Universidad de Deusto
Biblioteca

Summa

D. Tho[illegible]

[illegible]

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

[illegible] 36.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Summa Totius Theologiæ

S. THOMÆ DE AQVINO

DOCTORIS ANGELICI

Ordinis Prædicatorum.

CVM COMMENTARIIS ET OPVSCVLIS

R. D. D. Thomæ de Vi[illegible] ani Caiet[illegible] Xiſti.

Acceſſere Quæſtiones de Motoribus orbium v[illegible] altera ve[illegible] cipio Indiuiduationis S. Doct. nunc primùm repertæ in con[illegible] Fra[illegible] S. Mar[illegible] Florentia.

ERVDITISSIMA FR. CHRYSOSTOMI IAVELLI

Commentaria in primum Tractatum Primæ [illegible].

S. Th. Quodlibeta, ac de Præſcientia, & Prædeſtinatione Tractatus.

Formales Elucidationes in Additiones eiuſdem Sancti ad Tertiam Partem per R. P. F. SERAPHINVM CAPPONI A PORRECTA, eiuſdem Ordinis ſacræ Theologiæ Mag. editæ.

AVGVSTINI *Hunnæi Axiomata de Sacramentis Eccl[illegible]æ, atq; eiuſdem Catechiſmus.*

Sacrorum Theologorum A[illegible] Doctrinæ reſpondentes diſputantium citationes, ſcilicet S. Bonauenturæ, B. Alberti Magni, Capreoli, Sco[illegible] Ægidij, Thomæ Arg. Henrici de Gand. Pet. de Palude, Mayronis, Durandi, [illegible], Riccardi, Nicolai de Niſe, Soti, Ferrarienſis, Medinæ, & Bannes.

Sex INDICES *vniuerſales, præter Quatuor priores ſpeciales pro qualibet parte, Ac etiam marginales locorum ab authore citatorum adnotationes additæ.*

AVTHORISQVE VITA, R. P. F. GVLIELMO DE TOCCO AVTHORE, Qui eum vidit, & audiuit legentem & prædicantem, nunc primùm edita.

Omnia peruigili Studio, ſolertiq; Diligentia Recognita & Emendata, Inſtaurata, & Aucta.

PRIMA PARS.

FACULTAD DE TEOLOGIA Univ. de Deusto BILBAO

BIBLIOTHECÆ ONIENSIS SOCIETATIS IESV
IHS

VENETIIS, Apud Iuntas. MDLXXXVIII.

Cum Licentia Superiorum, & Priuilegijs

Summi Pont. Reipublicæ Ve[illegible] um, ac [illegible] idiæ Ducis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quæ i… toto Summæ corpore per ſingulas Partes con… …ur, hæc ſunt.

IN P… …A PAR…

VITA Vener…bilis & Sanctiſſimi Angelici Doctoris S. Th…æ de Aquino, Ordinis Fratrum Prædicato…, recens in lucem prolata.
Expoſitio præ… …riſſima eximij Magiſtri Chriſoſtomi Iauelli eiuſdem Ordinis in primum Tractatum ipſius Primæ Partis.
Quæſtiones duæ S.Th.de Aquino, vna de Principio Indiuiduationis, altera verò de Motoribus Cœleſtium corporum, repertæ FLORENTIAE in Bibliotheca D. Mar…, vt in authentico patet, modò primùm in lucem editæ.
Cum quatuor INDICIBVS, videlicet, locorum communium Theologicorum, Quæſtionum & Articulorum, præcipuè ſententiarum, ac etiam commentariorum D. Caietani in ipſum D. Thomã.

IN PRIMA SECVNDAE.

Habentur Cõmentaria Reuerendiſ. Cardi. S. Sixti D.Th.doctrinam explicantia & Quæſtio S. D. De Præſcientia, & Prædeſtinatione.
Canonizatio S.Th.de Aquino per D.P.Ioannẽ.22.
Cum ſuis quatuor Indicibus.

IN SECVNDA SECVNDAE.

Sunt tantum Commentaria Reuerendiſſ. Cardi. S. Xiſti cum S.D. contextu.
Cum ſuis quatuor Indicibus.

TERTIA PARS.

Cum S. D. laboribus commentaria D. Cardinalis S. Xiſti tantum continet.
Cum ſuis Tribus Indicibus.

ADDITIONES.

Ad Tertiam partem S. Thomæ præter elucidationes R.P. Seraphini à Porrecta habent adiuncta, Auguſtini Hunnæi Axiomata, & Catechiſmum,
Cum ſuis tribus Indicibus.

SVBSEQVVNTVR HAEC TOTAM Summam ipſam:

Quæſtiones Quotlibetales D. Thomæ. &
Opuſcula Reuerendiſſ. Card. S. Xiſti.

REVEREN.MO IN CHRISTO P. F. SIXTO FABRI LVCENSI

Generali Magiſtro Ordinis Prædicatorum.

Lucas Antonius Iunta S. P. D.

ADMIRANDVM, *ac diuinum Diui* THOMAE *Opus, Quod Summa totius ſacræ Theologiæ nuncupatur, quamuis è noſtra egreſſum Typographia non mediocri cum vtilitate, atque oblectatione legentium iampridem in lucem prodierit; Attamen quia eruditiſſimorum Theologorũ lucubrationes, interpretationesq́; doctiſſimæ, ac vtiliſſimæ tanti Operis quæſtiones profundiſſimas illuſtrarunt; & quia Opuſculũ pulcherrimũ de Motoribus Orbium, atq; de principio Indiuiduationis ab eodem ipſo Authore conſcriptum & obliuionis tenebris, in quibus diù latuit, diuina quadam benignitate emerſum in manus noſtras peruenit; Omnia hæc ſimul collecta tanto Operi addidimus, quod longè vberius, & luculentius à nobis quammaxima cum diligentia, & cura correctum, & excuſſum, præſenti futuræq́; Ætati conſacratur, commendaturq́;. Tibi verò Pater Reuerendiſſime, cui prius ſacri Palatij magiſterium demandatum, mox vniuerſæ Religionis Dominicanæ meritò credita eſt adminiſtratio, iure optimo dedicandum opus hoc præſtantiſſimum conſtituimus. Æquiſſimum etenim eſt, vt quem tù Pater prudentiſſime, ac ſapientiſſime, morum probitate, vitæ*

 inte-

Universidad de Deusto Biblioteca

integritate, Religionis feruore, & ſacrarum litterarum eruditione refers; cuiuſq; operi eminentiſsimo labores etiam ingenij tui admirabilis acceſſerunt, eiuſdem tibi Authoris ſcripta dedicentur: nam profectò non modò ab ampliſsima Dignitate, atque Authoritate tua quamplurimum adiumenti, & ornamenti acceptura eſt noſtra Typographia, quam ab vniuerſo ordine tuo Dominicano; & à te præcipuè decoratam, illuſtratamq; fuiſſe ſemper animaduerti: verum etiam ipſi Diuo Thomæ non ingratum, neque iniucundum fore hoc animi in te noſtri monumentum, mihi perſuadeo. Qua igitur tibi mente munus offertur, eadem iſtud ipſe accipe; atque à nobis in dies præclara opera, his ſimilia, expecta. Interim bene vale; obſeruantiamq; erga te noſtram pari proſequere beneuolentia.

LECTORI CANDIDO
PRO NOTITIA THESAVRI
huius, poſtremò nunc hilariter oblati, S. P.

QVanquam Doctoris Angelici ſumma hæc ſacræ Theologiæ proculdubio numeris omnibus ab eodem abſolutiſſima iam olim prodierit: his tamen nō obſtantibus (amice lector) verax probauimus & ſic philoſophi dictū, tēpus videlicet cauſam corruptionis eſſe, ita vt, ſi textum hunc adeò corruptum vidiſſes, ſaniorique contuliſſes, merum illud Virgilianum tali negocio ſæpius applicaſſes & tu,

Hei mihi qualis extat, quantum mutatus ab illo?

Deſiderabantur ſi quidem multa; imò (vt ingenuè fateamur) preſertim in Additionibus,
ad tertiam partem, integræ ſententiæ, & hæ plures: quæ poſterorum quorundā incuria è textu ſancti Doctoris
(vt codices admodum vetuſtiores monſtrarunt) exciderant, de quibus reſtituendis vel minima, vel nulla ſpes
1 amplius videbatur. Gratis igitur (aſpirāte Deo) reſtituimus locos quāplurimos, tām in textu, quām in Commentarijs, qui aliàs aut inter imprimendum mendosè irrepſerant, aut etiam impreſſi non fuerant, aut deniq;
falſariorum; & hæreticorum perfidia, (quid. n. illi, Deum immortalem, intactum ſua impietate in temerandis bonis authoribus reliquerunt?) prodigiosè corrupti fuerant. E quibus illud vnum eſt in commentarijs Cardinalis 2.2.q.122.ar.4. de corporalibus operibus triplicis ordinis ad Dei ſeruitutem licitè piè & ſanctè pertinentibus: vt vel hinc admoneantur ſacræ Theologiæ lectores quàm minimum fidere debeant impreſſoribus, qui
2 inter hæreticos verſantur. Curauimus itaque; vt quàm emendatiſſimè imprimerentur omnia, amotis etiā ex eiſdem commentarijs, atque expunctis omnibus locis, iuxta prædicatorum ordinis ſanctiones, qui poſt decreta Tridētinæ Synodi, lectorem poterant detinere dubium, vel ſuſpenſum; quos videlicet, vel ipſemet Cōmētator viuens emendauerat, et ſi viueret, emendaſſet: vel (vti diximus) falſariorum & impiorum perfidia temerauerat.
3 Addidimus præterea vbiq; marginales, quas vocant, quotationes; quæ legentibus indicant, quo quiſq; loco ſtudioſus inueniat, quæcunq; uel ex ſanctis Patribus, vel ex Philoſo. & Ariſt. Sanctus Doctor adducit, quæ-
4 que ex ſua ipſius doctrina in vniuerſum, ſiue ex antecedentibus, ſiue ex conſequētibus afferuntur. Annotauimus etiam eodem loco vniuerſa dubia, vel locorum concordantias (ſic. n. appellant) eorum, quæ varia, & diuerſa, vel etiam cōtraria minus eruditis videri poterant in doctrina eiuſdem ſancti Doctoris, ſecundùm eundē ordinem, & numerum, quem Petrus Bergomenſis, vir diligentiſſimus, in fine tabulæ magnæ operum ſancti Thomæ collocauit: quæ res (niſi noſtra nos fallit opinio) maximo fuerit adiumento, & ſi periculum feceris, vicem copioſiſſimi indicis poterit ſuſtinere. Horum annotationem ſignificat; indicatque, grande. D. in margini-
5 bus poſitum; quod correſpondet paruo. d. textui inſerto. Nouiſſimè omnium in hac vna impreſſione, quam recens an. 1588. emittimus, inuenies literas has m.n.p.q, ſ.t, u.x, y.z. inſertas corporibus articulorum ſingulorum; non omnes quidem ſingulis, ſed plures vel pauciores (prout opus erat); ac marginem correſpondentem ſic, concl. m; vel concl. p; vel concl. ſ. vel concl. u; vel concl. y. Hoc ergo indicat concluſionem ſancti Thomæ; vnam tantùm, ſi vna eſt; plures, ſi plures. Id verò factum eſt: ne verbis alijs corpori præfixis (vt à nonnullis ſolebat) exprimatur; quoniā verba ſapientum (qualis eſt, ſummorum Pontificum, ſynodorumque œcumenicorum iudicio, Doctor hic Angelicus) ſtatera ponderari digna ſunt, Eccleſ. 21. & nihilominus ſic tām facilè, præterquā quod abundantiùs, legenti occurrunt, ac ſi frontiſpicio inſcriberentur. M. denotat primam concluſionem; p. ſecundam; ſ. tertiam; u. quartam, y, quintam; ſed, n, terminat illam primam, q. illam ſecundam: t. illam tertiam; x. illam quartam; z. illam quintam. Adeo quòd tùm à principio ſui, tùm à fine, clauduntur ipſæ concluſiones: vt lector onere hoc duplici, & inueſtigandi ſcilicet illas & illarum terminos à reliquis diſcernendi,
6 præmiſſa arte leuetur. Reperies item. h. ſingulis argumentis per reſponſa dilutis interiectum, aut ſemel, aut pluries. H. illud ſignat nodum argumentorum eorum, quo ſoluto, cætera corruunt; vnde et, ſi pluries repetitur, denotat; quòd ibi plures nodi ſunt: & per conſequens quòd plura ad argumentum illud reſponſa ibi afferuntur in textu. Hoc autem quanti emolumenti ſtudioſis vigilibus ſit allaturum, res ipſa pro teſtimonio uberrimo erit. Videor autē mihi videre (prudens lector): alphabeticas has notas, etſi multum, non tamen ſatis, & ad plenum commoditatem promiſſam atque optatam allaturas; niſi cùm ELVCIDATIONES FORMALES Magiſtri Seraphini è Porrecta dabuntur in lucem, vtquæ illorum omnium perſpicua vita ſint. Forma etenim, iuxta ſuum nomen, & eorum, & aliorum multorum inibi dictorum exiſtunt; quæ (teſte Philoſopho) dat eſſe rei, dat actum, decorem dat, ac venuſtatem. Hæ illę ſunt, quas ſingulis articulis, quaſi tibi eas propediem daturos nos pollicentes, marginali hoc indicio, Porrecta per totum, affiximus. Tu interim ſuſtine, cuduntur in dies, nè mireris: quoniam, & ſecundùm Philoſophum, conſtructionis rei principiū tanquam formale, non primo, ſed vltimo loco venire debet. Vale fœlix in Domino. Notādum.

Universidad de Deusto Biblioteca

AD REVER. IN CHRISTO PATREM DOMINVM OLIVERIVM CARRAPHÆ, CARDINALEM NEAPOLITANVM,

Epiſcopum Hoſtienſem, ac Prædicatorum ordinis Protectorem.

THOMÆ DE VIO CAIETANI EIVSDEM TVNC ORDINIS

Prædicatorum Generalis Magiſtri, nunc S. Xiſti Presbyteri Cardinalis, in primæ partis Summæ S. Thomæ Aquinatis expoſitionem

PRÆFATIO.

Contemplatus Ariſtoteles orbis machinam vniuerſi, cùm videret ſuis quæſque locis aptè diſpoſita, ſummum illius bonum atque idcirco maximum diuinæ ſapientiæ opus eſſe ordinem affirmauit. Hoc etiam pacto, egregiè diſpoſitum aptatumq́; hominis ingenium contemplari licet, qui ſui animi conceptus ac doctrinam, quam traditurus eſt, ordine congruenti collocat & diſtinguit. Atq; hanc quidem ſapientiæ laudem, ſicut inter Philoſophos omnium plane iudicio, ſibi Ariſtoteles vindicauit: ita inter Theologos, quem D. Thomæ Aquinati præferre auſis, inuenias neminem. Nam cum priores illa permulti ſingulis ac diſcretis de rebus volumina quàm plurima edidiſſent, quinq́; demum in perpetuam quandam ſeriem Theologiæ ſententias, tum Græci aliqui authores, tum & Latini etiam redegiſſent, expoſitores quę permulti ſententiarũ Libros enarraſſent, diuus autem Aquinas noſter, largiore quadam vena Theologiam nobis ac doctrinam quaſi coniugem traditurus, duos ipſe diſcretos nouoſque ordines & quidem præclariſſimos adinuenit. Horum alterum quidem in libris contra Gentes complexus eſt. Alterum verò in quadrifido illo opere, quod Summam diui Thomæ Aquinatis, celebri iam titulo nuncupamus. In qua tota Summa, ea rerum copia continetur, quæ ad neceſſariam homini Chriſtiano doctrinam, veramq́; beatitudinem pertinent conſequendam, vt relictum nihil penitus videatur. Nã cùm in prima Summæ Parte, de Deo, de Trinitate, de Angelis, de anima rationali, deque ipſo homine, ac totius mundi fabrica copioſè ac diſtinctè pertractet, tùm ſequentibus duobus Libris, ab homine iterum exorſus, humanas paſſiones omnes, earumq́; fontes, ac progreſſus, ſimulque virtutes quæ curare vitia & paſſiones poſſint, Ethnicis cunctis ſacriſque authoribus copioſius diſtinctiusq́; percenſet. Reliqua porro Pars, quæ numero quidem voluminum conſcriptorum quarta eſt, ordine tamen doctrinæ tertia nuncupatur, de authore gratiæ Chriſto, myſterijsq́; omnibus ad Chriſtum pertinentibus tractat, tùm verò & de ipſis ſacramentis per quæ gratia confertur, poſtremo de optatiſſimo fructu gratiæ, ſuperna videlicet beatitudine, ac ſupplicijs etiam damnatorum. Quod tamen ad conſummationẽ tertiæ Partis deſideratur, in quarto ſuper ſententias Libros copiosè diſſeritur. Atque hac quidem tanta rerum congerie, cum ſit immenſus Aquinas noſter, non minus tamen admirationis ſibi conciliat ratione ſententiarum atque verborum, quibus tantam molem verſat atque pertractat. Ea namq́; illi puritas eſt, vt ſuperfluum ſi quid addideris, areſcat vero ſi quid exemeris. Ea in verbis formalitas ac proprietas, vt nihil inſit extrarium, nihil accidens. Inſuper ea eſt profunditas in ſententijs, ea nouitas ac dearticulatio quæſtionum, tùm verò ſic proprius in ſingulis earum argumentandi modus, vt in hoc ſcribendi genere facilè princeps (vbi nulla iudicem turbet inuidia) cenſeatur, tum vero ne quis in tam magno aceruo rerum ſuſpicari poſſit commixiſſe Authorem falſumq́; eſſe, naturam quodammodo ipſam ſuæ iudicem veritatis teſtemq́; habet. Nam ſi, vt Ariſtoteles ipſe ait, illi ſunt apti rerum conijcere veritatem, qui poſſunt in vtramque partem dubitando diſquirere, quis iam dubitet Aquinatem noſtrum procul a veritate non receſſiſſe, qui propoſitis tot millibus quæſtionum de humanis diuiniſque rebus Theoricisque illis ac practicis, proprias ſemper in ſingulis ad vtramque partem dubitationes adducit? Noſtra vero huius ſuſceptæ expoſitionis hinc exorta ratio eſt, quia formalis ſermo Doctoris noſtri, magnam recondit ſenſuum altitudinem, cum tamen verborum collocatio, ac delectus, perplexi nihil habens, prima fronte Lectorem videatur allicere, ac facilitatem ſenſuũ polliceri. Verum longè aliter euenire ſibi Lector intelliget, atq; ab initio exiſtimaret: repetita enim lectio authoris huius, videtur augeri potius quam decreſcere ſenſus percipiendi difficultatem. Quodq; ad hanc primam pertinet Summæ partem, hinc facile opinor eius eminentiam conſtare poſſe, quod eximij Thomiſtarum vindices, eam vel ſæpius repetentes, ſemper in ea ſe noui aliquid percepiſſe affirmant, vt iam mirari minus oporteat, cum prima hæc Pars tot experta ſit hominum iudicia, quot habet & verba, eam multis illam oppugnationibus laceſſitam fuiſſe. Theologi namque complures, neque adeo contemnendi, magnum ſibi nomen ingenij ac doctrinæ facturos hinc ſe eſſe putauerunt, ſi veluti muniriſſimas arces fortiſſimi duces ſolent, ita illi Partem hanc primam ſuis machinationibus oppugnarent. Ioannes verò Scotus, egregia præter cæteros in hac re laborauit ſubtilitate & copia, quippe qui ſingula propè eius Partis verba, labefactare conatus eſt. Ratione igitur habita & infita difficultatis, & oppugnationis illatæ, non ſimplicem quandam expoſitionem ſum viſus, vt ſine vlla controuerſia ea dumtaxat attulerim, quæ ad verum Sancti Thomæ intellectum pertinere putauerim, ſed vbi locus & res ipſa poſtulare viſa ſunt, quæſtiones ipſe nonnullas dubitando attuli, & contra oppugnatores, Scotumque præcipuè, tueri veritatem contendi, arduum ſane opus laborioſumque aggreſſus. Quantùm verò feliciter, aliorum ſit iudicium. Ego certe non ita prorſus ſum mei oblitus, vt ad expoſiti operis dignitatem, parem me putem operam attuliſſe, cùm tamen pio ſaltem conſilio, quam plurimos poſſem ſtudioſos homines adiuuandi, diligentiaque ad honorem Dei impenſa, conſcientiæ penitus ſatisfeciſſe me ſciam. Debetur autẽ tibi (Pater Ampliſſime) noſtra hæc expoſitio, non eo ſolùm nomine, quo cæterorum quoque noſtrorum fratrum lucubrationes tibi debentur, propterea quod ſpeciale ſuſcepta protectionis vniuerſo Ordini Prædicatorum faues & conſulis, ſed etiam ampliori quadam capaciorique ratione, quandoquidem in iſto ſublimi cardine conſtitutus, exemplum præbes Chriſtianis principibus imitandum, piæ magnificentiæ, religionis, integritatis, & in agendis rebus ſolertis ac diligentis induſtriæ, quodque temporibus noſtris præclarum Dei eſt munus, perpetuo caſtitatis tenore Pontificumque veris doctrina, ſacroſancti collegij Venerandus es pater, ſæculique noſtri decus haberis, & lucerna ſuper candelabrum collocata, quæ luceat omnibus, qui in domo ſunt. Hinc & totius Chriſtianæ religionis Ordinis, ſtudiorumque cultores patronum te ac cenſorem habituri ſunt, cuius in iudicio & beneuolentia conquieſcunt. Venio nunc ad meipſum, qui paterna charitate ſemper abs te dilectus, beneficijs auctus, dignitatibusq; ornatus, ingrati animi vitio iure damnandus ſim, ſi alij quàm tibi hos quoque ſtudiorum meorum fructus dedicarem, cui minera etiam dedicaui, præſertim cum tu me ad hanc cudendam expoſitionem adhortatus maximè fueris, vixque bene abſolutam, publicari non ſolum ſæpe petieris, verùm etiam flagitaueris. Cape igitur munus hoc noſtrum benigna fronte, meæque fidei atque obſeruantiæ erga te pignus hoc, monumentumque agnoſce. In annum Vale.

INDEX PRIOR PRIMÆ PARTIS SVMMÆ THEOLOGIÆ SANCTI THOMÆ AQVINATIS,

Continens ordine alphabeti locos communes Theologicos in ea parte explicatos, vt inde ſacrarum literarum ſtudioſi, & quid in ea parte tractetur, ſtatim videre; & quod in ea quærent, ſine negotio inuenire queant.

Actio angelorum in homines. quæſtio 111
Actio corporalis creaturæ. 115
Ad actionem hominis pertinentia. 117
Aequalitas diuinarum perſonarũ adinuicem 42
Aeternitas Dei. 10
Amor { Dei. 20
vt eſt nomen ſpiritus ſancti. 37
ſeu dilectio angeli. } 60
Angelus 1. à quæſtione 50. vſque 64. & a 106. vſq. 114.
Anima in genere. 87. vſque q. 90
Quomodo anima { coniuncta intelligat corporalia. 84
intellectiua cognoſcat ſeipſam. 87
humana cognoſcat quæ ſupra ſe ſunt. } 88
Beatitudo Dei. 26
Bonitas Dei. 6
Bonum in communi. 5
Cauſa prima omnium entium. 44
Cauſa mali. 49
Cognitio { angeli. 54
Angelorum { ex parte immaterialium. 56
quantum ad res materiales. } 57
animæ ſeparatæ. 89
diuinarum perſonarum. } 32
Comparatio angelorum ad { corpora. 51
locum. } 52
Conditio { corporis { prolis generandæ. 99
iuſtitiæ { in ſtatu innocentiæ. 100
primi hominis ſecundùm intellectum. 94
ſcientiæ prolis generandæ. } 101
Ad conſeruationem ſpeciei per generationem pertinentia. 98
Creatura vna quomodo mouet aliam. 106
Cuſtodia bonorum angelorum. 113
Diſtinctio rerum in { communi 47
ſpeciali. } 48
Diuina { Beatitudo. 26
nomina 13
Potentia Dei. } 25
Diuinæ relationes. 28
Doctrina ſacra. 1
Dominium hominis in ſtatu innocentiæ. 96
Donum quod eſt nomen ſpiritus ſancti. 38
Exiſtentia *Dei* in rebus. 8
Falſitas. 17
Fatum. 116
Finis productionis hominis. 93
Gratiæ *Dei* eſſentiæ. 110
Gratia primi hominis. 95
Gubernationis diuinæ effectus in ſpeciali. 104
Gubernatio rerum in communi. 103
Homo quantum ad eſſentiam. 75
Ideæ. 15
Immutabilitas *Dei*. 9
Impugnatio malorum angelorum. 101
Infinitas *Dei*. 7
Intellectus noſter quid cognoſcat in corporalibus. 89
Iuſtitia & gratia primi hominis. 95
Iuſtitia & miſericordia *Dei*. 21
Liber vitæ. 24
Liberum arbitrium. 83
Locutiones angelorum. 107
Malitia culpæ angelorum. 63
Malum 48
Miſericordia *Dei*. 21
Miſſio { angelorum. 112
diuinarum perſonarum. } 43
Modus cognitionis angelicæ. 58
Modus emanationis rerum à principio. 45
Modus & ordo intelligendi. 85
Motus localis angelorum. 53
Mutatio creaturarum à *Deo*. 105
Natura prima omnium entium. 44
Nomen { Dei. 13
ſpiritus ſancti { amor. 37
quod eſt. { donum. } 38
Opus { creationis creaturæ corporalis. 65
diſtinctionis ſecundum ſe, & primi diei. 67
ſecundi diei. 68
tertij diei. 69
ornatus quantum ad quartum diem. 70
quinti diei. 71
ſexti diei. } 72
Omnes ſeptem dies in communi. 74
Ordinatio angelorum { ſecundùm hierarchias. 108
malorum. } 109
Ordo creationis ad diſtinctionem. 66
Ordo diuinarum perſonarum. 27
Paradiſus. 102
Perfectio { Dei. 4
in eſſe gratiæ & gloriæ. } 62
Perſonæ diuinæ in generali. 29
Pertinentia ad perſonam { Patris. 33
Filij. 34 & 35
Spiritus ſancti. } 36
Perſonæ in comparatione ad { eſſentiam. 39
proprietatem. } 40
Perſonarum actus notionales. 41
Pluralitas diuinarum perſonarum. 30
Ad pluralitatem vel vnitatem pertinentia in diuinis. 31
Pœna dæmonum. 64
Potentia Dei. 25
Potentiæ { animæ { in generali. 77
in ſpeciali. 78
appetitiuæ. 80
intellectiuæ. } 79
Prædeſtinatio. 23
Præſidentia angelorum ſuper creaturam corporalem. 101
Principium durationis rerum creatarum. 46
Proceſſio { diuinarum perſonarum. 27
creaturarum à Deo. } 44
Productio { angelorum in eſſe { naturæ. 61
gratiæ & gloriæ. 62
primi hominis quantum ad animam. 90
corporis primi hominis. 91
mulieris. } 92
Propagatio hominis ſecundùm corpus. 119
Prouidentia *Dei*. 22
Pugna dæmonum. 114
Scientia *Dei*. 14
Senſualitas. 81
Septimus dies & ad illum pertinentia. 73
Similitudo diuinarum perſonarum. 42
Simplicitas *Dei*. 3
Status hominis primi ſecundùm intellectum. 94
Ad ſtatum primi hominis quantum ad conſeruationem indiuidui pertinentia. 97
Subſtantia angelorum abſoluta. 50
Traductio hominis ex homine ſecundùm animam. 118
Veritas. 16
Viſio Dei. 12
Vita *Dei*. 18
Vnio animæ ad corpus. 76
Vnitas *Dei*. 11
Voluntas. 82
Voluntas *Dei*. 19
Pertinentia ad voluntatem primi hominis. 95

FINIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

VITA VENERABILIS, ET SANCTISSIMI, Angelici Doctoris

Sancti Thomæ de Aquino, Ordinis Fratrum Prædicatorum.

SANCTVS THOMAS de Aquino de Ordi-
ne Fratrum Prędica-
torum Doctor nobi-
liſſimus multis ſignis
& miraculis oſtendi-
tur, nō ſolum in ſan-
ctitate vitę, ſed etiam
in veritate ſcientiæ, & doctrinæ admirabilis
extitiſſe: cuius vitam, & miracula deſcribit
vir religioſus Frater Gulielmus de Thoco,
qui ipſum in vita ſua vidit, & audiuit docen
tem, & prædicantem.

Ad declarandum autem miranda, & ſtu-
penda prædicti Doctoris, hoc ordine proce
demus, tangendo breuiter ea, quę prædictus
Frater Gulielmus de Thoco diffuſius pro-
ſequitur.

Primo dicemus quomodo eius natiuitas fuit prophetata.
Secundo de eius infantia, quomodo ſe habebat.
Tertio de eius pueritia, quomodo cœpit ſe dare bonitati, & ſcientiæ exiſtens puer.
Quarto, quomodo intrauit Ordinem Fratrum Prædicatorum.
Quinto, quomodo profecit ſub Fratre Alberto Theutonico in omni ſcientia experimentali.
Sexto, quomodo fuit factus Baccalaureus, & Magiſter Pariſienſis.
Septimo, quomodo habuit mirabilem ſcientiam per diuinam inſpirationem.
Octauo, quomodo multa miracula fecit Deus propter eum in vita ſua.
Nono, de eius morte, quomodo fuit ſibi, & alijs reuelata.
Decimo, de multis miraculis, quæ poſt eius mortem apparuerunt.

Dicendum eſt primo, quomodo B. Tho-
mas de Aquino Ordinis Fratrū Prędicatorū
fuit prophetatus antequam naſceretur: &
quantum ad hoc poſſumus dicere, quod ſi-
cut Deus prædixit natiuitatem illorum, qui
magnæ excellentiæ, & auctoritatis in popu-
lo ſuo eſſe debebant; ſic prædixit, & manife
ſtauit natiuitatem Beati Thomæ de Aquino
Ordinis Fratrum Prædicatorū, volens oſten
dere quomodo in eccleſia ſua glorioſus exi
ſteret: & vt melius ſcientiam ſuam, & ſuam
parentelam, & natiuitatem, videamus quis
fuit pater ſuus, & mater ſua.

Pater ſuus vocatus eſt dominus Landul-
phus nobilis Comes de Aquino: mater ve-
rò ſua dicta eſt domina Theodora, de nobi-
li progenie orta. Duos fratres habuit maio-
res ſe: vnus dictus eſt dominus Landulphus,
eo nomine quo pater vocabatur: alius di-
ctus eſt dominus Rainaldus. Habuit etiam
duas ſorores, & omnes tam fratres, quam ſo
rores, & parentes in fine bonam vitam ha-
bentes de hoc mundo cum Dei gratia receſ-
ſerunt: ſicuti Deus poſtmodum ſibi, & alijs
manifeſtauit. Cum ergo mater Sancti Tho
mæ adhuc ipſum haberet in vtero, & eſſet in
Caſtro Rocchæ ſiccæ (quod caſtrum eſt in
confinio regni Campaniæ,) quidam vir ſan
ctus, qui diu duxerat vitam eremiticam cum
pluribus alijs in vno monte ibi iuxta Caſtrū
prædictum, qui vocabatur Frater Bonus, fa-
moſus in ſanctitate, & vita, venit ad prædi-
ctam dominam Theodoram, & dixit illumi
natus à Spritu ſancto: Gaude domina, quia
tu es grauida, & paries filium, quem vocabis
Thomam, & tu, & vir tuus cogitabitis eum
facere Monachum in Monaſterio montis
Caſſini, in quo corpus Sācti Benedicti quie-
ſcit, & inde in Abbatem ſublimari, haben-
tes ſpem percipere magnos reditus de Mo-
naſterio per ipſum: ſed Deus aliter ordina-
uit; quia erit Frater Ordinis Prædicatorum,
& ibi in eodem Ordine erit tantæ excellen-
tiæ in ſcientia, & ſanctitate, quòd in mundo
ſuo tempore ſibi ſimilis nō poterit inueniri,

Chriſtus dignatur ſibi ſimilē S. Thomā efficere, prænūcian do ipſius ortum, nomen, & vitæ ſeriem.

Universidad de Deusto Biblioteca

Cui reſpondit mater Sancti Thomæ: Non ſum digna parere talem filium, tamen faciat Deus ſicut placet ſuæ voluntati. ſicut autem iſte Sãctus eremita prædixit, ſic poſtea accidit; quia domina Theodora tempore ſuo peperit filium, & poſtea in Baptiſmo mater, & pater fecerunt ipſum Thomam vocari, vt Spiritus ſanctus ordinauerat: & iſtud nomen bene ſibi congruum fuit, quia Thomas interpretatur abyſſus ſcientiæ.

In ſecunda parte Hiſtoriæ dicitur de eius infantia.

CVm autem puer nobilis eſt natus, & baptizatus, nutrici traditur, quæ nutrix in eodem palatio cum matre morabatur. Accidit, quod mater Sancti Thomæ voluit cum alijs dominabus Neapoli ad Balnea ire; cum autem iuiſſet, & ſecũ duxiſſet nutricem cum prædictò puero, nutrix poſuit ipſum ad ſedẽdum in loco Balnei; cum ſic ſederet, eccè Dei procuratione, iuxta ſe inuenit cartulam paruulam, quam infans accipiẽs tenuit eam ſtrictam in manu; nutrix eius volens eum exuere, vt ipſum balnearet, cępit manũ eius, volens auferre cartulam de manu ſua, atque manum eius aperire, vt ipſum poſſet expoliare: puer fortiter tenens eam clauſam, cępit eiulare, cui nutrix compatiens, ſic cum manu clauſa ipſum expoliauit, balneauit, induit, & ad domum cum matre portauit, ſic manum clauſam tenentem: cogitans hoc in fine miſterio, & magna cauſa accidiſſe: Mater verò eius manum clauſam aperuit, & licet plangeret, accepit cartulam, & inuenit in ea Salutationem Mariæ Virginis ſcriptã: ipſa autem cartula ſibi à Deo miſſa, quę continebat principium noſtræ ſaluationis, quã in manu dextera tenebat; figurabat quomodo illa manu ſcribere debebat glorioſè multa ad noſtram ſaluationem pertinentia: & ex tunc puer in conſuetudine habuit, quòd cum fleret ex aliqua cauſa, à fletu non ceſſabat, donec aliqua cartula ſcripta ſibi daretur, quam accipiens, ſtatim in ore ponebat, & totus lætus fiebat. Et iſtud figurabat quomodo ſacram ſcripturam debebat diligere, & quomodo de ipſa animam ſuam debebat replere, & quomodo in ſacra ſcriptura magnam dulcedinem debebat ſentire. Vnde ſicut Angelus dedit librum Ezechieli, vt comederet; & dedit beato Ioanni, vt deuoraret, ſic Deus dedit Sancto Thomæ, vt intelligeret.

Præſagiũ maximæ deuotionis S. Thomæ erga B. Virginẽ Mariam.

In tertia parte, de eius pueritia.

CVm puer Thomas iam quinque annos in ætate haberet, pater, & mater miſerunt ipſum cum nutrice, & bona ſocietate ad Monaſterium montis Caſſini, vt ibi in moribus inſtrueretur, & in ſacris literis erudiretur. Nam in partibus illis talis conſuetudo erat, vt filij nobilium mitterentur ad illud Monaſterium, vt in moribus, & in ſacris literis erudirẽtur: cum autẽ Beato Thomæ datus eſſet Magiſter, qui ipſum in moribus, & in literis inſtrueret, ipſe puer Thomas in tali pueritia tria commendabilia fecit. Primũ quia ſic puer cępit ſollicitè quęrere à Magiſtro, quid eſſet Deus, & cępit oſtendere, quomodo deſiderabat cognoſcere Deum; & iſtud erat iudicium, quomodo poſtmodum debebat Deum cognoſcere, & diligere, & de ipſo multa docere. Secundum quod fecit exiſtens puer fuit, quia ſocietatem aliorum puerorum nobilium, qui ibi nutriebantur, ſic ipſe fugiebat, & lectionem ſibi datam à Magiſtro ſollicitè ſtudebat, & addiſcebat, & pluries in die, ſic puer exiſtens deuotè in die, & in nocte orabat: non enim erat loquax ſicut alij pueri, ſed mirabiliter taciturnus, & quietus. Tertium quod fecit exiſtens puer fuit, quia cum iam eſſet octo, vel nouem annorũ, vel circa hoc, & haberet nobiliſſimum ingenium ſuper omnes alios pueros, & daret ſe ſtudio continuè; Abbas Monaſterij conſuluit patri ſuo, ſcilicet domino Landulpho, quòd mitteret eum Neapolim, vt ibi ſcientias addiſceret: pater autem Beati Thomæ audiens quomodo filius ad ſcientiam diſpoſitus erat, miſit ipſum Neapolim ad magiſtrum Martinum, qui pueros in Grammatica docebat: cũ autem inſtructus eſſet in Grammaticalibus, poſtea in Logicalibus, & in Naturalibus magiſtrum Petrum de Ybernia habuit in cuius ſcola ſic notabiliter didicit, & ibi ingenium ſuum nobiliſſimum manifeſtauit, ꝙ omnes in admirationẽ ducebat. Nã lectiones quas à magiſtro audierat, profundius, & clarius dicebat, quam dixiſſet magiſter. Et ſic fama eius per oẽs ſcolas, & per Neapolim volauit.

Ingenium fœliciſſimũ S. Thomæ à pueritia vſq.

Quarta

Quarta Pars, quomodo intrauit Ordinem.

CVm autem venerabilis puer Thomas à famulis, quos dederat Pater portaretur per ſcolas, ſicut quoddam mirabile, & in diſputationibus, quaſi ſupra modum humanum ſe haberet in arguendo, & reſpondendo: ita quòd omnes aduceret in ſtuporem. Ipſe conſiderans, quòd ingenium ſibi datum à Deo poſſet melius augmentare ad honorem Dei, & de ipſo ſeruire Deo ſi Ordinẽ Fratrum Prędicatorum intraret vbi ſtudium vigebat cępit ire ad audiendum ſermones, qui fiebãt in domo Fratrum Prædicatorum de Neapoli, vbi Frater Ioannes de Santo Iuliano fama, & opinione clarus, tunc temporis Prior erat: videns Prior dictum puerum, de cuius ingenio, & ſcientia omnes loquebantur, valde gauiſus eſt, & cępit eum ad introitum Ordinis inducere: qui cum reſpondiſſet ſe hoc valde deſiderare: Prior perpendens, quòd Deus ad ſuum Ordinem vocabat, ipſum cum magna lætitia Fratrum ad Ordinem recepit habentem in ætate circa 14. annos: & ſic prophetia de ipſo antequã naſceretur prophetata, ſcilicet ꝙ eſſet Frater Prædicator, & magnum lumen in Eccleſia Dei cœpit ad complementum venire. Cum autem habitum Ordinis Fratrum Prædicatorum recepiſſet, multi nobiles de Ciuitate Neapoli admirati ſunt, quòd tam nobilis iuuenis, derelicta domo paterna Ordinẽ paupertatis intrauit. Vaſſali quoque parentum ſuorum cum audiſſent iſta noua ad matrem Fratris Thomæ cum lachrymis venerunt. Nam Pater eius præcedenti anno mortuus erat, & cum fletu annunciauerunt quòd filius S. Thomas Ordinem Fratrum Prædicatorum intrauerat: illa autem ſtatim aſſumpta honorabili ſocietate, recordans de prophetia, quæ de eo fuerat prophetata, cũ gaudio venit Neapolim, volens filium videre, & in Ordinem confirmare: Fratres audientes aduentum eius, & ignorantes bonũ affectum ſuum, cœperunt præcioſum theſaurum eis traditum diligentiſſimè cuſtodire, timentes matrem, ne per aliquem modum ipſum de Ordine extraheret, miſerunt eum cum decenti ſocietate Fratrum Teracenam, & inde Ananiam, & poſtea Romam ad Conuentum Sanctæ Sabinæ. Mater eius audiens, quòd fratres miſerunt filium Romam plus adhuc accenſa deſiderio ipſum videndi, vſque Romam iuit: rogans fratres, vt ſibi filium oſtenderet, & promittens, ꝙ ipſum in Ordine confirmare volebat: fratres non credentes, ſed de ea dubitantes eius præcibus nullo modo acquieſcere voluerũt, ſed ordinauerunt ipſum mittere occultè Pariſius cum bona ſocietate fratrum, & ipſum occultè de Roma miſerunt: Mater verò videns iſta, & quòd ſibi credere nolebant, & quòd filius ſuus Pariſius ducebant, turbata valde, mandauit per nuncium ſpecialem duobus filijs ſuis, qui erant cum Federico Imperatore in Caſtro Aquæpendentis, Tuſciæ regionis, quòd ſi volebant habere ſuam benedictionem, quòd Thomam filium ſuũ fratrem ipſorum, quem Fratres Prædicatores receperant, & de Regno fugabant, raperent, & ipſum ſub bona cuſtodia tranſmitterent: Illi volentes implere mandatum matris coram Imperatore narrauerunt ea, quæ miſerat: & accepta licentia per vias, & ſtratas, miſerunt cuſtodias, & tandem ipſum inuenerunt cum quatuor fratribus iuxta quendam fontem quieſcentem: quem accipientes violenter, dimiſſis illis quatuor fratribus, & habitum auferre conati ſunt, qui fortiter tenens nullo modo permiſit ſe habitum expoliari: fratres ſui hoc videntes, ſcilicet Dominus Landulphus, & Dominus Raynaldus, ipſum cum bona cuſtodia miſerunt matri: mater autem ipſum recipiens cum gaudio, cum non poſſet eum inducere ad dimittendum habitum ipſum in Caſtro ſuo, quod dicebatur Rocha ſica, diligenter fecit eum cuſtodiri, vſque ad aduentum filiorum: Fratres verò Prædicatores expoliati tam precioſo theſauro coram Papa Innocentio Quarto quęrimoniam poſuerunt, quòd de mandato Imperatoris Frater Thomas violenter eſſet eis ablatus: Papa hoc audiens turbatus eſt, quòd in partibus illis vbi erat præſens fuiſſet commiſſus talis exceſſus; ſtatim mandauit Imperatori, quòd de raptoribus faceret iuſtitiam: qui ſtatim volens obedire Papæ cœpit germanos Fratris Thomæ, & mandauit Fratribus Prædicatoribus, quòd ſi vellent petere iuſtitiam de eis, venirent: Fratres timentes periculum, & ſcandalum noluerunt venire ad petendam iuſtitiam, & ſperabant Fratrem Thomam recuperare, cum audiſſent, quòd habitum nullo modo dimittere

Theſaurũ diuinitus ſibi datũ quomodo cuſtodiũt Fratres Ordinis.

Habitus ordinis quã ſit charus Diuo Thomæ.

Universidad de Deusto Biblioteca

volebat, licet eſſet ſic in carcere in quadam camera magna, & pulchra diligenter cuſtoditur.

Quatuor modis habuerunt, vt ipſum inducerent ad deſerendum habitum Ordinis Prædicatorum.

Primus modus fuit, quia miſerunt ei ſorores ſuas ad ſtandum ſecum ad hoc vt eum retraherent ab Ordine Fratrum Prædicatorum, & ad dimittendum habibitum eorum: ipſe autem ſorores ſuas ſacras litteras docuit: nam ibi in carcere perlegit totam Bibliam, & didicit mente textum ſententiarum, & compilauit etiam fallacias Ariſtotelis, etiam ſorores ſuas docuit; ſorores autem ſuæ non ſolum non potuerunt inducere ad habitum deponendum, ſed etiam cōuerſæ ſunt ab eo. Nam ſororem maiorem, quam fratres ſui ſpecialiter miſerant ad ſeducendum ipſum taliter conuertit monitionibus & exemplis, quòd ipſa mundum reliquit, & intrauit Monaſterium monialium Sanctæ Mariæ de Capua Ordinis Sancti Benedicti, vbi propter ſuam ſanctitatem, ſtatim fuit facta Abbatiſſa.

In carcere multa bona operatur S. Thomas.

Secundus modus, quem habuerunt fratres ſui ad ſeducendum eum, fuit cum blanditijs, & cum minis. Cęperunt enim ſibi valde blandiri, vt dimitteret habitum: videntes quòd non poterunt blanditijs, cęperunt ſibi minari: qui de blanditijs & minis parum curauit.

Poſtea habuerunt tertium modum, quia ſibi habitum fecerunt violenter de dorſo lacerari, vt præ verecundia dilaceratum dimitteret, & alium indueret, quem vellet. Ipſe verò habitum ſic dilaceratum rurſum induit, & nullo modo alium voluit induere & ſic in illo habitu dilacerato, cum magna deuotione, & cum magna humilitate cœpit ſtare: tantum deſiderium habebat ad Ordinem & ad habitum Fratrum Prædicatorum, quòd nec de corde, nec de ore, nec à corde poterat auferri.

Quartus modus habuerunt fratres ſui ad ſeducendum eum, vt dimitteret habitum, & voluntatem intrandi Ordinem Fratrum Prædicatorum fuit totus malitioſus, & pauci inuenirentur, qui ab iſto quarto modo ſe defenderēt. Ad ipſum ſolum exiſtentem in camera in qua dormiebat, & in qua tenebatur in cuſtodia miſerunt vnam puellam pulcherrimam ornatam meretricio habitu, quæ ipſum aſpectu, & tactu, & alijs modis quibus poſſet aliceret ad peccandum, quæ cum intraſſet, cœpit ipſum aſpicere, & tangere, & ad peccandum ſecum inducere: Sanctus autem iuuenis, qui corpus ſuum ſemper purum conſeruauerat, & ſemper ſub ratione tenuerat, cum ſentiret carnem ſuam ad libidinem inflammari de tali inflammatione cœpit dolere, & ſtatim currens ad caminum vbi fiebat ignis, cœpit vnum titionem, & percutiens illam meretricem cum titione expulit eam de camera cum indignatione magna, & ſtatim inflammatus furore feruore diuino iuit ad angulum cameræ, & ibi in pariete faciens ſignum Crucis cum illo titione, poſuit ſe in oratione, & ad terram proſtratus cum lachrymis orauit, & orando petiuit à Deo cingulū perpetuę virginitatis, & quòd ſicut ei dederat gratiam vincendi malitiam illius mulieris, ſic in perpetuum daret ſibi gratiam ſeruandi virginitatem. Cum oraret iſta cum lachrymis, ſubito dormire cœpit, & eo dormiente ecce duo Angeli venerunt ad eum & dixerunt ſibi, quòd Deus miſerat eos, & quòd Deus exaudierat orationē ſuam. Et cum hoc dixiſſent, acceperunt vnum cingulum, quem videbantur ſecum portaſſe, & cum illo cingulo cinxerūt ipſum dicentes. Ex parte Dei cingimus te cingulo perpetuæ caſtitatis, ſicut petiſti, & iſte cingulus nunquam in te diſſoluetur; quod haberi non poteſt humanæ virtutis, tibi conceditur ex dono diuinæ largitatis. Et Angeli dicentes iſta verba ſtrinxerunt eum ita fortiter illo cingulo, quòd ipſe in corde ſuo dolorem magnum ſentiens, ex nimio dolore cœpit fortiter clamare, & clamans excitatus eſt. Tunc illi de domo audientes clamorem eius, ſtatim cucurrerunt, & interrogauerunt, quare clamaſſet: at ille noluit illis reuelare, ſed ſeruauit ſecretum vſque prope mortem. In morte autem ad honorem, & ad ædificationem aliorum, iſtud ſecretum reuelauit ſocio ſuo, ſcilicet fratri Raynaldo. Vnde ex victoria quam habuit de illa puella meruit fieri ciuis cœleſtis, & meruit, quod Angeli mitterentur ad eum, & quòd cingerent ipſum cingulo caſtitatis, quam integrā, & perfectam ſeruauit vſque ad mortem, & ſui confeſſores teſtati ſunt: Mater autem ſua videns eius conſtantiam cœpit permit-

Pugnat, & expugnat libidinem.

Angeli Angelicū Doctorem cingulo virginitatis ſtringunt.

tere

tere, quòd fratres Prædicatores venirent ad viſitandum ipſum cum adhuc in carcere teneretur. Vnde prædictus Frater Ioannes de Sancto Iuliano, qui eum ad Ordinem receperat, ipſum in carcere viſitabat, & occultè Tunicas, & alias veſtes ei deferebat, vt habitum decenter haberet: cum autem ſteriſſet ferè per duos annos in illo Caſtro diligenter cuſtoditus, mater ſua videns, quòd Deus vellet complere in filio ſuo, quod per illum Eremitum fuerat prophetatum, & nolens impugnare prouidentia Dei, occultè miſit pro Fratribus, ne inculparetur à filijs, occultè permiſit, ꝙ per quādam feneſtram Caſtri per funem deponeretur; qui cum depoſitus fuiſſet per funem, Fratres ibi parati, & recepērūt ipſum, & cum gaudio maximo Neapolim deduxerunt. Et omnes Fratres ibi exiſtentes cęperunt exultare in Domino de tanto theſauro recuperato. Et inuenerūt, ꝙ tantum profecerat in ſcientia exiſtens in carcere, ſicut ſi fuiſſet in ſtudio cōtinuè generali.

Dimiſſus per ſportā (vt alter Apoſtolus) redditur ordini.

In quinta parte dicitur quomodo profecit ſub Fratre Alberto.

CVm Fratres recuperaſſent Fratrē Thomam cogitauerunt ꝙ periculum poſſet eſſe perdendi eum ſi remaneret in terra parentum ſuorum: & licet fratres ſui carnales iam ceſſaſſent, vel ceſſarent ab eius impugnatione, tamen miſerunt Romam ad Capitulum Generale, vt ibi de ſtudio generali prouideretur ſibi: Frater autem Ioannes Theutonicus tunc Magiſter Ordinis eum in ſuum filium recepit, & duxit eum ſecum Coloniā, vbi ſtudiū vigebat, ſub Fratre Alberto Theutonico in omni ſcientia famoſiſſimo. Cum autem Frater Thomas audiſſet Fratrem Albertum profunda, & ſubtilia legentem, & diſputantem, gauiſus eſt valde de eo, ꝙ inuenerat quod quærebat. Ad hoc autem ꝙ perfectè poſſet addiſcere ſapientiam, quam deſiderabat, cępit in ſtudio eſſe aſſiduus, in oratione deuotus, & mirabiliter taciturnus: vnde cum alijs nunquam loquebatur, ſed auditis lectionibus ſtatim currebat ad ſtudium: in ſcolis quoniam fiebant diſputationes, nil loquebatur: vnde pluribus annis ſtetit ſub Fratre Alberto, quod nullum argumentū fecit, nec lectionem, nec collationem aliquam, ſed omnia, quæ audiebat notabat, & in mente ruminabat, & ſic taciturnus magnā ſcientiam acquiſiuit, nullo hominum cognoſcente: & quia ſic taciturnus erat, omnes cęperunt eum appellare bouem mutum, ignorantes qualem mugitū in doctrina poſtmodum dare debebat. Cū ſic addiſceret taciturnus, accidit, ꝙ F. Albertus cępit legere librum de Diuinis nominibus, Frater autē Thomas cępit ipſum attētè audire: quidam ſtudens de melioribus cōpatiens F. Thomę, credens ipſum groſſum in ingenio, & ꝙ nil poſſet addiſcere, vocauit eum ad partē, & dixit, ꝙ offerebat ſe ad repetendū ſibi omni die lectionem Magiſtri: ipſe aūt ſicut humillimus acceptauit, & retulit ſibi gratias; ſtudens aūt ille in loco ſecreto, cum cępiſſet repetere, in repetendo defecit: Frater autem Thomas quaſi ab eo accepta licentia loquendi dixit: Cariſſime frater magiſter non ſic dixit. Et quomodo dixit? dixit ille. Recordaris tu? Dixit Frater Thomas recordor. Modo dicas lectionem dixit ille ſtudens. Tunc F. Thomas cępit repetere per ordinem ita diſtinctè, & ita clarè, & multa ſubtilia addere, quæ magiſter non dixerat, quod duxit illum ſtudentem in ſtuporem: tunc ſtudens ille admirans tantā ſcientiam ſic occultam; rogauit F. Thomam, quod ſibi vices rependeret, & ſibi repeteret omni die lectionem, & F. Thomas promiſit; tamē ſibi impoſuit, quod eſſet ſecretum; ſtudens videns tantam ſcientiam in iuuene, cogitauit, quod eſſet valde reprehenſibilis, niſi hoc manifeſtaret: vnde vocauit Magiſtrum ſtudentium, & dixit, quomodo in Fratre Thoma erat maxima ſcientia abſcondita, & quomodo melius & ſubtilius repeteret lectiones, quas magiſter legeret: tunc Magiſter ſtudentium non credens, & volens experiri de conſilio illius ſtudentis, abſcondit ſe iuxta locum vbi Frater Thomas repetebat: cum autem audiſſet eum loquentem, & exponentem ſubtilius quam F. Albertus, miratus eſt de tanta ſapientia. Et accedens ad F. Albertum dixit. Magiſter, ſcio vobis dicere noua mirabilia. Et quæ? reſpondit ille. Iſte quem vocamus bouem mutum habet tantam ſapientiam, quod ſtupor eſt audire, non credebam, niſi egomet probaſſem. Cū Magiſter hoc audiret gauiſus eſt. Accidit aūt in illis diebus, quod F. Albertus quandam quæſtionem diſputauerat; Frater Thomas poſt diſputationem iuit ad cellam ſuam, & ſcripſit totam determinationē pulcherrimè

Miranda, & imitanda taciturnitas.

in vno

Universidad de Deusto Biblioteca

in vno folio, & ibi adduxit argumenta pulcherrima, & ſubtiliſſima contra determinationem magiſtri; & ad rationes magiſtri modo ſubtiliſſimo reſpondit. Quidam autem ſtudens hora prandij cum Frater Thomas iuiſſet ad prandium inuenit prædictum folium iuxta oſtium cellæ Fratris Thomæ in parte interiori, & accipiens iuit ad Fratrem Albertum, qui legens miratus eſt. Et vocato Magiſtro ſtudentium præcepit ſibi, ꝙ diceret Fratri Thomæ, ꝙ pararet ſe in ſequenti die ad reſpondendum, & ꝙ excuſationem eius non acceptaret, & ſibi miſit vnam quæſtionem difficilem; Frater Thomas humiliter ſe excuſare cœpit. Ille autem ex parte magiſtri dixit, quòd omnino volebat quòd reſponderet. Tunc ille ex obedientia, & ex humilitate recipiens, ſtatim iuit ad orandũ ſe Deo recomendans. In craſtino autem die cum incepta eſſet diſputatio, Frater Thomas in reſpõſione ſua fecit vnam diſtinctionem pulcherrimam, per quam ſufficietiſſimè reſpondit ad quæſtionem, & ad argumenta. Tunc magiſter Albertus dixit: Frater Thomas non videris tenere locum reſpõdentis, ſed determinantis. Et ille, Magiſter non video ꝙ aliter poſſit bene reſponderi. Tunc magiſter Albertus fecit ſibi quatuor argumenta fortiſſima dicens, Modo reſponde per vnam diſtinctionem, & credidit ſibi cõcluſiſſe. Tunc Frater Thomas repetitis argumentis ſubtiliſſimè, & profundiſſimè reſpõdit; ita ꝙ Frater Albertus miratus dixit. Cariſſimi fratres nos vocamus iſtum bouẽ mutum, ſed adhuc talem mugitum dabit in doctrina, quòd totus mundus audiet. Vnde de doctrina ſua prophetauit tũc quomodo per totum mundum debebat ſpargi. Iuuenis.ſ. Frater Thomas ex recomẽdatione tanti Magiſtri non leuauit ſe in ſuperbiam, ſed ſolitã humilitatem, & modum viuendi tenuit, vt hactenus licet magiſter omnes quæſtiones difficiliores ſibi iniungeret. Poſt hoc autem Frater Albertus cœpit legere librum Ethicorum cum queſtionibus: quam lecturam Frater Thomas pulcherrimè & ſubtiliter redegit in ſcriptis.

Prophetia B. Alberti Magni de S. Thoma.

In ſexta parte oſtenditur, quomodo fuit Baccalaureus Pariſienſis.

POſtquam autem Frater Thomas multis annis ſtuduiſſet ſub Fratre Alberto, & creuiſſet multum in ſcientia, & vita; interea mortuo Magiſtro Ioanne Theutonico, Frater Ioannes Vercellenſis factus eſt magiſter Ordinis, & miſit Fratri Alberto, ꝙ deberet ſibi conſulere, & prouidere de Baccalario Pariſienſi, qui Frater Albertus ſcripſit Magiſtro Ordinis, ꝙ videbatur ſibi, quòd prouideret de Fratre Thoma de Aquino, cũ multũ eſſet ſufficiens in ſcientia, & vita: Magiſtro autem dubitante hoc facere, eo ꝙ nondũ haberet notitiã de gratijs Fratris Thomæ: Dominus Cardinalis Vgo, qui eius famam audierat per literas ſibi miſſas, perſuaſit Magiſtro, quod Fratrem Thomam ſecurè faceret Baccalarium Pariſienſem: qui per literas mãdauit dicto Fratri Thomę, ꝙ viſis literis trãſferre ſe deberet Pariſius, & ad legendũ ſententias ibidem ſe pararet. Frater autem Thomas ſemper humilia de ſe ſentiens, hãc promotionem renuiſſet, niſi quia ipſum oportuit magiſtri literis obedire: factus autem Baccalarius cum cępiſſet legere tantam gratiã infudit Deus in corde, & in labijs ſuis, quod ſua doctrina non videbatur humana, ſed diuina; ita quòd omnes etiam Magiſtros Pariſienſes etiam in doctrina excedebat, & ex claritate doctrinæ ſuæ plures ſcolares cęteris ad amorem ſcientiæ prouocauit. Mouebat.n. in ſuis lectionibus nouos articulos, & quendam modum nouum, & clarum inuenit determinandi quæſtiones, & nouas rationes adducebat: & tali modo legebat, ꝙ videbatur eſſe illuſtratus à Deo radijs luminis noui, & ſtatim cępit eſſe certi iudicij, ꝙ non dubitabat nouas opiniones docere, & ſcribere; quas Deus dignatus fuerat ſibi nouiter inſpirare: vnde in ſua Baccalaria cœpit ſcribere ſuper quatuor libros ſententiarum opus nouum intellectu profundum, & ad intelligendum apertum, & nouis articulis plenum, & ad determinationem articulorũ ſuorum cępit adducere ſcientias humanas quaſi ſicut ancillas ad ſeruiendam Theologiæ: & taliter adducebat, ꝙ ſcientiam philoſophorum in quæſtionibus Theologicis cõcordans philoſophiam cum Thologia, ꝙ videbatur ſcientias humanas funditus intelligere, & in ſapientia diuinorum videbatur ſummum gradum tenere. Cum autem legiſſet ſententias nobiliſſimè in ſcolis Magiſtrorum ſubtiliſſimè, & excellentiſſimè arguiſſet, & reſpondiſſet; ita quòd omnes in admiratione ducebat, venit tẽpus, quo Baccalarij

Doctrina è ſurſum probatur multis medijs, & modus docendi.

calarij Theologiæ fuerunt Cancelario Pariſienſi præſentati: Ille autem non ſeruato ordine conſueto licentiandi antiquiores Baccalarios, mandauit Priori Pariſienſi fratrum Prædicatorum, vt ex parte mandaret Fratri Thomæ, vt ad recipiendum Magiſteriũ in Theologia ſe pararet, & licet multi eſſent ſibi præferendi ratione temporis, tamen ſibi propter ſuam excellentiam volebat Magiſterium conferre: Frater autem Thomas ſe humiliter excuſans, propter defectum ſciẽtiæ, & ætatis aſſentire nolebat: Prior autem per præceptum obedientię ad recipiendum Magiſterium ipſum coegit. Qui humiliter onus impoſitum ſuſcipiens, iuit ad locum, vbi erat conſuetus orare, & proſtratus cum lachrymis orauit Dominum, vt ad ſuſcipiendũ, & ad exequendum Magiſterium dignaretur ſibi infundere ſcientiam & gratiam, & incępit Pſalmum illum: Saluũ me fac, quoniam defecit ſanctus, quoniam diminutę ſunt veritates à filijs hominum: Cum autem diu maneret in oratione lachrymãdo, ecce vnus nuncius de cęlo venit ad eum, & venit in habitu fratris Prædicatoris antiqui & Reuerendi, & dixit ei. Frater Thomas, quid Deum oras cum lachrymis? & Frater Thomas reſpondit, Quia impoſitum eſt mihi onus Magiſterij, ad quod ſcientia mea non ſufficit. Erat.n. tantæ humilitatis, quod non reputabat ſe ad hoc ſufficientem: & adiecit adhuc Frater Thomas. Cogito dixit ipſe, quid debeam proponere pro meo principio, & mihi non occurrit. Cui dixit ſenex. Exauditus es. Suſcipe onus Magiſterij ſecurè, quia Deus tecum eſt. Et pro tuo principio propones hoc, Rigans montes de ſuperioribus tuis, de fructu operum tuorum ſatiabitur terra: quo dicto diſparuit, & redijt in cęlum vnde venerat. Tunc Frater Thomas totus lætus, totus conſolatus, totus ſecurus remanſit, & cũ magna deuotione, & ſecuritate Magiſteriũ ſuſcepit; (nondum enim erat xxv. annorum quando fuit licentiatus.) Et ſicut ille nuncius cęleſtis dixerat in principio ſui Magiſterij accepit pro Themate illum verſum: Rigans montes, &c. Et iſtud principium fuit ſibi conuenientiſſimum: quia ita fuit illuminatus à Deo, & ab Angelis in ſuo Magiſterio, quòd totam eccleſiam ſatiauit, & illuminauit per doctrinam ſuam plus alijs Doctoribus nouis. Cum autem factus eſſet Magiſter, & cępit legere, & diſputare, tanta multitudo ſcolarium eius ſcolas intrabat, quòd vix locum ſcolarum capere poterat: ſub doctrina autem eius lucida, & aperta, facti ſunt plures Magiſtri religioſi, & ſeculares propter modum docendi, quem habebat compendioſum, facilem, & apertum, qui modus pro eo fuit inſolitus, creditur quòd à Deo fuit ſibi inſpiratus, ſimul cum eius ſcientia.

Thoma à Deo miſſum pro Magiſterio S. Thomæ, de ipſoque verificatum.

Quomodo in ſeptima parte oſtenditur, quod habuit ſcientiam per inſpirationem Diuinam.

SI conſideremus ea quæ fecit, & quæ ſibi apparuerunt, poſſumus dicere, quod quatuor oſtendunt ipſum habuiſſe ſcientiam per inſpirationem diuinam.

Primum eſt in dubijs deuota oratio.

Secundum eſt raptus, & mentis eleuatio.

Tertium eſt ſanctorum ad manifeſtandũ ſibi multas virtutes multiplicis apparitio.

Quartum eſt in ſcribendo libros ſuos vigilando, & dormiendo mirabilis delectatio.

Primum igitur quod oſtendit, quòd habuit ſcientiam per diuinam inſpirationem, fuit in rebus dubijs deuota oratio: & hoc manifeſtauit Frater Raynaldus ſocius ſuus: vnde cum prædictus Frater Raynaldus rediſſet de Monaſterio Foſſæ nouæ.ſ. poſt ſepulturam Fratris Thomæ, & veniſſet Neapolim, & lectiones ſuas reſſumpſiſſet, cum eſſet ibi lector dixit in ſcolis audientibus omnibus fratribus cum magno fletu dixit, Fratres, ego à Magiſtro meo prohibitus in vita ſua, ne reuelarem miranda, quæ de ipſo videram; inter quę fuit, ꝙ ſcientia, quam habuit miranda, præ alijs non humano ingenio, ſed orationis merito acquiſiuit. Nam quandocunq; voluit ſtudere, diſputare, legere, ſcribere, vel dictare, prius ad ſecretum locum orationis accedebat, & cum lachrymis orabat, vt de rebus ſibi dubijs in ſciẽtia Deus dignaretur ſibi oſtendere virtutem, & merito orationis ſuæ, ſic ſtatim illuminabatur in intellectu, ꝙ ea quæ ſibi dubia erant ante orationem, facta oratione ſtatim fiebãt ſibi clara, aperta, & certa, & ibi anima ſua de dubijs pleniſſime docebatur. Vnde cum aliquod eſſet ſibi dubiũ diuino miraculo inueniebat apertum. Iſta retulit ſocius ſuus: nam hoc ſibi in ſecreto reuelauit.

Quantum valeat oratio crebra ſtudentibus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secundum quod oſtendit eius fuiſſe à Deo, fuit raptus, quem ſæpe habebat: & de hoc dicam duo exempla. Primum fuit, quia tempore quo ſcribebat Pariſius opus ſummæ Theologię, Sanctus Ludouicus Rex Franciæ miſit ipſum inuitando, vt placeret ſibi ire ſecum ad prandium; qui cum ſe humiliter excuſaret propter opus, quod tunc dictabat: Rex mandauit Priori Pariſienſi, quòd ipſum abſque excuſatione ſecum ducere deberet. Tunc Prior dixit ſibi, quod propter mandatum Regis, & propter meritum obedientiæ volebat, quod omnino ad prandium cum Rege Franciæ ſecum ire deberet, qui humiliter obediens dimiſſo ſtudio ſuo cum illa imaginatione ſua, quam manens in cella conceperat, iuit ad Regem; iuxta quem exiſtens in mẽſa ſubito diuinitus inſpirata ſibi quadam veritate fidei menſam percuſſit, & dixit. Modo concluſum eſt cõtra hæreſim Manichei;

Nota duas mirabiles mentis Thomiſticæ eleuationes circa ſtudiũ.

quem Prior tetigit, & dixit: Auertatis Magiſter quia nunc eſtis in menſa Regis Franciæ, & traxit illum per cappam fortiter, vt abſtractum à ſenſibus excitaret: qui quaſi ad ſenſum rediens, inclinãs ſe ad ſanctum Regem rogauit vt ei parceret, qd ſic diſtractus fuiſſet in menſa Regia. Rex autem admiratus fuit, & ædificatus: & de hoc fuit ſpecialiter ædificatus: quia cum F. Thomas eſſet nobilis, & talis inuitatio Regis Franciæ, & tale prandium debuiſſet eum delectare; tamen eleuatio mentis ſuæ fuit fortior, quam conſolatio de tali prãdio, & fuit ſic fortis, quòd nec ſocietas Regis, nec prandium delicatum potuerunt ſenſus ſuos in aliquo immutare. Vnde Rex ſtatim fecit vocare ſcriptorem ſuum, & voluit quod coram ſe ſcriberet illud, quod F. Thomas in illa eleuatione mentis habuerat. Secundum exemplum de eleuatione mentis ſuæ fuit: quia cum quidã Cardinalis eſſet Legatus in Regno, & de F. Thoma audiſſet miranda, voluit ipſum videre, & habuit Archiepiſcopum Capuanum, qui fuerat diſcipulus F. Thomæ, & dixit ſibi, quod deberet ordinare ſic, quod poſſet habere F. Thomam & familiare coloquium: tunc ambo venientes ad domum Fratrum Prædicatorum fecerũt vocare F. Thomam; ipſe autem de ſtudio deſcendens, & tamen in ſua abſtractione manens, venit ad eos: & cum eſſet in medio eorum ſic eleuatus in mente, & abſtractus à ſenſibus, vt erat in camera nil loquebatur: & cum Cardinalis, & Archiepiſcopus diu expectaſſent, quod aliquid eis diceret, & ipſe taceret, tandem Frater Thomas ſubito oſtendit faciem hilarem, indicantem lætitiam mentis, & dixit. Modo habeo quod quærebam: cum autẽ nullum ſignum reuerentiæ ad eos oſtenderet, Cardinalis cępit eum deſpicere, quod videbat ſic manere: cui dixit Archiepiſcopus, Domine non miremini, quia frequenter abſtractus, vt cum quibuſcunq; perſonis ſit non loquatur: & tunc traxit eum fortiter per cappam, qui quaſi de ſomno contemplationis euigilans, & aduertens ſe eſſe in medio tantorum Prælatorum, inclinauit ſe reuerenter ad Cardinalem, quod abſtractus diu non feciſſet eis reuerentiam. Interrogatus autem cur in illa abſtractione ſic lætam faciem oſtendiſſet. Reſpondit: De quadam quæſtione ſuper quam diu cogitauerã, nunc pulchram rationem inueni; de qua exterior lætitia quam oſtendi manifeſtauit gaudium animi. Et ſicut multotiens apparuit, tanta erat abſtractio eius, quod quãdo erat abſtractus non ſentiebat aliquod læſiuum corporale. Vnde ſemel de conſilio medicorum, cum deberet ſibi fieri cautherium in tibia dixit ſocio, quod quãdo veniret ille qui debebat apponere ignem in tibia ſua, quod ſibi prædiceret. Cum autem ille veniſſet, Frater Thomas parauit ſe in lecto extendens tibiam ſuam vbi debebat fieri cautherium, & ſtatim poſuit ſe ad cogitandum, ſubito fuit ſic abſtractus, quod nihil ſenſit, quando fuit cautherizatus: & quandocunq; debebat fieri minutionem antequam percuteret in vena ponebat ſe ad conſiderandum aliquam veritatẽ, & de percuſſura minutionis nihil percipiebat: erat enim miro modo paſſibilis in corpore, & Deus miraculosè ſibi conceſſit, quod ſic abſtraheretur, quando vellet, vt læſiuum corporis non ſentiret. Vnde cum ſemel eſſet in camera ſua, & faceret tractatum de Trinitate, accepta vna candella in manu dixit ſcriptori ſuo; quicquid videas in me, caue vt non me voces.

Nota vt ſupra.

Et cum eſſet in contemplatione, candella combuſta eſt vſque ad digitos; & cum flamma candellæ eſſet in digitis, & combureret eos, nihil ſenſit, ſed ſic tenuit eam donec defecit.

Tertium, ꝙ oſtẽdit ipſum habuiſſe ſcientiam infuſam, fuit multiplex apparitio ſanctorum, qui apparuerunt ſibi, & multa reuelauerunt. Apparuit ſibi Chriſtus, B. Virgo, Petrus, & Paulus. Primo Chriſtus, vnde ſemel cũ Magiſtri Pariſienſes diſputaſſent de corpore Chriſti. ſ. de quantitate, & alijs accidentibus, quæ ſunt ibi, quomodo poſſet ſtare ſine ſubiecto, & diuerſæ rationes adinueniſſent, quæ non bene eis ſatisfaciebant, oẽs

Quam mirabilis æſtimationis eſſet apud totã vniuerſitatẽ ſtudij Pariſiẽſis.

in hanc ſententiã conuenerunt, vt quicquid Frater Thomas de hoc finaliter diffiniret, hoc ab oĩbus teneretur, & verum, & conſonum, ſic illud, ꝙ Deus dignatus eſt infundere, in ſcripris poſuit, & quaternũ in quo prędicta ſcripſerat portauit ſuper altare, & eleuatis ad Crucifixum manibus, ſic orauit. Domine Ieſu Chriſte, qui hoc ſacramento mirabili veraciter contineris vt res, & mirabiliter operaris, vt artifex in quo te quæro intelligere, & te veraciter edocere; rogo ſuppliciter, vt ſi ex te, & de te ſunt vera, quæ ſcripſi, ꝙ non ſit fidei tuæ conſonum, & huius ſacramenti miſterijs alienũ impedias, ne poſſim proponere, quæ videntur à fide Catholica deuiare. Cum autem talia oraret, quidam Fratres qui venerant cum ſocio ſuo ad

Chriſtus confirmat doctrinã de corpore ſuo à Sancto Thoma ſcriptam.

obſeruandum eum, ſubito viderunt Chriſtum, ante ipſum ſuper quaternum, quem ſcripſerat, ſtantem; & ipſi Fratri Thomæ dicentem: Bene de hoc mei corporis ſacramento ſcripſiſti, & de quęſtione tibi propoſita bene & veraciter determinaſti, ſicut in via ab homine poteſt intelligi, & humanitus diffiniri. Cum autem Chriſtus ſic loqueretur cum Fratre Thoma, ipſe Thomas delectatus de tali viſione, & locutione, ſubito eleuatus eſt in aere per vnum cubitum, ſicut viderunt omnes, qui ibi aderant. Cum autem ſic ſtaret eleuatus, & Chriſtus ſibi loqueretur, aliqui de ijs, qui videbant hoc mirabile, ſtatim vocauerunt Priorem, & plures alios ad videndum hoc miraculum; qui venientes, & videntes prędictum mirabilem viſionem, poſtmodum pluribus alijs retulerunt: inter quos Frater Martinus Seola de Prouincia Hiſpaniæ vir magnæ deuotionis, & famæ, audiuit à Fratre, qui viderat prędictam viſionem mirabilem. Frater autem Thomas certificatus de his, quæ ſcripſerat de Corpore Chriſti, & poſtea tam lętanter, & tam lucide ea quæ ſcripſerat coram vniuerſitate propoſuit, quòd recte bene apparebat, quòd Chriſtus ipſum illuminaſſet, & ſibi prædicta reuelaſſet. Item prędicto Doctori Fratri Thomæ apparuit Beata Virgo, quæ ipſum de ſcientia, & vita certificauit, ſicut ipſemet reuelauit prędicto Fratri Raynaldo ſocio ſuo, quando moriebatur, volens eum de ſua morte conſolari: vnde ſicut manifeſtauit ſocio ſuo ei ſemel orãti, Beata Virgo ei apparuit, & dixit ſibi tria.

B. Virgo mater Dei approbat ſcientiam & vitam S. Thomæ.

Primum fuit quia dixit ſibi, Frater Thoma eſto ſecurus & certus de ſcientia, & vita tua, quia ſunt vera, & placent filio meo.

Secundum quod dixit, fuit, quia dixit. Manifeſto tibi quia quicquid deliberate per me à Deo petiſti, obtinuiſti: Frater Thomas cum eſſet vnctus rogauit Beatam Virginem, quòd impetraret à filio ſuo virginitatẽ perpetuam, & ſcientiam ad ſuum honorem: & B. Virgo hæc duo impetrauit à filio ſuo. ſ. virginitatem, & ſcientiam mirabilem quam habuit.

Tertium fuit, quia dixit, quod non mutaret ſtatum Ordinis ſui propter aliquam dignitatem, ſicut frequenter orauerat Deum. Item Beatus Petrus Apoſtolus, & Beatus Paulus ſibi oranti quadam nocte apparuerunt, & miſſi à Deo, quendam teſtum Iſaiæ difficilem expoſuerunt: nam cum Frater Thomas faceret quoddam opus ſuper Iſaiam, cũ veniſſet ad quendam paſſum difficilẽ, quem non poterat intelligere bene ſecundum literalem ſenſum: non enim occurrebat ſibi aliqua expoſitio literalis, quæ ſibi ſatisfaceret: tunc videns ꝙ ſuo ingenio hoc non poterat intelligere, ſtatim poſuit ſe ad ieiunandum, & orandum. Cum autem aliquibus diebus ieiunaſſet, & omni die oraſſet Deum, quòd prædictum teſtum deberet ſibi reuelare, & rogaſſet Beatum Petrũ, & Beatum Paulum, quos in ſpeciali deuotione habebat, ꝙ deberent ſibi impetrare à Deo intellectum illius teſtus: Ecce quadam nocte, orante eo in camera ſua venerunt ad eum dicti Apoſtoli, & cęperunt cum eo loqui, & ſibi prędictum textum exponere.

Beati Petrus & Paulus ſunt magiſtri S. Thomæ.

Cum autem ſic cum eis loqueretur, ſocius ſuus, qui in alio loco ibi prope iacebat fuit excitatus, & audiuit, ꝙ Frater Thomas loquebatur cũ quibuſdam. Nam Frater Thomas interrogabat, & ipſi reſpondebant. Cum autem diu expectaſſet, & attenderet ſi cognoſceret, de quo eſſet locu-

Universidad de Deusto Biblioteca

tio, & qui eſſent, qui loquerentur cum eo, & nihil horũ cognoſceret; finita locutione, ſtatim F. Thomas vocauit ſociũ ſuũ dicens, fili Frater Raynalde ſurge, & accende candelã, & accipe quaternum quẽ inſcripſeras ſuper Iſaiam, & para te ad ſcribendum: qui cum dum ſcripſiſſet ea, quę Frater Thomas dicabat poſt aliquam horam dixit ei: Vade fili ad quieſcendũ, quia adhuc ſatis eſt de tempore in quo potes quieſcere. Tunc Frater Raynaldus proijciens ſe ad pedes eius cũ lachrymis dixit: Pater non ſurgam de loco iſto, niſi mihi dixeris, cum quibus modò locutus fuiſti, & de quo. Cui reſpondit: Fili non eſt tibi hoc neceſſarium ſcire. At ille corã eo plangens adiurauit ipſum per nomen Dei, ꝙ deberet hoc ſibi reuelare. Tũc Frater Thomas prorumpens in lachrymas dixit: Fili vidiſti quomodo me afflixi his diebus propter dubium, quod habebam de tali textu, quẽ modo expoſui, & id quod quærebam à Deo cũ lachrymis impetraui. Nam Deus per ſuã miſericordiam miſit ad me Beatos Apoſtolos Petrum & Paulum, per quos ipſum rogaueram, quę omnia pleniſſime docuerunt. Sed ex parte Dei præcipio tibi, vt hoc in vita mea nulli audeas reuelare.

Quartum ꝙ oſtendit Fratrem Thomã habuiſſe mirabilem ſcientiam à Deo, eſt modus, quem habuit in dictando libros ſuos. Nam ſicut per reuelationem ſui ſocij, & aliquorum ſtudentium ſuorum eſt habitũ prędictus Doctor de diuerſis materijs tribus ſcriptoribus, & aliquando quatuor in ſua camera eodem tẽpore ſpiritu reuelante dictabat; vt videretur Deus, ſimul eius intellectui diuerſas veritates infundere, quas ſimul poſſet nõ abſq; miraculo manifeſto dictare, vbi non videretur Doctor mirabilis ignota perquirere, ſed quaſi in eius memoria collecta reuelare. Vnde quidam ſcriptor ſuus Britto retulit, ꝙ poſtquã dictauerat ſibi, & duobus alijs ſcriptoribus quos habebat, tanquã feſſus præ labore dictandi, ponebat ſe ad dormiendũ, & dormiẽdo dictabat, de cuius ore dormientis, ea quæ prædictus ſcriptor audiebat, redigebat in ſcriptis continuando materiam de qua ante ſcripſerat, quando dictabat vigilando. Vnde propter amplã ſcientiã, & profundam, quã Deus dederat intellectui ſuo, ipſe ſcripſit magnã multitudinẽ librorũ in paruo tẽpore; & ita illuminauit Theologiã in libris ſuis, ꝙ nunquam ante fuerat ab aliquo ſic clare manifeſtata.

In dictando ſuos libros miraculoſus eſt S. Thomas

Et licet prædictus Doctor continuè libros dictaret; tamen vnam lectionem omni die de collationibus Patrum legebat. Et interrogatus cur hoc faceret. Reſpondit: Ego in hac lectione deuotionẽ colligo, ex qua facilius poſtea ad ſpeculandum cõſurgo; & ex illa deuotione mereor, ꝙ intellectus meus poſſit eleuari ad cõtemplandum altiora. Vnde creditur, ꝙ Frater Thomas non ſit minor in gloria alijs Doctoribus magnis, cũ non fuerit minor in ſanctitate vitæ, & ſcientiæ, vel in doctrina, ſicut Fratri Alberto de Brixia mõſtratum eſt. Nã ipſi Fratri Alberto Brixienſi vigilãti, & oranti monſtratũ eſt, ꝙ B. Auguſt. & ipſe erant pares in gloria, licet B. Aug. Pontificali inſula præcederet Thomam, & S. Tho. ſupra Aug. polleret virginitate: quam viſionem apertã prædictus Frater Albertus adiuratus compulſus eſt reuelare, cũ ſæpe fuiſſet auditus dicere Fratrem Tho. eſſe magnum in gloria.

Viſionem hanc vide infra clarius poſt mortẽ ſancti.

Octaua parte, quomodo Deus oſtendit eum eſſe Sanctiſſimum.

SI conſideremus vitam ſuã inuenimus, ꝙ Deus ſtantẽ in oratione ſæpe de terra in aerem eum eleuabat, infirmitates per eũ curabat, & alia mirabilia faciebat; animas, quæ ſunt in vita æterna ad manifeſtandum ſtatũ ſuum mittebat, humilitatem, & charitatem ei perfectiſſimè infundebat.

Primo videamus quomodo Deus ipſum à terra eleuabat. Et quantum ad hoc ſciendũ eſt, ꝙ orãte Fratre Thoma prius viſus eſt eleuari à terra in aere, ſicut ſi habuiſſet corpus glorioſum: vnde cũ eſſet Salerni in Conuentu Fratrũ, & iuiſſet ad orandũ corã altari maiori: Frater Raynaldus ſocius ſuus, & Frater Iacobus gratia eximij iuerunt poſt eũ ad obſeruandũ quomodo orabat, & viderũt eũ ſtantẽ in oratione, & eleuatũ à terra duobus cubitis. Iterũ cũ eſſet Neapoli vnus ſanctus Frater, qui dicebatur Frater Dñicus, vidit eũ in Capella B. Nicolai, in domo Fratrũ Prædicatorũ ſtantẽ in oratione de nocte, & eleuatum in aere per duos cubitos. Mens etiã ſua ſæpe eleuabatur cũ Miſſam diceret, quã deuotiſſimè dicebat: vnde cũ ſolus in Conuentu Neapolitano in die Dominicæ paſſionis multis militibus aſtantibus Miſſam deuotiſſimam celebraret, ſubito abſortus eſt cũ magna inundatione lachrymarũ. Ecce autẽ diu

Quam deuotiſſimus in Miſſa celebranda.

ſic

ſic manente eleuato mirati Fratres tetigerũt ipſum, & excitauerunt eũ ab illo raptu, dicentes, vt in Miſſa procederet: omnes autẽ ibi in Miſſa exiſtentes perpenderũt, ꝙ raptus erat ad videndum mirabilia. Vnde poſt Miſſam aliqui fratres, & milites ſibi familiares rogauerunt ipſum, ꝙ ad ædificationem dignaretur dicere quid vidiſſet in illo raptu; qui noluit, ſed occultauit, ne perderet ſibi reuelata. Item per eum Deus plures infirmitates curauit adhuc viuum exiſtẽtem, & alia mirabilia fecit. Nam cum ſemel in die veneris Sancti prædicaſſet Romæ in Eccleſia S. Petri, & populum ad fletum prouocaſſet: & induxiſſet populum, vt ibidem veniret in Paſcate ad gaudendum cum Beata Virgine de Reſurrectione filij, cum prædicaſſet ibidem de Reſurrectione populo maximo completa prædicatione cum deſcendiſſet de pulpito, quædam mulier quæ fluxum ſanguinis pluribus annis paſſa fuerat, nec curari poterat, tetigit fimbriam cappæ eius, & ſtatim ſenſit ſe curatã, & ſequens eũ ad locũ S. Sabinæ cũ nõ poſſet ſibi loqui, narrauit hoc ſocio ſuo.

Viuus claruit miraculis, magnis, & multis.

Item cum ſocius Beati Thomę haberet febrem continuam, ipſe venit ad viſitandum eum & cum oraſſet ſuper eum, ſtatim infirmus reſedit ſuper lectum, & curatus eſt.

Item cum Sanctus Thomas in Conuentu Neapolitano iaceret in camera ſua debilis, & vnus iuuenis frater ſeruitoris ſui cuſtodiret cameram ſolus, ſubito vidit ille iuuenis vnã ſtella magnã ſplendentẽ intrantẽ per feneſtrã cameræ, & ſtantẽ ſuper caput eius, quæ poſtea receſſit paulatim vnde venerat.

Item Diabolus in forma ethiopis pluries iuit ad cameram ſuam ad temptãdum eum. Sanctus autem Thomas quando veniebat Diabolus faciebat ſignum crucis & clamans ſuper eum ipſum fugabat.

Item quadam vice erat in campania, in Caſtro cuiuſdam neptis ſuæ, quæ vocabatur domina Franciſca, infirmus, cũ autem perdidiſſet totaliter appetitum comedendi, & medicus diceret ſi aliquid deſideraret. Reſpondit ſi haberet de alletijs, quæ comederat in Francia libenter comederet: medicus licet non ſperaret inuenire tales piſces, quia nunquam in partibus illis viſi fuerãt, iuit ad plateam caſtri, vt inueniret ſaltem alios conſimiles, & inuenit ibi vnum qui portabat vnam ſomam de ſadernis recentibus de Teracina, & faciens eam deponi, omnes ſardenæ quæ erant in vna de illis ceſtis, ſubito conuerſæ ſunt in aletias. Medicus gaudens, & ille portitor admirans, quia ibi ſardenas poſuerat, ſtatim de precio concordauerunt, & fuerũt portati illi piſces S. Thomæ, qui gratias agens Deo de tali miraculo noluit comedere, ſed diuinæ prouidentiæ ſe commiſit. Medicus autem, & multi alij de illis piſcibus, manducauerunt, qui delicatiſſimi, & ſapidiſſimi fuerũt.

Item animas quæ erant in cęlo ad manifeſtandum ſtatum ſuũ ſibi mittebãtur. Vnde cum ſemel, eſſet Neapolim in Eccleſia Fratrum ad orandum, apparuit ei Frater Romanus Magiſter in Theologia, quem dimiſerat Pariſius legentem, putans autem ipſum vita mortali viuere cum gaudio ſuſcepit eũ dicens. Beneueneritis frater Romane. Et ille reſpondit. Non venio de regione mortalium, ſed viuorum. Ego de hac vita tranſiui, & cõceſſum eſt mihi pro tuo merito tibi apparere. Tunc S. Thomas, ſeipſum confortãs dixit. Ex quo hoc Deo placet: ex parte eius te adiuro vt reſpõdeas. Quæro de me, ſi opera mea placent Deo. Cui ille. Tu es in bonu ſtatu & opera tua placent Deo. Tunc intulit. Quid eſt de te? & ille. Ego ſum in Paradiſo; & fui in Purgatorio 15. diebus propter negligentiam expediendi quoddã teſtamentũ, quod mihi dimiſerat Epiſcopus Pariſienſis, & non feci ſic cito. Tunc addidit. Quid eſt de illa quęſtione, quam ſæpe diſputauimus? Vtrum habitus ſcientiarum hic acquiſiti maneant in patria. Et ille, video Deum: de hoc nihil aliud petatis. Et Frater Thomas vides eum ſine ſpecie? Et ille reſpondit, ſicut audiuimus, ſic vidimus in Ciuitate Domini virtutum. Et ſic diſparuit. Et B. Thomas conſolatus de tali viſione.

Teſtis alius de cęlo, ꝙ opera S. Thomæ placẽt Deo.

Item Deus ſibi humilitatem, charitatẽ, & alias virtutes perfectiſſime infundebat. Fuit enim B. Thomas humillimus, & quãtum ad ſuam reputationem, & quantum ad ſuã conuerſationem. Didicerat. n. à Chriſto dicente Apoſtolis. Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde: licet. n. eſſet tantæ nobilitatis, tantæ ſcientiæ, & tantæ reputationis apud alios, tamen in omnibus ſe humiliabat, cum oportunitas occurrebat. Vnde cum quadam vice tranſiret per Bononiam, & in Conuentu Fratrum aliquibus diebus moratus fuiſſet, contigit ꝙ quadam die ipſe B. Thomas

iret

Universidad de Deusto Biblioteca

Obediētia humilitate plena, in admirationem trahens.

iret per clauſtrum contemplatiuus: cum autem ſic iret: quidam frater alterius Conuentus, qui eum non nouerat, accepit licentiam à Priore, ꝙ cum primo fratre qui ſibi occurreret, poſſet ire in Ciuitatem ad ſua negocia peragenda: cum autem quęreret ſocium, caſu primo occurrit, ſibi B. Thomas. Et accedēs ad eum dixit. Bone frater, Prior mandat, ꝙ veniatis mecū: B. autem Thomas ſtatim inclinans caput, ſecutus eſt eum: poſt quem cū non poſſet ſic feſtinanter incedere, frequēter argutus à ſocio, ſe humiliter excuſabat. Ciues verò, qui nouerant prædictum Doctorē admirati, ꝙ tantus Doctor poſt fratrem paruæ conditionis incederet; de quo erat magis dignum, ꝙ ipſe præiret. Dixerunt illi fratri qui præcedebat. Frater eatis plane: ſcitis vos quis ſit iſte qui ſequitur vos? Et ille reſpōdit, Neſcio, niſi quia credo, ꝙ ſit quidam hoſpes. Et illi. Iſte eſt Frater Thomas de Aquino maior Doctor mundi: quomodo præceditis eum? & ſtatim fecerunt ei magnam reuerentiam: Frater autem conuerſus ad B. Thomam petiuit veniam, vt eius ignorantiæ parceret. Illi autem nobiles qui cognoſcebant eum dixerunt ei. Magiſter quomodo eſt hoc, ꝙ fratrē iſtum ſequebamini? non decet ſtatum veſtrum. Quibus reſpondit. Omnis religio perficitur in humili obedientia, qua homo homini propter Deum ſe ſubiecit: ſicut Deus homini propter hominem obediuit.

De charitate compaſſione, affabilitate eius.

Item charitatiuus, & compaſſiuus mirabilis erat. Vnde cum conſtabat ſibi, ꝙ aliquis ex infirmitate peccaſſet, ſic peccata eius flebat, ac ſi eſſent ſua propria, difficilis tamen erat ad credendum, ꝙ aliquis peccaret: quia omnes credebat meliores ſe, vel ſimiles in innocentia. In cōuerſando autem cum alijs, & colloquendo, ſic erat dulcis, & benignus, ꝙ omnis, qui cū eo conuerſando, & colloquendo ipſum aſpiciebat, gratia ſpecialis conſolationis recipiebat. Prædicationes vero ſuas, quibus placeret Deo, & proderet populo, ſic formabat in illo vulgari natalis ſui, ꝙ in themate vitabat curioſas conſonantias, & ſubtilitates quæſtionum; & ſolum vtilia proponebat populo, & ita reuerēter audiebatur à populo, ac ſi ſua prædicatio prodiret à Deo. Diuitias autem, & dignitates mundanas totaliter cōtemnebat reputans ſibi ad gloriā ſequi Chriſtū pauperem, & humilē, magis quā honorem, & diuitijs abundare: vnde cū ſemel rediret de S. Dionisio ad quem iuerat, cauſa viſitandi reliquias Sanctorum, & appropinquaret Pariſius; dixerunt ei ſtudentes, qui aſſociabant eū. Magiſter, videte quam pulchra Ciuitas: velletis eſſe Dominus iſtius Ciuitatis? Qui reſpondit. Libentius vellem habere comentum, & Homilias B. Chriſoſtomi ſuper Euang. B. Mat. quam ſi hæc Ciuitas eſſet mea: contemplationem mihi auferret diuinorum, & conſolationem animi impediret: quāto. n. quis amplius amore tēporaliū præmitur, tāto periculoſius à cęleſtibus ſeparat᷑.

Prædicandi vera norma.

Ambitioni mortuus.

Item cum quadā vice Papa Clemēs Quartus offerret ſibi dignitates & redditus, ipſe omnino renuit: cum tamē parentes eius ſub perſecutione Imperatoris Federici quem faciebat contra Eccleſiam eſſent profugi in cāpania, quibus poterat prouidere de bonis Eccleſiæ. Vnde cum prædictus Frater Thomas recepiſſet Bullam à prædicto ſummo Pontifice de promotione ſua ad Archiepiſcopatū Neapolitanum cum additione reddituum Monaſterij S. Petri ad tātam dignitatem noluit recipere, & ꝙ ſummus Pontifex vlterius nō promoueret eum ad talia, vel ad alia ſuppliciter exorauit. Et licet eſſet ſic perfectus omni virtute, & continue contemplatiuus, tamen in conſilijs miro modo erat prouidus, cum eius cōſilium requirebatur: vnde S. Ludouicus Rex Franciæ in rebus arduis ſemper eius requirebat conſilium, quòd expertus fuerat eſſe optimum.

Nono ſequitur quomodo mors ſua fuit reuelata.

QVatuor modis Deus mortem ſuam reuelauit ſibi, & alijs.

Primo, ſibi viſibiliter loquendo.

Secundo, ſororem ſuam viſibiliter iam in Cęlo exiſtentem, ſibi mittendo.

Tertio, viſione intellectuali ſibi hoc reuelando.

Quarto, ſigna de Cęlo pp eū demōſtrādo.

Inuiſit Eccleſiā omni nocte.

Primo igitur reuelauit mortē ſuam ſibi viſibiliter loquendo: cum .n. B. Thomas eſſet Neapolim, & ſcriberet vltimā partē ſummæ Theologiæ, omni nocte ante matutinas ibat ad Eccleſiam ad orandum: nam camera ſua iuxta Eccleſiā ſic diſpoſita erat, ꝙ introitum habere poterat quandocunq; volebat, & ſtatim cum primum ſignum matutinarum incipiebat pulſari, ſtatim feſtinabat ire ad cameram ſuam, ne ab alijs videretur. Sacriſta verò qui vocabatur frater Dominicus de Caſerta;

qui licet conuerſus, tū deuotiſſimus erat; & Deus ſibi multa reuelauit. Iſte Frater Dominicus, qui ante matutinas ibat ad Eccleſiā, & ſtatim recedebat, quando pulſabat primū ſignū ſemel iſte Frater Dominicus voluit obſeruare Fratrē Thomam qūo orabat, & ecce retrò ī Capella S. Nicolai vbi fixus ī oratione manebat, vidit ipſum, quaſi duobus cubitis eleuatū in aere, & admirās, & diu expectās ipſum cū lachrymis orātē ſubito audiuit de loco, ad quē conuerſus erat ad orandū de imagine crucifixi, audiuit. n. ſibi Chriſtū loquētē & dicentem F. THOMA BENE SCRIPSISTI DE ME, quam mercedem vis tu recipere à me de tuo labore? Et Frater Thomas reſpondit. Dñe nil aliud niſi te. Iſta autem queſtio quam fecit ſibi Chriſtus de mercede fuit certum ſignū, ꝙ cito ceſſaret à ſcribendo, & cito reciperet præmium in cęlo.

Approbatur ſciētia à crucifixo, & ipſo laute; non tātum pro aliqua parte, vt ſupra capit. ſept.

Secundo hoc ſibi reuelauit ſororem ſuam ſibi mittendo. Eo tpe quo Frater Thomas ſecunda vice iuerat Pariſius, cū eſſet ibi apparuit ſibi ſoror ſua, viſione imaginaria, quę cū diceret ſe eſſe mortuā, & eſſe in Purgatorio, petiuit ab eo certum numerum miſſarū, per quas liberari ſperabat. Qui vocans ſtudentes rogauit vt pro anima ſororis ſuæ miſſas dicerent, & orarent. Tranſacto autem aliquo tempore cum idē Doctor receſſiſſet de Pariſius, & eſſet Romæ; iterum prædicta ſoror ei in viſione apparuit, & dixit ſe liberatam de Purgatorio, dictis miſſis, quas petiuerat, & eſſe modo in gloria cęleſti. Fratre autem requirente quid eſſet de ſe. Illa reſpōdit. Tu Frater mi in bono ſtatu es, & cito venies ad nos, ſed maior gloria eſt tibi præparata quam nobis, tene tantum quod habes: cui quærēti de fratre ſuo dño Landulfo, reſpondit, ꝙ erat in Purgatorio, de dño verò Raynaldo alio fratre ſuo dixit, ꝙ erat in Paradiſo. De quo iterum habuit viſionem, ꝙ oſtēſo ſibi libro per Angelum, qui ſcriptus erat litteris aureis, & azurijs, prædictus Doctor reperit ibi nomen fratris ſui inter litteras aureas, quæ erant martirum. Nam ipſe D. Raynaldus pro fidelitate & mortuus erat ſub perſecutione Imperatoris Federici, cuius mors fuit ſibi computata ad martirium; quę mors fuit Deo meritoria & accepta.

Frater S. Thoma martyr.

Tertio Deus reuelauit mortem ſuam ſibi eam intellectuali viſione manifeſtādo. Nam cum ſemel eſſet in S. Seuerino, quod eſt in terra laboris ſororis ſuæ cum Fratre Raynaldo ſocio ſuo, & cum aliquibus fratribus alijs Ordinis Prædicatorū ſubito raptus eſt. Anima ſua fuit eleuata ad videndum diuina. Cū autem totaliter eſſet abſtractus à ſenſibus, & ſic ſtaret totus immobilis, omnes cœperunt admirari, & maxime ſoror cępit contriſtari, ꝙ factus erat inſenſibilis, & neſciens quid eſſet illud, quod ſic ſubito accidiſſet fratri, quęſiuit à ſocio ſuo, quid habebat. Cui reſpondit. Frater veſter Magiſter Thomas contemplans aliqua, frequēter in ſpiritu rapitur, ſed nunquam tanto tempore ſicuti nunc vidi ſic alienum à ſenſibus: vnde & poſt aliquam horam iuit prædictus ſocius ſuus ad Magiſtrum trahens ipſum per cappam fortiter, & quaſi à ſomno dormitionis ipſum vltimo excitauit: qui ſuſpirans ait. Raynalde tibi in ſecreto reuelo, prohibens ne in vita mea alicui audeas dicere. Venit finis ſcripturæ meę, quia talia ſunt mihi reuelata, quod ea, quæ ſcripſi & docui modica mihi videntur. Vidi modo ſcientiam meam, quam habui de cœlo, & Deus mihi impoſuit finem docendi, & ex hoc ſpero in Deo meo, quòd ſic vt nūc eſt finis doctrinæ meæ, ſic cito erit finis vitæ meæ. Vnde ſicut Paulus & Moyſes viderunt ſecreta cœleſtia ſic & iſte venerabilis Doctor vidit in iſta viſione: in qua cognouit, quòd cito ſcripturam ſuam, & vitam terminaret.

Adhuc viuus S. Thomas videtur in cęlo ſcientiam inde ſibi datam.

Item intellectuali viſione, & prophetica adhuc Deus mortem ſuam ſibi manifeſtauit, & locum vbi mori debebat.

Hic dicemus quomodo mortuus eſt.

NAm cum Papa Gregorius Decimus ordinaſſet celebrare Concilium apud Lugdunū, miſit pro prædicto Fratre Thoma de Aquino: quem in magna reuerentia, & opinione habebat, atq; ei mandauit quòd veniret ad Concilium, & Librum quem fecerat contra errores Græcorum ſecum deferret, qui veniens infirmatus eſt in via tranſiens per campaniam & exiſtens debilis, iuit ad Caſtrum, quod erat dominæ Franciſcæ ſororis ſuæ vbi fecit miraculum de alecijs ſupra poſitum in octaua parte, ſiue in octauo titulo. Cum autem Frater Thomas in prædicto caſtro fuiſſet recreatus, & confortatus, receſſit inde, & cœpit venire verſus Romam: cum autem haberet facere tranſitum iuxta Monaſterium foſſæ nouæ, Abbas prędicti Monaſterij cū monachis aliqui-

Universidad de Deusto Biblioteca

bus ſciens, ꝙ veniret, iuit ſibi obuiam, & inui
tauit, ꝙ deberet declinare ad Monaſterium
ſuũ, & ibi aliquibus diebus quieſcere, qui re
cipiens inuitationẽ ingreſſus eſt Monaſteriũ
cum cõmitiua decenti occurrentium, & cõ-
mitantium monachorum: qui cũ primo in-
greſſus eſſet Eccleſiã, & feciſſet debitam re-
uerentiam coram altari, intrauit ſecundum
Clauſtrũ, & facta eſt ſuper eũ manus Dñi, &
tactus ſpiritu prophetiæ dixit pluribus audiẽ
tibus monachis, & fratribus ſui Ordinis, &
præcipue ſocio ſuo, cui conſueuit omnia re-
uelare. Fili mi Raynalde, Hęc requies mea in
ſæculum ſæculi, hic habitabo quoniam elegi
eam. Poſt aũt iſtum dictum propheticum de
ſua morte, fratres ſui Ordinis præcipue fue-
runt ad lamentum. Poſitus fuit iſte S. Doctor
in camera Abbatis, & ſibi, & ſocijs ſuis piè,
& charitatiue prouiſum eſt. Fratre aũt Tho-
ma ibi exiſtenti, corpus eius, cępit debilitate,
& infirmitate grauari. Monachi aũt cũ tanta
reuerentia, & humilitate ei ſeruire cęperunt,
ꝙ ei de ſilua ligna, ꝓprijs humeris differrẽt, fę
lices ſe reputantes, ſi S. Doctori poſſent exhi
bere ſeruitiũ. Cum autem infirmus iaceret,
rogatum ab aliquibus Monachis plus alijs li
teratis, ꝙ dictaret aliquid eis, quod eſſet per
petuum memoriale ſuæ ſcientiæ; qui breui-
ter expoſuit eis librum Canticorum, quaſi in
ſignum, ꝙ cito debebat ire ad Canticum An
gelorum. Facta autem hac expoſitione cum
ſentiret animam ſuã appropinquare cito ad
exitum de corpore cum magna deuotione
petijt ſibi deferri ſacroſanctum Sacramentũ
corporis Chriſti, quod cũ fuiſſet cum reuerẽ
tia ab Abbate, & Monachis deuote portatũ,
ipſe proſtratus ad terrã debilis corpore, for-
tis mente, occurrit obuiam ſuo Dño cum la-
chrymis: & ſicut eſt conſuetum, ꝙ quilibet
Chriſtianus in vltimis recepturus hoc Sacra-
mentũ examinetur de fide huius Sacramenti
oblato corpore Chriſti petitum fuit ab eo, ꝙ
ſi illa Hoſtia cõſecrata, eſſet verè Dei filius q
exiuit de vtero Virginis, & pependit in Cru
cis patibulo, q pro nobis fuit mortuus, & die
tertia reſurrexit: ipſe autẽ libera voce, & ma-
xima deuotione ſic reſpõdit cum lachrymis,
Si maior ſcientia quam fides de hoc Sacra-
mento in hac vita haberi poteſt in illa reſpõ-
deo, quòd verè credo, & pro certo ſcio hunc
Deum verum eſſe, & hominem Dei patris,
& Virginis matris filiũ, & ſic credo animo,

propbetat de morte ſua.

Exponit Cãtica cã ticorum.

Deuotiſſi- mè viati- cũ ſumit.

& confiteor verbo. Et quando debuit ſum-
mere corpus Chriſti cum lachrymis ſic locu
tus eſt. Sumo te precium redemptionis ani-
mæ meæ, ſumo te viaticum peregrinationis
animæ meæ, pro cuius amore ſtudui, vigila-
ui, & oraui, & laboraui, te prædicaui, te do-
cui, nil vnquam contra te dixi, ſed ſi quid di
xi, ignorans dixi, nec ſum pertinax in ſenſu
meo, ſed ſi quid male dixi de hoc Sacramen
to, & alijs totum relinquo correctioni S. Ro
manæ Eccleſiæ in cuius obedientia nũc tran
ſeo de hac vita: & his dictis deuotiſſime ſu-
ſcepit corpus Chriſti ſibi ad meritũ, & alijs
ad exemplum. Socius autẽ eius, ſ. Frater Ray
naldus cum ſecum ſolus remanſiſſet alijs hu
militer licentiatis. Ipſe autem Socius eius in-
ter alias cauſas triſtitiæ aſſignauit iſtam: quia
ſperabat qđ in Cõcilio Lugdunẽſi ad aliquã
magnam dignitatem aſſumeretur, quæ foret
ad Ordinis honorem, & ſuæ parentellæ glo-
riam temporalem. Qui reſpõdit. Fili noli de
hac cauſa turbari, quia hoc à Deo inter mea
deſideria petij, & regratior Deo, ꝙ impetra-
ui, vt me indignum in hoc gradu humilita-
tis de hac vita ſuſcipiat: à quo gradu digni-
tas nullius auctoritatis inueniret, licet plus
potuiſſet proficere in ſcientia, & alijs prodeſ
ſe in doctrina ex reuelatione mihi facta: ta-
men placuit Deo mihi imponere ſilentium
docendi, quando ſicut noſti placuit ſuperio-
ris ſcientię reuelare ſecretum. Vnde mihi in-
digno Deus contulit pluſquam alijs Docto-
ribus, qui diutius in hac vita manſerunt, vt
citius alijs cederem præſenti vitæ mortali, &
in æternam intrare conſolatus. Vnde conſo-
lari fili, quia ego in omnibus morior conſo-
latus, & certus ſum de gloria Paradiſi: quia
Deus de hoc pluries mihi reuelauit. Sequẽti
autem die petijt oleũ ſacræ vnctionis Sacra
mentum exeũtium, vt ille ſpiritus vnctionis
qui eum præ cęteris vnxerat ad Cęlum diri-
geret quò tendebat. Recepto autẽ Sacramen
to Sanctæ vnctionis poſt paruam horam ani
mam ſuam reddidit Deo, ad quam aſſocian-
dam, & ducẽdam in Cęlum venit B. Paulus
cum multitudine Sanctorum, & Angelorum
ad quẽ ſpiritualem deuotionem habuerat ſi
cut in viſione manifeſta monſtratum eſt Fra
tre Paulo de Aquila, viro magnæ probitatis,
& famę; qui in Ordine Fratrum Prædicatorũ
fuit Lector & Inquiſitor. Illa. n. hora qua ve-
nerabilis Doctor Frater Thomas de Aquino
tranſijt

Sancta Romana Eccleſia quicquid ſcripſit, ſupponit, & in eius obediẽtia moritur.

S. Paulus, cum alijs, ducit B. Thomã in cęlum.

tranſijt de hoc mundo, prædictus Frater Pau
lus erat Neapolim in Conuentu Fratrũ Præ-
dicatorum, eo autem exiſtẽte in cella ſua, di-
uina reuelatione in viſione ſpirituali facta eſt
in hũc modũ. Videbatur ſibi, ꝙ videret Fra-
trem Thomam Neapolim legentem in ſco-
lis coram multitudine copioſa ſcolarium, &
dum legeret vidit B. Paulum eius ſcolas in-
trantem cum ſocietate Sanctorum: cui cum
Frater Thomas vellet occurrere, & deſcende
re de cathedra Apoſtolus ſibi inſinuauit, ꝙ
lectionem ſuam proſequeretur. Tunc Frater
Thomas rogauit Apoſtolum, vt diceret, ſi ve
rum de ſuis Epiſtolis habuit intellectũ. Qui
reſpondit. Verum & bonum: ſicut in hac vita
homo viuens habere poteſt: ſed tu mecum
venias, & ducam te ad locum vbi clariorem
habebis de omnibus intellectum: & videba-
tur ipſum per cappam trahere, & ducere exà
tra ſcolas. Et cum B. Paulus ſic duceret eum,
prædictus Frater Paulus cępit fortiter clama
re, Succurrite, ſuccurrite fratres, quia Frater
Thomas, à nobis tollitur. Ad cuius clamorẽ
fratres excitati interrogauerunt, quid clamãs
diceret, & vidiſſet. Qui narrauit per ordinẽ
viſionem: Fratres autem notantes diem, &
horã, inuenerunt ꝙ in illa nocte, & hora mi-
grauerat ad Chriſtum. Obijt autem vene-
rabilis Doctor Frater Thomas. Anno Domi
ni 1274. 7. die Martij hora matutinali. An-
no vero vitæ ſuæ 49. Abbas autem & Mo-
nachi dolentes de tam ſubita & dãnoſa mor
te tanti viri, qui erat ſicut quoddam Eccleſię
luminare magnũ, & gaudentes, ꝙ apud Deũ
talem meruiſſent habere patronum circa cor
pus Sancti ſolenne officium celebrauerunt.
In quo officio interfuerunt plures fratres ſui
Ordinis qui de diuerſis conuentibus ad ip-
ſum viſitandum venerant. Interfuit & dñs
Franciſcus Epiſcopus Teracenenſis Ordinis
Fratrum Minorum cum pluribus de ſuo Or
dine, & multi nobiles de campania, quorum
plures fuerunt conſanguinitate coniuncti
multos, & prouocauerat ad veniẽdum ad eũ
quando perſenſit, ꝙ moriebatur fama ſcien-
tiæ, ſigna miraculorum, & exempla vitę ſan-
ctitatis. Cum autem corpus Sanctum cum
reuerentia, & cantu ad Eccleſiam portaretur,
& omnes ſupradicti ipſum aſſociarunt, do-
mina Franciſca Neptis eius, quæ non aude-
bat Monaſterium ingredi, petiuit ab Abbate
ex gratia, ut corpus S. Doctoris auunculi ſui

Quãta ſit interpretatio S. Thomæ ſupor Epiſtolas B. Pauli.

faceret ad hoſtium Monaſterij deferri: quo
viſo: cum alijs dominabus fecit ſuper ipſum
lamentum lugubre. Cum autem ipſa, & aliæ
dominæ amariſſime plangerent, & ſic dolo-
roſe lamentarentur, ꝙ earum clamor longius
perſonaret: mulus cui venerãdus Pater Do-
ctor inſederat quaſi per illum clamorem co-
gnoſcens, ꝙ dominus ſuus mortuus erat, fra-
cto fune, cum quo erat ligatus de ſtabulo exi
uit, & appropinquans feretrũ, in quo corpus
domini ſui iacebat, cũ ipſum vidiſſet ſtatim
ad terrã mortuus cecidit. Poſt hoc delatum
eſt corpus eius ad Eccleſiam in qua fuit cum
reuerentia tumulatum. Cum autem cor-
pus ſuum fuiſſet cum deuotione ſepultum,
& officio completo, & populo qui erat ibi
expectante audire aliquid de vita tanti Do-
ctoris, Frater Raynaldus ſocius cũ fratribus
ſuis ibi exiſtentibus à lachrymis ſe continere
non poterat, tandem vim ſibi inſerens, ſurre
xit in medium, & prædicauit, & prędicando
dixit. Ego iſtius Doctoris totius vitæ exterio
ris, & totius conſcientiæ ſuæ teſtis ſum & fre
quenter, & nunc in morte ſua, generalẽ eius
confeſſionem audiui: quem ita purum ſem-
per reperi, ſicut puerum quinq; annorũ qui
nunquam ſuæ carnis contagium, nec vnquã
habuit in aliqua impuritate cõſenſum. Facta
breui prædicatione, quia amplius continere
non poterat ſtatim iuit ad locum ab alijs ſe-
paratum, vbi prorupit in planctum, & gemi-
tum videns ſe priuatum præſentia tanti Do-
ctoris, & tam dulcis patris.

Vita S. innocentiſſima.

Quarto modo Deus mortem reuelauit per ſigna.

NAm quædam ſtella per modum come
tæ tribus diebus ante obitũ prædicti
Doctoris ſuper Monaſterium viſa fuit, quæ
cum ignoraretur, quid ſignificaret dũ appa-
ruit oſtendit præfacti Doctoris mortẽ dum
ceſſauit, ſtatim enim in morte ſua ceſſauit.

Stella apparet in ſignum.

Item in hora tranſitus ſui, monachus qui-
dam prædicti Monaſterij orans in Eccleſia
obdormiuit. Et ecce viſa ab eo vna ſtella mi-
ri ſplendoris ſuper Monaſterium cadere, &
duæ ſtellę ad ipſum combinate de cęlo de-
ſcẽdere, & poſt paululum primam ſtellam,
quã prius viderat ad cęleſtia ſubleuare, quæ
duarum ſtellarum videbatur ſplendorem at-
tingere, & magnitudinem adæquare. Poſt-
quam viſionem cum experge factus à ſonno
vigilaſſet, audiens pulſari tabulam ſignum
obitus

Universidad de Deusto Biblioteca

obitus prædicti Doctoris intellexit p primã ſtellam deſignari animam S. Doctoris quæ cum alijs aſſociata in cęlum conſcendit.

A D D I T I O.

Fratri Alberto de Brixia (ut explicemus quod ſupra par. 7. ſin. tetigit iſte author) vigilanti in oratione apparuerunt duæ reuerendæ perſonæ ſplendore mirabili adornatæ: vna in pontificali habitu Ordinis Prædicatorum. Iſta coronam auream habebat in capite ſuo intextam lapidibus precioſis: habebatq; circa collum duas aureolas quaſi torques, vnã argenteam, & aliã auream. In pectore verò geſtabat magnum lapidem precioſum: qui ſplendore mirabili plures ex ſe emittens radios totam Eccleſiã illuſtrabat. In capa autem qua indutus erat, inſerti erant lapides precioſi per totum, quaſi ſtellulæ. Tunica verò, & ſcapulare miro cãdore ſplendebant. Quæ Frater Albertus dum admiraretur, audiuit illam in pontificali habitu perſonam dicentem ſibi. Ego ſum Auguſtinus miſſus ad te: vt indicarem tibi gloriam Fratris Thomæ, qui hic mecum eſt. Ipſe mihi in gloria eſt æqualis: ſed virginitatis aureola me præcellit, & ego ipſum in pontificalis ordinis dignitate. Et his dictis, ambo diſparuerunt. Hæc ex vita eius, quæ legitur in Eccleſia.

Gloria S. Thomæ, teſte B. Aug. in viſione.

In decima, & vltima parte oſtenditur quomodo B. Thomas poſt mortem multa ſigna Deus meritis B. Thomæ oſtendit, & aliqua dicemus.

CVm uenerãdus Doctor tranſiſſet de hoc mundo & corpus eius adhuc eſſet in feretro in Eccleſia adhuc non ſepultus, frater Ioannes de Ferentino ſubprior dicti Monaſterij paciens ita grauiter in oculis, q videre vix poſſet, duci ſe fecit ad corpus S. Doctoris ad cuius pedes cum reuerentia, & deuotione proſtratus, aplicauit ſe funeri, & ponens faciem ſuam ſuper faciem eius, orauit Deum, vt meritis dicti S. Doctoris fieret ſibi reſtitutio luminis quo carebat: qui ſtatim perfecte illuminatus clamauit. Benedictus Deus, quia meritis huius Sancti mihi viſus reſtitutus eſt perfectiſſime.

Cæcus lumini perfectiſſimè redditur.

Quomodo in translatione eius de Capella vbi fuerat abſconditum exiuit magnus odor.

CVm multa miracula fierent per dictum ven. Doctorẽ S. Thomam Abbas Monaſterij cogitans, q prædictũ corpus poſſet ſibi auferri & procurantibus fratribus ſui Ordinis p mandatũ S. Pontificis, quia corpus eius erat loco depoſiti dicto Monaſterio de foſſã noua cõmendatum; ipſe Abbas, & Monachi occulte fecerunt ipſum transferri de Eccleſia S. Stefani iuxta clauſtrũ de quo cum prædictus Doctor in ſomnis apparens præfato Abbati ipſum grauiter arguiſſet, quia erat ſuo corpori facta indebita reuerẽtia, & q fratres ſui ordinis eſſent decepti, qui locum in quo ei reuerentiam redderent in veritate neſcirẽt: cõminatus eſt. n. niſi corpus ſuũ ad priorem locum cito reduceret, in quo nullus qui eius ſepulcrũ viſitaturus veniret erraret: Cogitans, & timens diuinæ vltionis iudicium ſi præteriret, q audierat in viſione mãdatum, & volens nihilominus clauſtrales monachos hoc latere, & acceptis clauibus dictæ capellæ, & domino Blaſio, & aſſumptis duobus monachis extraneis, & aliquibus oblatis, acceſſit ad capellã in quo erat corpus S. Doctoris abſconditum, & cum inſtrumentis ferreis aperiens ſepulcrum apertum tãtus odor exiuit, vt non videretur fuiſſe ſepultura corporis defuncti, ſed Apotheca aromatum. Qui odor tantus fuit, & per totum Monaſterium ſic ſe diffudit, q ad ipſum nullo alio indicante monachi diuinitus excitati conuenerunt: coram quibus manifeſtato corpore S. Doctoris, viderunt corpus eius integrum, in membris, & in pannis, cappa, & capitio habitu ſui Ordinis, ſicut fuerat ante poſitum in ſepulcro in nullo penitus immutatis, cum inde corpus dicti Doctoris fuiſſet groſſum, pingue, & magnum cum fundum ſuę ſepulturæ fuiſſet humidum & profundum. Videntes autem Monachi circa corpus S. Doctoris tam grandia miracula, & manifeſta corpus Sancti odoriferum, & in ſubſtantia, & in figura nulla corruptione mutatum, ipſum in loco defunctorum poſuerũt, & eleuato cum corpore feretro, vt deferrent ipſum cum ſolennitate ad Eccleſiam, non ordinato prius, quid cantare deberent cantor alta voce incepit. Iſte Sanctus digne in memoriam vertitur hominum, qui ad gaudium tranſijt Angelorum: Quod cum cantantibus, & reuerentia ſic delatum iuxta Altare maius in tribunali Eccleſiæ: Abbas fecit illum collocare in quadam tuba marmorea, & Conuentus cantauit Miſſam de vno Confeſſore. Viſis miraculis apertis, vt no poſſet de eius gloria dubitari: Cantor verò cum non præcogitaſſet, quem introitum deberet incipere, ſubito cantare cœpit. Os iuſti meditabitur ſapientiam &c. Contigit autem dum Monachi dum ad refectionem iuiſſent inter cuſtodes alios ſacri corporis quendam

Occurrit erroribus, ne in Eccleſia contingãt, D. Thomas etiã mortuus, qui viuens in præſenti, ab Eccleſia tot errores procul eſſe laborauit.

In ſeptennis poſt obitũ hæc miranda cõtigerũt.

Corpus incorruptũ, non obſtãtibus præmiſſis circumſtãtijs in contrarium.

Miſſa cęlitus, cum reſponſio inſpirata.

Magi-

Magiſtrum Iacobum muratorem pro paratura ſepulchri ad cuſtodiam cum alijs remanere, qui aperiens tabulam qua caſſa ſacri corporis tegebatur terram, quæ circa protinus ceciderat recolectam eduxitq; magnum odorem reddidit, qui odor per totum chorum cum fragrantia miranda diffudit, ita vt omnes qui aderant mirarentur, obſtupeſcentes, quod odorem non ſolum corpus ſancti redderet, ſed & omnia, quæ ſancti, corpori adhæſiſſent. Vnde quidam nobilis, qui pro habendis reliquijs corporis ſancti venerat, de illa terra partem aliquam ſecum detulit & cum magna deuotione ſeruauit.

Nota de odore mirifico.

Quomodo alijs vicibus prædictum corpus produxit magnum odorem.

Quartodecimo anno ab obitu Santi Thomæ dominus Petrus de monte Sancti Ioannis, qui dicti Monaſterij erat Abbas, rogatus à domina Theodora ſorore dicti Doctoris; vt daret ſibi de reliquijs manum dexteram fratris ſui, promiſit eam ſibi dare. Et accedẽs ad ſepulchrum eius fecit leuare lapidem ſepulchri cum ferreis inſtrumentis, & ſtatim de corpore Beati Thomæ magnus odor exiuit: ad quem omnes Monachi conuenerũt, & inuenerunt corpus integrum in membris, & pannis ſui habitus, excepta ſumitate naſi, quæ erat modicum ex diuturnitate coroſa, cuius dexteram quam credebat, vt putridã poſſe euellere, compulſus eſt detruncare, quam manum licet pauide ex ſtupore miraculi, tamen præſumptuoſus ex deuotione cõcepta accepit, & cum reuerentia detulit ad prædictam dominam: quam acceptam, deuote cum lachrymis, fecit poni cum alijs reliquijs, quas habebat, quæ vſq; hodie adhuc eſt integra, ſine aliqua ſui immutatione: quæ manus ſeruatur in Conuentu Fratrum Prædicatorum de Salerno, vbi iacet corpus prędictæ dominæ Theodorę.

De eodẽ.

Item adhuc tertia vice Deus fecit idem miraculum de odore exeunte de manu dicti Doctoris.

Nam cum prædicta manus ſeruaretur cũ reuerẽtia in Capella Sancti Seuerini Caſtri prædictæ dominæ Theodoræ: quidam clericus de Salerno canonicus, qui erat factus procurator rectoris dictæ Capellæ, venit ad Eccleſiam Sancti Seuerini, vbi ſeruabatur dicta manus, & ex deuotione petijt videre reliquias, quæ ibi cum reuerentia ſeruabatur: Capellanus autem cum oſtendiſſet alias reliquias prædicto clerico, & ille odoraſſet, vltimo oſtendit ei manum Beati Thomæ adorandam, ille autem ſubridens, adorare, & reſpicere contempſit: ſubito autem magnus tremor ipſum arripuit, qui eum totaliter immutauit. Ille cum tremeret totus, & cogitans, quod hoc ſibi acciderat propter contẽptum, quòd habuerat ad manum Sãcti pęnitens, proiecit ſe ad pedes ſacerdotis, qui manum oſtenderat, & confitens peccatum ſuũ, & abſolutus ab eo, & recepta pęnitẽtia, cum adhuc tremor duraret, rogauit ſacerdotem, vt prædictam manum adhuc ſibi oſtẽderet, quam cum genufllexiſſet, & cum lachrymis adoraſſet, petiuit quod meritis Sãcti Thomę ſibi parceret illum contemptum quem habuerat, & liberaret eum ab illa pęna inflicta; & accedens cum reuerentia, & cum lachrymis oſculatus eſt prædictam manũ, de qua tantum odorem ſenſit, q nunquam ſimile perceperat, & ſtatim tremor ceſſauit. Ex tactu autem quem fecit oſculãdo ſar ctam manum odor quem ſenſit ſibi adhæſit, & capritio ſuo, quod tenens in collo tetigerat burſam in qua conſeruabatur prædicta manus. Vnde cum iret per viam irrogabatur ab his, quibus quid erat illud quod portabat ſuper ſe, quod faciebat tantum odorem: ille autem narrabat omnibus prædictum miraculum, anno ab obitu dicti Doctoris, xxxxij, ſenſit autem prędictus clericus cum prędicto odore, ſtatim auxilium mentis; ita quod ſi impugnabatur ab aduerſario ſtatim dicebat. Domine meritis huius Doctoris adiuua me, & ſtatim liberabatur ab omni periculo, & ſe ſecurum ſentiebat.

De eodẽ.

Quarto, miraculum de odore.

Nam cum miraculum, quòd acciderat ſupradicto clerico fuiſſet pluries narratum domino Thomaſino de Sancto Seuerino, ipſe dominus Thomaſinus cogitans; q à Fratribus Prædicatoribus reuerentius ſeruaretur manus prædicti Doctoris ipſi Priori, & Conuentui de Salerno cõceſſit, ad quam adorandam, cum quidam frater deuotus acceſſiſſet ſperans ſentire aliquem odorem, ſicut alij ſenſerant, cum nihil ſenſiſſet, iterum cum maiori deuotione, & cum maiori reuerentia adhuc ſe præparauit, & adorans & ipſam deoſculans ſecundo ſenſit odorem mirabilem, cui ſimilem non recolit ſe ſenſiſſe: quod

De eodẽ.

ſuo

Universidad de Deusto Biblioteca

ſuo Priori retulit & pluribus alijs: Ille autem odor qui non ſentitur ab omnibus alijs qui adorant prędictam manũ, nec ſentitur quotiens adoratur, caret enim ſuſpitione, quòd ſit procuratus humano ingenio, ſolum enim ibi ſit diuina virtute, quod patet ex alio: quia nullus odor alicuius rei materialis eſt ſibi ſimilis. Et certe conueniens eſt, quòd de illa manu dextera, quæ tot mirabilia dictauit & ſcripſit, debeat talis odor prodire.

Aliud miraculum de odore.

Cum miraculum quod apparuit de odore, quando eius corpus transferebatur de Capella vbi fuerat abſconditum ad Eccleſiam, *De eodẽ.* vbi primo fuerat ſepultum, cum illud miraculũ eſſet diuulgatum homines in partibus illis tantam deuotionem ad ipſum habere cœperunt, quòd quandocunq; aliqua infirmitate grauabantur, ſiue eſſent in agris ſiue eſſent in domo ad ipſum S. Thomam deuouebantur, & ad eius ſepulcrũ venientes gratiam inueniebant à Deo meritis S. Thomæ.

De curatione Podagræ.

Vnde quidam medicus nomine Raynaldus habitator S. Laurentij Caſtri prope dictum Monaſterium ſiti, cum decem annis paſſus fuiſſet Podagram tam grauiter, ꝙ ſine adiutorio non poſſet incedere, portatus ad ſepulcrum dicti S. cum toto Conuẽtu, cum oraſſet Deum, & promiſiſſet vitam ſuam infra annum in melius emendare, ſi ſanitatem obtineret meritis dicti Sancti ſubito coram omnibus de Conuentu ſurrexit perfectè curatus, & gratias agens Deo, & laudes dicto Sancto referens, accurrit ad ſuum equum velociter, & leuiter ipſum aſcendens; dixit. Decem anni ſunt, ꝙ non potui iſtum equum aſcendere, & nunc aſcendi, & ſanus reddeo meritis S. Thomæ; de quo miraculo monachi ſtupefacti pulſatis campanis, Te Deum laudamus ſolenniter cantauerunt. *Magnum miraculũ.*

De curatione Paralytici.

Iacobus Romanus habitator Piperni, cũ haberet filium paruulũ nomine Nicolaum in ſiniſtro latere paralyticum, in quo motũ amiſerat naturalem concepta deuotione ad S. Thomam filium ſuũ ſuper eius ſepulcrum *Magnum.* orando cum lachrymis detulit dum miſſa à Monachis cantaretur. Qua finita eũ ſuſtulit perfecte curatũ, agẽs Deo gratias, & B. Tho.

De curatione vnius arthetici.

Dominus Nicolaus Anglici de Piperno patiẽs artheticam in brachio dextro cum nihil cum ipſo brachio poſſet facere, concepta deuotione ad ipſum Sanctum acceſſit, cũ reuerentia, & cum fide plena ad eius ſepulcrũ orans Deum, imploraſſet gratiam meritis dicti Sancti poſito ſupra ſepulcro brachio infirmo, ſubito fuit priſtinæ ſanitati reſtitutus.

De curatione vnius contracti.

Quidam pauper ſubſtantia temporali, diues tamen deuotionis gratia habẽs à ſua natiuitate tibias, & crura debilia, ita ꝙ ambulare non poterat, ſed poſt ſe crura quaſi quædam fruſtra carnium trahebat, concepta deuotione ad ſepulcrum Sancti Thomæ ſe portari fecit, vbi diu orans meritis eius ſubito conſolidatis tibijs, & cruribus ſurrexit, & ſtetit erectus, & ambulare cępit perfectè ſanatus gratias agens Deo, & B. Thomæ. *Stupendũ.*

De curatione lepræ.

Quidã iuuenis de Piperno nomine Thomaſinus, cum eſſet lepra infectus, cum deuotione ad ſepulcrum S. Thomæ acceſſit eius meritis confiſus, iuxta ꝙ cum pia diſſimulatione promiſiſſent Monachi prædictũ iuuenem pernoctare, de nocte ei dormienti S. Thomas apparuit, & dixit ei: Quid petis à me? Qui dum reſpondiſſet, peto à Deo tuis meritis liberari, Sanctus ei reſpondit: Surge & eſto ſanus. Qui cũ gaudio euigilans, perfecte ſe inuenit ab omni infirmitate curatũ, & reddens gratias Deo merita dicti Sancti cũ omni deuotione laudabat, omnibus annuncians quomodo ipſum liberauerat. *Leproſo loquitur, eumq; ſanat ſolo verbo.*

De curatione febricitantis.

Ciuis cuiuſdam filius de Piperno cũ multis ſeptimanis febre moleſtiſſima laboraret, & à multis peregrinis, qui prædictum Monaſterium tranſibant intellexiſſet, ꝙ quotidie crebra miracula fierent ad ſepulcrum S. Thomæ, voto ſe obſtrinxit eius ſepulcrũ viſitare, & vnam pro ſalute filij miſſam ibidem celebrari facere. Quæ cum feciſſet, ſtatim voti compos effectus lętus ad propria remeauit.

De febre curata.

Dominus Raynerius monachus dicti Monaſterij cum xiij. diebus paſſus fuiſſet febrẽ, qua multum grauabatur, concepta deuotione acceſſiſſet ad ſepulcrum S. Thomæ pedibus, & manibus gradiẽs, vbi cum ſanitatem poſtularet, continuo ſurrexit ab omni infirmitate curatus.

De febre curata.

Dominus Iacobus dicti Monaſterij monachus cum febrem acutiſſimam pateretur decumbens in lecto vouens Deo, & dicto S. Thomæ, fuit continuo liberatus.

De brachio curato.

Frater Emanuel conuerſus dicti Monaſterij cum xiij. menſibus paſſus fuiſſet in brachio dextro dolorem acutiſſimum, ita quòd non ipſum poſſet capiti applicare, concepta deuotione ad prædictum S. Thomam, & facto voto, ꝙ quodlibet anno dum viueret ieiunaret eius vigiliam, dum oraſſet ad eius ſepulchrum, & recubuiſſet ſuper illud aliquantulum ſuper infirmum brachium poſt modicam horam ſurgens perfecte curatus eſt.

De cęcitate ſanata, & brachio fracto.

Petrus Balia de Piperno, cum quatuor annis viſum amitteret, & nulla remedia medicinæ ipſi iuuaret, vltimo totaliter cęcus effectus eſt. Qui cum auditis miraculis, quæ ad ſepulchrũ dicti S. Thomæ quotidie fiebant, deuotione cõcepta, ad ipſum ſe fecit à quodam eum præcedere ſe conduci; vbi cũ diu oraſſet pro ſalute ſua, vt meritis S. Thomæ illuminaretur, ſtatim viſus fuit ei perfecte redditus. *Cęcus illuminatur.*

Nicolaus de Maximo vulneratus ab inimicis in brachio dextro, adeo ꝙ propter fracturam eiuſdem non poterat ſe omnino iuuare, imo continuo dolore cruciari, audiens ad ſepulchrum Sanctiſſimi Doctoris tot mirabilia fieri ab vxore ſua inductus promiſit S. Thomæ, ꝙ ſi liberaretur plene, ꝙ parceret inimicis ſuis, & ſtatim cum eis faceret pacẽ, & deoſcularetur eos, & brachium cereũ ad eius ſepulchrum portaret. Cum autem de ſero iſta dixiſſet dormiens ſurrexit diluculo perfecte curatus, & agens gratias Deo, & B. Thomæ, omnia quę prædixerat ſtatim adimpleuit. *Inimicis parcere S. Tho. multũ placet.*

De tuſſi curata.

Marcus Brachialis de Piperno cum pateretur tuſſim vehementer, & ex vehementia ſanguinem frequenter euomeret, nec poſſet remedio alicuius medicinæ curari, accedens cum deuotione ad ſepulchrum B. Thomæ cum oraret cũ deuotione, vt meritis S. Thomæ ſanaretur, ſtatim fuit perfectè ſanatus.

De puella guternoſa ſanata.

Nicolaus de monte S. Ioannis, cum haberet filiam guternoſam, & ipſam propter ſtrumam gutturis maritare nõ poſſet, duxit eam ad Monaſterium prædictum, in quod cum filiæ ingredi nõ liceret, petiuit à Sacriſta Monaſterij, vt ad filiam ſuam reliquię S. Thomę portarentur: quas delatas cum reuerentia, cum deuotione concepta ipſas gutturi filiæ rogauit apponi: quibus appoſitis, poſt modicam horam, cum rediret ad propria globum quendam carnoſitatis euomuit, & tumor gutturis immediatè ceſſauit.

De dolore ſanato.

Prædictus autem Nicolaus cum tantam virtutem vidiſſet fieri in filia ſua meritis dicti Sancti, patiens in latere dextro dolorem ita ꝙ non poterat ſe inclinare, concepta deuotione ex præcedenti miraculo ad merita dicti S. Thomæ, venit ad ſepulchrum eius, & ſuper ipſum cum deuota fiducia à parte dolentis lateris extendit ſe petens ſibi fieri gratiam ſicut & filię ſuæ, ſuper quo cũ aliquantulum quieuiſſet ſurrexit poſt orationem liberet incolumis.

De Ioanne heremita, qui ab infirmitate diuturna curatur.

Dominus Ioannes hæremita, qui diu infirmitatem incurrerat, intellectis tot mirabilibus de Domini ſeruulo veniens in Chorũ Monachorum genua flexit, & ibidem Domino pias preces fundens, & Sancti patrocinium fideliter inuocans, à Domino meruit pleniſſime liberari.

De febre quartana liberata & curata.

Iacobus filius Petri de Tibaldo de Piperno cum paſſus fuiſſet febrem quartanam per quatuor menſes cum graui dolore brachij dextri, in die quo actualiter patiebatur dolorem, & febrem, concepta deuotione ad S. Thomam, & vouens ſi eius meritis curaretur, diſcalciatis pedibus eius ſepulchrum viſitaret, & ibi in Monaſterio ad eius honorẽ vnam miſſam faceret celebrari. Facto voto, dimiſſus à febre & dolore brachij, ſtatim perfectè curatus eſt gratias agens Deo, & B. Thomæ deuotus vota perſoluit.

De curatione goſſij.

Iacobus Mantellucius de Piperno, patiẽs in gutture tumorem goſſij, venit cum matre ad Monaſterium, & acceſſit cum deuotione ad ſepulcrũ S. Thomæ, vbi cũ deuotus oraret, petijt apponi ſuper tumorem eius reliquias: quibus appoſitis ſtatim tumor diſparuit, & perfectè curatus eſt.

Universidad de Deusto Biblioteca

De filio, qui non poterat dormire liberatur.

Gregorius Cicer de Piperno cum haberet filium paruulum, qui in ſonnitatem incurrerat, nunquam dormiens, ſed ſemper eiulans, & ei nullum remedium medicinæ adhibitum valuerat, concepta deuotione ad S. Thomam attulit filium ſuum ad Monaſterium Foſſænouæ, & poſuit eum ſuper ſepulcrũ S. Thomæ, qui puer ſtatim ſiluit ab eiulatu, & qui diu non dormierat obdormiuit, & deinceps perfectè curatus ab vtroq; defectu ſurrexit: cui pater videns in filio tá manifeſtum miraculum, q̃ S Thomas, tam feſtinanter ſuccurrerat, cum ipſe pateretur in genu dextro dolorem, nec poſſet ſine baculo ambulare, nec pedem planum in terra ponere, deuotione iterũ concepta S. Thomam orauit, & ſtatim exauditus eſt, & cum filio ſano, pater ſanus ad propria remeauit, gratias agẽs Deo, & B. Thomę de duplici miraculo.

Grãde miraculum.

Ioannes Theodino iuuenis, qui eiſdem monachis ſeruiebat, dum quidpiam operis faceret, caſu incidit in canalem molendini eiuſdem Monaſterij, & nullo modo valens ſe iuuare impegit in inſtrumentum, quo mola vertitur molendini, tunc clamare cœpit magna cum deuotione, ò S. Thoma de Aquino adiuua me, & ſtatim percepit ſe capi ab vno homine per caput, qui ipſum de periculo liberauit, & poſuit ipſum extra aquam, ad quod miraculũ ſuperuenit frater Emanuel conuerſus ſupradicti Monaſterij.

Multa alia miracula leguntur de S. Thoma, ſed hæc breuiter tacta ſunt (vt in principio ab iſto authore inſinuatum eſt.)

Explicit Hiſtoria S. Thomæ de Aquino Ordinis fratrum Prædicatorum.

PRIMAE PARTIS SVMMAE DIVI THOMAE AQVINATIS QVÆSTIONVM ET ARTICVLORVM INDEX.

Qualis ſit hæc doctrina, & ad quæ ſe extendat.

QVÆSTIO PRIMA.

ARTICVLI.

1 *Vtrum præter alias ſcientias, doctrina theologica ſit neceſſaria*
2 *Vtrum ſacra doctrina ſit ſcientia*
3 *Vtrum ſit una ſcientia uel plures*
4 *Vtrum ſit ſpeculatiua, uel practica*
5 *Vtrum ſit dignior alijs ſcientijs*
6 *Vtrum ſit ſapientia*
7 *Vtrum Deus ſit ſubiectum huius ſcientiæ*
8 *Vtrum ſit argumentatiua*
9 *Vtrũ uti dẽat metaphoricis, uel ſymbolicis locutionib.*
10 *Vtrum ſit ſecundum plures ſenſus exponenda*

QVÆSTIO II.

De Deo an ſit.

1 *Vtrum Deum eſſe ſit per ſe notum*
2 *Vtrum Deum eſſe ſit demonſtrabile*
3 *Vtrum Deus ſit*

QVÆSTIO III.

De ſimplicitate Dei.

1 *Vtrum Deus ſit corpus*
2 *Vtrum in Deo ſit compoſitio materiæ & formæ*
3 *Vtrum in Deo ſit compoſitio quidditatis ſiue eſſentiæ uel naturæ ſubiecti*
4 *Vtrum in Deo ſit compoſitio eſſentiæ & eſſe*
5 *Vtrum in Deo ſit compoſitio generis & differentiæ*
6 *Vtrum in Deo ſit compoſitio ſubiecti & accidentis*
7 *Vtrũ Deus ſit quocũq; mõ cõpoſit⁹, uel totalr ſimplex*
8 *Vtrum Deus ueniat in compoſitionem cum alijs*

QVÆSTIO IIII.

De perfectione Dei.

1 *Vtrum Deus ſit perfectus*
2 *Vtrũ Deus uñr ſit pfectus, oĩum in ſe pfectionẽ habens*
3 *Vtrum creaturæ poſſint eſſe Deo ſimiles*

QVÆSTIO V.

De bono in communi.

1 *Vtrum bonum & ens ſit idem ſecundum rem*
2 *Vtrum, ſuppoſito quòd differant ratione tantum, quid ſit prius ſecundum rationem bonum, uel ens*
3 *Vtrum, ſuppoſito q̃ ens ſit prius, omne ens ſit bonum*
4 *Ad quam cauſam ratio boni reducatur*
5 *Vtrum ratio boni conſiſtat in modo, ſpecie, & ordine*
6 *Vtrum bonum diuidatur conuenienter per honeſtum utile, & delectabile*

QVÆSTIO VI.

De bonitate Dei.

1 *Vtrum eſſe bonum conueniat Deo*
2 *Vtrum Deus ſit ſummum bonum*
3 *Vtrum ipſe ſolus ſit bonus per ſuam eſſentiam*
4 *Vtrum omnia ſint bona bonitate diuina*

QVÆSTIO VII.

De infinitate Dei.

1 *Vtrum Deus ſit infinitus*
2 *Vtrum aliqd pter ipſum ſit infinitũ ſecundũ eſſentiã*
3 *Vtrum aliqd poſſit eſſe infinitũ ſecundũ magnitudinẽ*
4 *Vtrum poſſit eſſe infinitũ in rebus ſcđm multitudinẽ*

QVÆSTIO VIII.

De exiſtentia Dei in rebus.

1 *Vtrum Deus ſit in omnibus rebus*
2 *Vtrum Deus ſit ubique*
3 *Vtrũ Deus ſit ubiq; p eſſentiam, pñtiam, & potentiã*
4 *Vtrum eſſe ubique ſit proprium Dei*

QVÆSTIO IX.

De immutabilitate Dei.

1 *Vtrum Deus ſit omnino immutabilis*
2 *Vtrum eſſe immutabile ſit proprium Dei*

QVÆSTIO X.

De æternitate Dei.

1 *Quid ſit æternitas*
2 *Vtrum Deus ſit æternus*
3 *Vtrum eſſe æternum ſit proprium Dei*
4 *Vtrum æternitas differat ab æuo & tempore*
5 *Vtrum æuum ſit aliud a tempore*
6 *Vtrũ ſit tm̃ unũ æuũ, ſicut eſt unũ tps & una æternitas*

QVÆSTIO XI.

De unitate diuina.

1 *Vtrum unum addat aliquid ſupra ens*
2 *Vtrum unum & multa opponantur*
3 *Vtrum Deus ſit unus*
4 *Vtrum Deus ſit maxime unus*

QVÆSTIO XII.

Quomodo Deus cognoſcatur a nobis

1 *Vtrũ aliqs itellectus creatus poſſit uidere eſsẽtiã Dei*
2 *Vtrum eſſentia Dei uideatur ab intellectu creato ſecundum aliquam ſpeciem creatam*
3 *Vtrum eſſentia Dei poſſit uideri oculo corrupto*
4 *Vtrũ aliqua ſubſtantia intellectualis creata ex ſuis naturalibus ſufficiens ſit uidere Dei eſſentiam*
5 *Vtrum intellectus creatus ad uidendam Dei eſſentiã indigeat lumine creato*
6 *Vtrum uidẽtiũ Dei eſſentiã unus alio pfectius uideat*
7 *Vtrũ aliqs itel. creatus poſſit cõprehẽdere dei eſsẽtiã*
8 *Vtrũ itells creat⁹ uidẽs dei eſsẽtia, oĩa i ipſa cognoſcat*
9 *Vtrũ ea, q̃ ibi cognoſcit p aliquas ſi itudines cognoſcat*
10 *Vtrum ſimul cognoſcat omnia quæ in Deo uidet*
11 *Vtrũ i ſtatu hui⁹ uitæ aliqs hõ poſſit eſ eẽtiã dei uidere*
12 *Vtrũ p rõnẽ naturalẽ Deũ i hac ui a cognoſcẽr poſſim⁹*
13 *Vtrum ſupra cognitionem naturalem in præſenti uita aliqua cognitio Dei habeatur per gratiam*

QVÆSTIO XIII.

De nominibus Dei.

1 *Vtrum Deus ſit nominabilis a nobis*
2 *Vtrũ aliqua nõia dicta d Deo pdicenẽ d ipſo ſubſtaliter*
3 *Vtrum aliqua nomina dicta de Deo proprie dicantur de ipſo: an omnia ei attribuantur metaphorice*
4 *Vtrum multa nomina dicta de Deo ſint ſynonyma*
5 *Vtrum aliqua nomina dicantur de Deo & creaturis uniuoce, uel æquiuoce*
6 *Vtrum, ſuppoſito quòd dicantur analogice, dicantur per prius de Deo, uel de creaturis*
7 *Vtrum aliqua nomina dicantur de Deo ex tempore*
8 *Vtrum hoc nomẽ Deus ſit nomẽ naturæ, uel operationis*

Universidad de Deusto Biblioteca

9 Vtrum hoc nomen Deus ſit nomen communicabile
10 Vtrum accipiat uniuoce, uel æquoce ſecūdū q̄ ſignat Deū per naturā, per participationē, & ſcd̄m opinionē
11 Vtrū hoc nomē q̄ eſt, ſit maxime pr prium nomen Dei
12 Vtrū propoſitiones affirmatiuæ poſſint formari de Deo

QVAESTIO XIIII.
De ſcientia Dei.
1 Vtrum in Deo ſit ſcientia
2 Vtrum Deus intelligat ſeipſum
3 Vtrum Deus comprehendat ſe
4 Vtrum ſuum intelligere ſit ſua eſſentia
5 Vtrum intelligat alia a ſe
6 Vtrum Deus habeat de rebus propriam cognitionem
7 Vtrum ſcientia Dei ſit diſcurſiua
8 Vtrum ſcientia Dei ſit cauſa rerum
9 Vtrum ſcientia Dei ſit eorum quæ non ſunt
10 Vtrum ſcientia Dei ſit malorum
11 Vtrum ſcientia Dei ſit ſingularium
12 Vtrum ſcientia Dei ſit infinitorum
13 Vtrum ſcientia Dei ſit futurorum contingentium
14 Vtrum ſcientia Dei ſit enuntiabilium
15 Vtrum ſcientia Dei ſit uariabilis
16 Vtrū Deus de reb. hēat ſciētiā ſpeculatiuā, uel practicā

QVÆSTIO XV.
De ideis
1 Vtrum ſint ideæ
2 Vtrum ſint plures ideæ, uel una tantum
3 Vtrum ideæ ſint omnium quæ cognoſcuntur a Deo

QVAESTIO XVI.
De ueritate.
1 Vtrum ueritas ſit in re, uel in intellectu tantum
2 Vtrum ueritas ſit in intellectu cōponēte & diuidente
3 De comparatione ueri ad ens
4 De comparatione ueri ad bonum
5 Vtrum Deus ſit ueritas
6 Vtrum omnia ſint uera una ueritate, uel pluribus
7 Vtrum ueritas ſit æterna
8 Vtrum ueritas ſit immutabilis.

QVAESTIO XVII.
De falſitate.
1 Vtrum falſitas inueniatur in rebus
2 Vtrum falſitas ſit in ſenſu
3 Vtrum falſitas ſit in intellectu
4 Vtrum uerum & falſum ſint contraria

QVAESTIO XVIII.
De uita Dei.
1 Quorum ſit uiuere
2 Quid ſit uita
3 Vtrum uita Deo conueniat
4 Vtrum omnia in Deo ſint uita

QVAESTIO XIX.
De uoluntate Dei.
1 Vtrum in Deo ſit uoluntas
2 Vtrum Deus uelit alia a ſe
3 Vtrum quicquid Deus uult, ex neceſſitate uelit
4 Vtrum uoluntas Dei ſit cauſa rerum
5 Vtrum uoluntatis diuinæ ſit aſſignare aliquam cām
6 Vtrum uoluntas Dei ſemper impleatur
7 Vtrum uoluntas Dei ſit immutabilis
8 Vtrū uoluntas Dei imponat neceſſitatem rebus uolitis
9 Vtrum uoluntas Dei ſit malorum
10 Vtrum Deus habeat liberum arbitrium
11 Vtrum ſit diſtinguenda in Deo uoluntas ſigni
12 Vtrum conuenienter ponantur circa diuinam uoluntatem quinque ſigna

QVAESTIO XX.
De amore Dei.
1 Vtrum in Deo ſit amor
2 Vtrum Deus amet omnia
3 Vtrum Deus magis amet unum quàm aliud
4 Vtrum Deus meliora magis amet

QVAESTIO XXI.
De iuſtitia & miſericordia Dei.
1 Vtrum in Deo ſit iuſtitia
2 Vtrum iuſtitia Dei ueritas dici poſſit
3 Vtrum in Deo ſit miſericordia
4 Vtrum in omni opere Dei ſit iuſtitia & miſericordia

QVAESTIO XXII.
De prouidentia Dei.
1 Vtrum prouidentia Deo conueniat
2 Vtrum prouidentiæ diuinæ ſubdantur omnia
3 Vtrum prouidentia diuina immediate ſit de omnibus
4 Vtrū ꝓuidētia diuina imponat neceſſitatē reb. prouiſis

QVAESTIO XXIII.
De prædeſtinatione Dei.
1 Vtrum Deo competat prædeſtinatio hominum
2 Vtrū ꝓdeſtinatio ponat aliqd in ꝓdeſtinato: & quid ſit
3 Vtrum Deo competat reprobatio aliquorum hominū
4 Vtrum prædeſtinati eligantur a Deo
5 Vtrum merita ſint cauſa, uel ratio prædeſtinationis, reprobationis & electionis
6 Vtrum prædeſtinati infallibiliter ſaluentur
7 Vtrum numerus prædeſtinatorum ſit certus
8 Vtrum prædeſtinatio poſſit iuuari precibus ſanctorum

QVAESTIO XXIIII.
De libro uitæ.
1 Quid ſit liber uitæ
2 Cuius uitæ ſit liber
3 Vtrum aliquis poſſit deleri de libro uitæ

QVAESTIO XXV.
De potentia Dei.
1 Vtrum in Deo ſit potentia
2 Vtrum potentia Dei ſit infinita
3 Vtrum Deus ſit omnipotens
4 Vtrum poſſit facere q̄ ea quæ ſunt ꝓterita, non fuerint
5 Vtrū Deus poſſit facere q̄ n̄ facit, uel ꝓtermittere q̄ facit
6 Vtrum Deus poſſit ea quæ facit meliora facere.

QVAESTIO XXVI.
De beatitudine Dei.
1 Vtrum beatitudo cōpetat Deo
2 Vtrum Deus dicatur beatus ſecundū actū intellectus
3 Vtrū Deus ſit eſſentialiter beatitudo cuiuslibet beati
4 Vtrū in beatitudine Dei includatur omnis beatitudo

QVAESTIO XXVII.
De proceſſione ſiue origine diuinarum perſonarum.
1 Vtrum proceſſio ſit in diuinis
2 Vtrū aliqua proceſſio in diuinis poſſit dici generatio
3 Vtrū ꝓter gn̄ationē poſſit eſſe aliqua ꝓceſſio in diuinis
4 Vtrum illa alia proceſſio poſſit dici generatio
5 Vtrum ſint in diuinis plures proceſſiones quàm duæ

QVAESTIO XXVIII.
De relationibus diuinis.
1 Vtrum in Deo ſint aliquæ relationes reales
2 Vtrum illæ relationes ſint ipſa eſſentia diuina, uel ſint extrinſecus affixæ
3 Vtrū poſſit eē in deo plures relatiōes realr̄ diſtictæ adinuicē
4 De numero harum relationum

QVAESTIO XXIX.
De perſonis diuinis.
1 De diffinitione perſonæ.

2 Vtrum

2 Vtrū perſona ſit idem q̄d hypoſtaſis, ſubſiſtētia, & eſſentia
3 Vtrum nomen perſonæ competat in diuinis
4 Vtrū nomē pſonæ in diuinis ſignificet relationē vel ſubam

QVÆSTIO XXX.
De pluralitate perſonarum in diuinis
1 Vtrum ſint plures perſonæ in diuinis
2 Quot ſint perſonæ in diuinis
3 Vtrum termini numerales ponant aliquid in diuinis
4 Vtrum hoc nomē perſona ſit cōe tribus perſonis in diuinis

QVÆSTIO XXXI.
De his q̄ ptinēt in diuinis ad vnitatē vel pluralitatē pſonarū.
1 Vtrum in diuinis ſit trinitas
2 Vtrum filius poſſit dici alius a patre
3 Vtrum dictio excluſiua ſolus, ſit addenda termino eſſentiali in diuinis
4 Vtrum dictio excluſiua poſſit adiungi termino perſonali

QVÆSTIO XXXII.
De cognitione diuinarum perſonarum.
1 Vtrum per rationem naturalem poſſit cognoſci trinitas diuinarum perſonarum
2 Vtrum ſint aliquæ notiones diuinis perſonis attribuendæ
3 Vtrum ſint tantum quinq; notiones in diuinis uel plures
4 Vtrum liceat circa notiones diuerſimode opinari

QVÆSTIO XXXIII.
De his quæ pertinent ad perſonam patris.
1 Vtrum patri cōpetat eſſe principium filij, vel ſpiritusſancti
2 Vtrū hoc nomen pater ſit proprium nomen perſonæ patris
3 Vtrum hoc nomen pater per prius dicatur in diuinis perſonaliter quàm eſſentialiter
4 Vtrum ſit proprium patri eſſe ingenitum

QVÆSTIO XXXIIII.
De verbo in diuinis.
1 Vtrū verbū dicatur in diuinis eſſentialiter vel pſonaliter
2 Vtrum verbum ſit proprium nomen filij.
3 Vtrum in nomine verbi importetur reſpectus ad creaturas

QVÆSTIO XXXV.
De hoc nomine filij quod eſt imago.
1 Vtrum hoc nomen imago in diuinis dicatur perſonaliter
2 Vtrum imago ſit proprium nomen filij.

QVÆSTIO XXXVI.
De pertinentibus ad nomen ſpiritusſancti.
1 Vtrum nomen ſpiritusſancti ſit proprium nomen alicuius diuinæ perſonæ
2 Vtrū pſona illa q̄ dr̄ ſpūſanctus, procedat a patre & filio
3 Vtrum ſpiritusſanctus procedat a patre per filium
4 Vtrum pater & filius ſint unum principium ſpiritusſancti

QVÆSTIO XXXVII.
De nomine ſpiritusſancti quod eſt amor.
1 Vtrum amor ſit proprium nomen ſpiritusſancti
2 Vtrum pater & filius diligant ſe ſpiritusſancto

QVÆSTIO XXXVIII.
De nomine ſpiritusſancti quod eſt donum.
1 Vtrum donum poſſit eſſe nomen perſonale
2 Vtrum ſit proprium nomen ſpiritusſancti

QVÆSTIO XXXIX.
De perſonis in comparatione ad eſſentiam.
1 Vtrum eſſentia in diuinis ſit idem quod perſona
2 Vtrum dicendum ſit quòd tres perſonæ ſunt unius eſſentię
3 Vtrum nomina eſſentialia prædicanda ſint de perſonis in ſingulari uel in plurali
4 Vtrum adiectiua nomina, aut verba vel participia prædicari poſſint de nominibus eſſentialib⁹ cōcretiue acceptis
5 Vtrum prædicari poſſint de nominibus eſſentialibus in abſtracto acceptis
6 Vtrū noīa pſonalia poſſint prædicari poſſint de nominib⁹ eſſētialibus

7 Vtrum eſſentialia attributa, ſint appropriāda perſonis
8 Quod attributum cui perſonæ debeat appropriari

QVÆSTIO XL.
De perſonis in comparatione ad relationes, ſiue proprietates.
1 Vtrum relatio ſit idem quod perſona
2 Vtrum relationes diſtinguant & conſtituant perſonas
3 Vtrum abſtractis per intellectum relationibus a perſonis, remaneant hypoſtaſes diſtinctæ
4 Vtrum relationes ſecundum intellectum præſupponant actus perſonarum, vel econuerſo

QVÆSTIO XLI.
De perſonis per comparationem ad actus notionales.
1 Vtrum actus notionales ſint attribuendi perſonis diuinis
2 Vtrum huiuſmodi actus ſint uoluntarij uel neceſſarij
3 Vtrum ꝑ hmōi actus perſona procedat de aliquo vel nihilo
4 Vtrum in diuinis ſit potentia reſpectu actuum notionaliū
5 Vtrum potentia generandi, vel ſpirandi ſignificet relationem, vel ſubſtantiam
6 Vtrum actus notionales ad plures pſonas terminari poſſint

QVÆSTIO XLII.
De æqualitate & ſimilitudine diuinarū pſonarum adinuicē
1 Vtrum æqualitas locum habeat in perſonis diuinis
2 Vtrum perſona procedens ſit æqualis ſecundum æternitatem ei, a qua procedit
3 Vtrum ſit aliquis ordo in perſonis diuinis
4 Vtrū perſonæ diuinæ ſint æquales ſecundū magnitudinem
5 Vtrum una perſonarum diuinarum ſit in alia
6 Vtrum perſonæ diuinæ ſint æquales ſecundum potentiam

QVÆSTIO XLIII.
De miſſione diuinarum perſonarum.
1 Vtrum alicui perſonæ diuinæ conueniat mitti
2 Vtrum miſſio in diuinis ſit æterna vel tantum temporalis
3 Secundum quid perſona diuina inuiſibiliter mittatur
4 Vtrū cuilibet perſonę conueniat mitti, & præcipue patri conueniat
5 Vtrum inuiſibiliter mittatur tam filius, q̄ ſpiritusſanctus
6 Ad quos fiat miſſio inuiſibilis
7 De miſſione viſibili
8 Vtrū aliqua pſona mittat ſeipſā uiſibiliter, aut īuiſibiliter

QVÆSTIO XLIIII.
De prima cauſa omnium entium.
1 Vtrum Deus ſit cauſa efficiens omnium entium
2 Vtrum materia prima ſit creata a Deo, vel ſit principium ex æquo coordinatum ei
3 Vtrum Deus ſit cauſa exemplaris rerum, vel ſint aliqua alia exemplaria præter ipſum
4 Vtrum Deus ſit cauſa finalis rerum

QVÆSTIO XLV.
De creatione.
1 Quid ſit creatio
2 Vtrum Deus poſſit aliquid creare
3 Vtrum creatio ſit aliquid in creatura
4 Cui competat creari
5 Vtrum ſolius Dei ſit creare
6 Vtrū ſit cōe toti trinitati, aut proprium alicuius perſonæ
7 Vtrum in rebus creatis ſit veſtigium trinitatis
8 Vtrū op⁹ creationis admiſceatur opibus naturę & uolūtatis

QVÆSTIO XLVI.
De principio durationis rerum creatarum.
1 Vtrum creaturæ ſemper fuerint
2 Vtrum eas incepiſſe, ſit articulus fidei
3 Quomō dicatur Deus in principio cælum & terrā creaſſe

QVÆSTIO XLVII.
De diſtinctione rerum in communi.
1 Vtrum rerum multitudo & diſtinctio, ſit a Deo

b 2 2 Vtrum

Universidad de Deusto Biblioteca

2 Vtrum rerum inæqualitas ſit a Deo.
3 Vtrum ſit unus tantum mundus, vel plures
QVÆSTIO XLVIII.
De diſtinctione rerum in ſpeciali, & primo de male.
1 Vtrum malum ſit natura aliqua
2 Vtrum malum inueniatur in rebus
3 Vtrum bonum ſit ſubiectum mali
4 Vtrum malum totaliter corrumpat bonum
5 Vtrum malum ſufficienter diuidatur per culpam & pænã
6 Vtrum plus habeat de ratione mali pœna quam culpa
QVÆSTIO XLIX.
De cauſa mali.
1 Vtrum bonum poſſit eſſe cauſa mali
2 Vtrum ſummum bonum, quod eſt Deus, ſit cauſa mali
3 Vtrũ ſit aliquod ſummum malum, quod ſit cauſa oĩs mali
QVÆSTIO L.
De ſubſtantia angelorum abſolute
1 Vtrũ ſit aliqua creatura oĩno ſpũalis, & penitꝰ ĩcorporea
2 Vtrum angelus ſit compoſitus ex materia & forma
3 De multitudine angelorum
4 Vtrum angeli differant ſpecie
5 Vtrum angeli ſint incorruptibiles
QVÆSTIO LI.
De angelis in comparatione ad corpus
1 Vtrum angeli habeant corpora naturaliter ſibi unita
2 Vtrum angeli aſſumant corpora
3 Vtrũ angeli in corporibus aſſumptis exerceant opera vitæ
QVÆSTIO LII.
De angelis in comparatione ad locum
1 Vtrum angelus ſit in loco
2 Vtrum poſſit eſſe in pluribus locis ſimul
3 Vtrum plures angeli poſſint eſſe in eodem loco
QVÆSTIO LIII.
De motu locali angelorum.
1 Vtrum angelus poſſit moueri localiter
2 Vtrum moueatur de loco ad locum pertranſeundo mediũ
3 Vtrum motus angeli ſit in tempore, an in inſtanti
QVÆSTIO LIIII.
De virtute cognoſcitiua angeli
1 Vtrum intelligere angeli ſit ſua ſubſtantia
2 Vtrum eſſe angeli ſit ſuum intelligere
3 Vtrum eſſentia angeli ſit ſua virtus intellectiua
4 Vtrum in angelis ſit intellectus agens & poſſibilis
5 Vtrũ ĩ eis ſit aliqua alia potẽtia cognoſcitiua q̃ intellectus
QVÆSTIO LV.
De medio cognitionis angelicæ.
1 Vtrũ angeli cognoſcãt oĩa p ſuã ſubãm, vel p aliquas ſpẽs
2 Si p ſpẽs, an p ſpẽs cõnaturales, uel p ſpẽs a rebus acceptas
3 Vtrum angeli ſuperiores cognoſcant per ſpecies magis uniuerſales quãm inferiores.
QVÆSTIO LVI.
De cognitione angelica ex parte rerum immaterialium.
1 Vtrum angelus cognoſcat ſeipſum
2 Vtrum unus cognoſcat alium
3 Vtrum angelus per ſua naturalia cognoſcat Deum
QVÆSTIO LVII.
De cognitione angelorum quantum ad res materiales.
1 Vtrum angeli cognoſcant naturas rerum materialium
2 Vtrum cognoſcant ſingularia
3 Vtrum cognoſcant futura
4 Vtrum cognoſcant cogitationes cordium
5 Vtrum cognoſcant myſteria gratiæ
QVÆSTIO LVIII.
De modo cognitionis angelicæ.
1 Vtrũ intellectus angeli quãq; ſit in potentia, quãq; in actu
2 Vtrum angelus poſſit ſimul multa intelligere
3 Vtrum angelus intelligat diſcurrendo
4 Vtrum angelus intelligat componendo & diuidendo
5 Vtrum in intellectu angeli poſſit eſſe falſitas
6 Vtrum cognitio angeli poſſit dici matutina & veſpertina
7 Vtrum hæ duæ cognitiones ſint eædem vel diuerſæ
QVÆSTIO LIX.
De voluntate angelorum.
1 Vtrum in angelis ſit voluntas
2 Vtrum uoluntas in angelis ſit ipſa natura eorum uel ipſe intellectus
3 Vtrum in angelis ſit liberum arbitrium
4 Vtrum in eis ſit iraſcibilis & concupiſcibilis
QVÆSTIO LX.
De amore ſeu dilectione angeli.
1 Vtrum in angelis ſit dilectio naturalis
2 Vtrum in angelis ſit dilectio electiua
3 Vtrũ angelꝰ diligat ſeipſũ dilectione naturali, an electiua
4 Vtrum unus angelus diligat alium naturali dilectione ſicut ſeipſum
5 Vtrũ angelꝰ naturali dilectione diligat Deũ plus q̃ ſeipſũ
QVÆSTIO LXI.
De productione angelorum in eſſe naturæ.
1 Vtrum angeli habeant cauſam ſui eſſe
2 Vtrum angelus ſit productus a Deo ab æterno
3 Vtrum angelus ſit creatus ante corporalem creaturam
4 Vtrum angeli fuerint creati in cælo empireo
QVÆSTIO LXII.
De productione angeli in eſſe gratiæ & gloriæ
1 Vtrum angeli in ſua creatione fuerint beati
2 Vtrum indiguerint gratia ad hoc, q̃ conuerterentur in Deũ
3 Vtrum fuerint creati in gratia
4 Vtrum meruerint ſuam beatitudinem
5 Vtrũ ſtatim poſt unũ actũ meritoriũ beatitudinẽ habuerĩt
6 Vtrum adepti fuerint gratiam & gloriam ſecundum capacitatem ſuorum naturalium
7 Vtrum poſt conſecutionem gloriæ remanſerit in eis cognitio & dilectio naturalis
8 Vtrum angelus beatus peccare poſſit
9 Vtrum angeli poſt adeptionem gloriæ poſſint proficere
QVÆSTIO LXIII.
De malitia angelorum quo ad culpam.
1 Vtrum malum culpæ poſſit eſſe in angelis
2 Cuiuſmodi peccata in eis eſſe poſſint
3 Quid appetendo angelus peccauerit
4 Vtrum angeli naturaliter ſint mali
5 Vtrum aliquis angelus in primo inſtanti ſuæ creationis potuerit eſſe malus per actum propriæ uoluntatis
6 Vtrũ aliqua mora fuerit inter creationẽ & lapſum angeli
7 Vtrum ſupremus inter cadentes fuerit ſimpliciter inter omnes angelos ſummus
8 Vtrum peccatum primi angeli fuerit alijs cauſa peccandi
9 Vtrum tot remanſerint quot ceciderunt
QVÆSTIO LXIIII.
De pœna dæmonum.
1 Vtrum intellectus angeli mali ſit omnino obtenebratus
2 Vtrum voluntas dæmonis ſit obſtinata in malo
3 Vtrum in dæmonibus poſſit eſſe dolor
4 De loco pœnali dæmonum
QVÆSTIO LXV.
De opere creationis quo ad creaturam corporalem.
1 Vtrum creatura corporalis ſit a Deo
2 Vtrum facta ſit propter bonitatem Dei
3 Vtrum ſit facta a Deo mediantibus angelis
4 Vtrum formæ corporũ ſint ab angelis, an immediate a Deo

QVAESTIO LXVI.
De ordine creationis ad diſtinctionem.
1 Vtrũ ĩformitas materiæ p̃ceſſerit tp̃e formationẽ ipſius
2 Vtrum ſit una materia omnium corporalium
3 Vtrum cælũ empyreũ ſit concreatum materiæ informi
4 Vtrum tempus ſit concreatum materiæ informi
QVAESTIO LXVII.
De opera diſtinctionis prima diei.
1 Vtrum lux proprie in ſpiritualibus dicatur
2 Vtrum lux corporalis ſit corpus
3 Vtrum lux ſit qualitas
4 Vtrum conueniens fuerit prima die fieri lucem
QVAESTIO LXVIII.
De opera ſecunda diei
1 Vtrum firmamentum factum ſit ſecunda die
2 Vtrum aliquæ aquæ ſint ſupra firmamentum
3 Vtrum firmamentum diuidat aquas ab aquis
4 Vtrum ſit tantum unum cœlum uel plures
QVAESTIO LXIX.
De opere tertia diei.
1 Vtrũ cõgregatio aquarũ fcã fuerit cõueniẽter tertia die
2 Vtrum eadem die debuerit fieri productio plantarum
QVÆSTIO LXX.
De opere ornatus quarta die facto.
1 Vtrum quarto die debuerint fieri luminaria
2 Vtrũ cõueniẽter deſcribat cã productionis luminariũ
3 Vtrum lumina in cæli ſint animata
QVÆSTIO LXXI.
De opere quinta diei.
1 Vtrum opus quinta diei conuenienter deſcribatur
QVAESTIO LXXII.
De opere ſexta diei.
1 Vtrum opus ſexta diei conuenienter deſcribatur
QVAESTIO LXXIII.
De pertinentibus ad diem ſeptimum.
1 Vtrũ cõpletio diuinorũ operũ aſcribi dẽat ſeptimo diei
2 Vtrum Deus die ſeptimo ab omni opere quieuerit
3 Vtrum benedictio & ſanctificatio debeat ſeptimo diei
QVAESTIO LXXIIII.
De omnibus ſeptem diebus in communi.
1 Vtrum dicti dies ſufficienter enumerentur
2 Vtrum omnes iſti dies ſint unus dies
3 Vtrum ſcriptura utatur conuenientibus uerbis ad exprimendum opera ſeptima dies.
QVÆSTIO LXXV.
De homine quantum ad eſſentiam animæ.
1 Vtrum anima ſit corpus
2 Vtrum anima humana ſit aliquid ſubſiſtens
3 Vtrum animæ brutorum ſint ſubſiſtentes
4 Vtrum anima ſit homo, uel homo potius ſit aliquid cõpoſitum ex corpore & anima
5 Vtrũ anima humana ſit cõpoſita ex materia & forma
6 Vtrum anima humana ſit incorruptibilis
7 Vtrum ſit eiuſdem ſpeciei cum angelo
QVAESTIO LXXVI.
De unione animæ ad corpus.
1 Vtrũ intellectiuũ principiũ uniatur corpori ut forma
2 Vtrũ intellectiuũ principiũ multiplicetur ſ̃m multiplicationẽ corporũ, uel ſit unus ĩtellectus oĩum hoĩum
3 Vtrum præter animam intellectiuam ſint in homine aliæ animæ per eſſentiam differentes
4 Vtrũ in hoĩe ſit alia forma præter animã intellectiuã
5 Quale dẽat eſſe corpus cuius hmõi principiũ eſt forma
6 Vtrum uniatur tali corpori mediantibus aliquibus diſpoſitionibus accidentalibus
7 Vtrũ uniatur corpori animalis mediãte aliquo corpore
8 Vtrum anima ſit tota in qualibet parte corporis
QVAESTIO LXXVII.
De his quæ pertinent ad potentias animæ in generali.
1 Vtrum eſſentia animæ ſit eius potentia
2 Vtrum ſit tantum una potentia animæ uel plures
3 Vtrũ potẽtiæ animæ diſtinguãtur per actus & obiecta
4 Vtrum in potentijs animæ ſit aliquis ordo
5 Vtrũ anima ſit ſubiectũ omnium ſuarũ potentiarum
6 Vtrum potentiæ animæ fluant ab eius eſſentia
7 Vtrum una potentia animæ oriatur ab alia
8 Vtrũ oẽs potẽtiæ aĩæ remaneãt ĩ aĩa corpore ſeparata.
QVAESTIO LXXVIII.
De potentijs animæ in ſpeciali: & primo de ijs, quæ ſunt præambula ad intellectum.
1 Vtrũ ſint diſtinguenda quinq; gña potentiarũ animæ
2 Vtrum conuenienter aſſignentur partes uegetatiuæ
3 Vtrũ cõueniẽter diſtinguãtur quinq; ſenſus exteriores
4 Vtrum ſenſus interiores conuenienter diſtinguantur
QVAESTIO LXXIX.
De potentijs intellectiuis.
1 Vtrum intellectus ſit potentia animæ uel eius eſſentia
2 Vtrum intellectus ſit potentia paſſiua
3 Vtrum ſit ponere intellectum agentem,
4 Vtrum intellectus agens ſit aliquid animæ noſtræ
5 Vtrum intellectus agens ſit unus omnium
6 Vtrum memoria ſit in parte intellectiua animæ
7 Vtrũ memoria intellectiua ſit alia potẽtia ab ĩtellectu
8 Vtrum ratio ſit alia potentia ab intellectu
9 Vtrum rõ ſuperior & inferior ſint diuerſæ potentiæ
10 Vtrum intelligentia ſit alia potentia ab intellectu
11 Vtrũ ĩtellectꝰ ſpeculatiuꝰ & practicꝰ ſĩt diuerſæ potẽtiæ
12 Vtrũ ſynderesis ſit aliq̃ potẽtia ſpãlis ab alijs diſtincta
13 Vtrũ conſcientia ſit aliqua potẽtia intellectiuæ partis
QVAESTIO LXXX.
De appetitu in communi.
1 Vtrum appetitus ſit aliqua ſpecialis potentia animæ
2 Vtrum appetitus diuidatur in appetitum ſenſitiuum & intellectiuum, ſicut in potentias diuerſas
QVAESTIO LXXXI.
De ſenſualitate
1 Vtrũ ſenſualitas ſit vis appetitiua tm̃, an & cognitiua
2 Vtrum appetitus ſenſitiuus diuidatur in iraſcibilem & concupiſcibilem ſicut in diuerſas potentias
3 Vtrum iraſcibilis & concupiſcibilis obediant rationi
QVAESTIO LXXXII.
De voluntate.
1 Vtrum voluntas aliquid appetat ex neceſſitate
2 Vtrum omnia ex neceſſitate velit quæcunque vult
3 Vtrum voluntas ſit eminentior quam intellectus
4 Vtrum moueat intellectum
5 Vtrũ volũtas diſtinguat̃ p iraſcibilẽ & concupiſcibilẽ
QVAESTIO LXXXIII.
De libero arbitrio.
1 Vtrum homo ſit liberi arbitrij
2 Vtrũ liberũ arbitriũ ſit potẽtia, vel actus, vel habitus
3 Vtrũ liberũ arbitriũ ſit potẽ appetitiua, vel cognitiua
4 Vtrũ liberũ arbitriũ ſit eadẽ potẽ cũ uolũtate, vel alia
QVAESTIO LXXXIIII.
Quomodo anima corpori unita intelligat corporalia, quæ ſunt infra ipſam.
1 ¶Vtrum anima cognoſcat corpora per intellectum,
2 Vtrũ cognoſcat corpa p eſſentiã ſuã, uel p aliquas ſpẽs
3 Vtrum oĩa intelligat oĩa p ſpẽs ſibi naturaliter ĩditas
4 Vtrum ſpecies intelligibiles effluant in ipſam ab ali-

Universidad de Deusto
Biblioteca

quibus formis ſeparatis
5 Vtrũ aĩa noſtra oĩa q̃ itelligit uideat in rõnib. æternis
6 Vtrum intelligibilem cognitionem acquirat a ſenſu
7 Vtrũ indigeat phãtaſmatib ad hoc q̃ actu itelligat
8 Vtrum iudicium intellectus impediatur per impedimentum ſenſitiuarum uirtutum.

QVÆSTIO LXXXV.
De modo & ordine intelligendi.
1 Vtrum intellectus noſter intelligat res corporeas & materiales abſtrahendo ſpecies a phantaſmatibus
2 Vtrũ ſpẽs itelligibilis abſtracta a phãtaſmatib ſe hẽat ad itellectũ nr̃m ut qđ itelligit, uel ſicut quo itelligit
3 Vtrũ intellectus nr̃ prius intelligat magis uniuerſalia
4 Vtrum intellectus noſter poſſit multa ſimul intelligere
5 Vtrũ intellectus noſter itelligat cõponẽdo & diuidẽdo
6 Vtrum intellectus noſter poſſit errare
7 Vtrum unus poſſit eandẽ rẽ melius intelligere q̃ alius
8 Vtrũ itellectus ꝑ prius cognoſcat idiuiſibile q̃ diuiſibile

QVÆSTIO LXXXVI.
Quid intellectus hominis cognoſcit in rebus corporalibus & materialibus.
1 Vtrum intellectus noſter cognoſcat ſingularia
2 Vtrum cognoſcat infinita
3 Vtrum cognoſcat contingentia
4 Vtrum cognoſcat futura

QVAESTIO LXXXVII.
Quõ aĩa intellectiua cognoſcat ſeipsã & ea quæ ĩ ea ſunt.
1 Vtrũ aĩa itellectiua cognoſcat ſeipsã ꝑ eſſentiã ſuã.
2 Quomodo cognoſcat in ſe habitus exiſtentes
3 Quomodo intellectus cognoſcat actum proprium
4 Quomodo intellectus cognoſcat actum uoluntatis.

QVAESTIO LXXXVIII.
Quõ anima humana cognoſcat ea quæ ſunt ſupra ſe.
1 Vtrum anima humana in ſtatu præſentis uitæ cognoſcat angelos per ſeipſos
2 Vtrum poſſit ad eorum notitiam peruenire per cognitionem rerum materialium
3 Vtrum Deus ſit illud quod a nobis primo cognoſcitur.

QVAESTIO LXXXIX.
De cognitione animæ ſeparatæ.
1 Vtrũ anima ſeparata a corpore poſſit aliqđ itelligere
2 Vtrũ anima ſeparata intelligat ſubſtantias ſeparatas
3 Vtrum anima ſeparata cognoſcat omnia naturalia
4 Vtrum anima ſeparata cognoſcat ſingularia
5 Vtrũ hĩtus ſciẽtiæ hic acquiſitæ remaneãt ĩ aĩa ſepata
6 Vtrum poſſit uti habitu ſcientiæ hic acquiſitæ
7 Vtrũ diſtãtia localis impediat cognitionẽ aĩæ ſeparatæ.
8 Vtrum animæ ſeparatæ cognoſcant ea quæ hic aguntur.

QVAESTIO XC.
De productione hominis quantum ad animam.
1 Vtrũ aĩa humana ſit de ſubſtãtia Dei uel aliqđ factũ
2 Vtrum anima humana ſit producta in eſſe ꝑ creationẽ
3 Vtrum anima rationalis ſit facta mediantib. angelis
4 Vtrum anima humana ſit facta ante corpus

QVAESTIO XCI.
De productione corporis primi hominis.
1 Vtrũ corpus primi hominis ſit factum de limo terræ
2 Vtrũ corpus primi hoĩs ſit immediate ꝓductũ a Deo
3 Vtrum corpus primi hominis habuerit conuenientem diſpoſitionem
4 Vtrum productio corporis humani cõuenienter in ſcriptura deſcribatur.

QVAESTIO XCII.
De productione mulieris.
1 Vtrũ in prima rerũ ꝓductiõe debuerit mulier ꝓduci
2 Vtrum mulier debuerit fieri ex uiro
3 Vtrum mulier debuerit formari ex coſta uiri
4 Vtrum mulier formata fuerit immediate a Deo

QVAESTIO XCIII.
De fine ſiue termino productionis hominis prout dicitur factus ad imaginem & ſimilitudinem Dei.
1 Vtrum in homine ſit imago Dei
2 Vtrum imago Dei ſit magis in irrationalib. creaturis
3 Vtrũ imago Dei ſit magis in homine, quàm in angelo
4 Vtrum imago Dei ſit in omni homine
5 Vtrum imago Dei ſit in homine per comparationẽ ad eſſentiam uel ad perſonas omnes, uel ad unam earum
6 Vtrũ imago Dei inueniatur in homine ſolũ ſecũdũ mẽtẽ
7 Vtrum imago Dei ſit in homine ſecundum potentias, aut ſecundum habitus aut actus
8 Vtrum per comparationem ad omnia obiecta
9 De differentia imaginis & ſimilitudinis.

QVAESTIO XCIIII.
De ſtatu uel cõditione primi hominis, quo ad intellectũ.
1 Vtrum primus homo uiderit Deum per eſſentiam
2 Vtrũ Adã in ſtatu innocẽtiæ angelos ꝑ eſſentiã uiderit
3 Vtrum primus homo habuerit omnium ſcientiam
4 Vtrũ homo in primo ſtatu potuiſſet errare, uel decipi.

QVAESTIO XCV.
De his quæ pertinent ad uoluntatem primi hominis, ſcilicet de gratia, & uirtute, & iuſtitia.
1 Vtrum primus homo fuerit creatus in gratia
2 Vtrum primus homo in ſtatu innocentiæ habuerit animæ paſſiones
3 Vtrum Adam habuerit omnes uirtutes
4 Vtrum opera primi hominis fuerint æque efficacia ad merendum, ſicut modo ſunt.

QVAESTIO XCVI.
De dñio quod homini competebat in ſtatu innocentiæ.
1 Vtrũ Adã in ſtatu innocẽtiæ dominabatur animalib.
2 Vtrũ hõ habuiſſet dominiũ ſuper oẽs alias creaturas
3 Vtrum in illo ſtatu fuiſſent omnes homines æquales
4 Vtrum in illo ſtatu homo dominaretur homini

QVAESTIO XCVII.
De his quæ pertinent ad ſtatum primi hominis, quantum ad conſeruationem indiuidui.
1 Vtrum homo in ſtatu innocentiæ erat immortalis
2 Vtrum eſſet impaſſibilis
3 Vtrum indigeret cibis
4 Vtrum per lignum uitæ conſequeretur immortalitatẽ

QVAESTIO XCVIII.
De his quæ ptinẽt ad cõſeruationẽ ſpeciei ꝑ gñationem.
1 Vtrum in ſtatu innocentiæ fuiſſet generatio
2 Vtrum in ſtatu innocentiæ fuiſſet generatio ꝑ coitum

QVAESTIO XCIX.
De cõditione prolis gñandæ quantũ ad corpus in illo ſtatu
1 Vtrum in ſtatu illo pueri mox nati habuiſſent perfectam uirtutem ad motum membrorum
2 Vtrum omnes fuiſſent nati in ſexu maſculino.

QVAESTIO C.
De cõditione prolis tunc generandæ quo ad iuſtitiam.
1 Vtrum homines fuiſſent nati cum iuſtitia
2 Vtrum pueri naſcerentur in iuſtitia confirmati.

QVAESTIO CI.
De cognitione prolis tunc generandæ quo ad ſcientiã.
1 Vtrum pueri naſcerentur in ſcientia perfecti
2 Vtrũ ſtatim poſt natiuitatẽ habuiſſent ꝑfectũ uſũ rõis

QVÆSTIO CII.
De loco producti hominis in paradiſo.
1 Vtrum paradiſus ſit locus corporeus.

2 Vtrum ſit locus conueniens habitationi humanæ
3 Ad quid homo in paradiſo poſitus fuerit
4 Vtrum homo factus fuerit in paradiſo

QVÆSTIO CIII.
De gubernatione rerum in communi.
1 Vtrum mundus ab aliquo gubernetur
2 Quid ſit finis gubernationis ipſius
3 Vtrum mundus gubernetur ab uno
4 De effectibus gubernationis
5 Vtrum omnia ſubſint diuinæ gubernationi
6 Vtrum omnia gubernentur a Deo immediate
7 Vtrum diuina gubernatio caſſetur in aliquo.
8 Vtrum aliquid contrarietur diuinæ prouidentiæ.

QVÆSTIO CIIII.
De effectibus diuinæ gubernationis in ſpeciali.
1 Vtrum creaturæ indigeãt, ut conſeruentur a Deo in eſſe
2 Vtrum conſeruentur in eſſe a Deo immediate
3 Vtrum Deus poſſit aliquid redigere in nihilum
4 Vtrum aliquid in nihilum redigatur

QVÆSTIO CV.
De mutatione creaturarum a Deo.
1 Vtrũ Deus poſſit immediate mouere materiã ad formam
2 Vtrum Deus poſſit immediate mouere aliquod corpus
3 Vtrum Deus moueat immediate intellectum creatum
4 Vtrum poſſit mouere uoluntatem creatam
5 Vtrum Deus operetur in omni operante
6 Vtrũ Deus poſſit aliquid facere ꝑter ordinẽ rebus inditũ
7 Vtrum omnia, quæ Deus facit præter ordinem naturalem rerum ſint miracula
8 De diuerſitate miraculorum

QVÆSTIO CVI.
De actu angelorum qui eſt inuicem illuminare.
1 Vtrũ unꝰ angelus moueat itellectũ alterius illuminãdo
2 Vtrum unus angelus moueat uoluntatem alterius
3 Vtrum inferior angelus poſſit illuminare ſuperiorem
4 Vtrum ſuperior angelus illuminet inferiorem de omnibus quæ cognoſcit

QVÆSTIO CVII.
De locutione angelorum
1 Vtrum unus angelus loquatur alij
2 Vtrum inferior loquatur ſuperiori
3 Vtrum angelus loquatur Deo
4 Vtrũ in locutione angeli aliqđ operetur diſtantia localis
5 Vtrum oẽs cognoſcant locutionem unius angeli ad alterũ

QVÆSTIO CVIII.
De ordinatione angelorum ſecundũ hierarchias & ordines.
1 Vtrum omnes angeli ſint unius hierarchiæ
2 Vtrum in una hierarchia ſit tantum unus ordo
3 Vtrum in uno ordine ſint plures angeli
4 Vtrum diſtinctio hierarchiarũ & ordinum ſit a natura
5 De nominibus & proprietatibus ſingulorum ordinum
6 De comparatione ordinum adinuicem
7 Vtrum ordines durent poſt diem iudicij
8 Vtrum homines aſſumantur ad ordines angelorum

QVÆSTIO CIX.
De ordine malorum angelorum, ſcilicet dæmonum
1 Vtrum ordines ſint in dæmonibus
2 Vtrum ſit in eis prælatio
3 Vtrum unus dæmon illuminet alium
4 Vtrum ſubijciantur prælationi beatorum angelorum

QVÆSTIO CX.
De præſidentia angelorum ſuper corporalem creaturam.
1 Vtrum corporalis creatura adminiſtretur per angelos
2 Vtrum materia corporalis obediat angelis ad nutum
3 Vtrũ angeli poſſint mouere corpora localiter ſua uirtute
4 Vtrum angeli boni uel mali poſſint facere miracula

QVÆSTIO CXI.
De actione angelorum in homines.
1 Vtrum angelus poſſit illuminare intellectum hominis
2 Vtrũ angeli poſſint immutare affectũ, uel uolũtatẽ hoĩs
3 Vtrum poſſit immutare imaginationem hominis
4 Vtrum poſſit immutare ſenſum humanum

QVÆSTIO CXII.
De miſſione angelorum ad homines.
1 Vtrum aliqui angeli mittantur in miniſterium
2 Vtrum omnes angeli mittantur in miniſterium
3 Vtrum illi qui mittuntur aſſiſtant.
4 Vtrum omnes angeli ſecundæ hierarchiæ mittantur.

QVÆSTIO CXIII.
De cuſtodia hominum a bonis angelis.
1 Vtrum homines ab angelis cuſtodiantur
2 Vtrũ ſingulis hoĩbus ſinguli angeli ad cuſtodiã deputẽt
3 Vtrũ cuſtodia pertineat ſolũ ad ultimũ ordinẽ angelorũ
4 Vtrum omni homini conueniat habere angelum cuſtodẽ
5 Quando incipiat cuſtodia angeli circa hominem
6 Vtrum angelus ſemper cuſtodiat hominem
7 Vtrum angeli doleant de malis eorum quos cuſtodiunt
8 Vtrum inter angelos ſit pugna ſeu diſcordia

QVÆSTIO CXIIII.
De impugnatione dæmonum.
1 Vtrum homines a dæmonibus impugnentur
2 Vtrum tentare ſit proprium diaboli
3 Vtrum omnia peccata procedant ex tentatione diaboli
4 Vtrũ dæmones poſſint facere uera miracula ad ſeducẽdũ
5 Vtrũ dæmõ ab aliquo ſuperatus ab impugnatione arceatũ

QVÆSTIO CXV.
De actione corporalis creaturæ
1 Vtrum aliquod corpus ſit actiuum
2 Vtrum in materia corporali ſint aliquæ rõnes ſeminales
3 Vtrum corpora cæleſtia ſint cauſa eorum quæ hic in inferioribus corporibus fiunt
4 Vtrum corpora cæleſtia ſint cauſa humanorum actuum
5 Vtrum corpora cæleſtia poſſint imprimere in dæmones
6 Vtrum corpora cæleſtia imponant neceſſitatem his, quæ eorum actioni ſubduntur

QVÆSTIO CXVI.
De fato.
1 Vtrum fatum ſit
2 Vtrum fatum ſit in rebus creatis.
3 Vtrum fatum ſit immobile
4 Vtrum omnia ſubdantur fato

QVÆSTIO CXVII.
De his quæ pertinent ad actionem hominis.
1 Vtrũ homo poſſit docere aliũ, cauſando ſcientiam in ipſo
2 Vtrum homines poſſint docere angelos
3 Vtrũ hõ ꝑ uirtutẽ aĩæ poſſit immutare materiã corporalẽ
4 Vtrũ aĩa hoĩs ſeparata poſſit mouere corpa motu locali

QVÆSTIO CXVIII.
De traductione hominis ex homine quantum ad animam.
1 Vtrum anima ſenſitiua traducatur cum ſemine
2 Vtrum anima intellectiua cauſetur ex ſemine
3 Vtrũ oẽs aĩæ humanæ fuerĩt ſimul creatæ a pĩcipio mũdi

QVÆSTIO CXVIIII.
De propagatione hominis quantum ad corpus.
1 Vtrum aliquid de alimento conuertatur in ueritatem humanæ naturæ
2 Vtrum ſemen, quod eſt principium humanæ generationis ſit de ſuperfluo alimenti

Quæſtionum & Articulorum Indicis Finis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

PRINCIPALIVM SENTENTIARVM PRIMAE PARTIS DIVI THOMAE AQVINATIS ANNOTATIO.

ABSTRACTIO eſt duplex formæ a materia, & uniuerſalis a particularibus,q.40.ar.3.
Abſtractum & concretum in diuinis idem ſunt,q.40.ar.1.ad 1.
Abſtrahere contingit dupliciter, ſcilicet componendo & diuidendo , vel per modum abſolutæ conſiderationis,q.85.ar.1.ad 1.
Abſtrahere ſpecies intelligibiles a ſenſibilibus,eſt angelis impoſsibile,q.55.ar.2.ad 2.
Abſtrahere ſpecies intelligibiles a ſenſibilibus mediantibus ſenſibus:& alijs potētijs ſenſitiuis fit, quod animæ ſeparatæ nō contingit,q.89.ar.7.
Abſtrahit hō,vt intelligat,quod angelis nō cōuenit, q.85.ar.1.
Abſtrahit phyſicus,metaphyſicus, & mathematicus differēter, q.85.ar.1.ad 2.
Accidētia conferunt ad cognitionem quodquideſt, q.18.ar.2.
Accidens quòd excedat ſuum ſubiectum in agendo nō eſt contra eius rationem, ſed q. excedat in eſſendo,q.115.ar.1.ad 5.
Accidens per ſe non poteſt alterius accidentis eſſe ſubiectum niſi ordine quodam,q.77.ar.7.ad 2.
Accidens quare magis dicitur entis quàm ens,q.90.ar.2.
Accidia quid eſt & auaritia , & quòd ſola ſuperbia & inuidia ſunt in dæmonibus,63.ar.2.ad 2.& 3.
Actio aliqua dupliciter dicitur intellectualis , uno modo ſicut conſiſtens in intellectu , alio modo ut regulata & imperata ab aliquo intellectu,q.112.ar.1.ad 1.
Actio eſt actualitas virtutis:ſicut eſſe ſubſtantiæ, uel eſſentiæ,q.54 artic.1.
Actio & paſsio licet ſint idem ſubiecto,proprijs tamen differūt rationibus,q.28.ar.3.ad 1.
Actio immanens eſt perfectio agentis : tranſiens uero mobilis, q.18.ar.3.ad 1.
Actio immanens non eſt media inter agens & obiectum , ſicut tranſiens,ſed unionē ſequit̃ obiecti cū agēte, q. 56.ar.1.ad 3.
Actio immanēs, quādā de ſui rōne infinitatem habet ſimpliciter,ſ.vt intelligere,vel ſecundum quid,ut ſentire,q.54.ar.2.
Actio intellectiua quare remittitur in nobis: & non in angelis, q.112.ar.1.ad 3.
Actio motoris nō attribuit̃ moto niſi ſicut iſtrumēto,q.76.ar.1.
Actio naturæ tendit ad unum,qd eſt effectus per ſe, & non per accidens,q.116.ar.1.
Actio nihil aliud importat quàm ordinem originis quod eſt a principio:uel a cauſa remoto motu,q.41.ar.1.ad 2.
Actio nullius creaturæ poteſt eſſe eius ſubſtantia,q.54.ar.1.
Actio perſonalis producens perſona,nihil aliud eſt quàm habitudo principij ad perſonā,q eſt a principio,q.41.art.1.ad 2.
Actio tripliciter alicui attribuitur, uel ſecundum totum,uel ſecundum partem,uel ſecundum accidens,q.76.ar.1.
Actio,ut dicit originem motus,nō ponitur in diuinis niſi grammatice,q.41.ar.1.ad 3.
Actionis principium ab actione denominari poteſt , & ab effectu actionis,q.37.ar.2.ad 2.
Accipere vniuoce non dicitur de filio & creatura, licet ſit utrique commune,q.33.ar.3.ad 2.
Actualitas per prius inuenitur in forma ſubſtantiali q̃ in eius ſubiecto,ſed formæ accidentales econuerſo,q.77.ar.6.
Actum eſſe poſterius ſuo principio, contingit,uel ex parte agētis,uel ex parte actionis,q.42.ar.2.
Actus amoris tendit in bonum quod quis vult alicui: & in eū, cui vult bonum,q.20.ar.1.ad 3.
Actus diuinus non omnis eſt diſtinctiuus,ſed ſolum ille q implicat potentiam,q.41.ar.4.ad 4.
Actus intellectus beati,beatitudo creata dicitur,q.26. ar.3.
Actus meritorius beatitudinis angeli & ipſa beatitudo , non unum,ſed diuerſa inſtantia reſpiciunt,q.62.ar.5.ad 2.
Actus multiplices intellectus non diuerſificant potentiam,ſed ſolum quæ in diuerſa reducuntur principia,q.79.ar.10.ad 3.
Actus ſimpliciter eſt prior potentia , ſed in eodem potentia eſt prior actu,q.3.ar.1.
Actus uoluntatis cadit & continetur ſub obiecto intellectus,q.87.artic.4.
Actu charitatis imperfecte meremur,ſed non actu perfecto, q.62.artic.9.ad 1.
Adam perfectus productus fuit ſecundum tria:naturam,ſcilicet,uires,& omnium ſcientiam,q.94.ar.3.
Adæ ſtatu innocentiæ diuinitus ſubuētum fuiſſet ne deciperetur in his,quorum ſcientiam non habuit:uel dicenti ſibi falſum de contingentibus futuris, vel conſilium cogitationibus poſsibile eſſe credidiſſet,ſed non ita eſſe,q.94.ar.4.ad 5.
Additio bono eſſentiali fieri non poteſt,q.103.ar.3.ad 3.
Additio diuino eſſe non conuenit, ſed prædicabili,ut animali, q.3.art.4.ad 1.
Affectus animæ nō ſunt in intellectu per ſimilitudinē, neq; ut in ſubiecto,ſed ſicut principiatū i principio,q.87.ar.4.ad 3.
Affectus cogitationū ab angelis per effectū cognoſci poſſunt, q.57.art.4.
Affinitas nō contrahitur ſecundū materiam, ſed ſecundū uirtutem ſeminis deriuatam ab anima Am.q.119.art.2.ad 3.
Agentia quanto magis diuinas participant perfectiones:tanto magis nituntur eas transfundere in alias,q.106.ar.4.
Agēs nō immēdiate pluraliter materialem,ut finē, q.47.ar.3.ad 2.
Agens non ſemper eſt nobilius patiente,q.79.ar.2.ad 3.
Agens per intellectum eſt prius agente per naturam,q.19.ar.4.
Agens per naturam non agit niſi unum:voluntarium uero plura,q.47.ar.1.ad 1.
Agens primum non propter finis indigentiam,ſicut agēs imperfectum:ſed vt ſuā communicet bonitatem,q.44.art.4.ad 1.
Agens quoddam eſt cauſa fieri tantum ſui effectus, & quoddā fieri & eſſe,q.104.ar.1.
Agens rationem boni & appetibilis habet , inquantum omnia ſibi appetunt aſsimilari,q.6.ar.1.
Agens uniuerſale licet non ſit vniuocum, non tamen eſt omnino æquiuocum,q.13.ar.5.ad 1.
Agens uniuerſale ſufficit ad generationem animalium imperfectorum,q.45.ar.8.ad 3.
Agere compoſiti,& formæ differentia,q.77.ar.1.ad 3.& 4.
Agere ſibi ſimile,non eſt aliquam naturam abſolute producere:ſed eſt eam ad aliquid applicare,q.45.ar.5.ad 1.
Agere tripliciter dicitur,ſcilicet formaliter, effectiue,& per modum cauſæ finalis,q.48.ar.1.ad 4.
Agit homo libero:irrationabilia uero quodam , ſed nō libero: inanimata uero nullo,q.83.ar.1.
Aguntquædam libertate arbitrij,quædā uero non,q.59.art.3.
Aliqd eē i ſuo cōtingit dupliciter,ſ. ppriè & reductiue, q.3.a.5.
Aliqd pōt dici pri⁹ altero ordine naturæ,uel gñationis,q.77.a.4.
Amare ſeipſum,eſt uelle uel ſibi appetere bonum,quod omnibus conuenit creaturis,q.60.ar.3.
Amore amicitiæ amat Deus rationalem creaturam , irrationalem vero amore concupiſcentiæ,q.20.ar.2.ad 3.
Amor Dei melior eſt quàm eius cognitio : corporalium uero cognitio melior quàm eorum amor,q.82.ar.3.
Amor eſſentialis & perſonalis penes quid differunt, q.37.ar.1.
Amor eſt prim⁹ motus cuiuſlibet appetitiuæ virtutis, q.20.a.1.
Amor,gaudium,& dilectio,quomodo Deo attribuuntur, licet ſint paſsiones,q.20.ar.1.ad 1.
Amoris diuinæ uoluntatis & noſtræ differentia,q.20.ar.2.
Angeli corpora aſſumūt,ut p corporalium proprietates in ſpiritualiū ppriētates mens deducat humana,q.51.ar.1.ad 1.
Angeli & natura corporalis conueniunt in uniuerſi cōſtitutione,q.61.ar.3.
Angeli ex aere condenſando & formando,corpora aſſumunt, q.51.ar.2.ad 3.
Angeli incorruptibilitas ex eius ſubſtantia ſumitur , cuius incorruptibilitatis ſignum ex eius intellectuali operatione accipimus,q.50.ar.5.
Angeli inferiores per ſuperiores reguntur: & omnia corporalia per angelos,q.110.ar.1.
Angeli immediatam habent prouidentiam non ſolū ſuper cæleſtia corpora,ſed etiam ſuper inferiora,q.110.ar.1.ad 2.
Angeli licet omnes immediate uideant diuinā eſſentiā : nō tñ æqualiter uident diuinorū operū rationes, q.106.ar.1.ad 1.
Angeli mittuntur in miniſterium , propter eos qui ſaluādi ſunt, q.113.ar.5.ad 1.
Angeli nominantur a ſimplici manifeſtatione diuinorū,quaſi nuncij tantū,q.108.ar.5.ad 5.
Angeli numero diſtingui non poſſunt abſq; ſpecifica diſtinctione

ctione,q.75.ar.7.
Angeli patris amore flebunt,tripliciter exponit̃,q.113.ar.7.ad 1
Angeli p ſpecies inditas rerum naturas cognoſcunt in vniuerſali,& particulari quantum ad formā & materiā,q.57.ar.2.
Angeli qui aſsiſtentes dicūtur,ſunt, qui à deo immediate diuinas recipiunt illuminationes,qd eſt primæ hier.q.112.a.3.ad 4.
Angeli quō ſemper loquuntur:& quomō nō,q.107.ar.3.ad 2.
Angeli ratione diuinæ viſionis omnes aſsiſtentes dicuntur , ſed ratione perceptionis diuinorum operum, ſolum angeli primæ hierar.q.112.ar.3.
Angeli ſillogizando non adſcendit,ita quòd ueritatis ignotæ cognitionem accipiant ſillogizando,q.58.ar.3.ad 2.
Angelis bonis non exiſtentibus in cælo , nec malis in inferno: nec bonis gaudiū,nec malis pœna minuunt̃,q.64.ar.4.ad 3
Angelis ſolum intellectus & uoluntas de uiribus animæ competunt,q.54.ar.4.
Angelo cuilibet impreſſa eſt ratio ſuæ ſpeciei ſecundū eſſe naturale & intelligibile ſimul, ita quòd in natura ſuæ ſpēi ſubſiſteret,& per ipſam ſe intelligeret,q.56.ar.2.
Angelorum apparitiones veteribus patribus figuræ erant incarnationis Chriſti,q.51.ar.2.ad 1.
Angelus à Gregorio metaphoricè animal rationale nominat̃, propter ſimilitudinem rationis,q.51.ar.1.ad 2.
Angelus dicitur ſubſtantia ſemper mobilis:quia ſemper eſt in Actu intelligendi ,& non in potentia,q.50.ar.1.ad 2.
Angelus duplicem habet verbi cognitionem , ſcilicet vnam naturalem & alteram gloriæ,q.58.ar.1.ad 3.
Angelus habet potentiam intellectiuam totaliter completam per ſpecies connaturales:in aīa vero non,q.55.ar.2.
Angelus licet ſit in corporeus,poteſt tamen motus eius in loco eſſe continuus,q.53.ar.1.
Angelus licet ſit ſupra tempus quod eſt numerus motus cœli eius tamen operatio tempore menſuratur,q.61.ar.2.ad 2.
Angelus mora non indiget in motum localem,ſi hominem loco derelinquat,ut eum cuſtodiat,q.113.ar.6.ad 3.
Angelus naturæ ordine inferior dæmonibus præeſt:licet ſuperior ſit ordine naturæ,q.109.ar.4.ad 3.
Angelus non ita agitur ab actore naturæ,quòd non agat libera uoluntate,q.60.ar.1.ad 2.
Angelus non mouetur localiter ad cognitionem acquirendā, ſed ad aliquid operandum in loco,q.54.ar.2.ad 3.
Angelus nunquam eſt in potentia intelligens reſpectu ſuæ eſſentiæ,q.56.ar.1.
Angelus per accidens mouetur ad motum corporis aſſumpti: & non ad motum cœli,cuius ipſe eſt motor,q.51.ar.3.ad 3.
Angelus per immaterialia intelligibilia materialia cognoſcit, homo vero econuerſo,q.84.ar.7.
Angelus poſt electionem habet liberum arbitriū inflexibile,homo uero non,q.64.ar.6.ad 3.
Angelus poteſt moueri de loco ad locum ſine tranſitu medio: quod corpori mobili,eſt impoſsibile,q.53.ar.2.
Angelus quare dr intellectualis,& homo rationalis,q.58.ar.3.
Angelus quare dī mēs vel intellectus,& aīa nō, q.54.ar.5.ad 1.
Angelus quare dicitur mens uel intellectus,q.75.ar.1.ad 3.
Angelus quare inclinatur ſecundum totam ſuam uirtutem, in rem apprehenſam:& homo non,q.62.ar.6.
Angelus quilibet dicit determinatum gradum perfectionis ſecundum ſpeciem,q.50.ar.4.
Angelus quod eſt in appetitu & apprehenſione phantaſtica hominis & animalium, poteſt cognoſcere,q.57.ar.4.ad 3.
Angelus ſolo intellectu cognoſcit quæ homo per plures potentias cognoſcit,q.57.ar.2.
Anima alienata ſenſibus poteſt quædam futura cognoſcere,ſimiliter & bruta,q.86.ar.4.ad 2.& 3.
Anima cognitione imaginis in dei cognitionē ducit̃, q.93.a.8.
Anima cognitionem ueritatis non habet inditam naturaliter ſicut angelus,ſed à rebus acceptam,q.76.ar.5.
Anima cognoſcit ſeipſam per ſuum actum reflexiue,q.89.ar.2.
Anima corpori nunc vitam uitam communicat,in futuro uero immortalitatem,q.97.ar.3.
Anima neceſſario corpori vnibilis eſt propter ipſius operationem,q.70.ar.5.
Anima corrupto corpore remanet in ſuo eſſe incorruptibili & ſubſiſtens,q.76.ar.1.ad 2.
Aīa de oībus rebus iudicat per primā ueritatē,q.16.ar.6.ad 1.
Anima deſpotico principatu corpori dominatur:& intellectus iraſcibili & concupiſcibili politico,q.81.ar.3.ad 2.
Aīa eſt primū principiū vitæ,& non aliquod corpus,q.75.ar.1.
Aīa eſt qdq; ſ.itelligēs in potētia & ſciēs a reb⁹ acqrēs, q.90.ar.1.
Anima eſt quodamodo omnia,q.16.ar.3.
Anima eſt quo primo nutrimur ſentimus,mouemur ſecundū locum,& intelligimus,q.76.ar.1.
Anima generati cauſatur ab anima generantis,uel à uirtute ab ipſa in ſemine deriuata,q.118.ar.1.
Anima inquantum forma non ordinatur ad ulteriorem actū ſed eſt finis generationis,q.77.ar.1.
Animalia diuina diſpenſatione in paradiſum fuerunt adducta ſpecies uero diaboli operatione,q.102.ar.2.ad 2.
Animalia perfecta nō ſola uirtute cæleſtis corporis poſſunt generari,q.91.ar.2.ad 2.
Anima licet ſit unita materiæ uirtutem tamen habet ſuperantem materiam,q.76.ar.1.ad 3.& 4.
Animalium quæ decīſa uiuunt,partes non carent ſenſu & appetitu,q.76.ar.3.
Anima naturaliter corpori unitur : quia eſt imperfecta & in potentia in genere intelligibilium,q.51.ar.1.
Anima ut eſt unita corpori naturaliter non cognoſcit niſi quæ habent formam in materia,q.12.ar.11.
Anima nihil eorum quæ cognoſcit habet in ſui natura, aliter non cognoſceret, q.75.ar.2.
Anima non eo modo quo comparatur ad totum,comparatur ad partes,ſed ſecundum prius & poſterius,q.76.ar.8.
Anima nullum corpus mouere poteſt præter unitum ſibi , q.117.ar.4.ad 1.
Anima omnes perfectiones aliarum formarū in ſe completiſſime continet,q.76.ar.4.
Anima omnium potentiarum ſuarum eſt principium,ſed nō omnium eſt ſubiectum,q.77.ar.8.
Anima producitur à deo diſpoſita materia per actionem agētis,q.118.ar.2.ad 3.
Anima quare dicitur ſpiritus,q.97.ar.3.
Anima quare ultimum gradum intellectualitatis tenet,& non angelus,q.75.ar.7.ad 3.
Anima quòd ſit forma carens materia duplex ratio,q.75.ar.5.
Anima ſeparata cognitionem confuſam,& non propriam hēt de omnibus naturalibus,q.89.ar.3.
Anima ſeparata per ſpecies infuſas de rebus habet cognitionē angelus uero perfectam,& etiam ſingularium,q.89.ar.4,
Anima ſeparata quare non dicitur perſona,q.29.ar.1.ad 5.
Anima ſeparata quibus ſpeciebus intelligit,q.89.ar.1.ad 3.
Anima ſeparata quomodo prius cognita nō cognoſcit per conuerſionem ad phantaſmata,q.89.ar.6.
Anima ſeparata ſingularia intelligit per influxum ſpecierū ex diuino lumine,q.89.ar.7.
Anima ſi per modum qui competit ſubſtantijs ſeparatis intelligeret,confuſe & imperfecte cognoſceret,q.89.ar.1.
Animam aliquid ſentire cum corpore & ſine corpore,quomodo contingit,q.77.ar.5.ad 3.
Animam eſſe incorpoream & ſubſiſtentem ex eius intelligibili operatione probatur,cuius ipſa principium,q.75.ar.2.
Animam fieri ſine corpore , eſt ipſam non habere naturalem perfectionem,q.90.ar.4.
Animam ſe cognoſcere per actum intellectus dupliciter cōtingit,q.87.ar.1.
Aīam ſentire uel intelligere, ſimile eſt, ac ſi diceret aliquis ipſam texere uel ædificare:hæc nō eſt ſentētia Ariſt.q.75.ar.2.ad 2.
Animam uniri corpori ut forma,uel ut motor, differentia receptionis unionis ad corpus,q.76.ar.6.
Animæ quare multiplicantur in una ſpecie , & non angeli,q.76.ar.2.ad 2.
Animæ ratio eſt,ut ſit forma corporis miſti , maxime reducti ad æqualitatem complexionis,q.76.ar.5.
Animæ ratio perſonæ non conuenit,q.75.ar.4.ad 2.
Animæ rationali quare non ſunt ſibi determinata auxilia a natura,q.76.ar.5.ad 4.
Animæ rationalis & aliarū formarum diuerſus productionis modus,q.90.ar.2.
Animæ ſeparatæ, & coniunctæ diuerſus modus intelligendi. q.75.ar.6.ad 3.
Animæ ſeparatæ ſe mutuo perfecte cognoſcunt , angeli uero imperfecte,q.89.ar.3.
Animæ ſenſitiuæ nulla eſt per ſe operatio,ſed ſolum coniuncti q.75.ar.3.
Animæ uniri corpori eſt naturale,a corpore etiam ſeparatæ naturalis aptitudo ineſt ad unionem,q.76.ar.1.ad 6.
Analogi propria ratio in uno tantum reperitur,uniuoci uero in omnibus de quibus dicitur,q.16.ar.6.
Analogum in diffinitione oīum analogatorum ponit̃,q.13.a.6.
Antichriſto, præſcitis,& infidelibus, quare dantur angeli ad eorum cuſtodiam,q.113.ar.4.ad 3.
Antiqui naturales ab ipſa ueritate coacti , primum principium poſuerunt immobile,q.9.ar.1.
Appetitus animalis formam ſequitur apprehenſam , naturalis ſolum natura in aliquid conueniens,q.78.ar.1.ad 3.

Appetitus

Univerſidad de Deuſto Biblioteca

Appetitus duplex diſtinguitur in homine ſequens cognitionē & non in angelo q.59.art.1.ad 1.
Appetitus naturalis in omni creatura inuenitur.q. 60.ar.1.
Appetitus neceſſario ſequitur formam naturalē ſiue apprehenſam per ſenſum uel intellectum, uirtus diſtincta. q.80.art.1.
Appetitus rerum eſt triplex, ſcilicet naturalis animalis, & rationalis ſiue intellectualis.q. 19.art.1.
Appetitus rerum in finem triplex diſtinguitur.q 59.art.1.
Appetitus ſenſitiuus, quare magis dicitur obedire rationi quàm intellectiui.q.91.art.3.
Appetitus ſenſitiuus quare tantum vno modo mouetur, intellectiuus uero pluribus q.82 ar.2.ad 3.
Appetitu intellectiuo appetere poſſumus ea bona quæ ſenſus non capit.q.80 art.2.ad 2.
Appetitu naturali nihil appetit æquiparantiam ſuperioris naturæ.q. 63 ar.3.
Appetunt omnia deū appetendo proprias operationes, inquātum ſunt quædam ſimilitudines diuini eſſe. q.6.ar.1.ad 2.
Appetunt omnia deum ut finem quemcumq. appetitu appetant ſiue intelligibili, ſiue ſenſibili, ſiue naturali.q.44.ar.4.ad 4.
Appropriatio fit diuinis perſonis ex quatuor in creaturis cōſideratis.ſ. re virtute, vnitate & habitudine.q.39.ar.8.
Aquarū congregationes quadruplex expoſitio.q.69.ar.1.ad 2.
Aquæ cuius naturæ ſunt quæ ſunt ſupra lucem.q.68.ar.2.
Archangeli nominantur reſpectu inferiorum, & angeli reſpectu ſuperiorum medij exiſtentes.q.108.ar.5.ad 4.
Arreptitij eo cognoſcuntur.quia multa loquuntur,quæ nunquàm ſtuduerūt, ut uerſus & diuerſa idiomata. q.105.ar.5.
Ars imitatur naturā in ſua operatione,non tamen agitur principale agens,ſed ut coadiuuans ipſum.q.117.ar.1.
Aſſimilatio generantis ad genitum. ſecundum formam attenditur non ſecundum materiam.q.129.ar.2. ad 2.
Aſtrologi aliquando uera pdicant de actibus humanis,in communi maxime,& non in ſpeciali.q.115.ar.4.ad 4.
Authoritati ſcripturæ ſtandum eſt in his quæ naturam excedunt ubi uero authoritas deficit ſequi debemus naturæ conditionem.q.101.ar.1.
Augmentum virtutis intellectiuæ ex diuina gratia illuminatio dicitur intellectus q.12.ar.5.ad 1.
BEATI quomodo uident omnia quæ hic aguntur, non beati uero minime.q.89.ar.8.
Beati tres dotes habent, tribus theologicis virtutibus correſpōdentes.q.12.ar.7.
Beatitudinem angelus non eſt conſecutus,quam in primo inſtanti ſuæ creationis merebatur.q.63.ar.5.ad 4.
Beatitudinē cōſeq. ſine diuino auxilio,eſt īpoſſibile. q.62.ar.2.
Beatitudinem ut quis conſequatur natura & gratia requiruntur.q.73.ar.1.ad 1.
Beatitudinis determinati gradus nō ex ipſa re uiſa: ſed ex determinatis modis uiſionis ſumuntur. q. 62.ar.9.
Beatitudo diuina eminentiſſime continet omne deſiderabile cuiuſcumque beatitudinis ueræ uel falſæ.q.26.ar.4.
Beatitudo eſt bonū pfectum intellectualis naturæ,cuius eſt cognoſcere ſuam ſufficientiam in bono quod habet.q.26.ar.1.
Beatitudo eſt duplex.ſ.actus beatitudinis q̄ eſt beatitudo creata,& obiectum actus q.26.ar.3.
Beatitudo eſt intellectualis uel rationalis naturæ ultima perfectio ideo naturaliter deſideratur.q. 62.ar.1.
Beatitudo in actu conſiſtit,& non in habitu.q.58 ar.1.
Beatitudo prius intelligitur eſſe in actu intellectus quàm in actu voluntatis.q.26.ar.2.ad 2.
Benedictio ad multiplicationem pertinet creaturarū,& ſanctificatio ad quieſcendum in deo.q. 73.ar.3.
Benedictio homini reiterata fuit propter quandam ſpecialem multiplicationis rationem.q.72.ar.1.ad 4.
Bene operari affectum & rationem requirit.q.113.ar.1.ad 2.
Bona multa tollerētur, ſi deus nullum malum permitteret. q. 48.ar.2.ad 3.
Boni & mali naturali cognitione deū cognoſcere poſſunt, ſed ſolum boni per gratiam.q. 12.ar.12.ad 3.
Bonitatem perfectam & uniuerſalem homo conſequi poteſt: quia,beatitudinem poteſt adipiſci.q.77.ar.1.
Bonitas dei eſt cauſa rerū non ex neceſſitate: quia ipſa diuina bonitas non dependet ex rebus creatis q.104.ar.3.ad 2.
Bonitas eſſentialis rei melior eſſe non poteſt,accidentalis uero ſic.q.25.ar.6.
Bonitas rei creatæ non eſt eſſentia eius,ſed aliquid ſupperadditum.q.6.ar.3.ad 3.
Bonitas, ſapientia & huiuſmodi noīa ſignificant ipſas perfectiones abſolute,& non diuinam naturam.q.13.ar.9.ad 1.
Bonitatis gradus eſt duplex.ſ.in aliquid ſicut bonū q̄ non poſſit deficere,alius uero q̄ poſſit a bono deficere.q.48.ar.2.
Bonum aliquod multipliciter conſequimur.q.104 ar.2.ad 1.
Bonum aliquod deus uolendo vult malum tali bono cōiunctū q.19.ar.9.
Bonum commune ſubtrahi non debet propter malum particulare uitandum.q.92. ar.1.ad 3.
Bonum dicitur unumquodq; bonitate diuina, ſicut principio effectiuo exemplari & finali:bonitate uero inhærente bonū dicitur ſimilitudine bonitatis diuinæ.q.6.ar.4.
Bonum eſt triplex,quod ſam quod totaliter per malum tollitur, quoddā quod non taliter tollitur nec diminuitur, & quoddam quod non totaliter tollitur, ſed diminuitur.q.48.ar.4.
Bonum & malum dicuntur genera non ſimpliciter ſed cōtrariorū,eo quod habitus & priuatio in omnibus cōtrarijs ſaluantur.q.48.ar.1.ad 1.
Bonū & malū ſunt driæ conſtitutiuæ in moralib.q.48.a.1.ad 2.
Bonum & uerum adinuicem ſe includunt in ratione uniuerſalis & particularis.q.16.ar.4.ad 1.
Bonū non addit ſupra ens,niſi rōnem appetibilis.q.5.ar.3.ad 1.
Bonum per eſſentiā eſt prius bono per participationē.q.3.ar.2.
Bonum per ſe eſt obiectum voluntatis: malum uero ſecundario,& per aliud.q.20.ar.1.
Bonum quod uolo,non facio, ſed malum, quod odio illud facio quomodo intelligitur. q. 83.ar.1.ad 1.
Bonum quomodo dicitur diffuſiuum ſui eſſe. q.5.ar.4.ad 2.
Bonum quomodo eſt in re:& uerum in intellectu.q.16.ar.1.
Bonum rationem appetibilis habet & perfecti.q.5.ar.1.
Bonum ſimpliciter eſt ens ſecūdum quid, & ens ſimpliciter eſt bonum ſecundum quid.q.5 ar.1.ad 1.
Bonum ſubſiſtens amor amicitiæ amatur,inhærens uero concupiſcentiæ.q.60.ar.3.
Bonum vel malum hominis penes bonā uel malam operationem conſideratur,uel bono uel malo uſu rerum,q.48.ar.6.
Bonum, uerum,& ens conuertuntur adinuicem,& ſolum ratione differunt.q.16 ar.3.
Bonum uniuerſale naturaliter magis diligit unūquodq; particulare, q̄ ſuum propriū bonum particulare.q.60.ar.5.ad 1.
Bonum uniuerſale ſolum poteſt ſufficienter mouere uoluntatem.q.105.ar.4.
Bonum utile terminat ſecundum quid motum appetitus honeſtum uero ſimpliciter,ſed delectabile,ut quies in re deſiderata.q.5.ar.6.
CALOR agit virtute formæ ſubſtantialis: cuius eſt inſtrumentum ad formam ſubſtantialem.q.115.ar.1.ad 5.
Charitas non eſt in concupiſcibili, ſed in uoluntate ſolum.q. 59.ar.4.ad 3.
Caro concupiſcit aduerſum ſpiritum:quia paſſiones rationi repugnant q.95.ar.2.ad 1.
Caro ſecundum ſpem eſt de integritate naturæ: & quomodo manet,quomodo non.q.119.ar.1.ad 2.
Caſualia diuinam demonſtrant gubernationē.q.103.ar.5.ad 1.
Caſualia & fortuita non in corpora cæleſtia reducuntur,ſed in diuinam prouidentiam.q.116.ar.1.
Cauſa fieri tantum alicuius effectus,directus, nō eſt cauſa eius eſſe & conſeruari.q.104.ar.1.
Cauſa ſecunda inſtrumentalis,inquantum per aliquid ſibi proprium diſpoſitiue operatur ad effectū ſuperioris agētis eius participat actionem.q.45.ar.5.
Cauſalitas dei ſe extendit ad uniuerſalia & indiuidualia principia.q.22.ar.2.
Cauſas completas eſſe plures unius & eiuſdem rei,eſt impoſſibile.q.52.ar.3.
Cauſæ contingentes ſunt de perfectione vniuerſi q.22.ar.4.
Cæli multiplex acceptio,ſcilicet proprie,participatiue, & metaphorice.q.66.ar.3.ad 2.
Cælū empireū qūo influit in corpora mobilia. q. 66.ar.3.ad 2.
Cælum impoſſibile eſt eſſe factum ex materia,tempore præexiſtente.q.68.ar.2.
Cælum,materia corporalis,tempus, & natura angelica ſunt ſimul creata,q.46.ar.3.
Cerebri nimia humiditas in pueris neruos inhabilitat ad motum.q.99.ar.1.
Cherubin plenitudo ſcientiæ nominatur quātum ad quatuor q.108.ar.5.ad 5.
Circumſcribi terminis eſſentialibus omnibus creaturis eſt cōmune,ſed non localibus.q.50.ar.2.ad 3.
Cogitatio hoīs qd īpedit,ne ab hoīe cognoſcat.q.57.ar.4.ad 1.
Cogitationes cordis & uoluntatis affectiones ſolus deus cognoſcit ex effectu uero,angelus,hō,& dæmones.q.57.ar.4.
Cogitare eſt ueritatem inquirere:quā intellectus perfecte contemplat,cum eam attingit.q.34.ar.1.ad 2.
Cogitatiua dicitur ratio particularis: quia eſt collatiua intentionum indiuidualium.q.81.ar.3.

Cognitio

Cognitio Adæ in ſtatu innocentiæ media fuit inter præſentem & futuram, ſcilicet gloriæ.q.94.ar.1.
Cognitio animæ coniunctæ perfectior eſt cognitione ipſius ſeparatæ.q.89 art.1.
Cognitio animæ ſeparatæ reſpectu rerum naturalium eſt imperfecta & confuſa.q.89.ar.3.
Cognitio animæ ſeparatæ reſpectu ſingularium eſt per influxū ſpecierum ex diuino lumine.q.89.ar.7.
Cognitio confuſa prior eſt in nobis cognitione determinata.q. 14.articul.6.
Cognitio confuſa prior eſt determinata tam ſecūdum ſenſum quàm ſecundum intellectum.q.85.ar.3.
Cognitio contingentis dupliciter contingit.ſ.in ſe & in ſua cauſa quæ ſe habet ad oppoſita.q.14.ar.13.
Cognitio dei in cōi & cōfuſe eſt nobis naturaliter inſerta inquātum ipſe hō beatitudinē naturaliter deſiderat.q 2.ar 1.ad 1.
Cognitio & dilectio dei eſt triplex.ſ. naturalis,per conformitatē gratiæ,& per ſimilitudinem gloriæ,ſecundum quām triplex imago diſtinguitur.q.93.ar.4.
Cognitio futurorū eſt duplex.ſ.in cauſis,& in ſeipſis q.57.ar.3.
Cognitio indiſtincta media eſt inter potentiā & actū.q.85.ar.3.
Cognitio magis & minus uniuerſalis in ſeparatis per ordinem ad primum ſumenda eſt.q.55.ar.3.
Cognitio naturalis dæmonis de deo perfectior eſt naturali noſtra cognitione ipſius.q.64.ar.1.ad 2.
Cognitio naturalis hoīs eſt quæ ortum habet a ſenſu.q.12.ar.4.
Cognitio naturalis hominis perfecta non eſt abſque compoſitione,& diuiſione.q.85.ar.5.
Cognitio practica optima eſt quæ non ſolum uniuerſalia, ſed & minima particularia cognoſcit.q.103.ar.6.
Cognitio per medium uniuerſale eſt perfectior cognitione in uniuerſali naturæ rei.q.55.ar.3.ad 2.
Cognitio rei contingit dupliciter.ſ. in ſe per propriam ſpeciē, vel in alio,ſ.per ſpeciem continentis.q.14. ar.5.
Cognitio rei eſt triplex.ſ.per præſentiam eſſentiæ, per præſentiā ſimilitudinis & per ſimilitudinē a re acceptā. q.56.ar.3.
Cognitio ueritatis eſt duplex, ſcilicet naturalis, & per gratiam, quæ diuiditur in ſpeculatiuam & affectiuam quæ producit amorem dei.q.64.ar.1.
Cognitio veſpertina eſt ipſius rei creatæ ſcdm q̄ in propria natura cōſiſtit,matutina uero ſcdm q̄ res ſūt in uerbo.q.58.ar.6.
Cognitione naturali angelus non ea pōt cognoſcere q̄ ex pura dei uoluntate depēdēt,nec alterius cogitationes.q.57.art.5.
Cognitionis ænigmaticæ duplex eſt obſcuritas, prima creaturæ reſpectu dei Secunda qua homo impeditur a conſideratione intelligibilium per ſenſibilium occupationem.& hæc ex peccato conſecuta eſt.q.94.ar.1.ad 3.
Cognitionis naturalis angeli & alæ differentia q.55.ar.2.
Cognitionis naturalis dei angeli & hoīs differentia.q. 12.ar.4.
Cognitionis in propria ſpē in ſuo ſimili differentia.q. 12.ar.9.
Cognita ſpecie intelligibili alicuius ab aliquo non ſequitur cognitio eius cogitationis.q.57.ar.4.ad 2.
Cognoſcere aliqd in ſeipſo nō opponit ei ut cognoſcit in ſua cā. Nec icōueniēs ē aliqd cognoſci p duo media.q.58.ar.7.ad 3.
Cognoſcere plures aut pauciores effectus in cauſa eſt ſecundū modum intellectus.q.12.ar.8.
Cognoſci aliqd p diuerſa media nō incōueniēs.q. 62.ar.7.ad 1.
Cognoſcibile quod eſt infinitū cōprehendi non pōt ab intellectu creato.q.12.ar.7.
Cognoſcibilis diuerſa rō diuerſitatē ſciarū inducit.q.1.ar.1.ad 2.
Cognoſcit Deus oē uerū,non tñ uult oē bonū. q. 19.ar.6.ad 2.
Cognoſcitur aliquid in aliquo dupliciter uel ſicut in obiecto cognito,uel ſicut in principio cognitionis.q.84.ar.5.
Colores quare imprimunt ſuas ſimilitudines in ſenſum & phantaſmata,non in intellectum.q.85.ar.1.ad 3.
Communia reſpectiua quare ſunt poſteriora proprijs perſonarum.q.33.ar.3.ad 1.
Communitas poſſeſſionum cauſa eſt diſcordiæ in præſenti ſtatu.q.98.ar.1.ad 3.
Concluſionē eandem demonſtrant mathematicus & naturalis, ſed mathematicus per medium abſtractum a materia ſenſibili,naturalis uero per medium circa materiam ſenſibilem. q.1.art.1.ad 2.
Concordia quæ eſt in dæmonibus non eſt ex amicitia,ſed ex eorum communi nequitia.q.109.ar.2.ad 1.
Cōfirmari in iuſtitia eſt beatificari apta dei uiſione.q.100 ar.2.
Comparabilia non ſunt quæ in diuerſis generibus continenť. q.6.art.2.ad 3.
Complexioni hominis quæ ſunt arma, & tegumēta animaliū repugnant.q.9[illegible] ad 2.
Compoſitio eſt de [illegible]one cauſati.q.3.ar.7.ad 1.
Compoſitio eſt dup[illegible] in rebus materialibus,& una tantum,in ſpiritualibus.q.50.ar.2.ad 3.
Compoſitio ex actu & potentia ſola in ſubſtantijs immaterialibus inuenitur. q.75.ar.5.ad 4.
Compoſitum eſt aliquid quod nulli partiū cōuenit.q.3.ar.7.
Comprehendi dicitur ſi res perfecte cognoſcitur ſicut cognoſcibilis eſt q.14.ar.3.
Comprehenſio dicitur dupliciter,& quomodo eſt una de trib. dotibus animæ.q.12.ar.7.ad 1.
Conſcientia ordine ſcientiæ ad aliquid importat quod fit tripliciter.q 79.ar.13.
Conſeruare res in eſſe eſt eis conferre eſſe. q.9.ar.2.
Conſiliatiua dici inquiſitionem non eſt in deo,ſed ratio prudentiæ in ipſo eſt & prouidere.q.22.ar.1.ad 1.
Cōſumatio operum naturæ fuit ſeptimo die: in incarnatione Chriſti conſummatio gratiæ,in fine mundi conſummatio gloriæ.q.73.ar.1.ad 3.
Contemplatio impeditur in nobis exteriori operatione. Quod non fit in angelis.q.112.ar.1.ad 3.
Cōtingētia & caſualia diuinæ puidētiæ ſubdunť q.22.ar.2. ad 1.
Contingētia penes cās proximas attendunť.q.14.ar.13.ad 1.
Contingentia ſecundum quod ſubſunt diuinæ ſcientiæ ſunt neceſſaria. q.14.ar.13.ad 3.
Cōtingēter nihil euenire pt reſpectu cāæ uniuerſalis.q.103.a.7.
Contingit aliquid in rebus naturalibus præter naturam dupliciter.q.105.ar.6.ad 1.
Continentia nunc eſt laudabilis:quod in ſtatu innocentiæ non fuiſſet.q.98 art.2.ad 3.
Continuitatis motus angeli & corporis mobilis differentia per applicationem uirtutis & magnitudinis ad locum:& ſolutio demonſtrationis Ariſt.q.53 ar.1.ad 2.
Contraria ſimul eſſe non poſſe,quomodo intelligitur:cum tamen bonum,& malum ſimul eſſe poſſint.q.48.ar.3. ad 3.
Contrarietas quomodo eſt in intellectu componente & diuidēte.q.87.ar.5.
Cōtrariū alterius cōtrarij eſſe cām q̄doq;cōtingit.q.49.ar.1.ad 2.
Conuerſio in Deū eſt triplex.ſ.per gfam perfectā: habitualē: & pparationē ad ipſā.Q̄ fit diuina operatione.q.92.ar.2.ad 3.
Corpora animata quare non accipiunt immediate debitā quātitatem:ſicut corpora inanimata.q.78.ar.2.ad 3.
Corpora cæleſtia ideo ſunt incorruptibilia, quia non habent materiam contrarietati ſubiectam.q.75.ar.5.
Corpora cæleſtia mouentur ab aliqua ſubſtantia apprehendente & non ſolum a natura,ut grauia & leuia.q.70.ar.3.
Corpora cæleſtia neceſſario ponuntur principium generationis & corruptionis inferiorum.q.115.ar.3.ad 2.
Corpora cæleſtia non imprimunt directe in hominis uoluntatem ſed per accidens & indirecte.q.115.ar.4.
Corpora cæleſtia,quia non habent niſi naturalem operationē malum in ordinationis in eorum naturali operatione eſſe non poteſt.q.63.ar.1.ad 2.
Corpora cæleſtia quomodo in dormientibus imprimūt q̄dam ſigna futurorum in eorum imaginatione.q 85.ar.4.ad 2.
Corporalium & incorporalium diuerſa ratio continentiæ eſſendi in loco.q.8.ad 1.ad 2.
Corpora non uiuentia generant ſibi ſimile immediate uiuētia uero utroque modo.q.118.ar.1.
Corpora plura ſimul eſſe in eodē loco eſt īpoſſibile.q.67. ar.2.
Corporis cæleſtis & corruptibilis differentia conſequendi ſuā perfectionem.q.58.ar.3.
Corpus humanum a duobus interiori & exteriori corrūpi pōt .ſ.conſumptione humidi & aeris infectione.q.102.ar.2.
Corpus humanum & exteriora ex apprehenſione animæ q̄uo immutantur.q.117.ar.3.ad 3.
Corpus infinitæ potentiæ ſi daretur moueret in non tempore: quod non facit uirtus infinitæ intelligentiæ.q.25.ar.2.ad 3.
Corpus impaſſibile,ut cæleſte non eſt unibile animæ rationali, q.91.ar.1.ad 2.
Corpus requiritur ad actionem intellectus propter phantaſmata.q.75.ar.2.ad 3.
Corrumpi eſt formam ſeparari ā materia.q.50.ar.5.
Corrumpi per ſe ſiue per accidens non conuenit formæ habēti eſſe per ſe.q.75.ar.6.
Corruptionem omnem a muliere Deus pōt auferre corporis & mentis non tamen q̄ corrupta non fuerit.q.25.ar.4.ad 3.
Corruptiones & defectus in naturalibus quare ſunt de intētione naturæ uniuerſalis.q.22.ar.2.ad 2.
Corruptibile & incorruptibile ſecundum formas non faciunt compoſita genere differre.q.76.ar.3.ad 2.
Corruptibilis & incorruptibilis corporis per naturam impoſſibile eſt quod ſit una materia q.66.ar.2.
Coſta adæ fuit de perfectione eius, prout erat principium ſpeciei humanæ,& non ut erat indiuiduum,& quomodo mul-

tiplicata

Universidad de Deusto
Biblioteca

tiplicata fuit,q.92.ar.3.ad 1.& 2.
Creatio animæ non eſt ante corpus,ſed ſimul creatur,cũ corpori infunditur,q.118 ar.3.
Creatio eſt media inter deum & creaturã,& quomodo eſt creatura & relatio,q.45.ar.3.ad 2.& 3.
Creatio ñ eſt mutatio niſi ſcdm modũ itelligẽdi.q.45.a.2. ad 2.
Creatio ordiné originis præſupponit,ſ. filiũ à patre, per quem omnia facta ſunt,& ſpiritus ſancti ab utroque, per quẽ omnia gubernantur,q.45.ar.6.ad 2.
Creare demonſtrat potentiam infinitam non ex re facta,ſed ex modo faciendi,q.45.ar.5.ad 3.
Creatura corporalis,quia particulare quoddam bonum eſt,ſequitur contrarietas in ea,q.65 ar.2.ad 2.
Creatura realiter refertur ad Deũ,& nõ ecõtra,q 28.ar.1.ad 3.
Creatura ens & bonum denominatur a primo ente per modũ cuiuſdam aſſimilationis,q. 6.ar.4.
Creatura ex ſe non retrahit hominem a deo,ſed ab vſu utentis q.65.ar.1.ad 3.
Creatura materialis ſimpliciter ex parte formæ finita eſt, ſcdm rõnem materiæ eſt infinita ſecundum quid,q.7.ar.2.ad 4.
Creatura quælibet ſic ſe habet ad deum,ſicut aer ad ſolem illuminantem,q.104.ar.1.
Creatura quomodo dicitur odio haberi a deo,q. 20.ar.2.ad 4.
Creatura rationalis libere & per ſe agit,irrationalis vero mota à deo,q.19.ar.12.ad 3.
Creatura rationalis licet habeat dominium ſui actus,indiget tamen gubernari a deo,q.103.ar.5.ad 3.
Creatura ſpũalis requirit ad perfectionem uniuerſi,q.50.ar.1.
Creaturã eſſe deo ſimilé concedit,ſed nõ ecõtra,q.4.ar.3.ad 4.
Creaturã nõ redigi in nihilũ natura demonſtrat,q. 104.ar.4
Creaturæ dupliciter ſunt in deo, vel ſicut in conſeruante,uel ſicut in ſciente quæ ſunt uita in deo,q.18.ar.4.ad 1.
Creaturæ eſſentialibus principijs diſtinguuntur,& non per relationes,q.39.ar.1.ad 1.
Creaturæ in quibus apparuit Spiritusſanctus ſcilicet, miniſterio angelorum ſunt factæ ad perſonam Spiritusſancti ſignificandam,& non angeli,q.43.ar.7.ad 5.
Creaturæ quòd ſe per ſeipſum conſeruet in eſſe, & non poteſt communicari a deo,q. 104.ar.1.ad 2.
Creaturis ſpiritualibus triplex menſura conuenit, ſecundum tria in ipſis conſiderata,q.10.ar.5.ad 1.
Cuſtodia angelorũ multiplicẽ habet effectũ,q.113.ar.5 ad 2.
Cuſtodia angelorũ non ſolum hominibus, ſed & toti naturæ corporeæ,& ſuper dæmones datur,q.113.ar.3.
Cuſtodia homini dupliciter adhibetur,ſ.quantum ad effectum bonum,& quantum ad media ad bonum,q.113.ar.1.ad 2.
DAMNANDI quare ſunt plures,& pauciores ſaluandi,q.23.art.7.ad 3.
Debitũ eſt duplex,ſicut duplex ordo, ſcilicet creaturæ ad deũ, & creaturæ ad creaturam,q.21.ar.1.ad 3.
Defectus in omni creatura negatiue inuenitur,& non priuatiue,q.12.ar.4.ad 2.
Dei,angeli,& corporis nõ eſt eadẽ rõ eſſẽdi in loco,q.52.ar.2.
Dei,hominis & angeli triplex modus cognoſcendi actum intellectus,q.87 ar.1.
Dæmon & anima ad corpus non ſecundum eandem cauſæ habitudinem comparantur,q.52.ar.3 ad 3.
Dæmon poſt primum inſtans in quo naturalem motũ habuit ad bonum,impedimentum præſtitit beatitudini,ideo in malo eſt confirmatus,q.63.ar.6.ad 3.
Dæmones certis conſtellationibus inuocati quare magis ueniũt, q.115.ar.5.ad 2.
Dæmones circa uiſibilia operantur,non formas imprimendo, ſe corporalia ſemina adhibendo,q. 105.ar.1.ad 1.
Dæmones & angeli imaginarias apparitiones quomodo cauſare poſſunt,q.111.ar.3.
Dæmones & angeli duobus modis ſenſum immutare poſſunt, ſcilicet ab interiori & ab exteriori.q.111.ar.4.
Dæmones mittuntur a deo aliquando ad impugnandum homines puniendo,ſed non ad impugnandum ad peccatum,licet deus permittat,q. 114.ar.1.ad 1.
Dæmones multa faciunt ad punitionem malorũ diuina nolente iuſtitia,uel ad exercitationẽ bonorũ,q.109.ar.4. ad 1.
Dæmones mutare non poſſunt hoĩs uoluntatẽ,q.114.ar.2.ad 3.
Dæmones naturali dilectione bonos angelos diligunt,ſed ppter iuſtitiæ & iniuſtitiæ diuerſitatẽ eos odio hñt,q 60.ar.4.ad 3.
Dæmones naturali inclinatione non tendunt in quodcunque malum,eo q naturaliter boni ſunt,q.63.ar.4.
Dæmones non dolent de malo culpæ ipſorum,q.64.ar.3.ad 3.
Dæmones non oĩa naturalia cognoſcunt, ſed multa per longi temporis experientiam addiſcunt,q.80.ar.3.arg. contra.
Dæmones non poſſunt cauſare ſed ſuſcitare cogitationes in nobis,q.111.ar.2.ad 2.
Dæmones pœnes quod decipi poſſunt & errare, & non angeli. q.58.artic.5.
Dæmones per motum ſpirituum poſſunt immutare actum nutritiuæ & appetitiuæ uirtutis,q.111.ar.4 ad 2.
Dæmones perſiſtentes in ſua prima cognitione naturali, quomodo facti ſunt mali,q.63.ar.6.ad 4.
Dæmones quare magis uexant homines in augmento lunæ q̃ alijs temporibus,eſt duplex ratio,q 115.ar.5.ad 1.
Dæmones quare ſimulãt ſe eſſe aĩas defunctorũ,q.117.a.4.ad 2.
Dæmones quas pœnas patiuntur,cum in eis non ſint paſſiones ſcilicet,dolor,gaudium,& triſtitia,q.64 ar.3.
Dæmones quõ alliciuntur herbis,verbis,& lapidib.q.115.ar.5.ad 3
Dæmones quomodo ſe habent ad experientiam & cognitionẽ ueritatis,q.64.ar.1.ad 5.
Dæmones ſeminibus elementorum quæ natura facit, poſſunt facere,q.114.ar.4.ad 2.
Dæmonibus duplex locus pœnalis debet,unus rõne ſuæ culpę, alius uero ratione exercitationis humanę,q.64.ar 4.
Dæmonibus quõ protetua phantaſia tribuitur,q.54.ar.5.ad 3.
Dæmonis duplex eſt actus,quorum unus ſemper eſt malus.q.64.artic 2.ad 5.
Dæmonis peccatum alijs fuit cauſa peccandi,qui ſine mora in ſuperiori affectum conſenſerunt,q.63.ar.8.ad 1.
Dæmonis peccatum,quo peccauit,adhuc manet, quantum ad appetitum,q.64.ar.2.ad 3.
Dæmonum operatione fit in dormientibus aliqua motio in phantaſia,ad præſignãdum aliqua futura quæ dæmones cognoſcunt,q.86.ar.4.ad 2.
Demonſtratio eſt duplex,ſ.quia,& propter quid q.2.ar 2.
Deo aliquid dici ſimile,vel diſſimile nõ icõuenit,q.4.ar.3.ad 3
Deo maxime conuenit eſſe principium actiuum,q.25.ar.1.
Dependentia effectus a cauſis ordinatis eſt principaliter a prima 104.ar.2.
De præpoſitio,ſp notat conſubſtantialitatem,q.41.ar.3.ad 2.
Deſiderium naturale beatitudinis non ſubiacet liber arb. licet hõ quãdam ſibi conſtituat rõne complexionis,q.83,a.1.ad 5
Deſiderium naturale eſt circa bonum & unitatem,q.103.ar.3.
Deſiderium naturale rõnalis creaturæ eſt ad ea cognoſcendũ, quę ſunt de eius perfectione intellectus,ſcilicet ſpecies & genera rerum,& rationes earum,q.12.ar.8.ad 4.
Deſiderium naturale rationalis creaturæ reſpectu duplicis beatitudinis,q.62 ar.1.
Deum iuuari per creaturam dicit perfectionem communicatã creaturæ,q.23.ar.9.ad 2
Deum nominamus ex eius effectibus non tamen ſecundũ modum ipſorum,q. 14.ar.1.ad 1.
Deus ad diuinas creaturã,ſ.ut ſit,& pmaneat,q 74.ar.3.ad 3.
Deus a nobis non cognoſcitur niſi per modum priuationis,& remotionis,q.11.ar.3.ad 2.
Deus dicitur omnia ſuauiter diſponere ex impreſſione quę ab ipſo eſt,quæ eſt inclinatio rerum in id,ad quod diuinitus res ipſæ ordinantur,q.103.ar.8.
Deus eſt author mali pęnæ,ſed nõ culpæ : que cõtrariat diuino amori & impletioni diuinæ uoluntatis,q.48.ar.6.
Deus eſt beatitudo animæ,quia in ipſo beatificat,q.73. ar.4.
Deus eſt in omnibus rebus per eſſentiam,præſentiam,& potentiam,ſicut cauſa in effectibus participantibus eius bonitatẽ. Specialiter uero in creatura rationali ſicut cognitum in cognoſcente,& amatum in amante,q.43.ar.3.
Deus eſt in rõnali creatura : ſicut cognitum in cognoſcente, & deſideratum in deſiderante,q 8.ar.3.
Deus eſt in ſeipſo,& comprehendit ſeipſum,negatiue exponitur & quomodo eſt ſibi finitus,q.14.ar.3.ad 1.& 2.
Deus eſt profundior inferno,excelſior cœlo, longior terra,altior mari,dupliciter exponitur,q.3.ar.1.ad 1.
Deus eſt ſufficiens obiectum beatitudinis q.106.ar.2.
Deus eſt ſuum eſſe,non patiens ſecum aliquam compoſitionẽ, triplici ratione,q.3.ar.6.
Deus & angelus cognoſcibilia differenter cognoſcunt,q Deus ſimpliciter per unum quod eſt eſſentia ſua,angelus uero per plura,q.55.ar.3.
Deus & qui eſt,quomodo ſunt magis,& minus propria nomina dei & differentia,q.13.ar.11.ad 1.
Deus facit,non quod perfectius eſt,ſed quod conuenientius eſt rei,q.91.art.3.
Deus hominem fecit,qui quandiu non peccaret immortalis uigeret,ut ipſe ſibi autor eẽt,aut ad uitã,aut ad mortẽ,q.97.ar.1.
Deus mouendo liberum arbitrium hominis,non tollit arbitrij libertatem,q.83 ar.1.ad 3.
Deus non cognoſcit infinitum ſecundum partes proportionales in quantitate,q.14.art.12.ad 1.

Deus

Deus perfecte ſe nõ cognoſceret niſi cognoſceret,q quocunq; modo ſua perfectio participabilis eſt a creatura,q.14.ar.6.
Deus per unam ſimplicem intelligentiam cognoſcit quæ compoſita ſunt, q.14.art.14.
Deus poteſt aliquid facere de poteſtate abſoluta quod non pręſciuit neq; præordinauit ſe facturum,q.25.ar.5.ad 1.
Deus primo & per ſe eſt forma ſubſiſtens, non in materia, tribus rationibus,q.3.ar.2.
Deus quare quoſdã eligit & quoſdam reprobat,q.23.ar.5.ad 3.
Deus q ſit prior mõdo dupliciter põt intelligi.q.46 ar.1 ad 8.
Deus quomodo dicit diligi & odio haberi,q.60.ar.5.ad 4.& 5.
Deus quomodo dicitur eſſe in dæmonibus, ſecundum quod ſunt res quædam ab ipſo,q.8.ar 1 ad 4.
Deus quomodo eſt cã mali corruptionis quarundã rerũ, ſed quod nõ procedat ex defectu agentis uel actionis,q.49.ar.2.
Deus quomodo eſt finis, vt quoddam bonum habitum & repræſentatum,q.103.ar.2.ad 2.
Deus rõne ſuæ infinitæ pfectionis nihil acqrere põt.q.9.ar.1.
Deus ſemper ſeipſum mouet, ſicut deſideratum & intellectum a ſeipſo,q. 105.ar.2.ad 2.
Deus ſi plures angelos uel plures rerum naturas facere inſtituiſſet, & plures ſpecies intelligibiles mẽtibus angelicis impreſſiſſet,q.56.ar.2.ad 4.
Deus ſua bonitate de malis benefacit,q.2.ar.3.ad 1.
Deus ſua prouidentia omnia immediate gubernat, ſed per media ea exequitur,q.103.ar.6.
Deus ſua uirtute infinita effectum infinitum non poteſt producere,q.7.ar. 2.ad 1.
Deus ſuppoſitionem multiplicem habere poteſt,ſcilicet pro perſona & pro natura,q.39.ar.4.
Deꝰ vult oẽs hoĩes ſaluos fieri,tripliciter exponit,q.19.a.6.ad 1.
Diabolus appetendo eſſe ut deus ſimilitudinem : & non per æquiparantiam,peccauit,q.63 ar.3.
Dicere eſt intuitu cogitationis producere verbum:& inter dicere & intelligere differentia,q.34.ar.1.ad 3.
Dictio excluſiua dupliciter ſumitur,ſcilicet cathegorice & ſyncathegorice,q.31. ar.3.
Differentia eſt nobilior genere ſicut determinatum in determinato, & non ſicut alia & alia natura, alias omnia animalia eſſent eiuſdem ſpeciei,q.50.ar.4.ad 1.
Differentia ſe habet ad genus ut actus ad potentiam,q.3.ar.5.
Differentia ſemp ſunt diuerſa,& non econtra,q.90.ar. 1.ad 3.
Difficile dupliciter ſumitur,& inter difficile & impoſſibile differentia,q.62.ar.2.ad 2.
Difficultas bñ operandi ſatisfacit pro peccato, q.95.ar.4.ad 2.
Diffinitio animæ quomodo debet intelligi,q.76.ar.4.ad 1.
Diffinitio cõprehenſionis poſita ab Aug. q totum comprehenditur uidendo qd ita uidetur ut nihil eius lateat uidentem, aut cuius fines circumſcribi poſſunt,q.12.ar.7.ad 2.
Diffinitio perſonæ perſona eſt hypoſtaſis proprietate diſtincta ad dignitatem pertinente,q.29.ar.3.ad 2.
Diffinitio perſonæ poſita à Boe. perſona eſt rationalis naturæ indiuidua ſubſtantia, q.29.ar.1.arg.1.
Diffinitio pſonæ poſita a Richardo ſcdm qd pſona dĩ i diuinis pſona eſt diuinæ naturę incõicabilis exiſtẽtia.q.29.ar.3.ad 4
Diffinitio ſignificat eſſentiã ex materia & forma cõſ: ſupra quã addit hypoſtaſis & pſona pncipia indiuidualia,q.29.a.2.ad 3
Dignitas ſcientiæ pœnes certitudinem & materiæ dignitatem attenditur,q.1.ar 5.
Dilectio dei maior eſt aliquo tempore ad peccatorem prædeſtinatum,quam ad iuſtum præſcitum,q. 20.ar.4.ad 5.
Dilectio eſt duplex,ſcilicet naturalis quæ eſt finis,& electiua, q eſt eorum quæ ſunt ad finem,q 60.ar. 2.
Dilectio naturalis ſequitur inclinationem naturalẽ.q.60.ar.1.
Dilectionis naturalis uel nõ naturalis cauſa eſt unitas,q.60.a.4
Dilectionis Petri. & Ioannis quæ fuerit maior ad Chriſtum diuerſa aſſignatio,q. 20.ar.4.ad 5.
Diligere alios ſicut ſeipſũ,dupliciter itelligi,q.60.ar.4.ad 1.& 2
Dimenſiones ſunt accidentia conſequentia formam corporeitatis,q.76.ar.6.ad 2.
Diſpoſitio non ſemper dicit rem de prædicamento qualitatis, ſed relationem quandoque, q. 116.ar.2.ad 3.
Diſpoſitio optima rebus datur a deo non ſimpliciter : ſed ſecundum ordinem ad proprium finem,q.91.ar.3.
Diſpoſitio poteſt dici tam ratio ordinis rerum in finẽ, quã ratio ordinis partium in toto,q.22.ar.1.
Diſpoſitiones eſſe in materia ante formæ introductionem quomodo intelligitur,q.76.ar.6.ad 2.
Diſtantia localis,ſicut impedit cognitionem angeli ita nec locutionem,q.107.ar.4.ad 1.
Diſtinctio quãto eſt prior,tãto ẽ unitati ppinquior,q.40.a.2.ad 3.
Diſtinctio rerum prima cauſa eſt propter bonitatem creaturis communicanda,q.47.ar 1.
Diſtinctio ſubſtantiarum ſeparatarum non poteſt eſſe niſi ſecundum ſpeciem,q.75.ar 7.
Diuerſa facultas videntium deum eſt ex diuerſa luminis glorię participatione, q.12 ar.6.
Diuerſis cognitionibus eadẽ res cognoſci põt.q.51.ar.7.ad 1.
Diuerſus modus cognitionis animę,ſequitur diuerſum modũ eſſendi ipſius,q.89.ar.1.
Diuertere non poteſt homo ab aperta dei uiſione,ſed in bono confirmatur,q.100.ar.2.
Diuiſio boni per honeſtum,utile & delectabile, eſt per oppoſitas rationes & non res,q 5.ar.6.ad 2.
Diuiſio eſt duplex,ſcilicet materialis quæ fit ex diuiſione cõtinui,quam ſequitur numerus qui eſt ſpecies quãtitatis, q eſt in rebus materialibus. Alia eſt formalis quæ fit per oppoſitas formas. Et hæc eſt tranſcendens,q.50.ar.3.
Dotes animæ tribus uirtutibus theologicis correſpondet, q. 12. art.7.ad 1.
Dolor culpæ bonitati voluntatis atteſtatur, pœnæ uero naturæ q.64.ar.3.ad 3.
Dominationum nomen triplici ſignificatione ſumitur,q.108. art. 5.ad 1.
Dominari dicitur homo omnibus creaturis,ppter quatuor in ipſo conſiderata,q.96.ar.2.
Dominij differentia reſpectu ſerui & liberi, & quòd dominũ fuiſſet in ſtatu innocentiæ,q.96.ar.4.
Dominiũ hoĩs ſuper animalia ex tribus oſtenditur,q.66.ar.1.
Doni nomen duplicem habet habitudinem, ſcilicet a quo, & cui datur,q.38.ar.1.
Donũ propriũ eſt irredibilis datio gratis data,q.38.ar.2.
Dormientes & alienati à ſenſibus magis percipiunt diuinas reuelationes,& futurorum præuiſiones quàm uigilãtes & nõ alienati,q.12.ar.11.
Dormientibus ſi qd contra licitos mores contingat non imputatur ad peccatum,q.84.ar.8.arg.cont.
Duplici compoſitioni rei duplex correſpondet intellectus cõpoſitio,q.85.ar.5.ad 3.
Duratio angeli,quare infinita dicitur,q.10.ar.5.ad 4.
EFFECTVM conſeruari a cauſa contingit dupliciter,ſcilicet directe & per accidens,q.104.ar.1.
Effectus aſſimilatur cõpoſito agenti ſecundum ſpeciem,& primæ cauſæ ſcdm virtualem continentiam,q.105.ar.1.ad 1.
Effectum aſtrorum ſecundum materiam diuerſam diſpoſitionem variantur,q.115.ar.3.ad 5.
Effectus cauſæ non proportionatus non ducit in eius cognitionem perfectam,ſed tamen poteſt ex quocunque effectu demonſtrari cauſam eſſe,q.2.ar. 2.ad 3
Effectus dei non ducunt nos in diſtinctam perſonarum cognitionem,q.32.ar 1
Effectus deficiens a forma uel cauſa particulari nõ deficit à forma uel cauſa uniuerſali,q.19.ar.6
Effectus efficax cuſtodiæ angelorum eſt duplex reſpectu bonorum,& malorum,q.113.ar.5.ad 1.
Effectus dei qui eius uirtutem non adæquant nunquam eius cognitionem nos ducunt,q.13.ar.12
Effectus prædeſtinationis qui eſt corona,non poteſt amitti, q vero ex merito gratiæ eſt,amitti poteſt,q.23.ar.6.ad 1
Effectus quidam ex ſola diuina uoluntate dependent & quidã non,q.13.ar.5.ad 3.
Effectus ſicut ſequitur a cauſa agente naturaliter ſcdm modũ ſuæ formæ,ita ſequitur ab agente uoluntario ſecundũ formam ab eo præconceptam & diffinitam,q.46.ar.1. ad 9
Effectus ſimilitudo nobilius habet eſſe in cauſa æquiuoca, quã vniuoca,q 6.ar.2.
Effectus ſumitur quandoque loco diffinitionis pro medio demonſtrationis,q.1.ar.7.ad 1
Effectu loco diffinitionis vtimur ad demonſtrãdum cauſam eſſe,q.2.ar.2.ad 2.
Electio & dilectio in deo & in nobis differẽter ſe hñt,q.23.a.4.
Electio pertinet ad vim appetitiuam intellectiuam, & non cognoſcitiuam,q.83.ar.3.
Emanatio propriorum a ſubiecto quõ fit,q 77.ar. 6.ad 2.& 3.
Emanatiõis ẽe vniuerſalis & piticularis a ſuis cãis dña,q.45.a.1.
Embrio prius viuit aĩa vegetatiua q̃ ſenſitiua,q.70.ar.3.ad 3.
Enigma & medium quo Adam cognouit deum fuit vnum, ſcilicet media cognoſcendi ſinſibus,q.94.ar.1.ad 3.
Ens apprehendi ſine ratione veri dupliciter contingit intelligi,q.16.ar.3.ad 3.
Ens de non ente,bonũ de malo,& vnũ de multitudine prædicatur,nõ tñ oppoſitũ de oppoſito prædicatur,q.11 ar.2.ad 1.
Ens eſt proprium obiectum intellectus noſtri, & quod primo cadit in intellectu noſtro,q. 5.ar.2.

Ens &

Universidad de Deusto Biblioteca

Ens & uerum ut in rebus materialibus ſecundum præſentem ſtatum, ſunt obiectum intellectus noſtri, q.87.ar.3.ad 1.
Ens ſimpliciter eſt unum vnitate vnius formæ, & non plurium implicatione, q.76.ar.3.
Ens, verum & bonũ quomodo ſe habẽt a ratione prioris & poſterioris in ordine ad intellectum, q.16.ar.4.ad 2.
Ens uno modo dicitur vt diuiditur in 10. prædicamenta, alio modo ſignificat veritatem propoſitionis, q.48.ar.2.ad 2.
Entis contractio per ſubſtantiam & quantitatem, eſt per applicationem ad aliquam quidditatem, q.3.ar.5.ad 1.
Entis diuiſio per unum & multa, q.11.ar.1.ad 2.
Enunciabilis duplex eſſe ſcilicet in uoce & in intellectu, in quo per ſe habet veritatem, q.16.ar.7.
Equalitas eſt cauſa æqualis dilectionis, tamen inter inæquales maior reperiri poteſt quàm inter æquales, q.96.ar.3.ad 2.
Equalitas in diuinis non dicit relationem realem diſtinctã relationibus perſonalibus, q.42.ar.1.ad 4.
Equalitas uel inequalitas nõ attendit̃ ſcdm relationẽ, q.35.ar.2
Equalitas mutua vel ſimilitudo dicitur in diuinis ſcdm quod ſignificatur per nomina, & non per uerba, q.42.ar.1.ad 3.
Equiuocum & analogum quomodo interdum large p ſeinuicem accipiantur, q.13.ar.10.ad 4.
Errare circa fidem dupliciter contingit, q.32.ar.4.
Error & falſitas intellectus & ſenſus quõ cõtingit, q.85.ar.6.
Error in ſenſu quomodo contingit, & in nobis circa rem quã iudicamus, q.17.ar.2.ad 1.
Error intellectus non prouenit niſi ex impedimento inferioris virtutis, q.94.ar.4.
Error triplex euitatur ex triplici modo exiſtendi deum in rebus, q.8.ar.3.
Eſſe animæ intellectiuæ eſt corporis per communicationem, q.76.ar.1.ad 5.
Eſſe animæ reſpectu eius eſſentiæ ſe habet vt formale ad materiale, q.90.ar.2.ad 1.
Eſſe animæ ſeparari ab ipſa non eſt poſſibile, q.75.ar.6.
Eſſe creaturæ diſtinguitur ab eius eſſentia, q.7.ar.2.ad 5.
Eſſe dupliciter accipitur, ſcilicet pro actu eſſendi & pro cõpoſitione propoſitionis, q.3.ar.4.ad 2.
Eſſe eſt actualitas omnis formæ q.3.ar.4.
Eſſe eſt actualitas omnis rei, q.4.ar.1.ad 3.
Eſſe eſt perfectius quàm uiuens & ſapiens, & ecõtrario quomodo intelligitur, q.5.ar.2.ad 3.
Eſſe eſt prima rerum creaturarũ quomodo habet intelligi, q.41.ar.4.ad 1.
Eſſe proprius effectus primæ cauſæ, q.8.art.1.
Eſſe ens per eſſentiam eſt ſolius dei, quia eius eſſentia eſt ſuũ eſſe, q.104.ar.2.
Eſſe æternum ſoli deo competit, & dicens oppoſitum contradicit fidei, q.61.ar.2.
Eſſe in loco dupliciter deo conuenit, q.8.ar.2.
Eſſe in omni creatura differt ab eſſentia, ſed non in deo, tribus rationibus, q.3.ar.4.
Eſſe maxime ens, & maxime indiuiſum, eſt de rõne eius quod eſt maxime unum, q.11.ar.4.
Eſſe naturale non eſt materiæ primæ niſi ſecundum quòd reducta in actum per formam, q.14.ar.2.ad 3.
Eſſe participatũ ab eo cauſat qd eſt ſimpliciter eſſe, q.44.ar.1.
Eſſe prius altero eſt tripliciter, ſcilicet natura, generatione, & ordine obiecti, q.77.ar.4.
Eſſe proprie competit rei ſubſiſtẽti ſimpliciter aut compoſitæ, q.45.ar.4.
Eſſe ſubſiſtens in ſe totam perfectione eſſendi cõtinet, q.4.ar.2
Eſſe ubiq; primo, & per ſe, eſt quod alicui conuenit ſecundum ſe totum & non ſecundum partes, q.8.ar.4.
Eſſentia angeli comparatur ad eſſe eius ſcdm ppriam rõnem, & ad eius intelligere in ratione obiecti uniuerſalis entis, uel ueri, q.54.ar.2.ad 1.
Eſſentia angeli nõ eſt ſpecies qua intellectus eius poſſit ferri in quodcunq; obiectum intelligibile, q.55.ar.1.
Eſſentia animæ reſpectu ſuarum potẽtiarum ſe habet in ratione principij actiui finalis & ſuſceptiui q.77.ar.7.
Eſſentia diuina quõ eſt rõ idealis rerũ, & nõ ſui, q.15.ar.1.ad 2
Eſſentia, eſſe, & æternitas idem ſunt in deo, q.10.ar.2.
Eſſentia eſt patris, cõcedit̃, ſed nõ pr eſt eſſentiæ, q.39.ar.2.ad 4.
Eſſentia eſt res generans, & res non generans, contradictionem non implicans, q.39.ar.5.ad 5.
Eſſentia in creaturis, quod ſit immediatũ principium operationis eſt impoſſibile, q.79.ar.1.
Eſſentia non poteſt eſſe immediatũ principium operationis niſi diuina, q.77.ar.1.
Eſſentia, ſignificatur vt quid, perſona ut quis, ppr̃ eã ut quo licet re idem ſit, q.31.ar.2.
Eſus ligni paradiſi quõ fuit ſciẽ eã boni & mali, q.102.a.1.ad 4
Eternitas cognitionem p ipſius cognitione accipimus q.10.ar.1.
Eua decepta nõ fuiſſet, niſi prius mẽte peccaſſet, q.94.ar.4.ad 1
Euum etſi non habeat in ſe prius & poſterius, non tamen eſt æternitas: quia compatitur ſecum prius & poſterius, nec tẽpus quod in ſe habet prius & poſterius, q.10.ar.5.
Ex creaturis in cognitionem eſſentialium deuenire poſſumus ſed non perſonarum proprietatem, q.39.ar.7.
Excluſiua, ſ. ſolus & tantum, quomodo conueniãt diuinis quæ diuerſimode excludunt ea quibus iungũtur, q.31.ar.3.ad 1.
Ex & de præpoſitiones, ſolum habent habitudinem cauſæ efficientis & materialis, q.39.ar.2.ad 5.
Ex præpoſitio notat ordinem & non materiam in rerum productione ex nihilo, q.45.ar.1.ad 3.
Eſtimatiua & memoratiua in hõie pp quãdã affinitatẽ quã hñt ad intellectũ ſunt pfectiores q̃ in alijs aĩalib. q.78.ar.4 ad 5.
Extrahi d̃ potẽtia materiæ ñ cõuenit rei ſubſiſtẽti, q.90.a.1.ad 2
FACERE Aliquid ex nihilo eſt maioris virtutis quàm ex contrario, q.5.ar.5.ad 2.
Facere aliquid præter ordinẽ naturæ vniuerſalis ſolius dei eſt, q.110.ar.4.
Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram: duplex eſt intellectus, q.17.ar.3.
Falſitas phantaſiæ attribuitur & non ſenſui, q.17.ar.2.ad 2.
Falſitas intellectus circa proprium obiectum non eſt in prima ſed in ſecunda operatione intellectus, q.94.ar.5.ad 2.
Falſitas re contingit dupliciter per comparationem ad intellectum ad quem hẽt ordinem per ſe, uel per accidẽs, q.17.ar.1
Falſitas ſola ſecunda operatione intellectus ſit in intellectu, q.58.ar.5.
Falſum dicitur ex eo quòd aliquid uidetur eſſe quod non eſt: uel non eſſe quod eſt, q.17.ar.4.
Falſum non fundat̃ in uero ſibi contrario ſicut nec malum in bono ſibi cõtrario, ſed in eo qđ ſibi ſubijcit̃, q.17.ar.4.ad 2
Faſcinatio cauſatur & fit ex quadam corporis immutatione q.117.ar.3.ad 2.
Phãtaſmata quare non imprimunt ſuã ſimilitudinẽ in intellectum poſſibilem abſq; actione intellectus agentis: ſicut colores in uiſum, q.85.ar.1.ad 3.
Phantaſiæ actus phãtaſticus cõſurgit ab impreſſionibus interius conſeruatis, q.111.ar.3.ad 1.
Fati diffinitio quæ ponitur a Boe.4. de conſolatione: quomodo eſt intelligenda, q.22.ar.4.ad 3.
Fati & prouidentiæ diuerſa ratio ordinis, q.116.ar.2.
Fato non ſubduntur quæ immediate a deo fiunt, q.116.ar.4.
Fęlicitati accidit eſſe præmium uirtutis ſicut enti eſſe terminum generationis, q.26.ar.1.ad 2.
Fęlicitas aliqua nobis ex cognoſcere ſubſtantias ſeparatas, ſed q. ipſæ ſe cognoſcant non eſt eis fęlicitas, q. 64.ar.1.ad 1.
Fęlicitas ultima hominis in eius altiſſima operatione conſiſtit quæ eſt intellectus operatio, q.12.ar.1.
Fęmina in adiutorium generationis viri formata eſt, q.92.ar.1
Fidei derogat dupliciter velle rõne pbare q̃ fidei ſũt, q.32.ar.1.
Fidei & ſcientiæ de his cognitionis diuinorum, q.12.ar.13.ad 3.
Fieri aliquid uel moueri præter naturam non eſt contra naturam, ut fluxus & refluxus maris, q.105.ar.6.ad 1.
Fieri & facti eſſe ſimul ſunt quibus nõ eſt mot⁹, q.45.ar.2.ad 2.
Fieri proprie eſt compoſiti & non formæ, q.91.ar.2.
Fieri rerum a deo quoddam eſt ſecũdum naturam, & quoddã miraculoſum, q.114.a.4.
Filij dei poſtquam ingreſſi ſunt ad filias hominũ illæq; genuerunt &c. quomodo intelligitur, q.51.ar.3.ad 6.
Filij in diuinis quare non poſſunt eſſe plures, q.27.ar.5.ad 3.
Filij quibus accidentibus parentibus aſſimilantur, q.100.ar.1.
Filius non ideo humanam aſſumpſit naturam, qa plus diligeret quàm angelicã, ſed quia plus indigebat, q.20.ar.4.ad 2.
Filius perfecta eſt patris imago, quia eiuſdem eſt naturæ, hõ uero quia alterius eſt naturæ, dei imperfecta eſt imago, q.35.art.2.ad 3.
Filius eſt alius a patre, ſed non diuerſus a patre, q.31.ar.2.ad 1.
Filius eſt in patre ſecũdum eſſentiam, relationem, & originem q.42.art.5.
Filius, & ſpiritusſanctus ſunt unus deus ratione vnitatis eſſentiæ, q.27.ar.5.ad 1.
Filius in diuinis generatur ſed non eſſentia ſicut in creaturis, q.39.ar.5.ad 2.
Filius intelligendo non format ſiue producit uerbum uel aliũ filium, q.34.ar.2.ad 4.
Filius non dicitur principium à patre: vt ſic pater eius ſit principium, q.33.ar.1.ad 2.
Filius omnem patris perfectionem per generationem accipit qui ab æterno patri in magnitudine eſt æqualis, q.42.ar.4.
Filius perfecta imago patris dicitur, q.93.ar.1.ad 2.
Filius per ſe agit licet à ſe non agat quia à ſe non habet naturam, ſed à patre, q.42.ar.6.ad 1.
Filius primogenitus omnis creaturæ, quomodo intelligitur, q.33.art.3.ad 2.
Filius quare filius, ſplẽdor, imago & uerbũ dĩ, q.34.ar.2.ad 3.
Filius quare naſcitur diſſimilis patri, q.19.ar.8.
Filius quare non poteſt producere uerbum, & ſpiritusſanctus ſpirare amorem, q.37.ar.1.ad 4.
Filius quo nomine principij in rerum creatione noĩatur, ſed in rerum diſtinctione aliter commemoratur, q.74.ar.3.ad 1.
Filius uiſibiliter miſſus fuit in aſſumpta humanitate & non ſpiritus ſanctus, qui filius ut ſanctificationis actor, & ſpiritusſanctus, ut indicium, q.43.ar.7.ad 4.
Finem conſequendi hominis & angeli differentia, ſiue diuerſa ratio, q.62.ar.5.ad 1.& 3.
Finem ultimum ſicut non poteſt nõ uelle ita circa prima principia intellectus non poteſt aliter ſe habere, q.18.ar.3.
Finis cuiuslibet rei eſt propria eius operatio: alias fruſtra eſſent operatiuæ uirtutes, q.105.ar.5.
Finis, forma & efficiens priora ſunt in cauſando in cauſato uero econuerſo, q.5.ar.4
Finis gubernationis mundi eſt bonum eſſentiale ad cuius participationem omnia tendunt, q.103.ar.4.
Finis hominis eſt duplex ſecundum duplicem naturalem qualitatem ipſius, q.83.ar.1.ad 5.
Finis intellectus eſt altior, & abſtractior fine aliarum potentiarum, q.82.ar.3.ad 1.
Finis intentione remota ab agente: quod ex actione ſequitur caſuale eſt, q.44.ar.4
Finis rationalis creaturæ eſt duplex, ſcilicet excedens & proportionatum naturæ, q.23.ar.1.
Finis ſic ſe habet ad ea quæ ſunt ad finem ſicut principia in intellectu ad concluſiones, q.19.ar.5.
Finis uniuerſi eſt quoddã uniuerſale bonũ extrinſecũ, q.103.a.2
Finitũ ſimpliciter põt eſſe infinitũ ſecundum quid, q.7.ar.2.
Flumina paradiſi oppoſitas irrigant regiones, q.102.ar.1.ad 1.
Forma adueniens enti in actu eſt accidentalis: quia nõ dat eſſe ſimpliciter. ſed ſecundum quid, q.76.ar.4.
Forma corporeitatis non eſt una omnium corporalium per ſe cui ſuperueniant aliæ formæ, q.66.ar.2.
Forma corporis cœleſtis ſimpliciter non eſt nobilior anima animalis ſecundum tamen rationem formæ & motus nobilior eſt, q.70.ar.2.ad 1.
Forma cuiuslibet agentis eſt ratio & exẽplar effectus, q.44.ar.3.
Forma finis & efficiens conueniunt quodam ordine in rõne principij materia ut ſubiectũ effectus operantium, q.105.a.5
Forma generans non eſt finis generationis niſi inquantum eſt ſimilitudo formæ generantis, q.44.ar.4.ad 2.
Forma in imaginatione eſt ſine materia non in ſine conditionibus materialibus medium quoddam eſt inter eſſ. formæ, q eſt in materia: & quæ per abſtractionem eſt in intellectu: a qua angelus non poteſt abſtrahere ſpeciem intelligibilem, q.55.ar.2.ad 2.
Forma in ſuppoſito ſingulari exiſtens re uel ratione communicabilis eſt, q.13.ar.9.
Forma intelligibilis intellectus beati eſt ipſa diuina eſſentia: & non aliquas ſpecies creata, q.12.ar.5.
Forma naturalis uel intelligibilis inquantum dat eſſe, non dicitur principium actionis niſi ſuppoſita inclinatione ad effectum, q.14.ar.8.
Forma non fit uel creatur, ſed compoſitum, cuius partes concreantur, q.45.ar.8
Forma non fit uel creatur, ſed compoſitum, cuius partes concreantur, q.45.ar.8.
Forma quare mutabilis dicatur, q.9.ar.2.ad 4.
Forma quare non perfectè complet potẽtiã materiæ, q.33.ar.1.
Forma quæ eſt in materia eſt cauſa formæ materialis ſecundũ quod compoſitum eſt a compoſito, q.91.ar.2.
Forma ſecundum quod eſt magis immaterialis, tãto magis accedit ad infinitatem, q.14.ar.1.
Forma ſimplex quomodo poteſt eſſe ſubiectum propoſitionis. q.13.ar.12.ad 2.
Forma ſimplex non poteſt eſſe ſubiectum, quomodo habet intelligi, q.54.ar.3.ad 2.
Forma ſubſtantialis eſt primum actionis principium: ſed non proximum, q.77.ar.1.ad 4.
Forma ſubſtantialis quod ſuſcipiat magis & minus eſt impoſſibile, q.118.ar.2.ad 2.
Forma totius quæ non dat eſſe ſingulis partibus ſuis, eſt compoſitio & ordo partium, q.76.ar.8.
Formam abſtractã alicuius dicimus, ſed non ecõtra, q.39.ar.2.
Formam habere materiam partem ſui eſt impoſſibile duplici ratione, q.75.ar.5.
Formas non eſſe plures unius triplex ratio, q.76.ar.3.
Formatio fœminæ ex Adam fuit ſacramentalis figura Chriſti dormientis in cruce, de cuius latere eccleſiæ ſacramenta fluxerunt, q.92.ar.3.
Formatio ſpũalis creaturæ per ſuĩ ſpõ pductionẽ, q.67.ar.4.ad 4.
Formæ corporales a ſubſtantijs ſpiritualibus deriuantur nõ influentibus, ſed mouentibus ad formas, q.75.ar.4.
Formæ elemẽtorũ uirtute nõ actu manẽt ĩ mixto, q.66.a.4.ad 4
Formæ quæ recipiuntur in materia per ipſam indiuiduantur cum ſit primum ſubiectum, q.3.ar.2.ad 3.
Formæ rerum ad formas intelligibiles in intellectus angelici reducuntur, q.65.ar.4.ad 2.
Formæ ſubſiſtẽtes non hñt cãm formalem ſui eſſe & unitatis, neque cauſam agentem per tranſmutationem, ſed ſolũ cãm ſubſtantiam producentem, q.65.ar.1.ad 2.
Fundamẽtũ antiquorũ quare ex nihilo nihil fit, q.45.ar.2.ad 1
Fundamentum poſitionis Platonis de ideis, q.18.ar.4.ad 3.
Fundamentum quare quidam male exiſtimabant quandam rem eſſe, q.48.ar.2.ad 2.
Furor & concupiſcentia metaphorice dicuntur eſſe in dæmonibus ſicut ira in deo, q.59.ar.4.ad 1.
Futura cognoſci poſſunt à deo dupliciter: ſed à nobis uno modo tantum, q.86.ar.4.
Futura non euenire deus poteſt facere: ſed præterita uel preſentia non fuiſſe non poteſt, q.10.ar.3.ad 3.
Futura quædam magis iudicamus per motum quorundã animalium quàm per motum hominum, q.86.ar.4.ad 4
Futurũ cõtingẽs quare à nobis cognoſci non põt, q.14.ar.3.ad 3
Fu turorũ cognitio eſt duplex: in cauſis ſuis, & in ſeipſis, q.57.a.3
GAVDIVM, amor & dilectio ſunt in deo: aliæ uero paſſiones non niſi metaphorice, q.20.ar.1.ad 2.
Gaudium in angelis quõ põt augeri & quõ non de ſalute eorũ qui per eorum miniſterium ſaluantur, q.62.ar.9.ad 3.
Gaudium in cœlis maius eſt ſuper uno peccatore pœnitentiam agente, quàm &c. qualiter exponatur, q.20.ar.4.ad 4
Gaudij manet vna ratio in angelis tam reſpectu pœnitentis, quam in peccato manentis, q.13.ar.7.ad 3.
Generatio diuina prior, perfectior, & uerior eſt generatione humana, q.33.ar.2.ad 4.
Generatio & omnes mutationes inſtantaneæ ſunt termini motus continui, q.45.a.ar.3.
Generatio formarum diuerſorum graduum diuerſimode fit à diuerſis agentibus, q.118.ar.1.
Generatio mulieris ex quibus cauſis contingit, q.99.ar.2.ad 2.
Generatio non uiuentium eſt ab extrinſeco totaliter uiuentiũ uero a principio intrinſeco, q.78.ar.2.ad 2.
Gñatio quare non eſt in ſubſtantijs ſeparatis materia, q.98.a.1.
Generatio ſine deformitate concupiſcentiæ fuiſſet in ſtatu innocentiæ, q.98.ar.2
Generationis animalium perfectorum & imperfectorum differentia, q.45.ar.8.ad 3.
Generationis communiter & proprie dictæ dñia, q.7.ar.2.
Generationis creatæ & increatæ differentia ex parte æqualitatis & magnitudine terminorum, q.42.ar.4.
Generationis hominis & iumenti, corporis & animæ: conuenientia & differentia, q.75.ar.6.ad 1.
Gñationis proceſſus eſt de imperfecto ad perfectũ, q.119.ar.2.
Generationes rerum & fieri, quare & antiqui philoſophi principio materiali attribuerunt, q.21.ar.2.ad 3.
Generationes uniuocæ & æquiuocæ differẽtia, q.71.ar.1.ad 1.
Generare carnem naturale igni quando ſit, q.62.ar.1.
Gñata diuerſimode quõ pcẽ erũt in ſuis cauſis, q.73.ar.1.ad 3
Generata ex putrefactione quomodo ſuis cauſis aſſimilentur, q.105.ar.1.ad 1.
Generatiua cui deſeruiunt nutritiua & augmentatiua ipſis eſt perfectior & dignior, q.78.ar.1.
Generis & differẽtiæ in angelis & corporalibus diuerſa aſſignatio, q.50.ar.2.ad 1.
Generis & ſpeciei particularis & uniuerſalis ratio non poteſt eſſe in deo, q.30.ar.4.ad 3.
In genere aliqui dupliciter eſt, proprie, & reductiue, q.3.ar.5.
Genuit pater filiũ uoluntate concomitante nõ ut habitudinem principij importat quo produxit mundum, q.41.ar.2.
Genus neutrum quare ſignificat eſſentiam, & non maſculinũ uel fœmininum, q.35.ar.2.ad 4.
Genus & accidens circa ideam ſpeciei differunt, q.15.ar.3.ad 4.
Gentilis & catholicus quomodo differant, q.13.ar.10.ad 5.
Gloriam homo & angelus conſequuntur diuerſimode ſecundum naturæ differentem inclinationem, q.62.ar.6.
Gloriam quis conſequitur ex merito, & meritum ex gratia: ergo

Universidad de Deusto Biblioteca

ſtam uero ex diuina uoluntate,q.13.ar.5.
Gratia eſt in ſacramento nouæ legis inſtrumentaliter, ſicut forma artificiati in inſtrumentis artis,q.43.ar.6.ad 4.
Gratia quid confert naturali cognitioni qua deum cognoſcimus,q.12.ar.13.
Gratia quomodo perficit naturam,q.62.ar.5.
Gratiæ duplex gradus uel ſtatus:unus principium merendi, & alius gloriæ,q.109.ar.1.
Gradus cognitionis angelorum penes rerum rationes eſt triplex,q.118.ar.1.
Gradus cognitionis animæ eſt triplex:& ſtatus multiplex,q.94. articul.2.
Gradus cognoſcitiuæ uirtutis eſt triplex,ſ. ſenſitiuæ, intellectiuæ,per abſtractionem,& ſine abſtractione,q.85.ar.1.
Gradus diuerſi naturæ ſpiritualis ad gratiæ & gloriæ diuerſos gradus ordinantur,q.62.ar.6.
Graduum uitæ diuerſitas,q.72.ar.1.ad 1.
Grauia & leuia a generante mouentur:animalia uero a ſe,qu.18.ar.1.ad 2.
Gubernatio multitudinis melius fit per unum quàm per plures,q.113.ar.3.
Gubernationem uniuerſi manifeſte demonſtrat ordo rerum in fine,q.103.ar.1.
Gubernationis effectus tripliciter conſiderari põt,q.103.art.4.
Gubernationis & prouidentiæ differentia : quarũ prouidentia eſt æterna & gubernatio temporalis,q.22.ar.1.ad 2.
Gubernationis rationalium & irrationabilium diuerſus mod⁹ & differentia,q.103.ar.5.ad 2.
Guſtus & tactus diſtinctio,& differentia,q.78.ar.3.ad 3.& 4.
HAbens gratiam ordinatur ad gloriam,ad quam non eligitur ſimpliciter,q.24.ar.2.ad 3.
Habilitas ſubiecti ad formam quo modo intenditur & remittitur,q.48 ar.4.ad 2.
Habitudo non eſt de ratione entis cauſati,&c. q.44.ar.1.ad 1.
Habitus uel potentias formaliter diſtinctos contineri ſub uno habitu uniuerſali non inconuenit,q.1.ar.3.ad 2.
Hic homo licet ſit per participationem ſpeciei,non tamen reducitur ad aliquid per ſe exiſtens in eadem ſpecie:ſed ad ſpẽm ſuperexcedentem,q.44.ar.3.ad 2.
Hoc aliquid dupliciter poteſt ſumi, uel pro quocunque ſubſiſtente,uel ſubſiſtente completo in materia alicuius ſpeciei,q.75.ar.2.ad 1.
Hominem ſibi dimitti uel permitti, a deo uel ab angelo quomodo fit,q.113.ar.6.
Homines in ſtatu innocẽtiæ diſpares fuiſſent ſecũm ſexũ aĩam & corpus non exempti à lege naturæ,q.96.ar.3.
Homines pingues quare ſunt pauci ſeminis & ſimiliter animalia magni corporis,q.119.ar.2.
Homini ineſt à natura quoddam principium ſcientiæ per qđ cognoſcuntur naturaliter quædã principia uniuerſalia omnium ſcientiarum,q.117.ar.1.
Homini non datur gratia ſecundum proportionem naturaliũ ſicut angelo:ideo par angelis ſecundum gradum gratiæ eſſe poteſt,q.108.ar.8.ad 1.
Hominis & angeli modi apprehenſionis intellectualis differentia,q.58.ar.3.
Hõ beatus non põt non inhærere diuinæ uiſioni,q.100.ar.2.
Homo beatus nullo modo poteſt peccare,ſed naturaliter appetit beatitudinem & fugit miſeriam,q.94.ar.1.
Hõ dr̃ bon⁹ nõ rõne intellectus:ſed uoluntatis,q.5.ar.4.ad 3.
Homo dr̃ minor mundus rõne compoſitionis:quia oẽs creaturæ mundi quodãmodo reperiuntur in eo,q.91 ar.1.
Homo eſt omnis homo,falſa eſt propoſitio:ſed deus eſt trinitas vera eſt,q.39.ar.6.ad 1.
Homo & angelus diuerſimode ſe cognoſcunt,q.87.ar.2.ad 2.
Hermogenei & heterogenei partes quomodo differenter ſe habent ad totius conſtitutionem,q.11.ar.2.ad 2.
Homo in coitu beſtiis aſſimilatur,q.98.ar.2.ad 3.
Homo in patria angelum conregnantem : ſed in via cuſtodem habet,q.113.ar.4.
Homo in ſtatu innocentiæ angeli cuſtodia indiguiſſet, q. 113. artic.4.ad 3.
Hõ in ſtatu innocẽtiæ aſalib⁹ ad uitæ ſuſtentationem non indiguiſſet neque ad tegumentum,q.96.ar.1.ad 1.
Homo in ſtatu uiæ,uirtute poteſt eſſe maior multis angelis beatis,q.117.ar.2.ad 3.
Homo interior intellectiuæ,exterior uero ſenſitiuæ ſumitur,q.75.ar.4.ad 1.
Homo medium quoddam eſt inter corruptibilia & incorruptibilia,q.98.ar.1.
Homo adhæret mobiliter rei apprehenſæ : dæmones uero immobiliter,q.64.ar.2.
Homo naturali appetitu uult beatitudinem,q.60.ar.3.
Homo per bonũ & malum angelum inducitur ad bonum,ſ.directe per bonum & indirecte per malum,q.64.ar.4.
Homo proficere ad meritum non poteſt niſi diuino adiuuante auxilio:ſed per ſeipſum ruere poteſt,q.114.ar.3.ad 3.
Homo quare diſcurrendo ſcientiam acquirit:quia non ſtatim in cognitione principiorum concluſiones conſpicit conſequentes,q.58.ar.3.
Homo eſt perfectior cæteris animalibus in guſtu & olfactu, q.91.ar.3.ad 1.
Homo præeſt alijs aſalibus & angelis in operatione, q. 77. ar.2.
Homo quare habet ſtaturam rectam,quatuor oſtenditur rationis,q.91.ar.3 ad 3.
Homo quare non fuit formatus in Paradiſo ſicut & mulier, q.102.ar.4 ad 3.
Homo quatuor in ſe continet,quibus cõuenit cum omni creatura,q.96.ar.2.
Homo quia ſecundum animam præfertur ſuperioribus corporibus non prohibet dici ſuperiorem naturam factam propter inferiorem,q.90.ar.2.ad 4.
Homo quomodo intelligit ſe intelligere & illuminari, & quomodo non,q.111.ar.1.ad 3.
Homo ſupponit & ſtat pro perſona:deus uero ſupponit ũn pro natura:& ex adiuncto pro perſona,q.39 ar.4.ad 3.
Hõ ut poſſit conſequi uniuerſalẽ & perfectã bonitatem beatitudinis,multis indiget uirtutibus & operationib.q.77.ar.2.
Humana natura quomodo eſt melior æqualis & minus bona natura angelica,q.20.ar.4. ad 2.
Humanitas quomodo dr̃ pars formalis hominis,q.3.ar.3.
Humidum radicale eſt in quo fundatur uirtus ſpeciei: nutrimentale uero quod nondum peruenit ad ſuſcipiendam perfectam naturam ſpeciei,q.119.ar.1.ad 3.
IDea,exemplar,& ratio dicitur reſpectu productionis , & cognitionis,q.15.ar.3.
Idea exemplar uel principium cognitionis dicitur,q.15.ar.1.
Idea in Deo non eſt ſicut quo,ſed ſicut q̃ intelligitur: ideo diuinæ ſimplicitati,q̃ multa intelligat non repugnat, q.15.ar.2
Idea pluraliter dr̃ in diuinis:& non ſingulariter : quia hoc nomen eſt impoſitum ad ſignificandum reſpectum ad creaturam,q.34.ar.3.ad 4.
Ideas neceſſitas ponendi,ſecundũ Platonis poſitionẽ,q.79.ar.3.
Ideas poſuit Aug. eſſe rõnes æternas in mente diuina.q.84.a.5
Ideas poſuit Plato eſſe obiectum intellectus noſtri,q.88.ar.1.
Idem non poteſt eſſe plurium ratio adæquata,vel ſimilitudo niſi ſit excellens,q.55.ar.3.ad 3.
Identitate intellectus & uoluntatis ſtante, diuinæ proceſſiones diſtinguuntur,q.27.ar.4 ad 3.
Identitatem realem duplicem in diuinis conſideramus, q.40. art.1.ad 1.
Identitas ſcientiæ ex ſcibilis unitate ſumitur,q.117.art.1.
Ierarchia triplex diſtinguitur ſecundum triplicem acceptionẽ rationis rerum,ſcilicet in deo,in cauſis uniuerſalibus, & per applicationem ſiue determinationem ad determinatos effectus,q.108.ar.6.
Ierarchiam eſſe unam uel plures,penes diuerſam illuminationem ſumitur,q.108.ar.1.
Ignis de nouo generati & nutriti per appoſitionem combuſtibilis,differentia,q.119.ar.1.ad 5.
Ignis inferni quomodo dicatur æternus,q.10.ar.3.ad 2.
Illuminatio angeli fit ſecundum potentiam & ſpeciem intellectus,q.106.ar.1.
Illuminatio angeli & hominis penes quid conueniat, & differat,q.111.ar.1.
Illuminatio augmentum dicitur uirtutis naturalis intellectus, q.12.art.5.
Illuminatio,eſt manifeſtatio eius quod mente concipitur,ſecũdum quod a prima ueritate dependet,q.107.ar.2.
Illuminatio mentis rationalis,quomodo fit a deo, vel ab angelo per modum diſpoſitionis,q.106.ar.1.ad 3.
Illuminatio q̃ non ſit motus multipliciter probatur,q. 67.ar.2
Illuminandi,purgandi,& perficiendi uoluntatem dei,& angeli,diuerſa ratio,q.106.ar.2 ad 1.
Imaginatio ex præconceptis ſpeciebus poteſt unam ſpeciẽ formare,q.12.ar.9.ad 2
Imaginis & ueſtigij ratio differentiæ,q.93.ar.3
Imago dupliciter conſideratur, primo quantum ad id in quo primo reperitur.ſecundo,quantum ad quandam dei imitationem,q.93.ar.3.
Imago eſt quædam expreſſa ſimilitudo exemplaris,q.93.ar.1
Imago in uiſione imaginaria,& corporali imperfecte reperitur q.93.ar.6.ad 4
Imago eſt ſimilitudo q̃ eſt in ſpecie uel in ſigno ſpẽi,q.35.art.1.

Imago perfecta, ſecundum vltimam differentiam ſpeciei attenditur,q.93.ar.2
Imago,quædam ſecundum naturam quædam ſecundum gratiam,& quædam ſecundum ſimilitudinem gloriæ poteſt in homine conſiderari,q.93.ar.4
In cauſis mali non eſt procedere in infinitum,ſed omnia mala in aliquam bonam cauſam reducuntur , ex qua malum ſequitur per accidens,q.49.ar.3.ad 6
Inclinatio eſt triplex,ſcilicet naturalis,ſenſitiua,& intellectiua, q.60.artic.1
Inclinatio gratiæ non neceſſitat voluntatem, ſed poteſt homo ea non uti,& peccare,q.62.ar.3.ad 2
Incomprehenſibile eſt quod nõ ita perfecte cognoſcitur ſicut cognoſcibile eſt,q.12.ar.7.ad 2
Incorporalia quæ dicantur,q.8.ar.2.ad 1
Incorruptibile dicitur aliquid tripliciter,q.97.ar.1
Incubi quomodo dicuntur procreare filios,q.51 ar.3.ad 6
Indiuidua corporalia nõ ſunt de primaria intentione naturæ ſed de per accidens & ſecundario,q.23.ar.7
Indiuidua in ſeparatis a materia,non ſunt plura in vna ſpecie q.75.artic.7
Indiuidua ſubſtantiæ,quare dicuntur primæ ſubſtantiæ, quæſtio.29 artic.1
Indiuidua ſubſtantiæ quare dicuntur ſuppoſita , uel ſubiecta, vel hypoſtaſes,q.29.ar.1.ad 3
Indiuiduatio in quantum huiuſmodi non,impedit cognitionẽ vniuerſalium:ſed materialitas intelligentis,vel ſpeciei,q.76. artic.2.ad 3
Indiuiduatio quo inuenitur in ſubſtantijs ſeparatis,q.3.art.3.
Indiuiduationis,corporalium, & ſpiritualium differentia, ſiue diuerſitas,q.3.ar.2.ad 3
Indiuiduantur ſeipſis formæ per ſe ſubſiſtentes,q.29.ar.9
Indiuidui ratio vel ſubſtantiæ primæ animæ ſeparatæ non cõuenit,q.29.ar.1.ad 5
Indiuidui vagi,& ſignati diuerſitas ſignificationis,q.30.ar.4
Indiuiduo conuenit ſubſiſtere ratione materiæ, & ſubſiſtere ratione formæ,q.29.ar.2.ad 5
Indiuiduorum,ſubſtãtiarum incorruptibilium multiplicatio per ſe intenditur a natura vel a naturæ authore,q.98.ar.1.
Indiuiduum eſſe , quomodo Deo conuenire poteſt, quæſt.29. artic.3.ad 4
Indiuiſibile & punctum,quomodo per priuationem cognoſcitur,q.44.ar.10.ad 3
Indiuiſibile ſecundũ continuitatẽ,& ſecundum ſpeciem prius intelligitur, punctus uero,& unitas poſterius,q.85.ar.8
Indiuiſibilis in quantitate,& in ſeparatis a materia diuerſa ratio eſſendi in loco,q.8.ar.2.ad 2
Inæqualitas rerum eſt propter inæqualitatem perfectionẽ graduum formarum,q.47.ar.2
Inæqualitas rerum perductarum dicit perfectionem uniuerſi, q.65.art.2.ad 3
Inferiora in entibus perfectiori modo ſunt in ſuperioribus,q̃ in ſeipſis,q.57.ar.1
Inferior angelus aliquando communicatione boni angeli ſuperioris,denominatur,q.112.ar.2.ad 2
Inferiorum diuerſa ratio,non facit æquiuocationem ſuperiorum,q.29.ar.4.ad 4
Infiniti diuerſa ratio in angelis , & in corporalibus,quæſt. 50. artic.2.ad 4
Infinitum eſſe aliquod corpus naturale uel mathematicum, eſt impoſſibile,q.7.ar.3
Infinitum eſſe aliquod creatum non inconuenit,vt æui durationem,q.10.ar.5.ad 4
Infinitum in diuiſione inuenitur,ſed non in additione, quæſt. 7.artic.3.ad 3
Infinitum in potentia eſſe in intellectu non conuenit,quæſtio. 87.art.3.ad 1
Infinitum repugnat cuilibet ſpeciei magnitudinis,quæſt.7.artic.3.ad 2
Infinitum quare non habet rationem cognoſcibilis,quæſt.86. artic.1.ad 1
Infinitum quod ſecundum quantitatem dicitur,materiæ attribuitur,q.7.ar.1.ad 2
Infinitum quomodo ſumitur a mathematicis,q.7.ar.3.ad 1
Infinitum ſecundum formam eſt maxime cognoſcibile , ſed non ſecundum materiam.12.ar.1.ad 2
Infinitum ſecundum quantitatem, quare non eſt cognoſcibile,q.14.ar.12.ad 1.& 2.
Informitas materiæ quomodo intelligitur præceſſiſſe eius formationem,q.69.ar.1
Ingenitum dupliciter poteſt ſignificari,ſcilicet, abſolute,& relatiue,q.33.ar.4.ad 3
Inhærendi vltimo fini neceſſitas,q.62.ar.8
Immaterialitas cuiuslibet rei eſt cauſa quòd ſit cognoſcitiua: ideo Deus eſt in ſummo cognitionis,q.14.ar.1
Immaterialitas eſt ratio incorruptibilitatis rei,q.50.ar.5
Impoſſibile eſt,& magis Deo repugnat facere præteritum non fuiſſe, quàm mortuum ſuſcitare,q.25.ar.4.ad 1
Impreſſiones ex ſenſibilibus relictæ in ſpiritibus conſeruatur, q.111.artic.3
In principio creauit Deus cœlum & terram &c. diuerſimode poteſt exponi q.61.ar.3.ad 3
In principio creauit Deus cęlum & terram,tripliciter exponitur,& quare,q.46.ar.3
In principio erat uerbum , ut plato dixit, quomodo intelligitur,q.32.ar.1.ad 1
Impugnatio hominis quomodo eſt a Deo,& a Dæmone , ipſa impugnatio eſt a Dæmone , ſed ordo impugnationis eſt a Deo,q.114.art.1
In ſeparatis a materia idem eſt intellectus & quod intelligitur quomodo habet ueritatem,q.87.ar.1.ad 3
Inſtans primum in angelis intelligitur reſpondere operationi mentis eius,qua ſe in ſeipſam conuertit per ueſpertinam cognitionem,q.63.ar.6.ad 4
Intellectiuæ partis hominis, & angeli differentia, penes retardationem inclinationis,q.62.ar.6
Intellectuale non habet rationem ultimæ differentiæ reſpectu hominis & angeli,ſed potius generis,q.75.ar.7.ad 2
Intellectualis operationis eſt duplex principium in intelligente,q.105.artic.3
Intellectum agentem neceſſitas ponẽdi, eſt propter abſtractionem ſpecierum a phantaſmatibus,q.79.ar.3
Intellectum eſt unum tantum & non plura plurium intellectuum,q.76.ar.2.ad 4
Intellectum ſecundum ſuam ſpeciem eſt perfectio intelligentis,q.14.ar.5.ad 2
Intellectus agens eſt ſua actio : habet intelligi talis prædicatio ꝑ concomitantiam & non per eſſentiam,q.54.ar.1.ad 1
Intellectus agens & poſſibilis,quare neceſſario ponitur in nobis,q.54.artic.4
Intellectus agẽs quo operatur circa phãtaſmata,q.85.ar.1. ad 4
Intellectus angeli & hominis,genere non differunt, quæſt. 79. artic.8.ad 2.
Intellectus angeli, hominis, & Dei differentia exſendi in actu, vel in potentia,q.79.ar.2
Intellectus angeli quomodo ſemper eſt in actu reſpectu cõnaturalium ſpecierum,& in potentia: quia quæ naturaliter cognoſcit non ſemper conſiderat,q.58.ar.1
Intellectus creatus quam habet proportionem ad Dei cognitionem,q.12.ar.1.ad 4
Intellectus creatus quomodo poteſt eleuari ad ea,quæ excedũt ſuam naturam,q.12.ar.4.ad 3
Intellectus,diuerſus modus eſſendi,q.79.ar.6.ad 3
Intellectus diuinus menſura eſt noſtri intellectus & veritatis, q.21.artic.2
Intellectus diuinus ut ſe intelligat, quare non intelligat alia,q.14.artic.2.ad 3
Intellectus dupliciter eſt in potentia,q.58.ar.1
Intellectus eſt in actu per ſpeciem intelligibilem ad quam conſequitur inclinatio quæ eſt uoluntas,q.19.ar.1
Intellectus eſt ſimplicior & abſtractior uoluntate ſimpliciter & abſolute,q.82.ar.3
Intellectus eſt ſupra tempus quod eſt numerus motus &c. quæ. 85.artic.4.ad 1
Intellectus & exiſtimatiuæ comparatio in cognoſcendo reſpectu cognitionis ſenſus,q.78.ar.4.ad 4
Intellectus & ſenſus conuenientia & differentia:reſpectu obiecti in patiendo,q.75.ar.3.ad 2
Intellectus & ſenſus in actu ſunt intellectum & ſenſatũ in actu q.55.ar.1.ad 2
Intellectus & uoluntas tantum iſta ſunt in angelis , quæſt. 79. artic.1.ad 3
Intellectus & uoluntatis differentia tendendi in propria obiecta,q.16.artic.1
Intellectus & uoluntatis perfectio in quo conſiſtit, quæſtio.59. artic.3.ad 2
Intellectus & voluntatis ſolum anima eſt ſubiectum:ſenſitiuarum uero uirtutum coniunctum,q.77.ar.8
Intellectus imaginationis,& ſenſus differentia in rerum apprehenſione,q.57.ar.1 ad 2
Intellectus in prima obiecti apprehenſione perfectã de re non habet cognitionem:ſed ſucceſſiue,q.85.ar.5
Intellectus eſt in principio ſicut tabula, & refutatio oppoſitæ opinionis Platonis,q.84.ar.3

Univerſidad de Deuſto
Biblioteca

Intellectus intelligens rem aliter quàm eſt,eſt falſus,dupliciter exponitur,q.13.ar.1.ad 3
Intellectus,licet ſit ſupra tempus,tamen compoſitioni & diffinitioni ipſius tempus adiungitur, dum ſe ad phantaſmata conuertit,q.85.ar.5.ad 2
Intellectus noſter ita ſe habet in ordine intelligibilium ſicut materia in ordine materialium,q.14.ar.1.ad 3
Intellectus noſter non poteſt plura ſimul actu intelligere, niſi quæ per unam ſpeciem cognoſcit,q.86.ar.2
Intellectus noſter per ſpeciem intelligibilē infinita cognoſcit, q.14.artic.12
Intellectus noſter,quare apprehendit ſimplicia per modum cōpoſitorum,q.13.ar.12
Intellectus noſter,quare cognoſcit componendo & diuidendo cognita quidditate,q.58.ar.4
Intellectus noſter ſicut uirtute eſt infinitus ita cognoſcit infinitum,q.86.ar.2.ad 4
Intellectus paſſiui diuerſorum acceptio, ſ. pro appetitu ſenſitiuo & pro uirtute cogitatiua,q.79.ar.2.ad 2
Intellectus per ſimilitudinem obiecti fit in actu non autē voluntas,q.27.ar.4
Intellectus potentialis dicitur ſeparatus,quia non eſt actus alicuius organi & multo magis agens,q.79.ar.5.ad 1
Intellectus practicus non mouet cum apprehenſione particulari,q.86.ar.1.ad 2
Intellectus principiorum quomodo eſt cauſa concluſionis & ſcientiæ,& quomodo non,q.15.ar.5
Intellectus quadrupliciter diſtinguitur, ſcilicet agens potētialis in habitu & adeptus,q.79.ar.10
Intellectus quare non poteſt plura ſimul intelligere per diuerſas ſpecies,q.12.ar.10
Intellectus q; ſimul diuerſis ſpeciebus eiuſdē gñis perficiatur ad intelligendū diuerſa in actu,eſt impoſſibile,q.85.articul.4
Intellectum unum omnium hominum eſſe, eſt impoſſibile, q.76.artic.2
Intellectus quomodo dicitur pati licet intelligere ſit eius perfectio,q.79.ar.2
Intellectus reflectens ſe ſuper actum ſuum, cognoſcit actū. & ſpeciem ut quod,q.85.ar.2
Intellectus,ſpecies intelligibilis,intelligens,intelligere & quod intelligitur ſunt vnum & idem in Deo,q.14.ar.4
Intellectus ſpeculatiui & practici differentia ex parte finis,quæſtio.79.artic.11
Intellectus uoluntas, & natura,re in omni creatura differunt, q.59.artic.2
Intelligentia non poteſt aliam producere intelligentiam,neq; agens naturale aliquam naturam abſolutē,q.45.art.5.ad 1.
Intelligere eſt operatio exiſtentis in actu per formā, cuius ipſa eſt principium demonſtratio Ariſtotelis,q.76.ar.2
Intelligere eſt operatio rei ſubſiſtentis in corpore,q.75.ar.2
Intelligere eſt propria hominis operatio inquantum eſt homo, q.76.artic.1
Intelligere & ratiocinari circa ueritatem differentia, quæſtio. 79.articul.8
Intelligere & uelle non ſunt actus deſignantes proceſſionē alicuius rei diſtinctæ a Deo,q.42.ar.4.ad 1
Intelligere non eſt abſque phantaſmate,q.84.ar.1
Intelligere non eſt operatio uirtutis organicæ,q.76.ar.1
Intelligere non eſſe ſine corpore,quomodo intelligatur, quæſt. 75.artic.2.ad 3
Intelligere rem aliter quàm eſt, quomodo eſt uerum, uel falſum,q.85.ar.1.ad 1
Intelligibile tripliciter eſt in intellectu,ſcilicet in actu & in habitu,& ut ad aliud relatum,q.107.ar.1
Intelligibiles relationes in nobis in infinitum procedunt, ſed non in Deo,q.28.ar.4.ad 2
Intelligibilia per corporū ſimilitudines intelligimus, q.1.ar.9.
Iraſcibile & concupiſcibile in diuerſa,& diſtincta principia reducuntur,q.81.ar.2
Iraſcibile & concupiſcibile non reſpiciunt boni uniuerſalem rationem,ſed ſolum delectabile repulſum,q.82.ar.5
Iudicamus aliquid ratione & ſynderesi naturaliter, quæſt.79. artic.12.ad 3
Iudicium eſt determinatio ſiue concluſio conſilij,quæſtio.83. artic.3.ad 2
Iudicium perfectum ſcientiæ naturalis haberi non poteſt de rebus naturalibus,niſi cognitis ſenſibilibus,q.84.ar.8
Iuſtitia eſt duplex,ſ. commutatiua & diſtributiua,q.21.art.1
Iuſtitiæ originalis eſt triplex ſubiectum,q.95.ar.1
Iuſti quare in hoc mundo affliguntur,q.21.ar.4.ad 3
IACOB in rebus perfectis oſtēdit Dei bonitatē, iuſtitiam, miſericordiam,& liberalitatem, præeminere,q.21.ar.4
Lex noua excellentior eſt antiqua, q.112.ar.2.ad 1
Liber de ſpiritu & anima non eſt autenticus,neque Aug.quæſt. 77.artic.8.ad 1
Liber mortis quare non ponitur ſicut liber uitæ,quæſtio. 24.articul.1.ad 3
Liber vitæ ſolum notitiam dicit electorum in vitam gloriæ, q.24.artic.2
Libero arbitrio & lege naturali homo ſufficienter non poteſt vitare malum,propter animæ paſſiones,q.113.ar.1.ad 1
Libertas arbitrij maior eſt in angelis,qui peccare non poſſunt quàm in nobis,qui peccare poſſumus,q.62.ar.8.ad 3
Libertas arbitrij vt dicit remotionem coactionis, non ſuſcipit magis & minus, quæ in ſuperioribus angelis nobiliori modo eſt,quàm in inferioribus,q.59.ar.3.ad 3
Liberum arbitrium eſt potentia denominata ab actu,quæſtio. 83.artic.2.ad 1
Liberum arbitrium non eſt eorum, quæ naturali inſtinctu volunt,q.19.ar.10
Liberum arbitrium non eſt ſufficiens cauſa merendi,quæſtio. 62.articul.4
Liberum arbitrium quid ſit, ex electione ratio ſumenda eſt, quæſt.83.artic.3
Liberum arbitrium ut cauſa particularis concurrit ad meritum gloriæ,q.23.ar.5
Loca aquis duo aſſignantur poſitione contraria: non tamen eadem,ſed ratione diuerſa,q.68.ar.3.ad 1
Locutio angeli in ſola intelligibili operatione cōſiſtit,q.107.ar.4
Locutio eſt intelligibilis ordinatio ad alterum per voluntatē. q.107.artic.1
Locutionis hominis & angeli differentia,q.107.art.1.ad 1.& 2.
Locus ab authoritate in hac ſcientia eius dignitati non derogat,q.1.ar.8.ad 2
Locus non eſt pœnalis animæ uel angelo, quaſi afficiens, alterando naturam, ſed quaſi afficiens voluntatem contriſtando,q.64.ar.4.ad 3
Locus paradiſi quibus medijs ſecluditur a noſtra habitatione, q.102.ar.1.ad 3
Locus temperatus requiritur, vt generatio hominum & perfectorum animalium fiat,q.91.ar.2.ad 2
Lucem non habere modum, ſpeciem, & ordinem, quomodo intelligatur,q.5.ar.5.ad 5
Lumen in medio non hēt eſſe intentionale,ſed reale,q.67.ar.3
Lumen intellectus noſtri eſt quædam diuini luminis participatio,q.84.ar.5
Lumen intellectus noſtri eſt quædam impreſſio, primæ veritatis,q.88.ar.3.ad 1
Lumen intellectus eſt veritatis manifeſtatio,q.106.ar.1
Lumē nō eſt ſimilitudo,qua Dei eſſentia vi.q.12.ar.5.ad 2
Lumen quare non habet contrarium, & quomodo facit colores in actu,ſiue uiſibiles,q.67.ar.3.ad 2.& 3
Luminaria quare magna dicuntur,q.70.ar.1.ad 5
Luminaria pp cuius hominibus vtilitatē, Deus creauit,q.70.ar.2.
Luna q; plena facta fuerit, eſt ſatis probabile,q.70.ar.2.ad 5
Lux primo producta,cuius natura ſuit,q.67.ar.4.ad 2
Lux ſolis in primo ſtudio fuit informis, & quarta die formata q.68.artic.1
MAGI Pharaonis quòd defecerint in tertio ſigno,quomodo intelligitur,q.53.ar.4.ad 1
Magi pharaonis ſerpentes & ranas quas fecerunt, naturaliter facti ſunt,q.114.ar.4
Magis & minus mutibilia ſunt, quæ magis & minus ab eternitate recedunt,q.10.ar.5
Magis & minus quomodo diuerſificant ſpeciem,& quomodo non,q.50.ar.4.ad 2
Magis vniuerſale comparatur ad minus vniuerſale vt totum, & vt pars,q.85.ar.3.ad 2.
Magis vniuerſalia via generationis ſunt priora min' vniuerſal.b. ſed via perfectionis min' vniuerſalia ſunt priora,q.85.ar.3.ad 1.
Magiſter docendo nihil directè cauſat in intellectu diſcipuli, ſed ipſum mouet vt virtute ſui intellectus formet intelligibiles conceptiones,q.117.ar.1.ad 3
Mala non eſt qualibet boni remotio negatiue accepta ſed priuatiue,q.48.ar.3
Malum boni dicit priuationem, & quid ſit, ex boni ratione oportet accipere,q.48.ar.1
Malum culpæ quid,q.17.ar.1
Malum culpæ & pœnæ dicitur per ſubtractionem debitæ operationis,q.48.ar.5
Malum dicitur quod exit ab ordine boni particularis,& nihil quod exit ab ordine prouidentiæ,q.103.ar.7.ad 1
Malum eſſe vt in pluribus & bonum vt in paucioribus quomodo contingit,q.63.ar.9.ad 1

Malum

Malum habet cauſam per accidens & per ſe,q.49.ar.1
Malum non habet rationem appetibilis per ſe ſed per accidēs. q.5.ar.2.ad 3
Malum quomodo eſt in Deo vt ſcitum, & non vt cauſatum ab eo,q.18.ar.4.ad 4
Malū ſimpliciter nō tollit modū,ſpēm,& ordinē,q.5.ar.5.ad 3
Malum vt in pluribus in hominibus accidit, quia bonum ſenſus & non rationis ſequitur ſed in generabilibus & corruptibilibus,vt in paucioribus,q.49.ar.3.ad 5
Malum vt malum aliquo appetitu,ſiue naturali, ſiue animali, ſiue intellectiuo appeti eſt impoſſibile,q.19.ar.9
Manifeſtatio veritatis non ſemper eſt illuminatio,niſi ordinet in Deum,q.109.ar.3
Mathematica non habet rationē finis & boni,q.5.ar.3.ad 4.
Mathematicus nō demonſtrat per cauſam efficientem, q.44. ar.1.ad 3.
Mare eſt terminus omnium aquarum, in quod confluunt omnes aquæ occultis vel manifeſtis meatibus, q.69.ar.1.ad 1
Mas & fœmina in hominibus coniunguntur,non ſolum propter generationis neceſſitatem vt in alijs animalibus, ſed propter domeſticam vitam, in qua ſunt quædam opera viri & fœminæ,& in qua vir eſt caput mulieris, q.92.ar.2
Materia celi eſt in potentia tantum ad vnā formam, q.97.ar.1
Materia corporis cœleſtis non compatitur ſecum priuationē alterius formæ,ideo cœlum eſt incorruptibile,q.9.ar.2
Materia dicitur,vna non unitate alicuius formæ: ſed per omnium formarum remotionem,q.16.ar.7.ad 2
Materia diuiditur in partes mediante quantitate:qua remota,remanet ſubſtantia indiuiſibilis,q.50.ar.2
Materia eſt de intrinſeca ratione rei naturalis,q.75.ar.4
Materia eſt duplex communis & ſignata, communis eſt de ſpecie,ſed non ſignata,q.85.ar.1.ad 2
Materialia præexiſtūt in angelis ſimplicius & immaterialius q̄ in ipſis rebus multiplicius tamen quàm in Deo,q.57.ar.1
Materia ingenita dicitur, quia nō habet ſubiectum de quo ſit: & cœlum ingenitum dicitur: quia non habet contrarium ex quo generetur,q.46.ar.1.ad 3
Materia intelligibilis communis a qua nō abſtrahit mathematicus eſt ſubſtantia, ſecundum quòd ſubiacet quantitati,q. 85.art.1.ad 2
Materia non poteſt eſſe ſine forma, eo quòd formam participet,q.3.ar.2.
Materia prima cognoſci non poteſt, niſi ſecundum proportionem ad formam,q.87.ar.1
Materia prima licet nō exiſtat,eſt bonū qddā eſt, q.5.ar.2.ad 3
Materia prima mutari ad formam non poteſt niſi a Deo, vel a compoſito ex materia & forma,q.117.ar.3
Materia prima non exiſtit in rerum natura per ſeipſam: neq; ſecundum potentiam eſt infinita ſimpliciter, q.7.ar.2.ad 3
Materia prima quare eſt potentia: cum ſit ſemper ſub forma, q.55.ar.1
Materia prima quòd intelligatur ſine forma, implicat contradictionem,nec ſub aliqua forma communi fuit creata: ſed ſub diſtinctis formis,q.66.ar.1
Materia prima quomodo habet ideam in Deo, q.15.ar.3.ad 3
Materia prima quomodo præintelligatur diſtincta ante formæ introductionem,q.76.ar.8.ad 2
Materia quòd non ſit vna ſuperiorum & inferiorum, probatio Ariſto.q.66.ar.2
Materia quòd ſit vna corporalium & ſpiritualium eſt impoſſibile,q.50.ar.2
Materia quomodo dicitur appetere bonum, & rationem appetibilis non habere,q.5.ar.3.ad 3
Materia ſicut eſt pp formam, ita forma quæ eſt actus primus, eſt propter operationem, q̄ eſt actus ſecundus,q.105.artic.5
Materiam moueri ad formam,eſt ipſam reduci de potentia ad actum a potentia actiua,q.105.ar.1
Materiæ duplex conditio,ſ. ad formam, ſcilicet & ad corruptionem,q.76.ar.5.ad 1
Materiæ & intellectus diuerſa ratio recipiendi formas & diſtinctiones &c.q.75.ar.5.ad 1.& ad 2
Materiæ ſpermatum ineſt a principio forma vegetabilis ſcdm actū primum,& nō ſcdm actum ſecundum, q.118.ar.1.ad 4
Materiæ inferiorum & ſuperiorum diſtinctio & differentia,q. 84.ar.3.ad 1
Materiæ magis repugnat eſſe ſine forma,quàm accidenti ſine ſubiecto,q.66.ar.1.ad 5.
Materia non eſt terminatum eſſe niſi per formam, q.44.ar.2
Medium duorum aliqd cognoſcit ſine repugnātia,q.58.ar.7.ad 3
Medium aliquod eſſe inter materiam & formam: penitus eſt impoſſibile,76.ar.6
Medium cognitionis eſt duplex: quoddam eſt in quo res viſa ſimul cum medio uidetur: aliud per cuius notitiam in aliquod cognitum deuenimus,q.94.ar.1.ad 3.
Medium quomodo datur inter ſubſtātiam & accidens: vt animæ proprietates,q.77.ar.1.ad 5
Melius eſt quod in ſe bonum eſt & alijs cauſa bonitatis,quàm quod ſolum ſibi bonum eſt,q.103.ar.6
Memoria intellectiua non eſt obiecti præteriti,vt præteritū eſt: ſed ſenſitiua tantum q̄ ſingularium eſt apprehenſiua,q.79.ar.6
Memoria,intelligentia,& voluntas:quòd ſint tres potentiæ,nō eſt de intentione Auguſtini,q.79.ar.7.ad 1
Memoria,intelligentia,& voluntas: quomodo ſunt una eſſentia,q.77.art.1.ad 1
Mens & ſpiritus,eſt eſſentia vel ſubſtantia quomodo intelligitur,q.79.ar.1.ad 1.
Mēſuræ diuerſæ rei ſ. æternæ,æuiternæ,& incorruptibilis,q.10.a.5
Meritum penes gratiæ & operis quantitatem penſatur: quæ eſt duplex,q.95.ar.4
Metaphorice dicta de Deo, ſolum ſimilitudinem important, ſiue ſignificantia ad creaturas,q.13.ar.6
Metaphorice qdā dicuntur de Deo,& quædā proprie,q.9.ar.12
Metaphorice quædam nomina dicuntur de Deo, & quædam proprie,q.13.ar.3.ad 1
Mihi minimo ſanctorum data eſt gratia illuminare &c. dupliciter exponitur,q.117.ar.2.ad 1
Millia milliū miniſtrabāt ei &c.qualiter exponit,q.112.a.4.ad 2
Minima cognitio altiſſimarum cauſarū deſiderabilior eſt omni cognitione inferiorum,q.1.ar.5.ad 1
Miniſteria angelorum eis vtilia ſunt, inquantum ſunt quædā pars ipſorum beatitudinis,q.62.ar.9.ad 2
Miracula ſunt præter virtutes actiuas & potentias paſſiuas naturales,non tamen præter rationes ideales,q.115.ar.2.ad 4
Miracula qualiter ſiunt per magos, dæmones, & per bonos & malos Chriſtianos,q.110.ar.4.ad 2
Miracula quomodo conuenit viris ſanctis facere, mortuis uel uiuis,q.108.ar.8.ad 2
Miraculum dicitur per comparationem ad facultatem naturæ,quam tripliciter poteſt excedere,q.105.ar.8
Miraculū dr quod habet cauſam occultam, excedentē naturæ facultatem,conſuetudinem,& ordinem, q.105.ar.7.ad 2
Miraculi duplex acceptio ſcilicet ſtricte & large, q.114.ar.4.
Miſeria proprie eſt defectus rationalis creaturę, quam contingit eſſe fęlicem,q.21.ar.4
Miſſio importat originē & nouū modū eſſendi i alio,q.43.ar.1
Miſſio inuiſibilis fit per gratiæ inhabitationem &c.q.43.ar.6
Miſſio viſibilis Spiritusſancti ad Chriſtum & ad alios ſanctos, multiplex fuit,ad diuerſos denotādū effectus,q.43.ar.7.ad 6
Mitti non conuenit ei qui non procedit ab alio.q.43.ar.4
Mitti quibus ordinibus conuenit ad exterius miniſterium quibus diſponere & quibus non,q.112.ar.4
Mitti quomodo differenter conuenit Filio & Spirituiſancto, Filio vt actor ſanctificationis,Spiritulſancto ut donum ſanctificationis,q.47.ar.7
Mobilia diuerſa diuerſimode mouentur ſecundum etiā unius motoris motionem,q.103.ar.2.ad 2
Mobilia & poſſibilia reducuntur in vnam cauſam ſimpliciter immobilem,q.2.ar.3.ad 2
Mobilia & uariabilia omnia p immobilia & inuariabilia mouentur & regulantur,q.115.ar.2.
Modi uiuendi ſunt quatuor,ſecundum quatuor gradus uiuētium,q.78.ar.1
Modus eſſendi rerū eſt triplex.ſ.Dei,angeli,& naturæ corporalis,cuius anima naturaliter eſt cognoſcitiua,q.12.ar.4
Modus recipiēdi ſpēm obiecti ab intellectu qd, q.50.art.2.ad 2
Modus,ſpecies,& ordo, aliter in Deo & aliter in creaturis eſſe dicuntur,ſcilicet ſicut in cauſa & cauſato,q.6.ar.1.ad 1
Modus ſpecies & ordo qualiter bona ſint,q.5.ar.5.ad 2
Mors quomodo animali accidat,q.119.ar.1.ad 4
Mortui q̄ uiuis appareant uel diuina fit diſpenſatione, uel bonorū uel malorum angelorum fit operatione q.89.art.8.ad 2
Motus cœli eſt cauſa generationis & corruptionis inferiorum, q.68.ar.2.ad 3
Motus cœli eſt cauſa tranſmutationum naturalium:non tamē tranſmutationum quæ ſiunt præter ordinem naturæ, q.91. artic.2.ad 3.
Motus cœli non eſt naturalis propter principium actiuū intrinſecum ſed paſſiuum, & quomodo poteſt dici naturalis per principium intrinſecum,q.70.ar.3.ad 4.& 5
Motus dilectionis angelorum in Deum eſt duplex, quæſtio 61. artic.1.ad 3.
Motus diurnus communis totius cœli, cauſa eſt diſtinctionis diei & noctis,diuerſa vero temporum & annorum ſpecialis diſtinctiones quomodo ſiant,q.70.ar.1.ad 3

Universidad de Deusto Biblioteca

Motus diurnus cõtingentis generationis eſt cauſa: qui vero eſt per zodiacum cauſa eſt diuerſitatis ſecundum generationẽ & corruptionem,q.104.ar.2

Motus dupliciter ſumitur,ſcilicet communiter vt eſt actus pfecti,ſicut intelligere & ſentire, & proprie vt eſt actus imperfecti,ſcilicet mobilis,q.18.ar.1.

Motus eſt duplex in cœlo, vnus communis qui cauſat diem & noctem,alius diuerſificatus ſecundum quem diuerſificatur dies,menſes,& anni,q.67.ar.4.ad 3.

Motus eſt vt vita q̃dã naturæ rebus exiſtẽtibus,q.18.ar.1.ad 1

Motus & quies,quomodo Deo attribuantur,q.73.ar.2

Motus inferiorum corporũ, in corpus cœleſte ſicut in cauſam reducuntur,q.115.ar.3

Motus localis inſtantaneus non poteſt dari,q.67.ar.2.

Motus localis quare perfectior eſt cęteris motibus,q.110.ar.3

Motus partis intellectiuæ in homine retardatur & non in angelo ratione ſuæ compoſitionis,q.62.ar.6

Motus quidem conſequitur formam ut grauium & leuium,& quidam eſt uia ad formam,ut calefactio,q.105.ar.2

Motus qui eſt a motore cõiuncto proprium vitæ eſt opus: qui vero a motore ſeparato,opus vitę eſſe nõ põt,q.51.ar.3.ad 3

Motus quilibet ſp ſupponit aliquid immobile,q.84.ar.1.ad 3

Motu locali maxime aliquorũ diſtinctio manifeſtat,q.70.ar.1

Mouentia ſeipſa & mota reſpectu finis, triplici gradu pfectionis diſtinguunt̃, ſecundũ magis & minus & pfectũ,q.18.ar.3

Mouens eſt duplex, ſcilicet non motum mouens uniformiter,& non motum per ſe,ſed per accidens mouens difformiter,q.75.ar.1.ad 1

Mouens ſicut dicitur quod dat formam quæ eſt principiũ motus in corporalibus: ita & mouens dicitur quod cauſat formam intellectualis operationis,q.105.ar.3

Mouere contingit dupliciter ſcilicet per modum finis & p modum efficientis,q.82.ar.4

Mouere corpora localiter,quare quædam ſeparata poſſunt,& quædam non,q.117.ar.4.ad 1

Moueri ab obiecto, non eſt de ratione cognoſcentis inquantũ huiuſmodi,ſed inquantum eſt in potentia,q.56.ar.1

Moueri a ſe & ab alio non ſemper dicit coactionem & contradictionem,q.105.ar.4.ad 1.& 2.

Moueri contra naturam quid,q.105.ar.6.ad 1

Moueri & mutatum eſſe, motus continui & diſcreti differentia,q.53.ar.2.ad 3

Moueri & pati intellectus & aliorum mobilium æquiuoce dicitur,q.14.ar.2.ad 2

Moueri & quieſcere ad quid reducuntur,q.79.ar.8

Moueri ſufficienter non põt aliquod mobile, niſi virtus mouẽtis excedat vel adæquet virtutẽ mobilis paſſiuam,q.105.ar.4

Moueri vel mouere,quomodo Deo conueniat,q.9.ar.1.ad 1

Mulier quare de coſta viri ſit formata,duplex ſuit ſignificatio,q.92.ar.3

Mulier quare de viro facta ſit,quadruplici ratione oſtenditur,q.92.ar.2

Mulier reſpectu particularis naturæ eſt animal occaſionatum, ſed non reſpectu naturæ uniuerſalis,q.92.ar.1.ad 1

Multa mala in rebus Deus permittit, ne multa bona impediãtur,q.23.ar.5.ad 3

Multiplicatio numeralis qualiter intendatur,q.50.ar.4.ad 4

Multiplicatio ſpecierum, & indiuiduorum non eſt ſecundum eandem rationem,q.62.ar.6.ad 3

Multiplicitas nominis non ſecundum prædicationem: ſed ſecundum ſignificationem attenditur,q.13.ar.10.ad 1

Multitudo ex vnitatibus conſtituitur, non ſecundum q rationem indiuiſionis habent, ſed ſecundum id quod de ciuitate habent,q.11.ar.2.ad 2

Multum duobus oppoſitis opponitur, ſcilicet vni & pauco ſecundum duplicem acceptionem,q.11.ar.2.ad 3

Mundum eſſe æternum demonſtrari non poteſt, neque rationes Ariſtotelis hoc demonſtrant,q.46.ar.1

Mundum incepiſſe, neque per cauſam, neque per effectũ demonſtrari poteſt,q.46.ar.2

Mutabilitati omnis creatura ſubiecta eſt vel per potentiã quæ eſt in Deo,vel per potentiam in creaturis exiſtentẽ,q.9.ar.2

Mutationis perfectio & dignitas, a termino ad quem eſt: & nõ a quo,q.45.ar.1.ad 2

NARRATIO hiſtoriæ in ſacra ſcriptura ſemper pro ueritate & fundamento tenenda eſt,q.102.ar.1

Nã ex Adã in ſtatu innocẽtię potuiſſet peccare,q.100.ar.2.ad 1

Natiuitas filij ſecundum intellectum filiationem præcedit, et ſecundum quod eſt conſtitutiua perſonæ filij,q.40.ar.4

Natura aſſumpta a uerbo,quicquid de ea dicitur: & de filio dicitur,q.43.ar.7.ad 1

Natura corporalis agitur inſtrumentum ſpiritualis virtutis quæſtio 118.artic.1.ad 3

Natura corporalis cõparatur ad animam ſicut materia & inſtrumentorum,q.78.ar.1.

Natura qualiter intendat corruptibile & incorruptibile perpetuum,q.68.ar.1

Natura diuina in filio nõ generatur neq; per ſe, neque per accidens: humana vero in nobis per accidens generatur & corrumpitur,q.39.ar.5.ad 2.

Natura eſt potentia generatiua qua generans ſibi ſimile producit,q.41.ar.5.

Natura & voluntas quomodo differant in cauſando: & quare natura determinatur ad vnum & non uoluntas,q.41.ar.2

Natura ex determinato principio determinatur ad unum, & ex determinata materia aliquid producitur in determinata ſpecie,q.92.ar.2.ad 2

Natura humana & angelica cõparatæ ad gratiam ſunt æquales,ſed humana in Chriſto eſt magis dilecta & perfecta,q.20.artic.4.ad 2

Natura intellectualis ſibi relicta poteſt a rectitudine deficere & peccare & quid eſt peccatum,q.63.ar.1

Natura quare dicitur de materia & forma,q.29.ar.1.ad 4

Natura quælibet intellectualis naturaliter tendit in bonum,& per accidens in malum,q.63.ar.4

Natura rationem principij importat,non aũt eſſentia,ideo ordo naturæ in diuinis dicitur & non eſſentiæ,q.42.ar.3.ad 4

Natura ſemper producit quod eſt perfectius & melius ex ſui inclinatione vel ſemper,vel ut in pluribus,q.103.ar.1

Naturale deſiderium ineſt rationali creaturæ cognoſcendi Deum,q.12.art.1

Naturalis non quærit cognoſcere rerum naturas, niſi ut ſunt rationes eorum quæ uidentur ſecundum ſenſum,q.84.ar.4

Neceſſarium eſt duplex,ſcilicet, abſolutũ, & ex ſuppoſitione,q.19.art.3

Neceſſarium & contingens,quia conſequuntur ens inquantũ ens,cadunt ſub diuina prouidentia,q.22.ar.4.ad 3.

Neceſſarium quomodo poteſt definere eſſe,q.50.ar.5.ad 3

Neceſſitas huius cõditionalis, ſi Deus ſciuit aliquid futurum, ergo illud erit,q.14.ar.13.ad 2

Neceſſitas huius ſcientiæ,q.1.ar.1

Neceſſitas materiæ quod ſit talis diſpoſitionis ex forma, ratio ſumi debet,q.76.ar.5

Neceſſitas naturalis inhærẽs rebus q̃ determinãtur ad unũ, eſt quædam impreſſio dei dirigẽtis ad finem,q.103.art.1.ad 3

Neceſſitas ponendi potentiam generatiuam in rebus animatis & non inanimatis,q.78.ar.2.ad 2

Neceſſitas triplex ſcilicet,abſoluta,finis & coactionis, quæ voluntati repugnat,q.82.ar.1

Neceſſitas unionis animæ ad corpus,q.101.ar.1.

Neceſſitatis & contingentiæ effectuum cauſa,eſt diuina uoluntas,q.19.ar.8

Negatio ad genus affirmationis reducitur,q.33.ar.4.ad 3

Negatio diffinientis non eſt aliquid eius quod diffinitur,q.10.art.1.ad 1

Negatio,priuatio,& contraria quomodo differunt,q.17.ar.4

Nihil eſt in intellectu quin prius fuerit in imaginatione,q.86.art.2.ad 1

Nihil inuenitur in rebus quod ſit totaliter malum,quæſt.103.art.7.ad 1

Nomen analogum ſecundum vnam ſignificationem acceptũ in eiuſdem nominis diffinitione ponitur ſecundum alias ſignificationes acceptum,q.13.ar.10

Nomẽ collectiuum duo importat in ſui ſignificatione, ſcilicet pluralitatem ſuppoſitorum & unitatem ordinis,quæſt.35.art.2.ad 2

Nomen naturæ quomodo a naſcẽtibus tractum eſt,q.115.ar.2

Nomen propriũ eſt illud per quod res cuius eſt, ab omni alia re diſcernitur,q.33.ar.2

Nomen quanto cõmunius, tanto conuenientius aſſumitur in diuinis,q.13.ar.1.ad 1

Nomen quod Deo attribuimus totam diuinam perfectionem perfecte ſignificare non poteſt,q.13.ar.2

Nomina adiectiua numerum habentia ſuppoſiti: ſubſtantiua uero a forma ſignificata per nomen,q.36.ar.4.ad 7

Nomina eſſentiam ſignificantia ſubſtantiue in ſingulari prædicantur,adiectiue uero in plurali,q.39.ar.3

Nomina in quorum ſignificato modus perfectus imparticipatæ perfectionis includitur metaphorice Deo attribuuntur,q.13.ar.3.ad 1

Nomina intentionum quomodo ponuntur in rerum diffinitionibus,q.29.ar.1.ad 3

Nomina licet rerum proprietatibus imponantur, naturam tamen,uel ſubſtantiam ſignificant,q.13.ar.8.

Nomina proprie Deo attribuimus ratione rei ſignificatę & nõ ratione modi ſignificandi,q.13.ar.3

Nomina quæ negatiue dicuntur de Deo,uel quæ relationẽ ad creaturam ſignificant nullo modo ſubſtantiam Dei ſignificant,q.13.ar.2

Nomina quæ uitare debemus in diuinis,& quæ nõ,q.31.ar.2.

Nomina ſubſtantiua pro aliis ſupponunt, adiectiua uero non: ſed copulant,q.39.ar.5.ad 5

Nominibus abſtractis & concretis quare utimur in diuinis,q.32.artic.2

Nominibus abſtractis & concretis, quare Deum nominamus,q.13.ar.1.ad 2

Nominibus pertinentibus ad motum localem utimur in omnibus motibus,& in alteratione,q.67.ar.2.ad 3

Nominis diuerſa ſignificatio a quo & ad quod imponitur ad ſignificandum,q.13.ar.2.ad 2

Nominis duplex conſideratio,ſcilicet ſecundum impoſitionẽ, vel ſecundum uſum,q.67.ar.1.

Nominũ multiplicitas ſecundũ q attendatur,q.13.ar.10.ad 1.

Non ens quõ habet rationem cognoſcibilis,q.16.ar.3.ad 2

Non eſſe nulla poteſt eſſe cauſa per ſe: per accidens uero ſic,q.104.ar.3.ad 1

Non eſſe quomodo eſt appetibile per accidens,q.5.ar.2.ad 3

Non quæcunque Deus ſcit ſunt,fuerunt, uel erunt,qõ.14.artic.9.ad 3.ar.1

Noxia non fuiſſent homini animalia uenenoſa ante peccatũ,q.72.ar.1.ad 6

Numero ternario qui cõſurgit ex ſuis partibus, quomodo correſpondet perfectio diuinorum operum,q.74

Numero ternario adhibuimus Deum honorare, quomodo debet intelligi,q.32.ar.1.ad 1

Numerus eſt duplex: unus ex diuiſione materiæ: & alius ex diuiſione formarum,q.47.ar.2.& q.30.ar.3

Numerus,pondus,& menſura: modus, ſpecies, & ordo: quod conſtat,quod congruit, & quod diſcernitur: quomodo iſta ad ſeinuicem reducantur,q.45.ar.7

Numerus,& pondus,menſura penes formam,& ea quæ pręcedunt & conſequuntur,attendantur,q.45.ar.5

Numerus ſimplex eſt in Deo non ut a rebus numeratis ſumptus,q.30.ar.1.ad 4

Nutritiua,augmentatiua,& generatiua quare dicantur uirtutes naturales,q.78.ar.2.ad 1

Nutritum quomodo idem,conſumptis partibus nutrientibus remanet,q.119.ar.1.ad 5

OBIECTA diuerſa,quomodo poſſunt eſſe obiectum unius, & diuerſarum potentiarum,q.77.ar.3.ad 4

Obiectum magis uel minus intelligi a diuerſis, dupliciter contingit,q.85.ar.7

Obiectum operationis animæ in triplici ordine poteſt conſiderari, ſcilicet uel ut animum,uel ut ſenſibile,uel ut ens uniuerſale penes quæ uegetatiuum, ſenſitiuum,& intellectiuum diſtinguuntur,q.78.ar.1

Obiectum quomodo in ratione principij & termini, eſt pluriũ actuum diſtinctiuum,q.77.ar.3

Oculi glorificati quomodo Deum uidebunt,q.12.ar.3.ad 2

Officiorum angelorum executio,alia eſt ducens in finẽ: & alia in finis conſecutione manens,q.108.ar.7

Omne agens agit aliquo ſuppoſito: Deus uero nullo,q.9.ar.3.

Omnipotentia Dei neceſſitatem & contingentiam non excludit a rebus,q.25.ar.3.ad 4

Operatio nullius creaturæ eſt ſubſiſtens: ſed ſolum ipſius Dei,q.54.artic.1

Operatio quã eſt factiua finis, & quædã meritoria,q.62.arti.4.

Operationis Dei,& naturæ differentia,q.66.ar.1.ad 2

Operationis immanentis,& tranſeuntis differẽtia ex parte terminorum,q.14.ar.2

Operationum intellectualium quædam ſibi locum determinant,& quædam non,q.112.ar.1.ad 1

Operari,uel moueri propter finem,dupliciter contingit,quæſt.103.ar.1.ad 1

Operari,iudicare,& intelligere differentia, cum ſint tres actus nõ diuerſificantes potentiã intellectiuam,q.79.art.9.ad 4

Opinio Abbatis Ioachim quod eſſentia generat eſſentiam,quæſtio.39.artic.5

Opinio anaxagoræ dicentis ſolem eſſe lapidem ardentem, & non eſſe Deum uel aliquid animatum,q.70.ar.3

Opinio Anaxagoræ qui poſuit diſtinctionem rerum fieri per intellectum diſtinguentem eas, extrahendo quod erat permiſtum in materia,q.47.ar.1

Opinio antiquorũ de primis principijs inſinuare,quod ponebant materiam,q.7.ar.1

Opinio antiquorũ de rerum ſubſtantia & cauſis trãſmutationis & diſtinctionis earũ,q ſolum ſenſibilia ponebant,q.44.ar.2.

Opinio antiquorum negantium aerem eſſe corpus, & aquam, corpus infinitum ponebant,q.68.ar.3

Opinio antiquorum ponentium animam eſſe corpus & principium uitæ,q.75.ar.1

Opinio antiquorum ponentium confuſionem excludentem omnem diſtinctionem, præter Anaxagoram qui poſuit intellectum immiſtum,q.66.ar.1.ad 2.in contrarium.

Opinio antiquorum ponentium materiam eſſe ens in actu, ſtatuentes omne fieri alterari,q.76.ar.4

Opinio antiquorum ponentium temporis æternitatem, & nõ motus,q.46.ar.1.ad 7

Opinio antiquorum quod aer ſit quoddam corpus actu infinitum q.14.ar.12.ad 3

Opinio antiquorum quod anima eſſet corpus & compoſita ex principijs omnium corporum,q.75.ar.1.ad 2

Opinio antiquorum quod anima terra quæ eſt in ipſa,terram quę eſt extra ipſam cognoſcit: quia ſimile ſimili cognoſci dicebant,q.85.ar.2

Opinio antiquorum quod Deus eſt corpus & aliorum corporum principium,& quod anima eſt de natura illius corporis,& per conſequens de natura Dei,q.90.ar.1

Opinio antiquorum quod dij qui comedebant de quodam cibo facti ſunt immortales,q.97.ar.4.ad 3.

Opinio antiquorum q ex nihilo nihil fit,q.45.ar.2.ad 1

Opinio antiquorum quod materia prima eſt aliquod corpus actu,utputa aer,ignis aut aliquid huiuſmodi,q.66.ar.1

Opinio antiquorum q omne mouens mouetur, & eorum ratio,q.75.ar.1.ad 1

Opinio antiquorum quod omne quod uidetur eſt uerum,qõ.85.artic.2

Opinio antiquorum q poſita cauſa ponitur effectus, & quod omnia ex neceſſitate contingunt,q.115.ar.6

Opinio antiquorum q rarum & denſum ſunt principia primarum qualitatum elementorum,q.125.ar.1.ad 2

Opinio antiquorum quod ſpecies rerum a caſu proueniunt, & non ab aliquo intellectu,q.16.ar.1.ad 2

Opinio Arij & Origenis quod perſonæ diuinæ ſecundum ſubſtantiam ſunt differentes,q.42.ar.1.ad 1

Opinio Arij,ne filium patri coæternum diceret, poſuit duodecim generationis modos: quibus deeſt uel æqualitas naturę, aut durationis rei quod ab alio procedit,q.42.ar.2.arg.1

Opinio Arij qui dixit filium patri non eſſe æqualem,quæſt.42.artic.1.ad 2

Opinio Arij q filius procedit a p̃re ſicut prima creatura,& Spiritus ſanctus ab utroq; ſicut utriuſq; creatura,q.27.ar.1

Opinio Arrianorũ ponentiũ filiũ non eſſe eiuſdem ſubſtantiæ cum patre,neq; proprie dici uerbum,q.34.art.1.ad 1

Opinio Arrianorum,qui Trinitatem gradibus numerorũ uariantes in pluralitatem deduxerunt,q.42.ar.2

Opinio Arrianorũ,ut filiũ dicerent creaturã, dixerunt uolũtate,ut deſignat principiũ,p̃rem ipſum genuiſſe,q.41.art.2

Opinio Ari.& aliorum antiquorum, de diſpoſitione æquinoctialis regionis,q.102.ar.2.ad 4

Opinio Ariſt.qui ſecũdum numerum primorum motuum poſuit numerum ſubſtantiarum ſeparatarum,q.50.ar.3

Opinio Ariſt.q cœlũ nõ ſit de natura quatuor elementorũ,ſed eſt quintũ corpus præter quatuor elementa,q.68.artic.1

Opinio Ari.quod intellectus non habet aliquas ſpecies naturaliter inditas, ſed in principio eſt in potentia ad omnes huiuſmodi ſpecies,q.84.ar.3

Opinio Auempacæ quod per abſtractionem a materialibus ad immaterialium cognitionem uenire poſſumus,q.88.ar.2

Opinio Auerrois de cognitione ſubſtantiarum ſeparatarum p unionem intellectus agentis ad nos in hac uita,q.88.ar.1

Opinio Auerrois de unione intellectus ad corpus per ſpeciem intelligibilem,q.76.ar.1

Opinio Auerrois quod eadem numero ſcientia eſt in magiſtro,& in diſcipulo,q.117.ar.1

Opinio Auerrois quod formæ elementorum ſunt mediæ inter formas ſubſtantiales & accidentales, & quod ſuſcipiunt magis & minus,q.76.ar.4.ad 4

Opinio Auerrois quod fruſtra ſunt ſubſtantiæ ſeparatæ ſi non intelligantur a nobis,q.88.ar.1.ad 4

Opinio auicebron quod nullum corpus ſit actiuum, ſed quod ſit per actionem, eſt a uirtute quadam ſpirituali,omnia penetrante,q.115.ar.1

Opinio auicebrõ quod ſuperiorum & inferiorum eſt una materia ex unitate formę corporeitatis,quam unam ponebant omnium,q.66.ar.2

Opinio auicebron quod ſubſtantiæ ſeparatæ ſunt compoſitæ ex materia & forma,q.50.ar.2

Opinio auicennæ de cauſa faſcinationis,q.117.ar.3.ad 2
Opinio auicennæ & algazelis quòd ſit infinitum in actu, non ſe ſed per accidens,q.7.ar.4
Opinio auicennæ memoriam non eſſe in parte intellectiua, & intellectum agens eſt ſubſtantia ſeparata,q.79.ar.6
Opinio auicennæ memoriam non eſſe in parte intellectiua, & quòd intellectus agens eſt ſubſtantia ſeparata,q.79.ar.6
Opinio auicennæ ponentis quintam potentiam inter æſtimatiuam & imaginatiuam,q.87.ar.4
Opinio auicennæ quòd cauſa inferior inquantum agit uirtute primæ cauſæ poteſt creare,q.45.ar.5
Opinio auicen. quòd corpus cœleſte eſt materia cœli in potentia ad ubi,& nõ ad eſſe: cui & motor ſubſtantia ſeparata unitur,q.66.ar.2
Opinio auicen. q. Deus intelligendo ſe produxit primam intelligentiam compoſitam ex actu & potentia,quæ intelligẽdo cauſam primam, produxit ſecundam intelligentiam inquantum intelligit ſe,ut eſt in potentia produxit corpus cœli inquantum uero intelligit ſe ſecundum quòd eſt in actu, produxit animam cœli,q.47.ar.1
Opinio auicen. quòd formæ elementorũ in mixto integræ manent & mixtionem fieri ſecundum quod qualitates contrariæ reducuntur ad medium,q.76.ar.4.ad 4
Opinio auicen. quòd omnes formæ quæ ſunt in materia procedunt a conceptione intelligentiæ: & quòd agentia corporalia ſolum diſponunt ad formas,q.110.ar.2
Opinio auicen. q. omnia animalia generari poſſunt ſine ſemine,ſ.ſolum commixtione elementorum,q.71.ar.1.ad 1
Opinio auicẽ.q. ſpẽs rerũ ſenſibiliũ ſpẽs intelligibiles præexiſtunt in intellectibus ſeparatis,a quorũ primo deriuantur in ſequentes uſq; ad ultimum ſeparatũq; uocat intellectum agentẽ a quo ſpecies influuntur in animas noſtras,q.84.ar.4
Opinio Aug. & aliorum diuerſa, an perſona diuina mitti poſſit ab alia,quàm ab ea a qua procedit,q.43.ar.8.
Opinio Auguſtini & aliorum diuerſa in exponẽdo hoc quod dicitur, fiat firmamentum, factum eſt, & fecit Deus firmamentum,q.74.ar.3.ad 5
Opinio Aug. & aliorũ doctorũ de lucis productione,q.67.ar.4.
Opinio Auguſtini & aliorum doctorum de plantarum productione tertia die,q.69.ar.2
Opinio Auguſtini & aliorum doctorum quid nomine terræ intelligitur,cum dicitur,terra erat inanis &c.q.66.ar.1. ad 1.
Opinio Auguſtini & aliorum ſanctorum de congregatione aquarum tertia die,q.69.ar.1
Opinio Auguſtini & aliorum ſanctorum de corporis & animæ productione hominis,q.91.ar.4.ad 5
Opinio Auguſtini & aliorum ſanctorum diuerſa , quõ materia formationem præceſſerit natura & duratione,q.69.ar.1.
Opinio Auguſtini & aliorum ſanctorum diuerſa de numero & unitate dierum productionis rerum,q.74.ar.2
Opinio Auguſtini & aliorum ſanctorum q. piſces & aues quinta die aquarum natura potentialiter produxit, alij uero ſancti quòd actu produxit,q.71.ar.1
Opinio Auguſtini & Gregorij de cognitione animæ ſeparatæ eorum quæ fiunt in hac uita,q.89.ar.8
Opinio Auguſtini & Origenis de animæ pductione,q.90. ar.4
Opinio Auguſtini,Chryſoſtomi,Bedæ,Strabi,& Damaſceni,de cœlo prima die producto,q.68.ar.1 ad 1
Opinio Auguſtini quòd anima alienata a ſenſibus ex ſui natura non habet,ut poſſit futura cognoſcere,q.86.ar.4.ad 2
Opinio Auguſtini quòd ſex dies productionis rerum intelligit unam diem,ſ.cognitionem angelicam ſex rerum generibus præſentatam,q.58.ar.6
Opinio Baſilij, Bedæ, & Strabi de ratione poſitionis cœli empyrei,q.63.ar.3
Opinio Baſilij,& Chryſoſtomi diuerſa de unitate & pluralitate cœlorum,q.68.ar.4
Opinio Baſilij,& Origenis diuerſa de aquis quæ ſunt ſupra firmamentum,cuius ſint naturæ,q.68.ar.2
Opinio Baſilij quòd piſces carent memoria,q.72.ar.1.ad 1
Opinio Baſilij q. prima fuerũt lux & tenebræ p emiſſionem & cõtractionẽ luminis & nõ p motum, quæſt.67.ar.4.ad 3.
Opinio Dauid de diuinando,qui poſuit Deum primam materiam & aliorum ponẽtium ipſum principium formale omnium,& animam mundi,q.3.ar.8
Opinio de cauſa efficiente,quòd terra ſit diſcooperta aquis,q.69.ar.1.ad 4
Opinio de imagine, quòd attenditur ſecundum plura indiuidua & non ſecundum unum,q.93.ar.6.ad 2
Opinio Demo. & aliorum antiquorum ſubtrahentiũ curſum rerũ naturalium a diuina prouidentia , attribuentes ipſum neceſſitati materiæ,q.22.ar.2.ad 3.
Opinio Democrıti & Epicuri ponentiũ mundum a caſu factũ & ſolum incorruptibilium prouidentiam eſſe,q.22.ar.2
Opinio Democriti & Platonis de intellectiua & ſenſitiua cognitione:& potius Ariſtotelis,q.84. ar.6.
Opinio Democriti ponentis hunc mundum ex concurſu athomorum factum & alios infinitos,q.47.ar.3
Opinio Democriti ponentis ſolam cauſam materialem: ſecundum quam diſtinctio rerum prouenit a caſu ſecundum motum materiæ,q.47.ar.1
Opinio Democriti quòd actio fiat per effluxum athomorum a corpore agente,& paſſio per receptionem eorũdem in poris corporis patientis,q.115.ar.1
Opinio de temporis & æternitatis differentia,q.10.ar.4
Opinio de temporis unitate diuerſa. prima q. tempus eſt unũ omniũ temporalium propter hoc q. eſt unus numerus omnium numeratorum. ſecunda quòd tempus eſt unum ratione unitatis æternitatis. tertia quòd tempus eſt unum ratione materiæ primæ,quæ eſt primum ſubiectum motus cuius tempus eſt menſura,q.10.ar.6
Opinio Dionyſij & Gregorij diuerſa de numero aſſiſtentium & miniſtrantium angelorum,q.112.ar.1.ad 2
Opinio Dionyſij quòd ſubſtantiæ ſpirituales quodam ordine & gradu proceſſerunt a Deo: & Origenis quòd proceſſerunt a Deo in quadam æqualitate,q.10.ar.6
Opinio diuerſa,an angeli fuerint creati in gratia, q. 62.ar.3
Opinio diuerſa de aſſumptione beatorum ad ordines angelorum,q.108.ar.8
Opinio diuerſa de attingentia paradiſi terreſtris ad lunarẽ circulum,q.102.ar.1.ad 1
Opinio diuerſa de effectu luminis circa medium & colores,q.70.ar.3.ad 2
Opinio diuerſa de eſſe luminis cuius naturæ ſit, prima q. non habet eſſe naturale: ſed intentionale. ſecunda quòd in ſolis forma ſubſtantialis,q.67.ar.3
Opinio diuerſa de unitate & pluralitate æui, & ſubſtantiarum ſeparatarum productione,q.10.ar.6
Opinio diuerſa de æui, temporis, & æternitatis differentia, quæſtio.10.artic.5
Opinio diuerſa de fati mobilitate,& immobilitate,q.116.ar.3
Opinio diuerſa de forma embrionis uſque ad finem generationis,q.118.ar.2.ad 2
Opinio diuerſa de luce primo die producta ante ſolis formationem,q.67.ar.4.ad 2
Opinio diuerſa de mundi æternitate. prima q. ſubſtantia mundi non ſit a Deo. ſecunda q. mundus eſt æternus & tamẽ factus a Deo: non tñ habet initium temporis,q.46.ar.1.ad 1.
Opinio diuerſa de præexiſtentia formarum in materia: & q. fiunt ab agente ſeparato,q.45.ar.8
Opinio diuerſa de quo ordine fuit diabolus, & de quibus ordinibus ceciderunt:& de quibus non,q.63.ar.9.ad 3
Opinio diuerſa de deductione fortuitorum & caſualium in aliquam ſuperiorem cauſam,q.116.ar.1
Opinio diuerſa de ſignificatione huius nõis pſona , an ſignificet eſſentiã uel relationẽ in recto uel in obliquo,q.29.art.4.
Opinio diuerſa de ſubiecto huius ſcientiæ, quæ ſumitur ex diuerſitate eorum quæ in ſcientia tractantur,q.1.ar.7
Opinio diuerſa de ſuppoſitione huius nominis Deus , an ſupponat pro eſſentia & perſona,q.39.ar.4
Opinio diuerſa de tempore & principio cuſtodiæ angelorum quæſt.113.art.5
Opinio diuerſa de tentatione diaboli ſemel a bono ſuperati, an redeat ad eum tentandum,q.114.ar.5
Opinio diuerſa huius quod dicitur , pater & filius diligunt ſe Spiritu ſancto,q.37.ar.2
Opinio diuerſa , quare Spiritusſanctus non dicitur imago patris, ſicut filius: quod græci conceſſerunt,q.35.ar.2
Opinio diuerſa quòd ſit intellectus paſſiuus,q.79.ar.2.ad 2
Opinio diuerſa quòd angeli & animæ ſunt eiuſdem ſpeciei. ſecunda q. ſolum angeli præter animas tertia quòd ſoli angeli unius hierarchiæ,q.50.ar.4
Opinio diuerſa quòd beatitudo ſanctorum & pœna Dæmonũ & animarum habent differri uſque ad diem iudicij, q. 64. artic.4.ad 3
Opinio diuerſa q. Deus cognoſcit ſingularia per cauſas uniuerſales, uel applicando rationes uniuerſales ad particulares effectus,q.14.ar.11
Opinio diuerſa quòd Deus produxit res de neceſſitate q6. 104 articul.3
Opinio diuerſa quòd hoc antecedens, Deus ſciuit hoc contingens futurum,non eſt neceſſarium,ſed contingens , q6. 54. artic.13.ad 1
Opinio diuerſa de creatione hominis,q.95.ar.1

Opinio

Opinio diuerſa quomodo perſona eſt nomen commune prædicabile,q.30. ar.4
Opinio diuerſa quomodo terra aquis fuerit cooperta, q.69.ar.1.ad 2.& 4
Opinio doctorum de informitate materiæ, q.66.ar.1
Opinio doctorum de quatuor coæuorũ productione ſiue creatione,q.66.ar.4
Opinio doctorum quòd angeli ſimul fuerunt creati cum creatura corporali,q.61.ar.3.
Opinio doctorum quòd angeli ſuperiores mittuntur ex aliqua Dei diſpenſatione,q.112.ar.2
Opinio Egyptiorum quòd diuina prædeſtinatione mutari poſſet quibuſdam ſacrificijs,q.23.ar.8
Opinio Eunomij qui dixit filium patri nõ eſſe ſimilem , q.42.art.1.ad 2.
Opinio Empedoclis,Platonis , & aliorũ antiquorum de cognitione animæ, & quid ſit ſecundum eſſentiam,q.84.ar.2
Opinio Empe. quòd firmamentum ſit ex elementis compoſitum,q.68.ar.1.
Opinio Heracliti quòd nulla de rebus naturalibus cognitio haberi poteſt,q.84.ar.1
Opinio Gentilium qui dicebant homines in Deos transferri, vt Iouem vel Mercurium,q.13.ar.9.ad 2.
Opinio Gilberti porretani q. hæc eſt falſa , Deus eſt Trinitas,q.39.ar.4.ad 1
Opinio Gilberti quòd proprietates in diuinis ſunt aſſiſtẽtes,ſiue extrinſecus affixæ,q.28.ar.2
Opinio Græcorum de proceſſione Spiritusſancti,q.36.ar.2
Opinio Gregorij nazanzeni,& doctorum Græcorum q. creatura ſpiritualis ante corporalem facta fuerit,q.61.ar.3.ad 1.
Opinio Gregorij niſſeni quòd non fuiſſet in ſtatu innocentiæ generatio per coitum,q.98.ar.2.
Opinio Iacobi & aliorum Syriorum ponentium duas animas in vno homine,vnam,qua animatur corpus & immiſtã ſanguini,& aliam ſpiritualem quæ rationi miniſtrat, q.76.art.3.arg contra.
Opinio magiſtri,Auicennæ, & aliorum quòd potentia creãdi, etiam poteſt creaturis communicari,q.45.ar.5
Opinio magiſtri & aliorum diuerſa,an termini numerales ponant aliquid in diuinis,q.30.ar.3
Opinio manicheorum q. Deus eſt q̃dam lux corporea,& aliam dixerunt partem illius lucis corpori alligatam,q.50 ar.1
Opinio manicheorum quòd Deus veteris teſtamenti, Deus tenebrarum erat,q.66.ar.3
Opinio manicheorũ quòd ſpiritualia & incorporalia diuinæ poteſtati ſubiecta ſunt, ſed corporalia poteſtati cõtrarij principij eſſe ſubiecta,q.8.ar.3
Opinio negantium angelos eſſe , nõ diſtinguẽtes inter ſenſum & intellectum,q.50.ar.1
Opinio negantium prouidentiam & gubernationem : ſed omnia fortuita eſſe & euenire,q.103.ar.1
Opinio negans relationem eſſe rem naturæ : ſed rationis tantum,q.13.ar.7.
Opinio neſtorianorum quòd Spiritusſanctus non procedat a filio,q.36.ar 2. ad 3
Opinio nominalium antiquorum q. eſt idẽ enunciabile, Chriſtum naſci,eſſe naſciturum,& eſſe natum, q.14.art.15.ad 3
Opinio origenis,Pelagianorum,& aliorum de cauſa prædeſtinationis,q.23.ar.5
Opinio origenis ponentis omnia in principio æqualia eſſe creata a Deo,q.47.ar.2
Opinio orige.quòd angeli & animæ ſunt eiuſdem ſpeciei , q.75.artic.7.
Opinio orig. quòd animæ hominis accidit corpori vniri,ideo poſuit eam ſimul cũ angelica principio eſſe creatam, q.118.artic.3.
Opinio orige.quòd natura corporalis eſt producta in pœnam ſpiritualis,q.65.ar.2.
Opinio origenis q. nulla ſit ſubſtãtia incorporea niſi unita corpori,præter Deum,q.51.ar.1.ad 1.
Opinio origenis quòd omnis voluntas creaturæ poteſt flecti in bonum & in malum,præter animam Chriſti, q.64.ar.2.
Opinio Peripateticorum quòd dæmones non ſunt ſed ea quę dæmonibus attribuuntur per artem necromantiæ ſiunt virtute corporum cæleſtium,q.115.ar.5.
Opinio Philoſophi quòd motor inferioris cæli non poſſet mouere cœlum ſuperius,q.117.ar.4.ad 1
Opinio Pythagoræ & Leucippi qui primo principio non attribuunt optimum & perfectum,q.4.ar.1
Opinio Pythagoræ , Platonis , & Auicennæ de additione vnius ſupra eos,q.11.ar.1.ad 1.
Opinio Pythagoricorũ qui ponebant malũ quandã eſſe naturã,ideo bonum & malũ genera eſſe ponebãt, q.48.art.1.ad 1
Opinio platonicorum materiam non diſtinguentes a priuatione,dicebant materiam eſſe ens,q.11 ar.1.ad 1.
Opinio platonicorum Origen.Hieronymi , Aug. Baſilij,& Damaſceni, an corpora cæleſtia ſint animata,q.70.ar.3
Opinio doctorũ huius quod dicitur: In principio creauit Deus cœlum & terram &c.in exponendo diuerſimode, q. 67.ar.4
Opinio platonicorum quòd anima corruptibili corpori vniri p corpus corruptibile ſibi naturaliter vnitum: quidam , quòd mediante ſpiritu corporeo : alij vero mediante luce quam corpus ponebant,q.76.ar.7
Opinio platonicorum quòd anima vnitur corpori vt motor, ſolum per contactum virtutis,q.70.ar 3
Opinio platonicorum quòd dæmones ſunt animalia corpore aerea animo paſſiua,q.115.ar.5
Opinio platonicorũ, q. quãto aliqua ſunt vni principio primo ppinquiora tãto ſunt minoris multitudinis,q 112.ar.4.ad 2
Opinio platonicorum q. ſciẽtia ineſt a principio animabus noſtris per participationẽ formarum ſeparatarum , q.117.ar.1
Opinio platonis Ariſt. Aui,& Sanctorum de pũdentia ſubſtantiarum ſeparatarum ſuper corporalia,q.110.ar.1.ad 3
Opinio platonis de dijs & dæmonibus q. omnes dij erant boni, ſed dæmonum quidam boni,& quidam mali,q.63.ar.7
Opinio platonis de indiuiduorũ denominatione ab ideis eas participando,q.6.ar.4
Opinio platonis de triplici pũidentia quã ponebat , q. 22.ar.3
Opinio platonis,& Ariſtotelis comparantium intellectũ agentem ad lumen,& ad Solem,q.79. ar.4
Opinio platonis & antiquorum,quòd omnia corpora ſunt de natura quatuor elementorum : & quæ ſuperiora ſunt incorruptibilia,ſit a principio immateriali,q.65.ar.2
Opinio platonis & Auer.de mõ acquirendi ſcientiã,q.117.ar.1
Opinio platonis & Auicebron quòd agentia corporalia agunt ſecundum formas accidẽtales ad formã ſubſtantialem , ſed introductio formæ eſt a principio immateriali , q.115.art.1
Opinio platonis & Aui. cognitionis noſtræ per effluxũ ſpecierum a ſubſtantijs ſeparatis in intellectũ noſtrum, q.84.ar.4
Opinio platonis & Auicẽnæ de formarum deriuatione a ſubſtantijs ſpiritualibus,q.65.ar.4
Opinio platonis ponentis diuerſas animas in vno corpore ſecundum organa diſtinctas,q.76.ar.3.
Opinio platonis,quòd accidit animam intelligere per conuerſionem ad phantaſmata,vt vnitam corpori,q.89.ar.1
Opinio platonis , quòd corpora cœleſtia Deos exiſtimabat ex elementis compoſita,q.50 ar.5.ad 2
Opinio platonis , quòd eadem ſunt principia cognoſcendi & eſſendi,q.85.ar.3.ad 4
Opinio platonis , q. ex immutatione organi a ſenſibilibus aſſe excitatur, vt in ſe formet ſpecies rerũ ſenſibilium,q.84.ar.6
Opinio platonis,quòd firmamentũ ſit de natura quatuor elementorum,nõ ex uniuerſis compoſitum , ſed quaſi ſimplex elementum,q.78.ar.1
Opinio platonis quòd homo ſit anima intellectiua,q.76.art.1
Opinio platonis quòd intellectus noſter naturaliter eſt plenus omnibus ſpeciebus intelligibilibus,q.84.ar.3
Opinio platonis q. numerus ſubſtantiarum ſeparatarum accipitur ſecundum numerum ſpecierum ſenſibilium, q.50.ar. 3
Opinio platonis quòd obiectum intellectus noſtri ſunt ideæ ſeparatæ:& quòd non intelligimus abſtrahendo, ſed magis abſtracta participando,q.87.ar.1
Opinio platonis quòd ſcientiæ & diffinitiones ſunt de ideis,& non de corporalibus rebus,q.84. ar.1.
Opinio platonis q. ſicut intelligere cõuenit animæ ſecundum ſeipſam,ita & ſentire:quod Ariſt.dicit eſſe cõiũcti, q.75.ar.3
Opinio platonis quòd ſubſtantiæ ſeparatæ ſunt obiecta intellectus noſtri:& primo intellectæ a nobis,q.88. ar.1
Opinio platonis de vi imaginatiua,q.64.ar.6.ad 2.
Opinio platonis quòd vniuerſalia priora ſunt ſingularibus, q.85.ar.3.ad 1.
Opinio ponentiũ animam ſenſitiuam non generari, ſed creari,q.118.ar.1
Opinio ponentium duo principia vnum bonorum , & aliud malorum,q.49.ar.3
Opinio ponentium in diuinis hierarchiam , quam ſupercœleſtem,vocant,q.108.ar.1
Opinio ponentiũ nullam virtutem creatam in rebus operari, ſed quòd ſolus Deus omnia in mente operatur, q.105.art.5
Opinio Porphirij q. diſcernebat a dæmonibus angelos, ut dæmonũ aerea loca eſſent,etherea vero angelorum,q. 66 ar.3.
Opinio Porphirij q. dæmones ſunt naturaliter fallaces : & q. ſunt animalia habentia naturam ſenſitiuam, q.63.ar.4.ad 1
Opinio Præpoſitiui negãtis pprietates pſonales,& notiones in

diuinis,

diuinis,& ſicut pater uno mō ſe hēt ad creaturas:ita vna relatione refertur ad filium,& ad ſpiritum ſanctum,q.32.ar.2
Opinio Præpoſitiui q vtraque iſtarum eſt falſa, ſcilicet, Deus genuit Deum,qui eſt Deus pater, & genuit Deum, qui non eſt Deus pater,q.36.ar.4.ad 5
Opinio Ptolomei quod luminaria habent motum ſeorſum a motu ſphærarum,q.70.ar.1. ad 3
Opinio quod Adam ante peccatum falſo decipi poterat reſpectu eorum quorum ſcientiam non habebat, q.94.ar.4
Opinio quod Adam non fuit creatus in gratia, ſed tamen ante peccatum ſibi gratia collata fuit, q.95.ar.1
Opinio quod aliqua regio infinities fuit habitabilis,& inhabitabilis,& artes corruptæ & inuentæ,q. 46.ar.2.ad 4.
Opinio quod alius ordo rerum vel aliæ res effluere nō poſſunt a Deo niſi ſicut nunc eſt , quaſi ex neceſſitate naturæ Deus agat,q.25.art.5
Opinio quod angeli cauſant animas rationales, ſecundum q diuina virtute operantur,q.90.ar.3
Opinio quod angeli & dæmones habent corpora ſibi naturaliter vnita,q.51.ar.5.ad 1
Opinio quod angeli non aſſumunt corpora,ſed eorum apparitiones in viſione propheticæ contigiſſe, ſcilicet ſecundum imaginationem,q.51.ar.2
Opinio quod angeli peccare potuerunt in primo inſtanti ſuæ creationis:ſed non peccauerunt,q. 63.ar.5
Opinio quod angeli quo ad præmium accidentale mereri poſſunt,q.62.ar.9.ad 3
Opinio quod angeli ſuam beatitudinem non merentur p gratiam præuenientem, ſed per ea quæ in diuinis miſterijs operantur iam beati,q. 62.ar.4.
Opinio quod angelus cognitionem ſingularium non habet niſi in cauſis vniuerſalibus , ad quas omnes effectus particulares reducuntur,q.57.ar.2
Opinio q angelus ſit indiuiſibilis ſicut punctus,q.52.ar.2
Opinio quod anima habeat per ſe ſpeciem & naturam completam,& non vniatur corpori vt forma, q.90.ar.4
Opinio quod anima ſeparata cognoſcat ſingularia per abſtractionem a ſenſibilibus,q.89.ar.7
Opinio q aīa ſit cōpoſita ex quadā materia & forma,q.75.ar.6
Opinio quod anima ſit compoſita ex quadam materia ſpirituali,q.90.ar.2.ad 1
Opinio quod animam,Deus non de nihilo, ſed de ſeipſo fecit, q.90.ar.1.arg.contra.
Opinio quod animalia ferocia in ſtatu innocētiæ fuiſſent manſueta circa hominem & circa alia animalia,q.96.ar.1.ad 2
Opinio quod animæ ſeparatæ poſt determinata temporū curricula iterum ad corpora redeunt,q. 46.ar.2.ad 8
Opinio quod aquæ vaporabiliter reſolutæ eleuentur ſupra cælum ſydereum,q.68.ar.2
Opinio q caro ſecundū ſpeciē eſt q primo accipit ſpeciem , & hæc ſemper manet:caro autem ſecundum materiam, quæ ex alimento generatur,non ſemper manet,q.119.ar.1.ad 2
Opinio quod cælum & materia per generationem ſunt producta,q.46.ar.1.ad 3
Opinio quod corporalia a Deo creata ſunt mediantibus angelis,q.46.ar.3
Opinio quod corpori hominis prius tempore formato anima infuſa fuit,q.91.ar.4.ad 3
Opinio quod corpus mulieris per multiplicationem materiæ formatum fuit, ſine alterius materiæ additione ſimiliter & quinque panes,q.92.ar.3.ad 1
Opinio quod corpus naturale rarefieri poteſt in infinitum,eo quod corpus diuiſibile ſit in infinitum,q.68.ar.2
Opinio q corruptio corpore , corrumpitur anima,q.46.ar.2.ad 8
Opinio quod cum dicitur,formauit Deus hominem:intelligitur productio corporis,& animæ ſimul,ſed cū dicitur, ſpirauit in faciem eius:intelligitur de ſpiritu ſancto,q.91.ar.4.ad 3
Opinio q de libro vitæ nemo ſecundum ueritatem poteſt deleri,ſed ſolum ſecundum hominum opinionem,q.24.ar.3
Opinio q dæmones ſunt animæ defunctorū, q.18.ar.108.ad 3
Opinio quod deus dixit angelis: faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram,q.91.ar.4.ad 2
Opinio quod Deus,licet nolit mala : vult tamen mala fieri uel eſſe,q.19.ar.9.ad 1
Opinio quod Deus res in eſſe produxit , agendo de neceſſitate naturæ,q.104.ar.3
Opinio q diabolus fuit malus in primo inſtanti ſuæ creationis, non p naturā,ſed per peccatum propriæ uoluntatis,q.63.ar.4
Opinio quod diffinitio perſonæ poſita a Boetio non eſt diffinitio perſonæ,ſecundum quod perſonam in Deo dicimus, q.29.ar.3.ad 4
Opinio quod diuina prouidētia omnibus rebus neceſſitatem imponat,quæſt 22.articu.4
Opinio quod ſunt duo creationis principia , ſcilicet bonorum, & aliud malorum,q.45.ar.6
Opinio q ea quæ Deus producit per cauſas neceſſarias, ſunt, neceſſaria,& quæ per cauſas contingentes , ſunt contingentia,rationem ex cauſis medijs aſſumens,q.19.ar.8
Opinio quod forma ſolum ſit ſpecies naturalis : & quod materia non ſit pars ſpeciei,q.85.ar.1.ad 2.
Opinio quod formæ materiales a formis immaterialibus deriuentur,q.91.ar.2
Opinio quod habilitatis ſubiecti diminutio ſecundum proportionem fiat,ſicut in quantitatibus continuis per ſubtractionem proportionaliter,q.48.ar. 4.ad 3
Opinio quod habitus & ſpecies intelligibiles non ſunt in intellectu poſſibili:ſed in uiribus ſenſitiuis:nec ſpecies conſeruātur in intellectu poſſibili,q.89.ar.3
Opinio quod hoc nomen Deus non habeat naturalem ſuppoſitionem pro perſona,q.39.ar.4.ad 2
Opinio quod homines nullo modo transferri poſſunt ad ordines angelorum,q.108.ar.8
Opinio quod hominis & iumenti ſit idem proceſſus , & idem interitus,& æqua vtriuſque conditio,q.75.ar. 6.arg.1
Opinio quod hominis eſt talis voluntas:qualem inducit pater Deorum uirorumque,q.113.ar.4
Opinio quod hominis ultima fælicitas in ſubſtantiarum ſeparatarum cognitione conſiſtat,q.89.ar.2.arg.3
Opinio quod homo factus ſit ſolum ad imaginem filij,& non patris,q.93.ar.5.ad 4
Opinio quod innaſcibilitas duo dicit, ſcilicet non eſſe ab alio, & aliorum eſſe principium:vel importat uniuerſalem authoritatem,& non negationem,q.33.ar.4.ad 1
Opinio quod iſta eſt concedenda : Deus genuit alium Deum, q.39.art.4.ad 4
Opinio q in ſtatu innocentiæ non fuiſſet ſuperfluitatū emiſſio,q.97.ar.3.ad 4
Opinio quod intellectus agens ſit ſubſtātia ſeparata , q.67.ar.4
Opinio quod materiæ ſignatæ quæ a principio fuit ſub forma Adæ,quicquid præter id quod ex primo parentem poſteris deriuatur,additum fuerit : non pertinet ad ueritatē humanæ naturæ,q.119.ar.1.
Opinio quod mens ſemper meminit, ſemper intelligit,& ſemper amat,q.93.ar.7.ad 4.
Opinio q mobilia ſunt æterna,ſed non motus, q.46.art.1.ad 5
Opinio quod motus angeli dū mouetur de loco ad locum, eſt in inſtanti,q.53.ar.3
Opinio quod motus corporū cæleſtium eſt a principio intrinſeco,q.18.ar.1.ad 1.
Opinio quod mulier ſolum fuerit facta in adiutorium generationis viri,& non alicuius alterius operis, q.92.ar.1
Opinio quod mundus ſemper fuerit , & tempus non habuiſſe principium,q.46.ar.3.
Opinio quod nomen dictum de Deo,& creaturis pure æquiuoce dicitur,q.13.ar.5
Opinio q nullus intellectus Dei eſſentiā poſſit videre,q.12.ar.1
Opinio quod numerus prædeſtinatorum eſt certus formaliter,ſed non materialiter,q.23.ar.7.
Opinio q numerus ſecundum propriam numeri rationē ponitur in Deo:& non ſecundum rationē ſui generis.q.30.ar.3
Opinio quod omne ens eſt corpus, & quod nulla ſit ſpiritualis ſubſtantia niſi corpori vnita,& quod Deus eſt anima mundi,q.51.ar.1.ad 1.
Opinio quod omnia ſunt diuinæ poteſtati ſubiecta:non tamē diuinam prouidentiam uſque ad iſta inferiora ſe extendere credebant,q.8.ar.3
Opinio q ordo uniuerſi a Deo proprie nō eſt intentus , ſed per accidens proueniēs,ſecundū ſucceſſionem agentium,q.15.ar.2
Opinio quod pater,& filius ſunt duo ſpiratores, ſicut duo ſpirantes,q.36.ar.4.ad 7
Opinio quod pater non uoluntate concomitante genuit filiū, ſed ſolum natura,q.41.ar.2.ad 1.
Opinio quod perſonæ diuinæ nō diſtinguuntur relationibus, ſed per originem:relationes autem ſolum manifeſtant hypoſtaſum diſtinctiones,q.40.ar.2
Opinio q plato poſuit materiam nō eſſe creatā,q.15.ar.3.ad 3.
Opinio quod potentia diuina ad hunc curſum rerum determinatur propter ordinem ſapientiæ & iuſtitiæ diuinæ : ſine quo Deus non operatur,q.25.ar.5
Opinio quod potentia generandi in diuinis relationem ſignificat,q.41.art.5
Opinio quod potentiæ animæ non diſtinguuntur ab eius eſſentia,q.77.ar.1
Opinio quod potentiæ cognoſcitiuæ in nobis non cognoſcūt, niſi proprias paſſiones ſiue ſpecies.q.85.ar.2.
Opinio quod potentiæ ſenſitiuæ corrupto corpore,remanēt in anima ſeparata,& actus earum,q.77.ar.1.
Opinio quod proprietates in diuinis ſunt perſonæ,non autem in perſonis niſi ſecundum modum loquendi,q.40.ar.1
Opinio quod pueri in ſtatu innocētiæ non fuiſſent nati cū iuſtitia gratuita quæ eſt principium merendi,q. 100.ar. 1.ad 2.
Opinio quod quæcunque alicui nociua ſecundum naturam mala ſunt,q.65.ar.1.ad 5.
Opinio de quinta eſſentia,q.91.ar.1.ad 2
Opinio quod relatio diuina non ſit ſubſiſtens perſona neq; perſonam ſignificans,q.33.ar.2.ad 1.
Opinio quod reſiſtere tentationi non fuiſſet primo homini meritorium,q.95.ar.4.ad 3
Opinio quod res gradatim proceſſerūt à deo,ita quod deus primam produxit creaturarum,& ſecunda produxit aliā,& ſic conſequenter vſque ad creaturam,q.65.ar.3
Opinio quod ſcientia uiſionis quæ eſt eorum quæ ſunt,vel fuerunt,vel erunt:non eſſet infinitorum,q.14.ar.12.
Opinio quod ſola forma ſit de ratione ſpeciei & non materia ſed quod ſit pars indiuidui,q.75.ar.4
Opinio quod ſpiritus ſanctus non datur,ſed eius dona tantum q.43.ar.3.arg.1
Opinio quod ſubſtantia in diffinitione perſonæ ponitur , pro ſubſtantia prima,q.29.ar.1.ad 2.
Opinio quod ſuperfluæ ſunt orationes , uel quicquid boni fiat ad vitam æternam ſiue ſalutem conſequendam,q.23.ar.8.
Opinio quod tantum vna anima remanet corruptis corporibus,q.46.ar. 2.ad 8.
Opinio quod virgines ſolum vel perfecti ad angelorū ordines aſſumuntur,alij uero ſuum ordinem conſtituunt,q. 108.ar.8.
Opinio quorundam de inſtanti lapſus primi angeli,q.63.ar.6
Opinio quorundā Hereticorū q deus rerum eſt creator ſed materiā à diabolo eſſe formatā,& p ſpēs eſſe diſtinctā,q.65.ar.4
Opinio quorundam philoſophorum diuerſa, circa diſtinctionem & numerum ſenſuum exteriorum,q.78.ar.3
Opinio quorūdā quod angelus naturali dilectione diligat deū plus quàm ſe amore concupiſcentiæ,q.60.ar.5
Opinio quorundam quod anima hominis eſt pars animæ mūdi,q.90.ar.1
Opinio quorundam quod hæc eſt impropria , Pater & Filius ſunt vnum principium Spiritusſancti,q.36.ar.4.
Opinio quorundam quod hæc inferiora corruptibilia,vel etiā ſingularia,aut humana res,nō gubernentur à deo, q. 103.ar.5.
Opinio quorundam quod neceſſarium non habet cauſam, q. 44.ar.1.ad 2.
Opinio quorundam quod omnia quæ ſunt in tempore,ab æterno ſunt à deo præcognita ea ratione,quia habet apud ſe rationes præxiſtentes,q. 14.ar.13
Opinio quorundam quod ſynderesis ſit potentia ratione altior & quorundam quod ſit ipſa ratio,q.79.ar.12
Opinio quorundam quod ſtellæ & planetæ & ſingulæ partes mundi eſſent dij quos colebant,q.11.ar.4.ad 3
Opinio quorundam quod verum & falſum non contrariè,ſed contradictoriè opponantur,q.17.ar.4.
Opinio quorūdam q viſibilia ſunt a malo principio,q.65.ar.1
Opinio Rabbi moyſi & aliorum diuerſa quid ſignificent nomina abſoluta,quæ affirmatiuè dicuntur de deo,q.13.ar.2.
Opinio Rabbi moyſi q ſubſtantiæ immateriales multiplicentur ſecundum numerum motuum,vel corporum cæleſtiū, & quod homines & virtutes rerum naturalium angeli dicantur,q.50.ar.3
Opinio Saduceorum quod non ſint ſpiritus,q.50.ar.1.
Opinio Valentini ponentis diuerſum modū priuationis, ſecundum quam ponebat verbum dei natum,q.34.ar.2.ad 1
Opinio Varronis quod de⁹ eſt anima mundi,omnia gubernās q.90.ar.1
Oppoſita & diuerſa in ſe,habent in cauſa æquiuoca vnitatem q.4.ar.2.ad 1
Ordinare res in finē,eius eſt cuius eſt ipſas pducere.q.103.ar.1
Ordinatur aliquid ad alterum dupliciter,vel accipiēdo, vel cōmunicando,q 107.ar.5
Ordinem cauſæ particularis aliquid poteſt exire, ſed non eſt cauſa uniuerſalis,q.22.ar.2.ad 1
Ordines angelorū & hominum penes dona naturalia & gratuita diſtinguūt,hominū vero penes gratuita ſolū,q.108.ar.4
Ordines angelorum penes diuerſos actus & officia diſtinguūtur in qualibet hierarchia, q.108.ar.2
Ordinum angelorum nomina ab ipſorum proprietatibus imponuntur,quas ipſa nomina ſignificant,q.108.ar.5
Ordo actionis qui tollitur per culpam eſt perfectius bonū agentis,quàm bonum quod tollitur per pœnam, quod eſt perfectio prima,q.48.ar.6.ad 1.
Ordo cauſarum quomodo a deo poteſt prætermitti quomodo non in productione alicuius rei,q. 105.ar.6
Ordo illuminationis inferiorum angelorum a ſuperioribus nunquam prætermittitur a deo,q.106.ar.3
Ordo naturæ dupliciter diſtinguitur, ſcilicet via generationis, & uia perfectionis,q.85.ar.3.ad 1
Ordo naturæ [illegible] originis in cōmuni ſignificationem autem in ſpeciali & quomodo,q.42.ar.3.ad 1
Ordo naturæ propter gratiæ manifeſtationem aliquando prætermittitur a deo,q.113.ar.2
Ordo originis duplex deo attribuitur,ſcilicet quo perſona eſt a perſona,& quo creatura eſt à deo,q.41.ar.1.ad 1
Ordo originis in diuinis eſt quo unum eſt ab altero ſine priori & poſteriori,q.42.ar.3
Ordo vniuerſi eſt quod à deo principaliter intendit,q.15.ar.2
Ordo vniuerſi qui apparet tam in reb⁹ naturalibus quam voluntarijs dei iuſtitiam demonſtrat. q.21.ar.1
Organa ſenſuum quomodo diſponantur,q.91.ar.3.ad 3.
Origines ſolū diſtinctiōe terminorū diſtinguunt.q.36.a.2.ad 7
Origo ſola indiſtincta manet relatione , remoto motu ab actu notionali,q.41.ar.1.ad 2
PATIENDI triplex eſt modus,ſcilicet proprie,minus proprie,& communiter q.79.ar.2
Paradiſus terreſtris in parte dextra cæli poſitus eſt,q.102.ar.1
Partium adinuicem ad ipſum totum , & totius ad deum iō aſſignationis finis,q.65.ar.2
Pars compoſiti nulla poteſt eſſe prima in entibus:neque etiam materia & forma,q.3.ar.8
Partes corporeæ ratione actuum deo attribuūtur: vt oculus ratione viſus,q.3.ar.1. ad 3
Pars naturali inclinatione magis prætendit bonū totius quàm ſui ipſius,q.60.ar.5
Pars quælibet totius dicitur optima, ſecundum proportionem q.47.ar.2.ad 2
Pars quomodo dicitur aliquando eſſe totum,q.75.ar.4.ad 1
Pars ſecūdum eſſentiam poteſt eſſe tota in toto,& tota in qualibet parte ſuperficiei,ſed nō ſcdm quātitatem,q.8.a.2.ad 3
Partē eſſe vniuerſi deo nō conuenit.ſed angelo,q.61.ar.3.ad 2
Partes diffinitionis & diffinitum quomodo ſe habeant ad intellectum in ratione prioris,& poſterioris,q.85.ar.3.ad 3
Parti ſenſitiuæ ſicut eſt duplex operatio,ita intellectiuæ,q.85.ar.2.ad 3
Paſſiones animæ quædam ad bonum & quædam ad malū ordinantur,q.95.ar.2
Paſſiones animæ,ut amor,gaudium,& triſtitia,unde paſſiones dicantur,q.20.ar.1.ad 2
Paſſiones quaſdam deo attribuimus ſecundum effectum & nō affectum,q.21.ar.3
Paſſiones qdā repugnāt primo ſtatui & qdā nō,q.95.ar.3.ad 2
Paſſiones quæ ſunt in appetitu ſenſitiuo cum quadam ad concitatione,ſunt in appetitu intellectiuo abſq; animi concitatione,q.82.ar.5.ad 1
Paſſiones quomodo dicuntur eſſe in angelis,q.59.ar.4.ad 2
Paſſiones ſunt in dæmonibus ſecundum quod nomināt ſimplices actibus uoluntatis,q.64.ar.3
Paſſiua & mobilia diſtinguuntur ſecūdum diſtinctionem actiuorum & paſſiuorum,q.80.ar.2.
Pater dicitur principium totius deitatis:uel quia eam generando vel ſpirando communicat.vel quia omnibus diuinis perſonis eſt principium,q.39.ar.5.ad 6
Pater & filius rectius duo ſpirantes quàm duo ſpiratores dicuntur,q.36.ar.4.ad 7
Pater & filius ſunt vna ſapientia:ſed nunquam genuit pater, q.39.ar.7.ad 2
Pater & fil⁹ ſunt unū principiū,ſed qualiter,q.36.a.4.ad 4.& 5
Pater generando filium ſtante diſtinctione totam naturam filio communicauit,q.42.ar.3
Pater genuit filium uoluntate concomitante: & non ut dicit ſ[illegible] principij , q.41.ar.2
Pater omnis creaturæ deus multipliciter dicitur, q. 33.ar.3
Pater quare dicitur noſter:& ſpiritus dicitur noſter:& fil⁹ nō dicitur noſter,q.36.ar.1.ad 3
Patrem & filium & ſpiritum ſanctū:quare dicimus unū deū Sortem, Platonē & Ciceronē tres hoīes:& nō unū hoīem,q.39.ar.3
Patrem gnare filiū eſt neceſſarium:nō ſicut per eum coactū, uel finaliter:ſed abſolute:quod nō pōt nō eſſe,q.41.ar.2.ad 5
Paternitas creat,uel ſpirat quare non conceditur,q.32.ar.2. ad 3
Pati dupliciter dicitur,ſcilicet communiter pro quacunq; mutatione:ſic ſentire & intelligere paſſiones dicuntur ; & proprie ut eſt effectus actionis,q.97.ar.2.
Pati eſt propter diſtinctionem potentiæ,ab actu,q.25.ar.1.ad 2

Peccare

Universidad de Deusto Biblioteca

Peccare eſt declinare à rectitudine actus quam quis debet habere,q.63.ar.1.
Peccare eſt deficere a perfecta actione,q.25.ar.3.ad 2.
Peccata non omnia inſtinctu diaboli proueniunt: ſed arbitrij libertate,q.114.ar.3.ad 2.
Peccata omnia ſunt in dæmonibus,ſecundum reatum:& non ſecundum affectum,q.63.ar.2.
Peccati primi angeli pronitas vel motiuum ad peccãdum cauſa fuit,q.63 ar.7.
Peccatum eſt contra naturalem inclinationem,q.63.ar.9.
Peccatum mortale in actu liberi arbitrij dupliciter eſſe contingit.q.63.ar.1.ad 4.
Pœnitentis & innocentis reſpectu dilectionis dei comparatio ſecundum magis & minus,q.20.ar.4.ad 4
Perditio hominis non eſt imputanda negligentiæ angeli cuſtodientis,q.113.ar.1.ad 3.
Perfectio rei creatæ eſt triplex:prima ſcdm q in ſuo eſſe cõſtituitur. ſecunda, ut ei aliqua ſuperaddantur ad ſuam perfectam operationẽ,tertia,ut aliquid attingat ſicut finẽ,q.6 a.3
Perfectio rei eſt duplex,prima ſcilicet, forma totius,ſcda operatio,vel finis operationis.perfectio uero vltima vniuerſi eſt perfecta ſanctorum beatitudo,q.73.ar.1.
Perfectio rei non ex quacunque re ad quam inclinatur dependet ſed ſolum ex ſuperiori,q.59.ar.3.ad 2.
Perfectio vniuerſi inæqualitatem requirit eſſe in rebus: vt oẽs perfectionem gradus impleatur: quarum rerum triplex eſt gradus,q.48.ar.2.
Perfectiones rerum perfectiori modo præexiſtunt in deo quàm in ipſis rebus, q. 4.ar.2.
Perfectionibus diuerſis creaturarũ ſicut reſpondet vnum ſimplex principium:ita diuerſis conceptionibus intellectus correſpondet vnum ſimplex fundamentum,q.13.ar.4.
Perfectionis ſecũdum naturam numero,vel magnitudine alia excedunt,q.50.ar.3.
Perfectius intelligens rerum naturas plura diſtinguit quam q minus perfecte.q.108.ar.3.
Permittit deus multa mala fieri p malos angelos & homines & quare non cohibet,q.109.ar.4.ad 2.
Per,præpoſitio multipliciter ſuũ caſuale determinat,q.36.a.3.
Per ſe nota poteſt dici aliqua propoſitio dupliciter,vno modo ſecundum ſe & quo ad nos.Alio modo,ſecundum ſe & non quo ad nos,q.2.ar.1.
Per ſe notum di aliquid dupliciter vel quia per nihil in eius notitiam deuenitur:vel quia nõ eſt cognoſcibile per accidens.q.87.ar.1.ad 1.
Perſona di aliquid grãmatice quod natura negatur, q.39.a.8.
Perſona diuina ab æterno proceſſit à principio:non tñ ab æterno proceſſit in mundum,q.43.ar.2.
Perſona & hypoſtaſis addunt ſuper eſſentiam principia indiuiduantia,q.29.ar.2.ad 3.
Perſona in diuinis ſignificat relationẽ per modum ſubſtantiæ q.29.ar.4.
Perſona non ſignificat eſſentiam vel materiam:ſed perſonalẽ proprietatem: ideo pluraliter prædicatur de patre & filio & ſpirituſancto. q.39.ar.3.ad 4.
Perſonas eſſe plures quàm tres in diuinis non eſt poſſibile quod quadrupliciter oſtenditur,q.41.ar.6.
Perſonarũ cognitio dupliciter ẽ nobis neceſſaria,q.32.a.1.ad 3
Perſonæ diuinæ conuenientius dicuntur vnius eſſentiæ quàm vnius naturæ,q.39.ar.2.ad 3.
Perſonæ diuinæ quare dicunt ſuppoſita,cum nulla ſit ibi ſuppoſitio,q.39.ar.1.ad 3.
Perſonæ diuinæ ſunt tres:& non poſſunt eſſe plures:quia duæ tantum ſunt origines,q.32.ar.1.
Perſonæ nomen deo non conuenit ſecundum nominis impoſitionẽ a quo imponit,ſed ad quod imponit,q.29.ar.3 ad 2.
Perſonis remotis,& angelis exiſtentibus deus ſolus diceret, uel ſolitarius,q.31.ar.3.ad 1.
Pertinentia ad perfectionem intellectus beati & eius naturalis deſiderij,q.12.ar.8.ad 4.
Poſſibile dupliciter dicitur,ſ. per reſpectum ad potentiam: & abſolute ex habitudine terminorum,q.25.ar.3.
Poſſibile dupliciter dicitur,ſcilicet ut opponitur neceſſario: & ut ſub neceſſario continetur,q.41.ar.4.ad 2.
Poſſibile tripliciter dicitur,ſcilicet ſecũdum potentiam paſſiuam materię:ſecundum potentiam actiuã dei:& ſecũdum habitudinem terminorum,ſecundum quod impoſſibili opponitur,q.46.ar.1.ad 1.
Poſita cauſa neceſſaria,non ſequitur effectus neceſſarius,q.19.ar.3.ad 4.
Poſuit deus hominem in paradiſo,ut operaretur & cuſtodiret illum:dupliciter exponitur,q.102.ar.3.
Potentia actiua fundatur in actu,nec contra ipſum diuiditur: quòd potentiæ paſſiuæ non conuenit,q.25.ar.1.ad 1.
Potentia actiua quæ reſpicit finem vniuerſalem mouet omnes actiuas potentias ſubordinatas q̃ reſpiciunt fines particulares,q.82.ar.4.
Potentia agentis vniuoci tota manifeſtatur in ſuo effectu,non autem æquiuoci.q.25.ar.2.ad 2.
Potentia creaturæ propter qd differt ab eius eſſentia,q.79.ar.1
Potentia dei manifeſtius cognoſcitur ex eo quòd produxit mũdum,quàm ſi fuiſſet ab æterno.q.46.ar.1.ad 6.
Potentia & actus,prius & poſterius,cauſa & cauſatum nõ ſunt in deo:ſed:vnum & ſimplex eſſe,q.3.art.7.
Potentia generandi in recto ſignificat naturam: & in obliquo relationem,q.41.ar.5.
Potentia generandi paſſiue eſt in filio,q.41.ar.6.ad 1.
Potentia generatiua in quolibet gñante eſt illud in quo genitum generanti ſimilatur,ſcilicet natura,q.41.ar.5.
Potentia in creaturis non eſt ad non eſſe:ſed in deo,qui poſtquã res fecit vt eſſent,ſic poteſt facere vt non ſint.q.9.ar.2.
Potentia in omni creatura diſtinguitur ab eſſe,q.54.ar.3.
Potentia ordinata ad actum accidentalem eſt accidens, & ad actum ſubſtantialem eſt ſubſtantia,q.77.ar.1.ad 1.
Potentia paſſiua quòd ſit in deo,non eſt poſſibile,q.3.ar.1.
Potentia vna & eadem eſt patris & filij,ſecundam qualitatem & perfectionem naturæ,q.42.ar.6.
Potentiarum diſtinctio eſt ſecundum formalem obiectorũ diſtinctionem,& non materialem,q.59.ar.4.
Potentiarum diſtinctio eſt ſecundum obiectorum formalẽ diſtinctionem,q.77.ar.3.
Potentiæ actiuæ dei,& creaturæ differentia,q.25.ar.1.ad 3.
Potentiæ actiuæ & paſſiuæ,ſ.intellectus agentis & poſſibilis diſtinctio & diña,ex parte ſubiectorum ſumenda,q.79.ar.7.
Potentiæ alicui non repugnat ſimul habere duas operationes q.85.ar.7.ad 2
Potẽtiæ animæ priores ordine naturæ aliarum ſunt principia, p modum finis & actiui principij,q.77.ar.7
Potentiæ animæ quomodo ſe habent ad inuicem ratione prioris & poſterioris:& quo intellectus dirigũt ſenſitiuas.q.77.a.4
Potentiæ intellectiuæ & materiæ differentia:& q potentia receptiua creaturæ ñ adæquat potẽtiæ creatoris, q.75.a.5.ad 1
Potentiæ partis vegetatiuæ quare dñi naturales, q.7.ar.3.ad 1
Potẽtiæ rõnales quo ſe hñt ad oppoſita,& quo ñ,q.62.ar.8.ad 2
Poteſtatum nomen quandam ordinationẽ circa diuinas actiones ſignificat & diuinorum ſuſceptionem, q.108.ar.5.ad 3.
Præceptum & conſilium reſpectu quorum bonorum dantur, q.19.ar.12.ad 4.
Prædeſtinatio eſt in deo:& in creatura eius executio, q.13.ar.2
Prædeſtinatio eſt tranſmiſſio rationalis creaturę in finem non proportionatum,q.23.ar.1.
Prædeſtinationi ſubordinatur ordo ſecundarum cauſarũ ad effectum prædeſtinationis,q.23.ar.8.
Prædeſtinationis effectus infallibiliter conſequitur ex cauſa cõtingente,q.23.ar.6.
Prædeſtinationis & præſcientiæ ratione ex diuina bonitate ſumitur.q.23.ar.5.ad 3.
Prædicatio ſumpta a diuerſis formis ordinatis de aliquo eſt p accidens,uel in ſecundo modo dicendi per ſe,q.76.ar.3.
Prædicamenta ſunt tantum duo in diuinis,q.28.ar.2.ad 1.
Præeſſe malis magis miſerum eſt q̃ bonum,q.109 ar.2.ad 1
Prælatio in intellectuali natura penes ſubiectionem & operationem naturarum attenditur,q.109.ar.2.
Perſeueratio corporis humani,ne pateretur in ſtatu innocentiæ,qualiter fuiſſet.q.97.ar.2.ad 4
Præſidentia ſpiritualis creaturæ ſuper corporalem ad quã aliquem ordinem habet,ex quibus totum conſtat vniuerſum, q.61.ar.4.
Præſidere gubernationi omnium gentium regnorum , primũ q præcipuum eſt in diuinis miſterij ,q.108.ar.6
Præſunt proximora deo his quæ remotiora ſunt,& boni angeli malos regunt,q.109.ar.4.
Prima principia ſpeculabilium & agibilium ſunt habitus naturales,nobis naturaliter inditi,q.79.ar.12
Primo alicui non conuenit ſecundum partem, ſed ſecundum totum,q.8.ar.4
Primogenitus omnis creaturæ eſt dei perfecta imago &c.q.93. art.1.ad 2.
Primum mouens quomodo mouet ſeipſum,q.19.ar.1.ad 3
Primum principium actiuum oportet eſſe maxime in actu. & perfectiſſimum,q.4.ar.1,
Primum principium licet ſit tantum vnum:plura tamen ratione diſtincta in eo intelligimus,q.44.ar.4.ad 3.
Primũ uel principiũ in vnoquoq; eſt qd ad naturã primo ptinet: q quod pertinet ad prius,ſp habet ratio ne principij,q.85.ar.2.
Princeps regni Perſarum reſtitit mihi viginti & unũ diebus,dupliciter exponitur,q.113.ar.8.
Principatus dicuntur qui priores exiſtunt,quaſi præſint in executione eorum,quæ imperantur,q.108.ar.5.ad 3.
Principium actiuum generationis perfectorum animalium,eſt virtus formatiua ſeminis:eorum verò quæ per putrefactionẽ generantur eſt uirtus cœleſtis,q.71.ar.1.ad 1
Principium eſſendi omnium eſt tantum vnum,a quo omnia q̃ quæcumque modo ſunt habent eſſe,q.65.ar.1
Principium in creaturis eſt prius eo quod eſt a principio:nõ autem in deo,q.42.ar.2
Principium multipliciter dicitur,ſ.ſecundum ſitum, ſecũdum intellectum,& ſecundum omne genus cauſæ,q.42.ar.3
Principium non de principio & principium de principio dicitur in diuinis ſine priori & poſteriori,q.33.ar.4
Principium non illud ſignificat a quo nomen imponitur ad ſignificandum ſecundum originem,q.33.ar.1.ad 3
Principium non importat diuerſitatem ſiue dependentiam ab eo,cuius eſt principium ſicut cauſa,q.33.ar.1.ad 1
Principium paſſiuũ in ſemine pñt dici ſemen,q.115.ar.2.ad 3
Principiũ ꝑprietatẽ patris & filij ſignificat ſubſtantiue,q.36.ar.4
Principium quo generans generat, non ſemper diſtinguitur a genito,q.41.ar.5.ad 1.
Principium ſicut ſe habet ad concluſiones in cognitiuis, ita ſe h̃et finis ad ea,quæ ſunt ad finem in appetitiuis,q.83.ar.4
Priuatio eſt mediũ inter eſſe & nõ eſſe ſimpliciter,q.48.a.2.ad 1
Priuatio cæci fundatur in ente:quod in priuationibus aliarũ formarum non accidit,q.11.ar.2.ad 1
Priuatio ſuſcipit magis & minus non ſcdm ſe:ſed ſecundũ eius oppoſitum:ut cœcitas magis & minus dicitur,q.11.ar.4.ad 1
Priuatio ſuſcipit magis & minus per receſſum à termino: ſicut forma per acceſſum ad terminum perfectum,q.49.ar.3.ad 5
Priuatio tribus modis ſumitur,q.33 ar.4.ad 2
Priuationem per habitum cognoſcimus,q.14.ar.10
Priuationes & malum dicuntur entia rationis,ſecũdum quòd ens veritatem propoſitionis ſignificat,q.48 ar.2.ad 2
Priuationes & non ens ex apprehenſione intellectus ueritatem habent,& non ex ſeipſis,q.16.ar.5 ad 3
Procedere in infinitum in actibus intellectus non inconuenit, q.87.ar.3.ad 2
Proceſſio eſt duplex,ſ.ad intra & ad extra,q.27.ar.1
Proceſſio ſpiritusſancti eſt a patre & filio,ut ſunt unum , & diſtinct.,q.36.ar.4.ad 1
Proceſſio uerbi per modum intellectus eſt generatio:quia procedit per modum naturæ:eo quòd procedit ſecundum rõnem ſimilitudinis:quod amori nõ conuenit,q.30.ar.2.ad 2
Proceſſione remota Spiritusſancti a filio, ipſum diſtingui a filio non eſt intelligibile,q.36.ar.2
Proceſſiones in diuinis ſunt duæ tantum:ad intra,ſ.uerbi per modũ intellectus,& amoris per modum uoluntatis,q.27.ar.5
Productio rerum a prima cã nihil ſupponit.ſecũda uero,quod eſt a prima cauſa ſupponit in ſua actione,q.65.ar.3
Productionis rerum triplex opus intelligitur, ſcilicet creationis,diſtinctionis,& ornatus,q.70.ar.1
Produxit Deus multas creaturas pp bonitatem ſuam communicandam,quod per unam fieri non poterat,q.47. ar.1
Produxit Deus res in eſſe ratione proceſſionis verbi,& amoris, q.45.artic.6.
Propoſitio ſingularis directè concludi non poteſt ex aliqua uniuerſali,niſi mediante alia particulari,q.86.ar.1.ad 2.
Propoſitionis affirmatiuæ veræ ſubiectum & prædicatum idẽ ſecundum rem ſignificant: diuerſum tamen ſecundum rationem,q.13.art.12.
Propoſitionis contingentis eſt duplex ueritas,q.16.ar.8.ad 3
Propria paſſio quomodo cauſatur a ſubiecto,ut eſt in actu:& eſt ipſius ſuſceptiuum,vt eſt in potentia,q.77.ar.6
Proprietatem accidentis intelligere poſſumus nihil conſiderantes de ſubiecto,q.85.ar.1.ad 2.
Proprietates in diuinis non omnes diſtinguuntur niſi relatiue licet ſint ſubſiſtentes,q.30 ar.1.ad 2
Proprietas patris ut relatio, actum notionalem præſupponit: ſed ut conſtitutiua ipſum præcedit,q.40.ar.4
Proprietates angelis communes perfectiori modo ſunt in ſuperioribus quàm in inferioribus,q.108 ar.5
Proprietates diuinæ ſunt in eſſentia per modum identitatis: tantum in perſonis uero nõ ſolũ ſcdm rẽ tñ,ſed & ſcdm modũ ſignificandi:nõ conſtituunt,& diſtinguunt,q.40.ar.1.ad 2
Propriũ dei eſt miſereri & parcere:tripliciter exponitur, q.25. art.3.ad 3
Proprium eſſe prius & poſterius appropriato non inconuenit, q.39.ar.7.ad 3
Proprium non eſt de eſſentia ſubiecti,ſed ex principijs eſſentialibus ſpeciei cauſatur,q.77.ar.1.ad 5
Propter quod unum quodque & illud magis , quomodo ſit habet intelligi.q.87.ar.2.ad 3
Prouidentia dei aliter ſe habet ad incorruptibilia quã ad corruptibilia,q.113.ar.2
Prouidentia diuina quædam in finem ordinantur , & quædã ab ipſo decidunt permiſſiue,q.14.ar.4
Prouidentia eſt ipſa diuina ratio ſummo omnium principe cõſtituta,quæ cuncta diſponit, uel ratio ordinandorum in finem q.22.ad 1
Prouidentia non eſt in rebus prouiſis, ſed eſt quædam ratio in intellectu prouiſoris,q.23.ar.2
Puer in utero matris eſt aliquid matris , & non ab alio angelo, quàm ab eo qui eſt matris,cuſtoditur,q.113 ar.5.ad 3
Pulchrum & bonum,ſunt idem ſubiecto,ſed diuerſis rationibus diuerſas reſpiciunt perſonas,q.5.ar.4 ad 1
Punctus non ponitur in diffinitione lineæ communiter ſumptæ,ſed determinatæ,q.85.ar.8.ad 2
Puniri non eſt malũ,ſed fieri pœna dignũ, & malũ eſt,q.48.a.6
Qualitates actiuæ elementorum ſe habent ut materiales diſpoſitiones ad formas ſubſtantiales ,q.115.ar.3.ad 2
Qualitates actiuæ in natura agunt in uirtute formarum ſubſtantialium,q.45.ar.8.ad 2
Qualitates differenter ſiunt in ſubiecto,& quo,q.67.ar.3 ad 1
Quantitas molis materiam conſequitur:virtutis uero attenditur in effectu formæ:qui duplex eſt , ſcilicet eſſe & operatio, q.42.art.1.ad 1
Quantitas non impedit actionem alicuius formæ,negat,ſed impedit,ne ſit agens uniuerſale,q.115.ar.1.ad 3
Quantitas uirtutis agentis ex modo patiendi ſumitur non ex re facta tantum,q.65.ar.3.ad 3
Quantitati in actu infiniti ratio repugnat, ſcilicet non temporis & motui,q.7.ar.3.ad 4.
Quæcumque uni & eidem ſunt eadem:inter ſe ſunt eadẽ,quomodo intelligatur,q.28.ar.3.ad 1
Quædam animalia mox nata,quare habent vſum membrorũ q.99.ar.1.ad 2
Quædam non poſſunt fieri niſi a deo quæ tamen non ſunt miracula etiam ſi fiant,q.105.ar.7.ad 1
Quædã participatione dicuntur æterna,diuerſa rõne,q.10.ar.3
Quædã quare manent in æternum,& quædã nõ,q.104.a.4.ad 2
Quædam ſunt poſſibilia fieri a deo,& quædã non,q. 25.ar.3
Quæ facta ſunt,quare non poteſt facere deus ea non fuiſſe,q.25.art.4.ad 2
Quæ [illegible] deus ſciuit,ſcit,nec poteſt plura ſcire quàm ſcit, q.14.artic.15 ad 2
Quicquid entitatis & perfectionis eſt in actione mala: reducit in deum ſicut in cauſam,ſed quicquid eſt ibi defectus , eſt a cauſa ſecunda deficiente,& non a deo,q.49.ar.2.ad 2
Quidditas rei materialis eſt obiectũ intellectus nři, q. 84. ar.7
Quidditas rei materialis eſt primum quod intelligitur ab intellectu noſtro ſecundum ſtatum præſentis uitæ,q.88.ar.3
Quidditates diuerſæ magis conueniunt ſecundum rationem exiſtendi quàm affirmatio & negatio, ſecundum tamen rõnem cognoſcendi minus,q.58.ar.4.ad 2
Qui eſt,ſignificat eſſe abſolutum infinitũ,& in pñti,q. 13.ar.11
Quod eſt in aliquo præter eſſentiã eius,eſt cauſatum,q.3. art.4
Quod eſt per eſſentiam,eſt cauſa eius quod eſt per participationem [illegible] quo differunt eſſe & eſſentia,q.61.ar.1
Quod poteſt uirtus inferior , poteſt alitori modo uirtus ſuperior,q.110.ar.2.ad 2
Quod quid eſt & eſſe in omnibus quæ ſunt in genere, differũt. q.3.artic 5
Quorum nõ ſunt phantaſmata,quomodo cognoſci poſſunt a nobis,q.84.ar.7.ad 3
Ratiocinari ad intelligere comparatur,ſicut moueri ad quieſcere,q.79.ar.8
Ratio cir conuenientia quare ſe habet ad oppſita,q.83 ar.1
Ratio de numero ſiue quantitate partium alicuius totius , ſumenda eſt ex proportione ad bonum totius,q.23.ar.7.ad 3
Ratio diuerſarum rationum quas de deo apprehendimus unde ſumitur,q.13.ar.3.& 4
Ratio & intellectus ſolum quantum ad modum cognoſcendi differunt,q.59.ar.1.ad 1
Ratio generis & differentiæ ab eadem re ſumit,q.85.ar.3.ad 4
Ratio generis & diuæ quo ab eadem re ſumit,q.85.ar.3. ad 2
Ratio ordinis rerum in finem & executio,ad prouidentiã pertinet,q.22.ar.3
Ratio quam nomen,diffinitio,& enunciatio ſignificat:compoſitionem & diuiſionẽ ſignificat intellectus,q.85.ar.2.ad 3
Rõ,quare creatura realiter refert ad deũ & nõ econtra,q.13.ar.7

quod

Rationale

Universidad de Deusto Biblioteca

Rationale & ſenſibile,vt differentiæ,non ſumuntur a potentijs ſenſus & intellectus,ſed ab ipſa anima ſenſitiua & rationali. q.77.ar.1.ad 7.
Ratio ſcientiæ & uoluntatis prior eſt ratione potentiæ in deo ſecundum conſiderationem,q.25.ar.1.ad 4
Ratio ueri abſoluti prior eſt ratione boni,q.16 ar.4
Ratio ueritatis ex conformitate rei ad intellectum ſumitur, q.16.artic.5
Rõnes contra Cõmentatorem de unitate intellectus,q.76.ar.2
Rõnes contra Commentatorẽ,q̃ per unionem intellectus agẽtis intelligamus ſubſtantias ſeparatas in fine uitæ, q. 88.ar.1
Rationes contra Empedoclem & alios philoſophos de animæ cognitione,q.84.ar.2
Rationes contra Heraclitum & Platonem de naturis & cognitione rerum naturalium,q.84.ar.1
Rationes contrariorum in intellectu , non ſunt contrariæ, ſed vna ſcientia,q.75.ar.6
Rationes particularium per ſpeciem uniuerſalem perfecte intelliguntur ab angelis,q.57.ar.2.ad arg.
Rationes ſeminales principaliter ſunt in uerbo.ſecundo in elementis.tertio in his quæ ex cauſis uniuerſalibus procedunt. quarto in ſeminibus quæ ex animalibus & plantis producuntur,q.115.art.2
Rõnes ſeminales ſimul cũ ipſis rebus productæ ſunt,q. 62.ar.3
Rationis eſt aliquid in his quæ dicuntur ad aliquid:quod non eſt in alijs generibus,q.28.ar.1
Recipere & conſeruare non diuerſificant,ſiue faciunt diuerſas potentias,q.79.ar.7
Recipere & retinere in corporalibus,in diuerſa principia reducuntur,q.78.ar.4
Rectitudo hominis in ſtatu innocentiæ fuit triplex,q.95.ar.1
Reducere materiam ad actum formæ,non excedit uirtutẽ agẽtis naturalis,q.110.ar.2.ad 3
Reflectitur intellectus ſuper ſe,ut ſe intelligat ſiue cognoſcat, q.14.ar.2.ad 3.
Reguntur quæ magis terminata ſunt : ab his quæ minus ſunt terminata,q.110.ar.1
Rei naturalis non ſolum eſt acquirere & quieſcere in bono ſed bonum quod habet alijs communicare,q.19.ar.2
Relatio diuina a pſona nõ differt,ſed rõne tñ,q.40.ar.1.ad 1
Relatio diuina eſt perſona ſubſiſtens,humana uero eſt tantum relationem ſignificans,q.33.ar.2.ad 1
Relatio diuina non præſupponit diſtinctionẽ ſuppoſitorũ ſicut creaturarum ſit ſubſiſtens,& non accidens,q. 40.ar.2.ad 4
Relatio in creaturis diſtinguitur ab eo quod relatiue dicitur,non autem diuina,q.28.ar.2.ad 2
Relatio inter uerbũ,& eũ a quo pcedit,eſt realis,q.28.ar.1.ad 4
Relatio nõ prædicatur de deo p modũ ſubſtãtiæ,q.28.ar.2.ad 1
Relatio realis in deo non eſt ut intelligentis ad rem intellectam in nobis,q.28.ar.4.ad 2
Relatio realis in deo ſuper actionem immanentem fundatur, & non tranſeuntem,quæ ſolum eſt rationis,q.28. ar.4
Relatio ſecundum quod huiuſmodi,nõ prædicatur de aliquo per modum inhærentis,q.28.ar.1.ad 1
Relatio ſecundum quod huiuſmodi,ſolum diſtinctionẽ dicit, q.28.ar.3
Relatio uerbi ad creaturam quæ actionem immanentem ſequitur,non dicitur de deo ex tempore,q.14.ar.4.ad 2
Relationes dictæ de deo,quædam uariatis rebus,uariantur : & quædam non q.14.ar.15.ad 1
Relationes in abſtracto non alijs relationibus opponuntur: ſicut pater & filius paternitate & filiatione,q.42.ar.1.ad 4
Relationes non oppoſitæ diſtinctionem non faciunt perſonarum,q.36.ar.2
Relationes reales & rationis rem ſecundum diuerſam rõnis habitudinem conſequuntur,q.28.ar.1
Relationis diuinæ duplex comparatio,ſ.ad fundamentum , & ad terminum:cuius eſſe non eſt aliud ab eſſentia,q.28.ar.2
Relationũ pluralitas nõ facit cõpoſitionẽ in deo,q.31.a.1.ad 3
Relatiua q̃ ſint realia vel rationis ſecundum eſſe uel ſcdm dici, ſimul natura uel non ſufficientia & differentia,q.13. ar.3
Relaxare offenſam non eſt contra iuſtitiam ſed eſt miſericorditer operari,q.21.ar.3.ad 2
Relinquit deus hominem in manibus conſilij ſui,non propter hoc ſecluditur a diuina prouidentia,q.22.ar.2.ad 4
Rem aliquam,ſicut cognoſcimus,ita nominamus,q.13.ar.1
Rem ordini uniuerſalis gubernationis,nõ eſt poſſibile, executioni uero ſcdm q̃ eſt a cauſa particulari,ſic,q.103.ar.1
Reprobatio aliquius non eſt cauſa culpæ:ſed pœnæ ſuturæ æternæ,q.23.ar.3.ad 2
Requieuit deus die ſeptimo duplicitet intelligitur,q.73 ar.3
Rem ab alio habet q̃ ſit uera & quod ſit cauſa ueritatis intellectus noſtri,q.21.ar.2
Res naturales ſunt noſtri intellectus menſura : diuinus uero earum eſt menſura,q.14.ar.8.ad 3
Res naturales uerius eſſe ſimpliciter hñt in mente diuina,q̃ in ſeipſis:ſed hoc eſſe verius habent in ſeipſis,q.18.ar.4.ad 3
Reſpectus multiplicantes ideas ſunt in deo & nõ in reb.creatis: non tamen ſunt reales,ſed intellecti a deo,q.15.ar.2. ad 4
Res quælibet uiſibilis,habet angelicam poteſtatem ſibi præpoſitam,q.110.ar.1.ad 3
Res triplex habet eſſe,q.74.ar.3.ad 5
Rñſio cõtra Græcos de proceſſione ſpũſſancti,q.36.ar. 2. ad 5
Reſolutio corporis fit ratione deperditi,cuius reſtauratio fit uſque ad certum ſtatum naturæ,q.97.ar.4
Reuelatio miſteriorum dei dæmonibus facta per bonos angelos non eſt illuminatio dæmonum,q.109 ar.4. ad 1
SAmuel quomodo dr̃ apparuiſſe Sauli, & qũo uiui dicuntur etiam alijs uiuis dormientibus apparere,q.89.ar.8. ad 2
Sancti quomodo dicuntur facere miracula,q.110.ar.4. ad 1
Sapientia,ars,& idea quomodo differunt reſpectu diuinæ cognitionis,q.15.ar.2.ad 2
Sapientia diuina quomodo dicitur creata:cum dr̃ Ab initio & ante ſæcula creata ſum:multipliciter exponit,q.41.a.3. ad 4
Sapientia eſt duplex,ſecundum duplicem modum iudicandi, q.1.ar.6.ad 3.
Sapientia eſt mobilior omnibus mobilibus,quomodo intelligitur,q.9.ar.1.ad 2
Sapiens in uno quoque genere dicitur,qui altiſſimam cauſam illius generis conſiderat,q.1.ar.2
Scibilia naturaliter priora ſunt ſcia noſtra:ſcientia uero dei eis prior eſt,quia eorum eſt cauſa & menſura,q.14.ar.8.ad 3
Scientia ab eo denominatur de quo principaliter in ea tractatur,q.1.art.4.
Scientia angelis ineſt a natura & non per inquiſitionem, q.54.art.4.ad 1
Scientia aliqua põt dici ſpeculatiua tripliciter,ſ.quantũ ad res, quantum ad modum,& quantum ad finem,q.14.ar.16
Scientia dei ſuis eſt cognoſcitiua tantum : creaturarũ uero cognoſcitiua & factiua:& uerbum expreſſiuũ eſt eius, quod eſt in patre tantum:creaturarum uero expreſſiuum & operatiuum,q.34.ar.3
Scĩa dei æterna,non eſt eã ut res ſint ab æterno,q.14. ar.8.ad 2
Scientia dei quomodo eſt menſura rerum,q.14 ar.12.ad 3
Scientia & rerum diffinitiones ſunt ſecundum q̃ per intellectũ abſtractæ ſunt a conditionibus indiuidualibus & particularibus,q.44.ar.3.ad 3
Scientia & uoluntas in nobis unius & eiuſdem effectus,quomodo ſunt cauſa ut dirigens & ut imperans,q.19.ar.4.ad 4
Scientia inferior non probat ſua principia,nec contra negantes diſputat,ſed ſuperiori relinquit,q.1.ar.8.
Scientia licet ſit rerum mobilium:immobilis tamen dicitur,q.84.ar.1.ad 3
Scientia noſtra dicitur uniuerſalis uel particularis,dei uero nõ q.14.ar.1.ad 3
Scientia quomodo cãnſ in nobis ab interiori principio & ab exteriori:& quomodo ars imitatur naturam,q.117.ar.1
Scientia rerum ipſius dei eſt duplex:uiſionis,ſ.& ſimplicis intelligentiæ,q.14.ar.4
Scientia quis acquirens per ſeipſum non poteſt dici ſuſpſiſſe, magiſter,neque ſeipſum docere,q.117.ar.1.ad 4.
Scientiarum duplex eſt genus,ſcilicet ſubalternantis & ſubalternatæ,q.1.ar.9
Scientiarum & principiorum ſapientiæ,conſilij,& prouidentiæ diuerſa ratio nominationis,q.14.ar.1.ad 2
Scientiæ noſtræ eſt triplex diſcurſus,q.14.ar.7
Sciæ oẽs ſunt de neceſſarijs:& in diuerſa rõne quædam ſunt de contingentibus & quædam de neceſſarijs,q.86.ar.3
Scientiæ ſpeculatiuæ accidit ut a rebus ſcitis accipiatur,q.14. ar.16.ad 2
Scientificum,opinatiuum,& ratiocinatiuum, non diuerſificat potentiam neque ad diuerſa pertinent,q.79.ar. 9. ad 3
Scire diuinum neceſſariam habet habitudinem ad ſcita:ſed nõ ad volita velle,q.19.ar.3.ad 6
Scitum a Deo eſt neceſſarium,quomodo eſt vera vel falſa propoſitio,q.14.ar.13.ad 3
Scripti in libro uitæ quomodo quidam poſſunt deleri & quidam non,q.24.ar.3
Sæculum eſt periodus cuiuslibet rei,q.10.ar.2.ad 1
Semen a quo decidatur,q.119.ar.2
Semen uirile utero mulieris immitti potuit ſalua integritate fœminei genitalis in primo ſtatu,q.98.ar.2.ad 4
Senſibile excellens & intelligibile differunt,q.75.ar.3.ad 2
Senſibile & intelligibile in actu ſunt ſenſus & intellectus in actu q.14.ar.3.
Senſibilia cõia , ſunt media inter ſenſibilia per ſe & ſenſibilia per accidens quæ reducuntur ad quantitatẽ, q.78.ar.3.ad 3
Senſualitas eſt nomen potentiæ ſic a ſenſuali motu denominatæ,q.81.ar.1.
Senſus agens nulla neceſſitate poni debet, q.79.ar.3.ad 1.
Senſus agens neceſſitate poni debet,q.79.ar.3.ad 1.
Senſus circa propria ſenſibilia non errat,q.17.ar.2
Senſus communis non ratione prædicationis communis dicitur ſicut genus:ſed quia eſt communis radix & principium exteriorum ſenſuum,q.78.ar.4.ad 1.
Senſus & appetitus an ſufficiant ad mouendum,q.78.a.1.ad 4
Sẽſus & imaginatio quomodo a dæmone immutari poſſunt, q.114.ar.4.ad 2.
Sẽſus & imaginatio ſolũ exteriorũ accidẽtia, vel corporũ ſimilitudines apprehẽdũt:intellectus uero rei naturã,q.57.ar.1.ad 2
Senſus exterioris diſtinctio ex diuiſa obiecti immutatione ſumitur,q.78.ar.3.
Senſus ſpiritualis ſup literalem fundatur,qui trifariam diuiditur,q.1.ar.10.
Senſus tactus omnium aliorum ſenſuũ eſt fundamentũ,q.76.ar.5
Sentire & intelligere nõ ſunt vnũ,ſed plura ſubiecto,q.77.ar.5
Sẽtire nõ cõpetit angelis in corporibus aſſumptis,q.51.a.3.ad 2
Sentire non eſt operatio formæ ſubſiſtentis ſicut intelligere,q. 75.ar.3.
Seraphin ex triplici ignis pprietate nominant,q.108.ar 5.ad 5
Sexus diuerſitas ad perfectionem humanæ naturæ pertinet,q.99.ar.2
Sic cognoſcere aliquid ſicut eſt in cognoſcente,dupliciter intelligi poteſt,ut propoſitio ſit uera vel falſa,q.14.ar.6.ad 1.
Sydera inclinant, ſed nõ neceſſitant liberum arbitrium,q.83.ar.1.ad 5
Signa diuinæ uoluntatis qũo uoluntates dicunt,q.19.ar.11.ad 2
Significare ſubſtantiam cum qualitate eſt ſignificare ſuppoſitum cum natura vel forma determinata,q.13.ar.1. ad 3.
Signorũ diuinæ voluntatis ſufficientia et differẽtia, q.19.ar.12.
Similitudo dupliciter cõparatur ad imaginẽ, ſcilicet vt præambula & ut ſubſequens,q.93.ar.9.
Similitudo & diuerſitas ſecundum formã, ſecundum quatuor modos communicandi formam aſſignantur,q.4.ar.3.
Similitudo eſt principiũ amoris & non uerbi,qđ eſt ſimilitudo rei in intellectu:vñ differenter vtraq; reſpicit,q.27.ar.4 ad 4
Similitudo rei tripliciter eſt in ſenſu,ſ. primo & per ſe: per ſe & non primo:& per accidens,q.17.ar.2
Sinderesis ẽ habitus naturalis principiorũ opabiliũ,q.79.ar.12
Singulare non diffinitur:ſed quod eſt de ratione ſingularitatis q.29.ar.1.ad 1
Singulare non repugnat intelligibilitati inquantum ſingulare ſed inquantum eſt materiale,q.86.ar.1.ad 3.
Singularitas non eſt impeditiua cognitionis ſingularium,ſed materia,q.59.ar.1 ad 2
Synonymi & nõ ſinonymi nominis,vnde ſumitur ratio & differentia,q.13.ar.4.
Simplicia apud deũ perfectiora ſunt compoſita uero apud nos q.3.ar.7.ad 2
Simplicia & prima per negationes notificantur,q.33.ar.4 ad 1
Simplicia non differunt,ſed diuerſa dicuntur,q.3.ar.8.ad 3
Sol eclypſabitur,unde habet ueritatem iſta propoſitio,q.86.a.4
Sol luna & huiuſmodi quomodo poſſunt de pluribus prædicari,q.13.ar.9.
Solutio rationum probantium æternitatem mundi,q.46.ar.1
Solutio rationum probantium mundum incepiſſe,q.46.ar.2
Solus pater eſt deus,quomodo poteſt eſſe uera uel falſa iſta propoſitio,q.31 ar.4
Somnia in dormientibus & apparitiones imaginariæ quomodo naturaliter fiunt,q.111.ar.3.
Somniorum diuerſitatis cauſa eſt,vaporum diuerſus motus & ſyllogizandi aliquando,q.84.ar.8.ad 2
Spẽs infuſa & acquiſita nõ diuerſificant ſcientiã,q.94.a.3.ad 1
Species intelligibiles quomodo reducuntur in primã cauſam &c.q.84.ar.4.ad 1.
Species intelligibilis ad intellectum tripliciter ſe habet , ſcilicet aliquando eſt in potentia:aliquando medio modo ſe habet inter potentiam & actum , aliquando ſecundum ultimam completionem actus,q.79.ar.6.ad 3
Species intelligibilis & habitus ſcientiæ,nec per ſe nec per accidens corrumpi poſſunt,q.89.ar.5
Species intelligibilis intellectus noſtri eius eſt ſimilitudo a quo abſtrahitur,q.14.ar.11.ad 1
Species intelligibilis quomodo cauſatur in intellectu poſſibili. q.95.ar.1 ad 3
Species principaliter eſt de intentione naturæ & non indiuiduum,ſed incorruptibilium etiam ſubſtãtiarum,indiuidua ſunt de principali intentione naturæ,q.98.ar.1
Species rerum quibus angelus intelligit,mediãte eius ſunt impreſſæ a deo per influxum,q.56.ar.2.
Species & ſimilitas generis prædicationem reſpicit & non eſſe ipſarum,q.77.ar.4 ad 1
Specificatio & actus intelligendi, eſt per formam intelligibilẽ q.14.ar.5.ad 3
Speculari ueritatem,& eam cogitare differentia,q.54.ar. 1.ad 2
Spiratio non eſt proprietas,neque relatio conſtituens perſonã, q.30.ar.2.ad 1
Spiritusſanctus in ui duarum dictionum commune eſt tribus perſonis,ſed in vi vnius ſumptum proprium eſt Spiritusſancti,unde dicitur ſpiritusſanctus,q.36.ar.1.ad 1
Spiritusſanctus naturaliter a patre & filio procedit, quamuis p modum uoluntatis procedat,q.41.ar.2.ad 3
Spiritusſanctus non dicitur filius neque imago patris,licet naturam accipiat a patre,ſicut,& filius,q.35 ar.2
Spiritusſanctus quare non dicitur filius,cum ſit eiuſdem naturæ cum filio,q.27.ar.4.
Spiritusſanctus quomodo mediate & immediate procedere dicitur a patre & filio,q.36.ar.3.ad 1
Spiritusſanctus quomodo procedit a patre & filio,ut tertia perſona,& quomodo eſt utriuſque nexus,q.37. ar. 1.ad 3
Spiritusſanctus ſua bonitate aliam perſonam producere nõ poteſt,ſicut pater,q.30.ar. 2.ad 4
Status alius hois diuiditur ſecundum diuerſum modum eſſendi:& ſecundum integritatem & corruptionem,q.94.ar.2.
Subiectio eſt duplex,ſ.ſeruilis & iconomica,q.92.ar.1.ad 2
Subiectum idem ſimul perfici pluribus formis eiuſdem generis,eſt impoſſibile,q.85.ar.4
Subiectum propoſitionis habet rationem materiæ : prædicatũ vero formæ,q.13.ar.12.
Subiectum ſcientiæ eſt de quo eſt ſermo,& ad quod oĩa ordinãtur,quod eſt idem principiorum & totius ſcientiæ, q.1.ar.7
Subiectum quomodo eſt cauſa priori finalis actiua & ſuſceptiua,q.77.ar.6.ad 2
Subſtantia dupliciter dicitur.vno modo,pro quidditate quam diffinitio ſignificat,alio mõ,pro ſuppoſito ſubſiſtente in prędicamento ſubſtãtiæ . qđ quatuor nominibus nominari põt, ſ.ſuppoſitum,ſubſiſtẽtia,ſubſtantia,& res naturæ, q.29.a.2
Subſtantia non ſolum ſignificat hoc quod eſt per ſe eſſe, ſed eſſentia cui competit ut eſſe, q.3.ar.5.ad 1.
Subſtãtia non ſuſcipit magis & minus,qualiter debet intelligi, q.93.ar.3.ad 3.
Subſtantia particularis non quælibet eſt hypoſtaſis & perſonæ ſed quæ habet naturam completam in ſpecie,q.75.ar.4.ad 2
Subſtãtia per ſe indiuiduat,accidẽtia uero p ſubiectũ,q.29.a.1.
Subſtantiarum quare quædam habet potentiam ad non eſſe, & quædam non,q.9.ar.2.
Subſtantiarum ſeparatarum cognitio habetur per uiam remotionis,q.88.ar.2.ad 2
Subſtantiæ immateriales quãto magis diſtant a primo principio,tanto magis in eis diuinum lumen diminuitur & diuerſificatur,q.89.ar.1.
Subſtantiæ ſeparatæ conueniunt cum materialibus in genere logico ſed non phyſico,88.ar.2.ad 4.
Subſtantiæ ſeparatæ non ſunt fruſtra,etiam ſi a nobis non intelliguntur,vt vult Commentator,q.88.ar.1. ad 4.
Subſtandi & ſubſiſtendi ratio ad diuerſa reducitur principia ſcilicet ad materiam & formam,q.29.ar.2.ad 5
Subſtantiua a forma vnitatem habent,adiectiua vero a ſubiecto q.39.ar.3
Subſiſtens corrumpi, uel generari per ſe , vel per accidens,impoſſibile,q.75.ar.6
Subſiſtens & ſubſtare generibus & ſpeciebus non primo competit,q.29.ar.2.ad 4
Succeſſio prioris & poſterioris, non ſemper dicit tempus continuum,q.85.ar.4.ad 1
Summum,relationem tantum & non rem abſolutam addit ſupra bonum,q.6.ar.2 ad 1
Superbiæ,inuidiæ,auaritiæ,& carnis obiectiões, quomodo ſunt in dæmonibus,q.63 ar.2.& ad arg.
Superbi effectus uelle ſubijci ſuperiori vel inferiori,differentia q.63.ar.8.ad 2
Suppoſitum & natura,in compoſitis ex materia & forma realiter differunt:non autem in ſimplicibus,q.3.ar.3
Supra cælum nihil eſt,ly ſupra , deſignat locum imaginatum tantum,q.46.ar.1.ad 8.
TACTV qui melior eſt,intellectu eſt acutior,q.76.ar.5
Tactus eſt duplex.ſ.corporalis & virtutis,q.105.ar.2.ad 1
Temporalia per æterna iudicamus & diſponimus:in quorũ cognitionem

Universidad de Deusto Biblioteca

æternorum per temporalia deuenimus,q.79.ar.9
Temporis & æternitatis differentia reſpectu eorum eſſe, & eorum quæ ipſis menſurantur, q. 10.ar.1.
Tempus eſt numerus innumerato exiſtens:& non abſtractus a re numerata,q.10.ar.6.
Tempus inter quæ duo inſtantia datur medium, & inter quæ non datur,q.63.ar.6.ad 4.
Tempus motus angeli quomodo proportionatur tempori mobilis,& quomodo non,q.53.art.3.ad 3.
Tps motus continui angeli non eſt idem cu tpe méſurãte motũ cæli,quia motus eius a motu cæli non dependet,q.53.ar.3.
Tempus præſens, præteritum, & futurum quomodo ſubſtantijs ſeparatis attribuitur,q.10.ar.5.ad 4.
Tempus quomodo eſt méſura motus & quietis,q.10.ar.4.ad 3
Tempus ſecundum ſucceſſionem conceptionum intelligibiliũ eſt in intellectu angeli,q.57.ar.3.ad 2.
Tentatio diaboli,quod non ſit continua duplex rõ,q.114.ar.5
Tentare deum peccatum eſt,& carnis & mundi tentationis differentia qualis ſit,& dei,& diaboli,q.114.ar.2.
Termini numerales dupliciter ſumuntur,ſcilicet in genere, & tranſcendenter,q.30.ar.3.
Terminus creationis eſt ens actu, & non in potentia, q.66.ar.1
Terra in mixtione corporis animalis neceſſario magis abũdat cæteris elemẽtis,quia eſt elemẽtũ minus actiuũ,q.71.a.1.ad 2
Terra q̃ naturaliter ſit cooperta aquis: & quod ſit diſcooperta,diuerſa expoſitio,q.69.ar.1.ad 2.& 4.
Terra, quod ſit alia ab iſta, & quod ſint aliæ elementa præter iſta non eſt poſſibile,q.47.ar.3.ad 3.
Toc fuiſſet fœminæ,quot mares i ſtatu innocentiæ,q.99.a.2.ad 3
Totaliter cognoſcit deum nemo ni cõprehendit,q.12.ar.7.ad 3.
Tota trinitas mẽtẽ in habitat p̃ gratiam gratũ facientẽ, q.43.a.5
Totũ triplex,ſ.quantitatiuũ,eſſentiale,&poteſtatiuũ,q.76.ar.8
Totum quantitatiuum extra locum cui commenſuratur eſſe non poteſt totum vero ſecundum eſſentiam extra locũ eſſe poteſt quia ei non commenſuratur,q.8.ar.2.ad 3
Totum vniuerſale,integrale & poteſtatiuum differenter prædicatur de ſuis partibus,q.77.ar.1.ad 1.
Triſmegiſtus,vt dixit,Monas genuit monadem,qualis eſt ſenſus, q.32.ar.1.ad 1.
Trinitatem non dicimus eſſe trinam,q.31.ar.1.ad 5.
Trinitas determinatum numerũ perſonarũ ſignificat,q.31.a.1
Trinitas in vnitate,& unitas in trinitate,quomodo intelligitur q.31.ar.1.ad 4.
Trinitas perſonarũ in creatione & rerum formatione inſinuatur,q.74.ar.3.ad 3.
Trinitatis & triplicitatis diuẽ ſignificationis,q.31.ar.1.ad 3
Trinitatis nominis duplex ſignificationis acceptio,ſ. ſcdm etymologiam,& ſcdm uocabuli proprietatem,q.31.ar.1.ad 1
Triſtitia & dolor circa ea ſunt,q̃ voluntati repugnãt,q.113.a.7
Throni nominantur,ex quatuor,quæ in materiali ſede conſiderantur,q.108.ar.5.ad 6
Tullius quare diuinam prouidẽtiam humanarum rerum ſubtraxit,q.22.ar.2.ad 4.
VACVVM eſt ſpatium capax corporis, in quo nõ eſt corpus,q.46.ar.1.ad 4
Vegetatiua,ſenſitiua,& intellectiua non ſunt plures animæ:ſed vna tantum in homine,q.76.ar.3.
Velle eſſe fœlicem,non eſt liberi arbitrij:ſed ad naturalem inſtinctum pertinet,q.16.ar.10
Velle & eligere non ſunt actus diuerſarum potẽtiarum, q.83.art.4.
Velle rerum mutationes,aut contraria ſucceſſiue fieri,non eſt voluntatem mutari,q.19.ar.7.
Velle vel operari quodcunq; ſine boni intentione,vel ratione, eſt impoſſibile q.63.ar.8
Venatio animalium ſyluestrium eſt iuſta & naturalis,tributa ſtimulus,q.96.ar.1.
Verba principia,pronomina demonſtratiua,& tempus quomodo attribuuntur, q.13.ar.1.ad 3.
Verbi diuini conceptio eſt naturalis:quia deus ſeipſum naturaliter intelligit,q.41.ar.2.ad 4
Verbũ diuinũ de genitiuũ:ſed nõ uerbũ humanũ,q.35.ar.2.ad 5
Verbum diuinum relationem importat ad creaturã non rõne relationis,ſed ratione naturæ quã includit, q.34.ar.3.ad 1
Verbum in nobis proprie tripliciter dicitur,q.34.ar.1.
Verbũ interius eſt mẽtis cõceptus & dñ mentis ſe conuertit ad actũ conſiderandũ quod hẽt in habitu,di ſibi loq,q.107.ar.1
Verbum non eſt,quod intellectu non poteſt concipi ſicut quod implicat contradictionem,q.25.ar.3
Verbũ noſtrũ quare ñ di fili⁹,ſicut verbũ diuinũ,q.27.a.2.ad 1
Veritas diuina eſſentialiter dicta nõ dr p reſpectu ad principium p̃ reſolutionẽ affirmatiuæ in negatiuã,q.16.a.5.ad 2
Veritas enunciabilium ab intellectu noſtro æternitatem non habet:ſed a diuino vt a cauſa æterna,q.16.ar.7.ad 3 & 4.
Veritas eſt lumen intellectus, & regula omnis veritatis eſt ipſe deus,q.107.ar.2.
Veritas & falſitas intellectus penes cõpoſitionẽ ſunt & diuiſionem,q.85.ar.6.
Veritas rei ad intellectum diuinum per ſe ordinẽ habet, & ad noſtrum per accidens,q.16.ar.1.
Veritatem cognoſcit intellectus,dum conformitatem rei ad ipſum apprehendit. Quod non facit ſenſus,q.16.ar.2.
Veritatem mutari contingit,vel ex parte intellectus, vel ex parte rei,q.16.ar.8.
Verũ cognitũ ordinat ad opus ſub rõne boni,q.79.ar.11. ad 2
Verum & falſum,quare ſunt in intellectu,& bonum & malum in rebus,q.82.ar.3.
Verum quod eſt in rebus conuertitur cum ente ſecundum ſubiectum:ſed uerum quod eſt in intellectu, conuertitur cum ente vt manifeſtatiuum cum manifeſto,q.16.ar.3.ad 1.
Verum reſpicit eſſe ſimpliciter & primo cognoſcitur,ad quod ſequitur ratio boni,q.16.ar.4.
Veſtigij & imaginis dña in repreſentando cauſam q.45.ar.7.
Videmus enim ſicut eſt qualis eſt ſenſus,q.12.ar.6.ad 1.
Videre alicubi dupliciter intelligitur: ſecundum quod aduerbium actum viſionis determinat,q.8.ar.4.ad 6.
Videre deum facie ad faciem, non eſt referẽdum ad diuinã eſſentiam,ſed ad figurã ipſam repreſentantem,q.12.ar.11.ad 1
Vidi ſub ſole nec velocium curſum &c. ſed tempus & caſum, quomodo debet intelligi illud Eccleſiaſtes,q.103.ar.1.ad 1
Vir quomodo eſt principium & finis mulieris, quæſtion 93.articu.4.ad 1
Virtuoſus eſt menſura & regula omnium humanorum actuũ q.109.ar.8.ad 3
Virtus actiua in generatione animalis eſt in ſemine maris, & materia fœtus miniſtratur a matre q.118.a.1.ad 4
Virtus actiua ſeminis eſt impreſſio quædam derelicta ab anima generantis, q.119.ar.1.
Virtus actiua ſeminis,non poteſt producere principium intellectiuum in homine,q.118.ar.2.
Virtus angeli, quare non poteſt ſe extendere ad totum vniuerſum,& ita eſt hic quod non alibi,q.52.ar.1.
Virtus alicuius rei non perfecte cog. ſcitur niſi omnia ad quę ſe extendit cognoſcantur,q.14.ar.5.
Virtus conuerſiua quomodo ſe habet ad augmentum,ſtatum & decrementum in animali, q.119.ar.1.ad 4
Virtus generatiua dignior eſt & perfectior augmẽtatiua & nutritiua,q.78.ar.2.
Virtus generatiua eſt quæ agit virtute animę generantis,quæſt. 118.ar.2
Virtus actiua quæ eſt in ſemine qđ eſt in ſpiritu ſpumoſo nõ eſt anima neque animæ pars, quæ deſinit eſſe generata anima ſenſitiua,q.118.a.1.ad 3 & 4
Virtus inferior, non poteſt mouere niſi per imperium ſuperioris,q.81.ar.3
Virtus intellectiua eſt quædam ipſius diuini intellectus participata ſimilitudo,q.79.ar.2.
Virtus motiua eſt duplex,ſcilicet imperans motum, & exequẽs q.75.ar.3.ad 3
Virtus naturalis eſt qua ratio ordinatur in deum, quæſt.95.articul.3
Virtus nutritiua deſeruit generatiuæ,q.119.ar.2
Virtus organica quæ ſeparata ſunt non poteſt cognoſcere, q.12.ar.3
Virtus primi motoris ſi eſſet virtus in magnitudine, moueret in non tempore,q.105.ar.2.ad 3
Virtus quanto ſuperior fuerit tanto ad plura ſe extendit, & eſt magis vnita,q.57.ar.2
Virtus vnita quomõ eſt ſuperior vel inferior,multiplicata,q.77.ar.2.ad 2
Virtutes actiuæ & paſſiuæ rerum corporaliũ,dum per dæmones ad aliquos effectus adhibentur ſemina dicuntur. quæſt. 115.ar.2.ad 2
Virtutes,angeli vocantur ab exceſſu fortitudinis quem importat,q.108.ar.5.ad 1
Virtutes cognoſcitiuæ ſenſitiuæ ſeipſas non cognoſcunt:ſed p ſe ſubſiſtentes ſic,q.14.ar.2.ad 1.
Virtutes inferiores tam apprehenſiuæ quã appetitiuæ obediũt rationi,q.81.ar.3.ad 3
Virtutes quædam dicuntur eſſe in concupiſcibili,quædam in iraſcibili,& quædam in voluntate, q. 59. articul.4.ad 3.
Virtutes quædam important imperfectionem,quædam autem non,q.95.ar.3.
Virtutes quædã ſunt circa paſſiones q̃ nõ ſunt in deo. Et quædam circa operationes quæ ſunt in deo,q.21.ar.1.ad 1
Virtutes rationales in illis ad quæ naturaliter non ordinantur ad oppoſita ſe habent:Ad quæ uero naturaliter ordinantur, non ſe habent ad oppoſita,q.62.ar.8.ad 2
Virtutis cognoſcitiuæ triplex eſt gradus,q.85.ar.1
Viſio imaginaria ſit per aliquam formam imaginationę formatam repreſentantem ſecundum aliquem modum ſimilitudinis,q.12.ar.3.ad 3
Viſiones corporales,imaginaria,& intellectualis ſupernaturales tres cœli nominantur,vnde apoſtolus dicitur raptus vſq; ad tertium cœlum,q.68.ar.4
Viſioni imaginariæ factæ per angelum non accidit deceptio, & ſi accidit,quomodo,q.111.ar.3.ad 4
Viſionis dei inæqualitas ex ipſa charitatis participatione ſumitur,q.12.ar.6
Viſus eſt prior natura cæteris ſenſibus,q.77.ar.4
Vita duplici opere,ſ.cognitionis,& motus manifeſtat,q.75.a.1
Vitæ contemplatiuæ duplex eſt principium,ſ. potentia naturalis & habitus ſupernaturalis,q.18.ar.2.ad 2.
Viuentia ſunt quæ ſeipſa mouent,& non ab alio mouentur, q.18.artic.1
Viuentium diuerſus modus generationis & vitæ differentia, q.92.artic.1
Viuere eſt eſſe naturæ cui cõuenit ſe mouere uel agere,q.18.a.2
Viuere quandoque ſumitur pro eſſe uiuentis:quandoque vero pro uita operatione,q.54.ar.2.ad 2.
Viuiſicare effectiue ſimpliciter perfectionis eſt,formaliter uero eſt non habentis integram naturam ſpẽi in ſe,q.51.ar.1.ad 3
Viuimus in ipſo deo,mouemur,& ſumus,inquantum conſeruamur diuina uirtute,q.18.ar.4.ad 1
Voluntaria actione quis ſuperiorum corporum effectum poteſt impedire,q.115.ar.6
Voluntarium dicitur quod eſt ſecundum uoluntatis inclinationem,uiolentum uero quod eſt contra naturæ inclinationẽ, q.82.artic.1
Voluntarium eſt quod quis uult in particulari,quod tamen in vniuerſali conſideratum uoluntarium,non eſſet,& ſic in angelis dicitur eſſe inquantum non dolent de pœnis eorum q̃ per eos cuſtodiunt,q.113.ar.7
Voluntas etſi moueatur a deo, actio illa erit uoluntaria & non violenta,q.84.ar.1.ad 3
Voluntas hoĩs naturaliter ſtabilit ad beatitudinẽ,q.41.ar.2.ad 3
Voluntas in deo dupliciter diſtinguitur,ſ. beneplaciti & metaphorice dicta,q.19.ar.11
Voluntas,memoria,& intelligentia, non ſunt poteſtate diſtinctæ,q.93.ar.7.ad 3
Voluntas non ex neceſſitate ſequitur inclinationem appetitus inferioris ſenſitiui:licet intellectus accipit ex neceſſitate a viribus inferioribus apprehenſiuis,q.115.ar.4
Voluntas quomodo dupliciter moueri poteſt,ſ.ab intrinſeco & ab extrinſeco,q.111.ar.2
Voluntas quomodo non neceſſario deo adhæret, neque his ſine quibus beatitudo eſſe nõ poteſt,& quando neceſſario adhæret,q.82.ar.2
Voluntas quomodo poteſt mouere & moueri ab intellectu & econtra q.82.ar.4.ad 1
Voluntas reſpectu eius boni,quo anima eſt ignobilior intellectu,eſt altior, reſpectu uero eius quo ipſa eſt nobilior,ipſa altior eſt intellectus,ſimpliciter tamẽ ipſe intellectus eſt altior, q.82.ar.3
Voluntas neceſſario vltimo fini inhæret,ſicut intellectus primis principijs,q.82.ar.1
Voluntatis duplex eſt actus,ſ.appetere,& delectari, quod eſt actus diuinæ voluntatis,q.19.ar.1.ad 2
Voluntatis duplex eſt motio,ſcilicet ex parte obiecti,& ex parte potentiæ,q.105.ar.2
Voluntatis & intellectus,diuerſa ratio mouendi eſt. Sed voluntas dei circa alia mouet ad ſuos actus ſupernaturales,q.105.ar.4
Vnio animæ ad corpus non eſt propter corpus,ſed propter animam,q.70.ar.3
Vnitas & pluralitas ueritatis,quomodo ſumuntur penes intellectum diuinum & creatum,q.16.ar.6
Vnitas naturæ ſtat cum diſtinctione reali diuinarum perſonarum,q.39.ar.1
Vnitas ordinis rerum,unitatem mũdi demonſtrat,q.47.ar.3
Vnitas primi principij ex eius ſimplicitate,& mundi unitate,& eius infinita perfectione probatur,q.11.ar.3
Vnitas rei compoſitæ ex materia & forma,eſt per formam,q̃ per ſeipſam unitur materiæ,ut actus eius,q.76.ar.7
Vnitas ſcientiæ ex unitate formalis rõnis obiecti pendet,q.1.a.3
Vniuerſale directe,ſingulare indirecte,& per reflexionem intelligitur,q.86.art.1
Vniuerſale eſt duplex,ſcilicet ante rem, & poſt rem: cui accidit abſtrahi,q.55.ar.3.ad 1
Vniuerſale & particulare genus, uel ſpecies non ſunt in diuinis q.30.ar.4.ad 3.
Vniuerſale includit duo,ſcilicet naturam,& intentionem, ſiue abſtractionem,q.85.ar.2.ad 2
Vniuerſale in diuinis non reperit,licet relatio de relationibus, & perſona de tribus perſonis prædicetur,q.42.ar.4.ad 3
Vniuerſale,& particulare,genus,& ſpecies,non ſunt in diuinis, q.3.art.5
Vniuerſale prædicatur ut totum,& non ut pars de ſuis partib⁹ q.85.ar.3.ad 1
Vniuerſale,quod ſit ubique & ſemper, quod etiam deo conuenit,multipliciter exponitur,q.16.ar.7.ad 2
Vniuerſale quomodo eſt principium intelligendi & non eſſendi,ut Plato dixit,q.85.ar.3.ad 4
Vniuerſale quomodo eſt prius & poſterius re uel intentione, q.85.ar.3.ad 1
Vniuerſi perfectio eſt diuerſitas graduum eſſendi rerum, quæ eſt principale bonum in rebus exiſtens,q.22.ar.4
Vniuerſum extenſiue & diffuſiue eſt perfectius creatura intellectuali,ſed non collectiue & intenſiue,q.93.ar.2.ad 3
Vniuerſum non eſſet perfectum ſi tantum vnus gradus bonitatis inueniretur in rebus,q.47.ar.2
Vniuoce aut æquiuoce aliqua prædicari,ratio fundamentalis, q.13.artic.5
Vniuocum prædicabile prius eſt æquiuoco,& agens æquiuocũ prius eſt cauſa uniuoci,q.13.ar.5.ad 1
Vnum & multa,quomodo per vnam ſpeciem ſimul cognoſcimus,q.12.ar.10.ad 1
Vnum,& multitudo:quia tranſcendentia ſunt,dicuntur in diuinis,q.30.ar.3.ad 1.& 2
Vnum,primum principium eſſe,quinque probatur rationib⁹, q.2.artic.3
Vnum,quod eſt principium numeri eſt de genere mathematicorum:unum uero,quod conuertitur cum ente,eſt quoddã metaphyſicum,quia ſecundum eſſe non dependet a materia,q.11.artic.3.ad 2
Vnum,quod eſt principium numeri,& quod cõuertitur cum ente diuerſam oppoſitionis rõnem habet ad multa, q.11.ar.2
Vnum,quomodo eſt prius & poſterius diuiſione & multitudine,q.11.ar.2.ad 4
Vnum rationem indiuiſibilis dicit,tam ſimplicis, quàm compoſitæ rei,q.11.ar.1
Vnum ut plura,& plura ut unum, quomodo contingit ſimul intelligi,& quomodo non,q.58.ar.2
Vſus rationis in pueris non eſt perfectus, propter nimiam cerebri humiditatem,q.101.ar.2
Vti metaphoris ad rium corporum: triplici ratione eſt conueniens in ſcriptura ſacra,q.1.ar.9.ad 3
XPi commixtio poſt reſurrectionem fuit uera & naturalis, ſed nõ angelo, ñ in corporib.aſſumptis,q.51.ar.3.ad 5
Xpi humanitas rõne unionis,& beata uirgo:quia mater,quandam infinitam dignitatem habet,q.25.ar.6.ad 4
Xpo dedit deus nomen,quod eſt ſuper omne nomen, ſcilicet ut uerus deus eſſet,q.20.ar.4.ad 1
Xpm nominat Apoſtolus filium dilectionis dei, inquantum ſuperabundanter a deo eſt dilectus,nõ quod dilectio ſit principium generationis filij,q.41.ar.2.ad 2
Xpi cum deo patri regnum tradiderit,euacuabit omnem principatum & poteſtatem, ſcilicet, cum fideles perduxerit ad deo fruendum,q.108.ar.7.ad 1
Xps fuit in Adam ſecundum corpulentam ſubſtantiam & nõ ſecundum rationem ſeminalem,q.119.ar.2.ad 4
Xps in principio ſuæ conceptionis fuit plenus et ſapientia et gratia:ad quem facta fuit miſſio inuiſibilis,q.43.ar.6.ad 3
Xps inquantum ſolus eſt uerus deus, & naturalis dei filius dr vnigenitus:alij uero metaphorice,& per ſimilitudinem dicuntur filij,q.41.ar.3
Xps quomodo dicitur habuiſſe angelum ſibi deputatum:cum ſ. erit comprehenſor,q.113.ar.4.ad 1
Xps ſimul fuit uiator & cõprehẽſor:nõ mereri potuit,q.62.a.9

Indicis Textus Primæ partis S. Tho. Finis.

Universidad de Deusto Biblioteca

SINGVLARIVM COMMENTARIORVM PRIMAE PARTIS S. THOMAE LOCORVM

INDEX ALPHABETICVS.

ABSTRACTIONEM iuxta totalem, abſtractis proprietatibus non perſonæ, ſed ſola eſſentia remanet. fol. 141. col. 2
Abſtractionem iuxta formalem, abſtractis proprietatibus non perſonalibus, perſonæ remanent. ibid. col. 3
Abſtractionem iuxta formalem, abſtractis proprietatibus perſonalib. hypoſtaſes non remanēt. ibid.
Abſtractio ſpecierum a ſenſibilibus, an ſenſibus mediantibus ab anima ſeparata fiat. fol. 301. col. 4.
Abſtractum & concretum ſecundum intellectum in quo differant: & ſimiliter abſtractum ſecundum rem, & compoſitum ſecundum rem. fol. 15. col. 1. in princip.
Abſtractum quo pacto ſignificat ut quo, & non per modum ſubſiſtentis. fol. 47. col. 3. circa med
Abſtracta ſpiratione a filio, quomodo formaliter a Spiritu ſancto diſtinguatur. fol. 142. col. 3. prin.
Accidens per accidens, accidens per ſe naturaliter præſupponit. fol. 15. col. 3. poſt medium.
Accidentia determinata quam formam ſequantur. fol. 14. col. 4. circa finem.
Accidens in ſubſtantijs immaterialibus nullum exiſtit. fol. 182. col. 4.
Accidens ſecundum S. Thom. cum in uirtute ſubſtantiæ agere dicatur, conſtructio intranſitiua eſſe dicitur, id eſt, ipſa uirtus ſubſtantiæ. fol. 252. col. 1. princ.
Actio tranſiens, puta mouere, ut diſtinguitur contra effectum, an dicat ſolum motum ab hoc, aut aliquid aliud. fol. 100. col. 1. princ.
Actionem ſecundum immanentem, quomodo quędam proceſſio ad intra exiſtat, fol. 104. col. 4. ante medium.
Actio ipſa immanens an ſit productio actiua eius, q ſecundum præcedere dicitur. ibid.
Actio dei an ſit actio ab æterno formaliter, uel materialiter. fol. 162. col. 3. F
Actio angeli, neque actio alicuius creaturæ, eſt eius eſſe. fol. 185. col. 1. C
Actus notionales perſonis ſunt attribuendi. fol. 142. col. 4. K
Actuum quidam eſt adæquatus potentiæ, ut intelligere reſpectu intellectus, & uidere reſpectu uiſus: quidam uero inadæquatus, ut tale intelligere, puta intelligere bouem: & tale uidere, puta album. fol. 186. col. 2. C
Actuum quidam eſt per ſe primo actus, & ſecundario potentia, quidam autem econuerſo: & ſimiliter potentiarum quædam eſt per ſe primo actus, & ſecundario potentia quædam autem econtra. ibid. D
Actus quilibet uoluntarius dæmonis an malus exiſtat. fol. 219. col. 4. H
Actum inter purum, & potentiam puram mediantia tria habentia aliquid actus & potentiæ. fol. 251. col. 2. A
Actuum & potentiarum diſtinctionis radix, diuerſitas obiecti exiſtit. fol. 252. col. 3. K
Actuum eſſe in genere intelligibili aliud eſt, & aliud eſt eſſe actum reſpectu intelligibilium materialium: cum primum importet eſſe actum abſolute ſimpliciter, ſecundum autem per compoſitionē. fol. 294. col. 1. B
Actu naturæ bono dæmones abutuntur. fol. 219. colum. 4 H
Adam in ſtatu innocentiæ animalibus dominabatur. fol. 315. col. 4. F
Adiectiua de tribus perſonis in numero plurali prædicantur. fol. 135. col. 3. F
Affectus ad ſpiritualia an aliud peccatum, quàm ſuperbia eſſe poſſit. fol. 212. col. 1. E
Affectus ad ſpiritualia an malus ſit: quia declinata regula ſuperioris ibidem.
Affirmatio ſicut eſt cauſa affirmationis, ita negatio eſt cauſa negationiſ. fol. 4. col. 3. K
Agens proximum quid ſit: & multa de agente proximo & immediato. fol. 27. col. 3. H
Agens immediatum & patiens quod ſimul coniungi, uel oporteat eſſe, quæ ratio ſit. fol. 28. col. 2. D
Agentium cauſarum impedimenta, quomodo intelligenda ſunt. fol. 84. col. 1. A
Agentia imperfecta quæ agunt & patiuntur, ſunt duplicia. 157. col. 1. D
Agens omne an finitum, uel infinitum facere intendat. fol. 97. fol 3. K
mgentia corruptibilia quomodo comparentur. fol. 157 col. 3. A
Agens omne an ſibi ſimile agat. fol. 82. col. 4. A
Agere per neceſſitatem naturæ dupliciter intelligi poteſt. ibidem col. 1. E
Alimentum dupliciter ſumitur, uno modo, ut in ſubſtantiam nutriti conuerſum eſt: alio modo, ut eſt in potentia proxima: ut in eam conuertatur. fol. 362. col. 3. H
Alimentum ſuperfluum, quod dicatur, & quod neceſſarium. ibidem.
Alimentum dupliciter dicitur, uno modo, ut eſt in communi potentia: alio modo, ut ad ipſa membra determinatum eſt. fol. 363. col. 1. D
Ali qua quanto ſunt perfectiora, an alia excedāt magnitudine, uel multitudine. fol. 172. col. 1. A
Aliquid dici tale ab aliquo dupliciter contingit. fol. 23. col. 2. B
Aliquid eſſe, uel fieri uoluntate contingit dupliciter, ſcilicet concomitanter, uel cauſaliter, ſeu principiatiue. fol. 143. col. 1. A
Aliquid conuenire alicui per ſe, id eſt, non per accidens, dupliciter contingit, uno modo phyſice, alio modo ſimpliciter. fol. 173. col. 3. G
Aliud eſt, contingenter euenire & aliud eſt neceſſario euenire: & aliud eſt infallibiliter euenire, aut ſenſibiliter ſentire. fol. 92. col. 4. F

Aliud eſt dicere Sortes pater eſt cauſa per ſe Platonis filij, & Plato per ſe cauſa Ciceronis: & aliud eſt dicere Sortes & Plato ſunt per ſe cauſa Ciceronis. fo. 163. col. 3. k
Alterans primum uniuerſaliter eſt omnino inalterabile: & primum, mouens localiter immobile, & prima cauſa omnino incauſata. fol. 15. col. 3. I.
Amatum quo pacto in amante eſt. fol. 106. col. 4. k
Amor eſt in Deo fol. 87. col. 1. A
Amor quomodo bonum in communi reſpiciat ibid. col. 2. A
Amor cum primus actus uoluntatis ſit quomodo nō poſſumus eligere, niſi præamemus. fol. 95. col. 1. G
Amoris de ratione an ſit procedere a uerbo inquantum uerbum: an ſolum inquantum uerbum res intellecta eſt. fol. 107. col. 1. E
Amor eſt ab amante & amabili ut conceptio. fol. 129. col. 3. k
Amor eſſentialiter & pſonaliter ſumi poteſt. fol. 131. col. 4. F
Amor perſonaliter eſt nomen proprium Spiritusſancti. ibid.
Amor naturalis dupliciter capitur, uno modo pro inclinatione naturali alicuius in aliquid: alio modo p actu elicito potentiæ appetitiuæ. fol. 203. co. 3. F
Amor naturalis eſt in angelis. fol. 205. col. 1. A
Analogatum primum an poni debeat in rationibus aliorum analogatorum. fol. 51. col. 2. E
Analogum prius dicitur de eo, quod ponitur in aliorum diffinitione, quàm de alijs. fol. 51. col. 1. E
Analogum quo pacto in uno tantum ſecundum propriam rationem ſaluetur. fol. 74. col. 1. E.
Angeli operationes an æuo mēſurentur. fol. 33. co. 4. I
Angeli operationes an tempore menſurentur. fol. 34. col. 2. A
Angeli eſſe dupliciter diſtinguitur, abſolute ſcilicet, & ut coexiſtens differentijs temporis realis, uel imaginarij. fol. 35. col. 1. C
Angeli ſunt in maxima multitudine omnem materialem numerum excedentes. fol. 171. col. 4. G
Angelorum multitudo an intelligatur materialis ſcilicet ſecundum ſpeciem, & ſecundum numerum, an multitudo ſpecifica materialis tantum, an multitudo primarum partium materialium uniuerſi. fol. 172. col. 1. D.
Angeli ſecundum naturam ſuam incorruptibiles an exiſtunt. fol. 173. col. 1. E
Angeli non habent corpora ſibi naturaliter unita ibidem col. 4. I.
Angeli nunquid in genere eſſe dicantur. f. 174. co. 1. D
Angeli interdum corpora aſſumunt. fol. 175. col. 1. G
Angeli per corpora aſſumpta quędam uitę opera operari poſſunt, quantum ad id, in quo cū corporibus uitalibus communicant, non autem quantum ad id, quod uiuentium proprium exiſtit. ibidem. E.
Angeli nullum uitæ opus abſolute loquendo in corporibus aſſumptis exercent. ibidem. col. 3. H.
Angelus in loco eſt, æquiuoce tamen corporis reſpectu fol. 176 col. 1. A.
Angeli quomodo per contactum uirtualem in loco eſſe dicantur ibidem G.
Angeli ſecundum Sco. & ſan. Doc. quo pacto in loco eſſe dicantur. fol. 177. col. 1. C.
Angeli ratio eſſendi in loco p ſan. Doc. q nū ſit ibi. D.
Angelus non eſt ubique, ſed in uno particulari loco fol. 178 col. 1. A.
Angelus an poſſit in loco indiuiſibili quantumcunque paruo, aut quātūcūq; magno eſſe. f. 178. c. 4. H.
Angeli plures ſimul in uno loco eſſe non poſſunt fol. 179. col. 1. C.
Angeli plures an ſimul in uno loco potentia naturali uel logica eſſe poſſint. ibidem. D.
Angelus localiter moueri poteſt, æquiuoce tamē corporis reſpectu. ibidem. col. 3 K.
Angelus an, & quo pacto poſſit dici moueri, dum eſt in termino a quo, uel ad quem. f. 180. col. 2 A
Angelus motu continuo neceſſario media pertranſit. ibidem. col. 3 H
Angelus motu non continuo non poteſt pertranſire omnia media. ibi.
Angelus an poſſit inſtantanea mutatione acquirere terminum diſtantem a termino a quo niſi pertranſito medio. ibidem. col. 4. K.
Angelis non eſt intellectus agens, neque poſſibilis niſi æquiuoce. fol. 187. col. 1 D.
Angelis eſt ſola intellectiua cognitio. ibidē. col 4 G.
Angelis an ſit potentia motiua. ibidem k.
Angelus nō cognoſcit omnia per eſſentiam ſuam, ſed per ſimilitudines ſuperadditas. fol. 188. col. 1. D.
Angeli an ſecundum proprias rationes omnia cognoſcant. ibi. col. 2. B.
Angeli quanto ſunt ſuperiores tanto per ſpecies uniuerſaliores intelligunt. fol. 190 col. 1. G.
Angelus per ſuam ſubſtantiam ſeipſum intelligit. fo. 191. col. 2.
Angelus quilibet alios cognoſcit per inditas omniū rerum rationes. in col. fol. 192. col. 1. E.
Angeli per ſua naturalia aliquā cognitionem de Deo habere poſſint. fol. 193. col. 1 A.
Angeli res naturales cognoſcunt per ſpecies intelligibiles in eis exiſtentes. ibidem. col. 4. I.
Angelorum eſſe intelligibile, an ſit eſſe ſubſtantiale, uel intentionale. ibidem. K.
Angeli ſingularia cognoſcunt. fol. 194 col. 3. G.
Angeli per ſpecies a Deo influxas ſingularia cognoſcunt ibidem k.
Angelus an ſingularia cognoſcat per ſpecies a rebus, aut per influxas. ibidem. col. 4. H.
Angelis duplex eſt cognitio, una ſcilicet naturalis, & hæc eſt per ipſorum eſſentias, & per ſpecies innatas, alia ſupernaturalis & beatifica, & hæc dicitur cognitio quā in uerbo Dei habent. f. 197. col. 1. B.
Angeli cognitione naturali gratię myſteria non cognoſcunt. ibidem.
Angeli intellectus ſecūdum Sco. ut obiecto mouetur, ita a gratię myſterijs in actu poſitis ibidem. E.
Angeli uerbo myſteria cognoſcunt, non omnia neq; æqualiter, neque ſimul ibidem col. 2. A.
Angeli cognitione beatifica an gratię myſteria cognoſcere poſſint ibidem. B.
Angeli non ſunt in potentia eſſentiali ſecundum naturalem cognitionem fol. 197 col. 4. G.
Angeli ſunt in tali potentia ſecundum cognitionem per reuelationem ibid.
Angeli, eorum quę naturaliter cognoſcunt, non omnia actu conſiderant, ſed ſecundum cogitatione in uerbo ſemper actu conſiderant. ibid. H.
Angeli i uerbo oīa ſimul cognoſcūt. fol. 98. col. 1. C.

Universidad de Deusto Biblioteca

Angeli poſſunt naturali cognitione omnia ſimul cognoſcere quæ per vnam ſpeciem repreſentantur. ibidem.
Angelus ſecundum mentem S. Doc. an per tres ſpecies ſimul intelligat, ſcilicet per eſſentiam diuinã per eſſentiam propriam, & per aliquam ſpeciẽ innatam, & an ſingula ex quo cognoſcit & ponit differẽtiam inter cognita, per diuerſas ſpecies ſimul cognoſcit. ibid. B
Angeli non poſſunt ſimul cognoſcere naturaliter ea quæ per diuerſas ſpecies innatas eis repreſentantur. ibidem. A
Angeli inter ſubſtantias ſpirituales eum locum tenent, quem corpora cœleſtia inter ſubſtantias corporeas. ibidem. col. 3. K
Angelis negare omnem diſcurſum, an de mente Scoti probabile ſit. ibid. col. 4. I
Angeli non cognoſcunt componendo & diuidendo. fol. 199. col. 1. E
Angelis eſt liberum arbitrium. fol. 212. col. 3. k
Angeli appetitus per concupiſcibilem, & iraſcibilẽ non diſtinguitur. fol. 203. col. 1. D
Angelis eſt dilectio duplex, naturalis, ſcilicet & electiua. fol. 204. col. 2. E
Angelus ſeipſum diligit dilectione naturali & electiua. fol. 205. col. 1. A
Angelus vnus diligit alium dilectione naturali, quo ad aliquid, & quo ad aliquid non. ibid. col. 2. C
Angelus naturali dilectione diligit plus deum quàm ſe. ibid. col. 4. D
Angelus eſt creatus a deo. fol. 260. col. 2. E
Angeli in cœlo Empyreo ſeu ſupremo creati ſunt. fo. 207. col. 2. D
Angelus fuit creatus beatus naturali beatitudine. ibidem. col. 3. K
Angelus non fuit creatus beatus beatitudine ſupernaturali. ibidem.
Angelus in deum conuerti non poteſt, niſi auxilio gratiæ adiutus fuerit. fol. 208. col. 1. C
Angelus ſtatim poſt primum charitatis actum quo beatitudinem meruit, beatus fuit. fol. 209. col. 2. D
Angeli conſecuti ſunt gratiam & gloriam ſecũdum naturalium quantitatem. ibidem. col. 4. k
Angelus beatus peccare non poteſt. fol. 210. col. 2. C
Angelus beatus in beatitudine proficere non poteſt. ibid. col. 3. H
Angelus peccauit appetendo eſſe ut deus. fol. 213. col. 2. E
Angelus an ex parte rei electæ peccauerit, & appetierit non ſolum male, ſed mali propria virtute beatitudinem appetendo, & nunquid in hoc doctor ſanctus ſibi contrarius videatur. ibid. col. 4. I
Angelus non peccauit in primo inſtanti ſui eſſe. fol. 214. col. 3. H
Angelum voluntarie peccaſſe in primo inſtãti ſui eſſe, manichæum ſapiat. ibidem. col. 4. H
Angelus an in primo inſtanti mereri potuerit, & ex conſequenti peccaſſe. ibidem.
Angelus eſt ſimpliciter magis ad imaginem dei, homo autem eſt magis ſecundũ quid. f. 308. col. 3. H
Angeli ſecundum inſtans cum fuerit libertatis & meriti, ita quòd liberũ omnibus fuit immediate poſt creationis inſtans mereri, & demereri, an omnes angeli erant viatores. fol. 213. col. 3. H
Angeli vnus actus an ſit primus naturalis & meritorius. ibid. col. 4. K
Angeli in primo inſtanti, an vere & proprie vitã æternam meruerint. fol. 216. col. 1. E
Angeli omnes ſi in primo inſtanti vere meruerint per actum dilectionis dei vt ſupernaturalis beatitudinis obiectum eſt, ergo in ſecundo inſtanti non tenebantur ad actualiter dirigendum actum ſuum in charitatis obiectum. ibid. col. 3. I
Angeli plures remanſerunt quam ceciderunt. f. 217. col. 2. E
Angeli apprehenſio, qua peccauit, an ſit immobilis. fol. 219. col. 3. k
Angelis malis duplex locus pœnalis conuenit, infernus, ſcilicet ſimpliciter, & aer caliginoſus vſq; ad diem iudicij. fol. 220. col. 3. G
Angelorum locutio an prior illuminatione ſit, vel econtra. fol. 332. col. 2. D
Angelus vnus alium illuminat. ibidem. col. 3. F
Angelus vnus alterius voluntatem mouere non poteſt. fol. 333. col. 1. E
Angeli inferiores nunquam ſuperiores illuminant, ſed econtra. ibidem. col. 4. k
Angeli ſuperiores inferiores illuminant de omnibus quæ nouerunt. fol. 334. col. 2. A
Angelis eſt aliqua locutio. ibidem. col. 2. E
Angeli omnes, immo omnes creaturæ rationales sũt vnius hierarchiæ ex parte principis. f. 336. col. 2. B
Angelis nec cum hominibus nec inter ſe ſunt vnius hierarchiæ, ſed tres inter ſe hierarchias conſtituũt ex parte multitudinis ordinatæ. ibi. E
Angeli multi ſunt in vno ordine nobis noto. fo. 337. col. 3. F
Angelus quilibet habet proprium ordinem nobis incognitum. ibid. G
Angeli boni prælati ſunt malis & eos regunt. fo. 341. col. 1. B
Angeli virtute propria miracula facere non poſſunt. fol. 342. col. 3. F
Angelus tam bonus, quàm malus naturali ſua virtute imaginationem mutare poteſt. fol. 343. col. 3. I
Angeli aliqui à deo in miniſterium mittuntur. f. 344. col. 2. B
Angeli inferiores tantum de lege communi mittuntur, ſuperiores autem ex diuina diſpenſatione. ibi. col. 4. k
Angeli omnes ſecundæ hierarchiæ non mittuntur. fol. 345. col. 3. I
Angeli de cuſtoditorum malis non dolent. fol. 337. col. 4. I
Angelos inter eos põt eſſe pugna non diſcordia volũtatum, ſed contrarietate meritorũ eorum, pro quibus pugnare dicuntur. fol. 348. col. 2. A
Angelus & anima ſunt diuerſarum ſpecierum & naturaliter inequales. fol. 240. col. 1. A
Anima Chriſti an omnia ſimul in verbo, vel ſucceſſiue ad quodcunque ſe voluerit conuerti, videat. fo. 45. col. 2. C.
Anima noſtra duas virtutes ad intelligendum cõcurrentes habet vnam actiuam, vocatam intellectus agens, & aliam paſſiuam, vocatam intellectus paſſibilis. fol. 87. col. 1. D
Anima non eſt corpus, ſed corporis actus. fol. 235. col. 3. F

Anima

Anima humana eſt principium incorporeum & ſubſiſtens. fol. 236. col. 1.
Anima noſtra quomodo in potentia eſſentiali ſeipſam cognoſcat, & tantum ipſa ſit in ſeipſa intrinſece ſecundum eſſe naturale. ibidem. col. 3. I
Anima noſtra quomodo intrinſece naturam entis habeat ſeu ſubſtantiæ ſecundum eſſe naturale, & tamen ſit in potentia eſſentiali ad cognitionem entis ſubſtantiæ. ibidem.
Anima quomodo ſit perfectio corporis: & tamẽ nullam in ſe naturam corporis claudit. ibid. col. 4. k
Animam habere operationes per ſe, dupliciter intelligitur: vno modo, ſcilicet abſque corporeo organo, alio modo, per ſe omnino, id eſt quod non communicet corpori vt organo, & hinc tota quæſtio de animæ immortalitate pendet. fol. 237. col. 1. B
Anima operari per ſe quatuor modis dici poteſt. ibi.
Animæ brutorum non ſunt ſubſiſtentes. ibid. col. 3. F
Anima intellectiua non eſt compoſita ex materia & forma. fol. 238. col. 2. A
Anima humana eſt incorruptibilis. ibid. col. 4. G
Anima humana an eſſe per ſe habeat. f. 239. col. 1. A
Animæ an nulla contrarietas inſit. ibid. E
Animæ immortalitas an ex naturali deſiderio certificari poſſit. ibid. col. 2. E
Anima intellectiua ſecundum eſſentiam eſt corporis actus, ſed ſecundum potentiam non, quia inquantum poteſt intelligere, corpus non perficit. fol. 241. col. 3. I
Animæ intellectiuæ eſſe an ſit ipſum eſſe compoſiti. ibid. col. 4. k
Animæ intellectiuæ eſſe an alijs formis conueniat. fol. 242. col. 1. C
Anima intellectiua quare non corrumpatur. ibidem.
Animæ aliæ ab intellectiua quare corrumpantur. ibidem. E
Animæ tres ſecundum Plato. quo pacto eſſentia, & loco diſtinguantur. fol. 245. col. 1. E
Anima eadem in homine eſt nutritiua, ſenſitiua, & intellectiua. ibid.
Animæ omnes ſecundũ ſan. doc. quo pacto vna ſunt in homine, & an ratio Scot. contra ipſum valeat. fol. 246. col. 1. E
Anima intellectiua quamuis in homine pro vegetatiua & ſenſitiua ſufficiat, an etiam ſufficiat pro forma mixtionis & corporeitatis. ibid. col. 4. G
Anima, & vniuerſaliter omnis forma ſubſtantialis in materia recipitur nullo accidente mediãte. fol. 248. col. 3. H
Anima aliquo corpore mediante vniri non poteſt. fol. 249. col. 2. D
Anima eſt tota in toto, & tota in qualibet parte. ibid. col. 3. H
Anima præter intellectiuã an ponatur aliqua alia forma in materia inextenſa, ſcilicet anima ſenſitiua animalium perfectorum. fol. 250. col. 1. A
Animæ ſubſtantiam impoſſibile eſt ſuam potentiam eſſe. ibid. col. 4. F
Anima ſi eſſet immediatum principium ſuæ operationis: an ſemper habens animam actu, opera vitæ habeat cum anima ſecundũ eſſentiam ſit actus, ſicut ſemper eſt viuum, & an rationes Scoti contra ipſum procedant. ibid. col. 4. K
Animæ in potentijs eſt ordo. fol. 253. col. 3. K
Anima ſola potens intelligere quomodo dicatur. fo. 254. col. 1. D
Animæ ſunt tres. fol. 255. col. 4. I
Anima in ſeparata cum ſit memoria quo ad vtranq; conditionem, ſcilicet conſeruationem obiecti, & præteritionem, tam actus quàm obiecti ſenſibilis, an in parte intellectiua ſit memoria complete. fol. 263. col. 3. k
Anima per intellectum cognoſcit corpora cognitione immateriali, vniuerſali, & neceſſaria. fol. 277. col. 4. k
Anima per ſpecies inditas non intelligit. f. 279. c. 2. E
Animarum humanarum ſubſtantia an inequalis ſit. fol. 284. col. 4. F
Anima noſtra non per eſſentiam ſuam, ſed per actum ſuum ſe cognoſcit. fol. 292. col. 2. C
Anima quòd ſecundum ſubſtantiam ſit pura potẽtia, & quòd ſecundum vnam eius & ab ea virtutem, ſ. intellectum agentẽ ſit actus in eodem genere, quo modo ſimul ſe compatiuntur. fol. 294. col. 1. A
Anima an propter melius corpori vniatur. fol. 297. col. 4. F
Anima ſeparata habet de alijs animalibus perfectam cognitionem naturalem, de angelis autem imperfectam & deficientem. fol. 299. col. 1. B
Anima noſtra cum ſit pura potentia in genere intellectionis, quomodo per ſeipſam intelligi poteſt. ibidem. D
Anima an tam inferiora quàm ſuperiora per propriã eſſentiam cognoſcat. ibid. C
Anima vna aliam per ſpeciem intelligit, & ideo anima Lazari noſſe potuit animam abrahæ ſicut alias ſubſtantias ſeparatas. ibid. col. 4. k
Anima ſeparata cognoſcit omnia naturalia in cõmuni tantum, & confuſe. fol. 300. col. 1. A
Anima ſeparata cognoſcit quædam ſingularia, ſed nõ omnia, etiam præſentia. fol. 300. col. 2. C
Anima an & quomodo per ſpecies abſtractas ſingularia cognoſcat. ibidem. col. 8. G
Anima in ſeparata manet actus ſciẽtiæ acquiſitæ, ſed non eodem modo. fol. 301. col. 2. E
Anima ſeparata cum incorporea ſit, & à nullo corpore localiter diſtet, quomodo quæritur. arti. 7. q. 89. Vtrum diſtantia localis.
Anima ſeparata æque propinquum & diſtans intelligit. ibid. col. 4. F
Animæ ſeparatæ quæ hic aguntur naturaliter neſciũt. fol. 302. col. 2. C
Anima non eſt ſubſtantia de . ibidem. col. 4. C
Anima rationalis ſola inter ſenſibilium formas per creationem. fol. 303. col. 1. A
Anima immediate a deo ſit. ibidem. col. 4. F
Gnima ſimul cum corpore producta eſt f. 304. c. 1. A
Gnima ſua virtute materiam corporalem immutare non põt, niſi aliquo corpore mediante. f. 357. c. 4. I
Gnima ſeparata ſua naturali virtute aliquod corpus mouere non poteſt. fol. 358. col. 1. B
Anima ſenſitiua ab anima generante principaliter cauſatur, & a ſemine inſtrumentaliter. ibi. col. 4. H
Anima intellectiua cum ſemine traduci, hæreticum eſt. fol. 359. col. 4. G
Animæ non ſunt creatæ ante corpora, ſed ſimul creãtur, cum corporibus infunduntur. fol. 301. col. 2. C
Anima humana vniuerſaliter ſumpta in cõmuni, an

 vnam

Universidad de Deusto
Biblioteca

vnam numero materiam habeat.fol.362.col.1.B
Animalia per ſe ipſa quomodo verum eſt quod formam acquirant,quę ſe moueant.fol.79.col.2.B
Apparitio imaginaria ex tribus cauſis prouenire põt, ſ.ex volũtate imaginantis,ſ. ex commotione naturali ſana, vel egra, & ex commotione ab extrinſeca cauſa,ſ.angelis.fol.335.col.4.F
Appetere nihil aliud eſt quàm in aliquid inclinari. fol.267.col.2.A
Appetere naturaliter contingit dupliciter,vno modo quo ad actus ſpecificationem,alio modo quo ad illius exercitium.fol.270.col.4.I
Appetitus an ſit actus elicitus naturæ intellectualis. fol.70.col.2.A
Appetitus ſenſitiuus quo per iraſcibilem & concupiſcibilem diſtinguatur.fol.203.col.1.B
Appetitus naturalis dupliciter ſumitur, vno modo pro inclinatione à natura indita,& ſic non eſt actus aliquis elicitus, alio modo pro actu ſecundo quo in præcognitum tenditur.fol.156.col.1.E
Appetitus intellectiuus & ſenſitiuus diuerſæ potẽtiæ ſunt.fol.267.col.3.I
Appetitum an appetibile moueat in genere cauſæ efficientis.ibid.k
Appetitus intellectiuus an feratur in res ſingulares ſm aliquam rationem vniuerſalem, ſicut cum appetit aliquid,quia eſt bonum.fol.268.col.2.E
Appetitus a quo mouetur, cum in iſtas res ſingulares ſenſibiles fertur.fol.265.col.3.F
Appetitus ſuperior an quandoque, vel ſemper mediãte inferiori appetitu moueat.ibid.col.4.H
Appetitus ſenſitiui ad voluntatem an tam arcta obedientia videatur, vt niſi in virtute eius mouere nõ poſſit.fol.270.col.1.C
Appropriari quid ſignificet.fol.238.col.1.E
Aquæ ſupra firmamentũ,quales ſint.fol.248.col.2.A
Aqua quare colorẽ non retinet,& aer lumen non conſeruat.fol.327.col.3.k
Arbitrij liberi bonus vſus,an cauſa prædeſtinationis exiſtat.fol.91.col.3.H
Articulus primus.85.q. an ſuperfluus vel impertinẽs exiſtat.fol.293.col.3.F
Articulus.8.105.q.an ſuperfluus videantur aut cum præcedenti coincidere.fol.326.col.1.A
Aſſiſtentia,id eſt,immediata viſio dupliciter dicitur, ſcilicet aut reſpectu Dei aut reſpectu diuinorum myſteriorum in deo.fol.341.col.2.D
Aſſiſtunt õẽs miniſtrantes quo ad viſionem dei.ibi.E
Aſſumere ſignificat ad ſe ſumere, id eſt ad ſui ipſius manifeſtationem, & non ad ſua opera peragenda. fol.174.col.4.K
BEATI vident Dei eſſentiam.fol.38.col.4.G
Beati non poſſunt formare verbum Deo clare viſo,vt ſiquis poſſit formare verbum de his quæ in deo videantur.fol.39.col.3.k
Beatitudo maxime deo conuenit.fol.103.col.2.E
Beatitudo attribuenda eſt Deo & alijs beatis ſecundum intellectum.ibid.col.3.H
Beatitudo verum naturaliter appetatur. ibidem.k
Beatitudo eſt duplex,ſ.obiectiua & formalis, quæ eſt ipſe actus,alia eſt beatorum.104.col.1.B
Beatitudo obiectiua omnium beatorum deus eſt.ibi.
Beatitudo formalis creaturarũ beatarũ deus nõ eſt.ibi.
Beatitudo formalis ſui ipſius,deus eſt.ibidem.
Beatitudo quomodo diſtribuat.ibid.col.2.C
Beatitudine in diuina eminentius præexiſtit quicquid eſt deſiderabile in quacunque beatitudine tam vera quàm falſa.ibid.D
Beatitudo ſeu vltimus finis dupliciter conſiderari poteſt,in cõi,ſcilicet & in ſpeciali.fol.270.col.4.H
Beatitudinem in cõmuni an naturaliter appetamus. fol.271.col.1.B
Beatitudinis appetitus quemadmodum eſt naturalis obiectiue, ita non eſt in poteſtate noſtra obiectiue,& quemadmodum eſt liber elicitiue, ita eſt in poteſtate noſtra elicitiue.ibid.col.3.K
Beatitudinem an quilibet ſecundum S. Doct. vnico actu mereatur.fol.209.col.3.G
Benedictio debetur diei ſeptimo.fol.232.col.4.G
Boni quæſtio dupliciter ordinari poteſt, vno modo ſecundũ ſe,alio modo vt eſt pars tractatus de perfectione.fol.18.col.1.C
Bonũ,cũ non prius enti conueniat quàm vnum,verũ &c. neq; prius conueniat naturæ diuinæ bonitas quàm vnitas &c. cur quæſtio 2 S.Doc.de bono fiat.ibid.A
Bonum & ens ſunt idem ſecundum rem,ſed ſecundũ rationem differunt.ibidem.
Bonum an appetibilis rõnem habeat.ibid.col.2.C
Bonum proximũ fundamentũ appetibiliter ſportat: quis bonũ,perfectũ,ens in actu, & ens fundamentũ,& cur tam appetibiliter importet.ibid.col.3.I
Bonũ & ens cum rõnib. diſtinguantur,oportet quod ſm eas ordinata ſint,& quo etiam ordine.ibid.col.4.G
Bonum quomodo primi & vltimi rationem habere dicatur.fol.20.col.3.F
Bonũ ſummum in gñe quod eſſe dicatur. f.22.c.1.B
Bonum ſimpliciter quod dicatur. ibidem.
Bona omnia ſunt bonitate diuina extrinſece & cauſaliter,bonitatib. aut proprijs formaliter & intrinſece.fol.23.col.2.A
Boni cur quæſtio fiat.fol.18.col.1.A
Bonum & ens ſunt idem ſecundum rem,ſed ſecundũ rationem tantum differunt.ibidem.col.2.A
Bonum cauſæ finalis rationem habet.fol.20.col.1.E
Boni ratio quomodo ſumatur.ibidem.col.4.k
Boni ratio conſiſtit in modo,ſpecie,& ordine.fol.21. col.1.D
Bonum eſt quod omnia appetunt.fol.22.col.2.A
Boni ſignificatione in deo poſita, an creaturæ bonitas claudatur.fol.51.col.4.H
Bonum triplex eſt,ſcilicet forma ſubiectum & habilitas ſubiecti ad formam.fol.163.col.1.E
Bonum vt forma per malum totaliter tollitur.ibid.
Bonum vt ſubiectum,per malum nec tollitur nec diminuitur.ibidem.
Bonum eſt cauſa mali.fol.168.col.3.F
Bonum eſt cauſa mali materialiter. ibidm. K
Bonũ diſtingui in ſubſtantiã & accidẽs dupliciter intelligi põt, vno modo vt ſit diſtinctio in res, alio modo vt ſit diſtinctio in modos.fol.205.col.1.C
Bonum illud ſpirituale appetitum in primo peccato angeli, quod ſuit, an ſcilicet fuerit ipſemet, vt a ſeipſo amatus puro amore amicitię, an beatitudo deſiderata ſibi.fol.112.col.2.K
Bonũ eſt obiectũ volũtatis & verũ ĩtellis.f.271.c.3.A
Bonũ iter & bonũ triplex comparatio.f.273.col.4.K
Bonitate cur ſubtractam à pfectione quæſt.f.18.c.1.A
Bõitati diuię ex aliorũ volitiõe,an aliq̃d pfectiõis accreſcat.

creſcat.fol.81.col.2.F
Bonitas diuina omnium rerum finis eſt.fol. 156. col. 4.F
Bonitas diuina omnium corporalium finis eſt. fol. 221.col.3.G
CALOR cœleſtis animalis & elementaris non eſt multiplex calor, ſed vnus & idem multiplicis agentis vim habens, prout vbiacet principio actiuo elementari: animali, cœleſti. fol. 359. col.3.E
Cauſæ de ratione efficacia eſt.fol.10.col.4.G
Cauſam eſſe dupliciter contingit: effectiuam,ſ.proprie & exemplarem.ibidem.col.4.k
Cauſa prima effectiua rerum eſt cauſa equiuoca. fol. 17.col.2.A
Cauſa exemplaris ab effectiua diſtinguitur, & coordinatur inter formales,quia eſt velut extrinſeca ſuæ rei.fol.23.col.2.E
Cauſam perfectius cognoſcens, an plures effectus in ea videat.fol.43.col.4.K
Cauſa prima quomodo de facto cauſet.f.66.col.2.E
Cauſa libera cum diuina infallibilitate quomodo ſaluetur.fol.92.col.4.I
Cauſa efficiente indigere ex duobus conſiſtit.fo.155. col.1.D
Cauſa inſtrumentalis an actionem propriam habeat. fol.159.col.4.K
Cauſæ agentis abſentia dicitur cauſa defectus, quãdo ipſa præſentia debebatur.fol.169.col.2.F
Cauſa alicuius dupliciter dicitur directe, ſcilicet & indirecte.fol.349.col.1.C
Cauſa deficiente in minori parte an ſemper deficiat propter aliquam cauſam impedientem,& an ſcilicet ſit error ſtoicus.fol.353.col.3.H
Cauſatum omne an compoſitum ſit.fol.15.col.4.B
Cœleſti corpori non eſt coniuncta aliqua anima, vt forma,ſed vt motor.fol.231.col.2.B
Cœlum empyreum, & cœlum ſidereum ex quibus cõpoſita ſint.fol.227.col.3.k
Cœli nomen in tres ſignificationes diſtinguitur,ſcilicet proprie participatiue & metaphorice. fol. 229. col.1.C
Cœlum an ſit animatum.fol.221.col.2.E
Cogitabile omne excedere dupliciter dicitur. fol. 9. col.3.G
Cogitabile omne excedens an ſit. ibidem.
Cogitatio dupliciter cognoſci poteſt, ſcilicet in ſuo effectu,vel in ſe ipſa.fol.196.col.2.B
Cogitatio cordis alicuius in ſuo effectu ab angelo cognoſci poteſt.ibidem.
Cogitationes cordium in ſeipſis, ſeu quod idem eſt, vt ſunt in voluntate ſoli deo ſunt naturaliter cognitæ.ibidem.
Cogitatiua quomodo omnia ſenſibilia in particulari cognoſcit, & tamen ipſa eſt quoddam ſenſibile. fol.236.col.3.H
Cognitione duo concurrunt,ſcilicet receptio & iudicium.fol.46.col.1.C
Cognitio propria de aliquo dupliciter ĩtelligi poteſt, primo vt diſtinguitur contra communem ex parte actus cognoſcendi, ſecundo ex parte rei cognitæ. fol.60.col.4.G
Cognitio attingens aliquid ſecundum prædicata cõmunia tantum poteſt dici imperfecta, in potentia confuſa in communi vniuerſalis,& eſt dupliciter, & alia multa de cognitione dei,quo pacto ſeipſum cognoſcit.fol.61.col.1.A
Cognitio ſenſus,puta viſus,aut etiam ſimplicis intellectus,an quia conformis rei,ideo vera dici poſſit. fol.71.col.2.D
Cognitio matutina & veſpertina angelorum quæ dicantur.fol.100.col.4.K
Cognitio matutina & veſpertina quot denotare poſſet.fol.201.col.1.C
Cognitio veſpertina habere creaturam pro termino, & medio eſſentialiter differt à cognitione matutina.ibid.col.2.A
Cognitio veſpertina hẽc creaturam pro termino tñ eſt eadem realiter cum cognitione matutina,differens ſolum ſecundum terminos ſeu cognita, ibid.
Cognitio matutina & veſpertina penes quid differat ibidem.B
Cognitio duplex, ſ. naturalis & gratuita, & hæc duplex,ſ.ſpeculatiua & effectiua.fol. 117.col.3.k
Cognitio naturalis nec eſt ablata,nec diminuta.ibid.
Cognitio gratuita ſpeculatiua eſt totaliter non ablata,ſed diminuta.ibidem.
Cognitio ſupernaturalis per modum naturalis eſt, & conſequenter immobilis.fol.218.col.3.H
Cognitio intellectualis à ſenſibili ſit,non ſicut à perfecta & totali cauſa,ſed magis ſicut a materia cauſæ.fol.281.col.2.D
Cognitio ſingularium eſt quo ad nos prior vniuerſalium cognitione.fol.255.col.4.F.
Cognitum quo pacto in cognoſcente ſit,& an ſan.doc. ſuper hoc conſequentia valeat.fol.40.col.4.k
Cognitum eſt principium ſpecificatiuum cognitionis.fol.57.col.3.k
Cognitum eſt in cognoſcente immaterialiter.f. 278. col.4.I
Cognoſcere cuius ſpeciei ſit, & cuius etiam eſt intelligere.fol.76.col.4.I
Cognoſcere ſimul, & vna operatione cognoſcere, an & quomodo diſtinguantur.fol.148.col.1.D
Cognoſcere quo põt ex natura ſua habere actu aliq̃ ex naturis cognoſcibilium ab ipſo, quæ natura ipſa eſt habens aſſimilatem cum alijs.fol.91.col.1.E
Cognoſcitiuum aliquorũ dupliciter inuenitur in potentia eſſentiali, & in potentia accidentali & alia multa ad hoc.fol.236.col.2.E
Compoſitio formalis, & accidentalis in quo conueniunt & differant.fol.241.col.2.E
Commune dupliciter dr̃ per modum, ſ. actus & per modum potentię,& ſic etiam cõitas.f.16.col.4.H
Communicabilitas duplex ponitur proprie, ſcilicet & metaphorice.fol.54.col.3.G
Conceptus in pluribus duo clauduntur,ſ.aſſimilatio ad obiectum,& eorum pluralitas.fol.49.col.2.D
Conditionalis quomodo valeat ſi animæ ſenſitiuæ operatio,ſine organo eſſet,hæc anima eſſet hic homo.fol.237.col.4.K
Conſequentia iſta an valeat,nulla veritas eſt.ergo verum eſt nullam veritatem eſſe.fol.90.col.4.I
Conſequentia bona eſt à propoſitione vera de ineſſe ad ſuam modalem de vero.ibidem.
Conſequentia iſta ſan.doc.an valeat & ſit efficax perfectio conuenit ſoli deo per ſuam eſſentiam, ergo eſſe perfectum ergo eſſe bonum.fol.22.col.3.k

Universidad de Deusto Biblioteca

Conſequentia iſta S. Doc. an & quomodo valeat, formæ finiunt per materiam. ergo forma quæ non eſt nata eſſe in materia eſt infinita. fol. 23. col. 4. K

Conſequentia S. Doc quæ procedit a rerum conditionibus ad nominum conditiones, an & quomodo valeat. fol. 50. col. 1. A

Conſequẽtia iſta quomodo valeat. A. eſt, cauſa entiũ in quantum entia. ergo eſt cauſa omnis eius quod pertinet ad eſſe eorum. fol. 155. col. 4. F

Conſequẽtia iſta S. Doc. quomodo valeat, Deus agit ſecundum intellectum & volũtatem. ergo vniuerſum quod eſt eius effectus perfecte ſimilis, naturã intellectualem habet. fol. 170. c. 3. F

Conſequentia. S. Doc. ab altiſſima operatione quæ eſt intelligere ad talem intellectionem quomodo valeat. fol. 38 col. 2. B

Conſequentia S. Doc. an inferatur, cum ex hoc quòd ponit aliquam creationem intellectualem infert omnino in corpoream. fol. 170. col. 9. G

Conſequentia S. Doc. quomodo valeat: quando dicit, quod ſunt aliquæ ſubſtantiæ intellectuales & c. ergo eſt aliqua ſubſtãtia intellectualis perfecta. fol. 174. col. 1. E

Conſequentia iſta S. Doc. quomodo vera ſit ſi intelligere angeli eſſet eius ſubſtãtia eſſet ſubſiſtens. fol. 183. col. 3. H

Conſequentia iſta S. Doc. intelligere angeli eſt ſubſiſtens. ergo vnum tantum, an in genere materię vel formæ intelligenda ſit. ibidem. I

Conſequentia iſta S. Doc. quomodo valeat, intelligere angeli eſt ſubſiſtens & c. ergo non diſtinguitur à ſubſtantia Dei. ibidem col. 4. I

Conſequentia S. Doc. quomodo valeat, ſubſtantialitas eſt ſubſtantia, ſeu ſubſiſtit ergo non diſtinguit in diuerſos gradus ſubſtantialitatis. fol. 184. col. k

Conſequentia iſta S. Doc. quomodo valeat, res fluũt à Deo quo ad materiam & formam: ergo fluunt in mente angeli quo ad cognitionem ſingularitatis. fol. 194. col. 4. H

Conſequentia iſta S. Doc. an valeat, componere & diuidere ſeu diſcurrere conuenit intellectui noſtro ex imperfectione. ergo oppoſita perfectio conuenit intellectui angelico. fol. 199. col. 2. E

Conſequẽtia iſta S. Doc. an valeat natura eſt intra rẽ. ergo appetitus ad extra non eſt ipſa natura. f. 202. col. 1. C.

Conſequentia iſta S. Doc. an valeat, voluntas naturaliter inclinatur in bonum. ergo voluntas habens bonum infinitum extra ſe in aliquid extrinſecum tendit. ibidem. col. 2. A

Conſequentia iſta an valeat, fit non bene. ergo male. fol. 219. col. 4. I

Conſequentia iſta quomodo valeat, ſi res materialiter in anima eſſe deberet, ratio nulla eſſet, quare res extra non cognoſceret. fol. 278. col. 4. F

Conſequentia iſta S. Doc. an valeat ſi infinitum vnã ſpeciem haberet etiam rationem totius & perfecti haberet. fol. 290. c. 4. k

Conſequẽtia iſta S. Doc. an valeat. anima habet duos modos eſſendi. S. coniunctum & ſeparatum. ergo duos operandi ſcilicet per conuerſionem ad phantaſmata, & ſuperiora. fol. 397. col. 4. k

Conſequentia iſta S. Doc. quomodo valeat, in homine eſt aliqua Dei ſimilitudo deducta ab eo non ſecundũ æqualitatem. ergo in eo eſt imago Dei imperfecta. fol. 307. col. 4. H

Conſequentia iſta S. Doc. quomodo valeat, quælibet cauſa hẽt rationẽ principij. ergo à qualibet cauſa aliquis ordo in ſuos effectus deriuatur. f. 331. c. 1. C

Conſequentia iſta S. Doc. quomodo valeat anima cõiuncta non mouet corpus niſi viuificatum à ſe. ergo ſeparata nullũ corpus mouere põt. f. 358. c. 1. C

Conſeruatio duplex, directa ſcilicet & indirecta. fol. 376. col. 3. F.

Conſcientiæ nomen dupliciter ſumitur ſcilicet proprie & communiter, & quomodo vtroque modo ſumatur. fol. 266. col. 4. F.

Contactus ſeu applicatio virtualis ſecũdum S. Doc. quid eſſe dicatur. fol. 176. col. 1. D

Contingens a Deo nihil eſt in quo neceſſitatis aliqd non ſit. fol. 291. col. 1. D

Contingens vel neceſſarium ſumitur, vel pro re ipſa vel vniuerſali ratione rei. ibidem. E

Contingens ex quo eſt cõtingens propter materiam quæ eſt indiuiduationis principiũ, an propter hoc proceſſus. S. Doc. in diſcuſſione ar. 3. 86. etiam ex particularibus exiſtat. ibidem. col. 2. B

Contingentia futura à Deo cognoſcuntur prout ſunt actu in ſeipſis. ergo prout ſunt in cauſis ſuis. fol. 64. col. 3. G.

Contingentia futura Deus cognoſcit ſecundum ſtatum quo actu ab æterno ſimul exiſtunt. ibidem. k

Contingentia ad vtrumlibet dupliciter inuenta fuit. ſcilicet quandoque ex parte cauſæ, & quandoque ex parte eius ad quod dicitur. fol. 81. col. 4. G

Contingẽtia futura quomodo Deus certe cognoſcat. fol. 64. c. 4. I

Contingentiæ diuinæ prima radix q̃ ſit. f. 85. col. 3. H

Contingentia dupliciter. vt ſ. contingentia, & vt neceſſarium haberent inſertum. fol. 291. col. 1. C

Contingentia vt ſic directe ſeu indirecte intellectu, vt autem neceſſitatis vel voluntatis aliquid habent, directe intellectu cognoſcuntur. ibidem. D

Conuenientia & differentia inter animam intellectiuam, & alias formas reſpectu eſſe quæ natura ſit. fol. 241. col. 1. D

Conuenientia inter formam ſubſtantialem, & accidẽtalem quæ ſit. fol. 254. col. 2. B

Conuerti in Deum quod proprie eſſe dicatur. fo. 208. col. 1. B

Correlatiuum tertij modi, vt ſcibile ſeu dicens, & ſimilia an poſſit iudicari eſſe ſecundum duo ætatis genera. fol. 53. col. 4. I

Corpus cœleſte an viuum ſit, & an viuentia digniora non viuentibus exiſtant. fol. 12. col. 1. B

Corpus & eſſe compoſitũ ex materia, & forma licet in via S. doc. conuertantur: non tamen apud alios idem dicendum eſt. ibidem. col. 2. A

Corpus quãdo proprie ſumitur pro corpore quod eſt in prædicamento ſubſtantiæ. fol. 11. col. 3. k

Corpus dupliciter capitur phyſice ſcilicet & mathematice. fol. 24. c. 4. H

Corporis diſtinctio ab alberto poſita doctrinæ s. doc. conuenit. ibidem.

Corpus nullum naturale infinitum eſſe poteſt. ibidẽ.

Corpus cum anima intellectiua vnitur, oportet q; ſit mixtum. & maxime ad æqualitatem reductũ quale eſt noſtrum. fol. 247. col. 4. k

Corpus quemadmodum non eſt cauſa animæ nec in in eſſe nec in fieri, ſed occaſio & materia in qua fit, ita non eſt cauſa multitudinis earum ſed occaſio, & differentia in qua. fol. 244. col. 1. E

Corpus quodcunque deus immediate mouere poteſt. fol. 329 c. 2. A

Corpus agit ſecundum quòd eſt actu in aliud ſecundum quod eſt in potentia. fol. 350. col. 3. G

Corpus eſſe actiuum ſecundum ſuam ſubſtantiã dupliciter intelligi poteſt, vno modo vt ſit elicitiuũ alicuius ſuæ propriæ actionis ſed alio modo vt corpus non ſit per ſe ipſum elicitiuum alicuius actionis, ſed ſit radix & principium. ibidem. H

Corpora cœleſtia aliquid agere dupliciter contingit. ſ. cauſaliter & occaſionaliter. fol. 352. col. 2. C.

Corpora cęleſtia non ſunt humanorum actuum cauſa. ibidem. col. 4. G

Corpora cęleſtia nõ imponunt ſubditis, humanę operationi neceſſitatem. fol. 353. col. 1. D

Corporalia immo omnia à deo ſunt. fol. 220. col. 4. K

Corporalia oĩa per angelos reguntur. f. 341. col. 2. B

Corporeum & incorporeum quid dicatur. fol. 170. col. 1. D

Creatio eſt ex nihilo. fol. 157. col 2. E

Creatio pro creatione paſſiua ſumitur. fol. 258. col. 2.

Creatio ponit in creato relationem tantum. ibidem.

Creationis relatio eſt accidens, & non eſt relatio trãſcendens & multa de iſta materia. ibidem. E

Creatio ſecundum Sco. & poſteriores dupliciter ſumitur vno modo pro factione rei nulla omnino materia ſuppoſita, alio modo ꝑ factione rei in aliquo ſubiecto præiacente. fol. 303. col 2. B

Creatum omne quomodo ſub aliqua certa ratione creantis comprehendatur. fol 26. col. 3. I

Creatio a quolibet ad infinita an inferri poſſit. ibidẽ.

Creatum dupliciter ſumi poteſt proprie ſcilicet & cõmuniter. fol. 27. col. 1. D.

Creatum per accidens dupliciter intelligi poteſt. ibidem.

Creata proprie ſunt tantũ ſubſiſtentia. f. 158. col 4. I

Creandi potentia quare naturæ communicari nõ poteſt. fol. 160. col 4. G.

Creare eſt propria actio ſolius dei. 159. col. 3. H

Creare non eſt proprium alicuius perſonæ, ſed commune toti trinitati. fol. 161. col. 1. E

Creaturæ ſunt ſimiles deo non ſecundum eandem rationem ſpecificam, aut genericam, ſed ſecundum aliqualem analogiam. fol. 17. col. 3. k

Creaturam aliquam incorpoream ponere neceſſe eſt fol. 170. col. 2. A

Creatura omnis rationalis in ſolis naturalibus cõſtituta peccare poteſt. fol. 211. col. 2. E

Creatura corporalis immediate à deo exiſtit. fol. 221 col. 4. k

Creaturæ intellectuales ſolæ proprie loquendo ad imaginem dei ſunt. fol. 308. col. 2. C

Creatura rationalis dupliciter cõſiderari poteſt, vno modo abſolute alio modo vt ordinata ad fælicitatem. fol. 38. col. 3. I

Culpa plus habet de ratione mali quàm pœna quęcũque tam ſenſus quàm damni. fol. 168. col. 1. C

DEFECTVS de quo eſt ſermo in litera S. doc. q. 19. arti. 6. an negatiue vel contrarie ſumatur. fol. 85. col. G

Dæmones non ſunt naturaliter mali. f. 214. col. 1. C

Dæmones ſunt obſtinati in malo, & ſancti confirmati in bono. fol. 218. col. 2. D

Dæmones neque ſunt neque fuerunt in ordinibus ſecundum gloriæ ſtatum. fol. 340. col. 2. D

Dæmones non ſunt: ſed fuerunt in ordinibus ſecundum ſtatum gratiæ meritoriæ. ibidem.

Dæmones in ordinibus perſeuerant ſecundum naturæ conditionem. ibidem.

Dæmonibus eſt prælatio. ibidem. col. 3. H

Dæmonibus non eſt illuminatio. ibidem. col. 4. H

Dæmon ſuperatus vacat à tentatione ad tempus. fol. 343. col. 4. H

Dæmones ſunt ſubſtantiæ intellectuales non vnitæ corporibus. fol. 353. col. 1. B

Dæmones nec per ſe, nec per accidens, nec directe nec indirecte cœleſtium corporũ actionibus ſubduntur. ibidem.

Demonſtratio duplex, ſcilicet quia & propter quid. fol. 10. col. 1. E

Denominatio extrinſeca eſt duplex, quædam pura, & quædam cauſalis. fol. 23. col. 1.

Denominatio dupliciter eſſe dicitur quædam, ſcilicet intrinſeca, & quædam extrinſeca, & quid vtraque ſit. ibidem. B

Deus ſecundum quòd eſt altiſſima cauſa dupliciter exponi poteſt. fol. 5. col. 3. k

Deus quando formaliter capiatur, & quid dei nomẽ importare habeat, & quomodo etiam quadrupliciter conſiderari poteſt. fol. 6. col. 1. A

Deo quomodo nihil ſit prius, neque ſecundum rem, neque ſecundum intellectum, & propterea genus non habet. fol. 15. col. 2. C

Deus theologiæ ſubiectum eſt. fol. 6. col. 1. D

Deum eſſe demonſtrabile a poſteriori ſeu per effectum. fol. 10. col. 1. E

Deus non eſt corpus. fol. 11. col. 4. G

Deus tripliciter ſumi poteſt. fol. 13. col. 1. D

Deus eſt idem qd ſua eſſentia ſeu natura. ibid. col. 3. I

Deus eſt ſuum eſſe fol. 14. col. 2. A

Deus an ſit in aliquo genere reductiuè. ibidem. col. 3. I. & 15. col. 1. B

Deus non poteſt eſſe accidens. ibidem. col. 2. E

Deus cum ſit prima cauſa efficiens, quomodo non ſit forma, aut materia alicuius compoſiti. fol. 16. col. 1. B

Deus eſt maxime perfectus. ibidem. col. 4. F

In deo ſunt perfectiones omnium rerum. ibidem. k

Deus eſt bonus. fol. 21. col. 3. G

Deus eſt ſummum bonum ſimpliciter. f. 22. col. 1. A

Deus ſolus eſt bonus per eſſentiam. ibidem. col. 3. I

Deus pro naturæ nomine quando ſumatur. fol. 23. col. 2. E

Deus eſt infinitus. fol. 23. col. 4. I

Deus dupliciter intelligitur, vno modo ſecundũ ſeipſum, alio modo ſecundum virtutem diffuſam. fol. 27. col. 2. E

Deus eſt in omnibus rebus intime. ibidem. 4.

Deus quonam modo in omnibus rebus cadat. ibidem. col. 4. H

Deus eſt vt in re, & vt in loco ſecundum aliquid vbique. fol. 28. col. 4. I

Deus eſt in aliquo dupliciter, ſcilicet effectiue, & obiectiue. fol. 29. col. 1. B

Universidad de Deusto Biblioteca

Deus eſt vbique per eſſentiam, præſentiam & potentiam. ibid. C
Deus quo pacto in ſanctis per gratiam exiſtat. ibidē. col. 2. C
Deus quo pacto in omnibus per præſentiam exiſtat. fol. 29. col. 2. E
Deus quo nam modo in omnibus ſit per eſſentiam. ibidem. col. 3. G
Deus quo pacto in omnibus ſit per potentiam. ibidem. H
Deus ſolus omnino immutabilis exiſtit. f. 30. col. 3. F
Deus eſt maxime æternus. fol. 32. col. 1. E
Deus eſt vnus. fol. 37. col. 2. E
Deus eſt maxime vnus. ibidem. col. 3. F
Deus in ſe eſt maxime cognoſcibilis. fol. 38. col. 1. D
Ad videndum deum an ex parte viſiue virtutis aliqua ſimilitudo exigatur. ibidem. col. 4 H
Deum ad videndum, an impoſſibile eſt cōcurrere aliquam ſimilitudinem ex parte rei viſæ. f. 39. c. 1. C
Deum videri ſenſu, viſu, & quacunque alia vi ſenſitiua eſt impoſſibile. fol. 40. col. 1. E
Deum videntium vnus perfectius videbit, quā alius fol. 42. col. 3. F
Deum videntes non vident in eo alia per ſpecies eorum, ſed per ipſam diuinam eſſentiam intellectui eorum vnitam. fol. 44. col. 4. H
Deus ab homine puro per eſſentiam in hac vita mortali videri non poteſt. fol. 45. col. 4. G
Dei tria ex ſenſibilibus cognoſcimus, ſcilicet cauſalia negatiua, & ſupereminentia fol. 46. col. 3. I
Dei cognitio perfectior habetur à nobis per gratiam quam per notionem naturalem. fol. 47. col. 1. A
Dei cognitio per gratiam in hac vita, naturali præfertur non ex parte modi: ſed ex parte obiecti. ibidem. col. 4 I
Deus ex creaturis à nobis nominari poteſt: non aūt ſecundum quod eſt ſecundum ſe. ibid. col. 1. A
Deus cum dicimus eſt bonus, quis ſenſus ſit. fol. 48. col. 1. E
Deus eſt vnus re, & plures ſecundum rationem dupliciter percipi poteſt. fol. 49. col. 2. E
Dei vnitas ex parte eius eſt eminens, ex parte vero intellectus noſtri eſt proportio eius ad ſenſibilia ibi.
Deus an ſit extra totum vniuerſi ordinem, ita quòd creaturæ ad ipſum ordinentur, & non econuerſo fol. 51. col. 3. F
Deus ſit nomen naturæ quo ad id, ad quod nomen impoſitum eſt: operationis vero, quo ad id à quo impoſitum. fol. 54. col. 2. C
Deus apud S. Thom. eſt vnius tantum rationis formalis eleuatæ comprehendentis omnia &c. fol. 56. col. 4. K
Deus eſt ſcientiæ perfectiſſimæ. fol. 57. col. 1. A
Deus ſe ipſum per ſe ipſum intelligit. fol. 58. col. 1. A
Deus ſe ipſum perfecte comprehendit. ibi. col. 3. k
Deum alia à ſe cognoſcere neceſſe eſt. fol. 59. col. 2. D
Deo alia cognoſcuntur, non in ſe ipſis: ſed in ipſo deo. ibi. col. 4 I
Deus quomodo alia videat. fol. 60. col. 1. A
Deus per eſſentiam ſuam, & rationem cognoſcendi an cognoſcat alia à ſe in ſe ipſis in eſſe obiectiuo ſeu cognitio, poſita per actum intelligēdi diuini intellectus. ibidem. E
Deus cognoſcit alia à ſe cognitione propria. fol. 61. col. 2. A
Deus ad hoc, vt in eſſentia intellecta ſecundum proprias rationes omnium intelligat, quid requiratur fol. 61. col. 4 H
Deus non entium ſcientiam habet. fol. 62. col. 3. F
Deus mala cognoſcit. fol. 63. col. 1. A
Deus an per eſſentiam ſuam ſingularia cognoſcat. ibidem. E
Deus contingentia futura cognoſcit. fol. 64. col. 3. F
Deus quomodo apud ſe omnium rerum rationes habeat fol. 65. col. 3. I
Deus vult ſe, & alia. fol. 80. col. 3. I
Deus an non ſolum velit alia: ſed velit omnia, quæ velle poteſt. ibidem. col. 4. k
Deus neceſſitate abſoluta vult aliquid, non omnia, niſi ex ſuppoſitione. fol. 81. col. 1. E
Deus amat omnia exiſtentia: non tamen eo modo ſicut nos. fol. 79. col. 3. F
Deus ex parte actus amandi, omnia æqualiter amat. fol. 83. col. 2. A
Deus magis meliora diligit. ibidem. col. 3. F
Dei non eſt iuſtitia commutatiua. fol. 89. col. 1. A
Deus quo pacto ſub ſua omnipotentia contineatur. fol. 101. col. 1. A
Deus abſque ordine ſapientiæ & iuſtitiæ ſuæ, nihil operari poteſt. fol. 102. col. 1. C
Deus poteſt alia facere, quàm quæ facit. ibi. col. 2. C
Deus an qualibet re à ſe facta, aliam meliorem facere poſſit. ibidem. col. 3. H
Deo quo pacto multa attribuantur. fol. 112. col. 3. F
Deus quomodo quandoque pro eſſentia, & quandoque pro perſona ſupponit, quandoque pro eſſentia tantum, quandoque pro tribus ſuppoſitis. fol. 136. col. 1. E
Deus non generat cum dicitur, an detur intelligi, quod generatio diuinæ naturæ repugnet. ibid. col. 3. F
Deus eſſe ens per eſſentiam quo pacto exponatur. fo. 154 col. 4. F
Deus dupliciter ſumi pōt, abſolute ſcilicet & vt primum agens. fol. 156. col. 4. I
Deus ſolus Pater & Filius & Spiritusſanctus ab æterno eſt. fol. 206. col. 4. F
Deus non eſt primum, quod à nobis cognoſcitur. fo. 296 col. 4. I
Deus omnia in nihilū redigere poteſt. f. 328. col. 2. D
Deus in omni operante operatur, ſic quòd ipſæ res proprias operationes habeant. fol. 330. col. 2. E
Deus non poteſt facere contra rerum ordinem, vt a prima cauſa dependet. fol. 331. col. 2. B
Deus poteſt facere præter rerum ordinem, prout ex quolibet ſecundarum cauſarum dependet. ibidem
Dies ſex ſufficienter numerantur. fol. 433. col. 4. F
Differentia bifariam diſtinguitur, ſ. ſecundum rationem & ſecundum rem. fol. 13. col. 4. G
Differentia ſecundum rationem latitudinem habet. fol. 18. col. 2. A
Differentia tangens entia inquantum ſunt, & nō ſunt quæ ſit. fol. 62. col. 4. F
Differentia qualis ſit inter ly deus, & ly homo in ſupponendo. fol. 136. col. 2. B
Differentia inter minus per ſe, & per accidens qualis ſit. fol. 167. col. 3 H
Differentia aſſignata inter receptionem materiæ, & intellectus quæ ſit. fol. 171. col. 2. C

Diffe-

Differentia inter conſequentia formam, & conſequētia materiam quo ad neceſſitatem & contingentiā a ſan. doc. poſita, an nulla ſit. fol. 291. col. 2. A
Differentia quæ ſit inter ea quæ fiunt à natura, & quæ fiunt ab arte, non quacunque ſed cooperante natura, quæ ſit. fol. 332. col. 4 H
Differentia inter intellectum & voluntatem, quomodo ſaluari poſſit. fol. 352. col. 3. G
Differentia aſſignata inter cognoſcentia & nō cognoſcentia, an vera ſit. fol. 57. col. 1. E
Diffinitio proceſſu compoſitiuo miniſtrante, diuiſione inueſtigatur. fol. 31. col. 1. C
Dilectio naturalis in beatis remanet. fol. 210. col. 1. C
Diligere dupliciter ſumitur, ſcilicet notionaliter, & eſſentialiter. fol. 132. col. 2. E
Sumendo eſſentialiter diligere, pater & filius non diligunt ſe Spirituſſan. ibidem.
Sumendo notionaliter diligere, pater & filius diligūt ſe Spirituſancto. ibidem. col. 3. G
Diſtantia quadruplex, ſcilicet ſitualis, naturalis, ſuppoſitalis, virtualis. fol. 28. col. 2. E
Diſtantia minimum dupliciter dicuntur, ſcilicet ſimilitudine conditionum vel proportione coniunctionis. fol. 249 col. 2. E
Diſtinctio omnis, oportet ꝙ ſit per aliquod intrinſecum, formam ſcilicet & materiam. f. 141. col. 1. D
Diſtinctio contra res vnius ordinis, cauſam & cauſatum, an congruenter a dionyſio poſita ſit. fol. 17. col. 4 F
Diſtinctio relatiua, prima inter reales diſtinctiones ponitur. fol. 141 col. 2. A
Diſtinctio ſan. doc. ꝙ dupliciter ordinetur aliquid ad alterum actiue, ſcilicet, vel paſſiue, an ſufficiens eſſe videatur. fol. 136. col. 4 H
Diſtinctio intelligere animæ à ſan. doc. in litera poſita, videlicet quòd oportet animam intelligere aut per conuerſionem ad phantaſmata: aut per cōuerſionem ad ſuperiora an ſufficiens ſit. f. 397. col. 3 F
Diſtinctio minima eſt in diuinis: quoniam relatiua & conuenientia eſt ſumma, quia ſunt eadē res ſumma & ſimpliciſſima: & omnino indiuiſa. fol. 247. col. 1. C
Diuiſio propria boni humani eſſe dicitur. fol. 11. col. 2. E
Diuiſio proprie eſt boni in eo quòd bonum. ibidem.
Diuiſio an ſit prior bonitate non ſimpliciter, ſed ſecundum noſtræ apprehenſionis rationem. fol. 37. col 1. C
Diuiſio animalis inter partem mouentem & in partē motam, in cæteris animalibus eſt diuiſio in partes integrales formaliter, & non in partes eſſentiales niſi cauſaliter: in homine autem quando duplex motiuum habet, ſcilicet ſenſitiuū & intellectiuū eſt diuiſio in partes integrales quo ad motum prouenientem ab appetitu ſenſitiuo. fol. 247. col. 2. E
Doceus cauſa ſcientiam in addiſcente, reducēdo de potentia ad actum primum. fol. 356. col. 4 A
Dolor duplex eſſe dicitur, vt paſſio, ſcilicet & vt ſimplex actus voluntatis. fol. 220. col. 2. A
Dolor neceſſario eſt in dæmonibus. ibidem. E
Dominium duplex: vt diſtinguitur, ſcilicet cōtra ſeruitutem, & contra ſubiectionem quandocunque. fol. 316. col. 4. I
Dominium primo modo, in ſtatu innocentiæ non erat. ibidem.
Dominium ſecundum in illo ſtatu erat. ibidem.
Donum ſapientiæ eſt in intellectu formaliter: in voluntate autem cauſaliter. fol. 5. col. 4. k
Donum perſonaliter in diuinis ſumptum, eſt propriū nomen. fol. 133. col. 3. k
Donum an ſignificet primo proprietatem perſonalē Spiritusſancti: vel reſpectum aptitudinem ad creaturas rationales: vel aliquid aliud. ibid. col. 4. G
Donum in cōmuni tria manifeſte importat, ſcilicet rem donabilem: reſpectum donabilitatis, & reſpectum quaſi poſſeſſionis. ibidem. K
Donum ſupernaturale ſecundum Scot. non eſt gratia gratum faciens, ſeu charitas: ſecus ſecundum ſan. doc. fol. 314 col. 2. A
Dubium motum ſuper litera, an ſan. doc. circa delectationem rationis formalis obiecti in æquiuocationem inciderit. fol. 3. col. 4. k
Dubium motum ſuper litera, an ſcilicet omnia in ſacra doctrina conſiderata, in vna formali ratione conueniant. fol. 4. col. 2. C
Dubium motum ſuper litera ſimpliciter & ad hominem, an ſcilicet, omnia in theologia conſiderētur ſub ratione dei. fol. 6. col. 2. D
Dubium motum ſuper litera circa iſtā propoſitionē: Tota ſcientia virtute in principijs cōtinetur an ſcilicet doctrinæ S. Thom. aduerſari videatur. ibidem col. 3. I
Dubium motum ſuper litera circa quandam concluſionem, an ſcilicet ſi ſenſus literalis multiplicari poteſt: nulla certitudo erit, quis ſenſus ad literam intentus ſit: quolibet proferente ſuam expoſitionem. fol. 8. col. 4. F
Dubium motum ſuper litera, an ſcilicet iſta conſequentia valeat: nulla veritas eſt. ergo verum eſt nullam veritatem eſſe. fol. 9. col. 4. I
Dubium motum ſuper litera, an ſ. aliqua ſcientia probet ſuum ſubiectum eſſe. fol. 10. col. 2. H
Dubium motum ſuper litera, an ſan. doc. proceſſus ſophiſticus videatur: quando ſub hoc communi, ſcilicet ſe habere ad formam: deſcenditur determinate ad hoc ſpeciale, ſcilicet eſſe formam. fol. 12. col. 3. K
Dubium motum ſuper litera, cauſam, ſcilicet indiuiduationis recipi in materia, vel non poſſe recipi in ea. fol. 13. col. 1. A
Dubium motū ſuper litera pro quo ſupponit ly deus quādo ſan. doc. quærit, Vtrum deus ſit idem quòd ſua eſſentia. ibidem. col. 2. C
Dubium motum ſuper litera, an ſcilicet ſi ſciamus ꝙ hæc propoſitio eſt vera deus eſt. ergo cognoſcitur in re quòd deus eſt ita quòd hoc eſt cognoſcere eſſe, quòd in ipſo deo eſt. fol. 14. col. 2. E
Dubium motum ſuper litera, quomodo eſſe quādoque æquiuoce ſumatur. ibid. col. 4. k
Dubium motum ſuper litera, an ſcilicet deus ſit in genere ſubſtantiæ reductiue. fol. 15. col. 1. D
Dubium motum ſuper litera, quomodo deus omniū rerum menſura dicatur. ibidem. col. 2. A
Dubium motum in litera, an videlicet ſan. doc. ſermo ſit de ordine in cauſando, & eſſendo, & abſolute, aut reſpectu huius, & in hoc. fol. 20. col. 3. K.
Dubium motum ſuper litera circa quandam conſequentiam.

Universidad de Deusto Biblioteca

ſequentiam, triplex perfectio ſoli deo conuenit p ſuam eſſentiam, ergo eſſe perfectum eſſe bonum, &c.fol.22.col.3.K
Dubium motum in litera circa ordinẽ. f.17.col.3.I
Dubium motum ſuper litera, tam de finitate, quàm infinitate formæ fol.27.col.3.K
Dubium motum ſuper litera, ex proprijs ipſius diuinæ cognoſcibilitatis.fol.44 col.2. D
Dubium motum ſuper litera, an de ly qui, diſtinctio quædam à s. Toc.facta locum habere poſſit.fol.56. col.3. I
Dubia tria mota ſuper litera, circa quaſdam rationes à s.Doc.factas, ordine relata.fol.84.col.4.H.I.K
Dubium ſcoticum motum ſuper litera, quomodo ſumẽdo diligere notionaliter pater & filius diligunt Spirituſancto.fol.132.col.3.I
Dubium motum ſuper litera, circa quandam s. Doc. regulam:& quandam eius rationem.f.135.col.3.K
Dubium motum ſuper litera, an ſcilicet s. Doc.intendat nouum modum exiſtendi tanquam diſparatũ a quatuor in litera numeratis.fol.152.col.1. D
Dubium motum ſuper litera, circa quandam cauſam in litera redditam, q̃ non videtur eſſe cauſa. ibid.E
Dubium motum ſuper litera, quomodo ex dictis s. Doc.excluſiue ſequatur, ſcilicet quòd ſecundum ſolam gratiam nouus ſit cognoſcend. modus.ibid.
Dubium motum ſuper litera, circa rationem qua ſan. Doc.utitur contra Auicen. ſpiritualium pluralitatem ponentem.fol.171.col.1.E
Dubium motum ſuper litera in materia angelorum, ſuper ly differt, quomodo ſcilicet capiatur fol.172 col.3.H
Dubium motum ſuper litera, circa uitales operationes,& non uitales.fol.175.col.2.C
Dubium motum ſuper litera, circa probationem ſecundæ particulæ concluſionis, quòd angelus non ſit ubique.fol.178.col.1.C
Dubium motum ſuper litera, de cauſa vniuerſali cõponendi diuidendique particularis eſt.fol.199. colum.2.D
Dubium motum ſuper litera circa c.firmiter de ſum. tri.& fide cath. cuius ſan. doc. non fuit recordatus. fol.207.col.1.C
Dubium motum ſuper litera, uidelicet q́ ex mereri, & beatum eſſe non ſequitur gratia perfecta, & imperfecta ſimul.fol.209 col.2.B
Dubium motum ſuper litera, nunquid quædam ratio ſan.doc.fundata ſuper illa propoſitione, Quælibet alia uoluntas non eſt ſua regula &c. ſit efficax fol. 201.col.4.H
Dubium motum ſuper litera, primo circa diſcurſum ab angelo negatum, ſecundo circa eius apprehenſionem: tertio circa radicem immobilitatis, quarto circa connaturalitatem, quinto circa immobilitatem apprehenſionis.fol.218.col.3. I
Dubium motum ſuper litera circa illam propoſitionem, omnes potentiæ animæ ad animam ſolam comparantur ſicut ad principium.fol.255 col.3.H
Dubium motum ſuper litera circa id quod. ſan. doc. ſupponit, omne volitum aut amatur vt finis aut ad finem.fol.272. col.1.E
Dubium motum ſuper litera circa illam propoſitionem, Quanto aliquid eſt abſtractius tanto nobilius.fol.272.col.4.H
Dubium motum ſuper litera circa differentiam poſitam inter intellectum & uoluntatẽ. f.273.col.1.C
Dubium motum ſuper litera, cur ſcilicet animi noſtri motus in deum reducitur & quid ſan. doc. per primam motionem à deo intelligat. ibidem. folio 275.col.3.H
Dubium motum ſuper litera circa particulam illius propoſitionis, natura rei materialis uere, & perfecte cognoſci non poteſt niſi ut in particulari exiſtens cognoſcatur.fol.281.col.2.A
Dubium motum ſuper litera circa illam propoſitionem: proprium obiectum noſtri intellectus eſt natura habens eſſe in particulari ſenſibili,&c. ergo intellectus adhoc vt ſuum obiectũ cognoſcat, oportet ut conuertatur ad phantaſmata. ibidem.D
Dubium motum ſuper litera, an ſan doc. ſibi contrarius ſit quando dicit, quòd ſenſus exterior ſecundum ſolam mutationem ab obiecto operatur. fol. 285.col.2.B
Dubium motum ſuper litera circa quandam reſponſionem, qua euaditur, quòd uoces non ſignificent ſpecies intelligibiles, non tamen quin ſignificent conceptiones: ſeu formationes.ibid.
Dubium motum ſuper litera, circa rationem cuiuſdam explanationis, an ſcilicet omnis actionis modus conſequatur formam quæ eſt actionis principium.fol.286.col.4.K
Dubium motum ſuper litera circa rationem pro concluſione, quòd intellectus non poteſt multa. folio 287.col.1.A
Dubium motum ſuper litera circa concluſionẽ principaliter intentam totumque arti. tertium q. 86. an ſcilicet totus labor otioſus eſſe videatur & etiam per accidens.fol.291.col.2.B
Dubium motum ſuper litera, an ſcilicet intellectus in ſe ſit actus quidam & unumquodque ſecundum quod in actu eſt cognoſcibile ſit.fol.292.col.4.G
Dubium motum ſuper litera, an.ſ. ſan.doc.ſit contrarius in eo, quòd dixerit, quòd ſpecies intelligibiles ſunt actu intelligibiles, & poſtea dixerit q́ habitũ per actum cognoſcimus.fol.294 col.2.
Dubium motum ſuper litera circa differentiam aſſignatam inter angelum & ipſum deũ.ibi.col.4.k
Dubium motum ſuper litera circa differentiam aſſignatam inter imaginẽ & ueſtigiũ. fol.309. col.4.k
Dubium motum ſuper litera in eo, q́ ſan. doc. dixerit, quòd dominium ſuper animalia homini naturale exiſtit.fol.315.col.4 I
Dubium motum ſuper litera circa probationem cuiuſdam propoſitionis, ſcilicet an incõueniens ſit, q́ propter bonum multiplicationis humanæ peccatum neceſſarium exiſtat.fol.319.col.1.C
Dubium motum ſuper litera, an ſcilicet confirmati beati exiſtant, vel econtra.fol.321. col.2.A
Dubium motum ſuper litera circa differentiam aſſignatam inter partes concluſionis penes mediationem & immediationem fol.325.col.2.B
Dubium motum ſuper litera, quomodo omne agens directe, ſecundum formam agat.fol.326. col.4. k
Dubium motum ſuper litera circa rationem aſſignatam in diuerſa proportione inter cauſas uniuocas, & æquiuocas: vnde.ſ. aut quantum ualet hæc concluſio: ſi ſortes eſſet cauſa per ſe formæ in Platone, eſſet cauſa ipſius.fol.327.col.1.C

Dubium

Dubium motum ſuper litera, quomodo deus contra ordinem ſuum facere poſſit.fol.331.col.2.E
Dubium motum ſuper litera, circa primum miraculorum gradum, nunquid excedentia naturæ facultatem ſecundum facti ſubſtantiam primum locũ miraculorum tenet.fol.332.col.1.C
Dubium motum ſuper litera, quomodo virtus intellectualis inferioris angeli ex cõuerſione angeli ſuperioris ad ipſum confortatur.ibidem.col.3.K
Dubium motum ſuper litera ſuper probatione volũtatis, an.ſ. procedat de motione voluntatis ad actũ proprium, vel de motione voluntatis ad actum extraneum.fol.333.col.2.E
Dubium motum ſuper litera ſuper illam propoſitionem: veritas eſt lumen intellectus.fol.335.col.1.D
Dubium motum ſuper litera in eo quòd S. doc. dicit, quòd ad intellectus perfectionem ſpectat ſcire. ibidem.E
Dubium motum ſuper litera, verũ angelica cuſtodia incipiat ab ortu in vtero ſecundum animam rationalem, an à natiuitate extra vterum.f.347.col.2.D
Dubium motum ſuper litera circa tit. q. 114. vtrum ſcilicet dæmones impugnent nos, eo quia reſponſio S. doc. ad aliud tendere videtur. f.348.col.3. G
Dubium motum ſuper litera circa reſponſionem ar. 3.q.115. an ſan.doc. a ꝓpoſito diuertere videatur, cum primo proponit conditionalem de proportione qualitatum ad formas ſubſtantiales, deinde tranſit ad gradus cauſandi earundem.f.351.col.3.F
Dubium motũ ſuper litera in eo quòd ſan. doc. dicit, quòd etiam generans inferius mouet ad ſpeciem, vt inſtrumentum cæleſtis corporis.ibidem.k
Dubium motum ſuper litera circa propoſitionem illam, Poſita cauſa neceſſe eſt ſequi effectum.f.353. col.2.D
Dubium motum ſuper litera, quo ſan. doc.arguitur de ſuperfluitate pluries repetitæ ꝓpoſitionis, cauſa poſita.ibid.col.3.H
Dubium duplex motum ſuper litera, alterum ſimpliciter alterum autem ad hominem, circa examen cuiuſdam ꝓpoſitione ſcilicet omne quod eſt &c. ibi.col 4
Dubium motũ ſuper litera, cum ſan. doc. propoſuit quòd naturalia & humanã ad diuina referantur ꝓuidentia neque niſi de humanis probauit & per cõſequens diminutus eſſe videtur.fol.355.col. 4. G
EFFECTVM eſſe in cauſa æquiuoca excellẽtiori modo, dupliciter contingit.fol.22.col.1. D
Effectus in actu, an & quo pacto cauſam in actu habeat.fol.134.c.4.k
Effectus dupliciter ad ſuam cauſam conſiderari poteſt, primo ſcilicet, vt obiectum ad potentiam: ſecundo vt effectus ad cauſam.fol.178.col.2.B
Effectus totalis ad aliquam virtutem tripliciter comparari poteſt, ſcilicet vt defectiuus, vt exceſſiuus et vt adequatus.ibid.c.3.F
Elementorũ miſtio, quomodo dicantur eſſe in miſto: vbi etiam Auer. ratio, cum ſan.doc.impugnatione fol.247.col.3.I
Elementa non actu, ſed virtute ſecundum ſan.doc.in miſto remanent, & quomodo ſecundum mentem ſan.doc & Sco. dupliciter elementa in miſto remanere intelligitur.ibid.col.4 I
Elementa in homine eſſe ſecundum ſubſtantiam cur ſan.doc.dixerit.fol.304.c.3.H
Emanationes diuinæ, an per hoc diſtinguãtur, quòd vna eſt ab vno, altera vero à duob. f.130. col.1.E
Ens an prius ſit ſecundum rationem quam bonum. fol.18.col.4.H
Ens an ſit prius rationis ordine ſecundum ſe aut quo ad nos.ibidem.k
Ens omne quo pacto per phiſicas diſciplinas ſcibile ſit.fol.2.col.1.A
Ens eſt prius ſecundum rationem quàm bonum. fol. 18.col.4.H
Ens omne inquantum ens eſt bonum.fol.19.col.2.G
Ens per vnum & multa diuiditur quaſi per vnum ſimpliciter, & multa ſecundum quid.fol.36. col.3.H
Ens non eſt analogum deo & creaturis ſecundum extrinſecam denominationem.fol.50.col.4.H
Enti cum nihil opponatur niſi non ens, quid ex hoc inferatur.fol.101.col.2.A
Entia plura quo pacto neceſſaria eſſe dicantur. fol. 155.col.1.E
Ens ſeu eſſe, quomodo ſumatur.ibidem.col.2. E
Ens inquantum ens, an cauſam effectiuam habeat. ibidem.col. 3.k
Ens eſſe in actu dupliciter contingit.fol.224. col.4.I
Entis nomine, non importatur analogia ſecundũ cauſam finalem, neque ſecundum cauſam efficientẽ: ſed ſecundum cauſam materialem.f.255.col.1.A
Entis, an nulla differentia ſit ex parte obiecti penes q̃ intellectiua vis diuerſificari poſſit, & an ſan.doct. in hoc ſibi contrarius videtur.fol.264.col.1. E
Enunciabilia deus ſcit.fol.67.col.3.H
Enunciabilia deus ſcit non componendo & diuidendo, ſed per ſimplicem intelligentiam. ibidem.I
Inter rem enunciabile, & quæ differentia ſit. fol. 68. col.1.E
Equalitatem in diuinis perſonis ponere neceſſe eſt. fol.148.col.1.E
Equalitatis affirmatio, quo pacto ex inequalitatis negatione ſequatur.ibidem.col.2.A
Equalitas in ſubſtantia fundata, quo pacto diſtinguat à ſimilitudine & identitate ſecũdũ modũ. ibid.B
Equalitas diuinarum perſonarum an ſit relatio, & quomodo.ibidem.E
Equiuoca, an & quomodo in vniuocum in prædicationibus reducantur.fol.50.col.3.I
Errores Abiorum Alamatianorum dauid de dinando.fol.16.col. 1.B
Error Sco. imponentis ſan.doc.quod anima ſeparata non intelligat per ſpecies conſeruatas, quas hic accepit.fol.301.col.2.A
Eſſe in genere dupliciter dicitur ſcilicet directe & reductiue.fol.14.col.3.I
Eſſe, ad vitam tripliciter comparari poteſt. fol 17. col.2.D
Eſſe & principia operationis ſunt extra eſſentias ſubſtantiarum formaliter: in dei autem ſubſtãtia omnia formaliter clauduntur fol.22.col.3.K
Eſſe, an in fieri & conſeruari dependeat.f.27.col.3.G
Eſſe per ſe cuius effectus ſit.ibidem.k
Eſſe in loco dupliciter dicitur ſcilicet vt in re, & vt in loco.fol.28.col.4 F
Eſſe vbique & per ſe primo, eſt proprium deo fol.29. col.4.F
Eſſe rerum generabilium, an tempore menſuretur. fol.34.

Universidad de Deusto Biblioteca

fol.34.colum.3.I
Eſſe & fieri alicui connaturale, quid eſt. f.42.col.2.A
Eſſe dei, quo pacto eius intelligere dicatur. fol. 59. colum.3.I
Eſſe dei eſt in ſuum intelligere. ergo deus eſt agens per intellectum.ibid.
Eſſe, an ſit effectus poſterior primæ & vniuerſaliſſimæ cauſæ, quæ eſt deus, & producere eſſe abſolute ad rationem creationis pertinet, cum creatio ſit proprie actio ſolius dei.fol.159.col.2.A
Eſſe alterius multis modis contingit, ſ.ut pars totius, ut poſſeſſio poſſidentis: & vt effectus eſt cauſæ. & hoc etiam multipliciter.fol.206.col.1.A
Eſſe contingit dupliciter, ſcilicet poſitiue, vt in deo: negatiue, vt in vniuerſali.fol.239.col.2.E
Eſſe vnum quòd ſit ab vna forma, quomodo ſecundũ ſan.doc.verificetur.fol.645.col.2.B
Eſſe abſolute dupliciter dici poteſt, uno modo per abſtractionem a ſimpliciter, & ſecundum quid: alio modo per excluſionem ſecundum quid & incluſionẽ ſimpliciter.fol.248.col.3.k
Eſſe aliquid in aliquo dupliciter cõtingit, ſcilicet cognoſcibiliter, & realiter.fol.263.col.1.B
Eſſe in particulari dupliciter ſumi poteſt: radicaliter ſcilicet vel formaliter.fol.282.col.3.H
Eſſe de ratione alicuius, dupliciter cõtingit: uno modo ſimpliciter, alio modo ut modus intrinſecus, ſeu eſſentialis.ibid.
Eſt dupliciter terminari poteſt, ex parte ſcilicet prędicati, & ex parte ſubiecti.fol.56.col.1.E
Eſſendi modi ex parte rei cognitæ, quot ſint. fol. 40. col.3.k
Eſſentia quid ſignificet: & quid etiam eſſe. folio 14. col.1.E
Eſſentia diuina, quomodo conſtituat intellectũ beatum in actu vice ſpeciei intelligibilis.f.39. col.3.k
Eſſentia diuina, an ſit uere forma intelligibilis naturalis.fol.41.col.3.K
Eſſentiam diuinam eſſe formam intellectus, & videre deum idem ſunt.ibid.
Eſſentia vna trium perſonarum & tres perſonæ vnius eſſentiæ.
Eſſentia diuina, an habeat rationem materiæ, & formæ ſubſiſtens.fol.45.col.1.D
Eſſentia patris eſt in filio, & eſſentia patris eſt filius, an idem ſint.fol.150.col.2.E
Eſſentialia appropriari perſonis, conueniens fuit ad fidei manifeſtationem.fol.138.col.2.A
Eſſentialiter determinatum ſecũdum eſſe ſpecificũ, an ſit res determinabilis eſſentialiter per plura eſſe ſpecifica.fol.185.col.2.C
Eternitatis ratio, quòd in uniformitatis apprehenſione conſiſtat, quomodo exponatur.ibidem.
Eternitas dei, an formaliter duratio ſit. f.32. col.2. D
Eternitas uere, & proprie eſt in ſolo deo.ibi. col.4.H
Eternitas participatiue in aliis inuenitur. ibidem.I
Inter tempus & æternitatem per ſe primo differentia ex per ſe totum ſimul & huiuſmodi. fol.33. c.1.C
An euiternum primum ab quo menſuretur. f.35.col.2.E
Æuum medium eſt inter eternitatem & tempus.fol. 33.col.3.F
Æuum nihil aliud eſt, quàm eternitatis participatio. fol.34.col.3.H
Æuum, an totum ſimul ſit.ibidem.col.4.k
Exempla ponimus non quòd ita ſint, ſed ut qui ſentiunt addiſcant.fol.50.col.4.H
Exemplar dupliciter deo attribuitur, ſcilicet vel ratione ſubſtantiæ ſimpliciter, vel ſic & ſic mutabilis. fol.164.col.4.I
Exemplar primum omnium rerum deus eſt. fol. 156. col. 2. C
FALSITAS ſimpliciter non eſt in rebus a deo dependentibus, niſi forte in uoluntariis. f.75.c.3.K
Falſitas ſecundum quid in rebus dupliciter exiſtit.fo. 76. colum. 1. D
Falſitas non eſt in intellectu, quod quid eſt: ſed componente, & diuidente.ibidem.col.3.k
Falſitas eſt in intellectu componente dupliciter, ſcilicet formaliter & obiectiue.ibidem. col.4. K
Falſitas eſt in intellectu quod quid eſt, per accidens. ibidem.
Falſum, quomodo acceptionem in adequatam rei deponat.fol.77.col.3.F
Falſum, quomodo in intellectu angeli inueniri poſſit: ſi eius intellectio eſt ſimplex apprehenſio, cui compoſitio aut diuiſio non admiſcetur. folio 200. colum. 1. E
Phantaſmatum conuerſio nihil aliud ſignificat, niſi uti phantaſmate actualiter tale ad tale opus. folio 281.col.4.H
Fati nomine cauſam quandam occultam, a qua nihil declinare poteſt intelligere uidemur. f.355.c.2. D
Fatũ poni poteſt pro prouidentia diuina omnia prædicante & proloquente.ibidem.col.4.k
Fati uocabulum ſancti uiri recuſauerunt, propter malum errorem euitandum. ibidem.
Fatum eſt in cauſis creatis, in quantum ad effectus producendos a deo ordinatæ ſunt.ibidem.col.4.k
Fatum nihil aliud eſt, quàm cauſa contingentium ſecundum diuinæ prouidentiæ ordinẽ.f.356.col.1.B
Fatum ut in cauſis ſecundariis, abſolute eſt mobile, vt a diuina prouidentia eſt immobile non neceſſitate abſoluta, ſed conditionali. ibid. col.2.A
Fato non omnia ſubduntur.ibidem.
Fecunditas non eſt omnis naturæ conditio. fol. 108. col.3.k
Fecunditas in illa natura cui conuenit, eo modo inuenitur communicare ſe, quo inuenitur agere ad ſui communicationem. ibid. col.4. F
Fęlicitatis contemplatiuæ materiam.fol.104.col.2.D
Fęlicitatis actiuæ materiam.ibidem.col.3. G
Fęminam neceſſe fieri fuit.fol.306.col.2.B
Fęminæ etiam in ſtatu innocentiæ natæ fuiſſent. fol. 320.col.3.B
Filius eſt alius a patre.fol.117.col.4.I
Filius eſt genitus non de nihilo, ſed de patris ſubſtantia.fol.45.col.1.A
Filium neceſſe eſt eſſe coeternum patri. folio 149. col.2.B
Filium neceſſe eſt eſſe equalem patri in magnitudine ab eterno fol. 158.col. 1.B
Filius eſt equalis patri in poteſtate.ibidem.col.4.k
Filio & Spiritui ſancto conuenit inuiſibiliter mitti. fol.152.col.4.G
Filium & Spiritum ſanctum viſibiliter mitti conueniens fuit.fol.153.col.3.F
Finis ſupernaturalis, quare naturaliter nobis occultus ſit.fol.1.col.3.k
Finis duplex, ſcilicet finis rationis operandi, ſeu rei operatæ, & finis operantis.fol.5.col.2.E
Finis duplex, ſcilicet intrinſecus, & extrinſecus.ibid.
Finis conſecutio, quomodo diſtinguatur fo.30.c.3.k
Finitas & infinitas eſt duplex fol.23. col.3.G
Finitas & infinitas perfectionis duplex: quædam ſcilicet ex parte materiæ, quædam ex parte formæ. ibidem.k
Forma ſi ratio agendi ſit, neceſſe eſt, quod unumquodque ſicut ſe habet ad formam, ita ſe habet ad rationem agendi: ſecus alio modo.fol.12.col.3.H
Formæ naturales dicuntur ſubſtantiæ corporeæ, denominatiuẽ a corporibus quarum ſunt formæ.fol. 11.col.4.F
Forma dupliciter capitur, ſcilicet abſolute & ſecundum quid.fol.23.col.4.F
Forma communis dupliciter contrahi poteſt, & a cõtrahente denominari.fol.227.col.2.E
Formæ, intenſio & remiſſio apud S. Th quo pacto ſit ipſius eſſentiæ formæ, & non ſolum ipſius eſſe.fol. 148.col.2.B
Formæ, quomodo eſſe per ſe conueniat.f.173.co.2.B
Formę corporum non per ſe fiunt.fol.222.col.3.G
Formę corporum, quomodo fiunt ab agentibus corporalibus, ut a cauſis propinquis, a ſubſtantiis ſeparatis, vt motoribus ad formas, a deo autem, vt a cauſa prima.ibidem.
Formæ corporales in prima rerum conditione à ſolo deo productæ ſunt.ibid.
Formã fieri per tranſmutationem; & ipſam educi de potentia ad actum, non differunt. ibid. col.4. H
Forma abſoluta, quomodo ſumatur. fol.238. col.2.E
Ad rationẽ formæ duo requiruntur, primo quod forma ſit principium formale illius cuius eſt forma, ſecũdo quod forma & materia conueniant in vno numero eſſe quo compoſitum eſt eis.fol.240.col.2.D
Formis pluribus compoſitum in via S. Doc. quõ conſtet ex ultima forma & compoſito ex materia, & forma, uel formis præcedentibus, vt ex proprio actu, & propria potentia.fol.245.col.2.B
Formis diuerſis quæ ſumantur ſecundum S. Doc. & quomodo ad inuicem prædicentur, per accidens, aut in ſecundo modo &c. ibi. col.4.I
Forma nulla in homine ſubſtantialis eſt niſi anima intellectiua.fol.246.col.2.B
Forma corporeitatis, ſeu miſtionis pręter animã intellectiuam, an in compoſito eſſe dicatur. ibidem. col.4.K
Formam propinquam eſſe materiæ dupliciter contingit, vno modo quo ad unionem, alio modo quo ad gradualem perfectionem.fol.247.col.3.H
Formam uniri materiæ diſpoſitæ, quadrupliciter intelligitur.fol.240.col.1.
Formarum genus triplex.fol.250.col.1.D
Formam educi de potentia materiæ, ſecundum ſecretã mentẽ peripateticorum quid ſit.fol.303.col.3.F
Formam per ſe cauſari, aut a cauſa reſpici, quid intelligatur.fol.327.col.1.A
Formalis diſtinctio nulla eſt inter eſſentiam diuinã, & proprietates perſonales & attributa & reliqua. fol. 106.col.3.k
Fortuitũ & cauſale quomodo relatiua ſint, & quæ inter abſoluta, & reſpectiua differentia ſit. f.91.col.3. H
Fortuitum, uel caſuale eſt aliquid ad cauſas inferiores relatum, quod tamen relatum ad cauſas ſuperiores per ſe intentum eſt.fol 355.col.2.D
Fortuna & caſu in rebus inferioribus quædam apparent.ibidem.
Futura tam neceſſario, quàm ut in pluribus, quàm in paucioribus in ſeipſis, a ſolo deo cognoſcuntur.fo. 195.col.4.K
Futura neceſſaria cognoſcuntur in ſuis cauſis ab angelo per certitudinem.ibi.
Futura dupliciter, ſ. ſecundum ſeipſa, vel ſecundum eorum rationes.fol.291.col.4.k
Futura ut ſic, ab intellectu non niſi reflexe noſcuntur. ibidem.
Futurorum rationes intellectu perceptibiles ſunt, & ſcientię de eis eſſe non poſſunt.ibid.
Futura dupliciter in ſeipſis, uel cauſis & his, uel neceſſariis, vel vt in pluribus.fol.292.col.1.B
Futura in ſeipſis a ſolo deo cognoſcunt propter ęternitatis intuitum.ibid.
Futura in cauſis neceſſarijs, a nobis agnoſcuntur. ibidem. C
Futura in cauſis, ut in pluribus noſcuntur per cõiecturã plus & minus iuxta cauſarum inclinationẽ. ibi.
GENERA de deo cognoſcibilium principaliter duo ſunt, demonſtratiua. ſ. & per reuelationẽ cognoſcibilia fol.1.col.2.C
Generis alicuius propria dupliciter accipi poſſunt. ſ. ſecundum totum id, quod ſunt, & ſecundum rationẽ illius generis.fol.10.col.4.k
Genus pro genere logico ſumitur.fol 14.col.3.H
Quod eſt in aliquo genere maxime tale, eſt cauſa omnium aliorum, quæ illius generis ſunt.fol.10. c.4.k
Genere ſummum bonum quod ſit, & quod ſimpliciter.fol.22.col.1.A
Genus duplex ad fidem pertinentium. ſ. directè & indirectè.fol.121.col.4.k
Genus actionis duplex. ſ. immanentis & tranſeuntis; & alia multa de huiuſmodi actionibus. folio.185. col.1.C
Genus duplex perfectionis in deo inuenitur, quędam ſunt creaturis communicabiles, ut ſapientia, bonitas, quędam incommunicabiles, vt infinitas, deitas.fol.190.col.2.A
In quo genere cauſæ dilectio naturalis ſit cauſa electiua.fol.204.col.3.F
Genera entiũ duo ſunt, quędam adhoc primo inſtituta, vt ſint, quãuis forte ſecundario alia repreſentent, & hęc uocamus res: quę iam uero adhoc primo inſtituta ſunt naturaliter, vt alia repreſentent, & hęc vocamus intentiones rerum & ſpecies intelligibiles ſeu ſenſibiles.fol.190.col.3.k
In genere cauſę materialis reductio tripliciter fieri poteſt.fol.238.col.4.E
Generis humani multiplicatio, an per ſe finis intentus ſit, uel intellectus agens multitudinem numeralẽ per ſe intendit. fol.319.col.2.D
Generatio diſtinctio & comparatio, quæ ſint fol.106. col.2.A
Generationis rationem, quo pacto uerbi proceſſio in diuinis habeat.ibid.C
Generationis ratio quo pacto ad diuinam proceſſionem applicetur.ibid.
Generans omne, quo pacto ſibi ſimile generet. folio 108.col.1.C

Universidad de Deusto Biblioteca

De ratione generationis ſunt duo, ſ. diſtinctio ſuppoſitorum, & formæ vnitas, quæ communicatur. fol. 122. col. 4. K
Generandi potentia, diuinam naturam in recto ſignificat, & paternitatem in obliquo. fol. 146. col. 2. E
Generatiua potentia, quo pacto diuina natura eſſe dicatur. ibid. col. 3. I
Inter generans & genitum duo conueniunt, ſcilicet cõuenientia, & diſtinctio. fol. 147. col. 1. A
Generatio in genere operationum vitalium, cũ non vitalibus communicantium, an & quo pacto a S. Doc. poſita ſit. fol. 175. col. 4. F
Generatione prius eſſe imperfectius, quomodo intelligatur. fol. 274. col. 4. A
Generatio in ſtatu innocentiæ per coitum quo ad cõiunctionem maris & fęminæ fuiſſet, non autẽ quo ad immoderatam concupiſcentiam. f. 319. col. 3.
Geniti forma dupliciter: vno modo, vt ſimilis formæ generantis, alio modo tacetur. fol. 157. col. 1. D
Gloſſa propoſitionis, Omne tale per participationẽ reducitur ad tale per eſſentiam. fol. 156. col. 3. I
Graduantur ex quibus mouentia, ſcilicet ſine forma, & executione. fol. 79. col. 1. C
Graduationes rerum, quomodo fiant. fo. 186. col. 2. C
Graduatio ſecundum cauſæ finalis ordinem, quomodo fieri poſſit. fol. 252. col. 3. F
Gradus ipſarum rerum in triplici differentia eſſe dicuntur. fol. 275. col. 3. K
Gratia mater & hæc duo mutuo ſe inſerunt A, eſt per ſuam eſſentiam bonum, & A, eſt bonum per eſſentiam. fol. 22. col. 4. K
Gratiæ nouitas a gratia diſtincta non eſt, tanquã gratia noua eſſe poſſit, ſed ad oſtendendum tempus quando inuiſibilis miſſio fit. fol. 155. col. 1. D
Gratia quando pro gratuito dono ſumatur. fol. 208. col. 1. C
Gratia merentis, an ſit neceſſario imperfectior gratia fruentis. fol. 209. col. 1. E
Gratuitum dicitur, quod naturæ non debetur, ſed gratis datur. fol. 208. col. 1. C
Gubernationis effectus principalis eſt vnus, generales ſunt duo, in particulari nobis innumerabiles exiſtunt. fol. 324. col. 2. E
Gubernationi diuinæ omnes ſubduntur. ibid. col. 4. F
Ad gubernationem exiguntur duo, ſ. ratio, & executio. fol. 325. col. 1. A
Præter ordinem gubernationis diuinę impoſſibile eſt quod aliquid contingat. ibid. col. 4. I
Gubernationi diuinæ in generali nihil contra nititur: ſed in ſpeciali. fol. 326. col. 1. E
Gubernat deus omnia quantum ad rationem immediate, quantum ad executionem vero, quædam mediantibus aliis. fol. 325. col. 1. B
HABERE rationem cauſę finalis, non ſumitur identice, ſed dupliciter, ſ. in actu exercito, & ſignato. fol. 20. col. 1. E
Habitus voluntatis in via nobilior eſt habitu intellectus, ſecus tamen in patria. fol. 274. col. 2. B
Habitus nõ per ſe ipſum, ſed per actum cognoſcitur. fol. 294. col. 2. C
Habitus ſcientiæ ſecundum quod eſt in intellectu in anima ſeparata remanet. fol. 301. col. 1. B
Hæreſis ad rationem in ſe ſufficit, q ſit error in his, q fidei ſunt, ſed ad rationem hæretici formaliter vltra hoc pertinacia requiritur. fol. 121. col. 4. K
Hæreticus, an Damaſcenus fuerit. fol. 130. col. 1. C
Hypoſtaſis diuina melius dicitur, quòd relationibus diſtinguatur, quam per originem. fol. 141. col. 2. D
Hierarchia in qualibet ſunt diuerſi ordines. fol. 337. colum. 1. A
Homo non naturaliter, ſed obedientialiter in fęlicitatem ordinatur. fol. 38. col. 3. G
Homines quoſdam deus reprobat, & quoſdam prædeſtinat ut ſua bonitas repreſentatur, & per modũ miſericordiæ parturiux, & per modum iuſtitiæ punitiux. fol. 95. col. 4. I
Homo tactu cæteris animalibus pręſtat. fo. 248. c. 1. E
Inter homines meliorem habens tactum eſt melioris ingenij. ibidem.
Homo eſt liberi arbitrij. fol. 275. col. 3. I
Homo conuenienter formatus dicitur de limo terrę, id eſt terra aqua commiſta. fol. 304. col. 2. B
Hominis corpus fuit a deo immediate formatum. ibid. col. 4. I
In productione hominis ſcriptura ſpirituali loquendi modo vtitur. fol. 305. col. 4. K
In homine eſt imago dei imperfecta. fol. 307. col. 4. G
In homine inuenitur dei ſimilitudo per modum imaginis ſecundum mentem, ſecũdum uero alias eius partes per modum ueſtigij. fol. 309. col. 3. I
Homo primus non uidit deum per eſſentiam, ſed ſecundum communem ſtatũ illius uitę. f. 311. co. 4. G
Homo primus cognoſcebat deum altiore cognitione, quàm nos media, ſcilicet inter cognitionẽ patrię & huius exilij. ibid. K
Homo primus angelos per eſſentiam uidere non potuit. fol. 312. col. 2. B
Homo primus habebat excellentiorem cognitionis modum de angelis, quàm nos. ibidem. col. 3. K
Homo primus omnium naturalium ſcibilium ſcientiam habebat, ſupernaturalium uero quantum ad vitę regimen opus erat, neutra autem neſciebat. ibidem. col. 4. I
Homo primus nullo modo decipi potuit tam reſpectu ſcitorum, quàm neſcitorum. fol. 313. col. 3. F
Homo primus in gratia creatus fuit. fol. 314. col. 1. B
Homo in ſtatu innocentiæ, omnes uirtutes aliqualiter habuit. ibid. col. 4. K
Hominis, primi opera ex parte gratię efficaciora erãt. fol. 315. col. 2. F
Hominis, primi opera erant efficaciora ad meritum ex quantitate operis abſolute. ibidem. col. 3. F
Hominis, primi opera erant minus efficacia ex quantitate proportionali operum. ibidem. col. 3. F
Homo non dominabatur angelis: ſed animalibus imperando, plantis vero, & inanimatis utendo, abſq; tamen impedimento. fol. 316. col. 2. B
Inter homines neceſſe eſt aliquam diſparitatẽ in ſtatu innocentiæ fuiſſe. ibid. col. 3. G
Homo in ſtatu innocentię erat incorruptibilis effectiue: non autem formaliter. fol. 317. col. 1. E
Homines fuiſſent nati cum iuſtitia. fol. 320. col. 4. C
Homo extra paradiſum factus, & deinde in eo poſitus eſt, transferendum poſt vitam animalem in cœlum. fol. 323. col. 1. D
Homines non poſſunt aſſumi ad ordines angelorũ, quo ad naturæ gradum. fol. 339. col. 4. K
Homines indifferenter ad angelorum ordines aſſumuntur. fol. 340. colum. 1. D
Homines per angelos illuminantur. fol. 342. col. 4. H
Homines ab angelis cuſtodiri neceſſe eſt. fol. 346. col. 1. A
Hominibus ſingulis ſinguli angeli ad cuſtodiam deputantur. ibid. col. 2. C
Hominum cuſtodia eſt duplex particularis, ſcilicet & vniuerſalis. ibi. col. 4. G
Hominum cuſtodia particularis, ad infimum ordinem angelorum tantum pertinet. ibid.
Hominum cuſtodia vniuerſalis ſecundum diuerſos ordines multiplicatur. ibid. H
Homo duplicem ſtatum habet, ſcilicet viæ & termini. fol. 347. col. 1. B
Homines omnes in ſtatu viæ angelos cuſtodes habẽt ibidem.
Hominem ſuum angelus cuſtos, nunquam totaliter dimittit. ibid. col. 3. I
Homines in termino non habebunt cuſtodes, ſed cõregnantes, aut punientes ſocios. ibid. col. 1. C
Hominum peccata omnia indirecte à dæmone cauſantur. fol. 349. col. 1. C
Hominum omnia peccata directe à dæmone nõ cauſantur. ibidem.
Homines non poſſunt docere angelos, ſed tantummodo eis loqui. fol. 357. col. 3. G
Humani actus dicuntur, qui ſunt proprij hominis in eo q homo, & quibus a brutis differt: ſunt actus intellectus & voluntatis, tam eliciti, quàm imperati. fol. 351. col. 2. A
Humanum corpus deus inſtituit in optima diſpoſitione ſecundum conuenientiam ad animam rationalem & eius opera. fo. 305. col. 2. C
Humidum radicale, quonam modo à nutrimentali diſtinguatur. fol. 362. col. 4. G
IDEA inuenitur cum, vnius & boni, ita quòd illa eſt deus. fol. 23. col. 1. D
In idea boni, quo pacto Ariſto. cum Plat. conueniant. ibidem.
Idea vnius & boni omnia bona denominantur. ibid.
Ideæ, an ipſa diuina eſſentia exiſtant, vt eſt obiectiua rerum ratio, & quomodo ipſe cum ratione ſe habeant & alia multa de ideis. fol. 61. col. 4. H
Ideas in mente diuina ponere neceſſe eſt. fol. 69. col. 1. E
Idea ſignificat formam rei alicuius, præter rẽ ipſam exiſtentem ibidem.
Idea an ponatur exemplar, vel vt principium eſſendi. ibid. col. 2. D
Idea an ſit eſſentia diuina. ibidem. E
Idea, quomodo ad eſſe ſe habeat & quid eſſe obiectũ ſit. ibidem.
Ideas plures ponere neceſſe eſt. fol. 70. col. 1. E
Idea ſignificat eſſentiam diuinam exemplariter mutabilem. ibidem. col. 4. I
Ideas tam in artificibus quàm in deo dupliciter intelligi contingit. fol. 71. col. 1. A
Ideæ reſpectus, quis & quomodo intelligatur. ibi. D
Idea ſecundum quòd eſt omnium exemplar, quæ à deo ſecundum quodcunque tempus fuerunt. ibid. col. 2. C
Idea vt ratio eſt omnium factibilium & cognoſcibilium ſecundum proprias rationes, tam ſpeculatiue quàm practice. ibidem.
Idea vt ratio reſpondens cauſæ primæ eſt idea corporis, quod eſt genus in prædicamento ſubſtantiæ ibidem. E
Identitas extremorum inter ſe, an talis qualis eſt eorum in tertio. fol. 111. col. 3.
Imaginis conditiones quæ, & vnde oriantur. fol. 126. col. 4. K
Imago in diuinis nomen perſonale eſt. f. 127. col. 1. C
Imago eſt nomen proprium filij. ibidem. col. 2. A
Imago trinitatis in creaturis rationalibus exiſtit. fo. 101. col. 3. I
Imago creationis in omnibus hominibus exiſtit: recreationis in iuſtis tantum, ſimilitudinis autem ſolum in beatis. fol. 308. col. 4. I
Imago naturæ, perſonarum imaginem nõ excludit, ſed potius illam infert.
Imago trinitatis in mente, primo attenditur ſecundum actum verbi & amoris: ſecundario autem & ex conſequenti ſecundum potentias, & præcipue habitus. fol. 309. col. 1. E
Imago trinitatis attenditur in anima ſecundũ quod fertur aut nata eſt in deum ferri notitia, & amore. fol. 310. col. 2. D
Immutabile, quomodo improprie ſumatur: & quomodo proprie. fol. 30. col. 3. F
In, quid denotare habeat, cum dicitur lapis videtur in deo. fol. 61. col. 4. F
Inclinatio naturalis & natura, quomodo vniatur. f. 203. col. 4. G
Indiuiduum, quare indiuiduum dicatur. f. 13. col. 4. A
Indiuiduum ſubſtantiæ, cum quibus conueniat. fol. 112. col. 2. A
Indiuiduationis cauſa, an in materia recipiatur, vel non recipiatur. fol. 13. col. 4. G
Indiuiſibile actu tam ſecundum continuitatem, quã ſecundum diſtinctionem eſt prius notum oppoſita diuiſione. fol. 289. col. 2. D
Indiuiſibile omnino, ſcilicet actu & potentia, poſterius notum diuiſibili. ibidem. F
In aſſibilitas, quo pacto cum cauſa libera ſaluetur. fol. 92. col. 3. K
Infinitum per eſſentiam, quid ſignificare habeat, fol. 24. col. 2. B
Infinitum ſecundum eſſentiam, ab infinito ſecundũ quantitatem in quo differat. ibid. col. 3. K
Infinita deus an cognoſcat. fol. 64. col. 1. B
Infinitorum an ſcientia viſionis ſit. ibidem.
Infinita propter quid Deus abſolute nouit, & propter quid ſcient a viſionis exiſtat. ibidem. D
Ingenitum eſſe eſt patris proprium. fol. 123. col. 3. H
Ingenitum cum conſter ex in, & genitum, vtroque multiplex eſſe dicitur. ibidem.
Ingenitæ duæ perſonæ, quare in diuinis eſſe non poſſunt. ibi. col. 4. H
In ſtatu innocentiæ, an defectus aliquis fuerit. f. 318. col. 2. F
In ſtatu innocentiæ ad generis humani multiplicationem generatio fuiſſet. ibid. col. 4. I
Inſtrumentum deficiens ad artis opus dupliciter concurrere contingit. fol. 85. col. 1. D
Intellectus creatus non humanus, an poſſit abſolute ſiue per potentiam in alio ſiue in ſe videre Deum per eſſentiam, id eſt intelligere quidditatem, ita vt complete determinare ſciat quæſtionem quid eſt

Universidad de Deusto Biblioteca

eſt de Deo.fol.38.col.1.
Intellectus creatus,an dei eſſentiam uidere poſſit, & quorum hæc opinio fuerit.ibidem.E
Intellectus creatus,an naturaliter Deum uidere deſideret.ibi.col.3.F
Intellectus aliquis creatus eſt impoſſibile quòd per ſua naturalia eſſentiã dei uideat.fol.40.col.4.F
Intellectus creatus ad diuinam uiſionẽ lumine creato eget.fol.41.col.3.H
Intellectus creati augmentum ad uidendum Deum, an ſit extra totum ordinem connaturalium ad uidendum Deum ibid.col.4.I
Intellectui cuiq; creato impoſſibile eſt Deum comprehendere.fol.42.col.4.F
Intellectus nullus creatus,in Deo omnia uidere poteſt,ſed iuxta modum uidẽdi Deum plura,uel pauciora.fol 42.col.1.D.
Intellectus conceptus,an aliud ſit ab ipſa actuali intellectione.fol.104.col.4.K
Intellectus a uoluntate,in quo actu differat. fol.107. col.4.k.
Intellectus agens potentialis, numquid in Angelis eſſe dicatur fol.187.col.1.E.
Intellectus noſter quomplicitet conſiderari poſſit. fol.144.col.2.C
Intellectus Angelici ſpecies propter ſui excellentiam,an ſit ratio, ſeu ſimilitudo multorum diſtincte,quemadmodum eſſentia diuina eſt ratio omnium.fol.190.col.3.H
Intellectui,an accidat ab obiecto moueri.f.191.c.3.F
Intellectus angelicus,an ab aliquo obiecto naturaliter mobilis exiſtat.fol.106.col.3.k.
In intellectu angelico falſitas per ſe eſſe non poteſt, ſed per accidens:non quo ad naturalia, ſed quo ad ſupernaturalia.fol.200.col.1.A
Intellectus & uoluntas, an & quomodo ad omnem ueritatem determinatæ ſint.fol.202.col.4.F
Intellectus ſolus,an & quomodo ad unum determinatus ſit.fol.204.col.4.G
Intellectum eſſe determinatum ad unum tripliciter contingit:uno modo in actu primo, alio modo in ſecundo,tertio modo in particulari obiecto ibidẽ.
Intellectus,an reſpectu uoluntatis motor ſufficiens exiſtat,& quomodo mobile tali motori proportionari oporteat.fol.218.col.3.F
Intellectus immobilitas,quomodo ſit cum uoluntatis mobilitate.ibi.
Intellectus,an ſemper eſſe apprehendat.f.239. c.2.E
Ex intellectu & homine quomodo unio fiat, & quod unio illa operetur fol.240.col.3.
Intellectus ab anima,an realiter ſecundum S.Thom. diſtinguatur,uel ſecundum Sco.formaliter. f.241. col.3.I
Intellectus an eſſentia animæ abſtratior ſit.ibidem. col.4.K
Intellectum quo intelligimus eſſe unum in omnib, eſt impoſſibile.fol.252.col.2.E
De unitate, intellectus quemadmodum Auerroiſtæ inter ſe diſſentiunt.ibidem.col.3.I.
Intellectus in ſolo Deo eſt ſubſtãtia, in reliquis eſt potentia.fol.258.col.3.I
Intellectus noſter eſt potentia paſſiua.fol. 259.c.1.E
Intellectus,an ſit potentia paſſiua,ſit pontentia pure paſſiua.ibi.col.3.
Intellectum agentem ponere neceſſe eſt.f.260.c.4.E
Intellectui agenti duo opera attribui poſſunt unum eſt facere intelligibilia in potentia eſſe intelligibilia in actu: alterum uero illuminare intellectum poſſibilem ibidem I
Intellectus eſt potentia nobilior ſimpliciter, quàm uoluntas fol.272.col.3.I
Intellectus agens ſecundum Durandum & Goffredum,an de neceſſitate ponatur.fol.261.col.1.C
Intellectus agens de quo Philoſophus loquitur: eſt aliquid animæ noſtræ.fol.262.col.1.B
Intellectum agentem quidam Deum glorioſum intelligunt,qui ueriſſime eſt intellectus: & ſumme agẽs,ſed extra propoſitum noſtrum,quæ nobis inquirimus,fol.eodem col.3.G
Intellectus agens ſi ſit ſubſtantia ſeparata eſt unus numero,ſi aliquid animæ multiplicatur cũ ea.ibid.k
Intellectus ex hoc quòd reflexæ reſpicit ſingularia, an in eo memoria inſit.fol 263.col.3.G.
Intellectus & ratio in homine non ſunt diuerſæ potentiæ.fol.264.col.3.k.
Intellectus ab intelligentia diſtinguitur non ſicut potentia a potentia:ſed ſicut actus a potentia.fo.265. col.3.k
Intellectus ſpeculatiuus,& practicus non ſunt diuerſe potentiæ.fol.266.col.1.B.
Intellectus mouet uoluntatem finaliter.f. 274.c.2.D
Intellectus coniunctus corpori paſſibili non poteſt intelligere niſi conuertendo ſe ad phantaſmata. fol.281.col.4.I.
Intellectus noſter, an ſingulare per ſe ipſum cognoſcat.fol.272.col.2.D
Intellectus iudicium, ligato ſenſu impeditur.fol. 283.col.2.B
Intellectus iudicium,cur legato ſenſu fallatur. ibid. col.2.D.
Intellectus noſter intelligit naturalia a phantaſmatibus abſtrahendo.ibidem.col.3.K
Intellectus agentis illuminatio ſuper phantaſmata, an aliquid poſitiuum in eis ponat.fol. 284.col.1.E
Intellectus non poteſt multa per modum multorum intelligere.fol.286.col.4.F
Intellectus non intelligit componendo, & diuidendo.fol.287.col.3.F.
Intellectus circa quod quid eſt non eſt fallitur, niſi p accidens.fol.288.col.1.C
Intellectus circa ea quæ circundant quidditatem falli pt componendo diuidendo uel ratiocinando ibi.
Intellectus non poteſt directe, & primo cognoſcere ſingulare materiale.fol.289.col.3.H
Intellectus nõ põt intelligere ſingulare directe ibid.
Intellectus noſter, an poſſit intelligere ſingulare in actu recto,uel reflexo.ibi.col.4.K
Intellectus noſter,nec in actu, nec in habitu infinita intelligere poteſt, ſed in potentia tantum.fol.290. col.2.E
Intellectus agens eſt actus ipſorum intelligibilium qui a materia abſtrahuntur, & eis mediantibus, poſſibilis intellectus intelligit.fol.293. col.4.F.& de intellectu poſſibili ibidem.
Intellectus agens cum ut quoddam lumen ponat,dupliciter aliquid illuminare dicitur:unomodo ut in ſe lux quædam ſit, & ex eo lumen diffuſum maneat, alio modo ut in ſe lux non ſit, ſed naturam actumque quo alia uidentur.fol.294.col.1.A
Intellectu primum quod intelligitur,eſt ipſum intelligere.ibi.col.3.H
Intellectum aliquem per ſpeciem intelligere dupliciter contingit:uno modo immediate aſpiciendo repreſentatum per illam ſpeciem:alio modo immediate aſpiciendo ipſam ſpeciem.fo.299.col.3.I
Intellectus,an ex inferiori aliquo ſemper decipiatur fol.315.col.4.F
Intellectum creatum Deus utroque modo mouet: ſcilicet dando uirtutem,& dando ſpeciem intelligibilem fol.329.col.3.k
Intellectiuum principium neceſſe eſt, eſſe hominis formam ſubſtantialem.fol.240.col.3.F
Intellectiuus appetitus, an feratur in res ſingulares ſecundum aliquam rationem uniuerſalem, ſicut cum appetit aliquid quia eſt bonum.f.268. col.2.E
Intellectualitas eſt ultima,& ſumma natura in uniuerſo.fol.172.col.4.K
Intelligere Dei eſt eius ſubſtantia.fol.58.col.4. k
Intelligere quo pacto in intelligente maneat.fol.59. col.1.A
Intelligere,quo pacto ſpeciem intelligibilem conſequitur ibid.C
Intelligere,an ſit ab anima, & an intellectus concurrat mere paſſiue,& obiectum actiue fol.241.c.2.A
Quo pacto homo intelligat per animam,ut ſuper grediatur i eſt ipſam materiam non informet ibidẽ.D
Intelligere,an ſit cauſaliter pati.fol.259.col.3.I
Intelligere,an pati formaliter ſit.fol.260.col.1. D
Intelligere multa,ut multa,& per multas ſpecies, & & per modum unius,& unam ſpeciem, an idem dictum ſit.fol.286.col.4.H
Intelligere noſtrum ſi in actu intelligere ſit, cur non ſtatim poſitum in intellectu intelligitur, fol.295. col.1.B
Intelligere per conuerſionem ad ſuperiora, nunquid ipſi animæ præternaturale ſit.fol.398.col.1.D
Intelligere nec actio cuiuſque creaturę eſt eius ſubſtantia fol 282.col.1.
Intelligere per ſpecies uniuerſales quid ſit, & quotupliciter contingat fol.190.col.1.A
Intelligere non ſolum eſt perfectio ſimpliciter: ſed etiam intelligere omnia per unum.ibidem.co.2.C
Intelligendi modus per conuerſionem ad ſuperiora, quo pacto nobilior eſſe dicatur: poſitiue ſcilicet aut permiſſiue fol.298.col.2.k
Intelligere dupliciter ſumitur.fol.59.col.4.F
Intelligibilis per ſe ipſum conditiones fol.191.c.2.B
Intelligibile ad hoc quod aliquid in actu ſit quæ requirantur.ibi.C
Intelligibile in actu:quod eſt effectus intellectus agẽtis,an prius quàm ſpecies intelligibilis ſit.fo.261. col.2.A
Intelligibile, an communiter pro omni re materiali ſumatur, & tunc primum eſt quærere, an intellectus noſter ſit pura potentia in genere intelligibilium,ideſt ſub hoc genere,quod intelligibile uocatur:ſecundum uero, an ſit pura potentia in genere intelligibilium, id eſt entium materialium.fol. 292.col.4.H
Inſtans ſecundum, an ſit mora indiuiſibilis in ſe ſeu inſtantanea fol.217.col.1.D
Intentionale & cognoſcitiuum,quomodo diſtinguãtur.fol.190.col.4.G
Inuidia in Angelo,nunquid non aliter potuit eſſe niſi affectata excellentia ſingularis.fol. 212. col.2.E
Iraſcibilis & cõcupiſcibilis dupliciter ſumi poſſunt uno modo ut ſunt paſſiones, ſeu potentiæ ſenſitiuæ,alio modo ut abſolute ſignificent uim,ſeu appetitum iræ.fol.273.col.1.B
Iraſcibilis & concupiſcibilis ſuperiori parti obediũt fol.269.col.4.F
Iuſtitia commutatiua,an in deo ſit.fol.89.col.1.D
IuſtitiaDei conuenienter ueritas nominatur.ibidem col.3.F
LAPIDIS natura cum non inueniatur,niſi in hoc uel illo lapide exiſtens, & ſcientia de rebus exiſtat, oportet ſciẽtiam terminari ad lapideitatem in hoc exiſtent eſt.fol.241.col.4.F
Latitudo inſinuata in nominum communicabilitate,quæ nam ſit.fol.54.col.3.I
Liber uitæ in Deo eſt notitia firma ac ſignificatiua prædeſtinatorum.fol.98.col.3.G
Liber uitæ proprie gloriæ uitam reſpicit. fol. eodẽ.k
De libro uitæ ſecundũ rei ueritatem nullus deletur. fol.99.col.1.D
De libro uitæ ſecundum hominum opinionem aliq deleſitur ibidem.
De libro uitæ deleri uel non deleri non ſolum ad opinionem hominum referendum eſt,ſed etiam quantum ad rem ibid.col.2.A
Liber uitæ,an & quo pacto ad omnes in uitam æternam ordinatos,extendatur.ibidem.D
Libertatis prima radix ratio eſſe dicitur, ita quòd ex hoc primo alicui libertas ineſt.fol.275.col.4.k
Libertas,an primo in uoluntate ſit,& ſit in uoluntate primo formaliter,in ratione autem radicaliter, & quomodo Sco.motiuum ſoluit poſſit. ibidem.
Liberum dupliciter, ſcilicet quo ad exercitium, uel quo ad actus ſpecificationem & eodem modo operatio.fol.203.col.3.H
Liberum arbitrium eſt potentia.fol.276.col.2.E
Liberi arbitrij rationi an naturalitas repugnet, & ſic quòd eſſe naturalis dicatur.ibidem col.3.G
Liberum arbitrium an ponatur habitus naturalis uel potentia naturalis.ibidem.
Liberum arbitrium potentia appetitiua eſt. fol.277. col.1.A
Liberum arbitrium & uoluntas non ſunt duæ ſed una potentia ibidem col.2.B
Lignum uitæ,an uirtutis ſpecificæ & immortalitatis conſeruatiuum erat fol.318.col.3.F
Lignum uitę mortalitatem quodam modo cauſabat, non ſimpliciter.ibidem.col.2.B
Sub una litera ſcripturæ, non inconuenit ſecundum ſenſum literalem plures eſſe ſenſus. fol.8. col.3.k
Inter quælibet duo loca diuiſibilia eſſe infinita loca media,quonammodo uerum ſit.fol.180.col.3.H
Locum replere dupliciter ſcilicet formaliter & effectiuæ.fol.28.col.4.k
Localis diſtantia,an impediat cognitionem tam Angeli quàm animæ ſeparate.fol.189.col.4.I
Loqui de ratione humana aliud eſt,& aliud loqui de propoſitionibus notis naturæ humanæ. fol.10. col.3.k
Loqui poſſunt Angeli inferiores ſuperioribus. fol. 335.col.1.B

Universidad de Deusto Biblioteca

Locutio aliquis eſt angelis.fol.334.col.2.E
Locutio non ſit per angelum deo, ordinando conceptum reſpectu dei actiue.fol.335.col.4 G
Locutio ſit per angelum deo, ordinando conceptum ſuum reſpectu dei paſſiue.ibidem.
Locutionem vnius angeli ad alium, non omnes percipiunt.fol.336.col.1.D
Locutus, an & quomodo deus ad angelos fuerit, & de qua locutione intelligatur.fol.335.col.3.I
Lumen diuinæ relationis ad aliquam ſcientiam, dupliciter comparari poteſt.fol.4.col.2.C.
Lumen intentionale, an ſit habere.fol.226.col.3.G
Lumen infuſum non numeratur inter ſpecies, ſed inter virtutes intellectiuas; quare non ſe habet vt ratio intelligendi, ſed vt intellectum confortando efficaciam præſtans.fol.329.col.4.H
Lux non eſt corpus.fol.226.col.2.B
Lux eſt qualitas actiua conſequens ſubſtantiam corporis ex ſe lucentis.fol.227.col.3.A
Lux, an pro luce ſpirituali vel corporali ſupponat. ibidem.C
MAGNITVDO Si infinita eſſet, an eſſentiã infinitam habere.fol.24.col.3.K
Malum culpæ deus nullo modo vult, tantum vult per accidens malum naturalis defectus, & malum pœnæ.fol.86.col.1.A
Malum culpæ, an & quomodo bono diuino priuat. ibidem.E
Mala culpæ, quo pacto ſint a Deo permiſſa propter vniuerſi perfectionem.fol.91.col.4 H
Malum quo pacto, ſit quædam abſentia boni. f.166. col.1.A
Malum inuenitur in rebus ſicut & corruptio.ibidem col.3.G
Malum eſt in bono vt in ſubiecto.ibid.col.4 k
Malum totaliter bonum conſumere non poteſt.fol. 167.col.1 D
Malum omne in rebus voluntarijs, eſt pœna vel culpa.ibid.col.3 k
Malum non habet cauſam formalem. f.168.col.3.I
Malum habet cauſam efficientem, non per ſe, ſed per accidens.ibid.k
Malum non habet cauſam finalem.ibidem.
Malum actionis, & malum rei diuerſimode cauſantur.ibid.col.3.F
Malum rerum aliquarum reducitur in deum ſicut in cauſam.
Malum vnum ſummum, primũ principium omniũ malorum non datur, ſicut econtra datur vnũ ſummum bonum.fol.169.col.1.F
Malum actionis non reducitur in deum ſicut in cauſam.ibidem.
Malum culpæ quõ opponitur proprio bono in creato: non vt in nobis, ſed vt in ſeipſo.ibid.col.4 F
Malum actionis quando dicitur ꝙ non reducitur in deum, an intelligatur vniuerſaliter de omni malo actionis, an tantum in voluntarijs.ibid.col.2.A
Manifeſtare aliquod ignotum dupliciter contingit: vno modo, per ſimplicem præſentationem obiecti, alio modo per adhibitionem luminis adiuuantis.fol.332.col.3.F
Mathematica cur prima bonitate bona non ſint.fol. 19.col.3.F
Mathematica dupliciter ſumi poſſunt, ſ. abſolute, & ſubabſtractionis modo.ibid.H
Mathematica formaliter loquendo cum non ſit nec actu, nec potentia, & tamen rationem entis habẽt cum ens nõ dicatur niſi de eo quod eſt in actu, vel potentia, quõ iſta duo ſimul ſtant.fol.20.col.1.A
Mathematica, an ideo à fine abſtrahant, quoniam abſtrahunt à materia & motu.fol.19.col.3.G
Materiæ nomine quid veniat.fol.79.col.3.G.& folio 147 col.2.D
Materia quomodo per formã contrahatur ſicut ſubſtantia fol.147.col.2.E
Materiæ informitas, an præceſſit duratione eius formationem, aut diſtractionem, ſed natura tantum. fol.223.col.1.C
Materia corruptibilium & incorruptibilium non eſt vna.ibid.col.4 k
Materia ſecundum id quod eſt in potentia ad formã an ſit, in potentia ad omnes formas, quibus communis eſt fol.
Materia an in cęlo eſſe dicatur & an alterius rationis exiſtat fol.224.col.1.C
Materia cœli, an ſit ſimplex ſubſtantia corporea.ibi. col.4.H
Materiæ vocabulum, an ſan.doc.defecerit, ex hoc ꝙ dixit, quòd nomine corporis pars rei materialis intelligitur.fol.235.col.4.F
Materia prima, quo pacto ſit primo in potentia ad eſſe ſubſtantiale primitate intentionis, vel executionis fol.248.col.3.I
Materiam ad formam deus immediate mouere poteſt.fol.339.col.2.A
Materia corporalis nõ obedit angelis immediate ad transformationem formalem.fol.341.col.4 I
Materia in primo indiuiduo alicuius ſpeciei per generationum propagandæ formata, an ad certam quantitatem, ſecundum ſe extendatur, quãmuis nobis incertam.fol.361.col.4.G
Materia in qua anima habet eſſe perfectum, dupliciter dependi poteſt: vno modo per partium variationem, alio modo inquantum perfecta animam participat fol.363.col.4.H
Materiam eſſe in deo eſt impoſſibile.fol.12.col.2.C
Maxime eſſe tale in aliquo genere aliud eſt: & aliud eſt eſſe primam ſeu perfectiſſimam ſpeciem alicuius generis.fol.10.col.4.K
Maxima quædam propoſitio de forma aſſumpta à S. Doc.quo pacto vera ſit.fol.41.col.3.k
Mediatio, an attendatur penes carere innouatione, & veteratione, & tamen prius & poſterius habeat quatenus in primo cum æternitate conueniunt & in ſecundo cum tempore fol.32.col.3.G
Memoria ſignificat vim conſeruatiuam cognitorum præteritorum, vt præterita ſunt.fol.262.col.4.k
Memoria intellectiua non eſt alia potentia ab intellectu poſſibili.fol.263.col.4.I
Menſuræ durationis ſm Sco.quot ſint.fol.33.col.4.K
Metaphoris, quomodo ſacra doctrina vtatur ꝓpter neceſſitatem & vtilitatem.fol.7.col.4 k
Minimum in homogeneis ſubſtãtijs potens p ſe exiſtere, an detur.fol.25.col.1.C.& fol.321.col.3.k
Miracula dicuntur oĩa, quę à deo fiunt præter cauſas nobis notas.fol.34.col.1.E
Miraculum vnum eſt maius alio.fol.331.col 4 k
Miracula proprie dęmones facere non poſſunt.folio

349

349.colum.2.E
Miraculis dęmones large ſeducere poſſunt.ibidem.
Miſericordia maxime eſt in deo, non ſm paſſionis affectum, ſed ſecundum effectum.fol.89.col.3.K
Miſericordiam & iuſtitiam, in qualibet dei opere inuenire oportet.fol.90.col.1.A
Miſſio quo pacto in viſibilem & in inuiſibilem diſtinguatur.fol.151.col.4.I
Miſſio eſt nomen multiplex multas intentiones habens: ſicut proceſſio miſſi.fol.154.col.1.E
Mobile aliquod, an detur quod non mouebitur ad aliquid determinatum & vltimum fol.211.col.1.B
Modus ſpecies & ordo quid ſint, & quomodo ipſis S. Doc.vtatur.fol.21.col.1.E
Modus in bono ſubſtãtiali angelorum, quomodo ſaluatur.fol.170.col.4 k
Modus ſubſiſtendi vltra naturam ſpecificam, indiuiduis conueniat ſubſtantiæ.fol.113.col.1.E
Modus quo res naturalis perficitur, an cauſetur ex naturali modo eſſendi eiuſdem.fol.182.col.2.A
Modus eſſendi peccati in aliquo, dupliciter contingit: aut ſcilicet ſecundum reatum, aut ſecundum affectum.fol.212.col.1.A
Mouere dupliciter dicitur ſcilicet finaliter & effectiue.fol.274.col.2.D
Motus quilibet ſicut habet proprium prius & poſterius in ſeipſo, ita etiam habet proprium numerũ numeratum illorum, & conſequenter proprium tẽpus.fol.35.col.2.E
Motus localis ſm ſan.doc. proprie loquendo ſubſtãtijs ſpiritualibus non conuenit.fol.179.col.4.k
Motus angeli neceſſario eſt in tempore.f.181.c.2.E
Motus angeli continuus eſt in tpe continuo. motus vero diſcontinuus eſt in tempore diſcreto.ibid.
Motus angeli, an & quo pacto non menſuretur tpe, quod eſt primi motus menſura, ſed alio ſiue continuo, ſiue diſcreto de mente ſan.doc.f.282.col.3.F
Motus duplex quidã ordinatus ad conſequendã aliq̃ perfectionem ipſius mobilis, vel alicuius nobilioris ſe, quidam aut per oppoſitum.fol.211.col.1.C
Motus inferiorum corporũ à corporibus cęleſtibus cauſantur.fol.331.col.2.D
Moyſes ex quatuor cauſis finalibus creaturarũ, vnã tantum tetigit propter idolatriæ offenſionem tollendam.fol.231.col.1.A
Mulier conuenienter ex viro formata eſt, magis q̃ fęmina cuiuſcunque animalis.fol.306.col.4.K
Mulier conuenienter fuit formata de coſta viri. fol. 307.col.1.D
Multitudinem infinitam per ſe eſſe in actu eſt impoſſibile.fol.26.col.2.C
Multitudinem infinitam per accidẽs eſſe in actu eſt poſſibile.ibidem.
Multitudinem infinitam in actu ſiue per ſe, ſiue per accidens, eſt impoſſibile.ibid.E
Multitudinem infinitam in potentia eſſe eſt poſſibile.ibidem.
Multitudinis ſpecies, an ſecundum numeri ſpecies exiſtant.fol.26.col.2.F
Multitudo quomodo ex vnitatibus componatur.fol. 36.col.3.H
Mundum ſemper fuiſſe demonſtratione probari nõ poteſt.fol.262.col.2.C
Mundum incepiſſe ſola fide tenetur. fol.163.col.2.B
Mundus eſt tantum vnus.fol.165.col.3.H
Mundus ab vno gubernatur.fol.324.col.1.C
Mutatio ex nihilo & in nihilum, an ſit poſſibilis, & quomodo.fol.161.col.4.I
NATVRA & ſuppoſitũ, quomodo diſtinguantur.fol.13.col.3.K
Supra alicuius naturam aliquid eſſe, dupliciter cõtingit.fol.41.col.3.I
Naturæ nomen quomodo ſumatur.fol.54.col.2.C
Natura nullũ actum habere poteſt: niſi ille ſit actio immanens, aut tranſiens.fol.108.col.3.k
Naturam participans aliquam, quomodo ſibi ſimile faciat: non producendo naturam abſolute, ſed applicando.fol 160.col.3.H
Natura vna, an per alium determinabilis exiſtat. fol. 192.col.2.D
Naturæ cognoſcibiles duplicis ordinis eſſe dicuntur ſcilicet cognoſcibiles tantum & cognoſcibiles: & cognoſcitiuæ per accidens.ibidem.E
Naturæ cognoſcibiles dupliciter conſiderari poſſunt ſcilicet, vt cognoſcibiles præciſe: & vt cognoſcentes cognitæ.ibidem.
De ratione naturæ, poſſibilis an ſit, eſſe in particulari.fol.282.col.1.E
Natura rei materialis, an poſſit vera, & perfecta cognoſci: abſque eo quòd cognoſcatur vt in particulari exiſtens.ibidem.
Naturã exiſtentẽ in hac materia non prout eſt ĩ hoc, an ſit a phantaſmatibus abſtrahere. f.284 col.1.A
Natura corporalis nata eſt moueri immediate a non ſpirituali ſecundum locum fol.342.col.2.A
Naturalia omnia ſiue humana quæ ſiunt hic, per accidens reducuntur ad regulam diuinæ prouidẽtię, ſiue in aliquid intellectuale agens.f.355.col.3.K
Neceſſarium dupliciter ſumitur.fol.1.col.1.B
Neceſſarium ad finem dupliciter dicitur, ſcilicet ad eſſe & ad bene eſſe.ibidem.col.2.D
Neceſſarium eſt ad humanam ſalutem eſſe doctrinã per reuelationem acceptam de multis, quæ humanam quæſtionem excedunt.ibidem. C
Neceſſarium eſt ad humanam ſalutem eſſe doctrinã per reuelationem de his, quæ de deo etiam naturali ratione inueſtigari poſſunt.ibidem.
Neceſſarium quomodo à poſſibili differat. folio.30. col.4.H
Neceſſarium quomodo quendam veritatis modum ſignificat.fol.32.col.4.F
Neceſſarium quomodo diſtinguatur.f.270. col.3.F
Neceſſarium dupliciter ſumitur, vno modo ſimpliciter: alio modo immutabiliter.fol.66.col.1.E
Neceſſitas naturalis, an auferat libertatem. fol.271. col.3.K
Nihil præter deum ab æterno fuit.fol.162.col.2.B
Nihil omnino in nihilum redigitur.fol.328.col.3 H
Nomine ſacræ doctrinę: ſeu diſciplinę, quid intelligatur.fol.1.col.2.E
Nominum quędam importat abſolutum: quędam relationem.fol.23.col.1.B
Nominum de deo tria ſunt genera, ſcilicet negatiua, relatiua, & poſitiua.fol.47.col.1.k
Nomina dicuntur de deo ſubſtantialiter: imperfecte tamen.fol.48.col.1.C
Nominibus deo attributis ſunt duo, ſ. perfectio ſignificata, & modus ſignificandi.fol.48.col.4.G

Universidad de Deusto Biblioteca

Nomina aliqua dicta de deo ,pprie & magis & prius dicuntur de deo quo ad rem ſignificatam: nulla autem quo ad modum ſignificandi.ibidem.k
Nomina deo attributa non ſynonima.fol.49.col.1.C
Nomina communia deo & creaturis nõ dicuntur de eis vniuoce.ibid.col.3.K
Nomen ſapientiæ abſolute quid ſignificet.f.50.c.2.E
Nomina non dicuntur de deo & alijs pure æquiuoce ibidem.col.3.k
Nomina quæcunque ſunt communia deo & creaturis,de eis dicuntur ſecundum analogiam vnius ad alterum.ibidem.col.4.G
Nomina metaphorica quæ dicantur.fol. 51. col.2.D
Nomina cõmunia proprie dicta ſi dicerentur de deo cauſaliter tantum,prius de creaturis quàm de deo dicerentur.ibidem.D
Nomina, an ſolum ſignificent quòd deus ſit cauſa, vel quod ſit eſſentialiter talis. ibidem.E
Nomina communia prius dici de deo quantum ad rem ſignificatam,quomodo intelligatur.ibid.
Nomina quædam importantia relationem ad creaturas,an ex tempore de deo dicantur.f.52.col.1.B
Nomen omne ſignificans naturam ab indiuiduo diſtinctam, eſt communicabile proprie ſecundum rem vel ſecundum rationem ſaltem.ſo.54.col.3.H
Nomen omne ſignificans ſingulare eſt incommunicabile proprie tam ſecundum rem quàm ratione: licet metaphorice communicabile ſit.ibid. K
Nomen omne ſignificans formam non indiuiduam per aliud ſuppoſitum: ſed per ſeipſam, ſecundum quòd ſe, eſt incommunicabile proprie re & ratione: quamuis re non metaphorice. ibid. col.4.F
Nomen deus eſt incommunicabile ſecundum rem, communicabile autem ſm opinionem, & ſecundum ſimilitudinem.fol.55.col.1.A
Nomen aliquod diuinum, ſi eſſet ſignificans naturã illam inquantum hanc illud incommunicabile ,pprie ad extra.ibid.C
Nomen deus de quibus verificetur. ibid.E
Nomen deus de tribus dicitur,nõ vniuoce,nec æquiuoce,ſed analogice.ibid.col.2.C
Nomen qui eſt: eſt nomen dei maxime proprium triplici ratione.ibid.col.3.I
Nomen qui eſt: an ſit deo maxime proprium præter alia nomina.ibid.col.4.H
Nomine ſcientiæ, cognitio intellectiua certa & euidens.fol.57.col.1.A
Nomen hoc Spiritusſanctus eſt proprium diuinæ perſonæ procedentis per modum amoris,ex accũmodatione ſacræ ſcripturæ.fol.117. col.4.K
Nominum diuinorum eſſentialium, quædã ſunt ſubſtantiua,& quædam adiectiua.fol.135.col.3.F
Nomina abſtracta pro perſonis ſupponere non poſſunt.fol.137.col.2.E
Nomina tam perſonalia quàm notionalia ſi adiectiua fuerint de eſſentia nõ prædicantur: ſi vero ſubſtantiua prædicantur de ea.ibid.col.1.k
Nomina ſignificantia originem diuinarum perſonarum,quomodo ſi genere habeant.fol.151.col.2.I
Nomina tertij ordinis tantum temporaliter dicuntur,ſecundi vero æternaliter tantum: primi autẽ vtroque modo.ibid.K
Nomine animæ quid veniat.fol.235.col.2.C
Nota de Deo naturali lumine dupliciter ſumuntur, Vno modo, ſecundum ſe, Alio modo vt nobis nota: & ſimiliter articuli fidei ſumuntur, ſecundum ſe & vt crediti.fol.10.col.1.k
Notitia à qua conceptus procedit triplex eſſe poteſt iuxta triplicem modum quo actualis notitia in nobis cauſatur.fol.105.col.3.F
Notitia vniuerſalioris eſt prior notitia minus vniuerſalis.fol.285.col.4.F
Notio quid ſit:à quo introducta: & quo pacto à theologis ſumatur.fol.119.col.3.F
Notio in diuinis, an ab eo cuius eſt notio diſtinguatur.ibid.col.4.k
Notiones ſunt quinque,ſcilicet innaſcibilitas,paternitas,communis ſpiratio,filiatio,& proceſſio.fol.121.col.1.C
Notio ſexta,ſ.inſpirabilitas communis, ſcilicet patri & filio,cur non ponenda ſit.ibid.col.2.B
Numerus quilibet quo pacto ſit vnius ſm ſe formaliter,ita in infinitum augeatur. fol.26.col.2.A
Numerus ad viſionem requiſitus duplex,ſ. virtus viſiua,& vnio rei viſæ cum vidente.fol.38.col.4.I
OBIECTIO Sco.contra S. Doc. de diffinitione rationis inter paternitatem & ſpirationem.f.121.col.3.k
Obiectiones Sco.in materia angelorũ contra S. Doc. quomodo ſoluantur.fol.177.col.3.k
Obiectiua pluralitas, quomodo in intellectu diuino exiſtat.fol.70.col.4.F
Obiectiua in primo, & adequato intellectu duo exiſtunt,ratio ſcilicet obiectiua puta, quòd quid erat eſſe entis,& quomodo obiectiua,ſcilicet ratio,ſeu modus quidditatis.fol.175.col.2.C
Obiectum intellectus noſtri,nunquid infinitum cõpatiatur,vel illud in potentia tantum & quomodo fol.290.col.2.E
Obiectũ melius videri ab vno quàm ab alio, ex duobus oriri poteſt.fol.42.col.3.G
Occulta quæ ſunt nobis de deo,quemadmodũ magis ſunt propria deo in cognoſcendo. fol.5.col.3.k
Obſtinatio,an ſit effectus communis, & vnius rationis in homine & angelo.fol.218.col.2.H
Omnia quæ in tempore ſunt, an æternitati præſentia ſint.fol.64.col.4.I
Omnia qui dicit,nihil excludit.fol.91.col.1.A
Omne quod quocunque modo à deo eſt quemadmodum neceſſe eſt eſſe.fol.154.col.3.G
Operatio beata eternitate participata menſuratione fol.34.col.2.E
Omnia eſſe creata à Deo, nõ ſolum eſt poſſibile, ſed etiam neceſſarium.fol.157.col.2.H
Omnia quæ proceſſu temporis diuina prouidentia facta ſunt in prima rerum conditione, ſm quaſdam rationes ſeminales producta fuerunt. f.208.c.2.E
Omne quod eſt ſecundum ſe totum, actus an intellectum in actu ſit.fol.224.col.2.H
Omnia in eſſe adeo conſeruantur: & hoc tam fide quàm ratione.fol.326.col.3.F
Omnia à deo in eſſe non indirecte conſeruantur.ibi.
Omnia conſeruari egent adeo directe.ibidem. G
Operatio intellectus, vtrum ſit omnium perfectiſſima: & vtrum concluſio S. Doc. quo ad hoc vera ſit.fol.103.col.3. k
Operationum quędam eſt vitalis, quæ ſcilicet eſt ab anima inquantum anima, & quædam non vitalis quæ ſ.eſt à natura tñ, vt motus ſurſum, vel deorſum. Itẽ operationũ vitalium,q̃dam dicunt aliquid cõe cũ non vitalibus, & aliquid proprium inquantum vitales ſunt,quædam vero nihil cum non vitalibus commune habent.fol.175.col.2.A
Operatio angeli circa motus continuitatem, an ſit vna vel plures.ſo.180.col.1.A
Operatio immanens dupliciter ſumi poteſt. ſ. in cõi puta intelligere videre:& in ſpeciali ſeu contracte: puta intelligere humanum,uidere hominum &c. fol.185.col.1.D
Operatio omnis incipiens cum eſſe rei eſt ei ab agente à quo eſſe habet:quæ propoſitio cum ſit.ſan.Do. quomodo ſo verificetur.fol.114.col.3.k
Operatio prima angeli quo ad ſpecificationem, & actus rectitudinẽ,an naturalis fuerit.f.215.col.2.A
Operatio animæ cum non ſit in generatione ſubſtantiæ.ergo nec prima potentia operatiua, & an rationes Sco.contra hoc procedant.ſo.250.col.3. K
Opinio Ariſt.vtrum Plat. opinioni conſentiat, in materia de idea boni.ſo.23.col.1.E
Opinio Ariſt. de anima intellectiua: & diſcordia inter ipſum & ſan.Doc.ſo.27.col.1.F
Opiniones multorum aſſerentium cauſam ipſius prędeſtinationis.ſo.95.col 2.C
Opinio Porretani ponentis relationem eſſe perſonã, perſonam autem non eſſe eſſentiam,an male adducta ſit.ſo.139.col.3.E
Opiniones,nunquid intellectus ab intelligibili patiatur.ſo.259.col.3.I
Opiniones de angelis & anima.ſo.264. col.2. A
Opiniones multorum, an appetibile appetitum moueat in genere cauſæ efficientis.f.267.col.4.I
Opiniones antiquorum de ſenſibilium cognitione. fol.277.col.3.G
Oppoſitio relatiua,an & quo pacto in deo exiſtat. ſo.111.col.3. F
Opiniones antiquorum, quomodo anima corporea cognoſcat.ſo.278.col.2. E
Opiniones philoſophorum,quomodo ſubſtãtiæ immateriales à nobis cognoſcantur, & intelligantur. fol.295.col.3.G
Opiniones philoſophorum de felicitate.ibid.c.4.G
Opiniones philoſophorum de gubernatione mundi. fol.313.col.2. D
Opinio antiqua de operationibus ipſius dei. fol.330. col.1.B
Opinio Plat.Auic.& aliorum de corporum actionib. fol.350.col.2.E
Opiniones an dæmones ſint.fol.352.col.4. I
Opiniones an fatum concedatur.fol.355. col.2.E
Opiniones philoſophorum & theologorum de his,q̃ ad hominis actiones pertinent.fol eodem.
Opiniones de animarum creatione. ſo.360.col.4.k
Oppoſitorum unum excludere reliquum, dupliciter intelligi poteſt,formaliter ſcilicet & effectiue: & multa alia circa iſtam conditionalem:ſi unum oppoſitorum.fol.11.col.1.E
Oppoſitũ infinitum dupliciter cõtingit.f.11.col.2.C
Oppoſitio relatiua, an in diuinis realiter diſtinguatur.ſo.128.col.2.E
Opus creationis triplex.ſo.230.col.2.D
Ordo rationis in quo conſiſtat.ſo.18. col.4.F
Ordo rerum in eſſendo, dupliciter conſiderati poteſt.fol.20.col.3.I
Ordo articulorum ſan.Doc.an præpoſterus uideatur. fol.48.col.3. G
Ordinis rerum in finem in diffinitione prouidentiæ, an intelligatur,& ipſe ordo in finem, & peruentio ad finem,an ordo tantum.ſo.90.col.3.k
Ordo originis an ſit præciſe id, quo realiter ipſe proceſſiones diſtinguantur.fol.107.col.1 E
Ordo in materia diuinarum perſonarum a ſan. Doc. in literam poſitus qualis ſit:an.ſ.quo ad nos, an ſecundum ſe.ſo.124.col.3. F
Ordo naturæ in pſonis diuinis exiſtit.fol.149.col.3.F
De rõe ordinis,an prioritas & poſterioritas ſit ibi.H
In ordine actuum,qui eſt ordo cauſæ efficientis: & in ordine potẽtiæ,qui eſt ordo cauſæ materialis,qualis reductio fiat.fol.238.col.2.B
Ordo tertius potentiarum animę,cur tribus ſenſibus attribuitur non autem alijs potentiis in litera à S. Doc.Doc.enumeratis.fol.253 .col 3.k
Ordo naturalis inter potentias eſt triplex. ſ. ſecundũ cauſam actiuã,finalem,& materialem.f.255.c.2.B
Ordo inter recipiens & receptum licet ſolius naturæ eſſe poſſit, vt patet de ſubiecto,paſſione, &c. põt tamen eſſe durationis.fol.259. col.1. D
Ordo quo indiuiſibile à nobis cognoſcitur,ex habitudine ad quidditatem ſenſibilem penſandus eſt. ſo. 289.col.2.B
Ordines duo operationum, in actione & paſſione intellectus attenduntur.ibidem.col.4.G
Ordinem intelligibilium eſſe ſupra ordinem intellectuum,quomodo intelligatur.ſo.292.col.4. K
Ordo in uniuerſo duplex inuenitur: intelligibilis ſcilicet & ſenſibilis: alter materialitate, alter autem materia conſtat.ſo.293.col.1.C
Ordo, affectio & cogitatio quid determinent. ſo.300. col.3.G
Ordines multiplicantur ſecundum cauſarum multiplicationem.fol.331.col.1.A
Ordo duplex in rebus.ibidem.col 2.A
Ordine ordinatur aliquid ad alterum dupliciter: ſcilicet actiuè,& paſſiuè,fol 355.col.4.F
Ordo dupliciter diſtinguitur: communis ſcilicet & ſpecialis.fol.337.col 2.C
Ordinum diſtinctio in angelis unde ſit. ibidẽ.col.3.I
Ordinum diſtinctio in angelis per reſpectum ad finẽ ſupernaturalem ineſt cõplet uè à gratia, inchoatiuè autem à natura.ibid.
Ordo angelicus habet duo.ſo.339.col.3
Ordines quo ad graduum diſtinctionem remanebũt. ibidem.
Ordines quo ad executionem officiorum partim remanebunt,& partim non,ibidem. I.
Ordinibus angelorum duo concurrunt,ſ.naturę conditio,dona gratiæ.ibid.col.4.k
Ordines dupliciter:quo ad naturam & quo ad gratiã fol.340.col.2.C
Ordinatum ad deum, vt finem ignotum, ratione naturali conſequendum,quibus egeat. fol.1. col.2.E
Origo paſſiue præcedit proprietates perſonarum pręcedentium etiam perſonales.fol.142.col.1.C
PARADISVS locus eſt in orientis parte conſtitutus.fol.322.col.1.B
Paradiſus eſt locus conueniens humanæ habitationi, ſm primæ immortalitatis ſtatum.ibid.col. 3. H

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pars an naturaliter plus diligat totum, quàm ſe ipsã. fol.206.col.1.C
Pars nulla eſt perfecta extra ſuum totum. fol.eodem. col.4.K
Particularia ab illis denominantur.fol.23.col.1
Paſſionum animæ, aliæ circa bonum, aliæ circa malũ: earum vero quæ circa bonum, aliæ circa bonum habitum vel ſuo tempore habendum, aliæ circa bonum non habitum: & tunc non habendum. f.314. col.3.I
Paſſionum duplex eſt modus: per modum præuenientis & impedientis, & per modum conſequentis & obedientis.ibid.col.4.F
Paſſio dupliciter dicitur ſcilicet proprie dicta & communiter.fol.317.col.3.H
Paſſione communiter, homo erat paſſibilis & anima & corpore: quoniam ſentiebat.ibidem. I
Paſſione proprie, homo & anima & corpore impaſſibilis erat: quia virtus animæ paſſionem prohibebat ſicut & mortem.ibidem.
Pater eſt Deus, pater eſt perſona cum dicimus in diuinis quod prædicatum exiſtat.fol.117.col.2. C
Pater quod ad filium referatur non vna ſed duabus relationibus, quomodo intelligatur.fol.120.col.3.H
Pater eſt principium.fol.121.col.1.B
Patri an principij nomen conueniat.ibidem.
Pater eſt nomen proprium perſonæ patris. fol. 122. col.3.H
Pater in diuinis quid ſignificare habeat: & quomodo ſumatur.fol.123.col.1.A
Pater de deo dupliciter dicitur: ſcilicet perſonaliter, & eſſentialiter.ibid.D
Pater per prius in diuinis dicitur perſonaliter quàm eſſentialiter.ibid.
Pater quomodo plura principia dici poſſit. fol. 31. col.2.F
Pater voluntate concomitante filium genuit. f. 143. col.1.B
Pater genuit filium natura non voluntate principiante: ſed ſic produxit creaturam.ibidem. C
Pater quõ æqualis ſit & filio æquetur.fol.148.col.2.D
Pater quomodo nullo modo prior filio eſſe intelligitur.fol.149.col.4.F
Pater eſt in filio & conuerſo: ſecundum eſſentiam rationem & originem.fol.150.col.2.E
Patrem eſſe in filio, quotupliciter intelligi poteſt.fo. eodem.col.3.F
Patri mitti non conuenit, ſed filio & Spirituſancto. fol.152.col.3.I
Paternitas cum prædicatur de eſſentia, an ſit prædicatio per ſe.fol.138.col.1.A
Pati cauſaliter eſſe, nihil aliud eſt quàm ex paſſione cauſari.fol.239.col.3.I
Peccator quomodo à diuina volũtate recedere videatur.fol.83.col.4.G
¶ Peccata omnia ſecundum reatum in angelis eſſe poſſunt.fol.212.col.1.B
Peccatum primum in angelis ſecundum effectũ non poteſt eſſe aliud, quàm ſuperbia.ibidem.
Peccatum mundi = conſequenter potuit eſſe in angelis, ſecundum effectum.ibidem.C
Peccatum angeli, an fuit ex parte electionis, & nõ ex parte rei electæ, vel fuit peccatum ſuperbiæ. fol. ibidem.col.2.A
Peccatum primi angeli fuit alijs cauſa peccandi, non cogens: ſed quaſi exortationem inducens. f. 217. col.1.B
Perfectio quid ſignificet, & quomodo à S. Doc. ſumatur.fol.16.col.2.E
Perfectio duplex, ſ.in eſſe & abſolute.fol. 20.col.4. K
Perfectionis quicquid eſt in inferiori, an proportionaliter in ſuperiori ponendum ſit.fol.80. col.3. K
Per ſe primo ſecundum philoſophum quid ſignificare habeat.fol.12.col.4.G
Perfectio prima vniuerſi congruæ ſeptimæ diei aſcribitur: vltima autem conſumationi ſæculi. fo.232. col.4.F
Perſona ſignificat in genere rationabilium ſubſtantiarum, quòd hæc tria nomina.ſ.ſubſiſtẽtia, res naturæ & ſubſtantia, ſeu hypoſtaſis ſignificant communiter in toto genere ſubſtãtiarum.f.113.c.2. C
Perſona de deo dicitur excellentiori modo quàm de creaturis.ibid.col.4.F
Perſona an ſignificet perfectiſſimum in tota natura. ibidem.H
Perſona diuina ſignificat relationem per modũ ſubſtantiæ, id eſt, hypoſtaſis in natura diuina. fol. 114. col.2.A
Perſonam diuinam ſignificare relationem dupliciter intelligi poteſt.ibidem.E
Perſonæ diuinæ in diuinis, quòd nec relatio, nec ſubſtantia prima, aut ſecunda, nec aliquid poſitiuum quidditatiuum diuinis perſonis ſignificetur. ibid. col.3 K
Perſonæ plures in diuinis ſunt.fol.115.col.2.C
Perſonas tres neceſſe eſt tantum in diuinis ponere. ibid.col.3.H
Perſona patris vna, an referatur ad duas perſonas ſcilicet filij & Spiritusſancti non vna relatione. fol. 120 col.2.B
Perſonæ nomen commune eſt tribus perſonis diuinis ſecundum rationem non ſicut genus vel ſpecies: ſed ſicut indiuiduum vagum.fol.117.col.3. E
Perſonæ diuinæ competit donum eſſe & dari. f. 133. col.2.B
Perſona eſt idem realiter, quod eſſentia. fol. 134. col.3.H
Perſona ſeu relatio non differt re, vel ratione tantũ ab eſſentia diuina.ibidem.I
Perſona in diuinis præter eſſentiam tribus communẽ & relationem ac originem cuique perſonæ propriam, an ſit quædam entitas abſoluta incommunicabilis, quæ diuinæ perſonæ conſtitutiua eſt.fo. 140.col.1.D
De diuinis perſonis dupliciter loqui poſſumus. fol. 141 col.1.E
Perſona vna diuina an in alia ſecundum originem eſſe dicatur.fol.150.col.4.K
Perſonæ alicui diuinæ poteſt conuenire mitti. fol. 151.col.2.C
Perſona diuina inuiſibiliter mittitur, ſm ſolam gratiam gratum facientem.fol.152.col.1.A
Perſonæ diuinæ ſecũdum rationem ſuæ proceſſionis inquantum includunt eſſentialia attributa, ſcientiam & voluntatem, habẽt cauſalitatem reſpectu productionis rerum.fol.161.col.1 A.
Phantaſmata diuerſa eiuſdem ſpeciei, quõ in vno homine eſſe dicatur, cum duo accidentia eiuſdẽ ſpeciei ſimul in eodem eſſe non poſſint.f.243.col.4.K
Plantarum productio conuenienter tertia die facta eſt.fol.230.col.1.B
Pluralitas duplex exiſtit ſcilicet materialis, & tranſcendens.f.116.col.3.F
Ponere aliquid quid ſit.ibidem.col.2.E
Poſſibile abſolute quid ſit, & quomodo diſtribuatur.
Potentia triplex eſſe dicitur.fol. 1. col.4.I
Potentia nulla in deo eſt.fol.84.col.2.E
Potentia eſt duplex actiua, ſcilicet & paſſiua. fol.99. col.4.G
Potentia paſſiua nullo modo in deo eſt.ibid.H
Potentia actiua in deo maxime eſt.ibid.
Potentia dei eſt infinita fol.100.col.3.E
Potentia dei fundari ſuper eſſe infinito, & vniuerſaliter perfecto, quid ex hoc inferatur.fo. 101.col.1.C
Potentiæ diſtinguuntur per actus, & actus per obiecta.fol.144.col.1.D
Potentia dupliciter ſumitur.fol.145.col.4.F
Potentiam reſpectu actuum notionalium, neceſſe eſt in diuinis ponere.ibidem.G
Potentia an & quorum actuum in diuinis ponatur. ibidem.K
Potentia quòd in vnoquoque agente ſit id, quo agẽs agit, quomodo verificetur.fol.146.col.2.B
Potentia actiui & paſſiui, quæ in ſe claudat. fol.185. col.3.E
Potentias plures in anima ponere neceſſe eſt.fo.252. col.2.B
Potentiæ diuerſificantur ſecundum actuum, & obiectorum diuerſitatem.ibidem.col.3.H
Potentias diſtingui per actus & obiecta dupliciter intelligi poteſt.ibidem.col.4.F
Potentiarum diuerſitatis realis cauſa, an rationis diuerſitas in obiecto ſufficiens videatur.f.253.c.2.A
Potentiæ non organicæ ſunt in ſola anima, vt in ſubiecto fol.254 col.1.A
Potentiæ organicæ ſunt in coniuncto vt in ſubiecto. ibidem.
Potentiæ omnes animæ ab animæ eſſentia fluere dicuntur.ibid.col.3.I
Potentia vna animæ ab alia oritur.fol.255.col.1.E
Potentiæ imperfectiores à perfectioribus oriuntur ordine finali & actiuo.ibid.col.2.A
Potentiæ perfectiores ab imperfectioribus oriuntur ordine materiali.ibid.B
Potentiæ exiſtentes in ſola anima, vt ſubiecto, corpore deſtructo remanent.ibid.col.3.F
Potentiæ animæ ſecundum genus quinque ſunt ibidem.col.4.I
Potentiam quandam animæ appetitiuam, ponere neceſſe eſt.fol 267.col.1.C
Practicum & ſpeculatiuum quid ſint, & quomodo diuidantur.fol.4 col.3.F
Prædeſtinatio eſt in deo.fol.93.col.3.G
Prædeſtinatio quid proprie ſit, & eius differentia.ibi. col.4.G
Prædeſtinatio non eſt aliquid in prædeſtinatio, ſed in prædeſtinante tantum.fol.94.col.1.C
Prædeſtinatio eſt certa, non tamen neceſſitatem imponit.fol.96.col.4.K
Prædeſtinationi duo competunt ſcilicet præordinatio & effectus.fol.98.col.2. B
Prædeſtinatio quo ad præordinationem nullo modo ſanctorum precibus iuuatur.ibidem.C.
Prædeſtinatus peccator, ſecundum aliquod tempus, an ſit beatus, neque malus.fol.88.col.3.G
Prædeſtinati omnes ſunt electi & dilecti a deo. fol. 94.col.4.G
Prædeſtinat cur Deus iſtos illos autem reprobat, ſola dei voluntas eſt cauſa.fol.95.col.2. E
Sicut omne prædeſtinatum, an ita omne promiſſum infallibiliter eueniat.fol.96.col.4.K
Prædeſtinatorum numerus eſt deo certus, non ſolum formaliter, ſed materialiter, non ſolum vt cognitus, ſed vt electus & præfinitus.fol 97.col. 2. B
Prædicationis modus medius inter vniuoca & æquiuoca.fol.50.col.4.I
Prægentia in agentibus corporalibus & ſpiritualibus quotuplex ſit.fol.28.col.1.E
Prægentiarum enumeratarum in materia angelorum in loco exiſtentiũ, quæ certæ ſint, & quæ ambiguæ. fol.170.col.2.E
Præteritum dupliciter ſumitur ſcilicet formaliter & denominatiue.fol.101.col.3.I
Præterita non fuiſſe, diuinæ voluntati non ſubiacet. ibid.col.4.F
Primum quandoque ſumitur, vt notat ordinem prioritatis cæterorum efficientium reſpectu, quandoque ſumitur vt ſignificat ſecũdum ſe ipſum.f. 12.c.3.F
Principio non conuenit perfectio.fol.16.col.4 F
Principium quomodo cõfuſe ſupponat.f.131. c.3.H
Priuatio quomodo magis, & minus propter diuiſionem ſuſcipiat fol 37.col.3.G
Prius ſecundum ſenſum iudicamus magis commune quàm minus commune.fol.184.col.4.K
Proceſſio in diuinis quomodo ſumatur, & multi alij termini.fol.104 col.3 H
Proceſſio ſecundum actionẽ ad extra an infimis creaturis ſit propria.fol.105.col.1 D
Proceſſio duplex.ibidem col.4.F
Proceſſionis amoris de ratione, an ſit in primo modo dicendi per ſe an in ſecundo.fol.107.col.2.A
Proceſſio amoris in diuinis non eſt generatio.ibidẽ. col.4.F
Proceſſio in diuinis per modũ amoris procedit aut ſpecies.ibid.
Proceſſiones an proprijs rationib. diſtinguũtur &c. fol.198.col.1.C
Proceſſio nulla in diuinis eſſe poteſt niſi verbi & amoris.ibi.col.2.E
Proceſſus S.Doc.ſ.ſub communi ſe habere ad formã &c.an ſophiſticus videatur.fol.12.col. 3. A
Proceſſus S Doc.de ſpiratione & proceſſione, in diuinis perſonis, an nullus ſit, & an contradictoria implicet.fol.115.col.4.G
Proceſſus S.Doc. in materia cognitionis angelorum ex parte rerum materialium an procedat. fol. 191. col.3.I
Proceſſus S. Doc. ſecundum proportionalitatem angelorum ad corpora cœleſtia an ſuper aliqua ratione fundetur.fol.198.col.4.K
Proceſſus S.Doc.ar.3.q.83.an ſit ſophiſticus & ſecundum accidens peccet.fol.283.col.3.I
Proceſſus ſan.doc.an intentum habeat quando dicit quod intellectus noſter cum rebus generabilibus proportionaliter ſimilitudinem habet.ibidem.K
Proceſſus ſan.doc.a deſtructione antecedentis ad deſtructio

Universidad de Deusto Biblioteca

ſtructionem conſequentis quomodo valeat. f. 179. col. 4. F

Productio alicui poteſt dupliciter conuenire produci neceſſario à pluribus perſonis diuinis. & cæt. fol. 128. col. 2. E

Proceſſus S. Doc. circa ſpecies intelligibiles ab immaterialitate abſolute ad immaterialitatem talem, qualis: an in materia angelorum ſibi contrarius videatur. fol. 144. col. 2. C

Proceſſus ſan. doc. an diminutus videatur, omiſſione difficilis quæſtionis: nunquid ipſa anima per ſpecies intelligat. fol. 279. col. 2. A

Proportio inter lumen gloriæ & diuinam ſubſtantiã quid ſit. fol. 42. col. 2. A

Proportio inter genus humanum & vniuerſum elicita ex ratione ſan. doc. quomodo valeat, & alia quę fuerunt impugnata. fol. 95. col. 4. k

Proportionalis ſimilitudo ſan. doc. quomodo declinet à forma intelligibili ad bonum per illam apprehenſum. fol. 80. col. 1. E

Propoſitio illa, Sicut obiectum ad potentiã, ita ſubiectum ad ſcientiam, quõ intelligatur. f. 6. col. 1. E

Propoſitio per ſe nota dicitur, quæ ex ſolis proprijs terminis nota eſt, euidentia certa & infallibili. fol. 9. col. 1. A

Propoſitio per ſe nota cur per ſe dicatur, videlicet an quæcunque aliũ modum excludat, & quomodo. ibidem. B

Propoſitio omnis, cuius prædicatum cadit in ratione ſubiecti in via ſan. doc. eſt per ſe nota, ſed non ecõuerſo. ibidem.

Propoſitio iſta, primum eſt cauſa medij, quomodo intelligi habeat. fol. 10. col. 3. k

Propoſitio iſta, nullum corpus mouet non motum quomodo intelligatur. fol. 11. col. 4. H

Propoſitio iſta præexiſtere in virtute cauſæ agentis, non eſt præexiſtere imperfectiori, ſed perfectiori modo, quomodo intelligatur. fol. 17. col. 1. D

Propoſitio per ſe nota quotuplex ſit. fol. 9. col. 1. B

Propoſitio iſta deus eſt, eſt per ſe nota, ſecundum tamen ſe, non nobis. ibid. col. 2. E

Propoſitio iſta, deus eſt quibus vijs probetur. fol. 10. col. 2. E

Propoſitio iſta: agens oportet coniungi ei, in quod mediate agit, quomodo vera ſit. fol. 28. col. 1. C

Propoſitio iſta, ſicut res intelligitur: ita & nominatur, quomodo diſtinguatur. fol. 47. col. 1. E

Propoſitiones veræ de deo formari poſſunt. folio. 56. col. 4. H

Propoſitio iſta quicquid deus ſciuit &c. quomodo vera. fol. 68. col. 1. A

Propoſitio iſta, quecunque deus ſcit de neceſſitate ſcit quomodo intelligatur. fol. 81. col. 4. I

Propoſitionum quatuor ſan. doc. differentia. folio. 83. col. 1. E

Propoſitio iſta, quicunque intelligit ex hoc ipſo quod intelligit procedit aliquid intra ipſum quomodo intelligatur. fol. 104. col. 4. I

Propoſitio iſta, effectus aſſimilatur formæ agentis, quomodo vera ſit. fol. 143. col. 3. k

Propoſitio iſta, conceptio rei intellectæ ex vi intellectiua, & eius notitia procedit, qualiter intelligatur. fol. 105. col. 1. C

Propoſitiones impropriæ non ſunt in diuinis extendendæ, ſed exponendæ. fol. 118. col. 4. I

Propoſitio iſta deus non generat, an vera ſit. fol. 130. col. 2. D

Propoſitio iſta, in quocunque genere imperfectũ inuenitur, in eodem debet perfectum præexiſtere, quomodo verificetur. fol. 173. col. 4. I

Propoſitio iſta angelus eſt in loco p modũ continẽtiæ perfecti neceſſaria eſſe videtur. fol. 179. col. 3. F

Propoſitio cauſalis ſan. doc. quòd continuitas ex magnitudine, ſeu ſpatio in motu redundet, per hoc quod mobile illi magnitudini commenſuretur, an vera ſit. fol. 179. col. 4. F

Propoſitiones ſan. doc. Impoſſibile eſt aliquid in aliquo tempore quieſcere, & in vltimo inſtanti illius temporis aliter ſe habere, & omne quieſcẽs in aliquo tempore in quolibet inſtanti illius temporis eodem modo ſe habet: an gratia formæ, vel materię ſint. fol. 181. col. 3. F

Propoſitiones ſan. doc. circa probationẽ intellectionis, ſeu cognitionis angelorum quo pacto intelligendæ ſunt formaliter, ſcilicet an materialiter. fo. 185. col. 3. H

Propoſitio iſta ſan. doc. nihil aliud eſt ab actu puro eſt actualitas, an & quo pacto probetur & verificetur. fol. 138. col. 1. C

Propoſitio iſta ſan. doc. intelligere ſubſiſtens non poteſt eſſe niſi vnum an vera ſit. ibid. col. 3. E

Propoſitionem iſta ſan. doct. quodlibet abſtractum ſubſiſtens eſt vnum tantum, de quali abſtracto, intelligatur ibid. col. 4. G

Propoſitio iſta ſan. doc. diuerſitas actuum potentiarũ diuerſitatẽ exigit quõ intelligatur. f. 185. co. 4. F

Propoſitio iſta ſan. doc. quanto angeli deo ſimiliores exiſtunt tanto per pauciores ſpecies intelligunt, an vera ſit. fol. 190. col. 1. D

Propoſitio iſta ſan. doc. quæ ſunt diſperſa in inferioribus, in ſuperiori adunantur: quomodo intelligatur. fol. 194. col. 3. H

Propoſitio iſta vnumquodq; eſt intelligibile in actu, ſecundum quod eius ſimilitudo eſt in intellectu: an & in quibus locum habeat. fol. 198. col. 1. D

Propoſitio illa ſan. doc. ſemper prius ſaluatur in poſteriori, quomodo ſumatur. fol. 203. col. 4. k

Propoſitio iſta ſan. doc. vnumquodque quod eſt alterius, magis diligit ipſum quam ſeipſum, quomodo ſaluetur. fol. 206. col. 1. A

Propoſitio iſta omnis virtus, quæ non eſt ſua regula à rectitudine actus declinare poteſt, an falſa ſit. fo. 211. col. 3. H

Propoſitio iſta, ſi potentia per ſe reſpiceret vnum cõtrariorum, vt obiectum: oporteret alterum ad aliã potentiam pertinere, quomodo verificetur. f. 253. col. 1. D

Propoſitio iſta S. Doc. Mediũ & cõcluſio ad eandẽ potentiam pertinet quõ intelligatur. fol. 265. col. 1. C

Propoſitio iſta S. Doc. rationis de vno in aliud proceſſus: hoc eſt de principio, ſeu medio ad concluſionem eſt, vt motus quõ intelligatur. ibi. col. 2. D

Propoſitio iſta vnumquodque ſe habet ad formam, quæ eſt principium actionis ac ad actionem ipſam an vera ſit in formis voluntarie principiantibus. f. 279. col. 3. F

Propoſitio iſta S. Doc. quòd ad omne opus melius vir to per alium virum adiutorium præſtatur quam per ipſam fœminam, generatione tamen excepta an uera ſit. fol. 306. col. 3. H

Proprietates eſſe in perſonis, tranſitiue & intranſitiue intelligi poteſt. fol. 139. col. 4. G

Proprietates ſunt, perſonæ, & in perſonis. ibidem. fo.

Propoſitio iſta. S. Doc. proprietates conſtituunt perſonas, ſeu ſecum ſuppoſita ferunt inquantum ſunt ipſe perſonæ, an ſingularis ſit. fol. 141. co. 4. F

Proprietates in diuinis an diſtinguere oporteat. fol. 120. col. 1. E

Proprie dupliciter capitur uno modo ut diſtinguitur contra communiter, alio modo ut diſtinguitur cõtra metaphorice. fol. 48. col. 3. F

Proprium, & per eſſentiam quomodo diſtinguantur, & determinentur. fol. 22. col. 2. B

Proprium quomodo ſumatur. fol. 55. col. 3. F

Prouidentiam eſſe in Deo neceſſe eſt fol. 90. col. 3. F

Prouidentiæ diuinæ omnia ſubiacent, non tantum in uniuerſali, ſed etiam in ſingulari. fol. 91. col. 1. B

Prouidentia diuina quibuſdam neceſſitatem imponit, non autem omnibus. fol. 92. col. 3. I

Prouidet omnibus Deus immediate quo ad ordinis rationem. fol. 92. col. 2. B

Prouidet Deus per aliqua media quantum ad executionem ibi. C.

Pueri mox nati in ſtatu innocentiæ habuiſſent uirtutem motiuam membrorum ſufficientem, non ad quoslibet actus, ſed pueritiæ conuenientes. fol. 320. col. 1. B

Pueri in ſtatu innocentiæ non fuiſſent nati confirmati in iuſtitia. fol. 321. col. 1. C

Pueri in ſtatu innocentiæ non naſcerentur perfecti in ſcientia, ſed abſque difficultate eam acquiſiuiſſent ibidem col. 3. H

Pueri in ſtatu innocentiæ non habuiſſent perfectum uſum rationis, ſed ad opera pueritia idoneum ibid. col. 4. H

Punctum motum ſicut dicitur cauſare lineam, & tantum in nullo genere cauſæ cauſat illam in eſſe, ita nunc ſtans dicitur cauſare æternitatem, non in eſſe reali, ſed in eſſe cognitio. fol. 32. col. 2. E

QVALITAS in anima poſita ſecundum Sco. corpus paſſibile præſeruare nõ poteſt, quin ipſum patiatur. fol. 317. col. 2. B

Quantitas duplex, molis ſcilicet, & perfectionis. fol. 23. col. 3. F

Quantitas an ſit unum accidentium ſequentium formam ſubſtantialem. fol. 25. col. 4. G.

Quantitatis paſſio an infinitum ſit. fol. 26. col. 1. A

Quantitas ſecundum rem an in Deo ſit fol. 111. c. 4. k

Quatuor concreata eſſe dicuntur. fol. 225. col. F

Quædam non inconuenit dici ad aliquid ſecundum nomina ſpecifica, quæ non dicuntur ad illud ſecundum nomina generica. fol. 142. col. 1. A

Quęſtio quid eſt quando ſequatur quęſtionem an eſt fol. 10. col. 2. G

Quęſtio de creatura an miſceri debeat q̃ſtioni de naturę diuinę perfectione. fol. 17. col. 3. I

Quęſtio de bono cõi cur a S. Doc. fiat fol. 18. col. 4. F

Quęſtio de neceſſitate ſcientię, uel preſcientię Dei reſpectu futurorum quotupliciter diſcuti poſſit. fol. 66. col. 4. G

Quæſtio quę a Sco. mouetur circa uoluntatem abſolutam & noſtram ſcilicet quęſtio ad habitudinem volũtatis abſolute volitorũ reſpectu. f. 271. c. 2. C

Quęſtio quæ a ſan. Doc. mouetur de cognitione omnium corporum, non autem de cognitione ſimpliciter an ſit contraria quæſtioni, quam mouet de omnium cognitione ſimpliciter. f. 279. col. 1. E

Quidditates rerum naturalium ſunt ſufficientes cauſæ effectuum, qui naturaliter ordinari apparent. fol. 2. col. 1. C

Quidditas quæcunque uel natura quantumcunque ſit in rationem quidditatiuam actualis ſit, relata cũ ad eſſe, potentiæ rationem habet. fol. 14. col. 2. D

Quidditatem ſingularitatem exiſtentiam ſeu coniunctionem vnius cum altero in rerum natura, & durationem talis exiſtentiæ ſeu cõiunctionis in rebus eſſe certum eſt fol. 95. col. 2. C

Quidditates ſimplices in cognoſcendo intellectus non poteſt eſſe falſus, ſed aut verus, aut nullus. fol. 77. col. 1. B

Quidditas cur proprium intellectus obiectum eſſe dicatur. ibidem. col. 2. A

Quidditas rei materialis an ſit obiectum intellectus uel ens. fol. 282. col. 1. D

Quidditas rei materialis ſupponit obiectum, & motiuum, & adæquatum intellectus reſpectu intellectus noſtri pro ſtatu iſto. fol. 290. col. 2. E

Qui eſt, deo attributum quotupliciter conſiderari poteſt. fol. 56. col. 1. F

Quod vere eſt nulli accidit vniuoce ſumptum, ſecus autem analogice. fol. 15. col. 3. E

Quod & quo, in materia idearum quomodo intelligantur. fol. 70. col. 3. F

RATIO formalis obiecti in ſciẽtia eſt duplex, altera ſcilicet obiecti vt res, altera obiecti, ut obiectum, uel altera, vt quæ, altera ſub qua. fol. 3. col. 3. I

Rationes duæ formales licet ſe habeant conuertibiliter, vt ſubiectum & paſſio, non tamen in vnitati gradu conuertibiliter ſe habent. fol. 4. col. 1. E

Ratio humana quid ſit, & quomplex. fol. 7. col. 3. I

Rationes ſan. Doc. quinq; uis probantes deum eſſe, ad quid cõcludendum afferri poſſunt. f. 18. col. 1. E

Ratio quam ſignificat nomen an ſit intellectus conceptio de re ſignificata. fol. 49. col. 1. E

Ratio eadem eſt quo ad cauſas agentes & formales, quo ad uniuerſalem extenſionem. fol. 83. col. 4. H

Ratio illa ſan. Doc. forma alia ſi præter animam intellectiuam præexiſteret, anima non daret eſſe ſingulariter &c. an procedat, & an Sco. motiuum contra ipſam valeat. fol. 246. col. 2. B

Ratio ſan. Doc. in reſponſione ad quartum &c. nunquid euacuet vim argumenti Auer. vel in equiuoco laboret. fol. 224. col. 3. K.

Ratio ſan. Doc. ad probandam cauſalitatem ſubiecti reſpectu proprij accidentis an & quomodo ualeat fol. 254. col. 3. k

Ratio ſan. Doc. ad probandam intellectus poſſibilitatem, quoniam non ſemper, perfectus eſt, an uera ſit. fol. 259. col. 2. E

Ratio ſan. doc. ad probandam intellectus poſſibilitatem quantum ualeat. fol. 260. col. 3. G

Ratio ſan. Doc probantis, quod facere intelligibilia in actu ſit opus noſtrum, an uera ſit. fol. 261. col. 2. D

Ratio ſan. doc. circa memoriam intellectiuam an ſequatur, quod nulla ſit diuerſitas ſpecifica inter quoſcũque

que

Universidad de Deusto Biblioteca

que intellectus formaliter ſumptos, niſi inter agētem & poſſibilem. fol. 264. col. 1 D
Ratio inferior & ſuperior apud Aug. non ſunt diverſæ potentiæ, ſed officijs & habitibus diſtinguũtur. fol. 264. col. 4 k
Ratio veri an ſit nobilior ratione boni. f. 272. col. 4. F
Ratio boni an ſit obiectum intellectus, bonum autē ipſum obiectum voluntatis. fol. 280. col. 4. I
Rationibus in æternis omnia dupliciter cognoſcuntur. ſ. obiectiue, vel cauſaliter. ibidem.
Rationibus in æternis obiectiue ſecundum præſentē ſtatum, anima non cognoſcit omnia, ſed bene anima beata. ibid. K
Rationibus in æternis cauſaliter, ſed non ſolis anima nunc cognoſcit omnia. ibid. k
Rationes ſeminales in materia corporali multipliciter exiſtunt. fol. 314. col. 4. F
Ratio S. Doc. quæ probat in materia intellectionis angelorum; ordine naturalium habere, vt corpora inferiora ſint in potentia ad perfectiones ſuas, &c. corpora autem ſuperiora congenitas habeant ſuas perfectiones an probet. fol. 188. col. 4. F
Ratio S. Doc. an ſufficiens ſit, quæ probat, ꝙ neceſſe eſt præter inferiora corpora ponere corpus cęleſte inferiorũ effectuũ actiuum eſſe. fol. 351. col. 3. G
Realis diſtinctio eſt in deo ſecundum rem non abſolutam, ſed relatiuam fol. 111. col. 4. F
Regulæ cuiuſdam in applicatione an implicatio in adiecto committatur. fol. 67. col. 1. E
Regula quando in antecedēte ponitur aliquid ad actũ animæ, pertinens, conſequens accipiendum eſt, nō ſecundum eſſe, quod in ſe habet, ſed in ipſa anima: quomodo intelligatur. ibid. A
Regula ſubiectionis defectus non eſt culpa, ſed eam culpa ſequitur quõ intelligatur fol. 168. col. 4 k
Relatio quando eſt res naturæ, & quando non, & alia multa de relatione. fol. 52. col. 1. D
Relationes quædam ſunt in diuinis realiter. fol. 109. col. 1. C
Et multa alia dubia de ipſis relationibus. ibidem.
Relatio non omnis an ſit ab intellectu, vel aliqua à voluntate, aliqua vero ab imaginatiua. ibidem. col. 4. H
Relatio identitatis ſpecificæ ſeu genericæ, eſt relatio realis mutua. fol. 110. col. 1. C
Relatio quomodo diſtinguatur. fol. 109. col. 2. D
Relatio realiter in deo exiſtens eſt idem eſſentiæ ſecũdum rem & non differt niſi ſecundum rationem. fol. 110. col. 2. D
Relationis eſſe, & eſſe eſſentiæ in deo eſt omnino vnum & idem. ibid. E
Relatio quo pacto a fundamento diſtinguatur. ibid. col. 3. F
Relatio an imperfectionem dicat. fol. 111. col. 2. A
Relationes reales tantum quatuor ſunt in deo, ſcilicet paternitas filiatio, ſpiratio, & proceſſio. ibidē. col. 4. F
Relationi uni ſecundum ſpeciem an duæ ſecundum ſpeciem correſpondere poſſint. fol. 140. col. 3. I
Relationis nomine quid S. Tho. intelligere dicatur. fol. 140. col. 3. H
Relatio & origo an in modo ſignificandi differant. ibid. col. 1. C
Relatio quoniam actum conſequitur, an hipoſtaſes diſtinguere habeat. ibid. col. 4. G
Relationibus perſonas conſtitui inquantum ſunt ipſæ perſonæ, quid ſignificetur, & quam uim habeat illa uerba, cum iſta propoſitione adiuncta, abſtractum & concretum & c ibidem. k
Relatio ſubſiſtens facit diſtinctionem ſuppoſitalem, & quid dictio, aliud, ſignificet. fol. 141. col. 2. B
Relatio in via ſan. Doc. an perſonæ conſtitutiua ſit. f. 141. col. 2. D
Relationes actus notionales conſequuntur. ibidem. col. 1. C
Relatio dependentiæ ad deum in qualibet creatura quid ſit. fol. 158. col. 3. k
Relatiui ſpecifica ratio quomodo in eſſe ad aliud cō ſiſtat. fol. 120. col. 3. F
Relatiuum unum quo nam pacto in alio eſſe dicatur. fol. 150. col. 4. G
Repræſentari diſtincte non dicitur res niſi illa conditio repræſentetur, quæ formaliter in ſuo proprio, & eſſentiali eſſe cōſtituitur. fol. 193. col. 2. D
Repræſentatiuum, quantum contingit eſſe, tantum contingit eſſe ipſam cognitionem. fol. 94. col. 2. B
Reprobat aliquos deus ibidem.
Reprobatio quid ſit, & quo pacto ſan. Doc. ratio intētum inferat. ibid. D
Reproborum numerus non eſt omnino certus fol. 97. col. 4. k
Res in ſacra doctrina dupliciter ſigna fieri dicuntur. fol. 8. col. 2. E
Res an ſit cauſa finalis in intentione, an in executione. fol. 20. col. 2. B
Res diuerſorum generum nullo modo comparabiles dicuntur, quando ut ſic accipiuntur. fol. 22. col. 2. A
Res perfecta dupliciter dici poteſt ſcilicet ſimpliciter, & ſecundum quid. ibidem. col. 4. F
Res graduantur ex ſuis eſſentiis in perfectione, ſimpliciter non completiue, ſed radicaliter. ibidem. G
Res nulla alia a deo eſt infinita ſimpliciter quamuis ſecundum quid infinita eſſe poſſit. fol. 24. col. 3. H
Res pro re ſubſiſtente, cuius tantum eſt eſſe proprie loquendo quando ſumatur. fol. 31. col. 2. A
Res ut in ſpeculo uoluntario, an in ipſo deo exiſtant. fol. 43. col. 3. F
Res ſunt in deo propriè, vt in cauſa metaphorice autem in ſpeculo. ibid. I.
Rerum cauſalitas dupliciter conſiderari poteſt, ſcilicet primo ſecundum ſe, alio modo, vt eſt qualitas. fol. 62. col. 1. A
Res naturales an ab intellectu diuino dependeant, vt tamen artificiales ab humano. fol. 75. col. 4 k
Res ſicut ſe habet ad eſſe, ita & ad cognoſci. folio 77. col. 1. k
Res eadem melior formaliter fieri non poteſt. fol io 202. col. 3. G
Res eadem poteſt fieri melior accidentaliter. ibid.
Res qualibet a deo facta, adhuc aliam meliorem facere poteſt. ibid. H
Res omnis diuina an habeat quidquid inueniri poteſt infra latitudinem rationis formalis. fol. 147. col. 4. K
Res per eſſentiam vocatur, quando tres conditiones habet. fol. 154. col. 3. K
Rerum diſtinctio ſeu multitudo eſt, ex intentione primi agentis, qui eſt deus. fol. 164. col. 3 K

Rem

Rem locatam præſentem eſſe in loco quot modis ex ſenſibilibus imaginamur. fol. 176. col. 2. C.
Rei præſentia exiſtentis in loco ad locum eſt duplex ſcilicet circumſcriptiua & diffinitiua. ibidem.
Re, in qualibet duo ſunt. ſ. quidditas. & exiſtentia. fo. 273. col. 2. A
Res cuius ſpecies intelligibilis eſt ſimilitudo, eſt qđ primo intellectus intelligit. fol. 284. col. 2. I
Rem eandem non contingit, melius intelligere ſi ly melius actum ex parte obiecti determinet. fol. 288. col. 3. H
Rem eandem melius intelligere contingit, ſi ly melius actum ex parte potentiæ determinet. ibidem. I
Res quaſdam in eſſe mediãtibus aliquib. cauſis Deus conſeruat. fol. 327. col. 4. K
Res in duplici ordine exiſtunt, quędam ſunt quibus creari conuenit per ſe, quædam uero, quibus per accidens conuenit. fol. 328. col. 1. D
Res omnis naturalis accipiendo rem ut contra concurſum diſtinguitur, an habeat cauſam, ex qua neceſſario fiat. fol. 354. col. 4. I
Rebus in inferioribus, quædam a caſu, & fortuna facta appareant. fol. 355. col. 2. D
SACRA doctrina ut eſt una, pro tota ſcientia theologica ſumitur, & ſupponit pro unitate ſpecifica ſpeciei ſpecialiſſimę. fol. 3. col. 3. H
Sacra doctrina an ſit ſcientia altioris ordinis quam ſint phiſicæ ſcientiæ, & an contineat conditiones ſpeculatiuas & practicas formaliter. fol. 5. col. 1. D
Sacra doctrina quomodo maxime ſapiẽtia inter omnes humanas ſapientias exiſtat non ſolum in genere ſed ſimpliciter, & quomodo ly ſimpliciter capiatur. ibidem. col. 3. I
Sacra doctrina ꝙ de deo propriiſſime conſideret, & conſequenter ſecundum quod eſt altiſſima cauſa, quomodo probetur. ibid. col. 4. G
Sacra doctrina, quando pro doctrina reuelata ut eſt concluſionum ſumi habeat. fo. 2. col. 2 C
Sacra doctrina eſt ſcientia ſubalternata ſcientiæ Dei & beatorum. ibidem. col. 3. K
Sacra doctrina credit principia ſibi a Deo reuelata. ibidem.
Sacra doctrina eſt ſcientia vna. fol. 3. col. 3. I
Sacra doctrina omnia conſiderata, an in una formali. ratione conueniant id eſt, diuina reuelabilitate. fol. 4. col. 2. B.
Sacra doctrina eſt dignior ſecundum quod ſpeculatiua omnibus ſpeculatiuis, & ſecundum quòd practica omnibus practicis. fol. 5. col. 1. D
Sacra doctrina eſt maxima ſapientia inter omnes ſapientias humanas, non ſolum in genere, ſed ſimpliciter. ibidem. col. 3. I
Sacra doctrina non arguit ad principia: ſed ad concluſiones ex principijs. fol. 7. col. 2. A
Sacra doctrina diſputat arguendo contra negantes principia eius, ſi eius aliquid concedant. ibidem.
Sacra doctrina diſputat ſoluendo tantum contra negantes principia, & nihil eius omnino concedentes. ibidem. B
Sacra doctrina cōgrue utitur metaphoris corporaliũ ad diuina & ſpiritualia. ibid. col. 4. k
Sacra doctrina ſub una litera plures ſenſus habet ſcilicet, literalem & ſpiritualem. fol. 8. col. 2. C
Sanctus Doc. cur ſepiſſime multa dicat, quæ ipſe non probat. fol. 196. col. 1. A
Sancti ſi uident omnia quæ hic aguntur, an uana uideatur ſpeculis 96. S. Doc. an Sancti uideant orationes noſtras ad ſe directas. fol. 301. col. 3. F
Sapia Dei ſicut eſt cauſa diſtinctionis rerum, ita & inequalitatis. f. 165. col. 2. A
Sapientiæ nomen quid importet. fol. 5. c. 3. H
Sapientiæ nomen notitiam ordinatiuam & iudicatiuam quandoque importat. ibidem. I
Scibilium limes in una ſcientia quid ſit. fol. 7. col. 1. A
Scientia Phyſica, ſeu naturalis dupliciter dici poteſt, ſcilicet obiectiue & effectiue. fol. 1. col. 1. E
Scientia ut eſt intellectualis uirtus quomodo ſumat. fol. 2. col. 2. C
Scientiæ abſolute de ratione, ut diſtinguitur contra alios habitus ſeu uirtutes intellectuales eſt habere concluſiones in principijs uiſibiles. fo. 2. co. 2. E
Scientia eſt duplex ſcilicet, ſubalternans & ſubalternata ibid. D
Scientia ſubalternans & ſubalternata quam euidentiam concluſionum in ſe ipſis habeant, & fere tota materiam ſcientiarum ſubalternantium & ſubalternatarum. ibidem. E
Scientiæ ſubalternatæ quæ concurrant, ibid. col. 3. G
Scientia an uirtute in principijs contineatur. fol. 6. col. 3. I
Scientia Dei nullo modo diſcurſiua eſt fol. 61. col. 4. I
Scientia Dei eſt cauſa rerum. fol. 62. col. 1. A
Scientia Dei cauſa eſt non niſi uoluntate adiuncta. ibidem. E
Scientia Dei quæ eſt prima, an neceſſaria ſit. fol. 65. col. 4. K
Scientia Dei non eſt uariabilis. fol. 67. col. 4 K
Scientia quædam eſt ſpeculatiua tantum, quædam practica tantum, quædam ſecundum quid practica, & ſecundum quid ſpeculatiua. fol. 67. col. 3. F
Scientia Dei de ſeipſo eſt ſpeculatiua tantum. ibid. k
Scientia de alijs a deo, ſpeculatiua eſt & practica. ibi.
Scientia Dei dupliciter loqui poteſt abſolute & reſpectu ſciti. ibi. col. 4. G
Scientia non omnis infuſa ſpecie ab acquiſita diſtinguitur, ſicut nec eſt eiuſdem ſpeciei cum acquiſita fol. 313. col. 2. A
Scire omnes rationes contra fidē eſſe ſolubiles aliud eſt, & aliud eſt ſcire eas ſoluere. fol. 7. col. 3. H
Scita a Deo contingentia ſunt propter cauſas proximas, neceſſaria autem relata ad ſcientiam Dei. fo. 66. col. 1. A
Scriptura diuina utitur nominibus proceſſionem ſignificãtibus, & alia multa ad materiam proceſſionibus in diuinis ſpectantia. fol. 104. col. 3. I
Scripturæ conſuetudo attendenda eſt in qua introducuntur Angeli in corporibus apparentes. fol. 174. col. 4. k
Semen ſecundum Sco. nec eſt actuum generationis ſubſtantialis nec organizationis, ſed cuiuſdam prę uiæ alterationis tantum. fol. 359 c. 1. C
Seminis uirtus, aut uirtus quæ eſt in ſemine an adueniente anima rationali etiam remaneat, & ſimiliter ſpiritus, & quę erat corporis formatiua, regitiua efficiatur. ibidem. col. 3. H
Semen humanum, an & quo pacto materiam diſponat pro anima ipſa intellectiua. fol. 360. col. 1. E
Semen non reſoluitur ex alimento determinato iam

ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad membra.fol.36; .col.2.D
Semen eſt ſuperfluum alimenti.ibidem.col.3.F
Senſus literalis an multiplicari poſſit fol.8.col.4.F
Senſus uel intellectus quo pacto eſt aliud a ſenſibili uel intelligibili.fol.58.col.1.D
Senſus reſpectu propri obiecti, non eſt falſus niſi per accidens, ſed reſpectu ſenſibilis communis & per accidens, eſt falſus.fol.76,col.2.C
Sēſus dupliciter capitur, uno modo ut cognoſcit res, ſecundo ut offert ſuperiori potentię, & hoc dupliciter, ibidem.col.3.F
Senſus diſtinguitur ſecundum diuerſitatem immutatiui exterius.fol.257.col.1.E
Senſus ſunt quinque iuxta quinque immutatiui ſpecies.ibi.col.2.A
Senſus nomine rem exteriorem tantum ſignificamus fol.269.col.3.H
Senſus dupliciter immutari poteſt ex parte obiecti & ex parte organi.fol.344.col.1.C
Senſus ab Angelo utrinque, ſcilicet ex parte obiecti, & organi immutari poteſt.ibidem.
Senſualitas nomen eſt appetitus ſenſitiui. fol. 269. col.1.C
Senſualitas eſt genus potentiæ appetitiuæ diuiſum in iraſcibilem, & concupiſcibilem, ut diuerſas ſpecies.ibidem.col.2.A
Senſitiuæ partis uires interiores non eſt neceſſe ponere niſi quatuor, ſ.ſenſum communem fantaſiam, eſtimatiuam, & memoratiuam, fol.257.col.4.F
Sermones interpretandi ſunt ſemper ſecūdum ſubiectam materiam.fol.12.col.4.F
Significare quid eſt, & eſſe nomen ſubſtantiale an idē ſit.fol.48.col.2.C
Significare aliquid ut diſtinctum, ſeu in ratione diſtincti dupliciter contingit.ſ.formaliter & fundamentaliter.fol.50.col.1.D
Significare oportet eſſe in diuis abſtracto & concreto non ſolum nomina eſſentialia ſed etiam perſonalia ſcilicet paternitatem, & p̄rem.fo.120.co.1.C
Significari ut res quod, & quod ſit ſignificari ut ratio. ibidem.col.4.K
Significari ut res quędam, eſt ſignificari ut res ſingularis in rerum natura.fol.121.col.3.K
Signum.S.Doc.quòd radii ſtellarum diuerſus eſſe ius habet iuxta ſtellarum diuerſitatem, quomodo ad propoſitum faciant.fol.227.col.1.A
Similitudo quotuplex ſit.fol.17.col.3.I
Similitudo ex parte uidentis an per accidens concurrat ad Dei uiſionem, inquantum ſimilitudo eſt fo. 39.col.3.I
Similitudo.S.Doc.an ualeat, ſicut corpus non poteſt formam diuerſis figuris &c.fol.41.col.3.H
Similitudo perfecta in genere creaturarum factibilium an & quomodo datur.fol.170.col.2. C
Similitudo dupliciter ab imagine diſtingui poteſt, uno modo ut præambula ad ipſam alio ut ſubſequens & perficiens ipſam.fol.311.col.2. C
Simplex quo pacto apud Theologos & philoſophos ſumatur.fol.246.col.1.E
Sindereſis inſtigatorium ad bonum dicitur.fol.266. col.2.C
Sinderesis non eſt potentia, ſed naturalis habitus intellectus reſpectu principiorum in operabilibus. ibidem.D
Singularitas ſecundum Auer.an intellectionem impediat accipiendo ſingulare ut diſtinguitur contra uniuerſale in prædicando, uel ut diſtinguitur contra uniuerſalitatem ſpeciei in eſſendo. fol. 244. col.2.E
Singularitas materialis ſecundum Auer. intellectionem impedit.ibi col.3.F
Singularia quæcunq; ſunt per diuiſionem naturæ ſpecificæ ſecundum Auer.in eis ſingularia materialia exiſtunt.ibidem.
Singulare cognoſcens in cauſis uniuerſalibus an cognoſcat ſingulare inquantum hoc.fol.194. co.2.C
Singularia ſecundum mentem. S.Doc. quotuplicia ſunt.fol.243.col.3.G.
Sint dictio, non denotat aliquem ſpecialem modum eſſendi, ſed abſolute ſumitur.fo. 16.col.4.k
Solus cathegoreumatice non poteſt addi termino eſſentiali in diuinis.fol.118.col.2.C
Solus multipliciter diſtinguitur.fol. eodem. col.4.G
Solus pater eſt Deus. ibidem.
Solus Deus omnia per eſſentiam ſuam cognoſcit.fo. 190.col.4.I.
Somnis & alienationibus a ſenſibus corporis an magis diuinæ reuelationes percipiantur, & futurorū præuiſiones.fol.46.col.1.C
Sophiſma figuræ dictionis eſt quando mutuatur quo in quod.fol.36.col 2.E
Sophiſma conſequentis an ſit cum dicitur Eſſe principium uitę conuenit corpori inquantum tale. fo. 235.col.3.I
Sortes an totum compoſitum ſignificet, & an ſit unū ſimpliciter ſiue ſubſtantialiter non per informationem, ſed & per formę aſſiſtentiam.fo.24.co.1.C
Speculatiuum & practicum quomodo ſumantur.fo. 68.col.3.H
Species rerum ſunt ſeparatę.fol.23.col.1.D
Speciem intelligibilem uniri perfecte intellectui, an ipſam ſit inhęrere intellectui.fol.29.col.4.k
Species plurium repreſentatiua ab obiectum adequatum uno modo comparatur, ad obiectum uero inadequatum duobus modis comparari poteſt. fol. 60.col.1.A
Species intelligibiles an dentur.fol.188.col.2.B
Species per quas Angeli intelligunt a rebus acceptę non ſunt, ſed eis connaturales exiſtunt. ibidem. col.4.I
Species aliqua intelligibiles ipſius Dei an ponenda ſit, an ipſa eſſentia ſubſtantię intellectualis locum ſpeciei intelligibilis repreſentatis Deum, tali intellectui ſufficienter, ſuppleat.fol.193.col.2.D
Species nulla creata an ſit immediatum principium alicuius operationis.fol.185.col.3.k
Species impreſſa Angelo a deo ſe hēt, ſicut in oculo eſſet naturaliter congenita ſpecies alicuius obiecti, puta huius albi.fol.195.col.3.G
Species intelligibilis ſecundum S.Doc.an numerentur inter formas naturaliter agentes, quę ſcilicet ideo non agunt quia impediuntur.fol.279.col.4.G
Species intelligibilis eſt qua intellectus intelligit.fo. 284.col.4.H
Species intelligibiles eſt, quod ſecūdario intellectus intelligit.ibi.I
Spirituſſanctus an, & quo pacto ut amor diuinus procedere dicatur.fo.128.col.1.B

Spiri-

Spirituſſanctus quomplicitor ſumatur.fol.127.c.4.I
Spirituſſancti quæſtio cum ſit vna, & ſcita duo, quomodo litera ſan.Doc.procedat.fol.178.col.1.C
Spirituſſanctus neceſſario a filio procedit, ibidem. col.2.B
Spirituſſanctus a patre per filium procedit. fol. 130. col.3.F
Spirituſſanctus, pater & filius ſunt unum principiū. ibidem.k
Spirituſſanctus, an ut amor, vel ut impreſſio p̄cedat. fol.131.col.4.G
Spirituſſanctus cum ſit à uoluntate, vt a principio: an poſſit ſic, & aliter ſe habere. fol.144.col.1.A
Spiratiuum principium, vt ſic an ſuppoſitorum pluralitatem exigat.fol.130.col.4.K
Subſiſtens quomodo capiatur fol.236.col.1.C
Subſiſtere dupliciter capitur, vno modo, vt ſignificat tm̄ affirmationē eſſendi in rerum natura: & negationem ſubſtentationis in alio quocunq;, alio modo ſubſiſtere importat quendam naturalem entis modum.fol.184.col.4.G
Subſiſtere quid faciat & includat.fol.154.col.4.I
Subſtantia corporea ſumpta quomodo, & contra qđ diſtinguuntur.fol.11.col.3.K
Subſtātia quomodo per ſe ipſam indiuiduatur: & quomodo ex parte accidentium, & quomodo per ſubiectum.fol.111.col.3.K
Subſtantia materialis quomodo per materiam indiuiduatur ſub certis dimenſionibus tanquam per proprium & intrinſecum, non ſolum conſtitutiuū, ſed diſtinctiuum.ibidem.col.4.F
Subſtantia intellectualis, vt ſic, an materialis ſit, ideſt independens in eſſe a materia. fol.170.col.4.H
Subſtantiis, quæ apud nos ſunt raro inuenitur generis ſeorſum exiſtens in rerum natura abſq; nobilitate ſuperaddita naturæ.fol.172.col.4.G
Subſtantia intellectualis quomodo corpus naturaliter unitum habere poſſit: & quis modus à ſan. Do. excluſus fuerit.fol.174.col.3.F
Subſtantiæ an a corporibus ſimpliciter ſeparatæ ſint, vel inquantum ſunt in intellectuales.ibidem.k
Subſtantias per naturales formas immateriales perfecte cognoſcere non poſſumus.fol.296.col.3.F
Subſtantia prædicantur de tribus perſonis ſingulariter tm̄, ita quòd non pluraliter.fol.135.col.3.G
Summum exceſſus ſupremi reſpectum addit.fol.22. col.1.A

TEMPORALE, an per ſe de naturæ intentione exiſtat.fol.319.col.2.A
Tempus vtrūq; modū angeli menſurās aliud eſt à tēpore menſurante motū cœli, quoniam angeli motus ex eo non dependet.fo.181.col.2.E
Tentare experimentum ſumere: & quotuplex eſt tentatum.fol.348.col.4.H
Tentare ut perpetratione peccati noceat, diaboli proprium eſt.ibidem.I
Theologi an ſit ſcientia, & ſcientiæ dei ſubalternata. fol.2.col.3.k
Theologia noſtra dupliciter conſiderari poteſt: uno modo ſecundum ſe: alio modo, vt in nobis viatoribus.ibid.col.4.k
Theologia beatorum & noſtra an conueniant in una ratione formali obiecti, vt obiectum eſt: & conſequenter ſunt una ſcientia ſecundum ſpeciem ſpecialiſſimam.fol.4.col.1.B
Theologia nec eſt pure practica, nec pure ſpeculatiua ſed eſt altior comprehendens in ſe eminentius practici, & ſpeculatiui rationem.ibid.col.3.F
Theologia ex quibus principiis procedere dicatur. fol.7.col.3.I
Theologia ſi ex naturalibus rationibus procedit, vt ex extraneis, & probabilibus, cur tantus labor a doctoribus ſpeculatiuis aſſumptus eſt.ibid.col.4.F
Theologia quomodo propter neceſſitatem, & vtilitatem metaforis vtatur.fo.8.col.1.B
Theologiæ propriam eſt accommodare res vniuerſaliter ad ſacram doctrinam ſpectantes, vt ſigna ſint cum ſunt.ibid.col.3.I
Theologia noſtra cum nihil aliud ſit, quam impreſſio, & ſigillum eſſentiæ diuinæ proprium, ad quæ ſe extendat.fol.4.col.3.I
Theologia ſub ſe practicum & ſpeculatiuum cōprehendit.ibid.col.4.G
Theologia eſt magis ſpeculatiua, quàm practica.ibidem.col.4.F
Theologia an comprehendat ſub ſe practicū, & ſpeculatiuum per modum aggregationis.ibid.H
Theologus quo pacto philoſophorum rationes ſoluere habeat.fol.7.col.2.E
Terminus relatiui inquantum terminus an ſit res abſoluta: ac per hoc nullum oportet ponere correlatiuum, vt alterum relatiuum terminet, nec ſecundū rem, nec ſm rationem.fol.52.col.3.E
Termini nomine, quando intelligatur id ad quod relatiuum dicitur, & quod in relatiui diffinitione ponere oportet.fo.53.col.1.A
Termini numerales quid ſint.fol.116.col.2.E
Terminis numerales in diuinis ſignificant illa, de quibus dicuntur, ſolam negationem addendo.ibidē. col.3.I
Termini motus angelici cuius naturæ ſunt.fol.180. col.2.C
Totalitas triplex: quantitatiua, eſſentialis, & poteſtatiua, & eorum differentia: & quomodo diſtinguantur.fol.249.col.3.k
Totalitas quantitatiua an ſit differens habitudo formæ ad totum, & partes quæ in extenſionem formæ committitur.ibid.col.4.I
Totalitas eſſentialis an formis, & animæ per ſe conueniat.fol.250.col.1.B
Trinitas quo pacto impugnetur a negantibus productiones in diuinis, eſſe ipſas actiones immanentes. fol.108.col.3.G
Trinitatis nomine in diuinis vtendum eſt. fol. 117. col.3.F
Trinitatis diuinarum perſonarum ad cognitionem, impoſſibile eſt per naturalem rationem peruenire. fol.119.col.1.D
Tripliciter aliqua plura ſimplici, & vno intuitu uideri contingit.fol.199.col.3.F
Triſtitiæ & delectationis nouus modus in angelis, & animabus ſeparatis.fol.220.col.2.A

VEGETATIVÆ partes ſunt tres. fol.256. col.3.k
Vegetatiuæ potentiæ in genere tres eſſe dicuntur. ibidem.col.4.G
Velle, an poteſt aliquis incipere, qui incipit eſſe, uel cognoſcit bonum alteri.fol.83.col.1.E

Verba

Universidad de Deusto
Biblioteca

PRIMA PARS
SVMMAE THEOLOGIAE
ANGELICI DOCTORIS
S. THOMAE AQVINATIS
Cum commentarijs
REVERENDISS. IN CHRISTO PATRIS
D. D. THOMAE DE VIO, CAIETANI,
Ordinis Prædicatorum S. R. E. tituli S. Xyſti Presbyteri Cardinalis artium, & ſacræ Theologiæ, Doctoris celeberrimi.

INTENTIO D. Thomæ in hoc proœmio manifeſtata, & ex parte officij Doctor. & ex parte nouitiorũ, aduertati vt prima fronte intentioni meæ: dum texens nouitijs conſtructus, à me Doctor. ſubtilitatibus replendus credit. Verũ, ſi autoris rationes hic redditas, diligentius diſcuſſeritmus, aberraſſe meũ propoſitum nõ videbis. Nouitijs nãq; opus hoc cõuenire dixi, nõ rõne facilitatis, aut ſuperficialis, aut epilogalis, aut introductorij tractatus, ſed rõne ſectandi ſuperfluitatẽ, omiſſæ repetitionis, & pulcherrimi ordinis ab ipſo inuenti. Vt. n. in proceſſu apparet, oẽs theologales difficultates, & ex proprijs hic diſtinctæ tractãtur: quibuſque minus perſpicaces, ac impares opus hoc forti inter [illegible], multorũq; habuit impugnatores, & ſectatores multò plures pareret ſi pijs ciũ hæret: neceſſariũ fore duxi, profecturis in theologia exponere opus hoc: & non maiora, ſed poſteriora, & modernis minus nota apponere, iuxta mei vires ingenij ad oẽs monẽs, vt dictorũ ſuas rõnes videat, atq; examinẽt & ſic acquieſcant, vel reſiſtent. Non. n. ſtatũ ſum, nec ſic arrogans, vt meã propoſitã authoritatẽ. Sed vtcunq; dico hic, & vbiq; quatenus reddita ratio teſtatur. Propterea vbi defecero, correctori, vt admonitori grates ago. Verba quoq; erroris, falſitatis, deceptionis, ignorãtiæ, & aliorũ huiuſmodi, non contra perſonas, ſed contra opiniones, & hoc etiã quatenus mihi ſolidæ ſũt vel apparẽt, interpretãda eſſe volo: quia perſonis nullo pacto, opinionib⁹ verò non niſi, vt diſſonãt, aduerſati intẽdo.

D. 1153.

PROLOGVS.

QVIA catholicæ veritatis Doctor, non ſolùm prouectos dẽt inſtruere: ſed ad eũ pertinet ẽt incipiẽtes erudire (ſm illud Apoſtoli 1. ad Cor. 3. Tanq̃ paruulis in Chro, lac vobis potũ dedi, nõ eſcam.) propoſitũ noſtræ intentionis in hoc opere eſt; ea, q̃ ad Chriſtianã religionem ptinent, eo modo tradere, ſecundũ quòd congruit ad eruditionẽ incipientiũ. Cõſiderauimus nanq; huius doctrinæ nouitios, in his q̃ à diuerſis cõſcripta ſunt, plurimũ impediri: Partim qdem propter multiplicationẽ inutiliũ q̃ſtionũ, articulorum, & argumentorũ: Partim ẽt, quia ea, q̃ ſunt neceſſaria talibus ad ſciendũ, non traduntͬ ſm ordinẽ diſciplinæ; ſed ſm q̃ reqrebat librorũ expoſitio, vel ſm q̃ ſe pbebat occaſio diſputandi: Partim quidẽ, quia eorundem frequens repetitio, & faſtidium, & cõfuſionẽ generabat in animis auditorũ.

Hæc igitur, & alia huiuſmodi euitare ſtudẽtes, tentabimus cũ cõfidentia diuini auxilij ea, q̃ ad ſacram doctrinã ptinent, breuiter, ac dilucidè proſequi, ſecũdum quod materia patietur.

QVAESTIO PRIMA.

De ſacra doctrina, qualis ſit, & ad quæ ſe extendat, in decem articulos diuiſa.

ET vt intentio noſtra ſub aliquibus certis limitibus cõprehendatͬ, neceſſarium eſt primò inueſtigare de ipſa ſacra doctrina qualis ſit, & ad q̃ ſe extẽdat.

¶ SVPER QVÆST. I. ARTIC. PRIMVM.

Ferr. 1. contr. c. 4. & 6.
Scot. prol. 1. ſ. q. 1.
Riccar. 1. ſ. q. 1. prol.
Mayro. prol. 1. ſ. q. 11.
Barco. 1. ſ. q. 11.
Ægid. 1. ſ. q. 4. 2. principali pl.
Henr. Gad. 1. p. q. 2. art. 19.
Cap. 1. ſ. q. un. 6. in pl. q. 1. in reſp. ad 6. q. 3. con. 2. q. 1.
Nicol. de Niſſi in prin.
Henr. ar. 1. q. 1. 4. & 7. & ar. 5. q. 3.
Bannez q. 1. art. 1.

IN titulo huius primi artic. tres terminos nota. Primo, ly neceſſariũ dupliciter. n. ſumitur 5. Metaph. ſimpliciter, & ad finẽ. Hic ſumit ſcdo modo. Secũdo ly phyſicas diſciplinas. Dupliciter nãq; ſcientia põt dici phyſica ſeu naturalis, qd idẽ eſt: vbi diuinæ, & ſic eſt una pars ſcĩæ diſtincta, 6. metaphy. contra mathematicã, & metaphy. Et effectiuè: q̃a ſcĩa ſe nata eſt eſſe à principio naturali ſcientiarũ, l. lumine intellectus agẽtis: & ſic diſtinguit phyſicã contra ſupernaturale. Et hoc modo ſumit in pposito, vbi phyſicæ diſciplinæ appellant oẽs notitiæ acquiſibiles lumine intellectus. Tertio, ly aliã doctrinam. Non dicit ſcientiã, opinionẽ, aut fidẽ: qd bene notandũ eſſe in dubitando apparebit. ¶ In corpore ſũt duæ concluſiones reſpõ q̃ſito affirmatiuè. Prima ẽ, Neceſſariũ eſt ad humanã ſalutẽ, eſſe doctrinã p reuelationẽ acceptã de multis, q̃ humanã rationẽ excedunt. Scdã eſt, Neceſſariũ eſt ad humanã ſalutẽ, eſſe doctrinã p reuelationẽ, de his q̃ de Deo ẽt naturali rõne inueſtigari poſſunt. ¶ Anteq̃uam probentur concluſiones, ad euidentiã diſtinctionũ, & ſufficientiæ concluſionũ, nota duas diſtinctiões. Prima eſt ex primo cõtra gẽtiles, c. 3. Duo ſunt gña cognoſcibiliũ de Deo principaliter: q̃dã demõſtrabilia: q̃dã nõ niſi p reuelationẽ cognoſcibilia. Iſta ſunt, trinitas pſonarũ, beatitudo nobis pmiſſa, incarnationis, & redẽptionis myſteria. Illa verò ſunt, Deũ eſſe vnũ, immortalẽ, &c. Rõne reuelabiliũ ſiũ, poſita eſt prima concluſio: ratione verò demonſtrabiliũ poſita eſt ſecunda. Altera diſtinctio eſt ex 5. Metaphy. Neceſſariũ ad finẽ dupliciter, ad eſſe, & ad bene eſſe. In prima cõcluſione ſumitͬ neceſſariũ primo modo, in ſcda ſcdo modo. ¶ His præhabitis, probatur prima concluſio ex litera: Ordinatũ ad Deum, vt finem, ignotum ratione naturali, conſequendum tamen propria intẽtione, & actione, eget ſupernaturali diſciplina, qua finẽ cognoſcat, & operationes in illũ dirigat: homo eſt huiuſmodi: ergo. Probatur minor ex 64. c. Iſa. Circa hanc concluſionem dubiũ ſtatim occurrit, quid intelligatur hic nomine ſacræ doctrinæ ſeu diſciplinæ. Aut enim intelligitur fides, aut theolo-

1.

* vel ſymbolicæ.

Universidad de Deusto Biblioteca

theologia. Si fides, ſequuntur duo inconuenientia. Primum eſt, quidem bis quæreretur. Nam in ſecunda ſecundæ, q. 2. artic. 3. quæretur, an credere aliquid ſupernaturale, ſit neceſſarium ad ſalutem. Secundum eſt, quòd æquiuocè ſumitur ſacra doctrina in hoc, & in ſequentibus articulis. Nam conſtat quòd in eis non ſumitur pro fide. Si theologia, ſequeretur quòd ſi eſſet abſque theologia nõ ſufficeret ad ſalutẽ hominis: quod eſt falſum. Sequela patet, quia in litera dicitur, quòd illa doctrina eſt neceſſaria ad ſalutẽ humanam. Falſitas uerò cõſequentis & ex ſe patet, & ex ratione in littera aſſignata cõuincitur: quia ſcilicet homo pŏt intentiones & actiones ſuas per fidei cognitionẽ in finem ſupernaturalem dirigere.

¶ Ad hoc dicendum eſt, quòd ſacra doctrina neq; ſumitur pro fide, vt diſtinguitur contra theologiam: neq; pro theologia, vt diſtinguitur cõtra fidẽ: ſed ſumitur pro cognitione à Deo reuelata, ſiue formaliter, ſiue virtualiter, vt hẽc rõnẽ diſciplinæ, & doctrinæ abſtrahendo à rõne crediti, & ſciti. Cognitio. n. qua egemus ad ſalutẽ, puta à Deo docente in hoïe ſuſcipitur, doctrina eſt & diſciplina, iuxta illud Ioã. 6. Omnis qui audiuit à patre & didicit, venit ad me. & de hac dr in cõcluſione hac, quòd eſt neceſſaria ad ſalutẽ. Et quia cognitio huiuſmodi vt diſciplina eſt reuelata, abſtrahit à ratione credendi & ſciendi, & à ratione reuelati formaliter. i. in ſeipſo, & virtualiter. i. in ſuis principijs: ideo hoc in loco, vbi de doctrina reuelata præter phyſicas diſciplinas quæritur, ad nullum horũ licet determinatè deſcendere. Et ſic aliud formaliter quæritur hic, & aliud quæretur inferius in Secunda ſecundæ: quia hic de doctrina, ibi de credere: & uniuocè ſumitur hic ſacra doctrina & in ſequẽti articulo. Nec ſequitur quòd theologia ut diſtinguitur cõtra fidẽ ſit neceſſaria, ſed quòd theologia ut abſtrahit à fide & ſcientia, ſit neceſſaria ad ſalutem. qd cõſtat eſſe uerum pp rationem in littera aſſignatam. Nec ualet, fides ſufficit: ergo theologia nõ requiritur: Tum quia in fide clauditur theologia (vt hic ſumitur) ſicut aïa in homine: Tum quia ſcientia hæc apud Auguſtinum 14. de trinit. non ſolũ K nutrit, defendit, & roborat fidẽ, ſed gignit eandẽ. Et verè ſic eſt ex parte credibiliũ fidei. n. licèt ſit à Deo infundente inclinationem ad credendum, eſt tñ ex auditu per verbũ Chriſti. quo ad credibilia: vt ad Rom. 10 habetur in littera & à S. Thoma, & ſic Theologia clauditur in fide, ut gignens eam. Et ſi inferatur: ergo quilibet fidelis adultus explicitè credens, &c. eſt theologus: dicendum eſt, quòd non ſimpliciter, ſed particeps eſt theologiæ ſecundum quid, &c. ſcilicet, ſecundum principia, &c.

Circa hanc partem eſt aduertendũ, quòd Scotus in 1. quæſt. Prologi primi Sententiarum, nec à concluſione, nec à ratione diſcordans ſed à cauſa, quare finis ille eſt nobis naturaliter occultus. Nos etiam dicimus, quòd ideò finis ille eſt nobis naturaliter occultus, quia eſt ſupernaturalis finis animæ noſtræ: & propterea quantumcunq; perfectè nota eſſet nobis natura noſtræ aïæ quo ad naturalia, nunquã cognoſceretur ſub rõne, quã ordinatur in talem finẽ: quia extra naturalium latitudinẽ eſt tam finis, quàm illa animæ ratio. Ipſe uerò tenet, illũ finem eſſe naturalem nr̃æ aïæ, quãuis ſupernaturaliter adipiſcendum, & tñ eſſe naturaliter incognitum: quia aïa nr̃a non nobis naturaliter eſt nota, ſaltem pro ſtatu iſto, ſub illa propria ſpeciali rõne, qua ordinatur ad illũ finẽ.

¶ Quòd aũt finis ille ſit naturalis, pbat tripliciter. Primò autoritate Auguſt. in lib. de Prædeſtin. ſanctorum. Proinde poſſe hẽre fidem ſicut poſſe hẽre charitatẽ, naturæ eſt hominũ, hẽre autẽ gratiæ eſt fidelium. ¶ Sedò ex appetitu: ſiõ naturaliter appetit illũ finẽ, quem dicis ſupernaturalem, ergo eſt ei naturalis. ¶ Tertiò ex rõne naturalitatis. Potentiã cõparata ad actũ aut eſt naturalis, aut uiolẽta, aut neutra: nec eſt ibi aliqua ſupernaturalitas: ergo intellectus, ſeu anima, naturaliter ordinat ad viſionem Dei, ſeu fruitionẽ. Antecedẽs quo ad partem affirmatiuã declaratur: quia potẽtia aut inclinatur ad talem actũ, aut repugnat tali actui, aut neutraliter ſe hẽt: ſi primo mõ, eſt naturalis: ſi ſecundo, uiolẽta: ſi tertio, neutra. Quo ad partẽ verò negatiuã declaratur dña naturalitatis, à ſupernaturalitate, attenditur penes cõparationẽ potentiæ ad agens naturaliter, uel ſupernaturaliter impreſſum in talem potentiã. Igitur cõparando potentiam ad actum nulla eſt ſupernaturalitas. Conſequentia uerò probatur, ex eo quòd anima inclinatur in omnem ſuam & pcipuè ſummã perfectionem, qualis eſt actus fruitionis Dei, &c.

¶ Ad euidentiam huius difficultatis ſcito, quòd apud nos potentia, aut eſt naturalis, aut uiolenta, aut obedientialis: & hoc tã in cõparatione ad actum quã ad agens: nec aliqua eſt in rerũ natura potentia neutra, omiſſis artificialibus, ut in qõne de potentia neutra iuxta hunc articulum dicetur. Vocatur aũt potẽtia obedientialis aptitudo rei ad hoc, ut in ea fiat, quicquid faciẽdum K ordinauerit Deus: & ſcdm talẽ potentiã, aïa nr̃a dr in potẽtia ad beatitudinẽ pollicitam, & finem ſupernaturalem, & alia huiõi. ¶ Vnde ad primum Scoti dicitur, quòd Auguſtinus nõ dixit quòd poſſe habere fidem ſit naturale homini, ſed quòd ſit naturæ hominum. Aliud eſt enim potentiam eſſe naturæ, & aliud eſſe naturalem. Primum. n. ſignificat ſubiectũ potentiæ, ſcdm aũt modũ potentiæ: & ideò primũ eſt verum in propoſito, ſcdm uerò falſum. Potentia ſiquidem illa obediẽtialis ad fidem & charitatẽ, eſt in natura hoïum: quia intellectiua eſt, nõ aũt in natura leonina, quia ibi repugnat. Et hoc intẽdebat Auguſtinus. Ad ſcdm, negatur antecedens. Ad tertiũ uerò negatur aſſumptũ, & quo ad tertiũ mẽbrũ partis affirmatiuæ, & quo ad partẽ negatiuã: ſupernaturalitas ſiquidẽ attenditur etiã conferendo potentiam ad

Circa quæ quærenda ſunt decẽ.
¶ Primò. De neceſſitate huius doctrinæ.
¶ Secundò. Vtrum ſit ſcientia.
¶ Tertiò. Vtrũ ſit vna, uel plures.
¶ Quartò. Vtrum ſit ſpeculatiua, uel practica.
¶ Quintò. De cõparatione eius ad alias ſcientias.
¶ Sextò. Vtrum ſit ſapientia.
¶ Septimò. Quid ſit ſubiectũ eius.
¶ Octauò. Vtrum ſit argumentatiua.
¶ Nonò. Vtrum uti debeat metaphoricis, uel ſymbolicis locutionibus.
¶ Decimò. Vtrũ ſcriptura ſacra huius doctrinæ, ſit ſecundũ plures ſenſus exponenda.

22. q. 2. artic. 3. & 4. Et 1. plo. ar. 2. Et 1. cõtr. c. 4. & 6. Et ve ri. qu. 14. art. 11.

ARTICVLVS I.

Vtrum ſit neceſſarium præter phyſicas diſciplinas, aliam doctrinam haberi.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd nõ ſit neceſſarium præter phyſicas diſciplinas aliam doctrinam haberi. Ad ea. n. quæ ſupra rationem ſunt, homo nõ debet[h] conari, ſecundum illud Eccle. 3. Altiora te ne quæſieris. Sed ea, quæ rationi ſubduntur, ſufficienter traduntur in phyſicis diſciplinis: ſuperfluum igitur uidetur præter phyſicas diſciplinas aliam doctrinã haberi.

¶ 2. Præterea: doctrina nõ poteſt eſſe niſi de ente: nihil. n. ſcitur niſi uerum qd cum ente conuertitur. Sed de omnibus entibus[h] tractatur in phyſicis diſciplinis, & etiam de Deo: vnde quædam pars philoſophiæ dicitur theologia, ſiue ſcientia diuina, ut patet per * Philoſophum in 6. metaphyſ. Non fuit igitur neceſſariũ præter phyſicas diſciplinas aliam doctrinam haberi.

SED CONTRA eſt, quod dicitur 2. ad Tim. 3. Omnis ſcriptura diuinitus inſpirata, utilis eſt ad docendum, ad arguendum, ad corripiẽdum, ad erudiendũ, ad iuſtitiam. Scriptura autem diuinitus inſpirata, non pertinet ad phyſicas diſciplinas, quæ ſunt ſecundum rationem humanam inuentæ. Vtile igitur eſt præter phyſicas diſciplinas eſſe aliam ſcientiam diuinitus inſpiratam.

RESPONDEO. dicendum, quòd neceſſarium fuit ad humanã ſalutẽ eſſe doctrinã quandam ſcdm reuelationẽ diuinã præter phyſicas diſciplinas, quæ ratione humana inueſtigantur. Primo quidem, quia homo ordinatur ad Deum, ſicut ad quendam finem, qui comprehenſionem rationis excedit,[c] ſecũdum illud Iſai. 64. Oculus non uidit Deus abſque te, quæ præparaſti diligentibus te. Finem autem oportet eſſe præcognitum hoïbus, qui ſuas intentiones & actiones debẽt ordinare in finem. Vnde[m] neceſſarium fuit homini ad ſalutẽ, quòd ei nota fierent quædam per reuelationem diuinam, quæ rationẽ humanam excedunt.

μετὰ τὰ φυσικά, θεολογία, θεῖος λόγος.

*Ariſto. 6. metaph. com. 1. 19 mo. 3.

ad actũ, quæ ſunt quidã actus, quæ ex gñe ſuo ſunt ſimpliciter ſupernaturales, ut gr̃a, gloria, & alia huiõi: ut in alia qõne patebit. ¶ Secunda aũt concluſio probatur: diſciplina qua cõtus, exitus & tutius peruenitur ab hominibus ad cognitionẽ diuinorũ demõſtrabiliũ, eſt homini neceſſaria: diſciplina reuelata eſt huiõi: ergo. Oĩa patẽt in litera & diffuſius in primo cõtra Gentiles, c. 2. 4. A nõ requiritur aſſimilatio in omnibus: Tñ exẽplũ ſequendo dr, quòd ſicut Aſtrologia alio lumine quã phyſica in aliquam concluſionem coincidit, & nõ in omnes: ſic Theologia alio lumine & eaſdẽ ueritates, quas aliæ ſcientiæ, & alias ueritates de eiſdẽ rebus conſiderat. Et ſic quemadmodũ Aſtrologia quamuis coincidat quoad materiam in aliquã cõcluſionem phyſicã: quia tamen alio lumine & conſequenter alias ueritates conſiderat, eſt nõ ſolũ diuerſa, ſed neceſſaria ſcientia: ſic & Theologia eſt ab alijs diuerſa & neceſſaria.

¶ In reſponſione ad ſecundũ, aduerte quòd argumẽtũ erat hoc: omne ens eſt ſcibile per phyſicas diſciplinas: ergo non reſtat aliquid ſcibile p doctrinã reuelatã, & cõſequenter nõ eſt neceſſaria. Cõſequẽtia prima probatur: quia nihil ſcitur niſi uerũ, qd cum ente conuertitur. Antecedens uerò patet ſexto metaphy. & inductiuè. Ad hoc aũt dupliciter reſpõderi pŏt: ſecundum quòd antecedẽs dupliciter diſtinguitur. Primò ſic, Omne ens ſecũdùm oĩa, quæ ſunt cognoſcibilia, uel non ſecundũ omnia, ſed abſtrabilia tantùm à ſenſibilibus, eſt ſcibile per phyſicas diſciplinas in primo ſenſu eſt falſum, in ſecũdo uerum. Scdo ſic, Omne ens omni modo, uel nõ omni modo, ſed inquantũ illuceſcere pŏt p lumẽ intellectus agentis, eſt ſcibile per phyſicas diſciplinas. in primo ſenſu eſt falſum: in ſecundo uerũ. Quamuis autem vtranque reſponſionẽ argumẽtum recipiat, placuit tamẽ authori ſecundam reſponſionem adhibere, non primã explicitè: tum ut ex proprijs huius articuli, lumine. ſ. diuinæ reuelationis, oppoſitæ difficultates ſolueret, tùm quia prima reſponſio iam in corpore articuli in prima concluſione habebatur. Veruntamen Scotus in primo, quæſtione prima Prologi, in ſolutione primi argumenti, pro philoſophis hanc reſponſionem reprehendit, eo quòd ſecundũ eã non ſaluatur neceſſitas theologiæ: quam argumentũ infringere intẽdebat. probat aũt hoc ſic. Ex hac reſponſione nihil aliud habetur niſi eadẽ p theologiam & aliàs ſcientias cognoſci, quamuis alio mõ: ſicut p aſtrologiã & phyſicã ſcitur quòd terra eſt rotunda: ergo non ſaluatur neceſſitas, ſed diſtinctio theologiæ ab alijs. Tenet conſequentia ex proportionalitate à te aſſignata: quia ex quo illa cõcluſio, terra eſt rotũda, eſt ſcita p alterã ſcientiarũ, reliqua nõ eſt neceſſaria reſpectu illius quo ad ſciendam concluſionem, quamuis ſit diſtincta. E

¶ Ad hoc rñdetur, quòd diuerſitatẽ modi ſciẽdi diuerſitas obiecti formaliter ſumpti, ſeu rõnis formalis obiecti comitatur: cõparãdo tñ eſſq; idẽtitatẽ aliquo mõ alicuius cõcluſionis, ſi adæquata eſt iõ modo: aut ſaltẽ comitatur diuerſitas multarũ veritatum ſcibilium, ſi inadæquata eſt: ut inferius art. 3. patet. Vndè eadẽ res ſub diuerſis rõnibus cognoſcẽdi accepta, diuerſitatẽ cognoſcibiliũ inducunt. Et propterea dicendo, quòd eſt diuerſa rõ cognoſcibilis implicitè, inſinuauit alietatem quoq; cognoſcibilium: quam in prima concluſione expreſſerat. Et pp hoc negatur antecedens, quia ex hac reſponſione quamuis explicitè, non habeatur niſi diuerſitas modi cognoſcendi, implicitè tamen habetur etiam diuerſitas cognoſcibilium.

¶ Ad exẽplũ aũt de Aſtrologia, licèt dici poſſet, quòd exemplorum

Ad ea etiam, quæ de Deo ratione humana inueſtigari poſſunt, neceſſarium fuit hoiem inſtrui reuelatione diuina, [n] quia veritas de Deo p rõnẽ inueſtigata, à paucis & p longum tẽpus, & cum admiſtione multorũ errorum homini proueniret. A cuius tñ ueritatis cognitione depẽdet tota hoïs ſalus, quæ in Deo eſt. Vt igitur ſalus hominibus & cõuenientius & certius proueniat, neceſſarium fuit quòd de diuinis p diuinã reuelationem inſtruantur. Neceſſarium igitur fuit, præter phyſicas diſciplinas, quæ per rationem inueſtigantur, ſacrã doctrinam per reuelationem haberi. B

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd licèt ea, quæ ſunt altiora hominis cognitione, nõ ſint ab homine per rationem inquirenda, ſunt tamen à Deo reuelata ſuſcipienda per fidem. Vnde & ibidem ſubditur, Plurima ſupra ſenſum hominum oſtenſa ſunt tibi. Et in huiuſmodi ſacra doctrina conſiſtit. C

AD SECVNDVM dicendum, quòd diuerſa ratio cognoſcibilis diuerſitatem ſcientiarum [d] inducit. Eandem. n. concluſionem demonſtrat aſtrologus & naturalis, puta quòd terra eſt rotunda: ſed aſtrologus p medium mathematicũ, id eſt, à materia abſtractum: naturalis autem p medium circa materiã cõſideratũ. Vndè nihil prohibet de eiſdem rebus, de quibus phyſicæ diſciplinæ tractant, ſecundum quòd ſunt cognoſcibilia lumine naturalis rõnis, & aliã ſcientiã tractare, ſecundùm quòd cognoſcuntur lumine diuinæ reuelationis. Vndè theologia, quæ ad ſacram doctrinam pertinet, differt ſecundum genus [d] ab illa theologia, quæ pars philoſophiæ ponitur. D

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum ſacra doctrina ſit ſcientia.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd ſacra doctrina nõ ſit ſcientia. Omnis enim ſcientia procedit ex principijs [h] per ſe notis: ſed ſacra doctrina procedit ex articulis fidei, qui nõ ſunt per ſe noti, cùm non ab omnibus concedantur: non. n. omnium eſt fides, ut dicitur ſecundæ Theſſalonic. 3. Non igitur ſacra doctrina eſt ſcientia.

¶ 2. Præterea, Sciẽtia [h] nõ eſt

D. 649. D. 1183.

¶ SVPER QVÆS. I. ARTIC. II.

Alenſ. p. p. ſu. q. 1. mem. 1.
Scot. 1. ſ. q. 4. prol.
Riccar. 1. ſ. q. 2. prol.
Duran. 1. ſ. q. 7. prol.
Mairo. 1. ſ. q. 14. prol.
Egid. 1. ſ. q. 1. 2. pri. prol.
Cap. 1. q. 1. con. 3. & 5. in prol. con. 1.
Dur. 1. q. 1. 7. & 8.
Hen. gand. a. 6. q. 1. a. 6. q. 4.
Bannes eodem loco.
P. de Pal. q. 2. prolo.

D. 1154. D. 1067. D. 1110. D. 1156.

IN titulo huius ſecũdi articuli, nota duos terminos. Primò, ly ſcientia. Secũdò, ly ſacra doctrina. Scientia. n. ſumitur hic propriè, ut eſt intellectualis uirtus (ſex to Ethicorũ.) & habitus concluſionũ p demonſtrationẽ acquiſibilis ex principijs. Et quia talia ſunt ſubiecta qualia pmittuntur à pdicatis cõſequẽs ẽ, quòd ly ſacra doctrina, ſumatur hic p doctrina reuelata, vt eſt cõcluſionũ. Neq; n. ſumitur p tota, quia ſtultũ vt quæreretur an una cognitio claudẽs in ſe principia, & cõcluſiones ſit ſciẽtia, cũ cõſtet, principiorũ nõ eſſe ſciẽtiã, ſed p ipſa abſolutè, vt in primo articulo adiuncto reſpectu ad cõcluſiones: ita quòd ſenſus qõnis eſt, an ſacra doctrina, quã probauimus neceſſariã, quo ad cõcluſiones ſuas, hẽat rõnẽ ſciẽtiæ, an nõ: ſed opinionis, &c. & ſic idẽ oĩno eſt ſubiectũ qõnis & cõcluſionis reſponſiuæ: & quæſtiones æquantur uerè ſcitis iuxta doctrinam ſecundi poſteriorum.

3. diſt. 33. q. 1. art. 2. q. 4. & 1. ſentẽ. gl. art. 3. q. 2. Et veri. q. 14. art. 9. 5. Et Boe. tri. q. 2. ar tic. 2.

¶ In corpore, propoſita cõcluſione rñſiua, tria facit. Primò ponitur vnica diſtinctio. Secundò modificatur cõcluſio reſponſiua. Tertiò deducitur corollariũ. Diſtinctio eſt, ſcientia duplex: alternãs & ſubalternata, ex primo poſteriorũ. Dña inter has eſt, quòd ſubalternans procedit ex propoſitionibus p ſe notis: ſubalternata uerò ex principijs notis non per ſe, ſed lumine ſuperioris ſciẽtiæ, ut patet in Arithmetica & Muſica, Geometria & Perſpectiua.

¶ Circa hãc diſtinctionẽ, ac dñam vide, quòd ex propria rõne ſciẽtiæ abſolutè naſcitur hæc dña aſſignata in littera: & propterea tanquã prima & eſſentialis dña inter ſubalternãtẽ, & ſubalternatã ſuſcipiẽda eſt: & ex his oportet oẽs difficultates ſolui, ſi doctrina uera eſt. Scito igitur quòd de rõne ſciẽtiæ abſolutè ut diſtinguitur cõtra alios habitus ſeu virtutes intellectuales, eſt hẽc cõcluſiones viſibiles ſ. alio. ſ. in principijs: quia oĩs ſciẽtia ex principijs oritur neceſſariò. Et ex hoc ſequitur quòd nec ſciẽtia ſubalternãs, nec ſubalternata hẽt euidẽtiã cõcluſionũ in ſeipſis, ſed adiuta habitu principiorũ, verùm in hoc differũt, quòd ſubalternantis concluſiones viſibiles ſunt ex, & in principijs, immediatè. i. abſq; alio medio habitu: ſubalternatæ verò cõcluſiones viſibiles ſunt ex, & in principijs p ſe notis me-

diste, mediante habitu ſcientifico ſubalternãte. Et hæc eſt eſſentialis, & per ſe diſtãtia inter ſubalternantem, & ſubalternatã ſcientiam. Cæteræ aũt conditiones ſunt conſequentes, aut ſunt talis ſubalternæ, non ſubalternæ vt ſic. [illegible] quia: & altera [illegible] obiectum addat dñam accidentalẽ extraneã. Hęc nanq; eſt conditio ſubalternationis [illegible] vero ſubalternationis quo ad pricipia, [illegible] materiæ, vt infra patebit. Eſſentiale ergo, [illegible] diſcurſiue, eſt his concluſiones viſibiles, nõ in, & ex ſe, ſed in & ex alio. Et ex his deducunt quinque. Primò, quod [illegible] ſcientia ex ſua cõtinuatione ad habitum ſuperiorẽ: [illegible] non niſi ex illa continuatione [illegible] concluſionũ. Et vt dr̃ primo poſteriorũ, Non ſcientnon habens demonſtrationẽ demonſtrabilis. Demonſtratio n. eſt [illegible] continuans, non curando modo, [illegible] Secundò, quod ſciẽtia ſubalternata eſt ſciẽtia ex continuatione, ſeu continuabilitate ad ſcientiã ſuperiorem eadẽ ratione. Tertiò, quod per ſe habitus principiorum proximorũ ſubalternatæ eſt habit⁹ ſcientificus ſubalternans. Quartò, quod ſciẽtia ſubalternans, & ſubalternata non neceſſariò opponuntur ex parte obiecti, nec ex parte ſubiecti, ſed potius ex parte conditionũ medij: quia [illegible] in ſubalternante immediatè iungitur principijs per ſe notis, ſubalternatæ verò mediatè, mediante [illegible] habitu alterius ſpeciei. Quintò, quod ſubalternata, & ſubalternãs ſunt compoſſibiles in eo [illegible]

Lib. 14. c. 1. a med. tom. 3.

ſingularium. Sed ſacra doctrina tractat de ſingularibus, puta de geſtis Abrahę, Iſaac, & Iacob, & ſimilibus. Ergo ſacra doctrina non eſt ſcientia.

Sed contra eſt, quod Auguſtin. dicit 14. de trinit.* Huic ſcientiæ attribuitur illud tantũmodo, quo fides ſaluberrima gi- G gnitur, nutritur, defenditur, roboratur. Hoc autem ad nullam ſcientiam pertinet, niſi ad ſacrã doctrinam. Ergo ſacra doctrina eſt ſcientia.

Respondeo. Dicendum, ſacrã doctrinam eſſe ſcientiam. Sed ſciendum eſt, quod duplex eſt ſcientiarũ genus. Quędã enim ſunt, quæ procedunt ex principijs notis lumine naturali intellect⁹, ſicut Arithmetica, Geometria, & hmõi. Quædã verò ſunt, quæ procedunt ex principijs notis lumi- H ne ſuperioris ſciẽtiæ: ſicut perſpectiua procedit ex principijs notificatis per Geometriã: & Muſica ex principijs per Arithmeticam notis. Et hoc modo ſacra doctrina eſt ſciẽtia, quia procedit ex principijs notis lumine ſuperioris ſcientiæ, quæ ſcilicet eſt ſciẽtia Dei, & beatorum. Vnde ſicut Muſica credit principia tradita ſibi ab Arithmetico, ita doctrina ſacra credit principia reuelata ſibi à Deo.

Ad primum ergo dicendũ, quod principia cuiuſlibet ſciæ, vel ſunt nota per ſe, vel reducuntur ad notitiã ſuperioris ſcientiæ: & talia ſunt principia ſacræ doctrinæ: vt dictum eſt.*

* In corp. art.

Ad secundum dicendum, quod ſingularia traduntur in ſacra doctrina, nõ quia de eis principaliter tractetur, ſed introducunt, tũ in exẽplũ vitæ, ſicut in ſcientijs moralibus: tũm ẽt ad declarãdum auctoritatẽ virorum, per quos ad nos reuelatio diuina proceſſit, ſuper quam fundatur ſacra ſcriptura, ſeu doctrina.

F & demonſtrationibus aſſignatis primo poſteriorũ, & 6. Ethicor. Ex parte obiecti: quia ſcientia eſt de neceſſarijs: iſta eſt de contingẽtib⁹, puta incarnatione, prædeſtinatione, glorificatione, &c. Ex parte principiorum: [illegible] quia ſcientia eſt ex & per ſe notis: [illegible] quia habitus principiorũ ſciæ eſt ſuperior habitu concluſionũ. Ex parte certitudinis: tũm quia ſciens ſcit ſe ſcire: [illegible] quia ſcia eſt virtus intellectualis. Et ſi dicat, quod theologus ſcit ſe ſcire ex ſuppoſitione, ſi articuli fidei ſunt veri: ergo inquit Aureolus, iſta eſt ſcientia conſequentiarũ, & non conſequẽtũ: & neceſſitatis cõſequẽtiæ, & non conſequẽtis: & breuiter illationũ, non rerũ. Ex parte modi: Sacra doctrina inquit Scotus in 3. ſent. diſt. 24. q. 1. non eſt tradita per diſcurſũ ſyllogiſticũ, ſed [illegible] aſſẽtimus, ita quod non vni propter aliud: ergo. antecedens [illegible] quia licẽt arguatur primæ ad Cor. c. 15. & à doctoribus. Nulla tamen maior certitudo eſt probatæ, quam probatis, aut [illegible] & non probatæ, ſed ſimpliciter propoſitæ: quod in ſcientia non contingit. Ex parte demũ ſubiecti: fides & ſcientia apud te non ſtãt ſimul, inquit Scotus ibidẽ: & q. 3. prologi primi. ergo.

¶ Contra ſecundã autem partem, ſeu minorem allatæ rationis, multipliciter arguitur impugnando duo. Primò diſtinctionem theologiæ noſtræ à theologia Dei, & beatorum. Secundò, quod diſtinctio illa, quæ eſt inter eas qualiſcunq; ſit, non eſt diſtinctio cũ requiſitis conditionibus inter ſubalternantem, & ſubalternatam. [illegible]

[illegible]

ſcientia, niſi æquiuocè, vt alibi ipſe dicere videtur: nec ſit ſubal- A ternata niſi ſecundũm quid, ſcilicet quo ad euidẽtiam, & ſi hęc conſiderentur, facilis eſſet quæſtionis ſolutio. Verum mihi videtur aliter eſſe interpretandum Sanctum Thomam quo ad ſecundum præcipuẽ punctum. Nam quo ad primum punctum, ſcilicet, quod theologia noſtra vt in nobis viatoribus nõ ſit, aut ſit ſcientia, vtraque pars poteſt ſanè intellecta dici, & quod non eſt ſcientia: ſcilicet non habet ſcientiæ rationem perfectã quia [illegible] qui non poteſt reſoluere in principia euidentia: & hoc intendit vbicunque hoc innuit: & quòd eſt ſcientia imperfecta rõne ſtatus præſentis. Sciẽtia enim imperfecta nõ eſt extra latitudinẽ ſcientiæ: & hoc affirmat hic littera. Et ne daretur occaſio malè intelligendi, cum fuiſſet tantũ quæſitum, vtrum eſſet ſcientia, reſponſum eſt affirmatiuè cũ aduerſatiua ſubiuncta, vt completa reſponſio eſſet cum conditione ſpecificante, & non abſolutè, non enim probauit quòd eſt ſcientia, ſed quod eſt ſcientia ſubalternata, vt ex qualitate adiuncta intelligeret imperfectionem, quam in ſtatu hoc habet.

¶ Quo ad ſecundum verò punctum de ſubalternatione, videtur C [illegible]

Infra art. 4. Et 1. p. art. 2. 3. & 4. ca. & 5. 2.

* P. imo poſt. text. 43. to. 1.

Articvlvs III.

Vtrum ſacra doctrina ſit una ſcientia.

Ad Tertivm ſic proceditur. Videtur quod ſacra doctrina non ſit una ſcientia: quia ſecundũm Philoſophum in primo poſteriorum,* vna ſcientia eſt quæ vnius generis ſubiecti. B Creator autem & creatura, de quibus in ſacra doctrina tractatur, non continentur ſub uno genere ſubiecti. Ergo ſacra doctrina non eſt una ſcientia.

¶ 2 Præterea, In ſacra doctrina tractat de Angelis, de creaturis corporalibus, de moribus hominum: huiuſmodi autem ad diuerſas ſcientias philoſophicas pertinent: igitur ſacra doctrina non eſt vna ſcientia.

Sed contra eſt, quod ſacra ſcriptura de ea loquitur ſicut de una ſcientia; dicitur enim Sapien. 10. Dedit illi ſcientiam Sanctorum.

Respondeo dicendũ, ſacram doctrina unam ſcientiam

contra primam partem inductas ſigillatim propter nouitios reſpondendo dicitur.

¶ Et ad primum dicitur, quòd incarnatio & alia huiuſmodi ſecundum ſe contingentia, ut ſubſunt huic ſcientiæ, ſunt neceſſaria, quemadmodum ut ſcita à Deo ſunt neceſſaria, vt in quæſtione quartadecima patebit.

¶ Ad ſecundum etiam patet, quod iſta ſcientia eſt ex per ſe notis, id eſt euidentib⁹ mediatè, & hoc ſufficit, iuxta illud primi Topicorũ, Demonſtratio eſt ex per ſe notis: uel ex his quæ per illa fidem ſumpſerũt. Habitus quoque per ſe principiorum huius ſciẽtiæ eſt altior ipſis, quicquid ſit de habitu per accidẽs, id eſt fide, quæ dici poteſt altior ſcientia quo ad adhæſionem, licẽt non quo ad euidentiam.

¶ Ad tertium autem dicitur quòd Theologus ſcit, ſe ſcire non conditionaliter, ſed ſubalternatẽ: hoc autem non eſt ſcire illationes tantũ, ſed illata ex principijs euidentibus in ſuperiori ſciẽtia. Nec plus poteſt inferri ex tali ineuidentia, niſi quod tale ſcire non eſt perfectum, niſi continuatur cum ſuperiori ſcientia: quod non ſolum concedimus, ſed docemus. [illegible]

[illegible]

rum: ſed docetur ibidẽ, q̃ vna ſcia nõ deſcẽdit in aliã, niſi ſubie-F ctũ ſit ſub ſubiecto ſimpliciter: vel ſic, qđ cõcedimus, dum dicimus ſciam beatorũ deſcẽdere in noſtrã: qa formale ſubiectũ, vt res, eſt unũ idẽ vtrobiq;: & vt obiectũ huius, eſt obiectum illius.
¶ Ad reliqua verò obiecta contra ſecundum punctum dr̃, q̃ iſta ſcia depẽdet à theologia beatorũ ut à lumine, & ſunt cõpoſſibiles ſimul in eodẽ. Nec ſequitur q̃ idẽ ſit ſimul uiator & cõprehenſor, ſed ſit ſimul comprehẽſor & hñs ſcientiã, quã acquiſiuit in uia. Alio modo, nõ ſolum pp excluſionem diſcurſus, ſed propter perfectionẽ quam ex continuatione ad ſcientiã beatorũ ſortitur.
¶ Ad vltimum Durãdi, negatur, theologales concluſiones non habere ꝓpter quid, quicquid ſit de principijs. Et ſi idem pp quid, nos & beati dicamus, non tñ eodẽ modo: quia illi euidenter, nos aũt abſq; euidentia. At ſi principia dicatur oportere hẽre propter quid, rñſum eſt, q̃ ſufficit q̃ non ſit euidentia in ſubalternata, ſed in ſubalternante: & hoc loquendo de propter quid propriè. Nulla namque eſt propoſitio purè theologalis, q̃ non habeat aliquo modo propter quid. Et ſic patet reſponſio ad omnia obiecta.

7

* artic. præcedenti.

D. 1154

eſſe*. Eſt n. vnitas potẽtiæ & habitus conſideranda ſm obiectũ; non quidẽ materialiter, ſed ſm rationem formalem obiecti: ᵃ puta homo, aſinus, & lapis conueniunt in una formali ratione colorati, quod eſt obiectum uiſus. Quia igitur ſacra ſcriptura conſiderat aliqua ſecundum q̃ G ſunt diuinitus reuelata (ſm q̃ dictum eſt*) omnia quæcũq; ſunt diuinitus reuelabilia, cõmunicant in una rõne formaliᵈ obiecti huius ſcientiæ: & ideò comprehenduntur ſub ſacra doctrina, ſicut ſub ſcientia una.

Ad primum ergo dicendũ, q̃ ſacra doctrina non determinat de Deo & de creaturis ex æquo, ſed de Deo principaliter, & de creaturis ſecundùm q̃ referuntur ad Deum, vt ad principium vel finẽ. Vndè vnitas ſcientiæ non impeditur.

Ad secundum dicẽdum, q̃ nihil prohibet inferiores potentias, vel habitus diuerſificari circa illas materias, quæ cõiter cadunt ſub una potentia uel habitu ſuperiori. qa ſuperior potẽtia uel habitus reſpicit obiectũ ſub uniuerſaliori rõne formali:

¶SVPER QVÆST. I. ARTIC. III.

Egi. 1. ſ. q. 3. 2. princ. in prolo.	*Hen. gen. ar. 6. q. 3. prin.*
Dur. p. q. 4.	*Banenſ eodẽ.*
Cap. p. q. 3. & con. 4. q. 3. con. 3. a. 4. q. con. 6. q. 4. con. 3.	*Alb. Mag. p. diſ. p. art. 3.*

IN titulo nota duos terminos, ſcilicet ſubiectum & prædicatum: ly n. ſacra doctrina, ſumitur pro tota ſcientia theologica: ly vna, ſupponit pro unitate ſpecifica ſpeciei ſpecialiſſimæ. Et aduerte caute q̃ hic non quæritur utrũ ſit una ſimplex qualitas, ſed vtrum ſit una ſcientia ſcdm ſpeciẽ, quicquid ſit de mõ unitatis ipſius ſcientiæ in cõi, an ſcilicet ſit una unitate ſimplicitatis, an unitate ordinis &c. Nihil n. refert ad propoſitũ, quid quiſq; ſentiat. Sat eſt hic diſcutere an theologia ſit ſciẽtia vna ſcdm ſpeciẽ ſpecialiſſima, an nõ, ſed ſit diuiſibilis i multas ſpẽs: & ut mathematica diuiditur in geometriã, arithmeticã, &c. ita hæc diuidatur in ſcias plures, puta de Deo, de Chro, de moribᵘ.
¶ In corpore eſt una concluſio rñſiua quæſito affirmatiuè. Sacra doctrina eſt ſcientia una. Probatur, unitas potẽtiæ & habitus eſt ſcdm unitatẽ rõnis formalis obiecti, ergo ſacra doctrina eſt ſcia una. Antecedens declaratur in potentia uiſiua, & ratione formali ſui obiecti. Conſequentia uerò probatur. Omnia conſiderata in ſacra doctrina communicant in una rõne formali obiecti huius ſcientiæ, ſcilicet lumine diuinæ reuelationis: ergo.
¶ Ad euidentiam huius rõnis nota duplicẽ eſſe rationẽ formalem obiecti in ſcientia, alterã obiecti ut res, alterã obiecti ut obiectũ: vel alterã ut quæ, alteram ut ſub qua. Rõ formalis obiecti ut res, ſeu quæ eſt rõ rei obiectæ, quæ primò terminat actum illius habitus, & ex qua fluunt paſſiones illius ſubiecti, & quæ eſt medium in prima demonſtratione, ut entitas in metaphyſica, quantitas in mathematica, & mobilitas in naturali. Rõ autẽ formalis obiecti ut obiectũ, vel ſub qua, eſt immaterialitas talis, ſeu talis modus abſtrahẽdi & diffiniendi: puta ſine omni materia in metaphyſica, cũ materia intelligibili tñ in mathematica, & cũ materia ſenſibili, non tñ hac, ut in naturali. Neceſſitas autẽ, qualitas, & diſtinctio harũ rõnum ſumenda eſt ex diſtinctione duorũ generũ, in quibus oportet locare obiectum ſciẽtiæ. Oportet. n. q̃ formaliter ſit talis res, taliter ſcibilis. Et ideò oportet q̃ habeat & rationẽ formalem conſtituentẽ formaliter ipſam in tali eſſe reali, & rõnẽ formalẽ conſtituentẽ formaliter ipſam in tali eſſe ſcibili, vt ſic reponatur & in gñe rerũ, & in genere ſcibilium: quẽadmodum obiectum ſenſus eſt in duobus gñibus, ſcilicet ſub paſſibili qualitate, & ſub ſenſibili. Aliæ namq; ſunt drĩæ & ſpecies paſſibiles qualitatis, & aliæ ſenſibilis illius. n. ſunt ſpẽs, Color, Sonus, Odor, &c, iſtius uero ſpẽs ſunt, Viſibile, Audi-

bile, Odorabile, illius driæ ſunt conſtitutiuæ rerum obiectarum: iſtius driæ nihil ponunt in ipſis rebus obiectis. Illæ rurſus conſtituunt ſubiecta, iſtæ paſſiones, iuxta illud ſecundi de Anima: vbi viſibile pdicatũ ſecundi modi per ſe, ſeu paſſio ponit̃ coloris. Et quemadmodũ ſenſus diſtinctio & multiplicatio nõ attenditur ſcdm quamcunq; diuiſionẽ ſẽſibilis qualitatis, ſed ſolò ſcdm illum in illa quinq;, ex quibus fluit diuiſio p ſe ſenſibilis in eo qđ ſenſibile, p proprias ſcilicet driæ ipſius ſenſibilis: puta taliter immutatiuum eſſe ſenſus, &c. qm ſenſus dr̃ diuidi ſecũdum diuiſionẽ ſenſibilis inquantũ ſenſibile: ita obiectũ ſcientiæ eſt in gñe entis, & in gñe ſpeculabilis, ita q̃ hæc duo genera alijs & alijs drĩjs proprijs diuiduntur in proprias ſpẽs. Entis enim driæ ꝓpriæ ſunt conſtitutiuæ entium in ſuis generibus realibus, ſicut eſſe per ſe conſtituit ſubſtantiam, & eſſe in alio accidens, &c. Speculabilis autem propriæ differentiæ nihil ponunt in entibus. Vndẽ illæ intrinſecẽ cõſtituunt ſubiecta, iſtę conſtituunt quaſi paſſiones eorum: quandoquidem & ſpeculabilitas entis paſſio eſt. Et propterea, illa ſola entis diuiſio H diuerſificat habitus ſpeculatiuos, q̃ infert propriam diuiſionẽ ſpeculabilis ut ſpeculabile eſt per ꝓprias drĩas ipſius ſpeculabilis: q̃ penes diuerſitatem modi abſtrahendi à materia ſumuntur 6. Metaphyſicę. Ita q̃ primo diuiditur rõ entis in entitatem ſimpliciter, quantitatẽ, & mobilitatẽ, & Deitatẽ. Et ex hac fluit alia diuiſio ſcibilis, in ſcibile per lumen metaphyſicale, id eſt, medium illuſtratum per abſtractionẽ ab omni materia: & per lumen mathematicũ, id eſt, medium illuſtratum immaterialitate ſenſibili: obumbratum tñ materia intelligibili: & per lumẽ phyſicum obumbratum, id eſt, mediũ obumbratum materia ſenſibili, illuſtratum aũt ex ſeparatione indiuidualium conditionũ: & per lumen diuinum, id eſt, mediũ diuino lumine fulgens: qđ ſcibile theologicũ conſtituit. Habet igitur obiecti ſciæ duplicẽ rationem formalẽ, alteram quidditatiuã ſibi ut res eſt, alteram denominatiuã ſui ſimpliciter. Quidditatiuam aũt ſibi ut eſt ſub gñe I ſcibilis, quod eſt eſſe ſub gñe obiecti, qm ſcibile, ſpecies eſt obiecti. Et ideò dictum eſt, q̃ altera eſt obiecti ut obiectum eſt: & qm quemadmodũ ſenſus diſtinguitur ſcdm diſtinctionem ſenſibilis ut ſic, ita ſcẽtia diuiditur ſcdm diuiſionem ſcibilis ut ſic: ita q̃ ubi eſt una ſpecies ſpecialiſſima ſcibilis, ibi oportet eſſe unam tm ſpeciem ſcientiæ, quemadmodum & in ſenſu & ſenſibili accidit. Et vbi plures driæ ſcibilis ut ſic reperiuntur, diuerſas oportet ſcientiæ ſpecies ponere: & ſi his adiunxeris q̃ differentię ſcibilis ut ſic, ſunt ipſę rationes formales obiecti ſcibilis ut obiectũ eſt, de neceſſitate ſequitur, quò, vnitas & diuerſitas ſpecifica ſcientiarum attendantur penès unitatem & diuerſitatem rationum formalium obiectorum, ut obiecta ſunt, uel q̃ ſidem eſt rationum formalium ſub quibus res ſciuntur. Et hoc eſt quod in littera dicitur, dum ratio quare theologia ſit vna ſcientia aſſignatur, ex vnitate rõnis formalis ſub qua, ſeu obiecti ut obiectum, id eſt, luminis diuinę reuelationis. Omnia enim dicuntur conſiderari in theologia, inquantum ſunt diuinitus reuelabi-K lia. Et ſic patet uis & ſenſus rationis allatę in littera.
¶ Circa hanc rationem ſic expoſitam occurrit triplex dubium. Primum circa ipſam rationem: ſecundũ circa antecedens: tertium circa propoſitionem aſſumptã in probatione conſequentię. Et ſunt ſigillatim abſoluenda ordine propoſito.
¶ Circa rationem igitur litteræ dubium occurrit: quia in æquiuocationem cecidit: quoniam in antecedente loquitur de ratione formali obiecti ut res eſt (ut patet ex eius probatione in viſu: aſſumitur nanque coloris ratio pro ratione formali viſibilis: coloris autem ratio, eſt ratio formalis uiſibilis inquantum res, vt patet.) Probatio uerò conſequentię loquitur de ratione formali obiecti ut obiectum eſt: quoniam reuelabilitatem ſubſumit eſſe rationem formalem obiecti theologię. Ergo manifeſtè cõmittitur æquiuocatio, ſub ratione formali obiecti ut res, ſubſumendo rationem formalem obiecti ut obiectum.
¶ Ad hoc dicitur, negando aſſumptum: Quoniam antece-
deus

dens ſupponit indiſtinctè pro ratione formali obiecti ſiuè vt res ſiuè vt obiectum: quamuis ſit manifeſtatum quo ad rationem formalem obiecti, vt res: tũm quia notior eſt, tũm quia conuertibiliter ſe conſequuntur illæ duæ rationes formales, vt ſubiectum & paſſio, vt dictum eſt: & propterea abſque æquiuocatione ſubſumi potuit de ratione formali obiecti vt obiectum eſt, ſ. reuelabilitate. Et merito magis ratio obiecti, vt obiectum ſub ſumpta eſt, quàm ratio obiecti, vt res: tum quia ratio obiecti theologici, vt res, adhuc non eſt aſſignata, ſed in articu. 7. diſcutienda erat: alia verò eſt aſſignata & in 1. & in 2. articu. Tũm quia ratio illius vt res, non inferet ſpeciem ſpecialiſſimam obiecti, ut ſic, & conſequenter nec ſpeciem ſpecialiſſimam ſcientiæ, vt nunc patebit, & ſic non habuiſſet intentum ſuum.

* ſicut obiectum ſenſus cõmunis eſt ſenſibile, quod cõprehendit ſub ſe viſibile & audibile. Vndè ſenſus cõmunis cùm ſit vna potentia, extendit ſe ad omnia obiecta quinq; ſenſuum. Et ſimiliter ea, quæ in diuerſis ſcientijs philoſophicis tractantur, pt ſacra doctrina vna exiſtens conſiderare ſub vna ratione, inquãtũ ſcilicet ſunt diuinitᵘ reuelabilia. Vt ſic ſacra doctrina ſit velut q̃dã impreſſio diuinæ ſcientiæ, q̃ eſt vna ſimplex omnium.

¶ Sed contra reſponſionem inſurgit maior difficultas: quoniã ſi verum eſt, q̃ rõ formalis obiecti, vt res, & ratio eius, vt obiectum, ſe habent, vt ſubiectum, & paſſio conuertibiliter (vt præfata reſponſio ſuſtinet, & prius eſt dictum) ſequitur q̃ theolo-C gia beatorum & nra, conueniant in vna rõne formali obiecti, vt obiectum eſt: & conſequenter ſint vna ſcientia ſcdm ſpẽm ſpãliſſimã, & conſequenter ruit tota ſubalternatio articuli pcedẽtis, vt ibi arguebat Scotus: quia idẽ non ſubalternat̃ ſibi. Probat̃ ſequela ſic. Iſtæ theologiæ conueniunt in rõne formali obiecti, vt res, quia deitas eſt rõ formalis vtrobiq;, ergo in rõne formali obiecti, vt obiectum. Patet conſequentia: quia illæ duæ rõnes formales conuertibiliter ſe inferunt, vt ſubiectũ & paſſio ſcdm dicta. Oportet enim conuenientia in vnitate ſubiecti, q̃ conueniant in vnitate paſſionis illius: qm inſeparabilis eſt paſſio à ſubiecto. Ad hoc dr̃, q̃ illa ꝓpoſitio, ſ. ratio formalis obiecti, vt res, & ratio eius vt obiectum, ſicut conuertibiles, &c. veriſſima eſt, ſanè intellecta: ſ. de rõne formali obiecti, vt ſic, adæquata rõni formali rei. Secus aũt eſt de rõne formali obiecti, vt obiectum, inadęquata rõni formali obiecti, vt res, ſi cõtingit aliquod obiectum habere rationem inadæquatam: quoniam inadæquatam non oportet conuerti cum rõne rei: ſed inferre quidem illam, D & nõ neceſſariò inferri ab illa. Sic aũt eſt in propoſito: quia deitati videt vna tñ ratio formalis adæquata obiecti, vt obiectum eſt, & hæc eſt lumen diuinum. Sed illa ratio formalis non eſt vna in ſpecie, ſed in genere: & diuiditur in lumen diuinum euidens, & lumen diuinum reuelans, abſtrahendo ab euidentia & ineuidentia, & lumen diuinum ineuidens: & primum eſt ratio ſub qua theologiæ beatorum, ſecundum noſtræ, tertium fidei. Et propterea, cum vnitate rationis formalis obiecti, vt res, ſtat diuerſitas ſpecifica rationum formalium obiecti illius, vt obiectum: & conſequenter diuerſitas ſpecifica habituum. Et ideò, quamuis Deitas conuertatur cum illa ratione adæquata, & mutuo ſe inferant, non tamen conuertitur cum aliqua ſpecie illius: & conſequenter nullam earum determinatè infert, ſed infertur à ſingulis: valet enim: Deus ſub rõne deitatis eſt obiectũ talis ſcientiæ: ergo ſub lumine diuino, & econuerſo. Sed nõ ergo ſub lumine euidẽtiæ, ergo ſub lumine reuelationis, &c.
¶ Et vt ſcias radicem reſponſionis huiuſ, aduerte, quòd licèt duæ rationes formales ſæpius nominatæ ſe habeant conuertibiliter, vt ſubiectum & paſſio, non tamen conuertibiliter ſe habent in gradu vnitatis: ita quòd ſi altera vna eſt vnitate ſpecifica ſpecialiſſimè, altera quoque ſit ſic vna: & ſi altera eſt vna genere, q̃ reliqua quoque ſit vna genericè, imò totum oppoſitũ in pluribus apparet. Nam in obiecto metaphyſicæ, rõ entis, eſt vna minus q̃ genere, & tñ rõ ſuæ ſpeculabilitatis ſcilicet abſtractio à materia ſenſibili & intelligibili, eſt vna ſcdm ſpeciem ſpecialiſſimam. Et idem apparet in geometria & arithmetica: quarum ſubiecta habent vnitatem genericam, vt res, & ſpecie athomæ, vt obiecta. Et per oppoſitum, q̃que ratio rei eſt una ſcdm ſpeciem athomam, & ratio obiecti vt ſic, eſt vna ſcdm genus, ut in propoſito contingit de deitate & lumine diuino. Et merito oppoſito modo obiectum theologiæ ſe habeat ad obiecta prædictarum ſcientiarum: quia obiectum formale, ut res eſt, infinitã eſt. Conſonat quippe rationi, vt rei ſpecies infinita excedat

A ſpeciei obiecti finitas, quamuis adæquetur generi. Poſſet quoq; dici, q̃ ratio formalis obiecti dupliciter aſſignatur, ſcilicet ex parte obiecti: & hæc conuertibiliter ſe habet ad rationem rei. Vel ex parte defectiuæ potentiæ: & hæc non conuertitur, ſed infert rationem formalem rei, & non infertur ab illa. Sic autem eſt in ꝓpoſito: q̃ deitas & lumen diuinũ conuertunt̃, ſed deitas & lumen diuinum ſic nõ conuertunt̃: ſed tale lumẽ infert & claudit in ſe deitatẽ: ſi at econuerſò. Et idò licitum fuiſſet ẽt ſub rõne formali rei ſubſumere lumẽ reuelatiõis: qm i hoc ẽ ſuadẽt illa.
¶ Circa antecedẽs eſt dubiũ, habens campũ valdè magnũ, de vnitate, & diuerſitate habitus & potentiæ ex obiecto: & propterea oporteret de hoc facere potiᵘ q̃ſtionem ſpecialem. Sat ſit hic, quòd antecedens illud ex ſecundo de anima habetur, vbi potentię per actus, & actus per obiecta diſtingui dicunt̃. Idẽ eſt. n. de actu & habitu iudiciũ quò ad hoc.
¶ Circa propoſitionem aſſumptam in probatione conſequẽtię, ſ. omnia conſiderata in ſacra doctrina conueniunt in una ratione formali, id eſt, reuelabilitate, dupliciter dubitatur. Primò contra ipſam in ſe. Secundò contra ipſam vt appellatur ad inferendum vnitatem ſpecificam theologię. Contra ipſam quidem in ſe arguit Albertus Magnus in primo libro ſummę ſuę theologię: Reuelabilitas nihil ponit in re reuelata: ergo non eſt ratio formalis. Tenet ſequela, quia ratio formalis ponit aliquid in obiecto, cuius eſt ratio. Deinde arguit Aureolus: Lumen diuinum ſe habet ad theologiam, ut intellectus agens ad ſcientias acquiſitas: ergo non eſt ratio formalis.
¶ Præterea, Deus ſe habet, ut præceptor: ergo ſua reuelatio non eſt ratio formalis.
¶ Contra ipſam aũt ut infert unitatẽ ſcię arguit Aureolᵘ: Si Deᵘ reuelaret ſimul philoſophiã, & geometriam, non ppea eſſet una ſcia: ergo ex unitate reuelationis non ſequitur unitas ſcię, &c.
¶ Pro euidentia reſponſionum ad has obiectiones, ultrà pdicta, ſcito, quòd lumen diuinę reuelationis dupliciter comparari pt ad aliquam ſcientiam. Primò, ut infundens ad infuſum: ſeu cã effectum: & ſic nõ dat unitatem ſcię: qm pt omnes ſciẽtias quãtumcunque diuerſas infundere. Alio modo, ut ratio ſeu modus cognoſcẽdi obiecti, ſub quo, ſeu qua attingatur res reuelata à cognoſcente: & ſic dat unitatem ſcientiæ. Et quis iſta duplex cõparatio concurrat hic ſimul, non tamen oportet ſemper ſimul concurrere: ſi enim Deus reuelaret mihi geometriam, non propterea reuelatio eſſet ratio ſub qua obiecti geometrię meę: quia ego ſcirem geometricalia ſub illamet ratione formali, qua alij geometrę ſcirent. Sed in theologia concurrit utraq; comparatio, qm & hęc ſcientia non niſi per infuſionem habita eſt, & res ſcitę in ea omnes attinguntur, & eis aſſentitur ut ſubſunt diuino lumini, ut modo cognoſcibilitatis earũ. Et ppea unitas theologię infert̃ in litera ex unitate diuini luminis, non ut infundens eſt, ſed ut rõ formalis ſub qua, modo ſuperius expoſito.
¶ Et ex his patet facilè reſponſio ad obiecta. Nam rõ Alberti æquiuocat de rõne obiecti, ex conditionibus rõnis formalis obiecti, ut res, excludendo rõnem formalem obiecti, ut obiectum, &c. Prima autem rõ Aureoli deficit: quia lumen diuinum ſe habet, ut intellectus agens, ſed non tantum: ſed ẽt ut rõ formalis obiecti ut obiectum eſt. Secunda uerò eodem modo deficit: quia pręceptoris illuminatio hic non ſolum eſt infuſio, ſed rõ rei infuſę ſub qua. Et rurſus falſum eſt, quòd ab uno pręceptore ut ſic, poſſint plures ſcientię prouenire. Ad ultimum autem Aureoli iam patet, quòd conſequentia nihil ualet: quia lumen diuinũ, infundendo phyſicam ſimul & mathematicam, non concurrit ut ratio obiecti, ut obiectum eſt, ſed ut infundens tantum, &c.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum ſacra doctrina ſit ſcientia practica.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd ſacra doctrina ſit ſcientia practica. Finis B enim ʰ practicę eſt operatio, ſecundùm Philoſophum in 2. metaph.* Sacra autem doctrina ad operationem ordinatur, ſm illud Iacob. 1. Eſtote factores verbi, & non auditores tm̃. Ergo ſacra doctrina ẽ practica ſciẽtia.

Porrecta per totũ.

4 Infra art. 5. c. Et 1. prol. art. 3. quæſt. 1.

* Tex. 5. col. 3.

SVPER QVAEST. I. ARTICVLVM IIII.

Scot. 1. ſ. q. 4. 5. prol.	*Egi. 1. ſ. q. vnica. p. 4. prolo.*
Duran. 1. ſ. q. 6. prol.	*Cap. 1. q. 2. prol. q. 2. con. 5. & 6.*
Riccar. 1. ſ. q. 4. prol.	*Banneſ eodẽ.*
Mairo. 1. ſ. A. 4. q. 2.	*Alb. M. q. p. 1. d. p. art. 4.*
Bacon. 1. ſ. q. 4. prol.	*Pe. de pal. q. 2. prolo.*

IN titulo notandum eſt, quid nomine ſcientię ſpeculatiuæ, & practicę. Scientia ſpeculatiua vocatur, cuius finis propter

 non

Universidad de Deusto Biblioteca

non eſt niſi ſcire. ſcientia autẽ practica eſt, cuius proprius finis eſt operari, vel opere appetitus, vel potentiæ executiuæ, dicente Ariſtotele 2. Ethic. Huiuſmodi ſermonem ſuſcepimus, non ut ſcientes ſimus, ſed vt operantes, &c.

¶ In corpore duæ concluſiones. prima eſt, Theologia nec eſt pure practica, nec pure ſpeculatiua: ſed altior, comprehendens in ſe eminenter rationem practici & ſpeculatiui.

F logia cum diuerſitate rationum formalium phyſicarum ſcientiarum: & conſtet q; diuerſitas rationum formaliũ diuerſificat phyſicas in ſpeculatiuam & practicam: ſequitur q; ex non diuerſitate, ſeu vnitate rationis formalis theologiæ, ipſa erit vna ſimul continens ſpeculatiuam & practicam.

¶ Antequàm concluſio probetur ad euidentiã cauſæ concluſionis, ſcito, q; practicum & ſpeculatiuũ neque ſunt differentiæ eſſentiales neque quaſi paſſiones conſequentes differẽtias eſſentiales, primò diuidentes ſcientiã in communi: ſicut nec viſiuum & auditiuum ſunt differentiæ primo diuidentes ſenſũ in cõmuni. Sed quẽadmodũ ſenſus prius diuiditur in communem & propriũ, & deinde ſenſus proprius diuiditur in viſum, auditũ, &c. ita ſcientia priùs diuiditur in ſcientiam infinitam & finitam: et deinde ſcientia finita diuiditur in ſpeculatiuam & practicam. Et ratio huius eſt, quia una ratio formalis obiecti finita, non poteſt habere utranque conditionem, & quòd ſit ex qua ſumatur regula operandi, & quòd ſit in ſe ſcibilis, etiam ſi nulla poſſet ex ea regula operis ſumi: ſed oportet has duas cõditiones in duabus fundari rationibus formalibus finitis, ut patet inductiuè. Sed ſi ratio formalis alicuius obiecti ſcibilis eſt infinita, iam ex ſua infinitate utranque in ſe conditionem comprehendit altiori modo quàm ſint in rebus finitis, eò q; diſperſa in inferioribus, unitè præinueniuntur in ſuperiori. Et propterea ſicut præter ſenſus proprios datur ſenſus altioris ordinis, qui nõ eſt uiſus, nec auditus, &c. ita præter ſciẽtias ſpeculatiuas & practicas datur ſcientia altioris ordinis, nõ ſpeculatiua nec practica: ſed eminenter continens utranque. Et iuxta hunc ſenſum intelligitur concluſio. Vndè in litera dicitur, q; licèt in ſcientijs phyſicis alia ſit ſpeculatiua & alia practica, ut eſt, practicum & ſpeculatiuum faciant alteritatem, quę eſt differentia ſubſtantialis: ſacra tamen doctrina una exiſtens cõprehendit utrunque, utpotè ſcientia altioris ordinis.

*art. pręcedenti.

¶ 2 Præterea, Sacra doctrina diuiditur per legem veterem & nouam. Lex autem pertinet ad ſcientiam [h] moralem, quæ eſt ſcientia practica. Ergo ſacra doctrina eſt ſcientia practica.

Sed contra, Oĩs ſciẽtia practica eſt de rebus operabilibus ab hoĩe, vt moralis de actibus hoium, & ædificatiua de ædificijs: ſacra autẽ doctrina eſt principaliter de Deo, cuius magis homines ſunt opera: non ergo eſt ſcientia practica ſed magis ſpeculatiua.

Respondeo dicendũ, q; ſacra doctrina (vt dictũ eſt[i]) vna exiſtẽs ſe extendit ad ea, q̃ ptinẽt ad diuerſas ſciẽtias philoſophicas, ꝓpter rationẽ formalẽ, quã in diuerſis attendit: ſcilicet ꝓut ſunt diuino lumine cognoſcibilia. vndè licèt ĩ ſciẽtijs philoſophicis alia ſit ſpeculatiua, & alia practica; [m] ſacra tñ doctrina cõprehendit ſub ſe vtrãq; [n], ſicut & Deus eadem ſcientia ſe cognoſcit, & ea, quæ facit. G Magis tñ ẽ ſpeculatiua q̃ practica: [q] qa principalius agit de rebus diuinis q̃ de actibus humanis: de qbus agit ſecundũ q; per eos ordinatur homo ad pfectam Dei cognitionem, in qua æterna beatitudo conſiſtit.

Et p hoc p3 rñſio ad obiecta.

¶ Secunda concluſio eſt. Theologia eſt magis ſpeculatiua, q̃ practica. Probatur dupliciter. Primò, Agit principalius de reb⁹ diuinis, q̃ de actibus humanis: ergo. Secũdò ſic, Agit de actib⁹ humanis ꝓp Dei ſpeculationẽ: ergo. probat antecedẽs, quia in ſpeculatione cõſiſtit eterna beatitudo.

¶ Circa pdicta aduertenda ſunt duo. Primum eſt, q; hæc interpretatio primę cõcluſionis, non eſt ficta, aut noua, ſed in corpore articuli inſinuata, ut patet diligẽter ponderanti quid importat dicere, q; vna exiſtens extẽdit ſe, &c. & cõſideranti, q; loquitur de unitate ſpecifica, quam conſtat per ſe vnum conſtituere. Per hæc n. manifeſtè excludit rudem interpretationem eorum, qui intelligunt theologiam comprehendere in ſe practicum & ſpeculatiuum per modum aggregationis: iſtam. n. non eſſet vna niſi per aggregationem, & non ſub vna ratione formali, ſed duabus: & propriè non comprehenderet ſub ſe vtrunque, vt in litera dr, ſed componeretur ex vtroque. Et quorſum ratio de identitate ſcientiæ Dei adducta eſſet in litera? Et vt omnis horum euacuetur fantaſia, videant Sanctum Thomam 2.2.q.45. articu. 3. vbi expreſsè ponit ſapientiam infuſam eſſe altioris ordinis q̃ ſit ſpeculatiuum & practicum eadem ratione quam hic aſſumit: quia ſcilicet quanto eſt altior ratio, tantò ad plura ſe extendit vna exiſtens. Et affertur alia ratio: quia ſcilicet hoc pertinet ad dignitatem: cùm ergo iſta ſcientia ſit digniſſima, vt patebit, & habeat rationem vnam communem omnibus practicis & ſpeculatiuis, & ſit diuini ordinis: tenebris inuolui opus eſt eum, qui aliter interpretatur eam comprehendere vtrunque, quàm vt ſcientia altioris ordinis. Patet etiam idem ex calce præcedentis articuli: vbi expreſsè hæc doctrina ad alias ſcientias proportionem habere dicitur, ſicut ſenſus communis ad ſenſus proprios: & ideò non diuerſificari ex differentijs obiectorum earũ, vtpote altioris ordinis. Et tangitur vtraq; ratio hic aſſignata, & ex parte vnius rationis formalis altioris: & ex parte imitationis diuinæ ſcientię: quia ſcilicet eſt impreſſio & ſigillatio propria illius, quę eſt vna & ſimplex non per aggregationem omnium. Nec obſtat comparatio ſubiuncta in ſecunda concluſione: quoniam cum hoc quod eſt eminenter vtrunque, ſtat quod ſit formaliter vtrunque, ſicut ſol eſt eminenter calefactiuus & exiccatiuus, & tamen formaliter. Et Deus eſt eminenter intelligens & volens & exequens, & tamen formaliter. Nec intendit aliud per illam comparationem, niſi quod ſcientia ſpeculatiua magis accedit ad naturam theologiæ quàm practica, ſicut ſi diceremus, quod ſenſus communis magis habet de natura viſus q̃ auditus, ſenſus eſſet, quòd conditiones viſus & ſenſus communis magis conueniunt quàm cõditiones auditus & ſenſus communis. Nec ſecus eſt in propoſito. Nec etiam obſtat ſi alicubi Sanctus Thomas dicit, quòd eſt ſimpliciter ſpeculatiua, & ſecundùm quid practica: quoniam ratio dicti eſt, quia ſpeculatiuum ſonat differentiam perfectam ſcientię, practicum verò minus perfectam: & conditiones ſpeculatiuæ magis conueniunt tam excellenti ſcientię quàm conditiones practicę. Dicitur ergò ſpeculatiua ſimpliciter, id eſt, ſine additione aliqua, quia eſt formaliter ſpeculatiua, eminenter tamen. Dicitur autem practica ſecundùm quid, & non abſolutè, ne detur intelligi quòd ſit ſcientia imperfectior quales ſunt illę, quę abſolutè dicuntur practicę. Nec refert ad propoſitum, an ponatur habitus theologię & uniuerſaliter ſcientię unus propter ſimplicitatem qualitatiuam, an unus propter unitatem ordinis ſpecierum intelligibilium; utroque namque modo oportet alterius gradus eſſe vel ordinẽ, uel qualitatẽ, quàm ſit ordo, ac q̃ habitus

¶ Probatur igitur concluſio in litera ſic. Sacra doctrina una exiſtens extendit ſe ad ea, quæ ſpectant ad ſcientias ſpeculatiuas, & practicas: ergò ipſa eſt altior, cõprehendens ſub ſe utrunque. Antecedens probatur ex pręcedente articulo: ſacra doctrina attendit unam rationem communem ſpeculabilibus & operabilibus: ſcilicet inquantum ſunt diuinitus reuelabilia: ergò. Conſequentia probatur: quia huiuſmodi ſcientia eſt ſicut ſcientia Dei, qui, ſcientia eadem ſcit ſe & opera ſua: ergò.

¶ Aduerte hic pro claritate literæ, tria. Primum circa probationem conſequentiæ ex antecedẽte probato: quòd illa probatio eſt optima, & à priori, & non per locum à ſimili. Cùm enim theologia noſtra nihil aliud ſit quàm impreſſio & ſigillum proprium ſcientiæ diuinæ: quoniam utraque eſt de Deo inquantũ Deus: & hæc ab illa deriuatur ſub illius luminis propria quamuis parua participatione: conſequens eſt, quòd unitas illius, unitatem iſtius, & altitudo illius, quo ad vtrunque genus extenditur, altitudinem iſtius inferat. Et propterea ly ſicut, in litera pro probatione appoſitum, non dicit puram ſimilitudinẽ, ſed aſſimilatiuum proprij exemplati ad ꝓprium exẽplar, &c.

¶ Secundum eſt, quòd media in litera poſita ſic ſe habent, quòd hæc doctrina, ideò comprehendit ſub ſe vtrunque, ſcilicet ſpeculatiuum & practicum, quia vna exiſtens extendit ſe ad omnia. Et hoc ideò, quia ſub vna ratione formali omnia conſiderat: & hoc ideò, quia eſt imitatio propria ſcientiæ, qua ſe, & cætera Deus ſcit, &c.

¶ Tertium eſt circa ly, vndè licèt in ſcientijs: poteſt enim elici alia ratio ad probandã eandem conſequentiam. Intendit enim quòd quia ſi affirmatio eſt cauſa affirmationis, negatio erit cã negationis, & econuerſò, vt dicitur in primo poſteriorum: cùm ex antecedẽte habeatur vnitas rationis formalis in theo-

itas conſtituens ſpeculatiuam diſtinctam contra practicam & econuerſò. Secundũ eſt, q; ex hac poſitione manifeſtè apparet, q; nec ex eo q; conditiones ſcientiæ ſpeculatiuæ, nec ex eo q; conditiones ſcientiæ practicæ conueniunt huic ſcientiæ, põt inferri: ergo theologia eſt ſpeculatiua: aut, ergo eſt practica, vt una diſtinguitur contra aliã: ſi ergo eſt ſpeculatiua, vel eminenter continens rationem ſpeculatiuæ: & ſimiliter ergo eſt practica uel eminenter continens rõnem practicæ, & ſimiliter, ergo eſt affectiua uel eminenter cõtinens rationem affectiuæ. Vnde ratio utriusq; Scoti in prolo. q. 4. ex diffinitione ſciẽtiæ practicæ & ex obiecto huius ſcientiæ: quia ſcilicet ex eo ſumuntur principia regulantia praxim, & ſimilia, nõ concludũt eã eſſe practicã. Sed ſi valent, cõcludunt q; dictum eſt: ſ. eam eſſe uel practicã, vel eminenter continere rationẽ practicę. Et propterea, ut qui diſputationibus uacas, vtere & hac rñſione, & diſtinctione illa de præciſè & nõ pęnè tali, puta regula operis ſeu ſpeculari, &c. q; enim eſt pęnè tale, eſt aut practicũ aut ſpeculatiuũ. q; aũt eſt tale, ſed nõ præciſè, eſt quid altius, ut patet ex dictis. Iuxta hæc remanet q̃ſtio ſpecialis de praxi & practico ſeorſum habenda.

12. q. 66. a. 5. 1. 1. prol. artic. 1. Et 1. contra G. 4. fin.

Incipit hæc epiſt. Sebeſium noſtrum. declinãdo ad finem illius, habetur. r. 3.

SVPER QVÆST. I. ARTIC. V.

S. Bona. 1. ſ. d. 1. q. 1. a. 1. Scot. 1. ſ. d. 1. q. 1. Ricc. ar. 1. d. 1. q. 1. Duran. 1. ſ. d. 1. q. 2. Marſ. 1. ſ. d. 2. q. 2. Baro. 1. ſ. d. 1. q. 1. Ego. 1. ſ. q. 2. ſtimulæ quæſt. ſ. in. pra. Cap. q. 2. prol. ar. 1. Buſenti eodem loco.

A ex primo de anima: hoc excellit quò ad vtrunq;: ergò. Probatur minor quò ad primã partem: hæc eſt certa lumine diuino infallibili, aliæ lumine humano fallibili: ergo iſta eſt certior. Intellige ſecundùm ſe, non nobis, vt patet ex reſponſione ad primum. Quò ad ſecundã verò, hæc eſt de excedentibus rationem humanam, aliæ de ſubditis rõni humanæ: ergò iſta eſt de dignioribus. Fundatur hæc rõ ſuper illud ſecũdi Metaph. Sicut oculus noctuæ ad lumen ſolis, &c. indè ſiquidẽ hr, q; excedẽtia vim intellectus noſtri ſunt manifeſtiſſima in ſe, ac lucidiſſima: ac per hoc propriè rationes ſubſtantiarũ intellectualiũ, q̃ remanent occultæ ꝓp excellẽtiã earũ, ſunt digniores illis earundem cõditionibus, quas ex ſenſibilibus abſtrahere poſſumus in metaphyſica, &c. & ideò cũ de huiuſmodi excedẽtibus ſit iſta ſciẽtia, ſequitur, q; ſit de dignioribus, nõ reb⁹. quia nulla res Deo ẽ dignior, ſed rerũ conditionibus. Secunda aũt cõcluſionis pars probatur. Practicarũ illa dignior, quæ ad vlteriorẽ finẽ non ordinatur: ſed finis huius, eſt finis vltimus finis oĩum aliarũ: ergò. Probatur maior in ciuili, & militari. Minor verò, quia finis hu⁹ eſt beatitudo. D. 1155.

¶ Aduerte hic, q; maior intelligitur nõ abſolutè, vt iacet, ſed de practicis ſubordinatis: quia nõ eſt verũ inter practicas diſparatas digniorẽ eſſe, q̃ ad vlteriorẽ finẽ non ordinatur. Dignius nãq; ẽ miniſtrare ſuperioris ordinis artẽ, puta aulica, principari in arte inferioris ordinis, puta figuli: ſed inter practicas, quarũ vna ſubordinatur alteri, poſſibile maior eſt vera: & ꝓpterea in iſta non ſubſumptũ eſt abſolutè, q; theologiæ finis nõ ſubordinatur ad alterũ, ſed ſub ſumpta ſunt duo: & q; oẽs aliæ practicæ ſubordinantur illi, dicẽdo q; fines aliarũ ſcientiarũ practicarũ ordinantur ad finem iſti⁹: E & q; finis iſtius eſt vltimus, &c. Sic enim perfecta eſt rõ, omni excluſa calumnia. Sed memento hic primò illius diſtinctionis finis. ſ. in finẽ rationis operandi, ſeu rei operatæ: & in finẽ operãtis: q; ſ. beatitudo æterna nõ eſt finis vltimus oĩum operantiũ, cùm multi operentur cõtra illã à virtute recedendo, ſecundum artem rectè operando: ſed eſt finis oĩum rationum operãdi, & oĩum rerũ operatarum: quia oẽs ordinantur ad bonum rationis, quod tandè ordinatur in beatitudinẽ æternam: & ideò in litera cautè dr, q; fines aliarũ ſcientiarũ: & non dr, fines ſcientiũ ordinantur ad beatitudinẽ æternam. Memento ſecundò alterius diſtinctionis. ſ. finis intrinſeci, & extrinſeci. & intellige, q; finis extrinſecus theologię inquantũ practica, eſt beatitudo, quæ eſt vltimus finis, id eſt, viſio Dei, licèt finis intrinſecus eius ſit ſic, ſit operari. Nec hoc obſtat efficaciæ rõnis in illa factæ, quæ de fine intrinſeco

2. Meta. te. c. 1.

2. reſponſio.

*Lib. 1. de partib. animalium. c. 5. t. 4.

Articvlvs V.

Vtrum ſacra doctrina ſit dignior alijs ſcientijs.

Ad qvintvm ſic proceditur. Videt q; ſacra doctrina non ſit dignior alijs ſcientijs. [h] Certitudo. n. pertinet ad dignitatem ſcientiæ. Sed aliæ ſciẽtię, de quarũ principijs dubitari nõ poteſt, videntur eſſe certiores ſacra doctrina, cuius principia, ſcilicet articuli fidei dubitationem recipiunt. Aliæ igitur ſcientiæ uidentur iſta digniores.

¶ 2 Præterea, Inferioris ſcientiæ eſt a ſupiori [a] accipere, ſicut Muſicus ab Arithmetico; ſed ſacra doctrina accipit aliqd à philoſophicis diſciplinis. Dicit. n. Hieronymus in epiſtola* ad magnũ oratorem vrbis Romæ, q; doctores antiqui intm̃ philoſophorum doctrinis atq; ſentẽtijs ſuos reſperſerunt libros, ut neſcias qd in illis pri⁹ admirari debeas, eruditionẽ ſeculi, an ſciam ſcripturarum. Ergo ſacra doctrina eſt inferior alijs ſcientijs.

Sed contra eſt q; aliæ ſciẽ dñr ancillæ huius: Prouer. 9. Miſit ancillas ſuas uocare ad arcẽ.

Respondeo dicendum, q; cùm iſta ſcientia quãtum ad aliquid ſit ſpeculatiua, & quãtum ad aliqd ſit practica [c] omnes [m] alias tranſcendit tã ſpeculatiuas q̃ practicas. [n] Speculatiuarum .n. ſciarũ vna altera dignior dr̃, tum ꝓp certitudinẽ, tum ꝓp dignitatem materiæ. Et quantum ad utrunq; hæc ſcia alias ſpeculatiuas ſcias excedit. Scd̃m certitudinem quidẽ: quia aliæ ſciẽtiæ certitudinem hñt ex naturali lumine rationis humanæ, quæ poteſt errare: hæc autem certitudinem habet ex lumine diuinæ ſcientiæ, quæ decipi non poteſt. Secundùm dignitatem verò materiæ: quia iſta ſcientia eſt principaliter de his, quæ ſua altitudine rationẽ tranſcendunt. Aliæ verò ſcientiæ cõſiderãt ea tñ q̃ rationi ſubduntur. Practicarũ verò ſciẽtiarũ illa dignior eſt, q̃ ad vlteriorem finem ordinatur, ſicut ciuilis militari. Nam bonũ exercitus ad bonum ciuitatis ordinatur. Finis aũt huius doctrinæ inquantũ eſt practica, eſt beatitudo æterna, ad quã ſicut ad vltimũ finem ordinantur oẽs alij fines ſcientiarum practicarum. Vndè manifeſtum eſt ſm omnem modum eam [d] digniorem eſſe alijs.

Ad primvm ergo dicendũ, q; nihil prohibet id, qd̃ eſt certius ſm naturã, eſſe quo ad nos minus certum ꝓp debilitatẽ intellectus noſtri: qui ſe habet ad manifeſtiſſima naturæ ſicut oculus noctuæ ad lumen ſolis; ſicut dr̃ in 2. Metaph. Vnde dubitatio quę accidit in aliquibus circa articulos fidei, non eſt ꝓp incertitudinẽ rei, ſed ꝓp debilitatẽ intellect⁹ humani: & tñ minimũ, qd̃ põt hri de cognitione rerũ altiſſimarũ, deſiderabilius eſt q̃ certiſſima cognitio, quæ habet de minimis rebus, ut dicitur in vndecimo de animalibus.*

Ad secvndvm dicendum, quòd hæc ſcientia accipere põt

Titulus clarus. ¶ In corpore vna concluſio bimembris, reſpõſiua quæſito affirmatiuè. Sacra doctrina eſt dignior ſecundùm q; ſpeculatiua omnibus ſpeculatiuis, & ſecundum q; practica omnibus practicis.

¶ Antequã probetur concluſio, aduerte quare in cõcluſione ponũtur illæ ſpecificationes, ſcilicet ſcdm q; ſpeculatiua, ſcdm q; practica: non. n. fruſtra hoc actum eſt. Sed vt ex pręcedenti articulo patet, iſta doctrina hẽt in ſe duo. Primum eſt, q; eſt ſcientia altioris ordinis, q̃ ſint ſcientiæ phyſicæ. Secundũ eſt, q; continet conditiones ſpeculatiuæ, & practicæ formaliter. Ratione primi nõ eſt dubiũ, quin ſit dignior cæteris, cùm ponatur altioris ordinis. Sed quò ad ſecundũ poterat dubitari: & propterea licèt in titulo fuerit quæſitũ abſolutè, in rñſione diſtinguitur, q; ad id q̃ poterat ſub dubio cadere. Et rñſum eſt, q; ipſa inquantũ ſpeculatiua, eſt dignior ſpeculatiuis: & inquãtũ practica, practicis: omiſſo illo liquido, q; abſolutè eſt oĩum digniſſima, qa altioris ordinis.

¶ Probatur ergò primò quò ad primã partẽ. inter ſpeculatiuas dignior eſt vna altera ꝓp certitudinem, & dignitatem materiæ,

intrinſeco practicarũ ſcientiarũ loquitur: qm̃ littera loquitur de fine proximo, ſiue extra, ſiue intus: nihil.n. refert quo ad dignitatem practicæ, an finis cauſa nobilitans aſſeratur intus, vel extra, dũmodo ſit proximus. ſic aũt eſt in propoſito. qm̃ vt in præcedēti articulo dixit author, de operibus noſtris tractamus, quatenꝰ p ea ordinamur ad Dei cõtemplationē: [illegible] ſciētiæ docēt operari pp hũc finē remotũ. Hoc aũt, ſ. ꝙ hęc ſciētia inquãtũ practica hēt eundē finē proximũ, quem hēt inquantum ſpeculatiua, licèt alio modo, quia extrinſecè cõuenit huic ſciæ, quia eſt ſecũdũ quid practica: ſi enim eſſet purè practica, ſpeculari remotus eius finis eſſet.

¶Reſponſio ad ſecundũ, duabus diſtinctionibus vtitur: accipere dupliciter, à ſuperiori, vel ab inferiori: & hoc dupliciter, vel pp defectũ, ſeu inſufficiētiã accipiētis, vel ſubuentionē defectꝰ alieni. Puta intellectꝰ noſtri in propoſito.

D. 603.

D. 113.

aliquid à philoſophicis diſciplinis, nō ꝙ ex neceſſitate eis indigeat, ſed ad maiorē manifeſtationē eorũ, q̃ in hac ſcia traduntur. Non.n. accipit ſua principia ab alijs ſciētijs, ſed immediatè a Deo p reuelationē. Et ideò nō accipit ab alijs ſciētiis tanq̃ à ſuperioribus, ſed utiť eis tanq̃ inferioribꝰ, & ancillis: ſicut architectonicæ utunť ſubminiſtrātibꝰ, ut ciuilis militari. Et hoc ipſum, qđ ſic utitur eis, nō eſt pp defectũ, uel inſufficiētiã eius, ſed pp defectũ intellectus noſtri: q ex his, q̃ per naturalem rõnem (ex qua procedunt aliæ ſcientiæ) cognoſcunť, facilius manu ducitur in ea, q̃ ſunt ſupra rationē, quæ in hac ſcientia traduntur.

ARTICVLVS VI.

Vtrum hæc doctrina ſit ſapientia.

AD SEXTVM ſic proceditur. Vr̃, ꝙ hæc doctrina non ſit ſapiētia. Nulla.n. doctrina, q̃ ſupponit ſua principia aliundè, digna eſt noīe ſapientiæ: quia ſapientis eſt ordinare, & non ordinari. 1. metaph.* Sed hæc doctrina ſupponit principia ſua aliundè (vt ex dictis patet.*) Ergo hæc doctrina non eſt ſapientia.

¶2 Præterea, Ad ſapiētia pertinet, pbare principia aliarũ ſciētiarũ: Vnde & caput dr̃ ſcientiarũ, vt 6. Ethic. patet.* Sed hæc doctrina nō probat principia aliarũ ſciarũ. Ergo non eſt ſapiētia.

¶3 Præterea, Hæc doctrina p ſtudiũ acquirit, ſapientia aũt p infuſionem habetur: vndè inter ſeptē dona ſpiritus ſancti connumerať, vt patet Iſa. 11. Ergo hæc doctrina non eſt ſapientia.

SED CONTRA eſt, qđ dr̃ Deuter. 4. ī prin. le. Hæc eſt nr̃a ſapiētia, & intellectus corā populis.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ
G
hæc doctrina maximè ſapientia eſt inter oēs ſapiētias humanas, nō qdē in aliquo genere tãtùm, ſed ſimpliciter. Cùm.n. ſapientis ſit ordinare, & iudicare, iudicium aũt p altiorem cām de inferioribus habeatur: ille ſapiēs dr̃ in vnoquoq; genere, q conſiderat cām altiſſimã illius generis: vt in genere ædificij artifex, q diſponit formã domus, dr̃ ſa-
H
piēs, & architector, reſpectu inferiorũ artificũ, q dolant ligna, vel parāt lapides. Vñ dr̃. 1. Cor. 3. Vt ſapiens architector fundamentũ poſui. Et rurſus in genere totius humanę vitæ prudens ſapiēs dr̃, inquãtum ordinat humanos actus ad debitum finē. Vndè dr̃ Prouer. 10. Sapientia eſt viro prudentia. Ille igiť, q conſiderat ſimplr̃ altiſſimã cām totius vniuerſi, q̃ Deus eſt, maximè ſapiēs dr̃. Vñ & ſapiētia dr̃ eſſe diuino-
I
rũ cognitio (vt patet p Aug. 12. de tri.*) Sacra aũt doctrina propriiſſimè determinat de Deo ſm ꝙ eſt altiſſima cauſa: quia nō ſolùm quantum ad illud, qđ eſt p creaturas cognoſcibile (quod philoſophi cognouerunt, vt dicitur Rom. 1. Quod notum eſt Dei, manifeſtum eſt in illis.) ſed

Porrecta p totum.

¶SVPER QVÆST. I. ARTIC. VI.

6

1. p. ar. 5. Et 2. prol. princ. Et 3. cõtra c. 4. fin.

*Lib. 1. c. 2. tom. 3.

*ar. 2. huius qſt.

*6. ethic. c. 7 Paulo ā princip. tom. 5.

Ferr. 2. ꝯtra g. c. 4.
Egi. 1. ſ. q. 1. par. 2. pl.
Henr. Gan. 1. ar. 6. q. 1.
Banens eodem loco.

IN titulo nota ly ſapiētia, i. notitia ordinatiua, & iudicatiua de alijs, vt caput: hoc.n. ſapientiæ nomē importat, vt patet 6. Ethic. in cõmuni loquendo.

¶In corpore vna cõcluſio eſt reſponſiua quæſito affirmatiuè. ſ. ſacra doctrina eſt maximè ſapientia inter oēs ſapientias humanas, nō ſolũ in genere, ſed ſimpliciter.

¶Et aduerte, ꝙ ly ſimpliciter, determinat ſapientiã humanam: ſicut ēt ly in genere: ita ꝙ ſenſus eſt, ꝙ ſacra doctrina, tam relata ad ſapientias in genere, q̃ ad ſapientiam humanã ſimpliciter, eſt maximè ſapiētia.

¶Probatur. Sacra doctrina determinat propriiſſimè de Deo ſecũdum ꝙ eſt altiſſima cauſa: ergo ſacra doctrina eſt maximè ſapiētia, &c. Antecedens probatur. determinat de Deo non ſolùm, vt cognoſcibili per creaturas, ſed ſecundùm quod ſibi ſoli naturaliter eſt notus: ergo propriiſſimè, &c.

¶Circa antecedens, & eius probationē nota, ꝙ ea, q nobis naturaliter occulta ſunt de Deo, quemadmodũ magis propria ſunt de Deo in cognoſcendo, ita & in eſſendo: & propterea ſcientia determinans de Deo ſecundùm illa, q ſoli Deo, ſunt nota, eſt ſcientia de Deo ex proprijs Dei. & ideò merito dr̃ ꝙ propriiſſimè determinat de Deo: & qm̃ ſecundũ huiuſmodi propria hãt prima ſupremaq; fundamenta cauſalitatis diuinæ: idcirco dr̃, ꝙ determinat, propriiſſimè de Deo, ſecundũ ꝙ eſt cauſa altiſſima. Verùmtamen hic cautus eſto, qm̃ ly ſecundum ꝙ eſt altiſſima cauſa, dupliciter põt exponi. Vno modo, vt ly ſecundùm, determinet rationem formalem Dei, vt eſt ſubiectum ſacræ doctrinæ: & ſic falſum eſt aſſumptum: quoniam, vt ſequenti patet articulo, Deus inquantum Deus, eſt ſubiectum eius, & non inquantum cauſa altiſſima: Alio modo, vt ly ſecundùm, determinet quandam ſpecialem rationem Dei, clauſam infra latitudinem conditionum pertinentium ad conſiderationem ſacræ doctrinæ, eo quòd conſequitur deitatem: & ſic eſt verum. Intendit enim litera, ꝙ ſacra doctrina conſiderat de Deo propriiſſimè, & conſequenter ſecundùm quòd eſt cauſa altiſſima: quod ad ſapientiam ſpectat.

¶Conſequentia autem probatur: iudicium de inferioribꝰ habetur per cauſam altiorem: ergo conſiderans cauſam altiſſimam generis alicuius eſt ſapiens in illo genere: ergo conſiderans cauſam ſimpliciter altiſſimã totius vniuerſi, id eſt, Deum, eſt maximè ſapiens: ergo, ſi qua conſiderat Deũ propriiſſimè ſecundùm quòd eſt cauſa altiſſima, illa eſt maximè ſapientia inter omnes. tãm in genere, q̃ ſimpliciter: qđ erat cõſequentia probanda: aſſumptum eſt clarum, & prima cõſequentia probatur quidem: quia ſapiētis eſt iudicare, & ordinare. Manifeſtatur verò in genere totius humanæ vitæ, cum authoritatibus ſcripturæ adiunctis, vt patet in littera. Secunda verò ex eodem probata relinquitur medio, ſubintellecta proportionalitate cauſæ altiſſimæ in genere, ad ſapientiam in genere, & cauſæ altiſſimæ ſimpliciter, ad ſapiētiam ſimpliciter: & ex teſtimonio Auguſtini confirmatur.

Li. 2. c. 14. parum ā prin. c. 3.

Vocatur autem in hac deductione ſapiētia ſimpliciter maximè ſapientia, ad denotandum exceſſum eius ſuper ſapiētias in genere. tertia autem conſequentia per ſe nota relinquitur: quoniam ſi conſiderans ſimpliciter altiſſimam cauſam id eſt Deum, eſt ſimpliciter, & maximè ſapiens: reſpectu ſapientium in genere hoc, aut illo: oportet, quòd conſiderans eandem cauſam altiſſimam ex proprijs, non ſolùm ſit ſimpliciter, ſed & maximè ſapiens: & reſpectu ſapientium in genere, & re-
K
ſpectu ſapientis ſimpliciter: vtpotè tranſcendens ipſum in hoc, quòd propria altiſſimæ cauſæ rimatur: cum ille ſiſtat in communibus, & his, quæ per communia ſciri poſſunt: omnes enim rationes, quas de Deo Metaphyſica habet, aut ſunt communes, ſi ſunt ſimplices, vt ens, verum, bonum: aut ſunt ex communibus compoſitæ, ſi ſunt propriæ Deo, vt actus purus, primum ens, &c.

a 181

¶In reſponſione ad tertium inducitur laus Hierothei magiſtri Dionyſij, quòd erat non ſolùm diſcens ſecundùm intellectum, ſed patiens ſecundùm affectum diuina: quoniam donũ ſapientiæ eſt in intellectu formaliter, in voluntate autem cauſaliter: & dicitur patiens à paſſione, eo modo quo vehementer affecti circa aliquid, paſſionati dicuntur: in quo denotatur eius diuina voluntatis inclinatio, vt iam habituata, & connaturaliter affecta ad diuina, &c.

¶SVPER

ēt quantũ ad id, quod notũ eſt ſibi ſoli de ſeipſo, & alijs p reuelationē cõicatum. Vndè ſacra doctrina maximè dicitur ſapiētia.

AD PRIMVM ergo dicēdũ, ꝙ ſacra doctrina nō ſupponit ſua principia ab aliqua ſcientia humana, ſed à ſciētia diuina, à qua ſicut à ſumma ſapientiæ omnis noſtra cognitio ordinatur.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ aliarũ ſcientiarum principia vel ſunt per ſe nota, & probari non poſſunt: vel per aliquã rõnē naturalem probãtur in aliqua alia ſcientia. Propria autē huius ſciētiæ cognitio eſt, quæ eſt per reuelationem, non autem quæ eſt per naturalem rõnem. Et ideò nō pertinet ad eã probare principia aliarum ſcientiarũ, ſed ſolùm iudicare de eis. Quicquid.n. in alijs ſcientijs inuenitur veritati huius ſcientiæ repugnans, totum condemnatur vt falſum. Vndè dr̃ 2. Cor. 10. Cõſilia deſtruētes & oēm altitudinem extollentem ſe aduerſus ſcientiam Dei.

AD TERTIVM dicēdum, ꝙ cũ iudiciũ ad ſapientē pertineat ſm duplicē modũ iudicandi, dupliciter ſapiētia accipiť. Cõtingit.n. aliquē iudicare vno mõ p modũ inclinationis, ſicut q habet habitũ virtutis, rectè iudicat de his, q̃ ſunt ſm virtutē agenda in quantũ ad illa inclinať. Vndè & in 10. Eth. dr̃, ꝙ virtuoſus eſt menſura & regula actuũ humanorum. Alio mõ p modũ cognitionis, ſicut aliqs inſtructus in ſcīa morali poſſet iudicare de actibus virtutis, ēt ſi virtutē non hr̃et. Pri-
B
mus igiť modus iudicandi de rebus diuinis pertinet ad ſapiētiã, q̃ ponit donũ Spiritus ſancti, ſm illud Cor. 2. Spiritualis homo iudicat oīa, &c. Et Dio.* dicit 2. ca. de di. no. Ierotheus doctꝰ eſt nō ſolùm diſcens, ſed & patiens diuina. Secundus aũt modus iudicãdi ptinet ad hãc doctrinã, ſm ꝙ p ſtudiũ habeť: licèt eius principia ex reuelatione habeantur.

ARTICVLVS VII.

C
Vtrũ Deus ſit ſubiectũ huius ſcientiæ.

AD SEPTIMVM ſic procediť. Vr̃ ꝙ Deus non ſit ſubiectũ huius ſcientię. In qualibet.n. ſciētia oportet ſupponere de ſubiecto qd eſt, ſm Philoſophum in primo poſteriorũ:* ſed hæc ſciētia non ſupponit de Deo qd eſt: dicit.n. Damaſcenus, In Deo qd eſt, dicere impoſſibile eſt. ergo
D
Deus nō eſt ſubiectũ huius ſcię.

¶2 Præterea, Omnia q̃ determinantur in aliqua ſcientia, com-

¶SVPER QVÆST. I. ARTIC. VII.

S. bona. 1. ſ. q. 1. prol. a. 1.
Alens. 1. p. ſu. q. 1. me. 3.
Scot. ſ. 3. q. 3. pol.
Egi. 1. ſ. q. 3. prime princi prolo.
Cap. 1. q. 4. & con. 3. et in prol. ſin. q. 4. & tertiũ. q. 4. con. 2.
Banens eodem loco.
Pet. de Pal. q. 3. prolo.
Riccar. 1. ſ. q. 6. p. ri.
Duran. 1. ſ. q. 5. prol.
Bacco. 1. ſ. q. 3. prol.

IN titulo nota terminũ vtrumq;, ly ſubiectũ ſtat p ſubiecto formali, & ly Deꝰ, tenetur formaliter. i. inquantũ Deus: ita ꝙ ſenſus eſt, an Deus inquantum Deus, ſit ſubiectũ formale huius ſcientiæ. Et ad bonitatē doctrinæ, penetra quid importet inquantum Deus: ex declaratione Scoti in hac qōne, quēadmodũ hō põt quadrupliciter accipi. Primo vt aĩal rōnale: & ſic intelligiť quidditatiuè inquãtũ hō. Scdõ vt ſubſtantia, & ſic cõcipiť in cõi. Tertiò vt naturaliter manſuetũ: & ſic cõcipiť p accidens: quia eſſe manſuetũ eſt accidēs ſeu paſſio hoīs. Quartò vt nobiliſſimũ animaliũ, & ſic concipiť relatiuè ad aliud. Ita in propoſito ordine retrogrado pcedendo, Deus põt conſiderari vt altiſſima cā & vniuerſaliter ſecundũ quodcũq; pdicatũ reſpectiuũ ad extra, & ſic conſiderať relatiuè ad extra. Poteſt ēt conſiderari vt ſapiēs, bonus, iuſtus, & vniuerſaliter ſecundum rationes attributales: & ſic conſideratur quaſi per accidens: poteſt ēt cõſiderari vt ens, vt actus, &c. & ſic conſideratur in cõi: & ad hos tres modos quaſi ſimplices reducuntur conſiderationes compoſitæ, puta vt actus purus, vt ens primum, &c. Conſideratur namque in huiuſmodi Deus vt ſtat ſub cõceptu cõi, & relatiuo aut negatiuo, vt patet. Antē oēs aũt hos modos põt conſiderari Deus ſecundùm ſuam propriã quidditatem: hæc.n. eſt prima ſecundùm naturã cognitio omnium & fundamentum cæterarum: & hanc quidditatem circumloquimur deitatis noīe. Et ſic q̃rendo, an Deus ſub ratione deitatis vt diſtinguitur contra rationem bonitatis, &c. ſit ſubiectum huius ſcientiæ, eſt quærere, vtrum Deus ſub ratione ſuæ propriæ quidditatis, ſit ſubiectum formale huius ſcientiæ: ita ꝙ quidditas Dei ſit ratio formalis huius ſubiecti vt res eſt, &c.

a. reſponſio.

¶In corpore duo ponunť, primò cõcluſio reſponſ quæſito affirmatiuè: ſecũdò reſpōneť ad aliorũ dicta. Quo ad primũ concluſio eſt: Deus eſt ſubiectũ huius ſcientiæ. Probať dupliciter: primò obiectũ alicuius potentiæ vel habitus eſt id, ſub cuius rōne oīa referũtur ad potētiã vel habitũ: ergo ſubiectũ ſciæ eſt, ſub cuius rōne, oīa cõſideranť in ſciētia: ergo ſubiectũ huius ſciētiæ eſt Deus, antecedēs manifeſtať in obiecto viſus. Prima vero cõſequētia pbatur: ſubiectũ ad ſciam ſe hēt ſicut obiectum ad potētiam vel habitum: ergo ſi obiectũ, &c. Secunda autem conſequentia probatur: omnia conſiderantur in ſacra doctrina ſub rõne Dei: ergo ſi ſubiectum, &c. Aſſumptũ probať, quia omnia vel ſunt Deus, vel ad Deum ordinantur, vt principium, aut finem, &c.

¶Circa probationem primæ conſequentiæ, aduerte quòd illa propoſitio aſſumpta: ſicut obiectum ad potentiam, ita ſubiectũ
A
ad ſcientiam, nō eſt opus ꝙ currat quo ad omnia, ſed ſat eſt pro propoſito, ꝙ teneat quo ad proportionē rationis formalis: ita ꝙ ſicut rõ formalis obiecti potentiæ eſt ea, qua omnia referũtur ad illam potentiam, ita rõ formalis ſubiecti ſcientiæ eſt illa ratione cuius omnia conſiderantur in ſcientia. Verum autē teneat ſimilitudo quò ad alia, puta quò ad cõitatē, vt ſicut obiectũ formale potētiæ eſt aliquid cõe oībus p ſe obiectis illius potētię, ita ſubiectũ ſcię dēat eſſe aliquid cõe omnibus p ſe ſubiectis illius, nō eſt pſentis propoſiti, quamuis manifeſtè pateat hinc ꝙ oportet hanc ſimilitudinē ſaluare, quia ponitur ſubiectũ huius ſciētiæ nō aliquod cõe, ſed Deꝰ vt Deus, quē vt ſic, cõſtat eſſe ſingulare quoddã. Nec obſtat quod in primo ſententiarũ, art. 4. prologi dixerit S. Thom. ꝙ ſubiectũ, ſcientiæ habet hanc cõditionē, ſcilicet quod eſt cõe per pdicationē: qm̃ illud eſt verum ſecundum cõiter accidentia, & non neceſſariò: videmus.n. cõiter in ſubiectis cõiter aſſignatis ſciētijs à doctoribus, illã conditionē inueniri, nõ tñ oportet, vt patet quarto Metaphyſicæ, in ſcientia de ſano. Poſſet quoq; ſaluari cõitas per pdicationē in omni ſubiecto, non in recto, ſed in recto vel obliquo: ſic.n. etiam Deus de omnibus theologalibus prædicatur, quia ſunt, aut Deus, aut Dei, aut ad Deum, aut a Deo, &c. Prima tamen reſponſio ad literam.

Libr. 10 Eth. ca. 5 parũ ante finē & lib. 3. c. 4. 10. 9

Ca. 2. parte 1. in fi.

7

1. Prol. artic. 4. Et 5. Metap. lc. 6.

*Nō procul a prin. li. 10. 1.

Lib. 5. de orthod. fi. de ca. 24.

Circa propoſitionem aſſumptam in probatione ſecundæ conſequentiæ, ſcilicet omnia conſiderantur in hac ſcientia ſub ratione Dei, dubitatur ſimpliciter, & ad hominem. Simpliciter quidem arguit Gregorius de Arimino, ſi Deus ſub ratione deitatis eſſet ſubiectum theologiæ, tam beatorum quàm noſtræ, oporteret quòd omnia cognoſcibilia de Deo ratione deitatis caderent ſub theologia: ſed hoc eſt impoſſibile. Tùm quia omnia ſimpliciter caderent ſub theologia. Tùm quia infinitæ veritates caderent ſub eadem per deitatem enim omnia cognoſcibilia ſunt, & infinita, &c. vt patet in ſcientia, quam Deus habet de ſeipſo per eſſentiam ſuam. Ad hominem verò, quia ipſemet
E
S. Thomas in Prologo primi Sententiarum, articulo quarto, expreſſè dicit, ſubiectum huius ſcientiæ eſſe ens diuinum per inſpirationem cognoſcibile, & non Deum, niſi ſicut ſubiectum principale: ergo &c.

¶Ad primum horum neganda eſt conſequentia propter duplicem rationem. Prima eſt, quia theologia ſiuè noſtra ſiuè beatorum, eſt ſcientia inadæquata ſubiecto: conditionalis autem illa eſt vera de ſcientia adæquata ſubiecto: ſolus enim Deus habet theologiam adæquatam eius ſubiecto formali. Sed hæc ratio nihil videtur valere. Quoniã ratio formalis ſubiecti & ſcientia, oportet quòd adæquatè ſibi reſpondeant, alioquin ſcientiæ non diſtinguerentur per ſubiecta formalia, nec poſſet aſſignari ratio quare magis iſta quàm illa de tali ſubiecto conſiderat. Vndè aſſignatur alia ratio negationis, & eſt, quia in antecedente illius cõditionalis nõ fit mentio de ratione formali ſub qua. Cum tamē ex illa pendeat adæquatio vel limitatio cognoſcibilium de ſu-

biecto

Universidad de Deusto Biblioteca

biecto formali per rationem formalem illius ut res eſt: Deus.n. etſi ex ratione deitatis ſit infinitè cognoſcibilis: tamen Deus vt Deus ſub participato lumine gloriæ, eſt cognoſcibilis iuxta certum limitem, reſpectu ſingulorum, & ſimiliter ſub participatione luminis gratiæ eſt cognoſcibilis ſecundum certos fines, &c. & ideo ad uerificandum illam conditionalẽ oportet addere ſi Deus inquantum Deus, ſub lumine ſibi adæquato eẽt ſubiectũ ſcientiæ alicuius, ita noſſet omnia, &c. ſed tunc patet falſitas ſub lumine ppoſitionis: quia ſola lux diuina in ſe ipſa eſt tale lumen: noſtræ autẽ & beatæ Theologiæ Deus inquantum Deus quidem, ſed ſub lumine diminuto, ſubiectũ eſt: & ideo iuxta facultatem luminis eſt extenſio ſcientiæ: nõ eſt ergo ſecundũ extenſionẽ rationis formalis, ut res eſt abſolutè, ſed vt ſtãtis ſub ratione formali obiecti, ut obiectũ eſt menſuranda ſcientia.

θεολογία λόγος περὶ θεοῦ. 179. F. 154.

¶ Ad ſecundum dicitur, quòd S. Thomas non aſſerendo, ſed opinando ſequentem cõter dictas conditiones ſubiecti ab alijs, illud dixit, vt patet ex modo loquendi: cum inchoando illã poſitionẽ dicit, ſi volumus ponere aliq̃d ſubiectũ, in quo ſaluentur oẽs hæ cõditiones, hic autem aſſertiuè determinauit: quod etiam ex tunc inchoauerat: quoniam & ibi dicit, quòd omnia conſiderantur in hac ſcientia ſub ratione Dei: Quare hoc eſt ſimpliciter tenendum: illud uero tanquam opinabile audiendum.

prehenditur ſub ſubiecto illius ſciẽtiæ: ſed in ſacra ſcriptura determinatur de multis alijs quàm de Deo, puta de creaturis & de moribus hoĩum: ergo Deus non eſt ſubiectum huius ſcientiæ.

SED CONTRA, illud eſt ſubiectũ ſciẽtiæ, de quo eſt ſermo in ſciẽtia: ſed in hac ſciẽtia fit ſermo de Deo (dr̃ enim Theologia quaſi ſermo de Deo) ergo Deus eſt ſubiectum huius ſcientiæ. G

RESPONDEO. dicẽdum, q᷑ m Deus eſt ſubiectũ huius ſcientiæ.n Sic .n. ſe habet ſubiectũ ad ſcientiam, ſicut obiectum ad potentiam uel habitum: propriè autem illud aſſignatur obiectũ alicuius potẽtię vel habit9, ſub cuius ratione oĩa referuntur ad potentiam uel habitũ. ſicut homo & lapis referunĩ ad viſum inquãtũ ſunt colorata: vndè coloratũ eſt propriũ obiectum viſus. Oĩa autem pertractantur in ſacra doctrina ſub rõne Dei, vel q̃a ſunt ipſe Deus: vel q̃a habent ordinẽ ad Deum, vt ad principium & finem: vndè ſeq̃tur quod Deus verè ſit ſubiectum huius ſcientiæ. Quod ẽt manifeſtum fit ex principijs huius ſcientiæ, q̃ ſunt articuli fidei, q̃ eſt de Deo. Idẽ autẽ eſt ſubiectum principiorum, & totius ſcientiæ, cum tota ſcientia virtute cõtineaĩ ĩ principijs. Quidam vero attẽdentes ad ea, quæ in iſta ſcientia tractãtur, & non ad rationem, ſecũdum quã conſiderantur, aſſignauerũt aliter ſubiectũ huius ſcientiæ, uel res & ſigna: vel opa reparationis: vel totum Chriſtum.i. caput & membra. de omnibus .n. iſtis tractatur in iſta ſcientia, ſed ſecundũm ordinem ad Deum.

H AD PRIMVM ergo dicẽdũ, q᷑ licẽt de Deo nõ poſſimus ſcire quid eſt, vtimur tñ eius effectũ in hac doctrina vel naturæ, uel grãæ, loco diffinitionis ad ea, q̃ de Deo in hac doctrina cõſiderant: e ſicut & in aliq̃bus ſciẽtijs philoſophicis demonſtraĩ aliq̃d de cã per effectum, accipiendo d effectũ loco diffinitionis cãæ.

AD SECVNDVM dicendum, q᷑ omnia alia quæ determinanĩ in ſacra doctrina, comprehenduntur ſub Deo: non ut partes, vel ſpecies, vel accidentia, ſed vt ordinata aliqualiter ad ipſum.

F Eſt igitur, quod duplex eſt de huiuſ continentia opinio. Scotus namq; putat ſubiectum ſcientiæ oportere continere primò virtualiter vt cauſam ſufficientem omnes veritates pertinentes ad talem ſcientiam: & probat hoc dupliciter. Primò, quia continet propoſitiones immediatas, quæ ſunt principia virtualiter continentia totam ſcientiam. Patet hoc, quia propoſitionis immediatæ prædicatum continetur in ſubiecto: ſubiectũ autem eſt ſubiectũ ſcientiæ: erg. Secundò, quia ſubiectũ eſt adæquata cauſa habitus: ergo cõtinet primò virtualiter totũ ipſum: ergo omnes illius veritates. Et ſecundũm hanc opinionem tot ſunt ſcientiæ ſecundum ſpeciem, quot ſunt non ſolùm ſpecies rerũ omnino diſparatæ quod duo pp ſpecies ſubordinatas, puta ſubiectũ & paſſionẽ: ſed etiam q̃ ſunt rõnes formæ et rerum inquantum una non continetur virtualiter in alia: & ſic alia eſt ſcientia de animali ut ſic, ad quam ſpectat conſiderare proprias alas paſſiones [illegible] ipſæ virtualiter in animali clauduntur: & alia de boue inq̃ntũ bos, & alia de leone inquantũ leo, &c. S. Thom. verò tenens ſcientias ſecari non ſecundũm q᷑ ſecanĩ res abſolutè, ſed put ſunt ſcibiles: tenet, q᷑ ſubiectũ formale ſcientiæ exigit duas

I conditiones, ut ex littera habeĩ. Prima eſt, q᷑ ratione ipſius, oĩa attingantur ab illa ſcientia. Secunda, q᷑ virtualiter contineat totã ſcientiam: non vt cauſa in ſeipſo ſufficiens, vt Scotus voluit, ſed in ſeipſo quidem ſemper [illegible] ſufficiens, vt cauſa prima, id eſt, in ſuo ordine, & non ſimpliciter. Sumptum autem, & in ſe, & participantibus ipſum, aut quomodolibet attributis ad ipſum ſit ſufficiens ſimpliciter. vocatur autem cauſa ſimpliciter ſufficiens illa, quę primò, id eſt, adęquatè eſt cauſa alicuius, vt ſubiectum propriç paſſionis, ſiue immediatè, ſiue med. ante aliqua priore paſſione. Cauſa autem ſufficiens in ſuo ordine, quę [illegible] ſola nõ ſufficiat ad effectũ, in ſuo tamen ordine completa, & totalis cã eſt: vt ſol eſt cauſa ſortis. Et hoc modo, principia prima alicuius ſcientię continent virtualiter omnes veritates illius .ſ. vt primę propoſitiones: non enim ex primis propoſitionibus ſolis in [illegible] diatè, vt patet, neq; mediantibus tantùm his, quę totaliter ex illis pendent, omnes veritates ſciuntur, ſed ex illis ut primis, &

K alijs vt ſecundis, ac proximis cauſis concluſiones multę ſciuntur. Et hoc clarius patet in ipſis paſſionibus, quę demonſtrantur: in ſcientia enim de numero, non oportet omnes paſſiones ſcibiles eadẽ ſcientia contineri virtualiter in numero primo .ſ. adęquatè & ſufficienter, loquendo de numero in ſeipſo: qm ſic nec paſſiones binarij, nec trinarij ſciruntur ibidem, vt patet: ſed benè oportet numerum in ſe continere virtualiter omnes paſſiones huiuſmodi, vt primam radicem earum: vt diſtinctum autem, & participatum in binario, & trinario, &c. oportet omnium paſſionũ ſubiectũ eſſe primum .ſ. adęquatum. Ac per hoc principia talis ſcientię, quę habent numerum pro ſubiecto, continent virtualiter omnes veritates, ut primę cauſę. Nec oportet, q᷑ ſufficiant ad inferendas omnes concluſiones, niſi adiunctis propoſitionibus, quarum ſubiectum ſit binarius, aut trinarius, &c. vt cauſis proximis: quemadmodum nec numerus in ſe cauſa eſt ſufficiens ad paſſiones binarij, ſed ut prima radix earum: & hoc in eo quod ſcibiles, id eſt, inquantũ ſunt in tali ſpecie ſcibiles: quicquid

¶ Secunda ratio ad concluſionem eſt hæc, idem eſt ſubiectum principiorum, & totius ſcientiæ: Deus eſt ſubiectum principiorum huius ſcientiæ: ergo Deus eſt ſubiectum totius ſcientiæ. Maior probatur, quia tota ſcientia virtualiter continetur in principijs. Minor verò, quia Deus eſt ſubiectum articulorum fidei. Circa propoſitionem aſſumptam ad probandum maiorem .ſ. tota ſcientia virtute continetur in principijs, dubium occurrit: quia aduerſari vr doctrinæ S. Thomæ. Nã ſequitur, tota ſcientia virtualiter continetur in principijs: ergo in ſubiecto principiorũ: ergo in ſubiecto ſcientiæ: ergo duarum ſpecierum diſparatarũ, imò generis & ſpeciei ſecundum propria ſingulis non poteſt eſſe ſcientia vna ſecundum ſpeciem ſpecialiſſimam: hoc eſt falſum apud Sanctum Thomam: quoniam ſcientia de triangulo, & quadrato, & figura, &c. non ſolum ſecũdum communia, ſed ſecundũm propria ſingulis vnius eſt ſpeciei: vt patet in prima ſecundę & in primo Poſteriorũ: ergo. Prima conſequentia patet, quia principia conficiuntur ex ſubiecti ratione. Secunda & patet: quia idem eſt ſubiectum principiorum, & ſcientię. Tertia autem, quia ſcientia vnius ſpeciei omnino diſparatę, quo ad propria, non continetur virtualiter in alia ſpecie, nec in generis ratione, ut ſic: ſicut nec paſſiones vnius ſpeciei continentur virtualiter in alia, nec in ratione generis, ut patet.

¶ Ad hanc obiectionem oportet reſpondere, non ſolùm ad hominem, ſed ſimpliciter: quoniam iſta virtualis continentia ingerit dubium, non ſolùm quia poſita eſt hic in littera, ſed ſimpliciter. Vndè Scotus in Prologo queſtio. 3. tenens, quod virtualis continentia omnium veritatum pertinentium ad aliquam ſcientiam, eſt conditio conſtituens rationem ſubiecti formalis in ſcientia, obiectiones præfatę conſentit, concedens verum eſſe id, ad quod ratio deducit, quod q; reputamus falſum. Secundũ

quicquid ſit in eſſe naturæ. Et ſecundũ hãc viã manifeſtũ eſt, q᷑ A eandẽ ſcientiã ſcdm ſpeciẽ, contingit eſſe de genere, & multis ſpeciebus ſcdm ſingulorum ppria. Et ſi q̃ratur, quis ergo erit limes ſcibilis in vna ſciatiam patet reſponſio ex dictis: limitatur nanq; ſcię ſcdm ſpecies ſcibiliũ, vt ſic, & non ſcdm ſpecies rerũ. Et ideo tot ſpecies, & genera rerũ ſub vna poſſunt comprehendi ſciã, quot comprehẽdi contingit ſub vna ſpecie ſcibili. Et ideò illa rõ formalis rerũ, q̃ primò fundat illã ſpeciem ſcibilẽ, eam primò cõuenit in alio modo abſtractionis, vel diffinitionis, vel cognitionis, qui conſtituit illã ſpẽm ſcibilẽ, eſt ratio formalis ſubiecti in illa ſciã: & eſt prima radix omnium pertinentiũ ad illã ſcientiam, vt ſic. Quod aũt continentia virtualis talis, vt declaratum eſt, ſufficiat ad ſubiectũ, & principia ſcię, patet ex proceſſibus ſciarum, tã in Mathematicis, q̃ in naturalib. Vtrobiq; nãq; mediante ſpecie rũ paſſiones propriè tradunĩ, puta triãguli, & quadranguli: quas impoſſibile eſt adæquatè contineri in ſubiecto geometriæ, vt patet.

¶ Ad primã ergo ſcdam rationẽ iã dictum eſt. Ad ſcdam verò ex eodẽ fundamento dr̃, q᷑ ſubiectum habitus continere virtualiter totũ habitũ, pt dupliciter intelligi: vno modo, accipiẽdo ſubiectũ in ſeipſo, alio modo, vt [illegible] in alijs participantibus quolibet ipſũ. Et ſimiliter cõtinere virtualiter dupliciter .ſ. adęquatè, & vt primã cãm. Subiectũ in ſeipſo cõtinet virtualiter, vt prima cauſa totũ habitũ, & non partẽ. ſicut ſol continet virtualiter totũ hoĩem, & non partẽ: vt prima tamen ſui ſuperior cauſa. Subiectũ autẽ in ſe, & in participantibus, continet virtualiter, & adæquatè, vt tota cã totũ habitum. Et ſic patet ad dubium, & ſimpliciter, & ad hominem.

¶ Quò ad ſcdm. referunĩ tres aliorũ aſſignationes. Prima eſt Magiſtri Senten. Scda Hug. de S. Vict. Tertia eſt Lincolnienſis.

¶ Sed aduerte modeſtiã authoris, qui primò excuſando illos dicit, q᷑ atten.derunt ad materiã, quaſi diceret, q᷑ non intendebãt aſſignare ſubiectũ formale. Scdo oĩa ſupradicta reducit ad ſubiectũ formale à ſe aſſignatũ, dicẽs oĩa hæc tractari ſcdm ordinẽ ad Deũ.

a 1. prolog. q. 1. & Boet. trin. q. 5. art. 7. Et 1. cõtra c. 3. & 8.

* Lib. 1. de fide ca. 13. non longè à fine tom. 2.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum hæc doctrina ſit argumẽtatiua:

AD OCTAVVM ſic proceditur. Vr̃, q᷑ hæc doctrina nõ ſit argumẽtatiua. dicit enim Ambr. in lib. 1. de fide cat. * Tolle argumenta, vbi fides q̃rit. Sed B in hac doctrina pcipuè fides q̃rit: vnde dr̃ Ioã. 20. Hęc ſcripta ſunt vt credatis. Ergo ſacra doctrina non eſt argumentatiua.

* Colligitur ex illo ſuper topica Cic. li. 1. non procul à principio.

¶ 2 Præterea, Si ſit argumẽtatiua, aut argumẽtaĩ ex auctoritate, aut ex rõne. Si ex authoritate, nõ vr̃ hoc cõgruere eius dignitati (nã locus ab authoritate eſt infirmiſſimus ſm Boet.) * Si ẽt ex ratione, hoc non cõgruit eius fini: q̃a ſecundũ * Gregoriũ C in homilia, fides nõ habet meritum, vbi humana ratio præbet experimentum. Ergo ſacra doctrina non eſt argumentatiua.

* Homil. 26. in euã ge. 1 piu. ultimã.

SED CONTRA eſt, quod dr̃ ad Tit. 1. de epo amplectẽte eũ, qui ſecundum doctrinam eſt fidelem ſermonem, vt potens ſit exortari in doctrina ſana, & eos qui contradicunt arguere.

RESPONDEO, dicẽdum, q᷑ ſicut aliæ ſciẽtiæ nõ argumentatur ad ſua principia pbãda, ſed D ex principijs argumẽtanĩ ad oſtẽdendũ alia in ipſis ſciẽtijs: ita m hæc doctrina nõ argumẽtaĩ ad ſua principia pbanda, q̃ ſunt articuli fidei: ſed ex d eis pcedit ad aliquid oſtẽdendũ, n ſicut Apoſtolus primę ad Cor. 15. ex reſurrectione Chriſti argumentaĩ ad reſurrectionẽ cõem probandã. Sed tñ cõſiderandum eſt in ſciẽtijs philoſophicis, q᷑ inferiores ſciæ, nec pbant ſua principia, E nec cõtra negantẽ principia diſputãt, ſed hoc relinquunt ſuperiori ſciẽtię, ſuprema verò inter eas .ſ. Metaphyſica, diſputat contra negantẽ ſua principia, ſi aduerſarius aliq̃d cõcedit: ſi aũt nihil cõcedit, nõ põt cũ eo diſputare; põt tñ ſoluere rõnes ipſi9. Vndè ꝑ ſacra ſcriptura, cùm nõ habeat ſuperiorem, diſputat cũ negãte ſua principia, argumẽtando qdẽ, ſi aduerſarius aliq̃d cõcedat eorũ, q̃ p diuinam reuelationem hñr: ſicut p authoritates ſacræ doctrinæ diſputamus cõtra Hæreticos: & p vnũ articulũ cõtra negãtes aliũ. Si verò aduerſarius nihil credat eorũ, q̃ diuinitus reuelanĩ: nõ remanet amplius via ad pbandũ articulos fidei p rationes, ſed ad ſoluẽdũ rõnes, ſi quas inducit contra fidẽ. Cùm .n. fides infallibili veritati innitaĩ, impoſſibile autẽ ſit de vero demõſtrari cõtrariũ, manifeſtũ eſt pbationes, q̃ cõtra fidẽ inducunĩ, nõ eſſe demõſtrationes, ſed ſolubilia argumẽta.

AD PRIMVM ergo dicendũ, q᷑ licẽt argumenta rationis humanæ non habeãt locum ad pbandum, q̃ fidei ſunt, tamen ex articulis fidei hæc doctrina ad alia argumẽtaĩ, vt dictum eſt e.

AD SECVNDVM dicendum, q᷑ argumẽtari ex authoritate ẽ maximè ppriũ huius doctrinæ, eo q᷑ principia huius doctrinæ, ꝑ reuelationẽ hñr. Et ſic oportet, q᷑ credatur authoritati eorum, quibus reuelatio facta eſt. Nec hoc derogat dignitati hui9 doctrinæ: nã licẽt locus ab authoritate, q̃ fundatur ſup rõne humana, ſit infirmiſſimus, locus tñ ad authoritate, quæ fundaĩ F ſuper reuelatione diuina, eſt efficaciſſimus. Vtitur tñ ſacra do-

D. 603.

IN titulo argumentatiua, id eſt, probatiua eorum, quæ docet in non, ſed fortè ſimpliciter proponit, vt Scotus dicit contrà articulum ſecundum.

¶ In corpore tres concluſiones. Prima eſt, Sacra doctrina non arguit ad principia, ſed ad concluſiones ex principijs. Secunda eſt, Sacra doctrina diſputat arguẽdo contra negantes principia e., ſi aliquid eis concedunt. Tertia, Sacra doctrina diſputat ſoluendo tãtùm contra negãtes principia, & nihil eius oĩno concedentes.

¶ Et eſt ſemper ſermo de principijs cõplexis cognitionis in hac ſcientia, id eſt articulis fidei: quicquid ſit de principijs incõplexis, aut ipſius eſſe tantum.

p capit concl. 1.

¶ Prima concluſio pbatur, Nulla ſcientia probat ſua principia, ſed ex eis concluſionem: ergo. Et confirmaĩ ſecunda pars concluſionis authoritate Apoſtoli primæ ad Corin. 15. Secunda verò, & tertia concluſio ſimiliter probantur: Scientia ſuperna inter phyſicas diſputat contra negantes principia, & defendit, ſoluendo falſe, ſi nihil concedunt: ergo & hæc doctrina habet verũ que. Antecedens declaratur ex dicta inter ſcientias inferiores & ſupremã. Conſequentia verò pbatur, quia iſta eſt ſciẽtia ſuprema. Deinde manifeſtant ſigillatim ſecunda quidẽ, cum contra hæreticos ex vno articulo pbamus aliũ, &c. tertia verò, quia contra veritatẽ infallibilem nulla poteſt demonſtratiua ratio eſſe: ergo omnes rationes cõtra ea, q̃ ſunt iſtius ſcientiæ, ſunt rationes ſolubiles. Tenet ſequela quia hæc doctrina innititur infallibili veritati. 181

* In corp. art.

¶ Circa tertiã concluſionem aduerte, q᷑ theologum poſſe ſoluere rationes Philoſophorũ contra ea, q̃ ſunt fidei, contingit dupliciter. Vno modo ex creditis. vt puta, ſi diceret, q᷑ eſt vna res numero eſt vna hypoſtaſis: reſpondes, Nego, quia Deus eſt trinus. Et ſic theologalis ſolutio non ſoluit, niſi credendo. Alio modo ex propoſitionibus ſcitis ſimpliciter, vel quoad hoc. vt puta ſi reſponderet, Nego iſtã enunciationem quia ſcitur eius contradictoria, res infinita eſt plures hypoſtaſes, ſed quia ſcit negatiuè nullum his efficax medium ad illã probandũ. Et dr̃ ſcire negatiuè, quãdo nullo medio cogitur intellectus. Et ſic theologus ſoluit ex ſcitis quo ad hoc. Q[illegible]

Ferr. 1. contra g. 3. 8. Cap in prol. q. 1. art. 6. Bannes eodem loco.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cidentis eſſe non eſt ineſſe actualiter, ſed aptitudinaliter. In propoſito literam hãc intelligo de ſolutione theologali ſecundo modo. Et ſi inſtetur, quia huiuſmodi ſolutio non eſt theologi, vt theologus, ſed quia non ex principijs theologiæ: negetur aſſumptum: quoniam theologia, non ſolùm gaudet proprijs, ſed et facit de extraneis propria, dum ad defenſionem ſuam aliarũ ſcientiarum propoſitionibus vtitur ppnos, ut in articul. 5. ad ſecundum tactũ eſt. Et quamuis pura theologalia oporteat ex principijs manare theologalib*: theologalia tamen miniſterialiter non oportet, ſed ſat eſt eis ſeruire. Sic autem theologales ſunt huiuſmodi ſolutiones. Vndè minus benè vidẽtur ſentire, qui ſoluere theologicè tribuũt, nõ niſi ex aliqua ppoſitione credita. Et deceptiſunt quia nõ diſcreuerũt inter ſolutionis, & pbationis naturas.

Probare & ſoluere non idẽ.

Probatio nanque eſt ex euidentibus, ſolutio aũt eſt et ex his, quę non apparẽt eſſe falſa, dato q̃ nõ ſciãtur eſſe vera. Et propterea theologus pt ſemp ſoluere, nunq̃ coacto intellectu ab aliqua propoſitione contraria his, q̃ ſunt fidei quantum cord falſitatẽ non uideat. ¶ Circa probationẽ tertiæ concluſionis, ſcito, quòd aliud eſt ſcire oẽs rõnes cõtra fidem eſſe ſolubiles: & aliud eſt ſcire ſoluere eas. Primum probatur in litera, & probatio aſſumit unã propoſitionem creditam. ſ. hæc doctrina innititur veritati infallibili: & propterea concluſio hæc non nobis hic euidens eſt. Secundum uerò in actu exercito conſiſtit, & liber contra gentil. his plenus eſt. Et q̃m ſolutio (vt dictum eſt & experimur) non requirit euidentiam, ſed non coactionem intellectus: & hoc in ipſo exercitio ſolutionis conuincitur, dũ ratio cogens non adeſt: ideò ſcire ſoluere, ſeu ſoluere contraria huius doctrinæ non eſt credere, aut ex credere, niſi occaſionaliter: quoniam ex hoc quòd credimus applicamus intellectum ad inueniendum defectus rationum, & propoſitionum contrariarum. Et hanc diſtinctionem benè nota: quia inaduertentia eius fortè quoſdam in hac litera errare permiſit.

¶ In reſponſione ad ſecundum nota. 4. enumerata. ſ. authoritates ſacræ ſcripturæ, authoritates ſanctorum doctorũ, rationes humanas, & authoritates Philoſophorũ. Et ex primis quidẽ doctrina hæc procedere dr̃, ut ex proprijs, & neceſſarijs: ex ſecundis aũt ut ex proprijs, ſed probabilibus: ex quartis verò vt probabilibus, ſed extraneis. Et ſic tertijs nullus aſſignat locus. Et ppterea ſciendũ eſt, q̃ ratio humana, de qua hic eſt ſermo, nihil aliud eſt q̃ argumentatio aliqua ex ſolo naturali lumine robur habens. Et eſt duplex. Quædam neceſſariò concludens, q̃ vocat demonſtratio. Et quædam probabiliter, q̃ magnam hẽt latitudinẽ. Vtraq; aũt in aliqua certa ſcientia phyſica clauditur, & conſequenter extranea eſt à pñe ſoluli theologico: ac per hoc theologia procedit ex ratione humana ut ſic, ut ex extraneis. Et q̃n ſola demonſtratio phyſica poteſt afferri ad theologalia vt ſic (q̃ñ theologalia, ut ſic ſunt, oportet reſolui in principia euidentia non lumine naturali, ſed diuinò) ideò abſolutè loquendo, ex ratione naturali procedit theologia, vt ex extraneis & probabilibus: quemadmodum ex authoritatibus philoſophorum. Et propterea ſedes aſſignata authoritatibus philoſophorum, intelligenda eſt aſſignata etiam rõni naturali quã cognouerunt. In cuius ſignum ſimul tractabat vtrunque: & ſic oĩa enumerata ſunt locata. Sed dubium hic occurrit non diſſimulandũ. Si ex rationibus naturalibus theologia procedit, ut ex extraneis, & probabilibus, cur tantus labor à doctoribus ſpeculatiuis aſſumpt* eſt? quorſum libri cõtra Gentiles rationibus naturalib* pleni? &c. Aut enim hi nõ tradunt theologiã, aut in extraneis nimis morati ſunt.

¶ Ad hoc breuiter dicitur, q̃ demonſtrationes Metaphyſicæ, & naturales, q̃ aſſerũtur ĩ ſacra doctrina, ſimpliciter quidem ſunt extraneę, ſed ut miniſtræ theologiæ ad deſtruendas poſitiones oppoſitas concluſionibus, aut principijs theologalibus, aut ad ſoluendas rõnes cõtra theologalia factas aut ad ſtabilienda ea de quibus theologia ſecundariò eſt, vt Deũ eſſe, & vnũ eſſe, & immortalẽ, &c. nõ ſunt extraneæ. Sed ex eis pcedit theologia, vt ex proprijs, & quandoque neceſſarijs, & miniſterialiter tñ, & nõ rõne ſui, ſed pp nĩ intellectus infirmitatẽ, ut in arti. 5. ad ſecundũ dictũ eſt. Et propterea ſancti Doctores, qui ſpeculatiuo ingenio prædicti fuerũt, intellect* humani defectui ſubuenire cupiẽtes, rõnes philoſophicas plurimas conati ſunt afferre ad aliquod horum triũ, ut ſic vtiliter dicti ea, quæ fidei ſunt, rationi non contraria compertientes facilius his, q̃ fidei ſunt, adhærere poſſint, aut ſaltẽ ea non ſpernere, aut deridere. Suadetur autẽ huiuſmodi rationes, ut miniſtras proprias effici huius ſcientiæ propter nos, ex littera in tertia cõcluſione, & eius manifeſtatione non. n. aliter poſſunt ſolui obiectiones oppoſitæ ſufficienti ſolutione, niſi ex rationibus philoſophicis. Si nanq; ex creditis ſoluenda eſſent obiecta philoſophorũ, ridiculo philoſophis theologi eſſent, &c.

¶ Circa hæc diligenter aduerte, q̃ aliud eſt loqui de ratione humana, & aliud loqui de ppoſitionibus notis ratione humana. In littera, ut declarauimus, inſinuatur, q̃ ex ratione humana abſolutè loquendo hæc doctrina procedit, ut ex extraneis, quoniã propoſitiones notæ naturali, non diuino lumine ut ſic, ſunt extraneæ, ſed tamen multæ propoſitiones notæ naturali lumine & demonſtratione ſecundum ſeipſas ſumptæ, ſunt uerę & propriæ theologales, ſub alio tamen lumine, ut in primo articulo in reſponſione ad ſecundum patet, ut patet de iſtis, Deus eſt; Deus eſt unus; Deus eſt bonus, &c. Vndè, cũ theologus arguit ex iſtis, arguit ex proprijs, quamuis non proprio tantummodo notis, pro quanto ſunt non ſolùm reuelata, ſed etiam ſcita.

*Epiſt. 19. paulò poſt principium.

ARTICVLVS IX.

Vtrum ſacra ſcriptura debeat uti metaphoris.

AD NONVM ſic proceditur. Vr̃ q̃ ſacra ſcriptura non debeat vti methaphoris. Illud. n. quod eſt proprium infimæ doctrinæ, nõ uidetur competere huic ſcientiæ, quæ inter alias tenet locum ſupremum, ut iã dictũ eſt. Procedere autem per ſimilitudines varias & repſentationes, eſt pprĩu poeticæ, quæ eſt infima inter oẽs doctrinas: ergo huiuſmodi ſimilitudinibus vti nõ eſt cõueniẽs huic ſciẽtię.

1. Prolo. 5. Et ſin. 3. 4. & Et 3. cont. c. 15 Et tũ. ar 8. Et quol. 4. q. 1. Et opuſ. 60. c. 1 & ſin.

*arti. præcedenti.

¶ 2 Pręterea, Hęc doctrina vr̃ eſſe ordinata ad veritatis manifeſtationẽ: vñ & manifeſtatori-

¶ SVPER QVÆST. I. ARTIC. NONVM.

Ferr. 3. cont. c. 150 — *Banens eodem loco.*

IN titulo vti metaphoris, eſt, uti locutionibus, quæ non uerificantur de his, de quibus dicuntur ſecundum propriã ſignificationem, ſed ſecundùm aliquam ſimilitudinem ad propriè ſignificata, ut cum dicitur, q̃ Deus noſter ignis cõſumens eſt, vtimur metaphora: quia Deus non eſt uerè ignis, ſed ſe habet ad modum ignis conſumentis. & ſic de alijs. Et occaſionem ſumit quæſtio hæc, ex ſecundo Poſteriorum, ubi prohibentur methaphoræ in ſcientijs.

¶ In corpore una cõcluſio reſponſiua quæſito affirmatiuè. Sacra doctrina cõgruè vtitur metaphoris corporalium ad diuina, & ſpiritualia. Probatur dupliciter. Primò, Deus omnibus prouidet prout cõgruit eorũ naturæ. ergo conuenienter homini in ſacra doctrina ſpiritualia ſub corporalibus ſimilitudinibus tradũtur. Antecedens patet. Cõſequentia vero probatur, quia naturale eſt homini ad intelligibilia p ſenſibilia deuenire. Probatur q̃a oĩs nĩa cognitio oritur à ſenſu. Et cõfirmatur hæc rõ auctoritate Dionyſij, &c. Secundò: Sacra doctrina ppoñit oibus hoibus cõiter: ergo congruè ſpiritualia ſub ſimilitudinibus corporaliũ tradunt. Antecedẽs pbat, ad Rom. 1. Cõſequẽtia aũt pbat, quia plurimũ ſunt idonei ad intelligibilia ſecundũ ſe, qui vel ſic ea capere poſſunt.

¶ In reſponſione ad primũ, dubiũ occurrit, quo verificetur, q̃ hæc doctrina vtatur metaphoris propter neceſſitatẽ, & vtilitatẽ, vt dictum eſt. Nulla ſiquidẽ neceſſitas eſt, aut corpore oſtenſa eſt. Secũda nanq; ratio vtilitatẽ tñ infert, vt patet, prima vero conuenientiã, vt ipſa teſtat. Et conuincit pt ex eo, q̃ connaturalitas noſtra ad ſenſibilia nõ infert neceſſitatem ad talia ſenſibilia. ſ. metaphoras. Et augetur dubium: quia nihil eſt metaphoricè in ſcriptura traditũ, q̃d nõ poſſit propriè doceri: nulla ergo eſt neceſſitas vtendi metaphoris in hac doctrina, q̃uis cõuenienter, & vtiliter eis vtatur.

*Ca. 1. cir ca med.

¶ Ad hoc dicendum mihi vr̃, q̃ vti metaphoris in hac doctrina eſt quodãmodo neceſſariũ, & quodãmodo non: & hoc reſpectu non hoĩũ aut illorum, puta minus idoneorum, ſed reſpectu hoĩs viatoris. Eſt ſiquidẽ neceſſarium pp melius conſequẽdum finem. ſ. cognitionem Dei. Et hæc neceſſitas oſtẽditur p primam rationẽ literæ. Ex hoc nãque q̃ connaturale eſt homini intelligibilia per ſenſibilia capere, ſequitur q̃ ſpiritualia ſuo modo cognoſcere debeat, vt p metaphoras cognoſcat: q̃n metaphoræ ſupplẽt vices ſpiritualiũ ſpecierum, q̃ de ſpiritualibus hñi deberent ſecũdum ſe. Non eſt aũt neceſſariũ ſimpliciter, quia etſi non abſque fantaſmatibus, tñ abſq; metaphoris poſſet homo ẽt in hoc ſtatu capere q̃ dãr, licẽt non ita facilè. Et per hoc patet ſolutio ad obiecta. Prima namq; rõ oſtendit non ſolum conuenientiã, ſed oſtendendo conuenientiã ex hoc ipſo oñdit neceſſitatẽ non ſimpliciter, ſed pp melius. Et ſi contra hoc inſtetur authoritate Dionyſij in littera allata, impoſſibile eſt: dici põt, q̃ impoſſibile diſtinguitur ſicut & neceſſarium: q̃ñ impoſſibile & neceſſarium non æquipollent: & perinde eſt ac ſi diceretur, neceſſe eſt non aliter lucere nobis, &c.

*Ca. 2. cœleſtis Hierarchiæ.

*In corp. art.

bus eius pmiũ pmittit. Eccl. 24. Qui elucidant me, vitã æternã habebũt. Sed p huiuſmodi ſimilitudines veritas occultat: Nõ ergo competit huic doctrinæ diuina tradere ſub ſimilitudine corporalium rerum.

¶ 3 Præterea. Quãtò aliquæ creaturæ ſunt ſublimiores, tãtò magis ad diuinã ſimilitudinẽ accedũt: ſi igitur aliquæ ex creaturis traſumerent ad Deũ, tunc oporteret talẽ traſumptionem maximè fieri ex ſublimioribus creaturis, & nõ ex infimis. Qđ tñ in ſcripturis frequẽter inuenit.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Oſeę 12. Ego viſionẽ multiplicaui eis, & in manib* Prophetarũ aſſimilatus ſum. Tradere autem aliquid ſub ſimilitudine, eſt metaphoricũ. Ergo ad ſacrã doctrinã pertinet vti metaphoris.

RESPOND. Dicendũ, q̃ cõueniens eſt ſacræ ſcripturæ diuina, & ſpiritualia ſub ſimilitudine corporaliũ tradere. Deus. n. oibus prouidet ſm q̃ competit eorũ naturæ: eſt aũt naturale homini, vt p ſenſibilia ad intelligibilia veniat: quia omnis noſtra cognitio à ſenſu initium hẽt. Vñ conuenienter in ſacra ſcriptura traduntur nobis ſpiritualia ſub metaphoris corporaliũ, & hoc eſt, quod dicit* Dionyſ. 1. c. cœleſtis hierarchiæ: Impoſſibile eſt nobis aliter lucere diuinũ radiũ niſi varietate ſacrorũ velaminũ circumuelatum. Conuenit ẽt ſacræ ſcripturæ, quæ cõiter oibus proponitur (ſm illud ad Rom. 1. Sapientibus, & inſipientibus debitor ſum) ſpiritualia ſub ſimilitudinibus corporaliũ proponãtur, vt ſaltẽ, vel ſic rudes eam capiant: qui ad intelligibilia ſm ſe capienda non ſunt idonei.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, q̃ poeta utitur metaphoris pp repreſentationẽ: repreſentatio. n. naturaliter homini delectabilis eſt. Sed ſacra doctrina vtitur metaphoris propter neceſſitatem, & vtilitatem, vt dictum eſt.

AD SECVNDVM dicẽdum, q̃ radius diuinæ reuelationis non deſtruitur pp figuras ſenſibiles, q̃bus circũuelatur, vt dicit *Dionyſius, ſed remanet in ſua veritate, vt mentes quibus ſit reuelatio, nõ pmittat in ſimilitudinib* permanere, ſed eleuet eas ad cognitionẽ intelligibilium, & per eos, quibus reuelatio facta eſt, alij ẽt circa hæc inſtruant. Vndè ea, q̃ in vno loco ſcripturæ tradunt ſub metaphoris, in alijs locis expreſſius exponũtur. Et ipſa ẽt occultatio figurarum vtilis eſt ad exercitiũ ſtudioſorum, & contra irriſiones infidelium: de quibus dicitur Mat. 7. Nolite ſanctum dare canibus.

AD TERTIVM dicendum, q̃ ſicut docet* Dionyſ. c. 2. cœleſtis hierarchiæ, magis eſt cõueniẽs, q̃ diuina in ſcripturis tradantur ſub figuris viliũ corporũ, q̃ corporum nobiliũ. Et hoc pp tria. Primò, q̃a pp hoc magis liberatur humanus aĩus ab errore. Manifeſtũ. n. apparet, q̃ hæc ſm ppriẽtatem nõ dñr de diuinis: q̃d poſſet eſſe dubiũ, ſi ſub figuris nobiliũ corporũ deſcriberentur diuina, maximè apud illos, q̃ nihil aliud à corporibus nobilius excogitare nouerunt. Secundò, q̃a hic modus conueniẽtior eſt cognitioni, quã de Deo habem* in hac vita. Magis. n. manifeſtat nobis de ipſo q̃d nõ eſt, q̃ quid eſt. & ideò ſimilitudines illarum rerũ, q̃ magis elongant à Deo, veriorẽ nobis faciunt ęſtimationem, q̃ ſit ſupra illud, quod de Deo dicimus, vel cogitamus. Tertiò, q̃a p huiuſmodi, diuina magis occultantur indignis.

ARTICVLVS X.

Vtrum ſacra ſcriptura ſub una litera habeat plures ſenſus.

AD DECIMVM ſic procedit. Videtur, q̃ ſacra ſcriptura ſub vna litera nõ habeat plures ſenſus, q̃ ſunt, hiſtoricus, vel

SVPER QVAES. I. ARTIC. X.

Banens eodem loco.

TItulus clarus. ¶ In corpore duæ concluſiones. Prima rñdet quæſito affirmatiuè. Sacra doctrina ſub vna litera hẽt plures ſenſus, ſcilicet literalẽ & ſpũalẽ: & hunc triplicem, ſcilicet allegoricum, moralem, & anagogicum. Probatur ex differentia inter hãc ſcientiam & alias, ex differentia inter authores deriuata. Author huius doctrinæ eſt Deus, cæterarum homo: ergo in poteſtate huius authoris eſt accommodatio & vocum & rerum ad ſignificandum, & nõ in poteſtate authoris aliarum: ergo in cæteris ſcientijs uoces tñ ſignificant, in hac uerò & uoces & res: ergo ĩ hac eſt duplex ſenſus, ſcilicet litteralis & ſpiritualis. Omnes conſequẽtiæ patent. Et vltima declaratur: quia iuxta ſignificationem uocum attenditur ſenſus literalis: iuxta ſignificationem aũt rerum attenditur ſenſus myſticus. Quo ad ſecundam uerò partẽ declaratur diſtinguendo triplicem figurationem, ut clarè patet in litera. ¶ Circa hanc partem nota, cum accommodare res ad ſignificandum nihil aliud ſit q̃ facere eas eſſe non ſolum res, ſed ſigna aliarũ rerũ: dupliciter intelligi põt res

Cap. 1. nõ multũ remote an te mediũ.

heri

feri ſigna. Vno modo in ipſa generatione rerū, vt ſ. ſimul fiant res, & ad hoc, vt ſint res, & ſigna aliarum rerum. Alio modo aduenti[illegible] vt res iam factæ accipiantur, vt ſigna.

* Si accōmodatio rerū ad hoc, vt ſint ſigna ſumat' hoc ſecundo modo, nō eſt ppria Dei, nec excedit hoīs facultatem accōmodātes res ad ſignificā[illegible] nec eſt ppriū hu[illegible] q̄ res ſignificātes, [illegible] res geſtæ nar[illegible] rat in alijs hiſtorijs [illegible] ab hoīe interpretari, vt ſigna aliarū, nō ſolū 4 modiſ imitationis, vt geſta ſocietatis [illegible] da ſunt ſucceſſoribus, ſed p modum ſignificationis, vt ſ. geſta illa, vt ſigna habeantur geſtorum. ¶ Si aūt ſumat' accōmodatio rerū ad ſignificandum primo modo, dupliciter pt intelligi, ſ. vniuerſaliter, & particulariter. Si particulariter, ſic nō excedit hoīs poteſtatem, q̄ libet pōt facere aliquos act', vel aliqd artificiale, & faciēdo illa, intēdere p illa ſignificare aliam rē, vt patet. Sed q̄ oīa q̄ narrant' geſta in tot hiſtorijs, vt res ad doctrinā aliquā ſpectātes, vt ſic ſint ex ſui cōſtitutione ſigna aliarū rerū, hoc excedit humanā facultatē, hoc Dei eſt ppriū, in hoc, hæc doctrina cæteras ſcias excellit. * Eſt igit' ſenſus lrāe, q̄ accommodare res vniuerſaliter ſpectātes ad doctrinam ad hoc, vt ſigna ſint cū ſiūt, eſt propriū hui' doctrinę, q̄ hoc à ſolo auctore huius doctrinæ fieri pōt nō. n. ex adinuētione nr̄a, petra, de qua fluxit Iudæis aqua in deſerto, facta eſt ſignum Chriſti, ſed ad hoc ex illa petra fluxit aq̄, vt in veritate eſſet fons aq̄, & eſſet ſignū Chriſti, qui fons eſt aquæ ſpiritualis, dicēte Apoſtolo, Bibebāt aūt de ſpirituali cōſequēte eos petra: petra aūt erat Chriſt', & ſic de alijs.

* Scda concluſio eſt. Nō incōueniēt, in vna lra ſcripturæ ſcdm ſenſum literalē eſſe plures ſenſus. Probat' dupliciter, primo ratione: Auctor ſcripturæ ſanctæ eſt De', oīa ſimul ſuo intellectu cōprehendens: ergo non inconueniens, &c. Probat conſequētia: q̄a ſenſus literalis eſt

quē auctor ſcripturæ intēdit: ſcdō autoritate Augu. 12. confeſ. Circa hanc concluſionē occurrit dubiū: q̄a ſi ſenſus lrālis poteſt multiplicari, nulla erit certitudo q̄s ſenſus ſit intentus ad lram, quolibet pferente ſuā expoſitionē interpretationē alterius. Cū enim de intētione Dei non aliter cōſtet, oportebit oēs literæ expoſitiones, vt lrāles acceptare, aut nullā.

* Ad hoc breuiter dr̄, q̄ lrā hīs multas expoſitiōes, dupliciter ſe pōt hīe ad illas. Primo comparatiōe illas & abſoluté, q̄ in ordine ad reliqua, quæ ſunt fidei: & ſic multitudo expoſitionū literaliū ad exercitationē nr̄am confert, dignitatēq; auctoris atteſtat', vt Aug. ibidē vult. Scdō, vt cōparātur illas in ſe, nō tā collata cū alijs lris ſacræ ſcripturæ. Et tūc ex tali collatione excludi pñt oēs illæ interpretationes repugnātes, non repugnātes verò admittūtur. n. in ratione ad primū in lra dr̄, nihil neceſſariū ad ſalutē continet' in ſacra ſcriptura, qd nō p lrālē ſenſum alicubi manifeſtē tradat: quoniam aliqua lra obſcurē haberetur pp multitudinē expoſitionū. Et ſi deficeret collatio lræ obſcuræ ad manifeſtandum, nunq̄ in deeſt collatio ad S. Eccl. auctoritatem, à qua nō ſolū certificari poſſumus de literali ſenſu ſcripturæ, ſed certi facti ſumus de ſcriptura ipſa. Euāgelio (inquit Aug. in epiſt. contra Fundamentū) non crederē, niſi me autoritas eccleſiæ ad [illegible] oaeret.

literalis, allegoricus, tropologicus, ſiue moralis, & anagogic': [h]multiplicitas.n. ſenſuū in vna ſcriptura parit cōfuſionē, & deceptionē, & tollit arguēdi firmitatē: vndè ex multiplicibus propoſitionibus nō procedit argumētatio: ſed ſecūdū hoc, aliquæ fallaciæ aſſignantur. Sacra autē G ſcriptura dēt eſſe efficax ad oſtēdendam veritatē abſq; omni fallacia. Ergo non debēt in ea ſub vna litera plures ſenſus tradi.

¶ 2 Præterea, * Auguſt. dicit in libro de vtilitate credendi, q̄ ſcriptura, q̄ Teſtm̄ vetus vocat, quadrifariā tradit. ſ. ſm̄ hiſtoriā, ſm̄ ętyologiā, ſm̄ analogiā, ſm̄ allegoriā. Quæ qdē quatuor à quatuor p̄dictis [h]vr̄ eſſe aliena oīno. Nō igitur cōueniens vr̄ q̄ H eadē lrā ſacrę ſcripturę ſm̄ quatuor ſenſus p̄dictos exponatur.

¶ 3 Præterea, præter prædictos ſenſus inuenitur ſenſus parabolicus, qui inter illos ſenſus quatuor [h] non continetur.

Sed contra eſt, quod dicit Gregor. 20. moralium: Sacra ſcriptura oēs ſciētias ipſo locutionis ſuæ more tranſcēdit: quia vno eodemq; ſermone dum narrat geſtum, prodit myſterium.

Respondeo. dicendum, q̄ I auctor ſacræ ſcripturæ eſt De', in cuius poteſtate eſt, vt nō ſolū voces ad ſignificandū accommodet (qd̄ ēt homo facere pōt) ſed ēt res ipſas. Et ideò, cum in oībus ſcientijs voces ſignificēt, [m] hoc hēt pprium iſta ſciētia, q̄ ipſæ res ſignificatæ p voces, ēt ſignificant aliquid[n]. Illa ergo prima ſignificatio, qua voces ſignificāt res, ptinet ad primū ſenſum, q̄ eſt ſenſus hiſtoricus, vel K literalis. Illa verò ſignificatio, qua res ſignificatæ p voces, iterū res alias ſignificat, dr̄ ſenſus ſpiritualis, qui ſuper literalem fundatur, & eum ſupponit.

Hic aūt ſenſus ſpiritualis trifariā diuidit. Sicut.n. dicit Apoſtolus ad Hebr. 7. Lex vetus figura eſt nouæ legis: & ipſa noua lex, vt dicit Dionyſius in eccleſ. * Hierar. eſt figura futurę glorię. In noua ēt lege ea, q̄ in capite ſunt geſta, ſunt ſigna eorū, q̄ nos agere debemus. Secundùm ergo q̄ ea, q̄ ſunt veteris legis, ſignificant ea, q̄ ſunt nouæ legis eſt ſenſus allegoricus: ſecundū verò q̄ ea, q̄ in Chriſto ſunt facta, vel in his, q̄ Chriſtū ſignificāt, ſunt ſigna eorū, q̄ nos agere debemus, eſt ſenſus moralis: prout verò ſignificāt ea, q̄ ſunt in ęterna gloria, eſt ſenſus anagogicus. Quia verò ſenſus lrālis eſt, quē auctor intendit: auctor aūt ſacræ ſcripturæ Deus eſt, q̄ oīa ſimul ſuo intellectu cōprehēdit: nō eſt incōueniens, vt dicit Aug. 12. cōfeſſ. * ſi ēt ſecūdū literalem ſenſum in vna litera ſcripturæ plures ſint ſenſus [q].

Ad primum ergo dicendū, q̄ multiplicitas horū ſenſuū nō facit æquiuocationē, aut aliam ſpeciē multiplicitatis: q̄a ſicut iā dictū eſt, [e] ſenſus iſti nō multiplicant' pp hoc, q̄ vna vox multa ſignificet, ſed q̄a ipſæ res ſignificatæ p voces aliarū rerum poſſunt eſſe ſigna. Et ita ēt nulla cōfuſio ſeq̄t in ſacra ſcriptura, cū oēs ſenſus fundētur ſup vnum. ſ. literalem, ex quo ſolo pōt trahi argumentū, non autē ex his, quę ſecundùm allegoriā dñr, vt dicit Auguſt. in epiſt. cōtra Vincentiū Donatiſtā. Nō tñ ex hoc aliqd deperit ſacræ ſcripturæ, q̄a nihil ſub ſpirituali ſēſu cōtinet' fidei neceſſarium, qd̄ ſcriptura per literalem ſenſum alicubi manifeſtè non tradat.

Ad secundum dicendū, q̄ illa tria, hiſtoria, ætyologia, analogia, ad vnū lrālē ſenſum ptinent. nā hiſtoria eſt, * vt ipſe Auguſt. exponit, cū ſimpliciter, aliqd pponitur: ætyologia verò, cum cauſa dicti aſſignat', ſicut cū Dn̄s aſſignauit cauſam quare Moyſes pmiſit licētiā repudiādi vxores. ſ. pp duritiā cordis ipſorū. Mat. 19. Analogia verò eſt, cum veritas vnius ſcripturæ oſtenditur veritati alterius nō repugnare. Sola autem allegoria inter illa quatuor pro tribus ſpiritualib' ſenſibus ponit', ſicut & Hug. de Sāct. Vict. * ſub ſenſu allegorico et analogicū cōprehēdit, ponēs in tertio ſuarū ſ[illegible] ſolū tres ſenſus, ſ. hiſtoricū, allegoricū, & tropologicū.

Ad tertium dicendū, quod ſenſus parabolicus

Marginal references: vt. lib. 7. [illegible] Lib. 3. [illegible] art. 3. 1. 2. d. 2. 21. q. 1. art. 1. q. 3. art. 3. [illegible] 1. 1. Gal. 4 lec. 6. Cor. 3. — Cap. 3. in princ. habetur hic. lib. 10. 6. — Lib. 20. c. 1. circa med. — Cap. 5. ecl. Hierar. par. 1. — Lib. 12. c. [illegible] — In corp. art.

[illegible]

Litera facta docet, quid credas allegoria.
Quid speras Anagoge, quid agas tropologia
S. Franc. di Sales nelle sue Lettere Spir. par. 1. libr. 1 ad un Sig.r [illegible]
cap. 3.

¶ SVPER QVÆST. II. ARTIC. I.

Ferr. 1. cont. c. 10. 11. — Scot. 1. d. 2. q. 1.
Ricard. 1. d. 3. q. 2. a. 1. — Durā. 1. d. 3. q. 2. a. 1.
Marſ. 1. d. 2. q. 1. — Egi. 1. d. 3. q. 2. p[illegible]
Cap. 1. d. 2. q. 2. — Bannez q. 2. a. 1.

IN titulo huius primi articuli ly p ſe, nō p aliud mediū terminū, ly notū notitia euidēti: propoſitio p ſe nota dr̄ q̄ ex ſolis pprijs terminis eſt nota euidētia certa & infallibili, vt patet pſto. poſteriorū. eſt ergo ſenſ' tituli, vtrū hæc propoſitio, De' eſt, ſit p ſe nota.

* In corpore duo ſūt primò diſtinguit' propoſitio p ſe nota. ſcdō ſ[illegible] rñdetur q̄ſito. Quoad primū diſtinctio eſt ppoſitionis p ſe notæ, aliā ſcdm ſe tantū, aliā ſcdm ſe & quò ad nos: & hæc, aut quò ad nos oēs, aut quò ad ſapientes: & ſic ſūt tria mēbra diſtincta. Declarat' diſtinctio cū ſuis mēbris ex vna radice ppoſitionis p ſe notæ in oī: ppoſitio p ſe nota eſt cuius p̄dicatū claudit' in rōne ſubiecti: ergo ppoſitio p ſe nota ſcdm ſe & quò ad nos, eſt, cuius p̄dicatū eſt in rōne ſubiecti: & nobis eſt nota rō ſubiecti & p̄dicati: vt, Quodlibet eſt aut nō eſt, &c. Scdm ſe aūt tñ, cuius p̄dicatum eſt in rōne ſubiecti: ſed rōnes terminorū nobis latēt: ergo ſcdm ſe & quò ad ſapiētes, cuius p̄dicatū eſt in rōe ſubiecti, & rōnes terminorū clarent apud ſapientes, vt incorporalia nō eſſe in loco. Ereō firmatur hoc mēbrū autoritate Boetij.

* Circa hāc partē aduerte, q̄ ppoſitio p ſe nota dr̄ per ſe, i. nō p aliud mediū terminū nota, q̄a excludit p ſe q̄cūq; aliū mediū terminū, & cōſequēter quancūq; potentiam ad notificandū eā. Cū propoſitio aliqua poſſit notificari à priori & à poſteriori, oportet q̄ ly p ſe diſtinguat & excludat mediū terminū à priori tm̄, an à priori & poſteriori ſimul. Si. n. eſt ppoſitio p ſe nota &, [illegible] p̄dicatū in rōne ſubiecti: oportet vt ſemp ly per ſe, excludat media à priori: ſed quā contingit q̄

Marginal: * Aurum de parabolis. — * art. 7. q. præcedenti. — Porrecta per totū.

lic' ſub litterali cōtinetur: nā p voces ſignificat aliqd pprię & aliqd figuratiuè: * nec eſt litteralis ſenſus ipſa figura: ſed id quod eſt figuratū. Non. n. cū ſcriptura nominat Dei brachiū eſt litteralis ſenſus, q̄ in Deo ſit membrū hmōi corporale: ſed id, quod p B hoc mēbrum ſignificatur. ſ. uirtus operatiua: in quo patet q̄ ſenſui litterali ſacræ ſcripturæ nunquā poteſt ſubeſſe falſum.

QVAESTIO SECVNDA.

De Deo, An Deus ſit.

QVIA igit' principalis intētio huiſ ſacrę doctrinæ eſt, Dei cognitionē tradere, & non ſolū ſm̄ q̄ in ſe eſt, ſed ēt ſm̄ q̄ eſt principiū rerū & finis earū, & ſpecialiter rōnalis creaturæ, ut ex di- C ctis eſt manifeſtū, * ad huius doctrinæ expoſitionē intēdētes.

¶ Primò, tractabimus de Deo.
¶ Secundò, de motu rationalis creaturæ in Deum.
¶ Tertiò, de Xpo q̄ ſm̄ q̄ hō uia eſt nobis tendendi in Deum.

Consideratio autem de Deo tripartita erit.

¶ Primò nāq;, cōſiderabim' ea, q̄ ad eſſentiā diuinā ptinent. D
¶ Secundò, ea quæ pertinent ad diſtinctionem perſonarum.
¶ Tertiò, ea, quæ pertinēt ad pceſſum creaturarum ab ipſo.

Circa eſſentiā uerò diuinā.

¶ Primò, conſiderandum eſt, an Deus ſit.
¶ Secundò: quomodo ſit: vel potius quomodo non ſit.
¶ Tertiò, conſiderandum erit de his, q̄ ad operationē ipſius pertinent, ſcilicet de ſciētia, & de voluntate, & potentia. E

Circa primū quæruntur tria.

¶ Primò. Vtrum Deum eſſe ſit per ſe notum.
¶ Scd̄o. Vtrū ſit demonſtrabile.
¶ Tertiò. An Deus ſit.

Articvlvs Primvs.

Vtrū Deum eſſe ſit per ſe notum.

AD primvm ſic proceditꝰ. Videtur quòd Deū eſſe ſit per ſe notum. Illa enim nobis dicūtur per ſe nota, quorū cognitio nobis [h] naturaliter ineſt, ſicut patet de primis principijs. Sed ſicut dicit Damaſ. * in princ. libri ſui. Omnibus cognitio exiſtēdi Deū naturaliter eſt inſerta: ergo Deū eſſe eſt per ſe notum.

¶ 2 Prēt. Illa dr̄ eſſe per ſe nota, q̄ ſtatim [h] cognitis terminis, cognoſcunt'. quod Philoſophus attribuit primis demonſtrationis principijs, in 1. Poſter. * Scito enim qd eſt totū, & qd pars, ſtatim ſcit, q̄ oē totū maius eſt ſua parte: ſed intellecto qd ſignificet hoc nomen Deus, ſtatim habetur, q̄ Deus eſt. Significat' .n. hoc nomine id quo maius ſignificari nō pōt: [h] maius aūt eſt qd̄ eſt in re & intellectu, q̄ q̄ eſt in intellectu tantùm: vndè cū intellecto hoc noīe, Deus, ſtatim ſit in intellectu, ſeq̄t ēt q̄ ſit in re: ergo Deum eſſe eſt per ſe notū.

¶ 3 Prēt. [h]Veritatē eſſe eſt p ſe notū: q̄a q̄ negat veritatē eſſe, cōcedit veritatē nō eſſe, ſi.n. ueritas nō eſt, verū eſt veritatē nō eſſe. ſi aūt eſt aliqd verū oportet q̄ veritas ſit. De' aūt eſt ipſa veritas, Io. 14. Ego ſum via, ueritas & vita: ergo Deū eē ē p ſe notū.

Sed contra, nullus poteſt cogitare oppoſitū eius, quod eſt per ſe notū, ut patet per Philoſophum in 4. Met. & 1. * Poſter. circa prima demōſtrationis principia. cogitare autē pt oppoſitū eius quod eſt Deum eſſe, ſm̄ illud Pſal. 52. Dixit inſipiēs in corde ſuo, non eſt Deus. ergo Deū eſſe non eſt per ſe notum.

Respondeo. Dicēdum, q̄ cōtingit aliquid eſſe per ſe notum dupliciter, vno modo ſm̄ ſe & nō quò ad nos, alio mō ſm̄ ſe, & quò ad nos. Ex hoc .n. aliqua ppoſitio eſt p ſe nota, quod p̄dicatum includit' in rōne ſubiecti, vt hō eſt animal: nam animal eſt de rōne hominis. Si igit' notum ſit omnibus de p̄dicato, & de ſubiecto quid ſit, ppoſitio illa erit omnibus per ſe nota, ſicut patet in primis demonſtrationū prin-

A inter ea, inter quæ nullum eſt ſcdm ſe mediū, vt ſint cognita nobis ſit mediū, ſ. nō ſemper excludit mediū à poſteriori: & pptera in litera diſtincta eſt propoſitio per ſe nota ex dr̄a inter terminos notos, & ignotos. i. ex dr̄a inter extrema ppoſitionū, vt ſunt nobis nota. Illæ. n. quarū extrema nō ſcdm ſe tñ, ſed vt nota nobis ſunt immediata, ſunt oībus p ſe notæ. Illæ uerò quarū extrema, licēt ſcdm ſe nō tñ ut nota nobis, ſunt immediata, ſunt ſcdm ſe tm̄ p ſe notæ, nō nobis: & ſimiliter quarū extrema vt nota ſapientibus ſunt immediata, ſunt eis per ſe notæ.

* Circa hanc partem ſunt multa dubia & argumenta Scoti, Aurel. & Gregorij: ſed q̄a hæc ad librū poſteriorē ſpectant, vbi in capite ſecundo diffuſè hanc materiā tractaui, ideirco abſq; eorū repetitione videāt ſunt ibi ſolutiones argumentorū cū toto, proceſſu: id tñ hic notato, q̄ in litera non diffinitur propoſitio per ſe nota, dicendo quòd eſt, cuius prædicatum ponitur in ratione ſubiecti, ſed ponit' cauſalis: ſcilicet quòd ex hoc quòd prædicatū ponitur in ratione ſubiecti, ſit propoſitio per ſe nota, quæ eſt conuertes reſpectu illius, & hoc ideò dico, quia benè verū eſt apud Sanctum Thomā, q̄ omnis ppoſitio, cuius prædicatum cadit in rōne ſubiecti, eſt per ſe nota, ſed non econuerſo: q̄n cū vnum generaliſſimum negat' de alio, & cum prima paſſio prædicatur de primo ſubiecto, ſiunt propoſitiones immediatæ ſecundum ſe, & conſequēter ſecundùm ſe per ſe notæ: ſi tamen alicubi ſic diffinita reperitur, gloſſent ly eſſe in rōne ſubiecti formaliter, vel virtualiter proximè: tamen extendatur ta lis locutio, quia minus propria eſt.

¶ Quo ad ſecundum, concluſio reſponſiua eſt hæc propoſitio Deus eſt, eſt per ſe nota ſecundum ſe, non nobis: probatur prima pars: quia prædicatum eſt idem ſubiecto. ſecunda autem, quia nos neſcimus quid ſubiecto, & ex hoc ſequi-

Marginal: 1. diſt. 3. q. 1. art. 2. & 1. cōtra ca. 10. & 11. Et ver. q. 10. art. 12. & po. q. 6. 7. ar. 2. 11. — * Lib. 1. orthodoxæ fidei. c. 1. & 3. — * Prima poſt. tex. 6. ante medium tom. 2. — * Primo poſt. tex. vltimo à medio ſ[illegible] & tex. 5. circa ſinē 4. met. text. 2. in nuiſ 10. & 3.

cipijs *, quorum termini ſunt quidam cōia, quę nullus ignorat, vt ens & nō ens, totū & pars, & ſimilia. Si aūt apud aliquos notū non ſit de prędicato & ſubiecto quid ſit, propoſitio quidē quantū in ſe eſt, erit per ſe nota, non tñ apud illos, qui prædicatum & ſubiectū propoſitionis ignorāt. Et iō cōtingit vt dicit Boet. * in li. de hebd. quòd quædā ſunt cōmunes animi cōceptiones, & per ſe notæ apud ſapientes tm: ut incorporalia in loco non eſſe. Dico ergo, qd hæc ppoſitio, Deus eſt, quatū in ſe eſt, per ſe nota eſt: qa pdicatū eſt idē cū ſubiecto. Deus n. eſt ſuū eſſe, vt infra patebit *. Sed qa nos nō ſcimus de Deo qd eſt, nō eſt nobis per ſe nota, ſed indiget demonſtrari per ea, q̄ ſint magis nota quò ad nos, & min9 nota quò ad naturā, ſcilicet, per effectus.

Ad primum ergo dicēdū, q cognoſcere Deū eſſe in aliquo cōi, ſub quadam confuſione eſt nobis naturaliter inſertum, inquantū ſ. Deus eſt hominis beatitudo. homo enim naturaliter deſiderat beatitudinē *: & qd naturaliter deſiderat ab homine, naturaliter cognoſcit ab eodē. Sed hoc non eſt ſimpliciter cognoſcere Deū eſſe, ſicut cognoſcere venientē nō eſt cognoſcere Petrū, quis ſit Petrus veniēs: multi.n. perfectū hominis bonū, qd eſt beatitudo, exiſtimant diuitias; quidam verò voluptates, quidam autem aliquid aliud.

Ad secundum dicēdum, q forte ille, qui audit hoc nomen Deus, nō intelligit ſignificari aliqd, quo maius cogitari nō poſſit, cū quidā crediderint Deū eſſe, corpus. Dato et q quilibet intelligat hoc noīe Deus, ſignificari hoc qd dr, ſcilicet illud, quo maius cogitari non poteſt; non tamen pp hoc ſequitur, quod intelligat id, qd ſignificatur p nomē, eſſe in rerum natura, ſed in apprehenſione intellectus tm. Nec poteſt argui q ſit in re, niſi daret qd ſit in re aliqd, quo maius cogitari non pt: qd nō eſt datū à ponentibus Deū non eſſe.

Ad tertium dicēdū, q veritatē eſſe in cōi eſt per ſe notū, ſed primam veritatem eſſe, hoc non eſt per ſe notū quò ad nos.

Articvlvs III.

Vtrum Deum eſſe ſit demonſtrabile.

Ad secundum ſic proceditur. Vr, quòd Deum eſſe nō ſit demonſtrabile. Deum enim eē eſt articulus fidei: ſed ea, q ſunt fidei, non ſunt demonſtrabilia: qa demonſtratio facit ſcire, fides autem de non apparentibus eſt, ut patet per Apoſtolū ad Hebræos 11: ergo Deum eſſe non eſt demonſtrabile.

¶ 2 Præterea, mediū demōſtrōnis eſt qd quid eſt: ſed de Deo nō poſſum9 ſcire qd eſt, ſed ſolū qd nō eſt, vt dicit Dam. ergo ñ poſſum9 demōſtrare Deū eē.

¶ 3 Præterea, ſi demōſtraret Deū eſſe, hoc nō eſſet niſi effectibus eius: ſed effectus eius nō ſunt pportionati ei, cū ipſe ſit infinitus & effectus finiti: finiti āt ad infinitū non eſt proportio: cū ergo cauſa non poſſit demōſtrari per effectū ſibi nō pportionatum, videtur q Deum eſſe non poſſit demonſtrari.

Sed contra eſt qd Apoſtolus dicit ad Roma. 1. Inuiſibilia Dei, per ea, quæ facta ſunt itellecta conſpiciūtur. Sed hoc nō eſſet, niſi per ea, quæ facta sūt, poſſet demōſtrari Deū eſſe; primum. n. quod oportet intelligi de aliquo eſt, an ſit.

Respondeo. Dicendum, q duplex eſt demonſtrō. vna, quæ eſt per cauſam, & dicit pter quid: & hæc eſt p priora ſimpliciter: alia eſt per effectum, & dr demonſtratio quia, & hæc eſt p ea, quæ ſunt priora quò ad nos: cūm.n. effectus aliquis nobis eſt manifeſtior, q̄ ſua cauſa, p effectum procedimus ad cognitionem cauſæ. ex quolibet aūt effectu poteſt demonſtrari propria cām eius eſſe, ſi tamen eius effectus ſint magis noti quo ad nos; qa, cum effectus dependeant à cā, poſito effectu neceſſe ē cām præexiſtere. Vndē Deum eſſe ſecundū q non eſt per ſe notū, quò ad nos demonſtrabile eſt per effectus nobis notos.

Ad primum ergo dicēdū, q Deum eſſe, & alia huiuſmodi quæ per rationē naturalē nota poſſūt eſſe de Deo, vt dr Rom. 1. nō ſunt articuli fidei, ſed pam bula ad articulos. Sic. n. fides pſupponit cognitionē naturalē, ſicut gratia naturā: & vt perfectio perfectibile: nihil tñ phibet illd, qd ſm ſe demōſtrabile eſt, & ſcibile ab aliquo accipi, vt credibile, qui demonſtrationem non capit.

Ad secundum dicendū, q cum demōſtratur cauſā p effectum, neceſſe eſt vti effectu loco diffinitionis cauſæ ad probādum cauſam eſſe: * & hoc maximè cōtingit in Deo, qa ad pbādum aliquid eſſe, neceſſe eſt accipe p medio qd ſignificet nomē, nō āt qd qd eſt: qa qō quid eſt, ſeqt ad qōnē an eſt. Noīa aūt dei imponunt ab effectibus vt poſtea oſtēdet: * vñ demonſtrādo Deū eē p effectū accipere poſſumus p medio qd ſignificet hoc nomen Deus.

Ad tertium dicendum, q p effectus non proportionatos cauſæ, nō poteſt pfecta cognitio de cā haberi: * ſed tamen ex quocunque effectu pōt manifeſtē nobis demonſtrari cauſā eē: vt dictum eſt: * & ſic ex effectibus Dei pōt demonſtrari Deū eſſe: licet per eos nō pfectè poſſimus eum cognoſcere ſecundum ſuam eſſentiam.

Articvlvs III.

Vtrum Deus ſit.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur quod Deus nō ſit. Quia ſi unum contrariorum

SVPER QVÆST. II. ARTIC. III.

SVPER QVÆST. II. ARTIC. II.

Univerſidad de Deuſto Biblioteca

quòd poſſunt afferri ad diſcutiendum ad cõcludendum illud ens incorporeum, immaterialẽ, æternum, ſummum, immutabile, principium, perfectiſſimũ, &c. quod & quale. Deũ tenemus eſſe: & ſi iſtæ rationes habent plurimum diſputationis, eo q prima via, vt in primo contra Gent. cap. 13. dicitur, non ducit ad motorem, magis immobilem quàm anima intellectiua. ſecunda autem, vt dicit Auer. nõ ducit, niſi ad corpus cæleſte, & eius motorẽ. Reliquarũ quinque nulla magis ſuſtinet ducere vt: & ad hoc intentum nõ aſſumuntur hoc in loco hæ rationes, vt nunc patebit. Alio mõ, afferri poſſunt ad concludendũ q̃dã prædicata inueniri in rerũ natura, q ſecundũ veritatẽ ſunt propria Dei non curando, quõ, vel qualiter ſint, &c. Et ad hoc intentum hic afferuntur: & ſunt nihil ferè difficultatis habentes ſecundum philoſophiam. Et vt melius intelligat qd dicimus, ſigillatim explanando dr̃, q primæ viæ ex parte motus ſa. eſt, q inferat, ergo datur primum mouens immobile, nõ curando vtrũ illud ſit anima cœli, aut mundi. hoc. n. q̃ret̃ in ſequẽti q̃ne.

Conc. in.

fuerit infinitum,[b] totaliter deſtruet aliud. Sed hoc intelligit in hoc nomine Deus, ſ. q ſit quoddam bonum infinitum: ſi ergo Deus eſſet, nullum malum inueniretur. Inuenitur autem malũ in mundo. ergo Deus non eſt.

¶2 Præterea. Quod poteſt[h] cõpleri per pauciora principia, nõ fit p plura. Sed vr̃, q omnia quæ apparent in mũdo poſſunt cõpleri per alia principia, ſuppoſito, q Deus non ſit, qa ea, q̃ ſunt naturalia, reducunt̃ in principium, quod eſt natura. Ea verò q̃ ſunt à propoſito, reducunt̃ in principiũ, quod eſt rõ humana, vel voluntas. Nulla igitur neceſſitas eſt ponere Deum eſſe. G

Sed contra eſt, quod dicitur Exod. 3. ex perſona Dei: Ego ſum qui ſum. H

Reſpondeo. Dicendũ, q Deum eſſe quinque vijs probari poteſt.

Prima aũt & manifeſtior via eſt, quæ ſumit̃ ex parte motus. Certum eſt. n. & ſenſu conſtat, aliqua moueri in hoc mũdo: omne aũt quod mouetur, ab alio mouetur. Nihil enim mouet̃, niſi ſecundùm q eſt in potẽtia ad illud, ad quod mouetur: mouet autẽ aliquid ſm q eſt actu. Mouere. n. nihil aliud eſt q̃ educere aliquid de potẽtia in actum. De potentia autem non poteſt aliquid reduci in actum, niſi per aliquod ens in actu: ſicut calidum in actu, vt ignis, facit lignum, quod eſt calidũ in potẽtia, eſſe actu calidũ, & per hoc mouet, & alterat ipſum. Nõ aũt eſt poſſibile vt idẽ ſit ſimul in actu & potẽtia ſm idẽ, ſed ſolùm ſm diuerſa, quod. n. eſt calidum in actu, non pt̃ ſimul eſſe calidũ in potẽtia, ſed eſt ſimul frigidum in potentia. Impoſſibile eſt ergo q ſm idem, & eodem modo aliquid ſit mouens & motum, uel q moueat ſeipſum: omne ergo

8. Phiſ. Tex. 5.

do mediare ſufficienter ſaluatur, ſi inter aliquam priorem cãm & effectum aliqua media cauſalitas ſit: ergo media eſt ex ratione qua media cauſa, nõ exigit dependentiã à prima cauſa, ſed à priore. Et confirmatur: quia ſecundum te, iſta conditionalis eſt vera, ſi procederent in infinitum cauſæ, oẽs cauſæ eſſent cauſæ mediæ: ergo [illegible] cauſæ mediæ nõ requiritur dependentia à prima, ſed à priore, reſpectu cuius & poſteriori dicat̃ media.

¶ Ad hoc breuiter dicitur, q cauſa media ex eo q cauſa media neceſſariò dependet à prima, ad cuius euidentiã oportet recolere q de ratione cãe eſt efficacia: niſi. n. cã aliquid efficiat, cauſa in actu, de qua eſt ſermo, dici nõ põt. Efficacia namq; cãe in illius cauſalitate actuali conſiſtit, & propterea niſi cauſalitas compleatur, neque cauſa in actu neque efficacia ſeu efficientia aliqua ſaluatur: oportet ergo ad hoc q cauſę ratio ſeruetur, vt cauſalitas illius compleatur, ac per hoc quicquid repugnat complemento cauſalitatis alicuius, repugnat cãe illi. Cum igitur cauſa media verè cauſa ſit, oportet ipſam habere propriam cauſalitatem completam. Tunc ſic: complementum cauſalitatis cãe mediæ nullatenus poteſt eſſe ſine dependentia à prima cauſa: ergo cauſa media, vt eſt cã media, dependet à prima: ergo optimè dicit Ariſt. & habetur in littera, q primum eſt cã medij. Conſequentia nota, & antecedens probatur, ſi tolleretur prima cã, ſic, q antè omnem cauſam eſſet alia cauſa, nunquam perficeret cauſalitas iſtarum cauſarum eſſentialiter dependentium: ergo complementum mediarũ dependet à prima. Conditionalis eſt clara, quia infinitas deſcenſus, vel aſcenſus repugnat complemento. Conſequentia autem patet, quia conſtat quòd complementum mediæ cauſæ dependet ab aliqua antecedente, & non à priore tantum, ut patet ex conditionali: ergo à prima.

Secundæ quoq; viæ ex parte efficientis, ſat eſt, q ducat ad primũ efficiens, nõ curando, an illud ſit corpus, vel incorporeũ: hoc. n. quæretur in ſequenti q̃ne. Tertiæ verò viæ ex parte neceſſarij, ſat eſt, q ducat ad primũ neceſſariũ non ex alio, non curãdo an ſit vnũ, vel plura: hoc. n. quæretur in q. 11. Quartæ quoq; viæ ex gradibus rerum, ſat eſt ducere ad maximè ens, verum, bonũ, nobile, à quo ſunt omnium participationes. Et ſimiliter quintę viæ ex gubernatione, ſat eſt ducere ad primum gubernantẽ per intellectum, quicunq; ſit ille. [illegible] hæc prædicata. ſ. mouens, immobile, primum efficiens, neceſſarium, non ex alio, maximè ens, & primum gubernans intelligendo, ſed ſecundùm veritatẽ propria Deo: & ideò concludendo hæc inueniri in rerum natura, concluditur directè, quaſi per accidens, q Deus eſt, id eſt, Deus non vt Deus, ſed vt habens talem conditionem eſt: & conſequẽter ipſum ſubſtantiam. ſ. Deus, vt Deus eſt. Ex his autem patet, q nec rationes Auerrois contra Auicennam, nec Aureoli contra has rationes, ſunt contra intentum huius articuli, niſi obiectio contra vltimam, & contra propoſitiones aſſumptas. I

¶ Vnde ſciendum eſt ſecundò: q in prima ratione, quæ ſumpta eſt ex 7. & 8. Phyſicorum, ſunt duæ propoſitiones impugnatæ: Altera eſt, nihil mouet ſeipſum primò. Contra hanc enim Scotus in materia de grauibus, & leuibus, & voluntate, &c. arguit: & quoniam hoc eſſet exire noſtros limites, erit de hoc quæſtio ſpecialis. Altera eſt, primum eſt cauſa medij: hic enim aſſumitur tàm in prima quàm ſecunda, & tertia ratione ad probandum, q non proceditur in infinitum. Et contra eam, licèt ſit expreſſè Ariſtotelis in ſecundo Metaph. & octauo Phyſic. arguitur ſic in ſubſtantia. Media cauſa, ſeu motor, ſi neceſſariò dependet à prima cauſa, ſeu motore, aut hoc habet quia media, aut quia cauſa, aut quia cauſa media: ſed nihil horum eſt: ergo nõ oportet mediam cauſam dependere à prima. Aſſumptum patet ex ſufficienti diſtinctione: deſtructio verò ſingulorum probatur: & primò, quòd non ex ratione medij: quoniam medium dr̃ reſpectu quorumlibet, ſcilicet, inter quorum eſt medium: & nõ neceſſe eſt reſpectu primi & vltimi, vt patet in medijs partibus proportionalibus circuli. Secundò quòd nõ ex ratione cauſæ: quia cauſa vt cauſa reſpicit effectum, & nõ dependentiã ad prius aut primum, vt patet. Tertiò q non ex ratione compoſita, ſcilicet cauſæ mediæ: quoniam cauſa media vt ſic, nihil aliud exigit quàm vt in cauſando mediet: ſed hoc, ſcilicet, in cauſan- K

¶ Ad obiectionem autem in oppoſitum, cum dicitur, cauſa media nihil exigit, niſi q in cauſando mediet, conceditur: ſed cum ſubſumitur, q hoc ſaluatur reſpectu prioris cauſæ, negatur: quia impoſſibile eſt medium cauſalitatem perficere, niſi ſuſtentetur à prima: ſi enim ab infinitis prioribus dependeret, nunquam perfici poterit. Ad confirmationem verò negatur quod iſta conditionalis, ſcilicet, ſi cauſæ eſſentialiter ordinatæ eſſent infinitæ, omnes eſſent cauſæ mediæ, ſit Ariſt. aut noſtra ſimpliciter, ſed eſt ad hominem ponentem infinitatem in cauſis huiuſmodi: apud hos namque ſequitur optimè, quòd cum omnes ponantur cauſæ, & nulla prima, igitur mediæ: ſed ſecundùm veritatem ex illo antecedente proceditur in infinitum in cauſis, ſequitur ergo nulla cauſa eſt, ut Ariſt. & S. Thomas deducunt, quia ſequitur: ergo non eſt prima: ergo nec media: quia prima eſt cauſa mediæ, vt probatum eſt.

¶ Circa illam propoſitionem in quarta via aſſumptam, ſcilicet maximè tale in aliquo genere eſt cauſa omnium aliorum, quæ ſunt illius generis, quoniam impugnatur ab Aureolo, nota tres terminos. primò. quòd aliud eſt eſſe maximè tale in aliquo genere, & aliud eſt eſſe primam ſeu perfectiſſimam ſpeciẽ alicuius generis, vnde non aſſumitur hic q perfectiſſima ſpecies ſit cauſa cæterarum, ſed quòd maximè tale, &c. Secundò, q eſſe cauſam contingit in propoſito dupliciter: ſcilicet effectiuã, pprie, vel exemplarem: hoc in loco cõfusè aſſumitur eſſe cauſam: quia ad propoſitum non refert quali cauſalitate maximè ens bonũ & uerum ſit cauſa eſſe bonitatis & veritatis cæterorum. Eſſe enim cauſam ſiue exemplarem omnium bonorum, ſiue effectiuã proprium eſt Dei. Tertiò, quòd cætera illius generis poſſunt ac-

cipi

cipi dupliciter. ſ. abſolutè, id. ſecundùm totũ id quod ſunt, & pñt accipi ſecundùm rationem illius generis: in propoſito nõ ſumuntur abſolutè: ſed ſecundùm q hñt illius rationem: non. n. maximè calidũ diximus cauſam reliquorum calidorum ſecundũ ſubſtantiã, & totum, quod ſunt: ſed ſolùm inquantum calida ſunt: ex q ſenſus propoſitionis aſſumptæ eſt, maximè hñs cõmunem aliquã formalẽ eſt cauſa, ſiuè exẽplaris, ſiuè effectiua reliquorũ habentiũ eãdem rationẽ formalẽ, vt ſic. Ex hoc patet q inſtantia Aureoli de albedine reſpectu colorũ nihil valet: Tũm quia albedo non eſt maximũ color. Tũm quia ſi eſſet maximè color, non oporteret propterea ipſam cauſare cæteras ſpecies coloris abſolutè, ſed quantum ad rationẽ coloris [illegible] quia diceret albedinem eſſe cauſam exemplarem reliquorum colorũ quatenus colores ſũt, [illegible] exemplaria imperfectiorum, vt ſic: & colores oẽs quantò magis accedunt ad albedinem tantò plus habent [illegible], & cõſequẽter perfectionis rationis coloris. Circa quartam viam eſt inſtantia quoque Aureoli, quam tamen prius excluſerat. S. Thomas in 3. contra Gent. cap. 63. ſcilicet: q quidditates rerum naturaliũ ſunt ſufficientes cauſæ effectuum, qui naturaliter apparent ordinatæ, &c. [illegible] videndem, & in q. de ve. q. 5. art. 2. & in [illegible] rationem inſufficientem, quia vnitatem ordinis, vtilitatem mutuam, connexionem contrariorum, &c. propter eam, quæ hic ponitur in ratione ad ſecundum: quia ſcilicet natura agit propter finẽ, & 2. Phyſic. [illegible] aut à ſe concepto, aut ab alio intendente directa, &c.

¶ Circa ſolutionem primi argumẽti aduerte, quòd reſponſio literæ conſiſtit in negatione conſequẽtiæ: quia tamen non aſſignatur cauſa in communi, ſed particulari materia, de qua eſt ſermo: ideò in communi loquendo ſcito primò, quòd unum oppoſi-

113 Ex 2. Met. 134

q mouet̃ oportet ab alio moueri. Si ergo id à quo mouetur moueat̃, op3 & ipſũ ab alio moueri, & illud ab alio: hic aũt nõ eſt pcedere in infinitũ: qa ſic nõ eſſet aliqd primum mouens, & p conſequens nec aliqd aliud mouens, qa mouentia ſc̃da nõ mouent niſi per hoc q ſunt mota à primo mouente, ſicut baculus nõ mouet niſi per hoc q eſt motus à manu: ergo neceſſe eſt deuenire ad aliquod primum mouens, quod à nullo mouet̃*: & hoc omnes intelligunt Deum. B

Secunda uia eſt ex rõne cãæ efficientis. Inuenimus. n. in iſtis ſenſibilibus eſſe ordinẽ cãrum efficientium, nec tñ inuenit̃, nec eſt poſſe q aliqd ſit cã efficiens ſuipſius, qa ſic eſſet pri' ſeipſo, quod eſt impoſſe: non autem eſt poſſe q in cãis efficientib' pcedatur in infinitum: quia in oĩb' cauſis efficiẽtibus ordinatis, primum eſt cauſa medij, & mediũ eſt cã ultimi, ſiuè media ſint plura, ſiuè unum tñ: remota autẽ cã, remouetur effectus: ergo, ſi non fuerit primum in cauſis efficientibus, nõ erit ultimum, nec medium. Sed ſi procedatur in infinitum in cauſis efficientibus, non erit prima cauſa efficiens: & ſic non erit nec effectus vltimus, nec cãæ efficientes mediæ, quod patet eſſe falſum: ergo eſt neceſſe ponere aliquam cauſam efficientem primam*: quam omnes Deum nominant. C D

Tertia uia, eſt ſumpta ex poſſi & neceſſario, q̃ talis eſt. Inuenimus. n. in rebus quædã, quę ſunt poſſia eſſe, & nõ eſſe cum q̃dam inueniantur gñari & corrumpi; & per conſequens poſſia eſſe & non eſſe. Impoſſe eſt autem oĩa quæ ſunt talia, ſemper eſſe: quia quod poſſe eſt non eſſe, q̃nq; nõ eſt: Si igitur omnia ſunt poſſibilia non eſſe, aliquando nihil fuit in rebus. Sed ſi hoc eſt uerum, etiam nunc nihil eſſet: quia quod non eſt, non incipit eſſe niſi per aliquid quod eſt. Si igitur nihil fuit ens, impoſſibile fuit q aliquid inciperet eſſe, & ſic modo nihil eſſet: quod patet eſſe falſum. Non ergo oĩa entia ſunt poſſibilia: ſed oportet aliqd eſſe neceſſarium in reb'. Oẽ aũt neceſſarium vł hẽt cãm ſuę neceſſitatis aliundè, vel nõ hẽt. nõ eſt aũt poſſibile q pcedat̃ in infinitum i neceſſarijs, q̃ hñt cãm ſuæ neceſſitatis, ſicut nec in cãis efficientibus, vt probatũ eſt*: ergo neceſſe eſt ponere aliqd quod ſit per ſe neceſſarium, non hñs cauſam neceſſitatis aliundè, ſed quod eſt cauſa neceſſitatis alijs: quod omnes dicunt Deum.

Quarta uia ſumit̃ ex gradib', qui in rebus inueniunt̃. Inuenit̃. n. in rebus aliqd magis & min' bonũ & uerum & nobile: & ſic de alijs hmõi. Sed magis & min' dñr de diuerſis ſm q appropinquant diuerſimodè ad aliqd, qđ maximè eſt: ſicut magis calidũ eſt, qđ magis appropinquat maximè calido. Eſt igit̃ aliquid, qđ eſt veriſſimũ, & optimũ, & nobiliſſimum, & p cõſequens maxiẽ ens: nã quæ ſunt maximè uera, ſunt maximè entia, ut dr̃ 2. Metaph.* Quod aũt dr̃ maximè tale in aliquo gñe eſt cã omnium, q̃ ſunt illius gñis: ſicut ignis, qui eſt maximè calidus, eſt cã oĩum calidorũ, ut in eodem libro dr̃. Ergo eſt aliquid quod omnibus entibus eſt cauſa eſſe, & bonitatis & cuiuſlibet perfectionis; & hoc dicimus Deum.

Quinta uia ſumit̃ ex gubernatione rerum: videmus. n. q aliqua, q̃ cognitione carent. ſ. corpora naturalia, operantur pp finem: qđ apparet ex hoc q ſemp aut frequentius eodem modo operant̃, ut cõſequant̃ id qđ eſt optimum. Vñ patet q non à caſu, ſed ex intentione pueniũt ad finẽ. Ea aũt, q̃ nõ hñt cognitionem, nõ tendunt in finẽ, niſi directa ab aliquo cognoſcente & intelligẽte: ſicut ſagitta à ſagittãte: ergo eſt aliqd intelligens, à quo oẽs res naturales ordinant̃ ad finem*: & hoc dicim' Deum. E

Ad primum ergo dicen-

torum excludere reliquum, põt dupliciter intelligi. ſ. formaliter, & effectiuè: formaliter quidem, vnum oppoſitorũ non excludit reliquum, niſi à ſuo receptiuo, vt patet, & ſic in propoſito: quia bonum diuinũ infinitum eſt, omne malũ excludit formaliter à Deo, nõ adeò à creatura: quia nõ recipitur in creatura: ſed in ipſo ſolo Deo. Effectiuè verò vnum oppoſitorũ excludit reliquum, ſecundũm q efficit aliquid ſibi ſimile, ſicut vis ſolaris excludit frigus ab aere, ſecundũ q aſſimilat ſibi aerem in eſſe calido: & iuxta hanc oppoſitionẽ procedit argumentum: q ſi vnum oppoſitorũ eſt infinitum, reliquum non ſolùm excluditur ab eo formaliter, ſed & effectiuè in quocunq; inuẽtũ fuerit: & hoc propter infinitatem ſuæ efficaciæ, cui nihil reſiſtere põt, niſi aliud oppoſitum etiam eſſet infinitum. Scito ſecundò, quòd Scot. in 1. ſenten. diſt. 2. q. 1. ad primum, examinans hanc conditionalem dicit, ipſam veram nõ ſolùm formaliter: ſed effectiuè in oppoſitis naturaliter agentibus, non autem in agentibus voluntariè. Et ſoluit argumentum ad propoſitum, quia bonũ infinitum agit voluntariè: in littera autẽ, ſimpliciter negatur conſequentia, & aſſignatur ratio, quia ſcilicet ex infinita bonitate agentis, ſequitur eſſe aliqua mala, ex quibus bonum reſultet. Sed quoniam, vt dictum eſt, iſta reſpõſio immiſcet modũ cauſandi, ſcilicet per voluntatem, attribuẽdo mala permiſſioni diuinæ, quæ ad volũtatem ſpectat: ideò particularis eſt: vniuerſaliter autem diſtinguẽdum videtur antecedens: quoniã oppoſitũ infinitũ cõtingit dupliciter. Vno modo communicabile alijs ſecundùm eandem rationem: ſicut ſi ignis eſſet infinitè calidus: Calor enim eſt communicabilis alijs ſecundùm eandem rationem, quæ eſt in igne. Alio modo incommunicabile alijs ſecundùm eandem rationem, quamuis ſit participabile per quandam analogiã: ſicut eſſe Dei eſt infinitũ, non ſic commu-

In iam dictis 1 iſto artic.

2. Metap. com. 4. to mo. 3.

Opus naturæ eſt op' intelligentię nõ errantis. 118

nicabile

[illegible] ſecundum eandem rationem; alioquin poſſent [illegible] ſecundum oppoſitorum communicabile [illegible] in alio quorumq; Si aût vnum oppoſitorũ in- [illegible]

do ſimpla, non ſolum [illegible] contra incorpoream [illegible] corporea [illegible] corpus quamuis formæ naturales dicantur ſubſtantiæ [illegible]

Enchiri. ca. 11. [illegible]

136 [illegible]

118 [illegible]

* In iſto art.

dum, quòd ſicut dicit Augu.* in enchrid. Deꝰ cum ſit ſummè bonus, nullo modo ſineret aliquid mali eſſe in operibus ſuis, niſi eſſet adeò omnipotens, & bonus, vt bene faceret etiam de malo: c hoc ergo ad infinitam Dei bonitatẽ pertinet: vt eſſe permittat mala, & ex eis eliciat bona. G

AD SECVNDVM dicendũ, quòd cum natura propter determinatum finem operetur ex directione alicuius ſi ſuperioris agentis c: neceſſe eſt ea, quæ à natura fiunt ẽt in Deũ reducere, ſicut in primã cauſam. Similiterẽt quæ ex propoſito fiunt, oportet reducere in aliquam altiorem cãm quæ non ſit ratio & voluntas humana: quia hęc mutabilia ſunt & defectabilia: oportet aũt H oĩa mobilia & deficere poſſibilia reduci in aliqđ primum principium immobile, & per ſe neceſſarium: ſicut oſtenſum eſt.

quid ſit. Sed quia de Deo ſcire non poſſumus quid ſit, ſed quid non ſit: non poſſumus conſiderare de Deo quomodo ſit, ſed potius quomodo non ſit.

¶ Primò ergo cõſiderandum eſt quomodo non ſit.

¶ Secundò. quomodo à nobis cognoſcatur.

¶ Tertiò. quomodo nominetur.

POTEST aũt oſtẽdi de Deo quomodo nõ ſit remouendo ab eo ea, quę ei non cõueniunt, vtpote compoſitionem, motum, & alia huiuſmodi.

¶ Primò ergo inquiratur de ſimplicitate ipſius, per quam remouetur ab eo compoſitio. Et quia ſimplicia in rebus corporalibus ſunt imperfecta & partes.

¶ Secundò inquiretur de perfectione ipſius.

¶ Tertiò. de infinitate eius.

¶ Quartò. de immutabilitate.

Quintò. de vnitate.

QVAESTIO III.

De Dei ſimplicitate, in octo articulos diuiſa.

COGNITO de aliquo an ſit, inquirẽdũ reſtat quo ſit, vt ſciatur de eo I

Circa primũ q̃runt̃ octo.

¶ Primo. Vtrũ Deus ſit corpꝰ.

¶ Secundò. Vtrũ ſit in eo compoſitio formæ & materiæ,

¶ Tertiò. Vtrum ſit in eo compoſitio quidditatis, ſiue eſſentię vel naturæ, & ſubiecti.

[illegible] ne, & quia quantæcunq; virtutis ſit agẽs, non excludit effectiuẽ oppoſitũ, niſi inquantũ eſt incõpoſſibile effectui ſ; ſed exiſtente agente infinito in ſe, finitè autem participato, effectũ non oportet eſſe incompoſſibilem cuilibet gradui oppoſiti: quia effectus finitè habet rationem vnius oppoſiti: ergo agens infinitum, finitè tamẽ participatũ, nõ tollit effectiuè totaliter ſuũ oppoſitũ. Et propterea Deũ glorioſus, qui eſt infinitum bonũ, & ſi naturaliter ageret, non tolleret omne malum ab vniuerſo: q̃ finitè ſit participatur à quocunq;: & ex bonitate ſua prodiret vniuerſitas bonarum conſiſtentium gradus diuerſos in vniuerſo: ex quorum naturis neceſſe eſt oriri malum, ſicut ex natura lupi, mors agni: & ex natura elementorũ corruptio mixtorũ, &c. Et ſic eleuando rationem in litera aſſignatam, merito nẽ eſt cõſa, quia ex infinita bonitate Dei oritur, mala eſſe, pp bonũ ſũ vniuerſi: & nõ oĩa mala non eſſe. Et ſic ad infinitã Dei bonitatẽ ſpectat, q. malum ſit in effectibus ſuis non in ſeipſo.

SVPER QVAEST. III. ARTICVLVM I.

Ferr. 1. con. c. 26. & lib. 2. c. 3. *Banent q. 3. ar. 1.*
Cap. 1. d. 14. q. 1. con. 1. *Alb. mag. p. diſt. 3. art. 7.*

IN titulo aduerte, quòd vt ex conditionibus, quas Deo conuenire dictum eſt in pcedenti articulo, probãdo ipſum eſſe, manifeſte pateat quòd non poteſt cadere in mentem alicuius Deũ eſſe accidens, ſed oportere ipſum eẽ ſubſtãtiã: ideirco terminata cõne an eſt, ex qua ſcitur ens de Deo, & ex annexu liquido cõſtãte q eſt ſubſtãtia, ſtatim inquiritur nũc an ſit corpus, i. an ſit ſubſtãtia corporea: ita q ly corpus, hic ſumit̃ ꝓpriè, p corpore qđ eſt in pdicamẽto ſubſtãtię, ſiuẽ illud ſit res ſimplex, vt Auerrois credit de corpore cęleſti, ſiuẽ non inueniatur ſimplex, nõ eſt cura: Huiuſmodi autẽ ſubſtantia trinam habet dimenſionẽ annexã ſcdm oẽs, ſiuẽ ipſa trina dimẽſio ſit idẽ qđ ipſa, ſiuẽ nõ. Nullũ. n. horũ variat ꝓpoſitũ. Subſtantia aũt corporea hoc mo

[illegible] & ſic cõſonat minori. ſ. Deus eſt mouẽs immobile, & [illegible] tentũ. Scdo ſumẽdo ly nõ moui, actiuè: & ſic ꝓpoſitio hẽt difficultatẽ: nec apparet inductiue: ſed eget rõne & limitatione: induƈtioni ſiquidẽ obſtat, q. magnes immotus trahit ferrũ: & nix immota frigefacit: & colorata immutat viſum, &c. vñ iudicio meo primo nõ ſumit̃ hic. Verũtñ ſcdo ẽt mõ eſt vera, loquẽdo de motione pure locali, & ſõ eius aſſignatur in [illegible] cõtra Gen. c. [illegible] quia mouens oportet ſimul eẽ cũ moto; [illegible] quitur, q. corpus mouens nõ põt manere, & corpus motum mutare locũ: q̃ ſi motum ſũ locum mutat, deſinit eẽ ſimul cũ corpore mouente, qđ manere ſupponitur in loco contiguo [illegible] toto: vnde in mouẽre motũ eſt. Et ex hoc apparet excluſio inſtantiarũ, q̃ nõ de motione pure locali erãt, & de cæteris quidẽ patet. De magnete aũt & ſimilibus habes ab Auerr. 7. phyſ. cõmẽ. 10. q ipſa nõ mouẽt, ſed alia mouent ad ipſa, q̃ quãtũ non undecũq; pp priuationẽ diſpoſitionis, quã ab eis p modũ alterationis ſpiritualis acquirũt aliculbi: ſed de his, cũ ſermo de depẽdẽtia reliquorũ motuũ à motu cæli amplius dicetur, nũc hæc ſufficiant hic, ubi ex locali motu proceditur. K

¶ Scdo. Deus eſt primũ ens: ergo actus purus: ergo nõ eſt corpus. Antecedẽs patet ex pcedẽti art. Prima cõſequẽtia probat. Actus eſt ſimpliciter prior potẽtia: ergo primũ ens eſt actus abſq; potentia: qđ eſt eſſe actum purũ. Aſſumptũ declarat, oſtendendo dũam ordinis inter actum & potentiã ſimpliciter, & reſpectu alicuius, cui cõueniunt vtraq;: quia. ſ. in reſpectu ad hoc potẽtia eſt prior: ſed ſimpliciter nõ in hoc uel in illo, actꝰ ẽ prior: & ꝓba ſi quia omne qđ eſt in potẽtia, nõ reducit ad actũ, niſi p aliquod ens actu. Scda uero cõſequẽtia ꝓbat: omne corpus eſt in potẽtia: ergo. Aſſumptum probat: quia omne corpus eſt continuum, in cuius ratione cadit potentia ad diuiſionem: eſt enim diuiſibile in ſemper diuiſibilia, vt dicitur in 6. phyſic.

¶ Tertio

¶ Tertio. Deus eſt nobiliſſimum omni entium: ergo non eſt corpus. Antecedens patet ex præcedenti art. conſequentia probat: quia corpori repugnat eſſe nobiliſſimum: quod ꝓbat. Corpus aut eſt viuũ, aut nõ viuũ: ſed neutrũ eſt nobiliſſimũ: quia nõ viuo viuũ p̃ſtat, & viuo p̃ſtat id quo viuit: alioquin omne corpus [illegible] A corruptibilitas, &c. Ariſt. tamen 1. Ethic. dicit, corpora cœleſtia eſſe nobiliora etiam hominum: quia tenet illa viuentia, vt expreſſe in ſecundo celi ſupponendum eſſe dicit.

Potẽſti per totũ. 1. cõtr. c. 20.

[illegible]

Pſal. 33. & 117.

Pſal. 33.

¶ Quarto. Vtrum ſit in eo compoſitio, q̃ eſt ex eſſentia & eſſe.

¶ Quintò. Vtrum ſit in eo compoſitio generis & differentiæ.

¶ Sexto. Vtrum ſit in eo compoſitio ſubiecti & accidentis.

¶ Septimò. Vtrũ ſit quocũq; mõ cõpoſitus vel totaliter ſimplex. B

¶ Octauò. Vtrum veniat in compoſitionem cum alijs.

ARTICVLVS I.

Vtrum Deus ſit corpus.

AD PRIMVM ſic ꝓceditur. Vr̃ q Deus ſit corpus: corpus. n. eſt qđ hẽt trinã h dimẽſionẽ: ſed ſacra ſcriptura attribuit Deo trinã dimẽſionẽ: dr̃. n. Iob. 2. Excelſior cęlo eſt, & qđ facies? ꝓfundior inferno, & vñ cognoſces? longior terra mẽſura eius & latior mari: ergo Deus eſt corpus. C

¶ 2 Pręt. Omne h figuratũ eſt corpus, cum figura ſit qualitas circa quãtitatẽ: ſed Deus vr̃ eſſe figuratus, cum ſcriptũ ſit Gen. 1. Faciamus hoiem ad imaginẽ & ſimilitudinẽ nr̃am. figura. n. imago dr̃, ſm illud Heb. 1. Cũ ſit ſplẽdor gloriæ, & figura ſubſtatiæ eius. i. imago. ergo Deus eſt corpus.

¶ 3 Præt. Omne qđ hẽt h partes corporeas eſt corpus: ſed ſcriptura attribuit Deo partes corporeas: dr̃. n. Iob. 41. Si habes brachiũ vt Deꝰ. & in pſal. Oculi Dñi ſup iuſtos: &, dextera Dñi fecit virtutem: ergo Deus eſt corpus. D

¶ 4 Pręt. h Sitꝰ nõ cõuenit niſi corpori: ſed ea, q̃ ad ſitũ ptinẽt, i ſcripturis dñr de Deo: dr̃. n. Eſa. 6. Vidi Dñm ſedẽt. & Eſa. 3. Stat ad iudicãdũ Dñs. ergo Deꝰ eſt corpꝰ.

¶ 5 Præt. Nihil pt̃ eſſe terminus h localis à quo, vel ad quẽ, niſi ſit corpus, vel aliqđ corporeũ: ſed Deꝰ in ſcriptura dr̃ eſſe terminꝰ localis vt ad quẽ, ſm illud Pſ. Accedite ad eũ, & illu. & vt à quo, ſm illud Hiere. 17. Recedẽtes à te i terra ſcribent: ergo Deꝰ eſt corpus. E

SED CONTRA eſt, quod dicitur Ioan. 4. Spiritus eſt Deus.

RESPONDEO. Dicendum abſolutè Deum nõ eſſe corpus: quod

Ferr. 1. cont. c. 17. 16.

tripliciter oſtendi poteſt.

Primò qdẽ, qa nullũ corpus mouet non motũ: vt patet inducẽdo p ſingula. Oſtenſum eſt autem ſupra*, q Deus eſt primum mouens immobile: vndè manifeſtum eſt q Deus non eſt corpus.

Scđò, qa neceſſe eſt id, qđ eſt primũ ens, eſſe in actu, & nullo mõ in potẽtia. Licẽt. n. in vno & eodẽ qđ exit de potẽtia in actũ, prius ſit potẽtia q̃ actus tẽpore, ſimpliciter tñ actus prior eſt potẽtia, qa qđ eſt in potẽtia, nõ reducit̃ i actũ niſi p ens actu. Oſtẽſum eſt aũt ſupra* qđ Deꝰ eſt primũ ens. Impoſſibile eſt igit̃ q in Deo ſit aliqđ in potẽtia: oẽ aũt corpꝰ ẽ i potẽtia: qa cõtinuũ inquãtũ hmõi, diuiſibile ẽ i ĩfinitũ: impoſſibile ẽ igit̃ Deũ eẽ corpꝰ.

Tertiò, qa Deꝰ eſt id qđ eſt nobiliſſimũ i entibꝰ vt ex dictis patet.* Impoſſibile ẽ aũt aliqđ corpus eſſe nobiliſſimũ in entibꝰ: qa corpꝰ aut eſt viuũ, aut nõ viuũ. Corpꝰ aũt viuũ, manifeſtũ eſt q eſt nobiliꝰ corpore nõ uiuo: corpus aũt viuũ nõ viuit inquantũ corpus, qa ſic omne corpꝰ viueret: oportet igit̃ q viuat p aliqđ aliud, ſicut corpus nr̃um viuit p aĩam. Illud aũt p qđ viuit corpꝰ, eſt nobilius q̃ corpus: m impoſſibile eſt igitur Deũ eſſe corpus. n

AD PRIMVM ergo dicendũ, q ſicut ſupra dictũ eſt*, Sacra ſcriptura tradit nobis ſpiritualia & diuina ſub ſimilitudinibꝰ corporaliũ. vñ, cũ trinã dimẽſionẽ Deo attribuit ſub ſimilitudine quãtitatis corporeę, quãtitatẽ virtualẽ ipſiꝰ deſignat: vtpote p ꝓfunditatẽ, virtutẽ ad cognoſcẽdũ occulta: p altitudinẽ, excellẽtiã virtutis ſup oĩa: p lõgitudinẽ, durationẽ ſui eſſe: p latitudinẽ, affectũ dilectionis ad oĩa.* Vel vt dicit Diony. 9. c. de diu. no. p ꝓfunditatẽ Dei, intelligit̃ incõprehẽſibilitas ipſiꝰ eſſẽtię: p lõgitudinẽ, ꝓceſſus virtutis eiꝰ, oĩa penetrãtis: p latitudinẽ verò, ſuperextẽſio eiꝰ ad oĩa inquãtũ. ſ. ſub eiꝰ

S. Th. 1. 5. d. 8. q. 1. a. 1. Alex. p. 1. q. 1. mẽ. 2. Scot. 1. 5. d. 8. q. 1. Riccar. 1. 5. d. 8. q. 1. a. 1. Duran. 1. 5. d. 8. q. 4. Banens. eodem loco.

IN titulo aduerte, q licẽt apud San. Tho. doctrinam eſſe corpus & eſſe cõpoſitũ ex materia & forma, conuertantur, & idẽ ſint, attamen nõ videãt apud alios nec cõuertunt. Auerr. n. ponit corpus in cœlo: & tñ nõ cõpoſitũ ex materia & forma. Auicebron aũt ponit cõpoſitum ex materia & forma in ſubſtantijs ſpiritualibus: & tamen nõ corpus: ideò vt omniſariam cõpleta ſit doctrina, præſens mouet q. 2. an Deus ſit cõpoſitus ex materia & forma: & ꝓpea oẽs [illegible] Q. 2. art. 3. Q. pced. art. 1. O. pced. art. 3. Q. 3. art. 4. Cap. 9. parũ à medio.

[illegible]

probatur, omne agens agit per ſuam formã: ergo [illegible] ſic ſe habet ad eſſe agens, ſicut ad eſſe formã, & cõuerſo: ergo [illegible]

protectione omnia cōtinentur.

Ad secvndvm dicendum, quòd homo dr̄ eē ad imaginem Dei, non ſecundū corpus, ſed ſecundū id, quo homo excellit alia aīalia: vndè ſequit̄ Ge. j. poſt quā dictum eſt, Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem nr̄am, vt pſit piſcibus maris, &c. excellit āt hō oīa aīalia q̄tū ad rōnē, & itellectū: vñ ſm̄ intellectum & rōnē, q̄ ſunt icorporea, hō eſt ad imaginem Dei.

Ad tertivm dicēdum q̄ partes corporeę attribuunt̄ Deo in ſcripturis, rōne ſuorum actuum ſm̄ quādā ſimilitudinē: ſicut actꝰ oculi eſt uidere; vñ oculꝰ de Deo dictus, ſignificat uirtutem eius ad videndum, modo intelligibili non ſenſibili: & ſimile eſt de alijs partibus.

Ad qvartvm dd̄m, q̄ ēt ea, q̄ ad ſitū ptinēt ñ attribuunt̄ Deo niſi ſm̄ q̄dā ſſitudinē, ſicut dr̄ ſedēs pp ſuā imobilitatē, & authoritatē, & ſtās pp ſuā fortitudinē ad debellādū oē q̄ aduerſatur.

AD qvintvm dd̄m, q̄ ad Deū nō accedit paſſibus corpalibus cū vbiq; ſit: ſed affectibus mētis: & eodē mō ab eo receditur: & ſic acceſſus & receſſus ſub ſimilitudine localis motus deſignāt ſpiritualem affectum.

ARTICVLVS II.

Vtrū ī Deo ſit cōpoſitio formæ, & mat.

AD secvndvm ſic ꝓcedit. Vr̄ q̄ in Deo ſit cōpoſitio formæ & materiæ. Omne.n. qd̄ habet aīam eſt cōpoſitum ex materia & forma: qa anima eſt forma corporis. ſed ſcriptura attribuit aīam Deo introducit.n. ad Heb. 10. ex perſona Dei, Iuſtus āt meus ex fide uiuit: qd̄ ſi ſubtraxerit ſe, nō placebit animæ meæ. ergo Deus eſt compoſitus ex materia & forma.

¶2 Præt. ira, gaudiū, & huiuſmodi ſunt paſſiones cōiūcti, vt dr̄ 1. de anima: ſed hmōi attribuuntur Deo ī ſcrip. dr̄.n. ī Pſ. Iratꝰ furore Dñs ī ppl̄m ſuū: ergo Deus ex materia & forma ē cōpoſitꝰ.

¶3 Præt. Materia eſt pricipiū idiuiduationis: ſed Deus ur̄ eē indiuiduū: nō.n. de multis ꝑdicat. ergo eſt cōpoſitꝰ ex mā & forma.

Sed contra, Oē cōpoſitum ex materia & forma eſt corpꝰ: qtitas.n. dimēſiua eſt q̄ primo ihęret materiæ: ſed Deus nō eſt corpus, ut oſtēſū eſt. Ergo Deus ñ eſt compoſitus ex mā & forma.

Respondeo. Dd̄m, q̄ impoſſibile eſt in Deo eſſe materiam.

Primò qdē, qa materia eſt id qd̄ eſt in potentia: oſtēſū eſt aūt, q̄ Deus eſt purus actus nō habēs aliqd de potētialitate, uñ impoſſibile eſt, q̄ Deus ſit cōpoſitus ex materia & forma.

Scd̄ō, qa oē cōpoſitū ex materia & forma eſt pfectū & bonū p ſuā formā: uñ oportet q̄ ſit bonū p pticipationē ſm̄ q̄ materia pticipat formā. Primū āt q̄ eſt bonū & optimū qd̄ Deus eſt nō eſt bonū p participationē: qa bonum p eſſentiā, prius eſt bono per participationem: uñ impoſſibile eſt, q̄ Deus ſit compoſitus ex materia, & forma.

Tertiò, qa unumquodq; agēs agit p ſuā formā: uñ ſm̄ q̄ aliqd ſe habet ad ſuā formā, ſic ſe hēt ad hoc q̄ ſit agens: qd̄ igitur primum eſt, & p ſe agens, oportet qd̄ ſit primò, & p ſe forma. Deꝰ āt eſt primum agens, cū ſit prima cā efficiēs, ut oſtēſum ē. Eſt igit̄ p eſſentiā ſuā forma, & nō cōpoſitus ex materia & forma.

Ad primvm ergo dicēdum, q̄ aīa attribuit̄ Deo per ſſitudinē actus: q̄.n. uolumus aliqd nobis ex aīa nr̄a eſt: uñ illud dicit̄ eſſe placitum animæ Dei, quod eſt placitum uoluntati ipſius.

Ad secvndvm dicēdū, q̄ ira & huiuſmōi attribuunt̄ Deo ſm̄ ſimilitudinē effectus: qa enim ꝓprium eſt irati punire, eius ira punitio metaphoricè vocatur.

Ad tertivm dicēdū, q̄ formę, q̄ ſunt receptibiles in materia, indiuiduant̄ p materiā, q̄ nō pt̄ eſſe ī alio, cū ſit primū ſubiectū ſubſtās: forma verò quātū eſt de ſe, niſi aliqd aliud impediat, recipi pt̄ à plurib⁹. Sed illa forma, q̄ nō eſt receptibilis ī materia, ſed eſt p ſe ſubſiſtēs, ex hoc ipſo indiuiduat̄, q̄ nō poteſt recipi in alio, & hmōi forma eſt Deus. vndè nō ſequitur q̄ habeat materiā.

ARTICVLVS III.

Vtrum ſit idem Deus quod ſua eſſentia, vel natura.

AD Tertivm ſic ꝓcedit. Vr̄ q̄ nō ſit idē Deꝰ qd̄ ſua eſſētia vel natura. Nihil.n. eſt ī ſe ipſo, ſed eſſētia vel natura Dei, q̄ ē deitas, dr̄ eſſe ī Deo: ergo vr̄ q̄ Deꝰ nō ſit idē qd̄ ſua eſſentia vel nā.

¶2 Præt. effectus aſſimilat̄ ſuæ cāæ; qa omne agēs agit ſibi ſimile: ſed in rebus creatis nō eſt idē ſuppoſitū qd̄ ſua natura (nō.n. idē eſt hō qd̄ ſua humanitas) ergo nec Deꝰ eſt idē qd̄ ſua deitas.

Contra, de Deo dr̄ q̄ ē vita, & nō ſolū qd̄ ē vivēs, vt patet Ioā. 14. Ego ſū via, veritas, & vita. Sicut autem ſe habet vita ad viuentem, ita deitas ad Deum: ergo Deus eſt ipſa deitas.

Respondeo. Dicēdū, q̄ Deꝰ eſt idē qd̄ ſua eſſentia vel natura. Ad cuius intellectū ſciēdū ē, q̄ in rebus cōpoſitis ex materia & forma neceſſe eſt q̄ differant natura, vel eſſentia & ſuppoſitū: qa eſſentia vel natura cōprehēdit in ſe illa tm̄, q̄ cadūt in diffinitione ſpeciei: ſicut humanitas cōprehendit in ſe ea, q̄ cadūt in diffinitione hoīs: his.n. hō eſt hō: & hoc ſignificat humanitas; hoc ſcilicet quo hō eſt hō. Sed materia indiuidualis cū accidentibus oībus indiuiduantibus ipſam nō cadit in diffinitione ſpeciei: non enim cadunt in diffinitione hominis hæ carnes & hęc oſſa, aut albedo, vel nigredo, vel aliq̄ hmōi: vñ hę carnes & hęc oſſa, & accidētia deſignātia hāc materiā nō cōcludunt̄ in humanitate: & tm̄ ī eo qd̄ eſt hō includunt̄: vñ, id qd̄ eſt hō, hēt in ſe aliqd qd̄ nō hēt humanitas: & pp hoc nō eſt totaliter idē hō & humanitas: ſed humanitas ſignificat̄ vt pars formalis hoīs: qa principia diffinientia hn̄t ſe formaliter, reſpectu materię indiuiduātis. In his igit̄, q̄ nō ſunt cōpoſita ex materia & forma, ī qbus indiuiduatio nō eſt p materiā indiuidualem, i. per hāc materiam, ſed ipſæ formę per ſe

Univerſidad de Deuſto Biblioteca

[illegible]

D.224.

indiuiduantur oportet [d] ꝗ ipſæ formę ſint ſuppoſita ſubſiſtētia: vñ in eis nō differt ſuppoſitū & natura. Et ſic, cum Deus non ſit cōpoſitus ex materia & forma, vt oſtēſum eſt,* oportet ꝗ Deus ſit ſua deitas, ſua vita, & quicquid aliud ſic de Deo prædicatur.

Art. præcd. D.1033.

Ad primvm ergo dicendū, ꝗ de rebus ſimplicibus loqui nō poſſumus, niſi per modū cōpoſitorū, à quibus cognitionē accipimus: & ideò de Deo loquētes vtimur nominibus cōcretis, vt ſignificemus eius ſubſiſtentiā: qa apud nos nō ſubſiſtūt niſi cōpoſita: & utimur nominibus abſtractis, ut ſignificemus eius ſimplicitatē [e]. Qđ ergo dr̃, deitas uel vita, vel aliqđ hmōi eſſe in Deo, referendū eſt ad diuerſitatem, quæ eſt i acceptione intellectus nr̃i, & nō ad aliquam diuerſitatē rei.

Ad secvndvm dicendū, ꝗ effectus Dei imitantur ipſum non perfectè, ſed ſecundùm ꝗ poſſunt: & hoc ad defectū imitationis ptinet, ꝗ id, quod eſt ſimplex & vnū, nō pt repræſentari niſi p multa: & ſic accidit in eis compoſitio, ex qua prouenit, quod in eis non eſt idem ſuppoſitum quod natura.

Articvlvs IIII.

Vtrum in Deo ſit idem eſſentia & eſſe.

Ad qvartvm ſic proceditur. Videtur ꝗ in Deo nō ſit idem eſſentia & eſſe. Si enim hoc ſit, tunc ad eſſe diuinū nihil additur: ſed eſſe[b] cui nulla ſit additio eſt eſſe cōe, quod de omnibus prædicatur: ſequitur ergo, ꝗ Deus ſit ens commune prædicabile de omnibus. hoc autem eſt falſum, ſecundùm illud Sap. 14. incommunicabile nomen lignis & lapidibus impoſuerūt: ergo eſſe Dei non eſt eius eſſentia.

¶ 2 Pręt. De Deo ſcire poſſumus an ſit, vt ſupra dictū eſt*, nō aūt poſſumus ſcire qđ ſit, [h] ergo nō eſt Idē eſſe Dei, & quod quid eſt eius ſiuè quidditas, uel natura.

Sed contra eſt quod Hila.* dicit in 6. de trini. Eſſe non eſt accidens in Deo, ſed ſubſiſtens veritas: id ergo, quod ſubſiſtit in Deo, eſt ſuum eſſe.

Respondeo. Dicēdū ꝗ [m] Deus nō ſolū eſt ſua eſſentia, vt oſtenſum eſt, [e] ſed ēt ſuū eſſe: [n] quod quidē multipliciter oſtendi pt.

Primò quidem, quia quicquid

[illegible]

[illegible]

eſt in aliquo, quod eſt pter eſſentiam eius, oportet eſſe cauſatū uel à principijs eſſētiæ, ſicut accidentia ppria cōſequētia ſpeciem, ut riſibile conſequit hominem, & cauſat ex principijs eſſentialibus ſpeciei, uel ab aliquo exteriori, ſicut calor in aqua, cauſat ab igne. Si igitur ipſum eſſe rei ſit aliud ab eius eſſentia, neceſſe eſt ꝗ eſſe illius rei vel ſit cauſatū ab aliquo exteriori, uel à principijs eſſentialibus eiuſdē rei. Impoſſibile eſt autem, ꝗ eſſe ſit cauſatū tm̄ ex principijs eſſentialibus rei: quia nulla res ſufficit ꝗ ſit ſibi cauſa eſſendi, ſi habeat eſſe cauſatum. Oportet ergo ꝗ illud, cuius eſſe eſt aliud ab eſſentia ſua, habeat eſſe cauſatū ab alio. hoc aūt nō pōt dici de deo: qa Deū dicimus eſſe primā cām efficientē: impoſſibile eſt ergo, ꝗ i Deo ſit aliud eſſe, & aliud eius eſſentia.

D.1034. al. extrinſeca.

Secūdò, qa eſſe eſt actualitas oīs formæ vel naturæ: nō.n. bonitas vel humanitas ſignificatur in actu, niſi put ſignificamus eā eſſe: oportet igitur ꝗ ipſum eſſe cōparet ad eſſentiā, quę eſt aliud ab ipſo, ſicut [d] actus ad potētiā: cum igit in Deo nihil ſit potentiale, vt oſtenſum eſt ſupra*, ſequitur, ꝗ non ſit aliud in eo eſſentia, quàm ſuum eſſe: ſua igitur eſſentia eſt ſuū eſſe.

D.562. Quæſt. 2. art. 3.

Tertiò, quia ſicut illud, qđ habet ignē, & nō eſt ignis, eſt ignitum p participationē, ita illud, qđ habet eſſe & non eſt eſſe, eſt ens p participationē. Deus aūt eſt ſua eſſentia, ut oſtēſum eſt*. ſi igit nō ſit ſuū eſſe, erit ens per participationem & nō p eſſentiam: nō ergo erit primum ens, quod abſurdū eſt dicere. Eſt igitur Deus ſuum [d] eſſe, & non ſolum ſua eſſentia.

Art. 3. huius q. D.463.

Ad primvm ergo dicendum, ꝗ aliquid, cui non ſit additio, pōt intelligi dupliciter: vno modo, vt de ratione eius ſit ꝗ non fiat ei additio, ſicut de rōne aīalis irrationalis eſt, ut ſit ſine rōne. Alio modo intelligitur aliquid, cui nō ſit additio: quia nō eſt de ratione eius ꝗ ſibi fiat additio. Sicut aīal cōe eſt ſine ratione: quia nō eſt de ratione animalis cōis vt habeat rationem, ſed nec de ratione eius eſt, vt careat ratione. Primo igit modo, eſſe ſine additione, eſt eſſe diuinum. Secūdo modo eſſe ſine additione, eſt eſſe commune.

Ad secvndvm dicendū, ꝗ eſſe dupliciter dicitur: vno modo ſignificat actum eſſendi: alio mō ſignificat cōpoſitionē propoſitionis, quam aīa adinuenit cōiungens prædicatū ſubiecto. Primo igit mō accipiēdo eſſe, nō poſſumus ſcire eſſe Dei, ſicut nec eius eſſentiā, ſed ſolū ſcđo modo. Scimus.n. quòd hæc propoſitio, quā formamus de deo, cū dicimus, Deus eſt, vera eſt: & hoc ſcimus ex eius effectibus, vt* ſupra dictum eſt.

b 258 Quæſt. 2. art. 2.

[illegible]

SVPER QVÆST. III. ARTIC. IIII.

Ferr. 1. cont. c. 22. & lib. 2. c. 51. & lib. 4. c. 11.	*Riccar. 1. 5. d. 8. q. 2.*
S. Bon. 1. 5. d. 8. q. 2. ar. 2.	*Duran. 1. 5. d. 8. q. 2.*
Alenſ. 1. p. q. 5. m. 3.	*Egi. 1. 5. d. 5. q. 2. pri. prin.*
Scot. 1. 5. d. 8. q. 2.	*Banens eodem loco.*

IN titulo, ly eſſentia ſignificat deitatē, ꝗ p diffinitionē Dei importatur, ſi diffiniretur, ly eſſe importat ſignificatū p ly eſt ſecū-

[illegible]

[illegible]

ARTICVLVS V.

Vtrum Deus ſit in genere aliquo.

AD QVINTVM ſic ꝓceditur. Vi q́ Deus ſit i gñe aliquo. Subá.n.[b] eſt ens per ſe ſubſiſtẽs: hoc ãt maximè cõuenit Deo: ergo Deus eſt in gñe ſubſtantiæ.

¶ 2 Præterea, Vnumquodq; menſuratur per aliquid ſui generis: ſicut longitudines, per lõgitudinẽ: & numeri, per numerum: ſed Deus eſt menſura oĩum ſubarũ, ut patet per Cõmentat. 10. met. ergo Deus eſt in gñe ſubſtãtiæ.

SED CONTRA, Genus eſt prius ſm intellectum, eo, qđ i gñe cõtinet: ſed nihil eſt prius Deo nec ſm rẽ, nec ſm intellectum: ergo Deus non eſt in aliquo genere.

RESPONDEO. dicendum, q́ aliquid eſt in gñe [c] dupliciter: vno mõ, ſimpl'r & ꝓpriè, ſicut ſpẽs, q̃ ſub gñe cõtinent. Alio modo per reductionem, ſicut & principia & priuatiões, ſicut punctus & unitas reducuntur ad genus quantitatis, ſicut principia: cæcitas autem & oĩs priuatio reducitur ad genus ſui habitus.

[m] Neutro ãt mõ Deus eſt i gñe.[n]

Quòd.n. nõ poſſit eſſe ſpẽs alicuius gñis, tripliciter oñdi põt.

Primò qdẽ, qa ſpẽs cõſtituit ex gñe & dr̃ia: ſemp ãt id, à quo ſumit dr̃ia conſtituens ſpeciem, ſe hẽt ad illud vñ ſumit genus, ſicut actus ad potentiã: aĩal.n. ſumit à natura ſenſitiua p modũ cõcretiõis. hoc.n. dr̃ aĩal, qđ naturã ſenſitiuã habet: rõnale verò ſumit à natura intellectiua, qa rõnale eſt, quod naturã intellectiuã habet: intellectiuum autẽ cõparat ad ſenſitiuũ ſicut actus ad potentiã, & ſil'r manifeſtum eſt in alijs: vñ cũ in Deo nõ adiungat potẽtia actui, impoſſe eſt, q́ ſit in genere tanq̃ ſpecies.

Scd'ò, qa cum eſſe Dei ſit ei' eſſentia, ut oñſum eſt [*]: ſi Deus eſſet in aliquo gñe, oporteret q́ genus eius eſſet ens: nam genus ſignãt eſſẽtiã rei, cũ ꝓdicet i eo qđ quid eſt. Oñdit ãt Phs in 3. met.[*] qđ ens nõ pt eſſe gen' alicuius: oẽ.n. genus habet dr̃ias, q̃ ſunt [d] extra eſſentiã gñis: nulla autem dr̃ia poſſet inueniri, q̃ eſſet extra ens: quia non ens non põt eſſe differentia: vndè relinquitur, q́ Deus nõ ſit in genere.

Tertiò, quia oĩa, q̃ ſunt in gñe uno, cõicant in q̃ddItate vel eſſentia gñis, qđ ꝓdicat de eis i eo quod q̃d eſt: differunt ãt ſm eẽ: nõ.n. idem eſt eſſe hoĩs & equi, nec huius hoĩs, & illius hoĩs: & ſic oportet q́ q̃cunq; ſunt in genere, differant in eis eſſe, & qđ qd eſt, id eſt, eſſentia. in Deo ãt non differt, vt oñſum eſt:[*] vndè manifeſtum eſt, q́ Deus [d] non eſt in genere, ſicut ſpecies.

Et hoc patet q́ non hẽt genus, neq; dr̃ias, neq; eſt diffinitio ipſius, neq; demonſtratio [e] niſi p effectum: qa diffinitio eſt ex genere & differentia, demõſtrationis autem medium eſt diffinitio.

Quod aũt Deus nõ ſit in gñe p reductionẽ ut principiũ, manifeſtũ eſt ex eo, q́ principiũ, qđ reducit in aliqđ genus, nõ ſe extendit ultrà genus illud: ſicut pũctũ nõ eſt principiũ, niſi q̃titatis cõtinuæ, & unitas q̃titatis diſcretæ. Deus aũt eſt principium totius eſſe, ut infra oſtendet[*]: vndè non continetur in aliquo [d] genere, ſicut principium.

[illegible]

SVPER QVÆST. III. ARTIC. V.

Ferr. 1. cont. c. 17. 25. [illegible]

IN titulo, genus ſumit ꝓpriè pro genere logico, prout diſtinguuntur decem genera rerum. [illegible]

[illegible]

AD PRIMVM ergo dicẽdũ q́ ſubſtantiæ nomen nõ ſignificat hoc ſolum, q́ eſt p ſe eſſe: quia hoc q́ eſt eſſe, non poteſt per ſe eſſe genus,[*] vt oſtenſum eſt, ſed ſignificat eſſentiam, cui cõpetit ſic eſſe i. p ſe eſſe: q́ tñ eſſe non eſt ipſa eius eſſentia & ſic patet quod Deus non eſt in genere ſubſtantiæ.

AD SECVNDVM dicendum, q́ obiectio illa ꝓcedit de menſura proportionata: hãc.n. oportet eſſe homogeneã [a] mẽſurato: Deus autem nõ eſt menſura ꝓportionata alicui: [c] dicitur tñ menſura omnium ex eo, q́ vnũquodq; tantum habet de eſſe, q̃tum ei appropinquat.

ARTICVLVS VI.

Vtrum in Deo ſit aliqua accidentia.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur q́ in Deo ſint aliqua accidẽtia. Subſtãtia.n.[b] nulli eſt accidens, vt dr̃ in 1. phyſic.[*] q́ ergo in vno eſt accidẽs, nõ põt in alio eſſe ſubſtãtia. Sicut ꝓbatur, q́ calor non ſit forma ſubſtãtialis ignis: qa in alijs eſt accidens. ſed ſapiẽtia, virtus, & huiuſmõi, quæ in nobis ſunt accidentia, Deo attribuunt: ergo & in Deo ſunt accidentia.

¶ 2 Præterea, In quolibet gñe eſt vnũ primũ [h] multa ãt ſunt genera accidentium. ſi igit prima illorum generũ non ſunt in Deo, erunt multa prima extra Deum: q́ eſt inconueniens.

SED CONTRA, Omne accidens in ſubiecto eſt: Deus ãt nõ põt eſſe ſubiectum: quia forma ſimplex non põt eſſe ſubiectũ, vt dicit Boe.[*] in li. de Trin. ergo in Deo non põt eſſe accidens.

RESPONDEO. Dicendum, q́ ſecundum præmiſſa [*], manifeſtè apparet, q́ [m] in Deo accidens eſſe non poteſt.[n]

Primò quidem, quo ſubiectũ comparat ad accidens, ſicut potentia ad actum: ſubiectum.n. ſm accidẽs eſt aliquo modo in actu, eſſe autem in potentia omnino remouetur à Deo, vt ex prædictis patet.[*]

Secundò, quia Deus eſt ſuũ eẽ: vt Boe. dicit [*] in lib. de Heb. & licet id, q́ eſt aliqd, aliud poſſit hr̃e adiunctum, tñ ipſum eẽ nihil aliud adiunctum hr̃e põt: ſicut quod eſt calidum, poteſt habere aliquid extraneũ q̃ calidum, vt albedinem: ſed ipſe calor nihil habet prẽter calorem.

Tertiò, quia omne qđ eſt p ſe prius eſt eo q́ eſt per accidens. Vñ cũ Deus ſit ſimpliciter primum ens,[c] in eo non põt eẽ aliquid p accidens. Sed nec accidẽtia p ſe in eo eſſe pñt, ſicut riſibile eſt per ſe accidens hoĩs: qa huiuſmõi accidentia cauſantur ex principijs ſubiecti. In Deo autem nihil põt eſſe cauſatum, cum ſit cã prima: vndè relinquitur, q́ in Deo nullũ ſit accidẽs.

AD PRIMVM ergo dicendũ, q́ virt', & ſapiẽtia nõ vniuocẽ dr̃ de Deo, & de nobis, vt ĩfra patebit.[*] Vñ non ſequit q́ accidentiã ſint in Deo ſicut ĩ nobis.

AD SECVNDVM dicẽdũ, [illegible]

[illegible]

SVPER QVÆST. III. ARTIC. VI.

Ferr. 1. conta. c. 23. 31.

IN titulo cõſtat, q́ quæritur de ineſſe formali, an, ſ. aliqua accidentia ſint formaliter in Deo: [illegible]

quòd cum ſubſtãtia ſit prior accidẽtibus, principia accidentiũ reducunt̃ in principia ſubſtãtię ſicut in priora: q̃uis Deus non ſit primum contentum in gñe ſubſtantiæ, ſed primum extra oẽ genus reſpectu totius eſſe.

ARTICVLVS VII.

Vtrum Deus ſit omnino ſimplex.

AD SEPTIMVM ſic proceditur. Videtur quòd Deus nõ ſit oĩno ſimplex. Ea enim, quæ ſunt à Deo imitant̃ ipſum: vñ à primo ente ſunt oĩa entia, & à primo bono ſunt oĩa bona: ſed in rebus, q̃ ſunt à Deo, nihil eſt omnino ſimplex, ergo Deus non eſt omnino ſimplex.

¶ 2 Præterea, Oẽ q̃ eſt meliꝰ, Deo attribuẽdum eſt: ſed apud nos cõpoſita ſunt meliora ſimplicibus: ſicut corpora mixta elementis, & animalia plantis, ergo non eſt dicendum, q̃ Deus ſit omnino ſimplex.

SED CONTRA eſt quod Aug. dicit 6. de Trin. q̃ Deus verè & ſummè ſimplex eſt.

RESPONDEO. Dicendum, q̃ Deum omnino eſſe ſimplicẽ multipliciter pt̃ eẽ manifeſtũ.

Primò quidem p ſupradicta in quæſtione. Cum.n. in Deo non ſit compoſitio neq; quãtitatiuarum partium; qa corpus nõ eſt: neq; compoſitio formæ & materiæ, neq; in eo ſit aliud natura & ſuppoſitũ, neq; aliud eſſentia & eẽ, neq; in eo ſit cõpoſitio gñis & differentiæ, neq; ſubiecti, & accidẽtis, manifeſtũ eſt, q̃ Deus nullo modo cõpoſitus eſt, ſed eſt omnino ſimplex.

Secundò, qa omne compoſitum eſt poſterius ſuis cõponentibus & depẽdẽs ex eis: Deus aũt ẽ primũ ens, ut ſupra oſteſũ ẽ.

Tertiò, qa omne cõpoſitum cãm habet: quæ.n. ſm ſe diuerſa ſunt, non conueniunt in aliqd unum, niſi p aliq̃ cauſam adunãtem ipſa. Deus autem non habet cãm, ut ſupra oſtenſum eſt, cum ſit prima cauſa efficiens.

Quartò, qa in omni cõpoſito oportet eſſe potẽtiã, & actũ qđ in Deo nõ eſt: quia uel una partiũ eſt actꝰ reſpectu alteriꝰ, uel ſaltem omnes partes ſunt ſicut in potentia reſpectu totius.

Quintò, qa oẽ compoſitum eſt aliquid, qđ non conuenit alicui ſuarum partium, & qdẽ in totis diſſimilium partium manifeſtũ eſt: nulla.n. partium hominis eſt hõ: neq; aliqua partium pedis eſt pes. In totis uerò ſimilium partiũ, licẽt aliqd, qđ dr̃ de toto dicat̃ de parte, ſicut pars aeris eſt aer, & aquę aqua: aliqd tñ dr̃ de toto, qđ non conuenit alicui partium: non.n. ſi tota aqua eſt bicubita, & pars eiꝰ. Sic igitur in omni cõpoſito eſt aliquid, q̃ non eſt ipſum. hoc autẽ etſi poſſit dici de habente formam, q.ſ. habeat aliquid quod non eſt ipſum: puta in albo eſt aliquid, quod non pertinet ad rationem albi: tñ in ipſa forma nihil eſt alienum, vñ, cum Deus ſit ipſa forma, uel potius ipſum eſſe, nullo modo compoſitus eſſe poteſt. Et hanc rationẽ tangit Hil. 7. de Tri. dicens, Deus q. uirtus eſt ex infirmis non continetur, neq; qui lux eſt ex obſcuris coaptatur.

AD PRIMVM dicẽdum, q̃ ea, q̃ ſunt à Deo, imitant̃ Deum ſicut cãta primam cauſam. Eſt aũt hoc de rõne cauſati, quòd ſit aliquo modo cõpoſitum: qa ad minus eſſe eius eſt aliud quã quod quid eſt, vt infra patebit.

AD SECVNDVM dicendum, q̃ apud nos cõpoſita ſunt meliora ſimplicibus, quia pfectio bonitatis creaturæ nõ inuenit̃ in uno ſimplici, ſed ĩ multis: ſed pfectio diuinæ bonitatis inuenit̃ ĩ uno ſimplici, ut infra oſtẽdet̃.

ARTICVLVS VIII.

Vtrũ Deus ĩ cõpoſitionẽ aliorũ ueniat.

AD OCTAVVM ſic proceditur. Videtur quòd Deus in compoſitionem aliorũ ueniat. Dicit.n. Dion. 4. c. Cœl. Hierar.

SVPER QVÆST. III. ARTIC. VII.

IN titulo nõ ſimplex in ſeipſo oẽm à ſeipſo cõpoſitionẽ, nõ cõpoſibilitatẽ excludẽs: de cõpoſibilitate.n. erit ſequẽs art.

Eſſe omniũ eſt q̃ ſuper eſſe eſt deitas: ſed eſſe oĩum intrat compoſitionem vniuſcuiuſq;. ergo Deus in cõpõnem aliorũ uenit.

¶ 2 Præt. Deus eſt forma: dicit.n. Auguſt. in lib. de ver. dñi, q̃ verbum Dei, quod eſt Deus eſt forma quædã non formata: ſed forma eſt pars cõpoſiti: ergo Deus eſt pars alicuius compoſiti.

¶ 3 Præt. Quæcũq; ſunt & nullo mõ differunt, ſunt idẽ: ſed Deus & materia prima ſunt, & nullo mõ differunt. ergo penitus ſunt idem. Sed materia prima intrat cõpoſitionẽ rerũ: ergo & Deus. Probatio mediæ, Quæcunq; differunt, aliq̃bus drĩjs differũt, & ita opꝫ ea eſſe cõpoſita: ſed Deꝰ & materia prima ſunt oĩno ſimplicia: ergo nullo mõ differunt.

SED CONTRA eſt, quod dicit Dion. 2. ca. de diu. no. q̃ neq; tactus eſt eius. l. Dei: neq; alia q̃dã ad partes commiſcendas cõio.

¶ 2 Præte. dicitur in lib. de cauſis, q̃ cauſa prima regit oẽs res, præterquam commiſceatur eis.

RESPONDEO. Dicendũ, q̃ circa hoc fuerũt tres errores. Quidã.n. poſuerunt, q̃ Deꝰ eſſet aĩa mũdi, ut patet, p Aug. in lib. 7. de ciu. Dei, & ad hoc ẽt reducit̃, q̃ quidã dixerunt Deũ eſſe aĩam primi cœli. Alij autem dixerũt Deũ eſſe principiũ formale omniũ rerũ. & hæc dr̃ fuiſſe opinio Almarianorũ. Sed tertius error fuit Dauid de Dinando, qui ſtultiſſimè poſuit Deũ eſſe materiã primam. Omnia.n. hæc manifeſtã continent falſitatẽ: neque eſt poſſibile Deum aliquo mõ in cõpoſitionẽ alicuius uenire nec ſicut principiũ formale, nec ſicut principium materiale.

Primò quidẽ, quia ſupra diximus, Deum eſſe primam cãm efficientẽ. Cã aũt efficiẽs cũ forma rei factæ nõ incidit in idẽ numero, ſed ſolùm in idẽ ſpẽ. hõ.n. gñat hoĩem. Materia uerò cũ cã efficiente nõ incidit in idẽ numero, nec in idẽ ſpecie qa hoc eſt in potentia, illud uerò in actu.

Secundò, quia cũ Deus ſit prima cã efficiẽs, eius eſt primo, & per ſe agere. quod autem uenit in cõpoſitionẽ alicuius, non eſt primo & per ſe agẽs, ſed magis compoſitum: nõ.n. manus agit, ſed homo per manũ, & ignis calefacit per calorẽ: vndẽ Deus pt̃ eſſe pars alicuius compoſiti.

Tertiò, qa nulla pars cõpoſiti põt eſſe ſimplr̃ prima in entibꝰ, neque ẽt materia & forma, quæ ſunt primæ partes cõpoſitorũ: nã materia eſt in potentia: potẽtia autem eſt poſterior actu ſimpliciter, ut ex dictis patet. forma aũt, quæ eſt pars cõpoſiti, eſt forma participata: ſicut aũtẽ participans eſt poſterius eo qđ eſt per eſſentiã, ita & ipſum participatum: ſicut ignis in ignitis eſt poſterior eo, qđ eſt per eſſẽtiam. Oſtenſum eſt autem, q̃ Deus eſt primũ ens ſimpliciter.

AD PRIMVM ergo dicendũ, q̃ deitas dr̃ eſſe oĩum effectiuè & exẽplariter, non aũt p eſſentiã.

AD SECVNDVM dicẽdum, q̃ verbũ eſt forma exẽplaris, non aũt forma, q̃ eſt pars cõpoſiti.

AD TERTIVM dicendum, q̃ ſimplicia non differunt aliquibꝰ alijs drĩjs: hoc.n. compoſitorum eſt. homo.n. & equus differũt rationali & irrationali differẽtijs, q̃ quidem drĩę non differunt amplius ab inuicẽ alijs drĩjs: vndẽ ſi fiat vis in uerbo, non propriè dicuntur differre, ſed diuerſa eſſe. Vndẽ ſm Philoſophum 10. meta. diuerſum abſolutè dicit, ſed oẽ differens aliquo differt. vndẽ ſi fiat uis in verbo, materia prima & Deus nõ differunt, ſed ſunt diuerſa ſeipſis: vnde nõ ſequitur quod ſint idem.

QVÆSTIO IIII.

De Dei perfectione, in tres articulos diuiſa.

POST cõſiderationẽ diuinę ſimplicitatis, de perfectione ipſi Dei dicẽdum eſt. Et quia unumquodque ſecundùm q̃ perfectum eſt, ſic dicitur bonum. Primò agendum

SVPER QVÆS. IIII. ARTIC. I.

Circa ordinẽ & titulum quæſtionis aduerte, q̃ perfectio nõ ſignificat aliquã pfectionẽ, vt bonitatem, vitam, ſapientiam, &c.

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

eſt de perfectione diuina. Secundò de eius bonitate.

Circa primum quæruntur tria.

¶ Primò. Vtrũ Deus ſit perfect⁹.

¶ Secũdò, Vtrum Deus ſit vniuerſaliter perfectus, omnium in ſe perfectiones habens.

¶ Tertiò. Vtrum creaturæ ſimiles Deo dici poſſint.

ARTICVLVS I.

Vtrum Deus ſit perfectus.

AD PRIMVM ſic ꝓcedit. Vr ꝙ eſſe perfectum nõ conueniat Deo. Perfectum.n.dr quaſi totalr factũ: nõ cõuenit eẽ factũ: ſed Deo ergo nec eẽ pfectũ.

¶ 2 Præt. Deus eſt primum rerũ principium: ſed principia rerũ vñr eſſe imperfecta. (ſemẽ.n.eſt principium aĩalium & plãtarũ) ergo Deus eſt imperfectus.

¶ 3 Præter. oñſum eſt ſupra, ꝙ eſſentia Dei eſt ipſum eſſe: ſed ipſum eſſe vr eſſe imperfectiſſimum, cum ſit communiſſimũ, & recipiens omnium additiones. ergo Deus eſt imperfectus.

SED CONTRA eſt, qd dr Mat. 5. Eſtote perfecti ſicut & pater veſter cœleſtis perfectus eſt.

RESPONDEO. Dicendũ, ꝙ ſicut Philoſophus narrat 12. metaph. quidam antiqui philoſophi, ſ. Pythagorici, & Leucippus, non attribuerũt optimũ, & pfectiſſimum primo principio. Cuius rõ eſt, qa philoſophi antiqui cõſiderauerunt principiũ materiale tm: primum aũt principium materiale imperfectiſſimũ eſt. Cũ .n. materia inquantum huiuſmodi ſit in potentia: oportet, ꝙ primum principiũ materiale ſit maximè in potentia, & ita maximè imperfectũ. Deus aũt ponit primum principium, nõ materiale, ſed in genere cãæ efficientis: & hoc oportet eſſe perfectiſſimũ. ſicut.n. materia inquãtum hmõi eſt in potentia, ita agens inquãtum hmõi eſt in actu: vndè primum principium actiuum oportet maximè eſſe in actu: & per conſequens maximè eſſe perfectum. ſm hoc.n.dr aliquid eſſe perfectum, ſm ꝙ eſt actu: nam perfectum dr, cui nihil deeſt ſm modum ſuæ perfectionis.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ ſicut dicit Grego. Balbutiẽdo vt poſſumus excelſa Dei reſonamus. quod.n. factum non eſt, perfectum propriè dici non pt. Sed quia in his q̃ fiunt, tunc dr eſſe aliquid perfectum, cum de potẽtia educitur in actum, tranſumitur hoc nomen perfectum ad ſignificandum omne illud, cui nõ deeſt eſſe in actu, ſiue hoc hẽat per modum pfectionis, ſiue nõ.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ principiũ materiale, qd apud nos imperfectum inuenit, nõ pt eſſe ſimplr primum, ſed pcedit ab alio perfecto. Nã ſemẽ, licẽt ſit principium animalis generati ex ſemine, tñ hẽt ante ſe aĩal, vel plãtam, vndè decidit. Oportet.n. ante id quod eſt in potentia eſſe aliquid actu, cum ens in potentia nõ reducatur in actũ, niſi per aliquod ens in actu.

AD TERTIVM dicẽdum, ꝙ ipſum eſſe eſt perfectiſſimũ oium: comparatur.n. ad oĩa vt actus: nihil.n. habet actualitatem, niſi inquantum eſt: vndè ipſum eſſe eſt actualitas oium rerum, & ẽt ipſarum formarum: vndè non cõparatur ad alia ſicut recipiẽs ad receptum, ſed magis ſicut receptũ ad recipiens: cũ.n. dico eſſe hois, vel equi, vel cuiuſcunq; alterius, ipſum eſſe cõſideratur, vt formale & receptum, nõ autem vt illud, cui competit eſſe.

ARTICVLVS II.

Vtrum in Deo ſint perfectiones omnium rerum.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ in Deo nõ ſint perfectiones omnium rerũ: Deus enim ſimplex eſt, vt oſtenſum eſt: ſed perfectiones rerum ſunt multæ, & diuerſæ. ergo in Deo nõ ſunt omnes perfectiones rerum.

¶ 2 Præterea. Oppoſita nõ pñt eſſe in eodem: ſed pfectiones rerum ſunt oppoſitæ: vnaqueq; .n. ſpecies perficitur per ſuam differẽtiã ſpecificã: differentiæ autẽ, quibus diuiditur genus & cõſtituuntur ſpẽs, ſunt oppoſitæ: cũ ergo oppoſita nõ poſſint ſimul eẽ in eodem, vr ꝙ non omnes rerum perfectiones ſint in Deo.

¶ 3 Præterea, Viuẽs eſt pfectius, q̃ ens, & ſapiẽs, q̃ viuẽs, ergo & viuere eſt pfectius q̃ eẽ, & ſapere q̃ viuere: ſed eẽntia Dei ẽ ipſum eẽ. ergo nõ hẽt i ſe pfectionem vitæ & ſapiẽtiæ, & alias huiuſmodi perfectiones.

SED CONTRA eſt qd dicit Dionyſi. 5. cap. de diuin. nominib. ꝙ Deus in una exiſtentia omnia præhabet.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ in Deo ſunt pfectiones oium rerũ. Vndè & dr uniuerſaliter perfectus: quia non deeſt ei aliqua nobilitas, quæ inueniatur in aliquo genere. ut dicit Commẽ. in 5. Metaph. Et hoc quidem ex duobus conſiderari poteſt.

Primò quidem per hoc, quod qcquid pfectionis eſt in effectu, oportet inueniri i cã effectiua: uel ſm eadem rõnem, ſi ſit agẽs uniuocum, ut homo generat hominem: uel eminẽtiori modo, ſi ſit agens æquiuocũ: ſicut in Sole eſt ſimilitudo eorũ, quę gñant p uirtutem Solis. Manifeſtũ eſt.n. ꝙ effectus præexiſtit uirtute in cã agente: præexiſtere aũt in uirtute cãæ agentis, non eſt præexiſtere imperfectiori mõ: ſed per fectiori licẽt præexiſtere in potẽtia cãę materialis ſit pexiſtere imperfectiori mõ: eo ꝙ materia inquantum huiuſmodi eſt imperfecta, agens uerò inquantum huiuſmodi eſt perfectum: Cũ ergo Deus ſit prima cã effectiua rerũ, oportet omnium rerum perfectiones præexiſtere in Deo ſm eminentiorem modum. Et hãc rõnem tangit Dio. 5. c. de di. nomi. dicẽs de Deo, ꝙ non qdem hoc eſt, hoc autem non eſt, ſed omnia eſt, ut omnium cauſa.

Secundò uerò ex hoc, quod ſupra oſtenſum eſt, quòd Deus eſt ipſum eſſe per ſe ſubſiſtens: ex quo oportet, quòd totam pfectionem eſſendi in ſe cõtineat. Manifeſtum eſt enim, quòd ſi aliquod calidum non habeat totam perfectionem calidi: hoc iõ eſt, quia calor non participatur ſecundùm perfectam rationem: ſed ſi calor eſſet per ſe ſubſiſtens non poſſet ei aliquid deeſſe de uirtute caloris: unde, cũ Deus ſit ipſum eſſe ſubſiſtens, nihil de pfectione eſſendi poteſt ei deeſſe. Omnium autem perfectiones ptinẽt ad pfectionẽ eſſendi: ſm hoc.n. aliq̃ pfecta ſũt, ꝙ aliquo mõ eẽ hẽnt. uñ ſequitur, ꝙ nul-

Universidad de Deusto Biblioteca

[illegible] ipſum eſſe, & dr̃, quod includit in ſe uitam, ſapien[illegible] [illegible] eſſendi pfectionem: ut in corpore probatum eſt: & [illegible] perfectiſſimū omnium. Ex his aūt, ꝙ ex littera ac[illegible] ſunt, habemus, & ꝙ eſſe formaliter eſt perfectius cæteris formaliter: & ꝙ ipſum eſſe eſt ſimpliciter perfectius, omnes perfectiones in ſe præhabēs, vt ex primō ſtatim [illegible] prædicatum [illegible], quod ſoli Deo quidditatiuē conuenit, vt eſt formaliter nobilius cæteris perfectionibus. & ex ſecundo, ꝙ ex hoc, ꝙ Deus eſt ipſum eſſe, hēt oēs perfectiones. Hic quoq; ex his reſponſio ad argm̄, quā neganda inſinuatur cōſequētia: quā in antecedente ſumitur viuens, vt includit ens & aliquid vltrà. Incō ſequente verò ſumit̃ ſecundùm id tm̄, qd addit ſuprà ens: & ſic oſtenditur, ꝙ non arguitur per locum à coniugatis: qui tenet qñ cōcreta præciſè formaliter tenent̃ ſicut & abſtracta, cuius oppoſitum hic accidit.

Cap. 5. ali quāntulū à medio.

lius rei perfectio Deo deſit. Et hanc ēt rōnem tangit Dionyſ. 5. c. de di. no. dicens, ꝙ Deus non quodāmodo eſt exiſtens: ſed ſimplr̃, & incircumſcriptè totum in ſeipſo uniformiter eſſe præaccipit: & poſtea ſubdit, quòd ipſe eſſe ſubſiſtentibus.

Ad primvm ergo dicendū, G ꝙ ſicut Sol, ut dicit Diony. * 5. c. de di. no. ſenſibilium ſubſtātias, & qualitates multas, & differentes, ipſe unus exiſtens, & uniformiter lucēdo, in ſeipſo uniformiter p̃accipit, ita multò magis in cauſa oīum neceſſe eſt p̃exiſtere oīa ſm̄ naturalem unionē: & ſic, quæ ſunt diuerſa, & oppoſita in ſeipſis, in Deo præexiſtūt ut unum, abſq; detrimento ſimplicitatis ipſius.

Et per hoc patet ſolutio ad ſm̄. H

Ad tertivm dicendū, ꝙ ſicut in eodē c. idē* Dionyſ. dicit, licèt ipſum eſſe ſit d perfectius, q̄ uita: & ipſa uita, q̄ ipſa ſapientia: ſi conſiderentur ſm̄ ꝙ diſtinguuntur ratione: tm̄ uiuens eſt perfectius, q̄ ens tantùm: quia uiuens etiam eſt ens, & ſapiens eſt ens, & uiuens. Licèt igitur ens non includat in ſe uiuens, & ſapiens: quia non oportet, ꝙ illud, quod participat eſſe, participet ipſū ſecundùm omnem modum eſſendi, tamen ipſum eſſe Dei inclu- I dit in ſe uitam & ſapientiā: quia nulla de perfectionibus eſſendi poteſt deeſſe ei, quod eſt ipſum eſſe ſubſiſtens.

SVPER QVÆS. IIII. ARTIC. III.

D. 559 Cap. 5. nō remotè à princ.

Fer. 1. ib. c. 19. li. 2. c. 2. Banez eodem loco.

IN titulo dubium occurrit: quorſum iſte articulus hoc in loco hic. n. arguitur in pfectione ſubſtantiæ diuinæ in ſe ergo non debet admiſceri quæſtio de creatura, qualis eſt iſta. Adhoc dr̃, ꝙ licèt verbotenus hæc quæſtio ſit de creatura: ſecundū ſenſum tamen eſt de perfectione naturæ diuinæ. Quæritur. n. hic an perfectio naturæ diuinæ ſit tanta, quòd nulla creatura poſſit ei eſſe ſimilis, an non: hoc ſiquidem inquirendum ſupererat, poſtquam determinatum fuerat, & quòd eſt perfecta, & ꝙ eſt vniuerſaliter perfecta. Sed aduerte. quòd non quæritur: vtrū perfectio diuina ſit tanta, quod nulla res poſſit ei eſſe ſimilis: ſed quòd nulla creatura. Primum enim pertinet ad quæſtionē de pluralitate deorum, & tractabitur in quæſt. 11. Secundum autē ſpectat ad hunc locum.

¶In corpore duo, primò diſtinguitur ſimilitudo, ſecūdò rñdet̃ quæſito. Quo ad primum ſimilitudo triplex. prima ſcd̃m formā eiuſdē rationis, & modi. ſecunda ſcd̃m formam eiuſdē rōnis, ſed nō modi. tertia ſcd̃m formā, ſed nec eiuſdem rōnis, nec modi. Probatur diſtinctio. Similitudo eſt conuenientia in forma, ergo multiplicatur iuxta modum communicandi in forma: ergò tripliciter, &c. omnia patent in littera.

¶Quo ad ſcd̃m conclūſio reſponſiua quæſito eſt. Creaturæ ſunt ſimiles Deo, non ſcd̃m eandem rōnē ſpecificam, aut genericam, ſed ſcd̃m aliqualem analogiam. Concluſio hæc, habet quatuor partes: primam affirmatiuam, ſcilicet ꝙ ſunt ſimiles Deo: ſecundam negatiuā, ſcilicet non ſcd̃m ſpeciem: tertiam negatiuam, ſcilicet nec ſecundum genus: & quartam affirmatiuam, ſcilicet ſed ſecundum aliqualem analogiam. Et primò probatur quo ad primam. omne agēs agit per ſuam formam: ergo neceſſe eſt in effectu eſſe ſimilitudinem formæ agentis. Et tunc potes ſubiūgere: ergo neceſſe eſt creaturam eſſe ſimilem Deo, conſequentia probatur: quia omne agens agit ſibi ſimile inquantum eſt

agent, id eſt ſecundùm illud, quod eſt ei ratio agendi. Deinde quo ad ſecundam, & tertiam, & quartam: quia Deus non eſt agens contentum in ſpecie, aut genere, ſed principium vniuerſale totius eſſe. omnia clara ſunt in littera.

¶IN reſponſione ad vltimum, dubium occurrit circa authoritatē Dionyſii. quā diſtinguit contra res vnius ordinis, cauſā & cauſatū: ex hoc. n. oportet, ꝙ aut cauſa & cauſatū ſint vniuerſaliter diuerſorū ordinum, qd patet eſſe falſum in cauſis uniuocis: aut quod ambiguè, & malè, mēbrum hoc diſtinctionis ſit poſitum. Ambiguè quidem, quia, incertum eſt de quali cauſa, & de quali cauſato ſit ſermo. Malè autem: quia cōtra res vnius ordinis debent diſtingui res diuerſorum ordinum, ſiuè cauſa ſint, & cauſatum, ſiuè non, hoc enim eſt per accidens.

¶Ad hoc dicitur, ꝙ diſtinctio iſta artificioſa, certa, & formalis eſt, ſi rectè intelligitur. Eſt ſiquidem non falſum: ſed veriſſimum, & neceſſarium, quòd cauſa, & cauſatum vniuerſaliter, & formaliter ſunt diuerſorum ordinum: ſed nomine cauſæ, & cauſati vtimur, non pro relationibus, ſeu cauſalitatibus: ſed pro re, quæ eſt ratio cauſandi: & ſimiliter pro re, ſeu forma, quam cauſatum ſortitur p cauſā; hę enim res ſunt fundamenta ſimilitudinis inter cauſatum, & cauſam, vt in omnibus. Poſſunt igitur fundamēta ſimilitudinis inter aliqua dupliciter ſe habere, vt in littera dicitur. vno modo quòd ſint eiuſdem ordinis, vt hæc & illa albedo, & hoc & illud animal, &c. Et ſic ſimilitudo eſt relatio æquiparentiæ, & mutua. Alio modo ꝙ alterum eorum formaliter ex propria ratione ſit cauſatum ab altero: ut imago Sortis, & Sortes. Non enim accidit imagini ſortis dependentia à ſorte, & ſic ſimilitudo non eſt relatio æquiparantiæ neque mutua, ſed reducitur ad tertium genus relatiuorum, poſitum 5. Metaph. de ſcientia, & ſcibili, &c. Huiuſmodi autē cauſam, & cauſatum conſtat eſſe diuerſorum ordinum. Impoſſibile namque eſt, eiuſdem ordinis res ſic ſe habere: ꝙ de ratione formali vnius ſit dependentia ab altera: quoniam quicquid eſt de ratione vnius, eſt de ratione alterius, & econtrà.

¶Vndè patet reſponſio ad inſtantiam de cauſis vniuocis: ubi K enim eſt uniuocatio, ibi non eſt cauſa, & cauſatum formaliter & per ſe, ſed materialiter, et per accidens, quoniam forma effectus, formaliter non dependet à forma cauſæ, non enim humanitas, quæ eſt in Sorte formaliter ſumpta, dependet in eſſe, aut in fieri ab humanitate Platonis patris, ſed humanitas ſortis, qa eſt hæc; ideò dependet à patre; et conſequenter humanitas, quæ eſt fundamentum ſimilitudinis inter patrem, et filium, non eſt de genere cauſæ, aut cauſati, niſi materialiter, et per accidens, ſed eſt de genere fundamentorum eiuſdem ordinis. Quæcunque igitur formaliter ſumpta ſunt cauſa, et cauſatum, ſunt diuerſorum ordinum fundamenta ſimilitudinis, ut ſubtiliter in littera adducitur; et conſequenter

Porrecta per totū. 24

1. d. 5. q. 1 art. 1. contra. c. 19. Ethi. 2. Et vir. r. 2. ar. 3. Ecc. q. 3. art. 7.

Articvlvs III.

Vtrum aliqua creatura poſſit eſſe ſimilis Deo.

AD tertivm ſic proceditur. Videtur ꝙ nulla creatura poſſit eſſe ſimilis Deo. Dicitur enim in Pſal. Non eſt b ſimilis tui in dijs dñe. ſed inter omnes creaturas excellētiores ſunt, quæ dicuntur dij participatiuè: multò ergo minus aliæ creaturæ poſſunt dici Deo ſimiles.

¶2 Præterea, ſimilitudo eſt cōparatio quædam: non eſt aūt comparatio eorū h q̄ ſunt diuerſorū generū. ergo nec ſimilitudo. Nō. n. dicim*, quòd dulcedo ſit ſiſis albedini: ſed nulla creatura eſt eiuſdem generis cum Deo, cum Deus non ſit in genere, ut ſupra oſtenſum eſt.* ergo nulla creatura eſt ſimilis Deo.

Queſt. 3. art. 5.

¶3 Præt. Similia dñr h quæ cōueniunt in forma: ſed nihil conuenit cum Deo in forma: nullius. n. eſſētia rei eſt ipſum eſſe, niſi ſolius Dei. ergo nulla creatura poteſt eſſe ſimilis Deo.

¶4 Præt. h In ſimilibus eſt mutua ſiſitudo; nā ſiſe eſt ſimili ſimile.

ter eſt inter ea ſimilitudo imitationis, & non puræ ſimilitudinis: & propterea non eſt mutua.

¶Et hoc benè nota: & proportionaliter applica ad materiam de relatiuis non mutuis.

¶SVPER QVÆS. V. ARTIC. I.

Cap. 1. d. 40. q. 3. con. 3. 2. d. 34. q. 1. con. 5. Banez. q. 5. ar. 1.

IN titulo quæſtionis, ſtatim occurrit dubium circa ordinē ipſius, cur hæc quæſtio de bono fiat. Bonū enim neq; prius conuenit enti, quàm vnum, verum, &c. neque prius conuenit naturæ diuinæ bonitas, quàm vnitas, aut veritas, vt patet. Neq; hic ordinātur tractāda de Deo ſecundùm rationem cauſæ, vt propterea bono debeatur primus locus: quia nominat rōnē cauſæ finalis. Nulla igitur rō apparet: quare hoc loco, quæſtio de bono ordinata ſit.

¶Ad hoc dicitur, ꝙ quæſtio de bono dupliciter ordinari pt̃. Vno modo ſecundū ſe, & ſic non debetur ſibi iſte locus, vt obijciendo deductū eſt: ſed quæſtionem de perfectione ſtatim, q̄ [illegible] de infinitate ſequitur, quærens de quantitate perfectionis diuinæ. Alio modo, vt eſt pars tractatus de perfectione & ſic in capitulo de perfectione ordinanda eſt: & hoc modo in littera ordinatur. Et hoc inſinuat in littera iam in principio quæſtionis quartæ: vbi tractatus de pfectione inchoatur, & dicitur: Et q̄a vnumquodque, ſecūdum quòd perfectū eſt, ſic dicitur bonum: Primo agendum eſt de perfectione diuina: Secundò de eius bonitate. Quaſi diceret, quòd propter perfectionē de bonitate tractandum eſt ſimul: quoniam in principio q̄ſtionis ſeptimæ, ubi aperiens, quod de bono per accidens. id eſt ratione perfectionis tractauit, dicit, Poſt conſiderationem perfectionis diuinę de bonitate, &c. Nulla facta mētione de bonitate: de qua fecerat duas quæſtiones. Quare aūt de bonitate ſub tractatu de perfectione q̄ratur, in promptu cauſa eſt in lr̃a aſſignata: quia. ſ. eſſe perfectū eſt ratio, ꝙ aliquid dicatur bonum.

¶In corpore, eſt vna concluſio reſponſiua, quę ſito affirmatiuè, Bonum & ens ſunt idem ſecundùm rem: ſed differunt ſecundū rationem tantùm.

¶Antequam probetur concluſio, aduerte nouitie terminos cōcluſionis differre: nāq; ſecundū rōnem tm̄ latitudinem habet. Nam & quę differunt in modo tantū ſignificādi, vt homo & humanitas, rōne ſola differūt. Et multa, q̄ differūt rōnibus diffinitiuis, vt lignū, & dolabile, ſola ratione differūt. Propterea diſtingue: ꝙ differre rōne dupliciter ſcilicet rōne ſignificata, ſeu concepta: alio modo ratione cōcipiente, ſeu ſignificante. In propoſito eſt ſermo de differentia ſecundū rationē ſignificantem: ita ꝙ ſenſus eſt, quòd bonum, & ens differunt ſecūdū ſuas rationes formales, ſignificatas eorum nominibus.

¶Probatur ergo concluſio: primo quò ad primam partem ſic. Bonum hēt rationē appetibilis: ergo perfecti: ergo entis in actu: ergo entis: ergo bonum, & ens ſunt idem ſecundū rē. Antecedens probatur ex 1. Ethi. Prima conſequentia pbatur: quia omnia appetunt ſuā perfectionem. Secunda verò relinquitur, vt nota. Tertia autem probatur: quia eſſe eſt actualitas omnis rei. Vltima autem patet. Deinde quò ad ſecundam partem, Bonum dicit rationem appetibilis quam non explicat ens. ergo differunt ratione.

Circa antecedens dubitatur, quoniam illud, quod dicitur de aliquo in ſecundo modo dicendi per ſe, non clauditur in ratione illius ſubiecti: ſed econuerſò, ut patet primo poſteriorum. Sed appetibile dicitur de bono in ſecundo modo dicendi per ſe. ergo bonum non habet rōnem appetibilis: ſed econuerſò. Minor pbatur. Tū quia ideo aliquid eſt appetibile: quia bonū, & non econuerſo. Tū quia bonum

Cap. à medio.

e 312

Hoc dictū Dio. declarat infra q. 42. art. 1. ad 3.

D. 246. D. 462. 415. 254. Cap. 9. à med. D. 803. D. 850. D. 151. D. 471.

e 10

Couch. in

Si igitur aliqua creatura eſt ſiſis Deo, & Deus erit ſiſis alicui creaturæ: qd̃ eſt contrà id, quod dr̃ Iſa. 40. Cui ſimilē feciſtis Deū?

Sed contra eſt qd̃ dr̃ Gen. Faciamus hoiēm ad imaginē, & ſiſitudinē nr̃am. & 1. Ioan. 3. Cū apparuerit, ſimiles ei erimus.

Respondeo. Dicendū, ꝙ cū B ſimilitudo attēdat̃ ſm̄ conueniētiā, vel cōicationē in forma: multiplex eſt ſimilitudo ſm̄ multos modos cōicandi in forma. Quędā. n. dñr ſimilia, q̄ cōicant in eadem forma ſm̄ eandem rōnem, & ſm̄ eūdem modū: & hæc nō ſolùm dñr ſimilia, ſe æqualia in ſua ſiſitudine. ſicut duo æqualiter alba, dñr ſiſia in albedine, & hæc eſt perfectiſſima ſimilitudo. Alio modo dñr ſimilia, q̄ cōicant in forma ſm̄ eandē rōnem, & non C ſm̄ eundem modum: ſed ſm̄ magis, & minus: vt minus albū dr̃ ſimile magis albo, & hæc eſt ſiſitudo imperfecta. Tertio modo dñr aliqua ſiſia, q̄ cōicant in eadem forma: ſed nō ſm̄ eandem rōnē, vt patet in agentibus non vniuocis. Cum. n. oē agens agat ſibi ſimile inquantū eſt agēs, agit aūt vnumquodq; ſm̄ ſuam formam, neceſſe eſt, ꝙ in effectu ſit ſiſitudo formæ agentis. Si ergo agens D ſit cōtentū in eadem ſpecie cum ſuo effectu, erit ſimilitudo inter faciens, & factū in forma, ſm̄ eādē rōnem ſpeciei, ſicut hō generat hoiem: ſi aūt agens nō ſit cōtentum in eadem ſpecie, erit ſiſitudo, ſed nō ſm̄ eandem rōnem ſpeciei, ſicut ea, quæ generantur ex virtute Solis, accedunt quidē ad aliquā ſimilitudinē Solis; non tm̄ vt recipiant formā Solis, ſm̄ ſimilitudinē ſpeciei: ſed ſm̄ ſiſitudinē generis. Si igiť ſit aliquod agēs, qd̃ nō in genere cōtineat, E effectus eius adhuc magis accedēt remotè ad ſimilitudinē formæ agētis, non tm̄ ita ꝙ participēt ſimilitudinē formæ agentis ſm̄ eandē rōnem ſpeciei, aut generis: ſed ſm̄ aliqualē analogiā, ſicut ipſum eſſe eſt cōe oibus. Et m hoc mō, illa, q̄ ſunt à Deo, aſſimilanť ei inquātū ſunt entia, vt primo, & uľi principio toti* eē*.

Ad primvm ergo dicēdū, ꝙ ſicut dicit* Dio. 9. c. de di. no. cum ſacra ſcriptura dicit aliquid non eſſe ſimile Deo, non eſt cōtrariū aſſimilationi ad ipſum. Eadem. n. ſunt ſiſia Deo, & diſſimilia: ſimilia qdem ſm̄ ꝙ imitātur ipſum, prout cōtigit eum imitari, q̄ nō perfectè imitabilis eſt. Diſſimilia uerò ſm̄ ꝙ deficiūt à ſua cauſa: non ſolùm ſm̄ intenſionē, & remiſſionē, ſicut minus album deficit à magis albo: ſed qa non eſt cōuenientia, nec ſecundùm ſpeciem, nec ſecundùm genus.

Ad secvndvm dicendum, ꝙ Deus nō ſe hēt ad creaturas, ſicut res diuerſorū generū: ſed ſicut id, quod eſt extra oē genus, & principium oium generū: e

Ad tertivm dicendum, ꝙ non dr̃ eſſe ſimilitudo creaturæ ad Deum propter cōicantia in forma, ſecundùm eandem rōnē generis, & ſpeciei: ſed ſecundùm analogiā tm̄: prout ſcilicet, Deus eſt ens per eſſentiam, & alia per participationem.

Ad qvartvm dicendum, ꝙ licèt aliquo modo concedat̃, ꝙ creatura ſit ſimilis Deo, nullo tm̄ modo concedendū eſt, ꝙ Deus ſit ſiſis creaturæ: d quia, ut dicit *Dio. 9. c. de di. no. In his, q̄ unius ordinis ſunt, recipitur mutua ſimilitudo, non autē d in cauſa, & cauſato. d Dicimus enim ꝙ imago ſit ſimilis homini, & nō ècōuerſo. & ſimiliter dici pōt aliquo modo, quod creatura ſit ſimilis Deo: non tamen quòd Deus ſit ſimilis creaturæ.

QVAESTIO V.

De bono in communi, in ſex articulos diuiſa.

DEinde quæritur de bono. Et primò de bono in communi. Secūdò de bonitate Dei.

Circa primum quæruntur ſex.

¶ Primò, utrum bonum, & ens ſint idem ſecundùm rem.

Universidad de Deusto Biblioteca

bonum eſt obiectum formale appetitus. Appetibile autẽ eſt denominatio extrinſeca ſumpta ab appetitu, & habent ſe ſicut color & viſibile. Conſtat autem quòd uiſibile dicitur de colore in ſecundo modo, ex ſecundo de anima. bonum eſt, aut apparet appetenti. Importat ergo bonũ rationẽ appetibilis, id eſt fundamentum & rationem proximam, quare aliquid ſit appetibile, quia eadem eſt perfectioni, & eſſe; uñ eſt, quod ens, ſed quia ut ſic non exprimitur ab ente, ſed abſolutè ſecundùm ſe: ideo diſtinguitur ab ente ratione formali.

¶Ad hoc poteſt dici dupliciter iuxta duos modos, quibus accipitur aliquid habere rationem appetibilis, ſcilicet formaliter & fundamentaliter. Si ſumatur ly appetibile formaliter, tunc bonum dicitur habere rationẽ eius, non ut intrinſecam, ſed ut paſſionem: ſi uerò ſumatur fundamentaliter, tunc bonum dicitur habere rationẽ appetibilis intrinſecam, quam propria ratio boni eſt fundamentum & cauſa propria appetibilitatis, ſicut color uiſibilitatis. Et licet utraque gloſſa ſtet, ſoluit ne [illegible] prima ex principijs commenti S. Thomæ ſuper librum [illegible] habeantur, ſecunda tamen in proposito [illegible] ſequimur de intrinſeca boni ratione eſt quæſtio. Sed aduerte hic quod quamuis quodlibet horum, quæ in deductione rationis aſſumpta ſunt, ſcilicet bonum, perfectũ, ens in actu, & ens, importet fundamentum, & cauſam appetibilis: & propterea concluditur identitas realis inter ea ſolum, tamen bonum importat proximum fundamentum appetibilitatis, quia ſolùm bonum ſignificat rem illam, quæ fundat appetibilitatem, ut fundat, & cauſat eam: ita quòd quanto aliquid propius accedit ad bonitationem, tantò magis exprimit fundamentum appetibilis ut patet diſcurrenti per prædicta. Inter ens ſiquidẽ, & bonũ mediant ens in actu, & perfectum: & conſtat quòd magis exprimitur ratio appetibilis per ens in actu, quã per ens, quoniã vnũquodq; appetitur ſecundùm aliquod eſſe in actu præſens, vel futurum: & adhuc magis perfectum, quod importat complementum: quia & eſſe in actu appetitur ad complementum, & ultimo per bonum, quia nec complementum ipſum appetitur, niſi quia

¶Secũdò, ſuppoſito q differant ratione tantùm, qd ſit prius ſm rationẽ, vtrum bonum, uel ens.

¶Tertiò, ſuppoſito quòd ens ſit prius, vtrũ omne ens ſit bonum.

¶Quartò, ad quã cauſam ratio boni reducatur.

¶Quintò, vtrũ ratio boni conſiſtat in modo, ſpecie, & ordine.

¶Sextò, quõ diuidatur bonũ in honeſtũ, vtile, & delectabile.

ARTICVLVS I.

Vtrum bonum differat ſecundùm rem ab ente.

AD PRIMVM ſic ꝓcedit. Vr q bonũ differat ſm rẽ ab ente. Dicit.n.* Boe. in lib. de hebdo. Intueor in reb⁹ aliud eſſe quod ſunt ʰ bona, & aliud eſſe quod ſunt. ergo bonum & ens differunt ſecundùm rem.

¶2 Præt.ʰ Nihil informat ſeipſo: ſed bonũ dr̃ ꝑ informationẽ entis, ut hẽtur i cõmẽ. lib. de cauſis, * ergo bonũ differt ſm rẽ ab ẽte.

¶3 Præt.ʰ Bonum ſuſcipit magis & minus: eſſe autem nõ ſuſcipit magis & minus. ergo bonum differt ſecundùm rem ab ente.

SED CONTRA eſt, qd Aug. dicit in lib. de doctrina Xpiana, qd inquantũ ſumus, boni ſumus.

RESPONDEO. dicendũ, q ᵐ bonũ & ens ſunt idẽ ſm rẽ, ſed differunt ſm rõnẽ tm̃: ⁿ qd ſic patet. Rõ.n. boni in hoc cõſiſtit, q aliqd ſit appetibile. vñ Philoſophus in 1. Eth. dicit, * q bonũ eſt qd oĩa appetũt. manifeſtũ eſt autẽ, qd unumquodq; eſt appetibile ſm q eſt pfectũ: nã oĩa appetunt. manifeſtũ eſt aũt, qd vnumquodq; eſt appetibile ſm q eſt pfectũ: nã oĩa appetunt ſuã pfectionẽ. Intantũ eſt aũt perfectũ vnũquodq;, inquãtũ eſt actu: vñ manifeſtũ eſt, q in tantũ eſt aliqd bonũ, inquãtũ eſt ens; eſſe.n. eſt actualitas omnis rei, ut ex ſuperioribus patet.* Vñ manifeſtũ eſt q bonũ & ens ſunt idem ſecũdùm rem: ſed bonũ dicit rõnẽ appetibilis, quã non dicit ens.

AD PRIMVM ergo dicendũ, q licèt bonũ & ens ſint idẽ ſm rẽ: quia tñ differũt ſm rõnẽ, nõ eodẽ modo dr̃ aliqd ens ſimplr̃ & bonũ ſimplr̃. Nã cũ ens dicat aliquid ꝓpriè eſſe in actu: actus autẽ propriè ordinẽ hẽat ad potẽtiã: ſm hoc ſimplr̃ aliquid dicitur ens, ſm q primò diſcernitur ab eo, qd eſt in potẽtia tm̃: hoc aũt eſt eſſe ſubſtantiale rei vniuſcuiuſq;. vñ per ſuũ eſſe ſubſtantiale dr̃ vnumquodq; ens ſimplr̃. ꝑ actus aũt ſuperadditos dr̃ aliqd eſſe, ſm qd, ſicut eſſe albũ ſignificat eſſe ſm quid. Nõ.n. eſſe albũ aufert eſſe in potentia ſimpliciter, cũ adueniat rei iã præexiſtenti in actu. Sed bonũ dicit rationẽ perfecti, qd eſt appetibile: & ꝑ conſequens dicit rõnem vltimi. vnde id, qd eſt ultimo pfectũ, dr̃ bonũ ſimplr̃: qd aũt nõ habet vltimã pfectionẽ, quã debet habere, quãuis hẽat aliquã perfectionẽ inquantũ eſt actu, non tñ dr̃ perfectũ ſimplr̃, nec bonũ ſimpliciter, ſed ſm quid. Sic ergo ſm primũ eſſe, quod eſt ſubſtantiale, dr̃ aliquid ens ſimplr̃, & bonũ ſm quid, id eſt, inquantum eſt ens: ſm verò ultimum actum dicitur aliquid ens ſm qd, & bonum ſimpliciter. Sic ʰ ergo quod dicit Boe. * quòd in rebus aliud eſt qd ſunt bona, & aliud qd ſunt, referendũ eſt ad eſſe bonũ & ad eſſe ſimplr̃: quia ſecundũ primum actũ eſt aliquid ens ſimpliciter: & ſecundum ultimum, bonum ſimpliciter: & tamen ſecundùm primum actũ eſt quodammodo bonum: & ſecundùm ultimũ actũ, eſt quodãmõ ens.

AD SECVNDVM dicẽdum, q bonum dr̃ per informationem, prout accipitur bonũ ſimpliciter ſecundùm ultimum actum.

Et ſimilr̃ dicẽdũ ad tertiũ, q bonũ dr̃ ſm magis & minus ſm actum ſuperuenientem, puta, ſm ſcientiam uel uirtutem.

ARTICVLVS II.

Vtrum bonum ſecundùm rationem ſit prius quàm ens.

AD SECVNDVM ſic procedit. Videtur quòd bonũ ſecũdũ

¶SVPER QVÆST. V. ARTIC. II.

Ferr. 1. cont. c. 20. Cap. 1. d. 2. q. 1. con. 1. Bannes eodem loco.

IN titulo prius ſecundũ rõnẽ.i. ſecũdũ ordinẽ rõnũ formalium ipſorum oportet enim ens, & bonũ cũ rationibus diſtinguantur, q ſecundum eas ordinata ſint non alio procul dubio ordine, q g aptus natus eſt eſſe inter rões formales: qui uocatur ordo rõnis, & habet conſequẽter prius, & poſterius ſecundũ rõnẽ & conſiſtit ordo iſte in hoc, q rõ. ſ. poſterior præſupponit alia ſecundum ſe, non econuerſo. Ita quòd ſenſus ſit, an boni ratio præcedat merito [illegible] entis. In corpore vna cõcluſio reſpõſiua quæſito. Ens eſt prius ſecũdùm rõnẽ, q bonũ. Probatur. vnũquodq; eſt cognoſcibile inquantũ eſt in actu. ergo ens eſt propriũ obiectũ intellectus. ergo eſt primum intelligibile. ergo dicimus [illegible] in cõceptione intellectus: ergo ẽ prius ſecundùm rationem, q bonum. Antecedens probatur ex 9. meta. prima, ſecunda, & tertia cõ ſequẽtia relinquuntur per ſe notæ. quarta autẽ probatur: quia rãtio ſignificata per nomẽ eſt id, quod concipit de re ab intellectu. omnia clara ſunt. Concludit enim ratio hæc, non ſolùm, quòd ens eſt prius ſecundùm rationẽ bono: ſed omnib⁹ alijs, vt patet.

Circa hanc rationem dubium occurrit: quia aut intenditur inferre, q ens ſit prius ordine rõnis ſecũdum ſe, aut quo ad nos. Si ſecundũ ſe, hoc repugnat ſupradictis in quæſt. 3. artic. 1. ibi enim dictum eſt in littera, q Deo nihil eſt prius, neq; ſecundùm ſe, neq; ſecundũ intellectũ. Ex hoc autem

Porrecta per totũ. 25 Tim.* in lib. Animæ, q d c. [illegible] cu med. [illegible] lus.

Lib. 1. c. 12. circa prin. to. 3. Cõncl. in. In princ. eni. to. 5. Quæſt. 3. ar. 4. & q. 4. ar. 1. ad 3. 17 22

autem ſenſu ſequitur quòd ens ſit prius Deo ſecundùm rationem: quoniam ſi ens eſt primum intelligibile, ſicut ſonus primum audibile, oportet cætera eſſe poſteriora intelligibilia, vt patet ex primo poſte. quod enim primò conuenit alicui, cæteris conuenit ratione illius. Si quò ad nos, tunc non eſt reſpondẽdo ſatisfactũ quæſito: quæritur nanq; in dubium an ratio entis ſecundùm ſe ſit prior ratione boni, & non, an quò ad nos, ſit prior. licet ratio formalis ſit prior. Si determinat intelligibilia, tunc diſtinguit intelligibilia noſtra à nõ intelligibilibus à nobis. Et iuxta hunc ſenſum dicendum eſt, quòd hic quæritur de intelligibilibus quò ad nos: id eſt, de intelligibilibus noſtris, ſeu à nobis: ita q ſermo præſens eſt de ordine ſecundùm ſe noſtrorum intelligibilium: & ſecundũ hoc, ens eſt primum ſecundùm ſe intelligibile inter intelligibilia à nobis. Deus aũt eſt primũ intelligibile ſimpliciter. Et hic ſenſus cõſonat ipſi litteræ loquẽti de obiecto intellectus noſtri, dum ſignificare per uocem admiſcet. Quamuis hoc nõ rogat, quin ſequẽtia de intellectu abſoluitur in quantum intellectus eſt, cuius tantũ obiectum proprium conſtat eſſe ens, interpretanda ſint omnia, niſi que intellectus ſecundum naturam propriã ſumptus, aliud ſortitus eſt propriũ obiectum. Diuinus ſiquidem deitatem, angelicus propriam ſubſtantiam, humanus eũ qd eſt rei materialis. &c. vt ſuis locis patebit.

¶Ad hoc poteſt dupliciter dici. Primò quòd ens poteſt comparari ad alia, quæ ſunt ſui ordinis, id eſt ad alias rationes formales, & poteſt comparari ad res ipſas ſubſiſtentes. Si entis ratio comparetur ad alias rationes, accipiendo rationes rerum, vt diſtinguuntur contra res ipſas: ſic ens eſt primum intelligibile ſecundùm ſe, & [illegible] ſunt poſteriora ſecundùm intellectum. Sed inter ly cætera, non clauditur quòd quid erat eſſe Dei, quoniam non poteſt eſſe ita ratio quin ſit res, quia non poteſt abſtrahere ab exiſtentia, cum ſit ipſum eſſe. Sed ſi entis ratio comparetur & ad rationes & ad res, tunc non eſt ſimpliciter primum intelligibile: ſed deitas eſt primum intelligibile. Ita quòd intelligibilitas prius ineſt Deo quàm enti, immo ineſt enti: quia ineſt Deo. Non enim Deus participatiuè eſt intelligibilis. Et ſic utraque tertus ſaluatur, quoniam ibi Deus abſolutè dicitur primum ſecundùm intellectum, hic uerò ens dicitur primum inter rationes formales. Secundò poteſt dici, quòd hic accidit amphibologia in ly quò ad nos: quoniam poteſt determinare uel ordinem, vel intelligibilia. Si determinat ordinem, tunc diſtinguitur cõtra ordinem ſecundum ſe: & ſic procedit quæſtio, & reſpondendum eſt, q intenditur de ordine ſecundùm ſe, quoniam ut patet ex titulo, non eſt hic quæſtio de ordine cognitionis, quod ſumitur primò à nobis cognoſcitur: ſed de ordine rationum, quarum

ſit prius q̃ ens. Ordo.n. nominũ eſt ſm ordinẽ rerũ ſignificatarũ ꝑ noĩa. Sed Dio. inter alia noĩa Dei, primò ponit bonũ q̃ ens, vt patet i 3. c. de di. no.* ergo bonũ ſm rationẽ eſt prius quam ens.

¶2 Præt. Illud eſt prius ſm rõnẽ, qd ad plura ſe ʰ extẽdit: ſed bonũ ad plura ſe extẽdit q̃ ens: quia vt dicit * Dio. 5. c. de di. no. bonũ ſe extẽdit ad exiſtẽtia & nõ exiſtẽtia; ẽs verò ad exiſtẽtia tm̃. ergo bonũ eſt pri⁹ ſm rõnẽ q̃ ens.

¶3 Præt.ʰ Qd eſt vniuerſali⁹ eſt prius ſm rõnẽ: ſed bonũ vr̃ vniuerſalius eſſe q̃ ens: quia bonũ hẽt rõnẽ appetibilis: quibuſdã aũt appetibile eſt ipſum nõ eſſe: dr̃.n. Matt. 26. de Iuda, Bonum erat ei, ſi natus non fuiſſet &c. ergo bonum eſt prius q̃ ens, ſecundùm rationẽ.

¶4 Præt. Nõ ſolũ eſſe eſt appetibile, ſed & vita & ſapientia & multa huiõi: & ʰ ſic vr̃ q eſſe ſit quoddã particulare appetibile, & bonũ vniuerſale bonũ. ergo ſimplr̃ eſt prius ſm rationem q̃ ens.

SED CONTRA eſt quod dicitur in lib. * de cauſis, quod prima rerum creatarum eſt eſſe.

RESPONDEO. dicendum, q ens ᵈ ſm rõnẽ eſt priuſquã bonũ. Rõ.n. ſignificata ꝑ nomẽ eſt id, qd cõcipit intellectus de re, & ſignificat illud ꝑ uocem: illud ergo eſt prius ſm rõnẽ, qd pri⁹ cadit in cõceptione intellectus. Primò aũt in cõceptione intellectus cadit ᵈ ens: ᵉ quia ſm hoc, vnumquodq; cognoſcibile eſt inquãtũ eſt actu, vt dr̃ * in 9. metaphy. vñ ens eſt ꝓpriũ obiectũ intellectus: & ſic eſt primũ intelligibile, ſicut ſonus eſt primum audibile: ita ergò ᵐ ſecundũ rõnem prius eſt ens q̃ bonum.ⁿ

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, q * Dio. determinat de di. no. ſm q importãt circa Deũ habitudinẽ cauſæ: noĩam*.n. Deũ ut ipſe dicit, ex creaturis, ſicut cauſam ex effectibus: bonũ aũt cũ hẽat rõnẽ appetibilis, importat habitudinem cauſæ finalis, cuius cauſalitas prima eſt, quia agẽs nõ agit niſi ꝑ ꝑ finẽ & ab agente materia mouet ad formã: vñ dr̃ q finis eſt cã cãrũ. Et ſic in cauſando bonũ eſt pri⁹ q̃ ens, ſicut finis q̃ forma: & hac rõne inter noĩa ſignificãtia cauſalitatẽ diuinã, prius ponit bonũ q̃ ens. Et iterũ: quia ſm Platonicos, q materiã à priuatione nõ diſtinguẽtes dicebãt materiã eſſe non ens, ad plura ſe extendit participatio boni q̃ participatio entis: nã materia prima participat bonũ, cũ appetat ipſum: nihil aũt appetit, niſi ſimile ſibi: nõ aũt participat ens, cũ ponat nõ ens. Et ideò dicit Dio. * q bonũ extenditur ad non exiſtentia.

Vndè patet ſolutio ad ſm. vel dicendũ q bonũ extẽdit ad exiſtẽtia & nõ exiſtẽtia, nõ ſm ꝓdicationẽ: ſed ſm cauſalitatẽ: ut ꝑ nõ exiſtẽtia intelligamus nõ ea ſimplr̃, q̃ penit⁹ nõ ſunt: ſed ea, q̃ ſunt in potẽtia, & nõ in actu: quia bonũ hẽt rõnẽ finis, in quo nõ ſolũ quieſcunt, q̃ in actu, ſed ad ipſum ẽt ea mouent, q̃ i actu nõ ſunt: ſed in potentia tm̃: ens aũt nõ importat habitudinẽ cauſæ niſi formalis tm̃, uel inhærẽtis, vel exẽplaris: cui⁹ cauſalitas nõ ſe extẽdit niſi ad ea, q̃ ſũt i actu.

AD III. dicẽdũ, q nõ eſſe ſm ſe, nõ eſt appetibile: ſed ꝑ accidens: inquantũ ſ. ablatio alicui⁹ mali eſt appetibilis: qd malũ quidẽ auferẽ ꝑ nõ eſſe: ablatio uerò mali non eſt appetibilis, niſi inquantũ ꝑ malũ priuat quodã eſſe. Illud igiẽ, qd ꝑ ſe eſt appetibile, eſt eſſe: nõ eſſe verò per accidẽs tm̃: ᵉ inquantũ ſ. quoddã eſſe appetitur, quo homo nõ ſuſtinet priuari, & ſic etiam per accidens non eſſe dicitur bonum.

AD QVARTVM dicendũ, q uita, & ſciẽtia, & alia huiõi ſic appetunt, ut ſunt in actu. vñ in omnibus appetit quoddã eſſe, & ſic nihil eſt appetibile niſi ens, & ꝑ cõſequẽs nihil eſt bonũ niſi ens.

ARTICVLVS III.

Vtrum omne ens ſit bonum.

AD TERTIVM ſic procedit. Vr̃, q non oẽ ens ſit bonũ.

¶SVPER QVÆS. V. ARTIC. III.

Ferr. 1. cõ. c. 37. 39. 40. Cap. 1. d. 34. q. 1. con. 3. Bannes eod. loco.

IN corpore una cõcluſio reſponſiua quæſito affirmatiuã. omne ens inquantũ ens, eſt bonum, & additur ly inquantum in cõcluſione, ad oſtẽdendum, q non per accidens: ſed per ſe conuenit omni enti eſſe bonum. probatur ſic: omne ens ut ſic, eſt actu. ergo perfectum. ergo appetibile & bonũ, omnia clara ſunt. Prima cõſequentia probatur, quia omnis actus perfectio quædam eſt.

¶In reſponſione ad quartum aduerte, q littera duo dicit.

¶Primò namque verificat aſſignando rationem quare mathematica non ſunt bona. Secundò reſpondet argumento.

¶Primum quidẽ fundatur ſuper hoc, q res ſunt bonæ (ut infra patebit) aut quia ſunt, aut quia talia ſunt, aut quia ordinatur in bonũ: mathematica autem, ut ſic abſtracta, hæc omnia. Ab eſſe quidẽ

Et uerò q. 10. art. 3. Et Dio. 3. ca. 1. *Cap. 3. in princ. *Cap. 5. parum a princip. Propoſit. 4. inter opera Ariſt. tom. 3. D. 559. D. 752. d 52 9. metap. textu 20. tom. 3. Concl. in. Cap. 1. & 3. de dim. homin. Cap. 5. de di. no. partũ 4. prin. 123 porrecta per totũ. 27 1. cont. c. 37. 39. & 40.

Universidad de Deusto Biblioteca

quia vt ſic non ſunt ab eſſe autem tale, eadem ratione: quoniã ſupponunt eſſe ab ordine autem ad bonum, quia abſtrahunt à fine. Probatur, finis habet rationem mouentis: hæc autem abſtrahunt à materia & motu.

Circa hanc partem occurrunt duo dubia. Primum eſt circa illã rationem quòd mathematica non ſunt bona primò bonitate, quia non ſubſiſtunt ſeparata. n. hæc nõ valet, ſequitur nulla res in vniuerſali ſumpta, eſt bona: quia nulla res vniuerſaliter ſumpta, ſubſiſtit per Peripateticos: conſequens eſt falſum. ergo. Secundũ dubiũ eſt circa illã rõnẽ: quòd ideò mathematica abſtrahunt à fine, quia abſtrahunt à materia & motu: quia finis hẽt rõnẽ mouentis. dupliciter. n. deficere videtur hæc rõ. Primò, quia ſequeretur, ꝙ metaphyſicalia abſtraherẽt à fine, quia magis abſtrahũt à materia & motu quàm mathematica. Secundò: quia æquiuocat de motu: quia finis nõ hẽt rõnẽ mouentis motu ꝓpriè dicto, à quo abſtrahit mathematicus: ſed motu metaphorice dicto: quibus ergo conclusio ſit vera, ratio tamen nulla eſt.

¶ Ad primũ dubium dr, ꝙ mathematica poſſunt ſumi dupliciter. Vno mõ ſecundum id quod ſunt abſolutè, & ſic idẽ eſt iudiciũ de eis & naturalibus quò ad eſſe & bonitatẽ. Nõ. n. triangulus magis abſtrahit ab eſſe quàm albedo: & ſic de eis nõ eſt hic ſermo: ſed dici de ipſis pt ꝙ ſunt bona eo modo, quo entia. ſ. ſecundũ ſua indiuidua in rerũ natura exiſtentia, &c. Alio mõ conſiderantur ut mathematica ſunt inquantũ ſubſunt tali abſtractionis modo, & ſic negatur par eſſe iudicium de eis, & de alijs rebus in uniuerſali ſumptis.

¶ Ad cuius euidentiam ſcito, ꝙ licèt omnia vniuerſalia in hoc conueniunt, ꝙ non ſubſiſtunt in ſua uniuerſalitate, inter vniuerſalia tñ phyſica, mathematica, & metaphyſica, magna eſt differentia, quò ad ſubſiſtere in ſuis abſtractionibus proprijs. Metaphyſicalia namq; ſcdm propriã abſtractionẽ ſumpta ſubſiſtũt, quia habent in rerũ natura indiuidua abſtrahentia ab omni materia ſenſibili & intelligibili, ut patet de intelligentijs. Mathematica uerò ſecundũ propriã abſtractionẽ ſumpta, non exiſtunt, quia nullũ habent in rerum natura indiuiduũ abſtrahens à materia ſenſibili. Non. n. inuenitur hæc linea, niſi in terminatione corporis ſenſibilis. Naturalia autem cum nullam habeant propriam abſtractionem: ſed eam tantùm, quæ cõis eſt omnibus ſcibilibus, ſ. quia vniuerſale abſtrahit à particulari, manifeſtè patet ꝙ ſubſiſtunt in rerũ natura, dum habent indiuidua ſubſiſtentia cum materia ſenſibili, & cæteris conditionibus in uniuerſali ſcitis. Cum ergo in littera dicitur, quod mathematica non ſubſiſtunt, non eſt interpretandum ꝙ uniuerſalia mathematica uniuerſaliter ſumpta non ſubſiſtunt: hoc enim eſſet ridiculum pro ratione aſſerere: ſed ꝙ mathematica, ut ſic particulariter ſumpta non ſubſiſtunt: ſed (quod idem eſt) ꝙ mathematica ut ſic, non habent aliquod indiuiduum exiſtens in rerum natura. Et propterea neq; ſunt in uniuerſali, neq; in particulari: ac ꝓ hoc bona eſſe nõ poſſunt, quod de alijs rebus vniuerſaliter ſumptis dici nõ pt. Et ſic patet nullitas conſequentiæ ad oppoſitũ factæ.

Bonũ. n. addit ſupra ens, * vt ex dictis patet. Ea uerò, quæ addũt [h] aliquid ſupra ens, contrahunt ipſum: ſicut ſubſtantia, quantitas, qualitas, & alia hmõi. ergo bonum contrahit ens: non igiẽ omne ens eſt bonum.

¶ 2 Præt. Nullum [h] malum eſt bonum. Iſaiæ. 5. Væ qui dicitis malũ bonũ, & bonũ malum: ſed aliquod ens dicitur malum. ergo non omne ens eſt bonum.

¶ 3 Præt. [h] Bonum habet rationẽ appetibilis: ſed materia prima nõ hẽt rõnẽ appetibilis: ſed appetentis tantùm. ergo materia prima non habet rõnẽ boni: nõ igitur omne ens eſt bonum.

¶ 4 Præt. Philoſophus dicit in 3. meta. ꝙ in mathematicis nõ eſt bonũ: ſed mathematica ſũt ꝗdã [h] entia, alioqn de eis nõ eẽt ſciẽtia. ergo nõ omne ens eſt bonũ.

SED CONTRA. omne ens quod nõ eſt De*, eſt Dei creatura: ſed ois creatura Dei eſt bona ut dr 1. ad Tim. 4. c. Deus uerò eſt maximè bonus. ergo omne ens eſt bonum.

[m] RESPONDEO. dicendũ, ꝙ omne ens inquantum eſt ens, eſt bonum. *

Omne. n. ens inquãtũ eſt ens, eſt in actu, & quodãmõ pfectũ: qa ois actus pfectio quædã eſt: perfectũ uero hẽt rõnẽ appetibilis & boni, ut ex dictis patet: * vndè ſequiẽ omne ens inquantum huiuſmodi bonum eſſe.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ ſubſtãtia, quantitas, & qualitas, & ea ꝗ ſub eis cõtinent, contrahũt ens applicãdo ens ad aliquã quidditatẽ, ſeu naturã: ſic autem non addit aliquid bonum ſuper ens, ſed rationẽ tantum appetibilis & pfectionis, quod conuenit ipſi eſſe in quacunq; natura ſit, vñ bonũ non contrahit ens.

AD SECVNDVM dicẽdum, ꝙ nullũ ens dr malũ inquãtũ ẽ ens: ſed inquãtũ caret quodã eſſe: ſicut hõ dr malus inquantũ caret eſſe virtutis, & oculus dr malus inquantũ caret acumine uiſus.

AD TERTIVM dicẽdũ, ꝙ materia prima ſicut nõ eſt ens niſi in potentia, ita nec bonum niſi in potentia.

Licèt ſm Platonicos dici poſſit ꝙ materia prima eſt non ens ꝓp priuationẽ adiunctã: ſed tñ participat aliqd de bono. ſ. ipſũ ordinẽ, uel aptitudinẽ ad bonũ: & iõ nõ cõuenit ſibi ꝙ ſit appetibile: ſed quòd appetat.

AD QVARTVM dicendũ, ꝙ mathematica nõ ſubſiſtũt ſeparata ſm eſſe, quia ſi ſubſiſterent, eſſet in eis bonũ. ſ. ipſum eſſe ipſorũ: ſunt aũt mathematica ſeparata ſm rõnem tantùm, prout abſtrahunt ut à motu & à materia: * & ſic abſtrahunẽ à rõne finis q habet rõnem mouentis. Nõ eſt autem inconueniens, quòd in aliquo ente ſecundùm rõnem non ſit bonũ uel ratio boni, cum rõ entis ſit prior quàm ratio boni, ſicut ſupra dictum eſt.

& quæ ſingulariter dicat de mathematicis non habẽt eſſe. ¶ Ad ſecũdũ verò dubium reſpõdet, ꝙ qa ſermones ſemp interpretandi ſunt ſecundũ ſubiectã materiã: ideò quãuis non ualeat conſequentia: abſtrahit à materia, & motu. ergo à fine, ut patet in 12. meta. tex. 37. ubi ponitur finis in immobilibus: valet tñ conſequentia hęc. mathematica abſtrahunt à materia & motu. ergo à fine: qa mathematica nõ ſũt nata habere finẽ niſi materiæ & motus: quia ſecũdùm rẽ ſunt entia naturalia: ſi. n. abſtrahũt à materia & motu, oportet ea abſtrahere à fine materiæ & motus. Et ſi abſtrahũt à tali fine, abſtrahunt totaliter à fine: quia non ſunt nata habere alio n. ã finem. Et per hoc patet etiam reſponſio ad ſecundã obiectionẽ. Cũ. n. dr, finis hẽt rationem mouentis, ly mouentis, pt ſignificare purã cauſalitatẽ finis: & ſic æquiualet dicẽdo mouens à motu propriè dicto: ſed hec non ſumitur hic. Põt quoq; ſignificare, & cauſalitatem finis & effectum eius: & ſic æquiualet huic quod dico, cauſatiuus motuũ: & ſic ſumitur in propoſito, nec eſt aliqua æquiuocatio: ſed ſumitur vtrobiq; motus propriè. Et ſpecificatur qualis finis eſt mathematicorũ, qua ſi diceret, ꝙ quia finis mathematicorũ hẽt rationem mouentis. ſ. cauſantis motũ propriè dictum, ſicut & finis naturalium: cõſequens eſt, quòd ſi mathematica abſtrahant à materia, & motu, ꝙ abſtrahãt à fine. Et ſic ex eadem radice ſoluitur vtraque obiectio.

¶ Secundo in eadem reſponſione ſatisfit argumento: & argumentum quidem eſt hoc: mathematica non ſunt bona: mathematica ſunt entia. ergo quædam entia non ſunt bona, in ſecundo tertiæ figuræ. reſponſio autem conſiſtit in negatione argumenti: quia ſophiſma eſt figuræ dictionis, vel à ſecundùm quid ad ſimpliciter: ly namq; mathematica videtur ſignificare entitatẽ & tamen ſignificat entia ſic abſtracta: & propterea in littera & negatur concluſio illata. ſ. ꝙ quædam entia non ſunt bona: & conceditur concluſio quæ debeter inferri. ſ. ꝙ quæ iam entia, vt ſubſunt tali abſtractioni, non ſunt bona. Nec hoc inconueniens vt in littera dicitur: quia ratio entis etiam abſtrahit à ratione boni: ſicut quia ratio hominis eſt prior riſibilitate, poteſt ſumi homo in aliquo priori: quia in primo modo dicendi per ſe, in quo continetur ſibi eſſe animal rationale: & non conuenit ſibi eſſe riſibilem. Nec poteſt tamen inferri. ergo aliquis homo non eſt riſibilis: ſed, ergo aliquis homo in aliquo priori abſtrahit à riſibilitate quo non abſtrahit ab hominis ratione.

Margin notes: 3. metap. tex. 4. 10. 3. — Concl. m. — art. 1. huius quęſt. — 424 — Pro captu concluſionis q ſ. oẽ ens reale, rõnis nõ eſt bonũ art. pced.

Circa hanc partem occurrit dubium, quomodo ſtent iſta duo ſimul: mathematica formaliter loquendo non ſunt nec in actu, nec potentia, vt dictum eſt: & mathematica habent rationem entis: cum ens non dicatur niſi de eo, quod eſt in actu, vel potentia.

¶ Ad hoc breuiter dr, ꝙ hæc duo ſanè intellecta ſtant ſimul. prima. n. non negat eſſe vniuerſaliter. ſed negat eſſe ſic. ſ. in tali abſtractionis mõ. Triangulus. n. abſtractus à materia ſenſibili, nec eſt, nec eſſe poteſt. ſ. ſecundùm talem eſſendi modum in rerum natura. Et hoc eſt qd in principio huius reſponſionis dr. ſecunda autem affirmat in confuſo aliquod eſſe.

Conſtat autem, quòd cum negatione huius modi eſſendi, ſtat affirmatio eſſendi in communi de eodem ſubiecto: quia poteſt verificari ſecundùm alium eſſendi modum mathematica. ergo & nõ ſunt entia tali mõ, & ſunt abſolutè entia.

¶ Et ſi inſtetur ad propoſitum. ergo eodem modo dicendum eſt, quòd non ſunt bona tali modo: ſed ſunt abſolutè bona: & conſequenter malè dicit ꝙ mathematica non ſunt bona: neganda eſt ſequela: quoniam ad hoc ꝙ aliquid habeat formaliter rationem entis, ſufficit ꝙ in ſe ſit tale quod ei non repugnet eſſe in rerum natura, quocũque id modo eueniat ſiuè ſecundùm ſuam abſtractionẽ, ſiuè nõ. Ad hoc autem quòd habeat formaliter rationẽ boni, vltra hoc exigitur, quòd ipſum ſumatur in ordine ad eſſe, vel ad finem, &c. Modo triangulus &c. mathematica ſecundùm ſuas quidditates hoc poſſidẽt, ꝙ eis non repugnat exiſtere, & propterea entis rationem formaliter tenent: ſed quia nõ conſiderantur in ordine ad eſſe & finem in rerum natura, inde abſtrahunt à boni ratione formaliter, non fundamentaliter. & ꝓpterea in eis eſſe negatur. Cuius ſignum manifeſtum eſt, ꝙ nulla ibi concluſio demonſtratur ꝓp bonum aut melius eſſe. Nulla ibi demonſtratio per cauſam finalem aut effectiuam, quæ reſpiciunt eſſe in rerum natura: ſed oẽs per formalem: illa enim eſt propria bono, hæc equi.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum bonum habeat rationem cauſæ finalis.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ bonum non hẽat rationem cauſæ finalis, ſed magis aliarum. Vt enim dicit Dio. 4 c. de di. no. * [h] bonum laudatur, vt pulchrũ, ſed pulchrum importat rõnẽ cãæ formalis. ergo bonũ habet rõnem cãæ formalis.

¶ 2 Præt. bonum [h] eſt diffuſiuum ſui eẽ vt ex verbis * Dio. accipit qbus dicit, ꝙ bonum eſt ex quo oĩa ſubſiſtunt & ſunt: ſed eẽ diffuſiuum importat rõnem cauſæ efficientis. ergo bonum habet rationem cauſæ efficientis.

¶ 3 Præt. dicit Augu. in 1. * de do. Chriſt, ꝙ qa Deus bonus ẽ, nos ſumus: ſed ex Deo ſumus, ſicut ex cã [h] efficiẽte. ergo bonũ importat rõnem cauſæ efficientis.

SED CONTRA eſt quod * Phil. dicit in 2. phyſi. ꝙ illud cuius cã eſt, eſt ſicut finis & bonum aliorum: bonum ergo habet rationẽ cauſæ finalis.

RESPONDEO. dicendum, ꝙ cũ bonũ ſit quod oĩa appetũt: hoc autem habet rationem finis: manifeſtum eſt ꝙ [m] bonum rõnem finis importat: ſed tamen rõ boni præſupponit [n] rationem cãæ efficientis, & rõnem cãæ formalis. Videmus. n. quòd id quod eſt primum in cauſando, vltimũ eſt in cauſato, ignis enim primo calefacit quàm forma ignis inducat: cum tamen calor in igne cõſequatur formam ſubſtantialem in cauſando aũt primum inuenitur bonum & finis, qui mouet efficientẽ: ſcđo actio efficiẽtis mouens ad formam: tertiò aduenit forma vñ econuerſò eẽ oportet in cauſato, ꝙ primũ ſit ipſa forma, per quã eſt ens: ſecũdò cõſideratur in ea virtus effectiua, ſm ꝙ eſt perfectum in eſſe: qa vnũquodq; tunc pfectũ eſt, qñ põt ſibi ſimile facere, vt dicit Philoſophus i 4. meteororũ. tertiò cõſequitur ratio boni, per quam in ente perfectio fundatur.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, qđ pulchrum & bonum in ſubiecto quidem ſunt idẽ: quia ſuper eandẽ rem fundantur. ſ. ſup formam: & ꝓp hoc bonum laudaẽ, vt pulchrũ. ſed ratione differunt nã bonũ propriè reſpicit appetitum: eſt. n. bonũ quod oĩa appetunt: & ideò habet rõnem finis, nã appetitus eſt, quaſi quidã motus ad rem. pulchrum autem reſpicit uim cognoſcitiuã: pulchra. n. dñr quæ uiſa placent: uñ pulchrum in debita ꝓportione cõſiſtit: * quia ſenſus delectaẽ in rebus debitè proportionatis, ſicut in ſibi ſimilibus: nã & ſenſus rõ ꝗdam eſt: & oĩs uirtus cognoſcitiua. & qa cognitio ſit ꝑ aſſimilationem, ſimilitudo autẽ reſpicit formam: pulchrum ꝓpriè pertinet ad rationem cauſę formalis.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ bonũ dr diffuſiuũ ſui eſſe eo mõdo, quo finis dicitur mouere.

AD TERTIVM dicẽdũ, ꝙ quilibet hñs uolũtatẽ, dr bonus, inꝗtũ habet bonã uoluntatẽ. qa per uolũtatẽ utimur omnibus, q in nobis ſunt: * uñ nõ dicitur bon* homo, qui habet bonum intellectum, ſed qui habet bonã uolũtatẽ. uoluntas aũt reſpicit finẽ, ut obiectum proprium, & quod dr quia Deus eſt bonus ſumus, refertur ad cauſam finalem.

A quæritur vtrum bonum ſit ratio cauſæ finalis: ſed an ſit ꝓpriũ fundamentum illius. Quid autem ſit ratio cauſę finalis ex 2. phyſic. & 5. metaph. patet. ſ. cuius gratia aliquid ſit, aut eſt. Vndè ſenſus tituli eſt: an res eo quia bona vendicet ſibi hoc proprium qđ ſit cuius gratia. Si verò ſecundo modo intelligitur, tunc habere rationem cauſæ finalis ſumitur formaliter: ita ꝙ ſenſus tituli eſt, Verum bonũ formaliter ſit formaliter ipſa rõ finis in actu exercito. ſ. exerceat cauſalitatem finalẽ. v. g. ſi dicatur ꝙ. A. ſit aut cã ſimpliciter: aut tale quia eſt bonũ, an ex hoc ipſo reddatur cã finalis. Et hic ſenſus eſt in iudicio meo intentus, qa formalis eſt, & tãto dignus ingenio. Et tituſo ad hoc tẽdit. Circa hanc determinationẽ aduerte breuiter veritatem, quã hinc habes de illa quæſtione vtrum res ſit cã finalis in intentione, an in executione &c. Cum. n. hic habeas, & in ſecundo quoq; phyſicorum ſit, ꝙ bonum importat finis rationẽ in actu exercito, qđ etiã inductiuè probatur: dum oĩs ratio ꝓp bonum, aut melius finem affert. oportet vt eadem rõne rẽ aliquam finem dicas, quia bonum eã aſſeris: ex ſupradictis aũt patet ꝙ bonũ formaliter vnũquodq; dr & eſt rõne eſſe: finis igitur rõnem hẽt res ratione eſſentia qđ ſicut forma eſt rõ cãndi effectiuè: exiſtere aũt eſt cõditio formæ efficientis: ita eſſe eſt rõ cauſandi finaliter eſſe aũt in intentione eſt conditio eẽ cauſantis finaliter: eẽ aũt in executione nõ eſt finis: ſed terminus & effectus, tum finis, ꝗ efficientis. Et hoc ſit dictione, nõ ratione egeri ſanitas enim ſcientia, balneum, &c. appetitur, vt inſit, vt habeatur &c. non in intentione: ſed ſecũdũ eſſe naturale ipſius: & ſic eſſe eſt ratio quòd appetatur res: quod idem eſt quod finalizare: ſed nunquam aliquod horum finalizaret trahendo appetitum ad ſe, niſi eſſet in intentione, vt patet: ex hoc autem experimur ſequi executionem rei, quæ vt finis mouet. Et hoc voluit Auer. 12. metaphyſico. comm. 36. Et hoc benè penetratum ſoluit omnes difficultates apud intellectum abſtrahentem rem ab eſſe extra animam, ab eſſe in executione, & ab eſſe in intentione modo prædicto.

Margin notes: Porrecta per totũ. 2. diſt. 38. lib. 3. Et contra. c. 40. ſin. Et lib. 3. c. 16. 17. & 19. Et veri. q. 2. ar. 1. c. — * Cap. 4. p. 1. an medium, & p. 4. circa principiũ. — [h] Capit. 5. circa principiũ de di. nom. — * Lib. 1. cap. 3. T. 3. — * 2. Phyſi. textu 31. Tom. 2. — Conc. m. — 3. de anima. textu 14. To. 3. — 209 — Quis dicitur ly vel aliquis alius bon*. 157 118

SVPER QVÆST. V. ARTIC. IIII.

Ferr. 1. cont. c. 40. & lib. 3. c. 16. 17. 19. Bannes eodem loco.

IN titulo habere rationem cauſæ finalis non ſumitur hic i ſenſu vno: ſed dupliciter: ſcilicet in actu ſignato, & in actu exercito. Si primo modo habere rationem cauſæ finalis intelligitur, ſumitur fundamentaliter fundamento proximo. Non enim

¶ In corpore duo. Primò reſpondetur quæſito. Secundò excluditur tacita obiectio. Quò ad primum eſt concluſio reſponſiua quæſiti affirmatiuè. Bonum habet rationem cauſæ finalis. Probatur appetibile habet rationem finis: bonum eſt appetibile. ergo bonum habet rationem finis.

¶ Quo ad ſecũdum tacita obiectio eſt hæc: ſuperius iam determinatum

minatam eſt quòd bonum non habet rationem primi, ſed vlti-mi potius. Modò autem dicitur, quòd habet rationem cauſæ fi-nalis: quam conſtat habere rationem primi: cum finis ſit cauſa cauſarum: quomodo ergo ſtant hæc ſimul, quòd bonum habeat ra-tionem vltimi & primi? Hanc obiectionem excludendo, primò ponit reſponſionem: deinde probat ipſam. Reſponſio eſt, quòd bonũ eſt vltimum in eſſen-do, primum autẽ in cauſando: quamuis in littera prima pars re-ſponſionis huius nõ proponatur. Proba-tio etiam primum in cauſando, eſt vltimũ in eſſendo: finis eſt primum in cauſando, ergo finis eſt vltimũ in eſſendo, ſed bonũ habet rationem finis: ergo maior probatur ex teſtimonio ſenſibi-lium, in quibus pri-mum in cauſando, ẽ vltimum in cauſato, vt patet in igne & ca-lore. ergo abſolutè pri-mũ in cãdo, eſt vlti-mum in eſſendo.

¶ Circa maiorem ad-uerte tertiò, quòd ly pri-mum & vltimum de-notant in propoſito ordinem generationis: & ſupponunt pro for-mis ſeu rationibus for-malibus, quæ ſunt pri-cipia cauſandi, & cen-di: ly verò in cãdo ſumitur, vt diſtingui-tur contra in eſſendo ſupponunt. ſi quidẽ hic duplicem dari or-dinem generationis inter res. Alterum in cauſando, alterum in eſſendo. Et ille quidem attenditur penes priꝰ & poſt cauſare, iſte ve-rò penẽ prius & poſt eſſentia quòd illa res eſt prius in cauſando ſuum cauſabiles non pendet à cauſalitate alterius, ſed econuerſò: & ſimiliter illa res eſt prior in eſſendo, cuius eſſe non præſupponit eſſe alterius: ſed econuerſò. Eſt ergo ſenſus maioris, quòd res prior ordine generationis quò ad cau-ſalitatem, eſt poſterior ordine generationis quò ad eſſe.

¶ Circa probationem maioris aduerte, quòd ordo rerum in eẽn-do poteſt conſiderari abſolutè: & ſic ſumitur in maiore: & po-teſt conſiderari in tali genere puta cauſatorum: & ſic ſumitur in probatione maioris ita quòd ab ordine in eſſendo inuento in-ter fundamenta prioris, & poſterioris cauſæ, puta caloris, & for-mæ ignis in cauſato, manu ducere nos voluit ad ordinem in eẽn-do ſimpliciter. Non.n. intendebat maiorem ex vi probationis in-ferre, ſed oſtendere quòd non oportet eundem ordinem eſſe inter res in eſſendo, qui eſt in cauſando, nec econuerſò: quod ſufficien-ter ex illa probatione fit. Et rurſus intendebat ad intelligibilia hæc, ex ſenſibilium teſtimonio eleuare: quod ſatis hic fit.

¶ Circa huius maioris & totius rationis vim, dubium occurrit: quia aut hic eſt ſermo de ordine in cauſando & eſſendo abſolu-tè, aut reſpectu huius & in hoc. Si abſolutè, maior eſt falſa. Tum quia vltimus finis omnium, puta Deus, eſt primum in cauſando & tamen non eſt vltimum, ſed primum quoque in eſſendo. Tũ etiam in exemplo litteræ. Forma ignis non ſolùm eſt primum in eſſendo, ſed etiam in cauſando: nam prius forma ignis cau-ſat formaliter ignem, ſiue cauſantem ſiue cauſatum, quam ca-lor effectiuè calefaciat: & ſimile eſt in omnibus, ſemper enim for-ma præuenit & in eſſe & in cauſalitate formali. Si autem reſpe-ctu huius aut in hoc, ergo non habetur intentum. Intendit.n. ab-ſolutè ordinem boni ad alia aſſignare: & non in hoc vel illo,

¶ Ad hoc dicitur quòd hic ſermo eſt de ordine in cauſando, & in eſſendo abſolutè: ſed obiectio peccat. Tum quia male interpreta-tur maiorem: non.n. intendimus quòd primum in cauſando, illud idem numero ſit vltimum in eſſendo, reſpectu eorum, quorum eſt primum in cauſando: hæc.n. vniuerſalis eſt impoſſibilis: nec eam ſomniauimus: ſed intendimus illud idem ſecundum rationem formalem, ſiue eandẽ ſpecie, ſiue eandem ge-nere, ſiue eandem ſe-cundum analogiam ſit vltimũ in eſſendo in ordine eorũ, quo-rum eſt primum in cãn-do. Et hoc modo rõ bonitatis diuinæ eſt prima in cauſando fi-naliter: & ipſamet ſe-cundũ analogiã eſt vlti-ma in eſſendo in re qualibet: vt patet ex art. 1. in reſponſione ad primũ. Tũ quia te-ſtimonium ex ſenſibili-bus in littera adductũ peruertit, vt.n. iã di-ctũ eſt, ſenſibilia hic adducta ſunt, vt ex or-dine in cãndo hoc, & in eſſendo in hoc cã-to, perciperemus ordi-nem in cauſando ſim-pliciter: & in eſſendo ſimpliciter, nõ ẽcon-tra. Vñ licẽt forma ſub-ſtantialis ignis ſit prior in eſſendo & in cãn-do ſimpliciter, quàm ca-lor, non tñ eſt prior cauſando hoc, ſ. hunc ignẽ generãdũ. Prius. n. ordine generationis ẽ calefactio, quàm generatio formæ ignis. Altera-tio.n. prævia eſt gñra-tioni: & tñ primũ, quod ſortitur hic ignis ge-nitus eſt forma ignis & calor conſequitur formam: ſicut vniuer-ſaliter propria accidẽ-tia conſequuntur for-mam. At ſi in ſenſibi-libus ordinem ſimpli-citer cupis inſpicere, aduerte quòd cãlitas formalis pendet neceſſa-rio ex effectiua: & liquebit quæſitum. Licẽt.n. in hoc ſenſibili pri-mũ ſit quod quid erat eſſe, quod ſpectat ad cãm formalẽ: nulla tñ for-ma, aut quidditas, verẽ hẽt cãlitatem formalẽ ſcdm rem, niſi ab aliqua cã ſit effectiua: quã oportet propter finẽ agere, cum.n. forma nõ ſit cã formalis ſui ipſius, ſed alterius, puta compoſiti: & omne compoſitum (vt in q. 3. dictum eſt, & Auer. in 12. metaph. com. 35 teſtatur) ab alio ſit: oportet añ oẽm cãlitatem formalẽ eſſe effe-ctiuã, & añ hanc finalem: in eſſendo tñ primo inuenitur, & in cã forma, & in effectu ſimilitudo formæ. ſcdò in cã vis actiua, & in effectu eius participatio. tertiò in cauſa bonitas, & in effectu cõ-plementum, quod eſt participatio bonitatis. Et ſic ſimpliciter præ-poſterus eſt ordo in eſſendo, & in cauſando. Pro notitia tñ litte-ræ in calce ſcito notitie, quòd duplicis perfectionis meminit, ſ. in eſſe & abſolutè: & intendit perfectum ineſſe, perfectum ſubſtantiali-ter: perfectionem verò abſolutè, quàm dicit in ente fundari, per bo-ni rationem, perfectionem rei ſimpliciter, ſeu totalem: hæc.n. ſe-cundùm boni ſimpliciter rationem attenditur: vt ex ſupra dictis patet: tunc enim nihil omnino deeſt.

ARTICVLVS V.

Vtrum ratio boni conſiſtat in modo, ſpecie, & ordine.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur quòd ratio boni nõ cõſiſtat in modo, ſpecie, & ordine. Bonum.n. & ens ratione differũt, vt ſupra dictum eſt: ſed modus, ſpecies & ordo pertinere ad rationem entis vidẽtur: quia ſicut dicitur Sap. 11. Omnia in numero, pondere, & menſura diſpoſuiſti. Ad quæ tria reducunt, ſpecies, modus, & ordo: quia, vt dicit Aug. 4. ſuper Gen. ad litteram. Menſura omni rei modum præfigit: & numerꝰ omni rei ſpeciem præbet: & pondus omnem rem ad quietem, & ſtabilitatem trahit. ergo ratio boni nõ conſiſtit in modo, ſpecie, & ordine.

¶ 2 Præt. ipſe modꝰ, ſpecies, & ordo bona quædam ſunt: ſi ergo rõ boni conſiſtit in mõ, ſpecie, & ordine, oportet ẽt quòd modus habeat modum, ſpeciem, & ordinem, & ſimiliter ſpẽs & ordo: ergo procederetur in infinitum.

¶ 3 Præt. Malum eſt priuatio modi, & ſpeciei, & ordinis: ſed malum nõ tollit totaliter bonum: ergo ratio boni non conſiſtit in modo, ſpecie, & ordine.

¶ 4 Præt. Illud in quo conſiſtit ratio boni, non poteſt dici malũ: ſed dr̃ malus modꝰ, mala ſpecies, malus ordo, ergo ratio boni nõ cõſiſtit in mõ, ſpecie, & ordine.

¶ 5 Præt. Modus, ſpecies, & ordo ex pondere, numero & mẽſura cauſantur, vt ex auctoritate Auguſt. inducta patet: non aũt oĩa bona hñt pondus, numerum, menſurã: dicit.n. Amb. in hexa. quòd lucis natura eſt, vt non in numero, nõ in põdere, nõ in mẽſura creata ſit: nõ ergo rõ boni cõſiſtit in modo, ſpecie, & ordine.

SED CONTRA eſt, quod dicit Aug. in lib. de natura boni. Hæc tria, modus, ſpecies, & ordo, tanquam generalia bona ſunt in rebus à Deo factis: & ita hæc tria vbi magna ſũt, magna bona ſũt: vbi parua, parua bona ſunt: ubi nulla, nullũ bonũ eſt. quod non eẽt niſi ratio boni in eis cõſiſteret: ergo ratio boni cõſiſtit in modo ſpecie, & ordine.

RESPONDEO. Dicendũ, quòd vnũquodq; dicitur bonum inquantũ eſt perfectum: ſic enim eſt appetibile, ut ſupra dictum eſt: perfectum autem dicitur, cui nihil deeſt ſecũdũ modum ſuæ perfectionis. cũ aũt unũquodq; ſit id, quod eſt per ſuam formã: forma autem præſupponit q̃dã, & q̃dã ad ipſã ex neceſſitate cõſequuntur, ad hoc quòd aliquid ſit perfectum & bonũ, neceſſe eſt quòd formã habeat, & ea quæ conſequũtur ad ipſam. Præexigitur autẽ ad formã determinatio ſiuẽ cõmenſuratio principiorũ ſeũ materialium, ſeũ efficientiũ ipſam: & hoc ſignificatur per modum: vndẽ dicitur quòd mẽſura modum p̃figit. Ipſa autem forma ſigñatur per ſpeciẽ: qa per formam unumquodq; in ſpecie cõſtituitur: & propter hoc dr̃ quòd numerus ſpeciem p̃bet: quia diffinitiones ſignificantes ſpeciẽ ſunt ſicut numeri ſm Philoſ. in 8. meta. Sicut.n. unitas addita uel ſubtracta uariat ſpeciem numeri, ita in diffinitionibus differentia appoſita vel ſubtracta. Ad formã autem cõſequiẽ inclinatio ad finẽ, aut ad actionẽ, aut ad aliqd huiuſmodi: quia unumquodq; inquantum eſt actu, agit & tendit in id, quod ſibi conuenit ſm ſuã formam: & hoc pertinet ad pondus & ordinem: vndẽ ratio boni ſecundùm quòd conſiſtit in perfectione, conſiſtit etiam in modo, ſpecie, & ordine.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd iſta tria non cõſequuntur ens, niſi inquãtum eſt perfectũ, & ſecundùm hoc eſt bonum.

AD SECVNDVM dicendum, quòd modus, ſpecies, & ordo, eo mõ dñr bona, ſicut & entia: nõ quia ipſa ſint quaſi ſubſiſtẽtia, ſed qa eis alia ſunt & entia & bona: vñ non oportet quòd ipſa habeant aliqua alia, quibus ſint bona: nõ.n. ſic dicuntur bona quaſi formaliter alijs ſint bona, ſed qa ipſis formaliter aliqua ſunt bona: ſicut albedo non dicitur ens quia ipſa in aliquo ſit: ſed qa ipſa aliquid eſt ſm quid, ut album.

AD TERTIVM dicendum, quòd quodlibet eſſe eſt ſm formam aliquam: undẽ ſm quodlibet eſſe rei, conſequuntur ipſam modus, ſpecies, & ordo: ſicut homo habet ſpeciem, modum, & ordinem inquantum eſt homo: & ſimiliter inquantũ eſt albus, hẽt ſimiliter modum, ſpeciem, & ordinem: & inquantum eſt virtuoſus, & inquantũ eſt ſciens, & ſm omnia, quæ de ipſo dicũtur. Malum autẽ priuat quoddã eſſe, ſicut cæcitas priuat eſſe viſus: vñ non tollit omnem modum, ſpeciem, & ordinem, ſed ſolũm modum, ſpeciem, & ordinem, quæ conſequuntur eſſe viſus.

AD QVARTVM dicendum, quòd ſicut dicit Aug. in lib. de natura boni, omnis modus inquãtum modus bonus eſt: & ſic põt dici de ſpecie & ordine: ſed malus modus, vel mala ſpecies, uel malus ordo, aut ideò dñr, quia minora ſunt q̃ eſſe debuerunt: aut quia non his rebus accõmodantur, quibus accõmodanda ſunt: uel ideò dicuntur mala, qa ſunt aliena & incongrua.

AD QVINTVM dicendum, quòd natura lucis dicitur eſſe ſine numero, & pondere, & menſura, non ſimpliciter, ſed per cõparationem ad corporalia: quia uirtus lucis ad omnia corporalia ſe extendit inquantum eſt qualitas actiua primi corporis alteratis, ſcilicet cœli.

SVPER QVÆST. V ART. V.

Cap. 1. d. 3. q. 3. con. 4.

IN titulo nota terminos. Ratio boni non vniuerſaliter, ſed cãli: vt patet in art. ſequenti: in Deo enim non habent hæc locum. Et rurſus ratio boni non quomodolibet, ſed boni vt quod. Modus, ſpecies, & ordo: Trifariam inuenitur S. Tho. vſum fuiſſe his terminis. Hic ſiquidem in corpore per modum intendit cõmenſurationẽ principiorum efficientiũ, ſeũ materialium: per ſpeciem formã, per ordinẽ inclinationem ad aliquid. In prima uerò 3. q. & art. 2. per ſpeciem intendit formã abſolutẽ: per modũ menſuram ipſius formæ. Species.n. rerum ſunt mẽſuratæ, ſicut numeri, p ordinẽ verò reſpectũ ad aliud. In quæſtionibus autem de veritate q. 21. intendit per ſpeciẽ formã: per modũ cõmenſurationẽ ipſius eſſe ad eſſentiã, cuius eſt. Ordinem verò penẽs reſpectũ [illegible] ſimpliciter in ratione boni cãuſam. Quæ tres expoſitiones, quamuis valdẽ differre videãtur quò ad vnũ terminũ, ſ. ly modus, ſi tñ ſubtilius perſcrutamur, in vnũ concidunt. commenſuratio namque principiorũ, menſura formæ, & cõmenſuratio eſſe ad eſſentiã, mutuò ſe inferũt: ex tali.n. principiorũ harmonia tanta perfectionis forma eſt: & ex tali forma tñ eſſe ſecundùm ordinem generationis: ſecundùm verò perfectionis, ſeu finis ordinem ſi tanta perfectionis eſſe eſt producendũ, ergo tñ perfectionis formam, ac eſſentiã oportet ſuppoñi: & ſi hanc, ergo talem præcedentium principiorum diſpoſitionem. Ratione boni cõſiſtere in modo, ſpecie, & ordine, dupliciter põt intelligi. Vno modo, vt in partibus eſſentialibus, ſicut ratio hominis cõſiſtit in anĩali & rationali. Alio modo, vt in partibus integralibus non rationis, ſed propriæ eius materiæ, ſicut ratio hoĩs cõſiſtit in carnibus, oſſibꝰ, & neruis. Et hoc modo intelligo in propoſito rationẽ boni conſiſtere in modo, ſpecie, & ordine. Eſt ergo ſenſus tituli, an ratio boni, vt quod cauſati cõſiſtat in forma antecedentibus, & conſequentibꝰ, tanquam in partibus ſuæ propriæ materiæ.

¶ In corpore vna cõcluſio reſponſiua quæſito affirmatiue. Rõ boni conſiſtit in modo, ſpecie, & ordine. Probatur. vnumquodque eſt id, quod eſt per ſuam formam exigentem quædam antecedentia, & conſequentia. ergo cui nihil deeſt ſecundùm modũ ſuæ naturæ, habet ſpeciẽ, modum, & ordinem. ergo perfectũ hẽt hæc. ergo bonum exigit hæc. antecedens quò ad utranque partem patet. Prima uerò conſequentia patet ex quid nominis, ſpeciei, modi, & ordinis. Secunda verò tenet per locum à diffinitione ad diffinitum. Tertia autem probatur: quia perfectio eſt ratio appetibilis.

¶ Circa hanc concluſionẽ occurrit dubium: quomodo põt ſaluari modus in bono ſubſtantiali Angelorũ: exponendo modũ, i. commenſurationẽ principiorũ efficientiũ, ſeu materialiũ, vt hic dr̃, cum in Angelis non ſint principia materialia: & efficiens eorum ſit ſolus Deus, cuiꝰ actio eſt ſua ſubſtantia.

¶ Ad hoc breuiter dr̃, quòd iuxta compoſitionẽ in hoc loco poſitã ſaluatur modus boni Angelici ſecundũ ſubſtantiam quò ad principium efficiens ſic. Deus.n. agens poteſt dupliciter ſumi. Vno modo abſolutẽ, & ſic tam ipſe, q̃ ſua actio eſt ſupra omnẽ modum. Alio modo, vt agit ſecundũ hanc vel illã ideam, & ſic actio Dei eſt commẽſurata, ita huic, quòd nõ alij: ſicut & idea eſt, ita propria idea huius, quòd nõ alterius: & hoc modo actio productiua Gabrielis eſt modificans, & modificans eſſe, & bonum ſubſtãtiale Gabrielis: & hoc ſufficit. Poteſt quoque ſecundum materiale principiũ ſaluari modus in Angelis: quoniam eſſentia eſt, vt materia ipſius eſſe, & eſt commenſurata illi, ſed hoc magis ad alias expoſitiones ſpectat: quoniam modus hic antecedit formam, vt patet in littera.

ARTICVLVS VI.

Vtrum conuenienter diuidatur bonum per honeſtum & utile &c.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur quòd non conuenienter diuidat bonum per honeſtũ, utile, & delectabile. Bonum.n. ſicut dicit Philoſophꝰ in 1. ethic. diuidit per decem p̃dicamenta: honeſtum autẽ, utile, & delectabile inueniri p̃t in uno prędicamento. ergo non conuenienter per hæc diuiditur bonum.

¶ 2 Præte. Omnis diuiſio fit per oppoſita, ſed hæc tria non vñr eſſe oppoſita: nam honeſta ſunt

¶ SVPER QVÆST. V. ARTIC. VI.

TItulus clarus.

¶ In corpore duæ concluſiones, altera ſecundùm communem opinionem: altera propria. Prima eſt. hæc diuiſio dicitur propriè eſſe boni humani. Secunda eſt. hæc diuiſio propriè eſt boni in eo, quod bonum. Probantur vtraque ſic. Terminꝰ corporalis motus conuenienter diuiditur per ea, quæ ſunt proportionalia honeſto, vtili, & delectabili. ergo terminꝰ motus appetitiui benẽ diuiditur in bonum honeſtum, vtile, & delectabile. ergo & bonum. Antecedens declaratur ex diuiſione termini motus in ſecundùm quid & ſimpliciter. Et rurſus termini ſimpliciter in ipſam rem terminantem, & quietem in ea. Conſequentia verò prima probatur: quia terminus motus appetitiui ex terminatione motus corporalis innoteſcit. Secunda verò [illegible] bonum

bonum eſt id quod appetitur. Omnia ſunt clara.

SVPER QVAES. VI. ARTIC. I.

Ferr. 1. cont. c. 37. Capre. 2. ſent. d. 23. q. 1. a. 1. Thom. arg. d. 23 q. 1. a. 4.

Titulus clarus. ¶ In corpore vnica concluſio reſponſiua quæſito affirmatiuè, Deus eſt bonus. Probatur ratione confirmata authoritate Dionyſij, ſcilicet Deus eſt prima cauſa effectiua omnium, ergo appetibilis, ergo bonus, antecedens ſupponitur: prima verò côſequêtia probatur, vnumquodq; appetit ſuâ propriam perfectionem. ergo ſimilitudinem ſui efficientis. ergo à fortiori ipſa cauſa effectiua eſt appetibilis. ergo ſi eſt prima cauſa, &c. antecedês aſſumptum cum omnibus conſequentijs ex ſe eſt notum. Prima quidem, quia propria perfectio rei, eſt ipſa ſimilitudo agentis. Secunda uerò, quia omne agens agit ſibi ſimile: ac per hoc, ſi eius ſimilitudo eſt appetibilis, multo magis ipſum agens erit appetibile. Cætera ſunt clara.

Lib. 2. in ſ. cuius ti... Lib. 1. c. 9. & 10. t. 1. Concl. m.

delectabilia: nulliq; inhoneſtû F eſt utile, qđ tñ oportet, ſi diuiſio fieret per oppoſita, vt opponerent honeſtû & utile: vt êt dicit * Tullius in lib. de offic. ergo pdicta diuiſio nô eſt côueniens.

¶ 3 Præt. [h] ubi unû pp alterû, ibi unum tm̃ eſt: ſed utile nô eſt bonum, niſi pp delectabile uel honeſtû. ergo nô debet utile diuidi côtra delectabile & honeſtum.

Sed contra eſt, ꝙ Ambr. in li. de* offi. vtit iſta diuiſiôe boni. G

Respondeo. Dicendum, ꝙ hæc diuiſio ꝓpriè vr̃ eſſe boni humani. Si tñ altius & côius rationem boni conſideremus, [m] inuenit hæc diuiſio propriè côpetere bono, ſm ꝙ bonû eſt. [n] Nâ bonum eſt aliquid inquantû eſt appetibile, & terminus mot* appetitus: cuius quidem motus terminatio conſiderari pôt ex conſideratione motus corporis naturalis. Terminatur autem mo- H tus corporis naturalis, ſimpl'r quidem ad ultimû, ſm qd aût êt ad medium, per qđ' itur ad ultimû, quod terminat motum: & dr̃ aliquis terminus motus inquâtum aliquâ partê motus terminat. Id aût, quod eſt ultimus terminus motus, pt accipi dupliciter[c], uel ipſa res in quâ tendit, utpotê locus, uel forma: vel quies in re illa. Sic ergo in motu appetit* id, quod eſt appetibile terminans I motum appetitus ſm qd ut medium per quod têditur in aliud, uocatur utile. Id autê, quod appetitur ut ultimum terminâs totaliter motum appetitus, ſicut quędam res, in quam per ſe appetitus tendit, uocat honeſtum; qa honeſtum dicit, quod per ſe deſideratur. Id autem qđ' terminat motum appetitus, ut quies in re deſiderata, eſt delectatio.

Ad primvm ergo dicêdum, ꝙ K bonû, inquantû eſt idê ſubiecto cû ente, diuidit per decê pdicamenta: ſe ſm propriam rationem competit ſibi iſta diuiſio.

Ad secvndvm dicendû, ꝙ hæc diuiſio non eſt per oppoſitas res, ſed per oppoſitas rationes, Dicuntur tñ illa propriè delectabilia, quæ nullam hñt aliâ rationem appetibilitatis, niſi delectationem, cum aliquâdo ſint & noxia & inhoneſta.

utile delectabile, honeſtû, quid quâ propriè dicatur.

Vtilia verò dicuntur, quæ non habent in ſe vndè deſiderêtur, ſed deſiderantur ſolùm, vt ſunt ducentia in alterum, ſicut ſumptio medicinæ amaræ.

Honeſta verò dicuntur quæ in ſeipſis habent vndè deſiderentur.

Ad tertivm dicêdum, ꝙ bonum nô diuiditur in iſta tria, ſicut vniuocum æqualiter de his pdicatû, ſed ſicut analogum, quod pdicatur ſm prius, & poſterius: per prius enim prędicatur de honeſto, & ſecundario de delectabili, tertiò de vtili.

QVAESTIO VI.

De bonitate Dei, in quatuor articulos diuiſa.

Deinde quæritur de bonitate Dei.

Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò. Vtrum eſſe bonû côueniat Deo.

¶ Secundò. Vtrum Deus ſit ſummû bonû.

¶ Tertiò. Vtrû ipſe ſolus ſit bonû per ſuâ eſſentiâ.

¶ Quartò. Vtrû omnia ſint bona bonitate diuina.

Articvlvs primvs.

Vtrum eſſe bonum Deo conueniat.

Ad primvm ſic pcedit, Vr̃ ꝙ eſſe bonû non côueniat Deo. [h] Ratio. n. boni côſiſtit in modo, ſpecie, & ordine: hæc aût non vr̃ Deo conuenire, cum Deus immenſus ſit, & ad aliquid non ordinet: ergo eſſe bonum non conuenit Deo.

Porrecta per totû. 31 1. cont. c. 37. ...

¶ 2 Præterea, Bonum eſt, quod omnia appetût: ſed Deû non oîa appetunt, quia nô omnia cognoſcût ipſum, nihil autem appetitur niſi [h] notum. ergo eſſe bonum non conuenit Deo.

Sed contra eſt, quod dicitur. Tren. 3. Bonus eſt Dominus ſperantibus in eum, animæ quærêti illû.

Responeo. Dicendû, ꝙ [m] bonû eſſe pcipuè Deo conuenit. [n] Bonum. n. aliquid eſt ſm ꝙ eſt appetibile: vnûquodq; aût appetit ſuam pfectionê. pfectio aût & forma effectus eſt qđâ ſimilitudo agentis, cû oê agens agat ſibi ſimile. vndè ipſum agens eſt appetibile, & hêt rônem boni: hoc aût eſt, qđ de ipſo appetit, vt eius ſimilitudo participet. cû ergo Deus ſit prima cã effectiua oîum, [c] manifeſtû ê, ꝙ ſibi côpetit rõ boni, & appetibilis. * vñ Dion. in lib. de di. no. attribuit bonû Deo, ſicut primę cauſæ efficiêti, dicês, ꝙ bonus dr̃ Deus, ſicut ex quo oîa ſubſiſtût.

Concl. m. 234 Cap. 4. parte 1. ...

Ad primvm ergo dicendum, ꝙ hře modû, ſpeciê, & ordinem, pertinet ad rationem boni cauſati, ſed bonû in Deo eſt, ſicut in cauſa: vndè ad eum pertinet imponere alijs modum, ſpeciem, & ordinem: vndè illa tria ſunt in Deo, ſicut in cauſa.

Ad secvndvm dicendû, ꝙ oîa appetendo ꝓprias pfectiones appetunt ipſum Deû inquâtum pfectiones oîum rerû ſunt [d] qđâ ſimilitudines diuini eſſe, vt ex dictis patet. [e] Et ſic eorû, ꝗ Deû appetunt, qđâ cognoſcût ipſum ſm, qđ eſt propriû creaturæ rationalis. Quædam verò cognoſcunt aliquas participationes ſuæ bonitatis, quod êt extenditur vſq; ad cognitionê ſenſibilem. Quædâ verò appetitum naturalem hñt abſq; cognitione; vtpotê inclinata ad ſuos fines ab alio ſuperiori cognoſcête[f].

D. 468. D. 1176. D. 1182. Quæſt. 4. ar. 2. 21 19

SVPER

SVPER QVÆST. VI. ARTIC. II.

Ferr. 1. cont. c. 38. 94. 95. & lib. 3. c. 17. Banius 1. 6. art. 2.

In titulo nihil eſt difficile, ſummum enim addit reſpectû exceſſus ſupremitatis, ꝙ idem eſt vtrum ſit ſummum bonum, & vtrum ſit bonum excedens oîa alia bona, tã actu ꝗ potêtia.

¶ In corpore articuli vnica concluſio reſponſiua quæſito affirmatiuè, Deus eſt ſummum bonû ſimpliciter. Hæc concluſio declaratur primò, deinde probatur. Declaratur quidem diſtinguendo implicitè de ſummo bono ſimpliciter, vel in genere. Et vocatur ſummum bonum in genere, quod excedit cætera in illo ordine rerum, ſicut ſummum bonum humanum felicitas excedens omnia humana bona: & ſic de alijs. Simpliciter verò quod in tota entium latitudine ſupremum tenet locû, & propterea apponitur in concluſione ly ſimpliciter. Probatur autem ſic. Bonum conuenit Deo ſicut primæ cauſæ effectiuę omnium non vniuocæ: ergo conuenit ei excellentiſſimè: ergo eſt ſummum bonum ſimpliciter. Antecedens quo ad vtranque partem ex dictis patet. Prima verò conſequentia probatur ex differentia modi eſſendi effect* in cauſa vniuoca, & in cauſa æquiuoca ſeu analoga: quia in vniuoca eodem modo, in æquiuoca verò excellentiori. Aduerte tamen hic, ꝙ effectum eſſe in cauſa æquiuoca excellentiori modo côtingit dupliciter. Vno mô formaliter & virtualiter ſimul. Alio mô virtualiter tñ. Exemplû primi, lumen & diaphaneitas in corporibus cœleſtibus reſpectu inferiorû. Exêplû ſecundi, calor in Sole & in corporibus inferioribus. In propoſito eſt ſermo, de effectu pexiſtente in cauſa nô ſolû virtualiter, ſed etiâ formaliter: vndè & Deus eſt bonus formaliter & virtualiter, efficacia rônis fundatur ſuper hoc, quòd vterq; effectus cauſæ æquiuocæ excellentiori modo eſt in ipſa cauſa quam in effectu. Et ideò littera indiſtinctè de modo eſſendi effectus in cauſa æquiuoca loquitur: quoniam hoc ſufficiebat intentio, ſcilicet, quòd excellentiſſimo modo bonitas conueniret Deo. Iam enim in præcedenti articulo ſtabilitum erat, quod formaliter conuenit eidem.

¶ In reſponſione ad ſecundum aduerte, quòd reſponſio côſiſtit in conuerſione propoſitionis. Bonû eſt qđ omnia appetunt, id eſt, qđ omnia appetunt eſt bonum.

¶ In reſponſione ad tertiû aduerte: ꝙ res diuerſorum generû dicuntur nullo modo comparabiles, qn accipiuntur vt ſic, id eſt, inquantum ſunt in diuerſis generibus, ſi enim ſumerentur ſecundùm aliqđ prædicatum in quo conuenirent, poſſent comparari.

Porrecta per totû. 32 1. diſt. 1. q. 2. art. 2. ... Quæſt. 3. art. 7. * In princip. 1. lib. eth. To. 3. Quæſt. 3. art. 5. Quæſt. 4. art. 3. ad 2. primo de tri. c. 2. circa principium Tom. 3. Concl. m. * art. pcedenti 21 Quæſt. 4. art. 3. D. 1176. D. 1182. D. 1087. 74

Articvlvs II.

Vtrum Deus ſit ſummum bonum.

Ad secvndvm ſic procedit. Vr̃ ꝙ Deus nô ſit ſummum bonû: Summû. n. bonû addit aliqd ſupra bonû, aliogn omni bono côueniret: ſed oê, qđ ſe hêt ex [h] additione ad aliquid, eſt côpoſitû: ergo ſummû bonum eſt côpoſitum. ſed Deus eſt ſummè ſimplex, * vt ſupra oſtenſum eſt. ergo Deus nô eſt ſummû bonû.

¶ 2 Præt. Bonû eſt qđ oîa [h] appetût, ut dicit philoſophus*: ſed nihil aliud eſt qđ oîa appetût, niſi ſolus Deus, ꝗ eſt finis oîum; ergo nihil eſt aliud bonû niſi De*. Qđ êt vr̃ p id qđ dr̃ Mat. 19. Nemo bonus niſi ſolus Deus, ſed ſummû dr̃ in côparatione aliorû, ſicut ſummû calidû in côparatione ad oîa calida. ergo De* non pt dici ſummum bonum.

¶ 3 Præt. Summû côparationem importat: ſed [h] ꝗ non ſunt unius gñis, nô ſunt côparabilia; ſicut dulcedo incôueniêter dr̃ maior vel minor ꝗ linea. cû igit̃ Deus non ſit in codê gñe cû alijs bonis, vt ex ſuperioribus patet*: vr̃ ꝙ Deus non poſſit dici ſummû bonum reſpectu eorum.

Sed contra eſt, qđ * dicit Augu. 1. de tri. ꝙ trinitas diuinarû pſonarû eſt ſummû bonû, qđ purgatiſſimis mentibus cernitur.

[m] Respondeo. Dicêdû, ꝙ De* eſt ſummû bonû ſimpl'r, & nô ſolû in aliquo gñe, vel ordine rerû. [n] Sic. n. bonû Deo attribuit, vt dictû eſt, * inquantû oês pfectiones deſideratę effluût ab eo, ſicut à prima cã: nô aût effluunt ab eo, ſicut ab agente vniuoco, vt ex ſupiorib* patet*, ſed ſicut ab agête, qđ nô côuenit cû ſuis effectibus, neq; in rône ſpeciei, nec in rõ gñis. Similitud aût effectus in cã qdê uniuoca inuenit uniformiter, in cã aût æquiuoca inuenit excellentius, ſicut calor excellêtiori mô eſt in Sole ꝗ in igne. Sic ergo oportet ꝙ cû bonum ſit in Deo ſicut in prima cã omnium nô uniuoca, ꝙ ſit in co excellentiſſimo mô, & pp hoc dicitur ſummum [d] bonum.

Ad primvm ergo dicendû, ꝙ ſummum bonû addit ſuper bonum non rem aliquam abſolutam, ſed relationem tantùm: relatio autem, qua aliquid de Deo dr̃ relatiuè ad creaturas, non eſt realiter î Deo, ſed in creatura, [d] in Deo uerò ſm rônê. [e] Sicut ſcibile relatiuè dr̃ ad ſcientiam, nô quia ad ipſam referatur, ſed qa ſcientia refertur ad ipſam. Et ſic non oportet, ꝙ in ſummo bono ſit aliqua compoſitio, ſed ſolùm quod alia deficiant ab ipſo.

Ad secvndvm dicendû, ꝙ, cû dr̃, bonum eſt quod omnia appetunt, nô ſic intelligit quaſi unûquodq; bonû ab omnibus appetat: ſed quia quicquid appetit, rationem boni habet. Quod autê dicitur, nemo bonus niſi ſolus Deus, intelligitur de bono per eſſentiam, ut poſt dicetur*.

Ad tertivm dicêdum, ꝙ ea, quæ non ſunt in eodê genere, ſiquidê ſint in diuerſis generibus contenta, nullo modo côparabilia ſunt: de Deo autê negat eſſe in eodem gñe cû alijs bonis: nô ꝙ ipſum ſit in quodam alio genere, ſed, qa ipſum eſt extra genus & principiû omnis gñis.* Et ſic comparat ad alia per exceſſum, & huiuſmodi comparationê importat ſummum bonum.

Articvlvs III.

Vtrum eſſe bonum per eſſentiam ſit proprium Dei.

Ad tertivm ſic proceditur. Videtur, quod eſſe bonû per eſſentiâ nô ſit proprium Dei. Sicut. n. unum conuertiî cû ente, ita & bonû, * vt ſupra habitum eſt: [e] ſed omne ens eſt unû p ſuâ eſſentiâ, ut patet p philoſophû in 4.* meta. [h] ergo omne ens eſt bonum per ſuam eſſentiam.

¶ 2 Præterea, Si bonum eſt quod omnia appetût, cum ipſum eſſe ſit deſideratum ab omnibus, ipſum eſſe cuiuſlibet rei eſt ei* bonû. Sed quælibet res eſt ens per [h] ſuâ eſſentiâ. ergo quælibet res

SVPER QVÆS. VI. ARTIC. III.

Fer. 1. cõt. c. 39. 40.

In titulo ly proprium diſtinguitur contra commune, ly per eſſentiam poteſt determinare ſubiectum, & poteſt determinare prædicatum, & ſiquidem determinat ſubiectû, tunc ly per eſſentiâ diſtinguitur contra omne id quod eſt extra ſubiecti eſſentiâ. Et eſt ſenſus. vtrum ſolus Deus per eſſentiam, ita quòd non per aliquid extra ſuâ eſſentiam ſit ſufficiêter bonus formaliter. Si verò ly per eſſentiam, determinat prædicatum, tunc diſtinguitur contra eſſentiale per participationem. Et eſt ſenſus, utrum ſolus De* ſit bonus per eſſentiam, id eſt, ſit bonus non participatiuè. Vocatur autem participatiuè tale, quicquid habet aliquam rationem formalem non ſecundû totam plenitudinem perfectionis poſſibilis conuenire tali rôni formali. Oportet enim quod huiuſmodi eſt, partem illius tantum habere: & propterea participatiuè tale dicitur. Et p oppoſitum tale per eſſentiam dicitur, quod ex ipſo ſuo mô eſſendi omnê plenitudinem illi rôni formali poſſibilê naturaliter claudit: vt calor ſi per ſe ſubſiſteret. In propoſito autem, quamuis gêæ materiæ hi duo modi

ar. ſequê. 18 Porrecta per totû. 33 1. cont. c. 39. & 40. Et opuſ. 3. c. 109. 110. 111. & 112. Et uer. q. 21. art. 1. * Quæſt. 5. art. 1. 25 27 * 4. Meta. text. 3. 10. Et Meta. 19. tex. 9.

modi coincidant, ſequendo doctrinã S. Thomæ: quia quod eſt per eſſentiam primo modo bonum, eſt etiam bonum per eſſentiam ſecundo modo, & econuerſo: quia tamen formaliter & vniuerſaliter hi duo modi non coincidunt, quia Socrates eſt per ſuam eſſentiam homo, & tamen non eſt homo per eſſentiam, ſed participatiuè. Solus.n. homo Platonicus, ſi inueniretur, eſſet homo per eſſentiam, & præſens quæſtio mota eſt de ipſo bono per eſſentiã, & non directè de ipſa eſſentia diuina: ideò in quæſito, q iam ſtabilita eſt illius ſimplicitas, & q nihil conuenit ſibi per aliquid additũ ſuæ eſſentiæ: ideò ly per eſſentiã, ſe tenet ex parte prædicati, & diſtinguitur contra participationem: & eſt ſenſus, vt ſupra diximus. Et hoc quantum eſt ex parte exponentis affirmatiuæ: nam ex parte negatiuæ ly per eſſentiã, ſe tenet ex parte ſubiecti, & eſt ſenſus, vt ſupra diximus. Et hunc ſenſum faciunt omnia argumenta litteræ, & ratio in corpore aſſignata. Vnde hic exclusiuè principaliter diſputatur per negatiuã exponentẽ: quia affirmatiua ex tertia quæſtione habita ſit.

¶ In corpore vnica concluſio reſponſiua quæſito affirmatiuè: Solus Deus eſt bonus per eſſentiã. probatur hæc excluſiua quò ad vtramq; exponentem ſimul ſic. triplex perfectio. ſ. ſecundũ q res in ſuo eſſe conſtituitur, &c. ſoli Deo conuenit per ſuam eſſentiam. ergo eſſe perfectum. ergo eſſe bonũ. ergo ſolus eſt bonus per eſſentiã. Antecedens declaratur diſtinguendo triplicem gradum perfectionis rei: & oſtendendo ſigillatim ſoli Deo conuenire quidditatiuè: quia in primo clauditur eſſe, in ſecundo accidentia, in tertio finis vltimus. Prima conſequentia relinquitur pro nota ex ſufficienti diuiſione. Secũda probatur, quia vnumquodq; inquantum eſt bonum, inquantum perfectum. Tertia relinquitur per ſe nota.

eſt bona per ſuam eſſentiam.

¶ 3 Præt. Omnis res per ſuam bonitatẽ eſt bona. Si igitur aliqua res eſt quæ non ſit bona per ſuã eſſentiam, oportebit q eius bonitas non ſit ſua eſſentia. Illa ergo bonitas cum ſit ens quoddã, oportet quòd[b] ſit bona, & ſiquidem alia bonitate, iterum de illa bonitate quæretur: aut ergo erit procedere in infinitum, aut venire ad aliquam bonitatem, quæ non erit bona per aliam bonitatẽ. eadẽ ergo rõne ſtandum eſt in primo: res igitur quælibet eſt bona per ſuam eſſentiam.

SED CONTRA eſt quod dicit Boe. in lib. de hebd.* q alia omnia à Deo, ſunt bona per participationẽ: nõ igitur per eſſentiã.

RESPONDEO. Dicendũ, q ſolus[d] Deus eſt bonus per ſuam eſſentiam. Vnumquodq; .n. dr̃ bonum ſm̃ quòd eſt perfectũ. Perfectio autem alicuius rei triplex eſt. Prima quidem ſecundùm q in ſuo eſſe conſtituitur. Secunda verò prout ei aliqua accidẽtia ſuperadduntur ad ſuam perfectam operationẽ neceſſaria. Tertia uerò perfectio alicuius eſt per hoc, q aliquid aliud attingit ſicut finẽ, vtpote prima perfectio ignis conſiſtit in eſſe, qđ habet per ſuam formam ſubſtãtialem. Secunda uerò eius perfectio conſiſtit in caliditate, leuitate, & ſiccitate & huiuſmodi. Tertia verò perfectio eius eſt ſm̃ q in loco ſuo quieſcit. Hæc autẽ triplex perfectio nulli creato competit ſecundùm ſuam eſſentiã, ſed ſoli Deo, cuius ſolius eſſentia eſt ſuũ eſſe: & cui non adueniũt aliqua accidẽtia: ſed q de alijs dicuntur accidentaliter, ſibi cõueniũt eſſentialiter, vt eſſe potentẽ, ſapientẽ & hmõi, ſicut ex dictis patet.* Ipſe ẽt ad nihil aliud ordinaĩ ſicut ad finem, ſed ipſe eſt vltimus finis oĩum rerũ. Vndè manifeſtũ eſt, q[m] ſolus Deus hẽt omnimodã perfectionem ſm̃ ſuam eſſentiam; & ideò ipſe ſolus eſt bonus per ſuam eſſentiam.[n]

AD PRIMVM ergo dicendum, q vnum non importat rationẽ perfectionis, ſeũ[a] indiuiſionis tantùm[c] quæ vnicuiq; rei competit ſm̃ ſuam eſſentiam. Simplicium autem eſſentiæ ſunt indiuiſæ & actu potẽtia. Compoſitorum uerò eſſentiæ ſunt indiuiſæ ſecundùm actum tãtùm: & ideò oportet q quælibet res ſit una per ſuam eſſentiam, non autem bona, ut oſtenſum eſt*.

AD SECVNDVM dicendum, q licẽt unumquodque ſit bonum inquantum habet eſſe, tamen eſſentia rei creatæ non eſt ipſum eſſe: & ideò non ſequitur quòd res creata ſit bona per ſuam eſſentiam.

AD TERTIVM dicẽdum, q bonitas rei creatæ non eſt ipſa eius eſſentia[e], ſed aliquid ſuper additum, vel ipſum eſſe eius, vel aliqua pfectio ſuperaddita, vel ordo ad finem. Ipſa tamen bonitas ſic ſuperaddita dicitur bona ſicut ens: & hac aũt rõne dicitur ens, quia ea eſt aliquid, non qa ipſa aliquo alio ſit. Vndè hac rõne dicit bona, quia ea eſt aliqd bonũ, non qa ipſa hẽat aliquam aliam bonitatẽ, qua ſit bona.[e]

non videtur verum: quoniam eſſe eſt extra integritatem ſubſtantialem cuiuſque rei citra Deum, in cuius ſignum nulla diffinitio dicit eſſe, vt dicitur primo poſteriorum.

¶ Ad hoc dicitur breuiter, q res poteſt dici perfecta dupliciter: ſcilicet ſimpliciter & ſecundùm quid, & quòd quamdiu res nõ eſt in rerum natura, quodcunq; eſſe hẽat ſiuè obiectiuum, ſiuè quidditatiuum, ſiuè in cauſa, non dicitur eſſe perfecta ſimpliciter, ſed ſecũdùm qd, id eſt, in tali eſſe. Secundùm aũt eſſe in rerum natura dr̃ perfecta ſimpliciter, quò ad perfectionẽ ſubſtãtialẽ. Et propterea eſſe eſt de integritate primæ perfectionis cuiuſque rei non vt pars quidditatis, ſed vt actualitas eiuſdẽ. Et per hęc patet reſpõſio ad obiecta. Et ſi cõtra hoc inſtetur, eo quod res ſecundùm ſuas eſſentias comparatę, graduantur ſimpliciter ex perfectionibus eſſentialibus, itaq; aqua eſt eſſentialiter perfectior q̃ terra, & aer q̃ aqua, & ignis q̃ aer, &c. igitur eſſe perfectũ ſimpliciter cõuenit rei ex ſua eſſentia. Ad hoc eſt dicendum, q cũ dr̃, nulla res alia à Deo eſt p ſuam eſſentiam perfecta ſimpliciter: intelligitur q ly per, denotat cauſam formalẽ: non qualemcunque, ſed ſufficiẽtem, omni alio præciſo: licẽt .n. ignis eſſentia ſit, qua formaliter ignis habet ſubſtantialẽ perfectionẽ, nõ tamen eſt ſufficiens rõ q ignis ſit in ſua ſubſtantiali perfectione: ſed oportet quòd actuetur per ipſum eſſe. Vndè ad inſtantiã dicitur, q res graduãtur ex ſuis eſſentijs in perfectione ſimpliciter, non præſcindẽdo ab earum eſſe, imò includendo ordinẽ ad ipſa, quoniam (vt diffuſè oſtendimus in commentarijs de ente & eſſentia) differentiæ ſubſtantiales ſumuntur ab ordine ad eſſe: vt etiam Porphyrius inſinuauit in vltima ac infima differentiæ diffinitione dicens, quòd conducit ad eſſe, vt ibidem poſuimus.

¶ Circa antecedens, dubium primò eſt, quòd eſſe in omnibus citra Deum ſit aliud ab eſſentia, ſed hoc eſt alibi tractandum.

¶ Dubium ſecundò eſſet, quomodo nulla eſſentia eſſet principium operationis, ſed hoc inferius quæretur. Ad propoſitum tamen ſatis ſufficere, q eſſe & principia operationis ſunt extra eſſentias omnium ſubſtantiarum formaliter: in Deo autem ſubſtantia omnia clauduntur formaliter. Intentio tamen litteræ eſt de incluſione, & excluſione reali, & non tantùm formali.

¶ Circa primam conſequentiam dubium occurrit: quia non uidetur efficax. Tùm quia quælibet res eſt perfecta quidditatiuè per ſuam eſſentiam, vt patet: ergo huius oppoſitum ſequitur ex illo antecedente. Tùm quia conſequentia hæc ſupponit, quòd eſſe ſit de integritate primæ perfectionis rei, ut patet: hoc autẽ

¶ Circa vltimam conſequentiam aduerte, quòd (vt diximus in titulo) quia grata materia hæc duo mutuo ſe inferunt: a, eſt per ſuam eſſentiam bonum, & a, eſt bonum per eſſentiam: ideò littera non diſcernit inter hæc. Et concluſio, quòd ſolus Deus per eſſentiam eſt bonus, concluſum eſſe voluit, quod ſolus Deus eſt bonus per eſſentiam.

¶ In reſponſione ad primum aduerte in Thomiſta, quod hic expreſſè habes, quòd unum non dicit rationem perfectionis, ac conſequenter nec vnitas, nec eius ſpecies dicunt perfectionem ſimpliciter formaliter loquendo, ſed abſtrahunt à perfectione, & imperfectione.

In lib. An omne qđ eſt bonũ ſit, à medio præcipue ad finẽ uſq;. D. 293.

Quæſt. 3. art. 4.

Concluſio.

D. 1396. 17

* In corp. art.

190

29 b

¶ SVPER

¶ SVPER QVÆST. VI. ARTIC. IIII.

Ferrar. cont. c. 43. Cap. 1. d. 3. q. 3. con. 2.

IN titulo aduerte nouiter, q non quæritur hic, vtrum omnia ſint bona à bonitate diuina, ſed vtrũ omnia ſint bona bonitate diuina, ita q ſenſus quæſtionis nõ eſt, vtrũ oĩa habeant, q ſint bona à diuina bonitate: ſed ſenſus eſt, vtrũ bonitas diuina ſit, qua res bonæ denominantur bonę, ſicut albedine denominaĩ alba, aut loco locata.

¶ In corpore quattuor facit: primo ponit duas diſtinctiones, ſimul inuicẽ in quo cõueniant, & diſtrant philoſophi. ſecũdo ponit opinionem Platonis. tertio Ariſt. quarto reſpondet quæſito. Prima diſtinctio eſt: nomina quædam important abſolutum, & quædam relationem. Secunda eſt: denominatio eſt duplex, quædã intrinſeca, & quædã extrinſeca. Vocatur denominatio intrinſeca, qñ forma denominans eſt in eo, qđ denominatur, vt albũ, quãtum, &c. Denominatio verò extrinſeca, qñ forma denominans nõ eſt in denominato, vt locatum, menſuratũ, & ſimilia. Cõueniunt aũt oẽs in hoc, q ſecundũ nomina importantia relationẽ pñt fieri denominatio extrinſeca, vt patet de locato, & menſurato. Differentia verò eſt inter Platonẽ, & Ariſt. an ſecũdũ nomina importãtia abſolutũ, poſſit fieri denominatio ab extrinſeco. Et hoc eſt ad noſtrum propoſitũ: quia bonum eſt nomẽ abſolutum, & bonitas diuina eſt extrinſeca rebus alijs.

¶ Quò ad ſecundum ibi, Plato ponit quatuor propoſitiones Platonis. Prima eſt, ſpecies rerum ſunt ſeparatæ. ſecunda eſt, q particularia denominantur ab illis. tertia eſt, q inuenitur idea entis vnius & boni, ita q illa eſt Deus. quarta, ab illa oĩa denominant̃ bona: & ſic ſolẽt Platonẽ rñdere ad qõnẽ affirmatiuè.

¶ Quò ad tertiũ ibi, & quãuis poſitio Ariſtotelis in primis duabus propoſitionibus diſcordet, in tertia verò concordat, de quarta nihil dicitur.

¶ Circa hanc partem, dubium occurrit, quo pacto verum ſit, Ariſtotelem conſentire Platoni de idea boni: cum expreſſè in primo Ethicorum impugnet eam.

¶ Ad hoc breuiter dicitur cũ Euſtratio, & S. Tho. in 1. eth. q inter Ariſto. & Platon. nõ eſt hic diſſ nisi verbalis. Reprehendit .n. Ariſto. hoc. ſ. bonum per eſſentiã nõ dẽt poni p modũ ſpeciei ſeparatę, ſicut homo p eſſentiã, &c. Non aũt quin detur primum bonũ per eſſentiam, quod Deus eſt, ut patet in 12. metaph. in fine.

¶ Quò ad quartum, vnica eſt cõcluſio reſponſiua, hñs duas partes. omnia ſunt bona bonitate diuina extrinſecè, & cauſaliter, bonitatibus aũt proprijs formaliter, & intrinſecè. Probatur. à primo per eſſentiã bono vnumquodq; põt dici bonũ per modum aſſimilationis: ergo vnumquodq; dr̃ bonũ bonitate diuina effectiuè, & exẽplariter, & finaliter, ſimilitudine aũt illius formaliter. ergo Antecedens infertur ex præmiſſis. cõſequentia autem notis terminis clara eſt ex ſe. Tres aũt termini ſunt notandi. Primus eſt, ly per modũ cuiuſdã aſſimilationis. dupliciter .n. contingit aliqd dici tale ab aliquo extrinſeco: vno modo ita, q rõ denominationis ſit ipſa relatio ad extrinſecũ, vt vrina dr̃ ſana, ſola relatione ſigni ad ſanitatẽ. Alio modo ita, q rõ denominationis ſit, non relatio ſimilitudinis, aut quæuis alia, ſed forma, q eſt fundamentũ relationis ſimilitudinis ad illud extrinſecũ, vt aer dr̃ lucidus luce ſolari, ea rõne qua participat eã per formam luminis. Et qñ vbi eſt denominatio primo mõ, ibi eſt denominatio ab extrinſeco pura: vbi aũt eſt denominatio ſecũdo mõ, ibi eſt denominatio ab extrinſeco, ſed nõ ſola: quia eſt ẽt ab intrinſeco: vt patet: & in propoſito ſic eſſe in lr̃a dr̃, q à primo p eſſentiã bono, oĩa dñr bona p modũ aſſimilationis. Ex hoc .n. ſtatim ſequitur, & q denominatione extrinſeca, & intrinſeca pñt dici bona. Secundus eſt ly ſicut notatur nõ abſolutè in littera dr̃, q vnũquodq; põt dici bonũ diuina bonitate extrinſeca denominatione, ſed appoſitè ly ſicut, principio effectiuo, &c. Vt .n. iam tactum eſt, denominatio extrinſeca eſt duplex: quædã pura, & quædã cauſalis. Pura quidẽ eſt quæ ſola relatione ad denominantem formã denominatio ſit. Cauſalis verò, qñ participatio effectus extrinſecæ cauſæ denominationem fundat. Vndè in propoſito, quia vnumquodq; dicitur bonũ diuina bonitate extrinſecè, nõ quocũq; ſed cauſaliter, ideò dictũ eſt ſicut in principio. Et ſi hoc diligentius cõſideraueris, inuenies q impoſſibile eſt in abſolutis fieri denominationẽ extrinſecam, puram, quamuis poſſit fieri cauſalis. Tertius eſt ly exemplari. cauſa exemplaris diſtinguitur ab effectiua, & coordinatur inter formales: quia eſt velut extrinſeca forma rei. Significatur ergo deum non ſolùm facere bonitatem aliorum, ſed exemplari illas ex ſua: quod non accidit ſic, cum dicitur, Deum facere bouem, aut leonem, vt patet.

ARTICVLVS IIII.

Vtrũ omnia ſint bona bonitate diuina.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur, q oĩa ſint bona bonitate diuina. Dicit .n. Auguſt. 8. de trin.* Bonum hoc, & bonũ illud: tolle hoc, & tolle illud: & uide ipſum bonũ ſi potes, ita Deum uidebis, non alio bono bonum,[h] ſed bonum oĩs boni. ſed unũquodque eſt bonũ ſuo bono. ergo unũquodque eſt bonũ ipſo bono quod eſt Deus.

¶ 2 Præterea, ſicut dicit Boe in lib. de hebdo.* oĩa dicunĩ bona inquantum ordinanĩ ad Deum: & hoc rõne bonitatis diuinæ. ergo oĩa ſũt bona bõitate diuina.

SED CONTRA eſt, qđ oĩa ſunt bona inquantum ſunt: ſed nõ dicũtur omnia entia per eſſe diuinũ, ſed per eſſe propriũ: ergo non oĩa ſunt bona bonitate diuina, ſed bonitate propria.

RESPONDEO. Dicendum, q nihil[d] prohibet in his, quæ relationem important aliquid ab extrinſeco denominari: ſicut aliqd denominatur locatũ à loco, & menſuratum à mẽſura. Circa uerò ea, quæ abſolutè dicũt, diuerſa fuit opinio. Plato .n. poſuit omnium rerum ſpecies ſeparatas*: & q ab eis indiuidua denominãtur quaſi ſpecies ſeparatas participando, ut puta q Socrates dicitur homo ſm̃ ideam hominis ſeparatam. Et ſicut ponebat ideam hoĩs & equi ſeparatam, quã uocabat per ſe hominem & per ſe equũ, ita ponebat ideam entis, & ideã unius ſeparatam, quam dicebat p ſe ens & per ſe unũ: eius participatione unũquodq; dicit ens, uel unũ: hoc autẽ quod eſt per ſe ens & per ſe unũ, ponebat eſſe ſummũ bonum, & quia bonũ conuertitur cũ ente, ſicut & unũ: ipſum per ſe bonũ dicebat eſſe Deũ, à quo oĩa dicũtur bona per modum participationis. Et quãuis hęc opinio irrationabilis videaĩ quantũ ad hoc, q ponebat ſpecies rerum naturalium ſeparatas per ſe ſubſiſtentes,* vt Ariſt. multipliciter improbat: tñ hoc abſolutè uerũ eſt, quod aliquid eſt primum, quod per ſuã eſſentiam eſt ens & bonũ, quod dicimus Deum,* ut ex ſuperioribus patet*. huic etiam ſententiæ cõcordat Ariſt. A primo igiĩ p ſuã eſſentiã ente & bono, unũquodque poteſt dici bonũ & ens, inquãtum participat ipſum p modũ cuiuſdã aſſimilationis, licẽt remotẽ & deficiẽter, ut ex ſuperioribus patet*. Sic ergo[m] unũquodque dicitur bonũ[d] bonitate diuina, ſicut primo principio exemplari effectiuo & finali totius bonitatis. Nihilominus tñ[p] unumquodque dicitur bonũ ſimilitudine diuinę bonitatis ſibi inhærente, quæ eſt formaliter ſua bonitas denominans ipſum. Et ſic bonitas una omnium, & etiam multæ bonitates.

Et p hoc pʒ rñſio ad obiecta.

QVÆSTIO VII.

De infinitate Dei, in quatuor articulos diuiſa.

POſt cõſiderationẽ diuinæ pfectionis, cõſiderãdũ ẽ de eius iſinitate, &

SVPER QVÆST. VII. ARTIC. I.

Ferr. 1. cont. c. 43. S. Bona. 1. ſ. d. 2. q. 3. art. 2. Alex. p. p. ſu. q. 6. mẽ. 1. Scot. 1. ſ. d. 2. q. 1. & in quoli. q. 5. Mairo. 1. ſ. d. 2. q. 7. Eg. 1. ſ. d. 43. q. 1 pri. prin. Cap. 1. d. 43. q. 1. con. 1. 2. & 3. Bannes q. 7 art. 1.

IN titulo ly Deus, ſumitur propriè, vt eſt nomen naturæ: ita q de eſſentia, non de potentia, aut ſcientia Dei eſt quæſtio,

Porrecta per totũ. 34 22. q. 27. ar. 3. c. & 1. cont. c. 41. Et ve. 21. q. 1. ar. 4. & opu. 72. c. 6. * 11. de c. 3. circa prin. 3.

134

* In lI. An oẽ ens ſit bonum, ante mẽ.

D. 450.

Lib. 1. me tap. apud Ariſt. tex. 6. to m. 3. 336

Lib. 3. meta. à tex. 10. vſque ad finem lib.

* Quæſt. 3. ar. 4. 13 33

Concl. m. Quæſt. 4. art. 3. D. 284.

Concl. p.

Universidad de Deusto Biblioteca

Pro. ly infinitum, cùm ſit nomen compoſitum ex in, & finitū. habet ly in, negatiuè, non priuatiuè: ly verò finitum, terminos quantitatis perfectionalis dicit, cùm finiti & infiniti ratio quātitati congruet, ſecundùm philoſophum 1. phyſ. Et ſicut duplex eſt quantitas, ſcilicet & molis & perfectionis: ita duplices ſunt termini, & duplex eſt finitas & infinitas. Sit autem tum excluſa iam ſit quātitas molis à Deo, oportet intelligi de infinitate perfectionis. Et diligēter aduerte, quòd quia, vt dr 3. phyſicorum, infinitum non eſt ſubſtantia, ſed accidens rebus, conſequens eſt, ut ſecundū rei naturā infinitas aut finitas requiratur. Alius ſiquidē eſt modus infinitatis rei, alius potentiæ: alius ſcientiæ. Infinitas ſiquidem quidditatiua attenditur penès excluſionē terminorū eſſentialium, puta differentiarum & ſimilium. & quia in propoſito qó eſt de infinitate naturæ diuinæ, ideò de infinitate pfectionis ſubſtantialis ſermo eſt. Ita quod ſenſus eſt vtrū Deus ſcdm ſuā eſſentiam ſit tantæ perfectionis, quòd omnes terminos ſeu limites eſſentiales excludat.

de exiſtentia eius in rebus: attribuitur enim Deo quòd ſit ubiq; & in oībus rebus, inquātum eſt incircunſcriptibilis & infinitus.

Circa primum quæruntur quatuor.

¶Primò. Vtrū Deus ſit infinitus.

¶Secūdò. Vtrū aliquid pter ipm ſit infinitū ſecundum eſsentiā.

¶Tertiò. Vtrum aliquid poſſit eſse infinitum ſecundùm magnitudinem.

¶Quartò. Vtrum poſſit eſse infinitum in rebus ſecundùm multitudinem.

Articvlvs I.

Vtrum Deus ſit infinitus.

Porrecta per totū.

35

AD primvm ſic proceditur. Videtur, quòd Deus non ſit infinitus. Omne enim[h] infinitū, eſt imperfectū, quia habet rōnē partis & materiæ: vt dicitur in 3.* phyſ. ſed Deus eſt perfectiſſimus. ergo non eſt infinitus.

1. diſt. 43. q. 1. art. 1. & 1. cont. cap. 43. Et po. q. 1. ar ti. 2. Et o-puſ. 3. art. 18. 19. & 20.

¶2 Præter. ſecundū Philoſophū in 1.* phyſ. finitum & infinitum cōueniunt quātitati: ſed in Deo non eſt quātitas, cū non ſit corpus, ut ſupra oſtēſum eſt*: ergo non competit ſibi eſse infinitū.

*3. Phyſ. tex. 66. to mo. 2.

*1. Phyſ. tex. 15. to mo. 2.

* Quæſt. 3. art. 1.

¶3 Præte. Quod ita eſt hic quod non alibi, eſt finitum ſecundū locū. ergo quod ita eſt hoc[h] quod non eſt aliud, eſt finitū ſecundū ſubſtantiā: ſed Deus eſt hoc & nō eſt aliud: non. n. eſt lapis, nec lignū. ergo Deus non eſt infinitus ſecundùm ſubſtantiam.

Lib. 1. orthodo. fidei cap. 4.

Sed contra eſt, quod dicit Damaſ.* quod Deus eſt infinit[9], & ætern[9], & incircūſcriptibilis.

K Respondeo. Dicendū, quòd omnes antiq. philoſophi attribuūt infinitū primo principio, ut dr in 3. phyſ.* Et hoc rationabiliter, conſiderantes res effluere à primo principio in infinitū. Sed

3. Phyſic. tex. 30. to mo. 2.

G quia quidā errauerunt circa naturam primi principij: conſequēs fuit, vt errarēt circa infinitatē ipſius. quia. n. ponebant primum principium materiā, conſequenter attribuerunt primo principio infinitatē materialē, dicentes, aliqd corpus infinitū eſse primum principium rerum.

Conſiderandum eſt igitur, quòd infinitum dr aliqd ex eo qd nō eſt finitum: finitur aūt quodāmodo & materia per formā*, & forma per materiā. Materia quidē per formā, inquantum materia, anteq̃ recipiat formā eſt in potentia ad multas formas, ſed cū recipit unā, terminat per illam. Forma uerò finit per materiam

H inquantū forma in ſe conſiderata, cōis eſt ad multa, ſed per hoc qd recipitur in materia ſit forma determinatē huius rei. Materia aūt perficit per formam, per quā finit: & ideò infinitū ſm quòd attribuit materiæ, hēt rōnē imperfecti: eſt. n. quaſi materia non hñs formā. Forma aūt non perficitur per materiā, ſed magis per eā eius amplitudo contrahitur. vndè infinitū ſm[d] quòd ſe tenet ex

I parte formæ non determinatæ per materiā, hēt rationē perfecti. illud aūt quod eſt maximè[d] formale oīum eſt ipſum eſse, ut ex ſuperioribus patet*, cū igit eſse diuinū nō ſit eſse receptum in aliquo, ſed ipſe ſit ſuum eſse ſubſiſtens, ut ſupra oſtēſum eſt: [m] manifeſtū eſt quòd ipſe Deus ſit infinitus & perfectus.[n]

Et per hoc pȝ rñſio ad primū.

Ad secvndvm dicēdum, quòd terminus quātitatis eſt ſicut forma ipſius: cuius ſignū eſt,[d] qd figura, quæ cōſiſtit in terminatione q̃titatis, ē q̃dā forma circa quātitatē. Vndè infinitū qd cōpetit quantitati eſt infinitum, qd ſe tenet ex parte materiæ: & tale infi

¶In corpore tria facit. primò, refert opinionem antiquorū. ſcdò, diſtinguit de finitate & infinitate. tertiò, rñdet quęſito. ¶Quò ad primū duo facit. Primū eſt apud antiquos, primum principiū eſt infinitum, quia ex eo fiunt infinita. Scdm, quidā antiquorum errātes, infinitatem molis attribuerunt primo principio: quia poſuerunt primum principium materiā, vndè & conſequēs fuit ponere infinitatem quantitatiuam, eo quòd quantitas ſequitur materiā. Et ſic error circa genus principij cauſauit errorē circa modum infinitatis. ¶Quò ad ſcdm, tàm finitas quàm infinitas perfectionis diſtinguitur: quia quædam ſe tenet ex parte materię, & quædam ex parte formæ. Et differunt in hoc, quòd finitas ex parte materiæ dicit perfectionem, infinitas uerò imperfectionem. ex parte uerò formæ eſt conuerſo: infinitas enim dicit perfectionem, finitas autem imperfectionem, ut ſatis clarè dicitur in littera.

¶Circa hanc partem, antequam ultrà procedatur, eſt dubium tàm contra finitatem quàm contra infinitatem formæ. Contra finitatem quidem, quia forma ..., immò ſecūd S. Tho. & anima intellectiua perficitur ex coniunctione ad materiam. igitur finitas formæ non dicit imperfectionem, ſed perfectionē. Contra infinitatem verò, quia negatio nullam perfectionem ponit, nec aliqua res ex ſola ſeparatione ab alia perfectionē acquirit; igitur infinitas ex parte formæ non dicit perfectionem.

¶Ad primum horum dicitur, quòd forma pōt ſumi dupliciter, ſ. abſolutè, in eo quòd forma: & ſecundū qd. i. in eo quòd talis, puta informatiua materiæ, forma talis perficit ex vnione ad materiam: nō aūt forma in eo quòd forma. Et quia in propoſito eſt ſermo abſolutè ſecūdū latitudinē formæ, cuius deteriorē partem cōſtat eſſe illam, quæ eſt finibilis p materiā, altera parte libera, ac nullis materiæ terminis cōcluſibili remanēte, ideò negāda eſt cōſequentia obiecta. ¶Ad ſecundum verò dr, quod licèt negatio ſeu ſeparatio non dicat formaliter pfectionem, dicit tñ fundamentaliter eā. Fundamētū n. negationis vnibilitatis ad materiā magnā perfectionē formę ſignificat: & hoc ſufficit. ¶Quo ad tertiū, eſt vna cōcluſio rñſiua quæſito aſſirmatiua. Deus eſt infinitus. Probatur, Deus eſt ſuū eſſe ſubſiſtens, ergo ſuū eſſe nō eſt receptū in aliquo, ergo eſt infinitus, & præcipuè infinitæ perfectionis. ſ. infinitate ſe tenēte ſe ex parte formæ. antecedēs patet ex quæſt. 3. Prima verò cōſequētia eſt per ſe nota. ſcda aūt pbatur ex eo quòd eſſe eſt formaliſſimū oīum. ¶Circa hunc proceſſum, dubium occurrit ex Scoto in 1. ſen. diſtinct. 2. reſpondēdo primæ queſtioni reprehendit ſiquidē radices, pceſſum. Inquit in primis, quòd proceſſus noſter eſt talis, Forma finitur per materiam: ergo forma, quæ non eſt nata eſſe in materia, eſt infinita. Cōtra antecedens arguit. Oīs forma prius natura quàm recipiatur in materia, eſt ſecundū ſe in tali gradu entium: igitur finita, vel infinita. Non igitur primo finitur p reſpectū ad negationē alicuius extrinſeci, puta materiæ, vel cuiuſcunq; alterius. Contra pceſſum verò, tùm quia ſequeretur, quòd eſſentia Angeli eſſet infinita: quia eſt forma non receptibilis in materia. Nec valet, inquit, ſi dicatur, quòd natura Angeli finitur per ſuū eſſe ſicut apud nos, eſſe eſt poſterius eſſentia, & ſic natura in primo ſigno abſtrahens ab eſſe cū ſit infinita, ergo in ſcdo ſigno nō eſt finibilis per eſſe. Tùm quia peccat ſcdm ſophiſma cōſequentis, ſicut illud tertio phyſico. Corpus finitur ad aliud

163 131

D. 634

D. 465

Quæſt. 4 ar. 1. & 3. ar. 4. Quæſt. 3. art. 4. concl.

D. 501

ad aliud corpus, ergo corpus nō finitum ad aliquid aliud eſt infinitum. Circa eundem proceſſum dubium occurrit: quia conceſſo toto, nō videtur notum, quòd ſit ſtatim quæſito. Oportebat. n. concludere, Deū eſſe perfectionis tantę, vt oēs perfectionis limites excederet: nunc aūt probatū eſt, quòd Deus nullo eſt receptiuo coarctatus, qd diſtans valde videtur à primo. ¶Ad euidentiā harū difficultatū, aduertendū eſt, quòd littera occultè ſubdiſtinguit infinitatē formalē in infinitatē formæ & infinitatē eſſe, ... quòd eſt color formæ. ... duplex eſt actus, ſcilicet eſſe, & forma: ita duplex eſt potentia receptiua, ſ. eſſentia & materia: & ita duplex à recepto & irrecepto: & ſimiliter duplex eſt finitas & infinitas ... ex parte actus. Et ſicut eſſe eſt actus altior ... forma, & eſſentia eſt altioris ordinis potentia à materia ... poſitionis ex eſſe & eſſentia. & formæ in materia: & ſimiliter finitas eſſe p eſſentiam, & formæ p materiā & econuerſo, finitas eſſentiæ p eſſe & materiæ p formā. Et vt ſigillatim dicatur: eſſe ſecūdū ſe perfectionē quādā dicit, ſed nō pt imaginari quantā pfectionē dicat, niſi alicui naturę intelligatur applicatū: puta ſapientiæ, aut Gabrielis, &c. & ideò eſſe p hoc qd recipitur in aliqua eſſentia, limites pfectionis ſortitur, ſecundū modū naturę recipientis: ac p hoc ſi nulli omnino quidditati cōiungi ponitur, ſed in ſeipſo naturaliter ſubſiſtere, nullū eſſentialem terminū habebit: forma aūt etſi ſecundū ſe pfectionē dicat, limitata tñ ad tantam perfectionē intelligitur, et ſi nulli materię ſit vnibilis, vt de intelligentijs patet. Vñ manifeſtè colligitur quòd differentia ſit finitatis eſſe p eſſentiā, aut econuerſo, & terminatio formæ per materiam, vel econuerſo: penès illam namque attenditur finitum vel infinitum ſimpliciter: penès iſtam verò finitum & infinitum ſecundùm quid tantùm. Verum quia eſſe & forma conueniunt in ratione actus & receptibilis in alio, ideò ex finitate & infinitate formæ ad infinitatem & finitatem eſſe procedi poteſt. Et propterea, littera ad inſinuandam identitatem proportionalem inter vtruſque finitatem, & infinitatem, ex forma ad eſſe aſcendit: ad inſinuandā uerò diuerſam vtriuſque rationem, ſubſumpſit, non quòd eſſe eſt prima forma, ſed quòd eſt formaliſſimum omnium. Et ex his patet facilè reſponſio ad obiecta Scoti. Dico enim primo, quòd antecedens illud, forma finitur per materiā, non loquitur de finitate ſimpliciter, ſed tali, ſ. penès terminos materiales, & propterea obiectio nihil obſtat. Et ſimiliter ruunt inſtantię contra proceſſum, quoniam verum eſt naturam Angeli eſſe infinitam ſcdm quid. Et ſi inſteturquò ergo ex illo fundamento probat littera infinitatem ſimpliciter ipſius Dei? patet reſponſio ex dictis: littera enim ex infinitate formæ, quæ eſt ſecundùm quid, manu duxit ad infinitatem formaliſſimi oīum, id eſt eſſe, quę eſt ſimpliciter, & ex illa infert Deum infinitū ſimpliciter. Et quoniam eodem modo poſſet quis ſequendo Scotum arguere de eſſe, ſicut arguit de forma: ideò dico ſecund, quòd infinitum ſicut & immateriale eſt prædicatū negatiuum, fundamentaliter tamē poſitiuum. Et ſicut poſitiuum clauſum in ly immateriale, optimè probatur ex naturali negatione materię, tàm actu quàm in potentia, ita poſitiuum clauſum in ſignificatione infiniti ſimpliciter, optimè demonſtratur conuenire Deo ex negatione terminorū eſſentialium, vt in littera fit. Vndè concedo quòd eſſe prius natura eſt in ſeipſo tātæ perfectionis, puta finitæ uel infinitæ, quàm ſit receptibile, aut irreceptibile in hoc uel illo: cum hoc tamen dico, quòd hæc duo mutuò ſe conſequuntur. ita quòd ſi eſſe eſt omnino irreceptibile, eſt infinitum ſimpliciter, & econuerſo. Et ſimiliter ſi eſt finitum, eſt receptibile, & econuerſo, & propterea poteſt argui à deſtructione antecedentis ad deſtructionem cōſequentis abſque ſophiſmate, ut in conuertibilibus cōtingit. Et ſic patet reſponſio ad Scotum. ¶Ad id uerò, quod nouiter obijciunt, ex dictis iam patere poteſt. iam enim oſtenſum eſt, quòd omnimoda negatio receptionis ipſius eē fundatur ſuper infinita perfectione ſimpliciter. Et aduerte quòd formaliter & ex proprijs doctrina fit S. Thomæ; de eſſentiæ namque infinitate agens, eſſentiales terminos tantùm inſtrauit, nec digreſſus eſt ad concomitantiam, penès quæ attenditur infinitas potentiæ, aut intellectus, aut uoluntatis: vt alij minus perſpicaces faciunt.

*In corp. ar.

A nitum non attribuitur Deo, vt dictum eſt*.

Ad tertivm dicendum, quòd ex hoc ipſo quod eſſe Dei eſt p ſe ſubſiſtens non receptū in aliquo, prout dr infinitū, diſtinguit ab omnibus alijs, & alia remouentur ab eo. Sicut ſi eſſet albedo ſubſiſtens[c], ex hoc ipſo qd nō eſſet in alio, differret ab omni albedine, exiſtēte in ſubiecto.

134

Articvlvs II.

Vtrum aliquid aliud quàm Deus poſsit eſse infinitum per eſſentiam.

Porrecta per totū.

36

AD secvndvm ſic proceditur. Videtur, quòd aliqd aliud q̃ Deus poſſit eſſe infinitum p eſſentiam. Virtus. n. rei proportionatur eſſentiæ eius. Si. n. eſſentia Dei eſt infinita, oportet quòd eius virtus ſit infinita.[h] ergo pt producere effectū infinitū, cū quātitas uirtutis p effectū cognoſcat.

Quæſt. 50 art. 2. & q. 6. 1. cap. & 1. d. 43. q. 1 ar. 2 ca. & 1. met. co. 10.

¶2 Præterea, Quidquid hēt uirtutē infinitā, habet[h] eſſentiā infinitā: ſed intellectus creatus habet virtutē infinitam (apprehendit enim uniuerſale, quod ſe pōt extēdere ad infinita ſingularia) ergo omnis ſubſtantia intellectualis creata eſt infinita.

D ¶3 Præter. Materia prima aliud eſt à Deo, ut ſupra oſtēſum eſt*: ſed materia prima eſt[h] infinita. ergo aliquid aliud præter Deū poteſt eſſe infinitum.

Quæſt. 3. artic. 1. & 8. ad 3.

Sed contra eſt, quod infinitum non pōt eſſe ex principio aliquo, vt dicit in 3. phyſ.* Omne autem quod eſt prȩter Deum eſt ex Deo, ſicut ex primo principio. ergo nihil, quod eſt prȩter Deum, poteſt eſſe infinitum.

3. Phyſic. tex. 10. tom. 2.

Concl. m. D. 736

Respondeo. Dicēdum, quòd[m] aliquid præter Deum pt eſſe infinitum ſecūdū quid, ſed nō[d]

B ſimpliciter.[n] ſi. n. loquamur de infinito ſecūdùm quòd cōpetit materiæ, manifeſtū eſt quod omne exiſtēs in actu habet aliquā formā, & ſic materia eius eſt determinata per formā. Sed quia materia ſecūdùm quòd eſt ſub una forma ſubſtantiali, remanet in potentia ad multas formas accidēles, qd eſt finitum ſimpṙr, pt eſſe infinitū ſecundū qd, utpotè, lignū eſt finitū ſecūdū ſuā formā, ſed tñ eſt infinitū ſecūdū qd, inquantū eſt in potētia ad figuras infinitas. Si aūt loquamur de infinito ſecundū quòd conuenit formæ, ſic manifeſtū eſt, quòd illa, quorū formæ ſunt in materia,

C ſunt ſimpṙr finita, & nullo mō infinita. Si aūt ſint aliquę formę creatæ non receptæ in materia, ſed per ſe ſubſiſtentes, vt quidā de Angelis opinantur, erunt quidē[d] infinitæ ſm quid, inquantū hmōi formæ non terminantur, neq; contrahuntur per aliquam materiam*: ſed quia forma creata ſic ſubſiſtens hēt eſſe, & non eſt ſuū eſſe, neceſſe eſt quòd ipſum eius eſſe, ſit receptū & cōtractū ad terminatā naturam. Vndè nō poteſt eſſe infinitum ſimpṙr.[e]

Ad primvm ergo dicēdū, quòd hoc eſt contra rōnē facti. quòd eſſentia rei ſit ipſum eſſe eius, qa eſſe ſubſiſtens nō eſt eſſe creatū: vndè contrà rōnem facti eſt, quòd ſit ſimpṙr infinitū. Sicut ergo Deus licèt habeat potentiā infinitā, non tñ pt facere aliqd nō factū (hoc. n. eſſet cōtradictoria eſſe ſimul: ita nō pt facere aliquid infinitū ſimpṙr.

E Ad secvndvm dicēdū, quòd hoc ipſum quod uirtus intellectus extendit ſe quodammodo

D. 112

161

151. b

c 141 133 131 b d 411

¶SVPER QVÆST. VII. ARTIC. II.

Ferr. 2. 5. d. 19. q. 2. ar. 1.

Scot. 2. 5. d. 1. q. 5. *Cap.* 1 d. 43. q. 1. a. 2. con. 1.

Ægi. 1 5. d. 43. q. 2. pri. princ. &c.

IN titulo aduerte, ly infinitum per eſſentiam, non ſignificat idem quod res infinitæ perfectionis: quia ly infinitum, non

arctatur

F ad infinita, procedit ex hoc, qđ intellectus eſt forma nõ in materia, ſed vel totaliter ſeparata, ſicut ſunt ſubſtãtiæ Angelorũ, vel ad minus potẽtia intellectiua, q̃ non eſt actus alicuius organi in aĩa intellectiua corpori cõiũcta.

G AD TERTIVM dicẽdũ, q̃ materia prima non exiſtit in rerũ natura p̃ ſeipſãm, cũ non ſit ens in actu, ſed potẽtia tantũ. vndè magis eſt aliquid cõcreatum, quàm creatum.[c] Nihilominus tamen materia prima etiam ſecundùm potentiam non eſt[d] infinita ſimpliciter, ſed ſecundùm quid: quia eius potentia non ſe extendit, niſi ad formas naturales.

H ARTICVLVS III.

Vtrum poſſit eſſe aliquid infinitũ actu, ſecundùm magnitudinem.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, quòd poſſit eſſe aliquid infinitũ actu ſecundùm magnitudinem. In ſcientijs .n. mathematicis non inuenit falſum: quia abſtrahentiũ nõ eſt mendacium, vt dr̃[a] in 2. phyſ. ſed ſcientiæ mathematicę vtuntur[b] infinito ſm magnitudinem: dicit .n. Geometra in ſuis demõſtrationibus: ſit linea talis infinita. ergo non eſt impoſſibile aliquid eſſe infinitum ſm magnitudinem.

¶ 2 Præterea, Id, quod nõ eſt cõtra[h] rationẽ alicuius, nõ eſt impoſſibile conuenire ſibi: ſed eſſe infinitũ non eſt contra rationẽ magnitudinis: ſed magis finitum & infinitum uidentur eſſe paſſiones quantitatis: ergo non eſt impoſſibile aliquam magnitudinẽ eſſe infinitam.

¶ 3 Præterea, Magnitudo diuiſibilis eſt in infinitũ, Sic .n. diffinitur continuum, quod eſt in infi-

Porrecta per totũ.
37
Veri. q. 2. ar. 2. & 9. quoli. ar. ti. 3. & 12. quoli. artic. 2.
c [241
D. 354.

arctatur hic ad infinitum tenens ſe ex parte formæ, quod dicit perfectionem: ſed tenetur cõuer, vt continet etiam infinitũ ex parte materiæ, vt patet ex proceſſu in corpore articuli, & in argumento tertio. Vndè infinitum per eſſentiam idem ſignificat quod res eſſentiæ indeterminatæ omnino, id eſt, nec ad genus nec ad ſpeciẽ aliquã, & hoc ſiue per ſe, ſiue reſtrictiuè. Et eſt quæſtio de rebus ſingularibus: quarum tantummodo eſt, inueniri poſſe in rerum natura: qđ dico p̃p̃ res in abſtractione ſumptas, quas cõtingit adeò abſtrahere, vt ſecundùm aliquã rationem ad nullum ſint genus arctatæ: ſi ſecundum rem eſt illa ratio in hac re exiſtens ad aliquod eſt genus & ſpeciẽ determinata. Ens enim in homine eſt in ſpecie humana, &c. Ita q̃ ſenſus quæſtionis eſt, an præter Deum aliqua res in rerum natura exiſtens, actu vel potentia, ſit eſſentiæ indeterminatæ ſimpliciter.

¶ In corpore vnica eſt concluſio reſponſiua quæſito negatiuè. Nulla res alia à Deo eſt infinita ſimpliciter, quamuis poſſit eſſe infinita ſecundùm quid. Hæc concluſio habet duas partes, vt patet, & in littera quo ad vtranq; probat. verùm quia infinitum eſt duplex, ſ. ex parte actus, & ex parte potentiæ, ſeorſum primò probat vtranq; concluſionis partẽ in infinito materiali, deinde in formali. De illo, quia materia ſemp finitur per formã aliquam, ac per hoc non eſt infinita ſimpliciter, & tñ quia remanet in potentia ad infinitas formas, datur infinitum ſecundùm quid. De hoc verò, quia forma creata, aut eſt in materia, & conſequenter finita per eã, aut ſubſiſtens ſine materia & recipiens eſſe & hæc, quia ſine materia, ideò infinita ſecundùm quid, id eſt ſecundùm terminos materiales: quia tamẽ hẽt eſſe receptũ, eſt finita ſimpliciter: eſſe .n. coarctatum ita huic certæ naturæ, q̃ non alij, limitatum oportet eſſe ſimpliciter: alioquin omnis in ſe naturæ perfectionẽ contineret, & à partibus vniuerſi ſufficienter enumeratis, concluſio vniuerſalis propoſita probata eſt, & ſatis clarè, ſi præcedentia recolantur. I

¶ Aduerte nouitie, q̃ non dubitando, ſed philoſophico more deferendo proprio tractatui de Angelis inferius habendo, dicit quoſdam opinari Angelos eſſe ſubſiſtentes ſubſtantias.

SVPER QVÆST. VII. ARTIC. III.

Cap. 2. 4. 19. q. 1. art. 1.

IN titulo poſſit, ſimpliciter, ſecundùm potentiam logicam.

¶ In corpore tria. primò, aſſignat cauſam quæſtionis, quòd non eſt vana, ſed neceſſaria. ſecundò, diſtinguit. tertiò reſpondet quæſito. K

¶ Quo ad primum, neceſſitas quæſiti oſtenditur ex extraneitate infinitatis, ſecundũ magnitudinem ab infinitate eſſentiæ: quia .ſ. aliud eſt eſſe infinitũ ſecundùm eſſentiã, & aliud ſecũdùm quãtitatẽ, & probat in naturalibus. Vbi aduerte, q̃ inter iſtas infinitates eſt duplex dria. Vna ſeparationis, quia vna non eſt alia: & hæc eſt manifeſta, dũ in Deo reperitur infinitas eſſentiæ abſq; quantitate: & in iſtis inueniri fortè poteſt infinitas quantitatis, abſq; infinitate eſſentiæ, vt patet in conditionali poſita in littera. Altera conſecutionis: quia vna non infert aliam: quia .ſ. nec infinitum ſecundũ eſſentiam infert infinitum quantitatis, nec quod magis dubitari poterat, infinita magnitudo infert infinitã eſſentiã, vt in littera oſtendit, ſi eſſet ignis infinitus, & de hac dria interpretanda eſt littera: q̃a eſt ad modum ad propoſitũ.

¶ Circa hanc partem, ſtatim occurrit dubium, non nouum mentem turbans: eo quòd, ut dicitur octauo phyſicorum, in magnitudine infinita oportet eſſe virtutem infinitam: ergo eſſentiam

quid infinitũ actu ſecundùm magnitudinem. In ſcientijs .n. mathematicis non inuenit falſum: quia abſtrahentiũ nõ eſt mendacium, vt dr̃[a] in 2. phyſ. ſed ſcientiæ mathematicę vtuntur[b] infinito ſm magnitudinem: dicit .n. Geometra in ſuis demõſtrationibus: ſit linea talis infinita. ergo non eſt impoſſibile aliquid eſſe infinitum ſm magnitudinem.

a. 2. Phyſ. tex. 18.

infinitam. uirtus enim nõ excedit eſſentiam. quare, ſi eſſet ignis infinitus, eſſet virtutis infinitæ, & conſequenter eſſentiæ infinitæ. falſum eſt ergo, quod in littera dicitur, quòd ſi eſſet magnitudo infinita, non haberet eſſentiam infinitam.

¶ Ad hoc breuiter dr̃, q̃ obiectio laborat in æquiuoco. ly .n. infinita eſſentia, p̃t intelligi dupliciter. Primo de infinitate propria eſſentię, in quantum eſſentia, quæ, ut ex dictis patet, nihil aliud eſt quam indeterminatio, id eſt, carentia terminorũ eſſentialiũ. ſ. gñis & differentiæ. Secundò de infinitate cõiter ſumpta ſiuẽ quãtitatiua, &c. In p̃poſito, obiectio procedit de infinitate ſcdo modo. Littera autem loquitur de infinitate primo modo: & ideò ſignãter in littera dr̃, infinitum ſecundùm eſſentiã, & non dr̃ infinita eſſentia. Melius enim explicatur infinitas eſſentialis p̃ ly ſecundùm eſſentiã, vt patet.

¶ Quo ad ſecundùm diſtinctio eſt iſta: corpus poteſt ſumi dupliciter. phyſicè, pro ſubiecto trinæ dimẽſionis: & mathematicè, pro ipſa trina dimenſione abſolutè. littera eſt ſatis clara.

¶ Aduerte hic, quòd famoſa illa diſtinctio corporis, poſita à Magno Alberto in primo phyſico. de corpore triplici ſcilicet mathematico, phyſico, & metaphyſico, quamuis non habeatur explicitè à Sancto Thoma, doctrinæ tamen ſuæ non ſolùm non aduerſatur, ſed congruit: quoniam apud ipſum etiam compoſitum ex materia & forma ſubſtantiali, vt præuenit aptitudinem ſuip̃ſius ad quantitatem & motum, corpus eſt ad metaphyſici conſiderationem ſpectans. Sed quoniam reſpectu infinitatis ſecundùm magnitudinem, corpus phyſicum & metaphyſicum non ponunt in numerum, ideò hic ſubſtratum trinæ dimenſioni compoſitum, ſcilicet ex materia & forma, vnicum tantùm membrum conſtituit: & corpus phyſicum appellatur, quia ſecundùm formam naturalem ſpeciem ſortitur, vt patet inductiuè.

¶ Quo ad tertium reſpondetur quæſito iuxta duo diſtinctionis poſitæ membra, duabus cõcluſionibus negatiuè. Prima eſt, nullum corpus naturale poteſt eſſe infinitum ſecundùm magnitudinem. Probatur dupliciter, primo à priori. formam ſubſtantialem ſequuntur accidentia: ergo determinatam formam determinata accidentia: ergo determinata quantitas & in maius & in minus, ergo omne corpus naturale habet determinatam quantitatem, & in maius & in minus: ergo non poteſt eſſe actu infinitum. Secunda conſequentia probatur: quia quantitas eſt unum de accidentibus, ſequentibus formam ſubſtantialem. tertia uerò probatur, quia omne corpus naturale habet determinatam formam ſubſtantialem.

¶ Circa primam conſequentiam, dubium occurrit, quem ſenſum habeat. Aut enim ly determinata accidentia importat determinationem genericam, ſeu ſpecificam: & tunc eſt ſenſus, quòd talem formam in ſpecie, puta ignis, ſequuntur talia accidentia ſecundùm ſpeciem, puta calor, lux, talis figura, leuitas, &c. & iuxta hunc ſenſum conſequentia eſt optima, ſed non infert propoſitum: ex tali enim ſenſu non ſequitur ſecunda cõſequentia. Ergo quantitas determinata & in maius, & in minus. Quantitas enim maior & minor nõ ſunt diuerſarum ſpecierum, ut patet. Aut ſignificat etiam determinationem gradualem, quoad qualitates, & extenſiones, quo ad quantitatem: & tunc eſt ſenſus, quòd formam determinatam ſequuntur non ſolùm ita hæc accidentia ſecundùm ſpeciem, quòd nõ illa: ſed ita accidentia in tali gradu ſeu extenſione, quòd non in alio. Et ſecundùm hunc ſenſum, procul dubio eſt hic intentio: ſed poteſt adhuc dupliciter intelligi. Primo quòd cer-

nitũ diuiſibile, vt patet in 3. ph.[a] Sed cõtraria nata ſunt fieri circa idẽ: cum ergo diuiſioni opponat additio, & diminutioni augmentum, uidetur q̃ magnitudo poſſit creſcere in infinitum: ergo poſſibile eſt eſſe magnitudinem infinitam.

B ¶ 4 Præt. Motus & tempus[a] habent quantitatem & cõtinuitatẽ à magnitudine, ſup quã tranſit motus, ut dr̃ in quarto phyſi. ſed nõ eſt contra rõnem temporis & motus q̃ ſint infinita, cum unumquodq; indiuiſibile ſignatum in tempore & motu circulari ſit principium, & finis. ergo nec contra rationem magnitudinis erit quod ſit infinita.

C SED CONTRA. Omne corp' ſuperficiem habet: ſed oẽ corp' ſuperficiem habens eſt finitum: quia ſuperficies eſt terminus corporis finiti. ergo omne corpus eſt finitũ. Et ſimiliter poteſt dici de ſuperficie & linea. nihil eſt ergo infinitum ſm magnitudinem.

D RESPONDEO. Dicẽdum, quòd aliud eſt eſſe infinitum ſecundũ ſuam eſſentiam, & ſecundũ magnitudinem. Dato enim quod eſſet aliquod corpus infinitũ ſecũdum magnitudinẽ, utpote ignis uel aer, non tñ eſſet infinitum ſecundũ eſſentiã: quia eſſentia ſua eſſet terminata ad aliquã ſpẽm per formam, & ad aliquod indiuiduum per materiam. Et iõ habito ex p̃miſſis, quòd nulla creatura eſt infinita ſecundùm eſſentiam,[a] adhuc reſtat inquirere, utrum aliquid creatum ſit infinitum ſecundùm magnitudinem. Sciendum eſt igitur, q̃ corpus, qđ eſt magnitudo completa, dupliciter ſumitur. ſ. mathematicè, ſecundùm quòd conſideratur in eo ſola quantitas: & naturaliter, ſecũdùm q̃ cõſideratur ĩ eo materia & forma. Et de corpore q̃dem naturali, q̃ non poſſit eſſe infinitum in actu manifeſtũ eſt. Nam omne corpus naturale aliquã formam ſubſtãtialem habet determinatã: cum igitur ad formã ſubſtantialem conſequantur accidẽtia, neceſſe eſt q̃ ad determinatã formã cõſequant̃ determinata accidentia: inter quæ eſt quãtitas. Vñ omne corpus naturale habet determinatã q̃titatẽ, & in maius & in minus. Vñ[m] impoſſibile eſt aliquod corp' naturale infinitum eſſe.[a] Hoc etiã ex motu patet: quia oẽ corpus naturale habet aliquem motũ na-

Ex primo phy. Coucl. m

tam formam ſequuntur determinata accidentia non ſolùm in toto, ſed in omnibus, & ſingulis partibus: puta quòd formam aquæ ſequitur certa quantitas non ſolùm in aliqua tota aqua, ſed in quibuſcunque partibus integralibus: & hic ſenſus alienus eſt à veritate, & propoſito: quoniam non datur minima pars aquæ, aut albi, vt dicitur in lib. de ſenſu, & ſenſato: ſed quacumque parte data, datur minori inexiſtens in homogeneis. Secundò, q̃ certam formam ſequuntur determinata accidentia in toto, & partibus poſſibilibus ſeorſum exiſtere. Et hic ſenſus eſt directè intentus: quoniam ĩ in partibus inexiſtentibus tantùm non eſt p̃priè forma, ſed formæ pars tãm actu, q̃ potentia: in littera autem dicit, quòd formam determinatam ſequuntur accidẽtia, & quantitas determinata. Sed vndè ĩ hoc ſenſu conſequentia valeat, quodue ſit illius fundamentum, latet. Et ideò vertitur in dubiũ. Primò quò ad determinationẽ quantitatis in minus. Secundò quò ad determinationem eiuſdem in maius.

¶ Scotus in ſecundo ſent. diſt. 2. q. 9. nititur probare oppoſitum, & ſuſtinere quòd nõ datur minimum in homogeneis ſubſtantijs, potens per ſe exiſtere, ſed quacunque aqua data, poteſt minor per ſe exiſtere, & & ſic forma eius non determinat ſibi certam quantitatem in minus, vt in littera dicitur. Arguit ergo ex ratione quanti quinto metaph. ſic. Nõ magis eſſentiale eſt, quanto poſſe diuidi in partes, quàm quod vtrũque eorum, in quæ diuiditur, poſſit eſſe hoc aliquid. ergo ſingulæ partes quantæcunque aquæ poſſunt per ſe exiſtere. Antecedens patet ex 5. meta. conſequentia verò manifeſta eſt ex ſe, & nihilominus conſequens confirmatur quadrupliciter. Tùm q̃a partes ſunt eiuſdem rationis cum toto quo ad materiam, & formam. ergo per ſe exiſtere, quòd non repugnat toti, nõ repugnat parti. Tùm quia quælibet pars habet naturam, vndè non repugnat ſibi eſſe indiuiduum eiuſdem ſpeciei cum toto. ergo poteſt eſſe indiuiduum: & conſequenter per ſe exiſtere. Tùm quia partes ſunt naturaliter priores toto. ergo eis non repugnat eſſe prius tempore, &c. Tùm quia poſita illa aqua minima circunſcripto omni corruptiuo ſuam continente, ſi diuidatur, aut poſt diuiſionem, quæ erat vna aqua in actu & multæ in potentia, erunt aquæ plures in actu: & habetur intentum, aut non: & ſi non, ergo annihilata eſt aqua abſque corruptiuo. probatur: quia ſola diuiſio nõ corrumpit. probatur: quia diuidit in partes homogeneas ex quibus conſtat totum. ergo diuidit in aquas, aut aqua componitur ex non aquis, vt partibus integralibus. Nec eſt, inquit, repugnantia ex parte paruæ quantitatis: quia forma aquæ cum tã parua quantitate præfuit. E

¶ Contra determinationem verò quantitatis in maius, arguitur ratione, & authoritate. Ratione quidem: dato quocumque igne ſi apponatur combuſtibile diſpoſitum, certum eſt quòd comburet illud: ergo creſcit quantum eſt ex ſe in infinitum. Et confirmatur authoritate Ariſt. 2. de anima, tex. 41. ignis augeretur in infinitum, ſi in infinitum apponeretur combuſtibile. non ergo datur maximum ignis.

¶ Ad euidentiam huius difficultatis nota primò, quòd non in-

A tendimus hic tractare totaliter de maximo & minimo quoniã eſſet extra propoſitum: ſed ſolùm an detur maximum, & minimum ex intrinſeco: hoc enim exigit ratio aſſumpta in littera, volens quòd ex intrinſeco, ex forma ſcilicet ſubſtantiali, vnaquæque ſubſtantia naturalis vendicet ſibi certam quantitatem, tãm in maius, quàm in minus: & ideò has paucas rationes in hac diſputatione adducimus. Fiet autem Deo dante ſpecialis quæſtio d̃ maximo, & minimo vniuerſaliter.

Nota ſecundò, quòd duas rationes ab Ariſto. habemus ad hoc. Alteram primo phyſico, tex. trigeſimoſexto, ſcilicet quantitas totius conſurgit ex quãtitatibus partiũ, &c. Sed illa tamen, vt patet procedit ex ſuppoſitione: ſupponit enim dari maximum, & cõcludit dari minimũ, alioquin totum non eſſet certæ quantitatis: Alteram in primo de anima, textu quadrageſimoprimo ſcilicet omnium natura conſtantium determinata eſt ratio. &c. Et hæc ratio, vt inquit Scotus, loquitur de animatis: in quibus tãtùm habet locũ augmentum propriè dictum, de quo ibi eſt ſermo. Verùm quicquid ſit de illo textu Sanctus Thomas, vniuerſaliter autem illam: & quod ibi de anima dicitur, de omni forma ſubſtãtiali aſſumpſit, ſcilicet quòd vendicat ſibi certam quantitatem: & probauit eam ſecundùm doctrinam traditã quinto metaphyſicorum, & ſecundo phyſicorum ſcilicet quòd cauſæ effectibus, & econuerſò comparantur & commenſurantur. Ex hoc enim ſequitur, quòd ſi formam ſubſtantialem naturaliter in communi ſequitur quantitas: ergo determinatam formam determinata quantitas, ſed quantitas non alio modo determinat, quam ſecundùm terminos: non enim corporeitas hominis, & aquæ differt ſpecie, vt poſſet dici, quòd determinatam formam ſequitur determinata quantitas ſecundùm ſpeciem: igitur ſequitur quantitas determinata ſecundùm terminos. Quamuis etiam ſi quantitates differrent ſpecie, adhuc tamen haberetur fundamentum conſequentiæ, ex eo quòd determinata forma eſt vis determinatæ: ac per hoc nihil conſequens ad ipſam poteſt eſſe infinitum: ſi enim haberet calorem, raritatem, quantitatem, aut quodcunque accidens infinitum, iam à forma finita eſſet vis infinita, quod non eſt intelligibile: quia ergo formam phyſicam in communi ſequuntur accidentia. conſequens eſt vt certam formam, ac per hoc rem certæ vis ſequantur certa accidentia: non ſolum ita hæc, quod non illa, ſed etiam ita in tali gradu, uel termino ſummo, immò vel medio, quod non in maiori aut minori. & ſic habetur, vndè tenet conſequentia litteræ, non ſolum de quantitate, ſed de omnibus accidentibus.

¶ Ad rationem ergo Scoti, (conceſſo antecedente) negatur conſequentia. & ratio eſt: quia vtrumque ſcilicet diuidi in partes, & illas poſſe eſſe hoc aliquid, ſi realiter intelligatur, non conuenit quanto per ſe primò, ſed non repugnantes, ut patet de quantitate cœli. Quantum enim illud, nec poteſt actuali diuiſione diuidi, nec poteſt aliqua pars eiuſdem, ſeorſum exiſtere, & tamen eſt uerè

Universidad de Deusto Biblioteca

quantum. Vtraque ergo conditio poſita in ratione quanti, poteſt impediri ne exerceatur à forma naturali, qui coniuncta eſt quantitas. Vndè illa diffinitio conuenit quanto vt ſic, & tamen alicui quanto repugnat. Et ſi contra hoc afferatur ratio illa Scoti, quandocunque aliqua per ſe conſequentia aliqua duo ſunt incompoſſibilia, & illa duo ſunt incompoſſibilia: ſed conditiones quanti & formæ minimi ſunt incompoſſibiles, ergo quantum & forma minimi ſunt incompoſſibiles. Reſpondetur primò applicando totum argumentum ad naturam cœli, quæ nõ patitur diuiſionem.

Ex primo cœli.

¶Secundò, quia multiplicare non eſt ſoluere, quia illa maior eſt vera de per ſe conſequentibus poſitiuis: non autem non repugnãter. vñ velocitabilitas in infinitum, cõuenit motui per ſe non repugnanter. vñ & demõſtratur de eo, motui ſñ animali cuilibet repugnat, vt patet ſcdo cœli. textu trigeſimonono: & ꝓpterea motus & naturalitas nõ ſunt incompoſſibiles. Poſſet tamẽ aliter dici, quòd illæ conditiones non intelligantur ſecundùm actualem diuiſionem, ſed ſecundùm deſignationem & quòd ſic, omne quantum eſt diuiſibile, & quælibet pars poteſt eſſe hoc aliquid ſecundùm deſignationem: & tunc etiam nihil contra propoſitum noſtrum ſequitur.

Conc. p.

turalem: corpus aũt infinitũ nõ poſſet habere aliquem motũ naturalem, nec rectum, quia nihil mouet naturaliter motu recto, niſi cum eſt extra ſuum locum, quod corpori infinito accidere non poſſet: occuparet.n. oĩa loca, & ſic indifferenter qlibet locus eſſet locus eius, & ſimiliter G etiam neq; ſm motum circularẽ quia in motu circulari oportet, quòd vna pars corporis transferatur ad locum, in quo fuit alia pars, quod in corpore circulari, ſi ponatur infinitum, eſſe nõ poſſet: quia duæ lineæ protractæ à centro, quantò longius protrahuntur à centro, tantò longius diſtant ab inuicem: ſi ergo corpus eſſet infinitum, in infinitum lineæ diſtarẽt ab inuicem, & ſic H vna nunquam poſſet peruenire ad locum alterius. ᵇ de corpore etiam mathematico eadem rõ eſt: ᶜ quia ſi imaginemur corpus mathematicũ exiſtẽs actu, oportet ꝙ imaginemur ipſum ſub aliqua forma: quia nihil eſt actu niſi per ſuam formam: vñ cum forma quanti inquantum huiuſmodi ſit figura, oportebit quòd habeat aliquam figuram: & ſic erit finitum. eſt.n. figura, quæ termino, vel terminis cõprehenditur.

Ad primum ergo dicendũ, quòd Geometer non indiget ſumere aliquam lineam eſſe infinitam actu: ſed indiget accipere aliquam lineam finitam actu, à qua poſſit ſubtrahi quantum neceſſe eſt: & hanc nominat lineã infinitam.

Ad secundum dicendũ, quòd licèt infinitum non ſit contra rationem magnitudinis in communi, eſt tamen contra rõnem cuiuslibet ſpeciei eius, ſcilicet contra rationem magnitudinis bicubitæ, vel tricubitæ, ſiuè circularis, vel triangularis, & ſimilium. non autẽ eſt poſſibile in genere eẽ qd' in nulla ſpecie eſt; vndè non eſt poſſibile eſſe aliq̃ magnitudinẽ infinitam, cũ nulla

F Quantitas autem duorum minimorum, & maior facit vnum quaſi per aggregationem. Et idem eſt iudicium de aqua, & alijs elementis & huiuſmodi humidis. Nec ex his motus intelligas plantam non eſſe per ſe vnam, quæ eſt vna in actu & multæ in potentia quoniam partes plantæ organicæ ſunt. Et ad complementũ naturale indiuidui eius requiritur, ꝙ habeat omnes partes, &c. Nõ ſic eſt in huiuſmodi homogeneis, vt patet. Appoſito ergo cõbuſtibili cuicunq; igni, &c. concedendum eſt, quòd combureret, & quòd creſceret in infinitum, ſed nõ eſſet per ſe vnus numero ignis. Et ſic patet reſponſio ad authoritatem Ariſtotelis.

¶Circa probationem ſecundæ conſequentiæ occurrit dubium quia falſum aſſumit, ſ. quòd quantitas ſit vnum accidentium ſequentium formam ſubſtantialem, cũ cõſtet quantitatem eſſe accidens conſequens materiam. Nec valet dicere, ꝙ quãtitas cõſideratur dupliciter, ſcilicet abſolutè, & vt terminata, & quòd licèt abſolutè ſit conſequens materiam, terminatio tamen eius ſequitur formã. hæc enim, licèt ſint vera, non tamen ad propoſitum, quia littera ex hoc quòd quantitas conſequitur formam infert. ergo eſt terminata. vndè ſi aſſumptum eſſet ꝙ quantitas quo ad terminationẽ ſequitur formam, eſſet petitio principij.

¶Ad primam confirmationem negatur ſequela: quia aliquam conditionem requirit forma aquæ in per ſe primo perfectibili, quam non requirit in parte illius. Vna autem harum conditionum eſt tanta quantitas: & ſimile eſt iudicium de tanto calore, &c. I

¶Ad ſecundam quoque eodem modo dicitur, quòd non ſufficit ad poſſe eſſe indiuiduum eiuſdem ſpeciei communicare in natura, ſed oportet adiungere conditiones requiſitas ad per ſe exiſtere. Quicquid enim habet naturam aquæ cum conditionibus neceſſarijs ad per ſe exiſtendum, poteſt eſſe aquæ indiuiduum, & non aliter.

¶Ad tertiam negatur conſequentia quò ad partes inexiſtentes tantum.

¶Ad vltimum dicitur quòd ſi poneretur minimus ignis tantummodo & diuideretur, quòd non ſolùm corrumperetur, ſed annihilaretur, licèt tàm antecedens, quàm conſequens ſit impoſſibile. Nec oportet quærere aliud deſtructiuum quàm diuiſionẽ quoniam etſi diuiſio vt ſic non ſit corruptiua, diuiſio tamen talis. ſ. minimi naturalis, eſt vniuerſaliter corruptiua: & in tali caſu annihilatiua. Nec ignis minimus eſt vnus in actu & multi in potentia: niſi eo modo quo partes dicuntur eſſe in potentia in toto: quia ſcilicet ſunt per ſe eſſe non proprium, ſed totius, ſicut & partes cœli ſunt in toto in potentia. K

¶Ad ea verò, quæ contra maximum obijciuntur, reſpondetur, quòd maximum ignem dari, poteſt intelligi dupliciter: vno modo loquendo de indiuiduo ignis per ſe vno. alio modo de vno quaſi per aggregationem. Et dico, quòd datur ex intrinſeco maximus, & minimus ignis in per ſe vno indiuiduo. quamuis non detur maximus vnus quaſi per aggregationem, niſi ab extrinſeco: quia ſcilicet vniuerſi natura non patitur ignem ſuperare cætera elementa, &c. Vocatur autem ignis, indiuiduum per ſe vnum, illud quod conſtat ſic ex vna neceſſario in actu tàm forma, quàm materia, quòd per ſolam diuiſionem non poſſent fieri duo ignes. Nec hoc conſiſtit in indiuiſibili, ſed tota latitudo à quantitate minima ignis, ad quantitatem duorum minimorum excluſiuè, conſtituit per ſe vnum numero ignem.

¶Ad hoc videtur dicẽdum, quantitatem dupliciter ſumi poſſe. Vno modo ſecundùm id, quod eſt in ea de actu, & ſic ſequitur formam. alio modo ſecundùm id quod eſt in ea de potentia, & ſic ſequitur materiam. Et quoniam plurimum in ea eſt quod ſpectat ad materiam potentiæ, vt patet in definitione quanti. 5. meta. ideò abſolutè ponitur accidens conſequens compoſitum ratione materiæ. Et quoniam in propoſito eſt ſermo de quantitate in actu, quia de infinito in actu: ideò in propoſito vtens littera quantitate ex parte actus, attribuit ipſam formæ, & ex hoc ꝙ ipſa ſecundùm quod eſt actu ſequitur formam, infert. ergo eſt terminata ſicut cætera conſequentia formam.

¶Secundò probatur concluſio ex ratione mobilitatis. Omne corpus naturale habet aliquem motum naturalem, ex primo cœli, tex 5. Nullum corpus infinitum eſt naturaliter mobile. ergo. Probatur minor, viendo diſtinctione motus naturalis facta primò cœli. Quia non poteſt moueri motu recto, eo quòd omne tale poteſt extra locum ſuum ſaltem ſecundùm partes eſſe. Nec motu circulari, eo quòd lineæ à centro circuli protractæ, quantò longius protrahuntur, tantò inter ſe magis diſtant. ergo in corpore infinito diſtarent inter ſe infinitè. ergo nunquam vna perueniret ad locum alterius. ergo nunquam una pars corporis infiniti circularis, poteſt venire ad locum vbi eſt alia. ergo implicat ipſum moueri: & ſumpta eſt hæc ratio ex primo cœli, textu trigeſimoprimo.

¶Secunda concluſio eſt. nullum corpus mathematicum poteſt eſſe infinitum in actu. probatur, ſi eſt corpus actu. ergo habet formam. ergo figuram. ergo terminum. ergo non eſt infinitum. prima conſequentia probatur. quia nihil eſt actu niſi per formam ſuam. Secunda verò: quia forma corporis de genere quantitatis vt ſic, eſt figura. tertia autem ex diffinitione figuræ: & hæc ratio ſumpta eſt ex tertio phyſicorum, textu quadrageſimo.

¶In reſponſione ad ſecundum aduerte, quòd ſi diligenter inſpiciatur, negat infinitum eſſe paſſionem quantitatis, quamuis concedat ei non repugnare. Et ſi contra hoc afferatur textus decimusquintus primi phy. ſ. finiti & infiniti, rõ quantitati congruit.

gruit.

gruit, in promptu eſt reſponſio, ꝙ hoc non ideò dr̃, ꝙ quantitas A vendicat ſibi infinitatem, ſed econuerſò: quia infinitas vendicat ſibi quantitatem, quoniam non eſt intelligibile infinitum, niſi quantum, ſicut etiam dicitur vacui ratio conuenit loco. Intendunt enim per hoc philoſophi, ꝙ ſi iſta inueniuntur, oportet reperiri in quantitate & loco, &c.

¶In reſponſione ad tertium aduerte, ꝙ licèt reſponſio ſumpta ſit ex tertio phyſico. ex quo ſumptæ ſunt & reliquæ reſponſiones. ad primum quidem ex textu ſeptuageſimo primo, ad quartum autem ex ſeptuageſimoquarto. Ad hoc verò ex ſexageſimoſexto. Licètnunquam ita ſit, obſtant tamẽ huic reſponſioni dicta S. Tho. in 3. part. q. 9. art. 12. & in 3. ſent. diſt. 13. q. 1. artic. 2. q. 3. ad 1. immò etiam hic in articulo ſequẽti in reſponſione ad ſecundum, cõcedendo augmentũ figurarum in infinitum. in tertio quoq; phyſico expreſsè Ariſtoteles concedit tex. 59. & 60. magnitudinem augeri in infinitum, ſicut & diuidi.

art. 1. huius q. ad 1.

D. 71a. D. 85a.

¶Ad hoc breuiter reſpondetur cũ Ariſtotelem, quòd magnitudinem augeri, in infinitum poteſt dupliciter intelligi. Primo ea ratione, quia ſemper poteſt fieri ſibi additio ſecundùm partes proportionales: & ſic ibidem dicitur, ꝙ augeri poteſt in infinitum: ſed per tale augmentũ nunquam excedetur certa magnitudo ſignata. Secũdò, quia ſemper poteſt fieri additio ſimpliciter: ita ꝙ excedat omnem certam quantitatem. Et ſic diſtinguendum eſt: quia aut loquimur de magnitudine, ſtando infra limites continui, aut de ea vt induit rationem diſcreti. Primo modo, nec augmento naturali, nec intellectuali, continuum eſt augmentabile in infinitum: & cauſa aſſignatur in littera.

Porrecta per totũ. 58 Veri. q. 2. art. 10. Et 9. quolar tic. 1.

ſpecies magnitudinis ſit infinita.

Ad tertium dicẽdum, ꝙ infinitum quod conuenit quantitati, vt dictum eſt ᵃ, ſe tenet ex parte materiæ: per diuiſionẽ autẽ totius accedit ad materiã: nam partes ᵈ ſe habent in ratione materiæ: per additionem autem acceditur ad totum ſecundùm quòd ſe habet in rõne formæ: & ideò non inuenitur infinitum in additione magnitudinis, ſed in diuiſione tantùm.

Ad quartum dicendum, ꝙ motus & tempus non ſunt ſecũdùm totum in actu, ſed ſucceſſiuè: vndè habent potentiam permiſtam actui. Sed magnitudo eſt tota in actu: & ideò infinitum, quod conuenit quantitati, & ſe tenet ex parte materiæ, repugnat totalitati magnitudinis, nõ autem totalitati tẽporis vel motus: eſſe enim in potentia conuenit materiæ.

Articvlvs IIII.

Vtrum poſſit eſſe infinitum in rebus ſecundùm multitudinem.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur, quòd poſſibile ſit D eſſe multitudinem infinitam ſecundùm actum. Nõ enim eſt impoſſibile id, quod eſt in potentia ᵇ reduci ad actum: ſed numerus eſt ininfinitum multiplicabilis: ergo non eſt impoſſibile eſſe multitudinem infinitam in actu.

¶2 Præterea. Cuiuſlibet ſpeciei poſſibile eſt eſſe aliquod indiuiduũ ᵇ in actu: ſed ſpecies figuræ ſunt infinitæ: ergo poſſibile eſt infinitas figuras in actu.

B ¶3 Preterea. Ea, q̃ non opponuntur adinuicem, non impediũt ſe inuicem: ſed poſita aliqua multitudine rerum, adhuc poſſunt fieri alia multa, q̃ eis ᵇ nõ opponũtur. ergo non eſt impoſſibile aliqua iterum ſimul eſſe, cum eis: & ſic in infinitum. ergo poſſibile eſt eſſe infinita in actu.

Sed contra eſt, quod dicitur Sapien. 11. Omnia in pondere, numero, & menſura diſpoſuiſti.

C Respondeo. Dicendũ, ꝙ circa hoc fuit duplex opinio. Quidam.n. ſicut Aui. & Algazel dixerunt ᵃ, ꝙ impoſſibile eſt eſſe multitudinem actu infinita p ſe, ſed infinitam per accidẽs multitudinem eſſe non eſt impoſſibile. Dr̃.n. multitudo eſſe infinita per ſe, quando requiritur ad aliquid ut multitudo infinita ſit: & hoc eſt impoſſibile eſſe, quia ſic oporteret ꝙ aliquid dependeret ex infinitis. vndè eius generatio nũquam compleretur, D cum non ſit infinita pertranſire.

Per accidens aũt dr̃ multitudo infinita, qñ non requiritur ad aliquid infinitas multitudinis, ſed accidit ita eſſe. Et hoc ſic

tum non ſit quilibet numerus, ſed numerus continuorum, vt patet tertio phyſico. textu ſexageſimooctauo. Augmentatio numeri non accedit ad numerum ſimpliciter, ſed talem, ſcilicet partium continui, ac per hoc manifeſtè accedit non ad totum, ſed ad partem: ſicut & diuiſio continui ex qua cauſatur: augmentatio autem continui ad totum ſimpliciter accedit. Neganda eſt ergo prima cõſequentia Scoti, quoniam à numero ad numerum talem, id eſt, materialem arguit, quod nõ licet in propoſito: quia ly materialis. minuit rationem numeri, quo ad formalitatẽ, quia addit materialitatem formæ, & permiſcet actũ potentiæ, vt patet.

¶Secundo modo autem augmentabile eſt in infinitum, ſicut & numerus, & ad hoc pertinet augmentum figurarum in infinitum. Dixi autem de continuo vt ſic, quòd nec intelligibili augmento eſt augmentabile in infinitum, non quòd intellectus nõ poſſit, quacunq; magnitudine data, fingere maiorem: & ſic in infinitum, ſed quoniam in natura continui vt ſic, non eſt potentia ad huiuſmodi augmentum: in natura tamen numeri materialis eſt: & ſimiliter in natura continui eſt potentia ad diminutionem in infinitum, ut patet ex eius ratione. Et ſic omnia conſonant, diuerſis modis intellecta.

¶Circa rationem aſſignatam in littera, dubium occurrit ex Scoto in tertio ſenten. diſt. decimatertia, quæſtione prima. impugnat ſiquidem eam ſic, Quilibet numerus eſt vnus ſecundũ ſe formaliter ex octauo Meta. ergo in augmentatione numeri acceditur ad formam. ergo acceſſus ad formam non prohibet augmentum in infinitum. ergo malè in littera dicitur, quòd ideò magnitudo non augetur in infinitum: quia accedit ad totum & formam.

¶Ad hoc dicitur, quòd cum numerus augmentabilis in infinitum non ſit quilibet numerus, ſed numerus continuorum,

¶SVPER QVÆS. VII. ARTIC. IIII.

Cap. 1. d. 43. q. 1. art. 4. con. 3. d. 43. q. 1. a. 2. con 4. Bannes eod. loco.

In titulo ſecundũ multitudinẽ quæcunque ſiuè de genere quantitatis, ſiuè extra genus, & hinc patet, quòd iſta quæſtio eſt altior & vniuerſalior, quàm inquiſitio, quæ fit tertio phyſico. quoniã ibi de materiali tantùm multitudine ſequente diuiſionẽ continui ſermo eſt, hic autem de multitudine vniuerſaliter, ſiuè materiali, ſiuè immateriali.

Super 3. Phyſic.

¶In corpore duas primò refert opinionẽ Auicennæ & Algazelis.

¶Secundò improbãdo eã reſpondet quæſtio.

¶Quò ad primum duas propoſitiones referens eas declarat. Altera eſt: impoſſibile eſt eſſe in actu multitudinem infinitam per ſe. Altera, poſſibile eſt eſſe in actu multitudinem infinitam per accidens. Declarantur ambæ, manifeſtatis illis terminis: infinita per ſe multitudo & infinita per accidens: probantur verò: quia nunquam compleretur opus, ſi ex infinitis per ſe dependeret: ſecus autem per accidens, vt patet in exemplo litteræ.

E ¶Quò ad ſecundum, ſunt duæ concluſiones reſponſiuę quæſito ſecundùm diuerſitatẽ actus à potentia. Prima eſt: impoſſibile eſt eſſe in actu infinitã multitudinẽ ſiuè per ſe, ſiuè per accidens.

¶Secunda eſt: poſſibile eſt eſſe multitudinem infinitam in potentia. Prima concluſio probatur dupliciter. Omnis multitudo actu exiſtens, eſt in aliqua ſpecie multitudinis. ergo eſt ſecundum aliquam ſpeciem numeri, ergo eſt finita, antecedens patet. prima verò conſequentia probatur: quia ſpecies multitudinis ſunt ſecundùm ſpecies numerorum. ſecunda, quia numerus eſt multitudo menſurata per vnum.

¶Circa primam conſequentiam & eius probationem dubitatur: quia multitudo eſt quid communius quàm numerus: & conſequenter debet habere ſpecies plures quàm numerus: alioquin cõmunis rõnem non retineret: non ergo ſpecies multitudinis ſunt ſecundùm ſpeciem numeri. Et confirmatur hoc: quia dici poteſt ꝙ ſpecies multitudinis finitæ ſunt ſecundùm ſpecies numeri: non aũt ſpecies multitudinis abſolutè: & atteſtatur his

Universidad de Deusto Biblioteca

manifeſtari poteſt in operatione fabri, ad quã quædã multitudo requiritur p ſe, ſcilicet q ſit ars in anima: & manus mouens, & martellus: & ſi hæc in infinitũ multiplicarentur, nunquã opus fabrile compleretur; quia depẽderet ex infinitis cauſis. Sed multitudo martellorum, quę accidit ex hoc, q vnum frangitur, & accipitur aliud, eſt multitudo per accidens. accidit enim q multis martellis operetur, & nihil differt vtrum vno vel duobus, uel pluribus operetur, vel infinitis, ſi infinito tempore operaretur: p hunc igitur modũ poſuerunt, q poſſibile eſt eſſe actu multitudinẽ infinitã per accidens c. Sed m hoc eſt impoſſibile, n qa oẽm multitudinẽ oportet eſſe in aliqua ſpecie multitudinis. Species aũt multitudinis ſunt, ſm ſpecies numerorũ. Nulla aũt ſpecies numeri eſt infinita, qa quilibet numerus eſt multitudo menſurata per unum. Vndè impoſſibile eſt eſſe multitudinẽ infinitam actu, ſiue per ſe, ſiue per accidens. Item, multitudo in rerum natura exiſtẽs eſt creata: & oẽ creatũ ſub aliqua certa intẽtione creãtis comprehendit: non enim in uanum agens aliquod operatur. Vndè neceſſe eſt, quòd ſub certo numero omnia creata cõprehendant. Impoſſibile eſt ergo eſſe multitudinẽ infinitã in actu, et per accidens. Sed eſſe multitudinem infinitam in potentia poſſibile eſt: quia augmentũ multitudinis conſequitur diuiſionem multitudinis. Quantò .n. aliquid plus diuiditur, tantò plura ſm numerum reſultant. Vndè ſicut infinitum inuenitur in potentia in diuiſione continui, quia procedit ad materiã, ut ſupra oſtenſum eſt, * eadem ratione etiam infinitum inuenitur in potentia in additione multitudinis.

AD PRIMVM ergo dicendũ, q vnumquodq;, quod eſt in potentia, reducit in actum ſecundum modum ſui eſſe: dies .n. non reducit in actũ, vt ſit tota ſimul, ſed ſucceſſiuè: & ſimiliter infinitũ multitudinis non reducitur in actũ ut ſit totum ſimul, ſed ſucceſſiuè: quia poſt quamlibet multitudinem, poteſt ſumi alia multitudo in infinitum.

AD SECVNDVM dicendũ, q ſpecies figurarũ hñt infinitatem

Concil. m 247

*art. pe

Ariſto. quinto metaphy. capitu. de quanto, dicens, quòd pluralitas finita eſt numerus, quaſi infinitatem excipiat.

¶Ad hoc breuiter dicitur, quòd cum ignota ex notioribus naturaliter cognoſcamus, & experiamur omnis multitudinis ſpecies, quas nouimus proportionales eſſe ſpeciebus numeri, ſatis conſonat rationi, vt poſſit vniuerſalis propoſitio formari, q omnis ſpecies multitudinis eſt ſecundùm aliquam ſpeciem numeri. Ad obiectionẽ aũt dicitur, quòd aliud eſt oẽs ſpecies multitudinis eſſe ſpecies numeri, quod falſum eſt & aliud, omnes ſpecies multitudinis eſſe ſecũdum ſpecies numeri, id eſt proportionales illis: quod aſſumptum eſt & verum. vndè multitudo, quia vniuerſalius quid eſt, habet multò plures ſpecies quàm numerus: quia habet omnes ſpecies numeri, & omnes ſpecies multitudinis immaterialis, quæ propriè non eſt numerus, &c. Et per hoc patet ad confirmationem, quòd illud voluntariè, non rationabiliter dicebatur. Textus autem Ariſtotel. nihil obſtat, quandoquidem nihil ex illo ad propoſitum elici poteſt, niſi quòd pluralitas infinita nõ eſſet numerus, ſed hoc non obſtat proceſſui huic, ſed magis confirmat ſecundam conſequentiam, vt patet.

¶Secundò probatur eadem concluſio. omnis multitudo in rerum natura actu exiſtens eſt creata. ergo comprehenditur ſub aliqua certa intentione creantis. ergo certo numero. ergo impoſſibile eſt quòd ſit infinita. Antecedens patet: prima verò conſequentia probatur: quia non in vanum agens aliquid operatur. Reliquæ relinquuntur vt euidentes.

¶Circa hanc rationem dubitatur quoniam aut aſſumit falſum aut nõ infert intentũ. Quũ .n. aſſumitur, q omne creatũ ſub aliqua certa intentione creantis comprehenditur, aut intelligitur de intentione certa certitudine finis, aut certitudine medij, per quod acquiritur finis. Si certitudine finis, tunc dupliciter exponi poteſt: aut ita quòd ipſum creatum ſit certus finis, aut ita quòd habeat certum finem. Si igitur ſenſus eſt, quòd omne creatum comprehenditur ſub aliqua intentione creantis vt certus finis, propoſitio videtur manifeſtè falſa: quoniam aliquid creatum nec eſt finis creantis, nec alicuius alterius creaturæ, puta infinita creatura. Si uerò eſt ſenſus, quòd omne creatum cõprehenditur ſub aliqua creantis intentione vt ad certum finẽ, propoſitio eſt veriſſima: quia Deus ipſe & participatio ſuę bonitatis eſt certus cuiuſque creati finis intentus à creante, ſed tunc nihil infert ad propoſitum: ex hoc enim non ſequitur: ergo ſub certo numero. Si autem ſenſus eſt, quòd omne creatũ cõprehenditur ſub aliqua intentione creantis, vt certum medium per quod acquiritur finis, propoſitio videtur falſa: & non probata. Falſa quidem; quia poteſt aliter comprehendi ſub intentione creantis q hoc modo: poteſt .n. intendi non ut certum medium ad acquirendum finem; ſed vt comitans, ſed proueniens ex certo medio, per quod acquiritur finis: ut patet ex Auer. 12. Meta. com. 37. vbi vult, q intelligentiæ moueant orbes vt aſſimilentur Deo in faciendo entia, & ad hoc ſequitur infinitas circulationes eſſe cauſatas ab eis & infinitos effectus, & infinitas animas etiã [illegible] creatas apud Auicennam. Non probata aũt, quia ex illo medio, nullum [illegible] operatur aliquid in uanum, nihil aliud p: inferri, niſi, ergo agit pp finẽ: quo cõceſſo, diceret q multitudo infinita eſt pp finẽ extrinſecũ. ſ. Deũ & conſeruationẽ perpetuæ aſſimulationis cãtis ipſam ad Deũ, vt philoſophi dicunt.

¶Circa eandẽ rurſus rationẽ dubiũ occurrit, quia cõmittit in ea vt ſophiſma à ſenſu diuiſo ad compoſitũ: tũ quolibet creato ad multa, immo infinita collectiuè procedendo. Quamuis .n. quodlibet creatũ ſit terminus alicui9 certæ intẽtionis & operationis ipſius creantis, multa tñ creata non oportet eſſe terminũ alicuius intentionis & operationis, ſed multarũ intentionũ & creationum: & conſequenter infinita creata erunt terminus infinitarũ intentionum, ſicut & creationum.

¶Circa eandem adhuc rõnem dubium eſt, quia radix eius .ſ. omne creatum comprehendi ſub aliqua certa intẽtione creantis, licet ſit uera in creatis per ſe, in creatis tamen p accidens negaretur ab Auic. Multitudo .n. per accidens infinita nõ eſt intenta niſi per accidens, vt in littera dicitur, & cõſequenter non creatur niſi per accidens. Vocatur autem creatum per accidens, quod ad præparationem alterius opus eſt creari: vt cõtingit de aĩa intellectiua q præparato à natura corpore diſpoſito, ſemper creatur. Et quia infinita corpora fuerunt iam ſparata, infinitæ animæ ſunt creatæ: quibus vt ſic accidit remãſiſſe in actu: quia incorruptibiles ſunt. & ſic earũ infinitas non ponit p ſe intẽta, ſed cõſequẽs ad æternitatẽ gñationis humanæ.

¶Ad euidentiam huius proceſſus. Nota primò, quod ly creatũ poteſt ſumi propriè, ut diſtinguitur contra cauſatum: & poteſt ſumi communiter, vt non referat dicere cauſatum, aut creatũ. Et quod ſumatur communiter uniuerſalis probatio litteræ inſinuat, dum ad illius probationẽ aſſumpſit q non in uanũ agens operatur. Quod autem ſumatur propriè ipſa verbi formalis ſignificatio oſtendit: parum autem aut nihil refert utro modo ſumatur. Si .n. ſumitur propriè, ponderanda ſunt uerba probationis quum dicit aliquid operatur .i. proprium terminum operationis attingit. Et per hoc excluduntur omnia conſequentia ad proprium & intentũ opus agẽtis: & de omni creato verificat quod eſt proprius terminus creationis. Si uerò ſumitur communiter, creatum reſtringendum eſt ad propriè cauſatum, ut diſtinguitur contra creatum. Verum vtroque modo reſtringitur ad cauſata uel creata actu exiſtentia: ita q collapſa excludant: & hoc inſinuatur in littera, quum dicitur creantis, quod .n. creatum eſt & perſeuerat continuè quodammodo creatur, quia cõſeruatur, pendet .n. & in fieri & in eſſe à creante. Comprehendit autem ſub creantis intentione non ſolùm quod actualiter cõprehenditur, ſed qđ comprehenſibile eſſet, ſi aliquo modo actu nõ comprehenderetur. Ex hoc autem quod aſſumpta propoſitio non eſt niſi de actu exiſtentibus, quæ proprij termini actionis ſunt: ſolutio omnium obiectorum habetur: omnia ſiquidem actu exiſtentia poteſt creator, & vt medium ad acquiſitionem alicuius finis ordinare, & ut finem per aliquid aliud, aſſequendum intendere: ex quo enim actu exiſtere ponitur, iam terminata eius productio ponitur: & conſequenter ut medium ad aliquid acquirendum dirigi poteſt. Et ſimiliter potuit eſſe finis intentus & acquiſitus per aliquod medium: nec ratio finis, nec ratio medij ad finem repugnat ei quod actu exiſtat. Et propterea cum intentio

ex infinitate numeri. Sunt enim ſpecies figurarum, vt Trilaterũ, Quadrilaterum, & ſic indè. Vndè ſicut multitudo infinita numerabilis, nõ reducitur in actũ, quòd ſit tota ſimul, ita nec multitudo figurarum.

AD TERTIVM dicendum, q licẽt quibuſdam poſitis alia poni non ſit eis oppoſitum: tamẽ infinita poni opponitur cuilibet ſpeciei multitudinis. Vnde non eſt poſſibile, eſſe aliquam multitudinem actu infinitam.

QVAESTIO VIII.

De exiſtentia Dei in rebus, in quatuor articulos diuiſa.

QVIA verò infinito cõuenire videtur quòd ubique & in omnibus ſit: conſiderandum eſt, vtrum hoc Deo conueniat.

ET CIRCA hoc quæruntur quatuor.

¶Primò. Vtrum Deus ſit in omnibus rebus.

¶Secundò. Vtrũ Deus ſit ubiq;.

¶Tertiò. Vtrum Deus ſit ubique per eſſentiam, & potentiam, & præſentiam.

¶Quartò. Vtrum eſſe vbique ſit proprium Dei.

ARTICVLVS I.

Vtrum Deus ſit in omnibus rebus.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quod Deus non ſit in omnibus rebus. Quod enim eſt ſupra omnia, b non eſt in omnibus reb9: ſed Deus eſt ſupra omnia, ſm illud Pſa. Excelſus ſuper oẽs gentes dñs, &c. ergo Deus non eſt in omnibus rebus.

¶2 Præte. b Quod eſt in aliquo, cõtinetur ab eo: ſed Deus non

Porrecta per totũ.
39
1. diſt. 37. q. 1. art. 1. Et 3. cõt. cap. 68. Pſal. 112.

Intentio non ſit propriè niſi finis, & medij per quod acquirendus eſt finis, omne actu exiſtẽs comprehenſibile eſt ſub certa intentione creantis, tam vt finis, quàm vt medium, vt finis quidẽ tum quia nulla eſt creatura adeò infinita, quæ non ſit aut eſſe poſſit finis alicuius alterius. Tum quia ſaltem eſt certus finis ſuę productionis. Tum quia hoc intelligitur quantum eſt ex ſe: nulli enim creato actu exiſtenti, repugnat quantum eſt ex ſe ratio finis, quàuis fortè aliquid nullius ſit finis. Vt medium autem: quia poſt ipſum reſtat multa, aut multorum productiones & nobilitates: ad quas cum aliquam poteſt ordinari vt medium, q iam eſt ens in actu. Nec obſtat primo cõtra hoc mẽbrũ obiectio: quoniam vt iam patet ex dictis, formaliter loquẽdo de creato, non poteſt eſſe cõſequens propriũ creationis terminum: ſed oportet creatũ creationem terminare. tale autem oportet eſſe intentum ut finis, aut medium ad finẽ. Nec eſt verum, quòd nõ ſit probata: quoniam ex illa aſſumpta ppoſitione: agẽs nõ operatur aliquid in vanum: optimè ex fine operationis exterioris concluditur terminus interioris intentionis: ex eo .n. qđ nullius agentis operatio eſt in uanum, ſed ad certum terminũ proprium, oportet q intentio operantis ſit etiam reſpectu certi termini: quoniam intentio agentis ſtatuit finem operationi: & ſic patet reſponſio ad primò obiecta.

¶Ad ſecundam verò dubitationem dicitur, quòd quia tota multitudo exiſtentium in actu poteſt accipi ut unum creatum, qm non excedit, vnum ſum, quod vnius primò intenti creati rationem habet: conſequens eſt quòd non ſolùm ſingula creata, ſed omnia ſimul, modo actu exiſtant, ſunt comprehenſibilia ſub aliqua vna certa intentione creantis. Et propterea nullum ſophiſma in propoſito committitur, vbi ex propoſitione aduerſarij, q actu exiſtat infinita multitudo infertur, ergo eſt comprehenſibilis ſub certa intentione creantis. ergo non eſt infinita: quia tam ratione medij ad conſequendum finem, quàm ratione finis repugnat infinitas multitudini.

¶Ad tertium autem dubium dicitur q creatum per accidens pt dupliciter intelligi. Vno modo ut per accidens diſtinguitur contra per ſe. Et hoc modo negatur dari creatum per accidens: quia omne creatum eſt per ſeipſum terminus creationis: alioquin, non fieret ex nihilo. Alio modo ut per accidens diſtinguitur cõtra per ſe primò: & ſignificat idem quod per aliud. Et hoc modo datur creatum per accidens .i. per aliud, ſaltem occaſionaliter. Et hoc modo, animæ intellectiuæ tàm apud aduerſariũ q nos, creantur per accidens: quamuis apud nos magis per accidens, q ad ipſum. Sed hoc non aufert, quin ſint per ſeipſas intentæ ſingulæ, ſicut & per ſeipſas creatæ: quoniam quamuis inter ſe habeant ordinem per accidens, relatæ tamen ad creantem ſunt & per ſe intentæ, & productæ: immò magis per ſe quàm quodcunque corruptibile: quoniam res incorruptibiles perfectiores & digniores ſunt uniuerſi partes: ac pro hoc magis intentę. Cuius ſignum eſt, q in ſphæra actiuorum ſolæ ſpecies ſunt per ſe intentæ: quia ſolæ ſunt perpetuæ. Et quoniam non ſolùm ſingulæ, ſed infinitæ ſimul ponuntur in actu, conſequens eſt (vt dictum ſuit) ut omnes ſint per ſe intentæ & pductæ, vtpote ſub aliqua vna certa intentione comprehenſibiles, immò & ſimul producibiles, quantum eſt ex ſe in actu.

¶Aduerte hic, quòd ex hoc loco habetur, quòd S. Thom. ademit ſibi omnem uiam concordiæ, cum doctrina Ariſto. iuxta expoſitionem ſuam. Tenet namque, Ariſtotelem putaſſe animas intellectiuas immortales, & numeratas ſcdm numerũ corporũ: & cõſtat Ariſt. tenuiſſe gñationẽ æternã. Ex his aũt manifeſto ſeqt̃ animas humanas eſſe actu infinitas, q hic decernit impoſſibile. Et in ſcđo contra gent. c. 81. di. non repugnare doctrinæ. Ariſto. in 3. phy. & primo cęli. qa vtrobiq; d infinito materiali ſermo fuit.

¶Circa hanc concluſionẽ multa afferunt à Capreolo argumẽta ex Gregor. & Adã, ſed oĩa ad tria reducunt. Primò ergo arguit ſic. Dant infinitę partes proportionales actu in continuo. ergo poſſunt dari ſeparatæ. ergo. Probat ſequela: qa omne abſolutũ exiſtens, p diuina potentia conſeruari ſine eo qđ non eſt de eſſentia illius: ſed cõtinuatio unius cũ alia non eſt de eſſentia partium. ergo.

¶Scđo. Deus in quolibet inſtanti cuiuſque partis proportionalis vnius horæ, poteſt creare angelum: ergo in una hora creare infinitos in actu. Et confirmatur: quia quod poteſt Deus ſucceſſiuè, poteſt ſimul in rebus permanentibus.

¶Tertiò. nõ minoris potentiæ eſt Deus, q infinitæ animæ fuiſſent, & quàm ignis infernalis ſed illæ poſſent infinita ſimul: & ignis infinitos cruciatus, ſi eſſent ibi infinitæ animæ. ergo.

¶Ad prima duo argumẽta dicitur breuiter, q ibi eſt ſophiſma à ſenſu diuiſo ad cõpoſitũ. Quãuis .n. de rõne ſingularũ partiũ nõ ſit cõtinuatas cũ alia; eſt tñ de rõne oĩum ſimul: qa de rõne earũ ſimul eſt eſſe potẽtia cui repugnat ſingularũ ab inuicẽ ſeparatio. Et ſimiliter implicat numerare intra oĩa partiũ proportionaliũ horæ: quia ponitur ea ſucceſſiua numeratione cõpleta in fine horæ, & tñ infinita: ſi .n. infinita nunquam numerabuntur: & ſi complebuntur, non erunt infinita. poteſt ergo Deus in ſingulis inſtantibus, non autem in omnibus. Et per hoc ad confirmationem: qa nec ſimul nec ſucceſſiuè pt producere infinita actu exiſtẽtia.

¶Ad tertiũ aũt conceſſo toto, nihil habetur contra intentũ: quia non ex defectu diuinæ potentiæ, ſed ex impoſſibilitate rei factibilis contingit, q infinita in actu eſſe nequeunt. Cũ quo tñ ſtat, q illæ cõditionales ſunt ueræ: ſicut ſi hõ eſt leo, eſt rugibilis: non tamen ſequitur, ergo Deus poteſt facere hominem rugibilem.

¶Secunda concluſio reſponſiua eſt. infinitũ ſecundùm multitudinẽ inuenit in potentia: Probatur: infinitũ inuenit in potentia ſcdm diuiſionẽ cõtinui. ergo ſcdm multitudinẽ. Probat ſequela: qa augmentũ multitudinis ſequitur diuiſionem magnitudinis, antecedens patet & probatur: qa procedimus ad materiam.

SVPER QVÆST. VIII. ARTIC. I.

Ferr. 3. cont. c. 68. — *Scot. 1. ſ. d. 38.*
Egi. 1. ſ. d. 36. q. 3. pri. prin. — *Cap. 1. d. 36. q. 1. con. 1.*
Rancus eod. loco.

IN titulo ly Deus, ſumit formaliter, ut eſt nomen naturæ diuinæ, ut diſtinguitur cõtra potentiã, ita q nõ quæritur de Deo ſecundũ potentiã quamcunq;, ſed ſcdm ſubſtãtiã, ut patet ex introductione huius qõnis, & ex titulo totius tractatus, vſq; ad 14. quæſt. Quod vt melius intelligat, diſtingue ly Deum dupliciter, vno modo ſecundũ ſeipſum, alio modo ſecundũ eius diffuſam virtutem. Non eſt hic qõ an uirtus diuina diffuſa ſit in oĩa, ſed, an ipſe Deus ſcdm ſeipſum ſit in omnibus: ly ſit in, non ſumitur determinatè pro aliquo ſpeciali modo eſſendi in, ſed indiſtinctè, & in cõi. Et hoc benè nota, quia Sco. in 2. diſt. 2. q. 1. part. 2. illius diſtin. non intellexit hunc titulum. ſed differenda eſt eius ratio uſq; ad examen concluſionis, ut melius percipiatur.

¶In corpore articuli eſt una concluſio, reſponſiua quæſito affirmatiuè.

Universidad de Deusto Biblioteca

continetur à rebus, ſed magis continet res: ergo Deus non eſt in reb⁹, ſed magis res ſunt in eo. Vndè Aug. in lib. 83. q. dicit, * q̃ in ipſo potius ſunt oĩa quàm ipſe alicubi.

Lib. 83. q. quæ. 20. ſ princ. habetur. 4.

¶ 3 Præt. Quantò aliquod agẽs eſt virtuoſius, tantò ad magis diſtãs eius actio procedit: ſed De⁹ eſt virtuoſiſſimum agens, ergo eius actio pertingere poteſt ad ea etiã, quæ ab ipſo diſtant. nec oportet quòd ſit in omnibus.

¶ 4 Præt. Dæmones res aliquæ ſunt: nec tñ Deus eſt in dæmonibus: non. n. eſt cõuentio lucis ad tenebras, ut dr̃ 2. ad Cor. 6. ergo Deus nõ eſt in omnibus rebus.

Sed contra: Vbicunq; operatᷓ aliquid, ibi eſt; ſed Deus operatur in omnibus, ſecundùm illud Iſai. 26. Omnia opera noſtra operatus es in nobis domine. ergo Deus eſt in omnibus rebus.

Respondeo. Dicẽdum, quòd Deus eſt in omnibus rebus, nõ quidẽ ſicut pars eſſentiæ, vel ſicut accidẽs, ſed ſicut agẽs adeſt ei in qđ agit. Oportet. n. omne agẽs cõiungi ei, in qđ immediatè agit: & ſua uirtute illud cõtingere: vndè in 7. phyſ.* probatᷓ, q̃

Concl.

Li. 7. phyſ. a textu 10. vſque ad 15. in fine. 10.

quia omnia agit immediatè ... [illegible]

motum & mouẽs oportet eſſe ſimul. Cum autem Deus ſit ipſum eſſe per ſuam eſſentiã, oportet q̃ eſſe creatum ſit proprius effectus eius *: ſicut ignire eſt ꝓpri⁹ effectus ipſius ignis. Hũc autem effectum cauſat Deus in reb⁹ nõ ſolũ quando primò eſſe incipiũt, ſed quãdiu in eẽ conſeruantur: * ſicut lumen cauſat in aere a ſole quandiu aer illuminatus manet. Quandiu igitᷓ res habet eſſe, tandiu oportet q̃ Deus adſit ei ſecũdùm modum, quo eſſe habet. Eſſe autem eſt illud, quod eſt magis intimum cuilibet, & quod ꝓfundius omnibus ineſt, cũ ſit formale reſpectu omnium quæ ĩ re ſunt (vt ex ſupra dictis patet *.) Vndè oportet quòd Deus ſit in omnibus rebus & intimè.

Q. 7. art. 1.

Ad primum ergo dicendũ, q̃ Deus eſt ſupra omnia per excellentiam ſuæ naturæ, & tamẽ eſt in omnibus rebus, vt creans omnium eſſe, vt ſupra dictum eſt.

Ad secundum dicendum, q̃ licèt corporalia dicantur eſſe in aliquo ſicut in continente, tamẽ ſpiritualia cõtinẽt ea, in q̃b⁹ ſũt ſicut anima continet corpus. uñ & De⁹ eſt in reb⁹, ſicut cõtinens

* In corp. art.

63

---

matiuè, habens duas partes. Deus eſt in omnibus rebus intimè. Probatur primò, prima pars. Deus eſt ipſum eſſe per eſſentiam. ergo habet eſſe creatum pro proprio effectu, non ſolùm in fieri, ſed in conſeruari. ergo eſt in omnibus ſicut agens, & non ſicut accidens, nec pars. ergo eſt in omnibus rebus. Prima conſequentia declaratur à ſimili ſicut ignire eſt proprius effectus ignis. Et ly, quò ad conſeruari, declaratur: ſicut lumen cauſatur à Sole quandiu eſt aer illuminatus. Secunda verò ſequela probatur: quia omne agens oportet coniungi ei in qđ immediatè agit. qđ probatur authoritate 7. phyſ. tex. 5. mouẽs & motum oportet eſſe ſimul. Secunda autem pars concluſionis, ſ. ly intimè, probatur ſic. eſſe eſt formale reſpectu oium, quæ in re ſunt. ergo ineſt profundius omnibus. ergo eſt intimum cuilibet. ergo Deus proprius actor eſſendi eſt in omnibus intimè.

¶ Circa hunc proceſſum primò declaranda eſt forma, deinde termini, & poſt examinabuntur ſingula. Nota ergo, quòd in textu prima conſequentia non infert vtrunque, ſ. quòd eſſe dependeat & in fieri & in conſeruari: ſed tantùm quòd ſit proprius effectus. Viſum eſt autem iungere vtrunque in uno conſequente, quia in litera omnino ſecundum horum non probatur, ſed declaratur tantùm exemplo luminis. Et quia verè cõſequentia valet, vt inferius, quum de dependentia & conſeruatione rerum erit ſermo, patebit: propterea etiam hic ſuperficietenus manifeſtantur: quia inferius in loco proprio probabuntur.

¶ Nota ſecundo, q̃ in conſequente ſecundæ conſequentiæ ſubintelligitur ly immediatum. vt enim patet ex probatione, ſermo eſt de agente proximo ſeu immediatè agente, vt ſic. nec eſt ſermo de quacunque immediatione, ſed ſuppoſiti. Agens enim poteſt dupliciter dici immediatum, vt docetur in tertio contra Gent. c. 70. ſcilicet immediatione virtutis, & immediatione ſuppoſiti. Eſt autem immediatio virtutis, quando virtus agentis iungitur effectui non mendicando talem coniunctionem ab aliqua alia virtute. Et propterea quantò agens eſt ſuperius, tantò immediatius agit immediatione virtutis: quoniam inferius agit virtute ſuperioris, & non econuerſo. Immediatio autem ſuppoſiti eſt, quando inter ſuppoſitum agens & effectum, nullũ medias ſuppoſitum ſubordinatum coagens. Et propterea quantò agens eſt inferius, tantò eſt immediatius immediatione ſuppoſiti. Et quia hic eſt ſermo de ipſo Deo ſecundùm ſeipſum, an ſit in rebus, ideò immediatio ſuppoſitalis eſt ad propoſitum: ita quòd conſequẽs illud intendit, quod Deus eſt in omnibus vt agens immediatũ ſuppoſitaliter, id eſt, proximum & propinquiſſimum ſuppoſitaliter: ita quod inter Deum & quamlibet rem, nullum mediat ſuppoſitum agens illam. Patet autem hunc eſſe ſenſum literæ. Tum ex probatione ibidem inducta: quam conſtat non niſi de ſic proximo agente & mouente verificari. Tum quia ex ſola immediatione uirtutis nõ infertur. ergo Deus ſecundùm ſeipſum eſt in omnibus: ſed ſecundùm eius diffuſam & participatam virtutem, vt Auicen. ponens primam intelligentiam tantùm Deum per ſeipſum produxiſſe, concederet. Quomodo autem hoc verum ſit, facile manifeſtabitur.

¶ Nota tertio, q̃ conſequens primæ conſequentiæ. ſ. ergo hẽt eſſe pro proprio effectu, poteſt dupliciter intelligi quantũ ad præſens ſpectat. Vno modo vt ly propriũ diſtinguitur contra cõe: & ſic eſt ſenſus, eſſe eſt effectus à ſolo Deo proueniens, excludẽdo omnem mediam cauſam effectiuam. Et hunc ſenſum accepit Scot. in 4. diſt. 1. q. 1. & malè, ſicut de hoc in q. 45. inferius diſputabitur. Alio modo vt ly, proprium diſtinguitur contra alienum. Alienũ autem in propoſito dr̃ omne quod per aliud ineſt, & ſi per ſe inſit: & ſic proprium idem ſignificat quod per ſe primò. Et hic eſt intentus & uerus ſenſus. eſſe. n. eſt per ſe primò effectus primæ cauſæ & ratio cuiuſque rei, q̃ ſit à prima cauſa, vt in prædicto loco patebit. Et hoc directè intendit conſequentia literæ, uolens quòd ab eſſe per eſſentiã deriuetur omne eſſe vt ſic, & proprius effectus, id eſt per ſe primò effectus. Et quamuis, vt ibi patebit, poſſit multis modis verificari, ad propoſitum tamen vnus ſufficiat, per quem magis liquet præſens littera: dicitur ergo eſſe proprius, ſeu per ſe primò effectus Dei, quia ſolus Deus poteſt omnia facere, quæ exiguntur ad hoc vt aliquid ſit, quicquid ſit illud. omnis enim res aut eſt materialis, aut immaterialis: ſi materialis ad eſſe eius exigitur materia, quæ à ſolo Deo creatur & conſeruatur: ſi immaterialis, à Deo ſolo eſt, vt inferius probabitur, cum de potẽtia creatiua tractabitur. Et hinc patet, q̃ in omni re eſt aliqđ productum & conſeruatũ à ſolo Deo proximè & immediatè. In rebus quidem materialibus ſubſtantia materiæ primæ, in ſeparatis autẽ ipſa ſubſtantia. Et propterea, Deus dicitᷓ agens omnium immediatè immediatione ſuppoſiti. Non enim dicitur in litera, q̃ Deus eſt agens immediatum omnium quò ad omnia, ſed quò ad aliquid, ſcilicet ad eſſe: quia omnia agit immediatè, quò ad aliquid requiſitum ad eſſe illius. Et propterea aſſumpſit pro medio termino cauſalitatem quam habet Deus reſpectu ipſius eſſe, q̃ omnibus oportet eſſe commune, quod enim non participat eſſe, non eſt.

¶ Nota quarto, quòd in probatione ſecundæ partis concluſionis eſſe dicitur profundius ac intimius omnibus: quia eſt formale reſpectu omnium: & meritò, nihil enim in re aliqua eſt, q̃ nõ actuetur per eſſe: ſiue partes eſſentialis, ſiue integralis: ſiue prædicatum ſubſtantiale uel accidẽtale, omnem enim gradum, omnem rationem eſſe attingit: multa tamen in re ſunt, quæ non ſunt ſubſtantia, aut corpus, &c. profundius ergo omnibus, & quod vltimò in reſolutione reſtat, & quod primò compoſitionem terminat, eſt eſſe &c.

¶ Circa ſenſum concluſionis & tituli, dubium occurrit ex Sco. in 2. diſt. 2. q. 5. Ibi enim, Quæro, inquit, quid intendis quærere & concludere, aut præſentiam Dei in omnibus ratio operationis, aut ratione immenſitatis. Si primum, ergo committitur petitio principij: quia concluſio eſt: Deus eſt in omnibus, id eſt, coniunctus omnibus ut agens, & medius terminus eſt hoc idem: ut patet in litera. Et præterea, hæc concluſio non eſt ad propoſitum: quia quæſtio tua eſt de præſentia, quæ ſpectat ad immenſitatẽ Dei, vt in introductione quæſtionis ponis. Si ſecundum, ergo præſentia immenſitatis concluditur apud te à poſteriori, ex præſentia agentis vt ſic. Et tunc ſequitur vlterius, ergo ſubſtantia ſpiritualis eſt in loco prius natura quàm aliquid operetur, quod tu negas in materia de loco angelorum.

¶ Ad hoc di. q̃ coniunctio Dei cum rebus poteſt ſumi dupliciter. Vno modo pro ipſo contactu, quò Deus ipſe rem per ſeipſum tãgit. Alio modo pro relatione præſentiæ, qua denominatione relatiua dr̃ præſens ſecundũ ſe alicui. Si ſumitur primo modo, ſic Deum eſſe in rebus, nihil aliud eſt q̃ immediatè producere & conſeruare res. Si verò ſumitur ſecundo modo, ſic eſt relatio rationis in Deo conſequens contactum prædictum.

¶ Ad obiectionem ergo Scoti dicitur, quòd formaliter loquendo, hic eſt quæſtio de præſentia ſpectante ad immenſitatem, ſed non de illa, quam ipſe fingit priorem omni contactu, ſed præſentia immenſitatem conſequens, cum non poſſit intelligi abſq; extremorum exiſtentia, niſi ſumatur in potentia. Aut eſt ipſe contactus creaturarum, quo creaturæ fiunt & ſunt ſic, quòd impoſſibile eſſet aliquid fieri aut eſſe quod non totaliter tangatur à Deo, ſicut præſentia corporis infiniti ad omnia loca, eſſet contactus omnium locorum, ſic quòd impoſſibile eſſet poni locum, qui non tangeretur ab eo. Sed in hoc fallitur imaginatio: quia contactus localis ſupponit vtrumque extremum, contactus autem diuinus nõ ſupponit, ſed facit creaturas, alioquin non eſſet, à quo res fiunt & ſunt. Aut eſt relatio præſentiæ, qua Deus relatiuè dicitur actualiter præſens creaturæ, & hæc manifeſtè ſequitur exiſtentiam creaturæ. In propoſito igitur dicendum eſt, quod quæritur de præſentia immenſitatis indiſtinctè. Nec ſequitur, ergo datur alia præſentia ſpiritualis ſubſtantiæ prior operatione: quoniam præſentia immenſitatis, coincidit cum præſentia per operationem. Nec ſequitur, ergo eſt ibi petitio principij: tum q̃a quæſtio & concluſio eſt de pñtia indiſtinctè: tum medium eſt pñtia per modum agentis immediati, & ſic eſt proceſſus ab inferiori ad ſuperius affirmatiuè. Tum quia dato quòd quæſtio & concluſio eſſet de coniunctione contactus, medium eſt diffinitiuum ipſius coniunctionis, & ſic non eſt petitio: quoniam concluditur quaſi paſſio de ſubiecto, per diffinitionẽ paſſionis idem oſtendens Deum eſſe p ſeipſum coniunctum omnibus, per diffinitionem eius quod eſt eſſe coniunctum p ſe ipſum: q̃ nihil aliud eſt quàm immediatè immediatione ſuppoſiti agere ac conſeruare omnia. Tum quia ſi quæſtio, & concluſio eſt de eſſe in rebus per relationem præſentiæ, medium eſt quaſi cauſa, ſeu fundamentum maioris extremitatis.

q. 42. 44.

q. 14. 108.

¶ Et ſic patet quòd ſi quæſtio iſta intelligitᷓ de eſſe in rebus ſpecialiter, proceſſus eſt à priori, à diffinitione paſſionis, vel à fundamento relationis. Si autem indiſtinctè: ſic eſt ab inferiori ad ſuperius affirmatiuè, & ſic nunquam admittitur vitium.

¶ Circa probationem ſecundæ conſequentiæ occurrit dubium ex Scoto in prima diſtinct. 37. quæſtio. vnica. vbi vult, & quòd iſta aſſumpta propoſitio, agens oportet coniungi ei, in quod immediatè agit eſt falſa: & quòd illa Ariſtot. mouens & motum oportet eſſe ſimul, eſt quaſi per accidens. & quòd proceſſus iſte, ex his inferens Deum ſecundùm ſeipſum eſſe præſentem omnibus, non valet. Primum igitur probat ſic: Sol agit immediatè vbi non eſt. ergo antecedens probatur: quia Sol generat in viſceribus terræ, mineram, vel aliquod miſtum: & proximum principium elicitiuum, talis generationis eſt ſubſtantia Solis, ergo. Quòd enim ſubſtantia ſolis ſit principium generationis ſubſtantialis illius miſti, patet. Quòd autem ſit proximum principium, probatur: quia antecedens quodcunque ſiuè lumen, ſiuè quodlibet aliud, non poteſt eſſe principium ſubſtantiæ. Præterea, agens naturale non poſſe agere in diſtans niſi prægat in præſens, oritur ex altero horum, ſcilicet aut ex concurſu duarũ potentiarum ſubordinatarum in eodem agente, aut ex imperfectione potentiæ actiuæ non potentis producere perfectum, niſi procedendo de imperfectiori ad perfectius, exemplum primi, Sol non generat hoc niſi illuminet medium. exemplum ſecundi generans non generat niſi alteret & diſponat, &c. ergo agens nõ poſſe agere in diſtans quin agat in præſens, eſt propter iſtas conditiones. Igitur non eſt neceſſarium ſimpliciter. Quia poteſt dari agens, in quo neutra harum conditionum habet locum. Et hinc ſequitur ſecundum, quia propter iſtas conditiones verificatur de mouentibus, & motis. Et tertium, quia Deus eſt agens omnipotens, in quo nulla harum conditionum reperitur & propterea ex hoc quòd immediatè producit aliquid, non ſequitur neceſſariò. ergo ſecundùm ſeipſum eſt præſens illi. Et confirmatur, inquit, hoc tertium dupliciter. Primò, quia ſi Deus eſſet in aliquo certo ſitu, poſſet immediatè producere aliquid in quacunque diſtantia: quia eſſet omnipotens. ergo ex immediata productione non neceſſariò infertur præſentia ſecundùm eſſentiam. Secundò, quia poſito priori, non neceſſariò ſequitur poſitio poſterioris: ſed præſentia Dei ſecundùm potentiam eſt prior præſentia eius ſecundùm ſubſtantiam, ergo poſita illa, nõ eſt neceſſe poni illam. probatur minor, quia prius natura, creatura terminat actum diuinæ potentiæ, quàm ſit ei Deus præſens, vt patet in prima mundi productione.

¶ Ad euidentiam horum ſciendum eſt quòd quia in his agentibus, quæ apud nos ſunt, inuenitur duplex præſentia agentis ad paſſum. Altera ſitualis, qua vltima eorum ſunt ſimul. Altera virtualis, qua operatio agentis attingit effectum, ſeu paſſum, nullum attingendo medium, ſiuè interſit aliquid, ſiuè non: diſtincta eſt etiam in agentibus ſpiritualibus duplex præſentia. Altera ſecundùm ſubſtantiam, qua ipſa ſubſtantia agentis definita, aut quaſi definita eſt hinc paſſo. Altera ſecundùm virtutem, ſicut in ſupradictis. Et propter hanc duplicem præſentiam labarunt tantum Scotus, imponens S. Tho. vtranque contradictionis partem: & quòd poſuit primam præſentiam in hoc articulo, & quòd negauit eam in materia de loco angelorum, & quòd plus eſt, quod apud Sanctum Thomam hic præſentia ſecundùm ſubſtantiam eſt prior quam ſecundùm potentiam. Sed longè aliter eſt, quoniam apud Sanctum Thomam, licèt aliud ſit eſſe præſentem ſecundum ſubſtantiam, & aliud ſecundùm potentiam, non tñ aliud eſt eſſe præſentem ſecundùm ſubſtantiam, & aliud ſecdm potentiã immediatè attingentem effectum ſeu paſſum. præſentia enim potentiæ, vt in ſequẽti patet art., nõ exigit immediationem ſuppoſiti. Nec tñ ſunt omnino idem, eſſe, præſentem ſecdm ſubſtantiã, & ſecdm potentiã immediatè agentẽ, &c. Sed diſtinguuntur ſicut ratio præſentiæ & res præſens. Quoniã immediatè attingere eſt rõ præſentiæ non ſolùm potentiæ, ſed ſubſtantiæ. Ita q̃, ſicut ſubſtantia ſituata ſitu eſt præſens, & tñ ipſa ſubſtantia eſt pñns, ita ſubſtantia ſpiritualis immediata attinctione eſt præſens, ita q̃ ipſa ſubſtantia eſt præſens & non operatio eius vt qd. Et ſic iſtæ duæ præſentiæ in ſpiritualibus, non omnino duæ ſunt, nec oĩno vna, ſed hẽnt ſe medio modo. ſ. vt quo, & qd, & propterea diximus, q̃ in littera quæ ex immediatè attingere concludit præſentiam ſubſtantiæ, proceditur à diffinitione ad diffinitum, i. à ratione, ad id cuius eſt ratio.

¶ Ad rationes ergo Sco. ſigillatim dicendo. Ad primam negatur, quòd Sol agat immediatè in diſtans, falſumq; eſt, q̃ forma ſubſtantialis ſit elicitiuum principiũ generationis mineræ: q̃m ſubſtantia nullius operationis eſt proximum, & elicitiuum principium, vt in q. 77. oſtendetur diffusè. Nec in conuenit accidens eſſe principium inſtrumentale generationis ſubſtantiæ. Inſtrumentum enim non eſt cauſa, ſed cauſæ organum.

¶ Ad ſecundam verò dicitur, q̃ propter neutram illarum cauſarum, conuenit agentibus naturalibus non poſſe agere in diſtans niſi in propinquum prætagat, ſed eſt propter imperfectionem negatiuè pertinentem ad uirtutem actiuam inquantum limitata eſt & ideò reſeruatur hoc ſoli Deo: & hanc rationem ex ſenſibus ac ſenſitiuis. Illas verò Sco. finxit: vndè Ariſt. 7. phyſ. inductiuè ex ſenſibilibus probat mouens etiam intentionale, & motum oportere eſſe ſimul: vt patet ibi de obiectis ſenſuum.

¶ Et ſi quæratur, quæ vniuerſalis ratio ſit, quòd agens, & immediatum patiens oportet eſſe ſimul, ſeu coniungi. reſpondetur, q̃ cum eſſe ſimul, ſeu coniungi, & immediatè attingere nõ vniformiter ſe habeant, non poteſt eis vniformis ratio aſſignari. Iam enim dictum eſt, q̃ præſentia ſubſtantiæ, & præſentia potentiæ immediatè in quibuſdam ſunt omnino diuerſæ, in quibuſdam autem coincidunt. Et propterea dicendum eſt, quòd vbi hæ præſentiæ ſunt omnino diuerſæ, præſentia operationis infert præſentiam potentiæ, ex limitatione agentis. Vbi autem ſunt quaſi idem, illatio tenet ex identitate illarum. Et propterea propoſitio illa, omne agens, &c. eſt vniuerſaliter vera in omnibus agentibus: quamuis ex diuerſis radicibus in diuerſis: & ideò ex ipſa meritò procedi potuit ad inferendam præſentiam immenſitatis diuinæ in omnibus. Et per hoc patet reſponſio ad vtranque confirmationem. Ad primam quidem negatur conditionalis, quoniam ex illo antecedente, ſequitur, & illud conſequens & eius contradictorium, ac per hoc neutrum ſequitur. Si enim Deus eſſet in aliquo certo ſitu, ex eo quòd Deus omnipotens, ſequitur quòd poſſet in quodcunque vbicunque: ex eo verò quòd in certo ſitu, ſequitur quòd in nihil poſſet niſi mediante proximo; hoc enim ſpectat ad rationem limitati ſitualiter: & ſic patet quòd ſequitur vtraque pars contradictionis ſimul: & conſequenter nulla.

¶ Ad ſecundam verò dicitur: quòd licèt verum ſit prius non inferre neceſſariò poſterius, quando ſunt omnino diuerſa: attamen hæ præſentiæ non ſunt omnino diuerſæ, ſed (vt dictũ eſt) coincidunt in ſpiritualibus, vt ratio, & id cuius ratio: & propterea ſe habent aliquo modo vt prior & poſterior.

¶ In reſponſione ad ſecundum, aduerte primò, quòd diſtantia in propoſito eſt quadruplex: ſcilicet, ſitualis, naturalis, ſuppoſitalis & virtualis. ſitualis patet. Naturalis vero eſt diſſimilitudo naturæ. ſuppoſitalis autem mediatio ſuppoſiti. Virtualis demum

Universidad de Deusto Biblioteca

mediatio virtutis virtualiter. Propoſitio autem illa agens quan- F tò virtuoſius, tantò poteſt agere in diſtantius, loquendo non de agente tali, vel tali, ſed abſolutè, de ſola diſtantia naturæ, eſt vera ſimpliciter. De diſtantia n. ſitus, patet q eſt falſa quia non omne agens habet ſitum etiam diffinitiuè. De diſtantia quoq; virtutis patet etiam: qa quantò agens eſt ſuperius, & conſequēter virtuoſius, tātò eſt ꝓpinqui⁹ virtualiter: vt patet ex dictis. De diſtantia āt ſuppoſitiuē aliquo modo vera: ſimpliciter āt .i. totaliter, falſa. Pōt ſi quidē dupliciter intelligi. Vno modo ſic: agens quantò virtuoſius, tātò poteſt in diſtantius ſuppoſitaliter, quo ad aliquid, & ſic eſt veriſſima. Vnde Deus poſſet per infinita quodammodo ſuppoſita media cooperantia, educere formam bouis de potentia, vel materia, vel aliquid huiuſmodi facere, quę ipſe non ꝓducit immediatè, immediatione ſuppoſiti, ſed virtutis tm̄. Alio modo ſic. Tantò poteſt in diſtantius ſuppoſitaliter ſcdm̄ ſe totum, & ſic propoſitio eſt falſiſſima: immò vt in littera dī, hoc ad maximam Dei potentiam ſpectat, vt nihil compati poſſit diſtās ſcdm̄ ſe totum ſuppoſitaliter: quia in quolibet ſubſiſtente oportet aliquid eſſe productum ac cōſeruatum cōiunctū Deo immediatè, immediatione ſuppoſiti, vt dictū eſt. Et quia de iſta diſtantia præſens articulus loquit, ac de præſentia illi oppoſita: ideo in littera abſq; alia diſtinctione negata eſt, & hīc propoſito illa intendens de diſtantia ſcdm̄ ſe totū, & nō ſecūdū aliquid ſui. De diſtantia aūt naturæ, cuius & littera meminit, propoſitio eſt ſimpliciter vera: qa quātò agens eſt virtuoſi⁹ tāto ex elōgatiori potentia poteſt facere ſibi ſimile: adeò vt creator ex nullo modo ſimili producere poſſit .f. ex nulla potētia: qa ex nihilo.

¶Aduerte ſecundò q in littera fit mentio de diſtantia ſuppoſitali, & de cōiūctione virtuali penetrāte, & ſuperante quodāmodo diſtantiam ſuppoſitalem, & immediatione ſuppoſitalis: & ex hoc q non diſtātia ſuppoſitalis, ſed con-

al. gratiæ.

Porrecta per totū. 40

1.d.iſt.37. q.1.art.1. & 3. Et 3. contra G. 68.

*Hæius li. titulus eſt An oē qd eſt, bonū ſit. circa principiū illius.

res: tñ per quandā ſimilitudinem corporalium dīr oīa eē in Deo, inquantum cōtinentur ab ipſo.

Ad tertium dicēdū, q nulli* agentis qūtūcunq; virtuoſi, actio ꝓcedit ad aliquid diſtās, niſi inq̄tū in illud p media agit. Hoc aūt ad maximā virtutem Dei ꝑtinet qd immediatè in oībus agit. Vñ G nihil eſt diſtās ab eo, quaſi ī ſe illud Deū nō hēat. Dīr tñ res diſtare à Deo p diſſimilitudinē naturæ vel gratiæ: ſicut & ipſe eſt ſup oīa p excellētiā ſuæ naturę.

Ad IIII. dicendū, q in dæmonibus intelligit, & natura, q̄ eſt à Deo, & deformitas culpæ, q̄ nō eſt ab ipſo. Et iō nō eſt abſolutè cōcedēdū, q Deus ſit in dęmonibus, ſed cū hac additione, inquātū ſunt res q̄dam. In rebus aūt, q̄ noīant naturam non deformatā abſolutè dicēdum eſt, Deū eſſe.

Articvlvs II.

Vtrum Deus ſit vbique.

Ad secvndvm ſic proceditur. Vr, q Deus nō ſit vbiq;. Eē n. vbiq; ſignificat eſſe in oī loco Sed eē ī oī loco nō cōuenit Deo cui nō cōuenit eē in loco, nā incorporalia, vt dicit Boet. in li. de hebdom.* nō ſunt in loco. Ergo I Deus non eſt vbique.

¶2 Præt. Sicut ſe hēt tps ad ſucceſſiua, ita ſe hēt locus ad ꝑmanētia. Sed vnū indiuiſibile actionis vel motus, nō pōt eē in diuerſis tpibus. h ergo nec vnū indiuiſibile in gñe rerū ꝑmanentium pōt eē in oibus locis. Eē aūt diuinum non eſt ſucceſſiuum, ſed ꝑmanens. ergo Deus nō eſt in pluribus locis. Et ita nō eſt vbique.

¶3 Præt. Quod eſt h totū alicubi, K nihil eius eſt extra locum illum. Sed Deus ſi eſt in aliquo loco, totus eſt ibi (non. n. habet partes) ergo nihil eius eſt extra locū illum. Ergo Deus non eſt ubique.

Sed contra eſt, q dī Hier. 23. Cęlū, & terram ego impleo.

Resp. Dicēdū q cū loc⁹ ſit res q̄dā eſſe aliqd in loco, poteſt intelligi dupliciter. Vel p modum aliarū rerū .ſ. ſicut dī aliquid eſſe in aliis rebus quocūq; mō, ſicut accidētia loci ſunt ī loco. Vel p modū propriū loci, ſicut locata ſunt in loco.ᵐ Vtroq; aūt mō ſm̄ aliqd Deus eſt in oī loco: q eſt eſſe vbiq;.ⁿ Primò quidē, ſic eſt ī oībus rebus, vt dans eis eē, & virtutem & operationem: ſic. n. eſt in oī loco, vt dans ei eſſe, & virtutem locatiuam. Itē locata ſūt in loco inquantum replēt locū: & Deus oēm locum replet: non ſicut corpus (corpus. n. dicitur replere locum inquātū non cōpatitur ſecum aliud corpus:) ſed p hoc, q Deus eſt in aliquo loco nō excluditur, quin alia ſint ibi, imò p hoc replet oīa loca: q dat eē oib⁹ locatis, q̄ replēt oīa loca.

Ad primvm ergo dicendū, q H a incorporalia non ſunt in loco per contactum quantitatis dimēſiuæ, ſicut corpora, ſed per contactum virtutis.

Ad secvndvm dicendū, q indiuiſibile eſt duplex: vnum, qd eſt terminus continui: vt pūctus in permanentibu, & momentū in ſucceſſiuis. Et huiuſmodi indiuiſibile in ꝑmanētibus, quia hēt determinatū ſitū, nō pōt eſſe in pluribus partibus loci, vel in pluribus locis: & ſimiliter indiuiſibile actionis vel motus, qa hēt determinatū ordinē in motu, vel actione nō pt eē in plurib⁹ ptib⁹ tpis. Aliud āt indiuiſibile eſt, qd eſt extra totū genus continui: & hoc mō ſubſtę icorporeæ, vt De⁹ angelus, & aīa dīr eē indiuiſibiles. Tale igr̄ indiuiſibile nō applicat ad cōtinuū, ſicut aliqd eius, ſed in q̄tū cōtingit illud ſua virtute: vñ ſm̄ q virtus ſua, ſe pōt K extendere ad unum uel multa, ad paruum vel magnum, ſecūdū hoc eſt in uno vel pluribus locis & in loco paruo, vel magno.

Ad tertivm dicēdum, q totū ᵈ dr̄ reſpectu partium. Eſt aūt duplex pars .ſ. pars eſſentiæ, vt forma, & materia dīr partes cōpoſiti: & genus & differētia ptes ſpēi. Et ēt pars q̄titatis, in quā .ſ. diuidit aliqua q̄titas. ᵉ Qd ergo eſt totū ī aliquo loco totalitate

iunctio virtualis penetrans inuentā ſuppoſitalem diſtantiā, ſpectat ad perfectionem virtutis, infertur implicitè: ergo non diſtātia, ſed coniunctio agentis cum effectu, ſequitur perfectionē agētis. & ex hoc infertur explicitè: ergo ad maximam Dei virtutem pertinet vt nihil à ſe diſtare ſuppoſitaliter poſſit ſecundūm ſe totum, ſed oporteat ipſum eſſe coniunctum ſuppoſitaliter omnibus, & eſt proceſſus iſte per locum à maiori, ſi in productione in qua inuenitur diſtantia ſuppoſitalis, ipſa diſtantia non ſequitur perfectionem agentis, ſed potius cōiunctio penetrans illam: ergo ſimpliciter ipſa diſtantia ſuppoſitalis non ſpectat ad perfectionem agēus, ſed potius coniunctio. ergo poſſe agere in diſtantius ſecundūm ſe totum ſuppoſitaliter, non ſequitur perfectionem virtutis: ſed potius coniunctum oportere eſſe omnibus, ad maximam virtutem ſpectat.

Gond. 1

SVPER QVAES. VIII. ARTIC. II.

Ferr. 3. cont. c. 68.
Scot. 1. diſt. 37.
Ricca. 1. d. 37. q. 3.
Cap. 1. d. 37. q. 1. con. 4.
Bannes eodem loco.
Alber. Mag. primo di. 37. art. 4.

D. 3

Titulus clarus.

¶ In corpore duo: primò diſtinguit. ſecundò reſpōdet quæſito vnica cōcluſione bimembri, iuxta propoſitam diſtinctionem. Diſtinctio eſt iſta, eſſe in loco dupliciter: vt in re, & vt in loco, probatur, quia locus eſt res, & locus. Concluſio vero reſponſiua eſt. Deus eſt vtroque modo ſecundūm aliquid vbique. probatur quo ad primum modum. Deus dat eſſe, virtutem, & operationem omnibus rebus. ergo omnibus locis. Quò ad ſecundūm verò. Deus dat eſſe omnibus replentibus loca. ergo eſt in omnibus locis quodammodo, vt replent omnia loca.

¶ Circa hæc aduerte. quòd replere locum dupliciter dicitur. ſ. formaliter, & effectiuè. corpus locatum replet locū formaliter. Deus effectiuè

D. 4

17

effectiuè. Et ex hoc ſequitur differētia in littera poſita, q corpus A replēs excludit alia: Deus aūt replēs nō, immò facit alia locari.

*Et propterea, in concluſione nō abſolutè dicitur, q Deus eſt in loco, vt in loco abſolutè: ſed ſecundum aliquid, id eſt, quodammodo: quia ſcilicet non formaliter: ſed cauſaliter.

excellentium hominum errores ponuntur. Contra Manichæos namq; eſſe per potentiā .i. eſſe in oibus immediatè, immediatione virtutis. Iſta q ſſa agunt q uicquid agunt virtute Dei. Contra Auer. verò eſſe p pſentiam penetratiuā omniū, & ſingulorū ſuo intuitu. Contra Auicen. autem eſſe per eſſentiam .i. immediatè immediatione ſuppoſiti: quia in quolibet eſt aliquid creatū à Deo immediatè.

SVPER QVÆS. VIII. ARTIC. III.

S. Bon. 1. 5. diſt. 37. q. 2. art. 1.
Alens. 1. p. ſu. quæſt. 9. men. 2. 3.
Scot. 1. 5. d. 37. q. 1.
Riccar. 1. 5. d. 37. q. 1.
Duran. 1. 5. d. 37. q. 2.
Maire. 1. 5. d. 37. q. 1.
Egi. 1. 5. d. 37. q. 2. pri. priu.
Cap. 1. d. 37. q. 1. con. 3.
Alb. mag. p. d. 37. ar. 1.
Pe. de Pa. 1. 5. d. 37. q. 1.

Titulus eſt qd. noſtri in corporeitas*.

¶ In corpore duo. primò diſtinguit. ſecundò riſpōdet quæſito ibi. ſic ergo. Quoad primū diſtinctio eſt iſta. De⁹ eſt in aliquo dupliciter .ſ. effectiuè, & obiectiuè. Differunt quò ad ꝓpoſitū hi modi, qa primus eſt generalis, eo quod effectiuè Deus eſt in oībus. Secūdus ſpecialis, eo q obiectiuè eſt tm̄ in creatura rōnali. Et vocatur hic modus eſſe per gratiam, eo q ea gratia hēt creatura rōnalis, q cognoſcat, ac diligat Deū actu, vel habitu. Rurſus modus generalis eſſendi in oib⁹, diſtinguitur in eſſe p eſſentiam, præſentiam, & potentiam. Vt patet in Rege reſpectu loci proprij, & loci, in ꝓſpectu ſuo, & regni ſui: & inde applicando ad Deū.

¶ Aduerte hic primo, q quamuis littera in principio corporis ponat diſtinctionem modi eſſendi Dei in rebus .ſ. effectiuè, vel obiectiuè, poſtmodū tñ nō ſubdiuidit modū eſſendi in eſſe per eſſentiam, pſentiam & potentiam, quā falſa eſſet ſubdiuiſio: ſed incōdit ſubdiſtinguere modū generalem, quo Deus eſt in oib⁹ & accipit diſtinctionē ex reb⁹ humanis, applicatq; ad Deū reſpu oium creatorē.

¶ Aduerte ſecūdò, q in lra nō ſolū applicantur declarati modi ad Deū, ſed pbat quodāmodo eorūm eſſe interpretationē cuiuſq;, ex eo, quod ſinguli contra ſingulos

17

Porrecta per totū. 41

1. d. 37. q. ar. 3. & in expo. lit.

quantitatis, nō pt eſſe extra locum illū: qa quātitas locati commenſurat quātitati loci: vñ non eſt totalitas quātitatis, ſi non ſit totalitas loci. Sed totalitas eſſētiæ nō cōmenſurat totalitati loci. Vñ nō oportet q illud qd eſt totū totalitate eſſētię in aliquo, B nullo mō ſit extra illud. Sicut apparet ēt in formis accidētalib⁹, q̄ ſm̄ accidens quantitatē hñt. albedo. n. eſt tota ī qualibet parte ſuperficiei, ſi accipiat totalitas eſſentiæ: qa ſm̄ perfectā rōnem ſuæ ſpeciei, inuenit in qualibet parte ſuperficiei. Si aūt accipiat totalitas ſm̄ quantitatē, quā hēt p accidens, ſic nō eſt tota in qualibet parte ſuperficiei. In ſubſtijs aūt incorporeis nō eſt totalitas, nec p ſe, nec p accidens, niſi ſm̄ C perfectā rōnem eſſentiæ. Et iō, ſicut anima eſt tota in qualibet parte corporis, ᶠ ita Deus totus eſt in omnibus & ſingulis.

Articvlvs III.

Vtrum Deum ſit vbique per eſſentiam, præſentiam, & potentiam.

Ad tertivm ſic proceditur. Videtur, q male aſſignētur modi exiſtendi Deum in rebus, D cum dr̄, q Deus eſt in oibus rebus per eſſentiā, potentiam, & pñtiam. Id ʰ. n. per eſſentiā eſt in aliquo, qd eſſētialiter eſt in eo: Deus aūt non eſt eſſentialiter in rebus: nō. n. eſt de eſſentia alicuius rei. Ergo nō debet dici quòd Deus ſit in rebus per eſſētiam, præſentiam, & potentiam.

¶2 Præte. Hoc eſt eſſe pſentem alicui rei .ſ.ʰ non deeſſe illi. Sed hoc eſt Deū eſſe per eſſentiā in E reb⁹ .ſ. nō deeſſe alicui rei. ergo idē eſt eſſe Deum in oibus p eſſentiā & pñtiā. Superfluū ergo fuit dicere, q Deus ſit in rebus p eſſentiam, pñtiam, & potentiā.

¶3 Pręt. Sicut Deus eſt principiū oium rerum per ſuā potentiā, ʰ ita per ſciētiam & uoluntatem. Sed non dicitur Deus eſſe in rebus per ſcientiam & uoluntatem. Ergo nec per potentiam.

¶4 Præt. Sicut gr̄a eſt q̄dā perfectio ſup addita ſubſtę rei, ita multæ ſunt alię perfectiones ſuperadditæ. Si ʰ ergo De⁹ dr̄ eſſe ſpecialī mō in quibuſdā per gratiā, videtur quòd ſm̄ quamlibet perfectionem debeat accipi ſpecialis modus eſſendi Deū in rebus.

Sed contra eſt, qd Greg.* dicit ſuper Cantic. canticorū, q Deus cōi modo eſt in oibus rebus pſentia, potentia, & ſubſtantia: tñ familiari modo dicitur eſſe in aliquibus per gratiam.

Respondeo. Dicendum, q Deus dr̄ eſſe in re aliqua dupliciter. Vno modo per modum cāæ agentis: & ſic eſt in oibus rebus creatis ab ipſo. Alio modo ſicut obiectū operationis eſt in operāte: qd ꝓpriū eſt in operationibus aīæ, ſm̄ q cognitū eſt in cognoſcente, & deſideratū in deſiderāte. Hoc igr̄ ſcdo mō Deus ſpecialiter eſt ī rōnali creatura, q̄ cognoſcit & diligit illum actu uel habitu. Et qa hoc hēt rōnalis creatura p grām, ut infra patebit,* dr̄ eſſe hoc mō in ſanctis per gratiā. In rebus uerò alijs ab ipſo creatis q̄uo ſit, conſiderandum eſt ex his, q̄ in rebus humanis eſſe dīr. Rex. n. dr̄ eſſe in toto regno .ſ. per ſuam potentiā, licet non ſit ubiq; pñs. Per pſentiam uerò ſuam dr̄ aliquid eſſe ī oibus, quæ in proſpectu ipſius ſunt, ſicut omnia, quæ ſunt in aliqua domo, dicuntur eſſe pręſentia alicui, qui tñ non eſt, ſecundūm ſubſtantiam ſuam in qualibet parte domus. Secundūm uerò ſubſtantiam uel eſſentiā, dicitur aliquid eſſe in loco, in quo eius ſubſtantia habetur.

Fuerunt ergo aliqui, ſcilicet Manichæi, qui dixerunt diuinæ poteſtati ſubiecta ſpiritualia eſſe & incorporalia, ᶜ uiſibilia uerò & corporalia ſubiecta eſſe dicebant poteſtati principij contrarij. Contra hos ergo oportet dicere, quòd Deus ſit in omnibus per potentiam ſuam.

Fuerūt uerò alij, q licēt crederent oīa eſſe ſubiecta diuinæ po

¶ Quò ad ſecundū reſpondet quæſito affirmatiuè. Deus eſt in omnibus per præſentiam, eſſentiā, & potentiam.

¶ Circa ſingulos modos ſingula occurrūt dubia, ex Aureolo, vt refert Capreolus, in 1. d. 37. Circa illū qui dē modū ſpecialē, dubiū eſt. tū quia Deus eſt obiectiuè in non ſanctis: & in quibuſdā ſanctis, puta infantibus non obiectiuè, tūm quia Aug. dicit, Deum eſſe in ſanctis, quia intenſius.

¶ Ad hoc breuiter dicitur, quòd iſte modus, ſcilicet per gratiam, non diſtinguitur contra modum eſſendi Dei obiectiuè: ſed eſt pars eius à ſacris doctoribus per gratiam nominatus: & importat Deū eſſe obiectiuè, vt intellectum notitia pariente charitatem, q paret ſolis ſanctis conuenire, & etiam infantibus: quia habitum fidei, & charitatis ex baptiſmo ſortiuntur. Aug. autem & Magiſter, modum hunc nō formaliter, vt S. Tho. ſed cauſaliter deſcripſerunt. Ex hoc enim, quod Deiformes facit rationales creaturas, quod eſt intenſius, & plenius operari, contingit Deum cognoſci, & charum habetur.

Contra modum per præſentiam arguit: quia cognitum eſt in cognoſcente: & non econuerſò. Ac per hoc, ſecundum cognitionem non debet dici Deus eſſe in rebus.

¶ Ad hoc breuiter dicitur, quòd in cognitione ſunt duo, modus cognoſcendi, & vis cognitionis. ſi attendatur modus, optimè procedit obiectio: ſi verò vis cognitionis, ſic eſt econuerſò. qā vis cognitionis cōſiſtit in penetratione omniū, viq; ad unumquemq;. vñ ad Hebræos

Homel. 8. in Ezech. parū ante mediū habetur in ſente.

Quæſt. 12. artic.

136

Hebræos quarto dicit ir de Dei ſermone. quem cõſtat eſſe intellectus ſignum, quod pertingit vſq; ad diuiſionem animæ, & ſpiritus, compagum quoq; ac medullarum, cognitionumque, & intentionum cordis. Et ad hoc attendens diuus Thomas dixit, Deum eſſe per præſentiam in omnibus. Quamuis et à, & dici poſſit quod aliud eſt loqui de notitia abſolute:
29 & aliud de notitia intuitiua, de qua hic
Concl.m. eſt ſermo. hic enim ad res ex propria ratione qua intuitiua eſt, tendit. & propterea modum eſſendi per præſentiã optimè conſtituit: quãuis ex ratione notitiæ in communi cognoſcens nõ tendat
art.1.hui⁹ quæſt. in cognitum.

Contra modum per eſſentiam inſtat: qa coincidit cum modo per potentiam: Ad hoc dictum iam eſt: quia per potentiam ponit immediationem virtutis: per eſ-
art.1.hui⁹ quæſt. ſentiam verò immediationem ſuppoſiti. Illa eſt reſpectu omnium quò ad omnia: iſta eſt reſpectu omnium: ſed, non
In corp. ar. quò ad oĩa: ſed quò ad aliquid cuiuſque, vt patet ex dictis.

Contra modum potentiæ inſtat: quia Rex non eſt verè in regno ſecundùm potentiam, ſed ſecundùm apprehenſionẽ executorum.

¶ Ad hoc breuiter dicitur, quòd rex ſit in regno ſecundùm potentiam modo cõuenienti ſuæ potentiæ. Talis autem modus eſt media apprehenſione, &c. Deus autem eſt in omnibus ſecundùm potẽtiam proportionaliter, id eſt, modo ſuæ potentiæ congruo. Talis autem eſt participatio virtutis diuinæ ſecundùm rem in omnibus. Vndè nihil obſtat niſi proportionales proceſ-
17
18 ſus à doctrina alienorquis putet; quod eſt erroneum in arte ſciendi.

42
1.d.17.q.
1.ar.2. Et
3. cont.

tentiæ, tñ prouidentiã diuinam usque ad hæc inferiorã corpora non extendebant: ex quorũ perſona dr̃ Iob. 22. Circa cardines cœli perãbulat, nec nr̃a conſiderat. Et contra hos oportuit dicere, ꝙ ſit in oĩbus ꝑ ſuã pñtiam.

Fuerũt verò alij, q licèt dicerent oĩa ad Dei ꝓuidentiã pertinere, tñ poſuerunt oĩa nõ immediatè eẽ à Deo creata: ſed ꝙ immediatè creauit primas creaturas: & illæ creauerunt alias ᶜ. Et G cõtrà hos oportet dicere, ꝙ ſit ĩ oĩbus per eſſentiã. Sic ergo ᵐ eſt in oĩbus per potentiã, inquantũ oĩa eius poteſtati ſubdunt. Eſt ꝑ præſentiam in omnibus, inquãtum oĩa nuda ſunt & aperta oculis eius. Eſt in oĩbus per eſſentiam, inquantum adeſt oĩbus ut cauſa eſſendi, ⁿ ſicut dictũ eſt.*

Ad primvm ergo dicendũ, ꝙ Deus dr̃ eſſe in oĩb⁹ per eſſentiã, nõ qdẽ rerũ, quaſi ſit de eſ- H ſentia earũ: ſed ꝑ eſſentiã ſuam, quia ſubã ſua, adeſt omnib⁹, ut cauſa eſſendi, ſicut dictum eſt.*

Ad secvndvm dicẽdũ, ꝙ aliqd pt̃ dici pñs alicui, inquãtum ſubiacet ei⁹ cõſpectui, qd̃ tñ diſtat ab eo ſm ſuam ſubam, ut di ctũ eſt.* Et iõ oportuit duos modos poni. ſ. ꝑ eſſentiã, & pñtiã.

Ad tertivm dicendum, ꝙ de ratione ſciẽtiæ & uoluntatis eſt, quod ſcitum eſt in ſciente, & I uolitũ in uolente. Vndè ſm ſciẽtiam & uoluntatem magis res ſunt in Deo, q̃ Deus ĩ rebus. Sed de ratione potẽtiæ eſt, quòd ſit principium agendi in aliud. vndè ſecundùm potentiam agens cõparatur, & applicatur rei exteriori, & ſic per potentiam poteſt dici agens eſſe in altero.

Ad qvartvm dicendum, ꝙ nulla alia ꝑfectio ſuperaddita ſubæ, facit Deũ eſſe in aliquo, K ſicut obiectũ cognitũ & amatũ, niſi gr̃a: & iõ ſola gr̃a facit ſingularẽ modũ eſſendi Deũ in rebus. Eſt aũt alius ſingularis modus eſſendi Deũ in hoĩe ꝑ unionem: de quo modo ſuo loco agetur,* tertia parte, quæſt. 2.

Articvlvs IIII.

Vtrum eſſe ubique ſit proprium Dei.

Ad qvartvm ſic proceditur. Videtur ꝙ eſſe ubiq; nõ ſit F proprium Dei. Vl̃e. n. ſm Philoſophũ* eſt ubiq; & ſemꝑ, materia ẽt prima, cũ ſit in oĩbus corporibus, eſt ubiq;. Neutrũ autẽ horũ eſt De⁹, ut ex ꝑmiſſis patet.*ʰ Ergo eſſe vbiq; non eſt ꝓpriũ Dei.

¶ 2 Præte. Numerus eſt in numeratis: Sed totũ uniuerſũ eſt cõſtitutũ in numero, ut patet Sapi. 2. Ergo aliqs numerus eſt,ʰ qui eſt in toto uniuerſo. & ita ubique.

¶ 3 Præte. Totum uniuerſum eſt G quoddã totum corp⁹ perfectũ, ut dr̃ ĩ primo * Cœl. & mun. Sed totum ʰ uniuerſum eſt ubiq;: qa extra ipſum nullus locus eſt. Nõ ergo ſolus Deus eſt ubique.

¶ 4 Præt. Si aliqd̃ corpus eſſet ĩfinitũ, nullus locus eſſet extra ipſum.ʰ Ergò eſſet ubiq;. Et ſic, eẽ ubiq; non uidet̃ proprium Dei.

¶ 5 Præte. Aĩa ut dicit Aug.* in 6. de trin, eſt tota in toto corpore, & tota in qualibet eius parte. H Si ergo non eſſet in mundo, niſi unum ſolum animal,ʰ anima ei⁹ eſſet ubique. Et ſic eſſe ubique, non eſt proprium Dei.

¶ 6 Præt. Vt Aug.* dicit ĩ epiſt. ad Voluſianum, Aĩa ʰ ubi uidet, ibi ſentit: & ʰ ubi ſentit, ibi uiuit: & ʰ ubi uiuit, ibi eſt. Sed aĩa uidet quaſi ubiq;: qa ſucceſſiuè uidet ẽt totũ cœlũ. Ergo aĩa eſt ubiq;.

Sed contra eſt quod Ambro.* dicit in lib. de ſpũ ſancto: I Quis audeat creaturã dicere ſpiritum ſanctum, qui in oĩbus & ubiq; & ſemper eſt? quod utiq; diuinitatis eſt proprium.

Respondeo dicendũ, ꝙ eſſe ubiq; primò & ꝑ ſe eſt ꝓprium Dei. Dico aũt eſſe ubiq; primò, qd̃ ſm ſe totum eſt ubiq;. ſi qd .n. eſſet ubiq; ſm diuerſas partes in diuerſis locis exiſtens, nõ eẽt primò ubiq;: qa quod conuenit alicui rõne partis ſuæ, nõ conue K nit ei primò: ſicut ſi hõ eſt albus dentem, albedo nõ cõuenit primo homini: ſed denti. Eſſe autẽ vbiq; per ſe dico id, cui nõ conuenit eſſe ubique per accidens, ꝑꝑ aliquam ſuppoſitionẽ factã: quia ſic, granũ milij eſſet ubiq;, ſuppoſito ꝙ nullum aliud corpus eſſet. Per ſe igitur conuenit eſſe ubique alicui, qñ tale eſt ꝙ qualibet poſitione facta, ſequit̃ illud eſſe ubiq;. Et hoc propriè conuenit Deo: quia quocunque

SVPER QVÆS. VIII. ARTIC. IIII.

Ferr. 3. cont. c. 68. & lib. 2. c. 16. & 17. Egi. 1. ſ. d. 37. quæſt. 2. prin ſec.

Titulus clarus.

¶ In corpore vna concluſio reſponſiua quæſito affirmatiuè ſic. Eſſe vbique per ſe & primò, eſt propriũ Deo, hac poſita, ſcilicet ly primò, & ly per ſe. Deinde probatur cõcluſio. Deum oportet non ſecundùm partem eſſe in omnibus locis quotcunque ponuntur. ergo eſſe vbique primò, & per ſe, eſt proprium Dei. antecedens probatur, quò ad ſecundã partem: quia nihil poteſt eſſe, ſinè Deo in eo: conſequentia patet ex terminis.

* Aduerte, quòd ratione claritatis materiæ, littera breuitati ſtudens non fuit ſolicita circa probationem excluſiuè, ſcilicet, quòd ſoli Deo cõueniat: ſed ſola exponens affirmatiua explicitè probata, negatiua relicta eſt, vt nota ex eodem medio. Nihil. n. aliud à Deo eſt, quod oporteat eſſe non ſecundum partem in quotcunque locis, vt patet. Et propterea, hoc non ſolum conuenit Deo: ſed ſoli Deo: quod eſt eſſe ei proprium.

cap. 68. & lib. 4. cap. 17. 16. & quol. 12. q. 1. ar. 2. * prim. poſt. text. 43. to. 1. * Quæſt. 3. art. 1. vſque ad fi. ſe ultu
* Li. 1. text. 4. tom. 3.
4
17
76
35
21
* Lib. 6. de trin. c. 6. non procul à fine
* Epiſt. 3. Aliquãdo Id à pen. tom. 2.
* Lib. 1. c. 7. circa prin.
Cõuenit per ſe, primò, alicui.

SVPER QVÆST. IX. ARTIC. I.

S. Bo. 1. ſ. d. 3. q. 3. ar. 2. Alenſ. 1. p. quæſt. 4. mem. 2. Scot. 1. ſ. d. 8. q. 5. Riccar. 1. ſ. d. 8. q. 1. Duran. 1. ſ. d. 8. q. 1. Mair. 1. ſ. d. 9. q. 2. Egi. 1. ſ. diſt. 8. q. 1. 3. princip.

Titulus clarus.

Concl.m. ¶ In corpore vna concluſio reſponſiua quæſito affirmatiuè. Deus eſt omnino immutabilis. probatur tripliciter, ratione, & authoritate. primò ſic, De⁹ eſt primum ens. ergo actus purus. ergo omnino immutabilis. antecedens probatum fuit in q. 2. Prima cõſequentia probatur: quia actus eſt natura liter prior potentia. ſecũda uerò, quia in omni mutabili: oportet eſſe potentiã. Secũdò ſic. Deus eſt oĩno ſimplex. ergo nõ põt eſſe mutari. Probat̃ ſequela: quia omne quod mutatur, eſt aliqualiter compoſitũ: quia quò ad aliquid manet, ſ. ſubiectum & quò ad aliquid nõ. Tertiò ſic. Deus eſt infinitus. ergo non põt ſe extendere uel pertingere ad aliqd de nouo. ergo nõ poteſt moueri. Prima cõſequẽtia probatur: qa infinitum cõprehendit in ſe totam eſſendi perfectionem, ſecunda uerò, quia oẽ quod mutatur pertingit ad aliquid, ad qd̃ prius non pertingebat. authoritas eſt antiquorũ philoſophorum, qui quaſi à ueritate coacti, primũ principium immobile fecerunt.

b
107

loca ponant, ẽt ſi ponerent ĩfi- A nita pter iſta, q̃ ſunt, oporteret ĩ oĩbus eſſe Deũ: qa nihil põt eẽ: niſi ꝑ ipſum. Sic igit̃ eſſe ubique primò & per ſe cõuenit Deo: & eſt proprium ᵘ eius: quia quotcunque loca ponantur, oportet ꝙ in quolibet ſit Deus, non ſm partem: ſed ſecundùm ſeipſum.

Ad primvm ergo dicendũ, ꝙ vniuerſale, & materia prima ſũt quidẽ vbiq;: ſed nõ ſm idẽ eſſe.

Ad secvndvm dicendũ, ꝙ nu- B merus, cum ſit accidens, non eſt ꝑ ſe: ſed ꝑ accidẽs in loco. Nec ẽ totus in quolibet numeratorũ: ſed ſm partẽ, & ſic nõ ſequitur, quòd ſit primò, & per ſe vbiq;.

Ad tertivm dicẽdũ, ꝙ totũ corpus vniuerſi eſt vbiq;: ſed nõ primò, qa nõ totum eſt in quolibet loco: ſed ſm ſuas partes. Nec iterũ ꝑ ſe: quia ſi ponerentur aliqua alia loca, non eſſet in eis.

Ad qvartvm dicendum, ꝙ ſi G eſſet corpus ĩfinitũ, eſſet vbiq;: ſed ſecundùm ſuas partes.

Ad qvintvm dicẽdũ, ꝙ ſi eſſet vnũ ſolũ aĩal, aĩa ei⁹ eſſet vbiq;, nõ primò qdẽ: ſed per accidens.

Ad sextvm dicendũ, ꝙ cùm dr̃ aĩa alicubi videre, põt intelligi dupl'r. Vno modo ſm ꝙ hoc aduerbium alicubi, determinat actũ vidẽdi ex parte obiecti. Et ſic uerũ ẽ ꝙ dũ cęlũ uidet, in cęlo uidet: & eadẽ rõne in cęlo ſen D tit: nõ tñ ſequit̃ ꝙ in cęlo uiuat, uel ſit: qa uiuere & eſſe nõ importãt actũ tranſeuntẽ in exterius obiectum. Alio mõ põt intelligi ſm ꝙ aduerbiũ determinat actũ uidentis, ſm ꝙ exit à uidente. Et ſic uerum eſt, ꝙ aĩa ubi ſentit & uidet, ibi eſt & uiuit ſm iſtũ modum loquendi, & ita nõ ſequitur quòd ſit ubique.

QVAESTIO IX.

De Dei immutabilitate, in duos articulos diuiſa.

Consequenter cõſiderandum eſt de immutabilitate, & æternitate diuina, quæ immutabilitatem conſequitur.

¶ Circa immutabilitatem uero quæruntur duo.

¶ Primò, utrum Deus ſit omnino immutabilis.

¶ Secũdo, utrum eſſe immutabile ſit proprium Dei.

Articvlvs primvs.

Porrecta per totũ.
43
1. diſt. 8. q.
3. ar. 1. Et

Vtrum Deus ſit omnino immutabilis.

Ad primvm ſic proceditur. Vr̃, ꝙ Deus nõ ſit oĩno immutabilis. Quicquid. n. ʰ mouet ſeipſũ, A eſt aliquo modo mutabile. Sed ſicut* Auguſt. 8. ſuper Geneſ. ad litteram: Spiritus creator mouet ſe, nec per tempus, nec per locum. ergo Deus eſt aliquo modo mutabilis.

¶ 2 Præterea, Sapien. 7. dicitur de Sapiẽtia, ꝙ eſt mobilior omnibus mobilibus. Sed Deus eſt ipſa ſapiẽtia. ergo Deus eſt mobilis.

¶ 3 Præterea, ʰ Appropinquari & elongari motum ſignificant: huiuſmodi autem dicuntur de Deo in ſcriptura Iac. 4. Appropinquate Deo: & appropinquabit vobis. ergo Deus eſt mutabilis.

Sed contra eſt, ꝙ dicitur Malac. 3. Ego Deus B & non mutor.

Respondeo dicendum, ꝙ ex ꝓmiſſis,* oſtenditur Deum eſſe omnino immutabilem.

Primò quidẽ: quia ſupra oſtẽſum eſt,* eſſe aliqd̃ primũ ens, quod Deum dicimus: & ꝙ huiuſmõi primũ ens oportet eſſe purum ᵈ actũ abſq; permiſtione alicuius potentiæ, eo ꝙ potentia ſimpl'r eſt poſterior actu.ᵉ Omne aũt, quod quocũq; modo mutatur, eſt aliquo modo in potentia. Ex quo patet, ꝙ ᵐ impoſſibile eſt Deum aliquo modo mutari.

Secundò, qa oẽ, quod mouetur quantũ ad aliqd manet, & quãtũ ad aliquid trãſit: ſicut quod mouet̃ C de albedine in nigridinem, manet ſm ſubſtantiã, & ſic in oĩ eo, quod mouet̃, attẽditur aliqua compoſitio. Oſtenſum eſt aũt ſupra,* ꝙ in Deo nulla eſt cõpoſitio: ſed eſt omnino ſimplex. Vndè manifeſtum eſt, ꝙ Deus moueri non poſſet.

Tertiò, qa oẽ, quod mouet̃, motu ſuo aliqd acqrit, & ꝑtingit ad illud, ad qd̃ prius nõ pertingebat: Deus aũt, cũ ſit infinitus comprehendẽs in ſe oẽm plenitudinẽ ꝑfectionis totius eſſe, ᵗ nõ põt aliquid acqrere, nec extẽdere ſe ĩ aliquid, ad qd̃ prius non ꝑtingebat. Vndè nullo mõ ſibi cõpetit motus. Et indè eſt, ꝙ quidã antiquorum, quaſi ab ipſa veritate coacti, poſuerũt primũ principiũ eſſe immobile. D

Ad primvm ergo dicendũ, ꝙ Aug.* ibi loquit̃ ſm modũ, quo Plato dicebat primũ mouẽs mouere ſeipſũ:ᶠ oẽm operationẽ noĩans motũ: ſm qd̃ ẽt ipſum intelligere, & velle, & amare motus qdã dr̃. Quia ergo Deus intelligit, & amat ſeipſum, ſm hoc dixerunt, ꝙ Deus mouet ſeipſum, non aũt ſm, quod motus, & mutatio eſt exiſtentis in potentia: vt nunc loquimur de mutatione, & motu.

Ad secvndvm dicendũ, ꝙ ſapiẽtia dr̃ mobilis eſſe ſimilitudinariè: ſm ꝙ ſui ſimilitudinẽ diffundit vſq; ad vltima rerũ: nihil. n. eſſe põt, ꝙ nõ ꝓcedat à E diuina ſapiẽtia ꝑ quãdã imitationẽ, ſicut à primo principio effectiuo, & formali, prout ẽt artificiata ꝓcedunt à ſapiẽtia artificis. Sic igitur inquãtum ſimilitudo diuinæ ſapiẽtiæ gradatim ꝓcedit à ſupremis, q̃ magis participãt de eius ſimilitudine vſq; ad infima rerum, quæ minus participant, dr̃ eſſe quidã ꝓceſſus, & motus diuinæ ſapiẽtiæ in res: ſicut ſi dicamus Solem procedere vſq; ad terram, inquantũ radius luminis eius vſq; ad terram pertingit. Et hoc modo exponit Dion. ʰ c. 1. cœl. hierar. dicens, quòd omnis proceſſus diuinæ manifeſtationis, venit ad nos à patre luminum moto.

Ad tertivm dicendum, ꝙ huiuſmodi dicun-

opuſc. 3. c. 4.
* Lib. 8. ſuper Gen. c. 20. in fine, to. 2.
Quæſt. 2. art. 3.
Quæſt. 2. art. 3.
D. 467.
Concl.m.
20
Quæſt. 3. art. 7.
23
Loco citato in arg. 111
Cap. 1. in princip.

Universidad de Deusto Biblioteca

tur de Deo in ſcripturis metaphoricè. Sicut.n.dr̃ Sol intrare domum vel exire, inquantum radius eius ptingit ad domum: ſic dr̃ Deus appropinquare ad nos, vel recedere à nobis, inquãtum percipimus influentiam bonitatis ipſius, vel ab eo deficimus.

ARTICVLVS II.

Vtrũ eſſe immutabile ſit Dei propriũ.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Vr̃, q; eſſe immutabile nõ ſit proprium Dei. Dicit.n. Philoſophus in 2. Metaph.* quòd materia eſt in omni eo, quod* mouetur: ſed ſubſtantiæ quædam creatæ ſicut angeli & animæ, nõ habent materiam, ut quibuſdam uidetur, Ergo eſſe immutabile nõ eſt proprium Dei.

¶2 Præt. Omne quòd mouetur, mouetur propter aliquem finẽ: qđ ergo iam peruenit ad ultimũ finem, non mouetur: ſed quædam creaturæ iam peruenerunt ad ultimũ finẽ, ſicut oẽs beati. Ergo aliquæ crẽæ ſunt immobiles.

¶3 Præt. Omne quod eſt mutabile, eſt uariabile: ſed formæ sũt inuariabiles: dr̃.n. in lib. Sex principiorum,* q; forma eſt ſimplici & inuariabili eſſentia conſiſtens. ergo non eſt ſolius Dei ꝓprium eſſe immutabile.

SED CONTRA eſt, qđ dicit Au.* in lib. de natura boni: Sol' De' immutabilis eſt: quæ autẽ fecit, qa ex nihilo ſunt, mutabilia sũt.

RESPONDEO dicendũ, q;* ſolus Deus eſt omnino immutabilis, omnis autẽ creatura aliquo modo eſt mutabilis. Sciendum eſt enim, q; mutabile poteſt aliquid dici dupliciter. Vno modo p potentiã, quæ in ipſo eſt. Alio modo per potẽtiam, q̃ in altero eſt. oẽs enim creaturæ antequã eſſent, nõ erãt poſſibiles eſſe p aliquã potentiam creatam, cum nullum creatũ ſit æternum: ſed per ſolam potentiã diuinam, inquantũ Deus poterat eas in eſſe producere. Sicut aũt ex uoluntate Dei dependet, quòd res in eſſe ꝓduxit; ita ex voluntate eius dependet, qđ res in eſſe cõſeruat: non enim aliter eas in eſſe cõſeruat, quam ſemper eis eſſe dãdo: vndè ſi ſuã actionẽ eis ſubtraheret, omnia in nihilum redigerentur, vt patet p Aug.* ſuper Gen. ad literam. Sicut igitur in potentia creatoris fuit, vt res eſſẽt antequam eſſẽt in ſeipſis, ita in potẽtia creatoris eſt, poſtq̃ ſunt in ſeipſis, vt non ſint. Sic igitur per potentiam, quæ eſt in altero, ſ. in Deo, ſunt mutabiles inquantum ab ipſo ex nihilo potuerũt produci in eſſe, & de eſſe poſſunt reduci in non eſſe. Si autem dicatur aliquid mutabile p potentiam in ipſo exiſtẽtem, ſic ẽt aliquo modo oĩs creatura eſt mutabilis. Eſt.n. in creatura duplex potentia, ſ. actiua, paſſiua. dico autem potentiam paſſiuã

¶SVPER QVÆST. IX. ARTIC. II.

Ferr. 1. cont. c. 13. 14. 15. Eg. 1. ſ. d. 8. q. 2. 3. princ. Cap. 1. d. 8. q. 4. con. 1. vbi ſupra comm. 2. Banem. q. 9. art. 2. Alb. mag. 1. diſt. 8. art. 16.

IN titulo, propriũ ſumitur, vt diſtinguitur contra cõmune. immutabile, ſumitur negatiuè, vt negat oẽ mutabilitatis gen'.

¶ In corpore articuli vna eſt concluſio reſpõſiua quæſito affirmatiuè. Solus Deus eſt omnino immutabilis, hæc concluſio cum ſit excluſiua, habet exponẽtem affirmatiuã, De' eſt omnino immutabilis probatã in præcedenti articulo, & negatiuã, nihil aliud à Deo eſt omnino immutabile, cui æquiualet vniuerſalis affirmatiua de prædicato finito, ſeu oppoſito. ſ. omne aliud à Deo eſt aliquo mõ mutabile. Et ppea in littera hæc vniuerſalis affirmatiua probatur primo. Deindè epilogãdo colligiĩ probato totius excluſiuæ reſpõſiue quæſito. probatio aũt illi' vniuerſalis affirmatiuæ fit dupliciter. Primò quò ad vnam cõem ſpeciem mutationis, ſecundò quo ad ſingulas vniuerſi partes ſecundùm diuerſas mutationes. Probatur ergo primò q; oĩs creatura ẽ mutabilis p potẽtiam in altero ſic: oĩs creatura eſt mutabilis de nihilo in aliquid, & rurſus ex aliquo in nihil ergo ſ. Antecedẽs patet. conſequentia probatur, quia ex ſimplici voluntate Dei pendet creatio & conſeruatio. Secundò q; oĩs creatura eſt mutabilis per potẽtiam in ſe vel ſcdm eſſe ſubſtantiale & accidẽtale, puta locum, vel ſecundùm malum & bonum, & applicationem ad diuerſa. Probatur. in omni creatura eſt aliquid potens ſtare cum priuatione eſſe ſubſtantialis vel localis, vel boni & conuictus virtutis huius: ergo. antecedens patet diſtinguẽdo tres vniuerſi partes. Sphæram elementorum cum mixtis: corpora cœleſtia, & ſubſtantias ſpirituales. conſequentia probatur: quia omnis mutatio ſecundùm potentiam in ſe eſt ex poſſibili eſſe cum vtroque oppoſitorum ſucceſſiuè.

¶Circa ea quæ dicuntur aduerte primò, q; cum in littera diſtinguitur potentia paſſiua in potentiam ad eſſe, & ad conſecutionẽ finis, non diſtinguitur conſecutio finis contra eſſe in communi, ac ſi nullũ poneret eſſe: ſed cõtra eſſe abſolutè, qđ eſt eẽ ſubſtantiale, ut dr̃ 7. Meta. vel contra eẽ, vt eſt proprius effectus actus primi. Conſecutio namq; finis in actu ſecundo conſiſtit. Aduerte ſecundò, q; in littera ad perfectionem doctrinæ non ſolum ponuntur ea, quæ ad concluſionem ſpectant directè, quæ ſ. mutabilitatem omnis creaturæ pandunt, ſed etiam ea, quæ ad immutabilitatem aliquam earum ſpectant. Et quoniam de his inferius ex ꝓpoſito erit ſermo, in locis proprijs, cum de angelis ac cœleſtibus tractabitur, nunc pertranſeundum eſt. De alijs autem mutabilitatem concernentibus modo tractandum eſt.

Porrecta per totũ.
44
1. q. 14. ar. 15. & q. 11. 15. art. 7. & 1. diſt. 8. q. 5. art. 1. & 2. Ethi. 19. q. 5. ar. c. 3. Et 1. cont. cap. 13. 14. & 15. Et op. 3. c. 4. 16. 17. 124. & 222.
* 2. metaphy. text. 12. to. 3
Cap. de forma in prin. to. 1.
De nat. boni. cap. 1. tom. 6.

¶Circa primum membrum diſtinctionis in littera applicatum ad mutationem ex nihilo: & in nihil, &c. occurrit turba multa inuehentium ex ignorantia peripateticæ Philoſophiæ. Non poſſunt ſiquidem, aut nolunt percipere, quòd aliquid creatum ſit ſecundùm ſe immutabile ſubſtantialiter, & tamen mutabile per potẽtiam in alio. Mutabile dico modo expoſito. Et licèt rationes, ac verba eorum multiplicentur, ac dilatentur, radix tamen duplex eſt: altera rationis, altera authoritatum. Ratio eſt, quia accepto angelo, quæritur: aut eſt ens poſſibile, aut neceſſariũ: ſi poſſibile, habetur intentũ. Nã poſſibile eſſe, & non eſſe, non eſt prædicatum accidentale, aut extraneum, vt dicitur 10. Meta. ſed eſt ſubſtantia, vel in ſubſtantia. ſi neceſſarium, ergo impoſſibile nõ eſſe. ergo per nullam potentiam poteſt non eſſe. Nulla namque potentia poteſt impoſſibile. Authoritas eſt Auerrois primo cœli, con. 124. & 12. Metaph. con. 41. Algazel quoque dicit poſſibile eſſe, q; alio nõ exiſtente non eſt. Repugnat etiam fidei ponere aliquid præter Deum eſſe neceſſarium. ergo.

¶Ad horũ euidẽtiam tria notãda ſunt, ex qbus omnia ad hanc materiam ſpectãtia, à quibuſcunq; obiecta ſoluuntur. Primum eſt, q; magna differẽtia eſt inter neceſſarium, & poſſibile, vt ſunt differentiæ entis realis, & vt ſunt differentiæ entis ueri. Inquantum.n. ſunt differentiæ entis veri, ſumuntur logicè: & conſiſtunt in ſola habitudine terminorum, vt patet. Vt autem ſunt differentiæ entis per ſe, quod ſignificat ſubſtantiã, quantitatem, &c. vt dicitur quinto, & ſexto Metaph. ſic ſunt conditiones ſubſtantiales rerum intrinſecè ipſis rebus, vt 10. Metaph. textu vltimo dicitur de corruptibili, & incorruptibili. Aliud eſt ergo loqui de neceſſario, & poſſibili, vt ſunt differentię reales: & aliud vt ſunt differentiæ habitudinis terminorum: quoniam hoc modo abſtrahunt à potentia in ſe, vel in alio: immò ab omni potentia propriè dicta, quoniam inueniuntur in mathematicis ſecundùm nullam verè potentiam, vt dicitur in 5. Metaphy. capite de potentia, & in concluſione eiuſdem in principio. Illo verò modo attenduntur ſecundùm intrinſeca rerum. Vndè diſtinguatur tàm neceſſarium, q̃ poſſibile, in reale, & logicum, ne fiat confuſio. Secundum eſt, q; potentia in re exiſtens ad nõ eſſe, à qua res poſſibilis dicitur, non poteſt, etiam ſi fingendi licentia detur, aliter poni, quàm ſecundario: quia ſcilicet eſt in re potentia ad aliud eſſe impoſſibile huic eſſe: eñ. nulla potentia nulloq; appetitu reſpicit primò non eſſe, ut dicitur 1. Ethicor. vndè oportet, ut res carens potentia ad aliud eſſe incompoſſibile huic, careat etiam potentia ad non eſſe. Et cum conſtet, quòd potentia realis ad aliud eſſe remaneat, & priuatur in aduenientibus, cõſequẽs neceſſariò eſt, vt oẽ, in quo eſt potẽtia ad nõ eſſe, habeat vel

Cond. ... Lib. 4. ca. 22. circa prin. to. 4.

ſic

ſm quã aliqd aſſeq̃ põt ſuã pfectionẽ. vel in eſſendo, uel in conſequẽdo finem. Si igĩ attendaĩ mutabilitas rei ſm potentiã ad eſſe, ſic nõ in oĩbus creaturis eſt mutabilitas: ſed in illis ſolũ, in q̃bus illud qđ eſt poſſe in eis põt ſtare cũ nõ eſſe. Vñ i corporib' inferiorib' eſt mutabilitas & ſm eſſe ſubãle: qa materia eorũ pt eſſe cũ priuatione formæ ſubãlis ipſorũ: & quantũ ad eſſe accidentale, ſi ſubiectũ cõpatiaĩ ſecũ priuationem accidentis: ſicut hoc ſubiectũ hõ, cõpatiĩ ſecum nõ albũ, & iõ pt mutari de albo in nõ album. Si uerò ſit tale accidens, qđ cõſequaĩ principia eſſentialia ſubiecti, priuatio illius accidẽtis ñ pt ſtare cũ ſubiecto. Vñ ſubiectũ nõ põt mutari ſm illud accidens, ſicut nix nõ põt fieri nigra. In corporib' verò cęleſtib' materia nõ cõpatiĩ ſecũ priuationẽ formæ: qa forma pficit totã potentialitatẽ materiæ: & iõ nõ ſunt mutabilia ſm eſſe ſubãle: * ſed ſm eſſe locale: qa ſubiectũ cõpatiĩ ſecũ priuationem huius loci, vel illius. Subæ uerò incorporeæ, qa ſunt ipſæ formæ ſubſiſtẽtes, q̃ tñ ſe hñt ad eẽ ipſarũ ſicut potẽtia ad actũ, non cõpatiunt ſecũ priuationẽ huius actus: qa eſſe cõſequiĩ formã: & nihil corrũpiĩ niſi p hoc, qđ amittiĩ formã. Vñ in ipſa forma nõ eſt potentia ad non eſſe: * & iõ hmõi ſubæ ſunt immutabiles & inuariabiles ſm eſſe: & hoc eſt qđ dicit Diony.* 10. c. de di. nom. quod ſubæ intellectuales creatæ, mũdæ ſunt à gñatione, & ab omni uariatione ſicut incorporales & imateriales: ſed tñ remanet in eis duplex mutabilitas: vna ſm q; ſunt in potẽtia ad finẽ, & ſic eſt in eis mutabilitas ſm electionẽ de bono in malũ, vt Dãm.* dicit. Alia ſm locũ: inquãtum virtute ſua finita pñt attingere q̃dã loca, q̃ prius non attingebant: qđ de Deo dici nõ põt, qui ſua infinitate oĩa loca replet, vt ſupra dictum eſt.* Sic igitur in omni creatura eſt potẽtia ad mutationem: vel ſm eſſe ſubãle, ſicut corpora corruptibilia: vel ſm eſſe locale tñ, ſicut corpora cęleſtia: vel ſm ordinẽ ad finẽ & applicationẽ virtutis ad diuerſa, ſicut i angelis:* & vĩr oẽs creaturæ cõiter ſunt mutabiles ſm potentiã creantis, in cuius ptãte eſt eſſe & nõ eſſe earũ. Vñ, cũ Deus nullo iſtorũ modorum ſit mutabilis, propriũ ei' eſt, omnino immutabilem eſſe.

AD PRIMVM ergo dicendũ, q; obiectio illa procedit de eo, qđ eſt mutabile ſm eſſe ſubſtantiale, vel accidentale. De tali.n. motu philoſophi tractauerunt.

AD SECVNDVM dicẽdũ, q; angeli boni ſupra immutabilitatẽ eſſendi, quæ cõpetit eis ſm naturã, hñt immutabilitatẽ electionis ex diuina virtute, tñ remanet in eis mutabilitas ſm locũ.

AD TERTIVM dicendum, q; formæ dñr inuariabiles, qa non pñt eſſe ſubiectum variationis, ſubijciunĩ tñ variationi inquantũ ſubiectũ ſm eas variaĩ. Vndè patet, q; ſm q; ſunt, ſic varianĩ. nõ.n. dñr entia quaſi ſint ſubiectũ eſſẽdi: ſed quia eis aliqd eſt.

¶Et ſic patet ſolutio ad obiecta.

QVAESTIO X.

De Dei Aeternitate, in ſex articulos diuiſa.

DEINDE quæritur de æternitate. Et circa hoc q̃runtur ſex.

¶Primò, quid ſit æternitas.

¶Secũdò, vtrũ De' ſit æternus.

¶Tertiò, vtrum eſſe æternum ſit proprium Dei.

¶Quartò, vtrum æternitas differat ab æuo, & tempore.

¶Quintò, de drĩa æui, & tpis.

¶Sextò, vtrum ſit vnũ æuũ tm̃, ſicut ẽ vnũ tps & vna ęternitas.

ARTICVLVS I.

Vtrum conuenienter diffiniatur æternitas, quòd eſt interminabilis uitæ tota ſimul, & perfecta poſſeſſio.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, q; nõ ſit cõueniẽs

ſit aliquid potens remanere cũ priuatione eius eſſe, quod actu habet: & ideò in littera optimè dicitur: quòd poſſibile per potentiam in ſe, oportet eſſe, ſi huiuſmodi intendens de poſſibili reali. Et per oppoſitum, neceſſarium reale, qđ æquiualet immutabili, eſt quod caret tali potentia. Et hinc ſequitur, quòd aliquid eſt poſſibile logicum, quod tamen eſt neceſſarium reale. Poſſibile quidem logicè, quia neutra pars contradictionis de ſecundo adiacente, implicat contradictionem: puta, nec iſta, cœlum eſt: nec, iſta, cœlum non eſt. neceſſariũ verò reale: quia in eo non eſt potentia ad aliud eſſe, ac per hoc, nec ad priuationem eſſe, quod habet. Et quoniam ſupponimus, quòd quicquid non implicat contradictionem, eſt poſſibile, non ſolum logicè, ſed potentia reali omnipotentis Dei: ideò poſſibile logicũ uocari poteſt etiam poſſibile reale, extrinſecè tamen, quia per potentiam in alio. Et propterea in littera, vbi de Deo agitur, & rebus, poſſibile per potentiam in alio dictum eſt. Tertium eſt, quod commune eſt omni rei diuerſæ à Deo, habere non hanc conditionem affirmatiuam propriè loquendo, ſcilicet ex ſe nõ eſſe: ſed habere hanc negatiuam, ſcilicet non ex ſe eſſe: quia ab alio pendet, non ſolùm in fieri, ſed in conſeruari: quemadmodũ aer non ex ſe eſt illuminatus. Et propter hanc conditionem dicitur, quòd creaturæ ſunt ex ſe nihil, & ex originis natura defectibiles ſunt: & quòd poſſunt non eſſe, & multa alia, quæ omnia ad prædictum ſenſum ſunt reducẽda, quoniã dependentiã ab alio in fieri, & conſeruari tantùm ponunt, non potentiã in creatura ad oppoſitum. His igitur prælibatis, iam patet reſponſio ad omnia. Ponit enim Sanc. Tho. hic & in ſecundo cõtra Gen. cap. 30. & 55. & in q. de potentia. q. 5. art. 3. & ubique, angelos, & corpora cœleſtia entia neceſſaria realia, poſſibilia tamen logicè, & per potentiam in alio: & ſolùm Deum omnimodo neceſſarium. Nec hoc repugnat Philoſophiæ, aut fidei. Non philoſophiæ quidem, ut iam patet. Nec etiam Philoſophis: quoniam æquiuocant de poſſibili, & neceſſario, ut facilè patet inducendo. Dicere autem quòd repugnat fidei, ſummæ eſt ignorantiæ: qualis moderno tẽpore regnare videtur apud quoſdam Pariſienſes: qui præfatum Sanct. Thom. capitulum, vt ſuſpectum habẽt: ſed hos cum ſua ignorantiã relinquamus, Non.n. ſunt digni, de quib' verba fiant in re tam ardua.

367
265
367
D. 222.
*Ca. 4. de diuo. par. 1. â prin.
Lib. 2. c. 3. & 4.
Quæſt. 8. art. 2.

40
42 Epilogus de mutatione, & mutabilibus.
43
D. 296.

¶SVPER QVÆS. X. ARTIC. I.

Egi. 1. ſ. diſt. 8. q. 1. 2. princ. Banens. q. 10. ar. 1.

TItulus clarus.

¶ In corpore quatuor. primò, modus inueſtigandi diuinã æternitatem. ſecundò proſequitur illũ, quò ad particulas poſitas in diffinitione intrinſecè. ibi, Cùm enim. tertiò quò ad particulas poſitas in diffinitione, vt additum: ibi, Item ea dicuntur. quartò, applicãdo ad propoſitum omnia, reſpondetur quæſito affirmatiuè, ibidem, ſic igitur.

¶ Quò ad primum æternitas cognoſcenda eſt per tempus, probaturq; quia ſe habet ad ipſum, vt ſimplex ad compoſitũ. Aeternitas enim, vt patebit, eſt vnitas, tempus verò numerus. Illa abſque ſucceſſione, hoc prioris, & poſterioris, &c. Conſtat autem, q; numerus cõpoſitus eſt reſpectu vnitatis. & ſimiliter prius, & poſterius componũt reſpectu eius, quod ſtat abſque his differentijs.

¶ Quò ad ſecundum ratio æternitatis cõſiſtit in apprehenſione vniformitatis ei', quod eſt omnino extra motum. Declaratur. ratio temporis conſiſtit in numeratione prioris, & poſterioris in motu. ergo. probatur cõſequẽtia, quia ꝓportionaliter ſe habent, ſicut tempus ad ſucceſſionẽ partis poſt partẽ in motu, ita æternitas ad rẽ carẽtẽ his. Aduerte hic, q̃ ... grapo-

D 29
Porrecta per totũ.
41
1. d. 8. q. 2. ar. 1. & 6.

Univerſidad de Deuſto Biblioteca

diffinitio æternitatis, quã Boe.* ponit. 3. de cõſol. dicens, ꝙ æternitas eſt interminabilis uitæ tota ſimul & pfecta poſſeſsio. Interminabile.n. [h] negatiuè dicit. Sed negatio non eſt de rõne, niſi eorũ quæ ſunt deficientia: qḋ æternitati nõ competit. ergo in diffinitione æternitatis non debet poni interminabile.

¶ 2 Præte. Aeternitas durationẽ quandã ſignificat: [h] duratio aũt magis reſpicit eſſe ꝗ uitã. Ergo non debuit poni in diffinitione æternitatis uita: ſed magis eſſe.

¶ 3 Præte. Totum dr̃ [h] quod hẽt partes. Hoc autẽ æternitati non conuenit, cum ſit ſimplex. Ergo inconuenienter dicitur tota.

¶ 4 Præte. Plures dies non pñt eẽ ſimul, nec plura tempora. Sed in æternitate pluraliter dicuntur dies & tẽpora. dicitur.n. Mich. 5. Egreſſus eius ab initio à diebus æternitatis. & ad Roman. 16. ca. Secũdùm reuelationẽ myſterij temporibus æternis taciti. Ergo æternitas non eſt tota ſimul.

¶ 5 Prẹte. Totũ & perfectũ [h] ſunt idem. Poſito igiẗ ꝙ ſit tota, ſuperfluè additur quòd ſit perfecta.

¶ 6 Prẹt. [h] Poſſeſsio ad durationẽ nõ ptinet. ẹternitas aũt ꝗdã durõ ẽ. Ergo ẹternitas nõ ẽ poſſeſsio.

Responeo. dicẽdum, ꝙ ſicut in cognitionem ſimpliciũ oportet nos uenire per compoſita: ita in cognitionẽ æternitatis oportet nos venire per tp̃s, quòd nihil aliud eſt quã numerus motus ſm prius & poſterius. Cùm .n. in *quolibet motu ſit ſucceſsio, & una pars poſt alteram, ex hoc ꝙ numeramus prius & poſterius in motu, apprehendimus tp̃s, quod nihil aliud eſt ꝗ numerus prioris & poſterioris in motu. in eo aũt quod caret motu & ſemper eodem modo ſe habet, non eſt accipere prius & poſterius. Sicut igiẗ ratio tp̃is cõſiſtit in numeratione prioris & poſterioris in motu, ita in apprehenſione vniformitatis eius, quod ẽ oĩno extra motum, conſiſtit rõ æternitatis. Item. ea dicunẗ tempore menſurari, quæ principiũ & finem hñt in tempore, vt dicitur in 4. phyſic.* & hoc ideò: qa in omni eo; quod mouetur, eſt accipere aliquod principium, & aliquem finẽ. Quod uerò eſt omnino immutabile, ſicut nec ſucceſsionẽ, ita nec principiũ, aut finem habere poteſt. Sic ergo [m] ex duobus notificaẗ ẹternitas. Primò ex hoc, ꝙ id, qḋ eſt in æternitate, eſt interminabile, id eſt, principio & fine carẽs: ut terminus ad utrunque referatur. Secundò per hoc, quòd ipſa æternitas ſucceſsione caret tota ſimul exiſtens [n].

Ad primum ergo dicendũ, ꝙ ſimplicia cõſueuerunt per negationem diffiniri, ſicut pũctus eſt cuius pars nõ eſt: quod non ideò eſt, ꝙ negatio ſit de eſſentia eorũ, ſed quia intellectus noſter, qui primo apprehẽdit com-

propoſitio in littera poſita, ſ. ratio æternitatis conſiſtit in apprehenſione vniformitatis: põt dupliciter exponi quò ad ly in apprehenſione. Vno modo, ꝙ ſignificet illã conſiſtere in apprehendi, ſeu cognoſci, ita ꝙ æternitas ſit cõpletiuè ab anima, ſicut de tẽpore dr̃. Et ſic, iudicio meo, non intelligitur, eo ꝙ vnitas vniformitatis perennis actu eſt abſque actu animæ nominus, ꝗ vnitas eſſentiæ diuinæ. Alio modo, ꝙ ſignificet idem qḋ in cõceptiõe obiectiua, qua frequenti vſu nocamus rationẽ: ac ſi dixiſſet, rõ æternitatis cõſiſtit in apprehenſione. i. in rõne vniformitatis. Et hic eſt ſenſus intentus. Sed tñ adhuc põt dupliciter exponi: quia põt interpretari formaliter, vel materialiter. formaliter quidem, ita vt rõ æternitatis ſit ipſa vniformitas. Materialiter verò, vt ſit vnitas vniformitatis. Et quãuis quidã materialiter hanc litterã interpretandã putẽt pp verba S. Th. in 1. ſentent. diſt. 19. q. 2. ar. 1. vbi dicit, ꝙ ſicut prius, & poſterius motus, vt numerata cõſtituunt tempus, ita pmanentia actus, vt vna vnitate, vt hẽt rõnem menſuræ, eſt ẹternitas: & ex hoc ſolutas putent oẽs obiectiones Aureoli recitatas in 9. diſt. 1. à Capreolo: qa procedunt cõtra hoc dictum formaliter, & nõ materialiter intellectũ. Ego tñ formaliter hunc textũ, & cæteros intelligo, motus ea ratione: qa nihil cogit ad materialem ſenſum. ſemper.n. formalis intellectus reliquis pponitur, ſi ſaluari æquè põt. ſcito igitur, quòd vniformitas ſit ſpecies vnitatis, dicit.n. vnitatẽ contractam ad formam. Rem enim vniformem ſynonymè dicimus rẽ vni* formæ. Addere vnitatem ad vniformitatem eſt nugatio: ſicut addere animal homini: vndè in primo ſententiarum non dicitur, quòd vniformitas actus, vt vna: ſed permanentia actus, vt vna. Ac per hoc dicere æternitatem eſſe vniformitatem, & dicere eſſe vnitatem, non differunt niſi quia ſpecialius, perfectius, atque melius dicitur vniformitas, ſicut vniuerſaliter melius explicat naturã rei genus proximum, ꝗ remotum. Et propterea meritò in hac littera poſtremò edita, melior declaratio poſita eſt. Conſiſtit igitur æternitatis ratio in ratione vniformitatis, vt vniformitas rationem menſuræ habet. Patet autem hanc eſſe mentem litteræ, ex eo, ꝙ expreſsè apprehenſio, id eſt ratio vniformitatis, proportionaliter apponitur contra numerationem prioris, & poſterioris motus. Rationes autem Aureoli facilè ſoluuntur. conſiſtunt enim in his duobus punctis.

¶ Primum eſt, vniformitas eſt ipſa immutabilitas, & conſequenter eſt, ꝙ menſuratur æternitate. ergo non eſt formaliter æternitas: tenet cõſequentia, quia aliud attributum eſt immutabilitas, & aliud æternitas. Antecedens probatur: quia vniformitas opponitur motui, quo ad eius varietatem, ergo.

¶ Secundum eſt, tempus non eſt formaliter difformitas motus. ergo æternitas nõ eſt formaliter vniformitas eius, quod eſt extra motũ: & tenet ſequela ex progreſſu huius litteræ. Ad hæc ſiquidem reſpondetur oſtendendo quõ ſe habeat vniformitas ad immutabilitatẽ. res.n. vt in pmiſſa patuit q̃ſtione, dr̃ & eſt immutabilis p negationẽ potentiæ quomodolibet ad aliter ſe hñe, & ex hoc innaſcitur in ſe negatio omnis ſucceſſionis, & cõſequenter oĩs numeri prioris, & poſterioris: hoc aũt adiuncta ratione menſuræ eſt eſſe vniforme. vniformitas.n. nihil aliud, ꝗ vnum cui primo ratio mẽſuræ cõuenit: vt dr̃ 10. Metaphy. in forma vniuerſaliſſimè accipiẽdo formam ponit. Et ꝓpterea vniformitatis nõie, vtimur etiã in motu, ſicut & vnitas omnia circuit: & hinc ꝓuenit, ꝙ vniformitas eſt multiplex iuxta res, quib* applicatur, ſicut & vnitas. Alia eſt.n. vniformitas motus, alia rei permanentis, alia menſurati, alia menſuræ: & tñ arguẽs vtitur vniformitatis vocabulo, ac ſi eſſet vniuocum cõtra Ariſtotelis doctrinã 4. Metaphyſic. Formaliter ergo ad rationes Aureoli negatur, ꝙ vniformitas ſit formaliter immutabilitas, immò eſt, vt eius paſſio: & ſimiliter negaẗ, ꝙ ſit, quod mẽſuraẗ, immò eſt menſura. Ad probationẽ uerò dr̃, ꝙ varietati motus opponitur vniformitas non abſolutè: ſed mot* eo modo, quo primũ motuũ vniformẽ dicimus: ſed non de tali eſt hic ſermo, ſed de vniformitate, vt menſura eſt immutabilitatis. Ad ſecundum verò negatur ſequela: quoniã difformitas motus, & vniformitas immobilis, non proportionaliter ſe habent ad rationem temporis & æternitatis: quia ad ratione æternitatis ſat eſt vnitas formæ immutabilitas. Ad rõnem verò temporis, non ſat eſt diuerſitas formæ motus: ſed exigitur, ꝙ ſit diuerſitas talis formæ ſ. prioris à poſteriore, vt ſic: & ideò cũ difformitas motus nõ dicat niſi diuerſam formã motus, non ponit numerũ talis formæ motus ſecundùm prioritatem, & poſterioritatem, & conſequenter non ſufficit ad temporis rationẽ. vniformitas aũt rei immobilis, quia ponit vnitatẽ oĩs formæ, i. conditionis rei immutabilis, omnia complectitur conſtituentia æternitatem formaliter.

¶ Quò ad tertium. Res omnino immutabilis caret principio, & fine. Probatur: quia caret ſucceſſione. declaratur: quia menſuratum tempore habet principium, & finem in tempore, ex eo, quod omne momentum habet principium, & finem.

¶ Aduerte hic breuiter, quia hęc ex 4. Phyſ. ſumpta ſunt, quòd directè ſermo præſens eſt de principio, & fine durationis, excepta vltima propoſitione, in qua probatur menſuratum tempore, habere terminos durationis, ex terminis ſubiecti motus. Non enim loquitur de terminis durationis ſubiecti, cum poſſit mobile puta cœlum poni æternum: ſed de terminis magnitudinis ſubiecti. Et intendit, quòd quia omne mobile, ab ali-

quo

19. q. 1. ar. … *lib. 3. pro… 3. circa prin.

4. Phyſic. tex. 120. tom. 2.

Concl. m

poſita, in cognitionem ſimplicium peruenire non poteſt, niſi per remotionem cõpoſitionis.

Ad ſecundum dicendũ, ꝙ illud, quod eſt verè æternũ, nõ ſolùm eſt ens: ſed viuẽs: & ipſũ viuere ſe extẽdit quodãmõ ad operationẽ, nõ aũt eſſe.* ꝓtẽſio [d] aũt durationis vr̃ attẽdi ſecũdũ opationẽ magis ꝗ ſecũdum eſſe: vñ & tp̃s eſt numerus motus.

Ad tertium dicẽdum, ꝙ ẹternitas [d] dr̃ tota, nõ quia habet partes: ſed inquãtũ nihil ei deeſt.

Ad quartum dicendum, ꝙ ſicut Deus cũ ſit incorporeus, nominibus rerũ corporaliũ metaphoricè in ſcripturis nominaẗ, ſic ẹternitas tota ſimul exiſtens nominib* tẽporalib* ſucceſſiuis.

Ad quintum dicẽdum, ꝙ in tp̃e eſt duo cõſiderare. ſ. ipſũ tẽpus, quod eſt ſucceſſiuũ: & nunc temporis, quod eſt imperfectũ. Dicit ergo tota ſimul ad remouendum tempus: & perfecta ad excludendum nunc temporis.

Ad ſextum dicendum, ꝙ illud, quod poſſidetur, firmiter & quietè habetur. Ad deſignandã ergo immutabilitatem & indeficientiam æternitatis, uſus eſt nomine poſſeſſionis.

Articulus II.

Vtrum Deus ſit æternus.

AD SECVNDVM ſic procediẗ. Videtur, quòd Deus non ſit æternus. Nihil.n. [h] factum põt dici de Deo: Sed ẹternitas eſt aliqḋ factũ. Dicit.n. Boe.* qḋ nunc fluẽs facit tp̃s: nũc ſtãs facit ẹternitatẽ. & Aug. dicit in lib. 83. q̃õnũ, ꝙ Deus eſt auctor æternitatis. Ergo Deus non eſt æternus.

¶ 2 Pręterea, Quod ẽ ante [h] ẹternitatẽ, & poſt ẹternitatem, non mẽſuratur æternitate. Sed Deus eſt antè æternitatẽ (vt dr̃ in lib. *de cauſis.) & poſt ẹternitatem, dicitur.n. Exo. 3. ꝙ Dominus regnabit in æternum & vltrà. Ergo eſſe æternũ nõ cõuenit Deo.

¶ 3 Pręterea. Aeternitas [h] menſura quædam eſt. Sed Deo nõ conuenit eſſe menſuratum. Ergo non competit ei eſſe ẹternum.

¶ 4 Præterea, In æternitate nõ ẽ pñs, pteritũ, vel futurũ cũ ſit tota ſimul, vt* dictũ eſt. Sed de Deo dicũtur in ſcripturis verba pñtis temporis, præteriti, vel futuri. Ergo Deus non eſt æternus.

Sed contra eſt qḋ dicit Athanaſius, Aeternus pater, ẹternus fili*, ẹternus ſpiritusſãctus.

Reſpondeo. Dicendũ, ꝙ rõ ẹternitatis cõſequitur immutabilitatẽ, ſicut rõ tp̃is conſequiẗ motũ, vt ex dictis paẗet. *Vndè cũ Deus ſit maximè immutabilis, [e] ſibi maximè cõpetit eſſe æternũ. Nec ſolũ ẽ ẹternus: ſed eſt ſua ẹternitas: cũ tñ nulla alia res ſit ſua durõ: qa nõ ẽ ſuũ eſſe. De* aũt ẽ ſuũ eſſe uniforme. Vñ ſicut eſt ſua eſſẽtia, ita ſua æternitas.

Ad primum ergo dicendũ, ꝙ nũc ſtãs, dr̃ facere æternitatem ſecũdũ noſtram apprehẽſionẽ.

quo in ſe termino incipit moueri, & vſque ad alium in ſe terminum mouetur. ideò omne menſuratum tempore, habet principium & finem durationis. Et eſt optima ratio à priori; eo quòd prius & poſterius in motu & tempore, ex priori & poſteriori magnitudinis mobilis & ſpatij ſunt, vt patet in 4. & 6. phyſic. Alium autem dixi terminum, à quo, & ad quem, ſiue formaliter & materialiter vt in motu recto, ſiuè formaliter tantùm, vt in motu circulari. Nec obſtat ſi cœlum ponatur ſemper ab æterno motum: quia vt in ſecundo cœli dicitur, ſat eſt, quòd inceperit virtualiter, id eſt habet in ſe, vndè ſi incepiſſet inchoatus eſſet eius motus, puta punctum arietis.

¶ Quò ad quartum [illegible] elicitiuè ponitur affirmatiuè, ſcilicet diffinitio illa eſt conueniens. Probatur: quia notificat æternitatem ex duobus, ſcilicet, ex proprio mẽſurato in ly interminabilis vitæ, & ex propria quidditate, in ly tota ſimul exiſtẽs.

¶ Aduerte hic, quòd quia diffinitio proceſſu cõpoſitiuo inueſtigatur miniſtrante diuiſione, idcirco in littera diſtinxit, ex parte menſuræ menſuram durationis in menſuram per modum numeri ſucceſſiui, & per modum vnitatis immobilis, & excluſa prima, quia tp̃s eſt ſcđm inſtitutã: ex parte verò menſurati diſtinxit menſuratũ in terminatum principio & fine & in interminatum vtrinque. & excluſo primo, quia tẽporale eſt, intulit ſecundum. Cumque hæc in æternitatis diffinitione adducta ponantur, conuenienti concluſa eſt. Nec officit quòd omiſſum eſt ly perfecta. Tùm quia implicitè tactum eſt, ponendo vniformitatem immobilis omnino. Talis enim nõ eſt vniformitas ipſius nunc temporis, cum non ſit extra motum. Tùm quia in reſponſione ad quintum erat hoc explicandum.

SVPER QVÆST. X. ARTICVLVM SECVNDVM.

Ferr. 1 cont. c. 15. Cap. 1 d. 9. q. 1 a. 2. con. 1. con. 4. Egi. 1. 5. d. 8. q. 2. 3. princ. Banens. ar. 2.

Titulus clarus.

¶ In corpore duo. Primò directè reſpõdit quæſito affirmatiuè. Deus eſt maximè æternus. probatur. Deus eſt maximè immutabilis: ergo eſt maximè æternus. probatur ſequela: qa æternitas cõſequitur immutabilitatẽ, ſicut tẽpus motũ. Secundo aſſignaẗ modus, quo eſt æternus: ponẽdo aliã concluſionẽ, ſcilicet: Deus eſt ſua æternitas: hoc.n. eſt dicere ꝙ non eſt æternus denominatiuè, ſed eſſentialiter. Hanc aũt concluſionẽ primò oſtẽdit claudere in ſe quandã ſingularẽ Dei excellentiã. Secũdò probat. Tertiò declarat. Cũ.n. æternitas ſpecies ſit durationis, dicendo quòd Deus eſt ſua æternitas, dicitur quoque, quòd eſt ſua duratio. hoc aũt, id eſt rem eſſe ſuam durationem, ſingulare eſt in Deo: nulli ſiquidem alteri conuenire in littera dicitur. Probatur deinde ſimul & concluſio & ſingularitas incluſa in ea. Deus eſt ſuũ eſſe vniforme: & nihil aliud à Deo eſt ſuum eſſe, ergo ſolus eſt ſua duratio, quæ æternitas in eo eſt. Declaratur poſtremo à ſimili quia ſicut eſt ſua eſſentia, ita eſt ſua æternitas.

¶ Circa vltimũ, ac ſentiũ probationis ſecundæ concluſionis aduerte, quòd res hic ſumitur pro re ſubſiſtẽte: cuius tantum eſt eſſe propriè loquendo. Ita quod, non intendit littera ꝙ omnis res alia à Deo diſtinguatur à ſua duratione, cùm tempus non diſtinguatur ab ipſa: ſed intendit quòd nulla res quæ eſt qḋ eſt, & quòd durat, eſt ſua duratio. Vis autem rationis conſiſtit in hoc, quòd cum res eſſe & duratio, ordine quodam ſe habeant: quoniam duratio non ineſt rei niſi mediante eſſe. Non enim res durat niſi ratione ſui eſſe: quia namq; retinet eſſe, durat res oĩs, & nõ ob aliud. cũ inquam ita ſit, conſequẽs eſt ꝙ ſi alterum extremorum non eſt idem medio, ꝙ nec ſit idẽ reliquo extremo. Magis.n. diſtant extrema inter ſe, ꝗ à medio. Res aũt durans alia à Deo, quæ eſt vnum extremum, non eſt idem quod ſuum eſſe, vt ſupponimus. ergo nec eſt idem quod ſua duratio: quæ extremum alterum eſt.

¶ Circa eandẽ probationem dubium eſt Aureolo apud Capreolum in nona diſtin. primi occurrit. impugnat ſiquidem id, quod implicitè dicitur, quod æternitas Dei ſit formaliter duratio: quia oĩs duratio alteri cõparata eſt maior, minor, aut æqualis. æternitas nõ eſt huiuſmodi. probatur: quia nõ poteſt intelligi maior ſecluſo poſt vel antè plus durare ergo omnis duratio maior habet ante vel poſt: quod repugnat æternitati.

¶ Ad hoc breuiter poteſt dupliciter reſponderi. Primò negando minorem: & ad probationem dicitur, quòd durationem maiorem includere prius poſt in ſe, cõtingit dupliciter. vno modo formaliter: alio modo virtualiter & eminenter: ſicut calor eſt in ſole. & quòd æternitas eſt maior cæteris, & verificatur de ea durare prius vel poſt tempus aliquod: quia in ſe illa præhabet eminenter. Secundò, poteſt reſponderi negando maiorem propriè loquendo: quoniam comparatio propriè non fit niſi in vnius rationis rebus. Aeternitas autem eſt duratio alterius omnino rationis à tempore. Et hoc ſecundùm ſe loquendo: quãuis concepta vt coexiſtens tempori comparetur etiam à viris illuſtribus.

¶ In reſponſione ad primum, aduerte duo. Primum eſt, ꝙ ſicut punctum motum dicitur cauſare lineam: & tamen in nullo genere cauſæ cauſat illam in eſſe: Et propterea non eſt cauſa lineæ in eſſe reali: ſed eſt cauſa eius in eſſe cognito: quia facit cognitionem illius in nobis, ita nunc ſtans dicitur cauſare æterni-

tatem

D. 742.

D. 572.

Porrecta per totũ. 46 2. diſt. 2. q. 1. art. 1. c. Et 1. cõt. ca. 15. Et pô. q. 3. a. 17. 25. & opu. 3. c. 5. 6. 7. & 8.

*Li. 5. de conſolat. ex proſa 6.

*Quæ. 28.

*Propoſi. 2. inter opera Ariſt. tom. 3.

Art. præced.

In ſuo ſymbolo de confeſſione fidei.

Art. præced.

Concl. m 41

tatem nō in eſſe reali: ſed in eſſe cognito. quia cauſa rationem illius in nobis. Et quemadmodum impoſſibile eſt punctum moueri, & tamen concipimus, & dicimus punctū motum, id eſt, ſi moueretur, cauſare lineā: ita dato, φ impoſſibile ſit nunc ſtare, tamen optimè dicimus, nunc ſtans faceret æternitatē, i. ſi ſtaret, conſtitueret æternitatem. Secundum eſt, φ hinc patet, q̄ vanus contra nos fuerit labor rationum Aure. vbi ſupra ad impugnandum hoc dictum Boetij, & Sancti Thomæ, quia nūc non poteſt concipi, vt ſtans: & ad remouendum nūc ā Deo, æquiuocat namque de nunc: immò ſupponit non dari, niſi nunc temporis: cum tamen nunc æternitatis ſit alterius rationis a nunc temporis. Et rurſus, vt dictum eſt, ipſum nunc temporis ſi ſtaret, æternitatem conſtitueret: ſicut punctus ſi moueretur, lineam faceret: quare non opus eſt ſenſui obiectiones ſuas adducere. Ex his enim facillimè ſoluuntur.

Loco citato in arg.

Eadem q. poſt. 1. circa ſi. to. 2.

Primo li. de cœlo text. 100. tom. 1.

Sicut. n. cauſatur in nobis apprehēſio tpis, eo φ apprehēdimus fluxū ipſius nūc, ita cauſat̄ in nobis apprehenſio æternitatis inquātū apprehēdimus nunc ſtās. Quòd aūt dicit Aug.* φ Deus ē author æternitatis, intelligitur de æternitate participata. Eo. n. modo cōicat Deus ſuam æternitatem aliquibus, quo & ſuam immutabilitatem.

Et p hoc patet ſolutio ad ſm. Nam Deus dr̄ eſſe ante æternita- G tem, ꝓut participatur à ſubſtantijs immaterialibus. Vndè & ibidem* dr̄, φ intelligentia parificatur æternitati. Quod dicitur in Exod. Dn̄s regn. i ætern. & vltrà. ſciendum φ æternum accipitur ibi pro ſeculo: ſicut hēt alia trāſlatio. Sic igitur dicitur φ regnabit vltrà æternum: quia durat vltrà quodcunq; ſeculum, id eſt vltrà quācunq; durationē datam. Nihil eſt. n. aliud ſeculum q̄ pe- H riodus cuiuſlibet rei, ut dicitur i lib. 1. de cęlo.* Vel dicitur ēt vltrà ęternum regnare: quia ſi etiā aliqd aliud ſemper eſſet (ut motus cœli ſm quoſdam Philoſophos) tn̄ De⁹ ultrà regnat: inquātum eius regnū eſt totum ſimul.

Ad tertium dicendū, φ æternitas nō eſt aliud q̄ ipſe De⁹. Vndè nō dr̄ Deus æternus; quaſi ſit aliquo modo menſuratus: ſed accipit̄ ibi ratio menſuræ ſm ap- I prehenſionem noſtram tātùm.

Ad quartum dicēdū, φ uerba diuerſorum temporum attribuuntur Deo inquantum eius æternitas omnia tempora includit:ᵉ nō φ ipſe uarietur per pręſens, præteritum, & futurum.

58

SVPER QVÆST. X. ARTIC. III.

Ferr. 1. cont. c. 15. Fgi 1. q. d. 8 q. 2. 2. pri. Cap. 4. d. 49. q. 1. con. 2. Banne art. 3.

IN titulo proprium diſtinguitur cōtra commune.

¶ In corpore duæ cōcluſiones. Prima eſt, æternitas verè, & ꝓpriè eſt in ſolo Deo. Probatur. Solus De⁹ eſt omnino immutabilis: ergo ſolus Deus eſt verè, & propriè æternus. tenet ſequela: qa ęternitas immutabilitatē conſequit. Secunda eſt: æternitas participatiuè inuenitur in alijs. probatur: immutabilitas participatur quadrupliciter ab alijs. ergo ęternitas. tenet ſequela: quia inquantum aliqua ſunt immutabilia, intantum ſunt æterna. antecedens declaratur ſecūdum quatuor gradus im-

Porrecta per totū. 47 1. d. 8. q. 2. ar. 1. & d. 19. q. 1. ar. 1. Et 4. di. 49. q. 1. ar. 2. q. 4. Et 1. cont. c. 15. & cau ſis. l. 2.

ARTIC. III.

Vtrum eſſe æternum ſit propriū Dei.

AD tertium ſic proceditur. Videt, φ eſſe æternum non ſit ſoli Deo proprium. Dicit. n. Dan. 12. φ q ad iuſtitiā erudiunt plurimos, erunt quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates. Non aūt eſſentᵇ plures æternitates; ſi ſolus Deus eſſet æternus. non igit̄ ſolus Deus eſt æternus.

¶ 2 Præt. Mat. 25. dr̄. Ite maledicti inʰ ignem æternum. Non igitur ſolus Deus eſt æternus.

F ¶ 3 Præte. Omne neceſſariūʰ eſt æternum. Sed multa ſunt neceſſaria, ſicut omnia principia demōſtrationis, & oēs propoſitiones demonſtratiuæ, ergo nō ſolus Deus eſt æternus.

Sed contra eſt quod dicit Aug.* lib. de fide ad Petrum. c. 6. Deus eſt q exordiū non hēt: qcqd aūt exordium habet, non eſt æternum: ſolus ergo eſt ætern⁹.

Respondeo. dicendum, φ m æternitas verè & ꝓpriè in ſolo Deo eſt ⁿ: qa æternitas īmutabilitatē cōſequit: vt ex dictis patet.* Solus aūt Deus eſt oīno immutabilis, vt eſt ſuperius oſtenſum.* Secūdm tn̄ φ aliqua ab ipſo immutabilitatem ꝑcipiunt, ſm hoc aliqua eius æternitatē participant, ᵉ Quędā ergo quantum ad hoc immutabilitatē ſortiunt̄ à Deo, φ nunquā eſſe deſinūt: & ſm hoc dr̄ Eccle. 1. de terra, φ in æternū ſtat: & ſic æternitas angelis attribui pt̄, ſm illud Pſal. Illuminans tu mirabiliter à mōtibus æternis. Quædam ēt æterna in ſcripturis dn̄r ꝓpter diuturnitatē durationis: licèt corruptibilia ſint. ſicut in Pſal. dn̄r montes æterni. & Deu. 35. ēt dicitur, De pomis collium æternorū. Quædam aūt amplius participant de ratione æternitatis, inquantum hn̄t intrāſmutabilitatē, vel ſm eſſe, vel vlterius ſm operationē: ſicut angeli, & beati, qui verbo fruuntur: quia quantū ad illā viſionē verbi non ſunt in ſanctis volubiles cogitationes, vt dicit Aug. 15.* de trin. Vndè & videntes Deū dn̄r hr̄e vitā æternā: ſm illud Io. 17. Hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant, &c.

Ad primum ergo dicēdū, φ dn̄r multæ ęternitatesᵈ ſm φ ſūt multi participantes æternitatē K ex ipſa Dei contemplatione.

Ad II. dicēdū, φ ignis inferni dr̄ æternus ꝑp interminabilitatē tm̄. Eſt tn̄ in pœnis eorū trāſmutatio, ſm illud Iob. 24. Ad nimiū calorē trāſibūt ab aquis niuiū. Vn̄ in inferno nō eſt vera ęternitas: ſed magis tp̄s ſm illud Pſal. Erit tp̄s eorū in ſecula.

Ad III. dicēdū, φ neceſſariū ſignificat quendā modū veritatis. Verū aūt ſm Philoſophū 6. Meta.* eſt in itellectu. Secundùm m hoc igitur, vera, & neceſſaria ſunt æterna, quia ſunt in intellectu æterno, qui eſt intellectus diuinus ſolus. Vndè non ſequitur, quod aliquid extra Deum ſit æternum.

mutabilitatis. Prim⁹ eſt ſecundùm diuturnitatem: & in hoc ſunt corruptibilia: ſed longæua valdè: vt montes, & colles. Secundus eſt ſecundum perpetuitatem ſecundùm totum. & in hoc ſunt elementa corruptibilia ſecūdum partes, & non ſecundū totum: quāuis in littera præpoſtero ordine numerentur hi gradus. Tertius eſt ſecundū īcorruptibilitatē ſubſtantialē ſimpliciter, & in hoc ſunt cœleſtia, & angeli. Quartus eſt ſecundùm immutabilitatem operationis eiuſdem numero omnino, & in hoc ſunt beati, vt ſic.

¶ In reſponſione ad tertium, ſi neſcis nouitie, quomodo intelligatur, quòd neceſſarium ſignificat quendā veritatis modum, memento ſecundi libri perihermenias, vbi de modalibus agitur: & videbis neceſſarium in actu ſignato modū cōpoſitionis, in qua ſola eſt veritas, adde re ſupra propoſitionem: Et ſic intelliges neceſſarium in actu exercito: cuius argumentū hoc meminit, modum compoſitionis verè exercere: à quo neceſſaria dicuntur, & principia, & concluſiones demonſtrationum.

Id habet Hieronym. ž Damaſū in epi Qui vam ſto i medio ſe referi &c. 2. ſen. d. patrg. A. Concil. m. Art. ſed. *Queſt. ar. 1. & 2.

313

15. de trin. c. 16. in ſi. tom. 3.

D 171

6. metaph. tex. 8.

SVPER QVÆST. X. ART. IIII.

per totū. Porrecta

Art. 2. q. 1. d. 2. q. 2. ar. 5 & de menſ. Art. 9. 6. Th. Ar. d. 2. q. 1. a. 3 Cap. 1. d. 9. q. 1. ar. 2. & 2. 2. d. 2. q. 2. con. 2. Alb. mag. 1. d. 9. art. 3.

48 Infra ar. 5 & 1. di. 10. q. 2. ar 1. & 2. diſ. 2. q. 1. ar. 1. & qd 5. qu. 4. & quo. 10. q. 2. & po. q. 3. ar. 14. 18.

IN titulo aliud realiter.

¶ In corpore quinq;. Primò oſtēdit, quod dubium in hoc quæſito ſit, non quæſitum, ſed ratio quæſiti. Secundò refert quandā opinionem circa dubium ſcilicet rationē aſſignatis inter hæc. ſ. propter habere principium, & finem, & nō habere, &c.

¶ Tertiò improbatur: quia hoc eſt per accidens. Probatur: quia hac differentia ſublata remaneret alia à Boetio poſita: ſcilicet per eſſe totum ſimul, & eſſe ſucceſſiuum. quartò ſaluatur improbata opinio ſecūdum duplicem ſenſū ſcilicet intelligendo illam differentiā quo ad menſurata, vel de principio, & fine in potentia.

Quintò reſpondetur quæſito in quantum dubitabile eſt, una cōcluſione complectente quodammodo omnia dicta, & eſt iſta, inter æternitatem, & tēpus per ſe primò differentia eſt per eē totum ſimul, & non eſſe huiuſmodi. Ita φ reliquæ hanc conſequuntur, & relinquitur ex dictis nota.

¶ Aduerte hic, quòd opinio recitata in littera, tres ſenſus habere poteſt. primò de habere principium, & ſinem, in ſe ipſa menſura, in actu tamen. Secūdò in menſuratis, ſimiliter in actu. tertiò in potentiā, in ſe ipſa tamen menſura. Et quia vbi aliqua differentiā de aliquo aſſignatur intelligitur quòd illa differentia inſit illi in ſe ipſa. Et rurſus cum abſolutè dicimus principium aut finem, intelligitur in actu, ideò primus ſenſus abſolutè improbatus eſt, ſecūdus verò & tertius qui poſſunt exponendo differentiam ſuppoſiti vt oſtenſum, ſed quoniam non radicalem differentiam, ſed

*4. Phyſi. text. 121 & 104. to. 4.

Lib. 4. Ph. te. 133. to mo. 2.

Concl. vn

Proſa 6. Lib. 5.

Articvlvs IIII.

Vtrum æternitas differat ab æuo, & tempore.

AD IIII. ſic procedit. Vr̄, φ æternitas non ſit aliud à tēpore. Impoſſibile eſt. n. duas eſſe ᵐ mēſuras durationis ſimul niſi vna ſit pars alterius. Nō. n. ſunt ſimul duo dies, vel duæ horæ: ſed dies & hora ſunt ſimul, qa hora eſt pars diei. Sed ęternitas, & tp̄s ſunt ſimul: quorū vtrūq; mēſurā quidā durationis importat. Cū igit̄ æternitas nō ſit pars tpis: qa æternitas excedit tp̄s, & includit ipſum, vr̄ φ tempus ſit pars ęternitatis, & nō aliud ab æternitate

¶ 2 Præt. Secūdm Philoſophū in 4. Phyſi.* nūc tpis manet idē in toto tpe. Sed hoc vr̄ cōſtituere rōnē æternitatis: φ ſit idē ʰ indiuiſibiliter ſe hn̄s in toto decurſu tēporis. Ergo æternitas eſt nūc tēporis. Sed nūc tpis non eſt aliud ſm ſubſtantiam à tpe. Ergo æternitas non eſt aliud ſecundū ſubſtantiam à tempore.

¶ 3 Præt. Sicut mēſura primi motus eſt menſura oīum motuū, vt dr̄ in 4. Phyſi.* ita vr̄, φ mēſura primi eſſe ſit menſuraᵏ omnis eſſe. Sed ęternitas eſt menſura primi eſſe, qd̄ eſt eſſe diuinū. Ergo æternitas eſt mēſura oīs eē. Sed eē rerū corruptibiliū menſurat̄ tpe. Ergo tempus vel eſt æternitas, vel aliquid æternitatis.

Sed contra eſt φ æternitas eſt tota ſimul. In tempore autē eſt prius & poſterius. Ergo tp̄s, & æternitas non ſunt idem.

Respond. Dicēdū, φ ᵐ manifeſtū eſt, tp̄s, & æternitatē nō eſſe idē. ⁿ Sed huius diuerſitatis rōnē qdā aſſignauerūt ex hoc, φ æternitas caret principio, & fine, tp̄s aūt hēt pricipiū & finē. Sed hęc eſt differētia ꝑ accidēs, & non ꝑ ſe: qa dato φ tp̄s ſp̄ fuerit, & ſp̄ futurū ſit ſm poſitionē eorū, q motum cęli ponunt ſempiternū adhuc remanebit differētia īter æternitatē, & tp̄s, vt dicit Boetius* in lib. de conſolatione, ex hoc φ æternitas eſt tota ſimul, qd̄ tempori non cōuenit: quia ęternitas eſt menſura eſſe permanentis, tempus uerò eſt menſura motus. Si tamen prædicta differē-

A tiā attendat̄ q̄tum ad menſurata & nō quantū ad menſuras, ſic habet aliā rōnē: quia ſolū illud mēſurat̄ tpe, qd̄ habet principiū, & finē in tēpore, vt dr̄ in 4. Phyſi.* Vn̄ ſi motus cęli ſemp duraret, tēpus non menſuraret ipſum ſecundū ſuā totam durationē, cū infinitum nō ſit mēſurabile, ſed menſuraret q̄libet circulationē, q̄ habet principiū, & finem in tēpore. Poteſt tn̄ & aliā rōnē hēre B ex parte iſtarū menſurarū, ſi accipiat̄ finis, & principium in potētia: quia ēt dato φ tempus ſemper duret, tn̄ poſſibile eſt ſignare in tpe & principium & finem accipiendo aliquas partes ipſius ſicut dicimus principiū, & finē diei vel anni, qd̄ nō cōtingit in æternitate. Sed tamen iſtæ differētiæ conſequuntur eam, q̄ eſt ꝑ ſe & primò differentiam, ꝑ hoc quod ęternitas eſt tota ſimul, C non autem tempus.

Ad primum ergo dicendum, φ rō illa ꝓcederet, ſi tp̄s, & ęternitas eēnt mēſurę vnius gn̄is: qd̄ patet eſſe falſum ex his, quorum eſt tempus & æternitas mēſura.

Ad secvndvm dicendum, φ nūc tpis eſt idem ſubiecto in toto tpe: ſed differens rōne: eo φ ſicut tempus rn̄det motui, ita nūc tpis rn̄det mobili: mobile autem eſt idem ſubiecto in toto decur- D ſu tpis, ſed differens rōne inquātum eſt hic & ibi: & iſta alternatio eſt motus. Similiter fluxus ipſius nunc, ſecundùm φ alternat̄ ratione eſt tempus. Aeternitas autem manet eadem & ſubiecto & ratione. Vndè æternitas non eſt idem quod nunc temporis.

AD III. dicendum, φ ſicut æternitas eſt propria menſura ipſius eſſe, ita tempus eſt propria mēſura motus. Vn̄ ſm φ aliquod E eſſe recedit à ꝑmanentia eſſendi, & ſubdit̄ tranſmutationi: ſm hoc recedit ab æternitate, & ſubdit̄ tpi. Eſſe ergo rerum corruptibilium, quia eſt tranſmutabile, non menſuratur æternitate, ſed tpe, ᵉ tempus enim menſurat nō ſolùm quæ tranſmutātur in actu ſed quæ ſunt tranſmutabilia. Vndè, non ſolùm menſurat motū, ſed etiam quietem: quę eſt eius, quod natum eſt moueri, & non mouetur.

ſecundariam tangebant, ideò ultimo reſpondendo radicem poſuit: omnia in littera clarè patent.

¶ Circa illud dictū in ſecundo ſenſu, ſcilicet, quòd motus cœli ſi eſſet æternus non menſuraretur tempore ſecundùm totum, ſed ſecundùm partes. Dubium occurrit ex Scoto. in ſecundo, diſtin. 2. q. 3. Sed qa hæc ſpectat ad quartum phyſicorum in textu 117. ideò hic ubi non ex propoſito tangitur omittatur. Et ſimiliter dubitatio circa identitatem nunc in toto tempore tactam in reſponſione ad ſecundum: quum tractetur in eodem quarto à textu 103. vſque ad textum 108. ibidē Deo dāte tractabitur, & de his eſt quæſtio ſpecialis.

¶ In reſponſione ad tertium eſt dubium circa illud dictum, ſcilicet. quòd eſſe rerum generabiliū menſuretur tempore. Arguit enim contra illud Scotus in ſecundo diſt. ſecunda. q. 4. volens quòd abſolutè menſuretur æuo. Sed quia in ſequenti articulo æui natura ſignificanda eſt, & eodem viſus Sco. argumento contra hoc, & contra hoc, & contra mēſuram operam operationis angelicæ: idcirco uſque ad ſequentem differatur articulum.

4. Phyſic. tex. 110. tomo 2.

40 D. 1151.

FACULTAD DE TEOLOGIA Univ. de Deusto BILBAO

Universidad de Deusto Biblioteca

SVPER QVÆST. x. ARTIC. III.

S. Bona. 2. ſ. d. 2. q. 1. ar. 1. [illegible] *Sco. 2. ſ. d. 2. q. 5.* *Maire. 2. 7. d. 2. q. 3.* *Aegid. 1. ſ. d. 2. q. 1. ar. 3.* *Pet. de Pal. ſ. d. 18. q. 2.*

ARTICVLVS V.

De differentia æui & temporis.

AD QVINTVM. Sic procedit. Videtur quod æuū non ſit aliud à tempore. Dicit enim Aug. * 8. ſuper Gen. ad lit. quod Deus mouet creaturam ſpiritualem per tempus, ſed æuum dicitur eſſe menſura ſpiritualium ſubſtantiarum. Ergo tempus non differt ab æuo.

¶ 2 Præt. De ratione tēporis eſt quod habeat prius & poſterius. de ratione verò æternitatis eſt quod ſit tota ſimul, vt dictū eſt: * ſed æuū non eſt æternitas. Dicit enim Eccleſ. 1. quod ſapientia æterna eſt ante æuū. Ergo non eſt totū ſimul, ſed habet prius & poſterius, & ita eſt tempus.

¶ 3 Præt. Si in æuo non eſt prius & poſterius: ſequit quod in æuiternis non differat eſſe uel fuiſſe, vel futurum eſſe. Cum igitur ſit impoſſibile æuiterna nō fuiſſe; ſequit, quod impoſſibile ſit ea non futura eſſe. Quod falſum eſt, cum Deus poſſit ea reducere in nihilum.

¶ 4 Præt. Cū duratio æuiternorū ſit īfinita ex parte poſt, ſi æuū ſit totum ſimul, ſequitur, quod aliquod creatum ſit infinitum in actu, quod eſt impoſſibile. Non igitur æuum differt à tempore.

SED CONTRA. Eſt quod dicit Boet. * qui tempus ab æuo ire iubes.

RESPONDEO. Dicendum, quod æuum differt à tempore, & ab æternitate, ſicut medium exiſtens inter illa. Sed horum differētiā aliqui ſic aſſignant dicentes, quod æternitas principio, & fine caret. Aeuum habet principiū, ſed nō finem: tempus autē habet principium & finem. Sed hæc differentia eſt p accidens: ſicut ſupra dictū eſt: * quia ſi etiam ſemp æuiterna fuiſſent, & ſemper futura eſſent, vt aliqui ponunt vel etſi quandoq; deficerent (quod Deo poſſibile eſſet) adhuc æuū diſtingueretur ab æternitate & tēpore. Alij verò aſſignant differētiā inter hæc tria p hoc, quod æternitas nō habet prius & poſterius: tempus autem hēt prius, & poſterius cum innouatione & veteratione: æuū hēt prius & poſterius ſine inouatiōe & veteratiōe. Sed hęc poſitio iplicat cōtradictoria. Quod quidē manifeſtè appet ſi innouatio & veteratio referātur ad ipſam menſuram. Cum. n. prius & poſterius durationis nō poſſit eſſe ſimul, ſi æuum habet prius & poſterius, oportet quod priore parte æui recedente, poſterior de nouo adueniat: & ſic erit innouatio in ipſo æuo ſicut in tempore. Si verò referatur ad mēſurata: adhuc ſequitur incōueniens. Ex hoc enim res temporalis inueteratur tempore, quod habet eſſe tranſmutabile, & ex tranſmutabilitate menſurati eſt prius & poſterius in menſura, ut patet ex 4. Phyſic. * Si igitur ipſum æuiternum non ſit inueterabile nec innouabile, hoc erit quia eſſe eius eſt intranſmutabile. Menſura ergo eius non habebit prius & poſterius. Eſt ergo dicendum, quod, cum æternitas ſit menſura eſſe permanentis, ſecundùm quòd aliquid recedit à permanentia eſſendi, ſecundùm hoc recedit ab æternitate. Quædam autem ſic recedunt à permanentia eſſendi, quòd eſſe eorum eſt ſubiectum tranſmutationis, uel in tranſmutatione conſiſtit: & huiuſmodi menſurantur tempore: ſicut omnis motus, & etiam eſſe omniū corruptibilium. Quædam uerò recedunt minus à permanentia eſſendi, quia eſſe eorum nec in tranſmutatione conſiſtit, nec eſt ſubiectum tranſmutationis: tamen habent tranſmutationem adiunctam, uel in actu uel in potentia: ſicut patet in corporibus cęleſtibus, quorum eſſe ſubſtātiale eſt intranſmutabile: tamen eſſe intranſmutabile hēt cum tranſmutabilitate ſecundum locū, & ſimiliter patet de angelis,

49 Locis ſupra art. 4. notatis. * 8. ſuper Ge. ca. 20. 22. 23. t. 3.

Art. præc.

4. Phyſi. text. 130. tom. 2.

Titulus clarus.

¶ In corpore arti culi quatuor. Primò ſtabilitur quid in hoc qō [illegible] ſecūdò tractat quod [illegible] opinionem. Tertiò aūt: Quartò propriā reſpondendo diſto.

¶ Quo ad primum clarū eſt, æuū mediū eſſe inter æternitatem & tempus: [illegible] quomodo eſt mediū propter multitudinē opinionum.

¶ Quo ad ſcdm. Primò ponit opinio dicens, mediationē autē di penès habere principiū, & finem. Scdò improbat: quia mediatio hæc eſt per accidens, vt patet, ſi æuiterna producta eſſent ab æterno.

¶ Quò ad tertium. Primò ponitur ſecunda opinio dicens mediationem attendi penès carere in nouatione, & ueteratione, & in habere prius & poſterius quatenus in primo conueniat cū æternitate: & in ſecundo cū tpe. Scdò improbatur dupliciter, iuxta duplicem intellectū, quē habere poteſt. ſ. uel referendo utrūq; cōditionē ad ipſum æuū: uel referēdo ſecūdā ad æuū, & primā ad æuiternū mēſuratū æuo. Cōtra primum ſenſum arguit ſic, Prius & poſterius ſcdm durationem non pōt eſſe ſimul: ergo recedēte priore de nouo aduenit poſterius: ergo ſi in æuo eſt prius & poſterius erit innouatio, & inueteratio. Contra ſcdm ſic, æuiternū nec eſt innouabile, nec inueterabile, ergo eſt itrāſmutabile. ergo mēſura eius carēt priore, & poſteriore. Aīs eſt uuā. prima conſequētia patet ex ſe: & probat ex 4. Phyſicor. quia trāſmutabilitas eſt propria cauſa inueterationis: ergo intranſmutabilitas non inueterationis iuxta illud, ſi affirmatio eſt cā affirmationis, &c. ſcda uerò cōſequētia pbat ex 4. Phy. qa trāſmutabilitas mēſurati eſt cā prioris & poſterioris in mēſura. ergo tranſmutabilitas erit cā negationis prioris, & poſterioris in eodē. iuxta eandē radicē.

¶ Circa has rōnes aduerte, quod Sco. in 2. diſt. 2. q. 2. hanc opinionem nō ſequit ſoluere tū nitit has rōnes literæ defendēdo ſcdm ſenſum. Dās exēpiū ſicuti ſi poneret caro nō habēs partē, & partē ſub quātitate, ſic in mēſura eſſent partes, & nō in eo cuius eēnt: & ſic in propoſito eſſe angeli eſt abſq; innouatione: & tū mēſura eſt ſucceſſiua. Vñ ad rōnē factā directè cōtra hoc rńdet, negādo in ſaſa, quod trāſmutabilitas mēſurati, ſit pcīſa cā ſucceſſionis in mēſura. Sed cōtra, hæc rńſio facilè conuincitur falſa: tum ad hominē, tū ſimpliciter. Ad hominē quidē: quia ſi ſucceſſio in mēſura ſtat in mutatione, & immutatione proprij ſubiecti ſeū mēſurati, ergo arguere à ſucceſſione menſuræ ad tranſmutationem ſubiecti non ualet: ſed eſt ſophiſma cōſequentis. ſed ipſe Scotus ibidē fatet. quod ille pceſſus eſt bonus, & ab effectu ad cām: ergo. Et confirmat: qa Ariſt. uſus eſt illo, nec pceſſus iſte eſt alius ab illo. ſi. n. ſucceſſio eſt in menſura, dicimus, ergo in mēſurato: qa uariatio mēſurati eſt cā ſucceſſionis in mēſura. Mirū valdè eſt de hoc homine cū candem mec rationem, quia Ariſt. approbat. quia S. Th. improbat. Et propterea, neceſſe eſt, ut, aut approbationem, aut improbationē

¶ P propriam neget. Simpliciter autem quoniam diuiſibile impoſſibile eſt, quod certificetur ex proprijs per diuiſibiles: ergo impoſſibile quod menſuretur per illud, & tenet ſequela: quia menſura eſt certificatio menſurati. Antecedens [illegible] patet in exemplo ſuo. Nunquam enim ſciretur quanta eſſet [illegible] indiuiſibilis per quantitatem diuiſibilē, ſi eius eſſet. Vnde & de facto per quantitatem ſpecierum in Euchariſtia non menſuratur corpus Chriſti: quia non eſt ſub ea diuiſibiliter. Et idem eſt iudicium in quantitate durationis: ſi enim ipſa eſt extenſa, nunquam menſurabitur indiuiſibile, & inextenſum ſecundū durationem. Quomodo enim ſciet [illegible] duratio naturalis, & fingi nō poteſt. oportet igitur mēſuræ extēſæ rńdere menſuratum extenſum: & indiuiſibili indiuiſibile, vel litera ex Ariſt. deduxit.

¶ Quo ad quartum cōcluſio reſpōſiua quæſito eſt. Aeuū eſt medium inter æternitatem, & tempus: quia eſt immutabile, mutabilitati tamen coniunctum. probatur. Aeternitas eſt propria menſura eſſe totaliter permanentis: ergo penès receſſum à permanētia attenditur elongatio ab æternitate. ergo mutatio aut mutationis ſubiectum maximè recedit ab ipſo. ergo medium eſt immutabile, mutationi tamen annexū actu, uel potentia. Patet ſecūda ſequela, qa mutatio permanentiæ opponitur directè: & æternitas ipſa nec mutatio eſt, nec mutationem quouis modo ſecum compatitur. ultima autem cum cæteris clarè patet.

¶ In rńſione ad primū, aduerte, quod Scotus arguit cōtra quatuor propoſitiones. Prima eſt affirmatiua, operationes angeli mēſurant tpe. Scda eſt negatiua uirtualiter incluſa in pcedēte, operationes angeli nō mēſurant æuo. Tertia eſt affirmatiua, uiſio beata in angelis mēſurat æternitate participata. Et hæ oēs hēt in hac rńſione ad primū, ut patet in litera. Quarta uerò ē affirmatiua eſt: Eſſe rerum gñabiliū menſuratur tempore. hæc. n. in rńſione ad ultimum articuli præcedentis, & in corpore huius poſita eſt, cum dictum eſt, quod tam id, quod in tranſmutatione conſiſtit. s. motus, quàm id, quod mutationi ſubijcitur, quod experimur eſſe noſtrum eſſe ſubſtantiale, tpe menſuratur. Arguit ergo primò in 2. ſent. diſt. 2. q. 4. contra ſcdam propoſitionem, probando illius contradictoriā quā tenet ut ueram. ſ. operationes angeli menſurantur æuo tripliciter. Primò ſic. Eſſe & operatio angeli habēt uniformem modum manendi dum manent ergo habent menſuram eiuſdem rōnis. Antecedens patet: quia utrunque eſt indiuiſibile, & in defectibile. pbat cōſequētia: qa mēſuræ pportionant diuerſis modis manendi, ut patet de ſucceſſiuis & permanentibus. Secundò ſic. Actus beatificus menſuratur æuo, ut per Aug. patet de fide ad Petrum, cap. 18. ergo. Tertiò, operatio angeli non menſuratur æternitate nec tempore: ergo æuo.

¶ Ad euidentiā huius difficultatis aduerte, quod Scotus ibidem tres menſuras durationis ponit tempus, æuum, & æternitatem: ita quod tēpus rem ſucceſſiuam, æuum permanentem, defectibilem tamē æternitas autem rem omnino indefectibilem menſuret. Et propterea tenet eſſe ſubſtantiale rerum, ad quas impoſſibile eſt eſſe motum, & operationes angelicas, &c. ſecundū ſe menſurari æuo & tota radix eius eſt illa maxima, Quæcunque uniformē habēt modum

modum manendi, dum manent, habent menſuram eiuſdē rationis. In præſenti autem litera diſtinguuntur menſuræ durationis penès mutabilitatem & immutabilitatem rerum. Et uerè ſic eſt, quoniam menſura durationis eſt certificatiua naturalis durationis rei ſecundùm ſe, alioquin fruſtrà eſſet. naturalis autē duratio rei ex mutabilitate, aut immutabilitate naſcitur: loquor de mutabili vel immutabili propriè, id eſt ex intrinſeco: quoniam ex tali mutabilitate tantum pēdet naturalis duratio rei. Nihil. n. refert ad naturalem durationem rei, an in alio ſit potentia deſtructiua eius, an non: ſed ſolū, an in ipſa ſit, vñ poſſit deficere an non, & in hoc errauit manifeſtè Scot. dicens, nec aliquando non eſſe, nec poſſe non eſſe p propriam potentiam variare menſuram rei. Et fundamentū eius eſt valdè debile. ſcilicet qa ſi angelus annihilandus eſſet, nihil minus menſuraretur æuo. Liquet. n. quod naturaliter nō fore aliquando, & ſimiliter poſſe naturaliter non eſſe: variant naturam rei: quia corruptibile & incorruptibile, vt dr 10. Metaphyſi. ſub ſubſtantia aūt in ſubſtantia. variant inquam naturā genericē, adeò vt nihil ſit eis vniuocum. ergo nec propria menſura eſt eadem. Et ex hoc prouenit, quòd annihilandus angelus menſuraretur æuo: qa [illegible] annihilatio nō prouenit ex natura eius, ſed ab extraneo: ipſe. n. quantū eſt de ſe, ſemper eſſet. Dicimus ergo rem omnino immutabilem æternitate menſurari, immutabilem autem ſimpliciter & mutabilem ſecundùm quid æuo, mutabilem autē ſimpliciter tempore. Et propterea, cum angelus ſit immutabilis ſubſtantialiter, mutabilis in accidentalibus æuo menſuratur. Operationes uerò eius naturales, quia naturaliter ſunt mutabiles, æuo menſurari nequeunt. Aeuo namq; menſuratum æuiternū eſt, æuiternum aūt naturaliter perpetuum eſt: nullum autem naturaliter mutabile, eſt naturaliter perpetuum. Ad fundamentum aūt Scoticum, diſtinguenda primò eſt propoſitio illa: quoniā ſi ſit in ſenſu compoſito, eſt falſiſſima, qm, ut dr in primo perihermenias, vnumquodq; neceſſe eſt eſſe dum eſt: & ſic omnia manentia dū manent habent uniformem modum eſſendi, quia ſunt neceſſaria: & tamen non habent eandem menſurā. Nec ad hunc ſenſum arguens facit illam, ſed abſolutè, ſed in ſenſu diuiſo. Et ſic dr quod modus manendi eſt multipliciter diſtinguibilis, ſcilicet vel penè neceſſarium & poſſibile, vel penè permanens & ſucceſſiuum, vel penès defectibile & indefectibile: & quocunq; modo ſumatur, ſemper eſt falſa: quoniam nec omne neceſſarium conuenit in menſura, ſed alia eſt mēſura neceſſarij omnino, vt Dei, & alia neceſſarij ſimpliciter impoſſibilis aūt ſecundùm quid, vt ſunt reliqua incorruptibilia. Et ſimiliter omnia poſſibilia nō menſurantur vna menſura, ſed quædam tpore continuo, & quædam tempore diſcreto, vt dicet. Similiter non omnia permanentia conueniunt in menſura, vt patet de ſuperioribus & inferioribus. Nec omnia ſucceſſiua: [illegible] eſt menſura ſucceſſiuorum ſucceſſione continua, & alia ſucceſſiuorum ſucceſſione diſcreta, vt dicet. [illegible] defectibili aūt & indefectibili, cum pater defectibilitatem nō eſſe modum rei, [illegible] ſumitur, ſed dicere potentiam extraneam: & propterea non eſt ad propoſitum: & eſſet nihil minus falſa, ex eo quod non omne defectibile vnica menſura certificatur. Ex his aūt [illegible] patet reſponſio ad modos compoſitionis [illegible] permanens defectibile, & ſimiles. Ad formam ergo propoſitionis dicendum eſt, quòd habere uniformem modum manendi [illegible] rei & per ſe reſpicientem naturalē durationē rei, eſt ratio vniformis ſeu eiuſdem menſuræ durationis: & nō abſolutè habere uniformē modū manendi. Et ideo falſum eſt antecedens illius conſequentiæ. Et iam caſſata eſt eius probatio.

¶ Ad ſecundum negatur antecedens, ut patet in litera, nec eſt verum quòd Aug. dicat illud niſi in ſenſu inferius manifeſtando accipiendo ſcilicet æuum pro æternitate participata.

¶ Ad tertium negatur antecedens pro ſecunda parte, quia operatio angeli menſuratur nunc temporis nō cōtinui, ſed diſcreti.

¶ Contra primā propoſitionē. ſ. operationes angeli menſurātur tempore, arguit Scotus ibidem: ſed qm argumenta ſua militāt contra tenentes eas menſurari tempore diſcreto, quod ſit ſpecies quātitatis: & hæc propoſitio non eſt S. Thom. qm apud nos tempus diſcretū nihil aliud eſt, quàm numerus prioris & poſterioris in motu diſcreto: qui nihil aliud eſt quàm ſucceſſio operationis ſpiritualis ad aliā operationē ſpiritualē: quales ſunt duæ intellectiones ſine fantaſmatū ſeruitio: Numerus aūt de prædicamento quantitatis ſequitur diuiſionem continui: oportet ut tempus hoc ſit numerus tranſcendens cōpoſitus ex vnitatibus tranſcendentibus: ita (inquam) ſic eſt, vnū tantum ex Scoto motiuū aſſerendū cēſui, ſcilicet quia ponunt multa tempora ſine neceſſitate, oportet etiam multiplicari tempora non ſolùm in pluribus, ſed in eodem reſpectu actuum intellectus & uoluntatis, &c. hæc autem videntur inconuenientia. ergo.

¶ Ad hoc breuiter dr, quod neceſſitas magna eſt multiplicandi tēpus in continuum & diſcretum, qm ſpirituales operationes ſubſtantiarū ſpiritualium carerent. n. aliter proportionata menſura. Illæ. n. cum ſint immediatè ſibi inuicem ſuccedentes, & inſtantaneæ ſecundum ſe, quia quælibet eſt tota ſimul, eleuantur manifeſtè ſupra tempus continuum & eius inſtantia: ad æui autē excellentiam nō attingunt, quia corruptibiles naturaliter ſunt. Oportet ergo vt ſine propria menſura remaneant tam nobilia entia, aut tempus diſcretum ponere: cuius inſtantibus operationes ipſæ in ſe menſurentur. Hæc. n. ſunt ipſe motus ſpiritualis angeli, cuius numerus eſt tempus, per quod dicit Aug. mouere Deum ſpiritualem creaturam. Multiplicatio autem temporis diſcreti in pluribus angelis aut in eodem, iudicio meo, non eſt neceſſaria niſi materialiter: quemadmodum & tempus continuum, quo noſtra menſurātur, materialiter multiplicatur in omnibus mobilibus: & æuum in omnibus æuiternis. Conſonā namq; rationi eſt, vt ſicut omnia æuiterna ſimpliciſſimo æuo menſurantur, quod ſolum eſt æuum formaliter, ita omnis operatio huiuſmodi ſimpliciſſima operatione, ſeu ſimpliciſſimo nunc illius menſuretur: & ſimiliter omnis ſucceſſio operationū ſimpliciſſima ſucceſſione. Talis autē operatio & ſucceſſio eſt ea, quæ in primo operante temporaliter inuenitur: quem conſtat eſſe ſupremum angelum, in quo, vt dicetur, eſt etiam æuum. Et quia operationes intellectus ſunt naturaliter priores & ſimpliciores operationibus voluntatis, erit unum tempus omniū huiuſmodi temporalium, quod eſt primò menſura operationum ſuccedentium in intellectu primi angeli: & ex conſequenti & extrinſecè menſura cæterarum operationum tam ſuarū quàm aliorum ſpiritualium. Cum his tamē, vt dictum eſt, ſtat quod quaſi materialiter multiplicetur huiuſmodi tempus iuxta numerū menſuratorum operationum: quod vnum & multa, quæ conſequunt ens, multiplicantur cum rebus ipſis. Dixi autem quaſi materialiter: quia non oportet quod omnino vnius eē ſaluetur proportio temporum noſtrorum ad tempus cuius ſubiectum eſt, primus motus, & proportio horum temporum ad ſimpliciſſimum tempus eorum [illegible] eſt, ū [illegible].

¶ Contra tertiam verò propoſitionem, ſcilicet operatio beata menſuratur æternitate participata, arguit idem in 4. diſtinctio. 49. quæſt. 6. Operatio beata non eſt immutabilior æuiterno: ergo non menſuratur æternitate, ſed æuo. Cōſequētia nota. Et antecedens probat. Tū quia operatio beata eſt ſimpliciter minus nobi-

Universidad de Deusto Biblioteca

D. 122.

ſit, quàm ſubſtantia angeli beati: quoniam ſubſtantia eſt nobilior accidente. Tùm quia perfectio ipſius operationis beatæ non eſt immutabilior ſubſtãtia eiuſdem operationis: quoniã id quod ineſt alicui per accidens, non eſt immutabilius eo quod ineſt per ſe. Conſtat autem quòd ſubſtantia operationis menſuratur æuo. ergo. F quo diſtinguuntur: quoniam ſubſtantia operationis ſi ſine perfectione beatitudinis eſſet, in inſtanti temporis deficere & menſuraretur. Perfectio autem deitatis menſuratur æternitatis adueniens non eo modo quo accidens ſuperinducitur, ſed eo potius modo quo differentia generi adueniens naturam afficit ſpecificam. Et propterea, nõ valet probatio in oppoſitũ de Deo quid ineſt per accidens. conſtat enim quòd natura generica aut quaſi generica ſecundùm ſe non talis, aut tantæ perfectionis ex perfectione differentiæ aduenientis; quæ tamẽ generi accidere conceditur, perfectionẽ tantã, ac talem aſſequitur, ita quòd vnum ens perfectum ſit, & ſic eſt in propoſito.

¶Præt. Aeternum, vt diſtinguitur contra æuiternum, non ſolùm eſt totũ ſimul, ſed eſt indefectibile carens potẽtia ad nõ eſſe: ſed nullum creatum eſt huiuſmodi. ergo.

44 333 a ¶Ad euidentiam huius difficultatis ſcito, quòd quamuis æuum nihil aliud ſit quàm æternitatis participatio, diſtinguitur tamen à San. Thoma hîc & in 3. contra Gen. cap. 16. & in 4. ſentent. 49. q. 1. artic. 2. q. 3. æternitas participata ab æuo: non ſicut perfectum à minus perfecto in eadẽ ſpecie, ſed ſicut perfectius à minus perfecto diuerſorum ordinum. Aeternitas quippe cum ſit propria menſura diuini eſſe, participata æternitas, cõſequẽter eſt propria menſura eſſe diuini ordinis. Eſſe autẽ diuini ordinis dico, quod poſſibile eſt connaturale eſſe cuicunq; creaturæ factæ aut factibili de quo in q. 12. latior erit ſermo. Aeuũ autẽ eſt mẽſura eſſe immutabilis quidẽ, ſed naturalis ordinis.

Epilogus probatiu* cõcluſionis.

D. 129. Lib. 8. ſup Gen. c. 20. tom. 3.

D. 185. D. 871.

quòd ſi hñt eſſe[d] tranſmutabile cũ tranſmutabilitate, ſecũdùm electionem; quantũ ad eorum naturam pertinet: & cũ tranſmutabilitate intelligentiarum, & affectionum, & locorũ ſuo modo.[e] Et ideò huiuſmodi menſurantur æuo: quod eſt mediũ inter æternitatem, & tempus. Eſſe autem, quod mẽſurat æternitas, nec eſt mutabile, nec mutabilitati adiũctum. Sic ergo tempus hẽt prius & poſterius: æuum autem nõ habet in ſe prius, & poſterius, ſed ei cõiungi poſſunt. æternitas autem non habet prius, neq; poſterius, neq; ea compatitur.

Ad primvm. Ergo dicendũ, quòd creaturæ ſpirituales quantum ad affectiones, & intelligentias, H in quibus eſt ſucceſſio, menſurantur[d] tempore. Vndè & Aug. ibidem dicit, quòd per tempus moueri, eſt per affectiones moueri. Quantum verò ad eorũ eſſe naturale mẽſurantur æuo. Sed quãtum ad viſionem gloriæ, participant[e] æternitatem.

Ad secvndvm dicendum, quod æuum eſt totum ſimul, nõ tamen eſt æternitas; quia compatitur ſecũ prius & poſterius.

Ad tertivm. Dicendũ, quòd in ipſo eſſe angeli in ſe conſiderato non eſt differentia præteriti & futuri, ſed ſolùm ſm adiunctas mutationes. Sed quòd dicimus G angelum eſſe vel fuiſſe, vel futurum eſſe, differt ſecundùm acceptionem intellectus noſtri, qui accipit eſſe angeli per cõparationem ad diuerſas partes tẽporis. Et cum dicit angelũ eſſe vel fuiſſe, ſupponit aliquid cũ quo eius oppoſitum, nõ ſubditur diuinæ potentiæ.[f] Cùm verò dicit futurũ eſſe, nondum ſupponit aliquid. Vndè cum eſſe & non eſſe angeli ſubſit diuinæ potẽtiæ, abſolutè conſiderando põt Deus facere, quòd eſſe angeli non ſit futurum, tamen non[d] poteſt facere quod non ſit dũ eſt, vel quod non fuerit poſtquam fuit.

Ad qvartvm. Dicendum, quòd duratio æui eſt infinita: quia nõ finitur tempore. Sic autem eſſe aliquod creatũ[d] infinitũ, quod non finiatur quodam alio, non eſt inconueniens.

¶Ad ſecundam autẽ obiectionẽ principaliter di. quòd propriè loquẽdo, beatus vt ſic, caret potentia ad nõ eſſe beatũ: ſicut cœlũ caret potẽtia ad non eſſe rotundum. Quẽadmodum .n. materia prima ſi reciperet formam vnam æquiualentem omnibus formis generabilium & corruptibilium, careret potentia ad nõ eſſe ſub illa forma: ita intellectus habens actum beatum, caret potentia ad non eſſe illius actus. Actus .n. ille eſt omnium bonorum non aggregatione, ſed eleuatione perfectus: & ideò beatum ac immutabilem beatum reddit. Extenſo autem vocabulo, vt arguẽs vtit' vocãdo potẽtiã non eſſe potẽtiã logicã uel obiectiuã, dicitur, quòd æternum per eſſentiam oportet carere omnino potentia ad non eſſe: non autem per participationem, ſed ſat eſt vt diſtinguatur contra æuiternũ diuerſitate ordinis: quia illud ſcilicet eſt ordinis æterni per eſſentiam, iſtud uerò naturæ.

159

D. 497.

D. 736. pro hoc vide præ[illegible] ar. 1. 2.

Et hæc eſt per ſe primò differẽtia inter æternitatem participatam, & æuum. Ex hac enim & aliæ differentiæ fluunt, & oẽs difficultates ſoluuntur. Quia enim operatio beata diuini eſt ordinis, ideò æternitate diuinæ menſuræ participatiuè. I Hinc etiam oritur vis concluſionis impugnatæ à Scoto. ſ. Intellectus creatus non poteſt ex ſe in operationẽ beatã: ergo menſuratur æternitate. Ex primo ſiquidem antecedente ſequitur, ergo diuini eſt ordinis: & poſt, ergo menſuratur æternitate.

¶Vndè ad primam rationem Scoti negatur antecedens: quoniã operatio beata, dato, quòd ipſa in ſe non eſſet immutabilior æuiterno poteſt tñ immutabilioris ordinis: quia diuini: & propterea di. & eſt immutabilior ſecundùm ſuum genus. Dixi autem, dato, quòd non ſit, &c. quia minor mutatio ſufficit ad non eſſe operationis beatæ, quàm ſubſtantiæ angeli: quia hæc exigit annihilationẽ, illa nõ. Eſt & rurſus immutabilior, quia plura mutabilia immutabiliùs cõtinet. vna ſiquidem viſio beata abſq; omni mutatione continet viſiones omniũ ſpectantiũ ad vniuerſum eminenter. Nullũ aũt æuiternum ad hanc immutabilitatem aſcendere poteſt.

¶Ad probationem autem primã dicitur, quòd ſicut actus eſt ſimpliciter nobilior potentia: & in ſubſtantia eſt ſimpliciter nobilior accidente: & ratione primi actus intelligendi eſt nobilior materia prima, ratione ſecundi ecõtra, ita in propoſito, & hæc eſt vera, quòd ſubſtantia eſt nobilior accidente. Et ſimiliter hæc, quòd eſſe diuini ordinis eſt nobilius eſſe naturali: & propterea vtrunque eſt verum in diuerſis ordinibus. Subſtãtia quippe angeli eſt nobilior ſecundùm eſſe naturæ, operatio autem beata ſecundũ excellentiam deitatis. Et ſi propriè loqui volumus, æquiuocè cõparari videntur.

¶Ad ſecundam autem probationem, negatur, quòd ſubſtantia operationis beatæ menſuretur æuo. ſubſtantia enim operationis, & eius pfectio vna res numero ſunt, & eadẽ menſuratur mẽſura. Vndè non ſolùm beatitudo operationis, ſed ipſa operatio beata menſuratur æternitate participata. Falſum quoque eſt, quòd perfectio non ſit immutabilior ſubſtantia operationis, eo modo

¶Contra quartam propoſitionem arguit Scotus in ſecundo vbi ſupra, non aliter quàm contra primam, ſcilicet eſſe ſubſtantiale habet eundem manendi modum quandiu eſt, quem habet æuiternum quia ſucceſſione caret &c. ergo. Sed ad hoc non oportet aliter reſpondere quàm ſuperius. Nõ .n. penes habere eſſe nõ ſucceſſiuo vel permanẽti diſtinguuntur menſuræ, ſed penes mutabile & immutabile, vt dictum eſt. Sed aduerte hîc, quòd Scotus ibidem nititur ſoluere rationem Sancti Thomæ ad hoc in reſponſione ad tertium in præcedenti articulo factam, ſcilicet quia motus eſt menſura non tantùm motus, ſed etiam quietis. Ait enim quòd ſubſtantia hominis abſolutè menſuratur æuo: quies autem eius, tempore: nec aliud ex illa ſequitur ratione. Sed hæc K reſponſio non eſt ſufficiens euaſio, quoniam tempus comprobatur in litera, menſurare non ſolùm quietem, ſed rem quieſcentem: quoniam omne quieſcens eſt mobile: omne aũt mutabile ſecundùm quòd mutabile, menſuratur tempore. Conſtat autem quòd ſecundùm ſubſtantiam nos ſumus mutabiles. ergo ſecundùm ſubſtantiam temporales. Et ſtat vis rationis in hoc. Motus & quies ſubſtantialiter accepti, id eſt mutatio ſubſtantialis, & quies ſub eſſe ſubſtantiali non ſolùm in actu, ſed in potentia menſurantur tempore. ergo eſſe ſubſtantiale noſtrum menſuratur tempore: antecedens patet ex eo quòd actus & potentia ad eiuſdem ordinis menſuram ſpectant, ut ex primo cœli & 4. Phyſico. habetur: conſequentia autem tenet ex eo, quòd potentia talis, ſubſtantialis eſt, ut 10. Metaphy. dicitur.

¶In reſponſione ad ſecũ occurrit dubiũ circa illã propoſitionẽ: quòd æuum eſt totũ ſimul: impugnat ſiquidẽ ab illa opinione refutata in litera ſic. Aeuũ cõtinuè fit à Deo, ac per hoc poteſt deficere, ab eſſe, & cõſequenter poteſt annihilari: ac deindè iterũ creari. igitur nõ eſt totũ ſimul

ſimul. Et habes in Scot. & in Capreolo in 2. diſt. 2. q. 2.

¶Ad hæc facilè patet reſponſio ex dictis. æuum .n. ſiuè æuiternũ, non continuè fit propriè loquendo, ſed cõſeruatur à Deo. Nec poteſt deficere ab eſſe ex intrinſeco, ſed Deus poteſt ipſum annihilare. Et propterea non ſequitur, ergo non eſt totũ ſimul. Si .n. poſſet ex intrinſeco eſſe plus, aut minus, aut præciſè tantum ſecundùm durationẽ, tunc non eſſet totũ ſimul, ſed ex eo quod Deus poteſt, non ſequitur hoc in natura æui, ſed æuiterni. Natura .n. rei non eſt metienda ſecundũ uires diuinas, ſed proprias. In caſu aũt annihilationis & recreationis dicitur, quòd eſſet ſucceſſio inſtantium menſurantium creationẽ, annihilationem, & recreationem, & non ipſius æui. Inſtantia .n. illa nihil æui ſunt, ſed ſũt partes tẽporis diſcreti, cuius iam meminimus. Idem .n. eſſet de iudiciũ de illo angelo, ſicut eſſet de duobus angelis: quorum vnus prius altero crearetur, vtrũ .n. æuo tũc ille vnus quaſi duo.

A Prima ex vnitate numeri. Secunda ex unitate principij .ſ. æternitatis. Tertia ex vnitate primi ſubiecti .ſ. materiæ primæ. Quarta ex vnitate primi motus. Et prima quidẽ reprobat' ſic, tẽpus nõ eſt numerus abſolutè, ſed numerat' in motu .ſ. cõtinuo: ergo nõ ex vnitate numeri eſt vnus. Scda verò & tertia ſimul ſic. Tẽpus eſt vnũ ſimpliciter, ergo nõ eſt vnũ principio, & ſubiecto remoto tñ. tenet ſequela: quia vnũ ſubiecto vel principio ſunt vnũ ſcdm quid. Quarta aũt pbat' ſic, Primus motus eſt ſimpliciſſimus. ergo menſura cæterorũ. ergo cõparat' ad tẽpus, nõ ſolũ vt mẽſuratũ ad mẽſurã, ſed ut ſubiectũ ad accidẽs: ergo ex eius vnitate eſt tpus vnum. cõſequẽtia prima pbat' ex 10. Metaph. Aliæ uerò relinquunt' p ſe notæ, quia cõſtat quòd quãtitas primi mẽſurati eſt ipſi' mẽſura cõiuncta, cæterorũ verò ſeparata. Et ppterea non multiplicat' ad multiplicationẽ cæterorũ, ſed primi tñ, ſicut uniuerſaliter accidens multiplicat' ad multiplicationem ſubiecti. ſed ergo primum nõ multiplicat: ergo nec mẽſura, vt in pponito. Quartò, principaliter ex iſta aſſignata via ad quæſiti reſponſionem inducit, iuxta duas opiniones de Angelis duas cõcluſiones ponẽs. Altera eſt, quòd ſũt multa. pbat': prima æuiterna ſunt multa. ergo. Altera eſt, æuũ eſt vnũ tñ. pbat: primũ æuiternũ eſt vnũ tñ. ergo. Antecedẽtia ſunt ipſæ opiniones diuerſæ cõſequentiæ fundant' ſup' pceſſu facto de vnitate tẽporis: cuius radix fuit, menſura multiplicat' ad multiplicationẽ primi mẽſurati & cũ ex his nõ habeat' niſi ad quæſitũ certa, ideò ſubditi mendã eſſe ſecũdã concluſionẽ. Quia probabilior eſt illius opinio, vt inferius patebit, & ſic concluſio reſponſiua eſt: Aeuũ eſt tantùm vnum.

Poteſtas, & tomum. 50 2. diſt. 2. q. 1. art. 2. Et 5. q. 1. q. 4.

Articvlvs VI.

Vtrum ſit vnum æuum tantùm.

Ad sextvm. Sic proceditur. Videtur quòd non ſit tantùm vnũ æuũ. Dicit enim in apocryphis Eſdræ: Maieſtas & poteſtas [b] æuuorũ eſt apud te Domine.

¶2 Præt.[h] Diuerſorum generum B diuerſæ ſunt menſuræ. Sed quædã æuiterna ſunt in genere corporalium, ſcilicet corpora cæleſtia, quædam verò ſunt ſpirituales ſubſtantiæ .ſ. angeli. Non ergo eſt vnum æuum tantùm.

¶3 Præt. Cum æuum ſit nomen durationis, quorum eſt vnum æuum, eſt vna duratio. Sed non omnium æuiternorum eſt[h] vna duratio: quia quædam poſt alia C eſſe incipiunt, vt maximè patet in animabus humanis. Non eſt ergo vnum æuum tantùm.

¶4 Præte. Ea quæ non dependent ab inuicem, non videntur habere vnam menſuram durationis. Propter hoc enim omniũ temporalium videtur eſſe vnũ tempus: quia omniũ motuũ quodãmodo cauſa eſt primus motus: qui prius tempore menſuratur. Sed æuiterna[h] non dependent D abinuicem: quia vnus angelus nõ eſt cauſa alterius. Non ergo eſt vnum æuum tantùm.

Sed contra. Aeuum eſt ſimplicius tempore, & ppinquius ſe habens ad æternitatem: Sed tempus eſt vnum tantùm. Ergo multò magis æuum.

Respondeo. Dicendũ, quòd circa hoc ẽ duplex opinio. Quidam enim dicunt, quòd eſt vnũ æuũ tantùm, quidam quòd multa. Quid autem horum verius ſit oportet E conſiderare ex cauſa unitatis tẽporis. In cognitionẽ .n. ſpiritualiũ per corporalia deuenimus[a]. Dicunt autem quidam, eſſe unũ tempus omnium temporalium propter hoc, quòd eſt unus numerus omnium numeratorum: cũ tempus ſit numerus ſecũdũ Philoſophum.[a] Sed hoc nõ ſufficit: quia tempus non eſt numerus, ut abſtractus extra numeratũ, ſed ut in numerato exiſtẽs: alioquin non eſſet continuus: quia 10. ulnæ panni continuitatẽ habent non ex numero, ſed ex numerato. Numerus aũt in numerato exiſtẽs nõ eſt idẽ oĩum, ſed diuerſus diuerſorũ. Vñ alij aſſignant cãm unitatis temporis ex unitate æternitatis, quæ eſt principiũ oĩs durationis. Et ſic, oẽs durationes ſunt unum, ſi conſideretur eorũ principium. Sunt uerò multæ, ſi conſideretur diuerſitas eorũ, quæ recipiũt durationem ex influxu primi principij. Alij uerò aſſignant cauſam unitatis temporis ex parte materiæ primæ, quæ eſt primũ ſubiectũ mot', cuius mẽſura eſt tẽpus. Sed neutra aſſignatio ſufficiens uidetur: quia ea, quæ ſunt unũ principio, uel ſubiecto, & maximè remoto non ſunt unũ ſimpliciter, ſed ſm quid. Eſt ergo ratio unitatis temporis, unitas primi motus, ſecundùm quem cum ſit ſimpliciſſimus, omnes alij menſurant', ut dicitur in 10. Metaphy.[*] Sic ergo tempus ad illũ motũ comparatur non ſolùm ut menſura ad menſuratũ, ſed etiam ut accidẽs ad ſubiectũ: & ſic ab eo recipit unitatem. Ad alios aũt motus comparatur ſolùm, ut men-

4. e.

Li. p. phy. text. 101. tomo 2.

10. meta. text. 4. 10. 3.

¶In reſponſione ad tertiũ, aduerte quòd ibi diſtinguitur eſſe angeli dupliciter, vno modo abſolutè & ſic nõ hẽt præteritum, nec futurum: ſed ſubditur diuinæ potentiæ & põt non eſſe per potentiã in alio. Alio modo vt coexiſtens differẽtijs temporis realis, vel imaginarij & hẽt præteritũ & futurũ: & ſic dicimus quòd fuit, & quòd erit, & ſic ſecundùm futurũ ſubditur diuinæ potentiæ non ſecundùm præteritum. Quia ſupponitur in compoſſibile, vt in litera di. Et nota quòd authoritas Hier. ad Marcellam, ſolus Deus nõ nouit præteritũ & futurũ, & ſimiliter Aug. Præſens ſi ſtat, eſt æternitas. & ſimiles intelliguntur ſecundũ ſe: & omnia quæ in eis ſunt. Angelus .n. ſecũdum affectiones hẽt præteritum & futurum: ſimiliter æuum, paret adiuncta, non ſtat: ut in præcedenti art. dictum eſt.

¶SVPER QVÆSTIO. X. ARTIC. VI.

S. Bona 2. 5. d. 2. q. 3.	*Scot.* 2. 5. d. 3. q. 4.
Maira. 2. d. q. 4.	*Aegid.* 2. 5. d. 2. q. 1. a. 1.
D. Bon. d. 2. q. 2. a. 1.	*Tho. de Arg. d.* 2. q. 3. a. 4.
Cap. 2. d. 2. q. 2. con. 6. d. 2. q. 2. con. 1.	*Bauini* a. 6.
Pet. de Pal. 2. 5. d. 17. q. 2.	

In Titulo vnum numero.

¶In corpore 4. Primò ponuntur opiniones diuerſæ de quæſito. Secundò, ponitur via diſcernendi, quæ opinio ſit verior: & di. quòd ex cauſa vnitatis tẽporis eſt procedendũ: & probatur, quia in cognitione ſpiritualiũ per corporalia peruenimus. Tertiò, ipſam viã ingreditur, vbi 4. opiniones de ea vnitate tẽporis aſſerunt.

¶Aduerte hîc, quòd ſicut quilibet motus habet proprium prius & poſterius in ſeipſo, ita etiam habet proprium numerum numeratum illorum: & conſequenter proprium tempus: ſed quoniam non cuiuſlibet motus numerus eſt certificatiuus omnium motuum ex natura ſua, ſed tantùm numerus primi motus propter eius ſimplicitatem maximam, ideò ſolus primi motus numerus temporis completè rationem habet. Et propterea, tempus eſt unum numero formaliter completéque ſumptum: & ſunt multa tempora quaſi materialiter, ſeu incompletè. Et ſimile eſt iudicium de æuo, eodem enim modo eſt vnum & multa. Vtrum autem æuum ſit accidens, aut eſſe, aut eſſentia æuiterni in quæſtione ſpeciali quærendum eſt, Metaphyſici quippe negotij hoc eſt.

¶Circa ea quæ hîc definita ſunt, complura ſunt dubia.

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

Primo nanque Sco. in 1. d. 2. & q. 3. reprehendit, ꝙ primum æui ternum menſuretur æuo, & quamuis ipſum primum ſit extrinſeca menſura aliorum. Vnica ratione. Menſura ex natura rei eſt notior ex natura rei menſuratoſed nihil eſt in primo æuit: no notius ipſa ſubſtantia æuiterni: ergo nihil eſt in eo, quod habeat F ſubſtantia, ſicut quamuis ſubſtantia corporea ſit notior ſcdm ſe quantitate, in gñe tñ menſuræ quantitas eſt notior ſecundũ ſe. ¶Ad Durandum verò rñdendum eſt negando maiorẽ, ut patet in perfectione & menſura quidditatiua. Perfectio namq; quidditatiua melius cognoſcitur ex intrinſeco ꝙ ex extrinſeco: & tñ

rationem menſuræ ſubſtantiæ eius. Durandus autẽ reprehendit menſuratiuã extrinſecam vnius æuiterni, per aliud æuiternũ triplicite. Primò ſic. Illud minus durans ẽ certior ex propria ratione ꝙ ex comparatione ad extrinſecũ, nõ menſuratur ſecundum durationem per extrinſecum: ſed æuiternum eſt huiuſmodi, probatur: qa propria eius ratio eſt eſſe immutabile ſecundùm naturam. Secũdò: duratio infinita non eſt menſurabilis: ergo. Tertiò non quantum, nõ eſt menſurabile: ergo: tenet ſequela: quia æuum caret ſucceſſione. Hęc & plura alia recitantur à Capreolo in ſecundo, diſt. 2. conſilto tamen omiſſis cæteris dicemus, vndè omnia ſoluentur.

¶Ad euidentiã igitur huius textꝰ, ꝙ vt ex dictis patere iã poteſt, æuiternũ nõ menſuratur æuo ſiuè intrinſecè, ſiuè extrinſecè per modũ quantitatis cõtinuæ aut ſucceſſiuæ, aut etiã diſcretæ: ſed per modum vnitatis: qm æuum eſt indiuiſibile: totum ſimul, &c. Cùm enim æuum ſit vnitas immutabilis, vitæ mutabilitati cõiunctæ: quantò aliqd mutabile minus eſt immutabilitati coniunctum, tãtò eſt immutabilius & minus compoſitum: ac per hoc ſimplicius, & cõſequẽter magis vnũ: ſupponimus autem nunc quòd æuiternũ quantò inferius tantò pluralitati maiori, coniunctius eſt, vndè

Lib. 1. perìarchion ca. 8. 10. 4.

Cap. 10. & 4. a medio.

330 a b c d

Li. 10. metaph. tex. 3. & 4. tomo 3.

Concl. m.

*Quę. 50. art. 4.

ſura ad menſuratũ. Vndè ſm eorum multitudinem nõ multiplicatur: quia vna menſura ſeparata multa mẽſurari poſſunt. Hoc igitur habito ſciendũ, ꝙ de ſubſtãtijs ſpiritualibus duplex fuit opinio. Quidam .n. dixerunt, ꝙ omnes proceſſerunt à Deo in G in quadã æqualitate, vt Origi. dixit *. vel etiam multæ earũ, vt quidam poſuerũt. Alij verò dixerunt, ꝙ omnes ſubſtantię ſpirituales proceſſerunt à Deo quodam gradu & ordine. Et hoc vĩ ſentire Dion.* qui dicit 10. c. cæ. hierar. quòd inter ſubſtãtias ſpirituales ſunt primæ, mediæ, & vltimæ, etiam in uno ordine angelorum.* Secundùm igitur primam opinionem neceſſe eſt di- H cere ꝙ ſunt plura æua ſecundũ ꝙ ſunt plura æuiterna prima æqualia. Secundùm aũt ſecundam opinionẽ oportet dicere, ꝙ ſit vnum æuum tantùm: quia, cum vnumquodq; menſuretur ſimpliciſſimo ſui generis, (vt dĩ in 10. Metaphiſc. *.) oportet ꝙ eſſe omnium æuiternorum menſuretur eſſe primi æuiterni: qđ tantò eſt ſimplicius, quantò prius. Et quia ſecunda oppinio I uerior eſt, (vt infra oſtẽdetur.*) ᵐ concedimus ad præſens unũ eſſe æuum tantum primo. ⁿ

Ad primvm ergo dicendum, ꝙ æuum aliquando accipitur pro ſeculo: quod eſt periodus durationis alicuius rei: & ſic dicuntur multa æua, ſicut multa ſecula.

Ad secvndvm dicendum, ꝙ licèt corpora cæleſtia & ſpiritualia differant in genere naturæ, tamen conueniunt in hoc, quòd habent eſſe intranſmutabile. Et ſic menſurantur æuo.

Ad tertivm dicẽdum, quòd nec omnia temporalia ſimul incipiũt, & tamen omniũ eſt unũ tempus propter primum, quod menſuratur tempore. Et ſic omnia æuiterna habent unum æuũ propter primum: etiam ſi non omnia ſimul incipiant.

Ad qvartvm. Dicendũ, quòd ad hoc ꝙ aliqua menſurentur per aliquod unum, non requiritur quòd illud unum ſit cauſa omniũ eorũ, ſed quòd ſit ſimplicius.

vnaquæque quidditas menſuratur prima quidditate ſui generis, eſt ergo ſophiſma ſcdm non cam vt cãm non .n. cã menſuræ extrinſecæ eſt melior certitudo ab extra ꝙ intra. Sed dependentia certitudinis intrinſecæ ab extrinſeca, ut à ſimpliciori, vt dictũ eſt. Ad ſecũdum verò & tertium ſimiliter dĩ, ꝙ nihil valent de menſurabili per vnitatẽ. Infinitũ .n. & nõ quã tũ uniformitatis rõne non ſubterfugiũt. Reſtat adhuc dubiũ, quid ſit illud primũ æuiternũ: ſed qñ per accidẽs eſſet huic propoſito, in tractatu de angelis dicetur.

QVAESTIO. XI.

De Vnitate Dei, in quatuor articulos diuiſa.

POst Præmiſſa, conſiderandum eſt de diuina vnitate.

¶Et circa hoc quęruntur quatuor.

¶Primò. Vtrum vnum addat aliquid ſupra ens.

¶Secundò. Vtrum opponantur vnum & multa.

¶Tertiò. Vtrum Deus ſit vnus.

¶Quartò. Vtrũ ſit maximè vnꝰ.

Articvlvs I.

Vtrum unum addat aliquid ſupra ens.

AD primvm Sic proceditur. Videt, quòd unũ addat aliqd ſupra ens. omne .n. quòd eſt in aliquo gñe determinato, ſe

SVPER QVÆS. XI. ARTIC. I.

Cap. 1. d. 24. q. 1. con. 1. & 3.

Banen. q. 11. a. 1.

CIrca ordinẽ quęſtionis huius, & præcedentiũ, dubiũ eſt: qm vnũ prius cõuenit enti quam ſimplicitas, & immutabilitas, & reliqua tractata, à q. 3. hucuſque: ergo inconuenienter vltimo loco tractatur de unitate. antecedẽs probatur, qñ omne ens eſt vnum. non autem ſimplex nec immutabile. prius aũt eſt à quo nõ conuertitur conſequentia.

¶Ad hoc dicitur ꝙ ſicut tractatus de animali natura ſecũdũ omnia pdicata quidditatiua, præcedit tractatũ de unitate animalis, ita tractatus de natura diuina ſecundũ omnia prædicata

Porrò per

51 q. 10. dift. 3. Et Metaph. 12.

& habet ſpecies minus vniuerſales, & operationes minus ambiẽtes locorũ, aut corporũ. Et propterea ſupremũ æuiternũ tanquã maximè immutabile inter immutabilia ſit, id eſt mutationi ũcta, eſt maximè vnũ: & cõſequẽter ex natura ſua hẽt vñ per acceſſum & receſſũ ab eo, cætera æuiterna vt ſic mẽſurant ſe extrinſecè. ¶Ad Scotum ergo negatur minor. Dico namque, ꝙ æuum exiſtens in primo æuiterno ſiuè ſit eius ſubſtantia, aut exiſtentia, ſiuè non, eſt notius in ratione menſuræ ipſa æuiterni ſubſtantia, vt immutabilis: qm æuum nihil aliud eſt ꝙ unitas per modum menſuræ talis immutabilitatis: ac per hoc ipſum æuum eſt formaliter vnitas, cui primo debetur ratio menſuræ, vt patet 4. & 10. Metaph. ſubſtãtia aũt ſic immutabilis eſt denominatiuè vna, & hanc denominationem importat ly æuiternum. Conſtat aũt vniuerſaliter, quod id, ꝙ eſt formaliter tale, eſt certius & notius ex natura rei, eo ꝙ eſt denominatiuè tale. Quamuis igitur ſubſtantia angeli ſit ſimpliciter notiſſimum omniũ, quæ in eo ſunt, æuum tamen in genere ſcũ in ratione menſuræ eſt notius illius

K quaſi quidditatiua, præcedit tractatum de vnitate illius, quoniam vnitas eſt quaſi paſſio entis: & vnitas talis rei eſt, quaſi paſſio illius. Quatuor autem de quibus tractatum hactenus eſt, poſt quæſtionem, An eſt de natura diuina, ſcilicet ſimplicitas & perfectio: infinitas & immutabilitas: in latitudine quidditatiuorum prædicatorum clauduntur, vt patet inductiuè, & ideò prius de illis pertractatum eſt, & ad eorum complementum inſertæ ſunt quæſtiones de bonitate, de exiſtentia Dei in rebus, deque æternitate. Et ſic quaſi expedita quidditate ad paſſionem primam, ſcilicet vnitatem deuenit. Hanc autem eſſe mentem authoris, ex introductione quæſtionis ternæ ſuperius in littera poſita conijcere potes, ibi enim hæc quinque tractanda proponuntur. Nec obſtat obiectio allata, negatur enim quòd vnitas ſit prior ſupradictis. Et ad probationem dicitur, ꝙ prius eſt à quo non conuertitur conſequentia ratione ſui, non autem ſi ratione alterius. Verbi gratia eſſe coloratum reſpectu hominis eſt à quo non conuertitur conſequentia, nõ tamen eſt prius

prius homine quamuis ſit communius prædicatum: & hoc quia A coloratum non ratione ſui, ſed ratione ſubiecti ſui eſt, à quo nõ conuertitur conſequentia, ratione namque ſubiecti valet: eſt homo: ergo eſt coloratum. & non econuerſo. Vndè id à quo nõ cõuertitur conſequentia, eſt prius, vel includit aliquid prius, ratione cuius non cõuertitur conſequentia. & ſic in propoſito, vnũ non eſt formaliter prius, ſed includit ens, ratione cuius non valet ſequela, Eſt vnum ergo immutabile, ſed econuerſò.

¶Ad hoc breuiter reſpõdetur. & primò quidem diſtinguitur antecedens: quia eſt idem contingit dupliciter. ſ. poſitiuè & negatiuè. Vnum autem formaliter eſt idem enti negatiuè: quia non aliam naturam ſignificat, ſed eandem alio modo: ut dicitur. 4. Metaphy. & ſic conſequentia nihil ualet.

¶Titulus clarus.

¶In corpore duæ concluſiones. Prima directè reſponſiua quæſito, vnum addit ſupra ens, non rem aliquã, ſed ſolam negationẽ diuiſionis probatur. vnum nihil aliud ſignificat quam ens indiuiſum. Ergo. Secunda verò concluſio eſt correlaria, vnum conuertitur cum ente, & nihilominus probatur. Eſſe cuiuslibet rei conſiſtit in diuiſione ergo. antecedens probatur dupliciter. primò inductiuè in eſſe ſimplicium. & cõpoſitorum, ſecundò à ſigno: quo vnumquodque cuſtodit ſuam vnitatem ſicut entitatem. omnia patẽt clarè in littera.

¶Circa primam concluſionẽ occurrit dubium ex duplici capite: quoniam & Auic. tenet, vnum addere rem aliquam ſupra ens. & Sco. tenet addere realitatem quandã. Sed quia contra Auic. poſitionem in 4. Metaph. ab Ariſto. & hic diſputatur in littera. Sco. opinio in 4. Met. tangenda eſt. Putans ergo vnum ſignare paſſionem entis, dicit ipſum importare formaliter rem poſitiuam, eandem realiter ipſi entitati: vniuerſaliter tenet paſſionem identificari proprio ſubiecto probatq; hoc multiplicitur. Primò vnum formaliter. i. vt diſtinctum contra ens, eſt idem realiter qđ ens: ergo eſt aliquid poſitiuum: tenet ſequela: qa negatio nõ põt identificari realiter. Scdo, vnũ formaliter eſt extra nihil, vtpote entis paſſio: ergo aliquid poſitiuũ. Tertio, unũ formaliter hẽt rõne primæ menſuræ & principij numeri: ergo vt prius. Quartò unũ dicit pfectionẽ ſimpliciter: ergo. ſ. plus dictũ qa in unoquoq; eſt melius ipſum ꝙ nõ ipſum. Tũ qa ſit reductio ad ſummẽ unũ: ſicut ad ſummẽ bonũ & uerũ, &c. hoc .n. eſt proprium pfectionum ſimpliciter.

Cap. 2. nõ multum procul à principio

Concl. m. D. 79

Hinc diuiſũ eſt corporũ, nõ e interibũ.

habet ex additione ad ens, quod circuit omnia genera.ᵇ Sed unũ eſt in genere determinatũ eſt .n. principium numeri, qui eſt ſpẽi quantitatis. ergo vnum addit ali B quid ſupra ens.

¶2 Præt. Quod diuidit aliqđ cõe ſe habet ex ᵇ additione ad illud. Sed ens diuiditur per unum: & multa. Ergo vnum addit aliquid ſupra ens.

¶3 Pręt. ſi unũ non ᵇ addit ſupra ens, idem eſſet dicere unũ & ens Sed nugatoriè dĩ, ens, ens. Ergo nugatio eſſet dicere ens vnum. Quod falſum eſt, Addit igitur unum ſupra ens.

Sed contra eſt, qđ dicit Dio. Iul. ca. de di. no. Nihil eſt exiſtentium non participans uno. Qđ nõ eſſet, ſi unum adderet ſupra ens: qđ cõtraheret ipſum. ergo unũ nõ hẽt ſe ex additione ad ens

Resp. Dicendũ, ꝙ ᵐ unum nõ addit ſupra ens, rem aliquã, ſed tantum negationem ᵈ diuiſionis Vnũ enim nihil aliud ſignificat quam ens indiuiſum. Et ex hoc ipſo apparet quod unum cõuertitur cum ente. Nam oẽ ens, aut eſt ſimplex, aut compoſitũ. Qđ autem eſt ſimplex, eſt indiuiſum & actu, & potentia. Quod autẽ eſt compoſitum, nõ habet eſſe, quandiu partes eius ſunt diuiſæ, ſed poſtquam conſtituunt & cõponunt ipſum compoſitum. Vñ manifeſtũ eſt, ꝙ eſſe cuiuslibet rei cõſiſtit in indiuiſione. Etindè ẽ ꝙ unũqđq; ſicut cuſtodit ſuũ eſſe, ita cuſtodit ſuã unitatem.

Ad primvm. Igitur dicẽdũ, ꝙ quidam putantes idem eſſe unũ quod conuertitur cum ente, & ꝙ eſt principium numeri. diuiſi ſunt in cõtrarias poſitiones. Pythagoras .n. & Plato uidentes, ꝙ unum quod conuertitur cũ ente, nõ addit aliquam rem ſupra ens, ſed ſignificat ſubſtãtiã entis put ẽ indiuiſa, exiſtimauerũt ſic ſe habere de uno quod eſt principium numeri. Et qa numerus cõponitur ex unitatibꝰ, crediderũt ꝙ numeri eẽnt ſubſtãtiæ omniũ rerum. Ecõtrariò aũt Auic. cõſi- B derãs, ꝙ unum quod eſt principium numeri addit aliquam rem ſupra ſubſtãtiam entis. (aliàs numerus ex unitatibus compoſitꝰ nõ eſſet ſpẽs quantitatis.) credidit, quòd unũ quod conuertitur cũ ente, addat rem aliquã ſuper ſubſtantia entis: ſicut album ſupra hominẽ. Sed hoc manifeſtẽ falſum ẽ: qa qlibet res eſt una per ſuã ſubſtantiam. Si .n. per aliquid aliud eſſet una qlibet res, cum il- C lud iterũ ſit unum, ſi eſſet iterũ unõ per aliquid aliud, eſſet, abire in infinitũ. Vñ ſtandum eſt in primo.ᶠ Sic igitur dicendum eſt, quòd unum qđ cõuertitur cum ente, non addit aliquam rem ſupra ens,ᵍ ſed unũ, quod eſt principiũ numeri addit aliqd ſupra ens, ad genus quãtitatis ptinens.

A D secvndvm dicendũ, ꝙ nihil prohibet id, qđ eſt vno mõ diuiſum, eſſe alio modo indiui- D ſum: ſicut qđ eſt diuiſum numero, eſt indiuiſum ſm ſpeciem: & ſic cõtingat aliquid eſſe uno mõ vnum, alio modo multa. Sed tñ ſi ſit indiuiſum ſimpliciter, vel quia eſt indiuiſum ſm id, quod pertinet ad eſſentiã rei, licèt ſit diuiſum quantũ ad ea, ꝙ ſunt extra eſſentiam rei, ſicut quod eſt vnum ſubiecto & multa ſecũdũ accidentia: vel qa eſt indiuiſum in actu, & diuiſum in potẽtia. ſi- E cut qđ eſt vnũ toto & multa ſm partes: hmõi erit vnum ſimpliciter, & multa ſm quid. Si uerò aliquid econuerſò ſit indiuiſum ſecundũ quid & diuiſum ſimpliciter, vtpote quia eſt diuiſum ſm eſſentiam, & indiuiſum ſecundũ rationem, vel ſecundùm principium ſiuè cãm: inerũt multa ſimpliciter, & unum ſecundũ quid: & ꝙ ſunt multa numero, & unũ ſpecie, uel unum principio. Sic

¶Ad ſcdm uerò dicit quòd unum formaliter non eſt magis extra nihil quã alia priuatiua, ſeu negatiua ſ genere: eſt ergo extra nihil ſic: & tunc negatur conſequentia.

¶Ad tertium autẽ negatur conſequentia. qm menſurare cõe eſt poſitiuis & negatiuis, nõ ſolũ .n. in gñibus entiũ ſimpliciſſimũ menſurat reliqua, ſed ẽt in gñibus ægritudinũ & peccatorũ, ut patet in moralibus. Minimũ .n. in uitijs gulæ menſura eſt reliquorũ. & minimũ abſolutè i. unum menſurat multitudinẽ abſolutè. utrũq; iñ eſt negatiuũ. ſ. multitudo, & unũ, ut in littera huiꝰ qõnis dĩ. Idẽ aũt intelligo nume: i: tranſcendẽtẽ & multitudinẽ abſolutẽ: & ꝓpea cõſequẽs eſt negatiui numeri negatiuũ principium eſſe.

¶Ad quartũ negatur añs. Vnũ .n. non dicit pfectionẽ. niſi diuiſio priuata dicat imperfectionẽ. Vñ ſicut relatio formaliter non dicit perfectionẽ ſimpliciter, ita nec unitas eius, alioquin paternitas & filiatio diuinæ eſſent ſimul impfectę quia nõ una. Et ſicut eſſe ſubſtantiale dicit pfectionẽ: ita & unitas eius. Abſtrahit ergo unũ a perfectione, & imperfectione.

¶Ad primam uerò probationẽ ex diffinitione Anſel. dĩ, ꝙ deficit hic illa particula melior. Qm qđ nõ eſt bonũ, nõ põt eẽ melius.

¶Ad ſecundam uerò dĩ, ꝙ reductio illa nõ eſt propria perfectionibus ſimpliciter, ſed cõis negatiuis generalibus, Vndè fit reductio ad ſummẽ ſmutabile, ad ſummẽ immateriale, &c. Quamuis etiam poſſit congruè dici, quòd quiaut dicitur 4. & 7. Metaph. analogum abſolutè inueſtigatum quæritur pro primo, ac per hoc primo unum, qđ

6 29 1 31

eſt unũ ſubſtãtiale. eſt perfectio ſimpliciter, & reducitur ad ſummẽ unum: ſed ex hoc nihil habetur contrã intentum noſtrum: quia ratione ſubſtantiæ quã implicat perfectio iſta, ineſt.

¶In reſponſione ad primum. Aduerte quod Scotus inuehitur contra rationem Auerr. in 4. Metaphyſicor. comment. 2. contra

Auicen. qua hic vſus eſt Sanct. Tho. Aiunt enim quòd eſt ſophiſma figuræ dictionis. quoniam mutatur quo in quod. Id namq; quo res eſt vna, eſt vnum vt quo, non vt quod. & ideò non ſequitur proceſſus in infinitum: ſicut nec ab albo, & albedine. Sed hæc reprehenſio valde rudis eſt. Tum quia conſtat in tranſcendentibus concretum verè prædicari de abſtracto. Entitas. n. eſt ens, & vnitas vna: & per hoc non mutatur quo in quod. Sed verè tò ipſo quo, vtroq; mõ, ſ. vt quo, & quod. Et ideò optimè concludit: nec eſt ſimile de albo & albedine, quia non eſt alba. Tũ quia ſi vnũ addit naturam aliã ſupra ens, puta ſupra hominẽ, aut leonẽ, qua ratione hæc eſt vera, natura hominis eſt vna, eadẽ erit vera, natura vnitatis eſt vna omnis. n. natura vna eſt. Nec excuſat hoc adiacentia naturæ. ſ. quia natura vnitatis ſemp ineſt alij & ppterea eſt quo: Cõmune nãq; eſt oĩ naturæ ſiuè ſubſiſtenti, ſiuè inexiſtenti eſſe vnam, vt patet in accidentibus. ergo ſtat rõ in ſuo robore. De vno aũt, quod eſt principium numeri, quale accidẽs ſit, præſentis non eſt negotij, ſed e tic quæſtio ſpecialis. ¶In reſponſione ad ſecundum, nota diligẽter: quoniam hoc argumentum fluctuare facit eruditos: qa non penetrant hanc reſpõſionem. Scito q rñſio litteræ ſtat in illis verbis. Ens diuiditur per vnum & multa, quaſi per vnum ſimpliciter & multa ſcdm quid. Et ly ſimpliciter, & ſecundum quid. nõ determinant ly vnum, aut ly multa, ſed determinant ly diuidit. Et eſt ſenſus, q ens diuiditur ſimpliciter p vnum, & ſecundum quid per multa. i. vnũ continetur ſimpliciter ſub ente, multa aũt ſecundum quid, vñ & ſtatim hoc probat in lra. Nã & ipſa, inqt, multa nõ cõtinẽtur ſub ente, niſi vt participant uno. Et qm cõſtat, q natura talis diuiſionis eſt, q mẽbrũ ſimpliciter æquat diuiſo abſolutè ſumpto: & meritò. qm mẽbrũ ſcdm qd nõ ſapit diuiſum niſi ſcdm qd: nõ ſtat rñſio optime, & q vnũ cõuertit cũ ente. & tñ eſt diuiſionis mẽbrũ. Exẽplũ huius eſt, ſi diſtinguit' hõ in hoiem in actu, & hoiem in potentia. Et ſimiliter domus in domum in actu & potentia, &c. Reliqua in hac reſponſione poſita ſunt ad perfectionem doctrinæ, & ad explanationem intenti: qm & vnum tam ſimpliciter, q ſcdm quid, & multa tam ſimpliciter quàm ſecundùm quid, uno participant.

175

igitur ens diuidit per vnũ & multa,[c] quaſi per vnũ ſimpliciter, & multa ſm quid. Nam & ipſa multitudo nõ cõtineret ſub ente: niſi cõtineretur aliquo modo ſub vno. Dicit. n. Dion. vltimo ca. de di. no. q non eſt multitudo non participãs vno: ſed quæ ſũt multa partibus, ſũt vnũ toto: & quę ſunt multa accidentibus, ſunt vnũ ſubiecto: & q̃ ſunt multa numero, ſunt vnum ſpecie, & quæ ſunt ſpeciebus multa, ſunt unũ genere: & q̃ ſunt multa proceſſibus, ſunt unum principio. G

AD TERTIVM dicendum, q ideò non eſt nugatio, cum dicit ens unum, quia unũ addit aliqd ſecundùm rationem ſupra ens.

ARTICVLVS II. H

Vtrum unum & multa opponantur.

AD II. ſic proceditur. Videtur, quòd unũ & multa non opponantur. Nullum enim oppoſitum prædicatur de ſuo[h] oppoſito: ſed omnis multitudo eſt quodammodo unũ, ut ex[*] prædictis patet. ergo unum non opponitur multitudini.

¶2 Præt. Nullum oppoſitum cõſtituitur ex ſuo[h] oppoſito: ſed vnũ cõſtituit multitudinem. Ergo non opponitur multitudini

¶3 Præte. Vnũ[h] uni eſt oppoſitũ ſed multo opponitur paucũ. Ergo non opponitur ei vnum.

¶4 Præt. ſi unũ opponitur multitudini, opponit ei ſicut indiuiſũ diuiſo: & ſic opponet ei ut priuatio habituí.[h] Hoc autem uí incõueniẽs, quia ſequeret, quòd unũ ſit poſterius multitudine, & diffiniatur per eam, cũ tamen multitudo diffiniatur per unũ. Vndè erit circulus in diffinitione: quod eſt inconueniens. Non ergo unũ & multa ſunt oppoſita.

SED CONTRA: quorum rationes ſunt oppoſitæ, ipſa ſunt oppoſita. Sed ratio unius cõſiſtit in indiuiſibilitate, ratio uerò multitudinis diuiſionem continet. Ergo unũ & multa ſunt oppoſita. I

RESPONDEO. Dicendũ, q vnũ[m] opponitur multis, ſed diuerſimodè.[n] Nam unũ qđ eſt principiũ numeri, opponit multitudini, qui eſt numerus, ut menſura menſurato. Vnũ enim habet rationem primæ mẽſuræ, & numerus eſt multitudo menſurata per unũ ut patet ex 10.[*] Metap. Vnũ verò qđ conuertitur cũ ente, opponit multitudini per modum priuationis, vt indiuiſum diuiſo.

AD PRIMVM ergo dicendũ, q nulla priuatio tollit totaliter eẽ qa priuatio eſt negatio in ſubiecto ſecundùm[*] Philoſophũ. Sed tamen omnis priuatio tollit aliqđ eſſe. Et ideò in ente ratione ſuæ communitatis accidit q priuatio entis fundat in ente: quod non accidit in priuationibus formarũ ſpiritualiũ vt uiſus, uel albedinis, vel alicuius huiuſmodi, Et ſicut eſt de ente, ita ẽ de vno, & bono, q̃ conuertunt cũ ente. Nam priuatio boni fundat in aliquo bono: & ſimiliter remotio vnitatis fundat in aliquo vno. Et exindè contingit q multitudo ẽ quoddam vnũ: & malũ, eſt quoddam[d] bonũ: & nõ ens eſt quoddam ens[e]. Non tamen oppoſitũ prædicat de oppoſito, quia alte- K

A numeri opponitur numero & mẽſurato, unũ autem cõuerſum cum ente, opponitur ut indiuiſum diuiſo: ergo. Antecedens pro prima parte probatur ex 10. Metaph. quia unũ primo cõuenit mẽſura, & numerus eſt multitudo menſurata. pro ſecunda patet, cõſequentia autem eſt euidens, quia alia eſt oppoſitio relatiua, alia priuatiua.

¶Aduerte hic, q quãuis littera intẽdat de diuerſis unitatibus, & multitudinibus loq. ex hac tñ doctrina optimè deducere poteſt, q eadẽ unitas diuerſimodè ſumpta. ſ. ut principium numeri, & ut indiuiſa opponitur diuerſimodè eidẽ multitudini diuerſimodè ſumptæ. ſ. ſub rõne numeri, & ſub rõne diuiſi. Et ſic hæc diſtinctio erit, quãdo que terũ, q hq; rationum. & quãdo eſt rõnum conuenit utriq; uni, & utriq; multitudini q m & unum cõuerſum cũ ente principiũ eſt numeri tranſcendentis, & unũ in prædicamẽto quantitatis eſt indiuiſum.

¶In rñſione ad ſcdm. dubiũ occurrit quo uerificatur q multitudo componitur ex unitatibus, non ſcdm id quod hñt de indiuiſione, ſed ſcdm id qd hñt de entitate: hoc enim in multitudine tranſcẽdenti, de qua littera loquitur, manifeſtè eſt impoſſibile. Quia ut hic eſt ſermo de multitudine, ut multitudo eſt: aut de rebus multis. Non de rebus multis, ut patet ex ui argumenti. & rñſionis, cum dicit, q multitudo eſt totũ heterogeneũ. De ipſa autẽ multitudine cõſtat, q nõ componitur ex rebus unis. ſed ex unitatibus. Alioquin multitudo tñſcẽdẽs, ut multitudo eſt, eſſet ſubſtantia, utpote ex ſubſtãtijs rerũ cõpoſita. ¶Ad hoc dr q tam unum q multa tranſcendenter ſumi poſſunt dupliciter. Vno modo ſubſtantialiter alio modo cõplectiuè, ſeu formaliter. Si ſumãtur primo modo, conſtat q multitudo componitur ex rebus unis, & q eſt ſubſtãtia ſeu ens reale: & ſic uidetur ſecundũ planum litteræ ſenſum textus primò interpretãdus. Et ſi obijciatur: ergo nõ loquitur de multitudine formaliter, dicitur, quòd loquitur de multitudine formaliter quantum ad id, quod realiter eſt. Altius tamẽ atque formalius loquendo, dicendum mihi uidetur, quòd hic eſt ſermo de unitate, & multitudine formaliter, & uniuerſaliter: & quòd per illa uerba, unitates ſecundùm id, quod habent de entitate, non intendit littera rem, quæ eſt una, ſed intẽdit ipſã unitatis naturam, prout entis actum exercet. Quod ut clarius percipiatur, ab uno in genere quantitatis incipiamus. Vnitas de genere quantitatis ſumi poteſt dupliciter. Vno modo ut eſt nõ numerus, qđ eſt eſſe non diuiſum in ſe, quemadmodum numerus eſt diuiſus in plures unitates. Et ſic patet quòd non componit numerũ: ſicut nec nõ domus componit domũ. Alio modo ut eſt in

Porrecta per totũ.

52 1. diſt. 24. q. 1. ar. 3. 4. Et 10. me. le. 4.

* art. præced.

Concl. nõ

10. me tex. 2. 10. 4.

In poſt … dicam … tis capite oppoſiti … & 4. metaphi. tex. 4. … 11. & …

D. 239 15 …

SVPER QVÆST. XI ART. II.

Cap. 1. d. 24. q. 1. con. 4.

Titulus clarus.

¶In corpore una concluſio, reſponſiua quæſito affirmatiuè. unum opponitur multis diuerſimodè. probatur, unũ principiũ

ſe talis

ſe talis entitas, puta accidens, & ſic componit numerum. Vnitas A quoque tranſcendens dupliciter ſumi poteſt. Primò, ut eſt indiuiſa, quod eſt eſſe non multitudinem. Et ſic impoſſibile eſt componere multitudinem ratione dicta. Alio modo ſecundùm id qđ eſt. i. ſecundùm ipſam negationem diuiſionis: non in quantum exercet actũ priuatio niſi ed in quantũ hñt entis rationem. Et ſic componit multitudinem formaliter, & cõplexiuè ſumptam. Ita, q hæc diſtinctio contracta ad unũ, & multa tranſcendenter, nõ eſt diſtinctio priuationis a ſubiecto poſitiuo. ſed eſt diſtinctio actus priuatiui ab actu poſitiuo. Ita quod ipſa indiuiſio ut exercet actum priuationis, nõ componit. Et ipſamet in cuiuſdam entitatis ratione hẽt, componit multitudinem: quæ ſcdm … unitatem negatiuã ens formaliter eſt magis quam unũ, & q hæc ſit menda … non ſolũ ex formali ſenſu patet, ſed ex rñſione ad … quantum … diuiſa non habet rõnem multitudinis, niſi utrunque diuiſorũ habeat rationẽ unius hic. n. manifeſtè apparuit, q multitudo formaliter ex unitatibus formaliſatis cõſurgit. & conſequenter ex negationibus: qm ſolam negationẽ formaliter addere docuerat in præcedenti articulo.

¶In rñſione ad quartum, dubium occurrit, quomodo uerificentur illa uerba, Diuiſio eſt prior unitate & nõ ſimpliciter ſed ſecundum noſtræ apprehenſionis rõnem. Videtur. n. q diuiſio ſit ſimpliciter prior unitate: quia habitus naturaliter eſt prior priuatione. Diuiſio aũt ſe habet ad unitatẽ ut habitus ad priuationem ergo. Nec prius dici, q diuiſio nõ eſt uere habitus, quo priuat unitas ſcdm ſe. Sed eſt habitus ſcdm noſtrũ modũ intelligẽdi: q oporteret aſſignare ſaltẽ circũloqutiuè, qs eſt ille habitus quo priuat ſcdm ſe unitas. Nec facile eẽt hoc fingere: q ille habitus ſcdm ſe aut eſt quid poſitiuum, aut negatiuum. Si poſitiuum ergo aliquid poſitiuũ ultra ens eſt antè unitatem: qđ eſt impoſſibile. Si negatiuum: ergo aliqua negatio eſt añ unitatem. & ſi hoc non inconueniens, cur incõueniens diuiſioni, quæ negatio eſt eẽ antè unitatẽ. ¶Ad hoc dr q labor eſt in æquiuoco. Ambæ ſiquidem ppoſitiones ſunt ueræ. & q diuiſio eſt prior unitate ſimpliciter. i. ſcdm ſe in eẽ intelligibili … q diuiſio negatio eſt, & ens rõnis. Et eſt q diuiſio eſt poſterior unitate ſimpliciter. i. ſcdm eſſe ſimpliciter, qđ eſt eſſe in rerũ natura. Eſſe. n. intelligibile eſt ſcdm qđ … Prima propoſitio probatur ex dictis. Non. n. intelligibile, q affirmatio non ſit prior negatione. Eſſe autem vnum, eſt eſſe hoc: & nõ eſſe non hoc. vbi patet, q in ratione vnius clauditur negatio alterius extremi contradictionis. Extrema igitur contradictionis, quorum eſt ipſa diuiſio, præcedunt naturaliter unitatem, Primò. enim eſt homo, & in eodem priori eſt non homo, in eſſe intelligibili. Et ſic eſt diuiſio. Deinde homo eſt homo, & non eſt homo: quod eſt eſſe vnum. i. indiuiſum. Non enim eſt diuiſum in ſe ita ut ſit homo, & non homo.

D. 1137.

rum horum eſt ſimpliciter, & alterum ſm quid. Quod. n. ſm quid eſt ens, (vt in potentia) eſt non ens ſimpliciter. i. actu: vel qđ eſt ens ſimpliciter in genere ſubſtãtiæ, eſt non ens ſecundùm quid, quantum ad aliquod eſſe accidẽtale. Similiter ergo qđ eſt bonũ ſecundùm quid, eſt malũ ſimpliciter, vel econuerſò: & ſimiliter, qđ eſt vnũ ſimpliciter, eſt multa ſecundùm quid, & econuerſò.

AD SECVNDVM dicendũ, q duplex eſt totũ. Quoddã homogeneũ, quod componitur ex ſimilibus partibus: quoddam verò heterogeneũ, quod componit ex diſſimilibus partibus. In quolibet aũt toto homogeneo, totũ conſtituit ex partibus[b] habentibus formam totius, ſicut q̃libet pars aquæ eſt aqua: & talis eſt cõſtitutio cõtinui ex ſuis partibus. In quolibet aũt toto heterogeneo, q̃libet pars caret forma totius. Nulla. n. pars domus eſt domus, nec aliqua pars hoĩs eſt hõ. Et tale totũ eſt multitudo. In q̃tũ ergo pars eius non hẽt formã multitudinis, componit multitudo ex vnitatibus, ſicut domus ex non domibus: non q vnitates cõſtituant multitudinẽ ſecũdũ id, qđ habent de ratione indiuiſionis, prout opponũtur multitudini:[d] ſed ſ n hoc, quod habent de entitate: ſicut & partes dom[e] cõſtituũt domum per hoc qđ ſunt quædam corpora, non per hoc, quod ſunt non domus. C D

AD TERTIVM dicẽdũ, q multum accipitur dupliciter. Vno modo abſolutè, & ſic opponitur uni. Alio modo ſm quod importat exceſſum quendam, & ſic opponitur pauco, vndè primo modo duo ſunt multa, non autem ſecundo.

AD IIII. dicẽdũ, q vnum opponitur priuatiuè multis, in quãtum in ratione multorum eſt q ſint diuiſa.

¶Vndè oportet, quòd diuiſio ſit prius vnitate nõ ſimpliciter, ſed ſm rationem noſtræ apprehenſionis.[*] Apprehẽdimus. n. ſimplicia per compoſita. Vñ diffinim[*] punctum, cuius pars non eſt[c] vel principium lineæ. Sed multitudo etiam ſm rationem conſequenter ſe habet ad vnũ: quia diuiſa non intelligimus habere rationẽ multitudinis, niſi per hoc quòd vtrique diuiſorum attribuimus vnitatem. Vndè vnum ponitur in diffinitione multitudinis, non autem multitudo in diffinitione vnius. Sed diuiſio cadit in intellectu ex ipſa negatione entis, ita q primò cadit in intellectu ens.[e] Secũdò q hoc ens non eſt illud ens, & ſic ſecũdò apprehendim[*] diuiſionem. Tertiò vnum, quartò multitudinem.

ARTICVLVS III.

Vtrum Deus ſit unus.

AD TERTIVM. Sic proceditur. Videtur quod Deus non ſit vnus. Dicitur enim 1. ad Cor. 8. Siquidem ſunt dij multi, & domini multi.

¶2 Præt. Vnũ, quod eſt principiũ numeri, non poteſt prædicari de Deo, cũ nulla quantitas de Deo prædicetur: ſimiliter, nec vnũ qđ conuertit cum ente: quia impor E

¶In corpore vna concluſio reſponſiua affirmatiuè. Deus eſt unus probatur tripliciter. Primò, Deus eodem modo formaliter eſt Deus & hic: ergo eſt vnus. antecedens patet ex q. 3. quia idem eſt omnino hic Deus, & natura diuina. conſequentia probatur: Impoſſibile eſt plurificari hunc ergo & Deum. Secundò, Deus eſt vniuerſaliter perfectus: ergo vnus, probatur conſequentia à deſtructione conſequentis, ducendo ad oppoſitum antecedentis, vt clarè patet in littera. Tertiò, Deum omnia quæ in vniuerſo ſunt per ſe reducit in unum ordinem: ergo Deus eſt vnus.

¶Quò ad primam partem, antecedens probatur: quia diuerſa nõ conueniunt in unum ordinem niſi ab aliquo.

¶Quò ad ſecundum verò ſic: Deus eſt perfectiſſimum, & primũ principium: ergo eſt per ſe & non per accidens principium: cõſequentia verò probatur dupliciter. Tum quia melius per vnũ diſponuntur res quàm per plura principia. Tum quia unius non eſt cauſa per ſe niſi unum, per accidens autem plura.

¶Penès priuationem. n. huiuſmõi diuiſionis unũquodq; eſt & dicit' unũ. Si unũ priuatiuũ nomen eſt ſcdm veritatem, vt ſupponimus. Nullum aũt inconueniẽs eſt negationẽ diuiſionis eſſe priorem negatione unitatis. Quamuis impoſſibile ſit poſitionem diuiſionis in re, eſſe antè poſitionem unitatis. Secũda aũt propõ patet ex ſe. Nõ oportet ad hoc qđ homo ſit, & intelligat' vnus, vt negatio hominis ſit in aliqua natura, puta bouina, aut cœleſti. Si. n. ſolus homo eẽt, vnus nihilominus eſſet ſicut antè mũdi creationẽ Deus erat vnus. Et Deus in nulla re tat re. Creatis aũt aliis poſita eſt diuiſio Dei a nõ Deo in rerũ natura. De qua diuiſione dicit litt. qđ nõ eſt prior ſimpliciter, vt patet ex calce reſponſionis, vbi dr: Scdo apprehendimus, q hoc ens nõ eſt illud ens. & ſic apprehẽdimus diuiſionẽ. Quid clari' hoc ens non eſt illud ens dicẽdo. diuiſionẽ in rerũ natura exſiſt. Et pptea eandẽ diuiſionẽ dixit, q ſimplicia ex cõpoſitis diffinimus. Diuiſionẽ ergo ſi realẽ, q poſitiuã poſtpoſuit unitati formaliter. Non autem contradictoriam in eſſe intelligibili.

a 45 411

16 Quartũ oe nem apprehenſa.

Porrecta per totũ.

QVÆST. XI. ART. III.

53 1. q. 103. artic. 3. Et 1. diſ. 24. art. Et 2. di. 1. q. 1. ar. 1. Et … contra gen. cap. 42. Et po. q. 3. art. 6. Et opu. 3. c. 15. & 12. Meta. ſi.

Ferr. 1. cont. c. 24. S. Bon. 1. ſ. d. 2. q. 1. a. 4. Alen. 2. p. ſu. q. 14. m. 3. Sco. 1. ſ. d. 2. q. 3. Dur. 1. ſ. d. 2. q. 1.

Titulus quærit de vnitate numerali

¶Super

SVPER QVAE. XI. ARTIC. IIII.

Titulus clarus ex dictis.

¶In corpore vna concluſio reſponſiua affirmatiuè, Deus eſt maximè vnus: probatur. Deus eſt maximè ens, & maximè indiuiſus. ergo. antecedens probatur. quò ad primam partem: quia eſt ipſum eſſe. quò ad ſecūdā, quia omnino ſimplex omni diuiſibilitate caret, conſequētia autem probatur ex ratione vnius includentis ens, & indiuiſionē: omnia clara ſunt in littera.

¶In reſponſione ad primū dubium eſt, quo modo priuatio ſuſcipit magis, & minus, propter diuiſionem. Ipſa enim diuiſio, negatio eſt, de qua eſt eadem quæſtio quomodo ſuſcipit magis, & minus.

Quæſt. 3. art. 3. Concl. m

¶Ad hoc reſpondetur breuiter, quod diuiſio ſuſcipit magis, & minus ratione fundamēti. Magis enim rationale diſtat à lapide, quàm boue. Et propterea, maior eſt diuiſio inter hominem, & lapidem: & propterea minor eſt vnius generis, quo conueniūt homo, & lapis, vt patet.

Quæſt. 9. art. 2.

tat priuationem, & oīs priuatio imperfectio eſt, quæ Deo non competit. Non eſt igitur dicendum, quòd Deus ſit vnus. F

Sed contra. Eſt quod dicitur Deuter. 6. Audi Iſrael, Dominus Deus tuus unus eſt.

Respondeo. Dicendum, quod Deū eſſe vnum ex tribus demōſtratur. Primò quidē ex eius ſimplicitate. Manifeſtum eſt enim, quod illud vndè aliquid ſingulare, eſt hoc aliquid, nullo modo eſt multis cōicabile. G Illud enim vndè ſortes eſt homo, multis cōicari pōt: ſed id, vndè eſt hic homo, non poteſt cōicari, niſi vni tm̄. Si ergo ſor. per id eſſet hō, per quod eſt hic homo, ſicut nō pñt eſſe plures ſortes, ita nō poſſent eſſe plures hoīes. Hoc aūt cōuenit Deo. nam ipſe Deus eſt ſua natura, vt ſupra oſtenſum eſt.* Secundū igitur idem eſt Deus, & hic Deus. [m]Impoſſibile eſt igitur eſſe plures Deos.[n] H

¶Secundò verò ex infinitate ei[us] perfectionis. Oſtenſum eſt.n. ſuprà,* quod Deus comprehendit in ſe totam perfectionem eſſendi. Si ergo eſſet plures dij, oporteret eos differre. Aliquid ergo cōueniret vni qd̄ nō alteri. & ſic ille, in quo eſſet priuatio, non eſſet ſimpl̄r pfectus. Si aūt hoc eſſet, perfectio alteri eorum deeſſet. Impoſſibile eſt ergo eſſe plures I Deos. Vndè & antiqui Philoſophi quaſi ab ipſa coacti veritate ponentes principium infinitum, poſuerunt unum tantùm principium.

¶Tertiò ab vnitate mundi. Omnia.n. quę ſunt, inueniuntur eſſe ordinata ad inuicem, dum quædam quibuſdā deſeruiūt. Quæ aūt diuerſa ſunt, in vnum ordinē non cōuenirēt, niſi ab aliquo uno ordinarētur. Melius enim multa reducuntur in vnum ordinē

502 per vnum, q̄ per multos:* quia per ſe vnius vnum eſt cauſa, & multa non ſunt cauſa vnius, niſi per accidens: inquantum.ſ. ſunt aliquo modo vnum. Cum igitur illud, quod eſt primum, ſit perfectiſſimum, & K per ſe, non per accidens, oportet quod primum reducens omnia in vnum ordinem ſit vnum tantùm. Et hoc eſt Deus.

Ad primum ergo dicēdū, quod dicuntur dij multi ſm̄ errorem quorundam, qui multos Deos colebāt: exiſtimātes planetas, & alias ſtellas eſſe Deos, vel etiam ſingulas partes mundi. Vndè ſubdit, Nobis autem vnus Deus, &c.

Ad secundum dicendum, quod unū ſm̄ quod eſt principium numeri, non pdicatur de Deo, ſed ſolùm de

173 his, q̄ hñt eſſe in materia.* Vnum.n. quod eſt principium numeri, eſt de genere mathematicorū: q̄ hñt F eſſe in materia: ſed ſunt ſm̄ rōnem à materia abſtracta: Vnum verò, quod cōuertitur cū ente, eſt quoddam metaphyſicum, quod ſm̄ eſſe non dependet à materia. Et licèt in Deo non ſit aliqua priuatio, tm̄ ſecundùm modum apprehenſionis noſtræ, non cognoſcitur à nobis niſi per modum priuationis, & remotionis. Et ſic nihil prohibet aliqua priuatiuè dicta de Deo pdicari, ſicut quod eſt incorporeus, infinitus, & ſimiliter de Deo dicitur, quod ſit vnus.

Articvlvs IIII.

Vtrum Deus ſit maximè unus.

Porrecta p. 1. tom. 14.

Ad qvartvm ſic proceditur. Videtur, quod Deus non ſit maximè unus. vnum.n. dicitur ſecundùm priuationem diuiſionis. Sed [h]priuatio non recipit magis, & minus. Ergo Deus non dicitur magis vnus, quàm alia, quæ ſunt vnum.

Quæſt. 11. art. 1. & q. 3. ... c. & ...

¶2 Præt. Nihil videtur eſſe magis indiuiſibile, q̄ id quod eſt indiuiſibile actu, & potētia, cuiuſmodi eſt punctus & unitas. Sed in tantum dr̄ aliquid magis vnum, [h]inquantum eſt indiuiſibile. Ergo Deus non eſt magis unum, quàm unitas & punctus. 5

H ¶3 Præt. Quod eſt p eſſentiā bonū, eſt maximè bonū. Ergo quod eſt p [h]eſſētiam ſuā unū, eſt maximè vnū. Sed oē ens eſt unum p ſuam eſſentiā, vt patet p Philoſophū * in 4. Metaph. Ergo oē ens eſt maximè vnū. Deus igitur nō eſt magis vnū, q̄ alia entia. 4. metaph. tex. 3. ...

Sed contra eſt, quod dicit Boet. quod inter omnia, quæ unum dicuntur, arcem tenet vnitas diuinæ trinitatis.

Respondeo. Dicendum, quod cum vnū ſit ens indiuiſum, adhoc quod aliquid ſit maximè unū, oportet, quod ſit, & maximè ens, & maximè indiuiſum. Vtrūq; autem cōpetit Deo. Eſt.n. maximè ens, inquantum I eſt non hñs aliquod eſſe determinatum per aliquā naturam, cui adueniat, ſed eſt ipſum eſſe ſubſiſtens oībus modis indeterminatum. Eſt aūt maximè indiuiſum, inquantū neq; diuiditur actu, neq; potentia ſm̄ quęcunq; modum diuiſionis, cum ſit oībus modis ſimplex. ut ſuprà * oſtenſum eſt. [c]Vndè manifeſtum eſt, quòd [m] Deus eſt maximè vnus. Quæſt. 3. art. 7. Concl. m.

Ad primvm ergo dicendum, quòd licèt priuatio ſm̄ ſe nō recipiat magis, & minus, tm̄ ſm̄ quod eius oppoſitum recipit magis, & minus, etiam ipſa priuatiua dñr ſecundùm magis, & minus[c]. Secundum igitur, quod aliquid eſt magis diuiſum, vel diuiſibile, K vel minus, vel nullo modo, ſecundùm hoc aliquid dicitur magis, & minus, vel maximè vnum. 6 260

Ad secvndvm dicendū, quod punctus, & vnitas, quæ eſt in principiū numeri, non ſunt maximè entia, cum non habeant eſſe, niſi in ſubiecto aliquo. Vndè neutrum eorū eſt maximè vnum. Sicut enim ſubiectum non eſt maximè vnum propter diuerſitatem accidentis, & ſubiecti, ita nec accidens.

Ad tertivm dicendum, quod licèt omne ens ſit vnum per ſuam ſubſtantiam, non tamen ſe habet æqualiter ſubſtātia cuiuſlibet ad cauſandam vnitatem: quia ſubſtantia quorundam eſt ex multis compoſita, quorundam verò non.

SVPER

SVPER QVAEST XII. ARTIC. I.

Ferr. 3. cont. c. 51. 54. 57. *Banem q. 12. a. 1.*

In titulo, intellectus creatus non humanus, (& hoc benè notā) poſſit, abſolutè ſiuè per potentiam in alio, ſiuè in ſe, uidere per eſſentiā, id eſt intelligere quidditatiuè: ita ut completè ſciat terminare dit o nē quid eſt de Deo. Cognoſcere.n. de aliquo quid, eſt uidere illud per eſſentiā, cōplete autem terminare qd eſt, ut diſtinguitur cōtra incompletè, eo modo, quo ſciens cōia prædicata eſſentialia alicuius incompletè ſcit, oportet.n. ſcientem quid, hęc omnia prędicata quidditatiua uſq. ad ultimā differentiam noſſe. Et non ſumo cōpletè, i. cōprehēſiuè, immò ſcire qd eſt, ſm̄ latitudinem quoad modū ſciendi. Diuiditur. n. in cōprehendere & apprehēdere. Et totius apprehēſibile ſe hēt multos grad[us], ut infra patebit. Eſt igitur q̄ō, an aliquis creatus intellectus poſſit ſcire de Deo quid eſt. Et ſi dubitas de hac expoſitione, uide primum contra gent. c. 3. & tertium eiuſdē cap. 4. & 5.

¶In corpore 4. primò, ponit cauſā dubitandi. ſcdò, recitat opinio negatiua. tertiò improbat, quartò reſpōdetur quæſito.

¶Quo ad primum eſt vna ppoſitio, De[us] eſt in ſe maximè cognoſcibilis pp exceſſum ſi eius reſpectu alterius, eſt alicui incognoſcibilis. prima pars pbat. qa De[us] eſt actus purus. ſecunda verò declaratur exēplo ſolis & viſus.

¶Aduerte hic, quod cum ex 2. Meta. habeatur, quod difficultas cognoſcendi ex duobus oriri poſſit. ſ. ex obiecto, vel potētia. & hic eſt q̄ſtio de huiuſmodi difficultate, ſcil. poſſibilitate: conſonum fuit, vt non permitteretur hic quòd cauſa dubij non eſt ex parte obiecti: ſed ex parte excellentiæ obiecti ſupra potentiam: quod eſt eſſe ex parte potentiæ.

¶Quo ad ſecundum opinio quorundam eſt, intellectus creatus non poteſt videre dei eſſentiam: ratio eorum eſt ipſa excellentia Dei ſupra intellectum creatum, vt in littera dicitur, ibi, hoc igitur quidam attendentes.

¶Aduerte hic, quod hęc opinio iudicio meo nō eſt Aui. aut philoſophorum: quū ſaltem prima intelligentia creata cognoſcit quid eſt Deus, apud Auic. quū ipſe eſt illius proximum principiū: ſed hæc opinio fuit aliquorum Chriſtianorum, vt puto: & ideo contra eam ex his, quæ fidei ſunt, diſputat, vt patebit.

A ¶Quo ad tertium reprobatur opinio p̄ſata dupliciter. Primò, ſi ſi nullus intellectus creatus poteſt videre Deum: ergo vel nunq̄ ſuam beatitudinem obtinebit: vel beatitudo eius in alio cōſiſtit q̄ in Deo. conſequentia probatur: quia beatitudo hominis cōſiſtit in altiſſima eius operatione, q̄ eſt intelligere. cōſequens aūt pro prima parte eſt manifeſtè impoſſibile, pro ſcdā eſt aliena à fide. Et ne hoc voluntariè dici videatur, probatur. Deus eſt principium eſſendi creaturæ rationali: ergo felicitas creaturæ rationalis conſiſtit in cōiunctione ad Deum. conſequentia probatur: quia vnumquodq; intantum eſt perfectū inquantum ſuo coniūgitur principio: & eſt ppoſitio ſumpta ex lib. de cauſis.

Porrecta per totū.

55 12. q6. 5. ar. 1. c. & q. 93. ar. 1. c. 1. & 3. cont. c. 51. 54. & 57. Et veri. q. 8. art. 1. & quo 7. ar. 1. & quol. 10. ſi. & opuſ. 1. c. 104. & Matt. 5.

¶Circa probationem conſequentiæ poſſet dubitari: quia arguit à ſuperiori ad inferius affirmatiuè, ſcilicet ab altiſſima operatione, quæ eſt intelligere, ad talē intellectionē. Sed facilè reſpondetur: quia altiſſimæ operationis noīe, nō intelligitur ipſum genus operis, puta intelligere, vt ſuperficies litterę præ ſe fert: ſed ſummū illius generis. i. intellectio altiſſima, &c. vndè nulla ibi eſt conſequentis fallacia. Nec obſtat, quod determinauerit gen[us] operis, hoc enim pp hoīem cui inſunt alterius generis opera, puta ſenſibilia, fecit. Meminit aūt hoīs in pbatione: & tñ illatio erat de intellectu creato in cōi, vt ex notioribus doctrinam traderet: & eandē eſſe rationē quò ad hoc de intellectu creato oī innueret: immò, & à minori argū faceret. ſi nā que hoīs beatitudo in intellectione altiſſima cōſiſtit, à fortiori aliorū quoq; intellectualiū felicitas altiſſima erit ſpeculatio.

¶Circa deſtructionē conſequētis, quò ad ſecundā partem aduerte, quod volēs auther aduerſarios conuincere, quod illud ſit contra fidē, aſſulit propoſitionem quam oportet expreſsè credere, ſcilicet quod Deus eſt creator omnis creaturæ rationalis. Et ex hac arguit ergo in conſequentiu. vndè iſta ratio aſſumit antecedens, vt creditum, & conſequentiam ratione deducit, & ideo optimè cōcludit apud fideles. Et propterea errant qui contra Auicen. hanc rationem ex San. Tho. referunt.

¶Secundò improbatur opinio ſic, ſi intellectus creatus non poteſt videre Deum: ergo non poteſt ipſam rerum cauſam videre: ergo deſiderium naturæ erit inane. prima cōſequentia relinquitur per ſe nota. ſecūda aūt pbatur: homini ineſt naturale deſideriū videndi cauſam viſis effectib[us], vt eius admiratio atteſtatur. ergo.

Qvaestio XII.

Quomodo Deus à nobis cognoſcatur, in 13. articulos diuiſa.

Qvia In ſuperiorib[us] cōſideraumus qualiter Deus ſit ſm̄ ſeipſum, reſtat conſiderandū qualiter ſit B in cognitione noſtra, id eſt, quō cognoſcatur à creaturis.

¶Et circa hoc quæruntur 13.

¶Primò. Vtrum aliquis intellectus creatus poſſit uidere eſſentiam Dei.

¶Secundò. Vtrum Dei eſſentia uideatur ab intellectu per aliquam ſpeciem creatam.

¶Tertiò. Vtrū oculo corporeo Dei eſſētia poſſit uideri.

C ¶Quarto. Vtrū aliqua ſubſtantia intellectualis creata ex ſuis naturalibus, ſufficiens ſit uidere Dei eſſentiam.

¶Quintò. Vtrum intellect[us] creatus ad uidendū Dei eſſentiā indigeat aliquo lumine creato.

¶Sextò. Vtrum uidētium eſſentiam Dei unus alio perfectius uideat.

¶Septimò. Vtrum aliquis intellectus creatus poſſit comprehendere Dei eſſentiam. D

¶Octauò. Vtrū intellectus creatus uidens Dei eſſentiam, omnia in ipſa cognoſcat.

¶Nonò. Vtrū ea quæ ibi cognoſcit, per aliquas ſimilitudines cognoſcat.

¶Decimò. Vtrum ſimul cognoſcat oīa quæ in Deo uidet.

¶Vndecimò. Vtrū in ſtatu huius uitæ poſſit aliquis homo eſſentiam Dei uidere.

E ¶Duodecimò. Vtrum per rationem naturalem Deum in hac uita poſſimus cognoſcere.

¶Tertiodecimò. Vtrū ſupra cognitionem naturalis rationis ſit in præſenti uita aliqua cognitio Dei per gratiam.

Articvlvs primvs.

Vtrum aliquis intellectus creatus poſſit Deum uidere per eſſentiam.

Ad primvm, Sic proceditur. Videtur quod nullus intellectus creatus poſſit Deum per eſſentiam uidere. Chryſo.n. ſuper Ioan.* exponens illud quod dr̄ Ioan. 1. Deū [h] nemo uidit unquā: ſic dicit, ipſum qd̄ eſt De[us] non ſolū pphetæ, ſed nec angeli uiderūt, nec arcāgeli. Quod.n. creabilis eſt naturæ, qualiter uidere poterit qd̄ increabile eſt? G Diony. et 1. ca.† de di. no. loquēs de Deo dicit, Neq; ſenſus eſt eius, neq; phantaſia, neque opinio, nec ratio, nec ſcientia.

* Homil. 14. in Io. aliquantulū princip. to. 3. * cap. 1. à medull[is]. * q. 7. ar. 1

¶2 Præt. Omne [h]infinitū in quātum hmōi, eſt ignotum: ſed De[us] eſt infinitus, ut ſupra* oſtenſum eſt. ergo ſecundū ſe eſt ignotus.

¶3 Præt. Intellectus creatus nō eſt cognoſcitiuus niſi exiſtentiū. Primum.n. quod cadit in apprehēſione intellectus eſt ens[c]. Sed Deus nō eſt exiſtens, ſed ſupra exiſtētia, ut dicit Dionyſ. ergo non eſt intelligibilis, ſed eſt ſupra omnem intellectum. 15 16 d 5c

¶4 Præt. Cognoſcētis ad cognitū oportet eſſe aliquā [h]proportionē, cū cognitū ſit pfectio cognoſcētis. Sed nulla eſt pportio intellect[us] creati ad Deū: qa in infinitū diſtāt. ergo intellect[us] creatus nō pōt uidere eſſentiā Dei.

Sed contra eſt, quod dicitur primæ Ioan. 3. videbimus eū ſicuti eſt.

¶Circa hanc rationem dubium duplex occurrit. Primũ eſt ſimpliciter, & ad hominem. Non enim videtur verum, quòd intellectus creatus naturaliter deſideret videre Deum: quoniam natura non largitur inclinationem ad aliquid, ad quod tota vis naturæ perducere nequit: cuius ſignum eſt, quòd organa natura dedit cuilibet potẽ tiæ quā intus in anima poſuit. Et in ſecũdo cœli dicitur, quòd ſi aſtra haberent vim progreſſiuam, natura dediſſet eis organa oportuna. Implicare igitur videtur, quòd natura det deſideriũ viſionis diuinæ. Et q; nõ poſſit dare requiſita ad viſionem illam, puta lumẽ gloriæ, &c. Apud S. Tho. quoq; doctrinam, vt dictum eſt in 1. artic. huius operis, homo, non naturaliter, ſed obedientialiter ordinatur in felicitatem illā. ergo.

¶Secundum verò dubium eſt: quia conceſſo toto proceſſu, non ſequitur intentum: infert.n. tũ. ergo prima cauſa videri poteſt, & non, ergo Deus. Dicam enim, quòd Deus inquantũ cauſa rerum, videri deſideratur, & non ſecũdũ ſubſtantiā ſuam in ſe. Et ſic ſcietur nõ quid eſt abſolutè, ſed quid eſt, vt creator, vt gubernator, &c. vt patet in nobis. Deſideramus.n. ex primo motu ſcire qd eſt illa ſubſtātia, vt primus motor: & huius conditionibus, vt ſic notis, quieſcit deſiderium, vt patet in cõplemẽto ſcientiarũ.

¶Ad euidentiā horũ ſcito, quòd creatura rationalis põt dupliciter conſiderari, vno modo abſolutè, alio modo, vt ordinata eſt ad felicitatẽ. Si primo modo conſideretur, ſic naturale eius deſideriũ non ſe extendit vltra naturæ facultatem. Et ſic cõcedo, quòd non naturaliter deſiderat viſionẽ Dei in ſe abſolutè. Si verò ſecundo modo conſideretur, ſic naturaliter deſiderat viſionẽ Dei: quia vt ſic, nouit quoſdam effectus, puta gratiæ, & gloriæ: quorũ cauſa eſt Deus, vt Deus eſt in ſe abſolutè, nõ ut vniuerſale agens. Notū aũt effectũ, naturale eſt cuilibet intellectuali deſiderare notitiā cauſę. Et propterea deſideriũ viſionis diuinæ, etſi nõ ſit naturale intellectui creato abſolutè, eſt tñ naturale ei ſuppoſita reuelatione talũ effectuũ. Et ſic [illegible] ad idẽ collectæ, in c. 50. tertij contra Gen. [illegible]

¶[illegible] concedit Gen. c. 4. quòd creaturæ nõ ſunt de cõſideratione theologica, niſi vt ordinantur, gubernantur, prædeſtinãtur à Deo in Deũ, vt ſupremũ oĩum finẽ: alioquin nõ in ordine ad altiſſimā cām, & propriā theologo theologica cõſiderarentur, vt de ſe patet.

¶Quò ad tertium cõcluſio reſponſiua eſt: beati vident Dei eſſẽtiam. Nec aliter probatur, quā reprobatione contradictoriæ. Oportet enim alterā contradictionis partem eſſe veram.

desideriũ intellectualis naturæ creatæ, ſi Deũ videre non poſſit. Non oportuit aũt exprimi, quòd de creatura intellectuali nõ abſolutè, ſed vt ordinata ad felicitatẽ eſſet ſermo. Quia cõe eſt cuilibet ſcientiæ, quòd ſemper intelligantur termini formaliter, vt ſubſunt illi ſcientiæ, vt patet de quantitate in phyſicis. Conſtat aũt ex 2. cont. Gen. c. 4. [illegible]

H.761.

Respondeo. Dicendum, quòd cum vnumquodq; ſit cognoſcibile ſm, quòd eſt in actu: Deus, q eſt actus purus abſq; omni permiſtione potentiæ, quantum in ſe eſt, maximè cognoſcibilis eſt. Sed quod eſt maximè cognoſcibile in ſe, alicui intellectui cognoſcibile non eſt, ꝑ ꝑ exceſſum intelligibilis ſupra intellectum. Sicut ſol, qui eſt maximè viſibilis, videri nõ poteſt à veſpertilione ꝑ ꝑ exceſſum luminis. Hoc igitur attendentes quidā poſuerũt, quòd nullus intellectus creatus eſſentiā Dei videre põt. Sed hoc inconuenienter dr̃. cum.n. vltima hoĩs beatitudo in altiſſima eius operatione cõſiſtat, quę eſt operatio intellectus, ſi nunquā eſſentiam Dei videre poteſt intellectus creatus, vel nunquam beatitudinem obtinebit, vel in alio eius beatitudo cõſiſtet, quā in Deo. Quod eſt alienum à fide. In ipſo.n. eſt vltima pfectio rationalis creaturæ: quod eſt ei principium eſſendi. Intantum.n. vnumquodq; perfectum eſt, inquantum ad ſuum principium attingit. ſimiliter ẽt eſt pter rõnem. Ineſt enim homini naturale deſiderium cognoſcendi cauſam, cum intuetur effectũ: & ex hoc admiratio in hoĩbus conſurgit. Si igitur intellectus rationalis creaturæ ptingere non poſſit ad primam cauſam rerum, remanebit inane deſideriũ naturæ. Vñ ſimpliciter cõcedendũ eſt, quòd beati Dei eſſentiam uideant.

Ad primum ergo dicendũ, quòd vtraq; authoritas loquitur de uiſione cõprehenſionis. Vndè pmittit Diony. immediatè ante uerba propoſita dicẽs: Omnibus ipſe eſt uniuerſaliter incomprehenſibilis, & nec ſenſus eſt, &c. Et Chryſoſt. parum poſt uerba pdicta ſubdit, viſionem hic dicit certiſſimā patris cõſiderationẽ, & cõprehenſionem tantā, quātam pater habet de filio.

Ad secundum. Dicendũ, quòd infinitum, quod ſe tenet ex parte materiæ nõ perfectę per formam, ignotum eſt ſecundũ ſe: quia oĩs cognitio eſt p formam. Sed infinitum, quod ſe tenet ex parte formæ nõ limitatæ p materiam, eſt ſecũdùm ſe maximè notum. Sic autem Deus eſt infinitus, & non primo modo, ut ex ſuperioribus patet.

Ad tertium. Dicendũ, quòd Deus nõ ſic dr̃ non exiſtẽs, quaſi nullo modo ſit exiſtẽs, ſed qa eſt ſupra omne exiſtens: inquantum eſt ſuum eſſe. Vndè ex hoc nõ ſequitur, quòd nullo modo poſſit cognoſci, ſed quòd omnem cognitionem excedat: quod eſt ipſum non comprehendi.

Ad quartum. Dicendũ, quòd pportio dr̃ dupliciter. Vno modo certa habitudo vnius quantitatis ad alteram, ſecundùm quòd duplũ, triplum, & æquale ſunt ſpecies proportionis. alio modo quælibet habitudo unius ad alterum, proportio dicitur. Et ſic põt eſſe proportio creaturæ ad Deũ inquātũ ſe hẽt ad ipſum, ut effectus ad cauſam, & ut potentia ad actum. Et ſm hoc, intellectus creatus pportionatus eſſe poteſt ad cognoſcendum Deũ.

Articvlvs II.

Vtrum eſſentia Dei ab intellectu creato per aliquam ſimilitudinem uideatur.

Ad secundum ſic proceditur. Vr̃, quòd eſſentia Dei ab intellectu creato per aliquam ſimilitudinem uideatur. Dicitur enim primo Ioann. 3. Scimus quoniam cum apparuerit, ſimiles ei erimus, & uidebimus eum ſicuti eſt.

¶2 Præter. Aug. dicit 9. de Trin. Cum Deum nouimus, ſit aliqua Dei ſimilitudo.

¶3 Præt. Intellectus in actu eſt intelligibile in actu, ſicut ſenſus in actu eſt ſenſibile in actu. Hoc autẽ non eſt niſi inquantũ informatur ſenſus ſimilitudine rei ſenſibilis, & intellectus, ſimilitudine rei intellectę. Ergo ſi Deus ab intellectu creato videtur in actu oportet quòd per aliquam ſimilitudinem videatur.

Sed contra. Eſt quod dicit Aug. 15. de Trin. quòd cũ Apoſtolus dicit: videmus nunc p ſpeculũ & in ænigmate. Speculi & ænigmatis nomine quæcunq; ſimilitudines ab ipſo ſignificatæ intelligi poſſunt, quę accõmodatę ſunt ad intelligendũ Deũ. Sed videre Deũ per eſſentiā non eſt viſio ænigmatica, vel ſpeculatiua, ſed cõtra eā diuidit. Ergo diuina eſſentia nõ vr̃ p ſimilitudines.

Respondeo. Dicendũ, quòd ad viſionem tàm ſenſibilem quā intellectualẽ duo requiruntur, ſ. virtus viſiua, & unio rei viſæ cũ viſu. Non enim ſit viſio in actu, niſi per hoc quòd res viſa quodammodo eſt in vidente. Et in rebus quidẽ corporalibus apparet, quòd res viſa non poteſt eſſe in vidẽte per ſuam eſſentiam, ſed ſolũ per ſuam ſimilitudinem. Sicut ſimilitudo lapidis eſt in oculo, per quā ſit viſio in actu, non autem ipſa ſubſtantia lapidis. Si autem eſſet vna & eadẽ res, & quæ eſſet principiũ viſiuæ virtutis, & quæ eſſet res viſa, oporteret vidẽtem ab illa re & virtutẽ viſiuam habere, & formā per quam videret. Manifeſtũ eſt autem, quòd Deus & eſt author intellectiuæ virtutis, & ab intellectu videri põt. Et cũ ipſa intellectiua virtus creaturæ nõ ſit Dei eſſentia, relinquit quòd ſit aliqua participata ſimilitudo ipſius, qui eſt primus intellectus. Vndè & virtus intellectualis creaturæ lumen quoddā intelligibile dr̃, quaſi à prima luce deriuatũ: ſiuè hoc intelligat de virtute naturali, ſiuè de aliqua perfectione ſuperaddita gratiæ, vel gloriæ. Requiritur ergo ad videndũ Deũ aliqua Dei ſimilitudo ex parte viſiuæ potentiæ, qua.ſ. intellectus ſit efficax ad videndũ Deũ. Sed ex parte viſæ rei, q̃ neceſſe eſt aliquo modo vniri vidẽti, per nullā ſimilitudinem creatā Dei eſſentia uideri poteſt. Primò quidẽ: qa ſicut dicit Dionyſius primò de diuin. nomi. per ſimilitudines inferioris ordinis rerũ, nullo modo ſuperiora poſſunt cognoſci. Sicut per ſpẽm corporis nõ põt cognoſci eſſentia rei incorporeę. Multò igit minus per ſpẽm creatam quācũq; poteſt eſſentia Dei uideri. Secundò, quia eſſentia Dei eſt ipſum eſſe eius, ut ſupra oſtenſum eſt: quòd nulli formæ creatæ cõpetere poteſt: Nõ põt igit aliqua forma creata eſſe ſimili-

Super Qvæs. XII. Artic. II.

Fer. 3. cont. c. 49. Cap. 4. d. 49. q. 5. con. 1. 3. d. 5. q. 2. con. 3. & 4. d. 49. q. 5. a. 2. Eamus eodem loco.

In titulo aduerte, quòd aliud eſt, qd quęritur, & aliud eſt occaſio quæſiti. Quęritur enim indefinitè, An ad viſionẽ diuinā cõcurrat aliqua ſimilitudo quomodocũq; concurrat. ſed quæſiti occaſio eſt, qa dubitatur, An Deus poſſit videri p aliquā ſimilitudinẽ ex parte rei viſæ.i. q ſit repræſentatiua ipſius Dei, vtrõ vidẽdi, ſicut ſpẽs viſibilis repræſentat corporali viſui colorata.

¶In corpore tria. Primò naturā viſionis, quò ad hoc, quod eſt requirere ſimilitudinẽ declarat. Secundò reſpondet quæſito, ibi, manifeſtũ eſt &c. Tertiò epilogat expreſſiuè quædā manifeſtans.

¶Quò ad primum tria dicuntur, ex quibus quartum opportunum inſinuatur.

¶Primum eſt, numerus requiſitorũ ad viſionem: & dicitur: quòd ſunt duo ſcilicet virtus viſiua, & vnio rei viſæ cũ vidẽte. Et probatur, viſio non fit actu, niſi res viſa ſit aliquo modò in vidente. ergo.

¶Secundũ eſt modus vnionis: & dr̃, quòd eſt duplex, ſ. per eſſentiam ipſius rei viſæ, & per ſimilitudinẽ eius. & manifeſtatur in corporalibus: quòd lapis nõ eſt in oculo, ſed ſpecies lapidis. vterq; enim modus expreſſus eſt: [illegible] à corporalibus, quaſi per hoc innueret, in ſpiritualibus non impoſſibile fore.

¶Tertium eſt modus ſimilitudinis: & dicitur, quòd eſt duplex, ſcilicet ex parte rei viſæ, & ex parte virtutis viſiuæ: declaratq; ſecundum membrum ex vi illius conditionalis: vere: ſi virtus viſiua habet eſſe à re viſa, virtus viſiua non ſolùm eſſet ipſa, ſed ſimilitudo rei viſæ, vt patet: quia effectus eſt ſimilis cauſæ. Ex his autẽ habes quartum, ſcilicet quòd viſio poteſt tripliciter fieri. primò per eſſentiam rei viſæ. ſecundò per eſſentiam virtutis viſiuæ. tertiò p ſimilitudinẽ mediã repræſentantem rẽ viſam viſiuæ virtuti: vt enim patet, ex dictis, tot modis contingit vnionem rei viſæ cũ vidente variari. Verũ vt litteræ conſoni ſimus, nomine eſſentiæ virtutis viſiuę, nõ intelligas tantùm ipſam vim viſiuam, ſed quicquid ſe tenet ex parte eius, ſ. quodcũque confortatiuum, aut eleuatiuum, &c. ipſius vis viſiuæ: ſiuè illud ſit lumen gratiæ, vel gloriæ. Totũ enim hoc alio vocabulo dicitur ſimilitudo ex parte videntis, vt patet in his, quæ ſubiunguntur in littera.

¶Quò ad ſecundum duæ concluſiones reſponſiuæ quæſito ponuntur. Prima affirmatiua. Ad videndũ Deum exigitur aliqua ſimilitudo ex parte virtutis viſiuæ. Secũda negatiua. Ad videndum Deum impoſſibile eſt concurrere aliquam ſimilitudinem mediā ex parte rei viſæ. Prima concluſio probatur. Deus eſt author intellectus creati potentis ipſum videre. ergo intellectus creatus eſt particeps ſimilitudo ipſius eſſentiæ diuinæ: ergo ad viſionem Dei, &c. antecedens patet: cum prima conſequentia quæ [illegible] per locum à diuiſione: quia non eſt ipſa diuina ſubſtantia. conſequens quoq; cõfirmatur à ſigno: quia intelligibilis vis lumen dicitur, &c. omnia clara ſunt. Secunda autem concluſio probatur tripliciter. Primò ſic. Res ſuperior non videtur per ſimilitudinem inferioris ordinis: ergo Deus non videtur per aliquam creatam ſimilitudinem. Antecedens probatur authoritate Dionyſij. & declaratur exemplo corporeæ ſimilitudinis. conſequentia verò patet per locũ à minori. Sc̃dò, nulla res creata eſt ſuũ eſſe: ergo per nullā rẽ creatā põt videri Deus. Antecedens ſupponitur. conſequentia probatur: quia Deus eſt ſuum eſſe. Tertiò ſic, omnis res creata eſt determinata ad genus aliquod: ergo nulla eſt infinita. ergo p nullā põt videri Deus. vltima cõſequentia pbatur: quia Deus eſt infinitus ſecundum omnem modũ eſſendi & intelligendi.

¶Contra has rationes, quamuis Aureolus apud Capreolum in 4. diſtin. 49. q. 5. multipliciter arguat: tota tamen vis rationum contra hoc conſiſtit, in hoc quòd omnes allatæ rationes peccãt non diſtinguendo, ſed idem iudicium faciendo de ſpecie in eſſendo, & in repræſentando: cum tamen conſtet valdè magnam differentiam intereſſe. Vndè ſpecies inquit inferioris ordinis in eſſendo, & habens eſſe diſtinctum ab eſſentia atque finita in eſſendo, eſt in repræſentando, & ſupremi ordinis, & habẽs eſſe idẽ cũ eſſentia atq; infinita, hæc.n. inſunt ei obiectiuè, illa formaliter: nec hoc inconueniens magis quàm ſpeciem lapidis eſſe accidens formaliter, & ſubſtantiam obiectiuè, &c.

¶Ad euidentiam horum ſcito, quòd indiſtinctio inter per ſe & per accidens errandi occaſionem præbet. ſpecies quidem rerum, de quibus eſt ſermo, per ſe quidem non habent quòd ſint ſubſtantiæ, vel accidẽtia, ſed hoc accidit eis: verũ per ſe exigit talis ſpẽs, quòd ſit repræſentatiuũ alterius non per modũ ſigni, quòd quodlibet põt ſignificare quodcunque: ſed per modũ ſimilitudinis. Vndè philoſophi, vt primo de aīa dr̃, conuenerũt in hoc, quòd cognitio ſit p aſſimilationẽ. Et ſi cognitio dẽt eſſe quidditatiua, oportet ſpẽm eſſe ſimilem non ſolũ ſecũdum genus, ſed ſpeciem ſpecialiſſimam formaliter, vel eminenter. Nunquam.n. anima noſtra domũ quidditatiuè nouit, niſi apud ſe ſpeciem domus, quę ſit id quòd eſt domus, habeat. Oportet igitur ſpẽm, quā videnda eſt res, eſſe id quod eſt ipſius rei, non ſecundùm modum eſſendi naturalem rei viſæ, ſed in alio eſſendi modo, quia formaliter ſumptus & abſtrahit ab eſſe ſubſtantiali, & accidentali, vt de ſe patet. Et exigitur ſit nobilior, aut ſaltem æquè nobilis quàm ſit nobilitas modi eſſendi rei viſæ, vt inductiuè patet. Et ratione probatur: quia cognoſcens vt ſic, habet nobiliorem eſſendi modum cognitũ in ſeipſo: vt cognitionẽ terminat. Ex his aũt ad rõnem litteræ deſcendendo dicimus, quòd ſpeciẽ eſſe inferioris ordinis poteſt dupliciter intelligi, ſcilicet per ſe vel per accidens: ſpecies inferioris ordinis per accidens ſumitur, quum conſideratur quòd per accidens eſt in eſſendo. Per ſe verò, quum conſideratur quòd eſt magis vel minus dearticulata aut eleuata: qualiter videmus ſpecies in ſenſibus propriis eſſe inferioris ordinis reſpectu ſpecierum phantaſiæ, & has reſpectu ſpecierum intellectus noſtri. Et conſtat, quòd per ſpecies ſenſus non poſſunt imaginabilia, nec per imagines poſſunt intelligibilia uideri: & iuxta hunc ſenſum militat prima ratio, vt patet in exemplo litteræ. Deus enim adeò eleuatæ eſt naturæ, vt omni quouis modo de articulata ſpecie, qualem oportet creatam quamcunque eſſe, inferioris ſit ordinis per ſe, inquantum ſcilicet ſpecies. Nec obſtat diſtinctio, quòd in eſſendo vel in repræſentando. Iam enim oſtenſum eſt, quòd loquendo de eſſe ſpeciei formaliter & per ſe vt ſic, nihil refert dicere in eſſendo, & in repræſentando: quoniam oportet ſpeciem ſecundùm proprium eſſe, quòd quid eſt rei viſæ, & conſequenter eiuſdem ordinis cum re. Et ſecundũ modũ eſſendi per accidens ſe habere ad ſubſtantiale, aut accidentale eſſe, cum in aliquo ſit ſubſtantia, & in aliquo accidens. Si ſpecies ipſa eſt inferioris ordinis per ſe, impoſſibile eſt quòd ſit ſimilis quidditatiuè rei ſuperioris ordinis. Et nota, quòd non dicitur, quòd ſpecies inferior non poſſit viſionem facere ſuperioris: quoniam angelus inferior uidet fortè ſuperiorẽ naturaliter: ſed dicitur, quòd ſpecies inferioris ordinis hoc non poteſt. Conſtat enim

Deum

Margin notes: 311 — 17 — Concl. m — c. 1. de diui. nom. aliquãtu̾ lōã prin. D. 366. — eadem hom. 14. parũ ante mediũ tom. 5. — a 431 — q. 7. ar. 11 — Potreſte per [illegible] 4. d. 49. 1. ar. 1. veri. 4. arti. 1. quo. 1. & 3. contra Ge. 49. & opuſ. 3. c. 105 — Lib. 9. de Tri. c. 11 circa medium — 15. de Trin. cap. 9. parum à medio tomo 3. — D. 485. — e 65 420 — c. 1. non multum procul à principio. — D. 461. — Q. 1. ar. 4

tudo [d] repræſentans videnti Dei eſſentiam. Tertiò, quia diuina eſſentia eſt aliquid incircumſcriptum continens in ſe ſupereminenter quicquid poteſt ſignificari vel intelligi ab intellectu creato. [g] Et hoc nullo modo per aliquam ſpeciem creatā repræſentari poteſt: quia omnis forma creata eſt determinata ſecundùm aliquam rationem vel ſapientiæ, vel virtutis, vel ipſius eſſe, alicuius huiuſmodi. Vndè dicere Deum per ſimilitudinem videri, eſt dicere diuinam eſſentiam non videri. Quod eſt erroneum. Dicendum ergo, quòd ad videndum Dei eſſentiam requiritur aliqua ſimilitudo ex parte viſiuæ potentiæ, ſcilicet lumen diuinæ [d] gloriæ, confortans intellectum, ad videndū Deum. De quo dicitur in Pſalm. In lumine tuo videbimus lumē. Non [d] autem per aliquam ſimilitudinem creatam Dei eſſentia videri poteſt, quæ ipſam diuinam eſſentiam repræſentet ut in ſe eſt.

G Ad primum ergo dicendum, quòd authoritas illa loquitur de ſimilitudine, quæ eſt per participationem luminis gloriæ.

Ad secundum dicendum, quòd Auguſtin. ibi loquitur de cognitione Dei, quæ habetur in via.

Ad tertium dicendum, quòd diuina eſſentia eſt ipſum eſſe. Vndè ſicut aliæ formæ intelligibiles, quæ non ſunt ſuum eſſe, uniuntur intellectui ſecundùm aliquod eſſe, quo in- H formant ipſum intellectum: & faciunt ipſum in actu, ita diuina eſſentia unitur intellectui creato ut intellectum in actu, per ſeipſam faciens intellectum in actu.

D. 485. Deum non ſolùm ſuperiorem omni creato intellectu, ſed ordi- F n ſaltem eſſe, etiam apud philoſophos, vt patet in 12. Metaph. comment. 44. Secunda quoque ratio aſſumit, & benè, quòd quemadmodum ſpecies domus in mente oportet, quòd ſit forma domus, ita ſpecies Dei, cuius forma eſt ipſum eſſe, oportet quòd ſit ipſum eſſe. & ſuper hoc fundatur ſimilitudo ad Deum: Nec vult iſta ratio, quòd ſpecies Dei ſit ipſum eſſe in eſſe naturali, ſicut eſt Deus. Sed quòd ſit ipſum eſſe in aliquo modo eſſendi. Alioquin, ſimilis non eſſet ſpecies quidditati diuinæ, ſed repugnaret aliquid eſſe ſecundum rem ipſum eſſe, in quocunque modo eſſendi creato, aut creabili: quoniam quouis modo reali ponatur res eſſe, ſemper eſt ens per participationem, in illo modo eſſendi. ergo. Tertia autem ratio ex eadem procedit radice: ſpeciem namque Dei quidditatiuam oportet eſſe non hoc vel illud, ſed infinitum ens, aut ſecundùm eſſe naturale, aut ſecundùm aliquid aliud eſſe reale, alioquin realis ſimilitudo, & adæquata qualem cognitio exigit, non habetur: ſed impoſſibile eſt ſecundùm quodcunque eſſe creatum dari vnum aliquod ſimile adæquare infinitis perfectionibus. ergo. Vndè patet quòd diſtinctio de eſſe & repræſentari contracta ad repræſentare per modum ſimilitudinis, non eſt diſtinctio, niſi diuerſarum conditionum eſſendi. Et propterea, quòd vniuerſaliter negatur de eſſe rerum, ſufficienter negari probatur de eſſe in repræſentando per modum ſimilitudinis. Et propterea diuinum S. Tho. ingenium ad diſtinctionem deſcendere dedignatum eſt: puerile ſiquidem putauit quę de eſſe creato liquidò negando probauerat, ad talem & talem eſſendi conditionem creatam adaptare. Sed alij decepti ſunt, vt dictum eſt propter non diſtinguere inter per ſe & per accidens.

¶ Quò ad tertium duo epilogando concludit: & quòd exigitur ſimilitudo rei ex parte potentiæ eleuandæ, & quòd nulla eſt ſimilitudo ex parte Dei, ſcilicet repræſentatiua: confirmaturque primum authoritate ſcripturæ.

¶ Aduerte quòd licèt ſuperficietenus conſideranti appareat, quòd ſimilitudo ex parte videntis per accidens concurrat ad Dei viſionem in quantum ſimilitudo eſt: quoniam non ponitur vt aſſimilet, ſed vt confortet, eleuetque intellectum. Interius tamen perſcrutanti apparebit, quòd per ſe requiritur in quantum ſimilitudo non vt repræſentandi actu habeat, ſed conſtituendi in eſſe ſimili ipſi Deo quaſi eiuſdem rationis. Oportet enim videntem Deum, eſſe Deum quodammodo diuinæque naturæ conſortem. Conſtitutiuum autem intellectus creati in eſſe diuino, eſt ipſum gloriæ lumen: & propterea meritò ſimilitudo hæc à ſanctis exaltatur, atque repetitur.

¶ Aduerte hic, quòd hinc habetur, quòd beati non poſſunt formare verbum de Deo clarè viſo vt ſic, quamuis poſſint formare verbum de his, quæ in Deo vident. Cum enim verbum ſit ſimilitudo expreſſa, & clarius præſentans rem conceptam, quàm ſpecies impreſſa, ſi impoſſibile eſt inueniri ſpeciē impreſſam creatam reſpectu alicuius, propter eminentiam rei cognitæ: multò magis impoſſibile eſt inueniri ſpeciem expreſſam. Omnes enim rationes contra illam, ſunt contra iſtam, & omnem aliam ſpeciem. Videbunt ergo omnia in verbo Dei, quod in principio erat apud Deum, & non in aliquo verbo creato: quia iam non viderent vt in littera dicitur.

¶ In reſponſione ad tertium, Aduerte quòd hic ponitur eſſentia diuina conſtituens intellectum beatum in actu vice ſpeciei intelligibilis. Hoc autem qualiter poſſibile ſit, dupliciter exponi po-

teſt. Primò ſecundùm communem curſum iudicantium de intellectu & ſpecie intelligibili, ſicut de duobus agentibus partialibus. Secundùm enim hanc viam dicitur, quòd ſpecies intelligibilis poteſt dupliciter ſumi: primò vt eſt forma inhærens: ſecundo vt gerit vicem intelligibilis. Et quòd primum per accidens concurrit ad intelligere, ſecundum verò per ſe. Quoniam ex hoc habet comprincipiare intellectionē. Et propterea, ſi inuenitur obiectum, per ſeipſum potens comprincipiare intellectionem cum tali intellectu, ipſum per ſe ipſum dicitur vniri intellectui, & facere ipſum in actu: abſque hoc, quod det eſſe formaliter ipſi intellectui. Et quamuis hāc viam quandoque ſectatus docuerim, & fortè ſcripſerim, [illegible] ſi anima enim ſupra naturam eſt [illegible] vegetatiua, quæ eſt infima teſtatur, dum ad omnes poſitionis differentias ſimul mouet, quantò magis intellectus? Dicendū eſt ergo, quòd quamuis intellectus & ſpecies intelligibilis, ſe habeant quaſi duo partialia agentia: quorum alterum ſubſtantiam, alterum ſpeciem intellectioni præbet: hæc tamen proportio non eſt prima, ſed antè ipſam eſt, quòd ſe habent ſicut materia & forma, & hoc per ſe loquendo. Et propterea quamuis ſecunda proportio ex dictis ſaluetur, non tamen prima, præſertim quòd ex intellectu & ſpecie fit magis vnum, quàm ex materia & forma, vt Auerr. in tertio de anima rectè dixit. Oportet I igitur ſaluare quòd intellectus videns Deum, prius natura ſit Deus, & tamen nulla intentio intellecta ſit in eo: & poſt videat Deum. Vt autem in tertio contra Gent. cap. 51. dicitur, eſſentia diuina, etſi nullius forma eſſe poſſit in genere entium, id eſt in eſſendo: poteſt tamen eſſe forma intellectus creati in genere intelligibilium. Et ibi quidem redditur pro cauſa: quia eſt ipſa actualitas in genere intelligibilium: quia eſt ipſa veritas, quæ eſt propria forma intellectus in genere intelligibili, vt habes ibi diffuſè. Hic verò aſſignatur pro cauſa: quia eſt ipſum eſſe, & intendit iudicio meo, quòd ex hoc quòd natura aliqua non eſt ſuum eſſe, habet quòd non ſit omne ſuum eſſe. Et per oppoſitum, ex hoc quòd natura aliqua eſt ipſum eſſe, habet quod ſit omne ſuum eſſe. ſuum autem dico, id eſt, ſui ordinis. Ex his enim, ſubintellecta illa maxima declarata in littera, ſcilicet: cognitio quidditatiua non fit niſi per eſſe eiuſdem uel ſuperioris ordinis reſpectu rei co- K gnitæ: manifeſtè ſequitur, quòd eſſentia diuina habet hoc ſingulare, quod eſt illud eſſe intelligibile, quod exiſtimaretur dare intellectui, ſi vniretur illi per ſpeciem. Ac per hoc ipſa ex hoc quòd eſt ipſum eſſe, habet & quòd ſit, & quòd ſit forma intelligibilis ſeipſa reſpectu intellectus videntis ipſam. Sed adhuc mens non quieſcit, oportet enim dicere quid importat hoc, ſcilicet eſſentiam diuinam facere formaliter intellectum in actu, in genere intelligibilium.

¶ Ad euidentiam huius ſcito, quòd in communi loquendo, ſpeciem intelligibilem vniri perfectè intellectui, non eſt ipſam inhærere intellectui: quoniam illa vnio conſtituit intellectum non in actu, ſed in habitu, ſed eſt ipſum conſtituere in actu ſecundo. Ad hoc enim ponitur ſpecies intelligibilis ut ſic, vt intelligens ſit intellectum in actu completo. Ipſam autem conſtituere in actu ſecundo, eſt ipſam non eſſe actum ſecundum, ſed habere ſe ad actum ſecundum vt forma ad eſſe. Quemadmodum enim forma eſt principium eſſendi materiæ, ita quòd idem eſt, eſſe materiæ & formæ [illegible], ut patet de [illegible]

D. 1081. D. 986.

ARTICVLVS III.

Vtrum eſſentia Dei uideri poſſit oculis corporalibus.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur, quòd eſſentia Dei uideri poſſit oculo corporali. Dicitur enim Iob. 19. [h] In carne mea uidebo Deū, &c. & 42. Auditu auris audiui te, nūc autem [h] oculus meus uidet te.

¶ 2 Præterea, Auguſtinus dicit B vltimo. [*] de ciuitate Dei, ca. 29. Vis itaque præpollentior oculorum erit illorum, ſcilicet glorificatorū, non ut acutius uideant, quàm quidam perhibentur uidere, ſerpētes uel aquilæ. Quantalibet enim acrimonia cernendi eadem animalia uigeant, nihil aliud pōt uidere quam corpora: ſed ut uideant & [h] incorporalia. Quicunq; autem poteſt uidere incorporalia, poteſt eleua- C ri ad uidēdum Deū: ergo oculus glorificatus poteſt uidere Deū.

¶ 3 Præterea, [h] Deus poteſt uideri ab homine uiſione imaginaria. Dicit enim Iſa. 6. Vidi dñm ſedentem ſuper ſolium. &c. Sed uiſio imaginaria à ſenſu originem habet: phantaſia enim eſt motus factus à ſenſu ſecundùm actum, ut dicitur in tertio de anima: ergo Deus ſenſibili uiſione uideri poteſt.

Sed contra eſt quod dicit Auguſtinus in [*] libro de uidendo Deum ad Paulinam. Deum nemo uidit unquam: uel in hac uita ſicut ipſe eſt: uel in angelorum uita, ſicut uiſibilia iſta, quæ corporali uiſione cernuntur.

Respondeo. Dicendum, quòd [m] impoſſibile eſt Deum uideri ſenſu uiſus, uel quocunque alio ſenſu, aut potentia ſenſitiuæ partis [n]. Omnis enim potentia huiuſmodi eſt actus corporalis organi, ut infra dicetur. [*] Actus autem proportionatur ei, cuius eſt actus. Vndè nulla huiuſmodi potentia, poteſt ſe extendere ultra corporalia. Deus autem incorporeus eſt, ut ſupra [*] oſtenſum eſt. Vndè nec ſenſu, nec imaginatione uideri poteſt, ſed ſolo intellectu.

Ad primum ergo dicendum, quòd cū dicitur, In carne mea uidebo Deum Saluatorem meū: non intelligitur, quòd oculo carnis ſit Deum uiſurus, ſed quòd in carne exiſtens poſt reſurrectionem uiſurus ſit Deum. Similiter quòd dicitur, nunc oculus meus uidet te: intelligitur de oculo mentis: ſicut Ephe. 1. dicit Apoſtolus: Det uobis ſpiritum ſapientiæ in agnitione eius, illuminatos oculos cordis ueſtri.

Ad secundum dicendū, quòd Auguſtinus loquitur inquirendo in uerbis illis, & ſub conditione. Quod patet ex hoc [*] quod præmittitur. longè itaquè potentiæ alterius erunt, ſcilicet oculi glorificati, ſi per eos uidebitur incorporea illa natura. Sed poſtmodū hoc determinat dicens: Valdè credibile eſt ſic, nos uiſuros mundana tunc corpora cœli noui & terræ nouæ, ut Deum ubique præſentem: & uniuerſa etiā corporalia gubernantem clariſſima perſpicuitate uideamus, non ſicut nunc inuiſibilia Dei per ea quę facta ſunt, intellecta conſpiciuntur: ſed ſicut homines, inter quos uiuētes motusque uitales exercentes uiuimus: mox ut aſpicimus, nō credimus uidere; ſed uidemus. Ex quo patet, quòd hoc modo intelligit oculos glorificatos Deū ui- D ſuros: ſicut nūc oculi noſtri uident alicuius uitam. Vita autem non uidetur oculo corporali, ſicut per ſe uiſibile, ſed ſicut ſenſibile per accidens. Quod quidem à ſenſu non cognoſcitur, ſed ſtatim cum ſenſu ab aliqua alia uirtute cognoſcitiua. Quòd autem ſtatim uiſis corporibus diuina præſentia ex eis cognoſcatur per intellectum, ex duobus cōtingit, ſcilicet ex per- E ſpicuitate intellectus, & ex refulgētia diuinæ claritatis in corporibus innouatis.

Ad tertium dicendum, quòd in uiſione imaginaria nō uidetur Dei eſſentia, ſed aliqua forma in imaginatione formatur, repræſentans Deum, ſecundùm aliquem modum ſimilitudinis, prout in ſcripturis diuinis, diuina, per res ſenſibiles, metaphoricè deſcribuntur.

Potentia per totā. 57. 4. diſt. 49. q. 2. art. 2. Lib. 22. de Ciui. Dei, ca. 29. circa med. to. 5. Epiſt. 111. c. 9. to. 2. Concl. in. Artic. ſequenti & Quæſt. 78. Quæſt. 3. art. 1. Eodē lib. 22. ca. 29. tom. 6.

ne in diaphano, & colore in aqua, &c. ita ſpecies intelligibilis, ſi actu eſt in genere intelligibili, eſt intelligendi [illegible]. Ita quòd intelligere eſt ut ipſius eſſe. Et propterea quamuis aliquo modo actiua ſit ſpecies intellectionis, melior tamen & potior eſt proportio ipſius formalis, quā actiua. Speciem igitur uniri actu intellectui, eſt conſtituere ipſum in hoc quod eſt eſſe actu intelligentem. Eſſe autem actu intelligentem, nihil aliud eſt quàm intellectum eſſe perfectè ipſum cognitum. Cognoſcere namque aliquid, ut inferius patebit, nihil aliud eſt quàm eſſe etiam illud in actu completo. Ex his autem ad diuina balbutiendo aſcendentes dicimus, quòd diuinam eſſentiam vniri intellectui per ſe ipſam, & conſtituere formaliter ipſum in actu in genere intelligibili, eſt ipſam facere formaliter intentionem eſſe actu ultimo, ipſum Deū intelligibiliter, ſublatis omnibus, quæ imperfectionis ſunt. Hoc autem ſufficienter fit ſubſtantia ipſa diuina concurrente ad uiſionem beatam immediatè vt obiectum & principium uiſionis formale. Dixi autem ſublatis imperfectionibus: quia uiſio beata non eſt actus & eſſe ſubſtantiæ diuinæ, quia hoc imperfectionis eſſet: ſicut eſſet ſpeciei intelligibilis creatæ, ſi poneretur.

SVPER QVÆS. XII. ARTIC. III.

Bannus eodem loco.

Titulus clarus. ¶ In corpore una concluſio negatiuè reſponſiua quæſito. Impoſſibile eſt Deum uideri ſenſu uiſus, & quacunque alia ſenſitiuæ partis, probatur, potentia ſenſitiua eſt actus corporis: ergo eſt commenſurata corpori. ergo non ſe extendit ultra corporalia. ergo non ad Deum. antecedens patet, conſequentia prima probatur: quia actus proportionatur ei, cuius eſt actus: ſecunda patet ex ſecunda, tertia, quia Deus eſt omnino incorporeus. omnia plana ſunt.

SVPER QVAEST. XII. ARTIC. IIII.

Ferr. 3. cont. c. 50. Cap. 3. d. 2. q. 3. cont. 3. & 4. d. 49. q. 4. con. 2. Scot. 3. ſed. 46. q. 3. Banius eodem loco.

IN titulo nihil eſt obſcurum aduertentibus, quòd ly per ſua naturalia, denotat cauſam ſufficientem.

¶In corpore eſt vnica concluſio reſpõſiua quæſito negatiuè. Impoſſibile eſt, q aliquis intellectus creatus per ſua naturalia eſſentiã Dei videat. Probatur vnica rõne ſic. Cognitio fit ſecundũ q cognitum eſt in cognoſcẽte: ergo ſecundum modũ cognoſcentis: ergo ſecundũ modũ naturæ ipſius cognoſcẽtis. ergo ſi modus eſſendi alicuius rei cognitæ excedat modũ naturæ cognoſcẽtis, cognitio illi⁹ rei, eſt ſupra naturã illi⁹ cognoſcẽtis. ergo cognoſcere ipſum eſſe ſubſiſtens, eſt ſupra facultatẽ naturalem cuiuſcunq; intellectus creati [illegible]

Porrecti per toti.

18 4. d. 49. q. 2. art. 6. Et veri. q. 8. ar. 3. Et 3. contra c. 50. *cap. 4. p. 4. parum antè medium.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum aliquis intellectus creatus per ſua naturalia diuinam eſſentiam uidere poſſit.

AD QVARTVM ſic procedit. Videtur q aliquis ĩtellectus creatus p ſua naturalia diuinã eſſentiã uidere poſſit. Dicit.n.Dion.[a] 4.c.de diui.no. q angelus eſt ſpeculũ purũ, clariſſimũ, ſuſcipiens totã (ſi fas eſt dicere) pulchritudinẽ Dei. Sed[b] unumquodq; vr dum uidet eius ſpeculum. Cum igit angelus per ſua naturalia intelligat ſeipſũ, vr q ẽt p ſua naturalia ĩtelligat diuinã eſſentiã. G

¶2 Præt. Illud, qđ eſt maximè uiſibile, fit minus uiſibile nobis [h]propter defectum noſtri uiſus, uel corporalis uel intellectualis. H Sed intellectus angeli non patitur aliquem defectum. Cum ergo Deus ſecundũm ſe ſit maximè intelligibilis, uidet q ab angelo ſit maximè intelligibilis. Si igit alia ĩtelligibilia p ſua nãlia ĩtelligere pt, multò magis Deũ.

¶3 Præte. Senſus corporeus non põt eleuari ad intelligendã ſubſtantiã incorporeã: qa eſt[h] ſupra eius naturã. Si igit uidere Deum per eſſentiã ſit ſupra naturã cuiuſlibet intellectus creati, uidet q nullus intellectus creatus ad uidendũ Dei eſſentiam pertingere poſſit. Quod eſt erroneum, ut ex ſupradictis patet[*]. Videtur ergo q intellectui creato ſit naturale diuinam eſſentia uidere.

SED CONTRA eſt quod dicit Rom. 6. Gratia Dei uita æterna. Sed uita æterna conſiſtit in uiſione diuinæ eſſentiæ, ſecundũm illud Ioan. 17. Hæc eſt uita æterna, ut cogn. te ſolum uerum Deũ, &c. Ergo uidere Dei eſſentiam, cõuenit intellectui creato per gratiam, & nõ per naturam.

RESPONDEO. Dicendum, q [m]impoſſibile eſt q aliquis intellectus creatus per ſua naturalia eſſentiã Dei uideat.[n] Cognitio enim contingit ſm q cognitum eſt in cognoſcente. Cognitũ autem eſt in cognoſcente ſecundũ modum cognoſcentis. Vndẽ cuiuſlibet cognoſcentis cognitio eſt ſecundũm modum ſuæ naturæ. Si igitur modus eſſendi alicuius rei cognitæ excedat modum naturæ cognoſcẽtis, oportet q cognitio illius rei ſit ſupra naturam illius cognoſcentis. Eſt aũt multiplex modus eſſendi rerũ. Quædam.n.ſunt, quorũ natura non habet eſſe niſi in hac materia indiuiduali, & hmõi ſunt oĩa corporalia: Quædã uerò ſunt, quorũ naturæ ſunt p ſe ſubſiſtẽtes, non in materia aliqua, q tñ nõ ſunt ſuũ eſſe, ſed ſunt eſſe habentes. Et hmõi ſunt ſubſtãtiæ ĩcorporeæ, quas angelos dicim⁹. Solius aũt Dei ꝓprius modus eſſendi eſt, ut ſit ſuũ eſſe ſubſiſtẽs. Ea igit, quæ non habent eſſe niſi in materia indiuiduali, cognoſcere eſt nobis cõnaturale[*], eo q anima noſtra per quã cognoſcim⁹ eſt forma alicuius materię. Quę tñ habet duas uirtutes cognoſcitiuas. I Vnã, q eſt actus alicuius corporei organi. Et huic cõnaturale eſt cognoſcere res ſm q ſunt in materia ĩdiuiduali. Vnde ſenſus nõ cognoſcit niſi ſingularia. Alia uerò uirtus cognoſcitiua eius eſt intellect⁹, q nõ ẽ act⁹ alicuius organi corporalis. Vñ p intellectũ cõnaturale ẽ nobis cognoſcere[a] naturas, q qdẽ nõ hñt eſſe niſi in materia ĩdiuiduali, K non tñ ſm q ſunt in materia indiuiduali, ſed ſecundũm q abſtrahuntur ab ea per conſiderationẽ intellectus. Vndẽ ſm intellectũ poſſumus cognoſcere huiuſmodi res in vniuerſali: qđ eſt ſupra facultatem ſenſus. Intellectui autem angelico, cõnaturale eſt cognoſcere naturas nõ in materia exiſtẽtes.[a] Qđ eſt ſupra naturalẽ facultatem intellectus aĩę humanæ ſecundũm ſtatum præſentis vitæ, quo corpori vnitur. B Relinquitur ergo q cognoſcere ipſum eẽ ſubſiſtẽs, ſit cõnaturale ſoli intellectui diuino, & q ſit ſupra facultatem naturalẽ cuiuſlibet intellectus creati:[e] quia nulla creatura eſt ſuũ eẽ, ſed hẽt eſſe participatum. Non igit poteſt[d] intellectus creatus, Deum per eſſentiam videre, niſi inquantum Deus per ſuam gratiã ſe intellectui creato coniungit, vt intelligibile ab ipſo.

Concl.

AD I. ergo dicendum, q iſte C modus cognoſcendi Deum, eſt angelo connaturalis, ut ſcilicet cognoſcat eum per ſimilitudinẽ eius in ipſo angelo refulgentem Sed cognoſcere Deum per aliquam ſimilitudinem creatam nõ eſt cognoſcere eſſentiam Dei, ut ſupra oſtenſum eſt.* Vndè non ſequitur, quòd angelus per ſua naturalia poſſit cognoſcere eſſẽtiam Dei.

AD SECVNDVM dicendum, q D intellect⁹ angeli nõ hẽt defectũ, ſi defectus accipiat priuatiuè, vt ſcareat eo qđ hẽre debet. Si verò accipiatur negatiuè, ſic quęlibet creatura inuenitur deficiẽs, Deo comparata, dum non hẽt illam excellentiã, q niuenitur in Deo.

AD TERTIVM. dicẽdum, q ſẽſus uiſus, quia oĩno materialis eſt nullo modo eleuari põt ad aliqd immateriale. Sed intellectus noſter, uel angelicus, quia ſecundũ naturam à materia aliqualiter eleuatus eſt, poteſt ultra ſuã naturam per gratiam ad aliquid altius eleuari. Et huius ſignum eſt, quia uiſus nullo modo poteſt in abſtractione cognoſcere id, qđ in concretione cognoſcit, nullo .n. modo poteſt percipere naturam, niſi ut hanc. Sed intellectus noſter poteſt in abſtractione cõſiderare, qđ ĩ cõcretione cognoſcit. Etſi.n. cognoſcat res habentes formam in materia, tamẽ reſoluit compoſitum in vtrumque & cõſiderat ipſam formã per ſe. Et ſimiliter intellectus angeli, licẽt cõnaturale ſit ei cognoſcere eẽ cõcretum in aliqua natura; tñ poteſt ipſum eẽ ſecernere p intellectũ, dũ cognoſcit q aliud eſt ipſe, & aliud eſt ſuum eſſe. Et iõ cum intellectus creatus p ſuam naturam, natus ſit apprehendere formam concretam, & eẽ cõcretum in abſtractione, p modũ reſolutionis cuiuſdã: poteſt p gratiã eleuari, vt cognoſcat ſubſtantiam ſeparatam ſubſiſtentem, & eſſe ſeparatum ſubſiſtens.

... ſecundum modos eſſendi, magiſq ordines cognitorum. Et propterea in littera in homine, in quo vtraq; iungitur natura ponitur intellectus in altiori ordine quã ſenſus ... Tũm quia ſicut vniuerſale, & ſingulare ad vnum eſſendi modum ſpectant: ſcilicet ad eſſe in materia, ita anima ſenſitiua, & humana ad vnum modum eſſendi pertinent, ſcilicet ad eſſe formam, q quid erat eſſe, & perfectionẽ corporis phyſici, vt in ſecundo de anima probatur. Tũm quia ex his optimè habetur, q modus eſſendi naturæ cognitæ, nunquã excedit modũ naturæ cognoſcentis ... ¶Circa declarationẽ, ac probationẽ tertiæ cõſequentiæ aduerte duo ... ¶Ad euidentiam huius ... ¶Vltimò addit, q argumentũ ex propoſitio nibus non ſyllogiſticis ... ad propoſitum: idea lapidis nõ eſt ſimilis lapidi in mõ eſſendi. ¶Secundò, quia ſi illa conditionalis eſſet uera: ſequeretur, quòd angelus inferior non cognoſceret ſuperiorem: quia modus eſſendi ſuperioris excedit modum inferioris. ¶Tertiò, quia ex illa ſequitur, quòd intellectus creatus, etiam illuſtratus lumine gloriæ nõ poſſet videre Deũ ... A prio ſibi quod eſt non eſſe illud, niſi diminuta quadam participatione quæ ad viſionem non ſufficit. Ex hac eadem quoque radice omnia obiecta facilè ſoluuntur, terminos litteræ prius notantibus. Eſt ſiquidem hic ſermo non de cognitione uniuerſali, ſed de uiſione, id eſt, cognitione complete quidditatiua ... ¶Ad ſcdam uerò obiectionem negatur ſequela: quia Angeli non differunt inter ſe in modo eſſendi generico, ſed oẽs conueniunt, vt in littera dicitur ... ¶Ad tertiam ſimiliter negatur ſequela ... ¶Ad quartam negatur quoque ſequela ..."]

Art. 1. huius q.

D. 195.

Art. 2. huius quæſt.

quàm ſit natura animæ noſtræ, cum quo tamen ſtat, q̄ pōt per gratiam eleuari ad quidditatiuè, cognoſcendum & Deum, non enim conuenit potentiam eleuari ad cognoſcendum aliquid q̄d ditatiuè, quod eſt extra obiectum quidditatiuè, cognoſcibile à ſe naturaliter. Sed obiectio procedit ac ſi obiectum hoc aſſignatum eſſet obiectum adæquatum extenſiuè, ut ſonus reſpectu auditus, & ideo peccat. Iā n. dictum eſt, quòd hic eſt ſermo de obiecto adæquato intenſiuè ex natura potentiæ ſcdm proprias uires: & non de obiecto adæquato extenſiuè, extra quod nullus habitus adducere quomodolibet poteſt potentiam. Propoſitiones autem, ex quibus litera procedit, etſi nō ſunt ſyllogiſticæ formaliter, ſunt tamen uirtualiter, ut ſuperi⁹ eas ordinauimus ualdè facilè, abſque tanta mixtura, quantam fecit Scotus.

Porrecta per totā.

59 3. contra g.c.51.52.& 53. Et 97. 3.c.105. & 4.d.49.q. 2.art.7. Et ueri.q. 8.ar.3.14

ARTICVLVS V.

Vtrum intellectus creatus ad uidendum Dei eſſentiam aliquo creato lumine indigeat.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur q̄ intellectus creatus ad uidendum eſſentiam Dei, aliquo lumine creato non indigeat. Illud enim quod eſt per ſe lucidum in rebus ſenſibilibus, alio lumine non indiget ut uideatur. Ergo nec in intelligibilibus. Sed Deus eſt lux intelligibilis. Ergo non uidetur per aliquod lumen creatum.

¶2 Præt. Cum Deus uidetur per medium, non uidetur per ſuam eſſentiam. Sed cum uidetur per aliquod lumen creatum, uidetur per medium. Ergo nō uidetur p̄ ſuam eſſentiam.

¶3 Præt. Illud, qd' eſt creatū nihil prohibet alicui creaturæ eſſe naturale. Si ergo per aliquod lumen creatum Dei eſſentia uidet; G poterit illud lumen eſſe naturale alicui creaturæ. Et ita illa creatura non indigebit aliquo alio lumine ad uidēdū Deū. Quod eſt impoſſibile. Non eſt ergo neceſſarium q̄ omnis creatura ad uidendum Dei eſſentiam, lumen ſuper additum requirat.

SED CONTRA eſt q̄ dr̄ i Pſ. In lumine tuo uidebimus lumen.

RESPON. Dicēdum, q̄ omne, quod eleuatur ad aliquid, H quod excedit ſuam naturā, oportet quòd diſponatur aliqua diſpoſitione, quæ ſit ſupra ſuam naturam. Sicut, ſi aer debeat accipere formam ignis, oportet q̄ diſponatur aliqua diſpoſitione ad talem formam. Cum autem aliquis intellectus creatus videt Deū per eſſentiam, ipſa eſſentia Dei ſit forma intelligibilis intel- B lectus. Vndē oportet, q̄ aliqua diſpoſitio ſupernaturalis ei ſuperaddatur ad hoc, q̄ eleuetur in tantam ſublimitatem. Cum igitur uirtus naturalis intellectus creati non ſufficiat ad Dei eſſentiam videndam, vt oſtenſum eſt, oportet quòd ex diuina gratia ſuperacreſcat ei virt⁹ intelligendi. Et hoc augmentum virtutis intellectiuæ illuminationem intellectus vocamus, C ſicut & ipſum intelligibile vocatur lumen, uel lux. Et iſtud eſt lumen, de quo dicitur Apoc. 21. quòd claritas Dei illuminabit eam ſcilicet ſocietatem beatorum Deum videntium. Et ſecundùm hoc lumen, efficiuntur deiformes, id eſt Deo ſimiles: ſecundùm illud primæ Ioa. 3. Cum apparuerit, ſimiles ei erimus, & videbimus eum ſicuti eſt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd lumen creatum, eſt neceſſarium ad videndum Dei eſſentiam, non quòd per hoc lumen, Dei eſſentia intelligibilis fiat, quæ ſecundùm ſe intelligibilis eſt: ſed ad hoc quòd intellectus fiat potens ad intelligēdum per modum, quo potētia fit potentior ad operandū per habitū. Sicut etiā & lumen corporale neceſſarium eſt, in uiſu exteriori

SVPER QVÆS. XII, ART. V.

Ferr. 3. cont. c. 51. 52. Cap. 4. diſt. 49. q. 4. con. 2.

Banens eod. in loco.

IN titulo intellectus creatus actu uel potentia indiget, non propter melius, ſed ſimpliciter ad conſequendam viſionem Dei. ¶In corpore unica concluſio reſponſiua quæſito affirmatiuè. Intellectus creatus eget lumine creato ad uiſionem diuinam, probatur. intellectus creatus uidens Deum, habet eſſentiam diuinā pro forma intelligibili. ergo eget diſpoſitione ſupernaturali eleuante ad tantam ſublimitatem. ergo augmento gratuito uirtutis intellectiuæ. ergo lumine creato. antecedens patet ex ar. 2. conſequentia prima probatur ex illa maxima. Omne quod eleuatur aliquid excedens ſuam naturam, oportet diſponi diſpoſitione, quæ ſit ſupra ſuam naturam. declaraturq; in natura aeris, & ignis. ſecunda autem conſequentia probatur: quia naturalis uirtus intellectus creati non ſufficit ad uidendam Dei eſſentiā. tertia uerò probatur: quia augmentatio intellectiuæ uis illuminatio uocatur, q̄d declaratur: q̄ uia ipſum intelligibile ut ſic, dicitur lumen uel lux. Et confirmatur authoritate Apocaly. 21. Demum ponitur effectus formalis talis luminis. & dicitur q̄ eſt facere deiformes: probaturq; authoritate primæ Ioan. 3. Et ſic declarauit, an eſt, & quid eſt ipſius luminis.

¶Circa illam maximam, nota q̄ aliquid eſſe ſupra naturam alicuius cōtingit dupliciter. Vno mō dignitate, q̄.i. eſt ſupra gradū eſſentialem naturæ alterius: ut ignis reſpectu aeris. Alio modo poteſtate, ſeu efficacia, quia, ſ. eſt ſupra poſſe alterius: ut lumen reſpectu aeris: quamuis aer ſit ſubſtantia, & lumen ſit accidens. In ꝓpoſito ſumitur ſecundo modo. Et propterea ſupernaturale ſimpliciter, ſi primo modo ſumitur, Deus tm̄ eſt. ſecundo autē modo, charitas, gratia, lumen gloriæ, & alia huiuſmodi ſupernaturalia ſunt: quia ſuperāt facultatem omnis naturæ creatæ, & creabilis tam actiuè, quàm paſſiuè: actiuè quidem, quia poſſunt in ef- K fectus, quos non poteſt natura aliqua. Paſſiuè uerò, quia non poſſunt fieri, aut pullulare à quacunque natura: & ſic ſumitur hic ſupernaturalis diſpoſitio.

¶Circa primæ conſequentiæ probationem dubium eſt. Primò, quia ſi illa maxima eſt uera, ſequitur proceſſus in infinitum in diſpoſitionibus: & patet ſequela. quia diſpoſitio ipſa ſupernaturalis eſt quædam forma. ergo oportet ipſam antecedi ab alia diſpoſitione ſupernaturali: & iterum illam ab alia eadem rōne, & ſic deinceps. Scdō oritur dubium: quia dato, q̄ illa maxima ſit uera, non tenet tñ niſi in uerè formis & materijs. Modò eſſentia diuina non eſt uerè forma intellectus creati videntis ipſam, cùm non det formaliter illi eſſe undique. ergo ratio nutare videtur.

¶Ad primum horum breuiter dicitur cum S. Th. alibi: quòd illa propoſitio eſt ueriſſima de forma, quæ eſt ut terminus generationis: non autem de illa, quæ eſt ut uia ad terminum. videmus n. in naturalibus, q̄ eſt eadem rō ut materia diſponatur pro forma ſubſtantiali terminante generationem: & pro accidentalibus præ- F uiis ad illam, ut patet de aqua, igne, & calore, & propterea non ſequitur proceſſus in infinitum, ſed eſt ſtatus in forma, quæ ſe habet ut diſpoſitio: diſpoſitionis enim non oportet eſſe diſpoſitionem ſicut formæ oportet eſſe diſpoſitionē. Ad ſcdm autē dr̄ p interemptionem: eſſentia namq; diuina eſt uerè forma intelligibilis, & nō naturalis: & ideo non oportet q̄ det formaliter eſſe, ſed q̄ det formaliter intelligere: ipſi namq; intelligibilis in actu perfecto eſſe, eſt ipſum intelligere. Nec ſolū eſſentia diuina eſt uerè forma in eē intelligibili intellectus creati uidentis ipſam, ſed etiā eſt forma ut ultimus gñationis terminus. Nō. n. eſt ut forma intelligibilis ī habitu: ſed in actu, cum qua intelligere nō ponit in numerū cum forma cui⁹ eſt. Nō. n. ſūt duo termini gñationis, forma, & ei⁹ eē ſed unus. eodē q̄ppe curſu ꝓportionaliter currit eē intelligibile.

¶Circa probationem ſecūdæ conſequētiæ aduerte, q̄ litera ſimul duo facit: dū, & conſequentiā probat, & quaſi aliud medium ad concluſionem innuit: probat quidem ſubintelligens, q̄ eſſentiam diuinam eſſe formam intellectus, & uidere Deum, idem ſint. Ac per hoc diſpoſitio eleuans ad diuinam eſſentiam eſt id quod eleuat ad videndum. Et conſequenter, cum intellectus creatus ſit inſufficiens ex ſe, illa diſpoſitio eſt ipſa eleuatio, ſeu augmentatio virtutis intellectiuæ, reddens ipſam ſufficientem ad uidendum. Aliud quodāmodo innuit medium pro quanto augmentum hoc ad duo poni inſinuatur: & ad diſponendum intellectum: pro tām excellā forma intelligibili: & ad uires præbendum eidem, ut poſſit elicere actū viſionis. Hoc. n. ſeſum tangit cū de inſufficientia intellectus ad uidendum, & augmento virtutis intellectiuæ fit mentio.

¶Circa tertiā cōſequētiā nota primò ly augmētū, ex. 3. contra Ge. c. 53. q̄ dupliciter pt̄ uirtus agētis augeri. Vno mō p ſimplicē intē- I ſionē, & ſic aqua calida fit calidior. Alio mō p alterius formæ appoſitionē, ſicut uirtus aeris augetr p ſuperadditū lumē. In ꝓpoſito eſt ſermo de augmēto ſcdo mō, & nō primo. Qm̄ prima augmentatio nō dat niſi operationē eiuſdē rōnis, perfectiorē tñ: ſecunda autē eleuat ad operationē alterius ſpēi, & generis, & ordinis quoque ut patet. Scdō, ly gratuitū. Cū. n. q̄ ſit de intellectu tā creato, q̄ creabili, oportet ſi augmento opus eſt augmentum ipſum eſſe ſupra naturam omnis intellectus tām creati, q̄ creabilis. Ac per hoc extra totum ordinem connaturalium, & conſequenter q̄ ſit de ordine gratuitorum non ex modo conſequendi tm̄, ut uita reſurgēti, ſed ex ipſa ſubſtātia, ſeu quidditate ſua, vt charitas.

¶Contra hanc concluſionem multi arguunt. In primis Sco. in 3. diſ. 14. q. 1. & in 4. di. 49. q. 11. arguit quadrupliciter. Primò, obiectum ex ſe lux intelligibilis, ſufficienter potens mouere intellectum ad ſui uiſionem, non eget lumine cogente ſibi ad cauſandam uiſionem. Deus eſt huiuſmodi. ergo. Secundò: ſi lumen gloriæ ponitur vt forma, qua intellectus fiat & ſit ſufficiēs ad videndum Deum. ergo per aliquam formam creatam poſſibile eſſet naturaliter uidere Deum. probatur ſequela: quia ſicut cæcus miraculosè illuminatus naturaliter uidet: ita beatus ſupernaturaliter illuminatus, naturaliter uidet Deū. Lumē. n. gloriæ ſicut q̄ libet ꝑfectio poſita in intellectu, ꝑficit intellectū naturaliter, quā uis ſupernaturaliter ponatr. Tertio: q̄a q̄cquid poteſt Deus mediāte cā effectiua ſecunda, poteſt ſine illa. Sed lumen gloriæ ponitur vt efficiat uiſionē, ergo. Quartò, quia magis uidetur neceſſarium ponere ſpeciem intelligibilem Dei q̄ lumē gloriæ: ſed illa non ponitur. ergo. probatur antecedens: quia illa eſſet pp̄ perfectionem intellectus, ut memoria eſt: illud autē perficit in actu ſcdo, ad q̄d ſufficit obiectū præſens in ſeipſo, ut ex dictis patet.

¶Durandus deinde dupliciter arguit. Primò lumen gloriæ ponitur pp̄ excellentiam obiecti ſuper intellectū creatum, ut patet in litera huius articuli. ergo fruſtra: probatur cōſequentia: quia obiectum in infinitum excedit, nō ſolū intellectū creatū ſcdm ſe, ſed et cū tali lumine. Et cōſequēter lumē tale nō reddit intellectū de

de improportionato proportionatum. Secundò, quia quicquid A fit, frater Thomas in 4. diſt. 49. tenet quòd viſio Dei poteſt communicari homini in ſolis diſpoſitionibus viæ. ergo non exigitur lumen gloriæ, quod eſt propria diſpoſitio patriæ. Multa alia recitantur Apud Capreolum. diſt. 49. q. 4. argumenta: quæ conſulto omitto. aut. n. ſupponunt intellectum purè paſſiuè concurrere ad viſionē Dei: aut quia ex his facilè ſoluuntur: vel à ſuis authoribus ſoluta ſunt.

¶Ad primum Scoti breuiter poteſt concedi totū: & dici quòd indigentia non eſt ex parte Dei ſeu obiecti: ſed ex parte intellectus creati. vndè conſiderata vtriſque negatur maior.

Concil. in D.910. D.936.

¶Ad ſecundum dicitur, quòd hic eſt ſeruandum illud, Sentētiam tene, ſed linguā cohibe: ſimpliciter q̄dem nullum inconueniens eſt concedere, quòd per aliquam formam creatam, nō tamē vt ſpeciem, intellectus creatus naturaliter videt Deū. Quoniam quilibet habitus, & omnis forma eſt ex propria natura principium proprij actus. Habens enim charitatem vt ſic, naturaliter diligit Deum meritoriè, &c. Non enim minus charitas inclinat ad actum proprium quàm cæteri habitus: ſignum autem naturalitatis eſt delectatio. Experimur enim nos delectabiliter omnia operari: quorum habitus habemus, ſiuè naturales, ſiuè ſupernaturales. Veruntamen ne errandi occaſio ſumatur, diſtinguendum eſt, quòd videre Deum naturaliter per aliquam formam creatam, poteſt intelligi dupliciter. Vno modo per formam creatam & naturalem, ſeu connaturalem. alio modo per formam creatam ſupernaturalem, & non ſolùm ſupernaturaliter. Et quòd primo modo eſt impoſſibile, ac reſutatum: ſecundo verò modo eſt neceſſarium. Et tale eſt lumen gloriæ: illuminatus quidem illo, naturaliſſimè videt Deum: adeò ut impoſſibi- D le ſit, non videre illum ſtante lumine. Vndè patet, quòd non eſt ſimile de cæco illuminato, & de intellectu illuminato: quia ibi vis data eſt naturalis, licèt ſupernaturaliter data, hic uerò vis data eſt ſupernaturaliter, & data eſt ſupernaturalis.

Art. præced.

¶Ad tertium negatur argumentum. eſt enim ſophiſma figuræ dictionis: mutatur ſiquidem quid in quale, ſeu ad aliquid. Viſio enim Dei creata non ſignificat rem abſolutè: ſed ſignificat actū in ordine ad agens creatum, & ſic eſt ſimile, ſicut ſi argueretur, Deus producit actum meritorium mediante voluntate & charitate Petri. ergo poteſt producere illum ſine eis.

¶Ad quartum negatur antecedens: nec probatio aliquid valet: quoniam memoria intellectiua impertinens eſt felicitati, quæ conſiſtit in actu & non in habitu. Et benè aduerte, quòd Scotus eius ſequacibus non poteſt amplius in hac materia ſuſtineri: quoniam in Clementina, ad noſtrum, de hære. expreſſè erroris damnantur dicentes, quòd anima non indiget lumine gloriæ E eleuante ipſam ad videndum Deum, vbi cernis eccleſiam amplexam S. Thom. doctrinam determinaſſe, non ſolùm indigentiam luminis, ſed cauſam ſcilicet vt eleuetur anima ad talem viſionem, vt in litera dicitur.

¶Ad primum Durandi, conceſſo antecedente, negatur ſequela. Ad probationem dicitur, q̄ ex peruerſa interpretatione procedit: poni enim propter excellentiam obiecti ſupra potentiam cōtingit vno modo vt ad aquetur exceſſus augendo potentiam. Et iuxta hunc ſenſum procedit probatio: ſed contra nullum militat. Alio modo: vt exceſſus non prohibeat attractionem potentiæ ad tām excellens obiectum. Et ad hunc ſenſum ponitur lumen gloriæ pp̄ excellentiā obiecti ſupra potentiā. Contra autem hunc ſenſum manifeſtè patet, probationē non procedere. Quod ſi fiat vis in hoc, q̄ de non proportionato fiat de proportionatus. Iā habita eſt ratio in litera. in art. 1. in reſpōne ad vltimum declarando, quomodo intelligit proportionis nomen in ꝓpoſito.

¶Ad ſecundō dicitur. q̄ Durandus noluit intelligere illa S. Tho. verba. q. 2. art. 7. Lumen ſiquidē gloriæ poteſt dupliciter haberi. Vno modo per modū paſſionis, alio modo per modum habitus. Primo modo, non ponit hominem extra uiam. Secundo modo eſt propria patriæ diſpoſitio, & ideò quum in ſolis diſpoſitionibus vt dē. i. in diſpoſitionibus non ponētibus hominē extra viam ſimpliciter intelligimus. Et q̄ hæc ſit mens vera S. Tho. ex eo liquet, q̄ in q. de ve. q. 10. art. 11. ponit idē, qd in 4. & tñ in eiſdem q. de ve. q. 13. art. 2. & q. 20. artic. 2. ſic exponit, & ſimiliter in 2. 2. q. 175. art. 3. quare indubiè ſic tenendum eſt.

¶In reſponſione ad tertium, qui ſubtilis ualdè doctrina traditur, aduerte duo. Primo quid eſt tām eſſe, q̄ fieri connaturale alicui. Secundò quæ ſit proportio inter lumen gloriæ & diuinā ſubſtantiā eſſe connaturale ē omni, ſed pullulare ex intrinſecis illius naturæ, ut ex 2. Phyſic. patet & in motu elementorum apparet. Fieri uerò connaturale eſt, q̄ id, qd non fluit ex principijs alicuius, fluat ex principijs eius. hoc autē imaginari nullo modo pōt, niſi natura transferatur in naturā: ſic. n. ſolummodo principia, à quibus aliquid fluit, effici poſſunt principia eius, à quo non fluit. Proportio inter lumen gloriæ & diuinam eſſentiam, non in eſſe naturæ: ſed in eſſe intelligibili, eſt proportio proprij connaturalis ad naturam à qua fluit. Qd ſic ex dictis probatur. lumen gloriæ nihil aliud eſt q̄ vis vt propria diſpoſitio ultima diuinæ eſſentiæ, vt formæ intelligibilis, atq; factiua viſionis diuinæ. Ad hæc. n. duo lumen gloriæ poni patet ex dictis. ſed hēc diuinam eſſentiā, vt formā intelligibilē, & ſimiliter videre Deū, ſoli Deo eſt connaturale. ergo lumen gloriæ ſoli diuinæ naturæ connaturale eſt. Ex hoc ſequitur, diuinā eſſentiam, & lumen gloriæ eſſe eiuſdē ordinis eo modo, quo diſpoſitio vltima, & forma ſunt eiuſdē ordinis: ſ. quo ad connaturalitatem: quia ſ. cuicunq; naturale eſt vnū, & reliquū. & cui nō vnū, neutrū: propterea in litera dr̄, q̄ lumen gloriæ non pt̄ eſſe connaturale alicui, niſi illa res transferatur in diuinā naturā. Ex his aūt patet falſitas opinionis Scoti in 1. q. Prol. 1. ſenten. volentis q̄ naturale & ſupernaturale non diſtinguant res: ſed habitudines ad cauſas actiuas. Lumen ſiquidē gloriæ & charitas & dona Spiritus Sancti. & ſi qua ſunt hmōi, oīa ſunt ſupernaturalia entitatiuè ſcdm ſe: quia à ſolo agente ſupernaturali cauſari poſſunt: ſed q̄a nulli creaturæ factæ aut factibili connaturalia eſſe poſſunt, pp̄ quod dicūtur entia ſupernaturalia, tanquam diuini ordinis. Et ſi contra hoc obijciatur, de diſtantia infinita inter Deū, & lumen gloriæ: aut q̄ aliud eſt loqui de lumine gloriæ p eſſentiā, & aliud de eo per participationē. Et q̄ licèt lumen gloriæ per eſſentiam ſit propriū Deo, non tñ per participationem: de quo ſi loquimur, facilè reſponderi pt̄, q̄ diſtantia infinita nihil aliud infert niſi q̄ inter quodcunq; lumen gloriæ creatū & Deū, ſunt infiniti medij gradus. Inter diſpoſitionē namq; propriā & formam ſubſtantialem eſt maxima diſtantia, & longè maior q̄ inter duas ſubſtantias: & tñ illæ ſunt eiuſdem ordinis, quo ad connaturalitatem, & iſtæ non: quamuis iſtæ magis conueniant in natura, quia fortè ſunt eiuſdem ſpeciei, vt Sortes & Plato, &c. Maior ergo uel minor diſtantia nihil facit ad propoſitum, ſi non infinita. Nec decipimur ut ſecunda obiectio proponit. Qm̄ ſicut tota latitudo viſionis diuinæ eſſentiæ, ſoli Deo eſt connaturalis, diuerſimodè tamen: quia in ſummo incommunicabiliter ad extra. Circa ſummum uerò communicabiliter plus & minus in infinitum: ſic tota latitudo luminis gloriæ & charitatis, &c. ſimiliter tota latitudo habendi diuinam eſſentiam, ut formam intelligibilem ſoli Deo eſt connaturalis: ſed in ſumma incommunicabiliter: dimittātē autem communicatur, nō tñ connaturale ſit alteri. Sicut ſi lux acciperetur propria q̄ualitas ſolis, tota

In 4. diſt. 49.

D. 361.

titudo lucis eſt connaturalis ſoli tantùm: ſed in ſummo incõmunicabiliter. Circa ſummum verò communicabilis, non ita vt ſit connaturale alijs: quia non vt fluat ab illis (ſi aſtra ponantur extraneæ naturæ à ſolis natura) ſed ut ſit eorum ex diffuſione à luce ſolari. F eſt. Et propterea deſiderij quantitati reſpondere oportet ſicut diſpoſitionẽ aptitudini & præparationi. Quarta aũt conſequentia probatur: quia non naturæ, ſed gloriæ lumen conſtituit intellectũ in quadã deiformitate. Ex hoc namq; q diuinę naturæ participes ſimus, poſſumus ipſum videre. Vltima autem patet.

SVPER QVÆS. XII. ARTIC. VI.

Ferr. 3. cont. c. 56. Banns eod. loco.

Titulus clarus. ¶In corpore tria. Primò proponitur cõcluſio reſponſiua quæſito affirmatiuè .ſ. Videntium Deum vnus perfectius videbit q̃ alius. Secundò excluditur falſa huius cauſa. Tertiò probatur ex vera cauſa.

¶Quò ad ſecundum aduerte, quòd idem obiectum melius ab vno videri quàm ab alio ex duobus oriri poteſt. Primò, quia per limpidiorem ſpeciem ab vno videtur quàm ab alio: ſicut experimur q per ſpeciem in aere melius videmus q̃ p eam in aqua, & per meliora ocularia ſimiliter. Secundò etiam oriri pt ex acutiore viſu. Porrecta per totũ. 60. 4. diſ. 49. q. 2. art. 4. & 3. cont. c. 56. paritate namq; identitate viſibilis cũ equalitate ſpeciei & viſiuę virtutis, impoſſibile eſt fingere vndè melior fiat viſio. Diſtantia namq; & mediũ, &c. omnia ad ſpeciei qualitatem ſpectant. littera ergo primam cauſam excludit ſufficienter, ex hoc q viſio illa non eſt futura p ſpeciẽ: ſecundã autem amplectitur. li. 83. quę. Q. 32. in pũa. to. 4.

¶Quò ad tertiũ probatur concluſio ſic. Videntium Deum vnus alio habet maiorem charitatem. ergo maius deſiderium. ergo eſt magis aptus & paratus ad ſuſceptionẽ Dei. ergo habet maius lumen gloriæ. ergo maiorem facultatem ad vidẽdũ Deũ. ergo perfectius videbit Deũ quàm alius. *Ar. 3. huius qſt. Antecedens ſupponitur. prima conſequentia nota eſt, ex terminis eſt ſecunda & tertia. charitas enim ipſa eſt, deſideriũ Dei. Deſiderium autẽ cõſtat præparationem magnam eſſe ad deſideratũ complexũ: lumẽ verò gloriæ nihil aliud eſſe q̃ diſpoſitionem ad Dei ſuſceptionem, vt iã dictã

inquantũ facit mediũ trãſparẽs ĩ actu, vt poſſit moueri à colore.

Ad II. dicendũ, q lumẽ illud non requirit ad videndũ Dei eſſentiam quaſi ſimilitudo, in qua Deus videat: ſed quaſi perfectio q̃dã intellectus cõfortãs ipſum ad videndũ Deũ. Et iõ pt dici, q G nõ eſt mediũ, in quo Deus videatur: ſed ſub quo vr. Et hoc nõ tollit immediatam viſionem Dei.

Ad III. dicendũ, q diſpoſitio ad formã ignis, non pt eſſe naturalis niſi habenti formam ignis. Vndè lumen gloriæ non poteſt eſſe naturale creaturæ, niſi creatura eſſet naturæ diuinę: quod eſt impoſſibile. Per hoc enim lumen fit creatura rationalis deiformis, vt dictum eſt.[e] H

Articvlvs VI.

Vtrum uidentium eſſentiam Dei unus alio perfectius uideat.

Ad sextvm ſic proceditur. Videtur, q videtium eſſentiã Dei, vnus alio perfectius nõ videat. Dr.n. 1. Ioan. 3. Videbim[a] Deũ[b] ſicuti eſt: ſed ipſe vno modo eſt. Ergo vno modo videbitur ab omnibus. Non ergo perfectius & minus perfectè.

¶2 Præt. Aug. dicit in * lib. 83. q. I q vnã rẽ non pt vnus alio[a] plus intelligere. Sed oẽs vidẽtes Deũ p eſſentiã, intelligunt Dei eſſentiã. Intellectu enim videt Deus, nõ ſenſu: * vt ſupra habitũ eſt. Ergo videntium diuinam eſſentiam vnus alio nõ clarius videt.

¶3 Præt. Quòd aliquid altero pfectius videat, ex duobus cõtingere põt: vel ex parte obiecti viſibilis: vel ex parte potẽtiæ uiſiuæ videntis. Ex parte aũt obiecti: p hoc qđ obiectũ pfectius in K uidente recipit .ſ. ſm pfectiorẽ ſimilitudinẽ, qđ in propoſito locũ nõ hẽt. Deus.n. non p aliquã ſimilitudinẽ: ſed p eius eſſentiã pſens eſt intellectui eſſentiã ei[9] videnti. Relinquitur ergo, q ſi vnus alio perfectius eũ uideat: q hoc fit[a] ſm drĩam potentiæ intellectiuæ. Et ita ſequitur q cuius potentiæ intellectiua naturaliter eſt ſublimior, clarius eũ uideat. Quod eſt incõueniẽs, cũ hominibus promittatur in beatitudine æqualitas Angelorum.

Sed contra eſt, quòd uita æterna in uiſione Dei conſiſtit: ſm illud Io. 17. Hæc eſt uita ęterna, &c. Ergo ſi omnes æqualiter Dei eſſentiã uident in vita æterna, oẽs erunt æquales: cuius cõtrariũ dicit Apoſt. 1. Cor. 15. Stella differt à Stella in claritate.

Respon. Dicendũ, q videntiũ Deũ p eſſentiã vnus alio pfectius eũ uidebit. Qđ quidẽ non erit p aliquã Dei ſimilitudinem perfectiorẽ in uno q̃ in alio: cũ illa uiſio non ſit futura per aliquam ſimilitudinem, *ut oſtenſum eſt. Sed hoc erit per hoc, q intellectus vnius habebit maiorem virtutem, ſeu facultatẽ ad videndum Deum quàm alterius. Facultas autem videndi Deum non competit intellectui creato ſecũdũm ſuam naturam: ſed per lumen gloriæ: quod intellectum in quadam deiformitate conſtituit, * vt ex ſuperioribus patet. Vndè intellectus plus, participans de lumine gloriæ perfectius Deum videbit. Plus autem participabit de lumine gloriæ, qui plus habet de charitate: quia vbi eſt maior charitas, ibi eſt maius deſiderium. Et deſiderium quodammodo facit deſiderantem aptũ & paratum ad ſuſceptionem deſiderati: Vndè[m] qui plus habebit de charitate, perfectius Deum videbit & beatior erit.[n] Art. 2. huius quæſt. art. pced. Concluſio.

Ad primvm ergo dicendum, q cùm dicitur, videbimus eum ſicuti eſt: hoc aduerbium ſicuti, determinat modum uiſionis ex parte rei viſæ: vt ſit ſenſus: videbimus eum ita eſſe ſicuti eſt: quia ipſum eſſe eius uidebimus quod eſt eius eſſentia. Non autẽ determinat modum viſionis ex parte uidentis: vt ſit ſenſus, quòd ita erit perfectus modus videndi: ſicut eſt in Deo perfectus modus eſſendi. 77

Et per hoc etiam patet ſolutio ad ſecundum. Cũ enim dicitur q rem unam vnus alio melius non intelligit, hoc habet ueritatem ſi referatur ad modũ rei intellectæ; quia quicunque intelligit rem eſſe aliter q̃ ſit, non uerè intelligit: non autem ſi referatur ad modum intelligendi: quia intelligere unius eſt perfectius quàm intelligere alterius.[a] 3. 424. 430.

Ad tertivm dicendum, q diuerſitas videndi nõ erit ex parte obiecti: quia idem obiectum omnibus præſentabitur, ſcilicet Dei eſſentia: nec ex diuerſa participatione obiecti per differẽtes ſimilitudines: ſed erit per diuerſam facultatem intellectus, non quidem naturalem: ſed glorioſam, ut dictum eſt.* art. pced. Porrecta per totũ. 61. 4. diſ. 49. q. 2. art. 3. & 3. cõt. c. 55.

Articvlvs VII.

Vtrum uidentes Deum per eſſentiam ipſum comprehendant.

Ad septimvm ſic proceditur. Videtur, quòd videntes Deum per eſſentiam, ipſum compre-

¶SVPER QVÆS. XII. ARTIC. VII.

Ferr. 3. cont. c. 55. Banns eod. 7.

Titulus in corpore declaratur. ¶In corpore vna concluſio reſponſiua quæſito negatiuè. impoſſibile eſt cuicunq; intellectui creato cõprehendere Deũ. Probatur. Impoſſibile eſt lumẽ gloriæ creatũ in quocunq; intellectu eſſe infinitũ. ergo impoſſibile ẽ cuicunq; intellectui

creato infinitè cognoſcere Deum. ergo impoſſibile eſt cognoſcere quantũ cognoſcibilis eſt cognoſcere perfectè. ergo impoſſibile eſt comprehendere Deum. Antecedens patet. prima cõſequentia probatur, ex eo q magis & minus videre Deũ attenditur ſecundùm magis & minus lumen gloriæ: & conſequenter infinitè videre ſecundũ infinitũ lumẽ gloriæ. ſecunda verò conſequentia probatur: qa Deus eſt infinitè cognoſcibilis, quia eſt infinitæ entitatis & actualitatis. tertia autem probatur inductione in propoſitione ſcibili, quæ ſi opinione tenetur nõ perfectè cognoſcitur. quarta aũt probatur ex diffinitione ipſius comprehendere: qđ ſcilicet eſt perfecta cognitio. & uer. q. 8. art. 2. Epiſt. 112. c. 9. circa pcipiũ, tom. 2. art. pced.

comprehendant. Dicit.n. Apoſt. A Phil. 3. Sequor aũt ſi quo[b] cõprehendã. Non aũt fruſtra ſequebatur. Dicit.n. ipſe, 1. Cor. 9. Sic curro, nõ quaſi in incertũ. Ergo ipſe comprehendit: & eadẽ rõne alij, quos ad hoc inuitat dicens: ſic currite vt comprehendatis.

¶2 Præt. Vt dicit Aug. in lib. * de videndo Deũ ad Paulinã:[b] illud cõprehẽdit qđ ita totũ vr, vt nihil eius lateat videntẽ: ſed ſi De[9] p eſſentiam vr, totus vr, & nihil B eius latet videntẽ; cùm Deus ſit ſimplex: ergo à quocunq; vr per eſſentiam, comprehenditur.

Si dicatur q vr totus: ſed non totaliter.[c] contra. Totaliter uel dicit modũ videntis,[h] vel modũ rei viſæ. Sed ille, qui videt Deũ p eſſentiã, videt eũ totaliter, ſi ſignificet modus rei viſæ: quia videt eũ ſicuti eſt:* ut dictũ eſt. Similiter videt eũ totaliter, ſi ſignificet modus videntis: qa tota virC tute ſua intellectus Dei eſſentiã videbit. Quilibet ergo videns Deũ p eſſentiã, totaliter eũ videbit. Ergo eum comprehendet.

Sed contra eſt, qđ dr Hier. 32. Fortiſſime, magne, potens, Dñs exercituũ nomen tibi: magnus cõſilio, & incõprehẽſibilis cogitatu. Ergo cõprehẽdi nõ pt.

Respondeo dicendũ q comprehendere Deũ impoſſibile eſt cuicunq; intellectui creato: attingere uero mente Deum qualitercunque magna eſt beatitudo,* vt dicit Auguſt. D

Ad cuius euidẽtiã ſciẽdũ eſt, q illud cõprehendit, qđ perfectè cognoſcit. perfectè aũt cognoſcit, qđ tm̃ cognoſcit, quantũ eſt cognoſcibile. Vñ ſi id, qđ eſt cognoſcibile p ſcientiã demõſtratiuã opinione teneatur, ex aliqua rõne probabili cõcepta, nõ cõprehẽdit, puta, ſi hoc E qđ eſt triangulũ hẽre tres angulos æquales duobus rectis aliqs ſciat, p demonſtrationẽ cõprehẽdit illud. Si verò aliqs eius opinionẽ accipiat probabiliter, p hoc q à ſapiẽtibus, vel pluribus ita dr, nõ cõprehẽdet ipſum: qa nõ pertingit ad illũ perfectũ modũ cognitionis, quo cognoſcibilis eſt. Null[9] aũt intellectus creatus ptingere pt ad illũ pfectum modũ cognitionis diuinę eſſentiæ, quo cognoſcibilis eſt, qđ ſic patet. Vnũquodq; enim ſic cognoſcibile eſt, ſm q eſt ens actu. Deus igit cuius eſſe eſt infinitũ, * vt ſupra oſtẽſum eſt, infinitè cognoſcibilis eſt. Nullus aũt intellectus creatus pt Deũ infinitè cognoſcere. Intantum.n. intellectus creatus diuinam eſſentiam, perfectius uel minus perfectè cognoſcit, inquantum maiori uel minori lumine gloriæ perfunditur.[e] Cum igitur lumẽ gloriæ creatũ in quocunq; intellectu creato receptum non poſſit eſſe infinitum,[m] impoſſibile eſt, q aliquis intellectus creatus Deũ infinitè cognoſcat. Vndè impoſſibile eſt q Deum[d] comprehendat. q. 7. art. 1. 60. Concl. in. D. 668. D. 166.

Ad primvm ergo dicendũ, q comprehenſio dr dupliciter. Vno modo ſtrictè & propriè ſm q aliqd includit in comprehendente. Et ſic nullo mõ Deus cõprehenditur, nec intellectu, nec aliquo alio: qa cũ ſit infinitus, nullo finito includi pt:* vt aliquid finitũ eũ infinitè capiat: ſicut ipſe infinitus eſt. Et ſic de cõprehenſione nunc q̃ritur. Alio mõ cõprehenſio largius ſumitur ſm q cõprehenſio inſecutioni opponit. Qui.n. attingit aliquẽ qñ iã tenet ipſum: cõprehendere eũ dr. Et ſic Deus comprehendit a beatis, ſm illud Cant. 3. Tenui eũ, nec dimittã. Et ſic intelligunt authoritates Apoſtoli de cõprehenſione. Et hoc mõ cõprehẽſio eſt una de tribus dotibus aĩæ, q̃ rñdet ſpei, ſicut viſio fidei, & fruitio charitati. Nõ.n. apud nos oẽ qđ vr iã tenet, vel habet, quia vñr interdũ diſtãtia, vel q̃ nõ ſunt in poteſtate nra. Neq; iterũ oĩbus, q̃ hẽmus, fruimur: vel qa nõ delectamur in eis: vel qa nõ ſunt vltimus finis deſiderij nri: ut deſideriũ nrm impleãt & q etent. Sed hęc tria hñt beati in Deo: qa & vidẽt ipſum: & vidẽdo tenẽt ſibi pſentẽ in poteſtate habẽtes ſemp eũ uidere: & tenẽtes fruunt ſicut ultimo fine deſideriũ implẽte. 62

Ad II. dicendũ, q nõ pp hoc Deus incõprehẽſibilis dr, quaſi aliqd eius ſit, qđ nõ uideat: ſed qa nõ ita pfectè ur ſicut uiſibilis eſt: ſicut eũ aliqua demõſtrabilis ppoſitio p aliquã pbabilẽ rõnem cognoſcit, nõ eſt aliquid eius qđ nõ cognoſcat, nec ſubiectũ, nec pdicatũ, nec cõpoſitio: ſed tota nõ ita pfectè cognoſcit, ſicut cognoſcibilis eſt. Vñ Aug.* diffiniendo cõprehenſionẽ dicit, q totũ cõprehendit uidendo: qđ ita ur ut nihil eius lateat uidentẽ: aut cuius fines circumſpici, uel circumſcribi poſſunt: tunc.n. fines alicuius circumſpiciuntur, quando ad finẽ in modo cognoſcendi illam rem peruenitur. Loco citato in argumẽto.

Ad III. dicendũ q totaliter dicit modũ obiecti: nõ qdẽ ita q totus modus obiecti nõ cadat ſub cognitione: ſed qa modus obiecti non eſt modus cognoſcentis.[e] Qui igitur uidet Deum per eſſentiam, uidet hoc in eo quod infinitè exiſtit: & infinitè cognoſcibilis eſt. Sed hic infinitus modus nõ cõpetit ei, ut .ſ. ipſe infinitè cognoſcat. Sicut aliqs probabiliter ſcire poteſt aliquam propoſitionẽ eſſe demonſtrabilẽ, licẽt ipſe eã demonſtratiuè nõ cognoſcat. 60. 70. 424. 430.

SVPER QVÆS. XII. ARTIC. VIII.

Ferr. 3. cõt. c. 54. 57. Cap. 4. d. 49. q. 6. con. 1. & 2. Banns eod. loco.

In titulo, ly omnia, diſtribuit pro omnibus rebus rerumq; rationibus abſolutis, & reſpectiuis: realibus & rationibus, nõ ſolùm quę ſunt quocunque modo, ſed quæ non implicant contradictionem eſſe: id eſt, pro omnib[9] ſimpliciter: ly in Deo intelligit obiectiuè: ita quod in hoc obiecto qđ eſt Deus, videant oĩa incluſa in eo quomodolibet. Notate q vultus ẽt in pręſenti vita dicẽs videre bonos. Epiſt. 112. c. 9. to. 2.

¶In corpore vna cõcluſio reſponſiua quæſito negatiuè. Nullus intellectus creatus videre poteſt in Deo omnia, ſed plura uel pauciora iuxta modum videndi Deum. Probatur. quæcunq; videntur in Deo, videntur ſecundùm, quod ſunt in ipſo. ergo uidentur, vt effectus virtualiter contenti in cauſa. ergo plura vel pauciora, ſecundùm quod perfectius uel minus perfectè videtur Deus. ergo non omnia, niſi Deus totaliter cõprehendatur. ergo, à nullo intellectu creato

Articvlvs VIII.

Vtrum uidentes Deum per eſſentiam omnia in Deo uideant. Porrecta per totũ. 62. 4. diſ. 49. q. 2. ar. 5. & uer. q. 8. ar. 4. & 5. cont. 54. & 57.

Ad octavvm ſic proceditur. Videtur, quòd uidentes Deum per eſſentiam, omnia in

videri poſſunt oïa in Deo: ſed plura vel pauciora iuxta modũ vi dẽdi ipſum. Añs patet, cõſequẽtia prima probat: q̃a oïa ſunt in Deo, vt in eminẽtiſſima: ſcd̃a verò pbat: q̃a quãto aliqua cauſa pfectius cognoſcit̃, tãto plures in ea effectus vi̇̃. Et manifeſtat hoc ex dr̃a intellectuũ humanorũ, circa ppoſitũ aliquod principiũ multarũ cõcluſionũ, tertia ex ſecũda euidẽter ſeq̃. q̃r ſã añs pbat: q̃a nullus intellectus creatus pt Deũ comprehẽdere.

¶Circa primã conſequẽtiã, dubiũ occurrit ex Scoto: & cæteris ponẽtibus in Deo eſſe res vt in ſpeculo voluntario. Formatur̃q; rõ contra literã ſic. Res ſunt in Deo nõ ſolũ vt in cã, ſed vt in ſpeculo uoluntario. ergo ſophiſma cõſequẽtis committit̃ intẽdẽdo. ergo res in Deo vi̇̃ præciſè ut in cã. Cõſtat. n. q̃ ly pciſè ſubintelligit̃ in litera. Alioquin nõ inferret intentũ, ut patet. Añs pbat & authoritate Augu. in lib. de vidẽdo Deũ. Deus eſt ſpeculũ voluntariũ, & ſi vult vi̇̃, & ſi non vult nõ vi̇̃, & rõne: q̃a Deus repræſentat oïa diſtinctè, ut ſpeculũ: & nõ indiſtinctè ſicut vt cã. & ppterea cum totus literæ proceſſus fundet ſuper hoc, q̃ Deus repræſentet nõ niſi vt cauſa indiſtinctè, ruere videtur.

¶Ad euidentiã huius ſcito ex q. de ver. q. 12. art. 6. q̃ res ſunt i Deo propriè vt in cã. Metaphoricè aũt vt i ſpeculo, Deus. n. eſt verè & ppriè cã, nõ verè & ppriè ſpeculũ: ſed metaphoricè. Di. n. ſpeculũ, q̃a diſtinctè repræſentat: ſed nõ eſt ppriè ſpeculũ, q̃a non repræſentat impreſſa ab alio, vt ſpeculũ rõ hẽt, pp quam conditionẽ verbo Dei à patre pcedẽti ſpeculi appropriat̃ Sap. 7. Cãdor eſt. n. lucis æternæ, & ſpeculũ ſine macula: ut pote patris expreſſa imago. Cõſtat aũt ex Diony. & Aug. theologiã ſymbolicã non eſſe argumẽtatiuã. nihil igĩ ex hoc metaphorico noĩe efficax inferri pt. Ad authoritatẽ ergo Aug. dr̃ q̃ eſt locutio metaphorica, pp illa cõditionẽ, q̃a. ſ. diſtinctè repræſentat. Voluntarium autẽ dr̃ rõne voluntariæ collationis luminis gloriæ, & tãti luminis. Et hoc reſpectu viſionis beatæ: reſpectu vero nouarũ reuelationũ, Deus nõ cõcurrit obiectiuè: ſed cõcurrit & ppea oĩno eſt voluntarium, & quaſi ſpeculum exemplare.

¶Ad rõnẽ aũt in oppoſitũ dr̃, q̃d verè peccat ſcd̃m fallaciã conſequentiæ: ac ſi repræſentare diſtinctè vno modo contingat, ſicut in ſpeculo. Vbi ſcito, q̃ repræſentare diſtinctè dupliciter cõtingit. Vno modo, q̃ diſtinctio ſe teneat ex parte repræſentantis, ut apparet in ſpeculo, in quo quælibet ſpecies repræſentans aliquid, remanet diſtincta à ſpecie repræſentante aliq̃d in eodem ſpeculo. Alio modo ita q̃ diſtinctio ſe teneat ex parte repræſentatorũ: vt ſi dicamus, anima intellectiua repræſentat diſtinctè formam corporeitatis, & formã mixti, & animam vegetatiuam, & animã ſenſitiuã, hæc. n. non habent in natura intellectiuæ animæ diſtincta fundamenta ſimilitudinum illarũ ad eam: ſed per vnũ & idẽ natura animæ intellectiuæ omnibus reſpondet: vt ſimilitudo non minus quàm ſi ſingulorum proprium ſimilitudinis fundamentum haberet. una. n. repræſentat proprias conditiones cuiuſq; ac ſi ſingulorum adæquata eſſet ſpecies. Et ratio eſt: quia excedere non impedit perfectionem repræſentandi: nihil. n. minus ſpecies albi repræſentaret ipſum ſi cum hoc per idem repræſentaret etiã nigrũ. Peccat ergo rõ dupliciter. Primò, quia ex ſenſu metaphorico arguit. Secũdò, quia ſupponit q̃ diſtinctè repræſentare non ſit niſi diſtinctio ex parte repræſentantis, q̃d iã patet eſſe falſum: & in propoſito falſiſſimum. Deus enim glorioſus non habet in ſua natura effectus ſuos diſtinctè ex parte ſui: ſed ex parte effectuum: quia ipſe eſt actus perfectiſſimus omnia vniſſimè ꝑhabens: & ex perfectione tãm eminente habet, quia eſt proprium exemplar huius, & illius, id eſt, ita propria huius & propria illius habet, ac ſi ſingulorum diſtinctum exemplar eſſet. Vndè conſequentia literæ intelligitur cũ ly præciſè: ut arguendo dicitur, & optima eſt: quia in Deo omnia alia à ſe non ſunt niſi indiſtinctè & vniſſimè: quod eſt eſſe virtualiter in cauſa. Hæc enim eſt verè ueritas ſecundùm theologiam & philoſophiam, ut in q. 14. S. Thom. dicet. Et benè nota: quoniam ſine hoc fundamento ſeru parabis de Deo & aliis in eo exiſtentibus, aut viſis loquens: & in pueriles vulgareſque loquacitates incides.

¶Circa probationem ſecundæ conſequentiæ dubium occurrit. Nam Scotus in 3. diſtinct. 14. quæſtio. 2. dicit, quòd hæc probatio continet fallaciam conſequentis. Quoniam dato quòd ſit verum quod in litera dicitur, ſcilicet quòd cognoſcens perfectius cauſam plures effectus in ea videat, non propterea ſequitur eſſe uerum econuerſo, ſcilicet quòd eum, qui plura videt, oporteat cauſam perfectius videre. Et tamẽ totus proceſſus fundatur ſuper hac propoſitione ſubintellecta: & non ſuper illa expreſsè poſita in litera. Quòd autem iſta propoſitio conuertens illam ſit falſa: probat Scotus ibidem tripliciter in communi. Primò, cauſa inquantum cauſa, nullam perfectionem accipit à cauſato: quia eſt prior. ergo cognitio principij, ut eſt cauſa, non perficitur per cognitionem concluſionum.

¶Præterea. Accipio vnum principium cognitum in aliquo gradu, & quæro: vtrum eius cognitione non aucta, poſſit per ipſum cognoſci aliqua concluſio, aut non: ſi ſic, habetur propoſitum: & ſi una, pari rõne poſſunt aliæ in eo clauſæ ſciri abſque perfectiori notitia principij. ſi nõ, ergo in hoc gradu cognitum principium, non eſt principium: quia nullius eſt principium.

¶Præterea. Primo poſteriorum quid eſt ſupponitur: & quia eſt paſſionis ſcitur: ſed cognitio quid eſt non perficitur per notitiã poſterioris, quia, ergo notitia principij non ſit perfectior propter hoc quòd facit ſcire principiatum.

*1. dial. c. 1. in 4. dial. c. 33. to. 2. tabe 3.

in Deo [h] videãt. Dicit enim Grego.* in 4. dial. Quid eſt quod non videant, qui videntem omnia vidẽt? ſed Deus eſt videns omnia. Ergo qui vident Deum, omnia vident.

Item. Quicunque [h] videt ſpeculum, videt ea, quæ in ſpeculo reſplendent. Sed omnia quæcunque fiũt vel fieri poſſunt, in Deo reſplendent, ſicut in quodã ſpeculo: ipſe enim omnia in ſeipſo cognoſcit. Ergo quicunque videt Deum, videt omnia, q̃ ſunt & quæ fieri poſſunt.

3. de Ala. tex. 7. to. 2.

¶2 Præt. Qui intelligit id q̃d eſt maius, poteſt intelligere [h] minima, vt dr̃ * 3. de Anima. Sed omnia, q̃ Deus facit vel facere poteſt, ſunt minus quàm eius eſſentia. Ergo quicunque intelligit Deũ, poteſt intelligere omnia, q̃ Deus facit vel facere poteſt.

¶3 Prǽt. Rationalis creatura [h] omnia naturaliter ſcire deſiderat: ſi igitur videndo Deũ non omnia ſciat: nõ quietat ei* naturale deſiderium. Et ita videndo Deũ nõ erit beata: quod eſt incõueniẽs. Videndo igitur Deũ omnia ſcit.

SED CONTRA eſt, q̃ angeli uident Deũ per eſſentiam, & tamen non omnia ſciunt. Inferiores. n. angeli purgantur à ſuperioribus à neſciẽtia: vt dicit Dionyſ.* 7. ca. Cæle. hierar. Ipſi etiã neſciunt futura contingentia & cogitationes cordiũ. hoc. n. ſoli* Dei eſt*. Nõ ergo quicunq; vident Dei eſſentiã, videt omnia.

c. 7. amed. a 121 288 289

RESPONDEO. Dicendũ, q̃ intellectus creatus videndo diuinam eſſentiam non videt in [d] ipſa oïa quæ facit Deus, uel facere poteſt. Manifeſtũ eſt. n. q̃ ſic aliqua uidentur in Deo ſecundũ q̃ ſunt in ipſo. Omnia aũt alia ſunt in Deo, ſicut effectus ſunt virtute in ſua cauſſa.* Sic igitur videntur omnia in Deo, ſicut effectus in ſua cauſſa. Sed manifeſtum eſt, q̃ quantò aliqua cauſſa perfectius vi̇̃, tantò plures ei° effectus in ipſa videri poſſunt. Qui enim habet intellectum eleuatũ, ſtatim uno principio demonſtratiuo propoſito ex ipſo multarum concluſionum cognitionẽ accipit. Quod non conuenit ei, qui debilioris intellectus eſt, ſed oportet q̃ ei ſingula explanentur. Ille igit intellectus pt in cauſſa cognoſcere oẽs cauſſæ effectus, & oẽs rõnes effectuũ, qui cauſſam totaliter cõprehendit. Nullus aũt intellectus creatus totaliter. Deũ comprehẽdere poteſt, *ut oſtẽſum eſt, [m] Nullus igitur intellectus creatus videndo Deũ pt cognoſcere omnia quæ Deus facit, vel poteſt facere.[n] Hoc. n. eſſet comprehendere eius uirtutem. Sed [p] horum, quæ Deus facit, uel facere põt, tantò aliquis intellectus plura cognoſcit, quantò perfectius Deum uidet.[q]

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Grego. loquitur quantum ad ſufficientiam obiecti, ſcilicet Dei, q̃ quãtũ in ſe eſt ſufficiẽter continet oïa, & demonſtrat. Nõ tñ ſequitur q̃ vnuſquiſq; videns Deum omnia cognoſcat: q̃a nõ perfectè comprahendit ipſum:

AD SECVNDVM. dicẽdũ, q̃ uidens ſpeculũ nõ eſt neceſſariũ, q̃ oïa in ſpeculo videat niſi ſpeculum viſu ſuo comprehendat.

AD TERTIVM. dicẽdum, q̃ licèt maius ſit videre Deum, quã oïa alia. tñ maius eſt uidere ſic Deum, q̃ oïa in eo cognoſcant, q̃ videre ſic ipſum: q̃ non omnia ſed pauciora, vel plura cognoſcantur in eo. Iam. n.* oſtenſum eſt, quod multitudo cognitorũ i Deo, conſequitur modum videndi ipſum, uel magis perfectum, vel minus perfectum.

AD QVARTVM. dicẽdũ, q̃ naturale deſiderium rõnalis creaturæ eſt ad ſciendũ omnia illa, q̃ pertinent ad pfectionẽ intellectus. & hæc ſunt, ſpẽs & genera rerum & rationes earum, quę in Deo uidebit quilibet uidẽs eſſentiam diuinam. Cognoſcere autẽ alia ſingularia, & cogitata, & facta eorũ, nõ eſt de pfectione intellectus creati: nec ad hoc eius naturale deſideriũ tẽdit: nec iterũ cognoſcere illa, q̃ nondũ ſunt, ſed fieri à Deo poſsũt. Si tñ ſolus Deus uideretur, qui eſt fons, & principium totius eſſe, & ueritatis, ita repleret naturale deſiderium ſciẽdi, quòd nihil aliud quęreretur: & beatus eſſet: undè dicit.* Auguſtin. 5. confeſſ. Infęlix hõ qui ſcit omnia illa. ſ. creaturas: te autem neſcit. Beatus autẽ, qui te ſcit, etiam ſi illa neſciat. Qui uerò te & illa nouit, non ꝓpter illa beatior eſt: ſed propter te ſolùm beatus.

D. 27.

Conditiones intellectus tardi & eleuati.

Conſequentia art. probatur.

Conclu.

¶Durandus

¶Durandus quoque & Conſr. e. contra eãdem inſtant probationem: q̃ quamuis maior manifeſta ſit illi de principio, & concluſionibus. Tum quia non ſimile eſt quo ad cõmentũ in continentia principio, in potentia & confuſè in cã actu; effectus continentur in actu, & diſtinctè. Tum quia nõ eſt ſimile quo ad cognoſci. [illegible]

[illegible]

aliquid in, uel ex cauſa, intelligimus nõ qualitercunq; ſe habentis viſa cauſa ad effectus viſionem. ſed ſi ſe habeat vt per ſe ſufficiens eſt illius. Alioquin non ex ui uiſionis cauſæ uideret effect°: ſed aliundè. Hoc aũt ſtante, declaratur intentum ſic. Idẽ manens idem, ſemper quantum eſt ex ſe facit idem. ergo cauſa cognita in aliquo gradu manens eadem omnino tãm in eſſe q̃ in cognoſci, ſemper facit idem, ergo impoſſibile eſt quòd vt ſic faciat cognoſci aliquem effectum quem à principio cognoſci non fecit. ergo non poteſt plurium effectuum notitiam parere, niſi mutata, ſed non in eſſe. ergo in cognoſci, & non in minus, vt patet. ergo in magis cognoſci q̃d eſt intentũ. Vñ patet q̃ plura videre in cauſa & pfecti° videre cãm, ſunt conuertibiliter ſe conſequentia [illegible]. Alioqn plura in eo videre eſſet effectus ſine cã. [illegible] aliqua alia cauſæ noua diſpoſitio huius effectus cauſa erit, nec facile erit fingere illam diſpoſitionem in eſſe, uel in cognoſci.

Ex his autem iam patet reſponſio ad Scotum. In conuertibilibus enim non cadit ſophiſma conſequentis: ſed uno poſito reliquum poni intelligitur.

¶Ad obiectiones autem, quæ contra ueritatem manifeſtatam, quæ eſt uera in cauſa & effectibus, & in principio: non ſolũ in cognoſcendo: ſed eſſendo: & concluſionibus facilè reſpondetur, dicendo q̃ Scotus aut ſoit, aut ſimulauit ſe cæcum. Aliud eſt enim notitiam concluſionũ ex principio [illegible] [illegible]

A deueritate q. 8. art. 4. & 11. q. [illegible] cauſa in promptu eſt: vndè aliquas concluſiones in aliis ex ea percipiamus: quia ſunt manifeſtius in ea. non ſic autem eſt de omnibus, quia multi ſunt latentes: ſicut experientia teſtatur.

¶Ad primam autem aliorum obiectionem dicitur, quòd immò eſt ſimilis continentia: quoniam principium demonſtrationis inquantum habet [illegible] [illegible]

D. 177.

Ad curioſos de p̄deſtinatione d te, de facto de co [illegible]

Nota pro felici vita lib. 9. confeſſio. c. 4. in princ. pio, tomi 4.

manifeſtatione adducta, de principio demonſtratiuo. Poſſet dici, quòd litera intendit de cognitione in alio tantùm: [illegible]

[illegible]

Universidad de Deusto Biblioteca

effectus cognoſcat, non comprehendet vllum eorū, nec verbū, vt eſt cauſa alicuius eorū. ergo cognoſcens omnes, non comprehendit, nec eos, nec Deum.

¶ Ad euidentiam horum ſcito, quòd videre omnia eſt non ſolū videre quot: ſed quantum pōt diuina virtus: qm̄ ibi eſt non ſolum extenſio ſecundùm numerum, ſed intenſio ſecundùm perfectionē: qm̄ Deus non ſolùm pōt quocunq; facto facere aliud: ſed quocunq; facto poteſt ſemper facere perfectius. vnde quamuis impoſſibile ſit omnia fieri, ſiuè in eſſe, ſiuè in cognoſci: hæc tñ̄ cōditionalis eſt vera, q̄ ſi fierent, fieret adæquatus effectus diuinæ potentiæ: & ſimiliter ſi cognoſcerent, cognoſceretur adæquatus effectus eiuſdem. Conſtat autem q̄ cognitum adæquato effectu alicuius virtutis ipſam virtutem cōprehendere facile eſt. Quod ſi ſic accidit ex cognitiōe omniū in ſe, multò magis cognitio omniū in cauſa præſupponit comprehenſionem ipſius cauſæ. Quoniā tanta præſupponitur cognitio, quanta eſt ſua cauſandi: alioquin ex cauſæ notitia, effectus adæquatus, id eſt, vniuerſalitas poſſibilium neſciretur.

Porrecta per totū. 61 vari. q. 3. artic. 5.

ARTICVLVS IX.

Vtrum ea, quæ videntur in Deo à videntibus diuinam eſſentiam, per aliquas ſimilitudines videantur.

AD NONVM ſic proceditur. Videtur, q̄ ea, quę uidentur in Deo à uidentibus diuinam eſſentiam, per aliquas ſimilitudines uideantur. Omnis enim cognitio eſt per [b]aſſimilationē cognoſcentis ad cognitum: ſic.n. intellectus in actu fit intellectū in actu, & uiſus in actu uiſibile in actu, inquātū eius ſimilitudine informatur, ut pupilla ſimilitudine coloris. Si igitur intellectus uidētis Deū p eſſētiā intelligat in Deo aliquas creaturas oportet quòd earum ſimilitudinibus informetur.

¶ 2 Præt. Ea, quæ prius vidimus, memoriter [h] tenemus. Sed Paul[9] vidēs in raptu eſſentiā Dei (vt dicit Aug.* 11 ſuper Ge. ad lrām) poſtquā deſiit eſſentiā Dei uidere, recordatus eſt multorū, quæ in illo raptu uiderat: vñ ipſe dicit q̄ audiuit arcanā verba, q̄ non licet homini loqui. 2. Cor. 12. Ergo oportet dicere, quòd aliquæ ſimilitudines eorū, quæ recordatus eſt, in eius intellectu remanſerint. Et eadem ratione quando præſentialiter videbat Dei eſſentiam, eorum, quæ in ipſa videbat aliquas ſimilitudines uel ſpecies habebat.

12. ſup Gen. c. 3. & 28. circa ſi.

¶ Ad ſecundùm verò eiuſdem dicitur, q̄ comprehendere aliquē effectum poteſt intelligi dupliciter: Vno modo q̄ cognoſcatur ipſum ſecundùm omnia etiam poſſibilia per potentiam in eo exiſtentem. Alio modo q̄ cognoſcatur ipſum ſecundùm omnia et poſſibilia quomodolibet: ſiuè per potentiam in ſe, ſiuè in alio. Si primo modo ſumit comprehendere, nego quòd videns lapidem in uerbo, non cōprehendat ipſum. Dico.n. q̄ anima Chriſti videt in uerbo omnē creaturam, & quicqd eſt in potentia eius. Et conſequenter cōprehendit omne creatum primo modo. Et eadem ratione comprehendit verbum, vt eſt il inſuetic, cauſa. Cum ſignum eſt, q̄ ad comprehendendum hoc non exigitur, q̄ perfectius videat uerbum: nec hoc eſt comprehendere Deū niſi ſecundùm quid, qđ non inconuenit. Si autem ſumatur cōprehendere ſecundo modo, ſic negatur vltima conſequentia: quoniam aliqui, & aliqui effectus quotcunq; non ſunt adæquatum obiectum diuinæ potentiæ. oē autē poſſibile eſt eius obiectum adæquatum, & effectus adæquatus. Et propterea, non eſt idem iudicium de uno aut aliquibus, & omnibus: ſicut nec de inadæquato & adæquato effectu. Peccat ergo argumentum ab inæquali ad æquale arguens. Cognoſcere.n. inæqualem effectum in cauſa, quamuis non præexigat comprehenſionē illius, cognoſcere tñ æqualem p̄exigit. Multa alia argumenta in hac materia habes in Capreolo in 3. diſt. 14. q. 2. Et in 4. diſt. 49. q. 6. uide ibi, hæc enim loco huic opportuna viſa ſunt.

¶ His autem præhabitis, Ad primum negatur antecedens. Probatio autem aſſumit, aut ſupponit vnum falſum, quod poſſit in Deo ſciri quot, abſque eo, quòd ſciatur quantum poteſt. Hoc enim monſtratum eſt eſſe falſum. Videre igitur omnia in Deo, & Deum infinitè, mutuo conſequuntur.

¶ Ad confirmationem poteſt dici dupliciter. primò negando cōſequentiam vltimam: quia licèt ex cognitione omnium non ſequatur cōprehenſio, ſequitur tamen ex cognitione omnium in Deo, ſeu cauſa. Et de hac eſt ſermo, non de illa. Videtur quoque mihi, q̄ poſſit dici ſecundo, quòd omnia adæquare diuinū eſſe, aut cognoſci, poteſt dupliciter intelligi. vno modo, quòd æqualis ſit entitas, aut cognoſcibilitas Dei, & illorum. Et hoc modo non adæquarent. Alio modo, quòd cognoſcibilitas Dei, ſeù diuinæ virtutis, vt ſic, non eſſet maioris cognoſcibilitatis, q̄ eius quā repræſentarent oīa: ſicut dicimus, q̄ intelligere eſt effectus adæquatus animę intellectiuæ, & tñ nō eſt æqualis entitatis, nec cognoſcibilitatis primo modo: ſed ſecūdo: & hoc modo, oīa adæquarent diuinum eſſe, & diuinā cognoſcibilitatem. Verùm, vt dictum eſt, contradictionē implicat, omnia fieri, ſiuè in eſſe, ſiuè in cognoſci: ſemper enim quocunque facto poteſt aliud, atque perfectius facere: & quocunq; reuelato, poteſt aliud reuelare: inexhauſtibilis quippe eſt diuina virtus.

¶ Ad primum Scoti dicitur, quòd maior eſt vera, ſeruato eodem modo eſſendi in, non autem variato. In his enim quæ formaliter alicui inſunt ordine quodam &c. propoſitio illa eſt vera: & propterea tenet in exemplo adducto: In his autem, quorū primum ineſt formaliter, & ſecundum cauſaliter, vera non eſt. Quoniam ſicut à priori viſio cauſæ infert viſionem formaliter exiſtentium in ea, non autem omnium contentorum virtualiter in illa: quoniam illa manifeſtè in ea apparent, hæc autem latent in virtute: ita econuerſò, viſio omnium virtualiter contentorum in cauſa, infert à poſteriori comprehenſionem cauſæ: viſio autem formaliter inexiſtentiū, infert viſionem ſolùm ipſius cauſæ: quia illa ſunt de ordine latentium, iſta uerò manifeſtorum in cauſa. Et propterea quando b, ineſt formaliter a, cauſæ: & c, ineſt virtualiter, ſtat quòd viſio benè inferat comprehenſionem a: & tamen viſio c, inferet illam. Sic autem eſt in propoſito: quoniam infinitas intenſiua eſt in Deo formaliter. omnia autem ſunt in eo non formaliter: ſed virtualiter. Et conſequenter illa patet viſo Deo: & econtrà. Iſta autem quia latenter inſunt, iuxta modum viſionis Dei videntur. Et propterea viſio iſtorum omnium in cauſa, vtpote de ordine occultorum præſupponit cōprehenſionē eius: nō aūt viſio finitatis. Variato igit mō eſſēdi in, falſa eſt illa maior. hic aūt cōſtat variari. ergo.

SVPER QVÆST. XII. ARTIC. IX.

Sap. 1. d. 2. q. 1. con. 8.

TItulus clarus eſt. intendit.n. per aliquas ſimilitudines, & ſpecies intelligibiles præter ipſam diuinam eſſentiam.

¶ In corpore, una cōcluſio reſpōſiua quæſito negatiuè. Vidētes Deū non uident in eo alia p ſpēs eorum: ſed p ipſam diuinam eſſentiā intellectui eorum unitam. Probatur unūquodq; ſic cognoſcitur, ſcdm q̄ ſimilitudo eius eſt in cognoſcēte. ergo dupliciter cōtingit aliquid cognoſci: ſ. p ſimilitudinē ſui & p ſimilitudinē ſimilis, ergo in ſe & in alio. ergo alia uideri in Deo, eſt uideri non p proprias ſimilitudines, ſed ſcdm ſimilitudines ſuas in Deo. ergo uiſa in Deo nō per ſpecies, ſed per ſolam eſſentiam diuinam intellectui unitam vīr. Prima conſequentia probatur ex eo, q̄ quæcunq; uni, & eidem ſunt ſimilia, ſibi & inuicem ſunt ſimilia. Ex hoc.n. manifeſtè ſequitur alterum membrum, qđ poterat uerti in dubium. Secunda verò cōſequentia probatur per locum à cōuertibilibus: cognoſci namq; per ſui ſpeciem eſt in ſeipſo, vt obiecto cognoſci, & econuerſo. & ſimiliter cognoſci per alterius ſpeciem, eſt in alio obiecto cognoſci, tertia autem probatione nō eget. Conſtat namque, q̄ res uideri in Deo eſt uideri in alio, cui res aſſimilantur, & pro tanto dicuntur habere ſuas ſimilitudines in Deo, ſicut quilibet effectus habet aliquid in cauſa cui aſſimilatur. Vltima autem conſequentia quò ad ſecundam partē tenet ex ante determinatis, q̄ eſſentia diuina non per ſpeciem, ſed per ſeipſam iungitur intellectui. Et propterea cum in littera ex ui pſentis diſcurſus debuiſſet concludi, Ergo uiſa in Deo non per proprias ſpecies, ſed per ſpeciem Dei uidentur, illarum tamen eſt, q̄ ipſam eſſentiam diuinam intellectui unitam videntur. Tenet nāque ipſa non ſolùm locum obiecti in quo alia uidentur, ſed ſuppleſet etiam uices ſpeciei qua intellectus aſſimilatur obiecto. Circa hæc Capreolus in 3. diſt. 14. quæſt. 2. & in quarto, diſtinct. 49. quæſtion. 6. quædam refert argumenta ex quodam Hibernico, & Aureolo, omiſſione digna hoc in loco: aut quia etiam ex littera pueri ſcirent ſoluere, aut quia quærunt diſtinctionem cognitionis matutinæ à ueſpertina: de quibus ut ſic inferius erit tractādū.

SVPER QVÆS. XII. ARTIC. XI.

Ferr. 3. cont. c. 58. 59. Bannes eiſdem loco.

TItulus clarus ex dictis.

¶ In corpore, vna cōcluſio reſpōſiua quæſito affirmatiuè. Omnia, q̄ videntur in verbo nō ſucceſſiuè, ſed ſimul vīr. Probatur, oīa viſa in verbo vīr nō p proprias ſpecies: ſed p ſolam eſſentiā diuinæ. ergo ſimul. Antecedens ex pcedēte articulo patet: cōſequentia probatur, Ratio quare nō poſſumus ſimul multa intelligere, eſt pluralitas ſpecierum: ergo vbi nō eſt pluralitas ſpecierū, nihil prohibet multa ſimul intelligere. Aſſumptū probatur dupliciter, ſcilicet ratione, & experiētia. Ratione qdē ſic, intellectus nō pōt ſimul pluribus ſpeciebus ad intelligendū, id eſt, in actu cōpleto informari, vt patet à ſimili in corpore reſpectu figurarum: ergo pluralitas ſpecierum impedit ſimul multa intelligere. Experientia aūt, q̄ experimur, q̄ intelligere multas partes alicuius totius p proprias ſpēs non poſſumus ſimul: & tamen eaſdē per ſpeciem totius ſimul intelligimus in toto. Cū vnitate ergo ſpeciei ſtat multa intelligere ſimul: non autem cū pluralitate.

56

84 & 85

296 297

D. 141.

Concl. m

¶ Aduerte hic primò, q̄ ſunt multa dubia. An ſcilicet, de omnibus ſpeciebus ſit verū, q̄ pluralitas impediat: an tñ de his, q̄ ſunt eiuſdē ordinis. Et rurſus: an de quacūq; pluralitate ſpecierū ſit ſermo: an de aliqua, quæ ſ. non ordinetur ad vnū, &c. Verū quia hæc ex propoſito in tractatu de Angelis exquiretur, ideò differantur.

¶ Aduerte ſecundò, q̄ ex hac ratione, nō ſit q̄ oporteat omnia per vnam ſpeciē repræſentata ſimul intelligi. Sed ſit, q̄ poſſibile eſt ſecundùm naturam intellectus ex quo nullū adeſt impedimentū. Et quia in viſione verbi uni-

SED CONTRA eſt quòd per vnam ſpeciem uidetur ſpeculū: & ea quæ in ſpeculo apparent, ſed omnia ſic uidentur in Deo ſicut in quodā ſpeculo intelligibili. Ergo ſi ipſe Deus non uidetur per aliquā ſimilitudinem, ſed p ſuam eſſentiam: nec ea quæ in ipſo uidentur per aliquas ſimilitudines ſiuè ſpecies uidentur.

RESPONDEO. Dicendum, q̄ uidētes Deum per ſuam eſſentiā ea q̄ in ipſa eſſentia Dei uident, non uident per aliquas ſpecies, ſed per ipſam eſſentiā diuinam intellectui eorū unitam*. Sic.n. cognoſcitur unumquodq; ſm̄ q̄ ſimilitudo eius eſt in cognoſcente. Sed hoc contingit dupliciter. Cum enim quæcunq; uni & eidem ſunt ſimilia, ſibi inuicē ſint ſimilia: virtus cognoſcitiua dupliciter aſſimilari pōt alicui cognoſcibili*. Vno modo ſecūdùm ſe, quando directè eius ſimilitudine informatur. Et tunc cognoſcitur illud ſecundū ſe. Alio modo ſecundùm q̄ informatur ſpecie alicuius: quod eſt ei ſimile. Et tunc nō dicitur res cognoſci in ſeipſa, ſed in ſuo ſimili. Alia.n. eſt cognitio, qua cognoſcit aliquis homo in ſeipſo, & alia qua cognoſcitur ī ſua imagine[c]. Sic ergo cognoſcere res per earum ſimilitudines in cognoſcēte exiſtētes, eſt cognoſcere eas in ſeipſis ſeù ī proprijs[d] naturis, ſed cognoſcere eas prout earū ſimilitudines præexiſtunt in Deo, eſt uidere eas in Deo. Et hæ duæ cognitiones differunt. Vndè m ſm̄ illā cognitionē, qua res cognoſcuntur à uidentibus Deum per eſſentiā, in ipſo Deo non uident per aliquas ſimilitudines alias, ſed per ſolam eſſentiā diuinam intellectui præſentem: per quā & Deus uidetur[e].

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd intellectus creatus uidētis Deum, aſſimilatē rebus quæ uidētur in Deo: inquātum unitē eſſentiæ diuinæ: in qua rerum omniū ſimilitudines præexiſtunt.

AD II. dicēdum, q̄ aliquæ potētiæ cognoſcitiuæ ſunt, quæ ex ſpeciebus primò cōceptis alias formare poſſunt. Sicut imaginatio ex pcōceptis ſpecieb[9] mōtis & auri, format ſpeciē montis aurei: & intellectus ex præconceptis ſpecieb[9] generis & dfīæ, format rationē ſpeciei. & ſimiliter ex ſimilitudine imaginis formare poſſumus in nobis ſimilitudinem eius, cuius eſt imago. Et ſic Paulus uel quicunq; alius uidēs Deū, ex ipſa uiſione eſſentiæ diuinæ pōt formare in ſe ſimilitudines rerū, quæ ī eſſentia diuina uidentur. Quæ remanſerunt in Paulo ēt poſtquā deſijt Dei eſſentiam uidere. Iſta tamen uiſio, qua uidentur res per hmōi ſpecies ſic cōceptas, eſt alia à uiſione, qua uidentur res in Deo.

ARTICVLVS X.

Vtrum uidentes Deum per eſſentiam, ſimul uideant omnia, quæ in ipſo uident.

AD DECIMVM ſic proceditē. Videtur, q̄ uidentes Deum per eſſentiam non ſimul uideat omnia, quę in ipſo uident. Quia ſecundùm* Philoſ. cōtingit multa ſcire, [h]intelligere uerò unum. Sed ea, quæ uidentur in Deo intelliguntur. Intellectu.n. uidetur Deus. ergo non contingit à uidentibus Deum ſimul multa uideri in Deo.

¶ 2 Præt. Auguſt. dicit* 8. ſup Ge. ad literā, q̄ Deus mouet [k]creaturā ſpiritualem per tēpus, hoc eſt per intelligentiam & affectionem. Sed creatura ſpiritualis eſt Angelus, qui Deum uidet. Ergo uidentes Deum ſucceſſiuè intelligunt & aſficiuntur. tempus.n. ſucceſſionem importat.

SED CONTRA eſt, q̄ Auguſt. dicit ulti.* de trin. Non erunt uolubiles noſtræ cogitationes ab alijs in alia euntes, atq; redeuntes: ſed omnem ſcientiā noſtram uno ſimul cōſpectu uidebimus.

RESPONDEO. Dicendum, q̄ [m]ea, q̄ uident in uerbo, non ſucceſſiuè, ſed ſimul uident*. Ad cuius euidentiam conſiderandum eſt, q̄ ideò nos ſimul non poſſumus multa intelligere: quia multa per diuerſas ſpēs intelligim[9]. diuerſis aūt ſpeciebus[d] non pōt intellectus unius ſimul actu informari ad intelligendū p eas[e]; ſicut nec unum corpus poteſt ſimul diuerſis figuris figurari. Vndè cōtingit, quòd quādo aliqua

ne bonū poſſibile poſſit de facto debet: q̄m̄ beatitudo eſt ſtatus oīum bonorum aggregatione perfectus. Et in bonis melior eſt actus potentia: vt dī 9. metaph. ideò in litera declarata poſſibilitate cōcluſum eſt, q̄ de facto omnia ſimul videntur.

¶ Contra concluſionē huius litteræ Scot. in 3. d. 14. q. 2. tenens q̄ anima Chriſti non omnia ſimul in verbō, ſed ſucceſſiuè ad quodcunq; ſe voluerit conuerti, videat. Arguit dupliciter. Primò ſic. Experimur, q̄ attentio circa plura obiecta ſimul eſt minus perfecta. ergo impoſſibile videtur potentiam finitam, perfecta attentione videre infinita ſimul. Secundò ſic, ſi actualiter videret infinita: ergo perfectio illius animæ in infinitū excederet perfectionē alterius aīæ, q̄ videtur inconueniens.

¶ Ad hæc breuiter ſupponendo, q̄ anima Chriſti videat in verbo infinita, vt et argumenta ſupponunt: & eſt verum, facilè reſpondetur, quòd attentio circa plura, vt plura intelligibilia, eſt minus p̄fecta ſimul: ſed non circa plura, vt vnum intellectum. Quæcunque autem vnica ſpecie intelliguntur, vt vnum intelligibile obiiciuntur. Vna enim ſpecies vnum intelligibile p ſe eſt: nec eſt multa, niſi vt vnum ſunt. Et propterea videre, ſiuè plura, ſiuè infinita in vno non minuit attentionem circa ſingula in illo: quoniam non ponuntur in numerum, nec inter ſe: nec cum illo, vt viſa in eo. Et hoc bene nota. Vndè vana eſt, iſta alia cauſa ficta à Scoto ad impediendum multa ſimul intelligere. Diminutio ſiquidem attentionis ex diuerſitate ſpecierum cauſatur: cum vnitate autem ſpeciei ſtat perfectiſſima attentio.

¶ Ad ſecundùm verò, & poteſt negari conſe-

Porrecta per totū.

64 3. conue. 58. & 59. 4. Topi. c. 4. in declaratione loci. 11. 10. 4.

8. ſu. Geneſ. c. 22. & 23. t. 3.

Li. 15. de Tri. c. 16. in ſi. 3.

Concl. m

D. 191. D. 96.

291

Universidad de Deusto Biblioteca

conſequẽtia, videre enim finita, aut infinita in Deo, nõ ſpecificat, aut ſe nõ diſficat, ſeu quantificat uiſionẽ Dei: Sed eius cauſa, ſ. pfectius, vel imperfectius videre Deũ. Nec valet, Videt adeò pfectè, vt videat infinita: ergo videt infinita: qm viſis infinitis vnius ordinis, reſtãt infinita alteri ordinis: & viſis illis reſtant alia. Et vt patuit, nunquã oia videri põt. Et põt negari deſtructio cõſequentis. Aia quippe Chriſti, vt alibi videndũ eſt, excedit in infinitũ oẽs alias animas, & Angelos: nõ ſicut infinitũ excedit finitum, quia ẽt aia Chriſti finitum hẽt gloriæ lumen: ſed ſicut res ſuperioris ordinis excedit oia inferioris ordinis: quia ſcilicet ſi in infinitũ inferiora creſcerent, nunq̃ adæquarent rẽ ſuperioris ordinis: vt patet inductiuè. Chriſtus. n. eſt caput ſuper omnem eccleſiã triũphantem, &c.

¶ Circa illam ſimilitudinem in littera poſitam. ſ. ſicut corpus nõ poteſt ſimul ormari diuerſis figuris, &c. dubium occurrit: Scotus namque in primo. diſt. 2. q. 1. tertiæ partis illius diſtinctionis, in rhſione ad tertium argũ, reprehendens Algazelem authorẽ huius ſimilitudinis, dicit, q̃ nihil valet pp duo. Primò, quia rurſus ſtatuitur, id quod ibi eſt rõ impoſſibili tatis probatur, quia rões oppoſitorũ nõ ſunt oppoſitæ in intellectu, vt patet 9. metaphyſicæ. Secundò, quia ſpecies intelligibiles non ſunt figuræ, ſed formæ ſimplices ſecundũm commentatorem 6. metaphyſicæ.

¶ Ad hæc breuiter dicum S. Tho. in 1. 2. q. 54. ar. 1. ad vltimũ, q̃ rõ ſimilitudinis cõſiſtit in hoc, quod eſt terminare. ſicut. n. figura eſt terminatio corporis, ſic ſpecies intelligibilis non in habitu, ſed in actu eſt terminatio intellectus, vt ex ſupra dictis patet. Et propterea ſicut impoſſibile eſt pluribus terminis

multa una ſpecie intelligi põt, ſimul intelliguntur*. Sicut diuerſę partes alicuius totius, ſi ſingulæ proprijs ſpeciebus intelligantur, ſucceſſiuè intelliguntur, & non ſimul. Si autem omnes intelligantur una ſpecie totius ſimul intelligentur. Oſtenſum* eſt autem, q̃ ea quæ uidentur in Deo, non uidentur ſingula per ſuas ſimilitudines, ſed omnia per unã eſſentiam Dei[g]. Vndè ſimul & non ſucceſſiuè uidentur.

Ad primum ergo dicendum, q̃ ſic unum tãtùm intelligimus, inquantum una ſpecie intelligimus. Sed multa una ſpecie intellecta, ſimul intelliguntur. Sicut in ſpecie hominis intelligimus animal & rationale: & in ſpecie domus parietem & tectum.

Ad secundum dicendum, q̃ Angeli quantum ad cognitionẽ naturalem, qua cognoſcunt res per ſpecies diuerſas eis inditas, H nõ ſimul omnia cognoſcunt. Et ſic mouent ſm intelligentiam p tempus, ſed ſecundũ, q̃ uident res in Deo ſimul[d] eas uidẽt.

Articulus XI.

Vtrum aliquis in hac uita poſſit uidere Deum per eſſentiam.

Ad undecimum ſic proceditur. Videtur, q̃ aliquis in hac uita poſſit Deum per eſſen- I tiam uidere. Dicit. n. Iacob Geneſ. 32. Vidi Deum facie ad faciem. Sed uidere [h]facie ad faciẽ, eſt uidere per eſſentiã, ut patet per illud quod dicitur. 1. Corint. 13. Videmus nũc per ſpeculum & in ænigmate: tũc autem facie ad faciẽ. Ergo Deus in hac uita per eſſentiam uideri poteſt.

¶ 2 Præt. Numeri 12. dicit dominus de Moyſe, Ore ad os loquor ei. Sed qui ore ad os loquitur K Deo palam, & non per ænigmata & figuras,[h] uidet Deum. Sed hoc uidere eſt, Deum per eſſentiam uidere. Ergo aliquis in ſtatu huius uitæ poteſt Deum per eſſentiam uidere.

¶ 3 Præte. Illud, [k] in quo alia oia cognoſcimus, & per qd̃ de alijs iudicamus, eſt nobis ſm ſe notum. Sed omnia etiam nunc in Deo cognoſcimus. Dicit. n. Auguſt. * 12. cõfeſ. Si ambo uidem*

F uerum eſſe quod dicis; & ambo uidemus uerum eſſe quod dico: ubi quæſo illud uidemus? Nec ergo in te, nec tu in me, ſed ambo in ipſa, quę ſupra mentes noſtras eſt incõmutabili ueritate. Idem ẽt in lib. de uera religione * dicit, q̃ ſm ueritatem diuinam de omnibus iudicamus. Et 12. de tri.† dicit, quòd rationis eſt iudicare de iſtis corporalibus ſecundùm rões incorporales & ſem G piternas.* Quæ niſi ſupra mentem eſſent, incommutabiles profectò non eſſent. Ergo & in hac uita ipſum Deum uidemus.

¶ 4 Præte. Secundùm Auguſt. 12. ſuper Geneſ.* ad litterã, Viſione intellectuali uidentur ea; [h] quæ ſunt in anima per ſuã eſſentiam. Sed uiſio intellectualis eſt de rebus intelligibilibus, non per aliquas ſimilitudines ſed per ſuas eſſentias, ut ipſe ibidem dicit. Er H go, cum Deus ſit per eſſentiam ſuam in anima noſtra, per eſſentiam ſuam uidetur à nobis.

Sed contra eſt quod dicitur Exod. 32. Non uidebit me homo & uiuet. glo. Quamdiù hic mortaliter uiuit, uideri per quaſdam imagines Deus poteſt, ſed per ipſam naturæ ſuæ ſpeciẽ non poteſt.

Respondeo. Dicendum, q̃ [m]ab homine puro Deus [4] uideri I per eſſentiã non põt, niſi ab hac uita mortali ſeparet[n]. Cuius rõ eſt: quia, ſicut ſupra* dictum eſt, modus cognitionis ſequitur modũ naturæ rei cognoſcentis. Aia autem noſtra quãdiu in hac uita uiuimus, habet eſſe in materia corporali. vñ naturaliter nõ cognoſcit aliqua niſi, quę habẽt formã [4]in materia[e]: vel quæ per huiuſmodi cognoſci põt. Manifeſtum eſt autem, quòd per natu K ras rerum materialiũ diuina eſſentia cognoſci non põt. Oſtenſum eſt. n. ſupra*, quòd cognitio Dei per quamcumq; ſimilitudinem creatã, non eſt uiſio eſſentię ipſius. Vñ[d] impoſſibile eſt animæ hominis ſm hanc uitam uiuentis eſſentiam Dei uidere. Et huius ſignum eſt, q̃ anima noſtra quãtò magis à corporalib* abſtrahitur, tantò intelligibiliũ abſtractorum fit capacior[e]. Vñ in ſomnijs & alienationib* à ſen-

idẽ corpus ſimul terminari, ita intellectũ pluribꝰ ſpeciebus in actu. Vñ ad obiectionẽ primã dr̃, q̃ peccat ſecundũ non cauſam, vt cauſam: non enim cauſa impoſſibilitatis figurarũ eſt oppoſitio propriè dicta: cũ inter figuras non ſit contrarietas: nec in re, nec in intellectu. Et ideò, illud ex 9. met. ſic, non eſt ad propoſitum.

¶ Ad ſecundã aũt dr̃, q̃ ſpecies intelligibiles in actu nõ ſunt, vt figuræ, quò ad multa: puta extenſionẽ, limitationẽ, &c. ſunt tñ vt figuræ, quò ad hanc cõditionẽ, ſ. terminare id, cuius ſũt: & hoc ſtat cũ ſimplicitate formę: immò ex ſua ſimplicitate hñt, q̃ termini ſunt in tã excellẽti eẽ, qua le eſt eẽ intellectuũ.

SVPER QVÆS. XII. ARTIC. XI.

Ferr. 3. cont. c. 45. Scot. 2. ſ.d. 3. q. 9. & 1. q. 2. ro. Ricar. 2. ſ.d. 23. q. 4. Bacon ...

IN titulo poſſit abſque ſpeciali in cælo, quò ad hoc, q̃ ſit in hac uita: & non ſonnutur ly poſſit, ut eſt, non implicet contradictionẽ.

¶ In corpore vna cõcluſio reſponſiua, q̃ eſt negatiue. Deus nõ põt uideri per eſſẽntiã ab hoſe puro in hac vità mortali. Vbi nota duos terminos, ly puro, pp Xpm, q̃ ſimul erat viator, & cõprehẽſor, ly mortali, pp ſtatũ hoſum poſt reſurrectionẽ: in quo corpꝰ nõ impediet viſionẽ Dei p eſſentiã. Probat̃ aũt cõcluſio dupliciter. Primo à priori, modus cognitionis ſequit̃ modũ naturæ cognoſcẽtis: ergo modũ eſſẽdi aiæ, quo eſt in corpore mortali ſequit̃ cognoſcere formas in materia, aut p ea: ergo nõ pt in ſtatu tali videre Deũ p eſſẽtiã. Antecedẽs, cũ prima cõſequẽtia patet: q̃ hoc cognoſcere qdã modꝰ cognoſcẽdi, q̃ pcipuè reſpectu ſuperiorũ. Scd̃a aũt pbat̃ q̃ p nullam ſpeciem aut naturã creat̃ ſit videri Deus. Secundò p̃patur à ſigno, quãto magis ab anima noſtra

Cap. 31. totã, hi. tom. 1.

* 12. de Trin. c. 2. circa fin. tom. 3.

12. ſup. Gen. c. 24. & 25. tom. 3.

Concil. D. 667.

Art. 2. huius quæſt.

D. 554. D. 752. 43.

Art. 4. & 9. huiꝰ q.

D. 480.

D. 129. D. 140.

art. pced.

Porrecta per totũ. 65. 4. d. 49. q. 1. ar. 7. & ue. q. 10. art. 11. & quo. 1. q. 1. ar. 1. & 3. contra c. 45.

12. Cõf. c. 25. parũ à medio. to. 1.

ſtra à corporalibus abſtrahitur, tantò intelligibilium abſtractorum fit capacior: ergo eleuauc ad ſupremum intelligibilium, qd eſt diuina eſſentia, exigit ſeparationem ab hac vita mortali. Antecedens manifeſtatur: quia in ſomnijs & alienationibus à ſenſibus corporis magis diuinæ reuelationes percipiuntur & præuiſiones futurorum.

¶ Contra ſignũ aſſignatum in littera inuehit Scot. in 4. diſt. 45. q. 2. contra ſomnium dupliciter. Primò: quia tũc quãtò ſomnius eſſet pfundior, tantò magis talia viderentur. hoc eſt falſum, ergo. Conſequentia probat̃: quia tunc eſt maior abſtractio à ſenſibus. Scdò, quia maxima miracula vi, q̃ in ſomno renct veritas, q̃ in uigilia, intellectus non nimis circa ſenſibilia intẽto eſt naturale eſt in vigilia habere viſum tõris, nõ autẽ in ſomno. Cõtra alienationes verò inuehit, q̃ a hoc fundamentũ vt ſumptũ ex fictionibus Mahumeti, qui dicitur epilepticus fuiſſe: & ad oppenendã miſeriam ſuã dicebat oportere ſe cadere Angelo loquente ſibi, &c. Inde Auicen. renetur legem ſuam in metaphyſica, docuit hæc de alienationibus.

¶ Ad euidentiã horũ ſcito primo ex San. Tho. in q. de ue. q. 12. art. 9. & ſecunda ſecd. q. 172. art. 1. Ad cognitionẽ duo concurrere, ſ. receptionẽ, & iudiciũ. Quò ad receptionem cognoſcibilium abſtractio à ſenſibus confert, quò ad iudicium verò non: quia impreſſiones ſubtiles ſuperiorum, quæ ſeruntur melius percipimus, ſed iudicare perfectè nequimus niſi facta reſolutione, an conſonent ſenſibilibus, vt dicitur tertio cœli & 6. ethic. Vbi tamen ſemper viſ nominibus pertinentibus ad receptionem, ſ. capacem eſſe & percipere. Scdo ſecũdo q̃ non ſermo eſt de intelligentiis, & conſequenter de ſomnis & hic ſit ſermo de non intellectu, & cõſequenter de fantaſia in actu quia oportet intelligentẽ fantaſmata ſpeculari, manifeſtè ſequitur ut hic non ſit ſermo de qualicumque, aut quã cunque abſtractione à corporalibus, ſed infra latitudinem in intellectu in actu. Et ex

his oia ſoluuntur: iã patet q̃ prima ſequela nihil alcuius ſomnus profundus abſtrahit extra latitudinem intellectus in actu. Et ſimiliter, licet ſit maius miraculũ iudicium veritatis in ſomno, non ſit receptio. Et ſimile eſt in obiectionibus de alienationibus, vnde cumque veniant: ſi. n. infra latitudinem intellectus in actu abſtrahunt quantò magis fantaſia circa ſpũalia occupatur miniſtrãdo intellectui, tantò intellectus intelligibiliũ ſuperiorũ eſt capacior, vt pote uicinior & minus turbata. Et inde pueri, q̃ melancholicorum, ali oino ex parte ſunt ſuperiorum, quia f. adeò turbatã habẽt fantaſiam vt intellectus in actu haberi nequeat: ſicut in pueris ex humido accidit. Aliſuperiorũ multa loquunt, & pr dicunt vera, alij ſaniora, ſecundũ q̃ plus aut minus impediuntur interiores vires. Et ſecundum q̃ melius habent diſpoſita fantaſmata, & ſecundũ altiora fantaſmata in his q̃ illis, &c. Nec ſunt hæc ex lege Mahumeti, vt hic dicere non eſt verum, ſed ex philoſophia naturali ex experientia, ex ſacra ſcriptura, ex ſacris doctoribus. Et de philoſophia & experientia dictum eſt, quoniam non deſint philoſophorum authoritates in de ſomno & vigilia. Sacra aũt ſcriptura, plena eſt viſionibus in ſomnijs, ut primo Num. 12. Deus locutus ſe pphetis in ſomnijs. primo ... Et ſoliti. ... dicitur ... ſpus ſancti ſomnia ſomniabunt, &c. Aug. quoq; 12. ſuper Geneſim ad litterã in quitaſe humanæ ſecundũ q̃ a ſenſib. abſtrahit, cõuenit futura ꝓuidere. Greg. quoque in 4. dial. hoc idẽ docet: imò dicit hoc cõuenire aiæ, nel ex naturæ ſubtilitate, aut reuelatione ſuperiorũ. Tacet ergo p ſumptuoſa hęc vox Chriſtianiſſima doctrina hæc eſt, & philoſophica ſimul.

ſibus corporis magis diuinæ reuelationes percipiunt, & pviſiones futurorũ. Quod ergo aia eleuet̃ vſq; ad ſupremũ itelligibiliũ, qd̃ eſt eſſentia diuina, eſſe non põt quamdiu hac mortali vita vtit̃.

Ad primum. ergo dicendum q̃ ſm Dionyſ. 4. c. cœleſti. Hiera. B ſic in ſcripturis dr̃ aliquis Deum vidiſſe, inquãtũ formatæ ſunt aliq̃ figuræ, vel ſenſibiles, vel imaginariæ ſm aliquam ſimilitudinẽ aliquod diuinum repræſentãtes. Quod ergo dicit Iacob: Vidi Deum facie ad faciem: referẽdũ eſt non ad ipſam diuinam eſſentiã ſed ad figurã, in qua repręſentbbat̃ Deus. Et hoc ipſum ad quãdã prophetiæ eminentiã ptinet, vt videat̃ pſona dei loquẽtis, vel C loquens Deus, licèt imaginaria viſione, ut infra patebit, * cũ de de gradibus pphetiæ loquemur. Vel h. d. Iacob, ad deſignandũ qñ eminentia intelligibilẽ cõtẽplationis ſupra communem ſtatum.

Ad II. dicẽdũ, q̃ ſicut Deus miraculosè aliquid ſupernaturaliter in rebus corporeis operat̃, ita ẽt & ſupernaturaliter & præter cõem ordinẽ mẽtes aliquo ũ in hac carne uiuentiũ, ſed non [d] D ſenſibus carnis vtentium, uſq; ad uiſionẽ ſuæ eſſentiæ eleuauit, ut dicit Aug.* 12. ſuper Geneſ. ad literã. & in libro de uidendo Deũ, de [4] Moyſe qui fuit magiſter Iudæorũ, & Paulo, q fuit magiſter Gentiũ. Et de hoc plenius tractabitur, cũ de raptu eius agemus. [e]

Ad III. dicendũ, q̃ oia dicimur in Deo uidere, & ſm ipſum de oibus iudicare, in quãtũ per participationem ſui luminis oia cognoſcimus & diiudicamus. Nã & E ipſum lumẽ naturale rõnis, participatio q̃dã eſt diuini luminis, ſicut ẽt oia ſenſibilia dicimus videre & iudicare in Sole, id eſt, p lumẽ Solis. Vndè dicit Aug.* primo Soliloqui. Diſciplinarũ ſpectamina uideri nõ poſſunt niſi ali quo uelut ſuo ſole illuſtrent̃, uidelicet Deo. Sicut ergo ad uidendũ aliqd ſenſibiliter nõ eſt neceſſe, q̃ uideat̃ ſubſtãtia ſolis, ita ad

uidendũ aliqd intelligibiliter, nõ eſt neceſſariũ, q̃ uideat̃ eſſentia.

Ad IIII. dicẽdũ, q̃ uiſio intellectualis eſt eorũ, q̃ ſunt in aia p ſuã eſſentiã, ſicut intelligibilia in intellectu. Sic aũt Deus eſt in aia beatorũ, nõ aũt in aia nr̃a, ſed p pñtiam, eſſentiam, & potentiã*.

Articulus XII.

Vtrum per rationem naturalem Deum in hac uita cognoſcere poſſimus.

Ad duodecimum ſic proceditur. Videtur, q̃ per naturalem rationem Deum in hac uita cognoſcere non poſſimus. Dicit. n. Boet.* in lib. de conſo. q̃ ratio non capit ſimplicẽ formã; Deus aũt maximè eſt ſimplex forma, ut ſupra oñſum eſt.† Ergo ad eius cognitionem ratio naturalis peruenire non poteſt.

¶ 2. Præt. Rõne naturali ſine fantaſmate nihil intelligit aia, ut dr̃ in tertio de aia.* Sed Dei, cum ſit incorporeus, fantaſma in nobis eſſe non põt. Ergo cognoſci non põt à nobis cognitione naturali.

¶ 3 Pręt. Cognitio, quæ eſt per rõnem naturalẽ, cõis eſt bonis & malis, ſicut natura eis cõis eſt: cognitio Dei competit tñ bonis. Dicit. n. Aug. primo de Trin.* quod mentis humanæ acies in tã excellenti luce non figitur niſi p iuſtitiam fidei emundetur. Ergo Deus per rõnem naturalem cognoſci non poteſt.

Sed contra eſt, q̃ dr̃ Ro. 1. Qd̃ notum eſt Dei, manifeſtum eſt in illi, id eſt, quod cognoſcibile eſt de Deo p rõnẽ naturalẽ.

Respond. Dicendum, quod naturalis noſtra cognitio à ſenſu principiũ ſumit. Vndè tñ ſe noſtra naturalis cognitio extẽdere põt, inquantũ manuduci poteſt per ſenſibilia. Ex ſenſibilibus autẽ non põt uſq; ad hoc intellectus noſter pertingere, q̃ diuinã eſſentiã uideat: quia creaturę ſenſibiles ſunt effectus Dei uirtutẽ cauſę non adæquãtes. Vndè ſenſibiliũ cognitione non pteſt tota Dei uirtus cognoſci: & p cõſequẽs nec eius eſſentia uideri. Sed

SVPER QVÆS. XII. ARTIC. XII.

Scot. 1. ſ. d. 3. q. 1. Alens. p. p. ſ. q. 2. mem. 1. a. 1. S. Bon. 1. ſ. d. 3. q. 1. a. 1. Rich. 1. ſ. d. 3. q. 1. a. 1. Duran. 1. ſ. d. 3. q. 1. Mairo. 1. ſ. d. 3. q. 1. Bacco. 1. ſ. d. 3. q. 1.

IN titulo cognoſcere non dicit euidere,

D. 712.

Sec. 2. Q. 174.

D. 10.

12. ſu. Ge. ca. 26. 27. & 28. to. 3. Et epi. 112. to. 2. D. 482. D. 484.

175. 2. 2. queſt. 175. ar. 3. ꝑ totũ.

1. lib. Soliloq. ca. 8. in princi. tom. 1.

D. 151. 132. 133.

49

66

Boet. tri. q. 1. art. 2. Et 1. di. 3. q. q. 1. artic.

†Li. 5. inter medium & fin. proſæ 4.

†Q. 3. a. 7.

3. de anima. text. 30. habet & de mẽ. & remiſſ. c. 1. to mo 2.

†Lib. 1. de tri. c. 2. 3. a princ. tom. 3.

Universidad de Deusto Biblioteca

dere. vt ſuperius, ſed cognoſcere, id eſt, in aliquo genere; quomodocunque id contingat per rationem naturalem, id eſt, naturali lumine acquiſibile.

¶ In corpore vna concluſio reſponſiua quæſito affirmatiuè, cum corollario. Concluſio eſt. Poſſumus in hac uita per rationẽ naturalem cognoſcere Deum ſecundùm quòd eſt prima omnium cauſa excellentiſſima. Probatur, naturalis noſtra cognitio ortum à ſenſu, ergo tantum extenditur quantum ſenſibilia manuducunt: ergo extenditur nõ ad viſionem Dei, ſed ad cognitionem eius ſecundum quòd prima omnium cauſa excellentiſſima. Antecedens cum prima conſequentia patet. ſecunda verò quò ad primam partem probatur. ſenſibilia non ſunt adæquati effectus diuinæ virtutis: ergo ex eis non poteſt tota virtus diuina cognoſci: ergo nec eſſentia eius videri. Quò ad ſecundam verò partem probatur. ſenſibilia ſunt effectus dependentes à Deo, ſcilicet vt prima cauſa. ergo ex eis poteſt Deus vt prima cauſa cognoſci. Corollarium eſt; tria cognoſcimus ex ſenſibilibus de Deo. cauſalia negatiua, & ſupereminentia. Ad cauſalitatem quidẽ pertinentia ſunt ſecundùm triplex genus cauſæ: non ſolũ prædicata cauſalitatem importantia, puta exemplar, factiuũ, finis, &c. ſed prædicata abſoluta, quæ ex cauſalitate à poſteriori inferuntur, vt eſſe, viuere, noſſe, &c. Et ad hæc reducuntur omnia relatiua ad creaturas. Negatiua autem, quæ ex conditionibus antedictis conſequuntur: vt q incorporeus, quòd infinitus, quòd immutabilis. Ad ſupereminentiam autem ſpectantia ex eiſdem cõſequuntur: vt quòd eſt ſuper omne eſſe, & intelligibile, & intellectum. hæc enim omnia ex neceſſitate conſequuntur ex ha-

*33

Lib. 1. Retract. c. 4. to. 1. id dixerat Auguſ. 1. lib. Soliloq. c. 1. to. 1.

67 q. 32. art. 1. Et 2. di. 3. q. 1. art. 4. Et veri. q. 10. art. vl. Et Boetij. q. 1. articu. 4.

* Ca. 1. in ſi. illius.

quia ſunt eius effectus à cauſa dependentes ex eis in hoc perduci poſſumus, vt cognoſcamus de Deo an eſt: & vt cognoſcamus de ipſo ea, quæ neceſſe eſt ei cõuenire; ſm q eſt prima oĩum cauſa excedens oĩa ſua cauſata *. Vndè cognoſcimus de ipſo habitudinẽ ipſius ad creaturas, q. ſ. oĩum eſt cã: & differentiam creaturarũ ab ipſo quòd. ſ. ipſe non eſt aliqd eorum, quæ ab eo cauſantur: & quòd hæc non remouẽtur ab eo propter eius defectum, ſed quia ſuper excedit. G

AD PRIMVM ergo dicendum, q ratio ad formam ſimplicem pertingere non põt, vt ſciat de ea quid eſt, poteſt tamen de ea cognoſcere, ut ſciat an eſt.

AD SECVNDVM dicendũ, q Deus naturali cognitione cognoſcit p fantaſmata effect^9 ſui.

AD TERTIVM dicendũ, q cognitio Dei per eſſentiam, cũ ſit per gratiã non competit niſi bonis. ſed cognitio eius quæ eſt p rõnẽ naturalẽ poteſt cõpetere bonis, & malis. Vndè dicit Augu.* in li. Retractationum: Nõ approbo qđ in oratione dixi, De^9, qui nõ niſi mundos uerum ſcire uoluiſti. rñderi. n. poteſt multos etiam non mundos multa ſcire uera, ſ. per rationem naturalem. H

ARTICVLVS XIII.

Vtrum per gratiam habeatur altior cognitio Dei, quàm ea, quæ habetur per rationem naturalem.

AD DECIMVMTERTIVM ſic ꝓcedit. Vr̃, q per gratiam nõ habeaſ altior cognitio Dei, quã ea, quæ habetur per naturale rõnẽ. Dicit. n. Dionyſ.* 1. lib. de myſtica theologia, q ille, q melius unitur Deo in hac uita, unitur ei ſicut oĩno ignoto. Quod etiã de Moyſe dicit: Qui tñ excellẽtiam quãdã obtinuit in gratiæ cognitione. Sed coniungi Deo, ignorãdo de eo quid eſt, hoc contingit etiam per rõnẽ naturalem. Ergo per gratiã nõ plenius cognoſcit à nobis De^9, q̃ p rõnẽ naturalẽ.

¶ 2 Præt. Per rõnẽ naturalem in cognitionẽ diuinorũ peruenire nõ poſſumus, niſi per fantaſmata, ſic ẽt nec ſm cognitionẽ gratiæ. Dicit. n. Dion.* 1. c. cœle. hierar. q impoſſibile eſt nobis aliter lucere diuinum radium, niſi ueritate ſacrorum uelaminum circũ uelatum. ergo per gratiam non plenius cognoſcimus Deũ, quã per rationem naturalem.

¶ 3 Præt. intellectus noſter per gratiam fidei Deo adhæret [b]. Fides autem non uiř eſſe cognitio. Dicit. n. Greg.* in homil. q ea, q̃ non uidẽtur, fidem habẽt, & nõ agnitionẽ. Ergo per gratiã non additur nobis, aliqua excellentior cognitio de Deo.

SED CONTRA eſt, quòd dicit Apoſt. 1. Corin. 2. Nobis reuelauit Deus per ſpĩm ſuũ illa, ſ. quę nemo principũ huius ſeculi nouit, id eſt, philoſophorum: ut exponit glo. *

RESPON. Dicendum, q per gratiã pfectior cognitio de deo habeř à nobis, q̃ per rõnẽ naturalẽ *. Quod ſic patet. Cognitio. n. quam per naturalẽ rõnẽ habemus, duo requiriř. ſ. fantaſmata ex ſenſibilibus accepta, & lumẽ naturale intelligibile: cuius uirtute intelligibiles conceptiones ab eis abſtrahimus.

Et quantũ ad utrũq; iuuař humana cognitio per reuelationẽ gratiæ. Nam & lumen naturale intellectus cõfortař p infuſionem luminis gratuiti: & interdum ẽt I fantaſmata in imaginatione hominis formanř diuinitus magis exprimẽtia res diuinas: q̃ ea, quę naturaliter à ſenſibilibus accipimus ſicut apparet in viſionib. ꝓphetalibus. Et interdũ ẽt aliq res ſenſibiles formanř diuinitus, aut ẽt uoces ad aliqd diuinũ exprimẽdum, ſicut in baptiſmo uiſus eſt ſpiritusſanctus in ſpecie colũbæ: & uox Patris audita eſt, Hic eſt filius meus dilectus.

K AD PRIMVM ergo dicendũ, q licet per reuelationem gratię, in hac uita nõ cognoſcamus de Deo, quid eſt, & ſic ei quaſi ignoto coniungamur: tñ plenius ipſum cognoſcimus, inquantum plures & excellentiores effectus eius nobis, demonſtrantur, & inquantum ei aliqua attribuimus ex reuelatione diuina, ad quæ ratio naturalis non pertingit, ut Deum eſſe trinum & unum.

AD SECVNDVM dicendum, quòd ex fantaſmatibus uel à ſenſu acceptis ſecundùm naturalem ordinẽ, uel diuinitus in imaginatione formatis tãtò

bitudine inter Deum & ſenſibilia. Reliqua autem obſcura ſunt naturaliter nobis in hac vita.

Ca. 1. circa mediũ

SVPER QVÆS. XII. ARTIC. XIII.

Titulus clarus.

¶ In corpore vna concluſio reſponſiua quæſito affirmatiuè. perfectior cognitio de Deo habetur per gratiam à nobis quàm per rationem naturę. Probatur, Humana cognitio per gratiam iuuatur, & quò ad lumen intellectuale, & quò ad fantaſmata. ergo perfectior eſt cognitio. Conſequentia probatur: quia cognitio noſtra ex his duobus conſurgit. Antecedens verò probatur, quia per gratiam interdum formantur fantaſmata melius exprimentia diuina: interdum res ſenſibiles, interdum voces. ergo. Exemplum primi, in viſionibus Prophetarum, Secundi, in columba baptiſmi Chriſti, tertij, in voce ibidem audita.

Hom. 26. in Euan. a medio illius.

¶ Aduerte hic, quòd cognitio per gratiam in hac vita de Deo, præfertur naturali, non ex parte modi, quia ſic naturalis eſt potior, cum ſit per modum euidentiæ (vt in reſponſione ad tertium dicitur) ſed ex parte obiecti extenſiuè & intenſiuè: vt in reſponſione ad primum dicitur, quia plura & occultiora rationi naturali, ac per hoc nobiliora & manifeſtiora ſecundum ſe per gratiam cognoſcimus, vt q eſt trinus, &cæt. Hæc enim tantò aliis præſtant quantò eorum cognoſcibilitas tam alta eſt, vt ſoli Deo ſint naturaliter euidentia: vt in principio libri contra Gentil. aperitur.

Hiero. in illũ locũ tom. 9.

S. Bona. 1. ſ. d. 22. q. 1. a. 1.
Scot. 1. ſ. d. 22. q. 1.
Duran. 1. ſ. d. 22. q. 1.
Ægi. 1. ſ. d. 22. q. 1. p. prin.
Cap. 1. d. 22. q. 1. con. 3. & 4.
Bacon. q. 13. a. 1.
Alber. 1. p. ſu. q. 4. memb. 2.
Ricar. 1. ſ. d. 22. q. 1.
Mairo. 1. ſ. d. 22. q. 1.

Titulus clarus.

¶ In corpore vna concluſio reſponſiua quæſito affirmatiuè cũ modificatione. cõcluſio eſt, Deus poteſt à nobis nominari ex creaturis, non autem ſecundùm, q eſt ſecundum ſe. Probatur concluſio quò ad vtramque partem ſimul. voces ſunt ſigna intellectuũ, & intellectus ſunt ſimilitudines rerũ. ergo voces referuntur ad res ſignificandas medijs intellectibus: ergo ſecundùm q aliquid à nobis intelligitur ſic poteſt à nobis nominari à nobis ex creaturis, & non ſecundũ q eſt ſecundũ ſe. Antecedens eſt philoſophi 1. perihermen. conſequentia verò tã prima quàm ſecunda relinquitur nota. Vltima autem probatur quò ad primã conſequentię partem: qa Deus cognoſcit à nobis ex creaturis tripliciter, vt dictum eſt. Quòad ſecundam verò: quia Deus in hac vita non poteſt uideri à nobis per eſſentiam. Et ad claritatem terminorum, ſubditur in litera declaratio exemplaris ab oppoſito quomodo nomina non ſignificãt Deum ſecundùm q in ſe eſt. & intendit, q ſignificare rem ſecundum q eſt, eſt ſignificare terminum naturæ illius: vt ly homo, q impoſſibile eſt hic de Deo haberi, qñ omnia nomina ſignificant terminos, aut rerum communium, aut negationum: vel reſpectuum, &c. vel compoſitorũ ex his, vt patet inductiuè.

¶ Circa hanc partem occurrit dubiũ. Scotus ſiquidem in 1. diſtin. 22. quæſtio. vnica, diſcutiens hanc propoſitionem aſſumptam, ſicut res intelligitur, ita & nominatur: diſtinguit eam, ſcilicet quòad

excellẽtior cognitio intellectualis habeř, quãtò lumẽ intelligibile in homine fortius fuerit. Et ſic per reuelationem ex fantaſmatibus plenior cognitio accipitur ex infuſione diuini luminis.

AD 3. dicẽdũ, q fides cognitio quędã eſt, inquãtũ intellectus determinař p fidẽ ad aliqđ cognoſcibile. Sed hęc determinatio ad vnũ nõ ꝓcedit ex uiſione credẽtis, ſed à uiſione eius, cui crediř. ſic inquantũ deeſt uiſio deficit à rõne cognitionis, quę eſt in ſcia. Nã ſciẽtia determinat intellectũ ad unum per uiſionem & intellectum primorum principiorum.

QVAESTIO XIII.

De nominibus Dei, In duodecim articulos diuiſa.

CONSIDERATIS his, quæ ad diuinã pfectionẽ ptinẽt, ꝓcedẽdum eſt ad cõſiderationẽ diuinorum noĩum. vnũquodq;. n. noiař a nobis ſm q ipſum cognoſcimus.

CIRCA hoc ergo quærunt duodecim.

¶ Primò. Vtrum Deus ſit nominabilis à nobis.

¶ Secundò. Vtrum aliqua nomina dicta de Deo prædicentur de ipſo ſubſtantialiter.

¶ Tertiò. Vtrum aliqua noĩa dicta de Deo ꝓprie dicanř de ipſo. an omnia attribuantur ei metaphoricè.

¶ Quartò. Vtrum multa nomina dicta de Deo ſint ſynonyma.

Quintò. Vtrum noĩa aliqua dicantur de Deo, & creaturis uniuocè, vel æquiuocè.

¶ Sextò. Suppoſito, q dicantur analogicè, utrum dicatur de Deo per prius vel de creaturis.

¶ Septimò. Vtrum aliqua nomina dicãtur de Deo ex tempore.

¶ Octauò. Vtrũ hoc nomẽ de^9 ſit nomẽ naturæ, uel opationis.

¶ Nonò. Vtrum hoc nomen Deus, ſit nomen cõmunicabile.

¶ Decimò. Vtrũ accipiař uniuocè, uel æquiuocè ſm q ſignificat Deum per natura, & per participationem & ſm opinionem.

¶ Vndecimò. Vtrũ hoc nomẽ qui eſt, ſit maximè ꝓpriũ nomẽ Dei.

¶ Duodecimò. Vtrum propoſitiones affirmatiuę poſſint formari de Deo.

ARTICVLVS I.

Vtrum aliquod nomen Deo conueniat.

AD PRIMVM ſic ꝓcedit. Vř q nullũ nomẽ Deo cõueniat. Dicit. n. Dion.* 1. c. de diu. nom. q neq; nomẽ eius eſt, neq; opinio. Et Prou. 30 dicitur. Quòd nomẽ eius, & q nomẽ filij eius ſi noſti? B

¶ 2 Præt. Oẽ nomẽ aut dř in abſtracto, aut in cõcreto: ſed noĩa ſignificãtia i cõcreto nõ cõpetũt Deo, cũ ſimplex ſit: neq; noĩa ſignificãtia in abſtracto, qa nõ ſignificãt aliqd pfectũ ſubſiſtẽs. Ergo [h] nullũ nomẽ põt dici de deo.

¶ 3 Præt. Noĩa ſignificãt ſubſtantiã cũ qualitate: verba aũt, & participia ſignificãt cũ tpe: pronoĩa aũt cũ demonſtratione, uel relatione. [h] Quorum nihil cõpetit Deo: qa ſine qualitate eſt, & ſine oĩ accidẽte, & ſine tpe, & ſentiri nõ põt ut demõſtrari poſſit, nec relatiuè ſignificari: cũ relatiua ſint aliquorũ antedictorũ recordatiua, uel noĩum, uel participiorum, uel pronominum demõſtratiuorum. Ergo Deus nullo modo poteſt nominari à nobis. C D

SED CONTRA eſt, q dicitur Exo. 15. Quaſi uir pugnator omnipotens nomen eius.

RESPON. Dicendũ, q ſm Philoſophũ * uoces ſunt ſigna intellectuũ, & intellectus ſunt rerũ ſimilitudines. Et ſic patet, q uoces referunř ad res ſignificãdas mediãte cõceptione intellectus. Secũdũ igiř q aliqd à nobis intellectu cognoſci põt, ſic à nobis põt noĩari: oñſum * eſt aũt ſupra, q Deus in hac uita * nõ põt à nobis uideri p ſuã eſſentiã, ſed cognoſcit à nobis ex creaturis ſm habitudinẽ principij, & p modũ excellẽtię & remotionis *. ſic igiř põt noĩari à nobis ex creaturis. Nõ tñ ita q nomẽ ſignificãs ipſum exprimat diuinã eſſentiã ſm q eſt *. Sicut hoc nomẽ hõ exprimit ſua ſignificatione eſſentiam hominis ſm quòd eſt: ſignificat E

à impoſitionem nominis, vel quò ad vſum nominis impoſiti, & tria dicit.

¶ Primò, q quò ad impoſitionẽ vř falſa quod probat ſic. Subſtantia non intelligit à nobis diſtinctè in propria natura: & tamen ſignificatur. ergo imponere poſſumus nomina diſtinctius ſignificantia quã intelligimus: conſequẽtia verò & antecedens p ſecunda parte probatũ quia cognitis (verbi gratia) accidentibus, & proprietatibus lapidis, imponimus nomẽ illi ſubſtantię lapidis, intẽdentes illã ſignificatum iri p nomẽ: & tñ non cognoſcimus diſtinctè illã. Secũ, q quò ad vſum eſt ſimpliciter falſa. Tertiò, q multis nominibus põt vti viator exprimentibus diuinã eſſentiã ſub rõne ipſius eſſentiæ diuinę. Probantur hęc duo, quia veriſimile eſt eſſe in ſacra ſcriptura hmõi nomina, vt Iudæi dicunt de nomine tetragrammaton, &c. ſiuè impoſita fuerint hæc nomina à Deo, ſiuè ab Angelo.

¶ Ad hæc pro quanto ueritati non conſonant, dicendũ eſt. Et ad primum quidẽ quòd non eſt imaginabile imponi nomẽ diſtinctius ſignificãs q̃ cõcipiatur: & in litera redditur cauſa: quia uoces ſignificãt res nũ niſi media conceptione intellectus: igitur ſignificatio cauſatur ex conceptione: ergo diſtincta ſignificatio ſupponit diſtinctam conceptionem, & confuſa confuſam, & maior maiorem, & minor minorem, &cæt. Quare ab hac vniuerſaliſſima regula de cauſa & cauſato hæc excipienda ſunt. Probatio autem ſua nihil valet, tũm quia antecedens pro prima parte eſt falſum. Tũm quia pro ſecunda parte malè probatur. Dico enim & ita eſſe experimur, quòd cognitis accidẽtibus cognoſcimus ſe quã dam ſublateræ, & ſecundũ ſe eſſe & ſubſiſtere, &c. & nunquam magis ſignificabitur, quàm cognoſcetur. ſi enim cognoſcetur cõfuſè, vt in exemplo dato, nunquam ſignificabitur niſi confuſè. ex taliſquidẽ nõ nunquam aliqs plus ...

Porrecta per mol. ñã 1. di. 22. q. 1. art. 1.

† Cap. 1. a medio illius.

Li. 1. perihermen. ca. 1. to. 1.

Art. 11. q. præced. D. 482.

enim eius diffinitionẽ declarãtẽ eius eſſentiam. Ratio enim quã ſignificat nomen, eſt diffinitio.

Ad primvm ergo dicendũ, ꝙ ea ratione dicitur Deus non habere nomen, vel eſſe ſupra nominationem, quia eſſentia eius eſt ſupra id, quod de Deo intelligimus, & uoce ſignificamus.

Ad secvndvm dicendum, ꝙ quia ex creaturis in Dei cognitionẽ uenimus, & ex ipſis eũ nominamus: noĩa, quæ Deo attribuimus, hoc modo ſignificãt, ſm ꝙ competit creaturis materialibus: quorum cognitio eſt nobis connaturalis, vt ſupra dictũ eſt*. Et quia ĩ hmôi creaturis ea, quę ſunt perfecta & ſubſiſtẽtia ſunt compoſita: forma aũt in eis non eſt aliquid cõpletũ ſubſiſtẽs, ſed magis quo aliquid eſt: indè eſt ꝙ oĩa nomina à nobis impoſita ad ſignificandum aliquid cõpletum ſubſiſtens ſignificant in concretione[f], prout cõpetit cõpoſitis. Quæ aũt imponuntur ad ſignificandas formas ſimplices, ſignificant aliquid non vt ſubſiſtẽs, ſed vt quo aliquid eſt: ſicut albedo ſignificat ut quo aliquid eſt albũ. Quia igitur & Deus ſimplex eſt, & ſubſiſtens eſt, attribuimus ei nomina ſimplicia, & nomina abſtracta ad ſignificãdã ſimplicitatẽ eius, & noĩa cõcreta ad ſignificandũ ſubſiſtẽtiã, & perfectionem ipſius[g]: quamuis utraq; nomina deficiãt à modo ipſius*, ſicut intellectus noſter nõ cognoſcit eum, vt eſt ſm hanc uitam.

Ad iii. dicendum, ꝙ ſignificare ſubſtantiã, cum qualitate, eſt ſignificare ſuppoſitum cum natura, uel forma determinata, in qua ſubſiſtit. Vndè ſicut de Deo dicuntur aliqua in concretione ad ſignificandũ † ſubſtãtiã & perfectionẽ ipſius, ſicut iã dictũ eſt*, ita dicunt de Deo noĩa ſignificantia ſubſtãtiã cũ qualitate. Verba uerò & participia cõſignificãtia tps dicunt de ipſo, ex eo ꝙ æternitas includit oẽ tps. Sicut.n. ſimplicia ſubſiſtẽtia, nõ poſſumus apprehẽdere, & ſignificare niſi ꝑ modũ cõpoſitorũ, ita ſimplicẽ æternitatẽ nõ poſſumus intelligere uel uoce exprimere, niſi per modũ tpaliũ rerũ: & hoc pp connaturalitatem intellectus noſtri ad res cõpoſitas & tpales. Pronoĩa uerò demonſtratiua dicunt de Deo ſm ꝙ faciunt demonſtrationẽ ad id, qđ intelligit, nõ ad id quod ſentitur. Secundũ.n. ꝙ à nobis intelligit, ſm hoc ſub demonſtratione cadit. Et ſic ſm illum modũ, quo nomina & participia, & ꝓnoĩa demonſtratiua de Deo dicunt, ſm hoc & pronominibus, & nominibus relatiuis ſignificari poteſt.

Q. præce. art. 4.

182

16 a 70 72

ſubſiſtentiam b

In ſolutione pc.

Articvlvs II.

Vtrum aliquod nomen dicatur de Deo ſubſtantialiter.

Ad secvndvm ſic procedit. Videtur, ꝙ nullum nomẽ dicatur de Deo ſubſtantialiter. Dicit.n. Dam.* Oportet ſingulũ eorum, quæ de Deo dicuntur, non quid[h] eſt ſecundũ ſubſtantiã ſignificare, ſed quid non eſt oſtẽdere, aut habitudinẽ quandã, aut aliquid eorum, quæ aſſequuntur naturam, uel operationem.

¶2 Præt. dicit Dion. † 1. c. de diui. no. Omnium ſanctorum theologorũ hymnum inuenies ad beatos thearchiæ proceſſus manifeſtatiuẽ & laudatiuẽ Dei nominationes diuidentem. Et eſt ſenſus, ꝙ noĩa, quę in diuinam laudem ſancti doctores aſſumũt[h], ſm ꝓceſſus ipſius Dei diſtiguunt. Sed quod ſignificat ꝓceſſum alicuius rei, nihil ſignificat ad ei⁹ eſſentiã ptinẽs. Ergo noĩa dicta de Deo, nõ dicunt de ipſo ſubſtãtialiter.

¶3 Præt. Secundũ hoc nominatur aliquid à nobis ſecundũ ꝙ intelligitur. Sed non intelligitur Deus à nobis in hac uita ſcdm[h] ſuam ſubſtantiam: ergo nec aliquod nomẽ impoſitũ à nobis dr de Deo ſm ſuam ſubſtantiam.

Sed contra. Eſt quod dicit Aug.* 7. de trin. Deo hoc eſt eſſe qđ fortẽ eſſe, uel ſapientẽ eſſe, & ſi quid de illa ſimplicitate dixeris, qua eius ſubſtantia ſignificatur. Ergo oĩa nomina hmôi ſignificant diuinã ſubſtantiam.

Reſpondeo. Dicendũ, ꝙ de nominibus, q̃ de Deo dñr negatiuẽ, uel q̃ relationem ipſius ad creaturã ſignificãt; manifeſtum eſt ꝙ ſubſtam eius nullo modo ſignificant[c], ſed remotionẽ alicuius ab ipſo, uel relationem eius ad aliũ, uel potius alicuius ad ipſum. Sed de noĩbus, q̃ abſolutẽ & affirmatiuẽ de Deo dñr, ſicut bonus, ſapiẽs, & hmôi, multipliciter aliqui ſunt opinati. Quidã enim dixerunt, ꝙ hæc oĩa noĩa, licet affirmatiuẽ de Deo dicant, tñ magis inuenta ſunt ad aliqd remouendum à Deo, q̃ ad aliqd ponendũ in ipſo. Vndè dicũt, ꝙ cum dicimus Deũ eſſe uiuentẽ, ſignificamus ꝙ De⁹ non hoc modo eſt ſicut res inanimatę, & ſiſr accipiendũ eſt in alijs, & hoc poſuit rabbi Moy.* Alij uerò dñt, ꝙ hæc nomina impoſita ſunt ad ſignificandũ habitudinẽ eius ad creata, ut cum dicimus Deus eſt bonus, ſit ſenſus, Deus eſt cã bonitatis in rebus, & eadem rõ eſt in alijs. Sed utrumq; iſtorũ uidet eſſe incõueniens pp tria. Primò quidẽ, quia ſm neutram harum poſitionũ poſſet aſſignari ratio: quare quædã nomina magis de Deo dicerent q̃ alia. ſic.n. eſt cauſa corporũ, ſicut eſt cauſa bonorũ. Vndè ſi nihil aliud ſignatur, cum dr, Deus eſt bonus, niſi De⁹ eſt cauſa bonorũ, poterit ſiſr dici, ꝙ Deus eſt corpus, qa eſt cã corporũ. Item per hoc quod dr, quod eſt corpus remouet, ꝙ nõ ſit ens in potentia tm̃ ſicut materia prima. Secundò, qa ſequeretur, ꝙ omnia nomina dicta de Deo per poſterius dicerẽtur de ipſo. Sicut ſanũ per poſterius dr de medicina, eo ꝙ ſignificat hoc tm̃ ꝙ ſit cauſa ſanitatis in animali, quod per prius dicitur ſanũ. Tertiò, qa hoc eſt contra intentionem loquentium de Deo. Aliud.n. intendunt dicere, cũ dicunt Deum uiuentem, q̃ ꝙ ſit cã uitæ noſtrę: uel ꝙ differat à corporibus inanimatis. Et ideò aliter dicendũ eſt, ꝙ hmôi quidem noĩa ſignificant ſubſtantiam diuinam & prædicant de Deo ſubſtantialiter, ſed deficiũt à repręſentatione ipſius. qđ ſic patet. Significant.n. ſic nomina Deũ, ſm ꝙ intellectus noſter cognoſcit ipſum. Intellectus autem noſter cum cognoſcat Deũ ex creaturis, ſic cognoſcit ipſum ſecundũm ꝙ creaturæ ipſum repræſentãt. Oſtẽſum eſt aũt ſupra*, ꝙ Deus in ſe præhabet oẽs perfectiones creaturarũ, quaſi ſimpliciter & uniuerſaliter perfectus. Vndè q̃libet creatura intm̃ eum repræſentat, & eſt ei ſimilis, inquantum perfectionem aliquã habet, nõ tñ ita ꝙ repræſentet eum, ſicut aliquid eiuſdẽ ſpeciei, uel generis, ſed ſicut excellens principium, à cuius forma effectus deficiunt: cuius tñ aliqualem ſimilitudinẽ effectus cõſequuntur: ſicut formę corporũ inferiorum repræſentant uirtutem ſolarem. Et hoc ſupra expoſitum eſt*, cũ de perfectione diuina agebat. Sic igit[m] prædicta noĩa diuinam ſubſtam ſignificãt, imperfectẽ tñ[n], ſicut & creaturæ imperfectẽ eã repręſentant. Cum igitur dicimr, Deus eſt bonus, non eſt ſenſus, Deus eſt cauſa bonitatis, vel Deus nõ eſt malus: ſed eſt ſenſus, id, qđ bonitatẽ dicimus in creaturis, præexiſtit ĩ Deo: & hoc quidem ſm modum altiorẽ. Vndè ex hoc nõ ſequit, ꝙ Deo cõpetat eſſe bonũ inquãtum cauſat bonitatẽ: ſed potius econuerſò, quia eſt bonus, bonitatẽ rebus diffundit: ſm illud Auguſt. † de doctrina Chriſtiana, inquantum bonus eſt, ſumus.

Ad primvm ergo dicẽdum, ꝙ Damaſc. ideò dicit, ꝙ hæc nomina non ſignificãt qđ eſt De⁹, quia à nullo iſtorũ nominũ exprimitur quid eſt De⁹ perfectẽ, ſed unumquodq; imperfectẽ eũ ſignificat, ſicut & creaturę imperfectẽ eum repręſentant.

Ad ii. dicendum, quòd in ſignificatione nominum aliud eſt quandoq; à quo imponitur no-

Lib. 7. de tri. c. 1. & 7. p. tom. Et lib. 6. c. 4. tom. 3.

a 74

In lib. ꝗ dicitur. מורה נבוכים i. doctorũ dubiorũ.

q. 5. art. 1.

Quo in ſeſu creaturæ Deũ repræſentant.

q. 5. ar. 1. & 9. concl. m.

Lib. 1. de doctrina Chriſtiana. c. 32. tom. 3.

intelliget, quàm perfectus impoſitor apprehenderit: quamuis ex meliori ingenio proprio, cognito alicuius nominis ſignificato in re diſcurrendo alia cognoſcat, ſicut ex principijs concluſiones deducimus: ſed hoc non eſt ex ui ſignificationis nominis. Vndè & ipſemet Scotus ibidẽ ſub dubio primum dictum relinquet tandem videtur. De ſecundo verò benè dicit Scotus: experimur enim ꝙ multis nominibus vtimur confuſè notis antequam ad notitiam diſtinctam illorum terminorum veniamus. De tertio autem, quia (experientia teſte) nullum tale nomen diuinum habemus. Et ruſus, qa fruſtra hominibus talia darentur nomina: quoniam nos nõ poſſumus Deum ſecundum ſe cognoſcere. Et quia ſine ſufficienti authoritate nouitas hæc dicitur. Et quia Dion. in 1. cœle. Hierar. dicit, impoſſibile eſt nobis aliter lucere diuinum radiũ, niſi varietate ſacrorum velaminum occultatum: videtur mihi ſimpliciter falſum dictum Scoti, & dicẽdum ut in littera dr, ꝙ Deus in hac vita nõ eſt à nobis nominabilis, niſi ex creaturis: & hoc tãm quò ad impoſitionem, quàm vſum.

¶ In reſponſione ad ſecundum dubitare quiſpiam poſſet, quo pacto abſtractum ſignificat ut quo & nõ per modum ſubſiſtentis, cum ſit nomẽ ſubſtantiuum, vt Albedo. ſubſtantiui autem ꝓprium eſt per modũ ſubſtãtię ſignificare. Ad hoc breuiter dr, ꝙ incidit hic Sophiſma conſequentis, à modo ſubſtantiæ ad hũc modum determinatẽ affirmando: ſubſtantiuum quidem ſignificat per modum ſubſtantiæ. id eſt, per ſe ſtantis, id eſt, ſolitariẽ & non per modũ ſubſiſtentis. Et ſi inſtetur, quòd etiam ſimitas ſignificat curuitatem in naſo: & conſequenter non ſignificat formam ſolitariẽ, ſed cum ſubiecto. Reſpondetur, ꝙ hic non eſt quæſtio de ſignificatione & conſequentibus ad ipſam, ſed de modo ſignificandi. abſtractum autem & concretum in ſignificatione conueniunt: quia vtrumque puram formam ſignificat, vt in prædicamentis de albo dicitur. Et ex natura ſignificatæ formę oportet vtrumque copulare ſubiectum formæ ſignificatæ. Sed ex modo ſignificandi differentia eſt: quia concretum importat ſubiectum & compoſitum ex modo ſignificandi vt primum ſignificatum, in cuius ſignum dicimus, quòd ſimum eſt naſus curuus, prius naſum quàm curuitatem exprimentes. Abſtractũ verò ſubiectum ex modo ſignificandi, aut non importat, ſed ex natura rei ſignificatæ: aut ſi importat, non importat principaliter, ſed vltimò. Vndè econuerſò dicimus, quòd ſimitas eſt curuitas naſi. Significat igitur abſtractũ per modum ſubſtantiæ, quò ad hoc, quia ſignificat illud per ſe, id eſt, non cũ alio ex modo ſignificãdi: & hoc aut ſimpliciter, aut principaliter. Cõcretum aũt ex modo ſignificandi principaliter ſignificat aliud cũ re primo ſignificata. Vndè dictum Auicennæ reprehenſum ab Auerroi. 5. metaph. com. 12. ſi ſanè modi ſignificandi intelligatur uerũ fuit. Nec ratio Auerrois concludit oppoſitũ: quoniam non tenet niſi in formaliter ſignificatis ex vi ſignificationis.

SVPER QVÆS. XIII. ARTIC. II.

Ferr. 3. cot. c. 51.

IN titulo nomen dicatur, id eſt, ſecundũ ſuum formale ſignificatũ attribuatur, & non ſecundũ, id, qđ copulat: aut pro quo ſupponit, &c. ſubſtantialiter, vt diſtinguit contra accidentaliter: uocando accidens oẽ quod eſt extra eſſentiã. ſic.n. homo dicit ſubſtãtialiter de Socrate, diſciplinabile verò & album dicunt accidentaliter de eodem. Nec reſtringes quæſtionem, ſed iuxta totali amplitudinem, ſiuè ſubſtantialiter cõpletẽ, ut ultima differentia, uel diffinitio, ſiuè ſubſtantialiter incompletẽ, ut aĩal reſpectu hominis dicatur: totum ſub quæſito præſenti concluditur, quũ quærimus an aliquod nomen ſubſtantialiter de deo dicatur.

¶ In corpore quinque. primò, ponit in quibus nominibus habet locũ hæc quæſtio. ſecundò, refert duas opiniones. tertiò reprobat eas. quartò reſpondet quæſito affirmatiuẽ. quintò, oſtendit, quis ſit ſenſus quum huiuſmodi nomina Deo attribuuntur: & patet particularum diſtinctio in littera.

¶ Quò ad primum duo dicit. Primò, quòd ſunt tria genera nominum de Deo. Negatiua, vt incorporeus, immenſus, &c. Et

Relatiua, vt dominus, finis, efficiens. Et poſitiua abſoluta, vt ens, ſapiens, viuens, &c. Secundò, quòd quæſtio nõ eſt de primo, aut ſecundo genere, ſed tertio tantum. quia cõſtat ꝙ illa puram negationem, aut relationem ſignificant: ſicut album purã qualitatem.

¶ Quò ad ſecundũm duæ ſunt opiniones: prima eſt ponẽtium nomina hæc dici de Deo negatiuẽ, ſecunda relatiuẽ, vt patet.

¶ Quò ad tertium cõtra vtramque opinionem ſimul tripliciter arguitur clarè: in ſecunda tamen ratione aduerte, quod fundatur ſuper illa maxima: omne nomen, primum dicitur de eo, de quo dicitur formaliter, q̃ de cæteris quomodo liberaliter dicatur.

¶ Quò ad quartum concluſio reſponſiuã quæſito affirmatiuẽ eſt. Huiuſmodi nomina dicuntur de Deo ſubſtantialiter, imperfectè tamen. probatur. nomina ſignificant Deum, vt à noſtro intellectu cognitum. ergo vt cognitum ex creaturis. ergo vt repræſentatũ ex creaturis. ergo vt aſſimilantur ei creaturæ. ergo vt ſupereminens principiũ: cuius forma deficienter participatur ab eis. ergo ſubſtantialiter. Antecedens patet ex primo perihermenias cum prima & ſecunda conſequẽtia. tertia autem eſt per ſe nota. quarta verò probatur ex 4. quæſt. quia non vt repręſentatum ſimilitudine ſpecifica, aut generica, igitur analoga, vt principium, &c. Vltima autẽ manifeſtè ſequitur: ſi enim quod quid eſt cuiuſque creaturæ, diminuta quædam ſimilitudo eſt ſubſtantiæ diuinæ ſimpliciſſimæ, oportet, vt ipſa diuina ſubſtantia participetur, repræſentetur, cognoſcatur, nominetur, & ſignificetur, &c.

¶ Quò ad quintum ſenſus propoſitionũ ex dictis aperitur: explanè dicendo, ꝙ cum dicimus. Deus eſt bonus, ſenſus eſt, id quod bonitatem in creaturis dicimus, eſt in Deo. & hoc altiori modo.

¶ Aduerte hic duo. Primò, quòd ly eſt, denotat habitudinẽ formalem: ita quod intendit, eſt in Deo formaliter. Non ſic poteſt exponi, Deus eſt corpus, &c. Secundò, quòd ly, & hoc altiori modo, nõ eſt accipiendum, vt pars ſignificati. Non enim cum dicimus, Deus eſt bonus, ſignificatur bonitas Dei & eminentia eius, ſed bonitas tantùm. Eminentia verò ex modo ſignificandi innuitur, vt ex ſequẽti articulo patet: ita quòd dicendo, Deus eſt bonus, ex ſignificato non habetur, niſi, quòd id, quod boni nomine formaliter importatur, eſt in Deo formaliter. Et quoniã boni nomen importat bonitatem in concretione: quæ in Deo non habet locum: quia eſt modus imperfectus: ideo innuitur, quòd bonitas eſt in Deo eminentiori modo, quàm ſignificetur: quia ſignificatur, vt eſt in creaturis.

¶ In reſponſione ad primum aduerte, ꝙ apud excellentes doctores non eſt idem ſignificare quid eſt: & eſſe nomen ſubſtantiale: quoniam ad primum exigitur perfectio: ad ſecundum non, vt in littera dicitur. Et ratio eſt: quia loquuntur propriè de quid poſterioriſticẽ, & metaphoricẽ, quod abſque propriis nõ eſt: & non topicẽ, quod communibus contentatur.

¶ In reſponſione ad ſecundum. Diſtinctio eſt ſub aliis verbis: importare proceſſus dupliciter, formaliter, vel originaliter.

men ad ſignificandum, & id, ad F quod ſignificandũ nomen imponitur. Sicut hoc nomen lapis, imponitur ab eo, ꝙ lædit pedem, non tñ imponitur ad hoc ſignificandum ꝙ ſignificet lædens pedem, ſed ad ſignificandam quandam ſpeciem corporũ, alioquin omne lædẽs pedẽ eſſet lapis. Sic igitur dicendum eſt, quod huiuſmodi diuina noĩa, imponuntur quidẽ à proceſſibus deitatis. Sicut enim ſm̃ diuerſos proceſſus G perfectionum creaturæ Deum repræſentant, licèt imperfectè: ita intellectus noſter, ſm̃ unumquemque proceſſum, Deum cognoſcit & nominat: ſed tñ hæc nomina non imponit ad ſignificandum ipſos proceſſus, ut cum dicitur: Deus eſt uiuens; ſit ſenſus, ab eo procedit uita: ſed ad ſignificandum ipſum rerum principium prout in eo præexiſtit uita, licèt eminẽtiori modo quàm H intelligatur uel ſignificetur.

Ad III. dicẽdum, ꝙ eſſentiam Dei in hac uita cognoſcere non [a] poſſumus ſecundũ ꝙ in ſe eſt, ſed cognoſcimus eam ſecundũ, ꝙ repræſentatur in perfectionibus creaturarum. Et ſic nomina à nobis impoſita eã ſignificant.

Articvlvs III.

Vtrum aliquod nomen dicatur de Deo propriè.

AD TERTIVM ſic procedit. Videtur, ꝙ nullum nomen dicatur de Deo propriè. Omnia .n. nomina, quę de Deo dicimus, ſunt a creaturis accepta: ut dictum eſt[*]. Sed [h] nomina creaturarum metaphoricè dicũtur de Deo, ſicut, cum dicitur, Deus eſt lapis uel leo, uel aliquid huiuſmodi. Ergo noĩa dicta de Deo dicuntur metaphoricè.

¶2 Præt. Nullũ [h] nomen propriè dr̃ de aliquo: à quo uerius remouetur, q̃ de eo p̃dicetur: Sed oĩa hmõi nomina, bonus, ſapiẽs, & ſimilia, uerius remouent à Deo, q̃ de eo prædicẽtur: ut patet per Dionyſ.[*] 2. cap. cœleſtis Hierar. Ergo nullum iſtorum nominum propriè dicitur de Deo.

¶3 Prçt.[h] Nomina corporũ non dñr de Deo niſi metaphoricè: cũ ſit incorporeus. Sed oĩa huiuſmodi noĩa implicãt quaſdã corporales cõdõnes. ſignant .n. cũ tpe, & cum cõpoſitione, & cum alijs hmõi, q̃ ſunt cõdõnes corporum. Ergo omnia hmõi nomina dicunt de Deo metaphoricè.

Sed contra eſt qđ dicit Ambr.[*] in lib. 2. de fide. Sunt q̃dã noĩa, † q̃ euidenter ꝓprietatẽ diuinitatis oñdunt: & quædã quæ perſpicuã diuinæ maieſtatis exprimunt ueritatẽ. alia uerò ſunt G q̃ tranſlatiuè ꝑ ſimilitudinẽ de Deo dñr. Non igit̃ omnia nomina dñr de Deo metaphoricè: ſed aliqua dicuntur propriè.

Respon. Dicendũ, ꝙ ſicut dictum eſt[*], Deũ cognoſcimus ex pfectionibus ꝓcedẽtib[9] in creaturas ab ipſo: q̃ quidẽ perfectiones in Deo ſunt, ſm̃ eminentiorem modum quàm in creaturis.

Intellectus aũt noſter eo modo apprehẽdit eas, ſm̃ ꝙ ſunt in H creaturis, & ſecundũ ꝙ apprehẽdit, ita ſignificat per nomina. In nominibus igitur, quæ Deo attribuimus, eſt duo conſiderare, ſcilicet perfectiones ipſas ſignificatas, ut bonitatẽ, uitam, & huiuſmodi, & modũ ſignificandi.[m] Quantum igitur ad id ꝙ ſignificant hmõi nomina, propriè cõpetunt Deo, & magis ꝓpriè q̃ ipſis creaturis: & per prius dñr de eo. Quantum uerò ad modũ ſi- I gnificandi, non propriè dicũtur de Deo:[n] habent enim modũ ſignificãdi, qui creaturis cõpetit.

Ad primvm ergo dicendũ, ꝙ quædam nomina ſignificant hmõi perfectiones, à Deo procedentes in res creatas: hoc mõ ꝙ ipſe modus imperfectus, quo à creatura participat̃ diuina perfectio, in ipſo nominis ſignato includit: ſicut lapis ſignificat aliqđ materialiter ens: & hmõi no- K mina non poſſunt attribui Deo niſi metaphoricè[s]. Quædam uerò nomina ſignificant ipſas pfectiones abſolutè, abſque hoc, ꝙ aliquis modus participãdi claudat in eorum ſigñatione: ut ens, bonum, uiuens, & hmõi: & talia propriè dicuntur de Deo.

Ad II. dicendum, ꝙ ideò huiuſmodi nomina dicit Dion. negari à Deo, qa id quod ſignificatur per nomen, nõ conuenit eo modo ei, quo nomen ſignificat

SVPER QVÆS. XIII. ARTIC. III.

Ferr. 1. cont. c. 30.
Ego 1. ſ. d. 22. q. 1. uni ca prin.
Cap. 1. d. 22. q. 1 con. 2. con. 1.

IN titulo ly ꝓpriè pôt ſumi dupliciter. uno modo, vt diſtinguitur cõtra cõiter. Et ſic aĩal non dr̃ ꝓpriè de hoĩe: qa dr̃ de alijs. Alio modo, vt diſtinguit contra metaphoricè: & ſic aĩal dr̃ ꝓpriè de hoĩe: florere aũt non. Propriè .n. dici, eſt ſignificatũ noĩs inueniri in eo, de quo dr̃ ſecundũ ſe. Metaphoricè aũt eſt ſignificatum noĩs inueniri in eo, de quo dr̃ ſcdm ſuã ſimilitudinẽ. & ſic hic ſumitur propriè, vt diſtinguitur contra metaphoricè.

Ly bone, viuẽs, & dictũ de Deo quẽ ſenſus habeat in ſignificando.

¶Circa ordinẽ horũ articulorum dubiũ occurrit: qñ ꝑpoſterus vr̃ ordo ſeruatus in 2. & 3. art. qa in ordine cõpoſitiuo cõmuniora prius tractãda ſunt. Cõius aũt eſt nomẽ propriè dictũ de aliquo, q̃ ſubſtãtialiter qñ accidẽtalia noĩa & propriè dñr, vt patet dicẽdo, Sortes eſt albus.

D. 443.

*Ad hoc breuiter dr̃, ꝙ ordo horum articulorũ eſt optimus. non tñ attenditur penes cõitatem maiorẽ, & minorẽ: ſed intimiorẽ, ac priorem rõnẽ dubitandi. Prima namque q̃ſtio cũ ſit q̃ſtio an eſt, ideò prima q̃rendi 16 eſt, an Deus ſit noĩabilis, ſecundã verò q̃ſtionẽ cõſtat eſſe q̃ſtionẽ quid eſt, & ideò ſecũda q̃rendũ eſt: qđ in Deo eſt nominabile, ſubſtãna. ſ. ũna, an relatio, an negatio, &c. tertia uerò q̃ſtio. qñ eſt quia eſt: ideò tertio loco quærẽdũ eſt, quò Deus nominatur, & inter hos modos datur latitudo. Nam primus ſpectat ad ipſam nominis p̃dicationẽ. ſ. proprie, vel metaphoricè, ſecundũ ad vnitatem, & multitudinẽ. ſ. ſynonymẽ, &c. Cõſtitanirem, ꝙ eiuſ eſt ordo ſeruatus in littera: optimus igitur eſt. Nec eſt uerũ, ꝙ dici propriè ſit cõ-

Porrecta per totũ.

70 Po. q6. 7. art. 4. ad 6. Et 1. d. 8. q. 4. ar. 3. Et d. 22 art. 2. Et 1. contra c. 30. *ar. 1. huius queſt.

Cap. 2. parum ante med. & 4. ſimiliter.

munins, quàm dici ſubſtãtialiter: ſed ſunt ſe ſicut excedentia, & exceſſa: quoniã dici ſubſtantialiter, contingit, & propriè, & metaphoricè. Poſſumus .n. quod quid eſt rerũ, metaphoricè ſignificare, vt antiqui fecerunt, vndè poſt determinationẽ, ꝙ dñr noĩa de Deo ſubſtantialiter, meritò dubitatum eſt, an dicantur de Deo propriè.

In prima prologi li. 2. de fide, ad Gratianum, tom. 2.

¶In corpore duo. primo diſtinguit. ſecundo reſpondet quæſito. Quò ad primum diſtinguit ea, q̃ ſunt in nomine dicto de Deo ſic. In nominib[9] Deo attributis ſunt duo: ſcilicet pfectio ſignificata, & modus ſignificandi. Probat̃ hæc diſtinctio ſic. pfectiones procedentes i creaturas à Deo, ſunt eminẽtiori modo in Deo, q̃ in creaturis: ergo habent in ſe duo, ſcilicet ipſam perfectionem, & modum eſſendi: ergo cõceptus noſtri de Deo habent in ſe duo ꝓportionaliter, ſcilicet rem conceptã, & modum concipiendi: ergo nomina attributa Deo hñt in ſe duo ſcilicet rem ſignificatã, & modum ſignificãdi. antecedens patet cum prima cõſequẽtia: ſecunda vero ꝓbatur, quia Deum ex his perfectionibus cognoſcimus nõ quomodolibet, ſed ſecundùm modum, quo ſunt in creaturis: id eſt, quòd Deum ex effectibus ſuis ſic cognoſcimus, ꝙ modus eſſendi effectuũ, redundat in noſtrũ modum cõcipiendi proportionaliter. & ſic conceptus de Deo in duo diſtingui oportet, non tanquam in diuerſa conceptã, ſed in vnum, vt rem conceptam, & alterum, vt modum non rei conceptæ, ſed ipſius conceptus, qui tamen modus ipſius cõceptus à modo rei conceptæ denotatur. tertia autem ſequela euidens eſt.

Ar. ꝓx. huius q.

Concl.

¶Quò ad ſecundum iuxta membra diſtinctionis ſactæ reſpondet quæſito vnica concluſione bimembri. Eſt autem concluſio hæc. Aliqua

[illegible] Concordat cum Damaſc. Dion. circa hoc [illegible] vide [illegible] ſupra [illegible] ad primum [illegible]

Aliqua nomina dicta de Deo propriè & magis & prius dicũtur A de Deo quòad rem ſignificatam, nulla autem quòad modum ſignificandi, hæc ultima pars probatur, quia habent modum ſignificandi proprium creaturarum. Prima autem pars relinquitur per ſe nota ex dictis in quæſt. 4.

ſed diuerſimodè: conceptio enim mẽtalis ratio nominis dr̃: qa eſt id, quo refertur nomen in ſignificatum extra animam. diffinitio autem, quia eſt id, quo explicatur noĩs ſignificatum. In p̃ſenti aũt littera conſtat rationem ſumi denominatiuè ꝓ cõceptione mentali: & dicta eſt ſignificari per nomen, qa ſignificat proximè. Diffinitio autem eſt rõ ſignificata per nomen vltimò. & ſic patet ſolutio obiectorum.

ſed excellentiori modo, Vñ ibidem dicit Dion.[*] Quòd eſt ſup omnem ſubſtantiam & vitam.

Ad tertivm. dicendum, ꝙ iſta noĩa, q̃ ꝓpriè dñr de Deo, i portãt cõdõnes corporales nõ in ipſo ſignificato nominis, ſed q̃tũ ad modũ ſignificandi. Ea ue- B rò, q̃ metaphoricè de Deo dñr: important conditionem corporalem in ipſo ſuo ſignificato.

Articvlvs IIII.

Vtrum nomina dicta de Deo, ſint nomina ſynonima.

AD IIII. ſic proceditur. Vr̃, ꝙ iſta nomina dicta de Deo ſint nomina ſynonima. Sy- C nonima .n. noĩa dñr, quæ [h] omnino idem ſignificant. Sed iſta nomina dicta de Deo omnino idẽ ſignificant in Deo: qa bonitas Dei eſt eius eſſentia, & ſimiliter ſapientia. ergo iſta nomina ſunt omnino ſynonima.

¶2 Si dicatur, ꝙ iſta nomina ſignificãt idem ſecundùm rẽ, ſed ſcdm rationes diuerſas. Contra: ratio cui non rñdet aliquid in re eſt uana: ſi [h] ergo iſtę rõnes ſunt D multæ & res eſt una, videtur, ꝙ rationes iſtæ ſint uanæ.

¶3 Præt. Magis eſt unum qđ eſt vnum re & [h] ratione, quam qđ eſt unum re & multiplex rõne. Sed Deus eſt maximè un[9]. ergo uidetur ꝙ nõ ſit unus re, & multiplex ratione. Et ſic nomina dicta de Deo, non ſignificant rõnes diuerſas. & ita sũt ſynonima.

Sed contra. Omnia ſynonima ſibĩinuicem adiuncta, nugationem adducunt: ſicut ſi dicat̃, veſtis, indumentum. Si igit̃ oĩa nomina dicta de Deo ſunt ſynonima, nõ poſſet cõuenieñter dici Deus bonus, vel aliquid hmõi, cum tñ ſcriptum ſit Hie. 32. Fortiſſime, magne, potens, Dominus exercituum nomen tibi.

Respondeo. Dicẽdũ, ꝙ [*] hmõi nomina dicta de Deo non ſunt ſynonima,[*] Quod quidem facile eſſet uidere, ſi diceremus, quòd huiuſmodi nomina ſunt inducta ad remouendã, uel ad deſignãdam habitudinẽ cãæ reſpectu creaturarum. Sic .n. eſſent diuerſæ rationes horũ nominum ſm̃ diuerſa negata, uel ſm̃ diuerſos effectus connotatos. Sed ſecundùm quòd dictũ eſt,[*] huiuſmodi nomina ſubſtãtiam diuinam ſignificare licèt imperfectè, etiam planè apparet ſm̃ præmiſſa, † quòd habẽt rationes diuerſas. Ratio enim quam ſignificat nomen, eſt conceptio intellectus de re ſignificata per nomẽ. Intellectus autẽ noſter, cum cognoſcat Deũ ex creaturis, format ad intelligẽdũ Deum cõceptiones ꝓportionatas perfectionibus ꝓcedẽtib[9] à Deo in creaturas. Quæ qdem ꝑfectiones in Deo p̃exiſtũt unitè & ſimpliciter, in creaturis verò recipiũt diuiſè, & multipliciter:

¶In reſponſione ad primum aduerte ly ipſo nominis ſignificato, quòd intelligitur de ſignificato formali proprio, non autem de materiali, & communi: ſapientia .n. non ſignificat qualitatẽ niſi gratia materiæ, & tanquam qđ commune ex forma ſi .n. & ſibi proprio ſignificato: nec qualitas, nec habitus, nec aliquid aliud ſignat niſi ratio ordinandi, iudicandi, regẽdi denique, &c. quam contingit eſſe ſubſtantiã & accidens, habitum & actum, &c.

Eodẽ c. 2.

Porrecta per totũ.

SVPER QVÆS. XIII. ART. IIII.

71 Po. q. 7. art. 6. Et 1. con. c. 5.

Ferr. 1. cont. c. 5.
C. 1. d. 2. q. 4. & 1. & 2.
Bannes ar. 4.

IN titulo ſynonima, id eſt idẽ oĩno ſignificatum habentia. ita ꝙ idem ſit dicere, Deus eſt ſapiens, & De[9] eſt bonus, &c.

¶In corpore rñdet q̃ſito vnica concluſione negatiuè ſic. Noĩa hmõi attributa Deo, non ſunt ſynonima. probatur dupliciter. Primò ſecundùm illas duas vias in art. 2. confutatas. Secundò iuxta ſententiam, q̃ ſequimur. Prima probatio eſt: rationes horum nominum ſunt diuerſæ ſecũdùm diuerſa negata, aut cauſata apud illos. ergo non ſunt ſynonima. Secunda probatio eſt Intellectus noſter cognoſcit Deũ ex creaturis, ergo conceptiones noſtræ de Deo ſunt proportionatæ pfectionibus procedentibus à Deo in creaturas: ergo ſunt variæ, & multiplices, atq; uni oĩno ſimplici correſpondentes, ergo rõnes hmõi nominum Deo attributorum ſunt diuerſæ. ergo noĩa huiuſmodi non ſunt ſynonima. Antecedens cũ prima conſequentia patet. Scda aũt probatur ex vi ꝓportionis, quia ſicut idẽ ſimpliciter oĩno, multis perfectionibus repreſentat̃ in eſſe reali, ita in eſſe intẽtionali, qđ eſt dicere, ita multis cõceptionibus. tertia verò ꝓbat̃, qa cõceptio ipſa eſt ratio noĩs. vltima eſt p ſe nota.

¶Circa illam propoſitionem aſſumptam ad probandum tertiã conſequentiam. ſ. rõ, quam ſignificat nomen, eſt conceptio intellectus de re ſignificata, eſt dubium: tũ quia 4. meta. tex. com. 28. dr̃, ꝙ ratio, quam ſignificat nomen, eſt diffinitio. Cõſtat aũt, ꝙ diffinitio non eſt conceptio, cũ identificet diffinito. tũ quia ratio nomen eſt ſecundæ intentionis: conceptio autem primæ.

*Ad hoc breuiter dr̃, ꝙ ratio apud philoſophos, & theologos in propoſito, dupliciter ſumi poteſt: ſcilicet formaliter, vel denominatiuè: ſicut album ſumitur pro albedine formaliter, & pro te quæ eſt alba, denominatiuè. Si ſumitur formaliter, ſic eſt nomen intentionis ſecundæ, & ſignificat relationem quandam. Si denominatiuè, ſic ſignificat conceptionem, & diffinitionem,

¶Aduerte hic, ꝙ quęſtio præſentis litteræ non eſt de rebus, ſed de nominibus. Et ꝓpterea, quãuis p̃ſens quæſtio potuiſſet forte decidi ex diuerſitate rationum formalium obiectiuarum, vt Scotiſtæ faciunt, immiſcendo materiã de rebus. ſ. de diſtinctione attributorũ diuinorum: diuinum tñ authoris ingeniũ, quum didicit ex primo perihermenias, ꝙ nomina ſunt ſigna earum, quæ ſunt in anima paſſionũ, formaliſſimè diuerſitatem ſignificationis ſ nominibus oſtendit ex diuerſitate conceptionum animæ ſignificatarum abſque miſſione aliarum difficultatum de rebus. Cum hac .n. deciſione ſtat utraque pars contradictionis ſ materia de attributis ꝓp qđ tanta operis diuinitas fœdet, nõ ẽ hic tractandum de diſtinctione illa attributorum, ſed ſit quæſtio ſpecialis.

Concl. m

Art. 2. huius quæſ.

†Art. 1. huius quæſ.

¶In reſpõſione ad ſecundum, nota ꝙ in pluribus conceptibus claudantur duo. ſ. aſſimilatio ad obiectũ, & pluralitas eorũ. Si quæratur ergo multis de re, puta Deo, cõceptibus, quid reſpõdet in re: reſpondendum eſt, quòd ipſis conceptibus reſpondet res vna multipliciter imitabilis, ſed repræſentabilis, pluralitati autem ipſorum conceptuum non reſpondet pluralitas in re obiecta, ſed eminẽtia illius: ex qua habet, ꝙ unitè contineat, quod diuiſim ab alio apprehenditur. Vndè arguere ex diſtinctione conceptuum ad E diſtinctionem obiectæ rei, eſt arguere à diſtinctione effectuũ ad diſtinctionem cauſæ. Quod patet eſſe ridiculum: quoniam cum multitudine effectuum ſtat unitas cauſæ, vt patet: & propterea in littera utrunque tangitur, dum dicitur, quòd eis reſpondet vnum ſimpliciter, multipliciter repreſentatum.

¶In reſponſione ad tertium, aduerte ꝙ illa propoſitio: Deus eſt vnus re, & plures ſecundùm rõnem, poteſt dupliciter percipi. Vno modo ut ſit multiplex ratione ſubiectiuè. i. ꝙ ſit ſubiectum plurium conceptuũ, & eſt falſa: quia unicus eſt conceptus in intellectu diuino, quo ſe, & oĩa ſimul intelligit. Alio mõ obiectiuè. i. ꝙ eſt obiectũ plurium conceptuum, ſiue actualiter, ſiue virtualiter & ſic eſt vera. & ad ꝓpoſitum ita ꝙ Deus dr̃ multiplex ſcdm rõnẽ. i. eſt obiectũ [illegible] actu vel uirtute plures cõceptiões de eo.

¶In eadem reſponſione, aduerte radicẽ prædictæ propoſitionis ex parte Dei, eſſe eminentem eius unitatem. ex parte verò intellectus noſtri eſſe proportionem eius ad ſenſibilia. & intelle. quòd cauſa talis ac tantæ pluralitatis rationum de Deo,

quæ nominibus ſignificantur, eſt tanta elongatio noſtri intellectus ab illa ſumma unitate, quod adeò dearticulatè intelligit, quemadmodum in rebus extra diuerſificantur imitationes diuinæ. Sicut.n. extra, aliud eſt iuſtitia, aliud ſapientia, &c. ita & in intellectu noſtro, & hoc, vt infra patebit, quia eſt infimus intellectus. Et nota quod non dixit, quia intellectus accipit à rebus, ſed dixit, quia intellectus ita multipliciter apprehendit, ſicut res multipliciter repreſentant. vnde ſi intellectus noſter nõ acciperet ſcientiã à rebus, vt cõtigit in Adã, nihil minus idẽ ſequitur, ex hoc, quod intellectus proportionalis eſt rebus, vt in littera dicitur. Ex hac autem radice, ex qua alios reſpicis, hic facilè potes radicem pluralitatis rõnũ de Deo. Si.n. tanta pluralitas oritur ex ſumma vnitate obiecti reſpectu intellectus tã remoti, minor pluralitas oritur ex eadẽ reſpectu intellectus propinquioris. Nulla autem pluralitas erit reſpectu propinquiſſimi. Et cũ cõſtet, quod propinquiſſimus intellectus non ſit, qui ab intellecto aliquo mõ diſtinguitur, ſolus diuinus intellectus reſtat, reſpectu cuius ex illa ſumma unitate, nulla cõceptuũ pluralitas oritur. Radix ergo abſolutè & uniuerſaliter loquendo, & nõ tm̃ reſpectu nr̃i, quare Deus eſt multiplex rõne, eſt eius perfecta vnitas, & finitas intellectus creati. Quod ideò hic diximus: quia ex hac littera deducitur nõ quod ad hanc ſpectet quæſtionẽ, quæ de nobis eſt & conſequẽter nõ niſi de dependentibus à nobis.

57

D.186.

Ar.1.huius quæſt.

Sicut igitur diuerſis perfectionibus creaturarũ rñdet vnũ ſimplex principium, repreſentatũ per diuerſas perfectiones creaturarum variè & multipliciter, ita varijs, & multiplicibus cõceptibus intellectus noſtri rñdet vnũ omnino ſimplex, ſecundum huiuſmodi cõceptiones [c] imperfectè intellectum. Et ideò nomina Deo attributa, licèt ſignificẽt vnã rem tñ quia ſignificant eam ſub rationibus multis, & diuerſis, non ſunt [d] ſynonima. G

Et ſic patet ſolutio ad primũ quia nõia ſynonima dicuntur, quæ ſignificant unum ſecundũ vnã rationem. Quæ.n. ſignificant rationes diuerſas vnius rei, nõ primò & per ſe vnum ſignificãt: quia nomen non ſignificat rem, niſi mediante conceptione intellectus vt [e] dictum eſt. H

AD II. dicendum, quod rõnes plures horum nominum, nõ ſũt caſſæ & vanæ: quia omnibus eis reſpondet vnum quid ſimplex, per omnia hmôi multipliciter, & imperfectè repreſentatum.

AD III. dicẽdum, quod hoc ipſũ ad perfectam Dei unitatem pertinet: quod ea, quæ ſunt multipliciter & diuiſim in alijs, in ipſo ſũt ſimpliciter & vnitè. Et ex hoc cõtingit, quod eſt unus re, & plures ſecundùm rationem: quia intellectus noſter ita multipliciter apprehendit eum, ſicut res multipliciter ipſum repreſentant. I

SVPER QVÆS. XIII ART. V.

Ferr. 1. cont. c. 32. 33.
Sco. 1. d. 3. q. 2.
Mayro. 1. pro. 2. q. 12.
Cap. 1. d. 22. q. 1. con. 5. & d. 35. q. 2. ar. 2. cõ. 10. d. 30. q. 1. & 2. c. 3.
Bannes eod. in loco.

Porrecta per totũ.

ARTICVLVS V.

Vtrum ea quæ de Deo dicũtur, & creaturis, uniuocè dicantur de ipſis.

AD V. ſic proceditur. Videtur quòd ea, quæ dicũtur, de Deo & creaturis, uniuocè de ipſis dicãtur. Omne enim æquiuocum [h] reducitur ad uniuocũ, ſicut multa ad unum. K

Nam ſi hoc nomen canis æquiuocè dr̃ de latrabili, & marino, oportet quod de aliquibus uniuocè dicatur. ſ. de omnibus latrabilibus. Aliter.n. eſſet procedere in infinitum. Inueniuntur autem quædam agentia vniuoca, quæ conueniunt cum ſuis effectibus in nomine & diffinitione, ut homo generat hominem: quædã verò agentia æquiuoca, ſicut Sol cauſat calidũ, cum tñ ipſe nõ ſit calidus niſi æquiuocè. Videtur igitur quod primum agens, ad quod omnia agẽtia reducuntur, ſit agẽs vniuocũ. & ita, quæ de Deo, & creaturis dicuntur uniuocè prædicantur.

¶2 Præt. Secundum æquiuoca non attenditur aliqua [h] ſimilitudo. Cũ igitur creaturæ ad Deũ ſit aliqua ſimilitudo, ſecundum illud Gene. 1. Faciamus hom. ad ima. & ſi. no. videtur, quod aliquid uniuocè de Deo, & creaturis dicatur.

¶3 Præt. [h] Mẽſura eſt homogenea mẽſurato, vt dr̃ in 10. Met.* Sed Deus eſt prima mẽſura oĩum entiũ ut ibidẽ dr̃. ergo Deus eſt homogeneus cũ cr̃is. & ita aliquid uniuocè de Deo & creaturis dici põt.

SED CONTRA. Quicquid prædicatur de aliquibus ſecundum idem nomẽ & nõ ſecundum eandem rõnem prædicatur de eis æquiuocè. Sed nullum nomen cõuenit Deo ſecũdũ illam rationem, ſecundum quam dicitur de creatura. nam ſapientia in creaturis eſt qualitas, non autem in Deo: genus autẽ variatum mutat rõnem; cum ſit pars diffinitionis: & eadem rõ eſt in alijs. Quicquid ergo de Deo, & creaturis dicitur, æquiuocè dr̃.

¶2 Præt. Deus plus diſtat à creaturis quàm quæcunq; creaturæ ab inuicem. Sed propter diſtãtiam quarũdã creaturarum contingit quod nihil vniuocè de eis prædicari põt: ſicut de his, quæ non cõueniũt in aliquo genere. Ergo multò minus de Deo, & creaturis aliquid uniuocè prædicatur, ſed omnia prædicantur æquiuocè.

72
Po. q. 7. ar. 7. & opuſ. 3. c. 27. Et 1. cõtra c. 32. 33. & 34.

IN titulo, ly vniuocè ſumitur ut prædicamentum diſtinguens vniuoca. Nec oportet addere aut minuere, vt & in fine huius articuli dicetur.

¶In corpore quatuor. Primò ſoluitur quæſtio negatiuè, quod nõ vniuocè. Secũdò, quod nec æquiuocè purè. Tertiò affirmat quod analogicè. Quartò cõparat analogiã ad duo prædicta. Quo ad primũ cõcluſio negatiua eſt. Nomina cõia Deo & creaturis nõ dicũtur de eis uniuocè. Probatur ſic, oĩs effectus nõ adæquatus recipit diuiſim & multipliciter, quod in cã eſt ſimpliciter, & eodem mõ ergo recipit ſimilitudinem agentis non ſecundum eandem rõnem: ergo creaturæ participant diuiſim, &c. perfectiones, quæ in Deo vnitæ ſunt. ergo nõia communia perfectionẽ importantia, quæ de creaturis dicũtur, ſignificant aliquid diſtinctum ab alijs, de Deo autem dicta non ſignificant aliquid vt diſtinctum. ergo huiuſmodi nomina dicta de creaturis, comprehendũt rẽ ſignificatã, de Deo autem relinquunt rẽ ſignificatã, vt excedentem nõis ſignificationẽ: ergo huiuſmodi nõia non dicũtur de Deo & alijs ſecundum eandem rõnem: ergo nõ dicũtur uniuocè de Deo, & creaturis. Antecedens declaratur exemplo Solis & inferiorum, ita quod declaratio non eſt tam exemplaris, quàm proportionalis. Ex qua etiam proportionalitate, prima cõſequentia manifeſta relicta eſt cum ſecunda, tertia autem cum reliquis in littera, vt per ſe nota relinquitur, eo quod ſignificatis formalibus ad ſignificantia, vt ſic, quo ad unitatẽ & pluralitatem cõnexis. Liquidum eſt proceſſum eſſe optimũ. Ipſum tamẽ conſequentiæ tertiæ, conſequentiæ, & quartæ, declaratur exemplariter in ly ſapiens, quod eſt nomẽ cõmune Deo, & creaturis multis.

¶Circa primam cõſequentiam occurrit propoſitionis dubium: quia non vr̃ valere, eo quod multa ſunt eiuſdem rationis (genere, vel ſaltem vniuocè uniuocatione logica, de qua eſt ſermo) in corporibus inferioribus & cœleſtibus, & tamẽ inferiora hæc comparantur ad cœleſtia corpora, ut ad cauſas [illegible] habentia, quæ hic diuiſim participant. Antecedẽs patet. Corporeitas.n. & diaphaneitas & lumen, &c. ſunt eiuſdem rõnis hic, & ibi.

¶Ad hoc breuiter dicitur, quod illa maxima aſſumpta in antecedente, ex qua infertur diuerſitas rõnis, intelligitur formaliter. vt ſic, ita quod participatio diuiſim eius, quod ſimpliciter & vnitè eſt in cã, excludit identitatẽ rõnis etiã logicã, ab illa re participata: nõ autẽ ab alijs, quæ alia ſunt effectus, & cõcauſa, nõ ex vi talis participationis. Sic & cõtigit in obiectionibus allatis. Nam diaphaneitas, & ſimilia, diuiſim ſũt in ſuperioribus ſicut & hic. Corporeitas autẽ ſi unitè ibi eſt. ſ. abſq; cõpoſitione materiæ & formæ, vt putat Auer. uniuocè nõ dr̃ de illis, & iſtis. vt ipſe Auer. negat ſuppoſitum Porph. corpus eẽ genus prædicamenti ſubſtantiæ. Et ponit corpus cõpoſitum autem ex materia & forma reſultans & ibi: iam patet quod diuiſim etiã ibi habetur. Propterea dicito, quod corpora cœleſtia nequaquam habent aliquid vnitè, quod participatur hic diuiſim. vt vt virtutibus actiuis, quarum omnes, aut multas in vna ſua lucis natura habent: nihil habent eiuſdem rationis cum iſtis.

¶Circa tertiam conſequentiam difficultas occurrit non parua, ex duobus capitibus. Primò quia conſequentia nihil valet: quoniam proceditur à rerum cõditionibus ad nominum conditiones. Conſtat enim intellectum noſtrũ, à quo dependent nomina, natũ eſſe adunata diuidere, & propterea poſſe intelligere, & ſignificare perfectionem: puta ſapientiam abſq; intellectione & ſignificatione conditionum ſuarum: quas habet in re, puta quòd ſit idem cum alijs, aut non idem. vndè conſequentiæ iſtæ nihil valent: ſapientia eſt in creaturis res diſtincta à iuſtitia, &c. ergo nomen ſapientiæ dictum de creaturis, ſignificat ſapientiam cũ diſtinctione eius à iuſtitia, &c. ſicut non valet: quantitas in mixtis eſt res coniuncta colori, ergo nomen quanti dictum de mixtis, ſignificat quantitatem coniunctam colori, &c. Secundò, quia quicquid ſit de conſequentia, ipſa tamen propoſitio conſequẽs, in qua ſuſtentatur præſens poſitio, eſt in ſe falſa. Et manifeſtatur hoc ratione ſic. Sapientiæ nomen abſolutè aut ſignificat ſapientiam finitam, aut infinitam, aut vtramq;, aut neutro modo, ſed abſtrahit à finitate & infinitate. Non primum, quia ſic iſta eſſet falſa. Deus eſt ſapiens: Non ſecundum: quia ſic iſta eſſet falſa, homo eſt ſapiens: Nec tertium, quia ſic vtraq; prædicatarũ eſſet falſa: ergo quartum. & ſi ſic: ergo dicendo, homo eſt ſapiens, & Deus eſt ſapiens, ly ſapiens non magis ſignificat quid diſtinctũ in prima quàm in ſecunda, quia ſimpliciter & abſolutè in vtraque prædicatur abſq; additione aliqua. Et confirmatur: quia poſitionis huius author in hoc vr̃ deceptus, quod non diſtinxit inter formale ſignificatum nominis, & materiale ſuppoſitum eiuſdẽ. Quum.n. quã dico, hõ eſt ſapiens, ly ſapiens gratia materiæ ſubiectæ ſupponit rẽ diſtinctã, &c. quia ſ. ipſa ſapientia in hõie eſt res diſtincta ab eius eſſe, &c. Et formali in ſuo ſignificato nõ ſupponit niſi ſapientẽ eſſentiã limitatã, ſiue nõ ibi ſit ſecundum rem.

C

D

*art. præc.

¶Ad euidentiam horum tria facere oportet. primò declarare terminos aſſumptos. Secũdò excludere falſum ſenſum huius proceſſus. Tertiò manifeſtare verũ. Scito quod ſignificare aliqd vt diſtinctũ, ſeu in rõne diſtincti, contingit dupliciter. Vno modo formaliter: & eſt ſignificare aliquã diſtinctionẽ illius ab alijs: & ſic non intelligitur in littera. Alio modo fundamentaliter, ſeu cauſaliter: & hoc eſt ſignificare aliquid vt fundans diſtinctionẽ ſui ab alijs: & ſic ſumitur in propoſito. Intendit.n. littera, quod ſapientia & alia huiuſmodi ſignificent in creaturis, non quod quid eſt ſapientiæ & diſtinctionem eius à iuſtitia: ſed quod quid eſt ſapientiæ, vt fundat diuerſitatem ſui à iuſtitia. Hoc autem, (vt infra patebit,) non aliunde habet ſapientia quàm ex ſua quidditate. Et ideò ſignificare ſapiẽtiam, vt diſtinctam ab alijs, nihil aliud eſt quàm ſignificare ſapiẽtiam vt quidditatem. Quum autem audis ly ab alijs, non intelligas ab vniuerſis extraneis: quia ſic omne nomẽ etiam in Deo ſignificat aliquid diſtinctũ. Nec eſt in hoc differentia aliqua inter nomina diuina & creaturarum. Sed intelligas ab alijs perfectionibus ſimpliciter, vel ab alijs poſſibilibus in eodem inueniri, vt littera apertè præ ſe fert. Poteſt autem proceſſus iſte habere duos ſenſus. Primus eſt, vt ex identitate & diſtinctione reali perfectionum, inferatur differentia nominum quò ad ſignificare perfectionẽ ut diſtinctam, & ſignificare non vt diſtinctã: & iuxta hunc ſenſum procedunt obiectiones factæ: ſed hic ſenſus eſt falſus, ut obijciendo probatum eſt: nec eſt intentus in littera. Alter verò ſenſus eſt, vt ex identitate & diſtinctione formali perfectionum inferatur prædicta nominum differentia, & hic ſenſus eſt intentus verus, formalis & concludens intentũ. Ad cuius euidentiam ſcito, quod duas perfectiones iungi ad propoſitũ, contingit dupliciter. identicè & formaliter. identicè quidẽ, ut ſi

E

fingamus quòd ſapientia Sortis & eius iuſtitia ſint vna met res. Formaliter autem poteſt imaginari dupliciter. Primò ſi fingamus, quod propria ratio formalis ſapientiæ, & propria ratio iuſtitiæ ſint vna ratio formalis. Ita quòd illa vna ratio non ſit tertia ratio, ſed ſit tñ propria ſapiẽtiæ, & iuſtitiæ ratio, & hmôi identitas eſt ſimpliciter impoſſibilis implicãſq; duo contradictoria. Si.n. illæ duæ non ſunt vna rõ tertia. ergo nõ ſunt vna rõ: quia nulla ratio eſt identitatis formalis vnius ad aliã. ex quo ſecundùm ſe nõ ſunt vna: & ſi ſint vna rõ: ergo ſunt vna tertia ratio: eo quod vna ſecundùm ſe non eſt altera. Secundò poteſt intelligi, ſi fingamus rationem ſapientiæ, & rõnem iuſtitiæ eminenter claudi in una rõne formali ſuperioris ordinis, & identificari formaliter. Et hæc identitas eſt non ſolũ poſſibilis: ſed de facto, omnium perfectionum in Deo. non eſt.n. putandum rationẽ formalem propriam ſapientiæ eſſe in Deo: ſed, vt in littera habetur, ratio ſapientiæ in Deo, non ſapientiæ propria eſt, ſed eſt propria ſuperioris, puta deitatis, & cõis eminenter formali iuſtitię, bonitati, potentiæ, &c. Sicut.n. res quæ eſt ſapientia, & res, quæ eſt iuſtitia in creaturis, eleuãtur in vnam rem ſuperioris ordinis ſ. deitatem: & ideò ſunt una res in Deo: ita ratio formalis ſapientiæ, & ratio formalis iuſtitiæ, eleuantur in vnam rõnem formalem ſuperioris ordinis. ſ. rationẽ propriam deitatis: & ſunt vna numero ratio formalis eminenter vtramq; rõnem continens: nõ tantùm virtualiter, vt ratio lucis cõtinet rõnem caloris: ſed formaliter, vt ratio lucis continet rõnem virtutis calefactiuæ. Vndè ſubtiliſſimè diuinum S. Tho. ingeniũ, ex hoc quod ratio ſapientiæ in Deo eſt formaliter, non ſolùm ſapientiæ ſed & rõ iuſtitię, & cõſequenter eſt ratio propria non ſapientiæ: ſed alicuius tertię. In creaturis autẽ eſt formaliter ipſa propria ratio ſapientiæ. Intulit ergo, alia eſt ratio ſapientiæ in Deo, & alia ſapientiæ in creaturis: & per hoc nomen cõe non dr̃ de eis ſecundùm vnam rationem. Quod ut clarius percipiatur, exempla ſubdamus. Si.n. quæratur quid eſt homo inquantum ſapiens, reſpondebitur, quod ordinatiuus vel aliquid huiuſmodi. Si verò quæratur, quid eſt Deus inquantum ſapiens, reſpondendum eſt, quod aliquid eminẽter præhabens in ſe eſſe ordinatiuum. Vbi manifeſtè patet, quod licèt ly ſapiens ſit nomen cõe Deo & homini, ratio tamen vtriuſque ſecundùm illud nomen, non eſt omnino eadem: propter hoc quia ratio ſapientiæ in homine eſt ſolum ipſa: in Deo verò eſt ipſa & aliæ, immò nec ipſa nec aliæ, ſed altior quædam ratio. & hoc eſt quod in littera acutè perſpecta dicitur.

¶Ad obiectiones autem in oppoſitum dr̃. Et ad primam quidẽ dr̃, quod proceſſus iſte non arguit ex conditionibus rerum ad conditiones nominum abſolutè: ſed ex diuerſitate rationis formalis ſignificatæ per nomen in hoc, & in illo, ad deſtruendã vniuocationẽ nominis, vt.n. patet ex dictis, non ex identitate, aut diuerſitate reali, ſed ex identitate & diuerſitate formali perfectionũ inter ſe intellecta procedit littera. Nec hinc ſequitur ex formali identitate perfectionũ inter ſe deſtruere vniuocationem nominis, niſi ex formali identitate eorũ, quæ ſecundum ſe non ſunt idẽ, conſtaret ſequi tertiã rõnem altiorẽ omnibus hmôi diuerſis. Ex hoc enim quod non niſi tertia ratio eſt, proximè ſequitur formalis diſtinctio perfectionis eleuatæ & non eleuatæ, ſeu identificatæ formaliter alijs, & non identificatæ formaliter alijs.

¶Ad ſecundum verò dr̃, quod argumentum ſupponit ſapientię nomen abſolutè, non ut ſignificat ſpeciẽ qualitatis: ſed tranſcendenter ſumptũ ſignificat aliquã rõnem formalem unam ſimpliciter. Quod tñ hic quæritur & diſputatur, & concluditur eſſe falſum: quia ſignificat rõnem formalem vnã ſecundùm analogiã, & non ſimpliciter. Quomodo autem ratio una ſecundùm analogiam prædicatur de pluribus, diffuſè tractatum à nobis eſt in tractatu de analogia nominum. Vndè ad quæſitum dicendum eſſet, quod imponatur vtrumque ſapientiam: ſed non per modum vniuoci: & ideò ſequela nihil valet, quæ hoc ſupponit.

quodammodo deſcribit, & cõprehendit rem ſignificatam, nõ autem cum dicitur de Deo: ſed relinquit rem ſignificatam, ut incomprehenſam & excedentem nominis ſignificationem. Vnde patet quòd non ſecundùm eandem rationem hoc nomen ſapiens [d] de Deo & de homine dicitur. Et eadem ratio eſt de alijs. Vnde nullum nomen vniuocè de Deo & creaturis prædicatur. Sed [e] nec etiam purè ęquiuocè, [f] vt aliqui dixerũt. Quia ſecundùm hoc ex creaturis nihil poſſet cognoſci de Deo, nec demonſtrari: ſed ſemper incideret fallacia æquiuocationis. Et hoc eſt tam contra Philoſ. * qui multa demonſtratiuè de Deo probat, quàm etiam contra Apoſt. dicentem Roman. 1. Inuiſibilia Dei per ea, quæ facta ſunt, intellecta, conſpiciuntur. Dicendum eſt igitur, quòd [g] huiuſmodi nomina dicuntur de Deo & creaturis ſecundùm analogiam, id eſt, proportionem. * Quod quidem dupliciter [a] contingit in nominibus: vel quia multa habent proportionem ad vnum, ſicut ſanum dicitur de medicina & vrina: inquantum utrumque habet ordinem & proportionẽ ad ſanitatẽ animalis, [c] cuius

D.474. συνώνυμον ὁμώνυμον ἀνάλογον. Concl. p.

Ad cõfirmationem autem dicitur, quòd quum dico, Deus eſt ſapiens, ly ſapiens, ex formali ſuo ſignificato importat ſapientiam eandem formaliter iuſtitiæ, &c. immò vt rectius loquar, ſignificat non ſapientiam, ſed aliquid eminenter præhabens rationem ſapientiæ. Quum verò dico, homo eſt ſapiens: ly ſapiẽs prędicat ipſam ſapiẽtię rationem: vt patet ex reſponſionibus reddendis quærentibus quid eſt Deus vt ſapiens, & quid eſt homo vt ſapiens. Illud enim formaliter nomen ſignificat, qđ reſponderetur quærenti quid eſt a, inquantũ habet illud nomen. Non eſt igitur deceptus author: ſed rationem vniuocorum formalem formaliſſimè eſt intuitus, iuxta Ariſt. diffinitionem.

Contra prædictam cõcluſionem Scotus in 1. diſt. 2. quæſt. 1. & 3. & diſt. 8. q. 2. arguit multipliciter. Tùm quia nomina huiuſmodi habent conceptum certum in cõi, ſtante dubitatione de cõceptibus Dei & creaturæ. Tùm quia proceſſus metaphyſicales vtuntur vna ratione formali in huiuſmodi, & auferẽdo ab ea omnes conditiones imperfectionis attribuunt eam Deo. Tũ quia aliter Deus non eſſet naturaliter cognoſcibilis aliquo ſimplici conceptu, eo q ille conceptus non clauderetur eſſentialiter, nec virtualiter in aliquo relucente in phantaſmate. Tùm quia omnis comparatio eſt in aliqualiter vniuoco ex 7. phyſi. Conſtat enim Deum eſſe perfectius ens quàm creatura. Et quãuis diffuſè hæc in commẽtarijs de ente & eſſentia tractata ſint, nunc tamen breuiter reſpondetur.

Ad primum quidem. Illud argumentum nihil aliud concludit, niſi alietatem conceptus ſapientiæ. Verbi gratia: in communi ſapientia Dei & ſapientia creaturæ: ſed ex hoc inferre, ergo vniuocus conceptus, eſt ſophiſma conſequentis. Quoniam conceptus analogus eſt etiam alius ab inferioribus, non tamen eo alietatis modo, quo eſt alius cõceptus vniuocus ab vniuocatis: quia hic eſt alius vt præciſus ab eis, ille verò vt continens eos, vt diffuſè ſcripſimus in tractatu de analogia nominum.

Ad ſecũdum verò dr̃, q metaphyſicales proceſſus vtuntur vna rõne ſimpliciter in principio inquiſitionis, ſed in termino vtuntur ratione vna non ſimpliciter, ſed ſecundùm analogiam. ſic enim eſt vna ratio ſapientiæ, quando expoliata eſt ab imperfectionibus. Vndè non eſt par rõ, vt Scotus obijcit, de lapide & ſapientia: quia rõ lapidis nec in principio, nec in termino inquiſitionis p̃t remanere vna analogicè ſaluata formaliter in Deo & lapide: quia ſemper lapidis ratio imperfectionem claudit.

Ad tertium autem dicitur, quòd Deus eſt cognoſcibilis conceptu ſimplici contento in obiecto relucente in phantaſmate participatiuè, vel imitatiuè. Nec oportet quòd contineatur eſſentialiter, aut virtualiter. datur enim tertius modus.

Ad quartum deinde dicitur, quòd comparatio fit etiã in analogo, quod medium eſt inter vniuocum & æquiuocum: & ideò negatur aſſumptum. Quum enim dicitur, Deus eſt perfectius ens creatura: comparatio fit in ratione entis vna ſecundũ analogiam, & ſic communi vtrique, vt alibi docuimus.

Quò ad ſecundum concluſio negatiua eſt. huiuſmodi nomina non dicuntur de Deo & alijs purè æquiuocè. Probatur ſic. ſi dicerentur æquiuocè, nihil poſſet ex creaturis cognoſci, aut demonſtrari de Deo. Sed hoc eſt contra Philoſo. & Apoſto. ergo. Cõſequentia probatur: quia incideret fallacia æquiuocationis: deſtructio verò conſequentis patet.

Aduertenda ſunt hic duo. Primum eſt, ly purè. non enim in littera dicitur abſolutè, quòd non æquiuoca: ſed cum limitatione dicitur, q non ſunt purè æquiuoca. Addita eſt autẽ hæc limitatio, quia ſecundùm veritatem, analoga comprehẽduntur ſub æquiuocis: quæ in prædicamentis diffiniuntur. Aequiuoca enim multipliciter inueniuntur. Quædam enim ſunt quorum nomen eſt commune, & ratio ſecundùm illud nomen eſt diuerſa totaliter, & hæc vocantur purè æquiuoca. Et de his loquitur littera hæc. Quædam verò ſunt, quorum nomen eſt cõmune, & ratio ſecundùm illud nomen eſt diuerſa ſecũdùm aliquid: & hæc multis modis inueniuntur, comprehendunt q; ſub ſe analoga, ut alibi oſtendimus. Secundum eſt, ly nihil in conſequente poſitum, non ſupponit pro nihilo ſimpliciter: quia dato q omnia huiuſmodi nomina æquiuoca eſſent, adhuc poſſem' cognoſcere, q Deus eſt creator & ſup omnia: & quòd non eſt corpus, &c. ſed ſupponit pro nihilo formaliter cõi Deo & creaturis: puta eſſe ens, actum, bonum, ſapiẽtem, &c. Nihil .n. horum poſſet ſciri de Deo: ſed ſemper incideret fallacia æquiuocationis, ut patet.

3. ſ. Phy. & 12. Met. tap. 10.34. Concl. 2. D.11a.

Quò ad tertium cõcluſio reſponſiua affirmatiua hæc eſt, q̃cunq; nomina ſunt cõia Deo & creaturis, dicuntur de eis ſecũdum analogiam vnius ad alterum, id eſt creaturæ ad Deum. Declaratur, ly vnius ad alterum, diſtinguendo analogiam nominum. ſ. quia vel eſt ratione proportionis aliquorum inter ſe: & hæc vocatur vnius ad alterũ: vel ratione proportionis aliquorũ non inter ſe: ſed ad tertiũ. & hæc vocatur duorũ ad tertium, ſeu multorũ ad vnũ. exempla patent in littera. Probatur deinde concluſio: quò ad primam quidem partẽ per locum à diuiſione, propter quod in littera dicitur, dicendũ eſt igitur, &c. Quò ad ſecundam verò ſic: Deũ nõ poſſumus nominare niſi ex creaturis. ergo nomina communia vtriuſq; dñr ſecundùm ordinẽ vnius ad alterum. Quò ad tertiam verò, quia Deus eſt cauſa in qua præexiſtũt omnium rerum perfectiones.

Memento hìc, q exempla ponimus non quòd ita ſint: ſed vt diſcentes intelligant. Non enim ens eſt analogũ Deo & creaturis, ſecundùm denominationem extrinſecã, vt ſanũ: ſed in hoc tenet ſimilitudo, q vtrobiq; eſt analogia rõne ordinis duorum inter ſe: quamuis diſſimiliter ſit hic & ibi. Nã inter Deũ & creaturã eſt ſimilitudo formalis imitatiua, quæ ẽt in littera tangitur, dũ creaturas ordinari in Deũ dr̃, vt cãm, in qua præexiſtunt pfectiones omnes. Inter animal verò ſanum, & vrina, non eſt ſimilitudo: ſed relatio ſignificationis: & propterea ibi eſt analogica cõitas, ſecundùm prædicationem formalem: hic autẽ propriè eſt cõitas attributionis ad vnum ſecundùm prædicationẽ quamcunque, ſiuè extrinſecè, ſiuè intrinſecè, &c.

Quò ad quartum concluſio eſt. Iſte modus prædicationis medius eſt inter uniuoca & æquiuoca. probatur per locum à diffinitione ad diffinitum. hic non eſt una ratio ſimpliciter, nec diuerſa totaliter: ſed ſecundùm quid eadem, & ſecũdũ quid diuerſa. ſignificat .n. diuerſas proportiones ad unũ: & propterea ratione diuerſarum proportionum eſt diuerſitas ſecundùm quid: ratione verò vnius rei ad quam uel ſecundùm quam illæ diuerſę proportiones ſunt, eſt ſecundùm quid una, vt patet in exemplo de ſano, &c. ergo. Hanc materiam ſi vis plenè intelligere, vide ſæpe dictum opuſculum de analogia nominum.

In reſponſione ad primum dubiũ occurrit, quia finis reſponſionis contradicit principio: in principio ſiquidem dicitur, quòd æquiuoca reducuntur in vniuocum in prædicationibus. In calce autem dicitur quòd in prædicationibus vniuoca reducuntur in non vniuocum.

Ad hoc dr̃ dupliciter. primò in hac reſponſione facta eſt duplex comparatio in prædicationibus. Prima eſt inter uniuoca, & purè æquiuoca: & hæc facta eſt in principio. Secunda eſt inter vniuoca, & nõ uniuoca, & hæc facta eſt in fine: & ideò nulla eſt contradictio. Sed hæc reſponſio difficultatem patitur, eo q ſic non eſt ſatisfactum argumento. Vis enim argumenti ſtat in hoc: quòd uniuocum habet ſe ad æquiuocum, vt vnum ad multa. Conſtat autem quòd hoc eſt uerum nõ ſolùm de purè æquiuocis: ſed quocunque modo æquiuocis, ſeu non uniuocis. Quoniam unum non ſolùm eſt prius multis ſimpliciter: ſed multis ſecundùm quid, & ſic vniuocum reſtat prius omnibus non uniuocis, vtpote aliquo modo multitudinẽ includentibus

dentibus

hoc quidem ſignũ eſt, illud verò cauſa: vel ex eo quod vnũ habet proportionem ad alterũ: ſicut ſanũ dicitur de medicina & animali, inquatum medicina eſt cauſa ſanitatis, quę eſt in animali. Et hoc modo aliqua dicunt de Deo & creaturis analogicè, & non æquiuocè purè, neq; vniuocè. Non .n. poſſumus nominare Deũ, niſi ex creaturis, ut ſupra * dictum eſt. Et ſic quicquid dr̃ de Deo & creaturis, dicitur ſm qđ eſt aliqs ordo creaturæ ad Deũ, vt ad principium & cauſam: in qua præexiſtunt excellẽter omnes rerum perfectiones. Et iſte modus cõmunitatis medius eſt, inter puram æquiuocationẽ, & ſimplicem uniuocationem. Neque enim in his, quæ analogicè dñr eſt vna ratio, ſicut eſt in vniuocis: nec totaliter diuerſa ſicut in æquiuocis: ſed nomen, qđ ſic multipliciter dicitur, ſignificat diuerſas proportiones ad aliqđ vnũ. Sicut ſanũ de vrina dictũ, ſignificat ſignũ ſanitatis animalis: de medicina verò dictum, ſignificat cauſam eiuſdem ſanitatis.

Ad primum ergo dicendũ, q licèt in prædicationibus oporteat æquiuoca ad vniuoca reduci, tñ in actionibus agẽs nõ vniuocũ ex neceſſitate pcedit agẽs vniuocum. Agens .n. non vniuocum eſt cauſa uniuerſalis totius ſpeciei, ut Sol eſt cauſa generationis omnium hominum. Agẽs verò uniuocũ nõ eſt cauſa agẽs vniuerſalis totius ſpeciei (alioquin eſſet cauſa ſuijpſius, cũ ſub ſpecie contineat) ſed eſt cã particularis reſpectu huius indiuidui: qđ in participatione ſpeciei conſtituit. Cauſa igitur uniuerſalis totius ſpeciei, non eſt agẽs vniuocũ. Cã aũt uniuerſalis eſt prior particulari. Hoc aũt agens uniuerſale, licèt non ſit vniuocum, nõ tñ eſt omnino ęquiuocũ: quia ſic non faceret ſibi ſimile: ſed poteſt dici agens analogicum. Sicut in prædicationibus omnia uniuoca reducuntur ad vnum primum non uniuocum: ſed analogicum, quod eſt ens.

Ad II. dicendũ, q ſimilitudo creaturæ ad Deum eſt imperfecta: quia etiam nec idem ſecundùm genus repræſentat, vt ſupra * dictum eſt.

Ad III. dicendũ, q Deus non eſt menſura proportionata mẽſuratis. [f] Vndè non oportet q Deus & creaturę ſub uno genere contineantur.

Ea verò, quæ ſunt in contrarium, concludunt quòd nõ vniuocè huiuſmodi nomina de Deo & creaturis prædicentur, nõ autem quòd æquiuocè.

ARTICVLVS VI.

Vtrum nomina per prius dicantur de creaturis quàm de Deo.

AD SEXTVM ſic procedit. Vĩ q nomina prius dicant de

Art. 1. huius quæſt. Proœmiũ huius qſt.

ſentibus in ſe. Propterea reſpondẽdum videtur ſecundo; quòd vtrobique facta eſt comparatio inter eadem, ſcilicet vniuoca & æquiuoca in communi, ſeu non vniuoca. Et tamen nulla eſt cõtradictio. Quoniam in principio eſt ſermo de reductione reſolutiua prædicati in ſeipſum; fine autem de reductione reſolutiua diuerſorum prædicatorum. Aliud eſt .n. reſoluere diuerſa in vnum, aliud autem reſoluere aliquid in ſeipſo. Ibi enim vnum reducitur in aliud, hic autem vnum diſtinguitur in ſua: vt patet in naturalibus. Ad propoſitum igitur, quando ſermo fuit de ordine diuerſorum prædicatorũ, dictum eſt quòd non vniuocum eſt prius. Quia ens eſt primum ad quod cætera reſoluuntur. Quum verò ſermo fuit de reſolutione prædicati in ſe, dictum eſt quòd vniuocum præcedit nõ vniuoca, ſicut vnum multa. Ideo q ens ipſum, quod analogicè dicitur de homine & albo, reſoluitur in ſeipſum vniuocè dictũ de hominibus, & vniuocè quoque dictum de albis, & hoc concludebat vis argumẽti. Conclude ergo q comparando diuerſa prædicata inter ſe, analogum præcedit: reſoluendo autem idẽ prędicatum in ſe, vniuocum præcedit, vt vnũ multa. Reliqua quæ in hac reſponſione de agentium ordine dicuntur, infra, quũ de actione Dei ad extra tractabitur, patebunt.

SVPER QVÆ. XIII. ARTIC. VI.

Ferr. 1. cõ. c. 34.
Banius ar. 6.

Titulus vt iacet in ſua amplitudine intelligitur, vt ex reſponſione patet.

In corpore quatuor. Primò regula traditur ad diſcernendũ de quo per prius nomen dicitur, & de quo poſterius. Secundo reſpondetur quæſito quò ad nomina metaphorica. Tertiò, quò ad propriè dicta ſecundum opinionem in ſecundo articulo confutatam: quartò ſecundum veritatem.

Quò ad primum regula eſt. Analogum prius dicitur de eo, qđ ponitur in aliorum diffinitione quàm de alijs. Probatur. In omni nomine analogo eſt unum reſpectũ à cæteris, ergo illud vnũ ponitur in diffinitione aliorum; ergo illud vnũ eſt prius cæteris ſecundùm rationem illius analogi. Declaratur q; hoc exemplariter in hoc analogo, quod eſt ſanum. Antecedẽs cum prima conſequentia non aliter probatur, ſecunda verò conſequentia probatur: quia ratio, quam ſignificat nomen, eſt diffinitio, & p hoc prius ſecundùm diffinitionem illius nominis eſt prius ſecundùm eius rationem: quod nihil aliud eſt quàm analogum prius dici de illo quod diffinit cætera, quàm de alijs.

Circa antecedens & primam eius conſequentiam dubium nõ diſſimulandum occurrit. Primò ad hominem: quia ipſemet S. Thom. in q. de ver. q. 2. art. 11. dicit non eſſe verum vniuerſaliter, quod primum analogatum poni debeat in rationibus aliorum analogatorum. Secundò ſimpliciter. Tùm quia ex dictis patet, ſapientiam analogicè dici de Deo & alijs: & tamen creatura non dicitur ſapiens in ordine ad Deum, nec econuerſò, ut patet: ſed vterque dicitur ſapiens abſolutè. Tùm quia in ratione hominis vt ſapiens non clauditur ſapientia Dei. Nec in ratione Dei, vt ſapiens eſt, clauditur ſapiẽtia hominis. ergo.

Ad hoc breuiter dĩ, q analoga inueniunt duobus modis. Quædam .n. ſignificãt ipſos reſpectus ad primum analogatũ, ut patet de ſano. Quædã verò ſignificant fundamenta tãtum illorũ reſpectuũ: vt cõiter inuenitur in omnibus verè analogis propriè & formaliter ſaluatis in oĩbus analogatis. Propoſitio ergo illa vniuerſalis in antecedente aſſumpta, intelligenda eſt vniuerſaliter in primo modo analogiæ. Ita q ſenſus eſt, q in omnibus nominib*, quæ de pluribus analogicè, id eſt ſecundũ diuerſos reſpectus dicuntur, oportet poni vnum. In quæſtione autem de veritate, de ſecundo mõ analogię dixit oppoſitũ. Et hęc reſp̃ſio eſt vniuerſalior ea, quã alibi aſſignauimus, ex q. de ver. qa illa reſp̃ſio hẽt locũ ẽt analogiis ſecundùm proportionalitatem, metaphoricè in dictis: in his .n. etiã ponit in rõne alterius pp prędictã cãm. Ad ea verò, q ſecũdo loco obijciũtur, in 4. parte huius articuli dicetur. q. 4. art. 3.

18

Quò ad ſecundũ cõcluſio reſpõſiua eſt. Nomina metaphoricè dicta prius dñr de creaturis q̃ de Deo. Probatur: ratio horũ nominũ, vt dñr de Deo, nõ poteſt intelligi abſq; rõne eorundẽ, vt dicuntur de creaturis. ergo. Antecedens patet exemplariter in communi quidem deridere, in ꝓpoſito autem de leone, conſequentia verò tenet ex regula aſſignata.

Porrecta per totũ 73. 1. cõ. c. 34.

Quò ad tertiũ cõcluſio hypothetica eſt. Si cõia nomina propriè dicta dicerent de Deo cãliter tñ dicerentur per prius de creaturis q̃ de Deo. Probat. Horũ ſignificatio vt de Deo dñr, non poſſet intelligi ſine ſignificatione eorundẽ in creaturis. ergo. Aña patet in exemplo boni. conſequentia verò tenet ex aſſignata regula.

Quò ad quartum concluſio reſponſiua eſt. Huiuſmodi nomina quò ad rem ſignificatam, prius de Deo; quò ad impoſitionẽ nominis prius de creaturis, dicuntur. Probatur hæc concluſio quò ad primam partem. Hæc nomina nõ ſolùm ſignificãt Deũ eſſe talem cauſaliter: ſed etiam eſſentialiter: & à Deo emanant aliorũ perfectiones. ergo de Deo per prius q̃ alijs quò ad rem.

Quò ad ſecundam verò partem. Creaturas prius cognoſcimus & nominamus. ergo. Probatur ſecundo ex ſigno: habẽt modum ſignificandi, quod conuenit creaturis. ergo.

Circa illud dictũ in probatione primæ partis cõcluſionis, ſcilicet huiuſmodi nomina non ſolùm ſignificãt q Deus ſit cã, ſed q ſit eſſentialiter talis, dubium occurrit. S. n. quum dr̃ Deus eſt bonus, ſenſus eſt, Deus eſt cauſaliter, & formaliter bonus, ſequitur primò, q ly bonus, dictum de Deo non ſignificet vnum, contra

creaturis quàm de Deo. Secundùm enim q cognoſcimus aliquid, ſecundùm hoc illud nominamus, cum nomina ſecundùm Philoſophum * ſint ſigna intellectuum. Sed per prius cognoſcimus creaturam q̃ Deum. Ergo nomina à nobis impoſita per prius conueniunt creaturis quàm Deo.

¶2 Præt. Secundùm Diony. † in lib. de diui. nomi. Deum ex creaturis nominamus. Sed nomina à creaturis tranſlata in Deum per prius dicuntur de creaturis q̃ de Deo: ſicut leo, lapis, & huiuſmodi. Ergo omnia nomina, quæ de Deo & de creaturis dicuntur, per prius de creaturis quàm de Deo dicuntur.

¶3 Præte. Omnia nomina, quæ communiter de Deo & creaturis dicuntur: dicuntur de Deo ſicut de cauſa omnium, vt dicit Diony.* Sed quod dicitur de aliquo per cauſam, per poſterius de illo dicitur: per prius enim dicitur, animal ſanum quàm medicina, quæ eſt cauſa ſanitatis. Ergo huiuſmodi nomina, per prius dicuntur de creaturis, quàm de Deo.

Sed contra eſt quod dicitur Ephe. 3. Flecto genua mea ad patrem domini noſtri Ieſu, ex quo omnis paternitas in cœlo, & in terra nominatur: & eadem ratio videtur de nominibus alijs, quæ de Deo & creaturis dicũtur. Ergo hmõi nomina per prius de Deo quàm creaturis dicuntur.

Respondeo. Dicendũ, q in omnibus nominibus, quæ de pluribus analogicè dicuntur, neceſſe eſt, quòd omnia dicantur per reſpectum ad vnum. Et ideò, illud unum oportet, q ponatur in diffinitione omnium. *Et quia ratio, quam ſignificat nomen, eſt diffinitio, vt dicitur in 4. Metaphy.* neceſſe eſt, q illud nomen per prius dicatur de eo, quod ponit in diffinitione aliorum, & per poſterius de alijs ſecundùm ordinem, quo appropinquant ad illud primum, uel magis, vel minus. Sicut ſanum, quod dicitur de animali, cadit in diffinitione ſani, quod dicitur de medicina, quę dicitur ſana inquãtum cauſat ſanitatem in animali, & in diffinitione ſani, qd̃ dr̃ de vrina, quæ dicitur ſana, inquantum eſt ſignum ſanitatis animalis. Sic ergo, omnia nomina, quæ metaphoricè de Deo dicuntur, per prius de creaturis dicuntur, quàm de Deo: quia dicta de Deo nihil aliud ſignificant, quàm ſimilitudines ad tales creaturas. Sicut enim ridere dictum de prato, nihil aliud ſignificat quàm q pratum ſimiliter ſe habet in decore cum floret, ſicut homo cum ridet, ſecundùm ſimilitudinem proportionis: ſic nomen leonis dictum de Deo, nihil aliud ſignificat, quàm

quòd Deus ſimiliter ſe habet, vt fortiter operetur ſuis operibus, ſicut leo in ſuis. *Et ſic patet, q ſecundùm quod dicitur de Deo, eorum ſignificatio diffiniri non poteſt, niſi per illud, quod de creaturis dicitur. De alijs autem nominibus, quæ non metaphoricè dicuntur de Deo, eſſet etiam eadem ratio, ſi dicerentur de Deo cauſaliter tantùm, vt quidam poſuerunt.* Sic enim cum dicitur, Deus eſt bonus, nihil aliud eſſet, quàm Deus eſt cã bonitatis creaturę. Et ſic, hoc nomen bonum dictum de Deo, clauderet in ſuo intellectu bonitatem creaturæ. Vndè bonum per prius diceretur de creatura quã de Deo.

Sed ſupra oſtenſum eſt,* q huiuſmodi nomina non ſolũ dicuntur de Deo cauſaliter: ſed ẽt eſſentialiter. Cum enim dicitur, Deus eſt bonus, vel ſapiens, non ſolùm ſignificatur q ipſe ſit cauſa ſapiẽtiæ vel bonitatis: ſed q hæc in eo eminentius præexiſtunt. Vndè ſm hoc dicendum eſt, q quantum ad rem ſignificatam per nomen, per prius dicuntur de Deo quàm de creaturis: quia à Deo huiuſmodi perfectiones in creaturas manant: ſed quantũ ad impoſitionem nominis per prius à nobis imponuntur creaturis quas prius cognoſcimus. Vndè & modum ſignificandi habent, qui competit creaturis, ut ſupra * dictum eſt.

Ad primum ergo dicendũ, q obiectio illa procedit quantũ ad impoſitionem nominis.

Ad II. dicẽdum, q non eſt eadem ratio de nominibus, q̃ metaphoricè de Deo dicuntur, & de alijs, vt † dictum eſt.

Ad tertium dicendũ, q obiectio illa pcederet, ſi hmõi nomina ſolũ de Deo cauſaliter dicerentur, & non eſſentialiter, ſicut ſanum de medicina.

Articvlvs VII.

Vtrum nomina quæ important relationem ad creaturas dicantur de Deo ex tempore.

AD VII. ſic proceditur. Videtur quòd nomina, quę important relationem ad creaturas, non dicantur de Deo ex tẽpore. Omnia enim huiuſmodi nomina ſignificant diuinam ſubſtantiam, ut communiter dicitur. Vndè & Amb.* dicit, quòd hoc nomen Dominus, eſt nomen poteſtatis, quæ eſt diuina ſubſtãtia: & creatio ſignificat Dei actionẽ quæ eſt eius eſſentia. Sed diuina ſubſtãtia non eſt temporalis: ſed æterna. Ergo huiuſmodi noĩa non dicuntur de Deo ex tempore: ſed ab æterno.

¶2 Præt. Cuicũq; cõuenit aliqd ex tpe pôt dici factum. Qd̃ .n. ex tpe eſt album, fit albũ. Sed Deo nõ conuenit eſſe factũ. ergo de Deo nihil prædicatur ex tẽpore

5. Metaph. conſequentia probatur. Actus diffinit potentiam vt terminat relationem potentiæ ad ipſum, & diffinit. vt prior eſt q̃ potentia, ergo ut terminus eſt prior potẽtia. ſed vt correlatiuum nõ eſt prior potentia, quia correlatiua mutuò ſe diffiniunt, vt dicit Porphyrius. ergo, ut correlatiuum non eſt terminus. ergo, vt res abſoluta. Tertio ſic: Relatiuum, vt ſic diffinitur per terminum. ergo terminus eſt prior relatiuo. ergo termino, ergo terminus nõ eſt ipſum correlatiuũ. Antecedens patet: prima verò conſequentia tenet ex 7. & 9. Metaphy. ibi enim prioritas ſubſtantiæ reſpectu accidentis: & his [illegible] reſpectu potentiæ habetur ex hoc, q; diffiniunt illa. ſecunda vero conſequentia patet: quia aliter daretur circulus in priore, & poſteriore ſecũdum diffinitionem, quod eſt impoſſibile.

¶ Quartò ſic. In relatiuis tertij modi alterũ extremum nullam relationem habet, niſi dum actualiter conſideratur. & terminat relationem reliqui extremi ad ſe nullo intellectu conſiderante, immò etiam exiſtente. ergo terminat rõtione abſoluti: & non ratione relationis cõ intellectæ. Hæc ſunt motiua Scoti ſatis ſubtilia: & putauit ea efficacia, ita ut eorum cõcluſionem veram aſſerat. Vt autẽ cognoſcatur quantum à uero diſtet opinio hæc, ex textu 5. Metaphyſi. in quo ſe fundauit, inchoandum eſt. Errauit ſiquidem dupliciter in illo textu. Primò, quia ipſe ſupponit textum illum intelligi de extremis, ſeu fundamentis relatiuorum. Ita q; Ariſt. voluerit dicere, q; quædam extrema ſunt, quæ dicuntur ad aliquid pp relationes, quas habent ad inuicem. Quædã uerò pp relationem quæ eſt in uno extremo tñ. Hoc. n. eſſe contra ſenſum, immò verba Ariſt. patet ſic. Ariſt. ibi expreſſè dicit ſe ponere differentiam inter ea, quæ ſecundũm ſe ſunt ad aliquid. Sed cõſtat, q; fundamenta relationum non ſunt ad aliquid niſi per accidẽs vt ibidem expreſſè dr. ergo non intelligitur textus ille de rebus, q̃ denominantur relatiuè: ſed de ipſis ad aliquid. Nec poteſt aliter ſaluari textus ille.

¶ Secundò. Errat in differentia aſſignata in textu. ſiquidẽ ille nõ dr, q; quædam ſunt mutua relatiua, & quædã nõ ſunt, vt Sco. ſommiauit: ſed differentia aſſignatur in eã, ſeu rõne eſſendi ad aliqd. Ita q; tex. affirmat & relatiua tertij modi utrunq; eſſe ad aliquid. Sed differentiam ponit in hoc, q; in relatiuis primi, & ſecũdi modi eo, q; ſunt ad aliquid, eſt utrumq; hoc ipſum qd eſt aliud ſe habere. In relatiuis verò tertij modi ex parte unius extremi, ratio, quòd ſit ad aliquid non eſt, hoc ipſum quod eſt ad aliud ſe habere: ſed aliud ſe habere ad ipſum: vbi manifeſtè patet, q; tota differentia conſiſtit in ratione eſſendi ad aliquid: & non in eſſe mutua, vel non mutua. Et quoniam tex. ille eſt fundamentum theologorum in materia huius articuli ſpeculatiuè ſcribentium, ideò ad maiorem claritatem diuidendus eſt ſic. Textus ille implicat

duo contradictoria. ergo antecedens manifeſtatur. Textus loquitur de his, quæ ſecundum ſe ſunt ad aliquid: & negat de aliquo illorum hoc ipſum quod eſt, eſſe ad aliud ſe habere. ergo negat diffinitionem à diffinito, ſeu quod æquiualet à parte ſubiectum per ſe diffinitũ. Antecedens patet pro utraque parte. In illo textu dicit enim ſcibile, & ſenſibile, & alia huiuſmodi ſunt per ſe ad aliquid, & quod non dicuntur ad aliquid qa ipſa ad aliud ſunt: ſed quia alia dicunt ad ipſa. conſequentia patet ex diffinitione ad aliquid poſita ab ipſo Ariſtotele in pdicamentis. Et cum hæc contradictio ſit manifeſta, dicendum videtur, quod Ariſt. loquitur de ad aliquid ſecundum ſua fundamenta quæ dicit, ipſa non ſunt ad aliud: ſed alia ad ipſa. Et hic paralogiſmus (vt reor) intercipere [illegible] nos, qui in hoc textu errauerunt. Ad eius ſolutionem ſciẽdũ, q; metaphyſicus tractat de relatiuis, vt ſunt per ſe partes entis, ut ſunt entia realia. Ideirco differẽtia illa eſt intelligẽda de relatiuis ſecundum, q; entia realia ſunt, & non de eis ſumptis, vt abſtrahunt ab ente reali, ſed ſecundum quod important, ad, non curando de eſſe eorum, quemadmodum in prædicamentis diffinita ſunt. Et ꝑ [illegible] omiſſa ibidem eſt differentia iſta. Inter relatiua, ergo per ſe differentia ponitur quo ad eſſe reale, q; ponunt, non q; ſupponunt, in hoc quod quædã relatiua ſunt quæ ideo entia realia ſunt, quia ipſa ſunt in rerum natura talia entia, quòd ad aliud ſe habent. Quædam uerò non ſunt entia realia: quia ipſa in rerum natura ſint ad aliud. Sed hæc ſola ratione inter realia numerari poſſunt: quia alia realia dicuntur ad ipſa, ita quòd differentia conſiſtit in hoc: per te relatiuorum quædam ſunt relatiua realia per denominationem, ſeu prædicationem intrinſecam. Quædam uerò per denominationem extrinſecam. Ab alterius n. realitate relatiua ipſa quoq; inter realia relatiua connumerantur. Et iuxta hunc ſenſum cõſonat dictum commune, ſ. quòd ex hoc textu hi, q; omnia relatiua non ſunt mutua quò ad realitatẽ. Nec obſtat ſi obijciat, q; textus non meminit de eſſe reali: q; ſupponitur q; de tali eſſe loquatur ex eo q; metaph. ſic eſt tractare de rebus, vt ſunt partes entis realis, & conſequenter de relatiuis ut ſic ad aliquid in re, & non ut intelliguntur ad aliquid. Et hinc patet quod nulla eſt contradictio, quoniam non negatur diffinitio de diffinito: ſed inſinuatur, quod illa diffinitio conuenit ad aliquid ſiuè ſit ens reale, ſiuè ſit ens rationis: nec illa negatur de ad aliquid: ſed negatur à quibuſdam, poni eſſe in rerum natura quod ſit ad aliud. cum quo tamen ſtat quòd formaliter illa, et, hoc ipſum, quod ſunt ad aliud ſunt, ut diffinitio eorum exigit. Laborat ergo argumentum in æquiuoco. Singulare ergo eſt in relatiuis tertij modi, quod alterum ideò tantum eſt in re ad aliquid, quia reliquum eſt ad ipſum.

¶ 3 Præt. Si aliqua nomina dicuntur de Deo ex tpe propter hoc ꝙ importantᵇ relatione ad creaturas, eadem rõ videtur de omnibus, quæ relationem ad creaturas important: Sed quædam nomina importantia relationẽ ad creaturas dñr de Deo ab æterno (Ab æterno n. ſciuit creaturã, & dilexit, ſecundũ illud Ier. 31. In charitate ppetua dilexi te.) Ergo & alia nomina ꝗ quæ important relationem ad creaturas, vt dominus & creator, dicuntur de Deo ab æterno. G

¶ 4 Præt. Huiuſmodi nomina relationẽ ſignificant. Oportet igit, ꝙ relatio illa, vel ſit aliquid in Deo, uel in creatura tantũ. Sed non poteſt eſſe ꝙ ſit in creatura tantum: quia ſic Deus denominaretur dominus à relatione oppoſita, quæ eſt in creaturis:ᵇ nihil autem denominatur à ſuo oppoſito. Relinquitur ergo ꝙ relatio eſt aliquid in Deo. Sed in Deo nihil poteſt eſſe ex tempore, cum ipſe ſit ſupra tempus. Ergo vr ꝙ huiuſmodi nomina non dicantur de Deo ex tempore.

¶ 5 Præt. Secũdum relationem dr aliquidᵇ relatiue, puta ſecundũ dominium dominus, ſicut ſecũdum albedinem albus. Si igitur relatio dominij non eſt in Deo ſecundũ rem, ſed ſolũ ſecundum rõnem, ſequitur, ꝙ Deus nõ ſit realiter dñs: quod patet eſſe falſum.

¶ 6 Præt. in relatiuis,ᵇ q̃ nõ ſunt ſimul natura, unum põt eſſe altero non exiſtente: ſicut ſcibile exiſtit nõ exiſtẽte ſcientia, ut dr in prædic. Sed relatiua, quæ dicunt de Deo, & creaturis, nõ ſunt ſimul natura. Ergo poteſt aliquid dici relatiuẽ de Deo ad creaturã, etiam creatura nõ exiſtente. Et ſic huiuſmodi nomina, dñs, & creator, dicuntur de Deo ab æterno, & non ex tempore.

Sed contra eſt quòd dicit Aug. 5. de trin.* quòd hæc relatiua appellatio dominus, Deo conuenit ex tempore. 5. de Tri. c. 16.

Respondeo dicendũ, ꝙ quædam nomina importãtia relationem ad creaturã, ex tpe de Deo dicuntur, & non ab æterno.* Ad cujus euidentiam ſciendum eſt, H ꝙ quidam poſuerunt relationẽ nõ eſſe rem naturæ, ſed rõnis tantũ. Quod quidem apparet eſſe falſum, ex hoc, ꝙ ipſæ res naturalẽ ordinem & habitudinem hñt ad inuicem.* Veruntñ ſciendum eſt, ꝙ cum relatio requirat duo extrema, tripliciter ſe habere pt adhoc qd ſit res naturæ, & rõis. Quandoq; enim ex utraque parte eſt res rationis tantum: qdo. ſ. ordo, uel habitudo non poteſt eſſe I inter aliqua niſi ſecundum apprehenſionem rationis tãtum, vtpote cum dicimus idem, eidẽ idem. Nam ſecundũ ꝙ ratio apprehendit bis aliquod unum, ſtatuit illud ut duo: & ſic apphẽdit quandam habitudinẽ ipſius ad ſeipſum. Et ſimiliter eſt de oĩbus rõnibus, q̃ ſunt inter ens & non

¶ Ex his autẽ facilè patet reſponſio ad quæſitum quò ad relatiua tertij modi: Sed vt vniuerſalis doctrina habeatur, ſcito, q; nomine termini, in propoſito intelligitur id, ad q̃d relatiuũ dr, & quod in diffinitione relatiui oportet ponere. hæc. n. duo ipſemet Scot. cõcedit cõuenire in termino. Tunc ſic: ſi abſolutum, vt ſic, eſſet terminus relatiui, ſequeretur primo q; eſt in diffinitione ad aliquid: dr. Ad aliquid ſunt quibus hoc ipſum, quod ſunt, eſt ad aliud ſe habere, ly aliud ſupponeret p re abſoluta: & ſic duplũ, hoc ipſum quod eſt, non eſt ad aliud, [illegible] nec ſeruus eſt ad Dominũ, nec pater ad filium, &c. hoc autẽ ex pdicamentis, & ex poſterioribus conſtat eſſe falſum, omnes. n. dnt, q; ly aliud ſupponit pro termino: & aſſignãt illud, dr correlatiuũ: immò textus expreſſè dicit, q; Dñium de ad aliqd aliud in ſeruo exiſtens, niſi ad ipſum ſub rõne ſerui. Et Auer. ibidem dicit, q; ſemper id, ad quod dr relatiuum, oportet eſſe in pdicamẽto relationis. Sequeretur ſecundo, quòd in diffinitione alicuius creaturæ neceſſario caderet Deus ſub propria ratione abſoluta. Et cũ hoc ſit impoſſibile, ſequeretur, quòd aliqua creatura naturalis remaneret incognoſcibilis naturaliter: patet ſequela de creatione paſſiua: de relatione vniuerſi ad Deũ vltimũ finem, &c. Sequeretur tertio, q; relatiuum exigeret in diffinitione ſua ex parte termini duo, ſ. correlatiuũ, & abſolutũ. Et quũ ex prædicamentis pateat, quòd correlatiuum exigitur, vel id ad quod dicitur, illud abſolutum quare exiget nulla eſt ratio.

166

¶ Sequeretur quarto, quòd in diuinis perſonis non poſſent ſaluari relationes ad intra, niſi ponẽdo pſonas diſtingui realiter in abſolutis. tenet ſequela, quia relatiuum reale exigit terminũ realiter à ſe diſtinctũ. Si ergo paternitatis diuinæ terminus eſt res E abſoluta, ergo aliqua res abſoluta in diuinis diſtinguitur à patre realiter. Dicendũ eſt ergo cũ peripateticis, & cæteris philoſophis, quamuis [illegible] theologis, q; terminus relatiui, & correlatiuũ idẽ ſunt: immò terminare relatiuũ, eſt in rõne correlatiui cuiuſq;.

¶ Et ad primam obiectionem Scoti iã patet reſponſio. Terminus enim relatiui tertij modi eſt correlatiuum illius: & hoc ex illo textu 5. metaphy. expreſſè dicitur, cũm dicitur ibidem de termino, quòd eſt ad aliquid ſecundum ſe: & q; ad ipſum dicitur aliud: hoc enim non poteſt, niſi de correlatiuo verificari. ergo. Quomodo autem de eodem verificetur etiam quòd ipſum non dicitur ad aliud, iam declaratum eſt.

¶ Ad ſecundam autem obiectionẽ dicitur, q; falſum ſupponitur, ſcilicet quod de actu, vt terminus relationis potentiæ, ibi ſit ſermo. Ibi. n. tradit [illegible] de natura potentiæ, & de natura actus ſecundum tranſcendentes relationes, quibus eſſentialiter [illegible] reſpicit actũ. Et actus talis reſpicit potentiam. Et [illegible] q; [illegible]

potentia nõ põt abſq; actu intelligi: actus aũt poteſt, & intelligi, & eſſe abſq; potentia, vt patet de actu puro, ideò actus eſt prior potentia. ex malo ergo intellectu literæ illius procedit obiectio. quamuis poſſit dici, q; talia relatiua, quorum vnum importat actũ, & reliquũ potentiam, non ſunt benè aſſignata: & ideo nec ſunt ſimul natura, nec ſe diffiniũt inuicẽ. &c. vt Auerroes in pdicamẽtis dicit.

¶ Ad tertiam obiectionem potẽt loquẽdo negandũ eſt antecedẽs, q; vt Magnus docuit Alber. Relatiuũ nõ diffinitur per terminũ, ſed ad terminum: q; non licet eſſe p terminum in quocunq; genere cauſæ: ſed ad terminũ. cõſequentia aũt oĩno eſt falſa: qa ſtat diffiniẽs eſſe ſimul natura, & intellectu cũ diffinito.

169

D. 1089.

¶ Ad authoritates autẽ Ariſt. dicitur, q; tenent, quia loquunt de materia, in qua inter diffiniens, & diffinitum eſt ordo. vbicunq; n. inter diffiniẽs, & diffinitũ oportet eſſe ordinẽ, ibi valet conſequẽtia. ergo diffiniẽs eſt prius. vbi aũt nullus eſt ordo, non põt inferri prioritas. Inter correlatiua autẽ nullus eſt ordo: ſed ſunt oĩno ſimul, vt patet in poſt pdicamẽtis. ergo. Et aduertẽ, q; hæc obiectio militat cõtra authorem ſuũ: arguendo ſic. Quicq; ſit de termino, certũ eſt in relatiuis mutuis vnũ eſſe diffinitiuũ alteri*, & econuerſo. ergo pri*, & poſterius ſecundũ diffinitionẽ, &c. conſequentia nota. antecedens verò eſt Porphirij hîc allegati à Scoto pro ſe. ergo.

6 117

D. 1093.

¶ Ad vltimam, quæ rei nouitas, patet ſolutio ex verbis Ariſt. Negatur ſiquidẽ antecedens: qꝛ in relatiuis tertij modi vtrunq; extremũ ſimul hẽt relationem, ſed diſſimiliter: quia vnum eſt relatiuum propter relationẽ, q; eſt in ipſo ad aliud. Reliquum vero eſt relatiuũ pp relationem realem alterius ad ipſum relatiuum. Nec requirenda eſt alia exiſtentia illius correlatiui, quàm exiſtentia ſui comparis: quoniam ab ea extrinſeca denominatione etiam ipſum dicitur eſſe. Hoc enim eſt ſingulare in relatiuis tertij modi, quòd relatiuum reale dicitur ad terminum non reale formaliter, niſi denominatione extrinſeca, qui tamen eſt realis fundamentaliter: ſeu quo ad ſubſtratum, vel denominatum. Ex his autem patet reſponſio ad dubitationem motam circa ſenſum literæ huius. Ex quo namq; conſtat, quòd Deus non terminat ſeruitutem, niſi vt Dñs formaliter: quia ly Dominus, eſt proprius terminus ſerui: patet q; intentio literæ eſt, quòd correlatiuum oportet cointelligi in aliquo, ſ. illud debet intelligi ſub ratione termini. Nec obſtant his verba S. Thom. in quæſt. de potentia Dei, quæſt. 7. artic. 10. ad 4. videlicet, quòd terminare ordinem ſeruitutis creaturæ, quod clauditur in ratione Dominij, conuenit Deo. Ea intendit, quòd conuenit Deo ſecundum rem, vt patet ex argumento ad quod reſpondet. Hoc ipſum non obſtat, quoniam intelligitur determinare fundamentaliter. Hoc. n. conuenit Deo ſecundum rem,

ens: quas format ratio inquantũ apprehendit nõ ens, ut quoddã extremum. Et idem eſt de oĩbus relationibus, q̃ cõſequunt actũ rõnis, ut genus, & ſpẽs, & hmõi. Quædam uero relationes ſunt quantũ ad utrunq; extremũ res naturæ: quñ ſcilicet eſt habitudo B inter aliqua duo, ſm aliquid realiter conueniens utriq; ſicut patet de omnibꝰ relationibus, quæ conſequuntur quantitatẽ ut magnum & paruum, duplum & dimidium & hmõi. nam quantitas eſt in utroq; extremorũ. & ſimile eſt de relationibus, quæ cõſequuntur actionem & paſſionẽ, ut motiuũ & mobile, pater & filius, & ſimilia. Quandoq; uerò relatio in uno extremorum eſt C res naturæ, & in altero eſt res rationis tñ. & hoc cõtingit, quandocunq; duo extrema non ſunt unius ordinis ſicut ſenſus & ſciẽtia referunt ad ſenſibile & ſcibile, q̃ quidem inquãtum ſunt res quædam in eſſe naturali exiſtẽtes, ſunt extra ordinẽ eſſe ſenſibilis & intelligibilis. Et ideo in ſcientia quidẽ & ſenſu eſt relatio realis, ſm ꝙ ordinant ad ſciendum uel ſentiendũ res: ſed res ipſæ in ſe cõſideratæ ſunt extra ordinẽ D hmõi. vñ in eis nõ eſt aliqua relatio realiter ad ſcientiã & ſenſũ: ſed ſm rationem tñ: inquãtum intellectus apprehẽdit ea, ut terminos relationũ ſcientiæ, & ſenſus. Vnde Philoſo. dicit in 5. Metaphy.* ꝙ non dicuntur relatiuẽ, eo ꝙ ipſa referantur ad alia: ſed quia alia referuntur ad ipſa. Et ſimiliter dextrum non dicitur de columna, niſi inquantum ponitr animali ad dextram. Vñ huiuſmodi relatio non eſt realiter in columna: ſed in animali.

Lib. 5. Metaph. tex. 96. [illegible]

Cum igit Deus ſit extra totũ ordinẽ creaturæ, & oẽs creaturæ ordinent ad ipſum, & non econuerſo: manifeſtũ eſt ꝙ creaturæ realiter referunt ad ipſũ Deũ*: ſed in Deo non eſt aliqua realis relatioᵈ eius ad creaturas: ſed ſm rationem tñ, inquantum creaturæ referuntur ad ipſum. Et ſic nihil prohibet huiuſmodi nomina importantia relationem ad creaturam prædicari de Deo ex tempore, non propter aliquã mutationem ipſius: ſed propter creaturæ mutationem,* ſicut colũna ſit dextera animali, nulla mutatione circa ipſam exiſtente: ſed animali tranſlato.

Ad primum ergo dicendũ, ꝙ relatiua quædam ſunt impoſita ad ſignificandum ipſas habitudines relatiuas, ut Dñs, ſeruus, pater, & filius, & huiuſmodi: & hæc dicuntur relatiua ſecundum eſſe. Quædã* uerò ſunt impoſita ad ſignificandas res, quas conſequũtur q̃dam habitudines, ſicut mouens & motum, caput & capitatum, & alia huiuſmodi quæ dicũtur relatiua ſecundũm dici. Sic igit & circa nomina diuina hæc differẽtia eſt conſideranda dupliciter. Nã quædã ſignificat ipſam

Universidad de Deusto Biblioteca

rem, ſicut poteſtas coercendi ſubditos. Et q. hoc intendat ex eo F manifeſtatur, quia quū ad ordinem ad ſubditos negat conuenire Deo, quoniam nec formaliter, nec fundamentaliter Deus habet, vnde ordinem ad ſubditos.

¶Quo ad quartum probatur concluſio intenta ſic. Deus eſt extra totum ordinem vniuerſi, ita q. creaturæ ordinantur ad ipſum, & non econuerſo. ergo creaturæ realiter referuntur ad Deū. In Deo autem nō eſt ad creaturas relatio, niſi rationis. ergo nihil prohibet quędā nomina importātia relationē, dici de Deo ex tempore. Antecedēs patet. prima aūt conſequentia ex illa maxima, in præcedenti parte poſita: ſcilicet, quandocunque extrema nō ſunt vnius ordinis, & vnū reſpicit aliud in reliquo, non eſt relatio, niſi rationis: ergo, ſi Deus eſt extra ordinē, &c. ſcda aūt cōſequētia eſt p ſe nota. ¶Contra rōnem adductam in littera pro hac cōcluſione, Scot. dupliciter inſtat in loco pallegato. Primò inquit: Ratio iſta petit principium: quia quod Deus manifeſtè ſit prior creatura, ac p hoc aliquē ordinē hēt, vt prius ad poſterius: aſſumendo, q. in eo nō eſt ordo, nihil aliud eſt, q̃ aſſumere, q. Deus nō hēt ordinem realem ad creaturam: hoc autē erat probandū. Secūdò peccat, vt dicit, ſecundū ſophiſma cōſequētis: quia negatio ordinis nō infert negationē relationis in cōmuni non negationem relationum æquiparantiæ. Et ſi littera ex negatione ordinis, negat omnē realem relationem. ¶Aureolus quoque, vt habet in 3.d. primi in Capreolo, contra hanc rationem inſtat. ſed q̃a aſſumit, vel motiua ſoluta à S. Tho. expreſſè: vel aſſumit aliud ab hac ratione loco illius ideo omittenda cenſui.

92 191

¶Ad obiecta ergo Scoti dicitur, quòd in æquiuoco laboramus, in littera enim eſt ſermo non de ordine formaliter, quia eſt relatio: ſed de ordine fundamentaliter: Ita quòd eſſe eiuſdem ordinis nihil aliud eſt, quàm eſſe eiuſdem rationis, quò ad cauſam relationis: & eſſe non eiuſdem ordinis, eſt eſſe alterius rationis. Ita quòd, inter ea ſola eſt relatio realis vtrinque, in quibus eſt eadem cauſa referendi vnum ad aliud. Sed hoc contingit multis modis: quia in relatiuis primi modi, ſcilicet pertinentium ad quantitatem, eſt identitas ſpecifica in cauſa. In relatiuis autem ſecundi modi, ſcilicet pertinentium ad actionem, & paſſionem, eſt identitas quaſi ſpecifica, ſeu formalis: quia vtriuſque cauſa eſt perfectio propria: quamuis in patiente, vt habeatur, & in agente, vt conſeruetur, vt Auerro. de intelligentiis 12. Metaphyſic. commen. 36. docuit. In relatiuis autem tertij modi, ſcilicet ſpectantium ad menſuram, & menſuratum, in altero extremo nulla cauſa eſt referibilitatis ſuæ ad aliud: & propterea alterius ordinis dicitur quò ad cauſam relationis. Vnde patet, quòd non petit principium non eſt enim idem dicere, in Deo nulla eſt cauſa, vt referatur ad creaturam, quamuis in creatura ſit cauſa referendi ipſam ad Deum, & dicere, in Deo non eſt ordo realis ad creaturas: ſed illud eſt cauſa huius. Et propterea proceſſus iſte, eſt à cauſa ad effectum. Nec peccat ſecundum cōſequens: quia non loquitur de ordine formaliter: ſed fundamentaliter: quē etiā in relatiuis æquiparantiæ oportet eſſe, duo enim alba eiuſdē rationis ſunt, & ſimpliciter. & quò ad hoc, vt cauſent ad ſe inuicē reſpectus: hoc aūt eſt eſſe eiuſdē rōnis. ¶Quo ad quintum. Aduerte, q. intenta concluſio ex duobus impediri poſſet. Primò ex ipſo ſignificato formali horū nominum, ſcilicet, ſi ſignificarēt in Deo aliquā rem naturæ: q. in Deo nulla res naturæ poteſt temporaliter poni. Secundò ex fundamento illius rōnis. Dato.n. q. Dominus non ponat ſupra Deum niſi relationē rationis, & ex hoc, non prohibeatur temporalitas: ſi tamen iſta relatio rationis non poſſet denominare temporaliter, niſi p mutationem aliquam in ipſo denominabili, q. oporteret dicere, q. nullum huiuſmodi nomen pōt dici de Deo ex tempore: qm̃ in Deo nulla poſſibilis eſt mutatio: ſed eſt omnino immobilis, vt in q. 9. dictum eſt. Quia igitur littera iſta tam impedimentum ex formali ſignificato excluſerat, vt confirmatam concluſionis probationē afferret: ſecundū impedimentum excludit, præfatæ obiectioni tacitæ reſpondendo, dum dixit, q. Deus dr ex tempore Dñs, v.g. non propter mutationem aliquā in ipſo: ſed in creatura, probaturque hoc ex ſimili.

K ¶In reſponſione ad quartum perſpicaciter aduerte, quòd correlatiuum tertij modi, vt ſcibile, ſeu in propoſito Dominus, & ſimilia, poſſunt iudicari eſſe ſecundùm duo entis genera. Primò in genere entis ſimpliciter. Secundò in genere entis ſecundum quid: id eſt entis rationis. Si loquamur de eis ſecundùm eſſe ſimpliciter, tunc ipſa non alia ratione ſunt, niſi quia comparia ſua, quæ terminantur ad ipſa formaliter, ſunt in rerū natura, ita quòd ad eorum eſſe extra animam, hoc ſufficit. ſunt enim contenta hoc debiliſſimo eſſendi modo. Et ſic eſſe Dominum nihil ponit in Deo, ſecluſo omni intellectu, niſi terminare formaliter relationem ſerui: quam Deus ſecundùm ſe terminat ſubiectiuè, id eſt, vt quaſi ſubiectum termini formalis: ſed ponit, vel ſupponit bene aliquid in creatura. ſ. relationē ſeruitutis ad Deum, vt ſubiectum, &c. nec ipſum terminare formaliter ſeruitutis relationem plus aliquid ponit, q̃ ſit eſſe ipſius terminati: licèt alio modo illud ponat. Et ſecundùm hoc, Deus eſt Dñs de nouo, & ſine omni intellectu ſola ſeruitute creaturæ: quia eſſe Dñm, nullum eſſe in rerum natura ponit, niſi eſſe ſui oppoſiti. Nec eſt inconueniens in materia relatiua, vnum oppoſitorū eſſe, quia aliud eſt, vt Ariſtoteles docuit. & ratio eſt: quia oppoſita

habitudinem ad creaturam, ut Dñs. Et huiuſmodi non ſignificāt ſubſtantiā diuinam directè, ſed indirectè, inquantū præſupponunt ipſam: ſicut Dñium præſupponit poteſtatē: quæ eſt diuina ſubſtantia. Quędā uerò ſignificant directè eſſentiā diuinam, G & ex conſequenti importāt habitudinem, ſicut ſaluator, creator, & hmōi, ſignificant actionē Dei, quæ eſt eius eſſentia. Vtraq; tñ nomina ex tempore de Deo dicunt quantum ad habitudinē, quā importāt, uel principaliter uel conſequenter, non aūt quantum ad hoc q. ſignificant eſſentiam, uel directè, uel indirectè.

H Ad II. dicendum, q. ſicut relationes, quæ de Deo dicūtur ex tempore, nō ſunt in Deo niſi ſecundùm rationem: ita nec fieri, nec factum eſſe dicitur de Deo, niſi ſecundùm rationem, nulla mutatione circa ipſum exiſtente, ſicut eſt id, Domine refugiū factus es nobis.

Ad III. dicēdum, q. operatio intellectus & uolūtatis eſt in operāte. Et ideò noīa, quæ ſignificant relationes conſequentes actionem intellectus uel uoluntātis, dicunt de Deo ab æterno. I Quæ uerò conſequunt actiones procedentes ſm modum intelligendi ad exteriores effectus, dicuntur de Deo ex tpe, ut ſaluator, creator, & huiuſmodi*.

Ad IIII. dicendum, q. relationes ſignificatæ per hmōi nomina, quæ dicunt de Deo ex tēpore, ſunt in Deo ſm rationem tm̄: oppoſitæ autem relationes in creaturis ſunt ſm rē. Nec eſt inconueniens, quod à relationibus realiter exiſtentibus in re, Deus denominetur: tñ ſecūdùm q. cointelliguntur per intellectum noſtrum oppoſitæ relationes in Deo, ut ſic Deus dicat relatiuè ad creaturā: quia creatura refertur ad ipſum: ſicut philoſophus dicit in 5. metaph*. q. ſcibile dicitur relatiuè, quia ſcientia refertur ad ipſum.

Lib. 5. Metaph. tex. 20.

Ad V. dicendum, q. cum ea ratione referatur Deus ad creaturam, qua creatura referē ad ipſum: cū relatio ſubiectionis realiter ſit in creatura: ſequitur q. Deus non ſecundùm rationem tm̄, ſed realiter ſit Dominus. Eo enim modo dicit Dominus, quo creatura ei ſubiecta eſt.

Ad VI. dicendum, q. ad cognoſcēdum utrum relatiua ſint ſimul natura uel non: non oportet cōſiderare ordinem rerum, de quibus relatiua dicuntur, ſed ſignificationes ipſorū relatiuorum. Si enim unum in ſui intellectu claudat aliud, & econuerſò, tunc ſunt ſimul natura: ſicut duplū, dimidiū, & pater, & fili⁹, & ſimilia. Si aūt unum in ſui intellectu claudat aliud, & non ecōuerſò: tunc nō ſunt ſimul natura. Et hoc modo ſe hn̄t ſcientia, & ſcibile. Nā ſcibile dicitur ſm potētiā: ſcientia aūt ſecundū habitū

A poſita relatiua in hoc à cæteris oppoſitis differunt, q. ſe ſimul ponunt, nec vnum in diſtinctione alterius conſtituunt, vt Sanctus Thomas docuit. At ſi obiiceris, q. in materia relatiua non fit denominatio ab extrinſeco, vt in 2. contra Gent. c. 13. determinat. Reſpondetur, q. hoc eſt verum formaliter, nō autem realiter. Nō .n. Deus dr Dñs à ſeruitute formaliter: ſed à relatione Dominij: quæ eſt in eo: ſed tamen Deus dr Dñs, & realiter Dominus à realitate ſeruitutis: quia eſſe Dominum nullum eſſe ponit, niſi quòd terminus eſt realis ſeruitutis. Et ſic iſta denominatio eſt formaliter ab intrinſeco, & realiter ab extrinſeco. Si autem loquamur de eis ſecūdū eſſe rōnis, ſic eſſe Dñm ponit in Deo relationē rōnis. Et ſic dr & verè q. Deus dr Dñs Dominio, q̃ eſt relatio rōnis: non q. hic ſint duæ relationes Dñi, altera extra aīam, & altera rōnis: ſed quia illa relatio Dñi, quæ tā debili modo eē dicitur, dupliciter iudicata eſt à doctoribus: quiq; ſecundū eſſe p̄priū, & ſic dicta eſt relatio, & eius rōnis tm̄: quia nullū habet proprium eſſe, niſi p rōnē. Quiq; ſecūdū eſſe aliēnū, ſ. oppoſiti à quo entis nomē vtcunq; meretur. & ſic dicta eſt ens, & inter entia partes enumerata quinto metaphy. quia alia dr ad ipſam. Et quia ſic nullum eſſe ponit in denominato, ſed terminato ſibi idem ſemper & ſimpliciter dr diuiditur, q. nullum eſſe ponunt in denominato, puta Deo aut ſcibili, niſi rōnis, quod ſpectat ad eſſe p̄priū. Et hī notā, q. non dr, q. nullū eſſe ponunt, ſed q. nullum eſſe in denominato ponunt: quia ponunt eſſe in terminato oppoſito: quod ſufficit ad eorum eſſe extra. Et ſi hanc diſtinctionē perpēderis, atque ſcieris applicare, diuerſa doctorum dicta verificabis: puta q. iſtę relationes non ſunt entia extra animam: hoc enim verum eſt ſecundum eſſe proprium: & quòd iſta ſunt, quia oppoſita ſunt, hoc verum eſt ſecundùm eſſe alienum. Videbiſque Sanctum Thomā vtrunque intigiſſe in hac reſponſione. Auguſtinū quoque in quinto de Trinit. capitulo vltim. Aduertes quoque nominis comparatiens author, magis vſus eſt relatiuis iſtis ſecundùm eſſe rationis, quàm ſecundum illam eſſendi diminutionē non facilè intelligibilem. Ex his quoque patet, quomodo nullo intellectu conſiderante, poteſt dici Dominus Deus formaliter: & quomodo non niſi fundamētaliter, &c. diſtinguendo de eſſe proprio vel alieno ipſius. Habeſque hinc defectum Scoti in primo diſtinctione 30. quæſtione prima, credentis q. Deus dicit Dominus ex ſola relatione, quæ eſt in creatura, ponit enim effectum formalem, ſcilicet eſſe Domini abſque cauſa formali. ſ. relatione Dominii. quod non eſt intelligibile.

conc. ra Art. 1. huius quæſ.

vel ſecundùm actum. Vndè ſcibile ſm modum ſuæ ſignificationis præexiſtit ſciētiæ. Sed ſi accipiatur ſcibile ſm actum, tunc eſt ſimul cum ſcīa ſm actum. Nam ſcitū nō eſt aliquid niſi ſit eius ſcīa. Licet igit Deus ſit prior creaturis: q̃a tñ in ſignificatione Domini claudit q. habeat ſeruū, & ecōuerſo, iſta duo relatiua dñs & ſeruus, ſunt ſimul natura. Vndè De⁹ non fuit Dñs antequam haberet creaturam ſibi ſubiectam.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum hoc nomen Deus ſit nomen naturæ.

Porrecta per totū. 71 1. diſt. 2. in expo. lit. & diſt. 18. ar. 5. 6. Et diſt. 32. q. 2. ar. 2.

AD OCTAVVM ſic proceditur. Vr q. hoc nomen Deus C non ſit nomen naturæ. Dicit.n. Damaſ. in 1.* lib. q. Deus dicitur à theyn quod eſt curare & fouere uniuerſa. uel ab ethyn, id eſt, ardere. Deus.n. noſter ignis cōſumens eſt. uel à theaſte quod eſt conſiderare oīa. Hæc autem omnia ad operationem pertinēt. Ergo hoc nomen Deus,[b] operationem ſignificat, & non naturam.

* li. 1. ortho. fidei. c. 12. Θεὸς θέειν αἴθειν θεᾶσθαι.

¶2 Præt. Secundùm hoc aliquid nominatur à nobis ſm q. cognoſcitur. Sed[b] diuina natura eſt nobis ignota. Ergo hoc nomē Deus non ſignificat naturam diuinam.

Sed contra eſt, quòd dicit Amb. in li. 1. de fide.* quòd Deus eſt nomen naturæ.

In Prologo li. 1. de fide circa prin. to. 2. c. 3. ad Galat. poſt med. c. 5. li. 1. de fide ad grān. c. 1.

Respon. Dicendum, q. nō eſt ſemper idem id, à quo imponitur nomen ad ſignificandum, & id ad quod ſignificādū nomē imponitur.* Sicut.n. ſubſtantiā E rei ex proprietatibus, uel operationibus eius cognoſcimus, ita ſubſtantiā rei denominamus qñque ab aliqua eius operatione, vel proprietate. Sicut ſubſtantiā lapidis denominamus ab aliqua actione eius, quia lædit pedem: non tñ hoc nomen impoſitū eſt ad ſignificandum hanc actionē: ſed ſubſtantiam lapidis. Si qua verò ſunt, quæ ſecūdùm ſe ſunt nota nobis, vt calor, frigus, albedo, & hmōi, non ab alijs denominantur. Vndè in talibus idem eſt qđ nomen ſignificat, & id à quo imponitur nomen ad ſignificandū. Quia igit Deus nō eſt notus nobis in ſui natura: ſed innoteſcit nobis ex operationibus vel effectibus eius, ex his poſſumus eū B noīare, vt ſupra *dictū eſt. Vñ, hoc nomen Deus eſt nomē operationis quantum ad id, à quo imponitur ad ſignificandum. Imponit.n. hoc nomē ab uniuerſali rerum prouidentia. Oēs.n. loquentes de Deo, hoc intēdunt noīare Deū, qđ habet p̄uidētiā vniuerſalē de rebus. unde dicit Diony.* 12. c. de di. nominib. quòd deitas eſt quæ oīa uidet prouidentia, & bonitate perfecta. Ex hac autē C operatione hoc nomē Deus aſſumptū, impoſitum eſt ad ſignificandum diuinam naturam.

b 64 112

Ad primum ergo dicendū, q. omnia, quæ poſuit Dama. pertinent ad prouidētiam, à qua imponitur hoc nomen Deus ad ſignificandum.

Ad secundum dicendū, q. ſecundùm q. naturam alicuius rei ex eius proprietatibus & effectibus cognoſcere poſſumus, ſic D eam noīe poſſumus ſignificare. Vndè, quia ſubſtantiam lapidis ex eius proprietate poſſumus cognoſcere ſm ſeipſam, ſciēdo qđ eſt lapis, hoc nomen lapis ipſam lapidis naturam, ſecundùm q. in ſe eſt, ſignificat. Significat enim diffinitionem lapidis, per quam ſcimus qđ eſt lapis. Ratio enim, quam ſignificat nomen, eſt diffinitio, ut dicitur in 4. Metaphyſ.* Sed ex effectibus diuinis diuinam naturam non poſſumus cognoſcere ſecundùm quòd in ſe eſt, vt ſciamus de ea quid eſt: ſed per modum eminentiæ & cauſalitatis & negationis, ut ſupra dictum eſt.* Et ſic, hoc nomē Deus ſignificat naturam diuinam. Impoſitum eſt enim nomen hoc ad aliquid ſignificandum ſupra omnia exiſtens: quod eſt principiū omnium & remotum ab omnibus. Hoc enim intendunt ſignificare nominante, Deum.

SVPER QVÆS. XIII. ARTIC. VIII.

Alb. Mag. 1. diſt. 1. articu. 11.

IN titulo nomē naturæ, ſumitur, vt diſtinguitur contra nomen tàm operationis, quàm perfectionis, quaſi ſuperadditæ naturæ per modū proprietatis. Ca. 12. parum ante medium. concl. m

¶In corpore una eſt concluſio reſponſiua quæſito cū diſtinctione ſic. Deus eſt nomē naturæ, quo ad id, ad quod nomen impoſitum eſt: operationis verò quo ad id, à quo impoſitum eſt. Hæc concluſio in littera probatur, quò ad duo, quò ad diſtinctionē, quam in ſe claudit: & quò ad ſecūdam partem. prima autem pars vt nota relinquitur. Probatur diſtinctio ſic. nomina rerum per ſe cognitarū habent id à quo & ad quod nomen imponitur idem: rerū autem per alia tantum, puta effectus, operationes, aut proprietates, cognitarū habēt id, à quo, aliud ab eo, ad quod nomen imponitur: ſed nomina diuina ſunt rerum ſecundi ordinis. ergo in eis aliud eſt à quo &c. ergo ly Deus habet aliud à quo, &c. Maior probatur: qa ſicut cognoſcitur, ita nominatur. Et manifeſtatur exemplo lapidis, quò ad ſecundā partē. & qualitatū ſenſibiliū, quoad primā. Minor patet ex dictis in q. 12. Secunda aūt concluſionis pars probatur.

li. 4. Metaphy. text. 28. 10. 3.

Q. 12. articu. 12.

bet ly Deus eſt impoſitum ab uniuerſali prouidentia, ergo. Antecedens probatur dupliciter. Primò ex communi uſu loquentiũ. Secundò authoritate Dion. Et confirmatur in reſponſione, authoritate Damaſ.

¶ Quò ad ſecundam verò: quia non poteſt in apprehenſione intellectus cadere pluralitas huius indiuidui. Quò ad tertiam autem exemplo Achillis.

¶ Tertia regula eſt, oẽ nomen ſignificans formam nõ indiuiduã per aliud ſuppoſitum: ſed per ſeipſam ſecundum q̃ in ſe eſt, eſt incõicabile ꝓpriè, & re & rõne: quãuis nõ metaphoricè. Probatur à priori quò ad primã partẽ: qa ſunt per ſeipſas ſubſiſtentes. Quò ad ſecundã verò: qa ſic intelligeretur ſecũdum quod ſunt. Sed ſcito q̃ huiuſmodi nominibus caremus: quia non poſſumus intelligere tales formas, ſecũdũ quòd in ſe ſunt.

SVPER QVÆST. XIII. ARTIC. IX.

Cat. ad. 3. com. 4.
Alb. Mag. 1. d. 2. a. 12.

Titulus clarus.
¶ In corpore quatuor.
¶ Primò diſtinguit ly communicabile.
¶ Secundò tradit regulas quaſdam.
¶ Tertiò reſpondet quæſito.
¶ Quartò perficit doctrinam de communicabilitate diuinorum nominum.
¶ Quò ad primum. Cõmunicabilitas duplex ponitur, ſcilicet propriè & metaphoricè: & ſatis clara eſt litteratim qua & definitur vtrunque membrum, & exemplo in leonis nomine aperiuntur.
¶ Quò ad ſecundum ponuntur quatuor regulæ, ad diſcernenda nomina communicabilia ab alijs, & quàm differenter ſint communicabilia. Duæ regulæ ad ſenſibilia ſpectant, duæ aũt ad formas ſeparatas, & ſic nihil vniuerſi præter miſſum eſt.
¶ Prima regula eſt oẽ nomen ſignificãs naturam diſtinctam ab indiuiduo, eſt cõicabile propriè ſecundũ rem vel ſecundũm rationem ſaltem. Probatur à priori, omnis forma in ſuppoſito indiuiduante exiſtens, eſt ſecundum ſeprædicto modo communis ergo. Antecedens quò ad communitatem rei probatur in natura hominis; quò ad communitatem verò rõnis tantum probatur ex natura ſolis. Sic natura ſpecifica intelligitur à nobis abſtrahendo à ſingulari: ergo eſſe in vno uel pluribus ſingularibus eſt præter intellectũ naturæ ſpecificæ. ergo ſeruato intellectu naturæ ſpecificæ, põt etiam ſol intelligi ut in pluribus exiſtens.

¶ Aduerte hic q̃ cõicabilitas propriè ſubdiuiſa inſinuatur in hac regula. f. in communicabilitatem ſecundum rem, & rõnem ſimul: & ſecundũm rõnem tantum: & inſinuatum eſt ſimul, q̃ fundamentum communicabilitatis realis eſt intentio illius naturæ in multis. Quæ vt Auicen. dixit trifariam inuenitur. f. Aut in actu ſimultaneo, vt patet in natura humana, cuius ſunt ſimul actu plura ſingularia. Aut in actu ſucceſſiuo, ut dicitur de Phœnice, quòd una ſequentis, mortem exigit prioris. Aut in potentia tantùm, ut domus mille angulorum, ſi nunquam fiet. Fundamentum autem communicabilitatis ſecundum rationem tantum, ex parte noſtri intellectus aſſignatum eſt, & dictum, quòd eſt cognitio naturæ abſque cognitione indiuiduantium. & hæc pluribus modis contingit, ut infra patebit.

¶ Secunda regula eſt, omne nomen ſignificans ſingulare, eſt incommunicabile propriè, tàm ſecundum rem quàm rõnẽ; licet ſit communicabile metaphoricè. Probatur à priori quò ad primam partem. quia ſingulare ut ſic, eſt diuiſum ab omnibus alijs.

ARTICVLVS IX.

Vtrum hoc nomen Deus ſit communicabile.

Ad nonvm ſic procedit. Videtur q̃ hoc nomen Deus ſit cõicabile. Cuicunq; n. cõicatur res ſignificata per nomen,[h] cõicatur & nomen ipſum. Sed hoc nomen Deus (vt dictum eſt*) ſignificat diuinam naturam, quę eſt cõmunicabilis alijs: ſm illud 2. Pet. 1. Magna & pretioſa ꝓmiſſa nobis donauit, ut ꝑ hoc efficiamur diuinæ conſortes naturæ. Ergo hoc nomen Deus eſt cõicabile.

¶ 2. Præt. Sola nomina[h] propria non ſunt cõicabilia. Sed hoc nomẽ Deus nõ eſt nomẽ ꝓpriũ: ſed appellatiuũ: quod patet ex hoc, q̃ habet plurale, ſm illud Pſ. 81. Ego dixi, dij eſtis. Ergo hoc nomen Deus eſt communicabile.

¶ 3. Præt. Hoc nomẽ Deus impoſitũ ab operatione, vt dictũ eſt*. Sed alia noĩa q̃ imponunt̃ Deo ab operationibus ſiuè ab effectibus ſunt cõicabilia, ut bonus, ſapiens, & hmõi. Ergo hoc nomen Deus eſt communicabile.

Sed contra eſt, qđ dr̃ Sapiẽ. 14. Incõicabile nomẽ lignis & lapidibus impoſuerũt: & loquit̃ de noĩe Deitatis. Ergo hoc nomen Deus eſt nomen incõicabile.

Respon. Dicendum, q̃ aliquod nomen põt eſſe cõicabile dupliciter. Vno modo ꝓpriè. Alio mõ per ſimilitudinẽ. Propriè quidẽ cõicabile eſt, quod ſecundũ totã ſignificationem nominis, eſt cõmunicabile multis. Per ſimilitudinem autẽ communicabile eſt, quod eſt communicabile ſecũdũ aliquid eorum, quæ includũtur in nominis ſignificatione. Hoc G n. nomen leo propriè[e] cõicat̃ omnibus illis, in quibus inuenit̃ natura, quam ſignificat hoc nomen leo. Per ſimilitudinem verò cõicabile eſt illis, qui participãt qđ leoninum, ut puta audaciam, vel fortitudinẽ:[f] qui metaphoricè leones dicunt̃. Ad ſciendũ aũt quę noĩa propriè ſunt cõicabilia conſiderandum eſt, quòd omnis forma in ſuppoſito ſingulari exiſtẽs, per qđ indiuiduat̃, cõis H eſt multis, uel ſecundũ rẽ uel ſecundũm rõnem ſaltẽ. Sicut natura humana communis eſt multis ſecundũ rẽ[d] & rõnẽ, natura aũt Solis, non eſt communis multis ſecundũ rẽ: ſed ſecundũ rationẽ tantũm. Poteſt. n. natura Solis intelligi ut in pluribus ſuppoſitis exiſtens. Et hoc ideo: quia intellectus intelligit naturã cuiuſlibet ſpeciei, per abſtractionem à ſingulari. Vndè eſſe in uno ſuppoſi I to ſingulari uel in pluribus, eſt ꝑter intellectum naturæ ſpeciei. Vñ ſeruato intellectu naturę ſpeciei, põt intelligi ut in plurib. exiſtẽs. Sed ſingulare ex hoc ipſo q̃ eſt ſingulare, eſt diuiſum ab oĩb* alijs. Vndè oẽ nomẽ impoſitũ ad ſignificãdum aliquod ſingulare, eſt incommunicabile & re & ratione.

¶ Quarta regula eſt, omne nomen, quod habemus, ſignificans hmõi formas per ſe ſubſiſtentes, eſt cõicabile propriè nõ ſecũdũ rem: ſed ſecundũ rõnẽ tñ. Probatur vltima pars à priori, qa iuſmodi formæ intelligunt̃ à nobis nõ ſuo mõ: ſed mõ rerũ cõpoſitarũ, ſ. habentiũ formam in materia. ergo quantum ad cõitatem nominum idẽ eſt iudiciũ de nominibus ſignificantibus formas, ſiuè ſeparatę ſint, ſiuè in alio. Antecedens probatur ex ſuo, imponimus illis formis nomina concreta. ergo intelligimus illas modo compoſitorũ. Anteceděs patet: & conſequẽtia probatur. Concreta ſignificãt naturã in aliquo, ergo, ſi, &c.

¶ Aduerte hic latitudinem inſinuatam in cõicabilitate nominũ ſecundũ rõnẽ. Sol. n. & Gabriel. v. g. noĩa ſua ſunt ſecundũm rõnẽ: ſed diſſimiliter. Sol. n. ſic cõicabilis dictus eſt, qa natura ſua abſtrahit ab hoc: & cõſequẽter pter eius rõnẽ eſt vnitas. aut pluralitas ſingulariũ. Gabriel verò, quia intelligitur per modum quo intelligunt̃ naturæ cõpoſitorũ. Quę vt planius intelligas, ſcito q̃ ly ſecũdũ rõnẽ uniuerſaliter & propriè loquendo in propoſito non ſonat diſtinctionẽ: ſed importat K modum eſſendi in rõne noſtra. Ita q̃ ſenſus eſt, q̃ omnis natura ſpecifica, ut obiecta eſt intellectui nõ communis eſt pluribus quia obijcitur non ut hæc: ſed vt natura ſpecifica: ſiuè ipſa ſecundũ rem ſit ex alio hic, vt natura ſolis, & ſenſibiliũ omnium: ſiuè ex ſe ſit hic, vt de deo patet, & de angelis probabile eſt. Latitudo autem manifeſtè hic habetur, quod natura Solis cum non ſit ex ſe hic, & ex parte ſui, & ex parte intellectus, habet qđ obijciatur intellectui noſtro, non ut hic & conſequenter communitas eius ſecundũ rõnem, habet vtrinque fundamentum. Natura autem Gabrielis cum ſit ex ſe hic, ex ſolo modo intelligendi noſtro, ſortitur; quòd nobis obijciatur vt ipſa, & non vt hic. Et propterea communicabilitas iſta ex noſtra tantũm parte habet fundamentum. Vndè hinc habere potes, quomodo intelligendũ ſit, q̃ Gabriel eſt uniuerſale & pdicabile de multis, & ſpẽs, &c. Hæc. n. & ſimilia ſufficit verificari, nõ de eis abſolutè: ſed vt obiectis ſeu cognitis à nobis. Et quia diffuſè de his in cõmẽtarijs de ente & eſſentia ſcripſimus, non eſt opus hic eadem replicare.

Porrecta per totũ. 76 q. 39. arti. 4. Et 1. di. 4. q. 1. ar. 2. 3. Et di. 21. qu. 2. art. 1. 4. Et po. qu. 7. ar. 3. 1. Art. præced. con.
art. præcedenti.
D. 148.
71
D. 1??.
D. 1??.

¶ Q.

¶ Quò ad tertium reſpondet quæſito vna concluſione trimembri, hoc nomẽ Deus eſt incommunicabile ſecundũ rẽ, cõicabile autem ſecundũ opinionẽ, & ſecundũ ſimilitudinẽ. Probatur prima pars: natura diuina ſignificata hoc nomine eſt incõmunicabilis ſecũdũ rẽ. ergo. Secunda quoq; declarat̃ exẽplo ſolis: & confirmat̃ authoritate gloſæ ad Galat. 4. Tertia verò pars declaratur in participantibus diuina, adiuncta authoritate Pſalmi.

¶ Aduerte hic quòd quia prædicta cõcluſio enim ſequentes ex prædictis regulis ſequitur manifeſtè: ideò non oportuit alias addere probationes.

¶ Quò ad quartũ ponitur hæc concluſio. ſi eſſet aliquod nomen diuinum ſignificans naturã illã inquantũ hanc. illud eſſet oĩno incõmunicabile ꝓpriè ad extra. Manifeſtaturq; exẽplo ficto in Sole: infertiurque dubium de noĩe Tetragrammaton. Aduerte hic q̃ hæc concluſio nõ ſolũm ad doctrinæ huius complementum poſita eſt: ſed ex vera (vt reor) dubitatione, quæ eſt de illo nomine qđ apud Hebr. in tanta fuit reuerentia. Non. n. nomen illud in actu exercito latere quãuis in actu ſignato dicatur Tetragrammaton. Et ꝑ terra littera dubitans ut loquitur.

D. 634.
62
Art. 1. huius quæſt. ad 2. arg.
ar. præcedenti.
Q. 11. arti. 3. concl. m
D. 465.

tione. Non. n. poteſt in apprehẽ ſione cadere pluralitas huius indiuidui. Vndè nullum nomen ſignificans aliquod indiuiduũ, eſt cõicabile multis propriè, ſed ſolũm ſm ſimilitudinẽ, ſicut aliqs metaphoricè põt dici Achilles, inq̃tũ hẽt aliquid de proprietatibus Achillis, ſ. fortitudinẽ. Formæ verò, quæ non indiuiduant̃ ꝑ aliud ſuppoſitũ, ſed per ſeipſas: quia ſ. ſunt formæ ſubſiſtentes, ſi intelligerent̃ ſm q̃ ſunt in ſeipſis, nõ[d] poſſent cõicari nec re, neq; rõne: ſed fortè per ſimilitudinẽ: ſicut dictum eſt de indiuiduis[e]. Sed, qa formas ſimplices ꝑ ſe ſubſiſtentes non poſſumus intelligere ſm q̃ ſunt, ſed ĩ telligimus eas ad modum rerũ cõpoſitarũ habentiũ formas in materia: iõ ut dictũ eſt,* imponimus eis noĩa concreta ſignificãtia naturã in aliquo ſuppoſito. Vñ quantũ pertinet ad rõnẽ noĩum, eadẽ rõ eſt de nominib* quę à nobis imponunt̃ ad ſignificandũ naturas rerũ cõpoſitarũ, & de nominibus, quæ a nobis imponunt̃ ad ſignificãdũ naturas ſimplices ſubſiſtentes. Vñ, cũ hoc nomẽ Deus impoſitũ ſit ad ſignificandũ naturã diuinã,* vt dictum eſt: natura aũt diuina multiplicabilis nõ eſt, ut ſupra* oñſum eſt:[m] ſequit̃ q̃ hoc nomẽ Deus in cõicabile[l] qdẽ ſit ſm rẽ ſed cõicabile quidẽ ſit ſm opinionẽ,* queãdmodũ hoc nomẽ Sol, eſſet cõicabile ſecũdũ opinionẽ ponẽtiũ multos Soles. Et ſecũdũ hoc dr̃ Gala. 4. His, q̃ natura non ſunt dij ſeruiebatis. * Glo. nõ ſunt dij natura, ſed opinione hoium. Eſt nihilominus cõicabile hoc nomẽ Deus, non ſecũdũ ſuã totã ſignificationẽ: ſed ſecũdũ aliqd eius per quãdã ſimilitudinẽ,* vt dij dicant̃, qui participãt aliquid diuinũ ꝑ ſimilitudinẽ ſecũdũ illud, Ego dixi, dij eſtis. Si verò eſſet aliqđ nomẽ impoſitũ ad ſignificãdũ Deũ nõ ex parte naturæ; ſed ex parte ſuppoſiti, ſecũdũ q̃ cõſideratur, vt hoc aliquid, illud nomen eſſet oĩbus modis incõicabile: ſicut fortè eſt nomẽ Tetragrãmatõ apud Hebręos. Et eſt ſimile ſi quis imponeret nomen Soli deſignans hoc indiuiduum.

A Ad primvm ergo dicendũ, q̃ natura diuina nõ eſt communicabilis: niſi ſecundũm ſimilitudinis participationem.

Ad secvndvm dicendũ, q̃ hoc nomen Deus, eſt nomen apppellatiuum, & non propriũ: quia ſignificat naturam diuinã, vt in habente: licèt ipſe Deus ſecundũ rẽ nõ ſit nec uniuerſalis nec particularis. Nomina. n. non ſequuntur modum eſſendi qui eſt in rebus; ſed modũ eſſendi ſecundũ q̃ in cognitione nr̃a eſt. Et tñ ſecundũ rei ueritatem eſt incommunicabile, ſecundũm quòd dictum eſt de hoc nomine Sol. *

Ad iii. Dicẽdũ, q̃ hæc nomina bonus, ſapiens, & hmõi ſimilia, impoſita qdẽ ſunt à pfectionibus procedentibus à Deo in creaturas: non tamen ſunt impoſita ad ſignificandum diuinã naturã: ſed ad ſignificandum ipſas perfectiones abſolutè. Et iõ etiam ſecundũm rei ueritatem ſunt cõmunicabilia multis. Sed hoc nomen Deus impoſitũ eſt ab operatione ꝓpria Deo: quã experimur continuè ad ſignificandam diuinam naturam.

ARTICVLVS X.

Vtrum hoc nomen Deus, vniuocè dicatur de Deo per participationem, ſecundum naturam, & ſecundum opinionem.

Ad decimvm ſic procedit. Vr̃ q̃ hoc nomẽ Deus uniuocè dicat̃ de Deo ꝑ naturã & ꝑ participationẽ, & ſm opinionẽ. Vbi. n. eſt diuerſa ſignificatio nõ eſt cõtradictio affirmantis & negantis: æquiuocatio. n. impedit cõtradictionẽ. Sed catholic* dicẽs, idolũ nõ eſt Deus: cõtradicit pagano dicenti, idolum eſt Deus. Ergo Deus, utrobique ſumptum uniuocẽ dr̃.

¶ 2. Præt. Sicut idolũ eſt Deus, ſm opinionẽ & non ſm ueritatẽ, ita fruitio carnaliũ delectationũ dr̃ felicitas ſm opinionẽ & nõ ſm ueritatẽ. Sed hoc nomẽ beatitudo uniuocẽ dr̃ de hac beatitudine opinata, & de hac beatitudine vera. ergo & hoc nomẽ Deus uniuocè dicitur de Deo ſecundũm ueritatem, & de Deo ſecundũm opinionem.

¶ 3 Præt. Vniuoca dicunt̃ quorũ eſt rõ vna. Sed catholicus cũ dicit unũ eſſe Deũ, intelligit noĩe Dei rem omnipotentem, & ſuper omnia uenerãdã &

tum, eſſe non ſolùm vniuocum: ſed incõmunicabile, ut dictũ eſt. Et propterea de omnibus alijs prædicatur negatiuè ſecundum illam ſignificationem. Sed quod dubitatur hic, eſt, an quum uerè affirmat̃ ly Deus de his tribus, cum ſ. dr̃ q̃ Dominus ipſe eſt Deus, & q̃ Moyſes eſt Deus Pharaonis: & Beelzebub eſt Deus Accarõ, uniuocè ſumatur, an æquiuocè, uel analogicè, id eſt, unam vel plures. Et ſi plures, omnino aut ſecũdũ quid habeat ſignificationes. Et ſic patet titulus cum reſpõſione ad primum.

¶ In corpore vna cõcluſio reſponſiua q̃ſito, hoc nomẽ Deus, dicitur de his tribus non uniuocẽ, nec ęquiuocè: ſed analogicè. Probatur ex rationibus terminorũ quò ad ſingulas partes. vniuoca eandem omnino, Æquiuoca diuerſam oĩno, Analoga primam in alijs clauſam rationẽ habet. Sed ly Deus, dictũ de his nõ primo, nec ſecundo: ſed tertio modo ſe habet. ergo eſt analogum. Maior ex ſe notat quã optimè notabis ad effugiendam à te & alijs ignorantiam prauæ diſpoſitionis in materia de analogia, &c. Minor autẽ probatur inducendo in ſingulis. Conſtat enim, quòd participatiuè Deus, & ſimiliter opinatus Deus, abſque uera Dei ratione intelligi nequit: ſed benè è conuerſo: ſicut depictus aut opinatus leo abſque veri leonis cointellectione intelligi non poteſt.

Ergo ſcilicet ſignũ ſn prædictis in corpore ſignificare ad modũ rerũ compoſitarũ eſt ſignificare alicui naturã ut in hñte.
In corpo. art.

Gloſa interlinearis ibi.
concl. p

SVPER QVÆS. XIII. ARTIC. X.

Ferr. ar. 1. 32. 33.

concluſ. 1 In titul. aduerte q̃ ly Deus quandoq; verificatur de his tribus ſuppoſitis, ſ. Deo vero, & Deo participatiuè, & Deo opinatiuè: vt patet quum Moyſes dicit̃ eſt De' Pharaonis, & Beelzebub, Deus Accaron. Quãdoq; aũt de ſolo uero Deo affirmatur: verũ dr̃ q̃ vnus tñ eſt Deus. Nõ vertitur hic in dubium, an ly Deus vt ſignificat habentẽ verã deitatem, ſit vniuocum: hoc. n. eſt per ſe no-

Porrecta per totũ. 77 ſup. art. 5. e. & infra q. 20. arti. 4. & pl. ar. tic. 2. 1' & di. 35. a. t. 4. & 1. cõtra. c. 32. 33. & 34. & ueri. q. 2. ar. 11. & po. q. 7. ar. 7. & opuſ. 3. ca. 27.

SVPER QVÆS. XIII. ART. XI.

Alber. Magn. 1. diſt. 2. artic. 13.

IN titul. proprium cum tripliciter ſumi poſſit, ut diſtinguitur contra commune, & vt diſtinguitur contra metaphoricum, & ut diſtinguitur contra extraneum. In propoſito directè ſumitur tertio modo: ita q proprium intimum, maximè autem proprium, id eſt maximè intimum, ſignificat in propoſito. Inter nomina ſiquidem non metaphoricè dicta de aliquo, datur laudo, dum vnius formalis ratio magis intrinſeca eſt illi, quã alterius, &c. Ly maximè autem, comparationem exceſſiuam dicit, reſpectu cæterorum nominum, ſi uè communia ſint, vt bonus, ſapiens, &c. ſiuè propria, vt Deus, creator, &c. Verum autem hæc comparatio extendatur etiam ad nomina diuina compoſita, non apparet: quoniam nulla fit in toto articulo de compoſitis mentio: ſed ſolum de ſimplicibus: propterea reſtabit adhuc ſub dubio an ly qui eſt, ſit magis proprium nomen Dei, quàm ly ſummum bonũ, ſeu ly ens infinitum, &c.

¶ In corpore vna eſt concluſio reſponſiua quæſito affirmatiuè. ¶ Sed aduerte quòd hæc concluſio poteſt dupliciter formari. Primò ſic: hoc nomen, qui eſt, eſt maximè proprium nomen Dei tripliciter ratione, ita quòd ly tripliciter ratione ſit pars concluſionis: & ſit determinatio ly maximè proprium: & ſit ſenſus, eſt maximè proprium quò ad tria ſcilicet ſignificationem, modum ſignificandi, & conſignificandi: vt in reſponſione ad primũ exprimitur. Alio modo poteſt formari ſine tali limitatione, ſic: hoc nomen, qui eſt, eſt maximè proprium nomen Dei: &

Primo perihe. ca. 1. alius verbi æqui. polléntibus tom. 1.

hoc idem intelligit gentilis cũ dicit, idolũ eſſe Deũ. Ergo hoc nomen uniuocè dicitur utrobiq;.

SED CONTRA illud, qđ eſt in intellectu, eſt ſimilitudo eius qđ eſt in re, vt dr̃ in * 1. periher. Sed aïal dictũ eſt de aïali uero & de aïali picto, ęquocè dr̃. Ergo hoc nomẽ Deus dictũ de Deo vero, & de Deo ſecundum opinionẽ æquiuocè dicitur.

¶ 4 Pręt. Nullus põt ſignare id qđ nõ cognoſcit. Sed gẽtilis nõ cognoſcit naturã diuinã. Ergo cũ dicit, idolũ eſt Deus, non ſignat uerã deitatẽ: hãc aũt ſignat catholicus dicẽs vnũ eſſe Deũ. Ergo hoc nomen Deus non dr̃ vniuocè: ſed ęquiuocè de Deo vero, & de Deo ſm̃ opinionem.

m RESPON. Dicẽdũ, q hoc nomẽ Deus in p̃miſſis tribus ſignificationibus nõ accipit̃ neq; vniuoce, neq; æquiuocè: ſed analogicè. Quod ex hoc patet. Quia H vniuocorũ eſt oĩno eadẽ rõ, ęquocorum eſt oĩno rõ diuerſa. in analogicis verò, oportet q nomẽ ſm̃ unã ſignificationẽ acceptũ, ponat̃ in diffinitione ^a eiuſdẽ nominis ſm̃ alias ſignificationes accepti. * ſicut ens de ſubſtãtia dictũ ponit̃ in diffinitione entis ſm̃ q de accidẽte dr̃: & ſanũ dictũ de aïali ponit̃ in diffinitione ſani ſm̃ q dr̃ de vrina & de medicina. Huius. n. ſani, quod eſt I in aïali vrina eſt ſignificatiua, & medicina factiuã. ſicut accidit in p̃poſito. Nã hoc nomen Deus, ſm̃ q p Deo vero ſumit̃ in rõne Dei, ſumit̃ ſm̃ q dr̃ Deus ſm̃ opinionẽ vel participationẽ. Cum . n. aliquẽ noĩamus Deũ ſm̃ participationem intelligimus noĩe Dei aliqd habẽs ſimilitudinẽ ueri Dei. Similiter cũ idolũ noĩamus Deũ, hoc noĩe Deus intelligimus ſignificari aliqd, de quo K hoĩes opinant̃ q ſit Deus. & ſic manifeſtũ eſt, q alia & alia eſt ſignificatio noĩs: ſed vna illarũ ſignificationum clauditur in ſignificationibus alij. Vnde manifeſtum eſt q analogicè dicit̃.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, q nominũ multiplicitas non attẽdit̃ ſm̃ nominis p̃dicationẽ: ſed ſm̃ ſignificationẽ. Hoc. n. nomẽ hõ de quocũq; p̃dicet̃, ſiue uerè, ſiue falsè, dr̃ uno mõ. Sed tũc mul F tipliciter diceret̃, ſi p hoc nomẽ hõ intenderemus ſignificare diuerſa: putà, ſi unus intẽderet ſignificare p hoc nomẽ hõ, id qđ verè eſt hõ, & alius intẽderet, ſignificare eodẽ noĩe lapidẽ, uel aliqd aliud. Vñ patet q catholicus dicẽs idolũ nõ eſſe Deũ, cõtradicit Pagano hoc aſſerẽti: qa vterq; utit̃ hoc noĩe Deus, ad ſignificãdũ uerũ Deũ. Cũ. n. Paganus dicit idolũ eſſe Deũ, nõ utit̃ G hoc noĩe ſm̃ q ſignificat Deum opinabilẽ. Sic. n. uerũ diceret, cũ ẽt catholici interdũ in tali ſignificatione hoc noĩe utant̃: ut cũ dr̃, oẽs dij gentium dæmonia.

Et ſimiliter dicẽdũ ad II. ET III. Nã illæ rõnes procedunt ſecundùm diuerſitatem prędicationis nominis: & non ſecundũ diuerſam ſignificationem.

AD IIII. dicendum, q aïal dictũ de aïali uero & de picto, nõ dr̃ purè ^d æquiuocè. Sed * Philoſophus largo mõ accipit ęquiuoca ſm̃ q includunt in ſe analoga: quia & ens ^e quod analogicè dr̃, aliqñ dr̃ æquiuocè prædicari de diuerſis prædicamentis.

AD V. dicendum, q ipſam naturã Dei, p̃ut in ſe eſt, neq; catholicus, neq; paganus cognoſcit: ſed uterq; cognoſcit eã, ſm̃ aliquã rõnẽ cauſalitatis, uel excellẽtiæ, uel remotionis, ut ſupra * dictũ eſt. ^e ET ſm̃ hoc in eadẽ ſignificatione accipere poteſt gẽtilis hoc nomen Deus (cũ dicit, idolũ eſt Deus) in qua accipit ipſũ catholicus dicẽs, idolũ nõ eſt Deus. Si uerò aliquis eſſet, q ſm̃ nullam rõnem Deum cognoſceret, nec ipſũ nominaret, niſi fortè ſicut p̃ferimus nomina, quorũ ſignificationes ignoramus.

ARTICVLVS XI.

Vtrum hoc nomen, qui eſt, ſit maximè nomen Dei proprium.

AD VNDECIMVM ſic proceditur. Vr̃, q hoc nomẽ, q eſt, non ſit maximè propriũ nomẽ Dei. Hoc. n. nomẽ Deus, eſt nomen incõicabile, ut * dictũ eſt. Sed hoc nomen, qui eſt, non eſt nomen incommunicabile. ergo hoc nomen, qui eſt, non eſt maximè proprium nomen Dei.

ſic ly tripliciter ratione non eſt pars concluſionis, ſed continuatio concluſionis cũ probationibus: quaſi diceret, ſic probatur tripliciter. Primo ſentio duo ſaltẽ, ſcilicet interpoſito ly tripliciter ratione inter ſubiectum & prædicatum concluſionis in littera: & explicatio in reſponſione ad primum facta. Secundò quoque ſenſui fauent duo. Primò, quia in littera ſecundum ſingulas rationes ſigillatim infertur concluſio ſine limitatione. Secundò, quia ſine limitatione concluſio eſt ſimpliciter vera: & quoniam parũ refert quo quis modo eam formet, age vt lubet.

¶ Probatur ergo in littera concluſio quò ad primum, uel primò ſic. Qui eſt, ſignificat non formam aliquam, ſed ipſum eſſe: ergo ſignificat eſſentiam ſolius Dei: ergo eſt maximè proprium Dei. Prima cõſequentia probatur, quia ſolius Dei eſſentia, eſt eſſe. ſecunda autem, quia unumquodque denominatur à ſua forma.

¶ Circa hanc rationem dubitatur: quia non concludit intentum. ſecunda enim conſequentia non tenet, quòd hoc nomen ſit magis proprium quàm alia nomina: ſed quòd hoc nomen cõuenit magis Deo quàm alijs rebus quia ſignificatio eius in Deo ſalvatur eſſentialiter: in alijs verò eſt extra eſſentiam: & tamen cõcludendum erat, vt etiã in littera infertur, q hoc nomen eſt magis proprium quàm alia nomina.

¶ Ad hoc breuiter dicendum eſt, quòd ratio litteræ cõcludit vtrumque: quoniam ex hoc quòd ſignificatum formale ly q eſt, eſt ipſum eſſe, optima ſequitur, q eſt magis cõuenit Deo quàm alijs: quia illa eſſentialiter, alijs nõ. & quòd magis conuenit Deo quàm alia nomina: quia eſſentiale prius ceteris, cæteris poſterius quid ſignificant. Hoc autem

Dan. in ſecũda cognoſ. mundo. D. Tho.

q. 2. art. 3.

Porro in ſecũda par. ...

aũt implicitè in illa inſinuatũ eſt in ly eſſe, vel in ly nõ formã ali A quã, aut diceret, nõ ſignat formã aliq, vt cetera noĩa, puta ſapiẽs, vivẽs, &c. De tranſcendentalib' aũt cõſtabat ea poſteriora eſſe ipſo eſſe, & p̃pterea nõ oportuit ſolicitari authorem circa hæc. ¶ Quò ad ſecundũ, vel ſecũdò p̃batur cõcluſio ſic. eſſentia Dei non põt à nobis profſtatu uiæ intelligi nõ do quò in ſe eſt. ergo oẽ intellectũ quocũque modo determinatũ, deficit à modo quo Deus in ſe eſt. ergo quãtò aliqua nomina ſũt minus determinata, tãtò magis p̃priè dñr de Deo à nobis. ergo qui eſt, eſt maximè proprii nomen Dei. vltima cõſequentia p̃batur in littera: quia extera nomina, aut ſunt minus cõ, aut addit cõ aliquid cõnotatur, addũt aliqd cõnotationis, ſupra ipſũ. Et cõfirmatur authoritate Dama. Priores aũt cõſequẽtiæ in littera nõ p̃bantur. Et prima q̃ dẽ rõnẽ non egebat, quia ex ſe ſatis liquet. Sec. n. modus Dei eſt incognitus, ſeq̃ q oĩs modus cognitus deficiat à mõ Dei. Sed̃a quoq; placita deduci, q̃a ſi oĩs mod' cognitus deficit à mõ Dei, certior modus, tãtò magis deficiet: qui deficit à minus illa ex eminẽtiſsima amplitudine modi eſſendi Dei p̃cedit. Ac p hoc quãtò rõ ſignificata p nomẽ eſt amplior, aut abſolutior, tãtò minus receditab illo infinito pelago diuinæ ſubſtantiæ: & hoc eſt magis p̃priè dr̃. ... ad æquandũ Dei ſed qa nun deficit, magis p̃priũ dr̃. Ita q minimè inter alia recedere, eſt maximè p̃priũ dici. Deficere aũt in p̃poſito cõi tei ſumitur. qdã. n. noĩa vt tráſcẽdentia minus determinata deficiunt negatiuè: plura & minus, vt dictũ eſt. adeò vt quę da alia, ſ. determinata, deficiant contrariè, vt corpus, &c. Oẽt eriã determinationẽ det. ſuis diſſimiliter.

¶ Aduerte hic, q ly eſt, dupliciter põt determinari. ſ. ex parte p̃dicati, & ex parte ſubiecti. Prædicati quidem, quum dr̃, eſt ſapiens, vel bonus, &c. Subiecti autem quum dicitur, homo vel bos eſt, &c. hoc aũt nomen, qui eſt, meritò inſinuat indeterminatiſſimum utriq; quia vtrinq; ly, qui eſt, indeterminatũ ſignificat. Non enim ſignificat, qui eſt bonus, aut ſapiens, aut ſubſtantia, ſed abſolutiſſimẽ, qui eſt abſq; quacunq; determi-

Cap. 3. in prin. illi'.

Concl. m.

q. 3. art. 4.

¶ 2 Præt. Dionyſ. dicit † 3. capi. de di. no. q boni nominatio excellenter eſt manifeſtatiua omniũ Dei proceſſionum. Sed hoc maximè ^h Deo conuenit, q ſit uniuerſale rerum principiũ. ergo hoc nomẽ bonum, eſt maximè proprium Dei, & non hoc nomen qui eſt.

¶ 3 Præt. Omne nomẽ diuinum uidet̃ importare ^h relationẽ ad creaturas: cùm Deus nõ cognoſcatur à nobis, niſi p creaturas. Sed hoc nomen, qui eſt, nullam importat habitudinem ad creaturas, ergo hoc nomen, qui eſt, non eſt maximè proprium nomen Dei.

SED CONTRA eſt. q dr̃ Exo. 3. q Moyſi quærenti, ſi dixerint mihi quod eſt nomen eius: quid C dicam eis: & r̃ndit ei Dñs, ſic dices eis: Qui eſt, miſit me ad uos. ergo hoc nomen, qui eſt, eſt maximè proprium nomen Dei.

RESPON. Dicendum, q ^m hoc nomen q eſt, triplici ratione eſt maximè propriũ nomen Dei. ^n Primò quidẽ propter ſui ſignificationem. Non. n. ſignificat formam aliquã, ſed ipſum eſſe. Vñ cum eſſe Dei ſit ipſa eius eſſentia, & hoc nulli alij cõueniat, ut D ſupra * oſtẽſum eſt: manifeſtum eſt, q inter alia nomina hoc maximè propriè nominat Deum. Vnumquodque. n. denominatur à ſua forma. Secundò propter eius uniuerſalitatem. Omnia enim alia nomina uel ſunt minus communia: uel ſi conuertantur cum ipſo, tamen addunt aliqua ſupra ipſum ſecundùm rationem. Vndè quodammodo informant & determinant ipſum. Intellectus autem noſter non põt E ipſam Dei eſſentiã cognoſcere in ſtatu viæ, ſm̃ q in ſe eſt: ſed quemcunque modum determinet circa id, quod de Deo intelligit, deficit à modo quo Deus in ſe eſt. Et iõ, quãtò aliqua nomina ſunt minus determinata, & magis cõia, & abſoluta, tãtò magis propriè dñr de Deo à nobis. Vndè & Damaſce. * dicit, q principalius omnibus, quę de Deo dicuntur nominibus eſt, q B eſt: totum enim in ſeipſo comprehendens velut quoddam pelagus ſubſtantiæ infinitũ, & indeterminatum. Quolibet enim alio nomine determinatur aliquis modus ſubſtantiæ rei: ſed hoc nomen, qui eſt, nullum modũ eſſendi determinat, ſed ſe habet indeterminatè ad oẽs. Et ideò nominat ipſum pelagus ſubſtantiæ infinitũ. Tertiò verò ex eius ſignificatione, ſignificat. n. eſſe in p̃ſenti. & hoc maximè p̃priè de Deo dr̃, cuius eſſe non nouit pręteritũ, vel futurum, vt dicit Aug. in * 5. de Trin.

AD PRIMVM ergo dicendũ, q hoc nomẽ, qui eſt, eſt magis p̃priũ nomẽ Dei, q̃ hoc nomẽ Deus, quãtũ ad id, à quo imponit̃. ſ. ab eſſe: & quãtũ ad modũ ſignificãdi, & cõſignificãdi, vt dictũ eſt. * Sed quãtum ad id, ad qđ imponitur nomẽ ad ſignificandũ, eſt magis p̃priũ hoc nomen Deus, quod imponit̃ ad ſignificãdum naturam diuinam. Et adhuc magis proprium nomẽ eſt tetragrammaton; quod eſt impoſitum ad ſignificandũ ipſam Dei ſubſtantiam incõicabilẽ, & (vt ſic liceat loqui) ſingularem.

AD SECVNDVM dicendum, q hoc nomen bonũ, eſt principale nomen Dei, inquantũ eſt cauſa, non tñ ſimpliciter. nam eſſe abſolutè p̃intelligitur cauſę *.

AD III. Dicendum, q non eſt neceſſarium, q omnia nomina diuina, importent habitudinem ad creaturas, ſed ſufficit, q imponantur ab aliquibus perfectionibu procedentibus à Deo in creaturas: inter quas prima eſt ipſum eſſe, à qua ſumitur hoc nomen, qui eſt.

nationẽ. Ex parte ẽt ly, qui, cum nulla ſignificetur natura, ſed cũ ſit relatiuum ſubſtãtiæ, cõſiſtimè importat ſubſtantiã, non vt eſt certũ genus, ſed vt oĩs eſſentia, ſubſtantia dr̃. Et propterea Damaſcenus pelagus infinitũ ſubſtãtiæ ſignificare dixit: ſubſtãtię quidẽ, rõne ly, qui: pelagus aũt infinitũ rõne ly eſt, abſq; omni determinatione: põt .n. determinari infinitis determinationibus hoc aũt maximè manifeſtat. q. adeò eminens eſt, vt infinitis infinitos eſſendi modos, & cogitabiles, eminentiſſimè comprehendat.

h Quò ad tertiũ vero, uel tertiò, probat' concluſio ex cõſignificatione. qui eſt, ſignificat eſſe in p̃ſenti. ergo maximè propriè conuenit Deo. tenet ſequela. p̃ſentialitas. n. eſt maximè p̃pria Deo, vt patet per Auguſtinum.

¶ Aduerte hic, quòd ly, qui eſt, dupliciter põt conſiderari. Vno modo abſolutè; & formaliter, & ſic cõſiderando non differt ly, qui eſt, ab ens formaliter, ſed quò ad tres conditiones. Prima eſt: q ens nõ ita explicitè explanat actũ eſſe di. Secunda eſt: quia ens non conſignificat tempus aliquod. Tertia eſt: q relatiuum clauſum in ly ens, eſt neutri gñis, vt patet exponendo ens. i. quod eſt, vt expreſsè ab Ariſtotele expoñ' pluries. neutrũ aũt genus, cũ informe ſit, magis ex parte materiæ ſe tenet. Maſculinum autem cum formatum ſit, actualitatem inſinuat. Vnde dicendo, qui eſt, actualius magis inſinuatur exiſtentia, quam dicẽdo, quod eſt. Propter quas conditiones adiunctas his, quæ in littera dictæ ſunt, ly, qui eſt, ſecundo modo cõſideratur, vt meritò appropriatũ Deo: & ſic non rõ appropriationis ſit, quia ipſe ſolus in rei veritate eſt, cætera aũt ſunt, & nõ ſunt, pro quanto deeſſe poſſunt & dum ſunt, nõ ſunt, niſi ſic. ſ. tantæ, & talis perfectionis, & nõ abſolutè: oportet, vt hoc nomen ſic ſumptum, eminentiam ſummam in eſſendo inſinuet, non ex ſignificatione, ſed ex appropriatione: ſicut ſi hoc nomen cognoſcens, inter homines alicui excellentiſſimi intellectus appropriatur, quaſi ceteri in comparatione ad ipſum non cognoſcerent, &c. Tunc enim, licèt non varietur nominis ſignificatio,

li. 1. orth. fidei. c. 12.

lib. 5. de tri. c. 1. & 3. Et lib. 83. q. q. 17. tom. 4.

In corp. ar.

τετραγράμματον

Rẽatio, plus tamen inſinuaret quàm ſignificaret formaliter, cũ ex hmôi appropriatione oſtenderetur excellentia illius. Vndè in propoſito, licèt qui eſt, formaliter ſumptum de omni exiſtente uerificetur, nec pelagus ſubſtantiæ infinitum denotet niſi eo modo quo ens, ut appropriatum tamen cõſideratur, eſſe quod eſt ipſa Dei eſſentia, eminẽtiſſimè in Deo ponit, pelagusque illud infinitum in diuino eſſe ponit: ac ꝓ hoc infinitatem, per indeterminatiõe, quã in cõi importat, ad infinitatẽ ꝑ eminentiam trahit, æternũ eſſe illud innuendo ꝓp quod nullum nomẽ ſimplex, quò ad conceptum, habemus, quod magis explicet diuinam naturã quidditatiuè q̃ ly, qui eſt. Tertiò modo conſideratur, qui eſt, ut eſt primũ membrum huius analogi .ſ. qui eſt, & ly qui eſt non ex appropriatione, ſed ex propria ratione eſt nomen proprium Dei: & uerificantur de eo omnia ſupradicta, alia ẽ ratione: quia nõ ex appropriatione, ſed ex propria ſignificatione, ut dictum eſt. Et qm analogum ſimpliciter prolatũ ſtat pro primo, idcircò ly qui eſt, abſolutè ꝓ primo ſumit: & eſt propriiſſimum Deo propter ſupradicta: & hec ſequere, quã & uera, & authori cõſona ſunt, abſolutè ac formaliter loquendo.

Porrecta per totũ. 79
1.d.4.q.1 ar.1.& 2. cõt.c.36.
c.22. parũ aũ med.
†Li. de trini. aũ medium li.
q.3.ar.7. & 8.
q.3.art.7. ꝑcipue.

¶In reſponſione ad primum, dubiũ occurrit, quia diſtinctio facta ibidem nõ habet locum in propoſito, quia in ly qui eſt, id eſt, à quo nomẽ imponitur, & ad quod nomen imponitur: ergo ſi eſt magis proprium nomẽ quò ad unum, erit quò ad utrunque: & tamen in littera dicitur, quòd eſt magis proprium quò ad id à quo, & non quò ad id ad quod. quomodo poſſunt hæc ſimul ſtare?

Concl.m.

¶Ad hoc breuiter dicitur, q licet idẽ ſit, nõ tñ ad idem comparatur. In utroque enim nomine .ſ. ly qui eſt, & ly Deus, ſunt duo, ſcilicet à quò & ad quod: & comparationẽ proportionaliter faciendo, .ſ. comparando à quo unius ad à quo alterius: & ad qđ unius ad ad qđ alterius: facilè patet ſenſus clarus litteræ, quòd eſſe eſt magis ꝓprium Deo, q̃ uniuerſalis prudentia: & deitas eſt magis ꝓpria Deo, q̃ eſſe: q̃m deitas importat illam naturã quaſi ſecundum differentiam ſpecificã: ly uerò qui eſt, importat eandẽ quaſi ſcdm genus. Verumtamen q̃ quia conceptũ, ly Dei, quantũ ad id ad qđ imponit, non habemus niſi in alio: conceptũ uerò, ly q eſt, quãtum ad utrumque habemus: idcirco licet Deus ſcdm ſe magis proprium nomen ac minimus ſit, quò ad nos tñ magis explicatiuum eſt Dei ly qui eſt, q̃ ly Deus, propter rationem dictam. Et ſic to q. ly qui eſt, ut appropriatum, ſeu primum analogati nomen eſt, unicum tñ conceptum formalem importat: ita q nõ componitur ex duobus conceptibus, ut color albus: neq; ut ens per ſe, neq; ut ſummum bonũ, neq; ut ens infinitum. Etenim ſita ſimplicitate explicat pelagus infinitum ſubæ: immò ſi rectè ac perfectè concipit, explicat quaſi cauſam quare Deus ſit ens infinitum: nõ enim quia ens infinitum ideò eſt qui eſt: ſed quia eſt qui eſt, ideò eſt infinitæ pfectionis eſt. Vñ non rectè ſenſiſſe uidetur Scot in 1. d. 3. q. 1. A dicens, q ſimplicior & perfectior cõceptus proprius Deo, nobis poſſibilis ſit cõceptus huius nois ens infinitum. Iam. n. pates, q cõceptus ly, qui eſt, ſimplicior, pfectior, ac prior eſt.

171. 433

ARTICVLVS XII.

Vtrum propoſitiones affirmatiuæ poſſint formari de Deo.

AD DVODECIMVM ſic proceditur. Videtur, q propoſitiones affirmatiuæ nõ poſſunt formari de Deo. Dicit. n. Dionyſius* 1. cap. cœleſtis Hierarch. quòd negationes de Deo ſunt ueræ, affirmationes autem[b] incompactæ.

G

¶2 Præt. Boetius dicit in† lib. de Trini. q[b] forma ſimplex ſubiectum eſſe non poteſt. Sed Deus maximè eſt forma ſimplex, ut ſupra* oſtenſum eſt. Ergo non poteſt eſſe ſubiectum: ſed oẽ illud, de quo propoſitio affirmatiua formatur, accipitur ut ſubiectum. ergo de Deo propoſitio affirmatiua formari non poteſt.

H

¶3 Præt. Omnis intellectus intelligens rem[h] aliter q̃ ſit, eſt falſus: ſed Deus habet eſſe abſque omni cõpoſitione,* ut ſupra ꝓbatum eſt. Cum igitur oĩs intellectus affirmatiuus intelligat aliquid cum compoſitione, uidet q propoſitio affirmatiua uerè de Deo formari non poſſit.

SED CONTRA eſt. quod fidei non ſubeſt falſum: ſed propoſitiones quædã affirmatiuę ſubdũtur fidei, utpote q Deus eſt trinus & unus, & q eſt omnipotens. ergo ꝓpoſitiones affirmatiuæ pñt uerè formari de Deo.

I

RESPON. Dicendum, q[m] propoſitiones affirmatiuæ poſſunt uerè formari de Deo.[n] Ad cuius euidentiam ſciendum eſt, q in qualibet propoſitione affirmatiua uera, oportet q prædicatũ & ſubiectum ſignificent idẽ ſm rem aliquo modo, & diuerſum ſecundùm rationem. Et hoc patet tam in propoſitionibus quæ ſunt de prædicato accidentali, q̃ in illis quæ ſunt de prædicato ſubſtantiali. Manifeſtum eſt. n. q homo & albus ſunt idẽ ſubiecto, & differunt ratione. alia. n. eſt ratio hominis, & alia ratio albi. Et ſimiliter cum dico, homo eſt animal: illud enim ipſum quod eſt homo, uerè animal eſt. In eodem enim ſuppoſito eſt & natura ſenſibilis, à qua dicitur animal, & rationalis, à qua dicitur homo.[e] Vndè & hic etiã prędicatum & ſubiectum ſunt idẽ ſuppoſito, ſed diuerſa ratione. Sed in propoſitionibus, in qbus idem prædicatur de ſeipſo, hoc aliquo modo inuenitur: inquantum intellectus id qđ ponit ex parte ſubiecti, trahit ad partem ſuppoſiti[d]: qđ uerò ponit ex parte ꝑdicati, trahit ad naturã formæ in ſuppoſito exiſtentis: ſm q dicitur q prædicata tenẽtur formaliter, & ſubiecta materialiter. Huic uerò diuerſitati, quæ eſt ſecundùm rationem, reſpondet pluralitas prædicati & ſubiecti: identitatem uerò rei ſignificat intellectus ꝑ ipſam cõpoſitionem. Deus autẽ in ſe conſideratus eſt oĩno unus & ſimplex: ſed tamen intellectus noſter ſecundùm diuerſas[d] cõceptiones ipſum cognoſcit, eo q non põt ipſum ut in ſeipſo eſt, uidere. Sed tñ, quamuis intelligat ipſũ ſub diuerſis conceptionibus, cognoſcit tamen q omnibus ſuis conceptionibus reſpondet una & eadem res ſimpliciter. Hanc ergo pluralitatem, quæ eſt ſm rationem, repræſentat per pluralitatem prædicati & ſubiecti:

K

vnitatẽ uerò repræſentat intellectus per compoſitionem.

AD PRIMVM ergo dicendũ, q Diony. dicit affirmationes de

SVPER QVÆS. XIII. ARTIC. XII.

Ferr. 1. cont. c. 36.
Egi. 1. ſ. d. 4. 3 pri. q. 1.

Titulus clarus eſt. ¶In corpore vnica cõcluſio reſponſiua quæſito affirmatiua. Propoſitiones affirmatiuæ veræ pñt de Deo formari. Probatur. oĩs ꝓpoſitio affirmatiua ſignat identitatẽ aliquã ſcdm rẽ pdicati, & ſubiecti, cũ diſtinctione cõi dẽ ſecũdum rõnem: ſed in Deo inueniuntur hæc duo. ergo. Maior ꝓbat' dupliciter. Primò inductiuè in ꝓpoſitionibus accidẽtalib', & eſſentialib' duplicib'. ſ. & in quibus pdicatum & ſubiectũ hñt ſcdm ſe rõnes diuerſas, & i quibus non. Scdò rõne. Propoſitio affirmatiua hẽt copulã, ſubiectũ, & diſtinctionẽ rõne pluralitatis extremorũ. Minor verò ꝓbat'. Deus non cognoſcitur à nobis, vt eſt in ſua omnimoda vnitate, ſed ſub diuerſis rationib' vnus & ſimplex. ergo.

¶Aduertæ Thomiſta, q hinc habes. q Deus apud S. Tho. eſt vnus ratione formalis eleuatæ cõprehẽdentis omnia, &c. hoc n. intendit cũ dicit hic, q eſt omnino vnus, & ſimplex: alioqui tota aduerſatiua ſubiũcta cum eius cauſa non cõſonaret. .ſ. ſed tñ intellectus noſter ſecũdum diuerſas conceptiones ipſum cognoſcit, quia nõ poteſt ipſum, vt in ſe eſt videre. Si ergo poſſet ipſum, vt eſt videre, non diſtingueret deitatem à ſapientia: nec ſapientiã à bonitate ſecundũ rõnem vllo modo ſaci, dicendo. Deus eſt ſapiẽs, & bonus, &c. vnica ergo eſt in Deo formalis ratio ſimpliciter.

SVPER

SVPER QVÆST. XIII. ARTIC. I.

Ferr. 1. cont. c. 44.
Cap. 1. d. 35. q. 1. con. 1. con. 2. & a. 2. con. 1. a. 2. a. 1. con. 2. con. 7. cap. 2.
Bannes q. 14. ar. 1.
Aur. 1. ſ. d. 35. q. 1. pri. prin.
Alb. Mag. 1. d. 35. ar. 1.

D.165.

Titulus ſciẽtia, nomine ſcientiæ intelligimus cognitionem intellectiuã certam, & euidentem. ¶In corpore una concluſio reſponſiua quæſito affirmatiuã. In Deo eſt ſcientia perfectiſſimè. probat' Immaterialitas ratio eſt q aliquid ſit cognoſcitiuum, & ſecundũ modum immaterialitatis eſt modus cognitionis: ſed Deus ẽ in ſummo immaterialitatis: ergo Deus ẽ in ſummo cognitionis: quod eſt habere perfectiſſimã ſcientiã. Maior hẽt duas partes, & quò ad utramque probatur. Quò ad primam partẽ dupliciter. Primò ratione ſic. Eſſe cognoſcẽs eſt ex hẽre formam ſuam & alterius: ergo ex amplitudine naturæ: ergo ex immaterialitate. Antecedens probatur, quia in hoc differt cognoſcens à non cognoſcẽte. Prima verò conſequentia ex ſe eſt euidens: quia qđ eſt ipsũ & alia, eſt magis amplum q̃ quod eſt ipsũ tñ: & confirmat' authoritate tertij de anima. Anima eſt quodãmodo omnia. Secunda vero cõſequẽtia probatur ex dictis in qu. 7. q coarctatio formæ eſt ex materia & infinitas formarũ per receſſum à materia. Secundò probat' maior authoritate Ariſt. 2. de anima, q plãtæ nõ cognoſcunt ꝓpter ſuam materialitatem. Quò ad ſecundam uerò partem ꝓbatur maior ex gradibus cognoſcentis in ſenſu, & intellectu. Ille. n. cognoſcitiu' eſt, quia receptiuus ſpecierum ſine materia, iſte magis quia ſeparatus, & immixtus, vt dicitur 3. de anima. Minor autem ex ſupradictis eſt nota.

*Ari. 3. huius q. & 1. d. 11. ar. 2. 3. & d. 34. q. 1. art. 1. c. & po. q. 7. art. 5. 2.
60. a. b.
424
430

¶Circa differentiã aſſignatã inter cognoſcentia, & non cognoſcentia dubitat. Aut quid dr, q cognoſcẽs natum eſt eſſe etiam alia, intendit q ly eſſe intelligatur per identitatem: & ſic falſum eſt, quoniam anima intellectiua non eſt nata eſſe idem quod lapis, quod bos, &c. Aut per informationẽ, & tunc aut per intentionalem: & ſic eſt falſa differentia: qa aer non eſt cognoſcens, & tamen recipit colores intentionaliter. Aut naturalem, & tunc eſt falſiſſima, Tũm quia lapis non eſt in anima. Tũm quia nõ cognoſcẽtia hoc modo ſunt alia. ſimiliter ly alia, aut ſtat ꝓ omnibus: & ſic eſt falſum: quia ſenſus non eſt natus eſſe omnia, ſed quædam. Aut pro quibuſdam: & ſic differentia eſt nulla quoniam commune eſt omnibus, quæ apud nos ſunt, eſſe non ſolùm ipſa, ſed quædã alia aliquo modo, ſcilicet per informationem: quoniam omnia, non ſolùm ſunt ſubſtantiæ in ſe, ſed habent ad minus ſua accidentia conformia naturis proprijs. Ignis enim non ſolũ eſt ignis, ſed leue, rarum, lucidum calidum. Et quemadmodum hæc habent ſua accidentia, ita cognoſcens habet ſua propria accidentia, ſpecies intentionales. vndè in hoc nulla apparet differentia inter cognoſcentia, & non cognoſcentia.

¶Ad euidentiam huius difficilis ac ardui fundamenti magnæ partis Metaphyſicæ ac Philoſophiæ naturalis, duo facienda ſunt. Primò formaliter dicendum eſt ad obiectiones. Secundò radix omniũ producenda eſt in lucem. Ad obiecta facilè dicitur, quòd ly eſſe, abſtrahit à modis eſſendi per identitatem, aut informationem, & ſimiliter ly alia, abſtrahit ab omnibus, aut quibuſdam: ſicut etiam ly cognoſcitiuum abſtrahit à tali, & tali cognoſcitiuo, Aliquod enim cognoſcens eſt, quod eſt omnia per identitatem, vt Deus. Aliquod, quod eſt alia quia per identitatem, & aliqua ꝑ informationem, ut Angeli. Aliquod, quod eſt omnia per informationẽ, ut anima noſtra, Aliqđ, qđ eſt aliqua ꝑ informationẽ, ut aſa pure ſenſitiua. Et propterea differentia in communi poſita, abſtrahit ab omnib' his modis, ut null' excludatur, ſed omnes in confuſo conuagant.

Porrecta per totũ.
62
ad. 15. ar. 1. li. 1. contra. ca. 44.

¶Radix

Deo eſſe incompactas[a] uel incõuenientes ſm aliam tranſlationem, inquantum nullum nomẽ Deo competit ſecundũ modũ ſignificandi, ut ſupra* dictum eſt.

B

AD II. dicendum, q intellectus noſter, nõ põt formas ſimplices ſubſiſtẽtes ſm q in ſeipſis ſunt cõprehẽdere: ſed apprehẽdit eas ſm modum compoſitorũ, in quibus eſt aliqd qđ ſubijcit, & eſt aliquid qđ ineſt. Et iõ apprehẽdit formã ſimplicẽ i rõne ſubiecti, & attribuit ei aliqd.

C

AD III. dicẽdum, q hęc ꝓpoſitio: intellectus intelligẽs rẽ aliter[e] q̃ ſit, eſt duplex: ex eo, q hoc aduerbiũ aliter, põt determinare hoc uerbũ, intelligit, ex parte intellecti, uel ex parte intelligẽtis. Si ex parte ĩtellecti, ſic ꝓpoſitio uera. & eſt ſenſus, Quicũq; intellectus intelligit rẽ eſſe aliter q̃ ſit, falſus eſt. Sed hoc nõ hẽt locũ in ꝓpoſito: qa intellectus noſter formãs ꝓpõnem de Deo, nõ dicit eũ eẽ cõpoſitum, ſed ſimplicẽ. Si uerò ex parte intelligẽtis, ſic ꝓpoſitio falſa eſt. Alius eſt. n. modus intellectus in intelligẽdo, q̃ rei in eſſendo. Manifeſtũ eſt. n. q intellectus nr̃ res

D

materiales infra ſe exiſtẽtes, intelligit immaterialiter: nõ q intelligat eas eẽ immateriales, ſed hẽt modũ imaterialẽ ĩ intelligẽdo. Et ſimiliter cũ ĩtelligit ſimplicia, q̃ ſunt ſupra ſe, intelligit ea ſcdm modũ ſuum. ſ. compoſitẽ: nõ tñ ita q ĩtelligat ea eẽ cõpoſita. Et ſic intellectus nr̃ nõ ẽ falſus, formãs cõpoſitionẽ de Deo.

E

QVAESTIO XIIII.

De ſcientia Dei, in ſexdecim articulos diuiſa.

POST Conſiderationẽ eorũ, q̃ ad diuinã ſubſtantiã ptinent: reſtat conſiderandũ de his, quæ pertinẽt ad operationẽ ipſius. Et qa operatio quędã eſt, q̃ manet in operante: quædã uero, q̃ procedit in exteriorẽ effectũ: Primò agemus de ſciẽtia & uoluntate (nã intelligere in ĩtelligẽte eſt, & uelle in uolẽte) & poſtmodũ de potẽtia Dei, q̃ cõſideratur, vt principiũ operationis diuinæ in effectũ exteriorẽ ꝓcedẽtis. qa verò ĩtelligere, qđdã uiuere eſt: poſt cõſiderationẽ diuinæ ſcientiæ, cõſiderãdũ eſt de uita diuina. Et qa ſcia uerorũ eſt, erit etiã cõſiderãdum de ueritate & falſitate. Rurſum, qa oẽ cognitũ in cognoſcẽte eſt, rõnes aũt rerũ ſm q ſunt in Deo cognoſcẽte, ideæ vocantur, cum cõſideratione ſcientiæ erit etiam adiungenda conſideratio de ideis.

CIRCA ſcientiam uerò, quęruntur ſexdecim.

¶Primò. Vtrũ in Deo ſit ſciẽtia.
¶Scdò, Vtrũ De' ĩtelligat ſeipſm
¶Tertiò, Vtrum cõprehẽdat ſe.
¶Quartò, Vtrũ ſuum intelligere ſit ſua ſubſtantia.
¶Quĩtò, Vtrũ ĩtelligat alia à ſe.
¶Sextò, Vtrum habeat de eis ꝓpriam cognitionem.
¶Septimò, Vtrum ſcientia Dei ſit diſcurſiua.
¶Octauò, Vtrum ſcientia Dei ſit cauſa rerum.
¶Nonò, Vtrum ſcientia Dei ſit eorum, quæ non ſunt.
¶Decimò, Vtrum ſit malorum.
¶Vndecimò, Vtrum ſit ſingularium.
¶Duodecimò. Vtrum ſit infinitorum.
¶Tertiodecimò. Vtrum ſit contingentium futurorum.
¶Quartodecimò. Vtrum ſit enũtiabilium.
¶Quintodecimò. Vtrum ſciẽtia Dei ſit uariabilis.
¶Sextodecimò. Vtrũ Deus de rebus hẽat ſpeculatiuam ſcientiam uel practicam.

ARTICVLVS I.

Vtrum in Deo ſit ſcientia.

AD I. ſic proceditur. videtur, quòd in Deo non ſit[h] ſcientia. Scientia enim habitus eſt qui Deo non competit, cum ſit mediũ inter potentiam

& actum. Ergo ſcientia non eſt in Deo.

¶2 Præt. Scientia (cum ſit cõcluſionum) eſt quædam cognitio ab alio cauſata ſcilicet ex cognitione principiorum. Sed nihil cauſatum eſt in Deo. Ergo ſcientia non eſt in Deo.

¶3 Præt. Omnis ſcientia uel uniuerſalis, uel particularis eſt. Sed in Deo nõ eſt uniuerſale, & particulare, vt ex ſuperiorib⁹ patet. Ergo in Deo non eſt ſcientia.

Sed contra eſt, quod Apoſto. dicit, Ro. 11. O altitudo diuitiarum ſapiẽtiæ, & ſciẽtiæ Dei.

Resp. Dicendum, ꝙ in Deo perfectiſſimè eſt ſcientia. Ad cuius euidentiam conſiderãdũ eſt, ꝙ cognoſcentia à nõ cognoſcentibus in hoc diſtinguuntur: quia non cognoſcẽtia nihil hñt niſi formã ſuam tm̃: ſed cognoſcens natum eſt habere formã etiam rei alterius: nam ſpẽs cogniti eſt in cognoſcente. Vñ manifeſtum eſt, ꝙ natura rei nõ cognoſcentis, eſt magis coarctata & limitata. Natura autẽ rerũ cognoſcentium, hẽt maiorẽ amplitudinẽ, & extẽſionẽ. Propter qđ dicit Philoſ. 3. de anima. ꝙ anima eſt quodammodo omnia. Coarctatio aũt formæ, eſt p materiam. Vndè & ſupra diximus, ꝙ formæ ſecundùm ꝙ ſunt magis immateriales, ſecũdùm hoc magis accedunt ad quandam infinitatem. Patet igitur, ꝙ immaterialitas alicuius rei eſt ratio, ꝙ ſit cognoſcitiua, & ſecũdùm modum immaterialitatis eſt mod⁹ cognitionis. Vñ in 2. de anima dicitur, ꝙ plantæ nõ cognoſcũt propter ſuã materialitatẽ. Senſus aũt cognoſcitiuus eſt, qa receptiuus eſt ſpecierum ſine materia. & intellectus adhuc magis cognoſcitiuus, qa magis ſeparatus eſt a materia, & immiſtus, ut dr̃ in 3. de anima. Vñ cũ Deus ſit ĩ ſummo imaterialitatis, (vt ex ſuperioribus patet) ſeqtur, ꝙ ipſe ſit ĩ ſummo cognitionis.

Ad primvm ergo dicendũ, ꝙ qa perfectiones pcedẽtes à Deo in creaturas, altiori mõ ſũt ĩ Deo (vt ſupra dictũ eſt) oportet, ꝙ quandocunq; nomẽ ſumptum à quacũq; pfectione creaturæ Deo attribuit, ſecludaẽ ab eius ſignificatione oẽ illud, qđ ptinet ad imperfectum modum qui cõperit creaturæ. Vñ ſcientia nõ eſt qualitas ĩ Deo, vł habitus, ſed ſubſtã, & actus purus.

Ad II. dicẽdum, ꝙ ea, q̃ ſunt diuiſim & multipliciter ĩ creaturis, in Deo ſunt ſimpliciter, & vnitè, ut ſupra dictũ eſt. Hõ autẽ ſm diuerſa cognita, habet diuerſas cognitiones. Nam ſm ꝙ cognoſcit principia, dr̃ habere intelligentiã: ſcĩetiã uerò, ſm ꝙ cognoſcit cõcluſiones, ſapientiam, ſm ꝙ cognoſcit cãm altiſſimam conſilium uel prudẽtiã, ſcđm ꝙ cognoſcit agibilia. Sed hæc oĩa De⁹ una, & ſimplici cognitione cognoſcit, ut ĩfra patebit. Vñ ſimplex Dei cognitio, oĩbus iſtis noĩbus nominari põt ita tñ, ꝙ ab unoquoq; eorũ ſm ꝙ in diuinam prædicationẽ uenit, ſecludatur quicquid imperfectionis eſt, & retineaẽ qcqd pfectionis eſt. Et ſm hoc dr̃ Iob. 12. Apud ipſum eſt ſapientia, & fortitudo, & ipſe habet conſiliũ & intelligentiam.

Ad III. Dicendũ, ꝙ ſciẽtia eſt ſm modũ cognoſcẽtis: Scitũ .n. eſt in ſciente ſm modum ſciẽtis. Et iõ cum modus diuinæ ſcientiæ ſit altior, q̃ modus, quo creaturæ ſunt, ſciẽtia diuina nõ habet modũ creatæ ſciẽtiæ, ut. ſ. ſit uniuerſalis uel particularis, vel ĩ habitu, vel ĩ potẽtia, vel ſm aliquẽ talem modum diſpoſita.

ARTICVLVS II.

Vtrum Deus intelligat ſe.

Ad ſecvndvm ſic proceditẽ. Vr̃, ꝙ Deus non intelligat ſe. Dr̃ .n. in lib. de cauſis, ꝙ omnis ſciens, q ſcit ſuã eſſentiã, eſt rediens ad eſſentiã ſuã reditione cõpleta: ſed Deus nõ exit extra eſſentiã ſuã, nec aliquo mõ moueẽ: & ſic non competit ſibi redire ad eſſentiam ſuam. ergo ipſe nõ eſt ſciens eſſentiã ſuã.

¶2 Præt. intelligere eſt quoddã pati & moueri, vt dr̃ ĩ 3. de aĩa: ſcientia ẽt eſt aſſimilatio ad rẽ ſcitã: & ſcitũ ẽt eſt pfectio ſciẽtis. Sed nihil mouetur, vel patitur, vel pficiẽ à ſeipſo, neq; ſimilitudo ſibiipſi eſt, vt Hila. dicit. Ergo Deus non eſt ſciẽs ſeipſũ.

¶3 Præt. Præcipuè Deo ſumus ſimiles ſm intellectum: quia ſm mentem ſumus ad imaginẽ Dei, vt dicit Augu. Sed intellectus noſter nõ intelligit ſe, niſi ſicut intelligit alia, ut dicitur in 3. de anima. Ergo Deus non intelligit ſe, niſi forte intelligẽdo alia.

Sed contra eſt quod dicit. 1. ad Corin. 2. Quæ ſunt Dei, nemo nouit niſi ſpiritus Dei.

Respon. Dicendũ, ꝙ Deus ſe per ſe ipſum intelligit. Ad cuius euidentiã ſciẽdũ eſt, ꝙ licẽt in operationibus, q̃ trãſeunt in exteriorẽ effectũ, obiectũ operatiõis qđ ſignificaẽ ut termin⁹, ſit aliqd extra operãtẽ: tñ ĩ operationibus, q̃ ſunt in operante, obiectũ qđ ſignificaẽ ut terminus operationis, eſt in ipſo operãte, & ſm ꝙ eſt ĩ eo, ſic eſt operatio in actu. Vnde dr̃ in lib. de aĩa, ꝙ ſenſibile in actu eſt ſens⁹ in actu & intelligibile in actu eſt intellect⁹ in actu. Ex ho .n. aliqd in actu ſentimus uel intelligimus, ꝙ itellectus noſter vel ſenſus, informatur in actu p ſpeciẽ ſenſibilis, uel intelligibilis. Et ſm hoc, tm̃ ſenſus vel intellectus aliud eſt à ſenſibili vel intelligibili: quia utrumq; eſt in potẽtia. Cũ igiẽ Deus nihil potẽtialitatis hẽat, ſed ſit actus purus, oportet ꝙ in eo, intellectus & intellectũ ſint idẽ omnibus modis, ita .ſ. vt neq; careat ſpeciei intelligibili: ſicut intellectus noſter cũ intelligit in potẽtia, neq; ſpecies intelligibilis ſit aliud à ſubſtãtia intellectus diuini: ſicut accidit in intellectu nr̃o, cũ eſt actu ĩtelligẽs: ſed ipſa ſpẽs intelligibilis ẽ ipſe intellect⁹ diuin⁹. & ſic ſeipſũ p ſeipſũ intelligit.

Ad primvm ergo dicendum, ꝙ redire ad eſſentiã ſuam, nihil aliud eſt, q̃ rẽ ſubſiſtere in ſeipſa. Forma .n. inquantũ pficit materiã dando ei eſſe, quodammõ ſupra ipſam effundit: inquantũ verò in ſeipſa hẽt eſſe, in ſeipſã redit. virtutes igiẽ cognoſcitiuæ, q̃ nõ ſunt ſubſiſtẽtes, ſed actus aliquorũ organorũ, nõ cognoſcũt ſeipſas: ſicut patet in ſingulis ſenſibus. Sed uirtutes cognoſcitiuæ p ſe ſubſiſtẽtes, cognoſcũt ſeipſas. Et pp hoc dr̃ in lib. de cauſis, ꝙ ſciẽs eſſentiã ſuã, redit ad eſſentiã ſuã. Per ſe aũt ſubſiſtere maximè conuenit Deo: Vñ ſm hunc modũ loquẽdi, ipſe eſt maximè rediens ad eſſentiã ſuã, & cognoſcens ſeipſum.

Ad secvndvm dicendũ, ꝙ moueri & pati ſumunẽ æquiuocè, ſm ꝙ intelligere dicitur eſſe quoddam moueri uel pati, ut dicitur in 3. de anima. Non .n. intelligere eſt motus, q eſt actus imperfecti, q eſt ab alio in aliud: ſed actus perfecti, exiſtẽs in ipſo agente. Similiter etiã ꝙ intellectus pficiatur ab intelligi-

lecti. Sed nomine ſpeciei non eſt intelligenda ſpecies impreſſa tantùm, ſed vniuerſaliter tàm impreſſa, quàm expreſſa. Vbi enim intellectus, & ſpecies vniuerſaliter non diſtinguuntur, ibi intellectus & intellectū omnino eſt idē. Et hoc in doctrina Sancti Thomę eſt indubiè verum: quoniam conceptus ipſe eſt ſpecies expreſſa, quæ in ſolo Deo eſt ſubſtantia. Et ſic in nullo alio ſaluatur integrè excluſio horum duorum. Virū autem hoc ſufficiat ſecundùm aliorum Philoſophorum dogmata, non eſt præſentis negocij: ſed in tertio de anima vel in 11. Metaph. dicetur. Quod autem ſic vniuerſaliter in præſenti littera ſumatur ſpecies, textus inſinuat per illa verba, cum eſt actu intelligens. Si de ſpecie impreſſa tantùm intenderet, non oportuiſſet dicere, cum eſt actu intelligens: cum illa etiam inſit, cum intellectus noſter non eſt in actu intelligēs, ſed dormiens. vndè explanando ſpeciem intelligibilem per ſtatū intellectus in actu ſecundo, inſinuauit, quòd vniuerſaliter de ſpecie loqueretur concurrente ad actū ſecundum, qui eſt intelligere. Conſtat autem ad illum concurrere vtramque ſpeciem. De ſpecie ergo vniuerſaliter eſt ſermo interpretandus, vt vniuerſalior ſit ſenſus.

436 & 370

Porrecta per totū. 82

3. diſt. 14. ar. 2. q. 1. & 2. Et 1. cō tra co. 3. Et uer. q. 2. ar. 2. 5. & q. 20. ar. tic. 4. co. Et opuſ. 3. c. 106. 223 & 264. Et opuſ. 9. cap. 79. *10. 4. lib. 83. q. q. 14.

SVPER QVÆ. XIIII. ARTI. III.

Ferr. 1. cont. c. 3.

Titulus clarus ex corpore.

¶In corpore vna concluſio reſponſiua quæſito affirmatiuè. Deus perfectè comprehendit ſeipſum. Probatur, Deus ita perfectè cognoſcit ſeipſum, ſicut perfectè cognoſcibilis eſt. ergo perfectè comprehendit ſeipſum. Antecedens probatur ſic. Vnumquodque tantum eſt cognoſcibile, quantum eſt actu. ergo tan

¶q. 7. ar. 1.

*Lib. 83. q. q. 14. to mo. 4.

Concl. m.

bili, vel aſſimiletur ei, hoc cōuenit intellectui, qui quandoq; eſt in potentia: quia per hoc qđ eſt in potentia, differt ab intelligibili, & aſſimilaṫ ei per ſpeciē intelligibilem, q̄ eſt ſimilitudo rei intellectę: & pficitur p ipſam, ſicut potentia per actū. Sed intellectus diuinus, qui nullo modo eſt in potētia, nō pficitur p intelligibile, neq; aſſimilaṫ ei: ſed eſt ſua pfectio & ſuū intelligeṙ.

G Ad iii. dicendū, φ eſſe naturale nō eſt materiæ primę, q̄ eſt in potētia: niſi ſm φ eſt reducta in actū p formā. Intellectus aūt noſter poſſibilis ſe hēt in ordine intelligibiliū, ſicut materia prima in ordine rerū naturaliū: eo φ eſt in potētia ad intelligibilia, ſicut materia prima ad naturalia. Vñ intellect⁹ noſter poſſibilis nō p̄t hr̄e intelligibilium operationē, niſi inquātū pficiṫ p ſpēm intelligibilē alicuius. Et H ſic intelligit ſeipſum p ſpēm intelligibilē* ſicut & alia. Manifeſtū eſt aūt φ ex eo φ cognoſcit intelligibile, intelligit ipſū ſuū intelligere: & p actū cognoſcit potētiā intellectiuā. De⁹ aūt eſt ſicut actus purus tam in ordine exiſtentium, quàm in ordine intelligibilium: & ideò per ſeipſum, ſeipſum intelligit.

ARTICVLVS. III.

Vtrum Deus comprehendat ſeipſum. I

Ad tertium ſic pcedit. Vr̄, φ Deus non cōprehendat ſeipſum. Dicit.n. Augu. in* lib. 83. quæſtionū, φ id h qđ cōprehendit ſe, finitū eſt ſibi: ſed Deus eſt omnibus modis infinitus. ergo non comprehendit ſe.

Si dicatur φ Deus infinitus eſt nobis, ſed ſibi finitus.ᵃ Contra, Verius eſt unūquodq;ᵇ ſm φ eſt apud Deū, q̄ ſm φ ē apud nos. Si igiṫ Deus ſibiipſi eſt finitus, nobis aūt infinitus: uerius ē Deū eſſe finitū, q̄ infinitū. qđ eſt cōtra prius determinata.† Non ergo Deus cōprehēdit ſeipſum.

Sed contra eſt, qđ Aug.* dicit ibidē: Omne qđ intelligit ſe, cōprehēdit ſe: ſed Deus intelligit ſe. ergo comprehendit ſe.

Respon. Dicendū, φ m Deus perfectè cōprehēdit ſeipſum. n quod ſic patet. Tunc.n. dr̄ aliqđ comprehēdi, qñ peruenitur ad finem cognitionis ipſius: & hoc eſt qñ res cognoſcit ita pfectè, ſicut cognoſcibilis eſt.* Sicut ꝑpoſitio demōſtrabilis cōprehēdiṫ, qñ ſcitur per demonſtrationē, non aūt qñ cognoſcitur per aliquam rōnem probabilē. Manifeſtum eſt autem, φ Deus ita perfectè cognoſcit ſeipſum, ſicut perfectè cognoſcibilis eſt. eſt.n. vnumquoq; cognoſcibile ſm modū ſui actus.* Non.n. cognoſcitur aliquid ſm φ iñ potētia eſt, ſed ſecūdū φ eſt in actu, vt dr̄ in 9.* Metap. Tanta eſt aūt uirtus Dei in cognoſcēdo, quāta eſt actualitas eius in exiſtendo: qa p hoc qđ actu eſt, & ab omni materia & potentia ſeparatus, Deus cognoſcitiuus eſt, ut* oſtenſum eſt. Vndè manifeſtum eſt, quòd tantùm ſeipſum cognoſcit, quantum cognoſcibilis eſt. Et propter hoc ſeipſum perfectè comprehendit.

Ad primvm ergo dicendū, φ comprehēdere, ſi propriè accipiatur, ſignificat aliqđ hñs & includens alterū. Et ſic oportet φ omne cōprehēſum ſit finitū, ſicut omne incluſum.ᶜ Non ſic aūt cōprehendi dr̄ Deus à ſeipſo, ut intellectus ſuus ſit aliud q̄ ipſe, & capiat ipſum & includat. Sed hmōi locutiones p negationē ſunt exponendæ. Sicut enim Deus dr̄ eſſe in ſeipſo, qa à nullo exteriori contineṫ: ita dr̄ cōprehēdi à ſeipſo: qa nihil eſt ſui qđ lateat ipſum. Dicit.n. Augu. in* lib. de uidendo Deū, φ totum comprehenditur uidēdo, quod ita uidetur, vt nihil eius lateat uidentem.

K Ad ii. Dicendum, φ cum dr̄: Deus finitus eſt ſibi, intelligendū eſt ſm quandam ſimilitudinē proportionis: quia ſic ſe hēt in non excedendo intellectū ſuū, ſicut ſe habet aliquid finitū in non excedendo intellectum finitum. Non autem ſic dicitur Deus ſibi finitus, quòd ipſe intelligat ſe eſſe aliquid finitum.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum ipſum intelligere Dei, ſit eius ſubſtantia.

Ad quartvm ſic pcedit. Vr̄, φ ipſum intelligere Dei nō ſit eius ſubſtātia. Intelligere

ta eſt Dei cognoſcibilitas, quanta eſt actualitas. Rurſus: Deus eſt cognoſcitiuus per hoc, quòd eſt actus ab omni materia & potentia ſeparatus. ergo tanta eſt vis cognoſcitiua, quāta eſt actualitas. Igitur vtrunq; concludendo ſequitur, Tanta eſt cognoſcibilitas, quanta uis cognoſcitiua, & econuerſo. Aſſumptum primū patet ex 9. Meta. Aſſumptum verò ſecundū ex art. 1. & 2. Conſequentia aūt probaṫ ex rōne comprehenſionis ſic. Cōprehendere, eſt ad finē cognitionis alicuius pueniṙe: ergo eſt ita pfectè cognoſcere rē, ſicut res eſt cognoſcibilis. ergo ſi Deus ita perfectè cognoſcit, ſequitur. ergo comprehendit. omnia ſunt clara: & tñ in littera declaratur rō cōprehenſionis exemplariter, in cognitione ꝓpoſitionis demōſtrabilis. Finis.n. cognitionis ipſius non habetur, quouſque demonſtretur, quoniā ſemper maneret pl⁹ cognoſcibilis, quam cognita eſſet.

Lib. 9. Metaph. tex. 20.

*Ar. 1. & 2. huius q.

SVPER QVÆ. XIIII. ARTIC. IIII.

Ferr. 1. cont. c. 46. 47. Cap. 1. d. 35. q. 1. a. 2. con. 3.

Titulus clarus.

¶In corpe duo, primò concluſio reſponſiua quæſito affirmatiuè: ſcdo epilogus antedictorum.

¶Quò ad primū, concluſio eſt. Intelligere Dei, eſt eius ſubſtantia: pbaṫ dupliciter. Primo ducēdo ad impoſſibile cū Ariſt. ſi intelligere Dei eſſet aliud à ſubſtātia. ſequereṫ, φ diuina ſubſtātia ſe hēret ad aliqđ aliud, vt potētia ad actū pfectionē: hoc eſt impoſſibile. ergo conſequētia probatur: qa intelligere eſt perfectio & actus intelligētis. Secundò pbaṫ oſtenſiuē: ſubſtantia Dei eſt ſuum eſſe, & ſua ſpecies intelligibilis. ergo intelligere Dei eſt ſua ſubſtātia. Antecedens quò ad primam partem, patet ex quæſtione tertia.

Epiſt. ad Paulinā ca. tom. 2.

Porrecta per totū 83

¶Quò

¶Quò ad ſecundam ex ſecundo articulo huius quæſtionis. cōſequentia verò probatur. Intelligere eſt actus manens in intelligente, vt eſſe: ergo ſi ſubſtantia intelligentis eſt ſuū eſſe, & ipſa ſpecies intelligibilis oportet φ ſit ſuum intelligere. Aſſumptum probatur: quia intelligere conſequitur ſpeciē, vt eſſe formam.

¶Ad euidentiā cōſequentię cū ſua probatione, qñ occulta aliqualiter ē ꝓpter ſui pfunditatē, ac formalitatē, notāda ſūt duo. Primò φ in littera quatuor dicuntur de intelligere. ſ. φ manet in intelligente: φ ut actus & pfectio eius: φ vt eſſe eſt actus exiſtentis: φ cōſequitur intelligibilē ſpeciē, vt exiſtere formā. quorū duo prima nō pbanṫ, qa clara ſunt: tertiū aūt pbatur p quartū: qđ relictū eſt pro conſtanti. Aduerte ſecundò φ quartū dictū. ſ. φ intelligere cōſequitur ſpeciem intelligibilem, vt eſſe formā, quò ad tria, quantū ad propoſitū ſpectat, verificaṫ. Primò quò ad cauſalitatē: quia forma eſt rō eſſendi & ſpecies intelligibilis eſt rō intelligendi. Secundò quò ad neceſſitatem: quia formam in actu neceſſario comitaṫ exiſtere & ſpeci⁹ intelligibilē in actu, nō medio modo inter potētiā & actū, neceſſario comitatur intelligere. Tertiò, quò ad modū cauſandi, quia forma cōplendo qđ eſt, facit eſſe: & ſpecies intelligibilis in actu nō in gñe entis, ſed in gñe intelligibiliū, cōplendo intellectū, facit intelligere: vt ex primo arti. huius quæſtionis, & dictis in q. 12. Patere poteſt. Ex his aūt & pcipuē ex hoc vltimo liquet ſenſus dictū litteræ, qđ eſt effectus hui⁹ quarti. Sequiṫ.n. ex hoc φ intelligere eſt pfectio intelligentis, vt exiſtere eſt perfectio exiſtētis. intelligere ea ꝓportione pficit intelligēte, qua eſſe pficit exiſtentē: immo intelligere eſt ipſum eſſe intelligētis in gñe intelligibili, ſicut eſſe eſt ipſum eſſe entis in gñe entiū. Aduerte tertiò, φ ſubſtātia diuina eſt forma: immo actus purus: & in gñe entiū & in gñe intelligibiliū. Et rōne primi eſt rō eſſendi, & dr̄ ens. Rōne uerò ſecūdi eſt rō intelligendi, & vocaṫ forma, ſeu ſpecies intelligibilis. Vnde eſſe Dei rñdet ſubſtantiæ ſuæ, ut puro actui in gñe entiū. Intelligere verò reſpondet eidē in gñe intelligibiliū. & proportionabiliter ſic, φ intelligere eſt eſſe ſubſtantię diuinę ut ſpecies eſt intelligibilis in genere intelligibiliū vt exiſtere eſt eſſe eiuſdē in genere entiū. Et ꝓpterea cōſequentia cū ſua probatione fuit optima & formaliſſima, arguēs ex concurſu vtriuſq; formæ in vnū:

A & idētificatione illi⁹ vni⁹ cū ꝓprio eſſe ſcdm vnū gen⁹. Ex his.n. duobus in antecedēte aſſūptis, primò, φ ſubſtātia eſt ipſa ſpecies intelligibilis, ac p hoc eſt forma in utroq; gñe: ſcdò φ ſubſtātia Dei eſt ſuū eſſe, ac p hoc idētificat ſibi eſſe in gñe entiū, inferṫ, ergo oportet ē φ ſit ſuū intelligere. i. φ idētificet ſibi eſſe ſuū, qđ ſibi cōuenit ī gñe intelligibili. Non.n. minor eſt efficacia, infinitas, aut actualitas ſubſtātiæ diuinæ in gñe intelligibili, q̄ in gñe entiū. Et ſi oppoſitū diceret, ſequereṫ φ non eſſet actus purus in gñe intelligibili. Intellect⁹.n. in actu in gñe intelligibili, q claudit in ſe naturā cognoſcentis & cogniti vt ſic, cōparatur ad intelligere vt potentia ad actum, vt ens ad eſſe.

¶Quò ad ſcdm epilogus adunans triplicē idētitatē patet, cū corollario ſuo, φ nullā ponit diuerſitatē in Deo ipſum eſſe intelligēte. oīa clara ſunt.

q. 3. art. 4 & 7.

q. 3. art. 7. pcipuē.

li. 7. de tri. ca. 7. to. 3.

¶3. art. 4.

Concl. m.

li. 12. Meta. tex. 39. tom. 3.

Art. 2. huius quæſ.

enim eſt q̄dam operatio.ʰ Operatio autem aliquid ſignificat procedens ab operante. Ergo ipſum intelligere Dei non eſt ipſa ſubſtantia.

¶2 Præt. Cum aliquis intelligit ſe intelligere, hoc nō eſt intelligere aliquid magnū vel principale intellectum, ſed intelligere quodda ſecundarium & acceſſorium. Si igitur Deus ſit ipſum intelligere, intelligere Deū erit ſicut cum intelligimus intelligere. Et ſic nō erit aliquid magnū intelligere Deum.

¶3 Præt.ʰ Omne intelligere eſt aliquid intelligere. Cum ergo Deus intelligit ſe, ſi ipſemet nō eſt aliud quam ſuum intelligere, intelligit ſe intelligere: & intelligere, ſe intelligere ſe: & ſic in infinitū. Non ergo ipſum intelligere Dei eſt eius ſubſtātia.

Sed contra eſt, quod dicit Aug.* lib. 7. de Trin. Deo hoc eſt eſſe, quod ſapientem eſſe. Hoc autem eſt ſapientem eſſe, quod intelligere. Ergo Deo hoc eſt eſſe, qđ intelligere. Sed eſſe Dei eſt eius ſubſtātia, ut ſupra* oſtēſum eſt. Ergo intelligere Dei eſt eius ſubſtantia.

m Respon. Dicendum, quòd eſt neceſſe dicere φ intelligere Dei eſt eius ſubſtantia.ⁿ Nam ſi intelligere Dei ſit aliud q̄ eius ſubſtantia, oporteret, ut dicit Philoſ. in* 12. Metaph. φ aliqđ aliud eſſet actus & pfectio ſubſtantiæ diuinæ: ad quod ſe haberet ſubſtantia diuina ſicut potētia ad actum: quod eſt omnino impoſſibile. Nam intelligere eſt perfectio & actus intelligentis. Hoc aūt qualiter ſit, conſiderādū eſt. Sicut.n.* ſupra dictū eſt, intelligere non eſt actio progrediens ad aliquid extrinſecū, ſed manet in operāte ſicut actus & perfectio eius: prout eſſe eſt pfectio exiſtētis. Sicut.n. eſſe cōſequiṫ formā, ita intelligere ſeq̄ṫ ſpeciē intelligibilē. In Deo aūt non eſt forma, quæ ſit aliud q̄ ſuū eſſe, ut ſupra* oſtēſum eſt. Vñ cum ipſa ſua eſſentia ſit ēt ſpecies intelligibilis, ut dictum eſt:* ex neceſſitate ſeq̄ṫ, φ ipſū eius intelligere ſit eius eſſentia & eius eſſe. Et ſic patet ex oībus pmiſſis, φ in Deo intellect⁹: & id qđ intelligitur, & ſpecies intelligibilis, & ipſum intelligere, ſunt omnino vnū & idem. Vndè patet per hoc, quòd Deus dr̄ intelligens: nulla multiplicitas ponitur in eius ſubſtantia.

C Ad primvm ergo dicendū, φ intelligere non eſt operatio exiens ab ipſo operāte, ſed manens in ipſo.

Ad ii. dicendū, φ cū intelligitur illud intelligere quod non eſt ſubſiſtens, non intelligitur aliquid magnum. ſicut cū intelligimus intelligere noſtrū. Et iō non eſt ſimile de ipſo intelligere diuino: quod eſt ſubſiſtens.

D Et p hoc patet rñſio ad iii. Nam intelligere diuinū, qđ eſt in ſeipſo ſubſiſtēs, eſt ſui ipſius & non alicuius alterius, vt ſic oporteat procedere in infinitū.

ARTICVLVS V.

Vtrum Deus cognoſcat alia à ſe.

Ad qvintvm ſic procedi-tur. Videtur quòd Deus nō cognoſcat alia à ſe. Quæcunq; enim ſunt alia à Deo, ſunt extra ipſum. Sed Aug. dicit in* lib. 83. q. q. neq; quicquā Deusʰ extra ſe ipſum intuetur. Ergo non cognoſcit alia à ſe. E

¶2 Præt.ʰ Intellectū eſt pfectio intelligētis. Si ergo De⁹ intelli-

SVPER QVÆ. XIIII. ARTIC. V.

Ferr. 1. cō. c. 48. 49. Scot. 1. ſ. d. 35. Ricca. 1. ſ. d. 35. q. 3. Eg. 1. 5. d. 3. 5. q. 3. pri. prin. Cap. 1. d. 35. q. 2. con. 2. d. 2. q. 3. con. 5. d. 35. q. 2. a. 1. et a. 2. ad. 4. Baconus ar. 5. Pet. de Pal. 1. 5. d. 35. q. 2.

Titulus in cōi ſcit, nō diſtinguendo qđ qđ eſt ab an eſt.

¶In corpore duo. primò rñdet quæſito affirmatiuè. ſecundò aſſignat modū, quo uerificatur concluſio.

¶Quò ad primā cōcluſio eſt. Neceſſe eſt Deū cognoſcere alia à ſe: pbaṫ dupliciter. ¶Primò ſic, De⁹ pfectè ſeipſū intelligit: ergo perfectè cognoſcit virtutē ſuā: ergo ea, ad q̄ ſe extēdit uirtus ſua: ergo alia à ſe. Antecedens ex pdictis pbatū ſit. iterū pbat. ducendo ad impoſſibile. ſ. ſi Deus nō pfectè ſe intelligit: ergo eſſe ſuū non eſt perfectum: hoc eſt impoſſibile. Et tenet ſequela quia ſuum eſſe eſt ſuū intelligere. Prima conſequentia relinquitur per ſe nota. Secunda uerò probatur: quia aliter virtus non perfectè cognoſcitur, vt patet. Tertia autem: quia uirtus diuina ſe extēdit ad alia à ſe. quod probatur: quia eſt prima cauſa omnium.

¶Secundò probatur ſic, ſeu confirmatur. Eſſe primæ cauſæ eſt eius intelligere. ergo omnes effectus præexiſtentes in prima cā, ſunt in eius intelligere: ergo ſunt in eā mō intelligibili. pbaṫ ſequela: quia unumquodq; eſt in altero modo eius, in quo eſt.

¶Circa has rōnes aduerte, φ bis in littera ſumitur hæc propoſitio, eſſe Dei eſt eius intelligere, ſemel ad pbandū antecedens

Porrecta per totū 84

1. diſt. 35. artic. 2. & ver. q. 2. art. 4. Et i. cōtra ca. 48. & 49. *li. 83. q. q. 46. poſt medium tom. 4.

prim[æ] rationis, & ſemel conſtituitur aūs ſecundæ rōnis. Et prima quidē vice, de diuinis humano more loquendo interpretari poteſt vtroq; modo, ſ. formaliter & identicè. Formaliter qdē: quia intelligere eſt formaliter eſſe Dei: inquantum intelligens eſt, vt patet ex dictis. Et propterea ſi eſſet imperfectum, eſſe Dei cōcluderetur imperfectum. Identicè verò: quia ēt ſic infert^r intētū, ſub intellectis ꝓpoſitionibus cōbus: quū cum intelligere Dei ſubiectiuè & obiectiuè, ſit capax perfectionis omnimodè ſecundū ſe: & ſic idē cū eſſe Dei: ſi eſt imperfectū, neceſſariò ſequit^r, ergo eſſe Dei eſt imperfectū à poſteriori: ex imperfectione poſterioris, inferendo imperfectionem prioris identificantis ſibi poſterius. Si enim omnino perfectum eſſet identificans, nullam imperfectionem identificati permitteret. Sed ſecunda vice ambiguū eſt quonam pacto ſumatur. Si.n. ſumitur formaliter falsū eſt: quū hic eſt ſermo nō de eſſe Dei quaſi in cōi vt prius, ſed de eſſe Dei vt fundat virtutē actiuā: quia in tali eſſe præxiſtunt omnes effectus cāæ actiuæ. Tale aūt eſſe aliud eſt formaliter ab intelligere, cū ſit perfectio naturaliter prior, &c. Si verò ſumitur identicè, aſſumptū eſt verū: ſed ratio nihil valet: quū ex formali & identica non ſequitur formalis, ſic aūt eſſet in propoſito: quū illa: omnes effectus præxiſtunt in eſſe primæ cauſæ, eſt formalis: iſta verò: eſſe primæ cauſæ, eſt ſuum intelligere, eſt identica. Et conſequenter ex eis nō poteſt inferri iſta formalis: ergo omnes huiuſmodi effectus ſunt in intelligere Dei. Et confirmatur dubitatio: quia non valet, omnes effectus ſunt in eſſe Dei: eſſe Dei eſt relatio: ergo omnes effectus ſunt in relatione: & per modum relationis. Et ſimiliter non valet ſubſumendo, eſſe Dei eſt eius velle: ergo omnes effectus ſunt in velle Dei, & per modum voluntatis: igitur nec de intelligere valet.

¶ Ad hoc dr̄ dupliciter. Primò: q̄ in hoc antecedente illa propoſitio: intelligere Dei eſt ſuū eſſe, identica eſt quò ad nos: licèt ſecundùm ſe ſit formalis. Et cum dr̄, ex identica & formali, &c. conced. ¶ Sed cum hoc ſtat, q̄ ex tali identica cum tali formali, ſequatur formalis, id eſt, licèt non ſequat^r gratia formæ, ſequit^r tñ gratia materiæ. Sic aūt eſt in propoſito: quū de perfectionibus naturalibus Dei loquendo, ex identitate earum ſequitur, q̄ quicquid eſt in vna modo proprio illius, eſt in alia modo proprio illius alius. Et hoc ideò eſt: quia perfectiones naturales Dei habēt naturaliter quicquid perfectionis hīc poſſunt, ſecundū ſuas rationes formales. Et cū oēs poſſint eſſe infinitæ, ſunt æquales. Et ſic quælibet modo ſibi proportionali, ad oīa ſe naturaliter extendit, ad q̄ vna ſe extendit. Et propterea cum intelligere Dei ſit perfectio naturalis ipſius Dei, & eſſe ſimiliter, & ſunt idē, conſequens eſt, q̄ quæcunq; ſunt in eſſe vt eſſe, & ꝑ modū entis, ſunt in intelligere, vt in intelligere & per modū intelligibilem. Et ex hoc patet ſolutio ad inſtantias. Nā relationes diuinæ & pertinentia ad illas, nō ſunt pfectiones formaliter: velle aūt alia, cū pertinentibus ad ipſum, licèt ſit pfectio, non tñ eſt naturalis, ſed libera.

¶ Secundò dicitur & melius, & procul dubio ad mentē literæ, q̄ illa propoſitio eſt formalis: quicquid.n. ſit de eſſe Dei, eſſe tamē Dei vt primæ cauſæ vt ſic, intelligere eſt: q̄a non ex eo q̄ eſt, ſed ex eo q̄ intelligit & vt intelligit, non vt eſt, cauſat & cauſatiuus naturaliter eſt. Nec eſt verū, q̄ effectus intellectualis cauſæ ut ſic, præexiſtunt in eſſe vt præuenit intelligere: immò q̄ præexiſtunt in eſſe, eſt per accidens, i. ex hoc q̄ intelligere eſt eſſe: vt in

gat alia à ſe, aliquid aliud erit perfectio Dei, & nobilius ipſo. Quod eſt impoſſibile.

¶ 3 Præt. Ipſum intelligere, ſpeciē hēt ab^u intelligibili, ſicut & omnis alius act^o à ſuo obiecto. Vndè & ipſum intelligere tantò eſt nobilius, quantò etiā nobilius eſt ipſum quod intelligit. Sed Deus eſt ipſum ſuum intelligere, *vt ex dictis patet. ſi igiť Deus intelligit aliquid aliud à ſe, ipſe Deus ſpecificať ꝑ aliqd à ſe; quod eſt impoſſibile. Non igitur intelligit alia à ſe. *art. pce.

Sed contra eſt, q̄ dicitur Hebr. 4. Omnia nuda & aperta ſunt oculis eius.

Respon. Dicendum, q̄ [m] neceſſe eſt Deum cognoſcere alia à ſe. [n] Manifeſtū eſt enim q̄ ſeipſum perfectè intelligit*: Alioquin ſuū eſſe nō eſſet pfectū, cū ſuum eſſe ſit ſuū intelligere. Si autē pfectè aliquid cognoſcit, neceſſe eſt, q̄ uirtus eius pfectè cognoſcatur. Virtus aūt alicui^o rei pfectè cognoſci nō pt, niſi cognoſcantur ea, ad q̄ uirtus ſe extendit.* Vñ cum virtus diuina ſe extēdat ad alia, eo q̄ ipſa eſt prima cā effectiua oīum entiū (*vt ex ſupradictis patet:) neceſſe eſt q̄ De^o alia à ſe cognoſcat. Et hoc ēt euidentius fit ſi adiungat, q̄ ipſum eſſe cāæ agētis primę, ſ. Dei, eſt ei^o intelligere. Vñ quæcūq; effectus pexiſtūt in Deo, ſicut in cauſa prima, neceſſe eſt, q̄ ſint in ipſo eius intelligere: & q̄ omnia in eo ſint ſecundū modum intelligibilem. Nam omne quod eſt in altero, eſt in eo ſecundùm modū eius, in quo eſt.

Concl.m.

81

Ad ſciendum autem qualiter alia à ſe cognoſcat, conſiderādum eſt, q̄ dupliciter aliquid cognoſcitur.* Vno modo in ſeipſo: alio modo in altero. In ſeipſo quidem cognoſcitur aliquid, quando cognoſcitur per ſpeciem propriam adæquatam ipſi cognoſcibili: ſicut cum oculus videt hoīem ꝑ ſpeciem hominis. in alio autem videtur id, quod vř ꝑ ſpeciem cōtinentis:

F nobis reſpectu artificialiū experimur. Intelligere qppe fundat actiuā uirtutē oīs intellectualis cāæ ut ſic, & cōſequenter primæ. Et ppea notanter in littera dr̄, hoc eſſe euidentius, ſi adiungat, q̄ eſſe primæ cauſæ ſit eius intelligere. Et ſic ceſſant obiectiones. velle.n. eſt determinans cām intellectuā^e ad alterū oppoſitorū producendū, non aūt conſtituens ipſam: & ppea eſſe primæ cāæ non eſt uelle formaliter, ſed intelligere. 90

¶ Circa conſequentiā ſecundā eiuſdem rōnis, aduerte, q̄ cōſequēs dupliciter interpretari pt, ſcdm q̄ in intelligibile dupliciter ſumit^r. Vno mō vt diſtinguit^r cōtra ſenſibile, & ſic eſſe mō intelligibili in aliquo, nihil aliud eſt q̄ eſſe immaterialiter in illo: & iuxta hūc ſenſum plana eſt cōſequētia: q̄m ſi eſſe eſt idē qđ intelligere, cū intelligere ſit neceſſariò immateriale, qđ eſt in eſſe, erit immaterialiter q; vnumquodq; eſt in aliquo mō illi^o in quo eſt. Alio n. ō vt diſtinguit^r cōtra ens, ꝑut genus intelligibile diſtinguit^r a gñe entis. Et ſic eſſe mō intelligibili in aliquo, eſt elucere in eo ut obiectū poſſibile intelligi. Et iuxta hunc ſenſum cōſequentia quoq; plana eſt: quia ſi eſſe eſt intelligere, oīa, q̄ ſunt in eſſe, ſunt in intelligere vt intelligere eſt, i. intelligunť: & ſi intelliguntť: ergo ſunt ut intellecta ſeu intelligibilia: q̄m unūquodq; eſt in aliquo ꝑ modū eius in quo eſt: ac ꝑ hoc q̄ ſunt in intelligere, ſunt n. ō intelligibili. Inter hos aūt duos ſenſus hoc referre vř in ꝓpoſito, q̄ iuxta primum ſenſum ex primo antecedente, abſque medio ſequitur. Iuxta ſecundum verò, per cōſequentiā aliam mediā, quæ in littera fit. Et quāuis littera neutrum excludat: quia tamen ſecūdus infert primum & ſubtilior ac formalior eſt, ideò amplectendus eſt. q.2 art.3 63

¶ Quò ad ſecundum aſſignatur modus, quo alia à Deo cognoſcuntur ab ipſo vnica concluſione. Alia à Deo, cognoſcuntur à Deo, non in ſeipſis, ſed in ipſo Deo. Probatur: Deus videt ſeipſum & alia per eſſentiam ſuam. ergo ſeipſum in ſeipſo: alia autem à ſe, non in ſeipſis, ſed in ſubſtantia ſua antecedens patet. conſequentia verò probatur, diſtinguendo uidere dupliciter, ſ. in ſeipſo, & in alio, & diffiniendo vtrunq;. Ex diffinitionibus namque eorū, patet ſequela: nā ſi videri in ſeipſo, eſt uideri per propriam & adæquatā ſpeciem, videri uero in alio, eſt videri ꝑ ſpeciem alterius in quo illud eſt, ut in littera dicitur, conſequens eſt, quòd ex hoc q̄ Deus per eſſentiam ſuam ut ſpeciem, uidet ſe & alia, quod ſe in ſe, alia nō in ſeipſis, ſed in ipſo uideat: q̄a conſtat q̄ eſſentia ſua eſt ſpecies adæquata Deo, & non aliis.

¶ Aduerte hic duo ꝑ explanatione literæ. Primò ſenſum diſtinctionis factę in littera de cognitione in ſeipſo vel in alio, q̄ ly in ſeipſo ſeu alio tenet^r obiectiuè, ita q̄ videri in ipſo, ſignificat uideri nō in alio obiecto ſeu uiſo. Videri aūt in alio, ſignificat uideri in alio obiecto, ſeu in alio uiſo. Scđo uerificationē diffinitionū mēbrorū: cū.n. quælibet ſpecies intelligibilis aut ſenſibilis habeat aliqd adæquatū obiectū, & illud procul dubio ſit primo & per ſe[?] mū, & illius repſentatū & obiectū, oportet q̄ ſi aliqd eſt adæquatū obiectū ſpeciei, q̄ nō in alio obiecto repræſentet ab illa, ſed in ſeipſo, & ecōuerſo, ſi aliqđ nō in alio obiecto repræſentat^r ab aliqua ſpecie, oportet q̄ ſit adæquatum, repræſentatum per illam. Si.n. eſt inadæquatum, ergo repræſentatur in alio. ſ. adæquato: nam omni ſpeciei oportet reſpondere aliquod obiectū adæquatum, in quo omnia continentur repræſentata per illā: alioquin non eſſet adæquatum illi. Et ſimiliter ſi aliquid repræſentatur in alio obiecto, oportet quòd ſit inadæquatum obiectum repre-

repreſentatum per illam ſpeciem, ut patet, vndè patet ratio vtriuſque diffinitionis, optimè.n. diffinitur uiſum in ſeipſo eſſe, qđ per adæquatam ſibi ſpeciem videtur. Et ſimiliter viſum in alio eſſe, quod per ſpeciem continentis, in quo. ſ. relucet, videtur.

¶ Circa has diffinitiones occurrit ſimul dubium difficile, cū radice, diuerſitatis opinionum, de mō quo Deus uidet alia.

¶ Ad cuius euidentiā oportet prælibare, q̄ ſpecies repreſentatiua plurium ad obiectum adæquatum cōparatur uno modo: ad obiectum verò inadæquatum cōparari poteſt duobus modis. Nā obiectum adæquatum non niſi immediatè immediatione obiectiua repreſentare poteſt: obiectum verò inadæquatum pōt repreſentare mediatè & immediatè: mediatè quidē repreſentando ipſum prout eſt in obiecto adæquato: ſic enim repſentat ipſum mediante obiecto adæquato. immediatè verò repreſentando ipſum ſcdm ſe abſtrahendo à modo, quo eſt in obiecto adæquato, tunc.n. immediatè immediatione obiectiua, de qua ſola eſt hic ſermo ipſum repreſentat: & ut ſic non repreſentat ipſum mediante obiecto primo. Exemplum hui^o eſt: ſi ponatur aliqđ viſibile, puta lignum iuxta ſpeculum: & in proſpectu ſortis videtur, & ponamus ſiue verè, ſiuè falsè, q̄ non ſit alia ſpecies in ſorte qua videt ipſum lignum in ſeipſo, & qua uidet lignū in ſpeculo (vtroq; .n. modo experimur nos ſimul idem videre) apparet D .n. q̄ ſpecies viſibilis illa exiſtens in uidente, cōparat^r ad lignū dupliciter. ſ. immediatè, in quantum eſt ratio uidendi illud in ſeipſo, & mediatè, inquantum eſt ratio videndi illud in ſpeculo. Ex hac aūt enucleatione patet primò diffinitio prima. Nā hāc manifeſtè ſequitur q̄ ſtat aliquid uideri in ſeipſo, & tñ non ꝑ ſpēm adæquatā ſibi, ut patet in inadæquato repreſentato in quātum immediatè refertur ad ſpēm repreſentantem. Patet ſecundò totus proceſſus literæ circa modum, quo alia à Deo cognoſcunť. Nā hīc dr̄, q̄ licèt valeat conſequentia. a. vř per ſpeciem continentis: ergo vř in alio, non tñ valet: ergo vř tantùm in alio: ſeu q̄ idē eſt, ergo non vř in ſeipſo: quia illa ſpecies continentis pōt ad contentum dupliciter comparari. Immediatè. ſ. & mediatè, &c. & in litera expreſſè vtrunq; infertur. Oritur tertiò hinc diuerſa circa modum diuinæ cognitionis opinio. Nam opinantes, quòd eſſentia diuina, quæ ſola eſt ei ratio intelligendi, ſeu ſpecies intelligibilis, reſpicit alia à Deo dupliciter immediatè. ſ. & mediatè: concedunt conſequenter, quòd Deus cognoſcit alia à ſe dupliciter. ſ. in ſeipſo, & in ſeipſis rebus cognitis per unam tantùm rationem cognoſcendi, eſſentiam, ſ. diuinam ſolam. Opinantes verò, q̄ eſſentia diuina vt ratio cognoſcendi, non poteſt repreſentare cognitum aliquod immediatè, niſi obiectum adæquatum: conſequenter dicunt Deum ſeipſum tantùm in ſeipſo alia uerò in ſe Deo, & non in ſeipſis uidere.

¶ Circa concluſionem quoque & diffinitionē uiſi in alio, occurrit dubium ex Scoto in 35. diſt. primi, tenente, quòd Deus per eſſentiam ſuam ut rationem cognoſcendi cognoſcit alia à ſe in ſeipſis in eſſe obiectiuo, ſ. ut cognito poſitis, per actum intelligendi diuini intellectus. Ex cuius poſitione poteſt contra prædicta talis formari ratio: uiſum in alio, & viſum per ſpeciem continentis non conuertuntur: ergo hæc non eſt diffinitio illius. conſequentia patet, & antecedens probatur: lapis videtur à Deo per ſpeciem continentem, quia per eſſentiam Dei, quæ eſt ſpecies ſui, & aliorū eminenter, & tamen uidetur in ſeipſo obiectiuè: ergo.

ſicut cū pars uidetur in toto, ꝑ ſpeciem totius: vel cum homo vř in ſpeculo, per ſpeciem ſpeculi, vel quocunque alio modo contingat aliquid in alio videri.

Sic igitur dicendum eſt, quòd Deus ſeipſum uidet ī ſeipſo, q̄a ſeipſum uidet per eſſentiā ſuā. Alia autem à ſe, uidet non in ipſis, ſed in ſeipſo, inquantū eſſentia ſua continet ſimilitudinem aliorum ab ipſo.

Ad i. ergo dicendum, q̄ uerbum Augu. dicentis, q̄ Deus nihil extra ſe intuetur, non eſt ſic intelligēdum, quaſi nihil qđ ſit extra ſe intueať, ſed quia id, quod eſt extra ſeipſum, non intueť niſi in ſeipſo, vt* dictū eſt. In cor. ar.

Ad ii. dicendum, q̄ intelle- C ctum eſt perfectio intelligētis, non quidem ſecundùm ſuā ſubſtantiam, ſed ſecundū ſuam ſpeciem: ſecundùm quā eſt in intellectu, ut forma & pfectio eius.* Lapis* n. non eſt in aīa, ſed ſpēs eius, ut dicitur in * 3. de anima. Ea uerò, quæ ſunt alia à Deo intelliguntť à Deo, inq̄tū eſſentia Dei continet ſpecies eorum, ut dictum* eſt. Vñ non ſequitur, q̄ aliquid aliud ſit pfectio diuini intellectus, quā ipſa eſſentia Dei.

810 L. 3. de anima tex. 38. tom. 2

Ad iii. dicēdum, q̄ ipſum intelligere non ſpecificatur per id, qđ in alio intelligitur, ſed ꝑ principale intellectū, in quo alia intelliguntur. Intm̄.n. ipſum intelligere ſpecificať ꝑ obiectū ſuum, inquantum forma intelligibilis eſt principiū intellectualis operationis. Nā oīs opatio ſpecificatur ꝑ formam, quæ eſt principiū operationis: ſicut calefactio per calorem. Vñ ꝑ illā formam intelligibilē ſpacificať intellectualis operatio, quæ facit intellectū in actu. Et hæc eſt ſpecies principalis intellecti: q̄ in Deo nihil eſt aliud quā eſſentia ſua: in qua omnes ſpecies rerū cōprehenduntť. Vñ nō oportet, q̄ ipſum intelligere diuinū, uel potius ipſe Deus ſpecificetur per aliud quàm per eſſentiā diuinam.

A Probatur hæc ſecunda pars aſſumpti, intellectus diuinus actuatus quodammodo eſſentia ſua vt ſpecie intelligibili, eſt in actu primo ſufficiens ad producendum in eſſe intelligibili quodcūque intelligibile: ergo intellecto ſe, intelligendo lapidem producit lapidem in eſſe cognito: ac per hoc intelligit lapidem in ſeipſo. Argumenta verò Scoti, quæ in eadem quæſt. facit, ad ſequētem articulum magis ſpectant: ubi de cognitione diſtincta aliorum agetur. *In corp. ar.

¶ Ad euidentiam huius difficultatis, duo notanda ſunt.

¶ Primò, q̄ licèt in hoc omnes conueniāt, q̄ eſſentia diuina ſiue, vt ratio cognoſcendi ſiuè vt obiectum cognitionis (vtrunque enim ſibi conuenit) eminenter continet omnia intelligibilia in hoc tamen eſt diſſenſio: quoniam rudiores putant, quòd eſſentia diuina continetur alia cum quadam diſtinctione vt relucent res in ſpeculo. Sapientes uero docent, quòd in eſſentiā diuina continentur omnia indiſtinctè, & eleuatè, ut effectus in cauſis eminentibus, ſic tamen perfectè, ac ſi diſtinctè continerētur. Et quoniam hoc procul dubio eſt verū ut naturæ cauſarum oſtendunt: ex hoc patere poteſt, q̄ eſſentia diuina ut ſpecies intelligibilis non repreſentat alia immediatè, ſed mediante ſeipſa ut obiecto: habet enim ſe ad alia ſicut ſpecies cauſæ ad effect^a, ad quos cauſa illa ſe poteſt extendere.

¶ Secundò notādum eſt: q̄ eſſe cognitum ſeu obiectiuū, &c. non vniformiter ab oībus doctoribus interpretať. Scot. n. ibidem, & in ſequenti diſtinctione putat, q̄ eſſe cognitum repreſentatum & quicquid aliud æquiualet, eſt eſſe quoddam diſtinctum contra eſſe in rerum natura: non tñ eſt apud eum eſſe eſſentiæ, ſed potius eſſe ſcdm quid, & eſſentiæ, & exiſtentiæ rerum. Nec putat tale eſſe, eſſe relatiuum, ſed abſolutum, ſcdm quid tñ, & fundā relationē ut patet ibidem. Et quò ad hoc non differre dicit reſpectu huius intellectus, puta humani, aut illius puta diuini. & in tali eſſe ponit oīa alia à Deo producta per actū intellectus diuini: & ſic intelligi illa in ſeipſis: & nō ſolū in eſſentia diuina vt in cauſa. ¶ S. Thomas aūt in q. de ue. q. 2.1 docuit chimericum hoc eē, quū ens rationis diſtinctum cōtra ens reale, ſufficienter euacuari dixit per negationē & relationē. Conſtat.n. q̄ tale eſſe non eſt realiter, igitur rationis: igitur negatiuum, aut relatiuum. Et uerè mirum eſt, quòd medium lumen oſtenderunt iſti. Conſtat.n. primò ex ſignificatione nominum, q̄ cognitū eſt denominatio extrinſeca: & q̄ res dicitur uiſa aut cognita denominatione extrinſeca: & conſequenter non per aliquid eſſe cognitum qđ formaliter habeat. Cōſtat ſecundò, q̄ eſſe repreſentatum non eſt aliqd in repreſentato, ſed ſola extrinſeca denominatio: alioquin imago alicuius chimeræ haberet uim productiuā chimæræ in tali eſſe: quod eſt fatuum. Conſtat tertiò, q̄ quia non eſt pluralitas ſine neceſſitate ponenda, & omnia optimè ſaluātur, ponēdo eſſe cognitum repreſentatū, &c. eſſe tātum modo eſſe relatiuū, fruſtra excogitatū eſt tale eſſe. ſecūda pars aſſumpti patet inductiuè: & ideò nō moratur. Aduertatur quoque hoc propriis dictis Scoti, q̄ ſequitur ex hoc, quòd lapis prius habeat tale eſſe quàm intelligatur à Deo. probatur: quia prius ponitur in eſſe repreſentato per eſſentiam diuinam ut ſpeciem intelligibilem, q̄ā in eſſe cognito per actum intellectionis: quia prior eſt repreſentatio, q̄ cognitio, ut cauſa effectu. Nec benè quoque ſonat apud fideles, dicere quòd Deus naturali neceſſitate, non libere producit extra ſe alia à ſe in eſſe abſoluto, quamuis ſcdm quid. Contra-

Universidad de Deusto Biblioteca

tinent demū hoc phi loſophū explicitè ac optimè conſitenti, ꝙ Deus nihil intelligit extra ſe non ſolùm formaliter ſed obiectiuè: quia quicquid intelligit, intelligit per eſſentiam propriam vt formam intelligibilē: & in eſſentia propria, ut obiecto: nec aliò poteſt diuertere intuitum ſuū vt iſti fingunt.

Porrecta per totū. 85 12.d.3.5.ar. 11.3.& d. 36.q.1.ar. 1.& 1.cõ. cap.6. & 63. vſque 72.& li.3. cap.75.& 76.& ueri.q.2.ar. 4.& 5.& opuſ.3.c. 134.& 135. *Art. præcedenti.

¶ Ad obiectiones ergo in oppoſitum dicitur, quòd illæ diffinitiones formaliter intellectæ, nullam habent inſtantiam, ſed ſunt in communi veriſſimæ: etiam quacũque hypotheſi facta. Viſum enim in ſe vt ſic, non per alterius ſpeciem, ſed propriā, aut vt propriam, ꝙ eſt idem quod per propriam formaliter uideri oportet: apud ſpecies concedentes: inter quos eſt ſermo & econuerſò, quod per propriam, aut cõmunem vt propriam videtur, in ſeipſo videtur. Et ſimiliter eſt de diffinitione viſi in alio. Viſum enim in alio vt ſic, per illius continentis ſpeciem videtur, & econuerſò quod per continētis ſpeciem, vt ſic uidetur in alio uidetur. Vnde ſiuè verum ſiuè falſum ſit, ꝙ eadē ſpecies poſſit mediatè, & immediatè repreſentare inadæquata, nihil refert in propoſito: quoniam formaliter loquimur: illa autem diſtinctio materialiter ſpēm cõtinentis, ſeu adæquatam conſiderat, vt patet ex dictis.

†Q.12.ar. 3.

¶ Ad obiectionem autem ex Scoto dicitur, quòd fundamētum illud Scoticum ſupponit hoc falſum, ſcilicet quòd eſſe cognitum ſit quoddam eſſe abſolutum, &c. extra intellectum: quoniam (vt ex dictis patet) nihil aliud eſt, ꝙ eſſe relatiuum denominatione extrinſeca. Vnde ad rõnem formaliter concedatur: ꝙ Deus per eſſentiam ſuam ut ſpeciem, eſt in actu primo ſufficienti ad producēdū quodcunq; in eē cognito. Et cum infertur: ergo lapidem: concedatur. Sed cum vlterius infertur: ergo talia ꝑducta habent eſſe in ſeipſis, negatur: ꝗm nihil aliud talē ꝓductione fit, niſi denominatio extrinſeca. Ex hoc. n. ꝙ Deus intuēdo ſuā eſſentiā intuetur in ea lapidē conſequitur, ꝙ lapis hēt iſtā denominationē extrinſecā, ꝙ dr̄ cognitus à Deo: nec aliquid oportet acquirere, ut patet, cum hoc ſufficiat.

lib. 1. Phy ſic. à prīcipijs cõmuniꝰ.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Deus cognoſcat alia à ſe propria cognitione.

AD VI. Sic proceditur. Vr̄, ꝙ Deus non cognoſcat alia à ſe propria cognitione.[b] Sic. n. cognoſcit alia à ſe, * vt dictū ē, ſm̄ ꝙ alia ab ipſo in eo ſunt: ſed alia ab eo ſunt in ipſo ſicut in prima cā cõi, & uniuerſali. Ergo & alia cognoſcuntur à Deo, ſicut in cā prima, & uniuerſali. Hoc aūt eſt G cognoſcere in uniuerſali, & nõ ſm̄ ꝓpriā cognitionē. Ergo Deꝰ cognoſcit alia à ſe in uniuerſali & nõ ſm̄ propriam cognitionē.

¶2 Præt. Quātū [h] diſtat eſſentia creaturæ ab eſſentia diuina: tm̄ diſtat eſſentia diuina ab eſſentia cr̄æ. Sed ꝑ eſſentiā creaturæ nõ pōt cognoſci eſſentia diuina: ut ſupra † dictū eſt. Ergo nec ꝑ eſſentiā diuinā pōt cognoſci eſſētia creaturæ. Et ſic cū Deꝰ nihil H cognoſcat, niſi ꝑ eſſentiā ſuā, ſequit ꝙ non cognoſcat creaturā ſm̄ eius eſſentiam, ut cognoſcat de ea quid eſt. Quod eſt ꝓpriā cognitionem de re habere.

¶3 Pręt. Propria cognitio nõ hr̄ de re, niſi ꝑ ꝓpriā eiꝰ rõnē. Sed cū Deus cognoſcat oīa ꝑ eſſentiā ſuā, nõ vr̄ ꝙ unumquodq; ꝑ ꝓpriā rõnem cognoſcat. Idē. n. nõ pōt eſſe [h] ꝓpria rõ multorū & diuerſorū. Nõ ergo hēt ꝓpriā I cognitionē Deus de rebus, ſed cõem. Nam cognoſcere res nõ ſm̄ propriam rationem eſt cognoſcere res ſolùm in cõmuni.

SED CONTRA. Habere ꝓpriā cognitionē de rebus; eſt cognoſcere res nõ ſolū in cõi, ſed ſm̄, ꝙ ſunt abinuicē diſtinctæ. Sic āt Deus cognoſcit res. Vñ dr̄ Heb. 4. ꝙ pertingit vſq; ad diuiſionē ſpiritus & aīæ, compagū quoq; & medullarum: & diſcretor co- K gitationū & intentionū cordis, & non eſt ulla creatura inuiſibilis in conſpectu eius.

RESPON. Dicēdū, ꝙ circa hoc qdā errauerūt, dicētes * ꝙ Deus alia à ſe nõ cognoſcit niſi i cõi, .ſ. in quātum ſunt entia. Sicut. n. ignis ſi cognoſceret ſeipſum, ut eſt principiū caloris, cognoſceret naturā caloris, & oīa alia in ꝗtū ſunt calida: ita Deus inꝗtū cognoſcit ſe ut pricipiū eſſēdi, [F] cognoſcit naturā entis, & oīa alia inꝗtū ſunt entia. Sed hoc nõ pōt eſſe. Nā intelligere aliqd in cõi, & nõ in ſpāli, eſt imperfectè aliqd cognoſcere. Vñ intellectus noſter, dū de potētia in actū reducit, ꝑtingit prius ad cognitionē uniuarſalē, & cõfuſā de rebus ꝗ ad ꝓpriā rerū cognitionē: ſicut de imꝑfecto ad ꝑfectū ꝓducēs, vt patet in * 1. Phy. Si igit̄ cognitio Dei de rebus alijs à ſe eēt in uniuerſali tm̄, & nõ in ſpāli, ſequeret̄ ꝙ eius ītelligere nõ eſſet oībus modis perfectū, & ꝑ cõſequēs eius eē, qđ eſt cõtra ea, ꝗ ſuperius * oſtēſa ſūt.

[m] Oportet igit̄ dicere ꝙ alia à ſe cognoſcat ꝓpria [d] cognitione, nõ ſolū ſm̄ ꝙ cõicāt in rõne entis, ſed ſm̄ ꝙ vnū ab alio diſtiguit.[n] Et ad huius euidētia cõſiderādū eſt: ꝙ quidā uolētes oſtēdere, ꝙ Deus ꝑ unū cognoſcit multa, utunt̄ quibuſdā exēplis: ut puta ꝙ ſi cētrū cognoſceret ſeipſum, cognoſceret oēs lineas ꝓgrediētes à cētro, uel lux ſi cognoſceret ſeipſam, cognoſceret oēs colores. Sed hæc exēpla, licēt ꝗtū ad aliquid ſimilia ſint .ſ. ꝗtum ad uniuerſalem cauſalitatē, tñ deficiunt quātum ad hoc ꝙ multitudo, & diuerſitas non cauſant̄ ab illo uno pricipio uniuerſali, quātū ad id, qđ principiū diſtinctionis eſt: ſed ſolū ꝗtū ad id, in quo cõicant. Non. n. diuerſitas coloris cauſatur ex luce ſolùm, ſed ex diuerſa diſpoſitione diaphani recipientis. Et ſimiliter diuerſitas linearum ex diuerſo ſitu. Et indè eſt, quòd huiuſmodi diuerſitas, & multitudo non poteſt cognoſci in ſuo principio ſecundùm propriam cognitionem, ſed ſolùm in cõmuni. Sed in Deo non ſic eſt: ſuprà enim * oſtenſum eſt, quòd quicquid perfectionis eſt in quacunque creatura, totum præexiſtit & continetur in Deo ſecundùm modum excellentem.

Non ſolū autem id in quo creaturæ communicant .ſ. ipſum eē ad perfectionem pertinet, ſed etiam ea, per quæ creaturæ adinuicē diſtinguunt̄: Sicut uiuere, & intelligere, & huiuſmodi: quibus uiuentia à nõ uiuētibus, & intelligentia à nõ intelligētibus

SVPER QVÆ. XIIII. ARTIC. VI.

Ferr. 1. con. g. c. 63. Aug. 1. ſ. d. 38. q. 1. p. 8. Cap. 1. d. 35. q. 2. con. 3. d. 36. q. 1. con. 1.

Concl. B

TItulus propria cognitione. Cognitio ꝓpria de aliquo dupliciter intelligi pōt. Primò, vt diſtinguitur contra cõem ex parte actus cognoſcēdi .ſ. de ipſo ſolo: & ſic de nulla re. Deus hēt ꝓpriā cognitionem, ꝗ ſolā unicā hēt cognitionē, ꝗ nullius eſt ſolius, ſed ita eſt huius, ꝗ ēt omnium aliorū.

*Q. 4. art. 1. & ar. 3. 4. & 5. huius queſt. D. 47.

¶ Secundò, vt diſtinguitur contra cõem ex parte rei cognitæ .ſ. de proprijs ipſius. Et ſic ſumitur in propoſito. Quærimus. n. an Deus ſic cognoſcat alia à ſe, vt ſi uideatur, quæ ſunt ꝓpria ſingulorum.

¶ In corpore tria. Primò reſpondet quæſito affirmatiuè. Secūdo aſſignat modum verificationis eius. Tertiò, probat ſimul concluſionem reſponſiuam, & modum eius duabus rationibus.

¶ Quò ad primum tria. Primò ponitur opinio Auerr. ex 12. Meta. comm. 3. Et de hac recitantur duo, .ſ. ipſa opinio .ſ. quòd Deus cognoſcit oīa, ſecundùm quod cõmunicant in eſſe, & modus eius, quia .ſ. cognoſcendo ſe vt eſt primum eſſendi pricipium, declaraturq; hoc exemplo ignis.

Q. 4. ar. 1. & 2.

¶ Secundò reprehenditur, ducēdo ad impoſſibile. ſi Deus ſciret alia cū inquantum entia, ergo intelligeret ea uia in cõmuni tm̄. ergo in cõfuſo & in potētia, ergo imperfectè: ergo intelligere Dei non eſſet

ſet oībus modis perfectū: ergo nec eſſe Dei: qđ eſt impoſſibile. A ¶ Aduerte, ꝗ cognitio attingens aliquid ſecundū ꝑdicata cõia tm̄, poteſt dici imperfecta in potentia, cõfuſa, in cõi, vniuerſali, &c. dupliciter. Vno modo ex parte rei cognitæ: & hoc modo procul dubio verum eſt, ꝙ cognitio talis habet has cõditiones. Alio modo ex parte ipſius cognitionis in ſe: & ſic non ſemper eſt verū, quod cognitio talis .ſ. ſiſtēs in cõibus habeat has cõditiones: alioqn Metaphy. ꝗ ſiſtit in cõibꝰ oīum eſſet imperfecta ex parte actꝰ, &c. Vnde ēt tres primæ cõſequentiæ, ex parte rei cognitæ ſumptæ, ſunt ex ſe euidētes: nec ꝓbatur in lr̄a ex 1. Phy. vt patet. Nec eua diſtinctio Auer. dicentis, ꝙ quia obiectum ſciētiæ Dei nõ eſt ens, qđ eſt vniuerſale ad oīa entia in cõi in potētia cõfuſè, & imperfectè oīa cõprehēdēs, ſed eſſentia Dei, quæ nec eſt vniuerſalis, nec particularis, &c. idō ſciētia Dei nõ eſt vniuerſalis, nec particularis, non cõis, nec ꝓpria, ſed equiuoce eſt à noſtra ſcīa eleuata. Hoc. n. licēt ſit verū, nõ tñ ſoluit obiectū: ꝗ ꝑdicata cognita de rebꝰ in eſſentia diuina, oportet eſſe, aut cõia, aut propria rebus, aut particularia, aut vniuerſalia: quis primū obiectum neutrum ſit. & ad ꝑdicata cognita referendo, procedunt optimè tres primæ conſequentiæ: oportet. n. ſcientiam Dei ſi terminatur ad cõia tm̄ rerum: ꝙ vt ſic ex parte rerū cognitarum dicatur in confuſo, in potentia &c. ꝗ iſtæ ſunt conditiones prædicatorū cognitorum.

¶ Circa quartā cõſequētiā, in qua ad ꝑfectionē cognitionis in ſeipſa trāſitur: aduerte, ꝙ non infert, ergo cognitio Dei eſt imperfecta priuatiuè: quia negaret cõſequentiā Auerrois dicendo, ꝙ cognitio Dei eſt perfectiſſima: & tamen non attingit res, niſi vt ſunt entia: quia non eſt apta nata attingere plus de rebus. Sed infertur, ergo nõ eſt oībus modis perfecta: quod negari non pōt à ponentibus antecedēs: quia de eſſe ponitur hic modus perfectionis: quo .ſ. attingat ad propria rerū. Hic. n. modus aliquā perfectionem dicit cum nulla admixta imperfectione: & conſequenter aptus natus eſt eſſe in illo intelligere, in quo ſunt omnes nobilitates omnium intelligendi ab imperfectionibus ſeparabiles: quale eſt intelligere Dei: ſicut & eſſe eius hēt oīum entiū nobilitates: vt in litera dicitur.

¶ Tertiò ex hac reprehēſione infertur cõcluſio reſponſiua quæſito affirmatiuè. Deus cognoſcit alia à ſe propria cognitione. Ex quo. n. impoſſibile eſt, ꝙ ſiſtat in communibus, ergo oportet, ꝙ veniat ad propria: & declaratur in littera, quid importet cognoſcere propria cognitione .ſ. cognoſcere res non ſolùm ſecūdùm conditiones in quibus communicant, ſed ſecundùm eas, quibus adinuicem diſtinguuntur: hæc enim ſunt ſingulis ꝓpria.

¶ Quò ad ſecundum tria ſunt. Primò recitantur exempla, quibus alij nituntur oſtendere modum, quo Deus cognoſcēdo ſe, nouit alia: & ſunt de luce, & colore, & patet. Secundò oſtenduntur hęc exēpla non oſtendere intentum ſic, Res & à Deo ſunt ſecundùm duo .ſ. ſecundū id in quo communicant: & propria quibus diſtinguuntur: hæc exēpla non ſunt ſimilia quò ad propria, ſed quò ad id in quo communicant. ergo huius rationis in littera primò ponitur, & declaratur minor: in vtroque exemplo de lineis reſpectu centri: & coloribus reſpectu lucis: & patet ſecundò maior ſic: quicquid perfectionis eſt in rebus, continet in Deo eminenter: ſed non ſolū id in quo cõicāt, ſed diſtinguens eſt perfectio, ergo totum eſt in & aliꝰ eo: hæc vltima minor declaratur inductiuè in viuentibus: in cognoſcētibus, in proprijs formis rerū. Tertiò affertur proportionatum exemplum ad declarandum intentum, & eſt, quòd Deus ſe habet ad alia, ſicut actus perfectus ad imperfectos: vt homo ad animal. probatur quò ad eſſe: quia eſſentia Dei continet omnes rerum perfectiones excellenter. Deinde ꝓbatur quò ad cognoſci: quia perfectè cognito actu, perfectè cognoſcuntur in eo omnes imperfecti: & quò ad communia, & quò ad propria, vt patet in exemplo adducto.

¶ Aduerte hic, ꝙ eſſentia Dei habet duas conditiones in continentia aliorum, una eſt excellentia: quia .ſ. eſt in infinitum perfectior ceteris: & ſic eminenter res continet. Altera cõprehēſio: quia .ſ. cõprehendit ſeipſa oēm perfectionem poſitiuā reperibilem in quacunque, ita ꝙ nulla res cõparata ad ipſam addit aliquid poſitiuū, quod nõ cõtineatur in eſſentia Dei. Et hoc quia eſt ipſum eſſe, præhabēs i ſe oēm eſſendi modū. Ambas aūt has cõditiones inuenir in aliqua re creata nõ videtur poſſibile: cõparando

diſtinguuntur. Et oīs forma, per quā quælibet res in propria ſpecie conſtituit̄, perfectio quædā eſt. Et ſic oīa in Deo pręexiſtūt, non ſolùm quātum ad id quod cõe eſt omnibus, ſed ēt quatum ad ea, ſecundùm quæ res diſtinguuntur. Et ſic cum Deus in ſe B oēs perfectiones contineat, cõparatur Dei eſſentia ad oēs rerum eſſentias non ſicut cõe ad propria, ut unitas ad numeros, uel centrū ad lineas: ſed ſicut ꝑfectus actus ad imperfectos: ut ſi dicerē: hō ad animal: uel ſenarius, ꝗ eſt numerꝰ perfectus, ad imperfectos ſub ipſo cõtentos. Manifeſtū eſt autē ꝙ per actum perfectum cognoſci pñt actus imperfecti, non ſolū in cõi, ſed C ēt propria cognitione. Sicut ꝗ cognoſcit hoīem, cognoſcit animal propria cognitione & ꝗ cognoſcit ſenarium, cognoſcit trinarium propria cognitione. Sic igit̄ cū eſſentia Dei habeat i ſe quicquid ꝑfectionis hēt eſſētia cuiuſcunq; rei alteriꝰ, & adhuc amplius: Deus in ſe ipſo pt oīa propria cognitione cognoſcere. Propria. n. natura uniuſcuiuſq; cõſiſtit, ſm̄ ꝙ per aliquem D modum diuinā perfectionē participat. Non aūt Deus perfectè ſe ipſum cognoſceret, niſi cognoſceret ꝗuocunq; participabilis eſt ab alijs ſua perfectio. Nec ēt ipſam naturam eſſendi ꝑfectè ſciret, niſi cognoſceret oēs modos eſſendi. Vñ manifeſtum eſt ꝙ Deus cognoſcit oēs res propria cognitione, ſecundùm ꝙ ab alijs diſtinguuntur.

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ ſic cognoſcere aliquid, ſicut E in cognoſcēte eſt, poteſt dupliciter intelligi. Vno modo ſecundùm ꝙ hoc aduerbium, ſic, importat modū cognitiōis ex parte rei cognitæ: & ſic falſum eſt. nõ. n. ſemper cognoſcēs cognoſcit cognitum ſm̄ illud eſſe qđ habet in cognoſcēte. Oculus. n. non cognoſcit lapidem ſecundùm eſſe quod habet in oculo, ſed per ſpeciem lapidis quā habet in ſe, cognoſcit lapidem ſm̄ eſſe quod habet extra oculum. Et ſi aliquis cognoſcens cognoſcat cognitum ſm̄ eſſe qđ hēt in cognoſcēte, nihilominus cognoſcit ipſum ſecundū eſſe qđ hēt extra cognoſcentem. Sicut intellectus cognoſcit lapidē ſecundū eſſe intelligibile, qđ hēt in intellectu: inquātū cognoſcit ſe intelligere, ſed nihilominꝰ cognoſcit eſſe lapidē in ꝓpria natura. Si uerò intelligat ſecūdùm ꝙ hoc aduerbium, ſic, importat modū ex parte cognoſcētis, uerum eſt, ꝙ ſic ſolùm cognoſcēs cognoſcit cognitum, ſecūdùm ꝙ eſt in cognoſcente. Quia quātò perfectius eſt cognitum in cognoſcente, tantò perfectior eſt modus cognitionis.

Sic igitur dicendum eſt, quòd Deus non ſolū cognoſcit res eē in ſeipſo, ſed ꝑ id ꝙ in ſeipſo cõtinet res, cognoſcit eas in ꝓpria natura: & tātò ꝑfectius, quantò ꝑfectius eſt unūquodq; in ipſo.

AD II. dicendum ꝙ eſſentia creaturæ cõparatur ad eſſentiā Dei, ut actus imperfectus ad ꝑfectū. Et ideò eſſentia creaturæ nõ ſufficiēter ducit in cognitionē eſſētiæ diuinę: ſed ecõuerſò.

AD III. dicendum, ꝙ idē nõ pōt accipi, ut ratio diuerſorum per modū adęquationis *. Sed diuina eſſentia eſt aliqd excedens omnes creaturas. Vndè pōt accipi ut propria ratio uniuſcuiuſq; ſecūdùm quòd diuerſimodè eſt participabilis: uel imitabilis, à diuerſis creaturis.

182 b

parando tñ actum perfectũ posteriorẽ ordine generationis ad actus imperfectos priores generatione, vt hoiem ad aial, aiam intellectiuã ad alias, tetragonum ad trigonũ: ſenariũ ad trinariũ, &c. aliquo modo hoc ſit natur. & idcirco in litera exempla hæc aſſerunt, vt oſtendatur, & excellẽtia, & cõprehenſio oſs po ſitiui: [illegible] n. hæc exempla oſtendunt [illegible] oſtẽdunt [illegible] quãuis inepta ſint exẽpla oia ad [illegible] eminentẽ cõtinẽri. Et ppea in litera inducendo exẽpla dr, vt ſi dicerẽt homo ad animal: quaſi diceret, ſi conceſſa licẽtia liceat, &c.

¶ Quoad tertium p batur cõcluſio ſimul cum declarato eius modo, dupliciter. Primò, ſcientia Dei hẽt in ſe quicquid pfect onis eſt in quocunq;, & amplius, ergo De cognoſcendo ſe, cognoſcit oia propria cognitione. Antecedẽs patet ex dictis. cõſequentia verò probatur à deſtructione cõſequẽtis ſic. Si Deus cognoſcẽdo ſe nõ no uit alia ppria cognitione: ergo nõ nouit quocunq; eſt participabilis ſua perfectio. Patet iſta ſequela ex illa ppoſitione implicitè cõtenta in antecedente. ſ. propria cuiuſq; natura conſiſtit in aliquo modo participandi diuinam perfectionem: ergo nõ perfectè nouit ſeipſum. Tenet iſta, ex ipſo antecedẽte, in quo dicitur, ꝙ ipſe claudit in ſe omnem modum perfectionis.

¶ Sequitur igitur ex deſtructione conſequentis, aut falſitas antecedentis, aut hoc impoſſibile, quòd Deus non perfectè nouit ſeipſum: quod etiam redundat in falſitatem antecedentis: quia ſi ſic eſſet, eſſentia diuina non eſſet infinitæ perfectionis, & conſequenter non omnem modum perfectionis poſſibilem eminenter contineret.

¶ Secundò probatur ſic. Si Deus cognoſcendo ſe non cognoſceret alia propria cognitione: ergo non perfectè cognoſceret omnes modos eſſendi. ergo non perfectè cognoſceret naturã eſſendi: omnes conſequentiæ ſunt euidentes formaliter, ſeu vt ſic accepte ex antedictis.

¶ Et aduerte, ꝙ hæc ratio directè eſt cõtra opinionem in principio corporis recitatam: immò ex illius fundamẽto procedẽs cõtra ipſam: quia quum ſit ipſum eſſe, cognoſcendo pfectè ſe cognoſceret humanitatem [illegible] Platonem: ergo cognoſcendo ſe, cognoſceret pfectè humanitatis naturam, ergo omnem modum eſſendi, ergo omnem naturam. Quia omnis natura nihil aliud eſt, quàm aliquis modus eſſendi.

¶ Nec fallaris in exemplo adducto: quia homo ſeparatus nõ cognoſceret humanitatem cũ hoc modo quo eſt in materia Sortis, & cuilibet quo eſt in materia Platonis: immò ex hoc cõſtringas ad intuendũ propoſitũ. Ideò enim homo ſeparatus non cognoſceret hos modos particulares: quia iſti modi aliunde ſunt, q̃ ex ipſius participatione. ſ. ex materia ſed ſi ſingas præter id, quod ex parte humanitatis ſe tenet, quòd nihil aliud adſit, de neceſſitate ſequetur, quòd cognita humanitate cognoſcentur omnes eius modi. Sic aũt cõſtat ſe habere eſſe ad omnia. Nihil enim eſt in quacunque re quin ſit aliquod eſſe. Et propterea eſſe, q̃d eſt in re, nõ aliunde, quàm ab eſſe prouenit. Et ſecluſo eo, quod ex parte ipſius eſſe ſe tenet, nihil reſtat: quæ & materia, & oia, participationes quædam & modi quidam eſſendi ſunt. Et ideo propter ipſius eſſe vniuerſalitatem, & quia modi eſſendi omnia cõſtituunt ſecundũ quamcunq; poſitiuã rõnem, ſequitur ꝙ cognita natura eſſendi, cognoſcantur oia ſecundũ propria ſua conditiones. Et quia hanc vniuerſalitatem non vidit prima opinio, ideo errauit, iudicãs de eſſe, ſicut de aliis perfectionibus ſpecialibus, ſcilicet viuere, intelligere, & c. per quæ

F & eorum modos ſunt alia: cum tamen, vt patet, præter eſſe, & illius modos reſtet nihil.

¶ Aduerte hic, ꝙ quum tota diſſenſio in hac quæſtione verſetur circa modũ, quo in vno obiecto cognito oia cognoſci poſſint, manifeſtè apparet, ꝙ cõis animi conceptio ſapientũ fuit, ꝙ Deus non aliter intelligit alia à ſe, niſi intelligẽdo ea in ſe. Quæ cautus eſto, quũ nonnas legis adinuentiones.

¶ In reſponſione ad primum aduerte, ꝙ quum dr, lapis vt in Deo: ly in, põt denotare modũ obiecti. i. modũ quo lapis obijcitur: & põt denotare modũ rei cognitæ, vt ſic. i. modũ cogniti: qu a lapis nõ ſolũ obijcit in ipſo Deo, ſed ẽt modus ille eſſendi in Deo cognoſcitur. Sed inter hæc [illegible] denotãdo modũ obiecti verificatur cum dictione excluſiua [illegible] iſta eſt vera, lapis v. à Deo in ipſo Deo tñ, quia nõ aliter obijcit Deo, quã in ipſo Deo cõtẽnitiue ex dictis patet. Sed denotãdo modũ cognitum, nõ verificatur cũ dictione excluſiua: ita quia lapis vt à Deo ſecundũ eſſe, quod hẽt in ipſo Deo, ſed non tñ: quia lapis ẽt vr à Deo ſecundũ eſſe quod hẽt in hoc, & illo lapide: ſecundũ eſſe, quod hẽt in cauſis ſuis; tam materiali, q̃ effectiua, & breuiter ſecundũ oẽs modos eſſendi, nõ ſolũ ſibi conuenientes, ſed poſſibiles. Deus. n. videndo in ſeipſo tantum lapidem, videt lapidẽ, ſecundum omnes modos eſſendi quos habet, & habere poſſet, & hoc in littera aliis verbis dicitur, vt patet.

¶ In reſponſione ad tertiũ, aduerte, ꝙ hinc patet, ꝙ apud S. Tho. ad hoc, vt Deus in eſſentia intellectã intelligat oia ſecundũ proprias rõnes, ſufficit eminens perfectio diuinæ eſſentiæ: quia oẽs, & ſingulas perfectiones oium ipſam diuerſimodè imitantium, obijcit, & amplius. Nec exigi ponitur ad hoc aliquas relationes: vt in ſed à opinione recitata à Scoto in 35. d. primi dicitur. Propterea rationes, quas cõtra illas relationes Scotus facit, nõ ſunt contra S. Tho. in hac materia. Quantũ aũt valeant contra poſitionem S. Thom. de ideis, in ſequenti quæſtione videbitur.

Lib. 15. de trin. c. 14. med. t. 3.

Concl. in.

46

ARTICVLVS VII.

Vtrum ſcientia Dei ſit diſcurſiua.

AD SEPTIMVM. Sic proceditur. Videtur, quòd ſciẽtia Dei ſit diſcurſiua. Sciẽtia. n. Dei non eſt ſecundũ ſcire in habitu. Sed ſecundũm * Philoſophũ in 2. Topic. ſcire in habitu contingit multa ſimul: ſed intelligere actu unum tñ. Cum ergo Deus multa cognoſcat (oa & ſe & alia, ut † oſtenſum eſt.) vr ꝙ non ſimul omnia intelligat, ſed de uno in aliud diſcurrat.

¶ 2 Præt. Cognoſcere effectũ p cauſam eſt ſcire diſcurrẽtis. Sed Deus cognoſcit alia per ſeipsũ, ſicut effectũ per cauſam. Ergo cognitio ſua eſt diſcurſiua.

¶ 3 Præter. Perfectius Deus ſcit unamquamq; creaturam q̃ nos ſciam*. Sed nos in cauſis creatis cognoſcim* earũ effectus: & ſic de cauſis ad cauſata diſcurrim*. Ergo uidet ſimiliter eſſe i Deo.

SED CONTRA. Eſt, quod Aug. dicit in * 15. de trin. Quòd Deus nõ particulatim uel ſigillatim oia uidet: velut alternante conceptu, hinc illuc, inde huc: ſed omnia uidet ſimul.

G RESPON. Dicendum, ꝙ in ſciẽtia diuina nullus eſt diſcurſus: quod ſic patet. In ſcientia .n. noſtra duplex eſt diſcurſus. Vnus ſecũdum ſucceſſionẽ tñ. Sicut cum poſtquam intelligimus aliqd in actu, conuertimus nos ad intelligendũ aliud. Alius diſcurſus eſt ſecundùm cauſalitatem. Sicut cum per principia peruenimus in cognitionẽ concluſionum. Primus autẽ diſcurſus Deo cõuenire non põt. H Multa .n. quæ ſucceſſiuè intelligim*, ſi unumquodq; eorum in ſe ipſo cõſideretur, omnia ſimul intelligim*, ſi in aliquo uno ea intelligam* *. Puta ſi partes intelligamus i toto, uel ſi diuerſas res videamus in ſpeculo. Deus autẽ omnia uidet in uno, quod eſt ipſe, vt * habitum eſt. Vñ ſimul & non ſucceſſiuè oia uidet. Similiter ẽt & ſecundus diſcurſus Deo cõpetere nõ põt. Primò quidem: quia ſecundus diſcurſus ꝑſupponit primũ: procedentes. n. à principijs ad cõcluſiones non ſimul utrũq; conſiderãt. Deinde quia diſcurſus talis eſt ꝓcedentis de noto ad ignotũ. Vñ manifeſtũ eſt: ꝙ qñ cognoſcit primũ, adhuc ignoratur ſecundum. Et ſic ſecundum non cognoſcit in primo: ſed ex primo. Terminus verò diſcurſus eſt, qñ ſecundũm vr in primo, reſolutis effectibus in cauſas. Et tunc ceſſat diſcurſu *. Vñ cum Deus effectus ſuos in ſeipſo uideat ſicut in cauſa, eius cognitio nõ eſt diſcurſus.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd licẽt ſit unum tantùm intelligere in ſeipſo: tamen contingit multa intelligere in aliquo uno vt dictum eſt *.

AD II. dicendum, quòd Deus non cognoſcit per cauſam quã ſi prius cognita, effectus cognitos: ſed eos cognoſcit in cauſa. Vndé eius cognitio eſt ſine diſcurſu: vt dictum eſt *.

B AD III. dicendũ, ꝙ effectus cauſarum creatarum uidet quidẽ Deus, in ipſis cauſis multò melius quàm nos: non tamen ita ꝙ cognitio effectuum cauſetur in ipſo ex cognitione cauſarũ creatarũ ſicut in nobis *. Vñ eius ſcientia non eſt diſcurſiua.

SVPER QVÆST. XIIII. ARTIC. VII.

Ferr. 1. cont. c. 55. 58. — Cap. 1. d. 35. q. 2. ar. 2. con. 3. & 5.
Egi. 1. 5. d. 38. q. 1. pri. prin. — Alb. Mag. p. d. 35. ar. 3.

TItulus clarus eſt in principio corporis.

¶ In corpore vna cõcluſio reſpõſiua quæſito negatiuè. Sciẽtia Dei nullo modo eſt diſcurſiua. Probatur: in ſcientia Dei nõ eſt diſcurſus ſecundùm ſucceſſionem, neq; ſecundùm cauſalitatem, ergo nullo modo eſt diſcurſiua. cõſequentia probatur ex ſufficienti diſtinct. diſcurſus, quæ in nobis manifeſtatur clarè. Antecedens autem quò ad primam partem probatur. diſcurſus ſecundũ ſucceſſionẽ cõſiſtit in intelligendo vnũ poſt aliud. Sed Deus oia videt in vno, quod eſt ipſe, ergo nõ diſcurrit intelligẽdo vnũ poſt aliud. Quo ad ſecundum verò probatur dupliciter. Primò, quia diſcurſus ſecundus includit primum. Secundò, quia ſecundus eſt de noto ad ignotum, & conſequenter eſt notitia ſecundi ex primo, & nõ in primo: ſed Deus cognoſcit omnia in primo: ergo non diſcurrit. Sed ſcientia ſua eſt, ſicut ſcientia in termino diſcurſus. ea enim reſolutis iam effectibus in cauſas, termino diſcurſus, [illegible] vt effectus in cauſis, ſic proportionaliter: [illegible] Deus oia in ſe ipſo omnium cauſa videt. Et in termino hic corrigere codicem ſi hoc modo ſe habet. Terminus verò diſcurſus: [illegible] Terminus verò diſcurſus eſt.

SVPER QVAEST. XIIII. ARTIC. VIII.

Ferr. 1. cont. c. 61. 62. — Bannes a. 8.
Cap. 1. d. 35. q. 2. a. 2. con 8. — Pet. de Pal. 1. 5. d. 38. q. 2.

TItulus.

¶ Aduerte ꝙ hic articulus eſt magni momenti: quoniam hic inchoatur quæſtio de mõ, quo Deus producit res extra ſe. Quærere. n. an ſcientia Dei ſit cauſa rerũ, nihil aliud eſt quàm quærere, vtrum Deus cauſet per intellectũ. Verùm, quia cauſalitas rerum poteſt dupliciter conſiderari. Primò ſecundùm ſe, & ſic de ea inferius erit ſpecialis tractatus, ubi omnia plenè examinabunt. Alio modo ut eſt qualitas ſcientiæ diuinæ: & ſic hoc in loco quæritur, vt completè oſtendatur qualis ſit ſcientia Dei an ſcientia Dei habeat hanc cõditionem. ſ. eſſe cauſam rerum.

¶ In corpore una cõcluſio reſponſiua quæſito affirmatiuè. Sciẽtia Dei eſt cauſa rerũ. Circa quam concluſionem in littera tria ſiunt. Primò probatur. Secundò oſtẽditur in cõmuni modus, quo ſcientia Dei eſt cauſa in actu ſecundo. Tertio probatur efficaciter cõcluſio cũ modo iam expreſſo.

¶ Quò ad primũ ſciẽtia Dei ſe habet ad res ut ſcientia artificis ad artificiata, ſed ſcientia artificis eſt cauſa artificialium. ergo ſcientia Dei eſt cauſa rerum. Maior non probatur vſque ad tertiam partem corporis. Minor autem probatur. Artifex operatur per ſuum intellectum: ergo forma intellectus eſt principium operationis: ſicut calor calefactionis, & tunc ſubaudi, ſed ſcientia eſt ipſa forma intellectus eius, ergo: omnia ſunt clara.

¶ Quò ad ſecundum determinatur in cõmuni: ſcientia eſt cauſa non niſi adiuncta voluntate. Probatur. ſcientia nõ ſignificat rationem cauſæ ex hoc tantum quod eſt in ſciente, ſed ex inclinatione ad effectum. ergo nõ niſi ex adiuncta voluntate. Antecedens probatur ex ſimili in forma naturali, puta calore: cõſequẽtia verò probatur: ſcientia ex ſe, ſe habet ad oppoſita. ergo determinatio ad alteram partem eſt ex appetitu adiuncto. Aſſumptũ & conſequentia habentur 9. Metaphy.

¶ Aduerte hic, ꝙ littera [illegible] de forma naturali. Non [illegible] ꝙ forma naturaliter actiua puta calor eget aliqua inclinatione ſuperaddita ad hoc vt ſit principiũ actionis. [illegible] falſum. ſed dicit ꝙ ipſa forma, ſ. calor inquantum habet hoc, ſ. eſſe, ſed manet in ſubiecto, ex hoc ſine vt ſic, non habet ꝙ ſit principium actionis. Sed hoc verũ eſt: quia aliter ſequeretur, ꝙ omnis forma, quæ eſt in aliquo, eſſet principiũ actionis: quod eſt falſum. Sed quãuis ex hoc non habeat rõnẽ actiui, requiritur tamen hoc ad rõnẽ actiui. Inclinatio autem ad opus eſt, quæ dat formæ rõnẽ actiui. Nec refert quòd ad propoſitum an talis determinatio ſit ab intrinſeco ex ipſa natura formæ, vt patet de calore, an ab extrinſeco vt contingit in ſcientia, quæ vt probatum eſt cauſa in actu ſecundo tñ non habet, niſi ex habet voluntatem adiunctam. Sola. n. ſimplex nihil unquam cauſabit niſi cauſaret oppoſita ſimul: quod eſt impoſſibile.

¶ Quò ad tertium ſequitur concluſio adiuncto modo, ſ. ſcientia

ARTICVLVS VIII.

Vtrum ſcientia Dei ſit cauſa rerum.

AD OCTAVVM ſic procedit. Videtur, ꝙ ſcientia Dei nõ ſit cauſa rerum. Dicit. n. Orige. ſuper epiſtolam * ad Ro. Nõ ꝓpterea aliquid erit: quia id ſcit Deus futurũ: ſed quia futurũ eſt ideò ſcitur à Deo antequã fiat.

C ¶ 2 Præt. Poſita cauſa ponitur effectus: ſed ſcientia Dei eſt ęterna. Si ergo ſcientia Dei eſt cauſa rerum creatarum, uidetur ꝙ creaturæ ſint ab æterno.

¶ 3 Præt. Scibile eſt prius ſcia & mẽſura eius, ut dr in † 10. Metap. Sed id, quod eſt poſterius & menſuratũ, non põt eſſe cauſa. Ergo ſcia Dei nõ eſt cauſa rerũ.

D SED CONTRA eſt, quod dicit Augu. * 15. de Trinita. uniuerſas creaturas & ſpũales & corporales, non quia ſunt iõ nouit Deus

A Dei eſt cauſa rerum ſecundùm ꝙ habet uoluntatem adiunctã. Probatur rõne: quæ eſt ẽt probatio maioris in principio aſſumptę. Eſſe Dei eſt ſuum intelligere. ergo Deus eſt cauſa rerum per intellectum. ergo ſcientia Dei eſt cã rerũ ſecundum ꝙ habet uolũtatem adiunctã. Antecedẽs patet, & prima conſequentia relinquitur, vt nota. ſecunda aũt ex aſſignato modo, quo intellectus eſt cauſa rerum patet. Et nihilominus confirmatur in litera ex ſingularitate nominis: quia ſcientia Dei vt cauſa cõſentit dici ſcientia approbationis.

¶ Circa primam conſequentiam huius rationis dubiũ occurrit: qa. ſ. ſit radix huius conſeqñtiæ, Eſſe Dei eſt ſuum intelligere: ergo Deus eſt agens per intellectũ: habet. n. inſtantiam dupliciter. Primò ſecundùm veritatem. non. n. ualet, eſſe dei eſt ſuũ intelligere: ergo Deus producit filium uel ſpiritũ ſanctũ per intellectum: cum uterque producatur à Deo per naturam, vt infra patebit. Secundò ſecundùm opinionẽ tenentium Deum agere ex neceſſitate naturæ. Cõcederent. n. illi philoſophi, quòd eſſe Dei eſt eius intelligere: ſed negarent ſequelam dicendo, quòd Deus producit res ꝑ intellectum cõcomitanter tantùm: qa. ſ. intelligit ſe facere eas, ſed per naturam ſolam cauſaliter.

¶ Ad hoc breuiter dicitur quòd radix huius conſequentiæ eſt iſta propoſitio: agere per intellectũ eſt perfectius ſuperius & uniuerſalius, quàm agere per naturã. quæ propoſitio probatur in ſecundo contra Gentiles. 23. ſuper hac. n. ſuppoſita, oportet ſequi illi eſſe Dei eſt eius intelligere: ergo omnes effectus Dei ſunt in Deo intelligibiliter, vt ex ſupra dictis patet: quia oportet effectus præexiſtere in ipſa eſſentia cauſæ, ſecũdũ modũ eſſentiæ ipſius cauſæ: ſi aũt oia ſunt & in eſſe Dei & in intelligere eius, vt ſic, & perfectius ſuperius uniuerſali uſq; eſt eſſe cam rerũ per intelligere, ꝙ per eſſe tñ, conſtet Deo tribui deberi quod perfectiſſimum, quod ſupremum, quod vniuerſaliſſimũ eſt in cauſando & cauſandi modo: abſque ulla calumnia ſe ſequitur ergo Deus eſt cauſa rerum per intellectum.

E ¶ Ad obiectionẽ ergo in oppoſitũ pro philoſophorũ aliquorum opinione ia patet, quia negarent conſequentiã. Ad eã uerò, quæ tangit materiã de Trinitate, dr ꝙ obiectio non eſt ad propoſitum, quia ſermo eſt de uerè cauſa effectiua, quæ non põt intelligibiliter eſſentiali diuerſitate cauſæ & cauſati. Productiones autem in diuinis non ſunt uerè & propriè. Nec patet eſt verè & propriè cauſa filium eadem numero ſit utriuſque ſubſtantia, & ideò non eſt mirum ſi non tenet ibi. Poſſet quoque nihilominus aliter dici, quòd hæc conſequentia tenet, ſuppoſito ꝙ ex parte producibilis, non repugnet produci per intellectum: ſi enim repugnaret ex parte producibilis: quamuis haberet eſſe intelligibiliter in cauſa, &c. nunquam tamen ſequeretur quòd poſſet per intellectum produci in patet. Conſtat autem quòd ſic eſt in propoſito. nam perſonis diuinis repugnat produci per modum artificiati, non autem alijs rebus. Et ideò reſpectu aliarum rerum infertur: ergo Deus eſt agens per intellectum, & nõ reſpectu perſonarum diuinarum. Eatum enim eſt authos per naturam, ut infra patebit.

Ar. 4. & 5. huius q. 192 427

119

119 o 84

In cor. ar. & ar. pce.

In cor. ar. 193

Porrecta per totil.

87 1. diſt. 38. ar. 1. & 2. contra c. 61. & 62. Et ueri q. 2. arti. 14. * li. 7. ſup. illud: Quos vocauit hos & iuſtificauit. 3.

† Lib. 10. Metaphy. tex. 5. to. 3.

* li. 15. de trin. c. 13. in medio to. 3. & li. 6. c. 10.

86 1. contra. c. 55. 56. & 57. & po. q. 9. ar. 1. 2. 10. & quol. 11. ar. 2. 2. Et epiſt. 3. c. 29.

* 2. Topi. c. [illegible] loci 33. to. 1. † q. 14. ar. 2. & 5.

Porrecta per toni.

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

a In reſponſione ad ſecūdum, expecta diſcuſſionem eius: quoniam, cum per ſe de cauſalitate rerū tractabit, diſcutietur.

SVPER QVÆ. XIIII. ART. IX.

Ferr. 1. cont. c. 69. S. Bona. 1. 5. d. 35. 39. q. finali. 42. Aless. 1. p. ſu. qua. 23. men. 3. a. 4. Scot. 1. 5. d. 38. & 39. Marc. 1. 5. d. 38. & 39.

Titulus clarus. ¶ In corpore duo. Primò reſpondet quæſito affirmatiuè. Secūdò aſſignat differentiam quādam inter ſcientiā diuerſimodè non entium.

¶ Quò ad primū concluſio eſt. Poteſt dici q̄ Deus habet ſciētiā non entium. Probat. Deus ſcit omnia quę ſunt quocunque modo: ergo omnia quæ poſſunt per potentiā tam ſuam, quā creaturæ fieri, cogitari, & dici. ergo eorum quę non ſunt actu. ergo poteſt dici, q̄ Deus habet ſcientiam non entium. Prima conſequentia probatur: diſtinguendo modos eſſendi, id eſt ſimpliciter & ſecundū qd, & ſubdiuidendo ſecundum quid iuxta multiplicem diuerſitatem potētiæ. ſ. creatoris vel creaturæ, actiuæ uel paſſiuæ, realis vel opinatiuæ, &c. Secunda uero cōſequentia eſt per ſe nota: quia non ſunt actu hæc oīa. Tertia quoque eſt euidens, quia ea quo nō ſunt entia ſimpliciter, ſed in potentia, quæ eſt conditio diminuens optimè de eis uerificatur abſolutè negatio entis & ſic ſunt non entia: ſicut de homine in potentia verè dicimus non homo, & de arca in potentia non arca.

¶ Quò ad ſecundum differentia eſt nominalis, q̄ quædam nō entia dicitur Deus ſcire ſcientia uiſionis, quędā uerò ſimplicis intelligentiæ. Et ratio nominū eſt, quia uiſa apud nos habent duas conditiones. Altera eſt, q̄ ſunt præſentialiter

Lib. 9. tex. 10. to. 3.

118 concl. m

n corpo.

ſed ideò ſunt quia nouit.

Respondeo dicendū, q̄ ſciētia Dei eſt cauſa rerū. Sic n. ſciētia Dei ſe habet ad oēs res creatas: ſicut ſcientia artificis ſe hēt ad artificiata. Scientia autem artificis eſt cā artificiatorū, eo q̄ artifex operatᷣ p ſuū intellectū. Vñ oportet q̄ forma intellect* ſit principiū operationis: ſicut calor eſt principiū calefactionis. Sed cōſiderādū eſt, q̄ forma naturalis, inquātū eſt forma manēs in eo, cui dat eſſe, nō noīat principiū actionis, ſedm̄ q̄ hēt inclinationē ad effectū. Et ſimiliter forma intelligibilis nō noīat principiū actionis ſm̄ q̄ eſt tm̄ in intelligente. niſi adiūgatur ei inclinatio ad effectū, q̄ eſt p uoluntatē. Cū n. forma intelligibilis ad oppoſita ſe habeat (cū ſit eadem ſcia oppoſitorū) nō produceret determinatū effectū niſi determinaretᷣ ad unū p appe- H titū, ut dr̄ in nono * Meta. Manifeſtū eſt aūt q̄ Deus per intellectum ſuū cauſat res *: cū ſuū eſſet ſit ſuū intelligere. Vñ m neceſſe eſt, q̄ ſua ſcientia ſit cā rerū, ſm̄ q̄ habet uoluntatem cōiunctam *. Vñ ſcientia Dei ſm̄ q̄ eſt cauſa rerum, cōſueuit nominari ſcientia approbationis.

Ad primvm ergo dicendū, q̄ Orig. locutus eſt attendens rōnem ſcientiæ, cui non competit ratio cauſalitatis, niſi adiuncta voluntate. ut dictum eſt *.

Sed quod dicit iō pſcire Deū aliqua, q̄ ſunt futura: intelligēdū eſt ſm̄ cām cōſequentię: nō ſm̄ cauſam eſſendi. Sequitur n. ſi aliqua ſunt futura, q̄ Deus ea p ſcierit: non tñ res futuræ ſunt cauſa quòd Deus ſciat.

Ad ii. dicendum, q̄ ſcientia Dei eſt cauſa rerū ſm̄ q̄ res ſunt in ſcientia. Nō fuit aūt in ſcientia Dei, q̄ res eſſent ab æterno. Vndè quamuis ſcientia Dei ſit æterna, non ſequitur tamen q̄ creaturæ ſint ab æterno.

Ad iii. dicendum, q̄ res naturales ſunt mediæ inter ſcietiā Dei & ſcientiā nrām. Nos n. ſciētiā accipimus à rebus naturalibus, quarū Deus p ſuā ſciētiā cā eſt. Vndè ſicut ſcibilia naturalia ſunt priora q̄ ſcientia nr̄a & mēſura eius, ita ſciētia Dei eſt prior

F quā res naturales, & menſura ipſarū *. ſicut aliqua domus eſt media inter ſciētiā artificis, qui eā fecit, & ſcientiā illius, q̄ eius cognitionē, ex ipſa iā facta capit.

Articvlvs IX.

Vtrum Deus habeat ſcientiam non entium.

G Ad nonvm ſic proceditur. Vr̄, q̄ Deus nō habeat ſciētiam niſi entium. Scientia enim Dei non eſt niſi verorum. Sed h verum & ens conuertuntur. Ergo ſcientia Dei nō eſt nō entiū.

¶ 2 Præt. Scientia requirit ſimilitudinem inter ſciētem & ſcitū. Sed ea, quæ nō ſunt, nō poſſunt habere h aliquā ſimilitudinē ad Deū, qui eſt ipſum eſſe. Ergo ea, q̄ nō ſunt, non pñt ſciri à Deo.

¶ 3 Præt. Scientia Dei eſt cā ſcitorum ab ipſo. Sed non eſt cauſa nō entium, quia non ens non habet cām. Ergo Deus non hēt ſcientiam de non entibus.

Sed contra eſt, q̄ dicit Apoſtolus ad Ro. 4. Qui vocat ea, q̄ nō ſunt, tāquā ea quę ſunt.

Respon. dicendum, q̄ Deus ſcit omnia quæcunq; ſunt quocunque modo. Nihil autem prohibet ea, quæ non ſunt ſimpliciter, aliquo modo eſſe. Simpliciter n. ſunt, quæ actu ſunt. Ea verò, quæ nō ſunt actu, ſunt in potentia, uel ipſius Dei, uel creaturæ: ſiuè in potētia actiua, ſiuè in paſſiua: ſiuè in potentia opinandi uel imaginandi: uel quocūq; modo ſignificandi. Quæcūq; igitur poſſunt per creaturam fieri, vel cogitari; vel dici, & ēt quæcunq; ipſe facere pōt, omnia cognoſcit Deus: et ſi actu nō ſint. Et m p tāto dici pōt, q̄ habet ēt K non entiū ſciam. Sed horū, quæ actu nō ſunt, eſt attēdenda q̄dā diuerſitas. Quædā n. licèt non ſint nunc in actu, tamen vel fuerunt, uel erunt: & oīa iſta dicitur Deus ſcire ſcientia uiſionis. Quia cū intelligere Dei, quod eſt eius eſſe, ęternitate mēſuretur, quæ ſine ſucceſſione exiſtēs totū tp̄s comprehendit, præſens intuitus Dei fertur in totū tempus *, & in omnia quæ ſunt in quocūque tempore, ſicut in ſubiecta ſibi præſentialiter.

Quædā uerò ſunt, quæ ſunt in potentia Dei vel creaturæ, quæ tñ nec ſunt, nec erūt, neq; fuerūt. Et reſpectu horum non dr̄ habere ſciam uiſionis, ſed

obiecta uidenti. Altera q̄ habent eſſe diſtinctum extra uidentem. Et propterea illa quæ quandoque ſunt, uiſionis ſciētia intelligi dicuntur: q̄ verò nunquam, non videri, ſed ſimplici intelligentia ſciri dicū tur. Illa enim habent has duas cōditiones propter æternitatem ſcientiæ diuinæ, &c. iſta neutram.

¶ Circa hanc partem eſt dubitatiuncula: quoniam iſta differētia non ſpectat ad non entia ut ſic, ſed magis ad non entia in quantum ſunt entia: & conſequenter per accidens pertinet ad hunc articulum: in quo de ſciētia, nō entium agitᷣ. Aſſumptum patet, quia ea quæ quandoq; ſunt, pertinent ad ſcientiā uiſionis, ea ratione, quia ſunt entia quandoque in actu, & nō inquantum non entia. ergo.

¶ Ad hoc breuiter dr̄, q̄ iſta differentia tāgit non entia vtroque modo, ſcilicet in quantum ſunt, & inquantum non ſunt. Eorum enim, quæ nunquam ſunt, ſed ſemper ſunt in potentia, non ſolùm ipſæ entitates in potentia, ſed negationes actualitatis ſimplici intelligentia noſcuntur. Et ſimiliter eorum, quę quādoque actu ſunt non ſolùm entitates in actu tali tempore, ſed negationes ab actu tali alio tempore: uiſionis ſcientia cognoſcuntur ab æterno. Et horum ratio eſt: quia negatio affirmationem cognoſcitur: & illius genus ſequitur in eſſendo, & cognoſcendo ſecūdum te. Et ſic differētia iſta eſt completè complectens nō entia ad propoſitum.

13

Porrecta per totū. 88 1. di. 38. ar. 11. 4. & ue. 11. q. 1. ar. 8. & cō. tra c. 59.

concl. m

SVPER QVÆ. XIIII. ARTIC. X.

Ferr. cont. c. 71. Eg. 1. 5. d. 36. q. 2. pri. prin. Bacone a. 9.

Titulus clarus. ¶ In corpore primò uidet quæſito affirmādo q̄ ſic eſt: ſecūdo quomodo eſt.

¶ Quò ad primū, concluſio tuſua directè quæſito affirmatiuè eſt, De⁹ cognoſcit mala. probat. Deus pfectè cognoſcit oīa bona, ergo ſcit oīa quæ pñt quibuſcunq; iſlorū accidere: ergo ſcit mala. Antecedens cū prima conſequentia relinquitᷣ p euidens. ſecūda verò probatᷣ quia ſunt quædā bona, quibus pōt accidere ut per mala corrūpantur, ut patet tam de bono naturali, q̄ morali.

¶ Quò ad ſecūdum, Modus cognoſcēdi eſt p aliud. ita q̄ hæc cōcluſio, Deus cognoſcit mala per bona, p batᷣ, declaratᷣ, & cōfirmatᷣ. Probat. primò. Eſſe mali conſiſtit in priuatione boni: ergo cognoſcibilitas mali conſiſtit in negatione boni. igitur Deus pp hoc cognoſcit mala, quia bona ſcit. Antecedēs patet. cōſequētia verò probatᷣ: q̄a vnūquodque eo mō quo hēt eſſe, hēt cognoſci. Declaratᷣ eadem ſiccēxēplo: ſicut tenebræ noſcuntᷣ p lumē. Cōfirmatᷣ deinū authoritate Diony. ut patet ſ littera.

101

118 87

ecūda reſponſio.

Porrecta per totū. 89 1. di. 36. q. 1. ar. 2. & uer. q. 2. artic. & 15. & 1. cōtra ca. 71. & 11. quol. q. 2. ar. unico. *Tex. 25. tomo 2. † Enchiri dij. ca. 11. tomo 3. Fill. 1. cō ſeſſ. ca. 7. 10. 1. ar. 2. *Ar. 2. huius quæſ.

SVPER QVÆ. XIIII. ARTIC. XI.

Ferr. 1. cont. c. 50. 63. Eg. 1. 5. d. 38. q. 1. pri. prin. Cap. 1. d. 35. d. 2. con. 4. Alb. Mag. de. 39. ar. 9.

Titulus, ſingularia rerū materialia. De his enim eſt dubium, non de ſingularibus immaterialibus: cum iam dictum ſit, quòd nouit ſeipſum, quem ſingularē eſſe conſtat.

¶ In corpore, primò radet directè quæſito, q̄ ſic. Secundò, tractat quomodo.

¶ Quò ad primū triā. Reſpōdet quæſito affirmatiuè. De

*Ar. 5. & 6. huius q.

† C. 2. ciſ. ca finem. tom. 5.

ſimplicis d intelligentię. Qd̄ iō dr̄ quia ea, quæ uident apud nos, hñt eſſe diſtinctū extra uidentē.

Ad primvm ergo dicendū, q̄ ſm̄ q̄ ſunt in potentia, ſic habent ueritatē * ea, quæ nō ſunt, actu, uerū eſt enim ea eſſe in potentia: & ſic ſciuntur à Deo.

Ad secvndvm dicendū, q̄ cū De⁹ ſit ipſum eſſe, itm̄ vnūquodque eſt, inquantū participat de deiſſimilitudine: ſicut vnūquodq; intm̄ eſt calidū, inquantū participat calorē. Sic & ea, q̄ ſunt in potentia, etiā ſi nō ſunt in actu, cognoſcuntur à Deo.

Ad iii. Dicēdū, q̄ Dei ſcia eſt cā rerū uoluntate adiūcta *. Vñ nō oportet q̄ quæcūq; ſcit Deus, ſint, uel fuerint, vel futura ſint: ſed ſolū ea, q̄ uult eē, uel pmittit eſſe r. Et iterū nō ē i ſcia dei, ut illa ſint, ſed q̄ eē poſſint.

Articvlvs X.

Vtrum Deus cognoſcat mala.

Ad decimvm ſic procedit. Vr̄ q̄ Deus nō cognoſcat mala. Dicit n. Philoſophus i 1 * 3. de Aīa, q̄ intellectus, qui non eſt in potētia, h non cognoſcit priuationem: ſed malū eſt priuatio boni, ut † dicit Auguſtinus. Igitᷣ, cū intellectus Dei nunquā ſit in potētia, ſed ſemper actu, vt ex dictis patet, * uidet q̄ De⁹ non cognoſcat mala.

¶ 2 Præt. Omni ſcientia uel eſt cauſa h ſciti, uel cauſatᷣ ab eo: ſed ſcientia Dei non eſt cā mali, nec cauſatur à malo. ergo ſcientia Dei non eſt malorum.

¶ 3 Præt. Oē quod cognoſcitur, cognoſcitᷣ per ſuā ſimilitudinē, vel p h ſuū oppoſitū. Quicquid aūt cognoſcit Deus, cognoſcit p ſuā eſſentiam: * ut ex dictis patet. Diuina aūt eſſentia neq; eſt ſimilitudo mali, neq; ei malū opponitᷣ. Diuinæ n. eſſentiæ nihil ē cōtrariū, ut dicit Auguſtin. † 12. de Ciuitate Dei. Ergo Deus non cognoſcit mala.

¶ 4 Præt. Quod cognoſcit non per ſeipſum, ſed per aliud, h imp fectè cognoſcitᷣ. Sed malū nō cognoſcitᷣ à Deo p ſeipſum: q̄a ſic oporteret q̄ malū eſſet in Deo. oportet n. cognitū eſſe i cogno

A ſcēte. Si ergo cognoſcitᷣ p aliud . ſ. p bonū, iperfectè cognoſceretᷣ ab ipſo, quod eſt impoſſibile: q̄a nulla cognitio Dei eſt imperfecta *. ergo ſcia Dei nō ē malorū.

Sed contra eſt, quod dicitur Prouer. 15. Infernus & perditio coram Deo.

Respon. Dicēdū, q̄ quicunq; perfectè cognoſcit aliqd, oportet q̄ cognoſcat oīa, q̄ poſſunt illi accidere. Sunt aūt quędā bo- B na, quibus accidere pōt, ut per mala corrūpantᷣ: vñ m Deus nō p fectè cognoſceret bona, niſi ēt cognoſceret mala *. Sic aūt eſt cognoſcibile unūquodq;, ſm̄ q̄ eſt: unde cùm hoc ſit eſſe mali, quod eſt priuatio boni: m p hoc ipſum q̄ Deus cognoſcit bona, cognoſcit ēt mala r ſicut per lucē cognoſcūtur tenebræ. Vñ dicit Diony. * 7. c. de diu. no. Quòd Deus per ſemetipſum tenebra- C rum accipit uiſionē, nō aliūdè vidēs tenebras quàm à lumine.

Ad primvm ergo dicēdū, q̄ verbū Philoſophi eſt ſic intelligendū, q̄ intellectus, q̄ nō eſt in potētia, nō cognoſcit priuationē p priuationē in ipſo exiſtentē. Et hoc cōgruit cū eo, qd̄ ſupra dixerat: q̄ punctū, & oē indiuiſibile, p priuationē diuiſionis cognoſcit *. Quod cōtingit ex hoc: quia formæ ſimplices & D indiuiſibiles nō ſunt actu in intellectu nr̄o, ſed in potentia tm̄. Nā ſi eſſent actu in itellectu noſtro, nō p priuationē cognoſcerent. Et ſic cognoſcuntur ſimplicia a ſubſtātiis ſeparatis. Deus igitur non cognoſcit malum per priuationē in ſe exiſtentem, ſed per bonum oppoſitum.

Ad ii. dicendum, q̄ ſcia Dei non eſt cauſa mali, ſed eſt cauſa boni: per quod cognoſcitur malum.

Ad tertivm dicendū, quod licèt malū non opponatur eſſentiæ diuinæ, q̄ nō eſt corruptibilis per malum: opponitur tamen effectibus Dei, quos E per eſſentiam ſuam cognoſcit, & eos cognoſcens, mala oppoſita cognoſcit.

Ad iiii. dicendum, q̄ cognoſcere aliqd per aliud tm̄, eſt imperfectæ cognitionis, ſi illud ſit cognoſcibile per ſe. Sed malum non eſt per ſe cognoſcibile: quia de rōne mali eſt, q̄ ſit priuatio boni. Et ſic neq; diffiniri, neq; cognoſci pōt, niſi p bonū.

Articvlvs XI.

Vtrum Deus cognoſcat ſingularia.

Ad vndecimvm ſic proceditur. Videtur, quòd Deus nō cognoſcat ſingularia. Intellectus n. diuinus

Porrecta per totū. 90 1. di. 3. ar. 11. 3. & di

cognoſcit ſingularia. Probat. Oēs pfectiones in creaturis inuētæ, pexiſtunt in Deo altiori modo: cognitio ſingulariū eſt pfectio hoīs, ergo pexiſtit i Deo altiori mō.

¶ Secundò, oſtendit vim huius maioris ex authoritate Ariſt. q̄ ſ. n. iſta fundatᷣ in hoc, q̄ opus ſit, oē cognitū à nobis, cognoſci à Deo: & hoc aſſumpſit Ariſt. cōtra Empedoclē. Tertiò declarat illā particulam in concluſione adiunctam ex ui medij. ſ. altiori mō, in hoc attēdi, dicens, q̄ nos per diuerſas potentias cognoſcimus ſingularia & uniuerſalia. Deus aūt ſimplici itellectu oia tā materialia, quā immaterialia cōprehendit, & probatᷣ q̄a quæ diuiduntur in īferioribus, ſunt ſimpliciter & unitè in Deo.

¶ Aduerte hic, q̄ quia maior propoſitionū eſt uera de pexiſtentia formali, niſi in pfectionibus ſimpliciter: dicēte nimi cognoſcere ſingulare, & ſentire ſit idē iſte ranon dicit, ſentire, ſed cognoſcere ſingulare, pertinet ad nīam. Sentire n. nō eſt pfectio ſimpliciter, nec pexiſtit i Deo formaliter, ſed virtualiter tm̄. Cognoſcere aūt ſingulare, eſt pfectio ſimpliciter. & concludendum erat hic, q̄

85

concl. m

concl. p

*Nō multum à medio.

Lib. 3. de aīa, text. 23. & 25. tom. 2.

52. d 431

Universidad de Deusto Biblioteca

præexiſtit in Deo for maliter.
¶ Quo ad ſecundum, tria ſunt, iuxta opiniones duas & determinationem. Prima ergo opinio circa modum, quo Deus intelligit ſingularia, ſtat in hoc, quod Deus cognoſcit ſingularia cognoſcendo omnes eorum cauſas vniuerſales. Probatur hoc ſufficiente. Nihil eſt in aliquo ſingulari, quod non ex aliqua uniuerſali cauſa inſit, ergo cognitis oībus cauſis vniuerſalibus cognoſcitur totū ſingulare. Declaratur etiam exemplo in eclypſi. Refutatur hæc opinio, ſi Deus cognoſceret ſingularia cognoſcendo tūm uniuerſales cauſas: ergo nō cognoſceret ſingularia in ſua ſingularitate, cuius oppoſitū probatū eſt, conſequentia probat. Totū aggregatū, quod eſt in ſingulari ex cauſis uniuerſalibus, ut ſic, non ſufficit ad cōſtituendum ſingulare. ergo. Aſſumptū probat & manifeſtatur. Probatur: quia dempta materia ſignata, ſeu principio indiuiduationis, quicquid illud ſit, cū uniuerſale non eſſe cōſter, nūquam conſtituet ſingulare. Manifeſtatur vero hoc in homine exemplariter.
¶ Secunda uerò opinio ſtat in hoc. Deus cognoſcit ſingularia applicando uniuerſalia ad particularia. Contra: applicationō eſt niſi ad præcognitum, ergo applicatio uniuerſalis ad particulare præſupponit cognitionem ſingularis non facit.
¶ Determinatio autē eſt. Deus cognoſcit ſingularia per eſſentiam ſuam. Probatur quo ad primam partem ſic. Scientia Dei eſt cauſa rerum. Ergo ſe extendit ad oīa ad quæ ſe extendit eius cauſalitas. ergo ad ſingularia. Antecedens cū prima conſequentia eſt nota. Secunda verò probat, quia Deus eſt cauſa non ſolum formæ, ſed materiæ indiuiduantis. Quo ad ſecundā partē ſic, Deus ſcit alia à ſe per eſſentiam ſuam, vt ſimilitudo ſui actiui

3 5. q. 2. ar tic. 1. & 1. contra c. 50. 65. vſque 72. & li. 4. & 79. & 73. Et 4. ſent. q. 2. ar. 4. & 5. Et opuſc. 3. & cap. 134. & 135.
† Li. 2. de aīa. text. 1. & 1. Phy. text. 49. to. 2.
concl. m
Q. 4. ar. 1.
Lib. 1. de aīa. text. 80.
Et li. 3. metaph. tex. 15. tom. 2. & 3.
80
287 b
85

diuinus immaterialior eſt, quā intellectus humanus: ſed intellectus humanus propter ſuam immaterialitatem non cognoſcit ſingularia: ſed ſicut dr̄ in primo de † Anima, ratio eſt uniuerſaliū ſenſus verò particulariū. Ergo Deus nō cognoſcit ſingularia.

¶ 2 Præt. Illæ ſolæ uirtutes in nobis ſunt ſingulariū cognoſcitiuæ, quæ recipiunt ſpecies non abſtractas à materialibus cōditionibus: ſed res in Deo ſunt maximē abſtractæ ab omni materialitate. Ergo Deus non cognoſcit ſingularia.

¶ 3 Pręt. oīs cognitio eſt p aliq̄ ſimilitudinē: ſed ſimilitudo ſingulariū, īquātū ſunt ſingularia, nō vr̄ eſſe in Deo: qa principiū ſingularitatis eſt materia: quæ cum ſit ens in potentia tantū: omnino eſt diſſimilis Deo, q eſt actus purus. Non ergo Deus poteſt cognoſcere ſingularia.

Sed contra eſt, quod dicitur Prouer. 16. Omnes viæ hominū patent oculis eius.

Respon. Dicendū, quod [m] Deus cognoſcit ſingularia. [n] Oēs. n. perfectiones in creaturis inuentæ, in Deo præexiſtunt ſm altiorem modum, vt ex* dictis patet. Cognoſcere aūt ſingularia pertinet ad perfectionē nr̄am. Vndè neceſſe eſt, quod Deus ſingularia cognoſcat. Nam & Philoſophus pro inconuenienti habet quod aliquid cognoſcatur à nobis, quòd nō cognoſcat à Deo. Vñ cōtra Emped. arguit in 1. de Anima. † & in 3. Meth. quod accideret Deū eſſe inſipiētiſſimū, ſi diſcordiā ignoraret: Sed perfectiones, quæ in inferioribus diuidunt, in Deo ſimpliciter & vnitæ exiſtunt*. Vñ, licèt nos p aliā potētiā cognoſcamus uniuerſalia & immaterialia, & per aliā ſingularia & materialia: Deus tñ p ſuū ſimplicē intellectū, utraque cognoſcit. Sed qualiter hoc eſſe poſſit, quidā manifeſtare uolētes dixerunt, quod Deus cognoſcit ſingularia p cās uniuerſales*. Nam nihil eſt in aliquo ſingulariū, qd nō ex aliqua cā oriatur uniuerſali. Et ponunt exemplū. Sicut ſi aliquis Aſtrologus cognoſceret oēs mot* uniuerſalē cœli, poſſet pronunciare oēs eclypſes fu-

F turas. Sed iſtud nō ſufficit, quia ſingularia ex cauſis vniuerſalibus ſortiunt quaſdā formas & virtutes, quæ quantumcunque adinuicem coniungantur, non indiuiduant, niſi per materiā indiuidualē. Vñ qui cognoſceret Socratem per hoc, quòd eſt albus, vel Sophronici filius, vel quicquid aliud ſic dicatur, non cognoſceret ipſum inquantum eſt hic homo. Vndè ſecundùm modum prædictum, Deus non cognoſceret ſingularia in ſua ſingularitate. Alij uero dixerūt quòd Deus cognoſcit ſingularia, applicando cauſas uniuerſales ad particulares effectus. Sed hoc nihil eſt: quia nullus poteſt applicare aliquid ad alterum, niſi illud præcognoſcat: vndè dicta applicatio non poteſt eſſe ratio cognoſcendi particularia, ſed cognitionem ſingulariū pſupponit.

H Et ideò, aliter dicēdū eſt, quòd cum Deus ſit cauſa rerum per ſuam ſcientiam, ut dictum eſt* intantùm ſe extendit ſcientia Dei, inquantum ſe extēdit eius cauſalitas*. Vñ, cum uirtus actiua Dei ſe extendat non ſolùm ad formas, à quibus accipitur ratio vniuerſalis, ſed etiā vſque ad materiā (vt infra oſtendet*) neceſſe eſt quod ſcientia Dei vſque ad ſingularia ſe extendat, quæ per materiam indiuiduantur.

I Cum. n. ſciat alia à ſe per eſſentiam ſuam, inquantū eſt ſimilitudo rerū, uel vt principium actiuum earum; neceſſe eſt, quod eſſentia ſua ſit principiū ſufficiens cognoſcendi oīa, quæ per ipſum fiunt, nō ſolùm in uniuerſali, ſed ēt in ſingulari. Et eſſet ſimile de ſcientia artificis, ſi eſſet productiua totius rei, & non formæ tantùm.

Ad primvm ergo dicendū, quod intellectus noſter ſpēm intelligibilē abſtrahit à principijs indiuiduātibus. Vñ ſpēs intelligibilis nr̄i intellectus, nō pōt eſſe ſimilitudo principiorū indiuidualiū*. Et ppter hoc, intellectus noſter [d] ſingularia nō cognoſcit*.

K Sed ſpēs intelligibilis diuini intellectus, q̄ eſt Dei eſſentia, nō eſt immaterialis per abſtractionē, ſed per ſeipſam, principiū exiſtens oīum principiorū, quę intrant rei compoſitionem, ſiuè ſint principia ſpeciei, ſiuè principia indiuidui. Vndè per eā Deus cognoſcit nō ſolùm uniuerſalia, ſed ēt ſingularia.

Ad ii. Dicēdū, quod quāuis ſpēs intellectus diuini ſm eſſe ſuū nō hēat conditiones materiales, ſicut ſpēs receptę in imaginatione & ſenſu, tñ uirtute ſe extēdit ad immaterialia & materialia, ut dictū eſt*.

Ad iii. Dicēdū, quod materia licet recedat à Dei ſimilitudine ſm ſuā potentialitatē, tñ inq̄tum vel ſic eſſe habet, ſimilitudinē quandā retinet diuini eſſe-

principium eſt eorū. ergo eſſentia ſua eſt ſufficiens principiū cognoſcendi omnia, quæ per ipſum fiunt, etiam in ſingulari: ergo cognoſcit ſingularia per ſuam eſſentiam. Antecedens patet ex dictis: cōſequentia uerò ex terminis & probatione primę partis patet. Vltima declaratur tota ratio exemplo ſcientiæ artificis, ſi fingamus quod ſit cauſa formę & materiæ artificiati.
¶ Aduerte, quod tota determinatio huius literæ, ſupponit Deum eſſe cauſam proximā materiæ primæ: de quo, quia inferius erit ſpecialis queſtio, ſupponitur nunc: hoc enim conceſſo reliqua clara ſunt & indubitata.
¶ In reſponſionibus ad argumēta, multa diſcutienda ſunt, ſed non hîc. ſed inferius in locis proprijs patebunt.

Ar. 8. huius queſt.
D. 71
In eod. D. 39

SVPER QVÆ. XIIII. ARTIC. XII.
Ferr. 1. cont. c. 69. 71.
Ego. 1. 4. d. 39. q. 5. pri. ncipe.
Alb. Mag. p. d. 39. d. 4
Pet. de P. 1. 5. d. 39. q. 2

Titulus clarus.
¶ In corpore tria. Primò, reſpondet quæſito abſolutè. Secundò, ſpecialiter de ſcientia viſionis. Tertiò, aſſignat cauſam uniuerſalem quæſtionis.
¶ Quo ad primū, concluſio reſponſiua de ſcientia abſolutè eſt. Deus ſcit infinita: probatur. Deus ſcit oīa in actu, & oīa, q̄ ſunt in potentia, uel ſua, uel creaturæ. ergo ſcit infinita. Patet ſequela, omnia iſta cōſtat eſſe infinita.
¶ Quo ad ſcdm, an ſcia viſionis ſit infinitorū, duo dicit. Primò refert opinionem negatiuam, cū non ſit mundi generatio, nec eſt æterna à parte antè, nec à parte poſt. ergo q̄ ſunt, erunt, & fuerunt, ſunt finita. ergo ſcia viſionis non eſt infinitorū. Secundò, cōſtituit motum & ponitur aſſertio affirmatiua. Cogitationes & affectiones creaturæ rationalis multiplicabuntur æterno à parte poſt. ergo ſcia viſionis eſt infinitorū. Et ſic opinio prima nō iuſtificatur ob generationē, ſed ob [illegible] cœli motum [illegible] erratur.
¶ Quo ad tertiū aſſignat pp q̄ Deus nouit infinita abſolutè, & ſcia viſionis ſic. Cognitio ſe extendit ſcdm extenſionē formæ, q̄ eſt cognitionis principiū. ergo cognitio Dei eſt ſcdm extenſionem eſſentiæ diuinæ. ergo extenditur ad infinitum, ſcdm q̄ ſunt ab inuicē diſtincta. Et ſic ſimul probat, quia & [illegible]. Antecedens probatur inductiuè, inchoādo à cognitione, & ſpecie ſenſibili, & procedēdo ad intellectionē, & ſpeciē intelligibilem noſtrā: in ſenſu ſpecies ſe extendit ad vnū numero tm̄, & ſic ſenſatio. in intellectu noſtro ſpēs ad vnā formaliter, in quo ſūt infinita in potentia, & ſimiliter intellectio nra ſe extendit.

Porrecta per totū. 1. q. 10. ar. 3. & 1. d. 39. q. 1. 2. & verit. q. 2. art. 9. & ar. 1. 4. Et 1. cōtra c. 69. & 71. Et opuſc. 3 c. 135.
* li. 3. Phy ſi. text. 63. to. 2.
† Li. 12 de ciuit. Dei. c. 18. poſt med. t. 5.
* Li. 3. tex. 34. to. 2.
† li. 6. Phy ſic. a tex. 60. vſque ad 66. to. 2.
* Li. 12. de ciuit. c. 18 à medio to. 5.
Art. 9. huius quæſt. Concl. m.
D. 47
D. 215.

Articvlvs xii.

Vtrum Deus poſſit cognoſcere infinita.

Ad xii. ſic proceditur. Vr̄ quod Deus nō poſſit cognoſcere infinita. Infinitū. n.[b] ſm, quod eſt infinitū, eſt ignotū: qa infinitū eſt, cui* quantitatē accipiētib*, ſemp eſt aliqd extra aſſumere, ut dr̄ in 3. phyſi.* Aug. etiā dicit 12. de † ciu. Dei, quod qcqd ſcia cōprehendit, ſciētis cōprehēſione finit: ſed infinita ñ pōt finiri. ergo nō pōt ſcientia Dei cōprehēdi.

B ¶ 2 Si dicat quod ea, q̄ in ſe ſunt infinita, ſcię Dei finita ſunt. Cōtra. Rō infiniti eſt, quod ſit ipertrāſibile, & finiti, quod ſit ptranſibile, ut dr̄ in 3. phyſi.* ſed infinitum nō pōt tranſiri nec à finito, nec ab infinito, ut probatur in 6. Phy. † ergo infinitum non poteſt eſſe [h] finitum finito, neq; etiam infinito. Et ita infinita non ſunt finita ſcientiæ Dei, quæ eſt infinita.

¶ 3 Pręt. Scia Dei eſt [b] menſura ſcitorū. Sed contra rationē infiniti eſt, quod ſit menſuratum. ergo infinita nō poſſunt ſciri à Deo.

Sed contra eſt, quod dicit Auguſt. 12. de ciuit. Dei* Quamuis infinitorum numerorū nullus ſit numerus, non tamen incomprehenſibilis ei, cuius ſciētiæ non eſt numerus.

Respon. Dicendū, quod cū Deus ſciat nō ſolū ea, q̄ ſunt actu, ſed ēt ea, q ſunt in potētia uel ſua, uel creaturæ, ut* oſtēſum eſt: hęc aūt cōſtat eſſe infinita: [m] neceſſe eſt dicere, quod deus ſciat infinita.[n] Et licèt ſcia uiſionis, q̄ eſt tm̄ eorū q̄ ſunt, uel erunt, uel fuerunt non ſit infinitorū, vt quidā dīt, cū nō ponamus mundū ab æterno fuiſſe: nec gñationē & motū in æternū manſura, ut indiuidua in infinitū multiplicenſ: tñ, ſi diligētius conſiderent, neceſſe eſt dicere, quod deus ēt [d] ſcia uiſionis, ſciat infinita. Quia Deus ſcit ēt cogitationes & affectiones cordiū, q̄ in īfinitū multiplicabunt creaturis rōnalib* pmanentib* abſq; fine. Hoc aūt iō eſt, qa cognitio cuiuslibet cognoſcētis, ſe extēdit ſm modum formæ, q̄ eſt principiū cognitionis. Spēs. n. ſenſibilis, q̄ eſt ī ſenſu, eſt ſiīitudo ſolū uni* indiuidui: vñ p eā ſolū indiuiduum cognoſci pōt. Spēs aūt intelligibilis intelīs noſtri, eſt ſiīitudo rei quatū ad naturā ſpēi, q̄ eſt participabilis à particularib* infinitis. Vñ itelīs noſter p ſpeciē intelligibilē hominis, cognoſcit quodammodo hoīes ēt infinitos, ſed tñ non inquātū diſtinguunt ab inuicem, ſed ſm quod cōicant in natura ſpeciei, pp hoc quod ſpecies intelligibilis intelīs nr̄i, non eſt ſiīitudo hoīum quātum ad principia indiuidualia, ſed ſolū quātum ad principia ſpēi. Eſſentia aūt diuina, p quā intelīs diuinus intelligit, eſt ſiīitudo ſufficiēs oīum q̄ ſunt, uel eſſe pñt, nō ſolū quantum ad principia cōia, ſed etiā quantū ad principia[d] ppria uniuſcuiuſq;, ut* oſtenſum eſt. vñ ſequitur, quod ſcientia Dei ſe extēdat ad infinita, etiam ſecundùm quod ſunt abinuicem diſtincta.

Ad primvm ergo dicendū, quod infiniti ratio congruit quātitati

C ſm Philoſophū in 1. Phyſi.* De rōne aūt quātitatis eſt ordo partiū. Cognoſcere ergo infinitum ſm modū īfiniti, eſt cognoſcere partē poſt partē: & ſic nullo mō cōtingit cognoſci īfinitū. Quia quātacunq; quātitas partiū accipiat, ſemp remanet aliqd extra accipientē. Deus aūt non ſic cognoſcit infinitum, uel īfinita quaſi enumerando partē, poſt partem, cū cognoſcat oīa ſimul, non ſucceſſiuè, ut ſuprà* dictū eſt.

D Vndè nihil prohibet ipſum cognoſcere infinita.

Ad ii. Dicēdū, quod trāſitio importat q̄dā ſucceſſionē in partib*. Et indè eſt, quod īfinitū trāſiri nō pt, neq; à finito, neq; ab infinito. Sed ad rōnē cōprehēſionis ſufficit adæquatio: qa id cōprehēdi dr̄, cuius nihil eſt extra cōprehendentē. Vñ nō eſt cōtra rōnē infiniti, quod cōprehendatur ab infinito. Et ſic, qd in ſe eſt infinitum, poteſt dici finitum ſciētiæ Dei, tanq̄ cōprehenſum, non tñ tanquam pertranſibile.

Ad iii. Dicendū, quod ſcia Dei eſt menſura rerū non quātitatiua: qua q̄dē mēſura carēt infinita: ſed qua mēſurat eſſentia, & veritatē rei. Vnūquodq;. n. intā-

E tum hēt de veritate ſuæ naturæ, inquantū imitatur Dei ſciētia: ſicut artificiatū inq̄tū cōcordat arti. Dato aūt quod eſſent aliqua infinita actu ſm numerū, puta infiniti hoīes, uel ſm quātitatē cōtinuā, ut ſi eſſet aer infinitus (ut quidā antiq dixerunt) tñ manifeſtum eſt quod hērent eſſe determinatum & finitū*: qa eſſe eorū, eſſet limitatum ad aliquas determinatas naturas. vñ menſurabilia eſſent ſm ſciam Dei.

Articvlvs xiii.

Vtrum ſcientia Dei ſit futurorum contingentium.

Ad decimvmtertivm ſic proceditur. Videtur, quòd ſcientia Dei non ſit futurorum contingentium

Prima cōſequentia probatur, quia eſſentia Dei eſt forma, p quā intellectus diuinus intelligit. Scda verò, qa eſſentia Dei extendit ſe in repræſentando ad oīa, q̄ ſunt, & eſſe pñt, non ſolū quò ad principia cōia, ſed ppria cuiuſq;, vt iam dictum eſt.

SVPER QVÆ. XIIII. ARTIC. XIII.
Ferr. 1. cont. c. 67.
S. Bona. 1. 5. d. 38. 39. q. ſin. art. 2.
Alexā. 1. p. ſū. q. 23. men. 3. ar. 4.
Scot. 1. 5. d. 38 & 39.
Mairo. 1. 5. d. 38. & 39.
Cap. 1. d. 38. q. 1. & d. 4. q. 1. ar. 3. con. 1. d. 38. q. 1. ar. 2. con. 1. d. 38. ar. 2. con. 1. d. 38. q. 1. ar. 2. con. 4. d. 38. q. 1. art. 1. con. 2. d. 38. q. 1. con. 4. ar. 2. co. 5. 6. 7.
Ramiro. ar. 15.
Pet. de P. 1. 5. d. 38. 35.

Titulus clarus iā quò ad ly futura, quām quò ad ly contingentia.
¶ In corpe quatuor. Primò ſtudet, quod ſic. Scdò, quò ex parte cogniti ibi. Ad cui* euidentiā. Tertiò quò, & quare ex parte cognoſcētis ibi, Et licet. Quartò ponit quoddā corollariū ibi, Vñ manifeſtum eſt.

P. 472. Art. pced.
Li. 1. Phy. text. 15. tom. 2.
Art. 7. huius quæſt.
Porrecta per totū.
37
92
infra. q. 86. art. 3. & 4. Et 1. d. 38. art. 5. & 1. cōtra. c. 67. Et verit. q. 2. ar. 12. & quodl. 12. q. 3.

¶ Quò ad primũ conclusio responsiua quæsito affirmatiuè est. Deus cognoscit futura cõtingentia. Probatur: Deus scit oĩa non solùm, quæ sunt actu, sed quæ sunt in potentia sua, & creaturæ: ergo scit futura cõtingentia: Antecedens patet ex dictis, cõsequentia ,pbatur: quia quędã horum sunt contingẽtia futura nobis. [illegible] quid quæ sit cõclusionis ostenditur. Propterea, formato cõclusionẽ cõtinentem & modum, & causam, & ponatur hæc cõclusio: Deus cognoscit oĩa futura cõtingẽtia secũdum statũ quo actu sunt, ab æterno simul. Probat̃ æternitas tota simul existẽs ambit totũ tẽpus: & Dei cognitio mẽsuratur æternitate: ergo & simul, quę successiuè sunt [illegible], & omnia quę sunt in tẽpore, sunt pñtia Deo ab æterno non solũ quia rõnes eorũ habet pñtes apud se, sed qa eius intuitus ab æterno fert̃ supra oĩa, ut sũt in sua pñtialitate, ergo cõtingentia, & inquantũ secũdum suã pñtialitatẽ subdũtur diuino cõspectui, infallibiliter cognoscuntur à Deo. Antecedẽs quò ad secundã partem ,pbatur: qa esse Dei mensuratur æternitate.

¶ Aduerte, quòd illa additio, s. nobis non ponit̃, vt limitatio, aut conditio diminuens rõnẽ futuri, sed vt declaratio: hęc .n. sunt futura simpliciter, quia sunt secũdùm seipsa futura, & non tñ quòad nos. Sed declarant̃ futura simpliciter, ,p futura nobis: qa sunt futura secundũ illã mensurã durationis, qua nos mensuramur. s. secundũ tempus, & nõ secundũ æternitatem, vt infra patebit.

¶ Quò ad secundum ponũtur duo modi, quibus contingentia futura subduntur diuinæ cognitioni differenter tñ. Et sic ponitur hæc conclusio: cõtingẽtia futura cognoscunt̃ à Deo ,put sunt actu in seipsis, & prout sunt in causis suis: sed primo modo certè, secũdo modo verò, inquãtũ cognoscibilia sunt. Probatur, & declaratur, distinguẽdo cõtingẽtia futura secũdùm duplicẽ statũ. s. in actu, & in potẽtia

tingentium. A [b] causa .n. necessaria procedit effectus necessari[a]: sed scientia Dei est causa scitorũ, vt supra *dictũ est. Cũ ergo ipsa sit necessaria, sequitur sciẽtã eius esse necessaria. non ergo scientia Dei est contingentiũ.

¶ 2 Præt. Omnis cõditionalis, cuius antecedẽs est necessariũ absolutè, [h] cõsequens est necessariũ absolutè. Sic .n. se hẽt antecedẽs ad cõseques, sicut principia ad cõclusionẽ. Ex principijs autem necessarijs: non seqt̃ cõclusio, nisi necessaria, vt 1. Poster. * ,pbatur. Sed hæc est q̃da conditionalis vera: si Deus sciuit hoc futurũ esse, hoc erit, qa scia Dei nõ est, nisi verorũ. Hui⁹ autem cõditionalis antecedẽs est necessariũ absolutè: tùm qa est æternum: tũ quia significat, vt ,pteritũ. Ergo & consequens est necessariũ absolutè. Igit quicqd scit̃ à Deo est necessariũ. & sic scia Dei nõ est cõtingentiũ.

¶ 3 Præt. Oẽ scitũ à Deo necesse est[b] esse: quia ẽt omne scitum à nobis necesse est esse: cum tñ scientia Dei certior sit q̃ sciẽtia nostra. Sed nullũ contingens futurũ necesse est esse. Ergo nullũ cõtingẽs futurũ ẽ scitũ à Deo.

SED CONTRA est, quod dr̃ in Psal. 32. Qui finxit sigillatim corda eorũ, q̃ itelligit oĩa opa eorum. s. hominũ. Sed opera hominum sunt cõtingentia, utpotẽ libero arbitrio subiecta. Ergo Deus scit futura cõtingẽtia.

RESPON. Dicendum, q̃ cũ supra * oñsũ sit, q̃ De⁹ sciat oĩa, nõ solũ q̃ actu sunt, sed ẽt q̃ sũt in potẽtia sua uel creaturæ: horũ aũt quædã sunt contingẽtia nobis futura, [m] sequit̃ q̃ Deus cõtingẽtia futura cognoscat. [n]

Ad cuius euidentiam cõsiderandũ est, q̃ contingens aliqd̃ dupliciter põt cõsiderari. Vno modo in seipso: sm̃ quòd iam in actu est. & sic non consideratur ut futurũ, sed ut præsens: neque ad utrumlibet contingens,

* Ar. 8. huius quæst.

Li. 1. post. text. 17. tom. 1.

* Artic. 9 hu⁹ q̃st.

Conc.

¶ Quò ad quartum, Corollariũ est q̃ ex his patet, q̃ hęc duo stant simul. s. q̃ aliquid sit futurũ contingens, & q̃ certitudinaliter cognoscat̃: qa sc̃dm diuersos status hæc insũt. Subdi .n. certæ cognitioni conuenit ei, secundùm q̃ est actu: sic .n. terminat diuinum intuitum: esse uerò cõtingens futurũ conuenit ei, scd̃m q̃ est i causis suis, ut iam patet ex dictis.

¶ Circa dicta in hoc articulo aduertẽdum est, qd̃ hic sunt duo dicta dubitabilia. Primũ & ,pcipuũ est, rõ adducta ex parte æternitatis. secundũ est, ratio inclusa ex parte rõnum rerum, quas Deus apud se habet. Dicitur .n. in littera, q̃ oĩa sunt præsentia Deo ab æterno, nõ solùm ,pp rationes rerum, quas apud se Deus pñsentes hẽt, sed [illegible]

causarum, & ponẽdo dñas tres inter hos status. Prima est quò ad duã tẽporis, quia vt in actu, hẽt rationẽ pñsentis, vt in potẽtia, futuri. Secunda quò ad contingentiam: quia vt in actu, habet rationẽ determinati ad vnũ, vt in potentia, cõtingentis ad vtrã que partẽ. Tertia quò ad cognitionẽ: quia vt in actu, põt subdi certæ cognitioni, [illegible]

[illegible]

[illegible] oportet ponere [illegible] ad hoc ut certè sciamus: si non, ergo aliter [illegible] quàm fienda contra Augustinum quinto super Gene. ad litteram. Probatur consequentia: quoniam cum [illegible] certè scietur à Deo. Secundò sic sciẽtia Dei [illegible] nes, & à propositionibus ad res procedendo: iste propositiones omnia quæ sunt in tempore, sunt præsentia æternitati, uel sunt præsentia Deo ab æterno, uel sunt semper præsentia Deo, & similes, distinguendæ sunt. quia ly sunt, aut consignificat nunc temporis, aut nunc æternitatis. & similiter ly ab æterno [illegible]

sed ut determinatum ad unũ, & propter hoc sic infallibiliter subdi potest certę cognitioni, vtpotẽ sensui uisus, sicut cum uideo Sortẽ sedere. Alio mõ põt cõsiderari contingẽs, vt est in sua cã. Et sic consideratur, ut futurum, & ut contingens nondũ determinatum ad unum: quia causa contingens se habet ad opposita, & sic contingẽs nõ subdit̃ ,p certitudinem alicui cognitioni. Vñ quicunq; cognoscit effectũ contingentem in causa sua tm̃, non habet de eo nisi cõiecturalẽ cognitionem. Deus aũt cognoscit oĩa [d] contingentia, non solùm prout sunt in suis causis, sed etiã prout unũquodq; eorũ est actu in seipso. [e] Et licẽt contingentia fiãt in actu successiuè, nõ tñ De⁹ successiuè cognoscit cõtigẽtia, ,put sunt in suo eẽ, sicut nos, sed simul: quia sua cognitio mẽsuratur æternitate, sicut ẽt suum esse. æternitas aũt tota simul existens ambit totum tempus, vt supra * dictum est. Vñ omnia, quæ sunt in tempore, sunt Deo ab æterno ,psentia, non solũ ea rõne qua habet rõnes rerum apud se præsentes, ut qdã dicũt: sed qa eius intuitus fert ab æterno supra oĩa, [f] prout sunt in sua ,psentialitate. Vñ manifestũ est, q̃ cõtingentia & infallibiliter à Deo cognoscunt̃: inquãtũ subduntur diuino cõspectui s̃m suã ,psentialitatem, & tamen sunt futura cõtingentia, suis causis cõparata.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ q̃ licẽt causa suprema sit necessaria, tamen [g] effectus põt esse contingens propter cãm proximam cõtingentem. Sicut germinatio platæ est cõtingẽs ,pp causam proximã cõtingentẽ, licẽt motus solis, qui est causa prima sit necessari⁹. Et similiter scita à Deo sunt cõtingẽtia ,ppter cau-

D. 44.

283

435

Q. 10. art. 2. & 4.

46

45

48

435

D. 324.

[illegible]

Thomæ ope. ueritas plana & in manifesto posita: & ideò [illegible] Sciendum est [illegible] ad euidẽtiam terminorum, quòd esse præsens, seu [illegible], formaliter loquendo, abstrahit à præsentia cognoscentem [illegible]

[illegible] tur & consonant. Cùm enim nunc, siuè temporis, siuè æternitatis, non possit distingui in præsens, præteritum, & futurum, sed præsens tantum est: demonstrando in actu signato nunc æternitatis: uerum est dicere, omnia æternitati esse præsentia, ut patet dicendo, omnia in nunc æternitatis sunt præsentia æternitati [illegible]

[illegible]

Alio modo, vt determinatas ad illius productionem magis: q̄. oppoſiti, vel cum excluſione oppoſiti. Futura primo modo non ſumuntur, vt futura, ſed vt futura penitus contingentia. Futura autem ſecundo modo, ſumuntur quidem ut futura, ſed declinant à contingentia, ſecundùm q determinatio cauſarū ad alteram partem magis, uel minus, uel totaliter exigit. Futura igitur cōtingentia, ut futura ex cauſis indeterminatis, non ſunt ſcibilia, vt in littera dicitur, nec à Deo, nec à quocunque: quia non ſunt entia, nec in actu nec in potentia magis ipſa, quàm oppoſita. Ex cauſis autem determinatis ſunt cognoſcibilia iuxta determinationem cauſarum. Et cum dicitur: ergo Deus aliter nouit facta, quàm fienda, ſimpliciter negatur conſequentia. quia ly aliter in authoritate Augu. dicit modū cognoſcendi ex parte cognoſcentis, qui in Deo non uariatur.

ſas proximas, licèt ſcīa Dei, quę eſt cauſa prima ſit neceſſaria.

AD II. Dicendum, q quidam dicunt: q hoc antecedens, Deus ſciuit hoc contingēs futurum, nō eſt neceſſarium, ſed cōtingens: quia licèt ſit præteritū tamē importat reſpectū ad futurum. Sed hoc nō tollit ei neceſſitatē, q̄a id qd̄ habuit reſpectū ad futurum neceſſe eſt habuiſſe licet ēt futurum non ſequatur quandoq;. Alij verò dicūt, hoc antecedens, eſſe cōtingēs: q̄a eſt cōpoſitum ex neceſſario, & cōtingenti, ſicut iſtud dictū eſt cōtingens. Sortem eſſe hominē album. ſed hoc ēt nihil eſt: quia cū dicitur, Deus ſciuit eſſe futurū hoc contingens, contingēs nō ponitur ibi niſi ut materia uerbi, & nō ſicut pricipalis pars ꝓpoſitionis. Vñ contingētia eius uł neceſſitas, nihil refert ad hoc q propoſitio ſit neceſſaria, uel contingens, uera uel falſa. Ita. n. poteſt eſſe uerū, me dixiſſe hominē eē aſinū, ſicut me dixiſſe Sortē currere uel Deum eſſe, & eadē rō eſt de neceſſario, & cōtigēti. Vñ dicēdū eſt, q añcedēs eſt neceſſariū abſolute. Nec tñ

Ad probationem autem ſuperfluum eſt reſpondere, adeò puerilis v. dicit. n. cognoſcit autem ſeſſionem certitudinaliter De⁹, cum illa fuerit actu: quis. n. ignorat Deo nullam accedere cognitionem? vndè debet dicere, & tamen cognoſcit illam certitudinaliter ſecundùm eius actualem exiſtentiam: ſed hoc non probat conſequentiam. Aliud eſt. n. q aliter ſe habeant res, ut factæ, quàm ut fiendæ ad Dei cognitionem: & aliud q aliter Deus nouit facta q̄ fienda. Illud. n. eſt verum in materia contingenti loquendo, hoc autem eſt falſum. Illud ſignificat, q res aliam diſpoſitionem habet, ut facta, & aliam ut fienda: quia ut facta inducit neceſſitatem quandam, ut fienda non. Et ſic ut facta eſt ſcibilis certè, ut fienda non. Et rurſus ut facta poteſt certum intuitū Dei terminare, ut fienda non.

Ad ſecundam dī, q aliud eſt ſcientiam Dei capere certitudinē ex ſeſſione Sortis, & aliud eſt ſeſſionem Sortis non eſſe capacem vt ſit terminus certæ Dei notitiæ, niſi ſecundùm q eſt in ſe certa. Primum. n. inconueniēs. Scdm aūt eſt neceſſarium. Primum nō hr̄ ex littera, ſed ſcdm quare conceditur tota rō, vtpotē nihil cōtra nos dicens: ſed ſupponens falſum. ſ. q ex hac poſitione hēat, q ſcientia Dei capiat certitudinē ab alio obiecto q̄ ſubſtātia ſua: deberet. n. ſupponere, q exigit certitudinem etiam in alio obiecto, ſeu termino ſcientiæ ſuæ, non ſolū in ſubſtantia ſua: hoc. n. hinc habetur, & non q capit certitudinem ab alio.

Ad tertiam dī, q dupliciter deficit, Primò: quia cognitio Angeli, qua cognoſcit temporalia, non mēſuratur æuo, & iō ratio nihil infert. Secundò, quia repræſentatio ſingularium temporaliū per principium cognitionis angelicæ. ſ. ſpēs intelligibilis, nō mēſuratur æuo, ſed de nouo aduenit. Et ideò impoſſibile eſt q futura contingentia naturaliter ſciant angeli, vt inferius patebit.

Contra ſecundam autem rōnem concluſionis. ſ. q̄a Deus hēt apud ſe rōnes oīum rerum arguit Scotus vbi ſupra, interpretans p rōnes rerum ideas earum quadrupliciter. Tùm quia rōnes extremorum quantumcunq; perfectæ, nō pariunt notitiā cōplexionis eorum contingentis. Tū quia merè naturaliter añ omnē determinationem uoluntatis diuinæ repræſentant: q̄ñ adhuc contingentia determinata non ſunt. Tū quia ex eadem radice ſequitur, q eodem modo ſunt cōtingentium futurorū de facto & non futurorum, ſed ſimpliciter poſſibilium. Tū quia nō magis repræſentant hoc fore illo tempore, q̄ alio ex eadem radice.

Ad huius difficultatis ſolutionem præmittenda ſunt tria. Primò, q licèt idea & ratio ſe habeant ſicut ſuperius & inferius: q̄a idea eſt terminus tm̄ intellectus, ratio aūt communis eſt, & ad terminum, & ad principium intellectionis: quia tñ ut in q̄one ſequente dicitur, principium intelligendi in Deo non pluraficat ſed terminus in intelligendo creatur: ac & in littera pluraliter dī rōnes rerum eſſe apud Deum præſentes: idcirco merito per ly rōnes rerum, interpretamur ideas earum, quas conſtat comparari ad intellectum diuinum ut quod intelligit: & nō ut quo: ut in ſequenti q̄one dī. Secundò, præmitto, quòd hæc quæſtio non coincidit cum illa: an per eandem ideam Deus cognoſcat ſubiectum & accidentia: quoniam aduerſarij per has argumentationes intendunt inferre, quòd nec per eandem, nec per diuerſas ideas Deus cognoſcit complexionem contingentem. Hæc dixerim, ne quis credat anticipari hic quæſtionem ibi tractandam, ſed diſputatur hic, quòd ideæ non ſe extendunt ad repræſentandum complexionem contingentem: quod potius eſſet in ſequenti quæſtione differendum, ſed propter rationem S. Thom. hic inclusam, & à Scoto Aureolo, & Gregorio in hac materia ipugnatam, hoc in loco tractanda uiſa eſt. Tertiò limito tertiò, quòd licèt ſecundùm uiam tenentium quòd ideę non ſunt idem cum ſubſtantia diuina, hoc ſit difficile, aut impoſſibile, apud tenentes tamen ideas eſſe ipſā diuinam eſſentiam, facillimè patet ideas ſe extendere ad repræſentandas ueritates contingentes. Cum enim eſſentia diuina ſit & ratio intelligendi omnia ut principium, & ratio intelligendi omnia ut obiectum, ut patet ex ſupradictis, & ipſa vt principium ſeu ſpecies intelligibilis, ſit etiam ſecundùm Scotum hic, ſufficiens repræſentatiuum omnium etiam ueritatum contingentium: oportet quod ipſamet ut obiectum ſit etiam ſufficiens ratio omnium etiam ueritatum contingentium, alioquin ipſa vt obiectum non adæquaret ſe ipſam, vt ſpeciem intelligibilem, quod eſt impoſſibile. Et ſic, cum ideæ ſint ipſa eſſentia, ut eſt obiectiua ratio rerum, conſequens eſt, q ſe extendant etiam ad veritates contingentes.

His prælibatis dicitur, quòd cum apud S. Thom. ideæ ſint ipſa eſſentia Dei, ut eſt obiectiua rerum ratio, optimè dictum eſt, quod quia rationes ſeu ideas rerum præſentes apud ſe habet Deus, ideò nouit omnia futura contingentia certè: undè ad primam obiectionem ſimpliciter negandum eſt aſſumptum. poteſt tamen pro claritate doctrinæ diſtingui: quòd idea alicuius quidditatis poteſt dici dupliciter perfecta. Vno modo, ut perfectio dicit modum intrinſecum rei cuius eſt, & ſic uerum eſt aſſumptum: quia quantumcunque perfectè repræſentetur homo ſecundùm omnem ſcilicet ſuæ intrinſecæ entitatis modum, nūquam repræſentaretur coniunctio eius cum ſeſſione, ſeu fortuita inuentione theſauri. Alio modo, ut perfectio dicit totalitatem omnimodam rei: & ſic falſum eſt aſſumptum: quoniam ſi homo repræſentatur ſecundùm omne eſſe ſuum (hoc enim eſt totaliter repræſentari, quia ſecundùm omnia ſua eſſe) neceſſe eſt, q repræſentetur ſecundùm eſſe quod habet in tali, & tali coniūctione contingenti. Sic autem perfectè repræſentant ideæ diuinæ res: & ideò aſſumptum in propoſito eſt falſum.

Ad ſecundum autem & reliqua, negatur antecedens, quod eſt radix omnium. ſ. quod ideæ merè naturaliter repræſentent quicquid repræſentant. Dicimus namque quòd aliquid repræſentāt merè naturaliter, puta quidditates rerum: & aliquid non merè naturaliter, ſed naturaliter ex ſuppoſitione libera. ſ. exiſtentias rerum & coniunctiones contingentes, illa enim repræſentant antè omnem actum uoluntatis diuinæ: iſta autem ſuppoſita libera determinatione diuinæ uoluntatis, ad alteram partem cōtradictionis, ut ipſemet Scotus accepit de repræſentatione horum in eſſentia, ut ratione intelligendi. Et ſic patet cætera ruere: quoniam non eodem modo ſe habent ad futura, & non futura & ad hoc tempus & aliud, ſed determinatæ ſunt ex ſuppoſita voluntate diuina.

Et per hæc patet reſponſio ad argumenta Gregorij contra idē in 38. diſt. primi.

In reſponſione ad primum aduerte, quòd duo ex ea habentur ambigua. Primum eſt, quod ſciētia Dei, quæ eſt prima cauſa, eſt neceſſaria. Secundum eſt, quòd ſcita à Deo ſunt contingentia ꝓpter cauſas proximas, neceſſaria autem relata ad ſcientiam Dei. Et quamuis ſecunda pars huius dicti non habeatur hic formaliter explicatur tamen formaliter in reſponſione ad ſecundum, & tertium.

Contra primum enim dictum, manifeſtè obſtat libertas diuinæ ſcientiæ reſpectu creaturarum ut factibilium: & diuinæ cauſalitatis. Deus enim liberè fecit ſcibilem factionem creaturarū: quia ipſam uoluit, ſi ipſam noluiſſet, nec à Deo, nec ab alio ſciretur: & ex eadē radice patet quòd eſt cauſa libera. igitur ſcientia

Dei reſpectu eorum quæ ſiunt vt ſic, nec eſt neceſſaria quòad ſcire, nec quò ad cauſare: omnino igitur falſum eſt, quòd ſcientia Dei, quæ eſt prima cauſa, eſt neceſſaria.

Contra ſecundum autem dictum obijcitur. Aut intēdit quòd vnum & idem in ſe eſt contingens & neceſſarium ſimul, ſcilicet q contingentiam habeat à cauſis proprijs, neceſſitatē verò à cauſa prima. Et hoc eſt impoſſibile, quia contingens & neceſſarium ſunt diſſæ ſubſtantiales entium & oppoſitæ, vt patet: ergo impoſſibile eſt, q idem ſit contingens & neceſſarium ſecundum idem, quantū cunq; ad diuerſas cās comparetur, & tenet ſequela, quia natura rei nō mutatur in ſe propter diuerſitatem habitudinum ad diuerſas cauſas. Aut intendit quòd res in ſe cōtingens, ad primā cauſam habet habitudinem neceſſariam, ad cauſas autem proximas, habet habitudinem contingentem, ſeu econuerſo, quòd prima cauſa habet habitudinem neceſſariam ad effectum in ſe contingentem, cauſæ verò proximæ, habent habitudinem contingentem ad eundem. Et contra hoc arguit Scotus in primo diſt. 2. q. 2. & diſt. 8. q. 4. & diſt. 39. in hac q.

ſequitur, vt quidam dicunt, q conſequens ſit neceſſarium abſolutē: quia antecedens eſt cauſa remota conſequentis, quòd propter cauſam proximam cōtingens eſt. Sed hoc nihil eſt. Eſſet enim conditionalis falſa, cuius antecedens eſſet cauſa remota neceſſaria, & conſequens effectus contingens. Vtputa, ſi dicerē. Si ſol mouetur, herba germinabit. Et ideò aliter dicendū eſt, q quando in antecedente ponitur aliquid pertinens ad actū animę, conſequens eſt accipiendum nō ſecundùm eſſe quod in ſe eſt, ſed ſecundùm q eſt in anima. Aliud enim eſt eſſe rei in ſeipſa, & eſſe rei in anima. Vtputa, ſi dicam, Si anima intelligit aliquid, illud eſt immateriale: intelligendum eſt q illud eſt immateriale ſm̄ q eſt in intellectu, non ſm̄ q eſt in ſeipſo. Et ſimiliter ſi dicam, Si Deus ſciuit aliquid, illud erit. Conſequens intelligendum eſt prout ſubeſt diuinæ ſcientiæ. ſ. prout eſt in ſua pſentialitate. Et ſic neceſſarium eſt, ſicut & añs. Quia omne qd̄ eſt, dum eſt, neceſſe eſt eſſe, vt * dicitur in 1. Periherm. 65

Primo ſic. Cauſa, quæ mouet, inquantum mota, ſi neceſſario mouetur, neceſſariò mouet: ſed omnis cauſa ſecunda mouet ſeu agit inquantum mota à prima. ergo, ſi neceſſariò mouetur à prima, neceſſario quoque mouet ipſa. & ſic nulla datur cauſa contingens.

Præt. Cauſa prior prius naturaliter & ſimpliciter reſpicit effectum, quàm cauſa poſterior: ergo in illo priori, cauſa prima dabit effectui neceſſitatem. Igitur in ſecundo inſtanti naturæ, cauſa proxima non poteſt eidem dare contingentiam.

Præt. Omnis effectus contingens cauſæ ſecundæ poteſt produci à Deo immediatè, ſtante identitate naturæ illius effectus. ergo eſſet contingens ſublatis cauſis ſecundis, à ſola prima cauſa dependens. ergo.

Præt. Deus de facto multa contingentia immediatè produxit. ergo res non ſunt contingentes ex proximis cauſis, ſed à prima cauſa principaliter.

Ad huius difficultatis euidentiam ſcito, q de radice vndè oritur contingentia diſputare, directè nō ſpectat ad hūc locum, in quo de contingentibus in eo q ſcitis, non in eo q cauſatis eſt quæſtio: ſed ſpectat partim ad q. 19. in qua de voluntate Dei ut cauſa eſt rerum quæritur: quoniam ſcientia nō cauſat niſi determinata à uoluntate: partim ad quæſtionem 115. in qua de neceſſitatione inferiorum à ſuperioribus corporibus diſputatur. Sed quia in hoc primo argumento litteræ agitur de contingentibus in eo q cauſatis à ſcientia Dei: quia illa ſcientia eſt nō ſolùm ſcientia, ſed cauſa ſcitorum: & in reſponſione dicitur nō ſolùm q ſtat cauſam proximam eſſe contingentem, & remotā neceſſariam, ſed quòd ſtat etiam cauſam ſimpliciter primam eſſe neceſſariam, & hoc iſti reputant impoſſibile, ideò duo agēda ſunt. Primò agetur de hoc in communi, an repugnent iſta. Secundò oſtendetur quid de facto ſit: quomodo ſcilicet Deus eſt cauſa neceſſaria, & quis ſit ſenſus huius litteræ.

Quò ad primum, ne ſimus in æquiuoco, Neceſſarium dupliciter ſumitur ad propoſitum. Primo modo ſimpliciter: ſcilicet q omnino impoſſibile eſt aliter ſe habere. Alio modo immutabiliter, q ſcilicet nō poteſt mutari de hoc in oppoſitum: quāmuis abſolutè potuiſſet eſſe oppoſitum, & nō hoc. In littera de vtraq; neceſſitate fit mentio reſpondendo ad primum. De neceſſitate quidem ſimpliciter, cum dicitur in communi, q cauſa remota poteſt eſſe neceſſaria, & effectus contingens, & exemplificatur de motu ſolis, quem conſtat numerari à Philoſophis inter cās neceſſarias ſimpliciter. De neceſſitate autem immutabilitatis: cum in ſpeciali de ſcientia Dei dī, q eſt cauſa neceſſaria. Non. n. eſt neceſſaria cauſa ſimpliciter, cum potuiſſet nō eſſe cauſa, ſed eſt neceſſaria immutabilitatis neceſſitate: quia ex quo determinata eſt ut cauſa ſit, & ad tales effectus tantum producēdos, nō poteſt mutari. In propoſito igitur dico, q non repugnat effectū eſſe cōtingentem, & cauſam remotam, ſiue illa ponatur prima ſimpliciter, ſiuè non, eſſe ſimpliciter neceſſariam. Et hoc cōuincitur in ſyllogiſmis, vbi concluſio contingens ſequitur ex maiore neceſſaria, & minore contingente, & ex primis principijs neceſſarijs omnes propoſitiones pendent. Conuincitur etiam ratione: quia pluralitas ab vnitate, motus ab immobili, difformeab vniformi oportet q procedat. Sed cōtingens hēt rōnē pluralitatis, mot⁹, & difformitatis: q̄a pluraliter ſe habere. Neceſſariū aūt, unius, immobilis, & vniformis: quia impoſſibile eſt aliter ſe hre. ergo contingens à neceſſario, & non econuerſo, procedit naturaliter: ac per hoc non repugnat, ſed conſonat contingenti, q à ſimpliciter neceſſario ortū habeat. Conuincitur etiam eadē ex caſualium, quæ apud nos accidūt, vt in littera dī: niſi quis neges ueram contingentiam in iſtis inferioribus. Suadetur quoque authoritate Ariſto. & Auer. & plurium Philoſophorum. 574

Lib. 1. Periher. ca. 6. declinando ad finē to. 1.

Nec ſuſtinendus eſt Scotus in 2. diſt. 1. q. 3. dicēs, q Philoſophi conceſſerunt latenter duo contradictoria, dicendo aliquid contingēter fieri, & primam cauſam neceſſariò cauſare. Nec rōnes eius hoc deducūt. Vndè ad primā, q̄ eſt eius Achilles, quā toties replicauit, rñdetur ex duplici capite diſtinguitur. n. primò ly inquantū mota ab alia: aut oſtendit cauſam pręciſam, aut concauſam. ſi præciſam, ſic illa propoſitio implicat in adiecto: ſi. n. cā ſecunda eſt cā, ergo non præciſè mouet quia mota, ſed ēt ex ſe aliquid cōfert. Et ſi præciſè mouet quia mota, nihil ex ſe cōfert: & ſic non eſt cauſa. Si verò concauſam, principalē tamen: negatur aſſumptum, quãſ ſtat q neceſſariò moueatur, & nō neceſſariò moueat aliud: quia motio cauſæ prioris modificatur in cauſā ſecunda. ſcdm modum ipſius cauſæ ſecundæ. Et ſic, licēt à prima cā moueatur neceſſario ſecunda, recepta tñ motio in ſecunda: ſi ſecunda cā imagineetur contingens, modificatur contingentia recipientis. Et q̄ñ prius natura modificatur, q̄ impellat ad mouendum, motio illa iam modificata ad cām contingentem, mouebit ſecundam ad mouendū non neceſſario, ſed contingenter. Et ſi cā ſecūda ponatur cā naturalis, poſſibilis tñ deficere motio illa iam modificatā ad naturā cāæ ſecundæ, mouebit illam ſecundam ad mouendum non neceſſariò, ſed ut in pluribus iuxta modum proprium ipſius cauſæ ſecundæ, & non primæ. Et ſic patet ruina totius Scotici ædificij ex uno capite. Rurſus diſtinguit ly mota ab alia, altera diſtinctione. ſ. aut motione præuia propriæ actioni: ſicut aqua calefacit calefacta ab igne, aut motione cooperāte intrinſecè ad propriā actionē. Primo modo, dato q eſſet vera, aut ſuſtentabilis, ſecundo tñ modo ſuſtineri non pt̄ dicta propoſitio: q̄ñ cā cooperans intrinſecè, cooperatur unicuiq; ſecundùm modum eius cui cooperatur. Talis eſt aūt cooperatio primæ cauſæ, de qua ſcriptum eſt, q attingit à fine vſq; ad finē fortiter, & diſponit omnia ſuauiter iuxta. ſ. modum cuiuſq; cooperans vnicuiq;. Ad ſecundam uerò obiectionem dicitur, q illa prioritas uniuerſaliter non eſt ſcdm aliquam quaſi durationem naturæ, vt in uno inſtanti naturæ effectus attingatur à prima cauſa, & in alio à ſecunda, ut aliqui imaginat, ſed eſt ſcdm independentiam & immediationē virtutis: quia prior independentius & immediatius immediatione virtutis attingit effectum q̄ ſecunda: in eodem tñ inſtanti, naturæ effectus ab utraq; attingitur. Nec propterea ſequitur, ergo ſimul ſuſcipit neceſſitatem & contingentiā: quia non attingitur à prima ſecundùm ſe & ſeorſum, ſed modificata in ſecunda: ſed ſeq; ergo ſuſcipit cōtingentiā à duabus cauſis ſimul neceſſaria & contingente. Ad tertiam aūt & quartā obiectiones dicitur, q non eſt contrà hoc, quod modo diſcutimus in cōi, ſed deſcendunt ad cauſalitatem cauſæ primæ de facto. Et propterea patebit mox, nunc quid dicendum.

Quò ad ſecundū igitur. ſ. quomodo prima cauſa de facto cauſet, breuiter dicitur, q prima cauſa propriè loquendo, nec eſt cauſa neceſſaria ſimpliciter, neq; cōtingens, ſed ſuperior vtraque. Nec habemus magis proprium vocabulum, q̄ ut dicatur q eſt cauſa libera. Neceſſitas. n. ſimpliciter repugnat libertati.

contingentia verò imperfectionem in libertate importat: quia ponit mutabilitatem: & ideo D. Tho. in 1. ſen. diſt. 38. præuenïens inepta moderniorum vocabula, negat Deum cauſare contingenter. Cum enim regulare ſit, q ſuperius præhabet in ſe vniſe, quæ in inferioribus ſunt ſparſa, conſequens eſt, ut cauſa prima ſuperior neceſſarijs & cōtingentibus, præhabeat in ſe non formaliter, ſed eminenter naturā & modum cauſarū neceſſariarum & contingentium, & ſit cauſa vtrorumq; & cooperetur vtriſq; ad eorū proprios effectus ſecundum modos earū. Et propterea nos, quibus omnis cauſa videt neceſſaria, aut contingēs, ſtupemus, non præualentes videre, quō vna cauſa ſit oīu neceſſarijs & cōtingentibus immediatè. Sed ſi eleuem⁹ mentis oculos in excellentius genus cāe, eminentioremq; cauſandi modum, ceſſat ſtupor, & omnia conſonant; quamuis remaneamus in caligine, non intuentes illum modū, quo omnibus intrinſecè illabens, cunctis iuxta ſuos modos cooperatur. & hoc eſt valdè attendendū in huiuſmodi materijs. Appellat tamen Deus, vel ſua ſcientia, cauſa neceſſaria, ꝓp neceſſitatē non ſimpliciter, ſed immutabilitatis: quæ in eorum inquantum cauſa formaliter ſaluat. Vndè cum quæritur vtrum prima radix contingentiæ ſit diuina voluntas, an cauſæ proximæ. Rñdendum eſt cum duplici diſtinctione circa ſenſum quæſiti. Prima eſt, de ly diuina voluntas: poteſt n. intelligi diuina voluntas .i. contingentia in diuina voluntate, vt moderni intelligunt: & ſic rñdendum eſt negatiuè, Tum quia ſupponit falſum, ſcilicet velle diuinum eſſe contingens, cum non cōtingens, nec neceſſarium, ſed liberum & neceſſarium immutabilitatis neceſſitate ſit. Tum quia & ſi voluntas diuina neceſſariò ſimpliciter cauſaret, adhuc ſaluari poteſt contingentia, vt patet ex dictis, ꝓp modificatam pertingentiam ad effectus vltimarum cauſarum defectibilium, aut ad vtrumlibet. Poteſt etiam intelligi diuina voluntas abſolutè, idest efficacia ſui velle, & ſic reſpondet cum dño Thoma affirmatiuè, quia diuina voluntas eſt cā adeò efficax, ut ſuo imperio efficiat & neceſſaria, & contingentia. Secunda aūt diſtinctio eſt de ly, prima radix. Pōt n. intelligi prima, idest propria, & dicendum eſt negatiuè, vt patet ex dictis. Poteſt quoq; intelligi prima .i. principalis & primaria: & ſic patet, q reſpondendum eſt affirmatiuè. Ex his aūt patet quid ad tertiā, & quartam obiectionē Scoti dicendū eſt, cōcedendo .n. aſſumptū, dicitur q illa eſſent contingentia ꝓp efficaciā primæ cauſæ, & ꝓp ſupplementum ſupplens vicem cāe contingentis, in tertia obiectione, & ipſe eſt cā proxima, in quarta obiectione, non contingens formaliter, ſed contingens virtualiter, vt patet ex dictis. Senſus autem verborum litteræ in reſponſione ad ſecundū & tertiū, quò ad hoc, Res ſcitæ relatæ ad ſcientiā Dei ſunt neceſſariæ, nihil obſtat propoſito: qm non eſt ibi ſermo de rebus ſcitis relatis ad ſcientiā Dei ut cām, ſed ut ſcientiā. Si n. omnia ſcita referantur ad ſcientiā diuinā, ut effectus ad cām: ſic quædam ſunt neceſſaria, & quædam contingentia, nec aliquid eſt ſimul neceſſarium & contingens, nec aliquid habet habitudinem neceſſariam ad talem cauſam ex parte cauſæ, ſcil (tecbus loquendo) nec ad aliquid habet habitudinem neceſſariam talis cauſa, ſed liberam ad omnia & immutabilem, ut patet ex dictis. Si autem referantur ad diuinam ſcientiam ut ſcientiam: cum omne ſcitum, ut ſic, ſit impoſſibile aliter ſe habere, ut patet primo Poſteriorum, ſic omnia ſcita ſunt neceſſaria, non in ſe ſimpliciter, ſed ex ſuppoſitione, ſecundùm eam diſpoſitionem, ex qua habent q ſint ſcita .i. terminantia diuinum intuitum: hoc eſt dictu, q licet curſus Sortis ſit in ſe & ſimpliciter contingens, tamē curſus Sortis ſuppoſito q ſit, neceſſarius eſt, dū eſt, ut patet primo Perihermenias. Et ſi adiungas his, q curſus Sortis non eſt capax, ut terminet intellectum certum, niſi ut præſens dū eſt: conſequens erit, quòd curſus Sortis relatus ad diuinam ſcientiam ut ſic, eſt neceſſarius, id eſt, in ſtatu neceſſitatis: quis in ſe ſit cōtingēs, & relatus ad cās proximas ſit contingens. Et ſic patet & tō, & ſenſus omniū, & reſponſio ad obiecta. Benedictus Deus.

In rñſione ad ſcdm tria ſunt ambigua. Primū eſt, q illud añs eſt abſolutè neceſſariū. Secundū eſt, illa regula, Quando in antecedente ponitur aliquid pertinens ad actū alæ, cōſequens eſt accipiendum nō ſecūdū eſſe qd hēt in ſe, ſed in anima. Tertiū eſt applicatio huius ad propoſitum.

¶ Circa primū diligēter aduerte: q diſcrepantibus de hoc, & ꝗuocatio pabulum pꝛbet, adeoq; abducit, vt Themiſtę quidam cæcutiant in medio lumine, gloſantes litterā contra eius intētionē. Scito igitur, q quæſtio de neceſſitate ſcientiæ, vel ſcientię Dei reſpectu futurorum, poteſt, quantum ad propoſitum ſpectat, dupliciter diſcuti. Primo abſolutè, & ſecundùm rem. An .ſ. Deus neceſſariò ſciat, A, eſſe futurū. & hæc quæſtio clara eſt: q a nō neceſſariò abſolutè, ſed liberè nouit, A, eſſe futurū: cū quo tñ ſtat, q neceſſariò neceſſitate immutabilitatis, nouit, A, eſſe futurū, ut patet ex dictis. Et in hoc, neſcio doctorē aliquē diſcordare. Sed hoc eſt extra propoſitū præſentis argumenti, qd uim propoſitionū diſcutit, non verò abſolutè. Alio modo pt diſcuti, ut ſignificat per tales propoſitiones, & ſic de ea in hoc argumento eſt ſermo. Vñ licèt primo modo .ſ. ſcdm rem abſolutè, nulla ſit dña inter iſtā, Deus ſcit a. futurū, & iſtā, Deus ſciuit a. futurū: quia ſcientia Dei in ſe eſt æterna, nec tranſit in præteritum &c. Magna tñ dña eſt inter eas ſecundo modo: quia in prima ſignificatur ſcire Dei, vt præſentium, ſecunda verò, vt præteritū. Et ideò tanta eſt dña inter eas, quanta inter neceſſitatem propoſitionis de præſenti, & de præterito in materia contingēti, accipiendo contingens, ut eſt dña materiæ propoſitionū, cū diſtinguitur triplex materia propoſitionum .ſ. remota, neceſſaria, & contingens. Conſtat aūt ex ōibus, q inter propoſitionem de præſenti & præterito verā, in materia contingenti, puta Sortes ſedet, & Sortes ſedit, hæc eſt dña, q illa de præſenti nō eſt neceſſaria abſolutè: quamuis ſit neceſſaria cū appoſitione, dū ſedet, ut dr in primo perihermenias. Iſta uero de præterito eſt neceſſaria abſolutè, ut patet ex contradictorijs earū: huius n. contradictorium eſt ſimpliciter impoſſibile, etiam per diuinam potentiā, ſcilicet Sortes non ſedit. Illius uerò contradictoriū abſolutè eſt poſſibile .ſ. Sortes non ſedet. Quia quāuis uerè ſedeat, non tñ neceſſariò: ſed qui iam ſedit, non ſolùm verè ſedit, ſed neceſſe eſt ipſum ſediſſe: qm impoſſibile eſt ipſum non ſediſſe. Hoc n. ſolo priuatur Deus, ingenita facereq facta ſunt, dixit Agatho 6. Ethi. Cum igitur omnis propoſitio vera de præterito, ſit neceſſaria, conſequens eſt, q licèt iſta ſit contingens, Deus uult, A, fore, iſta tamen eſt neceſſaria, Deus voluit, A, fore. Et ſimiliter licèt hæc ſit contingens, Deus ſcit, A, fore, iſta tñ eſt neceſſaria, Deus ſciuit, A, fore. Et ſic patet, q optimè, ac ſubtiliter D. Tho. in littera dixerit, q illud añs, Deus ſciuit, A, fore, eſt neceſſariū abſolutè. Et q non intendit quod ſitm neceſſarium .i. immutabile: vt quidā gloſant, & malè) nam fruſtra addidiſſet ly abſolutè, & laboraſſet alios reprehendendo. Patet etiā q nihil officit neceſſitati abſolutæ illius, tranſitus actus ſciendi ſuper futuro contingenti: quamuis multum hoc referas, loquendo de ſcientia Dei abſolutè. Patet etiam, q poſteriores nō videntur intellexiſſe hunc locum. Et ideò uentilantes hoc argumentum, ad ſcientiam Dei in ſe abſolutè, & propoſitiones de præſenti diuerterunt, ac ſi æquiualerent illis de præterito. hæc de primo.

¶ Quò ad ſecundum. Greg. de Arimino in 1. d. ſt. 38. arguit hanc regulam falſitatis: quia ualet, Scio lapidem eſſe materialem: ergo lapis eſt materialis, & tamen conſtat, quòd conſequens intelligitur de lapide in ſeipſo, & non ſecundum eſſe quod habet in anima. Et ſimiliter poſſunt afferri mille inſtantię: puta, Scio Sortem currere, ergo Sortes currit &c.

Ad tertium. Dicendum, quòd ea, quæ temporaliter in actu reducuntur, à nobis ſucceſſiuè cognoſcuntur in tempore, ſed à Deo in æternitate, quæ eſt ſupra tempus. Vndè nobis, quia cognoſcimus futura contingentia inquantum talia ſunt, certa eſſe non poſſunt, ſed ſoli Deo, cuius intelligere eſt in æternitate ſupra tempus. ª Sicut ille, qui vadit per viam, non videt illos, qui poſt eum ueniunt: ſed ille, qui ab aliqua altitudine totam viam intuetur, ſimul videt omnes tranſeuntes per viam. Et ideò illud, quod ſcitur à nobis, oportet eſſe neceſſarium etiam ſecundum quòd in ſe eſt: quia ea, quæ in ſe ſunt contingentia futura, à nobis ſciri nō poſſunt. Sed ea, quæ ſunt ſcita à Deo, oportet eſſe neceſſaria ſecundùm modum, quo ſubſunt diuinæ ſcientiæ (vt dictum* eſt) non autem abſolutè, ſecundùm quòd in proprijs cauſis conſiderantur. Vndè & hæc ꝓpoſitio: omne ſcitum à Deo, neceſſarium eſt eſſe: conſueuit diſtingui, quia poteſt eſſe de re, vel de dicto. ſi intelligatur de re, eſt diuiſa & falſa. & eſt ſenſus, Omnis res, quam Deus ſcit, eſt neceſſaria. Vel poteſt intelligi de dicto: & ſic eſt compoſita & vera: & eſt ſenſus, hoc dictum, ſcitum à Deo eſſe eſt neceſſarium. Sed obſtant quidam dicentes, q iſta diſtinctio hēt locum in formis ſeparabilibus à ſubiecto. Vt ſi dicam, albū poſſibile eſt eſſe nigrum. Quæ qdem de dicto eſt falſa, & de re eſt vera. Res. n. quæ eſt alba, poteſt eſſe nigra: ſed hoc dictum, albū eſſe nigrum, nunquam pōt eſſe uerū. In formis aūt inſeparabilibus à ſubiecto, non hēt locū ꝑdicta diſtinctio. Vt ſi dicā, coruum nigrum poſſibile eſt eſſe album: quia in utroq; ſenſu eſt falſa. Eſſe aūt ſcitum à Deo eſt inſeparabile à re: qa quod eſt ſcitum à Deo, non poteſt eſſe non ſcitum. Hæc aūt inſtantia locū haberet, ſi hoc quod dico ſcitū, importaret aliquā diſpoſitionē ſubiecto inhærentem: ſed cū importet actum ſciētis ipſi rei ſcitæ (licèt ſemper ſciatur) ꝑt aliquid attribui ſecundùm ſe, qđ non attribuitur ei inquantum ſtat ſub actu ſciendi. Sicut eſſe materiale attribuitur lapidi ſm ſe, quod non attribuitur ei ſm quòd eſt intelligibile.

¶ Ad hoc dicitur, q iſta regula formaliter & benè intellecta, eſt veriſſima. Formaliter quidem. Tùm quia intelligenda eſt de cōſequente quò ad id, quod infertur in eo ex vi actus animæ poſiti in antecedente, & non ex aliquo alio aſſumpto in antecedente. Tùm quia intelligenda eſt de illo ex vi actus animæ illato vt ſic, ſed inquantū infertur ex tali actu, & non abſolutè. Benè autem, quia eſſe in anima, & ly eſſe in ſe non ſic interpretanda ſunt ut prima facie apparet, prout ſcilicet eſſe in anima diſtinguitur contra eſſe in rerum natura. Sed ly eſſe in anima ſumitur hic, vt eſt cōmune ad illū modū eſſendi, quo diſtinguuntur entia in aīa ab entibus extra animam: & ad illud eſſe ſcdm illam diſpoſitionem, qua rei terminat actum animæ. Eſſe verò in ſe ſumitur hic ſtrictè, pro eſſe quod debetur ei abſolutè, vt ſic, id eſt inquantum conuenit ei abſolutè, ſiuè tale eſſe conueniat ſibi ſecundùm prædicata quidditatiua, Puta, hō eſt animal: ſiuè ſecundùm prędicata exiſtentiæ, vt Sortes eſt, aut currit. Ita q ſenſus regulæ eſt, q qñ in antecedente ponitur aliquid pertinens ad actum animæ: conſequens inquantū ſequitur ex vi illius actus animæ, eſt intelligendū ſecundum eſſe qd hēt in anima, id eſt ſecundū eſſe obiectiuū, vel ſcdm cōditiones in obiecto terminantes actū animæ, & non ſecundū eſſe qd hēt in ſe, id eſt, & non eſt illud intelligendū abſolutè & ſimpliciter, vt ſic. Quòd aūt regula ſic intellecta ſit veriſſima, probatur: quia actus animæ, de quibus eſt ſermo, ſunt immanentes: nec ſunt niſi cognoſcere & appetere. Tales aūt actus vt ſic, nihil ponunt in ſuis obiectis, & ideò q ex eorum vi infertur conuenire obiectis vt ſic, non conuenit rebus obiectis abſolutè. Dico aūt vt ſic, quia gratia materiæ, ꝓp coincidentiam conuenientiū abſolutè alicui & illatorum de eodem ex vi actus animę, contingit id qđ infertur ex actu animæ conuenire rei abſolutè & in ſe: ſed hoc accidit illato inquantum pendet ex actu animæ. Vndè cum iſta conſequentia, ſcio Sortem curſurum, ergo Sortes curret, ſit optima: & conſequentia teneat ex vi actus ſciendi: quia .ſ. eſt certus, verus, & infallibilis: conſequens non eſt accipiendum in ſe, id eſt tanquam vna propoſitio vera, certa & infallibilis per ſe ipſam ſeorſum: ſed vt conſequens ex tali antecedente, id eſt, ergo Sortes curret, cū veritate, certitudine & īfallibilitate, qua ſcitur curſurus. Et hoc ideò dictum eſt quia actus animæ non infert in eo aliam certitudinem, veritatem, & infallibilitatem. Iſta uerò conſequentia, ſcio hominem eſſe corruptibilem, ergo eſt corruptibilis, eſt bona, ſicut præcedens: & formaliter intellecta infert conſequens intelligendum ſicut præcedens: ſed gratia materiæ, conſequens & ſeorſum ſumptum, eſt certū. Quòd autem hæc ſit mens litteræ, patet ex eo q in littera ſub ly eſſe in aīa, duo ſubſumuntur. Alterum pertinens ad eſſe obiectiuū in illo exemplo, intelligendo lapidē, ergo lapis eſt immaterialis. Alterū ſpectans ad conditionem inhærentem rei obiectæ, qua res terminat actū animæ in illa propoſitione, quæ eſt conſequens cōditionalis propoſitæ .ſ. a, erit, exponēdo quod dēt accipi, ut ſubeſt diuinæ ſcientiæ, id eſt, vt eſt in ſua præſentialitate. Cōſtat. n. quòd de eſſe in actu præſentialiter ipſius a, in rerum natura loquitur. Illud. n. eſt illa conditio, ſecundum quā terminat diuinū intuitum, vt patet ex dictis. Et ſi iunxeris ſimul, quòd eſſe in actu conuenit a, in ſeipſo. & quòd accipere a, vt terminat ſcientiā Dei, id eſt ſecundū ſuā præſentialitatē, non eſt accipere a, in ſeipſo, ſed ſcdm q eſt in aīa: manifeſtè videbis q a, tunc nō ſumitur ſecundum eſſe in ſe, qn ſumitur ſcdm id qđ conuenit ei abſolutè vt ſic, & nō ut infertur ex actu animæ, ut expoſuimus.

¶ Et ſic patet rñſio ad obiecta: quia materialiter militāt, nō formaliter, & malè interpretantur ly eſſe in anima: hæc de ſecūdo.

¶ Quò ad tertium .ſ. applicationem regulæ ad propoſita ambiguitas ſurgit.

¶ Primò quia in littera committitur implicatio in adiecto, dicendo q conſequens ſumitur ut ſubeſt ſcientiæ Dei .ſ. prout eſt in ſua præſentialitate, implicat. n. q aliquid ſi ſumitur vt futurū vt ſic, ſumatur vt præſens. Conſtat aūt q in conſequente dicente, a erit, a ſumitur vt futurū. ergo non ſtat q hoc cōſequens ſignificans a vt futurum, ſumatur ut præſens. quamuis ſtet, q res futura ſumatur ut præſens. Aliud. n. eſt iudiciū de ipſa re abſolutè, & de ipſa ut ſignificata ꝑ orationem de futuro, vt patet ex dictis, vndè nō vr intelligibile q hoc cōſequens, a erit, ſumatur vt pſens: quia ſi ſumitur vt præſens, iam non eſt ly a, erit, ſed a eſt, & ſi eſt illa propoſitio, a erit, iam non ſumitur vt pſens. Secundò dubitatur, qa incompacta & diſſona vr rñſio hæc: quia añs accipit ſcientiam vt ſignificatā in præterito: & non ut æternitate menſuratam. Et conſequens accipiendum dicit, vt pſens hæc. n. non congruunt ad inuicē: cō q, vt patet ex dictis, res ut præſens rñdet æternitati, & actui cognitionis, ut menſuratur æternitate. Tertiò dubitatur: qa iſta rñſio dato q ſit vera: non tñ eſt ſufficiens: quia tota rñſio recurrit tandē ad neceſſitatē rei in ſua præſentialitate. Ex dictis aūt ſuperius conſtat, q & ſublata illa rōne præſentialitatis rerum ad æternitatem, adhuc Deus hēt certam notitiam contingentiū, ꝓp rōnes verū apud ſe præſentes. Igitur cū hoc argumentū militet ſimpliciter: & non ſecundùm illā rōnē tñ, oportebat rñdere ſimpliciter, & nō iuxta illam rationem tantùm, ut in littera ſi: ergo inſufficiens.

¶ Ad euidentiam horum prædeclarandus eſt ſenſus litteræ. Ad cuius perceptionem nota, q illud conſequens verum .ſ. a, erit, claudit duo .ſ. futuritionem ipſius a, & præſentialitatem quandoq; ipſius a. Oportet enim ad eius ueritatem vtrunque concurrere, & q ſit futurum, & q quandoq; illa de ſecundo adiacente de præſenti ſibi correſpondens ſcilicet a eſt, ſit uera. Cum autē (vt ex dictis patet) a in ſua tantùm futuritione inſpectum, nō ſit certè intuitus capax, propter ſui defectum: quia ſcilicet non habet rationem certi cognoſcibilis, oportet q a ut præſens ſumatur ad hoc ut certi intuitus terminus ſit. Ac per hoc illud cōſequens, a erit, quum ratione futuritionis non ſit terminus certi intuitus, q a quandoq; ſit, relinquitur q ratio quare terminet certum intuitum eſt incluſa in eo propoſitio de præſenti ſibi correſpondens ſcilicet a eſt, ita q illud conſequens, a erit, nō aliundè certo intuitu cognoſcitur verum, niſi quia videtur iſta ſibi reſpondens & incluſa in eo, ſcilicet a eſt quandoque. Eſt igitur ſenſus litteræ, quòd iſta propoſitio, ſcilicet a erit, quę eſt cōſequens in conditionali propoſita, poteſt ſumi dupliciter. Primò abſolutè, & ſic non eſt neceſſaria: & poteſt ſumi ut ſubſtat diuinæ ſcientiæ id eſt, ut eſt terminus intuitus certi & infallibilis: & ſic eſt neceſſaria illo neceſſitatis modo, quo illa eſt neceſſaria, a eſt dum eſt: quia ly a erit, eſt terminus diuini intuitus inquantum includit in ſe illam de præſenti, ſcilicet a eſt: & non inquantum eſt futurum.

¶ Ad primam ergo obiectionem negatur, quòd hic ſit implicatio in adiecto, quoniam hic non accipitur futurum formaliter, vt præſens: ſed eſt explicatio & diſtinctio incluſorum in propoſitione de futuro. Diſtinguitur hic præſentialitas futura ipſius a, contra futuritionē eius: & utraq; clauditur in illo conſequente. Et docetur, quòd illud conſequens, eſt certè cognitionis capax, ratione præſentialitatis, & nō ratione futuritionis. Et quia ſub præſentialitate, eſt neceſſarium ſequitur, quòd hoc conſequens ſumptum ſecundùm eam diſpoſitionem in qua ſubeſt diuinæ ſcientiæ ſit neceſſarium: vndè patet nullam interuenire implicationem.

¶ Ad ſecundam autem obiectionem facilè dicitur, quòd actus ſciendi in Deo per uerbum præteriti temporis, non conſignificatur ut præteritus: conſignificaretur enim falſo, ſed conſignificatur vt coexiſtens præterito. Nihil autem obeſt æternitati actus coexiſtentia a, ad præteritum: immo eam concomitatur.

¶ Ad tertiā autem dr breuiter, quòd obiectio procedit ex malo intellectu litteræ. Non. n. rñſio iſta fundatur ſuper æternitate actus, aut ſuper coexiſtentia rerum ad æternitatem, ut obiectio ſupponit: ſed fundat ſup diſpoſitione, ſcdm quam res eſt ſcibilis, aut non ſcibilis. Res enim contingens futura ut ſic, non eſt ſcibilis, ſed ut præſens eſt ſcibilis: ut patet ex dictis: & hoc eſt verū ſiuè ſciatur præſentialitas rei rōne æternitatis, ſiuè rōne idearū in mente diuinā repræſentantiū res cum conditionibus eius, ſiuè ratione eſſentiæ diuinæ repræſentantis prædicta in rōne ſpeciei intelligibilis, ſiuè ratione ſpecierum infuſarū in mēte

alicuius, puta alicuius angeli, vel animæ Christi. Nihil enim refert in propoſito, quo quis modo penſat præſentiam rei cognoſcis, ſat eſt in propoſito, quod conſequens non eſt cognoſcibile certe, niſi ratione præſentialitatis incluſæ correſponſiuè.

¶In reſponſione ad tertium omnia ex prædictis patent. Illud tamen aduerte, quod in principio ſolutionis ubi aſſignat [illegible] inter neceſſitatē ſciri à nobis, & à Deo: quod illud duplicatur, oportet eſſe certum [illegible] ſciri, hoc autem [illegible]. Reddidit ideo [illegible] æternitatis diuini. Et quidē ideo eſt bona ſufficiēs, ſed nō eſt ſola, quare caue nē fallaris.

F intelligibilis repræſentat ſic vnum, quòd non aliud. ergo intelligendo per illam ſpeciem vnum, puta quod eſt homo, non intelliguntur alia, quæ ei accidunt, uel poſſunt accidere. ergo diuiſim homo, & accidentia intelliguntur. ergo oportet ea in vnum redigere componendo, vt intelligamus unum in eſſe alij. igitur de primo ad ultimum. ſi ſpecies repræſentat ſic vnum, quod non aliud, intellectus cogitur componere. Et quia ſi affirmatio eſt cauſa affirmationis, negatio eſt cauſa negationis, in cauſis proprijs, conſequenter, quòd ſi ſpecies intelligibilis repræſentat ſic unum, quòd etiā alia, quòd nulla eſt componendi neceſſitas, ſed ſimplici intuitu obiecti per illam ſpeciem repræſentati omnia intelliguntur, vt conſequentia aſſumpta dicebat.

¶Aduerte hic, quòd iſta uerba litteræ poſſunt dupliciter accipi. Primò ut limitatio ſpeciei intelligibilis in repræſentando, ſit ratio componendi & diuidendi. Et hic ſenſus eſt falſus & contra mentem S. Thomæ inferret enim, quòd angeli componerent intelligendo, quoniā habent ſpecies limitatas. Secundò ut limitatio talis, id eſt, reſpectu eorū, quæ nata ſunt alicui conuenire, ſit ratio componendi. Et hic ſenſus eſt verus & intentus. Verus quidem, quia ex hoc, quòd ſpecies ita repræſentat ſubiectum, & non prædicatum, oritur compoſitio. Et non ex hoc quod repræſentat ſubiectum, & non quodcunque aliud omnino impertinens tali ſubiecto. Intentus autem quia & in littera hic hoc innuitur. Primò in exemplo de homine: cum dicitur, intelligeremus omnia, quæ de homine prædicari poſſunt. Secundò, cum in ratione infertur ſequendo idem exemplum. Non ex hoc ipſo alia, quæ ei inſunt, intelligimus. Verùm de hac materia in tractatu de Angelis diffuſè dicetur inferius.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum Deus cognoſcat enuntiabilia.

AD DECIMVMQVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd Deus nō cognoſcat [h] enuntiabilia. Cognoſcere.n. enuntiabilia conuenit intellectui nr̃o, ſm quod cōponit & diuidit. Sed in intellectu diuino nulla eſt compoſitio. Ergo Deus non cognoſcit enuntiabilia.

¶2 Præt. Oīs cognitio fit per aliquā [h] ſimilitudinē. Sed in Deo nulla eſt ſimilitudo enūtiabiliū, cum ſit omnino ſimplex. Ergo Deus nō cognoſcit enūtiabilia.

SED CONTRA eſt, qđ dr̃ in Pſa. 93. Dn̄s ſcit cogitatiões hoium. Sed enuntiabilia continent in cogitationibus hominum. Ergo Deus cognoſcit enuntiabilia.

RESPON. Dicendum, quod cum formare enuntiabilia ſit in poteſtate intellectus nr̃i: Deus aūt ſcit qcqd eſt in potētia ſua, vel creaturæ, vt ſupra * dictū eſt. [m] neceſſe eſt quod Deus ſciat oīa enūtiabilia, q̄ formari poſſunt. [n] Sed ſicut ſcit materialia immaterialiter & cōpoſita ſimpliciter: ita ſcit enuntiabilia nō p modum enuntiabiliū, * qđ.ſ. in intellectu eius ſit compoſitio vel diuiſio enuntiabiliū, ſed vnumquodq; cognoſcit p ſimplicē intelligentiā intelligendo eſſentiā vniuſcuiuſq;. Sicut ſi nos in hoc ipſo qđ intelligimus qd eſt hō, intelligeremus oīa, q̄ de hoīe p̄dicari pñt. Qđ q̄dē in intellectu nr̃o nō contingit: q de vno in aliud diſcurrit, pp hoc, quod ſpecies intelligibilis ſic repræſentat vnū, quod nō repræſentat aliud. * Vñ intelligendo qd eſt hō, nō ex hoc in ipſo alia q̄ ei inſunt, intelligimus, ſed diuiſim ſm quandā ſucceſſionē. Et pp hoc, ea q̄ ſeorſū intelligim*, oportet nos in vnū redigere, p modū cōpoſitionis vel diuiſionis enuntiationē formando. Sed ſpecies intellectus diuini.ſ. eius eſſentia, ſufficit ad demonſtrandū omnia. Vnde intelligendo eſſentiā ſuā, cognoſcit eſſentias omnium, & quæcunq; eis accidere poſſunt. *

AD PRIMVM ergo dicendū, quod ratio illa procederet, ſi Deus cognoſceret enuntiabilia per modum enuntiabilium.

AD II. dicendum, quod compoſitio enuntiabilis ſignificat aliquid eſſe rei. Et ſic Deus per ſuū eſſe quod eſt eius eſſentia, eſt ſimilitudo omniū eorū, quæ per enuntiabilia ſignificantur.

Porrecta per totū.
93
Inf.q. 16. art. 5. primū. Et 1. diſt. 38. ar. 3. & diſt. 41. art. 5. c. Et 1. cō. 58. ſextū. & c. 59. Et ve.q.2. ar. 7.

SVPER QVÆS. XIIII. ARTIC. XIIII.

Ferr. 1. cont. c. 58.
Aegi. 15. d. 38. q. 2. 2. princ.
Cap. 1. d. 35. q. 2. a. 2. con. 6. cun. 4.
Alb. Mag. 1. diſtin. 39. art. 5.
Pet. de Pal. 1. 5. d. 38. q. 2.

TItulus clarus.

¶In corpore duo. Primò ſoluit quæſito, quod ſic. Secūdò, quomodo.

¶Quo ad primū cōcluſio reſponſiua quæſito affirmatiuè eſt, Deus ſcit enuntiabilia, probatur. Deus ſcit quicquid eſt in potentia tā ſua, quàm creaturæ: ſed enuntiabilia ſunt in poteſtate nr̃a. ergo Deus ſcit oīa illa.

¶Quo ad ſecundum oſtenditur modus, quo Deus cognoſcit enuntiabilia vna cōcluſione. Deus ſcit enuntiabilia non cōponendo & diuidendo, ſed per ſimplicem intelligentiam, id eſt, non per modum ſecundæ operationis intellectus, ſed primæ. Probatur dupliciter. Primò à ſimili. Deus ſcit materialia immaterialiter: & compoſita ſimpliciter. ergo enuntiabilia, non enuntiando, ſed intuendo. Et declaratur quomodo hoc eſſe poſſit, exemplo ficto in intellectu noſtro: ſi intelligēdo quid hominis, intelligeremus ipſum eſſe album, &c. Secundò ratione. Species intellectus diuini, id eſt, eius eſſentia, ſufficit ad demonſtrandum omnia. ergo Deus intelligendo eſſentiam ſuam, intelligit eſſentias omnium, & quæcumque eis accidere poſſunt. Antecedens patet: conſequentia fundatur ſuper hoc, quod ratio neceſſitatis ad intelligendum componendo & diuidendo eſt, quia ſpecies intelligibilis eſt limitata in repræſentando: quod probatur in littera ſic. Species

Ar. 9. huius quæſ. Concl. in.

194

921

217
194

ARTICVLVS XV.

Vtrum ſcientia Dei ſit uariabilis.

AD DECIMVMQVINTVM ſic proceditur. Videt, quod ſciētia Dei ſit variabilis. Scientia.n. relatiuè dicitur ad ſcibile. Sed ea, quæ important relationem [h] ad creaturā, dicunt de Deo ex tempore, & variantur ſecundū variationē creaturarum. Ergo ſcientia Dei eſt variabilis ſecundùm uariationem creaturarū.

¶2 Præt. Quicquid pōt Deus facere, [h] poteſt ſcire: ſed Deus pt̄ plura facere q̄ faciat: Ergo pōt plura ſcire q̄ ſciat. Et ſic ſcientia ſua poteſt variari ſecundùm augmentum & diminutionem.

¶3 Præt. Deus ſciuit Chriſtū naſciturum. Nunc aūt neſcit Chriſtum naſciturum: quia Chriſtus naſciturus non eſt. [h] Ergo non quicquid Deus ſciuit, ſcit. Et ita ſcientia Dei vr̃ eſſe uariabilis.

SED CONTRA eſt, quod dicit Iacob. 1. quòd apud Deum, non eſt tranſmutatio, neq; uiciſſitudinis obumbratio.

RESPON. Dicendū, quod cū ſcientia Dei ſit eius ſubſtantia ut ex [p]dictis patet: ſicut ſubſtantia ei* eſt oīno immutabilis, vt ſupra * oſtēſum eſt: ita [m] oportet ſciētiā eius oīno inuariabilē eſſe. [n]

Porrecta per totū
94
Inf. q. 17. art. 7. c. Et 1. diſt. 38. art. 2. & artic. 3. cō. & diſt. 39. q. 1. art. 1. quamdi. Et uer. q. 2. art. 5.

Concl. Art. 1. huius quæſ. q. 9. art.

SVPER QVÆST. XIIII. ARTIC. XV.

Aegi. 1. 5. d. 38. q. 1. 3. prin. *Cap. 1. d. 35. q. 2. a. 2. con. 9.*
Bannen. art. 15. *Alb. Mag. d. 1. d. 41. art. 5.*

TItulus clarus.

¶In corpore una concluſio reſpōſiua quæſito affirmatiuè. Scientia Dei non eſt uariabilis, probatur, ſubſtantia Dei eſt oīno immutabilis, ergo ſcientia Dei eſt omninò inuariabilis. Probatur conſequentia quia ſcientia eſt ipſa ſubſtantia Dei.

¶In reſponſione ad tertium, circa illud dictum, ſcilicet hæc non eſt uera, quicquid Deus ſciuit, ſcit ſi ad enuntiabilia referatur, dubium occurrit ex triplici capite. Primò ſic. Sicut enuntiabilia quandoq; ſunt vera, & quandoque nō, & ideò prius ſcita neſciuntur, ita res quædam, puta Sor. quandoq; eſt ens, & quandoque non. ergo etiā res corruptibiles prius ſcitæ neſciuntur, ergo nulla eſt differentia inter enuntiabilia & res, quo ad hoc: et ſic oppoſitum ex littera habetur. conſequentia patet. & propoſito probatur: quia nō magis fundant ſcibile uerum, quā ens. Vnumquodq; enim cognoſcibile eſt, ſecūdum quod eſt ens. Et confirmatur, quia ſicut Deus ab æterno intuetur natiuitatem Chriſti pro tali temporeata hoc enuntiabile, Chriſt* naſcitur pro eodem tempore. Et ſicut intuetur non eſſe natiuitatis Chriſti pro alijs temporibus ita falſitatem p̄dicti enuntiabilis. ergo ſicut non dicitur neſcire natiuitatē Chriſti quam ſciuit, ſic nō debet concedi neſcire illud enuntiabile, quod ſciuit. Secundò ſic optimè ſequitur Deus neſcit aliquid eorum, quæ ſciuit, ergo paucioria ſcit, quā ſciuit: conſequens dicitur non concedendum in reſponſione ad ſecūdum: quia implicat ſenſum compoſitum. conſequentia autem probatur, quia minutus eſt de facto numerus ſcitorum.

¶Tertiò ſic. Deus ſciuit aliquod enuntiabile, quod neſcit. ergo ſcire ſuum tranſijt in neſcire. ergo variatio eſt in ſcientia Dei. Nec videtur ſufficere reſponſio poſita in littera: quia nō idē eſſe iudicium de enuntiabili, & de re, littera faſſa eſt.

¶Ad euidentiam huius materiæ notanda ſunt duo. Primū, quod inter enuntiabile, & rem, hæc eſt differentia ad propoſitum, quòd enuntiatio eadem manens, & perſeuerans mutatur de uera in falſam: & conſequenter de ſcibili in neſcibilem, & econuerſò, vt patet. Res autem ſi mutatur de eſſe in non eſſe, aut econuerſò, non perſeuerat: & propterea non poteſt demonſtrari una, & eadem res manens modò ſcibilis, & modò neſcibilis, ſicut una enūtiatio. Secundò aduertendum eſt, quòd de variatione ſcientiæ Dei poteſt dupliciter, iſ ſermo. Primò ex parte actus ſciendi, & ſic omnino eſt immutabilis, tam actu, quàm potentia, ut dicitur in reſponſione ad ſecundum: quamuis ſcientia viſionis potuiſſet ad plura, vel pauciora determinari ab æterno abſolutè loquendo. Sed ſemel determinata omnino ex parte Dei inuariabilis eſt. Alio modo ex parte ſcitorum. Et ſic non quò ad res, ſed quò ad enūtiabilia, nihil prohibet ipſam mutari: quia mutatio iſta nullam mutationem ponit in Deo, ſed in enuntiabili ſcito: quia.ſ. mutatur de ſcibili in neſcibile, & econuerſò. Ex his autem patet reſponſio ad obiecta. Ad primū enim iam aſſignata eſt differentia inter rem, & enuntiationem illius quare non eſt eadem ratio, &c. Et ad cōfirmationem nihilominus addendum eſt: quod res, ſcilicet natiuitas Chriſti, determinat ſibi certum ſui eſſe tempus. Enunciatio autem, ſ. Chriſtus naſcitur, nullum certum tempus cōſignificat, ſed præſens in cōmuni, ſed vagè ſecundùm tempus quo formatur, aut profertur & ideò modò eſt uerū, & modò falſum: quia alicui præſenti adæquatur, & alicui non: perſeuerans tamen idem omnino. quod non poteſt dici de re, quæ certum habet ſui eſſe tempus præſens.

¶Ad ſecundum autē conceditur referendo ad enuntiabilia ex parte eorum: nec oppoſitum docet littera in reſponſione ad ſecundum, quoniam ibi eſt ſermo de augmento, & diminutione ſcientiæ diuinæ ex parte Dei. & reputat inconueniens augmentatio, nō ſolùm de facto, ſed de poſſibili. Et propterea quā tum eſt ex parte Dei, negandum eſt plura ſcire, quam ſciat. Et quòd hæc ſit mens litteræ patet, quia potentiam Dei ad determinandam ſcientiā viſionis pertractat, inferens non debere cōcedi Deum poſſe plura ſcire, quàm ſciat, per ſenſum compoſitum inferentē mutabilitatem ex parte Dei: quia inferit ſcientiam Dei iam determinatam poſſe à Deo mutari.

¶Ad tertium verò negatur ſequela, ut patet ex dictis: quia hoc non eſt propter variationem ſcientiæ, ſed ſciti. Et licèt non ſit idem iudicium de re & enuntiatione, quò ad hoc, quòd idem ſe falſo, mutetur de ſcibili in non ſcibile, ut dictum eſt: tamen quò ad hoc, quod uariatio utriuſque non redundat in uariationem diuinæ ſcientiæ, idem eſt iudicium. Et quò ad hoc adducitur in littera declaratio à ſimili, ex rerum uariatione ſumpta, non quò ad primum.

Secunda reſponſio.

a
174
191
b

D. 195
88

AD I. ergo dicendum, quòd dominus, & creator, & huiuſmodi important relationes ad creaturas ſecundùm quod in ſeipſis ſūt. Sed ſcientia Dei importat relationem ad creaturas, ſecundùm quod ſunt in Deo: quia ſecundùm hoc eſt unumquodq; intellectū in actu, quod eſt in intelligente. Res autē creatæ ſunt in Deo inuariabiliter, in ſeipſis aūt variabiliter. [r] Vel aliter dicēdū eſt, quod dominus, & creator, & hmōi important relationes, quæ conſequuntur actus, qui intelliguntur terminari ad ipſas creaturas ſecundū quod in ſeipſis ſunt: & iō huiuſmodi relationes, variè de Deo dicūtur ſecundùm uariationē creaturarum. Sed ſciētia, & amor, & huiuſmodi importāt relationes, quæ conſequuntur actus, q itelliguntur in Deo eſſe. [r] Et iō inuariabiliter prædicantur de Deo.

AD II. dicendum, quod Deus ſcit ēt ea, quæ poteſt facere, & non facit. Vñ ex hoc, quòd poteſt plura facere, quam facit, nō ſequitur quòd poſſit plura ſcire, quàm ſciat, niſi hoc referat [d] ad ſcientiam uiſionis, [e] ſecundùm quam dr̃ ſcire, ea, quæ ſunt in actu ſecundùm aliquod tempus. Ex hoc tamen quod ſcit, quod aliqua poſſunt eſſe, quæ non ſunt, uel etiam non eſſe, quæ ſunt, nō ſequitur quod ſcientia ſua ſit uariabilis: ſed quòd cognoſcat rerum uariabilitatem. Si tamen aliquid eſſet, qđ prius Deus neſciuiſſet, & poſtea ſciret, eſſet eius ſcientia variabilis: ſed hoc eē nō pōt: quia quicquid eſt, uel poteſt eſſe ſm aliquod tempus, Deus in æterno ſuo ſcit. Et ideò ex hoc quod ponitur aliquid eſſe ſecundùm quodcumque tēpus oportet poni quod ab æterno ſit ſcitū à Deo. Et ideò non debet concedi, quod Deus poſſit plura ſcire q̄ ſciat. quia hęc propoſitio implicat quod antè neſciuerit, & poſtea ſciat.

AD TERTIVM dicendum, quod antiqui nominales dixerūt, idē eſſe enuntiabile Chriſtū naſci, & eē naſciturū, & eē natū: quia eadē res ſignificatur p hæc tria, ſ. natiuitas Chriſti, & ſecūdùm hoc ſequitur, quod Deus quicquid ſciuit ſciat: quia modo ſcit Chriſtum natum, quod ſignificat idē ei, quod eſt Chriſtum eſſe naſciturū. Sed hæc opinio [d] falſa eſt. Tùm quia diuerſitas partium orationis diuerſitatem enuntiabilium cauſat. Tùm ēt quia ſequeretur, quod propoſitio, quæ ſemel eſt uera, eēt ſemper uera, quod eſt contra Philoſophum, * q dicit, quod hæc oratio, Sor. ſedet, uera eſt eo ſedente: & eadem falſa eſt, eo ſurgente. Et ideo concedendū eſt quod hæc nō eſt uera, quicquid Deus ſciuit ſcit, ſi ad enūtiabilia referatur: ſed ex hoc nō ſequitur, quod ſcientia Dei ſit uariabilis. Sicut.n. abſque uariatione diuinæ ſcientiæ eſt, quod ſciat unam, & eadem rem quandoque eē, & quandoque non eſſe, ita abſque uariatione diuinæ ſciētiæ eſt, quod ſcit aliquod enūtiabile quandoque eſſe uerum, & quandoq; eē falſum. Eſſet autem ex hoc ſcientia Dei uariabilis, ſi enūtiabilia cognoſceret per modum enuntiabiliū cōponendo & diuidendo, ſicut accidit in intellectu noſtro. Vñ cognitio noſtra uariat, uel ſm ueritatem & falſitatem: puta ſi mutata re, eandē opinionem de re illa retineamus. Vel ſecūdùm diuerſas opiniones, ut ſi primo opinemur aliquē ſedere, & poſtea opinemur eū nō ſedere; quorū neutrū pōt eē in Deo.

D. 478.

In prædicamen. e, de ſubſtātia, declinando ad fin. to. 1.

Univerſidad de Deuſto Biblioteca

SVPER QVÆST. XIIII. ART. XVI.

Arg. 1. p. d. 35. q. 3. princ. 2. Cap. 1. d. 35. q. 2. ar. 2. con 3.

TItulus clarus.

¶In corpore duo. Primò in communi diſtinguit ſcientiam ſpeculatiuam, & practicam. Secundò reſpõdet quæſito.

Porreta per tota. ¶Quò ad primum diſtinctio eſt iſta. Scientia quædam eſt ſpeculatiua tantùm, quædã practica tantùm, quædam ſecundùm quid practica, & ſecundùm quid ſpeculatiua. Declaratur ſic. ſcientia dicitur ſpeculatiua tripliciter, ſcilicet ex obiecto, aut modo aut fine ergo quædam eſt ſpeculatiua tantùm, &c. Antecedens declaratur exemplariter. conſequẽtia probatur: quia ſpeculatiua ex obiecto eſt ſpeculatiua tãtum. ſpeculatiua uerò ex modo tantùm, aut fine tantùm, eſt ſecundùm quid practica, & ſecundùm quid ſpeculatiua. quæ uerò nullo horum modorum ſpeculatiua eſt, relinquitur quod practica tantùm ſit.

¶Circa hanc partẽ aduerte primò, quod practicum & ſpeculatiuũ hic ſumitur non ſolũ ut ſunt conditiones ſcientiæ ſecundùm ſe ſed etiam ex parte ſcientis. Et propterea dicit, quòd ars domificatiua non intẽdentis domificare, eſt ſpeculatiua ex fine, & practica ex modo, & obiecto, gloſſandum eſt enim de fine ex parte ſcientis: & non ipſius ſcientiæ. Quoniam ſi loquimur de fine ipſius ſciẽtiæ, ipſa eſt etiam practica ex fine, quoniam finis eius eſt domificatio. Et hoc ſi aduerteris, deludes irriſiones aduerſariorum. Aduerte ſcdò, ꝙ ſicut ſpeculatiua eſt tripliciter, ita practica. Prima ex obiecto, modo, & fine et ſcientis, & hæc eſt tñ practica. Secunda ex obiecto modo & fine ſcientiæ, non ſcientis, & hæc eſt uerè practica. ſed in littera dr̃ ſecundùm quid ſpeculatiua ex parte finis ſcientis. Tertia ex obiecto: ſed non modo neque fine ſcientiæ, & hæc eſt ſecundùm quid practica. ſ. ex parte obiecti, & ſcdm quid ſpeculatiua. ſ. ex modo & fine ſcientiæ: quia ſe concomitãtur. Quum enim aliquid practicè ſcitur, iam ex ſe ad opus ordinatur, & econuerſò. Aduerte tertiò, ꝙ per ſpeculatiuam ex modo tantùm. i. de obiecto operabili modo ſpeculatiuo, non intelligitur ſcientia de operabili in uniuerſali: quoniam ſcientia de operabili, ſiuè ſit per principia proxima operationis, ſiue p principia remota & uniuerſalia operationis, ſub eodem membro cadit. Sed intelligitur ſcientia de operabili ſcrutans non quomodo res fiat, ſed quid eſt, &c. ut in littera dr̃. Talis. n. cognitio non ſpectat ad artifices, ſed ad Philoſophos: qui cum ſciant quid eſt cithara, aut domus ſcientiam tamen illa faciendi, nõ habent.

¶Quò ad ſecundùm tria dicuntur. Primò comparatur ſcientia Dei ad ipſum Deum. ſecundò ad alia à ſe. tertiò reſpondetur cuidam tacitæ obiectioni. De primo ponitur concluſio. Scientia Dei de ſeipſo eſt ſpeculatiua tantùm: probatur, quia ipſe nõ eſt operabilis. De ſecundo ponitur concluſio, Scientia de alijs à ſe eſt ſpeculatiua & practica: etiam diuerſimodè, probatur primò quòd ſit ſpeculatiua: quia omnia nouit modo ſpeculatiuo quid ſunt. &c. Deinde quòd ſit practica, diuerſimodè. quia de factibilibus, quæ nunquam ſiunt, practicam habet uirtute, id eſt ex obiecto, & modo, & fine ſcientiæ, non fine ſcientis. De his uero quæ de facto quandoque ſiunt, habet practicam ſimpliciter, & actu. Obiectio autem, cui reſpondetur, eſt, quia mala non facit Deus, neque ſunt de numero factibilium aut factorum à Deo, quomõ ergo hæc ad ſcientiam practicam ſpectabunt? Reſpondetur, ꝙ ſicut medicina eſt nõ ſolùm ſani, ſed ægri: ita ſcientia Dei non faciendo, ſed permittendo, ordinando, impediendo, &c.

¶Aduerte hîc, quòd de ſcientia Dei poſſumus loqui dupliciter. Primò abſolutè ſecundùm quòd in ſe eſt: & ſic cum ſit una & ſimplex præhabens in ſe eminenter omnẽ ſcientiæ perfectionem, neque eſt practica, neque ſpeculatiua, ſed aliquid eminenter continens utrunque, iuxta ea, quæ in prologo dicta ſunt. Alio modo in reſpectu tali ſciti: & ſic dicitur hic de ea, quòd eſt ſpeculatiua, aut practica. Reſpectu quidẽ huius ſciti quod eſt eſſentia ſua, non ut eſt ſia eſt adæquatum obiectum ſcientiæ, ſic enim pertinet ad ſcientiam Dei abſolutè, ſed ut eſt quoddam ſpeciale ſcitum diſtinctum contra alia ſcita, ſcilicet alia à Deo, eſt ſpeculatiua. Reſpectu uero aliorum eſt practica, &c. ut in littera dicitur.

¶Circa poſitas concluſiones dubium occurrit ex Scoto, ipſe ſiquidem in prologo primi ſententiarum tenet oppoſitum primæ concluſionis, dum diffinit ſcientiam Dei de ſeipſo eſſe ſimpliciter practicam: aut nihil ſibi deeſſe quin ſit practica, niſi quòd uoluntas Dei, non eſt bona ex regula, ſed naturaliter ex ſeipſa, & in 38. diſtinctione primi tenet oppoſitum ſecundæ concluſionis, quo ad hoc, quòd Deus habet ſcientiam practicam de alijs à ſe: uult enim quòd nõ habeat ſcientiam practicam de alijs à ſe, ſed ſpeculatiuam. Ratio eius contra primam concluſionem conſiſtit in hoc. Scientia de eſſentia Dei eſt prior naturaliter amore illius eſſentiæ, & rectificatiua illius: ergo eſt practica. Et ad rationem pro concluſione in littera poſitam, ſcilicet quia Deus non eſt operabilis, reſpondet quòd Deus eſt operabilis, id eſt, attingibilis per operationem immanentem, amoris ſcilicet. Ratio uerò contra ſecundam conſiſtit in hoc. Nulla notitia de rebus ante determinationem diuinæ uoluntatis dictat res eſſe agendas: ergo nulla eſt ibi notitia practica de rebus. Antecedens patet, & conſequẽtia probatur: quia ſcientia practica eſt dictatiua ad operandum. In prologo autem fundat ſe ſuper prioritate ſic, nulla notitia de rebus, &c. eſt prior actu uoluntatis diuinæ, &c. ergo non eſt practica.

¶Adhæc

ARTICVLVS XVI.

Vtrum Deus de rebus habeat ſcientiam ſpeculatiuam.

AD DECIMVMSEXTVM ſic ꝓceditur. Videtur, ꝙ Deus de rebus non habeat ſcientiam ſpeculatiuam. Scientia enim Dei eſt cauſa rerum vt ſupra oſtenſum eſt. Sed ſciẽtia ſpeculatiua non eſt cauſa rerum ſcitarũ. Ergo ſciã Dei nõ eſt ſpeculatiua.

Infraq. 57 ar. 3, & co, & 12. qu. 3. arti. 5. primum & 3 ſen. in prolog. Et ue ritq. 3. art. 3. con. ¶2 Præt. Sciã ſpeculatiua eſt ꝑ abſtractionem à rebus: quod diuinæ ſcientiæ non cõpetit. Ergo ſcientia Dei non eſt ſpeculatiua

*Art. 8. huius quæſt.

SED CONTRA. Omne, qđ eſt nobilius, Deo eſt attribuendũ. ſed ſcientia ſpeculatiua eſt nobilior, quàm practica, vt patet per Philoſophum in principio metaphyſic. Ergo Deus habet de rebus ſcientia ſpeculatiuam.

Lib. 6. metap. textu 3. Et li. 1. e pi. 2. nõ ꝓcul a principio tomo 3.

RESP. Dicendũ, ꝙ aliqua ſciẽtia eſt ſpeculatiua tantùm, aliqua practica tantùm, aliqua uerò ſecundùm aliquid ſpeculatiua, & ſecundùm aliquid practica. Ad cuius euidentiam ſciendũ eſt, quòd aliqua ſcientia poteſt dici ſpeculatiua tripliciter.

Primò ex parte rerũ ſcitarũ, quæ non ſunt operabiles à ſciẽte, ſicut eſt ſcientia hominis, de rebus naturalibus, uel diuinis.

Secundò, quantum ad modũ ſciẽdi. Vt puta, ſi ædificator, cõſideret domum diffiniẽdo, & diuidẽdo, & conſiderando uniuerſalia ꝓdicata ipſius. Hoc ſiquidẽ eſt, operabilia, modo ſpeculatiuo conſiderare, & non ſm quòd operabilia sũt. Operabile enim eſt aliquid per applicationẽ formæ ad materiam, non per reſolutionem compoſiti in principia uniuerſalia formalia.

Tertio, quãtum ad finem. Nã intellectus practicus differt fine à ſpeculatiuo, ſicut dr̃ in tertio de anima. Intellectus. n. practicus ordinatur ad finẽ operationis, finis autem intellectus ſpeculatiui eſt conſideratio ueritatis. Vñ, ſi quis ædificator cõſideret qualiter poſſet fieri aliqua domus, nõ ordinãs ad finẽ operationis. ſed ad cognoſcẽdũ, tñ erit (quantum ad finẽ) ſpeculatiua conſideratio, tñ de re operabili. Scientia igitur, q̃ eſt ſpeculatiua rõne ipſius rei ſcitæ, eſt ſpeculatiua tñ. Quæ uerò ſpeculatiua eſt ſm modum uel finẽ eſt ſecundùm quid ſpeculatiua, & ſecundùm quid practica. Cũ uerò ordinatur ad finem operationis, eſt ſimpliciter practica.

Lib. 3. de anima text. 49.

Secundùm hoc ergo dicẽdũ eſt, ꝙ Deus de ſeipſo habet ſcientiam ſpeculatiuam tantùm: ipſe enim operabilis non eſt. De oĩbus uero alijs habet ſcientiã, & ſpeculatiuam & practicã. Speculatiuam quidem, quantum ad modum, Quicquid enim in reb⁹ nos ſpeculatiuè cognoſcim⁹ diffiniẽdo, & diuidẽdo. hoc totum Deus multò ꝑfectius nouit. Sed

Conclu.

Concl. 2

¶Ad has autem obiectiones ſuppoſitis his, quę in Prologo dicta ſunt, & in quæſtione ſpeciali de praxi, nõ eſt difficile reſpondere. Ad primam. n. neganda eſt cõſequentia, quicquid ſit de antecedente. plus. n. exigitur ad notitiã practicam, vt ibi patuit. Solutio rationis noſtræ à Scoto data valeret quidẽ, ſi Deus, aut operatio, quæ à ſe amat, fueret, vel ẽt regulariter ſcientia practica.

¶Oportet nanque omnem cauſam eſſe cauſam, vel operationis vel effectus. ſcientia autem practica cauſam ſonat, vt patet ex nomine & 9. meta. Et reſpectu quidẽ creaturarũ factibiliũ, cauſa in Deo ponitur in ordine ad effectum, non in ordine ad factionem: quia illa eſt ſubſtantia Dei. Reſpectu autẽ ipſius Dei quò ad naturã ponere nõ poteſt: quia nec ipſe, nec operatio ſua, aut pendet. Ridiculum ergo eſt audire Deum eſſe operabilem ſcientia ſua practica.

D. 713. D. 475.

¶Ad obiectionem uerò contra ſecundam cõcluſionem primo loco factam, negatur cõſequentia: falſum enim manifeſtè eſt, quod notitia practica debeat eſſe dictatiua ad operandum, ſatis eſt enim quod ſit regulatiua. Ars. n. domificatiua, nõ dictat domificandum eſſe, immò eſt indifferens ad oppoſita, ut patet 9. Metaph.

¶Et per hoc patet reſponſio ad obiectionem ſecundo loco adductam: falſum quippe eſt aſſumptum. quoniam ut dicitur 9. Metaph. potentia rationalis quam conſtat eſſe notitiam practicam, determinatur ab appetitu, & non econuerſo. Et id cõſtitui ponitur ab appetitu ut indifferens. Vnde mirum eſt de iſto homine, quò præclarum eius ingenium non aduertit, ꝙ quemadmodum ars domificatiua abſolutè, præuenit actum uoluntatis & præuenitur à uoluntate, vt determinatiua ipſius ad operandũ, & præuenit executionẽ. ſ. ipſam domificationem: ita rõnes oĩum operũ factibiliũ à Deo, naturaliter in eſſentia diuina relucent, præueniendo oẽm voluntatis actum: ſed præueniuntur, oportet a voluntate diuina, vt determinẽtur ad operandũ. Vnde qdã rõnes ſunt determinatæ ad operandũ, & qdã nõ, vt in littera dr̃. Et illæ, q̃ determinatæ ſunt à diuina voluntate, ꝓueniunt executionẽ. i. factionẽ ad extra. Nec refert ad propoſitũ, vtrum potentia executiua in Deo ſit ipſa voluntas, an tertia potentia: qm̃ ẽt ipſa voluntas, vt determinans ꝓcedit, & vt exequens ſequitur.

de his, quę poteſt quidẽ facere, ſed ſecundùm nullum tp̃s facit: non habet practicã ſcientiam, ſecundùm ꝙ practica ſciẽtia dr̃ à fine, Sic aũt habet practicam ſcientiam de his, quæ ſecũdùm aliquod tempus facit. Mala uerò, licet ab eo non ſint operabilia, tñ ſub cognitione practica ipſius cadunt ſicut & bona, inquantũ ꝑmittit uel impedit uel ordinat ea, ſicut & ægritudines cadũt ſub practica ſciã medici, inquantũ ꝑ artẽ ſuã curat eas.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ ſcientia Dei eſt cauſa, nõ quidẽ ſuiipſius, ſed aliorũ. Quorundã quidẽ actu. ſ. eorum, quæ ſm aliquod tp̃s ſiunt. Quorundã uerò uirtute, ſcilicet eorum, quæ põt facere, & tñ nunquam ſiunt.

AD II. dicendum, ꝙ ſcientiã eſſe acceptã a rebus ſcitis, non per ſe conuenit ſcientiæ ſpeculatiuæ, ſed per accidens inquantum eſt humana.

Ad id uerò, quod in cõtrariũ obijcitur dicendum, ꝙ de operabilibus. perfecta ſcientia non habetur, niſi ſciantur inquantum operabilia ſunt. Et ideò, cũ ſciẽtia Dei ſit oĩbus modis ꝑfecta, oportet ꝙ ſciat ea, quæ ſunt à ſe operabilia inquantum hmõi, & non ſolùm ſecundùm ꝙ ſunt ſpeculabilia. Sed tamen non receditur à nobilitate ſpeculatiuæ ſcientiæ, quia omnia alia à ſe, uidet in ſeipſo. Seipſum autẽ ſpeculatiuè cognoſcit, & ſic in ſpeculatiua ſuiipſius ſciẽtia, habet cognitionẽ, & ſpeculatiuã & practicam omnium aliorum.

QVAESTIO XV.

De Ideis, in tres articulos diuiſa.

POST conſiderationẽ de ſcientia Dei, reſtat conſiderare de ideis.

ET circa hoc q̃runtur tria.

¶Primò. An ſint ideæ.
¶Secundò. Vtrum ſint plures, uel una tantùm.
¶Tertiò. Vtrum ſint oĩum, quæ cognoſcuntur à Deo.

¶Quò ad tertium probatur concluſio propoſita ſic. Mundus nõ eſt factus à caſu, ſed eſt factus à Deo per intellectum agentẽ. ergo forma mundi eſt finis ſuæ generationis. ergo in mente diuina eſt forma, ad ſimilitudinem cuius mundus eſt factus. ergo in mente diuina eſt idea. Antecedens. quò ad vtramque partem ſupponitur, vt inferius mõſtrandũ eſt in loco ſuo. Prima aũt cõſequẽtia ꝓbatur ex illa maxima: in omnibus, quæ generantur, non à caſu, forma eſt finis generationis. ſecunda verò conſequentia duo infert, ſcilicet & ꝙ forma ad cuius ſimilitudinem, &c. eſt in Deo, & quòd eſt tali modo, ſcilicet in mente diuina, id eſt, obiectiuè, & quò ad vtrumque in littera probatur. Quò ad primum: quia commune eſt omni agẽti præhabere ſimilitudinem intentæ formæ. quò ad ſecundùm verò eſt differentia inter agens naturale, & à propoſito in modo ꝓhabendi illam ſimilitudinẽ: quia illud ſecundũ eſſe naturale, vt patet in igne, hoc ſecundùm eſſe intelligibile, vt patet in artifice. ſi ergo Deus eſt agens per intellectũ, ergo, &c. Tertia deindè conſequentia probatur: quia in hoc conſiſtit ratio ideæ, probatur. Ratio ideæ eſt, vt ſit forma præter rem, exemplar eius, & principiũ cognitionis, &c.

¶Aduerte hic diligenter, quòd in littera cautè dicitur, quòd idea ponitur, vt exemplar, & non dicitur, vt principium eſſendi. Quia principium eſſendi ſonaret, formam qua agens agit. Idea autem non ſignificat talem formam, ſed formam, quam agens concipit, ad cuius ſimilitudinem operatur, & non qua operatur. & hoc eſt propriè exemplar. Et propterea in exemplo de domificatore expreſſè ſubiungitur, quòd idea domus, eſt forma, quam mente concipit, & nõ ars domificatiua. Similiter cum littera dixiſſet, quòd idea eſt principium cognitionis, ſtatim addidit limitationem ſecundùm ꝙ formæ cognoſcibiliũ dicuntur eſſe in cognoſcente, quaſi diceret, non dico, ꝙ idea eſt principium cognitionis: quia hoc ſonaret, quòd ipſa eſſet ratio cognoſcendi, vt ſpecies intelligibilis: ſed quòd ipſa eſt principium cognitionis eo modo, quo formæ cognoſcibilium obiectiuè in cognoſcente exiſtentes, principia cognitionis ipſarum rerum cognoſcibilium dicuntur. Et quoniam in penultimo conſequente totum hoc continebatur. ſ. forma mundi præter mundum exiſtens, & cauſalitas exemplaris, & modus eſſendi intelligibiliter, ſeu obiectiuè, ideò merito vltima conſequentia ex his, quæ ad rationem ideæ ſpectant, & iam poſita erant, probata eſt, prægnantibus verbis, ſcilicet: & in hoc conſiſtit ratio ideæ.

¶In reſponſione ad tertium, dubium occurrit: quia falſum, & inconſonans videtur, quòd idea ſit eſſentia diuina. Falſum quidem inquit Scotus in 1. diſt. 35. quia tota ratio ideæ ſaluatur in lapide habente eſſe obiectiuum in intellectu diuino. ergo idea in Deo non eſt eſſentia diuina. Antecedens patet applicando totam ideæ rationem. Et confirmari poſſet aſſumendo diffinitionem poſitam in q. de veri. q. 3. art. 1. & eam quæ ex hoc ar. habetur. ſ. quòd eſt forma alicuius rei præter ipſam rẽ, exemplar, atque principium ſic cognitionis eiuſdem. conſequentia autem probatur. eſſe obiectiuum non eſt eſſe reale, ſed eſt eſſe diminutum. ergo non eſt eſſentia diuina. Inconſonans autem, quia idea aut eſt eſſentia diuina, vt eſt, aut eſſẽtia diuina, vt eſt obiecta

SVPER QVÆST. XV. ARTIC. PRIMVM.

Ricar. 1. d. 36. q. 2. Ramon. q. 15. a. 1. Pet. de Pal. 1. 5. d. 36. q. 2.

IN titulo nihil aliud notãdum eſt, niſi ꝙ quid nominis ideæ in corpore declaratur.

¶In corpore tria. Primò proponit concluſionem reſponſiuam quæſito. Secundò aſſignat quid nominis ideæ. Tertiò probat concluſionem reſponſiuam.

¶Quò ad primum concluſio reſpõſiua quæſito affirmatiua eſt. Neceſſe eſt ponere ideas in mente diuina. Vbi aduerte, ꝙ eſſe in mente ſumitur formaliter, id eſt, inquantum mens eſt. Hoc autem eſt eſſe obiectiuè, vt intellectum in intelligente, & non vt forma in eo, cuius eſt forma. Senſus ergo concluſionis eſt, ꝙ neceſſe eſt ponere ideas obiectiuè in intellectu diuino.

¶Quò ad ſecundùm, idea ſignificat formam alicuius rei præter rem ipſam exiſtentem, & declaratur ex idiomate Græco. Si vis ideæ diffuſè diffinitionem videre, lege q. 3. de veri. art. 1.

[illegible] intellectui diuino. ſi primo modo, vt in artic. ſequenti [illegible] nuitur, vbi dr, q idea, vt eſſentia diuina eſt ſic immutabilis. hoc enim cõuenit eſſentiæ diuinæ ſecundùm q eſt. Malè ergo reſpõſum eſt ad principale qſitum articuli. Et probatur ſequela. [illegible] an eſt de re habente eſſe in rerum natura, & in intelle- F maliter loquendo, eſſentia diuina, vt in mente eſt diuina. Nec oppoſitũ in illis verbis ſequentis articuli dicitur. Qũ ly immutabile, claudere intelligitur in ſe rationem exẽplaris, ac p hoc, vt ex dictis patet, idea dr eſſentia diuina, vt exẽplar eſt, i. vt formatiua eſt rei medio intellectu: hoc aũt patet, non conuenire eſſentiæ ſecundum q eſt merè naturaliter.

ARTICVLVS I.

Vtrum Ideæ ſint.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd ideæ nõ ſint. Dicit enim Dion. c. 7. ca. de di. nom. q Deus non cognoſcit res[h] ſecundùm ideam. Sed ideæ non ponuntur ad aliud, niſi ut per eas cognoſcantur res. Ergo ideæ non ſunt.

¶ 2 Præt. Deus in ſeipſo cognoſcit omnia, ut ſupra* dictum eſt: ſed ſeipſum non cognoſcit per idem.[h] Ergo nec alia.

¶ 3 Præt. Idea ponitur, ut principium cognoſcendi, & operãdi. ſed eſſentia diuina eſt ſufficiens principium cognoſcẽdi, & operandi omnia: non ergo neceſſe eſt ponere [h]ideas.

SED CONTRA eſt quod dicit Auguſ.* in lib. 83. q. Tanta uis in ideis conſtituitur, ut niſi his intellectis, ſapiẽs eẽ nemo poſſit.

RESPON. dicendum, q [m] neceſſe eſt ponere in mẽte diuina ideas[n]. Idea. n. græcè, latinè forma dr. Vnde per ideas intelligũtur formæ aliarum rerum præter ipſas res exiſtens. Forma autem alicuius rei pter ipſam exiſtens ad duo eſſe põt: vel ut ſit exemplar eius cuius dicitur forma[o]: vel ut ſit principiũ cognitionis ipſius, ſecundùm q formæ cognoſcibilium dicunt eſſe in cognoſcente. Et quantum ad utrũq; eſt neceſſe ponere ideas, quod ſic patet. In omnibus. n. quæ nõ à caſu generant, neceſſe eſt formam eſſe[q] finẽ generationis cuiuſcunq;. Agẽs autem non ageret propter formã niſi inquãtum ſimilitudo formæ eſt in ipſo[r]. Quod quidẽ contingit dupliciter. In quibuſdam. n. agentibus præexiſtit forma rei fiẽdæ ſm eſſe naturale, ſicut in his, q agunt per naturam. ſicut homo generat hominẽ, & ignis ignẽ. In quibuſdam uerò ſecundum eſſe intelligibile, ut in his, quæ agunt per intellectum. ſicut ſimilitudo domus pexiſtit in mẽte ædificatoris. Et hæc põt dici idea domus: qa artifex intendit domum aſſimilare formæ, quã mente concepit. Quia igit mundus, nõ eſt caſu factus, ſed eſt factus à Deo p intellectũ agentẽ, (ut infra 1 par. h[t]) neceſſe eſt q in mẽte diuina ſit forma ad ſimilitudinẽ cuius mundus eſt factus. Et in hoc conſiſtit ratio ideæ[t].

AD PRIMVM ergo dicendũ, q Deus non intelligit res ſcdm ideam extra ſe exiſtẽtem, & ſic etiam Ariſt.* improbat opinionem Platonis de ideis, ſecũdùm quòd ponebat eas per ſe exiſtẽtes, non in intellectu.

AD II. dicendum, q licèt Deus per eſſentiã ſuã ſe, & alia cognoſcat, tñ eſſentia ſua eſt principium operatiuũ aliorũ, non aũt ſuiipſius: ideò habet rationẽ ideæ ſecundũm q ad alia comparatur: non autem ſecundum, q cõparat ad ipſum Deũ.

AD III. dicẽdũ, q Deus ſm eſſentiam ſuã eſt ſimilitudo omnium rerum. Vndè idea in Deo nihil eſt aliud quã Dei eſſentia.

[illegible] malè reſpõdetur affirmatiuè, per eſſe, q hñt in intellectu, permiſſo eſſe in rerũ natura: ſicut ſi quæreretur an ſphæra ignis ſit, malè reſponderetur, q eſt in intellectu. Et rõ eſt, quia eſſe in intellectu eſt eſſe ſecũdũ quid, eſſe in rerũ natura eſt eſſe ſimpliciter. Quæſtio autem an eſt, quærit de eſſe ſimpliciter: & propterea ſi reſpõdeatur de eſſe in mẽte, infinitur, q illa res nõ hẽt aliud eſſe, ſed eſſe in mẽte eſt eius eſſe ſimpliciter. Si igitur idea eſt eſſentia ſecundũ eſſe reale, malè reſpõſum eſt quo. Neceſſe eſt ponere ideas in mente diuina. Si aũt idea eſt eſſentia, vt obiecta eſt intellectui diuino. malè ergo dictũ eſt, q eſt ipſa eſſẽtia diuina: qm eſſentia diuina, vt obiecta, nõ habet eſſe reale, ſed obiectiuũ. Et ſi per impoſſibile eſſentia diuina nõ eſſet in rerum natura, & eſſet obiecta intellectui, ideæ ratio ſaluaret, Ideã ergo eſſe idem, quod eſſentia eſt per accidens, immò ſuperfluũ: quia natura cuiuſq; rei eſt obiecta intellectui diuino, ſecundariò tñ, & ſi nunq identificaret eſſentiæ diuinæ, vt obiecta eſt intellectui diuino: qm ipſa cognoſcitur à Deo non ſolùm, vt eſt in priori obiecto, ſed ſcdm ſe. Hæ rõnes nõ ſunt ex Scot. formaliter, ſed vt veritas eluceſcat, partim ex ipſo, partim ex littera: eas formandas credidi.

¶ Ad euidentiam horum duo videnda ſunt: ex quibus ſolutio omnium pendet. Primò quomodo idea ſe habeat ad eſſe. Secundò quid ſit eſſe obiectiuum.

¶ Quò ad primum ſcito, quòd (vt ex allegatis locis patet) de ratione ideæ eſt eſſe exemplar rei: De ratione autem exemplaris eſt eſſe formatiuum rei mediante agente per intellectum. Vnde ibidem dicitur, quòd ſi omnia agerent de neceſſitate naturæ, non ponerentur ideæ. De ratione autem formatiui ſic eſt eſſe in mente. nunquam enim exemplar aliquod eſt ſic formatiuum, niſi potentia remota, niſi ſit in mente. & ſi eſt in mente, tantum formatiuum ſic ſaluatur. Modus ergo eſſendi exemplaris neceſſarius eſt eſſe in mente. Cæteri autem modi eſſendi ſunt per accidens abſolutè loquendo. Et propterea in littera, quæſtioni an eſt, de ideis reſponſum eſt, quòd ſunt in mente diuina. Eſſe namque in mente eſt ſimpliciter neceſſariũ eſſe ideatum, & formaliter conuenit ideæ, vt idea eſt. Nec curauit author de eſſe ideatum in rerum natura, vt Platoni aſcribitur. Quoniam hic theologiam tradebat, & de diuino intellectu: illa autem diſcuſſio metaphyſicalis eſt, ad tractatum de ſeparatis ſubſtantijs ſpectans. Vnde patet, quòd idea in Deo eſt, formaliter loquendo, eſſentia diuina, vt in mente eſt diuina.

¶ [illegible] ſentiæ ſecundum q eſt merè naturaliter. ſed ſecũdũ q eſt obiecta diuinæ menti. Sed quod eſt eſſe ſimpl. obiectiuè, qd ſecundo loco videndũ erat. Scot. in 1. d. 36. determinat, q eſſe cognitũ, nõ eſt eſſe reale abſolutũ, aut reſpectiuũ, nec eſt eſſe relatiuũ ſecundu rõnem, ſed eſt eſſe diminutũ rei, ſiue abſolutè, ſiue relatiuè quod vocatur eſſe ſecundum quid: ita q res hñt talem modũ eſſendi, fundat relationẽ rationis ad intellectum putatoue lapidẽ, &c. entia producta eſſe ab æterno à Deo per actũ intellectus diuini in tali eſſe, & hmõi entia ſcdm quid eſſe, & vocari ideas: quia eis conueniunt oẽs cõditiones idearũ, vt ex [illegible] ecundo ſunt deducta. [illegible] peripatetico lacte educatus, ac in aere, vt aiunt, loqui neſciẽs, per latitudinem entis realis, ſolum ens rationis [illegible]. Ens autem rõnis relationẽ, aut negationem dicitur à S. Thom. in q. de ver. q. 21. ar. [illegible] eſſe obiectiuũ nõ ſit modus eſſendi ſcdm rõ, neq; ſit negatio, reſtat, q ſit eſſe relatiuũ ſecundùm rationem in cõi loquendo. Sed qm eſſe diuinum eſt tantę excellentiæ, vt oẽs eſſendi modos, ſiuè extra aĩam, ſiue in aĩa eminenter ꝑhabeat oportet, vt & eſſe naturale ipſius K diuinæ eſſentiæ, ſit nõ ſolùm ordinis intelligibilis, & in actu puriſſimo, ſed ſit etiã [illegible] reſpectu intellectus ſui: alioquin non oẽs eſſendi modos vnico modo eminentiſſimè contineret. ac per hoc, nec eſſentia diuina, vt obiecta intellectui habet eſſe diminutum, nec aliqua res, vt obiecta diuino intellectui hẽt eſſe diminutum. Et de eſſentia diuina, quidem manifeſta ſequitur, quia eius eſſe obiectiuum eſt eſſe naturale ipſius Dei propter eius eminentiam. De alijs verò ſequitur ex eo, quòd alia non aliter poſſunt obijci Deo, quàm in obiecta eſſentia diuina: nihil enim Deus intelligit extra ſe, ſed omnia in ſe tantùm. Itaq; qui ſic cognoſcit vtrumque. ſ. & lapidem in eſſentia obiecta, & lapidem abſolutè, & lapidem hũc, & lapidem in anima mea, &c. omnia enim hæc nouit: ſed modus quo hæc obijciuntur, eſt unus in eſſentia diuina. Et conſequenter eſſe obiectiuum rei ſ. reſpectu intellectus diuini, non eſt eſſe relatiuum, ſed abſolutum realiſſimum. ſ. eſſe Dei. Et quia idea in Deo, de qua eſt ſermo, ſignificat res ſecundum tale eſſe, ideo meritò dictum eſt, quod eſt ipſa eſſentia diuina, &c.

¶ Ad primam ergo obiectionem in oppoſitum negatur ſequela. Ad probationem autem dicitur, quòd licèt eſſe obiectiuum communi, non ſit reale: eſſe tamen obiectiuum apud intellectum diuinum, eſt reale.

¶ Ad ſecundam autem iam patet, q idea in Deo eſt eſſentia diuina, ut obiecta diuino intellectui. & cõcedit cum argumẽto. ergo magis dictum eſt, q eſſentia ſiue negatur ſequela. Tum quia non eſt [illegible]

Marg.: Porrecta per totũ. 96 — Inf. q. 44. ar. 3. & 1. d. 36. q. 2. ar. 1. Et vt 11. q. 3. a. 1. †Cap. 7. à medio. — * queſ. 14. art. — Lib. 83. q. 46. parũ à prin. tom. 4. Concil. m. — Idea. — 236 — D 83. — b 236 — Queſt. 46. art. 1. — 97 236 — * Li. 1. metaphyſ. tex. 10. que & lib. 10.

ARTICVLVS II.

Vtrum ſint plures ideæ.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Vi: q non ſint plures ideæ. Idea. n. in Deo eſt eius eſſentia: ſed eſſentia Dei eſt una tantùm: ergo & idea eſt una.

¶ 2 Præt. Sicut idea eſt principiũ cognoſcendi & operandi [b], ita ars & ſapiẽtia: ſed in Deo nõ ſunt plures artes & ſapientiæ. Ergo nec plures ideæ.

Si dicatur q ideæ multiplicãtur ſecundùm reſpectus ad diuerſas creaturas: Contra. Pluralitas idearum eſt ab æterno. ſi ergo ideæ ſunt plures, creaturæ autem ſunt temporales: [h] ergo temporale erit cauſa æterni.

¶ 3 Præt. Reſpectus iſti, aut ſunt ſm rem in creaturis tantũ, aut ẽt in Deo: ſi in creaturis tñ (cũ creaturæ nõ ſint ab æterno) pluralitas ideãrũ nõ erit ab æterno: ſi multiplicent ſolũ, ſm hmõi reſpectus. Si aũt realiter in Deo, ſequit, q alia pluralitas realis ſit in Deo, q pluralitas pſonarũ: quod eſt cõtra Dama.* dicẽtẽ, q in diuinis oĩa unũ ſunt, pter ingenitionẽ, gñationẽ, & proceſſionẽ. Sic igitur nõ ſunt plures ideæ.

SED CONTRA eſt, qd dicit Au.* in li. 83. q. ideæ ſunt principales quædã formæ, vel rõnes rerũ ſtabiles atq; incõmutabiles: qa ipſæ formatæ nõ ſunt, ac per hoc æternæ: ac ſemp eodẽ modo ſe hñtes, quæ diuina intelligentia continent. Sed cũ ipſę neq; oriãtur, neq; intereãt, ſm eas tñ formari dr oẽ qd oriri & interire põt, & oẽ quod orit & interit.

[m] RESPONDEO dicendũ, q neceſſe eſt ponere plures ideas [n]. Ad cuius euidentiã cõſiderãdũ eſt, q in quolibet effectu, illud quod eſt vltimus finis, ꝓpriè eſt intentũ à principali agẽte: ſicut ordo exercitus à duce. Illud aũt, qd eſt optimũ in rebus exiſtẽs, eſt bonũ ordinis uniuerſi, vt patet per Philoſophũ in 12. Met.* Ordo igitur uniuerſi eſt ꝓpriè à Deo intẽtus, & non p accidẽs proueniens ſm ſucceſſionẽ agẽtiũ: prout quidã dixerũt, q Deus creauit primũ creatũ tñ: quod creatum creauit ſecundũ creatum [a], & ſic inde quouſq; ꝓducta eſt tãta rerum multitudo: ſecundũ quam opinionẽ, Deus nõ haberet niſi ideam primi creati. Sed, ſi ipſe ordo uniuerſi eſt p[illegible]

[illegible] communi, non ſit reale: eſſe tamen obiectiuum apud intelle- A prie intentus à principali agente. ergo ordo uniuerſi eſt propriè intentus & per ſe factus à Deo. ergo in mente diuina eſt idea ordinis uniuerſi. ergo in ea ſunt propriæ rõnes omnium rerũ. ergo in ea ſunt plures ideæ. Antecedens manifeſtat in ordine exercitus & duce. Prima uerò conſequentia probatur: quia optimũ in rebus exiſtens eſt ordo: quod firmatur ex 12. Metap. Et conſit maior [illegible] conſequẽs ex deſtructione opinionis Auic. &c. [illegible] notaſtertia verò pro hac: quia [illegible] beati rõnes omnium quibus [illegible] tur, ut patet in domo, & eius partibus. Confirmaq; ueritas conſequentis authoritate Aug. vltima demũ conſequentia nõ eget probatione.

¶ Aduerte, q notanter in primo antecedente non dr vltimus finis, ſed dr vltimus finis in quolibet effectu: quia [illegible] ſermo de fine intrinſeco effectus, & nõ de fine, qui eſt extra effectum. [illegible] tex. 52. Bonum uniuerſi eſt duplex. ſ. in ipſo uniuerſo manens, & aliud extra ipſum, primum [illegible] ordo: ſecundũ eſt Deus: pp quẽ eſt ſeipſo ordo. Ordo ergo uniuerſi, qui eſt optimũ in toto uniuerſo, oportet eſſe vnum in hoc effectu, qui eſt uniuerſum, & cõſequenter [illegible] principali agenti ſuppono [illegible] Deũ. Et hic Deus eſt actor per ſe, & finis ipſius ordinis [illegible] quemadmodũ dux reſpectu ordinis exercitus.

¶ Aduerte ſecundò, q littera, ut oſtenderet uim huius medij, ad inferendũ pluralitatem idearum in Deo, infirmit opinionẽ Auic. de mõ, quo pluralitas emanauit creaturarum, de qua infra [illegible] ſermo. ſi. n. diſtinctio creaturarum non per ſe intenta eſſet à Deo, ſed ex parte Dei eſſet per accidens, ſ. propter ſucceſſionem agentium [illegible] quonis alio modo: non haberemus viã concludendi in Deo exẽpla multorum, ſed unius tantùm. Nullus enim opifex exigit ideam eorum, quæ ſunt per accidens.

¶ Quò ad ſecũdũ oſtendit, q pluralitas ideãrũ nõ repugnat diuinæ ſimplicitati ex differentia, quæ eſt inter quod & quo aliquis intelligit: vtitur q; tali rõne multiplicare qd, non repugnat ſimplicitati, ſed multiplicare quo: ſed idea eſt quod, & non quo. ergo multitudo idearũ non repugnat ſimplicitati diuinæ. maior [illegible] quia multa intelligere non ponit compoſitionẽ, aut imperfectionem, &c. ſed bene hoc ponit multis ſpeciebus intelligere. minor probatur inductiuè ex idea domus in mente artificis, &c.

¶ Circa differentiam in littera aſſignatam, inter quod & quo intelligitur, dubium occurrit. Primò quia aut eſt ſermo de pluralitate reali, aut rationis. ſi reali, utriuſque pluralitas præiudicat diuinæ ſimplicitati. ſi rationis, vtrumque poteſt pari ratione plurificari. Quoniam eſſentia diuina ut ſpecies comprehendit omnes ſpecies intelligibiles, quemadmodum ipſa ut obiecta comprehendit omnia obiecta: & ſic æqua eſt utrinque pluralitas ſecundùm rationem. Secundò, intellectum à Deo non poteſt eſſe niſi unum numero, ut patet 12. Metap. ergo repugnat multiplicare quod intelligitur à Deo. falſum eſt ergo, quod pluralitas eius quod intelligitur, non præiudicat. Tertiò [illegible] eſt

¶ Ad illam autem hypotheticam deductionem: ſi eſſentia diuina nõ eſſet in rerum natura, & eſſet obiecta ſuo intellectui, ſaluaretur rõ ideæ. ergo identitas ideæ cum eſſentia eſt per accidens. Admiſſa conditionali, negatur ulterior ſequela: immò ſequitur oppoſitum: quia ſtante illa conditionali, idea eſſet ipſa eſſentia vt obiecta. Et ſi dicatur, ergo ideam eſſe eſſentiam diuinam, ſecundum eſſe reale eſt accidens, negatur ſequela. Quoniam eſſe obiectiuum eſſentiæ diuinæ apud intellectum Dei non eſt per accidens reale, ſed per ſe, ex eminentia propria ipſius. Sed falli multos contingit in hoc, ex eo q conſiderant eſſe obiectiuum E abſolutè, & reale abſolutè: quæ conſtat non eſſe idem. Cum hic ſit ſermo de eſſe obiectiuo tali, & tali realiter, quibus oritur idẽtitas, [illegible] tamen accepta licentia.

SVPER QVÆST. XV. ARTIC. II.

Ferr. 1. cont. c. 54. — *Aegi. 1. 5. d. 36. q. 2. a. 2. prin.*
Scot. 1. d. 35. q. 1. — *Cap. 1. d. 36. q. 1. con. 4. d. 36. q. 1. & 2.*
Banne. ead. loco. — *Pet. de Pal. 1. 5. d. 36. q. 3.*

TItulus clarus.

¶ In corpore tria facit. Primò reſpondet quæſito affirmatiuè. Secundò oſtendit, quòd hæc pluralitas non repugnat diuinæ ſimplicitati. Tertiò oſtendit quomodo hic pluralitas eſt.

¶ Quò ad primum concluſio reſponſiua eſt, Neceſſe eſt ponere ideas plures. Probatur. ult. mus finis in quolibet effectu eſt pro-

Marg.: Porrecta per totũ. 97 — 1. d. 36. q. 2. a. 1. &c. contra. c. 54. Et vt 11. q. 3. ar. V. Et opu. 3. q. 64. — Li. 1. c. 2. & 10. & 11. — Lib. 83. q. q. 46. à medio. tomo 4. — concl. m — Li. 12. metap. tex. 52. — 246

Universidad de Deusto Biblioteca

eſt ſapientia, & ars, & ſcientia. ergo quo intelligitur, multiplicatur in Deo. probatur ſequela: quia ſe habent ut quo Deus intelligit: ut etiam expreſſe littera dicit in reſponſione ad ſecundum.

¶ Ad euidentiam horum ſcito, quantùm ad ly quo, & quod, quòd hic eſt ſermo de quo & quod in actu exercito, ſcilicet de illis rationibus formalibus, ſeù rebus, q̃ exercent actũ ipſius quo, vel actum ipſius quod, ut in propoſito. Idea eſt quod intelligitur in actu exercito: quoniam ſignificat, id quod ſe habet ad intellectionem ut obiectum uel terminus. Ars verò eſt quo in actu exercito: quia importat, id quod ſe habet ut principium formale intellectionis, & ſic de alijs. Quantum uerò ad multitudinem, ſeù pluralitatem ſcito, quòd hic eſt ſermo non de pluralitate realis, nec de pluralitate rationis formaliter loquendo: ſed de pluralitate ſimpliciter, quod aũt quo. Ita quòd intentio litteræ eſt ponere differentiam in hoc, quod ratio formalis exercens actum, quod ipo teſt multiplicari ſimpliciter, poteſtque abſolutè dici multæ. Ratio uerò exercens actum quo, non poteſt ſic multiplicari, vt poſſit abſolutè dici multæ. Ad primã ergo obiectionem in oppoſitum patet reſponſio, dicimus.n. quòd quia idea eſt quod intelligitur, & ad pluralitatem cogniti ſufficit omnis diſtinctio rationis.

Lib. 83. q. q. 46. poſt medium tom. 4.

Pro declaratione concluſionis uſque in finem.

ſe creatus ab eo, & intentus ab ipſo, neceſſe eſt, q̃ habeat ideã ordinis uniuerſi. Ratio autẽ alicuius totius haberi non poteſt, niſi habeãtur propriæ rõnes eorum, ex quibus totũ conſtituitur. Sicut ædificator, ſpeciẽ domus cõcipere nõ poſſet, niſi apud ipſum eſſet propria rõ cuiuſlibet partiũ eius. Sic igitur oportet q̃ in mente diuina, ſint propriæ rõnes omnium rerum. Vndè dicit Auguſt.* in lib. 83. q. q̃ ſingula proprijs rationibus à Deo creata ſunt. Vñ ſequitur, q̃ in mente diuina ſint plures ideæ. Hoc aũt quomodo diuinæ ſimplicitati non repugnet, facilè eſt uidere, ſi quis conſideret ideam operati eſſe in mente operantis, ſicut quod intelligit, nõ aũt ſicut ſpecies, qua intelligit, quæ eſt forma faciẽs intellectũ in actu, Forma.n. domus in mente ædificatoris eſt aliquid ab eo intellectũ: ad cuius ſimilitudinẽ domũ in materia format. Non eſt aũt cõtra ſimplicitatem diuini intellectus, q̃ multa intelligat: ſed contra ſimplicitatem eius eſſet, ſi p plures ſpẽs eius intellectus formaretur. Vñ plures ideæ ſunt in mẽte diuina, ut intellectæ ab ipſo. Quod hoc modo põt uideri. Ipſe.n. eſſentiam ſuam perfectè cognoſcit: vndè cognoſcit eã ſecundùm oẽm modum, quo cognoſcibilis eſt. Põt aũt cognoſci non ſolùm ſecundùm q̃ in ſe eſt, ſed ſecundũ q̃ eſt participabilis ſecundũ aliquem modũ ſimilitudinis à creaturis *. Vnaquæq; autem creatura hẽt propriam ſpeciem, ſecundùm q̃ aliquo modo participat diuinę eſſentiæ ſimilitudinẽ. Sic igitur inquantum Deus cognoſcit ſuam eſſentiam ut ſic imitabilem à tali creatura cognoſcit eam vt ꝓpriã rõnẽ & ideã huius creaturæ [f]. Et ſimiliter de alijs. Et ſic patet, q̃ Deus intelligit plures rationes proprias plurium rerum quæ ſunt plures ideæ.

Ad primum ergo dicẽdum, q̃ idea nõ nominat diuinã eſſentiam inquãtũ eſt eſſentia, ſed inquantum eſt ſimilitudo, uel rõ huius uel illius rei. Vndè ſecundùm q̃ ſunt plures rõnes intellectæ ex una eſſentia, ſecundùm hoc dicuntur plures ideæ.

Ad II. dicendum, q̃ ſapientia & ars ſignificantur, ut quo Deus intelligit, ſed idea, ut qđ Deus intelligit. Deus autẽ uno intellectu intelligit multa, & nõ ſolùm ſecũdũ q̃ in ſeipſis ſunt, ſed etiam ſecundùm q̃ intellecta ſunt: quod eſt intelligere plures rationes rerum. Sicut artifex dum intelligit formam do-

¶ Quò ad tertiũ aſſeritur modus, quo prædicta pluralitas obiectiua eſt in intellectu diuino: Deus perfectè intelligit eſſentiam, ergo cognoſcit eã omni modo, quo cognoſcibilis eſt. ergo cognoſcit eã non ſolùm ſecũdũ ſe, ſed ſecundùm q̃ eſt quocũq; modo participabilis à creatura. ergo cognoſcit ut ſic imitabilẽ à tali creatura. ergo ut propriam rationem huius creaturæ. ergo cognoſcit plures rerum rõnes quas uocamus ideas. Antecedens patet, cũ prima conſequentia. ſecunda autem probat. Quia Deus vtroque modo eſt cognoſcibilis. Quarta autẽ probatur: q̃a ſpecies creaturarum, ſunt ſecundùm modos participandi diuinæ eſſentiæ ſimilitudinẽ. Quinta autem patet ex eo, quia par eſt de creatura hac & alia iudicium.

¶ In reſponſione ad primum aduerte diligenter, q̃ hic non eſt ſermo de quacunque ſimilitudine, ſed exemplari tantùm. Imitabile autem exẽplariter non eſt, niſi obiectum intellect*. Et propterea, licèt eſſentia diuina abſolutè ſit prius imitabilis quàm ſit obiecta nõ tamen eſt prius imitabilis exemplariter, quàm ſit obiecta: quia de rõne exẽplaris (vt dictum fuit) eſt eſſe obiectiuum. undè, ſi Deus non eſſet intellectualiter agens, eſſentia ſua eſſet quidem imitabilis, ſed non exemplariter: ac per hoc nõ haberet rationem ideæ, & hoc inſinuat littera dicens, quòd nõ nominat eſſentiam, ſed rationem intellectam ex ea.

Quid ſit intelligere videas.

nam aliud cognitum eſt punctum ut principium & aliud ut finis. ideò ad pluralitatem idearum ſufficit diſtinctio illa relatiua: qua eſſentia ut ſic imitabilis eſt unum cognitum, & ut ſic imitabilis eſt aliud cognitum, &c. Ad pluralitatem uerò principij intelligendi, non ſufficit quælibet diſtinctio rationis, ſed requirit diſtinctio ſecundũ propriam, & per ſe rõnẽ principij intelligendi. Ideò non eſt par rõ multitudinis, ipſius quo & ipſius quod quum ergo dr, eſſentia diuina, ita plura continet obiecta ſicut rõ, conceditur, ſed negatur, q̃ ſicut pluralitas illa, quę intelligitur in ipſa obiecta ſufficit ad pluralitatem ſimpliciter ipſius quod. ita eadẽ pluralitas quæ intelligitur in eadẽ ut rõ ſeù ſpẽs intelligendi, ſufficiat ad pluralitatem ipſius quo, ꝓp rõnem iam dictam. Ad ſecundam autem obiectionem dr dupliciter. Primò q̃ intellectum à Deo non eſt niſi unum, ut diſtinguitur contra multa diſparata, & non ut ſimpliciter diſtinguitur contra multa. Ideæ non ſunt multa cognita diſparata nec inter ſe, nec ab eſſentia diuina: quoniam quælibet eſt ipſa eſſentia. Contra ſimplicitatẽ namq; intellectus eſt, ſi multa diſparata cognita ut ſic, id eſt, in eſſe cognito (formaliter enim loquimur) haberet: vt in nobis contingit, qm̃ triangulum, & bouem intelligimus. Habere aũt multa cognita non diſparata, immò in uno numero cõtenta non præiudicat ſimplicitati. Secundò, quòd intellectum per ſe primò à Deo oportet eſſe vnum. Idea aũt eſt intellectum per ſe ſecundò. & ideò compatitur multitudinem. Non enim dictum eſt in littera, quòd omne quod poteſt multiplicari: ſed q̃ multiplicare quod, non præiudicat ſimplicitati. Sat aũt

hoc uerificatur, ſi quod per ſe ſecundò pluriſicari poteſt.

¶ Ad tertiam autem dr q̃ laborat in æquiuoco. Non.n. intendit littera q̃ in Deo non poſſint poni plura diuerſarum rõnũ quo: ſed q̃ nullũm eorum poteſt multiplicari: nõ.n. ſunt in Deo multæ ſapientiæ, neq; multæ artes, &c. ſed ſunt in Deo multæ ideæ.

¶ In reſponſione ad ſecundum, & tertium, propter clariorem intellectum nota ſimul tria. Primò, q̃ idea ſignificat eſſentiam diuinam imitabilem exemplariter. Et quia imitabilitas põt ſumi dupliciter, ſ. fundamentaliter, id eſt, pro abſoluto, & formaliter id eſt, pro reſpectu: tripliciter ideæ ſignificatio imaginari põt. Primò ut ſignificet abſolutum tantùm. Secundò reſpectiuũ tantùm. Tertiò utrumque. Et quidem q̃ non tñ fundamentũ imitabilitatis ſignificet ex eo probo: quia cum illud ſit omnino unũ in omnibus ideis, quia eſt ipſa ſimpliciſſima eſſentia diuina, in qua non poteſt diſtingui abſolutum imitabile à lapide, ab abſoluto imitabili à leone, non poſſet ſuſtineri pluralitas ideãrũ in Deo. Plures.n. ideas intelligere eſt impoſſibile, niſi ſignificatum ideæ pluriſicatum intelligatur. Quod etiam non tantùm reſpectũ ſignificet ex eo patet, quòd eſſentiam diuinam ſignificare dicitur. Vndè relinquitur, quòd utrumque ſignificet, non eo modo quo ly veſtis ſignificaret hominem album, ſi utrumque imponeretur: q̃a ſic idea non haberet unam rõnem, ſed ex eo mõ quo nõia ſignificãt abſolutum relatiuẽ, ut ſaluator creator &c. ac per hoc de rõne ideæ in Deo, ſunt & eſſentia & relatio, nõ ut partes componentes unam communem rationem, ſed vt ſes, & modus, ut determinabile & determinatio, ut commune & proprium.

prium. Secundò nota, q̃ ideas tam in artificibus, quàm in Deo, contingit intelligi dupliciter, primò vt aliorũ ſunt ideæ: ſecundò vt in ſeipſis ſunt. Exemplum utriuſque mẽbri habet in littera, in reſponſione ad ſecundũ. Quũ artifex faciendã domũ contemplatur, ad ideã domus intellectio terminatur, ut idea eſt domus. Cum autem artifex in actu reflexo ipſam, q̃ mẽte cõcepit, ideã conſideraret, ad ipſam intellectio terminatur, ut in ſe eſt. eodẽ quoque mõ in Deo contingit. Ex hac aũt diſtinctione facilè percipere potes, ideas oĩum nõ p intelligi ipſas uti ſeſed per intelligi ipſas ut ideas aliorũ. Nec refert ad ꝓpoſitũ, an illud intelligi ſit actualiter, aut habitualiter. Et propterea cõceditur, q̃ in Deo ſunt plures ideæ, antequam ſint ideæ intellectæ ſecundũ ſe. Et propter hoc in littera in eaſdẽ reſponſione ad ſecundũ, de ſecundo modo quo intelligunt, dr, & hoc eſt plures ideas eſſe in intellectu eius ut intellectas quia aliud eſt plures ideas eſſe in intellectu eius, & aliud eſt plures ideas eſſe in intellectu eius ut intellectas. Primũ.n. dicit eas eſſe obiectiuè in intellectu, ut aliorũ rõnes: ſecũdũ uerò dicit eas eſſe obiectiuè, ut ſecundum ſe intellectæ, id addidit ut intellectas. Tertiò nota, q̃ reſpectus ſic diſtinguentes ideas, quum ſint etiã conſtitutiui earũ, nõ conſequuntur actum intellectus diuini intelligentis ideas, ſed ſunt per actum intellectus diuini intelligẽtis eſſentiã ſuã comparatiuè. Itaq; nõ eſt imaginandũ, q̃ prius intelligat eſſentia ut imitabilis, & deinde ſequatur reſpectus idealis: ſed q̃ ipſa intellectio eſſentiæ, ut imitabilis eſt conſtitutiua reſpectus idealis. Ex hoc aũt hẽs, q̃ reſpectus ideales non ponũtur neceſſarij ad hoc, vt Deus diſtinctè intelligat creaturas, ut quidã interpretari videntur. Conſtat.n. q̃ perfectio intellectionis diuinæ non mendicat à reſpectibus rationis: ſed ponũtur neceſſarij, vt neceſſariò conſectum ex perfectione intellectionis diuinæ: Vndè in corporeum cæli author dixit, q̃ quia Deus perfectiſſimè intelligit eſſentiam ſuam, ideo intelligit

Porrecta per totũ.

98

1. d. 36. q. 2. art. 3. & 1. d. 1. q. 1. ar. 2. ca. & ver. qu. 3. ar. 4. 5. 6. & 7. & 8.

* Ar. 9. præced. q.

† Ca. 5. nõ multũ remote ante finem.

Lib. 83. q. q. 46. ꝓ4.

mus in materia, dr intelligere domum: dum autem intelligit formam domus vt à ſe ſpeculatã, ex eo q̃ intelligit ſe intelligere eã, intelligit ideã, vel rõnẽ domus. Deus autem, non ſolùm intelligit multa per eſſentiam ſuã, ſed etiã intelligit ſe intelligere multa per eſſentiam ſuam *. Sed hoc eſt intelligere plures rõnes rerum, uel plures ideas eſſe in intellectu eius ut intellectas.

Ad III. dicendum, q̃ huiuſmodi reſpectus, quibus multiplicant̃ ideæ, non cauſant̃ à rebus, ſed ab intellectu diuino, cõparante eſſentiam ſuam ad res.

Ad IIII. dicendum, q̃ reſpectus multiplicantes ideas, nõ ſunt in rebus creatis, ſed in Deo. Non tñ ſunt reales reſpectus, ſicut illi quibus diſtinguunt̃ pſonæ, ſed reſpectus itellecti à Deo.

Articulvs III.

Vtrum omnium, quæ cognoſcit Deus, ſint ideæ.

Ad tertium ſic procedit. Vr̃ q̃ non omnium, quę cognoſcit Deus, ſint ideæ in ipſo. Mali.n. idea non eſt in Deo, quia ſequeretur malũ eſſe in Deo: ſed mala cognoſcunt̃ à Deo. Ergo [h] non omnium, quæ cognoſcunt̃ à Deo, ſunt ideæ [h].

¶ 2 Prçt. Deus cognoſcit eaquę nec ſunt, nec erunt, nec fuerũt: ut ſupra dictum eſt*. Sed horum non ſunt ideæ: quia dicit Dion.† 5. c. de di. no. q̃ exemplaria ſunt diuinæ uoluntates, determinatiuæ, & effectiuæ rerum. Ergo nõ oĩum, quæ à Deo cognoſcuntur, ſunt ideæ in ipſo.

¶ 3 Præt. Deus cognoſcit materiam primam, quæ nõ põt habere [h] ideã, cum nullam hẽat formam. Ergo idem quod prius.

¶ 4 Prçt. Cõſtat q̃ Deus ſcit nõ ſolũ ſpẽs, ſed ẽt gñã, & ſingularia, & accidentia: ſed horũ non ſunt [h] ideæ, ſm poſitionẽ Platonis, q̃ primus ideas introduxit, vt dicit Augu.* Non ergo oĩum cognitorũ à Deo sũt ideę ĩ ipſo.

Sed contra. Ideæ ſunt rõnes in mẽte diuina exiſtẽtes, vt per Aug.* patet: ſed oĩum q̃ cognoſcit Deus, hẽt ꝓprias rõnes. ergo oĩum, quæ cognoſcit, hẽt ideã.

Respon. dicẽdum, q̃ cũ ideę à Platone ponerent̃ pricipia cognitionis rerũ, & gñationis ipſarũ, ad utrumq; ſe hẽt idea, ꝓut in mẽte diuinã ponit̃. Et ſecũdũ q̃ eſt principiũ factionis rerũ, exẽplar dici põt, & ad practicã cognitionẽ pertinet. Secundùm aũt q̃ principiũ cognoſcitiuũ eſt, ꝓpriè dr rõ, & pt ẽt ad ſciẽtiam ſpeculatiuã pertinere. [m] Secundũ ergo q̃ exemplar eſt, ſm hoc ſe habet ad oĩa, quæ à Deo fiunt ſecundũ aliquod tps. Secũdũ uerò q̃ principiũ cognoſcitiuũ eſt, ſe hẽt ad oĩa, q̃ cognoſcunt̃ à Deo, ẽt ſi nullo tpe fiãt: & ad oĩa, quę à Deo cognoſcuntur ſm propriam rõnẽ, & ſecundùm q̃ cognoſcuntur ab ipſo p modum ſpeculationis [n].

Ad primum ergo dicendũ, q̃ malum cognoſcit̃ à Deo non per propriã rationem, ſed per rationẽ boni. Et ideò malum nõ habet in Deo [d] ideam, neq; ſecũdùm q̃ idea eſt exemplar, neq; ſecundùm quòd eſt ratio.

Ad II. Dicendum, q̃ eorum quæ neq; ſunt, neq; erunt, neq; fuerunt, Deus non hẽt practicã cognitionem, niſi uirtute tantũ. Vñ reſpectu eorum nõ eſt idea in Deo, ſecundùm q̃ idea ſignificat exemplar, ſed ſolùm ſecũdũ quòd ſignificat rationem.

Ad III. Dicẽdũ, q̃ Plato, ſecundũ quoſdã, poſuit materiã non creatam: & rõ nõ poſuit id eã eſſe materiæ, ſed materię cõcãm. Sed quia nos ponimus materiã creatã à Deo, non tñ ſine forma [e]: hẽt quidẽ materia ideã in Deo, nõ tñ aliã ab idea cõpoſiti. Nã materia ſecũdũ ſe, neq; eſſe hẽt, neq; cognoſcibilis eſt.

Ad IIII. Dicendum, q̃ genera nõ poſſunt habere ideã aliã ab idea ſpeciei, ſecundũ q̃ idea ſignificat exemplar: quia nũquã

eam ut tot modis imitabilem. Hoc.n. eſt cõſtitui plures reſpectus ideales, intelligique plures ideas, ut aliorum rõnes ſtant, & intelligere creaturas diſtinctè in eſſentia diuina ſibi obiecta. Et hæc ſi bñ contemplatus fueris, obiectionem aliorũ deridebis: quas non adduxi quia non contra ſenſum expoſitum doctrinæ San. Tho. militant.

Svper qvæs. XV. Artic. III.

Scot. 5. f. d. 36.
Cap. 1. d. 36. q. 1. ar. 4. & 5.
Bannez. ead. lo.

Li. 83. q. q. 46. poſt medium, tom. 4.

Titulus clarus.

¶ In corpore duo. primò diſtinguit, ſecundò reſpõdet quæſito.

¶ Quò ad primũ, Idea diuina dupliciter ſumitur, ut exemplar, & vt rõ. Manifeſtat diſtinctiõ dupliciter. primò ex drĩa duorum officiorũ attributorũ ideis à Platone, generare & cognitionẽ facere: ſecundò ex differentia ſpeculatiui, & practici.

¶ Quò ad ſecundũ reſpondet quæſito duabus propoſitionibus affirmatiuis iuxta mẽbra diſtinctionis præmiſſæ. Prima eſt: Idea ſecundùm q̃ exemplar eſt oĩum, quæ à Deo ſecũdùm quodcunque tẽpus ſiũt. Scda eſt, Idea vt rõ, eſt oĩum factibilium & cognoſcibilium ſecundũ ꝓprias rationes tã ſpeculatiuè, q̃ practicè. Hæ ꝓpoſitiones nõ aliter in littera probant̃ q̃m ex q. 14. ex prædictis patet. Illud tñ nõ prætereas, q̃ idea ut rõ, ſumit̃ p rõne obiectiua, ut in primo articulo ipſa littera expoſuit. dr igitur idea, rõ obiectiua rei. Hoc ẽt modo idea Platonica, rõ cognoſcendi eſſet.

¶ In rñſione ad tertiũ, aduerte q̃ hic S. Tho. retractat dicta in q. de ue. q. 3. arti. 5. & in 1. ſen. di. 36. ar. ult. de idea materiæ primę. Nec oportet fingere gloſſas: quã medi* terminus hic aſſumpt* eſt. quia ſecundum ſe non eſt cognoſcibilis, expreſſè alibi dicta elidit, ut patet intuenti. Sed dubium hic reſtat, cuius compoſiti idea, materiæ primæ ſit idea. Si tamen littera perſpicacius videatur, facilè patebit, q̃ idea ut rñ reſpondens materiæ primæ, ẽ idea corporis, qđ eſt genus in prędicamento

cond. [m]

c 235 241 b e

Universidad de Deusto Biblioteca

ro ſubſtãtiæ: ꝙponiſ ſecundùm illius formam diffiniretur, ſi diffiniretur. Idea.n. ut ratio, eſt omnis co gnoſcibilis per propriam rationem: ut in littera dicit. Idea autem eius ut exemplar, non eſt alio modo quærenda quàm ideæ generum, de quibus in littera dicitur, quòd non habent aliã ideã à ſpecie &c.

SVPER QVÆ. XVI. ART. I.

Cap. 1. d. 19. q. 5. Bannes. q. 16. a. 1. Alb. Mag. 1. diſt 46. articu. 16. & 17.

Titulus clarus. ¶ In corpore duo. primò reſpõdet quæſito, ſecũdo aſſignat rationem pluriũ diffinitionum ueritatis. Q. 11. art. 3. ibi, Et ſecundum hoc ueritas. ¶ Quò ad primum, concluſio reſpõſiua quæſito eſt: Veritas principaliter eſt in intellectu, ſecundariò in rebus in ordine ad intellectum, à quo dependent. Hęc concluſio habet tres partes. & quò ad primam quidem probatur: Verũm eſt terminus intellectus. ergo eſt in intellectu. Antecedens declaratur ex proportionali conuenientia inter uerũ & bonũ: quia ſicut bonum ſignificat id, in quod tendit appetitus, ita uerum id, ad quod tẽdit intellect⁹. Conſequẽtia uerò ꝓbat ex differentia inter appetitum & cognitionem ex 6. Met. quia ille extra, hæc in tus perficitur. ¶ Quò ad ſecundam uerò partẽ, ſ. ꝙ ſecundariò in rebus, probatur ibi, (ſicut autẽ bonũ) uerum eſt in intellectu ſecundũ ꝙ conformatur rei intellectæ. ergo rõ ueri ab intellectu ad rem intellectam deriuatẽ: ergo res intellecta uera dr̃ ſecundũ ꝙ habet ordinẽ ad intellectum. Antecedẽs manifeſtatur ex proportionali conuenientia inter bonũ & uerũ. qa ſicut bonũ eſt in re ut conueniens eſt appetitui, ita uerũ in intellectu &c. Conſequentia quoq; uira-

Porrecta per totũ. 99. 1. di. 19. q. 5. art. 1. 7. & ve. q. 1. ar. 1. * L. 2. ſoliloq. ca. 5. tom. 1.

genus ſit, niſi in aliqua ſpecie. Similiter ẽt eſt de accidentibus, quæ inſeparabiliter concomitãter ſubiectum, qa hęc ſimul fiũt cũ ſubiecto. Accidẽtia aũt, quę ſuperueniunt ſubiecto, ſpãlem ideã habẽt. Artifex.n. per formã domus facit oĩa accidentia, quę à principio cõcomitant̃ domũ. Sed ea, q̃ ſupueniũt domui iam factę, ut picturę, vel aliqd aliud facit ꝑ aliq̃ aliã formã. Indiuidua verò ſm Platonẽ, nõ hẽbãt aliã ideã, q̃ ideã ſpeciei. Tũ quia ſingularia indiuiduant̃ per materiã, quam ponebat eſſe increatam, ut quidã dicunt, & cõcãm ideæ. Tùm quia intentio naturæ cõſiſtit in ſpeciebus: nec particularia ꝓducit, niſi ut in eis ſpecies ſaluent̃. Sed ꝓuidentia diuina non ſolũ ſe extẽdit ad ſpẽs, ſed ad ſingularia, ut iſra dicet̃ *.

QVAESTIO XVI.

De ueritate, in octo Articulos diuiſa.

QVONIAM autem ſcientia uerorũ eſt: poſt cõſiderationẽ ſciæ Dei, de veritate ingrediũ ẽ.

CIRCA quam quærun tur octo.

¶ Primò, Vtrum veritas ſit in re, vel tantùm in intellectu.
¶ Secundò, Vtrũ ſit tm̃ in intellectu cõponente & diuidẽte.
¶ Tertiò, De comparatione ueri ad ens.
¶ Quartò, De comparatione ueri ad bonum.
¶ Quintò, Vtrũ Deus ſit ueritas.
¶ Sextò, Vtrum omnia ſint vera veritate una, uel pluribus.
¶ Septimò, De æternitate veritatis.
¶ Octauo, De incommutabilitate ipſius.

ARTICVLVS I.

Vtrum veritas ſit tantùm in intellectu.

AD I. ſic ꝓcedit. Vr̃ ꝙ veritas nõ ſit tm̃ in intellectu, ſed magis in rebus. Aug. * n. in li. Sol. reprobat hac notificationẽ ueri. Verũ eſt id qd̃ [h] vr̃, qa ſm hoc, lapides, q̃ ſunt in abditiſſimo terræ ſinu, nõ eſſent ueri lapides: qa nõ vr̃ *. Reprobat ẽt iſtã, Verũ eſt qd̃ ita ſe hẽt, vt vr̃ [h] cognitori, ſi uelit & poſſit cognoſcere: qa ſm hoc ſequeret̃ ꝙ nihil eſſet uerũ, ſi nullus poſſet cognoſcere, & diffinit ſic uerũ. † Verũ ẽ id qd̃ eſt. & ſic vr̃, ꝙ [h] veritas ſit in reb⁹, & nõ in ĩtellectu.

¶ 2 Pręt. Quicqd eſt uerũ, ueritate uerũ eſt: Si igit̃ ueritas ẽ in intellectu ſolo, nihil erit uerũ niſi ſm ꝙ [h] intelligit̃: qd̃ eſt error antiquorũ Philoſophorũ *, q dicebãt oẽ qd̃ vr̃, eſſe uerũ. Ad qd̃ ſequit̃, cõtradictoria ſimul eſſe uera: cũ contradictoria ſimul à diuerſis uera eſſe uideantur.

¶ 3 Præt. Propter qd̃ unũquodque, & illud magis, ut patet primo poſteriorũ †. Sed ex eo ꝙ res eſt [h], vel non eſt, eſt opinio, uel oratio uera, uel falſa ſm Philoſophum * in prædicamentis. ergo ueritas magis eſt in rebus quàm in intellectu.

SED CONTRA eſt, quod Philoſophus dicit 6. Metaphy. † ꝙ uerum & falſum non ſunt in rebus, ſed in intellectu.

RESPON. Dicendũ, ꝙ ſicut bonũ noĩat id, in qd̃ tẽdit appetitus: ita uerũ noĩat id, in qd̃ tẽdit intellectus. Hoc aũt diſtat inter appetitũ & intellectũ, ſiuẽ quãcũq; cognitionẽ, qa cognitio [d] eſt ſm ꝙ cognitũ eſt in cognoſcente: appetitus aũt eſt ſm ꝙ appetẽs inclinat̃ in ipſam rẽ appetitã *. & ſic termin⁹ appetit⁹, qd̃ eſt bonũ, eſt in re appetibili. Sed termin⁹ cognitionis, qd̃ eſt uerũ, eſt in ipſo intellectu. Sicut aũt bonũ eſt in re, in quãtũ hẽt ordinẽ ad appetitũ, & ꝑꝑ hoc rõ bonitatis deriuat̃ à re appetibili in appetitũ, ſm ꝙ appetitus dr̃ bonus, ꝓut eſt bonitas, (cũ uerũ ſit in intellectu, ſm ꝙ conformat̃ rei intellectæ,) neceſſe eſt, ꝙ rõ ueri ab ĩtellectu ad rẽ intellectã deriuet, ut res ẽt intellecta uera dicat̃, ſm ꝙ hẽt aliquẽ ordinẽ ad intellectũ. Res aũt intellecta ad intellectũ aliquẽ, põt hẽre ordinẽ uel per ſe *, uel ꝑ accidẽs. Per ſe qdẽ hẽt ordinẽ ad intellectũ, à quo depẽdet ſm ſuũ eſſe: ꝑ accidẽs aũt ad intellectũ, à quo cognoſcibilis eſt. Sicut ſi dicam⁹, ꝙ domus comparat̃ ad intellectũ artificis ꝑ ſe, ꝑ accidẽs aũt cõparat̃ ad intellectũ, à quo nõ dependet. Iudiciũ aũt de re nõ ſumit̃ ſm id qd̃ ineſt ei per accidẽs, ſed ſm id qd̃ ineſt ei ꝑ ſe. Vñ vnaquæq; [d] res dr̃ uera abſolute ſm ordinẽ ad intellectũ, à quo dependet. Et indẽ eſt, ꝙ res artificiales dicunt̃ ueræ ꝑ ordinẽ ad intellectũ nr̃um. Dr̃.n. domus uera, q̃ aſſequit̃ ſimilitudinẽ formæ, q̃ eſt in mente artificis: & dr̃ oratio uera, inq̃tũ eſt ſignũ intellectus ueri. Et ſimiliter res naturales dicunt̃ eſſe ueræ, ſm ꝙ aſſequunt̃ ſimilitudinẽ ſpecierũ, q̃ ſunt in mẽte diuina. Dr̃ enim uerus lapis, qa aſſequitur propriã lapidis naturam ſecundùm pręconceptionẽ intellectus diuini. Sic ergo [m] ueritas principaliter eſt in intellectu ſecundario uerò in rebus, ſecũdùm ꝙ comparant̃ ad

que ex eadẽ radice ꝓbatur: prima, qa ex bono in re, bonitas ad appetitũ deriuat̃: ſecunda quoq;, quia ex hoc, appetitus bonus dicitur bonus. ¶ Quò ad tertiam autem partem, ſ. à quo dependent, probatur ibi, Res aũt intellecta, dupliciter. primò rõne, ſecũdò ab effectibus. Rõ eſt. Iudicium de unaquaque re nõ fit ſecundũ ea, quę in ſunt per accidẽs, ſed per ſe: ergo vnaquæque res dr̃ uera abſolutè ſecundũ ordinẽ ad intellectũ, à quo dependet. Antecedẽs patet: conſequentia verò probatur ex differentia inter ordinẽ rei ad intellectũ cauſatiuum, uel cogno-

Eod. lib. cap. Solloq. libro 2. c. 5. in fine tom. 1. Vt patet 11. meta. te. 6. & li. 4. a. te. 14. vſque ad 25. to. 3. † 1. Poſt. te. 5. * c. de ſubſtantia, non procul à fine. to. 1. † li. 6. metap. tex. 8. tom. 3. D. 222. 163 377 404 409 107 131 D. 196

ſcitiuum tantum: quia. ſ. ad iſtum per accidens, ad illum per ſe ordinẽ hẽt: quod declaratur exẽplo domus, reſpectu artificis, & nõ artificis. Effectus aũt teſtimoniũ ꝓbentes hi⁹ ſunt artificialia & naturalia. artificialia.n. tàm mechanica, vt domus, q̃ liberalia, vt oratio, vera abſolutè ſunt, ſi conformia ſunt artibus. Naturalia quoque vera abſolutè ſunt, ſi conformant opifici, quem ſupponimus eſſe primum intellectum. ¶ Circa ꝓdicta duæ ꝓpoſitiones aduertendæ ſunt. prima eſt. Verũ eſt id in qd tendit intellectus, ſicut bonũ, &c. hęc.n. ĩfe rius art. 3. ad tertium diſcutietur. altera eſt, cognitio eſt ſecũdùm ꝙ cognitum eſt in cognoſcente. Appetitus aũt ſecundum inclinationẽ ad rem. Et hæc in q. 82. art. 3. defendetur, vbi comparabitur intellectui voluntas. ¶ Quò ad ſecundum cedũt rõ ſex diffinitionum veritatis: ꝙ tres pertinent ad verum in re, duæ ad verum in intellectu, & vna ad verũ vtrobique: oĩa clara ſunt.

Li. de ver. relig. c. 36 tom. 1. † Lib. de ver. relig. c. 36. à medio to. 1. In dialog. de veri. c. 11.

SVPER QVÆS. XV. ARTIC. II.

Bannes eodem loco.

Titulus clar⁹ apud recentes, ꝙ intellectus cõponens, & diuidens, nõ ſignificat ſubſtantiã, aut potẽtiã aliquã, ſed operationẽ intellectus, vocata cõpoſitio, & diuiſio, in 3. de anima. ¶ In corp. vna eſt unica cõcluſio reſpõſiua quæſito affirmatiuè. Veritas ꝓpriè loquẽdo, eſt tm̃ in intellectu cõponente, & diuidẽte. Hæc concluſio hẽt duas expoñẽtes, ſ. veritas propriè loquendo eſt in intellectu cõponente, & diuidẽte, & ꝙ in nullo alio. Probantur; ambæ ſimul in littera ſic. Oĩs res eſt vera ſecundũ ꝙ hẽt propriam formam ſuæ naturæ: ergo intellectus, vt cognoſcens eſt verus, ſecundum ꝙ aſſimilatur rei cognitæ. ergo veritas eſt conformitas intellectus, & rei. ergo cognoſcere veritatẽ eſt cognoſcere cõformitatẽ cognitionis ad cognitũ. ergo nec ſenſus, nec intellectus, quod quid eſt, ſed intellectus iudicans, ita eſſe ſicut apprehenditur, cognoſcit primo, & dicit verũ. ergo intellectus cõponens, & diuidens cognoſcit verũ. ergo in eo tñ eſt verum ſecundum propriũ modum noſceri importatũ. ergo in eo tñ eſt verum propriè loquendo. Prima cõſequentia ꝓbatur, qa ſimilitudo rei cognitæ eſt propria forma intellectus, vt cognoſcens. Secunda verò manifeſtè tenet ex ſuo antecedente probato: adiũcta illa ꝓpoſitione, in principio corporis articuli poſita. ſ. verũ ſcdm ſui primã rõnem eſt in intellectu. Si.n. ſic eſt, & veritas intellectus attenditur ſecundũ ſimilitudinẽ ad rem, conſequẽs

Cõmẽtis. citatur in argu.

ad intellectũ ut ad principiũ. [a] Et ſecundũ hoc ueritas diuerſimodè notificatur. Nam Aug. in libro de vera * religio. dicit, ꝙ ueritas eſt, qua oñditur id quod eſt. Et Hilarius dicit, ꝙ uerũ eſt declaratiuum aut manifeſtatiuum eſſe. Et hoc pertinet ad ueritatem ſm ꝙ eſt in intellectu. Ad ueritatem aũt rei ſecundùm ordinem ad intellectum, pertinet diffinitio Aug. † in lib. de vera relig. talis. Veritas eſt ſumma ſimilitudo principij, q̃ ſine ulla diſſimilitudine eſt. Et q̃dam diffinitio Anſel. * talis. Veritas eſt rectitudo ſola mente perceptibilis. Nã rectum eſt, qd̃ principio cõcordat. Et quædam diffinitio Auic. talis. Veritas uniuſcuiuſq; rei eſt proprietas ſui eſſe qd̃ ſtabilitũ eſt ei. Quod autem dicitur ꝙ ueritas eſt adæquatio rei & itellectus, põt ad utrunq; pertinere.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ Auguſt. loquitur de ueritate rei, & excludit à rõne huius ueritatis, cõparationem ad intellectum noſtrum. Nam id, qd̃ eſt per accidens, ab unaquaq; diffinitione excluditur.

AD II. Dicendũ, ꝙ antiqui Philoſophi ſpecies rerũ naturalium non dicebant ꝓcedere ab aliquo intellectu, ſed eas prouenire à caſu. Et qa conſiderabãt, ꝙ uerum importat comparationem ad intellectũ, cogebant̃ ueritatem rerũ cõſtituere in ordine ad intellectũ noſtrũ. Ex quo inconuenientia ſequebant̃, quę Philoſophus proſequitur in 4. Metap. * Quæ quidẽ incõueniẽtia nõ accidunt, ſi ponam⁹ veritatẽ rerum conſiſtere in comparatione ad intellectum diuinũ.

AD III. Dicendum, ꝙ licẽt ueritas intellect⁹ noſtri à re cauſetur, non tñ oportet ꝙ in re ꝑ prius inueniat̃ ratio ueritatis, ſicut neq; ĩ medicina per prius inuenit̃ ratio ſanitatis q̃ in animali. Virtus.n. medicinæ nõ ſanitas eius cauſat ſanitatem, cũ non ſit agens uniuocum. Et ſimiliter eſſe rei nõ ueritas eius cauſat ueritatẽ intellectus. Vñ Philoſophus * dicit, ꝙ opinio & oratio uera eſt ex eo, ꝙ res eſt, non ex eo ꝙ res uera eſt.

ARTICVLVS II.

Vtrum ueritas ſit in intellectu componente & diuidente.

AD SECVNDVM ſic procedi tur. Vr̃ ꝙ ueritas non ſit ſolùm in intellectu cõponente & diuidente. Dicit.n. Philoſophus in 3. de anima. * ꝙ ſicut ſenſus propriorũ ſenſibiliũ ſemp [h] ueri ſunt, ita & intellectus eius qd̃ quid eſt. Sed compoſitio & diuiſio nõ eſt neq; in ſenſu, neq; in intellectu cognoſcente ꝙ quid eſt. Ergo ueritas nõ ſolũ eſt ĩ cõpõne & diuiſione intellectus.

¶ 2 Præt. Iſaac dicit in lib. de diffinitionibus, ꝙ ueritas eſt [h] adæquatio rei & intellectus, ſed ſicut intellectus cõplexorũ põt adæquari rebus; ita intellectus incomplexorũ & ẽt ſenſus ſentiens rẽ ut eſt. Ergo ueritas non eſt ſolùm in compoſitione & diuiſione intellectus.

SED CONTRA eſt quod dicit Philoſophus in 6. Metap. * ꝙ circa ſimplicia & quod qd eſt, nõ eſt ueritas, nec in intellectu, neque in rebus.

A eſt, ꝙ veritas per conformitatẽ intellectus, & rei deffinienda ſit. Tertia aũt, vt nota relinquitur, & verè nota eſt, quia ſi veritas cõ ſiſtit in ſimilitudine, ſeu cõformitate intellectus, & rei, oportet vt cognoſcere veritatẽ ſit cognoſcere cõformitatem hanc. ſ. intellectus, & rei, & ecõuerſo, cognoſcere hãc cõformitatẽ, ſit cognoſcere veritatem. Quarta verò quò ad partes negatiuas declarat̃ in viſu & intellectu ſimplici. Quò ad affirmatiuã verò, nec probatione nec manifeſtatione eges. Quinta aũt probat̃ qa in omni ꝓpoſitione, aliquã formã ſignificatã per ꝑdicatũ, applicat rei ſignificatæ ꝑ ſubiectũ, vel remouet ab ea. Sexta verò ꝓbat̃ quia verũ eſt perfectio intellectus, vt cognitum. & manifeſtat̃ ex dicta, ex ſupradictis conſequẽte, inter cognoſcentẽ eſſe verũ, & cognoſcentẽ cognoſcere verum. Illud.n. eſt cognoſcentẽ eſſe verũ, vt quandã rem & ideò cõuenit ſenſui, & intellectui, qd qd eſt, & vocibus in cõplexis: hoc aũt eſt habere verũ, vt cognitum in cognoſcente, & ideò in intellectu cõponẽte vocibuſq; cõplexis, vt ſignis, &c. Vltima demũ cõſequẽtia ꝑ ſe nota eſt, vt patet. ¶ Ad euidentiã horũ aduerte, ꝙ planus ſẽſus, quem ſuperficies huiuſſæ prima frõte oſtendit, vt ꝙ quia cognitio ſenſus, puta viſus, aut ẽt ſimplicis intellectus, cõformis eſt rei: ideò vera dici põt. Sed qa nõ poteſt illã conformitatẽ, q̃ eſt inter ipſam cognitionẽ ſimplicẽ, & rẽ, cognoſcere, ideò nõ cognoſcit verum. & quia intellectus componens illam cognoſcit, ideò cognoſcit verũ. Sed huiuſmodi ſenſus alienus eſt ab hac littera ſecundũ veritatẽ. Tũ quia falſum eſt, ꝙ intellectus ſimplex nõ cognoſcat illam cõformitatem, cũ conformitas illa, diffinibile quoddã eſt, & cõſequenter ſimplici intellectu cognoſcit̃. Tùm quia illa conformitas non cognoſcitur niſi reflexè ab intellectu: verum autem cognoſcitur directè, & non reflexè tantùm. Tùm quia medius terminus in littera adductus ad probandum, quòd cõformitas, in qua conſiſtit veritas, cognoſcatur ab intellectu cõponendo, vel diuidendo, non eſſet ad propoſitum, vt patet applicãti. Vt igitur præſens littera cum qualibet ſibi ſimili pateat, notato quatuor. Primò, ꝙ aliud eſt loqui de intellectu ſtante in actu ſecũdo, & aliud de intellectu inquantum cognoſcẽs: & ſimiliter aliud eſt loqui de veritate illius, & aliud de veritate iſtius. Ad veritatẽ.n. intellectus in actu ſecundo, non plus requiritur quàm ad veritatem ſenſus in actu ſecundo. vnde & intellectus & ſenſus in actu, verus dicitur, vt quædam res vera, quando cognitum

Loco citato in argumẽto. Porrecta per totũ. 100 1. d. 19. q. 5. art. 1. 7. & ve. q. 1. art. 3. * Li. 3. tex. 26. to. 2. Lib. 6. metaph. tex. 8. tom. 3.

Univerſidad de Deuſto Biblioteca

cognitū aſſimilatione ad cognitū informatur. Ad veritatē aūt intellectus, vt cognoſcens eſt, exigit, q̃ veritas ſit in eo, vt eſt cognoſcens: hoc aūt nō eſt niſi ſit in eo, vt cognita. Et propterea littera inueſtigans vbi propriè uerū ſit, à propria forma intellectus non in actu primo aut ſecundo, ſed ut cognoſcens eſt procedit: & vult q̃ propria eius forma ac perfectio eſt ſimilitudo cogniti, non quæ eſt principiū cognitionis, ſed q̃ eſt terminus, vel quaſi terminus ſeu perfectio ad quam attingendo cognitio perficitur. Pro quo nota ſcdò, q̃ ſimilitudo rei cognitæ dupliciter ſumi, quātum ad propoſitum ſpectat. Primò pro ſpecie intelligibili, ſiuè ſenſibili ſimplici, i. per modum incomplexi repræſentantis, quicquid ſit illa ſpecies. Secūdò pro ſpecie repræſentatiua cogniti ut ſic ſiuè complexè ſiuè incomplexè, quicquid ſit illa, ſiuè ſpēs impreſſa, ſiuè expreſſa, ſiuè ipſa cognitio: hæc.n. non uariāt propoſitum. In pñti littera non ſumitur ſimilitudo cogniti primo modo, ut ſuperficialis expoſitio intelligit, ſed ſecundò, ita q̃ ſenſus litteræ eſt, q̃ ſimilitudo attacta ſeu aſſecuta à cognitione, eſt propria forma, & perfectio intellectus ut cognoſcens eſt, & illa cognitio q̃ ſuſcipiūt conformitatem cum re cognoſcit, illa cognoſcit uerum. & nulla alia, quomodocunque ſit illa conformitas. ſ. ſiuè per modū complexi ſiuè incōplexi. Tertiò nota, q̃ cognoſcere conformitatē ſui ad cognitū cōtingit dupliciter. ſ. in actu ſignato, & in actu exercito. Cognoſcere cōformitatē in actu ſignato, eſt cognitionē terminari ad relationē conformitatis. Cognoſcere uerò cōformitatē in actu exercito, eſt cognoſcere aliquid in ſe ut conforme cognito. Quod ut clarius percipiat, manifeſtatur in actu dicendi, qui clarius apparet propoſitū in ipſo. Dicit quiſpiam conformitatē intellectus & rei in actu ſignato, cū hæc uerba ſeu ſignata eorum in cōi uel in ſpeciali materia quā intelligit, dicit mentaliter uel uocaliter: dicit aūt in actu exercito, qñ aliquid dicit ut conforme rebus. Nunq̃ aūt dicit aliquid vt conforme uel difforme rei, quandiū incōplexum aliquod dicit: dicendo.n. hō, aut centaurus, aut uacuum nihil dico ut cōforme uel difforme rei alicui: ſed cū primò dicit, hō eſt aliqd dicit cōforme uel difforme rei: cū dicit aliquid ſignificās hōiem eſſe, ut de ſe patet: & ſimile eſt de credere, & cognoſcere. Cognoſcere igit conformitatem ſui ad rem, nihil aliud eſt q̃ cognoſcere aliquid in ſe ut conforme rei: hoc aūt nihil aliud eſt q̃ apprehēdere complexū aliquod. Apprehendendo.n. ly hō eſt, apprehendo aliquid ut conforme. In propoſito, non ſumitur cognoſcere cōformitatem primo modo, ut ſuperficialis illa expoſitio accepit, ſed ſecundo. Et propterea in littera probatur, q̃ cognoſcere ſui conformitatē ad rem, eſt propriū intellectus cōponentis & diuidentis, ex eo q̃ enuntiatio oīs, ponit uel remouet aliquid à ſubiecto. ſi.n. cognoſcere conformitatem ſui ad rem, eſt cognoſcere aliqd in ſe ut cōforme rei, & nunquā cognoſcitur aliquid in ſe ut conforme, niſi cū cognoſcitur enuntiatio, quā conſtat eſſe in enuntiante & conformitatē uel difformitatē ad rem importare: oportet q̃ ſolus intellectus enuntiās cognoſcat ac dicat cōforme uel difforme ut ſic. Et qa hoc ſolū eſt dicere & cognoſcere uerū in actu exercito, ideò ſolus intellectus cōponens, & diuidēs, cognoſcit, & dicit verū. Et uerū in actu exercito eſt in ſolo intellectu cōponēte, & diuidente, vt cognitū, & dictū in cognoſcente, & dicēte. Ita.n. diſtinguendum eſt de cognitione veri in actu exercito, & ſignato, ſicut de ſ dictis. Quam diſtinctionē ſi nō capis, ex diſtinctione hac quo ad ſignificationem percipere poteris, nouimus quilibet ſignificare.n. verum, vt in logicalibus inſtructionibus hr̃, dupliciter inuenit. ſ. in actu exercito, & ſignato. Nam ly verū, ſignificat verū, ſed nō exercet ipſum, ſed ly homo eſt bipes, ſignificat verū, quia exercet ipſam veritatem. Et ly homo eſt alatus, ſignificat falſum in actu exercito, &c. Et propterea in primo perihermenias dr̃ q̃ enūtiatio eſt oratio ſignificans verū, vel falſum. ſ. in actu exercito: qđ eſt ſignificare conforme rei, vel difforme, vt ſic.

Art. præc.

RESPON. Dicendum, q̃ uerum (ſicut dictum eſt.*) ſecundum ſui primam rationē eſt in intellectu. Cum autē omnis res ſit uera ſm̃ q̃ habet propriam formam naturæ ſuæ: neceſſe eſt q̃ intellectus inquantum eſt cognoſcens, ſit uerus, inquantum habet ſimilitudinē rei cognitæ, quæ eſt forma eius inquantum eſt cognoſcens. Et pp hoc per conformitatē intellectus & rei, ueritas diffinit. Vñ conformitatē iſtam cognoſcere, eſt cognoſcere ueritatē. Hanc autē nullo mō ſenſus cognoſcit*. Licèt.n. uiſus habeat ſimilitudinē uiſibilis, non tñ cognoſcit cōparationem, q̃ eſt inter rem uiſam, & id quod ipſe apprehēdit de ea. Intellectus autē conformitatē ſui ad rem intelligibilē cognoſcere pōt: ſed tñ non apprehendit eam ſm̃ q̃ cognoſcit de aliquo quod quid eſt. Sed qñ iudicat rē ita ſe hr̃e ſicut eſt forma, quam de re apprehendit, tunc primò cognoſcit & dicit uerū. Et hoc facit cōponendo, & diuidendo. Nam in omni propoſitione, aliquam formam ſignificatā per prædicatum, uel applicat alicui rei ſignatæ per ſubiectū, uel remouet ab ea: & iō benè inuenit q̃ ſenſus eſt uerus de aliqua re uel intell's cognoſcendo qđ qd eſt, ſed non q̃ cognoſcat aut dicat uerum. Et ſilr̃ eſt de uocib' complexis, aut incomplexis. Veritas quidem igitur poteſt eſſe ī ſenſu, uel in ītellectu cognoſcēte qđ quid eſt, ut in quadam re uera, nō aūt ut cognitum in cognoſcente: qđ importat nomē ueri. Perfectio.n. intellectus eſt uerum ut cognitū. Et ideò[m] propriè loquendo, ueritas eſt in intellectu cōponente & diuidēte, nō aūt in ſenſu, neq; in intellu cognoſcente quod quid eſt.[n]

Et per hoc patet ſolutio ad obiecta.

108

¶Ex his autem patet quartū, qđ abſcōditā rē magnā in hac materia ponit. ſ. q̃ veritas eſt cōformitas intellectus, & rei, hoc enim pōt intelligi de veritate rei, vel de veritate abſolutè. Et primo modo eſt optimè dictum, qm veritas, qua omnis res in ſuo gradu eſſendi dr̃ vera, ſiuè cognoſcat, ſiuè non, cōſiſtit in cōformitate horū duorū, vt patet ex littera huius & præcedentis. Secūdo autem modo, vt prima fronte apparet, eſt benedictū, ſed particulariter intelligēdū, quia nō cōformitas cuiuſcunq; intellectus, ſed intellectus cōplexi tm̄, eſt veritas, vt patet ex dictis. Sed ſi altius diffinitionem hāc pſcrutati fuerimus, inueniemus, q̃ vniuerſaliter & propriè loquendo hæc diffinitio ſoli veritati abſolutè cōuenit, & nō veritati rei, niſi extenſiuè. Conformitas enim intellectus ad rē, dupliciter pōt in intellectu inueniri. vno modo p accidens, alio modo p ſe. Nulli.n. intellectui incōplexo, vt ſic, cōuenit per ſe conformitas ad rē: quia incomplexum, vt ſic, reſpectum nullum æqualitatis, aut inæqualitatis ad alterū exercet: quāuis fortè adæquatū alteri de facto ſit, ut patet inductiuè. Cōplexa aūt enūtiatio mentalis oīs, per ſe exercet in propria rōne, q̃ ſit æqualis & inæqualis enunciatæ rei: qm̄ eſſentialiter eſt ſimilitudo, q̃ hoc inſit, vel nō inſit illi. Et ſiquidem ineſt, qd repræſentat in eſſe, conformis dr̃, ſin autem, difformis. Cum igitur aliquis intellectus ſit ex propria rōne conformis, aut difformis: & de ratione veritatis abſolutè ſit cōformitas intellectus: cōſentaneum eſt, q̃ de intellectu, cui p ſe conuenit cōformitas, eſt ſermo. Ita q̃ ſenſus eſt, veritas eſt conformitas intellectus, & rei, ideſt, veritas eſt intellectus per ſe conformis rei, vel conformitas intellectus per ſe ſubiecti conformitatis, ut ſic in diffinitione ueritatis ponatur intellectus tanq̃ ſubiectum nō p accidēs, ſed per ſe. Talis aūt eſt intellectus cōponens, ut dictū eſt. Vndè Ariſt. 4. metaph. tex. 27. diffiniens uerū, & falſum p enūtiabile dicēs, q̃ uerum eſt ens eſſe, & nō ens non eſſe: falſum aūt ens nō eſſe, & non ens eſſe. Ita q̃ enuntiabile diffinit uerum, & uerum enuntiationem: ut oſtendatur uerum propriè in huius cōpoſitione tantum inueniri, ut uerum exercitè.

Concl. in

ARTICVLVS III.

Vtrum uerum & ens conuertantur.

AD III. ſic proceditur. Vr̃ q̃ uerum & ens non cōuertantur. Verum.n. eſt propriè in intellectu (ut dictū * eſt:) ens autem propriè eſt in rebus.[h] Ergo non conuertuntur.

¶2 Præt. Id quod ſe extendit ad ens, &[h] non ens, non conuertitur cum ente: ſed uerum ſe extēdit ad ens & non ens. nam uerū eſt quod eſt eſſe, & quod nō eſt, non eſſe. Ergo uerum, & ens nō conuertuntur.

¶3 Præt. Quæ ſe habent ſecūdū prius & poſterius, non uidētur[h] conuerti: ſed uerum uidetur prius eſſe quàm ens. nam non intelligitur niſi ſub ratione ueri. ergo uī q̃ non ſint cōuertibilia.

SED CONTRA eſt, quod dicit Philoſophus. 2. Meth.* quòd eadem eſt diſpoſitio rerum in eſſe & ueritate.

Lib. 2. metaph. tex. 4. tom. 3.

RESPONDEO Dicēdum, q̃ ſicut bonum habet rationem appetibilis, ita uerum habet ordinem ad cognitionem. Vnūquodque autem inquantum habet de eſſe, intantum eſt cognoſcibile. Et propter hoc, dicitur in 3. de anima,* quòd anima eſt quodā modo omnia ſecundùm ſenſum & intellectum. Es ideò[m] ſicut bonum conuertitur cum ente,* ita & uerum.[n] Sed tamen ſicut bonum addit rationem appetibilis ſupra ens, ita & uerum cōparationem ad intellectum.

Lib. 3. de anima, tex. 37. tom. 2.

Concl. in

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ uerum eſt in rebus, & in intellectu (ut dictum eſt.*) Verum autem quod eſt in rebus, conuertitur cum ente ſecundū ſubſtātiam. Sed uerum quod eſt in intellectu, conuertitur cū ente, ut manifeſtatiuum cum manifeſtato. Hoc enim eſt de ratione ueri, ut dictum eſt.* Quamuis poſſet dici, quòd etiam ens eſt in rebus, & in ītellectu ſicut, & uerum, licèt uerum principaliter in intellectu, ens uerò principaliter in rebus. Et hoc accidit propter hoc, quòd uerum, & ens differunt ratione.

Art. 1. huius quæſt.

AD II. dicendum, q̃ non ens non habet in ſe undè cognoſcatur, ſed cognoſcitur, inquantū intellectus facit illud cognoſcibile. Vndè uerum fundatur in ente, inquantum non ens eſt[d] quoddam ens rationis, apprehēſum. ſ. à ratione.

AD III. dicendum, q̃ cū dicitur, quòd ens non poteſt apprehendi ſine ratione ueri, hoc poteſt dupliciter intelligi. Vno modo, ita quòd non apprehendatur ens, niſi ratio ueri aſſequatur apprehenſionem entis. Et ſic locutio habet ueritatem. Alio modo poſſet ſic intelligi, q̃ ens non poſſet apprehendi, niſi apprehenderetur ratio ueri. Et hoc falſum eſt. Sed uerum non poteſt apprehendi, niſi apprehendatur ratio entis, quia ens cadit ī ratione ueri. Et eſt ſimile, ſicut ſi comparemus intelligibile ad ens. nō enim poteſt intelligi ens quin ens ſit intelligibile. Sed tamen poteſt intelligi ens, ita, q̃ non intelligatur eius intelligibilitas. Et ſimiliter ens intellectum eſt uerum, non tamen intelligendo ens, intelligitur uerum.

SVPER QVÆSTIO XVI. ARTIC. III

Cap. 1. d. 2. q. 1. con. 2. *Banens eodem loco.*

IN titulo ly uerum, in ſua analogiæ communitate ſumitur, ut ex reſponſione ad primum habetur.

¶In corpore una concluſio reſpōſiua quæſito affirmatiuè. Verū &

& ens conuertuntur. Probatur ratione includēte ſimul vim medij, & manifeſtationem ex proportionali ſimilitudine veri, & boni. Vis medij eſt, vnumquodque inquantum habet de eſſe, in tantum eſt cognoſcibile. ergo ens & uerum conuertuntur. Antecedens manifeſtatur ex authoritate 3. de anima, in qua dicitur, Animam eſſe omnia, q̃a eſt omnia cognoſcibilia, hoc enim nō eſſet uerum, niſi cognoſcibilitas adæquaret eſſe, ut patet, conſequentia uerò probatur, quia verum importat ordinem ad cognitionem, ideſt, cognoſcibile. Proportionalis autem ſimilitudo conſiſtit in tribus. Primò ī hoc, ſicut bonum ſignificat appetibile, ita uerum cognoſcibile. Secundò, quod ſicut bonū conuertitur cum ente, ita verum. Tertiò ſicut bonum addit ſupra ens ordinem ad appetitum, ita uerum ordinem ad intellectū.

¶Circa hoc eſt unum dubium, quoniā uis medij conſiſtit ī hoc, quòd uerum importet cognoſcibile in cōmuni, ut patet, & in verbis litteræ & ex authoritate inducta ex 3. de anima. hoc autē eſſe falſum littera in calce dicit. Quoniam dicit, quòd importat ordinem ad intellectum, ac per hoc importat cognoſcibile ſic, ſcilicet per intellectum, & non cognoſcibile in communi, & verè ſic eſt, quoniā, ut in primo articulo dictum eſt, uerū importat id, in quod tendit intellectus.

¶Ad hoc breuiter dicitur negando, quòd uis medij exigat, q̃ uerum ſignificet cognoſcibile in communi. ſufficit enim, q̃ uel ſignificet cognoſcibile in cōmuni, uel ſignificet tali modo, ſicq; ille modus ſit ita ampl' quòd ſe extendat ad omnia, ad quæ ſe extēdit cognoſcibile in communi, nihil enim refert ad uim rationis, an uerum importet cognoſcibile in communi, an aliquid illi æquiualens utrobique enim ſequitur conuertibilitas ueri cū ente. Sic autem eſt in propoſito: quoniam intelligibilitas ad omnia ſe extendit, ad quæ ſe extendit cognoſcibilitas, omne enim cognoſcibile eſt intelligibile, & vnumquodque quantum habet de eſſe, tantum habet de intelligibilitate. Inchoauit autem à cognoſcibili littera, & peruenit ad intelligibile, vt à faciliorib' tradere diſciplinam, hoc quod diximus ſubintelligendum relinquens. Sic etiam dicens. Vnumquodque inquantum habet de eſſe, in tantum eſt cognoſcibile, relinquit, & econuerſò, quod tamen ſubintelligi oportet, ut conuertibiliter ſe conſequantur ens & uerum.

¶In reſponſione ad tertium dubium occurrit, quoniam reſponſio hæc, repugnare uidetur ſupra & alibi, dictis San. Th. Dictum eſt enim in 1. arti. q̃ uerum eſt in quod tendit intellectus, ſicut bonum eſt, in quod tendit appetitus. Et alibi dicitur, q̃ uerum eſt obiectum intellectus. Modo autem dicitur, quod ueri ratio aſſequitur apprehenſionem entis obiectum enim intellectus nō ſequitur, ſed præuenit potius intellectionem. Videtur etiam contra ueritatem, quoniam non ideò ens eſt uerum, quia apprehēditur, ſed econuerſò. quia eſt uerum, ideò apprehenditur, ſiuè actu, ſiuè potentia.

¶Ad hoc dicitur, quòd uerum dupliciter ſumitur, ut patet ex dictis. ſ. pro ueritate rei, & propriè, & quòd propriè eſt terminus intrinſecus intellectionis, & obiectum intrinſecum eius, immo propria intelligentia perfectio obiectiua. Et ſic uerum non conſequitur, nec præcedit intellectionē, ſed ſimul eſt perficiens ipſam. Et de hoc non loquitur præſens litera, ſed litera articuli primi, quæ infert, uerum eſſe in intellectu. Verū autem rei, eſt poſterius quidem ente, prius autem cognitione & eſt obiectum intellectus nō formale (quoniā illud eſt ens) ſed eſt conditio propria obiecti formalis. Ens enim licèt ſecundùm omnes conditiones, & modos & rationes terminet intellectum, dum omnia intelligūtur actu, uel potentia, certam tamen exigit conditionem generalem, qua exercet hoc, quod eſt perficere intellectum obiectiuè, & hanc addit uerum ſupra ens. Non.n. quomodolibet perficit intellectū, ſicut nec quomodolibet perficit appetitum, nec quomodolibet agit. Vndè inter uerum, & bonum quamuis conueniant in hoc, quòd utrumque eſt obiectum, & terminans, &c. hoc intereſt, quòd bonum, obiectum formale uoluntatis, uerum autē conditionem obiecti formalis ſignificare uidetur. Et propterea omnis appetitio eſt appetitio boni formaliter, omnis autem intellectio non eſt intellectio ueri formaliter ut in littera dicitur, ſed rei ueræ. ita quòd ly rei, notat rem intellectam, & ly ueræ conditionem qua res intelligitur. propter qđ rationes Scoti in prima diſtinctio. tertia quæſtione quarta, uel quinta quibus impugnat uerum eſſe proprium obiectum intellectus, non oportet ſoluere, quoniam de obiecto formali loquuntur, quod in hac litera docetur non eſſe. Ad oppoſita igitur dicendum eſt, quod dicta San. Thom. nec inter ſe, nec ueritati aduerſantur, quoniam non intendit hoc litera, quod ratio ueri conſequatur apprehenſionem de ueritate rei loquendo, ſed q̃ ratio ueri [illegible] apprehenſioni, hoc enim intendit per ly aſſequatur. aſſequi enim propriè loquendo, non eſt ſequi, ſed potius pertingere. Manifeſtè enim litera oſtendit, quòd nihil aliud intendit, niſi quòd uerum eſt quando ens intelligitur, & tamen uerum non intelligitur, ut etiam exemplum de intelligibilitate oſtendit. Conſtat enim prius obiectum eſſe intelligibile, quàm apprehendatur. Nec propterea ponimus uerum in re, abſque ordine ad intellectum, ſed ponimus primò ens, deinde ens ut perfectiuum intellectus, & tertiò intelligibile, quoniam intelligibile eſt, quia uerum eſt, & non econtra. In hoc autem quod eſt eſſe perfectiuum intellectus, manifeſtè patet ordo ad intellectum.

Ar. 1. huius quæſt. Reſpōſio ſecunda.

D. 346.

Universidad de Deusto Biblioteca

SVPER QV. XVI. ART. IIII.

Porrecta per totū.

IN titulo ly ſecundū rationē, proprie cadit ſupra ly bonum & uerum, & nō ſupra ly prius, quamuis in idem redeat utterque ſenſus, ſi accipiatur prioritas rationis ſecundum ſe, vt ex reſponſione ad primum ſumi poteſt nō quò ad nos. ſit ergo ſenſus: utrū ratio boni ſit prior ratione ueri.

Vide q.21, art.4.

*Tx.1.ph. tex.4. Et ex primo tex. primi lib. tom.2

¶In corpore duo. Primò excluditur tacita obiectio contra ipſā quæſtionem. Secūdò reſpondetur quæſito.

*Ar.2.huius quæſ.

¶Quò ad primum dicitur, quòd licet uerū que bonum conuertatur cum ente ſuppoſitaliter, diſtinguūtur tamen ratione. Dixit enim hoc, quoniam cum ordo ſupponat diſtinctionem, & quæſtio hæc eſt de ordine boni & ueri, oportet ipſorum diſtinctionē præhabere. Ex dictis autem hactenus habetur, quod idem ſunt bonum & uerum, & ens, & conſequenter inter ſe. Quomodo ergo nunc quæritur de ordine? Hæc enim obiectio per paucalia uerba in principio litteræ excluditur, quoniam in eis declaratur, quod idē ſunt in ſuppoſito non in ratione formali eorum, ſed in hac diſtinguuntur.

Lib.4. Et lib.cap.7. tom.5. *Lib.6.cō Iulianum c.7.10.7.

Concl. m

¶Quò ad ſecundum reſpondetur quæſito unica concluſione. Veri ratio abſolutè eſt prior ratione boni. Probatur dupliciter, primò. Verum ſequitur eſſe ſimpliciter, & immediatè, bonum autem cōſequitur eſſe ſecundum ꝙ eſt aliquo modo perfectum, id eſt, ſecundùm quòd habet aliquo modo rationem perfectionis. ergo uerum eſt propinquius enti, quàm bonum, ergo eſt prius. Antecedens pro ſecunda parte probatur, quia ens eſt ſic appetibile id eſt, ens non habet rationem appetibilis, niſi ut rationem perfectionis induit. Quod patet. Tum quia ens non ſecundùm

25
26

a
410

ARTICVLVS IIII.

Vtrum bonum ſecundùm rationem ſit prius quàm uerum.

AD QVARTVM ſic proceditur. Vr. ꝙ bonū, ſm rōnem ſit prius q̄ uerū. Qđ.n. eſt uniuerſalius, ſm rōnē^b prius eſt, ut patet ex 1.Phyſ.* ſed bonū eſt uniuerſalius q̄ uerū. Nā uerū eſt qđdā bonū.ſ.intellectus. ergo bonum prius eſt ſm rōnem quā uerum. G

¶2 Pręt. Bonū eſt in rebus, verū āt in compoſitione, & diuiſione intellectus, ut dictum* eſt. Sed ea q̄ ſunt in re, ſunt^b priora his, quę ſunt in intellectu. Ergo prius eſt ſm rationem bonum q̄ uerum.

¶3 Præt. Veritas eſt qđā ſpēs virtutis, ut patet in 4. Eth.† Sed uirt^s cōtinet̃ ſub bono. Eſt.n. bona qualitas mētis, ut dicit Aug.* Ergo bonū eſt prius, ^h quam uerū.

SED CONTRA. qđ eſt in pluribus eſt prius ſm rōnē. Sed uerū eſt in quibuſdam in quibus non eſt bonum. ſ. in Mathe. Ergo uerum eſt prius quam bonum. H

RESPON. dicēdū, ꝙ licēt bonū & uerū ſuppoſito cōuertant̃ cū ente, tñ rōne differūt. Et^m ſm hoc uerū abſolutè loquēdo pri^s eſt q̄ bonū:^a qđ ex duobus apparet. Primò qdē ex hoc, ꝙ uerū ꝑpinquius ſe hēt ad ens, qđ eſt prius, q̄ bonū. Nā uerū reſpicit ipſum eſſe ſimpliciter & immediate, rō aūt boni cōſequit̃ eſſe, ſm ꝙ eſt aliquo mō ꝑfectū ſic.n. appetibile eſt^c. Sedō apparet ex hoc, ꝙ cognitio naturaliter pcedit appetitū. Vñ, cū uerū reſpiciat cognitionē, bonū aūt appetitū, prius erit uerum q̄ bonum ſecundùm rationem. I

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ uolūtas & intellectus mutuò ſe includunt.* nā intellectus intelligit uoluntatem, & uoluntas uult intellectū intelligere. Sic ergo inter illa, quæ ordinant̃ ad obiectū uolūtatis, cōtinentur ēt ea q̄ ſunt intellectus, & ecōuerſò. Vñ in ordine appetibiliū bonū ſe hēt ut uniuerſale, & uerū ut particulare. in ordine autem intelligibilium eſt ecōuerſò. Ex hoc ergo, ꝙ verū eſt quoddam bonum, ſequitur ꝙ bonum ſit prius in ordine appetibiliū, non K

autem ꝙ ſit prius ſimpliciter.

AD II. Dicēdum, ꝙ ſm hoc eſt aliquid prius rōne, qđ prius cadit in intellectu.* Intellectus aūt ꝑ prius apprehēdit ipſū ens & ſecūdariò apprehēdit ſe itelligere ens, & tertiò apprehendit ſe appetere ens. Vñ primò eſt rō entis, ſecđò rō ueri, tertiò rō boni: licēt bonum ſit in rebus.

AD III. Dicēdū, ꝙ uirtus, q̄ dr̃ ueritas, nō eſt ueritas cōis, ſed quædā ueritas, ſm q̄ homo i dictis, & factis oſtēdit ſe ut eſt. Veritas aūt uitæ dr̃ particulariter, ſm ꝙ homo in uita ſua implet illud, ad qđ ordinat̃ ꝑ intellectū diuinū:* ſicut ēt dictū* eſt, ueritatē eſſe in cæteris reb^s. Veritas aūt iuſtitiæ eſt ſm ꝙ homo ſeruat id, qđ debet alteri ſm ordinē legum. Vñ ex his particularibus ueritatibus nō eſt ꝓcedēdum ad ueritatem communem.

ARTICVLVS V.

Vtrum Deus ſit ueritas.

AD QVINTVM ſic procedit. Vr ꝙ Deus non ſit ueritas. Veritas.n. conſiſtit ^h in compoſitione, & diuiſione intellectus,* ſed in Deo non eſt compoſitio, & diuiſio. Ergo nō ē ibi ueritas.

¶2 Pręt. Veritas ſm* Aug. in lib. de uera relig.^h eſt ſimilitudo principij Sed Dei non eſt ſimilitudo ad principium. Ergo in Deo nō eſt ueritas.

¶3 Præt. Quicquid dr̃ de Deo, dr̃ de eo ut de prima cauſa omniū. Sicut eſſe Dei eſt cauſa oīs eſſe: & bonitas eius eſt cauſa oīs boni. Si ergo in Deo ſit ueritas, ergo^h oē uerum erit ab ipſo. Sed aliquē peccare ē uerū. ergo hoc erit à Deo. Qđ patet eē falſum.

SED CONTRA eſt, qđ dr̃ Io.14. Ego ſum uia, ueritas & uita.

RESPON. Dicendum, ꝙ ſicut* dictum eſt, ueritas inuenitur in intellectu ſcđm ꝙ apprehendit rē ut eſt, & in re ſm quòd habet eſſe cōformabile itellectui. Hoc aūt maximè inuenit̃ in Deo. Nā eſſe ſuū, nō ſolùm eſt cōforme ſuo intellectui, ſed ēt eſt ipſum ſuū intelligere, & ſuū intelligere eſt menſura, & cā omnis alterius eē, & oīs alterius intellect^s, * & ipe eſt ſuū eē & intelligere

quæcunque conſiderationem mittatur boni ratio, ut patet in Mathema. Tū, quia omne appetens appetit perfectionem aliquam. Secunda quoque conſequentia probatur, quia ens conſtat eſſe prius bono, immò primum ſimpliciter. Secundò probatur concluſio. Verum reſpicit cognitionem, bonum autem appetitum: ergo verū eſt prius bono: probatur ſequela, quia cognitio naturaliter præcedit appetitionem.

26 Ordo intelligibilium

Veritas ſumitur pro iuſtitia.

SVPER QV. XVI. ART. V.

Art. 2. huius quæſt.

Ferr. 1. cont. c. 59. 60.

TItulus clarus. ¶In corpore una concluſio reſponſiua quæſito. In Deo non ſolum eſt ueritas, ſed ipſe eſt ueritas prima & ſumma. Concluſio hæc clauditur in ſequentes partes. Prima eſt, quòd in Deo eſt ueritas, ut in re, ſecunda, quòd in Deo eſt ueritas obiectiue, tertia, Deus eſt ueritas: quarta, quòd eſt prima & ſumma. Et quò ad omnes in litera probatur. Quò ad primam quidem. Eſſe Dei eſt non ſolum conforme ſuo intellectui, ſed etiam ipſum intelligere. ergo eſt maximè uerū ueritate rei. probatur ſequela, quia ueritas in re eſt ſecundū quòd habet eſſe conformabile intellectui. Quò ad ſecundam uerò, intelligere Dei eſt menſura omnis alterius eſſe, & intellectus, ergo cognoſcit uerū. probatur ſequela, quia ueritas in intellectu eſt ſecundùm quòd apprehendit rem ut eſt. Conſtat enim intellectionem menſurantem omne eſſe, oportere apprehendere res eſſe ut ſunt, & ſimiliter menſurantē omnem intellectum etiam componentem & diuidentem, oportere apprehendere quicquid à quocunque apprehenditur. Quò ad tertiam autē, Deus eſt ſuum eſſe & ſuū intelligere, ergo eſt ipſa ueritas, & patet ſequela. Ex eo autem quòd

Porrecta per totū.

[illegible]

53
55

quod eſt ſuum eſſe, ſequitur, ergo eſt ipſa veritas rei. Ex eo autē quod eſt ſuum intelligere, ſequitur, ergo eſt ipſa veritas in intellectu. Quò ad quartam autem particulam, probatio nō ſpecialiter aſſeritur, ſed ex inferius in præcedentibus habet. Ex eo namque quod ſuum eſſe & intelligere, habet rationem primæ menſuræ, & cauſæ omnis eſſe, & intellectus, manifeſte ſequitur, ꝙ q̄ illic eſt veritas, ſumma & prima eſt. A

Concl. m.

SVPER QVÆS. XVI. ARTIC. VI.

Art. 15. d. 19. q. 2. pri. 2. prin.

TItulus clarus. ¶In corpore vna concluſio reſponſiua quæſito. Veritas qua uera ſunt uera, quodammodò eſt vna, & quodammodo non. Probatur hæc concluſio, quò ad vtranque partē ſimul hoc modo. Veritas per prius eſt in intellectu, & poſterius in rebus in ordine ad intellectū diuinū. ergo veritas in intellectu exiſtens, ſecundùm propriam rationem multiplicatur & in diuerſis intellectibus creatis, & in vno & eodem ſecundùm diuerſa cognita: veritas autem, qua omnes res veræ dicuntur, eſt vna ac prima. Añs patet ex dictis. Conſequentia aūt quò ad vtramq; partis illationē probatur ex data inter vniuocum & analogum in hoc, quòd illud in

Vndè^m ſequitur, ꝙ non ſolùm in ipſo ſit veritas, ſed ꝙ ipſe ſit ipſa ſumma & prima ueritas.^a

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ licēt in intellectu diuino non ſit compoſitio & diuiſio, tamē ſecundùm ſuam ſimplicē intelligentia iudicat de oībus, & cognoſcit omnia complexa. Et ſic in intellectu eius eſt veritas. B

AD II. Dicendum, ꝙ verū intellectus nři eſt ſm ꝙ conformatur ſuo principio. ſ. rebus, à quibus cognitionē accipit. Veritas ēt rerum eſt, ſm ꝙ conformantur ſuo principio. ſ. intellectui diuino. ſed hoc, propriè loquendo, non poteſt dici in ueritate diuina, niſi fortè ſm ꝙ veritas appropriatur filio, qui hēt principium. Sed ſi de veritate eſſentialiter dicta loquamur, non poteſt intelligi, niſi reſoluatur affirmatiua in negatiuā, ſicut cū dicitur, Pater eſt à ſe, quia non eſt ab alio. Et ſimiliter dici pōt ſimilitudo principij ueritas diuina, inquantum eſſe ſuum nō eſt ſuo intellectui diſſimile. C

AD III. Dicendū, ꝙ nō ens, & priuationes, non habent ex

ſeipſis ueritatē, ſed ſolùm in apprehēſione intellectus. * Oīs autē apꝑhenſio intellectus à Deo eſt: vndè quicquid eſt veritatis in hoc, quod dico, iſtū fornicari eſt uerum, totum eſt à Deo. Sed ſi arguatur, ergo iſtū fornicari eſt à Deo, eſt fallacia accidētis.

ARTICVLVS VI.

Vtrum ſit una ſola ueritas, ſecundùm quam omnia ſunt uera.

AD SEXTVM ſic procedit. Vr ꝙ vna ſola ſit ueritas, ſm quam omnia ſunt uera: quia ſm * Auguſt. Nihil eſt maius mente humana, niſi Deus Sed ueritas eſt maior mente humana, alioquin mens iudicaret de veritate: nunc autem omnia iudicat ſecundū ueritatē, & non ſm ſeipſā. Ergo ſolus Deus eſt ^h veritas. ergo nō eſt alia ueritas q̄ Deus.

¶2 Pręt. Anſel. dicit in † lib. de veritate, ꝙ ſicut tempus ſe hēt ad temporalia, ita veritas ad res veras; ſed vnum eſt tempus omniū temporalium. ergo vna eſt ueritas, qua omnia ^h vera ſunt.

SED CONTRA eſt. ꝙ in Pſal. 11. dicitur. Diminutæ ſunt ueritates à filijs hominum.

ſterius dicitur de eis, quia quod per prius & poſterius dicitur, in uno tantùm formaliter inuenitur, ut litera ſonat.

¶Circa ſecundam quoque partem conſequentis dubium occurrit. Quia cum dicitur, omnia eſſe vera veritate diuina, loquendo de ueritate rei: aut intelligitur ſecūdùm denominationem extrinſecam, aut intrinſecam: non intrinſecam, vt patet, ergo extrinſecam. & ſi ſic, ergo res aut nō ſunt veræ formaliter, quòd eſt inconueniens, quia vnaquæque res habet in ſe propriam veritatem rei, qua dicitur vera, ut patet de ſenſu reſpectu proprij ſenſibilis, aut ſunt veræ vtroque modo, ſicut in q. de bono dictum eſt, quòd omnia ſunt bona bonitate diuina exemplariter, finaliter, & effectiuè, & tamen cum hoc ſunt bonitatibus proprijs formaliter bonæ, & ſi ſic, ergo non ſunt veræ ſola veritate diuina.

¶Ad primam dubitationem dicitur negādo diſiunctiuam illam, quoniam datur tertius modus exponendi literam. Ad cuius euidentiam ſcito, quòd in vniuoca prædicatione duo clauduntur, ſcilicet prædicari formaliter de vniuocatis, & prædicari de eis ſecundùm eandem omnino rationem formalem, ut patet in animali reſpectu bouis, & leonis. Multiplicatio autem eius ad multiplicationem ſubiectorum, non conuenit ei ex ſecundo, quoniam ipſi ſoli conueniret, quod conſtat eſſe falſum: ſed conuenit ei ex primo, in quo communicat cum aliquibus non uniuocis. Vndè cum in propoſito ſit ſermo de vniuoco, inquātum multiplicatur ad multiplicationem ſubiectorum, conſequens eſt quod propoſitio in cuius virtute tenet ſequela quò ad primam partem, non eſt iſta, Vniuocum multiplicatur ad multiplicationem uniuocatorum, ſed iſta communior, & clauſa in prædicta, Prædicatum formaliter multiplicatur ad multiplicationem ſubiectorum. Et tunc concedo, ꝙ ſubſumi intelligitur, quod veritas ſit formaliter prædicatum reſpectu intellectuum, & ſic infertur ergo veritas multiplicatur ad multiplicationem intellectuum, immò intellectorum, ſiuè in uno, ſiuè in diuerſis intellectibus. Meminit autem littera potius vniuoci, quàm prædicati formaliter, vt à notioribus traderetur diſciplina.

¶Ad ſecundā uerò dubitationem dicitur, ꝙ illa regula de analogo tradita in littera, non eſt uniuerſalis de omni analogiæ modo, immò propriè loquendo, ut patet primo Eth. nulli analogo conuenit, ſed conuenit nominibus ad vnum vel in vno, aut ab vno quæ nos abuſiuè vocamus analoga. Veritas aūt, ſi cōparetur ad res & intellectus, eſt nomen ab uno, quoniam in intellectu ſolo eſt veritas, à qua res dicuntur veræ. Si verò comparetur ad intellectus inter ſe, ſic eſt nomen analogum. Nam proportionaliter ſaluatur, formaliter tamen in quolibet intellectu cognoſcente verum. Eſſe ergo nomen aliquod ſecundum propriam rationem in uno tantùm, eſt conditio nominum quæ ſunt ad unum, aut ab uno &c. & non nominum proportionaliter dictorum. Veritas autem reſpectu intellectus diuini & aliorum, proportionale nomen eſt: & ideò non ſequitur ꝙ in ſolo Deo ſit. Iam enim dictū eſt in ſolutione primi dubij, ꝙ omni prædicato formaliter de pluribus, cōuenit plurificari ad plurificationē ſubiectorum, ſiuè illud ſit vniuocum, vt animal, ſiuè proportionale

153 b

Porrecta per totā.

104

12. q. 51. art. 1. Et 1. diſt. 19. q. 5. ar. 1. Et ver. q. 1. a. 4. & 8. Et pſalm. 11. co. 1.

*lib. 4. de tri. c. 8. Et li. 15. ca. 1. circa finē tom. 3.

† in dialo. de ueri. c. 14. circa finem.

quolibet vniuocato ſaluatur ſecundùm propriā rōnem: iſtud D autem in primo tantū ponit propriā rationē: in alijs aūt fundatum ordinē ad primum. Exempla habentur in littera. Quò ad id uerò, quod in ſecunda parte cōſequentis implicitè clauditur, ꝙ omnia reſpiciant veritatem intellectus diuini, probatur: quia ſi vnumquodq; aſſimilatur ſecundū ſuā entitatē. Et confirmat prima pars cōſequentis authoritate gloſæ, ut patet in littera.

¶Circa partē primā cōſequentis, dubiū occurrit. Aut illa pars. ſ. Veritas intellectus multiplicatur, non eſt in littera probata niſi authoritate gloſæ: aut ueritas inuenitur vniuocè in omnibus intellectibus, ſaltē creatis, vtrumq; aūt horū eſt inconueniens. ergo. Aſſumptū ꝓbatur. In littera, nulla probatio eſt niſi ex dicta inter vniuocū & analogum: & ex parte analogi (ut patet in littera) nō infertur multiplicatio, ſed ex parte vniuoci. ergo aut nō probatur, aut probatur ex conditione vniuoci, quod multiplicatur ad multiplicationē vniuocatorū, & ſic ſupponitur veritatem vniuocè inueniri in omnibus intellectibus creatis. Quòd E aūt utrumq; horum ſit inconueniens manifeſtatur. Et primū quidē, quia in littera poſt dictam inter uniuocū & analogū ac applicationē eius ad materiā, de qua eſt ſermo ſtatim cū nota illatiuis cōcludit, dicendo, Si ergo loquamur &c. Secūdum aūt, quia ueritas in intellectu nřo eſt cōpoſitio & diuiſio: in intellectu verò angelico & diuino eſt ſimplex intelligētia eminēter, ꝓhabēs quicquid & nřa ſimplex intelligentia, & compoſitio, & diuiſio hēt.

¶Circa eandem quoque partem dubium occurrit, quia videtur littera implicare. Quoniam ſi analogum in vno tantùm ſecundùm propriam rationem ſaluatur, & ex q.13. cōſtat omnia nomina communia Deo, & alijs eſſe analoga, & conſequenter ueritatem analogicè inueniri in intellectu diuino & alijs intellectibus, ſequitur ꝙ in nullis intellectibus non ſunt uniuer veritates, ſed omnes intellectus ſunt veri vna ſola veritate, ſcilicet intellectus diuini, & ecōuerſò, ſi ueritas multiplicatur ad multiplicationem intellectuum verorum. ergo nō per prius & po-

tionale.

"Reſpon. Dicẽdũ, ꝙ quodã- F modo vna eſt veritas, qua oĩa ſunt vera, & quodammõ non." Ad cuius euidentiã ſciendũ eſt, ꝙ qñ aliquid pdicaẽ uniuocè de multis, illud ĩ quolibet eorũ ſm propria rõnẽ inuenit̃, ſicut animal in qualibet ſpecie animalis. ſed qñ aliquid dr̃ analogicè de multis, illud inuenitur ſm [d] propriam rõnem in vno [d] eorũ tantùm, à quo alia denominantur. Sicut ſanũ dr̃ de animali, & vri- G na, & medicina, nõ ꝙ ſanitas ſit niſi in animali tñ, ſed à ſanitate animalis denominaẽ medicina ſana, inquantũ eſt illius ſanitatis effectiua, & vrina inquantũ eſt illius ſanitatis ſignificatiua. Et q̃uis ſanitas [d] non ſit in medicina, neq; in vrina, tñ in vtroq; eſt aliqd, per qđ hoc quidẽ facit, illud aũt ſignificat ſanitatẽ. "Dictũ eſt aũt, ꝙ ueritas p prius eſt in intellectu, & p poſterius H in rebus, ſm ꝙ ordinanẽ ad intellectũ diuinũ. Si ergo loquamur de ueritate, put exiſtit in intellectu ſm ppriã rõnẽ, ſic in multis intellectib[e] creatis ſunt multę veritates, ẽt in vno & eodem intellectu ſm plura cognita. Vñ dicit * gloſ. ſup illud Pſal. 11. Diminutæ ſunt veritates à fi. hom. &c. ꝙ ſicut ab vna facie hoĩs, reſultant plures ſimilitudines in ſpeculo, ſic ab vna veritate diui I na reſultant plures veritates. Si verò loquamur de ueritate ſm ꝙ eſt in rebus, ſic oẽs ſunt veræ vna prima veritate, cui vnumquodq; aſſimilaẽ ſm ſuã entitatẽ. Et ſic licèt plures ſint eſſentiæ, vel formæ rerũ, tñ una eſt veritas diuini intellectus, ſm q̃ omnes res denominantur uerę.

Ad primvm ergo dicendũ, ꝙ aĩa nõ ſm quãcunq; veritatẽ iudicat de rebus oĩbus, ſed ſm ue- K ritatẽ [a] primã: [e] inquãtũ reſultat in ea ſicut in ſpeculo, ſm prima intelligibilia. Vñ ſeqẽ ꝙ veritas prima ſit maior aĩa. & tñ ẽt veritas creata, q̃ eſt ĩ intellectu nr̃o, eſt maior aĩa nõ ſimpl̃r, ſed ſm qd, inquãtũ eſt pfectio ei[e], ſicut ẽt ſciẽtia poſſet dici maior aĩa. Sed uerũ eſt, qđ nihil ſubſiſtens eſt maius mẽte rõnali, niſi De[e].

Ad II. Dicendũ, ꝙ dictũ Anſelmi ueritatẽ hẽt, ſm ꝙ res dicuntur veræ per comparationẽ ad intellectum diuinum.

ARTICVLVS VII.

Vtrum ueritas creata ſit æterna.

Ad ſeptimvm ſic pcedit. Vr̃, ꝙ veritas creata ſit ęterna. Dicit. n. Aug. in * lib. de lib. arbi. ꝙ nihil eſt magis æternũ q̃ [h] rõ circuli. & duo & tria eſſe qnq;. Sed horũ ueritas, ẽ ueritas creata. Ergo ueritas creata ẽ ęterna.

¶2 Præt. Oẽ [h] qđ eſt ſemp, eſt æternum, ſed vl̃ia ſunt ubiq; & ſemp. Ergo ſunt æterna. Ergo & verum qđ eſt maximè vl̃e.

¶3 Pręt. Id qđ eſt uerũ in pręſenti, [h] ſemper fuit verum eſſe futurũ. Sed ſicut ueritas ppoſitionis de pſenti ẽ ueritas creata, ita ueritas ppoſitionis de futuro. Ergo aliq̃ ueritas creata ẽ ęterna.

¶4 Præt. Omne qđ caret [h] principio & fine eſt æternũ, ſed veritas enuntiabiliũ caret [h] principio & fine. quia ſi veritas incepit cũ ante non eſſet, verũ erat veritatem non eſſe, & vtiq; aliqua ueritate uerũ erat, & ſic veritas erat antequã inciperet. Et ſimiliter ſi ponatur veritatẽ habere finẽ, ſequitur ꝙ ſit, poſtq̃ deſierit. uerũ enim erit ueritatẽ nõ eſſe. Ergo ueritas eſt ęterna.

Sed contra eſt, qđ ſol[9] De[9] eſt ęternus, ut ſupra habitũ eſt.*

Reſpon. Dicẽdum, ꝙ ueritas enũtiabiliũ nõ eſt aliud q̃ ueritas intellectus. Enũtiabile. n. eſt in intellectu; & eſt in voce. Secũdũ aũt ꝙ eſt in intellectu, hẽt p ſe ueritatẽ, ſed ſm ꝙ eſt in uoce, dr̃ uerũ enuntiabile, ſm ꝙ ſignificat aliquã ueritatẽ intellectus, non pp aliquã ueritatẽ in enuntiabili exiſtentẽ, ſicut in ſubiecto, ſicut urina dr̃ ſana non à ſanitate, q̃, in ipſa ſit, ſed à ſanitate animalis, quam ſignificat. Similiter etiã * ſupra dictum eſt, ꝙ res denominantur veræ à ueritate intellectus. Vndè ſi nullus intellect[9] eſſet ęternus, nulla ueritas eſſet æterna. Sed quia ſolus intellectus diuinus eſt æternus, [m] in ipſo ſolo ueritas æternitatem habet. [n] Nec pp hoc ſequiẽ ꝙ aliqd aliud ſit ęternum q̃ Deus, quia ueritas intellectus diuini eſt ipſe Deus, ut ſupra * oſtenſum eſt.

Ad primvm ergo dicẽdũ, ꝙ rõ circuli & duo & tria eſſe quinq;, habẽt æternitatẽ in mẽte diuina.

Ad II. Dicẽdũ, ꝙ aliqd eſſe ſemp & ubiq;, pt intelligi dupl̃r. Vno modo, quia hẽt in ſe undè ſe extẽdat ad oẽ tps & ad oẽm locũ, ſicut Deo cõpetit eſſe ubiq; & ſemp. Alio mõ, qa nõ hẽt in ſe quo determineẽ ad aliquẽ locũ uel tps, ſicut materia prima dr̃ eſſe una: nõ quia hẽt unã formã, ſicut hõ eſt

Concl. m. ſonalè, vt ens, & c. De huiuſmodi autẽ differentia nominũ plenè ſcriptum inuenies in tractatu de analogia nominum.

¶ Ad dubium autem contra ſecundã partem concluſionis, reſponſio ex littera habetur: vbi dicitur, ꝙ licèt plures ſint eſſentiæ, vel formæ rerũ, (D. 147. D. 118.) tamen vna eſt veritas & c. Hæc. n. verba poſt probatam cõcluſionẽ adiuncta ſunt ad declarandam differentiam inter bonitatem & ueritatem, quò ad hoc, quoniã res omnes dicuntur bonæ dupliciter, intrinſecè & extrinſecè, vt in q. 6. dictum eſt. Veræ autem dicunẽ (D. 1098.) extrinſeca tãtùm denominatione, ita quòd nulla eſt in rebus formaliter veritas, ſed imitatiuè, ſeù adimpletiuè reſpectu intel (Ar. 1. huius quæſ.) lectus diuini, & cauſaliter reſpectu noſtri intellectus ſpeculatiui. Si enim nullus eſſet intellectus, nulla res uera, nullus ſenſus uerus dici poſſet, niſi æquiuocè, ut in quæſtio. de ueri. q. 1. articul. 4. dicitur. Quemadmodum ſi non eſſet ſanitas animalis, nulla medicina, nullaque diæta ſana dici poſſet. (Eſt gl. Augu. in iſtũ Pſal. 11. to. 8.) Et omnium vna eſt ratio, quia ſcilicet in ratione veri in rebus, cadit veritas intellectus, & ſani in medicina & diæta, cadit ſanitas animalis, & ſic de alijs, ſublata enim diffinitione, non remanet idem nomen, niſi æquiuocè.

SVPER QVÆS. XVI. ART. VII.

Eſt 1. 5. d. 19. q. 3. pri. 2. princ.

Titulus clarus.

¶ In corpore, vna (D. 191. 65) concluſio reſponſiua quæſito negatiuè, Nulla ueritas creata eſt æterna. probatur. Veritas enuntiabilium, & rerum, nihil aliud eſt quàm veritas intellectus. ergo ſi nullus intellectus eſſet æternus, nulla veritas creata eſſet æterna: ergo in ſolo intellectu diuino ueritas æternitatem habet. ergo nulla ueritas creata eſt æterna. Antecedens quò ad primam partem probatur. Enuntiabile in voce, eſt verum ſignificatiuè tantum: ſicut urina eſt ſana. In mẽte autem eſt per ſeipſum id eſt formaliter verum. ergo. quò ad ſecundam verò ex dictis aſſumitur. Prima conſequentia relinquitur nota per ſe, eo ꝙ non datur alia ueritas præter tres has ſcilicet in re, in ſigno, & in intellectu. Secũda probatur, quia ſolus intellectus diuinus eſt æternus. Tertia autem, quia veritas in intellectu diuino eſt ipſe Deus, ut in art. 5. dictum eſt: æterna autem veritas eſt aliud à Deo.

¶ Aduerte hic duo. Primò, ꝙ concluſio principalis non ponitur formaliter in littera, ſed virtualiter in illa vniuerſaliore ppoſitione, Nihil aliud, quàm Deus eſt æternum, quia ueritas Deus eſt. Secundò, quòd ex hoc loco apertiſſimè habetur, quòd nullum ſecundario obiectum diuini intellectus ponendum eſt, quod ſit aliud à Deo: quoniam ſi propoſitiones cognitæ, ſeu earum ueritas, quod idem eſt, in intellectu diuino ſunt Deus, quantò magis lapis, & quicquid aliud incomplexè ſignificaẽ: & hoc eſt benè notandum ad confirmandã notitiam de intelligere diuino traditam.

Porrecta per totũ 105 1. diſt. 19. q. 5. art. 3. Et uer. q. in ar. 5. *li. 2. c. 8. hẽt vnũ ſimile. (Art. 1. huius quæſt.) (Concl. m.) (Art. 2. huius quæſt.) (quæ. 21. p.)

SVPER QVÆS. XVI. ARTIC. VIII.

Titulus clarus.

¶ In corpore, vna concluſio reſponſiua quæſito cum vno corollario: concluſio eſt. Veritas intellectus diuini eſt immutabilis, noſtri autem intellectus eſt mutabilis. Circa quam cõcluſionem tria dicũtur. Primò redditur ratio, quare reſpondetur de ueritate intellectus, cum quæſitum fuerit de veritate in communi, & dicit in principio corporis quòd hoc fit, quia veritas in ſolo intellectu eſt formaliter, ergo & mutabilitas & immutabilitas eius: cæteræ enim conditiones ſequuntur eſſe. Secundò probatur concluſio. Tertiò declaratur ille terminus mutabilis in concluſione poſitus. Poteſt enim ſumi dupliciter, ſcilicet ſubiectiuè & terminatiuè. in propoſito ſumi dicitur terminatiuè & non ſubiectiuè, & ratio eſt, quia formæ, ſic id eſt terminatiuè vocantur mutabiles, non ſubiectiuè. Probatur igitur concluſio ſic. Veritas intellectus eſt conformitas intellectus ad res. ergo poteſt variari ex parte intellectus & rei, ergo ſi ſit aliquis intellectus abſque alternatione opinionum, & cuius acceptionẽ nulla res ſubterfugiat, eius ueritas eſt immutabilis. ergo veritas intellectus diuini eſt immutabilis, noſtri uerò mutabilis. antecedẽs patet. prima conſequentia probatur: quia omnis ſimilitudo poteſt ex parte extremorum variari. ſecunda autem: quia iſta variatio ex parte intellectus conſiſtit in mutatione acceptionum, ex parte verò rei in latente mutatione rei: tertia autem relinquitur euidens. Corollarium autem eſt: veritas ſecundùm quam res naturales dicuntur veræ, eſt omnino immutabilis, probatur, quia eſt veritas intellectus diuini.

Porrecta per totũ 106 1. diſt. 19. q. 5. art. 3. & ver. q. 1. ar. 6. *2. de lib. arbi. c. 12. non procul a fine to. 1. & de vera Religione c. 30. In dial. de verit. c. 7. & 12.

vnus ab unitate uni[9] formę, ſed A per remotionẽ omniũ formarũ diſtinguentiũ. Et p hunc modũ quodlibet vl̃e dr̃ eſſe vbiq; & ſemper, inquantũ vl̃ia abſtrahũtur ab hic & nũc: ſed ex hoc nõ ſequitur ea eſſe æterna niſi in intellectu, ſi quis ſit æternus.

Ad III. Dicendũ, ꝙ illud, qđ nũc eſt, ex eo futurũ fuit anteq̃ eſſet, qa in cã ſua erat, ut fieret. Vñ ſublata cã, nõ eſſet futurũ illud fieri. ſola autẽ cã prima eſt B æterna. Vñ ex hoc nõ ſequiẽ, ꝙ ea q̃ ſunt, ſemp fuerit verũ ea eſſe futura, niſi quatenus in cauſa ſempiterna fuit, ut eſſent futura. q̃ qdẽ cauſa ſolus Deus eſt.

Ad IIII. dicendũ, ꝙ qa intellectus noſter nõ eſt ætern[9], nec ueritas enuntiabiliũ, q̃ à nobis formanẽ, eſt æterna, ſed qñq; incæpit. Et anteq̃ hmõi ueritas eſſet, nõ erat uerũ dicere ueritatẽ talẽ nõ eſſe niſi ab intellectu di- C uino, in quo ſolũ ueritas eſt ęterna, ſed nũc uerũ eſt dicere veritatẽ tũc nõ fuiſſe. Qđ qdẽ non eſt uerũ niſi ueritate, q̃ nũc eſt ĩ intellectu nr̃o, nõ aũt p aliquã ueritatẽ ex parte rei, qa iſta eſt veritas de non ente. Nõ ens aũt nõ hẽt ex ſe ut ſit verũ, ſed ſolũ modo ex intellectu apprehẽdẽte ipſum. Vñ in tantũ eſt uerum dicere ueritatem non fuiſſe, inquãtum apprehẽdimus nõ eſſe D ipſius, ut præcedens eſſe eius.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum ueritas ſit immutabilis.

Ad octavvm ſic pceditur. Vr̃, ꝙ ueritas ſit immutabilis. Dicit enim Auguſt. in lib. * 2. de libero arbitrio ꝙ [h] veritas nõ eſt æqualis menti, quia eſſet mutabilis ſicut & mens.

¶2 Pręter. Id qđ [h] remanet poſt oẽm mutationẽ, eſt immutabile, ſicut prima materia eſt ingenita & incorruptibilis, qa remanet poſt oẽm gñationẽ & corruptionẽ. Sed ueritas remanet poſt omnem mutationem, qa poſt omnem mutationem uerũ eſt dicere eſſe uel non eſſe. Ergo veritas eſt immutabilis.

¶3 Præt. Si [h] veritas enũtiationis mutaẽ, maximè mutaẽ ad mutationẽ rei. Sed ſic nõ mutaẽ. ueritas. n. ſm * Anſel. eſt rectitudo q̃dã in quãtũ aliqd implet id, qđ eſt de ipſo in mente diuina. Hæc autẽ propoſitio: Sortes ſedet, accipit a mente diuina, ut ſignificet Sortem ſedere. quod ſignificat etiam eo non ſedente. Ergo ueritas propoſitionis nullo modo mutaẽ.

¶4 Præt. Vbi eſt [h] eadẽ cã, & idẽ effectus: ſed eadem res eſt cauſa ueritas harum trium propoſitionum Sor: ſedet, ſedebit, & ſedit. Ergo eadem eſt harũ ueritas. Sed oportet ꝙ alterum horum ſit verũ. Ergo ueritas harum propoſitionum immutabiliter manet. & eadẽ rõne cuiuſlibet alterius propoſitionis.

Sed contra eſt, quod dicitur in Pſal. 11. Diminutæ ſunt ueritates a filiis hominum.

Reſpon. Dicendũ, ꝙ (ſicut ſupra * dictũ eſt) Veritas ppriè eſt in ſolo intellectu, res aũt dñr ueræ a ueritate, q̃ eſt in aliquo intellectu. Vñ mutabilitas veritatis cõſiderãda eſt circa intellectũ. Cuius qdẽ ueritas in hoc cõſiſtit, qđ hẽat cõformitatẽ ad res intellectas. Quæ qdẽ cõformitas uariari pt dupl̃r, ſicut & q̃libet alia ſimilitudo ex mutatione alteri[9] extremi. Vñ uno mõ uariaẽ ueritas ex parte intellectus ex eo, ꝙ de re eodẽ mõ ſe habẽte aliqs aliam opinionẽ accipit. Alio mõ ſi opinione eadẽ manẽte, res muteẽ. Et utroq; mõ ſit mutatio de uero in falſum. Si ergo ſit aliqs intellectus in quo nõ poſſit eſſe alternatio opinionũ, uel cuius acceptionẽ nõ pt ſubterfugere res aliqua, in eo eſt immutabilis ueritas. Talis aũt eſt intellectus diuinus, ut ex ſuperioribus patet. * Vñ [m] veritas diuini intellectus eſt immutabilis, veritas aũt intellectus nr̃i mutabilis eſt. nõ ꝙ ipſa ſit ſubiectũ mutationis, [e] ſed in quantũ intellectus noſter mutatur de ueritate in falſitatem, ſic enim formæ mutabiles dici poſſunt. Veritas autem intellectus diuini eſt, ſm quam res naturales dicuntur ueræ, quæ eſt omnino immutabilis.

Ad primvm ergo dicendum, ꝙ Aug. loquitur de ueritate diuina.

Ad II. dicẽdũ, ꝙ verũ & ens ſũt cõuertibilia. Vñ ſicut ens nõ gñatur, neq; corrũpiẽ p ſe, ſed p accidẽs, inquãtũ hoc vel illud ens corrũpiẽ uel gñatur, vt dr̃ ĩ * 1. Phy. ita veritas mutaẽ, nõ ꝙ nulla ueritas remaneat, ſed qa ñ remanet illa ueritas q̃ pri[9] erat.

Ad III. Dicendũ, ꝙ propoſitio nõ ſolũ hẽt ueritatẽ ſicut res aliæ ueritatem hr̃e dñr, inquantũ implent id, quod de eis eſt ordinatũ ab intellectu diuino, ſed dr̃ hr̃e veritatẽ quodam ſpeciali modo inquantũ ſignificat veritatẽ intellectus. Quę qdẽ cõſiſtit in conformitate intellectus & rei. qua quidẽ ſubtracta mutaẽ ueritas opinionis, & p cõſequens E ueritas ppoſitionis. [e] Sic igiẽ hæc propoſitio, Sortes ſedet, eo ſedẽte uera eſt, & ueritate rei, inquãtũ eſt q̃dã uox ſignificatiua, & veritate ſignificationis, inquãtũ ſignificat opinionẽ uerã: Sorte uerò ſurgẽte, remanet prima ueritas, ſed mutaẽ ſcđa.

Ad IIII. Dicendũ ꝙ ſeſſio Sortis, q̃ eſt cã ueritatis huius propoſitionis, Sortes ſedet: non eodẽ mõ ſe hẽt dum Sortes ſedet, & poſt quã ſederit, & antequam ſederet. Vndè & ueritas ab hoc cauſata, diuerſimodè ſe habet, & diuerſimodè ſignificaẽ propoſitionibus de præſenti, præterito, & futurò. Vñ non ſequitur, ꝙ licèt altera trium propoſitionum ſit uera, ꝙ eadem ueritas inuariabilis maneat.

*Ar. 1. huius quæſt. q 14. a. 15. Concl. m. 44 c Pro declaratione cõcluſionis. *li. 1. Phy. tex. 76. to. 2. Veritatẽ duplicem habet pp aliæ res vnam tñ. 94 c

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

QVAESTIO. XVII.

De falſitate, in quatuor articulos diuiſa.

DEINDE Quæritur de falſitate.

ET circa hoc quæruntur quatuor.

¶Primò, Vtrum falſitas ſit in rebus.

¶Secundò, Vtrum ſit in ſenſu.

¶Tertiò, Vtrũ ſit in intellectu.

G ¶Quartò, De oppoſitione ueri & falſi.

ARTICVLVS I.

Vtrum falſitas ſit in rebus.

AD PRIMVM. ſic proceditur. Vr, quòd falſitas non ſit in rebus. Dicit enim Aug. in * lib. ſoliloq. Si uerum eſt id ʰ quod eſt, falſum non eſſe vſpiam concludetur, quouis repugnante.

¶2 Præt. Falſum dr̃ à ʰ fallendo: ſed res nõ fallunt, vt dicit Aug. in † lib. de uera relig. qa nõ oſtẽ- H dunt aliud q̃ ſuã ſpeciem. Ergo falſum in rebus non inuenitur.

¶3 Præt. Verũ dr̃ in rebus p cõparationẽ ad intellectũ ʰ diuinũ, ut ſupra * dictũ eſt. ſed q̃libet res, inquantũ eſt, imitaẽ Deũ. ergo quælibet res uera eſt abſq; falſitate. Et ſic nulla res ẽ falſa.

SED CONTRA eſt, qđ dicit Augu. † in lib. de vera relig. q omne corpus eſt verũ corpus, & falſa vnitas: qa imitaẽ vnitatẽ, & non I eſt vnitas. Sed q̃libet res imitaẽ diuinã bonitatẽ, & ab ea deficit. Ergo in oĩbus rebus eſt falſitas.

RESPON. Dicendũ, q cũ uerũ & falſum opponanẽ; oppoſita aũt ſunt circa idẽ: ᵐ neceſſe eſt, ut ibi prius quæraẽ falſitas, ubi primò ueritas inuenitur, hoc eſt in intellectu. * In rebus aũt neq; veritas, neq; falſitas eſt niſi p ordinẽ ad intellectũ. ⁿ Et qa unũquodq; ẽm id, qđ cõuenit ei per K ſe, ſimpl'r nominatur ẽm aũt id, qđ conuenit ei p accidens, non nominatur niſi ẽm quid: res quidẽ ſimpl'r falſa dici poſſet p cõparationẽ ad intellectũ, à quo dependet, cui comparaẽ p ſe, in ordine autem ad aliũ intellectũ, cui comparatur per accidẽs, nõ poſſet dici falſa niſi ẽm qd. Dependent aũt ab intellectu diuino res naturales: ſicut ab intellectu humano res artificiales. ᵖ Di F cũtur ᵃ igiẽ res artificiales falſæ ſimpl'r & ẽm ſe inquantũ deficiunt à forma artis. ᵍ Vñ dr̃ aliquis artifex opus falſum facere, qñ deficit ab operatione artis. ʳ Sic aũt in rebus dependẽtibus à Deo, falſitas inueniri non pt per comparationẽ ad intellectum diuinũ, ᵗ cũ quicquid in rebus accidit, ex ordinatione diuini intellectus procedat: niſi fortè in uolũtarijs agentibus tñ, in quorũ poteſtate eſt ſubducere ſe ab ordinatione diuini intellectus: in quo malũ culpę cõſiſtit, ẽm q ipſa peccata, falſitates & mẽdacia dñr in ſcripturis ẽm illud Pſa. 4. Vt qd diligitis uanitatẽ & q̃ritis mendaciũ? Sicut per oppoſitũ, operatio virtuoſa ueritas uitę nominatur, inquantũ ſubdiẽ ordini diuini intellectus, ᵉ ſicut dr̃ Ioã. 3. Qui facit ueritatẽ uenit ad lucẽ. Sed per ordinẽ ad intellectũ nr̃m, ad quem cõparantur res naturales per accidens, poſſunt dici falſę, non ſimpliciter, ſed ẽm quid, & hoc dupliciter. Vno modo ẽm rõnẽ ſignificati, ut dicaẽ illud eſſe falſum in rebus, qđ ſignificaẽ uel repræſentatur oratione uel intellectu falſo: ẽm quẽ modũ, q̃libet res pt dici eſſe falſa quantũ ad id, quod ei nõ ineſt. ſicut ſi dicamus diametrũ eſſe falſum cõ- I mẽſurabile, ut dicit Philoſoph. in * 5. Metaphy. & ſicut dicit Auguſt. in † libro ſoliloquiorum, q tragœdus eſt falſus Hector. ſicut ecõtrariò poteſt unũquodque dici uerum ſecũdum id, qđ competit ei. Alio modo per modum cauſæ. & ſic dicitur res eſſe falſa q̃ nata eſt facere de ſe opinionem falſam. Et quia innatũ eſt nobis p ea q̃ exterius apparent de rebus iudicare, eo q noK ſtra cognitio a ſenſu ortũ hẽt, qui primò & p ſe eſt exteriorũ accidentiũ: ideò ea quæ in exterioribus accidentibus habent ſimilitudinem aliarum rerũ dñr eſſe falſa ſecundùm illas res, ſicut fel eſt falſum mel, & ſtannũ eſt falſum argentum. & ſecundum hoc dicit Augu. in * libro ſoliloquiorũ, q eas res eſſe falſas nominamus, quæ uerìſimilia apprehẽdimus. Et philoſophus dicit in * quinto metaph. q falſa

SVPER QVÆ. XVII. ART. I.

Ferr. 1. cont. c. 60. Banem. q. 27. a. 1.

Titulus clarus. ¶In corpore tria, primò declaratur qđ ſignificat falſitas ſimpliciter & ſecundùm quid rerum. Deinde ponuntur duæ concluſiones reſponſiuę quęſito. Prima eſt: falſitas ſimpliciter non eſt in rebus dependentibus à Deo, niſi fortè in voluntarijs. Secunda eſt; falſitas ſecũdùm quid eſt in rebus dupliciter.

Porrecta per totũ. 107 ¶Quò ad primũ intendit, quod falſitas ſimpliciter rei, conſiſtit in difformitate rei ad intellectum, à quo dependet: falſitas autem ſecundùm quid in difformitate rei ad intellectum à quo non dependet. Verumque autem horum ſimul probatur ſic. verum & falſum opponuntur. ergo vbi primò eſt veritas, ibi primò falſitas. ergo falſitas eſt in intellectu, & non in rebus, niſi in ordine ad intellectum. ergo falſitas ſimpliciter rerum conſiſtit in difformitate ad intellectum, quem per ſe reſpicit. ergo ad intellectum à quo dependet. ergo falſitas ſecundùm quid rei cõſiſtit in difformitate ad intellectum per accidens. ergo à quo non dependet. Prima cõſequentia probatur: quia oppoſita ſunt circa idem. ſecunda quoque, quia veritas eſt in intellectu & non in rebus niſi in ordine ad intellectum. tertia autẽ, quia vnumquodque nominatur ſimpliciter ab eo, quod conuenit per ſe. quarta verò, quia intellectus, à quo dependet res, per ſe reſpicitur: quinta autem cum ſexta probatur ex oppoſitis tertiæ, & quartæ, quia ſcilicet ab intellectu per accidens denominatur res ſecundum quid, & qa intellectus, à quo res non pendet, eſt per accidens.

¶Quò ad ſecundum, prima concluſio reſponſiua, ſcilicet: falſitas ſimpliciter non eſt in rebus dependentibus à Deo, niſi fortè in voluntarijs. probatur: res naturales dependent ab intellectu diuino, ſicut artificiales ab intellectu humano. ergo falſitas ſimpliciter naturalium conſiſteret in difformitate ad intellectum diuinum. ergo in rebus dependentibus à Deo non eſt falſitas ſimpliciter niſi fortè in voluntarijs. Antecedens ſupponitur, conſequentia probatur, quia res artificiales dicuntur falſæ ſimpliciter inquantum deficiunt à forma artis, & manifeſtatur hoc ex vſu loquendi. dicitur enim aliquis falſam grammaticam feciſſe, quia defecit ab arte grammaticæ. Et ſumitur hic deficere non negatiuè, ſed contrariè. quod idem eſt quod eſſe difformiter. defectus enim negatiuè conſtituit opus imperfectum. Sed contrariè, conſtituit falſum. Et ideò vt clarior eſſet ſenſus, vſus ſum in conſequentijs difformitatis nomine, ſecunda uerò conſequentia probatur: quicqd in rebus accidit, exceptis his in quorum poteſtate eſt ſubducere ſe ab ordine diuini intellectus, ex ordinatione intellectus diuini procedit. ergo in rebus dependentibus à Deo, &c. Et confirmatur exceptio authoritate ſcripturæ directè, & ex oppoſito authoritate quoque ſcripturæ cõfirmatoſ: ſcilicet veritate uitæ dicta de actu virtuoſo.

¶Aduerte hic tria. Primum eſt, q litera res naturales proponit dependere ab intellectu diuino, vt artificiales ab humano, & tñ nõ infert: ergo in naturalib', ſed vniuerſaliſſimè. ergo in rebus dependentibus à Deo, &c. Fecit autem hoc, quia idẽ iudiciũ eſt de omnibus & de naturalib', oẽa. n. quatenus ab ipſo pendẽt, ſtatutũ in eo habẽt quid eis cõueniat, cui cõformia oportet eſſe, exceptis volũtatis. Sedm q omnia

Conc. P. D. 594.

Conc. Q.

Lib. 1. Metaph. 14. ... ſil. 14. Lib. ...

Lib. 1. ſol. 6. ... 14. ...

dicũtur q̃cũq; apta nata ſunt ap A parere aut qualia nõ ſunt, aut q̃ non ſunt. Et p hunc modũ ẽt dr̃ homo falſus, inquantũ eſt amatiuus falſarum opinionũ uel locutionũ, nõ autem ex hoc q pt eas confingere: quia ſic ẽt ſapiẽtes & ſcientes falſi dicerent, vt dr̃ in * quinto metaphyſi.

AD PRIMVM ergo dicendum, q res comparata ad intellectũ, ẽm id quod eſt dr̃ uera: ẽm id qđ non eſt dicitur falſa. Vñ uer' tra B gędus eſt falſus Hector, ut dr̃ in * ſecundo ſoliloquiorũ. Sicut igitur in his, q̃ ſunt, inuenit quoddã non eſſe: ita in his, quæ ſunt inuenitur quædam rõ falſitatis.

AD II. Dicendum, q res p ſe nõ fallunt, ſed p accidẽs. Dãt .n. occaſionem falſitatis, eo q ſimilitudinem eorũ gerunt, quorum non habent exiſtentiam.

AD III. dicendum, q per cõparationem ad intellectũ di- C uinũ nõ dñr res falſæ: q eſſet eas eſſe falſas ſimpliciter: ſed p cõparationũ ad intellectũ nr̃m, q eſt eas eſſe falſas ſecundũ quid.

AD IIII. q in oppoſitũ obiicitur dicendũ, q ſimilitudo, vel repræſentatio deficiẽs, nõ inducit rõnem falſitatis, niſi inq̃tũ præſtat occaſionẽ falſæ opinionis. Vñ non ubicunq; eſt ſimilitudo dr̃ res falſa: ſed ubicunque eſt talis ſimilitudo, q̃ nata eſt fa D cere opinionem falſam: nõ cuicunq;, ſed ut in pluribus.

ARTICVLVS II.

Vtrum in ſenſu ſit falſitas.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Vr q in ſenſu non ſit falſitas. Dicit. n. Aug. in * lib. de uera religione. Si oẽs corporis ſens' ita nũtiãt ut aſficiunẽ, qd ab eis amplius exigere debemus igno E ro. Et ſic vr q ex ſenſibus ʰ non fallamur. ſic falſitas i ſẽſu nõ eſt.

¶2 Præt. Philoſophus dicit in † 4. metaph, q falſitas nõ eſt ppria ʰ ſenſui, ſed phantaſiæ.

¶3 Præt. in cõplexis ʰ nõ eſt uerũ nec falſum, ſed ſolũ in cõplexis. Sed componere, & diuidere nõ pertinet ad ſenſum. Ergo in ſenſu non eſt falſitas.

SED CONTRA eſt, q dicit Auguſt. in * in lib. ſoliloq. Apparet nos in omnibus ſenſibus ſimilitudine lenocinante falli.

RESP. Dicẽdũ, q falſitas nõ eſt q̃rẽda i ſenſu, niſi ſicuti ibi eſt veritas. Veritas ãt nõ ſic eſt in ſenſu, vt ſenſus cognoſcat ueritatẽ ſed inq̃tũ uerã apprehẽſionẽ habet de ſenſibilibus, ut * ſupra dictũ eſt. Qđ qdẽ cõtingit, eo q apprehẽdit res ut ſunt. Vñ ᵐ cõtingit falſitatẽ eẽ i ſenſu ex hoc q apprehẽdit, uel iudicat res aliter, q̃ ſint. ⁿ Sic aũt ſe hẽt ad cognoſcẽdũ res, inq̃tũ ſimilitudo rerũ eſt in ſenſu. Similitudo aũt alicuius rei eſt in ſenſu tripliciter. Vno mõ primò & p ſe, ſicut in uiſu eſt ſimilitudo colorũ, & aliorũ ppriorũ ſenſibiliũ. Et alio mõ p ſe, ſed nõ primò: ſicut in uiſu eſt ſimilitudo figuræ, uel magnitudinis, & aliorũ cõium ſenſibiliũ oĩum. Tertio mõ, nec primò, nec p ſe, ſed p accidẽs. Sicut in uiſu eſt ſimilitudo hoĩs, ñ inq̃tũ eſt hõ, ſed iq̃tũ huic colorato accidit eẽ hominẽ. Et ᵖ circa ppria ſenſibilia ſenſus nõ habet falſam cognitionẽ, niſi p accidẽs, ᵃ & in paucioribus ex eo .ſ. q pp indiſpoſitionẽ organi, nõ cõuenienter recipit formam ſenſibilẽ: ſicut & alia paſſiua pp ſuam indiſpoſitionẽ deficiẽter recipiũt impreſſionem agẽtium. Et indẽ eſt, q pp corruptionem linguæ, infirmis dulcia amara eẽ videntur. ʳ De ſenſibilibus uerò communibus & per accidẽs, pt eẽ falſum iudiciũ ẽt in ſenſu rectẽ diſpoſito, qa ſenſus nõ directẽ refert ad illa, ſđ p accidẽs, vł ex cõſequẽti inq̃tũ rfert ad alia.

AD PRIMVM ergo dicendum, q ſenſum affici, eſt ipſum eius ſentire. Vndẽ per hoc, q ſenſus ita nuntiant, ſicut afficiunẽ, ſeq̃ q nõ decipiamur i iudicio, quo iudicamus nos ſentire aliquid: ſed ex eo quòd ſenſus aliter afficitur interdũ, quàm res ſit, ſeq tur quòd nuntiet nobis aliquando rem aliter q̃ ſit. Et ex hoc fallimur per ſenſum circa rẽ, non circa ipſum ſentire.

AD II. dicendum, q falſitas dicitur non eſſe ppria ſenſui quia non decipitur circa ppriũ obiectum. Vñ in alia tranſlatione planius dicitur, q ſenſus proprij ſenſibilis falſus nõ eſt. Phãta

omnia alia à Deo, poſſunt comparari ad intellectum diuinũ dupliciter. Vno modo, vt cognita ad cognoſcentem. Alio modo ut menſurata ad menſuram, ſeu regulata ad regulam. Si primo modo compararentur, nulla eſt differentia inter alia, & uoluntaria quo ad ſubductionem ab ordine reſpectu intellectus diuini, quoniam omnia æquẽ nuda, & aperta ſunt coram eo. Sed ſi comparentur ſecundo modo, ſic eſt differentia poſita in littera: quoniam in rebus alijs nihil accidit niſi ex aliquo ordine regulato à diuino intellectu, licèt ille ordo ſi congruat huic, ut patet in monſtris. In voluntarijs autem accidit debilitas moralis, non ex ordine aliquo à Deo ſtatuto. Nullum enim rerum ordinem ſtatuit, ex quo culpa fieret, nullaque regula in Deo eſt, cui culpa conformis ſit. Sed ex potentia peccandi liberi arbitrij, quæ ut ſic, nec per ſe, nec per accidẽs eſt à Deo, ut alibi patet. Tertiũ eſt, quod in littera dicitur. Niſi fortè in uoluntarijs. Non quia dubium eſt ſed quia non eſt neceſſe in uoluntarijs inueniri huiuſmodi falſitatem. Vel quia adhuc de uoluntarijs non eſt determinatum.

¶Secunda uerò concluſio, ſcilicet Falſitas ſecundùm quid eſt in rebus, dupliciter declaratur. Res naturales clarè ad intellectũ noſtrum, ſunt, & ſignificatæ, & cauſæ, & ſignificantur quando que ſecundùm id qđ non ineſt, & item ut quaſdam facere de ſe falſam opinionem: ergo utroque modo in eis poteſt dici falſitas ſecundùm quid. Antecedẽs patet quò ad omnes partes inductiuè. Conſequentia autẽ probatur ex ratione falſi: & confirmatur utrumque membrum authoritatibus Auguſtini, & Ariſtotelis, ut patet in litera. Omnia clara ſunt.

Loco proximo dicto.

a. Soliloq. c. 10. to. 1.

Porrecta per totũ.

108 ver. 1. art. 10. & peri her. l. 1.

* c. 11. circa medium tomo 1.

† p. Meta. phyſi. tex. 24. tom. 3

SVPER QVÆS. XVII ART. II.

lib. 2. Soliloq. c. 6. in fi. tom. 1.

Titulus ex principio corporis eſt clarus.

¶In corpore duo. Primò declarat tituli ſenſum, ſecundò reſpondet quæſito ibi. Sic autem.

Q. 16. ar. 2

Concl. a

¶Quò ad primum dicit, quod ſenſus quæſtionis eſt, utrum ſenſus ſit falſus, ideſt habens falſam apprehenſionem, ideſt apprehendat rem aliter, q̃ eſt: & non utrum ſit falſus, ideſt cognoſcat uel dicat falſum. probatque hoc ex unitate ſenſus: quia eodem modo in eo inuenitur ueritas, ſcilicet ut conſiſtit in apprehenſione rei ſicut eſt. Et ſic etiam patet, quid ſignificat falſitas ſenſus, ſcilicet apprehendere rem aliter quàm eſt.

¶Quò ad ſecundum, concluſio reſponſiua quæſito eſt. Senſus reſpectu proprij obiecti non eſt falſus niſi per accidens: ſed reſpectu ſenſibilis communis, & per accidens, eſt falſus. Probatur. ſenſus ſic cognoſcit res vt aſſimilatur eis: ergo quædam per ſe primò: quædam per ſe non primò: & quædam p accidens cognoſcit, ergo reſpectu ſenſibilis proprij non niſi per accidens fallitur, reſpectu uerò aliorum falli poteſt. Antecedẽs patet.

Concl. p

Concl. ſ

Conſequentia autem prima probatur: quia tripliciter ſimilitudo in ſenſu inuenitur, ſ. per ſe primò, &c. Secũda autem conſequentia in litera non probatur, niſi ex hoc, q ad per ſe primò ſenſibile, directè ſenſus refertur: ad alia uerò ex conſequenti, uel per accidens. In articulo tamen ſequenti ratio aſſignabitur. Quò ad exceptionem tamen. ſ. niſi per accidens, manifeſtatur & de quali accidẽte intelligatur: quia in diſpoſitione organi. Et probatur, quia hoc eſt commune omnibus paſſiuis. ſcilicet in diſpoſitionem eius impedire receptionem formæ. Et confirmatur experientia in ſenſu guſt'.

Universidad de Deusto Biblioteca

¶In reſponſione ad primum, nota diſtinctionem ſenſus ex quæ F ſtio de uer. q. 1. art. 2. Senſus dupliciter. Vno modo vt cognoſcit res ſecundo vt offert ſuperiori potentiæ & hoc dupliciter. ſcilicet vt res quædam, & vt indicatiuus rerum. Primo modo ſenſus tractatus eſt hic, & dictum eſt, quod eſt uerus reſpectu proprij ſenſibilis &c. Secundo autem modo, ſcilicet vt res offerens ſe in actu ſecundo ſuperiori, eſt ſemper ſimpliciter uerus, ſicut & cæteræ res, iuxta determinationem in articulo præcedenti. Et hoc modo accepit ſenſum Auguſt. in authoritate inducta. Tertio autem modo, ſcilicet ut nuntius rerum, eſt falſus quandoq; cau ſaliter: quia natus eſt pluries facere falſam æſtimationem de re. Semper ergo ſenſus facit ueram æſtimationem de diſpoſitione propria, ſed nõ de diſpoſitione rerũ ſenſatarum. & hoc intendit reſponſio litteræ huius. diſtinguens iudiciũ ex ſenſibus duplex, ſcilicet de ipſo ſẽſu in actu, & de re ſenſata. Et quò ad primũ non fallimur per ſenſum, ſed quò ad ſecundum.

Lib. 5. Metaph. tex. 34. to. 3.

Porrecta per totũ.

109 ver. q. 1. ar 12. & 1. d. 19. q. 5. a. 1. 7. & 3. cont. cap. 108. §. 4. * li. 83. q. Q. 32. in prin. to. 4.

ſtæ autẽ attribuitur falſitas: qa repreſentat ſimilitudinẽ rei etiã abſentis, Vñ qñ aliquis conuertitur ad ſimilitudinẽ rei tanquã ad rem ipſam, prouenit ex tali apprehẽſione falſitas. Vndè etiã Philoſ. in * 5. metaph. dicit, q̃ umbræ, q̃ picturę, & ſomnia dñr falſa, in quantum non ſubſunt G res, quarũ habẽt ſimilitudinem.

Ad III. Dicendum, q̃ ratio illa procedit, quòd falſitas non ſit in ſenſu, ſicut in cognoſcẽte uerum, & falſum.

ARTICVLVS III.

Vtrum falſitas ſit in intellectu.

AD TERTIVM ſic procedit. Vr̃ q̃ falſitas non ſit in intel H lectu. Dicit. n. Aug. in * lib. 83. q. Omnis qui fallitur, id in quo fallitur, nõ [b] intelligit. Sed falſum dr̃ eſſe in aliqua cognitione, ſecundùm quòd per eam fallimur Ergo ĩ intellectu nõ eſt falſitas.

¶2 Præt. Philoſophus dicit in 3. † de anima, quòd [h] intellectus ſẽper eſt rectus. Non ergo in intellectu eſt falſitas.

SED CONTRA Eſt, quod dicit in tertio de anima, quòd ubi cõ I poſitio intellectuum eſt, ibi uerum, & falſum eſt: ſed compoſitio intellectuum eſt, in intellectu. Ergo uerum, & falſum eſt in intellectu.

RESPON. Dicendum, q̃ ſicut res habet eſſe per propria formã, ita uirtus cognoſcitiua hẽt cognoſcere per ſimilitudinẽ rei cognitę. Vñ ſicut res naturalis nõ deficit ab eſſe, qđ ſibi cõpetit ſecundùm ſuam formã, põt K autem deficere ab aliq bus accidentalibus, uel cõſequẽtibus: ſicut homo ab hoc, q̃ ẽ hr̃e duos pedes, non autem ab hoc, qđ eſt eſſe hominẽ: ita uirtus cognoſcitiua non deficit in cognoſcẽdo reſpectu illius rei, cuius ſimilitudine informat̃. põt autẽ deficere circa aliquid conſequẽs ad ipſam, uel accidẽs ei, ſicut * ẽ dictũ q̃ uiſus non decipitur circa ſenſibile ꝓpriũ, ſed circa ſenſibilia communia, q̃ conſequẽter ſe habent ad ea, & circa ſẽſibilia ꝑ accidens. Sicut ãt ſenſus informat̃ directè ſimilitudine ꝓpriorum ſenſibiliũ, ita intellectus ĩformatur ſimilitudine qdditatis rei. Vñ [m] circa qđ quid eſt, intellectus non decipitur: ſicut neq; ſenſus circa ſenſibilia propria. [n] In cõponendo verò, vel diuidẽdo poteſt decipi, [o] dũ attribuit rei, cuius qdditatẽ intelligit, aliq d qđ eam non conſequitur, uel qđ ei opponitur. Sic. n. ſe habet intellectus ad iudicandũ de huiuſmodi, ſicut ſenſus ad iudicandũ de ſenſibilibus communibus, vel ꝑ accidens. Hac tamen differentia ſeruata, quæ ſupra circa ueritatẽ [c] dicta eſt, quòd falſitas in intellectu eſſe poteſt, nõ ſolùm, quia cognitio intellectus falſa eſt, ſed qa intellectus eã cognoſcit ſicut & ueritatẽ. In ſenſu ãt falſitas non eſt ut cognita, ut * dictum eſt, Quia uerò falſitas in intellectus per ſe ſolùm circa cõpoſitionem intellectus eſt, [p] per accidens etiã in operatione intellectus, qua cognoſcit qđ qd eſt, poteſt eſſe falſitas, inq̃tũ ibi cõpoſitio intellectus admiſcetur. Quod põt eſſe dupliciter, uno modo, ſecundùm q̃ intellectus diffinitionẽ unius attribuit alte

SVPER QV. XVII. ART. III.

Ferr. 3. cont. c. 108. Bañez ar. 5.

† l. 3. de anima tex. 31. tom. 3.

TItulus clarus.

¶In corpore tria. Primò, in quo intellectu eſt, aut non eſt falſitas. ſecundò ibi (hac tamen differentia) quomodo in illo intellectu, in quo eſt, inuenitur falſitas. Tertio ibi (quia uerò falſitas) quomodo & quãdo ex illo deriuatur falſitas in intellectu, in quo non eſt.

¶Quò ad primum eſt hæc concluſio. Falſitas non eſt in intellectu quod quid eſt, ſed componente & diuidente. Hæc concluſio probatur ratione, & manifeſtatur ſimul ſe, & in ſua probatione ex proportionali ſimilitudine intellectus & ſenſus. Ratio igitur eſt hæc. Res naturalis nõ deficit ab eſſe, quod ſibi conuenit ſecundùm ſuam formã ſed deficere poteſt ab accidẽtibus, uel conſequentibus. ergo uirtus cognoſcitiua nõ deficit à cognitione illius, cuius ſimilitudine informatur, ſed accidentium eius uel conſequentiũ. ergo intellectus circa qđ quid eſt non decipitur, ſed in componẽdo, uel diuidendo. Antecedens probatur inductiuè in homine conſequentia verò probatur. Sicut res ſe habet ad eſſe per formam, ita uirtus cognoſcitiua ad cognoſcere per ſimilitudinẽ rei cognitæ ergo, ſi res non poteſt deficere, &c. Secũda uerò conſequentia quò ad primam partem probatur quia intellectus informatur ſimilitudine quidditatis: quò ad ſecundam verò, quia componendo attribuitur quidditati aliquid uel non conſequens, uel oppoſi

ad iudicandum de cõſequentibus, uel accidentibus quidditati, qđ ſit cõponẽdo, uel diuidendo. Et propterea in utroq; põt eſſe falſitas.

¶Circa antecedens aduerte, q̃ poteſt benè, & malè interpretari. Malè quidem, ſi intelligatur q̃ eſſe rei naturalis non poteſt deficere. hoc. n. nõ eſt verum. niſi in rebus incorruptibilibus. Benè autẽ ſi intelligatur, q̃ eſſe rei naturalis non poteſt deficere, ipſa re naturali ſalua, & ſic intẽdit littera. uñ nõ dicit, q̃ nulla res naturalis poteſt deficere ſed dicit, q̃ nõ poteſt deficere ab eſſe quod ſibi competit ſecũdũ ſuam formam, tanq̃ ſi diceret, q̃ nulla res habens aliquam formam, dum habet illã poteſt deficere ab eſſe quod conuenit ſecũdũm illam. Et eſt propoſitio per ſe nota, q̃ eſſe, eſt de ratione formæ, vt patet 7. Metaphyſi.

¶Circa probationem conſequentiæ, illam. ſ. proportionalẽ, Sicut res habet eſſe per propriam formam, ita virtus cognoſcitiua cognoſcere per ſimilitudinem rei cognitæ. aduerte, q̃ cognoſcere, eſt ipſum eſſe ſpeciei cognoſcibilis, quando eſt uel actu in genere cognoſcibili. ſicut diximus q̃ intelligere eſt ipſũ eſſe ſpeciei intelligibilis actu in genere intelligibili, & non medio modo exiſtentis ita q̃ hoc eſt commune omni cognoſcitiuæ uirtuti, ſiuè ſenſitiui, ſiuè intellectiui ordinis. ſ. q̃ cognoſcere, eſt eſſe ſpeciei, qua cognoſcit ſumendo illã ſpeciẽ (quicquid illa ſit,) in actu in gñe cognoſcibili, qcqd ſit de eẽ eius actu ĩ gñe entiũ. Et hoc eſt valdè notãdũ ꝓ notitia partis ſenſitiuæ, & intellect.

¶Quò ad ſecundum, eſt hæc concluſio. Falſitas eſt in intellectu cõponente dupliciter. ſ. formaliter, & obiectiuè, probat̃, & manifeſtatur. Probatur quidem, quia ueritas eſt in eodem intellectu eiſdẽ modis. Manifeſtatur verò ex differẽtia ad ſenſum, ut patet.

¶Quò ad tertiũ ponitur concluſio una cum ſuo corollario. cõcluſio eſt. Falſitas eſt in intellectu qd quid eſt per accidens. probatur. & manifeſtatur. Probatur quidem ſic, Falſitas per ſe eſt in compoſitione intellectuum tantum. ergo in intellectu quod qd eſt habet locum ratione compoſitionis admiſtæ. ergo inuenitur in eo per accidens. omnes conſequentiæ ſunt notæ. Prima etiam fundatur ſup hoc. quòd eſt primo tali, cætera oportet dici talia. inquantum

21. prius.

Concl. 1.

Q. 16. a. 2.

Concl. 2.

Concl. 3.

inquantum participant illud, ut patet primo poſteriorũ. ſecunda ſuper hoc, q̃ non eſt de ratione quod quid eſt, eſſe cõpoſitũ. quod ẽ patet. Manifeſtat̃ aũt concluſio diſtinguendo duos modos, quibus compoſitio admiſcetur intellectui circa quod quid eſt. Primus conſiſtit in coniunctione diffinitionis cũ diffinito. ſecundus in coniunctione partium diffinitionis, ut patet in littera. & differunt in hoc hũmodi, q̃ error in ſecundo, cõſtituit quod quid eſt in ſe falſum: primus autẽ falſum huic.

¶Corollariũ eſt, q̃ in cognoſcendo qdditates ſimplices, intellectus non põt eſſe falſus, ſed aut uerus, aut nullus.

¶Circa primũ modũ falſitatis, & hoc corollarium, occurrit dubium, Tum quia cõiunctio diffinitionis cum diffinito eſt extra intellectum qd quid eſt. Intellectus enim quod quid eſt lineæ, nõ dicit, Linea eſt longitudo, cuius extrema ſunt duo puncta, ſed dicit tñ, Longitudo, cuius extrema ſunt duo puncta. hæc. n. eſt diffinitio, quam ſolam conſtat ad primam operationem intellectus ſpectare. illud autem totum, Linea eſt longitudo &c. ab intellectu componente dicitur. ſicut & dicitur, Linea eſt curua, uel recta, cur ergo magis falſitas illius coniunctionis quàm huius, primæ imponitur operationi. Tum quia iſte modus falſitatis ita habet locũ in ſimplicibus, ſicut in cõpoſitis poteſt. n. ſimpliciſſimus conceptus iungi, cui non conuenit quidditatiuè. Et ſic in ſimplicibus poteſt etiam eſſe error per accidens: cuius oppoſitum littera ſonat in corollario.

¶Ad euidentiam horum ſcito, q̃ ſicut res ſe habet ad eſſe, ita ad cognoſci: & propterea quantum differt cõiunctio diffinitionis cum diffinito à coniunctione cum cæteris, tantum intereſſe oportet exigat cognitio illius coniunctionis ad quod quid eſt, & non cõiunctionis cum alijs. Cõiunctio. n. diffinitionis cum diffinito, dat diffinitioni q̃ ſit quod quid eſt. Nulla. n. ratio eſt quiditas, niſi in q̃ ſũtum eſt alicuius entis quidditas. Et propterea cognoſcere q̃ quid eſt, non contingit, niſi cognoſcatur cõiunctio diffinitionis cum diffinito. Si. n. cognoſceremus diffinitionem neſciendo cuius rei ſit, non ſciretur quidditas aliqua, ſed quid ſignificat nomen. ſic. n. ſe haberet hm̃ói diffinitionem apprehendẽs. ſicut mõ ſe habet formans conceptum montis aurei, uel cuiuſcunq; alterius figmenti ex nõ impoſſibilibus. non ſic aũt ſe habet ad qd qd eſt, coniunctio cum paſſionibus, & alijs ipſi abſq; illis, quidditati nõ ſaluat. Quia ergo quod quid eſt, eſſentialiter exigit in eſſendo id cuius eſt, quauis non hoc uel illud, oportet ut & in cognoſci illud exigat, ac ꝑ hoc illa coniunctio ad primam ſpectat operationẽ intellectus. ſicut & cõiunctio partium diffinitionis, quãuis hæc ultima magis. Et q̃ñ coniunctio diffinitionis cũ diffinito, ſi ſecundũ ſe iudicet, conſurgit ex compoſitione diffiniti cui ſi. n. eſſet compoſitum, locum in eo non haberet abſtractio diffinitionis ab eo, quãtum eſt ex ſe, cum nihil abſtrahat ſecundum ſe ab omnino ſeipſo) propterea ſi aliqua

245 429

pro capite de ly dupliciter, quod ponitur in parte cõcluſionis prædicta.

D. 711. 412

Loco citato.

A ri [a]. vt ſi diffinitionẽ circuli attribuat homini: vñ diffinitio unius rei eſt falſa de altera. Alio mõ, ſm̃ q̃ partes diffinitionis cõponit ad inuicẽ, q̃ ſimul ſociari nõ pñt. Sic. n. diffinitio non eſt ſolũ falſa reſpectu alicuius rei, ſed eſt falſa in ſe. vt ſi formet talẽ B diffinitionem, Animal rationale quadrupes, falſus eſt intellectus ſic diffiniẽdo: propterea q̃ falſus eſt in formando talẽ cõpoſitionẽ, Aliquod aĩal rõnale eſt quadrupes. Et ꝑꝑ hoc in cognoſcendo qdditates ſimplices nõ põt eſſe intellꝰ falſus: ſed uel ẽ uerꝰ, uel totaſr nihil ĩtelligit.

AD PRIMVM ergo dicendũ, q̃ [d] quia quidditas rei eſt propriũ obiectum intellectus: ꝑꝑ hoc, C tũc propriè dicimur aliquid intelligere, qñ reducẽtes illud in quod quid eſt, ſic de eo iudicamus: ſicut accidit in demoſtrationibus, in quibus non eſt falſitas. Et hoc mõ intelligit̃ uerbũ * Aug. q̃ omnis, qui fallitur, non intelligit id in quo fallit̃: nõ aũt ita, q̃ in nulla operatione intellectus aliquis fallatur.

AD II. dicendum, q̃ intellectus ſemper eſt rectus, ſm̃ q̃ in D tellectus eſt principiorum, circa q̃ non decipitur ex eadẽ cauſa, qua non decipitur circa qđ quid eſt. Nã principia per ſe nota ſunt illa, quæ ſtatim ĩtellectis terminis cognoſcuntur, ex eo quòd prædicatũ ponitur in diffinitione ſubiecti.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum uerum & falſum ſint contraria.

AD QVARTVM ſic procedit. Videt̃ q̃ uerum & falſum non ſint contraria. Verum. n. & falſum opponuntur, ſicut quod eſt, & qđ nõ eſt: nã uerum eſt id quod eſt, ut dicit * Aug. [h] Sed qđ eſt & quod non eſt, non opponuntur ut contraria. Ergo uerũ & falſum non ſunt contraria.

¶2 Prę t. Vnum contrariorũ non eſt in [h] alio: ſed falſum eſt in uero. Quia ſicut dicit Aug. † in lib. ſoliloq. Tragœdus non eſſet falſus Hector, ſi non eſſet uerus Tragœdus. Ergo uerum & falſum non ſunt contraria.

¶3 Præt. In [h] Deo nõ eſt cõtrarietas aliqua. Nihil. n. diuinæ ſubſtantiæ eſt cõtrariũ, ut dicit Aug. 12. de ciuit [*]. Dei: ſed Deo opponitur falſitas. nã Idolum in ſcriptura mendaciũ nominatur. Ierem. 8. Apprehenderunt mendacium, D gloſſ. * id eſt, idola. Ergo uerum & falſum non ſunt contraria.

SED CONTRA eſt, quod dicit Phũs ĩ ſecũdo ꝑiher *. Ponit. n. falſam opinionẽ uerę cõtrariã.

quidditas inuenitur ita ſimplex, ut ſcilicet ſit rei ſimplicis quidditas, circa illam nullus ex parte ſua error eſſe poteſt, ſicut nulla eſt compoſitio. Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

¶In riſione ad primum aduerte, q̃ ideò quidditas dicitur proprũ obiectũ intellectus, quia intellectus in cõi ſe hẽt ad quidditatem, ſicut viſus ad colorem, ita q̃ per ſe primò cognoſcit, qđ quid eſt, & ab ipſo tãtũ perficitur, & mouetur per ſe primò. Huius autẽ ratio aſſignatur, Tũ quia ſpecies intelligibilis primò eſt quidditatis, vt in corpore articuli dicitur: Tũ quia in qđ quid eſt, claudit̃ cognitio oĩs complexionis, ſiuè cõuenientiæ, ſiuè diſconuenientiæ, adeò q̃, ſi quis perfectè penetraret qdditates rerũ, perfectè intelligeret in eis omnes ꝓpoſitiones de earum accidentibus, vt inferius in tractatu de Angelis patebit. Tũ quia q̃ quid eſt, cognoſcibile eſt ex ſe. cõplexio aũt non niſi ex quod qd eſt. In cuius ſignũ principia cognoſcimus, inquantũ terminos cognoſcimus, vt dĩ 1. Poſter. Et oẽs dubitationes reſoluendo in quod quid eſt iudicamus.

SVPER QVÆ. XVII. ARTIC. IIII.

Cap. 1. d. 36. q. 1. con. 6. d. 36. q. 1. con. 7.

IN titulo, ly cõtraria, ſumitur propriè, vt contrarietas diſtinguitur contra alias oppoſitionum ſpecies.

¶In corpore, vna cõcluſio reſponſiua quæſito affirmatiuè. Verum, & falſum ſunt cõtraria. Probatur ſic, Falſum eſt dici, vel videri ens non eſſe, aut non ens eſſe: ergo falſum ſignificat acceptionem inadæquatam rei. ergo falſum ponit aliquid, & determinat ſibi ſubiectũ. ergo nec contradictoriè, nec priuatiuè, ſed cõtrariè opponitur vero. Antecedens probatur ex 4. Metaphyſicorum, tex. 27. Prima conſequentia patet, & ex ſignificatione veri, quia ſcilicet ponit acceptionem adæquatam rei, confirmatur, Secunda autem eſt ex ſe euidens, quia acceptio difformis E eſt aliquid. Vltima autẽ probatur ex differentia inter oppoſita contradictoriè, priuatiuè, & contrariè, quia ſcilicet in illa alterum eſt pura negatio abſque ſubiecto, in ſecunda negatio in ſubiecto, in tertia poſitio in ſubiecto.

¶Aduerte hic, quòd littera ſupponit, verum & falſum opponi, tanquam per ſe notum: & ſolum modum oppoſitionis venatur, ac determinat. Et ideò conſequentia tertia nullam patitur calumniam. Confirmatio quoque primæ conſequentiæ ex ſignificatione veri valde efficax eſt, ſi quarto Metaphyſicorum creditur: quoniam ibidem nulla diſparitas, quò ad ſignificare poſitiuum ponitur, & tamen vtrumque diffinitur. Verũ enim, inquit Ariſtoteles, eſt ens eſſe, & non ens non eſſe. falſum autem ens non eſſe, & non ens eſſe. Vndè qua ratione verum ſignificat poſitiuum, ſcilicet enunciationem enti & non enti conformem, eadem falſum ſignificat enunciationem vtrique difformem, & non ſignificat negationem conformitatis, vt illi in littera recitati putauerunt.

¶Circa

Porrecta per totũ.

110 12. q. 64. art. 3. 5. & 1. diſt. 9. q. 5. art. 1. 8. & veri. q. 1. artic. 10. 5. * li. 2. Soli lo. ca. 5. in ſi. to. 1.

† lib. 2. Soliloq. c. 10. to. 1.

† li. 12. de Ci. Dei. c.

2. circa ſi. to. 5. * Eſt Hier. in illum locũ. to. 5.

† 1. Periher. c. vlt. to. 1.

Reſpon. Dicendum, ꝙ [m] uerum & falſum opponunt ut cõtraria, & non ſicut affirmatio & negatio,[n] ut quidam dixerunt.

Ad cuius euidentiã ſciẽdum eſt, ꝙ negatio neq; ponit aliqd, neq; determinat ſibi aliqd ſubiectum. Et pp hoc põt dici tàm de ente, q̃ de non ente: ſicut nõ uidens & non ſedens. Priuatio aũt non ponit aliquid, ſed determinat ſibi ſubiectum[c]. Eſt.n. negatio in ſubiecto, ut dr̃ 4. Meta.* Cæcum.n. non dicitur, niſi de eo quod eſt natum uidere. Contrarium uerò & aliquid ponit, & ſubiectũ determinat. Nigrũ enim eſt aliqua ſpecies coloris. Falſum aũt aliquid ponit. Eſt.n. falſum (ut dicit Philoſophus 4. Metaph.) ex eo quod dr̃, uel uidetur aliquid eſſe quod non eſt, uel non eſſe quod eſt. Sicut.n. uerum ponit acceptionẽ adæquatam rei, ita falſum acceptionẽ rei non adæquatam. Vñ manifeſtum eſt, ꝙ uerum & falſum ſunt contraria.

Ad primum ergo dicẽdum, ꝙ id, quod eſt in rebus, eſt ueritas rei: ſed id quod eſt ut apprehenſum, eſt uerũ intellectus, in quo primo eſt ueritas. Vñ & falſum eſt id, qđ non eſt ut apprehenſum. Apprehẽdere aũt eſſe, & non eſſe, contrarietatẽ hẽt, ſicut probat Philoſophus in 2. periherm.* ꝙ huic opinioni, Bonum eſt bonum; contraria eſt, Bonum non eſt bonum.

Ad II. Dicẽdum, ꝙ falſum non fundatur in uero ſibi contrario, ſicut nec malũ in bono ſibi contrario, ſed in eo qđ ſibi ſubijcit[e]. Et hoc ideò in utroq; accidit: quia uerum & bonum contraria ſunt falsò & malo, & conuertuntur cũ ente. Vndè ſicut omnis priuatio fundatur in ſubiecto, qđ eſt ens, ita[d] oẽ malum fundat in aliquo bono, & omne falſum in aliquo uero.

Ad III. dicẽdum, ꝙ qa cõtraria & oppoſita priuatiuè nata ſunt fieri circa idẽ, ideò Deo ꝑut in ſe conſiderat, non eſt aliquid cõtrariũ, neq; ratione ſuæ bonitatis, neq; rõne ſuæ ueritatis: qa in intellectu eius nõ põt eſſe falſitas aliqua. Sed in apprehenſione noſtra hẽt aliquid cõtrarium: nam ueræ opinioni de ipſo contrariat falſa opinio. Et ſic idola mendacia dñr, oppoſita ueritati diuinæ, inquãtũ falſa opinio de idolis cõtrariatur ueræ opinioni de vnitate Dei.

QVAESTIO XVIII.

De uita Dei, in quatuor articulos diuiſa.

Qvoniam autẽ intelligere uiuẽtiũ eſt, poſt conſiderationem de ſcientia & intellectu diuino, cõſiderandum eſt de uita ipſius. Et circa hoc q̃runtur quatuor.

¶ Primò, Quorũ ſit uiuere.

¶ Secundò, Quid ſit uita.

¶ Tertiò, Vtrũ uita Deo conueniat.

¶ Quartò, Vtrũ omnia in Deo ſint uita.

Articvlvs I.

Vtrum omnium naturalium rerum ſit uiuere.

Ad primum ſic proceditur. Videtur quòd omnium rerum naturaliũ ſit uiuere. Dicit.n. Philoſophus in octauo phyſicorũ*, ꝙ motus eſt ut uita quędã natura exiſtẽtib⁹ oĩb. Sed oẽs res naturales participant motũ. Ergo oẽs res naturales participant uitam.

¶ 2. Prǣt. Plãtæ dicunt̃ uiuere, in quãtũ[h] hñt in ſeipſis principiũ motus augmẽti & decrementi. Sed motus localis eſt pfectior & prior ſm naturã q̃ mot⁹ augmẽti & decrementi, ut probat in 8. Phyſi.* Cum igitur oĩa corpora naturalia hẽant aliquod principiũ mot⁹ localis, vr̃ ꝙ omnia corpora naturalia uiuant.

¶ 3 Prǣt. Inter corpora naturalia imperfectiora ſunt elemẽta. Sed eis attribuit̃[h] uita. dicunt̃.n. aquæ uiuæ. Ergo multò magis alia corpora naturalia uitã hñt.

Sed contra eſt, quod dicit Dion. 6. c. de diuin. nom.* ꝙ plantę ſm ultimã reſonantiã uitę habent uiuere. Ex quo põt accipi, ꝙ ultimũ gradũ uitæ obtinẽt plãtæ. Sed corpora inaĩata ſũt infra plãtas. Ergo eorũ nõ eſt uiuere.

Reſpon. Dicẽdũ, ꝙ ex his, q̃ manifeſtè uiuunt, accipere poſſumus, quorũ ſit uiuere, & quorũ non ſit uiuere. Viuere aũt manifeſtè aĩalibus cõuenit. Dr̃.n. in libro de uegetabilibus*, ꝙ vita in aĩalibus manifeſta eſt. Vnde ſm illud oportet diſtinguere uiuentia à non uiuentibus, ſm ꝙ animalia dicunt̃ uiuere, hoc aũt eſt in quo primò manifeſtat̃ uita, & in quo ultimò remanet.

Primò autem dicimus aĩal uiuere, qñ icipit ex ſe motũ habere, & tandiù iudicat̃ aĩal uiuere, quandiũ talis motus in eo apparet: qñ verò iã ex ſe non hẽt aliquẽ motũ, ſed mouet̃ tm̃ ab alio tunc dr̃ aĩal mortuum per defectum uitæ. Ex quo patet, ꝙ illa ꝓpriè ſunt uiuentia, quæ ſeipſa ſm aliq̃ ſpẽm motus mouent, ſiuè accipiat̃ motus ꝓpriè, ſicut motus dr̃ actus imperfecti, ideſt exiſtentis in potentia, ſiuè motus accipiat̃ cõiter, prout mot⁹ dr̃ actus perfecti, prout intelligere & ſentire dr̃ moueri, ut dr̃ in tertio de aĩa*: [m] ut ſic uiuentia dicant̃ q̃cũq; ſe agũt ad motũ uel operationẽ aliq̃: ea verò, i quorũ natura nõ eſt ut ſe agãt ad aliquẽ motũ uel operationẽ uiuẽtia dici nõ poſſunt, niſi per aliq̃ ſimilitudinẽ.

Ad I. ergo dicendum, ꝙ uerbum illud Philoſophi, poteſt intelligi uel de motu primo, ſ. corporũ cœleſtium, uel de motu communiter. Et utroque modo motus dr̃ quaſi uita corporũ naturaliũ per ſimilitudinem, & non per proprietatẽ. Nam motus cœli eſt in uniuerſo corporaliũ naturarũ, ſicut motus cordis in aĩali quo conſeruat̃ uita. Similiter etiã quicũq; motus naturalis hoc mõ ſe hẽt ad res naturales, vt q̃dã ſimilitudo uitalis operationis. Vndè ſi totum uniuerſum corporale eſſet unum animal, ita quòd iſte motus eſſet à mouente intrinſeco, vt quidam poſuerunt, ſequeretur quòd motus eſſet vita omnium naturalium corporum.

Ad II. Dicendũ, ꝙ corporibus grauibus & leuibus, nõn competit moueri niſi ſecundũ ꝙ ſunt extra diſpoſitionẽ ſuæ naturæ, utpote cũ ſunt extra locũ propriũ. Cum.n. ſunt in loco proprio & naturali, q̃eſcũt. ſed plãtæ & aliæ res uiuentes, mouent̃ motu uitali, ſecundùm hoc, ꝙ ſunt in ſua diſpoſitione naturali, non aũt in accedendo ad eã uel in recedendo ab ea. immò ſecundũ ꝙ recedũt à tali motu, recedũt à naturali diſpõne[r]. Et ꝑterea, corpora grauia & leuia mouent̃ à motore extrinſeco uel gñante q̃ dat formã uel remouẽte prohibẽs, ut dr̃ in 8. phy.* & ita nõ mouẽt ſeipſa, ſicut corpora uiuẽtia.

Ad III. dicẽdum, ꝙ aquæ uiuæ dicunt̃ quę habent continuum fluxum. Aquæ.n. ſtantes, quæ non continuant̃ ad principiũ cõtinuè fluẽs; dicunt̃ mortuæ, vt aquæ ciſternarum & lacunarũ. Et hoc dr̃ p ſimilitudinem. Inquantum enim uidentur ſe mouere, habent ſimilitudinem uitæ. ſed tamen non eſt in eis uera ratio uitæ, quia hunc motum non habent à ſeipſis, ſed à cauſa generãte eas, ſicut accidit circa motum aliorum grauium, & leuium.

Articvlvs II.

Vtrum uita ſit quędam operatio.

Ad II. ſic ꝓcedit̃. Vr̃ ꝙ uita ſit q̃dã operatio. Nihil.n. diuidit̃ niſi p ea, q̃ ſunt ſui gñis. Sed uiuere diuidit̃ p[h] operationes quaſdã, ut patet p Philoſophũ in 2. li. de aĩa: q diſtiguit uiuere p quatuor, ſ. alimento uti, ſentire, moueri ſecundùm locum, & intelligere. ergo uita eſt operatio quædam.

¶ 2 Prǣt. Vita[h] actiua dr̃ alia eſſe à contemplatiua. Sed contemplatiui ab actiuis non diuerſificant̃ niſi ſm ocationes quaſdã. ergo uita eſt q̃dã operatio.

¶ Prǣt. Cognoſcere Deũ eſt operatio q̃dã. hęc aũt ẽ[h] vita, ut patet p illud Io. 17. Hęc eſt aũt uita æterna, vt cognoſcãt te ſolũ uerũ Deũ. Ergo uita ẽ operatio.

Sed contra eſt, quod dicit Philoſophus in ſecũdo de anima*, Viuere, uiuentibus eſt eſſe.

Reſpondeo Dicẽdum, ꝙ (ſicut ex dictis patet*) intellectus noſter, q propriè eſt cognoſcitiuus[d] q̃ditatis rei ut proprij obiecti, accipit à ſenſu*, cuius ꝓpria obiecta ſunt accidẽtia exteriora. Et indè eſt, ꝙ ex his, q̃ exterius apparẽt de re, deuenim⁹ ad cognoſcẽdã eſſentiã rei. Et qa ſic noĩamus aliquid ſicut cognoſcimus illud (ut ex ſupradictis patet*) inde eſt, ꝙ plerũq; à ꝓprietatib⁹ exteriorib⁹ imponũtur noĩa ad ſignificandas eſſentias rerum. vndè huiuſmodi nomina, q̃nque accipiunt̃ propriè ꝓ ipſis eſſentijs

Marginal notes: Conclu. — Lib. 4. Metaph. text. 4. & lib. 5. text. 27. 10. 5. — Lib. 4. Metaph. text. 27. to. 3. — Lib. 2. Periherm. c. vlt. to. 1. — D. 191. — Porrecta per totũ. — Lib. 8. Phy. tex. 51. & 57. ſimul tom. 2. — Cap. 6. nõ procul à principio — Auſto. in li. 1. de plã. c. 1. in princip. tom. 4. — Lib. 8. Phy. tex. 32. to mo 2. — Secunda reſpõſio. — Porrecta per totũ. 12. 1. 2. q. 3. a. 2. 3. & q. 5. ar. 1. 2. & 2. 2. q. 179. ar. 7. 1 cor. & 1. Met. con. 5. in princ. *Tex. 13. & 34. t. 2. — Lib. 2. de anima textu. 37. to. 2. Q. p. præce. art. 3. D. 9. 2. 66. 107. Q. 13. articu. 1. — Li. 3. de an. te. 28. Et lib. 2. te. 118. tom. 4. — 52

¶ Circa primum cõſequens. ſ. falſum ponit acceptionem inadæquatam rei, aduerte, ꝙ dupliciter põt intelligi. Vno modo, ꝙ falſum ſignificet formaliter acceptionem difformẽ, vt nigrum, colorem cõgregatiuũ. Alio modo, ꝙ ponat relationem difformitatis formaliter, & acceptionẽ fundamentaliter: ſicut diſſimile ſignificat relationẽ, & ponit qualitatẽ. Primo modo non põt intelligi: quia ſequeretur, ꝙ vnũ cõtrariorũ formaliter ſumptũ tranſiret in reliquũ: qđ non eſt intelligibile. nõ.n. ſic percipi, ꝙ albedo fiat nigredo: ſed q res, q̃ eſt alba mutetur in nigrũ. patet autẽ ſequela ex prædicamentis, vbi dr̃, ꝙ eadem numero oratio ſuſcipit verũ, & falſum. ſi.n. vnamet enũciatio eſt modo vera, & modo eſt falſa, & tàm uerũ, q̃ falſum formaliter ſignificat enuntiationẽ, oportet, ꝙ vnum contrariũ formaliter recipit alterũ. Vndẽ ex hoc ipſo, ꝙ vnamet numero oratio eſt modo vera, modo falſa: patet, ꝙ verũ, & falſum, aliquid in oratione ſignificant, & nõ ipſam enũtiationẽ. In cuius ſignũ, cum ſubſumendũ eſſet in lra: Quòd falſum ſignificat aliquod poſitiuum in certo ſubiecto, nihil aliud ſubiunctũ eſt, niſi ꝙ falſum ponit acceptionem inadæquatã, vt inadæquationẽ ſignificari in acceptione intelligẽtis. Eſt tñ circa hoc aduertendũ, ꝙ ſicut ſimile, & diſſimile cõtrariè opponuntur, & dupliciter contingit ea cõtrariari, ſ. ratione fundamẽti, ſicut cũ albũ ſimile alteri albo mutatur in nigrũ, qđ eſt diſſimile albo: & rõne termini, ſi. ſ. terminus mutaret ſe in nigrũ, ita verũ contrariè quidem opponitur falſo, & dupliciter põt cõtingere. Ex parte quidẽ termini, cum eadem oratio de vera fit falſa, pp mutationẽ rei ſignificatæ, vt patet in materia contingenti. Ex parte autem fundamenti, cum fundamenta ipſa ſunt cõtraria. fundamentum autem veritatis, & falſitatis, vt ex dictis patet, eſt enuntiatio, ſeu acceptio intellectus. Enuntiationum autẽ, vt in ſecundo perher. probatur, contrarietas inuenitur primò inter affirmatiuã, & negatiuam eiuſdem de eodem, &c. quarũ alteram oportet eſſe veram, & alteram falſam. igitur ſi de primo ad vltimũ, mutatur intellectus de vero in falſum ex parte fundamenti, dũ de enuntiatione vnius partis contradictionis tranſit in aliam. Quoniam autem mutatio ex parte termini in vero, & falſo, aut non eſt verè contrarietas, eo quòd ſine ſui mutatione de vno in aliud oratio tranſit: aut ſi pro vera cõtrarietate, qualiſcunq; relatiua eſſe poteſt, acceptatur, non habet contrarietatis rationẽ ex mutatione termini (quoniam mutatio termini contingit, & de contrario in contrarium, & de affirmatione in negationẽ, aut econuersò:) mutatio autem de vero in falſum ex parte fundamenti, habet rationem contrarietatis ex mutatione inter fundamenta, quia ſcilicet mutatio intellect⁹ de opinione affirmatiua in negatiuam, aut econuerſò, eſt verè inter contraria. & quòd plus eſt, ex contrarietate fundamentorum innaſcitur cõtrarietas veri, & falſi ſecundùm terminum (nã ideò hæc oratio, Sort. ſedet, eo ſurgente dicitur ſuſcipere aliud contrarium, ſcilicet falſum, quia eſt contraria illi, quæ eſt vera, ſcilicet Sortes nõ ſedet: niſi enim eſſet inter ipſas orationes contrarietas, mutatio de verò in falſum verę cõtrarietatis rationẽ non haberet) propterea in litera non fit mentio, niſi de contrarietate ex parte fundamenti innata. & meritò: quia relationis naturam ſecundùm fundamẽta naturam maximè videmus, eo quòd aut eſt idem enim eo, aut naturalis eius quaſi paſſio.

¶ In reſponſione ad ſecundum; videto, ꝙ largè vtitur cõtrarietatis vocabulo ibidẽ, prout.ſ. & priuatiua cõtinet oppoſitionẽ, vt patet de bono, & malo tranſcẽdentibus, [illegible] ſ. Sicut oĩs priuatio fundatur in ſubiecto: itaq; malũ &c. Fecit autẽ hoc auctor nõ incuria. ſed quia, quòad vim argumenti, idẽ eſt iudicium de contrarijs, & priuatiuè oppoſitis, inſinuare voluit, ꝙ reſponſio propria ẽcdẽt eſſe eadẽ, ſiuè contrariè, ſiuè priuatiuè opponantur. Et propterea contrarietatis nomen extendere docuit.

SVPER Q. XVIII. ARTIC. I.

Rangui. q. 18. a. artic. 1.

Titulus clarus.

¶ In corpore vna concluſio reſponſiua quæſito. Illa propriè ſunt viuentia, quæ ſeipſa ſecundùm aliquam ſpeciem motus mouent. Hæc cõcluſio primò probatur, deinde explanatur. Probatio eſt. Differentia viuentium à nõ viuentibus, ex manifeſtè viuentibus ſumeñda eſt. ergo ex vita animalium. ergo ex eo in quo primò manifeſtatur vita, & in quo vltimò remanet. ergo ex mouere ſeipſum. ergo illa propriè ſunt viuentia, q ſeipſa ſecundùm ſpeciem aliquam motus mouent. Prima conſequẽtia probatur authoritate libri de uegetabilibus. tertia autem probatur, quia tandiù iudicatur animal viuere, quandiù ex eo motus apparet &c. Explanatur verò quò ad terminos, dicendo quòd ly motus communiter ſumitur, & ab oppoſito: quia quæ non ſe agunt nõ niſi ſimilitudinariè viuere dicuntur.

¶ In reſponſione ad ſecundum, Aduerte quòd non intendit littera limitare concluſionem iam probatam, quaſi addenda ſit, ſcilicet particula, ſcilicet in ſua naturali diſpoſitione, ſed intendit, quòd ex iſta differentia, ſcilicet quòd grauia & leuia non mouẽt ſe in ſua naturali diſpoſitione, vtentia aliis, habetur quòd illis non conuenit abſolutè mouere ſe, ſed viuentibus tantùm. propterea quia hinc manifeſtatur, quòd motus illorum per ſe ſpectat ad accedendum ad perfectionem naturalem, & conſequẽter ſpectat ad complementum generationis ipſorum. Et quia nihil generat ſe, ſed ab eo, à quo generatur completur ſuum generari, ideò motus grauium & leuiũ generanti attribuitur. In motu autem viuentium manifeſtè patet nihil horum inueniri. Et propterea ſola uiuentia ſeipſa mouent. Et hæc ſunt valdè notanda in materia de motu grauium & leuium, quoniam ſubtiliſſima & clariſſima ratio eorum motus hic habetur.

SVPER QV. E. XVIII. ARTIC. II.

Titulus clarus eſt. ¶ In corpore vna concluſio reſponſiua quæſito, vita propriè eſt eſſe ſubſtantiale, minus propriè verò eſt operatio. Hæc concluſio quo ad vtramque partem ſimul probatur ſic. Intellectus noſter accipit à ſenſu. ergo ex his, quæ apparent exterius de re cognoſcit eſſentiam. ergo plerumque ex proprietatibus exterioribus imponuntur nomina ad ſignificandas eſſentias rerũ. ergo huiuſmodi noĩa quandoq; accipiunt̃ pro-

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

eſſentijs rerũ, ad quas ſignificandas pricipaliter ſunt impoſita: aliqñ aũt ſumunt pro ꝓprietatibus, à quibus imponunt. & hoc minus ꝓpriè. Sicut patet q̃ hoc nomẽ corpus impoſitũ eſt ad ſignificandũ quoddã genus ſubſtãtiarũ, ex eo q̃ in eis inueniuntur tres dimẽſiones. Et iõ aliqñ ponit hoc nomẽ corp⁹ ad ſignificãdas tres dimẽſiones, ſm q̃ corpus ponit ſpẽs quãtitatis. Sic ergo dicẽdũ eſt & de uita. nã vitæ nomẽ ſumit ex quodã exterius apparenti circa rẽ, quod eſt mouere ſeipſum, nõ tñ eſt impoſitũ hoc nomẽ ad hoc ſignificãdũ, ſed ad ſignificandã ſubſtãtiã, cui cõuenit ſm ſuã naturã mouere ſeipſam, uel agere ſe quocũq; mõ ad operationẽ. Et ſm hoc, uiuere nihil aliud eſt, q̃ eſſe i tali natura, & uita ſignificat hoc ipſum, ſed in abſtracto. ſicut hoc nomẽ curſus ſignificat ipſum currere in abſtracto. Vñ uiuũ nõ eſt ꝑdicatũ accidẽtale, ſed ſubſtantiale. Qñq; tñ vita ſumit minus propriè ꝓ operationibus uitæ, à qbus nomẽ vitæ aſſumit, ſicut dicit Philoſophus 9. Ethicorũ, q̃ uiuere principaliter ẽ ſentire, vel itelligere.

Ad primum ergo dicẽdũ, q̃ philoſoph⁹ ibi accipit uiuere ꝓ operatione uitæ. Vel dicẽdũ eſt melius, q̃ ſentire & intelligere & hmõi, qñq; ſumunt ꝓ qbuſdã operationibus, qñq; aũt pro ipſo eſſe ſic operãtiũ. Dr̃.n. nono Ethico. q̃ uiuere eſt ſentire vel intelligere, id eſt habere naturã ad ſentiendũ, uel intelligendũ. & hoc mõ diſtinguit Philoſophus uiuere p illa quatuor. Nã i iſtis inferiorib⁹ quatuor ſunt genera uiuẽtiũ. quorũ qdã hñt naturã ſolũ ad utẽdũ alimento, & ad cõſequentia, q̃ ſunt augmentũ & gñatio. qdã ulterius ad ſentiendũ, ut patet in aĩalib⁹ immobilibus, ſicut ſunt oſtrea. quædã verò cũ his ulterius ad mouẽdũ ſe ſm locũ, ſicut aĩalia perfecta vt quadrupedia, & uolatilia, & hmõi; quędã verò vlterius ad intelligendum, ſicut homines.

Ad II. dicendum, q̃ opera vitæ dicuntur, quorum principia ſunt in operãtibus: ut ſeipſos inducant in tales operationes. Cõtingit aũt aliquorũ operũ ineſſe hominibus nõ ſolũ principia naturalia (vt ſũt potẽtię naturales) ſed ẽt qdã ſuperaddita, ut ſunt habitus inclinãtes ad qdã operationũ gña, quaſi p modũ naturæ, & faciẽtes illas operationes eſſe delectabiles. Et ex hoc dr̃, quaſi p quãdã ſimilitudinẽ, q̃ illa operatio q̃ eſt homini delectabilis, & ad q̃ inclinat, & in qua cõuerſat, & ordinat uitã ſuã ad ipſam, dr̃ uita hoĩs. Vñ qdã dicunt agere vitã luxurioſam, quidã uitã honeſtã. & p hũc modũ uita contemplatiua ab actiua diſtinguit. & per hunc ẽt modum cognoſcere Deum dicitur uita æterna. Vndè patet ſolutio ad tertium. Vita ſumitur pro operatione talis

ARTICVLVS III.

Vtrum Deo conueniat uita.

AD TERTIVM ſic ꝓceditur. Vr̃ q̃ Deo non conueniat uita. Viuere.n. dicuntur aliqua ſecundum q̃ mouent ſeipſa, ut dictum eſt. Sed deo non competit moueri. Ergo neque uiuere. Porrecta per totũ. 111

¶ 2 Pręt. In oĩbus quæ uiuunt, eſt accipere aliqđ uiuẽdi principiũ. Vñ dr̃ in 2. de aĩa, q̃ aĩa, eſt uiuẽtis corporis cã & principiũ. Sed Deus nõ habet aliquod principium. Ergo ſibi non competit uiuere.

¶ 3 Præt. Principiũ uitæ in reb⁹ uiuẽtib⁹ q̃ apud nos ſũt, eſt aĩa uegetabilis, q̃ nõ ẽ niſi i reb⁹ corporalib⁹. Ergo reb⁹ incorporalib⁹ nõ cõpetit uiuere.

SED CONTRA eſt quod dicitur in Pſal. 83. Cor meum & caro mea exul. in Deum uiuum.

RESPON. Dicẽdum, quòd uita maximè propriè in Deo eſt.

Ad cuius euidẽtiã cõſiderãdũ eſt, q̃ cũ uiuere dicant aliqua ſm q̃ operant ex ſeipſis, & non quaſi ab alijs mota, quãtò pfectius cõpetit hoc alicui, tãtò pfectius in eo inuenit uita: in mouẽtibus autẽ & motis tria p ordinẽ inueniunt. Nam primò finis mouet agẽtẽ. agẽs uerò principale eſt qđ p ſuã formã agit. & hoc interdũ agit per aliqđ inſtrm, quod nõ agit ex uirtute ſuæ formę, ſed ex uirtute pricipalis agẽtis. Cui inſtro cõpetit ſola executio actionis: inueniunt igit qdã, q̃ mouẽt ſeipſa non habito reſpectu ad formã uel finẽ, quæ ineſt eis à natura, ſed ſolũ quãtũ ad executionẽ motus: ſed forma, p q̃ agunt, & finis pp quẽ agũt, determinant eis à natura. & hmõi ſunt platę, q̃ ſm formã inditã eis à natura, mouẽt ſeipſas ſm augmẽtũ & decrementũ. 111 Quædã uerò ulterius mouẽt ſeipſa, nõ ſolũ habito reſpectu ad executionẽ motus, ſed ẽt q̃tũ ad formã, q̃ eſt principiũ motus, q̃ p ſe acquirũt. & hmõi ſunt aĩalia, quorũ motus principiũ eſt forma nõ à natura indita, ſed p ſenſum accepta. Vñ quãtò pfectiorẽ ſenſum hñt, tãtò perfectius mouent ſeipſa. nã ea, q̃ non hñt niſi ſenſum tactus, mouent ſolũ in fra ſeipſa motu dilatationis & conſtrictionis, ut oſtrea parũ excedẽtia motũ platæ. 585 389 Quæ verò hñt virtutẽ ſenſitiuã pfectã, nõ ſolũ ad cognoſcẽdũ cõiuncta & tãgentia, ſed ẽt ad cognoſcendũ diſtãtia, mouẽt ſeipſa in remotum motu ꝓceſſiuo. Sed q̃uis hmõi animalia, formã quæ eſt principium motus per ſenſum accipiant, non tñ per ſeipſa præſtituũt ſibi finẽ ſuæ operationis, vel ſui motus: ſed eſt eis inditus à natura, cuius inſtinctu ad aliqd agendũ mouent per formã ſenſu apprehẽſam. Vñ ſupra talia aĩalia ſunt illa, quæ mouent ſeipſa, ẽt habito reſpectu ad finẽ, quẽ ſibi pſtituunt. Quod qdẽ nõ fit niſi per rõnem & intellectũ, cui⁹ eſt cognoſcere proportionẽ finis, & eius quod eſt ad finẽ, & vnũ ordinare in alterũ. Vñ pfectior modus uiuendi eſt eorũ quę habẽt intellectũ: hæc.n. perfectius mouẽt ſeipſa. Et huius eſt ſignũ, q̃ in uno & eodẽ hoĩe uirtus intellectiua mouet potentias ſenſitiuas, & potentię ſenſitiuę per ſuũ imperium mouent organa, quæ exequunt motũ. Sicut ẽt in artibus uidemus, q̃ ars, ad quã pertinet uſus nauis, ſ. ars gubernatoria, præcipit ei quæ inducit formam nauis: & hæc præcipit illi, quæ habet executionem tãtùm in diſponendo materiam. Sed quãuis intellectus noſter ad aliqua ſe agat, tamẽ aliqua ſunt ei præſtituta à natura, ſicut ſunt prima principia, circa quæ non põt aliter ſe habere: & ultimus finis, quẽ nõ põt non velle. Vñ licẽt quãtum ad aliquid moueat ſe, tñ oportet q̃ quantũ ad aliqua, ab alio moueat. Illud igitur cuius ſua natura eſt ipſum eius intelligere, & cui id, qđ naturaliter hẽt, nõ determinat ab alio, hoc eſt qđ obtinet ſummũ gradũ uitæ. tale aũt eſt Deus: vndè in Deo maximè eſt uita. Vndè Philoſophus in 12. met. oſtẽſo q̃ Deus ſit intelligẽs, concludit q̃ hẽat uitã pfectiſſimam & ſempiternã: q̃a intellect⁹ eius eſt perfectiſſimus, & ſemp in actu.

AD I. ergo dicẽdum, q̃ ſicut dr̃ in 9. metap. duplex eſt actio. Vna q̃ trãſit in exteriorẽ materiã, ut calefacere, & ſecare. Alia q̃ manet in agẽte, ut intelligere, ſentire, & uelle: quarũ hæc eſt drĩa. Quia prima actio nõ eſt pfectio agẽtis, qđ mouet, ſed ipſius moti: ſcđa aũt actio eſt pfectio agẽtis. Vñ q̃a motus ẽ act⁹ mobilis, ſecũda actio inquãtum eſt actus operãtis dr̃ motus eius ex hac ſimilitudine, q̃ ſicut motus eſt actus mobilis, ita hmõi actio eſt actus agentis, licẽt motus ſit actus imperfecti, ſ. exiſtentis in potẽtia: hmõi aũt actio eſt actus perfecti, id eſt exiſtentis in actu, ut dr̃ in 3 de aĩa. Hoc igitur mõ, quo itelligere eſt motus, id quod ſe intelligit, dr̃ ſe mouere. Et p hũc modũ ẽt Plato poſuit, q̃ Deus mouet ſeipſum, non eo mõ quo mot⁹ eſt act⁹ impfecti.

AD II. Dicedũ, q̃ ſicut De⁹ eſt ipſum ſuũ eſſe & ſuũ intelligere, ita & ſuũ uiuere. Et pp hoc ſic uiuit, q̃ non habet uiuendi principium.

AD III. dicẽdum, q̃ uita in iſtis inferioribus recipit in natura corruptibili, q̃ indiget & gñatione ad cõſeruationẽ ſpeciei, & alimẽto ad cõſeruationẽ idiuidui. Et pp hoc in iſtis inferioribus nõ iuenit uita ſine aĩa vegetabili. Sed hoc non habet locũ in rebus incorruptibilibus.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum omnia ſint uita in Deo.

AD IIII. ſic ꝓcedit. Vr̃ q̃ nõ oĩa ſint uita in Deo. Dr̃.n. Act. 17. In ipſo uiuimus, moue-

priè pro ipſis eſſentijs. & minus propriè pro proprietatibus, à quibus imponuntur. ergo vitæ nomen ſumitur propriè pro ſubſtantia cuius naturæ conuenit mouere ſe, & minus propriè pro operatione vitali. ergo uiuere propriè nihil aliud eſt, quàm eſſe in tali natura. ergo uita ſignificat hoc ipſum. ergo viuum non eſt prædicatum accidentale, ſed ſubſtantiale. ergo de primo ad vltimum, uita propriè eſt eſſe ſubſtantiale, minus propriè eſt operatio. Prima conſequentia ſecundum duo clauſa in conſequente, ſcilicet exteriora & quidditas, ex duobus in antecedente clauſis, ſcilicet intellectu & ſenſu, probatur. Primũ eſt, quia intellectus eſt cognoſcitiuus quidditatis rei. Secundum verò eſt, quia accidentia exteriora ſunt propria ſenſus. Secunda conſequentia probatur, quia ſicut cognoſcimus, ſic nominamus. Tertia declaratur in hoc nomine corpus, reſpectu ſubſtantiæ & quantitatis. Quarta probatur, quia vitæ nomen ſumitur ex exterius apparente, ſcilicet mouere ſe. &c. Quinta per ſe nota relinquitur. Sexta probatur, quia uita non differt à uiuere niſi penes modum ſignificandi, ſcilicet in abſtracto, & declaratur exemplo curſus. Septima eſt per ſe nota. Et cõfirmatur nihilominus ſecunda pars concluſionis authoritate 9. Ethicorum.

b 275 concl. m — Li. 9. Ethi. c. 9. to. 5. — Secunda reſpõſio. — Li. 9. Ethi. c. 9. to. 5.

SVPER Q. XVIII. ART. III.

Ferr. 1. cont. c. 97. 98. 99.

IN titulo, cõueniat, intelligi formaliter, nã virtualiter deo vita pfectionem conuenire in q. 4. probatum eſt.

¶ In corpore vna concluſio reſponſiua quæſito. Vita maximè propriè in Deo eſt. vbi antequã probet, nota q̃ author aliud quærit, & aliud reſpõdet. Quæritis enim ſimplicem quæſtionem an eſt de vita Dei. Reſpondet autem de eminentiſſimo modo uiuendi. fecit autem hoc, quia Deum uiuere, ex ſupradictis ſatis conſtabat, cum declaratum ſit ipſum eſſe intellectualis naturæ. Sed quomodo uiuat, ex propriis oſtendendum erat. probatur ergo ſic. Viuere dicunt aliqua inquantum operantur ex ſeipſis, non quaſi ab alijs mota. ergo quantò perfectius hoc conuenit alicui, tantò perfectius in eo inuenitur uita. ergo mouẽtia ſe quò ad finẽ, formã, & executionem, perfectius uiuunt, quàm mouẽtia ſe quò ad formã & executionẽ tantum: & hæc, quàm mouẽtia ſe tantùm quò ad executionem. ergo illud, cuius natura eſt ipſum eſſe & intelligere, & id quod naturaliter habet non determinatur ſibi ab alio, obtinet ſummũ vitæ gradum. ergo in Deo maximè eſt vita.

412 — a 500

¶ Ad euidentiam ſecundæ cõſequentiæ, quæ comparatio intelligi non põt, niſi gradus comparatorũ oſtẽdantur, littera graduat mouentia ſe, & ex ipſa graduatione neceſſitatem conſequentiæ oſtẽdit. Duo ergo facit. primò oſtendit ea, ex quib⁹ graduantur uiuẽtia: ſecundò, tres gradus viuentium ordinat. Tria autem ſunt ex quibus mouentia ſe graduantur, ſcilicet, finis, forma, & executio. Et propterea aliqua mouẽt ſe ad executionem tantùm: aliqua ad executionẽ & formam, & hæc perfectius mouẽt ſe: aliqua ad executionem, & formam, & finem, & hæc perfectiſſimè. In primo ordine ſunt plantæ, ut patet ex motu augmenti. In ſecundo ſunt animalia, vt patet ex eo, quod principium motus eorum nõ eſt forma à natura indita, ſed per ſenſum accepta: & ratione latitudinis in ipſis animalibus inuenta, ſcilicet quod quantò perfectius ſentiunt, tantò perfectius mouent ſeipſa, quod manifeſtatur in differenti motione animaliũ perfectorum & imperfectorum. In tertio ſunt intellectum habentia, quod probatur: quia ſolius rõnis ac intellectus eſt cognoſcere proportionem finis, & eius quod eſt ad finem, unumquodque in alterum ordinare. ergo & præſtituere ſibi finem. & declaratur ſigno eminentia huius uitæ, ex eo q̃ in uno & eodem hoĩe pars intellectiua mouet potentias ſenſitiuas, & per illas corporalia organa. Confirmatur que exemplo in artificialibus. Pro tertia autem cõſequentia, ponit littera in ſupremo uiuẽdi gradu latitudinem, & hic ſummũ in eo declarat. Mouentiũ ergo ſe ad executionem, formam, & finẽ, alia mouent ſe quò ad quædã, quædam verò ab alio ſortiũtur. Alia mouent ſe quò ad oĩa, ita q̃ nihil ab alio habent: in primo ordine ſunt intellectus creati, in ſecũdo verò Deus ipſe. Et primum probatur in intellectu noſtro. Quò ad intellectum quidem, quia præſtituta ſunt ei prima principia: quò ad uoluntatem verò, quia præſtitutus eſt ei ultimus finis, quem non põt non uelle. Cætera ſunt nota. & confirmantur proceſſus ex proceſſu Ariſt. 12. Metaphyſi. Li. 9. metaph. tex. 16. tom. 3.

124 407 — concl. m — Li. 12. metaph. tex. 51. to. 3.

¶ Circa ſecundum uiuẽdi gradum dubiũ occurrit, quomodo uerum ſit, q̃ animalia per ſeipſa acquirunt formam, qua ſe mouent. Senſus.n. ut in ſecũdo de Anima dr̃, eſt potentia paſſiua à ſenſibili, & ſentire in pati cõſiſtit. ergo aĩalia ad habendam formam ſenſibilem purè paſſiuè concurrũt, non ergo acquirunt eam per ſeipſa. 425 276 285

¶ Ad hoc breuiter, verũ (quia nõ eſt hic locus proprius huius materiæ) dr̃, q̃ licẽt ad habendã formam ſenſibilem in genere entiũ, ſeu medio mõ inter potẽtiã & actũ, ſenſus exterior concurrat purè paſſiuè, ad habendã tñ eã in genere cognoſcibiliũ ſeu in actu ſimpliciter, ſeu puro, ſenſus ẽt exterior cõcurrit, non ſolũ paſſiuè, ſed ẽt actiuè. Erũ eſt, q̃ anima vt in 2. de aĩa dr̃, eſt cauſa effectiua illius alterationis, in qua conſiſtit ſentire, ſeu (& in idem redit) illius alterationis, q̃ eſt ſentire. Cõſtat aũt q̃ ſentire, nõ eſt pati à ſenſibili quõ ẽt diaphanum uideret, ſed eſt pati uitaliter à ſenſibili, hoc aũt eſt ſenſum eſſe actu ipſũ ſenſibile ut ſic, vt ex dictis in q. 14. Igitur animal habet formã ſenſibilẽ & ab alio, & facit eã in ſe. Et propterea optimè in littera dr̃, q̃ mouet ſe quò ad formam, & acquirit eã per ſeipſum &c. Et hæc bene nota, ut ſcias diuerſa & Ariſtotelis, & Sancti Thomæ dicta ſanè intelligere. Porrecta per totũ. 114 4. cõtra c. 13. fin. Et veri. q. 4. art. 8.

SVPER QVÆST. XVIII. ARTIC. IIII.

Ferr. 4. cont. c. 13.

TItulus clarus.

¶ In corpore una concluſio reſponſiua quæſito affirmatiuẽ. Omnia in Deo ſunt uita diuina, probatur. In Deo idem eſt intellectus, intellectum, & intelligere. ergo quicquid eſt in Deo vt intellectum, eſt Dei vita. ergo omnia in Deo ſunt vita diuina. Prima conſequentia probatur, quia viuere Dei, eſt eius intelligere. ſecunda verò, quia omnia quæ facta ſunt, in ipſo ſunt ut intellecta.

¶ Aduerte

¶ Aduertendum. Primò, quia perfectæ vitæ rô non saluatur nisi in talibus, quæ quandoque mouent seipsis. ... In responsione ad quartum, patet, hæc propositio hic posita: Quicquid est in Deo ut intellectum, est vita eius, ... intelligenda est de intellecto per se, ad excludendum mala quæ sunt intellecta per aliud, s. per bona.

¶ In responsione ad tertium, ... [illegible]

¶ In responsione ad quartum, recolito, quod in articulo secundo dictum est, quod uiuere propriè significat ipsum esse uiuentis ... [illegible]

murat & sumus: sed non omnia in Deo sunt motus. ergo non omnia in ipso sunt vita.

¶ 2 Præt. Oia sunt in Deo sicut in primo exẽplari. Sed exẽplata dñt[h] cõformari exẽplari. Cũ igitur nõ oia uiuãt in seipsis, vr̃ q̃ non omnia in Deo sint uita.

¶ 3 Pręt. Sicut Aug. dicit in li. de vera* reli. Substãtia uiuẽs est melior qualibet substãtia nõ uiuente. Si igit̃ ea q̃ i seipsis nõ uiuũt, in Deo sunt uita, vr̃ q̃ uerius[k] sint res in Deo quam in seipsis. Quod tñ vr̃ esse falsum, cũ in seipsis sint in actu, in Deo uerò in potentia.

¶ 4 Pręt. Sicut sciunt̃ à Deo bona, & ea q̃ fiunt ſm aliqd̃ tp̃s: ita mala, & ea q̃ Deus põt facere, sed nũq̃ fiũt. Si ergo oia sunt vita in Deo, in q̃tũ sunt * scita ab ipso, vr̃ q̃ ẽt mala, q̃ nunq̃ fiunt, sunt uita in Deo, inquantũ sunt scita ab eo. Qd̃ vr̃ inconueniẽs. H

Sed contra est, quod dicit̃ Ioã. 1. Quod factum est, in ipso uita erat: sed oia præter Deũ facta sũt. ergo oia i Deo sunt uita.

Respon. Dicendum, q̃ sicut dictũ est,* uiuere Dei est eius intelligere, in Deo aũt est idẽ intellectus, & quod intelligit, & ipsum intelligere eius.[c] Vñ quicqd̃ est in Deo ut intellectũ, est ipsũ uiuere, uel uita eius, vñ cũ omnia quæ facta sunt à Deo, sint in ipso ut intellecta, sequitur q̃[m] oia in ipso sunt ipsa uita diuina.* I

Ad primum ergo dicendũ, q̃ creaturæ i Deo esse dicunt̃ dupliciter. Vno mõ, inq̃tũ cõtinẽtur & cõseruant̃ uirtute diuina: sicut dicimus ea esse in nobis, quę sunt in nr̃a ptãte. Et sic creaturę dicunt̃ esse in Deo, ẽt, put sunt in proprijs naturis. Et hoc mõ intelligendũ est verbũ Apostoli dicẽtis: In ipso uiuim*, mouemur, & sumus, qa ẽt nr̃um uiuere, & nr̃um esse, & nr̃um moueri, causat̃ Deo. Alio modo dicunt̃ res esse in Deo sicut in cognoscẽte. Et sic sunt in Deo p̃ p̃prias rõnes, quæ nõ sunt aliud in Deo ab essentia diuina. Vndè res, prout sic in Deo sunt, sunt essentia diuina. Et quia essentia diuina est uita, non autem motus, indè est q̃ res hoc mõ loquendi in Deo non sunt motus, sed uita. K

Ad ii. dicendũ, q̃ exemplata oportet cõformari exẽplari secundũ rõnẽ formæ, nõ aũt ſm modũ essendi. Nã alterius modi esse hẽt forma qñq; in exẽplari, & in exẽplato. Sicut forma domus in mẽte artificis hẽt esse immateriale & intelligibile, in domo aũt, q̃ est extra aĩam, hẽt esse materiale & sensibile. Vñ & rõnes rerũ, q̃ in seipsis nõ uiuut, in mẽte diuina sunt uita, qa in mente diuina habent esse diuinũ.

Ad iii. dicendum, q̃ si de rõne rerũ naturaliũ nõ esset materia, sed tm̃ forma, oibus modis veriori mõ essent res naturales in mẽte diuina p̃ suas ideas, q̃ in seipsis. Propter qd̃ & Plato posuit, q̃ hõ separatus erat verus hõ: hõ aũt materialis est hõ p̃ participationem. Sed qa de rõne rerũ naturalium est materia[c], dicẽdũ q̃ res naturales uerius esse hñt simpliciter im mẽte diuina, quã in seipsis. qa in mẽte diuina hñt esse increatũ, in seipsis aũt esse creatũ. Sed esse hoc, utpotè hõ uel equus, uerius habẽt in propria natura quã in mente diuina, quia ad ueritatẽ hominis ptinet esse materiale, quod nõ hñt in mẽte diuina. Sicut dom* nobilius esse hẽt in mẽte artificis, quã in materia: sed tñ uerius dr̃ domus, quæ est in materia, quam quæ est in mente: qa hęc est domus in actu, illa autem domus in potentia.

Ad iiii. dicẽdũ, q̃ licet mala sint in Dei scia, inquatũ sub Dei scia cõprehẽdunt̃, nõ tñ sunt in Deo sicut creata à Deo, uel cõseruata ab ipso, neq; sicut hñtia rõnẽ in Deo. Cognoscunt̃. n. à Deo[d] p̃ rõnes bonorũ: vñ non põt dici, q̃ mala sint uita in Deo. Ea vero, q̃ ſm nullũ tp̃s sunt, possunt dici esse vita in Deo, secũdũ q̃ uiuere noiat intelligere tm̃, inquantum intelligiuntur à Deo*, non autem secũdũm q̃ uiuere importat principium operationis.

QVAESTIO XIX.

De uoluntate Dei, in duodecim articulos diuisa.

Post considerationem eorum, quę ad diuinam scientiam pertinent, considerandum est de his, quæ pertinẽt ad uoluntatem diuinam, ut sit prima cõsideratio de ipsa Dei uoluntate. Secunda de his, quæ ad uoluntatem absolutè pertinent. Tertia de his, quæ ad intellectum in ordine ad uoluntatem pertinent.

Circa ipsam autem uoluntatem quæruntur duodecim.

¶ Primò, Vtrum in Deo sit uoluntas.
¶ Secundò, Vtrum Deus velit alia à se.
¶ Tertiò, Vtrũ q̃cq̃d Deus uult, ex necessitate uelit.
¶ Quartò, Vtrum uoluntas Dei sit causa rerum.
¶ Quintò, Vtrum uoluntatis diuinæ sit assignare aliquam causam.
¶ Sextò, Vtrum uoluntas diuina semper impleat̃.
¶ Septimò, Vtrum uoluntas Dei sit mutabilis.
¶ Octauò, Vtrum uoluntas Dei necessitatẽ rebus uolitis imponat.

¶ Nonò,

SVPER QVÆSTIO XIX. ARTIC. I.

In titulo, uoluntas sumit̃ dupliciter. Primò pro actu uolẽdi. Secũdò p̃ principio seu potẽtia elicitiua actus uolẽdi. ... [illegible]

A tali processu nihil habetur, nisi q̃ in natura intellectuali est appetitus formæ intelligibilis, vel etiam rei apprehensæ ... quia illud appetere spectat ad uoluntatẽ, præsupponit uoluntatem ... [illegible]

¶ Nonò, Vtrum in Deo sit uolũtas malorum.
¶ Decimò, Vtrum Deus habeat liberum arbitrium.
¶ Vndecimò, Vtrũ sit distinguẽda in Deo uoluntas signi.
¶ Duodecimò, Vtrũ conuenienter circa diuinã uoluntatem ponantur quinque signa.

Articulus I.

Vtrum in Deo sit uoluntas.

Ad primum sic proceditur. Vr̃ q̃ i Deo nõ sit uolũtas. Obiectum. n. uoluntatis est[h] finis & bonũ. sed Dei non est assignare aliquem finem. Ergo uoluntas non est in Deo.

¶ 2 Præt. Volũtas est appetit* q̃dam.[h] appetitus aũt, cum sit rei non habitæ, imperfectionẽ designat, quæ Deo non competit. Ergo uoluntas non est in Deo.

¶ 3 Præt. Scd̃m Philosophum in 3. de aĩa[l], [h] uoluntas est mouẽs motũ. Sed Deus est primum mouens ĩmobile, ut probat̃. 8. Phy.* Ergo in Deo nõ est uoluntas.

Sed contra est, quod dicit Apostolus Roma. 12. Vt probetis quæ sit uoluntas Dei.

Resp. Dicendũ, in Deo uolũtatẽ esse, sicut & in eo est intellectus. Voluntas. n. intellectũ cõsequit̃. Sicut. n. res naturalis hẽt esse in actu p̃ suã formã, ita intellectus intelligens actu p̃ suã formã intelligibilem. Quęlibet aũt res ad suã formã naturalem hãc hẽt habitudinem, ut qñ nõ hẽt ipsam, tẽdat in ea & qñ hẽt ipsam, q̃escat in ea. & idẽ est de qualibet p̃fectione naturali qd̃ est bonũ naturæ. Et hæc habitudo ad bonũ i reb* carentibus cognitione, uocat̃ appetitus naturalis[c]. Vñ & natura itellectualis ad bonũ apprehẽsum p̃ formã intelligibilẽ similẽ habitudinẽ hẽt, ut. s. cũ hẽt ipsum quiescat i illo; cũ uerò non hẽt, q̃rat ipsũ. & utrunq; ptinet ad uoluntatẽ. Vñ in quolibet hñte intellectũ ẽ uolũtas, sicut i quolibet hñte sensum est appetit* aĩalis. Et sic[m] oportet in Deo eẽ uolũtatẽ,[n] cũ sit i Deo itel'lis. Et sicut suũ itelligere est suũ esse*, ita suũ uelle.

Ad primum ergo dicendũ, q̃ licet nihil aliud à Deo sit finis Dei, tñ ipsemet est finis respectu oium, q̃ ab eo fiunt, & hoc p̃ sua essentia, cũ p̃ suã essentiã sit bonus, ut supra oñsum est*. Finis. n. habet rationem boni.

Ad ii. dicẽdũ, q̃ uolũtas i nobis ptinet ad appetitiuã partẽ. Quæ licẽt ab appetendo nominet̃, non tñ hunc solũ habet actum ut appetat, quæ nõ hẽt,

Et propterea valdè notanda sunt quæ sequuntur, vtpotè aditum arcanum indicatura.

¶ Quod ad secundũ proceditur sic: Intellectus intelligẽs est actu p̃ suam formam intelligibilem, sicut res naturalis est p̃ suam formam: ergo natura intellectualis bonũ apprehensum per formam intelligibilem, cum nõ hẽt, quærit: cum habet, quiescit in illo. ergo in quolibet habẽte intellectũ est volũtas. ergo in Deo est voluntas. ... [illegible] ... Tertia aũt consequentia probatur, quia in Deo est intellectus.

¶ Circa primã consequentiam dubium est, quia expressè declinat proportionalis similitudo à forma intelligibili ad bonũ apprehensum p̃ illam. ... [illegible]

¶ Circa secundam quoque consequentiam, dubium est. Quia ex ...

... tet, quod modo intẽdimus. s. q̃ quicquid appetitur nõ quatenus apprehẽsum, naturali appetitu appetitur. Quicquid autem appet̃, q̃a apprehẽsum, aut appetitu sensitiuo, aut intellectiuo appetit. ... [illegible] ... Habetur aũt ex hac veritate manifestẽ, q̃ appetere actu elicito sequitur apprehensionẽ, sicut appetere naturaliter, sequitur naturam aliquam etiam imperfectissimam, puta materiam primam. ... [illegible]

ſed ẽt ut amet quod hẽt, & delectetur in illo. & quantũ ad hoc uoluntas in Deo ponitur. q̃ ſemper hẽt bonũ quod eſt ei obiectum, cum ſit indifferens ab eo ſm eſſentiam, ut dictum eſt.

AD III. Dicendũ, ꝙ uolũtas cuius obiectũ principale eſt bonum, qđ eſt extra uoluntatem, oportet ꝙ ſit mota ab aliquo. Sed obiectũ diuinæ uolũtatis ẽ bonitas ſua, q̃ eſt eius eſſentia. Vñ cum uoluntas Dei ſit eius eſſentia, non mouet ab alio à ſe, ſed à ſe tm̃ eo modo loquendi, quo intelligere & uelle dr̃ motus. Et ſm hoc Plato dixit, ꝙ primũ mouens mouet ſeipſum.

ARTICVLVS II.

Vtrum Deus uelit alia à ſe.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Vr̃ ꝙ Deus nõ uelit alia à ſe. Velle.n. diuinum eſt eius eſſe: ſed Deus non eſt aliud à ſe. ergo non uult aliud à ſe.

¶2 Præt. Volitũ mouet uolentẽ, ſicut appetibile appetitũ, ut dr̃ in 3. de anima. Si igit̃ Deus uelit aliquid aliud à ſe, mouebitur eius uolũtas ab aliquo alio, quod eſt impoſſibile.

¶3 Prẹt. Cuicunq; uoluntati ſufficit aliqđ uolitũ, nihil q̃rit ex illud: ſed Deo ſufficit ſua bonitas, & uolũtas ei ex ea ſatiat̃. ergo De nõ uult aliqđ aliud à ſe.

¶4 Præt. Actus uolũtatis multiplicat̃ ſm uolita. Si igit̃ Deus uelit ſe & alia à ſe, ſequit̃, ꝙ actus uoluntatis eius ſit multiplex, & per conſequens eius eſſe, qđ eſt eius uelle. Hoc autem eſt impoſſibile. non ergo vult alia à ſe.

SED CONTRA eſt, quod Apoſtolus dicit. 1. Theſ. 4. Hẹc eſt uoluntas Dei, ſanctificatio ueſtra.

RESP. Dicendũ, ꝙ Deus nõ ſolũ ſe vult, ſed ẽt alia à ſe, qđ apparet à ſimili prius introducto. Res.n. naturalis nõ ſolũ habet naturalẽ inclinationẽ reſpectu ꝓprij boni, ut acquirat ipſũ cũ non hẽt, uel ut quieſcat in illo cũ hẽt, ſed ẽt ut ꝓpriũ bonũ in alia diffundat ſm ꝙ poſſe eſt. Vñ uidemus, ꝙ oẽ agẽs inquantũ eſt actu & ꝑfectum facit ſibi ſile. Vñ & hoc ꝑtinet ad rõnem uoluntatis, ut bonũ qđ quis hẽt alijs cõicet ſm ꝙ poſſibile eſt. Et hoc ꝑcipuẽ pertinet ad uolũtatẽ diuinã, à qua per quandam ſiſitudinẽ deriuat̃ oĩs perfectio. Vñ ſi res naturales inquantum ꝑfectæ ſunt, ſuum bonum alijs cõicant, multò magis pertinet ad uoluntatẽ diuinã, ut bonum ſuũ alijs per ſiſitudinẽ cõicet, ſm ꝙ poſſibile eſt. Sic igit̃ uult & ſe eſſe, & alia. Sed ſe ut finẽ, alia uerò ut ad finem, inquantũ condecet diuinam bonitatem, etiam alia ipſam participare.

Porrecta per totũ. 116 1.d.45.arti.2. Et 1. contra. c. 74. 75. & 84. & veri. q. 23. ar. 4.

*lib.3.de anima. text. 54. tom.2.

SVPER QVÆST. XIX. ARTIC. II.

Ferr. 1. cont. c. 74. 75. Scot. 1. 5. d. 45. q. 1. Riccar. 1. 5. d. 45. q. 4. Duran. 1. 5. d. 45. q. 1. Aegi. 1. 5. d. 45. q. 2. pri. prin. Capr. 1. d. 45. q. 1. a. 2. con. 1. Bannes. a. 2.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd licèt diuinum uelle ſit eius eſſe ſecundùm rem, tñ differt ratione ſecundùm diuerſum modum intelligendi & ſignificandi, ut ex ſuperiorib. patet. In hoc enim quod dico, Deum eſſe, non importatur habitudo ad aliquid, ſicut in hoc quod dico; Deum uelle. Et ideò licèt non ſit aliquid aliud à ſe, uult tamen aliquid aliud à ſe.

AD II. Dicendum, ꝙ in his, quæ uolumus propter finẽ, tota ratio mouendi eſt finis: & hoc eſt qđ mouet uoluntatem. Et hoc maximè apparet in his, quæ uolumus tantùm propter finem. Qui.n. uult ſumere potionem amarã, nihil in ea uult, niſi ſanitatem: & hoc ſolùm eſt quod mouet eis uoluntatem. Secus autem eſt in eo, qui ſumit potionem dulcem, quam non ſolum propter ſanitatem, ſed ẽt propter ſe aliquis uelle põt. Vndè cum Deus alia a ſe nõ uelit, niſi propter finẽ, qui eſt ſua bonitas, ut dictum eſt: non ſequitur, ꝙ aliquid aliud moueat uoluntatẽ eius, niſi bonitas ſua. Et ſic ſicut alia a ſe intelligit intelligendo eſſentiã ſuã, ita alia a ſe uult, uolendo bonitatẽ ſuã.

AD III. Dicendum, ꝙ ex hoc ꝙ uoluntati diuinæ ſufficit ſua bonitas, non ſequitur quòd nihil aliud uelit, ſed quòd nihil aliud uult, niſi ratione ſuę bonitatis. Sicut ẽt intellectus diuinus, licèt ſit ꝑfectus ex hoc ipſo, ꝙ eſſentiã diuinam cognoſcit, tñ in ea cognoſcit alia.

AD IIII. Dicẽdum, ꝙ ſicut intelligere diuinũ eſt unũ, q̃a multa nõ uidet niſi in uno, ita uelle diuinum eſt unum, & ſimplex: q̃a multa nõ uult, niſi per unũ, quod eſt bonitas ſua.

ARTICVLVS III.

Vtrum quicquid Deus vult, ex neceſſitate velit.

AD TERTIVM ſic procedit̃. Videtur ꝙ quicquid Deus uult, ex neceſſitate uelit. Omne enim æternum eſt neceſſariũ: ſed quicquid Deus uult, ab ęterno uult; aliàs uolũtas eius eſſet mutabilis. ergo quicquid uult, ex neceſſitate uult.

¶2 Prẹterea Deus uult alia à ſe, inquantum uult bonitatẽ ſuã: ſed Deus bonitatẽ ſuam ex neceſſitate uult. ergo alia à ſe ex neceſſitate uult.

¶3 Præt. Quicquid eſt Deo naturale, eſt neceſſariũ, quia De eſt ꝑ ſe neceſſe eſſe, & principium oĩs neceſſitatis, ut ſupra oſtẽſum. eſt: ſed naturale eſt ei uelle q̃cquid uult, q̃a in Deo nihil põt eſſe ꝑter naturã, ut dr̃ in 5. Met. ergo quicq̃d uult, ex neceſſitate uult.

¶4 Prẹt. Nõ neceſſe eſſe, & poſſibile nõ eſſe, æquipollent. Si igitur nõ neceſſe eſt, Deũ uelle aliquid eorum, quæ uult,

Quæſt.13. art.4.

Art.præced.

Porrecta per totũ. 117 1.d.45.q. 2. q totĩ. & diſ. 47. ar.1. Et 1. cõt. c. 80. 81. 82. 83. & 89. & Et lib.2.c.25 & 27. & Et li.3.c.97. Et veri.q. 23. art.4. Et pot.q. 3.art.15.

SVPER QVÆST. XIX. ARTIC. III.

oporteat eſſentiam diuinam eſſe perfectiſſimè volitam à Deo: F ſequif, ergo neceſſariò alia ſunt volita à Deo: cuius oppoſitum hic & ibi determinatur: nec poteſt dici ad hoc, quod præſens litera non dicit, quòd ex volitione aliorum nil perfectionis diuinæ bonitati accreſcit, ſed ex ipſis alijs volitis nil perfectionis ei accreſcit, hoc enim poterit eſt. Tum quia ſic proceſſus literę de volitione inquirens aliorum nullus eſſe. Tũ quia obiectio militat contra ipſam volitionem: etiam ſi nunquam eſſe hęc littera. Nec poteſt rurſus dici quòd diuinam bonitatem perfectè amari non pendet ex volitione aliorum, ſed potius econuerſo, ſ. q volitio aliorum pendet ex hoc quòd diuina bonitas eſt perfectè volita. Quoniam licet hoc ſit verum, vt ibidem dicitur non euaditur tamen à difficultate obiecta: ſtante enim hoc adhuc ſequitur alia neceſſariò eſſe volita à Deo: Quoniam diuina bonitas neceſſariò eſt ab eo non ſolùm volita: ſed perfectè volita: hoc autem neceſſario cõcomitatur aliorũ volitio, vt dictum eſt. ergo.

2. Phyſic. tex. 48.

¶ Ad hoc eſt dicẽdum, quòd modus, quo res eſt volita, eſt duplex: quidam intenſiuus, quidam extenſiuus, et q inter hos tantum differt, quòd primus graduat perfectionẽ amoris, ſecundus autem non, ſed extendit ipſum. Et ſi quandoque inueniatur ſcriptum, quòd ſecundus pertinet ad perfectionem, intelligendum eſt de perfectione ex tẽſiua, & non ſimpliciter. Vũ dẽ in propoſito, diuina bonitas neceſſariò eſt perfectiſſimè volita à Deo, perfectione intenſiua: quia eſt infinitè amata: ſicut eſt infinitè amabilis: ſed non neceſſariò eſt pfectè volita perfectione extenſiua, ſed liberè. Amari autem ſic, ſ. ſecundum condecentiam ad extra, ſeu vt diffundatur, participetur, & multipliciter ſecundum ſuam ſimilitudinem, non ad perfectionem intenſiuã, ſed extenſiuam pertinet: & conſequenter non cum neceſſariò, ſed cum liberè conuenientibus Deo computandum eſt. Quia igitur diuina bonitas liberè eſt ſic perfectè vo-

a 122 407

416

Concl. m

55 113

poſſibile eſt etiam eum non uelle illud, & poſſibile eſt eũ velle illud qđ nõ vult. Ergo uoluntas diuina eſt cõtingẽs ad vtrũlibet. Et ſic imperfecta: qa oẽ cõtingẽs eſt imperfectũ & mutabile.

¶ 5 Pręte. Ab eo, [h] quod eſt ad vtrũlibet, nõ ſequiť aliqua actio niſi ab aliquo alio inclinetur ad vnum, vt dicit Cõmen. in 2. Phyſic. * Si ergo uolũtas Dei in aliq bus ſe habet ad vtrumlibet, ſequtur, q ab aliquo alio determinetur ad effectum: & ſic habet aliquam cauſam priorem.

¶ 6 Pręt. Quicqd Deus ſcit, ex neceſſitate ſcit. ſed ſicut ſcientia diuina eſt eius eſſentia, [h] ita uoluntas diuina. Ergo quicquid Deus uult, ex neceſſitate uult.

H

Sed contra eſt, quod dicit Apoſt. Epheſ. 1. Qui operať oia ſm cõſiliũ volũtatis ſuæ. Quod aũt operamur ex cõſilio volũtatis, nõ ex neceſſitate volumus. non ergo quicquid Deus vult, ex neceſſitate uult.

Respon. Dicẽdũ, q neceſſarium dr̃ aliquid dupliciter. ſ. abſolutè, & ex ſuppoſitione. * Neceſſariũ abſolutè iudicať aliqd ex habitudine terminorũ, vt pote qa pdicatũ eſt in diffinitione ſubiecti, ſicut neceſſariũ eſt hominem eſſe aĩal, vel qa ſubiectũ eſt de rõne pdicati, ſicut hoc eſt neceſſariũ, numerũ eſſe parem uel imparẽ. ſic aũt nõ eſt neceſſarium Sor. ſedere. Vñ nõ eſt neceſſarium abſolutè, ſed põt dici neceſſarium ex ſuppoſitione. Suppoſito. n. q ſedeat, neceſſe eſt eum ſedere dum ſedet. *

I

Circa diuina igiť uolita hoc cõſiderãdũ eſt, q aliqd Deũ uelle eſt neceſſariũ abſolutè, nõ tñ hoc eſt verũ de oĩb. q̃ uult. Volũtas. n. diuina neceſſariã habitudinẽ hẽt ad bonitatẽ ſuã, q̃ eſt ꝓpriũ eius obiectũ. Vñ [m] bonitatẽ ſuam eſſe, Deus ex neceſſitate uult, [n] ſicut & uolũtas nr̃a ex neceſſitate uult beatitudinẽ. * Sicut & q̃libet alia potẽtia neceſſariã habitudinẽ hẽt ad ꝓpriũ & principale obiectũ, ut uiſus

K

lità à Deo, ideò liberè alia vult, & nõ conuerſo. Et ideò propriè loquendo, nec ex alijs nec ex aliorum volitione, aliquid perfectionis etiam extenſiuè, diuinæ bonitati accreſcit ſed econuerſo ex perfecta extenſiuè volitione ſuæ bonitatis, Deus eſſe & alias perfectiones vult alijs.

ad colorẽ, qa de ſui rõne eſt, vt in illud tẽdat. Alia aũt à ſe De[us] vult, inq̃tũ ordinanť ad ſuã bonitatẽ, ut in finẽ. Ea aũt, q̃ ſunt ad finẽ, nõ ex neceſſitate uolumus uolẽtes finẽ, niſi ſint talia, ſine qb[us] finis eſſe nõ põt. [c] ſicut volumus cibũ, uolẽtes cõſeruationẽ uitę; & nauẽ, uolẽtes trãſfretare. Nõ ſic aũt ex neceſſit. te volumus ea, ſine qbus finis eſſe põt, ſicut equũ ad ambulãdũ: qa ſine hoc poſſumus ire: & eadẽ rõ eſt in alijs. Vñ, cũ bonitas Dei ſit pfecta, & eſſe poſſit ſine alijs, cũ nihil ei pfectionis ex alijs accreſcat, [d] ſequiť, q alia à ſe eũ uelle, nõ ſit neceſſarium abſolutè, & tñ neceſſarium eſt ex [d] ſuppoſitione [e]. Suppoſito .n. q velit, nõ põt nõ uelle: quia nõ põt uoluntas eius mutari.

G

Ad primum ergo dicẽdũ, q ex hoc quòd Deus uult ab æterno quicquid uult, nõ ſequitur quòd neceſſe eſt eum illud velle, niſi ex ſuppoſitione.

Ad II. Dicẽdũ, q licet De[us] ex neceſſitate uelit bonitatem ſuã, non tñ ex neceſſitate uult ea, q̃ uult, pp bonitatẽ ſuã: qa bonitas eius põt eſſe ſine alijs.

Ad III. Dicẽdũ, q nõ eſt naturale Deo uelle aliqd aliorũ, q̃ nõ ex neceſſitate uult: neq̃ tñ innaturale, aut cõtra naturam, ſed eſt uoluntarium.

Ad IIII. Dicẽdũ, q aliqñ aliqua cã neceſſaria hẽt nõ neceſſariã habitudinẽ ad aliquem effectũ: qđ eſt pp defectũ effectus, & nõ pp defectũ cãæ. Sicut virt[us] Solis hẽt ñ neceſſariã habitudinẽ ad aliqd eorũ, q̃ cõtingẽter hic eueniũt, nõ pp defectũ uirtutis ſolaris, ſed pp defectũ effectus nõ neceſſario ex cã ꝓueniẽtis. Et ſimiliter, q De[us], nõ ex neceſſitate uelit aliqd eorũ q̃ vult, nõ accidit ex defectu voluntatis diuinæ, ſed ex defectu, q cõpetit uolito ſm ſuã rõnẽ: quia. ſ. eſt tale, ut ſine eo eſſe poſſit perfecta bonitas Dei. Qui quidẽ defectus conſequitur omne bonum creatum.

Ad v. ergo dicẽdũ, q cauſa, quæ eſt ex ſe contingens, oportet & determineť ab aliquo exteriori

¶ In reſponſione ad quintum & quartũ, nota diligẽtiſſimè doctrinam in primo cõtra Gent. c. 83. de contingentia ad vtrumlibet dupliciter inuentia, ſcilicet quandoque ex parte cauſæ, & quandoque ex parte ſui, ad quod dicitur. Et plenè intelliges ea, quæ hic dicuntur breuiſſimè. Ex his autem, quæ hic dicuntur & ibi explanantur, habes quàm rudis & nouus ſermo ſit Scoti in 1. diſtinct. 39. voluntatem diuinam primã cauſam cõtingentem appellandi. Fas quippe non eſt in diuina voluntate contingentiam dicere: ſed vt in litera dicitur, eſt in ſe neceſſaria non neceſſariam habens habitudinem ad ſecunda volita, ſi neceſſarium aut contingens ei tribuendum eſt. Magis proprio enim vocabulo liberam illam dicere debemus, vt alibi S. T. docet quoniam libertas media eſt inter neceſſitatem & contingentiam. Illa enim impoſſibilitatem aliter ſe habendi, hæc poſſibilitatem aliter ſe habendi ſucceſſiuè, id eſt, mutabilitatem ponit: libertas autem abſque mutabilitate aliter ſe haberi poſſe ſignificat.

¶ In reſponſione ad ſextũ aduerte, quòd illa propoſitio: Quæcunque Deus ſcit, de neceſſitate ſcit, ſi intelligatur de ſcientia ſimplicis intelligentiæ, quæ ſcilicet naturaliter præcedit actũ voluntatis, veriſſima eſt: nec eſt in ea dubium. Et ſic videtur intendere litera, quæ de ſcientia aliorum vt diſtinguitur contra voluntatem eorũ tractat in hoc argumẽto. de his. n. verũ eſt, q habent eſſe in Deo ex neceſſitate. Si quis

408

Concl. ſ

D. 450

quis aũt dictũ hoc accipit de ſcitis à Deo oĩbus qualitercunque A animaduertat, q cõplexiones contingentes, puta me nunc ſcribere, nõ ſunt veræ neceſſariò, ſed liberè: & conſequenter, liberè in Deo hñt eſſe, & non ex neceſſitate. Ac per hoc pdicta diſtĩo in his non hẽt locum. Eſt tamẽ quidam neceſſitatis modus etiam in horum ſcientia apud Deum, qui nõ eſt in eorũ volitione: qũ oẽ ſcibile, q̃ primũ eſt ſcibile, oportet ſcitũ eſſe à Deo: non aũt oẽ volibile, q̃ primũ eſt volibile, oportet eſſe à Deo volitũ, vt patet. Et rõ diuerſitatis eſt: quia oẽ verũ oportet eſſe in Deo, & conſequẽter cognitum: qa cognitum ſecundum q in cognoſcente eſt, cognoſcitur: oẽ autẽ bonũ non oportet eſſe, aut fore in ſeipſo, & conſequenter non oportet eſſe volitũ à Deo. Ex hoc aũt patet dña ſupradicta inter diuerſa ſcita à Deo: quia illa, q̃ ex ſe ſunt ſcibilia, abſoluta neceſſitate cognoſcuntũ à Deo. Illa verò q̃ fortiũtur veritatẽ, & conſequenter ſcibilitatẽ ex volũtate diuina, ſuppoſita eorum veritate neceſſariò ſciunť: nihil aũt aliud à Deo, q̃cunq, ſupponatur bonum, neceſſario eſt ab eo volitum, ut patet. Vñ de ſcibilibus, & amabilibus, formaliter loquendo, pñt uerba hæc uniuerſaliter intelligi, ut. ſ. omne ſcibile ſit neceſſario ſcitũ à Deo: nõ aũt oẽ amabile eſt neceſſario volitum: quia oẽ ſcibile hẽt neceſſario eſſe in Deo, q̃uis quorundam ſcibiliũ ſcibilitas nõ ſit neceſſaria. Non autẽ oẽ amabile hẽt eſſe, aut fore neceſſariò. Et bene notato, ſaneq; intellecto verba hæc in redditione cãæ præfatæ, q̃n non intendit, neceſſitatem ſimpliciter ab vniuerſo excludere, quam in ſecundo contra Gen. c. 30. probat, ſed neceſſitatem eſſendi: qũ nullam rem eſſe eſt ſimpliciter neceſſariũ, niſi Deum. Et hoc inſinuant illa verba. Ita quòd ſint per ſeipſa neceſſaria, & ſimpliciter intendit, quòd neceſſe eſt omnia, vel omnia ſcibilia, habere eſſe in Deo.

120 6

Porrecta per totũ. 114 1. diſt. 45. ar. 3. Et 3. cont. cap. 97. & lib. 4. c. 10. pſ ci. & po. q. 3. art. 15. Et pſ. 5 ce co. 2. Et in. 5. l. 3. * Ca. 4. cir ca prin.

ad effectũ. Sed volũtas diuina, q̃ ex ſe neceſſitatẽ hẽt, determinat ſeipſã ad volitũ, ad qđ hẽt habitudinem non neceſſariam.

Ad VI. dicẽdũ, q ſicut diuinũ ẽe, i ſe ẽ neceſſariũ: ita, & diuinũ velle, & diuinũ ſcire. Sed diuinũ ſciř hẽt neceſſariã habitudinẽ ad ſcita, nõ aũt diuinũ uelle ad uolita, qđ ideò ẽ qa ſcientia hr̃ de reb. ſm q ſunt in ſciente: uoluntas aũt cõparatur ad res ſm q ſunt in ſeipſis. [c] Quia igiť oia alia hñt neceſſariũ eſſe ſm q ſunt in Deo, nõ aũt ſm q ſunt i ſeipſis, hñt neceſſitatẽ abſolutã, ita q ſint p ſeipſa neceſſaria: pp hoc De[us] q̃cunq; ſcit, ex neceſſitate ſcit: nõ aũt quæcunq; vult ex neceſſitate vult.

B

C

Articvlvs IIII.

Vtrum voluntas Dei ſit cauſa rerum.

Ad qvartvm ſic ꝓcediť. Vr̃ q Dei non ſit cã rerũ. Dicit. n. Dion. cap. 4. de di. no. * Sicut noſter Sol nõ ratiocinãs aut præeligens, ſed per ipſum eſſe illuminat omnia participare lumen ipſius ualentia: ita & bonum diuinũ per ipſam eſſentiam omnib. exiſtentib. immittit bonitatis diuinę radios: ſed oẽ qđ agit, p uolũtatẽ agit, ut ratiocinãs, & [h] pęligens ergo Deus nõ agit p uolũtatẽ: ergo uolũtas Dei non eſt cã rerum.

¶ Præt. Id, qđ eſt per eſſentiam, ẽ primũ i quolibet ordine, ſicut in ordine ignitorũ eſt primũ, q ẽ ignis p eſſentiã: ſed De[us] ẽ primũ agẽs. ergo ẽ agẽs p eſſẽtiã ſuã, q̃ eſt [h] natura eius. Agit igiť p naturã, & nõ p uolũtatẽ. Volũtas igiť diuina nõ eſt cã rerũ.

¶ 3 Præt. Quicquid eſt cã alicuius [h] per hoc qđ eſt tale, in cã per naturã, & non per uolũtatẽ. * Ignis. n. cã eſt calefactiõis, quia eſt calidus: ſed artifex eſt cã domus, quia vult eam facere. Sed Aug. dicit in j. de doctr. Chriſt. * q quia Deus bonus eſt, ſumus. Ergo Deus per ſuã naturam eſt cauſa rerum, & non per uoluntatem.

¶ 4 Præt. Vnius rei una eſt cauſa ſed rerum creatarum eſt cã ſcientia Dei, ut ſupra dictum eſt. * Ergo uoluntas Dei non debet poni cauſa rerum.

Sed contra eſt, qđ dr̃ Sap. ij. Quomodo poſſet aliquid permanere, niſi tu uoluiſſes?

Respon. Dicendum, q [m] neceſſe eſt dicere uolũtatẽ Dei eſſe cãm rerum, & Deum agere per uoluntatẽ, nõ per neceſſitatẽ naturæ, * ut qdã exiſtimauerunt. * Qđ quidẽ apparere põt tripliciter. Primò quidem ex ipſo ordine cãrum agentiũ. Cùm. n. propter finem agat intellectus, & natura, ut probať in 2. Phyſico. * Neceſſe eſt ut agẽti per naturã prædeterminetur finis, & media neceſſaria ad finẽ, ab aliquo ſuperiori intellectu. *

D

A agentia naturalia. 2. Phyſic. tex. 49. & 9. Metaph. tex. 3. & 10. diſtinguunť contra agẽtia à propoſito. Et ſic agere naturaliter, eſt agere non quia agens vult hoc, dato etiã q uelit illud: ſed eſt agens, quia eſt tale, ut patet in gñatione hoĩs: quia. n. Sortes velit gñare, non tñ generat, quia vult, ſed quia eſt talis diſpõnis naturalis, &c. Secundò ſumi pñ, ut idem ſonat q agere non liberè, eo modo quo dicim[us] q nõ liberè, ſed neceſſitate nñl Deus vult ſe, & nos uolumus bonum. Et quãuis utrũque de Deo exiſtimatum ſit, & q agat non quia vult, q̃uis volẽs, ſed quia eſt talis naturę, vt ſecundo contra Gent. c. 23. dr̃. Et q agat, quia intelligit, & vult, naturali tñ neceſſitate, tale intelligere, & velle hñs, ut ibidẽ in c. 26. & 27. tangitur. In pñti tñ lra primo modo ſumiť agere p neceſſitatẽ naturæ, ita q intentio præſens eſt oſtendere, q Deus agit, quia vult, & non q̃ talis eſt. Ex cõiunctione aũt concluſionis præcedentis articuli cum hac, ſufficienter hr̃ ſolutio ſecundæ q̃õnis: quia ſiquit, quia vult, ut hic oſtenditur, & ſe uñ vult naturaliter, &c. libere, ut oſtẽſum ẽ, ergo agit alia, quia illa vult, liberè.

¶ Quoad ſecundũ, probatur tripliciter intenta cõcluſio. Primò ex ordine agentium, ſic: Tam natura q̃ intellectus agit pp finem. ergo agenti per naturã prædeterminatur finis, & medium ab aliquo intellectu. ergo agens per intellectum eſt prius agẽte per naturã. ergo Deus eſt agens per intellectũ, & uoluntatem. Antecedens probatur ex. 2. Phyſic. Prima conſequentia manifeſtatur exemplo ſagittæ: ſecunda relinquitur per ſe nota: tertia uerò probatur, quia Deus eſt primum agens. Nec te moueat, q ſecunda conſequentia ſic leuiter tacta eſt: quia cõmunis animi cõceptio eſt, q agere propter finem, exigit finem cognoſci, uel ab ipſo tendente in finem, vel aliquo dirigente, vt in ſaggitta contingit. Et quia conſtat naturam, ut ſic, non cognoſcere, ideò liquet, quod oportet à cognoſcente dirigi. Inter agere quoque per intellectum, & per uoluntatem, nulla differentia eſt in propoſito: quoniam nec intellectus agit abſque uoluntate, quæ eſt appetitus intellectiuus: nec uoluntas abſque intellectu, quia bonum intellectum mouet eam. Et ideò nullum uitium cõmittitur ex uno in aliud declinando.

E

¶ Secundò probatur ex ratione naturalis agentis, ſic. Agens per naturam, agit quia eſt tale, ergo operatur uno modo. ergo unum effectum. ergo habet eſſe determinatum. ergo Deus non poteſt agere per naturam. ergo determinati effectus ab infinita illius bonitate procedunt ſecundùm determinationem intellectus, & uolũtatis. Antecedens probatur ab effectu: quia quãdiu eſt tale, non facit niſi tale. Prima conſequẽtia eſt ſecũda, & tertia relinquuntur nota. & prima quidem eſt ſecũda procedit à priori tertia, pp quam antecedens cum priorib. eſt inductum, à poſteriori infert prius, ut patet. quarta uerò primo probatur: quia

125

Li. 1. d do. Chri. cap. 32. co. 5.

Q. 14. ar. 8.

Concl. m

87 118

2. Phy. te. 49. to. 2. 6 15

SVPER QV. XIX. ART: IIII.

Ferr. 2. cont. cap. 97. *Cap. 1. d. 42. q. 1. con. 2.*
Bannes art. 4. *Alb. mag. 1. diſt. 45. art. 4. & 8.*

Titulus clarus.

¶ in corpore duo. Primò, proponit concluſionem; ſecundò probat concluſionem tripliciter.

¶ Quoad primum ita dicit. Primò, concluſionem reſponſiuã quæſito affirmatiuè, ſcilicet, Voluntas Dei eſt cauſa rerum. Secundo quid hoc importat, ſcilicet, Deum agere per uoluntatem, & non per naturæ neceſſitatem. Tertiò, quòd quidam exiſtimauerunt Deum agere per naturæ neceſſitatem.

¶ Vbi aduerte, q agere per neceſſitatem naturæ dupliciter põt intelligi. Primò vt idem ſonat, q agere naturaliter eo mõ, quo

Universidad de Deusto Biblioteca

eſſe diuinum non eſt determinatum, q̃ ex eo patet, q̃ cõtinet in ſe totam eſſendi perfectionẽ. ſecundũ manifeſtat ius probationis ducẽdo ad impoſſibile. Si eſſe infinitũ cauſaret naturaliter, cauſaret aliquid infinitũ in eſſendo: hoc eſt impoſſibile. ergo. Quinta aũt conſequentia ex vi diſtinctionis agentium patet. Et aduerte, q̃ iſta rõ excludit q̃ Deus non põt naturaliter agere aliquẽ vnũ effectũ p ſeipſum ſolũ. Si quis aũt poneret Deũ ſolũ nullã rẽ integraliter cauſare, ſed cõcauſando alijs cauſis ipſũ dare eſſe effectib. diceret q̃ proprius effectus diuini eſſe infiniti, eſt eſſe indeterminate ſecũdum ſe, ſed determinatẽ tñ ſemp inuentũ pp ſecũdas cauſas. Sed hoc à ſeipſo diſcordat: q̃ ſi eſſe diuinũ eſt infinitum oportet ab ipſo pemanaſſe eſſe oium illarũ cãrum cõcauſantiũ: quã ꝑinẽ eſſendi modũ ab infinito eſſe oportet puenire, & ſi ſic eſt, ergo concedere oportet q̃ Deus aliquem effectũ per ſeipſum ſolũ integraliter ꝓducere põt. ergo nõ p neceſſitatẽ naturæ, niſi daci poſſit effectus infiniti eſſe. vt in litera dicitur: ſtat ergo ratio.

Q.7.ar.2. Tertio ꝓbat ex habitudine effectuũ ad cãm ſic: effectus pexiſtunt in cã ſcdm modũ cãæ. ergo effectus pexiſtunt in Deo ſecũdum modũ itelligibilẽ: ergo ꝓcedũt ab eo ſcdm modũ ītelligibilẽ: ergo p modũ voluntatis, ergo uoluntas Dei eſt cã rerũ. Prima conſequentia probat q̃a eſſe Dei eſt eius intelligere, ſecunda probatur: quia effectus procedunt à cauſa ſecundũm modũ, quo pexiſtunt in cã: quod ꝓbatur, q̃a oẽ agens agit ſibi ſimile: tertia cõſequẽtia ꝓbat, quia inclinatio ad agendũ id, quod per intellectum conceptum eſt, uoluntas eſt. ultima eſt per ſe nota.

Sicut ſagittæ prædeterminatur finis, & certus modus à ſagittãte. Vndè neceſſe eſt, q̃ agens p intellectũ, & volũtate ſit prius agente per naturam. Vndè, cũ primum ĩ ordine agentium ſit Deus: neceſſe eſt q̃ per intellectũ & uoluntatẽ agat. Secundò ex rõne naturalis agẽtis, ad q̃ ꝑtinet ut unum effectũ producat: quia natura uno, & eodem mõ operat, niſi impediatur. Et hoc ideò, quia ſm q̃ eſt tale, agit. undè quandiu eſt tale, non facit niſi tale. oẽ.n. agens per naturam, hẽt eſſe determinatũ. Cum igitur eſſe diuinum nõ ſit determinatum, ſed cõtineat in ſe totã perfectionẽ eſſendi, non põt eſſe q̃ agat per neceſſitatẽ naturæ: niſi forte cãret aliquid indeterminatũ & infinitum in eſſendo: qđ eſt impoſſibile, ut ex ſuperioribus patet. Nõ igit agit per neceſſitatẽ naturę, ſed effectus determinati ab infinita ipſius perfectione ꝓcedunt ſecundũ determinationẽ uolũtatis, & intellectus ipſius. Tertiò ex habitudine effectuũ ad cãm, ſecundum hoc.n. effectus procedunt à cã agente, ſecundũm q̃ pexiſtunt in ea: quia oẽ agens agit ſibi ſimile. Præexiſtunt aũt effectus ĩ cã ſecundũm modum cãæ. undè cum eſſe diuinum ſit ipſum eius intelligere: pexiſtunt in eo effectus eius ſm modum intelligibilem, & per modum intelligibilem procedunt ab eo, & ſic per cõſequẽs per modum uolũtatis. Nam inclinatio eius ad agendum qđ intellectu conceptũ eſt, ꝑtinet ad uoluntatẽ. Volũtas igitur Dei eſt cã rerũ.

Ad primvm ergo dicendũ, q̃ Dionyſ. p uerba illa nõ intẽdit excludere electionẽ à Deo ſimpliciter. ſed ſecũdũm quid: inquantum ſcilicet, nõ quibuſdam ſolũm bonitatem ſuam communicat, ſed omnibus: prout ſcilicet electio diſcretionem quandam importat.

Ad ii. Dicendum, q̃ quia eſſentia Dei eſt eius intelligere & uelle ex hoc ipſo quòd p eſſentiam ſuam agit, ſequitur quòd agat per modum intellectus & uoluntatis.

Ad iii. Dicendũ, q̃ bonũ eſt obiectum uoluntatis. Pro tanto ergo dr̃, quia Deus bonus eſt, ſumus: inquantum ſua bonitas eſt ei ratio uolendi oĩa alia, ut ſupra dictum eſt.

Ad iiii. Dicendũ, q̃ unius & eiuſdẽ effectus, ẽt in nobis, ẽ cã, ſcientiæ ut dirigens, qua cõcipit forma operis, & uolũtas, ut imperãs: q̃a forma ut eſt in ĩtellectu tm̃, nõ determinat ad hoc q̃ ſit uel nõ ſit ĩ effectu, niſi p uolũtatẽ. Vñ intellectus ſpeculatiuus nihil dicit de operando. Sed potentia eſt cã ut exequens, quia noĩat immediatũ principium operationis. ſed hæc omnia in Deo unum ſunt.

Articvlvs V.

Vtrum voluntatis diuinæ ſit aſſignare aliquam cauſam.

AD QVINTVM ſic ꝓcedit. Vr̃ q̃ uolũtatis diuinę ẽt ſit aſſignare aliquã cauſam. Dicit enim Aug. lib. 83. q. Quis audeat dicere Deũ irrõnabiliter oĩa condidiſſe? Sed agẽti voluntario, qđ eſt ratio operandi, eſt etiam cauſa volẽdi. Ergo volũtas Dei habet aliquam cauſam.

¶2 Præt. In his q̃ fiunt à volente, q̃ pp nullã cãm aliqd vult, non oportet aliã cãm aſſignare niſi voluntatẽ volentis: ſed voluntas Dei eſt cã oĩum rerũ, vt oſtñſum eſt. Si igit voluntatis eius nõ ſit aliqua cã, nõ oportebit in oĩbus rebus naturalibus aliã cãm quęrere, niſi ſolã uolũtatẽ diuinã. Et ſic oẽs ſcientiæ eẽnt ſupuacuæ, q̃ cãs aliquorũ effectuũ aſſignare nitunt. qđ vr̃ inconueniẽs. Eſt igit aſſignare aliquam cãm volũtatis diuinæ.

¶3 Præt. Quod fit à volente nõ pp aliquam cauſam, dependet ex ſimplici volũtate eius. ſi igitur volũtas Dei nõ habeat aliquã cãm, ſequit q̃ oĩa q̃ fiũt, depẽdeãt ex ſimplici eius uolũtate, & non habeant aliquam cauſam aliam. qđ eſt inconueniens.

Sed contra. Eſt quod dicit Auguſt. in lib. 83. q. Oĩs cã efficiens, maior eſt eo qđ efficit: nihil tñ maius eſt voluntate Dei. non ergo cã eius quærenda eſt.

Respon. Dicẽdũ, q̃ nullo modo volũtas Dei cauſam habet.

Ad cuius euidentiã cõſiderandum eſt, q̃ voluntas conſequat intellectũ: eodẽ mõ contingit eſſe cãm alicuius volẽtis vt velit, & alicuius intelligẽtis vt intelligit. In intellectu aũt ſic eſt, q̃ ſi ſeorſum intelligat principiũ, & ſeorſum concluſionẽ intelligentia principij eſt cã ſciẽtiæ cõcluſionis. Sed intellectus in ipſo principio inſpiceret cõcluſionem, vno intuitu apprehendens vtrũq;, in cõ ſciẽtia cõcluſionis nõ cauſaret ab intellectu principiorũ: quia idẽ nõ eſt cã ſuiipſius, ſed tñ intelligeret principia eſſe cãs cõcluſionis. Similiter eſt ex parte volũtatis, circa quã ſic ſe hẽt finis ad ea q̃ ſunt ad finẽ ſicut in intellectu principia ad cõcluſiões. Vñ ſi aliqs vno actu velit finẽ, & alio actu ea q̃ ſunt ad finẽ, velle finẽ erit ei cã volẽdi ea quæ ſunt ad finẽ: ſed ſi vno actu velit finẽ, & ea q̃ ſũt ad finẽ, hoc eſſe nõ poterit: q̃a idẽ nõ eſt cã ſuiipſius. Et tñ erit verum dicere, q̃ velit ordinare ea, q̃ ſunt ad finẽ, in finẽ. Deus aũt ſicut vno actu oĩa in eſſentia ſua intelligit, ita vno actu vult oĩa in ſua bonitate. Vndẽ ſicut in Deo intelligere cãm nõ eſt cã intelligendi effectus, ſed ipſe intelligit effectus in cã, ita velle finẽ, nõ eſt ei cã volẽdi ea, q̃ ſunt ad finẽ. Sed tñ vult ea q̃ ſunt ad finẽ, ordinari ĩ finem. Vult ergo hoc eſſe pp hoc, ſed non pp hoc vult hoc.

Ad primvm ergo dicendũ, q̃ volũtas Dei rationabilis eſt, nõ q̃ aliqd ſit Deo cã volendi, ſed inquãtũ vult vnũ eſſe pp aliud.

Ad ii. Dicendũ, q̃ cũ velit Deus effectus ſic eſſe, ut ex cãis certis ꝓueniãt ad hoc q̃ ſeruet ordo in rebus; nõ eſt ſupuacuũ ẽt cũ uoluntate Dei cãs q̃rere. Eſſet tñ ſuperuacuũ, ſi aliæ cauſæ quærerent ut primæ, & non depẽdẽtes à diuina uolũtate. Et ſic loquit Augu. in 3. de Trin. Placuit uanitati phĩorum ẽt alijs cãis effectus cõtingentes tribuere: cum oĩno uidere nõ poſſent ſuperiorem cæteris oĩbus cauſam, ideſt, uoluntatem Dei.

Ad iii. Dicẽdũ, q̃ cũ, Deus uelit effectus eſſe pp cãs, q̃cũq; effectus p̃ſupponunt aliquẽ aliũ effectũ, nõ depẽdẽt ex ſola Dei uolũtate, ſed ex aliquo alio. Sed primi effectus ex ſola diuina uolũtate depẽdẽt, utpote ſi dicamus, q̃ Deus uoluit hoĩem hr̃e manus, ut deſeruirẽt ĩtellectui operãdo diuerſa opa: & uoluit eũ hr̃e intellectũ ad hoc q̃ eſſet hõ: & uoluit eum eſſe hoĩem ut frueret ipſo, uel ad cõplementũ uniuerſi. Quę q̃dẽ nõ eſt reducere ad alios fines creatos ulteriores. Vñ hmõi dependẽt ex ſimplici uolũtate Dei; alia uerò ex ordine etiam aliarum cãrũ.

Marginal commentary, left page, right margin:

ſed quoad indiuiduales condõnes. Maſ.n. fortis gñat marem, & iracũdus iracũdum, ut in 7. dr̃. Ethi. In mõ igitur quo effectus ꝓcedit à cã, cõſiderãda ſunt duo. Primò, modus ꝓceſſionis tenẽs ſe ex parte cãæ. Et ſecundò, modus eiuſdẽ tenens ſe ex parte effectus. Si.n. attendimus ad modũ ꝓcedẽdi ex parte cãæ uniuerſaliter uerificatur, q̃ proceſſio eſt ſimilis mõ exiſtẽdi ĩ cã: quia eſt illius modus prius eſſe ctus in gñe cãæ efficiẽtis: ita q̃ ſicut forma ꝓcedens eſt à forma ĩ cã, & propterea ſimilis illi: ita modus procedendi ex parte cãæ, eſt à mõ pexiſtendi in cã, & cõſequẽter ſimilis illi: quia oẽ agens agit ſibi ſimile, & ſic patet quõ illa propoſitio aſſumpta, & eſt uera, de mõ procedẽdi & optime ꝓbatur per illam maximam. ¶ Sed ſi attendamus modũ procedendi ex parte effectus, ſic propoſitio aſſumpta, ut dictũ eſt, nõ uniuerſaliter uerificatur, nec ad hoc eſt inducta ſua probatio, neque ipſa, qm̃ modus iſte, proprie loquendo, magis eſt modus participandi uel ſuſcipiendi cauſam, q̃ procedendi ab ea: & ideo inſtantię allatæ non militant contra intentum, qm̃ de mõ participandi loquuntur ex parte effectus. Litera autem loquitur de modo ꝓcedendi à cauſa ex parte ipſius cauſæ. Domus enim proce-

Marginal notes: 13 · 215 · 23 · 238 · 87 · Q.7.ar.2. · Ar.1. ſuꝑ. in ad 2. ꝑ tipue. · Porrecta per totum 119 1. di. 40. arg. 5. Et 1. ... cap. 16.

Bottom commentary, left page:

¶Circa propoſitionẽ aſſumptam in probatione ſecundæ conſequentiæ dubiũ occurrit. Quia aut eſt falſa, aut diſſonat à ſua probatione. utrumq; eſt incõueniens: ergo. Propoſitio.n. hęc eſt iſta. Effectus ꝓcedunt à cã ſcdm q̃ pexiſtunt in ea: & ꝓbatio eſt ſubdit quia oẽ agens agit ſibi ſimile. Tunc ſic, aut ꝓpoſitio intẽdit de mõ effectus ꝓcedentis, aut de mõ ꝓcedendi: ſi intendit q̃ effectus ꝓcedens à cã hẽt modum eſſendi ſimilẽ modo, quo pexiſtit in cã, probatio quidem eſt conſona, ut patet, ſed ipſa eſt falſiſſima: q̃m domus procedens ab artifice nõ aſſimilat domui in mente in mõ eſſendi, nec ſequitur ex illa maxima, q̃ intelligitur quantum ad formã qua agit. Si aũt intendit de modo procedendi, ſ. q̃ effectus à cã procedit illo uel ſimili modo, quo pexiſtit in ea, tũc ꝓbatio nõ eſt ad ꝓpoſitũ: quia ut diximus, intelligitur quoad formã, qua agens agit: & non quoad modũ, quo forma eſt in eo, & nihilominus hẽt multas inſtãtias: qm̃ domus ad eſſe intelligibile in agente, ꝓcedit tñ ab eo ſenſibiliter, & ca lor hẽt eſſe incorruptibile, & vniuerſale in luce Solis, ꝓcedit tñ corruptibiliter, & particulariter. Vndique igitur ambiguitas eſt. ¶Ad hoc dr̃, q̃ illa maxima: oẽ agẽs agit ſibi ſimile q̃tus vniuerſaliter non verificetur, niſi quoad formã, nõ tñ eſt arctãda ad formã, ſed eſt intelligẽda cũ ly quãtũ pt. Videmus.n. q̃ ſi fuerit actiuũ vniuocũ uehemẽs uirtutis, qđ facit ſibi ſimile, non ſolũm quoad formam,

dit ab arte intelligibiliter, quoniam à proheresi, ut dicitur 3. Metaphy. quãuis in materia ſenſibiliter ſuſcipiatur, q̃ per organa fiat. Effectus quoque corporum cœleſtium ex parte eorum procedunt incorruptibiliter, & uniuerſaliter iuxta modum formarum, quibus agunt, procedunt enim per actiones eorum æternas, & commenſuratas eis, quamuis participatio eorum apud ſphæram generabilium, & cætera ſit corruptionis, & dearticulationis plena: quia paſſio non æquatur actioni.

SVPER QVAEST. XIX. ART. V.

Ferr. 1. cont. cap. 86. Egi. 1. 5. d. 49. q. 1. pru. prim. Bannes. a. 5.

Titulus intelligendus, ut ſonat de vera cauſa.

¶In corpore una cõcluſio reſpõſiua q̃ſito negatiuẽ. Volũtatis diuinæ nulla eſt cauſa. Hæc concluſio probatur, manifeſtatur: & ſaluatur ſimul id, quod difficultatem in hac re facit, ſ. Deus vult alia propter finem. Probatio eſt, Voluntas eodem actu volens finem, & ea quæ ſunt ad finem, non habet uolitionem cauſatam. ergo uoluntas diuina non habet cauſam. Antecedens ꝓbatur, quia idem nõ eſt cauſa ſuiipſius, & manifeſtatur ab oppoſito, ſ. quando alio actu uolumus finem, & alio ea quę ſunt ad finem. Conſequẽtia verò probatur: quia voluntas diuina vno actu vult omnia in ſua bonitate. Manifeſtatio verò conſiſtit in proportionali ſimilitudine inter intellectum & uoluntatem quo ad modum habendi, vel non habendi cauſam, habendi quidem, quia intellectus alio actu intelligens principia & concluſiones, habet ſcientiam cauſatam. Non habendi uerò, quia intellectus eodẽ actu principia & concluſiones intelligens, nõ habet concluſionem ſcientiam cauſatam ex principijs eadem ratione: quia, ſ. idem non eſt cauſa ſuiipſius. Id autem quod difficultatem ingerit, ſcilicet quòd Deus vult alia propter finem, ſaluatur primò diſtinguendo, quòd aliud eſt velle alia propter finem: & aliud eſt velle alia eſſe ꝓpter finem: & q̃ hoc ſecundum eſt verum, non autem primum. Secundo aperiẽdo hoc ex inchoata proportionalitate: quia intellectus intelligens uno actu concluſiones & principia, non intelligit cõcluſiones ex principijs: tamen intelligit concluſiones eſſe ex principijs, & proportionaliter eſt in volũtate. Cauſa autem totius proportionalitatis huius in littera tãgitur, cũ dicitur, q̃a voluntas ſequitur intellectum.

¶Ad euidentiam eorum quæ hic dñt, & in rñſione ad tertiũ, aduerte has quatuor propoſitiones. Prima eſt hoc eſt ꝓpter hoc. Secunda: Deus vult hoc eſſe ꝓpter hoc. Tertia: hoc eſt volitum à Deo propter hoc aliud volitũ ab eodem. Quarta: Deus vult hoc, quia vult illud aliud. Inter has autem manifeſta differentia: qm̃ prima de rebus abſolutè loquitur. Secunda aũt de eiſdem, vt volitis ſimplici volũtate à Deo. Tertia aũt & quarta, cauſalitatem vnius volitionis reſpectu alterius includere vñr, quãtũ ex hac litera apparet, negandæ vñr iſtæ duæ vltimæ, cũ expreſſẽ dr̃, q̃ Deus non pp hoc vult hoc verum, ſi diligentius conſideremus intentionem authoris, & rñſionem ad tertiũ, cũ doctrina tradita in 1. contra Gen. c. 87. 88. quo ad rem quidem dicendũ eſt, q̃ actus voluntatis diuinæ aut ut agens hoc volitum, puta uniuerſum, vel hoĩem ex parte actus, caret cauſa non ſolũ vt ra tiens, ſed eſſe etiam vt attingens tale volitum ita q̃ attingẽtia velle diuini reſpectu vniuerſi ex parte actus non cauſatur ex attingentia velle diuini reſpectu bonitatis ſuæ. Et hoc intẽdit cum dicit, q̃ Deus nõ pp hoc vult hoc. Idem tñ actus ex parte voliti habet cãm, ita q̃ attingentia paſſiua vnius cauſat ex attingentia paſſiua alterius. ſ. eſſe volitũ vnius cauſat ex eſſe volito alterius: ita q̃ non ſolum hominem eſſe cauſatur in genere cauſæ finalis ex vniuerſi perfectione: ſed ẽt hominem eſſe volitum à Deo, cauſat ex hoc, quòd vniuerſum eſt volitũ à Deo. Et ſi inſtet à paſſiua ad actiuã, volitum cauſatur à volito, ergo velle cauſat à velle, negandus eſt proceſſus. Vel diſtinguendum eſt, q̃ proceſſus talis tenet, quando paſſiuũ æquatur actiuo. Qñ autem actio excedit paſſionem, ita quòd actio eſt vna, paſſiones ſunt multæ: ſtat paſſionẽ cauſari ex paſſione abſq; hoc, quòd actio cauſetur & meritò, quia cauſare & cauſari diuerſitatẽ exigunt. Et propterea vnitas actionis attingentis tot paſſa, cauſalitatem à ſe excludit, multiplicatio autẽ paſſiorum iuxta numerum paſſorum cauſalitatem vnius ab altera non excludit. Quo ad propoſitiones verò dicendũ vr̃, q̃ nõ ſolũ primæ duæ, ſed ẽt tertia bene ſonat, quia non ponit dependentiã volitionis ex parte actus, ſed ex parte voliti: & expreſſẽ in loco

Marginal notes: Etli. 1. ca. 28. & 29. Et li. 5. ca. 97. · li. 83. q. q. 46. parũ à med. tom. 4. · Ar. prec. · Li. 83. q. q. 27. in fin. tom. 4. · concl. · 115 · A · B · C · D · 84 · 85 · 129 · 6 · 86 · 143 · D. 489. · Lib. 3. de tri. c. 2. in medio, tom. 3. · 234

in loco allegato dicitur, quòd vnum volitum à Deo eſt cauſa alterius quòd cadat ſub ordine voluntatis diuinæ. Quarta autem, quoniam dependentiã ſignificat ex parte actus cõcedenda ſeu in vſum deducenda non eſt, ſed piè exponenda, & ex parte voliti interpretãda, ſi alicubi inueniatur. Hinc quoq; habes diuinam in ſcõm argumẽtũ & tertium in litera: ſecundũ.n. loquitur de cauſis rerũ volitarum abſolutè. Tertium verò de cauſis rerum in ordine ad voluntatẽ diuinam ex parte obiecti voliti. Verbigratia primũ intẽdit q nõ ſit quærendũ, quare homo habet manus ſecundum verò, q nõ ſit quærendum quare Deus voluit hominẽ habere manus. & illud quidẽ ſpectat ad primam ppoſitionẽ, hoc ad tertiã: ppriè loquẽdo: & ſic intelligas reſponſiones.

F rò conſequentia probatur: quia effectus conformatur agenti ſecundum ſuam formam. ſecunda verò conſequentia probatur: quia voluntas Dei eſt vniuerſalis cauſa omnium rerum. Præter has autem probationes primum conſequens, quod eſt proprium fundamentũ huius cõcluſionis confirmatur, & manifeſtatur. Confirmatur quidem, ex ratione deficiendi ab intento effectu: quia ſcilicet eſt concurſus alterius cauſæ non cõtentæ vt ſic ſub illa. Manifeſtatur autem in effectibus ſtellarũ & primi cœli. Secundum quoque conſequens, quod ipſa eſt ipſa concluſio, manifeſtatur ex peccatore: in quo videtur non impleri diuinam voluntatem, & omnia clara ſunt in litera.

SVPER QVÆS. XIX. ARTIC. VI.

Scot. 1. ſ. d. 46. q. 1.
S. Bo. 1. ſ. d. 47. q. 1. a. 1.
Alb. 1. p. ſu. q. 36. mẽ. 2.
Ricar. 1. ſ. d. 47. q. 1.
Duran. 1. ſ. d. 46. q. 1.
Ca. 1. d. 45. q. 1. d. 58. q. 1. cõ. 4. d. 45. q. 1. e. 2. con. 4. Bannes. a. 6.

IN tit. nota duo. Primò q voluntas ſumitur hic nõ p velleitate ſed p velle ſimpliciter. Sedo, q aliud eſt quærere: vtrũ oẽ qd ſit Deus velit: & aliud vtrum omne quod Deus vult fiat: non quæritur primũ, ſed ſcdm qm hoc ſolum importat titulus: de primo autem in articulo nono erit ſermo.

¶ In corpore vna cõcluſio reſpõſiua quæſito affirmatiuè. Neceſſe eſt voluntatẽ Dei ſemp impleri. Probatur ſic: in formis ſic eſt, quòd à forma vniuerſali nihil poteſt deficere: q. tamen aliqd poſſit deficere ab aliqua forma particulari. ergo hoc idẽ oportet eſſe in cauſis agẽtibus: q extra ordinẽ agentis ſimpliciter vniuerſalis, ſub quo oẽs cauſæ particulares cõprehenduntur nihil fieri poteſt: q quia extra ordinẽ alicuius agẽtis particularis aliqd fiat. Ergo impoſſibile eſt q diuina volũtas ſuum effectũ non conſequatur. Oportet ig. ipſam ſemper impleri. antecedens declaratur in prædicatis eſſentialiter ordinatis: quoniam ibi manifeſta eſt vniuerſalitas formarum. prima verò

Porrecta per totũ. 125 1. d. 47. a. 1. & ar. 2. ad 1. Et verit. q. 23. ar. 2. co. Et quo l. 11. arti. 3. co. & quol. 12. art. 4. co.

Ar. præc. b c 119 137

concl. m 136

a 136

ARTICVLVS VI.

Vtrũ voluntas ſemper Dei impleatur.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur, q voluntas Dei nõ ſemper impleatur. Dicit.n. Apoſtolus. 1. ad Timoth. 2. q Deus h vult omnes homines ſaluos fieri & ad agnitionem veritatis venire. Sed hoc non ita euenit. Ergo voluntas Dei non ſemp implet.

¶ 2 Præt. Sicut ſe habet ſcientia ad verum, ita h uolũtas ad bonũ. ſed Deus ſcit omne uerũ. Ergo uult oẽ bonum: ſed non oẽ bonum fit. multa .n. bona poſſunt fieri quæ non fiunt. nõ ergo uoluntas Dei ſemper impletur.

¶ 3 Præt. Voluntas Dei cũ ſit cauſa prima, nõ excludit cauſas medias, ut dictum* eſt. Sed effectus H h cauſæ primæ põt impediri per defectũ cauſæ ſcdæ. ſicut effectus uirtutis motiuæ impeditur pp debilitatẽ tibiæ. Ergo & effectus diuinæ uolũtatis põt impediri propter defectum ſecundarum cauſarum. Non ergo uoluntas Dei ſemper impletur.

SED CONTRA eſt quod dicit in Pſal. 113. Omnia quæcunque uoluit Deus fecit.

RESPON. Dicendũ, m neceſſe I eſt uoluntatẽ Dei ſemp ipleri. m

Ad cuius euidẽtiã cõſiderandũ eſt, q cum effectus cõformetur agenti ſm ſuã formã, eadem ratio eſt in cauſis agẽtibus q eſt in cauſis formalibus. In formis aũt ſic eſt, q licẽt aliqd poſſit deficere ab aliqua forma particulari, tñ forma uniuerſali deficere põt. Poteſt.n. eſſe aliqd, quod non eſt homo uel uiuũ, non aũt põt eſſe aliqd, qd nõ ſit ens. Vnde K hoc idẽ in cauſis agẽtibus cõtingere oportet. põt.n. aliqd fieri extra ordinem alicuius cauſæ particularis agentis, nõ aũt extra ordinem alicuius cauſæ uniuerſalis, ſub qua oẽs cauſæ particulares cõprehẽdunt: qd ſi aliqua cauſa particularis deficiat à ſuo effectu, hoc eſt pp aliquam aliã cãm particularẽ impediẽtẽ: q cõtinet ſub ordine cauſæ uniuerſali. Vnde effectus ordinem cauſæ uñis nullo mõ põt exire. Et hoc etiã patet in corporalibus. Põt.n. impediri, q aliqua ſtella nõ inducat ſuũ effectũ. Sed tñ q. G cũq; effectus ex cauſa corporea impediente in rebus corporalibus cõſequat, oportet q reducatur per aliquas cauſas medias in uñem uirtutẽ primi cœli. Cũ igitur uolũtas Dei ſit uñis cã oium rerũ, ipoſſibile eſt, q diuina uoluntas ſuũ affectũ nõ cõſequatur. Vndẽ qd recedere uĩ à diuina uolũtate ſm unũ ordinẽ, relabit in ipſam ſm alium. Sicut peccator, qui quantũ eſt in ſe, recedit à diuina uolũtate peccãdo, incidit in ordinẽ diuinę uolũtatis, dũ per eius iuſtitiam punitur.

AD 1. ergo dicẽdũ, q illud uerbum Apoſtoli, q Deus uult oẽs hoies ſaluos fieri, &c. põt tripliciter intelligi: uno mõ, ut ſit accomoda diſtributio ſm hũc ſenſum, Deus uult ſaluos fieri oẽs hoies, q ſaluant: non qa nullus hõ ſit quẽ ſaluũ fieri non uelit: ſed quia nullus ſaluus fit, quẽ nõ uelit ſaluũ fieri, ut dicit Aug.* Secundo põt intelligi, ut fiat diſtributio p generibus ſingulorũ, & nõ pro ſingulis gñum, ſm hunc ſenſum: Deus uult de quolibet ſtatu hoĩum ſaluos fieri mares & fœminas, Iudęos, & Gẽtiles, paruos, & magnos, nõ tñ oẽs de ſingulis ſtatibus. Tertio ſm Damaſ.† intelligit de uoluntate antecedẽte; nõ de uolũtate cõſequẽte. Quæ qdẽ diſtinctio non accipit ex parte ipſius uolũtatis diuinæ, in qua nihil eſt prius uel poſterius, ſed ex parte uolitorũ.

Ad cuius intellectũ cõſiderãdũ eſt, q unũquodq; ſm q bonũ eſt, ſic eſt uolitũ à Deo. Aliquid aũt põt eſſe in prima ſui cõſideratione, ſm q abſolutẽ cõſiderat, bonũ uel malũ, qd tñ put cũ aliquo adiuncto cõſiderat, q eſt cõſequẽs cõſideratio eius, e contrario ſe hẽt. Sicut hoiem uiuere eſt bonũ: & hoiem occidi eſt malũ ſm abſolutam conſiderationẽ. Sed ſi addat circa aliquẽ ho-

nifeſtatur. Confirmatur quidem ... ¶ Circa hunc proceſſum nota quatuor. Primò, quod defectus, de quo eſt ſermo in littera, non ſumitur hic negatiuè, ſed contrariè: quoniam in vtroque genere cauſæ poteſt defectus negatiuè ab vniuerſaliſſima cauſa inueniri. Cæcitas enim non eſt ens, nec tamẽ eſt enti contraria, ſed talis entis, puta viſui: & peccator peccando deficit à diuina voluntate negatiuè: non enim agit quod Deus vult, non tamen contrariè, vt patebit. Secundò quòd eadem ratio eſt quoad cauſas agentes & formales quo ad hoc expreſſum idest vniuerſalem extenſionem: & non oportet quo ad cætera: hoc enim ſequitur ex illa maxima, effectus conformatur agenti ſecundum formam: manifeſtè namque hunc ſequitur, quod extenſio formæ & agentis proportionaliter ſe habet. Tertio quòd notanter in litera dicitur: Peccator recedere videtur à diuina voluntate, quoniam ſimpliciter non agit peccans contra voluntatem Dei conſequentem, vt patet ex eo quòd Deus vult permittere hunc, nunc, ſic, &c. peccare: ſed agit pro tanto contra diuinam voluntatem, quia contra antecedentem eius voluntatem agit: & quia non volitum à Deo Voluntate conſequente agit: & quia contra præcepta ſua

Lib. 1 de prædeſt. ſanct. c. 8. Enchiridij c. 103. 10. Et lib. 4 cõt. Iulianũ c. 8. 10.

† Lib. 2. orthod. fidei cap. 29. non multum à fine. Aug. ad art. ſal. ſp. 32. & lib. ad cor. & gra. c. 14.

ac prohibitiones eius, quod dicitur in litera: agere cõtra vnum ordinẽ voluntatis eius, facit: & quia digna odio voluntatis diuinæ perpetrat. Quartò, q ea, quæ hic dñr de impedimento cauſarum agentiũ, intelligenda ſunt formaliter, infra ordinẽ cauſarũ effectiuarũ vt ſic, qm ſi conſiderarentur impedimẽta materiæ vt ſic, aliter forſẽ diceret. Sed de his latius erit ſermo diffuſus, cũ de gubernatione rerum loquemur. Nũc hæc ſat ſũt, qm volũtas diuina adeò vniuerſalis eſt cã, ut etiam omnis materiæ conditiones eidem ſubſint.

A dat cõſequens, quia põt aliquis incipere velle, quia incipit eſſe vel cognoſci bonum alterius vt manifeſtẽ patet in amore amicitiæ. Quod non ſequat verò ex antecedente, clarẽ liquet: qm bonũ alterius ſub bono clauditur intellecto. Ad hoc dr, q vt patet 8. Ethic. Amabile quidẽ bonũ, vnicuiq; aũt propriũ: & ppterea volũtas primo eſt boni proprij, ſecũdario aũt eſt boni alieni. vndẽ & ibidẽ dr, q amicabilia quę ſunt ad alios venerũt ex amicabilibus, q ſunt ad ſe. Propter qd conſequẽtia iſta, ſi de bono per ſe primo volito ſiue volibili intelligat, eſt optima formaliter. Si aũt de bono vniuerſaliter intelligitur, vera antecedens ſonat conſequentia tenet & formaliter: & fundatur ſuper hoc, q mutabilitas ſeu nouitas volitionis circa aliena, oritur ex mutabilitate amoris pprij, & immutabilitas circa aliena ex immutabilitate circa propria, & hoc rationabiliter: quia amor alioꝝ oritur ex pprio. Ex hoc.n. patet q in conſequẽte, alienus amor etſi nõ formaliter, virtualiter tñ eſt incluſus: & conſequẽter incipere velle: quia incipit eſſe vel cognoſci bonum alteri, non eſt alia ratio ſeu alius modus incipiendi velle ab his, qui in conſequente ſunt expreſſi, & ſic ceſſat, & obiectio falſificans: qa illi alij modi non ponuntur in numerum cum iſtis, nec excludũtur: ſed clauduntur in his virtualiter, & obiectio conſequẽtis, quia vt dictum eſt, infertur nouitas volitionis reſpectu boni vniuerſaliter, quamuis difformiter, quia reſpectu proprij formalis, reſpectu alieni virtualiter. Fecit autem hoc author, non ſiñ breuitatis gratia, ſed ea potius ratione motus: quia de voluntate diuina loquebatur, de qua perſpicuũ ex dictis erat, quòd alia nõ vult niſi bonitatẽ propriam volendo: ita q ipſa ſola eſt ei volendi cauſa. & ſic in materia, de qua eſt quæſtio, ſat fuit vniuerſalem maiorem de proprio bono aſſumere veriſſimam formaliter. minor.n. ita pbata

SVPER QV. XIX. ART. VII.

Ferr. 1. cont. c. 82. lib. 2. cap. 23.
Scot. 1. ſ. d. 46.
Cap. 1. d. 38. q. 1. art. 2. con. 8.
Alb. mag. 1. diſtin. 45. art. 10.

TItulus clarus eſt. ¶ In corpore eſt vnica cõcluſio reſpõſiua quæſito affirmatiuè. Volũtas Dei eſt omnino immutabilis. Probatur. volũtas eſt boni: ergo dupliciter tñ põt incipere velle, ſ. quia incipit vel eſſe, vel cognoſci ſibi bonũ. ergo nõ põt incipere velle abſq; ſuppoſita mutatione intellectus, vel diſpõnis ſubſtantiæ ppriæ. ergo non eſt mutabilis abſquẽ aliquã harũ mutationũ. ergo uolũtas Dei eſt immutabilis oĩno. Prima cõſequẽtia aliter nõ probat; ipſum tñ conſequẽs declarat quoad vtranq; partẽ, ex calefieri, & cõſilio. Secunda eſt p ſe nota. Tertia aũt dña inter mutare voluntatẽ, & velle mutationẽ, manifeſtatur. Quarta demũ pbatur qa tam ſubſtãtia q ſcientia Dei eſt omnino imutabilis. ¶ Circa has cõſequentias duo nota. Primo q antecedens tanquã vulgata propoſitio è diminutẽ ſcriptum: ſubintelligi.n. oportet ly intellecti. Et tũc manifeſtẽ patet prima cõſequentiã non egere probatione: qm ſi velle eſt tñ reſpectu boni intellecti, oportet q noua volitio ſit aut ex nouitate boni, aut ex nouitate intellectionis. Secundò q tertia conſequentia in litera nõ hẽ in ſe, ſed in ſua tantum probatione, ſed ad claritatem maiorem expreſſimus illam.

¶ Circa primam conſequentiam dubium occurrit pp ly ſibi in conſequente poſitum. Videtur enim q illa particula falſificet conſequens, & non ſequatur ex antecedente. Falſum quidẽ ſed

B. 112.

19 21 f

In corp. art.

minem, quòd ſit homicida vel viuẽs in periculũ multitudinis, ſic bonum eſt eũ occidi, & malũ eſt eum viuere. Vndẽ põt dici, q iudex iuſtus antecedẽter vult omnẽ hominẽ viuere, ſed cõſequenter vult homicidã ſuſpẽdi. Similiter Deus antecedẽ B ter vult oẽm hominem ſaluari ſed cõſequenter vult quoſdam dãnari, ſecundum exigentiam ſuæ iuſtitiæ. Neque tñ id qd antecedẽter volumus, ſimpliciter volumus, ſed ſm quid: quia volũtas cõparatur ad res, ſm q in ſeipſis ſunt, in ſeipſis aũt ſunt in particulari. Vndẽ ſimpliciter volumus aliquid ſm q volumus illud cõſideratis oibus circunſtantijs particularibus: qd C eſt conſequenter velle. Vndẽ poteſt dici, q iudex iuſtus ſimpliciter vult homicidam ſuſpẽdi, ſed ſecundum quid vellet eũ viuere. ſ. in quantum eſt homo. Vndẽ magis põt dici velleitas, quam abſoluta voluntas. Et ſic patet quòd quicquid Deus ſimpliciter vult, fit, licẽt illud qd antecedenter vult, non fiat.

AD II. Dicendũ, q actus d cognoſcitiuæ virtutis eſt ſecundum q cognitum eſt in cognoſcente: actus aũt virtutis appetitiuæ ẽ ordinatus ad res ſecũdum q in ſeipſis ſunt. * Quicquid aũt põt habere rationem entis, & veri, totum eſt virtualiter in Deo, ſed non totum exiſtit in reb. creatis. Et ideò Deus cognoſcit omne uerum, non tamen vult omne bonum: niſi inquantum vult ſe, in quo virtualiter omne bonum exiſtit.

AD III. Dicendũ, q cã prima tunc põt impediri à ſuo effectu per defectũ cãæ ſecũdæ, qñ non eſt vniuerſaliter prima ſub ſe oẽs cãs cõprehendens: quia ſic effectus nullo mõ poſſet ſuũ ordinẽ euadere. & ſic ẽ de volũtate Dei, vt dictũ eſt.*

ARTICVLVS VII.

Vtrum voluntas Dei ſit mutabilis.

AD SEPTIMVM ſic proceditur. Videtur, quòd voluntas Dei ſit mutabilis. Dicit enim Dominus Geneſ. 6. Pœnitet me feciſſe hominem. Sed h quemcunque pœnitet de eo quod fecit, habet mutabilem voluntatem, ergo Deus habet mutabilem voluntatem.

¶ 2 Præte. Ieremiæ 18. ex perſona domini dicitur, h Loquar aduerſus Gentẽ, & aduerſus regnum, vt eradicem, & deſtruã, & diſperdã illud: ſed ſi pœnitẽtiã egerit Gens illa à malo ſuo, agã, & ego pœnitentiã ſup malo, qd cogitaui vt facerẽ ei. Ergo De9 hẽt mutabilẽ volũtatẽ.

¶ 3 Præt. Quicquid De9 facit, h voluntariẽ facit. ſed Deus non ſemper eadem facit. nam quandoq; pręcipit legalia obſeruari, quandoque prohibuit. Ergo habet mutabilem voluntatem.

¶ 4 Præt. Deus non ex neceſſitate h vult quod vult, vt ſupra dictũ eſt.* Ergo põt velle, & nõ velle idem. Sed oẽ, qd hẽt D potentiam ad oppoſita, eſt mutabile. ſicut qd põt eſſe, & non eſſe, eo mutabile ſecũdum ſubſtantiam, & quod põt eſſe hic, & non eſſe hic, eſt mutabile ſecũdũ locũ. Ergo Deus eſt mutabilis ſecundum voluntatem.

SED CONTRA eſt, q dicitur Nu. 23. Nõ eſt De9 quaſi homo, vt mentiatur: neque vt filius hominis, vt mutetur.

RESPON. Dicendum, q E uoluntas Dei eſt oĩno immutabilis. Sed circa hoc conſiderandum eſt, q aliud eſt mutare voluntatem, & aliud eſt velle aliquarum rerum mutationem. Põt.n. aliquis eadem uoluntate immobiliter pmanẽre, velle q nunc fiat hoc, & poſtea fiat co

Porrecta per totũ. 121 1. di. 39. q. 1. a. 1. 3. cor. & a. 1. 3. & 4. Et 3. cõtra. ca. 82. Et lib. 2. 35. & Et li. 3. c. 91. & 98. ſin. Et po. q. 1. ar. 1. a. 3. 7.

Art. 5. huius quæſt.

eſt. ſ. Deus quicquid vult, bonitatem propriam volendo vult.

¶ In reſponſione ad quartum diligenter aduerte, quod intentio eius eſt negare in Dei voluntate potentiam ad oppoſita: quoniã in ea nulla omnino eſt potentia, ſed eſt velle eius aut neceſſariũ ſimpliciter, vt velle ſe: aut neceſſariũ immutabiliter, vt velle alias

& hoc tendunt manifeſtã verba literæ in reſponſione, ex negatione neceſſarij abſolute, eligẽdo neceſſarium immutabiliter: quaſi dixiſſet, ꝙ ex negatione neceſſarij abſolutè, nõ ſequit̃ potentia ſeu poſſibile ſcdm aliquã potentiã, ſed ſtat, ꝙ ponat̃ neceſſarium immutabiliter. Non.n.cum dr̃ Deus pt velle hoc, aut oppoſitum: ly põt, denotat poſſibile ſecundũm aliquã potentiam, ſed poſſibile ex habitudine terminorum, vt expreſſè hẽs in primo cõtra Gentiles, c. 83. Et propterea imaginatio Scotica in 1. di. 39. q. 1. de potentia priore naturaliter actu abſq; mutabilitate, quam in voluntate diuina fingit, volũtaria eſt: oſs.n.potẽtia contradictionis, eſt cum mutabilitate aliqua, vt 9. Metaphy. habetur, & argumẽtum hoc in litera factum conuincit.

F ¶ Quo ad primum concluſio reſponſiua clarè patet in litera: Diuina uolũtas quibuſdam uolitis à ſe neceſſitatem imponit, & quibuſdam non.

¶ Quo ad ſecundum duo facit. Primò recitat opinionem, ſ. ꝙ quidam putarunt rõnem huius eſſe diſparitatẽ mediorũ agentiũ: qa. ſ. qdam agit p cauſas medias neceſſarias, & quædam per cauſas contingentes. Deinde reprehendit hanc opinionem dupliciter. Primò ſic. Diuina uoluntas eſt cauſa prima non impedibilis ob defectũ cuiuſcunque cauſæ ſecundæ: ergo diuina uoluntas non habet effectum contingentem propter cauſam ſecundam. & pbatur conſequentia: quia effectus primæ cauſæ eſt contingens propter defectũ cauſæ ſecundæ: ex eo ꝙ impeditur effectus primæ cauſæ per defectum ſecundæ: ut patet de Sole, & planta, reſpectu perficiendi fructus. Secundò ducendo ad inconueniens ſic: diſtinctio neceſſarij à contingente refertur tãtum in cauſas ſecundas: ergo eſt præter intentionem, & uoluntatem diuinam: quod eſt inconueniens.

Q.5.art.1. & q.14.ar. 15. ſimul.

SVPER QVÆS. XIX. ART. VIII.

Ferr. 1. cont. c. 85. lib. 2. c. 29.
Arg. 2. 5. d. 25. q. 1. a. 3.
Capr. 1. d. 45. q. 1. a. 2. con. ſ. d. 38. q. 1. con. 2. & 3.
Bannes. a. 8.

Concl. in. IN titu. nota duo. Primo ꝙ hic eſt ſermo de neceſſitate abſoluta, qua quædam partes vniuerſi dicuntur neceſſaria, ut corpora cœleſtia, & intelligentiæ: quædam vero cõtingentia, vt fortuita, & caſualia, & libera. Secundò quòd aliud eſt qrere: vtrum oĩa ſint neceſſaria: & aliud eſt quærere, vtrum omnib. volitis à Deo imponatur neceſſitas. primum.n. non eſt præſentis negotij, quoniam non eſt hic conſideratio de vniuerſo, aut partibus eius, ſed de diuina uoluntate. Secundum autem importat, an ex hoc, quòd aliquid eſt volitum à Deo, ſequatur illud eſſe in ſe neceſſarium abſolutè. Et hoc hic quæritur: nil enim aliud ad hunc ſpectat tractatum, niſi quid ex diuina volitione res volitæ ſortiuntur. hic eſt ergo ſenſus tituli.

¶ In corpore tria facit. Primò ponit concluſionem reſponſiuam quæſito. Secũdò tractat circa rõnem illius concluſionis quãdam opinionem. Tertiò aſſignat ipſe verã rationẽ concluſionis.

135

66
72

trariũ. Sed tũc uolũtas mutaret̃ ſi aliqs inciperet uelle, qđ pri᷑ non uoluit, uel deſineret uelle qđ uoluit. Qđ qdem accidere non põt, niſi pſuppoſita mutatione uel ex parte cognitionis, uel circa diſpõnẽ ſubſtãtiæ ipſius uolũtatis. Cũ .n. uolũtas ſit boni, aliqs de nouo dupliciter pt incipere aliqd uelle. uno mõ ſic, ꝙ de nouo ĩcipiat ſibi illud ẽe bonũ, qđ nõ eſt abſq; mutatione ei᷑. ſicut adueniẽte frigore, incipit eſſe bonũ ſedere ad ignẽ, qđ prius nõ erat. alio mõ ſic, ꝙ de nouo cognoſcat illud ẽe ſibi bonũ, cũ pri᷑ hoc ignoraſſet. Ad hoc.n. cõſiliamur, ut ſciam᷑ qd nobis ſit bonũ. Oſtẽſum eſt aũt ſupra,[a] ꝙ tã ſubſtãtia Dei, q̃ eius ſcientia eſt oĩno ĩmutabilis. Vndè[m] oportet uolũtatẽ ei᷑ oĩno eſſe ĩmutabilẽ.[n]

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, ꝙ illud uerbũ dñi, metaphoricè intelligendũ, eſt, ſm ſimilitudinẽ nr̃am. Cũ.n. nos pœnitet, deſtruimus quod fecimus: q̃uis hoc eſſe poſſit abſq; mutatiõe uolũtatis, cũ ẽt aliqs homo abſque mutatione uoluntatis iter dũ uelit aliqd facere, ſimul intẽdens poſtea illud deſtruere. Sic igit̃ De᷑ pœnituiſſe dr̃, ſm ſimilitudinẽ operationis, inquantũ hoĩem quem fecerat, per diluuium à facie terræ deleuit.

AD II. Dicendũ, ꝙ uoluntas Dei cũm ſit cã prima & uniuerſalis, non excludit cãs medias, ĩ quarũ uirtute ẽ ut aliq effectus pducant̃. Sed qa oẽs cãę mediæ nõ adęquãt uirtutẽ cãę primæ, [e] multa ſunt ĩ uirtute, & ſciẽtia, & uolũtate diuina, q̃ nõ cõtinent̃ ſub ordine cãrum inferiorũ, ſicut reſuſcitatio Lazari. Vñ aliqs reſpiciens ad cãs ĩferiores dicere poterat, Lazarus ñ reſurget: reſpiciẽ uerò ad cãm primã diuinã poterat, dicere, Lazar᷑ reſurget. Et utrũque horũ Deus uult. ſ. ꝙ aliqd qñq; ſit futurũ ſm cãm inferiorẽ qđ tñ futurũ nõ ſit ſm cãm ſuperiorẽ, uel ecõuerſò. Sic ergo di

cẽdũ ẽ, ꝙ Deus aliqñ pnũtiat aliqd futurũ ſm ꝙ cõtinet̃ ĩ ordine cãrum inferiorũ, ut puta ſm diſpõnẽ naturæ uel meritorũ: qđ tñ nõ ſit, qa aliter ẽ in cã ſuperiori diuina. Sicut cũ pdixit Ezechiæ, Diſpone domui G tuæ qa morieris, & nõ uiues (ut hr̃ Eſa. 38.) neq; tñ ita euenit, qa ab æterno aliter fuit in ſciẽtia, & uolũtate diuina q̃ ĩmutabilis ẽ. Propter qđ dicit Greg.[c] ꝙ Deus ĩmutat[d] ſñiam, non tñ mutat conſiliũ, ſ. uolũtatis ſuæ. Qđ ergo dicit, pœnitẽtiã agam ego, intelligit metaphoricè dictũ. nã hoĩes qñ non implẽt qđ cõminati ſunt, pœnitere uidr̃.

AD III. Dicendũ, ꝙ ex rõne illa nõ pt concludi, ꝙ Deus H habeat mutabilem uoluntatẽ, ſed quòd mutationem uelit.

AD QVARTVM. Dicendũ, ꝙ licẽt Deũ uelle aliquid nõ ſit neceſſarium abſolutè, tñ neceſſarium eſt ex ſuppoſitione propter immutabilitatẽ diuinæ uoluntatis, ut ſupra dictum eſt.[a]

ARTICVLVS VIII.

I *Vtrum voluntas Dei neceſſitatem rebus voluntatis imponat.*

AD OCTAVVM ſic proceditũ. Vr̃ ꝙ uoluntas Dei reb. uolitis neceſſitatẽ imponat. Dicit .n. Aug. in Enchi.[f] Nullus ſit ſaluus, niſi quẽ De᷑ uoluerit ſaluari. Et ideò rogãdus eſt ut uelit, qa[h] neceſſe eſt fieri ſi uoluerit.

¶ 2 Prę̃t. Oĩs cã, q̃ nõ põt impediri, ex neceſſitate ſuũ effectũ[ii] K pducit: qa & natura ſemp idẽ operat̃, niſi aliqd ĩpediat, ut dr̃ in 2. Phyſi.[a] ſed uolũtas Dei nõ põt impediri. dicit.n. Apoſt. ad Rom. 9. Voluntati.n. eius quis reſiſtit? Ergo uoluntas Dei imponit reb. uolitis neceſſitatem.

¶ 3 Prę̃t. Illud, qđ hẽt neceſſitatẽ ex priori, eſt neceſſariũ abſolutè;[h] ſicut animal mori eſt neceſſariũ, qa eſt ex contrarijs cõpoſitũ. Sed res creatæ à Deo cõparant̃ ad uoluntatẽ diuinã

D. 450. li. 25. mora. c. 13. in medio.

¶ Circa primam rationem dubium eſt: eo ꝙ prima propoſitio, ſupra quãm tota fundatur rõ, falſa videtur. Non enim diſtinguit inter modificari, & impediri. Effectus enim contingẽs propter contingentiã ſecundæ cauſæ non prouenit ex impeditione ſemper primæ cauſæ, ſed quandoq; ex modificatione primæ cauſæ in ſecunda: & ſic uidetur intellexiſſe opinio illa, quòd quia diuina uoluntas modificatur in cauſa cõtingente, ideò habet effectus cõtingentes.

Porrecta per totũ Art. 3. huius quæſt. 122. 12. q. 10. ar. 4. Et li. 1. contra G. 85. Et li. 2. c. 29. & li. 3. c. 72. vſque 74. & 79. Et uer. 23. art. 5. Et 1. peri hermen. lec. 14. Enchi. dij c. 103. tom. 3.

¶ Circa ſecundã quoque rationẽ duplex dubitandi ratio occurrit: tum quia antecedens recedit à propoſito, ut in titulo declaratum eſt. loquitur enim de diſtinctione inter neceſſarium, & contingens abſolutè: tum quia conſequẽtia nihil ualet. Dato enim ꝙ contingentia eſſet propter cauſas ſecundas, ſtat contingentiã eſſe uolitam à Deo, qñ ab eo ſunt uolitæ propter

¶ 2. Phyſi. 84. 2. 10.

per-

perfectionem vniuerſi ipſæ cauſæ contingentes: & conſequẽter effectus earum: & ſic vndique ruere videntur rationes iſtæ.

¶ Circa ipſam opinionis reprehenſionem cum dubium occurrit, quoniam irrationabiliter reprehendi uidetur. Quia dato, ꝙ ſit aliqua alia altior cauſa contingentiæ, ipſa in natura cauſarũ ſecũdarum defectibilium ſeu liberarũ, propria contingentiæ cauſa eſt: ac pp hoc reprehenſioni nõ debuit eſſe locus, qñ effectui propria eſt reddita cauſa, q̃uis non oĩs.

¶ Ad euidentiam horum ſciendum eſt ꝙ, quãuis, ut in titulo dictum eſt, alia quæſtio formaliter ſit de cauſa contingentiæ, & alia de cauſa contingentiæ volitæ à Deo: quia tamen uoluntas diuina vnumquodque vult eſſe propter ſuam cauſam in quocunque genere cauſæ, concidunt ambæ quæſtiones quo ad materiam, & propterea non extra propoſitum imò ad hoc neceſſarium eſt de cauſa contingentiæ diſſerere. Et re uera nihil aliud in dubiũ vertitur hic, niſi quę ſit prima propria radix contingentiæ: & hoc in genere cauſæ efficientis.

¶ Nec deſcendit ſermo præſens ad contingentiam talem, vel talem, ſed contingentiæ abſolutè proximam ac primam radicem quærit, an ſcilicet ſit aliqua conditio cauſarum ſecundarum, an ſit aliqua cõditio pñus diuinæ voluntatis, quæ eſt prima omnium cauſa.

¶ Et opinio quidem in litera recitata, ac reprehenſa, credit radicem huiuſmodi, eſſe conditionem ſecundæ cauſæ, id eſt defectibilitatẽ ſeu poſſibilitatem contradictionis in cauſis ſecundis inuentam. Quod ut ĩme intelligatur, ſciendum eſt, quod inſtrumentum defectiuum dupliciter contingit E concurrere ad artis opus.

¶ Vno modo vt defectus non ſit electus ab artefice, ſed ſit conſequens inſtrumentum electum ex neceſſitate materiæ.

¶ Secundo modo ut defectus ipſe ſit electus ab artifice. Verbi gratia ſcriptor dupliciter poteſt uti malo calamo. Primò quia ſtatuit ſe uti omni genere calami. Secundò, quia ſtatuit ſe facturum malas literas. In primo caſu, cum ſcriptor vtens calamo lapideo, malas format literas, aduertenda ſunt duo. Primò quòd tam malitia calami, quàm malitia literarum non cadit ſub electione ſcriptoris, ſed conſequitur malitia ex neceſſitate materiæ. Non.n. ipſe malum elegit calamum, ſed quia omne genus calami elegit, ex neceſſitate lapidee materiæ defectus in calamo reſultauit: & propterea deformitas literarũ reducitur ut in propriam & primam radicem in ipſam conditionẽ calami, & non in ſcriptorem, qui ſi idoneo uteretur calamo, bonas literas faceret, & ſic conditio calami eſt impeditiua virtutis ſcriptoris, A modificatæ per calamum. In ſecundo verò caſu, deformitas literarum cũ defectus calami ſub electione cadit ſcriptoris: imò ex hoc ipſo malum calamum elegit, vt malas literas formet, quatenus inſtrumentum habeat conforme malo effectui intento, & ſic virtus ſcriptoris modificatur quidem in calamo malo, ſed non impeditur, imo defectus ipſe calami obſequitur eidem quoniam electus eſt ad modificationem uirtutis ſuæ vt ſuauiter intentum defectuoſum effectum attingat.

¶ Tenet igitur ad propoſitum applicando, recitata opinio, quòd Deus glorioſus, quia omni genere cauſarum ſecundarum uti ſtatuerit, & infra latitudinem cauſarum ſecundarum inueniũtur quædam defectiuæ, vel ad vtrumlibet, propterea ſequatur contingentia. Et ſic intellecta opinio hæc, optimè reprehenſa eſt: Eſt enim reprehenſibilis, ut in litera dicitur, ob modeſtiam authoris: quia inſufficienter cauſam reddit contingentiæ: imò, vt in fine corporis huius articuli tangitur, & ex dictis iam patere poteſt propriam cauſam contingentiæ nõ reddidit. Quoniam dum conditionem ſecundæ cauſæ propriam radicem dixit, primæ cauſæ in qua eſt vera radix locum non reliquit, vt in exemplo dato apparet. Et per hoc patet ſolutio tertiæ dubitationis.

¶ Reprehenſa quoque rationabiliter utroq; eſt medio: quoniam uirtutem primæ cauſæ modificari in ſecunda, etſi contingat dupliciter, ſcilicet cum impedimento & ſine impedimẽto eius vt in exemplo dato manifeſtum eſt, verobique enim virtus ſcriptoris, malo modificata eſt calamo, ſemper tamen quando defectus in effectu reducitur in conditionem cauſæ ſecundæ tanquam in primam radicem, oportet quòd conditio cauſæ ſecundę ſit impediens: & non ſolùm modificans primę efficaciam. Et quia ſic opinio illa tenet, ideò prima ratio efficax contra ipſam eſt: & ſic prima dubitatio clarificata eſt. Ad ea autem quę in ſecunda dubitatione allata ſunt, ex eodem fundamento patet reſponſio: non.n. receſſum eſt à propoſito: quia quæſtiones, vt iam diximus, quo ad materiam concidunt.

¶ Nec oẽ ſub directa voluntate diuina caderet contingentia, ſed eſſet in uniuerſo ex neceſſitate materiæ, id eſt ex neceſſitate naturarum cauſarum ſecundarum, ut in exemplo dato apparet: hoc autem eſt ualdè inconueniens: quoniam contingentia eſt de penitus partibus entis, & inuenitur in naturis purè ſenſibilium, & in naturis purè intellectualium, & in natura media inter utramque, puta humana.

¶ Quo ad tertium tria facit.

Concl. in

11

116

ſicut ad aliquid prius, à quo habent neceſſitatem: cum hęc cõditionalis ſit uera, Si aliquid Deus vult, illud eſt: oĩs aũt conditionalis uera eſt neceſſaria. ſeq̃tur ergo, quod oẽ, quod Deus uult, ſit neceſſarium abſolutè.

SED CONTRA. Oĩa bona, q̃ ſiũt, Deus uult fieri. ſi igit̃ eius uolũ- B tas ĩponat rebus uolitis neceſſitate, ſeq̃t ꝙ oĩa bona ex neceſſitate eueniũt. Et ſic perit lib. arbitrium, & cõſiliũ, & oĩa hmõi.

RESPON. dicẽdum, ꝙ[m] diuina uoluntas qbuſdã uolitis neceſſitatẽ imponit, non aũt oĩbus.[a] Cuius quidẽ rationẽ aliqui aſſignare uoluerũt ex cãis medijs: quia ea, q̃ pducit per cãs neceſſarias, ſũt neceſſaria: ea uerò, q̃ C producit p cãs contingentes, ſunt contingentia.[c] Sed hoc nõ uĩ ſufficienter dictum pp duo. Primo quidem quia effectus alicuius primæ cãæ ẽ cõtingẽs pp cãm ſcđam ex eo ꝙ impedit̃ effectus cãæ primæ per defectum cauſæ ſcđæ ſicut uirtus Solis p defectum plantæ impedit̃. Nullus aũt defectus cauſæ ſcđæ impedire põt quin uoluntas Dei effectũ ſuum producat.[e] Scđò D quia ſi diſtinctio contingentiũ à neceſſarijs referatur ſolum in cauſas ſcđas, ſequitur hoc eſſe præter intentionem & uoluntatem diuinam: quod eſt inconueniens. Et ideò melius dicẽdum eſt, ꝙ hoc contingit pp efficaciam diuinæ uolũtatis. Cũ.n. aliqua cã efficax fuerit ad agendũ, effectus cõſequitur cauſam. nõ tantum ſecũdum id quod ſit, ſed

ẽt ſm modũ ſiẽdi, uĩ eſſendi. Ex debilitate.n. uirtutis actiuæ in ſemine cõtingit ꝙ filius naſcit̃ diſſimilis patri in accidẽtibus q̃ ptinẽt ad modũ eſſendi. Cũ igitur uolũtas diuina ſit efficaciſſima, nõ ſolũ ſequit̃ ꝙ ſiãt ea, q̃ De᷑ uult fieri, ſed ꝙ eo mõ ſiãt, quo Deus ea fieri uult. Vult aũt q̃dã fieri deus neceſſariò q̃dam cõtingẽter, ut ſit ordo in rebus ac cõplemẽtũ uniuerſi. Et ideò qbuſdã effectibus aptauit cãs neceſſarias, q̃ deficere nõ poſſunt, ex qbus, effectus de neceſſitate pueniũt, qbuſdã aũt aptauit cãs cõtingẽtes defectibiles, ex qbus effectus cõtigẽter eueniũt.[e] Nõ igit̃ ppea effectus uolitiã Deo eueniũt cõtingẽter, qa cãæ pximæ ſunt cõtingẽtes: ſed propterea, quia Deus uoluit[d] eos cõtingẽter euenire, cõtingentes cãs ad eos ppparauit.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, ꝙ p illud uerbũ Aug. intelligẽda eſt neceſſitas in reb᷑ uolitis à Deo nõ abſoluta, ſed cõditionalis[e] neceſſe eſt .n. hanc conditionalem uerã eſſe ſi Deus hoc uult, neceſſe eſt hoc eſſe.

AD II. Dicẽdũ, ꝙ ex hoc ipſo ꝙ nihil uolũtati diuinæ reſiſtit, ſeq̃t ꝙ nõ ſolũ ſiãt ea q̃ De᷑ uult fieri, ſed ꝙ ſiãt cõtingẽter uel neceſſariò, q̃ ſic fieri uult.

AD III. Dicẽdũ, ꝙ poſteriora hũt neceſſitatẽ à prioribus ſm modũ priorũ. Vñ & ea, q̃ ſiũt à uolũtate diuina, talẽ neceſſitatẽ hũt, qualẽ De᷑ uult ea hr̃e. ſ. uĩ abſolutã, uĩ cõdõnalẽ tm̃. Et ſic ñ oĩa ſũt neceſſaria abſolutè

118 Pro capitu opinionis recitatæ & refutatæ. D. 124.

117

Procapitu cõcluſionis.

¶ Primo

¶ Primò reddit cauſam veram propoſitę concluſionis dicens, ꝙ eſt efficacia diuinæ voluntatis. Secundò manifeſtat hoc ſic. effectus conſequitur cauſam efficacem, non tantū ſecundùm id ꝙ fit, ſed etiam ſecundùm modum eſſendi, vel fiēdi: ergo ea, quæ Deus vult fieri, ſortiuntur à voluntate ſua, non ſolum ꝙ fiant, ſed etiam modum quo vult quòd ſint & fiant: ergo quædam ab ea habent, quòd fiant neceſſariò, & quædam contingenter: ergo ex hoc quibuſdam effectib. adaptauit cauſas neceſſarias, & quibuſdā contingētes: nō imponit ergo omnibus volitis

Porrecta per totū. 123 1. d. 46. q. 1. Et 1. cōtra g. c. 95. Et lib. 2. c. 25. ſi. Et po. q. 1. ar tic. 6. & 5. quo. q. 3. art. 2.

ARTICVLVS IX.

Vtrum voluntas Dei ſit malorum.

AD NONVM ſic proceditur. Videtur quòd uoluntas Dei ſit malorum. Omne enim [h] bonum, quod fit, Deus uult: ſed mala fieri bonum eſt. dicit enim Auguſt. in Enchi.* Quamuis ea, quæ mala ſunt, inquantū mala ſunt, nō ſint bona, tū ut nō ſolū ſint bona, ſed ēt ut ſint mala, bonū eſt fieri. Ergo Deꝰ uult mala.

¶ 2 Pręt. Dicit Dio. 3. c. de di. no. Erit malū ad oīs. i. uniuerſi pfectionem conferens. Et Auguſti. dicit in Enchi. † Ex oibus conſiſtit vniuerſitatis admirabilis pulchritudo, in qua ēt illud, qđ malū dr̄, bn̄ ordinatū, & loco ſuo poſitū eminētius cōmēdat bona, vt magis placeāt, & laudabiliòra ſint dū cōparanī malis. Sed Deꝰ uult oē illud, [h] qđ ptinet ad pfectionē & decorē vniuerſi, * qa hoc eſt, qđ Deꝰ maximè uult ī creaturis. Ergo Deꝰ vult mala.

¶ 3 Pręt. Mala [n] fieri, & non fieri ſunt cōtradictoriè oppoſita: ſed Deus uō vult mala nō fieri, quia cū mala q̄dā fiāt, nō ſemp volūtas Dei impleretur. Ergo Deus vult mala fieri,

SED CONTRA eſt, quod dicit Aug.* in li. 83. q. Nullo ſapiente hoie anthore, fit homo deterior C eſt aūt Deus oī ſapiēte hoie præſtantior, multò igiī minus Deo authore fit aliqui deterior. illo aūt authore fit aliqd quod fit illo volente. nō ergo volēte Deo fit homo deterior. conſtat autē ꝙ quolibet malo fit aliquis deterior. Ergo Deūs non vult mala.

RESPON. Dicendū, ꝙ cū rō boni ſit rō appetibilis (vt ſupra dictum eſt*) malū aūt opponaī bono: impoſſibile eſt, ꝙ aliquod D malū [d] inquantū hmōi appetaī, neq; appetitu naturali, neq; aīali, neq; intellectuali, q eſt voluntas. tū aliqđ malū appetiī per accidēs, * inquantū cōſequiī ad aliqđ bonū. & hoc apparet ī quolibet appetitu. Nō. n. agēs naturale intēdit priuationē vel corruptionē, ſed formā, cui cōiungiī priuatio alterius formæ: & gn̄ationē vnius, q̄ eſt corruptio alterius. Leo. n. occidēs ceruū, intē E dit cibū, cui cōiūgiī occiſio aīalis. ſimiliter fornicator itēdit delectationē, cui cōiungiī deformitas culpę. malū aūt, qđ cōiungitur alicui bono, eſt priuatio alterius boni. Nūquā igiī appeteret malū, nec p accidēs, niſi bonū, cui cōiūgiī malū, magis appeteret, q̄ bonū qđ priuaī p malū. Nullū aūt bonū Deus magis uult, q̄ ſuā bonitatē. uult tū aliquod bonū magis q̄ aliud quoddā bonū. Vn̄ [m] malū culpæ, quod priuat ordinemad bonū diuinū, Deus nullo modo vult, ſed malū naturalis defectus, vel malū pœnę vult, volēdo aliquod bonum cui cōiūgiī tale malū. [n] Sicut volēdo iuſtitiā vult pœnā, & volēdo ordinē naturæ ſeruari uult q̄dam naturaliter corrumpi. [c]

AD PRIMVM ergo dicēdū, ꝙ quidā dixerūt, ꝙ licèt Deus non velit mala, vult tū mala eſſe, vel fieri, quia licèt mala non ſint bona, bonū tū eſt mala eſſe, vel fieri. quod iō dicebant, qa ea, [f] quæ in ſe mala ſunt, ordinanī ad aliquod bonū. quem quidē ordinē importari credebāt in hoc, ꝙ dr̄ mala eſſe vel fieri. Sed hoc nō rectè dr̄, quia malū nō ordinaī ad bonū per ſe, ſed p accidens. Præter intentionē. n. peccantis eſt, quod ex hoc ſequaī aliqđ bonū. ſicut pter intentionē tyrannorū fuit, ꝙ ex eorū perſecutionibns clareſceret patientia martyrū. & iō nō pōt dici, ꝙ talis ordo ad bonū importeī per hoc, qđ dr̄, malum eſſe vel fieri ſit bonū, qa nihil indicaī ſm̄ illud, quod competit ei per accidens, ſed ſm̄ illud, quod competit ei per ſe.

AD II. dicendū, ꝙ malū [a] non operaī ad perfectionem & decorē vniuerſi, niſi p accidēs, vt dictū eſt. * Vn̄ & hoc quod dicit Diony. ꝙ malū eſt ad uniuerſi pfectionem conferens, concludit inducendo quaſi ad incōueniēs.

AD III. Dicēndū, ꝙ licèt mala fieri & mala non fieri, contradictoriè opponanī: tū uelle mala fieri & uelle mala non fieri, non opponunī contradictoriè, cum vtrūq; ſit affirmatiuū. Deus igiī neque uult mala fieri, neq; uult mala non fieri, ſed uult permittere mala fieri. & hoc eſt bonū.

ARTICVLVS X.

Vtrum Deus habeat liberum arbitrium.

AD DECIMVM ſic procediī. Videtur, ꝙ Deus non ha-

*Cap. 96. circa prin cip. to. 3.

necesſitatem diuina voluntas: quia tantæ efficaciæ eſt ut fiant res etiam quomodo vult. Antecedens manifeſtatur in litera in generatione filij, quo ad ſimilitudinem accidentium. prima verò conſequentia probatur: quia voluntas Dei eſt efficaciſſima cauſa. ſecunda autem, quia Deus vult contingentiam & neceſſitatem: quod probatur ex cauſa finali propria, ſcilicet ex perfectione vniuerſi. tertia autem manifeſtatur; quia contingētia præexigunt cauſas contingentes: & neceſſaria neceſſarias, ut proximas & conformes ſibi cauſas: aliter enim non eſſent omnia diſpoſita ſuauiter. Vltima autem patet de primo ad vltimū.

¶ Tertiò ex determinatione iam facta redit ad reprehendendū prærecitatam opinionem dicens, ꝙ eſt totum oppoſitum eius, quod illa dixerat: quoniam ex hoc ſequitur, ꝙ ideò Deus uoluit cauſas contingentes, quia uoluit contingentia in vniuerſo: & non econuerſò: quia cauſæ contingentes ſunt uolitę, iō conſecutiuè volita eſt contingentia. & hæc quidem iam in exemplis ſupra poſitis explanata ſunt. Ad pleniorem tamen H determinationis huius intelligentiam ſcire debent nouitij, ꝙ aliud eſt velle aliquid, & aliud eſt facere illud, vt in nobis experimur, & propterea in illa voluntate, quæ non ſolùm eſt uoluntas, ſed efficax cauſa, quamuis reſpectu cauſabilis idem ſit velle & facere: ex velle tamen diſcurſu conceditur ad facere: & ſic in litera, quia Deus vult res & modos eſſendi ac fiendi rerum, ad efficere proceditur, ut. ſ. quia illud velle efficaciſſimum eſt, & res & modi voliti ſiunt.

¶ Circa iſtam materiam, quoniam hic eſt proprius locus, iterum ſciendum eſt, ꝙ poſt hæc ſcripta diui Thomæ noua ſurrexit opinio de prima radice contingentiæ, poſita à Scoto in 1. ſenten. diſtinct. 2. quæſt. 2. & diſtinct. 8. quæſt. 2. & diſtinctio. 39. quæſt. 1. Credit enim, ꝙ prima radix contingentiæ ſit quidem conditio diuinæ voluntatis, & in hoc concordat nobiſcum: ſed nos dicimus, ꝙ illa conditio eſt ſumma efficacia illius: ipſe autem dicit, quòd eſt contingentia illius. & quantum ad propoſitum ſpectat, nomine contingentiæ in diuina voluntate, intendit libertatem illius, ita quod imaginatur, ꝙ quia Deus liberè vult & cauſat, ideò eſt contingentia in uniuerſo, adeoq; huic ſententiæ inhæret, ut dicat nihil poſſe euenire contingenter ſi Deus omnipotens liberè non cauſaret: dixitque Ariſt. cum cæteris philoſophis contradictoria conceſſiſſe, cum aliquid contingenter fieri aſſeruerunt: & tamen Deum agere de neceſſitate putauerunt. Affert autem complura, tum ad probationem, tùm ad defenſionem ſuæ poſitionis. Verum, quia quædam ſpectant ad contingentiam talium, id eſt, rerum ſubditarum corporibus cæleſtibus: & de his erit ſermo proprius, cum de gubernatione rerum inferius agetur, ideò illa tantum hic afferenda cenſui, quæ contingentiam abſolutè reſpiciunt. Afferam ergo primò rationes ſuas, deinde dicam quid mihi de hac opinione videtur. tertiò reſpondebimus rationibus eius.

¶ Prima ratio & potiſſima, quæ mouit Scotum eſt hæc. Cauſa mouens inquantum mota, ſi neceſſariò mouetur, neceſſariò mouet. ſed omnis cauſa ſecunda eſt mouens inquantum mota à prima. ergo ſi neceſſariò mouetur, neceſſariò mouet: igitur ſi prima cauſa non contingenter cauſat, nihil in vniuerſo contingēter fit: & ſic contingentia in vniuerſo eſt ex hoc, ꝙ Deus contingenter vult & cauſat, & probatur minor: quia nulla cauſa ſecūda agit aliquid niſi in virtute primæ. Secunda ratio eſt: prima cauſa prius naturaliter reſpicit effectum, q̄ quæcunque alia cauſa: ergo ſi neceſſariò cauſat, omnis effectus in illo priori habet neceſſariam habitudinem ad ipſam: ergo nullus effectus fit contingenter, & probatur ſecunda ſequela: quia impoſſibile eſt, ꝙ idem effectus habeat habitudinē contingentis & neceſſarij, reſpectu tam eiuſdem q̄ diuerſarum cauſarum. Videtur autem mihi hāc opinionem & in ſe & in ſuis fundamētis eſſe falſam.

¶ Primò, quia ex ipſa ſequitur hāc partē uniuerſi nō eſſe à Deo, ut ab agente à propoſito. quod eſt & contra Theologos, & contra F Philoſophos: & probatur ſequela ſic. Effectus agentis à propoſito vt ſic oportet eſſe electum ab eo, ut patet 9. Met. vbi potentia rōnalis à prohereſi determinari ad agendum dr̄: ſed ſi contingentia oritur ex modo volendi ipſius Dei, ipſa non eſt electa, ſed conſequens modum eligendi. ergo ipſa non eſt effectus Dei vt agentis à propoſito. Et ſic contingentia eſt in vniuerſo pręter intentionem Dei: vtpote conſequēs modum volendi eius, nō volitionem ipſam.

¶ Secundò, quia dato, quòd diuina voluntas non liberè, ſed naturali neceſſitate vellet, & cauſaret, ſil- G ua tamen efficaciæ ſuæ virtute, hoc uniuerſum quale nunc eſt, adhuc contingentia ſaluaretur, tùm quia eſſent cauſæ defectibiles. tùm quia eſſent agentia libera: puta homines. Et hoc euidentius apparet, ſi fingamus mundum non eſſe à Deo, ſed quaſi ex ſe: tunc enim manifeſtè apparet, ꝙ ex hoc ipſo, ꝙ non omnis effectus habet per ſe cauſam, aliquid contingenter euenit, vt patet 6. Met.

¶ Ad primam autem rationē Scoti, multipliciter rñderi poteſt.

¶ Primò diſtinguendo ly mota, ſeu ly mouetur. Dupliciter. n. contingit ſecundam cauſam moueri à prima. vno modo motione præuia propriè actionis, ſicut baculus mouet lapidem motus à manu. alio mō motione cooperatiua ſtrinſecè, pprię actioni. & quicquid ſit de maiore in primo ſenſu, in ſecundo tamen eſt falſa: in quo tū verificatur minor. non. n. oportet cū aliqs vult aliquid, ſeu cum Sol illuminat, primā cauſam præuia motione cooperari. ſed ſufficit & exigitur eā intrinſecè cooperari tali electioni uel illuminationi. & hoc quia cooperatio in vnoquoque eſt ſecundùm naturam vniuſcuiuſque, ſic. n. diſponit omnia ſuauiter. Vnde ſiuè neceſſariò, ſiuè liberè cooperetur Deus, nihil minꝰ creata volūtas liberè vtitur illa cooperatione.

¶ Secundò diſtinguendo ly inquantum mota, quoniam poteſt denotare cauſam præciſam, & poteſt denotare concauſam.

¶ Et ſi quidem denotet cauſam præciſam, minor eſt falſa. non enim cauſa ſecunda mouet ob hoc præciſè, quia mouetur, ſed etiam ex uirtute propria. ſi autem denotet concauſam, maior eſt falſa: qm̄ ſtat cauſam ſecundam neceſſariò moueri à prima, & cum hoc ipſum moueri modificari ex natura cauſæ ſecūdæ, & ſic mouere cauſæ ſecundæ prouenit non ex moueri tantum, ſed ex moueri & modo proprio ipſius cauſæ ſecundæ. Ex tali autem modo conſurgere poteſt, ꝙ non neceſſariò mouet, ut patet in cauſis defectibilib. illa aūt propoſitio adiuncta, ſ. cauſa ſe- I cunda, nihil agit, niſi in uirtute primæ, non iuuat: qm̄ non eſt ſenſus ꝙ cauſa ſecūda nullam virtutem habeat niſi primæ, ſed ꝙ ipſa ſecunda nullum effectum producit, niſi virtute primæ concurrente, & contingente virtutem ſecundæ ſuo effectui qm̄ prima omnia attingit immediatè immediatione virtutis, ut in q. 8. declaratum eſt. Ad ſecundam uerò rationem dicitur, quod prima conſequentia nihil ualet: qm̄ prima cauſa non attingit effectum ſecundæ cauſæ in ſeipſa, ſed modificata cooperatione ſua iuxta modum ipſius cauſæ ſecundæ, & propterea effectus ſecundæ cauſę in nullo priori haberet neceſſariā habitudinem ad primam, ſed ſolam ex ſe contingenter fieri habitudinem haberet. Illa enim ppoſitio aſſumpta non eſt ſic intelligenda, quaſi ſit aliqua duratio naturæ, in cuius primo inſtanti cauſa prima reſpiciat effectum, & in ſecundo, cauſa ſecunda. puerilis. n. hic eſt ſenſus, ex quo tū cōſequētia proceſſiſſe vr̄, ſed eſt intelligenda quo ad independentiā, & intimitatem: attingit. n. prima cauſa effectū ſecundæ & independentius, & intimius, q̄ ſecūda, K vt patet in principio libri de cauſis. & propterea dicitur reſpicere prius. Ex hoc aūt ſenſu nihil conſequentiā valere patet.

SVPER QVÆST. XIX. ARTIC. IX.

Ferr. 1. cont. c. 95. ſib. 2. c. 25. Aegi. 1. ſ. d. 46. q. 2. a. princ. Riccar. 1 ſ. d. 46. q. 2. Bannes. art. 9.

IN titulo aduertēdū duo.

¶ Primò quòd voluntas hic nō ſumitur, vt ſe extendit ad uelle, & non velle, eo modo quo videre ſe extendit ad videre, & nō videre: dum viſu percipimus tenebras. Conſtat enim bonum, & malum opponi, & ad uoluntatem ſpectare per uelle, aut nō velle. Nec rurſus ſumitur velle vt ſe extendit ad uelle, & nolle: quoniam conſtat Deum multa mala nolle, quæcunque ſcilicet non permittit ſuos electos incurrere: ſed ſumitur uelle propriè pro actu poſitiuo per modum acceptantis: nolle enim ſignificat actum poſitiuum, ſed p modum repellentis: & ꝙ ſic ſumat̄ hic A voluntas, patet ex ratione, quæ in littera ponit̄ ad pbandam concluſionem reſponſiuam: in hoc. n. ſolo ſenſu probatur. Secundò, ꝙ malū eſt priuatio boni debiti: oportet. n. omnes has cōditiones habere negationem, ſi mali rationem habet. Malum verò pœnæ præter hoc includit rōnē inuoluntarij, culpæ aūt voluntarij. hic autē quæritur de malo in cōi, ſi ſubdebitur ad id diſtinctē. In corpore una eſt concluſio reſponſiua quæſito, habens tamen plures partes: Deus nullo modo vult malum culpæ, vult tū per accidens malum naturalis defectus, & malū pœnæ.

Enchiri. di j c. 10. in fin. & 11. in pri. tom. 3.

97

¶ Probatur. malum bono opponitur: ergo impoſſibile eſt malū appetere, niſi coniunctū bono magis appetito quàm alterum bonū priuatum per malū: ergo impoſſibile eſt malum culpæ eſſe volitum à Deo, poſſibile tamen eſt malum tā naturalis defectus q̄ pœnæ eſſe à Deo volitum: prima conſequentia probatur: qa ratio boni eſt ratio appetibilis, & quo ad primam partem declaratur, atque manifeſtatur in omni genere appetitus ſcilicet naturalis, animalis, & intellectualis: in actione naturali & appetitu leonis, & voluntate fornicatoris. Quo ad ſecundam autem partem probatur: quia omne malum coniunctum alicui bono eſt priuatio alterius. ſecunda autem conſequentia, quo ad primam partem probatur: quia nihil eſt magis uolitum à Deo q̄ bonum ſuum, cui malum culpæ opponitur. quo ad ſecūdam manifeſtatur: quia Deus vult vnum bonum magis alio, & in pœnalibus quidē magis vult iuſtitiam quā bonum pœna priuatum: in naturalibus quoque magis uult ordinem naturæ, quàm vitam huius agni comeſti à lupo.

li. 83. q̄ſt. q. 2. to. 4.

Q. 5. ar. 1.

D. 784. D. 1061. D. 1200.

2.

¶ Circa probationem ſecundæ conſequentiæ aduerte, quòd in littera non dicitur, ꝙ malum culpæ priuat bono diuino, ſed ꝙ priuat ordine ad ipſum. Et pp hoc dubiū oritur, quia nihil videtur ualere illa ratio: omne. n. malū priuat aliquo ordine ad bonitatem diuinā: qm̄ omnis ordo ad eam eſt, ſicutàd vltimum finem, & primum fontem, &c. ergo ex hoc, quòd malum culpæ priuat ordine ad bonum diuinum, non ſequitur, ꝙ non poſſit eſſe volitum à Deo per accidēs, & ſi de ipſo ſequitur, ergo & de quolibet alio malo.

¶ Ad hoc breuiter dicitur, quòd malum culpæ in hoc differt à cæteris malis, quòd ipſum quantum eſt ex ſe, eſt priuatiuum boni diuini ſecundū ſeipſum, ſi eſſet priuabile, quemadmodum amor amicitiæ erga Deum eſt poſitiuum boni diuini ſecundū ſe, ſi eſſet poſſibile: cætera autem mala reſpiciunt bonitatem diuinam in aliquo particulari effectu.

concl. m

b

¶ Et propterea cautè in littera vtrumque inſinuatū eſt. ſ. & ꝙ priuaret bono diuino ſecundum ſe, in hoc qđ dixit, ꝙ Deus nihil magis uult quàm bonitatem ſuam: & quòd de facto non priuat ipſo ſed ordine ad ipſum, quod intellige ſecundum ſeipſum, vt hinc habeas differentiam à cæteris malis. Et per hoc patet reſpōſio ad dubium. Non. n. eſt eadem ratio de ordine ad diuinam bonitatē ſecūdū ſeipſam, & de ordine ad eam ſecundū aliquā certam participationem ipſius.

¶ In reſpōſione ad primum aduerte duo. Primò, quòd in litera iudicium de malo culpæ ſecundum ſe, ſit ex intentione peccantis, propterea, quia malū culpæ non eſt effectus reducibilis in cauſas ſuperiores, ſed propria cauſa habet ipſum peccantem vt ſic. Iudicium autē de vnaquaque re ſecundum propriam eius cauſam agendum eſt.

D. 836.

In ſol. ad arg. pco.

¶ Secundò, quod authoritati Aug. arguenda adductę nihil in litera reſpondet, & niſi ſit defectus codicis, omiſſā nō videt̄, quia ex dictis hic apparet, gloſſa illorum verborum Auguſtini. ſ. quod intelligenda ſunt per accidens: mala enim eſſe, eſt bonum fieri non per ſe, ſed per accidens.

SVPER QVÆ. XIX. ARTIC. X.

Ferr. 1. cont. c. 88. Ca. 1. d. 1. q. 3. con. 1. Bannes. a. 10.

Porrecta per totū. 124 1. d. 25. q. 1. ar. 1. c. 1. c. c. 88.

TItulus in corpore & ex vſu clarꝰ eſt, quo ad quid nominis quod

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

quod hic ſufficit.

¶In corpore una concluſio reſpōſiua: Deꝰ habet liberum arbitrium. Probat. Deus uult non ex neceſſitate alia à ſe: ergo reſpectu illorum habet liberū arbitrium. probatur conſequentia: quia liberum arbitriū eſt eorum, quæ nō neceſſario, vel naturali inſtinctu ſunt uolita: quod manifeſtatur & in nobis reſpectu fœlicitatis: & in alijs animalibus, reſpectu eorum, quæ naturali inſtinctu appetunt.

Et ueri. q. 24. ar. 5. & mal. q. 16. ar. 5. cor. *Hiero. epiſt. ad Damaſum Papā ... *Lib. 2. de fide ca. 3. parum à med. to. 2. Et lib. de ſpiritu.]

SVPER QVÆ. XIX. ARTIC. XI.

Egi. 1. 5. d. 45. q. 1. 3. prin.

Titulus in corpore declarabitur quo ad illum terminum, uoluntas ſigni. ly verò diſtinguēda, ſignat non participationem ipſius uolūtatis ſigni in plures, ſed diſtinctionē ipſius à uoluntate beneplaciti, de qua hactenus habitus eſt ſermo. Ita q ſenſus quæſtionis eſt: verum diſtinguenda ſit uoluntas ſigni in Deo à uoluntate ſimpliciter, ſeu beneplaciti.

412

*Ar. 3. huius queſt.

¶In corpore una concluſio reſponſiua quæſito affirmatiuè. In Deo diſtinguitur uoluntas ſigni à uoluntate ſimpliciter.

113 412 117 Concl. in Art. 3. huius queſt.

¶Manifeſtat. in Deo, ſignum uoluntatis dicitur uoluntas: ergo uoluntas dicitur in Deo metaphoricè: ergo diſtinguēda eſt uoluntas ſigni à uoluntate beneplaciti. Antecedens declaratur authoritate Matthæi 6. conſequētia uerò prima manifeſtatur ex proportionalitate ſigni alicuius paſſionis & ſigni uolitionis: ut patet in ira & punitione, &c. ſecūda autem conſequentia manifeſtatur ex differētia inter iram, & uoluntatem in hoc, q illa inuenitur etiam propriè in Deo, & ex terminis: quia uoluntas ſigni nihil aliud eſt, q uoluntas metaphoricè dicta: uoluntas uerò beneplaciti, eſt voluntas propriè dicta. Vnde patet q diſtinctio uoluntatis diuinæ in uoluntatē beneplaciti...

Porrecta per totū 125 1. d. 45. artic. vlti. & ver. q. 23. art. 3.

beat liberū arbitrium. Dicit.n. Hieronymus Homilia * de filio ꝓdigo, Solus Deus eſt, in quem peccatū non cadit, nec cadere pōt: cætera cū ſint liberi [h] arbitrij in utramq; partē flecti pſīt. F

¶2 Præt. Li. arbitriū eſt facultas rationis & uolūtatis, qua [h] bonū & malum eligitur: ſed Deus nō uult malum, ut dictū eſt. † Ergo lib. arbitrium non eſt in Deo.

SED CONTRA eſt, quod dicit Ambroſius in li. de Fide* Spiritus ſanctus diuidit ſingulis ꝓut uult, i. libero uolūtatis arbitrio, nō neceſſitatis obſequio. G

RESPON. Dicēdū, q li. ar. habemus reſpectu eorū, q nō neceſſariò uolumꝰ, uel naturali inſtinctu. Nō. n. ad li. ar. ptinet, q uolumus eſſe felices, ſed ad naturalē inſtinctū.[c] Vñ & alia animalia, q naturali inſtinctu mouent ad aliqd, nō dicunt libero arb. moueri.* Cū igit Deꝰ ex neceſſitate ſuā bonitatē uelit, alia uerò nō ex neceſſitate (ut ſupra oſtenſum eſt.*) ÿm reſpectu illorū, quæ nō ex neceſſitate, uult, liberum arb. habet.* H

AD I. ergo dicēdū, q Hier. uī excludere à Deo lib. arb. nō ſimpliciter, ſed ſolū q̄tū ad hoc quod eſt deflecti in peccatum.

AD II. Dicēdū, q cū malū culpæ dicat ꝑ auerſionē à bonitate diuina, ꝑ q̄ Deus oīa vult (ut ſupra oñſū eſt*) manifeſtū eſt q impoſſe eſt eū malū culpę uelle. Et tñ ad oppoſita ſe hēt in quantum uelle pōt hoc eſſe, uel non eſſe. Sicut & nos non peccando poſſumus uelle ſedere, & non uelle ſedere. I

ARTICVLVS XI.

Vtrum ſit diſtinguenda in Deo uoluntas ſigni.

AD VNDECIMVM ſic ꝓcedit. Vī q nō ſit diſtinguēda in Deo uolūtas ſigni. Sicut. n. uolūtas Dei eſt cā rerū, [h] ita & ſcia. Sed nō aſſignātur aliqua ſigna ex parte diuinę ſciētię. Ergo neque debent aſſignari aliqua ſigna ex parte diuinæ uolūtatis.

¶2 Prę. Oē ſignū, qđ nō cōcordat ei, cuius eſt ſignū, eſt falſū. Si igit ſigna, quę aſſignant circa uolūtatē diuinā, non cōcordāt diuinę uolūtati, ſunt falſa: ſi aūt cōcordāt, ſuꝑfluè aſſignantur. Nō igit ſūt aliqua ſigna circa uolūtatē diuinā aſſignanda.

SED CONTRA eſt, q uolūtas Dei eſt una, cū ipſa ſit Dei eſſentia: qñq; aūt pluraliter ſignificat, ut cū dī, Magna opera domini exqſita in oēs uoluntates eiꝰ. Ergo oportet, q aliqñ ſignū uolūtatis ꝓ uolūtate accipiat.

RESPON. Dicēdū, q in Deo q̄dā dicunt ꝓpriè, & q̄dam ſm metaphorā, ut ex ſupra dictis patet.* Cum aūt aliq̄ paſſiones humanæ in diuinā ꝑdicationē metaphoricè aſſumunt, hoc fit ſm ſimilitudinē [d] effectus. Vñ illud, quod eſt ſignū talis paſſionis in nobis, in Deo noīe illius paſſionis metaphoricè ſignificat. Sicut apud nos irati punire cōſueuerūt: uñ ipſa punitio eſt ſignū iræ. Et ꝑꝑ hoc, ipſa punitio noīe iræ ſignificat, cū Deo attribuit. Similiter id, quod ſolet eſſe i nobis ſignū uolūtatis, qñq; metaphoricè in Deo uolūtas dī. ſicut cū aliqs ꝑcipit aliqd, ſignū eſt, q uelit illud fieri. Vñ præceptū diuinū qñq; metaphoricè uolūtas Dei dī, ſm illud Matt. 6. Fiat uolūtas tua, ſicut in cœlo & in terra. Sed hoc diſtat inter uolūtatem & iram: quia ira de Deo nunq̄ propriè dī, cū in ſuo principali intellectu includat paſſionē: uolūtas aūt ꝓpriè de Deo dī; Etᵐ iō i Deo diſtinguit uolūtas ꝓpriè, & metaphoricè dicta. Volūtas. n. ꝓpriè dicta, uocat uolūtas bñplaciti. uolūtas aūt metaphoricè dicta, eſt uoluntas ſigni, * eo q ipſum ſignum uoluntatis, uoluntas dicitur. I

AD PRIMVM ergo dicendū, q ſcia non eſt cauſa eorum, quæ fiunt, niſi per uoluntatem. * Non. n. q ſcimus facimus, niſi uelimus. & ideo ſignū non attribuitur ſcientiæ, ſicut attribuitur uoluntati.

AD II. Dicendum, q ſigna uoluntatis dicunt uoluntates diuinæ, non quia ſint ſigna q Deus uelit: ſed quia ea, quę in nobis ſolent eſſe ſigna uolēdi, in Deo diuinæ uoluntates dicuntur. Sicut punitio non eſt ſignum q in Deo ſit ira, ſed punitio ex eo ipſo q in nobis eſt ſignum iræ, in Deo dicitur ira. K

Q. 13. a. 3. p̄cipue. D. 465. Concl. m 87 Nota exemplum.

placiti & ſigni, nō eſt diſtinctio rei, ſed vocis in ſuas ſignificationes.

SVPER QVÆ. XIX. ART. X.

Bannes. a. 101. Alb. Mag. 1. diſt. 45. artic. 11.

Titulꝰ in primo argumento explanatur, dum explicantur ipſa quinque ſigna in hoc uerſu contenta. Præcipit, ac prohibet, permittit, conſulit, implet.

¶In corpore unica eſt concluſio reſponſiua affirmatiuè. Iſta quinque ſigna conuenienter ponuntur circa diuinam uoluntatē. Manifeſtatur primo ex parte uolentis, ex eo quod his quinq; modis declaramus nos aliquid uelle. Secūdo ex parte uoliti, ex eo quod diſtinguuntur penès præſens, uel futurum malum & bonum, neceſſarium & ſuperabundans, inferturque q ita ſit de facto. ſ. q hæc quinq; dicantur diuinæ uoluntates authoritate Matt. 6. & Auguſtini.

ARTICVLVS XII.

Vtrum conuenienter circa diuinam voluntatem ponantur quinque ſigna.

AD DVODECIMVM ſic procedītur. Videtur q inconuenienter circa diuinam uoluntatem ponant quinque ſigna, ſ. prohibitio, præceptum, conſilium, operatio, & permiſſio. Nam eadem, quæ nobis præcipit Deus, uel conſulit, in nobis quandoque operatur: & eadem, quæ prohibet,

Porrecta per totū 126 1. diſt. 45. ar. 4. & ver. q. 23. art. 3.

¶ Sup.*

SVPER QVÆS. XX. ARTIC. I.

Ferr. 1. cont. c. 89. 90. Cap. 1. d. 1. q. 1. arg. 5. ... in eod. cont. 3. con.

Titulus clarus eſt, q ſit. n. de ineſſe formaliter. ſum. n. cōſtat omnia in Deo eſſe virtualiter.

¶In corpore unica eſt concluſio reſſiua quæſito affirmatiuè. In Deo eſt amor. Probatur: motus voluntatis & cuiuſlibet appetitiuæ uirtutis tendit in bonum per ſe, in malum autem per aliud: ergo primus uoluntatis motus & cuiuſlibet appetitiuæ uirtutis eſt in bonum in cōmuni: ergo primus actus uoluntatis & appetitus eſt amor: ergo in quocunque eſt voluntas, vel appetitus oportet eſſe amorem: ergo in Deo neceſſe eſt ponere amorem. Antecedens declaratur q malum nō cadit ſub appetitu niſi inquantū oppoſit bono.

¶Conſequentia verò prima quoad primā partē, ſ. q primus actus tendat in bonū. Probatur ex eo q id quod eſt per ſe prius eſt eo quod eſt per aliud. Quo ad ſcdam uerò, ſ. in cōi, q cōmunius naturaliter eſt prius: eius ſignum ad ꝓpoſitū eſt, q intellectus prius reſpicit verum cōe q vera particularia. Secundū autem conſequētia probatur ex differētia obiecti amoris, ad obiecta aliorum actuum voluntatis & appetitus quia amor eſt reſpectu boni in cōi. deſideriū aūt. ꝓpō & delectatio, reſpectu boni ſpecialis, puta pñtis vel futuri. Et confirmat ex hoc, q oēs alij motus appetitiui naſcunt ex amore: qđ manifeſtatur inductiuè in actibus deſiderij, gaudij, odij, triſtitiæ, &c. Tertia aūt conſequētia probat: qa remoto primo, remouent alia. Quarta autem probatur: qa in Deo eſt voluntas. Circa prædicta duo occurrūt notanda. Primo, q cum in litera dicit, q amor reſpicit bonū in communi, ... in cōmuni, non ſigni-

E thi. c. 4. a med. 5. Dion. c. 4. aliquātulū à medio, à

Li. 8. Phyſ. tex. 31. c. 2.

concluſio

quandoque permittit. Ergo nō debent ex oppoſito [h] diuini.

¶2 Prǫt. Nihil Deus operaī, niſi uolens, vt dī Sap. 11. Sed [h] uolūtas ſigni diſtinguitur à uolūtate bñplaciti. Ergo opatio ſub uolūtate ſigni cōprehēdi nō dēt.

¶3 Prǫt. Operatio & ꝑmiſſio cōiter ad oēs creaturas ptinēt, quia in oībus Deus operaī, & in oībus aliqd fieri ꝑmittit. Sed præceptum, conſilium, & prohibitio, pertinēt ad ſolā rōnalē creatura.[h] Ergo non ueniūt cōuenienter in unam diuiſionem, cum non ſint unius ordinis. B

¶4 Prǫt.[h] Malū pluribus modis contingit quam bonū: quia bonū cōtingit uno modo, ſed malum omnifariā, ut patet per Philoſophū in 2. ethi. & per Dion. in 4. c. de di. no. † Incōuenienter igiī reſpectu mali aſſignaī unū ſignum tātum, ſcilicet prohibitio, reſpectu uerò boni duo ſigna. ſ. conſilium & præceptum. C

RESPON. Dicēdum, q hmōi ſigna uoluntatis dicunt ea, quibus cōſueuimus demonſtrare nos aliquid uelle. Pōt aūt aliqs declarare ſe uelle aliquid uel ꝑ ſeipſum, uel per alium. per ſeipſum quidē, inquantū facit aliquid, uel directè, uel indirectè, & per accidēs. Directè quidem, cùm per ſe aliquid operatur: & quantum ad hoc dī eſſe ſignum operatio. Indirectè aūt, inquantum nō impedit operationē. nā remouēs prohibēs dī mouens per accidens, ut dī in 8. Phyſi.* Et quātum ad hoc dī ſignum ꝑmiſſio. Per alium autē declarat ſe aliquid uelle inquātum ordinat alium ad aliquid faciēdum uel neceſſaria inductione. qđ fit præcipiēdo, qđ quis uult: & ꝓhibēdo cōtrarium, uel aliqua ꝑſuaſoria inductione, quod ptinet ad conſilium. Quia igiī his modis declaraī aliquē uelle aliquid: ꝑ hoc iſtaᵐ quinq; noīantur interdum noīe uoluntatis diuinæ, tanquā ſigna uoluntatis.* Quod. n. ꝑceptum cōſilium, & ꝓhibitio dicatur Dei uoluntas, D E

patet ꝑ id qđ dī Matt. 6. Fiat uolūtas tua, ſicut in cęlo & in terra. Quod autē ꝑmiſſio, uel operatio dicanī Dei uoluntas patet ꝑ Aug. q dicit in Ench.* Nihil fit niſi oīpotēs fieri uelit: uel ſinendo ut fiat, uel faciendo. Vel pōt dici, q ꝑmiſſio & operatio referunī ad pñs. ꝑmiſſio q̄dē ad malum, operatio uerò ad bonum. Ad futurum uerò ꝓhibitio reſpectu mali, reſpectu uerò boni neceſſarij ꝑceptū, reſpectu uerò ſupabundātis boni, cōſiliū.

AD I. ergo dicēdum, q nihil ꝓhibet circa eādē rē aliquē diuerſimodè declarare ſe aliquid uelle. Sicut inueniunī multa nomina idē ſignificantia. Vñ nihil ꝓhibet, idem ſubiacere præcepto, & conſilio & operationi, & ꝓhibitioni, uel permiſſioni.

AD SECVNDVM Dicēdū, q ſicut Deus pōt ſignificari metaphoricè uelle id, quod nō uult uoluntate ꝓpriè accepta, ita pōt metaphoricè ſignificari uelle id, qđ propriè uult. Vnde nihil prohibet de eodē eſſe uoluntatem beneplaciti, & uoluntatē ſigni. Sed operatio ſemper eſt eadē cū uoluntate bñplaciti, nō autem præceptū, uel cōſilium. Tū quia hæc eſt de pñti, illud de futuro. Tùm quia hæc per ſe eſt effectus uoluntatis, illud aūt per alium, ut dictum eſt.

AD III. Dicēdū, q creatura rōnalis eſt dña ſui actus. & iō circa ipſam ſpālia q̄dā ſigna diuinæ voluntatis aſſignanī, inquātū rōnalē creaturā Deꝰ ordinat ad agēdū uoluntariè & per ſe. Sed aliæ creaturæ nō agūt niſi motæ ex operatione diuina. Et iō circa alias non hñt locū niſi operatio & ꝑmiſſio.

AD IIII. Dicēdū, q oē malū culpæ, licèt multipliciter cōtingat, tñ in hoc cōuenit q diſcordat à volūtate diuina. Et iō vnū ſignū reſpectu malorū aſſignaī. ſ. ꝓhibitio. Sed diuerſimodè bona ſe hñt ad bonitatē diuinā, qa q̄dā ſunt, ſine qbꝰ fruitionē diuinę bonitatis cōſeq nō poſſumꝰ, & reſpectu horū eſt ꝑceptū: q̄dā uerò ſunt, qbus perfectius cōſequimur, & reſpectu horū eſt conſilium. Vel dicēdū, q cōſiliū eſt nō ſolū de melioribus bonis aſſequēdis, ſed etiam de minoribus malis vitandis.

A ſicat idem quod vniuerſale, ſed ſignificat idem quod ſolutè. Amor enim omnis eſt boni abſque alia limitatione, delectatio autem eſt boni coniuncti, &c. Dixi autem hoc quia litera uſque ad vltimam conſequentiam loquitur etiā de amore, qui eſt in appetitu ſenſitiuo, quem conſtat non attingere bonum ſecundum ſenſum vniuerſale, ſed abſolute. Nec tamē efficaciæ illius probationis: quod eſt communius naturaliter eſt prius, ꝑ hoc aliquid adimit: quoniam bonum abſolutè, ad bonum cum certa conditione ſe habet proportionaliter, vt cōe ad propriū ſeu vt cōius ad minus cōe. Secūdò q cū in litera dī, q amor eſt primus actus voluntatis & appetitus, nomine appetitus intelligit totā latitudinem appetitiuæ uirtutis in qualibet natura, & non qualibet potentiā appetitiuā. Et per hoc excludit inſtantia de primo actu iraſcibilis. Licèt. n. primus eius actus nō ſit amor, ſed ſpes: primus tñ actus totius appetitus ſenſitiui diſtincti in concupiſcibilem & iraſcibilem, eſt amor.

Enchir. c. 95. in hoc tom. 3.

QVAESTIO XX.

De amore Dei, in quatuor articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de his, quæ abſolutè ad voluntatem Dei pertinent. in parte autem appetitiua inueniunt in nobis, & paſſiones animæ, ut gaudium, amor, & huiuſmodi; & habitus moralium virtu-

SVPER

Universidad de Deusto Biblioteca

SVPER QVÆ. XX. ARTIC. IIII.

Cap. 1. d. 45. q. 1. con. 10. & 11. d. 45. q. 1. con 4. 5. 6. 7. & 8.

Titulus eſt clarus. ¶ In corpore unica eſt concluſio. De ia a natoia exiſtētia, uū tū eo modo ſicut nos. Hæc concluſio quoad primā partē ſic probatur. Oia exiſtentia, in quātū ſunt, bona ſunt & ſic ꝑ hoc hñt, inquātū ſunt uolita à Deo. ergo cuilibet exiſtenti Deus uult aliqđ bonū. ergo Deus oia q̄ ſunt, amat. Antecedēs quo ad primā partē Probatur quia ipſum eſſe, & qualibet rei perfectio, bonitas quædā eſt. Quo ad ſecūdam verò, quia voluntas Dei eſt cauſa rerū. Cōſequentia vero prima probatione non eget ſecunda aūt ꝓbat ex eo, qđ amare, nihil aliud eſt quā uelle alicui bonū. Quo ad ſecūdā aūt partē manifeſtum concluſio, quia amamus moti à bonitate rei Amatæ. Deus autem amat creando, & infundendo bonitatem quam amat.

Porrecta per totū. 127 Inf. q. 82. art. 5. 1. & 3. di. 32. ar. 11. Et 1. cōt. c. 89. 90. 91. & 96. Et li. 4. ca. 19.

tum, vt iuſtitia, fortitudo, & huiuſmodi. Vñ primò cōſiderabimus de amor Dei. Secūdò de iuſtitia Dei, & miſericordia eius.

CIRCA primum quærantur quatuor.

¶ Primò, Vtrum in deo ſit amor.
Secūdò, Vtrum amet omnia.
¶ Tertiò, Vtrū magis amet vnū, quàm aliud.
¶ Quartò, Vtrū meliora magis amet.

ARTICVLVS I.

Vtrum amor ſit in Deo.

AD PRIMVM ſic proceditur. Vr ꝙ amor nō ſit in Deo. Nulla. n. paſſio eſt in Deo: amor [h] eſt paſſio. ergo amor nō eſt in Deo. ¶ 2 Prętereà. Amor, ira, triſtitia, & hmōi cōtra ſe diuiduntur: ſed triſtitia & ira nō dicunt̄ de Deo, niſi metaphoricè. [h] ergo nec amor. ¶ 3 Prętereà. Dion. dicit 4. cap. de di. no.* Amor eſt vis vnitiua [h] & cōcretiua. Hoc autem in Deo locum habere non poteſt, cum ſit ſimplex. Ergo in Deo non eſt amor.

SED CONTRA eſt, qđ dr̄. 1. Io. 4. De* charitas eſt.

*C. 4. par. 2. & par. 1. nō multum ante finem concl. m

RESPON. Dicendū, ꝙ [m] neceſſe eſt ponere amorē in Deo [n]. Primus. n. motus voluntatis, & cuiuſlibet appetitiuæ virtutis, eſt amor. Cū. n. actus volūtatis, & cuiuſlibet appetitiuæ uirtutis, tēdat in bonū & malū, ſicut in ꝓpria obiecta: bonū aūt principali*, & p ſe, eſt obiectū uolūtatis & appetitus: malū aūt ſecūdariò, & per aliud, inquantū. ſ. opponit̄ bono, oportet naturaliter eſſe priores actus uolūtatis & appetitus, q reſpiciunt bonū, his q reſpiciūt malū, ut gaudiū q̄ triſtitia, & amor q̄ odiū. Semp. n. qđ eſt p ſe, prius eſt eo, qđ eſt p aliud. Rurſus qđ eſt cōi*, naturaliter eſt prius. Vñ & intellectus p prius hēt ordinē ad verū cōe, q̄ ad particularia qdā uera. Sūt aūt qdā actus uolūtatis & appetitus reſpiciētes bonū ſub aliqua ſpeciali cōditione: ſicut gaudiū & delectatio eſt de bono pñti & habito: deſideriū aūt, & ſpes de bono nondū adepto. Amor aūt reſpicit bonū in cōi ſiuè ſit habitū, ſiuè non habitū: vñ amor naturaliter eſt primus actus uoluntatis & appetitus. Et pp hoc oēs alij motus appetitiui præſupponūt amorē, quaſi primā radicē. Nullus. n. deſiderat aliqđ, niſi bonū amatum: neq; aliqs gaudet, niſi de bono amato. Odiū ēt nō eſt niſi de eo, qđ cōtrariatur rei amatæ. Et ſimiliter triſtitia, & hmōi, manifeſtū eſt in amorē referri, ſicut in primū principiū. Vnde in quocunq; eſt uolūtas uel appetitus, oportet eſſe amorem. Remoto enim primo, remouentur alia. Oſtenſum eſt autem * in Deo eſſe uoluntatem: undè neceſſe eſt in eo ponere amorem.

Q. 19. a. 1.

AD PRIMVM ergo dicēdū, ꝙ uis cognitiua non mouet, niſi mediāte appetitiua: & ſicut in nobis rō vlis mouet mediāte rōne particulari, ut dr̄ in 3. de Aiā: ſita appetitus intellectiuus, q dr̄ volūtas, mouet in nobis mediante appetitu ſenſitiuo: undè proximum motiuū corporis in nobis eſt appetitus ſenſitiuus. Vndè ſemper actū appetitus ſenſitiui cōcomitat̄ aliqua trāſmutatio corporis, & maximè circa cor, quod eſt primū principiū motus in aīali. Sic igit̄ actus appetitus ſenſitiui, inquātū hñt tranſmutationē corporalem annexā, paſſiones dicunt̄, non aūt actus uolūtatis. Amor igit̄, & gaudiū, & delectatio ſm ꝙ ſignificant actus appetitus ſenſitiui, paſſiones ſunt: nō aūt ſm [d] ꝙ ſignificant actus appetitus ītellectiui. & ſic ponunt̄ in Deo. Vndè dicit Philoſophus in 7. Ethi.* ꝙ Deus una & ſimplici operatione gaudet: & eadem rōne ſine paſſione amat.

Tex. 57. & 58. to. 2.

D. 97.

Li. 7. Ethi. c. vlt. ad finem. to. 5.

AD II. Dicendū, ꝙ in paſſionibus ſenſitiui appetitus eſt conſiderare aliquid quaſi materiale, ſ. corporalē tranſmutationē: et aliquid quaſi formale, q eſt ex parte appetitus. Sicut i ira. ut dr̄ in 1. de Aiā,* materiale eſt accēſio ſanguinis circa cor, uel aliqđ hmōi: formale verò, appetitus uindictæ. Sed rurſus ex parte eius, quod eſt formale, in quibuſdā horū deſignat̄ aliqua imperfectio: ſicut in deſiderio, qđ eſt boni nō habiti: & in triſtitia, q̄ eſt mali habiti. et eadē rō eſt de ira, q̄ triſtitiā ſupponit. Quædā uerò nullā imperfectionē deſignat, ut amor, & gaudiū. Cū igit̄ nihil horū Deo conueniat ſm illud, qđ eſt materiale in eis, ut dictum eſt.* illa, q̄ imperfectionē important, ēt formaliter. Deo conuenire non poſſunt, niſi metaphoricè pp ſimilitudinē effect*, ut ſupra dictum eſt. † Quæ autem imperfectionem nō important, de Deo propriè dicuntur, ut amor, & gaudium, tamen ſine paſſione, ut dictum eſt.*

Lib. 1. de aīa tex. 15. & 16. to. 2.

Ad primū argu.

Q. 3. art. 2. ad 2. & 3. parte 4. 11. ... ar. & q. 19. ar. 11.

AD III. Dicendū, ꝙ actus amoris ſemp tēdit in duo, ſ. in bonū, quod qs uult alicui: & in eū, cui uult bonū. Hoc. n. eſt ꝓpriè amare aliquē, uelle ei bonū. Vñ in eo, ꝙ aliqs amat ſe, uult bonū ſibi. Et ſic illud bonū q̄rit ſibi unire inquātū pōt. Et ꝓ tāto [d] dr̄ amor uis unitiua, et in Deo, ſed abſq; cōpoſitione: qa illud bonū, qđ uult ſibi, nō eſt aliud q̄ ipſe, q eſt p ſuā eſſentiā bon*, ut ſupra oñſum eſt. † In hoc uerò ꝙ aliqs amat aliū, uult bonū illi. Et ſic utitur eo tanquam ſeipſo, referens bonum ad illū, ſicut ad ſe ipſum. Et pro tāto dr̄ amor uis cōcretiua, quia aliū aggregat ſibi hñs ſe ad eum ſicut ad ſeipſum. Et ſic etiam amor diuinus, eſt uis cōcretiua abſq; cōpoſitione, quæ ſit in Deo, inquantum alijs bona uult.

D. 105.

Q. 6. a. 3.

ARTICVLVS II.

Vtrum Deus omnia amet.

Porrecta per totū. 128

AD SECVNDVM ſic ꝓceditur. Vr ꝙ Deus non oīa amet. Quia ſm Dion. 4. c. de di. no.* Amor amātem [h] extra ſe ponit, & eū quodāmodo in amatum trāſfert. Inconueniēs aūt eſt dicere, ꝙ Deus extra

¶ Super

SVPER QVÆSTIO XX. ARTIC. III.

Ferr. 1. cont. c. 91.

Et 1. cō. c. 91. Eth. 3. c. 110. pri ci. Leviti. q. 27. ar. 1. rō 1. & vi. q. 2. ar. 7. ad 2.

*C. 4. par. 1. declina do ad fi.

Titulus clarus eſt. ¶ In corpore duo facit. Primo diſſiendit ꝙ inæqualiter amare cōtingit dupliciter: & probat diſtinctionem ex eo, q amare eſt uelle bonum alicui. Secundo reſpondet quæſito duabus cōcluſionibus iuxta prædicta mēbra diſtinctionis. Prima concluſio eſt, Deus ex parte actus amandi oia æqualiter amat, ꝓbatur: amat vno ſimplici & ſemp eodem modo ſe habē te actu voluntatis: ergo æqualiter. Secunda concluſio eſt, Deus ex parte boni voliti amato, quædam amat magis alijs probatur: ſi Deus non vellet vni maius bonum quàm alteri, nō eſſet aliquid alio melius. hoc eſt manifeſte falſum: ergo conſequentia probatur: quia amor Dei eſt cauſa bonitatis rerum.

304

Li. 8. Ethi co. c. 2. & 11. to. 5.

ſe poſitus, in alia traſferatur. Ergo inconueniens eſt dicere, qđ Deus alia à ſe amet.

¶ 2 Præt. Amor Dei æternus eſt. ſed ea, quæ ſunt alia à Deo, non ſunt ab æterno niſi in Deo. [h] ergo Deus non amat ea niſi in ſe-ipſo: ſed ſecūdùm ꝙ ſunt in eo, nō ſunt aliud ab eo. ergo Deus non amat alia à ſeipſo.

¶ 3 Pręt. Duplex eſt amor, ſ. cōcupiſcētiæ & amicitiæ. ſed De* creaturas irrōnales nō amat [h] amore cōcupiſcentiæ: qa nullius extra ſe eget. Nec ēt amore amicitiæ: quia non pōt ad res irrōnales haberi, vt patet p Philoſophū in 8. Ethicorum. † Ergo Deus non oīa amat.

¶ 4 Pręt. In Pſal. dr̄, Odiſti oēs, qui operant̄ iniquitatē, Nihil [h] aūt ſimul odio habet̄ & amat̄. ergo Deus non omnia amat.

SED CONTRA eſt, quod dicit Sap. 11. Diligis omnia quę ſunt: & nihil odiſti eorum, quæ feciſti.

RESPON. Dicēdū, ꝙ Deus omnia exiſtētia amat. nam oīa exiſtentia inquantum ſunt, bona ſunt. Ipſum. n. eſſe cuiuſlibet rei quoddam bonū eſt, & ſimiliter quælibet perfectio ipſius. Oſtenſum eſt autē ſupra,* ꝙ uoluntas Dei eſt cauſa omnium rerū. Et ſic oportet, ꝙ intm̄ habeat aliquid eſſe, aut quodcūq; bonū, inquantū eſt uolitū à Deo. Cuilibet igit̄ exiſtenti, Deus uult aliquod bonum. undè, cū amare nil aliud ſit, q̄ uelle bonū alicui, [c] manifeſtū eſt, ꝙ Deus [m] oīa quæ ſunt, amat: non tñ eo mō, ſicut nos.* Quia. n. uoluntas nr̄a non eſt cā bonitatis rerū, [c] ſed ab ea mouetur ſicut ab obiecto: amor nr̄, quo bonū alicui uolumus, nō eſt cā bonitatis ipſi*, ſed econuerſò bonitas eius vel uera, uel æſtimata, ꝓuocat amorē, quo ei uolumus & bonū cōſeruari qđ hēt, & addi quod non hēt: & ad hoc operamur. Sed amor Dei infundēs & creās bonitatē in reb*.

Q. 19. articul. 4.

b. 27 65 118 Concl. m. d 144

AD PRIMVM ergo Dicendum, ꝙ amans ſic fit extra ſe in amatum tranſlatum, inquantum uult amato bonum, & operatur per ſuam prouidentiam, ſicut & ſibi. Vñ dicit Diony. 4. c. de* diu. nom. Audendū eſt aūt & hoc pro ueritate dicere, ꝙ & ipſe omnium cauſa per abūdantiam amatiuæ bonitatis extra ſeipſum fit ad omnia exiſtentia prouidentijs.

Loco citato in ar. 1.

84

AD II. Dicēdū, ꝙ licèt creaturæ ab æterno nō fuerint niſi in Deo, [e] tñ p hoc ꝙ ab æterno in Deo fuerūt, ab æterno Deus cognouit res in ꝓprijs naturis. Et eadem ratione amauit. ſicut & nos per ſimilitudines rerum, quę in nobis ſunt cognoſcimus res in ſeipſis exiſtentes.

AD III. Dicendū, ꝙ amicitia non poteſt haberi, niſi ad rationales creaturas, in quibus contingit eſſe redamationē & cōicationē in operibus uitę: & quibus contingit bñ euenire, uel malè ſm fortunā & fœlicitatem: ſicut ad eas propriè beneuolentia eſt. Creaturæ aūt irrōnales non poſſunt pertingere ad amandum Deum, neq; ad cōicationē intellectualis & beatę uitæ, qua Deus uiuit. Sic igitur Deus, propriè loquendo, non amat creaturas irrationales amore amicitiæ, ſed amore concupiſcentiæ, inquātum ordinat eas ad rationales creaturas: & etiam ad ſe ipſum, non quaſi eis indigeat, ſed ꝓpter ſuam bonitatem & noſtram utilitatem. Concupiſcimus enim aliquid & nobis & alijs.

AD QVARTVM Dicēdū, ꝙ nihil ꝓhibet unū & idē ſm aliqđ amari, & ſm aliqđ odio haberi. Deus aūt pctōres [d] inquātū ſunt naturæ quædā amat. Sic. n. & ſunt & ab ipſo ſunt. Inquātum uerò pctōres ſunt, nō ſunt, ſed ab eſſe deficiūt. & hoc in eis à Deo nō eſt. Vñ ſecundùm hoc, ab ipſo odio habentur.

D. 96.

ARTICVLVS III.

Vtrum Deus æqualiter diligat omnia.

Porrecta per totū. 129 1. d. 26. ar. 1. ad 2. Et 3. diſt. 19. ar. 5. q. 1. & di. 32. ar. 4. Et 1. cōt. ca. 91.

AD TERTIVM ſic ꝓceditur. Vr ꝙ Deus æqualiter diligat oīa. Dr̄. n. Sap. 6. æqualiter [h] eſt ei cura de omnibus: ſed prouidētia Dei q̄ hēt de rebus eſt ex amore, quo amat res. ergo æqualiter amat oīa. ¶ 2 Præt. [h] Amor Dei eſt eius eſſentia: ſed eſſentia magis & minus non recipit. ergo nec amor eius. nō igitur quædam alijs magis amat. ¶ 3 Præt. Sicut amor Dei ſe extendit ad res creatas, [h] ita ſcientia & uoluntas. ſed Deus nō dicitur ſcire quædam magis quàm alia, neque magis uelle. ergo nec magis quædam alijs diligit.

SED CONTRA eſt, qđ dicit Aug.* ſup Io. Oīa diligit Deus q̄ fecit, & inter ea magis diligit creaturas rōnāles: & illis eas amplius, q̄ ſunt mēbra unigeniti ſui: & multo magis ipſum unigenitum ſuum.

Trac. 110. in Euan. Io. a medio illius tom. 9.

RESPON. Dicendum, ꝙ cum amare ſit uelle bonū alicui, duplici rōne pōt aliquid magis uel minus amari. Vno mō ex parte ipſius actus uoluntatis, qui eſt magis vel minus intēſus. Et ſic [m] Deus nō magis q̄dam alijs amat, [n] qa oīa amat uno & ſimplici actu voluntatis, & ſemper eodem modo ſe hñte. Alio mō ex parte ipſius boni, qđ aliquis vult amato. Et ſic dicimur aliquē magis alio amare cui volumus maius bonum: q̄uis non magis intenſa uoluntate. Et hoc [p] modo neceſſe eſt dicere ꝙ Deus q̄dā alijs magis amat [q]. Cum. n. amor Dei ſit cauſa bonitatis rerum, (vt dictum eſt *) non eſſet aliquid alio melius, ſi Deus non uellet uni maius bonum q̄ alteri.

Concl. m

119

Concl. p

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd dicitur Deo æqualiter eſſe cura de omnibus, non quia æqualia bona ſua cura omnibus diſpenſet, ſed qa ex æquali ſapientia & bonitate omnia adminiſtrat.

Art. præc.

AD II. Dicendū, ꝙ ratio illa procedit de intēſione amoris ex parte actus uoluntatis, qui eſt diuina eſſentia. Bonum autem quod Deus creaturæ uult, non eſt diuina eſſentia. Vndè nihil prohibet illud intendi uel remitti.

¶ Super

Ad III. Dicẽdũ, ꝙ intelligere & velle, ſignificãt ſolũ actus; nõ aũt in ſua ſignificatione includunt aliqua obiecta, ex quorum diuerſitate, poſſit dici De⁹ magis uel minus ſcire aut uelle. ſicut circa amorẽ dictum eſt.*

Articvlvs IIII.

An Deus ſemp magis diligat meliora.

AD QVARTVM ſic ꝓceditur. G Vr, ꝙ Deus nõ ſemper magis diligat meliora. Manifeſtũ eſt.n. ꝙ Chriſtus eſt melior toto gñe humano, cũ ſit Deus & hõ: ſed ^h Deus magis dilexit genus humanũ, q̃ Chriſtum, quia dr̃ Rom. 8. Proprio filio ſuo nõ pepercit, ſed pro nobis oĩbus tradidit illũ. ergo Deus nõ ſemper magis diligit meliora.

¶ 2 Præt. Angel⁹ eſt melior homine. vñ in Pſa. 8. dr̃ de hoĩe, Mi H nuiſti eum paulo minus ab Angelis: ſed Deus ^h plus dilexit hominẽ q̃ Agelũ. dr̃.n. Heb. 2. Nuſquã Angelos apprendit, ſed ſemẽ Abrahę apprẽdit. ergo De⁹ nõ ſemp magis diligit meliora.

¶ 3 Prę̃t. Petrus fuit melior Ioãne: qa pl⁹ Chriſtũ diligebat. uñ dñs ſciẽs hoc eſſe uerũ, interrogauit Petrũ dicẽs, Simõ Ioãnis diligis me plus his? ſed tñ Chriſtus plus dilexit Ioãnẽ q̃ Petrũ. I ut.n. dicit Aug.* ſup illud Io. 20. Simõ Ioãnis diligis me? hoc ipſo ſigno Io. à cæteris diſcipulis diſcernit: nõ ꝙ ſolũ eum, ſed ꝙ plus eũ cæteris diligebat. ^h nõ ergo ſemp magis diligit meliora.

¶ 4 Prę̃t. ^h Melior eſt innocẽs pęnitẽte, cũ pñia ſit ſecũda tabula poſt naufragiũ, ut dicit Hier.* ſed Deus plus diligit pęnitentẽ q̃ innocẽtẽ, qa plus de eo gaudet. Dr̃.n. Lu. 15. Dico vobis, ꝙ K maius gaudiũ erit in cœlo ſup vno pc̃tõre pñiam agente, quã ſup nonagintanouem iuſtis, qui non indi. pœni. ergo Deus non ſemper magis diligit meliorẽ.

¶ 5 Præt. Melior eſt iuſtus ꝑſcitus q̃ pc̃tõr prædeſtinatus: ſed Deus plus diligit pc̃tõrẽ prædeſtinatũ, qa uult ei maius bonũ. ſ. uitã æternam. ergo Deus non ſemper magis dilig t ^h meliora.

Sed contra. vnũquodque F diligit ſibi ſimile, ut patet per illud, quod habetur Eccl. 13. Oẽ aĩal diligit ſibi ſimile: ſed intm̃ aliquid eſt melius, inquantũ eſt Deo ſimilius. ergo meliora magis diliguntur à deo.

^m Respon. Dicendum, quòd neceſſe eſt dicere ſm̃ ꝑdicta, ꝙ Deus magis diligat meliora. ^n Dictũ eſt.n.* ꝙ Deum diligere magis aliqd, nihil aliud eſt q̃ ei maius bonum uelle. uolũtas.n. Dei eſt cã bonitatis in reb. Et ſic ex hoc ſunt aliqua meliora, ꝙ De⁹ eis maius bonũ uult. uñ ſequit̃ ꝙ meliora pl⁹ amet.

Ad primvm ergo dicẽdũ, ꝙ Deus Chriſtũ diligit, nõ ſolũ plus q̃ totũ humanũ genus, ſed ẽt magis quam totã uniuerſitatẽ creaturarũ: qa. ſ. ei bonum uoluit, quia dedit ei nomẽ, qd̃ eſt ſup oẽ nomen, ut uerus Deus eſſet. Nec eius excellẽtiæ deperijt ex hoc, ꝙ Deus dedit eũ in mortẽ ꝓ ſalute humani gñis: quimo ex hoc fact⁹ ẽ uictor glorioſus. Factus.n. ẽ principatus ſup humerũ ei⁹, vt dr̃ Eſa. 9.

Ad II. Dicendũ, ꝙ naturã humanã aſſumptã à Dei uerbo in perſona Chriſti (ſm̃ ꝑdicta*) Deus plus amat q̃ oẽs Angelos: & melior eſt, maxime ratione vnionis. ſed loquẽdo de humana natura cõiter, eã Angelicę cõparando, ſm̃ ordinẽ ad gr̃am & gloriam æqualitas inuenitur: * cum eadem ſit menſura hominis & Angeli, vt dicitur Apo. 20. ita tñ ꝙ quidam Angeli quibuſdam hominibus, & quidam hoies quibuſdam Angelis quantũ ad hoc, potiores inueniuntur. Sed quantũ ad conditionẽ naturæ Angelus eſt melior hoĩe. nec ideò naturam humanam aſſumpſit Deus, qa hoiem abſolutè plus diligeret, ſed qa pl⁹ idigebat. Sicut bon⁹ paterfamilias aliqd pretioſius dat ſeruo ægrotãti qd̃ nõ dat filio ſano.

Ad III. Dicẽdũ, ꝙ hæc dubitatio de Petro & Ioanne multipliciter ſoluit̃. Aug.* nanq; refert hoc ad myſteriũ dicẽs, ꝙ uita actiua, q̃ ſignificat̃ p Petrũ plus diligit Deũ q̃ vita cõtẽplatiua, q̃ ſignificatur p Ioãnem, quia magis ſentit pręſentis vitæ anguſtias, & æſtuantius ab eis liberari deſiderat, & ad Deum ire. Contemplatiuam verò vitam Deus plus diligit: quia magis eam conſeruat. non enim ſinitur ſimul cum vita corporis, ſicut vita actiua.

Quidam uerò dicũt, ꝙ Petrus plus dilexit Xp̃m in mẽbris: & ſic ẽt à Chriſto plus fuit dilectus. uñ ei eccleſiã commendauit. Ioãnes uerò plus dilexit Chriſtũ in ſeipſo. & ſic etiam plus ab eo fuit dilectus. uñ ei cõmẽdauit matrẽ. Alij uerò dicũt, ꝙ incertum eſt quis horũ plus Chriſtũ dilexerit amore charitatis & ſimiliter quẽ Deus plus dilexerit in ordine ad maiorẽ gloriã uitæ æternæ. Sed Petrus dr̃ plus dilexiſſe, q̃tũ ad quãdã prõptitudinẽ, uel feruorẽ. Ioãnes uerò plus dilectus, quãtum ad quædã familiaritatis indicia, quæ Chriſtus ei magis demõſtrabat pp eius iuuentutẽ & puritatẽ. Alij uerò dicũt, ꝙ Chriſtus plus dilexit Petrum quãtũ ad excellẽtius donũ charitatis, Ioãnẽ uerò plus, q̃tũ ad donũ intellectus. Vndè ſimpliciter Petrus fuit melior & magis dilectus: ſed Ioannes ſm̃ quid. Præſum-

SVPER QVAES. XX. ARTI. IIII.

Bannes, q. 20. a. 4.

Titulus clarus eſt. ¶ In corpore una conclusio reſponſiua quęſito affirmatiuè, De⁹ magis diligit meliora, probat̃. Voluntas Dei eſt cã bonitatis in rebus. ergo Deũ magis diligere aliq̃ l. nihil aliud eſt q̃ uelle illi maius bonum. ergo ex hoc aliqua sũt meliora ꝙ Deus magis bonũ uult. ergo meliora plus amat.

¶ In reſponſione ad quintum, dubiũ ingerunt verba in calce poſita. ſ. quod peccator prædeſtinatus, ſecũdũ aliquod tp̃s non eſt nec bonus, neque malus. Vr̃.n. ſententia hæc & falſa, & contra authoris doctrinã: qm̃ tãm angelus q̃ homo ſecundum ipſum fuit creaturin gratia: & qlibet homo contrahit peccatũ originale. Et dato ꝙ non eſſent creati in gratia uno tãtũ iſtanti, & non per aliquod tp̃s fuiſſent neque boni neque mali omnino igitur apparent hæc uerba falſa. Ad hoc tripliciter dicitur. Primò ꝙ hęc uerba ſunt uera de poſſibili: ſ. quicquid ſit de facto: & nomine tempor. intelligitur omnis menſura durationis, etiam inſtantanea. Tã angel⁹.n. q̃ homo q̃ꝗ; ſcilicet in primo inſtãti potuit eſſe neq; bonus neq; malus moraliter. ſecundò, ꝙ uerificãtur de bonitate & malitia morali perſonali, id eſt per proprium actum, infans.n. q̃uis ſit malus peccato naturæ, ex proprio tñ opere neq; bonus neq; malus eſt, tertio ꝙ iſta ſunt ſimpliciter uera & abſolutè intelligenda abſque reſtrictione aliqua: & licet peccator prædeſtinatus poſtquã habuit eſſe. ſemper fuerit bonus aut malus: quādoq; tamen, ſcilicet per infinitum tempus quo non fuit neque bonus neq; malus fuit. ¶ Et hęc expoſitio magis formalis eſt, & propoſito cõſona, & abſque quæſtione. Intẽdit enim litera docere nõ eſſe mirũ, peccatorẽ ꝑdeſtinatum, eſſe ꝓ aliquo tempore peiorẽ & minus amatũ, ex eo ꝙ pro aliquo tempore nõ erat aliquo modo amatus, quãdo ſcilicet nõ erat: quoniam tunc neque bonus neque malus erat, vniuerſaliter loquendo de bono & malo: ut patet:

In cor. ar.

110. 3. di. 32. ar. 5. q. 1. 3. & 4. & diſ. 31. q. 2. art. 3. q. 3.

Trac. vlt. in Ioan. licet prin. & mediũ tom. 9.

Cap. 3 in Eſa ſ. ſu. illud Peccatum ve Sodomæ ꝑdicaue rũt. 16. 5.

concluſ.

Art. 2. & 3. præcedẽt.

Art. præc.

Tract. in Ioh. medio. 9.

ptuoſum tamẽ videt̃ hoc diiudicare, quia, vt dr̃ Prou. 16. Spirituũ põderator ẽ dñs, & nõ ali⁹.

Ad IIII. dicendũ, ꝙ pęnitentes & innocẽtes ſe habẽt ſicut excedentia & exceſſa. Nã ſiuè ſint inocẽtes, ſiue pęnitẽtes, illi ſunt meliores & magis dilecti q̃ plus hñt de gratia: cæteris tñ parib. inocẽtia dignior ẽ & magis dilecta. Dr̃ tñ Deus plus gaudere de pęnitẽte, q̃ de innocente: qa plerũq; pęnitẽtes cautio B res, humiliores, & feruentiores reſurgũt. Vñ Greg.* dicit ibidẽ, ꝙ dux in ꝓlio eũ militẽ plus diligit, q poſt fugã cõuerſus fortiter hoſtẽ premit, q̃ qui nunq̃ fugit, nec vnq̃ fortiter fecit. Vel alia rõne, qa æquale donũ gr̃æ plus ẽ cõparatũ pęnitenti, qui meruit pęnam, quam innocenti, qui non meruit. Sicut cẽtum marchæ maius donum eſt ſi dẽtur pauperi, quàm ſi detur regi. C

Ad v. dicendum, ꝙ cũ uolũtas Dei ſit cauſa bonitatis in rebus, ſm̃ illud tẽpus pẽſanda eſt bonitas eius, q amat̃ à Deo, ſm̃ quod dãdũ eſt ei bonitate diuina aliquod bonũ. Secundũ ergo illud tp̃s, quo prædeſtinato peccatori dandũ eſt ex diuina uolũtate maius bonũ, melior ẽ, licẽt ſm̃ aliquo aliud tp̃s ſit peior: quia & ſm̃ aliquod tempus nõ eſt nec bonus, neque malus.

QVAESTIO XXI.

De iuſtitia & Miſericordia Dei, in quatuor articulos diuiſa.

POST cõſiderationem diuini amoris, de iuſtitia & miſericordia ei⁹ agendum eſt.

Et circa hoc quęrũtur quatuor.

¶ Primò, Verũ ĩ Deo ſit iuſtitia. E

¶ Secundò, Vtrum iuſtitia eius veritas dici poſſit.

¶ Tertiò. Vtrum in Deo ſit miſericordia.

¶ Quartò, Vtrũ in omni opere Dei ſit iuſtitia & mia.

Articvlvs primvs

Vtrum in Deo ſit iuſtitia.

AD primũ ſic proceditur. Videtur ꝙ in Deo non ſit iuſtitia. A Iuſtitia enim cõtrà temperantiã diuidit̃: tẽperantia aũt. nõ eſt ĩ Deo. ^h ergo nec iuſtitia.

¶ 2 Præt. ^h Quicunq; facit oĩa pro libito ſuæ volũtatis, nõ ſm̃ iuſtitiã operatur: ſed ſicut dicit Apo. ad Ephe. 1. Deus operatur oĩa ſm̃ conſiliũ ſuæ voluntatis. nõ ergo ei iuſtitia dẽt attribui.

¶ 3 Præt. Actus iuſtitiæ, eſt ^h reddere debitũ: ſed De⁹ nulli ẽ debitor. ergo Deo ñ cõpetit iuſtitia.

B ¶ 4 Præt. Quicquid eſt in Deo, eſt eius eſſentia: ſed hoc nõ cõpetit iuſtitiæ. dicit.n. Boet.* in lib. heb. ꝙ bonũ eſſentiam, iuſtum verò actum reſpicit. ^h ergo iuſtitia non competit Deo.

Sed contra eſt, quod dicitur in Pſal. 10. Iuſtus dominus, & iuſtitiam dilexit.

Resp. Dicendũ, ꝙ duplex eſt ſpecies iuſtitiæ. Vna q̃ conſiſtit in mutua datione, & acceptio- C ne: ut puta, q̃ cõſiſtit in emptione, & venditione, & alijs hmõi cõicationibus, uel cõmutationibus. Et hæc dr̃ à Philoſopho in 5. Ethi.* iuſtitia commutatiua, uel directiua cõmutationũ, ſiuè cõicationũ, & ^m hæc nõ cõpetit Deo, * quia ut dicit Apo. Rom. 2. Quis prior dedit illi, & retribuetur ei? Alia quæ conſiſtit in diſtribuendo: & dr̃ diſtributiua iuſtitia, ſm̃ ꝙ aliqs gu- D bernator, uel diſpenſator, dat vnicuiq; ſm̃ ſuã dignitatẽ. Sicut igit̃ ordo cõgruus familiæ, vel cuiuſcunq; multitudinis gubernatæ demonſtrat hmõi iuſtitiã in gubernante: ita ordo vniuerſi, qui apparet tãm in rebus naturalibus, quàm in rebus voluntarijs, demonſtrat Dei iuſtitiam. Vndè dicit Dion.* 8. cap. de diui. no. Oportet uidere ^q in hoc ueram Dei eſſe iuſtitiam, ^q quòd omnibus tribuit propria, ſecundum uniuſcuiuſque exiſtentium dignitatem: & vniuſ- E cuiuſque naturam in proprio ſaluat ordine, & uirtute.

Ad primvm ergo dicendum, quòd uirtutum moralium quędã ſunt circa paſſiones, ſicut temperantia circa concupiſcẽtias: fortitudo circa timores, & audacias: manſuetudo circa iram. Et huiuſmodi uirtutes Deo attribui non poſſunt, niſi ſecundùm metaphoram: quia in Deo neque paſſiones ſunt, ut ſupra dictum eſt: * neque appetitus ſenſitiuus, in quo ſunt huiuſmodi uirtutes, ſicut in ſubiecto, ut dicit Philoſophus in tertio Ethicorum. Quædam uerò uirtutes morales ſunt circa operationes: ut puta, circa datio-

SVPER QV. XXI. ART. I.

Ferr. 2. cont. c. 93. Cap. 3. d. 45. q. 1. con. 12. 13. 14. & 15. Bannes. 21. a. 1.

145

Titulus, vt iam patet ex dictis, quę rit, verum iuſtitia ſit formaliter in Deo. ¶ In corpore duo facit. ¶ Primò enim diſtinguit iuſtitiam ĩ duas ſpecies, ſcilicet commutatiuam, & diſtributiuam. ¶ Secundò, reſpondet quæſito duabus concluſionibus, iuxta numerum ſpecierum iuſtitiæ. ¶ Prima concluſio eſt negatiua, In deo nõ eſt iuſtitia commutatiua. probatur authoritate Apoſtoli, Quis prior &c. ¶ Secunda eſt affirmatiua, In deo eſt iuſtitia diſtributiua. & probatur. Iuſtitia diſtributiua eſt, ſecundum quam datur vnicuique ſecũdum ſuam dignitatem. ergo ordo vniuerſi demonſtrat Dei iuſtitiam. igitur in eo eſt iuſtitia. Conſequentia probatur ex proportionali, quia ſicut ordo familiæ cõgruus oſtendit iuſtitiam in gubernante, ita ordo vniuerſi, &c. & confirmatur authoritate Dionyſij. ¶ Circa primã cõcluſionem dubium eſt, Tum quoniam falſum videtur, in Deo non eſſe iuſtitiã commutatiuam, quoniã forma diuini iudicij ſit ſecundùm iuſtitiã commutatiuam, dum recompẽſat, & præmia meritis, & ſupplicia peccatis ut expreſſè author dicit in ſecunda ſecundę. quæſt. 61. articu. 4. ad primũ. Tum quoniam probatio non videt̃ ſufficiens: quoniam ad iuſtitiam cõmutatiuã ſpectat non ſolum retributio, ſed ẽt ipſa prior datio. Non ſolum enim emptio, ſed et venditio iuſtitia cõmutatiua regulatur. Et propterea ex negatione ſecundi actus in Deo, non uidetur ſufficienter illata negatio talis iuſtitiæ, quoniam ſaluatur etiam in primo actu. Ad hæc retrogrado ordine reſpondetur, quòd neuter actus commutatiuæ iuſtitiæ locum habet in Deo: quia ſicut non poteſt dare pro accep tis, ita nec poteſt dare pro accipiẽdis, nihil enim ſibi ex creaturis accreſcere poteſt. Excluditur quoq; ex hoc, quod nemo poteſt pri⁹ aliquid dare Deo, vt ter que act⁹ ab ipſo, quã ſi nemo poteſt prius dare, conſequens eſt quòd nemo poſſit æquiualens reddere, & conſequenter quòd Deus non poſſit pro æquiualente accipiendo dare, & ſic commutatiua iuſtitia, quæ æqualitatem inter datum, & acceptum facit, locũ in eo habere non poteſt. Ad primam verò dicitur, quòd inde non poteſt haberi, niſi quòd quidam modus commutatiuæ iuſtitiæ in diuina diſtributione ſeruatur, dum pro demeritis ſupplicia, & pro meritis præmia diſpenſat. hic autem intenditur, quòd in Deo non eſt ipſa iuſtitia commutatiua. ¶ In reſponſione ad tertium, aduerte doctrinam traditam in ſecundo cõtra Gent. in c. 28. & 29. & melius hæc intelliges uidens quòd hoc potius eſt iuſtum condecentiæ in ordine ad Deum, quàm ſimpliciter iuſtum.

Hom. 34. in euang. aliquantulum à prin.

Porrecta per totũ. 111 4. diſt. 46. q. 1. a. 1. q. 1. & 1. cõ. ſta. c. 93.

Huius li. titulus ẽ. An nẽ qd̃ eſt, bonũ ſit circa ſi nẽ illius.

Li. 5. Ethi. cap. 4. Concl. 1a

Concl. 2 Cap. 8. nõ procul à fine, & c. 9. à medio.

Q. 20. 11. & q. 20. a. 1.

Li. 3. Ethi. cap. 10.

nes & ſũptus, vt iuſtitia[a] & liberalitas & magnificẽtia,[a] quæ ẽt nõ ſunt ĩ parte ſenſitiua: ſed in volũtate. Vñ nil ꝓhibet hõi virtutes ĩ Deo ponere: nõ tñ circa actiones ciuiles: ſed circa actio. Deo cõuenictes. Ridiculũ eſt.n. ſm̃ virtutes politicas, Deũ laudare, vt dicit Philo. in 10. Ethic.

Ad II. dicẽdũ, ꝙ cũ bonũ intellectũ ſit obiectum uolũtatis, impoſſibile ẽ Deũ velle niſi qđ rõ ſuę ſapiẽtię hẽt. Quę quidẽ G eſt ſicut lex iuſtitiæ, ſm̃ q̃ eius volũtas recta & iuſta eſt. Vñ qđ ſm̃ ſuã uoluntatẽ facit, iuſtè facit, ſicut & nos quod ſm̃ legẽ facimus, iuſtè facimus. Sed nos q̃dem ſecundũ legẽ alicuius ſuperioris, Deus aũt ſibijpſi eſt lex.

Ad III. dicendũ, ꝙ vnicuiq; debet, quod ſuũ eſt. Dr̃ aũt eſſe ſuũ alicuius, qđ ad ipsũ ordinatur. Sicut ſeru[9] ẽ dñi, & nõ ecõ uerſo. Nã liberũ ẽ, qđ ſui cã eſt. H In nõie ergo debiti, importat̃ quidã ordo exigẽtię, vł neceſſitatis alicuius ad qđ ordinat̃. eſt aũt duplex ordo cõſiderandus in reb[9]. Vnus, quo aliqd creatũ ordnat̃ ad aliud creatum. Sicut partes ordinant̃ ad totũ, & accidentia ad ſubſtãtias, & unaquęque res ad ſuũ finẽ. Alius ordo quo oĩa creata ordinant̃ ĩ Deũ. Sic igit̃ & debitũ attẽdi põt dupliciter ĩ opatione diuina. Aut I ſm̃ ꝙ aliqd debet̃ Deo. aut ſm̃ ꝙ aliquid debetur rei creatę. & vtroq; mõ Deus debitũ reddit. Debitũ.n. eſt à Deo, ut ĩpleatur in rebus id, qđ eius ſapientia & volũtas hẽt, & quod ſuã bonitatẽ manifeſtat. & ſm̃ hoc iuſtitia Dei reſpicit decentiã ipſius, ſm̃ q̃ reddit ſibi quod ſibi debetur. Debitũ ẽt ẽ alicui rei creatæ, ꝙ habeat id, quod ad ipsã ordinatur.[e] Sicut hoĩ ꝙ hẽat manus, & K ꝙ ei alia aĩalia ſeruiãt. Et ſic etiã Deus operat̃ iuſtitiã, qñ dat unicuiq; quod ei debet̃ ſm̃ rõnem ſuæ naturæ & conditionis. Sed hoc debitũ dependet ex primo: quiã hoc vnicuiq; debet̃, quod eſt ordinatũ ad ipſum, ſm̃ ordinem diuinæ ſapientiæ. Et licèt Deus hoc mõ debitũ alicui det, non tñ ipſe eſt debitor, quia ipſe ad alia non ordinatur, ſed potius alia in ipſum. Et ideò iuſti-

F tia qſique dr̃ in Deo condecentia[d] ſuæ bonitatis: quandoq; verò retributio ꝓ meritis. Et utrũque modũ tãgit Anſel. dicẽs: cũ punis malos, iuſtum eſt, quia illorum meritis conuenit. Cum verò parcis malis iuſtũ eſt. quia bonitati tuæ condecens eſt.

Ad III. dicendũ, ꝙ licèt iuſtitia reſpicit actũ, nõ tñ ꝑ hoc excluditur qn̄ ſit eſſentia Dei: qa ẽt id, qđ ẽ de eſſẽtia rei, põt G eẽ principiũ actionis. Sed bonũ nõ ſꝑ reſpicit actũ, qa aliqd dr̃ eſſe bonũ nõ ſolũ ſm̃ quod agit ſed ẽt ſm̃ ꝙ in ſua eſſentia perfectum eſt. Et propter hoc ibidem dicitur, quòd bonum comparatur ad iuſtum, ſicut generale ad ſpeciale.

natur, quoad ly miſeria, vt ſcilicet ſonet defectum quem cũque, & probatur quoad ſecundã partem ſic. Defectus nõ tollitur niſi per alicuius bonitatis perfectionem. ergo hoc maximè ꝑtinet ad Deum, quia ipſe eſt prima bonitatis origo. Conſequẽtia aũt probatur: quia affectus miſericordis eſt triſtitia, effectus verò ẽ depulſio alienæ miſeriæ. Clarificatio autem cõſiſtit 1.891.

Porrecta

Articvlvs II.

Vtrum iuſtitia Dei ſit veritas.

Ad secundum ſic proceditur. Videtur, ꝙ iuſtitia Dei nõ ſit veritas.[b] Iuſtitia.n. eſt in uolũtate. Eſt.n. rectitudo uolũtatis, ut dicit Anſel.[*] veritas aũt ẽ intellectu ſm̃ Philoſo. in 6. metaph. † & in 6. Eth. Ergo iuſtitia nõ ꝑtinet ad ueritatẽ. ¶ 2. Pręt.[b] Veritas ſm̃ Phil. ĩ 4. Eth.[*] ẽ qđã alia uirt[9] à iuſtitia. Nõ ergo veritas ꝑtinet ad rõnẽ iuſtitię.

Sed contra eſt, qđ ĩ Pſal. 84. dr̃, mĩa & veritas obuiauerũt ſibi. Et põit ibi ueritas ꝓ iuſtitia.

Respon. dicendũ, ꝙ ueritas cõſiſtit in adæquatione itellectus, & rei, ſicut ſupra dictũ ẽ.[*] Intellectus aũt, q̃ eſt cã rei, cõparat̃ ad ipsã ſicut regula & mẽſura. Ecõuerſò aũt ẽ de intellectu q̃ accipit ſciẽtiã à rebus.[*] Qñ igit̃ res ſũt mẽſura & regula intellectus, ueritas cõſiſtit ĩ hoc ꝙ itellectus adęquatur rei, ut ĩ nobis accidit. Ex eo.n. ꝙ res eſt uł nõ eſt, opinio noſtra & oratio uera uel falſa eſt. Sed qñ intellectus eſt regula, uel menſura rerum, ueritas cõſiſtit ĩ hoc, ꝙ res adæquant̃ intellectui. Sicut dr̃ artifex facere verum opus, qñ cõcordat arti. Sicut aũt ſe hñt artificiata ad artẽ, ita ſe hñt opera iuſta ad legẽ, cui concordãt.[m] Iuſtitia igit̃ Dei, quæ conſtituit ordinẽ in rebus conformẽ rationi ſapiẽtiæ ſuæ, q̃ eſt lex eius,[c] cõuenientẽr ueritas noĩatur.[n] Et ſic ẽt dr̃ in nobis ueritas iuſtitiæ.

Ad primvm ergo dicẽdũ, ꝙ iuſtitia quantũ ad legẽ regulatẽ eſt in ratione, uel intellectu. Sed quantum ad imperium, quo opera regulantur ſecundum legem, eſt in uoluntate.

Ad II. dicendũ, ꝙ ueritas illa, de qua loquit̃ Philoſophus ibi, eſt quædam uirtus, per quam aliquis demonſtrat ſe talem in dictis, uel factis, qualis eſt[*]. Et ſic conſiſtit in conformitate ſigni ad ſignificatũ, nõ aũt in conformitate effectus ad cauſam & regulã, ſicut de ueritate iuſtitiæ dictũ eſt[*].

133 4.di.46 ... c 57 Concl. m b 11 e 104 In corp. 21.

Articvlvs III.

Vtrum miſericordia competat Deo.

Ad tertivm ſic procedit. Videtur, ꝙ miſericordia Deo nõ competat.[b] Miſericordia.n. eſt ſpe-

Porrecta 133 2.2.q.30.

D.814. D.833.

SVPER Q. XXI. Art. II.

Titulus ex dictis eſt clarus.

¶ In corpore vna cõcluſio reſpõſiua quæ ſtio affirmatiuè. Iuſtitia Dei conueniẽter veritas nominatur. Probatur. Veritas intellectus regulantis, & menſurantis, cõſiſtit in adæquatione rerum ad intellectum: iuſtitia autẽ conſiſtit in cõformitate operum ad legem, cui cõcordat, ergo iuſtitia dei cõuenienter veritas nominatur. Antecedens pro prima parte ꝓbatur ex conuenientia, & differẽtia veritatis in itellectu accipiente à rebus, & cauſante res. Conuenientia quidẽ, quia veritas conſiſtit ſemper in adæquatione intellectus, & rei. Differentia autem, qa in intellectu cauſato, eſt adæquatio intellectus ad rerum cauſante autem, eſt adæquatio rerũ ad intellectum: pro ſecũda verò parte: qa ſicut ſe habent artificiata ad artẽ, ita ſe hñt opera iuſta ad legem, cõſequentia autẽ probatur, quoniam iuſtitia Dei facit ordinem in reb[9] conformẽ ſapientię ſuæ: quæ eſt omnium lex. Et confirmatur tota manifeſtatio ex eo, quod etiam in nobis ſic inuenitur veritas iuſtitiæ.

Lib. 10. Eth. cap. 8.

D.1065.

SVPER Q. XXI. Artic. III.

Ferr. 1. con. c. 28.

Titulus iam patet ex vſu.

¶ In corpore duo facit: primò reſpõdet quæſito. Secũdò clarificat reſponſionẽ. Concluſio reſponſiua eſt, miſericordia eſt maximè in Deo, non ſecundũm paſſionis affectũ, ſed ſecundũm effectum. Probatur: triſtari de miſeria aliena non cõuenit Deo: ſed repellere eã, hoc maximẽ ei cõuenit. ergo miſericordia non quantum ad affectũ ſed quantum ad effectũ maximè Deo cõuenit. Antecedens expla-

179 c 134

eſt ſpecies triſtitiæ, ut dicit Dama.[*] Sed triſtitia nõ eſt in Deo. Ergo nec miſericordia.

¶ 2. Præt. Miſericordia ẽ[b] relaxatio iuſtitiæ: ſed De[9] non põt ꝓtermittere, id qđ ad iuſtitiam ſuã ꝑtinet. Dr̃.n. 2. ad Tim. 2. Si non credimus, ille fidelis ꝑmanet, ipſum negare non põt. negaret aũt ſeipſum, ut dicit gl. † ibidẽ, ſi dicta ſua negaret. ergo miſericordia Deo non cõpetit.

Sed contra eſt, quod B dicitur in Pſal. 110. Miſerator, & miſericors dominus.

Resp. dicẽdũ, ꝙ[m] miſericordia eſt Deo maximè attribuenda, tñ ſm̃ effectum non ſecundũm paſſionis effectum.[*] ad cuius euidentiam conſiderãdum eſt, ꝙ miſericors dr̃ aliq̃s quaſi hñs miſerũ cor: quia. ſ. afficitur ex miſeria alterius per triſtitiã, ac ſi eſſet eius propria miſeria. Et ex hoc ſequitur ꝙ operetur C ad depellendam miſeriam alterius, ſicut miſeriam propriã, & hic ẽ miſericordiæ effectus. Triſtari ergo de miſeria alteri[9] nõ cõpetit Deo: ſed repellere miſeriã alterius, hoc maximè ei cõpetit, ut per miſeriã quęcunq; defectũ intelligamus. Defectus aũt nõ tollunt̃, niſi per alicuius bonitatis perfectionem. Prima aũt origo bonitatis Deus ẽ, vt ſupra oſtẽſum eſt.[*] Sed cõſiderandũ ẽ ꝙ elargiri ꝑfectiones D reb. ꝑtinet qdem, & ad bonitatẽ diuinã, & ad iuſtitiã, & ad liberalitatẽ, & miſericordiã: tñ ſm̃ aliam, & aliam rõnem. Cõmunicatio.n. perfectionũ abſolutẽ cõſiderata ꝑtinet ad bonitatẽ, ut ſupra oſtenſũ eſt.[*] Sed in q̃tũ perfectiones reb. à Deo dantur ſm̃ earum proportionẽ pertinet ad iuſtitiam, ut dictũ ẽ ſupra † Inquantum verò nõ attribuit reb. perfectiones ꝓꝑ vtilitatẽ ſuã, ſed ſolũm ꝓꝑ ſuã bonitatẽ,[*] ꝑtinet ad liberalitatẽ. Inquantũ uerò ꝑfectiones datæ reb. à Deo oẽm defectũ expellũt, ꝑtinet ad miſericordiã.

Ad primvm igit̃ dicendũ, ꝙ obiectio illa ꝓcedit de miſericordia q̃tũ ad paſſionis affectũ.

Ad II. dicendũ, ꝙ Deus miſericorditer agit, non quidẽ cõtra iuſtitiam ſuam faciẽdo: ſed A aliquid ſupra iuſtitiam operando, ſicut ſi alicui, cui debentur centum denarij, aliquis ducentos det de ſuo tamen non contra iuſtitiam facit: ſed liberaliter uel miſericorditer operat̃. & ſimiliter ſi aliquis offenſam in ſe commiſſam remittat. Qui .n. aliquid remittit, quodammodo donat illud. vndè apoſtolus remiſſionem donationẽ vocat Ephe. 5. Donate inuicẽ ſicut & Chriſtus vobis donauit. Ex quõ patet, ꝙ miſericordia nõ tollit iuſtitiã: ſed ẽ qđa iuſtitiæ plenitudo. Vñ dr̃ Iacobi 2. ꝙ miſericordia ſuperexaltat iudicium.

Articvlvs IIII.

Vtrum in omnib. operibus Dei ſit miſericordia & iuſtitia.

Ad qvartvm ſic procedit̃. C Vr̃, ꝙ non in oĩb. Dei operib. ſit miſericordia, & iuſtitia. Quædam. n. opere Dei[h] attribuuntur miſericordiæ, vt iuſtificatio impij quædam verò iuſtitiæ, ut damnatio impiorum. Vndè dicitur Iac. 2. Iudiciũ ſine miſericordia fiet ei, qui non fecerit miſericordiam. non ergo in omni opere Dei apparet miſericordia, & iuſtitia.

¶ 2. Præt. Apoſtolus ad Ro. 15. D conuerſionẽ Iudęorũ attribuit iuſtitiæ,[h] & veritati, conuerſionem aũt gẽtium[h] miſericordiæ, ergo nõ in quolibet opere Dei eſt iuſtitia & miſericordia.

¶ 3. Pręt. Multi iuſti in hoc mũdo affliguntur. hoc autem eſt iniuſtum.[h] Non ergo in omni opere Dei eſt iuſtitia, & miſericordia.

¶ 4. Præt. Iuſtitiæ eſt reddere debitum, miſericordiæ autem ſubleuare miſeriam. & ſic tam iuſtitia, quàm miſericordia[h] aliquid ꝓſupponit in ſuo opere. Sed creatio nihil præſupponit.[*] ergo in crea- E tione neque miſericordia eſt, neque iuſtitia. 218

Sed contra eſt quod dicitur in Pſal. 24. Omnes viæ domini miſericordia & veritas.

Resp. dicẽdũ, ꝙ[m] neceſſe eſt ꝙ ĩ quolibet opere Dei miſericordia & veritas inueniant̃,[*] ſi tñ miſericordia pro remotione cuiuſcunq; defectus accipiat̃, q̃uis nõ oĩs defectus ꝓpriè poſſit dici miſeria, ſed ſolũm defectus rõnalis naturæ quam cõtingit eſſe fęlicẽ. nã miſeria fęlicitati opponit̃. Huius aũt neceſſitatis rõ ẽ qa cũ debitũ, qđ ex diuina iuſtitia reddit̃, ſit vel debitũ Deo, uel debitũ alicui creaturæ, neutrũ põt ĩ aliquo opere Dei ꝓtermitti. Non.n. poteſt facere aliqd Deus, quod non Concl. m

in differenti habitudine diffuſæ à Deo perfectionis ad eius bonitatem, iuſtitiã, liberalitatem, & miſericordiam, & ſatis clarè eſt in litera.

ar. 2. 1. & 4. diſ. 46. q. 1. ar. 1. q. 1. & 2. con. c. 93. & Pſal. 24. * Li. 2. or th. fid. c. 14.

SVPER QV. XXI. ART. IIII.

Ferr. 2. cont. c. 28.

† Glo. interlineatis ibi.

Titulus clarus eſt.

¶ In corpore vnica eſt cõcluſio reſſiua q̃ſtio affirmatiuè, ſcilicet. In quolibet opere Dei miſericordiam, & iuſtitiam oportet inueniri.

Concl. m

¶ Circa quã tria facit. Primò miſericordiæ no ẽ extẽdit, extendẽdo nomen miſeriæ ad omnem defectum: & rationem extenſionis aſſignat: quia cũ miſeria opponatur fęlicitati, in ſola rationali creatura, quę fœlicitatis eſt capax, miſeria propriè inueniri poteſt. ¶ Secundò probat cõcluſionem quoad iuſtitiam ſic: Debitum ex diuina iuſtitia cõtingit dupliciter, ſcilicet Deo vel creaturæ, & neutrũ poteſt in aliquo opere Dei prætermitti. ergo in oĩ opere Dei oportet eſſe iuſtitiam. Antecedens quoad primam partem habetur ex dictis in 1. art. ad tertium, quoad ſecũdam verò manifeſtatur, quia non poteſt facere Deus aliquid, quod non congruat ſapientiæ, & bonitati ipſius, & ſimiliter quicquid in reb. creatis facit convenienti ordine, & proportione diſponit.

c 117

q. 4. ar. 4. Diuis ſecundum quatuor de largiri perfectiones. q. 1. art. 1. & 4. † Art. 1. huius q.

¶ Aduerte hic, ꝙ illa propoſitio in litera poſita, neutrum poteſt in aliquo opere Dei prætermitti, nõ eſt intenta ab authore prout ſonat, quoniam in opere creationis ꝓpriè nulla poteſt inueniri ratio debiti reſpectu alicuius creaturæ: ſed ſolũm reſpectu ſapientiæ, & voluntatis diuinæ, ut in re põſitione ad quartum hic habes: ſed eſt interpretanda quoad opera prouidentiæ, & gubernationis, ad qđ inſinuandum cum illa manifeſtatur in litera, notanter dr̃,

c 118

qcquid in reb. creatis facit Deus, quaſi diceret, quod quicquid facit, facit creatione ſuppoſita.

¶ Probatur deinde concluſio quoad miſericordiam ſic. Opus diuinæ iuſtitiæ ſemper præſupponit opus miſericordiæ, & in eo fundatur. ergo in quolibet opere Dei apparet miſericordia, quantum ad primam eius radicẽ. Antecedens probat̃, quia reducitur debitum in aliquid ex ſola diuina bonitate collatum, quod probatur: quia aliter ꝓcederetur in infinitum, & declaratur exemplariter.

¶ Tertiò, quia ex hac probatione uidebatur ꝙ miſericordia concurreret ad opera Dei quaſi remota cauſa: ideò declarat, quod concurrit eminentius quàm iuſtitia, & hoc dupliciter. ¶ Primò, quia cauſa primaria vehementius influit quàm ſecunda, & ſic vis miſericordiæ, & ſaluatur, & vehementius operatur in omnib. conſequentibus. ¶ Secundò ab effectu: qa debita alicui creaturæ largius De[9] diſpenſat, quàm proportio rei exigat, & hoc abundantia bonitatis ſuæ. Patet autem ſic eſſe, quia minus eo quod de facto diuina bonitas confert, ad conſeruandum iuſtitiæ ordinẽ ſufficeret.

Porrecta per totũ.

134 4. diſt. 46. q. 1. art. 1. q. 2. Et 2. con. c. 28. & ver. q. 28. art. 1. ad 8. & po. q. 5. art. 4. ad 6. Et ꝑs. 24. & ad Ro. 15

SVPER QV. XXII. ART I.

c 131

Perr. 1. cont. c. 9. 94
Cap. 1. d. 4. q. 1. a. 2. conc. 1.
Bannes, ead. loco.

Titulus clar⁹ eſt. ¶In corpore vnica eſt concluſio reſponſiua quæſito affirmatiuè neceſſe eſt eſſe prouidentiã in Deo. Et probatur: oẽ bonum qd eſt in reb. eſt creatũ à Deo. ergo bonũ ordinis rerũ in finẽ, & præcipuè vltimũ eſt creatum à Deo. ergo rõ ordinis rerũ in finẽ in mẽte diuina præexiſtit. ergo in eo eſt prouidentia. Antecedens patet. prima verò conſequentia probatur: quia in rebus creatis non ſolùm inuenitur bonitas ſecundùm ſubſtantias rerum: ſed ſecundùm ordinem earũ in finem, & præcipuè vltimum. Secunda autẽ probatur: quia Deus eſt cauſa rerũ per intellectum. Tertia autem probatur, ex ipſa diffinitione prouidentiæ: quia ſ. licet eſt ratio ordinis rerum in finem, & declarantur ſingulæ particulæ. Primò quòd ſit rõ: quia eſt principalis pars prudentiæ. Secundò quòd ſit ordinis in finem, quia propriũ prudentiæ eſt ordinare in finem. Tertiò quòd ſit rerum ex diuiſione prudẽtiam monaſticã, & œconomicã vel politicã quoniã illa eſt ratio ordinis propriorum actuum ad finẽ vitæ ſuæ, iſta verò eſt ratio ordinis ſubiectorum ſibi in finem eorum, ut patet Matth. 24. Ex hac enim diſtinctione ſequitur, quòd prouidentia diuina non eſt pars prudentiæ monaſticæ: quoniã iſta impoſſibilis eſt Deo quia nihil habet ordinabile in finẽ: ſed eſt pars prudentiæ quaſi politicæ: imò monarchicæ, & conſequenter oportet quòd ſit ordinans res ipſi ſubiectas in ſuos fines. Et confirmatur hæc definitio authoritate Boe. &c. & ex differentia inter prouidentiam, & diſpo-

a 119 131

ſit cõueniẽs ſapiẽtiæ, & bonitati ipſius, ſm quẽ modũ dixim⁹* aliqd ẽe debitũ Deo. Siſr ẽt qcqd in reb. creatis facit ſm cõuenientẽ ordinẽ, & proportionẽ facit, ĩ quo cõſiſtit rõ iuſtitiæ. Et ſic oportet ĩ oĩ opere Dei ẽe iuſtitiã. Op⁹ aũt diuinæ iuſtitię ſẽper pſupponit opus miſericordiæ, & ĩ eo fundaſ. Creaturę n. nõ debeſ aliqd niſi pp aliqd in eo pexiſtens, uel pconſideratũ. Et rurſus ſi illud creaturę debeſ, G hoc erit pp aliqd prius. Et cum nõ ſit pcedere ĩ infinitũ, oportet deuenire ad aliqd, qđ ex ſola bonitate diuinæ uolũtatis depẽdeat, q̃ ẽ ultim⁹ finis. Vtpote ſi dicam⁹ ꝙ hr̃e manus, debitũ eſt hoĩ pp aĩam rationalem,* animam uerò rationalem habere ad hoc ꝙ ſit homo, hoĩem uerò ẽe pp diuinã bonitatẽ. Et ſic ĩ quolibet opere Dei apparet miſericordia, q̃tũ ad primã H radicẽ eius. Cuius virtus ſaluaſ in oĩb. cõſequentib. & ẽt uehemẽti⁹ in eis operaſ, ſicut cã primaria uehemẽtius influit, q̃ cã ſecũda. Et pp hoc ẽt ea, q̃ alicui creaturæ dentur, De⁹ ex abundãtia ſuæ bonitatis largi⁹ diſpẽſat, q̃ exigat proportio rei. Minus n. eſt qđ ſufficeret ad cõſeruandũ ordinẽ iuſtitiæ, q̃ quod diuina bonitas cõfert, q̃ omnẽ pportionẽ creaturæ excedit.

Ad primvm ergo dicẽdũ, ꝙ I qđã opera attribuunſ iuſtitię, & qđã miſericordię: qa in quibuſdã miſericordia. Et tñ ĩ dãnatiõe repborũ apparet miſericordia: nõ qdẽ totaliter relaxãs: ſed aliqualiter alleuiãs, dũ punit citra cõdignũ. Et in iuſtificationẽ impij apparet iuſtitia dũ culpas relaxat pp dilecti onẽ, quã tñ ipſe miſericorditer ĩfundit. Sicut đ Magdalena legiſ Lu. 7. c. Dimiſſa ſunt ei peccata K multa, qm̃ dilexit multum.

Ad ii. dicẽdũ, ꝙ iuſtitia, & miſericordia Dei apparet ĩ conuerſione Iudæorũ, & gentium. Sed aliqua rõ iuſtitiæ apparet in cõuerſione Iudęorũ, q̃ non apparet in cõuerſione gentiũ, ſicut quòd ſaluati ſunt propter promiſſiones patribus factas.

Ad iii. dicendũ, ꝙ in hoc ẽt ꝙ iuſti puniuntur in hoc mũ F do, apparet iuſtitia, & miſericordia, inquantum per hmõi afflictiones aliqua leuia in eis purgantur, & ab effectu terrenorum in Deum magis eriguntur ſm illud Greg. Mala, quæ in hoc mundo nos præmunt, ad Deum nos ire compellunt.

Ad iiii. Dicendũ ꝙ licẽ creationi non præſupponatur aliqd in rerũ natura, præſupponitur tñ aliquid in Dei cognitione. Et ſecundùm hoc ẽt ſaluaſ ibi rõ iuſtitiæ inquantum res ĩ eſſe producitur, ſecundùm ꝙ conuenit diuinæ ſapientiæ, & bonitati. Et ſaluaſ quodammodo rõ miſericordiæ, inquantũ res de non eſſe in eſſe mutatur.

QVAESTIO XXII.

De Prouidentia Dei, in quatuor articulos diuiſa.

Conſideratis aũt his, q̃ ad uolũtatem abſolute pertinent, procedendum eſt ad ea, q̃ reſpiciunt ſimul intellectum & uolũtatem. Hmõi aũt eſt prouidentia quidem reſpectu oĩum, prædeſtinatio uero, & reprobatio, & q̃ ad hæc conſequunſ, reſpectu hoĩum ſpãliter in ordine ad æterna ſalutẽ. Nã & poſt morales uirtutes in ſciẽtia morali cõſideraſ de prudẽtia, ad quã prouidentia pertinere vr̃.

Circa prouidentiam aũt Dei quæruntur quatuor.

¶Primò, vtrum Deo conueniat prouidentia.

¶Secundò, Vtrum oĩa diuinæ prouidentiæ ſubſint.

¶Tertiò, Vtrum diuina prouidẽtia immediatẽ ſit de omnib.

¶Quartò, Vtrum prouidentia diuina imponat neceſſitatem rebus prouiſis.

ſit onem.
¶Circa diffinitionẽ prouidẽtiæ dubium difficile occurrit, antiquum dicitur ordinis rerum in finem, intelligatur, & ipſe ordo in finem, & peruentio ad finem: an ordo tantum. Eſt autem ratio dubitãdi: quia expreſsè in quæſtionibus de veritate q. 6. art. 1. dicitur, ꝙ prouidentia diuina eſt ratio ordinis in finem, & non euentus idest conſecutionis ipſius finis, in ſequẽtibus autem pluries habetur oppoſitum, & in ſequenti artic. in reſponſione ad primum, & in artic. 4. apertiſſimè. & art. 6. ſequentis quæſtionis, ita ut non ſit locus infitiationi. Ad hoc breuiter iudicio meo dicendum eſt, quod author mutauit ſententiam in melius, & id de mente ſua tenendum eſt, quod hinc, & ex textu contra gent. capitulo [illegible] tur, ſcilicet [illegible] prouidẽtia eſt ratio ordinis in finẽ quoad vtrumque, ſcilicet ordinationis & conſecutionis. Et hoc rationabili⁹ eſt: quoniam prouidentia ad voluntatem Dei conſequentem ſpectat, & ad omnia quomodolibet entia ut in ſequentibus patebit, ſe extendit ut cauſa per ſe: cum his enim non ſtat prouidentiam ordinem tantum reſpicere ſic enim multa præter ipſam euenirent, ſicut de facto præter rerum ordinem eueniunt, ſed non præter ordinem, & euentum,

Habetur ad ſenſũ l. 26. moral. c. 9.

Articvlvs I.

Vtrum prouidentia Deo conueniat.

Ad primvm ſic proceditũ. Vr̃ ꝙ prouidẽtia Deo nõ cõueniat. Prouidẽtia n. ſm Tulliũ * ẽ pars prudẽtiæ prudẽtia aũt (cũ ſit h bñ cõſiliatiua ſm Philoſophũ in 6. Ethic. †) Deo cõpetere nõ põt, qui nullum dubium hẽt unde eum conſiliari oporteat. Ergo h prouidentia Deo non competit.

¶2 Præt. Quicquid eſt in Deo, eſt æternum. Sedh prouidentia non eſt aliquid æternum, eſt n. circa

Porrecta per totũ. 131 1. contra gen. cap. 74. & ver. q. 5. ar. 1. Li. 2. de inuent. fo. 4. ante fi. nẽ libri. † Ca. 5. & 9. tom. 5.

SVPER Q. XXII. ART. II.

Ferr. 3. conſt. c. 164. 94
ca. 1 d. 38. q. 1. cõ. 4.
Bannes ead. lo.
Petr. de Palu. 1. ſ. d. 39. q. 1.

Titulus nulla eget expoſitione. Qui n. dicit omnia, nihil excludit.

¶In corpore duo facit. Primò refert tres opiniones circa quæſitũ, prima eſt Democriti & Epicuri, dicẽdũ nihil eẽ ſubiectũ diuinæ pũdẽtiæ. Secũda ẽ Auerrois ĩ 12. metaph. cõmen. 52. & 54. dicẽtis, res incorruptibiles ſolas ſubſi diuinæ puidẽtiæ. Tertia eſt Rabbi Moyſi dicẽtis, nõ ſolũ ĩcorruptibilia, ſed ẽt ſingularia humanę tñ ſpeciei eſſe, diuinæ ſubiecta puidentiæ. Rationes aũt eæ quibus amanãrunt opiniones, ĩ litera arguẽdo adducuntur. Secũdo reſpõdet quæſito ſecundũ veritatẽ unica concluſione, q̃ duplicter probat.

Eſt ergo concluſio reſponſiua, Omnia diuinæ puidentiæ ſubiacent, non tantũ in vniuerſali, ſed etiam in ſingulari. & probatur primo ſic. Omne agens agit propter finem: ergo omnia ſubiecta cauſalitati primi agentis, ſunt etiã ſubiecta ordinationi eiuſdem in finem. ergo omnia quæ habẽt quocunque mõ eſſe ſunt ordinata à Deo in finem. ergo omnia, inquantum hñt quomodo libet eſſe, in tantum diuinæ ſubijciuntur prouidentiæ. Prima conſequẽtia manifeſtatur ab oppoſito: quia ſcilicet propterea in operibus alicuius agẽtis aliquid ſtecuenit nõ ſubditum illius ordini, quoniam effectus ille non ſubijcitur cauſalitati illius cauſæ: ſed ex aliqua alia cauſa præter intentionem ipſius prouenit. Secunda verò cõſequentia probatur ex eo, quòd cauſalitas Dei extendit ſe vſque ad omnia etiã indiuidualia &c. Et confirmatur eius conſequens, authoritate Apoſtoli. Tertia autem conſequentia probatur ex ipſa diffinitione prouiden-tiæ: quia ſ. eſt ratio ordinis rerum in finem.

Concl. m

q. 6. art. 4.

quæſt. præced. art. 4.

2. d. 39. q. 2. arti. 1. & 3. cõtr. ca. 77. q. 19. art. 4.

Prouidentiæ ppria diffinitio

Li. 6. Eth. c. 12. circa medium tom. 5.

Li. 4. de cõſol. proſ. 6 paulo a principio

Li. 6. Ethi. c. 9. & 10. ſimul. tom. 5.

exiſtẽtia, q̃ nõ ſunt æterna ſm F Dã. ergo puidẽtia nõ ẽ ĩ Deo.

¶3. Præt. Nullũ compoſitũ ẽ in Deo: ſed puidẽtia vr̃ eſſe aliqd cõpoſitum, quia includit in ſe voluntatem & intellectum. ergo prouidẽtia non eſt in Deo.

Sed contra Eſt, quod dicitur Sap. 14. Tu autem pater gubernas omnia prouidentia.

Respon. Dicendũ, ꝙm neceſſe eſt ponere prouidentiam in Deo.ⁿ Omne n. bonũ quod ẽ in G rebus, à Deo creatũ eſt, vt ſup. oſtenſum eſt*. In rebus aũt ĩuenit bonũ nõ ſolũ quãtũ ad ſubſtantiã rerũ, ſed ẽt quãtũ ad ordinẽ earũ in finẽ, & pcipuẽ in finem ultimũ, q eſt bonitas diuina, vt ſup. habitũ eſt*. Hoc igiſ bonũ ordinis in reb. creatis exiſtẽs, à Deo creatũ ẽ. Cũ aũt De⁹ ſit cã rerũ p ſuũ ĩtellectũ, & ſic cuiuslibet ſui effectus, oportet rõnẽ in ipſo prȩexiſtere, vt ex H ſuperiorib. patet:* neceſſe ẽ ꝙ rõ ordinis rerũ in finẽ, in mẽte diuina præexiſtat. Rõ aũt ordinãdorũ in finẽ ppriẽ puidẽtia eſt. Eſt n. pricipalis pars prudẽtiæ, ad q̃ aliæ duæ partes ordinanſ, ſ. memoria præteritorũ, & ĩtelligẽtia præſentiũ, put ex prȩteritis memoratis, & prȩſẽtib. ĩtellectis, coniectamur đ futuris puidẽdis. Prudẽtiæ aũt pprĩũ ẽ, ſm Philoſ. in 6. Ethi.* or- I dinare alia ĩ finẽ, ſiuẽ reſpactu ſuijpſi*, ſicut dr̃ hõ prudens, q bene ordinat actus ſuos ad finẽ vitæ ſuæ: ſiuẽ reſpectu aliorũ ſibi ſubiectorũ in familia, vł ciuitate, vł regno, ſm quẽ modũ dr̃ Matt. 24. Fidelis ſeru⁹ & prudẽs quẽ cõſtituit dñs ſup familiam ſuã: ſm quem modũ, prudẽtia, vł puidẽtia Deo cõuenire põt. Nã in ipſo Deo nihil ẽ in finẽ ordinabile, cũ ipſe ſit finis ulti- K m⁹. Ipſa igiſ rõ ordinis rerũ in finẽ, puidẽtia in Deo noiatur. Vñ Boet. 4. de cõſol* dicit, ꝙ puidentia eſt ipſa diuina rõ in ſũmo oĩum principe cõſtituta, q̃ cũcta diſponit. Diſpoſitio aũt põt dici tã rõ ordinis rerũ ĩ finẽ quã rõ ordinis partium in toto.

Ad primvm ergo dicendũ, ꝙ ſm Philoſ. in ſexto Ethic. † Prudentia ppriẽ eſt prȩceptiua eorum, de quib. eubulia rectẽ cõſiliaſ: & ſyneſis rectẽ iudicat. Vñ licẽt cõſiliari non cõpetat Deo ſm ꝙ cõſiliũ eſt ĩquiſitio de rebus dubijs, tñ præcipere de ordinãdis ĩ finẽ, quorũ rectã rõnẽ hẽt, cõpetit Deo: ſm illud Pſal. Præceptũ poſuit, & nõ prȩteribit. Et ſm hoc cõpetit Deo rõ prudentiæ, & puidentiæ. Quãuis ẽt dici poſſit, ꝙ ipſa rõ rerũ agendarũ cõſiliũ in Deo dr̃, nõ pp inqſitionẽ, ſed pp certitudinẽ cognitionis, ad quã cõſiliãtes inqrendo pueniunt. Vñ dr̃ Epheſ. 1. Qui operaſ oĩa ſecũdum cõſiliũ uoluntatis ſuę.

Ad ii. dicendũ, ꝙ ad curã duo pertinent, * ſ. rõ ordinis, q̃ dr̃ prouidentia: & diſpoſitio, & executio ordinis, q̃ dr̃ gubernatio, quorum primũ eſt ȩternũ, ſecundum temporale.

Ad iii. dicendũ, ꝙ prouidentia d eſt ĩ intellectu, ſed præſupponit uoluntate finis. Nullus n. prȩcipit de agendis pp finem, niſi uelit finem. Vndẽ præſupponit, & prudentia uirtutes morales, per quas appetitus ſe hẽt ad bonũ, ut dr̃ 16. Ethi.* Et tñ ſi puidẽtia ex æquali reſpiceret uolũtatẽ, & intellectũ diuinũ, hoc ẽet abſq; detrimẽto diuinæ ſimplicitatis, cum uolũtas, & intellectus in Deo ſint idem, ut ſupra dictum eſt.

Articvlvs II.

Vtrum omnia ſint ſubiecta diuinæ prouidentiæ.

Ad secvndvm ſic procedit. Vr̃ ꝙ nõ oĩa ſint ſubiecta diuinæ puidẽtiæ. Nullũ n. puiſum h ẽ fortuitũ. Si ergo oĩa ſũt puiſa à Deo, nihil erit fortuitũ: & ſic perit caſus, & fortuna. qđ eſt contra coẽm opinionem.

¶2 Præt. Oĩs ſapiẽs h prouiſor excludit defectũ, & malũ, quãtũ põt, ab his quorũ curã gerit. Videmus autem multa mala in rebus eſſe. Aut igitur Deus non poteſt ea impedire, & ſic non eſt omnipotens: aut non de omnibus curam habet.

¶3 Præt. Quæ ex neceſſitate eueniũt, h prouidẽtiã, ſeu prudentiã nõ requirunt. Vndẽ ſm Philoſophum in ſexto Ethic.*

finitione prouidentiæ: quia ſ. eſt ratio ordinis rerum in finem.

¶Circa hanc rationẽ nota tria. Primũ eſt, ꝙ prima conſequẽtia propterea probatur à poſteriori, qm̃ per ſe ex ui antecedẽtis tenet. Cum enim dico, Omne agens agit propter finem, cauſalitatem agentis ſignifico, ĩ hoc quod dico, agit: ordinationem verò effectus in finem ſignificat. ly, propter finem. Cauſalitatis ergo amplior non eſt ordinatione: niſi agat non propter finem. Et propterea optimè ſequitur, & ſine alio medio, quòd ſi actio eſt propter finem, tantum ſe extendit ordinatio in finem, quantum cauſalitas: quia ly propter, adæquat ly agit. Secundum eſt, quòd cauſalitatis nomen in litera poſitum, quo ad præſens negotium, ponderandum eſt, & ſatis propriẽ accipiendum: quoniã non ſumitur pro quocunque modo aliquid facere, ſed pro facere aliquid ſic, quòd per ipſam actionem ſuam faciat id, quod effectus dicitur per ſeipſum: ita quòd illud verẽ illam conditionẽ, quæ facta eſt ab illa cauſalitate habeat: in cui⁹ ſignum in litera, effectus per accidens alicuius cauſæ, dicitur eſſe per cauſalitatem alterius cauſæ, & non illius cauſæ, cuius dicitur effectus per accidens. ſic autem intellecta cauſalitas nihil aliud eſt quàm cauſalitas per ſe. Nec tamẽ oportuit in litera exprimi ly per ſe: quoniam in ſermonibus ſcientificis omnia ĩterpretãda ſunt per ſe.

¶Tertium eſt, quòd cum dicitur hic, ꝙ cauſalitas Dei extendit ſe vſque ad omnia &c. intelligendũ eſt prout dictũ & expoſitum fuit in quæſtione octaua, ſcilicet per eſſentiam, & potentiam: aliter proceſſus iſte nihil valeret, vt facilẽ patere poteſt conſideranti.

2. Phiſic.

a 117 105

D. 1077.

*li. 6. Eth. c. 12. ſ. medio 10. 5.

† q. 19. ar. 1. & 5.

Porrecta. 136 Infra qu. 103. ar 5. & 1. d. 39. q. 2. & ar. 2. & 3. contra. ca. 164 94. & 111. & ver. q. 5 ar. 2. & 4. & op. 3. c. 124. 132. & 135. & opuſ. 15. c. 13. 14. & 15.

Ex ca. 5. 9. 10. & 11. tom. 5.

Universidad de Deusto Biblioteca

prudentia eſt recta ratio cõtingentium de quib. eſt conſilium: & electio. Cum igitur multa in rebus ex neceſſitate eueniat, nõ omnia prouidentiæ ſubduntur. ¶ 4. Præt. Quicunq; dimittiť ſibi, nõ ſubeſt ꝓuidẽtiæ alicuius gubernantis: ſed hoïes ſibijpſis dimittũtur à Deo, ſm illud Eccleſ. 15. Deus ab initio cõſtituit hoiem, & reliquit eũ ĩ manu cõſilij ſui. & ſpecialiter mali, ſm illud, Dimiſit illos ſecundùm deſideria cordis eorũ. Non igitur oïa diuinæ prouidẽtiæ ſubſunt. ¶ 5. Præt. Apoſto. 1. Cor. 9. dicit ꝙ nõ eſt Deo cura de bobus. & eadẽ rõne de alijs creaturis irrationalib. Non igitur omnia ſubſunt diuinæ prouidentiæ.

SED CONTRA. Eſt quod dr̃ Sapien. 8. de diuina ſapiẽtia, ꝙ attingit à fine vſq; ad finem fortiter & diſpo. omnia ſuau.

RESPON. Dicendũ, ꝙ quidã totaliter ꝓuidentiã negauerũt, ſicut Democ. & Epicurei, ponẽtes mundũ factũ eſſe caſu. Quidã verò poſuerũt incorruptibilia tm̃ ꝓuidẽtiæ ſubiacere, corruptibilia verò nõ ſm indiuidua, ſed ſm ſpecies: ſic. n. incorruptibilia ſunt. ex quorum pſona dr̃ Iob 22. c. Nubes latibulũ ei⁹, & circa cardines cęli perãbulat, neq; nr̃a cõſiderat. A corruptibiliũ aũt gñalitate excepit Rabbi Moyſes hoïes pp ſplendorẽ intellectus, quo participant. In alijs aũt indiuiduis corruptibilibus aliorũ opinionẽ ẽ ſecutus. ſed neceſſe eſt dicere, oïa diuinæ ꝓuidẽtiæ ſubiacere, non in vniuerſali tm̃, ſed ẽt in ſingulari. Qđ ſic patet. Cum. n. omne agens agat pp finẽ, tm̃ ſe extẽdit ordinatio effectuũ in finem, quãtũ ſe extẽdit cauſalitas primi agẽtis. Ex hoc. n. cõtingit in opib. alicuius agẽtis aliquid ꝓuenirẽ nõ ad finẽ ordinatũ, qa effectus ille conſequiť ex aliqua alia cã pter intẽtionem agẽtis. Cauſalitas aũt Dei, qui ẽ primũ agens, ſe extẽdit vſq; ad oïa entia nõ ſolũ quãtũ ad principia ſpẽi, ſed ẽt quãtũ ad indiuidualia principia, nõ ſolũ icorruptibiliũ, ſed ẽt corruptibilium. Vñ neceſſe ẽ, oïa quæ hñt quocũq; mõ eẽ, ordinata eẽ à Deo ĩ finẽ ſm illud Apoſtoli ad Rom. 13. Quę à Deo ſũt, ordinata ſunt. Cũ ergo nihil aliud ſit Dei ꝓuidẽtia q̃ rõ ordinis rerũ ĩ finẽ, vt dictũ eſt, neceſſe ẽ oïa inq̃tum participãt eẽ, intãtũ ſubdi diuinæ ꝓuidẽtiæ. Similiter ẽt ſupra oſtenſũ eſt, ꝙ Deus oïa cognoſcit, & vniuerſalia & particularia. Et cũ cognitio eius cõparet ad res ſicut cognitio artis ad artificiata (vt ſup. dict. ẽ) neceſſe ẽ ꝙ oïa ſupponanť ſuo ordini, ſicut oïa artif. ſubdũ. ordi. artis.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ ꝙ aliter ẽ de cã vniuerſali. & de cã particulari. Ordinẽ. n. cauſæ particularis aliqd põt exire, nõ aũt ordinẽ cãæ vniuerſalis. Nõ. n. ſubduciť aliqd ab ordine cãę particularis, niſi p aliq̃ aliã cauſam particularẽ impedientẽ. ſicut lignũ impediť à cõbuſtione p actionẽ aq. Vñ, cũ oẽs cauſæ particulares cõcludanť ſub vniuerſali cã, impoſſibile ẽ aliquẽ effectũ ordinẽ cãæ vniuerſalis effugere. In quãtũ igiť aliqs effectus ordinẽ alicuius cãæ particularis effugit, dr̃ eſſe caſualis, vel fortuitũ reſpectu cãę particularis: ſed reſpectu cãę vniuerſalis à cui⁹ ordine ſubtrahi nõ põt, dr̃ eſſe ꝓuiſũ. ſicut & cõuerſus duorũ ſeruorũ, licèt ſit caſualis inq̃tũ ad eos, ẽ tñ ꝓuiſ⁹ à dño, qui eos ſcienter ſic ad vnũ locũ mittit, vt vnus de alio neſciat.

AD II. dicendũ, ꝙ aliter de eo ẽ, q hẽt curã alicui⁹ particularis, & đ ꝓuiſore vniuerſali: qa ꝓuiſor particularis excludit defectũ ab eo, qđ ei⁹ curę ſubdiť, q̃tũ põt: ſed ꝓuiſor vniuerſalis pmittit aliquẽ defectũ ĩ aliquo particulari accidere, ne ĩpediať bonũ totius. Vñ corruptiones, & defectus in reb. nãlib. dñr eſſe cõtra naturã particularẽ, ſed tñ ſũt de intẽtione naturæ vniuerſalis, inq̃tũ đfectus vnius cedit ĩ bonũ alterius, vel ẽt totius vniuerſi. nã corruptio vnius, ẽ gñatio alterius, p q̃ ſpecies cõſeruať. Cũ igiť Deus ſit vniuerſalis ꝓuiſor totius entis, ad ipſius ꝓuidentiã ptinet, vt pmittat quoſdã defectus eẽ in aliqb. particularib. rebus, ne impediať bonũ vniuerſi pfectũ. Si enim oïa mala impedirentur, multa

¶ Secunda ratio ad concluſionem eſt: Deus omnia cognoſcit, etiam in particulari, vt artifex eorum: ergo neceſſe eſt ꝙ omnia ſupponantur ſuo ordini. & probatur ſequela: quia oïa artificiata, ſubdũtur ordini artis.

¶ Aduerte hic, quod non eſt intentio literæ ponere identitatem artis, & prouidẽtiæ: quoniam earum differentia eſt manifeſta, qđ ars reſpicit ipſam ſubſtantiam artificiatorum: prouidentia autẽ ordinem in finẽ, ſed intendit proportionaliter ſe habere artem, & prouidentiam, & propterea, &c. In cuius ſignũ, litera in probatione conſequentiæ vtitur ly ſicut, quod eſt nota non identitatis, ſed ſimilitudinis proculdubio proportionalis hic.

¶ In reſponſione ad primum, aduerte, ꝙ tã fortuitum quàm caſualem, relatiuum eſt: & propterea (251) non oportet, id quod in ſe, & ſimpliciter eſt fortuitũ, eſſe fortuitum reſpectu omnis agentis. Hæc eſt enim differentia inter abſoluta, & reſpectiua, quòd quando eſt aliquid in ſe ſimpliciter tale ſecũdum aliquod prędicatũ abſolutũ, non deſinit eſſe aut dicit tale ex cõparatione ad quodcunque: quãdo verò aliquid eſt tale in ſe & (Conc'. m) ſimpliciter ſecũdum aliquod prædicatum reſpectiuum: non ſolùm non habet tale prædicatum in ordine ad quodcunque, ſed ad correlatiuum tantum, verum etiã oppoſitum prædicatũ reſpectiuum, in ordine tamen ad aliud correlatiuum, ſortiri põt, vt patet de albo, quod cum abſolutè ſit alteri albo ſimile, ad nigrũ tñ comparatum, eſt diſſimile. Sic igitur quia res dicuntur fortuitæ vel caſuales in ordine ad (90) naturam, & intentio (287) nẽ creatã, nõ incõuenit, (235) ꝙ in ordine ad diuinã intẽtionẽ nõ fortuitæ, ſed p ſe intẽtæ ſint & dicantur, ita tñ, ꝙ ſecũdũ ſe ſũ pæ ſimpliciter cauſales, ſeu fortuitæ, & ſint & dicantur ea ratione, quia vnaquæque res eſt, & iudicatur ſecũdũ proprias & ꝓximas cauſas. Et per hoc patet nõ contradicere doctrinam hanc de prouidentia diuina doctrinæ traditæ in philoſophia naturali, & 6. Metaph. quoniam vtrobique res examinatæ ſudi. atque ſunt ſecundùm quòd pendẽt ex proximis vel ſaltẽ particularibus cauſis, quales ſunt omnes cauſæ creatæ: quarum nec intẽtionibus nec cauſalitatibus ſubeſt modus, quo effectus cauſat, ſcilicet neceſſario, vel contingẽter. hoc enim propriũ eſt primæ cauſæ, quæ reſpicit ens in eo qđ ens.

Art. præcedenti. 88 85 D. 472. D. 237. Q. 14. art. 6. & 11.

¶ In rñſione ad ſecũdum, dubium occurrit, quo pacto mala culpæ ſint permiſſa à Deo propter perfectionem uniuerſi. Tũ quia ſi Deus cooperatus fuiſſet cum gratia ſua, tam angelis, quàm hominibus qui lapſi ſunt, ad perpetuam in bono perſeuerantiam, vt poſſibile fuit, vniuerſum multò melius eſſet, eo quòd nihil ab ordine reſpiciente diuinã volũtatem ſecũdum ſe, qui eſt ſupremus ordo in vniuerſo, defeciſſet, quoniã in tali defectu malũ culpæ conſiſtit, vt ſupra dictũ fuit. Tum quia virtutes, quæ ex malo culpæ occaſionantur, vt patientia martyrum, & pœnitentia &c. non deeſſent vniuerſo: quoniã inuenirẽtur ſecundũ præparationẽ animi. Ad hoc dicitur, quòd integritas vniuerſi maius bonũ eſt quàm quodcunq; particulare bonum creatum, vt patet Gen. primo: ad integritatem autem vniuerſi integritas, virtutes, & ſi quæ ſunt alia ex malo occaſionaliter prouenientia, nõ ſolũ in ſtatu imperfecto, ſed in ſtatu perfecto, in quo ſtatu autem perfectum virtutum ſtatum cõſiſtere in actu ſecundo, & non in habitu, vt patet 1. Ethi. & 12. Metaph. de

150 251 123

bona deeſsẽt vniuerſo. Nõ. n. eẽt uita leonis, ſi nõ ẽet occiſio aïaliũ: nec ẽet patiẽtia martyrũ, ſi ñ eſſet pſecutio tyrãnorũ. Vñ dicit Aug. ĩ Enchi. Deus omnipotens nullo mõ ſineret malũ aliqđ eſſe in operib. ſuis, niſi vſqueadeò eſſet omnipotẽs, & bonus, ut bñfaceret ẽt đ malo. Ex duab. aũt rõnib. quas nũc ſoluimus, vñr moti fuiſſe, qui diuinæ ꝓuidẽtiæ ſubtraxerunt corruptibilia, in quib. inueniuntur caſualia, & mala.

AD III. dicẽdũ, ꝙ homo nõ eſt inſtitutor naturæ: ſed vtiť ĩ operib. artis, & virtutis ad ſuum vſũ reb. naturalib. Vndè ꝓuidentia humana non ſe extẽdit ad neceſſaria, q̃ ex natura proueniũt, ad q̃ tñ ſe extẽdit ꝓuidẽtia Dei, q eſt author naturæ. Et ex hac rõne vñr moti fuiſſe, qui curſum rerum naturaliũ ſubtraxerunt diuinæ ꝓuidentiæ, attribuentes ipſũ neceſſitati materiæ, ut Democritus, & alij naturales antiqui.

AD IIII. dicẽdũ, ꝙ in hoc qđ dr̃, Deũ hoïem ſibi reliquiſſe, nõ excludiť homo à diuina ꝓuidentia: ſed oſtẽditur, ꝙ nõ pfigitur ei uirtus operatiua determinata ad vnum, ſicut reb. naturalib. q̃ agũtur tm̃, quaſi ab altero directę in finẽ, nõ aũt ſeipſa agunt, quaſi ſe dirigentia in finẽ, ut creaturæ rationales per liberũ arbitriũ, quo cõſilianť, & eligũt: vñ ſignãter dicit. In manu cõſilij ſui. Sed qa ipſe actus liberi arbitrij reducitur in Deũ, ſicut in cãm, neceſſe eſt, ut ea, q̃ ex libero arbitrio fiũt diuinæ ꝓuidẽtiæ ſubdãtur. Prouidentia. n. hoïs cõtinetur ſub prouidẽtia Dei, ſicut cã particularis ſub cã vniuerſali. Hoïum aũt iuſtorũ quodã excellentiori modo Deus hẽt ꝓuidẽtiam, q̃ impiorũ, in quantũ nõ permittit cõtra eos euenire aliquid, qđ finaliter ĩpediat ſalutẽ eorũ. Nã diligentibus Deum oïa cooperantur in bonũ, ut dr̃ Ro. 8. Sed ex hoc ipſo, ꝙ nõ retrahit à malo culpæ, dr̃ eos dimittere: nõ tñ ita, ꝙ totaliter ab eius ꝓuidẽtia excludanť alioqn in nihilũ deciderẽt, niſi p eius ꝓuidẽtiã cõſeruarenť. Et ex hac rõne vr̃ motus fuiſſe Tullius, qui res humanas, de quibus cõſiliamur, diuinæ prouidentiæ ſubtraxit.

AD V. dicẽdum, ꝙ quia creatura rõnalis hẽt per liberũ arbitriũ dñiũ ſui actus (vt dictũ ẽ) ſpãli quodã mõ ſubdiť diuinæ ꝓuidentiæ, ut. ſ. ei imputeť aliqd ad culpã, uel ad meritũ, & reddať ei aliqd ut pœna, uel pmiũ. Et q̃tũ ad hoc, curã Dei Apoſtol⁹ à bobus remouet, nõ tñ ita ꝙ ĩdiuidua irrõnaliũ creaturarum ad Dei ꝓuidẽtiã nõ ptineãt, vt Rabbi Moy. exiſtimauit.

ARTICVLVS III.

Vtrum Deus immediatè omnibus prouideat.

AD TERTIVM ſic ꝓcediť. Vr̃ ꝙ Deus nõ immediatè oïb. ꝓuideat. Quicquid. n. eſt dignitatis, Deo ẽ attribuẽdũ: ſed ad dignitatẽ alicui⁹ regis ptinet, ꝙ hẽat miniſtros, quib. mediãtib. ſubditis ꝓuideat. Ergo multò magis Deus nõ immediatè oïb. prouidet. ¶ 2 Præt. Ad ꝓuidentiã pertinet res ĩ finẽ ordinare. Finis aũt cuiuslibet rei ẽ eius pfectio, & bonũ. Ad quãlibet aũt cãm ptinet effectum ſuũ pducere ad bonum. Quęlibet igitur cã agens, eſt cã effectus prouidentiæ. Si igitur Deus oïb. immediatè ꝓuidet, ſubtrahuntur oẽs cauſæ ſecũdę. ¶ 3 Præt. Aug. dicit in Ench. ꝙ melius ẽ q̃dã neſcire, q̃ ſcire, vt vilia. Et idẽ dicit Phil. in 12. met. ſed oẽ qđ ẽ meli⁹, Deo ẽ attribuẽdũ. Ergo De⁹ non hẽt ĩmediatè ꝓuidentiã quorundã viliũ, & malorum.

SED CONTRA eſt, qđ dr̃ Iob. 34. Quem cõſtituit alium ſuper terrã? aut quem poſuit ſuper orbem, quem fabricatus eſt? Super quo dicit Grego. Mundum per ſeipſum regit, quem per ſeipſum condidit.

RESP. dicẽdum, ꝙ ad ꝓuidentiã duo pertinenť, ſ. ratio ordinis rerum prouiſarum in finem, & executio huius ordinis, q̃ gubernatio dicitur. Quãtum igiť ad primum horũ, Deus ĩmediatè oïb. prouidet, qui in ſuo intellectu hẽt rõnem oïum ẽt minimorum, & quaſcunque cãs ali-

deeſſent ergo multę perfectiones vniuerſo, puta iuſtitia puniẽdua, patiẽtia martyrum, & ſimilia, imò quod maximè ponderãdum eſt, deeſſet vniuerſo hoſtia illa diuini ſuppoſiti, quã ĩ cruce obtulit, quod adeò bonum fuit, & eſt, vt excedat in bonitate omne malum culpę, non ſolùm hominum, ſed dæmonum. Vndè & ipſe ordo in diuinam bonitatẽ ſecundùm ſe, quãuis ex malo culpæ ſit læſus, tantum tamen boni ad eundem ordinem ſpectãtis ex malo culpæ Deus effecit, & feliciter actum cum vniuerſo dicere poſſimus, cũ Deus mala culpæ permiſit, iuxta illud Gregorij. O felix culpa, &c. Subeſt etiã naturalis ratio, cur malum culpæ pmiſſum fuerit, Eſt ſuauis rerũ diſpoſitio. Potẽtia namq; peccadi ab vniuerſo ſubtrahi non potuit ſine illius maxima iactura ſ amiſſione omnium creaturarũ intellectualium, vt alibi patet. Actus aũt pactis ab hmõi potentia pgreſſum, quẽ ꝓhiberi, non permittere ꝓtuiſſet, ſuauis tñ diſpoſitio liberi arbitrij creati hoc non exigit, ſed magis, ut ſua vi ſeipſũ agat. Et q̃ ad ꝓuidẽtiã diuinã ſpectat diſponere oïa ſuauiter, ſapiẽtiſſimè elegit Deus permiſſionẽ malorum culpę. Nec fallaris, cũ legis ĩ ſta, mala eẽ de ĩtẽtiõe nãę vniuerſalis ac pinde mala culpę eẽ de ĩtẽtione primi, et vniuerſaliſſimi agẽtis. Hæc. n. nõ ita ſũt ĩtelligẽda, ut ipſa mala ſint volita, ſeu ĩtẽta ſiuè p ſe, ſiuè p accidẽs: qm̃ hoc eſſe ĩpoſſibile đ malo culpæ ſupra manifeſtatũ ẽ: ſed qđ ipſa mala, nõ ſũt nolita, ſeu excluſa p intẽtionẽ, ſeu volitionẽ cãæ primæ, & qđ permiſſio malorũ culpæ eſt intẽta pp integritatem ac pfectionẽ vniuerſi. & ſcdm pmiſſionẽ hãc tenet ſimilitudo proportionalis inter ĩtẽtionẽ nãę vniuerſalis reſpectu malorũ naturaliũ, & ĩntẽtionẽ Dei glorioſiſſ. reſpectu malorũ culpę

Enchi. ca. 11. ad principiũ tomo. 3.

113

SVPER QV. XXII. ART. III.

Ferr. 2. cont. c. 69. 70. Egi. 1. 5. d. 19. q. 3. 2. princ.

IN titulo, ly immediatè, ſignat negationẽ medij ꝓuiſoris ad ꝓuidẽtiæ diuinæ cõplemẽtũ, & ſenſus ẽ, Vtrũ ad actũ ꝓuidẽdi oïb. qui Deo cõuenit, requiratur, aut ẽt cõcurrat aliqs medi⁹ ꝓuiſor, ut ſic. (Q. 1. ar. 10 d 120)

¶ In corpore tria facit. Primò diſtinguit actus prouidentiæ ĩ duo. ſ. ĩ ordinare, & executionem ſtatus ordinis. & primum propriè dr̃ prouidere, ſecundus uerò gubernare. Secundò rñdet q̃ſito duab. cõcluſionib. iuxta hos duos actus. Prima ẽ, Deus immediatè ꝓuidet oïbus quoad rõnem ordinis. Secunda verò eſt, Deus p aliqua media ꝓuidet quantum ad executionẽ. Probať prima, Deus hẽt in intellectu ſuo rõnẽ oïum ẽt minimorũ: & dedit cauſis, quas effectib. pfecit, virtutem ad illos effectus producẽdos. ergo ĩ ſua rõne phabet ordinem illorũ effectuum in finem. ergo Deus per ſeipſum prouidet oïbus quoad rationem ordinis. Secunda verò probatur: quia Deus gubernat inferiora p ſuperiora. & excluditur ſtatim tacita obiectio contra eam, dum dr̃, ꝙ gubernare per media conuenit Deo, non pp defectum virtutis, &c. ut patet in litera.

b 104 154 o Porrecta per totũ. 137 Infra q. 113. ar. 6. & 1. cõ. c. 76. 77. 81. & 94. & opu. 3. c. 154. & opu. 15. c. 14.

Ca. 17. tomo. 3.

Li. 12. metaphi. tex. 51. 10. 3.

¶ Attende nouitie, quòd inter prouidere, & gubernare hoc intereſt, ꝙ prouidere ẽ operatio immanens, gubernare uerò tranſiens. Et propterea prouidere non per ſeipſum, ponit imperfectionẽ in ipſo prouidente, qm̃ importat ipſum nõ ſtatuere in mẽte ſua totum omnium ordinem in omnem finem, ſed partem tantum: gubernare uerò per media nõ ponit imperfectionem in gubernante, niſi

Li. 14. Moraliũ, ca. 26. ante medium.

Concl. m h 235 105

Universidad de Deusto Biblioteca

ex eius defectu ꝓcedat, ſed ponit actionē eius trāſeuntē mul F aliud eſt, A, contingēter euenire: & aliud eſt, A, neceſſario euenire, & aliud eſt, A, infallibiliter, ſeu ineuitabiliter euenire. ſā primū.n. q̃ ſcdm importat ordinē effectus ad cām in actu poſitam. Illud quidem: qd ſua cā hēt potentiā ad vtrumlibet: hoc verò, qd ſua non pōt deficere ab ipſius cauſalitate. ſed tertiū cōuerſt
tis quaſi inſtrumentis expleri, quod inconuenire deo patet. ¶ Tertiò excludit ex dictis opinio Plat. ſatis clarè, de qua tū ſi diffuſè videre cupis quō ipugnet, lege tertiū cōtra Gen. c. 76. ibi.n. aduertes ēt, ꝙ non eſt intētionis pſentis, excludere medios ꝓuiſores, vt exe cutores diuini ordinis pertingentis vſq; ad minima (hoc.n. eſſet ēt tollere prudē tiā humanā) ſed excludere medios ꝓuiſores vt ꝓuiſores tñ, .i. ita ꝓuiſores, ꝙ nō executores pſati ordinis: ſed alterius, in diuino actu altet nō cōprehēſi. Et ſi vis ꝓſpicere concluſiones plenꝰ hic poſitas, lege tertiū cōtra Ge. c. 94. ubi nūc facta diſtinctio cū eiſdē cōcluſionib. diffuſiꝰ ponit, & manifeſtat in principio ſolutionis.

Conel. p.

Lib. 8. de prouidentia, c. 5.

SVPER QV. XXII. ART. IIII.

Eçi. 1. ſ. d. 39. q. 2. prin.
Cap. 1. d. 4. q. 1. a. 3. cō. 2. d. 4. q. 1. a. 3. cō. 6.
Bannes, eod. loco.

Titulus ex dictis in qōne. 19. ar. 3. clarus eſt. Eſt.n. qō vtrū ex poſitione diuinæ ꝓuidētię inō declarato, ſequatq; oīa prouiſa ſunt neceſſaria. ¶ In corpore duo facit. Primò ꝓponit cōcluſionē rñſiuā, annexa recitatione oppoſitæ opinionis. Secundò ꝓbat cōcluſionē ipsā. Cōcluſio eſt, Diuina ꝓuidētia imponit neceſſitatē qbuſdā, & nō oib. probat ſic. Ad ꝓuidentiā diuinā ptinet ordinare res in finē, ergo ad ꝑfectionē vniuerſi. ergo oēs gradus entiū ꝓducere. ergo qbuſdā effectib. pparare cauſas neceſſarias, & qbuſdā contingētes. nō igr ad eā ſpectat oib. neceſſitatē imponere. Prima cōſequētia ꝓbatur, qa pfectio vniuerſi ē principale bonū exiſtēs in ipſo: bonitas.n. diuina eſt lōge maius bonū, ſed ſeparatū ab vniuerſo, & finis eius ſeparatus, ut patet. 12. Metaph. Secunda aūt ꝓ

Lib. 9. de Ciui. Dei. ca. 1. & 2. tom. 5. Et li. 8. c. 14.

Q. 19. art. 5. & 8.
D. 919.

quib. effectib. ꝑfecit, dedit eis virtutem ad illos effectus producendos. Vndè oportet ꝙ ordinem illorum effectuum in ſua rōne præhabuerit.

ᵖ Quantū aūt ad ſm ſunt aliqua media diuinæ prouidentię, ᵠ qa inferiora gubernat ꝑ ſuperiora, non pp defectū ſuæ uirtutis, ſed pp abūdatiā ſuæ bonitatis, ut dignitatē cāſalitatis ēt creaturis cōicet. Et ſm hoc excluditur opinio Pla. quam * narrat Greg. Nyſſenus, triplicē prouidētiam ponentis. Quarum prima eſt ſummi Dei, q primò, & principaliter ꝓuidet reb. ſpiritualib. & cōſequēter toti mūdo q̄tum ad gña, ſpēs, & cauſas H uniuerſales. Secunda uerò ꝓuidētia eſt, qua ꝓuidet ſingularib. gñabiliū, & corruptibiliū. Et hāc attribuit dijs, q circūeunt cęlos, i. ſubſtantijs ſeparatis, q̄ mouent corpora cæleſtia circulariter. Tertia uerò ꝓuidētia eſt rerū humanarū, quā attribuebat dæmonib. quos Plat. ponebant medios inter nos, & Deos, ut narrat Auguſt. 9.* de Ciui. Dei.

Ad primvm ergo dicēdū, ꝙ hře miniſtros executores ſuæ ꝓuidentiæ pertinet ad dignitatem regis. Sed ꝙ nō habeat rōnem eorum, q̄ ꝑ eos agēda ſunt, eſt ex defectu ipſius. Omnis.n. ſcientia operatiua tantò perfectior eſt, quātò magis particularia conſiderat, in quibus eſt actus.

Ad ii. Dicēdū, ꝙ ꝑ hoc ꝙ Deus hēt immediatè prouidentiam de rebus oibus non K excluduntur cauſæ ſecundæ, q̄ ſunt executrices huiꝰ ordinis, ut ex ſupradictis patet.*

Ad iii. dicēdū, ꝙ nobis melius eſt non ᵈ cognoſcere, mala, & uilia, inq̄tum ꝑ ea impedimur à cōſideratione aliquorū meliorū, q nō poſſumꝰ ſimul multa intelligere; & inquantū cogitatio malorum peruertit interdū uoluntatē in malum. Sed hoc nō hēt locum in Deo, qui ſimul oīa G uno intuitu uidet, & cuiꝰ uolūtas ad malum flecti non poteſt.

Articvlvs IIII.

Vtrum prouidentia rebus prouiſis neceſſitatem imponat.

Ad qvartvm ſic proceditur. Vr, ꝙ diuina prouidentia neceſſitatem rebus prouiſis imponat. Omnis enim effectus qui habet aliquam cauſam per ſe, quæ iam eſt, uel fuit, ad quam de neceſſitate ſequitur, ʰ prouenit ex neceſſitate, ut Philoſophus probat in ſexto * Metaphyſ. Sed prouidentia Dei, cum ſit æterna pręexiſtit, & ad eā ſequitur effectus de neceſſitate: non.n. poteſt diuina prouidētia fruſtrari. Ergo prouidentia diuina neceſſitatem rebus prouiſis imponit.

¶ 2 Pręt. Vnuſquiſq; prouiſor ſtabilit opus ſuum quantum ʰ pōt, I ne deficiat: ʰ ſed Deus eſt ſummè potens. Ergo neceſſitatis firmitatem rebus a ſe prouiſis tribuit.

¶ 3 Præt. Boe. dicit † 4. de con. ꝙ fatum ab immobilibus prouidētiæ ꝓficiſcens exordijs, actus fortunasq; hominum ʰ indiſſolubili cauſarum connexione aſtringit. Vr ergo quòd prouidentia neceſſitatem rebus prouiſis imponat.

Sed contra eſt, quòd dicit Dion. 4. cap. de diui. no. quòd corrumpere naturam nō eſt diuinæ prouidētiæ: hoc autē habet quarundam rerum natura quòd ſint contingentia. Non igitur diuina prouidentia neceſſitatem rebus imponit contingentiā excludēs.

vtroq; qm & cōtingētia, & neceſſaria ſequunt diuinam prouidentiā poſitā in actu infallibiliter, ſeu ineuitabiliter, & cum hoc illa ſequunt contingenter, & iſta neceſſariò. Ex his.n. qꝰ uis quieſcat intellectus, attendens ad rāſionē in iſta poſitam circa ſaluationē contingētię, fluctuat in eirca connexionem pdictæ infallibilitatis cū libero arbitrio: immò, vt rectius loquar, cū libero euentu ipſarū operationum, quas liberas dicimus, & ſimiliter cū ambiguo euentu cōtingentiū aliorū. Cū.n. in operatione libera ſit cōſiderare ipsā voluntatē, illius cām, & euentum, ſeu executionē ipſius nūc, ita ꝙ non oppoſite, quis difficile, non ſit ſaluare naturā talis cāe, ſ. liberam cum prædicta infallibilitate, eo quia hmōi iſfallibilitas nihil dat, uel aufert cāę ad vtrumlibet, ſed cum ipſa ſtat, ꝙ cauſa habeat potentiam indifferentem ad illud infallibile, & ad eius oppoſitum, & propter hoc diuina prouidentia non adimit contingentiam à rebus. Verum ſaluare prædictam infallibilitatem cū indifferentia, ſeu libertate executionis ſeu euentus, hoc opus hic labor eſt. Si.n. infallibile eſt, me diluculo primo futuro ſcribere, quamuis potentiam habeam ad vtrumlibet, id eſt, ad ſcribendum tūc, vel ad non ſcribendum tunc, attamen potentia iſta atque libertas non exhibit in actū negationis ſcribendi ſed affirmationis, ſic, quòd ineuitabile eſt quin affirmatio eueniat & ſi ſic eſt, cum iam ab æterno diuina prouidentia ſit in

Potteſt per totū.

135 Sup. q. 19. ar. 8. & 12. q. 10. ar. 4 & 1. d. 19 q. 2. ar. 1. & 2. con. c. 63. 70. 71. 93. & 94. & opuſ. 3. c. 141. & opuſ. 15. c. 15. 2. li. 6. Metaphy. in 7. tom. 5

† Li. 4. de cōſol. proſa 6. parū ab medio.

** Ca. 4. ad multum ante ab finem.*

probatur, quia perfectio vniuerſi non eſſet, ſi nō oēs eſſendi gradus inuenirent in reb. Tertia uerò, quia oportet ad hoc ut neceſſariò, uel cōtingēter eueniant effectus cās proximas eē hmōi. Hic nō opus eſt amplius repetere diſputationē de cōtingentia: ſufficiunt ſi quidem ſupra dicta etiam huic loco. ¶ In reſpōſione ad primū, dubitatio occurrit valdè ardua, & fortè ab humano intellectu inſolubilis. Ad cuius euidētia, vt melius percipiat in quo cōſiſtit dubitatio, aduertēdū, eſt, ꝙ actu determinata reſpectu oīum immutabilis, & infallibilis &c. ſequit ꝙ de ſcō oīa ineuitabiliter eueniāt, quia qdā cōtingēter, & qdam neceſſariò. Notāter aūt dixi: de facto: quia de poſſibili abſolutè loquendo, pōt deus non determinate prouidentiā ſuam ad hæc, uel illa futura. Sed cum iam determinata eſt, repugnat immutabilitati efficaciæ, vniuerſalitati, atq; certitudini ſuæ euitabilitas euenientium. Et ſi oīa ineuitabiliter eueniunt de facto, ut qd conſiliamur, & conamur ad hæc magis quàm illa proſequenda

ſequēda vel vitanda? Nil enim minus videtur ex hoc deſtrui A non vt opponam me contra torrentem, nec aſſerendo, ſed ſtā te ſemper captiuitate intellectum in obſequiū Chriſti, ſuſpicor, quòd quemadmodum eſſe prouiſum, nec contingentiā, nec neceſſitatem ponit in euentu prouiſo, ut in litera dr, eo quia Deus eſt cauſa ſuperexcedēs, eminenter præhabens neceſſaria
pars moralis: omniſque conatus Eccleſiæ, atq; exhortatio ad bonum, quàm ex negatione contingētiæ. Quāmuis enim negatio euitabilitatis, & negatio contingentiæ non æquiualeant, vt iam patet ex dictis, quoad propoſita tū inconuenientia æqualiter videntur. Nullus enim cōſiliatur de ineuitabili, nec aliquis conatur, aut hortat, aut orat circa ineuitabilia.

¶ Ad hanc dubitationem nihil ſcriptum reperi in S. Thoma, quoniam nullibi eū mouiſſe hāc recolo, ſed ſemper ſtuduit ad ſaluandā contingentiā. In alijs quoque doctoribus nihil hactenus cōperi ad quæſtionem iſtā, niſi quæ communiter dicuntur de ſenſu compoſito & diuiſo, de neceſſitate conſequentiæ & cōſequentis, de libertate electionis diuinæ in æternitate, deque natura cauſarū ad vtrūlibet in vniuerſo inuentarum. Sed hæc oīa, vt ex dictis patet, intellectum non quietant; quoniam, vt iam dictū eſt, non de Deo ſecundum ſe conſideratio, ſed ſecundum quòd de facto eſt: & ſimiliter non de ipſis naturis cauſarū aut rerum, nec de neceſſitate, aut contingentia, ſed de cōpoſſibilitate ineuitabilium euentuū cū cōtingentia, & libertate eorundē eſt quęſtio. Non.n. ſatisfit quæſito, dicendo, ꝙ actus eueniens eſt euitabilis, & ineuitabilis. Euitabilis quidem ſecundum ſe, ineuitabilis verò ſecundum ꝙ eſt prouiſus. Licèt enim hoc ſit verū, tamen non ſoluit nodum: quoniam actus eueniens de facto, eſt iam prouiſus ab æterno. Et eſſe prouiſum, vincit conditionem ipſius ſecundum ſe: & conſequenter actus eueniens eſt ſimpliciter, id eſt omnibus cōſideratis ineuitabilis. & ſecundū quid, id eſt ſolitariè ſumptus, euitabilis. ſicut proiectio mercis tempore naufragij eſt ſimpliciter volita, quia omnibus conſideratis eſt uolita, & ſecundum quid eſt nolita: quia ſecundum ſe proiectio ipſa diſplicet. Nihil quoque ad ꝓpoſitū facit dicere, quòd eſſe prouiſum nihil ponit in actu eueniente. In hoc.n. exemplo manifeſtè apparet nihil ad rem referre an ponat, uel non ponat: eſſe namque uolitū nihil ponit in proiecta merce: & tamen &c. Nec etiam euaditur dicendo, quod quia actus eueniens eſt prouiſus à Deo, & ineuitabilitas eius ſequitur eſſe prouiſum, vt res reſpectiua Deū actus E eueniens eſt de facto ineuitabilis reſpectu Dei, non autē reſpectu noſtri. Hoc enim æqualet nihilo: quoniam ſi de facto ineuitabilis eſt à Deo, ergo & de facto ineuitabilis eſt, & ſimpliciter, & à nobis: quoniam impoſſibile eſt à quocunque uitari, ꝙ à Deo de facto uitari non poteſt, propter ipſius ſummam efficaciam. Oportet igitur, ſi quæſtionis huius veritas quietare debet intellectum noſtrum, alterum duorum dicere, aut ꝙ eſſe prouiſum non ſequatur ineuitabilitas, aut quòd ineuitabilitas euētus prouiſi non deroget euitabilitati eorundē euentuū. Et hoc ſecundum quidem propter rationē ſupra adductam, nō capio quomodo poſſit uerificari: liquet enim quòd nō niſi ſecundū quid euitabilitas ſaluari apparet. Primum autem quāmuis cōmuniter à doctoribus deſtruatur, dicentibus ꝙ eſſe prouiſum, ſeu volitum, ſeu prædeſtinatum (pro eodem enim quoad hāc difficultatē omnia accipio) ſequitur ineuitabilitas. Ego tamen

concluſio

a b 105

141 e

112

Respon. dicēdū, qdᵐ ꝓuidentia diuina qbuſdā rebus neceſſitatē imponit ⁿ nō aūt oibus, vt qdā crediderūt. Ad ꝓuidentiā.n. ptinet ordinare res in finem. Poſt bonitatē aūt diuinā, q̄ eſt finis à rebus ſeparatus, ᶜ pricipale bonū iipſis rebus exiſtēs, B eſt pfectio uniuerſi: q̄ qdē non eſſet, ſi nō oēs gradus eſſendi inuenirēt in rebus*. Vñ ad diuinā ꝓuidentiā ptinet, oēs gradus entiū ꝓducere. Et deò qbuſdā effectibus præparauit cās neceſſarias, ut neceſſariò eueniret: qbuſdā uerò cās cōtingentes, ut euenirēt cōtingēter ſm cōditionē proximarū cārum.ᵉ

Ad primvm ergo dicēdū, ꝙ effectus diuinæ ꝓuidētię nō ſolū eſt aliqd euenire quocunq; C mō, ſed aliqd euenire, uel cōtingenter, uel neceſſariò. Et ideò euenit infallibiliter & neceſſario qd diuina ꝓuidētia diſponit euenire infallibiliter & neceſſario & euenit cōtingēter, quod diuinæ prouidentię ratio habet ut cōtingenter eueniat.

Ad ii. dicendū, ꝙ i hoc eſt. imobilis, & certus diuinæ ꝓuidentiæ ordo, ꝙ ea, q̄ ab ipſo ꝓ D uident, cuncta eueniūt eo modo quo ipſe prouidet, ſiuè neceſſariò, ſiuè contingenter.

Ad iii. dicēdū, ꝙ idiſſolubilitas illa, & immutabilitas quam Boe. tāgit, ptinet ad certitudinē ꝓuidētiæ, quę nō ᵈ deficit à ſuo effectu, neq; à mō euenien di, quē ꝓuidit, nō aūt ptinet ad neceſſitatē effectuū. Et cōſiderādū eſt, ꝙ neceſſariū & cōtingēs ꝓprie cōſequūt ens, inquātū hmōi. Vñ modus cōtingētiæ & neceſſitatis cadit ſub ꝓuiſione Dei, q eſt uniuerſalis prouiſor totiꝰ entis: nō aūt ſub ꝓuiſione aliquorum particularium prouiſorum.

QVAESTIO XXIII.

De prædeſtinatione in octo articulos diuiſa.

Post conſiderationē diuinę prouidentiæ, agēdū eſt de pdeſtinatiōe, & de libro vitæ.

Et circa prædeſtinationem quæruntur octo.

¶ Primo, Vtrum Deo cōueniat prædeſtinatio.

¶ Secundò, Quid ſit prędeſtinatio: & vtrum ponat aliquid in prædeſtinato.

& contingentia (per hoc enim euadit S. Thom. ab illa ratione 6. Meta. hic allata. Intendit enim quod propoſitiones Ari. Verificantur in cauſis particularibꝰ, quarū aliæ ſunt neceſſariæ, aliæ contingentes, aliæ per ſe, & aliæ per accidens: non autem in cauſa uniuerſaliſſima excedente neceſſarias & contingentes per ſe & per accidens: quoniam ad eam ſpectat producere, vt effectus electos, non ſolum res, ſed omnes rerum & euentuum modos:) Ita eleuando altius mentis oculos ipſe Deus ex ſua altiori, quàm cogitare poſſimus, excellentia, ſic rebus euentibus q̄ ꝓuideat, vt eſſe prouiſum ab eo, ſequatur aliquid altius quàm euitabilitas, uel ineuitabilitas, vt ſic ex paſſiua prouiſione euentus, neutrius combinationis alterum membrum oporteat ſequi. Et ſi ſic eſt, quieſcet intellectus non euidentia veritatis inſpectę, ſed altitudine inacceſſibili veritatis occultæ. Et hoc ingeniolo meo ſatis rationabile videtur: tum propter rationem prædictam: tum quoniam, vt ait Grego. minus de Deo ſentit, qui hoc tantum de illo credit, quod ſuo ingenio metiri poteſt. Nec propterea negandū aliquid eorum, quæ ad diuinā immutabilitatē, actualitatem, certitudinem atque uniuerſalitatē, & ſimilia, ſpectare ſcimus, aut ex fide tenemus ſuſpicor: ſed aliquod occultum latere, uel ex parte ordinis, qui eſt inter Deum & euētum prouiſum: uel ex glutino inter ipſum euentū, & eſſe prouiſum arbitror: & ſic intellectum animæ noſtræ oculum noctuæ eſſe conſiderans, in ignorantia ſola quietem illius inuenio. Melius eſt enim tam fidei catholicę, quàm philoſophiæ, fateri cæcitatē noſtrā, quàm aſſerere tanquam euidentia, quæ intellectum nō quietant: euidentia namque quietatiua eſt. Nec propterea omnes doctores præſumptionis accuſo: quoniam balbutiendo vt potuerūt, immobilitatem ac efficaciam ſummam, & æternam diuini intellectus, uoluntatis, poteſtatiſquē inſinuare intenderunt oēs per infallibilitatem ordinis diuinæ electionis ad euentus omnes, quorum nihil præfatæ ſuſpicioni obſtat, quæ altius quid in eis latere credit. Et uerè ſi ſic prædicaretur, nullus fortè circa prædeſtinationem erraret Chriſtianus, ſicut non errat in materia Trinitatis: quia dicitur, & ſcribitur, & ita eſt, quòd occulta eſt humano intellectui, & ſola fides ſufficit. Optimum autem atque ſalubre cōſilium eſt in hac re, inchoare ab his, quæ certo ſcimus & experimur in nobis, ſcilicet quòd omnia, quæ ſub libero arbitrio noſtro continentur, euitabilia à nobis ſunt, & propterea digni ſumus pœna, vel præmio. Quomodo autem hoc ſaluò, diuina ſaluetur prouidentia ac prædeſtinatio &c. credere quod ſancta mater Eccleſia credit. Scriptum eſt enim, Altiora te ne quæſieris: plurima enim ſunt tibi ſupra ſenſus hominum reuelata. Et hoc eſtimum de illis.

D. 912.

Nota bene.

¶Tertiò, Vtrũ Deo cõpetat reprobatio aliquorũ hoĩum.
¶Quartò, De cõparatione prędeſtinationis ad electionẽ, vtrũ.ſ. p̃deſtinati eligantur.
¶Quintò, Vtrũ merita ſint cauſa uel ratio p̃deſtinationis, uel reprobationis, aut electionis.
¶Sextò, De certitudine p̃deſtinationis, utrum.ſ. prædeſtinati infallibiliter ſaluentur.
¶Septimò, Vtrum numerus p̃deſtinatorũ ſit certus. G
¶Octauò, Vtrũ prædeſtinatio poſſit iuuari p̃cib. ſanctorũ.

ARTICVLVS I.

Vtrum homines prædeſtinentur à Deo.

AD PRIMVM ſic ꝓcedit. Vr̃ ꝙ hoĩes nõ p̃deſtinẽtur à Deo. Dicit.n. Da. in * 2. li. Oportèt cognoſcere, ꝙ oĩa qdẽ p̃cognoſcit Deus: nõ aũt[h] oĩa p̃- H determinat. Pręcognoſcit.n. ea in nobis sũt: nõ aũt ꝙ p̃determinat ea: ſed merita & demerita humana ſunt in nobis, inq̃tũ ſumus nr̃orum actuũ dñi per lib. arb. Ea ergo, q̃ ꝑtinẽt ad meritũ, vel demeritũ, nõ p̃deſtinanť à deo. Et ſic hoĩum p̃deſtinatio tollitur.

¶2 Pręt. Oẽs creaturæ ordinãtur ad ſuos[h] fines ꝑ diuinã ꝓuidẽtiã, ut ſup. dictũ eſt: * ſed aliæ I creaturæ nõ dicunť prędeſtinari à Deo. ergo nec homines.

¶3 Pręt. Angeli sũt capaces beatitudinis, ſicut & hoĩes: ſed [h] angelis nõ cõpetit p̃deſtinari, vt vr̃, cũ in eis nunquã fuerit miſeria: prędeſtinatio aũt eſt ꝓpoſitum miſerendi, ut dicit* Augu. ergo hoĩes non prædeſtinanť.

¶4 Pręt. Bñficia hoĩb. à Deo collata, ꝑ ſpũm ſctm̃ uiris ſctis[h] reuelanť ſm̃ illud Apoſt. 1. Cor. 2. Nos aũt nõ ſpm̃ huius mũdi accepim⁹: ſed ſpm̃, q̃ ex deo ẽ, ut ſciamus q̃ à Deo donata sũt nobis. Si ergo hoĩes p̃deſtinarenť à Deo, cũ p̃deſtinatio ſit dei bñficiũ, eẽt p̃deſtinatis nota ſua prædeſtinatio. Quod patet eſſe falſum.

SED CONTRA eſt, quod dr̃ Roma. 8. Quos prædeſtinauit, hos & uocauit.

RESPON. Dicendũ, ꝙ Deo [m] F cõueniẽs eſt hoĩes prædeſtinare. [n] Oĩa.n. diuinæ ꝓuidẽtię ſubiacẽt, ut ſupra* oñſũ eſt. Ad ꝓuidẽtiã aũt ꝑtinet res ĩ finẽ ordinare, ut dictũ eſt.* Finis aũt, ad quẽ res creatæ ordinanť à Deo, eſt duplex. Vnus, q̃ excedit ꝓportionẽ naturæ creatæ & facultatẽ, & hic finis eſt vita æterna, q̃ in diuina cõſiſtit, q̃ ẽ ſ̃ naturam cuiuſlibet creaturę, ut ſup. habitũ eſt* Alius aũt finis eſt naturæ creatæ ꝓportionatus, quẽ.ſ. res creata põt attingere ſm̃ uirtutẽ ſuę naturę. Ad illud aũt ad qđ nõ põt aliquid uirtute ſuæ naturæ ꝑuenire, oportet ꝙ ab alio trãſmittatur, ſicut ſagitta à ſagittãte mittiť ad ſignũ. Vñ ꝓpriè loquẽdo, rõnalis creatura, q̃ eſt capax uitę æternę, ꝑducit ĩ ipſam quaſi à Deo trãſmiſſa: cuius qdẽ trãſmiſſionis rõ in Deo p̃exiſtit, ſicut & ĩ eo eſt rõ ordinis oĩum ĩ finẽ, q̃ dixim⁹ eſſe ꝓuidẽtiã.* Rõ aũt alicuius fiẽdi in mẽte actoris exiſtẽs, eſt q̃dã p̃exiſtentia rei fiendæ in eo. Vñ rõ p̃dictæ trãſmiſſionis creaturę rõnalis in finẽ uitæ ęternę, p̃deſtinatio noĩať: nã deſtinare ẽ mittere. Et ſic patet, ꝙ p̃deſtinõ q̃tũ ad obiecta, eſt quędam pars prouidentiæ.

AD 1. ergo dicẽdũ, ꝙ Dama. noĩat p̃determinationẽ impoſitionẽ neceſſitatis: ſicut eſt ĩ rebus naturalib. q̃ sũt p̃determinatę ad unũ. Qđ patet ex eo ꝙ ſubdit, non.n. uult maliciam, neq; compellit uirtutem. undè prędeſtinatio non excluditur.

AD 2. Dicẽdũ, ꝙ creaturę irrõnales nõ ſunt capaces illius finis, q̃ facultatẽ humanæ naturę excedit. Vñ nõ ꝓpriè dicunť p̃deſtinari, etſi aliq̃n abuſiuè prædeſtinatio noĩeť reſpectu cuiuſcunque alterius finis.

AD 3. Dicẽdũ, ꝙ p̃deſtinari cõuenit angelis, ſicut & hoĩbus: licèt nunq̃ fuerint miſeri. Nã mot⁹ nõ accipit ſpẽm à termino à quo, ſed à termino ad quẽ. [e] Nihil.n. refert q̃tũ ad rõnẽ dealbationis, utrũ ille qui dealbať, fuerit niger, aut pallidus, uel rube⁹. Et ſimiliter nihil refert ad rõnẽ p̃deſtinationis, vtrũ aliquis prædeſtineť in uitã

SVPER QV. XXIII. ARTIC. I.

Ferr. 3. cont. c. vlt. Cap. 1. d. 40. q. 1. con. 1. & 2. Bannes. q. 23. a. 1. Alb. Mag. 1. diſt. 40. Pet. de Palu primo ſ. d. 40. q. 1.

IN titulo aduerte, quòd hic quærit de diuina prædeſtinatione, non ſimpliciter ex modo quærẽdi, ſed reſpectu hominum: utrunq; tñ eſt intentum. Et propterea in corpore determinat quæſtionẽ an eſt, ſimpliciter: in reſponſionibus verò argumentorum, reſpectu hominum.

¶In corpore ponitur vnica concluſio reſponſiua quæſito affirmatiuè. In Deo eſt prædeſtinatio, cum vno corollario in calce. Probatur concluſio ſic. Vita ęterna in diuina viſione conſiſtens, eſt finis excedens proportionẽ & facultatem naturæ creatæ. ergo rationalis creatura illius capax perducitur in ipſam, quaſi à Deo trãſmiſſa. ergo huius trãſmiſſionis ratio ĩ deo præ exiſtit. ergo ĩ deo eſt prædeſtinatio. Antecedens & declaratur diſtinguendo duplicem finem, in quem à diuina prouidentia creatura ordinatur, ſcilicet, proportionatum & ſuperexcedentem. & probatur ex ſupradictis in quæſtione. 12. Prima conſequentia probatur, quia ad id ad quod non poteſt aliquid ſua virtute pertingere, oportet ab alio tranſmitti, ſicut ſagitta à ſagittante. Secunda verò probatur, quia in eo eſt ratio ordinis omnium in finem, quæ vocatur prouidẽtia. Tertia aũt probatur ſic. Ratio rei fiendæ in mẽte actoris præexiſtens, eſt quædam præexiſtẽtia. ergo ratio huiuſmodi tranſmiſſionis fiendæ, eſt præexiſtens trãſmiſſio. ergo eſt prædeſtinatio. probatur hoc vltimum: quia deſtinare, eſt mittere: & prædeſtinatio, eſt ratio huiuſmodi tranſmiſſionis, in vitam æternam. Corollariũ verò, eſt, Prædeſtinatio q̃tum ad obiecta eſt pars prouidentię & probať, q̃a ꝓuidẽtiæ diuinæ ſubiacent omnia, quo ad ordinem in finem.

* Aduerte hic, quòd prædeſtinatio ex parte actus non ponitur pars prouidẽtię: quoniam actus diuinus nec partis nec totius rationẽ in ſe habet: ſed quantũ ad obiecta, pars ponitur prouidentiæ, quoniam quodlibet trium ſubiectorum prędeſtinationi, pars eſt ſubiectorum prouidentię. Res eſt enim creatura rationalis: ordo uerò tranſmiſſio: finis uita æterna. Conſtat autẽ quodlibet horum, partem eſſe totius entis, ordinis, & finis cerati prouidentiæ ſubiecti.

¶Circa hanc partem nota diſſiam inter. S. Thom. doctrinam & alios, de quorum numero eſt Sco. in 40. diſt. primi, Putant.n. prædeſtinationẽ propriè electionem, & conſequenter actum diuinæ uoluntatis ſignificare. Hic autem expreſſè dicitur, qđ actum intellectus importat, ſicut & prouidentia: quoniam pars eſt prudentiæ. Ad cuius maiorem claritatem recolito, ꝙ diuinus itellectus noſtro more loquẽdo, primo excogitauit ordinẽ eligendorum: ac mittendorũ in vitam æternam, eumq; ſuæ uoluntati propoſuit acceptandum: deinde libere ſua volũtas illam ordinem exequendum elegit. & ſic tertio ordo, qui prius, id eſt, ſecundum ſe, rationem excogitati habebat, modo habet rationem ſtatuti. Diuerſitas igitur opinionum in hoc conſiſtit, q: illi ipſam electionem, quæ ordinẽ illũ excogitatum ac ꝓpoſitũ ſtatuit, prædeſtinationis noĩe intelligendam dicunt. Nos autẽ non ordinẽ excogitatum: ſed ordinẽ ſtatum in ipſa authoris mente, p̃deſtinationis nomine ſignificari. Et quoniam diuerſi ex hæc uocabula ex parte tius

Porrecta per totũ. 139 1. di. 40. q. 1. art. vnico & 3. cõtra c. vlt. * ca. 10. in princip.

q. præcedenti ar. 1. & 2.

Vnũ ſimile hẽt de prædeſtinatione ſanctorũ, c. 10. to. 7.

Concl. m

q. præcedent. ar tic. 4. q. p̃cedẽt. ar. 1. & 2.

q. 12. art. 4.

b 135

quid nominis de lib. prędeſtinatio.

b 138

Secunda reſponſio.

ſtinquam rebus, eo ꝙ hæc omnia requiſit ad prædeſtinationem nullus ambigit. Vnuſquiſque in ſuo ſenſu abundet, modo nominibus vtamur. ut plures.

q. 22. arti. 3. & 4.

SVPER QV. XXIII. ARTIC. II.

Ægi. 1. d. 40. q. 1. & 2. a. 2. pri. prin. Cap. 1. d. 40. q. 1. con. 3. Bannes. a. 2.

IN titulo, Vtrũ ponat aliquid, id eſt cum dr̃, Sortes eſt p̃deſtinatus, vtrũ ly p̃deſtinatus, prædicet aliquod ens in Sor. ſubſtantiale, aut accidentale. vt cum dr̃, Sor. eſt animal, vel Sor. eſt albus: aut nihil ponat in eo ſed denominet tñ denominatione extrinſeca: ſicut cum dicitur, album videtur.

¶ In corpore vnica eſt concluſio reſponſiua quæſito negatiuè. Prædeſtinatio nõ eſt aliquid in prædeſtinato, ſed in prædeſtinante tñ. probatur & manifeſtat concluſio. Probatur quidẽ ſic. Prouidentia nihil ponit in ꝓuiſis, ſed ĩ intellectu tñ prouiſoris rõnem ordinis, &c. ergo prædeſtinã tio in mẽte tñ diuina, ponit rationẽ ordinis electorũ &c. Et probat conſequentia quia prædeſtinatio pars eſt prouidẽtiæ. Manifeſtatur verò ex differentia inter ipſam prædeſtinationẽ, & illius executionẽ. q̃ñ hęc actiuè ſumpta ponit aliquid in exequente ipſo, ſcilicet Deo, & aliquid in prædeſtinatis. Et declaratur hoc ex differẽtia ſimili inter prouidẽtiam, & gubernationem, quæ actiuè quidem in gubernante, paſſiuè verò in gubernatis ponit aliquid. Et quoniã executio prædeſtinationis aliquo vno proprio caret nomine, ideirco in litera duobus exprimitur, dum ſubditur, quòd eſt vocatio, & magnificatio, ex teſtimonio apoſtoli &c.

Porrecta per totũ 140 1. diſt. 40. q. 1. art. 1.

ſup. illud Qui factꝰ eſt ei ex ſemĩ dum carnẽ tomo. 1.

lib. de bono perſeuerantiæ cap. 14. tomo 7.

lib. 1. q. eſt de bono perſeuerantiæ, cap. 14. tomo 7.

concluſio in art. præcedenti.

q. 22. art. 1.

æternã à ſtatu miſeriæ, uł nõ. A Quãuis dici poſſit, ꝙ ois collatio boni ſup. debitum eius, cui cõfertur, ad miam pertineat, ut ſupra dictum eſt.*

AD IIII. dđm, ꝙ ẽt ſi aliquib. ex ſpãli priuilegio ſua p̃deſtinatio reueleť, nõ tñ cõuenit ut reueleť oibus: quia ſic illi, qui nõ ſunt p̃deſtinati, deſperarẽt, & ſecuritas in prædeſtinatis negligentiam pareret.

ARTICVLVS II.

Vtrum prædeſtinatio aliquid ponat in prædeſtinato.

AD SECVNDVM ſic ꝓcedit. Vr̃, ꝙ prædeſtinatio ponat aliqd ĩ p̃deſtinato. Ois.n. [h] actio ex paſſioẽ infert. Si ergo p̃deſtinatio actio eſt ĩ Deo, oportet quòd prædeſtinatio paſſio ſit in prædeſtinatis.

¶2 Pręt. Orig. dicit * ſup illud Ro. 1. Qui p̃deſtinatus eſt &c. [h] Prędeſtinatio eſt eius q̃ nõ eſt: C ſed deſtinatio eius eſt qui eſt. Et Aug. dicit in li. de p̃deſtinatiõe ſanctorũ. Quid eſt p̃deſtinatio, niſi deſtinatio alicuius exiſtentis? Ergo prædeſtinatio non eſt niſi alicuius exiſtentis, & ita ponit aliquid in prædeſtinato.

¶3 Pręt. [h] Pręparatio eſt aliquid in pręparato: ſed prædeſtinatio eſt p̃paratio bñficiorum Dei, ut dicit Aug. in * lib. de prędeſtinatione ſctorũ. Ergo p̃deſtinatio ẽ aliqd in p̃deſtinatis. D

¶4 Pręt. Ťpale nõ ponit ĩ diffinitione æterni: ſed gr̃a, q̃ ẽ aliqd ťpale, ponit in diffinitione prædeſtinationis. nã prædeſtinatio dr̃ eſſe præparatio gr̃ę ĩ p̃ñti, & glorię in futuro. Ergo prędeſtinatio nõ eſt aliquid ęternum. Et ita oportet ꝙ nõ ſit in Deo, ſed in prædeſtinatis: nã quicquid eſt in Deo, ẽ æternũ.

SED CONTRA eſt, ꝙ Aug. * dicit, ꝙ prędeſtinatio eſt pręſcia bñficiorũ Dei: ſed præſcia nõ eſt in præſcitis, ſed in præſciente, Ergo nec prędeſtinatio eſt ĩ p̃deſtinatis, ſed in p̃deſtinãte.

RESPON. Dicendũ, ꝙ [m] p̃deſtinatio nõ eſt aliquid in p̃deſtinatis, ſed ĩ p̃deſtinãte tm̃. [n] Dictũ* eſt.n. ꝙ p̃deſtinatio ẽ q̃dã pars ꝓuidẽtiæ. Prouidẽtia aũt nõ ẽ in reb. ꝓuiſis, ſed eſt q̃dã rõ in intellectu ꝓuiſoris, ut ſup. dictũ eſt.* Sed executio ꝓuidẽtiæ, q̃ gubernatio dr̃, paſſiuè qdẽ eſt in gubernatis, actiuè aũt ẽ in gubernãte. Vñ manifeſtũ eſt, ꝙ p̃deſtinatio eſt q̃dã rõ ordinis aliquorũ in ſalutẽ æternã in mẽte diuina exiſtẽs: [r] executio aũt huius ordinis eſt paſſiuè qdẽ in p̃deſtinatis actiuè aũt eſt ĩ Deo. [s] Eſt aũt executio deſtinationis uocatio, & magnificatio, ſm̃ illud Apoſt. Ro. 8. Quos prædeſtinauit, hos & uocauit: & quos vocauit, hos & magnificauit. B

AD 1. ergo dicẽdũ, ꝙ actiones ĩ exteriorẽ materiã trãſeũtes, ĩferũt ex ſe paſſionẽ, ut calefactio & ſecatio, * nõ aũt actiões ĩ agẽte manẽtes, ut sũt ĩtelligere, & uelle, ut* ſup. dictũ ẽ. & talis actio eſt p̃deſtinatio. Vñ p̃deſtinatio nõ ponit aliquid in p̃deſtinato: ſed [d] executio ei⁹, quæ trãſit in exteriores res, ponit in eis aliquem effectum.

AD 2. dđm, ꝙ deſtinatio aliq̃n ſumiť ꝓ reali miſſione alicuius ad aliquẽ terminũ: & ſic deſtinatio nõ eſt niſi ei⁹ qđ eſt. Alio mõ ſumiť deſtinatio ꝓ miſſione, q̃ aliq mẽte concipit, ſm̃ ꝙ dicimur deſtinare, qđ mẽte ſirmiter ꝓponim⁹. Et hoc ſecũdo mõ dr̃ 2. Mac. 6. c. ꝙ Eleazarus deſtinauit nõ admittere illicita ꝑp uitę amorem. et ſic deſtinatio põt eẽ ei⁹ ꝙ nõ eſt. Tñ p̃deſtinatio rõne anteceſſionis q̃ ĩportat, põt eſſe eius qđ nõ eſt, qualitercũq; eis deſtinõ ſumať.

AD 3. dđm, ꝙ duplex ẽ p̃paratio. Quædã patientis, ut patiať: & hęc p̃paratio eſt in p̃parato. Quędã alia eſt agentis, ut agat. & hæc eſt in agente. & talis p̃paratio eſt p̃deſtinatio, ꝓut aliqđ agẽs ꝑ intellectũ dr̃ ſe præparare ad agendũ, inquãtũ præcõcipit rõnẽ operis fiẽdi. Et ſic Deus ab ęterno p̃parauit p̃deſtinando, cõcipiens rõnem ordinis aliquorũ in ſalutem. E

AD 4. dicendũ, ꝙ gr̃a nõ poniť in diffinitione p̃deſtinationis, quaſi aliqd exiſtẽs de eſſentia ei⁹: ſed inquantum prædeſtinatio importat reſpectũ ad gratiã, ut cauſæ ad effectũ: & actus ad obiectũ. Vñ non ſequiť, ꝙ prædeſtinatio ſit aliquid ťpale.

ARTICVLVS III.

Vtrum Deus aliquem hominem reprobet.

AD III. ſic ꝓcedit. Vr̃, ꝙ Deus nullũ hoĩem reprobet: Nullus.n. [h] reprobat quẽ diligit: ſed Deus

SVPER Q. XXIII. ARTIC. III.

Ferr. 2. & 3. cõt. c. vlt. Æg. 1. 5. d. 40. q. 2. a. 2. pr. Cap. 1. d. 40. q. 1. con. 5. & 6. Bannes a. 3.

IN titulo, reprobare in cõi ſignificat repulſionẽ alicuius tãquã indigni. in ꝓpoſito aũt indignitas iſta attenditur reſpectu vitæ æternæ.

¶In corpore duo facit. Primò reſpondet quæſito affirmatiuè determinando quæſtionẽ, an eſt. Scdo ibi Sic igitur determinat q̃ſtionẽ, quid eſt. Et quamuis hoc non fuerit directè quæſitum: quia tñ propria cauſa an eſt, eſt quid eſt, vt in 2. poſte. dr̃, merito vtrumq; ſimul determinatur. Quo ad primum eſt hæc concluſio. Deus aliquos reꝓbat. Probatur, Ad prouidẽtiã pertinet permittere aliquẽ defectũ in rebus illi ſubiectis. ergo ad prouidentiam diuinã pertinet permittere aliquos à uita ęterna deficere. ergo aliquos reꝓbare. Antecedens patet ex dictis. Prima uerò cõſequentia probatur: quia ad diuinã prouidentiam pertinet ordinare homines in vitam æternã. Secunda autem, quia hoc nihil aliud eſt quàm reprobare.

* Circa hanc rõnem dubiũ occurrit, q̃ñ tota uis eius non infert intẽtũ. Aut.n. intendit inferre, ꝙ reꝓbatio, ſeu pmiſſio defectus à vita æterna, rectè infertur ex hoc, ꝙ ꝓuiſoris eſt permittere: aut intẽdit ꝙ ex hoc rectè infertur ꝙ permiſſio ſi eſt, pertinet ad ꝓuidentiã. Et quidẽ intẽdit hoc ſcdm nõ reſpondet q̃ſito: q̃ñ ex hoc nõ hr̃, qđ De⁹ aliquos reꝓbat: ſed ꝙ ſi reꝓbat, reprobare ad prouiden-

Concl. p

176 q. 14. ar. 4 & 18. art. 3. ad 1. D. 33. 4

Porrecta per totũ. 141 1. d. 40. q. 4. art. 1. & 2. Et 3. cõ. ca. vlt. Et Ro. 9. l. 2. ãna.

Deus oēm hoiem diligit: ſm illud Sap. Diligis oīa, q̄ ſunt: & nihil odiſti eorum, q̄ feciſti. Ergo Deus nullum hoiem reprobat.

¶2 Pręt. Si Deꝰ aliquē hoiem reprobat, oportet ꝙ ſic ſe habeat reprobatio ad reprobatos, ſicut prædeſtinatio ad prædeſtinatos: ſed prædeſtinatio ē cā ſalutis prædeſtinatorum:* ergo reprobatio erit cauſa perditionis reproborum. Hoc autē eſt falſum: dr̄. n. Oſee 13. Perditio tua Iſrael ex te eſt, tm̄modo ex me auxilium tuum. Non ergo Deus aliquem reprobat.

¶3 Pręt. Nulli dēt imputari qđ uitare non pōt: ſed ſi Deꝰ aliquē reprobat, ſi pōt uitare q̄n ipſe pereat: dr̄. n. Eccl. 7. Cōſidera opa Dei, ꝙ nemo poſſit corrigere, quē ipſe deſpexerit. ergo nō eēt hoib. imputandū ꝙ pereūt. hoc aūt eſt falſum. Non ergo Deus aliquem reprobat.

SED CONTRA eſt, ꝙ dr̄ Mal. 1. Iacob dilexi, Eſau autem odio habui.

RESPON. Dicendū, ꝙ Deus aliquos reprobat. Dictū. n. ē * ſ. ꝙ prædeſtinatio eſt pars prouidētiæ. Ad prouidētiā aūt pertinet ꝑmittere aliquē defectū in reb. q̄ prouidentię ſubdunt̄, ut ſ.* dictū eſt. Vn̄, cū per diuinā prouidētiā hoies in uitā æternā ordinent̄, ꝑtinet ēt ad diuinā prouidentiā, vt ꝑmittat aliquos ab iſto fine deficer̄. & hoc dr̄ reprobare. Sic igit, ſicut ꝓdeſtinatio eſt pars prouidentię reſpectu eorū, q diuinitus ordinant̄ in æternā ſalutē: ita reprobatio eſt pars prouidentiæ reſpectu illorū, q ab hoc fine deciđūt. Vn̄ reprobatio nō niat pręſciam tm̄, ſed aliqđ addit ſm rōnē, ſicut & prouidētia, ut ſ. dictū ē.* Sicut. n. ꝓdeſtinatio iclu dit uolūtatē cōferēdi grām & gloriā, ita reprobatio includit uolūtatē ꝑmittendi aliquē cadere in culpā, & inferēdi dānationis pœnam pro culpa.

AD I. ergo dđm: ꝙ Deus oēs hoies dilig̃t, & ēt oēs creaturas, inq̄tū oib. uult aliqđ bonū: nō tn̄ qđcūq; bonū vult oib. Inq̄tū igit quibuſdā nō uult hoc bonū, qđ eſt uita æterna dicit̄ eos habere odio, uel reꝓbare.

F AD II. dđm, ꝙ aliter ſe hēt reꝓbatio in cāndo, q̄ ꝓdeſtinatio. Nā ꝓdeſtinatio eſt cā & eius ꝙ expectat̄ in futura uita a ꝓdeſtinatis, ſ. gloriæ, & eius qđ ꝑcipit̄ in pn̄ti, ſ. grē: reprobatio verò nō eſt cā eiꝰ qđ eſt in pn̄ti, ſ. culpæ, ſed ē cā derelictionis à deo. Eſt tn̄ cā eius qđ reddit̄ in futuro, ſ. pęnæ æternæ. Sed culpa ꝓuenit ex lib. ar. eius q reprobat̄ & à grā deſerit̄. Et ſm hoc ueri G ficatur dictum prophetę, ſcilicet Perditio tua Iſrael ex te.

AD III. dđm, ꝙ reprobatio Dei nō ſubtrahit aliqđ de potētia reprobati. Vn̄ cū dr̄, ꝙ reꝓbatus nō pōt grām adipiſci, nō eſt hoc intelligendū ſm impoſſibilitatem abſolutā, ſed ſm impoſſibilitatē cōditionatā, ſicut ſ. dictū eſt, * ꝙ ꝓdeſtinatū neceſſe eſt ſaluari neceſſitate cōdōnata, q̄ nō tollit libertatē arbi H trij. Vn̄ licèt aliqs nō poſſit gratiā adipiſci, q reprobat̄ à Deo: tn̄ ꝙ in hoc pc̄tm, uel illud labatur. ex eius libero arb. cōtingit. Vn̄ & merito ſibi iputat̄ i culpā.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum prædeſtinati eligantur à Deo.

AD QVARTVM ſic ꝓcedit̄. Vr̄, ꝙ ꝓdeſtinati nō eligant̄ à Deo. Dicit. n. Dion. * 4. c. de diui. I no. ꝙ ſicut ſol corporeus nō eligēdo oib. corporib. lumē imittit, ita & Deus ſuā bonitatē: ſed bonitas diuina cōicat̄ ꝑcipuē aliqb. ſm participationem grē & gloriæ. ergo Deꝰ abſque electiōe grām & gloriā cōicat. qđ ad ꝓdeſtinationē pertinet.

¶2 Pręt. Electio eſt eorū, q̄ ſūt: ſed ꝓdeſtinatio ab æterno, eſt ēt eorū q̄ nō ſunt. ergo prędeſtinant̄ aliqui abſquē electione.

K ¶3 Præt. Electio q̄dā diſcretionē iportat: ſed Deꝰ uult oēs hoies ſaluos fieri, ut dr̄ 1. Tim. 2. ergo prędeſtinatio q̄ ꝓordinat homines in ſalutem, eſt abſq; electione.

SED CONTRA eſt, qđ dicitur Ephe. 1. Elegit nos in ipſo antē mundi conſtitutionem.

RESPON. dđm, ꝙ ꝓdeſtinatio ſm rōnē ꝓſupponit electionē, & electio dilectionē. Cuiꝰ rō eſt: q̄a prædeſtinatio, ut dictum eſt, * eſt pars prouidentiæ. Prouidentia aūt ſicut & prudentia, eſt rō in intellectu exiſtens præceptiua ordinationis aliquorū in fine, ut ſ. dictum eſt *. Non autē pręcipitur aliqđ ordinandū in finē, niſi ꝓexiſtēte uolūtate fi-

nis. Vn̄ prædeſtinatio aliquorū A in ſalutem ęternā ꝓſupponit ſecundū rōnē, ꝙ Deus illorū velit ſalutē. Ad qđ ꝑtinet electio & dilectio. Dilectio qdē inq̄tū vult eis hoc bonū ſalutis æternæ. Nā diligere eſt velle alicui bonū, vt ſ. dictū * eſt. Electio aūt inq̄tū hoc bonū aliqb. præ alijs vult cū quoſdā reprobet, vt ſ. dictū eſt. * Electio tn̄ & dilectio aliter ordinant̄ in nobis & in Deo, eo ꝙ in nobis uoluntas B diligēdo nō cāt bonū: ſed ex bono ꝓexiſtēte incitamur ad diligendū.* Et iō eligimus aliquem quē diligamus. Et ſic electio dilectionē ꝓcedit in nobis. In deo aūt eſt ecōuersò. Nā uoluntas eius, qua vult bonū alicui diligēdo eſt cā ꝙ illud bonū ab eo ꝓ alijs habeatur. Et ſic patet, ꝙ dilectio præſupponitur electioni ſm rationem, & electio prædeſtinationi. Vnde omnes præ C deſtinati ſunt electi & dilecti.

AD PRIMVM ergo dicēdū, ꝙ ſi cōſiderer̄ cōicatio bonitatis diuinæ in cōi, abſq; electiōe bonitatē ſuā cōicat, inq̄tū, ſ. nihil eſt ꝙ nō participet aliqđ de bonitate eius, ut ſ. dictū * eſt. Sed ſi cōſiderer̄ cōicatio iſtius uel illius boni, nō abſq; electione tribuit, q̄a q̄dā bona dat aliquib. q̄ nō dat alijs. Et ſic in collatiōe grę & glorię attendit̄ electio. D

AD II. dicēdū, ꝙ q̄n uoluntas eligētis ꝓuocat̄ ad eligēdū à bono ire ꝓexiſtēte, tūc oportet ꝙ electio ſit eorū q̄ ſunt, ſicut accidit in electione nr̄a. Sed in Deo eſt aliter ut dictū eſt. * Et iō ſicut dicit Au. † Eligunt̄ à deo q nō ſūt, neq; tn̄ errat q eligit.

AD III. dicēdū, ꝙ (ſicut ſ. * dictū eſt.) Deus vult oēs hoies ſaluos fieri antecedēter: (quod nō eſt ſimpliciter uelle ſecundùm E quid) non autem cōſequenter, quod eſt ſimpliciter uelle.

ARTICVLVS V.

Vtrum præſcientia meritorum ſit cauſa prædeſtinationis.

AD QVINTVM ſic proceditur. Vr̄, ꝙ ꝓſcia meritorū ſit cā prædeſtinationis. Dicit. n. Apoſto. Rom. 8. Quos pręſciuit, hos & prædeſtinauit. Et gl. Amb. ſuper illud * Rom. 9. Miſerebor cui miſerebor &c. dicit miam illi dabo quē ꝓſcio toto corde reuerſurū ad me. Ergo vr̄, ꝙ ꝓſcia meritorū ſit cā prædeſtinationis:

¶2 Pręt. Prędeſtinatio diuina ĩcludit diuinā uolūtatē, q̄ irrōnabilis eſſe nō pōt, cū ꝓdeſtinatio ſit ꝓpoſitū miſerēdi, ut Au. dicit. † Sed nulla alia rō pōt eſſe ꝓdeſtinationis niſi ꝓſcietia meritorū. Ergo ꝓſcientia meritorū eſt cā, uel ratio ꝓdeſtinationis.

¶3 Præt. Nō eſt iniquitas apud Deū ut dr̄ Rom. 9. Iniquū autē eſſe vr̄, ut æqualib. inæqualia dētur. Oēs aūt hoies ſunt ęquales, & ſm naturam, & ſm peccatū originale. Attendit̄ aūt in eis inæqualitas ſm merita, uel demerita propriorū actuū. Nō igitur inæqualia præparat Deus hominib. prædeſtinādo, & reprobando, niſi propter differentiā meritorum præſcientiam.

SED CONTRA. Eſt, quod dicit Apoſt. ad Tit. 3. Non ex operib. iuſtitiæ, q̄ fecimꝰ nos: ſed ſm ſuam miam ſaluos nos fecit. Sicut aūt ſaluos nos fecit, ita & ꝓdeſtinauit nos ſaluos fieri. Nō ergo ꝓſcientia meritorū eſt cauſa, uel ratio prædeſtinationis.

RESPON. Dicendū, ꝙ cū ꝓdeſtinatio includat uolūtatē vt ſ. dictum eſt, * ſic inquirēda eſt ratio ꝓdeſtinationis, ſicut inquirit̄ ratio diuinæ uolūtatis. Dictū eſt autem ſupra, * ꝙ non eſt aſſignare cauſam diuinæ uoluntatis ex parte actus uolendi: ſed poteſt aſſignari rō ex parte uolitorū, inquantū, ſ. Deus uult eſſe aliquid ꝓp aliud. Nullus ergo fuit ita inſanæ mētis, q diceret merita eſſe cām diuinæ prędeſtinationis ex parte actꝰ prædeſtinātis. Sed hoc ſub q̄ōne uertit̄: utrū ex parte effectus ꝓdeſtinatio hēat aliq̄ cām. Et hoc eſt q̄rere: vtrū Deus pręordinauerit ſe daturū effectū ꝓdeſtinationis alicui ꝓp merita aliqua. Fuerūt igit̄ q̄dā, qui dixerūt, ꝙ effectus ꝓdeſtinationis ꝓordinat̄ alicui ꝓp merita ꝓexiſtētia ĩ alia uita. & hęc fuit poſitio Orig. q poſuit aīas humanas ab initio creatas, & ſm diuerſitatē ſuorū operū diuerſos ſtatꝰ eas ſortiri ĩ hoc mūdo corporib. unitas. Sed hāc opin. excludit Apo-

ſtolus Rom. 9. dicẽs cũ nõdum nati fuiſſent, aut aliqd egiſſent boni vel, mali, nõ ex operibus, ſed ex uocãte dictũ eſt qa maior ſeruiet minori. Fuerũt ergo alij q̃ dixerũt, ꝙ merita pexiſtẽtia in hac uita sũt rõ & cã effect⁹ prædiſtinationis, Poſuerũt. n. Pelagiani ꝙ initiũ benefaciẽdi ſit ex nobis, cõſumatio aũt à Deo. Et ſic ex hoc cõtingit ꝙ alicui dat̃ prædeſtinationis effectus, & nõ alteri: q̃ unus initiũ dedit ſeparãdo, & ñ alius.

Sed contra hoc eſt, qđ dicit Ap̃ls. 2. Cor. 3. qđ nõ ſumus ſufficiẽtes cogitare aliqđ à nobis quaſi ex nobis. Nullũ aũt anterius principiũ inueniri põt, q̃ cogitatio. Vndè nõ põt dici, ꝙ aliqđ in nobis initiũ exiſtat, qđ ſit rõ effect⁹ pdeſtinationis Vñ fuerũt alij, q̃ dixerũt, ꝙ merita ſequẽtia prædeſtinationis effectũ, ſunt rõ pdeſtinationis: ut intelligat̃ ꝙ ideo Deus dat gr̃am alicui, & præordinauit ſe ei daturũ, qa pſciuit eum benè vſurum gr̃a. Sicut ſi rex det alicui militi equũ quẽ ſcit eo bene uſurũ. Sed iſti vr̃ diſtinxiſſe inter id qđ eſt ex gratia, & id qđ eſt ex li. arb. quaſi nõ poſſit eſſe idem ex utroq;. Manifeſtũ eſt autẽ, ꝙ id quod eſt gr̃æ, eſt pdeſtinationis effectus, & hoc non põt poni vt rõ prædeſtinationis cum hoc ſub prædeſtinatione concludatur. Si igitur aliqd aliud ex parte noſtra ſit rõ prædeſtinationis, hoc erit præter effectum prædeſtinationis. Nõ eſt aũt diſtinctum qđ eſt ex lib. arb. & ex pdeſtinatione, ſicut nec eſt diſtinctũ qđ ẽ ex cã ſcđa & cã prima. Diuina. n. prouidentia producit effectus per operationes cauſarũ ſcđarum ut ſupra dictum eſt.* Vndè & id quod eſt per lib. arb. eſt ex prædeſtinatione. Dicendum eſt ergo, ꝙ effectum prædeſtinationis cõſiderare poſſum⁹ dupliciter, Vno mõ i pticulari, & ſic nihil phibet aliquẽ effectũ prędeſtinationis eſſe cã & rõnem alterius. Poſteriorem quidem prioris ſecundum rationẽ cauſæ finalis, priorẽ uero poſterioris ſm rõnẽ cauſæ meritoriæ. Quæ reducit̃ ad diſpoſitionem materiæ. Sicut ſi dicam⁹, quòd Deus præordinauit ſe daturum alicui gloriã ex meritis, & ꝙ pordinauit ſe daturũ alicui gr̃am ut mereret̃ gloriã. Alio mõ põt cõſiderari prędeſtinationis effectus in cõ. et ſic impoſſibile eſt, ꝙ totus prædeſtinationis effectus in cõi hẽat aliquã cãm ex parte nr̃a. Quia quicqd eſt in hoĩe ordinãs ipſum in ſalutẽ, cõprehendit̃ totũ ſub effectu prædeſtinationis, ẽt ipſa pręparatio ad gr̃am. Neq;. n. hoc fit niſi per auxiliũ diuinũ, ſm illud Thren. vlt. Conuerte nos dñe ad te, & cõuertemur. Hẽt tñ hoc mõ prędeſtinatio ex parte effectus, p rõne diuinã uoluntatẽ, ad q̃ totus effectus prędeſtinationis ordinatur vt in finem, & ex qua procedit ſicut ex principio primo mouente.

Ad 1. ergo dicẽdũ, ꝙ uſus gr̃ę pręſcitus, non eſt rõ collationis gr̃æ, niſi ſm rationẽ cauſę finalis, ut dictum eſt.*

Ad 11. dđm, ꝙ prędeſtinatio hẽt rõnẽ ex parte effectus i cõi ipſam diuinã bonitatẽ. In particulari autem vnus effectus eſt ratio alterius, ut dictum eſt.*

Ad 111. dicẽdũ, ꝙ ex ipſa bonitate diuina rõ ſumi põt prędeſtinationis aliquorũ, & reprobationis aliorũ. Sic. n. Deus dr̃ oĩa pp ſuã bonitatẽ feciſſe, ut in rebus diuina bonitas repræſentetur. Neceſſe eſt autẽ, ꝙ diuina bonitas (q̃ in ſe eſt una & ſimplex) multiformiter repręſentet̃ in reb. pp hoc, ꝙ res creatę ad ſimplicitatẽ diuinã attinger nõ pñt. Et indè eſt ꝙ ad cõpletionẽ uniuerſi requirunt̃ diuerſi gradus rerũ, quarũ q̃dã altũ, & q̃dã infimũ locũ teneãt i uniuerſo. Et ut multiformitas graduũ cõſeruet̃ in reb. Deus pmittit aliqua mala fieri ne multa bona ĩpediant, ut ſup. dictũ ẽ. Sic igit̃ cõſideremus totũ genus humanũ, ſicut totã rerũ uniuerſitatẽ. Voluit igit̃ Deus in hoĩb. q̃tũ ad aliquos, quos prędeſtinat, ſuã repręſentare bonitatẽ, p modũ mię parcẽdo, & quãtũ ad aliquos, quos reprobat, p modũ iuſtitiæ puniẽdo. Et hęc ẽ rõ quare Deus quoſdam eligit, & quoſdã reprobat. Et hanc cãm

---

ſufficientes cogitare, &c. Conſtat. n. ꝙ cogitatio eſt primũ ex nobis initiũ coope[illegible] Tertia opinio eſt, ꝙ merita futura, in hac tñ uita, ſũt rõ pdeſtinationis. Et ad hãc opinionẽ reducit̃ opinio retractata Augu. ſ. ꝙ fides futura fuit rõ pdeſtinationis Iacob, magis quã Eſau. Sed hãc opinionẽ cõfutat author in litera ſic: Si aliqd ex parte nr̃a eẽt cã pdeſtinationis, illud nõ clauderet̃ ſub pdeſtinationis effectu, ſed totũ qđ inuenit̃ in bono uſu gr̃æ, ẽ effectus pdeſtinationis ergo nihil, qđ eſt in bono vſu gr̃æ, eſt cã pdeſtinandi. probatur deſtructio conſequentis ſic. Non eſt diſtinctum id quod eſt à cã ſcđa & à cã prima. ergo nõ eſt diſtinctũ qđ eſt ex libero arbitrio & pdeſtinatione, ergo id qđ eſt per liberum arbitrium, eſt ex pdeſtinatione. prima cõſequentia nunc facta phat̃: qa diuina puidẽtia pducit effect⁹ p operationes cauſarũ ſcđarũ.

¶ Circa hãc partẽ aduerte, ꝙ henricus de Gãdano. Quodl. 4. ar. 19. & Quodl. 5. art. 5. tenet opinionẽ ſatis ppinquã huic modo cõfutatæ dicens, ꝙ bonus vſus non gr̃æ, vt præcedens dixit opinio, ſed liberi arbitrij, eſt cã pdeſtinationis. Et qñ rõ facta in litera directè militat contra talem opinionẽ, idcirco conatur ſoluere eã & probare ſuã opinionẽ. Et ſuam quidem probat authoritate Aug. Venite de occultiſſimis meritis, &c. vt habet a magiſtro. 41. diſtin. dein de ratione tripliciter. Tum quia electio præſupponit diſparitatem eligendi à reprobando, tum quia iuſtitia ſemper eſt comes miſericordiæ. & ſic aliquam congruentiam ex parte pdeſtinãdi oportet inueniri ad miſericordẽ prædeſtinationẽ: tum qa reprobationis eſt aliqua cauſa ex parte noſtri. ergo & prædeſtinationis. Rationem autem præſentem arguit, negando ꝙ ex in diſtinctione, eius quod eſt ex libero arbitrio & diuina gratia, ſequatur qđ id quod eſt ex parte liberi arbitrij, æqualiter claudatur ſub prædeſtinatione ſeu eius effectu: quoniam ſtat indiſtinctum eſſe bonum vſum liberi arbitrij, qui eſt a gratia & libero arbitrio, & tamẽ ipſum eſſe quodãmodo à libero arbitrio, quo non eſt à gratia: & ſic eo modo quo eſt noſter & nõ gratiæ poteſt eſſe cauſa prædeſtinationis. Quòd autem bonus vſus liberi arbitrij aliquo modo ſit ipſius quo non eſt gratiæ, patet authoritate Auguſt. ſuper illud, Adiuua nos Deus ſalutaris noſter: vbi vult nos cooperari gratiæ.

¶ Adhæc, quoniã manifeſtè eiuſdẽ eſt difficultatis hæc opinio cũ recitata in litera, breuiter nũc ẽ dicẽdũ. Et authoritati Aug. magiſter ſatisfecit dicens, eam retractatã in ſimili, & bñ dicit: qm expreſſè ipſe Aug. hac retractationũ ſuarũ regulã tradidit vt ſententia alicubi retractata, ubiq; in operib⁹ ſuis retractata cenſeat̃. ad rationes aũt dr̃, quòd electio ſupponit dilectionem, ex qua eſt diſparitas: ſed dilectio nõ eſt extra prædeſtinationẽ, ex iuſtitia quoq; in primis effectibus nõ in ordine ad creaturas & bonitatẽ, ſed ſapiẽtiã diuinã comes eſt requirenda. Nec eſt idem iudiciũ de reprobatiõe & pdeſt. qm in reprobatiõe ẽ aliqđ extra totũ reprobationis effectũ. ſ. culpa: nõ ſic aũt eſt i pdeſtinato, in quo totũ ordinãs ipſum in uitã æternã, eſt pdeſtinationis effectus. Et ex hoc apparet error ſolutionis allatæ: vr̃. n. ꝙ iſte idẽ fecit iudiciũ de gratia gratũ faciente, de qua loquit̃ Aug. & de qua verificatur, ꝙ bonus vſus liberi arbitrij aliquo modo eſt à nobis, quo non eſt à gratia & de gr̃a prædeſtinationis, q̃ gratuita pdeſtinatione: cũ in differ pluſq̃ cælũ & terra: qm ſub iſta cadũt nõ ſolũ act⁹ charitatis, ſed oẽs cõni modi & gratuita auxilia. Et breuiter, vt in litera dr̃, oẽ ordinans pdeſtinatũ in vitã æternã, & ſic, cũ bonus vſus liberi arbitrij prout eſt à nobis ſit vnũ de his, qbus ordinamur in vitã æternã: qa ordinamur vt liberè cooperãdo, bene illã cõſequamur, ſequit̃ ꝙ nõ ſolum ipſe bonus vſus lib. arb. ſed etiã modus quo eſt à nobis cadat ſub pdeſtinatione. q̃uis nõ cadat ſub gr̃a gratũ faciẽte. & ſic in litera cũ dr̃ nõ eẽ diſtinctũ qđ à li. arb. & pdeſtinatione, itelligẽdũ ẽ nõ ſolũ quo ad ipſũ actũ, ſed ẽt quo ad oẽm modũ eius: ac p hoc de oĩmoda diſtinctiõe interpretãdũ eſt, & ſic ſit finis opinionum.

¶ Quo ad tertiũ, cõſiderãdũ eſt cũ diſtinctione tribus cõcluſionibus. Diſtinctio eſt effectus pdeſtinationis põt ſumi dupliciter. ſ. in cõi, uel in particulari. Et nõ intẽdit de cõitate & ſingularitate ſcđm pdicationẽ, ſed ſcđm totalitatẽ & partionẽ, ita ꝙ p cõe intẽdit pdeſtinationis totũ effectũ ſiuè i oĩbus ſiuè i aliquo vno pdeſtinato: p particulare vero intẽdit partẽ aliquã totius effectus pdeſtinationis in aliquo vno pdeſtinato particulari: ſiue ẽt in oĩbus in cõi, hoc. n. nihil refert ad ppoſitũ. Prima ergo concluſio eſt Effectus particulares pdeſtinationis nihil prohibet habere cauſam. ſic quod alter alterius ſit cauſa, & econuerſo. Declaratur, quia poſterior eſt finis prioris: & prior velut materia poſterioris, ut meritum præmij, &c. Secunda uerò concluſio eſt totus effectus prædeſtinationis nullam habent cauſam ex parte nr̃a. Probatur quia totum in nobis nos ordinãs in uitã æternã, eſt pdeſtinationis effectus, qa ẽt ipſa pparatio, iuxta illud, Cõuerte nos dñe ad te, & cõuertemur. Tertia aũt cõcluſio ẽ. Tot⁹ effect⁹ pdeſtinationis hẽt cã diuinã bonitatẽ. phat̃ qa ipſe ẽ, & ultim⁹ illi⁹ finis, & eiuſdẽ pria rõ cõquã primũ mouẽs uolũtatẽ diuinã ad pdeſtinãdũ.

¶ Rũſio ad tertiũ qm multa cõtinet, & ſingula ferè uerba impugnata sũt ab Hẽr. & Aur. diſtinctè tractãda ac examinãda ẽ. Tria igit̃ hac rñſione facit. primò cã reprobationis & pdeſtinationis in cõi aſſignat. Scđo cãm eandẽ in ſingulari, ibi. Sed quare hos elegit. Tertiò directè rñdet argumento, ibi, Neq; tamẽ, &c.

¶ Q̃o ad primũ, itẽdit hãc cõcluſionẽ. De⁹ hoĩes quoſdam reprobat, & quoſdã pdeſtinat, vt bonitas ſua repñtet̃ & p modũ miſericordiæ pcẽ & p modũ iuſtitiæ puniẽtis. Probat̃ hæc dupliciter. prĩo rõne. ſcđo authoritate Apoſt. ad Ro. 9. & ad Ti. 2. Rõ ſumit̃ ex pportõali ſimilitudine vniuerſi & gñis humani in ordine ad vitã æternã, & cõſiſtit i hoc, ꝙ quẽadmodũ bonitas diuina ẽ finalis pfectio uniuerſi, ſic ex ea ht cõ diuerſitatẽ graduũ rerũ ſcđm ſũmũ & ĩfimũ & pmiſſiõis malorũ, ita ex eadẽ ht rõ diuerſorũ graduũ i gñe humano ſcđm miam parcẽdo: & ſcđm iuſtitiã puniẽdo, & declarat̃ aſſũptũ, qa bonitas diuina ẽ finis oĩũ vt repñtabilis p ea, & cũ ſit una & ſimplex nec aliqua creatura ad eius ſimplicitatẽ ptigere poſſit, oportet vt diuerſis reb⁹ repñtet̃ & cõſequẽter, ſi vniuerſũ ptẽdit itã latitudinẽ tñ creaturæ dtẽ illã repñtare, oportet ex oĩbus cõſtare gradibus ab ĩmo uſq; ad ſummum, & ſi hęc debent cõſeruari, multa oportet mala permittere, ut ſuperius declaratum fuit.

¶ Circa hãc rõnẽ, q occurrũt impugnata. primũ ẽ pportionẽ gñis humani & uniuerſũ arguit. n. hoc Henricus dicẽs, debuiſſe fieri pportionẽ inter vniuerſã creaturã rõnalẽ, & vniuerſũ, ſaluãdãq; repñtatio diuinæ bonitatis in iuſtitiã puniẽ[illegible]

---

ua reſpectu dæmonum, & ſic ratio in hominibus nihil ualet. Secundũ eſt, ꝓportio inter gradus vniuerſi & gradus hominũ nõ eſt inquit Henr. par de eis rõ: qm oẽs ſpẽs uniuerſi ſunt de perfectione per ſe uniuerſi, nõ aũt oẽs ſpẽs actuũ moraliũ, quod phat̃: quia nullus defectus ſiuè culpæ ſiue pęnæ, pertinet per ſe ad pfectionẽ uniuerſi. Conſtat aũt multos actus morales ut mẽdacium furtũ; & his ſimilia, mali culpæ eẽ ſe ſpecies.

¶ Tertium eſt, applicatio iuſtitiæ ad reprobos. Saluat. n. iuſtitia inq̃t Aur. in pdeſtinatis, iuxta illud Apoſtoli, Quam reddet mihi dominus in illa die iuſtus iudex.

¶ Quartũ eſt cõitas finalis attributa iuſtitiæ punitiuę, reſpectu reprobationis in cõi: contra hoc. n. arguit vterq; Hẽr. quidẽ qa nõ vr̃ rõnabile vt De⁹ fieri pctã permittat, vt ea poſtmodum puniat, imò in hoĩbus videmus quod qui permitteret aliquem peccare ſi poſſet eũ prohibere, vel ĩpedire peccat, non ĩgr̃ hoc attribuendũ eſt Deo. Eũdẽ firmat hoc Aureo. qa non ſunt facienda mala ut ueniãt bona: ſed reprobatio aliqu oĩ de mẽto eſt mala. ergo nõ eſt à Deo faciẽda propter hoc ſolũ vt appareat in ſua iuſtitia bonitas. Pręterea inquit Aur. iuſtitia punitiua nõ eſt pfectiua, ſed tñ ex ſuppoſitione culpæ puniẽtis. ergo ipſa non eſt principalis cã reprobationis ſed peccatũ prius ipſa, & rurſus. ergo nulla neceſſitas eſt, ut aliquid fiat in uniuerſo, ad hoc ut iuſtitiam punitiua eluceſcat.

¶ Ad primum horum dicendũ eſt, ꝙ licet potuiſſet tota creatura rõnalis poni ut uniuerſum: rõnabiliter tñ author genus humanũ poſuit, nõ qa duo uniuerſa cõſtituãt hoĩes & Angeli, ſed qm de facto cõſtat quoſdã hoĩum reprobari, & quoſdã prędeſtinari, tanq̃ ipſum genus humanũ cuiuſdã uniuerſi ex tot gradibus cõſtãtis rõnẽ habeat, & ꝙ hæc ſit mens literæ inſinuant illa verba. Si igitur conſideremus totũ genus humanũ ut totam rerum uniuerſitatem, ex nota ſiquidem cõditionali innuit ꝙ nõ, ti ex ui rõnis, quàm ex facto proportionalitatẽ hanc exercebat.

¶ Ad ſecundum dr̃ q arguens fortè ſomnians, hoc obiecit huic literæ nuſquam enim reperitur talis proportio facta.

¶ Ad tertium uerò dicitur dupliciter. Primò quod non ex relucentia iuſtitiæ, ſed iuſtitiæ talis reprobationem litera inferi, talis autem non ſaluatur in prædeſtinatis. Secundò dicitur, quòd etiam ex ratione iuſtitiæ poteſt inferri reprobatio: quoniã iuſtitia propriè dicitur opus in quo maximè ipſa relucet, ut min⁹ miſericordia ſicut ecõuerſò, miſericordia abſolutè dr̃ vbi quaſi totum ipſius eſt parum relinquens locum iuſtitiæ: & ſic licèt in prædeſtinatis aliquid iuſtitiæ ſaluetur, vt abundantia tamen eius eluceat, reprobatio fit.

¶ Ad quartũ, ut bñ intelligatur reſponſio & S. Th. doctrina, præbare oportet, ꝙ in reprobatione ſunt tria, permiſſio peccati, ipſum peccatum & æterna punitio, nec hæc tria ſunt effectus reprobationis diuinæ quemadmodũ oẽ ordinans in uitam æternã erat effectus prædeſtinationis, pp quod nõ poſſumus hic reẽ dicere totũ effectũ reprobationis, uel partẽ ut diſtinxim⁹ de effectu prædeſtinationis, ſed debem⁹ cautius loquẽdo dicere totũ quod eſt in reprobatione, uel id quod eſt in ea ex virtute reprobantis. Et hunc ſenſum, ꝙ apud diuum Tho, ut patet ſuper 9. c. Epiſt. ad Rom. diuerſa eſt rñſio de cauſa prædeſtinationis & reprobationis: quoniam ultimus effectus reprobationis, ſ. punitio, hẽt cãm ex parte reprobati. ſ. culpã, cuius nullo mõ Deus eſt actor: prædeſtinationis aũt ultimi effectus. ſ. beatitudinis, licèt ſit aliqua cã in nobis. ſ. meritum, id tñ totũ eſt à prædeſtinãte. Et ſic, ſi de effectu toto vtriuſq;. ſ. reprobationis & pdeſtinationis eſt ſermo, nulla de peccato quæſtio inferi debet, ſed de his tãtum, quæ à reprobante & prædeſtinante ſunt quæ bona oportet eſſe: & de his dicitur, ꝙ diuina bonitas eorum cauſa eſt. Si autem eſt ſermo de toto eo quod in reprobo inuenitur, ſic aliquid eſt à Deo, atque diuina bonitate, aliquid verò nec à Deo, nec propter diuinam bonitatem, imò auerſio eſt ab illa, vt patet de peccato mortali. Et ideo licèt præſcientia meritorum nõ cõcedatur cauſa prædeſtinationis, præſcientia tamen demeritorum cauſa quodã ſpeciali modo eſt reprobationis, quia ꝓpter demerita pſcita nec à ſe præparata ſtatuit Deus à ſe quoſdam perpetuò puniendos, vt ſua bonitas etiam in tali iuſtitia participetur. Atque ſic modi illam participandi, à ſua ſapientia ſtatuti impleantur. Cũ igitur relucentia diuinæ bonitatis in iuſtitia punitiua finis, & ratio reprobationis i litera dicitur, referendum eſt ad ipſos effectus reprobationis, ſcilicet permiſſionem peccatorum, & pœnas culpæ præparatas uel redditas, & non quo ad peccatum. Non enim finis eius eſt bonum aliquid, vt ex ſupradictis patet. Nec ad ipſos effectus ſic referendũ eſt ut aliæ cauſæ ſingulorum excludantur, ut aduerſarij intellexiſſe vir. Et ideo decepti sũt qđ, ut in litera expreſſè dicitur, permiſſionis malorum, conſeruatio diuerſorũ eſt cauſa. Et ad mala culpæ applicando, ſuauis diſpoſitio creaturarum rationalium & hominum, manifeſtè eſt cauſa permiſſionis peccatorum dũm homines quidã relinquuntur in manu proprij conſilij: punitionis quoque culpa, q̃ nullo modo eſt à Deo, eſt cã demeritoria. Vndè omnia argumẽta tam Henrici q̃ Aureoli, à falſa interpretatione huius literæ procedunt, dum relucentiam diuinæ iuſtitiæ finem reprobationis effectuum excludendo, alias cauſas & præcipuè culpam intellexerunt à S. Thom. poni: ſemus oppoſitum iam manifeſtauimus. Singillatim igit̃ rñdendo, ad primũ dr̃, ꝙ alius eſt ordo inter effectus prædeſtinationis & effectus reprobationis, non. n. poſterior ẽ finis prioris, quẽadmodũ, ibi præmiũ eſt finis meriti. nõ. n. dicimus ꝙ Deus permittit pctã ut puniat, ſed dicim⁹ ꝙ permittit & punit pp relucentiam iuſtitiæ ſuæ: & quia hoc eſt totus reprobationis effectus, idcirco reprobationis rõ diuina iuſtitia merito dr̃. Nec eſt verũ ꝙ quicunq;, potens impedire pctũ alterius peccat ſi permittit. hoc. n. nõ hẽt locum niſi in eo qui tenetur ad impediendum, ut in regimine ẽt humano experientia docet: multa. n. ſuauitas regiminis deperiret, ſi pmiſſio nõ eſſet licita. Ad cõfirmationem uerò Aureo. dr̃ ꝙ reprobatio quo ad ultimũ effectum, id eſt, punitionẽ dato qđ eſſet mala ſicut omni demerito, quo ad primũ tñ, ſ. permiſſionem demeriti, ẽt ſi nulla alia ſubeſſet cauſa niſi relucentia iuſtitiæ diuinę mala non eſſet: qm permiſſio ipſa nihil adimit cadenti de his quæ ſibi debentur, ſed tñ gratuitũ negat amorẽ Dei, ad tenẽdũ ne cadat.

Concl. p.

Concl. 2.

In cor. ar.

q. 19. ar. 5

q. 22. a. 2.

Au. lib. 1. ad ſim. q. 2. Et de pdi. & gr̃e. 3. Et lib. 6. hyp. &c. li. de pdi. ſan. c. 12. & li. 2. cap. 8.

Hinc literis ſanũ intellectum cia dico fecit, & facit, pp ſemetipsũ ſeu ppter bonitatẽ ſuam.

aũt. Vndè, cũ permiſſio ſcdm ſe nõ ſit mala, & relucẽtia diuinæ F bonitatis in iuſtitia punitiua ſit magnũ bonũ, ſi ad nihil aliud permiſſio ordinaretur, adhuc bona eſſet. Negãdũ eſt ergo & q reprobatio quoad primũ eius effectũ, ſecluſa omni alia cauſa, eſſet mala: & q reprobatio quo ad omnes eius effectus, ponatur à nobis ſine omni alia cauſa, ut iam patet ex dictis. Ad tertium dicitur negãdo aſſũptũ. ſ. Iuſtitia punitiua non eſt per ſe intẽta: nõ. n. vno modo dr̃ per ſe intentum. Aliquid eſt. n. per ſe primo intẽtũ, & aliquid per ſe non primò: id enim eſt per ſe primo intentum, qđ bonũ cum ſit, in ſe intẽtionem oluntatis ipſum quolibet faciẽtium ad æquat. i. q tã ipſum quàm omnia ad ipſum quolibet concurrentia intenduntur ab eo, reſpectu cuius eſt per ſe primo intentum. Id autẽ dicitur per ſe non primò intentum, qđ in ſe quidẽ bonũ eſt, ac intentum: ſed ex aliquo, nullo modo intento occaſionatur. de horũ numero eſt iuſtitia punitiua, quę ex peccatis puniẽdis occaſionem habet. Quòd autẽ hmõi perfectiones malum culpæ præſupponentes, p ſe intẽtæ ſint & diſcendæ ſint, relucẽtia diuinæ bonitatis in paſſione Chriſti teſtatur. Conſtat. n. eam p ſe intẽtam eſſe à Deo, dum per ipſam intenta fuerit tota latitudo fœlicitatis omniũ pu rè hoium prædeſtinatorũ, & gloria ſui corporis cũ cæteris, q ſibi & & alijs meruit: & tñ ex malo culpæ occidentiũ ipſũ occaſionari oportuit. Vñ neutra conſequẽtia aliquid valet: & de prima quidẽ ſatis patet. de ſcda quoq; ſolici tari nõ oportet: qm̃ manifeſtẽ liquet, qđ pp hæc bona ex malo culpæ occaſionata, multa in vniuerſo rõnabiliter fieri expedit, vt patet ĩ exẽplis adductis.

¶ Quo ad ſecundum intendit hanc concluſionem, Cauſa quare Deus iſtos pdeſtinat, illos reprobat, ẽ ſola Dei uolũtas. Et pbat eã authoritate Aug. atq; pportiõali ſimilitudine ad ptes ac ſit materiæ tã i naturalibus, quã artificialibus, vt clare patet in lra.

¶ Circa hãc parte tria occurrũt impugnata. Primũ eſt ipſa concluſio: ſcdm eſt exemplum naturale: tertiũ exemplũ artificiale. Contra exẽplũ quidẽ utrũq; obijcit Henr. primo, quia in partib; materiæ, ſiuè arti, ſiuè actori naturæ ſubiectis, æqua eſt rõ: in hoibus aũt iſtis, & illis eſt diſpar ratio, aliter diſpoſito hoc q illo Aureolus deinde, qa hmõi partes materiæ carẽt ſenſu, ac experientia boni & mali hoies aũt iſti, & illi, experiuntur & bona & mala pœnæ, & propterea non eſt par rõ, qm in exemplis ſola K voluntas ſufficit, quia nulli fit iniuria: in propoſito aũt nõ ſufficit, quia fit iniuria patientibus & afflictis. Cõtra concluſionem quãuis arguat Aureolus at Henricus, quia tñ noua alia tangitur difficultas, q dudũ diſcuſſa & manifeſtata, pertrãſire expedit. Non. n. hæc cõcluſio aliud intendit, niſi q, ſtantibus ſupradictis, ſ. cauſis reprobationis & prædeſtinationis i cõi, nulla eſt cauſa quare illæ cauſæ cũ ſuis effectibus magis applicentur huic hominẽ, q ad illũ, niſi diuina voluntas. Quare. n. hũc permittat cadere, illũ, verò teneat ne cadat, ex ſola eius voluntate dependet. Quare uero hunc puniat, nõ ex ſola Dei volũtate dependet, ſed ex demerito huius, ut diximus de punitionẽ reprobatorũ in cõi. Vndè concludendo, quare in hoc reprobationis effectus primus, & non in illo, ſola Dei voluntas eſt cauſa. Nõ. n. ex diuina bonitate, aut ex inæquali diſpoſitiõe: qm̃ nulla eſt antè primum effectũ, vt in corpore articuli probatũ fuit cõtra Henrici poſitionẽ) ratio habetur, quare in hoc, magis quã illo, hic ponatur effectus,

Tract. 26. nõ remote a principio. t. 9.

ſto. ad Rom. 9. dicẽs, Volẽs deus oñdere irã, ideſt uindictã iuſtitiæ & nota facere potẽtiã ſuã, ſuſtinuit, ideſt pmiſit i multa patiẽtia uaſa iræ apta i iteritũ, ut oñderet diuitias gr̃æ ſuę i uaſa miſericordiæ, q pparauit i gr̃iam. Et 2. Tim. 2. dicit. In magna domo nõ ſolũ ſũt uaſa aurea & argẽtea, ſed ẽt lignea & fictilia: & qdã qdẽ i honorẽ qdã i cõtumeliã. Sed quare hos elegit i gr̃ã, & illos reprobauit, nõ hẽt rõnẽ, niſi diuinã uolũtatẽ. Vñ Augu.* dicit ſup Ioannẽ. Quare hũc trahat, & illũ nõ trahat, noli uelle dijudicare, ſi nõ uis errare. Sicut ẽt i rebus naturalibus põt aſſignari rõ, cũ prima materia tota ſit in ſe vniformis, quare una pars eius eſt ſub forma ignis, & H alia ſub forma terrę, a Deo i pricipio cõdita. ut ſic ſit diuerſitas ſpecierũ i reb⁹ naturalibus. Sed quare hæc pars materię ẽ ſub iſta forma, & illa ſub alia, depẽdet ex ſimplici diuina volũtate: ſicut ex ſimplici volũtate artificis depẽdet, q ille lapis eſt i iſta pte parietis, & ille i alia: quis rõ artis habeat, q aliq ſint i hac. & aliq ſint i illa. Neq; tñ pp hoc ẽ iniqtas apud Deũ, ſi ięqualia nõ ięqualib⁹ pparat. Hoc. n. eẽt cõtra iuſtitię rõnẽ, ſi pdeſtinationis effectus ex debito redderet, & nõ daret, ex gr̃a. In his. n. q ex G gr̃a dant, põt aliqs p libito ſuo dare cui vult plus, vel minus, dũmõ nulli ſubtrahat debitũ, abſq; pıudicio iuſtitię. Et hoc eſt qđ dicit pater familias. Matthę. 20. cap. Tolle qđ tuũ ẽ, & Vade: an non licet mihi qđ volo, facere?

ARTICVLVS VI.

Vtrum prædeſtinatio ſit certa.

AD SEXTVM ſic pcedit. Vr̃ q pdeſtinatio nõ ſit certa: qa ſup illud Apo. 3. c. Tene qđ hẽs, ne alius accipiat h coronã tuam dicit* Aug. q alius nõ eſt accepturus niſi iſte pdiderit. Põt ergo & acqri & perdi corona, q eſt pdeſtinationis effectus. Non eſt igitur prędeſtinationis certa.

¶ 2 Pręt. Poſito h poſſibili nullũ ſequit̃ iпoſſibile. Poſſibile ẽ aũt aliquẽ pdeſtinatũ (vt Petrũ) pec care, & tũc occidi aũt poſito ſe quit pdeſtinationis effectũ fruſtrari. Hoc igit nõ eſt iпoſſibile. Nõ ergo eſt pdeſtinatio certa.

Ex his autem patet primo ſolutio obiectionũ Aureoli: quoniã impugnat q uod nunquam ſomniauimus, ſcilicet, q deus pro libito voluntatis ſuæ magis hunc, quam illum punit & affligit: putans hoc intendiſſe literam hanc, & exempla adducta, cũ tamen ad primos effectus, ſcilicet permiſſionem & dilectionẽ omnia reſpiciant. Patet quoque reſponſio ad Henricum, quoniam antè primos effectus prædictos æquè ſunt diſpoſiti iſti, & illi, ſicut partes materiæ primæ, & lapides reſpectu domus &c.

¶ Quoad tertium, reſpondetur argumento: Non eſſe iniquitatis æqualibus inæqualia præparare in gratuitis, ſed in debitis. Et confirmatur a utho ritate patrisfamilias Matthæi 20.

¶ Aduerte hic, quòd tam Henricus, quam Aureolus hunc paſſum reprehendere conantur: quia reprobatio non eſt de numero gratuitorũ. punire enim non eſt gratuitũ, ſed iuſtitiæ: in iuſtis autem locum non habet verbum patrisfamilias. Sed ad hoc facillima eſt reſponſio. Reprobatio enim, vt iam dictum fuit, quo ad vltimũ effectum, id eſt, punire, iuſtitiæ actum exercet, in quo, vt expreſſè litera dicit non licet vnicuique facere quod vult. Quo ad primum autem effectum, ideſt, permiſſionem peccati &c. negationem actus miſericordiæ, ſeu, gratiæ exercet. Et quia non ſolum gratuitum eſt dare maiorem I vel minorem gratiam, ſed ſimpliciter dare & non dare illã, intra latitudinem gratuitorum comprehẽduntur, idcirco reprobare & prædeſtinare, inter gratuita merito connumerantur, quamuis diuerſimodè, vt patet ex dictis: & ppterea optimè ad ea ſententia patrisfamilias eſt applicata.

Porrecta per totum. 144

1. d. 40. q. 3. ar. vni. & ſ. quod li. q. 1. ar. 4. & 12. quol. ar. 5. quol. ar. 3. & ue. q. 6. ar. 3. & ad 5. & ad Heb. 12. 4. ſin.

* Li. de roc. & gr. c. 13. to. 7.

SVPER QVÆST. XXIII. ARTIC. VI.

Cap. 1. d. 40. q. 1. a. 4. con. 3. & 7. con. 5. Alb. Mag. 1. di. 40. ar. 16.

IN titulo, aduerte ex quæſtionibus de veritate, quæſt. 6. artic. 3. quod ly Certa, põt dupliciter intelligi, ſ. certitudine cognitionis, uel certitudine ordinis. Cum enim prędeſtinatio duo in ſe claudat. ſ. præcognitionem, & pręcauſalitatem, poteſt attendi certitudo eius & quo ad cognitionem, vt. ſ. habeat certã cognitionem de prædeſtinatis effectibus & euentibus & põt rurſus attẽdi certitudo eius quoad cauſalitatem, vt. ſ. habeat infallibilẽ ordinem in attingendo ac perducẽdo ad pdeſtinatos effectus. Et K quoniã prima certitudo nõ exit limites ſciẽtiæ diuinæ, de qua ſatis abũdè tractatum eſt, certitudo verò ordinis proprias hẽt difficultates in hac materia, ppterea hic titulus, de certitudine ordinis, eſt intelligendus. ita q ſenſus eſt, An prędeſtinatio, in quantum cauſa, habeat infallibilem ordinẽ ad effectus intẽtos.

¶ In corpore una eſt cõcluſio reſponſiua. habẽs tñ duas partes. Prędeſtinatio eſt certa, non tñ neceſſitatem imponit. Probatur quoad vtranq; partem ſimul dupliciter. Primo ex parte prouidentię, ſic. Prouidentię ordo eſt infallibilis, & tñ quędam prouidentię ſubiecta contingenter eueniunt ſecundum cõditiones cauſarum proximarum. Ergo & pdeſtinationis ordo eſt certus, & tñ pdeſtinationis effectus contingenter eueniunt iuxta libertatem arbitrij. Antecedens patet in qſtione pręcedente, Conſequentia aũt probatur, quõd prędeſtinatio eſt pars prouidẽtię.

¶ Secundò manifeſtabilis dr̃ concluſio ex ſupradictis ſimilibus cõditionibus ſcientia, & volũtatis diuinę reſpectu cõtingẽtiũ.

¶ Aduerte hic, q manifeſtẽ litera adæquat certitudinem prouidentię

dẽtiæ certitudini pdeſtinationis, imò ex certitudine ordinis illius probata priori certũ ordinẽ iſtius. Ita q, ſicut oẽs pdeſtinati, ita omnia prouiſum iſallibiliter eueniet. Verba ſ. S. T. in qõnib⁹ đ veritate. q. 6. ar. 3. cũ ponit̃ differentiã inter pdeſtinationẽ & puidentiã in hoc, q prouidentia non eſt certa reſpectu euentus finis particularis in materia contingenti, prædeſtinatio autem eſt certa, non ſunt interpretãda, vt ſonant, vt ex hac litera & ſupradictis patet. Non enim intendit, q prouidẽtiæ diuinæ non ſubiacent tales euẽtus, nec q oppoſitũ eueniat prouiſi euẽtus, ſed quòd multi ordines huiuſmodi cauſarum contingentiũ ad aliqua futura, ſub diuina prouidentia cadunt, & tamen illa futura nunquam erunt, vt patet de multis præparationibus huiuſmodi cauſarum, quibus tamẽ non eueniunt intenta: ſub prædeſtinatione autem nullus cadit ordo particularis alicuius ad aliquod futurum, quin etiam ſub eadem cadat euentus illius futuri. Et naſcitur hæc differentia ex amplitudine ambitus prouidentiæ, quia. ſ. ſub ipſa oĩs ordo clauditur, ſiuè cum euẽtu futuri, ſiue non, ſub prædeſtinatione autẽ ſoli ordines habẽtes euẽtũ ad intentũ ſinẽ ẽt in particulari, nullus. n. ordo deficiens à proprio intento vt ſic ſub ipſa cadit. Veruntamen non ſunt extendenda nec vſitanda verba illa, quoniam ordo deficiẽs à proprio euentu, non eſt prouiſus à Deo, quo ad euẽtum, ſed quo ad ipſum ordinẽ, & nõ euentum proprium, & propterea nihil certitudinis adimit prouidentiæ, huiuſmodi non euentus. Propter quod diximus & dicimus, q in melius verba mutauit author ſimpliciter de prouidentiæ certitudine tractans hic, adęquando eam

Similiter ex Aug. lib. đ bono pſeu. ca. 14. tom. 7. Concil. 11

Art. 1. huius quæſt.

Q. 22. ar. 4

Q. 14. art. 13. & q. 19. art. 8.

Nota bonitatem Dei

Sᴇᴅ ᴄᴏɴᴛʀᴀ eſt, qđ ſuper illud Rom. 8. Quos pſciuit hos & pdeſtinauit &c. dicit glo. Præde B ſtinatio* ẽ pſciẽtia & pparatio beneficiorũ Dei, qua certiſſimè liberãtur quicunq; liberantur.

m Rᴇsᴘᴏɴ. Dicẽdũ q pdeſtinatio certiſſimè & iſallibiliter cõſequit̃ ſuũ effectũ, nec tñ impo nit neceſſitatẽ, vt ſ. effectus eius ex neceſſitate pueniat. n Dictũ eſt*. n. ſupra, q pdeſtinatio eſt pars puidẽtiæ. Sed nõ oĩa q puidẽtię ſubdũt, neneſſaria ſũt: ſed qdã cõtingẽter eueniũt ſm C cõditionẽ cauſarum proximarũ, quas ad tales effectus diuina puidentia ordinauit. Et tñ puidẽtiæ ordo eſt infallibilis, vt ſupra* oſtenſum eſt. Sic igitur & ordo prędeſtinationis eſt certus & tñ libertas arbitrij nõ tollitur, ex qua contingenter pueniт prædeſtinationis effectus.

Ad hoc ẽt cõſiderãda ſunt q ſupra* dicta ſunt de diuina ſciẽtia & de diuina volũtate, q cõ- D tingẽtiã à rebus nõ tollũt, licèt certiſſima & infallibilia ſint.

Aᴅ ᴘʀɪᴍᴠᴍ ergo dicendũ q corona dr̃ eſſe alicuius dupliciter. Vno mõ ex pdeſtinatione diuina, & ſic nullus coronã ſuã amittit. Alio mõ ex merito gratiæ. Qđ enim meremur, quoddammodo noſtrũ eſt. & ſic ſuã coronã aliqs amittere põt per peccatũ mortale ſequens. Alius aũt illã coronam amiſſam acci- E pit, inquãtũ loco eius ſubrogatur. nõ. n. pmittit Deus aliquos cadere, qn alios erigit, ſm illud Iob. 34. Cõteret multos & inumerabilis, & ſtare faciet alios p eis. Sic enim in locũ angelorũ cadẽtiũ ſubſtituti ſunt homines & in locũ Iudeorũ gẽtiles. Subſtitutus aũt in ſtatũ gratię etiã quantum ad hoc coronam cadentis accipit, q de bonis, quę alius fecit, in ęterna vita gaudebit, in qua vnuſquiſq; gaudebit đ bonis tã à ſe, q ab alijs factis.

Aᴅ ɪɪ. m Dicẽdũ, q licèt ſit poſſibile eum q eſt prędeſtinatus, mori i peccato mortali ſm ſe cõſideratũ, tñ hoc eſt impoſſibile, poſito, prout. ſ. ponit̃ eũ eſſe prędeſtinatũ. Vnde non ſequit̃ q pdeſtinatio falli poſſit.

Aᴅ ɪɪɪ. n Dicẽdũ, q cũ prędeſtinatio includat diuinã volũ tatẽ, ſicut ſupra dictũ ẽ* q Deũ velle aliquid creatũ eſt neceſſariũ ex ſuppoſitione pp immutabilitatẽ diuinę volũtatis, nõ tñ abſolutè, ita dicẽdũ eſt hic đ pdeſtinatione. vnde non oportet dicere, q De⁹ poſſit nõ pdeſtinare quẽ pdeſtinauit, i ſenſu compoſito accipiẽdo, licèt abſolutè conſiderando Deus poſſit prędeſtinare, vel non prędeſtinare: ſed ex hoc non tollitur prędeſtinationis certitudo.

ARTICVLVS VII.

Vtrum numerus prędeſtinatorum ſit certus.

AD SEPTIMVM ſic pcedit. Vr̃ q numer⁹ pdeſtinatorũ nõ ſit cert⁹. Numerus. n. cui põt fieri additio, nõ ẽ certus: ſed numero pdeſtinatorũ poteſt fieri additio, vt videt̃. dr̃. n. Deuteron. 1. ca. Dñs Deus noſter addat ad hũc h numerũ multa milia* Glo ſ. diffinitũ apud Deũ, qui nouit qui ſunt eius. Ergo numerus pdeſtinaturum non eſt certus.

¶ 2 Pręt. Non h põt aſſignari rõ, quare magis i hoc numero, q i alio, De⁹ hoies pordinet ad ſalutẽ: ſed nihil à Deo ſine rõne diſponit̃. Ergo nõ ẽ cert⁹ numer⁹ ſaluandorũ pordinatus à Deo.

¶ 3 Pręt. Operatio Dei eſt pfectior q operatio h naturæ. ſed in operib⁹ naturæ bonũ inuenitur ut in pluribus, defectus aũt & malũ ut i paucioribº. Si igitur à Deo iſtitueret̃, numer⁹ ſaluãdorũ, plures eſſent ſaluãdi q dãnãdi. cuius contrarium oſtenditur Matt. 7. vbi dr̃, Lata & ſpacioſa eſt via, q ducit ad pditionẽ, & multi ſunt q intrãt p eã. Anguſta eſt porta & arcta uia q ducit ad uitã, & pauci ſunt q inueniũt eã. Nõ ergo eſt præordinatus à Deo numerus ſaluãdorũ.

Sᴇᴅ ᴄᴏɴᴛʀᴀ eſt. qđ Aug. dicit in lib.* de correptione & gr̃a,

prędeſtinationi. Nec illorũ meminit, quoniã nũc dicta pia interpretatione ex parte rerũ ſuſtineri vtcunq; poſſunt. Cætera aũt, quę circa certitudinẽ pdeſtinationis diſputãda eſſent, iam diſcuſſa ſunt in præcedenti quæſtione de prouidẽtia, vnde non oportet eam amplius repetere.

Art. 4. huius quęſt.

SVPER QV. XXIII. ART. VII.

Egi. 1. ſ. 40. q. 1. a. 2. Cap. 1. d. 40. q. 1. a. 4. con. 8. Bannes. a. 7.

TItulus clarus eſt.

¶ In corpore tria facit, primò de certitudine numeri pdeſtinatorum abſolutè. Secundò de numero reproborum. Tertio đ certitudine quoad nos, numeri pdeſtinatorũ tractat.

¶ Quoad primũ hæc ẽ cõcluſio reſpõſiua qõni affirmatiuè. Numer⁹ pdeſtinatorũ ẽ Deo cert⁹ ñ ſolũ formaliter, ſed materialiter, ñ ſolũ vt cogni tus ſed vt electus & pdefinitus. Concluſio hæc habet tres partes principales, & prima qdẽ. ſ. q ſit Deo certus p cõſtãti relinquitur. Secũda aũ. ſ. non ſolũ formaliter, ſed materialiter, & declarat̃ quoad terminos dũ qdã hoc negantes aſſerunt, & pbat ducẽdo ad incõueniẽs ſic. Si numer⁹ pdeſtinatorũ eſſet Deo cert⁹ formaliter tãtũ, tolleret̃ certitudo ordinis pdeſtinationi attributa in pcedẽti articulo: hoc eſt inconueniens. ergo. patet conſequentia, quia ſtaret Petrũ eſſe prædeſtinatũ, & tamen nõ ſaluari, & ſic prædeſtinatio nõ infallibiliter ſuũ ſortiretur effectũ. Tertia aũt. ſ. non ſolũm vt cognitus: ſed vt prædefinitus, & declaratur quo ad terminos exemplo numeri guttarũ pluuiæ & arenæ maris quo ad ly cognit⁹, & differẽtia inter numerũ manſionũ domus, & menſurarum parietis, &c. & numerum lapidum reſpectu ædificatoris, quo ad

Porrecta p totum. 145

1. di. 4. q. 3 art. vni. & ver. q. 6. ar. 4.

Gloſa ordinaria, ibidem.

Lib. đ correct. & gra ca. 13. to. 7.

Universidad de Deusto Biblioteca

ly prædefinitur, & probatur ſic. Omne agēs intēdit facere aliquod finitum. ergo intendit aliquam determinatam mēſurā in ſuo effectu. ergo excogitat aliquem numerū in partibus principali bus per ſe requiſitis ad totum. ergo Deus præordinauit, in qua menſura debet eſſe totū vniuerſum. ergo prædefiniuit quæ eſſet conueniēs numerus vniuerſi eſſentialib⁹ partibus, id eſt, propter ſe. ergo prædefiniuit certū numerum prædeſtinatorū. Antecedēs ex quæſtione ſeptima ſupponitur. Secūda aūt cōſequētia declaratur ex differentia inter numerū principaliter requiſitorū ad opus, & numerū eorū, q requirūtur ſolum propter aliud. illorū nāq; numerus præfinitur, iſtorū aūt tātus percipitur, quantū opus erit ad conſtructionē priorum.

Art. præc.

concl. m

Tertia aūt probatur, quia totū vniuerſum eſt proprius effectus Dei. Quarta verò, quo ad illum terminū. ſ. partes vniuerſi, declaratur ex differentia inter corruptibilia, & incorruptibilia, vt ſic, in hoc quod illa propter ſe, hæc autem propter ſpeciei ſalutē ad vniuerſum ſpectant. & ex hoc infertur corollariū pertinēs ad prouidētiā Dei. ſ. quod numerus indiuiduorū corruptibiliū extra ſpeciē humanā eſt Deo certus, non prædefinitus, ſed præcognoſcitur: numerus autem ſpecierū [illegible] modo eſt Deo certus, & ſimiliter numer⁹ elementorū, aſtrorū, & ſphærarum. Quinta demū probatur, quia creaturæ rōnales beatitudinē cōſequētes ordinantur ad bonū vniuerſi præ cæteris creaturis, quod probatur, quia ex eo quod rōnales, ſunt ſimpliciter incorruptibiles vt ſic, ex eo autē quod beatitudinem cōſequuntur immediatius attingūt ipſum vltimum finē totius vniuerſi, ſcilicet Deum.

Q. 7. ar. 2. & 3.

¶ Circa antecedens, dubiū occurrit propter infinitatem motus. Conſtat enim quod apud philoſophos, motores orbiū intendūt ſemper mouere, & conſequēter intēdūt facere effectū infinitum, & tū in litera aſſumitur, quod omne agēs intendit facere finitū. Ad hoc dupliciter reſpondetur. Primò, quod hoc aſſumptū intelligitur de effectu in actu. de tali enim probatū eſt in quæſtione. 7. quod nō pōt intendi ab aliquo agente: motus aūt cœli conſtat, quod non eſt infinitus in actu, & propterea nō obſtat propoſito. Dicerent ſecundo Philoſophi, quod motores orbiū non intendunt per ſe primo circulationes infinitas, ſed aſſimilationē ad Deū in cauſando alia, quæ quia mouēdo cōſeruatur, ideò quaſi per accidens intendunt ſemper mouere, tanquam infinitæ circulationes non ſint propter ſe: ſed quia tot requiruntur ad motorum perfectionem conſeruandam, ſeu diffundendam, quo ad Deum glorioſum.

¶ Circa declarationem partiū vniuerſi dubiū occurrit, quoniam in primo cœli. Ariſt. & ſan. Tho. corpora tātum ſimplicia partes ſecūdū ſpeciē vniuerſi ponunt, hic autem adiūgunt ſpecies miſtorū & vegetabiliū & animaliū. Ad hoc dupliciter dici pōt. Primò, quod in primo cœli eſt ſermo de perfectione ſubſtātiali vniuerſi, hic aūt de perfectione quaſi per modū paſſionis: habēt enim ſe oēs corporales ſpecies ad ſimplicia corpora, vt paſſiones ad ſubiectū, dū ex eis & actiuè & materialiter ſiūt & cōſtāt. Secūdo dicitur, quod vniuerſū pōt ſumi dupliciter. Vno modo pro vniuerſo corporeo vt ſic, & hoc mō tractat in primo cœli, & cōſtituit ex ſolis ſimplicibus corporib⁹, quoniam nulla corpulētia eſt in vniuerſo niſi ſimpliciū corporū, oīs enim miſtorū corpulētia materia ex elemētis ē, alio mō pro vniuerſo perfecto, & ſic tractatur hic, & ad ei⁹ integritatē exiguntur oēs ſpēs, vt in litera dicitur: non enim perfectiones ſpecificæ corporū iſtorum ex ſimplicib⁹ corporib⁹ vt ſic ſūt, ſed ex altiori quadā natura, vt patet de perfectione vitali.

¶ Circa concluſionē ipſam aduerte, quod Aureol⁹ apud Capreolū in 4. di. primi, cōnititur impugnare, ſed quoniam nō arguit ex propriis certi numeri: ſed ex oīb⁹ pertinētib⁹ ad diſcretionē prædeſtinatorū à reprobis, & ęquocat de fine vniuerſi, & hæc ſuperi⁹ patēt, idcirco prætereū. facile patet oīū ſolutio.

¶ Quoad ſecūdū eſt hæc cōcluſio. Numerus reproborū nō eſt oīno ſic certus. Et probatur. Electis oīa coopērantur in bonum. ergo reprobi pordinati ſunt à Deo in bonū electorū. ergo numerus reproborum nō eſt ſic omnino certus.

¶ Aduerte hic ly ſic oīno, in reprobis enim ſunt duo. ſ. ipſa creatura, & id quod pertinet ad eſſe reprobū. quo ad naturā, eodē modo prædefinit⁹ eſt numer⁹ electorū & reproborū, quoniam vtriq; ciuſdē naturę ſunt incorruptibilis, rōnalis, &c. quoad gratuita verò, ſicut electi prædifiniti ſūt propter ſeipſos, vel. proprijs actibus atq; fęlicibus vltimū finē ſimpliciter attingāt, reprobi verò quaſi infelices rationabiles creaturæ prout ſunt, nō ad bonū propriū, quoniam felicitate priuati ſunt: ſed alienum. ſ. Dei & electorum, ita numerus electorum eſt certus propter ſe. Numerus autem reproborum propter aliud, idest, electos. Vnde conſiderando reprobos ratione ſubiecti, dicimus, quod eſt certus eorum numerus etiam prædiffinitiuè. Cōſiderando aūt eos quatenus reprobi ſunt dicimus, quod non ſunt in certo numero prædiffinitiuè, ſed quaſi tot diuina prouidentia reprobis utitur, quot ad electorum bonum conferre cōſpicit. Et hanc diſtinctionem per illa verba (non ſic aūt omnino eſt) intendit litera: dicens. n. (non ſic) excluſit reprobos à principalibus & per ſe primo partibus vniuerſi, apponēs autem ly (omnino) exemit eos à partibus purè propter aliud & ſic quaſi medios locauit propter incorruptibilitatem ſubiecti, &c. ut diximus.

Ex hac reſponſione ſoluitur illa auctoritas Matt. 7. adducta loquitur enim de hoībus, & maximè ſecundum ſtatum naturæ illorū corruptę.

¶ Quoad tertium tractatur numerus prædeſtinatorum hominum, an nobis ſit certus, referunturque tres opiniones, & nulla earum approbatur: ſed quarta apponitur melior.

Porrecta per totū. 146

1. diſt. 41. ar. 4. & 5. di. 17. ar. 3. q. 1. ad 3. & 4. di. 45. q. 1. ar. 1. ad 4. & verſi. q. 6. ar. 6.

¶ Aduerte hic, quod opiniones iſtæ non reprehenduntur. Tum quia in materia valdè dubia, & per certitudinem occulta nobis opinatiuè locuti ſunt authores. Tum quia authores opinionum harum, illuſtres, ac etiam ſancti videntur fuiſſe ſecūdam namq; opinionē Gregorij eſſe conſtat: melior autem omnibus quarta dicitur, quia authoritati Eccleſiæ innititur dicentis i collecta ſecreta: Deus cui ſoli cognitus ē numerus electorū in ſuperna fęlicitate locandus: & ad hoc inuenendū eiſdē verbis author vſus eſt in litera.

Cert⁹ eſt prædeſtinatorū numer⁹ q neq; augeri pōt, neq; minui.

Respon. Dicēdū, quod numerus prædeſtinatorū eſt certus. Sed quidā dixerūt eū eſſe certū formaliter, ſed non materialiter: vt puta, ſi diceremus certū eſſe, quod cētū vel mille ſaluentur, non autē quod hi, vel illi. Sed hoc tollit certitudinē prędeſtinationis, de qua iā * diximus. Et ideò m oportet dicere, quod numerus prædeſtinatorum ſit certus Deo nō ſolum formaliter, ſed etiā materialiter. n Sed aduertēdū eſt, quod numerus prædeſtinatorū, certus Deo dr̄, nō ſolūm rōne cognitionis, quia ſcilicet ſcit quot ſunt ſaluādi (ſic enim Deo certus eſt ēt numerus guttarū pluuiæ & arenę maris) ſed ratione electionis & diffinitionis cuiuſdam. H

Ad cuius euidentiā eſt ſciendū, quod omne agēs intēdit facere aliqd finitum, vt ex ſupradictis de infinito * apparet. Quicunq; aūt intēdit aliquā determinatā mēſurā in ſuo effectu, excogitat aliquē numerū in partibus eſſentialibus eius, q per ſe reqrūtur ad perfectionem totius. Non enim per ſe eligit aliquē numerū in his, q nō principaliter requirunt, ſed ſolū propter aliud. Sed in tāto numero accipit huiuſmodi, inquantū ſunt neceſſaria propter aliud. Sicut ædificator excogitat determinatā mēſurā dom⁹, & ēt determinatū numerū māſionū, quas vult facere in domo, & determinatū numerū mēſurarū parietis vel tecti. Nō aūt eligit determinatū numerū lapidū ſed accipit tot, quot ſufficiunt ad explēdā tātā mēſurā parietis. Sic igit cōſiderādū eſt in Deo reſpectu toti⁹ vniuerſitatis, q eſt eius effectus. Prꝺordinauit enim i qua mēſura debe- K ret eſſe totū vniuerſum, & quis numerus eſſet cōueniēs eſſētialibus partibus vniuerſi, q ſcilicet habēt aliquo mō ordinē ad perpetuitatē, quot ſcilicet ſphæræ, quot ſtellæ, quot elementa, quot ſpecies rerū. Indiuidua verò corruptibilia nō ordināt ad bonū vniuerſi quaſi principaliter, ſed quaſi ſecūdario, inquātū i eis ſaluat bonū ſpeciei. Vndè licēt Deus ſciat numerū omniū indiuiduorū, nō tñ numerus vel boū vel culicū, vel aliquorum hmōi ē per ſe pordinatus à Deo. Sed tot hmōi diuina prouidentia produxit, quot ſufficiūt ad ſpecierū conſeruationē. Inter oēs autē d creaturas principalius ordinātur ad bonū vniuerſi creaturæ rōnales, q inquātū hmōi incorruptibiles ſunt, & potiſſimè illæ, q beatitudinē cōſequūtur, q immediatius attingūt vltimū finē. Vndè certus eſt Deo numerus prædeſtinatorū, non ſolūm per modū cognitionis, ſed etiā per modum cuiuſdā principalis præfinitionis. Nō ſic aūt omnino eſt de numero reproborū, q videt̄ eſſe pordinati à Deo i bonū electorū, qbus oīa cooperātur in bonū. De numero aūt oīū prædeſtinatorū hominū qs ſit, dicūt qdā, quod tot ex hoīb⁹ ſaluabunt, quot angeli ceciderūt. Quidam verò, quod tot ſaluabūt, quot angeli remaſerūt. Quidā verò, quod tot ex hoīb⁹ ſaluabūt quot angeli ceciderūt & inſup tot quot fuerūt angeli creati. Sed melius dr̄, quod ſoli Deo ē cognit⁹ numer⁹ electorū i ſupna fęlicitate locād⁹. I

Ad primvm ergo dicēdū, quod verbū illud Deutero. ē itelligēdū de illis, q ſunt pnotati à Deo reſpectu pſentis iuſtitiæ. Horū enim numer⁹ & auget̄ & minuitur, & nō numer⁹ prædeſtinatorū.

p. 80 ſ.

Ad ii. Dicēdū, quod rō quātitatis alicui⁹ partis, accipiēda ē ex proportione illi⁹ partis ad totū. Sic. n. eſt apud Deum rō, quare tot ſtellas fecerit, uel tot rerū ſpecies, & quare tot prædeſtinauit ex proportione partium principaliū ad bonū vniuerſi.

Ad iii. dicēdū, quod bonū proportionatū cōi ſtatui nāæ accidit vt i plurib. & deficit ab hoc bono, ut i paucioribus. Sed bonū qđ excedit cōem ſtatū nāæ, inuenit̄, ut i paucioribus. & deficit ab hoc bono, ut i plurib. Sicut patet, quod plures hoīes ſūt q habēt ſufficiētē ſciētiā ad regimē uitæ ſuæ, pauciores aūt q hac ſciētia carēt, q morioēs uel ſtulti dn̄r, ſed pauciſſimi ſūt reſpectu aliorū, q attingūt ad habēdā profundā ſciētiā itelligibiliū rerū. Cū igit̄ beatitudo æterna i uiſione Dei cōſiſtēs, excedat cōem ſtatum naturæ, & pcipuè C ſm quod eſt gratia deſtituta per corruptionem originalis peccati, pauciores ſūt q ſaluāt̄. Et i hoc ēt maximè miſericordia Dei apparet, quod aliquos i illā ſalutē erigit, à qua plurimi deficiunt, ſm cōem curſū & iclinationē nāę.

Articvlvs viii.

Vtrum prædeſtinatio poſſit iuuari precibus ſanctorum.

Ad octavvm ſic procedit̄. vr̄ quod prædeſtinatio nō poſſit iuuari precib. ſanctorū. Nullū. n. æternū ipedit̄ ab aliquo tēporali. Et per cōſequēs h nō pōt tpale iuuare ad hoc quod aliqđ ęternū ſit. Sed prædeſtinatio ē ęterna. cū igit̄ pces ſctōrū ſint tpales, nō pñt iuuare ad hoc, quod aliqs prædeſtinet̄. Nō ergo prædeſtinatio iuuatur precib. ſanctorum.

¶ 2 Præt. Sicut nihil idiget cōſilio, niſi pp defectū cognitiōis, ita nihil indiget auxilio, h niſi pp defectū uirtutis. Sed neutrū horū cōpetit Deo prædeſtinanti. Vndè dr̄ Ro. 11. Quis adiuuit ſpiritū dn̄i? aut quis cōſiliarius eius fuit? Ergo prædeſtinatio non iuuatur precib. ſanctorū.

¶ 3 Præt. h Eiuſdem eſt adiuuari, & impediri. Sed prædeſtinatio nō pōt aliquo impediri. Ergo non poteſt aliquo iuuari.

Sed contra eſt, qđ dr̄ Gene. 25. q Iſaac rogauit Deū pro Re- A becca uxore ſua, & dedit cōceptū Rebeccæ. Ex illo aūt cōceptu natus ē Iacob, q prædeſtinat⁹ fuit. Nō aūt fuiſſet ipleta prædeſtinatio, ſi nat⁹ nō fuiſſet. Ergo prædeſtinatio iuuat̄ pcib. ſctōrū.

Resp. Dicēdū, quod circa hanc qōnē diuerſi errores fuerunt. Quidā. n. attēdētes certitudinē diuinæ prædeſtinationis, dixerūt ſupfluas eſſe orōnes, uel qcqd aliud fiat ad ſalutē æternā cōſequēdā, qa his factis uel nō B factis, prædeſtinati cōſequunt̄, reprobati nō cōſequunt̄. Sed contra hoc ſūt oēs admonitiones Sacræ ſcripturæ, exhortantes ad orōnem, & ad alia bona opera. Alij uerò dixerūt, quod per orōnes mutat̄ diuia prædeſtinatio. Et hęc dr̄ fuiſſe opinio Aegyptiorū, q ponebāt ordinationē diuinā, q fatū appellabāt, aliquib. ſacrificijs, & orōnib. ipediri poſſe. Sed C cōtra hoc ēt eſt auctoritas Sacræ ſcripturę. Dicit. n. 1. Reg. 15 Porro triūphator Iſrael nō parcet, neq; penitudine flectet̄. Et Roman. 2. dr̄ quod ſine pñia ſūt dona Dei, & uocatio. l Et ideò aliter dicēdū, quod i prædeſtinatione duo ſūt cōſiderāda. ſ. ipſa pordinatio diuina & effect⁹ ei⁹. m Quātū igit̄ ad primū, nullo mō prædeſtinatio iuuat̄ precib. ſctōrū. n Nō. n. precib. ſctōrū fit, quod aliqs prædeſtinet̄ à Deo. o Quātū uerò ad D ſm dr̄ prædeſtinatio iuuari precibus ſctōrū, & alijs bonis operibus, q qa prouidētia (cui⁹ prædeſtinatio ē pars) nō ſubtrahit cās ſecūdas: r ſed ſic prouidet effectus, ut ēt ordo cāru ſecūdarū ſubiaceat prouidētiæ. Sicut igit̄ ſic prouidentię. Sicut igit̄ ſic prouident̄ naturales effectus, ut ēt cāę naturales ad illos naturales effectus ordinēt̄, ſine qb. illi effect⁹ E non prouenirēt, ita prædeſtinat̄ à Deo ſal⁹ alicui⁹, ut ēt ſubordine prædeſtinationis cadat qcqd hoīem promouet i ſalutē, uel orationes propriæ, uel aliorū, uel alia bona, uel qcqd hmōi, ſine qbus aliqs ſalutē ñ cōſequit̄. Vñ prædeſtinatis conādū eſt ad benè operandum, & orādū, quia per hmōi, prędeſtinationis effect⁹ certitudinaliter impletur. Propter qđ dr̄. 2. Pe. 1. Satagite, ut per bona opera certam ueſtrā

Svper Q. XXIII. Art. VIII.

Eſt. 1. ſ. d. 41. q. 2. a. 2. Alb. mag. di. 41. ar. 1.

Titulus clarus eſt. ¶ In corpore duo facit. Primò duas opiniones tractat. Secūdò rñdet quæſito. Quoad primū, opiniones, & earum improbationes ſatis in lra patent. Et ſcias, quod ut in articulo ſexto. Qō 6. de ueritate habetur, prima opinio ex Epicureis, ſecunda ex Stoicis orta uidetur, aut potius ex Aegyptijs in Stoicos deriuata, & in eā Auicēna quoq; incidiſſe vr̄. Et quoniam extremæ ſunt, prima credente quòd noſtra nihil conferunt ſecūda uerò, quòd totū faciunt, cum etiā ipſum prædeſtinātem mutant, rationabiliter media ſnīa vera cōprobatur. ſ. quòd aliquo modo ſic, & aliquo modo nō, ut in litera ſubiūgitur. Quoad ſcdm ergo, rñdet quæſito duabus concluſionib. iuxta duo diſtinctionis mēbra: diſtinctio eſt. In prædeſtinatione ſūt duo ſcilicet præordinatio, & effectus. Prima cōcluſio eſt. Prædeſtinatio quoad pordinationem nullo mō iuuatur pcib. ſanctorū, & probat̄, quia nō fit ſanctorū precibus quod aliquis preordinetur à Deo in vitam æternam. Secunda eſt. Prædeſtinatio quoad effectū iuuat̄ pcibus ſanctorum, & alijs bonis operibus, & probat̄. Prouidentia nō ſubtrahit cauſas ſecundas, ſed eis vtitur ſic, ut ſine illis prouiſi effectus nō prouenirēt. ergo prædeſtinatio ſalutis alicuius cōtinet ſub ſuo ordine q[illegible]cquid illū promouet in ſalutē, adeo quod ſint illa, ita quod ſine eis, ſalutē ille non cōſequeret̄. ergo prædeſtinationis effect⁹ per hmōi orationes, & opera certitudinaliter impletur, qđ erat intentū. Antecedens patet ex dictis, & manifeſtatur in naturalibus prima. verò cōſequentia, quæ ſola explicitè hī in litera, probatur, quia prædeſtinatio eſt pars prouidentiæ, reliqua ex ſe patent. Annectitur quoq; corollariū in litera, imò infertur modū exhortationis quia ad mores plurimū res hæc prodeſt. Confirmaturque authoritate Petri Apoſtoli, ut

Greg. li. 1. dial. c. 8.

Hæreſis prima.

Concl. m

Conclu. p

217

Corolarium.

ſoli, ut ſatis clarè patet in litera.

SVPER Q. XXIIII. ART. I.

Cap. 1. d. 40. q. 1. cõ. 4. d. 40. q. 1. con. 7.

IN titulo aduerte, ꝙ non incipit à quæſtione: an eſt, ſed à quæſtione: quid eſt ſupponens ex authoritate ſcripturę librũ vitæ eſſe, & propter affinitatem cũ prædeſtinatione quærit quid ſit, quærendo an ſit idem quod prædeſtinatio: quatenus ex diuerſitate illa, habeatur quid eſt.

Vide magnam Dei bonitatẽ in hoc ꝙ requiri à nobis operã, ut ſaluemur.

¶In corpore duo facit, primò dicit quid nõis. ſecundò quid rei. Quoad primum tria dicit. Primò ꝙ liber vitę non ꝓpriè, ſed metaphoricè dr̃ in Deo. Secũdò ꝙ ſignificat ſcriptionẽ prædeſtinatorũ. Tertiò originem huius metaphoræ, ꝙ ſ. ex humanis libris, i quibus ſcribuntur conſiliarij, ſeu milites ¶Quoad ſecũdũ eſt hæc concluſio. Liber uitæ in Deo eſt notitia firma, ac ſignificatiua prædeſtinatorum. hæc concluſio quoad duas partes manifeſtatur. Primò quoad ly firma, authoritate Prouerb. 3. deinde ratione, quia conſcriptio in libris materialibus fit ad ſuccurrendum memoriæ. Secũdò quò ad ly ſignificatiua, & hoc ex ratione metaphoræ, quia ſicut ſcriptura libri eſt ſignum agendorũ, ita notitia Dei eſt ſignũ repræſentans ipſi ꝑducẽdos in vitã æternã. Et cõfirmatur ſecũdæ ad Thim. 2. Ex his autem facilè patet quæſitum, quod in reſſione ad quartum exprimitur, qm̃ principaliter quærebatur quid eſt liber vitæ, quod in corpore decíſum eſt.

137 Q. 19. art. 6.

Porrecta per totũ. 147 1. diſt. 40. q. 1. a. 2. ad 5. & 3. di. 31. q. 1. art. 2. q. 2. per totũ, & q. 1. ad 1. & veri. q. 7. art. 4. & pſal. 35. & Phil. 4. * gl. interlinearis ibidem. † Li. 20. de Ciui. Dei. c. 14. a medio 10. 5.

SVPER Q. XXIIII. ART. II.

TItulus clarus eſt. ¶In corpore eſt vna cõcluſio reſpõſiua quæſito affirmatiuè. Liber vitæ propriè reſpicit vitam

vocationẽ & electionẽ faciatis. F

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, ꝙ ratio illa oſtendit, ꝙ ꝓdeſtinatio nõ iuuatur precib. ſctorum q̃tum ad ipſam ꝓordinationẽ.

AD 3m Dicẽdũ, ꝙ aliqs dr̃ adiuuari ꝑ aliũ dupliciter. Vno mõ i q̃tum ab eo accipit virtutẽ, & ſic adiuuari, iſirmi eſt, vñ Deo nõ cõpetit, & ſic intelligit illud, Quis adiuuit ſpiritũ dñi? Alio mõ dr̃ qs adiuuari per aliquẽ ꝑ quẽ exequit ſuã operationẽ, ſicut dñs ꝑ miniſtrũ. Et hoc mõ Deus adiuuat ꝑ nos, in q̃tũ exequimur ſuã ordinationẽ, ſm̃ illud 1. ad Cor. 3. Dei. n. adiutores ſumus. Neq; hoc eſt ꝓp defectũ diuinæ uirtutis, ſed quia utit cauſis medijs, ut ordinis pulchritudo ſeruetur in rebus, & ẽt creaturis dignitatem cauſalitatis communicet. G

AD 3m Dicẽdũ, ꝙ ſecundæ cãæ nõ pñt egredi ordinẽ cãæ primæ vniuerſalis (ut ſupra dictũ ẽ*) ſed ipſũ exequunt. Et iõ ꝓdeſtinatio per creaturas põt adiuuari, ſed non impediri. H

QVAESTIO XXIIII.

De libro vitæ, in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de libro uitę. ET circa hoc quęruntur tria.

¶Primò, Quid ſit liber uitæ.
¶Secundò, Cuius uitę ſit liber.
¶Tertiò, Vtrum aliquis poſſit deleri de libro uitæ.

ARTICVLVS I.

Vtrum liber uitæ ſit idem quod prædeſtinatio.

AD PRIMVM ſic proceditur. Vr̃ ꝙ h liber uitæ non ſit idem qđ prædeſtinatio. Dr̃. n. Eccl. 24. Hæc omnia h liber vitę. Glo.* ideſt, nouum & uetus teſtamentũ. hoc aũt nõ eſt prædeſtinatio. Ergo liber uitæ nõ eſt idem quod prædeſtinatio.

¶2 Præt. Aug. in † li. 20. De Ciui. Dei. ait, ꝙ h liber uitæ eſt quędam uis diuina, qua fiet ut cuicunq; opera ſua bona uel mala i memoria reducant. Sed uis diuina nõ ur̃ ꝑtinere ad ꝓdeſtinationem, ſed magis ad attributum potentiæ. Ergo liber uitæ non eſt idem quod prædeſtinatio.

¶3 Præt. Prædeſtinationi opponitur reꝓbatio. h Si igitur liber uitæ eſſet prædeſtinatio, inueniretur liber mortis, ſicut liber uitæ.

* Gl. ordina. ibidẽ, & ſumit ex Caſſiodoro. † art. 4. q. ꝓcedẽtis. Concl. in

SED CONTRA eſt, qđ dr̃ in *gl. ſuper illud Pſal. 68. Deleant de libro uiuentiũ. Liber iſte eſt notitia Dei, qua prædeſtinauit ad uitã quos præſciuit.

RESP. Dicendũ, ꝙ liber uitæ in Deo dr̃ metaphoricè ſm̃ ſimilitudinẽ à reb. humanis acceptã. Eſt. n. conſuetũ apud hoïes, ꝙ illi, q ad aliqđ eligũtur, cõſcribunt in libro utpote milites uel cõſiliarij, q olim dicebant patres cõſcripti. Patet aũt ex ꝓmiſſis, † ꝙ oẽs ꝓdeſtinati eligunt à Deo ad habẽdũ uitã æternã. m Ipſa ergo ꝓdeſtinatorũ conſcriptio dr̃ liber uitæ. n Dr̃ aũt metaphoricè aliquid cõſcriptũ in intellectu alicuius, qđ firmiter in memoria tenet, ſm̃ illud Prou. 3. Ne obliuiſcaris legis meæ, & ꝑcepta mea cor tuũ cuſtodiat. & poſt pauca ſequit. Deſcribe illa in tabulis cordis tui. nã & i libris materialib. aliqđ cõſcribit ad ſuccurrendũ memoriæ. Vñ ipſa Dei notitia, qua firmiter retinet ſe aliquos prædeſtinaſſe ad uitã æternã, dr̃ liber uitæ. nã ſicut ſcriptura libri eſt ſignũ eorũ, q̃ fienda ſunt, ita. dei notitia eſt quoddã ſignũ apud ipſum eorũ qui ſunt ꝑducendi ad uitã æternã, ſm̃ illud 2. Tim. 2. Firmum fundamentum Dei ſtat, habens ſignaculũ hoc, nouit dominus qui ſunt eius.

Diffinitio formalis libri uitæ.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, ꝙ liber uitæ põt dici dupliciter. Vno mõ cõſcriptio eorũ, q ſunt electi ad uitã, & ſic loquimur nũc de libro uitæ. Alio mõ põt dici liber uitæ cõſcriptio eorũ, q̃ ducũt i uitã. Et hoc dupliciter. Vel ſicut agẽdorũ, & ſic nouũ, & uetus teſtũ dr̃ liber uitæ. vel ſicut iã factorũ, & ſic illa uis diuina qua fiet, ut cuilibet i memoriã reducant facta ſua, dr̃ liber uitæ. Sicut ẽt liber militiæ põt dici, uel i quo ſcribunt electi ad militiam, I uel in quo tradit ars militaris, uel in quo recitantur facta militum. Vñdè patet ſolutio ad ſecundũ.

AD 3m dicẽdũ, ꝙ nõ ẽ cõſuetũ cõſcribi eos, q repudiant, ſed eos q eligunt. Vñ reꝓbationi non rñdet liber mortis, ſicut ꝓdeſtinationi liber uitæ.

In argumẽto ſed contra.

AD 4m Dicendum, ꝙ ſm̃ rõnem differt liber uitę à prædeſtinatione. Importat. n. notitiam prædeſtinationis, ſicut etiam ex gloſa inducta apparet.*

ARTICVLVS II.

Vtrum liber uitæ ſit ſolùm reſpectu uitæ gloriæ prædeſtinatorum.

Porrecta per totũ. 148 Ver. q. 7. a. 5. & 6. & 3. diſt. 31. q. 1. a. 2. q. 2.

AD SECVNDVM ſic procedit. Vr̃, ꝙ liber uitæ non ſit ſolùm reſpectu uitæ gloriæ prædeſtinatorũ. Liber. n. uitæ eſt h notitia uitæ. Sed Deus per uitam ſuam cognoſcit oẽm aliam uitam. Ergo liber uitę præcipuè dr̃ reſpectu uitæ diuinæ, & non ſolùm reſpectu uitæ prædeſtinatorum. K

¶2 Præt. Sicut uita gloriæ eſt a Deo; ita uita naturæ. h Si igitur notitia uitæ gloriæ dicitur liber uitæ, etiam notitia uitæ naturæ, dicetur liber uitæ.

¶3 Pręt. Aliqui eliguntur ad gratiã, qui nõ eligũtur ad uitã glorię, ut patet per id quod dicitur Io. 6. Nõne duodecim vos elegi, & vnus ex vobis diabolus eſt? Sed liber vitę eſt cõſcriptio electionis diuinæ, vt * dictum eſt. Ergo etiam eſt reſpectu vitæ gratiæ. A

gloriæ. Probatur ſic, Liber vitæ eſt notitia electorum ad vitã, ergo ad vitam ſupra naturam, & finalẽ. ergo propriè ad vitã gloriæ: prima conſequẽtia ꝓbatur, quia id ad qđ aliqui eligũtur, habet duas cõditiones. ſ. & ꝙ nõ conueniat eis ſecundum ſuas naturas. & ꝙ habeat rõnem finis, & declarat hoc ſedm exẽplũ militiæ. Secundũ vero conſequẽtia probatur, qa vita gloriæ eſt finis ſupernaturalis. Aduerte hic, quod litera aſſignãs primã cõditionẽ eius, ad quod aliquid eligitur, nõ dixit quod eſt ſupra facultatem naturæ, quia hoc falſum fuiſſet, cum pugnare ac conſulere, vires naturæ non excedant, ſed dixit negatiuè. ſ. non conuenit ex natura, non enim ex natura ſortitur aliquis, ꝙ ad hanc rẽ publ. tutandam pugnet, aut cõſulat, ſed ex alio principio gubernante. ſ. rẽpub. & ex hac accõmodatione extrinſeci libri vitæ ad vitã non ſolũ non ex natura, ſed ſupra omnẽ facultatẽ cuiuſcũque naturæ creatæ.

Art. ꝓce. Art. ꝓce. Art. ꝓce. Concl. in Q. 23. ar. 1.

SVPER Q. XXIIII. ART. III.

Roman. a. 3.

TItulus clarus. ¶In corpore duo facit primò tractat quandã opinionẽ, ſecundò reſpondet quæſito ſecundũ ꝓpriã ſententiã. Quo ad primũ. primò refert duas propoſitiones quorundã opiniõ. prima eſt. Nullus deletur de libro vitę ſecundũ rei veritatẽ. ſecũda eſt. Aliqui delentur de libro vitæ ſecũdum opinionem hominum & declaratur ſecundæ propoſitionis cõſonãtia cum ſacra ſcriptura, quia apud ipſam qñ q̃re dr̃ res fieri, qñ innoteſcit, & conſequẽter deleri, qñ apparet deleri ꝓp priuationẽ gratiæ. Dein de arguit primã propoſitionẽ cũ ſumma modeſtia falſitatis, quia præmiũ reprobatiuum ſanctis, ſecũ

Porrecta p totum. 149 1. di. 31. q. 1. art. 2. & di. 40. q. 1. ar. 2. ad 5. & q. 1. ad 1. & phil. 4. ſ. & heb. 12. 1. a. 5. * lib. 20.

SED CONTRA eſt, ꝙ liber vitæ eſt notitia prædeſtinationis, vt* dictũ eſt, ſed prædeſtinatio nõ reſpicit vitã gratiæ, niſi ſm̃ ꝙ ordinat ad gloriã. Nõ eni ſũt prædeſtinati q habẽt gratiã, & deficiũt à gloria. Liber igitur uitæ non dr̃ niſi reſpectu gloriæ. B

RESPON. Dicendũ, ꝙ liber uitæ, ut* dictũ eſt, iportat conſcriptionẽ quandã, ſiue notitiã electorũ ad uitã. Eligit aũt aliqs ad id, qđ nõ cõpetit ſibi ſm̃ ſuã natura. Et iterũ id ad qđ eligit aliquis habet rõnẽ finis. nõ enim miles eligit, aut cõſcribitur ad hoc ꝙ armet: ſed ad hoc ꝙ pugnet, hoc eni eſt ꝓpriũ officiũ, ad qđ militia ordinat. Finis aũt ſ. naturã exiſtẽs, ẽ vita m glorię, C ut ſupra * dictũ eſt. Vndè ꝓpriè liber uitæ reſpicit uitã glorię n

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ uita diuina ẽt ꝓut eſt uita glorioſa, eſt Deo naturalis. undè reſpectu ei* nõ ẽ electio, & ꝑ cõſequẽs neq; liber uitæ. nõ enim dicimus ꝙ aliqs hõ eligat ad habẽdũ ſenſum, uel aliqđ eorũ q̃ cõſequunt natura. Vndè ꝑ hoc etiã patet ſolutio ad ſm̃. reſpectu enim uitæ naturalis non eſt D electio neque liber uitæ.

AD II. m dicendũ, ꝙ uita gratiæ nõ habet rõnẽ finis, ſed rõnẽ ei*, qđ eſt ad finẽ. Vndè ad uitã gratiæ nõ dr̃ aliqs eligi, niſi inquãtũ uita gratiæ ordinat ad gloriã. Et ꝓpter hoc, illi qui habẽt gratiã, & excidũt à gloria, non dñr eſſe electi ſimpliciter, ſed ſm̃ quid. Et ſimiliter nõ dñr eſſe ſcripti ſimpliciter in libro uitæ, ſed ſm̃ quid, ꝓut. ſ. de eis i E ordinatione & notitia diuina exiſtit, ꝙ ſint habituri aliquem ordinem ad uitã æternam ſecũdum participationem gratiæ.

ARTICVLVS III.

Vtrum aliquis deleatur de libro vitę.

AD TERTIVM ſic ꝓcedit. Vr̃ ꝙ null* d'leat d' lib. uitę Dicit eni Augu. i * 20. d' Ciuit. Dei, ꝙ ꝓſciẽtia Dei q̃ nõ põt falli, liber uitę ẽ. Sed à h ꝓſciẽtia Dei ñ põt aliquid ſubtrahi. ſimiliter neq; à ꝓdeſtinatione. Ergo nec de libro uitę põt aliquid deleri.

¶2 Pręt. Quicquid ẽ in aliquo, eſt h in eo ꝑ modũ eius in quo eſt: ſed liber uitæ eſt quid æternũ & immutabile. Ergo quicqd eſt in eo, eſt ibi nõ tẽporaliter, ſed imobiliter & indelebiliter.

¶3 Pręt. Delectio, ſcripturę opponitur: ſed aliquis non poteſt de h nouo ſcribi in libro uitæ. Ergo neque inde deleri poteſt.

SED CONTRA ẽ, qđ dr̃ i Pſal. 67. Deleantur de lib. uiuẽtium.

RESPON. dicẽdũ, ꝙ quidã dicũt, ꝙ de libro uitę nullus põt deleri ſm̃ rei ueritatẽ: põt tamẽ aliquis deleri ſm̃ opinionẽ hominũ. Eſt enim cõſuetũ in ſcripturis ut aliquid dicat fieri, qñ innoteſcit, & ſm̃ hoc aliqui dñr eſſe ſcripti in lib. uitę, inquantũ homines opinantur eos ibi ſcriptos ꝓpter præſentẽ iuſtitiã, quã in eis uidẽt. Sed qñ apparet uel i hoc ſeculo, uel in futuro, ꝙ ab hac iuſtitia exciderũt, dñr indè deleri. Et ſic ẽt exponitur in* gloſ. deletio talis, ſuper illud Pſal. 68. Deleantur de lib. uiuẽtiũ. Sed quia non deleri de libro uitæ ponit inter ꝓmia iuſtorũ, ſm̃ illud Apoc. 3. Qui uicerit ſic, ueſtiet ueſtimentis albis, & nõ delebo nomẽ eius de lib. uitæ (qđ aũt ſanctis repromittit, nõ eſt ſolũ in hominum opinionẽ) põt dici, m ꝙ deleri uel non deleri de libro uitæ, non ſolùm ad opinionem hominũ referendum eſt, ſed etiam quantum ad rẽ. n Eſt enim liber uitę conſcriptio ordinatorũ in uitam æternam. ad quã ordinatur aliquis ex duobus, ſcilicet, ex prædeſtinatione diuina, & hæc ordinatio nũquã deficit, & ex gratia. quicunq; enim gratiã habet, ex hoc ipſo eſt dign* uita æterna. & hæc ordinatio deficit iterdũ, quia aliqui ordinati ſunt ex gratia habita ad habẽdũ uitã æternã, à qua tñ deficiũt ꝑ peccatũ mortale. Illi igitur qui ſunt ordinati ad habendũ uitã ęternã ex prędeſtinatione diuina, ſunt ſimpliciter ſcripti in lib. uitę, quia ſunt ibi ſcripti ut habituri uitam ęternam in ſeipſa, & iſti nunquam delentur de libro

dũ rẽ & nõ ſolùm ſecundũ opinionẽ intelligendum eſt, &c. ¶Quoad ſcdm duo facit. Primò reſpondet quæſito ſic. Deleri vel nõ deleri de libro vitæ, non ſolùm ad opinionẽ hoïum referẽdũ eſt, ſed etiã quãtũ ad rẽ. Et ꝓbat hæc concluſio quo ad partẽ vltimã, quã intendit ſic: Liber vitæ eſt conſcriptio ordinatorũ i vitã æternã. ergo ordinatorũ ex prædeſtinatione & præſenti gratia. ergo ordinatorũ indefectibiliter & defectibiliter. ergo ſcriptorũ ſimpliciter & ſecũdũ qd. ergo indelebiliũ & delebiliũ ſecundũ veritatẽ rei, quod erat intẽtũ. prima cõſequentia probatur, quia ad vitã æternã ẽ his duobus aliqs ordinatur, & de prædeſtinatione quidẽ patet, de pſenti aũt gratia ꝓbatur, quia quicumq; habet gratiam ex hoc ipſo dignus eſt vita æterna. Secunda autem probatur, quia ordo gratiæ eſt defectibilis, ꝓdeſtinationis verò, indefectibilis. Tertia vero, qa indefectibiles ſũt ſcripti ad vitã æternã i ſeipſa, defectibiles verò ſũt ſcripti ad vitã æternã in ſua cauſa. ſ. meritoria. Vltima aũt patet ex terminis. ſcdo explanat ſenſus i quo intelligẽda eſt dicta cõcluſio ibi, vt deletio nõ referatur, &c. põt eni dupliciter interpretari. Vno mõ ex parte intellectus diuini, ſecundo mõ ex parte rei ſcriptæ, vt clarè patet in lra. ¶Circa antecedẽs ſuper quo fundatur totus diſcurſus, dubiũ occurrit. Qm̃ cũ diffinitiõ non ſe extendat vltra ſuũ diffinitionẽ, aut liber vitæ malè diffinitus eſt i primo articulo: dicẽdo, quòd eſt conſcriptio prædeſtinatorũ aut malè extenditur hic liber vitæ ad ordinatos in vitã æternam, ſiue prædeſtinatos ſiue non. Et augetur dubitatio: quia ſi liber vitæ extenditur ad omnes ordinatos in vitam ęternam, non ſolùm conſtitutus in pręſen-

de ciuita. Dei. c. 15. in ſi. to. 5.

Gloſa ordinaria ibidem.

Concl. in

vitæ. Sed illi q̃ ſunt ordinati ad habẽdũ vitã æternã, nõ ex prędeſtinatione diuina, ſed ſolũ ex gr̃a dñr eſſe ſcripti in li. vitæ, nõ ſimplr̃, ſed ſm̃ quid, q̃a ſunt ibi ſcripti, vt habituri vitã æternã nõ in ſeipſa, ſed in ſua cauſa. & tales pñt deleri de libro vitæ, vt deletio nõ referat ad notitiam Dei, quaſi Deus aliquid p̃ſciat, poſtea neſciat, ſed ad rẽ ſcitã, q̃a .ſ. Deus ſcit aliquẽ prius ordinari in vitã æternã, & poſtea nõ ordinari cũ deficit à gratia.

AD 1[m] ergo dicendũ, q̃ deletio (vt dictũ eſt*) nõ refertur ad librũ uitæ ex parte præſciẽtiæ, quaſi in Deo ſit aliqua mutabilitas, ſed ex parte præſcitorum quæ ſunt mutabilia.

AD 2[m] dicendũ, q̃ licèt res in Deo ſint immutabiliter, tñ in ſeipſis mutabiles ſunt. Et adhoc pertinet deletio libro vitæ.

AD 3[m] dicẽdũ, q̃ eo modo quo aliq̃s dr̃ deleri de lib. vitæ, põt dici, q̃ ibi ſcribaẗ de nouo, vel ſm̃ opinionẽ hoĩum, vel ſm̃ q̃ de nouo incipit hr̃e ordinem ad vitã æternã p̃ gr̃am. Qđ etiã ſub diuina notitia cõprehenditur, licèt non de nouo.

QVAESTIO XXV.

De diuina potentia, in ſex articulos diuiſa.

POST cõſiderationẽ diuinæ præſciẽtiæ & volũtatis & eorum, quæ ad hoc p̃tinent: reſtat cõſiderãdũ de diuina potentia.

CIRCA hoc quæruntur ſex.

¶ Primò, Vtrũ ĩ Deo ſit potẽtia.

¶ Secũdò, Vtrũ eius potentia ſit infinita.

¶ Tertiò, Vtrũ ſit omnipotens.

¶ Quartò, Vtrũ poſſit facere, q̃ ea q̃ ſunt p̃terita, nõ fuerint.

¶ Quintò, Vtrũ Deus poſſit facere, quæ non facit, uel prætermittere quæ facit.

¶ Sextò, Vtrum quæ facit poſſit facere meliora.

ARTICVLVS I.

Vtrum in Deo ſit potentia.

AD PRIMVM ſic proceditur. Vr̃, q̃ in Deo non ſit potẽtia. Sicut .n. prima materia ſe habet ad [h]potẽtiã, ita Deus (q̃ eſt agens primũ) ſe hẽt ad actũ. Sed prima materia ſm̃ ſe cõſiderata, eſt abſque omni actu. Ergo agens primum (quod eſt Deus) eſt abſquè potentia.

¶ 2 Præt. Scd̃m Philoſ.* in 9. Met. qualibet potẽtia, melior eſt ei[9] actus. Nam forma eſt melior, q̃ materia, & actio quã potẽtia actiua. eſt .n. finis eius: ſed nihil ẽ meli[9] eo, qđ eſt in Deo, q̃a q̃cq̃d eſt in Deo, eſt De[9], vt 3[a] oñſũ eſt. Ergo nulla potẽtia ẽ in Deo.

¶ 3 Præt. Potentia eſt principiũ [h]operationis. Sed operatio diuina eſt eius eſſentia, cũ ĩ Deo nullũ ſit accidens. eſſentiæ aũt diuinæ nõ eſt aliqđ principium. Ergo nulla potentia eſt in Deo.

¶ 4 Præt. Supra* oſtenſum eſt, q̃ ſcia Dei, & uolũtas eius ſunt cã rerum. cauſa aũt & principium idem ſunt. Ergo non oportet in Deo aſſignare [h]potentiã, ſed ſolũ ſcientiam, & uoluntatem.

SED CONTRA eſt, qđ dicitur in Pſal. 8... Potens es Domine, & ueritas tua in circuitu tuo.

RESP. Dicendũ, q̃ duplex eſt potentia .ſ.[m] paſſiua (q̃ nullo mõ eſt in Deo) & actiua, quã oportet in Deo ſummè ponere[a].

Manifeſtũ eſt .n. q̃ unumquodq; ſm̃ q̃ eſt actu, & p̃fectũ, ſm̃ hoc eſt principiũ actiuũ alicuius. Patitur aũt unumquodq; ſm̃ q̃ eſt deficiens & imperfectũ. Oñſum *eſt aũt ſ, q̃ Deus eſt purus act[9] & ſimplr̃ & vlr̃ p̃fectus, neq; in eo aliqua imperfectio locũ hẽt. Vndè[a] ſibi maximè cõpetit eſſe principiũ actiuũ, & nullo modo pati. Rõ aũt actiui principij cõuenit potentiæ actiuæ. nã potentia actiua eſt principiũ agendi in aliud potẽtia uerò paſſiua eſt principiũ patiendi ab alio, ut Philoſophus dicit. *5. Met. relinquitur ergo q̃ in Deo maximè ſit potentia actiua.

AD PRIMVM ergo dicendũ, q̃ potentia [d]actiua non diuidit contra actũ, ſed fundatur in eo. Nam unumquoq; agit ſm̃ q̃ eſt actu potentia uerò paſſiua diuiditur cõtra actum. nam unumquodque patitur ſm̃ q̃ eſt in potẽtia. Vndè hęc potentia excluditur à Deo, non autem actiua.

AD 2[m] Dicendũ, q̃ quãdocũque actus eſt alius à potentia, oportet, q̃ actus ſit nobilior

SVPER Q. XXV. ART. I.

Ferr. 1. cont. c. 16. & lib. 2. c. 7 8.
S. Bo. 1. ſ. d. 43. q. 1. a. 1
Alenſ. 1. p. ſu. q. 21. mem. 1. a. 1.
Scot. 1. ſ. d. 42. q. 1.
Riccar. 1. ſ. d. 43. q. 1.
Duran. 1. ſ. d. 43. q. 1.
Egi. 1. ſ. d. 42. q. 1. pri. prin.
Cap. 1. d. 42. q. 1. con. 1. 2. 3.
Bannes q. 25. ar. 1.
Pet. de P. 1. ſ. d. 42. q. 1.

potentia. Sed actio Dei non eſt aliud ab eius potẽtia, ſed utrũque eſt eſſentia diuina: q̃a nec eſſe ei[9] ẽ aliud ab eius eſſentia: vñ [d] nõ oportet qđ aliquid ſit nobilius quam potentia Dei.

AD III. Dicẽdũ, q̃ potentia in reb. creatis nõ ſolùm eſt principiũ actionis, ſed ẽt effectus. Sic igitur in Deo ſaluaẗ rõ potẽtię q̃tum ad hoc, q̃ ẽ principium effectus, non aũt quantum ad hoc q̃ eſt principium actionis, [e] q̃ eſt diuina eſſentia: niſi fortè ſm̃ modum intelligẽdi, prout diuina eſſentia (q̃ ĩ ſe ſimpliciter præhabet quicquid perfectionis eſt ĩ reb. creatis[e]) põt intelligi, & ſub rõne actionis, & ſub rõne potentiæ: ſicut ẽt intelligitur, & ſub rõne ſuppoſiti habentis naturam, & ſub rõne naturę. Sic igiẗ in Deo ſaluatur rõ potentiæ, quantũ ad hoc, q̃ eſt principium effectus.

AD IIII. Dicendũ, q̃ potentia nõ poniẗ in Deo ut aliquid differens à ſcientia, & uolũtate ſm̃ rem, ſed ſolùm ſm̃ rõnem, inquantum .ſ. potentia importat rõnem principij exequentis [e] id, quod uolũtas imperat, & ad quod ſcientia dirigit. quæ tria Deo ſm̃ idem cõueniunt.[f] Vel dicendum, q̃ ipſa ſcientia uel voluntas diuina ſecundum q̃ eſt principium effectiuum, hẽt rationem potentiæ. Vndè cõſideratio ſcientiæ & uolũtatis præcedit ĩ Deo cõſiderationem potentiæ, ſicut cã præcedit operationem & effectum.

ARTICVLVS II.

Vtrum potentia Dei ſit infinita.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, quòd potẽtia Dei non ſit infinita. Omne .n. [h] infinitum eſt imperfectum, ſecundùm Phi.* in 3. Phy. ſed potentia Dei non eſt imperfecta. Ergo non eſt infinita.

¶ 2 Præt. Oĩs [h] potẽtia manifeſtatur p̃ effectum, aliàs fruſtra eſſet. Si igiẗ potẽtia Dei eſſet [h] infinita, poſſet facere effectum infinitum. qđ eſt impoſſibile.

¶ 3 Præt. philoſophus probat in † octauo Phyſicorum, q̃ ſi potentia alicuius [h] corporis eſſet infinita, moueret in inſtãti. Deus aũt non mouet in inſtãti, ſed mouet creaturam ſpiritualem per tempus, creaturam verò corporalem per locum, & tp̃s, ſecundùm Aug.* octauo, ſuper Geneſim ad literam: non ergo eſt eius potentia infinita.

SVPER QV. XXV. ART. II.

Ferr. 4. cont. c. 44. 65.
S. Bona. 1. ſ. d. 42. q. 3.
Ricca. 1. ſ. d. 43. q. 5.
Mairo. 1. ſ. d. 43. q. 2.
Alb. mag. 1. diſ. 43. art. 1.
Scot. 1. ſ. d. 43. q. 1.
Alenſ. 1. p. q. 21. mem. 5. a. 1.
Duran. 1. ſ. d. 43. q. 2.
Bannes eod. loco.
Petr. de Pal. 1. ſ. d. 43. q. 1

Universidad de Deusto Biblioteca

Sed contra eſt, q́ dicit Hilar. † Octauo de Trin. q́ Deus ē imēſæ virtutis viuens, potens. Oē aūt imenſum eſt infinitū. ergo virtus diuina eſt infinita. F

Resp. Dicendū, q́ ſicut iā dictū eſt, * ſm hoc potētia actiua inuenit in Deo, ſm q́ ipſe actu eſt. Eſſe aūt ejus eſt infinitū in q̄tum nō eſt limitatū p aliqd recipiens, ut patet p hæc, q̄ ſupra dicta * ſunt, cū de infinitate diuinæ eſſentiæ ageretur. Vñ [m] neceſſe ē q́ actiua potētia Dei ſit infinita. [n] In oib. n. agentibus hoc inuenit, q́ quanto aliqd agens pfectius hēt formam, qua agit tāto ē maior eius potētia in agendo. Sicut q̄tō eſt aliquid magis calidū, tāto hēt maiorē potentiā ad calefaciēdū. Et haberet vtiq; potentiā infinitā ad calefaciendū, ſi eius calor eſſet infinitus. Vñ, cū ipſa eſſētia diuina (p q̄ Deus agit) ſit infinita (ſicut ſupra * oſtēſū ē) ſequitur q́ eius potentia ſit infinita. G H

Ad primum ergo dicendū q́ Philoſophus loquit de infinito, qd ē ex parte materiæ nō terminatæ p formā: cuiuſmodi ē infinitū, qd cōgruit q̄titati. Sic aūt nō eſt infinita diuina eſſentia (ſupra * oſtēſū ē,) & p cōſequēs nec eius potētia. Vñ non ſequitur quòd ſit imperfecta.

Ad II. dicendū, q́ potētia agētis vniuoci tota manifeſtat in ſuo effectu. Potētia. n. gñatiua hois nihil pôt plus q̄ gñare hoiem. Sed potētia agentis nō vniuoci, nō tota manifeſtat in ſui effectus pductiōe. Sicut potētia ſolis nō tota manifeſtat i pductione alicuius aīalis in putrefactiōe gñati. Manifeſtū eſt aūt q́ Deus nō ē agēs vniuocū. Nihil. n. aliud pôt cū eo cōuenire neq; in ſpē, neq; in gñe, ut ſupra * oſtenſū eſt. Vñ relinquit q́ effectus eius ſemp eſt minor, q̄ potētia eius. * Nō ergo oportet q́ manifeſtet infinita potentia Dei in hoc q́ pducat effectū infinitū. * Et tñ et ſi nullū effectū pduceret, nō eſſet Dei potētia fruſtra: quia fruſtra eſt qd ordinat ad finem, quem nō attingit. Potentia aūt Dei nō ordinatur ad effectum ſicut ad finem, ſed magis ipſa eſt finis ſui effectus. I K

Ad III. dicēdū, q́ Phil. in 8. Phy. pbat, q́ ſi aliqd corpus hēret potētiā infinitā, q́ moueret in nō tpe. Et tñ oſtendit, q́ potentia motoris cęli eſt infinita: quia mouere pôt tpe infinito. * Relinquit ergo ſm eius intentionē, q́ potētia infinita corporis ſi eſſet, moueret ī nō tpe: nō aūt potētia incorporei motoris. Cuius rō eſt, quia corpus mouēs aliud corpus, eſt agens vniuocū. Vñ oportet qd tota potētia agētis manifeſtet ī motu. Quia igit q̄tō mouētis corporis potētia ē maior tāto velocius mouet: neceſſe ē q́ ſi fuerit iſinita, moueat iproportionabiliter citi*, qd ē mouere in nō tpe. Sed mouēs ī corporeū eſt agēs ñ uniuocū. Vñ nō oportet, q́ tota virt* eius manifeſtet ī motu, ita q́ moueat ī nō tpe. Et præſertim, quia mouet ſm diſpoſitionem ſuæ uoluntatis.

ARTICVLVS III.

Vtrum Deus ſit omnipotens.

AD TERTIVM ſic pceditur. Vr̄, q́ Deus nō ſit omnipotens. Moueri. n. & pati aliquid, omnium eſt: ſed hoc Deus non poteſt. Eſt enim immobilis, ut ſupra dictum * eſt. non igitur eſt [h] omnipotens.

¶ 2 Præt. peccare, aliqd [h] agere ē: Sed De* ñ pôt peccare, neq; ſeipſū negare, ut dr̄ ſecūdę Ti. 2. ergo Deus non eſt oipotens.

¶ 3 Prat. De Deo dr̄, q́ oipotētiā ſuā parcendo maximè, miſerando manifeſtat. Vltimū igitur q́ pôt diuina potentia, eſt parcere, & miſereri. [h] Aliquid aūt eſt multo magis q̄ parcere & miſereri, ſicut creare alium mundū uel aliquid hmôi. Ergo Deus non eſt omnipotens.

¶ 4 Præt. Super illud 1. Cor. 1. Stultā fecit Deus ſapientiā huius mūdi dicit * gl. Sapientiā huius mūdi fecit Deus ſtultā oſtēdendo poſſibile, qd illa impoſſibile iudicabat. Vñ [h] vr̄ q́ non ſit aliquid iudicādum poſſibile uel ipoſſibile ſm inferiores cāſ prout ſapientia huius mūdi iudicat, ſed ſm potentiā diuinā. ſi igitur Deus ſit omnipotens, oīa erunt poſſibilia. nihil ergo ipoſſibile. Sublato aūt impoſſibili tollit̄ neceſſariū. Nā qd̄ neceſſe eſt eſſe, impoſſibile eſt nō eſſe. Nihil ergo erit neceſſariū in rebus, ſi Deus eſt omnipotēs. hoc autem eſt impoſſibile. ergo Deus non eſt omnipotens.

Sed contra eſt quod dicitur Lucę 1. Non erit impoſſibile apud Deum omne uerbum.

Resp. Dicēdū, q́ cōiter [m] cōſitent oēs Deū eē oipotētē [n]. Sed rōnē oipotētię aſſignare, vr̄ difficile. Dubiū. n. pôt eſſe quid cōprehēdat ſub iſta diſtributione, cū dr̄: oīa poſſe Deū. Sed ſi quis rectè cōſideret (cū potentia dicat ad poſſibilia) cum Deus oīa poſſe dr̄, nihil rectius intelligit̄ q̄ q́ poſſit oīa poſſibilia, & ob hoc oipotēs dicat̄. Poſſibile aūt dr̄ dupliciter ſm Phi. in * 5. Meta. Vno mō p reſpectū ad aliquam potētiā. ſicut qd ſubdit humanę potētię dr̄ eſſe poſſibile hoi. Non aūt pôt dici, q́ Deus dicat̄ oipotēs, qa poſſit oīa quæ ſunt poſſibilia naturæ creatæ, qa diuina potētia in plura extēdit̄. Si aūt dicat̄ q́ Deus ſit oipotēs, qa pôt omnia q̄ ſūt poſſibilia ſuæ potētiæ, erit circulatio in manifeſtatione oipotētiæ. hoc. n. nō erit aliud q̄ dicere q́ Deus eſt oipotēs, qa pôt oīa q̄ pôt. relinquitur igit̄ q́ Deus dicat̄ oipotēs, qa pôt oīa poſſibilia abſolute. qd̄ eſt alter modus dicēdi poſſibile. Dr̄ aūt aliquid poſſibile vel ipoſſibile abſolute, ex habitudine terminorū. Poſſibile qdē qa pdicatū nō repugnat ſubiecto, vt Sortē ſedere. Impoſſibile verò abſolutè, quia pdicatū repugnat ſubiecto, ut hoīem eſſe aſinum. Eſt aūt cōſiderandū q́ cū vnū quodq; agēs agat ſibi ſīle, unicuiq; potētiæ actiuæ correſpōdet poſſibile vt obiectū pprium ſm rōnem illius actus, in quo fundat̄ potentia actiua. Sicut potentia calefactiua refert̄ ut ad pprium obiectum ad eſſe calefactibile. Eſſe aūt diuinum, ſuper qd̄ ratio diuinæ potentię fundatur, eſt eſſe infinitū non limitatū ad aliquod genus entis, ſed præhabēs in ſe totius eſſe pfectionem [e]. Vndè quicquid poteſt habere rōnem entis, cōtinetur ſub poſſibilibus abſolutis, reſpectu quorum Deus dicit̄ omnipotēs. Nihil aūt opponitur rationi entis, niſi non ens. Hoc igitur repugnat rōni poſſibilis abſoluti, quod ſubditur diuinæ oipotentiæ, quod implicat in ſe eſſe & nō eſſe ſimul. Hoc. n. oipotentiæ non ſubditur, non pp defectū diuinę potentiæ, ſed quia non pôt hr̄e rōnem factibilis, neq; poſſibilis. Quæcunq; igitur contradictionē non implicant ſub illis poſſibilibus continētur, reſpectu quorū dr̄ Deus oipotens. Ea uerò, quæ contradictionem implicant, ſub diuina oipotentia non continentur quia nō poſſunt habere poſſibilium rationem. Vndè conueniētius dr̄, q́ ea non poſſunt fieri, q̄ q́ Deus non poſſit facere. Neq; hoc eſt contra verbum Angeli dicentis, non erit impoſſibile apud Deum omne verbum Id. n. quod cōtradictionem implicat verbū eē nō pôt: quia nullus intellectus pôt illud concipere. A B C

Ad primum ergo dicendum, quòd Deus dicitur omnipotēs ſecundum potentiam [d] actiuam, non ſecundum potentiam paſſiuam, vt dictum * eſt unde quod non poteſt moueri & pati, non repugat omnipotentiæ.

Ad II[m] dicendum, q́ peccare eſt deficere à perfecta actione. vñ poſſe peccare eſt poſſe deficere in agendo, qd̄ repugnat oipotētiæ. Et pp hoc Deus peccare nō pôt, qui ē oipotens. Quāuis * Philoſophus dicat in 4. Topic. quòd poteſt Deus & ſtudioſus praua agere. Sed hoc intelligit uel ſub cōditione, cuius antecedēs ſit impoſſibile, vt puta ſi dicamus q́ pôt Deus praua agere ſi uelit. Nihil. n. phibet cōdōnalē eſſe verā, cuius antecedens & cōñs eſt impſe. Sicut ſi dicat̄, ſi hō eſt aſinus habet quatuor pedes. Vel ut intelligat̄, q́ Deus pôt aliqua agere, q̄ nunc praua vñr, q̄ tñ ſi ageret, bona eſſent. Vel loquit̄ ſm cōem opinionem gentiliū, qui homines dicebant transferri in Deos, vt Iouem, uel Mercurium. D E

Ad III. dicendū, q́ Dei omnipotentia oſtendit̄ maximè in parcendo & miſerando: quia p hoc oſtēditur Deū habere ſummam ptatem, q́ liberè peccata dimittit. Eius enim, qui ſuperioris legi aſtringitur, non eſt liberè peccata cōdonare. Vel qa par-

---

Marginalia and commentary, left page:

¶ Li. 8. nō multū ā cū ante medium.

lare eſt potētia eis, ut patet in calefactiuo, & alitera eſt clara.

¶ In rñſione ad tertiū multa dicēda eſſent de infinitate potētiæ motoris, q̄ plura valdè ſunt, & ī ſpeciali, quā de hoc fecimus q̄ōne, diſcuſſa ſunt, quare pro nunc tranſeundum puto.

ar. præce.

Q. 7. ar. 1. Concl. in

SVPER QV. XXV. ART. III.

Ferr. 1. cōt. c. 22. & 25.
S. Bona. 1. ſ. d. 42. q. 3.
Alenſ. 1. p. ſu. q. 21. mē. 3. a. 1.
Scot. 1. ſ. d. 43. q. 1.
Riccar. 1. ſ. d. 42. q. 4.
Durā. 1. ſ. d. 42. q. 2.
Maire. 1. ſ. d. 43. q. 2.
Cap. 1. d. 42. q. 1. cō. 6.
Bannes eod. loco.

IN titulo ly oīpotens, dupliciter diſtribui pôt, ſ. pro omnipotentia, & p oī poſſibili. nō qr̄ hic, utrū ſit omnipotēs, i. habeat oēm potentiā. Qm̄ iam in 1. art. determinatū eſt, q́ in Deo nulla eſt potētia paſſiua, ſed quæritur utrū ſit omnipotēs, i. an poſſit omnia. (Q. 7. ar. 1.) (Q. 7. ar. 2.)

¶ In corpore duo principaliter facit. Primò quid hic certū, & ambiguū ſit dicit. Secundò ambiguitatē ſoluit, ibi. Sed ſi qs &c.

¶ Quoad primū duo dicit, primò q́ pars affirmatiua q̄ōnis ē ab oīb. cōfeſſa. Secundò q́ diffinitio oipotentiæ, q̄ deberet eſſe propriū mediū ad inferendam cōfeſſam cōcluſionē difficilis eſt, quia dubitatur p quibus diſtribuit ly omnia, cum dicitur Deum poſſe omnia.

¶ Quoad ſcdm tria dicit. primū q́ ly oīa, diſtribuit poſſibile abſolutè. Secūdo, q́ ly poſſibile abſolutè denominat q̄cquid hēt rōnem entis, actu, uel potentia. ibi. Eſt aūt cōſiderandū. Tertiò excludit ab hmôi diſtributione, & denominatiōe ſola implicantia cōtradictionem, ibi. Nihil autē opponitur. &c. (Q. 3. ar. 5. & 7. ar. ti 3. 36) (a. reſpō.)

¶ Primū horum. ſ. ly oīa, diſtribuit poſſibile abſolutè, probatur diſtinguēdo poſſibile dupliciter. ſ. ſcdm aliquā potentiā, uel abſolutè, ex. 5. Meta. & deſtruendo q́ non pôt intelligi de poſſibili primo mō, qa nec reſpectu potentiæ creatæ, quoniam diuina potētia excederet datum obiectū, nec reſpectu potentiæ increatæ, qm̄ eſſet circulus in huiuſmodi explanatione, & infert per locū à diuiſione, q́ intelligitur de poſſibili ſecundo modo, explanans quid ſignificat huiuſmodi poſſibile. quod ſcilicet cōſiſtit in habitudine terminorum. &c. Secundū autem. ſ. quod poſſibile abſolute denominat quicquid pôt eſſe, probat ſic. Omne agens agit ſibi ſimile. ergo vnicuiq; potentiæ actiuæ reſpōdet, vt proprium obiectum poſſibile ſecundum illum actū, qui eſt ratio agendi. ergo potentiæ actiuæ Dei, reſpondet poſſibile ſecundum rationem entis. prima conſequētia manifeſtatur in potētia calefactiua, & eius obiecto: ſecunda autē probatur, quia eſſe Dei quod eſt ei rō agendi, eſt eſſe præhabens quidem in ſe totius eſſe perfectionem, non tamen eſſe tale uel tale ſecundum quodcunque genus. Tertium verò prædictorū dum claudit primum eſſe omnia q̄ contradictionē non implicant, clauduntur ſub omnipotentia, ſecūdum eſſe omnia quæ contradictionem implicant, non clauduntur ſub omnipotentia. Et primo probatur vtrunque ſimul ſic. Nihil opponit̄ rationi entis, niſi non ens. ergo nihil repugnat poſſibili abſolutè, niſi implicans in ſe eſſe, & non eſſe ſimul. ergo ſola implicantia contradictionem nō habent rationem poſſibilium. ergo ea, quę implicant, non clauduntur, & ea, quę nō implicant, clauduntur ſub omnipotentia. Deinde docet modū loquendi honeſtum in excluſis ab omnipotentia, & demum oſtendit hanc excluſionem non eſſe contra Angelicā auctoritatem, ut clarè patet in litera.

Circa

(Margin: 113; Potentia per cond. 112. 3. q. 12. ar. 1. co. & 2. con. c. 22. & 25. & po. q. 7. ar. tic. 1. Q. 5. ar. 3. & q. 9. ar. tic. 1; Eſt Ambroſij in hunc locum. c. 5.)

Commentary, right page:

¶ Circa pdictam aſſignationem obiecti diuinæ potentiæ, dubiū occurrit. Quia ſi omne poſſibile abſolutè, omneque ens, ac non implicans contradictionem ſub omnipotentia clauditur, Deus ipſe continebitur ſub ſua omnipotentia, quoniam Deū eſſe, de numero horū eſt, vt patet. (Concl. in)

¶ Ad hoc & ſimilia dicendum eſt quod cū ſermo præſens ſit de omnipotentia factiua, cum dicimus omne poſſibile, omne ens, omne nō implicans contradictionem, ſemper ſub intelligitur cauſabile effectiuè: ſic enim excluditur & diuina & peccata & quæcunq; ſunt potentiarū paſſiuarum, & imperfectarum vt ſic. (lib. 5. meta. tex. 17. tom. 5.)

¶ Circa probationem ſecundi, dubium occurrit quoniam non videtur ſufficienter inferre intentum. Ex hoc. n. quòd potētia actiua Dei fundat̄ ſuper eſſe infinito & vniuerſaliter pfecto, debuiſſet inferri. ergo obiectū potentiæ actiuæ Dei eſt poſſibile eſſe infinitè & vniuerſaliter perfectè, ſicut de potētia calefactiua infertur q́ eſt calefactibile, quod in litera non ſit, ſed infertur. ergo obiectū eius eſt poſſibile eſſe abſque alia probatione.

¶ Ad hoc dicitur, q́ vt ex præcedenti patet articulo, hæc eſt differentia inter cām vniuocam & æquiuocam, q́ cauſæ vniuocæ reſpōdet aliquod adæquatum obiectum in effectu, æquiuocæ vero non. Et pptera cum eſſe Dei duas habeat cōditiones ad ppoſitū. ſ. eleuationem ē ſupra genera & vniuerſalitatem perfectionis, nec poſſit fingi aliqd cauſabile cum his conditionibus in ſingulari, conſequens eſt vt ſumatur in vniuerſali. Tale aūt eſt eſſe qd ad nullū determinatum eſt genus, & ad oēs ſe perfectionum modos extendit, & ppterea ſatis ſubtiliter in litera proportionale obiectum, ſicut potentijs vniuocis aſſignatū eſt quicqd pôt entis rōnem habere. (32)

¶ Circa probationem tertij dicti, dubium occurrit, qm̄ pteritſum vr̄ nō ens. Ex eo namque q́ nihil opponit̄ enti niſi nō ens inferendum erat. ergo non ens opponitur poſſibili abſolutè, quia opponitur enti, & non debebat tantū inferri. ergo quæcunque implicant ſimul ens & non ens repugnant poſſibili. Nec poteſt ad hoc dici, q́ implicitè vtrūq; illatū eſt, qm̄ (ut patet in litera) illatū eſt, q́ ſola implicantia contradictionē repugnāt poſſibili. Conſtat. n. q́ nō entia abſq; implicatione contradictionis inueniuntur. Vñ ambiguitas relinquit̄ quo eo prætermiſſo, ſaltatū ſit ad ens & non ens ſimul.

¶ Ad hoc dicitur, qd vt patet. 5. Metaphy. & 2. Phy. Eadem eſt actiua cauſa obiecti & ſui oppoſiti, diuerſimodè tñ, quia faciēdo, eſt obiectū proprium, non faciē do autem oppoſitum vt patet de nauta ibidem. Et ſic in dubio non erat, non ens cadere ſub actiua potentia Dei, cuius propriū obiectū aſſignatū eſt ens, oportet. n. illā faciendo ens, non faciendo non ens reſpicere, & cum multa non entia abſque implicatione contradictionis ſint non entia, vt patet in materia cōtingente, conſequens eſt quòd non ens prætermiſſum non fuit, ſed clauditur ſub nō implicantibus cōtradictionem. Propter quod ſaltus nullus in litera factus eſt, ſed ex eo quòd ſolum non ens opponitur enti, & conſtat q́ non opponitur ei diuiſum, ſed coniunctum in eodem, de eodem ad idem &c. optimè illatum eſt. ergo continens ens & non ens ſimul ſolū repugnat poſſibili. Et non debuit, nec potuit inferri.

(Margin: D. 45. 45.; Ar. 1. huiusqueſt. & in illo.; Ca. 12. d. innuit. 1.)

Universidad de Deusto Biblioteca

ri.ergo non eſt repugnat poſſibili, quia nec repugnat enti, niſi cum illis conditionibus conſtituentibus cõtradictionem vt de ſe patet.

Q.21.art.3.

¶Circa hanc poſitionem aduerte, ꝙ præſenti propoſito ſufficit, quòd quicquid implicat cõtradictionē inquantū hmôi excludatur ab omnipotentia, nec hoc verũdum eſt in dubium. Vtrum aũt hoc vel illud implicet contradictionē, alterius negotij eſt. Et ſimiliter, vtrum vno vel pluribus modis contingat implicari contradictionem nihil refert. Oĩa.n. quæ ſecundũ ſe implicant contradictionē, verè impoſſibilia ſunt vt ſtãt ẽt à Deo. Et per hoc patet reſponſio ad argumenta Aureoli apud Capreolum in 1.di.42.q.prima.

D.324.

¶In reſponſione ad quartum aduerte, ꝙ per ſapiẽtiam huius mundi non intelligimus Philoſophiã ſecundum ſe, qũ illa non iudicat falſum, ſed intelligitur Philoſo. ſecundum ꝙ viciatur ea hoĩs huiꝰ mũdi ex quorum defectiuo lumine temerarium prodijt iudiciũ quo impoſſibilia cauſis ſecundis impoſſibilia abſolutè iudicata ſunt, vt incarnatio Dei, &c.

q.14.art.15.

Porrecta per totũ. 153 22.q.152 a.3.ad.2. Et 1.diſt. 42.q.2.ar.2. Et 2.cõ. c.25. Et po.q.1. ar.3. Et 5. quo.q.2. art.1.

SVPER Q. XXV. ARTIC. IIII.

Ferr.2.cont.c.25. Bannes eod.loco.

IN titulo aduerte, ꝙ præteritum ſumitur dupliciter, ſ. formaliter, & denominatiuè, i. pro ipſa præteritione, & pro re q̃ præterijt: in propoſito, quamuis utroque modo ſumi poſſit, directè tñ & per ſe primo ſumitur, pro re, quæ præterijt. ita ꝙ ſenſus quæſtionis ẽ: an Deus poſſit expoliare rem, quæ præterijt à præteritione, hoc.n. eſt facere eam non fuiſſe, ſicut quærimus: an Deus poſſit expoliare ſubſtantiam à quantitate, & facere hoc, eſſet facere ſubſtantiã, quæ eſt quanta, nõ quãtam.

cendo hominib. & miſerãdo pducit eos ad participationẽ infiniti boni, q eſt vltimus effectus diuinę uirtutis. Vel qa (vt ſ.dictũ* ẽ) effectꝰ diuinæ miæ ẽ fundamẽtũ oĩum diuinorũ operũ. nihil.n. debet alicui niſi ꝑ ꝑ id, ꝙ eſt datũ ei à Deo nõ debitũ. In hoc aũt maximè diuina oĩpotẽtia manifeſtatur, ꝙ ad ipſum ptinet pria inſtiõ oĩum bonorũ.

F

AD IIII. dđm, ꝙ poſſe abſolutũ nõ dr̃ neq; ſm cãs ſuperiores, neq; ſm cãs inferiores, ſed ſm ſeipſum. Poſſe verò, ꝙ dĩ ſm aliq̃ potẽtiã, noĩat poſſe ſm proximam cãm. vñ ea, q̃ immediatè nata ſunt fieri à Deo ſolo, vt creare, iuſtificare. & hmôi, dicũtur poſſibilia ſm cãm ſuperiorẽ. Quæ aũt nata ſunt fieri à cauſis inferioribus dicunt̃ poſſa ſm cãs inferiores. Nã ſm cõdõnẽ cãæ proximæ, effectus hẽt contingẽtiã, uel neceſſitatẽ, ut ſ.dictũ* eſt. In hoc aũt reputat̃ ſtulta mũdi ſapiẽtia, qa ea, q̃ ſũt impoſſa naturę, ẽt Deo impoſſa iudicabat. & ſic patet, ꝙ oĩpotentia Dei impoſſibilitatẽ & neceſſitatem à rebus non excludit.

G

H

ARTICVLVS IIII.

Vtrum Deus poſſit facere quòd præterita non fuerint.

AD QVARTVM ſic ꝓcedit. Vr̃, ꝙ Deus poſſit facere ꝙ pręterita nõ fuerint. Qđ.n. eſt impoſſe p ſe, magis eſt impoſſe, q̃ qđ eſt impoſſe per accidẽs. Sed Deus põt facere id quod eſt impoſſe per ſe, ut cœcũ illuminare, uel mortuũ reſuſcitare. ergo multò magis põt Deus facere illud, qđ eſt ipoſſe p accidẽs. Sed pterita nõ fuiſſe eſt impoſſe per accidens. accidit.n. Sortem non currere. eſſe impoſſibile ex hoc quod præterijt. ergo Deus põt facere ꝙ pręterita nõ fuerint.

I

K

¶2 Pręt. Quicquid Deus facere potuit, põt, cũ eius potẽtia nõ minuat̃: ſed Deus potuit facere anteq̃ Sortes curreret, ꝙ non curreret. ergo poſtq̃ cucurrit, põt Deꝰ facere, ꝙ ñ cucurrerit.

¶3 Pręt. Charitas eſt maior virtus, q̃ uirginitas. Sed Deus põt reparare charitatẽ amiſſam. ergo & uirginitatẽ. ergo pt facere, ꝙ illa, q̃ corrupta fuit, non fuerit corrupta.

SED CONTRA eſt, qđ Hier.* dicit. Cum Deus omnia poſſit, non poteſt de corrupta facere incorruptam. ergo eadem ratione non poteſt facere de quocũque alio pręterito ꝙ nõ fuerit.

RESPON. dicendum, ꝙ ſicut ſupra dictum *eſt, ſub omnipotentia Dei non cadit aliquid qđ contradictionem implicat. pręterita autem non fuiſſe, contradictionem implicat. Sicut.n. cõtradictionẽ implicat dicere, ꝙ Sortes ſedet & nõ ſedet, ita ꝙ ſederit, & ñ ſederit. Dicere aũt ꝙ ſederit, eſt dicere, ꝙ ſit præteritũ. dicere aũt ꝙ nõ ſederit, eſt dicere, ꝙ nõ fuerit. Vñ pterita ñ fuiſſe nõ ſubiacet diuinæ potentię. Et hoc eſt qđ Au.* dicit cõtra Fauſtum. Quiſqs ita dicit. ſi Deus oĩpotens eſt, faciat, vt q̃ fctã ſunt, facta nõ fuerint, nõ videt hoc ſe dicer̃, ſi Deꝰ oĩpotẽs eſt, faciat vt ea, q̃ vera ſũt, eo ipſo, ꝙ uera ſunt, falſa ſint. Et Philoſophus dicit in* 6. Ethi. ꝙ hoc ſolo priuatur Deus, ingenita facere quæ ſunt facta.

Ad 1. ergo dđm, ꝙ licèt pterita nõ fuiſſe ſit impoſſe p accidens, ſi cõſideret̃ id, quod eſt pteritũ, id eſt, curſus Sortis, tñ ſi cõſideret̃ præteritũ ſub rõne pteriti, ipſum nõ fuiſſe eſt ipoſſe nõ ſolũ per ſe, ſed abſolutè cõtradictionẽ implican . & ſic eſt magis impoſſe q̃ mortuũ reſurgere, quod non implicat cõtradictionem. quod dr̃ impoſſibile ſm aliquam potentiam. ſ. naturalem. Talia enim impoſſibilia diuinę potentiæ ſubduntur.

AD II. dicẽdũ, ꝙ ſicut Deus q̃tũ eſt ad perfectionẽ diuinæ potentię oĩa põt. ſed q̃dã nõ ſubiacent eius potentię, qa deficiũt à rõne poſſibiliũ, ita ſi attendat̃ immutabilitas diuinę potentię, quicquid Deus potuit põt. Aliqua tñ olim habuerũt rõnẽ poſſibiliũ dũ erãt fienda, q̃ iã deficiũt à rõne poſſibiliũ dũ ſunt facta. Et ſic dr̃ Deus ea nõ poſſe, quia ea non poſſunt fieri.

AD III. dicendũ, ꝙ oẽm corruptionẽ mentis & corporis Deus auferre poteſt à muliere corrupta, hoc tamen ab ea remoueri non poterit, ꝙ corrupta non fuerit, ſicut etiam ab aliquo peccatore auferre non poteſt quòd non peccauerit, & ꝙ charitatem non amiſerit.

D.497.

D.1164.

¶In corpore vnica eſt eſt concluſio reſponſiua q̃ſito negatiuẽ. Præterita non fuiſſe non ſubiacet diuinæ potẽtię. Probat̃ primo rõne. Sub oĩpotentia Dei nõ cadit ĩplicans cõtradictionẽ. pterita nõ fuiſſe ĩplicat contradictionẽ. ergo. Probat̃ minor dicere, ꝙ ſortes ſederit & non ſederit implicat, ſicut ꝙ ſedet & non ſedet: ſed hoc eſt dicere pteritũ nõ fuiſſe ergo. Deinde cõfirmat authoritate Aug. & Ari.

¶Aduerte hic, ꝙ pteritũ ſignificatĩ in actu ſignato p ly pteriti, & in actu exercito p verba pteriti tpis, vt fuit, cucurrit, ſedit &c. & ꝓpea in litera p actũ exercitũ declarat̃ actꝰ ſignatus. Et ſi diligenter pſpecta fuerit hæc rõ, ceſſant oĩa argumẽta ex Grego. allata apud Capre. 42. diſ. 1. Ex hac enĩ liquet rõ, quare Deus nõ põt expoliare Adam à pteritione, hoc.n. eſſet expoliare ipſũ à fuiſſe. Et cũ alterũ cõtradictoriorũ oporteat de quocũq; ſemꝑ verificari, ſi Adam expoliaret̃ nũc à fuiſſe, verificaret̃ de ipſo non fuiſſe. & ſic fuiſſet & nõ fuiſſet: fuiſſet qdẽ qa ex quo ſemel verũ eſt eũ fuiſſe, verè fuit. nõ fuiſſet aũ, qa ex poliatus eſſet ipſo fuiſſe, & ſic duo cõtradictoria eſſent ſimul vera, qđ nõ eſt intelligibile. Ex hoc ẽt patet, ꝙ nihil officit ꝓpoſito quòd fuiſſe accidentit Adę, ſicut & eſſe & ſortẽ. nõ.n. magis contra dicit, ſortes eſt hõ & nõ eſt hõ, q̃ ſortes currit & non currit, & q̃ curret & nõ curret, & q̃ cucurrit & non cucurrit: Nihil.n. refert ad cõtradictionẽ materia neceſſaria, vel cõtingens. Et ꝓpea in reſpõſione ad primũ vtrũq; tangitur. ſ. accidentalitas & impoſſibilitas.

*Ad Euſtochium de cuſtodia virginitatis, quamuis prĩc. 10. 1.

21. prim. & q. 7. art. 2. ad. 1.

conclu.

lib. 26. contra Fauſt. c. 5. circa princi. id. 6.

lib. 6. Ethi. ca. 2. in fine nota.

1. D.499.

ſibilitas abſoluta cõcomitãs implicationẽ contradictionis.

Porrecta per totũ. 154 1.d.43.q. 2. Et 2. cõ. c. 23. vſq; 30. Et lib. 3. c. 98. & Et po. q. 1. ar. 5.

SVPER Q. XXV. ARTIC. V.

Ferr. 2. cont. c. 23.

TItulus clarus eſt. ¶In corpore tria facit. Primò tractat quandam opinionẽ ſecundò tractat aliã. tertiò reſpondet quęſito.

¶Quoad primũ, opinio quædã erronea, tenet partem negatiuã, quia tenet Deum agere ex neceſſitate naturæ, & declaratur ex actione naturalium proportionaliter, & tandem reprehenditur, quia falſo innititur fundamẽto, vt patet ex dictis in quæſ. 19. vbi vterque modus naturalis neceſſitatis, ſcilicet ſpectans ad naturam, & ſpectans ad voluntatem, a diuina actione remotus eſt.

¶Quoad ſecundum, tria ordinatè facit. Primò ponit ipſam opinionem tenentẽ quoq; partẽ negatiuam: ſed alia ratione, quæ eſt talis. Deus nihil poteſt operari niſi ſecũdũ ordinem ſapiẽtiæ & iuſtitiæ ſuæ, ordo autem ſapientiæ & iuſtitiæ ſuæ non extendit ſe ultra ea, quæ quandoq; fiũt. ergo. Secundo examinatur hæc ratio quo ad primam propoſitionem, approbãdo eam, quia diuina potentia æqualis eſt ſuæ ſapientiæ, & ecõuerſo, propter identitatem mutuam. Tertiò examinatur & reprehenditur quo ad ſecũdam propoſitionem probando ſuã contradictoriam, ſcilicet diuina ſapientia non arctatur ad ordinem ſtabilitum qui nunc eſt, tali ratione. Tota ratio ordinis, quã ſapiens rebus à ſe factis imponit, ſumit à fine. ergo à fine proportionato rebus propter finem ſapientia faciẽtis limitatur ad certum ordinem, & à fine improportionabiliter excedẽte nõ limitatur, ergo diuina ſapientia non determinatur ad aliquem re-

Q.19.a.3.

117 122 138

ARTICVLVS V.

Vtrum Deus poſſit facere quę nõ facit

AD QVINTVM ſic ꝓcedit. Vr̃, ꝙ Deus nõ poſſit facere niſi ea, quę facit: Deus.n. nõ põt facere, q̃ nõ pſciuit & pordinauit ſe facturũ: ſed nõ pſciuit, neq; prę ordinauit ſe facturum, niſi ea, q̃ facit. Ergo nõ poteſt facere niſi ea, quæ facit.

¶2 Pręt. Deꝰ nõ põt facere niſi ꝙ dẽt, & qđ iuſtum eſt fieri: ſed Deus nõ dẽt facere, q̃ nõ facit, nec iuſtũ ẽ ut faciat q̃ nõ facit. ergo Deꝰ ñ pt facer̃ niſi q̃ facit.

¶3 Præ. Deus nõ põt facere niſi quod bonũ eſt, & conueniens rebus factis: ſed rebus factis à Deo nõ eſt bonum, nec conueniens aliter eſſe q̃ ſint. Ergo Deꝰ non põt facere niſi quæ facit.

SED CONTRA eſt, ꝙ dr̃ Mat. 26. An non poſſum rogare patrẽ meũ, & exhibebit mihi mõ pluſquam duodecim legiones Angelorũ? Neq; aũt ipſe rogabat neq; pater exhibebat ad repugnandum Iudæis. ergo Deus poteſt facere quod non facit.

RESPON. dicendũ, ꝙ circa hoc q̃dã dupliciter errauerũt. Quidã.n. poſuerũt Deũ agere quaſi ex neceſſitate naturæ, ut ſicut ex actione rerũ naturaliũ non pñt alia ꝓuenire, niſi q̃ eueniũt ut pote ex ſemine hoĩs homo, ex ſemine oliuę oliua, ita ex operatiõe diuina nõ poſſint alię res, vel alius ordo rerũ effluere niſi ſicut nunc eſt. Sed ſ.* oñdimus, Deũ nõ agere quaſi ex neceſſitate naturę, ſed uoluntatẽ eius eſſe oĩum rerũ cãm, neq; et ipſam uoluntatẽ naturaliter & ex neceſſitate determinari ad has res. Vñ nullo mõ iſte curſus rerũ ſic ex neceſſitate à Deo ꝓuenit, ꝙ alia ꝓuenire nõ poſſent. Alij verò dixerũt ꝙ potentia diuina determinat̃ ad hunc curſum rerũ propter ordinẽ ſapientiæ & iuſtitiæ diuinæ, ſine quo, Deus nihil operat̃. Cũ aũt potentia Dei, (q̃ eſt eius eſſentia,) nõ ſit aliud q̃ Dei ſapientia cõuenienter qdẽ dici põt ꝙ nihil ſit in Dei potentia quod nõ ſit in ordine diuinæ ſapientiæ. nam diuina ſapiẽtia totũ poſſe

D

E

A potentiæ comprehendit. Sed tñ ordo à diuina ſapiẽtia reb. inditus (in quo rõ iuſtitiæ cõſiſtit, vt ſ. dictũ* eſt) nõ adæquat diuinã ſapientiã, ſic, ut diuina ſapiẽtia limitet̃ ad hunc ordinẽ. Manifeſtũ eſt aũt, ꝙ tota rõ ordinis, q̃ ſapiẽs reb. à ſe factis imponit, à fine ſumit̃. Qñ igit̃ finis eſt ꝓportionatus reb. pp finẽ factis, ſapientia faciẽtis limitat̃ ad aliquẽ determinatũ ordinẽ.

B ſed diuina bonitas eſt finis imꝓportionabiliter excedens res creatas. Vñ diuina ſapiẽtia non determinat̃ ad aliquẽ ordinẽ rerũ, ut nõ poſſit alius curſus rerum effluere. vñ dicendum eſt ſimpliciter, ꝙ Deus poteſt alia facere quàm quæ facit.

AD I. ergo dicẽdũ, ꝙ in nobis, in quibus eſt aliud potentia & eſſentia, à voluntate & intellectu, & iterũ intellectus aliud.

C à ſapiẽtia, & uolũtas aliud à iuſtitia, põt eſſe aliqd in potẽtia, qđ nõ põt eſſe ĩ uolũtate iuſta, vel in intellectu ſapiente: ſed in Deo eſt idẽ potẽtia, & eſſentia, uolũtas & intellectꝰ, & ſapientia, & iuſtitia. Vñ nihil põt eſſe in potẽtia diuina, qđ nõ poſſit eſſe in uolũtate iuſta ipſius, & ĩtellectu ſapiẽte eius. Tũc, qa volũtas nõ determinat̃ ex neceſſitate ad hæc vel illa, niſi fortè ex

D ſuppoſitione, ut ſ. dictũ* eſt. neque ſapiẽtia Dei iuſtitia determinat̃ ad hũc ordinẽ (vt ſ. dictũ eſt*) nihil ꝓhibet eſſe aliqd in potẽtia diuina, qđ nõ vult, & ꝙ nõ cõtinet̃ ſub ordine quẽ ſtatuit reb. Et qa potẽtia intelligit̃ vt exequẽs, uolũtas aũt ut ĩperans, & intellectus & ſapientia vt dirigẽs, qđ attribuit̃ potentiæ ſm ſe conſideratę, dr̃ Deus poſſe ſm potentiã abſolutã. &

E hmôi eſt oẽ illud, in quo põt ſaluari rõ entis, vt ſ. dictũ eſt.* Qđ aũt attribuit̃ potẽtiæ diuinę ſm ꝙ exequit̃ imperiũ uolũtatis iuſtæ. hoc dr̃ Deus poſſe facere de potẽtia ordinata. Sđm hoc ergo dđm eſt, ꝙ Deus põt alia facere de potẽtia abſoluta, q̃ quę pręſciuit, & præordinauit ſe facturũ, non tñ põt eſſe ꝙ aliqua faciat, q̃ nõ præſciuerit, & præordinauerit ſe facturũ, quia ipſum facere ſubiacet pſciæ & pordinationi, nõ aũt ipſũ poſſe, ꝙ eſt naturale. Iõ.n. Deꝰ aliqd facit qa uult, nõ tñ iõ põt quia uult, ſed quia talis eſt in ſui natura.

rum ordinem ſic, ut nõ poſſit alius effluere. Antecedens patet cum prima conſequentia, cuius conſequentis ſecundam partem appoſui, quoniam implicite tantum in litera habetur, & tamen ex illa pendet vis rationis. Conſtat autem eam ſubintelligendã fuiſſe ex poſteriori iſtius regula: Si affirmatio eſt cauſa affirmationis &c. ſi enim commenſuratio finis ratio eſt limitationis ad certum ordinem: qa tota ratio ordinis eſt à fine, oportet quòd in commenſuratio finis p exceſſum ſit ratio non limitationis ex eadem cauſa. ſecunda verò conſequentia probatur, qa diuina bonitas quæ finis eſt omnium improportionabiliter excedit omnem ſtabilitum ordinem rerũ.

¶Quoad tertium concluſio reſponſiua quęſito eſt. Deus poteſt alia facere quam quę facit. Nec aliter hæc concluſio probatur, quia examinando ꝓpoſitas opiniones, excluſæ ſunt oẽs cauſæ reſtrictiuæ diuinæ potentiæ ad ea quæ facit cum enim obiectiom eius, vt dictum eſt, ſit poſſibile abſolutè, ſi reſtringeretur ad poſſibile quod facit, aut hoc eſſet ratione naturæ agentis, aut ratione quaſi potentiarum, aut ratione quaſi habituũ, cum in Deo non cadant impedimenta & indiſpoſitiones, &c. Hæc autem omnia ſunt excluſa in litera. in prima quidem opinione, natura & uoluntas, ac per hoc intellectus implicitè. in ſecũda verò habitus, ſcilicet ſapientia & iuſtitia. Vnde omnibus reſtrictiuis excluſis, reſtat ambitus diuinæ potentiæ in ſua latitudine ad poſſibile abſolutè.

Q.21.a.2.

131 118

Concl.

Q.19.a.3.

In cor.ar. D.501.

Art. 3. huius quæſt.

AD II. dicendum, & Deus nõ dẽt aliquid alicui niſi ſibi. Vñ cũ dr̃, ꝙ Deus non põt facere niſi qđ dẽt, nihil aliud ſignificat niſi ꝙ Deus nõ põt facere niſi qđ ei ẽ conueniẽs & iuſtũ. Sed hoc qđ dico cõueniẽs & iuſtũ, põt itelligi dupľr. Vno mõ ſic, ꝙ hoc ꝙ dico cõueniẽs & iuſtũ, prius intelligať cõiũgi cũ hoc verbo ẽ, ita ꝙ reſtringať ad ſtãdũ pñtib. & ſic referať ad potentiã. & ſic falſũ eſt qđ dr̃: ẽ.n.ſenſus, Deus nõ põt facere niſi qđ mõ conueniẽs eſt & iuſtũ. Si uerò prius cõiũgať cũ hoc uerbo, põt (qđ hẽt uim ampliãdi) & poſtmodũ cũ hoc uerbo, eſt, ſignificabiť quoddã pñs & cõfuſum, & erit locutio uera ſub hoc ſenſu, De⁹ nõ põt, niſi id qđ ſi faceret, eẽt conueniens & iuſtum. H

AD III. dicendum, ꝙ licèt iſte curſ⁹ rerũ ſit determinat⁹ iſtis reb. q̃ nũc ſunt, nõ tñ ad hũc curſũ limitať diuina ſapientia & ptãs. Vñ licèt iſtis reb. q̃ nũc ſiũt, nullus ali⁹ curſ⁹ eẽt bonus & cõueniẽs, tñ Deus poſſet alias res facere, & aliũ eis iponere ordinẽ.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Deus poſſit meliora facere ea, quæ facit. I

AD SEXTVM ſic ꝓcediť. Vr̃, ꝙ Deus nõ poſſit meliora facere ea, q̃ facit. Quicquid.n. De⁹ facit, potentiſſimè & ſapientiſſimè facit: ſed tãto fit aliquid melius, quãto fit potẽtius & ſapiẽtius. Ergo Deus nõ põt aliquid facere melius quam facit.

¶ 2 Pręt. Aug.* contra Maximinũ ſic argumẽtať, Si De⁹ potuit & noluit gignere filiũ ſibi ęqualẽ, inuidus fuit: eadẽ rõne: ſi Deus potuit res meliores facere q̃ fecerit & noluit, inuidus K fuit. Sed inuidia eſt oĩno relegata à Deo, ergo De⁹ vnũquodq; fecit optimũ. nõ ergo Deus põt aliquid facere melius q̃ fecit.

¶ 3 Pręt. id quod eſt maximè & valdè bonũ, nõ põt melius fieri. quia maximo nihil eſt mai⁹. Sed ſicut Au. dicit in *Ench. bona ſũt ſingula, q̃ Deus fecit, ſed ſimul uniuerſa ualdè bona, quia ex oĩbus cõſiſtit uniuerſitatis admirabilis pulchritudo. Ergo bonũ uniuerſi ñ põt meli⁹ fieri à Deo.

¶ 4 Pręt. Hõ Chriſtus eſt plenus grã & ueritate, & Spiritũ habet nõ ad menſurã. & ſic nõ põt eẽ melior. Beatitudo ẽt creata dr̃ eſſe ſummũ bonũ, & ſic nõ põt eſſe melius. Beata ẽt uirgo Maria, eſt ſup oẽs choros Angelorũ exaltata, & ſic nõ põt eẽ melior. nõ igitur oĩa quæ fecit De⁹ poteſt facere meliora.

SED CONTRA eſt, ꝙ dr̃ ad Ephe. 3. quòd Deus poteſt oĩa facere abundantius quàm petimus, aut intelligimus.

RESPON. dicendũ, ꝙ bonitas alicuius rei eſt duplex. Vna quidẽ, q̃ eſt de eſſentia rei, ſicut eſſe rõnale eſt de eſſentia hoĩs, & q̃tũ ad hoc bonũ, Deus nõ põt facere aliq̃ rẽ meliorẽ, q̃ ipſa ſit (licèt poſſit facere aliq̃ aliã ea meliorẽ) ſicut etiã nõ põt facere quaternariũ maiorem. quia ſi eſſet maior, iã nõ eſſet quaternarius ſed alius numer⁹. ſic.n. ſe habet additio dr̃iæ ſubſtantialis in diffinitionibus, ſicut additio vnitatis in numeris, ut dicitur. * 8. Metaphy. Alia bonitas eſt, quę eſt extra eſſentiã rei. ſicut bonũ hominis eſt eſſe uirtuoſũ uel ſapientem, & ſm tale bonum poteſt Deus res à ſe factas facere meliores. * Sĩpliciter aũt loquendo qualibet re à ſe facta poteſt Deus facere aliam meliorem.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, ꝙ cũ dr̃ Deum poſſe aliquid facere melius q̃ facit, ſi ly melius ſit nomẽ, uerũ eſt, qualibet.n.re põt facere aliã meliorẽ. Eãdem uerò põt facere meliorẽ quodã modo, & quodãmodo nõ, ſicut* dictũ eſt. Si uerò ly melius ſit aduerbiũ, & iportet modũ ex parte faciẽtis, ſic Deus nõ põt facere melius q̃ ſicut facit, qa nõ poteſt facere ex maiori ſapiẽtia & bonitate. Si aũt importet modũ ex parte facti, ſic põt facere melius, quia põt dare rebus a ſe factis meliorẽ modũ eſſendi quãtum ad accidentalia, licèt non quantum ad eſſentialia. B

AD II. dicẽdũ, ꝙ de rõne filij eſt ꝙ æqueť patri, cũ ad pfectũ uenerit, nõ ẽ aũt de rõe creaturæ alicuius, ꝙ ſit melior q̃ a deo fcta ẽ. Vñ nõ eſt ſimilis rõ. C

AD III. Dicendũ, ꝙ vniuerſum (ſuppoſitis iſtis reb.) nõ põt eẽ melius ꝓp decentiſſimũ ordinẽ his reb. attributũ à Deo, in quo bonũ vniuerſi cõſiſtit. Quorũ ſi unũ aliquod eſſet melius, corrũpereť ꝓportio ordinis. Sicut ſi una chorda pl⁹ debito intẽderetur, corrũpereť cytharæ melodia. Poſſet tñ Deus alias res facere, vľ alias addere iſtis reb. fctis, & ſic eſſet illud uniuerſũ meli⁹. D

AD IIII. Dicẽdũ, ꝙ humanitas Xpi ex hoc, ꝙ eſt vnita Deo, & beatitudo creata ex hoc ꝙ ẽ fruitio Dei, & beata uirgo ex hoc ꝙ eſt mater Dei, hñt q̃dã dignitatẽ infinitã ex bono infinito, ꝙ eſt Deus, & ex hac parte nõ põt aliq̃d fieri meli⁹ eis, ſicut nõ põt aliq̃d melius eſſe Deo. E

QVAESTIO XXVI.

De Diuina beatitudine, in quatuor articulos diuiſa.

VLTIMO autem poſt cõſideratione eorũ q̃ ad diuinæ eſſentiæ unitatẽ ptinẽt, conſiderandum eſt de diuina beatitudine.

ET circa hoc quęruntur quatuor.

¶ Primò, Vtrum beatitudo Deo competat.

¶ Secundò, Secũdũ quid dr̃ Deus eſſe beatus. Vtrum ſecundũ actum intellectus.

¶ Tertiò, Vtrum ſit eſſentialiter beatitudo cuiuſlibet beati.

¶ Quartò, Vtrum in eius beatitudine omnis beatitudo includatur.

ARTICVLVS I.

Vtrum beatitudo Deo competat.

AD PRIMVM ſic ꝓcediť. Vr̃ ꝙ beatitudo Deo nõ conueniat. Beatitudo.n. ſm Boe.* in 4. de Cõſo. eſt ſtatus oĩum bonorũ aggregatione perfectus, ſed aggregatio bonorũ non hẽt locũ in Deo, ſicut nec cõpoſitio. Ergo Deo nõ cõuenit beatitud.

¶ 2 Præt. Beatitudo ſiuè fęlicitas eſt pmiũ virtutis ſm Philoſoph. in *1. Ethico. Sed Deo non conuenit præmium, ſicut nec meritum. ergo nec beatitudo.

SED CONTRA eſt, quod dicit Apoſtolus. 1. ad Tim. vlti. Quem ſuis tpib. oſtendet Deus beatus & ſolus potens Rex Regum & Dominus Dominantium.

RESPON. Dicendũ, ꝙ beatitudo maximè Deo competit. * Nihil.n. aliud ſub noĩe beatitudinis intelligiť niſi bonũ pfectũ intellectualis naturæ, cuius eſt ſuã ſufficiẽtiã cognoſcere in bono ꝙ hẽt, & cui cõpetit, ut ei cõtingat aliq̃d vel bñ vel malè, & ſit ſuarũ operationũ dñs. Vtrunque aũt iſtorũ excellentiſſimè Deo conuenit. ſ. perfectum eſſe & intelligentem. Vndè beatitudo maximè conuenit Deo.

AD 1. ergo dicẽdũ, ꝙ aggregatio bonorũ ẽ ĩ Deo nõ p modũ cõpoſitionis, ſed p modũ ſimplicitatis, qa q̃ in creaturis multiplicia ſũt, in Deo p̃exiſtũt ſimpliciter & unitẽ, vt ſ. dictũ eſt. * AD II. Dicendum, ꝙ eſt præ-

SVPER QV. XXV. ART. II.

S. Bon. 1. 5. d. 44. q. 1. a. 1. Scot. 1. 5. d. 44. q. 1. Riccar. 1. 5. d. 44. q. 1. Ioannes eodem loco. Alber. Mag. 1. di. 44. artic. 2. Pet. de Pal. 1. 5. di. 44. q. 1. Duran. 1. 5. d. 44. q. 1. Egi. 1. 5. d. 42. q. 1. pri. prin. Cap. 1. d. 43. q. 1. a. 2. con. 5. & 6. & 7. 8.

IN titulo continentur duæ q̃ones, altera formaliter, ſ. vtrum Deus poſſit meliorare facta. altera virtualiter, ſ. utrum Deus poſſit facere alia meliora factis. Clauditur.n. hec ſc̃da i prima rõne primi ſaſti, qđ eſt uniuerſum q̃n meliora rõ vniuerſi ex alijs reb. pendẽt, vt in reſponſione ad tertium di.

¶ In corpore vtrique q̃ſtio r̃ndetur duab⁹ diſtinctionib. & tribus concluſionibus. Prima diſtinctio explicata eſt de bonitate, ſ. ſubſtãntiali uel accidentali. Sc̃da eſt ſimpliciter de re eadẽ, uel diuerſa. Prima cõcluſio eſt. res eadẽ nõ poteſt fieri melior ſubſtantialiter, & probať quia dr̃ia ſubſtantialis ſe hẽt ut unitas in numeris & c. Sc̃da eſt: res eadẽ põt fieri melior accidentaliter. Tertia eſt: Deus qualibet re à ſe facta, põt facere aliã meliorem. Nec aliter hic probãtur hæ cõcluſiones, q̃n ex prædictis ſequunť. Si.n. obiectũ diuinæ potentiæ eſt poſſibile abſolutè, & hæc ſunt de numero poſſibiliũ, ꝙ ex eo percipi põt, ꝙ nulla apparet cõtradictio i his, cõſequens eſt, ꝙ hæc poſſit Deus facere.

Porrecta per totũ. 155 1. d. 44. artic. 1. 2. & 3. & 3. di. 13. ar. 2. q. 2. ad 2. & 3. Et p. q. 3. artic. 16. ad 17.

¶ Circa tertiã concluſionem dubitatur ex Scoto & ex Aureolo. Scotus ſiquidẽ implicitè in tertio ſnſarũ. diſt. 13. q. 4. tenet oppoſitũ tali rõne. Accepta aliqua determinata creatura ex parte inferiori q̃ ſit A, q̃ritur aſcendendo, aut eſt ſtatus ad aliquam ſupremam, & habeť oppoſitũ, aut nõ, ſed põt procedi in infinitum, & tunc ſic: Quanto aliqua creatura magis excedit A, tantò eſt perfectior, & per conſequens creatura quæ in infinitum excedit, eſt in infinitum perfectior, & ita erit in ſe intenſiuè infinita, quod eſt impoſſibile. Aureolus uerò apud Capreolum in 43. diſtin. primi, ſex medijs contra hanc concluſionem inuehit ualde prolixis, quorum vim tantum afferam. Primò ergo arguit. Si procederetur in infinitum in perfectionibus ſpecificis, ſi. perior eſſet quoddam totale perfectionale reſpectu inferioris, & conſequenter eſſet continens perfectiones omnium aliarum creaturarum, & conſequenter infinitæ perfectionis,

*li. 3. contra Maximin. c. 7. ad finem tom. 6.

F quod eſt impoſſibile. Prima conſequentia tenet, quia ſuperior continet perfectionem inferioris, & adhuc plus. Vltima autem tenet, quia huiuſmodi perfectiones apud te ſunt infinitæ. Secundò ſic. Proceſſus ad menſuram eſt finitus. ergo proceſſus ad ſuperius in ſpecificis pfectionibus eſt finitus. conſequẽtia patet ex. 10. Met. Tertiò ſic. Vniuerſitas ſpecierum creabiliũ diſtat à diuina pfectione, ſicut finitũ ab infinito. ergo eſt finitæ pfectionis, ergo impoſſibile eſt in ipſa, in infinitũ pcedere aſcẽdẽdo patet ſequela, qa proceſſus in infinitũ ſecũdũ perfectionẽ excedit oẽm finitã pfectionẽ. Quartò. Proceſſus ad vnitatẽ & totalitatẽ eſt finitus. ergo proceſſus iſte ẽ finitus. probaťſequela, qa eſt ad unitatẽ, & totalitatẽ uniuerſi. Quinto ſic: id, in qđ primò à Deo incipiẽdo deſcendiť, oportet dari. ergo nõ põt dici in infinitũ aſcendẽdo: conſequentia nota, & antecedens probatur ex illa maxima Dion. Infima iunguntur ſupremis p media, ita ꝙ ſupremũ infimi, attingit infimũ ſupremi, &c. Sexto ſic. Deus & infima creatura ſũt duo extrema, nõ diſtãtia in infinitũ per modũ intercidentis medij, ſed per infinitatẽ alterius extremi. ergo inter ea nõ poſſunt eſſe infinita media.

Ench. ca. 10. to. 3.

¶ Ad euidentiã horũ ſcito, ꝙ cum hic nõ ſit ſermo niſi de potentia Dei & poſſibili abſolutè, cũ dicim⁹, ꝙ quacunq; creatura facta, põt fieri alia perfectior, non denotatur aliqua potẽtia in creatura ad aliã vlteriorẽ creaturã ſicut in numeris accidit, ſed denotať inconſummabilitas poſſibilis abſolutè. Eſt.n. infinitũ ſicut infinitũ materiale, ꝙ quocunq; poſito uel accepto ſemper reſtat aliud accipiendũ. Denotatur quoq; inexhauribilitas diuinæ potentiæ, q̃n eſt infinitæ actualitatis ſimpliciter, ita ꝙ nullo participato actu exhauriť, ſed ſemper reſtat vlterior exhauriẽdus actus. vñ ad rõnẽ Scoti facilè r̃ndeť conceſſo ꝓceſſu in infinitũ, negando ꝙ ſequereť aliqua creatura in infinitũ excedens infimã, q̃n inter infimã, & quancunq; aliã ſignabilem, ſemper eſt finita diſtantia, vt patet in numeris. Oẽs.n. hæ obiectiones adductæ, aut multæ earũ in hoc fallũtur, ꝙ non diſcernunt inter proceſſum in infinitum, id eſt, in aliquod unũ numero infinitũ, & inter proceſſum in infinitũ, id eſt nunquã in vltimũ, ſed ſemper in aliquod, ſic quòd reſtet aliud vlterius. Et ſi benè aduertimus iuxta primum ſenſum, ly infinitũ, eſt terminus ad quẽ proceſſus, & habet uim nominis. in 2. aũt habet

Concl. m

li. 8. Metaphy. tex. 10. to. 3. Concl. p Concl. q

vim aduerbij, & eſt modus ipſius proceſſus. Nos.n. vtimur proceſſu in infinitũ iuxta ſcdm ſenſum, q̃n nominibus eſt vtendũ vt plures utuntur, & manifeſtè patet ex 3. Phy. ſic accipi. Arguentes aũt accipiunt implicitè vel explicitè procedi in infinitũ iuxta primum ſenſum, quod nec ſomniauimus, nec ex proceſſu in infinitum quem poſuimus, ſequitur. A

D. 502. D. 115. 101. D. 294.

¶ Ad primam aũt Aureoli obiectionem dr̃ ꝙ ſõ illa peccat tripliciter, primò in hoc, quod mõ diximꝰ. Secundò, in hoc, ꝙ malè interpretatur illa propoſitionẽ. Perfectio ſuperior includit inferiorẽ, & aliquid vltra; illa.n. non eſt vera de perfectionibus vltimarũ differentiarum, in nulla ſiquidẽ intelligentia clauditur virtualiter quicquid poſitiuè perfectionis ponit vltima differẽtia bouis, hoc enim ẽ Dei proprium, ut alibi uidendum eſt. Tertio in hoc, ꝙ nõ diſtinguit inter eſſe infinitæ perfectionis ſimpliciter, & eſſe infinitæ perfectionis in genere. In quo ẽt errat tertia ratio. q̃n ſi tota vniuerſitas creabilium eſſet, eſſent quidem infinitæ perfectiones ſpecificæ, non tñ eſſent infinitũ ens, quoniam ſingulæ, & omnia ſimul eſſent entia per participationẽ. Et ſimiliter ſi eẽnt aliqua una creatura æquiualens omnib⁹ illis, non eſſet infinitæ perfectionis ſimpliciter, ſed in genere. Sicut ſi eſſent infinita aĩalia, aut vnum aĩal eis æquiualẽs, nõ ſequereť niſi infinita perfectio in genere aĩalis. Et ſic minima intelligentiarum eũ ſit alteris ordinis ſortita, eſſet pfectior oĩb. eis, ut pote ſub genere animalis.

In cor. ar.

D. 502.

¶ Ad ſecũdã obiectionem dr̃, ꝙ peccat tripliciter: Primò, qa ꝓceſſus iſte non eſt ad menſurã, cũ nõ ſit ad terminũ aliquẽ. Secũdò, quia nõ diſtinguit inter totalẽ pceſſum, de quo ſit eſt tota q̃ſtiõ, & ſingulos partiales proceſſus, de quibus non eſt quæſtio, q̃n conſtat quemlibet eẽ finitum & ad mẽſurã materialiter. a. ad rẽ, quæ ſi eſſet, eſſet menſura. Et hic eſt tertius error. q. ſ. non diſtinguit inter proceſſum ad menſurã materialiter & in potentia, non naturali, ſed logica, & diuina, & menſuram in actu, & vt ſic. Tertia quoque rõ tripliciter errat. Primò, quia putat vniuerſitatẽ creabilium plus poſſe actu accipi, quàm uniuerſitatem numerorum. Secundò in hoc, quod dicimus, quod æquiuocat de infinita pfectione. Tertiò in hoc, quod non uidet. ꝙ infra infinitũ in genere, finitũ aũt ſimpliciter, poteſt in infinitum ꝓcedi ſimpliciter, quod eſt infinitum. Quarta aũt peccat, ſicut ſecunda. Tũ quia, proceſſus iſte totalis non eſt ad vnitatem, & totalitatẽ vniuerſi, quia nullũ hẽt terminum ut iam dictum eſt. Tũ quia ſinguli partiales proceſſus ſunt ad vnitatem & totalitatem uniuerſi non niſi in potẽtia logica & diuina. Tũ quia ſunt ad hmõi vnitatem & totalitatẽ materialiter & nõ formaliter, non enim implicat cõtradictionem, ꝙ fierent plures creaturæ abſquè aliquo uniuerſo, per ſe ex eis reſultantẽ.

Porrecta per totũ. 156

¶ Ad quintam autem patet r̃ſio, Quòd illud dictum Diony. intelligitur de creaturis inter ſe, & non de connexione inter creaturam & Deum. Vndè non datur primũ poſſibile deſcendendo à Deo, nec vltimũ aſcendendo ad eundem, & ſic uana eſt quæſtio, Vtrum ſit finitum uel infinitum. De facto autem ſemper datur primum factum, quod eſt perfectionis finitæ. Sexta demum obiectio, ſeipſam interimit, q̃n infinita diſtantia ex infinitate alterius extremi, infert neceſſariò infinita intercidentia media, ſi non actu, tamen in potentia, vt manifeſtè patet in quantitate continua. Non.n. poteſt intelligi quòd inter lineam infinitam & lineam pedalem, nõ poſſint intercidere infinitę lineę medię. ſ. bipedalis, tripedalis, & ſic in infinitũ. Vndè conſequentia aliã nihil ualet.

Infr. q. 62. ar. 4. co. Et 2. d. 1. q. 2. a. 2. ad 4. & d. 154. q. 3. art. 3. ad 1. Et 1. cõ. cap. 100. & 101. * prof. 2. parum a princ. li. 1. Ethic. c. 9. paulo a princip. tom. 5.

Concl. m

SVPER Q. XXVI. ART. I.

Fer. 1. con. g. 100. 101.

TItulus clarus.

¶ In corpore una eſt concluſio r̃ſiua q̃ſito affirmatiuè. Beatitudo maximè cõuenit Deo. Probatur. Beatitudo eſt bonũ perfectum intellectualis naturæ, ergo

Q. 3. art. 1 & q. 18. art. 4.

maximè conuenit deo. Aſs hēt duas partes ſ. q̃ ſit bonũ perfectum & q̃ ſit intellectualis naturæ, prima quaſi p ſe nota relinquitur. Secunda [illegible] cōditionē intellectualis naturæ: ſ. cognitionis ſufficientiæ, capacitatis boni vel mali, & dñij operationum: & ſecunda quidem reſpondet bono prima perfecto, tertia autem vtrique conſequentia vero probatur, quia vtranque partem antecedentis maximè inueniri in Deo.

illatam aduerte, q̃ nobilitatem actus intelligendi ſupra cæteros non ex obiecto, vt tunc fiet, ſed ex modo probat, intellectio. n. fit capiendo intellectum, quod conſtat eſſe omnia. Amatio aũt & vniuerſaliter volitio, nõ fit capiendo rem amatã, ſed potius econuerſo. Intellectus enim intelligendo habet intellectũ in ſe: voluntas aũt amãdo quaſi exit ad amatũ, & cũ nobilius ſit (cæteris paribus) habere aliquid, quàm tendere in illud, ideò intellectio ex modo proprio ſui generis nobilior eſt omni alia operatione. Vndè cum Deus eſſentiam propriã habeat pro obiecto tàm intellectus quàm uoluntatis, & actus intellectus ex modo ſui generis ſit nobilior, merito ſcdm intellectũ beatus dicitur, & idem eſt iudicium de alijs beatis: quoniam ex parte obiecti æqualitas eſt. Vndè ad tertiam quæſtionem deſcendendo ſcito, quòd Scotus in quarto. d. 49. q. 4. tenet oppoſitum, volẽs beatitudinem conſiſtere principaliter in actu voluntatis, [illegible] eſt nõ delectatio, ſed amor: probatq; intentũ tripliciter. Primò ſic. Velle tendit immediatè in Deum, ut in finem vltimum, ergo immediatius eſt vltimo fini, & conſequenter primo appetibile quàm intelligere. Secundò. Aut uelle eſt pp intelligere, vel econuerſo, aut neutrũ propter alterum: ſed primum eſt peruerſũ ſecundum Anſel. lib. 2. cur Deus homo, c. 1. Tertium autem eſt impoſſibile, vt patet ergo relinquitur ſecũdum ergo amare eſt finis intellectionis, & cõſequẽter nobilius. Tertiò ſic. Inter intrinſeca ſummè uolendum eſt aliquod velle: ergo in eo conſiſtit beatitudo. Antecedēs probatur, & de appetitu naturali, qui eſt inclinatio, & de appetitu libero recto, quia uoluntas plus appetit perfectionem ſui in ultimo fine, quàm perfectionem intellectus. Fiunt & multa alia argumenta contra hanc concluſionem, recitata à Capreolo. 49. diſt. 4. q. 2. quæ breuitatis cauſa omitto, præſertim, quia ex dicendis in q. 82. & in ſolutione horum omnia, quodammodo patebunt. Scito igitur q̃ valdè differre comparare intellectionem q̃ amorem beati inter ſe & viatoris. Et rurſus ſimpliciter aut ſecundum quid. i. ſecundum hoc genus. Tàm ſimpliciter enim quàm in beato, intellectio melior eſt finis uolitionis. In uiatore autem, dilectio præſtat, qa tendit in Deũ ſcdm ſeipsũ. Et ſimiliter ſcdm qd. i. in ratione agentis ſeu mouentis primũ tenet locum. Et indè prouenit, quòd ſcdm voluntatẽ dicamur ſimpliciter boni ac mali. Et conſequẽter q̃ actus eius dicatur peſſimus & optimus, & quòd tendat in Deũ ſcdm genus nobiliſſimũ cauſæ. ſ. vt finẽ. eius. n. eſt mouere agẽs, & q̃ ſit dña & formaliter libera &c. hæc enim omnia ad nobilitatem ſecundum quid ſpectãt. Vndè ad primũ Scoti patet rñſio, qñ peccat ſecundũ non cãm vt cãm oportet enim immediatius cõiunctũ eſſe optimo abſolutè & nõ vt finis, ſi beatitudo cõcludẽda eſt q̃ cõſiſtit i pfectiſſimo ſimpliciter.

¶ Ad ſecundum quoque iam patet, quòd Anſelmus de amore viatoris interpretandus eſt.

¶ Ad tertium autem nihil omnino valet. Tũm quia ſicut uoluntas naturali appetitu magis vult volitionẽ, ita itellectus intellectionẽ: omnis. n. potentia tali appetitu tendit in ſua primo. Tũ quia falſum eſt, quòd volũtate libera, uolũtas ſibi magis quàm intellectui

[illegible]

SVPER QV. XXVI. ARTI. II.

Titulus formaliter intelligẽdus eſt, ita q̃ eſt ſermo de intellectu, vt intelligitur formaliter diſtinctus à ſubſtantia & uoluntate diuina. Et quoniã eadem eſt ratio, vt in corpore dicitur de beatitudine ſanctorum, idcircò ad hunc articulũ ſpectat quæſtio illa communis [illegible]: Vtrum beatitudo cõſiſtat in actu intellectus, aut uoluntatis, reliquorum enim beatitudo ſimilitudo quædam diuinæ eſt beatitudinis.

¶ In corpore vnica eſt concluſio reſponſiua quæſito affirmatiuè. Beatitudo attribuenda eſt Deo, & alijs beatis ſecundum intellectum. Hæc concluſio & probatur & declaratur. probat quidẽ ſic. Beatitudo eſt bonum perfectum intellectualis naturæ, ergo eſt perfectiſſimum in intellectuali natura, igitur conſiſtit in intelligendo, ergo tam Deus quàm alij, beati ſunt ſecundum intellectum. Antecedens & patet ex dictis, & manifeſtatur ab effectu, qa. ſ. intellectualis natura naturaliter appetit eſſe beata, ſicut unaquæq; res ſuam perfectionem. Prima uerò conſequentia in litera non habetur explicitè, ſed appoſuimus eã ad claritatem doctrinæ, & ex ſe patet. Secunda autem probatur quia perfectiſſimũ in qualibet intellectuali natura eſt intellectualis operatio. quod pbatur, quia ſecundum eam capit quodammodo omnia. Vltima autem & patet ex ſe, & quo ad alios probatur, quia alij dicuntur beati per aſſimilationem ad beatitudinem Dei manifeſtatur aũt quo ad ly intellectum in Deo ex hoc, q̃ licèt eſſe, & uelle, & intelligere in Deo ſint idem, quia tñ differũt rõne, ideò conuenienter ſecundum rationem formalem loquẽdo, intellectui Dei ſpecialiter attribuitur beatitudo.

¶ Circa hæc dicta, triplex eſt. q̃ŏ. Prima utrum beatitudo naturaliter appetatur. Secunda vtrum operatio intellectus ſit oĩum perfectiſſima. & quantũ valeat ratio hic aſſignata ad hoc. Tertia utrum ipſa concluſio vera ſit. hæc enim omnia dicunt in litera. & habent diuerſos opinantes. Et quoniã prima quæſtio in quæſtione. 82. tractabitur. ſufficiat hic ſcire, quòd natura intellectualis, tripliciter naturaliter appetit beatitudinem. Primò, appetitu. i. inclinatione naturali. & ſic verificatur uniuerſaliter. Secundo, appetitu, idest actu appetendi naturali ſimpliciter & ſic verificatur de Deo & beatis. Tertio, appetitu, idest actu appetendi naturali quo ad ſpecificationem actus, libero aũt quo ad exercitium eiuſdem, & ſic verificatur quo ad homines. Experimur enim, & reſpectu beatitudinis nõ poſſumus habere nolle quimus in poteſtate noſtra ſit liberè uelle, uel non velle illã actualiter. Sed de his erit tunc ſermo latior. Secunda quoq; quæſtio ibidem ex propoſito tractabitur. & propterea pertranſeundũ nunc eſt. Circa tamen rationem hic

miũ virtutis accidit beatitudini vel fœlicitati, inquantum aliqs beatitudinẽ acquirit, ſicut eſſe terminum gñationis accidit enti, inquantum exit de potẽtia in actum. Sicut igit Deus hẽt eſſe quamuis nõ gñetur, ita habet beatitudinẽ quãuis nõ mereat.

ARTICVLVS II.

Vtrum Deus dicatur beatus ſecundum intellectum.

AD SECVNDVM ſic pcedit. Vr, q̃ Deus nõ dicat beatus ſm itellectũ. Beatitudo. n. ẽ ſummũ bonũ: ſed bonũ dr̃ ĩ Deo ſm eſſẽtiã, Et bonũ reſpicit eẽ ſm eſſẽtiã ſm Boe. i lib. de hebdo. Ergo & beatitudo dr̃ ĩ Deo ſm eſſẽtiam & nõ ſm intellectum. H

¶ 2. Præt. Beatitudo hẽt rõnẽ finis. Finis aũt eſt obiectũ volũtatis ſicut & bonũ. Ergo beatitudo dr̃ in Deo ſecũdum uoluntatem & nõ ſecundũ intellectũ.

SED CONTRA eſt, qd̃ Grego. dicit 32. moraliũ, Ipſe gl̃ioſus eſt, q̃ dũ ſeipſo pfruit, accedẽtis laudis ĩdigẽs nõ ẽ. Eſſe aũt gl̃ioſũ ſignificat eẽ beatũ. Cũ igitur Deo fruamur ſm ĩtellectum, qa I viſio eſt tota merces (vt dicit Aug.) vr̃ q̃ beatitudo dicatur in Deo ſecundum intellectum.

RESPON. Dicẽdũ, q̃ beatitudo (ſicut dictũ ẽ) ſignificat bonũ pfectũ intellectualis naturæ: Et indè ẽ, q̃ ſicut unaq̃q; res appetit ſuã pfectionẽ, ita, & intellectualis natura naturaliter appetit eẽ beata. G Id aũt qd̃ ẽ pfectiſſimũ ĩ qualibet itellectuali natura, ẽ intellectualis operatio ſm quã capit quodãmõ oĩa. Vñ cuiuſlibet itellectualis naturę creatæ beatitudo cõſiſtit ĩ itelligẽdo. In Deo aũt nõ ẽ aliud eẽ & ĩtelligere ſm rẽ, ſed tñ ſm itelligẽtię rõnẽ. Attribuẽda ergo ẽ Deo beatit ſm itellectũ ſicut & alijs beatis, q̃ p aſſimilationẽ ad beatitudinẽ ipſi, beati dicũt.

AD 1. ergo dd̃m, q̃ ex illa rõne pbat, q̃ Deus ſit beatus ſm ſuã eſſẽtiã, nõ aũt q̃ beatitudo ei cõueniat ſm rõnẽ eſſẽtiæ, ſed magis ſm rõnem intellectus.

AD 2m Dicẽdũ, q̃ beatitudo cum ſit bonũ, eſt obiectũ voluntatis: obiectum, aũt præintelligitur actu potentiæ. Vñ ſm modũ intelligendi prius eſt beatitudo diuina, q̃ actus uoluntatis in ea requieſcentis. Et hoc nõ põt eſ-

[Margin notes, left page: lib. 22. de ciui. Dei c. 29. & quamuis a prima tom. 5. ar. 1 — D. 17. D. 50. D. 61. Concl. — D. 61 — [illegible] — concluſ.]

intellectui velit, quoniã actus elicitus ad hoc ab inſtitutore naturæ datus eſt appetitui animali, vt primo appetat ſuppoſito. Et propterea ſi intellectio eſt maior perfectio ſuppoſiti, q̃ volitio, recta uoluntas mauult intellectionem quàm volitionem.

A ex hoc ſequit, aĩam non tũ poſſe recipere ſpẽs intẽſas ſimul quin plures, viſio in primis beata nõ ponit in numerũ cũ alijs intellectionib. qñ cõſſimi altiorisq; ordinis eſt. Daẽ deinde ſtatus in ſpeciebus, ad quas eſt naturalis potentia & pcipuè ſimul in actu, ut in tractatu de Angelis clarius patebit. Impoſſibile quoq; eſt operatiõnẽ vitalẽ meã nõ ab intrinſeco meo eſſe cũ in hoc rõ mea vitæ conſiſtat: eſſet. n. vitalis & non vitalis & ppea cum beatitudo ſit operatio vitalis beatorum, implicat diuinã eſſentiam eſſe illam, & aut tunc cedẽs eſt falſum, aut eſt ſophiſma figuræ dictionis, ab æquali pñria ad modũ. Authoritates quoq; obiectæ intelligendæ ſũt, ſi vere adducũt.

SVPER Q. XXVI. ART. III.

Ferr. 1. cont. c. 101.

IN titulo ly Beatitudo. nõ eſt aſſũptum ad beatitudinẽ Dei, ſed ſimpliciter & abſolutè reſpectu omnis beati interpretandum eſt.

¶ In corpore duæ ſunt diſtinctiones bimembres cum tribus concluſionibus. Prima diſtinctio eſt. Beatitudo eſt duplex. ſ. obiectiua & formalis, quę eſt ipſe actus. Secunda eſt beatorũ. ſ. Dei & creaturarũ beatarum. Prima cõcluſio eſt. Deus eſt beatitudo obiectiua omnium beatorum, & ad hoc affertur authoritas Aug. Secũda eſt. Deus non eſt beatitudo formalis creaturarum beatarum. Tertia eſt. Deus eſt beatitudo formalis ſuipſius, nec alia rõne probantur, niſi quia actus intelligendi creaturæ eſt quid creatum, in Deo autẽ increatum.

¶ Circa ſecundam cõcluſionem ſcito, q̃ quidam apud Capreolum. 1. diſt. 1. q. 2. impugnant illã [illegible] [illegible]

[Margin notes, right page: Porrecta per toti. 158 — 12. q. 1. ar. 1. 1. & 4. diſt. 4. q. 1. ar. 2. q. 1. & 1. ad. 6. 10. 1. Q. 6. a. 2. 1 Q. 4. ar. 1. & 4. & q. 11. ar. 3. — D. 171. 108. — Cond. — Lib. 1. cõ feſſ. — D. 1176. 187. — Porrecta per toti. 159 1. cont. c. viii. — D. 710.]

ſe niſi act intellect. Vñ ĩ actu intellectus attendit beatitudo.

ARTICVLVS III.

Vtrum Deus ſit beatitudo cuiuſlibet beati.

AD TERTIVM ſic pceditur. B Vr, q̃ Deus ſit beatitudo cuiuſlibet beati. Deus. n. eſt ſũmũ bonũ; ut ſ. oñſum eſt. Impoſſe eſt aũt eſſe plura ſumma bona, ut ẽt ex ſuperiorib. patet. Cũ igit de rõne beatitudinis ſit, q̃ ſit ſummũ bonũ, vr̃ q̃ beatitudo non ſit aliud quam Deus.

¶ 2. Præt. Beatitudo eſt finis rõnalis naturæ vltimus. Sed eſſe vltimũ finem rõnalis naturę ſoli Deo conuenit. Ergo beatitudo C cuiuſlibet beati eſt ſolus Deus.

SED CONTRA. Beatitudo vnius eſt maior beatitudine alterius, ſm illud 1. Cor. 15. Stella differt à ſtella in claritate. Sed Deo nihil eſt maius. Ergo beatitudo ẽ aliquid aliud quam Deus.

RESPON. dd̃m, q̃ beatitudo intellectualis naturæ cõſiſtit in actu intellect. In quo duo pñt cõſiderari, ſ. obiectũ actus, qd̃ eſt intelligibile: & ipſe act, qui D eſt intelligere: Si igit beatitudo cõſideret ex parte ipſius obiectĩ, ſic ſolus Deus eſt beatitudo: qa ex hoc ſolo eſt aliqs beat, q̃ Deũ ĩtelligit ſm illud Au. in 5. li. cõfeſſ. Beat eſt q̃ te nouit ẽt ſi alia ignoret. Sed ex parte actus intelligẽtis beatitudo ẽ qd creatũ in creaturis beatis, in Deo autem eſt etiam ſecundũ hoc aliquid increatum.

AD 1. ergo dd̃m, q̃ beatitudo q̃tũ ad obiectũ eſt ſummũ E bonũ ſimpr: ſed q̃atũ ad actũ in creaturis beatis, eſt ſummũ bonũ, nõ ſimpr, ſed in gñe bonorũ participabiliũ à creatura.

AD 2. dd̃m, q̃ finis ẽ duplex. ſ. cui & quo, vt Philoſoph dicit. ſ. ipſa res & vs rei. Sicut auaro ẽ finis pecunia, & acqſitio pecuniæ. Creaturæ igitur rationalis eſt quidem Deus finis vltimus vt res, beatitudo autẽ creata vt vſus, vel magis fruitio rei.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum in Dei beatitudine omnis beatitudo includatur.

AD QVARTVM ſic pcedit. Vr, q̃ beatitudo diuina nõ cõplectat oẽs beatitudines. Sũt. n. q̃dã beatitudines falſę. Sd̃ ĩ deo nihil põt eſſe falſũ. Ergo diuina beatitudo non complectitur omnem beatitudinem.

¶ 2. Pręt. Quędã beatitudo ſm quoſdã cõſiſtit in reb. corporalib. ſicut uoluptatib. diuitijs, & hmõi. Quæ qdẽ Deo cõuenire non pñt, cũ ſit incorporeus. Ergo beatitudo eius nõ cõplectitur oẽm beatitudinem.

SED CONTRA eſt, q̃ beatitudo ẽ pfectio q̃dã: diuina aũt pfectio cõplectit oẽm pfectionẽ, vt ſ. oñſũ eſt. Ergo diuina beatitudo cõplectit oẽm beatitud.

RESPON. Dicẽdũ, q̃ qcqd ẽ deſiderabile in quacũq; beatitudine uel vera vel falſa, totũ eminẽtius in diuina beatitudine pexiſtit. De cõtẽplatiua. n. fœlicitate, hẽt continuã & certiſſimã cõtẽplationẽ ſui & oĩũ aliorũ: de actiua verò, gubernationẽ toti vniuerſi. De terrena verò fœlicitate, q̃ cõſiſtit in voluptatẽ, diuitijs, ptãte, dignitate & fama, ſm Boet. in 3. de cõſol. hẽt gaudiũ de ſe & de oĩb. alijs p delectatiõe. Pro diuitijs hẽt oĩmoda ſufficiẽtiã, q̃ diuitię pmittũt: p ptãte, oĩpotẽtiã: p dignitate, oĩum regimẽ: p fama verò, admirationẽ toti creaturę.

AD 1. ergo dd̃m, q̃ beatitudo aliqua ſm hoc ẽ falſa, ſm q̃ deficit à rõe ueræ beatitudinis: & ſic nõ eſt in Deo. Sed qcquid hẽt de ſimilitudine quãtũcunq; tenuis beatitudinis, totũ pexiſtit in diuina beatitudine.

AD 2. dd̃m, q̃ bona, q̃ ſunt in corporalib. corporaliter, in Deo ſunt ſpũaliter ſm modum ſuũ. Et hæc dicta ſufficiãt de his

SVPER Q. XXVI. ARTI. IIII.

Ferr. 1. cont. c. vlt. Bannes. q. 26. a. 4.

IN titulo, oĩs beatitudo diſtribuit p omni ſpecie, fœlicitatis. Ly uerò in eius beatitudine, non ſignificat ſubſtantiale, ſed primam ſimpliciter beatitudinẽ. de qua in præcedentib. duobus articulis habitus eſt ſermo, ſed ſtatum potius beatifici, de quo primo articulo tractatum eſt. Ita q̃ ſenſus quæſtionis ẽ vtrum. ſ. Deus ſit in tali ſtatu beatitudinis, q̃ omnẽ habeat fœlicitatis ſpeciẽ ut perfectionem.

¶ In corpore vnica ẽ concluſio reſponſiua quæſito. In diuina beatitudine eminentius præexiſtit q̃ quid eſt deſiderabile in quacunque beatitudine tam uera quã falſa. Et probatur inductiue in triplici genere fœlicitatis. ſ. cõtemplatiuæ, actiuæ, & terrenæ, conſiſtentia in quinque, vt omnia clarè patent in litera.

¶ Circa contemplatiuam fœlicitatem aduerte q̃ quidam ex verbis Ariſt. 3 deani ma dicentis quòd intellectus ſpec latiu nihil dicit de fugiendo aut proſequendo, reſecantã contẽplatiua fœlicitate omnem delectationem, & amorem: gloſſantes, vt potuerunt, ad mirabiles delectationes decimi. Ethic. Sed re vera ex alle videntur

Univerſidad de Deuſto Biblioteca

videntur. In communi ſiquidem loquendo, contemplationem rerum excellentiũ, ſequitur delectatio intellectualis per modum naturalis reſultãtię, quoniam operationẽ optimã cõiungentem naturaliſſimo obiecto, neceſſariò ſequit̃ delectatio, vt patet ex delectationis diffinitione. 1. rheto. Nec cõtra hoc militat authoritas tertij de aïa, quæ de ꝓſecutione aïaliter nõ naturaliter loquitur, i. de actu appetitus tanquam eligibili, non tanquam naturaliter concomitãte, vt hic accidit. Ad propoſitum autẽ deſcendendo, ambiguitas hæc nõ habet locum, quoniam viſio beata nec practica, nec ſpeculatiua eſt, ſed altioris ordinis eminenter vtranque præhabens.

¶ Circa actiuã fœlicitatem aduerte hic, ꝙ quidã minus penetrantes perfectionem rerum ac per hoc nõ aduertentes, quòd perfectio actiuæ partis conſiſtit in agere, dixerunt quòd fœlicitas practica conſiſtit in actu voluntatis. Litera autem propter dictam rationem poſuit eam in actione executiua, vniuerſali tamen, ſ. gubernatione vniuerſi, & meritò, quoniam finis practicæ eſt operari.

quę pertinent ad diuinę eſſentię vnitatem.

TRACTA. DE TRINITATE.

QVAESTIO XXVII.

De proceſſione diuinarum perſonarũ, in quinque articulos diuiſa.

CONSIDERATIS autem his, q̃ ad diuinæ eſſentię vnitatẽ ptinẽt reſtat cõſiderare de his q̃ ptinẽt ad Trinitatẽ ꝑſonarũ in diuinis. Et q̃a ꝑſonæ diuinæ ſm relationes originis diſtiguũtur, ſm ordinẽ doctrinæ, prius cõſiderãdũ ẽ de origine, ſiuè ḋ ꝓceſſione. Sc̄dò de relationib. originis. Tertiò de perſonis.

CIRCA proceſſionem quæruntur quinque.

¶ Primò, Vtrũ proceſſio ſit in diuinis.

¶ Secũdò, Vtrũ aliqua ꝓceſſio in diuinis gñatio dici poſſit.

¶ Tertiò, Vtrũ ꝑter gñationem aliqua alia proceſſio poſſit eſſe in diuinis.

¶ Quartò, Vtrũ illa alia proceſſio poſſit dici generatio.

¶ Quintò, Vtrũ in diuinis ſint plures ꝓceſſiones quàm duæ.

ARTICVLVS I.

Vtrum proceſſio ſit in diuinis.

AD I. ſic ꝓcedit. Vr, ꝙ ĩ deo nõ poſſit eſſe aliqua ꝓceſſio.[b] Proceſſio .n. ſignat motũ ad ex: ſed ĩ diuinis nihil ẽ mobile neque extraneum.[c] Ergo neque ꝓceſſio.

¶ 2 Prẽt. Oẽ[h] ꝓcedẽs ẽ diuerſũ ab eo à quo ꝓcedit. Sḋ ĩ Deo ñ ẽ aliq̃ diuerſitas, ſꝫ ſũma ſiplicitas. ergo ĩ deo ñ ẽ ꝓceſſio aliq̃.

¶ 3 Prẽt.[h] Procedere ab alio, vr rõni primi principij repugnare: ſed Deus eſt primũ pricipiũ vt ſupra * oſtenſum eſt. ergo in Deo proceſſio locũ non hẽt.

SED CONTRA eſt, ꝙ dicit Dñs Io. 8. Ego ex Deo ꝓceſſi.

SVPER QVÆST. XXVII. ARTI. I.

Ferr. 4. cont. c. 11. Egi. 1. ſ. d. 13. q. 1. pr. prin. Bannes. q. 27. a. 1.

ORdo præſentis tractatus ſatis patet in litera. Vnde ad articulũ primũ deſcendendo aduerte in titulo illius, Primò ꝙ ly proceſſio, ſumitur cõiter, non deſcendendo ad talẽ, uel talẽ ꝓceſſionem. Sc̄do ꝙ ly ſit, ſumitur propriè vt diſtinguitur eſſe contra intelligi, id eſt, eſſe ſc̄dm rẽ cõtra eſſe ſc̄dm rõnẽ. Tertiò ꝙ ly in, ſumit̃ ꝓpriè, vt denotat modum eſſendi in aliquo formaliter. Quartò ꝙ ly diuinis, ſumit̃ ſtrictiſſimè ꝓ his q̃ ſunt verè Deus. Ita quòd ſenſus quæſtionis eſt: an in ipſo Deo formaliter inueniatur ſecundum rem proceſſio aliqua.

¶ In corpore tria facit primò reſpondet quæſito quo ad id quod liquet. Secũdò, duos errores circa id quod latet, tractat. Tertiò reſpondet quæſito determinando & aperiendo occultum.

¶ Quoad primum, vnũ dicit, de quo non eſt dubium .ſ. diuina Scriptura vtitur noībus, ꝓceſſionẽ, ſignificãtibus cũ de Deo loquitur. hoc.n. ſubintellecto, ꝙ ſcriptura nõ dicit falſũ loqui hac parte Metaphoricè, manifeſtè hẽt, ꝙ oportet in diuinis aliquã ꝓceſſionẽ eſſe ac ſaluari, ſed ambiguũ reſtat qualis ſit illa ꝓceſſio. Vnde circa hoc ambiguum, reliquum huius literæ occupatur.

¶ Quoad ſecundum, ponitur primò error Arrij dicentis hãc ꝓceſſionem eſſe effectus à cauſa, & reprehenditur authoritatibus Scripturæ. Ponitur deinde error Sabelij, exponẽtis hãc proceſſionem eſſe cauſæ in effectum, & ſimiliter reprehenditur. Et quidem hic breuiter errores hi tanguntur, quoniã diffuſius ſunt alibi confutati & tractati, vt patet in quarto contra Gentiles.

¶ Quoad tertiũ tria dicit, Primò iter parans ad duo proceſſionum genera, vtriuſq; erroris cæcitatẽ aperit, ex eo, ꝙ diligenter intuenti, dum uterq; ſtudet ſaluare proceſſionem in Deo, neuter in eo ſed extra eum proceſſionẽ ponit, & cauſa fuit, quia vterq; proceſſionẽ ad extra tantum poſuit. Secũdò duplex proceſſionis genus inueniri dicit, ſ. ad extra & ad intra: manifeſtat hoc ſic ſicut actio eſt duplex, ſ. trãſiens, & immanens, ita ꝓceſſio quædã eſt ſc̄dm actionẽ trãſeuntẽ, & quædã ſc̄dm immanentem, cũ omnis proceſſio actionem ſequatur. ergo quædam eſt ꝓceſſio ſc̄dum hanc actionem, quæ eſt intelligere, & probat hæc ſequela quia proceſſio ad intra. id eſt, ſc̄dm actionem immanentẽ maximè patet in intellectus quod probatur: quia in quocunq; intelligente ex hoc ipſo ꝙ intelligit, procedit conceptio rei intellectæ ex vi intellectiua & eius notitia Proueniens, nũcupata verbum cordis & ſignificata verbo uocali apud nos. Tertiò & vltimò ponit concluſionem reſponſiuam, In Deo eſt proceſſio ſecũdũ emanationẽ intelligibilem, & probatur ſic. Deus eſt ſuper omnia. ergo ea quæ in Deo dicuntur, ſunt intelligenda ſc̄dm ſimilitudinem non corporum: ſed intellectualium ſubſtantiarum. ergo proceſſio nõ eſt in eo ſc̄dm actionem in exteriorem effectum: ſed ſecũdũ emanationẽ intelligibilem. Et cõfirmatur, quia ſic fides catholica ponit proceſſionem in diuinis. prima conſequentia probatur ex eo, quod corpora ſunt infimæ creaturę, intellectus uerò ſupremæ, quàmuis etiam ipſæ deficiant à diuina ſimilitudine. Secũda verò ut nota inductiuè in motu locali & alteratione relinquitur.

¶ Circa prædicta plura occurrunt dubia primo circa illã propoſitionẽ: ſecũdum actionem immanentẽ eſt proceſſio quædã ad intra: vt enim apud Capreolũ. 27. diſt. 1. q. 2. patet, arguunt contra hoc Scot. Aureolus: Durandus, Petrus de Pal. & Gerar. de Carmelo.[a] Et conſiſtit vis arguendi in hoc. Inter actionem immanentẽ & tranſeuntẽ hoc intereſt, ꝙ ꝑ iſtã eſt aliquid operatũ, per illã nihil. ergo nulla propoſitio fundamentalis in materia de ꝓceſſione diuina. Antecedens patet ex 9. Meta. & 1. Ethi. conſequentia vero eſt per ſe nota. Et cõfirmat̃ inquit durãdus, quia ex ſentire uelle nihil ꝓducit̃. ergo nec ex intellectione. Et cõfirmat̃ addit Gerar. quia cuiuſcũq; operantis eſt aliquid operatũ illud eſt ea nobilius. actu aũt ſc̄do immanẽte nihil eſt nobilius. ergo. Circa eãdẽ ꝓpoſitionẽ aliud occurrit dubiũ: an ipſa actio imanens ſit ipſa ꝓductio actiua eius, qḋ ꝓcedere dr̃ ſc̄dm ipſã. Scot. ſiquidẽ in 27. di. 1. q. 1. tenẽs partẽ negatiuã arguit̃ cõtra hoc tripliciter. Primo ex rõne iã dicta, q̃a operatio imanẽs eſt actus vltim[us]. Sc̄do, quia ſi intellectio eſſet actio ꝓductiua termini impoſſibile eſſet intelligere eã eſſe & nõ eſſe illius terminum, ut patet de calefactione & calore: ſed nõ eſt impoſſibile intelligere intellectionẽ eſſe abſq; termino. ergo tertio, quia ſic intelligentia gigneret verbũ, & non memoria, qḋ eſt cõtra Auguſt.

¶ Circa illã ꝓpoſitionẽ. ſ. Quicũq; intelligit ex hoc ipſo ꝙ intelligit, procedit aliquid intra ipſum. dubiũ occurrit. Tũ quia beati vident, intelligũt Deũ, & tũ nõ formant verbũ de eo. ergo falſa eſt dicta ꝓpoſitio. Antecedẽs patet, q̃a aliter De[us] ut obiectũ beatitudinis poſſet aliqua ſpecie creata repreſentari, ꝙ in 12. q. reprehenſum eſt. Tũ q̃a ſecluſa fide, ſcimus ꝙ De[us] intelligit & tñ nõ poſſumus ex hoc probare Proceſſionẽ eſſe in eo, ergo iſta ꝓpoſitio eſt credita, & non ſcita, aut intellecta, vel eſt falſa.

¶ Circa eãdẽ ꝓpoſitionẽ dubiũ occurrit an cõceptus intellectus ſit aliud ab ipſa actuali intellectione, vt litera vult, an ſit idẽ quod ipſa, Sco. n. in 27. diſ. primi oppoſitũ tenet cũ multis alijs à Capreolo recitatis ibi. q. 2. quadrifariã ãt diuiſi ſunt ĩpugnatores. Quidã nãq; ipſam diſ. ab actu intelligendi ĩpugnat quidã verò cã diſ. verã. Alij ãt eãm eiuſdẽ non verã ſed impoſſibilẽ ad perfectius repreſentãdũ vel cognoſcẽdũ. Alij demũ ducẽdo ad Impoſſibile. Et di ipſam qdẽ Scot. & Durãd. conat̃ infringere rõne & authoritate. Ratio quidẽ Scoti in. 27 diſt. 1. per uiam diuiſionis infert verbum eſſe actualẽ intellectionẽ. Et quia excluſio viæ noſtræ in ſc̄do dubio adducta fuit, nunc pertranſeamus. Durandus aũ ibidem arguit ſic. Verbum ſeu cõceptus cõſiſtit in rõne manifeſtatiui ſibi, vel alteri. ergo ne detur proceſſus in infinitum, primum verbum quod eſt verbum cordis, eſt ipſa manifeſtatio per eſſentiam, hæc autem eſt ipſa actualis intelle-

ctio

ctio. ergo. Et cõfirmat̃, q̃a tale ꝑ denominationẽ extrinſecã reducitur ad tale intrinſecũ. ergo cũ rõ manifeſtatiui nõ conueniat niſi extrinſecè verbo exteriori, oportet fieri reductionem ad aliquid, qḋ intrinſecè ꝑ eſſentiã manifeſtet: hoc aũt ẽ actualis intellectio, ergo vt prius. Secũdo ſic. Quæcunq; aliqua virtus ẽget duabus formis ad operandũ, habita vna adhuc eſt in potentia eſſentiali, quia eſt in potentia nõ ſolum ad operationẽ, ſed formã. ergo ſi ponitur verbũ, intellect[us] ĩ actu primo erit adhuc in potẽtia eſſentiali. Tertio arguit in 6. diſt. primi, q̃a duæ formæ eiuſdẽ ſpeciei eſſent ĩ eodẽ ſubiecto. Cætera aũt quæ contra eam diſtinctionis, aut cõtra poſſibilitatẽ eius adducuntur, vide ſi vis ſingillatim in capreolo, ex dicendis namq; omnium ſolutio facillimè exercitatis patebit.

Circa aliã propoſitionẽ, ſ. Cõceptio rei intellectæ, ex vi intellectiua & eius notitia procedit, dubiũ eſt de quali notitia intelligatur, ſ. habituali, an actuali. Quòd. n. nõ verificetur de habituali ꝓbat Durandus in 27. di. primi, quia perfectius non ꝓcedit à minus perfecto. intellect[us] aũt cũ ſola ſpecie imperfectior eſt verbo, ſeu cõceptu. Nec valet ſi dicat, ꝙ licẽt ſpecies ſit imperfectior cõceptu, tñ intellectus cũ ſpecie, eſt perfectior cõceptu: hoc inquã nihil eſt. Tum quia ſicut producens eſt intellectus cum ſpecie, ita ꝓductũ eſt intellectus cũ verbo. Tũ q̃a de quaſi formali principio & termino ꝓceſſionis eſt quæſtio quid eorũ ſit perfectius, & non de cõpoſitis, vt patet inductiuè in omnibus: hic aũt cõſtat terminum. ſ. conceptum eſſe nobiliorem ſpecie. Igitur ſpecies non eſt illa notitia à qua procedit. Quòd aũt non ſit actualis notitia, multipliciter probat Sco. in 1. diſt. 2. cuius argumenta omitto: quia vt patebit non ſunt contra nos.

¶ Ad primum dubium dr̃, ꝙ dr̃ia illa inter actionem immanẽtem & tranſeuntem, nõ eſt ſic amplè intelligenda vt ſonat, ſed vel quo ad neceſſitatem, vel quo ad ordinem. Et iuxta primã gloſſam ſenſus eſt: operatio trãſiẽs habet neceſſario operatũ, immanens aũt nõ neceſſario infert aliquod operatũ: & ſic ceſſant obiectiones omnes, vt patet. Et abſq; dubio hæc fuit mẽs Philoſophi, & manifeſtè cõtinet veritatem: ex eo. n. ꝙ habitus ex frequentatis actibus immanẽtibus generãtur, manifeſtè patet non repugnare actioni immanẽti habere opus ꝑter ſe. Iuxta ſecundam verò gloſſam ſenſus eſt, quòd actio tranſiens habet opus: ſic ꝙ ordinat̃ ad ipſum opus. actio verò immanẽs nõ habet opus, quia non per ſe ordinatur ad opus aliquod: ſed ſi quã habet opus, illud ordinatur ad ipſam. Et vtrumq; horum accidit in propoſito: quia nec intelligere neceſſario producit conceptum, nec quando format ipſum ordinatur ad conceptum, ſed econuerſo conceptus ordinatur potius ad perfectionẽ ipſius intelligere. Vnde patet reſponſio ad omnia obiecta. Et etiã ad additionem Gerardi: quoniã operatũ eſt nobilius, quando operatio per ſe ordinatur ad ipſum, non autem quando eſt potius econuerſo, vt manifeſtè patet in actu & habitu.

¶ Ad ſecundã dubitationẽ dicendum, ꝙ omnes vñr in hoc cõuenire, ꝙ productio intellectualis verbi eſt dicere intellectualiter, excepto Durando in 27. diſt. primi. Sed dr̃ia opinionum eſt in hoc, an dicere in rõne ſua claudat actum intelligendi, an ſolã productionẽ: ſiue illa ſit aliquis alius actus ſecundus, ſiuè relatio ſignificata per modũ actus ſecundi. Scot. n. vt patet in 1. di. 2. q. vlt. & di. 27. & in quolibeto. q. 1. diſtinguit in intellectu duplicem actum ſecundũ: alterum qui eſt operatio, & alterũ, q̃ eſt productio: & vult, ꝙ intelligere ſit actus ſecundus, qui eſt operatio: dicere verò ſit actus ſecundus, qui eſt productio: ordinatq; iſtos duos actus inter ſe, reſpectu eiuſdem principij, ſ. intellect[us] in actu primo, ſic, quòd intellectus prius naturaliter eſt operãs q̃ producẽs, ſeu dicens: & ſic apud ipſum dicere ſeu ꝓducere verbũ nõ eſt actus intelligẽdi: quamuis ſit actus intellectus. Sed ꝙ hęc poſitio nõ ſit cõueniẽs, vnica tñ rõne ad hominẽ, ſuadetur ſic. Cũ habens duos effectus inter ſe ordinatos, ita ꝙ neuter eſt alterius cauſa, ſic ſe habet, ꝙ eſſentialior eſt cõparatio vtriuſq; ad cauſam, quàm inter ſe. ita quòd ſi per impoſſibile adimeretur primus, non ꝓpter hoc negãda eſt habitudo ſecũdi ad cauſam: ſed intellectus in actu primo, eſt vt cauſa habens hos duos effectus, ſ. intelligere & dicere, ordinatos inter ſe, ita quòd neutrum eſt cauſa alterius: ergo ſi per impoſſibile ſubtraheretur intelligere, non propter hoc ſequitur quòd ſubtrahatur dicere: & ſic iſta conditionalis eſt poſſibilis, ſi intellectus non intelligeret, diceret: quod manifeſtè implicat cõtradictionẽ: quid enim diceret ſi nihil conſideraret. Maior eſt ipſius Scoti in 2. diſt. 1. q. 1. art. 3. minor autem eſt eiuſdẽ in locis prædictis. Impoſſibilitas aũt cõcluſionis eſt euidens S. Th. autem vbiq; tenet, ꝙ dicere eſt intelligere exprimendo, vel exprimere intelligendo, ita quòd vtrũque horum eſt de eius ratione. Et ſi diligentius uerba huius articuli conſiderentur, intellectio ipſa eſt productio conceptus non curando pro nunc, an omnis intellectio ſit productio verbi, an non. Dicit enim expreſſe litera, quòd per actionem immanentem, quæ eſt intelligere, conceptus ſeu verbum procedit: nulla ergo remanet apud ipſum actio alia ab intelligere q̃ ſit actio ſeu productio conceptus. Si enim tertium actionis genus intenderet, proceſſus hic totus rueret. Fiunt autem contra hanc poſitionem obiectiones bifariam. Aliæ enim intendunt, quòd intelligere non eſt actio productiua: aliæ verò ꝙ dicere non eſt intelligere. & primæ quidem allatæ ſunt mouẽdo dubitationem, reliquæ autem, quoniam notionalia innuiſcentur, in q. 34. vbi de verbo ſpecialiter tractabitur, ſoluẽtur. Hic enim in communi eſt ſermo. Et quoniam principium eſt, prolixum eſſe decet ſecundum Platonis præcepta: quatenus ex principijs bene diſcuſſis facilior ſit ad reliqua aditus.

¶ Ad primam ergo obiectionem Scoti ex dictis iam patet reſpõſio: quia ideo operatio immanens dicitur, & eſt actus vltimus & quia non neceſſariò producit opus, & q̃a ſi producit illud, magis eſt propter ipſam quàm econuerſo.

¶ Ad ſecundam verò dicitur, quòd aliquam operationem eſſe actionem productiuam termini, contingit dupliciter: vno modo neceſſariò, alio modo permiſſiuè. & quòd conditionalis aſſumpta à Scoto non eſt vera in actione productiua permiſſiuè, qualis eſt intellectio, vt in ſolutione primi dubij dictũ eſt.

¶ Ad tertium autem dicitur quòd æquiuocatur, intelligentia enim apud Augu. non gignit verbum vt principium formale, ſeu actiuum vt quo, ſed memoria: cum hoc tamen ſtat quòd aliqua intelligentia ſit ipſa gignitio uerbi, ut nos dicimus.

¶ Ad tertium dubium dr̃, quòd ly quicunq;, diſtribuit tantum pro hominibus uiatoribus: intendit. n. ex his, quæ in nobis uidentur, eleuare ad inuiſibilia & incõprehenſibilia Dei. Nos. n. intelligẽdo ſemper conceptũ aliquem formamus adæquatũ, vel inadæquatum actu primo: perfectum uel imperfectũ &c. Vnde ad obiectiones non eſt aliter reſpondendum, ſed cõcedẽda eſt earum concluſio ſcilicet ꝙ non oportet omnem intellectum in actu proferre uerbum, & non ſolum in Deo & beatis, ſed etiam in intelligẽtijs quo ad intellectionem ſuiipſius hoc uerum uidetur. Beatus enim uerbum partiale, non autem adæquatum uiſioni proferre poteſt, plus enim uidet quàm dicere poſſit quocunque creato uerbo. Angelus autem ſeipſum per ſeipſum etiam obiectiuè præſentialiter habens, nunc uerbum formaret

RESPON. Dicendũ, ꝙ diuina ſcriptura in rebus diuinis nominibus ad proceſſionẽ ptinẽtib[us] utit̃. Hãc aũt proceſſionem diuerſi diuerſimodè acceperunt. Quidã. n. acceperũt hanc proceſſionem ſm ꝙ effectus procedit à cã. Et ſic accepit Arrius, dicẽs filiũ procedere à patre ſicut primã eius creaturã: & Spiritũſanctũ procedere à patre & filio ſicut creaturam utriuſq;. Et ſm hoc, neq; fili[us], neq; ſpiritusſanctus eſſe uerus Deus. Qḋ eſt cõtra id, qḋ dr̃ de filio 1. Io. ult. Vt ſimus in uero filio eius. Hic eſt uerus Deus. Et de Spirituſancto dr̃ 1. Cor. 3. Neſcitis q̃a mẽbra ueſtra tẽplũ ſunt Spirituſſancti: tẽpliũ aũt hẽre ſoli[us] Dei eſt. Alij uerò hanc proceſſionẽ acceperũt ſm ꝙ cauſa dr̃ procedere in effectum, inquantũ uel mouet ipſum, uel ſimilitudinẽ ſuã ipſi imprimit. Et ſic accepit Sabellius dicẽs, ipſum Deũ patrẽ filiũ dici, ſm ꝙ carnẽ aſſumpſit ex Virgine, & eũdem dicit Spiritũ ſanctũ ſm ꝙ creaturam rõnalẽ ſanctificat, & ad uitam mouet. Huic aũt acceptioni repugnãt uerba Dñi de ſe dicẽtis Io. 5. Nõ põt facere à ſe fili[us] q̃c quã.[a] & multa alia, ꝑ q̃ oſtẽdit, ꝙ non eſt ipſe pr̃ q̃ filius. Si q̃s aũt diligenter cõſideret, uterq; accepit proceſſionẽ, ſm ꝙ eſt ad aliqḋ extra. Vñ neuter poſuit proceſſionem in ipſo Deo. Sed cũ oĩs proceſſio ſit ſm aliquã actionẽ, ſicut ſm actionẽ, q̃ tẽdit ĩ exteriorẽ materiã, eſt aliqua ꝓceſſio ad extrà: ita ſm actionẽ, q̃ manet in ipſo agente, attenditur proceſſio quædã ad intra. Et hoc maximè patet

in intellectu, cuius actio, ſ. intelligere manet i intelligēte. Quicunq; n. intelligit, ex hoc ipſo quòd intelligit, procedit aliqd intra ipſum, qđ eſt cōceptio rei intellectæ ex vi intellectiua ꝓueniens, & ex eius notitia ꝓcedens. Quā quidem cōceptionē vox ſignificat: & dr verbū cordis, ſignificatū uerbo uocis. Cū aūt Deus ſit ſuper oīa, ea q̄ in Deo dīr non ſunt intelligenda ſecundùm modū infimarū creaturarū, q̄ ſunt corpora, ſed ſecundùm ſimilitudinē ſupremarum creaturarū, q̄ ſunt intellectuales ſubſtantiæ; à q̄bus etiā ſimilitudo accepta deficit a repræſentatione diuinorū. Nō ergo accipiēda eſt ꝓceſſio ſcđm G q̄ eſt in corporalibus, vel p motū localē, uel p actionē alicuiꝰ cauſæ in exteriorē effectū, ut calor à calefaciēte in calefactū, ſed ſecundùm emanationē intelligibilem, vtpote uerbi intelligibilis à dicente, qđ manet in ipſo. Et ſic[m] fides catholica ꝓceſſionem ponit in diuinis.[n]

AD PRIMVM ergo dicēdū, q̄ obiectio illa ꝓcedit de ꝓceſſione, q̄ eſt motus localis, uel q̄ eſt ſm actionē tendētē in exteriorē materiā, uel in exteriorē effectum, talis aūt proceſſio nō eſt in diuinis, vt dictum * eſt.

AD II. Dicendum, q̄ id, qđ procedit ſm proceſſionē, q̄ eſt ad extra, oportet eſſe diuerſum ab eo, à quo procedit. Sed id, qđ procedit ad intra proceſſu intelligibili, non oportet eſſe diuerſum, imò quantò perfectius ꝓcedit, tantò magis eſt unū cum eo, à quo procedit. Manifeſtū eſt. n. q̄ quantò aliqd magis intelligitur, tantò cōceptio intellectualis eſt magis intima intelligēti, & magis unū. Nā intellectus ſm hoc q̄ actu intelligit, ſm hoc fit magis unum cum intellecto. Vnde cūm diuinū intelligere ſit in fine perfectionis (ut ſupra dictū * eſt) neceſſe eſt, q̄ uerbum diuinū ſit perfectè unū H cum eo, à quo procedit abſque omni diuerſitate.

AD III. Dicendum, q̄ ꝓcedere à principio, ut extraneum & diuerſum, repugnat rōni primi principij: ſed procedere ut intimū & abſque diuerſitate p modū intelligibilē, includit in rōne primi principij. Cū. n. dicimus ædificatorē principiū domus in rōne huius principij, includit cōceptio ſuæ artis: & includeret in rōne primi principij, ſi ædificator eſſet primum I principiū. Deus aūt q̄ eſt primū principiū rerū, cōparat ad res creatas vt artifex ad artificiata.

ARTICVLVS II.

Vtrum aliqua proceſſio in diuinis generatio dici poſſit.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Vr, q̄ ꝓceſſio q̄ eſt in diuinis, non poſſit dici generatio.[b] Generatio. n. eſt mutatio de non eſſe in eſſe corruptioni B poſita, & vtriuſq; ſubiectū eſt materia. Sed nihil horum cōpetit diuinis. Ergo non poteſt generatio eſſe in diuinis.

¶ 2 Præt. In Deo ē ꝓceſſio ſm modū intelligibilē, vt dictum * ē ſed i nobis talis ꝓceſſio nō dr generatio. Ergo neq; in Deo.

¶ 3 Præt. Oē genitū accipit eſſe à gn̄ante. Eſſe ergo cuiuslibet geniti ē eſſe[h] receptū. Sed C nullū eſſe receptū eſt p ſe ſubſiſtens. Cū igit̄ eſſe diuinū ſit eſſe p ſe ſubſiſtens (vt ſupra ꝓbatum * eſt) ſequit̄ q̄ nullius geniti, eſſe, ſit eſſe diuinum. Nō eſt ergo generatio in diuinis.

SED CONTRA eſt, quod dr in Pſal. 2. Ego hodie genui te.

RESP. Dicēdū, q̄ proceſſio verbi in diuinis dr generatio.

Ad cuius euidentiā, ſciendū eſt, q̄ nōie gn̄ationis dupliciter D vtimur. Vno mō cōiter ad oīa generabilia, & corruptibilia: & ſic generatio nihil aliud eſt q̄ mutatio de non eſſe ad eſſe. Alio mō ꝓpriè in viuentib. & ſic gn̄atio ſignificat originē alicuius viuentis à principio viuēte cōiuncto: & hæc ꝓpriè dr natiuitas.[c] Non tñ oē hmōi dr genitū, ſed propriè qđ procedit ſm rōnem ſimilitudinis: Vñ pilus, vel capillus nō hēt rōnem geniti, & filij, ſed ſolùm qđ ꝓcedit ſm rōnē ſimilitudinis nō cuiuſcunq;. Nā vermes qui generant̄ in aīalib. non hn̄t rōnē gn̄ationis, & filiationis, licèt ſit ſimilitudo ſm genus: ſed requiritur ad rōnem talis gn̄ationis, q̄ procedat ſm rationem ſimilitudinis in natura eiuſdē ſpēi, ſicut homo procedit ab hoīe, & equus ab æquo.[d] In viuentibus aūt, q̄ de potētia in actū vitæ procedunt, ſicut ſunt hoīes & aīalia, gn̄atio vtranq; gn̄ationem includit. Si aūt ſit aliqđ viuens, cuius uita nō exeat de potentia in actum, ꝓceſſio (ſi qua i tali viuēte inuenitur) excludit oīno primā rōnem gn̄ationis, ſed pōt habere rōnem gn̄ationis, q̄ eſt propria uiuētium. Sic igitur proceſſio verbi in diuinis hēt rōnem gn̄ationis. procedit. n. per modum intelligibilis actionis, q̄ eſt operatio vitæ: & à principio coniuncto, ut ſupra iam dictum * eſt: & ſm rōnem ſimilitudinis. Quia conceptio intellectus eſt ſimilitudo rei intellectæ, & in eadē natura exiſtens. Quia in Deo idē eſt intelligere, & eſſe, ut ſupra * oſtēſum eſt. Vñ[m] proceſſio uerbi in

¶Ad euidentiā horū ſciendū eſt, φ quia verbū vt verbū eſt ipſū F intellectū in actu interius, hēt tria. Ex eo.n. φ eſt intellectū in actu, ſequiť, ergo eſſe eius ut ſic eſt intelligi: ut patet inductiuè de viſo in actu, & reliquis. Ex eo verò φ eſt interius intellectū, idest, in quo res intellecta actu intelligēdi exprimiť ſequiť, ergo eſſe eius ē ſic intelligi, ut ſ interius in quo &c. Sic aūt intelligi eſt aliqđ eſſe reale, quū eſt eſſe expreſſum actu ſimilitudinē obiecti. Ex eo verò φ eſt ſic obiectum in actu, hēt φ ſit vnū de concurrentib. ad perfectionem actus intelligendi. Et cōſequēter φ intellectio, q̄ eſt ipſum eſſe intellectus in actu, ac per hoc eſt eſſe oīum cōcurrentiū ad pfectionē intellectus ī actu, ſit eſſe ipſius verbi.

¶ Vñ ad primā obiectionē dr̄, qđ licèt in intelligi nihil ponat in re intellecta: intelligi tñ ſic, ideſt, vt pprīū interius intellectum aliquid reale ponit, nō in re intellecta vniuerſaliter, ſed in re intellecta ſic, ideſt, ſecundū eſſe qđ hētin conceptu.

¶ Ad ſecūdā verò dr̄, φ intellectio eſt eſſe, & intellectus, & ſpēi intelligibilis, & verbi: diuerſimodè tñ: qa intellectus, & ſpēi eſt eſſe ut intelligere: uerbi aūt ut intelligi, illorū quaſi principiorū, illius ut termini, illorum quaſi vnius cōpleti ſubiecti, iſtius, ut obiecti. Vñ nullum inconueniens ſequiť, niſi quis putet, eodē eſſe non poſſe diſtincta realiter exiſtere: qđ falſū eſſe patet in materia, forma, & cōpoſito.

¶ Circa rōnem gñationis applicatæ ad diuinā proceſſionem dubium occurrit ex Aureolo apud Capreolum in 9. diſtin. primi. Arguit enim ſic. Si diuina proceſſio prædicta rōne diceretur gñatio: ſequerētur duo impoſſibilia. Primum eſt, φ filius non eſſet eo uerbum quo filius, & ecōtra, contra Aug. 7. de Trin. c. 4. & tenet ſequela: quia nec gñatio uerbi in nobis eſt gñatio ſubſtātiæ uiuæ, nec gñatio filij apud nos eſt gñatio uerbi. Secundum eſt, φ proceſſio Spiritus ſancti eſſet gñatio. Et probatur ſequela: quia ſibi competit tota illa definitio. Sed ad hæc facilis eſt reſponſio, negando utramque conſequentiam: nec probatio primæ aliquid ualet: quia in nobis filius procedit per actionem tranſeuntem, & uerbum per operationem quæ eſt accidens: in Deo autem nihil horum locum habet. Quare autem proprietas filij exprimatur etiam uerbi noīe, in 34. q. ar. 2. ad tertium patet. Probatio quoque ſecundæ conſequentiæ falſum aſſumit: quoniam ut in articu. 4. ex propoſito tractabitur: deficit illa conditio per modum ſimilis.

¶ In rñſione ad tertium notato aurea uerba in calce illius, ſ. in ipſa perfectione diuini eſſe continetur, & uerbum, &c. Perſpicuè enim apparet hic quod nulla eſt diſtinctio formalis actu in eſſentiam diuinam, & proprietates perſonales, & attributa, & reliqua quæ in Deo formaliter ſaluantur: ipſa enim perfectio diuini eſſe ſi ſecundum ſe (ut ſic liceat loqui) diffiniretur, hęc oīa in ſe concluderet, & propterea oēm hmōi diſtinctionē in Deo non niſi uirtualiter, in intellectu uerò ſecundum rōnē ponito.

In cor. ar.

diuinis dr̄ generatio, & ipſum uerbum procedens dr̄ filius.

Ad primum ergo dicendū, φ obiectio illa procedit de gñatione ſm rōnē primā prout importat exitum de potentia in actum. Et ſic non inuenitur in diuinis, ut ſupra dictum * eſt.

G Ad 2^m Dicendū, φ intelligere in nobis non eſt ipſa ſubſtantia intellectus. Vñ uerbū qđ ſm intelligibilē operationē procedit in nobis, nō eſt eiuſdē naturæ cū eo à quo procedit. Vñ nō propriè & cōpletè cōpetit ſibi rō gñationis. Sed intelligere diuinū ē ipſa ſubſtātia intelligentis, ut ſupra * oſtēſū ē. vñ uerbū procedēs, procedit ut eiuſdem naæ ſubſiſtēs. Et pp hoc, propriè dr̄ genitū & filius. Vñ & nis H q̄ ptinent ad gñationē uiuētiū, utiť. Scriptura ad ſignificandā proceſsionē diuinæ ſapiētiæ, ſ. cōceptione, & partu. Dr̄. n. ex pſona diuinæ ſapiētiæ, Prouer. 8. Nondū erant abyſſi, & ego iā cōcepta erā. Ante colles ego parturiebar. Sed in intellectu nr̄o utimur noīe cōceptionis, ſm φ ī uerbo nr̄i itellect⁹ inueniť ſimilitudo rei intellectæ, licèt nō ineniať naturæ idētitas. I

Q.14.ar.4.

e d 106

Ad 3^m Dicendū, φ non oē acceptū eſt receptū in aliquo ſubiecto, alioquin nō poſſet dici, φ tota ſubſtantia rei createę ſit accepta à Deo, cū toti⁹ ſubſtantiæ nō ſit aliqđ ſubiectū receptiuū. Sic igiť id qđ ē genitū in diuinis, accipit eſſe à gñante, nō tanꝗ illud eſſe ſit receptū ī aliqua materia, uel ſubiecto, φ repugnat ſubſiſtentiæ diuini eſſe. Sed ſm hoc dr̄ eſſe acceptū, inquantū procedēs ab alio hēt eſſe diuinū, nō quaſi aliud ab eſſe diuino exiſtens. In ipſa. n. perfectione diuini eſſe cōtineť, & uerbū intelligibiliter procedēs & principium uerbi, ſicut & q̄cunq; ad eius perfectionē pertinent, ut ſupra dictum * eſt.

Articvlvs III.

Vtrum ſit in diuinis alia proceſſio à generatione uerbi.

Ad tertivm ſic proceditur. Vr̄, φ nō ſit in diuinis alia proceſsio à gñatione uerbi.[h] Eadem. n. rōne erit aliqua alia proceſsio ab illa alia proceſsione: & ſic procederet in infinitū: quod eſt inconueniens. Standum eſt igitur in prima, ut ſit una tantū proceſsio in diuinis.

¶ 2 Præt. In oī[b] natura inueniť tantum unus modus cōicationis illius naturæ.[c] Et hoc ideò eſt: quia operationes ſecūdum terminos habent unitatē, & diuerſitatē. Sed proceſsio in diuinis nō eſt niſi ſecundum cōicationem diuinæ naturæ. Cū igiť ſit una tātum natura diuina (ut

Svper Qv. XXVII. Art. III.

Ferr. 4. cont. c. 23. Cap. d. 10. q. 1. cont. 1. Pet. de Pal. 1. 5. d. 6. q. 3. Egi. 1. 5. d. 13. q. 2. pri. princip. Bannes eod. loco.

In titulo ly alia, ſignificat verā alietatē, & pp ly ſit, oportet φ ſufficeet alietatē realē. non. n. eſt uera alietas proceſſionū realiū, niſi ſit realis. ly in diuinis, ſumitur ſicut in. 1. ar. 1. declaratū eſt, & eodem mō eſt intelligēdum in ſingulis illi⁹ cōnis articulis: ne oporteat idē pluries repetere.

¶ In corpore una eſt cōcluſio rñſiua q̄ſito affirmatiuè. In diuinis pter pceſſionem uerbi eſt alia pceſſio, q̄ eſt proceſſio amoris. Et probatur ſic. In natura intellectuali apud nos, pter pceſſionē uerbi ſcđm actionē intelligibilē, ē alia pceſſio, ſ. amoris ſcđm operationē voluntatis: ergo ī diuinis pter proceſſionē uerbi eſt alia proceſſio, &c. Aīs pbať ex proportionali: qa ſicut per cōceptionē uerbi intellectū eſt ī intelligētente, ita p proceſſionē amoris amatū eſt in amāte. cōſequentia uerò probatur: quia in diuinis nō eſt pceſſio niſi ſecūdū actionē immanentē naturæ intellectualis, quā cōſtat eſſe hāc duplicē intellectus, & uoluntatis.

¶ Circa hoc occurrit primo dubiū, ſimile dubio moto circa pceſſionē uerbi, an. ſ. per actū volūtatis pcedat aliqđ in ea tanquā termin⁹ eiuſdē. Et pter cōes rōnes ex parte actionis immanētis ſunt aliæ ex pprijs uolūtatis. Vt. n. primo contradicere hoc ipſimet S. T. in q. de ve. q. 4. art. 2. ad ſeptimū, ubi dicit, φ ī uolūtate nihil pcedit niſi p modū operationis: & qđ ſec⁹ ē ī itellectu. Secūdò, cōtra hoc arguūt tā Scot. q̄ alij, tenētes amorē pductū eſſe actū amādi, ut ſpiratū: quēadmodū uerbū tenēt ē actū intelligēdi genitū, magisq; authoritatib. arguūt, q̄ rōnib. Oēs aūt authoritates, & rōnes huc tēdūt, K φ Spiritus ſanctus eſt amor: amor autem actus eſt amandi.

¶ Circa illa uerba, ſcđm quā amatū eſt in amante, dubiū occurrit ex Aureolo apud Capreolum, x. diſt. primi. Is. n. multis argumentis nitiť hoc impugnare, & ſimpliciter, & ad hoīem. Verumn oīa eius motiua in hoc conſiſtunt, amor, ſeu impulſus uoluntatis, cōſiſtit in tendētia ad rē amatā, & nō in ſimilitudine illius: ergo p pceſſionē amoris nō fit amatū in amāte, ſed econuerſo, amans trahiť, transformatur, & eſt in re amata iuxta illud Matth. 6. Vbi eſt theſaurus tuus, ibi eſt cor tuum.

¶ Ad euidentiā horum ſciendum eſt, φ quia ea q̄ ſunt uoluntatis, minus nota minusq; nōiata ſunt, ex his quæ in intellectu apparent: proportionaliter ea q̄ in uolūtate ſunt, author declarauit: ita φ quēadmodū intelligendo formamus cōceptū, ita amando inclinationē quandā in amatum facimus intus: q̄ qa noīe caret, amor, impulſus, inclinatio, affectioq; uocať. Verū inter intellectum & uoluntatem non ſolum drīa eſt in hoc, φ terminus illius eſt ſimilitudo, iſtius aūt affectio: ſed etiam in

Q.4.2.a. q.14.ar.4.

Potrectū per 161 1.diſt.10. q.1.ar.2. & 4.cont. c.19. & 20. po.q.10. art.2.

161 a

hoc.

hoc, φ res ō in intellectu eſt terminus, habet modū & nomen A termini, vt patet de verbo & cōceptu. Res verò terminās in volūtate, licèt ſecūdū rē ſit terminus, nec modū tñ, nec nomē habet termini, qm & eſt & ſignificať vt ī aliud tēdēs: cōſtat aūt φ in aliud tēdere, cōditio eſt nō termini, ſed viæ. Et pp hāc rōnē, ſcripta ſunt verba illa in q. de ve. vt patet diligenter totā rñſionē cōſectāti ac penetrāti, vñ nihil officiūt pp oſito. Et ex eadē radice patet rñſio ad reliqua obiecta ī 1. dubio: penuria ſiq dē vocabulorū, amoris nomē ad eius terminum extendit.

Q.11.art. 3.

Q.19.art. 1.

¶ Ad ſecūdā aūt dubitationē dr̄, φ argumēta in duobus peccāt. Primo in hoc, φ nō vident tertiū modū eſſendi in, pter p eſſentiā & ſimilitudinē, ſ. p inclinationē ſeu affectionem, quō eſſe deorſum eſt in graui, & eſſe ſurſum in leui: hic. n. v. in 4. contra Gent. c. 19. explanať. tertius eſt mod⁹: & iuxta hūc amatū eſt in amāte, vt de ſe patet. Secundò in hoc, φ non librando quid ſit amatum eſſe in amante, putāt hac conſequentia valere, Amatū ſit à voluntate in amante, ergo amatū trahitur ad amātē: cū tñ nihil valeat: quia amatū nō aliter ſit in amante niſi ſecūdum affectionē amātis ī amatū: & cōſequenter ex hoc ipſo φ ſic ſit, trahitur, trāſformatur, impellitur amans in amati obiectū. & ſic in eo eſt. Itaq; facile poterat hoc, ex ipſa amati rōne. Amati. n. non eſt trahi, ſed trahere amantem: & conſequenter fieri vt amatum, non eſt fieri vt tractum, ſed vt trahēs: ac p hoc ſi aliquid ſit ī volūtate vt amatū: ñ ſit vt tractū ad ipſā, ſed econtrario vt trahēs ipſam. Et hoc mō fatemur ſimilitudinē pportionalē literæ inter intellectū & volūtatē currere, ſ. quo ad hoc φ ſicut ibi ſit res intellecta, ita hic res amata, ſed diuerſimodè: vt dictū eſt, & amplius dicet inferius.

¶ In reſponſione ad ſecūdum aduerte, φ reſponſio conſiſtit in hoc, φ maior illa non tenet in natura infinita identificante ſibi omnia: quāmuis inueniatur vera in alijs: quia finitæ ſunt, & propterea ex eis aſſumpta eſt velut maxima.

¶ In reſponſione ad tertium nota duo. Primum eſt, φ tertium argumētū intendebat concludere nō eſſe maiorē diſtinctionē inter has pceſſiones, q ſit īter intellectū & volūtatē, & cōſequēter ſicut inter intellectū & volūtatē in Deo non eſt verè alietas, ita nec inter pceſſiones. Rñſio aūt intēdit oſtendere, φ diſtinctio inter pceſſiones eſt maiori mō: φ inter eas eſt alietas ſtante idētitate ītellectus & volūtatis: & hoc pp ordinē originis inter eas, q ſ̄i oriť ex rōnibus principiorū, ſ. intellectus & volūtatis: inter quæ nō eſt talis ordo. Ita φ eſt diſtinctio ī principiatis & non eſt in principijs, & ex rōne ipſorum principiorū eſt ordo originis, nō in ſeipſis, ſed in pceſſionibus ſecūdū ipſa: & ſic alietas proceſſionū quæſita: in corpore articuli implicitè tantū determinata, hic explicitè manifeſtatur ex ordine originis.

¶ Secundum aduertendum hic eſt, quod in litera dicitur, φ de ratione amoris eſt, quod procedat à conceptione intellectus, & conſequenter in diuinis, φ proceſſio ſit à proceſſione. Eſt. n.

ſupra * oñſum eſt) relinquiť φ una ſit tm̄ proceſſio in diuinis.

¶ 3 Prēt. Si ſit in diuinis alia pceſſio ab itelligibili pceſſione uerbi, nō erit niſi pceſſio amoris: q̄ eſt ſm uolūtatis operationē.[h] Sed talis pceſſio non pōt eſſe alia à pceſſione intellectus B intelligibili: qa uolūtas in Deo nō eſt aliud ab itellectu, ut ſupra * oſtenſum eſt. Ergo in Deo non eſt alia proceſſio præter proceſſionem uerbi.

Sed contra eſt, φ Spirit⁹ ſanctus pcedit à pr̄e: ut dr̄ Ioā. 15. Ipſe aūt eſt alius à filio, ſm illud Io. 14. Rogabo patrē meū: & alium paraclitū dabit uobis. Ergo in diuinis eſt alia pceſſio præter proceſſionem uerbi.

C Resp. Dicendum, φ in diuinis ſunt duæ pceſſiones, ſ. proceſſio uerbi & quædam alia.

Ad cui⁹ euidētiā cōſiderādū eſt, φ ī diuinis ñ eſt pceſſio niſi ſecūdūm actionē, q̄ nō tēdit in aliqđ extrinſecū, ſed manet in ipſo agēte. Hmōi aūt actio, ī intellectuali natura ē actio itell⁹, & actio uolūtatis. Proceſſio aūt uerbi attēdiť ſcđm actionē itelligibilē. Scđm aūt operationē D uolūtatis inueniť in nobis q̄dā alia pceſſio. ſ. pceſſio amoris, ſm quā amatū eſt ī amāte, ſicut per cōceptionē uerbi, res dicta vel intellecta, eſt in intelligēte. Vñ & ^m præter pceſſionē verbi ponitur alia proceſſio in diuinis, quę eſt pceſſio amoris.*

Ad primvm ergo dicendū, φ nō eſt neceſſariū procedere in diuinis proceſſionibus in infinitū. Proceſſio enim, q̄ eſt ad intra in intellectuali natura, terminatur ī pceſſione volūtatis.

Ad ii^m. Dicēdū, φ q̄cqđ ē ī Deo, ē De⁹. vt ſ. * oſtēſum ē. Qđ non contingit in alijs rebus. Et ideò p quālibet pceſſionē, q̄ ñ eſt ad extra, cōmunicať diuina natura, non autem alię naturę.

Ad iii^m. Dicendū, φ licèt in Deo nō ſit aliud volūtas, & intellect⁹, tñ de rōne volūtatis & intellectus eſt, φ pceſſiones, q̄ ſunt ſm actionē vtriuſq;, ſe habeāt ſm quēdā ordinē. Non. n. ē pceſſio amoris niſi in ordine ad pceſſionē verbi. Nihil enim pōt voluntate amari, niſi ſit in intellectu cōceptū. Sicut igitur attenditur quidā ordo verbi ad principiū à quo procedit, licèt in diuinis ſit eadē ſubſtantia intellect⁹, & cōceptio itellectus: ita licèt in Deo ſit idē volūtas, & intellectus, tamē qa de rōne amoris eſt, φ nō pcedat niſi à cōceptione itellectus, habet ordinis diſtinctionē pceſſio amoris à pceſſione verbi in diuinis.

primo hic dubiū an ſit de rōne proceſſionis amoris in primo modo dicēdi per ſe, an in ſecundo. Eſt & rurſus dubium, an de rōne amoris ſit procedere à verbo inquantum verbū, an ſolū inquātū verbū eſt res intellecta. Eſt & tertiō dubiū, an præfat⁹ ordo originis ſit pſe id, quo realiter diſtinguuntur ipſæ proceſſiones. ita φ ſeclu ſo ipſo nō eſſet realis inter eas diſtinctio. Sed qm in q. 36. ar. 2. diſcutienda hęc ſunt, vbi melius quæque intelligētur poſt tractatum perſonarū diuinarum, ideirco hic prætranſeamus.

Concl. in

¶ Q̲ uinq; tamē nullo pacto prætereunda cenſui. Primum eſt, φ conſtat φ accipiendo cōceptum pro re concepta ſeu cognita vt ſic, proceſſionē amoris oportet eſſe à conceptu: Incognita. n. nequaquā diligere poſſumus: & propterea in litera quaſi per ſe notum dicitur, φ de rōne amoris eſt oriri à conceptu. Secūdum eſt φ res cognita eſt cauſa amoris in gñe cauſæ efficientis: quod ex eo patet qđ in litera dr̄, φ amor habet ordinem originis ad conceptum. Conſtat enim ordinem originis, in propoſito ordinem eſſe ſecundū modum efficientiæ, conſonatq; huic ſententiæ illud Auer. in 12. metaph. com. 36. Balneū in anima eſt agens deſiderij, &c.

Q.4.ar.3. & 4.

¶ Tertium eſt, quòd quāmuis amor oriatur effectiuè à duobus, ſ. à voluntate, & à re amabili cognita, ſicut & uerbū ab intellectu & intelligibili vnà cum intellectu: magna tamē differentia percipienda hic eſt. Conceptus enim producitur ab vtroq; in vi vnius efficientis completi, & in ratione rei. Amor aūt producitur à voluntate & re amabili cognita, non vt integrantibus unum agens, ſed ut è diuerſo ac diuerſis rationibus cōcurrentibus: A uoluntate enim oritur in ratione rei, Ab amabili autem in ratione cogniti. Amabile enim vt cognitū amorem parit, uoluntas autem ut talis res. Et hæc pro nunc ſufficiant pro fundamentis dicēdorum de amore & Spiritu ſancto.

¶ Quartum eſt, φ Sco. in 1. diſt. 13. ex illo verbo, ordinis, intellexit E hunc locum de diſt. proceſſionum ſecūdum prius & poſterius: & impugnauit tripliciter. Primò, quia illa non eſt prima diſtinctio pceſſionū, nā iō illa prior, hęc poſterior: qa illa ē talis & iſta talis. Secūdò, qa pceſſiones diuinæ ſunt relationes. Relationes autem non diſtinguuntur primo, per alias relationes.

¶ Tertiò, quia iſtæ relationes ordinis, ſunt aliæ à relationibus originis: quod probatur: quia ſunt inter alia extrema. Nam relatio originis eſt inter productum & producens, relatio uerò ordinis eſt inter originem & originem, male ergo expoſita eſt litera. Sed ad hæc facilis eſt reſponſio: ex ipſo enim progreſſu iſtius tractatus apparet ſenſus literæ ſimul cum ratione: quare ſic quaſi diminutè, locutus ſit hoc in loco author: manifeſtabitur enim inferius, quòd in diuinis non eſt ordo niſi originis: & quòd ille non includit relationes prioris & poſterioris. Et propterea diſtinctio ordinis hic poſita malè expoſita eſt, pro diſtinctione ſecundum prius & poſterius: quoniam eſt diſtinctio ordinis originis. Et ſi contra hoc

Universidad de Deusto Biblioteca

ra hoc dicat, q. illa distinctio nō est prima, de distinctione ra- F sequēdo, nega assumptum: nam vt inferius patebit, solę relationes originis realiter distinguūt in diuinis, de formali aūt distinctione iā patet respōsio ex corpore articuli, & ex articulo sequēti, q. distinguunt vna p intellectū, alia p voluntatē. Vñ iste ordo nō addit super ipsas origines alias relationes, vt secūda obiectio vult. Nec est verū q. alia sunt secūdū rē extrema rela- [illegible]

[illegible]

Porrecta per totū. 163

3. dist. 13. art. 3. Et 4. cont. c. 23.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum processio amoris in diuinis sit generatio.

AD QVARTVM sic procedit. Vr, q processio amoris in[h] diuinis sit gñatio. Qd enim pcedit in similitudine naturæ in G vinentibus, dr generatū & nascens. Sed id qd pcedit in diuinis p modū amoris, pcedit in similitudine naturæ, alias esset extraneū a natura diuina, & sic esset pcessio ad extra. Ergo qd pcedit in diuinis p modū amoris, pcedit vt genitū & nascēs.

¶ 2 Pręt. Sicut similitudo ē de ratione verbi, [h] ita est ēt de rōne amoris. Vnde dr Eccl. 13. q oē animal diligit simile sibi. si igit rōne similitudinis, uerbo pce- H denti conuenit generari & nasci, videtur etiam q amori pcedenti conuenit generari.

¶ 3 Præt. Nō est in genere quod nō est in aliqua eius [h] specie. Si igitur in diuinis sit quædam pcessio amoris, oportet q pręter hoc nomē cōmune, habeat aliquod nomē speciale. Sed nō est aliud nomē dare nisi generatio. Ergo videtur q processio amoris in diuinis sit generatio. I

SED CONTRA est, qa fm hoc sequeretur, q Spiritussanctus q pcedit vt amor, pcederet ut genitus. qd est contra illud Athanasij.* Spiritussanctus à patre & filio non factus, nec creatus, nec genitus, sed procedens.

In suo symbolo fidei.

Concl. [m] RESPON. Dicendum, q pcessio amoris in diuinis non debet dici generatio.* Ad cuius euidētiam sciendū est, q hæc est differētia inter [d] intellectum & uo K luntatē, q intellectus fit in actu per hoc, q res intellecta est in intellectu fm suam similitudinem. volūtas autem fit in actu, non p hoc q aliqua similitudo uoliti sit in uoluntate, [e] sed ex hoc q uoluntas habet quandā inclinationē in rem uolitā. Processio igitur, quę attenditur fm rationem intellectus, est fm rationem similitudinis. Et intantū potest habere rationē generationis, qa oēs gñans generat sibi simile. Processio autem q̃ attenditur fm rōnem uoluntatis, non consideratur fm ratiōem similitudinis, sed magis fm rationem impellentis & mouentis in aliquid. [f] Et ideò quod pcedit in diuinis per modū amoris, non procedit ut genitū, uel ut filius, sed magis procedit ut Spiritus. Quo nomine quædam uitalis motio & impulsio designatur: prout aliquis ex amore dicitur moueri uel impelli ad aliquid faciendū [m].

AD PRIMVM ergo dicendū q quicquid est in diuinis, est unū cū diuina natura. Vndè ex parte huius unitatis nō pōt accipi ppria rō huius pcessionis, uel illius: fm quā una distinguatur ab alia, sed oportet q ppria rō huius uel illius processionis accipiatur fm ordinem unius processionis ad aliam. Huiusmodi autem ordo attenditur fm rōnem uoluntatis & intellectus. Vnde fm horum propriā rationem sortitur in diuinis nomen utraq; processio, quod imponitur ad propriam rationem rei significandam. & inde est quòd procedens per modum amoris: & diuinam naturam accipit, & tamen non dicitur natum.

AD II.[m] Dicēdū, q [d] similitudo aliter ptinet ad uerbū, & aliter ad amorē. nam ad verbū pertinet in quātum ipsum est q̃dam similitudo rei intellectæ, sicut genitū est similitudo generantis. sed ad amorem pertinet, nō q ipse amor sit similitudo, sed in quantū similitudo est principium amandi. Vñ non sequitur q amor sit genitus, sed q genitum sit principium amoris.

Q. 13. ar. 1.

AD III. Dicendū, q Deum nominare nō possumus nisi ex creaturis, ut dictū est supra.* Et quia in creaturis cōicatio naturæ non est nisi per generationem, processio in diuinis non hēt propriū, vel spāle nomē nisi gñationis. Vñ processio q̃ nō est gñatio, remansit sine spāli noie: sed potest noiari spiratio, quia est processio spiritus.

ARTICVLVS V.

Vtrum sint plures processiones in diuinis, quàm duæ.

AD QVINTVM sic proceditur. Vr, q sint plures pcessiones in diuinis, quàm duæ. Sicut enim scientia, & volūtas [illegible]

[illegible]

SVPER QV. XXVII. ART. IIII.

Ferr. 4. cont. c. 23.
Scot. 1. sē. d. 14. q. 1.
Cap. 1. d. 6. q. 1. con. 4 & d. 10.
Æ. 1. con. 2. & d. 13. q. 1. con. 3.
Bannes eodem loco.

773 IN titulo aduerte diligēter ly generatio. Cū enim in pcedenti arti. determinatū sit, q. pcessio amoris nō est pcessio verbi, & in 2. art. determinatū fuit, q. pcessio verbi est generatio: absque questione liquet q. pcessio amoris nō est illa gñatio, quę est pcessio verbi: & cōsequēter cōstat, q. pcessio amoris realiter distinguitur a gñatione illa in diuinis, & de hiis nō hic est q̃stio. Vnde nil aliud hic quęritur, nisi: vtrum amoris pcessioni in diuinis conueniat rō formalis gñationis. Et sic diligēter pscrutāti apparet, q. sicut pcedēs articulus quęsiuit distinctionē realē pcessionis a pcessione, ita hic quęrit formalē nō secūdū quamcūq; rōnē, sed secundū rōnē generationis. Et verè restabat hoc quęrēdū: [illegible] pcessionib⁹ verbi & amoris, diuinis, & q. illa processus vis super illa particula posita in diffinitione generationis, scilicet secundum similitudinem. Itaq; quia processio aliqua ex propria ratione formali est vel non est secundum similitudinem, est, aut non est generatio. Sanè tamen intelligendo quo ad constructionem, quia intelligitur concurrentibus cæteris particulis, quę sunt de ratione generationis: ad destructionem enim sufficit illius tantum particulę negatio, eo quod rationes formales sunt sicut numeri, vt dicitur 8. metaphy.

¶ Circa differentiam primam inter intellectum & voluntatem assignatā, dubium occurrit, de quo actu interpretāda sit, an de primo, an de secundo. [illegible] hoc q. voluntas ve- sit

[illegible] in ea aliqua inclinatio faciēs ipsā formaliter I A ¶ Ad primū aūt dubiū dr, q. illa pōt de vtroq; [illegible] de primo quidē non sit intelligenda est, [illegible] voluntas in actu primo in se sit actu p inclinationē [illegible] do vtrum illa inclinatio sit rei superaddita voluntati [illegible] idē qd ipsū, vtrumq; namq; [illegible]

[illegible]

Porrecta per totū. 164 Infra q. 28. arti. 4. cor. & q. 37. arti. 1. cor. & q. 45. art. 6. cor. & po. q. 10. art. 2. arg. ad op.

SVPER QV. XXVII. ART. V.

Scot. 1. s. d. 2. q. 7 *Bannes eod. loco.*

TItulus ex prædictis est clarus.

¶ In corpore vnica est cōclusio responsiua quæsito. Nulla pcessio

pŏt eſſe in diuinis niſi verbi, & amoris. Probatur ſic, proceſſiones diuinæ nō pñt accipi niſi ſcdm actiones immanẽtes, ergo nō niſi ſcdm intelligere, & velle: ergo nō niſi verbi, & amoris. Prima cōſequẽtia ꝓbat̃ dupliciter. primò quia in natura intellectuali nō eſt aliud genus actionis immanentis: cōſtat.n. Deũ naturæ ẽ purẽ intellectualis. Secũdò, quia ſentire, qđ tertiũ eſt genus immanentiũ, nō eſt oĩno extra operationes tranſeuntes, pro quanto fit ab obiecto extrinſeco.

¶ Circa antecedens, qđ eſt fundamentũ dictorũ, & dicendorũ in materia de Tri. aduerte, ꝙ dupliciter impugnari pŏt à negãtib. productiones in diuinis eſſe ipſas actiones immanẽtes. In hac.n. negatiua cōueniunt Sco. & Durãdus, ut ſuperius allegatum fuit. & contra Sco. quidẽ arguñ ẽ, recitata eius opinione. Vñ nũc reſtat Durãdi dicta refellere. Ipſe namq; in 1. diſt. primi, non annuens huic rōni ad 6. diſt. ſe remittit: in qua, & hanc ſuam impugnauit, & ſuam fundauit opinionẽ. Arguit ergo ꝙ proceſſiones diuinæ non attenduntur penes intelligere, & velle: quia hæc ſunt eſſentialia cōia oĩb. perſonis, & idẽ realiter productiones autẽ ſunt ſcdm oẽs act⁹ notionales: nec oĩb. cōueniunt, & diſtinguuntur realiter. Opinatur aũt ipſe, ꝓceſſiones diuinas attendi ſecundum actus naturæ, præciſis intellectu, & voluntate, & omnibus actibus eorum: & in hoc etiam à Sco. diſſentit, ponẽte ea attendi ſecundùm actus intellectus, & uoluntatis, [illegible]

attribuit Deo, ita & potẽtia. Si igitur ſm intellectũ, & volũtatẽ accipiunt in Deo duæ ꝓceſſiones, vĩ ꝙ tertia ſit accipienda ſecundùm potentiam.

¶ 2 Præt. Bonitas maximè vĩ eſſe[h] principium proceſſionis cũ bonum dicatur diffuſiuum ſui eſſe. Videtur igitur ꝙ ſecundũ bonitatem aliqua proceſſio in diuinis accipi debeat.

G

¶ 3 Præt.[h] Maior ẽ fœcũditatis uirtus in Deo, q̃ in nobis: ſed in nobis non eſt tm̃ una proceſſio uerbi, ſed multæ: quia ex uno uerbo in nobis procedit aliud uerbũ, & ſimiliter ex uno amore ali⁹ amor. ergo, & in Deo ſũt plures proceſsiones, q̃ duæ.

Sed contra eſt ꝙ in Deo non ſunt niſi duo procedentes ſ. filius, & Spiritus ſanctus. Ergo ſunt ibi tm̃ duæ proceſsiones.

H

Resp. Dicẽdũ, ꝙ proceſsiones in diuinis accipi non pñt niſi ſm actiones quæ in agente manent. Hmõi aũt actiones in natura intellectuali, & diuina non ſunt niſi duæ, ſ. intelligere & velle. Nam ſentire, qđ ẽt vĩ eſſe operatio in ſentiente, eſt extra naturam intellectualem: neq; totaliter eſt remotũ à gñe actionũ[d] q̃ ſunt ad extra. Nam ſentire ꝑficit ꝑ actionẽ ſenſibilis in ſenſum.[m] Relinquit igit̃ ꝙ nulla alia proceſsio poſsit eſſe i Deo niſi uerbi, & amoris.[n]

Ad primum ergo dicendũ, ꝙ potentia eſt principiũ agendi in aliud. Vñ ſm potentiã accipitur actio ad extra. Et ſic ſecũdũm attributũ potentię nõ accipit̃ ꝓceſsio diuinæ ꝑſonæ, ſed ſolũ ꝓceſsio creaturarum.

Ad II. Dicendũ, ꝙ bonũ (ſicut dicit Boet.* in li. de Hebdomadibus) pertinet ad eſſentiã, & non ad operationẽ, niſi forte ſicut obiectum uoluntatis. Vñ, cum proceſsiones diuinas ſm aliquas actiones neceſſe ſit accipere ſm bonitatẽ, & hmõi alia attributa: non accipiuntur aliæ proceſsiones niſi uerbi & amoris: ſecũdũm ꝙ Deus ſuam eſſentiam, ueritatem, & bonitatem intelligit & amat.

Ad III. Dicendũ, ꝙ (ſicut ſupra habitum eſt *) Deus uno ſimplici actu omnia intelligit, & ſimiliter oĩa vult. Vnde in eo nõ poteſt eſſe proceſsio uerbi ex uerbo, neq; amoris ex amore, ſed eſt in eo ſolùm unũ uerbum perfectum, & unus amor perfectus. Et in hoc eius perfecta fœcunditas manifeſtatur.

I

F ratio redditur inferius quæſt. 45. artic. 5. ad primum. ¶ Nota tertiò, ꝙ in illa natura, cui conuenit fœcunditas, eo mõ inuenitur cōicare ſe, quo inuenitur agere ad cōicationem ſui. Cũ aũt in diffinitione naturæ 2. Phy. ponatur primũ non proximum principium, non eſt in quacunq; natura requirendũ qđ ſit ſecluſa qualibet potentia ꝑimũ, & immediatũ principiũ operationis, ſed ſat eſt, qđ ſit primũ illius principiũ mediante potentia eius naturali, ut in elemẽtis, & aĩalibus patet. Ex his aũt inductiuẽ manifeſtis atq; rationi conſonis deducitur primo, ꝙ ſi qua eſt natura fœcunda cōicabilis per ſuam actionem tranſeuntem, illa non in quãtum intelligens, uolens, aut ſentiens: ſed ſecluſis oĩb. his hẽt actum ſui communicatiuum per potentiã ſuã, qu. eſt actio tranſiens. Si qua aũt natura eſt fœcunda, cui repugnet cōicari ꝑ actionẽ tranſeuntem, qualis eſt oĩs natura purẽ intellectualis, illa habet per potentiam uel potius ſuas actum communicatiuum ſui de genere actionũ immanentium: & cum huiuſmodi actiones in natura intellectuali non ſint niſi actus intellectus, & uoluntatis, ſolæ namq; illæ ſunt naturales potentiæ propriæ naturæ, purẽ intellectualis ſe quitur, ꝙ ſi qua natura purẽ intellectualis eſt fœcunda, actus cōmunicatiuus ipſius eſt, actus intellectus aut uoluntatis, uel uterque, & hæc eſt ratio literæ hui⁹ inchoata iam à 1. art. huius quæſtionis contra Arrium. &c.

¶ Ad obiectiones igit̃ in oppoſitũ dr̃: & primò ad primam, ꝙ ex oĩb. illis nihil aliud hr̃, niſi ꝙ ꝓceſſiones ſeu ꝓductiones nõ ſũt actiones immanentes [illegible]

Conc. in

In lib. An. qđ qđ eſt bonũ ſit circa illa ſinem.

Q. 14 art. 5. & 7. & 19. art. 5.

D. 1122.

[illegible]

[illegible] fœcunditas eius ſit per actus intelligibiles: & ſic [illegible] Et ex hoc patet nihil officere propoſito veritatem illius conditionalis, de calore & ſimilibus: qm̃ veræ ſunt de formis communicabilibus per actionem ad extra. & quas [illegible] habere ſe vt ſic ad intellectualitatem vt proprietate: [illegible]

A ꝙ hic non eſt ſermo de aliquid, ut eſt unũ genus: ſed ut eſt analogum quoddam ad oĩa relatiua. Repellitur hæc [illegible] diſtinguente ad aliquid contra alia genera. Conſtat.n. diſtinctum cōtra gña, vnum ex gñib. eſſe. Ex parte aũt reliquorum generum dubitatur. Qm̃ in omnibus vĩ inueniri aliquid ſecũdũ rem & aliquid ſecundum rōnem [illegible]

QVAESTIO XXVIII.

De relationibus Diuinis, in quatuor articulos diuiſa.

Deinde conſiderandum eſt de relationibus diuinis.

Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, Vtrum in Deo ſint aliquæ relationes reales.

¶ Secundò, Vtrum illę relatiões ſint ipſa eſſentia diuina, vel ſint extrinſecus affixæ.

¶ Tertiò, Vtrum poſſint eſſe in Deo plures relationes realiter diſtinctę ab inuicem.

¶ Quartò, De numero harũ relationum.

Articvlvs I.

Vtrum in Deo ſint aliquæ relationes reales.

Ad primvm ſic ꝓcedit. Vĩ, ꝙ in Deo nõ ſint aliq̃ relationes reales. Dicit.n. Boet. in li. de Tri.* ꝙ cũ qs ꝑdicamẽta in diuinã vertit ꝑdicationẽ, cũcta mutãtur in ſubſtãtiã q̃ ꝑdicari poſſunt:[c] ad aliquid vero, oĩno non põt[h] ꝑdicari. Sed qcqd eſt realiter in Deo de ipſo ꝑdicari põt. Ergo relatio ñ ẽ realiter i Deo.

¶ 2 Prę. Dicit Boe.† in eod. li. ꝙ[h] ſimilis eſt relatio in trinitate patris ad filiũ, & vtriuſq; ad Spm ſctm̃, ut ei⁹ ꝙ eſt idẽ, ad id ꝙ eſt idẽ. Sd hmõi relatio ẽ rõnis tm̃ qa oĩs relatio realis exigit duo extrema realiter.* Ergo relationes q̃ ponunt in diuinis, nõ ſũt reales relationes, ſed rõnis tm̃.

B

¶ 3 Prę. Relatio paternitatis eſt relatio[h] pricipij. Sed cũ dr̃, Deus eſt principiũ creaturarũ, nõ importat aliqua relatio realis, ſed rõnis tm̃. ergo nec pñitas in diuinis ẽ relõ realis. Et eadẽ rõne nec alię relationes, q̃ ponũt ibi.

¶ 4 Prę. Gñatio i diuinis eſt ſm intelligibilis verbi ꝓceſsionẽ: ſed relationes q̃ cõſequunt[h] operationẽ intellect⁹, ſũt relationes rõnis. ergo pñitas & filiatio, q̃ dicunt i diuinis ſm gñationem, ſunt relationes rõnis tantùm.

C

Sed contra eſt, ꝙ pr̃ nõ dr̃ niſi à pñitate, & fili⁹ à filiatione: ſi igit̃ paternitas & filiatio ñ ſunt in Deo realiter, ſequit̃, ꝙ De⁹ nõ ſit realiter pr̃, aut fili⁹, ſed ſm rõnem intelligẽtię tm̃: quod eſt hęreſis Sabelliana.*

Respon. Dicẽdũ, ꝙ relatiões q̃dã ſunt in diuinis realiter. Ad cuius euidẽtiã cõſiderãdũ ẽ, ꝙ ſolũ in his q̃ dicunt ad aliqd, inueniunt aliqua ſm rõnẽ tm̃, & non ſm rẽ. Quod nõ eſt in alijs gñibus: quia alia gña (vt quantitas & qualitas) ſm propria rõnẽ ſignificãt aliquid alicui inhęrens. Ea verò q̃ dicunt ad aliqd ſignificãt ſm ꝓpriã rõnẽ ſolũ reſpectũ ad aliud. Qui qdẽ reſpectus, aliqñ eſt in ipſa natura rerũ, utpote qñ aliq̃ res ſm ſuã naturã adinuicẽ ordinatę ſunt, & inuicẽ inclinationem hñt.* Et hmõi relationes oportet ẽẽ reales. Sicut in corpore graui eſt inclinatio & ordo ad locũ medium. Vnde reſpectus quidam eſt in ipſo graui reſpectu loci medij: & ſimiliter eſt de alijs

D

E

SVPER Q. XXVIII. ARTIC. I.

Ferr. 4. cont. c. 14. Egi. 1. ſ. d. 26. q. 1. a. 2. primo. Cap. 1. d. 3. q. 1. conc. 1. & 3. Bannes q. 28. a. 1. Alb. Mag. 1. d. 3. a. 34. & diſt. 26. art. 6. Pet. de Pal. 1. ſ. d. 26. q. 1.

Porreta per tot. 165 1. d. 26. q. 1. art. 1. [illegible]

¶ In titulo ly reales, [illegible]

[illegible]

160

74

74

[illegible]

de. Ad hoc.n.ſolū eſt inter ſimplicia proprium, vt de ſe pateat. Et per hoc patet rñſio tam ad primum q̄ ad ſcd̄m dubiū ex parte ad aliquid. Et patet rō quare dica, q relationes ſecundū propriam rõnem nihil ponunt in relatiuo, &c. hæc.n. omnia quantum eſt ex rõne Ad, vt ſic uera ſunt, quamuis ex tali Ad, puta realia falſa eſſent. Et propterea cautè loq oportet, nam aliter loquendum eſt de ſpeciebus & vniuerſaliter relationibus neceſſariò realibus ex proprijs rationibus, vt paternitas & filiatio, & alia huiuſmodi: & aliter de relationibus abſolutè: iſtæ enim ſignificant tantum ad aliquid, illæ verò ad aliquid reale. Ad obiectionem verò ex parte aliorum generum in ſecundo dubio, dicitur, quòd litera nõ comparat ad aliquid ad cætera omnia genera in ſecunda differentia: ſed ad genera abſoluta, ut ſcilicet quantitatem & qualitatem, quæ tantum in litera exprimuntur. Et hanc eſſe S. T. mentem teſtatur verba eiuſdem in 1. diſtin. 26. quæſtio. 2. artic. 1. expreſſè in hac differentia explicantis omnes alias formas abſolutas. Et propterea ſi actio eſt forma abſoluta, quicqd ſit de modo ſignificãdi de quo loqui ãuthor in quæſti. de potentia, ex parte rei, & eſt & habet quòd ſignificetur ut inhærens. Si autem eſt forma reſpectiua, nihil obſtat propoſito. poſſet tamen conceſſa extenſione ad alia genera dici, q per ly inhærens, intelligitur non hoc quod ſignificat formaliter hoc vocabulum inhærẽs: ſed omnis modus eſſendi, ex ſua rõne formali ſignificãs eſſe in rerum natura. Et hoc modo clauduntur omnia genera alia ab ad aliquid, & ſubſtantia imò & reliqua entia, ſiue in genere ſiue extra genus. Et hanc eſſe mentem literæ ſumi põt ex eo, q nec propria rõ qualitatis, nec quãtitatis conſiſtit in ineſſe: cum ineſſe cõe ſit oibus generi- K bus accidentis: ſed conſiſtit in quodam modo ineſſendi tali tñ, q ex proprio ſibi ſoli formali ponit aliquid in rerum natura: cuius oppoſitum in relatione intendebat litera oſtendere.

Q. præce. ar. 2. & 4. Concl. m

166 a 173

¶ Ad primum verò dubium ex parte aliorum gñum dr, q prædicet malo intellectu aſſignatæ differentiæ. Relatio.n. eſt (vt ſic loquar) eſſentia quædã, cuius quibuſdã ſubiectiuis partibus repugnat eſſe in rerum natura: & vendicant ſibi eſſe rõnis tñ, quibuſdã aũt conuenit eſſe in rerum natura. Et rurſus relatio eſt tale ens, cui additum eſſe in rõne non eſt conditio diminuens, ſicut in alijs, roſa.n. ſcd̄m rõnẽ nõ eſt roſa, neq; Homerus in opinione eſt Homerus. Relatio aũt in rõne eſt vera relatio. Et iterum, relatio non ſcd̄m aliquid eſt ens naturæ, & ſecundū aliqd rationis, puta complexiuè, ſed ſimpliciter quandoque eſt ens rationis. Et per hoc patet reſponſio ad obiecta, tempus enim & ſimilia compleriuè tantum pendent à ratione. Nec roſa aut triangulus, ſecundum eſſe rationis eſt vera roſa, aut triangulus uerus.

Nec diſtinctio roſæ in eſſe naturæ & eſſe rationis eſt diſtinctio diuerſarum quidditatum: quarum vna ſit ens reale, & altera ſit ens rationis, ut in relatione contingere diximus: ſed eſt diſtinctio unius & eiuſdem ſecundùm diuerſos modos eſſendi, ſ. ſimpliciter vel ſecundùm quid.

hmõi. Aliqñ verò reſpectus ſignificatus p ea q̄ dicunt ad aliquid, eſt tm̃ in ipſa apprehẽſione rõnis cõferẽtis unũ alteri: & tunc eſt relatio rõnis tm̃. Sicut cũ cõparat ratio hoiem aiali, vt ſpẽm ad genus. Cum aũt aliqd pcedit à principio eiuſdẽ naturæ, neceſſe eſt q ambo, ſ. pcedẽs & id à quo procedit, in eodẽ ordine conueniãt. & ſic oportet q hẽant reales reſpectus adinuicẽ. Cũ igit̃ proceſſiones in diuinis ſint in idẽtitate naturæ (vt oñſũ eſt) neceſſe eſt q relationes q̄ ſm̃ pceſſiones diuinas accipiũtur, ſint relationes reales.

G

Ad primvm ergo dicẽdũ, q ad aliquid dr̃ oĩno non pdicari in Deo ſm̃ propriã rationẽ eius quod dr̃ ad aliquid, inquantũ. ſ. propria ratio eius quod ad aliquid dr̃, non accipitur per comparationẽ ad illud cui ineſt relatio, ſed per reſpectũ ad alterũ: non aũt p hoc excludere uoluit q relatio non eſſet in Deo, ſed q non pdicaretur per modũ inhærentis ſm̃ propriam relationis rationem, ſed magis per modum ad aliud ſe habentis.

H

Ad secvndvm Dicendum, q relatio, q̄ importatur per hoc nomẽ idẽ, eſt relatio rõnis tm̃; ſi accipiat̃ ſimpliciter idẽ: quia hmõi relatio non põt conſiſtere, niſi in quodã ordine, quẽ rõ adinuenit alicuius ad ſeipſum ſm̃ aliquas eius duas conſiderationes. Secus aũt eſt, cũ dicunt aliqua eadẽ eſſe nõ in numero,

I

ſed in natura generis, ſiuẽ ſpeciei. Boet. igit̃ relationes q̄ ſunt ĩ diuinis, aſſimilat relationi idẽtatis non quantũ ad omnia, ſed quãtũ ad hoc ſolùm, quòd per hmõi relationes non diuerſificatur ſubſtantia, ſicut nec per relationem identitatis.

Ad tertivm Dicẽdũ, q cũ creatura pcedat à Deo in diuerſitate naturæ; Deus eſt extra ordinẽ totius creaturæ, nec ex eius natura eſt eius habitudo ad creaturas. Nõ.n. producit creaturas ex neceſſitate ſuæ naturæ, ſed p intellectũ & per uolũtatẽ, ut ſdictũ eſt. Et iõ in Deo non eſt realis relatio ad creaturas, ſed in creaturis eſt realis relatio ad Deũ: q a creaturæ cõtinent̃ ſub ordine diuino, & in earũ natura eſt q dependeant à Deo. Sed pceſſiones diuinæ ſunt in eadem natura. Vñ nõ eſt ſimilis ratio.

A d iiii. Dicẽdũ eſt, q relationes q̄ cõſequunt̃ ſolã operationẽ intellectus, in ipſis reb. intellectis ſũt relationes rõnis tm̃ q a. ſ. eas rõ adinuenit inter duas res intellectas. Sed relationes, q̄ cõſequuntur operationẽ intellectus, q̄ ſunt ĩter uerbũ intellectualiter pcedẽs, & illud à quo pcedit, nõ ſunt relationes rõnis tm̃, ſed rei. quia & ipſe intellectus & ratio eſt quædã res: & comparatur realiter ad id quod procedit intelligibiliter: ſicut res corporalis ad id q pcedit corporaliter. Et ſic pñitas & filiatio ſũt relationes reales in diuinis.

¶ Quia autem ſit reſpectus realis, & quis rationis explanatur diſtinguendo, quòd reſpectus quandoq; eſt in ipſis naturis rerum quandoque in apprehenſione rationis tantum: & iſte quidem eſt, cum duæ aliquæ res inclinationem ſeũ ordinem ad inuicem habẽt, vt pater de graui & loco deorſum: iſtæ autem eſt cum ratio confert vnum alteri, vt oſtenditur in ſpecie & genere.

74

¶ Aduerte hic duo. Primum eſt, quòd litera interpretãda eſt de relationibus realibus mutuis: quoniã de his intendimus, & de ordine ſeu inclinatione fundamentali, vt quæſt. 13. expoſitũ eſt. Secundum eſt, q nomine rationis conferentis, intelligend eſt intellectus quõmodo intelligens vnum in comparatione ad alterum, ut vniuerſalis ſit doctrinæ quot aũt modis hoc contingat, in 1. ſen. diſtio. 26. q. 2. art. 1. & q. de potentia q. 7. arti. 11. habes.

117 118 Q. 13. ar. 7. & 4. Ep. 14. 16. & D. 1084

¶ Circa hanc partem dubiũ occurrit ex 45. diſt. primi ipſius Scoti putantis quod non omnis relatio rationis ſit ab intellectu, ſed aliquã à uoluntate. & aliqua ab imaginatiua, probatq; hoc tali ratione. Omnis potentia potens habere actum circa obiectum exiſtens, non vt exiſtẽs, & illud obiectũ comparare ad aliud, ad quod ex natura rei non comparatur, poteſt in obiecto vt obiectum eſt, cauſare relationem ipſius ad aliud: ſed uolũtas eſt huiuſmodi, quia poteſt uti Deo ad creaturam & alijs ſimiliter. ergo poteſt cauſare huiuſmodi relationem. Tunc vltra: talis relatio cõſtat quòd non eſt realis: ergo rationis, non per opus intellectus.

1 a

¶ Ad hoc ex 5. & 6. Metaphyſicæ, dicendum eſt, quòd cum ens non inueniatur diſtinctum ac tractatum niſi in ens per ſe diuiſum in decem genera: & ens per accidens diſcuſſum in 6. Metaphyſicæ: & ens uerum in 5. inchoatum & in 6. determinatum: fictio vi ponere alium modum eſſendi: ipſe namque Ariſtoteles ens in anima ſufficienter ſe determinaſſe putauit determinando de ente vero. Vnde hmõi relationes nullum a ſui habẽt actuale eſſe, niſi quoniam propoſitio de ipſis eſt vera. Diſtinguendũ tamen eſt, quòd relatio rationis poteſt conſiderari dupliciter. Vno modo ſecundùm ſuum eſſe, & ſic non habet eſſe niſi in intelligi. Alio modo ſecundum ſuam quaſi proximam cauſam ſeu fundamentũ: & ſic cauſatur & à uoluntate & ab imaginatiua: imò etiam à viſu exteriori viſu namque attingen do colorẽ cauſat in eo relationem viſi ad uidenã. Et ſimiliter dextrũ animalis cauſat relationem dextri ca p in columna: & tamen hæ re-

hæ relationes non ſunt actu niſi cum intelliguntur. Vndè cũ voluntas ex ſe diſtincta contra rationem, & ſimiliter quælibet alia potentia ſic cauſent relationem in obiecto: quia non alio modo cauſant, q ſi eſſent cauſæ naturales in patiente diſpoſito, & e. eſſicerent vt reſultaret relatio realis. facitur.n. & hoc modo vt reſultet relatio rationis: quando ens rationis eſſe poteſt. hoc aũt cum conſiſtat in intelligi, nunquam eſt actualiter niſi intelligatur. Præexiſtentibus nam que prædictis fundamẽtis quaſi habitualiter eſt. Vndè maior Scoti intellecta de cauſalitate & relatione rationis ſecundũ eſſe actuale, falſa eſt: vera autem ſecundũ eſſe fundamentale. Et propterea in litera dicitur, quod huiuſmodi reſpectus eſt in ſola apprehenſione rationis.

Porreta per tota. 166

¶ Quo ad tertium probatur propoſita concluſio ſic. Quandocunq; aliquid procedit à principio eiuſdem naturæ, ambo ſunt eiuſdem ordinis & conſequenter habent reales reſpectus adinuicem: ſed proceſſiones diuinæ ſunt in identitate naturæ: ergo relationes ſcd̄m proceſſiones diuinas ſunt reales. Maior ex dictis clara ſunt.

¶ In ſolutione ad primum nota hominem, q quia prædicari ſundatur ſuper ineſſe, eadem rõne qua relatio ex propria rõne non ineſt, & tñ ſecundum tem quandoq; ineſt, dicitur q quod nõ prædicatur & tñ prædicatur, ſ. per modum ad aliud.

¶ In reſponſione ad ſcd̄m habes, q relatio identitatis ſpecificæ ſeu gñricæ eſt relatio realis in natura, ex illo verbo ſecus aũt eſt &c. quis ẽt ſi hoc nõ diceret, poſſe tñ cõmuni quia nõ minus duæ humanitates ſimiles ſunt in natura, q̄ duæ albedines: ſed relatio ſimilitudinis ſpecificæ inter duo alba eſt realis. ergo & inter duos hoẽs, &c. Et eſt hoc valdè notandum & aduertendũ, cum tractatur de fundamento relationis, aut de diſtinctione relationis à fundamento. Habes.n. hinc q relatio immediatè fundat in ſubã, & q diſtinguit realiter à fundamento, qm conſtat apud S. T. E hmõi relationes eſſe accidẽtia in pdicamẽto relationis poſita. Nec obſtat primo dictũ, q alibi dicat, relationẽ oportere fundari in ſubã mediantibus alijs gñibus pp ſui debilitatẽ: hoc.n. intelligi nõ realiter, ſed formaliter. Similitudo.n. eſt relatio, & di fundari ſupra quãtitatẽ q a unũ fundat illã. vt pat 5. metaph. & in cõſtat q ſcd̄m rẽ qualitates & uniuerſaliter formæ eiuſdẽ rõnis fundant illam, ſub rõne tñ unius, prout vnũ in ſubã facit idem, in quantitate æquale, in qualitate ſimile. Scd̄o aũt dicto quo reliqua conſonent, poſterius perſcrutãdum eſt.

*In rat. ad aliqd. c. 1.

Q. 3. ar. 4. & 6. 4. ar. 2. ad ſimul.

Articvlvs ii.

Vtrum relatio in Deo ſit idem quod ſua eſſentia.

AD secvndvm ſic proceditur. Vr̃ q relatio in Deo nõ ſit idem quod ſua eſſentia. Dicit enim Aug. in 5. de trinit. q non omne quod dicitur in Deo, dr̃ ſecundum ſubſtantiam. Dicitur enim ad aliquid ſicut pater ad filium. Sed hæc non ſecundum ſubſtantiam dicuntur. Ergo relatio non eſt diuina eſſentia.

1. d. 33. a. 1. Et 4. co. cap. 14. & po. q. 8. ar. ticul. 2. & quol. 6. a. 1. Et opu. 3. c. 14. 15. & 19. & 16 q. 10 pulc. 5. q. 6. & c. 16 fin.

¶ 2 Præt. Auguſt. dicit 7. de trin. Omnis res quæ relatiuè dr̃, eſt ẽt aliquid excepto relatiuo: ſicut homo dominus, & hõ ſeruus: Si igit̃ relationes aliq̄ ſunt in Deo, oportet eſſe in Deo aliqd aliud pter relationes. Sd̄ hoc aliud nõ põt eſſe niſi eſſẽtia. Ergo eſſẽtia ẽ aliud à relatiõib.

*lib. 5. de tri. c. 1. in principi. tom. 3. *lib. 7. de trin. c. 1. a med. t. 3.

C

¶ 3 Præter. Eſſe relatiui eſt ad aliud ſe hr̃e, vt dicit̃ ĩ pdicamẽtis. Si igit̃ relatio ſit ipſa diuina eſſentia, ſequit̃ q eſſe diuinę eſſẽtiæ ſit ad aliud ſe hr̃e. qd̄ repugnat perfectioni diuini eſſe: qd̄ eſt maximè abſolutũ & p ſe ſubſiſtẽs, vt ſupra, oñſũ eſt. Nõ igit̃ relatio ẽ ipſa eſſẽtia diuina.

D

Sed contra, Oĩs res q̄ nõ eſt diuina eſſẽtia, eſt creatura. Sed relatio realiter cõmpetit Deo. ſi ergo nõ eſt diuina eſſẽtia, erit creatura. & ita ei nõ erit adoratio latrię exhibẽda. cõtra, qd̄ in pręfatione cantatur: Vt in perſonis proprietas, & in maieſtate adoretur æqualitas.

Respon. Dicẽdũ, q circa hoc dr̃ Gilbertus Porretanus erraſſe, ſed errorẽ ſuũ poſtmodũ in Remenſi concilio reuocaſſe. Dixit.n. q relatiões ĩ diuinis ſũt aſſiſtentes, ſiuè extrinſecus affixę. Ad cuius euidẽtiã cõſiderãdum eſt, q in quolibet. 9. gñerũ accidẽtis, ẽ duo cõſiderarẽ. Quorũ vnũ eſt eſſe qd̄ cõpetit vnicuiq; ipſorũ ſm̃ qd̄ eſt accidẽs: & hoc cõiter in oĩbus eſt ineſſe ſubiecto. accidẽtis.n. eſſe eſt ineſſe. Aliud qd̄ põt cõſiderari in vno quoq;, eſt ppria rõ vniuſcuiuſq; illorũ gñerũ. Et in alijs qdẽ gñeribus à relatione, vt pote Quãtitate & qualitate, ẽt ppria rõ gñis accipit̃ ſm̃ cõparationẽ ad ſubiectũ. nã quantitas dr̃ menſura ſubæ. qualitas verò diſpoſitio ſubæ. Sed rõ ppria relationis non accipitur ſm̃ cõparationem ad illud in quo eſt, ſed ſm̃ comparationem ad aliquid extra. Si igit̃ cõſideremus (ẽt in rebus creatis) relationes ſm̃ id, quod relationes ſunt, ſic inueniuntur eſſe aſſiſtentes, nõ intrinſecus affixæ, quaſi ſignificãtes reſpectũ quodam mõ contingentem ipſam rẽ relatã,

¶ cundo, tractat radicẽ recitati erroris, & eliciendæ veritatis. Tertio ibi (quicquid aũt) rñdet quæſito ſcd̄m veritatẽ. Quo ad primũ tria dicit. Primũ errorẽ circa quæſitũ, ſ. relationes in diuinis ſunt aſſiſtẽtes ſeu extrinſecus affixæ: Secundũ, eſt quòd hic error dicitur quòd fuit Gilberti Porretani. Tertiũ eſt, quòd dicit errorem ſuũ poſtmodum reuocaſſe.

¶ Quo ad ſecundum tria dicuntur. Primò diſtinguitur tam relatio quàm quodcũque aliud genus accidentis in duas rationes formales, quarum altera communis eſt omnibus huiuſmodi generibus: & hæc eſt rõ accidentis, i. ineſſe ſubiecto qm accid[...]eſſe, eſt ineſſe. Altera [...] propria rõ vniuſcuiuſq; eorum & penes hãc relationis genus differt ab alijs abſolutis quòd aliorũ propriæ rõnes, ſignificãt rẽ in ordine ad ſubiectum: relationis aũt nõ in ordine ad ſubiectũ, ſed terminũ i. differũt quo ad affirmationem & negationẽ huius cauſalis à ex ppria rõne ponit aliquid in ſubiecto. Affirmatiua.n. eſt uera in alijs generibus. negatiua aũt in relatione, vt ex ſupradictis patet. Secundò q relationes ẽt in rebus creatis ſi ſumant ſcd̄m id qd̄ habẽt ex propria rõne relationis tm̃: ſic ſunt aſſiſtẽtes. Si aũt ſcd̄m id quod habẽt in quantum ſunt accidentia, ſic ſunt inhærentes. Tertiò q ratio erroris Gilberti fuit, quia conſiderauit relationem ſecũdum id tantum, qd̄ ex propria ratione habent propterea enim dixit eas extrinſecus affixas. ſi enim inhæſionem conſideraſſet, ut litera ſubſequentes facit, aliter dixiſſet.

110 a

D. 1086.

¶ Quo ad tertiũ ergo, vnica ponitur concluſio reſponſiua, cum uno corollario. concluſio eſt. Relatio realiter exiſtens in Deo, eſt idem eſſentiæ ſecundum rem, & non differt niſi ſecundũ rationem. & probatur quo ad primã partem ſic: quicquid in rebus creatis habet eſſe accidentale, tranſlatum in Deum, habet eſſe ſubſtantiale. ergo relatio in Deo exiſtẽs, habet eſſe eſſentiæ. Antecedens probatur: quia in Deo nihil eſt vt accidens in ſubiecto, ſed quicquid eſt, eſt eius ſubſtantia: conſequentia verò quia relatio in creaturis, ex parte in, habet eſſe accidentale. Quo ad ſecundam autem partem: ſic: in relatione importatur reſpectus ad ſuũ oppoſitũ. in eſſentiæ vero nomine nõ, ergo, &c.

¶ Corollarium eſt: Eſſe relationis, & eſſe eſſentiæ in Deo, eſt omnino vnum & idem. Vbi diligenter aduerte quòd quia eſſe in, ſignificat eſſe actualis exiſtẽtiæ accidẽtis in propoſito. Actualis aũt exiſtẽtia etiam relationis non eſt ad aliquid, ut expreſſè docet S. T. in 1. diſt. 33. q. 1. art. 1. ad primum. ideò actualis exiſtentia relationis diuinæ eſt omnino idem cum actuali exiſtẽtia ipſius diuinæ eſſentiæ, quia non differt ab illa etiam ratione: ſicut quid quid eſt relationis intelligitur differre à quod quid eſt eſſentiæ, vt reſpectiuum ab abſoluto. Et hoc eſt qd̄ Aug. dixit, quòd idem eſt quo pater eſt Deus. & quo eſt: non autem eo pater. quo Deus, & ſic habemus non ſolum realem identitatem relationis cum eſſentia, ſed omnimodã identitatem exiſtentię vtriuſque.

Vper qvæst. XXVIII. Artic. II.

Ferr. 4. cont. c. 14. Scot. 1. ſ. d. 34. *Cap. 1. d. 33. q. 1. t. ar. 1. & 3. Petrus eadem loco.*

Titulus in corpore articuli clarificatur.

¶ In corpore tria facit. Primò, refert errorem quendam. Se-

vtriuſq;. Et propterea vnã eſt actualis exiſtentia omnium diui-narũ relationũ, quis iter ſe diſtinguan̄t realiter ipſæ relationes.

¶ In reſponſione ad ſecundum, circa illa verba (id quod inuenitur in creatura, præter id quod cõtinetur ſub ſignificatione nominis relatiui, eſt alia res: in Deo autem nõ eſt alia res, &c.) dubium magnũ eſt de relationis diſtinctione à fundamento, & ſimpliciter: & in doctrina S.T. Quidã n. et Thomiſtę tenẽt relationẽ eſ eandem rem cũ fundamento. Quidã autẽ tenent quòd diſtinguitur realiter à fundamento. Alij autẽ tenent quaſdam relationes identificari fundamentis, quaſdã verò diſtingui realiter ab eis. Quid aũt horũ uerius ſit, aut ſcdm mentẽ S.T. ex rõnibus & ppoſitionibus ſuis diſcutere oportet. Opinio ergo prima cõſona vr̃ S.T. ex quatuor propoſitionibus eius. Prima eſt communis omnibus. ſ. Eſſe ppriũ, uniuſcuiuſque formæ ſimplicis incipit & definit cũ illa. Secũda & cõis eſt ex 5. phy. Relatio gñar in aliquo nulla mutatione in eo facta. Tertia propria S.T. Ineſſe cuiuſq; formę accidẽtalis diſtiguit realiter ab eſſentia accidẽtis, & ab eſſe ſubiecti. Quarta ẽt propria S.T. Ineſſe relationes nõ eſt ad aliud ſe habere. Ex his.n.ſequitur, quòd Sorte ſolo exiſtente albo, ſimilitudo ad albũ nõ eſt, genito autẽ Platone albo in Sor. eſt ſimilitudo: & nullum abſolutum de nouo aquiſiuit. alioquin verè mutatus eſſet. Ergo aut in eſſe ſimilitudinis eſt idem, quod ineſſe albedinis, & cõſequẽter ſimilitudo ẽ idẽ qd albedo ſcdm rem: aut præ erat ineſſe ſimilitudinis abſq; ſimilitudine: quod eſt contra primã propoſitionem. Simpliciter autẽ & ad hominem funda hæc opinio ſuper iacto fundament. ſ. generationis abſq; mutatione: Super cõpoſitione: quia. ſ. non eſt cõpoſitius album ſimile, q̃ album, & expreſſe in q. 7. de potentia Dei ar. 8. dr̃, q relatio non cõponit cum eo cuius eſt: Et ſuper minima ſua entitate inter cętera prædicamenta, vt dicit Auer. in 12. met. commen. 19. per hoc.n. oportet q ſit minoris entitatis q̃ tẽpus, quod eſt vt cũq; ens ſine anima, vt dr̃ 4. phy. Opinio uero diſtinguẽs quaſdam relationes à fundamentis, & quaſdã nõ, eſt Scoti in 1. diſt. 1. q. 5. & in 3. diſt. 1. & in quolibetis q. 3. tenẽtis has duas vniuerſales. Relatio cuius fundamẽtum põt remanere ſine termino diſtinguitur realiter à fundamento. Altera eſt. Relatio cuius fundamentũ non põt eſſe ſine termino, eſt eadẽ realiter fundamẽto. Probatq; vtranq; propoſitionem ex eadem radice: primã quidem quia ex quo non implicat contradictionem, fundamẽtũ remanere abſq; relatione, ſequitur q ſunt duæ res: implicat n. vnã & eãdem rẽ ſimul eſſe & non eſſe ſcdm verò ex oppoſito, quia ex quo implicat contradictionem, fundamentũ eſſe ſine relatione, ſequitur q ſunt una res. Opinio verò dicens relationem omnem realem diſtingui realiter à fundamento. eſt ſine dubio S.T. quãmuis multi Thomiſtę ipſum non intellexerint: habetq; manifeſtè & ex authoritatibus eius, & ſequit ex appoſitionibus ſuis. Manifeſtè ſiquidem in hac litera ponit diam inter relationẽ in creaturis & in diuinis, quo ad hoc, q in creaturis id quod inuenitur præter contentum ſub ſignificatione nominis relatiui, eſt alia res: in diuinis aũt eſt eadẽ conſtat autem quod fundamentum non continetur ſub ſignificatione nominis relatiui. Habentq; quoq; ppoſitiones indubitata, apud eũ tres. Prima eſt q nulla ſubſtantia in gñe, põt idem eſſe realiter relatio, vt patet in q. de potentia q. 8. ar. 2. ad primũ. [illegible]

ab ea tẽdit in alterũ. Si verò cõſideret relatio ſm q ẽ accidẽs, ſic eſt inhærẽs ſubiecto, & hñs eſſe accidẽtale in ipſo. Sed Gilbertus Porretanus cõſiderauit relationẽ primo mõ tm̃. Quicqd aũt in rebus creatis hẽt eſſe accidẽtale, ſm q trãſfert ĩ Deũ hẽt eſſe ſubſtantiale. nihil.n. eſt ĩ Deo, vt accidẽs ĩ ſubiecto: ſed qcquid eſt in Deo, eſt eius eſſẽtia. Sic igit ex ea parte qua relatio in rebus creatis hẽt eſſe accidẽtale in ſubiecto, relatio realiter exiſtẽs ĩ Deo hẽt eſſe eſſẽtiæ diuinæ, idẽ oĩno ei exiſtẽs. In hoc uerò q ad aliquid dr̃, nõ ſignificatur aliqua habitudo ad eſſentiã, ſed magis ad ſuum oppoſitum. Et ſic manifeſtũ, eſt q relatio realiter exiſtens in Deo eſt idem eſſentiæ ſm rem, & nõ differt niſi ſm intelligentiæ rõnem, prout in relatione importat reſpectũs ad ſuũ oppoſitũ, qui non importatur in nõie eſ- G

ſentiæ. Patet ergo q[a] in Deo non eſt aliud eſſe relationis & eſſe eſſentiæ, ſed unum & idẽ.[a]

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, q verba illa Aug. non pertinẽt ad hoc, q paternitas, uel alia relatio q̃ eſt in Deo ſm eſſe ſuũ, nõ ſit idẽ qđ diuina eſſentia, ſed q non ꝑdicat ſm modũ ſubæ, ut exiſtẽs ĩ eo de quo dr̃: ſed vt ad alterũ ſe hñs. Et pp hoc, dicunt duo tm̃ eſſe ꝑdicamenta in diuinis: qa alia ꝑdicamenta important habitudinem ad id, de quo dicuntur, tam ſm ſuum eſſe, q̃ ſm proprij generis rationem. Nihil autem quod eſt in Deo, poteſt habere habitudinem ad id in quo eſt, vel de quo dr̃, niſi habitudinẽ identitatis propter ſummam Dei ſimplicitatem. H

AD II. Dicendũ, q ſicut in rebus creatis, in illo quod dicit relatiuè, non ſolum eſt inuenire reſpectum ad alterum, ſed etiam aliquid abſolutum: ita &

ſeu identitatis ſpecificæ: ita q inficiari nõ poteſt patet quoq; e relatione creationis paſſiuæ, de qua in ſuo loco erit ſermo, cõſtat.n. eam ſupra ſubam fundari. Tertia aũt, quæ ex iſtis manifeſtè ſequit, ẽ q in realibus relationibus creaturarũ, relationes in ſunt ſubijs. & cõpoſitionem faciunt accidẽtis ad ſubiectum, ut patet in 1. ſent. diſt. 33. q. 1. art. 1. in calce corporis. Ex his.n. manifeſtè ſequitur q omnis relatio realis fundata immediatè in ſubſtã, diſtiguitur realiter à fundamento apud S.T. Ex his autem & radice primæ ppoſitionis deducit alia uniuerſalis ſimpliciter. ſ. q oĩs relatio realis ĩ creaturis diſtinguit realiter à fundamẽto. Hf.n. ex his, q relatio realis fundata in ſuba hẽt propriũ eſſe in, & ꝑprium eſſe ad. Sed conſtet q eſſe in eſt eius actualis exiſtentia ſequitur q gen^s generaliſſimum relatio nis eſt forma habẽs ꝑpriã exiſtẽtiã & cũ nõ p accidens ſit eſt cui debeat eſſe, qm ly accidens, eſſentialiter prædicat de eo cõſequen[t]er eſt q cuiliber, ſuo inferiori hoc conuenit. Et cõfirmat, qa alioquin nõ prædicatur accidẽs in primo modo dicẽdi per ſe, de qualibet relatione cõtenta ſub gñe ad aliqd: & tenet ſequela: quia nõ ſeipſa formaliter eſſet res ex qua fluerett ineſſe: ſed ex forma fundamẽti eiũ. Radix aũt primæ propoſitionis eſt, quia eſt diffinita ad unũ genus: & p cõſequẽs exc[l]udit ab alio gñe, vt ibi dr̃, hæc.n. rõ, ſi bona ẽ ac ſufficiẽs, ifert diſtinctionẽ quoq; realem relationis à quantitate & qualitate: oportet.n. maiorẽ ſeu antecedẽs ſic formare. Res diffinita ad vnũ gen^s, realiter excludit ab alio gñe: ſed ſubſtãtia creata, &c. & ſimiliter æque uero ẽ ſubſũptio ſed quãtitas & qualitas ẽ diffinita ad vnũ gen^s ergo. Eſt igit mẽs S.T. q oĩs relatio realis ꝑdicamẽti ad aliquid, diſtiguit realiter à fundamẽto. Qđ aũt ponẽtium hæc magis cõſonet veritati, ex doctrina Ari. 12. me. ponẽtis alia eſſe principia relationis, & alia qualitatis, & aliorũ gñum pcipi põt: & ex rõne adducta. ſ. q relatio eſt eſſẽtialiter accidẽs pcipi põt & cõſequẽter habet propriũ in, vtpote ſcdm ꝑpriã eſſentiam & ſolutione obiectionũ ad oppoſitũ. Ad rõnẽ igi Sco. dr̃, quòd falſo innititr fundamento. multa.n. ſunt diſtincta realiter, quorum unum implicat contradictionem eſſe ſine altero: vt patet apud ipſum de partibus eſſentialibus ſimul ſumptis, & tertia entitate, & uniuerſaliter de illis, inter quæ eſt eſſentialis dependẽtia. Nec prodeſt dicere quòd ipſemet Sco. fecit hãc exceptionẽ ſatis eſt.n. propoſito, q nõ poſſe eſſe ſine altero, non infert indiſtinctionem realem. Et ſicut ĩſ, de eſſentiali dependentia excipis, ita, & alijs licebit excipere de neceſſaria connexione, &c. Nec etiam eſt uerum vniuerſaliter, q remanent diſtinguat realiter à corrupto: vt manifeſtè patet in calore remiſſo. nõ.n. diſtinguitur realiter à ſeipſo prius intenſo. Vnde radix illa ſic abſolute: indiſtinctionem realem nõ probat vniuerſaliter, quãuis ſuadeat. Quo autem vtatur illa Ariſto. in Top. & ut illa poſſumus, alterius eſt negotij. hæc enim ſufficiunt propoſito. Ad rationes verò primæ opinionis dicitur: & primo ad primã, quæ maximam vim habere: quòd ineſſe ſimilitudinis, Sorte tantum exiſtente albo, neque omnino eſt, neque omnino nõ eſt, ſed quodammodo eſt, & quodãmodo non eſt: eſt enim incomplete, non eſt aut. m complete: & qñ eſſe actualiter, ſon a eſſe complete, ideo iſta negatiua eſt uera, ineſſe relationis non eſt cum qua ſtat veritas affirmatiuæ cum conditione ſcdm quid. ſcilicet ineſſe relationis eſt quodammodo, id eſt, incomplete. & pp debilitatem ſui eſſe ex ſola appoſitione termini cõplementũ recipit, ſiquidẽ ad, reſultat & complemẽtũ ipſius in quẽ non K

non ex defectu fundamenti ſimilitudo incompletum eſſe habebat, ſed ex defectu termini: & propterea conſequens eſt, qđ poſito termino, q deficiebat, compleat fundamentum quaſi ꝑ ſem, aut fructum ſeu effectum ſuum. Cuius exemplum ſimile, & ad hoc propoſitum affert S.T. in q. 7. de potentia Dei ar. 9. ad ſeptimũ de eſſe actio niſi ſubtractio namq; calefactibili ſi eſſet calor calefactiuus, calefactio actiua nõ eſſet actualiter, nec ineſſet agenti, vt accidẽs in ſubiecto, & tñ appoſito calefactibili ſtatim eſſet & ineſſet actio in agẽte pp eidẽ: quia. ſ. cũ relatio q̃ actio tolli, facta ſubtracto extrinſeco termino, uel paſſo, & remanet radicaliter ſeu cauſaliter. Et ex hoc ut ibidem dr̃, ſoluitur rõ de mutatione: quod.n. ſic remanet, nõ oportet noua mutatione gñari: qm ex parte cauſarum ſufficientia iã eſt in actu, ſed quaſi impediunt ex ſubtractione extrinſeci. Et ſimiliter ĩ corruptione nõ propriè eſt mutatio: ex quo remanet actu illa cãrũ ſufficientia. mutatio.n. aptiè dicta termin^s eſt alterationis: hic aũt interuenit tñ naturalis quędã reſolutio aut illius depoſitio. Componere aũt relationẽ cũ fundamento, cõpoſitiuſq; eſſe albũ ſimile, q̃ albũ nõ ſolũ nõ inconuenit, imo eſt neceſſariũ, qa ſimilitudo realis eſt eſſentialiter accidẽs. ſed fallit ima ginatio vñq; qm relationum nola nõ ex parte ſua ſignatione ineſſe. Nec obſtat authoris verba ſ loco obiectu aſſi gnata q̃ eã ibidem de relatione formaliter. ſ. de Ad, loquitur dicit, quia nõ ſignat aliquid in ſubiecto, &c. vt expſ ſe in ſequẽti ar. ad ſe primũ aperuit. Minime demũ entitatis relatio inter cętera ꝑdicamẽta, & eſt & dr̃: quia ex ꝑprio ſibi. ſ. Ad. non hẽt q ſit reale, imò q̃ú ẽ ex hoc, põt ĩ rõne ſolũ inueniri: & iñ qdã putauerũ eſſe de ſecũdis intellectis. Tps aũt, & reliqua oportet (vt dictum eſt) eſſe entia realia aliquo mõ. Circa ꝑdicta aduerte, q licẽt quibuſdã relationibus aſſentiar Sco. S.T. q diſtinguantur realiter à fundamentis, ut patet ex dictis: nõ tñ cõuenit in hoc q ineẽ relationis diſtinguat realiter ab eius eſſentia: ſicut nec uniuerſaliter, q eſſe & eſſentia diſtinguan in creaturis realiter. Nec tñ intelligas ineſſe relõnis diſtingui ab ipſa ſicut alia relatio, aut ſicut res oĩno abſoluta. utrũq;.n. horũ eſt falſum: ſed eſſe nãq; relationis in gñe eſt relationis, reductiuè tñ, vt eius actualitas: ſicut eſſe ſubſtãtiæ in gñe ſubſtãtiæ, & eſſe qualitatis in gñe qualitatis, &c. Sco. aũt nõ põt vitare vnũ ĩpoſſibile. ſ. q idẽ relatiuũ dicatur bis, id eſt, ad terminos ex duabus partibus. Si.n. v. g. ſimilitudo realiter refert ad terminũ & fundamẽtũ ſeipſa, manifeſtũ eſt, q ſimile bis dr̃: ſed actualis inhærẽtia ſimilitudinis in fundamẽto apud Sco. eſt ipſa relatio ſimilitudinis: quia ipſa relatio ſimilitudinis quaſi fundans relationẽ inhęſionis. nõ põt abſque contradictione eſſe ſine fundamento, ut ipſemet dicit: ergo ſimilitudo bis dicitur.

211 218 b d in Deo. ſed tñ aliter, & aliter. nã id quod inuenit in creatura, ꝑter id quod continent ſub ſignificatio nois relatiui, eſt alia res. In Deo aũt non eſt alia res, ſed vna & eadẽ:[a] q̃ nõ pfectè exprimit relationis nõie, quaſi ſub ſignificatione talis nois cõprehẽſa. Dictũ eſt.n. 5.[a] cũ de diuinis noib. agebat, q plus cõtinet in pfectione diuinę eſſentię, q̃ aliquo nõie ſignificari poſſit. Vñ nõ ſequit, q in Deo, ꝑter relationẽ, ſit aliqd aliud ſm rẽ, ſed ſolũ conſiderata nõium rõne. B

Q. 13. per totum & ar. 2. præcipuè.

AD 3^m. Dicendũ, q ſi in pfectione diuina nihil plus cõtineret, q̃ qđ ſignãt nomẽ relatiuũ, ſequeret q eſſe eius, eſſet imperfectum, utpote ad aliqd aliud ſe hñs: ſicut ſi nõ cõtineret ibi plus, q̃ qđ nõie ſapiẽtiæ ſignificat, nõ eſſet aliquid ſubſiſtens. Sed qa diuinę eſſentię pfectio eſt maior q̃ qđ ſignatione alicui^s nois cõprehẽdi poſſit: nõ ſequit, ſi nomẽ relatiuũ, uel quodcũq; aliud nomẽ dictũ de Deo, nõ ſignãt aliquid perfectũ, q diuina eſſentia hẽat ẽẽ imperfectũ: qa diuina eſſentia cõprehẽdit in ſe oĩum gñum perfectionẽ, ut ſupra dictum eſt.[a] C D

Q. 4. ar. 2.

ARTICVLVS III.

Vtrum relationes quæ ſunt in Deo, realiter abinuicem diſtinguantur.

Porreta per totũ.

167

Inf. q. 30. ar. 1. cor. & 2. cor. Et po. q. 2. ar. 5. & 6. cor.

AD TERTIVM ſic ꝑcedit. Vr̃, q relationes, q̃ ſunt ĩ Deo, realiter abinuicẽ nõ diſtinguãtur, Quęcunque.n. vni & eidẽ ſunt[b] eadẽ, ſibijnuicẽ ſunt eadem. Sed omnis relatio in Deo exiſtens eſt idẽ ſm rem cũ diuina eſſentia. Ergo relationes ſm rẽ abinuicẽ non diſtinguũtur. E

¶2 Prę. Sicut paternitas & filiatio ſm nominis rõnẽ diſtinguũtur ab eſſentia diuina, ita & bonitas & potentia. Sed pp hmõi rõnis diſtinctionem non eſt aliqua realis diſtictio bonitatis & potentiæ diuinæ.[b] Ergo neque paternitatis & filiationis.

¶3 Prę. In diuinis nõ eſt diſtinctio realis niſi ſm originem: ſed vna relatio non vr̃ oriri ex alia. Ergo relationes non diſtinguũtur realiter abinuicem.

SED CONTRA eſt, quòd dicit Boet. in lib. de Trinit.[a] quòd ſubſtantia in diuinis continet vnitatem. ſi ergo relationes non diſtinguũtur abinuicem realiter, non erit in diuinis trinitas realis, ſed rationis tantùm. quod eſt Sabelliani erroris.[c]

RESPON. Dicendũ, q ex eo q aliquid alicui attribuit, oportet, q attribuantur ei omnia q̃ ſunt de rõne illius. Sicut cuicũque attribuitur homo, oportet q attribuatur ei eſſe rõnale. De rõne autem relationis eſt reſpectus unius ad alterum, ſm quẽ aliquid alteri opponitur relatiuè. Cum igitur in Deo realiter ſit relatio (ut dictum eſt[a]) oportet q realiter ſit ibi oppoſitio. Relatiua[d] aũt oppoſitio in ſui rõne includit diſtictionẽ. Vñ[m] oportet q in Deo ſit realis diſtinctio, non quidem ſm rẽ abſolutã, quę eſt eſſentia, in qua eſt sũma vnitas & ſimplicitas, ſed ſecundum rem relatiuã.[a]

¶ In rñſione ad tertiũ dubium occurrit circa illa uerba. ſequeretur q eius eſſe eẽt impfectũ, utpote ad aliquid aliud ſe hñs. Ex hoc.n. vr̃ q relatio dicat imperfectionẽ: qđ tñ conſtat eſſe falſum quia nec pfectionẽ dicit, nec imperfectionẽ alioquin vel perfectio eẽt in Deo, vel vna pſona hẽret aliq̃ pfectionẽ, q̃ nõ hẽret alia. Quòd aũt hoc ſequat ex his uerbis manifeſta ſic. Si eſſe ad aliquid nõ diceret imperfectionẽ, ex hoc q alicui^s eſſe eſſet ad aliud ſe hñe, non ſequeret q eſſet iperfectũ vt patet: ſed ſecũdũ litera ſequitur, illud eſſe, eẽẽ iperfectũ: ergo eſſe ad aliquid dicit imperfectionẽ. Ad hoc dr̃ q litera nõ aſſumpſit, p antecedẽte eſſe aliquid, ſed eſſe ſolũ ad aliquid excludendo oẽ abſolutũ: non tñ formaliter, ſed realiter, ut patet ex illo uerbo, In pfectiõe diuina: nõ ſolũ in abſtractione cõceptus, ſed in rerũ natura, ut patet in lra. Ex hoc aũt antecedẽte liquido ſequitur, ergo eẽt impfectũ: quia oẽ q nihil aliud eſt ſcdm rẽ in rerũ ordine, q̃ relatio: aut eſt ens rõnis, aut accidẽs, quorum vtrũq; eſt iperfectũ. Nõ obſtãt ergo verba hęc uerirati iſti: q relatio formaliter nec Iperfectionẽ nec perfectionem dicit. Non multum à ſine lib. 160 Ar. 1. huius queſt. D. 955. Conci. 22

SVPER Q. XXVIII. ARTI. III.

Egi. 1. 5. d. 33. q. 3. pri. princip.

Cap. 1. diſt. 2. q. 3. ar. 1.

Bannes eodem loco.

IN titulo ly relationes, indefinitè, non vniuerſaliter tenetur: quoniã non eſt præſentis intẽtionis diſcernere, an omnes relationes diuinæ diſtinguantur realiter abinuicem, vt patet de paternitate & ſpiratione actiua, ſed an ſint aliquæ in Deo relationes reales, quæ diſtinguantur realiter abinuicem.

¶ In corpore una eſt concluſio reſponſiua quæſito affirmatiuè. In Deo eſt realis diſtinctio ſecundum rem, non abſolutam, ſed relatiuã. Probatur ſic. In Deo eſt realiter relatio, ergo in eo eſt reſpectus relatiue oppoſitus alteri. ergo relatiua oppoſitio, ergo realis diſtinctio, ergo non ſcdm. rem abſolutam: quia in ea eſt ſumma vnitas & ſimplicitas. ergo ſecundum rẽ relatiuam. Prima conſequentia cum cæteris probatur ex illa maxima: Q. aliquid attribuitur alicui, oportet attribui ei omnia q̃ ſunt de ratione

ratione illius hæc.n. patet inductiuè in homine & reliquis, ſubſumendo ſubiſta, q reſpectus oppoſitus eſt de ratione relationis, & oppoſitio de ratione reſpectus huiuſmodi, & diſtinctio de ratione oppoſitionis, &c. vt clarè patet in litera.

¶ Circa prædicta duplex occurrere pōt nouitio dubium. Primò circa illam maximã, quia nõ vr̃ vera, quia multa attribuuntur Deo abſque his, quæ ſunt de diffinitione eorum, vt patet de ſapientia & iuſtitia & alijs hm̃õi. Secundò circa illam conſequẽtiam, ergo in eo eſt oppoſitio relatiua, quoniam non valet: in Sorte albo eſt reſpectus realis ſimilitudinis relatiuis oppoſitus: ergo in eo eſt oppoſitio relatiua: ſed ergo in eo eſt alterũ extremum oppoſitionis relatiuæ: & conſequenter non ualet vlterior illatio literæ, ergo in eo eſt diſtinctio relatiua: ſed ergo in eo eſt vnum extremum diſtinctionis relatiuæ: & ſic ruit tot⁹ proceſſus literæ.

¶ Ad primum horum facillimè ex ſupradictis patet reſpõſio: q illa maxima intelligit de rõne formali quoad id, quod eſt ei proprium, non excludẽdo communia tranſcendentia: quicquid enim clauditur in huiuſmodi rõne formali rei attribute Deo, ſaluatur in deo. Obiectiones autem in oppoſitum ſemper aſſumunt falſum, puta q de talt ratione iuſtitiæ ſeu ſapientiæ, ſit qualitas aut habitus, &c.

¶ Ad ſecundum verò dicitur, q in primo antecedente ex ſupra dictis ac manifeſtatis includitur ly ad intra. Ita quod ſit ſenſus: eſt in Deo eſt realiter relatio ad intra: & ſic optimè valent conſequentiæ, quoniam ſequitur vtrumque extremũ oportere eſſe in ipſo Deo: & per hoc ceſſant obiectiones ad oppoſitum factæ, quoniam procedunt de relatiuis ad extra.

ter vr̃ vera. Non aũt oportet eadem medio identificari inter ſe, ſecundum id in quo non identificant medio id eſt, q non eſt rõ identificationis ipſi medio. Et propter hoc, multa accidunt ſophiſmata in his, quæ aliquo modo vnitur, & aliqua modo non: & ſic eſt in propoſito, vt ex præcedenti patet articulo.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, q ſm Philoſophum in 3. Phyſic.* argm̃ illud tenet, q quęcũque vni & eidẽ ſunt eadẽ, ſibijnuicẽ ſunt eadẽ, in his q̃ ſunt idem re & rõne, ſicut tunica & indumentum: non aũt in his q̃ differunt rõne. Vndẽ ibidẽ dicit,* q licẽt actio ſit idẽ motui, ſimiliter & paſſio: non tñ ſequit q actio & paſſio ſint idẽ: quia in actione importatur reſpectus, ut à quo eſt motus in mobili,* in paſſione uerò, ut qui eſt ab alio. Et ſimiliter licẽt paternitas ſit idẽ ſm rem cum eſſentia diuina, & ſimiliter filiatio: tamẽ hęc duo in ſuis proprijs rõnib. important oppoſitos reſpect⁹. Vñ diſtinguuntur abinuicem.*

AD II. dicẽdũ, q potentia, & bonitas non important in ſuis rõnibus aliquam oppoſitionẽ. Vndẽ non eſt ſimilis ratio.

AD III. dicẽdũ, q quãuis relationes, proprie loquẽdo non oriant uel pcedãt abinuicẽ, tñ accipiũtur per oppoſitum ſm proceſſionem alicuius ab alio.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum in Deo ſint tantùm quatuor relationes reales, ſcilicet paternitas, filiatio, ſpiratio, & proceſſio.

AD QVARTVM ſic pcedit. Vr, q in Deo non ſint tñ quatuor relationes reales, ſ. paternitas, filiatio, ſpiratio & proceſſio. Eſt.n. cõſiderare ī Deo relationes ītelligẽtis ad ītellectũ, & volẽtis ad volitũ. Quæ vr̃ eſſe relationes reales, neq; ſub pdictis continentur. Non ergo ſunt ſolum quatuor relationes reales in Deo.

¶2 Pręt. Relationes reales accipiunt in Deo ſm proceſſionẽ intelligibilẽ uerbi. Sed relationes intelligibiles multiplicant in infinitũ, vt Aui. dicit. Ergo in deo sũt īfinitę relationes reales.

¶3 Pręt. Ideæ ſunt ī Deo ab ęterno, vt ſ. dictũ eſt, † non aũt diſtinguuntur abinuicem niſi ſm reſpectum ad res, vt ſupra dictum eſt: * ergo in Deo ſunt multò plures relationes æternę.

¶4 Pręt. Aequalitas & ſimilitudo & idẽtitas ſunt relationes q̃dã, & ſunt ī Deo ab ęterno. Ergo plres relationes ſunt ab æterno in Deo, q̃ quæ dictæ ſunt.

SED CONTRA, Vr q ſint pauciores: quia ſm Philo. in 3. Phyſi.* Eadem uia eſt de Athenis ad Thebas, & de Thebis ad Athenas. Ergo vr q pari rõne eadẽ ſit relatio de patre ad filiũ, quæ dr̃ paternitas: & de filio ad patrem, q̃ dr̃ filiatio. Et ſic nõ ſunt quatuor relationes in Deo.

RESPON. dicẽdũ, q ſm Philoſ. in 5. Meta. † Relatio oĩs fundatur uel ſ. quãtitatẽ, ut duplũ & dimidium: uel ſ. actionẽ & paſſionẽ, vt faciens & factũ, pater & filius, dñs & ſeruus, & huiuſmodi. Cum aũt quantitas non ſit in Deo: eſt enim ſine quantitate

SVPER Q. XXVIII. ARTI. IIII.

Titulus clarus.

¶ In corpore vnica concluſio reſponſiua ſito affirmatiuè. In Deo ſunt tñ quatuor relationes reales, ſ. paternitas, filiatio, ſpiratio, & proceſſio. Probatur ſic. In Deo ſunt relationes reales, & nõ conſequẽtes quantitatem nec actionem ad extra, ergo ſunt conſequẽtes actiones ad intra. ergo in eo ſunt tñ relationes conſequẽtes duas pceſſiones ad intra, ergo ſũt quatuor tñ relationes reales: ergo ſunt iſtæ, paternitas, filiatio, ſpiratio, & proceſſio. Añs quo ad quantitatẽ probat: quia in eo nõ eſt quãtitas, vt patet ex Aug. quoad actionẽ ad extra pbatur ex ſupradictis in q. 13. Prima verò conſequẽtia probat ex 5. Met. quia ſ. relationes fundaſ ſuper quãtitatem, aut actionem & paſſionem. Scda aũt pbaẽ ex dictis, quia ſ. ſcdm actiones interna nentes duæ tñ ſunt proceſſiones. Altera ſecundum intellectũ & altera ſecundũ voluntatem: vt illa verbi, hæc amoris. Tertia pbatur quia ſecundum quãlibet pceſſionẽ oportet duas oppoſitas relationes: illius q pcedit, & à quo procedit. Quarta demũ probatur, quo ad nomina primarum duarũ ſic.

Proceſſio verbi dr̃ gñatio ſecundum propriam rõnem natiuitatis viuentium, & relatio principij huius natiuitatis dr̃ paternitas, nati uerò dr̃ filiatio, ergo quo ad duas verò reliquas manifeſtatur ſic. Proceſſio amoris caret nõie proprio: ergo & relatio nec ſcdm ipſam. Et rurſus uocatur proceſſio ſeu ſpiratio: idcõ conuenit & relatio principij hic uocaſ ſpiratio, relatio verò ſpirati uocatur, vſurpato nomine, proceſſio. & ſic patet totum.

¶ Circa propoſitionẽ illam ex 5. met. iterũ aduerte, ex q. de potẽtia Dei. q. 7. ar. 9. q intelligitur ſecundum modũ nõ ſcdm rẽ, id eſt, oĩs relatio realis fundaſ ſuper quantitatem & c. id eſt, ſuper re quæ eſt quantitas aut alia re, ut induit rõnem quantitatis. Vnde unum in ſubſtantia facit idem: & unum in qualitate facit ſimile: unum.n. ad quantitatem pertinet modaliter. Sed hic duplex occurrit hic dubium. primò quantum ualeat illa litera, procedens ex eo q in Deo nõ eſt quãtitas ſcdm rẽ ut patet ex in dicta authoritate Aug. Scdo quia falſo adduci vr authoritas ex 5. met. quia ibi ponitur tertius modus relatiuorũ: ut ſcibile 5. Th. exponit, ſ. menſure, & menſurabilis non quantitatiuè.

¶ Ad primum horum dicitur: quòd quia ſecundum ueritatem author tenet nullam relationem realem in Deo conſequi quãtitatem

¶ In reſponſione ad primum, aduerte Aureoli obiectionẽ apud Capreolum in 1. diſtin. 2. q. 3. artic. 1. Talis eſt identitas extremorum inter ſe, qualis eſt eorum in tertio: ſed iſta in propoſito eſt realis: ergo & illa: maior probatur, quia aliter rueret fundamẽtum ſyllogiſmorum ex unitate medij inferens extrema cõiuncta, vel diuiſa. Ad hoc breuiter negatur ſimpliciter maior, nec ſuper illa fundantur ſyllogiſmi in primo priorum, ſed ſuper iſta. Eadem medio, ſunt eadem inter ſe, aliud eſt enim loqui de identitate, & aliud de qualitate identitatis. Hæc autem propoſitio dupliciter quantum ad propoſitum ſpectat, gloſſaſ. Primò ut litera dicit, q eſt abſolutè vera, quando ſunt omnino eadem tertio, id eſt realiter & formaliter, alioquin ſophiſma accidentis non committeretur in ſyllogiſmis ex hm̃õi variatione. Secundò, q eſt uera quoad id, ſecundũ quod identifican̄ medio, ſeu quoad rõnẽ identificationis in medio. ſcdm id.n. eadẽ medio, ſunt etiam eadem inter ſe. Et hæc eſt du ertẽ mẽs Ariſt. (vt puto) & cõprehẽdit ſub ſe primã gloſſam, & ſic vniuerſali-

D.34 L. 3. Phy. te. 22. t. 1.

b c 224 171

Porrecta per totũ. 168 inf. q. 30 ar. 1. ad 1. Et arti. 2. cor. & ad 1.

iraſtem, ratio, tam ſcdm rem q̃ ſcdm modũ: inferius tradit. Ita tamen ſe gerit in reſpõſione ad quartum de hm̃õi relationibus, conſequentibus quantitatem ſcdm rẽ: cõſi puta æqualitate & ſimilitudine. ideò hic ſummariè pertranſiuit contentus rõne de quantitate ſcdm rẽ. Et ſi inſtet, ergo ex hoc art. nõ ſufficienter cõcluditur ...

... o intelligatur, ut etiam ipſe intendebat.

¶ In corpore nia facit. Prim̃ obſtet, dicer dignitas indiuidui ſed ſũma ſcdò dignitas indiuidui rõnalis naturæ ... quæſito. Q. o ad primum intendit, q indiuiduum ſubſtantiæ conuenit quidẽ cum indiuiduis oĩum gñũ in hoc, q vnum eo modo eſt, particulare ſeu indiuiduum, differt tñ ab alijs quo ad duo, ſcilicet, quo ad cãm indiuiduationis, & quo ad nominis ſpecialitatem. Subſtantia.n. indiuiduatur p ſeipſam, accidens aũt per ſubiectũ, quod eſt ſubſtantia: quod manifeſtatur in hac albedine. Et ppterea indiuiduũ ſubſtantiæ ſpeciale ſortitum eſt nomen: & vocatur hypoſtaſis, ſeu prima ſubſtantia: quod non inuenitur in generibus accidentiũ.

¶ Circa hæc dicta multiplex occurrit dubium. Primò ex parte ſubſtantiæ, quia ſit verum in doctrina S. T. q ſubſtãtia indiuiduatur per ſe ipſam, cum apud ipſum diſtinctio numeralis primò conueniat quantitati, & pilum ſubſtantijs materialibus ac cæteris: & ſic de rõne indiuidui ſubſtantiæ, cõiunctio ab alijs ... quoad intrinſecũ diſtinctiuum p quantitatẽ, & nõ p ſeipſam, vt in litera dicitur.

¶ Secundò, dubium eſt ex parte accidentium: quia quantitas per ſeipſam indiuiduat, vt patet ex diffinitione 5. Met. Quãtũ eſt qđ diuiditur in ea quæ inſunt, quorum ſingulũ natũ eſt eſſe hoc: & in mathematicis abſtractionibus manifeſtè patet dari hanc lineam, &c. nullo mathematico ſubiecto. Dubium quoq; nõ mediocre ... in eo, q exprimit ſubiectum indiuiduatiõis accidẽs, eſſe ſubſtantiã, cum manifeſtè pateat, hãc cõditionalẽ eſſe verã, Si albedo eſt in hac quantitate, ſine ſubſtantia eſſet hæc: & cõſequẽter illa cathegorica eſt falſa.

¶ Tertiò, dubium eſt ex parte quoq; accidentis, quo intelligitur, quia indiuiduatur per ſubiectum, an ſcilicet in tmnatẽ, an extrinſecẽ, id eſt, an cũ dicitur hæc albedo, in-

Sub. 1. de Trinit. c. 1. circa fi. & lib. 6. c. 7. circa prin. D. 1045.

IQ. 13. ar. 7. D. 115.

Q. 27. art. 3. prĩci pue.

Concl. in aſsũpta.

ſufficienter cõcluditur numerus relationum: reſpondet q ſufficienter quantũ pertinebat ad locũ ubi erat, quia ab hoc loco illæ relationes relegatur inferius tractandæ: quamuis nõ ſit neceſſariũ ſed abſolutè, ſi oĩa hic fuiſſent pluſtrandata, pp qđ ne humana hic tractatus, errandi occaſio alicui foret, prætermiſſa in reſponſione ad quartũ & inferius hoc cõpletur ũ in loco pprio, vbi de cõibus relationibus diuinarum pſonis agetur, ſic.n. inſtitutus ordo exigebat.

¶ Ad ſcdm verò dubiũ di q qa hic ẽ ſermo de realibus relationibus, ideo reſpectus de ordinis ad uerbum ... naturæ, ſeu ſalſe notitiis. Relatiua aũt terij modi, vt ibidẽ patet, i hoc differũt ab alijs, qa nõ ſunt mutua: ideo nulla cõmiſſa eſt hic, alligãdo falſitas, eſt.n. vera illa vniuerſalis I realibus relatiuis mutuis, de qbus ẽ ſermo.

SVPER Q. XXIX. ARTI. I.

Egi. 1. 1. d. 25. q. 3. pri. princip. Cap. 1. d. 23. q. 1. con. 1. & 2. 23. q. 1. con. 3. Alb. Mag. 1. d. 25. a. 1. Pet. de Palu. 1. 5. d. 23. q. 1. & d. 25. q. 1.

IN titulo aduerte: q cũ vnaqueq; ars terminis vtatſ, qui in illa arte cõſueuerũt accipi, quod ex eo liquet, quia ſignificatio nominũ ẽ ad placitũ, & tanto magis tranſlatio ex vna ſignificatione in aliã: cũ inquã ſic ſit, rõnabile eſt vt principes oſum ſcientiarũ ſacra theologia proprijs quoq; gaudeat vocabulis. Et ppea nõ quæritur hic de pſonæ nomine vtcunq; ſed vt eſt in vſu theologorũ. cõſuetũ.n. aliter perſona accipit apud canoniſtas, & aliter apud alios. Et ppea Laurentius Valla ineruditè Boetium arguit male diffinitionis pſonæ. eſt.n. ea optima, vt in hoc patebit ar. & de pſona hoc mo-

Q. 27. a. 4.

magnus, ut dicit Aug.* Relinqt ergo q realis relatio in Deo eẽ nõ poſſit, niſi ſup actionẽ fundata: non aũt ſup actiões ſm quas pcedit aliquid extrinſecũ à Deo: quia relationes Dei ad creaturas nõ ſunt realiter in ipſo vt ſupra dictũ ẽ. † Vñ relinqtur q relationes reales in Deo nõ poſſit accipi niſi ſm actiones, ſm quas eſt pceſſio ī Deo intra: ſed non extra. Hmõi aũt proceſſiones ſunt duæ tñ, vt ſupra dictum eſt.* Quarũ una accipitur ſm actionem intellectus, q̃ ẽ pceſſio verbi: alia ſm actionẽ voluntatis, q̃ eſt pceſſio amoris. Sedm quãlibet aũt pceſſionẽ oportet duas accipere relationes oppoſitas quarum vna ſit pcedẽtis à principio, & alia ipſius principij. Proceſſio aũt uerbi dr̃ gñeratio ſm ppriã rõnẽ, qua cõpetit rebus viuentibus. Relatio aũt principij gñrationis in viuentibus pfectis, dr̃ paternitas. Relatio verò procedẽtis à pricipio dicit filiatio. Proceſſio vero amoris non hẽt nomẽ ppriũ ut ſupra dictũ eſt. † Vñ neq; relationes, q̃ ſm ipſam accipiunt. Sed vocat relatio principij huius pceſſionis, ſpiratio: relatio aũt pcedẽtis, pceſſio. q̃uis hęc duo nõia ad ipas pceſſiones, vel origines ptineãt, & ñ ad relatiões.

AD PRIMVM ergo dicendũ, q in his quibus dr̃ intellectus, & intellectũ, volens & uolitum põt eſſe realis relatio, & ſcientiæ ad rẽ ſcitam, & volentis ad rem volitam. Sed in Deo eſt idẽ oĩno intellectus & intellectũ:* qa intelligẽdo ſe intelligit oĩa alia, & eadem rõne voluntas & uolitum. Vñ in Deo hmõi relationes non ſunt reales, ſicut neq; relatio eiuſdem ad idem. Sed tñ relatio ad verbum eſt realis: qa uerbum intelligit, ut pcedẽs p actionem intelligibilẽ non aũt vt res intellecta: Cum .n. intelligimus lapidẽ, id qđ ex re intellecta cõcipit intellectus vocatur verbum.

AD 2m. Dicẽdũ, q ī nobis relationes intelligibiles in infinitũ multiplicãt, qa alio actu intelligit hõ lapidẽ, & alio actu intelligit ſe ītelligere lapidẽ, & alio ẽt intelligit hoc intelligere: & ſic in infinitum multiplicantur actus intelligendi,* & per cõſequens relationes intellectę. Sed hoc in Deo nõ habet locũ qa uno actu tantùm oĩa intelligit.

AD 3m. Dicẽdũ, q reſpect⁹ ideales sũt intellecti à Deo.* Vñ ex eorũ pluralitate nõ ſeqt, q sĩt plures relationes in deo: ſed q De⁹ cognoſcat plures relatiões.

AD 4m. Dicendũ, q æqualitas ſimilitudo in Deo non ſunt relationes reales, ſed rationis tantùm vt infra patebit.*

AD 5m. Dicendum, q uia eſt eadẽ ab uno termino ad alterũ, & econuerſo, ſed tñ reſpectus ſunt diuiſi.* Vñ ex hoc non põt concldi q eadẽ ſit relatio patris ad filiũ, & ecõuerſo. Sed poſſet hoc concludi, de aliquo abſoluto, ſi eſſet mediũ iter ea.

QVAESTIO XXIX.

De perſonis diuinis, in quatuor articulos diuiſa.

PRAEMISSIS autẽ his q̃ de proceſſionibus relationibus pcognoſcẽda videbant, neceſſarium eſt aggredi de perſonis.

Et primò ſm conſiderationẽ abſolutam, & deinde ſm comparatiuam conſiderationem. Oportet autem abſolutè de perſonis, primò quidem in cõmuni conſiderare, deinde de ſingulis perſonis.

Ad communem autem conſiderationẽ perſonarũ quatuor pertinere videnẽ: primò quidẽ ſignificatio huius nominis pſona. Scdò uero numerus pſonarũ. Tertiò, ea q̃ conſequunt numerũ pſonarũ, vel ei opponũt ut diuerſitas & ſimilitudo & hmõi. Quartò vero, ea quæ ptinent ad notitiam perſonarum.

D.720. 41 32

b 438

d 97

Q. 43. a. 4. ad 3.

197 a c

Universidad de Deusto Biblioteca

do. In ly hæc clauda intrinſecè ſubiectū an extrinſecè, eo modo quo naſus cadit in ſignificatione ſimitatis vel ſimi. Si enim clauditur extrinſecè tantùm, ſequitur quòd accidens indiuidua tur per ſeipſum intrinſecè. Si autem clauditur intrinſecè: ſequitur quòd hæc albedo non eſt ens, nec vnum per ſe conſequenter in nullo genere: ac per hoc malè dr in litera, quod in quolibet genere inuenitur vniuerſale & particulare.

¶ Ad primum horū quantum ſpectat ad hanc literam, facilè dici poteſt, quod hic nō eſt ſermo de ſubſtantia tali, puta materiali, ſed de ſubſtantia abſolutè: ac per hoc de vniuerſis ſubſtantiæ indiuiduis: non quatenus indiuidua ſunt talis, uel talis ſubſtantiæ: ſed quatenus indiuidua ſunt ſubſtantiæ. Tū quia ſic tantum eſt ſermo formalis. Tū quia ſic propriè interpretatur intenta differentia inter indiuiduum ſubſtantiæ & indiuiduum accidentis: hæc enim differunt, primò inquantū indiuiduū ſubſtantiæ & inquantū indiuiduū accidentis: propter omnibus ſubſtantiæ indiuiduis ex vna parte, & pro omnibus accidentibus indiuiduis ex alia parte. Talia. n. ſunt quæ conueniunt his inquantum hmôi ſunt indiuidua. Et per hoc patet rūſio ad reliqua dubia: quæ inſtantias afferunt de indiuiduis accidentiū, nō quatenus accidentium ſunt indiuidua, ſed quatenus ſunt talium accidentium indiuidua, puta quātitatis vel qualitatis mediatè afficientis ſubſtantiam vt albedo eſt, quæ exēpli cauſa in litera eſt adducta, verè diſcentes intelligere. Stat ergo literæ veritas inconcuſſa, quod indiuiduū ſubſtantiæ, vt ſic, per ſeipſum eſt indiuiduum, quia conſtat vt ſic, nullam habere depēdētiā ab accidente, & quod indiuiduū accidētis, vt ſic quia à nullo alio oportet depēdere ſubiecto, niſi ſubſtātia per ſubſtātiā ſubiectā idiuiduet.

¶ Ad vltimū aūt dubiū dicendum eſt, pp rōnem in obijciendo tactā, quod hoc accidēs nō includit ſubiectū intrinſecè, ſed per additamentum: ita quod ſicut in diffinitione accidentis clauditur ſubiectum, non vt eſſentiæ intrinſecum, ſed p additamētū ita in diffinitione huius accidētis, ſi diffiniretur, clauderetur hoc ſubiectū p additamētū, & nō intrinſecè. Nec hoc repugnat literæ in dria aſſignata: quia ſicut accidēs nō pōt intelligi abſq; dependentia à ſubiecto, ita nec hoc abſque dependentia ab hoc ſubiecto, hæc autem ſubſtantia nulla includit dependentiā ad aliquid extrinſecum, & ideò per ſeipſum ſubſtantia indiuidua tur: accidens autem per ſubſtantiam.

* De ſubſtantia aūt materiali & de talibus accidentibus quō in

Porrecta per totū 169 3. q. 1. art. 2. cor. & 1. diſt. 25. art. 1. & pot. q. 9. art. 1. 2. & de vni. artic. 1. Tertia pagina à principio libri.

CIRCA primum quæruntur quatuor.

¶ Primò. De diffinitione pſonæ.

¶ Secundò. De comparatione pſonæ ad eſſentiam ſubſiſtentiam, & hypoſtaſim.

¶ Tertiò. Vtrum nomen pſonæ competat in diuinis.

¶ Quartò. Quid ibi ſignificet. G

ARTICVLVS PRIMVS.

De diffinitione perſonæ.

AD PRIMVM ſic pcedit. Vr, quod incompetens ſi diffinitio pſonæ quā Boetius* aſſignat in lib. de duabus natu. q̄ talis eſt, Perſona eſt rōnalis naturæ indiuidua ſuba. Nullum. n.[h] ſingulare diffinit. Sed pſona ſignificat quodam ſingulare. Ergo perſona inconuenienter diffinitur.

¶ 2 Præt. Suba (ꝓut ponit in diffinitione perſonæ, aut ſumit[h] p ſuba prima, aut ꝓ ſuba ſcda: ſi pro ſuba prima, ſupfluè addit indiuidua, qa ſubſtantia prima eſt ſubſtantia indiuidua: ſi verò ſtat pro ſubſtantia ſecunda, falſò addit, & eſt oppoſitio in adiecto. Nam ſecundæ ſubſtantiæ dicuntur gña vel ſpecies. Ergo diffinitio eſt malè aſſignata. H

¶ 3 Præt.[h] Nomē intētionis non dēt poni in diffinitione rei. Nō. n. eſſet bona aſſignatio ſi qs diceret, hō eſt ſpēs aīalis. Hō. n. eſt nomen rei, & ſpēs eſt nomē intentionis. cum igit pſona ſit nomen rei: ſignificat. n. ſubam quandā rōnalis naturæ. Ergo incōueniēter indiuiduum (qd eſt nomen intentionis) in eius diffinitione ponitur.

¶ 4 Præt. Natura eſt principium motus & qetis in eo in quo eſt p ſe, & nō p accidēs, ut dr in 2. Phyſic.* Sed pſona eſt in rebus īmobilib[a], ſicut ī Deo & in Angelis. Non ergo in diffinitione perſonæ debuit poni[h] natura, ſed magis eſſentia.

¶ 5 Præt. Aīa ſeparata eſt rōnalis naturæ indiuidua ſuba: non autem eſt perſona. Inconuenienter ergo perſona ſic diffinitur.

RESPON. Dđm, quod licet vniuerſale, & particulare inueniant ī oībus gnībus, tñ ſpāli quodam mō indiuiduū inuenit ī gñe ſubæ. Suba. n. idiuiduat pſeipſam, ſed accidētia[d] indiuiduant p ſubiectum, qd eſt ſuba. *Dr. n. hæc albedo inquātum eſt in hoc ſubiecto. Vndè ēt cōuenienter[d] indiuidua ſubæ hñt aliqd ſpeciale nomē p alijs. Dicunt. n. hypoſtaſes, vel primæ ſubæ. Sed adhuc quodā ſpecialiori & pfectiori mō inuenit particulare, & idiuiduū in ſubijs rōnalibus, q̄ hñt dñim ſui actus: & nō ſolū aguntur ſicut alia, ſed p ſe agunt. actiones aūt in ſingularibus ſūt. Et ideò ēt[m] inter cæteras ſubas ēt quoddā ſpeciale nomen hñt ſingularia rationalis naturæ: & hoc nomen eſt pſona.[a] Et ideò ī pdicta diffinitione † pſonæ ponit ſuba indiuidua, inquantum ſignificat ſingulare ī gñe ſubæ: additur aūt rōnalis naturæ, inquantum ſignificat ſingulare in rationalibus ſubſtantijs. I

AD PRIMVM ergo dicendum, quod licēt hoc ſingulare vel illud diffiniri non poſſit, tamen id quod pertinet ad commu- K

diuiduatur, alterius negotij eſt: eritque de hoc quæſtio ſpecialis. Nunc autem ſcito, quòd apud me, ſubſtantia materialis indiuiduatur per materiam ſub certis dimenſionibus, tanquam per proprium & intrinſecum, non ſolum cōſtitutiuum, ſed diſtinctiuū chimericū eſt. n. hoc actus ſeparare ſolum rē. Per materiā autem ſub certis dimenſionibus, nō intelligo (vt olim expoſui in commētarijs de ente & eſſentia) materiā cum potentia ad quātitatē, quia potentia illa (vt patet in 12. met. in tractatu de principijs prædicamentorum) eſt in gñe quantitatis: & ſic Sortes non eſſet vnum per ſe. Sed intelligo materiam diſtinctā numero: non vt ſubiectū quantitatis, ſed vt prius natura ipſius fundamentum, radix, & cauſatum, ita quod ſi materia in ſe eſt prius ſic diſtincta q̄ quanta: vt ſic effectꝰ proportionalis cauſæ diſtinctio numeralis quā Sor. diſtinguit à Platone inquantum ſunt iſti homines, non eſt diſtinctio quātitatiua, ſed fundamentū quantitatiuæ diſtinctionis. Et ſimiliter principiū diſtinctiuū huius hominis ab illo ut ſic, ē radix & fundamētū quātitatis, & conſequēter diſtinctionis ſequētis ipſam. Hoc aūt eſt materia, q̄ eſt altera pars compoſiti primò terminātis generationem ſubſtantialem in rerum natura in primo inſtanti naturæ antē adhæſionem accidentium, oportet. n. pro tunc eſſe ſingulare diſtinctū ab vniuerſali, & per ſe ens: ac vnum: quod abſque conſtitutiuo in eſſe hoc intelligi nequit: per idem aūt vnumquodque eſt hoc, & à cæteris diſtinguitur. Nec propterea nego illam maximam ex ſenſibus Ariſt. ac S. Tho. habitam, ſcilicet quod diſtinctio numeralis materialis primò conuenit quātitati & conſequenter per illam cæteris, ſecundum doctrinam poſteriorum. quoniam participare naturam eius cui primo conuenit aliqd, pluribus modis contingit. Nec oportet illam formaliter ſaluari in omnibus ipſam participantibus, vt in 1. poſteriorum oſtendimus. Materia autem, quæ radix fundamentumque eſt quantitatis, non eſt etiam in illo priori extra participantia quātitatis naturam: immò (vt melius loquamur) eſt quaſi præhabens quantitatis naturam. Et quoniam magis præhabere quàm participare, ſi participantia naturam aliquā, quoquomodo pōt ea effectum illius: quantò magis præhabentia naturā illā, hoc poterunt oportet. n. omnem effectum primo alicui conuenientē ab illo in ſe, uel ſuis participantibus, aut à præhabentibus fieri ut inductiuè patet etiā in effectibus formalibus, in vegetatiuo & ſenſitiuo, & ſimilibus: quāuis diſtinctio de qua loquimur non

l. 2. Phyſ. te. 3. 10. 14

D. 1°.

240

D. 73.

concluſio

Poſita in argumētis ibi art.

non ſit formalis effectus quantitatis, nec materia huiuſmodi ſic contineat quātitatē. Sed hæc dicta ſūt, vt legētes intelligāt, reliqua aūt huiꝰ materiæ, ibidem tractabuntur.

¶ Quòd ſcdm, oſtendit dignitas indiuiduorū rōnalis naturæ inter oīa indiuidua ſubſtantiæ ſimiliter quo ad duo. Primò, quo ad modum eſſēdi principiū operationū, qa. ſ. indiuiduū rōnalis naturæ ſolū habet dñiū ſui actus, & quod hoc ſpectat ad dignitatē idiuidui, pbat litera ex hoc, q. actiones ſunt ſingularium. primò Metaphyſ. Scdò quo ad ſpecialitatē nominis, qa reliqua vt idiuidua ſunt talis naturæ puta irrōnalis, non nisi propriū nō meruerūt, hoc aūt ſortitū eſt ſpāle nomē, qd eſt pſona, pp pdictā dignitatē. Et ſic habemus & ppoſitas dignitates, & qd nominis pſonæ in hoc qd dr, quod eſt nomen indiuidui rōnalis naturæ. reſtat ergo tertiū.

¶ Quo ad tertiū igitur, videtur quito vnica concluſione reſponſiua affirmatiuè, implicitè, tñ Diffinitio pſonæ eſt cōpetens, & manifeſtatur ſic. Præfata diffinitio explanat ambas ꝓprietates indiuidui rōnalis naturæ. ergo ē cōpetēs. antecedēs declarat, quia cū, q̄ cōuenit ſibi inquantū eſt ſingulare ſubſtātiæ, explanat p ly ſubſtātia indiuidua. Et verò, q̄ cōuenit ſibi inquātū ſingulare rationalis naturæ, explanat per ly rōnalis naturæ. cū. n. indiuiduū inferioris ſit & indiuiduū ſuperioris, vtriuſq; cōditiones habere oportet. Et rurſus, cū indiuiduo duo attribuantur, ſ. eſſe, & operari, vniuerſalia. n. neutrū habēt, p utrumq; primo, ſ. p eſſe, ſecundo p operari indiuidua ſignificantur.

* In ſōne ad primū, & tertiū, habes, quod aliqd reale, ſ. modus ſubſiſtendi vltra naturā ſpecificā concernit idiuiduū ſubſtantiæ, ut latius

In 5. Diſt. omni cd ſubſtātia. tom. 1. D. 1024.

D. 714.

Li. 1. ſtt. 1 ſum. 3.

164

Lib. 2. Phyſ. ca. 1. Boet.

In lib. de duab. na ſtur. in pri. ca.

nem rationē ſingularitatis, diffiniri poteſt. Et ſic Phil.* diffinit ſubſtātiam primam, & hoc modo diffinit Boetius perſonam. A

AD II[m] dicēdū, quod ſcđm quoſdā[d] ſubſtātia in diffinitione perſonæ ponit ꝓ ſubſtātia prima, q̄ eſt hypoſtaſis, neq; tñ ſuperfluè addit indiuidua, qa nomine hypoſtaſis uel ſubſtātiæ primæ, excludit rō vniuerſalis & partis. Nō. n. dicimus, quod hō cōmunis ſit hypoſtaſis, neq; etiā manus[d] cū ſit pars. ſed p hoc, qđ addit indiuiduū, excludit à pſona rō aſſumptibilis. humana. n. natura in Chriſto nō ē pſona, quia eſt aſſumpta à digniori. ſ. à verbo Dei. Sed melius dicendū eſt, quod ſubſtantia accipitur communiter prout diuiditur p primā & ſecundam. & per hoc, qđ additur indiuidua, trahitur ad ſtandum pro ſubſtantia prima.

AD III[m] dicēdū, quod qa ſubſtātiales differētiæ non ſunt nobis notæ, uel etiam nominatæ non ſunt, oportet iterdū uti differētijs accidentalibus loco ſubſtātialiū, puta, ſi qs diceret, Ignis ē corpus ſimplex calidū & ſiccū. Accidentia. n. propria ſunt effectus formarum ſubſtātialiū, & manifeſtāt eas. Et ſimiliter nomina intētionū poſſunt accipi ad diffiniendū res, ſcđm quod accipiūtur pro aliquibus nominibus rerum quę non ſunt poſita. Et ſic, hoc nomen indiuiduū, ponitur ī diffinitione pſonæ ad deſignādum modū ſubſiſtendi, qui cōpetit ſubſtātijs particularibus. C D

AD IIII[m] dicēdū, quod ſcđm Philoſophū in 5. Meta.* Nomen naturę primo impoſitū eſt ad ſignificandā generationem uiuētium quæ dr natiuitas[e]. Et quia huiuſmodi generatio eſt à principio intrinſeco, extēſum eſt hoc nomē ad ſignificādū principiū intrinſecum cuiuſcunq; motus. Et ſic diffinit natura in 2. Phyſ. † Et quia hmōi principiū eſt formale uel materiale, cōmuniter tā materia q̄ forma dicitur natura. Et quia per formā complet eſſentia uniuſcuiuſq; rei, cōmuniter eſſentia uniuſcuiuſq; rei (quā ſignificat eiꝰ diffinitio) uocat natura. Et ſic accipit hic natura. Vñ Boet.* ī eodē lib. dicit, E

quod natura eſt unūquodq; informās ſpecifica differentia. Specifica. n. differētia eſt, q̄ complet diffinitionē, & ſumitur à ꝓpria forma rei. Et ideò conueniētius fuit, quod ī diffinitione pſonæ, q̄ ē ſingulare alicuiꝰ gñris determinati, uteret noīe naæ, q̄ eſſētię, q̄ ſumit ab eē, qđ ē cōmuniſſimū.

AD V[m] dicēdūꝰ quod aīa eſt pars humanę ſpeciei. Et ideò, licēt ſit ſeparata, qa tñ retinet naturā unibilitatis, ñ pt dici ſuba idiuidua, quę eſt hypoſtaſis, uel ſubſtantia prima, ſicut nec manus, nec quæcumq; alia partiū hominis*. Et ſic non cōpetit ei neq; diffinitio perſonę, neq; nomen. B

ARTICVLVS II.

Vtrum perſona ſit idem quòd hypoſtaſis, ſubſiſtentia, & eſſentia.

AD SECVNDVM ſic procedit. Vr, quod pſona ſit idē quod hypoſtaſis, ſubſiſtētia, & eſſentia. Dicit. n. Boet.* ī li. đ dua. nā. quod Græci naturæ rōnalis īdiuiduā ſubſtantiā hypoſtaſeos noīe uocauerūt. Sed hoc ēt apud nos ſignificat nomen pſonæ[*]. Ergo pſona oīno idem eſt quod hypoſtaſis[h].

¶ 2 Præt. Sicut ī diuinis dicimus tres pſonas, ita ī diuinis dicimꝰ tres ſubſiſtētias. Qđ non eſſet, niſi perſona & ſubſiſtentia[h] idē ſignificarent. Ergo idem ſignificant perſona & ſubſiſtentia.

¶ 3 Præt. Boe. dicit ī cō. pdicamētorū, quod uſia (qđ ē idē quod eſsētia) ſignificat cōpoſitū ex mā & forma. Id aūt qđ ē cōpoſitū ex[h] mā & forma, ē idiuiduū ſubę, qđ & hypoſtaſis & pſona dr. Ergo oīa pdicta noia idē ſignificare uñr.

¶ 4 Prę. Boe. dicit ī cō. pdicamētorū, quod hypoſtaſis dr materia, uſioſis aūt (ideſt ſubſiſtētia) dr forma. Sed neq; forma neq; materia pōt dici pſona. Ergo pſona differt à pdictis.

SED CONTRA ē, qđ Boe.* dicit ī li. de duabꝰ naturis, quod gñra & ſpecies ſubſiſtūt tm̃, indiuidua uerò nō ſubſiſtūt tm̃, uerum ēt ſubſtant. Sed à ſubſiſtendo dñr ſubſiſtētiæ, ſicut à ſubſtādo ſubſtantiæ uel hypoſtaſes: cum igit eſſe hypoſtaſes uel pſonas, non conueniat generibus uel ſpeciebus, hypoſtaſes uel perſonæ, ñ ſunt idem quod ſubſiſtentiæ.

RESP. Dicēdū, quod ſcđm Philoſophū in 5. Metaph.* ſubſtātia dr dupliciter. Vno mō dr ſubſtātia qddi-

claramimus in prædicamētis. Ex reſponſione verò ad ſecundū habes, quod ſubſtantia indiuidua nō ſumit, hic, vt diſtinguitur cōtra ſubſtātiam vniuerſalē: ſed vt diſtinguit contra eſſentiā ſubſtātiæ, tā vniuerſalem q̄ particularē. Hęc. n. nō vocatur ſubſtātia prima, ſuppoſitū, perſona &c. Quid aūt addat ſupra hāc humanitatē ſubſtātia prima, ſeu ſuppoſitū, cū tractabitur de vnione verbi cum natura humana, diſcutietur.

¶ Ad propoſitū aūt ſufficit ſcire, quod addit omnimodā incommunicabilitatē, ſ. quod nec communis eſſe pōt, nec aſſumi: rōne enim primi deitas, ratione verò ſecundi hæc humanitas, ſuppoſitū nō eſt.

* In reſponſione ad quintum, aduerte, quod hinc habes, quod ex hac Boetij diffinitione, nō ſequit animā eſſe pſonā, vt Sco. in 3. di. 23. voluit, non penetrās qd importat ſubſtantia prima, q̄ hic dicitur indiuidua.

SVPER QV. XXIX. ART. II.

Cap. 1. d. 4. q. 2. cō. 2. Alb. Mag. p. di. 23. art. 20. Petr. de Palu. 1. 5. d. 34. q. 1.

IN titulo ly ſit, oſtēdit, quod de vera idētitate eſt quæſtio.

¶ In corpore vna eſt, cōcluſio reſponſiua. Perſona ſignificat in genere rōnaliū ſubſtātiarū qđ hæc tria nomina. ſ. ſubſiſtentia, res naturę, & ſubſtātia ſeu hypoſtaſis, ſignificāt cōmuniter ī toto genere ſubſtātiarū. Et manifeſtat duabus diſtinctionibus. Prima eſt. ſubſtātiæ in eſſentiā, & ſubſtātiā primā. Secūda eſt ipſius primæ ſubſtātię ſ nomina tria, duo qdē rei, & vnū intētionis, vt clarè patet in littera. Ex his nāq; manifeſtat, & quo mō pſona nō ē idē quod eſſentia, & quo modo ē idē quod hypoſtaſis & ſubſiſtentia.

165

Porrecta p totum.

170 1. diſt. 23. artic. 3. & pot. q. 9. ar. 1.

* In 3. pag. à prī. lib.

169

Aliquātulūm à prin. lib. videlicet 3. pag. à principio.

Universidad de Deusto Biblioteca

ſis rei, quā ſignificat diffinitio: ſm q̄ dicim⁹, q̄ dif F
finitio ſignificat ſubſtātiā rei. Quā q̄dē ſubſtātiā,
οὐσίαν, Græci vſiam vocāt, qđ nos eſſentiā dicere poſſu-
ὑφίστασις mus. alio mō dr̄ ſubſtātia ſubiectū, uel ſuppoſitū,
ὑπόστασις qđ ſubſiſtit in genere ſubſtātię. Et hoc q̄dē cōmu
πρόσωπον. niter accipiendo nominari pōt, & nomine ſignifi
cāte intētionē. Et ſic dr̄ ſuppoſitū. Nominat̄ ēt tri
bus nominibus ſignificātibus rē. Quæ q̄dē ſūt res
naturæ, ſubſiſtētia, & hypoſtaſis, ſm triplicē cōſi
derationē ſubſtātiæ ſic dictæ. Secūdū.n. q̄ p ſe exi
ſtit, & ñ in alio, vocat̄ ſubſiſtētia. Illa.n. ſubſiſtere
dicim⁹, q̄ nō in alio: ſed in ſe exiſtūt. Secūdū uerò
q̄ ſupponit̄ alicui naturę cōi, ſic dr̄ res naturę, ſi- G
cut hic hō eſt res naturæ humanæ, ſm vero q̄ ſup
ponitur accidentibus, dr̄ hypoſtaſis uel ſubſtan-
Concl. m. tia^m. Qđ aūt hæc tria nomina ſignificant cōmuni
ter in toto genere ſubſtātiarū, hoc nomen perſo-
na ſignificat in genere rōnalium ſubſtantiarum^n.

Ad primvm ergo dicendū, q̄ hypoſtaſis apud Gręcos ex propria ſignificatione nominis habet, q̄ ſignificet quodcunq; inuiduum ſubſtantiæ, ſed ex vſu loquendi habet, q̄ ſumatur pro indiuiduo rationalis naturæ, ratione ſuæ excellentiæ.

Ad ii^m. dicēdū, q̄ ſicut nos dicimus in diuinis pluraliter tres pſonas & tres ſubſiſtētias, ita Græ H ci dicūt tres hypoſtaſes.* Sed q̄a nomē ſubſtantiæ
73 a qđ ſecūdū ꝓprietatē ſignificationis rūdet hypo-
ſtaſi, æquocat̄ apud nos cū q̄ñq; ſignificet eſsētia, q̄ñq; hypoſtaſim, ne poſſit eſſe erroris occaſio, ma luerūt ꝓ hypoſtaſi trāſferri ſubſiſtētiā q̄ ſubſtātiā.

Ad iii^m. dicēdū, q̄ eſſentia ꝓpriè ē id, qđ ſigni ficat̄ p diffinitionē. Diffinitio aūt cōplectit̄ princi pia ſpeciei, nō aūt principia indiuidualia. Vñ i re- bus cōpoſitis ex materia & forma, eſſentia ſignifi cat nō ſolū formā, nec ſolū materiā: ſed cōpoſitū ex materia & forma cōi, ꝓut ſunt principia ſpe- ciei. Sed compoſitū ex hac materia & ex hac for- I ma, hēt rōnē hypoſtaſis & pſonæ. Aīa.n. & caro, & os, ſūt de rōne hoīs. Sed hæc aīa, & hęc caro, &
D. 1147. hoc os, ſūt de rōne hui⁹ hoīs. Et ideò hypoſtaſis^d & pſona addūt ſ̄ rōnē eſsētię pricipia idiuidualia, neq; ſūt idē cū eſsētia i cōpoſitis ex mā & forma
Q. 3. ar. 3. vt ſ̄ dictū eſt*, cū de ſimplicitate diuina ageretur.

Ad iiii^m. dicēdū, q̄ Boet. dicit genera & ſpecies
D. 1137. ſubſiſter, iquātū idiuiduis aliq̄b⁹ cōpetit^d ſubſiſte re, ex eo q̄ ſūt ſub gñrib⁹ & ſpecieb⁹ in pdicamē to ſubſtātiæ cōprehēſis, ñ q̄ ipſæ ſpecies uel gñra ſubſiſtāt, niſi ſm opinionē Platonis:* q̄ poſuit ſpe
54 cies rerū, ſeparatim ſubſiſtere à ſingularib⁹. Sub- K ſtare uerò cōpetit eiſdē indiuiduis in ordine ad ac cidētia, q̄ ſunt pter rationem generū & ſpecierū.

D 639. Ad v^m. dicēdū ē, q̄ indiuiduū cōpoſitū ex ^d mā & forma, hēt q̄ ſubſtet accidēti ex ꝓprietate ma
Lib. 1. de tri. ante medium. teriæ. Vñ & Boet. dicit i li. 1. đ trinitat.* Forma ſim plex ſubiectū eſſe ñ pōt. Sed qđ p ſe ſubſiſtat, hēt ex ꝓprietate ſuę formæ, q̄ nō aduenit rei ſubſiſtē ti, ſed dat eſſe actuale materię, ut ſic idiuiduū ſub- ſiſtere poſſit. Propter hoc ergo hypoſtaſim attri- buit materiæ, & uſioſim ſiuē ſubſiſtentiam for- mæ, quia materia eſt principium ſubſtandi, & for ma eſt principium ſubſiſtendi.

Articvlvs III.

Vtrum nomen perſonæ ſit ponendum in diuinis.

Ad tertivm ſic ꝓceditur. Vī, q̄ nomē pſonę ñ ſit po nēdū in diuinis. Dicit.n. Diony. in prin. de di. no. Vniuerſaliter nō eſt audēdū aliq̄d dicere nec cogitare de ſuperſubſtātiali oc culta diuinitate, pter ea, q̄ diui- nitus^h nobis ex ſanctis eloquijs ſūt expreſſa. Sed nomē pſonę ñ exprimit nobis i ſacra ſcripturæ noui uel ueteris teſtamēti. Ergo ñ ē noīe pſonæ utēdū i diuinis.

¶2 Pręt. Boe. dicit in li. de du. na. † Nomē pſonæ uī traductū ex his pſonis q̄ in comedijs, tragę dijsq; hoīes repſentabāt. Perſo na.n. dicta ē a pſonādo, q̄a cōca uitate ipſa, maior neceſſe eſt ut uoluat̄ ſon⁹. Græci uerò has p- ſonas, pſopa uocāt ab eo, q̄ po natur in facie, atq; ante oculos obtegāt uultū.^h Sed hoc nō pōt cōpeterē i diuinis, niſi fortè ſm metaphorā. Ergo nomē pſonę ñ dr̄ de Deo niſi metaphoricè.

¶3 Pręt. Oīs pſona ē hypoſtaſis: ſed nomē^h hypoſtaſis ñ uī Deo cōdecere, cū ſm Boe.* ſignificet id qđ ſubijcit̄ accidētibus, q̄ in Deo nō ſūt. Hie. † ēt dicit, q̄ in^h hoc noīe hypoſtaſis, uenenū la tet ſub melle. Ergo hoc nomen pſona nō eſt dicēdum de Deo.

¶4 Præ. A quocūq; remouet̄ dif finitio & diffinitū. Sed^h diffinitio pſonę ſ̄ poſita* non uī Deo cō petere. Tū q̄a rō importat diſ- curſiua cognitionē q̄ nō cōpe- tit Deo, ut ſupra oñſum eſt ſ. & ſic De⁹ nō pt dici rōnalis natu- rę. Tū ēt q̄a De⁹ dici nō pōt in- diuidua ſubſtātia, cū principiū indiuiduationis ſit materia De⁹ autē immaterialis eſt*. neq; etiā accidentibus ſubſtat*, ut ſubſtā tia dici poſſit. nomen ergo per- ſonæ Deo attribui non debet.

Sed contra eſt, qđ dr̄ i ſym bolo Athanaſij, Alia eſt pſona patris, alia filij, alia ſpūſancti.

Respon. dicēdū, q̄ perſona ſignificat id, qđ eſt pfectiſſimū in tota natura. ſ. ſubſiſtēs in rōnali natura. Vñ, cū oē illud qđ eſt pfectionis, Deo ſit attribuēdū, eo q̄ ei⁹ eſſentia cōtinet i ſe oēm perfectionē,*m cō ueniēs eſt, ut hoc nomē pſona de Deo dicat. Non tñ eodem modo quo dr̄ de creaturis: ſed excellē tiori mō^n: ſicut & alia nomina, q̄ creaturis à nobis imposita Deo attribuuntur, ſicut ſupra oſtenſū eſt,* cum de diuinis nominibus ageretur.

SVPER QV. XXIX. Art. III. Porrecta per totum.
Cap. 1. d. 25. q. 1. con. 3.
Bannes q. 29. [illegible]
Alb. mag. 1. d. 23. ar. 2. 171 1. diſt. 23. ar. 2. & po. q. 9. ar. 3. Ca. 2. parū a princ.

In titulo quæritur vtrū ſit formaliter. ¶ In corpore unica ē cōcluſio habēs duas partes. Perſona đ Deo dr̄ excellētiori mō q̄ đ creaturis. Probatur quoad primā partē. Eſſentia Dei cōtinet i ſe oēm pfectionē. ergo oē q̄d ē perfectio- nis, ē Deo attribuen- dū. ergo eſt id qđ ē p fectiſſimū i tota natu ra. ergo pſona. Et de- clarat̄ hæc ultima cō ſequētia, quia ſignifi cat ſubſiſtēs in rōnali natura. Quoad ſecū- dā uerò partē, q̄a alia nomina communia Deo & creaturis ex- cellētiori mō dñt, ut patet ex ſupradictis. † Aliq̄ [illegible] ¶ Circa hūc pceſſum dubiū eſt, quō ſit ue- rū, q̄ perſona ſignifi cet pfectiſſimū i tota natura. Tū quia natu ra ſpecifica pfectior vt indiuiduo. Tū q̄a ſequeretur quod i di uinis eſſet diſtinctio imperfectiſſima. ¶ Ad horū euidentiā ſciēdū ē, q̄ pſona in cōi loquēdo, ſignifi- cat pfectiſſimū i tota natura, nō q̄a pſona ſimpliciter pfectiſſimū om nium: ſed q̄a natura in- tellectualis, (q̄ ē om- niū pfectiſſima i ſuo cōpleto eſſe) eſt eius p fectiſſimū omnium. cōſtat aūt qđ niſi per ſeipſam in rerū natu ra ſubſiſtat quocūq; hoc ſit, pfecta nō eſt. Et ppterea q̄a pſona ſignificat dignitatē talis naturę ſubſiſtē tis, ideò pfectiſſimū i tota natura merito ſignificat. Vñ nō ob- ſtat ſi idiuidua mate rialia ſint ppter na turā. Tū q̄a nō ſit hæc cōparatio pſonæ ad naturā. Imò nā claudit̄ i pſona. Tū q̄a ſermo pſena de pſona i cōi pſena & ñ i naturis materia lib⁹ eſt. Secūda uerò obiectio ſoluit̄ p hoc, q̄ in rōne pſonæ in cōmuni, etſi claudat̄ aliquid

Boet. lo co cit. [illegible] † In epiſt. ad Da- maſ. quæ incipit [illegible] [illegible] * Art. 2. huius quæſt. † Cap. 14.

55 Concl. m.

aliq̄d pfectiſſimū in tota natura, claudit̄ tñ aliq̄d abſtrahēs à p A fectione, & impfectione. ſignat.n. rē naturæ intellectualis ſub-ſi ſtentē incōicabiliter. Incōicabilitas.n. nec perfectionē nec imp- fectionē dicit. Et quoad hoc diſtinguunt̄ pſonę diuinæ, nō aūt quoad ea, q̄ pfectionis ſunt. Et ſic negāda eſt ſequela vel diſtin guendū ē, vt diximꝰ. Sed adhuc reſtat du- bium ſi pſona quo
Q. 13. art. 4. ad aliq̄d abſtrahit à pfectione, ſequeret̄, q̄ ex vi pceſſus facti in lra, integra rō pſo næ nō cōcluderet in Deo, qm̄ ex pfect. ōe eſſentiæ diuinæ, lra infert rōnē pſonæ iā quam rem perfecti- 54 a ſimā in Deo reperiri ¶ Ad hoc dr̄, q̄ ex pfe ctione diuinæ eſſen- tiæ puenit, non ſolū q̄ ſit oīs pfectio: ſed q̄ q̄d neceſſariò ſeq̄t̄ ſuis, q̄ pfectionē dñt, de quorū numero ē incōicabilitas, & pro ptera ex pfectione eſſentiæ diuinæ eſt, q̄ ſit perſona quoad
a 182 135 b oīa q̄ claudunt̄ in rō ne pſonæ, imò (vt ſu perius habitū eſt) de rōne pfectionis diui næ ē, q̄ Deus ipſe ſit trinus ſcdm hmōi res incōicabiles quas perſonas dicimus.

SVPER Q. XXIX. ART. IIII.
S. Bona. 1. ſ. d. 25. q. 1. a. 1.
Alenſ. p. p. ſum. q. 56. men. 2.
Scot. 1. ſ. d. 25. q. 1.
Riccar. 1. ſ. d. 25. q. 1.
Duran. 1. ſ. d. 23. q. 1.
Mairo. 1. ſ. d. 24. q. 4.
Cap. 1. d. 25. q. 1. cō. 3.
Bannes a. 4.
Alb. mag. 1. diſtin. 10. art. 12.
Pet. de Pal. 1. ſ. d. 23. q. 2.

Titulus clarus eſt, & in corpore magis explanabitur. ¶ In corpe quatuor
212 facit. Primò rōnem
Arti. hu ius quæſt. difficultatis ſūmat. Secūdò, refert quaſ- dā opiniones. Tertiò ſūdat q̄ſtio. Quartò, ex determinatione p miſſa ſaluat quodā- modo præcitatas opiniones. ¶ Quoad primum, dicit cōdiūctā oppo- ſitas in hoc noīe ſuē tas, cās aſſignat diffi- cultatis: ſignificat .n. ad aliq̄d, & plura- liter ūr in diuinis po nit: hæc.n. ē cōditio relatiuorū repugnās abſolutis. Illa ad ab- ſoluta ſpectat. ¶ Quoad ſcdm, tres aſſert opiniones. Pri- ma pſonæ nomē æquocat, & vī magiſtri. 1. ſ. d. 1. Sed hæc refel- lit quoad eām & rē, q̄a maior data fuiſſet occaſio calūniæ, &c. Secūda eſſentiā in recto, relationē uerò in obliquo, tertia uerò

Ad primvm ergo dicendū, q̄ licèt nomē pſonæ in Scriptu ra veteris uel noui teſti, nō inue niat̄ dictū de Deo: tñ id qđ no- men ſignat multipliciter in ſa- D cra ſcriptura, inenit̄ aſſertū de Deo. ſ. q̄ eſt maximè p ſe ens,* & perfectiſſimè itelligēs. Si aūt oporteret de Deo dici ſolū illa ſm uocē, q̄ ſacra ſcriptura de Deo tradit, ſequeret̄ q̄ nunq̄ i alia lingua poſſet aliq̄s loq de Deo niſi in illa, i qua primo tra dita ē ſcriptura ueteris uel no- ui teſti. Ad inueniendū aūt no- na noīa, antiq̄ fidē de Deo ſigni ficatia coegit neceſſitas diſpu- C tādi cū hæreticis. Nec hæc no- uitas uitāda eſt cū nō ſit ꝓpha- na, ut pote à ſcripturarū ſenſu non diſcordās.ᵉ Docet aūt A- poſtol⁹ ꝓphanas uocū nouita- tes uitare. 1. ad Tim. ultimo.

Ad 2^m dicēdū, qđ q̄uis hoc no mē pſona ñ cōueniāt Deo q̄tū ad id, à quo impoſitū eſt nomē, tñ q̄tum ad id ad qđ ſignādū imponit̄, maximè Deo conue- nit. Quia.n. in comœdijs, & tra- D gędijs repſentabant aliq̄ hoīes famoſi, impoſitū eſt hoc nomē perſona, ad ſignādū aliquos dignitatē habētes. Vñ cōſueue rūt dici perſonæ in eccleſijs, q̄ hēnt aliq̄ dignitatem. Propter quod, quidā diffiniunt perſonā dicētes, q̄ perſona eſt hypoſta ſis proprietate diſtincta ad di- gnitatē pertinente. ᶠ Et q̄a ma gnæ dignitatis eſt in rōnali na- tura ſubſiſtere, iō oē indiuiduū E rōnalis naturæ dr̄ perſona, ut dictū eſt.* Sed dignitas diuinæ naturæ excedit oēm dignitatē. Et ſecūdū hoc maximè com petit Deo nomen perſonæ.

Ad 3^m dicēdū, q̄ nomē hypo ſtaſis non cōpetit Deo q̄tū ad id, à quo ē impoſitū nomen, cū nō ſubſtet accidentib. cōpetit aūt q̄tū ad id, ad qđ eſt impoſi- tū ad ſignificandū rē ſubſiſten- tē. Hier.* aūt dicit ſub hoc noīe venenū latere, q̄a anteq̄ ſigna tio huius noīs eſſet plenè nota apud Latinos, hrtici p hoc no- mē ſimplices decipiebāt. ut cō fiterēt plures eſsētias, ſicut cō fitent plures hypoſtaſes, ꝓpter hoc, q̄ nomē ſubſtię (cui rūdet in græco nomē hypoſtaſis) cōi ter accipit̄ apud nos ꝓ eſsētia.

Ad 4^m dicēdū, q̄ Deus pōt dici rōnalis naæ ſm q̄ rō nō im portat diſcurſū: ſed cōiter intel ligibilē naturā. Indiuiduū aūt Deo cōpetere non pōt q̄tū ad hoc, q̄ indiuiduationis princi- piū ē materia: ſed ſolùm ſm q̄ importat incōicabilitatē.* Sub ſtātia uerò cōuenit Deo ſm q̄ ſignificat exiſtere p ſe.* Quidā tñ dñt, q̄ diffō ſuperius à Boe. † data, nō eſt diffinitio perſonæ ſm q̄ perſonas in Deo dicim⁹. Propter qđ Ricar. de ſctō Vict. * corrigere uolens hāc diffini- tionē, dixit, q̄ perſona ſm q̄ de Deo dr̄, eſt diuinæ naturæ incommunicabilis exiſtentia.

Articvlvs IIII.

Vtrum hoc nomen perſona, ſignifi- cet relationem.

Ad qvartvm ſic procedit̄. Vī, q̄ hoc nomē perſona, non ſignet relationem ſed ſub ſtantiā i diuinis. Dicit.n. Aug.* in 7. de Trin. Cum dicimus per- ſonam patris, non aliud dicim⁹ q̄ ſubſtantiam: ad ſe quippe di citur^h perſona, non ad filium.

¶2 Præt. Quid, q̄rit^h de eſsētia. Sed ſicut dicit Aug. † in eodē lo co, cū dr̄: Tres ſūt q̄ teſtimoniū dāt in cœlo, pater, uerbū, & ſpi ritus ſanctus, & q̄rit: Quid tres? rūdet tres perſonæ. Ergo hoc nomē perſona ſignat eſſentiā.

¶3 Præt. ſm Philo. 4. Meta.* Id qđ ſignatur p nomē, eſt ei⁹ dif finitio: ſed diffō perſonę ē rōna lis naæ^h; indiuidua ſubſtātia, ut dictū ē. † Ergo hoc nomē pſona

ecōuerſo, perſonam ſignificare dicit, ut ſatis c'ātē hī in litera. ¶ Quoad tertiū, cōcluſio reſſiua q̄ſito eſt. Perſona diuina ſignat relationē p modū ſubæ. i. hypoſtaſis in nā diuina. hęc cōcluſio ex pte ſubiecti includit duos terminos. ſ. pſona diuina, ex pte uerò pdicati icludit tres terminos. ſ. ly relationē, ly p modū hy poſtaſis, & ly in nā di uina, & quoad ſingu los declaratur in lra. quoad ſubiectū q̄dē
In epi. ad Dam. quæ vetuſto. tom. 2. dr̄. Primò, q̄ aliud ē q̄rere, & lug de ſigna tione pſonæ & aliud de ſignatione pſonæ diuinæ. Secūdò, q̄ p- ſona, & perſona di- uina ſe habent ſicut animal & homo. & ex hoc ſequit̄ tertiū, q̄ ly perſona diuina ponit̄ ad circūloquē dū incōplexū nomē, ſicut ſi aīal rōnale po neremus loco hoīs. Et ſic titul⁹ q̄onis cla rior apparet, q̄ñ q̄ō ē de ſignatione nō ly pſonæ cū pdicat̄ de Deo q̄ñ ſic diſcuſſa eſt ei⁹ diſtinctio, pdi cat.n. pſona cōuenit̄ ctaſed pſonę diuinę an. ſ. totū hoc ſignet relationē aut eſſen- tiā. Ex parte aūt pdi- cati ſigillatim mani- a 15 17a b feſtat̄ cōcluſio: & pri- mo quidē, q̄ ſignet † Ar. 1. hu relationē ſic. Perſo- ius quæſt. na in cōi ſignat ſub- arg. 1. ſtantiā indiuiduā rō- nalis naturæ. ergo p- ſona talis naæ ſignat diſtinctū in illa natu Li. 4. ſtri. ra. ergo perſona di- ca. 8. & 23. uina ſignat relatio- nem originis. Prima cōſequentia probat̄, quia de rōne indiui dui ē indiſtinctio in ſe & diſtinctio ab a- Porrecta lijs, & explanat̄ in p- per totū. ſona humana. Secū- 171 da aūt cōſequētia p- 1. diſt. 23. bat̄ quia diſtinctio i ar. 3. & di. diuinis, nō eſt niſi p 26. q. 1. ar. relationes originis. 1. & po. q. Deinde probat̄ q̄ p 9. art. 4. modū ſubſtātię. ſ. hy Cap. 6. cir poſtaſis ſic. Relatio i ca princ. diuinis nō ē accidēs ſed diuina eſsētia. er go eſt ſubſiſtēs ſicut illa: ergo paternitas Li. 6. ſtri. diuina eſt De⁹ pater, ca. 4. & ſe ſicut deitas eſt Deus. quētibus. ergo perſona diuina Et li. 5. de ſignat relationē ſub- trin. c. 9. ſ ſiſtentē. ergo per mo fine. to. 3. dū hypoſtaſis. Demū Li. 4. Meta quoad ly in natura phyſ. tex. diuina, declarat̄, ex- 28. tom. 3. cludendo tacitā ob- iectionē de idētitate naturę, & hypoſtaſis in diuinis, & medita. † Art. 1. q̄ licèt ſubſiſtēs i di- huius. q. uina natura ſit idē quod ipſa eum hoc tamen ſtat, quod per ſona ſignat rē ſubſiſtentē, nō per modū naturæ: ſed p modum ſubſtātiæ, q̄ eſt hypoſtaſis i illa natura, quia rōne diſtinguunt̄. Circa illā particulā, Relationem, aduerte, q̄ ut S. Tho. in q. 3. e

Universidad de Deusto Biblioteca

ſignificat ſubſtantiam.

¶ 4 Præt. Perſona ĩ hominib⁹ & Angelis nõ ſignificat relationẽ ſed aliquid abſolutũ. Si [h] igitur in Deo ſignificaret relationẽ, diceretur æquiuoce de Deo & hominibus & Angelis.

Sed Contra ẽ, qđ dicit Boe. in lib. de Tri.* ꝙ omne nomen ad pſonas pertinens, relationẽ ſignificat. Sed nullũ nomẽ magis ptinet ad perſonã q̃ hoc nomen perſona. ergo hoc nomen perſona relationem ſignificat.

Reſpon. dicendũ, ꝙ circa ſignificationẽ huius nominis pſona in diuinis, difficultatẽ ĩgerit, ꝙ pluraliter de trib⁹ pdicat pter naturã eſſentialium nominũ, neq; ẽ ad aliqđ dr̃, ſicut nomina q̃ relationẽ ſignificãt. Vñ qbuſdã viſum eſt, ꝙ hoc nomẽ pſona ſimplr̃ ex virtute uocabuli, eſſentiã ſignificet in diuinis, ſicut hoc nomẽ De⁹, & hoc nomẽ ſapiẽs: Sed ꝑ ꝑ iſtãtiã hæreticorũ, eſt accõmodatũ ex ordinatione Cõcilij, ut poſſit poni ꝑ relatiuis, & ꝑcipue ĩ plurali, uel cũ nomine partitiuo: Vt cũ dicimus tres pſonas, vel alia eſt pſona pr̃is, alia filij. In ſingulari uerò põt ſumi ꝑ abſoluto & ꝑ relatiuo ſed hæc nõ vr̃ ſufficiẽs rõ. q̃a ſi hoc nomẽ perſona, ex vi ſuæ ſignificationis, nõ hẽt ꝙ ſignificet niſi eſſentiã in diuinis, ex hoc qđ dictũ eſt, tres pſonas, nõ fuiſſet hr̃ticorũ quietata calũnia: ſed maioris calũniæ data eſſet eis occaſio. Et ĩõ alij dixerũt, ꝙ hoc nomẽ perſona ĩ diuinis, ſignificat ſimul eſſentiã & relationẽ. Quorũ qdã dixerũt, ꝙ ſignificat eſſentiã in recto, & relationẽ in obliquo, q̃a perſona dr̃ quaſi per ſe una. Vnitas aũt ptinet ad eſſentiam. qđ aũt dr̃ ꝑ ſe, implicat relationẽ obliquẽ. Intellr̃.n. pr̃ ꝑ ſe eẽ quaſi relatione diſtinct⁹ a filio. Quidã uerò dixerũt ecõuerſò, ꝙ ſignificat relationẽ ĩ recto & eſſentiã in obliquo, quia in diffinitione perſonæ, natura ponitur in obliquo. & iſti ꝓpinquius ad ueritatem acceſſerunt.

Ad euidentiã igit hui⁹ q̃õnis cõſiderãdũ eſt, ꝙ aliqđ eſt đ ſignificatione minus cõis, qđ tñ non eſt de ſignificatione magis cõis. Rõnale.n. ĩcludit in ſignificatione hois, qđ tñ nõ eſt de ſignificatione aĩalis. Vñ, aliud eſt q̃rere de ſignificatione aĩalis, & aliud eſt q̃rere de ſignificatione aĩalis, qđ eſt homo. Silr̃, aliud ẽ q̃rere de ſignificatione hui⁹ nominis pſona in cõi, & aliud de ſignificatione perſonæ diuinæ. Perſona.n. in cõi ſignificat ſubſtãtiã indiuiduam rõnalis naturæ, ut dictũ eſt*. Indiuiduũ [d] aũt eſt, qđ eſt in ſe indiſtinctum, ab alijs vero diſtinctũ. Perſona igit in quacũq; natura, ſignificat id, qđ eſt diſtinctũ in natura illa. ſicut in humana natura ſignificat has carnes, & hæc oſſa, & hanc animã; q̃ ſunt principia indiuiduãtia hominẽ, q̃ qdẽ licẽt nõ ſint de ſignificatione perſonæ, ſunt tñ de ſignificatione pſonę humanæ. Diſtinctio aũt in diuinis nõ fit niſi ꝑ relationes originis, ut dictũ eſt ſupra*. Relatio aũt in diuinis nõ eſt ſicut accidẽs ĩhęrẽs ſubiecto: ſed eſt ipſa diuina eſſentia*. Vñ eſt ſubſiſtẽs ſicut eſſentia diuina ſubſiſtit. Sicut ergo deitas ẽ De⁹, ita pr̃nitas diuina eſt De⁹ pr̃, q ẽ pſona diuina.[m] Perſona igit diuina ſignificat relationẽ ut ſubſiſtentẽ.[n] Et hoc ẽ ſignificare relationẽ ꝑ modũ ſubſtantię, q̃ eſt hypoſtaſis ſubſiſtẽs ĩ natura diuina, nõ ſit aliud q̃ natura diuina. Et ſm̃ hoc uerũ ẽ, ꝙ hoc nomẽ pſona ſignificat relationẽ in recto & eſſentiã ĩ obliquo, nõ tñ relationẽ ĩquãtũ eſt relatio: ſed ĩquãtũ ſignificat ꝑ modũ hypoſtaſis. Silr̃ et ſignificat eſſentiã ĩ recto:[r] & relationẽ ĩ obliquo ĩquãtũ eſſentiã idẽ eſt qđ hypoſtaſis. Hypoſtaſis aũt ſignificat ĩ diuinis: ut relatione diſtincta. Et ſilr̃ relatio ꝑ modũ relatiõis ſignificata, cadit ĩ rõne pſonę ĩ obliquo. Et ſm̃ hoc ẽt dici põt, quòd hæc ſignificatio huius nominis perſona, non erat percepta ante hæreticorum calumniã. Vnde nõ erat in uſu hoc nomen perſona, niſi ſicut unum aliorũ abſolutorũ. Sed poſtmodũ accommodatum eſt hoc nomen perſona ad ſtandũ pro relatiuo ex cõgruentia ſuæ ſignificationis, ut ſ. hoc quod ſtat pro relatiuo, non ſolùm habeat ex uſu (ut prima opinio dicebat) ſed etiam ſignificationę ſua.

eſſet perſona filij nõ primo, quod eſt falſum. Quòd verò nihil poſitiuum quidditatiuum perſonis, pbat, quia ab vltimis diſtinctiuis & conſtitutiuis perſonarum, nihil poteſt abſtrahi commune dictũ de eis in quid, quia ſunt primo diuerſa, alioquin poſſet de eis q̃ri in quo conueniũt, & in quo differunt. Quòd autẽ nec ſubſtantia prima, probat, quia ſubſiſtens indifferens eſt ad abſolutum & relatiuũ. ¶ Ad has obiectiones, loquendo de perſona diuina de qua uidetur etiam S co. ...

Ad primum ergo dicẽdum, ꝙ hoc nomẽ pſona dicitur ad ſe, nõ ad alterum, q̃a ſignificat relationẽ non per modum relationis: ſed ꝑ modũ ſubſtãtiæ, q̃ eſt hypoſtaſis. Et ſm̃ hoc, Aug. dicit ꝙ ſignificat eſſentiã ꝓut in Deo eſſentia eſt idem cum hypoſtaſi[e], quia in Deo non differt quod [d] eſt, & quo eſt.

Ad II[m]. Dicẽdũ, ꝙ qđ q̃ñq; q̃rit de natura quam ſignificat diffinitio, vt cũ q̃ritur, quid eſt hõ? & reſpondetur, animal rõnale mortale[e]. Quãdoq; verò q̃rit ſuppoſitum, vt cum q̃ritur, qđ natat in mari? & reſpondet, piſcis. Et ſic q̃rẽtibus quid tres, reſponſum eſt, tres perſonæ.

Ad III[m]. dicẽdũ, ꝙ ĩ intellectu ſubſtãtiæ indiuiduæ. i. diſtinctę vel ĩcõmunicabilis, ĩtelligit in diuinis relatio, vt dictũ eſt*.

Ad IIII[m]. dicẽdũ: ꝙ diuerſa rõ minus cõmuniũ, nõ facit ęquiuocationẽ in magis cõmuni. Licẽt.n. ſit alia ꝓpria diffinitio equi & aſini, tñ vniuocant in nomine aĩalis, q̃a cõmunis diffinitio aĩalis cõuenit vtriq;. Vñ non ſequit, ꝙ licẽt in ſignificatione pſonæ diuinæ contineat relatio, nõ aũt in ſignificatione angelicæ pſonæ vel humanæ, ꝙ nomẽ pſonæ æquiuocè dicat. Licẽt nec ẽt dicat uniuocẽ, cũ nihil vniuocẽ de Deo dici poſſit, & de creaturis, vt ſ̃. oſtẽſum.*.

QVAESTIO XXX.

De pluralitate perſonarum in diuinis, in quatuor articulos diuiſa.

Deinde quæritur de pluralitate perſonarum.

Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, Vtrũ ſint plures perſonæ in diuinis.

¶ Secundò, Quot ſint.

¶ Tertiò, Quid ſignificent termini numerales in diuinis.

¶ Quartò. De communitate huius nominis perſona.

Articvlvs primvs.

Vtrum ſit ponere plures perſonas in diuinis.

Ad primum ſic proceditur. Videtur, quòd non ſit ponere plures perſonas in diuinis. Perſona enim eſt rõnalis naturæ [h] indiuidua ſubſtantia. Si ergo ſunt plures perſonæ in diuinis, ſequitur ꝙ ſint plures ſubſtãtiæ. Quod videtur hæreticũ.

¶ 2 Præt. Pluralitas proprietatũ abſolutarũ, nõ facit diſtinctionẽ pſonarũ, neq; in Deo neq; ĩ nobis,[h] multò igit min⁹ pluralitas relationũ. Sed in Deo nõ eſt alia pluralitas niſi relationũ, vt ſupra dictum eſt*. Ergo nõ põt dici, ꝙ ĩ Deo ſint pulres pſonę.

¶ 3 Præt. Boe.† dicit de Deo loquẽs, ꝙ hoc verè vnũ ẽ in quo nullus eſt[h] numerus: ſed pluralitas importat numerũ. Ergo nõ ſunt plures perſonæ in diuinis.

¶ 4 Præt. Vbicũq; eſt numerus, ibi eſt totũ & pars. Si igitur in Deo ſit numerus pſonarũ, erit ĩ Deo ponere totũ & partẽ. Qđ ſimplicitati diuinæ repugnat*.

Sed contra eſt, quod dicit Athanaſius†, Alia eſt pſona patris, alia filij, alia ſpiritusſancti. Ergo pater & filius & ſpiritusſanctus, ſunt plures perſonæ.

Reſpon. dicendum, ꝙ [m] plures eſſe pſonas in diuinis, [n] ſequitur ex pręmiſſis. oſtenſum eſt.n. ſupra*, ꝙ hoc nomẽ pſona, ſignificat in diuinis relationem, vt rẽ ſubſiſtentẽ in natura diuina. Supra autẽ habitum eſt†, ꝙ ſunt plures relationes reales in diuinis. Vndè ſequit ꝙ ſint plures res ſubſiſtentes in diuina natura. Et hoc eſt eſſe plures perſonas in diuinis,

Ad primum ergo dicendum, ꝙ [d] ſubſtantia non ponitur in diffinitione perſonæ ſecundum ꝙ ſignificat eſſentiam: ſed ſecũdum ꝙ ſignificat ſuppoſitum. Quod patet ex hoc ꝙ additur indiuidua. Ad ſignificandum autem ſubſtantiam ſic dictam, habent Græci nomen hypoſtaſis. Vndè ſicut nos dicimus tres perſonas, ita ipſi dicunt tres hypoſtaſes. Nos autem non conſueuimus dicere tres ſubſtantias, ne intelligerentur tres eſſentiæ, propter nominis æquiuocationem.

Ad II[m] dicendum, quòd proprietates abſolutæ in diuinis (vt bonitas, & ſapientia) non opponuntur adinuicem, undè neque realiter diſtinguuntur. Quàmuis ergo eis conueniat ſubſiſtere, non tamen ſunt plures res ſubſiſtentes, quod eſt eſſe plures perſonas: proprietates autem abſolutæ in rebus creatis non ſubſiſtunt, licet realiter abinuicem diſtinguantur, ut albedo & dulce-

cõmodationem, tertiò, ꝙ cũ accõmodationis nõ eſt vſus, ut prima dicebat opinio, ſed ipſa uera & ꝓpria ſignificatio nominis, & ſic patet ſolutio nodi ꝓpoſiti in principio corporis: nã pſonę nomẽ rõne rei ſignificatæ plurificat realiter in diuinis: ratione verò modi ſignificandi non dicitur ad aliquid. Q.27. art. 3.

SVPER QV. XXX. ART. I.

Ferr. 4. con. c. 25. Egi. 1. 5. d. 2. q. 1. 2. prin. Cap. 1. d. 2. q. 3.

Titulus manifeſtè quærit de reali pluralitate.

¶ In corpore vnica ẽ cõcluſio reſpõſiua q̃ſito affirmatiuè. In diuinis ſunt plures pſonæ, & probatur ſic ... In diuinis ſunt plures relationes reales ergo ſunt plures res ſubſiſtẽtes ĩ diuina natura. ergo plures pſonæ, & tenet ſequela, quia pſona diuina ſignificat relationẽ ut rẽ ſubſiſtẽtẽ. ¶ In reſpõſione ad ſecũdũ, ubi ex eo ꝙ nõ opponunt in diuinis ſapiẽtia & bonitas, infert ꝙ nõ diſtinguitur realiter, nõ oportet aliud huius cõſequẽtiæ fundamentũ iacere, quã ꝙ ſola oppoſitio relatiua res diuinas diſtinguit. Nõ.n. abſolutẽ intulit ex negatione oppoſitionis, negationẽ diſtinctionis: ſed explicitẽ oppoſitiuly in diuinis. Et propterea hoc ſufficit ad propoſitum.

Universidad de Deusto Biblioteca

do. Sed ꝓprietates relatiuæ in Deo & ſubſiſtunt, & realiter abinuicē diſtinguunt vt ſupra dictum eſt.* Vnde pluralitas taliū proprietatum, ſufficit ad pluralitatem perſonarum in diuinis.

AD III.m Dicēdū, ꝙ à Deo ꝓpter ſummā vnitatē & ſimplicitatē excluditur omnis pluralitas abſolutè dictorū, non autē pluralitas relationū, q̄ relationes ꝓdicant de aliquo vt ad alterū.c Et ſic, cōpoſitionem in ipſo de quo dicunt nō importat, vt Boe.* in eodem libro docet.

AD IIII.m Dicēdū, ꝙ numerus eſt duplex. ſ. numerus ſimplex vel abſolutus, vt duo, & tria, & quatuor. Et eſt numer⁹, q eſt ī rebus numeratis, vt duo hoīes & duo eq. Si igit̄ ī diuinis accipiat̄ numer⁹ abſolutè, ſiuè abſtractè, nihil ꝓhibet ī eo eſſe totū &d partē, & ſic nō ē niſi in acceptione ītellect⁹ noſtri. non n. numer⁹ abſolut⁹ à reb⁹ numeratis eſt, niſi in intellectu. Si aūt accipiamus numerū ꝓut eſt in rebus numeratis, ſic ī rebus qdē creatis, vnū eſt pars duorū, & duo triū, vt vnus homo duorū, & duo triū. & ſic non eſt in Deo, q̄a tātus eſt pater, quanta tota trinitas, vt infra patebit.†

ARTICVLVS II.

Vtrum in Deo ſint plures perſonæ quàm tres.

AD SECVNDVM ſic ꝓcedit. Vr̄, ꝙ ī Deo ſunt plures pſonæ q̄ tres. Pluralitas. n. pſonarū ī diuinis ē ſm pluralitatē h ꝓprietatū relatiuarū, vt dictū ē.* Sed quatuor sūt relationes ī diuinis (vt ſupra dictum eſt) ſcilicet paternitas, filiatio, communis ſpiratio, & proceſſio. Ergo quatuor pſonæ ſunt in diuinis.

¶2 Præt. Nō plus h differt natura à volūtate ī Deo, q̄ natura ab intellectu: ſed ī diuinis ē alia pſona, q̄ ꝓcedit p modū volūtatis, ut amor, & alia, q̄ ꝓcedit p modū naturæ, ut filius. Ergo eſt ēt alia, q̄ ꝓcedit p modū ītellect⁹, ut uerbū, & alia, q̄ ꝓcedit p modū nat̄, ut fili⁹. Et ſic iterū ſeqt̄ ꝙ nō ſūt tātū tres pſonę ī diuinis.

¶3 Præt. In reb⁹ creatis qd h excellēti⁹ ē, plures hēt operationes intrinſecas: ſicut hō ſupra alia aīalia hēt ītelligere & uelle: ſed Deus ī infinitū excedit omnē creaturā. Ergo non ſolū eſt ibi pſona ꝓcedens p modū uoluntatis & p modū intellectus, ſed infinitis alijs modis, Ergo ſunt infinitæ pſonæ in diuinis.

¶4 Præt. Ex infinita bonitate patris ē, ꝙ īfinitè ſeipsū cōmunicet ꝓducēdo pſonā diuinā: ſed ēt ī ſpirituſancto ē īfinita h bonitas. Ergo ſpirituſſanctus producit diuinam perſonam, & illa aliam, & ſic in infinitum.

¶5 Præt. Omne qd̄ continetur ſub d̄terminato h numero, ē mēſuratū. numerus. n. mēſura q̄dā eſt. Sed pſonæ diuinæ ſunt immēſæ, ut patet p Athanaſ.* Immēſus pater, immēſus filius, immēſus ſpirituſſanctus. Nō ergo ſub numero ternario cōtinent̄.

SED CONTRA eſt, qd̄ dr̄. 1. Io. ultimo, Tres ſunt q teſtimoniū dāt in cęlo, pater, uerbū, & ſpirituſſanct⁹. Quærētibus aūt q̄d tres, reſpondet, Tres pſonę. ut Aug. dicit.* de tri. 7. Sunt igitur tres perſonæ tātum in diuinis.

RESPON. Dicēdū ꝙ ſm pmiſſa i m neceſſe ē ponere tātū tres pſonas ī diuinis.* Oſtēſum* ē. n. ꝙ plures pſonę sūt plures relatiōes ſubſiſtētes abinuicē realiter diſtinctę. Realis aūt diſtictio īter relationes diuinas, nō ē niſi ī rōne oppoſitionis relatiuę. Ergo oportet duas relationes oppoſitas ad duas pſonas ptinere. Si q̄ aūt relationes oppoſitę nō ſunt, ad eadē pſonā neceſſe eſt eas ptinere. Paternitas ergo & filiatio (cū ſint oppoſitę relationes) ad duas pſonas ex neceſſitate ptinēt. Paternitas igit̄ ſubſiſtēs ē pſona patris, & filiatio ſubſiſtēs eſt pſona filij. Aliæ autē duæ relationes ad neutrā harū oppoſitionē hēnt: ſed ſibijnuicē opponunt̄. impoſſibile eſt igit̄ ꝙ ambæ uni pſonæ cōueniant. Oportet ergo ꝙ uel una earū cōueniat utriq; dictarum pſonarū: aut ꝙ una uni, & alia alij. non aūt poteſt eſſe, ꝙ proceſſio conueniat patri, & filio, uel alteri eorū, q̄a ſic ſequeret̄, ꝙ proceſſio intellectus, quæ eſt generatio in diuinis, ſm quā accipitur paternitas & filiatio, ꝓdiret ex proceſſione amoris ſm quā accipit̄ ſpiratio & ꝓceſſio, ſi pſona generās & genita, ꝓcederēt à ſpirāte. Quod

SVPER QV. XXX. ART. II.

Fer. 4. cōtr. c. 11. 13. 25. Ego. 1. 5. d. 10. q. 2. 2. prin.

Q. 28. art. 4.

IN titulo aduerte, ꝙ intētio literæ ē nō ſolum diſcutere, an ſint plures pſonæ q̄ tres: ſed ēt an ſint pauciores, puta duæ tātum. Et hoc patet, tū ex ꝓpoſitione q̄ſitorū in principio hui⁹ q̄ſtionis (dicit. n. litera ibi, ꝙ ſecūdo q̄rendū eſt quot ſunt) tū ex cōcluſione reſpōſiua ī corpore articuli ꝓpoſita & illata, eſt. n. vna excluſiua. ſ. Perſonæ diuinę ſunt tātū tres: ad cuius veritatem patet oportere verificari, quòd nec ſunt plures nec pauciores.

a 165 c 166 a Loco citato.

¶ In corpore vnica cōcluſione excluſiua reſpōdet q̄ſito. Neceſſe eſt ponere perſonas in diuinis tres tātū. Et ꝓbatur ſimul quoad vtrāq; exponentē ſic. Plures pſonæ diuinæ ſunt plures relationes ſubſiſtētes, abinuicē realiter diſtinctę ſola oppoſitione relatiua: ergo oēs relationes oppoſitę ad diſtinctas pſonas, nō oppoſitæ ad eādē ꝑtinēt. ergo paternitas & filiatio ad duas ſpectāt pſonas. ſicq; paternitas eſt pſona patris, & filiatio eſt pſona filij, Tūc vltra. ergo aliæ duæ relationes. ſ. ſpiratio & ꝓceſſio, neutri pmiſſarū, ſed ſibijnuicē oppoſitæ, ad vnā pſonam nō ſpectant: ambæ ergo vel vna earum cōuenit vtriq; dictarū perſonarū vel vna vni, & alia alij: ſed proceſſio nō pōt cōuenire vtriq;, quia proceſſio intellectus prodiret ex ꝓceſſione amoris. ergo ſpiratio conuenit vtrique, vtpote nulli earū oppoſita. ergo ꝓceſſio cōuenit alij pſonæ. ergo ſunt tantū tres pſonę. ſ. pr̄ & fili⁹ & ſpūſſanct⁹.

D. 974.

Porrecta: q. totum. Queſt. 42 ar. 1. & 4. 174 Infra q. 41. art. 1. & q. 41. ar. 6. & 1. di. 10. ar. 5. & 4. cō. c. 12. uel. 13. & ca. 25. uel 26 & pot. q. 9. ar. 9. & opuſ. 2. c. 56. & 60. Art. præc.

¶ Circa hunc proceſſum dubium occurrit nō paruū, de modo procedendi: diminutus enim manifeſtè videtur & truncus. Tū quia proponit diſiunctiuā. ſ. ꝙ ſpiratio & proceſſio ſic ſe habent, ꝙ vel una earū cōuenit patri & filio, uel una patri & alia filio, & tū nō diſcutit ſecūdā partē diſiunctiuæ; cuius diſcuſſione pēdet, an perſonæ ſint pauciores q̄ tres. Tū quia ꝓponit eā negatiuā habentē duas partes. ſ. ꝓceſſio nō conuenit patri & filio vel alteri eorum. Et tamen non probat eam niſi quoad primam partem, ut manifeſtè conuincit tatio literæ & ſubiūcta uerba teſtāt̄. ſ. ſi perſona generans & genita procederēt à ſpirante.

In ſſim ſymbolo fidei.

¶ Circa eundē quoq; proceſſum dubium eſt: quoniam implicare vr̄ contradictoria. Ex una enim parte dr̄ ꝙ ſola relatiua oppoſitio diſtinguit realiter in diuinis, & ꝙ relationes ſecūdæ cōbinationis. ſ. ſpiratio & proceſſio, non opponuntur relationibus primę. ſ. paternitati & filiationi, & ex alia parte ꝓbatur realis diſtinctio proceſſionis à paternitate & filiatione. Ex his. n. arguo ſic. Ex primo dicto, ſola oppoſitio relatiua diſtinguit realiter: ſed ꝓceſſio non opponit̄ relatiuè paternitati, aut filiationi, ex ſecūdo dicto. ergo nō diſtinguitur realiter. Et ecōuerſo ꝓceſſio diſtinguit̄ realiter à paternitate & filiatione. ergo opponitur illi relatiuè: uel. ergo nō ſola oppoſitio relatiua diſtinguit realiter ī diuinis, oīa sūt cōtra literam. ergo.

Ca. 4. & ſequentibus tom. 1. Conc. in Art. præc. & 21. 4. q. 15. Art. præc.

¶ Ad primā dubitationem dicendū eſt, ꝙ decuit oīa mēbra diſcutiēda ꝓponere explicitè, ne aliquod eorū uideretur obliuioni traditū, & ut oſtēderet ex concluſione ꝓceſſus propoſita oīa īplicitè fuiſſe diſcuſſa. Modus autē, quo abſq; defectu oīa diſcuſſa, intelligunt̄ in hac breui litera, eſt hic, illatō ita cōmuni, ꝙ altera earum. ſ. ſpirationis & proceſſionis

eſt cōtra pmiſſa.* Relinquit̄ ergo, ꝙ ſpiratio cōueniat, & pſonæ patris, & pſonæ filij, vtpote nullā hēns oppoſitionē relatiuā, nec ad paternitatē, nec ad filiationē. Et p cōſequēs oportet, ꝙ cōueniat ꝓceſſio alteri pſonæ, q̄ dr̄ pſona ſpiritus ſcti, q p modū amoris procedit, vt ſupra habitū ē.* Relinquit̄ ergo tm̄ tres pſonas ēe ī diuinis. ſ. patrē, & filium, & ſpiritum ſanctum.c

AD 1m ergo dicēdū ꝙ licēt ſint quatuor relatiōes ī diuinis: tn̄ vna earū. ſ. ſpiratio, nō ſeparat̄ à pſona patris & filij: ſed cōuenit utriq;. Et ſic licēt ſit relatio, nō tn̄ dr̄ ꝓprietas. (q̄a non cōuenit uni tm̄ pſonæ) neq; relatio pſonalis. i. cōſtituēs pſonā. Sed hę tres relationes, paternitas, filiatio, & ꝓceſſio, dr̄ ꝓprietates pſonales, quaſi pſonas cōſtituētes. n. ī pr̄nitas ē pſona pr̄is, filiatio pſona filij, ꝓceſſio pſona ſpirit⁹ ſcti ꝓcedētis.

AD 2m dicēdū, ꝙ id qd̄ ꝓcedit p modū intellect⁹, ut uerbū procedit ſm rōnē ſſītudinis, ſicut ēt id qd̄ procedit p modū nāæ: Et iō ſ. dictū ē, † ꝙ proceſſio uerbi diuini, ē ipſa gn̄atio p modū naturæ. Amor aūt in q̄tū hmōi, nō procedit, ut ſſītudo illi⁹ à quo procedit: licet ī diuinis amor ſit coeſſētialis ī q̄tū eſt diuinus. Et iō proceſsio amoris, nō dr̄ gn̄atio ī diuinis.e

AD 3m dicēdū, ꝙ homo (cū ſit pfectior alijs aīalib.) hēt plures operationes intrinſecas, q̄ alia aīalia, q̄a eius pfectio ē p modū cōpoſitionis. Vn̄ in angelis, qui ſunt pfectiores, & ſimpliciores, ſunt pauciores operationes intrinſecæ q̄ in hoīe, q̄a ī eis nō eſt imaginari, ſentire, & hmōi: ſed in Deo ſm rem nō ē niſi vna operatio, q̄ ē ſua eſſentia. Sed q̄uo ſunt duæ proceſsiones ſupra oſtenſum eſt.*

AD 4m dicēdū, ꝙ rō illa procederet, ſi ſpirit⁹ ſanctus hēret aliā numero bonitatē à bonitate patris, oporteret. n. ꝙ ſicut pr̄ p ſuā bonitatē producit perſonā diuinā, ita & ſpirit⁹ ſanct⁹. Sed una & eadē bonitas, patris ē, & ſpiritus ſcti.f Neq; ēt ē diſtinctio, niſi p relationes pſonarū.* vn̄ bonitas cōuenit ſpiritui ſctō, quaſi habita ab alio patri aūt ſicut à quo cōicatur alteri. Oppoſitio aūt relationis nō pmittit, ut cū relatione ſpiritus ſcti, ſit relatio principij reſpectu diuinæ perſonæ, quia ipſe procedit ab alijs perſonis, quæ in diuinis eſſe poſſunt.

AD 5m dicēdū, ꝙ numer⁹ determinat⁹ (ſi accipiat̄ numer⁹ ſimplex q ē tm̄ ī acceptione ītellectus) p vnū mēſurat̄. Si uerò accipiat̄ numer⁹ rerū in diuinis pſonis, ſic nō cōpetit ibi rō menſurati, q̄a eadē eſt magnitudo triū pſonarū, ut infra patebit.* Idē aūt nō menſurat̄ per idem.

ARTICVLVS III.

Vtrum termini numerales ponant aliquid in diuinis.

AD TERTIVM ſic procedit̄. vr̄ ꝙ termini numerals ponāt aliqd ī diuinis. Vnitas. n. diuina ē ei⁹ h eſſētia: ſed oīs numer⁹ ē unitas repetita. ergo oīs termin⁹ numeralis ī diuinis ſignificat eſſētiā. ergo ponit aliqd ī Deo.

¶2 Præt. Quicqd dr̄ de Deo & creaturis eminentius conuenit Deo q̄ creaturis. Sed termini h numerales ī creaturis aliqd ponunt. Ergo multò magis ī Deo.

¶3 Præt. Si termini numerales nō ponūt aliqd ī diuinis: ſed inducunt̄ ad remouendū tm̄, ut p pluralitatē remoueat̄ unitas, & p unitatē pluralitas, h ſeqnt̄ ꝙ ſit circulatio in rōne, confundens intellectū, & nihil certificans, qd̄ ē incōueniens. Relinquitur ergo, ꝙ termini numerales aliquid ponunt in diuinis.

SED CONTRA ē, qd̄ Hilar. dicit ī. 4. de Trin.* Suſtulit ſingularitatis ac ſolitudinis ītelligētiā profeſsio cōſortij, qd̄ ē profeſſio pluralitatis. Et Ambr. dicit ī li. de fi. † Cū unū Deū dicimus, unitas pluralitatē excludit deorū, nō q̄titatē in Deo ponim⁹. Ex quib. vr̄, ꝙ hmōi noīa ſunt inducta in diuinis ad remouendū, non ad ponendum aliquid.

RESP. Dicendū, ꝙ Magiſter in ſententijs ponit, ꝙ termini numerales nō ponūt aliquid in diuinis, ſed remouent tantum. Alij uerò dicunt contrarium.

Ad euidētia igit̄ hui⁹ cōſidera

Q. 27. ar. 3. & 4.

ꝓceſſionis ineſt vtrique. ſ. patri, & filio, aut una uni & altera alteri, & ſubiūcto in ſpāli, ꝙ proceſſio nec vtriq; nec alteri ineſt, īcepit ꝓſequi primā partē tam primę q̄ ſecundæ ꝓpoſitionis: an. ſ. vna vtriq;. ſ. patri, & filio in ſit, & hoc examinando inchoauit à proceſſione, intuliq; partē negatiuā. ſ. ꝙ ipſa nō cōuenit vtriq;. Et eadē uia gradiendo cōſequēter reliquam. ſ. ſpirationē, concluſit cōuenire vtriq;. Et ſic abſoluto pri⁹ membro, prius propoſito ut rectus ordo poſcebat, reliqua membra ꝓpoſita nō fuit opus amplius diſcutere, q̄m ex affirmatione primi, & ꝓmiſſis huius ꝓceſſus, manifeſtè inueniunt̄ excluſa, dictū eſt. n. ꝙ ſpiratio, & proceſſio ad eandē non pōt pertinere perſonā, & nūc illatū eſt, ꝙ ſpiratio cōuenit patri, & filio. ergo manifeſtè ſequitur, ꝙ proceſſio nec vtriq; nec alteri conuenit, & ꝙ non pōteſſe ꝙ vna vni, & altera alteri conueniat, quæ propoſita fuerant. Nec obſtat ꝓceſſui huic ſic expoſito, ꝙ oī nota illatiōnis lr̄a inferat dicens: Relinquit̄ ergo, ꝙ ſpiratio, illatio. n. illa non reſpicit oīa antedicta ſed cōcluſiones hic præmiſſas: & uim dualitatis relationū. ſ. proceſſionis, & ſpirationis, & intendebat, ꝙ quia ſi non obuiat oppoſitio, altera harum identificatur utriq; ſcilicet patri, & filio, & proceſſio non poteſt identificari vtrique, relinquitur ꝙ ſpiratio identificetur utrique, utpote nullam habens ad utrūque oppoſitionem, ſic enim infert litera, & non abſolutè ſine additione præfati medij, ut patet intuenti.

Loco nūc citato. 219 — 183 — Q. 27. art. 3. — e 163 — 178 — Q. 27. ar. 1. & 4.

¶ Ad ſecundam uerò dubitationē, breuiter dicitur, quòd cum oppoſitio relatiua diſtinguens diuina ſit ſecundū ordinem originis, dupliciter poſſunt dici aliqua ibidem relatiuè oppoſita. ſ. ratione relationis, vel rōne originis, oppoſita rōne relationis ſunt tm̄ correlatiua, ut pater & filius adinuicē, & ſpirans, & ꝓcedēs ad inuicē. rōne autē originis oppoſita ſūt quęcunq; ſic ſe hēnt qd̄ vnū oportet eſſe ab alio, & nō ecōtra. Dico ergo primo, ꝙ ſecūda combinatio non opponit̄ primæ ratione relationis, & hoc intendit lr̄a dicens, neutram harū, oppoſitionē hēt ad aliquam illarū. Secūdò, ꝙ proceſſio opponitur vtriq;, rōne originis, quia origo amoris eſt ab intellectu, & nō econtra. Et hoc intendebat lr̄a excludens proceſſionem à patre, & filio, eſt. n. oppoſitio hic, oppoſitio relatiua originis, ſpiratio autē neq; rōne relationis, nec rōne ordinis originis, aliquā hēt ad paternitatē, & filiationē oppoſitionem, & propterea meritò coincidit cū vtraq;. Et ſi diuerſis rōnib. interpretando oppoſitionē relatiuā, nulla eſt implicatio in hoc proceſſu, ut patet ex dictis, & efficaciter probatum eſt perſonas diuinas eſſe tres tantum.

L. reſpon. 161 130 d — Q. 41. art. 1. & 2. — Porrecta per totū. — 175 1. diſt. 24. q. 1. art. 1. & pot. q. 9. ar. 7. & quol. 10. q. 1. art. 1.

¶ In reſponſione ad ſcdm aduerte, ſi vis cōplete videre quare proceſſio intellectus, & naturæ coincidit, nō aūt uoluntatis, tres d̄ras poſitas in q̄ōnibus de potētia, q. 10. art. 2. ad 11.

SVPER Q. XXX. ART. III.

S. Bona. 1. 5. d. 24. q. 1. a. 1.
Alenſ. 1. p. ſum. q. 45. mem. 1.
Scot. 1. 5. d. 24. q. 1.
Riccar. 1. 5. d. 23. q. 1.
Duran. 1. 5. d. 24. q. 1.
Mairo. 1. 5. d. 24. & 25.
Egi. l. 5. d. 24. q. 2. pri. prin.
Cap. 1. d. 24. q. 1. con. 1. con. 1.
Alb. mag. 1. d. 2. art. 19.
Pet. de Pal. 1. 5. d. 24. q. 1. & 2.

Lib. 4. de Trin. ante medium. — Amb. li. 1 de fide. c. 2. ante diſt. 10.

IN titulo termini numerales ſunt, vnus, duo, tres, &c. ponere aliquid, ē ſignificare aliqd poſitiuū, ita ꝙ ſenſus eſt

P 4 cuius

Universidad de Deusto Biblioteca

nũ dicimus ꝙ pater & filius ſunt duo, an ly duo pdicet aliquid poſitiuè, ut ſapiẽs, aut pater, an ſolã negationẽ, ut ly icorpore᷑. ¶In corpore quatuor facit. Primò refert duas extremas opiniones alterã magiſtri in 24. diſt. 1. tenentis ſolã negationẽ his terminis ſignificari, alterã oppoſitã. Secundo ponit quandã diſtinctionẽ de pluralitate pro fundamento tã ueritatis inueniendæ, q̃ erroris uitandi. Tertio prætexitatarum opinionũ radices oſtẽdit. Quarto reſpondet determinando.

250 D. 1679.

dũ eſt, ꝙ oĩs pluralitas cõſequit aliq̃ diuiſionẽ, ẽ aũt duplex diuiſio. Vna materialis, q̃ fit ſm diuiſionẽ cõtinui, & hãc cõſequit numerus q̃ ẽ ſpẽs q̃titatis. Vñ talis numerus nõ ẽ niſi i reb. materialib. habẽtib. q̃titatẽ. Alia ẽ diuiſio formalis q̃ fit p oppoſitas uel diuerſas formas. Et hãc diuiſionẽ ſequit multitudo q̃ nõ ẽ in aliquo gñe, ſed eſt de trãſcẽdentib. ſm qđ ens diuidit p unũ & multa. Et talẽ multitudinẽ ſolã cõtingit eſſe i reb. inmaterialib. Quidã igit nõ cõſiderãtes niſi multitudinẽ ſolã, q̃ ẽ ſpẽs q̃titatis diſcretæ (quia videbãt ꝙ q̃titas diſcreta nõ hẽt locũ in diuinis) poſuerũt, ꝙ termini numerales nõ ponunt aliquid in Deo, ſed remouẽt tñ. Alij uerò eãdẽ multitudinẽ cõſiderãtes dixerũt, ꝙ ſicut ſcientia ponit in Deo ſm rõnẽ propria ſciẽtiæ, nõ aũt ſm rõnem ſui gñis (qa in Deo ẽ qualitas) ita numerus in Deo ponit ſm propriã rõnẽ numeri, non aũt ſm rõnẽ ſui gñis, qđ eſt q̃titas. Nos aũt dicimus, ꝙ termini numerales, ſm ꝙ ueniũt in pdicationẽ diuinã, nõ ſumunt à numero, q̃ eſt ſpẽs q̃titatis, qa ſic de Deo nõ dicerent niſi metaphoricè, ſicut & aliæ pprietates corporaliũ, ſicut latitudo, lõgitudo, & ſimilia. Sed ſumunt à multitudine, ſm ꝙ ẽ trãſcendens. Multitudo aũt ſic accepta hoc mõ ſe hẽt ad multa de q̃b. pdicat, ſicut vnũ qđ conuertit cũ ente ad ens. Hmõi aũt vnũ (ſicut ſupra dictũ ẽ * cũ de Dei vnitate ageret) nõ addit aliq̃d ſupra ens niſi negationẽ diuiſionis tñ. Vnũ. n. ſigñat ens indiuiſũ. Et iõ de quocunq; dicat unũ, ſignificat illa res indiuiſa, ſicut unũ dictũ de hoĩe ſigñat ñaturã, uel ſubſtantiã hoĩs non diuiſã. Et eadẽ rõne cũ dñr res multæ, multitudo ſic accepta ſignificat res illas cũ in diuiſiõe circa vnãquanq; earũ. Numerus aũt q̃ ẽ ſpẽs q̃titatis, ponit qđdam accidẽs additũ ſupra ens, & ſiliter unũ qđ eſt principiũ numeri. Termini ergo numerales ſignificãt in diuinis illa de quib. dñr, & ſup hoc nihil addunt niſi negationẽ, ut dictũ eſt, & q̃tũ ad hoc, ueritatẽ dixit Magiſter i ſentẽtijs. Vt cũ dicimus, eſſentia ẽ vna, vnũ ſignificat eſſentiã idiuiſã. cũ dicimus, pſona ẽ una, ſigñat perſonã indiuiſã. cũ dicimus, pſonæ ſunt plures, ſignificant illæ perſonę & indiuiſio circa unamquanq; earum, quia de ratione multitudinis eſt, ꝙ ex unitatib. conſtet.

Ad primvm ergo dicendũ ꝙ unum cum ſit de tranſcendentib. eſt cõius q̃ ſubſtantia, & q̃ relatio, & ſimiliter multitudo. Vndè poteſt ſtare in diuinis, & pro ſubſtãtia, & pro relatione ſm ꝙ competit his quibus adiungitur. Et tamen per huiuſmodi nomina ſupra eſſentiam uel relationem, additur ex eorũ ſigñatiõne propria, negatio q̃dam diuiſionis, ut dictũ eſt.

Ad 2m dicendũ, quòd multitudo, q̃ ponit aliquid in rebus creatis, eſt ſpecies quantitatis, quæ non trãſmittitur in diuinã prædicationẽ, ſed tantùm multitudo trãſcendens, q̃ non addit ſupra ea de quib. dr, niſi in diuiſionem circa ſingula. Et talis multitudo dicitur de Deo.

Ad 3m dicendũ, ꝙ unũ non ẽ remotiuũ multitudinis: ſed diuiſionis, q̃ eſt prior ſm rationẽ quã unum uel multitudo. Multitudo aũt non remouet unitatem: ſed remouet diuiſionẽ circa vnũqđq; eorũ, ex q̃b. cõſtat multitudo. Et hęc ſupra expoſita ſũt, cũ đ diuina unitate ageret. Sciẽdũ tñ ẽ ꝙ authoritates

¶Quoad ſecundum, quia primum patet diſtinctio eſt iſta. Pluralitas eſt duplex ſcilicet materialis & tranſcendẽs. Et probatur ſic. Diuiſio eſt duplex. ſ. cõtinui, & oppoſitarum uel diuiſarũ formarũ, ergo & pluralitas quã diuiſionẽ ſequit. Et manifeſtãtur mẽbra diſtinctionis ex duab. alijs dñis præter prædictam radicalem, quia. ſ. materialis eſt ſpecies quãtitatis, tranſcendens autem, in nullo eſt genere. Et rurſus, illa non eſt niſi in quantis, iſta eſt in ſeparatis à materia.

¶Quoad tertiũ utraque opinio ſolã materialem multitudinem q̃ numerus uocatur, inſpexit: ſed alio calle inceſſit, dũ imperfectionem altera, altera uerò ultimam dñam, quaſi abſque imperfectione conſiderauit. Et ſic illa ad remouẽdum iſta ad ponẽdum terminos numerales aſſũptos dixit.

70

¶Quoad quartũ, cõcluſio reſp. quęſito eſt. Termini numerales in diuinis ſignificant illa de quib. dñr ſolã negationẽ addẽdo. Et probatur ac declaratur. probat quidem ſic. Termini numerales i diuinis nõ ſumuntur à numero qui eſt ſpecies quantitatis, ſed à multitudine tranſcendente, ergo ſignificant illa de quibus dicuntur ſola negatione addita. Antecedẽs quoad partem negatiuam, quæ directè eſt contra radicem vtriuſq; opinionis præmiſſæ probatur, quia aliter

Q. 11. ar. 3.

ſequeretur, ꝙ non dicerentur de Deo niſi metaphoricè, & probatur ſequela, quia proprietates corporales nõ niſi metaphoricè de Deo dicuntur, ut patet de latitudine, & longitudine, &c. Quoad partem uerò affirmatiuã, licèt explicitè non probetur, ſequitur tamen ex differentia inter utrãque multitudinem, & præcipuè ex illa, quæ ſtenet ex parte ſubiecti, cõſtat enim di-

nina eſſe de ordine immaterialium. Conſequẽtia uerò probatur ex dña inter utranque multitudinem ac utriuſq; principium unitatem, quoad ſigñandum aliquid poſitiuum uel negatiuum ſic. Vnum tranſcendenter ſignificat rem, quæ una dicitur, addita tantum negatione diuiſionis, ergo multa trãſcendenter ſignificat res quæ plures dñr addita tãtum negatione diuiſionis circa vnãquanq; : multitudo. n. ex unitatib. cõſtat. vnum uerò quod eſt principium numeri, & ipſe numerus, certum accidens poſitiuumque ſignificat, alioquin quantitatis ſpecies non eſſet &c. ergo ſi termini numerales in diuinis ſumpti ſunt à multitudine trãſcendenti ſignificant res illas, quib. adduntur ſola negatione addita, qđ erat probãdũ, manifeſtat aũt applicãdo ad eſſentiã, & perſonas, ut clarè patet in litera.

Concl. 12 13

¶Circa pdicta aduerte primò, ꝙ ex litera habes, ꝙ opinio authoris differt quoad radicẽ ab utraq; opinione pmiſſa. Quoad cõcluſionẽ uerò ſimpliciter differt à ſecũda. quam tñ abſque rõne aliqua approbare uidetur Scotus in quolibet. q. 14. circa principium artic. 1. dum trini nomen de Deo dictum à ſpecie quantitatis diſcretæ abſtrahit. A prima uerò differt ſecundũ aliquid, quia. ſ. non purè negatiuè ſignificare dicit, quamuis etiam negationẽ importare concedat cũ ipſo magiſtro.

In corp. ar. & ibi citat

¶Aduerte ſecundo, quòd ſunt hic multę propoſitiones diſputabiles, ſcilicet, quòd numerus eſt una certa ſpecies quantitatis & quòd non inueniatur niſi in reb. quantitatis. Et ꝙ unum principium numeri eſt aliquod accidens poſitiuum materiale. Sed quia præſentis negotij nõ ſunt, erit ſi tempus dabitur de his quæſtio ſpecialis.

¶Aduerte tertio, ꝙ cũ in litera dr ꝙ multitudo nihil addit ſupra ea, niſi i diuiſionẽ circa unãquanq; dupliciter intelligi po

Q. 11. ar. 1.

teſt. Primo, quòd ly. Nihil ſupponat pro poſitiuo, præciſa enim diſcuſſio ad hoc fit, ut ſciatur an poſitiuum aliquid addat, aut ſolam negationem non curando, utrũ unam uel plures, certum eſt enim multitudinem includere plures negationes. ſ. eam quam claudit unitas, quæ eſt indiuiſio in ſe, & eam quã addit multitudo, quæ eſt diſtinctio unius unitatis ab alia.

Secundo,

in oppoſitum inductæ, non pbant ſufficiẽter propoſitũ. licèt. n. pluralitate excludatur ſolitudo, & vnitate deorum pluralitas, non tamen ſequitur ꝙ his noĩbus hoc ſolum ſignificetur. Albedine. n. excluditur nigredo non tñ nomine albedinis ſignificatur ſola nigredinis excluſio.

Articvlvs IIII.

Vtrum hoc nomen perſona poſſit eſſe commune tribus perſonis.

Ad qvartvm ſic proceditur. Vr, ꝙ hoc nomẽ pſona, nõ poſſit eſſe cõe trib. pſonis. nihil. n. eſt cõe trib. pſonis niſi eſſentia. Sed hoc nomẽ perſona, nõ ſignificat eſſentiã in recto. Ergo non eſt commune tribus.

¶2 Præt. Cõe opponitur incõicabili. Sed de rõne perſonæ eſt, ꝙ ſit incommunicabilis, vt patet ex diffinitione Ricar. de ſancto Vict. ſ. poſita*. Ergo hoc nomen perſona non eſt cõe trib.

¶3 Præt. Si eſt cõe trib*, aut iſta communitas attenditur ſm rẽ, aut ſm rõnem. Sed non ſm rẽ, quia ſic tres pſonæ eſſent vna pſona. Nec iterũ ſm rõnem tñ quia ſic perſona eſſet vle. In diuinis aũt non eſt vle, nec etiã particulare, neque genus, neq; ſpecies, ut ſupra oſtenſum eſt.* Non ergo hoc nomen perſona eſt commune tribus.

Sed contra eſt, quod dicit Aug. 7. de Trin. ꝙ cum quæreretur quid tres, reſponſũ eſt, tres perſonę, quia commune eſt eis id quod eſt perſona.

Respon. Dicendum, ꝙ ipſe modus loquendi oſtendit hoc nomen perſona, tribus eſſe cõe cũ dicimus tres perſonas: ſicut cũ dicimus tres hoĩes, oñdim* hoĩem eſſe commune trib. Manifeſtũ eſt aũt, ꝙ non eſt cõitas rei, ſicut una eſſentia communis eſt tribus, quia ſic ſequeret vnã eſſe perſonã triũ, ſicut eſſentia eſt vna. Qualis aũt ſit cõitas, inueſtigantes diuerſimodè locuti ſunt. Quidam. n. dixerũt ꝙ eſt cõitas negationis pp hoc ꝙ i diffinitione pſonę ponitur incõicabile. Quidã aũt dixerũt ꝙ eſt cõitas intentionis, eo qđ in diffinitione perſonę ponit indiuiduũ, ſicut ſi dicat, ꝙ eẽ ſpeciem eſt cõe equo & boui, & vtrũq; horũ excludit per hoc, ꝙ hoc nomẽ perſonæ, non eſt nomẽ negationis, neq; intẽtionis ſed eſt nomẽ rei. Et ideò dicendum eſt. ꝙ ẽt in rebus humanis hoc nomẽ pſona eſt cõe cõitate rõnis, non ſicut genus uł ſpecies: ſed ſicut indiuiduũ vagum. Nomina. n. generum uel ſpecierum, ut homo, vel animal. ſunt impoſita ad ſignificandum ipſas naturas cões, non autem intentiones naturarum cõium, q̃ ſignificantur his nominibus genus vel ſpecies. Sed indiuiduũ vagum (ut aliquis homo) ſignificat naturam cõem cum determinato modo eſſendi, qui competit ſingularibus, vt. ſ. ſit per ſe ſubſiſtẽs diſtinctũ ab alijs. Sed in noĩe ſingularis deſignati, ſignificat determinatũ diſtiguẽs. Sicut in noĩe Sor. hęc caro, & hoc os. Hoc tñ intereſt, ꝙ aliq̃s hõ ſigñat naturã, vel indiuiduũ ex parte naturæ cũ modo exiſtẽdi q̃ competit ſingularibus. Hoc aũt nomen perſona, non eſt impoſitũ ad ſigñandũ indiuiduum ex parte naturæ: ſed ad ſignificandum rẽ ſubſiſtẽtẽ in tali natura. Hoc autẽ eſt cõe ſm rationem omnibus perſonis diuinis, ut unaquæque earũ ſubſiſtat in natura diuina diſtincta ab alijs. Et ſic, hoc nomen perſona, ſm rationem eſt commune tribus perſonis diuinis.

Ad primvm ergo dicendũ, quòd ratio illa procedit de cõmunitate rei.

Ad 2m. dicennum, quòd licèt perſona ſit incommunicabilis, tamen ipſe modus exiſtendi incommunicabiliter, poteſt eſſe pluribus communis.

Ad 3m. dicendum, ꝙ licèt ſit cõitas rationis & non rei, tñ non ſequitur ꝙ in diuinis ſit vle uel particulare, uel genus vel ſpecies: tũm quia neque in rebus humanis communitas perſonę eſt communitas generis uel ſpeciei: tũm quia perſonę diuinę habent vnum eſſe: genus autem & ſpecies & quodlibet vniuerſale prædicatur de pluribus, ſecundũ eſſe differentibus.

Secundo, ꝙ ponderet ly res illas in numero plurali, ſignificat. n. in actu exercito diuiſionem vnius ab alia & ſic ſupra res diuiſas multitudo nõ addit niſi negationẽ diuiſionis circa vnãquãque, & hoc modo ly nihil, ſtatim ponitiuo q̃ pro negatiuo.

SVPER Q. XXX. ART. IIII.

Ego 1. ſ. d. 25. q. 1. prima. Cap. 1. d. 25. d. 23. q. 1. con. 2. & d. 23. q. 1. con. 4. Pet. de Pal. 1. ſ. d. 2. q. 2.

Poteſtã ſu tot. 176

1. d. 25. ar. 1. & pũ. 0. 8. ar. 3. ad 11. & q. 9. ar. 4. ad 4.

172

Titulus clarus eſt. ¶In corpore tria facit. Primò oñdit qđ clarum & quid ambiguũ hic ſit. Secũdo refert aliorũ opiniones circa illud ambiguũ. Tertiò tãdem q̃ſito determinãdo. Quoad primũ, tria dicit. Primo de cõitate huius nominis, ꝙ eſt manifeſta, & pbat ex ipſo mõ loquẽdi, dicimus enĩ tres pſonas. Secũdo, de mõ cõitatis, ꝙ eſt & manifeſtus negatiuè, quoad modũ illũ quo eſſentia diuina eſt cõis, quia nõ eſt una perſona cõis tribus pſonis. Tertio de mõ cõitatis, ꝙ reſtat ambiguus, quo. ſ. pſona ſit cõis tribus.

Q. 29. art. ad 4. arg.

¶Quoad ſcdm duas referunt opiniones. Altera ꝙ eſt cõitas negationis. Altera, ꝙ eſt cõitas intentionis, illa ſuper diffinitione Ricardi, iſta ſup diffinitione Boetij fundata eſt utraq; tñ reprehendit ex pdeterminatis in pcedenti q̃ſtione, de ſignatione pſonæ quod. ſ. eſt nomen ſignificans indiuiſis, relationem per modum hypoſtaſis, & i cõi ſubam primã rõnalis naturæ, ac p hoc nec intentionis nec negationis eſt nomen. Et cũ cõitas attẽdatur penes ſignificatum, ſequitur, quod nõ ſit cõitas intẽtionis aut negatiõis ſed rei ſignificatæ.

Q. 5. ar. 3.

Li. 7. de tri. ar c. 4. & ſe quent. & li. 5. c. 9. in ſi. 10. 5.

¶Quoad tertiũ, cõcluſio reſponſiua q̃ſito ẽ. Nomẽ pſonæ eſt cõe tribus pſonis diuinis ſcdm rõnem, non ſicut genus, vel ſpecies ſed ſicut indiuiduũ vagũ. Hæc concluſio primò declaratur, ſecundò probatur. Declaratur quidem ex dña inter ſignificationes nominum generici, ſeu ſpecifici indiuidui vagi & ſingularis, & rurſus ex dña diuerſorũ nominum indiuidui vagi quia. ſ. hõ ſeu aĩal, ſignificat ipſam naturam, aliquis homo, ſeu perſona humana ſignificat naturam cũ determinato modo eſſendi. Sortes uerò ſignificat hoc ſubſiſtens in natura. Sed & aliquis homo, & perſona non eodem modo idem ſignificant, quoniam perſona ex parte modi. ſ. ſubſiſtentiæ. Aliquis uerò homo ex parte naturæ particularizationis adiuncto modo ſignificat. Probatur autem ſic. Eſſe ſubſiſtẽs diſtinctum ab alijs, cõe eſt tribus perſonis diuinis. ergo pſonæ nomen eſt eis ſic commune. etſi antecedenti adiungas, ꝙ ipſum non ſe habet ad perſonas diuinas vt ſpecies, aut genus: ſed vt indiuiduum vagum, inferetur tota concluſio vt propoſita eſt.

170

D. 718.

¶Circa pdicta aduerte, ꝙ cum in diuinis dicimus, Pater eſt Deus & rurſus, Pater eſt perſona diuina, licèt prædicatum ſecũda reſpectu prædicati primæ dicat modum illius, ac propterea dicatur commune, vt indiuiduũ vagum, reſpectu tamen ſubiecti eſt prædicatum eſſentiale. Tùm ex ratione communi quia modus ſubſiſtẽdi eſſentialis, eſt ex ſingularibus ſubſtantiæ. Tum ex ratione ſpeciali, quia perſona diuina relationẽ ſignificat, quam conſtat eſſentialiter prædicari de paternitate vel filiatione. Et eſſet ſimile de colore reſpectu albedinis & nigredinis, ſi albedo & nigredo conſtituerent ſingulare ſubſtantiæ. Vnde patet, ꝙ Scotus de ſignificatione & communitate perſonæ in ſupradictis tractans locis, & ponens communitatẽ negationis, aut poſitiui p modũ proprij, & à præſenti deuiauit doctrina, & nihil probauit oppoſitum.

e 16 89

1 223

SVPER

Universidad de Deusto
Biblioteca

SVPER Q. XXXI. ART. I.

Egi. 1.ſ. d. 24. q. 2. 2. princip.
Alb. Mag. 1. d. ſ. 21. artic. 1.

IN titulo, trinitas ſcdm propriam ſignificationem vocabuli ſumitur.
¶ In corpore unica ē cõcluſio affirmatiuē rñdens, Trinitatis nomine in diuinis ē vtē dū. Et probat ſic. In diuinis ponit̄ pluralitas perſonarū: ergo ponēda eſt ēt trinitas earūdē. pbat̄ cõſequētia, qa q̄ ſignificat pluralitas indeterminatē, ſignificat trinitas determinatē, ĩportat.n. determinatū numerū. ſ. trinariū. Et ꝓcedit hęc ſ ſuppoſita veritate fidei. ſ. q̄ i diuinis ſīt vere tres perſonæ.

QVAESTIO XXXI.

De his quæ ad unitatem uel pluralitatem pertinent in diuinis, in quatuor articulos diuiſa.

POST hæc cõſiderandū eſt de his, quæ ad vnitatē vel pluralitatē pertinēt in diuinis.

ET circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, De ipſo nomine trinitatis. G

¶ Secūdò, Vtrum poſſit dici, filius eſt alius à patre.

¶ Tertiò, Vtrum dictio excluſiua, quæ vr̄ alietatem excludere, poſſit adiungi nomini eſſentiali in diuinis.

¶ Quartò, Vtrum poſſit adiungi termino perſonali.

ARTICVLVS I.

Vtrum ſit trinitas in diuinis.

porrecta per totū. 177
1. diſ. 24. q. 2. art. 2. & 2. d. 1. q. 1. artic. 5. cor. & op. 3. c. 30. 50. 51. & 52.

AD PRIMVM ſic procedit̄. Vr̄, ꝙ nõ ſit trinitas in diuinis. Oē.n. nomē in diuinis vel ſignificat ſubſtantiā[b] vel relationē. Sed hoc nomē trinitas, ñ ſignificat ſubſtātiā. ꝑdicaret̄.n. de ſingulis ꝑſonis: neq; ſigñat relationē, qa non dr̄ ſm nomē ad aliq̄. Ergo nomine trinitatis non eſt vtēdum in diuinis.

¶ 2 Prǣt. Hoc nomen trinitas, vr̄ eſſe nomen [b]collectiuū, cū ſignificet multitudinē. Tale aūt nomen nõ cõuenit in diuinis, cū vnitas ĩportata ꝑ nomē collectiuū, ſit minima vnitas. In diuinis autem eſt maxima unitas. Ergo hoc nomen trinitas, non cõuenit in diuinis. I

¶ 3 Prǣ. [h]Oē trinū ē triplex: ſꝫ i Deo ñ ē triplicitas cū triplicitas ſit ſpēs ĩęqualitatis. Ergo nec trinitas

¶ 4 Prǣ. Quicqd eſt in Deo, eſt in unitate eſſentiæ diuinæ, qa De⁹ eſt ſua eſſentia ſ. Si igit̄ trinitas eſt i Deo, [h]erit in unitate eſſentiæ diuinę. & ſic in Deo erūt tres eſſentiales unitates, quod eſt hæreticū.

¶ 5 Præt. In oĩbus quæ dicunt̄ de Deo, concretū ꝑdicatur de abſtracto. Deitas.n. eſt Deus, & paternitas eſt pater. Sed trinitas non põt dici trina, qa ſic eſſent nouē res in diuinis, quod eſt erroneū. Ergo nomine trinitatis noñ eſt utendum in diuinis. K

SED CONTRA eſt, ꝙ Athanaſius* dicit, ꝙ Vnitas in trinitate, & trinitas ĩ unitate venerāda ſit.

In ſuo ſymbolo fidei.

RESPON. Dđm, ꝙ nomen trinitatis ĩ diuinis, ſignificat determinatū numerū ꝑſonarū.[m] Sicut igit̄ ponit̄ ꝑl̄alitas ꝑſonarū ĩ diuinis, ita vtēdū ē noĩe trinitatis.[n] quia hoc idē, qđ ſigñat pluralitas indeterminatē, ſigñat hoc nomē trinitas determinatē. concluſ. m

AD PRIMVM ergo dicēdū, ꝙ hoc nomē trinitas, ſm etymologiam vocabuli, vr̄ ſignificare vna eſſentia triū ꝑſonarū, ſm ꝙ dr̄ trinitas quaſi triū vnitas. Sed ſm ꝓprietatē uocabuli ſigñat magis nu- F merū ꝑſonarū unius eſſentiæ, & ꝓp hoc nõ poſſumus dicere, ꝙ pr̄ ſit trinitas, quia nõ eſt tres perſonæ. Nõ aūt ſignificat ipſas relationes ꝑſonarū, ſed magis numerū perſonarū adinuicē relatarū, & indē eſt, ꝙ ſecundūm nomen, ad aliud non refert.

AD II. dđm, ꝙ nomē [d]collectiuū duo ĩportat. ſ. ꝑl̄alitatē ſuppoſitorū, & unitatē q̄dā. ſ. ordinis alicui⁹. Popul⁹.n. eſt multitudo hoĩum ſub aliquo ordine cõprehēſorū. Quātū ergo ad pͥmū, hoc nomē trinitas, cõuenit cū noĩb. collectiuis, ſed q̄tum ad ſm differt, quia in diuina trinitate, non ſolū eſt vnitas ordinis, ſed cum hoc, eſt ēt vnitas eſſentiæ. D. 158.

AD 3[m] dicendū, ꝙ trinitas abſolutè dr̄. Significat.n. numerū ternariū perſonarū. Sed triplicitas ſignificat proportionē inæqualitatis. eſt.n. ſpēs proportionis inæqualis, ſicut patet per Boe.* i arithmetica. Et iõ nõ eſt in Deo triplicitas: ſed trinitas. Lib. 1. c. 24.

AD 4[m] dđm, ꝙ in trinitate diuina intelligit̄ & numer⁹, & ꝑſonæ numeratę. Cū ergo dicim⁹ trinitatē in unitate, nõ ponim⁹ numerū in vnitate eſſentiæ, quaſi ſit ter una, ſed ꝑſonas numeratas ponim⁹ ĩ vnitate naturæ, ſicut ſuppoſita alicui⁹ naturæ dicunt̄ eē in natura illa. E cõuerſò aūt dicim⁹ unitatē in trinitate, ſicut natura dr̄ eē ĩ ſuis ſuppoſitis

H AD 5[m] dđm, ꝙ cū dicim⁹, trinitas ē trina rõne numeri ĩportati, ſigñat̄ multiplicatio eiuſdē numeri in ſeipſū, cū hoc qđ dico trinū, importet diſtinctionē in ſuppoſitis illius, de quo dr̄. Et iõ ñ p̄t dici, ꝙ trinitas ſit trina, qa ſequeret̄ ſi trinitas eēt trina, ꝙ tria eſſent ſuppoſita trinitatis, ſicut cū dr̄, De⁹ eſt trin⁹, ſequit̄, ꝙ ſunt tria ſuppoſita deitatis.

ARTICVLVS II.

Vtrum filius ſit alius à patre.

SVPER Q. XXXI. ART. II.

Alb. Mag. 1. d. q. ar. 4. Pet. de Palu. 1. ſ. d. 9. q. 1.

porrecta per totū. 178
1. d. 1. ar. 1. & d. 24. q. 1. ar. 1.

IN titulo hoc & ſequentibus huius q̄ſtionis, q̄ſtio eſt de his terminis ſcdm ꝓprias ſuas ſignificationes, ita ꝙ veras & ſanas reddant ꝓpoſitiones, puta: filius eſt alius à patre &c.
¶ In corpore quatuor facit. Primò õndit modū ſeruādū ĩ ſermone de trinitate. ſ. cautē & modeſtē, & declarat hoc dupliciter. Priõ ſ. cõi. authoritatibus Hieronimi & Auguſtini. Scđo in ſpeciali, ꝓp extremos errores Arrij & Sabellij. Scđo dicit quatuor cauēda noĩa ꝓp Ariū. ſ. diuerſitatis, diuiſionis, diſparitatis, & alieni. Tertiò quatuor ſimiliter cauēda ꝓp Sabellium. ſ. ſingularis, vnici, cõfuſi & ſolitarij. Q. iõ reſpõdet q̄ſito affirmatiuē. ſ. filius eſt alius à Patre, ꝓbatq; hoc ſic

*Lib. 7. de trin. c. 9.

Lib. 1. de fi. de ad ſtia nd. ca. 2. ante medi. to. 4.

*Hilar. 4. de trin. non longe a fine lib.

Deſide ad Petrū. ca. 1. poſt initium. tom. 3.

AD SECVNDVM ſic procedit̄. Vr̄, ꝙ fili⁹ nõ ſit ali⁹ à patre. Ali⁹.n. ē relatiuū[h] diuerſitatis ſubſtātiæ. ſ. Si igit̄ fili⁹ ē ali⁹ à patre, vr̄ ꝙ ſit à patre diuerſ⁹. Qđ eſt cõtra Aug. 7. de tri. *vbi dicit, ꝙ cū dicim⁹ tres ꝑſonas, ñ diuerſitatē ĩtelligere uolumus.

¶ 2 Prǣ. Quicūq; ſūt [h] alij abinuicē, aliquo mõ abinuicē differūt. ſi igit̄ filius eſt alius à patre, ſequitur ꝙ ſit differēs à patre. Quod eſt contra Ambr. in 1. de Fide.† vbi ait, Pater & filius deitate vnum ſunt. nec eſt ibi ſubſtantię differētia, neq; ulla diuerſitas.

¶ 3 Prǣt. [h] Alienū ab alio dr̄. Sed pater nõ eſt alienus à filio. dicit .n. Hilar. in 7. de trin.* ꝙ in diuinis ꝑſonis nihil eſt diuerſum, nihil alienū, nihil ſeparabile. Ergo filius non eſt alius à patre.

¶ 4 Prǣ. [h] Ali⁹ & aliud idē ſigñat, ſed ſola gñis cõſignatione differūt. Si ergo fili⁹ ē ali⁹ à patre, vr̄ ſeq; ꝙ filius ſit aliđ à patre.

SED CONTRA eſt ꝙ Aug.† di-

... maſculinē ... importat ... diſtinctionē ſuppoſiti. ergo. pbat̄ cõſequētia, qa filius eſt aliud ſuppoſitū diuinæ naturæ, q̄ pater ex æqualitate, qa. ſ. eſt alia ꝑſona & alia hypoſtaſis. Q. iõ dicit diſtinctio locū habet in diuinis, ut diſtinctio ſuppoſiti in corpore articuli, ꝓbat̄ ex natura oppoſitionis relatiuæ.

*Citatur. & eſt in magiſt. di. 2. in ſin. *Lib. 1. de tri. c. 3. in prin. t. 3.

cit ĩ li. de fide ad Petrū. Vna eſt A .n. eſſentia patris & filij & ſpiritusſancti, in qua nõ eſt aliud pr̄, aliud fili⁹, aliud ſpūs ſanctus, q̄uis ꝑſonaliter ſit alius pater, alius filius, alius ſpiritus ſanctus.

RESP. Dđm, ꝙ qa ex verbis inordinatē ꝓlatis incurrit̄ hæreſis (vt Hier. dici*) õ cū de trinitate loqmur, cū cautela & modeſtia eſt agēdū, qa ut Aug. dicit in 1. de trin:† Nec periculoſi⁹ alicubi errat̄, nec laborioſi⁹ aliquid q̄rit̄, nec fructuoſi⁹ aliqd ĩuenit̄. Oportet aūt in his q̄ de trinitate loquimur, duos errores oppoſitos cauere tēperatē inter utrūq; procedētes. ſ. errorē Arrij, qui poſuit cum trinitate perſonarū trinitatē ſubſtantiarum, & errorem Sabellij, qui poſuit cū unitate eſſentiæ unitatem perſonæ. 169

D. 702. ſeptimū vitanda.

Ad euitādū igit̄ errorē Arrij (vitare debem⁹ in diuinis, nomē diuerſitatis[d] & dr̄ię, ne tollat̄ unitas eſſentię, Poſſum⁹ aūt uti noĩe diſtinctionis ꝓp oppoſitionem relatiuā. Vñ ſicubi in aliqua ſcriptura authētica, diuerſitas uel dr̄ia ꝑſonarū inuenit̄, ſumit̄ diuerſitas, uel dr̄ia ꝓ diſtinctione. Ne aūt tollat̄ ſimplicitas diuinæ eſſentiæ, vitādū eſt nomen ſeparationis & diuiſionis q̄ eſt totius in partes. ne aūt tollat̄ æqualitas, vitādū eſt nomē diſparitatis. ne uerò tollat̄ ſimilitudo, uitādū eſt nomē alieni & diſcrepātis. Dicit.n. Amb. in li. de Fide* ꝙ in patre & filio nõ eſt diſcrepā: ſed una diuinitas. Et ſm Hila. (vt dictū eſt†) in diuinis nihil eſt ſeparabile. C

Amb. lib. 1. de fide ca. 2. ante medium tom. 4.

†Loco citato in ar. gu. 3. quatuor vitanda. ſ. ſingularis, vnici, cõfuſi & ſolitarij.

Ad uitādū verò errorē Sabellij uitare debem⁹ ſingularitatē, ne tollat̄ cõicabilitas eſſentiæ diuinæ. Vñ Hil. dicit. 7. de trin. Patrē & filiū ſingularē Deū ꝑdicare, ſacrilegū ē. Debem⁹ ēt uitare nomē unici, ne tollat̄ numer⁹ ꝑſonarū. vñ Hil.† in eo. lib. dicit, ꝙ à Deo excludit̄ ſingularitas, atq; unici intelligētia: dicim⁹ tñ unicū filiū, qa nõ ſunt plures filij ĩ diuinis. Neq; tñ dicim⁹ unicū Deū, qa pl̄rib. deitas eſt cõis. Vitam⁹ ēt nomē cõfuſi, ne tollat̄ ordo naturæ à ꝑſonis. vñ Amb. dicit 1. de Fide* Neq; cõfuſū eſt, ꝙ unū eſt, neq; multiplex eſſe p̄t ꝙ ĩdifferēs eſt. Vitādū eſt ēt nomē ſolitarij ne tollat̄ cõſortiū triū ꝑſonarū. Dicit.n. Hil. in 4. de trin.† Nobis neq; ſolitari⁹, neq; diuerſus De⁹ eſt cõfitēdus: hoc autē nomē alius, maſculinē ſumptū, nõ importat niſi diſtinctionē ſuppoſiti, vñ[m] cõuenienter dicere poſſum⁹, ꝙ fili⁹ eſt ali⁹ à patre, [n]qa. ſ. eſt aliud ſuppoſitū diuinę naturę, ſicut ē alia ꝑſona & alia hypoſtaſis D

*Tom. an te citato. tom. 4.

†L. 4. nõ multum ĩ nte medium.

Concl. m

AD PRIMVM ergo dicēdū, ꝙ alius, qa eſt ſicut qđdā articulare nomē tenet ſe ex parte ſuppoſiti vñ ad eius rõnē ſufficit diſtinctiõ ſubſtantiæ, q̄ eſt hypoſtaſis uel ꝑſona. Sed diuerſitas requirit diſtinctionē ſubſtantię, quæ eſt eſſentia. Et ideò non poſſum⁹ dicere, ꝙ filius ſit diuerſus à patre, licēt ſit ali⁹. E

D. 334.

AD 2[m] dđm, ꝙ dr̄ia importat diſtinctionē formæ. Eſt aūt tm̄ vna forma in diuinis, vt patet ꝑ id qđ dr̄ Philip. 2. Qui cū in forma Dei eſſet. Et iõ nomē differētis nõ ꝓpriè cõpetit in diuinis, ut patet ꝑ authoritatē inductā.* Vtit̄ tñ Dama.† noĩe dr̄iæ in diuinis perſonis, ſm quod proprietas relatiua ſignificatur per modum formæ. Vndè dicit ꝙ non differunt abinuicem hypoſtaſes ſm ſubſtantiam, ſed ſecundum determinatas proprietates. Sed differentia ſumitur pro diſtinctione, ut dictum eſt †.

In 1. arg. †Dam. li.

3 orthod. fide ca. 6. & 7.
In co. ar.

AD 3[m] dicendum, ꝙ alienū eſt qđ eſt extraneū & diſſimile. Sed hoc nõ importat̄ cū dr̄ alius. & ideò dicimus filiū aliū à parte, licēt nõ dicimus alienū.

Ad 4[m] dđm, ꝙ neutrū gen⁹, eſt ĩforme, maſculinū aūt eſt formatū, & diſtinctū & ſiſr[d] fœminum. Et ideò cõuenicter ꝑ neutrū genus ſignificat̄ eſſētia cõis, ꝑ maſculinū aūt & fœmininum, aliquid[d] ſuppoſitū determinatū in cõi natura. Vñ ēt in rebus humanis, ſi q̄rat̄. Quis eſt iſte, rñdet̄, Sor. quod nomē eſt ſuppoſiti. Si aūt q̄rat̄ qđ eſt iſte, rñdet̄, aĩal rõnale & mortale.[e] Et iõ quia in diuinis diſtinctio eſt ſm perſonas, non aūt ſm eſſentiam, dicimus ꝙ pater eſt alius à filio: ſed non aliud. & econuerſo dicimus, ꝙ ſunt unum: ſed non unus. D. 598. D. 848. 17

ARTICVLVS III.

Vtrum dictio excluſiua Solus, ſit addenda termino eſſentiali in diuinis.

SVPER Q. XXXI. ART. III.

Pet. de Palu. 1. d. 21. q. 1.

Porrecta per totū. 179
1. diſ. 21. q. 1. art. 1.

TItulus intelligētibus terminos ſatis clarus eſt.
¶ In corpore tria dicunt̄. Primò diſtiguitur ꝙ ly ſolus, põt accipi dupliciter. ſ. vt dictio categorematica, & ſyncategorematica, & ſatis clarē explanāt mēbra in litera. Deinde ponitur una cõcluſio reſpõſiua q̄ſito negatiuē. ſ. ſolus categorematicē nõ põt addi termino eſſentiali in diuinis, ꝓbat̄, qa ſequeretur. ſ. eū eē ſolitariū. Deinde ponit̄ altera cõcluſio affirmatiuē ſolus ſyncategorematicē, põt addi termino eſſentiali in diuinis, & ꝓbat, qa põt ſunt excludi cætera à cõſortio prædicati, vt patet dicēdo, Sol⁹ Deus eſt æternus.

El. 1. c. 3. a medio illius to. 1.

Lib. 6. de trin. c. 9. in princ. tom. 3.

AD TERTIVM ſic ꝓcedit̄. Vr̄, ꝙ dictio excluſiua, ſol⁹, nõ ſit acdēda termino eſſentiali in diuinis, qa ſm Philoſ. in elenc.* Solus ē q̄ cū alio nõ ē: ſed De⁹ ē cū angelis & ſctis aĩab. Ergo nõ poſſumus dicere Deū ſolū.

¶ 2 Prǣ. Quicqd adiūgit̄ termino eſſentiali in diuinis, [h]põt ꝑdicari de qualibet ꝑſona ꝑ ſe & de oĩb. ſimul. qa n. cõuenienter dr̄ ſapiēs De⁹ poſſumus dicere, pr̄ ē ſapiēs De⁹: & trinitas ē ſapiēs De⁹: ſed Aug. in 6. de trin.† dicit. Cõſiderāda eſt illa ſnīa, qua dr̄ nõ eſſe patrē verū Deū ſolū. ergo non poteſt dici ſolus Deus.

¶ 3 Præ. Si hæc dictio ſol⁹, adiungit̄ termino eſſentiali, aut hoc erit reſpectu ꝑdicati ꝑſonalis. aut reſpectu ꝑdicati eſſentialis: qa hæc ē falſa: ſolus De⁹ eſt pr̄, cū ēt hõ ſit pr̄. Neq; ēt reſpectu ꝑdicati eſſentialis, qa ſi hæc eēt vera, ſol⁹ De⁹ creat, vr̄ ſeq; ꝙ hæc eēt uera, ſolus pr̄ creat: qa qcqd dr̄ de Deo, põt dici d̄ patre. Hęc aūt ē falſa, qa ēt filius eſt creator. Nõ ergo hæc dictio Solus, põt ĩdiuinis adiūgi termino eſſentiali.

SED CONTRA eſt, quod dicitur. 1. ad Tim, primo, Regi ſec. immortali, inuiſibili, ſoli Deo.

RESP. Dđm, ꝙ hæc dictio, ſol⁹, põt accipi ut categorematica, vel ſyncategorematica. Dr̄ aūt dictio categorematica, q̄ abſolutē ponit rē ſignificatā circa aliqđ ſuppoſitū, ut albus circa hoĩem, cū dr̄ hõ alb⁹.[m] Si ergo accipiat̄ hæc dictio ſol⁹, nullo mõ põt adiūgi alicui termino in diuinis, qa ꝑ- Concl. m

neret ſolitudinē circa terminū cui adiūgeret, & ſic ſeqret Deū eē ſolitariū. Qđ eſt cōtra p̄dicta. * Dictio verò ſyncategorematica dr̄, q̄ iportat ordinē p̄dicati ad ſubiectū, ſicut hæc dictio oīs, vel null⁹. Et ſiſiter hæc dictio ſol⁹, qa excludit oē aliđ ſuppoſitū à cōſortio p̄dicati, Sicut cū dr̄, ſol⁹ Sortes ſcribit, nō dat intelligi q̄ Sor. ſit ſolitarius: ſed q̄ nullus ſit ei conſors in ſcribēdo, q̄uis cū eo multis exiſtentib. Et ʰ per hunc modū, nihil prohibet, hāc dictionē ſolus, adiungere alicui eſſentiali termino in diuinis, ᵖ inquantum excluduntur oīa alia à Deo à cōſortio prædicati. Vt ſi dicamus ſolus Deus eſt æternus, quia nihil præter Deum eſt ęternum. G

Art. præt. — 202 clu. p

AD PRIMVM ergo dđm, q̄ licèt angeli & aīę ſanctæ ſemp ſint cū Deo, tū ſi nō eēt p̄litas pſonarū i diuinis, ſequeret, q̄ De⁹ eſſet ſol⁹ vel ſolitari⁹. Nō .n. tollit ſolitudo p aſſociationē alicui⁹, q̄ eſt extraneę naturę. dr̄. n. aliqs ſolus eſſe in horto, q̄uis ſint ibi multæ plantæ & aīalia. Et ſiſiter diceret Deus eſſe ſol⁹ vel ſolitari⁹, angelis, & hoīb⁹ cū eo exiſtētib⁹, ſi non eſſent in diuinis perſonæ plures. Cōſociatio igit angelorū & aīarū, nō excludit ſolitudinē abſolutā à diuinis, multomin⁹ ſolitudinē reſpectiuā & per cōparationē ad aliquod prædicatum.

AD 2ᵐ. dđm, q̄ hæc dictio ſol⁹, ꝓpriè loquēdo H nō ponit ex parte p̄dicati ᵈ qđ ſumit formaliter. reſpicit. n. ſuppoſitū, inquātū excludit aliud ſuppoſitū ab eo cui adiungit. Sed hoc aduerbiū, tm̄, cū ſit excluſiuū, pōt poni ex parte ſubiecti & ex parte p̄dicati. Poſſumus. n. dicere, tm̄ Sortes currit. i. null⁹ alius. Et Sortes currit tm̄. i. nihil aliud facit. Vñ nō ꝓpriè dici pōt, pater eſt ſolus Deus, vel ᵈ trinitas ē ſolus Deus, niſi fortè ex parte p̄dicati intelligatur aliqua implicatio, vt dicat, trinitas eſt Deus, qui eſt ſolus Deus. Et ſm̄ hoc ēt poſſet eſſe vera iſtā, Pr̄ ē De⁹ q eſt ſol⁹ De⁹, ſi relatiuū referret p̄dicatū, & nō ſuppoſitū. Aug. aūt dicit patrē nō eē ſolūdeū, I ſed trinitatē eſſe ſolū Deū, loqtur expoſitiuè, ac ſi diceret, cū dr̄, regi ſeculorū inuiſibili, ſoli Deo, nō eſt exponēdū de pſona patris: ſed de ſola trinitate

D. 1052 — D. 1132

AD 3ᵐ. dđm, q̄ vtroq; mō pōt hæc dictio ſol⁹, adiungi termino eſſentiali. hæc. n. ꝓpoſitio: ſolus Deus eſt pr̄, eſt duplex, qa ly pr̄ pōt p̄dicare pſonā patris *. Et ſic eſt vera. Non. n. hō eſt illa pſona, vel pōt p̄dicare relationē * tm̄. Et ſic eſt falſa. Quia relatio p̄nitatis ēt in alijs inuenit, licèt eō uniuocè. Siſiter hæc eſt vera: ſol⁹ Deus creat. nec tū ſeqtur. ergo ſol⁹ pr̄. qa, ut ſophiſtæ dicūt, dictio excluſiua imobilitat terminū cui adiūgit, ut ñ poſſit fieri ſub eo deſcēſ⁹ ꝓ aliquo ſuppoſitorū. Nō. n. ſeqt ſolus hō eſt aīal rōnale mortale. ergo ſol⁹ Sortes. K

a 186 — 187

porrecta per totū. 180

SVPER Q. XXXI. ART. IIII.

Fer. 4. con. c. 25. Alb. Mag. 1. d. 21. artic. 5.

1. di. 21. c. 1. ar. 2. & 4. con. c. 25. & por. c. 10. ar. 4. ad 12.

Titul⁹ limitat⁹ ē; nō eſt. n. q̄tuntū poſſit addi dictio excluſiua termino pſonali, puta patri ab o-

ARTICVLVS IIII.

Vtrum dictio excluſiua poſſit adiungi termino perſonali.

AD QVARTVM ſic procedit. Vr̄, q̄ dictio excluſiua poſſit adiungi termino perſonali, ēt ſi prædicatū ſit cōe. Dicit. n. Dñs ad patrem loquens, Io. 17. F Vt cognoſcant te ʰ ſolū Deū verū. Ergo ſolus pr̄ eſt Deus ver⁹.

¶ 2 Prę t. Matt. 2. dr̄, ʰ Nemo nouit filiū niſi pater. Quod idē ſignificat ac ſi diceret, ſol⁹ pater nouit filiū. Sed noſſe filium eſt cōe. Ergo idem quod prius.

¶ 3 Prę t. Dictio excluſiua nō excludit illud ʰ qđ eſt de intellectu termini cui adiūgit. Vñ nō excludit partē neq; vl̄e. Nō. n. ſequit, ſol⁹ Sortes eſt albus. ergo G manus eius nō eſt alba. vel, ergo hō nō eſt alb⁹: Sed vna pſona eſt i itellectu alteri⁹, ſicut pater in itellectu filij & ecōuerſo. Nō ergo ꝑ hoc q̄ dr̄, ſol⁹ pr̄ eſt De⁹, excludit fili⁹ uel ſpūſſctūs. Et ſic vr̄ hæc locutio eſſe vera.

¶ 4 Prę t. Ab eccleſia cātat, Tu ſolus altiſſimus Ieſu Chriſte.

SED CONTRA. hæc locutio, ſolus pater eſt De⁹, hēt duas expoſitiuas. ſ. pr̄ eſt Deus, & null⁹ alius à patre eſt Deus: ſed hæc ſcđa eſt falſa, qa fili⁹ alius eſt à patre, q ē De⁹. ergo hęc ē falſa ſol⁹ pr̄ eſt De⁹, & ſic de ſimilib.

RESPON. Dđm, q̄ cū dicim⁹, ſolus pr̄ eſt Deus, hæc propoſitio pōt hr̄e multiplicē intellectū: Si. n. ſolus ponat ſolitudinē circa patrem, ſic eſt falſa ſm̄ q̄ ſumit categorematicè. Scđm verò q̄ ſumit ſyncategorematicè ſic iterū pōt intelligi multipliciter, I qa ſi excludat à forma ſubiecti, ſic ē vera, vt ſit ſens⁹, ſolus pr̄ eſt De⁹. i. ille cū quo null⁹ ali⁹ eſt pr̄ eſt De⁹. Et hoc mō exponit Au. in 6. de trin. * cū dicit. Solū patrē dicimus, nō qa ſeparat à filio, vel ſpū ſcto: ſed hoc dicētes ſignificam⁹, q̄ illi ſimul cū eo nō ſūt pater. Sed hic ſēſus non hr̄ ex cōſueto mō loquēdi, niſi itellecta alia implicatione vt ſi dicat: ille qui ſolus dr̄ pr̄, eſt deus. Scđm verò ꝓprium ſenſum excludit à cōſortio p̄dicati. Et ſic, hæc ꝓpoſitio eſt falſa, ſi excludit aliū, maſculine. Eſt aūt K vera, ſi excludit aliud neutraliter tm̄. qa filius eſt alius à patre, nō tū aliud. ſiſiter & ſpi. ſan. Sed quia hæc dictio, ſolus, reſpicit ꝓpriè ſubiectū (vt dictū eſt †) magis ſe hēt ad excludēdū aliū q̄ aliud. Vndè non ᵐ eſt extendenda talis locutio: ſed piè exponēda, ſicubi inueniatur in authentica ſcriptura. *

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ cum dicimus te ſolum Deum verum, non intelligitur de perſona patris: ſed de ſola trinitate, ut Augu. * exponit. Vel ſi intelligatur de perſona patris, non excludūtur aliæ perſonæ propter eſſentiæ unitatē, prout ly ſolus, excludit tantum aliud, ut dictum eſt. †

Et ſimiliter dđm eſt ad 2ᵐ. Cū. n. aliquid eſſentiale

Intē, ſed reſpectu p̄dicati cōis, puta uiuere intelligere, eſſe &c. ¶ In corpore reſpōdet q̄ſito quatuor concluſionib⁹ & corellarios poſuit aūt eas tali arte. Accipit primo unā ꝓpoſitionē, in qua dictio excluſiua addit termino pſonali reſpectu p̄dicati cōis, vt in ipſa clarè cæteræ inſpiciant. ſ. ſolus pater eſt Deus. Deinde diſtinguit quatuor ſēſus eiuſdē, diſtinguēdo ly ſol⁹ multipliciter & iuxta ſingulos ſēſus poſuit ſingulas concluſiones. Diſtinctio eſt ly ſolus dupliciter categorematicè, & ſic ē falſa, qa ponit patrē ſolitariū ſyncategorematice, & tūc, dupliciter: vel à forma ſubiecti, & ſic vera & impropria, vera quidem authoritate Aug. im ꝓpria aūt qa nō niſi cū implicito ſubintellecto, vel à cōſortio p̄dicati. Et hoc dupliciter. ſ. vel maſculine, & ſic falſa & ꝓpria, vel neutraliter & ſic vera & impropria, & ꝓbatur ambæ, quo ad ꝓpriè & impriè, quia ſolus proprie reſpicit ſubiectū magisq; excludit aliū q̄ aliud. Quoad veritatē verò & falſitatē, qa filius & ſimiliter eſt alius à patre & nō aliud: creatum. n. oportet eſſe qđ ē aliud Corollariū aūt eſt, q̄ hmōi ꝓpoſitiones impriæ nō ſunt extendendæ, ſed piè exponendæ.

Li. 6. de trinit. ca. 7 in fine. 9.

Art. præce. concluſ.

Li. 6. de trini. ca. 9.

In cor. ar.

tiale dr̄ de patre, non excludit filius, vel ſpi. ſan. ꝓp A eſſentię unitatē. Tū ſciēdū eſt, q̄ in authoritate p̄dicta hæc dictio, nemo, nō idē eſt qđ null⁹ hō, qđ vr̄ ſignificare vocabulū. Non. n. poſſet excipi perſona patris: ſed ſumitur ſm̄ vſum loquendi diſtributiuè, pro quacunque rationali natura.

AD TERTIVM dđm, q̄ dictio ᵈ excluſiua nō excludit illa q̄ ſunt de intellectu termini cui adiungit, ſi nō differūt ſm̄ ſuppoſitū, vt pars vl̄e. Sed filius differt ſuppoſito à patre. & ideò non eſt ſimilis rō.

AD QVARTVM dicendum, q̄ non dicimus abſolutè, q̄ ſolus filius ſit altiſſimus, ſed q̄ ſolus ſit altiſſimus cum ſpiritu ſancto, in gloria Dei patris. B

D. 182.

QVAESTIO XXXII.

De diuinarum perſonarum cognitione, in quatuor articulos diuiſa.

CONSEQVENTER inquirendum eſt de cognitione diuinarum perſonarum. ET circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, Vtrum per rationem naturalem poſſint cognoſci diuinæ perſonę.

¶ Secundò, Vtrum ſint aliquæ notiones diuinis perſonis attribuendæ. C

¶ Tertiò, De numero notionum.

¶ Quartò, Vtrum liceat diuerſimodè circa notiones opinari.

SVPER Q. XXXII. ARTIC. I.

Fer. 1. cont. c. 14. Eg. 1. 5. d. 3. q. 4. 1. princ. Bannes q. 32. a. 1.

Titul⁹ ſatis patet ¶ In corpore tria facit. Primo reſpondet q̄ſito vnica concluſione negatiua. ſ. im poſſibile eſt per rōnē naturalē ad cognitionē trinitatis diuinarum perſonarum puenire. Et ꝓbatur. Hō p rōnē naturalē cognoſcit Deū tm̄ ex creaturis, ergo cognoſcit ipſum ſcdm id tm̄, qđ ē principiū entiū. ergo ſcdm id tm̄ qđ ptinet ad vnitatē eſſentiæ. ergo nō cognoſcit ea q̄ ptinēt ad diſtinctionē pſonarū. Prima cōſequētia ꝓbat qa creaturæ ducūt in Dei cognitionē, ſicut effectus in cām. Scda verò, quia virtus creatiua cōis eſt toti trinitati, & oīa ſunt manifeſta. Scdō declarat, q̄ afferre rōnes naturales ad trinitatē perſonarū nocet dupliciter. Primò rōne dignitatis fidei. Scdo vtilitatis ſidium

porrecta per totū. 181

1. d. 3. q. 1. ar. 7. cot. & 1. di. 3. q. 1. art. 4. & li. 1. cōtra c. 14. Et ve. ſit. q. 10. artic. 13. & Ep. 1. q. 1. ar. 1. cot. & Boet. tri. q. 1. ar. 1. Et Ro. 1. l. 6. fina. Li. 1. de cę lo tex. 2. † Li. 7 cōfeſ. c. 9. partum à prin. c. 3.

ARTICVLVS I.

Vtrum trinitas diuinarum perſonarum poſſit per naturalem rationem cognoſci.

AD PRIMVM ſic ꝓcedit. Vr̄, q̄ trinitas diuinarū perſonarū poſſit p naturalē rōnē cognoſci, D Philoſophi. n. nō deuenerunt in Dei cognitionē niſi p rōnē naturalē. Inueniunt aūt à Philoſophis multa dicta đ trinitate pſonarū, Dicit. n. Ariſt. * in 1. de cę. & mūd. Per hunc numerū. ſ. ternariū, adhibuim⁹ noſ ipſos magnificare Deū vnū, eminētē ꝓprietatib. eorū q̄ ſūt creata. Au. ēt dicit. 7. cōfeſ. † Ibi legi. ſ. in libris Platonicorū, nō qdē his verbis: ſed hoc idē oīno E multis, & multiplicib. ſuaderi rōnib. q̄ i pricipio erat verbū, & verbū erat apud Deū, & De⁹ erat uerbū, & hmōi q̄ ibi ſequūtur. In qb. uerbis diſtictio diuinarū pſonarū tradit. Dr̄ ēt in gl. Ro. 1. & Exo. 7. q̄ magi Pharaonis defecerūt in tertio ſigno. i. i notitia tertię pſonę. ſ. ſp. ſan. & ſic ad minus duas cognouerūt. Trimegiſt⁹ ēt dixit. * Monas genuit monadem, & in ſe ſuū reflexit ardorē. Per quod vr̄ gn̄atio filij, & ſpūs ſcti ꝓceſſio intimari. Cognitio ergo diuinarū ʰ perſonarum, poteſt per rationem naturalem haberi.

¶ 2 Prę t. Ric. de ſan. Vict. dicit in li. de Tri. * Credo ſine dubio, q̄ ad quācūq; explanationē veritatis, nō mō ꝓbabilia, imò ēt ʰ neceſſaria argumēta nō deſint. Vñ ēt ad ꝓbādū trinitatē pſonarū, aliq induxerūt rōnē ex infinitate bonitatis diuinę, q̄ ſeipsā infinitè cōicat in ꝓceſſione diuinarū pſonarū. Quidā verò p hoc, q̄ nulli⁹ boni ſine cōſortio pōt eſſe iucūda poſſeſſio. Au. * verò ꝓcedit ad manifeſtādū trinitatē pſonarū, ex ꝓceſſione verbi & amoris i mēte nr̄a. Quā viā ſ. ſecuti ſum⁹. † ergo p rōnē nālē pōt cognoſci trinitas pſonarum.

¶ 3 Prę t. ʰ Superfluv vr̄ hoi tradere, qđ humana rōne cognoſci nō pōt. Sed nō eſt dđm, q̄ traditio diuina de cognitione trinitatis ſit ſuperflua. Ergo trinitas perſonarū rōne humana cognoſci poteſt.

SED CONTRA eſt qđ Hila. dicit in li. 1. de Tri. Nō putet hō, ſua intelligētia, gn̄ationis ſacrm̄ poſſe cōſeq. Amb. † ēt dicit. Impoſſe ē, gn̄ationis ſcire ſecretū. Mēs deficit, uox ſilet. Sed p originē gn̄ationis & ꝓceſſionis, diſtinguitur trinitas in perſonis diuinis, ut ex ſupra dictis patet. * Cū ergo illud hō non poſſit ſcire & intelligentia cōſequi, ad quod ratio neceſſaria haberi non poteſt, ſequitur, q̄ trinitas pſonarū per rōnem cognoſci non poſſit.

RESP. Dđm, q̄ ᵐ ipoſſe eſt p rōnē nālē ad cognitionē trinitatis diuinarū pſonarū puenire. ⁿ Oſtēſū eſt. n. ſ. * q̄ hō p rōnē nālē in cognitionē Dei puenire nō pōt, niſi ex creaturis. Creaturę aūt ducūt in Dei cognitionē ſicut effect⁹ in cām. Hoc igit ſolū rōne naturali de Deo cognoſci pōt, qđ cōpetere ei neceſſe ē, ſm̄ q̄ ē oīum entiū pricipiū. & hoc fundamēto vſi ſum⁹ ſ. † in cōſideratiōe Dei. Virtus aūt curatiua Dei, ē cōis toti trinitati. vñ ptinet ad vnitatē eſſentię, nō ad diſtinctionē pſonarū. Per rōnē igit naturalem cognoſci pñt de Deo ea, q̄ ptinēt ad unitatē eſſentię, nō aūt ea q̄ ptinēt ad diſtictionē pſonarū. Qui aūt ꝓbare nitit trinitatē pſonarū naturali rōe, fidei dupl̄r derogat. Primò quidē, q̄tū ad dignitatē ipſi⁹ fidei, q̄ eſt ut ſit de reb. inuiſibilib⁹, q̄ rōnē humanā excedūt: vñ Apoſt. dicit ad Heb. 11. q̄ fides eſt de non apparētib⁹. & Apo. dicit. 1. Cor. 2. c. Sapiētiā loqmur inter pfectos. ſapiētiā uerò nō hui⁹ ſeculi: neq; principū huius ſeculi: ſed loqmur Dei ſapiētiā in myſterio, q̄ abſcōdita eſt. Scdō, q̄tū ad utilitatē trahēdi alios ad fidē. Cū .n. aliquis ad probādā fidē inducit rōnes, q̄ nō ſunt cogentes, cedit in irriſionē infideliū. Credūt. n. q̄ hmōi rōnib. innitamur, & ꝓp eas credamus. Quę igitur fidei ſunt, non ſunt tentanda probare niſi p authoritates, his qui authoritates ſuſcipiūt. Apud alios verò, ſufficit defendere non eſſe impoſſibile quod prędicat fides. Vndè Diony. * dicit. 2. cap. de di. no. Si aliquis eſt, q totaliter eloquijs reſiſtit, lōge erit à nr̄a philoſophia. Si aūt ad ueritatē eloqo rū. ſ. ſacrorū reſpicit, hoc & nos canone vtimur.

AD

q̄ clarè hātur in litera. Tertiò, infert q̄ ea q̄ ſunt fidei, tractāda ſunt tā cū fidelibus q̄ cū infidelib⁹ adiūcta authoritate Dioniſij, q̄ ex ſupradictis in q̄ſtione prima, clara ſunt.

In li. q̄ dr̄ Pimāder. Dialog. 4.

Lib. 1. trini. c. 4. circa pri.

Li. 10. de tri. c. 11. & 12. & lib. 9. c. 4. & ſequentib. com. 3. † Q. 27. articu. 1. & 3.

Pa. 5. a prīcipio lib. † Amb. l. 1. de fide ad Gratianum. c. 5. ante mediū. 10. 2. Q. 30. articul. 2. Concl. m

Q. 12. articul. 4. & 12.

Ca. 2. nō multū remote à princi.

Universidad de Deusto Biblioteca

SVPER Q. XXXII. ARTIC. II.

Cap. 1. d. 19. q. 1. con. 1. Bannes eodem loco. Alb. Mag. 1. diſt. 33. artic. 1.

IN titulo aduerte duo, quõ quæſtio eſt de q̃õne an eſt, an .ſ. ſint notiones in diuinis. Primò quid nominis ipſius notiõis. Notio namque in cõmuni, notificationẽ ſeu manifeſtationẽ importat propriè ſo quendo paſſiuè ſeu formaliter, ſicut lectio & auditio, & ſimilia. Ad diuina autem applicata ſumit̃ ꝓ ꝓprietatẽ vni⁹ vel duarũ perſonarũ. Et vĩ ꝙ B. Aug. primo introduxerit in hanc materiã notionis vocabulũ: dd. 5. de trin. ait, ꝙ alia eſt notio qua intelligit̃ ingenitus, & alia qua genitor. Scdõ ad ꝑfectionẽ doctrinæ ſcito, ꝙ notio ut ſumit̃ a theologis, in lr̃a ſequentis articuli diffinit̃ ſic. Notio eſt ꝓpria rõ cognoſcẽdi diuinã pſonã. Vbi nota, ꝙ ly rõ cognoſcẽdi, inſinuat, ꝙ ſit formale pricipiũ cognoſcẽdi, & ex hoc ſequit̃ ſtrictè loquẽdo, ꝙ ſignificet in abſtracto: ſicut .n. formale principiũ eſſendi oportet eſſe formam, ita formale principiũ cognoſcẽdi ut ſic, oportet concipi ac ſignificari vt formã. hoc aũt eſt vt quo aliquid eſt, hoc aũt importat abſtractũ. Et ꝓpterea in p̃nti artic. diſputatio cũ Præpoſitino circa abſtractũ & cõcretũ uerſat̃ nõ .n. eſt hic quæſtio de reb⁹ abſolutè: ſed vt ſignificatis ac nominũ cõcentib⁹ p noĩa, ly verò ꝓpria, inſinuat ꝙ ſignat aliquid ſpãle, alit̃ non eſſet ꝓpria cognoſcẽdi rõ, & ꝓp hoc (vt dicet̃) eſt ſe ab alio nõ eſt notio. Ly verò diuinã pſonã, inſinuat tria. Primo, ꝙ ſignat aliquid ꝑtinẽs ad originẽ, quia ordine originis diſtinguunt̃ diuinæ pſonæ. Scdõ, ꝙ id ꝑtineat ad dignitatẽ nõ eſſentialẽ ſed pſonalẽ quia pſona, dignitatis nomẽ eſt. Tertio, ꝙ ſi unius in ꝙ vnd. i. ꝙ ſi ſigni

109

*Li. 1. nõ multum procul a medio illius.

† Origenes Io. 1. ſuper illud. Et De⁹ erat verbũ. Et idẽ refert Hiero. in epi. ad Pammachiũ & Oceanũ, quæ incipit Schedulæ quas. t. 1.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ ꝙ philoſophi nõ cognouerũt myſteriũ trinitatis diuinarũ pſonarũ, ꝑ ꝓpria, q̃ ſũt p̃rnitas, filiatio, & ꝓceſſio, ſẽm illud Apoſt. 1. ad Cor. 2. Loqmur Dei ſapiẽtiã, q̃ nemo principũ hui⁹ ſeculi cognouit. i. philoſophorũ, ſẽm gl. Cognouerũt tñ q̃dã eſſentialia attributa, q̃ appropriant̃ pſonis, ſicut potẽtia patri, ſapiẽtia filio, bonitas ſpũiſc̃tõ, vt j. patebit. *Qd̃ ergo Ariſt. dicit ꝑ hũc G numerũ adhibuimus noſipſos, &c. nõ eſt ſic intelligẽdũ, ꝙ ipſe poneret ternariũ numerũ in diuinis. Sed vult dicere, ꝙ antiq vtebant̃ ternario numero in ſacrificijs & orationib⁹, ꝓp q̃dã ternarij numeri pfectionẽ. In libro ẽt Platonicorũ inuenit̃, In principio erat verbũ, nõ ſẽm ꝙ verbũ ſigñat pſonã genitã ĩ diuinis: ſed ſẽm ꝙ ꝑ verbũ intelligit̃ rõ idealis, ꝑ q̃ Deus oĩa con H didit, q̃ filio appropriat̃. Et licèt appropriata trib. pſonis cognoſcerẽt: dicunt̃ tñ in tertio ſigno defeciſſe. i. in cognitione tertiæ pſonæ, q̃ aã bonitate, q̃ ſpũi ſancto appropriat̃, deuiauerũt, dũ cognoſcẽtes Deũ, nõ ſicut Deũ glorificauerũt, vt dr̃ Rom. 1. vel qa ponebãt Platonici unũ primũ ens, ꝙ ẽt dicebãt eſſe patrẽ toti⁹ vniuerſitatis rerum, cõſequenter ponebãt aliã ſubſtãtiã I ſub eo, q̃ vocabãt mẽtẽ, uel p̃rnũ intellectũ. In qua erat rõnes oĩum rerũ, ſicut Macrobi⁹ *recitat ſuꝑ ſõniũ Scipionis. Nõ aũt ponebãt aliq̃ ſubſtãtiã tertiã ſeparatã, q̃ uideret̃ ſpiritui ſc̃tõ rñdere. Sic aũt nos nõ ponim⁹ patrẽ & filiũ ſẽm ſubſtãtiã differẽtes: ſed fuit error Origenis & Arrij † ſequẽtiũ Platonicos. Qd̃ verò Trimegiſtus dixit, monas monadẽ genuit, & in ſe ſuũ re- K flexit ardorẽ, nõ eſt referẽdũ ad gñationẽ filij vel ꝓceſſionẽ ſp. ſanct. ſed ad ꝓductionẽ mundi. Nã vnus Deus produxit vnum mũdum ꝓp ſuipſius amorem.

AD 2^m. dicẽdũ, ꝙ ad aliq̃ rem dupl̃r inducit rõ. Vno mõ ad ꝓbandũ ſufficiẽter aliq̃ radicẽ ſicut in ſcia naturali inducit̃ rõ ſufficiẽs ad ꝓbãdũ, ꝙ mot⁹ cæli ſemp ſit uniformis uelocitatis. Aliõ mõ inducit̃ rõ, nõ q̃ ſufficiẽter ꝓbet radicẽ: ſed q̃ radici iã poſitæ oñdat cõgruere cõſeqntes effect⁹. Sicut ĩ aſtrologia ponit̃ rõ ecẽtricorũ & epicyclorũ ex hoc, ꝙ hac põne facta, p̃nt ſaluari apparẽtia ſenſibilia circa mot⁹ cœleſtes, nõ tñ rõ hæc eſt ſufficiẽter ꝓbãs, qa ẽt fortè alia põne facta ſaluari poſſent. Primò ergo mõ, põt induci rõad ꝓbãdũ Deũ eẽ vnũ, & ſi'a. Sed ſcd̃o mõ, ſe hẽt rõ q̃ inducit̃ ad manifeſtationẽ trinitatis, qa .ſ. trinitate poſita cõgruũt huius rõnes nõ tñ ita, ꝙ ꝑ has rõnes ſufficiẽter ꝓbet̃ trinitas pſonarũ. Et hoc patet ꝑ ſingla. bõitas .n. iſinita Dei manifeſtat̃ ẽt ĩ ꝓductiõe creaturæ, qa iſinitæ uirtutis ẽ ex nihilo ꝓducere. *Nõ .n. oportet ſi iſinita bonitate ſe cõicat, ꝙ aliqd iſinitũ à Deo ꝓcedat: ſed ſẽm modũ ſuũ recipiat diuinã bõitatẽ. Sĩter ẽt ꝙ dr̃ ꝙ ſine coſortio ñ p̃t eẽ iucũda poſſeſſio alicui⁹ boni, locũ hẽt qñ ĩ una pſona nõ inenit̃ pfecta bonitas. Vñ, idiget ad plenã iucũditatis bonitatẽ, bono alicui⁹ alteri⁹ cõſociati ſibi. Sĩtudo aũt intellect⁹ nr̃i nõ ſufficiẽter ꝓbat aliqd de Deo, ꝓp hoc, ꝙ intellect⁹ nõ vniuocè inuenit̃ in Deo & in nobis. Et indè eſt, ꝙ Aug. † ſuper Io. dicit, ꝙ ꝑ fidẽ venitur ad cognitionẽ, & nõ ecõuerſo.

AD 3^m. dicẽdũ, ꝙ cognitio diuinarũ pſonarũ fuit neceſſaria nobis dupl̃r. Vno mõ, ad rectè ſentiẽdũ de creatiõe rerũ. Per hoc .n. ꝙ dicim⁹ Deũ oĩa feciſſe verbo ſuo excludit̃ error ponẽtiũ Deũ ꝓduxiſſe res ex neceſſitate naẽ. Per hoc aũt, ꝙ ponim⁹ ĩ eo ꝓceſſionẽ amoris, oñdit̃, ꝙ De⁹ nõ ꝓp aliq̃ idigẽtiã creaturas ꝓduxit, neq; ꝓp aliq̃ aliã cãm extrinſecã: ſed ꝓp amorẽ ſuæ bõitatis. Vñ & Moyſes, poſtq̃ dixerat. In pricipio creauit De⁹ cœlũ & terrã, ſubdit, Dixit Deus. Fiat lux, ad manifeſtationẽ diuini verbi. Et poſtea dixit: Vidit Deus lucẽ, ꝙ eſſet bona, ad oñdendum probationem diuini amoris. Et ſimiliter in alijs operibus. Alio mõ & principalius ad rectè ſentiẽdũ de ſalute generis humani, q̃ perficit̃ per filiũ incarnatũ, & per donũ ſpũs ſc̃ti.

ficet aliqd cõueniẽs plurib. (vt de ſpiratiõe patet) eñunciat illis inq̃tum vnũ. Et ſic patet ſolus. *In corpore duo pricipaliter facit. Primò, ponit opinionẽ. Præpoſitini. Scdõ, cõfutãdo illã, rñdet q̃ſito. ¶ Quoad primũ, tria. Præpoſitin⁹ dicit .ſ. opinionẽ, q. ſ. nõ ſũt ponẽdæ ꝓprietates ĩ abſtracto, ſeu notiones in diuinis. Et rãdicẽ opinionũ .ſ. ꝓp ſimplicitatẽ pſonarũ diuinarũ. Et expoſitionẽ ſacrorum eloquiorũ quo ad hoc .ſ. ꝙ abſtractũ exponẽdũ eſt per cõcretum. ¶ Quoad ſcd̃m, duo ex oppoſito ſũt. Primo, deſtruit̃ radix opinionis p̃dictæ. Secũdo, ꝓbat̃ oppoſita opinio. Primũ ſic ſit ſcd̃m ꝙ intelligim⁹, ſic noĩamus. ergo nominam⁹ diuina mõ nõ ſuo: ſed ſenſibiliũ. ergo noĩam⁹ ea, rõne ſimplicitatis noĩbus abſtractis, rõne verò ſubſiſtẽtiæ, noĩb⁹ cõcretis. ergo nõ p̃iudicat diuinæ ſimplicitati vti in diuinis abſtractis & cõcretis. Prima cõſequẽtia ꝓbatur: quia intellectus nr̃ nõ pungit ad cognoſcẽdũ Deũ ſcd̃m ꝙ in ſe eſt: ſed cognoſcit eũ more ſenſibiliũ. Scda verò ꝓbat̃, quia in ſenſibilib. abſtracti nomẽ ex ſimplicitate, concreti verò ex cõplemẽto ſtãdi, ſumptum eſt: rẽ quã per ſe patent. ¶ Cõtra hãc rõnẽ Aureo. apud Capreolũ. 1. 26. di. primi, arguit, uolens ꝓbare, ꝙ notio in diuinis diſtinguit̃ ab eo cui⁹ eſt notio, puta paternitas à patre, non ſolum ex mõ intelligendi ex ſenſibilib. orta, ut dicitur: ſed ẽt ex parte rei. Et arguit ſic. Vbicunq; abſtractũ differt à concreto, ſolo modo

Tract. 29. in Io. circa medium.

242 335

Poſtremã per totã. 188

Inf. q. 4. ar. 1. cor. & 1. d. 26. q. 1. art. 1. & di. 33. ar. 2. cor.

ARTICVLVS II.

Vtrum ſint ponendæ notiones in diuinis.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ non ſint ponendæ notiones in diuinis. Dicit

modo ſignificãdi, quicquid reale dicitur de vno, dr̃ de reliquo. Vt patet de deitate & Deo: ſed paternitas & pater non ſic ſe habent: q̃a paternitas ſe tota diſtinguit̃ a filio, nõ aũt pater. ergo. ¶ Ad hoc breuiter dr̃, ꝙ diſtinctionẽ inter abſtractũ & cõcretũ in diuinis ex diuina re oriri, põt dupliciter intelligi. Vno modo, ꝙ in Deo eſt aliquid, vndè verificat̃ abſtractum & cõcretũ. & hoc procul dubio eſt verũ, quoniã ſimplicitate abſtractum ſubſiſtentia cõcretum fundat. Alio modo ꝙ in diuinis ſit aliqua diſtinctio, ex qua oritur diſtinctio inter abſtractum & concretum. & hoc eſt chimericum. Vndè ad rationem in oppoſitum neganda eſt maior, cuiuſue propoſitio falſa eſt, quoniã generare prædicatur de Deo, non autẽ de deitate. Ad ueritatem namq; locutionum ex igitur, quòd abſtractum connotat rei ſignificatæ ꝑ ſubiectum ſub illo modo, quo ſignificatur, vt patet extra de trinitate & fide catholica.

¶ Secũdò, proponit oppoſitam opinionẽ & eſt cõcluſio reſpõſiua quæſito affirmatiuè, oportet in diuinis ſignificari in abſtracto & concreto non ſolum nomina eſſentialia, ſed etiam perſonalia .ſ. paternitatem & patrẽ &c. Et probatur concluſio duabus rõnibus, quarũ prima extendit ſe ad eſſentialia & perſonalia. Secũda autem ad perſonalia tantum. Eſt ergo prima talis, ut hæreticorũ inſtantiæ habeamus propria reſponſiua, & formatur ſic ratio. A confitentibus patrem & filium & ſpi. ſan. eſſe vnum Deum & tres perſonas, oportet rñderi interrogationibus, quo ſunt vnus Deus, & quo, vel quibus ſunt tres perſonæ ergo oportet dicere quòd deitate ſunt vnum, proprietatibus autem .ſ. paternitate, filiatione &c. ſũt plures, ſic enim & non aliter tribus interrogatiuis .ſ. quid, quis, & quo, reddimus tria propria reſponſiua.

¶ Cõtra hanc rõnem Greg. de Arimino. in 26. diſt. primi. inſtat, intendẽs eã ſoluere, dicens, quòd ꝓp hæreticorũ inſtantiã non oportet proprietates has diſtinguere. Quia Aug. docuit rñdere in ſermone de fide & ſymbolo. Credimus trinitatẽ pſonis diſtinctã ſubſtantia vnitam. Et Hier. in expoſitione fidei cath. ſubſtãtia vnũ ſunt: ſed pſonis ac nominibus diſtinguunt̃. ergo abſq; ꝓprietatibus habemus reſpõſiuũ, quo ſunt vnũ, & quo plures. ¶ Ad hoc tripliciter dicit̃. Primò quòd Gregorius malè innuiſſe vt hanc literæ huius rationem, tractatui de rebus abſolutè, quæ videtur ipſe ibidẽ intendere vt enim patet ex titulo totius quæſtionis, hic tractat̃ de cognitione diuinarũ perſonarũ, & non de eſſe earundẽ. Secundo, dicitur ꝙ malè ponderauit verba literæ dicentis, ꝙ oportet habere rñſiuũ ad interrogatiuũ quo, nõ reſpectu huius termini qui eſt trinitas: ſed reſpectu ẽt huius termini perſona, qd̃ conſtat ex neutra illarũ authoritatũ haberi. Tertio, ꝙ litera iuxta morem ſuum loquit̃ formaliter, & conſiſtit uis eius in hoc, ꝙ interrogatiuo quo, oportet reddi rñſiuũ quod ex proprio mõ ſignificandi ſignificat. vt quo, alioquin nõ quieſcit inſtantia quærentium. Conſtat aũt ꝙ pſona non ſignificat vt quo, cum ſit concretum nomẽ. Oportet igitur habeamus proprium rñſiuum quo, non reſpectu huius, aut illius termini: ſed ſimpliciter reſpectu concretorũ diuinorũ proprietates in abſtracto admittere in diuinis, & hoc directè intendit litera.

Cap. 1. parum a pri.

171 191

Lib. 1. Orthod. fid. c. 5. circa princ.

Q. 3. ar. 3. ad 1. præcipue. & q. 13. ar. 1.

enim Dion. 1. ca. de diui. no. *ꝙ nõ eſt audendũ dicere aliqd de Deo, præter ea quæ nobis ex ſacris eloq̃js ſunt expreſſa. Sed de notionibus nulla ſit mẽtio ĩ eloq̃js ſacræ ſcripturæ. Ergo ñ ſũt ponẽdæ notiões in diuinis.

¶ 2 Præ. Quicqd ponit̃ ĩ diuinis, aut ꝑtinet ad unitatẽ eſſẽtiæ, B aut ad trinitatẽ pſonarũ. Sed notiones nõ pertinẽt ad unitatem eſſẽtiæ, nec ad trinitatẽ pſonarũ. q̃ notionib⁹ .n. neq; p̃dicant̃ ea q̃ ſũt eſſẽtiæ. nõ .n. dicim⁹ ꝙ paternitas ſit ſapiẽs uel creet neq; ẽt ea q̃ ſũt pſonæ. nõ .n. dicim⁹ ꝙ paternitas gñret, & filiatio generetur. Ergo non ſunt ponendæ notiones in diuinis.

¶ 3 Præt. In ſimplicibus nõ ſunt ponẽda aliqua abſtracta, q̃ ſint C pricipia cognoſcẽdi q̃a cognoſcunt̃ ſeipſis: ſed diuinæ pſonæ ſũt ſimpliciſſimæ. Ergo nõ ſunt ponẽdæ ĩ diuinis pſoĩs notiões.

SED CONTRA ẽ qd̃ dicit Ioã. *Damaſ. dr̃iã hypoſtaſeõ, i. pſonarũ ĩ trib⁹ ꝓprietatib⁹ idẽ ẽ paternali & filiali & ꝓceſſioali, re D cognoſcim⁹. Sũt ergo ponẽdæ ꝓprietates & notiões ĩ diuinis.

RESP. Dicẽdũ ꝙ Prepoſitin⁹ attẽdẽs ſimplicitatẽ pſonarũ, dixit: nõ eẽ ponẽdas ꝓprietates & notiões ĩ diuinis. Et ſicubi inueniant̃, exponit abſtractũ pro cõcreto. Sicut .n. cõſueuim⁹ dicere, rogo benignitatẽ tuã. i. te benignũ: ita cũ dr̃ ĩ diuinis p̃rnitas, itelligit̃ De⁹ p̃r. Sed ſicut oñſũ ẽ ſ * diuinæ ſiplicitati nõ p̃iudicat, ꝙ ĩ diuinis vtamur nominibus cõcretis & abſtractis. Quia ſẽm ꝙ itelligim⁹, ſic nominamus. Intellect⁹ aũt noſter nõ põt ꝑtigere ad ipſã ſimplicitatẽ diuinã ſẽm ꝙ ĩ ſe ẽ cõſideranda: & ideò ſẽm modũ ſuũ diuina apprehẽdit & noĩat. i. ſẽm ꝙ inuenit̃ ĩ rebus ſẽſibilib⁹, à q̃bus cognitionẽ accipit. In q̃bus ad ſignificãdum ſimplices formas noĩbus abſtractis vtimur, ad ſignificãdũ vero res ſubſiſtentes, vtimur noĩbus cõcretis. Vñ & diuina, ſicut ſupra dictũ eſt † rõne ſimplicitatis ꝑ noĩa abſtracta ſignificam⁹, rõne verò ſubſiſtẽtiæ & cõplemẽti, ꝑ noĩa cõcreta. Oportet aũt nõ ſolũ noĩa eſſẽtialia ĩ abſtracto & ĩ cõcreto ſigñare (ut cũ dicim⁹ deitatẽ & Deũ, vel ſapiẽtiã & ſapiẽtẽ) ſed ẽt pſonalia, vt dicam⁹ p̃rnitatẽ & patrẽ. Ad qd̃ duo præcipuè nos cogũt. Primo q̃dẽ hæreticorũ iſtãtia. Cũ .n. cõfiteamur patrẽ & filiũ & ſpi. ſac̃t. eẽ vnũ Deũ & tres pſonas q̃rẽtib⁹ quo ſũt vn⁹ De⁹, & quo ſũt tres, ſicut rñdet̃ ꝙ ſũt eſſẽtia uel deitate vnũ ita oportuit eẽ aliqua noĩa abſtracta, q̃bus rñderi poſſit pſonas diſtigui. & hmõi ſunt ꝓprietates uel notiones in abſtracto ſignificãtes, ut paternitas & filiatio. Et ideò eſſẽtia ſignificat̃ in diuinis ut qd, pſona. uerò ut q̃s: ꝓprietas aũt vt quo. Scd̃ò, qa vna pſona inenit̃ in diuinis referri ad duas pſonas .ſ. pſona p̃ris ad pſonã filij & pſonã ſpi. ſan. Nõ aũt vna relatiõe, qa ſic ſequeret̃, ꝙ ẽt fili⁹ & ſpũs ſanctus, una & eadẽ relatione referrent̃ ad patrẽ. *Et ſic cũ ſola relatio ĩ diuinis multiplicet trinitatẽ, ſequeret̃, ꝙ filius & ſpũs ſãct⁹ nõ eſſẽt duæ pſonæ. Neq; tñ põt dici (vt Prepoſitin⁹ dicebat) ꝙ ſicut De⁹ vno mõ ſe hẽt ad creaturas, cũ tñ creaturæ diuerſimodè ſe hẽant ad ipſum ſic pater vna relatiõe refert̃ ad

Loci nũc proxime citatis

¶ Secunda uerò ratio primo ponitur, deinde a Præpoſitino ſoluitur. Tertio excluditur ſolutio dupliciter. eſt ergo ſecunda ratio perſona patris vna refertur ad duas perſonas .ſ. filij & ſpiritus ſancti, non vna relatione. ergo oportet in patre diſtinguere notiones. Antecedens quo ad ſecundam partem ꝓbatur, ducẽdo ad impoſſibile ſic. Si pater vna relatione reſpiceret filium & ſpi. ſan. filius & ſpi. ſanc. vna quoq; relatione reſpicerent patrẽ, & ſi ſic ergo filius & ſpiritus ſanctus non eſſent duæ perſonæ. Et probatur hæc vltima ſequela, qa ſola relatio multiplicat trinitatem. Prepoſitinus autem ſecunda partẽ antecedẽtis negans, cõſequẽtiam quoq; primã ducẽtẽ ad impoſſibile negabat, afferebatq; inſtantiam Ex eo ꝙ Deus vnica relatione ſe habet ad creaturas & tñ creaturæ pluribus relationibus referũtur ad ipſũ, ſic & ꝓportionaliter cẽſebat de filio & ſpũſc̃tõ ad patrẽ. ¶ Cõtra hanc aũt rñſionẽ dupliciter in litera argui. Primò ſic. rõ ſpecifica relatiui cõſiſtit in hoc, ꝙ eſt aliud ſe habere. ergo vni relationi ſecũdum ſpeciẽ, nõ poſſunt ex oppoſito correſpõdere duæ diuerſæ ſcd̃m ſpeciẽ. ergo relatiõibus filij & ſpi. ſan. nõ põt rñdere una relatio patris, quibus oĩbus relationib⁹ creaturarũ poſſit rñdere vna relatio ex parte Dei. Prima cõſequẽtia declarat̃ in patre & dño, reſpectu filij & ſerui. Scda aũt, qa relationes ſpi. ſan. & filij ſunt diuerſarũ rationũ, creaturarũ aũt ad Deũ vnius ſunt rationis. Secundò, peccat inſtantia, qa ſermo præſẽs eſt de relationibus realibus vtrinq;. Relatio aũt Dei ad creaturã non eſt realis. & propterea non oportet quod ſicut na-

Nullum

195

Nulli.n.inconueniens eſt multiplicare relationes rõnis in Deo.
¶Circa antecedens aſſumptum.ſ.Ratio ſpecifica relatiui conſiſtit in eſſe ad aliud : aduerte, ꝙ non intendit per hoc, ꝙ ratio ſpecifica relatiui ſumatur ex correlatiuo ad quod eſt,quem tamen ſenſum ſuperficies deductionis præfefert, quaſi arguere velit, ꝙ quia ſpecies relatiui ſumit ex termino,impoſſibile eſt relationi vnius ſpeciei correſpōdere terminos diuerſarū ſpecierū,hoc.n.eſt falſū qm apud ipſum ex eā ſeu fundamento conſurgit relationis ſpecies. Sed intēdit, ꝙ ſpecifica rō relatiui conſiſtit in eſſe ad aliud proportionale ſibi:quemadmodum enim relatiuum in cōi cōſiſtit in eſſe ad aliud in communi, ita relatiui ſpecies cōſiſtit in ordine ad aliud ſcd̄m ſpecie,ac per hoc unicum ſpeciei relatiuum conſiſtit in eſſe ad aliud vnicū ſpecie correlatiuum. Sic enim per ſe deſcendit ad aliqd proprijs differentijs in ſuas ſpecies.
¶Circa pdicta occurrit multiplex dubiū. Dubitatur enim primo de illa propoſitione. Pater refertur ad filium & ſpiritum ſanctum,nō vna,ſed duabus relationibus. Aut.n. eſt ſenſus, ꝙ ibi ſunt relationes duæ ſcd̄m rē, & hoc eſt falſiſſimū.qm ſpiratio & paternitas in patre ſunt vna res numero. Aut eſt ſenſus,ꝙ ſunt duæ ſecundum rationem. Et hoc, licet ſit verum,non eſt tñ ad propoſitum. Tum,quia de rebus in hac ratione eſt ſermo, q̄ ex natura relationum procedit. Tū quia ex præmiſſis prædictæ rationis manifeſtè ſequit̄,ſi eſt ualida,quod diuerſis ſpecie relationibus oportet diuerſas ſpecie relationes correſpondere. Conſtat autem,ꝙ ad diuerſitatem ſpecificam in rerum natura,non ſufficit diſtinctio rationis.
¶Dubium ſecundò eſt circa propoſitionem illam aſſumptā cōtra Prepoſitiuum.ſ.Vni relationi ſecundum ſpeciem,non poſſunt correſpondere duæ ſecundum ſpeciem. Manifeſtè enim tenemus oppoſitū, quoniam vni filiationi Sortis, reſpondent diuerſarum ſpecierum relationes.ſ.paternitas & maternitas parentum ipſius,vt in tertia parte q. 35.ar. 5. expreſſè habetur.
¶Ad primum dubium dicendum eſt,ꝙ hic ſunt duo.ſ.pluralitas relationis,& modus pluralitatis. De pluralitate quidem aſſerit litera partem affirmatiuam,volens ꝙ paternitas & ſpiratio ſunt duæ relationes reales,quæ diſtinguunt̄ differentijs relationis. De modo autem,quo ſunt duæ,ſuperius negata fuit diſtinctio realis,quia non opponuntur adinuicē relatiuè, & ſic non ſunt duæ realiter,quia non diſtinguuntur differentijs rei. Affirmare uerò quod ſunt duæ formaliter ſcd̄m rōnem tantū non quietat multorum intellectum, quia eſſe duo ſcd̄m rōnē nō eſt eſſe duo:ſed intelligi duo ſicut eſſe quantum ſcd̄m rōnē non eſt eſſe quantum,ſed intelligi quantum. Vnde,cum nulla ſit actualis diſtinctio præter realem aut rationis, reſtat ꝙ ſint duæ virtualiter.i.perinde ſe habēt ac ſi eſſet duæ,& hoc conſonat excellentiæ diuinæ rei,& eſt in rerum natura abſq; omni opere intellectus,ſufficitq; propoſito,reliquiſq; difficultatib⁹ ſoluendis:nam ſpecifica diuerſitas duarū relationū infert ſpecificam diuerſitatem relationum ſibi correſpondētiū formaliter,uel virtualiter,i.ꝙ illæ relationes correſpondentes habeāt ſpecificam diſtinctionem in rerū natura actualiter, vel pinde ſe habeant ac ſi haberent illā diſtinctionem actualiter. Et ſic, quoniā perſona patris hēt relationes duas, ſic qd vnaquæque vendicat ſibi propria,ac ſi eſſent ſeorſum actualiter duæ in re ideò oportet duas relationes in abſtracto æquum duas patris notiones ponere. Alioquin reſponderi nō,poſſet quærēti, quo pater,& quo ſpirator, cum conſtet patrem ad filiū, ſpiratorē verò ad ſpiritum ſanctū eſſe,verūtamen,propoſito ſufficere videt̄ affirmare, ꝙ diſtinguunt̄ formaliter quoniā tractatus iſte non eſt de rebus abſolutè,ſed ut intellectis & ſignificatis, vt patet ex litera.
¶Ad ſcd̄m verò dubium dr̄, ꝙ cum tradit propoſitionis S.T. ſit illa propoſitio Ariſt. 5.Meta.c. de ad aliquid.ſ. Nullū relatiuum dr̄ bis propter eandem rationem, quia ad aliquid hoc ipſum quod eſt ſui primo termini eſt, quem patet eſſe vnū iuxta ſimitationem illius fundamenti,limitanda ſunt conſequentia. Relatiuum igitur non dici bis, pōteſt dupliciter intelligi. Primo,nō dicitur bis.i. ad duo correlatiua ſolo numero diſtincta.& ſic credimus hoc eſſe falſum, quia Sortes albus eadem ſimilitudine ſimilis eſt omnibus albis. Secundò non dicitur bis.i.ad duo correlatiua diuerſarum rationum & ſic poteſt intelligi dupliciter.ſ.vel diuerſarum rationum partialiū. & ſic ēt nō eſt verū:ut ex illo articulo tertiæ partis patet.vel non partialium,& ſic eſt verum. Vndè notanter S. Tho. ibidem in vltimo argumento ex hoc eodem fundamento nō infert.ergo impoſſibile eſt unum relatiuum dici ad duo : ſed. ergo impoſſibile eſt, ꝙ vna relatio terminetur ad extrema oīno diuerſa,per ly omninò,non partialia inuuens. Voco autem relatiua partialia in propoſito,illa quorum fundamenta partialiter concurrunt ad vnum numero effectū,vt patet de patre & matre reſpectu filij,conſona autem veritati gloſa hæc oſtēditur ex eo,ꝙ propriè loquendo relatiuum non dicitur bis,quando plura ex eadem parte reſpicit, quaſi partes adæquati extremi: ſed quādo vnum ex una,& alterum ex altera parte reſpiceret, bis diceretur,vt ſpecies ad genus,& ad indiuiduum, & ſcientia diceretur ad ſcibile & ſcientem &c. S.Tho.ergo hic contra Prepoſitiuum intendit impoſſibile eſſe,ꝙ vna relatio ſcd̄m ſpēm habeat extrema diuerſarū rationū nō partialiū: proceſſio nanq; & filiatio nō hñt partialia fundamēta,ſed diuerſarū oīno rōnū ſcd̄m ſe pfectarū,qm filius pfectè terminat pceſſū itellect⁹:& ſimiliter ſpūſſctus pfect⁹ē termin⁹ pceſſiōis volūtatis.ſ tertia ſcpte extrema diuerſarū rōnū partialia reddidit filiationi vt pj.
¶In rñſione ad ſcd̄m dubiū occurrit, qd ſit ſignificari vt res,& qd ſignificari vt rō. Si.n. hoc idē eſt,ꝙ ſignificari in cōcreto q̄ abſtracto,litera contradicit ſibi,qa ſapiētia abſtractū nomē eſt & tñ de Deo dr̄,ꝙ diſponit oīa ſuauiter &c. Nō obſtāte ſibi tali mō ſignificādi. Si aūt intendit̄ diſtīa inter rē realē & rōnis,manifeſtē falſū,dr̄,qm paternitas rē realē ſignificat,ſicut & ſapiētia.
¶Ad hoc dr̄,ꝙ qa ly vt,aliquā cōditionē importat,& cōditio rei eſt exiſtere vel ſubſiſtere,nulla ſiquidē res ut res eſt, niſi ſit & ſimiliter nulla res vt res ſignificat̄,niſi vt ens,ſeu exiſtens ſignificet̄. Rō ſit,quia innoteſcendi gratia. 1.Topico. dicitur inuenta principiumq; notitiæ ſit actus & forma,ex nono Meta. cōditio rōnis eſt,ut ſit formaliter notificatiua.& proportionaliter ratio ſignificet̄ ut formale principiū ī cognoſcēdo, ſic enim modus ſignificandi correſpondet conditioni rōnis ut ratio eſt. Et qa hæc exercent abſtractum & concretum , ideò cōceditur ꝙ ſignificari

ad filiū & ad ſpi. ſan. cum tñ illi duo,duab.relationib⁹ referant̄ ad patrē. Quia cū rō ſpecifica relatiui cōſiſtat ī hoc,ꝙ ad aliđ ſe hēt:neceſſe ē dicere,ꝙ duę relationes ñ ſūt diuerſę ſm ſpēm ſi ex oppoſito vna relō eis corrñdeat. Oportet.n.aliā ſpēm relationis eē dñi & patris, ſm diuerſitatē filiationis & ſeruitutis Oēs aūt creaturæ ſub vna ſpē relōnis referunt̄ ad Deū, ut ſūt creaturę ipſi⁹. Fili⁹ aūt, & ſpūs ſctūs nō ſm relōnes uni⁹ rōnis referunt̄ ad patrē.vñ nō eſt ſīr. Et iterū ; in Deo nō reqrit̄ relō realis ad creaturā,vt ſ.dictū ē.* Relōnes aūt rōnis in Deo multiplicare nō ē incōueniēs. Sed in patre oportet eē relōnē realē, qua referē ad filiū & ſp.ſan. Vñ, ſm duas relōnes filij & ſpi.ſanc. qb.referunt̄ ad patrē,oportet ītelligi duas relōnes ī patre, qb. referat̄ ad filiū & ſp. ſan. Vñ,cū ñ ſit niſi vna pr̄is pſona, neceſſe fuit ſeorſum ſignāri relōnes in abſtracto, quæ dicuntur proprietates & notiones.

Ad 1^m. ergo dr̄m,ꝙ licē đ notionib. nō fiat mentio in ſacra ſcriptura, ſit tñ mētio de perſonis,in quibus intelligunt̄ notiones, ſicut abſtractū in cōcreto.

Ad 2^m. dr̄m,ꝙ notiones ſignāt̄ ī diuinis, ñ vt res: ſed ut rōnes q̄dā, qb. cognoſcunt̄ pſonę,licēt ipſę notiōes relōes realiter ſint ī Deo,ut ſ.dictū ē.* Et iō,ea q̄ hñt ordinē aliquē ad actū aliquē eſſētialē uł pſonalē,ñ pñt dici đ notionib.qa hoc repugnat mō ſignāndi ipſarū.* Vñ nō poſſum⁹ dicere, ꝙ pr̄nitas gñet, vł creet, ſicut ſapiētia vł itellect⁹. Eſſentialia verò, q̄ ñ hñt ordinē ad aliquē actū: ſꝫ remouēt cōdōnes creaturę à deo pñt p̄dicari de notionib. poſſum⁹.n.dicer̄,ꝙ pr̄nitas ē ęterna, vł imēſa uel quodcūq; hmōi. Et ſilr̄ pp idētitatē rei pñt ſubſtātiua pſonalia & eſſētialia p̄dicari đ notiōib. poſſum⁹.n.dicer̄ ꝙ pr̄nitas ē De⁹, & deitas ē pr̄.

Ad tertium dicendū, ꝙ licēt pſonę ſint ſimplices, tñ abſquè pręiudicio ſimplicitatis, pñt ꝓpriæ rationes perſonarū in abſtracto ſignificari,ut dictū eſt.*

gnificari vt res,coincidit cum cōcreto, & vt rō cum abſtracto. ¶Ad obiectionem in oppoſitum dr̄, ꝙ licēt pñb. abſtractis ex mō ſignificādi cōe ſit nō cōgruere operationib, inter abſtracta tñ eſt magna latitudo,ex parte ipſi⁹ rōnis formalis ſignificatæ. Quorūdā.n. rō formalis ſecundū ſe nullū hēt ordinē ad opus, vt patet in relationibus: quorūdā aūt ſecūdū ſe hēt ordinē ad op⁹ vt ſapiētia ad ordinādū, iuſtitia ad reddēre unicuiq; ſ⁹. &c. Illa abſtracta, q̄ ex rebus formaliter ſignificata opus reſpiciūt,cōgruā ꝓpoſitionē admittunt, ut in litera de ſapiētia & intellectu dr̄. Reliqua aūt ut pr̄nitas & relīq notiones, qa nec ex mō ſignificandi, nec ex ꝓpria rōne formali opis principia ſūt, cōgruā enunciationē hic nō pñt circa operationes, vt in litera dicitur. vñ, nulla eſt contradictio. verò filij,ex ly qui ab alio,hr̄ filiatio:ex ly vero, à quo alius,hr̄ eadē ſpiratio. Quo ad pſonam uerò ſpiritus ſancti , ex li q ab alio,hr̄ proceſſio ex ly uerò, à quo alius,nec poſitiuē,nec negatiuē aliqua ponit̄,pp rōnē ſubiunctā in rñſione ad quartum.
¶Quo ad ſecundū, determinatur & numerus ſimul cum ipſis rebus numeratis illorū quatuor, ſ. notionis, relationis, ꝓprietatis, & pſonalitatis, ut formaliter poſſit locutio interpretari: ne unū cōfuſè pro alio accipiat̄. Et litera ſatis clarè patent. Si qua uerò circa hæc ſunt dubia cū ſiſtentia,aut circa innaſcibilitatem, inferius proprijs locis patebunt.
¶Circa diſcuſſionem factam in litera poſt rñſiones ad argumēta, occurrit dubium motū à Scoto in 28. diſt.q.1.argum.3.& hic intactū. Quare.ſ. nō eſt ponenda ſexta notio,ſ. inſpirabilitas cōis patri & filio : ſicut.n.pater innoteſcit poſitiuē dupliciter & negatiuē negatione utriuſque originis, uel primæ earum : ita filius, cū ſibi conueniat negatio vnius earum, debet illa innoteſcere.
¶Ad hoc dubium nihil inuenio à S.T. dictū in ſpāli reſpectu pſonæ filij. Inferius nanque q. 33.ar.4. Et in 1. ſen.diſt. 28.q.1. ar.1.ſolutionem huius dubij dedit ſquā tum tangit perſonā pr̄is dicēs, ꝙ innaſcibilitas importat negationē utriuſq; originis. Ex hoc.n. manifeſtè patet, ꝙ in pr̄e nō eſt opus inſpirabilitate. Sed præſens dubiū eſt de perſona filij. Ea quoque, quę de ſufficiētia notionū 26.diſt.1.dicit,male poſſent ad hoc applicari. Tūm, quia ēt iſpirabilitas dicit aliquid ſpeciale, eſt.n. negatio in gñe &c. Tūm, quia etiam innaſcibilitas conceditur à S.Tho. notio,ut eſt negatio natiuitatis , ut patet infra. Scotus autem ubi ſupra, quaſi uellet introducere ſextam notionem , non audet tamen ſe contra tot tēſtem opponere doctorum,quinq; tantum notiones approbantium. Vnde,niſi (inquit) aſſignet aliqua ratio de hac,ſexta erit concedenda notio. Videtur autem mihi, ꝙ ſufficiēs habetur ratio,quare inſpirabilitas nō eſt ponēda inter notiones.

Articulus III.

Vtrum ſint quinque notiones.

Ad tertium ſic proceditur. Vr̄,ꝙ nō ſint quinq; notiones. Propriæ.n.notiones pſonarū,ſūt relationes q b. diſtinguūtur. Sed relationes ī diuinis nō ſūt niſi quatuor, ut ſupra dictū eſt.* Ergo & notionees ſunt tātum quatuor.

¶2 Præt. Propter hoc, ꝙ ī diuinis ē una eſſētia,dr̄ De⁹ un⁹: pp hoc aūt, ꝙ ſūt tres perſonæ, dr̄ Deus trinus. Si ergo in diuinis ſunt quinq; notiones , dicetur quinus. Quod eſt inconueniēs.

¶3 Præt. Si trib. pſonis exiſtētibus ī diuinis ſūt qnq; notiōes, oportet, ꝙ in aliqua pſonarū ſint aliq notiōes duæ, uel plēs, ſicut ī pſona pr̄is ponit̄ innaſcibilitas, & pr̄nitas, & cōis ſpiratio. Aut igit̄ iſtæ tres notiones differūt re,aut ñ, Si differūt re, ſeqt̄, ꝙ pſona pr̄is ſit cōpoſita ex plurib⁹ reb⁹. Si aūt differūt rōne tm̄, ſeqtur, ꝙ una earum poſſit đ alia p̄dicari,ut dicam⁹, ꝙ ſicut bonitas diuina eſt eius ſapientia pp indifferentiā rei: ita cōis ſpiratio ſit paternitas. Quod non conceditur. Igitur non ſunt quinq; notiones.

Sed contra. Vr̄, ꝙ ſint plures. Quia ſicut pr̄ à nullo eſt,& ſm hoc accipit̄ notio, q̄ dicitur innaſcibilitas: ita à ſpūſancto ñ eſt alia pſona. Et ſm hoc oportebit accipere ſex notiones.

¶5 Pręt. Sicut pr̄i & filio cōe ē ꝙ ab eis ꝓcedat ſpūſanct⁹: ita cōe eſt filio & ſpirituiſancto, ꝙ procedāt à patre. Ergo ſicut una notio ponitur cōis patri & filio : ita debet poni una notio cōis filio,& ſpirituiſancto.

Reſpon. Dicēdū,ꝙ notio dr̄ id,qđ eſt ꝓpria rō cognoſcendi diuinā pſonā. Diuinæ autem pſonæ multiplicātur ſm originē, Ad originem aūt pertinet à quo alius,& q ab alio: & ſcđm hos duos modos pōt innoteſcere perſona. Igitur pſona patris non pōt innoteſcere p hoc , ꝙ ſit ab alio,ſed p hoc, ꝙ à nullo eſt. Et ſic ex hac parte eius notio eſt innaſcibilitas. Sed ī quātū aliqs eſt ab eo,innoteſcit du pl̄r. Quia inquantū filius eſt ab eo, innoteſcit notione pr̄nitatis: inquātū aūt ſpūſſanctus eſt ab eo, innoteſcit notione cōis ſpirationis. Filius aūt pōt innoteſcere p hoc, ꝙ eſt ab alio naſcēdo , & ſic innoteſcit p filiationē. Et p hoc, ꝙ eſt alius ab eo,ſ.ſpirituſſanctus, & per hoc innoteſcit eodē mō ſicut,& pater,ſ.cōi ſpiratione. Spirituſſanctus aūt innoteſcere pōt per hoc, ꝙ eſt ab alio uel ab aliis, & ſic innoteſcit ꝓceſſione. Nō aūt per hoc, ꝙ alius ſit ab eo: qā nulla diuina pſona ꝓcedit ab eo. Sunt igitur quinq; notiones in diuinis,ſ. innaſcibilitas,paternitas,filiatio, cōis ſpiratio, & proceſſio. Harum aūt tm̄ quatuor ſūt relationes. Nā innaſcibilitas non eſt relatio niſi p reductionē, ut infra dicetur.* Quatuor aūt tm̄ proprietates ſunt. Nā cōis ſpiratio non eſt proprietas: qa cōuenit duabus perſonis. Tres aūt ſunt notiones perſonales.i. conſtituentes perſonas.ſ.paternitas, filiatio,& proceſſio. Nam cōis ſpiratio, & innaſcibilitas,dr̄r notiones perſonarū, non aūt pſonales , ut infra magis patebit.†

Ad primum ergo dr̄m,ꝙ p̄ter quatuor relationes oportet ponere aliā notionē, ut dcm̄ ē.*

Ad 2^m dicendū, ꝙ eſſentia ī diuinis ſignificat̄ ut res q̄dā, & ſilr̄ perſonæ ſignificant̄ ut res q̄dā , ſed notiones ſignificātur, ut rōnes notificantes pſonas. Et iō, licēt dicatur , Deus unus pp unitatem eſſentiæ, & trin⁹, propter trinitatem perſonarū: non tamen dicitur quinus ꝓpter quinque notiones.

Ad 3^m dr̄m,ꝙ cū ſola oppoſitio relatiua faciat pluralitatē realē, ī diuinis, plēs ꝓprietates

[illegible] & priuatio p habitũ, negatioq; per affirmationẽ naturaliter cognoſcat, & nõ econuerſo: conſequẽs eſt, negationes modorũ originis, inter notiones computari regulariter non debet, in cuius ſignũ pſona ſpũs ſancti vna tñ notionẽ habet, & tñ ſibi conuenit negatio natiuitatis filio cõuenientis. [illegible]

[illegible] Ad hoc dr, q obiectio pcedit ex malo intellectu literæ, [illegible] ex diminuta inſpectione eius. Nõ.n. dr in litera, q ſõ nõ pdicantur de inuicẽ, qa diſtinguunt rõne: ſed qa ſignificant vt diuerſæ rões pſonarũ, vt diuerſæ rões relatiuæ. Perſonæ.n. diuinæ relationes ſunt ſubſiſtẽtes, ut pdictũ eſt. [illegible]

vnius perſonę cum non opponantur adinuicem relatiue, nõ differunt realiter. Nec tñ de inuicem prędicantur: quia ſignificantur vt diuerſæ rationes perſonarum. Sicut etiam non dicimus, quòd attributum potẽtię ſit attributum ſciẽtię: licèt dicamus, quòd ſcientia ſit potentia.[e]

Ad 4m dicendum, q cũ perſona importet dignitatẽ, vt ſupra dictum eſt,* non poteſt accipi notio aliqua ſpiritus ſancti ex hoc, quòd nulla perſona eſt ab ipſo. Hoc enim nõ pertinet ad dignitatẽ ipſius, ſicut pertinet ad authoritatem patris, q ſit à nullo.

Ad 5m dicẽdum q filius[d] & ſpiritus ſanctus non conueniũt in uno ſpeciali modo exiſtendi à patre: ſicut pater & filius conueniunt in uno ſpeciali modo producendi ſpiritum ſanctum. Id autem quod eſt principium innoteſcẽdi, oportet eſſe aliqd ſpeciale, & ideò non eſt ſimile.

Articvlvs IIII.

Vtrum liceat contrariè opinari de notionibus.

Ad qvartvm ſic proceditur. Vr, q non liceat contrariè opinari de notionibus. Dicit.n. Aug. in 1. de Trin. q non erratur alicubi perículoſius, quàm in materia trinitatis, ad quã certũ eſt, notiones pertinere. Sed cõtrarię opiniones non pñt eſſe abſq;[h] errore. Ergo cõtrariè opinari circa notiões nõ licet.

¶ 2 Præt. Per notiones cognoſcunt pſonę, vt dictũ ẽ.* Sed circa pſonas nõ licet cõtrariè opinari.[h] Ergo nec circa notiones.

Sed contra. Articuli fidei nõ ſunt de notionibus, ergo circa notiones licet ſic, uel aliter opinari.

Respon. Dicendum, q ad fidẽ pertinet aliquid dupliciter. Vno modo directè, ſicut ea q nobis ſunt principaliter diuinitus tradita, ut Deũ eſſe trinũ & vnũ, filium Dei eſſe incarnatũ, & hmõi. Et circa hæc opinari falsũ, hoc ipſo inducit hæreſim: maximè ſi pertinacia adiungat. Indirectè verò ad fidẽ ptinent ea, ex qbus cõſequit aliqd contrariũ fidei. Sicut ſi qs diceret, Samuelem non fuiſſe filiũ Helcanæ. ex hoc enim ſequitur ſcripturam diuinam eſſe falſam.

Circa hmõi ergo, abſq; periculo hereſis, aliquis falſum põt opinari, anteq̃ cõſidere vel determinatũ ſit, q ex hoc ſeqtur aliqd cõtrariũ fidei, & maximè ſi non ptinaciter adhæreat. Sed poſtq̃ manifeſtũ eſt, & pcipuè ſi ſit p eccleſiã determinatũ, q ex hoc ſeqtur aliqd cõtrariũ fidei, in hoc errare, nõ eſſet abſq; hæreſi. Et ppter hoc, multa nũc reputant hæretica, q̃ pri⁹ nõ reputabant ppter hoc, q nũc eſt magis manifeſtũ qd ex eis ſequat. Sic igit dicẽdũ ẽ, q⁹ circa notiones aliq abſq; periculo hæreſis, cõtrariè ſunt opinati, nõ intendẽtes ſuſtinere aliqd contrariũ fidei. Sed ſi quis falſum opinaret circa notiones, cõſiderãs, q ex hoc ſequatur aliquid cõtrarium fidei, in hæreſim laberet.[n] Et p hoc patet reſpõſio ad obiectũ.

[illegible] ... Et intendit de diuerſitate in actu exercito, nõ ſub notionis uocabulo, ſed ſub relationis rõne. Funda tur. n. rñſio hæc ſup doctrina 14. Meta. c. de modo, q. ſub illo aliqua pprietas multiplicantur, cuius differẽtia diſtinguunt, ita q inſidit, q. qa pnitas & ſpirato ſubdiſtinctiũ differẽtiũ diuinæ relationis ſimul. [illegible] & duæ relationes reales diuinæ ſunt. Et qa hanc diſtinctionẽ importãt actu exercito, pñitas & ſpiratio, ex hoc q. ſignificant ut diuerſæ rões pſonarũ [illegible]

QVAESTIO XXXIII.

De perſona patris, in quatuor articulos diuiſa.

Consequenter[a] conſiderandum eſt de perſonis in ſpeciali. Et primò circa perſonam patris.

Circa quã quæruntur quatuor.

¶ Primò. Vtrũ patri competat eſſe principium.

¶ Secundò. Vtrũ perſona patris propriè ſignificetur hoc nomine, pater.

¶ Tertiò. Vtrũ p prius dicatur in diuinis pater, ſm q ſumitur perſonaliter, quàm ſecũdum quòd ſumitur eſſentialiter.

¶ Quartò. Vtrum ſit proprium patri, eſſe ingenitum.

Articvlvs primvs.

Vtrum competat patri eſſe principium.

Ad primvm ſic proceditur. Videtur, quod pater non poſſit dici principiũ filij, vel ſpiritusſancti. Principiũ.n. & cauſa idem[h] ſunt ſm Philoſophum.† Sed nõ dicimus patrem eſſe cauſam filij. Ergo non debet dici q ſit eius principium.

¶ 2 Præt. Principiũ dr reſpectu principiati.[h] Si igit pater ẽ principiũ filij, ſequit filiũ eſſe principiatũ: & p cõſequẽs eſſe creatum. Qđ videtur eſſe erroneũ.

¶ 3 Pręt. Nomẽ[h] principij à prioritate ſumit. Sed in diuinis non eſt prius & poſterius, vt Athanaſ.* dicit. Ergo in diuinis non debemus vti nomine principij.

Sed contra eſt quod dicit Aug. in 4. de Tri.† Pater eſt principium totius deitatis.

Respon. Dicẽdũ, q hoc nomẽ principiũ, nihil aliud ſignificat q̃ id, à quo aliqd pcedit. Oẽ enim à quo aliqd pcedit quocunq; modo, dicimus eſſe principium, & econuerſo. Cũ ergo pater ſit à quo pcedit alius ſequitur q⁹ pater eſt principiũ.

Ad primvm ergo dicendum, q Grȩci vtũtur in diuinis indifferẽter noĩe cauſę, ſicut & noĩe principij: Sed Latini doctores nõ vtũtur noĩe cauſæ, ſed ſolũ nomine principij. Cuius rõ eſt: qa[d] principiũ cõius ẽ q̃ cã: ſicut cã cõius q̃ elementũ. Primus.n. terminus, vel etiã prima pars rei dicitur principium, ſed non cauſa. Quanto autem aliquod nomen eſt communius, tanto conuenientius aſſumitur in diuinis, vt ſupra dictum eſt.* Quia nomina quanto magis ſpecialia ſunt, tantò magis determinant modum cõuenientem creaturæ. Vnde hoc nomẽ cauſa, videtur importare diuerſitatem ſubſtantiæ, & dependentiam alicuius ab altero, quam non importat nomẽ principij. In omnibus.n. cauſæ gñibus ſemper inuenitur diſtantia inter cãm, & id cuius eſt cã, ſm aliquam perfectionem, aut virtutem. Sed nomine principij vtimur ẽt in his, quæ nullam hmõi differentiã habẽt, ſed ſolum ſecundum quendam ordinem. Sicut cũ dicimus, punctum eſſe principiũ lineæ, uel ẽt cũ dicimus, frontem lineæ, eſſe principium lineæ.

Ad 2m dicendum, quòd apud Græcos inuenitur de filio uel ſpiritu ſancto dici, quòd principiẽtur. Sed hoc non eſt in uſu doctorum noſtrorum. Quia licèt attribuamus patri aliquid authoritatis ratione principij, nihil tamen ad ſubiectionem, uel minorationem quocunque modo pertinens, attribuimus filio uel ſpiritui ſancto, ut uitetur omnis erroris occaſio. Secundum quem modum, Hilar. dicit* 9. de Trinita. Donantis authoritate pater maior[d] eſt, ſed minor non eſt filius, cui unum eſſe donatur.[e]

Ad 3m dicẽdũ, q licèt hoc nomen principium, quantũ ad id a quo imponitur ad ſignificandum, videatur à prioritate ſumptum: non tñ ſignificat prioritatẽ, ſed originem. Non enim idẽ eſt quod

[illegible]

SVPER QVAEST. XXXII. ART. IIII.

S. Bo. 1. ſ. d. 21. q. 1. a. 1. — *Alenſ. 1. p. q. 1. Co. mem. 3. a. 1. & 2.*
Scot. 1. ſ. d. 21. q. 1. — *Ricar. 1. ſ. d. 21. q. 3.*
Duran. 1. ſ. d. 21. q. 1. — *Maior. 1. ſ. d. 21. q. 1.*

Titulus clarus eſt.

¶ In corpore duo facit. Primò docet in communi, in quæ fidei materia liceat, uel non liceat contrariè opinari. Secundò reſpondet quæſito.

¶ Quo ad primũ duplex ponit genus ptinentiũ ad fidẽ, ſ. directè & indirectè. De primo pſe dicit, q opinari falſum, eſt hæreſis, & maximè adiũcta pertinacia. De ſecũdo verò dicit duo: primò, q aliquis cõſideret, ſeu determinatũ ſit, cõſeq; aliqd contrarium fidei, opinari falſum, nõ eſt hæreſis, maximè ſine ptinacia. Secundo, q error huiuſmodi poſt manifeſtationem, aut Eccleſiæ determinationem, eſt hæreſis. Et ex his deducunt corollariũ, q multa hodie reputantur hæretica, &c. [illegible]

SVPER Q. XXXIII. ART. I.

Titulus clarus.

¶ In corpore vna concluſio. Pater ẽ principium. Probatur. Principiũ ẽ à quo aliqd procedit, & econuerſo. Pater ẽ à quo pcedit alius, ſ. filius, & ſpiritus ſanctus, ergo pater eſt principium. [illegible]

Universidad de Deusto Biblioteca

ſignificat nomẽ, & à quo nomẽ imponitur, vt ſupra dictũ eſt.*

ARTICVLVS II.

Vtrum hoc nomen pater, ſit nomen propriè diuinæ perſonæ.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ hoc nomẽ pater, non ſit propriè nomẽ diuinæ perſonæ. Hoc enim nomẽ pater, ſignificat[h] relationẽ. Perſona autem eſt ſubſtãtia indiuidua. Non ergo hoc nomen pater eſt propriè nomen ſignificatiuum perſonæ.

¶ 2 Præt. Generãs cõmunius eſt q̃ pater. Nam omnis pater eſt generãs, ſed nõ econuerſo. Sed nomen[h] communius magis propriè dicitur in diuinis, vt dictũ* eſt. Ergo magis proprium nomen eſt perſonæ diuinæ generans & genitor, quàm pater.

11 ¶ 3 Præt. Nihil[h] quod ſm metaphoram dr, poteſt eſſe nomen proprium alicuius. Sed uerbũ metaphoricè apud nos dicitur genitum vel proles. & per conſequens ille cuius eſt verbum, metaphoricè dicitur pater. Nõ ergo principium verbi in diuinis poteſt propriè dici pater.

¶ 4 Prçt. Omne quod dicitur in diuinis, ꝑ prius[h] dicitur de Deo q̃ de creaturis, ſed generatio ꝑ prius videtur dici de creaturis quàm de Deo. uerior enim ibi vr̃ eſſe generatio vbi aliquid ꝓcedit ab alio diſtinctum, nõ ſm relationem tantum, ſed etiam ſecundum eſſentiam. Ergo nomẽ patris quod à generatione ſumitur, non videtur eſſe proprium alicuius diuinę perſonę.

SED CONTRA eſt, quod dicitur in Pſal. Ipſe inuocabit me, pater meus es tu.

RESPON. Dicẽdũ, ꝙ nomen propriũ cuiuſlibet perſonæ ſignificat id, per qđ illa pſona diſtinguit ab omnibus alijs. Sicut enim de rõne hominis ẽ aĩa & corpus, ita de intellectu huius hominis eſt hæc aĩa & hoc corpus: vt dr̃ i* 7. meta. His aũt, hic hõ ab omnibus alijs diſtinguit. Id aũt per qđ diſtinguitur perſona patris ab omnibus alijs, ẽ paternitas. Vnde ꝓpriũ[m] nomẽ F pſonæ patris eſt hoc nomẽ pater*, qđ ſignificat paternitatẽ.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ apud nos, relatio nõ eſt ſubſiſtẽs pſona. Et ideò hoc nomẽ pater apud nos, nõ ſignificat ꝑſonã, ſed relationem perſonę,* non aũt eſt ita in diuinis: vt q̃dã falſo opinati ſunt. nã relatio quã ſignificat hoc nomen pater, ẽ ſubſiſtẽs pſona. Vñ ſupra dictũ* eſt, ꝙ hoc nomẽ perſona in diuinis ſignificat relationem vt ſubſiſtẽtẽ in diuina natura.

AD 2[m] dicendum, ꝙ ſm Philoſo. in* 2 de anima, Denominatio rei maximè debet fieri à ꝑfectione & fine. Generatio aũt ſignificat vt in fieri. ſed paternitas ſignificat complementum generationis: & ideò potius eſt nomen diuinæ perſonæ pater, quàm generans vel genitor.

AD 3[m] dicẽdũ, ꝙ verbũ non eſt quid ſubſiſtens in natura humana. Vñ non propriè põt dici genitum vel filius. Sed uerbum diuinũ eſt aliquid ſubſiſtens in natura diuina. Vñ propriè & non metaphoricè dicitur filius, & eius principium pater.

AD 4[m] dicendum, ꝙ nomen generationis & paternitatis, ſicut & alia nomina, q̃ ꝓpriè dicuntur in diuinis, per prius dicuntur de Deo, q̃ de creaturis, I quantũ ad rem[a] ſignificatam, licet non quãtum ad modũ ſignificandi.* Vñ & Apoſto. dicit ad Ephe. 3. Flecto genua mea ad patrẽ domini mei Ieſu Chriſti, ex quo oĩs paternitas ĩ cęlo & in terra nominat. Qđ ſic apparet. Manifeſtũ eſt enim, qđ generatio accipit ſpeciẽ à termino, q eſt forma gñrati. Et quanto hic fuerit ꝓpinquior formę generãtis, tãtò uerior & perfectior eſt generatio. K Sicut gñratio vniuoca eſt pfectior, quàm non vniuoca. Nam de rõne generantis eſt, ꝙ gñret ſibi ſimile ſm formam. Vndè hoc ipſum, ꝙ in generatione diuina eſt eadem numero forma generãtis & geniti, in rebus autẽ creatis nõ eſt eadem numero, ſed ſpecie tantũ:* oſtendit, ꝙ generatio, & ꝑ cõſequens paternitas, per prius ſit in Deo q̃ in creaturis. Vñ hoc ipſo, ꝙ in diuinis

Q. 13. ar. 8 SVPER Q. XXXIII. ART. II.

IN titulo ly pater, vt in ſolutione dubij patebit, ſumit ꝓ ut in diuina trinitate admittitur. Ly ꝓpriè, ſumitur & vt diſtinguitur cõtra metaphoricè, & vt diſtinguitur contra cõmune, & vt diſtinguitur cõtra extraneũ. Extraneũ aũt dico quomodolibet adiacẽs: quẽadmodũ dicimus de aliquo, ꝙ Sortes eſt nomẽ propriũ eius, filij uerò Platonis primogenitus, nõ eſt eius nomẽ ꝓprium, q̃a ſignificat accidẽs adiacẽs Sorti, & non eius ſubſtantiam. Et hoc tertio mõ principaliter, & directè ſumitur in hoc titulo: vtroq; autẽ alio mõ cõcomitanter. Ita ꝙ intentio q̃ſtionis, eſt: an pater ſit nomẽ ſignificans propriam ſubſtantiam ſeu propriũ ſubſtantiale alicuius diuinæ pſonæ: an ſignificet aliquid adiacens illi. Vndè, ly diuinæ perſonæ, ſupponit pro ipſa hypoſtaſi, vt ſic.

Porrecta per toni.

186 Infra q. 40. art. 1. cor. & 3. q. 60. ar. 7 ad 1. & 4. di. 3. ar. 2. q. 1. ad 3.

¶ In corpore vnica ẽ concluſio reſponſiua quæſito affirmatiuè. Pater eſt nomen ꝓpriũ perſonæ patris. Et probatur ſic. Significans id per quod ꝑſona quæcunque diſtinguitur ab omnibus alijs, eſt nomen propriũ illius: ſed pater ſignificat paternitatem, per quã perſona patris diſtinguitur ab omnib⁹ alijs: ergo eſt nomen proprium perſonæ patris. Maior probatur in litera virtualiter ſic. Nomẽ proprium huius hominis ſignificat hanc animam & hoc corpus: ergo ſignificat id, per quod diſtinguitur ab omnibus alijs, par autẽ ratio eſt de cæteris: igit. Antecedens manifeſtatur: & rõne: q̃a ſicut de intellectu hominis ſunt carnes & oſſa: ita &c. & authoritate. 7. meta.

Q. 13. a. 11

¶ Circa hanc rationẽ dubiũ occurrit quoniam medius terminus, ſ. ſignificare id, quo perſona hæc diſtinguitur à cæteris aut importet ſignificare formaliter & in actu ipſum diſtinctiuum perſonæ, aut materialiter & in potentia: eo modo, quo ſuperi⁹ dicitur ſignificare conteta ſub eo. Si ſumitur pro ſignificatiõe formali, ſic falſa eſt minor: pater enim non ſignificat perſonale diſtinctiuũ diuinæ pſonæ. Quoniam ſignificat formaliter id, quo pater conuenit cum cæteris patribus, cõuenientia ſaltẽ analoga. Nõ eſt aũt idẽ diſtinctiuum alicuius, & quo cũ alijs conuenit: quia hoc eſt commune, illud propriũ. Si verò ſumitur de ſignificatione in potẽtia, vana eſt maior, vanuſq; eſt totus ꝓceſſus corporis quoniã expreſſe loquitur de ſignificare actuali: alioquin hõ eſſet nomẽ proprium huius hõis, nec oportuiſſet hæc adducere.

Lib. 7. metaph. tex. 34. & 35. 10.

Concl. m.

Q. 13. ar. 4.

Lib. 2. tex. 44 & 49.

184

¶ Ad hoc breuiter dr̃, ꝙ hic eſt ſermo de ſignificare actualiter. Et ad obiectionẽ ad oppoſitũ videtur, ꝙ ly pater, dupliciter ſumi põt. Primò, vt ẽ nomẽ analogum ad oẽm quomodolibet patrẽ, & ſic procul dubio falſa eſſet minor. Secũdo, ſignificat cõmune qđ proportionaliter omni patri. Alio mõ, vt eſt primum & caput hui⁹ analogię, & ſic ſignificat cõſtitutiuũ diſtinctiuũq; pſonale primæ perſonæ trinitatis diuinæ, vt enim q. 13. declaratũ eſt. Alia eſt forma liſ rõ reddenda quæ ſi, quid eſt prima perſona diuina quaterus pater, & qđ eſt Sortes quatenus pr̃ ſicut in alijs analogis cõibus Deo & creaturæ. Ipſa aũt alietas rõnũ cõſurgit ex eleuatione relationis paternitatis ad ſubſiſtẽtiã & perſonalitatẽ, &c. Et propterea, ly pater, hũc ſumptũ ex ꝓpria ſua rõne ſignificat illius pſonalitatem, propter quod abſq; additione tradidit dominus baptizandum eſſe in nomine patris, &c.

168

D. 104.

78

Dubium autẽ remanẽs circa minorem: an ſcilicet paternitas ſit perſonale diſtinctiuum patris, in q. 40. art. 2. tractabitur.

181 2 b 4

¶ In rñſione ad quartum nota, quòd de ratione

eſt diſtinctio geniti à generãte A ſecundùm relationem tantùm, ad ueritatẽ diuinæ generationis & paternitatis pertinet.

ARTICVLVS III.

Vtrum hoc nomen pater, dicatur in diuinis per prius, ſecundùm quòd perſonaliter ſumitur.

AD TERTIVM ſic procedit. B Videtur, quòd hoc nomen pater, non dicatur in diuinis ꝑ prius, ſecũdùm quòd perſonaliter ſumitur.[h] Commune. n. ſecundùm intellectum eſt prius proprio: ſed hoc nomen pater, ſecundùm ꝙ perſonaliter ſumitur, eſt proprium perſonæ pr̃is: ſecundùm verò quòd ſumitur eſſentialiter, eſt commune toti trinitati. nam toti trinitati dicimus, pater noſter. Ergo ꝑ prius dicitur pater eſſentialiter ſum- C ptum, quàm perſonaliter.

¶ 2 Præt. in his q̃ ſunt[h] eiuſdẽ rõnis, non eſt p̃dicatio ꝑ prius & poſterius. Sed pr̃nitas & filiatio ſecũdùm unam rõnem vr̃ dici ſecundùm ꝙ perſona diuina eſt pr̃ filij, & ſm ꝙ tota trinitas eſt pr̃ noſter uel creaturæ, cum ſecundùm* Baſilium: accipere ſit cõe creaturæ, & filio. Ergo non per prius dr̃ pr̃ in diuinis ſecundùm quòd ſumit D eſſentialiter, quàm ſecundùm quod ſumitur perſonaliter.

¶ 3 Præt. Inter ea quæ non dñr ſm rationem[h] unam, non põt eſſe comparatio. Sed filius comparatur creaturæ in rõne filiationis, uel generationis, ſm illud Collo. 1. Qui eſt imago Dei inuiſibilis, primogenitus omnis creaturæ. Ergo non ꝑ prius dr̃ in diuinis paternitas pſonaliter ſumpta, q̃ eſſentialiter, ſed E ſecundùm rationem eandem.

SED CONTRA eſt, ꝙ æternum prius eſt temporali. Ab æterno autem Deus eſt pater filij, ex tempore autẽ pater eſt creaturæ. Ergo per prius dicit paternitas in Deo reſpectu filij, quàm reſpectu creaturæ.

RESPON. Dicendum, ꝙ per prius dicitur nomen de illo in quo ſaluator tota rõ nominis pfectè, q̃ de illo in quo ſaluat ſecundùm aliquid. De hoc. n. dr̃ quaſi per ſimilitudinem ad id, in quo perfectè ſaluatur: quia omnia imperfecta ſumuntur à pfectis. Et inde eſt, ꝙ hoc nomẽ Leo, ꝑ prius dr̃ de animali, in quo tota rõ leonis ſaluat, qđ propriè dr̃ leo, quam de aliquo homine, in quo inuenit aliquid de rõne leonis, vt puta audacia, uel fortitudo, uel aliqd huiuſmodi: de hoc. n. per ſimilitudinem dr̃. Manifeſtum eſt autem ex præmiſſis,* quòd perfecta ratio pr̃nitatis, & filiationis, inuenitur ĩ Deo pr̃e & Deo filio, quia pr̃is & filij una eſt natura & gloria. Sed in creatura, filiatio inuenit reſpectu Dei, non ſm perfectam rationẽ, cũ non ſit vna natura creatoris & creaturæ; ſed ſm aliqualẽ ſimilitudinem. quæ quantò perfectior fuerit, tantò propinquius acceditur ad uerã filiationis rationẽ. Dr̃. n. Deus alicuius creaturę pr̃, propter ſimilitudinem ueſtigij tantum, utpote irrationalium creaturarum: ſm illud Iob. 38. Quis eſt pluuiæ pater? aut quis genuit ſtillas roris? Alicuius uerò creaturę. ſ. rationalis ſm ſimilitudinem imaginis: ſm illud Deut. 32. Nonne ipſe eſt pr̃ tuus q poſſedit, & fecit, & creauit te? Aliquorum uerò eſt pater ſecundùm ſimilitudinem gratiæ. qui etiam dñr filij adoptiui, ſecundùm ꝙ ordinantur ad hr̃ditatẽ æternæ glorię per munus gratiæ acceptũ: ſm illud Rom. 8. Ipſe ſpiritus reddit teſtimoniũ ſpiritui noſtro, ꝙ ſumus filij Dei. ſi autem filij, & hæredes. Aliquorum uerò ſecundùm ſimilitudinem gloriæ, prout iam gloriæ hæreditatem poſſident, ſecũdũ illud Rom. 5. Gloriamur in ſpe gloriæ filiorũ Dei. Sic igitur patet, ꝙ[m] per prius paternitas dicitur in diuinis ſm ꝙ importatur reſpect⁹ perſonæ ad perſonam, quàm ſecundùm quòd importatur reſpectus Dei ad creaturam.*

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd cõia abſolute dicta ſecũdùm ordinem intellectus nr̃i, ſunt priora q̃ propria, q̃a includunt in intellectu propriorũ, ſed nõ econuerſo. In intellectu

ratione generationis ſunt duo. ſ. diſtinctio ſuppoſitorum, & vnitas formæ quæ cõicatur. Et quò generans, vt ſic aſſimilat ſibi genitum, ſimilitudo autẽ ſpecies ẽ unitatis, quantò (ſtãte diſtinctiõe ſuppoſitali) maior eſt unitas formæ, tanto generatio eſt perfectior.

Porrecta per toti.

SVPER Q. XXXIII. ART. III.

1. diſt. 2.

Eamus eodem loco.

IN titulo aduerte tria. Primò ly pr̃ ſecũdùm ꝙ perſonaliter. Pr̃. n. dupliciter de Deo dr̃. ſ. perſonaliter, cum dr̃ pr̃ domini nr̃i Ieſu Chriſti. & eſſentialiter, cum dr̃, pr̃ miſericordiarum. Et iõ non immeritò additur ly ſecũdùm ꝙ perſonaliter. Secũdò ly dicatur. non. n. quæritur: an in diuinis prius ſit eſſe patrem ad intra, an eſſe pꝛem ad extra: ſed an rõ formalis pr̃is noĩe ſignificata, per prius dicat de deo, ut eſt pater intra, q̃ de Deo, ut eſt pr̃ extra. Tertiò ly prius, q̃uis enim ex rõne in oppoſitũ facta in litera prioritatem indiſtinctè ſignificare uideatur, directè tñ in ꝓpoſito ſtat pro prioritate ſecundùm naturæ ordinẽ, qui inter intẽtiones unius nominis inueniri eſt ſolitus, ut patet in toto 5. Metaph. Ita ꝙ ſenſus eſt, an rõ pr̃is nomine ſignificata, pſonaliter dicta, ſit naturæ ordine prius intẽtio talis nominis, q̃ ratio eiuſdem eſſentialiter dicta.

Tom. 1. in homil. de fide, quæ eſt 15. cir. me.

¶ In corpore unica ẽ concluſio rñſiua q̃ſito affirmatiuẽ. Pr̃ per prius dr̃ in diuinis perſonaliter q̃ eſſentialiter. Probatur. ſic oĩa imperfecta ſumũtur à perfectis: ergo omne nomẽ prius dr̃ de illo, in quo ſaluat tota eius rõ perfectẽ, q̃ de illo, in quo ſaluat ſecundũ aliquid: ergo paternitas per⁹ dr̃ in diuinis ſecundùm ꝙ importat reſpectũ perſonæ ad perſonã, q̃ ſecundùm ꝙ dicit reſpectũ Dei ad creaturã: ergo. Prima cõſequẽtia probat. primò, q̃a de eo de quo nomen dr̃ ſecũdùm aliquid, dr̃ quaſi per ſimilitudinẽ ad id, in quo perfectè ſaluat. Manifeſtat deinde in leonis noĩe. Secunda aũt probatur, quia in Deo pr̃e & Deo filio, inuenitur perfecta rõ pr̃nitatis & filiationis, ĩ Deo aũt & creatura non, ſed ſecundũ aliqualẽ ſimilitudinẽ. Et probatur prima pars huius aſſumpti, quia diuinarum perſonarũ una eſt natura ac gloria. Secunda uerò pars quo ad negationẽ, q̃a creatura non eiuſdẽ naturæ eſt cum Deo. Quo ad affirmationẽ uerò manifeſtat, graduando ſimilitudinẽ finalis aſſimilationis creaturę ad Deũ, iuxta quatuor modos ſimilitudinis. ſ. ueſtigij, imaginis, gratiæ, & gloriæ. Cõmuniterque omnia authoritatibus ſatis clare in litera.

Q. 17. ar. 2 & q. 18. ar. 4.

¶ In reſponſione ad primũ diligenter notato tria, ſcilicet diſtinctionem, comparationes, & rationes earum. Diſtinctio eſt hæc: communium, id eſt eſſentialium, quædam dicũtur abſolutè, ut bonus, ſapiens, &c. quędã reſpectiuè ad extra, ut dominus, &c. Cõparationes ſunt duæ, prima eſt: communia abſoluta ſunt priora ſecundum intellectum perſonalibus. Altera eſt: communia reſpectiua ad extra, ſunt poſteriora perſonalibus. Ratio primæ comparationis eſt, quoniam communia abſoluta clauduntur in perſonalibus, & nõ econuerſo, priora enim cõſtat eſſe, ĩ quibus non conuertitur cõſequentia. Ratio verò ſecundę comparationis eſt, quoniam proceſſio diuinarum perſonarum eſt principium proceſſionis creaturarum, ac per hoc, perſonalia præponuntur à reſpectibus ad extra. Et aduerte diligenter hic ſecundę comparationis rationem, quòd non loquitur, niſi de reſpectibus ad extra, conſequentibus actiones tranſeuntes: hi enim tantum ſpectant ad proceſſionem creaturarũ.

Concl. m.

Universidad de Deusto Biblioteca

Et propterea, ex hoc loco nõ hẽmus mẽtẽ authoris, circa cõia reſpectiua ad creaturas, ſpectãtia ad actiones immanẽtes an ſi poſteriora ſint pſonalib. puta an ſcdm ordinẽ intellect⁹ prius ſit, Deũ intelligere creaturas, q̃ producere filiũ, aut econuerſò. Et eſt dubitatio de ſimplici intelligẽtia q̃ ineſt Deo naturaliter nõ aũt de ſcientia viſionis q̃ ineſt et libere. Et q̃ñ imponens eſt difficultas hæc ꝓpoſito, q̃ñ ſcdm huiuſmodi nõ dr Deus pr, ex eo de hoc ſpũs qõ litera hunc attendit. Alia aũt difficultas, an ſ. proceſſio pſonarũ ſit principiũ ꝓceſſionis creaturæ: inferius queſt. 45. artic. 6. ex propoſito tractabitur.

F conſtet ex in, & genitum: utrumque eſt multiplex. Nam ly in, dupliciter ſumitur, ſcilicet purè negatiuè, aut priuatiuè & hoc multipliciter, aut in ente, aut in genere, aut in ſeipſo: & hoc ſolo modo dicit imperfectionem. Hic autem ſumitur primo modo in genere, aut principij perſonaliter, aut diuinæ rei. Genitum quoq; dupliciter ſumitur. ſ. propriè, ſ. ab alio p generationẽ: & communiter, id eſt quouis mõ ab alio. Vnde in litera quinque dicuntur. Primò, quòd ingenitum purè negatiuè non eſt proprium patri. Secũdò, quòd ingenitum priuatiuè in ſeipſo non conuenit patri. Tertiò, quòd ingenitum priuatiuè in genere diuini ſuppoſiti, non eſt proprium patri: quia conuenit ſpiritui ſancto. Quartò, quòd ingenitum in gñe principij perſonaliter dicti, eſt proprium patri. Et in his quatuor acceptionibus ly genitum ſumitur propriè. Quintò, quòd in genere rei diuinæ ſumendo ly genitum cõiter, ingenitum eſt propriũ patri: quia ſolus nullo modo eſt ab alio. Eſſentia nãq; & ſi non ſimpliciter, tamen vt in filio & ſpũſancto eſt à patre.

SVPER Q. XXXIII. ARTI. IIII.

S. bona. 1. 5. d. 28. q. 3. Alex. 1. p. ſu. q. 69. q. 4. Scot. 1. 5. d. 28. q. 1. Ricar. 1. 5. d. 28. q. 2. Duran. 1. 5. d. 28. q. 2. Maire. 1. 5. d. 28. q. 1. Aegi. 1. 5. d. 13. q. 2. 2. princ. Cap. 1. d. 28. q. 1. con. 2. & 6. Banne. 5. eod. loco. Alb. Mag. 1. diſ. 28. artic. 1. Pet. de Pal. q. 5. d. 28. a. 1. 2.

IN titulo, propriũ diſtinguitur cõtra cõe. Et excludit, vt in rñſione ad ſecũdum h, non ſolum alias perſonas diuinas, ſed et naturam ipſam.

¶ In corpore vnica ẽ concluſio nõ niſi implicite reſpõſiua dubio, ut poſita: Ingenitum eſſe eſt ꝓprium pris. Probatur ſic. Pater & filius in diuinis ſunt principiũ nõ de principio, & principium de principio: quemadmodum in creaturis hæc eſt principiũ primũ, illa principiũ ſecundum: ergo pr dupliciter innoteſcit. ſ. inquantum principiũ primitate & cõis ſpirationis & inquantum nõ de principio p nõ eſſe ab alio: ergo pr eſt ſe ingenitũ. Eum ſubintellexeris, quòd eſſe principiũ non de principio, ſeu nõ eſſe ab alio, eſt proprium pri, concludes nõ ſolum quòd ingenitũ cõuenit patri, quod in litera explicatur: ſed etiam quòd eſt proprium patri: quod quæſitum erat: & quod determinare intendebat litera. Antecedens declaratur, quia in perſonis diuinis non eſt prius & poſterius, vt inferius patebit. Conſequentia verò prima probatur, quia principium primum in creaturis dupliciter innoteſcit, ſcilicet relatione ad ea quæ ſunt à ſe, & negatione ſui ab alio. Secunda verò conſequentia probatur: quia non eſſe ab alio ſpectat ad innaſcibilitatem ſignificatam ingeniti nomine.

¶ In reſponſione ad ſecundum aduerte, quòd ingenitum cum

Loco citato in arg.

Porrecta per totũ.

188

1. di. 13. ar ti 4. & di. 26. q. 1. artic. 1. & opuſ. 1. c. 9.

enim pſonæ pris intelr Deus, ſed nõ conuertit. Sed cõia q̃ importat reſpectũ ad creaturã p poſterius dñr, q̃ ꝓpria, q̃ importãt reſpectus pſonales: qa pſona ꝓcedẽs in diuinis, ꝓcedit vt principiũ ꝓductionis creaturarũ. Sicut.n. verbũ conceptũ in mẽte artificis p prius intelr ꝓcedere ab artifice, q̃ artificiatũ qđ producitur ad ſimilitudinẽ uerbi concepti in mẽte: ita per prius procedit filius a patre, q̃ creatura, de qua nomẽ filiationis dr ſm q aliqđ participat de ſimilitudine filij uel pris: ut patet per illud quod dicit Rom. 8. Quos pſciuit & pdeſtinauit fieri cõformes imaginis filij eius.

G

Ad 2m. dicẽdũ, q accipere dr eſſe cõe creaturæ, & filio non ſm uniuocationẽ, ſed ſm ſimilitudinẽ quãdã remotam: rõne cuius dr primogenitus creaturæ. Vñ in auctoritate inducta ſubditur: Vt ſit ipſe primogenitus in multis fratribus: poſtquã dixerat cõformes fieri aliquos imaginis filij Dei. Sed filius Dei naturaliter habet quoddã ſingulare p̃ alijs, ſ. habere per naturam id quod accipit: ut idẽ Baſilius * dicit. Et ſm hoc dr unigenitus: ut patet Io. 1. Vnigenitus qui eſt in ſinu patris, ipſe nobis enarrauit: & per hoc patet ſolutio ad tertium.

H

ARTICVLVS IIII.

Vtrum eſſe ingenitũ, ſit patri propriũ.

AD QVARTVM ſic proceditur. Vr q eſſe ingenitũ, non ſit pri proprium. h Oĩs.n. proprietas ponit aliqđ in eo cuius eſt proprietas. Sed ingenitus nihil ponit i pre, ſed remouet tm. Ergo ñ ſignificat ꝓprietatẽ pris.

¶ 2 Præt. ingenitũ aut dr priuatiuè, aut negatiuè. ſi negatiuè, tunc h quicqd non eſt genitũ, poteſt dici ingenitũ. Sed ſpiritus ſanctus non eſt genitus, neque ẽt eſſentia diuina. Ergo ingenitũ ẽt eis cõuenit, & ſic nõ eſt ꝓpriũ pri. Si aũt priuatiuè ſumat, cum oĩs priuatio ſignificet imperfectionẽ in priuato, ſeqtur q pſona pris ſit imperfecta, quod eſt impoſſibile.

¶ 3 Præt. h Ingenitus in diuinis non ſignificat relationẽ, quia non dr relatiuè: ſignificat ergo ſubſtãtiã. Ingenitus igit & genitus ſm ſubſtãtiã differunt. Filius aũt q eſt genitus, nõ differt a pre ſm ſubſtantiam. Pater ergo non debet dici ingenitus.

4 ¶ Præt. Propriũ eſt, qđ uni ſoli cõuenit. Sed cũ ſint plures ab alio ꝓcedẽtes in diuinis, h nihil vr ꝓhibere quin ẽt ſint plures ab alio non exiſtẽtes. Non igit eſt proprium pri eſſe ingenitũ.

¶ 5 Præt. Sicut pr eſt principiũ perſonæ genitæ, ita & perſonæ procedentis. Si ergo pp oppoſitionem quam habet ad perſonam genitam, ꝓprium pris ponitur eſſe, q ſit ingenitus: h etiã propriũ eius debet poni, quod ſit improceſſibilis.

I

SED CONTRA eſt, quod dicit Hilar. 4. de tri. * Eſt vnus ab uno, ſcilicet ab ingenito genitus, ꝓprietate uidelicet in unoquoq; & innaſcibilitatis & originis.

Lib. 4. de tri. à medio ad finem.

RESPON. Dicendũ, q ſicut in creaturis inuenit principiũ primum, & principium ſecũdum: ita in perſonis diuinis, in qbus non eſt prius & poſterius, inuenit principiũ non de principio, qđ eſt pr, & principium à prin- K cipio, qđ eſt filius. In rebus aũt creatis aliqđ principiũ primũ innoteſcit dupliciter. Vno qdẽ modo inquantum eſt principiũ

h In rñſione ad quartum aduerte, q litera duas aſſignat rationes, quare nõ poſſe eſſe in diuinis duæ pſonæ ingenitæ iuxta illud Hilarij, Cum vnus Deus ſit, duo innaſcibiles eſſe nõ pñt: vnitatẽ diuinæ naturæ aſſignantis pro cauſa vnitatis pſonæ innaſcibilis. Et prima quidẽ deductio literæ eſt, qa in omni natura oportet ponere vnũ primũ, ac per hoc ſi plura prima eſſẽt, plures naturæ erunt. Secunda eſt, quia ſi eſſent duo innaſcibiles, diſtinguerentur diuerſitate naturarũ, quia non relationibus originis oppoſitis inuicem. n. eſſet ab altero, aut alio. Verumtamen Sco. in 1. diſt. 2. q. 5. hanc ſecundã rõnem reprehendit, eo quòd mediũ non eſt notius cõcluſione: qui enim plures perſonas ingenitas poneret, non concederet eas relationibus originis diſtingui, & Hilarius quidẽ inquit, hoc dicit, ſed non probat. Sed re vera, cũ Hilarij ratio quam illius in litera deductio, non ſolum rõnabilis, ſed neceſſaria eſt: qui aut in diuinis non eſt perſonarum diſtinctio, ut dicunt Philoſ. & ſic una ſit pſona eſt ingenita: aut ſunt tres pſonæ, vt fides catholica docet: & ſic cũ diſtinctio per abſoluta nõ ſit intelligibilis, reſtat q per ordinẽ ui originis eſſe poſſit. Vñ medium notius eſt cõcluſione: ſicut notius eſt, nõ poſſe eſſe diſtinctionem realẽ perſonarũ in abſolutis abſq; diuerſitate

uerſitate pfectionis. Sed Sco. actus conceptu paſſione, quam expreſſiſti etiam 1. 26. dicere idẽ: hæc dixiſſe videntur: qua de re inferius erit ſermo.

SVPER Q. XXXIII. ARTIC. I.

S. bona. 1. 5. diſtin. 6. a. 1. q. 1. Alex. 1. p. ſu. q. 42. m. 5. a. 1. Scot. 1. 5. d. 6. q. 1. Ricar. 1. 5. d. 6. q. 1. Duran. 1. 5. d. 5. q. 1. Maire. 1. 5. d. 6. q. 4. Barra. 1. 5. d. 6. q. 1. Eg. 1. 5. diſt. 27. q. 2. 1. prin. Cap. 1. d. 27. q. 2. con. 4. & co. 1. q. 2. con. 2. Banne. q. 34. a. 1. Petr. de Pal. 1. 5. d. 27. q. 3. & 4.

TItulus ſatis clarus, ex cõmuni vſu vocabulorũ in materia trinitatis. Et ly ſit, denotat q eſt qõ, an ea ꝓpria ſui ſignificatione ſit nomẽ pſonale, an nõ. Nõ.n. quæritur, Verũ poſſit ſupponere p pſona, vel: an ex accõmodatione ſit pſonale nomẽ: ſed ſimpliciter in diuinis tamen, id eſt, vt de Deo prædicatur.

¶ In corpore tria facit. Primò, ꝓponit cõcluſionem reſpõſiuã quæſito, ſ. Verbi nomẽ ꝓpriè ſumptũ in diuinis, ẽ pſonale, & nullo mõ eſſentiale. Secundò, ſtatim declarat illius terminos cõcluſionis, ꝓpriè ſumpti i diuinis. Tertiò, probat concluſionem ibi ipſe autem conceptus cordis.

¶ Quo ad ſecũdũ ad declarandũ ly ꝓpriè ſumptũ, diſtinguit verbi nomẽ, & ordinat eius modos. Diſtinguit qdẽ, q ſumitur dupliciter, ſ. ꝓpriè & metaphoricè. Et rurſus ꝓpriè ſumi triplicitur: & ſic adnumerando õẽs modos, quadrupliciter dicitur verbũ. Et primus modus ꝓpriè, & quartus ſimilitudinariè. Primò igit̃, pro verbo i voce, ſcdò, in cogitatiua. Tertiò in intellectu. Quartò aũt, de aliquo ſignato, quod verbo ſignatum, ſpera tũ, vel effectu ẽ. Ordinat aũt primò, verbũ cordis, ſcdò, oris, tertiò, cogitatiuæ, laceſ, ghiãs: primorũ ratione horum hoc, q vox exterior, verbi cõnẽ nõ hẽt, niſi qa ſignificat interiorẽ mẽtis cõceptũ. Ad declarãdũ verò, ly i diuinis, dicit, q verbũ in Deo

Concl. m

123.

Lib. 5. de tri. c. 7. in prin. to. 3.

41 a 32 d 431

Citatur à magiſt. ſenten. li. 1. diſt. 13. Parag. 6.

D. 1019.

primũ, p hoc, q hẽt relationẽ A ad ea q̃ ab ipſo ſunt. Alio mõ, iquãtũ ẽ primũ pricipiũ, p hoc, q nõ eſt ab alio. Sic igit, & pr innoteſcit qdẽ paternitate & cõmuni ſpiratione p reſpectũ ad pſonas ab eo ꝓcedẽtes. m Inquãtũ aũt eſt principiũ nõ de principio, innoteſcit p hoc, q nõ ẽ ab alio. Qđ ptinet ad ꝓprietatẽ innaſcibilitatis, quã ſignificat hoc nomen, ingenitus.

AD PRIMVM ergo dicendũ, q B qdã dicũt, q innaſcibilitas, quã ſignificat hoc nomẽ, Ingitus, ſm q eſt ꝓprietas patris non dr tãtum negatiuè, ſed importat vel vtrũq; ſimul, ſ. q pater à nullo eſt, & q ẽ principiũ aliorũ: vel importat vniuerſalẽ authoritatẽ, vel ẽt fontalẽ plenitudinẽ. Sed hoc nõ vr uerũ: qa ſic innaſcibilitas ñ eſſet alia ꝓprietas à paternitate & ſpiratione, ſed icluderet eas, ſicut includit pro C priũ i cõmuni. Nã fontalitas, & authoritas, nihil aliud ſignificãt in diuinis, q̃ principiũ originis. & ideò dicẽdũ eſt ſm Aug. 5. de Trin. * q Ingenitus negationẽ generationis paſſiuè importat. Dicit.n. q tm ualet qđ dr ingenitus, quantũ ualet qđ dr non filius, nec ꝓpter hoc ſequit, q ingenitus nõ debeat poni propria notio patris: quia prima & ſimplicia per negationes noti- D ficantur. Sicut dicimus punctũ eſſe, cuius pars non eſt. *

AD IIm. dicẽdũ, quòd ingenitum quãq; ſumit negatiuè tm. Et ſm hoc Hier. * dicit Spiritũſanctũ eſſe ingenitũ, id eſt, nõ genitũ. Alio mõ põt dici ingenitum aliquo mõ priuatiuẽ, non tñ aliquã imperfectionẽ importat. Multipliciter.n. dicit priuatio. Vno modo, qñ aliqd nõ habet, qđ natũ ẽ haberi ab alio, etiãſi E ipſum nõ ſit natũ habere illud: ſicut ſi lapis dicat res mortua, qa caret uita, quã q̃dã res natæ ſunt habere. Alio modo, dr priuatio, qñ aliqd non habet, qđ natũ eſt haberi ab aliquo ſui generis, ſicut ſi talpa dicat cæca. Tertio modo, qñ ipſum non habet, qđ natũ eſt habere. Et hoc modo priuatio imperfectionẽ importat. Sic aũt ingenitũ non dr priuatiuè de patre, ſed ſecũdo modo, prout. ſ. aliquod ſuppoſitum diuinæ naturæ non eſt genitum, cuius tñ naturæ aliqđ ſuppoſitũ ẽ genitũ. Sed ſm hãc rõnẽ, ẽt de ſpiritu ſancto poteſt dici ingenitũ. Vñ ad hoc, quòd ſit ꝓprium ſoli patri, oportet ulterius in nomine ingeniti intelligere, quòd cõueniat alicui pſonæ diuinæ, q̃ ſit principium alterius perſonæ, ut ſic intelligat importare negationẽ in gñe principij perſonaliter dicti in diuinis. Vel ut intelligat in nomine ingeniti, quòd omnino non ſit ab alio: & non ſolũ quòd non ſit ab alio p gñationẽ. Sic.n. nec ſpiritui ſancto conuenit eſſe ingenitũ: q eſt ab alio p ꝓceſſionem, ut perſona ſubſiſtẽs: nec ẽt diuinæ eſſentiæ, de qua poteſt dici, quòd eſt in filio, uel in ſpirituſancto ab alio, ſcilicet à patre. 1. Reſpõſi

AD IIIm. dicẽdũ, quòd ſm Damaſ. * Ingenitum uno mõ ſignificat idem qđ increatũ, & ſic ſm ſubſtantiã dr, p hoc.n. differt ſubſtantia creata ab increata. Alio modo ſignificat id, qđ nõ eſt genitũ. Et ſic relatiuè dr eo modo, quo negatio reducitur ad genus affirmationis: * ſicut non homo ad genus ſubſtantiæ, & non albũ ad genus qualitatis. Vñ cũ genitum in diuinis relationem importet, ingenitũ ẽt ad relationẽ pertinet. Et ſic non ſequitur, quòd pater ingenitus diſtinguatur a filio genito ſecundum ſubſtantiã, ſed ſolum ſecundum relationem, inquantum. ſ. relatio filij negatur de patre. Li. 1. de fi. ortho. c. 9

AD 4m dicẽdũ, quòd ſicut i quolibet gñe oportet ponere unũ primum, ita in diuina natura oportet ponere principiũ qđ nõ ſit ab alio, qđ ingenitum dr. Ponere igit duos innaſcibiles, eſt ponere duos Deos, & duas naturas diuinas. Vñ Hilar. dicit in li. de Synodis. * Cũ unus Deus ſit, duo innaſcibiles eſſe non pñt. Et hoc pcipuè, quia ſi eſſent duo innaſcibiles, unus eorũ non eſſet ab alio. Et ſic nõ diſtinguerentur oppoſitione relatiua. Oporteret igitur, quòd diſtinguerentur diuerſitate naturæ. Li. de Synodis poſt mediũ illius p. 6. pag. & eſt diffinitio 26.

Ad 5m. dicẽdũ, quòd ꝓprietas pris, put non eſt ab alio, potius ſignificat p remotionẽ natiuitatis filij, q̃ per remotionẽ ꝓceſſionis ſpirituſſancti. Tũ quia proceſſio ſpirituſſancti nõ habet nomen ſpeciale, ut ſupra dictum eſt, * tum quia ẽt ordine naturæ præſupponit generationem filij. Vñ remoto à pre, quòd non ſit genitus, cum tñ ſit principium gñationis, ſequitur conſequenter quòd non ſit ꝓcedẽs ꝓceſſione ſpirituſſancti: qa ſpirituſſanctus nõ eſt gñationis principiũ, ſed à genito procedẽs. Q. 27. ar. 4

QVAESTIO XXXIIII.

De perſona filij, in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderãdum eſt de perſona filij: Attribuuntur autem tria nomina filio, ſ. Filius, Verbum & Imago. Sed ratio filij ex ratione patris conſideratur. Vndè reſtat conſiderandum de uerbo & imagine.

Circa uerbum quæruntur tria.

¶ Primò. Vtrum verbũ dicatur eſſentialiter in diuinis, uel perſonaliter.

¶ Secundò. Vtrum ſit proprium nomen filij.

¶ Tertiò. Vtrum in nomine uerbi importetur reſpectus ad creaturas.

ſumitur pro verbo intellectus, confirmatque hoc authoritate Auguſt. De his modis accipiendi verbum, diffuſe ac clarè ſcriptum inuenies in q. de ve. q. 4. art. 1. & 2. Et in 1. ſent. diſt. 27. q. 2. art. 1. 2. quare vide ibi.

¶ Circa ordinē inter verba poſitū in litera, dubiū, eſt qualis ſit, an quo ad nos, an ſecūdū ſe. Quòd enī nō ſit quo ad nos, ex eo patet, q̃ iuxta hūc ordinē nō verbū cor dis, ſed verbū vocis, locū primum habere debet, vt ex ſe literæ principio ſumatur. Quòd verò nō ſit ſecūdū naturā, ex eo apparet, q̃ verbū cogitatiuē ſecūdū in hoc ordine locū ſibi vēdicat: quoniā cōſtat vocale verbū ex imaginatione depēdere.

F intentiones nominis multiplicis, nec attenditur ſecundū ordinem rerum, in quibus intentiones ſaluantur: nec ſecundū ordinem illarum intentionum in eſſe naturæ. Sol enim quamuis ſit prior calefactiō à ſe, & cauſalitas Solis prior ſit naturaliter, q̃ calor cauſatus per illam: non tñ prius dicitur calidū de eo, q̃ de calefacto, ſed econtra: ſed attenditur ſecundū habitudinē ipſarum intentionū in hoc, q̃ eſt includi in alia, & non econtra.

Porrecta per totū.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum verbum in diuinis ſit nomen perſonale.

189

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, q̃ verbum in diuinis non ſit nomen perſonale. Nomina enim perſonalia propriè dicuntur in diuinis, vt pater & filius. Sed uerbum[h] metaphoricè dicitur in diuinis, ut Origen. dicit ſuper Ioa. † Ergo verbū nō ē pſonale in diuinis.

¶ 2 Prǽt. Secundum Aug. in li. de Trin.* Verbum eſt notitia cum amore. Et ſecundum Anſelm. in Monol. † Dicere ſummo ſpiritui nihil aliud eſt, quàm cogitādo intueri. Sed[h] notitia & cogitatio & intuitus in diuinis eſſentialiter dicuntur. Ergo verbum nō dicitur perſonaliter in diuinis.

¶ 3 Præt. De rōne verbi eſt q̃ dicatur[h]. Sed ſecundum Anſelm.* Sicut pater ē intelligēs, & filius eſt intelligēs, & ſpiritusſanctus eſt intelligēs: ita pater eſt dicēs, filius eſt dicēs, & ſpiritusſanctus eſt dicens, & ſimiliter quilibet eorum dicitur. Ergo nomen verbi eſſentialiter dicitur in diuinis, & non perſonaliter.

¶ 4 Præt. Nulla[h] pſona diuina ē facta. Sed verbum Dei eſt aliqd factum. Dr̄ enim in Pſal. 148. Ignis, grando, nix, glacies, ſpiritus procellarum, quæ faciunt verbum eius. Ergo uerbum nō eſt nomen perſonale in diuinis.

SED CONTRA eſt, quòd dicit Aug. in 7. de Trin. † Sicut filius refertur ad patrē, ita & verbū ad id cuius eſt uerbū. Sed filius eſt nomen perſonale, quia relatiuē dicitur. Ergo & verbum.

[m] RESPON. Dicendū, q̃ nomen verbi in diuinis ſi propriè ſumatur, eſt nomen perſonale, & nullo modo eſſentiale.*

Ad cuius euidētiā ſciēdū eſt, q̃ uerbū tripliciter qdē ī nobis ppriè dr̄. Quartò aūt modo dr̄ impropriè ſiuē figuratiuē. Manifeſtius aūt & cōmunius ī nobis dr̄ uerbū qd̄ uoce pfertur, qd̄ qdē ab interiori pcedit quātū ad duo, q̃ in uerbo exteriori inueniunt, ſ. uox ipſa, & ſignificatio uocis. Vox. n. ſignificat intellectus cōceptū, ſm Philoſophū in lib. 1. Perihe.* Et iterū, uox ex ſignificatione uel imaginatione pcedit, ut in lib. de Aīa † dr̄. Vox aūt q̃ nō eſt ſignificatiua, uerbū dici nō pōt. Ex hoc ergo dr̄ uerbum uox, exterior, q̃a ſignificat interiorē mētis conceptū. Sic igit primo & principaliter interior mētis cōceptus uerbum dicit. Secundario uerò, ipſa uox interioris cōceptus ſignificatiua. Tertio uerò, ipſa imaginatio uocis uerbū dr̄. Et hos tres modos uerbi ponit Damaſc.* in 1. lib. c. 17. dicens, q̃ uerbum dr̄ naturalis intellectus motus, ſm quem mouetur, & intelligit, & cogitat, uelut lux & ſplēdor quantū ad primū. Rurſus, uerbū eſt quod nō uerbo profertur, ſed in corde pronuntiatur quantum ad tertiū. Rurſus ēt uerbū eſt angelus, id eſt nuntius intelligentiæ quantum ad ſm. Dr̄ autem figuratiuē quarto modo uerbū id, quod uerbo ſignificatur, uel efficitur, ſicut conſueuimus dicere, hoc eſt uerbum quod dixi tibi, uel quod mandauit rex, demonſtrato aliquo facto, quod uerbo ſignificatū eſt, uel ſimpliciter enuntiantis, uel ēt imperantis.

Lib. 7. de tri. cap. 1. paulo poſt prin. tom. 3.

Concl. m

extrinſecam denominationem, vt Durandus putauit. Quod ex eo patet quòd vox prius verbi nomē habuit, quàm mentis cōceptus: in illo enim priori vox verbum erat, & ratio verbi in conceptu ignota erat: ergo vox verbi appellationem non ſumpſit à verbo cordis.

¶ Præterea, Vox eſt ſignū expreſſiuū nō denominatione extrinſeca, ſed formaliter, ſicut Sortes eſt albus: ſed rō verbi in voce eſt eſſe expreſſiuū, ſeu manifeſtatiuū ſigni cōceptus mentis alteri, vt in litera dictum ē: rō verbi i cōceptu eſt eſſe expreſſiuū ſignum habitualis notitiæ ſibi, vt in q. de veri. dē. Igitur ſignificatiua vox formaliter eſt verbū, ſicut formaliter eſt expreſſiua.

¶ Ad obiectionem autē in oppoſitum dē, q̃ ordo naturæ inter

di ſunt nomina perſonalia in diuinis. Tertiò & eſt argumentatio præcedentium, propter ipſummet authorem, qui & in quæſtio. de ve. & in 1. ſent. vbi ſupra, propter hæc quæ adducimus, hanc rationem in litera adductam tenet non concludere, ſuſtinetque oppoſitum concluſionis hic probatæ, dicens verbum quandoque perſonale, quandoque eſſentiale nomen eſſe.

¶ Ad euidentiam huius dubitationis, primo de re ipſa, deinde de authore dicendum eſt. Quo ad rem, ſcito duo. Primò, quia ly ſecundum rationem, eſt conditio diminuens, ſicut pictum vel mortuum: moueri enim ſecundū rationem non eſt moueri, ideò

ſideò procedere ſecdm rōnem non eſt procedere, ſed eſt intelligi q̃ procedat, id eſt, per modū proceſſus. Et ppea, cū de pceſſu eſt ſermo, de reali oportet intelligi: ſicut cum de motu aliquo, quæ per rōnem diminuentem loquimur, alioquin incerta eſſent oīa. Scito ſecundo, q̃ aliud eſt ſignificare aliqd procedens ab alio, & aliud ſignificare aliqd per modū procedentis ab alio.

A aſſeruit eum expreſſa deſtructione alterius, ſ. q̃ nullo modo eſſentialiter. Et hoc, quia uidit oīa illa quæ dubium fecerāt aliqn, hac vna rōne ceſſare, ſ. q̃ verbi nomē, ſignificat aliqd procedens ab alio, per hoc ſecernens ipſum ab his q̃ ſignificant per modum procedentis. Contra hoc. n. nulla inſtantia militat, in hoc nulla diſtinctio habet locum, ut patet ex dictis.

Li. 15. de tri. c. 10. 2 me. to. 3.

rantis. Dr̄ autem propriè verbum in Deo ſecundum q̃ verbum ſignificat conceptū intellectus. Vnde Aug. dicit in 15. de Trin. † Quiſquis pōt intelligere verbum, non ſolùm antequam ſonet, uerumēt antequam ſonorum eius imagines cogitatione inuoluant, iā pōt videre aliquam uerbi illius ſimilitudinē, de quo dictum eſt: In principio erat uerbum. Ipſe autem cōceptus cordis de ratione ſua hēt quòd ab alio procedat, ſ. à notitia concipientis. Vnde uerbum ſecundùm q̃ propriè dr̄ in diuinis, ſignificat aliquid ab alio pcedens, quod pertinet ad rationem nominum perſonalium in diuinis, eo quòd perſonæ diuinæ diſtinguuntur ſm originē, vt dictum *eſt. Vndè oportet q̃ nomen uerbi, ſecundùm quod propriè in diuinis accipitur, nō ſumatur[d] eſſentialiter, ſed perſonaliter tantùm.

Q. 27. arti. 1. 2. & 3. D. 116.

AD PRIMVM ergo dicendū, q̃ Arriani, quorum fons Origenes inuenitur, poſuerunt filium alium à patre eſſe in diuerſitate ſubſtantię.[e] Vndè conati ſunt, cum filius Dei uerbū dr̄, aſtruere non eſſe propriè dictum, ne ſub rōne uerbi procedentis cogerentur fateri filium Dei non eſſe extra ſubſtantiam patris. Nam uerbum interius ſic à dicente procedit, q̃ in ipſo manet. Sed neceſſe eſt ſi ponit uerbum Dei, metaphoricè dictū, q̃ ponatur uerbum Dei, propriè dictum. Nō. n. poteſt aliquid metaphoricè verbum dici, niſi ratione manifeſtationis. Quia uī manifeſtat ſicut uerbū, uel eſt uerbo manifeſtatum. Si aūt eſt manifeſtatū uerbo, oportet ponere uerbum quo manifeſtet. Si autem dr̄ uerbum, quia exteriꝰ manifeſtat ea, quæ exterius manifeſtantur, non dicuntur verba niſi inqnantū ſignificant interiorem mentis cōceptū, quē aliquis etiā per exteriora ſigna manifeſtat. Etſi ergo uerbū aliqñ dicatur metaphoricè in diuinis, tamen oportet ponere verbum propriè dictum, quod perſonaliter dicatur.

AD SECVNDVM Dicendū, q̃ nihil eorum q̃ ad intellectū pertinent, perſonaliter dr̄ in diuinis, niſi ſolùm uerbum. Solum .n. uerbum ſignificat aliquid ab alio emanans. Id. n. quod intellectus in concipiendo format, eſt uerbum. Intellectus aūt ipſe ſm q̃ eſt per ſpeciem intelligibilem in actu, conſideratur abſolutē. Et ſimiliter ītelligere, q̃ ita ſe hēt ad intellectū in actu, ſicut eſſe ad ens in actu. non. n. intelligere ſignāt actionem ab intelligente exeuntē, ſed in intelligente manentem. Cum ergo dr̄, q̃ uerbum eſt notitia, nō accipit notitia pro actu intellectus cognoſcentis, vel pro aliquo eius habitu: ſed pro eo qd̄ intellectus concipit cognoſcēdo. Vndè & Aug.* dicit, q̃ uerbum eſt ſapiētia genita. Qd̄ nihil aliud eſt q̃ ipſa conceptio ſapientis. Quę ēt pari modo notitia genita dici pōt. Et per eundem modum pōt intelligi, q̃ dicere Deo, ſit cogitando intueri, inquantum ſ. intuitu cogitationis diuinę concipiē uerbum Dei. Cogitationis tñ nomē, Dei uerbo propriè nō cōuenit. Dicit. n. Aug.* 15. de Trin. Ita dr̄ illud uerbum Dei, ut cogitatio non dicat, ne aliquid eſſe quaſi volubile credat in Deo, qd̄ nō accipiat formā ut uerbū ſit, eāque dimittere poſſit, atquē informiter quodāmodo volutari. Cogitatio. n. ppriè in inquiſitione ueritatis cōſiſtit. q̃ in Deo locū nō hēt. Cum uerò intellectꝰ iam ad formam ueritatis ptingit, nō cogitat, ſed perfectè ueritatē contēplatur. Vndè Anſelmus impropriè accipit cogitationem pro contemplatione.

AD TERTIVM Dicēdū, q̃ ſicut ppriè loquēdo, verbū dr̄ pſonaliter in diuinis & non eſſentialiter ita & dicere. Vndè ſicut uerbum non eſt cōmune patri & filio & ſpiritui ſancto, ita nō

124 Lib. 7. de tri. cap. 2. non longe a princ. tom. 4.

Li. 15. de trin. c. 16. in princ.

eſt verũ ꝙ pater & fili⁹ & ſpũs ſanctus ſint vn⁹ dicẽs. Vñ Aug. dicit *7. de Trin. Illo coæterno verbo nõ ſingulus intelligit in diuinis, ſed dici conuenit cuilibet pſonę. Dr̃.n.nõ ſolũ verbũ, ſed res q̃ verbo intelligit, vel ſignificat. Sic ergo vni ſoli pſonę ĩ diuinis cõuenit dici eo modo quo dr̃ verbũ. eo verò mõ quo dr̃ res ĩ uerbo ĩtellecta, cuilibet pſonæ cõuenit dici. Pr̃.n. intelligẽdo ſe, & filiũ & ſpm̃ ſctm̃, & I oĩa alia q̃ eius ſcientia cõtinentur, cõcipit verbum: vt ſic tota trinitas verbo dicatur, & ẽt oĩs creatura. Sicut intellect⁹ hoĩs verbo qđ cõcipit intelligẽdo lapidẽ, dicit. Anſelm. verò improprie accepit dicere ꝑ intelligere. Quæ tñ differũt: nã intelligere ĩportat ſolã habitudinẽ intelligẽtis ad rẽ ĩtellectã. ĩ qua, nulla rõ originis importat: ſed ſolũ informatio q̃dã in intellectu H nr̃o, ꝓut intellect⁹ nr̃ fit in actu ꝑ formã rei intellectæ. In Deo aũt ĩportat oĩmodã idẽtitatẽ, qa in Deo eſt oĩno idẽ ĩtellect⁹ & intellectũ, vt ſ.* oñſũ eſt. Sed dicere ĩportat pricipaliter habitudinẽ ad verbũ cõceptũ. nihil .n. eſt aliud dicere, q̃ ꝓferre verbũ. ſed mediante verbo ĩportat habitudinẽ ad rẽ intellectã, q̃ ĩ verbo ꝓlato manifeſtat intelligenti. Et ſic ſola pſona q̃ ꝓfert I verbũ, ẽ dicẽs ĩ diuinis, cũ tñ ſingula pſonarũ ſit intelligẽs, & ĩtellecta, & ꝑ cõñs uerbo dicta.

Ad 4m. dđm, ꝙ verbũ ſumit ibi figuratiuẽ, ꝓut ſignificatũ vel effectus verbi, dr̃ verbũ. Sic .n. creaturæ dicunt facere verbũ Dei, inq̃tũ exequunt effectũ aliquẽ, ad quẽ ordinant ex verbo concepto diuinæ ſapiẽtiæ: ſicut aliquis dr̃ facere verbum Regis, dum facit opus ad quod K ex verbo Regis inſtigatur.

ARTICVLVS II.

Vtrum verbum ſit proprium nomen filij.

AD SECVNDVM ſic ꝓcedit. Vr̃, ꝙ verbũ non ſit ꝓpriũ nomẽ filij. Filius.n. eſt perſona ſubſiſtẽs in diuinis. Sed b verbũ nõ ſigñat rẽ ſubſiſtẽtẽ, vt ĩ nobis patet. Ergo verbũ nõ põteẽ ꝓprium nomen perſonæ filij. ¶2 Pręt. Verbũ ꝓlatione quadã E ꝓcedit à dicẽte: ſi ergo filius eſt ꝓpriè verbũ, non procedit à patre, niſi per modũ ꝓlationis. Qđ eſt hæreſis Valẽtini, ut patet ꝑ Aug. ĩ*. li. de hęreſib. ¶3 Prę. Oẽ nomẽ ꝓpriũ alicui⁹ pſonę ſigñat pprietatẽ aliq̃ ei⁹. Si igit̃ uerbũ ſit ꝓpriũ nomẽ filij, ſigñabit aliq̃ ꝓprietatẽ eius: & ſic erũt plẽs ꝓprietates in diuinis, quàm ſupra enumeratæ ſunt. 181

¶4 Prę. Quicunq; intelligit, intelligẽdo cõcipit uerbũ. Sed filius intelligit. Ergo filij eſt aliquod verbum. Et ſic non eſt proprium filij, eſſe verbum. ¶5 Prę. Hebrę. 1. dr̃ de filio: Portãs oĩa verbo virtutis ſuę. Ex quo Baſilius ‖ accipit, ꝙ ſpũs ſanctus ſit uerbũ filij. Nõ eſt ergo propriũ filij, eſſe verbũ.

SED CONTRA eſt, quod Aug. dicit *6. de Trini. Verbum ſolus filius accipitur.

RESPON. Dđm, ꝙ verbũ ꝓpriè dictũ in diuinis, pſonaliter accipitur, & eſt ꝓpriũ nomẽ pſonę filij. ſigñat.n. q̃dã emanationẽ intellectus. Perſona aũt, q̃ procedit in diuinis ſm̃ emanationẽ intellectus, dr̃ filius, & hmõi proceſſio dicitur generatio vt ſupra* oſtenſum eſt. Vnde m relinquitur, ꝙ ſolus filius propriè dicatur verbum in diuinis.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ in nobis non eſt idem eſſe & intelligere. Vnde illud, quod habet in nobis eſſe intelligibile, non ptinet ad naturã noſtram, ſed eſſe Dei eſt ipſum eius intelligere. *Vñ verbũ Dei, nõ eſt aliquod accidens in ipſo, vel aliquis effectus eius, ſed ptinet ad ipſam naturã eius, & iõ oportet ꝙ ſit aliqđ ſubſiſtẽs: Quia qcqđ eſt in natura Dei, ſubſiſtit. & ideò Dama. dicit, *ꝙ verbum Dei eſt ſubſtantiale, & in hypoſtaſi ens. Reliqua vero verba, ſ. noſtra, virtutes ſunt animæ: 17

AD SECVNDVM dđm, ꝙ non ꝑp hoc error Valentini eſt damnatus, quia filium dixit prolatione natũ, vt Arriani calumniabant, ſicut Hila. refert* 6. de Trin. ſed ꝑp varium modum prolationis, quẽ poſuit, ſicut patet ꝑ Aug.* in li. de hęreſibus.

AD TERTIVM dđm, ꝙ in noĩe verbi eadem ꝓprietas importat, quæ in noĩe filij. Vnde dicit Au. Eo dr̃ uerbum quo filius. Ipſa.n. natiuitas filij, quę eſt proprietas perſonalis eius, diuerſis nominibus ſignificatur: quæ filio attribuuntur ad exprimẽdũ diuerſimodè perfectionem eius. nam, vt oſtendat connaturalis patri, dr̃ filius: vt oſtendatur coæternus, dr̃ ſplendor: ut oſtendatur omnino ſimilis, dicitur imago: ut oſtendatur immaterialiter genitus dr̃ uerbum. Non autem potuit unum nomen inueniri, per quod omnia iſta deſignarentur.

AD 4m. dđm, ꝙ eo mõ cõuenit filio eẽ ĩtelligẽtẽ, quo cõuenit ei eſſe Deũ, *cũ intelligere eẽntialiter dicat in diuinis, *ut dictũ ẽ. eſt aũt fili⁹ De⁹ genit⁹, nõ aũt gñans De⁹. uñ eſt qdẽ intelligẽs, nõ vt ꝓducẽs uerbũ, ſed ut uerbũ ꝓcedẽs, ꝓut. ſ. in Deo verbũ ꝓcedẽs ſm̃ rẽ nõ differt. b ĩtellectu diuino, ſed relatione ſola diſtinguitur à principio uerbi. a 176

AD 5m. dicendũ, ꝙ cũ de filio dicitur, Portans omnia uerbo virtutis ſuę, verbum figuratè accipit pro effectu verbi. Vnde* gl. ibi dicit, ꝙ verbũ ſumitur pro imperio, inquantum, ſ. ex effectu virtutis uerbi eſt, quòd res conſeruentur in eſſe, ſicut ex effectu virtutis uerbi eſt, ꝙ res ꝓducant in eſſe.

SVPER

in notitia ipſum cognuerit deinde medio mõſter potenti, & [illegible] & demũ eſt ipſũ & ſuũ cũ di actu cognoſcens. Nec obſtat ꝙ intelligere dicatur actionũ qa eſt immanens, ut in lra dr̃: qui quia ſecũdũ ueritatẽ magis hẽt de ſignificati, quã eſſe actiõis. ¶In rñſione ad tertiũ dubiũ eſt: an uerbũ diuinũ ꝓcedat ex oĩb⁹, q̃ ſunt in ſcia pris, ſ. patre, filio, & ſpũ ſcõ, & omnib. creaturis. ¶Sed oñ hoc in art. 3. huius q̃õnis tractatur magis ex propoſito, ibidẽ diffinietur.

SVPER Q. XXXIIII. ART. II.

Egi. 1. 5. d. 27. q. 3. 2. princ.

Alb. Mag. 1. diſt. 8. art. 3.

IN tit. ly, ꝓpriũ diſtinguit & contra cõe, & contra extraneũ. i. adiacẽs, vt d pa tris noĩe dictũ fuit. Ita ꝙ ſenſ⁹ q̃õnis eſt. Vtrũ uerbi nomẽ in diuinis, ſoli filio cõueniat ut eius pſonalis ꝓprietas, vt patet ex argumentis. ¶In corpore vnica ẽ cõcluſio rñſiua q̃õis affirmatiuẽ. Verbi nomẽ ꝓpriè dictũ in diuinis, eſt propriũ nomẽ pſonæ filij. Et ꝓbat ſic. Verbum ſignificat emanationẽ intellectus. i. ꝓcedẽs ſcdm̃ emanationẽ intellectus. ergo ſignificat filiũ. ergo ſolus filius ꝓpriè eſt verbũ. Probat prima conſequẽtia, quia & pſona ꝓcedẽs ſcdm̃ talẽ emanationẽ eſt filius, & huiuſmodi proceſſio eſt generatio. ¶Aduerte hic, ꝙ ſi vis hui⁹ ꝓbationis pſpicuẽ inſpiciat, ſcda cõſequẽtia abſq; ꝓbatione medio poſita eſt. Ex eo nãq;, ꝙ pſona ꝓcedẽs ſcdm̃ emanationem intellect⁹ eſt filius, ſequitur ꝙ verbi nomen conuenit filio. Ex eo verò ꝙ talis proceſſio eſt ipſa gñatio, quã conſtat terminari ad filium, ſequit̃ ꝙ idẽ ſit eſſe filium & eſſe verbũ. Ac per hoc, eſſe verbũ eſt propriũ ipſi filio, quẽadmodũ eſſe filium: & ſic ſoli propriè conuenit.

Porrecta per totũ. 190 1. d. 27. q. 2. ar. 2. q. 2. Et veri. q. 4. ar. 3. & op. 1. c. 7.

11. 7. de tri. c. 1. circa princi.

Q. 14. art. 2. & 4.

li. de hęreſib. c. 11. & 16.

li. 7. de Trin. [illegible]

Q. 27. art. 1. Concl. [illegible]

Li. 1. orth. fid. c. 14. non procul à fin.

Li. 6. de Trin. nõ procul à principio

Q. 14. art. 1. & 4.

Gloſſa interlinearis ibidem

Quod vero Baſili⁹ interpretat verbũ ꝓ ſpũ ſácto, im ꝓpriè & figuratè locutus eſt, ꝓut verbũ alicuius dici põt, oẽ illud qđ eſt manifeſtatiuũ eius, vt ſic ea rõne dicat ſpiritus ſanctus verbum filij, quia manifeſtat filium.

ARTICVLVS III.

Vtrum in nomine verbi importetur reſpectus ad creaturam.

AD TERTIVM ſic ꝓcedit. Vr̃, ꝙ in noĩe verbi nõ importetur reſpect⁹ ad creaturã. Oẽ.n. nomẽ cõnotãs effectũ in creatura, *eſſentialiter in diuinis dr̃: ſed verbũ nõ dr̃ eſſẽtialiter, ſed perſonaliter, *vt dictum eſt, ergo verbum non importat reſpectum ad creaturam.

¶2 Præt. Quæ ĩportãt reſpectũ C ad creaturas, dñr đ Deo ex tpe vt Dñs & creator: ſed verbum dr̃ De Deo ab eterno. Ergo nõ importat reſpectũ ad creaturã. ¶3 Præt. Verbũ ĩportat reſpectũ ad id à quo ꝓcedit: ſi ergo ĩportat reſpectũ ad creaturã, ſequitur, ꝙ procedat à creatura. ¶4 Præt. Ideæ ſunt plures ſm̃ diuerſos reſpect⁹ ad creaturas. Si igit̃ verbũ ĩportat reſpectũ ad creaturas, ſequit̃, ꝙ in Deo nõ ſit vnũ verbum tñ, ſed plura. D ¶5 Prę. Si verbũ importat reſpectũ ad creatura, hoc nõ eſt niſi quãtũ creaturæ cognoſcũt à Deo. ſed Deus nõ ſolũ cognoſcit entia, ſed ẽt nõ entia. Ergo in verbo importabit reſpectus ad non entia. quod vr̃ falſum.

SED CONTRA ẽ, ꝙ dicit Aug. ĩ *lib. 83. q̃ſtionũ, ꝙ in noĩe uerbi ſignificat nõ ſolũ reſpectus ad patrẽ, ſed ẽt ad illa q̃ ꝑ uerbũ facta ſũt operatiua potẽtia. F

RESPON. Ddm, ꝙ m in uerbo ĩportat reſpectus ad creaturã. Deus.n. cognoſcẽdo ſe cognoſcit oẽm creaturã. Verbũ igit̃ in mẽte cõceptũ eſt repſentatiuũ oĩs ei⁹, qđ actu ĩtelligit. Vñ ĩ nobis ſunt diuerſa uerba, ſm̃ diuerſa, q̃ intelligimus. Sed qa Deus uno actu & ſe & oĩa intelligit, unicũ uerbũ eius ẽ expreſſiuũ, nõ ſolũ patris, ſed ẽt creaturarũ. Et ſicut Dei ſciẽtia, Dei qdẽ ẽ cognoſcitiua tñ, creaturarũ aũt cognoſcitiua & factiua: ſita uerbũ Dei ei⁹ qđ in Deo patre eſt, eſt expreſſiuũ tñ, creaturarũ uero eſt expreſſiuũ. & operatiuũ. & ꝑp hoc dr̃ in Pſa. 32. Dixit & facta ſũt, qa ĩportat ĩ uerbo rõ factiua eorũ, q̃ De⁹ facit.

AD PRIMVM ergo dđm ꝙ in ĩ noĩe pſonę includit ẽt natura obliq;. Nã pſona ẽ rõnalis naturæ ĩdiuidua ſubã: in noĩe igit̃ pſonę diuinę q̃tũ ad relationẽ pſonalẽ nõ importat reſpectus ad creaturã, ſed importat in eo qđ ptinet ad naturã. Nihil tñ ꝓhibet inquãtũ includit in ſignificatione eius eſſentia, ꝙ importetur reſpect⁹ ad creatura. Sicut .n. proprium eſt filio ꝙ ſit filius: ita propriũ eſt ei, ꝙ ſit genitus Deus, vel genitus creator. & ꝑ hunc modum importatur relatio ad creaturam in noĩe verbi.

AD 2m. dicendum, ꝙ cum relationes conſequant actiones, quædam noĩa important relationem Dei ad creaturã, q̃ conſequitur actionẽ Dei in exteriorem effectum tranſeuntẽ, ſicut creare & gubernare, & talia dicunt de Deo tpe. Quędam uerò relatio eſt quę conſequitur actionem non tranſeuntem in exteriorẽ effectũ, ſed manentẽ in agente, ut ſcire & uelle, & talia non dñr de Deo ex tpe. * & hmõi relatio ad creaturã importat in noĩe uerbi. nec eſt uerũ, ꝙ noĩa importantia relationẽ Dei ad creaturas omnia dicat ex tempore, ſed ſola illa nomina quę importãt relationem conſequentem actionẽ Dei in exteriorem effectum tranſeuntem, ex tempore dicuntur.

AD 3m, dđm ꝙ creaturę nõ cognoſcũt à Deo ꝑ ſciẽtiã à creaturis acceptam, ſed ꝑ eſſentiam ſuam. Vñ nõ oportet ꝙ à creaturis procedat uerbũ, licèt uerbũ ſit expreſſiuũ creaturarũ

AD 4m dicendum, ꝙ nomen. Ideę principaliter ẽ ĩpoſitũ ad

SVPER QVAEST. XXXIIII ART. III.

Egi. 1. 5. d. 27. q. 2. 2. prin. Cap. 1. d. 27. q. 2. con. 5. Henri. [illegible]

IN titulo nota ly in nomine verbi: nõ.n. quęritur utrũ res quę eſt uerbum reſpiciat creaturas, ſed utrum res illa diuina vt A ſunt hæc tria ſcilicet eſſentia diuina, pſona diuina, & oĩs creatura. Pater n. dicit ĩ ea ĩ illo verbo. Relatio verò verbi ad res dictas vt ſic, eſt relatio rationis: & eſt relatio expreſſiui ad expreſſum, vt in litera dr̃: & in his duobus cõueniunt alij nobiſcũ, co acti forte authoritate Augu. In reliquis autem duobus, ſ. in modo & cã, diuerſitas eſt opinionum. Sco. n. in 1. di. 2. q. 1. art. 2. & in quolibetis. q. 14. art. 1 tenet ꝙ verbũ Dei ex vi productionis ſuæ nõ ꝓcedit ex ſcientia creaturarũ, ſed diuinæ eſſentiæ. Et rurſus (vt ex diſ. 72. 1. q. 1. ad vltimũ euidẽ ſumit) tenet ꝙ verbũ ſic ꝓcedit de ſcientia ſolius eſſentiæ, ꝙ non ꝓcedit vt verbũ pſonæ, niſi cõcomitãter: ita ꝙ imaginat patrẽ ex hoc ꝙ intelligit diuinã eſſe nuã verbũ ꝓducere: quod quidẽ ex vi productionis ſuæ exprimit eſſentiam, perſonas autẽ diuinas concomitanter tãquã res neceſſariò iunctas eſſentiæ, creaturas vero habet quòd repreſentet completa iam productione ipſius verbi. Eſt autem fundamentum poſitionis ſuæ: quia ponit in 35. diſ. primi, creaturas produci à Deo in eſſe cognito. Et propterea imaginatur quod eſſentia diuina primo quaſi mouet intellectum paternum ad productionem termini infiniti, id eſt verbi, & deinde ad terminũ finitum, id eſt creaturam in eſſe cognito. Et ſic verbi non poteſt produci de ſcientia creaturarũ, quæ eſt in ſecundo inſtanti naturæ. Arguit quoque ad hoc ĩn ſecundo vbi ſupra tripliciter; primò. Si verbum ꝓcederet vi verbũ diuinæ eſſentia & omnia intelligibilis, pari rõne ſpiritus ſan. ſpiraretur vt amor diuinæ eſſentiæ, & omnia amabilis intellecti: ſed hoc eſt falſum. ergo: ꝓbat falſitas: qa tunc uel deus neceſſario amaret creaturas, vel ſpiritus ſan. non neceſſario produceretur: quorum vtrũ que eſt impoſſibile. Secundò. Si verbum procederet ex omnibus, ẽ & ergo ꝓcederet de ſcipio verbo vt noto patri, qđ eſt inconueniens, & tenet ſequela. quia vnum de

95

172

74

94 a

97 b

verbũ noĩs ſignificat clauſat reſpectũ aliquem ad creaturas. ¶In corpore tria facit. Primò, ꝓponitur concluſio diuiſim reſponſiua quæſtio affirmatiue, ſimul cũ medio, ac per hoc reſpondet quo ad reſpectum in cõi. Secũdo, determinando qualis eſt ille reſpectus, rñdet de tali reſpectu cõtũ patri & creaturis. Tertiò, diſtinguendo, reſpõdet de reſpectu quo tñ reſpicit creaturas. Quoad primum, concluſio eſt de reſpectu in cõi, ſi cut in cõi quoq; quæſitum fuit. & eſt iſta. In verbo Dei importat reſpectus ad creaturas. Et ſubiũgitur ſtatim mediũ. quia De⁹ cognoſcendo ſe, cognoſcit creaturas. ¶Quo ad ſcdm autẽ ꝓpoſitũ, mediũ explicatur magis applicando ipſum ad cõcluſionẽ contractã ad reſpectũ talẽ. ſ. verbũ Dei ẽ expreſſiuũ patris & creaturarum. Probat. n. nõ. Verbũ eſt repſentatiuũ oĩs eius qđ actu intelligit: ergo verbũ Dei eſt expreſſiuũ, non ſolũ patris, ſed ẽt creaturarũ. Antecedens ꝓbat in nobis, apud quos ſũt diuerſa intellecta in actu. cõſequentia verò ꝓbat qa De⁹ vnico actu ſe & oĩa intelligit. ¶Quo ad tertium eſt hæc cõcluſio. Verbũ Dei eius qđ eſt ĩ Deo patre, eſt expreſſiuũ tñ: creaturarũ verò ẽ expreſſiuũ & operatiuũ. Probat. Scientia Dei, eſt dei qdẽ cognoſcitiua tñ, creaturarũ aũt cognoſcitiua & factiua: ergo verbum Dei &c. Et confirmat authoritate ſcripturę. Dixit & facta ſũt. ¶Circa p̃dicta vniuerſaliſq; hãc materiã, aduerte hic eſſe. 4. Primò, eẽ dicta verbo. Secundò, relatio inter verbum, & rem dictam. Tertio, modus quo verbũ refert ad res dictas. Quartò quare ſic refert, Et quo ad res dictas qui dẽ ĩ. 1. art. huius q̃ſtio in reſponſione ad tertiũ habuimus, quòd

Porrecta per totũ. 119 1. d. 27. q. 2. ar. 2. Et ve. q. 4. ar. tic. 5. & quolib. 4. q. 4. ar. 1. ad 1.

*Ar. 1. huius queſt.

lib. 83. q. 63. c. 4.

Concl. 19

da intellectis formaliter à patre, eſt verbū. Tertiò, Nulla relatio realis alicuius perſonæ diuinæ eſt ad creaturā, ſed geniti ad id, de quo gignitur, ſi eſt diſtinctū realiter, eſt relatio realis, ergo verbum non genitum de lapide vt noto patri. S. T. aūt, vt hic patet, tenet verbum Dei natum eſſe ex omnibus q̃ ſunt in ſcie[illegible] [illegible]

ret nihilominus omne intelligibile. Ex hac enim ſequitur, q̄ Deum intelligere creaturas in ſe, nō eſt poſterius productione ad intra. Quare ne ex his fallaris, qd naturaliter de facto ſit ſe quēdum, dicito vt ſupra. Dixi aūt naturaliter, qm ea q̃ De⁹ de facto libere nouit, cū naturale præcedat liberū, post ab illa diſpu[illegible]

[illegible]

ſignificādū reſpectū ad creaturā: & ïō p̃ſnaliter dr̃ ī diuinis, neq; eſt perſonale. Sed nomē verbi principaliter impoſitū eſt ad ſignificādā relationē ad dicētē, & ex cōſequēti ad creaturas, in quātū De⁹ ītelligēdo ſe, intelligit omnem creaturam. Et propter hoc in diuinis eſt vnicū tantum verbū & p̃ſonaliter dictū. G

Ad 5ᵐ dd̄m, q̄ eo mō quo ſcientia Dei ē n̄ entiū & uerbū Dei ē n̄ entiū, q̄a n̄ ē aliqd min⁹ ī uerbo Dei q̄ ī ſciētia Dei, vt* Aug. dicit. Sed tñ uerbū ē entiū vt expreſſiuū & factiuū n̄ entiū āt vt expreſſiuū & manifeſtatiuum*.

QVAESTIO XXXV.

De Imagine, in duos articulos diuiſa.

H DEINDE quæritur de imagine.

Et circa hoc quærun tur duo.

¶ Primò. Vtrum imago in diuinis dicatur perſonaliter.

¶ Secūdò, Vtrū ſit propriū filij.

ARTICVLVS PRIMVS

Vtrum imago in diuinis dicatur perſonaliter.

AD PRIMVM ſic ꝓcedit. Vr, q̄ imago nō dicat̃ p̃ſonaliter ī diuinis. Dicit.n. Aug.ī* lib. de fide ad Pe. vna eſt ſanctæ trinitatis diuinitas & * imago, ad quā factus ē hō. Igit̃ imago dr̃ I eſſentialiter & nō perſonaliter.

¶ 2 Præt. Hila. dicit in | lib. de ſyno. q̄ imago eſt eius rei ad quā imaginat̃, ᵇ ſpecies indifferens. Sed ſpecies, ſiuē forma, in diuinis dr̃ eſſētialiter: ergo & iago.

¶ 3 Pręt. Imago ab imitādo dicitur. in quo iportat̃ ᵇ priū & poſteri⁹. Sed ī diuinis p̃ſonis nihil ē pri⁹ & poſteri⁹. Ergo iago nō pōt eē nomē p̃ſonale ī diuinis.

SED CONTRA ē, qd̄ dicit Aug. *Quid eſt abſurdius q̄ imaginē ad ſe dici? Ergo iago ī diuinis relatiuē dr̃ & ſic ē nomē p̃ſonale.

RESPON. Dd̄m, q̄ de rōne imaginis eſt ſimilitudo. Non tñ quęcunq; ſimilitudo ſufficit ad rōnem imaginis, ſed ſimilitudo q̄ eſt in ſpecie rei,* vel ſaltē in aliquo ſigno ſpeciei. Signum autē ſpeciei in rebus corporeis maximē vr̄ eſſe figura. uidemus.n. q̄ diuerſorum animalium ſm̄ ſpeciem ſunt diuerſæ figuræ, nō aūt diuerſi colores. Vñ ſi depingatur color alicuius rei in pariete, nō dr̄ eē imago, niſi depingat̃ figura. Sed neq; ipſa ſimilitudo ſpeciei ſufficit vel figuræ ſed reqrit̃ ad rōnē iaginis origo q̄a vt Aug. dicit ī* lib. 83. q̄ſtionū, vnū, ouū nō ē imago alteri⁹ q̄a nō eſt de illo expreſſū.* Ad hoc ergo q̄ uerē aliqd ſit imago, reqrit̃ q̄ ex alio ꝓcedat ſimile ei in ſpē, vel ſaltē in ſigno

[illegible]

SVPER QVAEST. XXXV. ART. I.

Egi. 1. 5. d. 28. q. 2. 2. prin. *Cap. 1. d. 27. q. 2. conc. 2.* *Pet. de Pal. 1. 5. d. 28. q. 3.*

Titulus ex ſupradictis clarus eſt. In corpore duo facit. [illegible]

[illegible]

terminetur ad ipſam inquantum ſimilitudo eſt, id eſt, ad hoc A quòd ſit ſimilitudo, & non per accidens res illa ſit ſimilis. Et hoc benè nota, quoniam ſuper hoc fundatur proceſſus ſequen[illegible], omnes imaginis condi[illegible] conuenient ſpiritui ſancto.

dici patris & filij, inquantum ſunt unum. ¶ Et confirmat̃, quia hō eſt una imago totius trinitatis. [illegible] prædicti vſus Latinorū & ſcripturæ [illegible] eſt ſcire cām cōcluſionis & ipſam, ſimul [illegible] affirmatiua cōcluſione. ſ. Imago eſt nomē ꝓpriū filij [illegible]

[illegible]

ſpeciei. Ea verò quę proceſſionē ſiuè originē important in diuinis, ſunt p̃ſonalia. Vñ ᵇ hoc nomē imago, ē nomē perſonale.

AD PRIMVM ergo dicendū, q̄ imago propriè dr̄ quod procedit ad ſimilitudinem alterius: Illud aūt, ad cuius ſimilitudinē aliquid procedit, propriè dicit̃ B exemplar, impropriè vero imago. Sic tñ* Aug. vtitur noīe imaginis cum dicit, diuinitatē ſanctæ Trinitatis eſſe imaginem, ad quam factus eſt homo.

AD SECVNDVM dicendū, q̄ ſpēs (prout ponitur ab Hil.* in diffinitione imaginis) importat formā deductā in aliquo ab alio. Hoc.n. mō, imago dr̄ eē ſpecies alicuius, ſicuti id q̄ aſſimilat̃ alicui, dr̄ forma eius, inquā C tū habet formam illi ſimilem.

AD TERTIVM dicēdū, q̄ imitatio in diuinis perſonis non ſignificat poſteritatem, ſed ſolā aſſimilationem.

ARTICVLVS II.

Vtrum nomen imaginis ſit proprium filij.

AD SECVNDVM ſic ꝓcedit. D Vr, q̄ nomē imaginis non ſit ꝓpriū filio. Quia, ut dicit* Dam. Spūs ſan. eſt ᵇ imago filij. Non eſt ergo proprium filij.

¶ 2 Pręt. De rōne imaginis eſt ᵇ ſimilitudo cum expreſſione (vt Augu. dicit in † li. 83. q̄nū.) Sed hoc conuenit ſpūi ſc̄tō. ꝓcedit .n. ab alio ſm̄ modū ſimilitudinis. Ergo ſpūs ſan. eſt imago, & ita nō eſt ꝓpriū filij, q̄ ſit imago.

¶ 3 Pręt. Hō ēt dr̄ * imago Dei, E ſm̄ illud primę ad Corint. 2. Vir non debet velare caput ſuum, q̄m imago & gloria Dei eſt. Ergo non eſt proprium filio.

SED CONTRA eſt, quod Aug. dicit * 7. de Trinit. quòd ſolus filius eſt imago patris.

RESPON. Dd̄m, q̄ doctores Græcorum communiter dicūt ſpiritum ſan. eſſe imaginem patris & filij. Sed ᵐ doctores Latini ſoli filio attribuunt nomē imaginis.* Nō.n. inuenitur in canonica ſcriptura, niſi de filio. Dr̄ .n. Coloſ. 1. Qui eſt imago Dei inuiſibilis, primogenitus creaturę. & ad Heb. 1. Qui cū ſit ſplendor glorię, & figura ſubæ eius. Huius aūt rōnem aſſignant quidam ex hoc, q̄ filius conuenit cum patre, non ſolū in natura, ſed ēt in notione principii: ſpiritus ᵈ aūt ſanctus non conuenit cū filio, nec cū patre in aliqua notione. Sed hoc non vr̄ ſufficere: quia ſicut ſm̄ relationes non attenditur in diuinis, neq; ęqualitas, neque inæqualitas (vt Auguſt.* dicit) ita neq; ſimilitudo, quę requirit̃ ad rōnē imaginis. Vndē alij dicūt, q̄ ſpiritus ſan. non pōt dici imago filij, quia imaginis non eſt imago, neque ēt imago patris: quia ēt imago refert immediate ad id cui⁹ eſt imago. Spūs ſan. autem refert ad patrem per filium. Neq; etiā eſt imago patris & filij, quia ſic eſſet una imago duorū, quod videtur impoſſibile. Vndē relinquitur, q̄ ſpiritus ſan. nullo modo ſit imago. Sed hoc nihil eſt, q̄a pater & filius ſunt vnum principiū ᵈ ſpūs ſan. ut ī. * dicet. Vndē nihil prohibet ſic patris & filij (inquantum ſunt unum) eſſe unam imaginem, cum ēt homo totius trinitatis ſit vna imago.

Et ïō aliter dicendū eſt, q̄ ſicut ſpūs ſan. quāuis ſua ꝓceſſione accipiat naturā patris, ſicut & filius, non tñ dr̄ natus, ita licet accipiat ſpeciem ſimilē patris, nō dr̄ imago: q̄a filius ꝓcedit ut verbū, de cui⁹ rōne eſt ſimilitudo ſpeciei ad id à quo ꝓcedit: nō aūt de rōne amoris: q̄uis hoc cōueniat amori, q̄ ē ſp. ſan. inquantū eſt amor diuinus.

AD PRIMVM ergo dicendū, q̄ Dama. & alij doctores Græcorū, cōiter utuntur noīe imaginis, pro perfecta ſimilitudine.

AD SECVNDVM dd̄m, q̄ licēt ſpiritus ſanc. ſit ſimilis patri & filio: non tamen ſequitur, quòd ſit imago ratione * iam dicta.

SVPER Q. XXXV. ART. II.

Egi. 1. 5. d. 28. q. 3. 2. princ.

Titulus clarus eſt. In corpore tria facit. [illegible]

[illegible]

D. 911.

Lib. 6. de tri. c. 4. in fi. Et li. 5. c. 6. a medio. to. 3.

D. 1134. Q. 36. art. cui. 4.

In cor. ar.

Ad 3^m. dñm, ꝙ imago alicuius dupliciter ĩ aliquo inuenit. Vno mõ, ĩ re eiuſdẽ naẽ ſm ſpẽm vt imago Regis inuenit in filio ſuo. Alio mõ, ĩ re alterius naturæ, ſicut imago Regis inuenit ĩ denario. Primo aũt mõ filius eſt imago patris, ſcd'o aũt modo dr hõ imago Dei, & iõ ad deſignãdũ in hoĩe imꝑfectionẽ imaginis, hõ non ſolum dr imago, ſed ad imaginẽ, ꝑ qd' motus quidã tẽdẽtis ĩ ꝑfectionẽ deſignat. Sꝫ d' filio Dei nõ pt dici ꝙ ſit ad imaginẽ, qã ẽ ꝑfecta patris imago.

QVAESTIO XXXVI.

De perſona ſpiritus ſancti, in quatuor articulos diuiſa.

POST cõſiderationẽ ꝑdictã, conſiderandũ eſt de his, q̃ pertinẽt ad ꝑſonã ſpũs ſancti: q̃ nõ ſolum dr ſpũs ſanctus, ſed etiam amor & donum Dei.

CIRCA ſpiritum ſan. ergo quæruntur quatuor.

¶ Primò. Vtrum hoc nomẽ ſpiritus ſan. ſit proprium alicuius diuinæ perſonæ.

¶ Secundò. Vtrum illa perſona diuina, quæ ſpiritus ſanct. dicitur, ꝑcedat à patre & filio.

¶ Tertiò. Vtrum procedat à patre per filium.

¶ Quartò. Vtrũ pater & filiꝰ ſit vnũ principium ſpũs. ſancti.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum hoc nomen ſpiritus ſanctus, ſit proprium nomen alicuius diuinæ perſonæ.

Porrecta per toti. 194

AD PRIMVM ſic ꝑcedit. Vr, ꝙ hoc nomẽ ſpũs ſanctus, nõ ſit ꝑpriũ nomẽ alicuius diuinæ ꝑſonæ. Nullũ. n. nomẽ^h cõe tribus ꝑſonis eſt ꝑpriũ alicuius ꝑſonæ: ſed hoc nomẽ ſpũs ſanctus eſt cõe tribus ꝑſonis. Oñdit. n. Hila.* 8. de Trini. ĩ ſpũ Dei aliqñ ſignificari patrẽ, vt cũ dr, ſpũs Dñi ſup me. Aliqñ ſignificari filiũ, vt cũ dicit filiꝰ: In ſpũ Dei eijcio dęmonia, naturę ſuę ꝑtãte, eijcere ſe dęmonia demõſtrãs. Aliqñ de ſpũ ſan. vt ibi Effundã d' ſpũ meo ſup oẽmcarnẽ. Ergo hoc nomẽ ſpũs ſan. nõ ẽ ꝑpriũ alicuius diuinæ ꝑſonæ.

¶ 2 Præt.^h Noĩa diuinarum perſonarũ ad aliquid dicuntur, vt Boetiꝰ dicit in* lib. de Trin.^h Sed hoc nomẽ ſpiritus ſanct. nõ dr ad aliquid. Ergo hoc nomen nõ eſt proprium diuinæ perſonæ.

¶ 3 Præt. Quia filius ẽ nomẽ alicuius^h diuinæ ꝑſonæ, nõ põt dici filius huius vel illius. Dr autẽ ſpũs huius vel illius hoĩs ut n. hr Nũ. 11. dixit Dñs ad Moy. De ſpũ tuo accipiã, tradamq; eis & 4. Reg. 2. Requieuit ſpũs Eliæ ſuper Eliſæum. ergo ſpũs ſanctus non videtur eſſe proprium nomen alicuius diuinæ perſonæ.

SED CONTRA eſt quod dr. 1. Ioan. vlt. tres ſunt qui teſtimonium dãt in cœlo, pater verbũ, & ſpũs ſanct. Vt aũt Aug. dicit* 7. de Trin. cũ q̃rit quid tres dicimus, tres, ꝑſonæ. Ergo ſpũs ſanctus eſt nomẽ diuinæ perſonæ.

RESPON. Dicendum, quòd cũ ſint duæ proceſſiones in diuinis altera earum quæ eſt per modũ amoris, non habet propriũ nomen, vt ſupra dictũ eſt* Vnde & relationes, quæ ſm hmõi proceſſionem accipiuntur, innominatæ ſunt, vt etiam ſupra dictũ eſt.*^m Propter quod & nomẽ ꝑſonę hoc modo procedẽtis, eadem ratione non hẽt proprium nomen,^n ſed ſicut ſunt accõmodata aliqua noĩa ex vſu loquentium ad ſignificandum ꝑdictas relationes, cũ nominamus eas noĩe proceſſionis & ſpirationis quæ ſecundum proprietatem ſignificationis, magis videnĩ ſignificare actus notionales q̃ relationes: ita^p ad ſignificandũ diuinam perſonam, quæ procedit per modum amoris, accommodatum eſt ex uſu ſcripturę hoc nomen ſpiritus ſanctus. Et huius quidem couenientię ratio ſumi poteſt ex duobus^q Primò quidem ex ipſa communitate eius, quòd dicitur ſpiritus ſan. Vt enim Auguſt. dicit*. 15. de Trin. Quia ſpiritus ſanctus communis eſt ambobus, id vocatur ipſe propriè quod ambo cõiter. Nam & pater eſt ſpũs filius eſt ſpiritꝰ, & pr eſt ſanctus, & filius eſt sãctꝰ.

SVPER Q. XXXVI. ART. I.

Ferr. 4. cont. c. 19.

Secũdò verò ex propria ſignificatione. Nã nomẽ ſpũs in reb. corporeis, impulſionẽ & motionẽ ſignare vr. Nã flatũ, & uentum, ſpũm noĩamus. Eſt aũt ꝑpriũ amoris, ꝙ moueat & ĩpellat voluntatẽ amãtis in amatũ.* Sanctitas verò illis reb. attribuit, quę in Deum ordinant. Quia igitur ꝑſona diuina ꝑcedit per modũ amoris, quo Deus amatur, conuenienter ſpũs ſanctus noĩatur.

AD PRIMVM ergo dñm, ꝙ hoc, qd' dico ſpũs ſan. ꝓut ſumitur in uirtute duarũ dictionum, cõe eſt toti trinitati, quia noĩe ſpũs ſignat immaterialitas diuinę ſubẽ. Spũs. n. corporeus inuiſibilis eſt, & parũ hẽt de materia. Vñ oibꝰ ſubſtãtijs immaterialib. & inuiſibilib. hoc nomen attribuimꝰ. Per hoc verò, ꝙ dr ſanctꝰ, ſignat puritas diuinę bonitatis. Si aũt accipiaĩ hoc ꝙ dico ſpũs ſanctꝰ, in vi vniꝰ dictionis, ſic ex vſu Eccłæ ẽ accõmodatũ ad ſignandã vnam triũ perſonarũ, ſ. quæ procedit per modum amoris ratione iã dicta.*

AD 2^m dñm, ꝙ licet hoc qd' dico ſpũs ſanctus, relatiuẽ non dicat, tñ ꝓ relatiuo ponit, inquãtũ eſt accomodatũ ad ſignãdã ꝑſonã ſola relatione ab alijs diſtinctã.^r Põt tñ intelligi in noĩe aliqua relatio, ſi ſpũs ſanctus intelligatur quaſi ſpiratus.

AD 3^m dñm, ꝙ in noĩe filij intelligiĩ ſola relatio eius, ꝙ eſt à principio ad pricipiũ. ſed ĩ noĩe patris intelligiĩ relatio principij. Et ſiĩr in noĩe ſpũs prout importat q̃dã vim motiuã. Nulli aũt creaturæ cõpetit eſſe principiũ reſpectu alicuius diuinę ꝑſonę, ſed ecõuerſò. Et iõ põt dici pr noſter, & ſpũs noſter: non tamen poteſt dici filius noſter.

ARTICVLVS II.

Vtrum ſpiritus ſanctus procedat à filio.

Porrecta per toti. 195

AD SECVNDVM ſic procediĩ tur. Vr, ꝙ ſpũs ſanctus non procedat à filio. Quia ſm Dio.* nõ eſt audendũ dicere aliqd de ſubãli diuinitate præter ea quę diuinitus nobis ex ſacris eloqjs ſunt^h expreſſa. Sed in ſcriptura ſacra nõ exprimiĩ, ꝙ ſpũs ſanctus à filio procedat, ſed ſolum quod ꝑcedat à patre, vt patet Ioan. 15. Spiritũ veritatis qui à patre procedit. Ergo ſpiritus ſanctus non procedit à filio.

¶ 2 Præt. In ſymbolo† Cõſtãtinopolitanæ ſynodi ſic legitur: Credimꝰ in ſpũm ſanc. Dñm & viuificãtem, ex patre ꝑcedẽtẽ cũ patre & filio adorãdũ & glorificãdũ. Nullo igiĩ mõ debuitʰ addi ĩ ſymbolo nr̃o, ꝙ ſpũs ſan. ꝑcedat à filio: ſed vñr eſſe anathematis rei, ꝙ hoc addiderũt.

SVPER Q. XXXVI. ART. II.

ſiue hoc, ex parte ꝓductionem argumẽtis Aureoli in 11. diſt. primi, q. 1. artic. 1. conſiſtẽtibus in hoc. Generari & ſpirari ſunt incompoſſibilia in eodem ſuppoſito, ſecluſo q̃ ipſi generari conuinctum ſit ſpirare. ergo ſeipſis realiter diſtinguuntur: cõſequentia plana eſt, & antecedens quoad primam partem eſt euidens. Quoad ſecundam verò ꝓbat̃ tripliciter. Primo, q̃a quicquid in diuinis conuenit alicui rei, conuenit ei formaliter & ex ſe: ergo etiam incompoſſibilitas iſtorum conuenit ex ſe. [illegible]

hoc eſt falſum: ergo, cõſequentia probatur: Spiratio diſtinguit patrem & filium à ſpiritu ſancto, vt ſunt vnus ſpirator, & per te diſtinguit perſonaliter: ergo eſſe vnum ſpiratorem, eſt eſſe vnam perſonam: & ſi non eſt eſſe unam perſonam, ergo non diſtinguit perſonaliter. Et fundatur ꝓceſſus ſuper illa maxima: Omne vnũ formale diſtinctiuũ plurium ex vna parte ab aliquo, ponitur illis pluribus aliqd vnũ fundamẽtũ illius diſtinctionis proportionale illi. [illegible]

¶3 Prę.[h] Dam.* dicit, Spm̃ ſctm̃ ex patre dicim⁹: & ſpm̃ pr̃is nominam⁹: ex filio aũt ſpm̃ ſa. nõ dicim⁹: ſpm̃ verò filij noĩamus. Ergo ſpũs ſan. nõ ꝓcedit à filio.

¶4 Prę. Nihil[h] ꝓcedit ab eo, in quo q̃eſcit. Sed ſpũs ſan. q̃eſcit in filio. Dr̃.n. in legẽda Be. And. Pax vobis: & vniuerſis q̃ credũt in vnũ Deũ patrẽ, & unũ filiũ ei⁹ unicũ dñm nr̃m Ieſũ Chr̃m, & in unum ſpm̃ ſan. procedẽtẽ ex patre in filio permanẽtẽ. Ergo ſpũs ſan. non ꝓcedit à filio.

¶5 Prę. Filius ꝓcedit ut uerbũ: ſed ſpũs nr̃ in nobis, non vr̃ ꝓcedere à verbo[h] nr̃o. Ergo ſpũs ſanctus non procedit à filio.

¶6 Prę. Spũs ſanctus perfectè ꝓcedit à patre.[h] Ergo ſuperfluũ eſt dicere, quòd ꝓcedit à filio.

¶7 Prę. In ꝑpetuis nõ differunt eſſe & poſſe (vt dr̃ in *3. Phyſ.) & multò min⁹ in diuinis.[h] Sed ſpũs ſan. põt diſtingui à filio, et ſi ab eo nõ ꝓcedat. Dicit.n. Anſel.† in li. de ꝓceſſione ſpũs ſan. Hñt utiq; à patre eſſe fili⁹ & ſp. ſan. ſed diuerſo mõ: q̃a alter naſcẽdo, & alter ꝓcedẽdo, vt alij ſint ꝑ hoc abinuicẽ. Et poſtea ſubdit.* Nã ſi ꝑ aliud nõ eſſent pl̃res fili⁹ & ſpũs ſan. ꝑ hoc ſolũ eſſent diuerſi. Ergo ſpũs ſan. diſtinguit à filio ab eo nõ exiſtẽs.

Sed contra eſt, quod dicit Athanaſius,* Spiritus ſanctus à patre, & filio, nõ factus, nec creatus, nec genitus, ſed procedẽs.

Respon. Dicẽdum, q̃ᵐ neceſſe eſt dicere ſpũ ſanctũ à filio eẽ.* Si.n. nõ eſſet ab eo, nullo mõ poſſet ab eo ꝑſonaliter diſtingui. Qđ ex ſupra* dictis patet. Nõ.n. eſt poſſibile dicere, q̃ ſm̃ aliqd abſolutũ, diuinæ ꝑſonæ abinuicẽ diſtinguant: q̃a ſequeret, q̃ nõ eſſet triũ vna eſſẽtia. Quicqd.n. in diuinis abſolutè dr̃, ad vnitatẽ eſſentiæ ꝑtinet. Relinquit ergo q̃ ſolũ relationibus, diuinæ perſonæ abinuicẽ diſtinguant. Relationes aũt ꝑſonas diſtinguere nõ poſſunt, niſi ſm̃ q̃ ſunt oppoſitę. Qđ ex hoc patet, q̃a pater hẽt duas relationes, quarũ vna refert ad filiũ, & alia ad ſpũm ſanct. q̃ tñ, q̃a non ſunt oppoſitæ, nõ conſtituũt duas ꝑſonas, ſed ad vnã perſonã patris tñ pertinent. Si ergo ĩ filio & in ſpũ ſan. nõ eẽt inuenire niſi duas relationes, q̃bus vterq; refertur ad patrem, illæ relationes nõ eſſent adinuicẽ oppoſitæ, ſicut neq; duę relationes, quibus pater refert ad illos. Vñ, ſicut ꝑſona patris eſt vna, ita ſequeretur, q̃ perſona filij & ſpũs ſancti eſſet vna, hñs duas relationes oppoſitas duabus relationibus patris. Hoc. aũt eſt hæreticũ, cũ tollat fidẽ trinitatis. Oportet ergo, q̃ fili⁹ & ſpiritus ſanctus, abinuicem referant oppoſitis relatiõibus.

& perſonam, à qua diſtinguitur, & ſic ruit totus proceſſus.
¶ Tertium caput ex parte conſtitutiui ipſius filij eſt, Filius conſtituitur in eſſe perſonali, filiatione: ergo de facto diſtinguit perſonaliter à ſpũſan. filiatione: ergo ſecluſa à filio per intellectum ſpiratione actiua, adhuc remanet, quod filius perſonaliter diſtinguitur à ſpirituſan. ergo &c. prima conſequentia probat ex illa maxima: idem eſt principium conſtitutiuum & diſtinctiuum ab alijs, vt patet per Porphyrium, & inductiue. [illegible]

In eſſe relatiuo, quia conſtituit ens ad aliud vnum correlatiuum, ita diſtinguit illud ab illo vno tantum, alioquin diuerſitas ſeu diſtinctio non eſſet ꝓportionata paſſio entis. [illegible]

Patet & incompoſſibiles &c. hæc.n. oĩa ſunt nõ ꝓpria relatiuis, vt diximus. Ex his aũt hr̃ ſolutio ad obiectiones ex parte conſtitutiui ipſius filij, cum.n. dr̃, q̃ idem eſt conſtitutiuum & diſtinctiuũ alicuius ab omni alio, diſtinguẽdũ eſt de duplici cõſtitutiuo, ſ. abſoluto, uel reſpectiuo, & q̃ in abſolutis verũ eſt. In relatiuis verò ſubdiſtinguẽdũ eſt de duplici diſtinctione, ſ. relatiua vel quacũque alia, puta diſparata ſeu cõtraria, ſeu contradictoria, ſeu ſm̃ priuatiua. [illegible]

oppoſitæ, nõ cõſtituũt duas ꝑſonas. i. nõ faciũt diſtinctionem realẽ ꝑſonarũ cõſtituere. n. duo ut ſic, nihil aliud eſt q̃ diſtinguere &c. Et ſic aſſignat̃ uera & ꝓciſa cã. Spiritus. n. ſan. nõ cõſtituit in eſſe diſtincto à filio & pr̃e, niſi ut ſpirãtibus, ita q̃ ſpiratio cõſtituit pr̃em & filiũ in hoc, q̃ ſunt diſtinctæ ꝑſonæ à ſpirituſancto, q̃uis ſe ſe diſtinguãtur paternitate & filiatione. Radix aũt horũ eſt, q̃a ſunt res relatiuę &c. nõ.n. ſalua unitate ſubſtãtiæ, põt aliter diſtinctio ꝑſonarũ ſaluari, niſi ꝑ relationes originis. [illegible]

Non aũt poſſunt eſſe in diuinis aliæ relationes oppoſitæ, niſi relationes originis, vt* ſupra probatum eſt. Oppoſitæ autẽ relationes originis, accipiũtur ſm̃ principium & ſm̃ quòd eſt à principio. Relinquitur ergo, q̃ neceſſe eſt dicere, uel filium eſſe à ſpirituſancto (quod nullus dicit) vel ſpirituſanctũ eſſe à filio, quod nos confitemur. & huic quidẽ cõſonat rõ proceſſionis utriuſq;. Dictum.n. eſt ſupra* q̃ filius procedit ꝑ modũ intellectus ut uerbũ ſpirituſanctus aũt per modũ uoluntatis, ut amor. Neceſſe eſt aũt quòd amor à uerbo procedat. Nõ.n. aliquid amamus niſi ſm̃ q̃ conceptione mẽtis apprehẽdim⁹. Vnde & ſm̃ hoc manifeſtũ eſt, q̃ ſpirituſanctus procedit à filio. Ipſe ẽt ordo rerum hoc docet. Nuſquam.n. hoc inuenim⁹, q̃ ab uno procedat plura abſque ordine niſi in illis ſolum, q̃ materialiter differũt. Sicut vn⁹ faber producit multos cultellos materialiter abinuicem diſtinctos, nullũ ordinem habentes adinuicẽ. Sed in rebus, in q̃bus nõ eſt ſola materialis diſtinctio, ſp̃ inuenitur in multitudine productorum aliquis ordo. Vndè ẽt in ordine creaturarũ ꝓductarũ, decor diuinę ſapientiæ manifeſtat. Si ergo ab una perſona pr̃is procedũt duæ ꝑſonæ. ſ. filius, & ſpirituſanctus, oportet eſſe aliquem ordinem eorum adinuicẽ. Nec poteſt aliq̃s ordo ali⁹ aſſignari, niſi ordo naturæ, quo ali⁹ eſt ex alio. Nõ eſt igitur poſſibile dicere, q̃ filius & ſpũſſan. ſic procedant à patre, q̃ neuter eorũ ꝓcedat ab alio, niſi q̃s poneret in eis materialẽ diſtinctionẽ, quod eſt impoſſibile. Vndè ẽt ipſi Græci ꝓceſſionẽ ſpirituſancti aliquem ordinẽ habere ad filium intelligunt. Concedunt.n. ſpiritũſanctũ eſſe ſpiritũ filij, & eſſe à patre per filiũ. Et quidã eorum dicunt cõcedere, q̃ ſit à filio uel profluat ab eo, non tñ q̃ procedat, quod uidetur uel ex ignorãtia, uel ex proteruia eẽ. Quia ſi q̃s rectè conſideret, inueniet ꝓceſſionis uerbũ inter omnia q̃ ad originẽ qualemcunq; ptinẽt, communiſſimum eſſe. Vtimur.n. eo ad deſignandũ qualemcunque originẽ. Sicut q̃ linea ꝓcedit à puncto, radius à ſole, riuus à fonte. Et ſimiliter ĩ quibuſcunq; alijs. Vndè ex quocunq; alio, ad originẽ pertinente poteſt concludi, quòd ſpirituſanctus procedit à filio.

Ad primum ergo dicendum, q̃ de deo dicere non debemus qđ in ſacra ſcriptura non inuenit, uel per uerba, uel per ſenſum. Licẽt aũt per uerba non inueniatur in ſacra ſcriptura, q̃ ſpirituſanctus procedit à filio, inuenitur tñ quãtum ad ſenſum, & ꝓcipuè, ubi dicit filius, Io. 16. de ſpirituſancto loquens, Ille me clarificabit, q̃a de meo accipiet. Regulariter etiam in ſacra ſcriptura tenendum eſt, quòd id, quod de Patre dicitur, oportet de filio intelligi ẽt ſi dictio excluſiua addatur, niſi ſolũ in illis, in quibus pater & filius ſecũdũ oppoſitas relatio-

realis. Solutio aũt Sco. nõ eſt ad ꝓpoſitũ, q̃ diuerſitas à relationibus ad ꝓceſſiones de relationib. n. loquimur, nõ de emanationibus. [illegible]

do totũ & ſingulas partes, oportet eẽ diſtinctionẽ ꝑſonalẽ. [illegible]

Universidad de Deusto Biblioteca

nes diſtinguuntur. Cum.n. Dñs Matth. 11. dicit, Nemo nouit filium, niſi pater, non excluditur quin filius ſeipſum cognoſcat.* Sic igitur cum dicitur, ꝙ ſpiritusſanctus à patre procedit, etiã ſi adderetur, ꝙ à ſolo patre procedit, nõ excluderetur inde filius: quia quãtum ad hoc, ꝙ eſt eſſe principium ſpiritusſancti, non opponũtur pater & filius: ſed ſolũ quantum ad hoc, ꝙ hic eſt pater, & ille filius.

Ad 2m dicẽdum ꝙ in quolibet concilio, inſtitutũ fuit ſymbolum aliquod propter errorẽ aliquem qui in concilio dãnabatur. Vndẽ ſequens concilium nõ faciebat aliud ſymbolum, quàm primũ: ſed id quod implicitè cõtinebatur in primo ſymbolo, per aliqua addita explanabatur contra hæreſes inſurgentes. Vñ in determinatione* Calcedonẽ. ſynodi dr, ꝙ illi qui fuerunt congregati in concilio Cõſtãtinopolitano, doctrinam de ſpiritu ſancto tradiderũt, nõ ꝙ minus eſſet in præcedẽtibus, quæ apud Nicæam congregati ſunt, inferentes: ſed intellectũ eorum aduerſus hæreticos declarãtes. Quia igitur in tẽpe antiquorũ cõciliorũ, nondum exortus fuerat error dicentiũ ſpiritumſan. nõ procedere a filio: non fuit neceſſarium, ꝙ hoc explicitè poneret. Sed poſtea inſurgente errore quorundã, in quodã cõcilio in Occidentalibus partibus congregato, expreſſum fuit authoritate Romani Põtificis: cuius authoritate etiã antiqua cõcilia cõgregabantur & confirmabantur. Continebatur tñ implicitè in hoc ipſo, quòd dicebatur ſpiritusſanctus a patre procedere.

Ad 3m dicẽdũ, ꝙ ſpiritũſanctum non procedere a filio, primo fuit à Neſtorianis introductum, ut patet in quodã ſymbolo Neſtorianorũ, damnato in Epheſina ſynodo. Et hũc errorẽ ſequutus fuit Theodoricus Neſtorian⁹, & plures poſt ipſum. Inter quos fuit etiã Damaſc. Vñ in hoc, eius ſniæ non eſt ſtãdũ. Quamuis à quibuſdam dicat, ꝙ Dam. ſicut non confitetur ſpiritumſanctũ eſſe à filio, ita etiã nõ negat ex vi illorum verborum.

Ad 4m dicẽdũ, ꝙ per hoc, ꝙ ſpiritusſanctus dr quieſcere vel manere in filio, non excluditur quin ab eo procedat, quia & fili⁹ in patre manere dr, cum tamen à patre procedat. Dicitur etiã ſpiritusſanctus in filio quieſcere, uel ſicut amor amantis quieſcit in amato, uel quantum ad humanã naturam Chriſti, propter id quod ſcriptum eſt Ioan. 1. Super quem uideris ſpiritum deſcendentem & manentem ſuper eum, hic eſt qui baptizat.

Ad 5m dicendum, ꝙ uerbũ in diuinis, non accipitur ſecundum ſimilitudinẽ uerbi uocalis à quo non procedit ſpiritus, quia ſic tãtum metaphoricè diceretur, ſed ſecundum ſimilitudinem verbi mẽtalis à quo amor procedit.

Ad 6m dicendũ ꝙ per hoc, ꝙ ſpiritusſanctus perfectè proceditã patre, non ſolũ non ſuperfluũ eſt dicere, ꝙ ſpiritusſanct⁹ procedat à filio: ſed omnino neceſſariũ, quia vna virt⁹ eſt patris & filij. Et quicquid eſt à patre, neceſſe eſt eſſe à filio, niſi proprietati filiationis repugnet. Nõ.n. filius eſt à ſeipſo, licèt ſit à patre.

Ad 7m dicẽdũ, ꝙ ſpiritus ſanctus diſtinguitur perſonaliter à filio in hoc, ꝙ origo vnius, diſtinguitur ab origine alterius. Sed ipſa differẽtia originis eſt per hoc, ꝙ filius ẽ ſolũ à patre, Spiritus ſanct⁹ verò à patre & filio. Nõ n. aliter proceſſiones diſtinguerent, ſicut ſupra* oſtenſum eſt.

ARTICVLVS III.

Vtrum ſpiritus ſanctus procedat à patre per filium.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ ſpiritusſanctus nõ procedat a patre per filiũ. Quod enim procedit ab aliquo per aliquẽ, nõ procedit ab eo immediatè. Si igitur ſpiritusſanctus procedit à patre per filium, non procedit à patre immediatè. Quod videtur inconueniens.

¶ 2. Præt. Si ſpiritusſanct⁹ procedit à patre per filiũ, nõ procedit à filio, niſi propter patrẽ. Sed propter quod vnũquodq; & illud magis. Ergo magis procedit à patre quàm à filio.

¶ 3. Præt. Filius habet eſſe per generationẽ, ſi igitur ſpiritusſanctus eſt à patre per filium, ſequitur ꝙ prius generetur fili⁹, & poſtea procedat ſpiritusſanct⁹. & ſic proceſſio ſpiritusſancti nõ ẽ æterna, quod ẽ hæreticũ.

¶ 4. Præt. Cũ aliquis dicitur per aliquem operari, põt econuerſo dici. Sicut.n. dicimus ꝙ Rex operatur per Balliuum, ita põt dici quod Balliuus operatur per Regem. Sed nullo modo dicimus quod filius ſpiret ſpiritumſanctum per patrẽ. ergo nullo modo poteſt dici quòd pater ſpiret ſpiritum ſanctum per filiũ.

SED CONTRA eſt, quòd Hila.* dicit in lib. de Trin. Conſerua hãc, oro, fidei meæ religionem, vt ſemper obtineã patrẽ ſ. te, & filiũ tuũ unã tecum adorem, & ſpiritumſanctũ tuum, qui eſt per vnigenitum tuum, promerear.

RESPON. Dicendũ, ꝙ in omnibus locutionibus, in quibus dr aliquis per aliquem operari, hæc præpoſitio per, deſignat in cauſali aliquã cauſam, ſeu principiũ illius actus. Sed cũ actio ſit media inter faciẽs & factũ, quandoq; illud cauſale cui adiungitur hæc præpoſitio per, eſt cauſa actionis, ſecundum ꝙ exit ab agente, & tunc eſt cauſa agenti ꝙ agat, ſiuè ſit cauſa finalis, ſiue formalis, ſiue effectiua, ſiuè motiua. Finalis quidem, ut ſi dicamus, ꝙ artifex operatur per cupiditatem lucri. Formalis uerò, ut ſi dicam⁹ ꝙ operatur per artẽ ſuã. Motiua uerò, ſi dicam⁹ quòd operatur per imperiũ alteri⁹. Quandoq; uerò dictio cauſalis cui adiungitur hæc præpoſitio per, ẽ cauſa actionis, ſecundum quòd determinatur ad factum, ut cũ dicimus, artifex operatur per martellum. non.n. ſignificatur, quòd martellus ſit cauſa artifici, ꝙ agat, ſed quòd ſit cauſa artificiato, vt ab artifice procedat, & hoc ipſũ habeat ab artifice. Et hoc ẽ quod quidã dicũt, quòd hæc præpoſitio per, quandoq; notat authoritatẽ in recto, ut cũ dr, Rex operatur per Balliuũ. Quandoq; autẽ in obliquo, ut cum dr, Balliuus operatur per Regem. Quia igitur filius habet à patre, quòd ab eo procedat ſpiritusſanctus, poteſt dici quod pater per filium ſpirat ſpiritumſanctum, uel quòd ſpiritusſanctus procedat à patre per filium, quod idem eſt.

AD PRIMVM ergo dicendum quòd in qualibet actione eſt duo conſiderare, ſcilicet ſuppoſitum agẽs, & uirtutem qua agit, ſicut ignis calefacit calore. Si igitur in patre & filio conſideretur uirtus, qua ſpirant ſpiritũſanctũ, nõ cadit ibi aliquod medium, quia hæc uirtus eſt una & eadem. Si autem conſiderentur ipſæ perſonæ ſpirantes, ſic cum ſpiritusſanctus communiter procedat à patre & filio, inuenitur ſpiritusſanctus immediatè à patre procedere, inquantum eſt ab eo, & mediate inquantum eſt à filio. Et ſic dicitur procedere à patre per filium. Sicut etiam Abel proceſſit immediatè ab Adam, inquantum Adam fuit pater eius, & mediate, inquantum Eua fuit mater eius, quæ proceſſit ab Adam. Licèt hoc exemplũ materialis proceſſionis ineptum uideatur ad ſignificandam immaterialem proceſſionem diuinarum perſonarum.

SVPER Q. XXXVI. ART. III.

Alb. Mag. 1. diſt. 12. art. 4.
Pet. de Pal. 1. diſt. 12. q. 2.

IN titulo nihil eſt ambiguũ, accipiẽdo ipſum ſic communiter vt ſonat, abſq; ſ. dictiõe excluſiua, &c.

¶ In corpore duo facit. Primo oſtendit quot modis ſumitur ly per, in huiuſ propoſitionibus. Secundo reſpondet quæſito in calce articuli.

¶ Quo ad primũ quatuor dicit. Primũ e, ꝙ ly p, denotat aliquã cauſalitatẽ in accuſatiuo caſu, ſiue quæ ca dir. Secũdũ eſt, ꝙ illa cauſalitas quandoq; eſt reſpectu actionis ſeum dũ quod exit ab agente: & declarat hoc in triplici gñre cauſæ. Tertiũ eſt, ꝙ illa cauſalitas quandoq; eſt reſpectu actionis ſecundũ quod determinatur ad factũ, vt patet in artificialibus inſtrumentis. Quartum eſt, ꝙ hæc diſtinctio coincidit: cum illa aliorum, ſcilicet quod

Universidad de Deusto Biblioteca

quãdoq; denotat au thoritatẽ in recto, & quãdoq; i obliquo. ¶ Quo ad ſecũdũ, cõcluſio reſponſiua quæſito affirmatiua ẽ. Spiritusſanctus pcedit a patre p filiũ. Et pbat: filius hẽt a patre, ꝙ ab eo pcedat ſpiritusſanctus. ergo põt dici ꝙ pr ſpirat p filiũ ſpiritũſanctũ &c. Conſequẽtia tenet ex expoſita ſignificatione, ly p quã denotat mediũ ex parte pducẽtis, ſ. ꝙ denotat ꝙ ſit mediũ habẽs principalẽ, ꝙ pducat ſic n. ſumit pppoſito. & nõ primo mõ: filius n. nõ ẽ medium ex parte patris, nõ n. eſt rõ ſpirationis ut eſt a pre, ſed potius ut terminꝰ ad ſpiritũ ſanctũ. Et hoc conſiderãdo ſpiritũ ſanctũ ut eſt a patre mediatẽ, ſecus n. dicẽdũ eſt loquẽdo de ipſo, ut eſt immediatẽ a patre. Et ideo litera dicit, ꝙ põt dici patrẽ ſpirare p filiũ ſpiritũſanctũ, & nõ dixit, ꝙ oportet omnino ſic dici, ſecũdum vnã n. acceptionem tantum uerificatur.

Ad 2 dicẽdũ, ꝙ ſi filius acciperet a patre aliã uirtutem numero ad ſpirãdũ ſpiritũ ſanctũ, ſequeret ꝙ eſſet ſicut cã ſecũda & inſtrumentalis, & ſic magis pcederet a patre, q̃ a filio. Sed vna & eadẽ numero virtus ſpiratiua ẽ i patre & filio, & ideò æqualiter pcedit ab utroq; Licẽt aliqñ dicat principaliter vl pprie pcedere de patre p hoc, ꝙ filiꝰ hẽt hãc virtutẽ a patre.

Ad 3 dicendũ, ꝙ ſicut gñratio filij ẽ coæterna gñrãti (vñ ñ prius fuit pr, q̃ gigneret filiũ) ita proceſſio ſpiritus ſancti eſt coæterna ſuo principio. Vnde non fuit prius filius genitus, q̃ ſpiritus ſanctus procederet: ſed vtrunque æternum eſt.

Ad 4 dicẽdũ, ꝙ cũ aliqs dr p aliqd operari, nõ ſemp recipit cõuerſio. Nõ n. dicimus, ꝙ martellꝰ operet p fabrũ: dicimꝰ aũt ꝙ Balliuꝰ operat p Regẽ. Quia Balliui eſt agere, cũ ſit dominꝰ ſui actus. martelli aũt nõ ẽ agere: ſed ſolũ agi: vñ nõ deſignat niſi ut inſtrumentũ. Dr aũt Balliuꝰ operari per Regẽ: quamuis hæc ppoſitio p, denotet mediũ, qa quãto ſuppoſitũ eſt prius in agẽdo tanto uirtus eius eſt immediatior effectui, qa uirtꝰ cauſę primę cõiũgit cauſam ſecũdã ſuo effectui. Vñ, & prima principia dicunt immediata in demõſtratiuis ſciẽtijs. Sic igit, inquantum Balliuꝰ eſt medius ſm ordinẽ ſuppoſitorũ agẽtiũ, dr Rex operari p Balliuũ ſm ordinẽ uero virtutũ, dr Balliuꝰ operari p Regẽ, qa uirtꝰ Regis facit, ꝙ actio Balliui conſequat effectũ. Ordo aũt non attendit inter patrem & filium quãtũ ad uirtutẽ, ſed ſolum quantũ ad ſuppoſita: & ideo dicitur, ꝙ pater ſpirat per filium, & nõ ecõuerſo.

SVPER Q. XXXVI. ART. IIII.

Ferrariẽſis ſentẽtiam. 197 1. di. 11. ar. 2. & 4. & 1. 4. contra gen. 24. & 3. cap. 1. & 11. & 12. epiſt. 9. c. 23. & lo. 8. lec. 5. & 15. lec. 1.

Ferr. 4. cont. c. 25. S. bon. 1. 5. di. 11. q. 2. a. 1. Scot. 1. 5. d. 12. q. 1. Ricar. 1. 5. di. 11. q. 5. Duran. 1. 5. d. 11. q. 3. Maior. 1. 5. d. 12. q. 1. Baco. 1. 5. d. 12. q. 1. Fg. 1. 5. diſt. 11. q. 1. 2. prin. Cap. 1. d. 12. q. 1. con. 1. & 4. & 5. Rannet. eod. loco. Alb. Mag. p. diſt. 36. art. 6. Pet. de Pal. 1. 5. d. 12. q. 1.

In titulo ſcito, ꝙ hic eſt q̃ſtio, & dicere, an ita ſit, ſ. ꝙ pater & filius ſint vnũ

ARTICVLVS IIII.

Vtrum pater & filius ſint vnum principium ſpiritus ſancti.

Ad qvartvm ſic pceditur. Videtur, quòd pater & filius non ſint vnum principium ſpiritus ſancti. Quia ſpiritus ſanctus non uidetur a patre & filio pcedere inquãtũ ſunt unũ, neq; in natura, quia ſpiritus ſanctus ſic ẽt pcederet a ſeipſo, q eſt unũ cũ eis in natura. Neq; ẽt inquantũ ſunt vnũ in aliqua proprietate, quia una pprietas nõ põt eſſe duorum ſuppoſitorũ, ut vr. Ergo ſpiritus ſanctus pcedit a patre & filio, ut ſunt plures. Nõ ergo pr & filiꝰ ſunt unũ principium ſpiritus ſancti.

F ¶ 2 Præt. Cum dr pater & filius ſunt vnũ principiũ ſpiritus ſancti, nõ põt ibi deſignari vnitas pſonalis, qa ſic pr & filiꝰ eſſent una pſona. Neq; ẽt unitas pprietatis. Quia ſi pp unam pprietatẽ pr & filius ſunt unũ principiũ ſpiritus ſancti pari rõne, ppter duas pprietates pr ur eſſe duo principia filij & ſpiritus ſancti, qd eſt incõueniẽs. Non ergo pater & filius ſunt G unũ principium ſpiritus ſancti.

¶ 3 Præt. Filius nõ magis cõuenit cum patre, q̃ ſpiritus ſanctus: ſed ſpiritus ſanctus & pater non ſunt unum principium reſpectu alicuius diuinæ pſonæ. Ergo neq; pater & filius.

¶ 4 Præt. Si pater & filius ſunt unum principiũ ſpiritus ſancti, aut unũ, qd eſt pr, aut unũ, qd nõ eſt pr: ſed neutrũ eſt dare. Quia ſi unũ, qd ẽ pater, ſequit, H ꝙ filius ſit pater. Si unũ, qd nõ eſt pater, ſequitur, ꝙ pater nõ eſt pater. Non ergo dicendum eſt, ꝙ pater & filius ſint unum principium ſpiritus ſancti.

¶ 5 Præt. Si pr & filius ſunt unũ principiũ ſpiritus ſancti, uidet econuerſo dicendum, ꝙ unum principium ſpiritus ſancti ſit pater & filius. Sed hæc uidet eſſe falſa. Quia hoc quod dico principium, oportet, ꝙ ſupponat I uel pro perſona patris, uel pro perſona filij, & utroq; modo eſt falſa. Ergo etiam hæc eſt falſa, pater & filius ſunt unum principium ſpiritus ſancti.

¶ 6 Præt. unum in ſubſtantia facit idem. Si igitur pater & filius ſunt unũ principiũ ſpiritus ſancti, ſequitur ꝙ ſint idem principium: ſed hoc a multis negatur. Ergo non eſt concedendũ, quòd pater & filius ſint unum K principium ſpiritus ſancti.

¶ 7 Præt. Pater & filius & ſpiritus ſanctus, quia ſunt unũ principium creaturæ, dñr eſſe unus creator: ſed pater & filius non ſunt unus ſpirator: ſed duo ſpiratores ut a multis dicitur. Qd etiam conſonat dictis Hilar. q dicit in ſecundo* de Tri. quòd ſpiritus ſanctus a patre & filio authoribus confitendus eſt. Ergo pater & filius non ſunt unũ principium ſpiritus ſancti.

numero principiũ ſpiritusſancti, & de propoſitione illa, ſi ppriẽ ſit uera. ¶ In corpore duo facit: Primò, reſpõdet q̃ſito quo ad rẽ. Secũdò, quo ad proprietatem propoſitionis. ¶ Quo ad primũ, eſt hæc concluſio: pater & filius ſunt vnum principiũ ſpiritusſancti. Et pbat. Pr & filiꝰ ſunt vnũ in oĩbus in qbus ñ diſtinguũtur relatiua oppoſitiõe: ergo ſunt vnũ principiũ ſpũſſancti. & tenet ſequela, qa hoc quod eſt eſſe principium ſpiritusſancti, non opponuntur relatiuè adinuicem. ¶ Quo ad ſecundũ, tria facit. Primò, refert quandã opinionẽ, tenẽtẽ hãc ppoſitionẽ eſſe ppriã, ea rõne: ly principiũ ſignificat pprietatẽ: ergo tenet adiectiuẽ. et ſic põt addi alteri adiectiuo, & ſic ly vnũ nõ tenetur nominaliter. ergo vt ſic uera, tenet ly vnũ aduerbialiter, & cõſequẽter ppria. Secundo arguit opinionem, & vtrunq; eius fundamentũ ordiñ retorquendo. Et primo quidẽ, ꝙ ly vnũ nõ ſtet aduerbialiter, qa ſic poſſet dici pr vnũ principiũ filij & ſpiritusſancti, qa pluribꝰ modis eſt illorũ principiũ. Secũdo, ñ valet ſequela. principiũ ſignificat pprietatẽ: ergo tenet adiectiuẽ, quoniã ſignificat pprietatẽ ſubſtãtiuè: ſicut pater ẽt in creaturis, in nominibus patris & filij. Et ſic tertio infert oppoſitũ pſatę opinionis, rõne & exẽplo ſpiritum cõfirmãs. Rõ eſt: principiũ ẽ nomẽ ſubſtãtiuũ: ergo accipit numerũ iuxta numerũ formæ ſignificatæ p ipſum: ſed forma ſignificata, id eſt proprietas eſt una numero i patre & filio: ergo cõueniẽtiſſimẽ dicitur. pr & filius ſunt vnũ principiũ ſpiritꝰſancti. Exẽplũ uerò eſt, qa ſicut, eadẽ rõne dr, pater & filius & ſpiritusſanctus ſunt vnꝰ Deus: quia ſ. deitas eſt vna numero i eis. ¶ In reſponſione ad primũ, circa illa verba: ſpiritusſanctꝰ pcedit

*Lib. 2. de Trin. ad fine libri.

cedit a patre, & filio vt ſunt plures, dubium occurrit, an principiũ ſpiratiuũ qd, exigat ut ſic, pluralitatẽ ſuppoſitorum. Dico aũt ut ſic, ad excludendum concurſum pluralitatis p accidẽs, ut cõtingit in principio creatiuo. Accidit n. creationi, ꝙ a tribus ſit perſonis, nihil n. minus Deus crearet, ſi non eſſet trinus. Eſt igitur hic dubiũ, an ipſa ſpiratio p ſe ſit a duobus, an nõ ſed quaſi p accidens, vt creatio eſt a trib. Scotus n. in primo diſt. 12. tenens pluralitatẽ nõ exigi, fundat ſe ſuper omnimoda pfectione principij ſpiratiui in vno ſuppoſito ſanc. Tho. aũt in primo ſen. diſtinc. 11. artic. vlt. ad ſecundũ ponẽs differentiã inter creationẽ & ſpirationem, quo ad hoc, ſentire vr oppoſitũ, iuxta determinationẽ a ſe factã in ſecundo articulo eiuſdem diſtinctionis, quod & in hac litera cõfirmare vr. Eſt aũt rõ dubitandi in hac re, qm nulla apparet rõ conuincens alteram partẽ. perfectio nãq; principij quod, & quo, ſ. in uno unico ſuppoſito ſaluari ex eo vr, quia aliter pr ſolus, imperfectũ eſſet principium ſpiritusſancti. ſtante aũt omnimoda perfectione utriuſq; principij in uno ſuppoſito, ſequitur ſecluſa illius conditionalis, q ſi illud ſolũ eſſet, poſſet pfectè ſpirare ſpiritumſanctum, & ſic nõ per ſe requirunt pluralitas in principio qđ, ſpirationis. Modus aũt procedẽdi, vt nexus communio atq; mutuus amor unitiuus, qui conuenire dicit ſpiritusſancto, intelligi non põt niſi ſit a duobus ad minus, ac p hoc oportet per ſe pluralitatẽ inuenire in ſpiratiuo principiũ quod. Neutra tamen harum uiarum duarũ neceſſario ad intentum. Prima quidem deficit, quoniam nõ ratione imperfectionis, ſed ratione non habitæ, nec poſſibilis haberi conditionis in unico ſuppoſito, ſolus pater, aut ſolus filius non poſſet ſpirare ſpiritumſanctum conſubſtantialem & perſonaliter diſtinctum &c. Secunda autem deficit, quia connectere, unire, & ſimilia, non conueniunt ſpiritusſancto, ut proprietate perſonali, ſed ex eſſentiali incluſo, ſiſicut amore, vt in quæſtione ſequenti, articulo primo ad ſecundum, litera dicet, & ibidem clarius patebit. Et quamuis huiuſmodi non cogãt, quia tamen ſan. Thom. expreſſè ſuperius dixit in hac eadem quæſtione, quod de ratione ſpiritusſancti eſt, quòd ſit a patre & filio, & hic apponit notam reduplicationis, dicens, quòd pcedit a patre & filio, ut ſunt plures perſonaliter. Communeq; ſanctorum dictum ſit, ſpiritumſanctum mutuam eſſe charitatem patris & filij, tenendum eſſe arbitror quòd principiũ ſpiratiuum ut quod, inquantum huiuſmodi, exigit pluralitatẽ, ita quòd dualitas eſt conditio ſpiratoris, nullam addens perfectionem ſupra unitatem ſuppoſiti: ſed ſecunda perſona addit ſolam conditionẽ requiſitam ad principium quod. Ob cuius defectum (negatiuè ſumendo defectum) una ſola perſona nõ ſpiraret: ſicut ob eius abſtractionẽ a perfectione & imperfectione nullam perfectiõ, ſed ſingula q̃que perfectè ſpirat. Nec hoc abſq; rõne credimus. Si n. pceſſio ſpiritusſancti neceſſario eſt a pre & filio, ut ſuperius probatum eſt, neceſſariò ſequit ꝙ ſit ab eis inquantum tales. ergo inquantũ plures, nõ n. ſunt intelligibiles ut ſic, niſi ut plures. Rõ quoq; aſſumpta ex litera, q. ſ. pcedit ut amor unitiuus, manifeſtat intentum, ſi animaduertimus ꝙ 1 hac re, ſi uocabulis caremꝰ, & ſic ex appropriatis ppria intelligere ac inſinuare oportet. Accedit ad hoc ꝙ i primo ſententiarum, diſtinctio. 12. artic. vltimo, a S. Tho. aſſignata, quia ſ. ſpirare eſt actio perſonalis. Nec propterea ex his oblitũ me credas ſupradictorũ. ſtant n. hæc ſimul, ſ. ꝙ ſpiritusſanctus pcedit a pre & filio inquantum duo ſũt. i. inquantum habent tale pluralitatẽ, ſeu dualitatem, & ꝙ proceſſio ſpiritusſancti non differt a generatione ſufficienter, ex hoc, quòd eſt a duobus & iſta ab vno, qm dualitas ſuppoſitalis abſolutè ad hoc nõ ſufficit, ut ſupra diximus. Argumenta autẽ Scoti nõ oportet afferre, quia non militant contra poſitionem noſtrã, dualitatem ſuppoſitorum ex parte principij quod, tantum dicentem, niſi id qđ addiximus de perfectione, ſed contra Henricum ponentem concordiam &c.

¶ In reſponſione ad ſecundum, dubiũ eſt circa illa uerba, pr nõ põt dici plura principia, qa ſpiraret pluralitas ſuppoſitorũ. Quia ſi regula de pluriſicatione nois ſubſtantiui, penes pluralitatẽ formę ſignificatę, uera eſt, uoluntariũ apparet excipere pluralitatẽ ſuppoſitorũ in principijs in pre. Conſtat n. formas ſignificatas eſſe plures, puta paternitatẽ & ſpirationem. Nec põt dici rectè, ut quidã credunt, ꝙ illa regula eſt uera tantum, quãdo eſt pluralitas realis formæ ſignificatæ. Nam conſtat aũt tẽn ſuppoſitorũ diſtinguẽ realiter

*li. 7. de tri. c. 14. ſancto ſe. 3.

Sed Contra eſt, qđ Aug. dicit in *7. de Trin. ꝙ pater & filius nõ ſunt duo principia, ſed vnũ principium ſpiritusſancti.

Respon. Dicẽdum, ꝙ pater & filius in omnibus vnũ ſunt, in quibus non diſtinguit inter eos relationis oppoſitio. Vndẽ B cũ in hoc, quod eſt eſſe principiũ ſpũſſan. nõ opponant relatiuẽ, ſeqt ꝙ pater & filius ſunt vnum principium ſpiritusſanc. Quidam tñ dicunt hãc eſſe impropriam, pater & filius ſunt vnum principium ſpiritusſanc. Quia cum hoc nomen principium ſingulariter acceptũ, nõ ſignificet perſonã: ſed pprietatem, non poteſt conuenienter dici, quòd pater & filius ſint C unum principium ſpiritusſanc. niſi unũ intelligat quaſi aduerbialiter poſitum, ut ſit ſenſus, ſunt vnum principiũ, i. uno modo. Sed ſimili rõne poſſet dici pr duo principia, filij & ſpiritꝰ ſan. i. duobus modis. Dicẽdũ eſt ergo, ꝙ licẽt hoc nomẽ principiũ ſignificet pprietatem, tñ ſignificat eã per modũ ſubſtantiui: ſicut hoc nomẽ pr & filius ẽt in rebus creatis. Vnde numẽ D rũ accipit a forma ſignificata, ſicut & alia ſubſtãtiua. Sicut igit pr & filius ſunt unus Deus pp vnitatem formę ſignificatę p hoc nomẽ Deus, ita ſunt vnum principiũ ſpiritusſancti pp unitatem proprietatis ſignificatę in hoc noie principium.

D. 495. D. 496. 204 D. 1534. Concl. 10 D. 1065.

Ad Primvm ergo dicẽdũ, ꝙ ſi attendat uirtus ſpiratiua ſpiritusſan. procedit a patre & filio, inquantum ſunt unũ in uirtute ſpiratiua, quæ quodãmo E do ſignificat naturam cum pprietate, ut infra* dicetur. Neq; eſt incõueniẽs, unã pprietatẽ eſſe in duob. ſuppoſitis, quorũ eſt una natura. ſi verò cõſiderẽtur ſuppoſita ſpirationis, ſic ſpiritusſan. pcedit a patre & filio, ut ſunt plures. Procedit n. ab eis, vt amor unitiuus duorum.

*In ſolutione ad 7. argu. huius ar.

Ad 2 dicendum, ꝙ cum dr. pater & filius ſunt unum principium ſpiritusſanc. deſignatur una proprietas, q̃ eſt forma ſignificata per nomẽ. Non tamẽ ſequitur, ꝙ propter plures proprietates poſſit dici pater plura principia, quia implicaretur pluralitas ſuppoſitorum.

Ad 3 dicendũ, ꝙ ſecundum relatiuas proprietates non attenditur in diuinis ſimilitudo, uel diſſimilitudo, ſed ſecundum eſſentiã. Vndẽ ſicut pr non eſt ſimilior ſibi q̃ filio, ita nec filiꝰ ſimilior patri q̃ ſpiritus ſanctꝰ. 193 223 b

Ad 4 dicendũ, ꝙ hæc duo, ſ. pater & filius ſunt unum principiũ qđ eſt pr, aut vnum principiũ quod non eſt pr: nõ ſunt contradictoriẽ oppoſita. Vñ non eſt neceſſe alterum eorum dare. Cum n. dicimus pr & filius ſunt unum principiũ, hoc quod dico principium, non habet determinatam ſuppoſitionẽ: immò cõfuſam pro duabus pſonis ſimul. vnde in pceſſu eſt fallacia figuræ dictionis a cõfuſa ſuppoſitiõe ad determinatã. D. 1134

Ad 5 dicendũ, ꝙ hęc ẽt eſt uera, unũ principiũ ſpũſſan. eſt pr & filius, qa hoc quod dico principium, non ſupponit pro una perſona tñ, ſed indiſtinctẽ pro duabus, ut dictum* eſt.

*In ſolutione præmiſſ. argu.

Ad 6 dicendũ, ꝙ conuenienter poteſt dici, ꝙ pater & filius ſunt idem principium, ſecũdũ quòd ly principium, ſupponit confuſè & indiſtinctè p duabus perſonis ſimul.

Ad 7 dicendũ, ꝙ qdam dñt ꝙ pater & filius, licẽt ſint unũ

[illegible] & tamen Sortes habens utranque, non eſt [illegible]

¶ Ad hoc dicitur, quòd aliud eſt loqui de nomine ſubſtantiuo, & aliud de ſubſtantiuo concreto, ſubſtantiuum enim ut ſic, pe nes pluralitatem formę ſignificatæ pluralizatur, ſufficienter q[illegible] dem, ſi eſt abſtractū, [illegible] aūt abſolu[illegible] plurali[illegible] Sub ſtantiuū aūt cōcretū, q̄a ſub[illegible] pluralitatē formæ, quia uerò concretum ex[illegible] pluralitatem ſuppoſitorum. Et ſic, cū principiū ſit ſubſtantiuum concretū, opti[illegible] in litera dē, q[illegible] plicaretur pluraliter ſuppoſitorum, dicendo, pr eſt plura principia. Nec diſcedimus à regula de ſubſtantiuo ſanè intellecta, ut expoſuimus.

In ſolutio ne ad tar [illegible]

¶ In reſponſione ad quartum & quintum, dubium eſt logicale, mu[illegible] Gregorio in duo [illegible] diſtinctio pri[illegible] tractatumq; à Ca preolo [illegible] ly principium ſuppo[illegible] [illegible]

D. 111. 1131.

D. 327. & 15

D. 40.

¶ Ad horum primū [illegible] Primò, q̄ non oportet quærere cōfuſiuum, reſpectu termini cōmunis concreti ſubſtantiui, quia hoc habet ex naturali ſua ſuppoſitione, ut ſanctus Tho. dicit in tertio ſententiarum, diſtin. 1. q. 2. artic. 4. Sed oporteret quærere diſtributiuū, quādo ſupponeret determinate. Secundò dicitur q̄ confundimus à ly &, quando eſt [illegible]

¶ Ad ſecundum uerò [illegible] ſimiliter du pliciter reſpondetur. Primò, quòd illa regula non habet locum ubi ſub prædicato non ſunt plura ſingularia, ut contingit in propoſito: ſingulare enim principij nō eſt pater, aut filius: ſed hoc principium, cum autem ibi nō ſint plura numero principia: ſed pater & filius ſunt unum numero principium ſpiritusſancti, non reſtat deſcenſus ad ſingularia principij: ſed ſi ad patrem uel filium uenitur, iam extra regulam ſumus. Et eſt ſophiſma figuræ dictionis. Secundò dicitur ab alijs concedendo conſequentiam, & negando falſitatem conſequentis, ut uidere potes in Capreolo.

¶ In reſponſione ad textum, aduerte q̄ hoc in loco author determinauit, quod indecīſe dimiſit in primo ſententiarum, diſtinctio. 29. ad ultimum.

¶ In reſponſione ad ſeptimum, aduerte, quòd hoc in loco author arguit opinionem quam ipſe ſequutus fuit in primo ſententiarum, diſtinctio. 11. & 19. articulo ultimo. Ratio autem

Porrecta per uni.

198

1. diſt. 10. ar. 4. & d. 17. q. 2. ar tic. 2. q. 1. cor. Et ve [illegible] ad 7.

principiū ſpiritus ſan. ſunt tū duo ſpiratores p̄p diſtinctionem ſuppoſitorū, ſicut ēt duo ſpirātes, q̄a actus referunt ad ſuppoſita. Nec eſt eadē rō de hoc noīe creator, q̄a ſpiritus ſanctus procedit à pr̄e & filio ut ſunt duæ perſonæ diſtinctæ (ut dictū* eſt) nō aūt creatura G pcedit à tribus pſonis ut ſunt perſonæ diſtinctæ: ſed ut ſunt unū in eſſentiā. Sed vr̄ meli⁹ dicendū, q̄ quia ſpirās adiectiuū eſt, ſpirator uerò ſubſtantiuū, poſſumus dicere q̄ pr̄ & filius ſunt duo ſpirantes, p̄p pluralitatem ſuppoſitorū, nō autem duo [d] ſpiratores p̄p unā ſpirationē. Nam adiectiua [c] nomina habent numerū ſm̄ ſuppoſita, ſubſtantiua [d] uero à ſeipſis, H ſm̄ formā ſignificatā. Qđ uerò [d] Hylarius dicit, q̄ ſpiritus ſanctus eſt à pr̄e & filio authoribus, exponendū eſt, q̄ ponit ſubſtantiuum pro adiectiuo.

QVAESTIO XXXVII.

De nomine ſpiritus ſancti qui, eſt amor, in duos articulos diuiſa.

Deinde quęritur de 1 nomine amoris.

Et circa hoc quæruntur duo.

¶ Primò, Vtrum ſit proprium nomen ſpiritus ſancti.

¶ Secundo, Vtrum pater & filius diligāt ſe ſpiritu ſancto.

ARTICVLVS I.

Vtrum amor ſit proprium nomen ſpiritus ſancti.

Ad primvm ſic pcedit. Vr̄, q̄ amor nō ſit propriū nomē ſpiritus ſancti. Dicit enim Aug.* 15. de Tri. Neſcio cur ſicut ſapiētia dr̄ & pr̄ & filius & ſpiritusſan. & ſimul oēs, ſi tres ſed una ſapiētia, nō ita & [b] charitas dicat pr̄ & filius & ſpiritusſan. & ſimul oēs una charitas. Sed [d] nullū nomē q̄d de ſingulis pſonis pdicaī, & q̄ oibus in cōi ſingulr̄, eſt nomē p̄priū alicui⁹ pſonæ. Ergo hoc nomē amor, nō eſt p̄priū ſpūſancti.

¶ 2 Præt. Spiritusſan. eſt pſona ſubſiſtēs: ſed amor nō [h] ſignificat ut pſona ſubſiſtens: ſed ut actio q̄dā ab amāte tranſiēs in amatū. Ergo amor nō eſt proprium nomen ſpiritusſancti.

¶ 3 Præt. Amor ē nex⁹ amātiū, q̄a ſm̄ Dio.* 4. c. de diui. no. eſt q̄dam uis unitiua: ſed nexus eſt mediū inter ea q̄ cōnectit, [b] nō ut aliq̄d ab eis pcedēs. Cū igit ſpiritusſanct⁹ pcedat à pr̄e & filio (ſicut oſtēſum eſt) vr̄ q̄ nō ſit amor aut nexus pr̄is & filij.

¶ 4 Præ. Cuiuſlibet [h] amantis eſt aliquis amor: ſed ſpiritusſanctus eſt amās. Ergo eius eſt aliq̄s amor. Si igit ſpūſanctus eſt amor, erit amor amoris, & ſpirit⁹ à ſpiritu. Qđ eſt icōueniēs.

Sed contra eſt, q̄ Grego. dicit in * Homil. Pentecoſtes, Ipſe ſpiritusſanctus eſt amor.

Respon. Dicendū q̄ [m] nomē amoris in diuinis ſumi pōt eſſentialiter & perſonalr̄. Et ſm̄ q̄d perſonalr̄ ſumit, eſt p̄priū nomē ſpiritus ſancti, ſicut uerbū eſt propriū nomē filij. Ad cuius euidentiā ſciendū eſt, q̄ cum in diuinis, ut ſupra oſtenſum * eſt, ſint duæ pceſſiones, K

In litera adducta examinabitur in tertio articulo 39. quæſtionis, ubi ex propoſito tractabitur de adiectiuis & ſubſtantiuis.

¶ SVPER QV. XXXVII. ARTIC. I.

Aegid. 1. ſ. d. 10. q. 1. pri. prin. Cap. 1. d. 10. q. 1. con. 1.

Titulus clarus eſt dicendus in corpore, & ſuperius diſcuſſis, de nomine patris, & uerbi.

¶ In corpore una eſt diſtinctio cū una cōcluſione. Diſtinctio eſt: amor poteſt ſumi eſſentialiter & perſonaliter. Concluſio autem eſt. Amor perſonaliter eſt nomen proprium ſpiritusſancti. Manifeſtatur que ſimul quatuor faciendo, ſub ordine. Primò ponitur in communi differentia inter proceſſiones diuinas, quo ad notitiam & nominationē ſpectantium ad ipſas. Secundo ibi. & tamē ſimiliter, ponitur conuenientia inter eas quo ad duo, ſcilicet modum procedendi: quia ſicut intelligendo producit uerbū, qđ eſt conceptus rei intellectæ in intelligente, ita amando producit impreſſionem ſeu affectionem rei amatæ in amante, & ſimiliter habitudinum, quia ſicut ibi tres ſunt habitudines, ſcilicet ad rem intellectam & ad uerbum, & econuerſo, & uerbi ad eius principiū, ita hic tres ſunt, ſcilicet ad rem amatam, ad affectionem, & illius ad eius principiū. Tertiò ibi: ſed ex parte, in ſpeciali oſtendit differentiam inter has proceſſiones, quo ad nominationem habitudinū prædictarum, quia ſ. in intellectu oēs ſunt nominatæ. In uoluntate aūt ſola prima: cæteris enim prima nomina accōmodantur. Quarto ibi: ſic igit, infert ex dictis diſtinctionem primā & concluſionem, deinde ut clarē patet in litera.

Li. 15. de Trin. [illegible]

Ca. 4. par. 1. & [illegible]

Q. 36. ar. 2.

Nom. in [illegible]

Concl. [illegible]

Q. 27. ar. 3. 4. & 5.

¶ Aduerte hic, quòd illa diſtinctio amoris in eſſentialem & perſonalem, ut clarē ex hoc articulo habetur, nō eſt diſtinctio rei, ſed uocis in ſuas ſignificationes. Tota. n. ratio diſtinctionis eſt accommodatio uocabuli ad aliam ſignificationem, ſicut ſi notitiæ nomen accōmodaretur uerbo. Vn̄ non ſunt duo amores in diuinis, unus eſſentialis & alter pſonalis. Sed ly amor, p̄p penuriam uocabulorum, quandoq; ſignificat diuinū amorem, qui procul dubio eſſentiale quoddam eſt. Quandoq; uerò tertiam perſonam procedentē per modū uoluntatis & amoris. Vn̄ uanus eſt labor argumentorū Aureoli in 32. diſt. 1. apud Capreolum contra hanc diſtinctionem, inquantum eſt Sancti Tho. quoniam ſic intelligitur. Reliqua ad hunc articulum ſpectantia, ſuperius in uigeſimaſeptima quæſtione diſcuſſa ſunt.

vna p modū intellectus, q̄ eſt pceſſio verbi: alia A p modū voluntatis, q̄ eſt pceſſio amoris, q̄a prima eſt nobis magis nota ad ſingula ſignificāda, q̄ in ea conſiderari poſſunt, ſunt magis p̄pria noīa adinuēta, nō aūt in pceſſione voluntatis. Vndè & q̄buſdā circūlocutionibus vtimur ad ſignificādā pſonā pcedentē, & relationes ēt q̄ accipiunt ſm̄ hāc pceſſionē, & proceſſionis & ſpirationis nominibus nominant, vt ſupra dictum* eſt, q̄ tū ſunt magis noīa originis, q̄ relationis, ſm̄ proprietatē vocabuli. Et tū ſimiliter ſm̄ vtrāq; pceſſionē cōſiderari oportet. Sicut. n. ex hoc, q̄ aliquis rem aliquā intelligit, [i] puenit q̄dā intellectualis cōceptio B rei intellectę in intelligēte, q̄ dr̄ verbū, ita ex hoc q̄ aliq̄s rē aliquā amat, prouenit [d] q̄dam impreſſio (vt ita loquar) rei amatę in affectu amātis, ſecūdū quā amatū dr̄ eſſe in amāte, ſicut & intellectū in intelligente, ita q̄ cū aliquis ſeipſum intelligit & amat, eſt in ſeipſo, q̄ nō ſolū p idētitatē rei: ſed etiā vt intellectū in intelligēte, & amatū in amāte. Sed ex parte intellectus ſunt vocabula adinuenta ad ſignificādū reſpectū intelligētis ad rē intellectā, vt patet in hoc, q̄d dico intelligere. Et ſunt ēt alia uocabula adinuēta ad ſignificādū pceſſum intellectualis cōceptionis, ſ. ipſum dicere & verbū. Vn̄ C in diuinis intelligere ſolūm eſſentialiter dr̄, quia non importat habitudinē ad uerbum procedens: ſed verbum pſonaliter dr̄, quia ſignificat id, quod procedit. ipſum uerò dicere, dr̄ notionaliter, quia importat habitudinē principij uerbi ad uerbū ipſum. Ex parte aūt uoluntatis p̄ter diligere & amare, q̄ importāt habitudinē amātis ad rem amatā, non ſunt aliqua uocabula impoſita, q̄ importent habitudinē ipſius impreſſionis, uel affectionis rei amatę, q̄ puenit in amāte ex hoc q̄ amat, ad ſuū principiū aut ecōuerſo. Et ideò, p̄pter uocabulorū inopiam, hm̄ōi habitudines ſignificamus uocabulis amoris & dilectionis, ſicut ſi uerbū nominaremus intelligentiā conceptam, uel ſapiētiam genitā. Sic igit, inquantum in amore uel dilectione D non importat̄ niſi habitudo amantis ad rē amatā, amor & diligere eſſentialiter dn̄r, ſicut intelligentia & intelligere: inquantū uero his uocabulis utimur ad exprimendā habitudinem eius rei, q̄ procedit p modum amoris, ad ſuū principiū, & econuerſo, ita q̄ p amorē intelligatur amor pcedens, & p diligere intelligatur ſpirare amorē procedētē, ſic amor eſt nomen pſonæ, & diligere uel amare eſt uerbū notionale, ſicut dicere uel generare. E

Ad primvm ergo dicendum, quòd Augu. loquitur de charitate, ſecundum quòd eſſentialiter ſumitur in diuinis, ut dictum * eſt.

In corp. art. q. 34. ar. 2. ad. 4

Ad 2 [m] dicēdū, q̄ intelligere & uelle & amare, licēt ſignificent p modū actionū tranſeuntium in obiecta: ſunt tū actiones manētes in agētibus (ut ſupra dictū eſt*) ita tū q̄ in ipſo agente, importāt habitudinē quādā ad obiectū. Vn̄ amor ēt in nobis, eſt aliq̄d manens in amante, & uerbum cordis manens in dicente, tū cum habitudine ad rē, uerbo expreſſam uel amatā. Sed in Deo in quo nullū eſt accidens, plus habet, q̄a tā uerbū q̄ amor eſt

Q. 14. art. 4.

Q. 27. art. 1. ad 1.

D. 1181.

ſubſiſtens. Cū ergo dr̄, q̄ ſpiritus ſanctus eſt amor patris in filiū, uel in q̄cq̄iam aliud, non ſignificatur aliquid tranſiens in aliūm: ſed ſolum habitudo amoris ad rem amatam, ſicut & in uerbo importatur habitudo uerbi ad rem uerbo expreſſam.

Ad 3 [m] dicēdū, q̄ ſpiritus ſanctus dr̄ eſſe nexus patris & filij inquātū eſt amor, q̄a cū pater amet unica dilectione ſe & filiū, & econuerſo, importatur in ſpiritu ſancto (prout eſt amor) habitudo patris ad filiū, & econuerſo, ut amātis ad amatū. Sed ex hoc ipſo q̄ pater & filius ſe mutuo amāt, oportet q̄ mutuus amor q̄ eſt ſpiritus ſanctus, ab utroque pcedat. Secundū igit originē ſpiritus ſanctus non ēſt medius, ſed tertia in trinitate perſona. Secundum uero prædictam habitudinem, eſt medius nexus duorum ab utroque procedens.

Ad 4 [m] dicēdū, q̄ ſicut filio licet intelligat, nō tū ſibi competit pducere uerbū, q̄a intelligere cōuenit ei ut uerbo pcedenti, ita licēt ſpiritus ſanct⁹ amet, eſſentialiter accipiēdo, non tū cōuenit ei, q̄ ſpiret amorē, q̄ ē diligerē notionaliter ſūptū, q̄a ſic diligit eſſētialiter ut amor pcedēs, ñ ut à quo pcedit amor.

ARTICVLVS II.

Vtrum pater & filius diligant ſe ſpiritu ſancto.

Ad secvndvm ſic procedit. Vr̄, q̄ pater & filius nō diligant ſe ſpiritu ſancto. Augu. enim* in 7. de Trinit. probat, q̄ pater non eſt ſapiens ſapientia genita. Sed ſicut fili⁹ eſt ſapiēs ſapientia genita, ita ſpirit⁹ ſanctus eſt amor procedens ut dictum eſt. † Ergo pater & filius [h] non diligunt ſe amore procedente qui eſt ſpiritus ſanctus.

¶ 2 Præt. Cum dicitur, pater & filius diligunt ſe ſpiritu ſancto, hoc uerbū diligere, aut ſumit eſſentialiter, aut notionaliter. Sed non poteſt eſſe uera ſm̄ q̄ ſumitur eſſentialiter, quia pari ratione poſſet dici, q̄ pater intelligit filio. Neque [h] etiam ſecundum quod ſumitur notionaliter, quia pari rōne poſſet dici quòd pater & filius ſpirant ſpiritu ſancto, uel quòd pater generat filio. Ergo nullo modo hæc eſt uera: pater & filius diligunt ſe ſpiritu ſancto.

¶ 3 Præt. Eodē amore pater diligit filiū & ſe & nos. Sed [h] pater nō diligit ſe ſpiritu ſancto, q̄a nullus actus notionalis reflectitur ſuper principiū actus. non enim pōt dici q̄ pr̄ generat ſe

SVPER Q. XXXVII. ART. II.

Ferr. 4. cont. c. 23. S. bona. 1. ſ. diſt. 32. q. 1. a. 1. Aleſ. 1. p. ſ. q. 67. m. 4. a. 3. Sent. 1. ſ. d. 32. q. 1. Riccar. 1. ſ. d. 32. q. 1. Duran. 1. ſ. d. 32. q. 1. Mars. 1. ſ. d. 32. q. 1. Cap. 1. d. 32. q. 1. per totum, & d. 32. q. 1. ar. 2. con. 1. Bannes. q. 37. a. 2.

Porrecta p totum.

199

In titulo aduerte, q̄ licēt ſibi propo nat de re, dicēdo utrū pater & fili⁹ &c. difficultas tū circa ueritatē ppoſitionis uerſatur. An ſ. propoſitio iſta ſit vera. Pater & filius diligūt ſe ſpiritu ſancto. De re. n. ſi uel diligāt ſe formaliter notionaliter, ſiue eſſentialiter. conſtat quomodo ſe habeant pater & filius & ſpiritus ſanctus.

¶ In corpore tria facit. Primo oſtēdit cauſam difficultatis: ſecundo refert quinq; opiniones: tertio reſpondet quæſito.

¶ Quo ad primū, tota difficultas eſt circa ppoſitionem, q̄ ille ablatiuus ſpiritu ſancto, vr̄ importare habitudinē principij reſpectu dilectionis in patre & filio: quod tamē eſt impoſſibile.

¶ Quo ad ſecundum opiniones ſatis claræ ſunt in litera.

¶ Quo ad tertium ponit duas cōcluſiones iuxta membra diſtinctionis pſuiſa. ſ. Diligere ſumitur dupliciter eſſentialiter & notionaliter. Prima concluſio eſt, q̄ ſumendo diligere eſſentialiter

1. diſt. 14. q. 1. ar. 1. cor. Et d. 32. q. 1. ar. 1. Et 4. con. c. 23. fin. & po. q. 2. ar. 5. 11. & q. 9. art. 9. 13. * lib. 7. de tri. c. 1. in ſi. præſertim, to. 4. tart. præce. & q. 27 ar. 3.

Universidad de Deusto Biblioteca

F
liter, pater & filius non diligunt ſe ſpiritu ſancto. Secunda eſt, q̃ ſumendo diligere notionaliter, pater & filius diligunt ſe ſpiritu ſancto. Declarat eas ac probat, trahendo quintã opinionẽ ad bonum ſenſum ex duobus fundamẽtis, alterũ eſt de ly formaliter, alterũ de mõ denominandi. Primũ igitur eſt. Oẽ denominans vt ſic, habet rõnem formalis. Et declarat̃ dupliciter. primo, q̃a res cõmuniter à formis denominantur. ſecundo exẽplo de veſtimento. Secundũ verò eſt. Producens denominari põt ab eo, q̃d ab ipſo procedit, non ſolũ ut actio, ſed etiam ut effectus: ſed hoc qñ ipſe effectus in intellectu actionis clauditur. Prima pars huius declarat̃ in igne & calefactione. Secunda aũt in arbore & floribus. ex his.n. ſubiũcto intellectu ipſius diliger notionaliter. Pro ſecunda concluſione talis eſt formãda rõ. Quãdocũq; in intellectu actionis clauditur effectus, agens põt denominari ab actione & effectu: ſed diligere notionaliter ſumptum, eſt actio hmõi. ergo pater & filius poſſunt denominari & dilectione & ſpiritu ſancto. Minor declaratur dupliciter. primo, exponẽdo ly diligere notionaliter, ſecundo, ex ſimili illi dicere. Prima autem concluſio Aug. authoritate pbata relinquitur, vtpote euidens.

duplicitèr intelligi põt. primo, de intellectu actionis abſolutè, ſecũdo, de intellectu actionis ſic ſignificatæ. In pppoſito nõ intelligit̃ primo mõ, ſed ſecũdo. Actio.n. notionalis quo pater & filius pducit ſpiritũ ſanctũ, vnica ut rõnis eſt abſolutè. Alterius tñ eſt ſignificatiõ nomine ſpirare & nomine diligere, pro quãto aliqd clauditur rõne ſua, vt ſignificat̃ dilectionis noie, q̃d ñ clauditur vt ſignificat̃ ſpirationis vocabulo, ut i litera habetur in reſpõſione ad ſecũdũ. Secundo aduerte, q̃ in intellectu actionis ſic ſignificati, claudi effectũ, contingit dupliciter. Vno mõ, ut ſpecificantẽ ſeu determinantẽ qualitatem actionis, ſicut in dealbare clauditur albedo, & i calefacere clauditur calor & ſic de alijs, vt enim oſtẽdatur, q̃ nõ quodcũq; facere, ſed tale ſignificetur, calefacere & dealbare & ædificare dicimus. Secũdo mõ, claudit̃ effectus vt conditionaliter actioni, ut productũ ſiue producendũ, vt in ly dico, vocaliter ſumpto, clauditur verbũ vocale, eſt.n. dicere, verbũ pferre. Eſt quãdo nomine in ppoſito, ita q̃ ſecũdum illius fundamẽti eſt. Quẽcunq; in intellectu actionis uel termino ſignificato, clauditur effectus vt eſt effectus, eſt initiatus ſiue productioni, ut producens denominari põt ab illo effectu in ablatiuo &c. Et ſi q̃ratur cauſa, quare quidam termini ſic ſignificãt & quidam non, non eſt alia rõ, niſi quia ſic ſunt impoſiti ad ſic ſignificandũ, hi aũt nõ. Differunt autem hi ab illis in hoc, q̃ verba ſic includentia effectum, ſi conſtruãtur cum aliquo alio tranſitiuè, non ſignificantur habere habitudinẽ ad illud producentis ad producẽdũ, ut patet cum Sortes dicit hiſtoria Troiæ. Illa verò ſic, vt patet dicẽdo, Sortes ędificat calum. Et hoc

vel ſpirat ſe. Ergo etiã nõ põt dici q̃ diligat ſe ſpiritu ſãcto, ſm q̃ diligere ſumit̃ notionaliter. Itẽ: amor quo diligit nos, non videtur eſſe ſpiritus ſanctus, q̃a importatur[a] reſpectus ad creaturam: & ita ad eſſentiam pertinet. Ergo & hæc eſt falſa, pater diligit filium ſpiritu ſancto.

G
Sed contra eſt, q̃d Aug. dicit[*] 6. de Trin. q̃ ſpiritus ſanct[us] eſt quo genitus à generante diligitur, genitoremq; ſuũ diligit.

Resp. Dicẽdũ, q̃ circa hanc q̃ſtionẽ difficultatẽ affert, q̃ cũ dr̃, pater diligit filiũ ſpiritu ſancto, cũ ablatiuus cõſtruat̃ i habitudine alicuius cauſæ, vr̃ q̃ ſpiritus ſanctus ſit principium diligẽdi & patri & filio: q̃d eſt omnino impoſſibile. Et ideo q̃dã dixerũt hãc eſſe falſam, pater & fili[us] diligũt ſe ſpiritu ſancto. Et dicũt hãc eſſe retractatã ab[*] Aug. à ſuo ſimili, cũ ſ. retractauit iſtã, pr̃ eſt ſapiens ſapientia genita. Quidã uero dicũt, q̃ eſt ppoſitio ĩpropria: & eſt ſic exponenda. Pr̃ diligit filiũ ſpiritu ſancto. i. amore eſſentiali, q̃ appropriat̃ ſpiritui ſancto. Quidã uerò dixerunt, q̃ ablatiuus iſte cõſtruitur in habitudine ſigni, vt ſit ſenſus, ſpiritus ſanct[us] eſt ſignũ q̃ pr̃ diligat filium, inquãtũ pcedit ab eis ſpirit[us] ſanctus ut amor. Quidã uerò dixerũt, q̃ ablatiuus iſte cõſtruit in habitudine cauſæ formalis, q̃a ſpiritus ſanctus eſt amor, quo formaliter pr̃ & filius ſe inuicẽ diligũt. Quidã uerò dixerũt, q̃ cõſtruit in habitudine effectus formalis. Et iſti propinquius ad ueritatẽ acceſſerũt. Vñ ad hui[us] K euidẽtiã ſciẽdũ eſt, q̃ cũ res cõmuniter denominent à ſuis formis, ſicut albũ ab albedine, & hõ ab humanitate, oẽ illud à quo[d] aliqd denominat̃, quantũ ad hoc habet habitudinem formæ. Vt ſi dicam, iſte eſt indutus veſtimẽto, iſte ablatiu[us] cõſtruitur ĩ habitudine cauſæ formalis, quãuis ñ ſit formã. Cõtingit aũt aliqd denominari p id, q̃d ab ipſo pcedit, ñ ſolũ ſicut agens actione: ſed ẽt ſicut ipſo termino actionis q̃ ẽ effect[us], qñ ipſe effectus in intellectu actionis includitur. Dicimus.n. quòd ignis ẽ calefaciẽs calefactiõe, quãuis calefactio ñ ſit calor, q̃ eſt forma ignis: ſed actio ab igne pcedẽs. Et dicimus, q̃ arbor eſt florẽs florib[us], quãuis flores ñ ſint forma arboris: ſed q̃dã effectus ab ipſa pcedẽtes. Secũdũ hoc ergo dicẽdũ, q̃ cũ diligere in diuinis dupliciter ſumat̃, eſſentialiter ſ. & notionaliter,[m] ſm q̃ eſſentialiter ſumitur, ſic pater & filius non diligunt ſe ſpiritu ſancto:[n] ſed eſſentia ſua. Vnde Aug. in[*] 15. de tri. Quis audet dicere patrem nec ſe nec filiũ nec ſpiritũ ſan. diligere niſi p ſpiritũ ſanctũ? Et ſm hoc procedunt primæ opiniones. Secundum uerò q̃ notionaliter ſumitur, ſic diligere nihil eſt aliud q̃ ſpirare amorẽ, ſicut dicere eſt producere uerbum, & florere eſt producere flores. Sicut ergo dr̃ arbor florens floribus, ita dr̃ pater dicẽs uerbo uel filio ſe & creaturam. Et[o] pater & filius dicuntur diligẽtes ſpiritu ſancto[p] uel amore procedente, & ſe & nos.

*Lib. 6. de tri. cap. 5. circa pri. to. 3.

*Li. 1. retracta. ca. 26. aliquãtulum à prin. to. 1.

*Li. 15. de tri. c. 7. inter prin. & medi. to. 3.

Circa hæc dicta pro ſecũda cõcluſione dubium eſt multiplex. Scotus.n. in 1. di. 32. q. 1. arguit quadrupliciter. Primò, cõtra fundamẽtũ poſitũ: ſic ædificare importat ædificiũ, cũ ſit mõdũ facere, & tñ nõ dr̃ ædificator ædificat ædc, & i ppoſito, ſpirare importat ſpiritũ. Eſt.n. emittere ſpiritũ, & tñ nõ concedimus q̃ ſpirent ſpiritu ſancto. ergo fundamentũ nullũ. Secũdò, dato q̃ talis poſitio quandoq; concederetur, non tñ eſſet conuerſiua ſuper agens, quod tamẽ in propoſito accidit, cũ dicitur, diligunt ſe. Tertiò, in cõſtructione tranſitiua. Nunquã effectus vt effectus conſtruitur in ablatiuo, diligere autem eſt verbum tranſitiuum. ergo. Quartò, arguit contra exemplũ de florere, dupliciter: primo, quia florere nõ eſt florẽ producere. Tum, quia eſt uerbũ neutrum, quod ſignificat idem, ad ſuum adiectiuum, ſi eſſet impoſitũ, ſicut calere eſt eſſe calidũ. Tum, quia addit Aur. ſi Deus arbori flores imprimeret, nihil minus arbor diceretur florere. Tum quia exẽplũ nõ eſt ſimile, quia ablatiuus in uerbo neutro, quale eſt florere, nõ cõſtruit ut termin[us] actionis: ĩ ppoſito aũt eſt ſermo de termino actionis ĩ ablatiuo, reſpectu uerbi actiui quale ẽ diligere.

Ad euidentiam huius ambiguitatis nota duo. Primo, q̃ cũ in fundamẽto poſitionis dicitur, quãdo in intellectu actionis &c.

D. 458

Concl. 1

Concl. 2

ex prima oritur differentia, quia. ſ. illa claudunt in ſe propriũ effectum, iſta non. Et ſic habitudo ad effectum manet in illis immutata quo ad terminum, in iſtis autem determinatus ſecundum adiunctum. His autem ſtantibus, ad primum patet reſponſio, negando aſſumptum, quoniam ædificare, ſpirare, & alia huiuſmodi, non importãt effectum niſi ſpecificatiuè.

Ad ſecundum autem dicitur, quòd poteſt fieri conſtructio conuerſiua ſuper ſe, quando obiectum actus poteſt eſſe ipſum agens, vt accidit in propoſito, & in ſimilibus, poteſt enim Sortes dicere ſeipſum, non minus quàm Troiæ hyſtoriam.

Ad tertium autem, negatur quoq; aſſumptum in uerbis claudentibus in ſe effectum & tranſeuntibus ſuper obiectũ, qualia ſunt diligere, dicere &c. conſtruuntur enim cũ obiecto tranſitiuè, vt termino tranſitus in accuſatiuo; & cum effectu ut denominante

minante: vt patet dicendo, Sortes dicit verbo hiſtoriam. Ad quartum verò, quæ quarto loco contra exemplum de florere adducuntur, facilè diſſoluitur: quia exempla ponimus, non ut ſic ſit &c. Verumtamen ſuſtinendo exemplum dicimus, quòd florere, verè ſignificat flores emittere, vt patet ex vſu loquentium. Nec huic repugnat neutralitas verbi, quoniam hæc ad modum ſignificandi ſpectat, non ad ſignificatum. Si autem Deus flores imprimeret, quãuis verè diceretur arbor florida, non tamen quòd floruit, eſſet enim illa ueraarbor quæ non floruit, eſt florida. Vltimum quoque aſſumptum falſum eſſe in hoc exemplo apparet, nec oppoſitum alicubi eſt probatum. Et aduerte, quòd in hac materia ſatis iudicio meo eſt rationabilia afferre rationes materiæ, ſcilicet vocabulorum. Hæc enim omnia ex terminis ſic ſignificantibus accidunt. Vnde, & in reſponſione ad ſecundum patet, quòd & ſi conuenienter dicamus, Sortes dicit uerbo hiſtoriam, inconuenienter tamen poneretur loco dicit totum eius ſignificatum, dicendo Sortes profert verbum uerbo hiſtoriã Troiæ. Hoc enim ex diuerſa habitudine terminorum ad conſtructionem accidit, quia ſcilicet ly proferre, non poteſt cõſtrui cum illo effectu denominante, ly autem dicit, ſic. Et ſimile eſt de ſpirare & diligere reſpectu ſpiritusſancti, generare, & dicere reſpectiuè uerbi, ut patet in litera.

158

In concl.

* In iſto artic.

172

Ad primum ergo dicendũ, q̃ eſſe ſapientem, vel intelligentem in diuinis non ſumitur niſi eſſentialiter.* Et iõ non põt dici q̃ pater ſit ſapiens, vel intelligens filio. Sed diligere ſumit̃ non ſolum eſſentialiter: ſed ẽt notionaliter. Et ſm hoc, poſſumus dicere q̃ pater & filius diligũt ſe ſpũ ſancto, ut dictũ eſt.

Ad secundum Dicendũ, q̃ quando in intellectu alicuius actionis importatur determina D tus effectus põt denoiari principium actionis ab actione & ab effectu, ſicut poſſumus dicere q̃ arbor eſt florens floritione & florib. Sed qñ in actione ñ includit̃ determinatus effectus, tũc nõ põt principiũ actionis denoiari ab effectu: ſed ſolũ ab actione. Non.n. dicimus, q̃ arbor producit florem flore: ſed productione floris. In hoc igit̃ quod dico, ſpirat vel gñat, importat̃ actus notionalis tm̃. Vndè non poſſumus dicere, q̃ pater ſpiret ſpiritu ſancto, vel generet filio. Poſſumus autem dicere, q̃ pater dicit uerbo tanquam perſona procedente, & dicit dictione, tanq̃ actu notionali, q̃a dicere importat determinatam perſonam procedentem, cum dicere ſit producere verbum. Et ſimiliter diligere, p ut notionaliter ſumitur, eſt producere amorem. Et ideo poteſt dici, quòd pater diligit filiũ ſpiritu ſancto tanquam perſona pcedente, & ipſa dilectione tanquam actu notionali.

Ad tertium Dicẽdũ, q̃ pater non ſolũm filium: ſed ẽt ſe & nos diligit ſpiritu ſancto, q̃a (vt dictum eſt*) diligere prout notionaliter ſumitur, non ſolũ importat productionem diuinæ perſonæ: ſed etiã perſonam E productam p modũ amoris, q̃ habet habitudinem ad rem dilectam. Vndè ſicut pater dicit ſe & oẽm creaturã uerbo, q̃d genuit, inq̃tũ uerbum genitũ ſufficiẽter repræſentat patrẽ & oẽm creaturã, ita diligit ſe & oẽm creaturã ſpũ ſctõ, inquãtũ ſpũs ſanctus procedit ut amor bonitatis primę, ſm quã pater amat ſe & oẽm creaturã. Et ſic ẽt patet, q̃ reſpect[us] importat̃ ad creaturã, & in uerbo* & in amore procedente quaſi ſecundario, inquantum, ſ. bonitas & veritas diuina, eſt principium intelligendi & amandi omnem creaturam.

A
QVAESTIO XXXVIII.

De nomine ſpiritus ſancti, quod eſt donum, in duos articulos diuiſa.

Conſequenter quæritur de dono. Et circa hoc quęruntur duo.

¶ Primò, Vtrum donum poſſit eſſe nomen perſonale.

¶ Secũdò, Vtrum ſit proprium ſpiritus ſancti.

Articulus primus

Vtrum donum ſit nomen perſonale.

Ad primum ſic pcedit. Vr̃, q̃ donũ nõ ſit nomẽ pſonale. Oẽ.n. nomẽ perſonale, importat aliq̃ diſtinctionẽ in diuinis. Sed nomẽ doni[b] non importat aliq̃ diſtinctionẽ in diuinis. Dicit.n. Aug.*15. de Tri. q̃ ſpiritus ſan. ita dat̃, ſicut Dei donũ, vt ẽt ſeipſũ det, ſicut Deus. Ergo donũ non eſt nomen perſonale.

C
¶ 2 Pręt. Nullũ[b] nomẽ perſonale cõuenit eẽntię diuinę. Sed eſſentia diuina eſt donũ, q̃ pr̃ dat filio, ut patet per Hyl.*8. de tri. ergo donũ nõ ẽ nomẽ pſonale.

¶ 3 Pręt. Sedm Damaſ.[i] nihil eſt ſubiectũ aut ſeruiẽs ĩ diuinis pſonis. Sed donũ importat quandã[k] ſubiectionem, & ad eũ cui D dat̃, & ad eum à quo dat̃. Ergo donũ nõ eſt nomen perſonale.

¶ 4 Præt. Donũ importat[l] reſpectũ ad creaturã. Et ita vr̃ de deo dici ex tpe. Sed nomina perſonalia dicuntur de Deo ab æterno, ut pater & filius. Ergo donũ non eſt nomen perſonale.

Sed contra eſt, q̃d Aug.* dicit 15. de Tri. Sicut corpus carnis, nihil aliud eſt q̃ caro, ſic donũ ſpũs ſan. nihil aliud eſt quàm ſpi. ſan. Sed ſp. ſan. ẽ nomẽ pſonale. Ergo & donũ.

Respon. Dd̃m, q̃ in noĩe doni, importat̃ aptitudo ad hoc, q̃ donet̃. Quod aũt donat̃, hẽt aptitudinẽ uel habitudinem, & ad id à quo dat̃, & ad id cui dat̃. Non.n. daretur ab aliquo niſi eſſet eius, & ad hoc alicui datur, ut eius ſit. Perſona aũt diuina, dr̃ eſſe alicuius, uel ſm originem, ſicut filius eſt patris uel inquantum ab aliquo habetur. Habere autem dicimur id, quo liberè poſſumus uti vel frui, ut volumus. Et per hunc modum diuina perſona non põt hri, niſi à rõnali creatura Deo cõiuncta. Aliæ aũt creaturę moueri quidẽ pñt à diuina pſona, nõ tamen

SVPER Q. XXXVIII. ART. I.

Cap. 1. d. 18. q. 1. cõ. 1. & 2.
Alb. Mag. 1. diſtin. 18. art. 3.

In titulo aduerte, q̃ ut patet ex introductione huius q̃onis in litera, pñtis intentionis eſt quærere, an donũ ſit nomẽ pſonale, non neceſſariò, ſed poſſibiliter, ſ. an ſecdm aliquã eius ſignificationẽ ſit nomẽ perſonale, ſic cõuenit in diuinis.

¶ In corpore unica ẽ cõcluſio reſpõſiua q̃ſito affirmatiuè. Diuinæ perſonæ cõpetit donũ eſſe & dari. Probatur ſic. Diuinæ pſonæ cõuenit eſſe alicuius per originẽ, & haberi à creatura rõnali ſola, non ex ppria uirtute. ergo cõuenit ſibi donũ eſſe & dari. Antecedẽs quo ad primã partem patet, q̃a filius eſt patris p originẽ. Quoad ſcdm verò, quia creatura rõnalis liberè poteſt frui pſona diuina, & vti eius effectu. Quo ad tertiã aũt, q̃a nulla alia creatura põt adduci in pñtẽ fruendi diuina perſona. Quarta demũ per ſe patet. Conſeq. aũt pbat̃ ex trib. cõdonib. doni. ſ. q̃ ſit alicuius ut donatoris, & poſſit haberi ab eo cui ẽ donabile, & quòd ſit ſuppa vires illius. ſ. nõ debitũ illi. Et primę quidã cõditiones ponunt̃ in principio literæ, atq; pbant̃ ex hoc, q̃ donũ importat aptitudinẽ ut donet̃. Tertia aũt ponit̃ in calce literæ. Et ſi vis, potes uertere hãc rõnem, & conditiones doni aſſumere p antecedente.

Perrecta per totum.
200
1. diſt. 18. art. 1.

*Li. 15. de tri. c. 19. à med. to. 3.

*Li. 8. circa mediũ & paulo poſt.

† Colligit̃ ex li. 4. ca. 19. à medio & lib. 3. ca. 21.

*Li. 15. de tri. c. 19. à medio. to. 3.

22.

tamen ſic, ꝙ in poteſtate earum ſit frui diuina perſona, & vti effectu eius. Ad quod quandoq; pertingit rõnalis creatura, vt puta cum ſic fit particeps diuini verbi & procedentis amoris, ut poſſit liberè Deũ vere cognoſcere, & rectè amare. Vñ ſola creatura rõnalis, põt habere diuinã perſonã. Sed ad hoc, ꝙ ſic eã habeat, nõ põt propria virtute peruenire. Vñ oportet ꝙ hoc ei de ſup detur. Hoc.n. dari nobis dr̃, quod aliundè habemus. Et ſic m diuinę perſonę competit dari & eſſe donum. n

Concl. m

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ nomen doni importat diſtinctionẽ perſonalẽ, ſm quod donũ dr̃ eſſe alicuius p originẽ. Et tñ ſpũs ſanctus dat ſeipſum, inquantũ eſt ſuiipſius, vt potẽs ſe uti, vel potius frui, ſicut & hõ liber, dr̃ eſſe ſuiipſius. Et hoc ẽ ꝙ Aug. dicit ſup Io. Quid tã tuũ eſt q̃ tu? Vel dicendũ, & melius, ꝙ donũ oportet eſſe aliquo mõ dantis. Sed hoc eſſe huius, dr̃ multipliciter. Vno mõ p modũ identitatis, ſicut dicit Au. ſuper Io. & ſic donũ nõ diſtinguit à dãte: ſed ab eo cui daẽ. & ſic dr̃, ꝙ ſpũs ſanc. dat ſe. Alio mõ dr̃ aliqd eſſe alicuius, vt poſſeſſio vel ſeru9. Et ſic oportet, ꝙ donũ eſſentialiter diſtinguaẽ à dãte. & ſic donũ Dei eſt aliqd creatũ. Tertio mõ dr̃ hoc eſſe huius p originẽ tm̃. & ſic filius eſt patris, & ſpũs ſanct9 vtriuſq;. Inquãtũ ergo donũ hoc modo dr̃ eſſe dãtis, ſic diſtinguitur à dante perſonaliter, & eſt nomen perſonale.

Secunda reſponſio

AD SECVNDVM dĩm, ꝙ eſſentia dicitur eſſe donum patris, primo modo, q̃a eſſentia eſt patris per modum identitatis.

AD TERTIVM Dicendum, ꝙ donum ſm quod eſt nomẽ perſonale in diuinis, non importat ſubiectionẽ: ſed originẽ tm̃ in comparatione ad dantẽ. In comparatione uero ad eum, cui datur, importat liberum vſum vel fruitionem, ut dictum * eſt.

In cor. ar.

AD QVARTVM dĩm, ꝙ donũ nõ dr̃ ex eo, ꝙ actu daẽ: ſed inq̃tũ hẽt aptitudinẽ vt poſſit dari. Vñ ab æterno diuina pſona dr̃ donũ, licet ex tpe detur. Nec tñ per hoc, ꝙ importaẽ reſpectus ad creaturã, oportet ꝙ ſit eſſentiale: ſed ꝙ aliquid eſſentiale in ſuo intellectu includaẽ, ſicut eſſentia includitur in intellectu perſonæ, vt ſupra dictum * eſt.

Q. 29. art. 4. & q. 34. ar. 3. ad 1.

SVPER Q. XXXVIII. ART. II.

Cap. 1. d. 18. q. 1. a. 3
Bannes q. 38. a. 2.

Porrecta per totũ 201

TItulus ex prædictis eſt clarus.
¶ In corpore eſt una concluſio reſpõſiua q̃ ſiue affirmatiua. Donum perſonaliter ſumptum, in diuinis eſt propriũ nomen ſpiritus ſancti. [illegible] donũ eſt datio irreddibilis. ergo claudit in ſe rõnẽ gratuitæ donationis. ergo amoris. ergo amor eſt primũ donũ. ergo ſpũs ſanct9 procedit vt primũ donum. & ſic donũ eſt eius ꝓprium nomen [illegible]

1. diſt. 18. artic. 2. Et ve. q. 7. ar. 1.

ARTICVLVS II.

Vtrum donum ſit proprium nomen ſpiritus ſancti.

AD SECVNDVM ſic ꝓcediẽ. Vr̃, ꝙ donũ non ſit propriũ nomen ſpiritus ſancti. Donum .n. dr̃ ex eo quod h datur. Sed ſicut dr̃ Iſa. 9. Filius datus eſt nobis. ergo eſſe donum conuenit filio, ſicut ſpiritui ſancto.

¶ 2 Pręt. Oẽ nomẽ propriũ alicuius perſonæ, ſignãt aliq̃ ei9 h proprietatẽ: ſed hoc nomẽ donũ non ſignãt proprietatẽ aliq̃ ſpiritus ſancti. Ergo donũ nõ eſt proprium nomen ſpũs ſancti.

¶ 3 Pręt. h Spũs ſanctus põt dici ſpũs alicuius hoĩs: ſed nõ põt dici donũ alicui9 hoĩs: ſed ſolũ donũ Dei. Ergo donũ non eſt proprium nomen ſpiritus ſancti.

SED CONTRA eſt, ꝙ Aug. dicit in * 4. de Tri. Sicut natũ eſſe eſt filio à pr̃e eſſe, ita ſpm̃ ſctm̃ donũ Dei eſſe, eſt à patre & filio ꝓcedere. Sed ſpũs ſan. ſortiẽ ꝓpriũ nomẽ inquãtũ ꝓcedit à patre, & filio. Ergo & donũ eſt propriũ nomen ſpiritus ſancti.

RESPON. Dicẽdũ, ꝙ o donũ ſm ꝙ perſonaliter ſumiẽ in diuinis eſt propriũ nomẽ ſpũs ſancti. *

Ad cuius euidentiã ſciendũ eſt, ꝙ donum propriè eſt datio irreddibilis, ſm Philoſophum, i. quod non datur intentione retributionis. & ſic importat gratuitam donationem. Rõ autem gratuitę donationis, eſt amor. ideò .n. damus gratis alicui aliquid, quia uolumus ei bonum. Primum ergo, quod damus ei, eſt amor quo uolumus ei bonũ. Vñ manifeſtũ eſt, ꝙ amor hẽt rõnẽ primi doni, per qđ oĩa dona gratuita donanẽ. Vñ cũ ſpũs ſan. procedat vt amor (ſicut iã dictũ * eſt) procedit in rõne doni primi. Vñ dicit Augu. l. 15. de Trin. ꝙ per donum, quod eſt ſpiritus ſan. multa ꝓpria dona diuiduntur membris Chriſti.

AD PRIMVM ergo dĩm, ꝙ ſicut filius, quia procedit p modum uerbi, quod de ratione ſua habet, quod ſit ſimilitudo ſui principij, dicitur propriè imago, licet & ſpiritus ſanctus ſit ſimilis patri: ita & ſpiritus ſanct9 quia à patre procedit ut amor, dr̃ propriè donum, licèt etiã filius detur. Hoc .n. ipſum, ꝙ fili9 datur, eſt ex patris amore, ſecũdũ illud Ioan. 3. Sic Deus dilexit mundum, vt filium ſuum vnigenitum daret.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ in nomine doni importaẽ, ꝙ ſit dãtis per originem. Et ſic importaẽ proprietas originis ſpiritus ſancti, quæ eſt proceſſio.

AD TERTIVM dicẽdũ, ꝙ donũ antequã detur, eſt tm̃ dantis: ſed poſtquam datur, eſt eius cui daẽ. Quia igiẽ donum nõ importat dationem in actu, non poteſt dici ꝙ ſit donũ hominis: ſed donum Dei dantis. * Cum aũt iam datum eſt, tunc hominis eſt, vel ſpiritus uel datum.

mẽ. Anteceđẽs patet authoritate Philoſophi. Prima uerò conſequẽtia explanatur, q̃a irreddibilis datio, ẽ gratuita donatio. Secũda adeſt q̃a iõ gratis damus alicui, q̃a bonũ illi uolumus. Tertia aũt, quia amor eſt [illegible] & datum. Quarta aũt, quia ſolum ſpũs ſctus ꝓcedit vt amor. Et cõfirmaẽ cõcluſio authoritate Augu.
* Circa p̃dicta, occurrit primo cõe dubiũ, an donũ ſignificet primo proprietatẽ perſonalẽ ſpũs ſcti, vel reſpectũ apõrtinẽ [illegible] ad creaturas rõnales, vel aliqd aliud.
* Occurrit quoq; dubium ex Areo apud Capreolũ in 18. diſt. primi, multiplex. Tũ quia hæc litera contradicit [illegible] dẽti. Ibi ſiqđẽ dictũ eſt ꝙ ſpũs ſanctus p̃cedit vt impreſſio. hic aũt ꝙ procedit vt amor. Tũ quia hoc dictum eſt falſum. Si .n. ſpi. ſanc. procedit vt amor [illegible] Deus bonus & ſapiẽs &c. q̃a amor, eſſentiale quid eſt. Tũ q̃a cum dr̃ ſpiritus ſanctus procedit, ut amor, ſumitur amor eſſentialiter, aut perſonaliter. Si eſſentialiter, nõ eſt ad propoſitum [illegible] ſpũs ſanctus ẽ vi proceſſionis ſuæ [illegible] claudere eſſentiam reſpectu creaturæ [illegible] dit amor eſſentialiter dictus. Si perſonaliter, conſequentia nihil valet. ergo procedit ut donum primum, quia rõ primi doni [illegible] eſt de amore eſſentialiter dicto, & eſt ratio omnis gratuitæ collationis.
* Ad horũ euidentiã ſciedũ eſt, ꝙ donum in cõi tria manifeſtè importaẽ, ſ. rẽ donabilẽ reſpectũ donabilitatis, & reſpectum quaſi poſſeſſionis, ſ. ꝙ eſt illius qui poteſt illud donare. Sed rẽ dona-

I. 2. Arti. ni. c. [illegible] medio [illegible] mo 3.

Concl. n

Q. 37. ar. 1.

[illegible]

donabilẽ importat denominatiuè quia denominat illã. Reſpectum vero donabilitatis, .i. ut aptũ ſit alteri donari, ſignificat primo, vt ex litera ſumi [illegible] ardendis. Et hæc .n. patet in vtroque proceſſũ articulo, vt patet intuenti. Reſpectum verò ad donatorem conſignificat magis (iudicio meo) quam ſignificet. Verum ratione proprietatis perſonalis ſimpliciter [illegible] falſum autem ratione abſoluti incluſi non extranee: ſed vt in obliquo cadẽtis in eius ratione, ſicut in diffinitione pſonæ ponitur rõnalis natura. & ſi diffiniretur perſona diuina, caderet in eius ratione natura diuina, & ſimiliter, ſi diffiniretur verbũ diuinũ, diffiniretur p notitiã diuinã: & ſimiliter donũ p amorẽ diuinũ &c. Ad argumẽta ergo Aureo. veniendo, dicitur, ꝙ ex inopia vocabulorum modo dicitur quod ſpiritus ſanct9 procedit vt impreſſio, modo vt impulſus, modo vt amor &c. vt vel ſic nominibus rem obſcuram, atq; innominatam ſignificare poſſimus. Qđ autem additur falſum eſſe, quod ſpiritus ſanctus procedit vt amor, negatur quoniam hoc commune dictum ſanctorum eſſe videtur. Et ad primã in oppoſitum probationẽ neganda eſt ſequela, de amore eſſentiali loquendo, quia ſi eo ſpi. ſan. quo amor, quia eadẽ perfectione ſit ſpi. ſan. & De9 & amor, & beat9 &c. vt patet p Au. & Hylarĩ 18. d. 1. Ad ſecũdam vero dicitur, ꝙ ly amor, ſumitur perſonaliter, & ꝙ valet conſequentia, ſpiritus ſanc. ꝓcedit vt amor id eſt, vt impreſſio amando procedens. ergo procedit vt primum donum, quia amor eſſentialiter ſumptus ex modo ꝓcedendi claudiẽ in ratione illius impreſſionis in obliquo, ſicut [illegible]

Vel dicatur ꝙ ſignificat dõni ſecundaria. Donum autem in diuinis perſonaliter, quia primum donum, denotat amorẽ ut rem donabilem, quia donatis per originem eſt ratio [illegible] proceſſionis cõſtituens ſpiritum ſanctũ ſignificat, quia verò donabile creaturis tantum rationalibus, reſpectum rationis ad eas ſignificat. Eodem (iudicio meo) ordine, quo [illegible] in dono in communi. Verumtamen, non eſt idẽ ordo in re, qui eſt in ſignificari. Spiritui nãque ſancto primo cõuenit ſua proprietas perſonalis, ratione cuius eſt patris & filij [illegible] ratione cuius diciẽ primo donalis, & tertio reſpectus donabilitatis. Quod enim reſpectus donabilitatis conueniat ſpiritui ſancto ratione amoris eſſentialis incluſi, & ratione probatur, quia. ſ. nullum perſonale, vt ſic, includit reſpectum ad creaturas, & litera teſtimonio conuincitur in reſponſione ad quartum primi ar. vbi expreſſe docetur, q. ſicut in diffinitione pſonæ claudiẽ aliquid eſſentiale, ita in ratione doni & rationis illius eſſentialis importatur reſpectus ad creaturam, & ratione notionalis eſt nomen perſonale. Qđ aũt amor eſſentialis claudatur in doni nomine, ex eodem patet fundamento, quia .ſ. reſpectus ad creaturã exigit aliquid eſſentiale claudi in ſignificato ipſius. Vnde ſcdm̃ [illegible] [illegible]

QVAESTIO XXXIX.

De perſonis ad eſſentiam relatis, in octo articulos diuiſa.

POST ea, quę de pſonis diuinis abſolutè tractata ſunt, cõſiderãdũ reſtat de pſonis in cõparatione ad eſſentiam, & ad proprietates, & ad actus notionales, & de comparatione ipſarum adinuicem.

B

QVANTVM igitur ad primũ horum, octo quæruntur.

¶ Primò, Vtrum eſſentia in diuinis, ſit idem quod perſona.

¶ Secũdò. Vtrum dicendum ſit ꝙ tres pſonæ ſint vni9 eẽntię.

¶ Tertio, Vtrũ nomina eſſentialia prædicanda ſint de perſonis in pĩali, uel in ſingulari. C

¶ Quarto, Vtrũ adiectiua notionalia, aut verba, vł participia pdicari poſſint de noib. eſſentialibus, cõcretiuẽ acceptis.

¶ Quinto, Vtrũ prædicari poſſint de nominib9 eſſentialib. in abſtracto acceptis.

¶ Sextò, Vtrum nomina perſonarũ prędicari poſſint de nominib. eſſentialib. concretis.

¶ Septimò, Vtrũ eſſentialia attributa ſint ap ꝓpriãda pſonis. D

¶ Octauò, Qđ attributũ cuiq; pſonæ debeat appropriari.

ARTICVLVS PRIMVS

Vtrum in diuinis, eſſentia ſit idem quod perſona.

AD PRIMVM ſic ꝓcediẽ. Vr̃, ꝙ in diuinis, eſſentia ñ ſit idẽ qđ pſona. In q̃buſcũq; .n. eſſentia ẽ idẽ ꝙ pſona ſeu ſuppoſitũ oportet ꝙ ſit tm̃ vnũ ſuppoſitũ vni9 naturę, vt patet in oĩb. ſubſtãtijs ſeparatis. Eorũ .n. q̃ ſunt idẽ re, unũ b multiplicari nõ pot quin multiplicet & reliquũ. Sed i diuinis eſt vna eſſentia, & tres pſonę, vt ex * ſ̃dictis patet. Ergo eſſentia nõ ẽ idẽ ꝙ perſona.

¶ 2 Pręt. Affirmatio & negatio ſimul & ſemel nõ verificanẽ de b eodẽ. Sed affirmatio & negatio verificanẽ de eſſentia & perſona. nã perſona eſt diſtincta, eſſentia verò nõ eſt diſtĩcta. ergo pſona & eſſentia non ſunt idẽ.

¶ 3 Pręt. Nihil b ſubijciẽ ſibiipſi. Sđ pſona ſubijciẽ eẽntię. vñ ſuppoſitũ uel hypoſtaſis noiaẽ. Ergo pſona nõ eſt idẽ ꝙ eſſentia.

SED CONTRA eſt, ꝙ Aug. * dicit. 7. de Tri. Cũ dicim9 pſonã

Porrecta per totũ 202

Sup. q. 3. ar. 3. Et 1. di. 34. q. 1. art. 1.

Q. 30. art. 1. & q. 28. art. 3.

Lib. 7. de tri. c. 6. circa princi. tom. 3.

[illegible] dicimus de verbo reſpectu notitiæ, & pſona reſpectu naturæ. Et ſic nihil obſtat qđ de amore eſſentiali probatũ eſt eſſe donũ & in hoc cõueniat amori perſonaliter ſumpto rõne illius incluſi. Quamuis dici poſſit & veri, ꝙ eſt primũ donũ ꝓpter de impreſſione illa in cõi, & deinde aſcendendo ad diuina infert conuenire ſpũi ſancto qui eſt illa impreſſio. Sed qm̃ eſt res relatiua, & iſte reſpectus doni [illegible] [illegible]

SVPER QVAEST. XXXIX. ARTIC. I.

Bannes. q. 39. artic. 1.

IN titulo ly idem ſignificat identitatem realem.
¶ In corpore quatuor facit, primo [illegible] rationem quæſiti, ſecundo [illegible] opinionem quidam ibi, & quia Boe. Tertiò improbat eam [illegible] ſicut ſupra oſtenſum eſt. quartò reſpondet quæſito ibi: ex quo ſequitur.

Quo-

¶ Quoad primum aduerte, quòd potuisset obijci authori, super F intelligibile[a] quouis intellectu. Et confirmatur, quia verbū Dei titulo huius articuli. Quoniam superius in q. 3. de diuina sim vnici [illegible] est. Constat n. verbū, si pfectū est, adæquare id cuius plicitate quæsitum & determinatum fuit, in Deo esse idem o[illegible] est. Fallimur aūt, ab absolutis & respectiuis ad Deū procedendo no suppositū cū essentia. Et propterea in principio huius articuli eo q̄ distinctionē inter absolutū & respectiuū quasi priorem in rationem necessitatis eius assignauit, intendens q̄ quantum diuina imaginamur, & consequenter illā subaltero membro est ex parte simplicitatis, quæstio ista manifesta erat, nec iteranda: sed ex parte trinitatis suppositorum, seu personarum osse[illegible] postmodū in vnitate essentiæ difficilis emersit q[illegible], & propterea de nouo discutienda, tunc. n. non erat locus huic tractatui.

Q. 3. ar. 3.

¶ Quo ad secundum opinio (vt videtur Porretanorum refert) q[illegible] persona nō est idem q̄d essentia, quia relatio est tantum assistens, & consequenter non transit in essentiam, ergo nec persona, cū sit ipsa relatio.

Boe. lib. de Tri. nō procul à fine.

¶ Quo ad tertium, [illegible] hæc opinio, quòd falsum antecedens assumat, qa relatio in rebus creatis non solum assistit sed inest, ergo in Deo non solum adest, sed substantiale esse habet, vt latius in 28. q. dictum est.

Q. 28. ar. 2.

¶ Quoad quartū, conclusio responsiua est. Persona est idem realiter, q̄d essentia: ipsæ tū personæ inter se distinguuntur realiter.

Conclu. no

Q. 3. ar. 4

patris, non aliud dicimus, quā substantiam patris.

Respon. Dd̄m, q̄ cōsiderātib. diuinā simplicitatē, q̄ō ista ī manifesto hēt ueritatē. Osnsū[*] est .n. 3. q̄ diuina simplicitas hoc requirit, q̄ in Deo sit idē essentia & suppositū, q̄ in substātijs intellectualib. nihil est aliud q̄ psona. Sed difficultatē vr̄ ingerere, q̄a multiplicatis psonis diuinis essentia retinet unitatē. Et q̄a vt[*] Boe. dicit, Relō multiplicat psonarū Trinitatē, posuerūt aliqui hoc mō in diuinis differre essentiā & psonā, quo relōnes dicebāt esse assistētes, cōsiderātes ī relōnib. solū q̄ ad alterū sunt, & nō q̄ res sūt. Sed (sicut s.[*] osnsū est) sicut relōnes in reb. creatis accidētaliter insūt, ita ī Deo sunt ipsa essentia diuina. Ex quo sequit̄, q̄ ī Deo nō sit aliud essentia, q̄ psona s̄m rē,[*] & tñ q̄ psonę realiter abinuicē distinguant. Persona.n. (ut dictū est s.) signāt relōnē, put est subsistēs in natura diuina. Relō aūt ad essentiā cōparata, nō differt re, sed rōne tm̄.[*] Cōparata aūt ad oppositā relōnē hēt uirtute oppōnis, realē distinctionē. Et sic remanet una essentia & tres personæ.

G

Ad 1[m] ergo dd̄m, q̄ in creaturis nō pōt esse distinctio suppositorū p relōnes, sed oportet q̄ sit p essentialia principia, q̄a relationes non sunt subsistētes in creaturis. In diuinis aūt relōnes sunt subsistētes. Iō s̄m q̄ hūt oppositionē adinuicē, pūt distinguere supposita: neq; tñ distinguit essentia: q̄a relōnes ipsę ñ distinguunt̄ abinuicē, s̄m quod sunt realiter idem cū essentia.

H

Ad 2[m] dd̄m, q̄ inq̄tū essentia & psona in diuinis differūt, s̄m intelligētię rōnē, sequit̄, q̄ aliq̄d possit affirmari de uno, q̄d negat de altero: & p cōns q̄d supposito uno nō supponat alterū.

oportere poni credimus, & tñ est totū oppositū. Qm̄ res diuina prior est ente & oībus differentijs entis, est. n. super ens & sup vnū &c. Et ppea, quemadmodum uirtutes inferiores nō vedeant [illegible] inter se ad vnam solā virtutem et formaliter eleuantur, multo magis absolutū & respectiuū ad vnā rē & rationē formalem diuinā eleuant. Vñ ad primum Scoti negatur consequentia. Et ad probationē eius, negatur assumpta conditionalis: [illegible] hoc n. [illegible] in se, non sequitur ergo illā communicabilis, vel illā incommunicabilis, sed stat q̄ sit & communicabilis & incommunicabilis: & hoc pp infinitatem illius rōnis formalis, nec est mirabile [illegible] vnicam rationē formalem hic vnā q̄ vnicam rem, immo illud secundum rectam philosophiam sequit ex hoc posito p̄ fidē. Poteris quoq; nouitijs distinguere illā in cōditionalē, dicēdo, q̄ est uera de vna rōne formali limitata, non autem de illimitata, vt in proposito contingit.

156

¶ Ad sc̄dā verò, dic q̄ pr̄ nō intelligit essentiam & paternitatem vt duo obiecta formalia s̄cdm se, sed vt vnū formaliter & multa virtualiter, vt patet ex dictis, nō ita q̄ in illa diuina re aliq̄ rōne formali paternitas & essentia sint virtualiter, sed ita q̄ sint formaliter & realiter, sed distinctio earū est virtualiter, q̄a illa ibi sunt actū essent distinctæ & [illegible] quia ita exercet p̄ [illegible] vtriusque actū essent distinctæ. Vnde Sco. errauit diuiniendo hunc modū loquendi, & introducendo vt proprijssimum aliud de distinctione formali ex natura rei. Nouus si quidem hic modus [illegible] est à diuinitatis eminentia formali [illegible] [illegible] formaliter. [illegible] autem quem nos [illegible], tantæ rei, vtcunque consonat.

¶ Ad authoritates [illegible] dicitur, quòd quia balbutiendo vt possumus excelsa Dei resonamus, ideò Aug. & doctores de essentia & relatione, vt de distinctis formaliter loquunt̄, hoc .n. ex parte rei fundatur super hoc, quia sunt formaliter distincta virtualiter quāuis non actualiter: ex parte aūt nostri, quia ratione obiectiua apud nos distinguuntur actualiter, sed hoc nihil in Deo ponit nisi relatiuam denominationem entis rationis.

I

¶ In responsione ad primū, aduerte q̄ summa rationis cōsistit in hoc, q̄ illa maxima non tenet vbi natura est absoluta, & suppositum respectiuum, & hoc propter oppositionem relatiuam vt patet ex supradictis.

K

¶ In rñsione ad sc̄dm, aduerte q̄ argumētū cōfirmat ab Aureolo contra hanc responsionē apud capreolū in 1. dist. 2. q. 3. [illegible] effectus in actu habet causam in actu: sed non contradictio cōicabili & incōicabile, distingui & non distingui, est effectus in actu, ante oēm actū intellectus. ergo habet cām i actu: sed nulla eius est distinctio. ergo est ibi distinctio ante oēm actū intellectus. Nec sufficit rñdere, q̄ ibi est distinctio fundamētaliter, sic enim causa non esset in actu, & tamen effectus esset in actu cōtra Philosophum, 5. Metaphys. & secundo physicorum.

¶ Ad hoc à quibusdam rñdet, negādo minorē, qm̄ negatio quę est alterū extremū cōtradictionis, non est actu ante opus intellectus, qm̄ nō est nisi ens rationis. Sed hæc responsio nihil valet. erat.n. non discernēdo inter nō esse, q̄d negatio significat in actu exercito, & inter illud inter non esse, inquātū indui rōne

ens

¶ Quod in persona est idem realiter quod essentia[illegible]: & distincta realiter ab altera persona relatiuè illi opposita. Et probatur sequela, quia relatio in Deo comparata ad essentiam non differre, sed ratione tantum. Comparata autem ad oppositam relationē, habet distinctionem realem, & hoc vi oppositionis relatiuæ realis.

¶ Circa illam propositionem: relatio seu persona nō differre sed rōne tm̄ ab essentia diuina, occurrunt obiectiones Scoti in primo distin. 2. q. 4. vult. n. q̄ persona & essentia distinguātur sine oī actu intellectus. Arguit ergo rationibus & authoritatibus. Prima rō est, pater secūdo actu intellectus habet in se entitatem communicabilem & entitatem incommunicabilem, ergo hēt in se rem diuersarum rōnum formalium, probatur sequela, quia si esset res vnius rōnis in se, vel esset tñ communicabilis, vel tñ incommunicabilis, quorum vtrumq; est hęreticum. Sc̄da ratio est, pr̄ intelligens in primo signo originis se, aut intelligit essentiam & paternitatem, vt duo obiecta formaliter distincta, aut non, si sic, h̄r intentum, quia cognitio intuitiua est rei s̄cdm esse præsens in se: si non, ergo distinguuntur tantum in modo concipiendi ergo ex distinctione inter ea non est hoc communicabile & hoc incommunicabile, & tenet sequela, quia distinctio s̄cdo modū concipiendi nihil facit in re. Authoritates aūt sunt Aug. 7. de tri. omnis essentia q̄ relatiuè dicitur, est aliquid excepto relatiuo. Et rursus ibidē si pater nō est aliquid ad se, nō est ad aliud. Et rursus de filio nō eo verbū quo sapientia. Ex his enim omnibus patet, non idē esse formaliter in se rem absolutam & ad aliud.

¶ Ad euidentiā horū scito, q̄ sicut in Deo s̄cdm rē siuē in ordine reali, est vna res non purè absoluta, nec purè respectiua, nec mixta aut cōposita, aut resultans ex utraq; sed eminentissimè & formaliter habēs quod est respectiui, immò multarū rerū respectiuarum, & quod est absoluti, ita in ordine formali seu rōnum formaliū s̄cdm se, nō quo ad nos loquēdo, est in Deo vnica rō formalis, nō purè absoluta nec purè respectiua, nō purè communicabilis nec purè incōmunicabilis: sed eminentissimè ac formaliter cōtinēs, & quicquid absolutæ perfectionis est, & quicquid trinitas respectiua exigit. Oportet aūt hoc esse, quia oportet q̄ cuiuslibet simplicissimæ rei s̄cdm se vna vnica rō, rñdere [illegible] adæquatā rōnē formalē: alioq̄n non esset p se primo vnū

[illegible] dicimus, nec [illegible] rōnē, si non esse [illegible] [illegible]

Ad tertium Dicendū, q̄ rebus diuinis noīa imponimus s̄m modū rerū creatarū, vt s̄. dictū est. [*] Et q̄a naturę rerū creatarū, indiuiduant̄ p materiam q̄ subijcit̄ naturę speciei, inde est, q̄ indiuidua dicunt̄ subiecta vl supposita vel hypostases. Et pp hoc ēt diuinę personę suppositā uel hypostases nominantur: non q̄ ibi sit aliqua suppositio vel subiectio secundum rem.

[illegible] effectus in actu &c. Vnica tñ rñsione ad hæc oīa [illegible] negando vniuersaliter illā ppositionē, s. q̄ sola distinctio est ca huius effectus, nam ille effectus pōt oriri à distinctione [illegible], & à virtualiter continente distinctionem, vt à causa æquiuoca, nō solū, q̄ ex effectus pōt oriri à causa [illegible] sola & à cā æquiuoca sola, ad positionē effectus [illegible] determinare altera earū, sed sub disiunctione [illegible] est in proposito, cōcedo q̄ effectus in actu hēt causam [illegible] sed illa est uel distinctio in actu vel cōtinēs virtualiter distinctionem, & hoc sc̄dm membrum est uerum in proposito [illegible] obiectionē contra hoc militat. Et bene hoc in [illegible] [illegible], vbi de causa distinctionis, secundum [illegible] à Scotistis, & alijs molestabitis. hoc enim [illegible] omnia ista obstrues.

SUPER Q. XXXIX. ART. II.

[illegible]

Articvlvs II.

Vtrum sit dicendum tres personas esse unius essentiæ.

AD secvndvm sic pcedit. Vr̄, q̄ nō sit dd̄m, tres psonas esse unius essentię. Dicit.n. Hilarius in[*] li. de synodis, q̄ pr̄ & filius & spūs sanctus sunt quidē p substātiā tria, per consonantiā vero, vnū. Sed substātia Dei est eius essentia, Ergo tres personę nō sunt vnius essentię.

¶ 2 Prēt. Nō est affirmādū aliqd de diuinis, q̄d authoritate scripturæ sacrę nō est expressū, vt patet per Dio.[*] 1. c. de di. no. Sed nūquā in scriptura sacra exprimit̄, q̄ pater & filius & spūs sanctus sunt unius essentię. Ergo hoc non est asserendum.

D

¶ 3 Prēt. Natura diuina est[b] idem q̄ essentia. Sufficeret ergo dicere, q̄ tres psonæ sūt unius nāę.

¶ 4 Prēt. Nō cōuenit dici, q̄ psona sit essentię: sed magis q̄ essentia sit personę.[b] Ergo neq; cōueniēter vr̄ dici quod tres personæ sunt vnius essentię.

E

¶ 5 Prēt. Aug.[*] dicit, q̄ non dicimus tres psonas esse ex vna essentia, ne intelligatur in diuinis aliud esse essentia, & persona.[b] Sed sicut ppositiones sunt transitiuę, ita & obliqui. Ergo pari ratione non est dicē dum, quod tres personę sunt unius essentiæ.

¶ 6 Prēt. Id q̄d pōt esse erroris occasio, nō est in diuinis dd̄m. Sed cū dicunt̄ tres psonę vnius essen-

A

tiæ, vel subę, dat̄ erroris occasio, q̄a ut Hilari[*] dicit in[*] li. de synodo, vna suba pris & filij pdicata, aut unū q̄ duas nuncupationes hēt, subsistentē significat, aut diuisam vnā substantiā duas imperfectas fecisse substātias, aut tertiā priorē substātiā, q̄ a duob. & usurpata sit & assumpta. Nō est ergo dicendum, tres personas esse vnius substātię.

*Li. de synodo, in tertio fol. à prin. lib.

Sed contra est, q̄ Aug. dicit in[*] li. 3. cōtra Maximinū. Quòd hoc nomē omousiō, q̄d in cōcilio Niceno aduersus Arrianos firmatū est, idē significat quod tres psonas esse vnius essentię.

*Li. 3. cōtra Maximinum. c. 14. ante mediū, tom. 6.

Respon. Dd̄m, q̄ (sicut s. dictū est *) intellectus nr̄ res diuinas noīat, nō s̄m modū earū, q̄a sic eas cognoscere nō pōt: sed s̄m modū in reb. creatis inuētū. Et quia in reb. sensibilib. à q̄b. intellectus nr̄ sciam capit, natura alicu[*] spēi p materiā indiuiduat̄, & sic natura se hēt vt forma, indiuiduū aūt vt suppositū formę, pp hoc ēt in diuinis q̄tum ad modū signandi, essentia signāt ut forma triū psonarū, dicimus aūt in reb. creatis formā q̄cūq; esse eius, cui[*] est forma sicut sanitatē uel pulchritudinē hois alicu[*]. Rē aūt hñtē formā nō dicim[*] esse formę, nisi cū adiectiōe alicui[*] adiectiui, q̄d designat illā formā. Vt cū dicim[*], illa mulier est egregię formæ, iste hō est pfectę uirtutis. Et similiter quia in diuinis multiplicatis personis, nō multiplicat̄ essentia,[m] dicimus unā essentiā esse trium personarū, & tres psonas unius essentiæ, vt intelligantur isti genitiui construi in designatione formę.

B

ὁμοού-σιον ὁμοού-σιον

q. 13. art. 1. & 11.

C

Conclu. no

Ad primvm ergo dicendū, q̄ substantia sumitur pro hypostasi, & non pro essentia.

Ad II. dd̄m, q̄ licēt tres personas esse unius essentiæ, nō inueniat̄ in sacra scriptura per hæc verba, inuenit̄ tamen quantum ad hunc sensum. Sicut ibi. Ego & pater vnum sumus. Et ego in patre, & pr̄ in me est. Et per multa alia haberi potest idem.

Ad III. dd̄m, q̄ q̄a natura designat principium act[*], essentia uerò ab essendo dr̄, pōt dici aliqua vni[*] naturę, q̄ conueniunt in aliquo actu, sicut oīa calefacientia. Sed unius essentiæ dici non pūt, nisi quorū est vnū esse. Et ideò magis exprimitur unitas diuina per hoc, quod dr̄, q̄ tres personę sunt unius essentiæ, q̄ si diceretur, q̄ sunt unius naturę.

Ad IIII. dd̄m, q̄ forma absolutè accepta, cōsueuit signari, ut ei[9] cui[*] ē forma, ut uirt[*] Petri. Econuersò aūt res hñs formā aliq̄ nō cōsueuit signari ut ei[9], nisi cū uolum[*] determinare siuē designare formā. Et tūc req̄runt̄ duo genitiui, quorū vn[*] significet formā, & ali[9] determinationē formæ, vt si dicat̄. Petr[*] ē magnæ virtutis. Vel ēt req̄rit̄ vnus genitiuus hñs uim duorū genitiuorū, ut cū dr̄, Vir sanguinū ē iste .i. effusor multi sāguinis. Quia igit̄ eēntia diuina signāt ut forma respectu psonæ, cōueniēter eēntia psonæ dr̄: ñ aūt ecōuersò, nisi aliq̄d addat̄ ad designationē eēntiæ, ut si dicat̄, q̄ pr̄ ē psona diuinæ eētiæ, vl̄ q̄ tres psonæ sūt uni[*] eē.

Ad v. dd̄m, q̄ hæc ppositio Ex, uel De, nō designat habitudinē cāæ formalis: sed magis habitudinē cāæ efficiētis, uel materialis. Quæ q̄dē causæ in oībus distinguunt̄ ab his quorū sunt causæ. Nihil. n. est sua materia, neq; aliquid est suū principium

actiuum.

SVPER Q. XXXIX. ART. III.

Cap. 1. d. 4. q. 1. c. 5. Bannes a. 5.

IN titul. notſter dr̃, vt hoc nomẽ Deꝰ, ad inſinuandũ, ꝙ pſens q̃ð eſt de noĩbꝰ eſſentialib. in cõcreto, ſiue adiectiua, ſiuẽ ſubſtantiua ſint.

¶ In corpore duo facit. Primò, diſtinguit ſubiectũ q̃onis, [illegible] diſtinctionis membra, duas cõcluſiones [illegible] ſecundo, probat eas ſimul.

¶ Quoad primum diſtinctio eſt. Nominũ diuinorum eſſentialiũ quædam ſunt ſubſtãtiua, & quædã adiectiua. Prima concluſio eſt: ſubſtantiua ꝑdicanẽ de tribus perſonis ſingulariter tãtum, ita ꝙ non plurãliter. Scda eſt: adiectiua prædicantur de tribus perſonis in numero plurali.

¶ Quo ad ſcdm, probantur utraq; cõcluſio tali ordine. Primò, ponitur maior in cõi. Secundò, autẽ ſubſumitur minor in diuinis, explanatur in creaturis ipſa maior ibi, in creaturis aũt. Tertiò, [illegible] minor, & infertur utraq; concluſio, explanãdo et Athanaſij verba. Eſt ergo tanto ex differẽtia inter ſubſtantiua & adiectiua in modo ſignificandi: ſumpta. ſubſtantiua ſignificant per modũ ſubſtantiæ. Adiectiua verò, per modũ accidẽtis: ergo ſingularitas vel pluralitas ſubſtãtiui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Lib. de ſynod. in vl t. fol. ante finẽ.

Porrecta per totum. 204 1. d. 42. ar ti. 2. ad 5. Et Boet. Tri. q. 1. ar ticul. 4.

Li. 1. de doctri. Chriſtia. ca. 5. tomo 3.

actiuum. Aliquid tñ eſt ſua forma, ut patet in oib. reb. immaterialib. Et iõ per hoc, quod dicimus, tres pſonas unius eſſentię ſignificãdo eſſentiã in habitudine formæ, nõ oñdit aliud eẽ eſſentia, q̃ pſona. qđ oñderetur ſi diceremus tres perſonas ex eadem eſſentia. F

Ad 6m dđm, ꝙ ſicut Hil.* dicit in li. de ſyno. Malè ſanctis rebus piudicaẽ, ſi, quia nõ ſanctæ à quibuſdã hñr, eſſe non dẽant. Sic, ſi malè intelligiẽ omouſiõ, quid ad me bñ intelligentẽ? Sic ergo una ſuba ex una geniti ꝓprietate, nõ ſic aũt ex ꝓportione, aut ex uniõe, aut ex cõiõe. G

ARTICVLVS III.

Vtrum nomina eſſentialia prædicẽtur ſingulariter de tribus perſonis.

AD TERTIVM ſic ꝓcedit, vr̃, ꝙ noĩa eſſentialia (vt hoc nomẽ Deus) nõ ꝑdicenẽ ſingulariter de trib. pſonis, ſed pľaliter. Sicut. n. hõ ſignãt ut habẽs humanitatẽ, ita Deus ſignãẽ vt hñs deitatem. Sed tres perſonę ſunt tres habentes deitatẽ.[h] Ergo tres perſonæ ſunt tres dij. H

¶2 Pręt. Gen. 1. vbi dr̃, In principio creauit Deus cęlũ & terrã, hebraica ueritas hẽt, Elohim, ꝙ põt interpretari [h] dij, ſiuẽ iudices. Et hoc dr̃ ꝑ pluralitatẽ perſonarũ. Ergo tres perſonæ ſunt plures dij, & nõ unus Deꝰ. I

¶3 Pręt. Hoc nomẽ res (cũ abſolutè dicaẽ) vr̃ ad ſubam [h] ptinere. Sed hoc nomẽ pľaliter ꝑdicatur de trib. pſonis. Dicit. n. Aug. in* li. de doctr. Chriſtiana. Res q̃b. fruẽdũ eſt, ſunt pt̃, & filius, & ſpũs ſan. Ergo, & alia nomina eſſentialia pluraliter ꝑdicari poſſunt de tribus pſonis.

¶4 Pręt. Sicut hoc nomẽ Deꝰ, ſignificat hñtẽ deitatem, ita hoc nomẽ pſona ſignãt[h] ſubſiſtẽtẽ in natura aliqua intellectuali. Sed dicimꝰ tres pſonas. Ergo eadẽ rõe diceẽ poſſumꝰ tres deos. K

Sed contra eſt, ꝙ dr̃ Deut. 6. Audi Iſrael, dominus Deus tuus, Deus unus eſt.

Respon. Dđm, ꝙ noĩum eẽntialiũ, q̃dã ſignãt eſſentiã ſubſtantiuè, q̃dã verò adiectiuè. Ea qdẽ[m] q̃ ſubſtãtiuè eſſentiã ſignificãt, ꝑdicanẽ de trib. pſonis ſingľriter tñ, & nõ pľaliter. Quæ verò adiectiuè eſſentiã ſignãt ꝑdicanẽ de trib. pſonis in pľali[n]. Cuiꝰ rõ eſt, q̃a noĩa ſubſtãtiua ſignãt aliqđ p modũ ſubæ noĩa uerò adiectiua ſignãt aliquid p modũ accidẽtis, qđ inhæret ſubiecto. Suba aũt ſicut per ſe hẽt eſſe, ita p ſe hẽt unitatẽ vel multitudinẽ. Vñ, & ſingularitas vel pľalitas[d] noĩs ſubſtãtiui, attẽdiẽ ẽm formã ſignãtã p nomẽ. Accidẽtia aũt ſicut eſſe hñt in ſubiecto, ita ex[d] ſubiecto ſuſcipiũt unitatẽ, & multitudinẽ.* Et iõ, in adiectiuis attendiẽ ſingularitas & pľalitas ẽm ſuppoſita. In creaturis aũt, nõ inenit una forma in pľib. ſuppoſitis niſi unitate ordinis, ut forma multitudinis ordinatę. Vñ, noĩa ſignãtia talẽ formã ſi ſint ſubſtãtiua, ꝑdicaẽ de pľib. in ſingulari, nõ aũt ſi ſint adiectiua. Dicimꝰ. n. ꝙ multi hoies sũt collegiũ uel exercitꝰ, aut populꝰ, dicimꝰ tñ ꝙ pľes hoies sũt collegiati. I diuinis aũt eſſentia diuina ſignãẽ p modũ formę vẽdictũ* eſt. Quę qdẽ ſimplex ẽ & maximè una: vt õſtẽſũ eſt. Vñ, noĩa ſignãtia diuinã eſſentiã ſubſtãtiuè, ſingulariter & non pľaliter de trib. pſonis ꝑdicant. Hæc igiẽ ẽ rõ, quare Sortem & Platonẽ & Ciceronẽ dicimus tres hoies, patrẽ aũt & filiũ, & ſpm ſctm nõ dicimꝰ tres deos: ſed vnũ Deũ, q̃a i trib. ſuppoſitis humanæ naturæ sũt tres humanitates, in trib. aũt pſonis ẽ vna diuina eſſentia. Ea verò, q̃ ſignãt eſſentiã adiectiuè, ꝑdicãt pľaliter de trib. ꝑ pľalitatẽ ſuppoſitorũ. Dicimus. n. tres exiſtẽtes, uel tres ſapiẽtes, aut tres æternos & increatos & immenſos, ſi adiectiuè ſumantur.

Si uerò, ſubſtantiuè ſumantur, dicimus unũ increatum, immenſum, & ęternum, ut Athanaſi.* dicit.

Ad primvm ergo dđm, ꝙ licẽt Deꝰ ſignẽt hñtẽ deitatẽ, eſt tñ aliud modꝰ ſignãdi. Nã Deꝰ dr̃ ſubſtantiuè: ſed hñs deitatẽ dr̃ adiectiuè. Vñ licẽt ſint tres hñtes deitatem, non tñ ſequiẽ, ꝙ ſint tres dij.

Ad 2m dđm, ꝙ diuerſę linguæ hñt diuerſũ modũ loquẽdi. Vñ, ſicut ꝑ pľalitatẽ ſuppoſitorũ Gręci dicũt tres hypoſtaſes, ita & in Hebræo dr̃ pluraliter Elohim. Nos aũt non dicimꝰ pľaliter neq; deos neque ſubſtãtias: ne pluralitas ad ſubſtãtiã referat.

Ad tertivm dicendũm, quòd hoc nomen

In ſymbolo [illegible] dei.

[illegible] Circa rõnem [illegible] Scot. in 1. di. 12. putat hanc rõnẽ inſufficientẽ, arguens contra eã ſic. [illegible] ſignificatũ ſuo circa ſignificatũ ſui determinabilis: [illegible] & ſubſtantiui eſt idem [illegible] [illegible] Ad primũ dubium dicendum eſt, [illegible] differentia inter adiectiuum & ſubſtantiuum [illegible] Comparanti. [illegible] Vtrumque. n. pluralitas [illegible] [illegible] [illegible] propoſitionis: patet eſt

eſt plura principia, & clariſſimè eadem docuit in loco proprio: vbi ſ. opus erat ſ. in tertia parte loco allegato: vbi & reprehendit oppoſitam opinionem q̃ ipſemet ſecutus fuerat in tertio ſent. diſt. 1. q. 2. art. 3. quicquid alij dixerunt prætermittendo. ¶ Ad ſcdam verò dubitationẽ dr̃, ꝙ maior eſt oĩno falſa q̃ñ p ſe primo terminus numeralis ponit ſignificatum [illegible] [illegible] A eſt, ꝙ ly Deus q̃ñq; pro eſſentia, & q̃ñq; pro perſona ſupponit. Deus ſemper ſupponit pro habente deitatẽ: ergo ſemper pro pſona. Et cõfirma[tur] q̃a illa eſt rõ literæ fundãs [illegible] cõcluſionẽ. Scdo eſt, ꝙ in iſta: Deus creat, ly Deus, ſupponit pro eſſentia. Actiões sũt ſuppoſitorũ: ergo. Præterea [illegible] rõ nõ abſtrahit à ſuppoſitis ſicut nec clare videri [illegible] ergo.

¶ Tertium eſt, ꝙ in ly Regi ſeculorũ &c. ly Deo ſupponit ꝓ tribus ſuppoſitis. Hoc. n. repugnat præcedenti dictioni [illegible]

Locis ſup. [illegible]

Porrecta per totum. 205 1. d. 4. q. 1. [illegible]

res eſt de tranſcendentibus. Vñ ẽmꝗ ptinet ad relationẽ, pluraliter ꝑdicaẽ i diuinis, ẽm verò ꝙ ptinet ad ſubam, ſingulariter ꝑdicat. Vñ Aug.* dicit ibidẽ, ꝙ eadẽ trinitas q̃dã ſumma res eſt.

Ad 4m dđm, ꝙ forma ſignificatã p hoc nomẽ pſona, nõ eſt eſſẽtia vel natura: ſed pſonalitas vñ cũ ſit tres pſonalitates i. tres pſõales ꝓprietates i prẽ & filio & ſpũſancto, nõ ſingulariter, ſed pľaliter ꝑdicaẽ d tribus.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum nomina eſſentialia concreta, poſſint ſupponere pro perſona.

AD QVARTVM ſic ꝓcedit. Vr̃ ꝙ nomina eſſẽtialia cõcretiua, nõ poſſũt ſupponere ꝓ pſona, ita ꝙ hæc ſit vera, Deꝰ genuit Deũ. Quia (vt ſophiſtæ dicũt)[h] terminus ſingularis, idem ſignificat & ſupponit. Sed hoc nomẽ Deus vr̃ eẽ terminus ſingularis, cũ pľaliter ꝑdicari nõ poſſit dictũ eſt.* Ergo cũ ſignificet eſſentiã, vr̃ ꝙ ſupponat pro eſſentia & non pro perſona. C

¶2 Præt.[h] Terminus in ſubiecto poſitus nõ reſtringiẽ p terminũ poſitũ in ꝑdicato rõne ſignificationis: ſed ſolũ rõne tpis cõſignati. Sed cũ dico, Deus creat, D

hoc nomẽ Deus ſupponit ꝓ eſſẽtia. Ergo cũ dr̃, Deꝰ genuit, nõ pt iſte terminus Deꝰ rõne ꝑdicati notionalis, ſupponere pro perſona.

¶3 Præt. Si hæc eſt vera, Deꝰ genuit q̃a pater gñat, pari rõne [h] hæc erit vera, Deus nõ gñrat, q̃a filius nõ gñrat. Ergo eſt Deꝰ gñrans & deus non generans. Et ita vr̃ ſeq quòd ſint duo dij. B

¶4 Præt. Si Deꝰ genuit deũ, [h] aut ſe Deũ, aut alium deũ. Sed nõ ſe deũ, q̃a vt Aug. dicit i 1. de Tri. nulla res gñrat ſe ipſam. Neq; aliũ deũ, q̃a nõ ẽ niſi unꝰ deꝰ ergo hæc ẽ falſa, Deꝰ genuit deũ.

¶5 Præt. Si Deꝰ genuit deũ, aut Deũ q ẽ deus pr̃, aut Deũ q nõ ẽ deus pr̃. Si Deũ q eſt deꝰ pr̃, ergo deus pr̃ ẽ genitꝰ. Si deũ q nõ eſt Deus pr̃.[h] Ergo deus eſt qui nõ ẽ deus pr̃. qđ eſt falſũ. Nõ ergo pt dici ꝙ Deus genuit deũ.

Sed contra eſt, quod in ſymbolo dicitur, Deũ de Deo.

Resp. Dđm, ꝙ q̃dã dixerunt, ꝙ hoc nomẽ Deus, & ſimilia, ꝓprie ẽm ſuã naturã ſupponũt ꝓ eſſentia: ſed ex adiũcto notionali trahuntur ad ſupponendũ ꝓ pſona. Et hæc opinio ꝓceſſiſſe vr̃ ex conſideratione diuinæ ſimplicitatis, quæ requirit, ꝙ

Li. 1. de Tri. ca. 1. ante medium tomi. 3.

[illegible] dubia, adhuc tria alia dubia ſunt circa tria dicta [illegible] terium, [illegible] vt facilius [illegible] ſit diſciplina [illegible] Dicit ergo primò in reſponſione ad tertiũ, ꝙ dicta eſt inter ly Deus & ly hõ, ſuppoñedo &c. [illegible] [illegible] [illegible] perſona determinata, aut pſona indiſtincta. Si primo modo, nulla eſt differentia, quia nec Deus ſtat pro patre aut filio, ſine addito, nec homo pro Sorte aut Plat. ſine aliquo contractiuo. Si ſecundo modo, nulla eſt vna quæ differentia, quia ſicut homo naturaliter ſupponit pro habẽte naturam humanã indefinitè, ita Deꝰ pro hñte naturã diuinã indiſtinctè, vt etiam S. Tho. 1. diſt. 4. dicit. Scda verò rõ eſt quia vi differentia hæc contradicere his q̃ dicta ſunt in corpore. Dũ ibi dictum eſt, ꝙ Deus ex ſe rõne modi ſignificandi ſtat pro perſona, reprehenſaq; eſt altera opinio dicẽs, ꝙ ſupponere pro perſona habet ex adiuncto notionali, [illegible] in reprehenſam [illegible] opinionem, dum dicit, quòd in hoc differunt ly Deus & ly homo, quod ly Deus ex ſe p naturã, ex adiũcto pro perſona, ly homo verò ecõtra ſuppoſitũ manifeſte namque hæc videntur contrariari.

¶ Scdm aũt dubiũ eſt, qđ ibi dr̃, hanc eſſe falſam. Deus non generat. Contra hoc. n. multa habes argumẽta apud Capreolũ in 1. di. 4. q. 1. ar. 2. q̃ oportet ſoluere. Aureolꝰ ergo arguit primo ſic. In iſta, Deus nõ gñrat, ly Deus ſtat pro natura, vt tu dicis, ergo eſt vera. probatur ſequela, quia natura nõ generat, vt patet Extra de ſumma trinitate. Præt. nõ gñrare eſt notionale. ergo cõtrahit ly Deus ad ſtãdũ ꝓ pſona. Antecedẽs ꝓba[tur] q̃ uia affirmatio & negatio ſunt eiuſdẽ gñeris. Præt. Deus non gñerat & oĩs Deus gñerat, ſunt cõtradictoriæ. ergo ſupponũt ꝓ eiſdẽ, ſed in ſcda ſupponit ꝓ pſona. ergo & i prima. Deinde arguunt Durãdus & Greg. de Ari. quòd de virtute ſermonis vera eſt hæc ꝓpoſitio quãuis ꝓp errorem periculũ à magiſtris nõ accepte[tur]. Durãdus q̃ de igit[ur] de Deo ꝑdicant oĩa q̃ de pſonis diuinis verificantur, ſed nõ gñerare verificaẽ de duabus pſonis. ergo. Præt. Deꝰ ſcdm naturã ẽ ſingularis, ſcdm verò ſuppoſita pluri ficaẽ ergo reſpectu ꝑdicatorũ eſſentialiũ, hẽt uim termini ſingularis, reſpectu verò pſonaliũ, hẽt vim termini cõis indefiniti, vt patet, q̃a dicimus. Deus eſt generans, Deus eſt genitus, & verificaẽ pro diſtinctis ſuppoſitis ergo & cõſequẽtia ſeu cõcomitãtia. ſ. generat & nõ generat, ſimiliter uerificari oportet. Gregorius aũt ſic iſta eſt

[illegible] concludit primam concluſionem, ſ. de ſubſtãtiuis, & applicat eam ad differentiã inter tria indiuidua hoïs, & tria ſuppoſita diuina. Deinde infert concluſionẽ ſcdam, de adiectiuis adiectiuè ſumptis, ꝑ Athanaſium, qui ſubſtantiuè uſus eſt adiectiuis in ſymbolo, nec [illegible] eſt ampliori declaratione.

SVPER QVAEST. XXXIX. ART. IIII.

Cap. 1. d. 4. q. 1. ar. 3. et. 2. et. 1. d. 5. q. 1. Bannes. art. 4.

Titulus clarus eſt ex præcedentibus.

¶ In corpore duo facit. Primò refert opinionem quandam. Secundo improbat eam ſimul [illegible] reſpondet quæſito.

¶ Quo ad primum, opinio quædam fuit, ꝙ nomina eſſentialia ex ſe ſupponunt propriè pro eſſentia. Sed ex adiuncto notionali trahuntur ad ſtandum pro perſona. Et eſt huius fundamentum, diuina ſimplicitas, quæ ſi, quòd eſſentia pro qua ſupponit abſtractũ, eſt idem ſuppoſito pro quo ſupponit ẽ concretum. E

¶ Quo ad ſcdm improbat primo præfata opinio, quia in ꝓprietate locutionis attendẽda ſunt ambo. ſ. ſignificatio & modus ſignificandi. Prædicta aũt opinio ſignificationem tñ inſpexit, ad quam ſpectat idem eſſe hñtem & rem habitã. Ponit deinde alteram opinionem [illegible] quæſito. ſ. noĩa eſſentialia in cõcreto, poſſunt propriè ſupponere ꝓ perſonis. Et ꝓbat ex eodem fundamẽto, ex mõ ſignificandi, Deus, & ſimilia ſignificãt naturã hñte, ergo poſſunt ſupponere pro perſonis. Antecedens manifeſtatur inductiuè, in ly homo &c. Tertiò explanatur q̃ño de facto ly Deus quandoque pro perſona vna, vel duabus vel tribus ſupponit.

¶ Circa dicta hic, tria occurrunt dubia, iuxta tria dicta impugnata ab Aureolo apud Capreolum in 1. di. 4. q. 1. ar. 3. Primũ

in Deo idem ſit hñs, & qđ hr̃. Et ſic hñs deitatem, quod ſignificat hoc nomen Deus, eſt idē q̃ deitas. Sed in proprietatib. locutionū nō tñ attēdēda eſt res ſignificata: ſed ēt modus ſignificādi. Et iō, quia hoc nomē De⁹ ſignificat diuinā eſſentiā, ut in hñte ipſam, ſicut hoc nomen homo humanitatē ſignāt ī ſuppoſito, alij melius dixerunt, q̃ hoc nomē Deus ex modo ſignificādi hēt, ut propriè poſſit ſupponere pro perſona, ſicut & hoc nomen hō. Quñque ergo hoc nomē Deus ſupponit p̃ eſſentia, vt cum dr̃, Deus creat: quia hoc prædicatū competit ſubiecto rōne formæ ſignificatæ, quæ eſt deitas. Quñque verò ſupponit perſonam uel unam tñ, ut cum dr̃, Deus generat, vel duas, ut cum dr̃ Deus ſpirat vel tres, ut cum dr̃, Regi ſeculorum immortali, inuiſibili, ſoli Deo &c. 1. Timo. 1.

Ad primum ergo dicendū, q̃ hoc nomē Deus, licèt conueniat cum terminis ſingularibus in hoc, q̃ forma ſignificata nō multiplicatur: cōuenit tñ cū terminis cōmunibus in hoc, q̃ forma ſignificata inuenitur in pluribus ſuppoſitis. Vnde nō oportet, q̃ ſemper ſupponat pro eſſentia quam ſignificat.

Ad secundum dicēdum, q̃ obiectio illa procedit contra illos qui dicebant, quòd hoc nomen Deus non habet naturalē ſuppoſitionem pro perſona.

Ad tertium dicēdū, quòd aliter ſe hēt hoc nomē Deus ad ſupponendum pro perſona, & hoc nomē hō. Quia.n. forma ſignificata p̃ hoc nomē hō, i. humanitas, realiter diuidit ī diuerſis ſuppoſitis, p̃ ſe ſupponit p̃ perſona, ēt ſi nihil addaē, qđ determinet ipſum ad perſonā, q̃ ē ſuppoſitū diſtinctū. Vnitas aūt ſiuē cōitas humanæ naturę nō eſt ſecundum rem: ſed ſolum ſecundum conſiderationē. Vnde iſte terminus homo, nō ſupponit pro natura cōi, niſi ꝑ exigētiā alicuius additi, vt cum dr̃ hō eſt ſpēs. Sed forma ſignificata p̃ hoc nomē Deus, ſ. eſſentia diuina, eſt una & cōis ſēm rē. Vndè per ſe ſupponit pro natura cōi: ſed ex adiuncto determinat eius ſuppoſitio ad perſonā. Vndè cū dr̃: Deus gñat, rōne actꝰ notionalis ſupponit hoc nomē Deus pro pſonā patris. Sed cū dicimus: Deus non gñat, nihil addit quod determinet hoc nomē ad perſonā filij. vñ dař intelligi, q̃ gñatio repugnet diuinæ naturę. Sed ſi addař aliqd ꝑtinēs ad perſonā filij, uera erit locutio, ut ſi dicař: Deus genitꝰ nō gñat. Vndè ēt nō ſequiř, eſt Deus gñans & Deus nō generans, niſi ponatur aliqd ꝑtinēs ad perſonas, ut puta ſi dicamꝰ: pater eſt Deus generans, & filiꝰ eſt Deus non generans. Et ita non ſequitur quòd ſint plures dij, quia pater & filius ſunt vnꝰ Deus, ut dictum eſt.

[illegible] in indefinit... [illegible] ... ergo nō eſt falſa. ¶ Tertiū dubium eſt circa rationem literæ ſcilicet, q̃ cum dicitur Deus non generat, datur intelligi, q̃ generatio repugnat diuinæ naturæ. Hoc enim inquit Aureolus, non eſt verū, quoniā ex negatione alicuius ab aliqua natura, non ſequitur repugnantia: ſtat enim quod abſtrahat. ¶ Ad euidentiam horum notandum eſt diligentiſſimè, q̃ inter Deum & cæteras ſubſtantias hoc intereſt, quòd in reliquis hæc duo ſcilicet natura & habens naturam, oportet ſic ſe habere vt habens naturam ſit ſuppoſitum. Natura verò ſit ipſa eſſentia: in Deo autem habens naturam dupliciter inuenitur ſcilicet ſuppoſitum, vt pater vel filius, & ſingulare, i. hic Deus. Itaque in diuinis conſideranda ſunt tria, ſcilicet eſſentia, hic Deus, & ſuppoſita diuina, ſ. pater & filius & ſpiritusſanctus. In reliquis autem duo tantum inueniuntur, puta humanitas & Sor. non enim hic homo eſt aliud quàm Sortes. Hic tamen Deus eſt pater & filius & ſpiritusſanctus, & generat & genitus eſt &c. de quo ſcriptum eſt Exod. 15. Iſte Deus meus, & glorificabo eum, & [illegible] articuli huius quæſtionis S. Tho. exponit. Eſt autem ratio diuerſitatis, quia natura diuina ex ſe ipſa ſubſiſtit, nec mendicat ſubſiſtentiam à ſuppoſitis, immò cōfert eam illis. Reliquæ autem naturæ, non ſubſiſtūt niſi in ſuppoſito. Cū autem naturaliſſimum ſit cuiq; termino concreto ſupponere pro habente ſignificatam formā, conſequens eſt, q̃ Deus primo ſupponat pro hoc Deo. Et quia hic Deus ſignificat ſingulare naturæ diuinæ, ideo dicitur, q̃ pro natura in concreto et quia hoc ſingulare eſt cōe tribus ſuppoſitis, ideo quandoque dicitur q̃ ſtat p̃ perſonis indiſtinctè. Et quia eſt idē cuilibet ſuppoſito, & concretè ſignificatur, ideo poteſt ſtare pro ſingulis perſonis. Ex hoc autem fundamento ſingillatim reſpōdendo & incidendo primo dubio, in reſpōſione ad tertium, propter ordinē doctrinæ dicitur quòd inter Deum & hominē in ſupponendo, differentia attenditur, quod ad ſuppoſitionē pro pſona indeterminatē. Et ſtat differentia in hoc, quòd Deus ſine aliquo adiuncto reddit propoſitionē ſingularem: quoniā ſupponit p̃ hoc Deo cōi ſcilicet tribus perſonis. homo vero ſine aliquo adiuncto conſtituit propoſitionem indefinitam, quā ſupponit perſonaliter, quamuis indeterminatē. Et ecōtra, hō ex adiuncto conſtituit propoſitionem ſingularem, cum habet ſuppoſitionem ſimplicem vt puta, homo eſt ſpecies. Deus verò ex adiuncto conſtituit propoſitionem indefinitā ſupponendo perſonaliter. Et

oritur hoc, vt in litera dicitur, ex hoc, quòd inuenitur hic Deus in rerum natura tribus perſonis communis, nō autem hic homo. Nec repugnant, hæc dicta in corpore. vt ſecunda ratio obiiciebat quoniam in corpore articuli de potentia ad ſupponendū pſonaliter, fuit ſermo. Et dictum eſt, q̃ poteſt ex mō ſignificandi ſupponere pro perſona, ſicut & homo. In reſponſione autem ad tertium, eſt ſermo de modo reductionis potentiæ ad actum. Et dicitur q̃ ly Deus, cum poſſit eſſe ſupponere pro eſſentia i. pro hoc Deo & pro perſona id eſt pro patre & filio & ſpiritusſancto, ad ſupponendum actualiter pro hoc Deo nō eget reducente ad ſupponendum verò pro pſonis reducitur per aliquid additum. In homine verò, in eius ſignificato nō inuenitur vnum commune, niſi vt ſubeſt intellectui, econtra [illegible] reductio, vnde nulla eſt repugnantia inter dicta. ¶ Ad primum autem dubium in corpore articuli motum breuiter ex dictis patet reſponſio, negan[illegible] da eſt enim ſequela [illegible] ſupponit pro habente deitatem ergo pro perſona. Stat enim quòd ſupponat pro hoc Deo. Nec approbo quod alij ſentire videntur de mente San. Tho. eſſe, q̃ ſemper Deus ſtet pro perſona diſtinctè, vel indiſtinctè, tum quia in præſenti litera expreſſe diſtinguitur, quando Deus ſtat pro perſonis etiam omnibus, & quando ſtat pro eſſentia. Tum quia aliter non ſalvaretur differentia poſita in litera interpoſitione ad tertiū. Tum quia in illa, Deus non generat, ſi ly Deus, ſtaret pro perſonis indiſtinctè, eſſet vera, vt pote indefinita. Tum quia in illa, Deus eſt pater & filius & ſpiritusſanctus, ſeu trinitas, ly Deus non ſtat pro ſuppoſito vt in articul. 6. litera contra Porretanum dicet: ſed pro una numero re communi. Nec obſtat ſi quandoq; ſupponere [illegible] pro natura dicatur, etiam ſupponere pro perſonis indiſtinctè. Hoc enim concomitanter intelligendum eſt. Primo enim pro natura in concreto ſupponit. Et quia & verificatur pro perſonis aliquando prædicatum, ideo ſupponere pro perſonis indiſtinctè, tunc ſecundario tamen, acceptari poteſt. ¶ Ad ſecundum autem dubium in corpore motum, iam patet quod arguens deceptus eſt, intelligens pro eſſentia eſſentiā in abſtracto, cum tñ author intelligat de eſſentia in cōcreto, cum dicit, q̃ in iſta, Deus creat, ly Deus ſupponit pro natura. ſtat.n. ſecundum veritatem pro hoc Deo vnico ſingulari, & communi tribus ſuppoſitis, & propterea creationis actio ratione illius omnibus ſuppoſitis conuenit. Nec eſt verum, q̃ actiones ſint ſuppoſitorum vniuerſaliter: ſed ſingularium ſubſiſtentium quale eſt hic Deus. & nihil refert non abſtrahere à ſuppoſitis huiuſmodi actiones, vt de ſe patet.

Ad

Ad IIII dicendum, q̃ hęc eſt falſa, pater genuit ſe Deum: q̃a ly ſe (cum ſit reciprocū) refert idem ſuppoſitū. Neq; eſt contrarium quod Auguſt.* dixit ad Maximinum, q̃ Deus pater genuit alterū ſe: quia ly ſe, uel eſt caſus ablatiui, ut ſit ſenſus, genuit alterū à ſe: uel facit relationē ſimplicē, & ſic refert idētitatē naturæ: ſed eſt impropria uł emphatica locutio: ut ſit ſenſus: genuit alterū ſimillimū ſibi. Similiter & hæc eſt falſa, genuit aliū Deū: q̃a licèt filius ſit alius à patre (vt ſupra dictū * ē) non tñ eſt dicēdum, q̃ ſit alius Deus, quia intelligeretur quòd hoc adiectiuū alius, poneret rē ſuam circa ſubſtātiuum, qđ eſt Deus: & ſic ſignificareř diſtinctio deitatis. Quidam tñ concedūt iſtam, genuit alium Deum: ita q̃, ly alius, ſit ſubſtātiuum, & ly Deus, appoſitiuè cōſtruatur cum eo. Sed hic eſt improprius modus loquendi & euitādus, ne detur occaſio erroris.

Ad V dicendū, q̃ hæc eſt falſa: Deus genuit Deū q̃ eſt Deus pater: q̃a cū ly pr̃, appoſitiuè cōſtruatur cū ly Deus, reſtringit ipſum ad ſtādū p̃ pſona patris: ut ſit ſenſus, genuit Deū q̃ eſt ipſe pater: & ſic pater eſſet genitus: qđ eſt falſum. Vñ negatiua eſt vera, genuit Deū q̃ nō eſt De⁹ pater. Si tñ intelligereř cōſtructio nō eſſe appoſitiua, ſed aliqd eſſe interponendum, tūc econuerſo affirmatiua eſſet vera, & negatiua falſa: ut ſit ſenſus, genuit Deū, q̃ eſt Deus, q̃ eſt pater. Sed hæc ē extorta expoſitio. Vñ melius eſt, q̃ ſimpliciter affirmatiua negetur, & negatiua concedař. Præpoſitiuus tñ dixit, q̃ tam negatiua q̃ affirmatiua eſt falſa: q̃a hoc relatiuum, Qui, in affirmatiua pōt referre ſuppoſitū, ſed in negatiua refert & ſignificatum & ſuppoſitū. Vñ ſenſus affirmatiuæ eſt, q̃ eſſe Deū patrē, cōueniat pſonæ filij. Negatiuæ uerò ſenſus eſt, q̃ eſſe Deū patrem, non tm̃ remoueatur à perſona filij, ſed ēt à diuinitate eius. Sed hoc irrationabile uideř, cum * ſēm Philo. de eodem de quo eſt affirmatio, poſſit etiā eſſe negatio.

Articvlvs V.

Vtrum nomina eſſentialia in abſtracto ſignificata, poſſint ſupponere pro perſona.

Ad qvintvm ſic proceditur. Vř, q̃ noīa eſſentialia ī abſtracto ſignificata pōt ſupponere p̃ pſona, ita q̃ hæc ſit uera, eſſentia gñat eſſentiā. Dicit, n. Aug.* 7. de Tri. Pater & filius ſunt una ſapiētia, q̃a una eſſentia: & ſingillatim ſapientia de ſapiētia, ſicut eſſētia d̄ eſſētia.

¶ 2 Præt. Generatis nobis vł corruptis, gñanř vel corrūpunř ea q̃ in nobis ſunt: ſed filius generař. Ergo cū eſſētia diuina ſit ī filio, vř q̃ eſſentia diuina gñeř.

¶ 3 Pręt. Idē ē De⁹ & eſſentia diuina, ut ex 3. dictis patet. * Sed hęc eſt uera: De⁹ gñat Deū, ſicut dictum eſt. † Ergo hæc eſt uera: eſſentia generat eſſentiā.

¶ 4 Præt. De quocunq; prædicatur aliquid, poteſt ſupponere pro illo. Sed eſſentia diuina eſt pater. Ergo eſſentia poteſt ſupponere pro perſona patris. Et ſic eſſentia generat.

¶ 5 Præt. Eſſentia eſt res generans, quia eſt pater, qui eſt generans. Si igitur eſſentia nō ſit generans, erit eſſentia res generans, & non generans: quod eſt impoſſibile.

¶ 6 Præt. Aug. dicit in* 4. de Tri. Pater eſt principiū totius deitatis: ſed non eſt principiū niſi generādo uel ſpirādo. Ergo pater generat uel ſpirat deitatē.

Sed contra eſt, quod Aug. dicit in † 1. de Trin. quòd nulla res generat ſeipſam. Sed ſi eſſentia generat eſſentiam, non generat niſi ſeipſam, cum nihil ſit in Deo, quod diſtinguatur à diuina eſſentia. Ergo eſſentia non generat eſſentiam.

¶ Ad tertium autē dubiū ibidē motū dr̃, q̃ vt iā ex dictis patet, non repugnat: immò q̃ñq; unū ſequitur ad alterū, Deū ſupponere pro natura & pro oībus perſonis quamuis difformiter ut dictū eſt. Vñ, licèt in vtraq; iſtarū, ſcilicet, De⁹ creat, & ſoli Deo honor & gloria, Deus uerificetur & pro hoc Deo, & pro trinitate: q̃a tñ Aug. de tota trinitate excluſiuam exponit, ut q. 31. habitū eſt: ideo hanc in exēplū allatam puto. Oportet autem diſtinguere hoc membrū contra primū, q̃a prim⁹ ſeparatur ab eo: ſtat.n. De⁹ q̃ñq; p̃ natura, & non p̃ aliquo ſuppoſito, vt dictum eſt. ¶ Ad ſecūdū autē dubiū motū in reſponſione ad tertiū circa ueritatē illius: Deus non generat, ex fundamento iā dicto reſpōdetur. Et ad primū quidē Aureol. iā patet, q̃ æquiuocat de natura: quoniā nos dicimus, q̃ ſtat pro natura in concreto, id eſt pro hoc Deo, de quo falſum eſt dicere, nō generat: quia uerificatur de deitate. Ad ſecūdū uerò negatur, q̃ ñ generare ſit notionale: quoniā ad eſſe notionale requiritur q̃ ſit aliquid ſpeciale, non generare autē eſt commune, cū conueniat etiā naturæ. Nec ex hoc, q̃ negatio & affirmatio ſunt eiuſdē generis, ſequitur, q̃ nō generare ſit notionale: quoniā illud intelligitur de genere rei, nō autē in genere principij cognoſcēdi. Nō enim ſi affirmatio ē propria rō cognoſcēdi aliquid, ſequitur q̃ negatio ſit propria rō cognoſcēdi aliqd aliud ſpeciale, cū negatio verificetur tā de ente, q̃ de non ente. Notionale autem propriā rōnē cognoſcēdi ſonare patet ex dictis. ¶ Ad tertiū uerò dr̃, q̃ quāmuis nefas ſit dicere, oīs De⁹, quoniā un⁹ numero tñ eſt: reſpōdēdo tñ, negatur, q̃ ly oīs Deus, ly Deus ſtet p̃ ſuppoſitis: quā non pōt diſtribuere niſi p̃ indiuiduis deitatis quod cōſtat eſſe unum tñ. Et ſi tu accipis ea pro ſuppoſitis, non ſunt contradictoria. ¶ Ad argumēta autē Durandi & Gregorij breuiter dr̃, q̃ conuenientia pſonis ſunt duplicia: quædam propria ſuppoſitis: vt generare & generari, & ſimilia. Et quædam communia ſuppoſitis & naturis, ut diſtingui, non generare, & ſimilia. Inter quæ tñ differt, q̃ ꝓpria trahunt terminos ad ſtandū ſuppoſitaliter, eo quia propria ſuppoſitis ſunt. Cōmunia autē, quia cōmunia ſunt non contrahunt. Et ex hoc ſequitur alia differentia, ſcilicet, q̃ ꝓpria prædicata de pſonis, prædicantur & de concretis ſubſtantialibus. Ex eo enim, q̃ trahūt illa ad ſupponendū pſonaliter nihil ſignificat perſonale determinare eſſentiā, ſed tñ ſuppoſita. Cōmunia uerò, quāmuis verificata de pſonis, non pdicantur de concretis ſubſtantialibus: ex eo.n. q̃ ñ cōtrahūt ipſa, ſignificaretur pſonalia cōuenire eſſentiæ. Et ꝓpterea, quāmuis cōcedatur: pater diſtinguitur realiter à filio, nō tñ iſta: De⁹ diſtinguitur realiter à Deo. Et ex hoc patet ad argumētum Durādi & Grego. quia vterque fundat ſup hoc, q̃ quicquid pdicatur de aliqua pſona, pōt pdicari de Deo. Quāmuis & ſit aliud peccatum vtriuſq; in hoc, q̃ putāt q̃ iſta, De⁹ nō gñrat, ſit indefinita: cū tñ ſit ſingularis: quia ſuppōit p̃ hoc Deo. ¶ Ad ultimum demū dubiū dicitur, q̃ quis ex negatione nō ſequatur repugnantia uniuerſaliter, ſequitur tñ in materia neceſſaria: oportet.n. uel conuenire uel repugnare qd neceſſario attribui: cōſtat autē, q̃ generare & ñ generare Deo non niſi neceſſariò attribui pōt: cum hęc non conueniant p actum uoluntatis.

SVPER Q. XXXIX. ART. V.

S. Bona. 1. 5. di. 5. q. 1. a. 1.
Alenſ. 1. p. ſu. q. 42. mē. 3. a. 1.
Scot. 1. 5. d. 5. q. 1.
Riccar. 1. 5. diſt. 5. q. 2. & 2.
Duran. 1. 5. d. 5. q. 2.
Mairo. 1. 5. diſt. 5. q. 1. & 2.
Banner. a. 5.

Titul. clarus eſt. ¶ In corpore duo facit. Primo, refert errorē Abbatis Ioachi. Secūdo: ſoluit quæſito. ¶ Quo ad primū: Abbas Ioachim, ut patet in principio Decretaliū; tenuit partē affirmatiuā: & fundamētū ei⁹ erat diuina ſimplicitas, cū authoritate Aug. male intellecta. ¶ Quo ad ſecūdum, concluſio reſponſiua eſt negatiua, ſci-

Marginal notes: *In epiſt. ad Maximinum medio, quæ ē 66. paulo ante medium. to. 2. — Q. 31. art. 2. — *Li. 1. poſterior. ex c. vlt. to. 1. — Porreta per totum. — 206 1. di. 5. q. 1. art. 1. — *Lib. 7. de tri. c. 1. circa fi. & c. 2. in prin. to. 3. — *Q. 3. ar. 3. & 4. — † Art. pre. — *Li. 4. de tri. ca. 20. declinando ad finē to. 3. — † Li. 1. de tri. c. 1. ante med. to. 3.

Respon. Dicẽdum, ꝙ circa hoc errauit Abbas Ioachim, aſſerens ꝙ ſicut dr̃, Deus genuit Deũ: ita põt dici, ꝙ eſſentia genuit eſsẽtiã, cõſiderãs ꝙ ꝓpter diuinã ſimplicitatẽ nõ eſt ali⁹ Deus, q̃ diuina eſſentia. Sed in hoc deceptus fuit, qa ad ueritatẽ locutionũ, nõ ſolũ oportet cõſiderare res ſignificatas, ſed ẽt modũ ſignificãdi, vt dictũ ẽ.* Licẽt aũt ſm rẽ, ſit idẽ Deus, ꝙ deitas, nõ tñ eſt idẽ mod⁹ ſignificãdi vtrobiq;. Nã hoc nomẽ, De⁹, qa ſignificat diuinã eſſentiã, ut in habẽte, ex mõ ſuæ ſignificationis naturaliter hẽt, ꝙ poſſit ſupponere ꝓ pſona. Et ſic ea q̃ ſunt ꝓpria pſonarum, poſſunt p̃dicari d̃ hoc nomine, De⁹, vt dicat̃, ꝙ De⁹ eſt genit⁹, vł gñrãs, ſicut dictũ ẽ.* Sed hoc nomẽ, Eſſentia, non hẽt ex mõ ſuę ſignificationis ꝙ ſupponat ꝓ pſona: qa ſignificat eſſentiã, ut formã abſtractã. Et ideò ea^m q̃ ſũt ꝓpria pſonarũ, qb⁹ abinuicem diſtinguunt, nõ poſſunt eſsẽtiæ [d] attribui.[e] Significaret. n. ꝙ eſſet diſtictio ĩ eſsẽtia diuina, ſicut ẽ diſtictio ĩ ſuppoſitis.

Ad Primvm ergo dicendũ ꝙ ad exprimẽdã vnitatẽ eſſentię, & pſonæ, ſancti doctores aliqñ expreſſius locuti ſunt, q̃ ꝓprietas locutionis patiat̃. Vñ hmõi locutiones nõ ſunt extẽdẽdæ, ſed exponẽdæ, ut ſ. nomina abſtracta exponant̃ p cõcreta, vł ẽt p nomina pſonalia: vt cũ dr̃, Eſſentia de eſſentia, uel Sapientia de ſapiẽtia, ſit ſenſus. Filius, q̃ eſt eſſentia & ſapiẽtia, eſt de patre, q̃ ẽ eſſentia & ſapiẽtia.* In his tñ nominib⁹ abſtractis ẽ qdã ordo attẽdẽdus: qa ea q̃ ptinẽt ad actũ, magis ꝓpinq; ſe hñt ad pſonas, qa act⁹ ſũt ſuppoſitorũ. Vñ min⁹ ĩpropria eſt iſta, Natura d̃ nã, vł Sapiẽtia d̃ ſapiẽtia, q̃ eſſentia de eſſentia.

Ad ii dicẽdũ, ꝙ ĩ creaturis, gñratũ nõ accipit naturã eãdẽ numero quã gñrãs hẽt, ſed alia numero, q̃ incipit in eo eſſe p gñrationẽ de nouo, & deſinit eſſe p corruptionẽ: & ideò generat̃ & corrumpit̃ p accidens. Sed Deus genitus eãdẽ naturã numero accipit, quã gñrãs hẽt. Et ideo nã diuina ĩ filio nõ gñatur, neq; p ſe neq; per accidẽs.

Ad iii dr̃m, ꝙ licẽt De⁹, & diuina eſſentia ſint idem ſecundum rẽ, tamen ratione alterius modi ſignificandi, oportet loqui diuerſimodè de vtroq;.

Ad iiii dicẽdũ, ꝙ eſſentia diuina p̃dicat̃ de patre p modũ idẽtitatis, ꝓp diuinã ſimplicitatẽ: nec tñ ſequit̃ ꝙ poſſit ſupponere ꝓ patre, ꝓp diuerſũ modũ ſignificãdi. Rõ aũt ꝓcederet in illis, quorũ vnũ p̃dicat̃ d̃ altero: ſicut uniuerſale d̃ particulari.

Ad v dicẽdũ, ꝙ hæc eſt dr̃ia ĩter nomina ſubſtãtiua, & adiectiua: qa nomina ſubſtãtiua ferũt ſuũ ſuppoſitũ, adiectiua uerò nõ, ſed rẽ ſignificatã ponũt circa ſubſtantiuũ. Vñ ſophiſtæ, dicũt, ꝙ nomina ſubſtãtiua ſupponũt, adiectiua uerò nõ ſupponũt, ſed copulãt. Nomina igit̃ pſonalia ſubſtãtiua poſſunt de eſſentia p̃dicari ꝓp idẽtitatẽ rei. Neq; ſequit̃, ꝙ ꝓprietas pſonalis, diſtinctã determinet eſſentiã:[c] ſed ponit̃ circa ſuppoſitũ importatum p nomẽ ſubſtãtiuũ. Sed notionalia, & pſonalia adiectiua, ñ poſſunt p̃dicari d̃ eſſentia, niſi aliquo ſubſtãtiuo adiũcto. Vñ nõ poſſum⁹ dicere ꝙ eſſentia eſt gñrans: poſſumus tñ dicere, ꝙ eſſentia eſt res [d] gñrans, uel De⁹ gñrãs: ſi res, & Deus ſupponãt pro perſona, non aũtẽ ſi ſupponãt pro eſſentia. Vnde non eſt contradictio, ſi dicatur quòd eſſentia eſt res generans, & res non generans: quia primo res tenetur pro perſona, ſecundo pro eſſentia.

Ad vi dicẽdũ, ꝙ deitas, ĩquãtũ ẽ una in plurib⁹ ſuppoſitis, hẽt quãdã cõuenientiã cũ forma nominis collectiui. Vñ cũ dr̃ Pr̃ ẽ principiũ totius deitatis, põt ſumi ꝓ uniuerſitate pſonarũ inquãtũ. ſ. in oib⁹ pſonis diuinis ipſe ẽ principiũ. Nec oportet ꝙ ſit principiũ ſuijpſius: ſicut aliqs de populo dr̃ Rector toti⁹ populi, ñ tñ ſuijpſius. Vel põt dici, ꝙ ẽ principiũ toti⁹ deitatis, nõ qa eã gñret & ſpiret: ſed quia eam generando, & ſpirando cõmunicat.

Articvlvs vi.

Vtrum perſonæ poſſint prædicari de nominibus eſſentialibus.

Ad sextvm ſic proceditur. Videtur quòd perſonæ non poſſint prędicari de nominibus eſſentialibus cõcretis, ut dicatur, Deus eſt tres perſonæ, uel eſt trinitas. Hæc. n. eſt falſa, Homo eſt omnis homo: quia pro nullo ſuppoſitorum uerificari poteſt. Neque. n. Sor. eſt omnis homo, neque Plato, neque aliquis alius. Sed ſimiliter iſta, Deus eſt trinitas, pro nullo ſuppoſitorum naturæ diuinæ uerificari poteſt. Neque enim pater eſt trinitas, neque filius, neque ſpirituſſanctus. ergo [b] hæc eſt falſa, Deus eſt trinitas.

¶ 2 Præt. Inferiora non p̃dicantur de ſuis ſuperioribus, niſi accidentali prædicatione: ut cum dico, Animal eſt homo: accidit enim animali eſſe hominẽ. Sed hoc nomen, Deus, ſe habet ad tres pſonas, ſicut [h] cõmune ad inferiora, ut Damaſce. dicit.* Ergo uidetur ꝙ nomina perſonarum non poſſint p̃dicari de hoc nomine, Deus, niſi accidentaliter.

Sed contra eſt, ꝙ Aug. † dicit in li. de fi. ad Pe. Credimus vnũ Deũ, vnã eſſe diuini nõis trinitatẽ.

Resp. Dicẽdũ, ꝙ (ſicut iã dictũ eſt.*) licẽt nõia

qđ tñ dictũ ẽ de adiectiuis in prima parte cõcluſionis exigente cõcluſionis eſſentiæ in abſtracto, tãtũ intelligas eo ꝙ idem eſt iudicium de adiectiuis & ver-

11* p

D. 666

Perſonã per ſeitas

207

licet, q. hmõi nomina abſtracta nõ poſſunt ſupponere p pſonis. Et ꝓbat ad veritatẽ ꝓpoſitionum oportet ſeruare & rẽ ſignificatã & modũ ſignificãdi: ſed Deus & deitas hñt diuerſos modos ſignificãdi, ergo &c. litera. n. plana ẽ. Et addit cõfirmatio ducẽs ad inconueniens: qa ſi de hmõi abſtractis diceret pſonalia, ſignificaret diſtictio ĩ ipſis. ¶ In reſponſione ad quintũ, aduerte ꝙ in illis verbis (poſſum⁹ dicere qđ eſſentia eſt res, vel De⁹ generãs: ſi res & Deus ſupponũt p pſona, nõ aũt ſi ſupponãt p eſſentia) ly ſupponere pro eſſentia ſumit̃ iuxta ꝓpoſitũ pſentis articuli. ſ. p eſſentia ĩ abſtracto, & ſi ſumit̃ p eſſentia ĩ cõcreto iuxta ꝓpoſitũ p̃cedẽtis articuli. Et rõ cõuincẽs ad hãc expoſitionẽ eſt, qa de quolibet d̃ quo cõtingit negare, põt affirmari cõtradictoriẽ: & conſequẽter, ſi de eſſentia in cõcreto falſa ſit negatiua. ſ. Deus nõ gñrat. verã oportet eſſe affirmatiuã cõtradictoriã. ſ. Deus gñrat. & ſic hęc affirmatiua eſt uera: nõ ſolũ accipiẽdo ly Deus ꝓ patre, ſed ẽt p eſſentia ĩ cõcreto. ſumit̃ ergo ĩ hac litera eſsẽtia p eſſentia in abſtracto.

*Ar. pręc.

*Ar. pręc.

Concl. m

D. 436.

Svper Q. xxxix. Art. vi.

Titulus clarus. ¶ In corpore eſt vna cõcluſio habens duas partes: & ẽ hęc: nõia tã pſonalia quã notionalia ſi ſunt adiectiua, nõ p̃dicant̃ de eſſentia, ſi uerò ſubſtãtiua, p̃dicãtur de ea. Et quo ad primã quidẽ partẽ ẽ ſatis ꝓbata relinquit̃ eſt p̃cedẽti articulo. Quo ad ſecundã uerò, manifeſtat̃ ex reali idẽtitate inter eſſentiã & perſonas ſingulas & cõẽs: & hoc reſpectu eſſentiæ tã in abſtracto, quã in cõcreto. Ita ꝙ vtraq; eſt uera: eſſentia eſt tres pſonæ: & Deus eſt tres pſonæ, vt clarè patet in litera. Et aduerte ꝙ id qđ dr̃ de ſubſtãtiuis, licet verificetur reſpectu eſſentiæ tã in abſtracto q̃ in cõcreto:

h 208 216 b

pſonalia uel notionalia adiectiua, ñ poſſint p̃dicari d̃ eſſentia: tñ ſubſtãtiua pñt ꝓp realẽ idẽtitatẽ eſſentiæ & pſonæ. Eſſentia ãt diuina nõ ſolũ idẽ eſt realiter cũ una pſona ſed cũ trib⁹. Vñ & una pſona & duę & tres, pñt d̃ eſſentia p̃dicari, ut ſi dicam[a], eſſentia ẽ pr̃ & fili⁹ & ſpirituſſan. Et qa hoc nomẽ De⁹, p ſe hẽt ꝙ ſupponat ꝓ eſſentia (ut dictũ ẽ *) iõ^m ſicut hęc ẽ vera, eſſentia ẽ tres pſonę, ita hęc eſt uera Deus eſt tres pſonæ.[n]

Ad Primvm ergo dicẽdũ, ꝙ (ſicut ſupra dictũ eſt†) hoc nomẽ homo[d] p ſe hẽt ſupponere ꝓ pſona, ſed ex adiũcto habet ꝙ ſtet ꝓ natura cõi. Et iõ hæc eſt falſa, homo eſt oĩs homo: qa ꝓ nullo ſuppoſito uerificari põt. Sed hoc nomẽ Deus per ſe hẽt, ꝙ ſtet pro eſſentia. Vñ licẽt ꝓ nullo ſuppoſitorũ diuinę naturæ hæc ſit uera, De⁹ ẽ trinitas, ẽ tñ uera ꝓ eſſentia. qđ nõ attẽdẽs Porretan⁹, eã negauit.

Ad ii dicẽdũ, ꝙ cũ dr̃, De⁹ uel diuina eſſentia ẽ pr̃, ẽ [d] p̃dicatio p idẽtitatẽ, non aũt ſicut ĩferioris de ſuperiori: qa ĩ diuinis nõ eſt vłe & ſingulare.[e] Vñ[d] ſicut eſt per ſe iſta, pr̃ eſt Deus, ita & iſta, Deus eſt pater: & nullo modo per accidens.

Articvlvs vii.

Vtrum nomina eſſentialia ſint appropriãda perſonis.

Ad Septimvm ſic ꝓceditur. Vr̃, ꝙ nomina eſſentialia ñ ſint appropriãda pſonis. Qđ. n. põt uergere in errorẽ fidei, vitãdũ eſt in diuinis: qa ut Hierony.* dicit, ex uerbis inordinatè prolatis incurrit̃ hęreſis. Sed ea q̃ ſunt cõia trib⁹ pſonis[h] appropriare alicui, põt uergere in errorẽ fidei: qa põt ĩtelligi ꝙ vel illi tñ pſonæ cõueniãt cui appropriãt̃, uel ꝙ magis conueniãt ei q̃ aliis. Ergo eſsẽtialia attributa ñ ſũt ap ꝓpriãda pſõis.

¶ 2 Præt. Eſſentialia attributa in abſtracto ſignificata, [h] ſignificãt p modũ formæ. Sed una pſona ñ ſe hẽt ad alia vt forma; cũ ab eo cui⁹ ẽ forma, ſuppoſito nõ diſtinguat̃. Ergo eſsẽtialia attributa maximè in abſtracto ſignificata, non debent appropriari perſonis.

¶ 3 Præt. Propriũ pri⁹ eſt appropriato. Propriũ. n. ẽ de rõne appropriati.[h] Sed eſſentialia attributa ſm modũ intelligẽdi ſunt priora pſonis, ſicut cõe ẽ prius proprio: ergo eſſentialia attributa nõ debẽt eẽ appropriata.

Sed Contra eſt, ꝙ Apoſtolus dicit 1. Cor. 1. Chriſtũ Dei uirtutem & Dei ſapientiam.

Respon. Dicẽdũ, qđ [m] ad manifeſtationẽ fidei, conueniens fuit eſſentialia attributa perſonis appropriari.[n] Licẽt. n. trinitas perſonarũ demonſtratione probari nõ poſſit (ut ſupra dictũ eſt*) conuenit tñ, ut per aliqua magis manifeſta declaret̃. Eſſentialia uerò attributa ſunt nobis magis manifeſta ſm rationem, q̃ propria perſonarũ: quia ex creaturis ex quibus cognitionẽ accipimus, poſſumus per certitudinẽ deuenire in cognitionẽ eſſentialium attributorum, nõ aũt in cognitionem perſonalium proprietatum, ut ſupra dictum eſt.† Sicut igitur ſimilitudine ueſtigij uel imaginis in creaturis inuẽta, utimur ad manifeſtationẽ diuinarũ pſonarũ, ita & eſſentialibus attributis. Et hęc manifeſtatio pſonarũ per eſſentialia attributa, appropriatio nominat̃. Pñt aũt manifeſtari perſonæ diuinæ per eſſentialia attributa dupliciter. Vno mõ per uiam ſimilitudinis, ſicut ea quæ pertinent ad intellectum, appropriantur filio, qui procedit per modum intellectus, ut uerbum. Alio modo per modum diſſimilitudinis: ſicut potẽtia appropriat̃ pr̃i (ut Aug. dicit) qa apud nos patres ſolent eſſe propter ſenectutem infirmi, ne tale aliqd ſuſpicemur in Deo.

Ad Primvm ergo dicendũ, ꝙ eſſentialia attributa, nõ ſic appropriant̃ pſonis, ut eis eẽ propria aſſerantur, ſed ad manifeſtandum perſonas per uiam ſimilitudinis, uel diſſimilitudinis: ut dictum eſt.* Vnde nullus error fidei ſequitur, ſed magis manifeſtatio ueritatis.

Ad ii dicẽdũ, ꝙ ſi ſic appropriarent̃ eſſentialia attributa perſonis, ꝙ eſſent eis propria, ſequeret̃, ꝙ una perſona ſe hret ad aliã ĩ habitudine formæ. Quod excludit Aug. † in 6. de trin. oñdens, ꝙ pater nõ eſt ſapientia quam genuit, quaſi ſolus filius ſit ſapientia, ut ſic pater & filius ſimul tantum poſſint dici ſapientia, non autem pater ſine filio. Sed filius dr̃ ſapiẽtia pr̃is, qa eſt ſapientia de pr̃e ſapientia. Vterq;. n. per ſe eſt ſapiẽtia, & ſimul ambo una ſapiẽtia. Vnde pr̃ non eſt ſapiẽs ſapientia quã genuit, ſed ſapientia quæ eſt ſua eſſentia.

bis, ac p hoc de quo verificat̃ ꝙ gñat, verificat̃, ꝙ eſt gñans, & d quo negat̃ vnũ, negatur aliud. Et iã patet ex dictis quantum hæc differãt, reſpectu ĩ cõcreti & abſtracti ſubſtantialis. ¶ In rñſione ad ſcdm dubiũ occurrit: qm̃ expreſſè in q. 8. de potentia Dei art. 2. ad 6. author dicit nõ eſſe p̃dicationẽ p ſe, cum pñitas p̃dicat̃ de eſſentia: immò ibi incidere ſophiſma accidẽtis. hic aũt dicit ꝙ hæc eſt p ſe, & nullo mõ per accidẽs, Pr̃ eſt Deus. Et poſſet augeri dubitatio ſimpliciter: ſed qm̃ vnico verbo difficultas euacuat̃, ptrãſeo diſtinguẽdo, ꝙ p̃dicatio p ſe eſt duplex: qdã idẽtica, & qdã formalis. Inter quas tñ diſtat, ꝙ idẽtica p ſe nõ uocat̃ abſolutè p ſe, ſed cũ determinatione. ſ. p ſe idẽtica. illa aũt ſimpliciter uocat̃ per ſe. cũ aũt utrobiq; dicatur huiuſmodi ꝓpoſitiones idẽticæ, ſalua ueritate, potuit ibi dici, ꝙ nõ ſunt p ſe qa nõ formales, vt ibi exponitur: & hic, ꝙ ſunt per ſe ſtatim idẽticarum, ut hic innuit̃ & in principio rñſionis & ſ in textu: intẽdit nãq; ꝙ nõ accidit Deo eẽ patrẽ: cũ tñ accidat aĩali idẽtificari homini. Eſt ergo nullo mõ p accidẽs quo ad idẽtitatẽ. Et tñ interuenit fallacia accidentis, quo ad formalitatẽ. Et ſic oĩa cõſonãt: & euacuãtur argumẽta de p̃dicationib⁹ formalibus & directis, & p ſe iuxta modos poſitos ĩ libris poſteriorũ: nihil. n. horũ idẽticam prædicationẽ moleſtat, proprie loquendo.

*Artic. 4. huius qſt. ad 3.

Concl. m

†Artic. 4. huius qſt.

D. 212

D. 1033

18 D. 19

Perſona per ſeitas

208

*In 1 ma q. ſent. li. 4. di. 11 in fine.

Svp. Q. xxxix. Artic. vii.

S. Bona. 1. ſ. d. 32. q. 1. a. 2. Alẽ. 1. p. ſu. q. 67. a. 2. Scot. 1. ſ. d. 32. q. 2. Riccar. 1. ſ. d. 32. q. 1. Duran. 1. ſ. d. 32. q. 2. Marci. 1. ſ. d. 32. q. 1. Mairo. 1. ſ. d. 32. q. 4. Aegi. 1. ſ. d. 21. q. 1. 2. Prin. Cap. 1. d. 32. q. 1. a. 1. 1. 2. & 2

In titulo, appropriari nõ ſignificat proprium fieri, qm̃ eſſentialia nulli pſonę põt fieri ꝓpria, ſed ſignificat accommodari & adaptari, ut cõſueuerũt doctores facere, attribuẽtes ſapiẽtiã filio, qa ẽ uerbum &c. ¶ In corpore duo facit. Primo ĩnferẽdo affirmatiuẽ unica cõcluſione. Cõueniẽs fuit ad manifeſtationem fidei eſſentialia appropriari pſonis. Et ꝓbat̃ breuiter ſic: trinitas, quãuis indemõſtrabilis, eſt tñ notificabilis per magis manifeſta nobis: ergo cõuenit ipſã manifeſtari p eſſentialia: ergo eſſentialia cõuenit appropriare pſonis. Prima cõſequẽtia ꝓbat̃ dupliciter, primo, qa eſſentialia per rõne naturali cognoſci: pſonales aũtẽ ꝓprietates nõ. Scdo, ex ſimili, ſicut pſona manifeſtat̃ p ſimilitudinẽ ueſtigij vel imaginis, ita p eſsẽtialia. Scda aũt ſequela declarat̃: qa appropriatio ĩ ꝓpoſito nihil aliud ẽ q̃ manifeſtatio pſonarũ p eſſentialia attributa. Secũdo ponit duos gñales modos appropriãdi. ſ. p ſimilitudinẽ ad propria pſonarũ, aut p diſſimilitudinẽ ad ĩperfectiones inuẽtas apud nos ĩ pſonis eorũdẽ nominum, puta patribus aut filijs, &c. ut in ſequenti art. clarè patet.

Concl. m

*Q. 32. artic. 1.

†Q. 32. artic. 1.

*In corp. ar.

†Li. 6. de tri. c. 2. ad finem. to. 3.

ſVPER Q. XXXIX. ARTIC. VIII.

Titulus valdêam plus eſt, cōprehēdit.n.q̄ōnes d tot appropriatis, quod arguēdo tangūtur:quę oia in ſcriptura tradita contineri vīr. ¶In corpoř nihil addēdum puto,qm̄ diſtinctum, ordinatum, formatum facileque ītelligibilis ex ſe eſt. Vñ lectione potius, q̄ expoſitione eget.

Ad III dicēdū, q̄ licèt eſſentiale attributū ſm rōnē ꝓpriā ſit prius q̄ pſona ſm modū intelligendi:tñ inquatū habet rationē appropriati, nihil ꝓhibet ꝓpriū pſonæ, eſſe prius q̄ appropriatum. Sicut color poſterior eſt corpore, inquantū eſt corpus: prius tñ eſt naturaliter corpore albo, inquātū eſt albū.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum cōuenienter à ſacris doctorib. ſint eſſentialia perſonis attributa.

209 AD OCTAVVM ſic procedit. Vr̄, q̄ inconueniēter à ſacris doctoribus ſint eſſentialia, pſonis attributa. Dicit.n. Hil. in 2. de Trin.* Aeternitas eſt in pr̄e, ſpecies in imagine, vſus in munere. In quibus uerbis ponit tria nomina, ꝓpria perſonarū.ſ. nomē pr̄is, & nomē imaginis, qđ eſt ꝓprium filio (ut ſupra dictū eſt †) & nomē muneris ſiuè donū, quod eſt ꝓpriū ſpūſ. (ut ſupra habitū eſt.*) Ponit ēt tria appropriata. Nā æternitatē appropriat patri, ſpeciem filio, uſum ſpirituiſ. Et vr̄, q̄ irrationabiliter. Nā æternitas importat durationē eſſendi, ſpēs uerò eſt eſſendi principiū, uſus uerò ad operationē ptinere vr̄. Sed eſſentia & operatio nulli perſonæ appropriari inueniuntur. Ergo inconuenienter, uidentur iſta appropriata perſonis.

*1. diſ. 3. q. 1. art. vnico. Et ibidē q. 3. ar. 1. & diſtin. 34. q. 2. ar. unico.
† Augu. li. 3. d Tri. c. 10.
*Lib. 2. de Tri. paulo poſt prin. Q. 35 ar. 1 Q. 38. ar. 2

¶ 2 Præt. Aug. in 1. de doc.* Chriſt. ſic dicit: In pr̄e eſt unitas, ī filio ęqualitas, ī ſpūſ. ęqualitatis unitatiſq; cōcordia. Et vr̄, q̄ inconuenienter: qa una pſona nō denominař formaliter p id, qđ appropriatur alteri. Nō.n. eſt ſapiēs pr̄ ſapiētia genita, ut dictū eſt. † Sed ſicut ibidē ſubdit, tria, hæc unum oia ſunt pp patrē, æqualia oia pp filiū, connexa oia pp ſpiritumſ. Nō ergo cōueniēter appropriātur pſonis. Item ſm Aug. patri attribuit potētia, filio ſapiētia ſpūſ. bonitas. Et vr̄ hoc eē icōueniēs. Nā virtus ad potētiā ptinet. Virtus aūt inuenitur appropriari filio, ſm illud 1. ad Cor. 1. Chriſtum Dei virtutem, Et ēt ſpirituiſancto, ſecūdū illud Luc. 6. Virtus de illo exibat & ſanabat omnes. Non ergo potentia patri eſt appropriãda.

*Li. 1. c. 5. in fin. t. 3.
† Ar. pcedē ad 2. & q. 37. arti. 2. argu. 2.

¶ 3 Itē Aug. in lib. de Tri.* dicit, Nō cōfuſè accipiēdū eſt, qđ ait Apoſtolus, Ex ipſo, & p ipſum, & in ipſo: Ex ipſo dicēs, pp patrē, Per ipſum, pp filiū, In ipſo, pp ſpiritūſanctū. Sed vr̄, q̄ inconuenienter: qa per hoc, q̄ dicit in ipſo, vr̄ importari habitudo cauſæ finalis, quæ eſt prima cauſarum. ergo iſta habitudo cauſę deberet appropriari patri, qui eſt principium non de principio.

Lib. 6. de tri. ca. 10. in fi. illi. tom. 3.

¶ 4 Itē īuenit ueritas appropriari filio, ſm illud Io. 14. Ego ſum uia, ueritas, & uita. Et ſiſr liber vitæ: ſm illud Pſ. 39. in capite lib. ſcriptū ē de me gl. † i. apud pr̄em q eſt caput meū. Et ſiſr hoc, qđ dico, q eſt. Quia ſu p illud Iſa. 65. Ecce ego ad gētes: dicit gl.* Fili⁹ loqř q dixit Moyſi: Ego ſum q ſum. Sed vr̄, q̄ ꝓpria ſint filij, & n̄ appropriata. Nā ueritas ſm Aug. † i lib. de uera religione, eſt ſumma ſiſitudo principij abſq; oi diſſiſitudine. Et ſic vr̄, q̄ ꝓpriè cōueniat filio qui hēt principiū. Liber ēt uitę vr̄ ꝓpriū aliqd eē: qa ſignificat ens ab alio. Oīs.n. liber ab aliquo ſcribit. Hoc ēt ipſum q eſt, vr̄ eſſe ꝓpriū filio. Quia, ſi cū Moyſi dr̄, ego ſum q ſum, loqř trinitas. Ergo Moyſes poterat dicere, ille q ē pr̄ & fili⁹ & ſpūſan. miſit me ad uos. Ergo & ulterius dicere poterat, ille q eſt pr̄ & fili⁹ & ſpūſ. miſit me ad uos, demōſtrādo certā pſonā. Hoc aūt ē falſum. Quia nulla pſona ē pr̄ & fili⁹ & ſpūſ. Non ergo pōt eſſe cōe trinitati, ſed eſt proprium filij.

† Gl. ordinaria ibi.
* Gl. interlinearis ibidem.
† Cap. 36. poſt mediū illius. tom. 1.

RESP. Dicēdū, q̄ intelſs noſter q ex creaturis in Dei cognitionē manuducit, oportet q̄ Deum cōſideret ſm modū quem ex creaturis aſſumit. In cōſideratione aūt alicuius creaturæ, quatuor per ordinē nobis occurrūt. Nā primo, cōſideraf res ipſa abſolutè, inquātū eſt ens quoddā. Secūda autē cōſideratio rei, eſt inquātū eſt una. Tertia cōſideratio rei eſt, ſm q̄ ineſt ei uirtus ad operandū, & ad cauſandum. Quarta aūt cōſideratio rei eſt, ſm habitudinē, quā habet ad cauſata. Vñ, hęc ēt quadruplex conſideratio circa Deū nobis occurrit. Secundū igiř primā cōſiderationē, qua cōſideraf abſolutè Deus ſm eſſe ſuū, ſic ſumit appropriatio Hilar. ſm quā, ęternitas appropriaf pr̄i, ſpecies filio, vſus ſpūiſancto. Aeternitas.n. inquātū ſignificat eſſe nō principiatū, ſiſitudinē hēt cū ꝓprio pr̄is, q eſt principiū nō de principio, ſpēs aūt ſiuè pulchritudo, hēt ſiſitudinē cū propriis filij. Nā ad pulchritudinē, tria reqrunř. Primò qdē, īegritas ſiue pfectio. Quæ.n. d minuta ſūt, hoc ipſo turpia ſūt. Et debita ꝓportio ſiue cōſonātia. Et iterū claritas. Vñ q hñt colorē nitidū, pulchra eſſe dnr.

Conclu.

Quantum igitur ad PRIMVM, ſimilitudinē hēt cū proprio filij, inquantū eſt filius habens in ſe uerè & perfectè naturam patris. Vndè, ad hoc innuēdum Aug. † in ſua expoſitione dicit, Vbi ſcilicet in filio ſumma & perfecta uita eſt, &c.

† Lib. 6. de trin. c. 10. paulo à princ. t. 3.

Quantū uerò ad II conuenit cū ꝓprio filij, inquantū eſt imago expreſſa patris. Vñ, uidemus q̄ aliqua imago dr̄ eſſe pulchra, ſi perfectè repreſentat rē, q̄uis turpem. Et hoc tetigit Aug.* cū dicit, Vbi eſt tāta cōuenientia, & prima æqualitas, &c.

* Loco nūc proxime cita.

Quātū uerò ad III cōuenit cū ꝓprio filij, inquātū eſt uerbū, qđ quidē lux eſt, & ſplēdor intellectus: ut Damaſ. † dicit. Et hoc tāgit Aug.* cū dicit, Tāquā uerbū pfectū cui nō deſit aliqd, & ars qdā omnipotentis Dei &c. Vſus aūt hēt ſimilitudinē cū propriis ſpirituſ. largo mō accipiēdo uſum: ſm q̄ Vti, comprehendit ſub ſe ēt frui: prout uti, eſt aſſumere aliqd in facultatē uoluntatis, & frui, eſt cū gaudio uti, ut Augu.* 10. de Trini. dicit. Vſus ergo quo pr̄ & filius ſe inuicē fruuntur, conuenit cū proprio ſpirituſ. inquantum eſt amor. Et hoc eſt, qđ Aug. † dicit, illa dilectio, delectatio, felicitas, uel beatitudo, uſus ab illo appellatus eſt. Vſus uerò, quo nos fruimur, ſimilitudinē habet cū ꝓprio ſpirituſ. inquantū eſt donū. Et hoc oſtendit Aug.* cum dicit. Eſt in trinitate ſpirituſſanct⁹, genitoris, genitiq; ſuauitas, ingenti largitate atque ubertate nos uel creaturas perfundēs. Et ſic patet quare æternitas, ſpecies, & uſus pſonis attribuantur, uel approprientur, non autem eſſentia uel operatio: qa in rōne horū, pp ſui cōitatē, n̄ inueniř aliqd ſimilitudinē habens cum proprijs pſonarū.

† Lib. 3. ca. 18. paulo ante mediū.
* Loco nūc proxime citato.
* Li. 10. de Tri. c. 11. ante medium.
† Lib. 6. de Trin. c. 10. in medio.
* Loco nūc ſuū dicto.

Conclu.
* Lib. 1. de doctrin. Chri. c. 5. tom. 3.

Secūda uero cōſideratio Dei eſt, iquātū cōſideraf ut un⁹. Et ſic Aug.* pr̄i appropriat unitatē, filio æqualitatē, ſpūſan. cōcordiā ſiue cōnexionē. Quæ qdē tria unitatē importare manifeſtū ē, ſed differēter. Nā unitas dr̄ abſolutè, nō pſupponens aliqd aliud. Et iō appropriaf pr̄i, q nō pſupponit aliquā pſonā: cū ſit principium non de principio: æqualitas aūt importat unitatē in reſpectu ad alterū. Nā æquale eſt quod hēt unā quātitatē cū alio. Et iō æqualitas appropriaf filio, q eſt principium de principio. Cōnexio aūt importat unitatē aliquorū duorū. Vñ, appropriaf ſpūſancto inquantū eſt à duob⁹: ex quo ſenſu ēt intelligi pōt quod dicit Aug.* tria eſſe unū pp pr̄em, æqualia pp filiū, connexa pp ſpūmſanctū. Manifeſtū eſt.n. q̄ illi attribuitur unumquodque in quo primo inuenitur: ſicut oīa inferiora dnr̄ uiuere pp animam uegetabilē, in qua primo inueniř rō uitæ in iſtis inferioribus. Vnitas aūt ſtatim inueniř in pſona pr̄is, ēt per impoſſibile remotis aliis pſonis. Et iō, aliæ pſonæ à pr̄e hñt unitatē, ſed remotis aliis pſonis, n̄ inueniř æqualitas ī pr̄e. Sed ſtatim poſito filio inueniř æqualitas. Et iō dnr̄ oīa æqualia pp filiū, nō q̄ filius ſit principiū æqualitatis pr̄i, ſed qa niſi eſſet pr̄i æqualis filius, pr̄ ęqualis n̄ poſſet dici. ęqualitas.n. eius primo cōſideraf ad filiū. Hoc.n. ipſum, q̄ ſpūſſanctus pr̄i ęqualis eſt, à filio hēt. Siſr excluſo ſpūſancto, q eſt duorū nexus, nō poſſet intelligi unitas cōnexionis inter pr̄em & filiū, & iō, dnr̄ oīa eſſe connexa propter ſpūmſanctū. Quia poſito ſpūſancto, inueniř rō connexionis in diuinis pſonis. Vñ, pater & filius poſſunt dici connexi.

*Lib. 1. de doctrina Chri. c. 5. in fi. t. 3.

Conclu.

Secundū uerò tertiā cōſiderationē, qua in Deo ſufficiens uirtus conſideraf ad cauſandū, dr̄ ſumi tertia appropriatio, ſ. potētiæ ſapiētiæ, & bonitatis. Quæ quidē appropriatio ſit & ſm rōnē ſimilitudinis, ſi conſideretur, q̄ in diuinis perſonis eſt: & ſm rōnem diſſimilitudinis, ſi conſideretur, q̄ in creaturis eſt. Potentia.n. habet rōnē principij. vñ, habet ſimilitudinem cū patre cœleſti, q eſt principium totius diuinitatis. Deficit aūt interdum patri terreno propter ſenectutem. Sapiētia uerò, ſimilitudinē habet cum filio cœleſti inquantum eſt uerbum, quod nihil aliud eſt, q̄ conceptus ſapientiæ. Deficit aūt interdum filio terreno propter tēporis paucitatem. Bonitas aūt, cum ſit rō & obiectum amoris, hēt ſimilitudinē cum ſpiritu diuino q eſt amor: ſed repugnantiam habere vr̄ ad ſpiritum terrenum ſm q̄ importat uiolentiam quādā & impulſionem: prout dicitur Iſa. 26. Spiritus robuſtorum quaſi turbo impellens parietem. Virtus aūt, appropriatur filio & ſpirituiſancto: non ſm q̄ uirtus dicitur ipſa potentia rei, ſed ſm q̄ interdum uirtus dicitur id quod à potentia rei ꝓcedit, prout dicimus aliquod uirtuoſum factum eſſe virtutem alicuius agentis. Secūdum uerò quartam conſiderationem, prout conſideratur Deus in habitudine ad ſuos effectus, ſumitur illa appropriatio ex quo, p quem, & in quo. Hæc.n. præpoſitio Ex, importat habitudinē quandā cauſæ materialis, q̄ locū non hēt in diuinis. Aliqñ uerò habitudinē cauſæ efficientis. Quæ qdē cōpetit Deo rōne potētiæ actiuæ. Vñ, & appropriaf pr̄i, ſicut & potētia. Hæc uerò ꝓpoſitio Per, deſignat qdē qñque cām mediam: ſicut dicimus q̄ faber operaf p martellū. Et ſic ly per, qñq; non eſt appropriatum, ſed propriū filij: ſm illud Io. 1. Oīa per ipſum facta ſunt: non quia filius ſit inſtrm̄, ſed qa ipſe eſt principiū de principio. Qñq; uerò deſignat habitudinē formæ, per quā agens operatur, ſicut dicimus q̄ artifex operaf per artē. Vnde ſicut ſapientia & ars approprianř filio: ita & ly per quē. Hæc uerò ꝓpoſitio In, denotat propriè habitudinē continētis. continet aūt Deus res dupr̄. Vno mō, ſm ſuas ſimilitudines: prout.ſ. res dnr̄ eſſe in Deo inquātū ſunt in eius ſcientia. Et ſic hoc qđ dico in ipſo, eſſet appropriatū filio. Alio uerò mō, continentur res à Deo, inquantū Deus ſua bonitate eas conſeruat & gubernat, ad fidē conuenientē adducēdo. Et ſic ly in quo, appropriaf ſpūſancto, ſicut & bonitas. Nec oportet, q̄ habitudo cāæ finalis (q̄uis ſit prima cāŭ) appropriet pr̄i q eſt principiū nō de principio, qa pſonæ diuinæ, quarū pr̄ eſt principiū, non ꝓcedunt ut ad finē (cum q̄libet illarum ſit ultimus finis) ſed naturali proceſſione, q̄ magis ad rōnem naturalis potentiæ pertinere uidetur.

208
Di. 13. 1.
Conclu.
*196 h 243

Ad illud uerò, qđ de aliis q̄riř dicēdū, q̄ cū ueritas pertineat ad intelm̄ (ut ſupra dictū eſt *) appropriaf filio, nō tñ eſt ꝓpriū eius. Quia ueritas ut ſupra dictū eſt, cōſiderari pōt ꝓut eſt in intellectu, uel ꝓut eſt in re: ſicut igiř intelſs & res eſſentiaſr ſumpta, ſunt eſſentialia & nō perſonalia, ita & ueritas. Diffinitio aūt Aug. īducta daf de ueritate ſm q̄ appropriaf filio. Liber aūt uitæ in recto qdē importat notitiā, ſed in obliquo uitā. Eſt.n. vt ſupra dictū eſt, † notitia Dei de his, q habituri ſūt uitā æternā. Vndē, appropriaf filio, licet uita approprieř ſpirituiſancto, inquārū importat quēdā interiorē motū, & ſic conuenit cū ꝓprio ſpirituſſancti iquātū eſt amor. Eſſe aūt ſcriptū ab alio, nō eſt de rōne libri inquātū eſt liber, ſed inquantū eſt quoddā artificiatū. Vndè, nō importat originem, neq; eſt perſonale, ſed appropriaf perſonæ. Ipſū aūt nomē, Qui eſt, appropriatū perſonæ filij, nō ſm propriam rōnem, ſed rōne adiunctī: inquātū.ſ. in locutione Dei ad Moyſen, pſigurabaf liberatio humani generis, q̄ facta eſt per filiū. Sed tamē ſm q̄ ly qui, ſumitur relatiuè, poſſet referri interdum ad perſonā filij: & ſic ſumereř perſonaliter, ut puta ſi dicat, filius eſt genitus, q eſt, ſicut & Deus genitus perſonale eſt. Sed infinitè ſumptū eſt eſſentiale. Et licèt, hoc ꝓnomē iſte, grāmaticè loquendo, ad aliquā certā perſonā uideatur pertinere: tamen q̄libet res demonſtrabilis, grāmaticè loquendo perſona dici pōt, licèt ſecūdū rei naturā nō ſit perſona dicimus.n. iſte lapis, & iſte aſinus. Vndè, & grammaticè loquendo, eſſentia diuina ſecūdū q̄ ſignificatur & ſupponiř per hoc nomen Deus, poteſt demonſtrari hoc pronomine iſte, ſm illud Exod. 15. Iſte Deus meus, & glorificabo eum.

* Q. 16. articu. 1.
† Q. 24. articu. 1.

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

QVAESTIO XL.

De perſonis in comparatione ad relationes ſiue proprietates, in quatuor articulos diuiſa.

DEINDE quæritur de perſonis in comparatione ad relationes, ſiue proprietates.

Et quæruntur quatuor.

¶ Primò. Vtrum relatio ſit idē quod perſona.

¶ Secūdò. Vtrū relationes diſtinguant & cōſtituant ꝑſonas.

¶ Tertiò. Vtrū abſtractis ꝑ intellectū relationib. à ꝑſonis, remaneāt hypoſtaſes diſtinctæ.

¶ Quartò. Vtrū relationes ſm intellectū, ꝓſupponāt actus perſonarum, uel econuerſo.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum relatio ſit idem quod perſona.

AD PRIMVM ſic ꝓcedit. Vr, ꝙ in diuinis nō ſit idē relatio qd̄ perſona. Quæcunque.n. ſunt[h] idē, multiplicato vno eorū, multiplicat̄ & aliud. Sed cōtingit in una ꝑſona eſſe plures relationes, ſicut in ꝑſona pris eſt paternitas & cōis ſpiratio: & iterū unam relationē in duabus perſonis eſſe, ſicut cōis ſpiratio eſt in pr̄e & filio. Ergo relatio nō eſt idē quod perſona.

¶ 2 Præt.[h] Nihil eſt in ſeipſo ſecundū Philoſophū in 4. Phyſi.* Sed relatio eſt in perſona. Nec pōt dici ꝙ rōne identitatis, qa ſic eſſet et in eſſentia: ergo relatio, ſiue proprietas, & perſona non ſunt idem in diuinis.

¶ 3 Præt. Quæcunq; ſint[h] idem ita ſe habent, ꝙ quicquid ꝓdicatur de uno, ꝓdicatur & de alio. Nō aūt quicquid prædicat̄ de perſona, prædicatur de ꝓprietate. Dicimus.n. ꝙ pater generat, ſed nō dicim⁹ ꝙ pr̄nitas ſit gn̄ans. Ergo proprietas non eſt idem quod perſona in diuinis.

SED CONTRA, in diuinis non differūt qd̄ eſt, & quo eſt, ut hr̄ à Boet.* in lib. de Hebdo. Sed pr̄ paternitate eſt pater. Ergo pr̄ idem eſt quod paternitas. & eadem ratione aliæ proprietates idem ſunt cum perſonis.

RESPON. Dicendū, ꝙ circa hoc aliq diuerſimodè opinati ſunt. Quidā.n. dixerūt ꝓprietates neq; eſſe perſonas neqꝫ in ꝑſonis. Qui fuerūt moti ex mō ſignificandi relationū, q̄ quidē non ſignificāt ut in aliquo, ſed magis ut ad aliqd. Vn̄ dixerunt relationes eſſe aſſiſtentes, ſicut ſupra expoſitū eſt.* Sed qa relatio ſm quod eſt q̄dā res in diuinis, eſt ipſa eſſentia: eſſentia aūt idē eſt qd̄ perſona (ut ex dictis patet) oportet ꝙ tūc relatio ſit idem quod perſona. Hāc igitur identitatē alij conſiderātes, dixerūt ꝓprietates qdē eſſe ꝑſonas, non aūt in perſonis: qa non ponebāt ꝓprietates in diuinis, niſi ſm modū loquēdi, ut ſupra dictū eſt.* Neceſſe eſt aūt ponere proprietates in diuinis, ut ſupra oſtendimus.† Quæ quidē ſignificant̄ in abſtracto, ut q̄dā formæ ꝑſonarū. Vn̄, cū de rōne formæ ſit, ꝙ ſit i eo cuius eſt forma,[m] oportet dicere ꝓprietates eſſe i ꝑſonis, & eas tn̄ eſſe perſonas[n] ſicut eſſentiā eſſe in Deo dicim⁹, q̄ tn̄ ē De⁹.

AD PRIMVM ergo dicēdū, ꝙ perſona & proprietas ſunt idem re, differunt tamen ſecundùm rationem. Vn̄ nō oportet ꝙ multiplicato vno multiplicetur reliquum. Conſiderandum tamen eſt, ꝙ propter diuinam ſimplicitatem conſideratur duplex realis identitas in diuinis, eorum, quæ differunt in rebus creatis. Quia n. diuina ſimplicitas excludit compoſitionē formæ & materiæ ſequitur, ꝙ in diuinis idē eſt abſtractū & concretum, ut deitas & Deus. Quia verò diuina ſimplicitas excludit cōpoſitionē ſubiecti & accidētis, ſequitur ꝙ q̄cquid attribuitur Deo, eſt eius eſſentia: & ꝓp hoc ſapiētia & uirtus idem ſunt in Deo, qa ambo ſunt i diuina eſſentia. Et ſm hāc duplicem rōnem idētitatis, proprietas in diuinis eſt idē cum perſona. Nā proprietates perſonales ſunt idē cum perſonis, ea rōne qua abſtractum eſt idem cū cōcreto. Sunt enim ipſæ perſonæ ſubſiſtentes, ut paternitas eſt ipſe pater, & filiatio, filius, & ꝓceſſio, ſpiritusſanct⁹. Proprietates aūt nō ꝑſonales ſunt idē cū ꝑſonis, ſm aliā rationē identitatis, qua illud qd̄ attribuitur Deo, eſt eius eſſentia. Sic igitur cōmunis ſpiratio, eſt idē cū ꝑſona patris & cum perſona filij: nō ꝙ ſit vna perſona per ſe ſubſiſtens: ſed ſicut vna eſſentia eſt in duabus ꝑſonis, ita & vna ꝓprietas, vt ſupra dictū ē.*

AD 2 dicendum, ꝙ proprietates dicuntur eſſe in eſſentia, ꝑ modū identitatis[a] tm̄: in perſonis aūt dicuntur eſſe per modū identitatis, non quidem ſm rem tm̄, ſed quantum ad modū ſignificandi, ſicut forma in ſuppoſito. Et ideò ꝓprietates determinant & diſtinguunt perſonas, non autem eſſentiam.

AD 3 dicēdum, ꝙ participia & verba notionalia, ſignificāt actus notionales. Actus autem ſuppoſitorū ſunt. Proprietates aūt non ſignificant vt ſuppoſita, ſed vt formæ ſuppoſitorū.* Et ideò modus ſignificādi repugnat, vt participia & verba notionalia d̄ ꝓprietatib⁹ ꝓdicent̄.

ARTICVLVS II.

Vtrum perſonæ diſtinguantur per relationes.

AD SECVNDVM ſic procedit. Videtur, ꝙ perſonæ nō diſtinguantur per relationes. Simplicia enim[h] ſeipſis diſtinguuntur: ſed perſonæ ſunt maximè ſimplices. Ergo diſtinguuntur ſeipſis, & non relationibus.

¶ 2 Præt. Nulla forma diſtinguitur, niſi ſm ſuum genus. Non.n. album à nigro diſtinguitur niſi ſm qualitatem. Sed hypoſtaſis ſignificat indiuiduum in genere ſubſtantiæ. Nō ergo relationib⁹ hypoſtaſes diſtingui pōt.

¶ 3 Præt. Abſolutum eſt[h] prius q̄ relatiuū, ſed prima diſtinctio eſt diſtinctio diuinarum perſonarum. Ergo diuinæ perſonæ non diſtinguūtur relationibus.

¶ 4 Præt. Id qd̄[h] præſupponit diſtinctionē, non poteſt eſſe primum diſtinctionis principium. Sed relatio præſupponit diſtinctionem, cum in eius diffinitione ponatur, eſſe enim relatiui eſt ad aliud ſe habere. Ergo primum principium diſtinctiuū, in diuinis non pōt eſſe relatio.

SED CONTRA eſt, quod Boet. dicit in lib. de Trini.* quòd ſola relatio multiplicat trinitatē diuinarum perſonarum.

RESPON. Dicendū, ꝙ in quibuſcunq; pluribus inuenit̄ aliquid cōmune, oportet quærere aliqnid diſtinctiuum. Vndè cū tres perſonæ cōueniant ſm eſſentiæ vnitatē, neceſſe eſt q̄rere aliquid, quo diſtinguatur ad hoc ꝙ plures ſint. Inueniuntur aūt in diuinis perſonis duo, ſm quæ differunt, ſcilicet origo & relatio. Quæ quidem quamuis re non differunt, differūt tamē ſm modum ſignificandi. Nam origo ſignificatur per modum actus, vt generatio:* relatio uerò per modum formæ, ut paternitas. Quidam igitur attendentes, ꝙ relatio conſequitur actum, dixerunt ꝙ hypoſtaſes in diuinis non diſtinguuntur ꝑ originem, vt dicamus ꝙ pater diſtinguitur à filio, inquantum ille generat, & hic eſt genitus. Relationes aūt ſiuè ꝓprietates manifeſtāt conſequēter hypoſtaſum ſiuè perſonarum diſtinctiones: ſicut & in creaturis ꝓprietates manifeſtāt diſtinctiones indiuiduorū, q̄ ſiūt per materialia principia. Sed hoc non pōt ſtare ꝓpter duo. Primo quidē, qa ad hoc ꝙ aliqua duo diſtincta intelligātur, neceſſe eſt eorū diſtinctionē itelligi ꝑ aliquid intrinſecū vtriq;: ſicut in rebus creatis, uel per materiā, vel per formā. Origo autē alicuius rei nō ſignificat, vt aliqd

---

SVPER QV. XL. ARTIC. I.

Aegi. 1. 5. d. 33. q. 1. prim. prin. Cap. 1. d. 33. q. 1. cō. 2. con. 5. & 4. & d. 4. q. 2. con. 4. & d. 11. q. 4. a. 5 con. 1. Bonau. q. 40. a. 1.

185 TItulus clarus eſt. ¶ In corpore tria facit. Primo tractat opinionē Porretani: ſecūdo ꝓpoſitini: tertio rn̄det q̄ſito. Antequā vltra ꝓcedit aduerte ꝙ quatuor modis pōt uariari opiniones i ꝓpoſito. Primò, tenēdo ꝓprietates neq; eſſe ꝑſonas, neq; in ꝑſonis. Secdō, eſſe ꝑſonas, ſed nō in ꝑſonis. Tertiò, econtra, eſſe in ꝑſonis, ſed nō eſſe ꝑſonas. Quartò eſſe ꝑſonas & i ꝑſonis, nō pōt.n. quintus modus imaginari. Et ſignificāt diuerſas habitudines: ly eſſe, & ly in. Nā hoc eſſe, idētitatē. ly verò in, formalē denominationem ſignificāt. Vn̄ oēs hi modi, excepto tertio, fortiti ſunt opinātes, ut in articulo patet. Primum.n. ſcilicet, proprietates neq; eſſe ꝑſonas neque in ꝑſonis, Porretani ea rōne dicebāt, qa relationes ut aſſiſtentes cōſiderabant in ordine ad aliud. Sed hoc i litera reꝓhēditur, rōne pluries dicta: quia ſ. relatio eſt idē qd eſſētia diuina. ¶ Circa hāc partē dubiū occurrit: qa malē adduci vr opinio Porretani. qm̄ vt in q. ꝓcedente allegatū eſt, ponebat ipſā relationē eſſe perſonā, ꝑſonā aūt nō eſſe eſſentiā, ma⁹ ergo hic ſibi attribuit relationē non eſſe perſonā. ¶ Ad hoc breuiter dr, ꝙ in hoc loco ſupponit author ꝑſonam identificari eſſentiæ qd nō ſuppoſuit, ſed q̄rebat i 1. arti. q̄onis ꝓcedētis. Et ꝓpterea hic & ibi uerū recitauit. Nam loquendo de ꝑſona diuina, nō curādo utrū ſit eadē eſſentiæ, dicebat Porretanus ipſam relationē aſſiſtētē eſſe ꝑſonā. Suppoſito autē ꝙ ꝑſona ſit idē quod eſſentia, ſequebat̄ ex Porretano, ꝙ relatio nō eſt ꝑſona: qa relatio aſſiſtit, & nō identificat eſſentiæ, ſic aūt patet in hoc articulo ſermonē fuiſſe de ꝑſona: quare nihil erratū eſt. ¶ Quoad ſecūd. ꝓpoſitinus dicebat ꝓprietates eſſe ꝑſonas & nō in ꝑſonis, ea ratione qua in q. 32. ꝓponit notiones, exponēdo ſp abſtractū ꝑ cōcreto. Vn̄ & in litera reprehendit̄, quia neceſſe eſt ponere ꝓprietates in abſtracto ut formalia principia ꝑſonarū, ut ibidē probatum ſuit. ¶ Quo ad tertiū concluſio tn̄ſua amplectit̄ quartū modū, & eſt: ꝓprietates ſunt ꝑſonæ & in ꝑſonis, & manifeſtat̄ dupliciter. Prio rōne ſic. De rōne formæ eſt eſſe i eo cui⁹ eſt forma: ergo ꝓprietatē oportet eſſe in ꝑſona. Et patet ſequela, q̄a ē forma perſonæ. Secūdo quoad utrūq; patet ſimul ex ſimili: deitas eſt in Deo, & eſt Deus: ergo. ¶ Aduerte hic, ꝙ ꝓprietates eſſe in ꝑſonis, pōt intelligi & intranſitiuē & tranſitiuē intelligitur. Ex quo ſtranſitiuē intelligi: opinio Pręgat, redit opinio ꝓpoſitini: qui nihil aliud ſignificant niſi ꝓprietates eſſe ꝑſonas. Si aūt tranſitiuē, dupliciter intelligi pōt. Primò ut ly in, denotet tranſitionē ſecūdū rem: & ſic eſt falſum. Alio mō ut denotet tranſitionē ſcdm rōnē, nō qualēcūq; ſed ut ſolet forma in ſuppoſito: & ſic tenuit ꝓpoſitio. Eſt aūt rō neceſſitas ad utramq; aſſertionē: ſ. eſſe perſonā & in ꝑſona: qa ſi ſola idētitas poneretur, cū ꝓprietas ſic & eadē eſſentia, nō pluribus modis eſſet ꝓprietas in ꝑſona q̄ in eſſentia. Et ſic idē eſſet iudiciū de hac ꝓpone. Paternitas eſt in pr̄e, & paternitas eſt in eſſentia: cū tn̄ iſta ſit idētica tn̄, prima aūt ſit idētica & formalis. Et ſecūdo q: fundamentū idētitatis eſt indiſtinctio realis, fundamētū aūt denominationis formalis exigit aliqd ſcdm rōnē, i. diſtinctionē inter qd & quo. Et ex his facile reſpondere poteſt ad arg. Greg. de Arimino in 26. & 27. diſtin. primi, negantis dari proprietates in perſonis.

Porretta per totum.

210 1. d. 26. q. 2. arti. 1. & di. 33. art. 2. & opuſ. 3. c. 58. 66 & 67.

*Li. 4. Phyſic. tx. 24 & ſubſeq. 1. 2.

*Titul. *li. eſt. An oē qd eſt, bonum ſit: poſt medium illius.

*Q. 28. ar. 2. *Q. 32. ar. 2. *Q. 28. ar. 2. † Loco nūc citato.

Concluſio.

perſonis omnia enim ſoluūtur, aduertendo ꝙ non denotatur tranſitio formalis niſi ſecundū rōnem. Vn̄ & tatio facta in litera, ex hoc eodē fundamento tenet, ſcilicet ꝙ ſicut de ratione formæ inhærentis ſecundū rem ſuppoſito, eſt ꝙ realiter inſit: ita de rōne formæ ſeu principij formalis in cognoſcendo, eſt ꝙ ſecūdū rōnem inſitum q̄ ſola diſtinctio importata per ly in eſt, ē ſecūdū rōnē, cōmunicatio enim ꝓprietatis i ſuppoſito ē ſecūdū rē ſicut formæ in ſuppoſito.

SVPER QVAE. XL. ART. II.

S. bona. 1. 5. d. 26. q. 3. Scot. 1. 5. d. 26 q. 1. Riccar. 1. 5. d. 26. q. 1. Duran. 1. 5. d. 26. q. 1. Maire. 1. 5. d. 26. q. 1. Aegi. 1. 5. d. 26. q. 2. pri. prin. Cap. 1. d. 26. q. 1. Pet. de Pal. 1. 5. d. 26. q. 4. & 5.

IN titulo q̄ritur nō de q̄ uocunq;, ſed d̄ primo diſtinctiuo: An ſcilicet relationes diſtinguant primo perſonas. ¶ In corpore quatuor facit. Primo præmittit quædam neceſſaria. Secundo refert quandam opinionē. Tertiò improbat eā. Et quartò reſpondet quæſito. ¶ Quo ad primū tria ꝓmittit, ſcilicet neceſſitatē quæſiti: qa ſunt ibi plura communicantia in vno. Et limites q̄onis: qa non eſt vagandū in quærendo diſtinctiua, ſed ſtandum infra hæc duo, ſ. relationem & originem: quia ſecundum hæc duo, perſonæ differunt. Et differētiam inter hæc duo atque conuenientiam, qm̄ ſunt vna res, & differunt in modo ſignificandi. Nam relatio ſignificatur per modū formæ, origo verò per modū actus. ¶ Circa limites quæſiti aduerte primo, ꝙ Scotus in 26. diſt. 1. aiū timeret eccleſiæ contradicere, oſtendit ſe velle libenter tenere, quòd in perſona diuina præter eſſentiam communē tribus, & relationem ac originem cuique perſonæ propriā, ſit quædam entitas abſoluta incōmunicabilis, q. eſt conſtitutiua diuinæ ꝑſonę. Inducitq; poſitionem hāc à dicto quodam Bonauen. in 26. diſt. fundatq; ſe ſuper authoritate ſcripturæ, prouerb. 30. Quod nomen eius & quod nomen filij eius ſi noſti: quaſi ſic. Quæſtio quærit dubium, & ſupponit aliquid certum: iſta ſupponit filij nomen, & quærit nomen proprium eius: ergo filiatio nō eſt eius nomen propium & conſtitutiuum. Affert quoq; multas rationes & authoritates: quibus, quia ipſemet reſpondet, dimiſſis, prædicta duo declarāda ſunt. S. Bonauentura in primis non eſt talis opinionis, ꝙ perſonæ diuinæ ſint abſolutæ, ut expreſſe patet in 25. diſt. 1. dū: vbi ponit proprietates ut origines diſtinguere ꝑſonas: ita ꝙ eis abſtractis, ñ remanent hypoſtaſes. Ponitq; oēs proprietates eſſe relationes, ſeu origines excepta innaſcibilitate, quæ eſt negatiua. Illa verò verba quæ Scotus adducit, ſunt quidem Bonauenturæ, ſed ad aliud propoſitum: ipſe enim in 25. diſtinctio. primi, articul. 1. quærens de ſignificatione huius nominis perſona, tenet quòd perſona de generali & primò ſignificato importat ſubſtātiā: de ſpeciali verò & vltimo ſignificato, importat relationē: quia in diuinis proprietas ꝑſonalis eſt relatio. Et arguit contra ſe: quia dici ſecundum ſubſtantiam & ſecundum relationem, diſtinguuntur in diuinis ex oppoſito, ergo nō poteſt perſona ſimul dici ſecundum ſubſtantiam ex generali & primo, & ſecundum relationem ex ſpeciali & vltimo. Et reſpondet, quòd dici ſecundum ſubſtantiam inuenitur dupliciter. primo, ſecundum ſubſtantialem eſſentiam: ſecundo, ſecundum hypoſtaſim. Et ꝙ dici ſecundum ſubſtantiam, primo modo, diſtinguitur cōtra dici ſecundum relationem, non autem ſecundo modo: quia ſubſtantia, id eſt hypoſtaſis, ad diuina contrahitur ꝑ relationem. Ex hoc autem dicto, liquet etiam cæcis, quòd non ponitur à Bonauentura duplex res abſoluta: altera eſſentialis & altera hypoſtatica, ut Scotus fingere vellet: ſed habetur tantum, quòd ſubſtantialis dupliciter ſumitur, & pro hypoſtaſi: quod etiam habetur quinto Metaphyſic. & ꝙ ſubſtantia ſecundo modo, id eſt, hypoſtaſis, dicitur formaliter de perſona diuina, & quod ſimul & ſemel perſona diuina eſt hypoſtaſis & tamen relatio, &c. Hæc enim omnia communia ſunt omnibus theologis. Valdè autem mirum eſt hoc imponi Bonauenturæ: cum in calce illius articuli expreſſè dicat, quòd perſona prima

*Q. 30. ar. 1.

D. 312.

Porretta per totum.

211 1. diſt. 26. q. 2. art. & ſeq. 4. & q. 3. ar. 1. ad 14.

*Boe. de trin. non procul à fine lib.

non poteſt abſtrahi à paternitate, ſalua ſua perſonalitate, quid clarius? &c. Ad id verò Salomonis, quod Sco. tanti facit, facillimè reſponderetur, ꝙ eſt æquiuocatio de nomine filij Dei. Dupliciter.n. poteſt nominari, ſicut & cõcipi. Vno mõ ſecundum ſuum (vt ita dicam) quod quid eſt. Alio modo ſecundum cõceptus & nomina ex creaturis abſtrahibilia. Et primo quidẽ modo nullũ nomen non ſolum filij, ſed nec Dei habem⁹. ſcriptum eſt.n. Iſaiæ. 54. Generationẽ eius quis enarrabit? & ſic filius eſt nomẽ proprium ſecundæ perſonæ diuinæ inter nomina pertinentia nobis cognitionem, quia eſt. Et cum hoc nomen propriũ ptinẽs ad cognitionem quid eſt, eſt ineffabile. Sicut & Dei eſt nomẽ proprium ipſius Dei, & tñ nomen ſignificãs quid eſt Deus, ineffabile eſt.

¶ Circa eoſdẽ limites q̃ſiti aduerte ſecũdo, ꝙ relationis noĩe author intelligit ipſam relationẽ diſtinctẽ.i. nõ curãdo ipſam diſtinguere in ſeipſam ut habet actum relationis, & in ſeipſam vt habet actũ ꝓprietatis. Et ꝓpterea pluries in hac litera ſimul dicis proprietatem uel relationem. Dico aũt hoc, (q̃d vt inferius patebit) ꝙ perſona diuina eſt una res reſpectiua ſignificata ut origo, & ut relatio inquãtum relatio, & ut proprietas indiuidualis ſeu perſonalis. Litera tamen ultimos modos ſub uno hic comprehendit [illegible]

intrinſecum, ſed vt via quędã à re, uel ad rẽ. Sicut generatio ſignificatur ut uia q̃dã ad rẽ genitã, & ut ꝓgrediẽs à generante. Vnde nõ põt eſſe, ꝙ res genita & generãs diſtinguant ſola generatione, ſed oportet intelligere tã in generãte q̃ in genito ea q̃bus abinuicẽ diſtinguũtur. In pſona aũt diuina nõ eſt aliud intelligere, niſi eſſentiam & relationẽ ſiue proprietatẽ. Vnde cũ in eſſentia conueniãt, relinquitur ꝙ per relationes pſonæ abinuicem diſtinguãtur. Secundò, qa diſtinctio in diuinis pſonis non eſt ſic intelligenda, quaſi aliq̃d commune diuidatur: qa eſſentia communis remanet indiuiſa, ſed oportet ꝙ ipſa diſtinguentia cõſtituãt res distinctas. Sic autem relationes uel proprietates diſtinguũt uel cõſtituũt hypoſtaſes, uel pſonas inquantũ ſunt ipſæ pſonæ ſubſiſtẽtes, ſicut paternitas eſt pater, & filiatio eſt filius, eo ꝙ in diuinis nõ differũt abſtractũ & concretum. * Sed contra rõnem originis eſt, ꝙ conſtituat hypoſtaſim uel perſonã. Quia origo actiuè ſignificata ſignificat, ut progrediẽs à pſona ſubſiſtente, unde pſupponit eam. Origo autẽ paſſiuè ſignificata (ut natiuitas) ſignificat ut uia ad pſonã ſubſiſtẽtẽ, & nõdum vt eã cõſtituens. Vnde melius dicitur ꝙ perſonæ ſeu hypoſtaſes diſtinguãtur relationibus q̃ p originẽ. Licet enim diſtinguantur utroq; modo, tamen prius & principalius p relationes ſecundũ modum intelligẽdi. Vnde hoc nomen pater non ſolũ ſignificat proprietatẽ, ſed etiam hypoſtaſim. Sed hoc nomẽ genitor uel generãs ſignifi-

vt relatio, & eſt aliud loqui de reali relatione ſimpliciter. Relatio enim ut relatio, non eſt aliquid inhærẽs, de ratione tamen relationis realis eſt, ut inſit. Itaq; inter realem actionẽ & realẽ relationem hoc intereſt, ꝙ actio tam ut actio, q̃ ut realis actio, habet rõnem egredientis: quãuis fortè inſit. Relatio aũt realis & ſi vt relatio non habeat rationẽ niſi aſſiſtentis, tamen ut relatio realis habet rationem aſſiſtentis & inhærentis, & propterea ex parte rõnis ſignificatæ ſignificatur per modum formę. Et in hoc differt ab origine: & hæc eſt ratio quare inferius relationi attribuitur diſtinguere ac conſtituere pſonam, & nõ origini, vt plenius patebit in 4. articu.

¶ Quo ad ſecundum, recitat opinio quam ſequitur Bonauentura, ita dicẽs. Primò, ꝙ relatio non diſtinguit hypoſtaſes, quia conſequitur actum. Secundò, ꝙ origo diſtinguit eadẽ rõne, quia ſcilicet eſt prior relatione. Tertiò, ꝙ relationes manifeſtant diſtinctionẽ, ſicut i creaturis ꝓprietates indiuiduales.

¶ Quoad tertiũ duæ rationes contra præfatã opinionem adducuntur. Prima eſt, diſtinctionẽ oportet eſſe intrinſecã & [illegible]

[illegible]

In hoc.n. ut ſupra dictũ eſt, differt ab origine: ꝙ ipſa ex ſua rõne [illegible] & conſequenter non identificatur [illegible] Ly aũt inquantum, non tenetur reduplicatiuè, ſed ſpecificatiuè, determinat enim conditionem ſecundum quam [illegible]

[illegible]

cat tm̃ proprietatẽ. Quia hoc nomẽ pr̃ ſigñat relationẽ, q̃ eſt diſtinctiua & cõſtitutiua hypoſtaſis. Hoc autem nomen generans uel genitus ſigñat originem, quæ non eſt diſtinctiua & conſtitutiua hypoſtaſis.

Ad primum ergo dicendum, ꝙ pſonæ ſunt ipſæ relationes ſubſiſtentes. Vndè non repugnat ſimplicitati diuinarum perſonarũ, ꝙ relationibus diſtinguantur.

Ad II. dicendum, ꝙ pſonę diuinę nõ diſtiguunt i eẽ in quo ſubſiſtũt, neq; i aliquo abſoluto, ſed ſolũ ſcđm id, ꝙ ad aliqd dicũt. Vñ ad earũ diſtictionẽ ſufficit relõ.

Ad III. dicendum, ꝙ quãto diſtictio prior eſt, tãtò ꝓpinquior eſt unitati. Et iõ dẽt eſſe minima. Et iõ diſtinctio pſonarũ nõ dẽt eſſe niſi p id qđ minimum diſtinguit, ſ. per relationem.

Ad IIII. dicendum, ꝙ relõ pſupponit diſtinctionẽ ſuppoſitorũ qñ eſt accidẽs: ſed ſi relatio ſit ſubſiſtẽs, ñ pſupponit, ſed ſecũ fert diſtictionẽ. Cũ.n. dr̃, ꝙ relatiui eſſe, ẽ ad aliud ſe hr̃e: p ly aliud, intelligit correlatiuum qđ nõ eſt prius, ſed ſimul natura.

ARTICVLVS III.

Vtrum abſtractis per intellectum relationibus à perſonis, adhuc remaneant hypoſtaſes.

Ad tertium ſic ꝓcedit. Vr̃, ꝙ abſtractis per intellectũ ꝓprietatib. ſeu relationib. à pſonis, adhuc remaneat hypoſtaſes. Id.n. ad qđ aliqd ſe hẽt ex additione, põt intelligi remoto eo ꝙ ſibi addit. Sicut hõ ſe hẽt ad aĩal ex additione, & põt intelligi aĩal remoto rõnali. Sed pſona ſe hẽt ex additione ad hypoſtaſim. Eſt.n. pſona hypoſtaſis proprietate diſticta ad dignitatem pertinẽte. * ergo remota proprietate perſonali a perſona, intelligitur hypoſtaſis.

¶ 2 Præ. Pr̃ nõ ab eodẽ hẽt ꝙ ſit pr̃, & ꝙ ſit aliqs. Cũ.n. pr̃nitate ſit pr̃: ſi pr̃nitate eſſet aliqs, ſeq̃retur ꝙ filius in quo nõ eſt paternitas, non eſſet aliquis. Remota ergo per intellectũ paternitate à patre, ad huc remanet ꝙ ſit aliqs, quod eſt eſſe hypoſtaſis. Ergo remota proprietate à perſona, remanet hypoſtaſis.

¶ 3 Præ. Aug. dicit 5. de tri. * Nõ hoc eſt dicere ingenitũ qđ eſt dicere patrẽ. Quia ſi filiũ nõ genuiſſet, nihil ꝓhiberet eũ dicere ĩgenitũ, ſed ſi filiũ nõ genuiſſet, nõ ineſſet ei pr̃nitas. Ergo remota pr̃nitate, adhuc remanet hypoſtaſis pr̃is vt ĩgenita.

Sed contra eſt, ꝙ Hil. dicit 4. de Tri. † Nihil hẽt fili⁹ niſi natũ. Natiuit. aũt ẽ fili⁹. Ergo remota filiatiõe, ñ remanet hypoſtaſis filij. Et eadẽ rõ ẽ đ aliis pſõis.

Respon. Dicendum, quòd

[illegible]

¶ In reſponſione ad tertium aduerte, quòd diſtinctio relatiua ponitur prima inter diſtinctiones reales. Tũm, quia ſecũdum veritatem ipſa ſola eſt ſimpliciter & omnino neceſſaria: reliquas.n. non implicat contradictionem nõ eſſe q̃n extra Deum ſunt. Tũm, quia nihil imperfectionis ponit, aut præſupponit. Et propterea ordine perfectionis eſt prima, & hinc intellige ordinando diſtinctiones in ordine cauſã ſimpliciter [illegible] in ordine diſtinctionum ut ſic, ut in poſt prædicamentis diffuſè diximus.

¶ In reſponſione ad quartum habes tria. Primò, quòd relatio ſubſiſtẽs facit diſtinctionem ſuppoſitalem: & de hoc inferius erit ſermo. Secũdo, quòd ly aliud poſitum in diffinitiõe ad aliquid ſeu relatiui, ſtat pro correlatiuo. Et ex hoc habes q̃ conformiter diximus in q. 13. de termino relatiui. Tertiò, ꝙ ly aliud, non præſupponitur à relatiuo, ſed eſt ſimul cum eo. Et hinc habes quàm benè quoque dictum ſit, ꝙ vnum relatiuorũ diffinit reliquum, non vt prius ſed ut ſimul natura & intellectu.

* Li. 5. de tri. c. 6. in princip. tom. 3.

† Li. 4. de trin. non multum remote a princip.

SVPER QVÆ. XL, ART. III.

Bannes artic. 3.

In titulo ly abſtractis, quod diſtinguẽdum erat, in principio corporis diſtinguitur: per proprietates autem intelligit notiones, ſiuè perſonales, ſiuè non.

¶ In corpore tria facit. Primò diſtinguit abſtractionem in titulo poſitam. Secundò reſpondet quæſito. Tertiò tractat quandã oppoſitam opinionem.

¶ Quo ad primum, diſtinguit abſtractionem & applicat eam ad diuina. Diſtinguit quidem in abſtractionem totalem & formalem, id eſt, qua totum uniuerſale abſtrahit à partibus ſubiectiuis: & qua forma abſtrahit à materia, ponitque inter eas unicam differentiam, ſcilicet, quòd in totali, abſtracti tantum conceptus remanet: in formali verò utriuſque, ſcilicet, abſtracti & eius à quo abſtrahitur, ut patet in exemplis literæ. Et ſi uis diffuſè has abſtractiones uidere, lege commentaria noſtra in De ente & eſſentia, in 1. quæſtio. applica verò ad diuina non ſecundùm rem, ſed ſecundum modum ſignificandi, authoritate utens Damaſceni.

¶ Quo ad ſecundum reſpondet quæſito tribus concluſionib. Prima iuxta abſtractionem totalem, abſtractis proprietatibus, non remanent perſonæ, ſed ſola eſſentia. Et probatur, qa perſonæ ſe habent ut particularia, eſſentia ut uniuerſale, id eſt remanet Deus, & nõ remanet pater & filius & ſpiritusſanctus: habet enim ſe Deus ad perſonas ut uniuerſale ad particularia, vt Damaſc. dixit. Scđa concluſio iuxta abſtractionem formalem eſt, abſtractis

Universidad de Deusto Biblioteca

duplex fit abſtractio ꝑ intellectū. Vna quidē, ſcdm quod vniuerſale abſtrahit à particulari, vt aīal ab hoie. Alia verò ſcdm quod forma abſtrahitur à materia. Sicut forma circuli abſtrahit per intellectum ab omni materia ſenſibili.

Inter has aūt abſtractiones hęc eſt dña, ꝙ in abſtractione, quæ fit ſcdm vle, & particulare, non remanet id, à quo fit abſtractio. Remota.n.ab hoie dña rationali, non remanet in intellectu homo, ſed ſolùm animal.

In abſtractione uerò quę attenditur ſcdm formā à materia, vtrūque manet in intellectu. Abſtrahēdo.n.formā circuli ab ęre, remanet ſeorſum in itellectu noſtro & intellectus circuli & intellectus æris. Quāuis aūt in diuinis nō ſit vle neq; particulare, nec forma & materia ſecundùm rem, tñ ſcdm modum ſignificandi inuenitur aliqua ſimilitudo horū in diuinis, ſecundū quem modum Damaſ.* dicit, ꝙ commune eſt ſubſtantia, particulare uerò hypoſtaſis. Si ᵐ igit loquamur de abſtractione, quę fit ſcdm vle & particulare, remotis proprietatibus, remanet in intellectu eſſentia cōis, non autem hypoſtaſis patris * quæ eſt quaſi particulare. Si ⁿ verò loquamur ſcdm modum abſtractionis formæ à materia, remotis ꝓprietatibus non perſonalib. remanet intellectus hypoſtaſum & perſonarū.° (Sicut remoto ꝑ intellectū à patre, ꝙ ſit ingenitus, vel ſpirans, remanet hypoſtaſis, vel perſona patris.) ᵖ Sed remota proprietate pſonali ꝑ intellectū, tollit intellectus hypoſtaſis.ᵠ Nō.n.proprietates pſonales, ſic intelligunt aduenire hypoſtaſib. diuinis, ſicut forma ſubiecto pexiſtēti, ſed ferūt ſecū ſua ſuppoſita, inquantum ſunt ipſæ perſonę ſubſiſtētes. Sicut pr̄nitas eſt ipſe pater. Hypoſtaſis.n.ſignāt aliquid diſtinctum in diuinis, cum hypoſtaſis ſit ſubſtātia indiuidua. Cū igit relatio ſit quę diſtinguit hypoſtaſes & cōſtituit (vt dictū eſt*) relinquit ꝙ relationib. perſonalibus remotis per intellectum, non remaneāt hypoſtaſes. Sed (ſicut dictum eſt ʳ) aliqui dicūt quòd hypoſtaſes in diuinis nō diſtinguuntur per relationes, ſed per ſolam originem, vt intelligatur pater eſſe hypoſtaſis quædam per hoc, ꝙ non eſt ab alio: filius autem per hoc, ꝙ eſt ab alio per generationem. Sed relationes aduenientes quaſi proprietates ad dignitatem ptinentes conſtituunt rōnē perſonę. Vñ & perſonales dicuntur. Vndè remotis hmōi relationib. per intellectum, remanent quidē hypoſtaſes, ſed nō perſonę. Sed hoc non pōt eſſe pp duo. Primò, qa relationes diſtiguūt & conſtituunt hypoſtaſes, vt oſtēſum eſt.* Scdo, quia omnis hypoſtaſis naturę rōnalis, eſt pſona, vt patet per diffinitionē Boet. † dicentis, ꝙ pſona, eſt rōnalis naturę idiuidua ſubā. Vñ ad hoc quod eſſet hypoſtaſis, & ñ perſona, oporteret abſtrahi ex parte naturæ rōnalitatē, nō aūt ex parte perſonæ proprietatē.

Ad primum ergo dđm, ꝙ perſona non addit ſupra hypoſtaſim proprietatē diſtinguentē abſolutè, ſed proprietatē diſtinguētē ad dignitatē pertinētem. Totum.n.hoc eſt accipiendum, loco unius differentię. Ad dignitatem autem pertinet proprietas diſtinguens, ſcdm quod intelligitur ſubſiſtēs in natura rōnali. Vndè remota proprietate diſtinguente à perſona, nō remanet hypoſtaſis, ſed remaneret, ſi tolleret rōnalitas naturæ. Tā.n. perſona quā hypoſtaſis, eſt ſubſtātia i:diuidua. Vndè in diuinis de ratione vtriuſque eſt relatio diſtinguens.

Ad II. dđm, ꝙ paternitate pr̄ nō ſolū eſt pater, ſed eſt perſona: & eſt q̄s, ſiuè hypoſtaſis. Nec tñ ſequitur, ꝙ filius nō ſit quis ſiuè hypoſtaſis, ſicut nō ſequitur quòd non ſit perſona.

Ad tertium dicendum, ꝙ intētio Aug. non fuit dicere, ꝙ hypoſtaſis patris remaneat ingenita, remota paternitate: quaſi innaſcibilitas cōſtituat & diſtinguat hypoſtaſim patris. Hoc.n. eſſe non pōt: cū ingenitū nihil ponat, ſed negatiuè dicat: ut ipſemet dicit. Sed loquit in cōmuni: quia non omne ingenitum eſt pr̄. Remota ergo paternita-

abſtractis proprietatibus nō perſonalib. remanēt pſonæ: & declaratur ambabus, ſ. innaſcibilitate & ſpiratione.
¶Circa hāc cōcluſionē dubium occurrit. Qm̄ contradicere vr doctrinæ traditæ in q. 36. vbi dictū eſt, ꝙ abſtracta ſpiratione à filio, nō diſtigueret perſonaliter à ſpiritu ſcto: ſi n. abſtracta ſpiratione, filius remanet pſona, ut hic dr̄, ergo remanet hypoſtaſis diſtincta à pſonis, quę eſſe pñt in natura diuina: & cōſequēter nō diſtinguit pſonaliter à ſpū ſctō per ſpirare. Et econuerſo, ſi diſtinguit perſonaliter p ſpirare, ergo nō remanet hypoſtaſis diſtincta, abſtracta ſpiratione: cuius oppoſitū hic dr̄. Ad hoc breuiter ex fundamēto ſupra poſito dr̄, ꝙ utrūq; ſane intellectum, eſt verū: abſtracta ſiquidem ſpiratione, remanet hypoſtaſis filij, ut hic dr̄: & tñ abſtracta ſpiratione, nō remanet diſtinctio illius hypoſtaſis à ſpū ſctō, vt ibi dr̄. Hæc aūt non cōtradicūt: & rō eſt, quia hypoſtaſis illa eſt relatiua, & cū nō remaneret relatiua, ab illa nō remaneret diſtincta. Falſum.n.eſt ꝙ perſona diuina & uniuerſaliter res relatiua per vnū & idē cōſtituat & diſtinguat relatiue à cæteris, & in eadē natura, vt ſupra oſtenſum eſt.
¶Tertia uerò cōcluſio eſt iuxta eadē abſtractionē formalē, Abſtractis ꝓprietatibus pſonalib. nō remanēt hypoſtaſes. Et ꝓbat ex utroq; actu ꝓprietatib. pſonalis, ſ. cōſtituere & diſtinguere. Ex conſtituere quidē, ꝓprietates perſonales nō adueniūt pexiſtētib. hypoſtaſibus, ſed ferunt ſecū ſua ſuppoſita, inquātū ſunt ipſa: ergo ipſis abſtractis, non remanēt ſuppoſita. Ex diſtinguere verò, hypoſtaſis eſt ſubſtāntia indiuidua, ergo eſt aliquid diſtinctū in diuinis: ergo remota relatione pſonali, nō remanet hypoſtaſis. & tenet hæc vltima ſequela, quia ſola relatio ibi diſtinguit.
¶Circa hāc partē aduerte, ꝙ illa ꝓpoſitio pluries repetita, ſ. ꝓprietates cōſtituūt perſonas, ſeu ferūt ſecū ſuppoſita inquātū ſunt ipſę pſonæ: nō eſt ſingularis, ſed in [illegible] puris & ſimplicibus cōis. Deitas.n. conſtituit Deū, inquātū eſt ipſe Deus: & gabrielitas Gabrielē inquātū eſt Gabriel, ſi ſunt nomē. Et ſignant hæ ꝓpoſitiones ſpēm modū cōſtituēdi: dupliciter.n. cū contingat cōſtituere, primo, ſicut forma cōſtituit cōpoſitū: ſcdo, ſicut ſimplex cōſtituit ſimplex, cū de primo mō conſtituēdi loquimur, cū realis eſt cōſtitutio, ſimpliciter dicimus, ꝙ illa rōnalitas cōſtituit hoiem &c. Et ſic cōſtituēs nō eſt cōſtitutū. Cū aūt de ſecūdo cōſtituēdi mō eſt ſermo, ad dñam primi dr̄ cū additione, ꝙ cōſtituit inquātū eſt ipſum conſtitutū, nihil aliud intendēdo ꝑ hoc, niſi quod ſtituitū ꝑ rōe di conſtituere, pro quanto ponit ſe ponēdo.n.ſe cōſtituit, quia ly ſe: mōſtrat cōſtitutū, & hoc ſignat ly ipſū [illegible]. Itaq; paternitas ponēdo ſe, cōſtituit patrē, quia ipſa eſt pater. Et ſic ly inquātū, tenet reduplicatiuè: multaq; ue cōſtituēdi reduplicat in ſimplicibus. Vndè ex hoc, hēt facilē viā rñdēdi obiectib. cōtra hmōi propōnes.
¶Quo ad ſcdm referē & cōſutat opinionē quādā dicēdo, ꝙ abſtractis relationib. remanēt hypoſtaſes, ſed nō perſonæ. Et rōnē primā eſt, quia relationes originis diſtinguentes. Ratio vero ſecunda: quia relationes pertinent ad dignitatem, quæ eſt de ratione perſonę, nō aūt hypoſtaſis. Cōfutatur autem dupliciter. Primò, cōtra primū dictū, quia relationes probatum eſt eſſe prima diſtinctiua. Secundò, cōtra ſcdm dictū, quia dignitas qua differt perſona ab hypoſtaſi, manet ſe ex parte naturæ. Perſona.n.addit ſupra hypoſtaſim ex parte naturæ intellectualitatem.

lectualitatem. Ex parte autē ipſius indiuidui, nihil penitus addit, vt patet ex diffinitione. Boet. Vndè quia relationes ſe tenēt ex parte indiuiduationis: falſum eſt quòd relationes ſint proprietates perſonæ, & non hypoſtaſis: ſunt enim æquè abſtracta perſona & hypoſtaſis ex parte indiuiduationis: quāuis ex parte naturæ dignitionis, perſona ſit quid magis terminatum.
¶In reſponſione ad ſecundum aduerte, quod vt dicitur. 5. Metaph. non inconuenit quædam dici ad aliquid ſecundū nomina ſpecifica, q non dicuntur ad illud ſecundum nomina generica. Et propterea non inconuenit ſimiliter accidere in propoſito, ſcilicet: quòd pater, patris nomine & re, referatur ad filium, perſonæ autem re quidem, ſed non nomine referatur ad eundem. Accidit enim hoc quia (vt in littera dicitur) paternitate pater eſt & pater, & perſona, ſed perſona ſignificat eſſe illam per modum abſoluti. Dixi autem hæc propter argumenta Aureoli, & Scoti quę tacenda cenſui. Ex hoc enim facile ſoluunt.

te, nō remanēt in diuinis hypoſtaſis patris, vt diſtiguit ab alijs perſonis, ſed vt diſtiguit à creaturis: ſicut Iudæi intelligunt.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum actus notionales præintelligantur proprietatibus.

AD QVARTVM ſic ꝓcedit. Vr̄ ꝙ actus notionales prę intelligantur ꝓprietatibus. Dicit.n.magiſt. * 27 diſt. 1 ſent. ꝙ ᵃ pater ſemp eſt, qa genuit filiū. Et ita vr̄ ꝙ generatio ſcdm intellectum præcedat paternitatem.

¶2 Præt. Oīs ᵇ relatio præſuppōnit in intellectu id ſupra quod fundat: ſicut æqualitas quātitatē. Sed paternitas ē relatio fundata ſup actione, q̄ ē gñatio. Ergo paternitas præſupponit generationem.

¶3 Præt. Sicut ſe hēt gñatio actiua ad paternitatē, ᶜ ita ſe hēt natiuitas ad filiationē. Sed filiatio pſupponit natiuitatē. iō.n. filius eſt, qa natus eſt. Ergo & paternitas pſupponit gñatio pē.

Sed contra. generatio eſt operatio pſonæ patris. Sed pr̄nitas cōſtituit pſonā patris. Ergo prius eſt ſcdm intellectum paternitas quàm generatio.

Respon. Dđm, ꝙ ſcdm illos qui dicunt, ꝙ ꝓprietates nō diſtinguūt, & cōſtituūt hypoſtaſes, ſed manifeſtant hypoſtaſes ᵉ diſtinctas & cōſtitutas, abſolutè dđm eſt, ꝙ relationes ſcdm modū intelligēdi, cōſequūt actus notionales, vt dici poſſit ſimplr ꝙ qa gñat, eſt pr̄. Sed ſupponēdo ꝙ relationes diſtinguant & conſtituāt hypoſtaſes in diuinis, ᶠ oportet diſtinctione vti. Quia origo ſignificatur in diuinis actiuè & paſſiuè. actiuè quidē, ſicut gñatio attribuit patri & ſpiratio ſumpta ꝓ actu notionali attribuit patri & filio. Paſſiuè aūt, ſicut natiuitas attri

SVPER QVÆST. XL. ARTIC. IIII.

S. Bona. 1. ſ. d. 27. q. 2. & d. 28. q. 1. & d. 13. q. 4.
Scot. 1. ſ. d. 28. q. 2. — *Ca. 1. d. 26. q. 1. con 3.*
Egi. 1. ſ. d. 27. q. 2. prim. prin. — *Bannes artic. 4.*

Titulus ſatis ex præcedentibus eſt clarus.
¶In corpore duo facit. Primò rñdet ſcdm opinionē ſuperius minus probatam. Secundò rñdet iuxta viam quā ſequit.
¶Quo ad primum, concluſio ſcdm illos eſt vnica. Relationes conſequuntur actus notionales: & manifeſtant, quia apud eos non diſtinguunt nec conſtituunt hypoſtaſes, &c.
¶Quo ad ſcdm, primò diſtinguit originē in actiuā & paſſiuā, manifeſtādo eas exēplariter. Scdo, ponit cōcluſionē vnā de origine paſſiua. Origo paſſiue ꝓcedit ꝓprietates perſonarū ꝓcedētiū & pſonales. Probat, qa ſignat ut via ad pſonā ꝓprietate cōſtitutam. Tertiò, ponit ſcdam concluſionem de origine actiuā. Origo actiue præcedit relationem originātis non perſonalem, & manifeſtatur in communi ſpiratione, vt eſt actus, & vt eſt relatio. Quarto, diſtinguit perſonalem proprietatem patris, quæ ſola reſtabat: quòd poteſt dupliciter conſiderari, ſ. vt relatio & vt conſtitutiua perſonæ. Et ponit hanc concluſionem, quòd paternitas ut eſt relatio, ſequitur generationē: vt verò cōſtitutiua perſonæ, præcedit generationem. Et declarat primā partem, quia relatio fundatur ſuper actum. Secundam verò, quia actio præſupponit perſonam agentem.
¶Circa vltima dicta dubium occurrit. Primò, quia videntur hæc contrariari ſupradictis in articu. 2. Quia aut loquimur de origine & relatione ſecundum rem, & ſic non differunt. Aut ſecundum rōnem: & ſic, cū vtraq; earum ſit multiplex, quia pōt ſumi origo, vt origo, & vt cōſtitutiua perſonæ, ſicut & relatio. Et nec relatio vt relatio, nec origo vt origo cōſtituunt aut diſtinguūt: erat de origine, ſicut de relatione diſtinctū eſt aut aſſimādū nō erat, qū relatio magis q̄ origo cōſtituit & diſtinguit.
¶Circa eandem quoque partē, dubiū occurrit maius. Quoniā paternitas, verbi gratia, aut eſt forma conſtitutiua ſub expreſſa ratione paternitatis: aut ſub alia ratione: ſi ſub ratione paternitatis, ergo inquantum relatio: & ſic diſtinctio nulla. Si ſub alia ratione, ruūt ſupradicta, quibus conatus eſt author oſtendere quòd conſtituere & diſtinguere perſonā ſit actus relationis, vt diſtinguit contra eſſentiā, & contra originē vt patet in art. 2. & 3.
Et confirmatur q; auget dubiū, quia à S. Tho. quatuor prædicata habemus realia, rōne quorū attribuit relationi cōſtituere pſonā. Primū eſt eſſentia diuina. inquit n. in qſt. de potētia. q. 8. ar. 3. in rñſione ad ſeptimū, ꝙ relationes cōſtituūt hypoſtaſes, inquantum ſunt eſſentia diuina. Scdm eſt ly diuina, inquit enim in 1. ſent. di. 26. arti. 2. ad primum. quòd relatio in quantum diuina diſtinguit hypoſtaſim. Tertium eſt ly ſubſiſtens: dixit enim in 2. ar. huius q̄ōnis in rñſione ad quartum quòd relatio ſi ſit ſubſiſtens, fert ſecū diſtinctionem ſuppoſitalem. Quartum eſt ly ipſa perſona: dixit enim in prædicto artic. quòd relationes conſtituunt & diſtinguunt hypoſtaſes, inquantum ſunt ipſæ perſonæ ſubſiſtentes. 212 Ex quibus omnibus conflatur ambiguitas. an de mēte S. T. relatio ſit conſtitutiua perſonæ, ſtando infra latitudinem relationis & conditionum eius: 211 an vt includit eſſentiam, ſeu aliquod eſſentiale. Vndique enim anguſtię ſunt. Si enim infra latitudinem relatiuam conſtituit, ruūt allegata ex locis prædictis. Si autem vt eſt idē alicui abſoluto cōſtituit, ſequitur quòd perſonalitas in diuinis eſt formaliter abſoluta, cuius oppoſitum confeſſi ſumus. Accedunt quoque argumenta Aur. apud Cap. in 26. di. 1. ſpecialiter contra illud dictum ſumptum ex quæſtionibus de potentia Dei. Et rurſus, contra tertium dictum ſumptū ex 2. ar. huius quæſtionis, ſ. relatio vt ſubſiſtens conſtituit, quærendo quid importat ly ut ſubſiſtens: & breuiter inferendo, quòd hoc nihil aliud eſt niſi quòd idem conſtituat ſe, uel quod conſtituens vt conſtitutum conſtituat.
¶Ad euidentiam horum ſcito, quòd licèt non deſint Thomiſtę tenentes oppoſitū propter illa adducta ex quæſtionibus diſputatis, & illis alludentia in 1. ſent. mihi tamen videtur de mente S. T. ꝙ relationes illæ quas dicimus perſonales, ſ. primæ, & incommunicabiles, infra latitudinem relatiuam ſuam tamen, conſtituunt perſonas. Moueor autem ex doctrina huius quæſtionis: expreſſe enim in primis, actus conſtituendi perſonaliter in 2. artic. attributus eſt relationi, vt diſtinguitur contra eſſentiam, & etiam originem: ergo non inquantū eſt eſſentia, conſtituit perſonam. Deinde in ar. 3. expreſſè dictum eſt, quòd relationes perſonales ferunt ſecum ſua ſuppoſita: ſi ergo ſecū ferunt, non in quantum ſunt eſſentia ſupponunt. quod conſtat quòd non ferunt ſecum eſſentiam. Poſtmodum & ibidē in reſponſione ad ſecundum explicitè dictum eſt, quod pater paternitate non ſolum pater, ſed quis, & hypoſtaſis. Cōſtat autē quòd id quod conuenit perſonæ paternitate formaliter, nō cōuenit ei in quantum eſt eadem eſſentiæ, ſed vt potius diſtinguitur ab ea. Vt tñ oīa conſonēt, & melius percipiatur intentum ſcito, ꝙ aliud eſt relationem habere aliquid, qa eſt eadem eſſentiæ, & aliud eſt relationem habere aliquid, vt eſt eſſentia. Primum enim ſignificat relationem habere illud ab eſſentia radicaliter, ſecundum autem formaliter. Exemplum primi: relatio eſt res realis, exemplum ſecundi: relatio eſt creatrix. Vndè in propoſito imaginor, quòd quēadmodum relatio illa non ex hoc quod relatio, ſed ex eſſe, quod de numero eſſentialium eſt, eſt realis, vt ſupra dictum eſt contra Porretanos: & tamen realitas conuenit relationi illi per ſe ipſam formaliter, per eſſentiam autē radicaliter. Ita eſſe ſubſiſtentis naturæ ſubſiſtentia hypoſtatica, conuenit illi relationi puta paternitati per ſe ipſam formaliter: per eſſentiam autem radicaliter. & ſic relatio illa,

illa, non inquantum relatio, quia conueniret omni relationi, ſed inquantum illa, ſ. inquantum res relatiua hypoſtatica & prima conſtituit perſonam itaq; eſſe cõſtitutiuum hypoſtaſis ſeu eſſe hypoſtaticum, non ratione alicuius abſoluti formaliter illi conuenit, ſed ratione ſui. Nec oppoſitum volunt loca allegata:

buitur filio & proceſſio ſpiritui ſancto. Origines.n. paſſiuè ſignificatę ſimpl'r procedũt ſm intellectũ proprietates perſonarũ procedẽtiũ, ẽt perſonales. Quia origo paſſiuè ſignata ſignat, ut uia ad perſonã proprietate cõſtituendam. Similiter & origo actiuè ſignata prior eſt ſm intellectũ, q̃ relatio perſonæ originãtis, q̃ nõ eſt perſonalis. Sicut actus notionalis ſpirationis, ſm intellectũ procedit proprietatẽ relatiuã innominatã cõem patri & filio: ſed proprietas perſonalis patris põt cõſiderari dupliciter. Vno mõ, vt ẽ relatio, & ſic iterũ ſm intellectũ, præſupponit actũ notionalem. Quia relatio inquantum hmõi fundaĩ ſuper actũ. Alio modo, ſm q̃ eſt conſtitutiua perſonę, & ſic oportet, q̃ præintelligatur relatio actui notionali, ſicut perſona agens præintelligitur actioni.

Ad primvm ergo dicendũ, q̃ cum magiſter dicit, quòd quia generat, eſt pater: accipit nomẽ patris ſm q̃ deſignat relationẽ tñ, non aũt ſm q̃ ſignificat perſonã ſubſiſtentẽ: ſic enim oporteret econuerſò dicere, q̃ quia pater eſt, generat.

Ad secvndvm Dicendũ, q̃ obiectio illa procedit de paternitate, ſm q̃ eſt relatio, & nõ ſm q̃ eſt conſtitutiua perſonæ.

Ad tertivm Dicẽdũ, q̃ natiuitas eſt via ad perſonã filij. Et iõ ſm intellectũ procedit filiationẽ, ẽt ſm q̃ eſt conſtitutiua perſonę filij. Sed gñatio actiua ſignificatur ut progrediẽs à perſona patris. Et iõ, præſupponit proprietatẽ perſonalẽ patris.

QVAESTIO XLI.

De perſonis in comparatione ad actus notionales, in ſex articulos diuiſa.

Deinde conſiderandum eſt de perſonis in comparatione ad actus notionales.

Concluſ. 10 quo in quibuſdam diſputatis intendit q; conſtituere hãc ab eſſentia radicaliter, vt patet ex q. 9. ar. 5. ad 15. vbi idem iudicium de hoc cenſet & de rõne quare pater eſt paternitas, & q; idẽtitatẽ cum eſſentia quod cõſtat radicaliter intelligi. Relatio quoq; poteſt dupliciter dici diuina, uno modo idẽticè, q̃a. ſ. eſt eadẽ deitati. alio mõ formaliter, quia ſ. eſt in genere diuinorum. In propoſito hic ſecundo modo relatio eſt diuina: eſt.n. paternitas illa increati & ſupremi, ac per hoc diuini ordinis ſeipſa formaliter, quãuis ab eſſentia hoc hẽat radicaliter, cui eſt eadem. Et quãuis ex hoc q; diuina formaliter ſubſiſtens res ſubſtantifica eſt: (nihil.n. diuinũ accidentis naturam habere poteſt) id circo in idem redit: dicere relatio vt diuina, & vt ſubſiſtens: unq; relatio, puta paternitas vt ſubſtantifica relatiua res eſt, perſonã patris conſtituit: ſub intellectus aliis conditionib. ſ. incõmunicabilitate & primitate ad differentiam ſpirationis: quæ etiam ſi ſoli patri conueniret quia non eſt prima, non conſtitueret perſonam. Vnde patet quid eſt dictũ, relatio vt ſubſiſtens. ſ. ſubſtantifica naturæ ſecundum ſe formaliter eſt. Ex hoc.n. habet quòd conſtituat hypoſtaſim, quòd non includit eſſentiam intrinſecè ſed connotatam vt radicem. Et quãuis ſecundum ueritatem hic non eſt diſtinctio inter cõſtituẽs & cõſtitutũ, niſi in modo ſignificãdi: ideirco ad hoc inſinuandum, dictum eſt, quòd relatio conſtituit inquãtũ eſt ipſa perſona. i. relatio cõſtituit perſonã, hoc ſolo mõ. ſ. ponendo ſeipſam, quia eſt ipſa perſona. Et propterea conſtituens & cõſtitutum ſunt omnino idem realiter & formaliter, ſoloq; modo ſignificandi diſtincta. Colligendo igitur omnia, cum dictum eſt: relatio conſtituit perſonam, quia eſt diuina eſſentia, quia diuina, quia ſubſiſtens, quia ipſa perſona: eſſentia radicẽ diuina denominatio, conditionem formalem in cõi, ſubſiſtentia eandem in ſpeciali, & ipſa perſona, modum conſtituendi perſonam expreſſit. Tanta.n. claritudinis conſtitutio pluribus debuit quo ad plures conditiones nominibus explicari. Vnde Aureoli rõnes omnes ceſſant. Aduertentes namq; quãdo de radice, quãdo de conditione formali, & quãdo de modo conſtituendi eſt ſermo: nec miſcentes vnum alteri: animaduertent pariter, aut in æquiuoco laborare, aut non eſſe inconueniens quod inconueniens apparet: puta quod conſtituens conſtituat inquantum eſt ipſum conſtitutum, ſi ly inquantum ſpecificet modum cõſtituendi &c. Expedita igitur ultima difficultate retrogradum proſequendo ordinem ad reliquas dicendum eſt, & ad ſecundam quidem dicitur, q; ſicut apud logicos relatio dupliciter ſignificatur, ſ. vt concepta, & vt exercita, & tñ unamet relatio eſt: ita in propoſito, paternitas vt exercita conſequitur actum generationis, & ipſamet ſub expreſſa rõne paternitatis vt concepta, præcedit generationẽ & conſtituit hypoſtaſim: vndẽ, nõ coincidunt membra. Nec ſequitur, ergo paternitas præcedit inquantum relatio, communicando in vocabulis cũ litera: quãdo in litera paternitas ut relatio, ſignificat paternitatem, vt exercet actũ relationis vt relatio eſt: paternitas vero vt cõſtitutiua perſonæ ſignificat paternitatem eandem, vt exercet actum hypoſtaticæ, formæ. Et licet vtrunque infra relatiuam illius latitudinem comprehendatur, ſimul tamen non ſunt ſecundũ rationis ordinem, ſed paternitas vt præcedit generationem, conſtituit & diſtinguit relatiuam perſonã patris in eſſe hypoſtatico relatiuo realiter & formaliter, ſed non relatiuè exercito: & ideo vocatur paternitas, non vt relatio ſed vt conſtitutiua. Vt conſequitur autem generationem conſtituit, & diſtinguit eandem perſonam non in eſſe hypoſtatico, ſed in eſſe relatiuè exercito. & ideò vocatur paternitas vt relatio, ita quòd, non ſunt duo eſſe relatiua in patre ſed vnũ tñ datum à paternitate formaliter ante generationẽ vt hypoſtaticum, & poſt vt exercitum. Et ſimiliter vnica eſt diſtinctio relatiua patris à filio, ſed data prius vt hypoſtatica, & poſt ut exercita: & ſic de ſimilibus. Et hæc ſi perſpicies, omnia conſonabunt, & uidebis quomodo Scotus tio in 1. diſtin. 26. q. 1. vlt. contra hãc diſtinctionem ſacere nihil vales, quia laborat in æquiuoco: non perpẽdens, q; ly ut relatio hic ſignificat nõ naturam, ſed adiunctũ exercitium relationis, vt expoſitum iã eſt. Percipies quoq; quã vanus fuerit tantus eiuſdem labor i quo lib. q. 4. eoſdem poſtulans peccans, paternitatem ut cõſtitutiuã & vt relatio, nõ duas naturas, ſed unam, & illam atomam. ſ. paternitatem importat ſignificando diſtinctas eiuſdem relationis rationes: ſecundum quarum vnam præcedit generationem, & ſecundum alteram ſequitur: ſed relationis uocabulum eum decepit, & motiuũ de quo in q. 42. ar. 3. erit ſermo, vbi reliqua ſoluuntur.

Ad primũ uero dĩ, q; relõ diſtigui & affirmari debuit, & non origo. Primò, q̃a opinantes oppoſitũ non diſtinguunt de origine, ſed ut originẽ ipſam conſtituentẽ faciũt, nõ curãtes de modo ſignificandi. Sedò, quia relatio realis, ut dictũ eſt, ſecũdum propriã rõnem non ſolũ ad eſt, ſed eſt ut dictũ eſt, cõtra Porretanum coſt ſtrãs in ſe, nec tñ hẽt rõnem. Tertiò, & potiſſimè, q̃a in diuinis duo tñ genera ſaluant, ſecũdum Boetiũ, ſ. ſubſtantia & ad aliquid: perſona aũt diuina eſt formaliter ad aliqd, ut ſupponimus, & conſequenter, oportet cõſtitutiuũ perſonæ eſſe ad aliquid. Ex quo oportuit relationem affirmare, &, deinde diſtinguere: & duplicẽ eius actũ. ſ. cilicet relationis, & talis, ut expoſitũ eſt. Si cõtra aũt doctrina ſanctorũ in diuinis genera originis, puta actionis & paſſionis poſuiſſet, & nõ relationis, procul dubio originẽ affirmare cõſtituẽs, & diſtinguereĩ. Quia igitur oppoſitũ de facto eſt, idcirco optimè relatio præ affirmata ac diſtincta eſt.

SVPER QVAEST. XLI. ART. I.

Sco. 1. ſ. d. 13. q. 1. Pet. de Pal. 1. ſ. d. 27. q. 2.
Cap. 1. d. 9. q. 1. con. 2. & d. 27. q. 1. con. 3. & 2.

Titulus ex prædictis patet, ſunt enim actus notionales generare, ſpirare, dicere &c.

In corpore unica eſt concluſio reſpõſiua quæſito affirmatiuè: Actus notionales attribuendi ſunt perſonis, & probatur: in diuinis perſonis eſt diſtinctio ſecundum ordinẽ originis: ergo neceſſe fuit actus notionales attribuere perſonis. & probatur ſequela, quia huiuſmodi ordo non poteſt conuenienter deſignari, niſi cum per actibus.

In reſponſione ad ſecundum aduerte, quòd duo dicit, ſcilicet quòd actiones iſtæ ſunt idem realiter quod relationes, & q; differunt ratione ab eis. Et primum probatur, quia actio ſubtracta motu non eſt niſi relatio &c. Secundum vero, quia de diuinis ſenſibilium more, intelligimus & loquimur &c. Et hic eſt

eſt locus, quo vtuntur dicẽtes actionẽ, eſſe ſubiectiuè in paſſo. A Sed facilè ad hoc reſpondetur, q; hic eſt ſermo de actione ut actio eſt, & nõ ut accidẽs eſt, vel ſubſtãtia: & ideo nihil iuuat.

SVPER QVAEST. XLI. ART. II.

S. Bona. 1. ſ. d. 10. q. 1. art. 1. Alex. pri. p. ſu. q. 43. mem. 3. ar. 2. Scot. 1. ſ. d. 10. q. 1. Riccar. 1. ſ. d. 10. q. 1. Duran. 1. ſ. d. 10. q. 1. Mayro. 1. ſ. d. 10. q. 1. Rocae. 1. ſ. d. 11. q. 1. Cap. 1. d. 10. q. 1. cõ. 2. Sauues q. 41. ar. 1.

Et circa hoc quæruntur ſex.

¶ Primò. Vtrum actus notionales ſint attribuendi perſonis.

¶ Secũdò. Vtrũ hmõi actus ſint neceſſarii, uel uoluntarii.

¶ Tertiò. Vtrum ſm huiuſmodi actus, perſona procedat de nihilo, uel de aliquo.

¶ Quartò. Vtrum in diuinis ſit ponere potentiam, reſpectu actuum notionalium. B

¶ Quintò. Quid ſignificet huiuſmodi potentia.

¶ Sextò. Vtrum actus notionales, ad plures perſonas terminari poſſint.

Articvlvs I.

Vtrum actus notionales ſint attribuendi perſonis.

Ad primvm ſic procedit. Vr, q̃ actus notionales nõ ſint perſonis attribuẽdi. Dicit.n. Bo. in li. de Tri. q̃ oĩa gñra cũ quis ĩ diuinã vertit prædicationẽ, in diuinã mutanĩ ſubſtantiã, exceptis relatiuis. Sed actio eſt unũ de decẽ gñrib. Si igiĩ actio aliqua Deo attribuiĩ, ad eius eſſentiã pertinebit, & nõ ad notionem.

¶ 2 Prçt. Aug. dicit. 5. de Tri. q̃ oẽ quod de Deo dr̃, aut dr̃ ſm ſubſtantiã, aut ſm relationem. D Sed ea quæ ad ſubſtãtiã ptinẽt, ſignãnĩ p eſſentialia attributa: q̃ uerò ad relationẽ, p noĩa perſonarũ, & p noĩa proprietatũ. Non ſunt ergo pter hæc, attribuendi perſonis notionales act9.

¶ 3 Præt. Propriũ actionis ẽ ex ſe paſſionẽ inferre. Sed in diuinis non ponimus paſſiones. Ergo neque actus notionales ibi ponendi ſunt. E

Sed contra eſt, quod Auguſt. dicit in li. de fide ad Petr. Proprium quidem patris eſt, q̃ filium genuit. Sed gñatio actus quidã eſt. ergo actus notionales ponendi ſunt in diuinis.

Respon. Dicendum, q̃ in diuinis perſonis attenditur diſtinctio ſecundũ originẽ. Origo aũt conuenienter deſignari nõ põt niſi per aliquos actus. Ad ſignificãdũ igitur originis ordinẽ in diuinis perſonis, neceſſarium fuit attribuere perſonis actus notionales.

Ad primvm ergo dicendũ, q̃ omnis origo deſignaĩ p aliquẽ actũ. Duplex aũt ordo originis attribui Deo põt. Vnus quidẽ, ſm q̃ creatura ab eo progrediĩ: & hoc cõe eſt tribus perſonis. Et ideò, actiones, quę attribuuntur Deo ad deſignandum proceſſum creaturarũ ab ipſo, ad eſſentiã ptinẽt. Alius aũt ordo originis in diuinis attendiĩ, ſm proceſſionẽ perſonę à perſona. Vndẽ, actus deſignantes huius originis ordinem, notionales dicuntur: quia notiones perſonarum ſunt perſonarum habitudines adinuicem, vt ex dictis patet. *Q. 32. articu. 3.

Ad secvndvm dr̃m, q̃ actus notionales ſm modũ ſignãndi tñ, differunt à relationib. perſonarum, ſed re ſunt omnino idem. Vndẽ, Magiſter dicit in 1. ſen. 26. quòd generatio & natiuitas alijs nominibus dicuntur paternitas & filiatio. 211 † Patagr. 2. cit. h.

Ad cuius euidentiam attẽdendum eſt, q̃ primo oportet cognoſcere originẽ alicuius ab alio ex motu. Quia.n. aliqua res à ſua diſpõne remoueret p motũ, manifeſtũ fuit hoc ab aliqua cã accidere. Et iõ actio, ſm primam nominis impoſitionẽ importat originẽ motus. Sicut.n. motus prout eſt in mobili ab aliquo, dr̃ paſſio: ita origo ipſius motus C ſm q̃ incipit ab alio, & terminaĩ in id qđ moueĩ, vocaĩ actio. Remoto igiĩ motu, actio nihil aliud importat, q̃ ordinẽ originis, ſm q̃ à cã aliqua, uel principio procedit in id quod eſt à principio. Vndẽ, cum in diuinis non ſit mot9, actio perſonalis producentis perſonam, nihil aliud eſt, q̃ habitudo principij ad perſonam quę eſt à principio. Quæ quidẽ habitudines ſunt ipſæ relationes uel notiones. Quia tñ de diuinis & intelligibilib9 rebus loq nõ poſſumus, niſi ſm modum rerum ſenſibilium à q̃bus cognitionẽ accipimus, & in quibus actiones, & paſſiones inquantũ motũ implicãt, aliud ſunt à relationibus, quæ ex actionibus & paſſionib. conſequuntur: oportuit ſeorſum ſignãri habitudines perſonarũ p modũ actus, & ſeorſum per modũ relationum. Et ſic patet, quod ſunt idem ſm rẽ, ſed differunt ſolum ſecundum modum ſignificandi. D. 19. 14 b 219 a 167 a 108 211

Ad tertivm dicẽdũ, quòd actio ſm q̃ importat originem motus, infert ex ſe paſſionem: ſic autem non ponitur actio in diuinis perſonis. Vndẽ, non ponuntur ibi paſſiones, niſi grammaticè loquendo, quantum ad modum ſignificandi, ſicut patri attribuimus generare, & filio generari.

Articvlvs II.

Vtrum actus notionales ſint uoluntarij.

Ad secvndvm ſic proceditur. Videtur, q̃ actus notionales ſint uoluntarij. Dicit enim Hil. 1. lib. de Synod. Non naturali neceſſitate ductus, pater genuit filium. Ferrella per totum. 215 1. d. 6. art. 1. 2. & 3. & po. q. 2. artic. 3.

¶ 2 Præt. Apoſt. Col. 1. Tranſtulit nos in regnum filij dilectionis ſuæ. Dilectio autem uoluntatis eſt. Ergo filius genitus eſt à patre, uoluntate. * In medio lib. & eſt diffinitio 25. & ẽt aliquã mihi eſt ia d' o lib.

¶ 3 Præt. Nihil magis eſt voluntarium q̃ amor: ſed ſpiritusſanctus procedit à patre & filio vt amor.

Titulus intelligẽdus eſt ita amplè ut ſonat in corpore nãque diſtinguetur. In corpore unica ẽ diſtinctio bimẽbris cũ ſingulis concluſionibus iuxta ipſa mẽbra. Diſtinctio eſt, aliquid eſſe, vel fieri uoluntate, cõtingit dupliciter. ſ. cõcomitãter, vel ẽliciter ſeu principaliter, exẽplũ primi, Sortes eſt hõ ſua uoluntate, exẽplũ ſecũdi, Sortes ędificat domũ ſua uoluntate. Cõcluſio prima iuxta primũ mẽbrũ, Pr genuit filiũ uolũtate concomitãte. Et manifeſtatur, quia ẽt pr eſt De9 uolũtate cõcomitante, ergo à fortiori &c. Secũda uero concluſio iuxta ſecũdum mẽbrum eſt, Pr genuit filiũ naturã, nõ uolũtate principiãte, ſed ſic produxit creaturã. Hæc concluſio quo ad oẽs ſui partes primò probatur authoritate Hilarij. Secũdo rõne. Tertio ab oppoſita hereſi Arriana. Et authoritas quidẽ Hilarij plana eſt. Rõ uero ſumitur ex quadruplici differentia naturæ & uoluntatis ſumendo ſic. Vnius rei, una tñ eſt forma naturalis qua eſt: uoluntatis aũt non una eſt forma per quã agit, ſed plures, ſecũdum q; ſunt plures rõnes intellectæ: ergo natura eſt determinata ad unũ, uoluntas uerò non. ergo naturale agẽs, quale ipſũ eſt, tale agit: uoluntariũ aũt quale uult & intelligit, & nõ quale ipſum eſt, agit. ergo natura eſt principiũ eorũ q̃ nõ põt aliter fieri: uoluntas aũt eorum q̃ põt ſic, vel

Perrella per totum. 214 Opuſc. 3. cap. 61. * In medio lib. & a 166

*Lib. 5. de Trin. q. & 5. ſum. 5.

Cap. 1. in princ. to. mo. 5.

211 Conclu. m

alitee

aliter eſſe, ergo natura, non voluntas eſt principium diuinę productionis, creaturæ autem voluntas. Prima conſequentia manifeſta in litera, quia effectus aſſimilatur formæ agentis, per quam agit. Vltima autem, quia perſona diuina, vtpote diuinæ naturæ, procul eſt à ſic, & aliter ſe habere, quia Deus eſt per ſe neceſſe eſſe: quo ad creaturam verò, quia eſt ex nihilo. Reliqua, vt nota relinquuntur. Teſtimonium autẽ ab Arrii errore aſſertum: quod ſatis patet in litera, cum ipſius confutatione ex Hilar. authoritate vulgata.

¶ Circa hæc dicta aduerte, quòd cõia ſunt productioni filij & ſpiritusſancti, ut patet, & ex titulo de actib. notionalibus vniuerſaliter quærente, & ex tertio argumento. Expreſſit autẽ in cõcluſionibus author generationem filij, tanquam priorem ſecundum intellectũ,

Hiel. ad Oroſium inſcribit, Dial. 65.

† Q. habetur to. 4. capi. 7. in princip.

Ergo procedit uoluntariè.

¶ 4 Præt. Filius procedit ꝑ modũ itellect⁹ vtı verbũ: ſed oẽ uerbũ ꝓcedit à dicẽte p᷑ uolũtatẽ. Ergo filius ꝓcedit à patre p voluntatẽ, & non per naturam.

¶ 5 Præt. Quod nõ eſt voluntarium, eſt [h] neceſſariũ. ſi igit pater genuit filium nõ uoluntate, uidetur ſequi ꝙ neceſſitate genuerit. Quod eſt contra Aug.[a] in lib. ad Oroſium.

G

Sed contra eſt, quod Aug. dicit in eodem lib. † quòd neq; uoluntate genuit pater filium, neque neceſſitate.

Respon. Dicendum, quòd cũ dr̃ aliquid eſſe uel fieri voluntate, dupliciter poteſt intelligi. Vno modo, vt ablatiuus deſignet concomitantiam tantùm. ſicut poſſum dicere, ꝙ ego ſum homo mea uoluntate, quia ſ. volo me eſſe hominem. Et [m] hoc modo poteſt dici, quòd pater genuit filium uoluntate, [n] ſicut & eſt uolũtate Deus; quia vult ſe eſſe Deũ, & uult ſe gñare filium. Alio modo ſic, quòd ablatiuus importet habitudinẽ principij. Sicut dr̃ quòd artifex operat uolũtate, quia uoluntas eſt

vt in actu exercito actus notionales ſub illius nomine patefaceret quomodo ſe habent ad uoluntatem.

¶ Circa primam concluſionem & diſtinctionem ſimul aduerte, ꝙ uoluntas cõcomitans, vocat᷑ volũtas cõparata ad illud, vt ad obiectũ ꝓcisẽ. Volũtas aũt principiũ, vocat᷑ volũtas cõparata ad illud, ut cã ſeu principium ad effectum. Et propterea, uoluntas concomitans poteſt inueniri dupliciter. ſ. antecedenter, ſicut cum deſidero pluuiam futuram: & conſequenter, ſicut cũ placet pluuia quæ eſt, aut fuit. Vtrum aũt concluſio prima verificetur de voluntate concomitante, & prius & poſt ſecundum intellectũ, an non, in litera non exprimitur: Sco. tñ in 1. diſt. 6. tenuit partem affirmatiuam, quam credo conſonam S. Thom. Tùm quoniam apud ipſum ſuperius in q. 33. artic. 3. ad primũ, docuit, quòd abſoluta communia toti trinitati ſunt priora notionalibus: conſtat autem quod uelle generationem filij, ſicut etiam uelle eſſentiam diuinam, eſt abſolutum commune toti trinitati: ergo prius pater vult generationem filij quàm generet. Tùm quoniã par uidetur ratio de proceſſione ſpiritus ſancti, quàm conſtat prius amari ſecundum rationem, quàm oriri, quoniam pater amando ſe & filium & ſpiritum ſanctum, & eadem ratione ſpirationem ipſam, ſpirat ſpiritum ſanctũ. Nec obſtant dicta in q. de potentia Dei q. 2. ar. 3. qñ ibi per uolũtatẽ præcedẽtẽ & uolũtatẽ priorẽ tpe, natura, ſiue intellectu, intelligit uoluntatem, ut principium, ut patet diligenter conſideranti.

¶ Circa rõnem adductam pro ſecunda concluſione aduerte, ꝙ tres ibi differentiæ inter uoluntatem & naturam in cauſando ponuntur. Et quarta in eſſendo. Alio tñ ordine eas numerauimus, quàm in litera ponantur, ut vis illationis à priori haberetur. Differentia ergo in eſſendo in antecedente ſumpta eſt, reliquæ autem in tribus conſequentibus ſucceſſiuè ponuntur. Eſt autem ſenſus primæ differentiæ, ꝙ unius rei naturalis in actu vnica eſt forma. Et quantum ad propoſitum ſpectat, nihil refert, vtrum una res naturalis habeat plures formas ſubordinatas, vt putant tenentes pluralitatem formarum in eodem, an ſit ſolũ vna forma ſubſtantialis. Tùm quia oẽs quo ad propoſitum ſummunt, vt habent vim vnius. Tùm quia ſubſtantia quælibet una tñ eſt. Voluntas aũt vna & eadem, plures ut plures, i. nõ vnius vim habentis formas ſortitur: ut patet ex oĩno diſparata vult: & nulla ſua forma dat vnum uelle, ſed oppoſitarũ vt dr̃ 9. Metaph. potentia rõnalis oppoſitorum eſt. Differt igit uoluntas à natura, quia natura cõſtituit in eſſe per unicam formam, uoluntas autem conſtituitur in ſuo eſſe, quod eſt uelle, per multas formas, i. obiecta uolita. Tùm uolendo multa per multa, Tùm uolẽdo oppoſita per vnum. Vltima autem dña ex parte productorum ſe tenens intelligenda eſt non abſolutè, ſed ut ſtat ſub talis cauſis, hoc ſiquidem duplici modo intelligi poteſt. ſ. ſimpliciter, & ſic falſum eſt, ꝙ effectus naturæ non poſſint aliter ſe habere vt manifeſte patet. Et ut ſtat ſub tali cauſa, & ſic eſt verũ & intentum: quoniam effectus naturalis, deductis impedimentis, oportet quòd ſit talis, quale eſt agens: effectus autem potuit ſic ab illo agente fieri: effectus uerò voluntarius poteſt, aut potuit ſic & aliter fieri, ex quo uoluntarius eſt.

¶ Circa probationẽ primæ conſequentiæ, qua deducitur ſecunda differentia, & tertia ex prima, ex iſta propoſitione, Effectus aſſimilatur formæ agentis per quam agit, dubiũ occurrit. Aut iſta propoſitio eſt vera de aſſimilatione ad formam & modum eſſendi illius formæ, aut de aſſimilatione ad formã tñ. Si quo ad formã tñ, ergo uanè aſſertur in litera ad probandũ naturã determinari ad unũ & quale eſt naturale agens, tale agere ex hoc, ꝙ unius rei naturalis eſt una forma, ꝑ quã res conſtituitur in ſuo eſſe naturali: quia effectus aſſimilatur formæ agentis. Et manifeſtæ ſequela ex dña inter ſecũdã & tertiã differentiã, nã ſecunda. ſ. natura determinari ad cauſandum vnum, ſpectat ad aſſimilationẽ ad formam: nam ſi agens, vnicam habet formam, & producit ſimile, oportet, ꝙ producat ſimile vni formæ, & conſequenter vnum tantum.

F

Concil. m

¶ Tertia autem, ſecũdum agere tale, quale ipſum in ſe eſt, pertinet ad aſſimilationem ad formam & modum eſſendi illius, ut patet, & eſt hic principaliter intenta: quoniam ex hac ſequitur quarta, quæ proximum medium eſt concluſionis. Si igitur propoſitio illa non tenet, quo ad aſſimilationem ad modum eſſendi, non probatur intentum. Si autem dicatur quòd eſt vera quo ad ſimilationem utriuſque. ſ. formæ & modi, ſequitur contra alterum membrum, nam ſequitur, ergo effectus uoluntatis aſſimilatur formę in mente in modo eſſendi: quod patet eſſe falſum: nam domus in mente eſt ſine materia.

H

¶ Ad hoc dubium, quàmuis ad pauca reſpicientes, diſtinguerẽt de agente naturali & uoluntario; ſi tamen attendimus, quòd hac propoſitione litera cõiter utitur ad naturale, & uoluntarium, & infert ex ea, quòd illud agit quale ipſum eſt, hoc autem quale uult, non ſic eſſe, aliter oportet dicere. Dicito ergo, propoſitionem illam eſſe ueram quo ad formam, & modum per ſe illius inquantum eſt rõ agendi. Oĩ namque agens ſiue naturale, ſiue uoluntarium, quantum poteſt facit ſimile ſibi ſcdm formã, & per ſe conditiones ſeu modum eius. Vocatur aũt & eſt modus per ſe alicuius, qui modificat eam ipſam proportionem, ſeu latitudinẽ. Modus. n. per ſe docendi infra doctrinæ latitudinem eſt, & ſic de alijs. Inter naturale autem & uoluntarium agens, hoc interest, quòd naturale agit quia eſt, uoluntarium verò quia uult: & per hoc, forma naturalis eſt ratio agendi quia eſt: forma verò uoluntaria eſt ratio agendi quia uolita. Et propterea, modus per ſe formæ naturalis, eſt ſic, uel ſic eſſe: nam ſic eſſe ad latitudinem eſſendi ſpectat. Modus verò per ſe formæ uoluntariæ, eſt ut ſic uel ſic uolitã, & nõ ſic eſſe: ſic uolitũ ſpectat ad latitudinẽ uolitiõis aũt eſſe, diſtinguit cõtra illud. Et hinc aũt ulterius habeo duo. Primò, quòd forma voluntaria habet duplicem eſſendi modum, unum in quantum eſt unum ens in mundo: & hic eſt eſſe immateriale in mente. Et alterum inquantum eſt ratio agendi: & hic eſt eſſe ſic, vel ſic uolitum: forma autem naturalis eundem eſſendi modum habet, inquantum eſt ens, & inquantum eſt ratio agendi, & ratio eſt quãdiu ximum: quia iſta agit quia eſt, illa quia uolita: uelle n. eſt aliud ab eſſe. Secundò, quod agens naturale aſſimilat ſibi in forma, & modo formæ quantum poteſt effectum abſq; diſtinctione aliqua: & propterea filius aſſimilatur patri, etiam in indiuiduis libus conditionibus, ſi virtus generatiua ſit fortis. Et inde prouenit etiam, quòd tantum ſubſtantiæ compoſitæ poſſunt immediatè producere ſubſtantias materiales apud peripateticos. Agens uerò uoluntarium aſſimilat effectum formæ quæ agit, & modo eius inquantum ratio agendi, non autem modo eius inquantum ens. Et hinc eſt, quod ſolum ad obiecta quia. ſ. malè ſubſumitur, quòd modus eſſendi formæ voluntariæ, ſit modus ſuæ formæ, de quo eſt ſermo in illa maxima: nam in ea eſt ſermo de modo per ſe formæ inquantum eſt rõ agendi: & eſt uniuerſaliter vera. Agens. n. uoluntarium conatur quantum poteſt, ut faciat quod uult, ſicut uult, & quo uult, ut patet. Et ſic uides quàm perſpicuè eſſet illa maxima author tertiam dñam inferret, naturale, quale ipſum eſt, facit; uoluntarium verò quale uult, nõ quale ipſum eſt, & hæc bene notato, & applicato quando oportet.

¶ Circa

I

E

¶ Circa has differentias aliud occurrit dubium ex parte voluntatis, an. ſ. verificentur de ea vt productiua ad extra tantum, an etiam vt productiua ad intra. Nam ſi id ad extra tãtum, vanus eſt hic labor, vbi de productionib⁹ ad intra eſt quæſtio. Si vero etiam ad intra, ſequitur quòd nihil erit productũ à voluntate intus, niſi in actu reflexo: & tenet ſequela: quia ex prædictis omne voluntariè productum, eſt productũ vt volitum: nihil aũt, n. in voluntate volitum niſi reflexè &c.

¶ Ad hoc breuiter dr̃, ꝙ aliquid eſſe in voluntate volitum, contingit dupliciter. Vno mõ vt rẽ quandã, & ſic reflexè eſt volitum. Alio modo vt tendentiã in obiectũ amatum, & ſic eſt directè volitũ eadem volitione, qua volitũ. Poteſt quoque & aliter volitum diſtingui in volitum vt rationẽ volendi, & vt obiectum volitum. Et iuxta vtranque diſtinctionẽ intus, & extra ſaluatur id. quod de voluntate hic dr̃. Eſt. n. intus ꝓductũ, qa volitũ actu recto, vel vt ratio volendi, vel ut tẽdentia in aliud. Et hoc ſufficit: ſic. n. volũtariũ eſt ipſũ velle, & liber ipſe amor.

Concil. ſ

Inter opera Hil. in li. de Syn. circa me dium, in Symbolo ſirmieſi.

118

principium operis. Et ſcd̃m hunc modum dr̃m eſt ꝙ Deus pr̃ nõ genuit filium voluntate, ſed voluntate produxit creaturam. Vñ in lib. de Syno. [*] dr̃ ꝙ ſi quis voluntate Dei tanquam vnum aliquid de creaturis filiũ factũ dicat, anathema ſit. Et huius rõ eſt quia voluntas & natura ſcd̃m hoc differũt in cauſando, qa natura determinata eſt ad vnum:[a] ſed volũtas nõ eſt determinata ad vnum. Cuius rõ eſt: quia effectus aſſimilatur formæ agentis ꝑ quã agit. Manifeſtum eſt aũt

B

quòd vnius rei non eſt niſi vna forma naturalis, ꝑ quã res hẽt eſſe: [c] vñ quale ipſum eſt tale facit. Sed forma ꝑ quã volũtas agit, nõ eſt vna tñ, ſed ſunt plures, ſcd̃m quòd ſunt plures rõnes intellectę. Vñ qđ voluntate agitur, nõ eſt tale quale eſt agens, ſed quale vult, & illud intelligit eſſe, agẽs. Eorũ igit volũtas principiũ eſt ꝙ poſſũt ſic vel aliter eſſe. Eorũ aũt ꝙ nõ poſſũt niſi ſic eſſe, principiũ natura eſt. Qđ aũt pôt ſic, uel aliter eſſe, lõge ẽ à natura diuina, ſed hoc ꝑtinet

A

¶ Circa eandem diſtinctionem applicatam ad ſpiritũſanctum dubium occurrit ad hominem. Spiritusſanc. eſt à voluntate vt principio, ergo ſpiritusſan. poteſt ſic, & aliter ſe habere. Antecedens probatur: quia uoluntas paterna eſt principiũ ſpũſan. ſicut intellectus paternus eſt principium verbi. Cõſequentia autem tenet ex dictis in corpore huius ar. vbi dictũ eſt, qđ eſt à voluntate vt principio, pôt aliter ſe hẽc. Et ſi dicatur ꝙ eſſe à voluntate vt principio diſtincto contra naturã das ſic, & aliter ſe habere: eſſe aũt voluntate vt natura, non. Cõtra. ſpiritusſa. eſt à voluntate, vt voluntas eſt diſtincta contra naturam. ergo. Antecedens probatur tripliciter: quia aliter numerus proceſſionum diuinarum male fuiſſet probatus ſuperius ĩ q. 27. ar. 5. ex hoc, quòd in natura intellectuali non eſt, niſi intelligere, & uelle. Secũdò, quia voluntas in productione ſpũſancti concurrit, vt potẽtia diſtincta ſcdm rõnẽ ab eſſentia, ſeu natura, & ab intellectu. Tertiò, quia vt ĩ hac rñſione dr̃, ſpiritusſanctus ꝓcedit per modum voluntatis.

172

¶ In reſponſione ad tertium, nota diſtinctionem & reſpõſionẽ. Diſtinctio eſt de voluntate in cõmuni: quod poteſt conſiderari dupliciter, ſcilicet vt natura quædam, & vt ſe hẽt ad vtrunq; & quod primo modo natur aliter vult, ſecundo autem modo, liberè. Et declaratur primus modus, in voluntate Dei reſpectu ſui, & noſtra reſpectu beatitudinis. Secundus vero in voluntate Dei reſpectu aliorum a ſe. Reſponſio autem conſiſtit in applicatione primi membri, quòd ſcilicet ſpiritusſanctus procedit naturaliter, per modum tamen voluntatis.

¶ Circa diſtinctionem voluntatis dubium occurrit. Sco. n. in 1. diſtinctio. 2. & in q. de numero productionũ diuinarũ, & in diſtin. 10. eiuſdem. & in quolibet. quæſt. 16. tenens ſpiritũ ſanctum procedere liberè, conatur infringere hãc diſtinctionem: & oſtendere quòd voluntas nullum actum habet merè naturaliter. Arguit ergo primò ſic. voluntas & natura habent oppoſitos modos principiandi, ita quòd nec ambo reducuntur in tertium, nec alter in alterum, & neutrũ dicit imperfectionem. ergo voluntas non poteſt naturaliter operari, nec natura liberè. Antecedens quo ad primam partem manifeſtatur, qa natura eſt de ſe determinata ad agendũ, voluntas autem non ex ſe naturaliter inclinatur, ſed ſe ipſam determinat ad exercitium operis. Quo ad illam vero partem, quòd vnus non reducitur in alterum, probatur, quia tunc alterum ſecundum totum genus ſuum eſſet imperfectum. Quo ad reliqua breuitatis gratia patet.

¶ Et confirmatur: quia oppoſiti modi agendi primo diſtinguentes potentiam actiuam, non ſunt eiuſdẽ potentiæ actiuæ, ſed libere & naturaliter ſunt huiuſmodi. ergo. Probatur minor ex Ariſt. & in Phyſ. & in Metaphy. ponente primas differentias actiuũ principij, naturale & liberum, & ſub diuerſis tamen nominibus. Nam in 2. Phyſ. vocatur à propoſito, & in 9. Metaphyſ. vocatur potentia rationalis &c. Et confirmatur: quia voluntas tendit in ea quæ ſunt ad finem, vt potentia libera. ergo ſub ratione etiam potentiæ liberæ vult ipſum finẽ. Et tenet ſequela, quia eſt potentia eiuſdem rationis vtriuſque.

¶ Præt. conditio intrinſeca potentiæ abſolutæ, vel in ordine ad actum perfectum, non derogat perfectioni in operãdo. ſed libertas eſt huiuſmodi. ergo poteſt ſtare cum conditione perfecta poſſibili in operãdo. Talis conditio eſt neceſſitas. ergo libertas ſtat cum neceſſitate. Et confirmatur. Firmitas operationis perfectæ eiuſdẽ neceſſitas importat firmitatem, ergo perficit operationem liberam. Et confirmatur vltimo: quia non eſt eadem diuiſio in principium actiuum neceſſarium & contingens, & in naturale & liberum. Sicut igitur aliquod naturale poteſt cõtingẽter agere, quia poteſt impediri: ita aliquod liberum poteſt neceſſario agere. Affert quoq; ad hoc authoritatem Aug. Aut voluntas nõ eſt, aut libera dicenda eſt qua beati ſic eſſe volumus, vt eſſe miſeri nõ ſolũ non velimus, ſed nequaquã velle poſſimus. Et quibus omnibus duo intendit, ſ. quòd omnis actus voluntatis eſt liber & quòd cum libertate actus ſtat neceſſitas ſimpliciter eiuſdem; & dicit ſpiritum procedere liberè, neceſſario.

C

D

E

nis intelligere, & uelle. Secũdò, quia voluntas in productione ſpiritusſancti concurrit…

¶ Ad euidentiã huius difficultatis, diſtinctionis, ac proprie locutionis, aduerte primo, ꝙ quemadmodum intellectus trifariam conſideratur. Primò abſolutè, vt eſt potentia intellectiua. & ſic vocatur intellectus. Secundò, vt eſt cognoſcitiua abſque diſcurſu, & ſic quoq; vocatur intellect⁹. Tertiò, vt eſt diſcurſiua, & ſic vocat᷑ rõ. Ita ꝓportionaliter, non eodẽ tñ ordine, voluntas trifariã ſumi pôt. Primò ꝓ potẽtia uolitiua: & ſic vocat᷑ voluntas. Scdo ꝓ eadẽ potentia, inquantũ eſt naturaliter determinata ad aliquod obiectũ ſeu opus, & ſic vocat᷑ voluntas vt natura. Tertiò ꝓ eadẽ potẽtia vt eſt indeterminata ad vtrũ libet: & ſic vocatur ſiue liberum arbitrium ſiue voluntas. Et qa contingit voluntatẽ determinari ſe dupliciter. Vno mõ quo ad ſpecificationẽ actus, i. ꝙ operat᷑ circa tale obiectũ, oportet eſſe ita actum talem ita ꝙ non oppoſitum, ſicut voluntas noſtra determinata eſt ad beatitudinem. Alio mõ quo ad ſpecificationẽ & exercitium actus, ſicut voluntas videntis Deũ determinatẽ ad amandum ipſum: ita ꝙ nõ ſolum nõ pôt hẽre actum odij erga ipſum, ſed & nõ pôt ſuſpendere actum amandi eundẽ. Ita dupliciter volũtas hẽt rõnẽ naturæ. Primò, vt determinata ex reſpectu alicuius obiecti ad velle, ita ꝙ nõ pôt nolle illud: vel econuerſo, ad nolle, aliqd, ita ꝙ nõ pôt velle illud. Et ſic cõcorditer dicimus, ꝙ voluntas hẽt rõnẽ naturæ reſpectu beatitudinis & miſeriæ: ſed cũ hac nãlitate ſtat libertas quo ad exercitium actus, i. velle, aut nõ velle: & ſimiliter nolle, aut non nolle. Scdò vt determinata ex ꝓpria natura reſpectu alicuius obiecti ad velle, ita ꝙ non ſolũ vt diſtinguit cõtra nolle, ſed & vt diſtinguitur cõtra nõ uelle, i. quòd oportet ipſam ex ſe pſentati tale obiectũ uelle abſq; libertate ſuſpendẽdi actũ. Et in hoc diſſentire inter dũ Scot. ita quòd ratio naturæ in voluntate, reſpectu exercitij actus, eſt in qua diſſentimus, & quæ impugnatur.

¶ Aduerte ſcdo, ꝙ quia potentiæ diſtinguunt᷑ p actus, & actus per obiecta: conſequens eſt, ꝙ ſi actus plures habẽt diſtinctiones ac dñas, oportet diſtinguendo conſiderare, ꝙ dñæ actuũ, quæ attendunt᷑ penes per ſe primo dñas obiectorum formalium, ſunt diſtinctiuæ potentiarũ. Reliquæ aũt dñæ actuũ non diſtinguunt potentias, quãtũcũq; inter ſe ſint diuerſæ. Et propterea, ſi naturale & liberũ non ſunt dñæ actuũ penes ſe primo, obiecta diſtinctiua potẽtiarũ nõ inferẽt ex hac parte diſtinctionem potentiarũ. Videntur aũt naturale & liberũ eſſe dñæ modi agẽdi, quẽadmodũ diſcurrere, & ſimpliciter intueri ſunt modi intelligẽdi. Et quẽadmodũ intelligere per diſcurſum, & ſimpliciter, ſunt quidem oppoſiti modi cognoſcendi, & per ſe primò non diuerſificãt potentiã, ſed modum operãdi, præſuppoſitiuè ſi poſſunt diuerſificare potentiam, ꝑ quãto, ſ. præſuppoſitiuè nõ diuerſas potentias, vnam ita intellectualem, quòd non rationalem: alteram verò ita rationalem, quòd & intellectualem. Nõ. n. pôt eſſe rõnalis abſq; intellectu, quia poſterius nõ pôt abſolui à participatione prioris. Ita naturale, & liberum per ſe primò, diuerſificãt non potentiam, ſed modũ operãdi: præſuppoſitiuè non ut diuerſitatem potentiarũ naturalis & liberæ, non ita ꝙ

ſicut

Univerſidad de Deuſto Biblioteca

Sicut datur potentia merè naturalis, ita datur potentia merè libera, quia hoc impoſſibile: quã in poſteriori oportet ſaluari rõnem prioris, & infimum inferioris participare ſuperius. cõſtat enim, ꝙ natura prior eſt voluntate, ſed datur potentia vere libera, quæ ſcḋm ſui ſupremũ habet rõnẽ naturæ, ſcḋm verò reliquũ eſt merè libera. His igit̃ præſcriptis, ad rõnem Sco. negatur. quòd neuter iſtorũ modorum agendi reducatur in alterum: quã liberũ reducitur ad naturale, habet enim ſe liberum ad naturale vt multa ad vnum, vt motus ad immobile, vt variũ ad vniforme. Et propterea oportet quòd oriatur ab ipſo & fundetur in ipſo, ſicque ipſius effectus: vt inferius in q. 60. art. 1. & 82. art. 1. manifeſtatur. Et cum ꝓba⁹ oppoſitũ: quia ſequeretur, ꝙ liberũ ſcḋm totũ genus ſuũ eſſet imperfectum, accipiendo imperfectum priuatiuè, & ꝓpriè, negatur conſequẽtia, loquendo de naturali & libero ex parte producentis. Si autem eſt ſermo ex parte ẽt producti, dico, quòd productio libera dicit imperfectionẽ in realiter producto liberè: quã dicit illud in ſe poſſe ſic, & aliter ſe habere, vt in corpore art. deductum eſt. Dixi aũt realiter ꝓducto ꝑ liberã volitionem qua Deus vult bonum creaturis, ipſa enim non eſt producta realiter, & propterea non poteſt in ſe ſic, & aliter ſe habere, aut habuiſſe, q̃uis poſſit aliter habuiſſe habitudinem rõnis ad creaturas, ꝑꝑ imperfectionẽ termini. Et ſic, ruit fundamentũ Sco. ex hoc arũ ex hac ꝓpone. Productio libera vt diſtinguit̃ contra naturalẽ, dicit imperfectionẽ in realiter ꝓducto. & ꝓpterea poni nõ põt in diuinis ad intra. Et hic eſt alius defectus ſui fundamẽtũ. Vñ ad confirmationem primam dĩ, ꝙ quia diæ poſteriores non variant ſuum prius, & naturale & liberũ, ſunt diæ modi agendi, ideò non variant diuerſas actionũ quibus diſtinguunt potentias. Cõcedo ergo, quòd naturale & liberum ſunt diſtincti modi agendi, non tñ ꝙ ſint oppoſiti modi diſtinctiui potẽtiarum: ſed propriè loquendo, ſunt diſtinctiui modorum poſſendi. Et hoc intendit Ariſto. in locis adductis non.n. intendit excludere à propoſito & rationi naturam identicè & cauſaliter, ſed vt ſic formaliter: vt etiam author in hoc articu. diſtinxit voluntatem contra naturam. Et tamen non ſequitur, ergo eſt alia potentia: ſed ergo eſt alia potentia, vel alia rõ eiuſdem potentiæ. Poſſet tamen hæc materiam vnico verbo abſolui, dicẽdo, quòd voluntas diſtinguitur contra naturam præciſè, & nõ contra naturam intrantem voluntati, quæ eſt ſimul natura & voluntas. Ad aliam verò confirmationem dicitur, quòd eadem quidem eſt potentia attingens finem & referens in finem, ſed non eodem modo. Sicut etiam idem eſt intellectus principiorum & concluſionum, non tamen eodem modo, ita enim ſe habent liberũ & naturale in voluntate, ſicut diſcurrere & naturalis notitia in intellectu. Ad aliam verò rationem diſtinguendum eſt de neceſſitate aut ſimpliciter aut immuta- F bilitatis: & dicendum, quod actui libero vt ſic: repugnat neceſſitas ſimpliciter. de qua eſt ſermo: quia ſpiritusſanctus neceſſario procedit, ita ꝙ eius oppoſitum implicat contradictionem ſecundum ſe. Neceſſitas autem immutabilitatis, eſt firmitas quæ ſtat cum libertate, & perficit operationem liberam. Et per hoc, patet reſponſio ad confirmationes: ſupponunt.n. libertatem eſſe compoſſibilem neceſſitati ſimpliciter alicuius act⁹ ut ſic: quod ut ex 9. Metaph. patet, falſum eſt oportet enim libertatem eſſe reſpectu alicuius oppoſitionis.

ad rõnem creaturæ, quia Deus eſt ꝑ ſe neceſſe eſſe, creatura aũt ẽ facta ex nihilo. Et ideò, Arriani volẽtes ad hoc deducere ꝙ filius ſit creatura, dixerũt, ꝙ pr̃ genuit filiũ voluntate, ſcḋm ꝙ voluntas deſignat pricipiũ. Nobis aũt dicendum eſt, ꝙ pr̃ genuit filiũ non voluntate, ſed natura. Vndè Hil.* dicit in li. de Syno. Oibus creaturis ſubſtantiam Dei voluntas attulit, ſed naturam dedit filio ex impaſſibili, ac nõ data ſubſtantia perfecta natiuitas. Talia.n. cũcta creata ſũt, qualia De⁹ eẽ voluit: filius aũt nat⁹ ex deo, talis ſubſiſtit, qualis & De⁹ eſt.

AD PRIMVM ergo dĩm, ꝙ authoritas inducit̃ contra illos, quia generatione filij ẽt concomitantiã paternę voluntatis re- H mouebant dicentes, ſic eũ natura genuiſſe filiũ vt tñ voluntas gñandi ei non adeſſet, ſicut & nos multa naturali neceſſitate contra volũtatem patimur, vt mortẽ, ſenectutẽ, & hmõi defectus. Et hoc patet per præcedẽtia & ſubſequentia. ſic.n. ibi dr̃, *Non.n. nolente patre, vel coactus, pater, vel naturali neceſſitate inductus, genuit filium.

Ad II. dĩm, ꝙ Apoſt. nominat Chr̃m filiũ dilectionis Dei, inquantum eſt à Deo ſuperabũdanter dilectus, non ꝙ dilectio ſit principiũ generationis filij.

Conſl. 1

* In 2. ſo. poſt me. lib.

* Loco in argu. citato.

AD III. dĩm, ꝙ ẽt volũtas inquantũ eſt natura q̃dam aliq̃d naturaliter vult, ſicut voluntas hoĩs naturaľr tendit ad beatitudinẽ.* Et ſiľr Deus naturaliter vult & amat ſeipſum. Sed circa alia à ſe voluntas Dei ſe hẽt ad vtrũq; quodãmõ, vt dictũ eſt. †

G Spiritus aũt ſanctus ꝓcedit vt amor, inquantũ Deus amat ſeipſum. vñ naturaliter procedit, q̃uis ꝑ modũ voluntatis ꝓcedat.

AD IIII. dĩm, ꝙ ẽt in cõceptionibus intellectualib⁹ fit reductio ad prima, q̃ naturaliter intelliguñt. Deus aũt naturaľr intelligit ſeipſũ. Et ſcḋm hoc, cõceptio verbi diuini ẽ naturalis.

AD V. dicendum, ꝙ neceſſariũ dr̃ aliquid ꝑ ſe, & per aliud. Per aliud q̃dẽ dupliciter.* Vno modo ſicut per cãm agentem & cogentem, & ſic neceſſariũ dr̃, quod eſt violẽtum. Alio mõ ſicut per cãm finalem, ſicut dr̃ aliquid eſſe neceſſariũ in his q̃ ſunt ad finem, inquantum ſine hoc nõ põt eſſe finis, vel bene eſſe. Et neutro iſtorum modorũ diuina generatio eſt neceſſaria quia Deus non eſt ꝑꝑ finem, neq̀ coactio cadit in ipſum. Per I ſe autem dr̃ aliquid neceſſariũ quod non poteſt non eſſe: & ſic Deũ eſſe eſt neceſſariũ. et hoc modo patrem generare filium, eſt neceſſarium.

117

† In con. ar. & q. 19. art. 3. principio.

467

¶ Ad ſecundam dubitationem, quæ eſt ad hominem dicitur, ꝙ labor eſt in æquiuoco nam ſpiritusſanctus procedit à voluntate ut principio, & à voluntate ut voluntas, ſumendo voluntatis nomen pro potentia volitiua: & hoc concludunt omnes obiectiones. Sic enim voluntatem accipiendo, verum eſt quòd productio ſpiritusſancti eſt à voluntate ut principio, & ut diſtincta contra naturam, id eſt ſubſtantiam volentis: non autem contra naturam id eſt rationem naturæ in ſe quaſi participatam id eſt contra modum operandi naturæ: & quòd penes intellectum & voluntatem ſumitur numerus proceſſionum diuinarũ, & quòd ſpiritusſanctus procedit per modum voluntatis. Ex hoc.n. ꝙ procedit per operationem volitiuæ potentiæ, hẽt illas tres conditiones, in quibus differt modus voluntatis à mõ naturæ: quas vide in quæſtionibus diſputatis de potentia Dei, Quæſt. 10. articu. 2. ad 11. Cum his omnibus tñ ſtat, ꝙ conueniunt in hoc unico modo, ſcilicet naturaliter, ut, in litera habes. Accipiendo autem uoluntatis nomen pro ratione uoluntatis inquantum eſt libera, ſic negatur, quod proceſſio ſpiritusſancti ſit à uoluntate. & dicitur quòd eſt à uoluntate, non inquantum uoluntas, ſed inquantum natura & ſimilia. Vndè hic oportet aduertere, quomodo utatur quis uocabulis.

K ¶ Reſtat unum dubium, an uoluntas æquiuocè ſumatur in prima & ſecunda concluſione, quæ tamen ſunt communes omnibus theologis, determinatæ in 1. Sentent. diſtinct. 6. Si enim ſumitur uniuocè, ſequitur, quòd pater uoluntate concomitante ad utrumlibet, uelit generationem filij: de hac enim eſt ſermo in ſecunda. Si autem æquiuocè, ſatis leuis uidetur diſputatio & differentia.

¶ Ad hoc breuiter dicitur, quòd ſumitur uniuocè utrobique, ſcilicet pro potentia uolitiua, ſeu actu uolendi abſolutè & indiſtinctè. Et in prima oſtenditur, quòd actus uolendi non curando qualis, reſpicit generationem filij, ſiuè proceſſionem ſpiritusſancti, ut obiectum: in ſecunda uero determinatur, quod uelle etiam non curando quale, non habet rõnem principij ad utrũlibet reſpectu actuum notionalium. Verum, habere rationem principij ad utrumlibet, ſignificatur per actum procedendi & ablatiuum voluntatis, vt puta, genuit uoluntate: & ſic non eſt æquiuocatio.

SVPER

SVPER QV. XLI. ARTIC. III.

Ferrarienſ. per totum.

216

1. diſt. 5. q. 1. ar. 1. & 2. Et 3. diſt. 11. arti. 1. ad 1.

S. Bona. 1. ſ. d. 5. q. 2. Aleſſ. 1. p. ſu. q. 4. mem. 4. a. 2. Scot. 1. ſ. d. 5. q. 2. Ricar. 1. ſ. d. 5. q. 3. Durad. 1. ſ. d. 5. q. 2. Marſ. 1. ſ. d. 5. q. 6. Bacco. 1. ſ. d. 4. q. 1. Cap. 1. d. 6. q. 1. con. 5.

Titulus q̃rit, de actibus notionalibus &c. Sẽſu exercito an ſ. pater generet filium de ſua ſubſtantia, an de nihilo.

¶ In corpore unica ẽ concluſio rñſiua q̃ſito. Filius eſt genit⁹ nõ de nihilo: ſed de ſubſtãtia pr̃is. Probatur primo, quoad partẽ negatiuã ducẽdo ad impoſſibile: ſi fili⁹ ꝓduceret̃ de nihilo, ergo eſſet factus. ergo non eſſet uerè & ꝓpriè filius. Prima cõſequẽtia ꝓbat̃ ex proportione materiæ ad artificẽ, & nihil ad Deũ. Secũda aũt ex diña inter factionẽ & natiuitatẽ. Deſtructio aũt cõſequẽtis manifeſtat̃ authoritate Ioã. Apoſto. Deinde ſatiſfit obiectioni tacitæ, ſ. q. ſcriptura fili⁹ Dei uerificat̃ de aliquo q̃ ẽ ex nihilo ducẽs quod hoc nõ uerificat̃ de uero filio: ſed de filio ꝑ aſſimilationẽ, alludens ad hæc authoritatibus. Infert poſtmodũ ſecũda pars cõcluſionis ꝑ locũ a diuiſione: & ſubiungit, q̃ diña intelligat hęc ſecũda pars, de ſubſtantia patris humani, & de ſubſtantia patris diuini, q̃a ibi de parte, hic de toto.

¶ In reſponſione ad primũ, in quo negat eſſentiã diuinã hẽre rationẽ materiæ: & ſecũda in quo dr̃, ꝙ hẽt rõnẽ formæ ſubſiſtẽtis, argumẽta occurrũt Hẽrici & Durandi, apud Capreolũ in 1. diſt. 5. ad ꝓbãdũ, ꝙ filius eſt genit⁹ de ſubſtãtia pr̃is, vt materia: quo ad cõditiones materiæ nõ importãtes imperfectionẽ. Afferũtur aũt quatuor cõditiones hic: eſſe intrinſecũ genito, ſi accipiẽs eſſe, & perſiſtere actu ſub utroque, & manere idẽ in tota gñatione: & eſſe de quo genitũ gñat̃, ut ly, de quo diſtinguit̃ cõtra de nihilo, cõuenient eſſentiæ diuinæ reſpectu gñationis filij, & tũt ꝓpriè cõditiões materiæ. ergo de eſſentia vt materia, uel quaſi materia, gña⁹ filius. Aſſumptum quo ad oẽs manifeſtat̃ inductiuè. Et quo ad ultimũ ꝓbat̃, ex diña inter creationẽ & gñationẽ, ꝙ illa de nullo ſubiecto, hęc de pexiſtẽte ſubiecto eſt. Adducunt̃ & confirmationes. ſi pr̃ de parte, aut de aliena ſubſtantia gñaret filiũ, ꝑculdubio ſubſtãtia illa haberet rõnẽ materiæ. ergo ſi de toto & ꝓpria gñat, eãdẽ habet rõnẽ toti.n. & parti, ꝓpriũ, & alienũ, non variãt ꝓpoſitũ. Et cõfirmat rurſus: q̃a eſſentia recipit ꝓprietatẽ conſtitutiuã geniti & eſt quaſi potẽtia paſſiua in gñatione, aliogn̄ nõ eſſ potẽtiæ actiuæ naturali, rñderet paſſiua. ergo habet rõnẽ materiæ.

¶ Ad hęc breuiter dr̃, ꝙ quãuis ſecũdũ q̃d tolerari poſſit, diuinã eſſentiã habere aliquã conditionẽ materiæ in gñatione: ut in diſt. 5. primi. q. 2. artic. 1. ſuſtinuit author ſimpliciter tñ, cũ litera huius articuli negandũ eſt filium genitũ de pr̃is ſubſtãtia, ut materia: & affirmandũ ut forma. Nec aliqua ꝓpria cõditio materiæ ſaluat̃ i diuina eſſentia. Eſſe.n. de quo ut diſtinguit̃ cõtra de nihilo, non eſt ꝓpriũ materiæ: ſed pexiſtẽtis intrinſeci q̃d ẽ cõe formæ, & materiæ, ut patet ſi fingam⁹ ex pexiſtẽte Sorte ala, & nulla noua materia fieri à Deo Sortẽ talẽ.n. nõ crearet̃, q̃a ex pexiſtẽte aliquo fieret, & tñ non fieret ex aliquo ſubiecto. Sed error i hac, & i aliis cõditionibus accedit, q̃a ut plurimũ, iſta cõſueuim⁹ per ſubiectũ, ſeu materiã declarare, ut ẽt in

*Lib. 7. de Trin. non procul a fine libri.

*Q. 41. ar. 3. ad 1. art. 7.

† Cap. 1. circa initiũ.

Conſl. 1

ARTICVLVS III.

Vtrum actus notionales ſint de aliquo.

AD TERTIVM ſic proceditur. Vr̃, ꝙ actus notionales nõ ſint ꝑ aliquo. Quia ſi pr̃ gñat filiũ de aliquo, aut de ſeipſo, aut de aliquo alio. Si de aliquo alio, cũ id de quo aliq̃d gñatur, ſit in eo q̃d gñatur, ſequit̃, ꝙ aliquid alienũ à pr̃e ſit in filio. Q̃d eſt cõtra Hilar,* 7. de Trin. ubi dicit, Nihil i his diuerſum eſt, vel B alienũ. Si aũt filiũ gñat pr̃ de ſe ipſo* id aũt de quo aliq̃d gñat̃, ſi ſit ꝑmanẽs, recipit ei⁹ pdicationẽ q̃d gñat: ſicut dicimus, ꝙ hõ eſt albus, q̃a hõ ꝑmanet, cũ de non albo fit albus. Sequitur igit̃, ꝙ pr̃ uel nõ ꝑmaneat genito filio, uel ꝙ pater ſit filius, q̃d eſt falſum. Nõ ergo pr̃ generat filium de aliquo: ſed de nihilo.

¶ 2 Præt. Id de quo aliq̃d gñat̃, eſt principiũ eius, quod gñat: ſi C ergo pr̃ generat filium de eſſentia uel natura ſua, ſeq̃t̃ ꝙ eſſentia uel natura pr̃is ſit principiũ filij. Sed non principium materiale, quia materia locum in diuinis non habet. Ergo eſt principiũ quaſi actiuum, ſicut generans eſt principiũ geniti. Et ita ſequitur, ꝙ eſſentia generet. Quod ſupra improbatũ eſt.*

¶ 3 Præt. Aug. dicit, ꝙ tres pſonæ nõ ſũt ex eadẽ eſſentia, q̃a D nõ eſt aliud eſſentia & pſona. Sed pſona filij non eſt aliud ab eſſentia. Ergo filius non eſt de eſſentia patris.

¶ 4 Præt. Oĩs creatura eſt ex nihilo: ſed fili⁹ i ſcripturis dr̃ creatura. Dr̃.n. Eccl. 24. ex ore ſapiẽtiæ genitæ. Ego ex ore altiſſimi ꝓdij, primogenita añ oẽm creaturã. Et poſtea ex ore eiuſdẽ ſapiẽtiæ dr̃. Ab initio & añ ſecula creata ſũ. Ergo fili⁹ nõ ẽ geni E tus ex aliquo: ſed ex nihilo. Et ſiľr pt obiici de ſpũſancto, ꝑꝑ hoc q̃d dr̃ Zac. 12. Dixit Dñs extẽdens, cęlũ, & fundãs terrã, & creãs ſpiritum hoĩs in eo. Et Amos. 4. ſcḋm aliã literã. Ego formãs montes, & creans ſpiritũ.

SED CONTRA eſt, q̃d Augu. † dicit in lib. de fide ad Pet. Pater De⁹ ſolus eſt de ſua natura, ſine initio genuit filiũ ſibi æqualẽ.

RESPON. Dicẽdũ, ꝙ fili⁹ nõ A eſt genit⁹ de nihilo: ſed de ſubſtantia pr̃is.* Oñſum eſt.n. ſupra,* ꝙ pr̃nitas, & filiatio, & natiuitas, uerè & ꝓpriè eſt i diuinis. Hoc aũt intereſt inter gñationẽ verã, ꝑ qua aliq̃s ꝓcedit ut fili⁹, & factionẽ, ꝙ faciẽs facit aliq̃d de exteriori materia; ſicut ſcãnum facit artifex de ligno: homo aũt gñat filiũ de ſeipſo. Sicut aũt artifex creatus facit aliq̃d ex materia, ita Deus B facit ex nihilo (ut infra oñdit̃*) nõ ꝙ nihilũ cedat in ſubſtantia rei: ſed q̃a ab ipſo tota ſubſtantia rei ꝓducit̃, nullo alio pſuppoſito. Si ergo filius ꝓcederet à pr̃e, ut de nihilo exiſtens, hoc mõ ſe hr̃et ad pr̃em, ut artificiatũ ad artificẽ, q̃d manifeſtũ eſt nomẽ filiationis ꝓpriè hr̃e nõ poſſe: ſed ſolùm ſcḋm aliquã ſimilitudinẽ. Vñ relinq̃tur ꝙ ſi filius Dei procederet à pr̃e, quaſi exi C ſtens ex nihilo: nõ eſſet uerè & ꝓpriè filius. Cuius contrarium dr̃. 1. Ioan. vlt. Vt ſimus in uero filio eius Ieſu Chriſto. Fili⁹ igitur Dei uerus, nõ eſt ex nihilo, nec factus: ſed tñ genitus. Si qui aũt ex nihilo à Deo facti filij Dei dicantur, hoc erit metaphoricè ſcḋm aliqualẽ aſſimilationẽ ad eũ, q uerè filius eſt. Vñ inquãtũ ſol⁹ eſt uer⁹ & naturalis Dei fili⁹, dr̃ unigenit⁹, ſcḋm illud D Ioã. 1. Vnigenit⁹ q ẽ i ſinu pr̃is, ipſe enarrauit: inquãtũ uerò per aſſimilationẽ ad ipſum alij dñr filij adoptiui, quaſi metaphoricè dr̃ eẽ primo genit⁹, ſcḋm illud Rom. 8. Quos pſciuit & pdeſtinauit fieri conformes imaginis filij ſui, ut ſit ipſe primogenit⁹ i multis fratrib⁹. Relinq̃t ergo, ꝙ Dei fili⁹ ſit genitus de ſubſtãtia pr̃is, aľr tñ, q̃ filius hominis. Pars.n. ſubſtãtiæ hominis gene E rãtis trãſit in ſubſtantiã geniti. Sed diuina natura impartibilis eſt. Vndè neceſſe eſt, ꝙ pater generando filium, non partem naturæ in ipſum transfuderit: ſed totam naturam ei communicauerit, remanente diſtinctione ſolũ ſecundum originem, ut ex dictis patet.*

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ cum filius dicitur natus de patre, hæc præpoſitio, De, ſignificat principium generans conſubſtantiale, non autem principium materiale. Quod enim producitur de materia, fit per tranſmutationem illius, de quo producitur in aliquam formam. Diuina autẽ

† Q. 27. ar. 2. & q. 33. ar. 2. & 3.

* Q. 45. ar tic. 1.

D. 616.

* Q. 27. ar tic. 2.

¶ hoc articulo ſoluit ubi de nimio, q[uod] ppoſitionē addit ſubiecto acti ſtatui declarat, cū tū opponat addit aliquo ſiue ut ſubiecto, ſiue ut forma poſſiſte te. Et ſimiliter reliqua tres ſolutiones uſes ſunt perſpicuitate trinſeco. Ad cōfirmationē aūt de parte & alieno negādū eſt aſſumptū, & quod aſſumit q[uo]d ē, patet i natura angelica, quoad partē uerò, i fictione ppoſiti exēpli ā Sorte. Ad eā aūt, q[uae] in ultima confirmatione adducunt: negandū eſt, eſſentia recipere ,ppietatē, quū cōparantur utidē, & non ut recipiens & receptū. Potētia quoq; paſſiua, ppoſ eſt à productione oīno ſimplicitū, de quo ſi numero cōſtat eſſe diuinā pſonā. Nec aliqd ſcōueniēs eſt, huiōi potētijs actiua nō indere paſſiuam ſufficiens n. [illegible] (quæ eſt inferior ē) tollat.

6 43

* lib. 5. de trin. c. 13. in ſi. t. 05

eſſentia, non eſt trāſmutabilis, neq; alterius formæ ſuſceptiua.[c]

Ad II dicēdū, q[uod] cū dr filius genitus de eſſentia pris: ſm expoſitionē Magiſt. 5 diſt. 1. formā: deſignat habitudinē principij quaſi actiui: Vbi ſic exponit. Filius eſt genitus de eſſentia pris. i. de pre eſſētia, pp hoc qd Aug. lib. de Trin.* dicit. Tale ē, qd dico de pre eſſentia, ac ſi expliciꝰ dicerē de pris eſſentia: Sed hoc nō vr ſufficere ad ſenſum huiōi locutionis. Poſſumꝰ.n. dicere, q[uod] creatura ē ex deo eſſentia: n tū q[uod] ſit ex eſſentia Dei. Vn aſſcribi pōt, q[uod] hæc ppoſitio De, ſp denotat conſubſtātialitatē. Vn nō dicimꝰ, q[uod] domus ſit de ædificatore, cū nō ſit eā conſubſtantialis. Poſſumꝰ aūt dicere, q[uod] aliqd ſit de aliquo, quocūq; mō illud ſignificet, ut principiū conſubſtantiale, ſiue illud ſit principiū actiuū, ſicut filius dr eſſe de pre: ſiue ſit principiū materiale, ſicut cultellus dr eē de ferro, ſiue ſit principiū formale in his duntaxat, in qbus ipſæ formæ ſunt ſubſiſtētes, & nō aduenientes alteri poſſumus.n. dicere, q[uod] Angelus aliquis eſt de natura intellectuali. Et p hunc modum dicimus, q[uod] filius eſt genitus de eſſentia patris, inquantum eſſentia patris, filio per generationem communicata, in eo ſubſiſtit.

Ad III dicendum, q[uod] cū dr, Filius eſt genitus de eſſentia pris, addit aliqd, reſpū cuiꝰ pōt ſaluari diſtinctio. Sed cū dr, q[uod] tres pſonæ ſunt de eſſentia diuina, nō ponit aliqd, reſpū cuius poſſit īportari diſtinctio p ppoſitionē ſignificata. & iō nō ē ſile.

Ad IIII dicēdū, q[uod] cū dr, Sapiētia eſt creata, pt intelligi, nō de ſapiētia, q[uae] eſt filius Dei: ſed de ſapiētia creata, quā deus indidit creaturis. Dicit.n. Eccl. 1. Ipſe creauit eā. ſ. ſapientiam ſpiritusſancto, & effudit illā ſup oīa opera ſua. Neq; eſt inconueniēs, q[uod] in uno cōtextu locutionis loquat Scriptura de ſapiētia genita, & creata, qa ſapientia creata eſt participatio q̄dā ſapiētiæ increatæ. Vel pōt referri ad naturā creatā aſſumptā à filio, ut ſit ſenſus. Ab initio & añ ſecula creata ſū. i. pūiſa ſū creaturæ uniri. Vel p hoc, q[uod] ſapiētia creata, & genita nūcupat, modꝰ diuinæ gñationis nobis īſinuat. In gñatione.n. qd gñat, accipit naturā gñantis, quod pfectionis ē. In creatione verò, creās ñ mutat. ſed creatū nō recipit naturā creātis. Dr ergo filius ſimul creatꝰ, & genitꝰ, ut ex creatiōe accipiat immutabilitas pris, & ex gñatione unitas naturæ in pre & filio. Et ſic exponit itellēs huiꝰ Scripturæ ab Hil. † li. de ſynodis. Authoritates āt inductæ nō loquunt de ſpūſancto: ſed de ſpiritu creato, qui qñq; dicit ventus, quādoq; aer, qñque flatus hominis, qñque etiam anima, uel quæcunq; ſubſtantia inuiſibilis.

† li. de ſynodis ſ 2. fo. poſt h. ptia.

Articvlvs IIII.

Vtrum in diuinis ſit potentia reſpectu actuum notionalium.

Ad qvartvm ſic proceditur. Videt, q[uod] in diuinis non ſit potentia reſpectu actuū notionalium. Oīs.n. potentia eſt uel actiua, uel paſſiua. Sed neutra hic cōpetere pōt. Potentia.n. paſſiua in Deo nō eſt, ut ſupra oſtenſum eſt.* Potentia uerò actiua nō cōpetit uni pſonæ reſpectu alterius: cū perſonæ diuinæ non ſint[h] factæ, ut oſtenſum eſt.† Ergo in diuinis no eſt potentia ad actus notionales.

¶ 2 Præt. Potentia di adꝰ poſſibile. Sed diuinæ perſonæ nō ſunt de numero poſſibiliū: ſed de numero neceſſariorū. ergo reſpectu actuum notionalium, qbus diuinæ perſonæ procedunt, nō debet poni potētia in diuinis.

¶ 3 Præt. Filius pcedit ut uerbū, qd eſt conceptio intellꝰ. ſpūs aūt ſanctus pcedit ut amor, qui ptinet ad uoluntatē. Sed potentia in Deo dicit p cōparationē adꝰ effectus: nō aūt per comparationem ad intelligere & uelle, ut ſupra habitū eſt.* Ergo in diuinis ñ dēt dici potētia p cōparationē ad actꝰ notionales.

Sed contra eſt, quod dicit Aug. I cōtra Maxi. hæreticū, Si Deus pr non potuit gñare filiū ſibi æqualē, ubi eſt oīpotentia Dei pris? Eſt ergo i diuinis potētia reſpū actuū notionalium.

Respon. Dicēdum, q[uod] ſicut ponuntur actus notionales in diuinis, ita neceſſe eſt ibi ponere potentiā reſpectu huiuſmodi actuum, cum potentia nihil aliud ſignificet q̄ principiū alicuius actus. Vnde cum patrem intelligamus, ut principiū generationis, & patrē & filiū, ut pricipiū ſpirationis, neceſſe ē, q[uod] pri attribuamꝰ potētiā gñandi, & patri & filio potētiā ſpirādi. Quia potētia gñandi ſignificat id quo gñans gñat, Oē aūt gñans generat aliquo. Vnde [m] i omni generatione oportet ponere potentiam generandi, & in ſpirante potentiam ſpirandi.*

Ad Primvm ergo dicendum, q[uod] ſicut ſecundum actus notionales non procedit aliqua perſona ut facta, ita neq; potētia ad actus notionales dicit in

Svper Q. XLI. Artic. IIII. [illegible] In titulo q[uaestionis] ... In patre quanto & ... potentia ... [illegible] ... ¶ In corpore unica conclusio ... [illegible] ... ¶ Circa hæc aduertendum ... Aureolus ... ¶ Circa rationem & conclusionem ... [illegible]

* Q. 25. ar. 1.

† Q. 27. ar. 1. ad 2.

nem. Arguitur ergo primo ſic: aut potētia ponitur in Deo reſpectu actuum notionaliū ſecundū rem, & hoc non, quia non eſt ſecundum rē principium elicitiuum actus notionalis, ut patet, quoniā actus eſt idem cum ipſa potētia: aut ſecundū rōnē, & hoc non, quia, ſic etiam intellectus haberet rōnē potentiæ ... [illegible]

diuinis p reſpectū ad aliquā pſonā factam: ſed ſolū per reſpectū ad procedentem perſonā.

D. 494.

Ad II dicēdum, q[uod] poſſibile ſm q[uod] neceſſario opponitur, ſequitur potentiam paſſiuam, q[uae] non eſt in diuinis. Vnde neq; in diuinis eſt aliquid poſſibile per modum iſtum: ſed ſolum ſm q[uod] poſſibile cōtinetur ſub neceſſario. Sic autem dici poteſt, q[uod] ſicut Deū eſſe eſt poſſibile, ſic filium generari eſt poſſibile.

Ad III dicēdum, q[uod] potētia ſignificat principiū. Principiū aūt, diſtinctionem importat ab eo cuius eſt principiū. Conſideratur autē duplex diſtinctio in his q[uae] dicuntur de Deo. Vna ſm rem, alia ſm rationem tm. Secūdum rem quidē Deus diſtinguitur per eſſentiam à rebus, quarum eſt per creationem principium: ſicut vna perſona diſtinguitur ab alia, cuius eſt principium ſm actum notionalē. Sed actio ab agente non diſtinguit in Deo, niſi ſm rōnē tm, alioquin, actio eſſet accidēs i Deo. Et ideo reſpectu illarum actionum, ſm quas aliquæ res procedunt diſtinctæ à Deo, uel eſſentialiter, uel pſonaliter, poteſt[d] Deo attribui potentia ſecundum propriā rationem principij. Et ideo ſicut potentiam ponimus creandi in Deo, ita poſſumus ponere potētiā generādi, vel ſpirandi. Sed intelligere & velle non ſunt tales actus, q[ui] deſignent proceſſionem alicuius rei à Deo diſtinctæ, vel eſſentialiter, vel perſonaliter[e]. Vnde reſpectu horum actuum, non poteſt ſaluari ratio potentiæ in Deo, niſi ſecundum modum intelligendi & ſignificandi tantum, prout diuerſimode ſignificatur in Deo intellectus & intelligere, cum tamen ipſum intelligere Dei ſit eius eſſentia, nō habens principium.

D. 495.

Articvlvs V.

Vtrum potentia generandi ſignificet relationem, & non eſſentiam.

Ad qvintvm ſic procedit. Videtur, q[uod] potentia generandi uel ſpirādi, ſignificet relationem, & non eſſentiam. Potentia enim ſignificat[h] principium, ut ex eius diffinitione patet. Dicitur enim potentia actiua eſſe principium agendi, ut patet in 5. Meta. Sed principiū in diuinis reſpectu perſonæ dicitur notionaliter. Ergo potentia in diuinis non ſignificat eſſentiam, ſed relationem.

¶ 2 Præt. In diuinis non[h] differt poſſe, & agere: ſed generatio i diuinis ſignificat relationem. Ergo & potentia generandi.

¶ 3 Præt. Eaꝰ q[uae] ſignificāt eſſētiā in diuinis, cōmunia ſunt tribus pſonis: ſed potētia generādi ñ eſt cōis tribꝰ pſonis: ſed ,ppria patri. ergo ñ ſignificat eſſentiā.

[illegible] ... Ad primū horum ... [illegible] ... ſecundū rem generationis, non ſecundum ſe: ſed ſecundum q[uod] ponit genitum. Vnde rō literæ ex actu ſumpta valida eſt, cum diſtinctione tamen prædicta intelligenda, i. de actu uel ſecundum ſe uel ſecundum ſuum terminum realiter emanantem. Et ad hoc inſinuandum, in litera expreſſe dr, q[uod] ſicut ponuntur actus, ita potentia, ſignificando per ly ſicut, & ly itaq; eundem modum actus eſſe modus potentiæ. Et hoc, quia pluribus modis actus vendicare poteſt ſibi potentiā, ut diximus, & in litera reſpondendo ad tertiū exprimitur. Ad ſecundum vero conceditur totum, quoniā potētia generandi non aſſirmat potentiam, ſed potentās ſicut eſt potentiam reſpectu talis actus, ſ. notionalis: nihil enim aliud in hoc articulo concluditur. Vnde & Auguſtinus optimè dixit, q[uod] filius non genuit: nō quia non potuit, hoc enim eſſet negatiuā potentiæ abſolutæ, quam ſancti communem eſſe toti trinitati. Cum quo tamē ſtat, q[uod] in ſolo patre, ut infra dicetur, eſt potentia generandi.

Titulus clarus eſt ex pcedētibus. Tm hoc aduertas nouitius, q[uod] potentia ſumitur hic, non pro reſpectu principij: ſed p re cui conuenit ille reſpectus, vtrūq; nāq; clauditur in rōne potentiæ, ſed illa re dubitatur hic an ſit eſſentia, uel paternitas &c. ¶ In corpore quatuor facit. Primò, refert opinionē quandā. Secundò, reprehēdit illā. Tertio, reprehēdit quandā aliā opinionē: ibi: nec etiam eſſentiā &c. Quartò, reſpondet quæſito.

¶ Quo ad primū, recitata opinio eſt, q[uod] potētia generandi ſignificat relationem tm. ¶ Quo ad ſecūdū: reprehēditur hæc opinio, oſtēdēdo q[uod] ſignificat diuinā eſſentiā principaliter ſic. Potentia in vnoquoq; agēte, eſt id, quo agēs agit. ergo eſt forma cui ſit aſſimilatio. ergo potentia generatiua eſt in qua genitum aſſimilatur generāti. ergo natura diuina in patre, eſt potentia generādi. ergo potentia generandi principaliter ſignificat diuinā eſſentiā, & nō relationē tm. Prima cōſequētia pbat: q[ui]a oē producens, producit ſibi ſimile quantum ad formā, quā agit, qd manifeſtat in generatione hominis. Tertia aūt probatur, quia filius Dei aſſimilatur patri in natura diuina. Et confirmat authoritate Hilarij. Quartæ verò conſequens, quo ad primam partem confirmatur authoritate Magiſtri in 7. diſt. 1. ¶ Quo ad tertiū: reprehēdenda opinio eſt, q[uod] potentia generādi ſignificat eſſentiam in quantum eſt idem relationi: ita q[uod] ex æquo ſignificat vtrumq;, reprehēditur autem ſic. Forma indiuidualis in rebꝰ creatis conſtituit pſonam generantem, & non eſt quo generans generat. ergo in diuinis paternitas eſt conſtituens perſonam patris generātis, & non eſt quo pater generat. Antecedens probatur quo ad ſecundam partem: quia alioquin Sortes generaret Sortem. Cōſequentia uerò probatur, quia paternitas licet ſit forma, eſt tamen forma indiuidualis, & applicatur probatio ſecundæ partis antecedentis ſecundæ parti conſequentis, ducendo ad impoſſibile, ſ. q[uod] quid pater generaret patrem ſicut ibi Sortes, Sortem gigneret.

¶ Quoad quartum concluſio reſponſiua quæſito eſt: potentia generandi ſignificat diuinā naturam in recto, & paternitatem in obliquo. Et infertur ex ſupradictis ſic quo pater generat eſt diuina natura, quia in ea ſibi aſſimilatur filius, & generatio apud Dam. opus eſt naturæ, non ut quod, ſed ut quo: ergo. ¶ Aduerte, q[uod] pro conſtanti cum cæteris theologis ſupponit author, potentiam generandi claudere in ſe relationē, & ideo non fuit ſolicitus ut probaret ipſam includi: ſed ſat fuit probare, q[uod] non ſola, & q[uod] non ſic ſ. ex æquo includitur. Et ſcito, q[uod] ſecunda opinio reprehēnſa in litera, eſt ea, quam author ſecutus fuerat in 1. ſ. d. 7. q. 1. ar. 2. ac per hoc eſt hic retractata. ¶ Circa primū aſſumptum. ſ. potentia in unoquoq; agente, eſt

6 187

Ferreſta per totum.

218 1. di. 7. q. 1. art. 1. & pot. q. 2. art. 2.

li. 5. Meta. tex. 17. to 3.

Svper Qvæst. XLI. Artic. V.

S. bona. 1. ſ. d. 7. q. 1. ar. 1.
Ricar. 1. ſ. d. 7. q. 1.
Mairo. 1. ſ. d. 7. q. 2.
Cap. 1. d. 7. q. 1. concl. 2. & 3.
Scot. 1. ſ. d. 7. q. 1.
Duran. 1. ſ. d. 7. q. 2.
Baco. 1. ſ. d. 5. q. 1.
Bannes. a. 5.

Universidad de Deusto Biblioteca

SED CONTRA eſt, q; ſicut De⁹ poteſt generare filium, ita & vult. Sed voluntas generandi ſignificat eſſentiam. Ergo & potentia generandi.

RESPON. Dicendū, q; quidā dixerūt, q; potētia generandi ſignificat relationē in diuinis. Sed hoc eſſe non pōt. nā illud G proprie dr̄ potētia in quocūq; agente, quo agens agit. Omne autem producens aliquid per ſuā actionē, producit ſibi ſimile quātū ad formam qua agit. Sicut hō genitus eſt ſimilis generāti in natura humana, cui⁹ virtute, pater pōt generare hominē. illud ergo eſt potētia generatiua in aliquo generāte, ī quo genitū ſimilatur generāti. Fili⁹ aūt Dei ſimilatur patri gi- H gnenti in natura diuina. vñ natura diuina ī patre, eſt potētia gñandi in ipſo. Vnde Hilar.* dicit in 2. de Trin. Natiuitas Dei nō pōt eā ex qua pfecta eſt, nō tenere naturā: nec. n. aliud qui Deus ſubſiſtit, qđ non aliunde quàm de Deo ſubſiſtit.

Sic igit̃ dicēdū eſt, q; [d] potētia generandi, principaliter ſignificat diuinā eſſentiā, ut Magiſter dicit. 7. di. 1. ſent. non aūt I tantū relationē. Nec etiam eſſentiā, inquātū eſt idē relationi, vt ſignificet ex ęquo vtrunque. Licèt. n. paternitas ut forma patris ſignificet, eſt tñ ꝓprietas pſonalis habēs ſe ad pſonā patris, ut forma īdiuidualis ad aliqđ indiuiduū creatū. Forma aūt indiuidualis in reb⁹ creatis, cōſtituit pſonā generantē, non aūt eſt quo generās generat, alioquin Sortes generaret Sortē. vnde neq; paternitas pōt intelligi, ut quo pr̄ generat: ſed ut conſtituēs pſonā generantis alioquin pr̄ generaret patrē. Sed id quo pater generat, eſt natura diuina, in qua ſibi fili⁹ aſſimilatur. Et ſm̄ hoc Damaſ.* dicit, q; gñatio ē op⁹ naturę, nō ſicut gñantis, ſed ſicut eius, quo gñans generat. Et ideò [m] potētia [d] gñandi ſignificat in recto naturā diuinam, ſed in obliquo relationem [n].

AD PRIMVM ergo dicēdū, q; potentia non ſignificat ipſam relationem principij, alioquin eſſet in genere relationis, ſed ſignificat id qđ eſt principium: non quidem ſicut agens dicitur principiū: ſed ſicut id quo agēs agit, [d] dicitur principiū.

*li. 2. de Trin. nō procul a fine. & li. 5. etiā ad finem.

D.497.

*li. 1. c. 8. [illegible]

D.206.

F Id, quo agens agit dubium occurrit: an hoc ſit verum de omni quo agēs agit, aut ſolū de quo primo, aut ſolum de quo proximè. Non pōt dici, q; de omni quo agens agit, ſit potentia, quia tunc ſequeretur, q; in Sorte eſſent plures potētiæ generatiuæ, quia generat humanitate, & generat potētia generatiua, q̃ eſt vis partis vegetatiuę. Nec pōt dici, q; verificat̃ ſolū de quo primo, quoniā ſequeret̃ q; calor in igne nō eſſet potētia calefactiua: ſed eius ſubſtantia q̃ eſt primū principiū calefactionis. Nec poteſt dici, q; verificatur tm̄ de quo proximè, quia ſic falſum dictū eſſet ī litera, q; natura humana, eſt potētia generatiua hominis. Et ſimiliter malè inferret' cōcluſio principalis, quoniā natura diuina nō niſi mediante intellectu & volūtate, ē principiū gñationis & ſpirationis: vt ex ſupra dictis patet. ¶Ad hoc dr̄. q; aſſumptum eſt uerum de omni, quo agēs agit, duabus conditionibus ſeruatis. ſ. q; illud ſit aliqua forma agētis, & hoc ad differentiam inſtrumētorū, & q; ſit per ſe principium illius actionis, ſiue eſſentiuum, ſiue principale. & hoc ad differētiā cōcomitantiū. Nec ꝓpterea ſequit̃, eſſe plures potētias eiuſdē rōnis ī eodē, quia ſecundū ſe, potētiæ in eodē ſunt diuerſorum ordinū, dum altera prima, altera ꝓxima eſt, vt patet de natura humana & potentia generatiua: in ordine uerò ad actū, unitatē habēt: ſunt enim vnius & eiuſdē gñationis principiū. & ideò ut ſic. cōputantur quaſi unum principiū & una potentia, conſtans ex proximo & primo concurrentibus. ¶Circa poſitionem quatenus affirmat potētiā generatiuā eſſe diuinam naturam, ex duplici capite dubium occurrit. Primo, ex diuina natura, ut diſtinguit̃ contra ꝑfectiones attributales, puta intellectū & volūtatē, & cōtra hoc afferuntur argumenta Sco. Secundo, ex eadem ut diſtinguitur contra relationem. Et contra hoc, afferuntur argumenta Bonauenturæ, Gerardi, Henr. & Duran. Verū quia author non ſumit hic diuinam naturā ut diſtinguitur contra intellectum & uolūtatem, niſi forſe ſecundū quid, quoniam apud ipſum, etſi natura diuina ſit primū principiū quo generationis, non tamē ſola, ſed ipſa eſt vt primū quo, intellectus autem eſt ut proximum quo, ut ex K tractatu de proceſſione filij & ſpiritusſan. manifeſtè patet. Vnde diuina natura hic ſumitur non ſolum ut ipſa, ſed cōprehēdens quodcunq; abſolutum ut principiū, quo, concurrens ad hmōi actus notionales. Et propterea nihil refert, quantum ad propoſitum ſpectat, loqui de diuina natura, & de quocunque alio abſoluto eſſentiali. Propter quod, Scotica argumēta omittenda ſunt. Aliorū uerò, qui eſſentiam ut diſtinguitur contra relationes impugnant, rationes ex eſſentiæ ratione, ex forma pſonali, ex actu notionali atq; authoritate procedunt. Ex eſſentia quidē primo ſic. Formæ q̃ eſt formalis ratio alicuius actionis, debetur illa actio, etſi ſit ſeparata à ſubiecto, ut patet de albedine ſeparata reſpectu diſgregationis: ſed deitati ut intelligit̃ ſeparata à patre, non debetur iſta actio, puta generare. ergo ipſa non eſt ratio generandi. Præterea: deitas eſt unius ſimpliciſſimæ rationis. ergo non eſt ratio tātū duarum actionum. ſ. generationis & ſpirationis: ſed aut utriuſq; aut neutrius. Præterea, deitas eſt cōmunis tribus pſonis, ergo non eſt propria rō actus proprij vni perſonæ. Ex forma uerò conſtituente patrē ſ. paternitate, q̃ idē eſt principiū eſſendi & operandi, imperfectiōis enim eſt, vt forma det actū primum & nō ſecundum. Ex actu verò, quia ſicut actus eſſentialis à forma eſſentiali, ita pſonalis à pſonali. authoritas autē eſt Aug. 5. de Tri. c. 6. Eo pr̄ quo eſt filius. ergo nō diuinitate: ſed paternitate eſt ei filius. & ꝑ conſequēs: quia paternitate eſt pater. ¶Ad euidētiā horum ſcito, q; in hoc videntur opponentes decipi, quia nō diſcernūt quātū interſit inter diuinā naturā & diuinā naturā in hoc, puta patre. Nō enī dicit author q; diuina natura ſit potētia generatiua, ſed q; natura diuina in principio, nō de principio, eſt potētia generatiua. Et ad hoc innuēdū, in littera immediatè ante authoritatē Hilarij dr̄. Inde eſt diuina natura ī patre, eſt potētia generatiua in ipſo [illegible] nominauit, ſed al[illegible] ex parte naturæ, & [illegible] generandi, [illegible] q; neutrū ſumitur purè abſolutè. Diuina ſiquidē natura cōmunis eſt tribus, cū omnibus ſuis perfectionibus. Diuina autē natura nō ſolum ut pater, ſed uel patre, ſolius eſt patris: ipſa enim ut eſt in patre, ſeu ut patris, potentia eſt generandi. Et propterea in littera dicitur, quod potētia generandi includit paternitatē, nō in recto, ſed in obliquo. Deitas enim nō ut paternitas, ſed ut patris, potentia eſt generandi, & patri propria: & per hoc facilè reſpondetur obijcientibus. Vñ primum argumentum poſſet negari maior, quoniā albedo ſeparata à quantitate non diſgregaret, diſtinguatur ipſa q; actus attribuuntur dupliciter alicui formæ, uno modo abſolutè, ac per ſe poſitiuè. Et ſic dato q; maior eſſet vera, minor eſt falſa, quoniam generatio non attribuitur diuinæ naturæ abſolutè, nec per ſe poſitiuè, quoniam cōueniret ei in quocunq; inueniretur: ſed quaſi permiſſiuè, eo modo, quo particularitas cōuenit vniuerſalibus. ſic enim cōparant̃ perſonæ ad eſſentiā, vt in q. 30. dictū eſt. Alio modo attribuuntur actus formæ ut in hoc, & ſic maior eſt falſa, & minor vera. Et per hoc, patet reſpōſio ad tertiū. Cōmune n. ut cōe, nō eſt ꝓpria rō proprij, ſed bene cōe vt ꝓprij. i. pſonæ, eſt ꝓpria rō actus proprij ipſi pſonæ. ¶Ad ſecūdū uerò, poteſt per idem reſpōderi, q; licet ut in ſe ſecundum ſe, non magis reſpiceret duo q̃ mille, ut in hoc. ut in principio non de principio, & ut in eo, & principio de principio [illegible] duos nō inchoet actus. Poteſt tñ ratio hæc pluribus alijs modis ſolui. ſ. quia deitas cum intellectu unius & cū voluntate alterius, eſt principium. Nec plurium, quia præter actum intellectus & uolūtatis, non datur tertius innatus intellectualis. Ex parte quoq; certi ordinis ipſarum productionū inter ſe, dici poteſt, q; non inconuenit ab vno ordine oriri. Ad rōnem verò ex parte formæ, falſum eſt aſſumptum ſecundū cōmunē philoſophiæ viam, tenentē nō omnem formam eſſe actiuā, & ſpecialiter relationē. Poſſet tñ dici, q; quodam modo paternitas conſtituendo patrem, dat generare, pro quanto dat ei concurrere actiuè ad generationē ut quod, nec plus ſibi debetur. Ad illud verò de actu, neganda eſt proportionalis ſimilitudo

Agens aūt diſtinguitur à facto, & generans à generato. Sed id quo generans generat, eſt cōe genito & generanti, & tātò pfectius, quantò perfectior fuerit generatio. Vñ, cū diuina generatio ſit pfectiſſima, [c] id quo generans generat, eſt cōe genito B & generanti, & idem numero non ſolum ſpecie, ſicut in rebus creatis. Per hoc ergo qđ dicimus, q; eſſentia diuina ē principium, quo generans generat, nō ſequitur, q; eſſentia diuina diſtinguat̃, ſicut ſequeret̃, ſi diceret̃, q; eſſentia diuina gñat.

AD II dicendum, q; ſicut eſt idem in diuinis potentia generādi cum generatione, ita eſſentia diuina cum generatione, & C paternitate eſt idem re: ſed non ratione.

AD III dicendū, q; cum dico potentiā generandi potētia ſignificat̃ in recto, & generatio in obliquo, ſicut ſi dicerē eſſentiam patris. Vndè quantum ad eſſentiam, q̃ ſignificat̃, potētia generandi cōis eſt tribus perſonis. quantum autem ad notionem quæ connotatur, propria eſt perſonę patris.

ARTICVLVS VI.

Vtrum actus notionalis ad plures perſonas terminari poſſit.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur, q; actus notionalis ad plures perſonas terminari poſſit, ita q; ſint plures pſonæ genitæ, uel ſpiratæ in diuinis. Cuicunq;. n. ineſt potentia [h] gñandi, poteſt generare: ſed filio ineſt potentia generādi. ergo poteſt generare: non autem ſeipſum. ergo aliū filium. Ergo pñt eſſe plures filij in diuinis.

¶2 Præt. Auguſt.* dicit contra Maxi. Filius non genuit creatorem. [h] neque enim non potuit: ſed non oportuit.

¶3 Præt. Deus pr̄ eſt[h] potentior ad gñandū q̃ pater creatus. Sed unus homo pōt generare plures filios. Ergo & Deus, ꝓcipuè cum potentia patris uno filio generato non diminuatur.

SED CONTRA eſt, q; in diuinis non differt eſſe & poſſe. Si igit̃ in diuinis poſſent eſſe plures filij, eſſent plures filij. Et ita eſſent plures pſonæ q̃ tres in diuinis. quod eſt hæreticum. D

b 159 b 161 d 454

Porrecta per totum.

219 1. di. 7. q. 1 ar. 2. & in li. & po. q. 2. ar. 1. ad 10. & ar. 4

*li. 3. c. 12. circa finē tom. 6.

A ſitudo, quoniā actus eſſentialis infra latitudinē purè eſſentialium inuenit quod & quo, actus uerò pſonalis infra latitudinē purè perſonaliū repugnat, q; inueniat quo, quia perſonalitas non pōt eſſe rō faciendi ſibi ſimile, niſi idē poſſet generare ſe, quod nō eſt intelligibile. Ad authoritatē demū Augu. dicendū eſt, q; labor eſt in æquiuoco, quia loquit̃ de quo formaliter. Deitas aūt patris eſt quo formaliter pater generat, & ei eſt filius. ¶In reſponſione ad primum aduerte, q; inter generans & genitum inueniuntur duo. ſ. conuenientia & diſtinctio. Et diſtinctio quidem, conditio eſt. Aſſimilatio aūt, rō eſt. generās. n. nō generat ut diſtinguat, ſed ut aſſimilet diſtinctum. Et propterea, quantò maior eſt conuenientia, tantò perfectior eſt generatio, ſalua diſtinctione hypoſtatica. Et quātò minor eſt huiuſmodi ſuppoſitalis diſtinctio, tantò perfectior, eſt generatio. Vñ in diuinis diſtinctio eſt minima, quia relatiua, & cōuenientia eſt ſumma, quia ſunt eadem res numero ſimpliciſſima & omnino īdiuiſa &c.

SVPER QV. XLI. ARTIC. VI.

[illegible] 1. 4. 7. q. 1.

In titulo aduerte, q; non quæritur utrum perſonæ diuinæ poſſint eſſe plures tribus, hoc. n. in q. 30. diſcuſſum eſt. Sed hic tantum quærit, an ratio formalis atoma alicuius perſonæ, poſſit plurificari, ita. ſ. q; nō ſit tm̄ unus filius, aut unus ſpiritusſanctus, ut ſic iſta qō differat ab illa q. ibi, de pluralitate perſonarum ſimpliciter. hic aūt de pluralitate perſonarum eiuſdem rōnis formalis, quæſtio eſt. Dupliciter autem imaginari poſſumus talē pluralitatem. Primò, ut ſint plures filij, quorum neuter ſit pater, aut ſpiritus. Secūdò, ut ſint plures filij, ut etiam ſpiritusſ. ſit filius alia filiatione. Et ſimiliter poteſt diſtingui de duobus ſpiritibus ſanctis. ſ. aut, ut neuter ſit filius, aut ut etiam filius ſit ſpiritusſan. alia numero ſpiratione paſſiua. Vtroq;. n. modo eſſent plures filij, & plures ſpiritusſancti, & uno modo eſſent plures perſonæ q̃ tres. Alio uerò nō: non propter quod ſi ſubtiliter conſideretur qō iſta ſtat cum trinitate perſonarum, & ideò poſita eſt poſt determinatum numerum perſonarum. Nec ad eam ſpectat diſcutere niſi pluralitatem purè numeralem, ſeu indiuidualem. ¶In corpore unica eſt concluſio, ex Athanaſij ſymbolo, In diuinis eſt tm̄ unus pater, unus filius, unus ſpūſſanctus. Et probatur quadrupliciter. & rationes quidem in litera ſatis formatæ ſunt, quia tñ impugnantur, ſingillatim examinabuntur. ¶Prima ergo rō fundata ſuper hoc, q; forma unius ſpeciei nō multiplicatur niſi ſecundum materiam, multos habet aduerſarios. ſ. Sco. Aureolū, Adam &c. Quorū inſtantiæ conſiſtunt in hoc, q; inueniſ̃ multiplicatio formæ accidentalis in eadem materia, & afferūt lumen, ſpeciem in medio, ſeu oculo, & relationem. In eadem ſiquidem parte diaphani uidemus multa lumina ſecundū multitudinē illuminantiū, ut oppoſita multitudo umbrarum & illuminationum teſtatur. In eodem quoq; medio, ſpecies eſt utriuſq; parietis eiuſdem quantitatis, coloris, figuræ &c. ita ut nō ſit aliqua ratio diuerſitatis ſpecificæ. Vnūquodque album multas habet ſimilitudines ad reliqua alba. Et ſimiliter unus pr̄ pluribus paternitatibus refertur ad plures filios. Alioquin, relatio remaneret corrupto termino. Afferunt & alia cōtra hanc rōnem, quæ uide, ſi vis, apud Capreolū in 7. diſt. 1. ex dicendis quidem ſoluetur omnis ambiguitas. Arguit quoq; Sco. in Quol. q. 2. directè multipliciter, q; immaterialitas formæ, nō eſt rō q; ipſa ſit ex ſe hæc, ſeu immultiplicabilis numero. Primo ſic. Quo primo aliqd eſt in actu extra cām & intellectū, eo eſt hoc primo: ſed qlibet entitas abſoluta ſeipſa primo, eſt extra cām & intellectū. ergo: ꝓbatur maior, q; eſſe extra cām & intellectum, non conuenit niſi huic. Et cōfirmatur: res non eſt hæc ꝑ illud, qd non eſt ꝑ ſe eā eſt: ſed materia nō eſt eā formæ, ſecūdū Auicēnā. ergo forma nō eſt hæc per materiā. Præterea ſequeretur q; Gabriel eſſet ex ſe hic, & conſequēter abſq; cōtradictione nō pōt poni uniuerſalis, prædicabilis de pluribus &c. Præterea contra hāc ꝓpoſitionem ſunt articuli Pariſ. dānati: ſi formæ non recipiūt diuiſionē niſi ſecundū materiam, error &c. Et tandē infert, non eſſe ſanam doctrinā, cōcluſionē adeò certā & neceſſariam tenere per propoſitiones generales nimis, & cum tot inſtātijs. ¶Ad horum euidentiam nota primò, q; materiæ nomine, hoc in loco intelligitur omne receptiuum. Nam conſtat: quòd charitas, forma eſt unius ſpeciei multiplicata ad multitudinem beatorum angelorum & hominū, & tamen nulla eſt in uoluntate materia, quæ eſt pars compoſiti: ſed receptiua tantum potentia. Vndè ſenſus propoſitionis eſt, quod forma ſpecifica non multiplicatur, niſi ſecundùm receptiuum, & intendit, quòd ſi eſt forma receptibilis, plurificatur ad plurificationem receptiuorum actu uel potentia, quod dico propter animas intellectiuas: ſi autem eſt in receptibilis, eo ipſo eſt implurificabilis. Aduerte ſecundò, quòd (ut patet quinto Metaphyſic. ubi fundamenta omnis ſcientiæ traduntur) dum omnium ſeminum rationes habemus, unum numero ſunt, quorum materia eſt una, identitas igitur numeralis penès unitatem attenditur materiæ: nec cum unitate materiæ ſtat pluralitas numeralis formæ eiuſdem ſpeciei. Et propterea Ariſtotelem ſequentes, negamus omnia in inſtantiis aſ- E ſumpta. Quoniam ſtat, formam eſſe unam in eſſendo, & multiplicem in dependendo, uel repræſentando, uel reſpiciendo, uel aliis huiuſmodi. Et ſic ſimilitudo albi ad omnia alba, una eſt relatio, in eſſendo, & multiplex in reſpiciendo. De defectu autem ad defectum termini, diſtingue, quòd deficit ad defectum termini adæquati, non autem inadæquati, cuiuſmodi ſunt ſingula reſpecta ab uno, ſingulum enim inadæquatur extenſiuè. Et ideo altero remanente, non ſufficit ad hoc ut deſit relatio, quæ erat ad ipſum: ſed ad hoc quòd deſinat ipſum reſpicere. Species quoque in medio etiam reſpectu obiectorū intenſi & remiſſi unica eſt ſecundùm eſſe, multiplex autem in repræſentando, & dependendo. Et propterea, ut intentio eſt huius ducit ad hoc, & ut illius, ad illud. Et ſimiliter eſt de lumine eſt enim unum lumen ſecundū eſſe, & multiplex in dependentiis. Et propterea cōceduntur multæ illuminationes, & cōcedit q; eſt multiplex ſecundum uias, ſeu tendentias & obſtacula. Et propterea apparēt multæ umbræ. Stat igitur in ſuo robore aſ-

ſumpta propoſitio, in tractatu de angelis ſtabiliéda. Ad primã aũt Scoti rõnem, dr̃ primò, ꝙ ipſe non intellexit propoſitioné tanto ſtudió à ſe impugnatam. nõ enim immaterialitas, ideſt carẽtia materiæ (q̃ eſt altera pars cõpoſiti) ſed immaterialitas, ideſt carentia materiæ, ideſt potẽtiæ receptiuæ, eſt de qua author loquit̃, vt manifeſtauimus, & ẽt litera inſinuat hic; exẽplo ĩ albedine, ſi ſubſiſteret. Et propterea, uane articulos Parisienſes, q de materia, vt materia loquunt̃, afferẽtes ſecũdũ ueritatẽ, materia, ut potẽtia receptiua, formaliter loquẽdo in hac ꝓpoſitione intelligat̃. Verũ, ne eadem argumẽta fierẽt cõtra inreceptibilitatẽ, reſpõdemus ad ſingula. Ad primũ qdẽ, falſa eſt maior, qa vnũquodque eſt primo extra cauſam & intellectũ, eſſe ſignificato ꝑ ſecũdum adiacẽs, & tñ non eſt illo hoc. Probatio uerò nihil ualet: ẽt ſecũdũ apparẽtiam, ex hoc ꝙ non niſi ſingulari aliqua duo, ſ. eſſe extra intellectum & cauſam, & eſſe hoc, conueniũt, inferens idẽtitatẽ formalẽ, vtriuſq; quo. Ad ſecũdam uero, ꝙ nec ſomniauimus, ꝙ forma ĩ materia exiſtẽs, ſit hec ꝑ materiá ſtrinſece, ſeu formaliter, ſed cauſaliter. Et licet materia ſecũdũ Auic. nõ ſit cã materialis formę: ſed cõpoſiti, qa cã materialis nominat cauſam intrinſecã, eſt tñ materia cã formæ ĩ gñre cauſę materialis: edu citῑ n. de ea, ut materia, & hoc ſufficit.

*In ſuo ſymbolo fidei. Concil. m

173 | 174

174 | 134

*Ar. 2. huius queſt.

vera in nobis, gratia materiæ, qa in nobis oẽ intelligere eſt expreſſum ꝑ actũ dicẽdi, non ſic aũt eſt in diuinis & c. Et breuiter inquit, ex vnitate formæ abſolutæ eiuſde rõnis, nõ põt inferri vnitas productionis & termini vniuerſaliter, & in oĩ materia, ergo ex vnitate intellectionis nõ ſequitũ, gratia formæ, unitas dictionis & uerbi.

Respon. Dicendum, ꝙ ſicut Athan.* dicit. In diuininis[m] eſt tñ vnus pater, unus filius, unus ſpiritusſan.[n] Cuius quidem rõ quadruplex aſſignari põt. Prima qdẽ ex parte relationũ, q-bus ſolũ ꝑſonę diſtinguuntur. Cum.n. ꝑſonę diuinę ſint ipſe relationes ſubſiſtẽtes[e], nõ poſſent eſſe plures patres, uel plures filij in diuinis, niſi eſſent plures paternitates & plures filiationes. Qđ qdẽ eſſe nõ poſſet, niſi ſm materialẽ rerũ diſtinctionẽ. Formæ.n. unius ſpeciei nõ multiplicãtur niſi ſm materiã, q̃ in diuinis nõ eſt. Vñ in diuinis non põt eſſe niſi una tñ filiatio ſubſiſtẽs, ſicut & albedo ſubſiſtens non poſſet eſſe niſi vna[n]. Secunda uerò ex mõ proceſſionum, quia Deus oĩa intelligit, & uult uno & ſimplici actu. Vñ nõ põt eſſe niſi una ꝑſona procedẽs per modũ uerbi, quæ eſt filius, & una tñ per modũ amoris, q̃ eſt ſpiritusſanctus. Tertia uerò ſumit̃ ex mõ procedendi, quia perſonæ ipſę procedunt naturaliter, ut dictũ eſt*. Natura autem determinatur ad unum. Quarta ex perfectione diuinarũ perſonarũ. Ex hoc.n. eſt perfectus filius, ꝙ tota filiatio diuina in eo cõtinet̃ & ꝙ eſt tñ vnus filius. & ſimiliter, dicendũ eſt de alijs ꝑſonis.

Ad primum ergo dicẽdũ, ꝙ quamuis ſimpliciter concedendũ ſit, ꝙ potentiã, quam habet pater, habeat filius, non tñ cõcedendũ eſt, ꝙ filius habeat potentiã generandi, ſi gñradi, ſit gerũdiuũ uerbi actiui, ut ſit ſenſus, ꝙ filius habeat potentiã ad generandũ. Sicut licẽt idẽ eſſe ſit patris & filij, non tñ conuenit filio eſſe patrẽ, ꝑpter notionale adiunctũ. Si tamen hoc qđ dico generãdi, ſit gerũdiuũ uerbi paſſiui, potẽtia generãdi eſt in filio. i. vt gñret̃. Et ſimiliter ſi ſit gerũdiuũ uerbi ĩperſonalis, vt ſit ſenſus: potẽtia generãdi. i. qua ab aliqua ꝑſona generat̃.

Ad II. dicendum, ꝙ Auguſt. in uerbis illis non intendit dicere, quòd filius poſſet generare filium: ſed quòd hoc non eſt ex impotentia filij, quòd nõ generet, ut infra patebit.

Ad III. dicendum, ꝙ immaterialitas & perfectio diuina requirit, ut non poſſint eſſe plures filij in diuinis, ſicut dictum eſt[e]. Vnde quòd nõ ſint plures filij, non eſt ex impotentia patris ad generandum.

¶Ad hoc breuiter dr̃, ꝙ hic ẽ ſermo de unitate numerali, q̃ ſupponit vnitatẽ formalẽ, ut patet. 5. Meta. & vno, quoniã de multiplicatione numerali tñ ꝑſonarũ eſt ſermo, ita ꝙ tñ conſiſtit ſ hoc. Intellectio Dei ẽ una numero: ergo verbũ eſt unũ numero, & ſi eſſẽt ſtellectiones Dei plures ſecundũ numerum, eſſent plura uerba ſecundũ numerũ. Ad argumẽtũ ergo dr̃, ꝙ intẽdit de vnitate numerali formali. i. quæ inſert vnitatẽ formalẽ: non aũt de unitate numerali idẽtica, qualis eſt inter actũ intellectus & uolũtatis diuinæ, ꝑpterea nega' ſeque la. Quo mõ aũt ex diſtinctione formali ſecũdũ rõnẽ inter intellectũ & uoluntatẽ inferat̃ diſtinctio ꝑſonarũ, in q. 27. declaratũ fuit. & dictũ, ꝙ hoc nõ ſequit̃ immediate, ſed mediante ordine originis. Ad obiectionẽ uerò Scoti dr̃, ꝙ rõ literæ non fundatur ſuper illa propoſitione: ſed ſuper hoc, ꝙ ubi eſt vnum tantum intelligere & dicere adæquatũ illi, ibi non eſt niſi unum dicere & unũ uerbum, qđ patet eſſe uerum: ſuper [illegible] ſtineret nanq; aliud dicere. Et ſimiliter ex unitate formæ abſolutæ, optime infert vnitas formæ reſpectiuæ, ſeu actionis adæquatæ. Et ad hanc adæquationem inſinuandam dr in litera, quòd Deus omnia ſimplici actu intelligit, ac per hoc dicit.

Q. 41. art. 2. ad 3.

Ad ea uerò, q̃ de angelis inguntur, ſuo loco dicetur. & dictũ eſt in cõmẽtarijs, de Ente & eſſentia, ubi etiam articulos Parisienſes gloſſauimus. Et aduerte, ꝙ hæc doctrina modo tradita, non eſt noua, ſed forte aſcẽdens ad altitudinẽ intenti diui Thomæ. Nominauit autem inreceptibilitatẽ immaterialitatem. Tum, quia in ſubſtantijs ſeparatis, inreceptibilitas non niſi immaterialitatem ſubſiſtẽtem in ſpecie ſignificat. Tũ, quia potẽtia receptiua ex parte materiæ ſe tenet, & facile propterea erat ex hac illam intelligere. & ſic patet prima rõ ſumpta ex cõmunibus oibus oĩno immaterialibus formis ſubſiſtentibus. Nec inconuenit eã adduxiſſe ad proprietates perſonales, immò neceſſe fuit, quoniã ipſæ de aliũ numero ſunt, & non cognoſcimus eas ſecundum ſeipſas: ſed ex creaturis ut poſſumus, ad eas aſcendimus, ut teneamus concluſioné certã & neceſſariam, ex propoſitione certiſſima cõmuni omnibus philoſophis, immò communi animi cõceptione ſapientum.

¶Secunda ratio ſumitur ex modo ſpecificante proceſſiones. ſ. per modũ uerbi & amoris, & fundatur ſuper unitate actus intelligendi, ac unitate actus amandi in diuinis. Contra quã rõnem inſtant quidam: ſic ſi unitas actus intelligendi, inferri uni tatem filij, aut intendis de unitate reali, aut ſecundum rõnẽ. Si reali, ergo unitas realis actus intellectus & uolũtatis in Deo inferret unitatem perſonæ productæ, ſi ſecundum rõnẽ ergo diſtinctio ſecũdũ rõnẽ inferret diſtinctionem perſonarũ realem: enim unitas ad unitatẽ, ſic diſtinctio ad diſtinctionẽ ſe habet.

¶Scotus autem in Quolibetis ubi ſupra, contra hanc rõnem dicit, ꝙ non eſt valida, quia fundatur ſuper hac propoſitione, vbi non põt eſſe niſi vnicus actus intelligendi, non poteſt eſſe niſi vnicum dicere, & unicum uerbum: hac aũt propoſitio eſt

¶Tertia rõ ſumitur ex communi modo procedendi, qui uerè eſt modus, q. ſ. procedunt naturaliter ut diſtinguit̃ contra liberè, & fundatur ſuper hoc, quòd natura determinatur ad unũ.

¶Contra quam etiam rõnem inſtant quidam. Aut intendis de natura determinatur ad unum numero, & hoc eſt falſum & in natura limitatis. Aut ad unum modũ producendi, & hoc eſt falſum in natura infinita. Neutro igitmõ rõ aliquid ualet.

¶Ad hoc breuiter dicitur, quòd intendit tertio modo. ſ. natura determinatur ad unum formaliter, ſub hac enim ſubſtãtura determinatur ad unum modum formalem, ſub hoc enim ſubſtãtia mitur & rectè, de natura eadẽ pluribus modis cõmunicabili, ꝙ ſecundum unumquenq; modum eſt determinata ad unum formaliter illius modi, & conſequenter, ꝙ hæc natura ſecundũ hunc modum eſt determinata ad hoc unum, & ſic cõcludit ſuam unitatem numeralem produci uno modo. Et inducta eſt hæc rõ ad oſtendendum differentiam inter naturale & uoluntarium agens, in largiendo unitatem numeralẽ effectui unica ſi. ſ. actione agendo, ab agente. n. voluntario poſſunt ſimul plura produci, vt inquit Auerrois com. 44. 12. Meta. à naturali autẽ non niſi unum ab vno. Et ex his patet reſponſio ad obiectionem Scoti, ubi ſupra, infringentis quoque hanc rationẽ, quia natura non determinatur ad unum numero.

¶Quarta uerò ratio ex perfectione diuina ſumit̃, & fundat̃ ſuper hoc, ꝙ oẽs res diuina habet quicquid inueniri poteſt infra latitudinẽ illius rõnis formalis. Ex hoc enim manifeſtẽ ſequitur, ꝙ non cõpatitur ſui partitionẽ, & conſequenter nec pluralitatẽ

¶Sed contra hanc quoque rõnem inſtatur, q. nihil ualeat, ꝗa hic ſequeretur, ꝙ eſſet unum tñ productũ in diuinis, & probat̃ ſequela, quia productum eſt res diuina, ac per hoc habẽs quicquid infra latitudinem producti inueniri poteſt, & ſic excludit multiplicationem ſui, q. ſi hic non ualet, ergo nec in rõne tua.

¶Ad hoc breuiter dr̃, ꝙ fundamentum illud intelligendũ eſt de re diuina, quæ eſt una per modum ſpeciei ſpecialiſſimæ, & non de re diuina, q̃ eſt una per modũ generis, quæ ſub ſpecie nõ niſi materialis reſtat diuina, ſub gñe aũt latẽt multa, & ſic directe deſeruit ꝑpoſito, q̃n de pluralitate numerali, ut iã dictũ eſt, quæritur, & ceſſant obiectiones: ꝑductum. n. non ſpecificam, ſed genericã rõnem ſignificat, filius aũt ſpecificã: & tũ de filiatione cenſetũ, de ꝑductione aũt non. Et nota hanc rationem, quæ concludit uniuerſaliter nullũ prædicatũ ſpecificũ ſiue abſolutũ, ſiue reſpectiuũ in Deo plurificari. Vñ pater, ꝙ nulla ſit inſtantia Scoti, ubi ſupra, contra hanc rõnẽ: qa filius eſt perfectus Deus, & tñ non hẽt deitatẽ unam nõ habẽdi: ergo filiatio põt eſſe perfecta, & tñ haberi ab alio. Similiter do. n. nulla eſt, ut patet, quia eſt à mõ habendi ad diuerſitatẽ numeralẽ, immò qa filius eſt pfect[us] De[us], ſequitur, ergo habet quicquid eſt infra latitudinẽ deitatis, & cõſequẽter eſt inmultiplicabilis ſecũdum deitatem.

Porrecta per totum.

120

1. q. 31. ar. 4. & 1. & 2. diſt. 19. q. 1. art. 1. & artic. 2. tex. 10. c. 3

SVPER Q. XLII. ARTIC. I.

Ferr. 4. cont. c. 9.
S. Bona. 1. ſ. d. 19 q. 1.
Alenſ. 1. par. ſu. q. 54. mem. 2. a. 1.
Scot. 1. ſ. d. 19. q. 1.
Riccar. 1. ſ. d. 19. q. 2.
Duran. 1. ſ. d. 19. q. 1.
Mair. 1. ſ. d. 19. q. 1.
Bacco. 1. ſ. d. 19. q. 1.
Aegi. 1. ſ. diſt. 19. q. 1. prim. prin.
Cap. 1. d. 19. q. 2. con. 1. & d. 19. q. 1.
Gen. 3. 1. & 4.

QVAESTIO XLII.

De Aequalitate & ſimilitudine diuinarum perſonarum ad inuicem: in ſex articulos diuiſa.

Deinde conſiderandũ eſt de comparatione ꝑſonarũ ad inuicẽ. Et primò, quantum ad æqualitatem & ſimilitudinem. Secũdò, quantum ad miſſionem.

Circa primum quæruntur ſex.

¶Primò, Vtrum qualitas locũ habeat in diuinis perſonis.

¶Secũdò, Vtrũ perſona procedẽs ſit æqualis ei, à qua ꝑcedit ſecundum æternitatem.

¶Tertiò, Vtrum ſit aliquis ordo in diuinis perſonis.

¶Quartò, Vtrũ perſonę diuinę ſit ęquales ſm magnitudinẽ.

¶Quintò, Vtrum una earũ ſit in alia.

¶Sextò, Vtrum ſint æquales ſecundum potentiam.

Articvlvs I.

Vtrum æqualitas locum habeat in diuinis.

Ad primum ſic ꝑcedit̃. Vr̃, ꝙ æqualitas nõ cõpetat diuinis ꝑſonis, æqualitas. n. attenditur ſm unũ in[h] quãtitate, vt patet ꝑ Philoſophum. 5. Metaphyſ.* In diuinis aũt ꝑſonis nõ inuenit̃, neq; quãtitas cõtinua ĩtrinſeca, q̃ dr̃ magnitudo, neq; quãtitas cõtinua extrinſeca, q̃ dicitur locus & tempus neque, ſecundũ quãtitatẽ diſcretã inuenit̃ in eis ęqualitas, qa duæ ꝑſonæ ſunt plures, q̃ una. Ergo diuinis ꝑſonis ñ cõuenit æqualitas.

¶2 Præt. Diuinæ ꝑſonę sũt vni[o] eſſentiæ, ut ſupra dictũ eſt.† Eſſentia aũt ſignificatur per modũ formæ.[h] Cõuenĩẽtia aũt in forma nõ facit æqualitatẽ, ſed ſĩtitudinẽ. Ergo ĩ diuinis ꝑſonis ẽ dicẽda ſĩtitudo & ñ ęqualitas.

¶3 Præt. In qbuſcũq; inuenitur æqualitas, illa ſunt ſibiinuicẽ[h] ęqualia, quia æquale dr̃ æquali æquale. Sed diuinæ ꝑſonæ non pñt ſibiinuicem dici æquales. Quia ut Aug.* dicit. 6. de Trin. Imago, ſi pfectẽ ĩplet illud, cuius eſt imago, ipſa coæquat̃ ei: nõ illud imagini ſuæ. Imago aũt pris eſt fili[us], & ſic pr̃ nõ ẽ ęqualis filio. Non ergo in diuinis ꝑſonis inuenitur æqualitas.

¶4 Præt. Aequalitas[h] relatio q̃dã eſt: ſed nulla relatio eſt cõis omnibus perſonis, cum ſm relationes perſonæ abinuicẽ diſtinguantur. Non ergo æqualitas diuinis perſonis conuenit.

Sed contra eſt, quòd Athana,† dicit, ꝙ tres perſonæ coæternæ ſibi ſunt, & coæquales.

Respon. Dicẽdũ, ꝙ[n] neceſſe eſt ponere ęqualitatẽ in diuinis ꝑſonis.[u] Quia ſm Phyloſophũ in 9. Metaph.† Aequale dr̃ quaſi ꝑ negationẽ minoris & maioris, nõ aũt poſſumus in diuinis ꝑſonis ponere aliqd mai[us] & min[us]. Quia ut Boet.* dicit in lib. de Tri. eos dĩa. ſ. deitatis cõmitat̃, q uel augẽt uel minuũt, ut Arri. q gradibus numerorũ trinitatẽ uariãtes diſtrahũt, atque in pluralitatẽ deducũt. Cuius rõ eſt, quia inæqualium nõ põt eſſe una quãtitas numero. Quantitas aũt in diuinis nõ eſt aliud q̃ eius eſſentia. Vñ relinquit̃, ꝙ ſi eſſet aliqua inæqualitas in diuinis ꝑſonis, ꝙ nõ eſſet in eis una eſſentia. & ſic nõ eſſent tres ꝑſonæ vnus Deus, qđ eſt impoſſe. Oportet igit̃ ęqualitatẽ ponere in diuinis ꝑſonis.

A unus Deus, qđ eſt impoſſibile. prima cõſequẽtia ꝑbat̃, qa inæqualiũ nõ põt eſſe una numero quãtitas. Scđa aũt, qa quãtitas ĩ diuinis nihil aliud eſt quàm eſſentia.

¶Circa hãc rõnẽ aduerte, q. licẽt ex negatione inæqualitatis nõ ſequat̃ ſimpliciter affirmatio æqualitatis, ut patet de pũcto reſpectu lineæ, & ꝑpter hoc, in litera dixit author, ꝙ æquale dicit̃ quaſi ꝑ negationem. Suppoſita tñ quãtitate in diſtinctis extremis, ſeqt̃ ex negatione inæqualitatis, affirmatio æqualitatis. Vtrum autem ſequat̃ æqualitas quæ ſit relatio realis, aut non, inferius patebit.

¶In rñſione ad primũ aduerte Thomiſtas, ꝙ apud S. T. hic, intẽſio & remiſſio formę & ipſi[us] eſſentiæ formæ, & ñ ſolũ ipſi[us] eẽ, hoc eſt primo mõ quãtitatis uirtualis hẽs.

¶In rñſione ad ſcđm hẽs ſolutionẽ oĩum argumẽtorũ Aureoli apud Capreolũ diſt. 19. primi. Aequalitas enim fundata ſ ſubſtãtia diſtinguitur à ſimilitudine & identitate ſcđm modũ, ſi cut ẽt fundamẽta ſic diſtinguunt, ut in litera manifeſtatur de æqualitate & ſimilitudine albor[um], ut ſic, al[bum]. n. vt hẽt rõnẽ albi nõ excedentis nec exceſſi ĩ pfectione ab alio albo, dr̃ ſimile & æquale eadẽ relatione, & idẽ eſt iudiciũ de ſubſtãtia ꝑ modũ quantitatis ſumptæ. ſp namq; æqualitas includit priorem relatione, & addit modum fundamenti.

¶In rñſiõe ad tertiũ aduerte, ꝙ Aureolus apud Capreolũ ibidẽ ĩpugnat ultima uerba, uolẽs ꝙ pr̃ ẽ ęqualis & æquaĩ filio. Et cõſiſtũt rõnes ſuæ in hoc. Aequari ñ ſignificat æqualitatẽ accipere, ſed æqualitatẽ hẽre ꝑ modũ fluxus ut cętera uerba, ergo pr̃ conuenire pñ. Antecedẽs patet ex eo, & ſiductiuẽ, dicimus. n. q duæ lineæ coæquant̃, & ñ neutra ab altera æqualitatẽ ſumit &c.

*Lib. 6. de trin. c. 10. parum à prin. c. 1.

† In ſuo ſymbolo fidei. Concil. m.

† Lib. 10. Meta. tex. 13. 16. & 17. tom. 3.

* In li. de trin. parũ lo à prin.

Bannes. q. 42. a. 1.
Alb. Mag. prima diſt. 19. art. 1. Pet. de Pal. 1. ſ. d. 19. q. 1.

Titulus ſatis clarus eſt, ita. n. indeterminatè ut ſonat, interpretandus eſt, aliſcutiendum eſt. n. & an ſit & quò ſit &c. ¶In corpore unica eſt cõcluſio directè rñſiua quæſito. Neceſſe eſt ponere æqualitatẽ in diuinis perſonis. Et ꝑbatur ſic. In diuinis ꝑſonis nõ poſſumus ponere maius & minus. ergo neceſſe eſt ponere æqualitatẽ. Conſequẽtia ꝑbat̃ ſic. 10. Meta. qa æquale dr̃ quaſi per negationẽ maioris & minoris. Antecedẽs verò ꝑbat̃ duplr̃. primò authoritate Boetij, ſecũdò rõne ſic. Si eẽt inæqualitas in diuinis ꝑſonis nõ eſſent in eis vna numero quantitas, ergo nec una eſſentia. ergo tres ꝑſonæ non eſſent

Ad hoc ẽt, ꝙ æquari ſcđm ꝓprietatẽ uocabuli ſignificat motũ, ſeu acceſſum quẽdã ad id cui æquat̃: vñ nõ ꝓpriẽ dicimus lineã æquari lineæ, niſi cũ ſit ſcđm rẽ uel deſignationẽ æqualis alteri, vñ negãdũ eſt añcedẽs, & inductio eſt ad oppoſitũ. Verũ, qa materiæ in diuinis oẽ accipere, accedere &c. ſpectat ad originẽ, & ꝑpterea ibi ſequitur dĩa in litera poſita, inter nomẽ & uerbũ quo ad patrem & filium, quia & in creaturis, cũ linea æquat̃ per ſe lineæ, ab illa æquatur: ſicut imago Cæſaris à Cæſare ẽt.

¶In rñſione ad quartũ aduerte opinionẽ doctoris & eius fundamenta. Opinio eſt, quòd æqualitas diuinarum perſonarũ, non eſt relatio realis, & quòd cum dicitur, pater & filius ſunt æquales, ly æquales, tria inc udit, ſcilicet unitatem eſſentiæ, diſtinctionem

Universidad de Deusto Biblioteca

ſtinctionē realem relationū ſubſiſtentium, id eſt pſonarum & relatiuam appellationē, qua formaliter denominantur æquales, & q ſecūdū illa duo, equalitas ponit aliqd reale in diuinis, ſecundū tertiū aūt relationē tm̄ ronis ponit, qđ & authoritate Magiſtri cōfirmatur 31. di. 1. Fundamenta aūt poſitionis ſunt duo, ſecundum duas conditiones requiſitas ad mutuas relationes reales hic deficiētes. Altera ē diſtinctio realis fundamētorū, alia ē fundatio nō ſup alia relanōe. ¶ Verū cōtra hæc arguitur à tenentibus oppoſitū, de quorū numero eſt Scotus in 31. diſt. 1. & in Quol. q. 6. vbi contra hæc obijcit. Arguitur igiť primò cōtra illā cōditionem de reali diſtinctione fundamētorū. Aequalitas fundatur ſup una quātitate diſtinctorū extremorū: ergo ſuper ſimpliciter una quātitate diſtinctorum verior eſt æqualitas, q ſup quātitate una ſecūdū qd. ergo ſup quātitate una numero uerisſima fundať æqualitas. Secundo, qa ad relationes reales ſufficiūt tres conditiones. ſ. diſtinctio realis extremorū realiū, fundamentū reale, & q inſint extremis, abſq; oī opere intellect⁹ ergo. Tertiò, qa ſic relationes originis nō poſſent diſtingui realiter, qm̄ ſi eſſentia eſt fundamentū, ipſa ē ſ diſtincta, ſi relatio, obſtat ſecūda cōditio. Et confirmatur quia ſi una albedo eſſet in duabus ſuperficieb⁹, illæ eſſent ſimiles. Deinde arguitur cōtra cōcluſionē ſic. Aequalitas eſt in filio ex vi productionis, & eſt prima equalitas apud Aug. 6. de Tri. vlt. & eſt pfectio ſimpliciter apud eūdē de quātitate aię c. 7. ergo eſt relatio realis. Et cōfirmatur: qa ſecluſo oī intellectu, fili⁹ eſt realiter equalis patri. ergo aliqua æqualitate æqualis. ergo nō equalitate q eſt relatio rationis.

D. 1080.

D. 470.

D. 555.

*Li. 6. de tri. c. 8. circa med. to. 3.

c. 1. ante mediū. to. 3.

233

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ duplex eſt quātitas. Vna. ſ. quæ dr̄ [d] quātitas molis, uel quantitas dimēſiua, quæ in ſolis rebus corporalibus eſt. Vnde in diuinis pſonis locū nō hēt. Sed alia eſt quātitas[d] virtutis, quæ attendit ſm̄ pfectionē alicuius naturæ, uel formæ. Quæ quidē quātitas deſignatur, ſm̄ ꝙ dr̄ aliqd magis vel minus calidū inquantum eſt perfectius vel minus pfectum in tali caliditate. G Hmōi aūt quantitas uirtualis, attenditur primò quidem in radice, id eſt, in ipſa perfectione formæ, vel naturæ: & ſic dr̄ magnitudo ſpiritualis, ſicut dicitur magn⁹ calor propter ſuā intenſionem & pfectionē. Et ideò dicit Augu. 6.* de Trin. ꝙ in his quæ nō mole magna ſunt, hoc eſt mai⁹ eſſe; qđ eſt melius eſſe. Nam melius dicit qđ pfectius eſt. H Secūdò aūt attenditur quantitas uirtualis in effectibus formæ. Primus aūt effectus formę eſt eſſe. nā oīs res habet eſſe ſm̄ ſuā formā. Secūdus aūt effectus ē operatio. nā oē agens agit p ſuam formā. Attenditur igitur quātitas uirtualis, & ſm̄ eē, & ſcđm operationē. Secundū eſſe qdē, inquantū ea quæ ſunt pfectioris naturæ, ſūt maioris durationis. I Secūdū operationem uerò, inquātū ea q̄ ſunt perfectioris naturę, ſunt magis potentia ad agendū. Sic igitur, ut Aug. dicit ī li. de fide ad Pet. Aequalitas ītelligiť in patre & filio[e] & ſpiritu ſancto, īquātū null⁹ horū aut pcedit ęternitate, aut excedit magnitudine, aut ſupat ptāte.

AD II dicēdū, ꝙ vbi attendiť æqualitas ſecundū quātitatem virtualē, æqualitas includit in ſe ſimilitudinem, & aliqd plus: qa excludit exceſſum. Quæcūque.n. cōmunicant in una forma, poſſunt dici ſimilia, etiā ſi inæqualiter illā formā participiāt, ſicut ſi dicať, aer eſſe ſimilis igni ī calore. Sed nō poſſunt dici æqualia, ſi unū altero pfectius formā illā participet. Et qa nō ſolū una ē nā patris, & filij, ſed ēti æque pfectè eſt in utroq;, ideò nō ſolū dicim⁹ filiū eſſe ſimilē patri, ut excludať errorEunomij: ſed ēt dicim⁹ ęqualem, vt excludatur error Arrij.

AD III dicēdū, ꝙ æqualitas uel ſimilitudo dupliciter pōt ſignificari in diuinis, ſ. p nomina, & p uerba. Secūdū qdē ꝙ ſignificatur p nomina, mutua æqualitas dicitur in diuinis pſonis, & ſimilitudo. Filius enim eſt æqualis, & ſimilis patri, & econuerſo. Et hoc ideò, qa eſſentia diuina, non magis eſt patris q̄ filij. vñ ſicut filius habet magnitudinē patris qđ eſt eſſe eum æqualem patri, ita pater habet magnitudinem filij, qđ eſt eſſe eum æqualem filio. Sed quātum ad creaturas (ut Dionyſ.* dicit. 9. ca. de diuin. no.) nō recipitur conuerſio æqualitatis, & ſimilitudinis.[e] Dīr.n. cauſata ſimilia cauſis inquātū habēt formā cauſarū: ſed non ecōuerſo, qa forma principaliter eſt ī cā, & ſecūdariò in cauſato. Sed uerba ſignificāt æqualitatē cū motu. Et licèt motus nō ſit in diuinis, eſt tñ ibi accipere. Quia igiť filius accipit à patre vñ ē æqualis ei, & ñ* ecōuerſo, pp hoc dicim⁹, ꝙ filius. coæquať Patri & ñ ecōuerſo.

AD IIII dicendū, ꝙ in diuinis perſonis nihil eſt conſide- K

latiua, realibus relationibus oppoſitionis opponentur, ſed ſunt illæmet correlatiua: ſeipſa.n. paternitas opponitur relatiuè filiationi. Et ppterea, ſi prima conditio non deficeret, æqualitas filij ad patrē eſſet ipſa filiatio, & patris ad filiū eſſet paternitas. Vñ ad tñ nē primā dī, ꝙ antecedēs eſt ſane intelligēdū. Pōt.n. dupliciter ītelligi. Primò, ut ſonāt uerba. ſ. ꝙ unitas quantitatis faciat æquale. Alio modo, ꝙ vnitas. ī. indiſtinctio quātitatis ab alia ſecūdū magis & minus faciat æquale. Rurſus: æquale pōt dupliciter ſumi. Vno mō, ut ſignificat relationē æqualitatis realē, alio mō, ut ſignificat æqualitatē indiſtinctē ſiue ſecūdum rē, ſiue nō. Si primo mō ſumať antecedēs verum eſt de æquali ſecūdo mō, id eſt cōfuſe ſumpto, & no de æqualitate. ī. reali relatione, & ideo nō nihil valet. Si ſecundo mō, antecedēs verū ē de æqualitate reali, & ē radix ꝓ oſitionis noſtrę. Et ex his patet, ꝙ ſecūda nō male interpretať cōditiones relationū realiū, debēt enim extrema realiter diſtingui ſecundum fundamenta, ſi relationes ſunt pręexigentes fundamēta. Ad tertium autem dicitur dupliciter primo, quòd relationes originis fundantur ſuper actibus notionalibus. Et cum dicitur, illi ſunt res reſpectiuæ, reſpondetur, quòd ex hoc bene ſequitur, ergo relationes originis nō ſunt aliæ relationes ab illis, & non ſequitur, ergo non ſunt relationes reales. Secūdo dicitur & melius, ꝙ illa conditio intelligitur de relationibus inexigentibus fundamentum. Sunt enim relatiōes dupliciter diuiſæ. Quædam fecunt ſecum non ſolum fundamēta, ſed etiā ſuppoſita. Et hæ ſunt relationes originis, quas diximus conſtituere hypoſtaſes &c. Quædā verò non ferunt, ſed ſupponunt fundamenta & hypoſtaſes & tales ſunt æqualitas & ſimilitudo, & ideò illæ reales, iſtæ non. Et per hoc patet ſolutio rationum Scoti in Quol. procedūt enim ex hoc, quòd eſſentia eſt fundamentum relationum originis, quod non eſt uerum proprie loquendo. Ad confirmationem verò de albedine, negatur quod ibi eſſet ſimilitudo pro relatione reali, niſi fortè ratione diuerſarum partium ipſius albedinis extenſæ, quod eſt extra propoſitum.

¶ Ad ea verò, quæ primo contra concluſionem obijciuntur, dicitur, q eſt iñſio, ꝙ filius eſt (ſecluſo omni intellectu) verè & realiter æqualis patri, quoad unitatem eſſentiæ, & diſtinctionem perſonarum

* cap. 2. medio.

* D. 80.

¶ Præt. Inquit Scotus: ſi eſſet inæqualitas inter patrē, & filium, eſſet relatio realis ergo æqualitas eſt realis. Et cōfirmatur, quoniā inæqualitas pfecta ī re. ergo & æqualitas: ſed nulla pōt eſſe niſi in diuinis pſonis, qm̄ oīs alia quātitas eſt imperfecta. ergo. ¶ Ad euidentiam horum aduerte, ꝙ defectus primæ cōditionis poſitæ in litera. ſ. ſi non eſt diſtinctio realis fundamētorū, inferť, ꝙ impoſſibile eſt fundatas relationes eſſe reales, quoniā ipſa ſunt quæ primò referuntur, ſicut albedo primo diſgregat. Et de eis primo intelligitur cum dicitur ꝙ exigitur diſtinctio extremorum: eſſe enim æquale, primo conuenit quāto, & cuicunque ſubiecto vel coniuncto, non conuenit niſi ratione quanti. Secunda aūt conditio non facit relationes nō eſſe rea-

perſonarū, & quo ad relatiuam appellationē fundamentaliter hæc.n. hēt ex vi generationis. Et ſic prima æqualitas, & non per realitatē additæ relationis. Sicut ēt filius eſt idē ſibiipſi realiter, ſecluſo oī intellectu, & hoc hēt à pře &c. tñ nō ſequiť, ergo relatio identitatis ſibi eſt realis, eſt.n. idem ſibi identitate fundamentaliter, & ita filius æqualis æqualitate fundamentaliter ſumpta. Hæc.n. inſtantia manifeſta: vitiū obiectionū. Nec, eſt verū ꝙ æqualitas formaliter ſumpta ſit pfectio ſimpliciter. Nec Aug. hoc dicit, q̄uis dicat, ꝙ æqualitatē inæqualitati iure pponit. Album.n. nigro iure pponet, & tñ neutrū eſt pfectio ſimpliciter. Scito tñ veritatē, ꝙ æquale non quoad relationē, ſed quoad fundamentum pponit inæquali, quia vnū ppe nimulto, & ſicut pponit multo, vnū aūt pfectionē ſimpliciter non dicit, niſi eius de nolarū vnū ſit pfectio ſimpliciter. & pterea æquale à pfectione ſimpliciter eſt valde remotū. Nec realitas æqualitatis, ſi eſſet in diuinis inferret realitatē æqualitatis, qm̄ illa hēt duas quantitates numero diſtinctas, maiorē. ſ. & minorē. Hæc autē vnā tñ de facto hēt. De pfectione aūt æqualitatis dupliciter contingit loqui. ſ. abſolute & ut realis relatio. Et vtroq; mō conceditur, ꝙ inuenitur in re pfecta æqualitas, ſed primo mō ſumpta in diuinis, ſcđo aūt mō in alijs rebus. Falſum eſt.n. immò impoſſibile, ꝙ ſcđo mō ī veniatur in diuinis, qm̄ eſt forma imperfectionem coexigens. ſ. diſtinctionem numeralem abſolutorum. & bene in re hac aduertas, & concedas in diuinis verā æqualitatē & pfectā, & primā, id eſt &c. vt in corpore articuli pbatum eſt: ſed non inquantum eſt relatio realis, vt in ſecundo quartū eſt. Nec fallaris digrediendo ab æqualitate vno modo ad eam alio modo.

Perfect. per totum. 221

4. contra, c. 11. Et po. q. 3. ar. 3. co. & q. 1. ar. 13 Et opu. 3. c. 4.

rare niſi eſſentiā, in qua cōicāt. A & relationes in qbus diſtinguūtur, æqualitas aūt vtrūq; importat. ſ. diſtinctionē pſonarū (qa nhil ſibiipſi dr̄ æquale) & vnitatē eſſentiæ, qa ex hoc perſonæ ſunt ſibijnuicē æquales, ꝙ ſunt vnius magnitudinis & eſſentię. Manifeſtū eſt āt ꝙ idē ad ſeipſū nō refert aliqua relatiōe reali. Nec iterū, vna relatio refert ad aliā, p aliquā aliā relationē. Cū. n. dicimus, ꝙ paternitas opponi B tur filiationi, oppoſitio nō eſt relatio media inter paternitatē & filiationem. Quia vtroq; mō relatio multiplicaret in infinitū. Et ideò, æqualitas & ſimilitudo in diuinis pſonis, non eſt aliqua realis relatio diſtincta à relatiōibus pſonalibus, ſed in ſuo intellectu īcludit & relationes diſtinguētes pſonas, & eſſētiæ vnitatē. Et ppea Magiſter dicit ī trigeſima pria di. primi ſent. ꝙ C ī his, appellatio tm̄ ē relatiua.

ARTICVLVS II.

Vtrum perſona procedens, ſit coæterna ſuo principio, vt filius patri.

AD SECVNDVM ſic pcediť. Vr, ꝙ pſona pcedens non ſit coæterna ſuo principio, vt filius patri. Arrius.n. 12. modos gñationis aſſignat. Primus modus eſt, iuxta fluxū lineæ à puncto: vbi deeſt æqualitas ſimplicitatis. Scđus modus eſt, iuxta D emiſſionē radiorū à ſole; vbi de eſt æqualitas naturæ. Terti⁹ modus eſt, iuxta characterē ſeu impreſſionē a ſigillo: vbi deeſt cōſubſtalitas & potētię efficientia. Quartus modus eſt, iuxta imiſſionem bonæ volūtatis a Deo: vbi ēt deeſt cōſubſtalitas. Quint⁹ modus eſt iuxta exitū accidētis à ſubſtā, ſed accidēti deeſt ſubſiſtētia. Sextus modus eſt, iuxta abſtractionē ſpēi à materia, ſi- E cut ſenſus accipit ſpēm à re ſēſibili, ubi deeſt æqualitas ſimplicitatis ſpūalis. Septimus modus eſt, iuxta excitationē volūtatis à cogitatione, q̄ qdē excitatio tpalis eſt. Octauus modus eſt iuxta tráſfigurationē, vt ex ære ſit imago, q̄ materialis eſt. Non⁹ modus eſt, motus à mouēte, & hic ēt poniť effectus & cā. Decimus modus eſt, iuxta eductionē ſpērū à gñe, q nō cōpetit in diuinis, qa pr̄ nō pdicať de filio, ſicut gen⁹ de ſpē. Vndecimus modus eſt iuxta ideationē vt arca exterior, ab ea q̄ ē ī mēte. Duodecim⁹ modus ē iuxta naſcētiā vt hō ē à patre: ubi ē pri⁹ & poſterius ſm̄ tps. Patet ergo, ꝙ ī oī mō[h] quo aliqd ē ex altero, deē æqualitas naturę, aut æqualitas durationis. Si igiť filius eſt à patre, oportet dicere, vel eum eſſe minorem patre, aut poſteriorē aut utrunque.

¶ 2 Præt. Oē qđ ē ex altero, hēt pricipiū: ſed nullū æternū hēt ꝓ principium. Ergo filius non eſt æternus, neque ſpiritusſanctus.

¶ 3 Pręt. Oē qđ corrūpiť deſinit eſſe. Ergo oē qđ[h] gñatur, īcipit eſſe: ad hoc.n. gñatur, vt ſit. Sed fili⁹ ē genit⁹ à patre. Ergo īcipit eſſe, & nō eſt coæternus patri.

¶ 4 Præ. Si fili⁹ genitus ē à patre aut ſemp gñať, aut eſt dare aliqđ inſtās ſuę gñationis. Si ſemp gñať (dūāt aliqd eſt ī[h] gñari, eſt impfectū ſicut patet in ſucceſſiuis, q̄ ſunt ſemp in fieri, vt tps & motus (ſequiť ꝙ filius ſemper ſit imperfectus. quod eſt inconueniēs. Eſt ergo dare aliquod inſtans generationis filij: Ante illud ergo iſtans filius non erat.

SED CONTRA eſt, qđ Athanaſius dicit,* quòd totæ tres perſonæ, coæternæ ſibi ſunt.

In ſuo ſymbolo fidei. Concl. m

RESPON. Dicendū, ꝙ[m] neceſſe eſt dicere filium eſſe coæternum patri.[n]

Ad cuius euidentiam conſiderandum eſt, ꝙ aliquid ex principio exiſtens poſterius eſſe ſuo principio, poteſt contingere ex duobus. Vno modo ex parte agentis alio modo ex parte actionis. Ex parte agentis quidem, aliter, in agentibus volun- Q. 41. ar. 2. tarijs, aliter in agnetibus naturalibus. In agentibus quidem uoluntarijs, propter electionē tpis. Si cut.n. in agētis uolūtarij ptāte eſt, eligere formā q̄ effectui cōferat, vt ſ. dictū eſt*: ita in eius ptāte eſt eligere tps in quo effectū pducat.[e] In agētib. autē naturalib. hoc cōtingit, quia agēs aliqđ nō à principio hēt perfectionē uirtutis naturalis ad agendū: ſed ei aduenit poſt aliquod tps, ſicut hō non a principio gñare pōt. Ex parte actionis impeditur, ne id qđ eſt à principio, ſimul ſit cū ſuo principio, pp hoc ꝙ actio eſt ſucceſſiua. Vñ dato, ꝙ aliquod agēs tali actione agere inciperet ſtatim cū eſt, nō ſtati eodē inſtāti eſſet effectus, ſed in inſtāti ad qđ terminať actio. Manifeſtū eſt aūt ſm̄ pmiſſa*, ꝙ pr̄ non gñat filiū voluntate: ſed natura. Et iterum, ꝙ Q. præſ. art. 1. natura patris ab ęterno pfecta fuit.[e] Et iterum, ꝙ actio qua pr̄ pducit filiū, nō eſt ſucceſſiua,[e] quia ſic filius Dei ſucceſſiuè gñat⁹ eſſet, & eius gñatio

246

56

49

SVPER Q. XLII. ART. II.

Ferr. 4. cont. c. 11.
S. Bo. 1. 5. d. 9. q. 5. a. 1.
Alens. 1. p. ſ. q. 42. mē. 5. artic. 2.
Scot. 1. 5. d. 9. q. 1.
Duran. 1. 5. d. 9. q. 4.
Mairo. 1. 5. d. 9. q. 1.
Pet. de Pal. 1. 5. diſt. 10. queſtio. 2.

TItulus clarus eſt. ¶ In corpore unica eſt cōcluſio reſpōſiua q̄ſito affirmatiuē. Neceſſe eſt filium eſſe coæternū patri. Probatur ſic. Oē ex principio exiſtēs, poſteri⁹ illo, aut pcedit ab illo voluntariè, aut à natura paulatī perfecta aut actione ſucceſſiua, ſed pr̄ non gñat filium voluntate, ſed natura ab æterno pfecta & abſq; actione ſucceſſiua, ergo hēt filium coæternum. Et ſimiliter eſt de ſpūſā. Maior declarať diſtinguendo cām poſterioritatis ex parte agētis, vel actionis &c. vt patet in litera. Minor verò quo ad vltimā partem declaratur ducēdo ad impoſſibile. ſ. ꝙ filius eſſet ſucceſſiuè natus & cum materia & motu. Nec fundaťhic illatio materiæ ſup hoc. q. vbicūq; eſt ſucceſſio, ibi ſit materia, ſed, ꝙ ubicunq; eſt gñatio ſucceſſiua ſubſtātiæ, ibi eſt materia.

materialis & cū motu eſſet, qđ eſt impoſſe. Relinquit ergo φ filius fuit qñcūq; fuit pater. Et ſic filius eſt coæternus patri, & ſimiliter ſpiritusſanctus vtrique.

Ad primvm ergo dđm, φ ſicut Au.* dicit in lib. de Verbis Dñi, Null⁹ mod⁹ ꝓceſſionis alicui⁹ creaturę, pfectē repræſentat diuinā gñationē. Vñ, oportet ex multis modis colligere ſimilitudinē: vt φ deeſt ex vno, aliqualiter ſuppleať ex altero. Et pp hoc dř in Synodo Epheſina. Coexiſtere ſemp coæternū pr̄i filiū, ſplēdor tibi denuntiet, Impaſſibilitatē natiuitatis, oñdat uerbū, cōſubſtantialitatē, filij nomē īſinuet. Inter oīa tñ expſſi⁹ repſentat ꝓceſſio verbi ab īntellectu. Qđ qdē nō eſt poſteri⁹ eo à quo ꝓcedit: niſi ſit talis ītellect⁹ q exeat đ potētia ī actum. Qđ in Deo dici non pōt.

Ad ii. dđm, φ æternitas [d] excludit principiū durationis, ſed non principium originis.

Ad iii. dđm, φ oīs corruptio eſt mutatio qdā. Et iō oē quod corrūpit, incipit nō eē, & deſinit eſſe. Sed generatio diuina nō eſt tranſmutatio, ut dictū eſt ſupra.* Vnde filius ſemp generatur, & pater ſemper gñat.

Ad iiii. dđm, φ in tpe aliud eſt qđ ē indiuiſibile, ſ. inſtās: & aliud eſt qđ ē durās, ſ. tps. Sed in æternitate ipsū nūc indiuiſibile eſt, & ſemp ſtās, ut ſ dictū eſt.* Gñatio uerò filij nō eſt in nūc tpis: aut in tpe, ſed in æternitate. Et iō, ad ſigñandū pñalitatē, & pmanētiā æternitatis, pōt dici φ ſemp naſcit vt Origenes dixit. Sed (vt Gre. & Au. † dicūt) meli⁹ ē φ dicať ſemp nat⁹: vt ly ſemp, deſignet pmanētiā æternitatis: & ly nat⁹, pfectionē geniti. Sic ergo, fili⁹ nō impfect⁹ eſt, neque erat quando nō erat vt Arrianus dixit.

Articvlvs III.

Vtrum in diuinis perſonis ſit ordo naturæ.

Ad tertivm ſic ꝓceditur. Vř φ in diuinis pſonis non ſit ordo naturæ. Quicqd. n. ī diuinis eſt, vel eſt eſſentia uel pſona, vel [h] notio. Sed ordo naturæ nō ſigñat eſſentiā, neq; eſt aliqua pſonarū, aut notionū. Ergo ordo naturę nō ē in diuinis.

¶ 2 Prǽt. In [h] qbuſcūq; ē ordo naturæ, unū ē pri⁹ altero, ſaltē ſm naturā, & intellectū, ſed in diuinis pſonis nihil ē pri⁹ & poſteri⁹, ut Athan.* dicit. Ergo ī diuinis pſonis nō eſt ordo naturæ.

¶ 3 Præt. Quicqd [h] ordinať, diſtinguiť: ſed natura in diuinis nō diſtinguit. Ergo non ordinatur. ergo non eſt ibi ordo naturæ.

¶ 4 Pręt. Natura diuina ē eius eſſentia. Sed nō dř in diuinis ordo eſſētiæ. Ergo neq; ordo naturę.

Sed contra, Vbicūque eſt pluralitas ſine ordine, ibi eſt cōfuſio: ſed in diuinis perſonis nō eſt confuſio, ut* Ath. dicit. ergo eſt ibi ordo.

Respon. Dđm, φ ordo ſemp dř p cōparationē ad aliqđ principiū. Vñ ſicut dř principiū multipliciter. ſ. ſm ſitum, vt pūctus. ſm intellectū, vt principiū demōſtrationis, & ſm cās ſingulas: ita ēt dř ordo. In diuinis aūt dř principiū ſm originē abſq; prioritate, vt ſ dictū eſt.* Vñ [m] oportet ibi eſſe ordinē ſm originē abſque prioritate.[n] Et hic vocať ordo naturæ ſm Au. † nō quo alter ſit prius alitero, ſed alter eſt ex altero.

Ad primvm ergo dđm, φ ordo naturę ſignificat notionē originis in cōi, nō aūt in ſpāli.[e]

Ad secvndvm dđm, φ in rebus creatis ēt cū id quod eſt à principio, ſit ſuo principio, coæuum ſm durationē, tñ principiū eſt prius ſm naturā & intel-

Margin notes: * Ser. 38. per totū. to. 10. — D. 170. — * Q. 27. a. 2. — * Q. 10. a. 4. — † Origen. Hom. in ca. 1. Io. a medio to. 3. Aug. in pſal. 2. ſu. il hodie genui te tom. 8. Grego. 29. l. moral. c. 1. — Porrecta per totū. 222 1. di. 12. ar. 1. & d. 20. ar. 3. Et poſt q. 10. art. 3. coc. — In ſuo ſymbolo fidei. — In ſuo ſymbolo fidei. — Conel. m * Q. 33. a. 1. ad 1. principio. — Ex. l. 4. ſu. Gen. c. 14. & 31. 12. 3. Et cō. 1. ratione de quinque hæreſibus a med. tom. 7.

Svper qvæs. XLII. Artic. III.

Bānes a. 3. Alb. Ma. 1. di. 20. ar. 7. Pe. de Pa. 1. ſ. 20. q. 2.

In titulo 'y naturæ, non eſt obliquus determinatus per ly ordo: ſed econtra determinās ipſum ordinē. Ita φ nō eſt ſenſus. Verū ſit ordo naturæ. tāq̃ rei ordinatæ: ſed verū ſit ordo naturæ, id eſt natura lis: vt naturale diſtinguiť cōtra voluntariū. ¶ In corpore una eſt cōcluſio. In pſonis diuinis eſt ordo naturæ. Probatur, ordo ſemp eſt p cōparationem ad aliqđ principium. ergo eſt multiplex iuxta multiplicitatē principij. ergo eſt in diuinis ſcdm originē abſq; prioritate. ergo eſt ordo naturæ. Prima cōſequētia explanať in ſitu, intellectu, & ſingulis cauſis. Scđa ſt pbať: qa principiū in diuinis eſt ſcdm originē abſq; prioritate. ex q ſtio. 33 ar. 1. Tertia ſt manifeſtať authoritate Aug. qui & hoc vocabulum induxit. ¶ Circa hāc partē, pro quanto poniť ordo abſq; prioritate, dubium inſurgit apud multos, putantes de rōe ordinis eē prioritatē & poſterioritatē & ſicut ibi poniť ordo originis ponēdū eſſe φ ibi ſit prioritas & poſterioritas originis: Verū, qa nō eſt Theologorū contentionibus deſeruire: & in re hac nulla diſſenſio eſt niſi in verbis: idcirco breuiter ſcito, φ cū ordo originis nihil aliud ſit niſi hoc eē ab hoc & in eo ſcdm rōnem nīť à quo alius, & q ab alio, & rurs⁹ à quo alius eſt qnq; à ſe pducēs: vt pater de primo pducēte, & ī his nulla ſit diſcordia, cōſequēs eſt φ inter nos & Scotū his oīb⁹ cōſentiētē, in 1. diſt. 28. q. vlt. & quolibetis q. 4. nō ſit controuerſia ſcdm. rem, ſed tñ dūa eſt ī vocabulis. Qñ ipſi vocant prius origine, à quo alius, & ēt à ſe pducens, poſterius verò origine, q ab alio, ita φ prioritas originis eſt à ly à quo, ſeu à ſe, poſterioritas vero ly ab alio, vt patet ab ipſomet. 1. di. 12. q. 1 & alibi. Vñ in hmōi pp ſanctorū doctorū reuerētiā q his vocabulis vſi nō ſunt, & ad tollendas erroris occaſiones, ſententiam teneam, ſed linguā cohibeās. Pariunt quoq; hmōi locutiones obſcuritatē in rebus manifeſtis. vt patet ē ī ſū qſtio de identitate vel diuerſitate ſigni originis, quo vel qbus pater & filius ſpirāt, cum tñ res clara ſit, quòd pater à ſe, & filius à patre, unico ſimul actu ſpirant, ut unicum principium, dictum eſt. ¶ In rñſione ad ſcdm dubiū occurrit, non præteriūdū à Sco. in 28. diſt. 1. q. ult. φ hoc dictū repugnat dictis in q. 40. ar. ult. Hic nāq; dř, paternitas ſiuē pr̄ nullo modo eſt prior filio, ita φ nec ſcdm nām, nec ſcdm intellectū, ibi aūt expreſſē dictū eſt φ hypoſtaſis patris eſt prior ſcdm intellectū actu notionali, q eſt gñatio actiua, & conſequēter prior filio, q ſequiť generationem paſſiuam, ut ibidem dicitur, non ergo ſtāt hæc duo ſimul. ¶ Ad euidentiā huius difficultatis, & ſimpliciter & ad hoīem ſcito, φ de patre & filio in diuinis cōtingit loq̄ duppliciter. Vno mō ſcdm rē pure. & ſic loquiť hic author negās oēm prioritatē & poſterioritatē, & probat hoc efficaciſſima rōne, ſ. φ in eis non eſt niſi relatio & eſſētia, in eſſentia nulla eſt prioritas, cum ſit vna. relationes ſunt ſimul natura & intellectu. ergo. Alio mō cōtingit loqui de eis ſub aliquo partiali conceptu, ſeu modo concipiendi. & ſic locutus eſt ſuperius. Et merito: quia titulus articuli erat de præintellectione proprietatum reſpectu actuū & econuerſo, et ſic pater ſimiliter & paternitas, conceptus, ut Hypoſtaſis, præcedit ſcdm intellectum generationem & ſilia vñ nulla eſt in dictis cōtra dictio. Immo ex hoc loco manifeſtè apparet, φ Sco. iā in loco allegato, & in quolibetis q. 4. impoſuit S. T. motiuū ad faciendam illā diſtinctionem de paternitate vt conſtitutiua, & ut relatio, vt ſaluaret patrem eſſe priorem filio, neque enim hoc ſomniauit author vnquam. ſed hic docuit oppoſitū, dicens ipſas relationes ſubſiſtentes, q ſunt pr̄ & filius, oportere eſſe omnino ſimul ēt intellectu, & hoc ex meritis rerū. Rō. n. quæ mouit authorē ad illam diſtinctionē, fuit, qa rē aūt vnica habet duos actus. ſ. cōſtituere hyſtaſim, & referre, ut ibi patuit, & ſcito, quòd cū hac unica diſtinctione præmiſſa ſ. de rebus ſcdm ſe aut de eis ſcdm aliquē ſpālē conceptum, ſeu concipiendi modum, ſolues obiectiones eorum, qui omnino prioritatem in diuinis probare uolunt, uel ex eo φ Aug. dicit, φ nihil generat ſe quòd eſſet antequam eſſet, & ſic de ratione generātis eſt eē ante genitū, uel ex eis ſimilibus. Hæc. n. oīa nō concludunt

lectū, ſi cōſidereť id, qđ eſt principiū. Sed ſi cōſiderenť ipſæ relationes cāæ & cāti, & principij & principiati, manifeſtū eſt φ relatiua ſunt ſimul natura & intellectū, inquātū vnū eſt ī diffinitione alteri⁹. Sed in diuinis, ipſæ relationes ſunt ſubſiſtētes perſonę in una natura. Vñ neq; ex parte naturæ, neq; ex parte relationū, una perſona pōt eſſe prior alia, neque etiam ſecūdū naturam, & intellectum.

Ad iii. dđm, φ ordo naturę dř, nō φ ipſa natura ordinetur: ſed φ ordo ī diuinis pſonis attēdiť ſm naturalē originem.

Ad iiii. dđm, φ natura quodamodo importat rōnē principij, nō aūt eſſentia.[r] Et iō ordo originis melius nominatur ordo naturę, quā ordo eſſentiæ.

Articvlvs IIII.

Vtrum filius ſit æqualis patri ſecundum magnitudinem.

Ad qvartvm ſic ꝓcediť. Vř, φ filius nō ſit ęqualis patri ī magnitudine. Dicit. n. ipſe, Io. 14. Pr̄ maior me [h] eſt. Et Apoſt. 1. Corint. 15. Ipſe filius ſubiectus erit illi, qui ſibi ſubiecit omnia.

¶ 2 Pręt. Pr̄nitas ptinet ad dignitatē patris, ſed pr̄nitas nō couenit filio. ergo nō qcqd dignitatis hēt pr̄, hēt filius. Ergo nō eſt æqualis patri in magnitudine.

¶ 3 Prę. Vbicūq; eſt [h] totū & pars plūres partes ſunt aliquid mai⁹ q̃ vna tm̄, vř pauciores, ſicut tres hoīes ſunt aliquid maius q̃ duo vel unus. Sed in diuinis vř eē totū vīe & pars. Nā ſub relatione vel notione plures notiones cōtinenť, cū igiť in patre ſint tres notiones, in filio aūt tm̄ duæ, videtur quòd filius non ſit æqualis patri.

Sed contra eſt, quod dicitur Philip. 2. Nō rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo.

Respon. Dđu., φ [m] neceſſe eſt dicere filium eſſe æqualē patri in magnitudine.* Magnitudo. n. Dei, nō eſt aliud q̃ pfectio naturæ ipſius. Hoc aūt ē de rōne pr̄nitatis & filiationis, φ fili⁹ p gñationē pertingať ad hñdā perfectionē naturę, q̃ eſt in patre, ſicut & pr̄. Sed qa in hoīb. gñatio eſt trāſmutatio qdā, exeūtis de potētia in actū, nō ſtatim à principio hō fili⁹ ē æqualis patri gñanti: ſed p debitū incremētū ad æqualitatē pduciť, niſi aliter eueniat pp defectū principij gñationis. Manifeſtū eſt aūt ex dictis, φ in diuinis eſt ꝓpriè, & verè pr̄nitas & filiatio. Nec pōt dici, φ virt⁹ Dei pr̄is fuerit defectiua in gñando, neq; φ Dei fili⁹ ſucceſſiuē, & per trāſmutationē ad pfectionē ꝑuenerit.* Vñ neceſſe ē dicere, φ ab ęterno fuerit patri æqualis ī magnitudine. Vñ, & Hil.* dicit in li. de Syno. Tolle corporū infirmitates, tolle cōcept⁹ initiū, tolle dolores & oēm humanā neceſſitatē. oīs fili⁹ ſm nālē natiuitatē æqualitas pr̄is eſt, qa ē & ſimilitudo nāæ.

Ad primvm ergo dđm, φ verba illa intelliguntur dicta de Chr̄o ſm humanā naturā, in qua minor eſt patre, & ei ſubiectus. Sed ſm naturā diuinā, æqualis eſt patri. & hoc eſt quod Athan. † dicit. Aequalis pr̄i ſm diuinitatē, minor patre ſm humanitatē. Sed ſm Hila.* in 9. li. de Tri. Donātis [d] authoritate pater maior eſt: ſed minor nō eſt cui unū eē donať. Et in li. de Syno. † dicit, φ ſubiectio filij naturæ pietas eſt. i. recognitio authoritatis paternæ: Subiectio autem cæterorum, creationis īfirmitas.

Ad ii. dđm, φ æqualitas attendiť ſm magnitudinē. Magnitudo aūt in diuinis ſignificat perfectionē naturæ (vt dictū eſt*) & ad eſſentiā ptinet. Et iō æqualitas in diuinis, & ſimilitudo ſm eſſentialia attēdit, nec pōt ſm diſtinctionē relationū inæqualitas, uel diſſimilitudo dici. Vñ Aug. † dicit cōtra Maximinū: Originis qō eſt quid de quo ſit, æqualitatis aūt qualis, aut quātus ſit. Pr̄nitas igiť eſt dignitas patris, ſicut & eſſentia patris. nā dignitas ē abſoluta, & ad eſſentiā ptinet. Sicut igiť eadē eſſentia, q̃ in patre eſt pr̄nitas, in filio eſt filiatio [e] ita eadē dignitas q̃ in patre eſt pr̄nitas, ī filio eſt filiatio. Verè ergo dř φ qcqd dignitatis hēt pr̄, hēt filius, nec ſequiť, pr̄nitatē hēt pr̄. ergo pr̄nitatē habet filius. Mutatur. n. quid, in ad aliquid. Eadē. n. eſt eſſentia & dignitas patris & filij. Sed in patre eſt ſm relationē dantis, in filio ſm relationem accipientis.

Ad iii. dđm, φ relatio in [d] diuinis non eſt totū vīe, q̃uis de ſimilibus relationibus pdiceť, qa oēs relationes ſunt unū ſm eſſentia & eſſe. Qđ repugnat rōni vlīs, cuius partes ſm eſſe diſtinguunť, & ſi ſiter pſona (vt ſ. dictū eſt*) nō eſt vīe in diuinis. Vñ neq; oēs relationes ſunt maius aliqđ q̃ una tm̄ nec oēs pſonæ maius aliquid q̃ una tm̄, quia tota perfectio diuinæ naturæ, eſt in qualibet pſonarū.

Articvlvs V.

Vtrum filius ſit in patre, & econuerſo

Ad qvintvm ſic procediť. Vř, φ filius nō ſit in patre, & ecōuerſò. Philoſophus. n. in 4. Phyſ.* ponit octo modos eēndi [h] aliquid in aliquo, & ſm nullū horum filius eſt in patre, aut econuerſò, ut patet diſcurrenti per ſingulos modos. Ergo filius nō eſt in patre, nec econuerſò.

¶ 2 Pręt. Nihil φ [h] exiuit ab aliquo, eſt in eo, ſed filius ab æterno exiuit à patre ſm illud Micheæ. 5. Egreſſus eius ab initio, à diebus æternitatis. Ergo filius non eſt in patre.

¶ 3 Præt. Vnum [h] oppoſitorum non eſt in altero.

Margin notes: 221 * Li. de Syno. inter. fol. ante fin. lib. — † In ſuo ſymbolo fidei. li. 9. de trin. inter med. & fin. lib. D. 617. Parum a medio illius. Habetur hic liber īter opera Hilarii. * Art. 1 ri. huius q. ad 1. arg. † Li. 3. contra Maximinū. ca. 18. poſt medium tom. 6. — c 225 — D. 1688. — * Q. 30. art. 4. ad 3. — Porrecta per totū. 223 1. di. 19. q. 1. ar. 1. Et 4. contra. c. 7. ratione 11. & c. 11. 20. & poſt q. ſ. ar. 1. Cor. 15. q. 10. a. 4. cor. Et hoc de 15. q. 3. ar. 4. — c 201 — Concl. m — Q. 33. art. 1. & 3. — Porrecta per totū. 224 1. d. 19. q. 3. ar. 2. Et 4. contra. c. 9. fin. & 65. Et Io. 10. le. 6. & c. 16. l. 7. tex. 23. tom. 2.

cludunt rē ſeu pſonā ſpirantē &c. eſſe priorē aliā ſcdm intellectū, ſed ſi illā ſic cōceptā, eſſe priorē ſcdm rōnē. Cōſtat ēt nō valere argumētū à re ſic cōcepta ad eādē ſimpliciter. Eſt. n. ſophiſma ſecūdū qđ, ad ſimpliciter.

Svper Q. XLII. Art. IIII.

Ferr. 4. cont. c. 7. 22. S. Bona. 1. ſ. d. 19. q. 1. artic. 1. Alons. pri. p. ſu. q. 47. mem. 1. Scot. 1. ſ. d. 19. q. 1. Riccar. 1. ſ. d. 19. q. 1. Duran. 1. ſ. d. 19. q. 1. Mairo. 1. ſ. d. 20. q. 1.

Titulus clarus eſt. ¶ In corpore vnica eſt cōcluſio. Neceſſe eſt filiū eſſe æqualē patri in magnitudine ab æterno. Et pbatur primo quoad primā partem, ſic. De rōne paternitatis & filiationis eſt, φ filius accipiat perfectionē naturę ſicut pr̄. Ergo filius in diuinis hēt pfectionē naturæ paternæ. ergo eſt æqualis patri in magnitudine. Antecedens declaraťin creatis. Prima uerò cōſequētia pbať: qa in diuinis eſt verè & ꝓprè paternitas & filiatio. Scđa ſt, qa magnitudo nihil aliud ſignificať q̃ pfectionē naturæ. Quoad ſcdā vero pťē. ſ. ab æterno, pbať. Virtus Dei patris nō eſt defectiua, neq; filius Dei ſucceſſiuē pficiť. ergo ab æterno & declarať ſequela, qa ex horū oppoſitis accidit humanis, φ fili⁹ nō ſtatī æqualis patri. Et cōfirmať totū authoritate Hilarij.

Svper Q. XLII. Art. V.

Ferr. 4. cont. c. 9. Scot. 1. ſ. d. 19. q. 2. Duran. 1. ſ. d. 19. q. 1. Riccar. 1. ſ. d. 19. q. 1. Mairo. 1. ſ. d. 20. q. 3. Bacon. 1. ſ. d. 19. q. 2. Cap. 1. d. 19. q. 3. & 1. Alb. Mag. 1. diſt. 15.

Titulus clarus eſt. ¶ In corpore vnica ē cōcluſio hñs tres partes. Pater eſt in filio, & ecōuerſo, ſcdm eſſentiā, & relationē, & originē. Quoad primā partē, pbať ſic. Eſſentia patris eſt in filio ergo pr̄ eſt in filio. antecedens

Universidad de Deusto Biblioteca

ſecedens manifeſtatur, quia pater cōicat eſſentiā filio abſq; aliqua trāſmutatione: cōſña uero ꝓbat̄, quia pater eſt ſua eſſentia, & ſimiliter ecōuerſo, eſſentia filij eſt in patre. ergo filius eſt in patre, q̄ filius eſt ſua eſſentia. Et cōfirmat̄ authoritate Hila. ¶Circa hāc partē aduerte duo. Primū eſt, q̄ patrē eſſe in filio rōne eſſentiæ, pōt ītelligi dupliciter. Vno mō q̄ ipſa eſſentia ſcdm ſe, ſit rō eſſendi in filio, quēadmodū dicim⁹, q̄ pr̄ intelligit rōne eſſentiæ. Et hic ſenſus allen⁹ eſt à mente authoris: ſic.n. optimè ſequeret̄: ergo pr̄ eſt in filio, ſicut ſequit̄: ergo filius intelligit. Alio mō, q̄ eſſentia vt vna in plurib⁹ ſit rō uni, q̄ ſit ī alio, quēadmodū & dicimus, q̄ eſſentia, ut in principio, eſt rō gn̄andi, & ſic uerificat̄ ī ꝓpoſito. Eſſe.n. in alio cū duo exigat, cōiunctionē & diſtinctionē extremorū, dupliciter cōtingit, uel ſcdm rōnē, quo ad diſtinctionem, ut Deitas in Deo, & uniuerſaliter forma ī ſuppoſito à quo non diſtinguit realiter, vel ſcdm rē ī ꝓpoſito ītelligit ſecūdū rē, ita q̄ ad eſſe in inuicē diuinarū ꝑſonarū, concurrit & realis alietas, & realis cōiūctio. Eſt.n. pr̄ in filio, ut cōſubſtantialis ī alio cōſubſtantiali, rōne vnius eſſentiæ in vtroq;. ex hoc adi ſcito ſcdo, q̄ eſſe in pſona vt mō loquimur, eſt de numero notionaliū miſtorū, ſicut potētia gn̄andi, quā claudit in ſe diſtinctionē pſonarū, & vnitatē eſſētiæ. Et ꝓptea, ſicut in alijs hmōi medijs inter eſſētialia & notionalia nō ualet argumētū ad eſſentialia purè ſumpta, ita nec hic. Vn̄ ſicut eſſentia nō gn̄at, & tn̄ in patre eſt rō gn̄andi, ita ipſa nō eſt in aliqua pſona, eo mō, quo pſona vna eſt in alia, & ipſa tn̄ in plurib. eſt rō eſſendi in inuicē. Et ex his patet primo, efficacia rōnis litt. q̄ nō ex idētitate patris, aut filij cū eſſentia, ut quidā intellexiſſe videt̄, ſed ex unitate eſſentiæ vtriuſq; ꝓcedit. Et optimè hoc inſinuat̄ in ipſis patris & filij ac eſſentiæ noib. Patet ſecundo ſolutio rōnū allatarū in 19. di. primi apud Capr. Ambæ nāq; cōditiones ſimul iūctæ reddūt proceſſum ualidū. ¶Vnū tn̄ reſtat dubiū: an iſta rō valeat ex unitate eſſentiæ utriuſque, ita q̄ ſi pr̄ fuerit diuiſe, eſſentia patris eſt ī filio. ergo &c. & eſſentia patris eſt filius. ergo &c. i. an ad uim proceſſus exigatur ille mod⁹ In, ut iacet in līa. L. eſſentia patris eſt in filio ergo &c. Et ratio dubij eſt, quia ly In, non niſi relationem rationis dicit. Pater autem in filio ſecundum rem. Et rurſus eſſentia alio modo eſt in filio, quàm pater in filio: quia illa ut forma in ſuppoſito, hic ut ſuppoſitum ſubſtantiale in alio ſuppoſito.

¶Ad hoc dr̄, q̄ quia ad ueritatē ꝓpoſitionū mod⁹ ſignandi nō ſpectat, q̄ quāq; uariat ueritatē, idcirco licet ꝓceſſus iſte quo ad rē ſup unitate eſſentiæ in plurib. fundet̄ (hoc.n. cōſubſtantiales pſonas reddit, & unā ſubſtantialiter in alia ponit ſcdm rē) tn̄ quo ad manifeſtādū, q̄ propriè verificat̄ hæc locutio: pr̄ eſt in filio, & ecōuerſo, fundat̄ ēt ſupra ly In. Ex hoc.n. q̄ una eſſentia pluriū, cōgruè admittit ly In, reſpectu ſingulariū pſonarū, optimè ſequit̄: ergo quælibet pſona rōne illius eſſentiæ pōt quoq; dici eſſe in alia. Nec obſtat diuerſitas modi, immo de neceſſitate oportet diuerſū eſſe modū rōnis eſſendi & eſſentiæ pater inductiuè, nec officit q̄ relōnē ſignat rōnis: qm̄ rōnis quoq; relō eſt, cū dr̄ pr̄ eſt in filio, ſicut cū dr̄, equalis filio. nulla ſiquidē in diuinis eſt realis relō pter illas quatuor relōnes originis. Vndē ſicut de æqualitate & ſimilitudine pſonarū diſtinctū eſt, quoad fundamētū & extrema, & ita de eſſe in inuicē ꝓportionaliter dicendum eſt: includit enim unitatem eſſentiæ, & diſtinctio-

¶Quoad ſecundam, verò partem probatur. Vnum correlatiuū eſt in alio ſecundum intellectum. ergo una perſona diuina eſt in alia ſecundùm relationem.

¶Contra hanc rōnem arguunt Aureo. & Durandus apud Capr. vbi ſupra. Primò, qa vnū relatiuū nō eſt ī alio, ſed ad aliud, & diſtinguit̄ ac opponit̄. Scdò, qa ſic ſpūs ſanct⁹ nō eēt ī patre & filio, qa non refert̄ ad eos: ſed in ſpirato re ad quē refert̄. Sed hæc & ſimilia facilimè apparet nihil obſtare, in ſoliſq; verbis diſtā eē. Neq;.n. uult author patrē eſſe ī filio ſcdm rē quo ad relationem, quoniam liquet, patrem ut ſic, ad filium eſſe non in filio, ſed ſecundum ītellectū, ſeu diſtinctiuā rōnē, frequētiſſimo nāq; uſu dicim⁹ vnū correlatiuū ī rōne alterius eē, ut Porphy. ī pdicabilib. dicit. Et cū ī līa explicitē ponat ly ſcdm intellectū, mirū ē, q̄ do iſti arguūt cōtra hoc. Aut ſus, cū vnicuiq; mō ſua ſit ꝓpria intētā ſua rō formalē, nullū incōueniēs eſt concedere, q̄ ſpūs ſanc. nō eſt ſcdm intellectū quo ad relōnē in pr̄e & filio, niſi vt ſpirātes ipſum. Non.n. a quolibet mō exigendū eſt, q̄cqd ex oībus ſimul modis ht, ut ac genus formalis fuiſſe d fictione authoris. Vn̄ ſi ex hoc īfert̄, ergo ſpūſſan. nō eſt in patre & filio, uel. ergo non eſt in patre & filio, niſi ut ſpirantibus ſophiſma eſt à ſecundū quid, ad ſimpliciter. Eſt namq; in eiſdē & eſt in eis rōne eſſentiæ vt cōſubſtantialis, ut in primo mō dictū eſt, & ēt ſcdm originē, ut dicet̄. Nō ualet igit̄ argūm ſpūs ſctūs ſcdm relationē nō eſt in pr̄e & filio, niſi ſic, ergo ſpūs ſctūs non eſt in eis niſi ſic: ly.n. ſcdm relationem, ſe habet ut ſecundùm quid.

¶Quoad tertiam aūt partem, probatur: Verbum non procedit extra dicentem, & quod uerbo dicitur, in uerbo continetur. ergo una perſona diuina eſt in alia ſecundùm originem.

¶Cōtra hāc rōnē arguit Aure. ſupra dupliciter. Priō, quia mod⁹ eſſendi ī alio, ſicut pricipio, ē īperfectior, ut Cōmētator uult 4. Phy. cō. 14. & nō ē recipros⁹. Mod⁹ āt, quo una pſona diuina ē ī alia, eſt pfectiſſim⁹ & reciproc⁹. ergo. Scdo, quia ſcdm hāc rōnē pr̄ eſt in uerbo, ſicut tot⁹ mūd⁹ eſt in uerbo, ꝓbat̄ ſequela, quia eſſet ut res dicta. & cōſtat totum mundū uerbo Dei dictū eſſe.

¶Ad hæc dr̄, q̄ eſſe ī pricipio actiuo cōtingit dupliciter. ſ. extraneo & intraneo. i. ſcdm operationē trāſeūtē & immanentē. Et q̄ licēt eſſe in principio actiuo extraneo ſit īperfectionis, ſicut eē cāui, eſſe tn̄ in pricipio intraneo, nulli⁹ īperfectionis ē, vn̄ in līa ꝓbatio ſumpta eſt: quia uerbū nō ꝓcedit extra dicētē. Recipcatio aūt ēt ī extraneis admittitur dū cām in effectib. & ē ī imitatione, ſeu repſētatione cōcedimus. Ad ſcdm uerò dđm q̄ res dicta nō eſt uno mō. Quædā.n. eſt res eſſentialiter dicta, quædā uerò repræſentatiuè. Pater igitur eſt in filio ut res eſſentialiter dicta verbo. Creaturæ aūt oēs dnr̄ repræſentatiuè, inquantū repræſentant in Deo, cuius eſſentialiter eſt verbū, ut dicit̄, & dicenti-

Sed filius & pr̄ opponunt̄ relatiuè. Ergo un⁹ nō pōt eē ī alio.

SED CONTRA eſt, q̄ dr̄ Io. 14. Ego in patre, & pr̄ in me eſt.

RESPON. Dicēdū, q̄ in patre, & filio tria ē cōſiderare. ſ. eſſentiā, & relōnē, & originē, & ſcdm ſecūdū qđlibet iſtorū, fili⁹ ē ī patre, & ecōuerſo. Scđm eſſentiā .n. pr̄ ē in filio, qa pr̄ eſt ſua eſſentia, & cōicat ſuā eſſentiā filio, n̄ p aliq̄ ſuā trāſmutationē. Vn̄ ſequit̄, q̄ cū eēntia patris ſit ī filio, q̄ in filio ſit pr̄. Et ſilr̄ cū fili⁹ ſit ſua eſſentia, ſequit̄, q̄ ſit in patre, ī quo ē ei⁹ eſſentia. Et hoc ē qđ Hil.* dicit. 5. de Tri. Naturā ſuā (vt ita dicā) ſequit̄ immutabilis De⁹, immutabilē gignēs Deū ſubſiſtētē. Ergo in eo dei naturā ītelligimus, cū ī Deo De⁹ inſit. Scđm ēt relōnes manifeſtū ē, q̄ unū oppoſitorū relatiuè ē ī altero ſm ītellectū. Secundū originē ēt manifeſtū ē, q̄ ꝓceſſio verbi ītelligibilis nō eſt aliqd extrà, ſed manet in dicente. Id etiam, quod verbo dr̄, in verbo continetur, & eadem ratio eſt de ſpiritu ſancto.

AD PRIMVM ergo dicendū, q̄ ea q̄ in creaturis ſunt, nō ſufficiēter repſentāt ea q̄ Dei ſūt. Etiō ſm nullū eorū modorum quos Philoſo. enumerat, fili⁹ eſt in patre, aut ecōuerſo. Accedit tn̄ magis ad hoc modus ille, ſm quē aliqd dr̄ eſſe in pricipio originātē: niſi q̄ deeſt unitas eſſentiæ ī reb. creatis inter principiū & id, quod eſt à principio.

AD II. dđm, q̄ exitus filij à patre eſt ſm modū ꝓceſſionis interioris, prout verbū exit à corde, & manet in eo.* Vn̄ exitus iſte in diuinis, eſt ſm ſolā diſtinctionē relōnū, nō ſm eſſentialem aliquam diſtantiam.

AD III. dđm, q̄ pater & fili⁹ opponunt̄ ſm relationes, nō autem ſecundū eſſentiam, & tamē oppoſitorum relatione unum eſt in altero, ut dictum eſt.*

Concil. in

*Lib. 5. de trinit. vlt. fol. lib.

160

* In col. 21.

135 1. diſt. 10. art. 2.

ARTICVLVS VI.

Vtrum filius ſit æqualis patri ſecundùm potentiam.

AD SEXTVM ſic ꝓceditur, Vr̄, q̄ filius non ſit æqualis patri ſm potētiā. Dr̄.n. Ioā. 5. Non pōt filius a ſe facere quicquā, niſi quod uiderit patrē facientem. Pater aūt à ſe poteſt facere. ergo pater maior eſt filio ſecundùm potentiam.

SVPER QVAEST. XLII. ART. VI.

S. Bona. 1. 5. d. 20. q. 1. a. 1.	*Maire. 1. 5. d. 20. q. 2.*
Alens. p. p. ſu. q. 47. mem. 5.	*Ega. 1. 5. d. 20. q. 1. pri. prin.*
Scot. 1. 5. d. 20. q. 1.	*Cap. 1. d. 19. q. 1. con. 1.*
Riccar. 1. 5. d. 20. q. 1.	*Pet. de Pal. 1. 5. d. 20. q. 1.*
Duran. 1. 5. d. 20. q. 1.	

Titulus clarus.

¶In corpore una concluſio reſponſiua affirmatiuè. Filius eſt

ſit æqualis patri in pōte: qa relatio paternitatis & filiationis exigit æqualitatē in magnitudine & pfectione naturæ, ergo æqualitatē in pōte. Antecedens, patet, ex art. 4. conſña vero ꝓbat̄: quia potentia actiua ſequit̄ pfectionē naturæ, qd ꝓbatur: quia in creaturis quātò aliquid eſt pfectioris naturæ, tātò eſt maioris virtutis ī agēdo, vt patet īductiuè, & ī eadē ſpē ī ghe corporū, & vniuerſaliter ī uberum.

¶2 Præt. Maior ē potētia ei⁹ q̄ pcipit & docet, q̄ eius q obedit & audit: ſed pr̄ mādat filio, ſm illud Io. 14. Sicut mandatū dedit mihi pr̄, ſic facio. Pr̄ ēt docet filiū ſm illud Io. 5. c. Pater diligit filiū, & oīa demōſtrat ei, q̄ ipſe facit. Siſr̄ & fili⁹ audit, ſm illud Io. 5. Sicut audio, iudico. ergo pr̄ eſt maioris potētię q̄ fili⁹.

¶3 Præt. Ad oīpotētiā patris ptinet, q̄ poſſit filiū gn̄are ſibi æqualē. Dicit.n. Aug.* in li. contra Maximinū. Si nō potuit gn̄are ſibi æqualē, vbi eſt oīpotentia Dei patris? Sed filius non pōt generare filiū vt ſupra oſtenſum eſt.† Non ergo quicquid pertinet ad omnipotentiā patris, poteſt filius. Et ita nō eſt ei in poteſtate æqualis.

*Li. 3. cōt. Maxim. ca. 7. circa finē. to. 6. †Q. 41. ar. 6. ad. 2.

SED CONTRA eſt, quod dr̄ Ioan. 5. Quæcunque Pater facit, hęc & filius ſimiliter facit.

RESPON. Dđm, q̄ neceſſe eſt dicere, q̄ filius eſt æqualis patri in ptāte. Potentia.n. agēdi cōſequit pfectionē naturæ. Videm⁹.n. in creaturis, q̄ quātò aliqs hēt perfectiorē naturā, tātò eſt maioris uirtutis in agēdo. Oſtſum eſt aūt ſ.* q̄ ipſa rō diuinæ pr̄nitatis & filiationis exigit, q̄ filius ſit ęqualis patri in magnitudine, i. in perfectione naturæ. Vndè relinquit̄, q̄ filius ſit æqualis patri in ptāte. Et eadem rō eſt de ſpiritu ſancto, reſpectu utriuſque.

*art. 1. & 4. huius quæſt.

AD PRIMVM ergo dđm, q̄ in hoc, q̄ dr̄: filius non pōt à ſe facere quicquā, nō ſubtrahit̄ filio aliqua ptās, quā hēat pr̄, cū ſtatim ſubdat̄, q̄ quæcūque pater facit, filius ſimiliter facit: ſed oſtēditur, q̄ filius hēt ptātē à patre, à quo hēt naturā. Vndè dicit Hil.* 9. de Trin. Naturę diuinæ hæc vnitas ē, vt ita per ſe agat filius, quòd non à ſe agat.

*Li. 9. de Tri. in. fol. poſt medium lib.

AD SECVNDVM dicendum, q̄ in demōſtratione patris & auditione filij, non intelligitur niſi q̄ pater cōicat ſcientiam filio, ſicut & eſſentiā. Et ad idem poteſt referri mandatum patris, per hoc, q̄ ab æterno dedit ei ſcientiam & uoluntatē agendorū cum generando. Vel potius referendum eſt ad Chriſtum, ſecundùm humanam naturam.

AD TERTIVM dicendum, q̄ ſicut eadem eſſentia, quæ in patre eſt paternitas, in filio eſt filiatio: ita eadem eſt potentia qua pater generat, & qua filius gn̄atur. Vndè manifeſtum eſt, quòd quicquid poteſt pater, poteſt filius: non tamen ſequitur, q̄ poſſit generare: ſed mutatur quid in ad aliquid. Nā generatio ſignificat relationem in diuinis. Habet ergo filius eandem potentiam quam pater: ſed cū alia relatione. Quia pater habet eā ut dans. & hoc ſignificatur, cum dicitur, q̄ poteſt generare. Fili⁹ autem habet eam vt accipiēs. & hoc ſignificatur, cum dicitur quòd poteſt generari.

115

QVAESTIO XLIII.

De Miſſione diuinarum perſonarum, in octo articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum de miſſione diuinarum perſonarum.

ET circa hoc quæruntur octo.

¶Primò, Vtrū alicui diuinæ pſonæ cōueniat mitti.

¶Scdò, Vtrū miſſio ſit ęterna, vel temporalis tm̄.

¶Tertiò, Secundùm quid diuina perſona inuiſibiliter mittatur.

¶Quartò, Vtrū cuilibet perſonæ cōueniat mitti.

¶Quintò, Vtrū inuiſibiliter mittatur, tàm filius, quàm ſpiritusſanctus.

¶Sextò, Ad quos fiat miſſio inuiſibilis.

¶Septimò, De miſſione uiſibili.

¶Octauò, Vtrum aliqua perſona mittat ſeipſam viſibiliter, aut inuiſibiliter.

ARTICVLVS I.

Vtrum alicui perſonæ diuinæ conueniat mitti.

AD PRIMVM ſic ꝓcedit̄. Vr̄, q̄ perſonæ diuinę nō cōueniat mitti. Miſſus.n. minor eſt mittente: ſed una perſona diuina non eſt minor alia. Ergo vna perſona non mittitur ab alia.

¶2 Prę. Oē quod mittit̄, ſeparatur à mittēte. vn̄ Hier. dicit ſup Ezec. Quod cōiūctū eſt, & ī corpore vno copulatū, mitti n̄ pōt. Sed in diuinis pſonis nihil ē ſeparabile, ut Hil.* dicit. Ergo vna perſona non mittitur ab alia.

¶3 Præt. Quicūq; mittit̄, ab aliquo loco diſcedit, & ad aliquē locū de nouo vadit. hoc aūt diuinæ perſonæ non conuenit, cum vbique ſit. Ergo diuinæ pſonæ non conuenit mitti.

SED CONTRA eſt, quod dr̄ Ioan. 8. Non ſum ego ſolus, ſed ego & qui miſit me pater.

RESPON. Dicendum, q̄ in rōne miſſionis duo importantur. Quorū vnum eſt habitudo miſſi ad eū, à quo mittit̄. Aliud eſt habitudo miſſi ad terminū ad quē mittitur: per hoc aūt, q̄ aliquis mittit̄, oſtēdit̄ ꝓceſſio quędā miſſi à mittēte: vel ſm imperiū, ſicut Dn̄s mittit ſeruum: vel ſm cōſiliū, vt ſi cōſiliari⁹ mittere dicat̄ regē ad bellādū: vel ſm originē, vt ſi dicat̄, q̄ flos emittit̄ ab arbore. Oſtēdit̄ ēt habitudo ad terminū ad quē mittit̄, vt aliquo mō ibi eſſe incipiat, vel q̄a prius ibi oīno non erat, quo mittitur. vel quia incipit ibi ali-

SVPER Q. XLIII. ART. I.

Ferr. 4. cont. c. 23.
S. Bona. 1. 5. d. 15. q. 3. 4. art. 1.
Alens. 1. p. ſu. q. 72. mem. 1.
Scot. 1. 5. d. 14. 15. 16.
Ricc. 1. 5. d. 15. q. 1. et 2.
Duran. 1. 5. d. 16. q. 1.
Ægid. 1. 5. 15. q. 1. pri. princ.
Cap. 1. d. 15. cō. 1. & 2.

Porrecta per totum.

226 1. diſt. 15. q. 1. ar. 1. Et 4. contra. c. 23. & ca. 24. ratione 2.

Titulus ex conſuetudine ſcripturę clarus eſt.

¶In corpore vnica ē concluſio reſponſiua affirmatiuè. Alicui pſonæ diuinæ pōt cōuenire mitti: ꝓbat̄ ſic. Miſſio includit duo. ſ. habitudinem ꝓceſſionis à mittēte, vel ſcdm imperium vel ſcdm conſilium vel ſecundum originē, & habitudinē ad id quo mittit̄ inceptionis eſſendi ſimpliciter, uel noua mō: ergo pſonæ diuinæ pōt cōpetere miſſio, vt importat habitudinē ꝓceſſionis ſcdm originē & habitudinē inceptionis noui modi eſſendi in alio. Et cōfirmat̄ cōſequēs quia de facto, filius eſt miſſus à patre. vt nouo mō eēt ī mūdo. ſ. p aſſumptā carnē. ¶ Aduerte hic, q̄ ſi in littera uadidit & qd ſit miſſio, & quot ſcludas, & quo tupliciter dicat̄, & abſq; alio medio īduxit cōcluſionē: cū ēt ſtat, alicui pſonæ diuinæ cōuenire ꝓceſſionem ſcdm originē, & nouo modū eſſendi in aliquo, vt de filio explanat. Dubiū ſi qđ circa rationē miſſionis eſt, in ultimo huius quæſtionis articu. tractabitur, quoniam ibi ex propoſito accidit,

*Hi. 7. de tri. nō procul a fin.

nouo mō eē, quo prius nō erat. Miſſio igiť diuinę perſonę cõuenire põt ſm q̄ importat ex una parte pceſſionē originis à mittēte, & ſm q̄ importat ex alia parte nouū modū exiſtēdi in alio. Sicut fili⁹ eſſe miſſus à patre i mūdū, ſm q̄d icępit in mūdo eſſe p carnē aſſumptā, & tñ ante i mūdo erat, ut dī Io. 1.

Ad primum ergo dd̄m, q̄ miſſio iportat minorationē ieo q̄ mittiť, ſm q̄ iportat pceſſionē à principio mittente, aut ſecundum imperium, aut ſecūdū cõſiliū, q̄a imperans eſt maior, & conſilians ori ginis, quæ eſt ſm æqualitatē, ut ſupra dictum eſt.

Ad II. dd̄m, q̄ illud q̄d [illegible], ut incipiat eē vbi prius nullo mō erat, ſua miſſione localiter mouet. vñ oportet, q̄ loco ſeparet à mittēte. Sed hoc nō accidit in miſſione diuinę pſonę, q̄a pſona diuina miſſa, ſicut nō icipit eſſe ubi pri⁹ nō fuerat, ita nec deſinit eē vbi fuerat. Vñ talis miſſio eſt ſine ſeparatione: ſed hēt ſolam diſtinctionē originis.

Ad III. dd̄m, q̄ obiectio illa pcedit de miſſiōe q̄ fit ſm motū localē, q̄ non hēt locum in diuinis.

Articvlvs II.

Vtrum miſſio ſit æterna, uel temporalis tantum.

Ad secvndvm ſic procediť. Vr, q̄ miſſio poſſit eē æterna. Dicit. n. Greg. eo mittiť fili⁹ quo generatur. Sed generatio filij eſt æterna. ergo & miſſio.

¶ 2 Præt. Cuicūq; cõuenit aliqd temporaliter, illud mutať. Sed perſona diuina nō mutatur. Ergo miſſio diuinæ perſonæ non eſt temporalis, ſed æterna.

¶ 3 Pręt. Miſſio pceſſionē importat. Sed pceſſio diuinarū pſonarū ē ęterna. ergo & miſſio.

Sed contra eſt, q̄ diciť Galat. 4. Cū venit plenitudo tēporis, miſit Deus filium ſuum.

Resp. Dd̄m, q̄ in his q̄ important originē diuinarū pſonarū eſt q̄dā dr̄ia attēdenda. Quędā .n. in ſui ſignātione importat ſolā habitudinē ad principiū, vt pceſſio & exitus. Quædā vero cū habitudine ad principiū determinant pceſſionis terminū. Quorū q̄dā determinant terminū ęternū, ſicut gñatio & ſpiratio. Nā gñatio eſt pceſſio diuinæ pſonæ in natura diuinā. Et ſpiratio paſſiuè accepta importat pceſſionē amoris ſubſiſtentis. Quædā verò cū habitudine ad principiū iportāt terminum tpalē, ſicut miſſio & datio. Mittiť. n. aliquid ad hoc, ut ſit in aliquo, & dať ad hoc, q̄ habeatur. Perſonā autē diuinā haberi ab aliqua creatura: vel eſſe nouo mō exiſtēdi i ea, ē quoddā tpale. Vñ miſſio & datio i diuinis, dicunť tpaliter tñ. Gñatio āt & ſpiratio ſolū ab æterno. Proceſſio aūt & exitus dicunť in diuinis, & ęternaliter, & tpaliter: nā fili⁹ ab æterno pceſſit vt ſit Deus: tpaliter autē, ut ēt ſit hō ſm miſſionem viſibilem, uel ēt vt ſit in homine ſecundum inuiſibilem miſſionem.

Ad primvm ergo dd̄m, q̄ Gregor. loquiť de gñatione tpali filij, nō à patre, ſed à matre. Vel q̄a ex hoc ipſo fili⁹ hēt, q̄d poſſit mitti, q̄ ē ab ęterno genit⁹.

Ad II. dd̄m, q̄ diuinā pſonā eſſe nouo mō in aliquo, vel ab aliquo haberi tpaliter, nō ē pp mutationē diuinæ perſonę, ſed pp mutationem creaturæ, ſicut & Deus temporaliter diciť Dñs pp mutationem creaturæ.

Ad III. dd̄m, q̄ miſſio nō ſolū iportat pceſſionē à pricipio ſed determinat pceſſionis terminū tpalē. vñ miſſio ſolū ē tpalis. Vel miſſio includit pceſſionē æternā, & aliqd addit. ſ. tpalē effectū. Habitudo .n. diuinę pſonæ ad ſuū pricipiū nō eſt niſi ab æterno. Vñ gemina dr̄ pceſſio, æterna. ſ. tpalis: nō pp hoc, q̄ habitudo ad principium geminet: ſed geminatio eſt ex parte termini tēporalis & æterni.

Svper Q. XLIII. Art. II.

Ego. 1. 4. diſt. 15. q. 1. a. 2. prin.
Cap. 1. d. 14. q. 1. con. 1. & d. 15. q. 1. con. 3. & d. 14. q. 1. con. 2.
Bannes q. 43. art. 2.

Ta vella per totum. 227 1. d. 15. q. 1. ar. 2.

*Ho. 26. in euang. paulopoſt prin.

In titulo ly tñ, poſitū eſt pp pceſſionē q̄ diſtinguiť æternā & tpalē. 14. d. 1. Sent. [illegible] an miſſio diuinæ pſonæ, diſtinguēda ſit i æternā & tpalē, an inueniať tñ miſſio tpalis, & nulla ſit miſſio ęterna.

¶ In corpore ponitur vna diſtinctio trimēbris cū trib⁹ cõcluſionib. iuxta ſingula mēbra. Diſtinctio ē. Nominū ſignātiū originē diuinarū perſonarū, q̄dā ſignant ſolā habitudinē ad principiū. ut pceſſio: quædā cū habitudine ad principiū pceſſionis terminū æternū, vt gñatio & ſpiratio. q̄dā cū habitudine ad principiū pceſſionis terminū tpalē, ut miſſio & datio. [illegible]

¶ In titulo ad tertiū [illegible]

dux miſſiones ibi datæ nō differūt in numero ſignātorū [illegible] utraq; miſſio importat pceſſionem à principio, & terminū ſeu effectū tpalē: ſed in qualitate ſeu ſpecie pceſſionis. Nā prima miſſio intendit q̄ miſſio importat pceſſionē in cā in terminū tpalē. Sc̄da aūt in [illegible] æterna & effectū tpalē. Et hanc miſſionē ſolam [illegible] author prime [illegible] q̄a habitudo diuinæ pſonæ ad ſuū principiū eſt una tñ, illa. ſ. qua æternaliter pcedit ab ea. ſcdm aūt primam miſſionē, pſona miſſa, puta filius, pter [illegible] reſpectū ee ſeu ad patrē ut [illegible] ad ipſum in terminū tpalē, puta aſſumptā carnē. Et ad hoc [illegible] expone diſtinctio, q̄ ſit de geminatione pceſſione tpali. ſ. & æterna: q̄ ibi nō gemi natur reſpectus ad principiū, ſed ad terminū, q̄ alter eſt æternus, alter tpalis. Et hāc ſecūdā miſſionem ſectatur author [illegible]

Conclu. m

Secunda reſponſio.

78

Articvlvs III.

Vtrum miſſio inuiſibilis diuinæ perſonæ, ſit ſolum ſecundum donum gratiæ gratum facientis.

Ad tertivm ſic pcedit. Vr, q̄d miſſio inuiſibilis diuinæ pſonæ, nō ſit ſolū ſm donū gratię gratū faciētis. Diuinā .n. pſonā mitti, eſt ipſā donari. Si igiť diuina pſona mittiť ſolū ſm dona gr̄æ gratū faciētis, nō donabiť ipſa pſona diuina: ſed ſolum dona ei⁹. Q̄d eſt error dicentiū ſpm̄ ſc̄tm̄ nō dari: ſed ei⁹ dona.

¶ 2 Pręt. Hæc ppoſitio ſm, denotat habitudinē alicuius cāę: ſed pſona diuina eſt cā q̄ habeatur donū gratiæ gratum facientis, & nō ecõuerſo, ſm illud Rom. 5. Charitas dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpm̄ ſc̄tū, qui datus eſt nobis. Ergo inconuenienter diciť q̄ perſona diuina ſm do

Svper Q. XLIII. Art. III.

Cap. 1. d. 14. q. 1. con. 4. & d. 15. q. 1. artic. 2. cona.
Bannes art. 3.
Pet. de Pal. 1. 3. d. 14. quæſt. 1.

In titulo miſſio inuiſibilis dr. [illegible] ab Aug. 4. de tri. & in 1. 5. d. 1. tractari miſſio diſtinguitur in miſſionē inuiſib. & miſſionē inuiſibilē. Et diuiſibilis diuiſa [illegible] aliquo ſignificatiuo ſicut ſpūſſct. miſſus [illegible] in forma ignis [illegible] Et filius in carne humana. Inuiſibilis aūt cū ne intus in aīa [illegible] ſigni exterioris [illegible] gratia cõferi. De hac ergo inuiſibili miſſione diuinæ pſonæ ad aīā [illegible] attēdatur ſcdm gratiā gratū faciēte, [illegible] Dei cõſtituit, an ēt ſcdm alia dona, cõmunia bonis & malis, puta ſcdm fidem, ppheciā, & ſi

Procedit per ſitum

228

[illegible]

Et dicitur gratia gratū faciens, ad differentiā gratiæ gratis datæ, [illegible] ſunt illæ de quibus Apoſt. ad Cor.

¶ In corpore tria intendit probare. Primum eſt, q̄ perſona diuina mittitur inuiſibiliter ſcdm ſolā gratiā gratū facientē, & hæc eſt conclūſio diſtinctionis reſponſiua q̄ſito. Secundū eſt, q̄ pſona diuina dat [illegible] ſcdm ſo lā gratiam. Tertiū eſt q̄ perſona diuina in ipſo gratiæ dono ſimul datur & mittit. [illegible] in ipſo dono. Probatur aūt hæc, adiūgendo duo prima ſic, diuina perſona, miſſio quidem exigit exiſtentiā nouo modo in aliquo datio autē exigit q̄ habeatur ab aliquo. ergo vtrumq; ne exigit gratiā gratū faciente. Probatur ſequela, quia neutrum [illegible] eſt niſi ſcdm perfectā gratiā, q̄d in ſua ſingulatim pbatur, & primo de nouo modo exiſtēdi, ſic. Modi exiſtendi Dei in creaturis ſunt duo, cõis & ſpecialis. Primus attenditur ſcdm participationē cauſæ ab effectibus, & diſtinguitur per eſſentiā, pñtiā, & potētiā, de quibus in q. 8. diffuſè tractatū ē. Sc̄ds verò ſpecialis attenditur ſcdm eſſe obiectiuū reſpectu ſolius creaturæ rōnalis. Et quia ſcdm hunc modū Deus ipſe attingitur vt amatum & cognitum, ideo ſic exiſtit nouo modo i creatura rōnali, vt i teplo ſuo: & cõſequēter ſcdm ſolā gratiam nouo modo exiſtit.

¶ Circa hāc deductionem dubium occurrit de intento & de [illegible] proceſſus. De intento quidem, an intendat nouū modū exiſtendi tanquā diſparatū ab illis quatuor enumeratis ſ. per eſſentiam, præſentiā, potētiā, & vt cognitū & amatū, ita q̄ vt quintus modus proprius gratiæ, ſcdm quē perſona diuina exiſtat cū mittitur, aut intendat nouum modū exiſtendi, & quēdā nouam ſpēm alicuius illorū quatuor modorū. Si primū intendit, ergo falſum dicit, q̄ ſcdm illū modū, quo amatum eſt in amāte, Deus habitat in creatura rōnali, vt in teplo. Si vero intendit ſecūdū, pari & fortè maiori rōne, nouus hic modus poteſt poni noua alicuius illorum trium priorum modorum ſpecies, puta eſſe per eſſentiam: quoniam gratia eſt in eſſentia animæ à Deo immediatione virtutis & ſuppoſiti.

¶ Circa autem proceſſus dubium eſt primò, q̄ cauſa ſecūda in litera non eſt cauſa. In litera .n. dicitur, quia cognoſcēdo & amando, creatura rōnalis attingit operatione ſua ad ipſum deum, ideo ſecundum iſtum modū Deus habitat in ea, ut in tēplo. Quod .n. hoc non ſit cauſa, manifeſtè probatur, quia cū poſita cauſa ponatur effectus, ſequeretur, quod in omi creatura rationali cognoſcente & amante Deum habitaret vt in templo ſuo: quod patet eſſe falſum in Catholicis Philoſophis &c.

¶ Dubiū eſt ſecundo, quia cõceſſo quòd aſſignata cauſa ſit vera, ambiguū tñ reſtat vnde ſequatur excluſiua. ſ. q̄ ſcdm ſolā gratiā ſit nouus modus. Quāuis .n. Deus vt cognitus & amatus nouo modo ſit per gratiam, non tñ per ſolam, quia per fidem & propheciam etiam eſt vt cognitus & amatus nouo modo vt pater in chriſtiano [illegible] mortali peccato, & multa opera bona amore Dei facientibus. Et quęcunq; fide [illegible] dato q̄ ſit verū q̄ per ſolā gratiā ſit nouus modus, vnde ē hoc probari in litera, & tñ cum nota illationis ſubditur. Sic igitur nullus alius effectus poteſt eſſe rō, q̄ diuina pſona exiſtat, niſi gratia gratū faciens. Nul'a enim alia cā huius illationis in litera apparet, niſi ſupradicta, quæ aut ſolam et pncipiū affirmatiuæ, aut nullā infert. Voluntarie [illegible] excluſiua illata ē [illegible]

na gr̄æ gratū faciētis mittatur.

¶ 3 Pręt. Aug. dicit. 4. de Trin. q̄ fili⁹ cū ex tpe mēte pcipit mitti. dr̄. Sed filius cognoſcit, nō ſolū p gr̄am gratū faciētē: ſed ēt p gr̄am gratis datā, ſicut per fidem & per ſciētiam. Non ergo perſona diuina mittitur ſm ſolam gratiam gratum faciētem.

¶ 4 Pręt. Raban. dicit, q̄ Spūſſā ctus dat⁹ eſt Apoſtolis ad operatiōnē miraculorū. Hoc aūt non eſt donū gr̄æ gratū faciētis: ſed gr̄æ gratis datæ. Ergo perſona diuina non ſolum datur ſecundum gr̄am gratum facientem.

Sed contra ē, q̄d Aug. dicit. 3. de Tri. q̄ Spūſſan. pcedit tēporaliter ad ſāctificādā creaturā. Miſſio āt ē tēporalis pceſſio. Cū igiť ſāctificatio creaturæ, non ſit niſi p gr̄am gratum facientem, ſequitur, q̄ miſſio diuinæ perſonæ non ſit niſi per gratiam gratum facientem.

Respon. Dd̄m, q̄ diuinæ pſonæ cõuenit mitti, ſecundum q̄ nouo mō exiſtit in aliquo: dari āt, ſm q̄ hr̄ ab aliquo. Neutrum āt horū eſt niſi ſm gr̄am gratū faciētē. Eſt .n. cõis mod⁹ quo de⁹ eſt i oībus rebus p eſſētiā, potētiā, & pſētiā, ſicut cā in effectibus participātibus bonitatē ipſius. Sup iſtū modū āt cõem, eſt vnus ſpecialis, q̄ cõuenit naturæ rōnali, in qua Deus dr̄ eſſe ſicut cognitū i cognoſcēte, & amatū i amāte. Et q̄a cognoſcēdo & amādo, creatura rōnalis ſua operatione attingit ad ipſum deū, ſm iſtum ſpālē modū Deus nō ſolū dr̄ eſſe i creatura rōnali: ſed ēt habitare in ea ſicut in tēplo ſuo. Sic igiť nullus ali⁹ effectus põt eſſe rō, q̄ diuina pſona ſit nouo mō in rōnali creatura, niſi gr̄a gratū faciēs. Vñ ſm ſolā gr̄am gratū facientē mittiť, & pcedit tpaliter pſona diuina. Siſr illud ſolū hr̄e dicimur, quo liberè poſſumus, vti vel frui. Hr̄e aūt ptātē fruendi diuina pſona, eſt ſolū ſm gr̄am gratū faciētē. Sd̄ tñ i ipſo dono gr̄æ gratū facientis, ſpūſſanct. hr̄, & inhabitat hoīem. Vñ ipſemet ſpūſſan. datur. & mittitur.

Ad primvm ergo dd̄m, q̄ p donū gr̄æ gratū faciētis pficiť creatura rōnalis, ad hoc, q̄ liberè nō ſolum ipſo dono creato vtatur: ſed vt ipſa diuina pſona fruatur. Et ideò miſſio inuiſibilis fit ſm donū gr̄æ gratū faciētis, & tñ ipſa pſona diuina dať.

Ad II. dd̄m, q̄ gr̄a gratū faciēs diſponit aīam ad habendā diuinā pſonā. & ſignať hoc cū dr̄, q̄ ſpūſſāct. dať ſm donū gr̄ę. Sed tñ ipſū donū gr̄æ eſt à ſpūſancto. Et hoc ſignificať, cū dr̄ q̄ charitas Dei diffundiť in cordibus noſtris per ſpiritūſanctū.

Ad III. dd̄m, q̄ licet p aliquos effect⁹ filius cognoſci poſſit à nobis, non tamen per aliquos effectus nos inhabitat, vel etiam habetur à nobis.

Ad IIII. dd̄m, q̄ operatio

*Li. 4. de trin. c. 20. in medio, tom. 3.

*Ex lib. 3. c. 4. circa finem eiuſ. tom. 3.

41

modus eſt, ſecundum quem nouus inquirēdus eſt modus exiſtendi Dei in creatura rationali.

¶ Ad ſcdū vero, & tertiū dubiū ſimul dicitur, q̄ litera poteſt dupliciter exponi. Primò, vt reddat cauſam quaſi proprij generis. Secundò, vt reddat cauſam quaſi propriæ formæ. Põt ſiquidē intelligi de amore & cognitione dei abſolutè: & poteſt intelligi de amore & cognitione dei in ſe, vt eſt ex charitate diligēdus. Si de amore Dei abſolutè intelligamus, tunc redditur rō proprij & p ſe generis illius noui modi, qui quæritur. Ex eo enim q̄ iſte modus quartus eſt ſpecialis creaturæ rationali: & ſcdm eū Deus ipſe attingitur operatione creaturæ, ſequitur quòd excellens ille modus quæſitus, intra latitudinē iſtius contineať, & hic ſenſus aperte prætenditur in litera. Et ſic patet, nihil obſtare obiectionē ſcdi dubij: q̄a ſtat, q̄ ſit vera cauſa aſſignans proprium genus, & tñ nō valet: ergo vbi eſt illa cauſa, ibi eſt illa ſpecies: ſed ergo ibi eſt illud genus: licet n. aīal ſit propriū leonis genus, inuenitur tñ extra leonē. Et q̄a oīs ſpēs cõſtituitur differentia per ſe ſui generis, & nō differētia per accidēs vt patet 7. Metaph. ideò ex hoc, q̄ quartus ille modus eſt propriū genus illius noui, oportet q̄ iſte nouus modus conſiſtat in dr̄ia Dei, vt amatū & cogniti. Et cum deus, vt amatus & cognitus, præter communem

[illegible] effectus poteſt eſſe rō, q̄ diuina pſona exiſtat, niſi gratia gratū faciēs. [illegible]

¶ Ad primū dubium dicitur quòd intendit non de diſparato modo, ſed de ſpecie noua quarti modi, & quod quartus modus ſit materialis, ad hoc in litera duplex tamen inſinuatur ſcdm duas differentias inter ipſum & alios poſitas. Prima eſt, q̄ iſte eſt ſpecialis. i. proprius rōnali creaturæ, reliqui verò cõmunes ſunt oībus. Sc̄da eſt, q̄ per iſtum Deus ipſe attingitur à creatura, per alios effectus eius tantū. Oportet .n. eam excellentē miſſionē, vtpote diuinæ perſonæ ad rōnalia, attendi ſcdm proprium & ſupremū rationalis creaturæ. Hoc autem conſtat non eſſe actū aliquem primū: qui eſt ſicut dormiens, nec quemlibet actū ſecundū, ſed eū quo cognoſcitur ac amať ipſe deus optimus: Vnde Deus vt p gratiæ habitū in aīa exiſtit, ignobiliori modo exiſtit, quam ipſe in eadem per gratiæ actus, ſ. cognitionem & amorem: quanto actus præſtat habitui & tangere ſecūdū ſe, pſtat tactui per aliud. Solus igitur quartus

Conclu. m

200

munē modū non ſit niſi vno mō, ſimpliciter oquēdo ſpchari tatē ſeu grām ſcdm eſſe tēplū ſuum cōſequens eſt, q ex illa eā hēatur ēt excluſiua, de qua eſt tertiū dubiū. Atſi dixeris, q ſi ſia ſi hr, q. Deus ſi eſt ſpiet cōem modū amat niſi ab his quos inhabitat &c. fateor. Sed memento q author hic ſupponit ꝓprietates grę & charitatis. Ex pprietatibus eū venit ad cōcluſionē. Ipſa quoq; exercitatio eccleſiaſtica nobis hoc inſinuat. Deū.n. à nullo amari (niſi coniūgi) concedimus, exiſtēti i peccato mortali, ſeu extra grām: quare hoc quaſi in promptu eſſet, ex practica ſub intellectū eſt. Si verò de amore Dei, quo ex charitate diligit, interpretemur, breuior eſt via. Ex eo nāq; q amādo & cognoſcēdo creatura rōnalis ad illā celſitudinē cōſcēdit, q Deū ipſū... attingit... [illegible] ...ſolū exiſtat, ſed inhabitet, vt in tēplo, quo actibus cognitionis & amoris colit: qui extra hāc celſitudinē ñ attingit ipſe ſcdm q in ſe eſt, ꝓut ex charitate diligit. Et qm hæc celſitudo, & hoc tēplū ſola grā ſit iō optime infert: ergo ſola grā gratū faciēs eſt iō, vt Deus nouo modo ſit in creatura rationali. Et ſic patet ſolutio vtriuſq; dubij.

¶Deīde ꝓbat litera aſſumptū, de hr pſonā diuinā ab aliquo hr ſolū, quo liberè q pōt vti, vel frui: ergo pſona diuina, ſola grā ht. ꝓbat ſequela: q p ſolā grā pōt q pſona diuina frui. Tertiū āt, ſcilicet q ipſa perſona diuina ſimul dat, & mittit probatur: quia ipſo gratię dono ſpirituſſanctus inhabitat creaturā.

tio miraculorū eſt manifeſtatiua grę gratū facientis, ſicut & donū ꝓphetię: & ꝗlibet grā gratis data. Vñ 1. Cor. 12. Grā gratis data noiat manifeſtatio ſpūs Sic igit Apſis dr dat⁹ ſpūſſa. ad operationē miraculorū: qa data ē eis grā gratū faciēs cum ſigno manifeſtāte. Si āūt daretur ſolū ſignū grę gratū faciētis ſine grā, nō diceret dari ſimpliciter ſpūſſan: niſi fortè cū aliqua determinatione, ſm quod dr, q alicui dat ſpiritus propheticus, vel miraculorū, inquātum à ſpiritu ſancto habet uirtutem prophetandi, uel miracula faciēdi.

SVPER Q. XLIII. ART. IIII.

Porrecta per totum.

229

1. diſt. 15. q. 2. arti. vnico.

S. Bona. 1. 5. d. 15. q. 3. & 4. art. 1.
Aleno. 1. p. ſu. quæ. 71. mem. 1.
Scot. 1. 5. d. 14. 15. 16.
Ricc. 1. 5. d. 15. q. 1. 2.
Duran. 1. 5. d. 16. q. 1.
Aegi. 1. 5. d. 15. q. 1. 2. prin.

Titulus clarus. ¶In corpe vna cōcluſio reſiua ꝗſito. Patri nō cōuenit mitti: ſed filio & ſpiritui ſācto. Probat. Miſſio importat ꝓceſſionē ab alio, & in diuinis ſcdm originē: ergo ñ patri, ſed filio & ſpūi ſācto cōuenit mitti. contraria ꝓbat: q pr nullo mō eſt ab alio, ſed fili⁹ & ſpūſſāct⁹.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum patri conueniat mitti.

AD QVARTVM ſic ꝓcedit. Vr, q patri ēt cōueniat mitti. Mitti.n. diuinā pſonā ē ipſā dari: ſed pr dat ſeipſum (cū hri nō poſſit niſi ſeipſo donante) ergo pōt dici, q pr mittat ſeipſum.

¶2 Præt. Perſona diuina mittit ſm inhabitationē grę. Sed p grām tota Trinitas inhabitat in nobis, ſm illud Ioan. 14. Ad eū veniemus, & manſionem apud eum faciemus. Ergo ꝗlibet diuinarum perſonarum mittitur.

¶3 Præ. Quidq d cōuenit alicui pſonæ, cōuenit oibus, ꝓter notiones & pſonas. Sed miſſio nō ſignificat aliquā pſonā, neq; ēt

Q. 32. ar. 3. li. 2. de Trin. c. 5. paul. poſt princ.

notionē cū ſint tm quiq; notiones, vt ſupra dictū eſt.* ergo cuilibet perſonę diuinę conuenit mitti.

SED CONTRA eſt, quod Aug. dicit in 2. li. de Trini. q ſolus pater nunquam legitur miſſus.

RESP. Dīm, q miſſio i ſui rōne iportat ꝓceſſionē ab alio, & in diuinis ſm originē: vt dictū ē.* Vñ cū pr ñ ſit ab alio, nullo mō cōuenit ſibi mitti: ſed ſolū filio & ſpūiſa. qb. cōuenit eſſe ab alio.

Concluſio ꝓ Ar. 1. & 2. hui⁹ q.

AD 1. ergo dīm, q ſi dare iportet liberalē cōicationē alicui⁹, ſi pr dat ſeipſū iquātū ſe liberaliter cōicat creaturæ ad fruēdū. Si uero iportet authoritatē dātis reſpectu ei⁹ q dat, ſic nō cōuenit dari in diuinis, niſi pſonę ꝗ eſt ab alio, ſicut nec mitti.

AD II. dīm, q licèt effect⁹ grę, ſit ēt à pre, q inhabitat p grām, ſicut & fili⁹ & ſpūſſa. quia tñ nō eſt ab alio, nō dr mitti. Et hoc eſt qd dicit Au.* 4. de Tri. q pr cū in tpe à quoq cognoſcit, nō dr miſſus. Non.n. habet de quo ſit, aut ex quo procedat.

Lib. 4. de Trin. c. 20. poſt med. to. 3.

AD III. dīm, q miſſio inquātum importat proceſſionem à mittente, includit in ſui ſignificatione notionem, nō quidem in ſpāli: ſed in generali, prout eſſe ab alio eſt cōmune duabus notionibus.

a 123 13*

ARTICVLVS V.

Vtrū filio cōueniat inuiſibiliter mitti.

SVPER Q. XLIII. ART. V.

Porrecta per totū.

230

1. diſt. 15. q. 4. ar. 1. & 2. & 4. con. c. & 20. p. & c. 23.

Fere. 4. con c. 8.
S. Bona. 1. 5. d. 15. q. 3. 4. artic. 1.
Aleno. 1. p. ſu. quæ. 71. men. 1.
Scot. 1. 5. d. 14. 15. 16.
Ricca. 1. 5. d. 15. quæ. 1. 2.
Duran. 1. 5. d. 16. q. 1.
Aegid. 1. 5. d. 15. q. 4. 2. prin.

AD QVINTVM ſic ꝓcedit. Vr, q filio ñ cōueniat inuiſibiliter mitti. Miſſio.n. inuiſibilis diuinæ pſonæ attēdit, ſm dona grę: ſed oia dona grę ꝑtinēt ad ſpmſa. ſm illud 1. Cori. 12. Oia operat vnus atq; idē ſpūs. ergo inuiſibilr nō mittit niſi ſpūſan.

¶2 Præt. Miſſio diuinæ pſonæ fit ſm grām facientē. Sed dona, ꝗ ꝑtinēt ad pfectionē itellect⁹ ñ ſūt dona grę gratū faciētis: cū ſine charitate poſſit hri, ſm illd 1. ad Cori. 13. Si habuero ꝓphet. & no. myſt. o. & oēm ſciētiā, & ſi habuero oēm ſi. ita vt mō traſ. charitatē āt nō habeā, nihil ſum. Cū ergo fili⁹ ꝓcedat, vt verbū intellect⁹ vr, q nō conueniat ſibi inuiſibiliter mitti.

¶3 Præt. Miſſio diuinę pſonæ ē ꝗdā ꝓceſſio, vt dictū eſt*. Sed alia eſt ꝓceſſio, filij, alia ſpūſſācti. Ergo & alia miſſio, ſi vterq; mittit. Et ſic altera earū ſupflueret, cū vna ſit ſufficiens ad ſanctificandā creaturam.

Titulus ex præcedentibus patet. ¶In corpore vna cōcluſio. Tā filio ꝗ ſpūi ſancto cōuenit inuiſibiliter mitti. Probat. inuiſibiliter pſonā diuinā, ſignificat originē eius ab alia, & inhabitationē illius p grām. ſed vtriq; cōuenit vtriq; hom. ergo vtrique cōuenit mitti. Maior manifeſtatur ab oppoſito, & ex tota Trinitate, & ex patre, cui eis cōuenit alterū tñ, ſcilicet inhabitare p grām.

Ar. ꝓcd. & ar. 2. hui⁹ q.

SED CONTRA ē, qd Sap. 9. dr de diuina Sap. Mitte illā de cœlis ſctis tuis, & à ſede magnitudinis tuæ.

RESPON. Dīm, q p grām gratū faciētē, tota Trinitas inhabitat mētē, ſm illud Ioā. 14. Ad eū veniem⁹, & māſionē apud eū faciem⁹. Mitti āt pſonā diuinā ad aliquē p inuiſibilē grām, ſigñat nouū modū ihabitādi illi⁹ pſōę, & originē ei⁹ ab alia. Vñ cū tā filio ꝗ ſpūiſan. cōueniat, & ihabitare p grām, & ab alio eſſe, vtriq; cōuenit inuiſibiliter mitti. Patri āt licèt cōueniat inhabitare p grām, nō tamē ſibi cōuenit ab alio eſſe, & p cōſequēs nec mitti.

Concluſio. m

b 124

AD I. ergo dīm q licèt oia dona iquātū dona ſūt attribuāt ſpūſācto (qa hēt rōnē primi doni ſm qd eſt amor, vt s. dictū ē*) aliqua tñ dona ſm ꝓprias rōnes attribuunt p ꝗdā ap ꝓpriationē filio ſ. illa ꝗ ꝑtinēt ad itelēm. Et ſm illa dona attēdit miſſio filij. Vñ Aug.* dicit 4. de Tri. q tūc iuiſibilr fili⁹ cuiquam mittit, cū à quoquā cognoſcit atq; pcipit.

c 141

*Li. 4. de Trin. c. 20. circa med. to. 3.

AD II. dīm, q aia p grām cōformat Deo. Vñ ad hoc, q aliqua pſona diuina mittat ad aliquē p gratiā, oportet q fiat aſſimilatio illi⁹ ad diuinā pſonā ꝗ mittit p aliqd grę donū. Et qa ſpūſſan. ē amor, p donū charitatis aia ſpūiſancto aſſimilatur. Vñ ſm modū charitatis attēdit miſſio ſpirituſſan. Filius

Li. 9. de Trin. c. 10. circa fi. nē. to. 3.

autem eſt uerbū, nō qualecūq;, ſed ſpirās amorē. Vñ Aug. dicit i 9. li. de Tri. uerbo aūt, qd inſinuare itēdimus, cū amore notitia eſt. Nō igit ſm qualibet pfectionē, itellect⁹ mittit fili⁹: ſed ſm talē iſtitutionē, uel iſtructionē intelſs, qua ꝓrūpat i affectū amoris, ut dr Io. 6. Oīs q audiuit a pre, & didicit, venit ad me. Et in Pſal. In medi. mea exardeſcet ignis. Et iō ſignāter dicit Aug.* q filius mittit, cū à quoquā cognoſcit atq; percipit. Perceptio aūt experimētalē quādā notitiā ſignificat. Et hæc ꝓpriè dr ſapiētia quaſi ſapida ſciētia, ſm illud Eccl. 6. Sapiētia doctrinę ſecūdū nomē eius eſt.

*Loco citato in ſo lut. 1. arg.

AD III dicendū, q cū miſſio importet originē pſonę miſſæ, & inhabitationē per gratiā (ut ſupra dictū eſt*) ſi loquamur de miſſione quantū ad originē, ſic miſſio filij diſtinguitur a miſſione ſpūſſancti, ſicut & gñatio à ꝓceſſione. Si aūt quātū ad effectū gratię, ſic cōicāt duæ miſſiones i radice grę, ſed diſtinguunt in effectibus gratiæ: q ſunt illuminatio intelſs & inflāmatio affectus. Et ſic manifeſtū eſt, q vna nō pōt eſſe ſine alia, qa neutra eſt ſine grā gratū faciēte, nec una pſona ſepat ab alia.

*In corp. ar. & ar. 2. huius q.

SVPER Q. XLIII. ARTIC. VI.

Porrecta per totum.

231

1. diſt. 15. q. 5. ar. 1. & q. 1. 2. 3. & 4.

Titulus clarus eſt. ¶In corpore vna eſt cōcluſio implicite reſiua ꝗſito affirmatiuè. Miſſio inuiſibilis fit ad oēs participantes grām. Probatur. Miſſio importat inceptionem eſſendi, uel ſimpliciter, uel nouo mō. ergo i eo, ad quē fit miſſio inuiſibilis, oportet ponere grām & eius nouitatem, ergo miſſio inuiſibilis fit ad oēs in quibus ſunt hæc duo, ergo ad oēs participes grę. ¶Aduerte hic, q nomen grę nō eſt à gratia diſtincta, tanquā gratia poſſit eſſe nō noua, ſed ad oſtendendū q ſi fit inuiſibilis miſſio. Ad hoc.n. nō ſufficit ſola inhabitatio gratiæ, ut patet in his q ſunt in grā p illo tpe, quo eorū gratia nō augetur. Eſt ſiquidē ibi inhabitās grā, ſed qa deeſt innouatio aliqua, iō tūc eis non fit miſſio. Et ppea, pumo authorē ſubtiliter ſecuiſſe cōcluſionē ultimo illatā, quaſi ſtuluiſſet, q miſſio inuiſibilis fit ad oēs participes grę cū aliqua nouitatem ad excludēdū quoſdā pticipes, ſed quod diſtinctè ut dictū eſt, & diſtinctè patet. ſtatim ſolutionibus argumētorū, in quibus ea q dicūt de Sancto & Chriſto, ſuo proprio diſtinguenda ſunt.

*Lib. 4. de tri. c. 4. & li. 15. c. 27 Nos habitat. tom. 3.

ARTICVLVS VI.

Vtrū miſſio inuiſibilis fiat ad omnes, qui ſunt participes gratiæ.

AD SEXTVM ſic procedit. Videt, q miſſio inuiſibilis nō fiat ad oēs, qui ſunt participes grę. Patres.n. ueteris teſtamēti, grę participes fuerūt. Sed ad illos nō vr fuiſſe facta miſſio inuiſibilis. Dicitur.n. Io. 7. Nondum erat ſpiritus datus, qa nondū erat Ieſus glorificat⁹. Ergo miſſio inuiſibilis nō fit ad omnes, qui ſunt participes gratiæ.

¶2 Præt. Profect⁹ i uirtute ñ eſt niſi p grām. Sed miſſio inuiſibilis nō vr attēdi ſm ꝓfectū uirtutis: qa ꝓfect⁹ uirtutis vr eſſe cōtinuus, cū charitas ſp aut ꝓficiat, aut deficiat. Et ſic miſſio eſſet cōtinua. ergo miſſio inuiſibilis ñ fit ad oēs pticipes grę.

¶3 Præt. Chrs, & beati pleniſſimè habet grām. Sed ad eos nō vr fieri miſſio. qa miſſio fit ad aliqd diſtās. Chrs aūt ſm q homo, & oēs beati, pfectè ſūt uniti Deo. Nō ergo ad oēs participes grę, fit miſſio inuiſibilis.

¶4 Præt. Sacra nouæ legis con tinēt grām, nec tñ ad ea dr fieri miſſio inuiſibilis. Nō ergo ad oia ꝗ hñt grām, fit miſſio inuiſibilis.

SED CONTRA eſt, q ſm Augu.* miſſio inuiſibilis fit ad ſanctificandam creaturam. Omnis autem creatura habēs gratiam ſanctificatur. Ergo ad omnem creaturam huiuſmodi fit miſſio inuiſibilis.

RESPON. Dicendū, q (ſicut ſupra dictum eſt*) miſſio de ſui ratione importat, q ille qui mittitur uel incipiat eſſe ubi prius nō fuit (ſicut accidit in rebus creatis) uel incipiat eſſe ubi prius fuit, ſed quodam modo nouo, ſecundum quod miſſio attribuitur diuinis perſonis. Sic ergo in eo ad quē fit miſſio, oportet duo conſiderare, ſcilicet inhabitationem gratiæ & innouationem quandā per gratiam. Ad omnes ergo fit miſſio inuiſibilis, in quibus hæc duo inueniuntur.

a 226

D. 302.

Concl. m.

AD PRIMVM ergo dicendum, q miſſio inuiſibilis eſt facta ad patres uete. teſtamenti. Vnde dicit Aug.* 5. de Trin. quòd ſecundùm quòd filius mittitur inuiſibiliter, ſit in hominibus, aut cum hominibus. Hoc autem antea factum eſt in patribus, & prophetis. Cum ergo dicitur, Nondum erat datus ſpiritus, intelligimus de illa datione cū ſigno viſibili, quæ facta eſt in die Pentecoſtes.

*Lib. 4. de tri. ca. 20. parū ante me. to. 3.

AD II dicendum, q etiam ſecundùm profectū uirtutis, aut augmentum gratiæ fit miſſio inuiſibilis. Vnde Aug. dicit* 4. de Trin. q tunc cuiquā mittitur filius, cum à quoquam cognoſcitur, atq; percipitur, quantum cognoſci & percipi poteſt ꝓ captu, uel proficientis animæ in Deum, uel perfectę animæ rationalis in Deo. Sed tamen ſecundùm illud augmentum gratiæ præcipuè miſſio inuiſibilis attenditur, quando aliquis proficit in aliquem nouum actum uel nouum ſtatum gratiæ: ut puta, cum aliquis proficit in gratiam miraculorum, aut prophetię, uel in hoc, q ex feruore charitatis exponit ſe martyrio, aut abrenunciat his quæ poſſidet, aut quodcumque opus arduum aggreditur.

*Lib. 4. de tri. ca. 20. tom. 3.

AD III dicendū, q ad beatos eſt facta miſſio inuiſibilis in ipſo principio beatitudinis. Poſtmodum autem ad eos fit miſſio inuiſibilis: non ſecundum intenſionem gratiæ: ſed ſecundùm quòd aliqua myſteria eis reuelantur de nouo. Quod eſt uſque ad diem iudicij. Quod quidem augmentum attenditur ſecundùm extenſionem gratiæ ad plura ſe extendentis. Ad Chriſtum autem fuit facta inuiſibilis miſſio in principio ſuæ conceptionis: non autem poſtea, cū à principio ſuæ conceptionis fuerit plenus omni ſapientia & gratia.

a 232

AD IIII dicendū, q gratia eſt in ſacramentis nouæ legis inſtrumentaliter, ſicut forma artificiati eſt in inſtrumentis artis, ſecūdùm quendam diſcurſum ab agente in patiens. Miſſio autem non dicitur fieri niſi reſpectu termini. Vnde miſſio diuinæ perſonę non fit ad ſacramēta, ſed ad eos qui per ſacramenta gratiam ſuſcipiunt.

SVPER Q. XLIII. ARTIC. VII.

S. Bon. 1. 5. d. 15. q. 3. 4. artic. 1.
Alenſ. 1. par. ſu. q. 71. mem. 1.
Scot. 1. 5. d. 14. 15. 16.
Ricar. 1. 5. d. 15. q. 1. 2.
Duran. 1. 5. d. 16. q. 1.

ARTICVLVS VII.

Vtrum ſpiritui ſancto conueniat uiſibiliter mitti.

AD SEPTIMVM ſic procedit. Videtur, quòd ſpiritui ſancto non conueniat uiſibiliter mitti. Filius enim ſecūdùm qd

Titulus ex præcedentibus eſt not⁹, & à ſolo q̄ritur ſpūſancto: qm de filio conſtat, q miſſione uiſibili miſſus eſt, cum Verbum caro factū eſt. ¶In corpore duo facit. Primo, ſtudet quæſtio uniuerſalius ꝗ quæſitum

Porrecta per totum.

232

Locū ſupra, art. 6. inducta.

Universidad de Deusto Biblioteca

quæſitum fuerit, id eſt non ſolum de ſpirituſan. ſed filio. Secundò, ponit differentiam inter modum vtriuſq; miſſionis.

¶ Quo ad primũ concluſio eſt. Conueniens fuit filium & ſpiritũſanctũ viſibiliter mitti: ꝓbatur ſic. Modus cõnaturalis hominis eſt, ut per viſibilia ad inuiſibilia manu ducat. ergo inuiſibilia Dei oportuit homini per uiſibilia manifeſtari. ergo ſicut ſeipſum & æternas proceſſiones ꝑ viſibilia Deus hominib⁹ quodãmodo demonſtrauit: ita cõueniẽs fuit, vt inuiſibiles miſſiones pſonarũ ſecũdũ aliquas viſibiles creaturas manifeſtaret. hoc aũt eſt ipſas viſibiliter mitti. prima conſequẽtia ꝓbatur: quia Deus prouidet omnibus ſecundum vniuſcuiuſque modum; reliqua ſunt ſatis rationabilia.

¶ Quo ad ſecundum differẽtia eſt, quia filius eſt miſſus viſibiliter tanquam ſanctificationis actor, vt patet in proceſſu ſacræ ſcripturæ; Spiritus autem ſanctus tanquã ſanctificationis indiciũ, vt in baptiſmo Chriſti apparet. Ratio aũt huius differẽtiæ ſatis accõmoda reddit ex conditionibus notionalibus: q: ſcilicet, filius eſt principiũ ſpirituſſancti, ipſe aũt ſpirituſſan. eſt donũ, inquantũ ꝓcedit vt amor, vt ex ſupradictis patet.

*Lib. 3. de tri. c. 4. 5. & 9. to. 3.

viſibiliter miſſus[h] eſt in mũdo, F dicitur eſſe minor patre. Sed nũquã legitur ſpirituſſanctus minor patre. Ergo ſpirituiſancto non conuenit viſibiliter mitti.

¶ 2 Præt. Miſſio viſibilis attendit ſm aliquam creaturã viſibilem aſſumptam, ſicut miſſio filij ſm carnẽ. Sed ſpiritusſanctus non aſſumpſit aliquã creaturam uiſibilem. Vñ nõ põt dici ꝙ in aliquibus creaturis viſibilibus ſit alio mõ q̃ in alijs, niſi fortè ſi- G cut in[h] ſigno: ſicut eſt ẽt i ſacramentis & in oĩbus figuris legalibus. Non ergo ſpiritusſanctus viſibiliter mittit: vel oportet dicere, ꝙ ſm omnia huiuſmodi, eius miſſio viſibilis attenditur.

¶ 3 Præt. Quęlibet creatura viſibilis eſt effectus demõſtrãs totã[h] Trinitatẽ. Non ergo per illas creaturas viſibiles magis mittiẽ ſpiritusſanctus, q̃ alia perſona.

¶ 4 Præt. Filius viſibiliter ẽ miſ- H ſus ſm digniſſimã viſibiliũ creaturarũ, ſ. ſm naturã humanã. Si igiẽ ſpiritusſanctus viſibiliter[h] mittitur, debuit mitti ſecũdum aliquas creaturas rationales.

¶ 5 Præt. Quæ* viſibiliter fiũt diuinitus, diſpenſantur ꝑ miniſteriũ angelorũ, vt Aug. dicit* 3. de Trin. Si ergo aliquæ ſpecies viſibiles apparuerũt, hoc factũ fuit ꝑ angelos. Et ſic ipſi angeli mittunẽ, & nõ ſpiritus ſanctus. I

¶ 6 Præt. Si ſpiritusſanctus viſibiliter mittatur, hoc nõ eſt niſi ad[h] manifeſtandum inuiſibilem miſſionem, quia inuiſibilia per viſibilia manifeſtãtur. Ergo ad quem miſſio inuiſibilis facta non fuit, nec miſſio viſibilis fieri debuit: & ad omnes ad quos fit miſſio inuiſibilis, ſiuè in nouo, ſiuè in veteri teſtamẽto, miſſio uiſibilis fieri dẽt. Qđ patet eſſe falſum. Non ergo ſpiritusſanctus viſibiliter mittitur.

Sed contra eſt, quod dicitur Matth. 3. quòd ſpiritusſanctus deſcendit ſuper Dominum baptizatum in ſpecie columbæ. K

Respon. Dicendũ, ꝙ Deus prouidet omnibus ſm vniuſcuiuſq; modum. Eſt aũt modus connaturalis hominis, vt per viſibilia ad inuiſibilia manuducatur, (vt ex ſupradictis patet.*) Et ideò inuiſibilia Dei oportuit homini per viſibilia manifeſtari. Sicut igitur ſeipſum Deus & proceſſiones æternas perſonarum, per creaturas viſibiles, ſecundũ aliqua indicia hominibus quodammodo demonſtrauit: ita[m] conueniẽs fuit, vt ẽt inuiſibiles miſſiones diuinarũ pſonarum ſm aliquas viſibiles creaturas manifeſtarẽtur[n]. Aliter tñ filius & ſpirituſſanct[o]. Nã ſpirituiſancto inquãtũ ꝓcedit vt amor, competit eſſe ſanctificationis donum, filio autem inquantũ eſt ſpiritus ſancti principiũ, cõpetit eſſe ſanctificationis huius authorem. Et ideò filius viſibiliter miſſus ẽ tãquã ſanctificationis author, ſed ſpiritusſan. tanquam ſanctificationis indicium.

Q. 12. a. 12.

Conel. m.

Ad primum ergo dicẽdũ, ꝙ filius creaturã viſibilẽ in qua apparuit, in vnitatẽ pſonæ aſſumpſit: ſic, ut qđ de illa creatura dr̃, de filio Dei dici poſſit. Et ſic rõne naturæ aſſumptæ, filius dicitur minor patre. Sed ſpũſſanc. nõ aſſumpſit creaturã viſibilẽ, in qua apparuit in unitatẽ perſonæ, ut quod illi cõuenit, de illo prædiceẽ. Vnde non poteſt dici minor patre, propter uiſibilem creaturam.

Ad II dicendum, ꝙ miſſio uiſibilis ſpũſſancti, non attenditur ſm uiſionem imaginariam quæ eſt uiſio prophetica: quia, ut Auguſt. dicit* 2. de Trin. uiſio prophetica, non eſt exhibita corporeis oculis per formas corporeas, ſed in ſpiritu ꝑ ſpirituales corporũ imagines. Columbã uerò illã & ignẽ oculis uiderũt, quicunq; uiderũt. Neq; iterum ſic ſe habuit ſpirituſſanctus ad huiuſmodi ſpẽs, ſicut filius ad petrã: qa dicit, Petra erat Chriſtus. Illa. n. petra, iam erat in creatura, & per actionis modũ nuncupata eſt nomine Chriſti, quẽ ſignificabat. Sed illa columba & ignis, ad hæc tantum ſignificãda repente extiterunt. Sed uidenẽ eſſe ſimilia flammæ illi quæ in rubo apparuit Moyſi, & illi columbæ quam populus in eremo ſequebatur, & fulgoribus, ac tonitruis, quæ fiebant cum lex daretur in monte. Ad hoc. n. rerum illarum corporalis extitit ſpecies, ut aliquid ſignificaret, atq; prædiceret. Sic igitur apparet, ꝙ miſſio uiſibilis, neq; attenditur ſecundũ uiſiones propheticas, quę fuerũt imaginariæ & non corporales, neque ſecũdũ ſigna ſacramentalia ueteris & noui teſta. in qb. quædã res præexiſtentes aſſumuntur ad aliquid ſignificãdũ. Sed ſpirituſſanctus uiſibiliter dicitur eſſe miſſus, inquantum fuit monſtratus in quibuſdam creaturis, ſicut in ſignis ad hoc ſpecialiter factis.

*Lib. 2. de trin. c. 6. [illegible] to. 3.

Ad III dicẽdũ, ꝙ licẽt illas creaturas uiſibiles tota Trinitas opatã ſit, tñ factæ ſunt ad demõſtrãdũ ſpecialr̃ hanc uel illã perſonã. Sicut. n. diuerſis nominibus ſignificatur pr̃ & filius & ſpirituſſanctus, ita etiã diuerſis rebus ſignificari potuerunt: q̃uis inter eos nulla ſit ſeparatio, aut diuerſitas.

Ad IIII dicẽdũ, ꝙ perſonã filii declarari oportuit, ut ſanctificationis authorẽ (vt dictum eſt.*) Et ideò oportuit ꝙ miſſio uiſibilis filij fieret ſecũdũm naturam rationalẽ, cuius eſt agere, & cui poteſt competere ſanctificari. Indicium autem ſanctificationis eſſe potuit quæcunque alia creatura. Neque oportuit quòd creatura uiſibilis ad hoc formata eſſet aſſumpta à ſpirituſan. in unitatem perſonæ, cum non aſſumeretur ad aliquid agendum, ſed ad indicandum tantùm. Et propter hoc etiam, non oportuit ꝙ duraret, niſi quandiu peragerct officium ſuum.

In corp. art.

Ad V dicendũ, ꝙ illæ creaturæ uiſibiles formatæ ſunt miniſterio angelorũ: nõ tñ ad ſignificãdũ pſonã angeli, ſed ad ſignificãdã perſonã ſpiritus ſancti.

ſancti. Quia igiẽ ſpũſſanctus erat ĩ illis creaturis viſibilib⁹, ſicut ſignatũ in ſigno, ꝑꝑ hoc ſecũdũ eas ſpũſſanctus uiſibiliter mitti diciẽ, & non angelus. A

Ad VI dicendũ, ꝙ non eſt de neceſſitate inuiſibilis miſſionis, ut ſꝑ manifeſteẽ ꝑ aliqđ ſignũ uiſibile exterius, ſed ſicut dr̃ 1. Cor. 12. Manifeſtatio ſpũs daẽ alicui, ad utilitatẽ. ſ. Eccleſiæ. Quæ quidẽ utilitas eſt, ut ꝑ hmõi uiſibilia ſigna fides cõfirmetur & ꝓpageẽ. Quod qdẽ principalr̃ factũ eſt per Chriſtũ, & ꝑ Apoſtolos, ſecundũ illud Heb. 2. Cũ initiũ accepiſſet enarrari ꝑ dñm ab eis q audierũt in nos confirmata eſt. Et iõ, ſpecialr̃ debuit fieri miſſio uiſibilis ſpiri. ſanc. ad Chriſtũ, & ad Apoſtolos, & ad aliquos primitiuos Sanctos, in qb⁹ quodãmodo Eccleſia fundabaẽ: ita tñ ꝙ uiſibilis miſſio facta ad Chriſtũ, demonſtraret miſſionẽ inuiſibilẽ: non tunc, ſed in principio ſuæ conceptionis ad eũ factã.[c] Facta aũt eſt miſſio uiſibilis ad Chriſtũ, in baptiſmo qdẽ, ſub ſpecie colũbæ, quod eſt animal fęcundũ, ad oſtendendũ in Chriſto authoritatẽ donãdi gratiã ꝑ ſpũalẽ regñationẽ (vñ vox pr̃is intonuit, Hic eſt filius meus dilectus) ut ad ſimilitudinẽ unigeniti, alij regenerarenẽ. In transfiguratione uerò, ſub ſpecie nubis lucidæ, ad oſtendẽdã exuberantiã doctrinę. Vndè dictũ eſt. Ipſum audite. Ad Apoſtolos aũt, ſub ſpecie flat⁹, ad oſtẽdẽdã poteſtatẽ miniſterij ĩ diſpẽſatione Sacramẽtorũ. Vndè dictũ eſt eis: Quorũ remiſeritis peccata, remittunẽ eis. Sed ſub linguis igneis, ad oſtẽdẽdũ officiũ doctrinæ. Vnde dr̃, ꝙ cęperunt loqui varijs linguis. Ad patres aũt ueteris teſtamẽti, miſſio uiſibilis ſpũſſan. fieri non debuit, qa prius debuit perfici miſſio uiſibilis filij q̃ ſpirituſſan. cum ſpirituſſan. manifeſtet filiũ, ſicut filius patrẽ. Fuerũt autem factæ uiſibiles apparitiones diuinarũ pſonarum patribus ueteris teſtamenti. Quæ quidẽ miſſiones uiſibiles dici nõ poſſunt: qa non fuerũt factę (ſcđm Aug.*) ad deſignãdũ inhabitationẽ diuinę pſonę, ꝑ grãm, ſed ad aliqđ aliud manifeſtãdũ. B C D

431 e

*Lib. 2. de tri. ca. 17. [illegible]

Perrecta per totum.

SVPER Q. XLIII. ARTIC. VIII.

Aegid. d. 15. q. 3. a. 1. p. 1. Capr. diſt. 15. q. 1. a. 2. con 2. Bannes. q. 43. a. 8.

233 I. diſt. 15. q. 1. Expo. q. 10. ar. 4 ad quartum. *Lib. 4. de Tri. c. vlt. in ſi. to. 3.

Titulus clarus eſt. ¶ In corpore tria facit. Primò, refert duas opiniones: ſecũdò, ſaluat utraſq; tertiò, excludit obiectionẽ ibi, nõ aũt ꝑꝑ hoc homo: & qm oĩa ordinatẽ ſunt in litera ac clarè, nõ opus eſt mora. Ad euidẽtiã tñ huius qõnis, ſcito, ꝙ optima uia oĩs difficultates ſoluẽdi, ẽ dicere, ꝙ miſſio eſt nomẽ multiplex, habẽs multas intentiones, quẽadmodũ nomina tractata in 5. Metaph. & ꝙ intẽtiones eius ſunt hę q narrãtur in litera. ſ. proceſſio miſſi a mittente ſecundũ ſe, & ſecũdũ nouũ modũ eſſendi. Et rurſus, proceſſio miſſi ſecũdũ ſe ab aliquo, & ſecũdũ nouũ modũ eſſendi à mittente: & ſecũda intentio, reducitur ad primã, tanquã ad potiorẽ. Et ꝓptea in 1. artic. huius qõnis author dixit, ꝙ de rõne miſſionis eſt proceſſio miſſi à mittente: loquebaẽ. n. de prima ria intẽtione miſſionis, hic aũt non obliitus, diſtinguit, vt ſecũdam intentionem eiuſdẽ adijceret, præſertim ob reuerentiã Aug. Sanctorũ, & Magiſtri in 15. diſt. 1. vbi q. 2. arti. 1. diffuſè rationem ſecundę intẽtionis inuenies.

Articvlvs VIII.

Vtrũ aliqua perſona diuina mittatur, niſi ab ea, à qua procedit æternaliter.

Ad octavvm ſic procedit. Videtur, ꝙ nulla pſona diuina mittatur, niſi ab ea, à qua ꝓcedit æternaliter. Quia ſicut dicit Aug.* 4. de Tri. Pater à nullo[h] mittitur, qa à nullo eſt. Si ergo aliqua pſona diuina mittiẽ ab alia, oportet ꝙ ſit ab illa. E

¶ 2 Præt. Mittẽs hẽt authoritatẽ[h] reſpũ miſſi, ſed reſpũ diuinę pſonæ non põt haberi authoritas, niſi ſecũdũ originẽ. Ergo oportet ꝙ diuina pſona q̃ mittitur, ſit à perſona mittente.

¶ 3 Præt. Si pſona diuina poteſt mitti ab eo, à quo nõ eſt,[h] nihil prohibebit dicere ꝙ ſpiri. ſan. detur ab homine, q̃uis nõ ſit ab eo. Quod eſt contra Augu.* 3. de Tri. Ergo diuina perſona nõ mittitur, niſi ab ea, à qua eſt.

*Li. 15. de Tri. ca. 26 tom. 3.

Sed contra eſt, ꝙ filius mittiẽ a ſpũſancto ſecũdũ illud Iſa. 48. Nũc miſit me Dñs Deus, & ſpiritus eius: Filius aũt non eſt à ſpirituſancto. Ergo pſona diuina mittitur ab ea, à qua nõ eſt.

Respon. Dicẽdũ, ꝙ circa hoc inueniunẽ aliq diuerſimodè locuti eſſe. Secundũ quoſdã. n. pſona diuina nõ mittitur niſi ab eo, à quo eſt æternalr̃. Et ſecũdũ hoc cũ dr̃, filius Dei miſſus à ſpiri. ſan. referendũ eſt hoc ad humanã naturã, ſecundũ quam miſſus eſt ad ꝑdicãdũ à ſpũſancto. Auguſt. aũt dicit* 2. de Trini. ꝙ filius mittitur & à ſe & à ſpirituſan. & ſpiritusſanctus ẽt mittitur & à ſe & à filio, ut ſic mitti in diuinis non conueniat cuilibet perſonæ, ſed ſolũ perſonæ ab alio exiſtenti: mittere aũt cõueniat cuilibet pſonæ. Vtrunq; aũt habet aliquo mõ ueritatẽ: qa cum dr̃ aliqua pſona mitti, deſignatur & ipſa perſona ab alio exiſtẽs, & effectus uiſibilis, aut inuiſibilis, ſecundũ quẽ miſſio diuinæ perſonæ attẽditur. Si[m] igiẽ mittẽs deſigneẽ ut principiũ pſonæ, q̃ mittiẽ, ſic nõ q̃libet pſona mittit, ſed ſolũ illa, cui conuenit eſſe principiũ illius pſonæ.[n] Et ſic filius mittiẽ tm̃ à patre,[d] ſpirituſſanctus aũt a patre & filio. Si[p] uero pſona mittẽs intelligaẽ eſſe principium effectus, ſecũdũ quẽ attendiẽ miſſio, ſic tota Trinitas mittit perſonã miſſam.[q] Non[d] aũt propter hoc, homo dat ſpiritumſanctũ, qa nec effectum gratię põt cauſare. Et per hoc patet ſolutio ad obiecta.

*Lib. 2. de tri. ca. 5. ꝑ totum tomo 3.

Conel. m.

D. 901. Conel. p. D. 430.

QVAESTIO XLIIII.

De proceſſione creaturarum à Deo, & de omnium entium prima cauſa in quatuor articulos diuiſa.

Post conſiderationem diuinarum perſonarum, conſiderandum reſtat de proceſſione creaturarum à Deo. Erit autem hæc conſideratio tripartita, ut primò conſideretur de productione creaturum. Secundò, de earum diſtinctione: Tertiò, de conſeruatione & gubernatione. Circa primum tria ſunt conſideranda. primò quidem, quæ ſit prima cauſa entium. Secundò, de modo procedendi creaturarum à prima cauſa. Tertiò, uerò de principio durationis rerum.

SVPER Q. XLIIII. ARTIC. I.

Ferr. 2. cont. c. 6. 15. Aegi. 2. 5. d. 2. q. 1. D. Bon. 1. 5. d. 1. p. 1. a. 2. Bannes. q. 44. a. 1.

IN tit. ly, oẽ ens nõ ſtat ꝑ oĩ re alia à deo, aliuqn ſupfluerct ſequens artic. ſed ſtat ꝑ oĩ re, q̃ ꝓpriè dr̃ ens, ut ſunt apud nos cõpoſita, & in ſuperiorib⁹, q̃ ſubſiſtũt ly creatũ non ꝓpriã ſumiẽ: qm in toto de curſu huius articuli, nulla ſit difficultas đ cauſalitatis modo ſignificato ꝑ creationem: ſed ſignificat ly creatũ in propoſito cauſatum effectiuè

hoc enim incidit dubitare. Vñ hic idem titulus in distinctione articulorũ huius q̃stionis ꝓponitur in litera primo sic: vtrũ Deus sit cã efficiens omniũ entium, vbi manifestè patet qđ dixímus: & hoc idẽ et oſtendit litera in concluſione reſponſiua. Vſus eſt autẽ author non caſu, ly cauſa efficiens, & ly creatũ, ſed ea rõne, vt oſtenderet, ꝙ gratia materiæ, hæc duo coincidunt: oẽ ens eſt creatum & omne ens eſt factum à Deo, &c.

¶ In corpore vnica ẽ concluſio reſponſiua queſito affirmatiuè. Neceſſe eſt oẽ quod quocunq; mõ eſt, à Deo eſſe, & pbatur ſic: oẽ inuentum in aliquo p participationẽ cauſatur ab eo, cui ineſt p eſſentiã. Sed eſſe inuenitur in omnibus alijs à Deo per participationẽ & in Deo p eſſentiã: ergo oĩa alia entia cauſata ſunt ab ipſo Deo. Maior manifeſtatur in ferro igniio & igne. Minor verò, quoad Deum, probatur ex q. 3. in qua pbatum eſt, ꝙ Deus eſt ipſum eſſe ſubſiſtẽs: quo ad alia verò à Deo ſic eſſe ſubſiſtent, non eſt niſi vnum: ergo oĩa alia à Deo non ſunt ſuũ eſſe: ergo participãt eſſe. Antecedẽs & pbatum eſt q. 7. art. 1. ad tertiũ, & clarius, art. 2. eiuſdem quæſtionis: & manifeſtatur exemplis: ſicut ſi albedo eſſet ſubſiſtẽs &c. & additur ratio, quia multiplicatio eſt ſecundum recipiẽtia. Et confirmatur tota ratio authoritatibus Platonis & Ariſt.

Porrecta per totum.

234 2. d. 1. q. 1. ar. 2. & 3. & diſ. 17. q. 1. art. 1. Et 2. cõt. c. 6. 15. & 16. Et op. 3. c. 68. & 69. & op. 15. c. 9.

¶ Circa hanc rõnem multa ſunt aduertẽda, & circa literã & circa ſẽ. Circa literã quidam aduerte primò, ꝙ cum in cõcluſione dĩ, Omne qđ quocunq; modo eſt, ſignificatur omnis modus ent' & conſim unius cuiuſcunq; generis: & non cõmuniũ, ſeu tranſcendens modusq; ens diſtinguitur p actũ & potentiam ꝙ ſenſus eſt. Oẽ quod eſt quid, quale, vel quantũ, &c. & non eſt ſenſus, omne quod eſt actu, vel potentia: dico autem hoc pp materiam primam, quæ ſequenti reſeruatur articulo: & pp ipſum actum eſſendi, de quo verificari non eſt ſuũ eſſe, quod vt ſic in minore ſubſumitur de omni alio à Deo. Aduerte ſecundò, ꝙ eodẽ repetat litera, ꝙ oĩa alia à Deo non ſunt ſuum eſſe, & participant eſſe. Quo ad ſẽ verò ſcito, ꝙ iſta ratio in terminis communibus communis eſt ſapientibus ferè omnibus: diſſenſio autem eſt in expoſitione terminorũ & probationibus. Ad euidentiam igitur maioris, ſcito ꝙ illa communis eſt Platonicis & peripateticis: ſi illud per eſſentiam inuenitur, & eſt propoſitio ſecundum ſe immediata: quo ad nos autem manifeſtaturq; quia imperfecta à perfectis, & per aliud à per ſe naturaliter deriuantur. Vocatur autem ter per eſſentiam, puta bonitas, ſi habet tres conditiones. Primò, ꝙ non eſt contracta quouis modo: quod dico propter animam intellectiuam & imaginarias poſitiones; ſi albedo vt quatuor ſeparentur & ſic conſiderantur abſq; etiam quantitate. Tertiò, ꝙ eſt in ſe ipſa naturaliter ſubſiſtẽs: qđ dico

Circa primum quæruntur quatuor.

¶ Primò. Vtrum Deus ſit cauſa efficiens omnium entium.

¶ Secundò. Vtrũ materia prima ſit creata à Deo, vel ſit pricipiũ ex æquo coordinatũ ei.

¶ Tertio. Vtrum Deus ſit cauſa exemplaris rerum, uel ſint alia exẽplaria præter ipſum.

¶ Quartò. Vtrum ipſe ſit cauſa finalis rerum.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum ſit neceſſarium, omnes ens eſſe creatum a Deo.

AD PRIMVM ſic ꝓcedit. Vĩ, ꝙ nõ ſit neceſſariũ oẽ ens eſſe creatũ à Deo. Nihil n. ꝓhibet inueniri rẽ ſine eo qđ non eſt de rõne rei: ſicut hominẽ ſine albedine. Sed habitudo cauſati ad cam non vĩ eſſe de rõne [h]entiũ, qa ſine hac poſſunt aliqua entia itelligi. ergo ſine hac poſſunt eſſe. Ergo nihil ꝓhibet eẽ aliqua entia ñ creata à Deo. ¶ 2 Præt. Ad hoc aliquid indiget cã efficiente vt [h] ſit. Ergo quod nõ põt nõ eſſe, nõ indiget cauſa efficiente. Sed nullũ neceſſarium poteſt non eſſe: quia qđ neceſſe eſt eſſe, non poteſt non eſſe. Cum igitur multa ſint neceſſaria in rebus, videtur quòd non omnia entia ſint a Deo.

¶ 3 Præt. Quorũcũq; eſt [h] aliqua ca, in his põt fieri demõſtratio p cãm illã. Sed in mathematicis ñ ſit demõſtratio p cãm agẽtẽ, vt p Philoſophũ patet in * 3. Metaph. Non igitur omnia entia ſunt à Deo, ſicut à cauſa agẽte.

SED CONTRA eſt, ꝙ dr Romanorum 11. cap. ſic. Ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia.

RESPON. Dicendũ, ꝙ [m] neceſſe eſt dicere, oẽ qđ quocunq; mõ eſt, à Deo eſſe. * Si enim aliquid inuenitur in aliquo p participationẽ, neceſſe eſt ꝙ cauſetur in ipſo ab eo cui eſſentialiter conuenit: ſicut ferrũ ſit ignitũ ab igne. Oſtẽſum eſt aũt ſupra, * cũ de diuina ſimplicitate ageretur, ꝙ Deus eſt ipſum eſſe p ſe ſubſiſtẽs. Et iterũ oſtẽſum * eſt, ꝙ eſſe ſubſiſtens, non poteſt eſſe niſi vnum, ſicut ſi albedo eſſet ſubſiſtens, non poſſet eſſe niſi vna, cum albedines multiplicentur ſm recipientia. Relinquit ergo, ꝙ omnia alia à Deo non ſint ſuum eſſe, ſed participant eſſe. Neceſſe eſt igitur, ꝙ omnia quæ diuerſificantur ſm diuerſam participationem eſſendi, vt ſint perfectius, vel min' pfectẽ, cauſari ab uno primo ente, qđ pfectiſſimẽ ẽ *. Vnde & Plato dixit, ꝙ neceſſe eſt ante omnẽ multitudinẽ ponere vnitatẽ. Et Ariſto. dicit in ſecundo * Metaphyſicorũ, ꝙ id qđ eſt maximè ens & maximè

ꝓpter modũ ſignificãdi nominis abſtractiui: res. n. albedinis nomine ſignificata, non eſt albedo p eſſentiam, niſi ſecundũ modũ ſignificandi. Res autẽ per participationẽ, cõſtituitur ex contractione latitudinis alicuius rõnis formalis, quouis modo contingat ſiue ſubiectiuè, ſiue gradualiter, ſiue quouis alio modo.

¶ Circa minorem notandum, ꝙ omnes concedunt ſolũ Deum eſſe ens p eſſentiã: diuerſimodè tñ exponunt. Scotus. n. in 1. d. 2. q. 3. ad tertium principale: & diſtinctione 8. ad ſecundũ iuxta primã quæſtionem exponit. Non Deum dici ens p eſſentiam, ſed eſſe eius eſt perfectiſſimũ, & infinitum, & ideò participatio ei non competit, quia eſſe eius non eſt pars, min' recipit, ſed infinitum: & ideò reducit ad infinitum, vt imperfectum ad perfectum. A ſancto Thoma autem, Auicen. Boet. Alpharabio & Algazele exponitur: quia eſſe eſt ipſa quidditas Dei: in creaturis verò, eſſe eſt actualitas quidditatis contracta p illam, & propterea illa, ea ſubſiſtentia participat eſſe: & ita, & ſic qđ eſt per eſſentiam.

¶ Circa probationem vtriuſq; partis minoris, aduertẽdum, ꝙ ſubſiſtere ſolũ, nõ facit rem ſubſiſtentẽ eſſe talem p eſſentiam, vt patet de ſubſtantijs ſeparatis: etiam compoſitis materialibus: ſed ſubſiſtere actiue receptibile ſecundũ ſuum ordinem, coſtituit tantum per eſſentiam, & nepartio ſubſiſtẽtiæ e ſtitutiue eiuſdem per participationẽ de quibus eſt ſermo ſecundũ ordinem eſt

ceptibile in alio, & ſimiliter, ſapientia, bonitas &c. & apud Platonem quidditates ſenſibiles receptibiles erãt in materia. Ideo quodcunq; horum ſi ſubſiſtat, eſt tale per eſſentiam: & ſi non ſubſiſtat, per participationem. Et propterea in litera datur exemplum de albedine quam conſtat eſſe formam receptibilem in alio. Et quoniam naturaliter ſubſiſtere includit eẽ receptibilitatem, & ſubſiſtentia ad recipi declinatur, propterea in litera a ſubſiſtentia ad recipi declinatur, in alio, dum dicitur, quod albedo non multiplicatur niſi ſecundum recipientia. Reſtant tamen hic duo dubia. Alterum ſuperius prætactum, & infra diſcutiendum, ſcilicet an multiplicatio indiuiduorum eiuſdem rationis, ſit ſolum penes recipientia. Alterum: an verum ſit quod omnia alia à Deo non ſunt ſuum eſſe, quod in commentarijs de Ente & eſſentia c. 5. requirendum quoque multa pertinentia ad vnitatem primi & hic pertractantes.

¶ Circa vim huius rõnis aduerte duo. Primò, ꝙ licèt non cõcludat ex participatione niſi ergo omne ens eſt à Deo, omittendo ꝙ effectiuè, ꝙ cõſtanti ſit relictũ eſt, ꝙ effectiuè: quia cum naturale ſit vnicuique agere ſibi ſimile, & impoſſibile ſit aliquid aliud perfectius ſuam ſimilitudinem efficere quàm id, quod eſt tale per eſſentiam: conſequens eſt neceſſario, quod ipſum ſit primum

* Li. 3. Met. tex. 3.

Canon. 16.

* Q. 11. ar. 3. & 4.

* Li. 2. Met. tex. 4. & 3.

primũ faciens talia p participationem: niſi fortè inueniret aliquid eminẽtius præhabẽs illud: qđ in propoſito non hẽt locũ, cum nihil poſſit ẽe cogitari eminentius ipſo eſſe p eſſentiã. Secundò, ꝙ author tractãs de creatione hic, ſubtiliſſima arte vſus eſt proceſſit nãq; ex verè proprijs. Creare enim, eſt nihil aliud ſi ꝗuam facere ꝙ res ſint, & nõ includat q ſint tales vel tales, idẽ eſt q̃rere creatorem entium omniũ, & cauſam effectiuã omnium, inquantũ entia, vt et inferius clarius patebit. Nõ põt autẽ magis ppria cã entiũ inquãtũ entia ſunt, aſſignari, q̃ eſſe per eſſentiã, vt ſic, ſicut & omnis ꝑ ſe cauſam inquantũ viuentia, vita p eſſentiam: & veritatẽ inquantũ vera, veritas p eſſentiã iuxta authoritatem ſecũdi Met. & propoſitionẽ 18. lib. de cauſis, ſubintellecta proprietate cauſæ effectiuæ: quæ eſt facere ſibi ſimile.

¶ In reſponſione ad primũ eſſet dubium: an ſaltem creationis paſſiuæ diſtinguatur realiter à re creata: ſed de hoc erit ſermo. ar. 3. quæſt. 45.

¶ In reſponſione ad ſecundum aduerte, quod reſponſio formalis conſiſtit in negatione illius maioris, quod non poteſt non eſſe, non indiget cauſa efficiente ad eſſe, ſed non indiget cauſa dante ſibi ꝙ ſit: & ratio aſſignatur in litera: quia eſt fallacia conſequentis, à pluri b' cauſis veritatis &c. Indigere enim cauſa efficiente, contingit ex duobus: vel ex eo ꝙ poteſt eſſe & nõ eſſe, vel ex eo quod nõ eſſet, ſi cauſa inquantum cauſa non eſſet, id eſt ſi ab alio non haberet illud eſſe, hunc enim ſenſum cauſæ nomen inſinuat. Et hãc interpretationem diligenter notato: p eam enim ſoluitur dubitatio minus penetrantium hanc literam, & inſtantium, ꝙ non valet: hoc non eſſet, ſi illud nõ eſſet: ergo illud eſt cauſa huius, vt patet in correlatiuis: & etiam ſi homine & riſibili homo enim nõ eſſet, ſi riſibile non eſſet, & tamen riſibile non eſt cauſa hominis. Ceſſant enim hæc omnia, ſi perſpectum fuerit, litera de cauſa inquantum cauſa, & non de re, quæ eſt cauſa, abſolutè loquitur. Valet enim. A nõ eſſe, ſi cauſa illius non eſſet: i. ſi non cauſaretur ergo A eget, & ſi illud autẽ interpretabantur de re, quæ eſt cauſa materialiter.

¶ Circa eãdẽ rñſionẽ diligenter aduerte, ꝙ author explicitè cõcedit plura entia neceſſaria: quod & probabat in 2. contra Gent. c. 30. Et ſcito, ꝙ ſecundò rẽ nulla forte eſt diſſenſio Scoti ab authore: in vocabulis: qm̃ Scotus & alij ſequaces eius, nõ eſſe neceſſarij ſimpliciter intelligunt id, qđ nulla potentia põt non eſſe, & ſic ſolum Deum dicunt neceſſariũ ſimpliciter. S. Tho. aũt peripateticus ſermonibus ſ. Meta. neceſſariũ ſimpliciter vocat id, qđ nõ põt nõ eſſe p potentiam in ſe. Et propterea, cõcedit & pbat multa entia neceſſaria ſimpliciter. Et vera: quia iudiciũ de rebus dẽt dari & dici, ſecundum ꝑpria ipſarum rerũ, & nõ ſecundũ ea transcẽdibilia ẽ nominato authoris: qm̃ multa entia ſint,

uerũ, eſt cã oĩs entis & oĩs verĩ: ſicut id quod maximè calidum eſt, eſt cauſa omnis caliditatis.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, ꝙ licèt habitudo ad cauſam nõ itret diffinitionem entis, qđ eſt cauſatũ: tñ ſequitur ad ea quæ ſunt de eius rõne: quia ex hoc ꝙ aliquid per participationem eſt ens, ſequiĩ ꝙ ſit cauſatũ ab alio. Vñ hmõi ens, nõ põt eſſe quin ſit cauſatum, ſicut nec homo quin ſit riſibile. Sed qa eſſe cauſatũ nõ eſt de ratione entis ſimpliciter, ꝓpter hoc, inuenitur aliquod ens non cauſatum.

AD II dicẽdũ, ꝙ ex hac rõne, quidam moti fuerunt ad ponendum, ꝙ id quod eſt neceſſarium, non habeat cauſam, ut dĩ in 8. Phyſi. Sed hoc manifeſtè falſum apparet in ſcientijs demonſtratiuis, in qbus principia neceſſaria ſunt cauſæ cõcluſionum neceſſariarũ. & ideò dicit Ariſt. in * 5. Metaphyſi. ꝙ ſunt q̃dã neceſſaria, quæ habẽt cauſam ſuæ neceſſitatis. Non ergo ꝓpter hoc ſolũ requiritur cauſa agens, quia effectus põt non eſſe, ſed quia effectus non eſſet, ſi cauſa non eſſet. Hæc enim conditionalis eſt vera, ſiue antecedẽs & conſequẽs ſint poſſibilia, ſiuè impoſſibilia.

AD III dicẽdum, ꝙ mathematica accipiuntur, vt abſtracta ſm rõnem, * cũ tñ non ſint abſtracta ſecundum eſſe. Vnicuiq; aũt competit habere cauſam agentem ſecundum quod habet eſſe. Licèt igitur ea quæ ſunt mathematica, habeãt cauſam agentẽ: non tñ ſm habitudinem quam habent ad cauſam agentẽ, cadunt ſub conſideratione mathematici. Et ideò in ſciẽtijs mathematicis, ñ demõſtrat aliquid per cauſam agẽtẽ.

ARTICVLVS II.

Vtrũ materia prima ſit creata a Deo.

AD SECVNDVM ſic procedi-tur. Vĩ, ꝙ materia prima ñ ſit creata à Deo. oẽ enim quod [h] ſit, componitur ex ſubiecto & ex aliquo alio, vt dicit in * 1. Phyſ. ſed materiæ primæ nõ eſt aliquod ſubiectũ. Ergo materia prima nõ põt eſſe facta à Deo. ¶ 2 Præt. Actio & paſſio [h] diuidũtur contra ſe inuicem. Sed ſicut primum principiũ actiuum eſt Deus, ita primum principium paſſiuũ eſt materia. Ergo Deus & materia prima sũt duo principia contra ſe inuicem diuiſa: quorum neutrum eſt ab alio. ¶ 3 Præt. Oẽ agens agit ſibi ſimile. & ſic, cum oẽ agens agat in quantum eſt actu, ſequitur, ꝙ oẽ factum aliquo modo ſit [h] in actu. Sed materia prima eſt tñ in potentia, inquantũ huiuſmodi. Ergo contra rationem materiæ primæ eſt, quòd ſit facta.

SED CONTRA ẽ, qđ dicit Aug. * 12. cõfe. Duo feciſti dñe, vnũ propè te, ſ. angelum: aliud pro-

quæ in ſe nullã habent potentiã ad nõ eſſe, & ſi a verum eſt ſimpliciter, ꝙ non poſſunt non eſſe: & conſequenter ꝙ ſunt entia neceſſaria: quãmuis ſecundum potentiam logicam, & potẽtiã in alio. ſ. Deo, omnia alia à Deo poſſint non eſſe. Ex hinc habes, q̃ pueriliter (ne dicam ignoranter) præſumpſerunt quidam dicere, ꝙ verba S. T. in hac materia malè ſonant. Attẽdant naturis rerum, ſermoni formali ac ꝓprio, & intẽtionib' Metaphyſicis: & deprẽdẽt excitatem ꝓpriam.

¶ Circa eandem reſponſionem nota, ꝙ quidã authoritates allatæ in littera ex 5. Meta. text. 6. & 8. Phyſ. tex. 15. dicunt non eſſe ad ꝓpoſitũ: quia Ariſt. loquitur de cõplexis & de incõplexis. Sed rudis valde interpretatio hæc eſt. Tum, quia 8. Phy. hoc dicit tractãdo de principio motus æterni cõtra Democritũ: volens ꝙ rei æternæ, q̃renda ſit cã: & ad hoc manifeſtãdũ inducit de triãgulo habẽte tres angulos. Tũ, quia 5. Met. poſtquã de cõplexis tractauit, ſubdit duplex eſſe neceſſarium, ſ. ex ſe & ab alio: & vtrũq; neceſſariũ ex ſe, ſit omnino ſimplex: & loquitur de Deo. Tũ, quia cauſa cõplexorũ ẽ eſſendo ẽ cã rerũ natura illius eſſe, qđ ſub affirmatione uel negatione ſubiacet: quod conſtat eſſe incõplexũ: oſs namq; cõplexio ſola eſt anima.

SVPER QV. XLIIII. ARTIC. II.

Damnis. a. 2.

IN titulo, creatum non accipitur ꝓpriè, ut diſtinguit cõtra concreatum, ſed vt diſtinguitur contra increatum, ſ. in cauſatum effectiuè.

¶ In corpore duo facit. Primò ponit tres ordines cauſarum efficientium, paulatim à Philoſophis inuentos. Secundò ibi: hoc igitur reſpondet quæſito.

¶ Quo ad primum, quatuor dicit. Primò, primũ ordinẽ cauſarũ tranſmutationũ accidentalium. Secundò, ſcdm ordinẽ cauſarũ tranſmutationũ ſubſtantialiũ. Tertiò ibi ſed conſideranda eſt, cõuenientiã inter hos ordines inter ſe, & cõſiſtit in hoc ꝙ vtrobiq; Philoſophi, cauſas agẽtes particulares rebus aſſignauerunt: quod probatur quia, vtroq; mõ conſiderauerunt ens particulare particulariter, ſ. inquantum eſt tale ens vel inquãtũ eſt hoc ens: ut in prioribus ſub ſubiectum per formam accidentalem contrahitur ad determinatum modũ eſſendi, ita materia prima per formam ſubſtantialẽ ad determinatã ſpiritualem. Quartò, tertium ordinem ponit cauſarum, & in eo eſt cã entium inquantum ſunt entia, & inueſtigata dicitur hæc cauſa ex conſideratione entium, nõ ſolum ſecundum ꝙ ſunt hæc uel illa, ut in prioribus, ſed ſecundum quod ſunt entia.

¶ Circa hos cauſarũ ordines aduerte primo, quõ ſumatur ens ſecundũ hoc loco. Tres. n. hic ponũtur rerũ cõditiones, ſ. eſſe accidentale, eſſe ſubſtantiale, & eſſe abſolutũ, & inter ſe nõ vniformiter diſtinguuntur. Nã inter eſſe ſubſtãtiale & accidentale, manifeſta eſt diſparatio. Eſſe aũt abſolutè, non eſt tertia res, ſed ſe habet ad illa,

Porrecta per totum.

235 Supra q. 14. art. 11. cor. Et 1. di. 36. q. 1. ar. 1. Et ſeri. q. 4. art. 5. cor. Et po. q. 3. ar. 5. & q. 4. Et op. 3. ca. 69. & 8. 229. 230. Et 10. 11. lect. 5. Et Phyſ. 8. l. 2.

* Lib. 5. Met. tex. 6. 10. 5.

* Text. 62. tom. 2.

* Lib. 12. confeſ. c. 7. in fine. tom. 1.

ad illa, quaſi ſicut animal ad tale, & tale animal. Et ꝓpterea, quã uis ſemp cũ fit aliqd eſſe ſiue ſubſtãtiale, ſiue accidẽtale fiat eſſe, ſicut cũ fit hõ, fit animal, & cũ fit albũ, fit coloratũ. Non tñ ſemp eſſe fit p ſe, ſed qñq; p accñs, & qñq; p ſe. Et cũ quidẽ fit eſſe p accñs, ab oĩ cã fit, & extra pſens eſt ꝓpoſitum: cũ aũt fit p ſe, à ſola cã entis, inquãtũ ens fit. Et hoc mõ pñs litera de ipſo eſſe ſeu ente loquitũ & hoc inſinuat illa ſpecificationis nota, inquãtũ entia. Et ꝓpterea in litera dr̃, ꝙ cõſiderantes cãs trãſmutationũ tã ſubſtã tialiũ q̃ accidẽtaliũ: conſiderauerunt res ſub quadã particulari cõſideratione. i. ſecũdũ quãdã rõnem ſpãlẽ, & nõ ſecũdum rõnem uniuerſaliſſimã. i. cõſiderauerunt inquãtũ ſunt hæc, puta hõ, bos, aĩal &c. uel talia: puta graue, rarũ, albũ, dulce &c. & nõ inquantum ſunt.

¶ Circa cõuenientiã Iter primos ordines, & drĩa eorũ à tertio, dubiũ occurrit, quãtũ ualeat rõ reddita ĩ litera: dũ dr̃, q̃ qa materia cõtrahit p formam ſicut ſubſtantia, &c. ideo vtrobiq; cõſiderate ſunt rõnes, & cauſæ particulares: & propterea reſtat conſiderãdã ens ſecundũ qđ ens, & cã prima ac uniuerſaliſſima. Hæc ſatis ambigua ſunt, & pp authoritatẽ & pp rõnẽ. Propter authoritatẽ qdẽ quia ut patet 12. Meta. text. 28. cauſæ entis inquantũ ens, ſunt cauſæ facientes ſubſtãtiã ex pura potẽtia. Et 5. Phyſ. tex. 9. dr̃, ꝙ in gñatione ſubſtãtiali fit ens ſimpliciter ex nõ ente ſimpliciter: ergo fit ens ſecdm qđ ens: & idem millies hr̃ i philoſophia Ari. Propter rõnẽ aũt, quia fieri ens inquantũ ens, & inquãtũ ens actu, idẽ eſt, qm̃ potẽtia eſt cõditio diminuẽs, ut dr̃. 4. Met. cõ. 15. ſed ens in actu ſit p ſe ex ente in potentia pura: ergo per tranſmutationẽ ſubſtantialem fit ens inquantum ens. Et ſic drĩa aſſignata in litera, nulla eſt, & rõ eius ruit: quia materia etſi contrahatur, nõ tamen contrahitur quaſi ſecundũ ſe ſit, ſed quia ex cõtractione accipit eſſe in actu ſimpliciter: qm̃ ſecũdũ ſe, neq; quid, nec quale, neq; aliquid eſt aliorum generũ, ut dr̃ 7. Metaph. tex. 8.

261

pè nihil, ſ. materiam primam.

Reſpon. dicendũ, ꝙ antiqui philoſophi paulatim, & quaſi pedetẽtim, intrauerũt ĩ cognitionẽ veritatis. A principio. n. quaſi groſſiores exiſtẽtes, ñ exiſtimabãt eſſe entia niſi corpora ſenſibilia. Quorũ q̃ ponebãt ĩ eis motũ, nõ cõſiderabãt motũ niſi ſcđm aliqua accidẽtia, vt puta ſcđm raritatẽ & denſitatẽ, p cõgregationẽ & ſegregationem. Et ſupponentes ipſam ſubſtãtiã corporũ increatam, aſſignabant aliquas cauſas huiuſmodi accidẽtaliũ trãſmutationũ, ut puta amicitiã, litem, intellectũ, aut aliqd hmõi. Vlterius uerò ꝓcedẽtes, diſtinxerũt p intellectũ inter formam ſubſtãtialẽ, & materiã, quã ponebãt increatã: & ꝑceperunt trãſmutationẽ fieri in corporibus, ſcđm formas eſſẽtiales. Quarũ tranſmutationũ quaſdã cauſas uniuerſaliores ponebãt, vt obliquũ circulũ, ſcđm Ariſt. vel ideas, ſcđm Platonem. Sed conſiderandum eſt, ꝙ materia per formã cõtrahit ad determinatã ſpeciẽ, ſicut ſubſtãtia alicuius ſpeciei p accidens ei aduẽniẽs cõtrahit ad determinatũ modũ eſſendi, ut hõ contrahit per albũ. Vtriq; igitur conſiderauerunt ens particulari quadã cõſideratione: uel inquantũ eſt hoc ens uel inquantum eſt tale ens. & ſic rebus cauſas agentes particulares aſſignauerunt. Et vlterius, aliqui erexerunt ſe ad conſiderandum ens inquantum eſt ens: & conſiderauerunt cauſam rerum, non ſolum ſecũdum quòd ſunt hæc vel talia, ſed ſcđm qđ ſunt entia. Hoc igit̃ qđ eſt cauſa rerũ inquãtũ ſunt entia, oportet eſſe cauſam rerum, non ſolum ſcđm qđ ſunt talia p formas accidẽtales, nec ſecundũ qđ ſunt hæc p formas ſubſtantiales, ſed ẽt ſecundũ omne illud quod pertinet ad eſſe illorum quocunq; modo. Et ſic oportet ponere etiam materiam primã creatã ab vniuerſali cauſa entiũ.

Ad primvm ergo dicẽdũ, ꝙ Philoſophus in 1. Phyſi. loquit̃ de fieri particulari, qđ ẽ de forma in formã, ſiue accidẽtalẽ, ſiuè ſubſtãtialẽ: nũc aũt loquimur de rebus ſcđm emanationẽ earũ ab uniuerſali pricipio eſſendi. A qua qdẽ emanatione, nec mã excludit, licẽt à primo modo factionis excludatur.

Ad II. dicendum, ꝙ paſſio eſt effectus actionis. Vnde & rationabile eſt, ꝙ primũ principium paſſiuum, ſit effect᷒ primi principij actiui. Nam omne imperfectum cauſatur à pfecto. Oportet enim primum principium eſſe perfectiſſimũ, vt dicit Ariſt. in 12. Metaph.

Ad III. dđm, ꝙ rõ illa ñ oſtẽdit, ꝙ materia ñ ſit creata, ſed

quantum entia & cauſas tranſmutationũ. ſ. ꝙ illæ ſunt cauſæ entium inquantum hæc, uel talia, illa inquantum ſunt entia.

¶ Circa aũt huius rõnis dubiũ occurrit: quãtũ ualeat. A eſt cã entiũ inquãtũ entia: ergo eſt cã oĩs eius, qđ ptinet ad eſſe eorũ. Cũ nõ valeat. A eſt cã hoĩs inquãtũ hõ: ergo eſt cã oĩs ei᷒, qđ ptinet ad eſſe hoĩs: & ſimiliter de cã homĩs, & cæterorũ. Et q̃ nõ valeat, patet, ſi ſupponimus ideas Platonicas eſſe p ſe cauſas ſenſibiliũ: cõſtat. n. ꝙ idea hominis eſſet cã hominũ, ut ſic: & tñ nõ cauſaret materiam quæ tamen eſt pars hominis: & idem iudicium de quocũq; tranſmutante eſt.

¶ Ad euidentiã hatum difficultatũ, prælibãdũ eſt, qñ ens fit p ſe. Iuxta doctrinã igit̃ 1. Phyſ. tex. 76. dupliciter in oĩ loquẽdo cõtingit fieri aliqd, ſ. p ſe & p accñs. Et ut ibi dr̃, illud fit per ſe, cuius rõ immediatè ante hoc non fuit: illud verò fit p accñs, cuius rõ antequã fieret, erat. Exẽ, lcm pfert, qñ coloratum fit ex nõ colorato, exẽm plũ ſcđi, qñ ex nigro fit coloratũ. Qa in albo. In nigro. n. præerat coloratũ: & rõ huius differẽtiæ, aſſignatur ibidẽ optima, ſ. quia nullũ agẽs p ſe intẽdit facere id qđ eſt, ſed qđ nõ ẽ, ut ibi. Et ſumit̃ ly ex, in ꝓpoſito, nõ ut denotat habitudinẽ ſubiecti ſed ordinem durationis ad terminum à quo, ita ꝙ ſignificat idem quod poſt, ut patet ibidẽ. Exigitur aũt duplex, ter contingit fieri ſ. p accidens & per ſe. Per accidens quidem fit, qñ factio inuenit ens, ſeu quando fit ex ente, ſicut quando coloratum fit ex nigro, per ſe autem quando fit ex non ente, ſicut cum coloratum fit ex nõ colorato propter eandem cauſam. Et quoniam omne ĩ aĩntiũ, ideõ aliquod ens ĩ actu inuenit, ex quo facit aliud ens in actu, ideõ nullum trãſmutans facit per ſe ens, ſed per accidens tantum. Ex quo enim inuenit ens, licet non illud quod intendit generare, non ideõ agit per ſe ut faciat ens: ſed accidit ut intendendo facere tale ens, faciat etiam ens: unde ſi non intenderet facere niſi ens, non ageret: quia iam ante actũ, nem ſuam eſſe ſciret. Itaq; peripathetica hæc doctrina, & optimè fundata ſup communia experientia & ratione uera eſt, oportet dicere, quod ſicut ad hoc quòd coloratum fiat per ſe, oportet quòd non præfuerit coloratum, ita ad hoc, quòd ens fiat p ſe, oportet quòd totum ſicut non præfuerit ens: hoc autem eſt nihil præeſſe, & totum fieri non ex aliquo. Et ſic oportet quòd ſi ens ſit per ſe, quòd ſiat poſt nihil ipſius entis. Et ex his patet ratio dictorum in litera. Ex eo namq; quòd tranſmutans omne inuenit ſubiectum determinat, manifeſtè patet ſequi, quòd non facit per ſe ens, ſed determinat ad hoc uel illud. Materia enim prima, etſi ſecundum ſe non ſit quid, uel quale, eſt tamen tali pacto entis quòd unumquodque ex ſe producibile, ſeipſa ponit extra nihil. Eſt enim aliquid omnium. Et propterea, meritò impedit cauſationẽ entis in eo qđ ens, & ab agente per ſe ens, oportet produci

*Lib. 2. de generat. text. 56. to. 2.

¶ Circa ipſm tertiũ ordinẽ, dubiũ occurrit, qa falſum ſupponit ꝙ ens inquãtũ ens, habeat cãm effectiuã. Si. n. ens inquãtũ ens, hẽret cãm effectiua, oẽ ens haberet cãm effectiuã ſecũdũ qđ ẽ ens: & ſic Deus vt ens, eſſet cauſatus &c. & ualet ſequela: cũ ſi ly inquãtũ teneat̃ ſpecificatiuẽ, ut patet cũ dr̃: ens inquãtũ ens, ẽ ſubiectũ metaphyſicæ: ergo oẽ ens, ſcđm qđ ens, ẽ ſubiectũ met.

¶ Antequã ad hoc rñdeat̃, ſecunda pars corporis articuli tractãda eſt, vt ſimul omnia pateant: qm̃ cõnexa ſunt. Rñdet igit̃ author q̃ſito affirmatiuẽ, ſ. Oportet materiã primã eſſe creatã ab vniuerſali entium cauſa, q̃ Deus eſt. Probatur: cã entiũ inquantum entia eſt cauſa entium ſecundum oẽ illud, qđ pertinet ad eſſe ipſorũ quocunq; mõ: ergo oportet materiã primã eſſe ab vniuerſali entium cauſa. Conſequentia patet, & antecedẽs infertur in litera, ex præmiſſa differentia inter cauſam entiũ in-

produci effectũ totũ ſyncathegorematicè, ut in litera dicitur.

¶ Ad primum ergo dubium dr̃, ꝙ de cauſis intrinſecis loquendo, ſcilẽ, quis nõ eodem mõ, ſunt cauſæ entium in eo ꝙ entia, & tranſmutabiliũ ut ſic, ſ. materia & forma, ut patet in 1. Phyſ. & 7. Metaph. Trãſmutabilia. n. entia inquãtũ entia, ex materia & forma cõſtãt, ſeparata autẽ a materia, ex ſola forma. De principijs quoq; extrinſecis loquendo, principia tranſmutabiliũ & entiũ ut ſic, materialiter coincidũt, qm̃ Deus glorioſus eſt & primus motor, & ſuprem᷒ finis, & primũ eſſẽdi principiũ: & ꝓpterea diſtinctio etiã inuenit̃ de cauſis entiũ, in eo ꝙ entia, & cauſis tranſmutationũ. Oportet tñ diligẽter lectorem diſcernere, qm̃ formaliter, & qm̃ materialiter ſermo uerificat̃. Non. n. hic, qa formaliter loqmur, rõ cauſæ entiũ ĩ eo ꝙ entia à cauſis trãſmutationis ſeparamus. Id verò, quod addit̃ ex 5. Phy. & ſimilibus, nõ obſtat: qm̃ aliud ẽ fieri ens ſimpliciter, & aliud eſt fieri ens ſecũdũ qđ ens. Illud. n. importat fieri ens ex pura potẽtia ut ſubiecto, hoc aũt fieri ens poſt nõ ens ſimpliciter. Ad rõnẽ aũt, conceſſo ꝙ idẽ ſit fieri p ſe ens & ens in actu, negãdũ eſt, ꝙ ens in actu fit p ſe, qm̃ fit ex pura potẽtia: nũquã enim p ſe fit, niſi qñ fit poſt nõ ens ĩ actu hoc aũt nunquã põt p trãſmutationẽ cõtingere, ut patet ex dictis. Et caue ne fallaris neſciẽs diſcernere inter has ꝓpoſitiones, ens ĩ actu fit ex ente in potentia per ſe, & ens in actu fit per ſe. In prima. n. notatur habitudo termini ad ſubiectum, & eſt vera: quia ſi ens in actu habet ſubiectum, eius ſubiectum p ſe eſt ens in potẽtia: & in hoc ſenſu ponitur in 12. Met. tex. 8. In ſecũda autem, notatur habitudo termini ad ſuũ fieri abſolutè: & propterea nunquam uerificatur, qm̃ ratio termini præerat.

¶ Ad ſecũdũ dubiũ dr̃, ꝙ à ſpecificatiua ad uniuerſalẽ nec valet cõſequẽtia ſimpliciter, nec cũ nota ſpecificatiuæ, formaliter loquẽdo. Non. n. ualet: Sortes ẽ criſpus ſcđm, qđ capillatus, ergo oĩs capillat᷒ ut ſic, ẽ Criſpus &c. vñ, cũ in iſta, Ens inquantũ ens habet cãs, teneat̃ ly inquãtum, ſpecificatiuè: qm̃ ſenſus eſt, ꝙ ens habet cauſas non ſolũ ſcđm ſpeciales rõnes eſſendi, puta humanũ, equinum, &c. ſed & ſecũdum ipſam entis rõnem, quãuis non in quolibet, quia non in Deo. non ſolùm. n. Sortes dependet, quia eſt homo, uel animal: ſed etiam quia eſt &c. De inſtantia uerò allata, nihil nocet: quia tenet gratia materiæ.

¶ Ad tertiũ uerò dubiũ dr̃, ꝙ formaliter loquẽdo, in oĩ materia ualet. A eſt cã effectiua per ſe B. inquantũ B. ergo eſt cã oĩs eius, qđ ptinet ad eſſe B, ut ſic, alioqn nõ eſſet ſufficiẽs & per ſe ꝓpria cã B. & ſic ꝓpria cã hoĩs inquãtũ homo, eſt cã omnis eius, qđ ptinet ad hominis eſſe, ut ſic, & ſimiliter cã entis inquãtum ens, eſt cã oĩs eius, qđ ptinet ad ens, ut ſic: & in hoc nõ eſt drĩa. Sed diſparitas eſt in ulteriori cõſequẽtia gratia materiæ. Cũ. n. inter ens & reliqua ſpecialia, puta hominẽ animal, &c. ſit differentia, ꝙ in alijs, aliud eſt materia abſolutè, & aliud materia ut eſt eius, qm̃ materia abſolutè eſt ingẽnerabilis & incorruptibilis, ut aũt eſt ꝓpria hominis, eſt ab agẽte hominẽ. In ente uerò, idẽ eſt materia, & materia ut entis: qm̃ materia abſolutè, non nihil entis eſt: ꝓptereà in terminis ſpãlibus nõ ualet ſequela: A eſt cã per ſe hominis, ergo eſt cã oĩs eius, qđ ptinet ad hominẽ: ſed oportet addere, ut ſic, & poſtmodũ non ualet ulterior ſequela, ergo eſt cã oĩs eius, qđ ptinet ad eſſe hominis: &, ergo eſt cauſa materiæ q̃ eſt pars hominis: ſed in termino uniuerſaliſſimo, ſ. Ens, ualet primo. A eſt cã entis, ut ens: ergo eſt cã omnis eius, qđ pertinet ad ens, ut ſic: & ualet ulterius: ergo eſt cã oĩs eius, qđ pertinet ad ens: & ergo eſt cã materiæ, q̃ eſt pars entis, ut in litera infertur.

Forma per totum.

236 1. Phy. q. 7. ar. 1. ad 1. Et 2. co. 15 iij prine.

*Arta. huius quæſt.

136

quod nõ ſit creata ſine forma. licet. n. omne creatũ ſit in actu, non tamen eſt actus purus. Vñ oportet, ꝙ etiam illud quod ſe habet ex parte potẽtię, ſit creatum, ſi totum, quod ad eſſe ipſius pertinet, creatum eſt.

Articvlvs III.

Vtrum cauſa exemplaris, ſit aliquid præter Deum.

Ad tertivm ſic procedit. Videtur, ꝙ cauſa exẽplaris ſit aliquid præter Deũ. Exẽplatum. n. habet ſimilitudinẽ exemplaris: ſed creaturæ longe ſunt à diuina ſimilitudine. Non ergo Deus eſt cauſa exemplaris earum.

¶ 2 Præt. Omne quod eſt p participationem, reducitur ad aliquid per ſe exiſtens, ut ignitũ ad ignẽ, ſicut iam dictum eſt. Sed quæcunque ſunt in ſenſibilibus rebus, ſunt ſolùm per participationem alicuius ſpeciei. Quod ex hoc paret, ꝙ in nullo ſenſibilium inuenitur ſolũ id, quod ad rõnem ſpeciei ptinet, ſed adiunguntur principijs ſpeciei principia indiuiduãtia. Oportet ergo ponere ipſas ſpẽs p ſe exiſtentes, ut p ſe hominem, & per ſe equum, & huiuſmodi. Et hæc dicuntur exemplaria. Sunt igitur exemplaria res quædam extra Deum.

¶ 3 Præt. Scientiæ & diffinitiones ſunt de ipſis ſpeciebus, nõ ſecundum quod ſunt in particularibus, quia particularium nõ eſt ſcientia, nec diffinitio. Ergo ſunt quædam entia, quæ ſunt entia uel ſpecies non in ſingularibus, & hæc dicuntur exemplaria. Ergo idem quod prius.

¶ 4 Prǣt. Hoc idẽ vr̃ per Diony. qui dicit. 5. cap. de diui. no. Quòd ipſum ſcđm ſe eſſe, prius eſt eo quod eſt per ſe uitã eſſe, & eo qđ eſt p ſe ſapientiã eſſe.

Sed contra eſt, quod exemplar eſt idẽ quod idea. Sed ideæ (ſecundum quod Aug. lib. 83. q. dicit) ſunt formæ principales, quæ diuina intelligentia cõtinentur. Ergo exemplaria rerum non ſunt extra Deum.

Respon. Dicendum, ꝙ Deus eſt prima cã exemplaris omniũ rerum. Ad cuius euidentiam conſiderandum eſt, ꝙ ad ꝓductionem alicuius rei iõ neceſſariũ eſt exẽplar, ut effectus determinatã formã conſequatur. Artifex. n. producit determinatam formã in materia, propter

SVPER Q. XLIIII. ARTIC. III.

Scot. 1. 5. d. 3. q. 4.
Bannes ar. 3.

In titulo, cã exemplaris, nõ eſt quintũ genus cauſæ: ſed coordinat̃ in 5. Meta. inter cauſas formales: eſt. n. cã formalis rei, ſeparata tamen. Hoc uocat̃ exẽplar ars factiua rei, ſed id ad cuius imitationẽ ars facit effectũ: ſiue illud ſit res extra animã, ſiuè intus: ſiuè ſit idem qđ ipſa ars, ſiuè non: formaliter. n. loqmur. Præter Deum additũ directè contra poſitionem Plat. attributam, de exemplarib. ſenſibilium &c.

¶ In corpore eſt una concluſio rñſiua qſito. Deus eſt primum exẽplar omniũ rerũ: hæc concluſio primo ꝓbat̃, ſecũdo ibi, put etiã in rebus creatis manifeſtatur illa particula, primũ. Probatur. Determinatio formæ effectus, eſt à cã exẽplari, & res naturales determinatas formas conſequunt̃: ergo determinatio formarum naturaliũ reducitur, ſicut in primũ principiũ in diuinã ſapientiã, q̃ ordinẽ uniuerſi excogitauit: ergo in diuina ſapientia ſunt exẽplares formæ omniũ rerũ, ergo ipſe Deus eſt primũ exẽplar omnium rerũ. Añcedẽs pro prima parte declaratur in artificialibus, de exẽplari, tã intus q̃ extra. Quo ad ſecundã uerò partẽ manifeſtũ eſt. cõſequentia uerò probat̃, qa ordo uniuerſi in rerũ diſtinctione conſiſtit. Conſequentia aũt tertia probat̃, excludendo ſimul obiectionẽ quandam. Probatio eſt, quia illæ exemplares rõnes, non ſunt aliud realiter à diuina ſubſtantia. Obiectio uerò eſt, quia huiuſmodi formæ ſunt multæ, ſubſtantia uerò Dei, una. Excluſio autem obiectionis eſt, ꝙ multitudo iſta non multiplicat diuinam rem, ſed reſpectum ad creatas ſeu creabiles res, ut in 15. q. patuit. Deinde declaratur, cur dixerit in concluſione ly primum, dicens, quia poſſunt dari ſecundaria exẽplaria, perfectiora ſi quidem entia exemplaria dici poſſunt inferiorum, ut Philoſophi dicunt.

¶ Circa neceſſitatẽ exemplaris cauſę ſcito, ꝙ determinationem formæ effectus, eſſe proprium effectũ cauſæ exẽplaris, ut in litera dr̃, inductiua experientia manifeſtat. Videmus. n. artifices, formas artificialibus determinare, ſecundũ ꝙ ꝓponũt, petẽtes huiuſmodi artificialia. ipſum aũt proponere, quod tale qđ ſit tñ &c. uolo, eſt exẽplar dare: ex quo certa datur forma effect᷒. Verũ tñ eſt, ꝙ huiuſmodi operationẽ nõ exẽplar per ſeipſum, ſed per agens diuerſimodè tamen, quia per agens à propoſito immediatè: per agens uerò naturale, mediatè: mediante. ſ. datore naturæ. Et ſic ꝓ quanto opus naturæ eſt opus intelligẽtię, exemplaris eſt ad determinandum omnibus effectibus formas neceſſaria eſt. Et exemplaris cauſa ſufficientiam agentis ſiuè naturalis, ſiuè à propoſito, non tollit. Nec ipſa ſuperſluit: ſed in ſuo ordine idẽ facit, quod agens alio cauſandi genere facit.

*Ca. 5. nõ remote à prin.

* Lib. 83. quæſt. Q. 46. ante med. tom. 4.

Concl. vni.

 ¶ Circa

Universidad de Deusto Biblioteca

¶Circa radicē cōcluſionis ruſus aduerte,q̄ qa author ſupra determinatione formarū naturaliū,quā manifeſtè videmus, fundat proceſſum ſuū ad ponēdū Deū eſſe cām exēplarē:& Ariſ. cōfutat Plat. credētē exēplaria eſſe præter particularia gñēra, ut res certas formas ſortiantur: ne errar hic contingat,duplicit pōt ex determinatione formarū ſſerri, q̄ ſunt exēplaria. Vno mō ſic, q ex determinatis formis, concludamus determinata exēplaria ſiquā ,pximas rerum cās. Et hoc falſum eſt: qm periret principalis actio agentis q̄ ſunt apud nos, Poſſ.n. nō gñaret bouē. Alio mō ſic, ut ex determinatis formis,ſquātū ex eis cōſurgit ordo uniuerſi, cōcludamus cām exēplaria i prima cā: q̄ ordinē excogitauit uniuerſi, tanquā partes ideæ ipſius ordinis. Et hoc eſt rōnabile,eo q̄ exēplar alicuius totius pſectè non hē, niſi pprīa partiū exēplaria habeant. & ſic manifeſtè hic pcedit, nō apſert cauſalitas pximarū cauſari, ſed cū opus naturę ſit op⁹ intelligētiæ, primæ rōnes naturaliū operum aſſignant. Et ſic hēs unum primæ cōſequentiæ.

¶In rñſione ad ſecūdū, hēs gloſſam illi⁹ ppoſitionis: Oē tale p participationē, reducit ad tale p eſſentiam: gloſſatur.n. vel ad aliqd eminentius continens illud.

exemplar, ad qd̄ inſpicit, ſiue illud ſit exēplar ad qd̄ extra intuetur, ſiuè ſit exēplar interius mente cōceptum. Manifeſtum eſt autem, q̄ ea quę naturaliter fiūt, determinatas formas cōſequuntur. Hæc autem formarū determinatio, oportet q̄ reducatur ſicut in primū principiū, in diuinam ſapientiā, quæ ordinem uniuerſi excogitauit, q in rerū diſtinctione conſiſtit. Et iō oportet dicere, q̄ in diuina ſapiētia ſunt rōnes oīum rerum: quas ſupra* diximus ideas, ideſt formas exēplares in mēte diuina exiſtentes. Quæ quidē, licèt multiplicentur ſecundū reſpectum ad res, tn̄ nō ſunt realiter aliud à diuina eſſentia, ,put ei⁹ ſimilitudo à diuerſis participari pōt diuerſimodè. Sic igit ipſe De⁹ eſt primū exēplar oīum. Poſſunt ēt in rebus creatis quædā aliorū exemplaria dici, ſecūdum q̄ quædam ſunt ad ſilitudinem aliorum, vel ſecūdū eandem ſpeciem, uel ſecundū analogiam alicuius imitationis.

*Q.15.ar tic.1.

Ad primum ergo dicendū, q̄ licèt creaturę non pertingāt ad hoc, q̄ ſint ſimiles Deo ſecūdùm ſuam naturam ſimilitudine ſpeciei, ut homo genitus homini generanti: attingunt tamen ad eius ſimilitudinem ſecūdum repræſentationem rationis intellectæ à Deo, ut domus quæ eſt in materia, domui quæ eſt in mente artificis.

Ad II dicēdum, q̄ de ratione hominis eſt quòd ſit in materia. Et ſic nō poteſt inueniri homo ſine materia. Licèt igit hic homo ſit p participationē ſpeciei, non tn̄ pōt reduci ad aliqd exiſtens per ſe in eadem ſpecie, ſed ad ſpeciē ſuperexcedentē,* ſicut ſunt ſubſtantiæ ſeparatæ. Et eadem ratio eſt de alijs ſenſibilibus.

Ad III dicendum, q̄ licèt q̄libet ſcientia, & diffinitio ſit ſolùm entium, non tamē oportet q̄ res eundem modū habeant in eſſendo, quem intellectus habet in intelligendo.* Nos.n. per uirtutem intellectus agentis abſtrahimus ſpecies uniuerſales à particularibus cōditionibus: non tamē oportet q̄ uniuerſalia præter particularia ſubſiſtant vt particularium exemplaria.

*Ca.1..inter med. & finem.

Ad IIII dicendū, q̄ ſicut dicit Dionyſ.* 11.ca. de diui.no. Per ſe uitam, & per ſe ſapientiā quandoque nominat ipſum Deum, quādoque uirtutes ipſis rebus datas: non autem quaſdam ſubſiſtētes res, ſicut antiqui poſuerunt.

Articvlvs IIII.

Vtrum Deus ſit cauſa finalis omniū.

Ad qvartvm ſic procedit. Videtur q̄ Deus nō ſit cauſa finalis omnium. Agere.n. ,pter finem uidetur eſſe alicuius indigētis fine. Sed Deus nullo eſt indigens. Ergo non cōpetit ſibi agere propter finem.

¶2 Præt. Finis gñationis & forma generati, & agēs, non incidunt in idē numero (ut dicitur in* 2. Phyſic.) Quia finis gñationis eſt forma generati: Sed Deus eſt primū agēs omnium. Nō ergo eſt cā finalis omnium.

¶3 Præt. Finē oīa appetūt: Sed Deū nō oīa appetunt: quia neque omnia ipſum cognoſcunt. Deus ergo non eſt omniū finis.

¶4 Pręt. Finalis cā eſt prima cauſarum. Si igitur Deus ſit cauſa agēs & cauſa finalis, ſequitur q̄ in eo ſit prius & poſterius. quod eſt impoſſibile.

Sed contra eſt, quod dicit Prouerb.16. Vniuerſa pp ſemetipſum operatus eſt dominus.

Respon. Dicendū, q̄ omne agens agit pp finem. Alioquin ex actione agētis nō magis ſequeret hoc q̄ illud, niſi à caſu. Eſt aūt idem finis agentis & patiētis inquātum huiuſmodi, ſed aliter & aliter. Vnū.n. & idē eſt, quod agēs intēdit imprimere, & qd̄ patiens intēdit recipere. Sunt aūt q̄dam, q̄ ſimul agūt & patiunt, q̄ ſunt agentia impfecta: & his conuenit, q̄ etiam in agendo intēdant aliqd acquirere. Sed primo agenti, q eſt agēs tantū, non conuenit agere ,pter acquiſitionem alicuius finis, ſed intendit ſolùm communicare ſuam perfectionem, quæ eſt eius bonitas. Et unaquæque creatura intendit cōſequi ſuam perfectionem, quæ eſt ſimilitudo perfectionis & bonitatis diuinę. Sic ergo diuina bonitas eſt finis rerum omnium.

Ad primvm ergo dicendum, q̄ agere pp indigentiam, non eſt niſi agētis imperfecti: qd̄ natum eſt agere & pati: ſed hoc Deo nō cōpetit. Et iō ipſe ſolus eſt maximè liberalis: qa non agit propter ſuā utilitatem, ſed ſolū propter ſuam bonitatem.

Ad II. dicendum, q̄ forma generati non eſt finis gñationis, niſi inquantū eſt ſimilitudo formæ gñantis, quod ſuam ſimilitudinem cōicare intendit. Alioquin, forma generati eſſet nobilior generāte: cū finis ſit nobilior his quæ ſunt ad finem.

Svper Q. XLIIII. Artic. IIII.

Ferr. 4. cont. c. 17. 18. Alex. de Ales p. 2. q. 4. a. 1. Aegi. 1. 5. d. 1. q. 1. a. 4. Bannes. a. 4.

In titulo ly oīum, diſtribuit p oībus reb⁹ alijs à Deo: qm̄ tractat⁹ iſte de cāſalitate Dei ad extra eſt.

¶In corpore unica ē cōcluſio, diuina bonitas ē finis rerū omniū. Probatur ſic pri mū agēs intēdit ſolū cōicare ſuā bonitatē, & unaquæque creatura intēdit cōſequi illius ſimilitudinē: ergo diuina bonitas eſt finis oīum rerū. Antecedens quo ad primā partem declarat ex differētia ſter primum agēs & reliqua agētia impfecta. i. q̄ illa et agēdo intēdūt aliqd acqrere, qa ſimul agūt & patiunt, hoc uerò non pp acquiſitionē, ſed pp cōmunicationē ſuā ſinis agit. Quo ad ſecūdā verò partē, pbatur: qa idē eſt finis agētis & patientis, ut ſic, ꝗuis diuerſimodè. Cōſequētia uerò ꝑbatur quo ad primā agēs ex duabus ppōſitionibus. prima eſt, q̄ oē agēs agit pp finē, quod probat, qa alioquin ex actione agentis nō magis ſequeret hoc q̄ illud, niſi caſu, ſecūda eſt, idē eſt finis agētis & patiētis. Quoad creaturas uerò, ex antedicta ppoſitiōe. ſ. idē ē finis agētis & patiētis.

¶Circa prædicta, pro quanto ponit quod omnium rerum, cōprehendendo etiam primum agentem: diuina

Infra q. 45. art. 4. & q. 103. ar. 2. Et di. 1. q. 2. a. 2. cōt. G. 3. cōtra G. 17. & 18.

*Tex. 70. Tom. 2.

Ferr. in. par. etc.

QVAEST. XLV. ARTIC. I. 157

diuina bonitas eſt finis, aduerte q̄ Deus pōt dupliciter ſumi. Primo modo abſolutè, & ſic eius nullus eſt finis. Alio modo, vt primum agens: & tunc dupliciter. Vno modo quantum ad rē, quæ eſt actio: qua dr̄ agens: & ſic rurſus nullum hēt finē, quia actio Dei eſt eius ſubā: & ſic cōſueuit dici, q̄ Deus agit ,pter finē non ſui, ſed aliorum, vt in q̄ſtio. 19. artic. 2. ad primum, dictū eſt. Alio mō formaliter, ſcdm rōnem actionis: & ſic hēt ſuā bonitatem, finē ſuæ actionis: quia oē agens, vt in litera dr̄, agit propter finem. Et confirmatur, qa finis eſt cauſa cauſarū, ideſt, cauſalitatis cæterarum cauſarū: ergo eſt cā cauſalitatis agentis: qd̄ eſt eſſe cauſam ſuę actionis: ſi igitur finis propter quem agit Deus, eſt ſua bonitas, ipſa erit cauſa quare Deus agit. Et hoc expreſſe conatur litera docere in corpore, & in reſponſione ad primum: diſtingendo de agente pp finem conſequendum, vel communicandum. & in reſponſione ad quartū docendo, q̄ non inconuenit in Deo ſecundum rationem diſtinguere bonitatem ſuam, vt priorem cauſam: ſe ipſo vt agente. Et ſic reſpōſio amplior quodāmodo eſt, quàm quæſtio. Dixi autem quodammodo: quia non eſt extenſa cauſalitas diuinæ bonitatis, vt finis ad plures res, quàm ſint omnes creaturæ: ſed ad aliquam rationem in ipſo creatore, vt ſic, vt patet ex dictis.

31 b

Ad III. dcd̄m, q̄ oīa appetūt Deum, vt finem, appetēdo qd̄cunque bonum, ſiue appetitu intelligibili, ſiuè ſenſibili, ſiuè naturali, qui eſt ſine cognitione. Quia nihil habet rationem boni & appetibilis, niſi ſm q̄ participat Dei ſimilitudinem.

Ad IIII. dcd̄m, q̄ cum Deus ſit cauſa efficiens, exemplaris & finalis oīum rerum, & materia prima ſit ab ipſo: ſequitur, q̄ principium oīum rerum ſit vnum ſecundum rem. Nihil tamen prohibet in eo cōſiderari multa ſm rationem, quorum quædam prius cadunt in intellectu noſtro, quàm alia.

QVAESTIO XLV.

De Modo emanationis rerum à primo principio, in octo articulos diuiſa.

Deinde quærit de mō emanatiōis rerū à primo principio: qui dicitur creatio.

De qua quæruntur octo.

¶Primò, quid ſit creatio.

¶Secundò. Vtrum Deus poſſit aliquid creare.

¶Ad euidentiam huius difficultatis ſciendū, q̄ quibus cōparādo corruptibilia ad ſempiterna, vt in 2. de Aīa, tex. 34. & in 2. Celi, cō. 17. dr̄ agentia corruptibilia agunt pp aliud. Etenī vt hic oñdit, oīa agunt vt participent pfectionem diuinā. Abſolute aūt & nō de his v el illis agētibus loquēdo, & cōparādo ea ad effect⁹, in hoc argumēto ſit, dcd̄m eſt, q̄ oībus agētibus cōe eſt agere pp ſe, quāuis diuerſimodè: qd̄ ſic manifeſtat. Omne agēs intēdit facere ſibi ſimile: ergo intendit ſeipſum diffundere, extēdere, & ampliare: ob hoc nāq; gñans gñat, vt pſeueret ſp, eo quo pōt mō, vt Philoſophus dixit ibidem. In hoc aūt q̄ dico ſeipſum diffundere ſeu cōicare, duo claudūtur, ſ. diffundere, & ly ſeipſum: & cū conſtet q̄ nullū agēs ſeipſum intendat pp diffundere ſeu cōicare vt finē, reſtat vt diffundere intēdat pp ſe ipſum vt finē: & ſic ipſum eſt cōicat ionis finis, & nō ecōuerſo. Differūt aūt agētia cætera à primo, quo ad hoc: q̄ reliqua cōicatione ordināt ad ſe, i. ad ſuā vtilitatem. Quāuis hoc ēt ſit diuerſimodè in ſubijs ſēpiternis & corruptibilibus: qm̄ illæ ad cōſeruandā indiuidualiter aſſimilationē ad primā cām, iſtæ ad cōſeruādam aſſimilationē, ut pñt ad eandē, agunt. Prima aūt cā cōicationē ordinat ad ſe, i. ad ſuā bonitatem: & ideo reliqua agūt ut ſic ſint, aut cōſeruent. Deus aūt, qa eſt. Et ppea liberaliſſimæ actionis ēt à Philoſophis dr̄, ut in rñſione ad primū dr̄. His ſtabilitis, ad primū dubiū dr̄, q̄ diſtinctio eſt hæc. Forma geniti dupliciter, i. ut eſt geniti, & ut ē ſimilis gñantis: qm̄ intēdit author excludere, q̄ ut eſt geniti, nō ē finis agētis: ut ſubſtineat, q̄ De⁹ nō agit pp creatā naturā ut finē, ſed pp ſeipſum. Ad ſcdm uero negat q̄ hoc ſit falſum: gñatio.n. pōt dupliciter ſumi uno mō ut ab agēte, alio mō abſolute puta ut uia. Et hoc qdē mō, finis gñationis eſt forma ēt ut geniti, ſed primo mō nō, ut in litera dr̄. Nec ē uerū, q̄ hinc nō ſatisfit argumēto, qm̄ forma ut ſimilis formæ pñtis, ſignificat formā geniti quidē, ſed ex ea parte q̄ eſt una cū illa q̄ eſt altera ipſa q̄ eſt quaſi uicaria illius, ac p hoc inſinuat, ſ. ipſa ut quaſi induit illā eſt finis: quia illa ē uerè finis. Et ſic formaliter ſatisfit argumēto: q̄ licet finis gñationis non coincidat i idē numero cū forma agētis, redūdat in i idē numerica eo q̄ forma geniti nō ē finis, niſi ut ſimilis formę agētis. Ad confirmationē verò dr̄, q̄ ſimilitudo, cū diſtinctorū eadem qualitas ſit, ex parte unitatis magis ſe tenet, q̄ ſignificat, q̄ diſtīctionis, q̄ ut ſubiectorū conditionē exigit. & iō author ad unitatē inſinuandam illa uſus eſt. Ad dubiū demū cōtra rōnem dr̄, q̄ iō litera optimè cōcludit, q̄ forma geniti, ut ſic, nō pōt eſſe finis gñationis ut ab agēte: qa nō eſt nobilior agēte. Sed non pōt reflecti cōtra formā geniti, ut ſimilē agenti, i. contra formā agentis: quia nulla cōparatio habet locum ſeclusā, diſtinctione non.n. oportet idē eſſe nobilius ſe, cum agit pp ſe: ſed cum finis eſt aliud ab agente, oportet finem eſſe nobiliorem agente.

¶Circa differentiam inter alia agentia: & primum, ſcito, q̄ agentia imperfecta, quæ agūt & patiuntur, ſunt duplicia. Quædam quę agunt & patiuntur ab his in quę agunt p reactionē. & iſta ſunt quæ communicant in materia, vt dicitur in ſecundo de generatione. Quædam verò, ſunt, quæ agunt & patiūtur ideſt agunt mota ab alio: & iſta eſt conditio omnium ſecundorum agentium. Et dicuntur inperfecta eodem imperfectionis modo, quo etiam omnia entia citra primum dicunt imperfecta. quia deficiunt à primi nobilitate. & de his loquitur directè litera, condiſtinguens contra ea primum agens: ex eo namq; q̄ agunt quaſi acta, conſequens eſt, vt in agendo tēdāt quaſi patientia in acquirendum ſeu conſeruandum (non.n. refert quid horum dicatur in propoſito: quoniā agere ad conſeruandum extra acquiſitionis ordinem non eſt) aliquam pprīam pfectionē: & vt inquit Auer. 12. Metaph. com. 36. ſaltem aſſimilationem ad primam cauſam in faciendo entia. Et hæc eſt ſumma perfectio. quoniam vt Dio. inquit, Omnium diuiniſſimum eſt, Dei cooperatorem fieri.

¶In reſponſione ad ſecundum nota tria. Primum eſt, quòd innuitur quædam diſtinctio, cuius alterum tantum membrū exprimitur, ſcilicet forma geniti dupliciter: vno modo, vt ſimilis formæ generantis: Alio modo tacetur. Innuitur enim hæc diſtinctio, cum dr̄, quòd non niſi ut ſimilis, eſt finis: eſt igitur alia eius acceptio. Secundum eſt, quod ibi dicitur, ſcilicet quod forma geniti, non niſi vt ſimilis generantis eſt finis. Tertiū eſt, q̄ hoc probatur quia: finis eſt nobilior his quæ ſunt ad finem. Circa quorum ſingula eſt dubium. Circa diſtinctionem ambiguum eſt, quòd ſit alterum diſtinctionis membrum. Circa reſponſionem verò: Tum, quia falſa videtur, quoniam forma geniti etiam abſolutè eſt finis generationis: vt de ſe patet. Tum, quia ex ea non ſatisfit argumēto inferenti, ex hoc q̄ forma geniti eſt finis generationis, quòd ipſum agens nō eſt finis ſuę actionis: quoniam finis generationis nō coincidit in idem numero cum agente. Cum enim ex hac reſponſione, hoc ſolum habeatur, quòd forma geniti non eſt finis niſi vt ſimilis cōfirmatur potius argumētum: quia ſiuè ſit finis vt ſimilis, ſiuè nō vt ſimilis, ſufficit quòd ipſa eſt finis, quam conſtat non coincidere in idem numero. Et confirmatur, quia ipſa vt ſimilis, eſt diſtincta à forma agētis: quoniam de ratione ſimilitudinis eſt diuerſitas, vt dicitur 5. Meta. Circa rationem demū dubiū eſt: quia cum in vniuocis paritas nobilitas generantis & geniti, (ſi forma geniti non poteſt eſſe finis: quia non eſt nobilior his q̄ ſunt ad finem) pari ratione nec forma generantis, nec forma geniti, vt ſimilis generanti, poteſt eſſe finis.

Svper Qvaest. XLV. Art. I.

Cap. 2. d. 1. q. 2. con. 1. Bannes q. 45. art. 1. Alber. Mag. 2. diſt. part. 6.

Titulus in principio corporis manifeſtabitur.

¶In corpore duo facit. Primò dicit quid nominis creationis, ſecundò reſpondet quæſito.

¶Quo ad primū duo dicit, primo, q̄ creatio ſignat emanationem totius entis à cauſa uniuerſali: ſecūdò q̄ ſignificatū inueniſ quod ,pbat, quia nō ſolū oportet in rebus inſpicere emanationem particularem, ſed uniuerſalem ut iam patet ex dictis.

¶Quo ad ſecundum, concluſio reſponſiua eſt. Creatio eſt ex nihilo. Et probatur ſic. Quod procedit ſecūdum emanationē particularem, nō præſupponitur. ergo cum totū ens pcedit emanatione uniuerſali, impoſſibile eſt aliqd ens p̄ſupponi: ergo quod creatur, ſit ex nō ente: quod eſt nihil. antecedens probat inductiuè. cum ſit homo, & albū &c. conſequentia aūt manifeſta relinquit, ex cōi rōne factionū ,pportionaliter applicata. Sequela aūt ſequela manifeſta, & quoad terminos, qa nihil idē eſt qd̄ nullum

nullũ: ens. & creatio eſt emanatio totius entis (& quo ad ſimilitudiné proportionis ingñatione hoīs. ¶ Circa pdicta aduertēduo. Primũ eſt, ꝙ añcedés cũ ſuis in luctionibus non loquit̃ de fieri ex ñ hoīe, aut nõ albo, & vniuerſaliter ex nõ tali vt ſubiecto qũ ſic intelligēdo, nihil cõcluderet. Poſſet.n. dici. ꝙ ſit totũ ens ex nõ ente: qd̃ ē ens in potētia: ſicut hõ ex nõ hoīe, ꝙ tñ ē hõ in potētia, & albũ ex nõ albo: qd̃ tñ eſt albũ in potētia. Sed iſtēdit Ex, i. Poſt. Oportet.n. hoīem fieri poſt nõ hoīem, & album, poſt non album, ſi p ſe ſit. Nihil.n. aliud hic intēdit, niſi ſupra dictũ fundamētũ i 1. Phy. tex. 76. Vñ & uerba ſua hic manifeſtè inſinuāt hũc ſenſum cũ dicit, ſicut ſi gñat hõ, nõ fuit prius hõ, cõtra ex nõ hoīe, diſtinguēs prius hoīem ſignanter. ꝙ ly ex, ſignificat poſt. Scđo ꝙ noīe totius entis in ꝓpoſito nihil referre vtrũ ītelligat totũ vniuerſum, aut aliqd̃ particulare ens totũ ſyncathegorematicè: ſemp.n. oportet qd̃ creat̃ ex nihilo ſui fieri, i. poſt nihil ſui. Et ex hoc, hēs ſolutioné dubitationis. quõ aīa intellectiua creat̃ & in ſtatui ſubiecto: qa.ſ. poſt nihil ſui fit p ſe ꝗ᷑ nulla alia forma in materia verificat̃.

Porrecta per totum. 238 1.d.1.q. 2. ar.2. Et po. q. 3. artic. 1. *Cõtra aduer. c. 24.

¶ Tertiò. Vtrũ creatio ſit aliqđ ens in rerum natura. E

Quartò. Cui competit creari.

¶ Quintò. Vtrum ſolius Dei ſit creare.

Sextò. Vtrũ cõe ſit toti trinitati aut ꝓprium alicuius perſonę.

¶ Septimò. Vtrũ veſtigiũ aliqđ trinitatis, ſit in rebus creatis.

¶ Octauò. Vtrum opus creationis ad miſceatur in operibus naturæ & voluntatis.

ARTICVLVS PRIMVM

Vtrũ creare ſit ex nihilo aliqđ facere. G

AD PRIMVM ſic ꝓcedit̃. Vr̃, ꝙ creare ñ ſit ex nihilo aliquid facere: dicit.n.* Aug. cõtra aduerſariũ legis & ꝓphetarũ. Facere, eſt, qđ oīno non erat:[h] creare verò, eſt ex eo, ꝙ iã erat educendo aliquid conſtituere.

¶ 2 Prę. Nobilitas actionis, & mot⁹ ex[h] terminis cõſideratur. Nobilior igit̃ eſt actio, q̃ ex bono ī bonũ ē, & ex ente in ens, q̃ q̃ eſt ex nihilo in aliqd. Sed creatio vr̃ eſſe nobiliſſima actio: & prima inter omnes actiones. Ergo non eſt ex nihilo in aliquid, ſed magis ex ente in ens. H

¶ 3 Prę. Hæc ꝓpoſitio Ex, importat[h] habitudinē alicui⁹ cãæ & maximè materialis: ſicut cũ dicim⁹, ꝙ ſtatua ſit ex ęre. Sđ nihil nõ eſt materia entis, nec aliquo mõ cã eius. Ergo creare nõ eſt ex nihilo aliquid facere.

SED CONTRA eſt, quod ſup illud Gen. 1. In pricipio creauit Deus cœlũ &c. dicit gl.* ꝙ creare eſt aliquid ex nihilo facere.

*Beda in hũc locũ to. 1.

*q. pcedē ti. ar. 2.

RESPON. Dđm, ꝙ (ſicut ſupra dictũ eſt.*) nõ ſolũm oportet conſiderare emanationē alicuius entis particularis ab aliquo particulari agēte, ſed ēt emanationem totius entis à cã vli, quæ eſt Deus. & hanc quidem emanationē deſignam⁹ noīe creationis. Quod autem procedit ẽm emanationē particularem, non præſupponitur emanationi. Sicut ſi gñatur hõ, non fuit prius homo, ſed hõ fit ex nõ homine, & album ex non albo. Vnde ſi conſideret emanatio totius entis vl̃is à primo principio, impoſſibile eſt, ꝙ aliquod ens præſupponatur huic emanationi. Idem autem eſt nihil, ꝙ nullum ens. Sicut igitur generatio hominis eſt ex non ente, quod eſt non homo ita[m] creatio, quæ eſt emanatio totius eſſe, eſt ex non ente: quod eſt nihil.[*n]

Conclu. m 335

AD PRIMVM ergo dđm, ꝙ Aug. æquiuocè utit̃ nomine creationis ſecundum quod creari dicunt̃ ea, quæ in melius reformantur, ut cũ dicitur aliqs creari in epiſcopum. Sic autem non loquitur hic de creatione, ſed ſicut dictum eſt.*

*In cor. art.

AD SECVNDVM dđm, ꝙ mutationes accipiunt ſpēm & dignitatē ñ à termino à quo, ſđ à termino ad quē. Tãtò ergo pfectior & prior eſt aliqua mutatio, q̃tò termin⁹ ad quē illi⁹ mutationis eſt nobilior & prior: licèt termin⁹ à quo, q opponit̃ termino ad quē, ſit ĩperfectior. Sicut gñatio ſimplr̃ ēnobilior & prior q̃ alteratio, ꝑꝑ hoc, ꝙ forma ſubſtãtialis eſt nobilior, q̃ forma accidētalis: tñ priuatio ſubſtãtialis formæ, q̃ eſt termin⁹ à quo in gñatione, eſt imperfectior q̃ contrariũ, ꝙ eſt terminus à quo in alteratione. Et ſimiliter creatio eſt pfectior & prior q̃ gñatio & alteratio, quia termin⁹ ad quē eſt tota ſubſtantia rei. Id autem quod intelligitur vt terminus à quo, eſt ſimpliciter non ens.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ cũ dr̃, aliqđ ex nihilo fieri, hæc ꝓpoſitio Ex, nõ deſignat cãm materialē, ſed ordinē tñ, ſicut cũ dr̃, ex mane ſit meridies idest, poſt mane ſit meridies. Sed intelligēdũ eſt, ꝙ hæc ꝓpoſitio Ex, põt includere negationē importatã in hoc, ꝙ dico nihil, uel ĩcludi ab ea. Si primo mõ, tũc ordo remanet affirmat⁹, & oñdit̃ ordo ei⁹, quod eſt ad nõ eſſe ꝑcedens. Si uerò negatio ĩcludat ꝓpoſitionē, tunc ordo negat̃, & eſt ſenſus: Fit ex nihilo, i. non ſit ex aliquo: ſicut ſi dicat̃, iſte loquit̃ de nihilo, quia nõ loquitur de aliquo. Et vtroque modo uerificat̃, cũ dr̃, ex nihilo aliquid fieri. Sed primo modo, hæc præpoſitio Ex, importat ordinē, ut dictũ eſt.* Scđo mõ, importat habitudinē cauſæ materialis, quæ negatur.

b 247

ARTICVLVS II.

Vtrum Deus poſſit aliquid creare.

AD SECVNDVM ſic ꝓceditur: Vr̃, ꝙ Deus nõ poſſit aliqđ creare. Quia ẽm Phi.* 1. Phy. Antiq phĩ acceperũt cõem cõceptionē animi, ex nihilo, nihil fieri. Sed potētia Dei ñ ſe extēdit ad cõtraria[h] primorũ pricipiorũ, vtpote, ꝙ De⁹ faciat, ꝙ totũ nõ ſit maius ſua parte, uel ꝙ affirmatio & negatio ſint ſimul vera. ergo Deus non põt aliqđ ex nihilo facere uel creare.

¶ 2 Prę. Si creare ē aliqđ ex nihilo facere: ergo creari ē aliqđ fieri. Sed oē fieri eſt mutari: ergo creatio ē mutatio. Sđ oīs[h] mutatio ē ex ſubiecto aliquo, ut* patet ꝑ diffinitionē motus. Nã motus eſt actus exiſtentis, in potentia. ergo eſt impoſſibile aliquid à Deo ex nihilo fieri. K

¶ 3 Prę. Qđ factũ eſt, neceſſe eſt aliqñ fieri. Sed nõ põt dici, ꝙ illud ꝙ creat̃ ſimul fiat, & factũ ſit: qa ĩ[h] ꝑmanētib. ꝙ ſit non eſt, qđ aũt factũ eſt, iã eſt: ſimul ergo aliquid eſſet & non eſſet. Ergo ſi aliquid ſit, fieri eius ꝑcedit factũ eſſe. Sed hoc non

SVPER Q. XLV. ART. II.

Ferr. 2. cõt. c. 6. 15. 16. S. Bona. 2. ſ. d. 1. q. 2. Scot. 2. ſ. d. 1. q. 2. Duran. 2. ſ. d. 1. q. 2. Mairo. 2. ſ. d. 1. q. 2. Aegid. de eſſe & eſſen. q. 3. Pet. de Palud. 2. ſ. d. 1. quæſt. 7.

TItulus patet. ¶ In corpe vnica eſt cõcluſio. Non ſolum eſt poſſibile: ſed ēt neceſſariũ, oīa eſſe creata à Deo. Et pbat̃ ſicut Deus nõ agere niſi ex aliquo pſuppoſito, ſequeret̃ ꝙ illud pſuppoſitũ nõ eſſet creatũ ab ipſo: ſed nihil ē tale in entib. ſed ab ip ſo: ergo neceſſe eſt ꝙ Deus ex nullo p ſuppoſito res in eſſe ꝑduxerit: hoc aũt eſt creare. Cõditionalis aũt ſupra ꝓbat̃ ex illa cathegorica: vniuerſaliter Oē faciēs aliqđ ex aliquo ñ facit, ſed ꝓſupponit illđ ex quo facit, q̃ manifeſtat̃ in inductiõe, primo in artificialibus, ſcđo in naturalibus. Deſtructio aũt cõſequētis ꝓbat̃ ex q. ꝑcedente, vbi oñſũ ē ꝙ De⁹ ē cã vniuerſalis toti⁹ eſſe.

Porrecta per totum. 239 2. d. 1. q. 1. ar. 2. & q. 1. ar. 2. & q. 2. ar. 1. & 4. & 6. ar. 1. & 2. & 14. Et po. q. 3. ar. 1. & 2. *Tex. 34. totum.

*li. 3. Phy. tex. 6. tot. 2.

nõ põt eſſe, niſi ꝑexiſtat ſubiectũ in quo ſuſtēteť ipſũ fieri. Ergo impoſſibile ē aliqđ fieri ex nihilo.

¶ 4 Præt.[h] Infinitam diſtantiam, nõ eſt pertranſire. Sed infinita diſtãtia eſt inter ens & nihil. Ergo nõ contingit ex nihilo aliquid fieri.

SED CONTRA eſt, ꝙ dicitur Gene. 1. In principio creauit Deus cœlum, & terram, vbi dicit glo.* quòd creare eſt aliquid ex nihilo facere.

*Conclu. m *Hic et Beda ſup hũc locũ Q. ꝓced. artic. 1.

RESPON. Dđm, ꝙ nõ ſolũ ē impoſſibile à Deo aliqđ creari, ſed[m] neceſſe ē ponere à Deo oīa creata eſſe,[n] vt ex ꝓmiſſis hr̃.* Quicunq; .n. facit aliqđ ex aliquo, illud ex quo facit, ꝑſupponitur actioni eius, & non producit̃ per ipſam actionē. Sicut artifex operat̃ ex rebus naturalib. vt ex ligno & ęre, q per artis actionē non cãntur, ſed cauſantur per actionē naturæ. Sed & ipſa natura cãt res naturales quãtũ ad formã, ſed præſupponit materiam. Si ergo Deus non ageret niſi ex aliquo prſuppoſito, ſequeret̃, ꝙ illud præſuppoſitum non eſſet cãtum ab ipſo. Oſtenſum eſt autem ſupra,* ꝙ nihil poteſt eſſe in entibus, quod non ſit à Deo, qui eſt cauſa uniuerſalis totius eſſe. Vnde neceſſe eſt dicere, ꝙ Deus ex nihilo res in eſſe producit. B

*Q. ꝓced. ar. 1. & 2.

AD PRIMVM ergo dđm, ꝙ antiqui Philoſophi, ſicut ſ. dictũ eſt,* non cõſiderauerũt, niſi emanationē effectuũ particulariũ à cauſis particularibus quas neceſſe eſt ꝑſupponere aliquid in ſua actione. Et ẽm hoc, erat eorum cõis opinio, ex nihilo nihil fieri. Sed tñ hoc, locũ non habet in prima emanatione ab uniuerſali rerum principio. C

Q. ꝓced. art. 2. D. 14.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ creatio nõ eſt mutatio niſi ẽm modũ intelligēdi tñ. Nã de rõne mutationis eſt, ꝙ aliquid idem ſe hēat aliter nunc, & prius. Nã qñq; eſt idem ens actualiter ſe hñs nunc & prius, ſicut in motibus ẽm quantitatē & qualitatem. Qñq; uerò eſt idem ens in potentia tñ, ſicut in mutatione ẽm ſubſtantiam, cuius eſt ſubiectum materia, ſed in creatione (per quam producit̃ tota ſubſtantia rerum) non põt accipi aliquid idem aliter ſe habens nunc & prius, niſi ẽm intellectũ tñ: ſicut ſi intelligat̃ aliqua res prius non fuiſſe totaliter, & poſtea eſſe. Sed cum* actio & paſſio conueniant in ſubſtantia motus, & differant ſolũ ẽm habitudines diuerſas, ut di in* 3. Phyſi. oportet ꝙ ſubtracto motu, non remaneant niſi diuerſæ habitudines, in creante & creato. Sed quia modus ſignificandi ſequit̃ modum intelligendi, vt dictũ eſt, creatio ſignificatur per modum mutationis. Et ꝓpter hoc dicitur, ꝙ creare eſt ex nihilo aliquid facere, quamuis facere & fieri magis in hoc conueniant quam mutare & mutari: quia facere & fieri important habitudinem cauſæ ad effectum, & effectus ad cauſam: ſed mutationem ex conſequenti. I

*Li. 3. Phy. tex. 15. & 21. in. 3.

AD TERTIVM dicēdũ, ꝙ in his quæ fiũt ſine motu, ſimiliter eſt fieri & factum eſſe, ſiuè talis factio ſit terminus mot⁹, ſicut illuminatio (nam ſimul aliquid illuminat̃ & illuminatum eſt, e) ſiuè nõ ſit terminus motus, ſicut ſimul formatur uerbum in corde & formatum eſt. Et in his quod fit, eſt cum dicitur fieri. Sed ſignificatur ab alio eſſe, & prius non fuiſſe. Vnde, cum creatio ſit ſine motu, ſimul aliqđ creatur & creatum eſt. A

274

AD QVARTVM dđm, ꝙ obiectio illa ꝓcedit ex falſa imaginatione, ac ſi ſit aliqđ infinitũ mediũ inter nihilum & ens. Quod patet eſſe falſum. Procedit ãt falſa hæc imaginatio ex eo, ꝙ creatio ſignificat̃ ut quędã mutatio inter duos terminos exiſtēs.

ARTICVLVS III.

Vtrũ creatio ſit aliquid in creatura.

AD TERTIVM ſic ꝓceditur. Vr̃, ꝙ creatio nõ ſit aliqđ ĩ creatura. Sicut.n. creatio paſſiuè accepta attribuit̃ creaturæ, ita creatio actiuè acceptã[h] attribuit̃ creatori: ſed creatio actiuè accepta nõ eſt aliquid ĩ creatore. Quia ſi ſic, ſequeret̃ quòd in Deo eſſet aliquid tpale. Ergo creatio paſſiuè accepta non eſt aliquid in creatura. B

¶ 2 Prę.[h] Nihil eſt mediũ inter creatorē & creaturã. Sed creatio ſignificat̃ ut medium inter vtrũque. Non.n. eſt creator (cũ non ſit æterna (neq; creatura: quia oportet eadem rõne aliam ponere creationē qua ipſa crearet̃, & ſic in infinitum. Creatio ergo non eſt aliquid. C

¶ 3 Prę. Si creatio eſt aliquid ꝑter ſubſtantiã creatã, oportet ꝙ ſit accidēs eius. Oē aũt accidēs eſt in ſubiecto. Ergo res creata eſſet ſubiectũ creationis, & ſic[h] idē ē ſubiectũ creationis & terminus. Quod eſt impoſſe. Quia ſubiectũ prius eſt accidente, & conſeruat accidens. Terminus aũt poſterius eſt actione & paſſione, cuius eſt terminus: & eo exiſtente ceſſat actio & paſſio. igit̃ ipſa creatio nõ ē aliqua res

SED CONTRA. Maius eſt fieri aliqđ ẽm tota ſubſtãtiã, q̃ ẽm formã ſubſtantialē uel accidentalē. Sed gñatio ſimpliciter, vel ẽm quid, qua ſit aliquid ẽm formã ſubſtantialē uel accidentalem, eſt aliquid in generato. Ergo multò magis creatio, qua ſit aliquid ſecundùm totam ſubſtantiam eſt aliquid in creato. E

RESPON. Dicendũ, ꝙ[m] creatio non ponit aliquid in creato ẽm relationem tñ,[n] quia quod creatur, non ſit per motum, vel per mutationē. Quod.n. ſit per motum vel mutationem, ſit ex aliquo ꝑexiſtēti. Quod qdē cõtingit ĩ ꝓductioni-

SVPER Q. XLV. ART. III.

Scot. 2. ſ. d. 1. q. 4. & 5. Bacco. 2. ſ. d. 1. q. 3. Aegid. quol. 6. q. 4. Car. 2. ſ. 1. q. 2. 1. d. 27. q. 1. con. 1. & 2. d. 1. q. 2. con. 1. Bannes artic. 3.

Porrecta per totũ. 240 1. diſ. 40. q. 1. art. ad 1. po. q. 3. a. 3.

IN titulo creatio ſumit̃ pro creatione paſſiua qua ſ. aliqđ ſignificat̃ creari. Et ly aliqđ, ſumit̃ ꝓ ente reali, vt patet ex ꝓpoſitione articulorum in principio q̃õnis. ¶ In corpore vnica eſt cõcluſio. Creatio ponit ī creato relationē tñ. Et pbat̃ ſic. ꝓductio totius eſſe à cã vniuerſali, nõ eſt ex aliquo ꝑexiſtēte: ergo Deus creãdo ꝓducit res ſine motu & mutatione ergo creatio in creatura non eſt niſi relatio qđam ad creatorē principium ſui eſſe. Añcedens ꝓbat̃ ex dría inter ꝓductiones particulares, & ꝓductionē totius eſſe, ſeu vniuerſalē. Prima verò cõſequētia ꝓbat̃ qa oē qđ ſit ꝑ motũ vel mutationē, ſit ex aliquo ꝑexiſtēte. Scđa aũt, quia ſubtracto motu ab actione & paſſione nihil remanet niſi relatio. Et confirmat̃, qa ſicut in paſſione, quę eſt cũ motu, importat̃ relatio ad principiũ motus, ita ĩ creatione paſſiua importatur relatio ad principium eſſendi. ¶ In rñſione ad tertiũ manifeſtè hēs cõferēdo eũ argumento, ꝙ relatio creationis eſt accidens, & non eſt relatio tranſcendēs: quod ēt manifeſtè in q̃õnibus de potentia, q. 3. ar. 3. ad tertium explicat̃ Et qũ oē accidens diſtinguit̃ realiter à ſubã, oportet vt creatio diſtinguat̃ realiter à ſubã creata quacũq; ſcđm doctrinam quã ſequimur.

229 b

74

Conclu. m

Circa

¶ Circa tamen hoc dubium est Sco. n. in 2. di. 1. q. 4. & 5. tenens creationem passiuè sumptam esse relationem transcendentem & eandem realiter fundamento, tripliciter nititur hoc probare. Primò, illud quod propriè inest alicui, & sine quo illud non pōt esse absque contradictione, est idem sibi realiter: sed relatio lapidis ad Deum est hmōi: ergo. probat maior sic: contradictio sēdm esse & non esse dicta de aliquib. infert distinctionem realem illorum: ergo impossibilitas recipiendi talia contradictoria, infert identitatē illorū. Et hoc, inquit ipse, vbi nō est dependentia essentialis.

formaliter loquendo, vt ipsemet fatetur, ponendo exceptionē vnam: cur & mihi non licebit aliam exceptionem ponere? Ad declarationem autem negatur disiunctio illa, quia insufficiēs est, etiam apud ipsum, vt patet de partibus simul sumptis respectu tertiæ entitatis, illæ. n. non possunt esse, quin tertia entitas sit, & tñ nō sunt posteriores, nec simul natura, nec eadem illæ tertiæ entitati, nec dependent essentialiter ab illa.

bus particularibus aliquorū entium. Non aūt pōt hoc contingere in productione totius esse à cā vli oīum entiū, q̄ est Deus. Vñ De⁹ creādo ꝓducit res sine motu. Subtracto[a] aūt motu ab actione, & passione, nihil remanet nisi relatio, ut dictū ē.* Vñ relinquit, q creatio in creatura nō sit nisi reło q̄dā ad creatorē, vt ad principium sui esse: sicut in passione, quæ est cū motu, īportat reło ad principiū mot⁹.

Ad primvm ergo dd̄m, q creatio actiuè significata, significat actionē diuinā, q̄ est ei⁹ essentia, cū relatione ad creaturā. Sed reło in Deo ad creaturā ñ est realis: sed ſm rōnē tm̄. Relatio verò creaturæ ad Deū est relatio realis, ut s. dictum est,* cum de diui. nom. ageretur.

Ad secvndvm Dicendū, q quia creatio significatur ut mutatio, sicut dictū est:* mutatio aūt media quodāmodo est īter mouēs & motū, iō ēt creatio significatur ut media inter creatorē & creaturā. Tñ creatio passiuè accepta, est in creatura, & est creatura. Neq; tñ oportet, q alia creatione creetur. Quia relationes (cum hoc ipsum quòd sunt, ad aliquid dicantur) nō referuntur per aliquas alias relationes, sed per seipsas, sicut ēt supra dictum est,* cū de æqualitate personarum ageretur.

Ad tertivm Dicendum, q creationis ſm, quod significatur ut mutatio, creatura est terminus. sed secundùm q verè est relatio, creatura est eius subiectū, & prius ea in esse, sicut subiectum accidente. Sed hēt quandam rōnem prioritatis ex parte obiecti, ad quod dr̄, quod est principium creaturæ. Neq; tñ oportet, q quandiu creatura sit, dicatur creari: quia creatio importat habitudinem creaturæ ad creatorem, cum quadā nouitate, seu incœptione.

Articvlvs IIII.

Vtrum creari sit proprium compositorum & subsistentium.

Ad qvartvm sic procedit. Vī, q creari non sit ꝓpriū compositorum & subsistentiū. Dicitur enim in lib.* de causis. Prima rerum creatarum est[b] esse. Sed esse rei creatæ nō est subsistens. Ergo creatio propriè nō est subsistentis & compositi.

¶ 2 Prę. Qđ creat̄ est ex[b] nihilo. Composita aūt non sunt ex nihilo, sed ex suis cōponētib. Ergo cōpositis nō cōuenit creari.

¶ 3 Prę. Illud ꝓpriè producitur per primā[b] emanationē, qđ supponitur in secūda. Sicut res naturalis per generationē naturalē, quæ supponitur in operatione artis. Sed illud quod supponitur in ḡnatione naturali, est materia. Ergo materia est q̄ propriè creat̄, & non compositū.

Sed contra est, quod dicitur Genesis. 1. In principio creauit Deus cœl. & ter. Cœlū autem & terra sunt res compositę subsistentes. ergo horum propriè est creatio.

Resp. Dd̄m, q creari est qđdā fieri, vt dictum est.* Fieri aūt ordinatur ad esse rei. Vndè illis propriè conuenit fieri & creari, quib. cōuenit esse.* Quod quidem conuenit propriè subsistētib. siuè sint simplicia, sicut substātiæ separatæ: siuè sint cōposita, sicut substātiæ materiales. Illi. n. propriè cōuenit esse, quod hēt esse, & quod est subsistēs in suo esse. Formæ autem & accidentia, & alia hmōi, non dicuntur entia, quasi ipsa sint, sed q̄a eis aliquid est,* ut albedo ea ratione dicitur ens, quia ea subiectum est albū. Vñ ſm *Philosophū, Accidens magis propriè dr̄ entis quàm ens.* Sicut igitur accidentia & formæ & hmōi, q non subsistunt, magis sunt coexistentia quàm entia, ita magis debent dici concreta, quā creata. [m] Propriè uerò creata sunt subsistentia.

Ad primvm ergo dicendū, quòd cum dr̄: prima rerū creatarū est esse, ly esse, non importat substantiam creatā, sed importat propriā rōnē obiecti creationis. Nā ex eo dr̄ aliquid creatū, q est ens, nō ex eo q est hoc ens, cū creatio sit emanatio totius esse ab ente vli, ut dictum est. *Et est similis mod⁹ loquendi: sicut si diceret, q primū uisibile est color, quamuis illud, qđ propriè uidetur, sit coloratū.

Ad secvndvm dd̄m, q creatio non dicit constitutionē rei cōpositæ ex principijs præexistētib. sed cōpositū sic dr̄ creari, q simul cum oībus suis principijs in esse producitur.*

Ad tertivm dicendum, q ratio illa nō probat, q sola materia creetur, sed q materia nō sit nisi ex creatione. Nam creatio est productio totius esse, & non solum materię.

SVPER QVÆST. XLV. ART. V.

Scot. 4. s. d. 1. q. 1. Duran. 2. s. d. 1. q. 4. D. Bona. 2. s. d. 1. q. 2. art. 2.

sic distinguunt, quia ab eadem sint cā, cum sint idē. Deinde contra aliam probationem inuehit, q concludit oppositū: quia non absolutè negat propositio illa, intelligentiam dare esse, immò magis affirmat dum dicit, q non competit sibi dare esse, nisi inquantum operatur operatione diuina.

Articvlvs V.

Vtrum solius Dei sit creare.

Ad qvintvm sic ꝓcedit. Vī, q nō solius Dei sit creare. Quia * ſm Philm Perfectū est, qđ pōt sibi sile[h] facere. Sed creaturæ immateriales sunt pfectiores creaturis materialibus, quæ faciunt sibi simile. Ignis. n. ḡnat ignē, & hō ḡnat hoiem. Ergo substātia immaterialis pōt facere substātiā sibi similem. Sed substantia immaterialis nō pōt fieri nisi p creationē, cū non habeat materia ex qua fiat. Ergo aliqua creatura poteſt creare.

¶ 2 Prę. Quanto maior est resistētia ex parte facti, tātò maior virt⁹ requirit in faciēte. Sed pl⁹ resistit contrariū, q̄ nihil. Ergo maioris uirtutis est aliquid facere ex contrario (quod tñ creatura facit) q̄ aliqđ facere ex nihilo. Multo magis igitur creatura hoc facere poteſt.

¶ 3 Præt. Virtus faciētis cōsideratur [h] ſm mēsuram eius quod fit. Sed ens creatum est finitum, vt supra probatum est, * cū de Dei infinitate ageret. Ergo ad producēdū per creationē aliquid creatū, non requiritur nisi

Univerſidad de Deuſto Biblioteca

omnibus cauſis, ſtat quòd à ſola prima cauſa eſt per ſe primò. Non enim diximus, quòd effectus vniuerſaliores ſunt tantum à cauſis uniuerſalioribus, vt arguẽs intellexit, ſed quòd reducun tur in eas, idest, quòd ſunt per ſe primò ab eis. Et mirum eſt quò in hoc caligauerit, cũ inpromptu erat noſſe hanc maiorẽ ex 2. Phy. & 5. Met.

F lies iam dictum eſt nõ fit per ſe primo & conſequenter à nullo fit per ſe primo id, cuius rõ immediatẽ ante illud erat, ſiuè per ſe, ſiuè p accidens, vt patet ex 1. Phy. ĩ. Notanter autẽ dixi, tunc ne ex hoc errares: aut imponeres mihi, aliquem effectum poſitiuum per ſe vnum in vniuerſo à nullo agente per ſe primo

¶ Ad ſecundam verò probationem dr̃, quòd conſequentia eſt optima. Eſſe per ſe primo, eſt cauſa vniuerſaliſſimæ: ergo eſſe huius & illius & cuiuſcunque, eſt per ſe primo ab eadem cauſa. & fundatur conſequentia ſuper illa cathegorica, Eſſe in quocunq; fit, ab eo oportet fieri à quo per ſe primo fit: quam conſtat eſſe per ſe notam. Nec huic veritati obſtat, quòd cũ fit bos: eſſe fiat à boue generante, quoniam non fit ab eo niſi per accidens, illo accidentalitatis modo, quo coloratum fit per accidens, cum ex nigro fit Album. Ad obiectionem vero contra allegatã authoritatem, iam patet reſponſio: quia non eſt allata ad probandum, q eſſe eſt à ſolo Deo ſed quod eſſe eſt per ſe primò à deo. ¶ Ad tertium autem dubium dicendum eſt, quòd cõliteræ poteſt dupliciter intelligi. primo, vt ex identitate productionis eſſe per ſe primo, & creationis, inferatur quòd creatio eſt propria actio ſolius Dei, idest conueniat ſoli

*Lib. 3. de tri. cap. 8. per totũ. tom. 3.

*Ex ppoſitione 3. pòſt habe ri. tom. 3. Concl. m

virt⁹ finita. Sꝫ hẽc virtutẽ finitã ñ ẽ cõtra rõnẽ creaturæ. Ergo nõ ẽ impoſſibile creaturã creare.

Sed contra eſt q Aug. dicit in* 3. de Trin. q neq; boni, neq; mali angeli, poſſunt eſſe creatores alicuius rei. Multò minus igitur aliæ creaturæ.

Respon. Dr̃m, q ſatis apparet in primo aſpectu ſm̃ pmiſſa q creare nõ poteſt eſſe ppria actio niſi ſolius Dei oportet.n. vniuerſaliores effectus in vniuerſaliores & priores cãs reducere. Inter oẽs ãt effectus, vniuerſaliſſimũ eſt ipſum eſſe. Vñ oportet, q ſit proprius effectus primę, & vniuerſaliſſimę cauſæ q̃ eſt. Deus. Vñ ẽt dr̃ li.* de cãis q neq; intelligentia, vel aĩa nobilis dat eſſe, niſi inquãtũ operat operatione diuina. Producere ãt eſſe abſolutẽ, nõ inquãtũ eſt hoc, vel tale, ptinet ad rõnẽ creationis. Vñ manifeſtũ eſt, q creatio eſt ppria actio ipſius Dei. Contingit ãt q aliqd participet actionẽ ppriã alicuius alterius, non virtute ppria: ſed inſtrũaliter, iquãtũ agit in uirtute alterius: ſicut aer p virtutem ignis hẽt calefacere & ignire. Et ſm̃ hoc aliqui opinati ſunt, G H I

q licẽt creatio ſit ppria actio vniuerſalis cãæ, tñ aliqua inferiorũ cãrum inquãtũ agit in virtute primæ cãæ, põt creare. Et ſic poſuit Auicenna,* q prima ſubſtãtia ſeparata creata à Deo, creat aliam poſt ſe, & ſubſtãtiam orbis & aĩam ei⁹, & q ſubſtãtia orbis creat materiã inferiorũ corporũ. Et ſm̃ hũc ẽt modũ Magiſter dicit 5. d.* 4. ſen. q De⁹ põt creaturæ cõicare potẽtiã creãdi, vt creet p miniſteriũ, ñ ppria authoritate. Sed hoc eſſe ñ põt qa cã ſcd̃a inſtrũalis, nõ participat actionẽ cãæ ſuperioris, niſi inquantũ p aliqd ſibi ppriũ diſpoſitiuẽ operat ad effectũ principalis agentis. Si igit nihil ibi ageret ſm̃ illud, qd ẽ ſibi ppriũ fruſtra adhiberet ad agendũ. Nec oporteret eẽ determinata inſtrũa determinatarũ actionũ. Sic.n. videm*, q ſecuris ſcindẽdo lignũ qd hẽt ex pprietate ſuæ formę, pducit ſcamni formã, q̃ eſt effectus pprius principalis agẽtis. Illud ãt qd eſt pprius effectus Dei creãtis, eſt illud qd pſupponit oibus alijs, ſcilicet, eſſe abſolutẽ. Vñ nõ põt aliqd operari diſpoſitiuẽ, & inſtrumentaliter ad hunc effectum,

*Lib.
41
*4. Sent. diſt. 5. par. 1. D. 418

quodlibet enim ens, quod à natura fit, in productione totius vniuerſi, in qua producta ſunt omnia ſecundum vnam ſui partem, ſ. materiam inchoatiuè à prima cauſa cœpit pendere & poſtmodum ex cooperatione primæ cãæ in ſecũdis cauſis, vnumquodque completè fit ens. Et ſic per ſe primo, quod libet inquantum ens, eſt à prima cauſa: ſed nõ per actionem totaliter nouã, & ſimiliter conſeruatur ab ipſa. Et ſic eſſe omne reducitur in actionẽ Dei, vt per ſe primo cauſæ ſed non totaliter nouam. ¶ Quoad ſecũdum, ponit opiniones Auic. & Magiſtri: ſatis clarè circa communicationẽ actus creationis, quòd. ſ. poteſt cõmunicari creaturæ. Et licẽt, eorum rationes non niſi argueudo afferuntur: hic tamẽ oſtenditur quòd poſitio hæc non repugnat cõcluſioni determinatæ, cum hoc enim quòd creatio ppria eſt Dei actio, ſtat, quòd poteſt alteri conuenire, non ex proprijs: ſed inquantum participat Dei, cuius eſt illa actio ppria, & hoc quantum

deo, ex proprijs ſeu uirtute propria: & ſic proceſſus pateret ex dictis in præcedenti quæſtione. Et licet vera diceret, non multum tamen artificioſus videtur. Nec propoſitiones aſſumpte de reductione effectuum in cauſas, multum viderentur ad propoſitum. Vndè ſecundo intelligitur, vt ex identitate, p ſe primo termini actionis primæ cauſæ & creationis infera q creatio eſt ppria ſolius Dei actio, & ſic artificioſus Valdè, & efficaciter ex aſſumptis propoſitionibus fit pceſſus. Ex eo namque, quòd eſſe, eſt per ſe primo ratio quòd aliquid fiat à prima cauſa, & ẽt q aliquid creetur, optimè ſequitur, quòd creatio primæ cãæ propria eſt. Et hunc ſenſum manifeſtè inſinuat litera: dum primam propoſitionem, ſcilicet, quòd eſſe eſt per ſe primo rõ, q aliquid attingat ab vniuerſaliſſima cauſa, probat ex regula reductionis effectuum vniuerſaliorum in cauſas vniuerſaliores. Secundam vero. ſ. quòd eſſe eſt ratio quòd aliqd creet, ponit dicendo, quòd producere eſſe non inquantum eſt, hoc, vel tale, ſed inquantum eſſe pertinet ad rationem creationis. In his.n. verbis oſtenditur, q eſſe, ratio creationis eſt, & ſic ſubtiliter ex identitate per ſe primo termini concluſum eſt intentum. Et quia hoc ex dictis ſatis in promptu erat, ideò litera dicit, q ſatis apparet in primo aſpectu, quòd creatio eſt propria actio ſolius Dei. Vndè ad obiectionem in oppoſitũ dr̃, quòd cathegorica fundans hunc proceſſum, non eſt illa propoſitio, quis ſit uera. ſ. producere per ſe primo eſſe, eſt creare. ſed quòd reſpicere per ſe primo eſſe, eſt operatio propria primæ cauſæ, vel creare eſt reſpicere per ſe primo eſſe. Cũ verò dicitur, q iſta eſt falſa, Dare p ſe primo eſſe eſt creare: quia i factione bouis &c. Rñdetur, q nullum inconueniens eſt, immò oportet in factione rerum naturalium eſſe à nullo fieri per ſe primo tunc, quũ fit ſemper vnumquodque ex alio ente, licet per accidens, & vt mil K

eſt ex ratione proprietatis: & hoc oſtenditur in litera de actione ignis reſpectu aeris.

¶ Ad uerte hic, quòd author recitãdo Magiſtrum, refert quod ipſum in 2. di. 2. q. 1. art. 3. & 5. diſt. 4. q. 1. ar. 3. q. 2. ad quartum non aſpernatum opinionem Magiſtri, quam hic repellit cum ſequacibus, etiam ſi ipſemet fuit vnus ex illis.

¶ Quo ad tertium reprehẽdit poſitio prędicta, tali ratione, Cauſa ſecunda inſtrumentalis non participat actionem cãæ ſuperioris, niſi inquantum per aliquid ſibi proprium diſpoſitiuè operatur ad effectum principalis agentis: ſed nullũ agens ſolum poteſt aliquid diſpoſitiuè operari ad effectũ Dei creantis: ergo nulla poteſt eſſe cauſa inſtrumẽtalis ad creationis actũ. Maior probatur dupliciter, ducẽdo ad inconueniens primo: qa ſi nihil ageret cauſa inſtrumentalis ſecundũ ſibi propriũ fruſtra adhiberetur ad agendum. Secundò, quia nõ oporteret eſſe determinata inſtrumenta determinatarum actionum. Deinde manifeſtatur inductione ad ſenſum, quia ſic videmus in ſecuri. &c. Minor quoque probatur dupliciter primò, ex termino: qa eſſe abſolutè, qd eſt proprius effectus creantis omnibus alijs præſupponitur: ſecundò ex modo, quia creatio non eſt ex aliquo: & ſic excludit omne diſponibile.

¶ Circa hanc rationem occurrunt obiectiones, primo Scoti qa vbi ſupra: dupliciter maiorem aſſumptam impugnat, volens eſſe falſam cum illa particula, diſpoſitiuè: ſine illa aũt poſſe benè & malè intelligi. Et quia author expreſſè ponit illam particulam, & in illa cõſtituit vim medij termini, vt patet: ideo ſingula afferenda ſunt diſtinctè. Vult ergo primo, quòd cauſa inſtrumẽtalis non oportet quòd habeat actionem propriam, cuius oppoſitum in litera dicitur: concedam quoq; q cauſa inſtrumentalis, habet aliquid proprium per quod agit, negat q per

per illud propriũ habeat actionẽ, niſi in uirtute principalis agẽtis. Et hoc probat, qa in quacũq; actione quã habet inſtrũm non in uirtute principalis agentis, in illa non eſt inſtrũm, ſed principale agens. Tertio arguit contra ly diſpoſitiuè. Inſtrumentum poteſt attingere effectum principalis agentis. ergo non oportet vniuerſaliter, q agat diſpoſitiuè. Antecedens conceditur, inquit, ẽt ab ipſo. ſ. S. T. alibi ſ. in 4. ſent. di. 1. q. 1. ar. 4. q. 1. Et manifeſtatur in factione motionis, & ſigillatione. Quarto inducit cõtra exẽplum de ſecuri & ſimilib. volens, q ex his non põt trahi intentũ: quia ſunt inſtrũa ad actionẽ præuiam alterationi: ſecuris.n. eſt inſtrũm ad ſciſſionem, quę eſt præuia formationi ſcamni: non ſic autẽ eſt in omnibus cauſis inſtrumentalib. qm̃ aliqua ſunt inſtrũa, vt dictũ eſt, ad ſolã illã actionem, qua principalis effectus fit. Duñ. deinde arguit, volens primò, q rõ ſuppoſuit unum falſum, ſ. q illud omnis cã ſecũda ſit cã inſtrumentalis reſpectu Dei. Hoc inquit eſt falſum, qm̃ angelus nullo modo mouetur à Deo, cum agit. Propterea, ſequeretur, q oẽm naturalẽ actionẽ ſequeretur effectus Dei. Scd̃o, q rõ i ſcd̃a pcipuẽ probatione minoris, ſupponit aliud falſum. ſ. q oĩs actio cauſæ ſcd̃æ ſiteẽ ſubiecto, hoc inqt nõ eſt neceſſarium: quia non minus põt Deus ſeparare accidens à ſubiecto cũ fit à naturali agente, quàm cũ factum eſt. Tunc ſic. ſeparet Deus accidens à ſubiecto dum fit à naturali agente. ergo illud fieri erit non ex ſubiecto. non ergo ſic oportet cauſam ſecundam agere ex ſubiecto, quin poſſit oppoſitum diuina fieri potentia.

218 115 Concl. 7

Q. 3. artic. 4.

cum creatio nõ ſit ex aliquo pſuppoſito: qd poſſit diſponi p actionẽ, inſtrumẽtalis agentis. Sic igit⁹ impoſſe ẽ, q alicui creaturę cõueniat creare, neq; virtute ppria, neq; inſtrũaliter, ſiuẽ p miniſteriũ. Et hoc pcipuẽ incõueniens eſt dici de aliquo corpore q creet, cũ nullũ corp⁹ agat, niſi tãgẽdo uel mouẽdo. Et ſic reqrit i ſua actiõe aliqd p exiſtẽs qd poſſit tãgi & moueri. Qd eſt cõtra rõnẽ creatiõis.

Ad primvm ergo dd̃m, q aliquod perfectũ participãs aliquã naturã facit ſibi ſimile, nõ qdẽ pducẽdo abſolutẽ illã naturã, ſed applicãdo eã ad aliqd. Nõ.n. hic homo põt eſſe cauſa naturæ humanæ abſolutẽ, quia ſic eſſet cã ſuiipſius: ſed eſt cauſa q natura humana ſit in hoc hoĩe gñato. Et ſic pſupponit in ſua actione determinatã materiã, p q̃ eſt hic hõ. Sed ſicut hic hõ participat humanã naturã, ita quodcunq; ens creatum participat, vt ita dixerim, naturam eſſendi: qa ſolus Deus eſt ſuum eſſe, vt ſupra *dictũ eſt. Nullum igit ens creatũ põt producere aliquod ens abſolutẽ, niſi inquãtũ eſſe cãt i hoc. Et ſic, oportet, q præintelligat id per quod ali B C D

quid eſt hoc, actioni, qua facit ſibi ſimile. in ſubſtantia aũt immateriali nõ põt pintelligi aliqd, p qd ſit hęc: qa ẽ hæc p ſuã formã p q̃ hẽt eſſe, cũ ſint formæ ſubſiſtẽtes: igit ſubſtantia immaterialis non põt producere aliã ſubſtantiã immaterialẽ ſibi ſimilẽ, quantũ ad eſſe eius, ſed q̃tũ ad pfectionẽ aliquã ſuperadditã: ſicut ſi dicam*, q ſuperior angelus illuminat inferiorẽ, vt* Diony. dicit. Scd̃m quem modum ẽt in cœleſtibus eſt paternitas, ut ex uerbis Apl̃i patet, Eph. 3. Ex quo oĩs pñitas in cœlo & in terra noĩatur. Et ex hoc ẽt euidẽter apparet, q nullũ ens creatum põt cauſare aliquid, niſi præſuppoſito aliquo. Qd repugnat rõni creationis.

Ad scvndvm dd̃m, q ex cõtrarijs fit aliqd p accidẽs, vt dr̃ in* 1. Phy. Per ſe aũt fit aliqd ex ſubiecto qd eſt i potẽtia. Cõtrariũ igit reſiſtit agẽti, inquantũ impedit potẽtiã ab actu, in quẽ intendit reducere materiã agẽs. Sicut ignis intẽdit reducere aq in actum ſibi ſimilẽ, ſed impedit p formã & diſpoſitiones contrarias: quibus quaſi ligatur potentia ne reducatur in actũ. Et quãtò magis fuerit potẽtia

nihil põt cauſari præuium quocũq; mõ: cõſis eſt, nullã poſſe in creando inſtrũalẽ cãm concurrere. Vñ ad rõnes Scoti. q contra primũ ſenſum tendũt, rñdere quãuis fortè nõ oporteret diſtinguere, q cã inſtrũalis hẽt actionẽ ppriam, coincidentem in materia liter cũ actione quã hẽt vt inſtrũm agentis. Et cũ ſcd̃o dr̃, q quicqd operat p illud ppriũ cãi in virtute principalis agẽtis põt dupliciter intelligi. Primò ſic. In virtute pricipalis agẽtis, i. p virtutẽ principaliter exiſtẽtẽ i principali agẽte, & ſic eſt falſiſſimũ: qm̃ p uirtutẽ in ſe, & nõ i pricipali cã illã propriã, alioquin vt deductũ eſt, per illud ppriũ nihil proprii faceret. Alio mõ ſic, in uirtute pricipalis agẽtis, i. vt ſunt ſub pricipali agente. Et ſic verũ, qm̃ pricipale agẽs dupliciter hẽt ad cãm inſtrũalẽ, ſ. ut vtẽs propria inſtrũ uirtute, & vt eleuãs ipſam ad aliquid altius cãndũ, intentũ, ſ. ab ipſa pricipali cauſa. Et ſic, inſtrũm ad hoc q ſit inſtrumentum, exigit virtutẽ & actionẽ propriã, & participationẽ actionis principalis. Et licẽt, in ſcd̃a nõ dicat propriẽ inſtrumẽtaliter cauſare, in prima tñ non dr̃ agẽs principale, ſed cãtãt ex ppria uirtute. Vñ contra Scoti. in hac actione non cauſat in virtute principalis agentis, ergo ipſum eſt agens principale, non ualet: non enim oportet, quòd reſpectu omnis actionis cã ſit aut principalis aut inſtrumentalis proprie loquendo: ſed

* Ca. 4. & 10. cœleſ. hier. à medio.

*li. 1. Phyſic. tex. 43 & ſequẽ. tom. 2.

¶ Ad euidẽtiam huius difficultatis, ſcito, q uniuerſaliter loquẽdo, dupliciter intelligi põt, cãm inſtrumentalem exipere actionem, ſ. propriam, & principalis agentis. Vno mõ ſic, vt ſint duæ actiones habentes diuerſas res pro terminis, ſicut calor animæ & calefacit & gñat carnẽ: & hoc iudicio meo, nõ eſt neceſſariũ: & contra hoc tendit Sco. Alio modo ſic, vt vna operatio prout eſt ex propria inſtrũ uirtute, faciat aliquid præuiũ ordine naturæ, ei qd facit prout eſt ex uirtute principalis agẽtis, ſicut ſiualis compoſitio triãguli ex uirtute motiua ſimul ponit tres uirgas, ex ſine aũt facit formã triãguli, nulla alia actione adiuncta. & ſimile cũ i ſculptoria. Et hoc ẽ indubitatũ, & ſcitũ. Certũ quidẽ quia ut cã inſtrũalis ppriã aliquã uirtutẽ actiuã hẽt, alioquin, ut ſtatuẽ, fruſtra ad agẽdũ aſſumeret &c. Oĩs aũt uirtuti actiuæ rñdet aliquid p eã factibile, alioquin eſſet actiua nihili. Et cũ cõſtet, q primũ in intẽtione eſt ultimũ in gñatione, & q cõcurrentibus cã principali & inſtrũali ſimul, primum in intentione eſt effectus, ſcdm id qd hẽt ex cã principali: conſtat eſt, q id quod hẽt effectus ex cã inſtrũali, eſt præuium ei quod eſt ex cauſa principali, ſiue illa duo ſint multæ res, ſiuè una & diſtinguantur ut res & modus eius, ſiuè quouis alio modo, nihil refert. Intẽtũ aũt, quia & noſa alludunt, & eſt rax pceſſus eſt. Noĩe.n. diſpoſitionis intelligit oẽ præueniens, & nomine propriæ actionis intelligit operatione inquantum eſt ex inſtrumenti uirtute. Efficacia aũt proceſſus liquet, qñ ſi cãnus cã inſtrũalis cauſat uirtute propria aliquid puiũ termino formali principalis agentis: & in creatione E

datur medium, ſcilicet, quòd eſt cauſa inſtrumentalis, ex proprijs illam cauſans. Extenſis tamen uocabulis poteſt dici, & cauſa inſtrumentalis etiam illius propriæ actionis, pro quanto agit applicata ab alio: ſicut, quia anima utitur calefactione ad generationem carnis, animæ calor poteſt dici inſtrumentum animæ, etiam in calefaciendo, & poteſt dici cauſa principalis: quia propria uirtute cauſat. Nec inconuenit, immò oportet omnem cauſam inſtrumentalem eſſe ſic principalem, idest, habentem propriam uirtutem, diuerſimodè ... dit, ſed per ſe conueniens inſtrumento, ſicut unicuique formæ propria materia. Ratio namque inſtrumenti non niſi propria uirtute actiua ſaluari poteſt, ſicut ratio hominis ... carnibus & oſſibus.

¶ Ad ſecundum uerò negatur conſequentia, pertingit ad ultimam formam quandoque: ergo nõ diſpoſitiuè. ... do namque ex proprijs pertingit ad vltimum ex uirtute agentis principalis, etiã ſumendo diſpoſitionem pro diſpoſitione reali ... diſtinctã ut ibidem dat author exemplum de qualitatibus actiuis & formis naturalium, & per oppoſitum ... animæ intellectiuæ.

¶ Ad vltimum dicitur, quòd doctrina à notioribus tradenda eſt. Et propterea, author exẽplum de ſecuri induxit ... men declarauit intentum, dicendo, quòd producit formã ... ni, inſinuans per hoc, quòd nihil aliud inter debet, ... inſtrumenta etiam attingendo formam intentam à principali, diſponunt id eſt, præuium aliquid faciunt.

¶ Ad Durandum autem, dicitur primo, quòd ... illa propoſitione. ſ. Oĩs cauſa ſecunda eſt inſtrũ ... cũq; cã aſſumeret ad creationis actum, eſſet cã in ...

ligata, tantò requiriť maior virtus i agēte ad reducēdā materiā i actū. Vñ multo maior potētia reqrit i agēte, ſi nulla potentia pexiſtat. Sic ergo patet, ꝙ multo maioris uirtutis eſt facere aliquid ex nihilo, q̃ ex contrario.

Ad III dicendum, ꝙ virtus facientis nō ſolū cōſiderať ex ſubſtātia facti G ſed ēt ex mō faciēdi.ᵉ Maior.n. calor nō ſolū magis, ſed et citiꝰ calefacit. Quāmuis igiť creare aliquē effectū finitū nō demonſtret potētiā infinitā, tñ creare ipſum ex nihilo demonſtrat potētiā ᵈinfinitā. Quod ex pdictis patet.* Si.n. tantò maior virtus requiriť in agente, quātò potētia eſt magis remota ab actu, oportet, ꝙ uirtus agētis ex nulla pſuppoſita potētia, quale agens eſt creās, ſit īfinita: qa nulla pportio eſt nullius potētiæ ad aliquā potētiā, quā pſupponit virtus agētis naturalis, ſicut ñ entis ad ens. Et qa nulla creatura hēt ſimpliciter potētiā infinitā, ſicut neq; eſſeᵈ infinitum vt ſ.ᵉ probatū eſt, relinquitur ꝙ nulla creatura poſſit creare.

quam conſtat non poſſe inficiari, quia, ſcdm oēs creatio eſt ꝓpria actio ſolius Dei, & quæcunq; cauſa aſſumitur ad exequēdum propriam ſuperioris actionem, conſtat ꝙ vt inſtrumentalis cā adhibetur. Di ſecundo, ꝙ ēt illa ꝓpoſitio eſt vera, vt patet ex quæſtio. De potentia, quæſt. 3. ar. 7. vbi: angelus, & omnis cauſa ſecunda non agit, niſi agaſ à Deo multipliciter, diffuſè ibidem oñditur. Nec incōueniēs, imò oportet oēm actionē creaturæ attigere ad actionē Dei: qa ſpatttigit ad eē ꝙ nulla cā dat niſi in virtute primæ cauſæ, ut hic, & in textio cōtra Gen. c. 64. & 65. oſtenditur.

335 c ¶ Ad obiectionem aliam verò eiuſdem dī. quòd licet ſemper poſſit accns à ſubiecto ſeparari in ſenſu diuiſo, non tñ compoſſibile eſt, quòd accidens ſeparetur à ſubiecto, & fiat ab agente naturali: niſi fortè eidē in fieri tribuatur, vt gerat vicē ſubiecti: ſicut in ſacramento altaris dicimus, ꝙ quātitas gerit uicem ſubæ, ēt in corruptione. Rō aūt diſparitatis inter poſſibilitatem ſeparationis accidentis in fieri, & facto eſſe, eſt, quia eſſe accidentis non eſt in eſſe actualiter, ſed aptitudinaliter in ſubiecto. Et propterea ſtat, quòd ſeparetur, & ſit. Fieri autem eius ab agente natu- H rali eſt actualiter educi de potentia: nam enim aliter agens naturale agit, niſi educēdo de potentia ſubiecti. Et ꝓpterea, ſicut non ſtat ſimul, quod fiat ab agente naturali, & non reducatur de potentia ſubiecti, quia implicantia non ſtat ſimul, ꝙ fiat ab agente naturali, & ſit ſeparatum à ſubiecto, eſt.n. manifeſta implicatio, quam ſi aduertiſſet Durandus, forte tacuiſſet.

¶ Quoad quartum, cōfutatur prædicta opinio ſpecialiter quoad corpus: qꝛ omnē corpus agit tangendo. ergo pexigendo aliquid ſuæ actioni: nullū aūt creans pexigit aliquid. ergo. &c. In reſponſione ad primum, aduerte, ꝙ Sco. eam refert vbi ſupra per modum rōnis cōtra Auic. ſic: participās naturā aliquā facit ſibi ſimileñ pducēdo naturā abſolutē, ſed applicādo &c. Et cōtra ea multipliciter arguit. Primò, quia hic aſſumunť duo alibi improbata, ſ. ꝙ hō non eſt hic niſi per materiam. Et quòd angelus eſt hic per ſuam formā. Scdō, quia illa maior, aut fundatur ſuper hoc, pductum oportet participare naturā & ſic I ſequeť quòd nec à Deo poſſet creari angelus. Aut ſuper hoc, ꝙ producens angelus participat naturā. Et ſic, nihil ualet, qa angelus pducēs non habet aliquid preſuppoſitū ipſi eſſe: ergo nec in producendo requiritur aliqđ præſuppoſitū ipſi eſſe, pducēdū.n. oportet eſſe ſimile producenti. Tertio, cōtra illā ꝓpoſitionem minorem, Omne ens creatum participat naturam eſſendi, aut eſſe participatum tanquam actus poſterior eſſentia. aut tanq̃ idē eſſentiæ, ſed neutro modo concludit intentum, ergo.

¶ Ad hæc breuiter & dī, & ad primum, ꝙ illa alibi improbata, ſunt & alibi ſubſtantiata, & uerificata. Ad ſcdm uerò dī, ꝙ vt in litera aperte monſtratur, maior ipſa verificatur, quia agens participat illam naturā: & probatur in litera maior, ducendo ad impoſſibile: qa, ſ. ſi participās aliquam naturā, cauſaret illā abſolutē, & nō in hoc, ſequeretꝗ ꝙ cauſaret illā in ſeipſo. & tenet ſequela, quia cauſa alicuius naturæ abſolutè, eſt cā illius vniuerſaliter: & conſequenter in quocunq. eſt participata: & cōſequēter in ſeipſo, ex quo ipſū quoq; eſt de numero participantiū illa naturam. Ad obiectionem ergo dī, ꝙ ex hoc antecedēte: Angelus producit alium angelum, ſequūtur duo contradictoria, ſ. & quòd angelus producendus habet aliquid præſuppoſitū: K & ꝙ nō habet. Ex eo namq; quod oportet eſſe ſimilem producenti, ſequitur, quod non habet. Ex eo verò, quod producēs eſt ens per participationem, ſequitur, quod producēdū aliquid pexiſtat quia eius actio nō poteſt eſſe, niſi ſacto eſſe in hoc. Nec eſt mirum hoc, quia antecedens implicat. Vnde, argumentum Scoti nihil valet, ex ſequela vnius contradictorij inferens nō ſequelam alterius. dicimus enim quod ſequitur vtrunque. & hoc oſtendit, quod antecedens eſt omnino impoſſibile. & vt in litera dicitur. ex hoc euidenter patet, quod nulla creatura poteſt creare.

¶ Ad tertium autem dicitur, qđ nihil refert ad propoſitum: identitas aut diuerſitas eſſentiæ ab eſſe, ſatis eſt, ꝙ ſint entia

per participationem, aut omnino ſimplicia, aut inſeparabiliter compoſita, ſic ꝙ nihil eorum poteſt præſuponi antè aliquid aliud eorundē. ſi.n. oñſum eſt, ꝙ maior cum toto proceſſu ſolida eſt, quicquid h rum ſit. Quod arguens ſubdit, quòd apud nos ſubiectum non ſupponitur propter naturam agentis participatam, ſed quia forma, q̃ eſt pars naturæ participatæ, eſt materialis: ipſę rerum actiones, & ratio in litera ad probandum maiorem allatum, oſtēdunt rude eſſe.

¶ In reſponſione ad tertium habes reſponſionem inquirentibus, quare potentia creandi non poteſt communicari creaturæ: quare repugnat &c. ratio eſt, quia virtus creatiua eſt infinita & ſi non ratione facti, tamen ratione modi faciendi. Et per hoc ſolues multa argumenta à Capreolo recitatorum in 2. diſtinctio. 1. quæſt. tertia contra hanc concluſionem: quæ vide ſi vis in eo. Veruntamen Scotus ubi ſupra, hanc rōnem affert, & quāmuis male videatur ſubſumere, inferendo diſtantiā potentiæ ab actu nihilominus, quia euidenter apparet quòd hunc literæ paſſum reprehendere nititur, recitanda eſt ſolutio eius, & confutanda. Dicit ergo quòd licet nullius potentiæ ad aliquam potentiam nulla ſit proportio, negatur tamē ſequela, ergo virtus quæ poteſt ſuper hanc nullam habet proportionē ad virtutem quæ poteſt ſuper illam. Et ratio negationis eſt, qa prima extrema, ſcilicet, nulla potentia, & aliqua potentia ſunt, inter quæ non eſt nata eſſe proportio: quia alterum non eſt quantum, ſecunda verò extrema, ſcilicet virtutes, ſunt inter quæ nata eſt eſſe proportio, quia ambæ ſunt quantæ. Et datur exemplum de puncto & linea, inter quæ nulla eſt proportio, & tamē virtutes potentes ſuper illis, non ſunt improportionales.

¶ Ad hanc ſolutionem confutandam & firmitatem rōnis factæ in litera, ſcito quòd ratio literæ non fundatur præciſè ſupra improportionem primorum extremorum, vt arguens diſſimulare videtur, ſed fundatur ſup illa regula Peripatetica, ꝙ qñ ſunt duo extrema ſic ſe habentia, ꝙ quātum vnum minuitur, reliquum creſcit tantū proportionaliter, & econuerſo, & I vtrumque numeraliter multiplicatū ponatur, & combinetur ita quòd quælibet combinatio conſtet ex vno vnius, & altero alterius extremi, ſi vnum ponitur diminui vſq; ad nō gradū, ſuum compar creſcit ſupra omnem gradum, idest, in infinitum ac per hoc, ſicut inter minimum uſq; ad non gradum, & retinētem gradum, nulla eſt proportio: ita, inter reliqua duo creſcentia nulla eſt proportio. Verbi gratia, & eſt exemplum ad propoſitum ex 4. Phyſi. tex. 71. Velocitas motus, & corpulentia ſpatij ſunt duo extrema, quæ cæteris paribus ita ſe habent, ꝙ quantò minuitur corpulentia, tanto motus eſt velocior: vt patet ad ſenſum. Si multiplicetur vtrumque, & ponamus duos motus, & duo ſpatia vnum motum in vno ſpatio, & reliquum in alio, & corpulentia unius ſpatij minuatur uſque ad nō gradum, id eſt quod nullum ſit corpus: oportet ꝙ uelocitas motus in illo ſpatio augeatur in infinitum, & qualis eſt proportio ſpatij ſine corpore, ad ſpatium corpore plenum, talis ſit proportio uelocitatis illius ad uelocitatem illius. Super hac regula fundatur proceſſus Philoſophi ibidem, ad probandum, quod motus in uacuo & pleno, ſunt improportionales. Super hac regula fundaſ proceſſus literæ, ut patet ex ipſa litera expreſſè aſſumente in prima propoſitione duo extrema, ſcilicet, & proportionale augmentum, & decrementum eorum, dicens, quòd tantò maior uirtus exigitur in agente, quāto potētia diſtantior eſt ab actu: hoc.n. diminutionem importat: & poſtmodum ſubdit alterum extremum ad non gradum, oportet inquit, ꝙ virtus agentis ex nulla preſuppoſita potētia ſit improportionalis &c. Et quāmuis hęc, etiam ſi fingendi licētia daretur, nō poſſit negari: pōt tñ probari, & ad propoſitum in noſtris terminis. Quia aliter ſequeretur ꝙ uirtus potēs facere ex aliqua potentia, & uirtus potēs facere ex nulla potētia, eſſent æquales: qđ nō eſt intelligibile: repugnat nulli pīe neq; tamen aſſumpsit in litera. quam Sco. ſaqui eā non uidetur, tamen ſi ſequela, arguēdo mō Aūt ſumpta aliqua virtute faciēte ex nulla potētia & finita ſed non

ARTICVLVS VI.

Vtrum creare ſit proprium alicuius perſonæ.

AD SEXTVM ſic pcedit. Vr, ꝙ creare ſit ꝓpriū alicuiᵃ pſonę. Qđ.n.ē priꝰ, ēᵇ cā eiᶜ qđ eſt poſt, & pfectū impfecti. Sed pceſſio diuinæ pſonæ eſt prior q̃ proceſſio creaturæ, & magis pfecta, qa diuina pſona pcedit i pfecta ſſitudine ſui principij, creatura verò i impfecta. Ergo proceſſiones diuinarū pſonarū B ſunt cā proceſſionis rerū. Et ſic creare eſt proprium perſonæ.

¶2 Præt. Perſonę diuinæ non diſtinguunť abinuicē niſi p ſuas pceſſiones & relatiōes.* Quicqd igiť differēter attribuiť diuinis pſonis, hoc cōuenit eis ſmᵇ pceſſiones & relationes pſonarū. Sed cauſalitas creaturarū diuerſimodè attribuiť diuinis pſonis. Nā in ſymbolo fidei patri attribuiť, ꝙ ſit creator omniū C inuiſibiliū & viſibiliū. Filio aūt attribuitur, ꝙ per eū oīa facta ſunt, ſed ſpiritui ſan. ꝙ ſit dominus & viuificator. Cauſalitas ergo creaturarū conuenit pſonis ſm proceſſiones & relationes.

¶3 Præt. Si dicať ꝙ cāſalitas creaturæ attēdit ſm aliqđ attributū eſſentiale, qđ appropriať alicui pſonæ, hoc ñ vř ſufficiēs. Quia qlibet effectus diuinusᵇ cātur à quolibet attributo eſſentiali. ſ. D potētia, bonitate, & ſapientia, & ſic ñ magis ptinet ad unū, q̃ ad aliud. Nō dēt ergo aliqs determinatꝰ modꝰ cāſalitatis attribui vni perſonæ magis q̃ alij, niſi diſtinguerentur in creando ſm relationes & proceſſiones.

SED CONTRA eſt, quod dicit Dio.* 2. c. đ diui. no. ꝙ cōia totiꝰ diuinitatis ſunt oīa creabilia.

RESPON. Dicendū, ꝙ creare eſt ꝓpriè cāre, ſiue producere E eſſe rerū. Cū aūt oē agens agat ſibi ſimile: pricipiū actionis cōſiderari pōt ex actionis effectu. Ignis.n. eſt q ḡnat ignē. Et ideò creare cōuenit Deo ſm ſuū eſſe, qđ eſt eius eſſentia, q̃ eſt cōmunis tribus perſonis. vñ creare nō ē ꝓpriū alicui perſonæ, ſed cōmune toti Trinitati. Sed tñ diuinę perſonæ ſm rōnē ſuæ pceſſionis hēnt cāſalitatē reſpectu creationis rerū. Vt.n. ſupra A oſtēſumᵃ eſt, cū de Dei ſcientia & volūtate ageret: Deus eſt cā rerū per ſuū intellectū & volūtatē, ſicut artifex rerū artificiatarū. Artifex aūt per uerbū in intellectu cōceptū, & p amorē ſuæ voluntatis ad aliqđ relatū, operať. Vñ & Deus př operatꝰ eſt creaturā per ſuū uerbū, qđ eſt filius, & per ſuū amorē, qui eſt ſpiritusſanctꝰ. Et ſm hoc pceſſiones pſonarū ſunt rōnes pductionis creaturarū, inquantū includunt eſſentialia attributa, q̃ ſunt ſcientia & uoluntas.

AD PRIMVM ergo dđm, ꝙ pceſſiones diuinarū pſonarū ſūt cā creationis ſicut dictum* eſt.

AD II dicēdū, ꝙ ſicut natura diuina, licēt ſit cōmunis tribus perſonis, ordine tñ quodā eis cōuenit, inquātū filius accipit naturā diuinā à patre, & ſpiritusſanct. ab vtroq;, ita etiā & virtus creādi, licēt ſit cōmunis tribus perſonis, ordine tñ quodā eis cōuenit. Nā filius hēt eā à patre, & ſpiritusſan. ab vtroque. Vñ creatorē eſſe attribuiť patri, ut ei q non hēt virtutem creādi ab alio. De filio autē dř, Per quē oīa facta ſunt, inquātū hēt eādē uirtutē, ſed ab alio. Nā hæc ꝓpoſitio, p, ſolet denotare cām mediā, ſiue principiū de principio. Sed ſpiritui ſancto, q hēt eandē uirtutem ab utroq;, attribuiť ꝙ dominando gubernet & uiuificet q̃ ſunt creata à patre per filiū. Pōt ēt huius attributionis cōmunis rō accipi ex appropriatione eſſētialiū attributotorū. Nā ſicut ſupra dictū ē*, patri attribuiť & appropriať potentia, q̃ maximè manifeſtať i creatione, & iō attribuiť patri creatorē eſſe. Filio aūt appropriať ſapīa, p quā agēs p intellectū operatur. Et iō dř de filio. Per quem oīa facta ſunt. Spiritui ſancto aūt appropriatur bonitas, ad q̃ ptinet gubernatio, deducēs res i debitos fines, & uiuificatio. nam uita in interiori quodam motu cōſiſtit. primū āt mouēs eſt finis & bonitas.

AD III dicendum, ꝙ licēt effectus Dei pcedat ex quolibet attributorum, tñ reduciť vnuſquiſq; effectus ad illud attributum. cum quo habet conuenientiā ſm propriam rationē. Sicut ordinatio rerū ad ſapiam, & iuſtificatio ipij ad miam & bonitatē ſe ſupabūdāter diffundentē. Creatio verò q̃ eſt pductio ipſius ſubæ rei, reducit ad potentiā.

SVPER QV. XLV. ART. VII.

Scot. 1. ſ. diſt. 3. q. 5. Ricar. 1. ſ. diſt. 3. q. 1. ar. 1. Duran. 1. ſ. d. 3. q. 4. Maior. 1. ſ. d. 3. q. 5. Egi. 1. ſ. d. 3. q. 1. art. 1. Capr. 1. ſ. d. 3. q. 2. ar. 3. Bannet. ar. 7.

ARTICVLVS VII.

Vtrum in creaturis ſit neceſſe inueniri veſtigium Trinitatis.

AD SEPTIMVM ſic procediť. Vř, ꝙ in creaturis non ſit

Prima S. Tho. X

Perreſta per totum. 244 Sup. q. 7. artic. 5. Et infra. q. 93. ar. 16. co.

IN titulo: Veſtigiū metaphoricè ſumitur pro

Perreſta per totum. cōe, puta A: & alia virtute certa, puta B, faciente ex aliqua potētia, puta C: & ſtatuta inter eas certa ꝓportione, puta decupla: arguitur ſic, ſi ſtatuaſ potētia in decuplo diſtantior ab actu, q̃ C, virtus faciēs ex ita potētia in decuplo excedet B. ergo erit æqualis ipſi A, q̃ in decuplo ſimiliter excedit B. ergo virtꝰ agēs ex aliqua potentia erit æqualis virtuti agēti ex nulla. Et aduerte ꝙ nihil refert: vtrū poſſit dari in natura potētia in decuplo, aut cētuplo remotior, ſicut nihil refert: vtrū poſſit dari corpꝰ i cētuplo &c. ſubtiliꝰ, & motꝰ ſemper uelocior: ſufficit enim ueritas conditionalis. Quicqd.n. repugnat veritati huiuſmodi cōditionalis, eſt impoſſibile. Et ſi hoc negas, philoſophiam naturalem Ariſt. deſtruis, ut patet 4. 6. 7. & 8. Phyſi. Ad Scotū ergo dr, ꝙ iſ nō arguit ex extremis improportionalibus abſolutè, ſed ex eis vt terminis pgreſſus augmentationis & diminutionis proportionalis, ut patet, & ideò valet. Exēplū uerò de pūcto & linea, quæ extrema improportionalia abſolutè ſunt, nihil obſtat, qa ad nullū eſt propoſitum. Stat ergo ſolida demōſtratio literæ, ꝙ virtus creatiua eſt infinita, & ideò incōmunicabilis: oīs.n. virtus finita eſt alteri virtuti finitę pportionalis, vt ēt ipſe fatetur, quoniam vtraq; quanta eſt & finita.

243 a prol. cum 1. ſ. & 2. q. 1. art. 1. ad 4.

211

SVPER QV. XLV. ART. VI.

Capr. 2. ſ. d. 1. q. 3. ar. 1. Bannet. art. 6.

* q. 1. nō tenuerit & prin.

IN titulo: Propriū diſtinguitur contra commune.

* In corpore duę concluſiones. Prima eſt, Creare ſi ē ꝓpriū alicui pſonæ, ſed cōmune toti Trinitati. Probatur, creare ē ꝓpriè cauſare eſſe rerū. ergo ſequitur Deo ſecūdū ſuū eſſe. ergo ē cōmune toti Trinitati. prima pſ. patet. qa principiū actionis ex effectu cōſideratur, qa unū quodq; agit ſibi ſimile, ſecunda verò qa

Canal. m

eſſe Dei eſt eius eſſentia, quæ communis eſt toti Trinitati.

¶ Circa antecedēs nō oportet ſolicitari: qa iā patet ex dictis, ꝙ cāre p ſe primo eē, & creare, idē ſunt, & ideò in litera ponitur ly propriè.

¶ Secūda cōcluſio ē, Perſonę diuinæ ſecūdū rōnē ſuæ pceſſionis, iquātū includūt eſſentialia attributa, ſciētiā, & uoluntatē, hēnt cāſalitatē reſpectu pductionis rerū. Et pbatur. Artifex p verbū & amorē relatū &c. operatur, ergo Deus př p filiū, & ſpiritūſanctū operatꝰ ē creaturā: cōſequētia pbať, qa Deꝰ eſt rerū cā, ſicut artifex: & filiꝰ ē uerbum, & ſpiritusſanctus amor.

¶ Aduerte hic, ꝙ argumēta, q̃ in ſecūdo diſtinctione prima facit Scotus, nō faciūt nec militāt cōtra poſitionē iſtā, ſed cōtra (ut ibidē dř) Henricū, ponētem, ꝙ perſonæ diuinæ ratione propriorum habent cauſalitatem, nos enim ratione appropriatorū dicimus: & ideò nihil contra nos.

* q. 14. ar. 8. & q. 19. ar. 4.

* In corp. art.

* q. 39. ar. 8.

*1. d. 3. q. 2. art. 3. & 5. & co. ca. 25. fin. Et pot. q. 9. art. 9. *Q. 32. ar. 1.

tur pro repræſentatiuo per modum, quo veſtigiū repræſentat impreſſorē eius. Et ſumptum eſt, ex 3. di. 1. ſent. vbi a theologis hoc tractatur.

¶ In corpore tria. Primò, quid nominis veſtigij & imaginis. Secundò, cōcluſionē reſpōſiuam quo ad imaginem. Tertio, quo ad veſtigium.

¶ Quo ad primum. Cōmune eſt veſtigio & imagini repræſentare: quia omnis effectus repręſentat ſuā cauſam. Differentia eſt inter ea, quia veſtigium repræſentat cauſalitatem, imago formam eius: declaratur, quoniam his duobus modis inueniuntur effectus repræſentare cām: & hi congruūt veſtigij & imaginis rōnibus.

¶ Aduerte hic, quòd quia veſtigium metaphoricè tātum ſumitur in propoſito, & trāſlatio metaphorica, poteſt ſecundū multas conditiones fieri: ideò nō incōuenit, q veſtigiū dicatur, vt repræſentatiuum cauſalitatis, & non formæ, vel vt repræſentatiuum partis & non totius, vel repræſentatiuum imperfectum i. ſecūdū cōmunia omnibus creaturis, & nō propria rōnalibus &c. Vtrumq; n. q; i hoc ſuo abundare ſenſu conceditur, modo à vero nō declinetur.

Lib. 6. de trin. non procul a fine li. c. 3

¶ Quoad ſecundum concluſio eſt: in creaturis rationalibus ē imago trinitatis. Probatur, proceſſiones diuinæ ſunt verbi & amoris intellectualis. ergo in creaturis rationalibus eſt imago earum. probatur, quia in eis ſunt verbū & amor. Sed quoniam de re hac erit q. 93. iō trāſeamus.

* Q. 27. p totum.

Concl. in

¶ Quo ad tertiū, cōcluſio eſt: In creaturis omnibus inuenitur veſtigiū trinitatis. Probatur: in qualibet creatura inueniuntur aliqua quæ oportet reducere in diuinas perſonas, ſicut in cauſam. ergo in qualibet eſt veſtigiū trinitatis. Antecedēs manifeſtatur, ſecundò quatuor aſſignationes triplicita-

468 Concl. p

neceſſe inueniri veſtigiū trinitatis. Per ſua.n. veſtigia vnūqdque[h] inueſtigari pōt: ſed trinitas perſonarum, non poteſt inueſtigari ex creaturis, vt ſupra dictum eſt * Ergo veſtigia trinitatis non ſunt in creatura.

¶2 Præt. Quicqd in creatura ē, creatū ē. Si igit veſtigiū trinitatis inuenit i[h] creatura ſm aliquas ꝓprietates ſuas, & oē creatum hēt veſtigiū trinitatis, oportet i vnaquaq; illarū iueniri ēt veſti- G giū trinitatis. Et ſic in infinitū.

¶3 Præt. Effect9 nō reprēſentat niſi ſuā[h] cauſam. Sed cauſalitas creaturarū pertinet ad naturā cōmunē: nō aūt ad relationes, qbus pſonæ & diſtinguunt & numerantur. Ergo in creatura non inuenitur veſtigium trinitatis, ſed ſolū vnitatis, eſſentiæ.

Sed contra eſt, qđ Auguſtinus dicit * 6. de Trin. q Trinitatis veſtigiū i creatura apparet. H

Respon. Dicendū, q oīs effectus aliqualiter repſentat ſuam cauſam, ſed diuerſimodè, nā aliqs effectus repſentat ſolā cauſalitatē cauſæ, nō aūt formam eius, ſicut fumus repræſentat ignē: & talis repſentatio dr̄ eſſe repſentatio veſtigij. Veſtigiū aūt, demōſtrat motum alicuius trāſeūtis, ſed nō qualis ſit. Aliqs aūt effectus repſentat cauſam, quantū ad ſimilitudinē formæ I eius, ſicut ignis gñratus, ignem generātem: & ſtatua Mercurij, Mercuriū: & hæc eſt repſentatio imaginis. Proceſſiones autē diuinarū pſonarū, attendūtur ſm actus intellectus & uoluntatis, ſicut ſupra dictū eſt*. Nā filius procedit ut uerbū intellectus: ſpiritusſanct9, vt amor voluntatis. In[m] creaturis igit rōnalibus, in qbus eſt intellectus & volūtas, inuenit repræſentatio K trinitatis p modū imaginis, * iquātū inuenit in eis verbū cōceptū, & amor ꝓcedens*. Sed * in creaturis oībus inuenitur repræſentatio Trinitatis p modū veſtigij, inquātum in qualibet creatura inueniuntur aliqua, q neceſſe eſt reducere in diuinas pſonas, ſicut in cauſam. Quælibet.n. creatura ſubſiſtit in ſuo eſſe, & hēt formā p quā determinaī ad ſpeciem, & hēt ordi-

F nem ad aliquid aliud*. Secundū igitur quod eſt quædam ſubſtātia creata, repræſentat cauſam & principium, & ſic demōſtrat perſonam patris, qui eſt principium non de principio.

Secūdū aūt q hēt quandam formā & ſpeciē, repſentat uerbū, ſm qđ forma artificiati eſt ex cōceptione artificis. Secundum aūt qđ hēt ordinē, repſentat ſpiritumſanctū inquantum eſt amor*: qa ordo effectus ad aliqd: alterum eſt ex uoluntate creātis. Et ideò dicit Aug. in * 6. libro de Trin. q veſtigium Trinitatis inuenit i vnaquaq; creatura, ſm q vnū aliqd eſt, & ſm q aliqua ſpecie formatur, & ſecundum q quendam ordinem tenet. Et ad hæc ēt reducuntur illa tria, numerus, pōdus, & mēſura, q ponuntur Sap. 11. Nam menſura refert ad ſubſtantiam rei, limitatā ſuis principijs, numerus ad ſpeciem, pondus ad ordinē. Et ad hæc ēt reducūtur alia tria q ponit Aug. * modus, ſpecies, & ordo. Et ea quæ ponit in lib. † 83. q. qđ conſtat, qđ diſcernit, qđ cogruit. Cōſtat.n. aliqd p ſuā ſubſtātiā, diſcernit p formā, congruit per ordinē. Et in idem de facili reduci poſſunt, quæcunq; ſic dicuntur.

Ad primum ergo dicēdū, q repræſentatio veſtigij attēdit ſm appropriata, per quem modum ex creaturis in Trinitatē diuinarum perſonarum ueniri poteſt, ut dictum eſt *.

Ad secundum dicendum, q creatura eſt res propriè ſubſiſtēs, in qua eſt pdicta tria inuenire: Neq; oportet q in quolibet eorum q ei inſunt, hæc tria inueniantur, ſed ſm ea veſtigium rei ſubſiſtēti attribuitur.

Ad tertium dicēdum q ēt ꝓceſsiones perſonarum ſunt cauſa & ratio creationis aliquo modo, vt dictum eſt *.

Articvlvs VIII.

Vtrum creatio admiſceatur in operibus naturæ & artis.

Ad octavum ſic proceditur. Videtur, quòd creatio admiſceatur in operibus naturæ & artis. In qualibet enim

ti, inuentæ in qualibet creatura, & clarè patet litera.

¶ Aduerte in antecedente duo. Primò, q ly in qualibet creatura, diſtribuit ēt p rōnalibus, qñ i his hēt locū imago vt infra patebit, ſecundū ꝓportionē, & veſtigium ſecūdū ꝓportionales cōditiones earū, & ceterarū creaturarū, puta modi, ſpēi, & ordinis &c. Secūdo, q eū di, q oportet reducere i diuinas pſonas, vt cauſam, intelligēdo modo iam determinato. ſ. i diuinas pſonas, rōne appropriatorū, rōne quorum ſūt cauſæ creaturarū.

468 *Lib. 6. de trin. c. 10.

SVPER QV. XLV. ART. VIII.

Capr. 2. d. 17. q. 1. con. 1.

In titulo hoc, aduerte, q iſtiu eſt nō de ſingulis operibus naturæ & artis ſed de oībus aut p ſe tibus: an creatio in oīb9 aut pluribus operibus naturæ & artis miſceat. Dico autem hoc, propter generationem. ... ea nulla hic fit mentio, quia qd in pluribus eſt, tractatur hic.

*Inſ. de natura boni. *Q. 18. ſ. prin.

¶ In corpe quatuor facit. primò reddit cauſam dubij: ſecūdò tractat vnam opinionē, tertiò oppoſitā. Quartò ſoluit quæſtionem.

¶ Quoad primū, iō dubiū ē factio formarū, de qua apud oēs fuit, & ē maxima qōnis cū. n. cōis animi cōceptio oīum eſſet, q ex nihilo nihil fit, & ſimiliter nihil reuertitur in nihil: & intelligitur ex nihilo ſui, & ſimiliter i nihil ſui, & nō ut rudes intelligūt, ex nullo pſuppoſito: viderēt formas ſubſtantiales ſupponi quandoq; apparere, & quandoq; nō, in varias inciderūt opiniones extremas. Nā qdā ꝓnētes latitatiuē inēdebant negatiuē qōni, qa negabāt oē fieri, ne ponerēt aliqd ex nihilo fieri, & hos reprahendit author ignorantiæ materiæ. Alij de quorū numero, videntur Plato & Aui &c. ponūtes formas ꝓpriē fieri, vnde & tantā ſimuauē ... ſūt ex nihilo ſui ſubiecta tū materia ve-lauit

*Q. 33. 1. ad. 1.

*In corp. & art. pc.

Porrecta per totum.

245 2. d. 1. q. 1. ar. 1. ad 5. Et pot. q. 3. art. 8.

lauit oculos eorū, ne aduerterent ponere ſe ex nihilo aliquid fieri. Et hos arguit author: quia neſcierunt naturā formæ, q ſcilicet forma materialis (de qua loquimur) non eſt fieri neceſſe. Solus diuinus ille Ariſt. quo ad ingenium, uiam inuenit mediā, qua & uerè res fierēt, & nihil fieret ex nihilo ſui. Ponēdo n. q formæ ſunt, & nō ſunt abſq; generatione & corruptione, ideſt q earum non eſt fieri, nec corrumpi: ſed quod ſola compoſita fiunt, generantur & corrumpuntur, omnia ſaluauit: ſemper enim aliquid cōpoſiti præeſt, & remanet materia, & ſic reſpōdeat negatiuè quæſtioni: ſed non quia nihil fit, ſed quia ſola compoſita fiūt: formæ autem ſunt ad factionem compoſitorum & non ſunt ad corruptionem eorū dē. Creatio ergo non admiſcetur operibus naturæ, ſed præſupponitur eidem: & ſic patent omnia q ſunt in litera.

Gen. ad lit. ca. 14. & 15.

¶ In reſponſione ad ſecundū tractādum eſſet: an qualitates actiuæ poſſint inducere formas ſubſtantiales virtute ſubſtantiarum. Sed quoniā inferius, ubi de poteſtatis angeli & animæ agitur, vniuerſaliter tractabitur: an ſubſtantia creata poſſit eſſe immediatū principium alicuius operationis, ideò illuc vſque differatur &c.

D. 642.

¶ In reſponſione ad tertiū, aduerte duo. Primo, q cum dicitur ad generationē animalium imperfectorū ſufficere agens uniuerſale, non excluditur uirtus proportionalis ſemini, quę eſt proxima cauſa generationis: ſed excluditur proximū uniuocum formaliter, à quo deriuata ſit uis illa. Sicut à boue generante deriuatur ſemen generatiuum bouis &c. An autē illæ virtutes neceſſario ponēdę ſint, alterius negocij eſt. Secūdò eſt hic, q illæ non excludantur ex ſufficientia agentis uni-

*Art. 4. l. u. ſua quæ. *

Concl. in

operatione naturæ & artis[h] ꝓducit aliqua forma. Sed nō ꝓducit ex aliquo cū nō habeat materiā partē ſui: ergo ꝓducit ex nihilo. Et ſic in qualibet operatione naturæ & artis, ē creatio.

¶2 Præt. Effect9 ñ eſt prior ſua[h] cā, ſed in reb9 naturalib9 nō inuenit aliqd agēs niſi forma accidētalis, q eſt forma actiua vel paſſiua, non ergo p operationē naturæ producitur forma ſubſtantialis. Relinquitur igitur, q B ſit per creationem.

¶3 Pręterea, Natura facit ſibi[h] ſiſe. Sed qdā inueniunī gñata i natura, nō ab aliquo ſibi ſiſi, ſicut patet i animalibus gñatis p putrefactionē. Ergo eorū forma non eſt à natura, ſed a creatione. & eadem rō eſt de alijs.

¶4 Præterea.[h] Quod non creatur, nō eſt creatura. Si igitur in his q ſunt à natura, nō adiūgaī creatio ſequitur, q ea quæ ſunt C à natura, non ſunt creaturæ. quod eſt hæreticum.

Sed contra eſt, qđ Auguſt. ſuper Gen. ad lit. diſtinguit op9* propagationis, quod eſt opus naturæ ab opere creationis.

Respon. Dicendū, q hæc dubitatio inducitur ꝓp formas, quas qdā poſuerūt nō incipere p actionē naturæ, ſed prius in materia extitiſſe, ponētes latitationē formarū. Et hoc acci- D dit eis ex ignorantia materiæ: qa neſciebāt diſtinguere inter potēti i & actū, Quia.n. formæ pexiſtūt i materia i potētia, po ſuerūt eas ſimpl'r præexiſtere.

Alij uerò poſuerunt formas *dari uel cāri ab agēte ſeparato p modū creationis. Et ſm hoc, cuilibet operationi naturæ adiungiī creatio. Sed hoc accidit eis ex ignorātia formæ. Non.n. conſiderabant, q forma natu- E ralis corporis nō eſt ſubſiſtens: ſed quo aliqd eſt. Et iō cū fieri & creari nō cōueniat propriè, niſi rei ſubſiſtēti. ſicut ſupra dictū* eſt, formarū nō eſt fieri, neque creari: ſed cōcreata eē. Qđ aūt ꝓpriè ſit ab agēte naturali, eſt compoſitum, qđ ſit ex materia. Vñ[m] in operibus naturæ nō admiſceī creatio, ſed pſuppoñit aliqd ad opationē naturę.[h]

Ad primum ergo dicendū,

q formæ incipiunt eſſe in actu cōpoſitis factis: nō q ipſę ſiant per ſe: ſed per accidens tantum.

Ad ii dicēdū, q qualitates actiuæ in natura agūt in uirtute formarū ſubſtantialiū. & iō agens naturale non ſolū producit ſibi ſimile ſecundùm qualitatem, ſed ſecundùm ſpeciem.

Ad iii dicēdū, q ad gñationē aīaliū impfectorū, ſufficit agēs vl'e, qđ eſt uirt9 cęleſtis, cui aſſimilanī nō ſm ſpeciem, ſed ſm analogiā quādam.* Neque oportet dicere, q eorū formæ creanī ab agente ſeparato. Ad gñationē uerò animaliū perfectorū, nō ſufficit agēs uniuerſale: ſed reqrit agēs proprium, quod eſt generans uniuocum.

Ad iiii dicēdū, q operatio naturę ñ ē niſi ex pſuppoſitiōe principiorū creatorū, & ſic ea q p naturā fiunt, creaturæ dñr.

QVÆSTIO XLVI.

De principio durationis rerū creatarum, in tres articulos diuiſa.

Consequenter conſiderandū eſt de principio durationis rerū creatarum.

Et circa hoc quæruntur tria.

¶ Primò, Vtrum creaturæ ſemper fuerint.

¶ Secundò, Vtrum eas incępiſſe ſit articulus fidei.

¶ Tertiò, Quomodo Deus dicatur: in principio cęlum & terram creaſſe.

Articvlvs primus.

Vtrum uniuerſitas creaturarum ſemper fuit.

Ad primum ſic ꝓcedit. Vr̄, q uniuerſitas creaturarū, q nūc mūdi noīe nūcupaī, nō icęperit: ſed fuerit ab ęterno. Omne.n. qđ incępit eſſe añquā fuerit, poſſibile fuit ipſum eē: alioquin impoſſibile fuiſſet ipſum fieri, Si ergo mūd9* incępit eſſe añquā inciperet, poſſibile fuit ipſum eſſe. Sed qđ[h] poſſibile eſt eſſe, eſt materia, q eſt in potentia ad eſſe, qđ eſt p formam, & ad nō eſſe, qđ eſt p priuationē: ſi ergo mundus incępit eſſe, añ mūdū fuit materia. Sed nō pōt eſſe materia ſine forma, materia aūt mundi cū forma, eſt mūdus. Fuit ergo mundus antequā eſſe inciperet. qđ eſt ipoſſibile.

uerſalis, qm̄ illæ ſunt inſtrumenta uniuerſalis agentis, ſi ſunt, de qbus vide Auer. 12. Meta. com. 13. Secūdo, q quia adhuc non eſt deciſum, an uirtus cœleſtis ſit animata ut poſſit animal facere, aut uirtuté ſeparatæ uitæ ſufficienter participātē, idcirco non ad hūc ſpectat locum, quomodo cœlum viuum facere poteſt: ſuo igit loco quæſtio relinquatur.

SVPER Q. XLVI. ARTIC. I. 24

Ferr. 2. cont. ca. 34. 37. D. Bon. d. 1. ar. 1. q. 2. Riccar. 2. 5. d. 1. q. 2. Bannes. q. 46. ar. 1.

Titulus clarus eſt.

¶ In corpore vnica eſt concluſio cum duobus corollarijs. concluſio eſt. Nihil præter Deum fuit ab æterno. Itaq. hoc nō eſt impoſſibile. Vbi aduerte, q concluſio dicit duo, aſſerit. n. primò, nihil aliud à Deo fuiſſe ſemp. Et qm̄ hoc ex fide tenetur, nec hoc eſt pbandū: addit ſecūdū. ſ. q hoc aſſertū eſt poſſibile. Et hoc pbat ſic. Voluntas Dei eſt cauſa rerū. ergo ſi neceſſe ē aliqua eſſe ſicut neceſſe eſt Deum uelle illa. ergo nō eſt neceſſariū Deū uelle, q mundus fuerit ſp. ergo eatenus mūdus eſt, quaten9 Deus vult illum eſſe. ergo non eſt neceſſarium mūdum ſp eſſe. Antecedens patet ex ſupradictis, prima uero conſequentia probatur: quia neceſſitas effectus, ex neceſſitate cauſæ depēdet, ex 5. Meta. Secūdo verò, quia nō eſt neceſſe Deū uelle aliquid niſi ſeipſum. Tertia autem, quia eſſe mūdi ex uoluntate Dei pendet, ſicut ex cauſa. Primum corollariū eſt. Nō poteſt demonſtratiue probari mundum ſemp fuiſſe. Secūdū eſt. Rōnes quas ad hoc probandum adducit Ariſto. nō ſunt demōſtratiuæ ſimpliciter, ſed ſecūdū qd. Quod manifeſtat tripliciter. ſ. ex opinionibus cōſutatis, ex teſtimonijs illius, & ex expreſſa eius confeſſione, ela p'ana ſunt in litera.

Porrecta per totum.

246 2. diſt. 1. q. art. 5. & diſtinc. 2. q. 1. art. 3. cor. Et 2. con. c. 34. & 37. ſ. Et poſ. q. 3. art. 17. Et quol. 3. q. 14 art. 2. cor. Et 1. cœle. 6.

Universidad de Deusto Biblioteca

¶2 Præt. Nihil qđ hēt uirtutē ut ſit ſp, quandoq; ē, & quandoq; nō ē, qa ad quātū ſe extēdit uirt⁹ alicu⁹ rei, tādiu ē. Sed oē icorruptibile hēt uirtutē ut ſit ſp. nō. n. uirtutē hēt ad determinatū durationis tps. Nihil ergo icorruptibile quandoq; eſt, & quandoq; nō eſt. Sed oē qđ icipit eē, quandoq; ē, & quandoq; nō ē. nullū ergo incorruptibile icipit eē. Sed multa ſūt i mūdo icorruptibilia, ut corpora cæleſtia, & oēs ſubſtātiæ itellectuales. Ergo mūd⁹ nō incœpit eſſe. G

¶3 Præt. Nullū igenitū incepit eē. Sed Phyloſoph⁹ i * 1. Phyſ. dicit, ꝙ mā ē igenita. Et in † 1. de Cęl. & mū. ꝙ cęlū ē igenitū. Nō ergo uniuerſitas rerū icępit eē.

¶4 Pręt. Vacuū ē ubi ñ ē corp⁹, ſed poſſibile ē eē. Sed ſi mūd⁹ icępit eſſe: ubi nūc ē corp⁹ mūdi, pri⁹ nō fuit aliqđ corpus, & tñ poterat ibi eſſe. alioqn, nūc ibi nō eſſet. Ergo añ mūdū fuit uacuum, quod eſt impoſſibile. H

¶5 Pręt. Nihil đ nouo icipit moueri niſi ꝑ hoc: ꝙ mouēs & mobile ałr ſe hēt nūc, q̄ prius. Sed qđ ałr ſe hēt nūc q̄ pri⁹, mouetur. Ergo añ oēm motū đ nouo icipiētē, fuit aliqs mot⁹. motus ergo ſp fuit. Ergo & mobile, qa motus nō eſt niſi in mobili.

¶6 Præt. Oē mouēs, aut ē naturale, aut ē volūtariū. ſed neutrū icipit mouer, niſi aliquo motu ꝓexiſtēte. natura. n. ſp eodē mō opaŕ. Vñ niſi pcedat aliqua immutatio uel in natura mouētis, uel i mobili, nō icipiet a mouēte naturali eſſe mot⁹, q̄ nō fuit pri⁹. Volūtas aūt abſq; ſui immutatione, retardat facere qđ ꝓponit. Sed hoc nō ē niſi ꝑ aliquā imutationē, q̄ imaginaŕ ad min⁹ ex pte ipſi⁹ tpis. Sicut q̄ vult facere domū cras & ñ hodie: expectat aliqđ futurū cras, qđ hodie nō eſt: & ad min⁹ expectat, ꝙ dies hodiern⁹ traſeat, & craſtinus adueniat, qđ ſine mutatione non eſt: quia tps eſt numerus motus. Relinqŕ ergo, ꝙ antē omnē motum de nouo incipientem, fuit alius motus. & ſic idē qđ prius. I K

¶7 Præt. Quicqđ ē ſp i principio, & ſp in fine, nec deſinere, nec incipere pōt. Quia qđ incipit, nō eſt in ſuo fine, qđ aūt deſinit, nō eſt in ſuo principio. Sed tps ſp eſt in ſuo principio & fine, qa nihil eſt tpis niſi nūc, qđ eſt finis pteriti, & principiū futuri. Ergo tps nec incipere nec deſinere pōt. & ꝑ cōſequens nec motus, cuius numerus tempus eſt.

¶8 Præt. De⁹ aut eſt prior mūdo natura tm̄, aut duratiōe. Si natura tm̄. ergo cū De⁹ ſit ab æterno, & mūd⁹ eſt ab æterno. Si āt eſt prior duratione, pri⁹ aūt & poſterius in duratione cōſtituūt tps. Ergo antē mundum fuit tempus, quod eſt impoſſibile.

¶9 Præt. Poſita cā ſufficiēti ponit̄ effectus. Cā. n. ad quā nō ſeqŕ effectus, eſt cā imꝑfecta indigens alio ad hoc, ꝙ effectus ſequatur. Sed Deus eſt ſufficiens cauſa mundi, & finalis ratione ſuæ bonitatis, & exemplaris rōne ſuæ ſapientiæ, & effectiua rōne ſuæ potentiæ, ut ex ſuperioribus patet. Cū ergo Deus ſit ab æterno, & mūd⁹ fuit ab æterno.

¶10 Præt. Cuius actio eſt æterna, & effectus æternus. Sed actio Dei eſt eius ſubſtantia, quæ eſt æterna. Ergo & mundus eſt æternus.

Sed contra eſt, ꝙ dŕ Io. 17. Clarifica me pater apud temetipſum, claritate quā habui priuſquam mūd⁹ fieret. Et Prouer. 8. Dñs poſſedit me in initio uiarū ſuarū, antequā quicquā faceret a principio.

Respon. Dicēdū, ꝙ nihil pt pter Deū ab æterno fuiſſe. & hoc qdē ponere ñ ē ipoſſe. Oñſum * eſt. n. ſupra, ꝙ uolūtas Dei ē cā rerū. Sic ergo aliqua neceſſe ē eē, ſicut neceſſe ē Deū uelle illa, cū neceſſitas effect⁹ ex neceſſitate cāæ depēdeat, ut dŕ in * 5. Meta. Oñſum ē āt ſup. ꝙ abſolute loquēdo, nō ē neceſſe Deū uelle aliqđ niſi ſeipſū. Nō ē ergo neceſſariū Deū uelle ꝙ mūd⁹ fuerit ſp, ſed eatenus mūd⁹ eſt, quatenus De⁹ uult illū eſſe, cū eē mūdi ex uolūtate Dei depēdeat, ſicut ex ſua cā. Nō eſt igit̄ neceſſariū mundū ſp eſſe. vñ nec demonſtratiuē ꝓbari pōt. Nec rōnes quas ad hoc Ariſt. inducit, ſunt demonſtratiuæ ſimpŕ, ſed ſm quid. ſ. ad contradicēdū rōnibus antiquorū, ponētiū mūdū incipere ſm quoſdēm modos in ueritate impoſſ. Et hoc apparet ex tribus. Primo qdē, qa tā i 8. Phyſi. q̄ in * 1. de Cęl. pmittit quaſdā opiniones, ut Ana. & Emp. & Plat. cōtra quos rōnes contradictorias inducit. Scđo, qa ubicunq; de hac materia loqŕ, inducit teſtimonia antiquorū. Qđ nō eſt demōſtratoris: ſed ꝓbabiłr ꝑſuadētis. Tertio, qa expſſe dicit i † 1. li. Topi. ꝙ qdā ſunt ꝓblemata dialectica, đ qbus rōnes nō hēmus: ut utrū mūdus ſit æternus.

Ad primvm ergo dicēdū, ꝙ añquā mūdus eſſet, poſſibile fuit mūdū eē, nō qdē ſm potētiā paſſiuā, q̄ eſt materia: ſed ſm potētiā actiuā Dei, & ēt ſm quod dŕ aliquid abſolutē poſſibile non ſm aliquā potētiā: ſed ex ſola habitudine terminorum, q̄ ſibi nō repugnant, ſm quod poſſibile opponit̄ impoſſibili, ut patet per Philoſophū in * 5. Meta.

Ad ii dicēdū, ꝙ illud quod habet uirtutē ut ſit ſemper. ex quo habet illam uirtutē, non quandoq; eſt, & quandoque non eſt: ſed antequam haberet illā uirtutē non fuit. Vnde hæc rō q̄ ponitur ab Ariſt. in * 1. de Cę. non cōcludit ſimpŕ, ꝙ incorruptibilia nō incęperūt eſſe: ſed ꝙ nō incęperūt eſſe ꝑ modum naturalē, quo gñabilia & corruptibilia icipiūt eē.

Ad iii dicēdū, ꝙ Ariſt. in † 1. Phyſi. probat materiam eſſe ingenitā per hoc, ꝙ non habet ſubiectū de quo ſit, in primo autē de cœ. & mū. probat

cœlum

¶In diſſione ad decimū, dubiū ē an actio Dei ſit actu ab æterno formaliter. i. inquātū actio: an ſolū materialiter. i. ſcđm q̄ res eſt. Si. n. primo mō intelligit̄, ſeqŕ ꝙ De⁹ ab æterno eſt actu agēs, creās, cauſans &c. & ſi ſic, ergo ab æterno ē aliqđ creatū, actū, &c. Et tenet ſequela, ex 5. Meta. Cū ſingulares i actu ſiquā cū cāæ, & effectus, ſimul ſūt, & nō ſūt. Si aūt ſecūdo mō ſm intelligit̄. ergo ab æterno eſt cā agēs in potētia, & poſtmodū eſt cā in actu agens, qđ eſt inconueniens.

¶Ad hoc dubiū cum cautela rńdēdū ē: ne dicamus, uel Deū ab æterno cām i potētia tm̄, qđ in ſcđo cōtra Gen. ca. 5. reprobat, uel Deum ab æterno creātē mūdū, qđ cōſtat eſſe erroneū: qm̄ creās ad creatū di, ſicut cratiuū ad creabile, vt di. 5. Meta. Media ergo uia diſtinguēdo dicam⁹, ꝙ actio Dei eſt i actu ab æterno, ñ ſolū materialiter, ſed formaliter. Sed hoc pōt itelligi dupliciter. primo, ut ſit in actu ſcđm id qđ ponit actio iquātū actio i agēte. Scđo, ſcđm qđ infert ex ſe paſſionē uel effectū. Primo mō, actio Dei ē i actu ab æterno. Secūdo mō, non. Et ꝓpter primū, De⁹ nō eſt cā i potētia, ſed in actu ab æterno. Propter ſecūdū uero, Deus nō creauit mūdū ab æterno, nec creat mūdani mā Antichriſti. Et ſi quæras: quō illatio paſſionis uel effect⁹ eſt i Deo ab æterno, actu vel potētia: rńſio in ꝓpria eſt, ꝙ eſt eo in potētia actiua, & nūquā eſt, fuit, aut erit i eo formaliter. De inexiſtētib. n. formaliter, icōueniēs ē ponere aliqđ in potētia in Deo. Et ppea actionē ſcđm totum id qđ in agēte ponit formaliter, oportet ab æterno i Deo eē actu &c.

*li. 1. Phyſi. tex. 82 tom. 2.
† lib. 1. de cęlo. tex. 20. to. 2.
* q. 19. ar. 4.
* li. 5. Meta. tex. 6. circa ꝓpin. tom. 3.
† q. 19. ar. 3.
* lib. 1. de cœlo tex. 101. & ſeqq.
† li. 1. Topi. c. 9. a prin. tom. 1.
* li. 5. Meta. tex. 17. tom. 3.
* li. 1. de cœlo tex. 120. tom. 2.
† li. 1. Phyſi. tex. 82. tom. 2.
221
224
226

cęlum igenitū, qa nō hēt cōtrariū ex quo gñet. Vñ patet, ꝙ ꝑ utrūq; non cōcludit niſi ꝙ materia, & cęlū nō icęperūt ꝑ gñationē, ut qdā ponebāt, ꝓcipuè de cœlo. Nos aūt dicimus, ꝙ materia & cęlū ꝓducta ſūt ieſſe ꝑ creationē, ut ex dictis patet. A

Ad iiii dđm, ꝙ ad rōnē uacui nō ſufficit i quo nihil eſt, ſed reqrit ꝙ ſit ſpatiū capax corporis, in quo nō ſit corp⁹, ut patet ꝑ Ariſt. i * 4. Phyſ. nos aūt dicimus, nō fuiſſe locū aut ſpatium añ mundum.

Ad v dicēdū, ꝙ primus motor ſp eodē mō ſe habuit, primū aūt mobile non ſp eodē mō ſe habuit, qa incępit eſſe, cū prius non fuiſſet. Sed hoc non fuit ꝑ mutationē, ſed ꝑ creationē, q̄ non eſt mutatio, ut ſupra dictū eſt. * Vndē patet ꝙ hæc rō, quam ponit Ariſt. in 8. Phyſ. ꝓcedit cōtra eos, qui ponebāt mobilia æterna: ſed motū nō æternū, ut patet ex opinionibus Ana. & Empe. Nos aūt ponimus, ex quo mobilia incęperunt ſp fuiſſe motū. B

Ad vi dicendū, ꝙ primū agēs eſt agēs uolūtariū. Et q̄uis habuit uolūtatē æternā ꝓducendi aliquē effectū, nō tñ ꝓduxit æternū effectū. Nec eſt neceſſe, ꝙ ꝓſupponaŕ aliqua mutatio, nec ēt ꝑ imaginationē tpis. Ałr. n. eſt intelligēdū de agēte particulari, qđ ꝓſupponit aliqđ, & cauſat alterū, & ałr de agēte vñi, qđ ꝓducit totū, ſicut agēs particulare ꝓducit formā & ꝓſupponit materiā, vñ oportet ꝙ formā inducat ſm ꝓportionē ad debitā materiā. Vñ rōnabiłr in ipſo cōſideraŕ, ꝙ inducit formā in talē materiā, & nō in alia ex dr̄ia materiæ ad materiā. Sed hoc nō rōnabiłr vŕ in Deo, q̄ ſimul ꝓducit formā & materiā: ſed cōſideratur rōnabiłr in eo, ꝙ ipſe ꝓducit materiā cōgruā formæ & fini. Agens aūt particulare, ꝓſupponit tps ſicut & materiam. Vñ rōnabiłr cōſideraŕ in eo, ꝙ agit in tpe poſteriori & nō priori ſm imaginationē ſucceſſionis tpis poſt tps. Sed in agente vñi, qđ ꝓducit rē & tps, nō eſt cōſiderare ꝙ agat nūc, & nō prius, ſm imaginationē tpis poſt tps, quaſi tps ꝓſupponaŕ eius actioni: ſed cōſiderādū eſt ꝙ dedit effectui ſuo tps quātū uoluit, & ſm qđ conueniēs fuit ad ſuā potētiā demōſtrādā. Manifeſtius. n. mūdus ducit in cognitionē diuinæ potētiæ creantis, ſi mūdus nō ſp fuit q̄ ſi ſp fuiſſet. Omne. n. qđ non ſemper fuit, manifeſtū eſt habere cauſam. Sed nō ita manifeſtum eſt de eo, quod ſemper fuit. C D

Ad vii dicendū, ꝙ ſicut dŕ in * 4. Phyſ. prius & poſterius, eſt in tpe ſm qđ prius & poſterius, eſt in motu. Vñ principiū & finis accipiēda ſunt i tpe ſicut & i motu. Suppoſita aūt ęternitate mot⁹, neceſſe eſt ꝙ quodlibet momētū i motu acceptū, ſit principiū & termin⁹ mot⁹. Qđ nō oportet ſi mot⁹ incipiat. Et eadē rō eſt de nūc tpis. Et ſic patet, ꝙ rō illa inſtātis nūc, ꝙ ſp ſit principiū & finis tpis, ꝓſupponit æternitatē tpis & mot⁹. Vñ Ariſto. hūc rōnē iducit in * 8. Phyſ. cōtra eos, q̄ ponebāt ęternitatē tpis, ſed negabant æternitatem motus. E

Ad viii dicēdū, ꝙ Deus eſt prior mundo duratione. Sed ly prius non deſignat prioritatem tpis: ſed æternitatis. Vel dicendū, ꝙ deſignat æternitatē tpis imaginati, & nō realr̄ exiſtētis, ſicut cū dŕ ſupra cęlū nihil eſt. ly ſupra, deſignat locū imaginatū tm̄, ſm ꝙ poſſibile eſt imaginari, dimēſionibus cęleſtis corporis, dimēſiones alias ſuperaddi.

Ad ix dđm, ꝙ ſicut effect⁹ ſeqŕ à cā agēte naturałr, ſm modū ſuæ formæ, ita ſeqŕ ab agēte ꝑ uolūtatē ſm formā ab eo ꝓcōceptā & diffinitam, ut ex ſuperioribus * patet. Licēt igit̄ Deus ab æterno fuerit ſufficiēs cā mundi, non tñ oportet ꝙ ponat mūdus ab eo ꝓductus, niſi ſm ꝙ eſt in ꝓdiffinitione ſuæ uoluntatis, ut ſ. habeat eſſe poſt non eſſe, ut manifeſtius declaret ſuum authorem.

Ad x dicēdū, ꝙ poſita actione ſeqŕ effect⁹ ſm exigētiā forma, q̄ eſt principiū actionis. In agētibus aūt ꝑ uolūtatē qđ conceptū eſt & ꝓdiffinitū, accipitur ut formæ, q̄ eſt principium actionis. * Ex actione igit̄ Dei æterna, nō ſeqŕ effect⁹ ęternus: ſed qualē Deus uoluit, ut ſ. haberet eſſe poſt nō eſſe.

Articvlvs II.

Vtrum mundum incępiſſe ſit articulus fidei.

Ad secvndvm ſic ꝓcedit. Vŕ, ꝙ mūdū icæpiſſe nō ſit articulus fidei, ſed cōcluſio demōſtrabilis. Oē. n. factū habet principiū ſuæ durationis. Sed demōſtratiuè ꝓbari pōt, ꝙ De⁹ ſit cā effectiua mūdi, & hoc ēt ꝓbabiliores Philoſophi poſuerūt. Ergo demonſtratiuè ꝓbari poteſt, ꝙ mundus incęperit.

¶2 Pręt. Si neceſſe ē diceŕ ꝙ mūd⁹ fact⁹ ē à Deo, aut ergo ex nihilo, aut ex aliquo. Sed non ex aliquo, quia ſic materia mundi ꝓceſſiſſet mundū: cōtra qđ ꝓcedunt rōnes Ariſtote. * ponentis cœlū ingenitum. Ergo oportet dicere ꝙ mūd⁹ ſit fact⁹ ex nihilo. Et ſic hēt eſſe poſt nō eſſe. Ergo oportet ꝙ eſſe inceperit.

¶3 Præt. Oē quod operaŕ per intellectū, a quodam principio operaŕ, ut patet in oibus artificialibus. Sed Deus eſt agēs per intellectū. Ergo à quodā principio operaŕ. Mundus igit̄ qui eſt eius effectus, non fuit ſemper.

¶4 Pręt. Manifeſtè apparet, artes aliquas & habitationes regionū, ex determinatis tpibus incœpiſſe. Sed hoc nō eſſet, ſi mūdus ſp fuiſſet. Mūdum igitur nō ſemper fuiſſe manifeſtū eſt.

¶5 Præt. Certū eſt nihil Deo æquari poſſe. Sed ſi mūd⁹ ſp fuiſſet, æqpararet Deo i duratiōe. Ergo certū ē, ñ ſp mūdū fuiſſe.

¶6 Præt. Si mūdus ſp fuit, infiniti dies ꝓceſſerūt hūc diē iſtū. Sed infinita nō eſt pertrāſire. Ergo nūquā fuiſſet peruentū ad hūc diē. Quod eſt manifeſtè falſum.

Super Qv. XLVI. Artic. II. Henr. quol. 1. q. 7. & quol. 9. q. 17. Tho. de Arg. d. 1. q. 2. ar. 2. D. Bon. d. 1. ar. 1. q. 2. Ricar. ar. 2.

In titulo, articulus fidei ſonas, qđ ſola fide teneŕ oporter. ¶In corpore unica ē cōcluſio rńſiua queſitio. ſ. Mundū incępiſſe ſola fide teneŕ. ita ꝙ demōſtratiuè ꝓbari nō pōt. Quā cōcluſionē, primò probat quo ad ſecūda partē. Secundò manifeſtat, quo ad primā. Et tertio oñdit quātæ utilitatis ſit, noſſe ꝓpoſitā concluſionē. Quo ad primā igitur, inducit talem rōnem. Nouitas mundi nō pōt demonſtrari ex parte mundi, nec ex parte ſuæ cauſæ. ergo eſt indemōſtrabilis. Antecedens quo ad primam partem probatur. Demōſtrationis principium eſt quod quid eſt, & unūquodque ſecūdū rōnē ſuæ ſpeciei abſtrahit ab hic & nunc. ergo nō poteſt demonſtrari, quòd homo, aut cœlum, aut lapis non ſemper fuit. Secunda pars antecedentis manifeſtaŕ a communi dicto, ꝙ uniuerſalia ſunt ubique & ſemper. Quo ad ſecundam uero partem probatur. Voluntas Dei ratione inueſtigari nō poteſt, niſi circa neceſſaria uolita. ergo non poteſt demonſtratiuè ſciri, quid circa creaturas uoluerit, & tenet ſequela, quia nihil circa creaturas neceſſario vult.

*lib. 1. de cœlo. tex. 20. to. 2.
* Q. 44. ar. 1. & 2.
* li. 4. tex. 60. to. 2.
* Q. 45. ar. 2. ad 2.
* li. 4. Phyſi. tex. 99. tom. 2.
* li. 8. tex. 10. tom. 2. & ſeqq.
* Q. 14. ar. 8. & q. 41. ar. 2.
* lib. 1. de cœlo, a tex. 20. ad 32. uſque tom. 2.
222
Porrecta pertotum.
247 Locū ſupra ari. 1. adduſtis.

¶7 Præt. Si mũd⁹ fuit ætern⁹, & ᶠ gñatio fuit ab ęterno. Ergo vn⁹ hõ genit⁹ ē ab alio ĩ iſinitũ. Sed pr̃ eſt cã efficiẽs filij, ut dicitur in * 2. Phyſ. Ergo ĩ cauſis efficiẽtibus eſt ʰ ꝓcedere in infinitũ, qđ improbat̃ in * 2. Metaphyſ.

¶8 Præt. Si mũd⁹ & ʰ gñatio ſp fuit, iſiniti hoĩes ꝑceſſerũt. Sed aĩa hoĩs eſt immortalis. Ergo iſinitæ aĩæ humanæ, nunc eſſent actu, qđ eſt impoſſe. Ergo ex neceſſitate ſciri põt, ꝙ mũdus inG cęperit & nõ ſola fide tenetur.

Sᴇᴅ ᴄᴏɴᴛʀᴀ. Fidei articuli demõſtratiuè ꝓbari nõ pñt, qa fides de nõ apparẽtib⁹ ē, ut dr̃ ad Heb. 11. Sed Deũ eẽ creatorẽ mũdi, ſic ꝙ mũd⁹ icęperit eẽ, ē articul⁹ fidei. Dicim⁹ .n. Credo ĩ unũ Deũ &c. Et iterũ Greg. dicit ĩ homil. * 1. Ezech. ꝙ Moyſes ꝓphetizauit, de ꝑterito dicẽs, In principio creauit De⁹ cœlũ & terrã. In quo nouitas mũdi H trahit̃. Ergo nouitas mũdi habetur tm̃ per reuelationẽ. & iõ nõ põt probari demonſtratiuè.

Rᴇꜱᴘᴏɴ. Dicendũ, ꝙ mũdũ non ſp fuiſſe, ſola fide tenet̃, & demõſtratiuè ꝓbari nõ põt: ſicut & ſupra de myſterio trinitatis dictũ eſt.* Et hui⁹ rõ eſt, qa nouitas mũdi nõ põt demõſtrationẽ recipere ex parte ipſius mũdi. Demõſtrationis .n. principiũ, eſt qđ qd eſt. Vnũquodque I aũt ſm rõnẽ ſuę ſpeciei abſtrahit ab hic, & nunc, ꝑꝑ qđ dr̃, ꝙ vl̃ia ſunt ubiq; & ſp. Vñ demõſtrari nõ pt̃, ꝙ hõ, aut cęlũ, aut lapis, nõ ſp fuit. Siĩr ẽt neq; ex parte cauſæ agẽtis, q̃ agit ꝑ uolũtatẽ. Voluntas .n. Dei rõne inueſtigari non põt, niſi circa ea, q̃ abſolutè neceſſe eſt Deũ uelle. Talia aũt nõ ſunt, quæ circa creaturas vult, ut dictum eſt.* Põt aũt uoluntas diuina homĩK nĩ manifeſtari per reuelationẽ, cui fides innitit̃. Vndè ᵐ mũdũ incępiſſe eſt credibile, non aũt demonſtrabile uel ſcibile. ⁿ Et hoc utile eſt ut cõſideretur, ne fortè aliquis, quod fidei eſt demonſtrare præſumẽs, rõnes nõ neceſſarias inducat, q̃ ꝑbeant materiã irridendi infidelib. exiſtimantibus nos ꝑꝑ huiuſmodi rõnes credere quæ fidei ſunt.

Aᴅ ᴘʀɪᴍᴠᴍ ergo dicendũ, ꝙ ſicut dicit Aug. * 11. de ciui. Dei, Philoſophorũ ponẽtiũ æternitatẽ mundi duplex fuit opinio. Quidã .n. poſuerũt, ꝙ ſubſtãtia mũdi nõ ſit à Deo. Et horum eſt intolerabilis error. Et iõ ex neceſſitate refellit̃. Quidã aũt ſic poſuerũt mũdũ ᵈ æternũ, ꝙ tñ mundũ à Deo factũ dixerunt. Nõ .n. mundũ tp̃s uolunt habere, ſed ſuæ creationis initiũ, ut quodã mõ uix intelligibili, ſp ſit factus. Id aũt quo intelligãt, inuenerunt, ut idẽ dicit in * 10. de ciuit. Dei. Sicut .n. inquiunt, ſi per ex æternitate ſp fuiſſet ĩ puluere, ſp ſubeſſet ueſtigium, quod à calcãte factũ nemo dubitaret: ſic & mundus ſp fuit, ſemper exiſtente qui fecit.

Et ad hoc intelligẽdũ cõſiderandũ eſt, ꝙ cã efficiens q̃ agit ꝑ motum, de neceſſitate ꝑcedit tp̃e ſuum effectum, qa effectus nõ eſt niſi in termino actionis, agens aũt omne, oportet eſſe principiũ actionis. Sed ſi actio ſit inſtantanea & non ſucceſſiua, nõ eſt neceſſariũ, faciẽs eſſe prius facto duratione, ſicut patet in illuminatione. Vñ dicũt, ꝙ nõ ſeqt̃ ex neceſſitate, ſi De⁹ eſt cã actiua mundi, ꝙ ſit prior mũdo duratione, quia creatio qua mũdũ ꝓduxit, nõ eſt mutatio ſucceſſiua, ut ſup. dictũ ē.*

Aᴅ ɪɪ dicẽdũ, ꝙ illi q̃ ponerẽt mundũ æternũ, dicerẽt mũdũ factũ à Deo ex nihilo: nõ ꝙ factus ſit poſt nihilũ, ſm quod nos intelligimus ꝑ nomẽ creationis, ᵉ ſed qa nõ eſt factus de aliquo. Et ſic ẽt nõ recuſant aliqui eorũ, creationis nomẽ, ut patet ex Auic.* in ſua Metaph.

Aᴅ ɪɪɪ dicendũ, ꝙ illa eſt rõ Anax. quæ ponitur in 3. Phyſic. Sed nõ de neceſſitate cõcludit, niſi de intellectu, q̃ deliberãdo inueſtigat, quid agẽdum ſit, qđ eſt ſimile motui. Talis autẽ eſt intellectus humanus, ſed nõ diuinus, ut ſupra patet.*

Aᴅ ɪɪɪɪ dicendũ, ꝙ ponẽtes æternitatẽ mũdi, ponũt aliqua regionẽ infinities eſſe mutatã de inhabitabili inhabitabilẽ, & econuerſò. Et ſimiliter ponũt, ꝙ artes ꝑꝑ diuerſas corruptiones & accidentia, infinities fuerunt inuentæ, & iterum corruptæ. Vndè Ariſt. dicit in lib. * Meteo. ꝙ ridiculum eſt ex huiuſmodi particularibus mutationibus opinionẽ accipere de nouitate mundi totius.

¶ Circa ꝓbationẽ primæ partis ãtecedẽtis aſſumpti aduerte, ꝙ vis rõnis conſiſtit in hoc. Quod quid eſt vniuſcuiuſq; rei creatæ ſpecificè ſumptũ, abſtrahit ab hic, & nunc: ergo nõ poteſt eſſe ſufficiens mediũ ad inferendũ nouitatem rei, quia nouitas ipſa tp̃is differẽtiam continet. Liquido .n. conſtat, nõ eſſe rõnẽ eſſendi nunc, & non prius, qd ſcdm ſe indifferẽs eſt ad nũc & prius. unde, author non ſolùm de mundo, ſed de quacũque re mundi intulit, ꝙ ex eius qdditate non poteſt mõſtrari eius nouitas ſimpliciter.

* Lib. 2. Phyſ. tex. 19. co. 2.
* Tex. 5. tom. 3.

¶ Circa principalẽ cõſequentiã aduerte, ꝙ cum mundus ſignificet uniuerſitatẽ rerum, & extra uniuerſum nihil ſit niſi caput ipſius, conſequẽs eſt, ꝙ nullus locus relinquat̃ demonſtrationi qua, ad inferẽdum nouitatẽ mundi, & propterea litera exclusa eſt, & qd quid eſt ipſius & omnium eius partium, ꝙ conſiliãti relinquit nouitatem mũdi indemonſtrabilẽ. Quo ad primam uerò partem cõcluſionis, i. ꝙ fide tenẽatur, manifeſtatur. Volũtas diuina, poteſt homini manifeſtari per reuelationẽ. ergo mundum incœpiſſe, eſt credibile, & tenet ſequela. quia fides reuelationi innititur.

*Homi. 1. ĩ Ezechielem.

¶ Tertio, utile eſt, inquit, hoc conſiderare, & hoc ex duabus vtilitatibus manifeſtat. Prima eſt repreſſio ꝑſumptionis. Secunda eſt euitatio irriſionis ab infidelibus ut clarè patet in lr̃a.

* Q. 38. articu. 2.

¶ In reſponſione ad ſeptimũ, aduerte Nouitie, ꝙ aliud eſt dicere, Sortes pater, eſt cã per ſe Platonis filij, & Plato per ſe cauſa Ciceronis, & aliud ē dicere, Sortes & Plato ſunt per ſe cauſæ Cice. Primum enim eſt veriſſimum quoniam ſicut homo generat hominẽ per ſe, ita ſe pater eius, ut dr̃ 12. Met. tex. 27. Secundũ aũt eſt falſiſſimũ, qm̃ cauſæ ꝑ ſe ordinatæ, reſpectu alicuius effectus ſunt. et

* Q. 27. articu. 3.

Concil. in

in litera dr̃, diuerſarũ ordinũ ſimul cauſantes effectũ illũ, & ꝓpea ſi põt iñ ĩ cauſa. Præ aũt & Aug. e nĩ dã ordinis eiuſ. ſi n̄ non ſimul cauſantes tertium, quãmuis, ut dictũ eſt, iter ſe aute fuerit ꝑ ſe cauſã patris, & pater filij, & propterea, ad productionem Sortis nõ refert finitas, uel infinitas progenitorũ.

¶ In reſponſione ad octauũ diligenter aduerte, quid ibi dr̃, & qua re dicat̃. Poſt recitatas nãque opiniones ſubdit conſiderãdũ eſſe, ꝙ hec rõ particularis eſt & uerum dixit, quoniam particularis eſt non in ſe, ſed reſpectu qõni; ut ipſemet ſubdit. Quęſitum eſt .n. hic, utrũ mundũ .i. uniuerſitatẽ creaturarum incœpiſſe, ſit articulus fidei, & nõ utrũ ſingulas ſpecies creaturarũ incœpiſſe, ſit articulus fidei. Dato nãque, ꝙ hominẽ incœpiſſe, ſit demõſtrabile, adhuc dubium reſtaret utrũ uniuerſum incœpiſſe, ſit demonſtrabile, qm̃ ſtat cum inceptione hominis, æternitas mundi, vel angelorũ, ut in litera dicitur. Cauſa autem quare hoc dixerit, & qa ſecundũ doctrinã authoris, rõ inducta cogit parum iñ utilis ab eodẽ dicitur in 2. cõtra Gent. c. 38. qm̃ multa ſupponit, in qbus diſcordant philoſophi.

¶ Circa eãdẽ rñſionẽ aduerte, ꝙ ſcdm authoris doctrinã ſuſtinentẽ immortalitatẽ animæ numeratæ, ſine circulo, & impoſſibilitatẽ infinitatis in actu ſimul, ẽt pacciãdẽs, intelligibile non eſt, ꝙ gñatio humana ſit æterna. Et ꝑpterea cum ſm Tho. in cõcedẽdo mũdũ potuiſſe eſſe ab æterno, cõcedant mũdum quo ad ſubſtantiã, cõſtãtẽ ...

* li. de ciui. Dei. ca. 4. & li. 10. c. 31. tom. 5.

D. 407.

* li. 10. ci. 31. tom. 5.

* Q. 45. ar. tic. 2.

158

* Li. 3. c. 4.

* Q. 14. ar. tic. 11.

* Li. 1. meteo. c. 14. poſt me. di. tex.

Aᴅ ᴠ dicẽdũ, ꝙ etſi mundus A ſemp fuiſſet, nõ tñ parificaret̃ Deo in ęternitate, vt dicit Boe. in fine de * cõſo. qa eſſe diuinũ, eſt eſſe totũ ſimul abſq; ſucceſſione. Nõ aũt ſic eſt de mũdo ᶜ.

Aᴅ ᴠɪ dicẽdũ, ꝙ trãſitus ſemper intelligit̃ à termino in terminũ. Quęcũq; aũt ꝑterita dies ſignetur, ab illa vſq; ad iſtã ſũt finiti dies, q̃ ptrãſiri poterunt. Obiectio aũt ꝓcedit ac ſi poſitis extremis, ſint media iſinita. B

Aᴅ ᴠɪɪ dicẽdũ, ꝙ in cauſis efficiẽtibus impoſſibile eſt ꝓcedere in infinitũ ꝑ ſe ᵉ, vt puta, ſi cauſæ q̃ ꝑ ſe requirunt̃ ad aliquẽ effectũ, multiplicarẽtur in infinitũ. Sicut ſi lapis moueret̃ à baculo, & bacul⁹ à manu, & hoc in infinitum. Sed ꝑ accidẽs in infinitũ ꝓcedere in cauſis agẽtibus, nõ reputat̃ impoſſibile, vt puta: ſi oẽs cauſæ q̃ in infinitum multiplicantur, nõ teneãt ordinẽ niſi vnius cauſæ: ſed earũ multiplicatio ſit ꝑ accidens ᶜ. Sicut artifex agit multis martellis ꝑ accidẽs, qa vnus poſt vnũ frangit. C Accidit ergo huic martello, ꝙ agat poſt actionẽ alterius martelli. Et ſimiliter accidit huic homini inquãtũ gñat, ꝙ ſit gñat⁹ ab alio. generat .n. inquãtũ hõ, & nõ inquãtũ eſt filius alteri⁹ hominis. Oẽs .n. homines generãtes, habẽt gradũ vnũ ĩ cauſis efficiẽtibus .ſ. gradũ particularis gñantis. Vnde nõ eſt impoſſibile, ꝙ hõ generetur ab homine in infinitum. eſſet autem impoſſibile, ſi generatio huius hominis dependeret ab hoc homine, & à corpore elementari, & à ſole, & ſic in infinitum.

Aᴅ ᴠɪɪɪ dicẽdũ, ꝙ hãc rõnẽ, ponẽtes æternitatẽ mũdi, multipliciter effugiũt. Quidã .n. nõ repu- D tãt impoſſibile eſſe infinitas animas actu, vt patet in Met. Algazelis, dicẽtis hoc eſſe infinitum ꝑ accidens. ſed hoc improbatũ eſt* ſuperius. Quidã verò dicũt animã corrumpi cũ corpore. Quidã verò, ꝙ ex oĩbus animabus remanet vna tm̃. Alij verò (vt Aug.* dicit) poſuerũt ꝑꝑ hoc circuitũ animarum, vt ſ. animæ ſeparatę à corporibus poſt determinata tẽporum curricula, iterũ redirẽt ad corpora. de qbus oĩbus in ſequentibus eſt agẽdũ ᵉ. Cõſiderãdum tñ, ꝙ hæc rõ particularis eſt. Vñ poſſet dicere aliqs, ꝙ mundus fuit æternus, uel ſaltem aliqua creatura, vt angel⁹: nõ autẽ hõ. Nos aũt intẽdim⁹ E vniuerſaliter: an aliqua creatura fuerit ab ęterno.

ARTICVLVS III.

Vtrum creatio rerum fuerit in principio temporis.

AD TERTIVM ſic ꝓceditur. Vr̃, ꝙ creatio rerũ nõ fuit in principio tẽporis. ʰ Qđ .n. nõ eſt in tẽpore, nõ eſt ĩ aliquo tẽporis. Sed creatio rerũ non fuit ĩ tẽpore. Per creationẽ .n. rerũ, ſubã in eſſe ꝓducta eſt. Tẽpus aũt nõ mẽſurat ſubãm rerũ, & ꝑcipuè ĩcorporaliũ. Ergo creatio nõ fuit ĩ principio tẽporis.

¶2 Præt. Philoſophus * ꝓbat, ꝙ oẽ qđ ʰ fit, fiebat. & ſic oẽ fieri hẽt prius & poſterius. In principio aũt tp̃is (cũ ſit ĩdiuiſibile) nõ ē pri⁹ & poſterius. Ergo cũ creari ſit quoddã fieri, vr̃ ꝙ res ñ ſint creatę ĩ pricipio tẽporis.

¶3 Præt. Ipſum ẽt tẽpus creatũ eſt. Sed nõ põt creari in ʰ principio tẽporis, cũ tẽpus ſit diuiſibile, principiũ aũt tẽporis indiuiſibile. Nõ ergo creatio rerũ fuit in principio temporis.

Sᴇᴅ ᴄᴏɴᴛʀᴀ eſt, quod Gen. 1. dicitur. In principio creauit Deus cęlum & terram.

Rᴇꜱᴘᴏɴ. Dicẽdũ, ꝙ illud ᵐ verbũ Gen. 1. In principio ᵈ creauit Deus cęlũ & terram, tripliciter exponit̃ ⁿ ad excludẽdũ tres errores. Quidã .n. poſuerũt mũdũ ſemp fuiſſe, & tẽpus nõ habere principiũ. Et ad hoc excludendũ, exponit̃: In principio .ſ. temporis. Quidam verò poſuerunt duo eſſe creationis principia, vnũ bonorum, aliud malorum. Et ad hoc excludẽdũ, exponit̃: In principio .i. in filio, Sicut .n. principiũ effectiuũ appropriat̃ patri ꝑꝑ potẽtiã, ita principiũ exemplare appropriat̃ filio ꝑꝑ ſapiẽtiã: vt ſicut dr̃: Oĩa ĩ ſapiẽtia feciſti, ita intelligat̃ Deũ oĩa feciſſe ĩ principio .i. in filio, ſm illud Apoſtoli ad Col. 1, In ipſo .ſ. filio, cõdita ſunt vniuerſa. Alij verò dixerũt corporalia eſſe creata à Deo mediãtib⁹ creaturis ſpiritualib⁹. Et ad hoc excludẽdũ, exponit̃: In pricipio creauit De⁹ cęlũ & terrã .i. añ oĩa. Quatuor .n. ponũtur ſimul creata .ſ. cęlũ empireũ, mã corporalis, q̃ nomine terræ intelligitur, tempus, & natura angelica.

Aᴅ ᴘʀɪᴍᴠᴍ ergo dđm, ꝙ ñ dñr ĩ principio tp̃is res eſſe creatæ, quaſi principiũ tp̃is, creationis ſit mẽſura: ſed qa ſit̃ cũ tp̃e, cęlũ, & terra creata ſũt.

Aᴅ ɪɪ dđm, ꝙ uerbũ illud Philoſophi, intelligit̃ de fieri, qđ ẽ ꝑ motũ, uel qđ ẽ termin⁹ mot⁹. Quia cũ ĩ quolibet motu ſit accipere pri⁹ & poſteri⁹, añ E qđcũq; ſignũ ĩ motu ſignato, dũ .ſ. aliqd ẽ ĩ moueri & fieri, ẽ accipere pri⁹, & ẽt aliqd poſt ipm, qa qđ ẽ ĩ principio mot⁹, vel ĩ termino, ñ ẽ ĩ moueri. Creatio aũt, neq; ẽ mot⁹, neq; termin⁹ mot⁹, ut ſ. dictũ * eſt. Vñ ſic aliqd creat̃, qđ nõ prius creabat̃.

* Q. præc. ar. 2.

Aᴅ ɪɪɪ dđm, ꝙ nihil ſit, niſi ſm qđ eſt. Nihil aũt eſt temporis, niſi nunc. vnde non poteſt fieri niſi ſecundum aliquod nunc. Non quia in ipſo primo nunc ſit tempus: ſed quia ab eo incipit tempus.

QVAESTIO XLVII.

De diſtinctione rerum in communi, in tres articulos diuiſa.

POſᴛ productionem creaturarum in eſſe cõſiderandum eſt de diſtinctione earum.

Mex quinq; corporibus ſimplicib⁹. Cõcedit mundum etiã quo ad motũ cęli, & generationes oĩs, ꝑter humanã. Inuenitabile .n. eſt: quin, aut ſit infinitũ in actu, aut ad miracula recurrat̃, ponẽdo vnũ hominẽ infinito tẽpore vixiſſe, & à certo tẽpore generaſſe, & ſic ẽt non ſaluaret̃ generatio humana æterna, ſed ſpecies humana. Sed ridiculũ, iudicio meo eſt, hoc miraculum interponere, vbi de poſſibilitate ꝓductionis mundi talis, qualem videmus, eſt ſermo.

* Lib. 4. de cõſol. proſa 6. paulo poſt princip.

41

49

15

58

* Q. 7. ar. 4.

* Li. de hęreſi. c. 46. & li. 12. de ciuit. c. 13. & ſerm. 141. de tẽp. & ſcr. 10.

181

167

170

& h

Ferrella

per tom.

SVPER QV. XLVI. ARTIC. III.

S. Bona. 2. ſ. d. 1. q. 2. a. 2.

148

Scot. 2. ſ. d. 1. q. 4.

Ricar. 2. ſ. d. 1. q. 2.

Duran. 2. ſ. d. 1. q. 2.

Bacco. 2. ſ. d. 1. q. 45. & 6.

Egid. 24. d. ß. 12. q. 2. a. 4.

Titulus ſatis clarus eſt.

¶ In corpore conclu ſio reſponſiua eſt, ꝙ ly In principio creauit Deus cęlũ & terrã, tripliciter exponitur, contra tres errores .ſ. In principio tẽporis, cõtra Philoſophos. In filio, contra Pythagoricos, & Manichæos. Ante oĩa, cõtra Platonẽ, Aui. & ſequaces. Oĩa plana ſunt in litera. ex quibus habet̃ concluſio reſponſiua q̃ſito affirmatiuè, & ad perfectionẽ doctrinę, cũ multis adiunctis.

¶ In reſponſione ad primũ aduerte, ꝙ author negat primũ tẽporis inſtãs menſuraſſe creationẽ. non ꝙ diutius emanatio illa durauerit cũ inſtantanea ſit, vt in reſponſione ad primũ, ſ articulo ꝑcedente dictũ eſt, ſed qa creatio ad ſubſtãtias eſt ĩ corporales, q̃ ſupra tempus, & tẽporis inſtantia ſunt, ſe extendit. Vñ primũ inſtans tẽporis, etſi non fuerit menſura creationẽ, fuit ſi coexiſtẽs creationi, q̃ inſtãti tẽporis diſcreti quo menſurãtur operationes ſpirituales, vt infra patebit, mẽſurata ē.

* Lib. 6. phyſ. tex. 40. & ſequẽtibus. tom. 2.

Concil. in D. 1158.

Universidad de Deusto Biblioteca

Erit aũt hæc conſideratio tripartita, Nam primò, F conſiderabimus de diſtinctione rerũ in cõmuni. Secundò, de diſtinctione boni & mali. Tertiò, de diſtinctione ſpiritualis & corporalis creaturæ.

Circa primum quæruntur tria.

¶ Primò, De ipſa rerũ multitudine, ſeu diſtictione.
¶ Secundò, De earum inæqualitate.
¶ Tertiò, De vnitate mundi.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum rerum multitudo & diſtinctio ſit à Deo.

AD PRIMVM ſic proceditur. Vĩ, ꝙ rerum multitudo & G diſtinctio, non ſit à Deo. Vnũ[h] enim ſemper natũ eſt vnũ facere. Sed Deus eſt maximè vnus, vt ex ꝓmiſſis patet.* Ergo non producit niſi unum effectum.

¶ 2 Præt. Exemplatum[h] aſſimilaĩ ſuo[h] exẽplari: ſed Deus eſt cauſa exemplaris ſui effectus, vt ſupra dictum eſt. † Ergo cũ Deus ſit vnus, effectus eius eſt unus tantum, & non diſtinctus.

¶ 3 Præt. Ea[h] q̃ ſunt ad finem, ꝓ- 11 portionanĩ fini. Sed finis creaturę eſt vnus, ſ. diuina bonitas, vt ſupra oſtẽſum eſt.* Ergo effectus Dei non eſt niſi vnus.

SED CONTRA eſt, quod dicĩ Gen. 1. ꝙ De⁹ diſtinxit lucẽ a tenebris, & diuiſit aquas ab aq̃s. Ergo diſtinctio & multitudo rerum eſt à Deo.

RESPON. Dicẽdũ, ꝙ cauſam diſtinctionis rerũ multipliciter aliq̃ aſſignauerũt. Quidã.n. at- I tribuerunt ea materiæ uel ſoli, vel ſimul cũ agente, ſoli q̃dem materię: ſicut Democrit⁹ & oẽs antiqui naturales, ponẽtes ſolã cauſam materialẽ, ſm quos diſtinctio rerũ ꝓuenit à caſu ſm motũ materię. Materiæ verò & agẽti ſimul diſtinctionẽ & multitudinẽ rerũ attribuit Anaxa. q poſuit intellectũ diſtinguẽtẽ res, extrahẽdo qđ erat ꝑmiſtũ in materia. Sed hoc nõ põt ſta- K re pp duo. Primo q̃dem, q̃a ſupra oſtẽſum* eſt, ꝙ ẽt ipſa materia a Deo creata eſt. Vñ oportet & diſtinctionẽ, ſi qua eſt ex parte materiæ, in altiorem cauſam reducere. Secũdò, q̃a materia eſt ꝓpter formã & nõ ecõuerſo, diſtinctio aũt rerũ eſt ꝑ formas ꝓprias. Nõ ergo diſtinctio eſt in rebus pp materiam: ſed potius ecõuerſo in materia creata eſt difformitas, vt eſſet diuerſis formis accommodata. Quidã vero attribuerũt diſtinctionẽ rerũ ſecũdis agentibus, ſicut Auic. q dixit, ꝙ Deus intelligẽdo ſe, ꝓduxit intelligentiã primã[c], in qua, q̃a nõ eſt ſuum eſſe, ex neceſſitate incidit cõpoſitio potentiæ & actus, vt infra patebit*. Sic igiĩ prima intelligẽtia inquãtum intelligit cãm primã, ꝓduxit ſecũdã intelligẽtiã: inquãtũ aũt intelligit ſe, ſm ꝙ eſt in potẽtia, ꝓduxit corp⁹ cęli, qđ mouet: inquãtũ uerò intelligit, ſe ſm illud qđ habet de actu, ꝓduxit aĩam cęli. Sed hoc nõ põt ſtare pp duo. Primò q̃dẽ, q̃a ſupra oſtẽſum ẽ*, ꝙ creare ſolius Dei eſt. Vñ ea q̃ non poſſunt cauſari niſi ꝑ creationẽ, à ſolo Deo ꝓducunĩ. Et hęc ſunt oĩa q̃ nõ ſubiacẽt gñationi & corruptioni. Secũdo, quia ſm hãc poſitionẽ, nõ proueniret ex intẽtione primi agentis vniuerſitas rerũ: ſed ex cõcurſu multarũ cauſarũ agẽtiũ: tale autẽ dicim⁹ prouenire a caſu. Sic igiĩ cõplemẽtũ uniuerſi, qđ in diuerſitate rerũ cõſiſtit, eſſet à caſu qđ eſt impoſſibile. Vñ dicẽdũ ẽ ꝙ[m] diſtinctio rerũ & multitudo, ẽ ex intẽtione primi agẽtis, qđ eſt De⁹ *. Produxit.n. res ĩ eſſe pp ſuã bonitatẽ cõmunicãdã creaturis [e], & ꝑ eas reprę ſentãdã. Et q̃a ꝑ vnã creaturam ſufficienter rep̃ſentari nõ põt, ꝓduxit multas creaturas & diuerſas, vt qđ deeſt uni ad repræſentandã diuinã bonitatẽ, ſuppleaĩ ex alia. Nam bonitas q̃ in Deo ẽ ſimpliciter & uniformiter, in creaturis ẽ multipliciter & diuiſim [e]. Vñ ꝑfectius participat diuinã bonitatem, & rep̃ſentat eã totũ uniuerſum, q̃ alia q̃cũq; creatura.* Et q̃a Ex diuina ſapiẽtia eſt cã diſtinctionis rerum, ideò Moyſes dicit res eſſe diſtinctas uerbo Dei, quod ẽ cõceptio ſapientiæ, Et hoc eſt quod dicitur Gen. 1. Dixit Deus, Fiat lux: Et diuiſit lucem à tenebris.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ agẽs per naturam agit per formã per quã eſt, q̃ vnius tm̃ eſt una. Et ideò nõ agit niſi vnũ. Agens aũt volũtariũ, quale eſt Deus, vt ſupra oſtenſum eſt, * agit per formã intellectã. Cũ igiĩ Deũ multa intelligere nõ repugnet unitati & ſimplicitati ipſius, vt ſ. oſtenſum eſt * relinquiĩ ꝙ licẽt ſit vnus, poſſit multa facere.

AD II dicendum, ꝙ rõ illa teneret de exemplato, quod perfectẽ repræſentat exemplar, qđ non multiplicaĩ niſi materialiter. vñ imago increata q̃ eſt perfecta, eſt una tantum. Sed nulla creatura repræſentat perfectẽ exẽplar primum, quod eſt diuina eſſentia, & ideò põt per multa reprę ſentari.* Et tamen ſm quod ideę dicuntur exemplaria, pluralitati rerum correſpondet in mẽte diuina pluralitas idearum.

AD TERTIVM dđm, ꝙ in ſpeculatiuis, medium demõſtrationis, quod perfectẽ demonſtrat cõcluſionẽ, eſt unũ tm̃. Sed media ꝓbabilia ſunt multa. Et ſimr in operatiuis q̃n id, quod eſt ad finẽ, adæquat (vt ita dixerim) finẽ, nõ requiriĩ ꝙ ſit niſi unũ tm̃. Sed creatura nõ ſic ſe hẽt ad finem, qui eſt Deus. [c] vndẽ oportuit creaturas multiplicari.

Porrecta per t. tum.

SVPER Q. XLVII. ARTIC. I.

Ferr. 2. cont. c. 39 lib. c. 97. D. Bon. 2. ſen. d. 1. P. 2. art. 1.

249 2. conc. c. 39. vſque 45. incluſiue. Et li. 3. c. 97. Et pot. q. 3. ar. 1. ad 9. & art. 16. co. Et op. 3. c. 71. 72 73. & 102. Et 12. me. lec. 2. ſ. * Q. 11. ar. 4. † q. 44. ar. 3. * q. 44. ar. 4. * q. 44. art. 2.

IN titulo q̃riĩ an diſtinctio ſit à Deo, non quomodolibet, ſed vt ꝑ ſe facta, ut ꝓceſſu articuli patet. ¶ In corpore tria facit. Primò, tractat opinionem antiquorum: ſecũdo opinionem Aui. tertiò reſpondet quæſito. ¶ Quo ad primũ refert opinio Democriti & Anaxagoræ, q. diſtinctio rerũ eſt à materia ſola & caſualiter, uel à materia ſimul & agẽte. Reprehenditur aũt vtraq; opinio quo ad hoc, in quo cõmunicãt, ſ. ꝙ diſtinctio eſt à materia vt à cauſa prima, ideſt irreducibili in aliã priorem, cauſam, dupliciter. Primò, quia ipſa materia eſt à Deo. Secũdò, quia etiã forma eſt prior materia: quoniã materia eſt propter formam. ¶ Quo ad ſecundum refertur opinio Aui. ꝙ diſtinctio eſt ex ſecundis agentibus: & improbaĩ dupliciter. Primo, q̃a hoc ẽ falſum de diſtinctione incorruptibiliũ, quoniã à ſolo Deo fieri poſſunt. Secundo, q̃a diſtinctio rerũ, eſſet à caſu: & cõſequẽter cõplemẽtũ uniuerſi eſſet à caſu, & tenet prima ſequela: quoniã eſſet ex cõcurſu multarũ cauſarum agẽtiũ, nõ ꝑ ſe intentũ ab aliquo dirigẽte in ſe vnũ, caſu ſit: ſecunda aũt ſequela tenet, quia perfectio vniuerſi, in rerũ diuerſitate conſiſtit. ¶ Quo ad tertiũ, cõcluſio reſpõſiua eſt: Diſtinctio ſeu multitudo rerum eſt ex intẽtione primi agentis, qui eſt Deus. probaĩ. Deus produxit res in eſſe ꝓpter ſuã bonitatẽ cõmuni cãdam creaturis & ꝑ eas repræſentãdã: ergo ꝓduxit multas creaturas, & diuerſas. & tenet ſequela. q̃a per vnã creaturã ſufficiẽter rep̃ſentari nõ poteſt. Quod probatur, q̃a bonitas q̃ in Deo eſt ſimpliciter & vniformiter, in creaturis ẽ multipliciter & diuiſim. Qđ & confirmatur, quia pfectius participat diuinam bonitatẽ totũ uniuerſum, q̃ q̃cunq; creatura. Secũdo, probatur cõcluſio authoritate ſcripturæ. Gen. 1. Dixit Deus &c. ¶ Circa hanc rõnem aduerte, ꝙ cũ dr, nominatur, aut quæriĩ ſufficiens repræſentatio bonitatis diuinæ, non eſt ſermo de ſufficientia ſimpliciter, quoniã nec mille mundi ſufficerẽt ad id, ſed de ſufficiẽtia cõſona pfectioni vniuerſi. hoc.n. tollit rõ, vt hmõi repræſentationem diuinę bonitatis i rerũ vniuerſitate ꝑ ſe intentam à Deo fateamur, quia unica creatura ad huiuſmodi rep̃ſentationẽ non ſufficeret. ¶ In reſpõſione ad ſecundum, aduerte, ꝙ exemplar dupliciter Deo attribui littera vult. Primò, ratione ſubſtantiæ ſimpliciter, & ſic De⁹ eſt unũ exẽplar omnium. Secũdò, rõne ſubſtantię ſic uel ſic imitabilis, & ſic in mente diuina ſunt multa rerũ exẽplaria iuxta multitudinem idearum.

118 a · * q. 19 ar. 4. · * q. 65 ar. 3. · *Concl.* m · 15 · 14 · 72 · 71 · 134 · * q. 19 ad 4. · * q. 15. ad 2.

SVPER Q. XLVII. ART. II.

Secunda reſponſio

Fer. 2. cõ. c. 39. li. c. 97.

TItulus intelligẽd⁹ eſt ſicut precedens. ¶ In corpore duo facit. Primo, tractat opinionẽ Origenis. ſcdo reſpondet quæſito. ¶ Quo ad primũ ponitur in litera opinio Originis ſatis clarẽ, cõtinens tria, ſ. rõnales creaturas æquales creatas; & inæqualitatẽ ex lib. ar. & diuerſitatẽ, immò & creationẽ, corporũ ex punitione, & ſic videt q̃n negatiuẽ. Refertur quoq; & occaſio huius opinionis, quia, ſcilicet excludere conatus eſt opinionem ponentẽ diſtinctionẽ ex cõtrarietate principiorũ boni & mali, q̃ vĩ fuiſſe Empedoclis & Manichæorũ De quibus oĩbus, ſi diffuſẽ tractatũ videre uis, lege in 2. cõtra Gen. à c. 39. uſq; ad 46 ſiue.n. hæc breuiter tanguntur. ¶ Cõtra hãc aũt opinionẽ arguitur in litera. Quia ſequeretur ꝙ uniuerſitas corporalium creaturarũ nõ eſſe pp Dei bonitatẽ cõicãdã ſed pp pc̃m puniendũ: ſed hoc eſſe incõueniens ꝓbaĩ autoritate Geneſis, & Au. ¶ Aduerte hic, ꝙ nõ excludiĩ in hac ratione totaliter diuina bonitas, q̃n ẽt iuſtitia punitiuæ finis eſt diuina bonitas: ſed excludiĩ diuina bonitas à ſolitudine ſufficienti. Hæc.n. eſt diuina in tes bona abſolutè, & bona non niſi puniti ue, ꝙ primorũ rõ, ſola diuina bonitas eſt, ſcdorum uerò, nunquã diuina bonitas ſed eſt, aũt demerito ſuppoſito, qđ nõ eſt à Deo. Et ppea, in litera nõ eſt ſimpliciter negata diuina bonitas, ſed appoſita eſt aduerſatiua .ſ. ſed ad puniendum pc̃m. Ex hoc.n. inſinuaĩ, qđ dixim⁹. Manifeſtatur vero optimẽ incõuenientis ex inducta authoritate. Vidit Deus cuncta q̃ fecerat, & erãt valde bona; q̃.n. nõ niſi ad puniendũ bona ſunt inter ſimpliciter bona non cõnumerantur. q̃n nõ ſunt ſimpliciter appetibilia.

12 · 5 · 134 · *Porrecta per totum.* 250 2. cõt. ca. 39. vſque 45. incluſi ue, & li. 3. cap. 97. & pot. qu. 3. ar. 16. Et de aia. ar. 7. cor. * 1 & 2. Me ta. tex. 10. tom. 5. · 133 · 14 · 10 · 108

ARTICVLVS II.

Vtrum inæqualitas rerum ſit à Deo.

AD SECVNDVM ſic procediĩ. Vĩ, ꝙ inęqualitas rerũ non C ſit à Deo. Optimi.n. eſt[h] optima adducere. Sed ĩter optima vnũ ñ ẽ mai⁹ altero. Ergo Dei q eſt optimus, eſt oĩa ęqualia facerĩ.

¶ 2 Pręt.[h] Aequalitas eſt effect⁹ vnitatis, ut dr̃ 1* Meta. Sed Deus eſt unus. Ergo fecit oĩa ęqualia.

¶ 3 Pręt. Iuſtitiæ eſt inæqualia in æqualib.[h] dare.[c] Sed Deus eſt iuſtus in oĩb. operib. ſuis. Cũ ergo opationi ei⁹, qua eẽ reb. cõicat nõ ꝓſupponat aliqua inæquali- D tas rerum, videtur quòd fecerit omnia ęqualia.

SED CONTRA eſt, quod diciĩ. Eccl. 33. c. Quare dies diem ſuperat, & iterum lux lucem, & annus annum, ſol ſolem, à domini ſcientia ſeparata ſunt.

RESPON. Dicendũ, ꝙ Orige. volens excludere poſitionẽ ponentiũ diſtinctionẽ in reb. ex cõtrarietate principiorũ boni & mali, poſuit, à Deo à principio E oĩa creata eſſe æqualia. Dicit.n. ꝙ De⁹ primo creauit creaturas rõnales tm̃, & oẽs æquales * In q̃b. primo exorta eſt inæqualitas ex lib. arb. q̃buſdã cõuerſis ĩ Deũ ſm magis & min⁹, q̃buſdã ẽt ſm magis & min⁹ à Deo auerſis. illæ igiĩ rõnales creaturæ, q̃ ad Deũ ꝑ lib. arb. cõuerſæ ſunt, promotæ ſunt ad diuerſos ordines angelorũ ꝓ diuerſitate meritorũ. Illæ aũt q̃ auerſæ ſunt à A Deo, ſunt corporib. alligatæ diuerſis, ſm diuerſitatẽ peccati: & hanc cauſam dicit eſſe creationis, & diuerſitatis corporũ. Sed ſm hoc, uniuerſitas corporaliũ creaturarũ non eſſet pp bonitatẽ Dei cõicandam creaturis, ſed ad puniendum pc̃m. Quod eſt contra illud quod dr̃ Gene. 1. Vidit Deus cuncta quę fecerat, & erant valdè bona.[c] Et vt Au. dicit. * 11. de ci. Dei. Quid ſtultius dici põt, q̃ iſtũ ſolem vt in uno mundo vnus eſſet, nõ decori pulchritudinis, vel ſaluti rerum corporalium cõſuluiſſe artificem Deũ: ſed hoc potius eueniſſe, q̃a vna aĩa ſic peccauerat ac per hoc ſi centũ aĩæ peccaſſent, cẽtũ ſoles haberet hic mũdus? Et iõ dicendũ eſt, ꝙ ſicut ſapientia Dei eſt cauſa diſtinctionis rerũ, * ita & inæqualitatis.

Quod ſic patet. Duplex.n. diſtinctio inueniĩ in reb.[c] Vna formalis, in his quæ differunt ſpẽ, alia uerò materialis, in his quæ differunt numero tm̃. Cũ autem materia ſit propter formã,[c] diſtinctio materialis eſt pp formalem. Vndẽ videmus, ꝙ in reb. incorruptibilib. nõ eſt niſi unũ indiuiduũ unius ſpẽi, q̃a ſpẽs ſufficienter cõſeruaĩ in uno. In gñabilib. aũt & corruptibilib. aũt multa indiuidua vnius ſpẽi ad conſeruationẽ ſpeciei. Ex quo patet, ꝙ pricipalior eſt diſtinctio formalis q̃ materialis. Diſtictio aũt formalis, ſ͡p requirit inęqualitatẽ,* q̃a (vt dr̃. in 8. Meta.) Formæ rerũ ſunt ſicut numeri, in q̃bus ſpẽs varianĩ ꝑ additionẽ vl̃ ſubtractionẽ unitatis. Vñ ĩ reb. naturalib. gradatim ſpẽs ordinatæ eſſe vĩr. Sicut mixta pfectiora ſunt elemẽtis, & plãtæ corporib. mineralib. & aĩalia plãtis, & hoĩes alijs aĩalib. & in ſingulis horũ vna ſpẽs pfectior alijs inuenit.[m] Sicut ergo diuina ſapiã cã ẽ diſtictiõis rerũ pp pfectionẽ uniuerſi, ita & inæqualitatis.[n] Nõ.n. eẽt pfectũ uniuerſũ, ſi tm̃ un⁹ grad⁹ bonitatis inueniretĩ ĩ reb.

AD PRIMVM ergo dđm, ꝙ optimi agẽtis eſt ꝓducere totũ effectũ ſuũ optimũ, nõ tñ ꝙ quãlibet partẽ toti* faciat optimã ſimpl̃r: ſed optima ſm ꝓportionẽ ad totũ.[c] Tollereĩ.n. bonitas aĩalis, ſi q̃lĩbet pars eius, oculi hr̃et dignitatẽ. Sic igiĩ & Deus totũ uniuerſum cõſtituit optimũ, ſm modũ creaturæ, nõ ãt ſingulas creaturas: ſed vnã alia meliorẽ. & iõ de ſingulis creaturis dr̃. Gen. 1. Vidit Deus lucem, ꝙ eſſet bona. & ſimr de ſingulis. Sed de oĩb. ſimul dr̃. Vidit Deus cuncta q̃ fec. & erãt ual. bona.

¶ Quoad ſcdm, cõcluſio reſpõſiua eſt. Sapiẽtia Dei ſicut eſt cã diſtinctionis rerũ, ita & inæqualitatis. Et probaĩ primò, ꝙ ſit cã inęqualitatis: ſcdo, ꝙ ſicut eſt cã diſtinctionis, ita inæqualitatis. Primũ ergo ꝓbatur ſic. Sapientia Dei eſt cã diſtinctionis rerum. ergo eſt cã diſtinctionis formalis, ergo eſt cauſa inęqualitatis. Prima con ſequẽtia ꝓbatur, q̃a diſtinctio formalis ẽ principalis diſtinctio qđ pbaĩ, quia duab⁹ tm̃ exiſtentibus diſtinctionibus .ſ. numerali & formali materia eſt pp formã. ergo diſtinctio materialis, eſt pp formalẽ. Et rurſus manifeſtaĩ à ſigno, q. videmus unitatem & pluralitatẽ numeralem eſſe pp formam ſpecificam. Scda aũt conſequentia ꝓbaĩ quia diſtinctio formalis, ſemper inæqualitatem requirit. qđ probat dupliciter. primo. quia formæ rerũ ſunt ſicut numeri ex 8. Metap. Scdò, quia in rebus naturalibus ſpẽs ordinatæ gradatim apparẽt, ut patet inductiuẽ. Scdo probatur ꝙ ſicut eſt cã diſtinctionis, ita inæqualitatis ſic. Vniuerſum nõ eſſet pfectum, ſi unus tantum bonitas gradus inueniretur, ergo perfectio uniuerſi requirit inęqualitatem. ergo ſic inæqualitas eſt à Deo pp pfectionem uniuerſi, ſicut & diſtinctio. Totus proceſſus patet.

134 · * Li. 11. de ci. Dei. c. 23. à medio to. 5. Cyrillus Alex. li. 1. cõ. in Ioã. · 234 · 249 · 249 · 275 · 249 · 275 · 249 · 275 · 168 Li. 8. Met. tex. 10. to mo 3. · *Concluſ.* m · 259 · 475 · 275

AD

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

AD II. dicendum, ꝙ primum quod procedit ab vnitate, eſt æqualitas, & deinde ꝓcedit multiplicitas. Et iõ à patre (cui ſm Aug.* appropriatᷣ vnitas) proceſſit fili*, cui appropriatᷣ æqualitas, & deinde creatura, cui competit inæqualitas: ſed tñ ẽt à creaturis participatᷣ q̃dã æqualitas. ſ. ꝓportionis. E

109 lib. 1. de doctri. Chriſt. c. 5. in fine, tom. 3.

AD III. dĩm, ꝙ rõ illa eſt quæ mouit Orige.* ſed non hẽt locum, niſi in retributione premiorũ, quorum inæqualitas debetur inæqualibus meritis. Sed in cõſtitutione rerũ, nõ eſt inæqualitas partiũ ꝑ quãcunq; inæqualitatẽ p̃cedentẽ vel meritorum, vel ẽt diſpõnis materiæ: ſed ꝓp perfectionẽ totius, ut patet ẽt in operibus artis: non. n. ꝓp hoc differt tectũ à fundamento, quia hẽt diuerſã materiam: ſed ut ſit domus pfecta ex diuerſis partib. q̃rit artifex diuerſã materiã, & faceret eã ſi poſſet.

lib. 1. Periar. cap. 7. circa med. to. 4. c. 334. 343

SVPER Q. XLVII. ART. III.

Porrecta per totum. Bannes q. 47. art. 1. 251

IN titulo ſermo eſt de unitate numerali, & de mũdo, non ſolũ corpeo, ſed uniuerſo, & de facto, nõ de poſſibili. nõ. n. nunc de potẽna Dei diſputamus, ſed de diuerſitate inuenta in rebus in communi.

In corpe duo facit. Primò, ſoluit q̃ſtio. ſcdò, ex rõne data deducit corollariũ qd alij potuerũ opinari.

Quo ad primũ, concluſio reſponſiua eſt, ꝙ mũdus eſt ũn'un'. Et ꝓbatᷣ ſic. Quecunque ſunt à Deo, ordinẽ hñt adinuicẽ & ad ipſum Deũ ergo oĩa ad vnũ mũdũ neceſſe eſt pertinere. & probatᷣ ſequela. quia mũdus iſte unus eſt unitate ordinis. Ex hoc ſcdeducitur ſcdo corollariũ dña ſter philoſophos. ſ. ꝙ illi qui poſuerũt mũdũ cãm, aliquã ordinantẽ ſapientiã, nõ poſuerũt plures mundos: q uero, res à caſu dixerũt, ut Democritus, plures potuerunt dicere mundos.

In rñſione ad tertiũ aduerte, ꝙ tota rñſio ſumpta eſt ex Ariſto. In primo cœli & mũdi. Verum ẽt cũ in litera dr̃, ꝙ nõ eſt poſſibile eſſe aliã terram, ly poſſibile, nõ ſumitur ꝓ poſſibili ſcdm acti uã potentiã Dei, neq; ꝓ poſſibili logico, ſed ꝓ poſſibili ſumpto ex potẽtia indita rebus creatis, ſcdm quã dicimus, ꝙ impoſſibile ẽ mortuum reſurgere

Po. q. 3. art. 16. ad primum. & 12. Meta. l. 7. & 49. & 1. cœli. 16. uſq; 22. †Q. 46. parum à medio.

* Q. 7. ar. 8. q. 25. art. 2.

Concluſio. m Q. 11. art. 3. & q. 21. art. 1. ad 3.

ARTICVLVS III.

Vtrum ſit unus mundus tantùm.

AD TERTIVM ſic procedit. Vr̃, ꝙ nõ ſit un* mund* tm̃: ſed plures. Quia ut Aug. dicit ĩ † li. 83. q. incõueniẽs eſt dicere, ꝙ Deus ſine h rõne res creauit. Sed ea rõne qua creauit vnũ, potuit creare multos, cũ eius potẽtia nõ ſit limitata ad unius mũdi creationẽ: ſed eſt infinita, vt ſupra oſtenſum eſt.* Ergo De* plures mundos produxit. H

¶2 Prę. Natura facit qđ h meli* eſt, & multò magis Deus. Sed melius eſſet eſſe plures mundos q̃ unum, quia plura bona paucioribus meliora ſunt. Ergo plures mundi facti ſunt à Deo. I

¶3 Prę. Oẽ quod hẽt formã in h materia, p̃t multiplicari ſm numerũ, manẽte eadẽ ſpẽ, qa multiplicatio ſm numerũ eſt ex materia. Sed mũdus hẽt formã in materia. Sicut. n. cũ dico, hõ, ſignifico, formã, cũ aũt dico, hic hõ ſignĩco formã ĩ materia: ita, cũ dr̃ mundus, ſignãtᷣ forma: cũ aũt dr̃, hic mundus, ſignificatur forma in materia. Ergo nihil ꝓhibet eſſe plures mundos.

SED CONTRA eſt, qđ dr̃ Io. 1. Mundus per ipſũ factus eſt. Vbi ſingulariter mũdũ noiauit, quaſi vno ſolo mundo exiſtente.

RESPON. Dicendũ, ꝙ ipſe ordo in reb. ſic à Deo creatis exiſtẽs, unitatẽ mũdi manifeſtat. m Mũdus. n. iſte, vnus dr̃ vnitate ordinis, ſm ꝙ quędã ad alia ordinantᷣ. Quęcũq; aũt ſunt à Deo ordinẽ hñt adinuicẽ & ad ipſũ Deũ, vt ſ. oñſum eſt. Vñ neceſſe eſt, ꝙ oĩa ad unũ mũdũ ꝑtineãt. Et iõ illi potuerunt ponere plures mundos, q cãm mundi non poſuerunt aliq̃ ſapientiã ordinãtẽ: ſed caſum: ut Democ. q dixit, ex cõcurſu atomorũ, factũ eẽ hũc mũdũ, & alios infinitos.

AD PRIMVM ergo dĩm, ꝙ hęc rõ eſt, quare mũdus eſt unus, qa dñt oĩa eſſe ordinata uno ordine, & ad unũ. Propter qđ Ariſt. in * 12. Metap. ex unitate ordinis in rebus exiſtẽtis, concludit vnitatem Dei gubernantis. Et * Plato ex unitate exemplaris, probat unitatem mundi, quaſi exemplati.

Tractatus. n. iſte, ut iã diximus, atteſtatᷣ q non, quid poſſit, aut non poſſit Deus, ſed qđ diſtinctio rerum habeat, requiritur. Circa rõnem in litera adductã ex Ariſt. ad ꝓbãdã unitatem terræ: quia oĩs terra naturaliter mouetur ad hoc mediũ ubicũ que eſſet dubium eſt: ſed qm̃ hoc ex intentione ſpectat ad librũ de cœlo, unde ſumpta eſt rõ ideo ſiet aut hic q̃ſtio ſpecialis, aut in loco proprio.

* li. 12. Metap. tex. 52. to. 3. Plato in Timęo. 5. fol. 3. princip. numero...

AD SECVNDVM dĩm, ꝙ nullũ agẽs intendit pluralitatẽ materialem ut finẽ, quia materialis multitudo non hẽt certũ terminum: ſed de ſe tendit in infinitum. Infinitum autem repugnat rationi finis. Cum autem dicitur plures mundos eſſe meliores, quàm unum: hoc dr̃ ſm multitudinem materialẽ. Tale autem melius non eſt de intentione Dei agẽtis: quia eadem rõne dici poſſet, ꝙ ſi feciſſet duos, melius eſſet, quòd eſſent tres, & ſic in infinitum.

AD TERTIVM dicendũ, quòd mundus cõſtatᷣ ex ſua tota materia. Non. n. eſt poſſibile eſſe aliam terram, quàm iſtam, quia omnis terra ferretur naturaliter ad hoc mediũ, ubicunque eſſet. Et eadẽ rõ eſt de alijs corporibus, quę ſunt partes mundi.

QVAESTIO XLVIII.

De diſtinctione rerum in ſpeciali, in ſex articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de diſtinctione rerum in ſpeciali. Et primò, de diſtinctione boni & mali. Deinde, de diſtinctione ſpiritualis, & corporalis creaturæ. 1

¶ Circa primũ, q̃rendũ eſt de malo, & de cã mali.

CIRCA malum quæruntur ſex.

¶ Primò, Vtrum malum ſit natura aliqua.

¶ Secundò, Vtrum malum inueniatur in rebus.

¶ Tertiò, Vtrum bonum ſit ſubiectum mali.

¶ Quartò, Vtrũ malũ totaliter corrũpatᷣ bonum.

¶ Quintò, De diuiſione mali, per pœnã & culpã.

¶ Sextò, Quid habeat plus de ratione mali, pœna, vel culpa.

Porrecta per totum. 252

ARTICVLVS I.

Vtrum malum ſit natura quædam.

SVPER Q. XLVIII. ART. I.

Ferr. 3. cont. c. 78. Aegid. 2. ſ. d. 34. q. 1. art. 1. Ric. d. 34. q. 1. Tho. arg. d. 34. q. 1. a. 1. Capr. 2. diſt. 34. quæ. 1. con. 1. Bannes q. 48. art. 1. Pet. de Palu. 2. ſ. di. 18. quæſt. 1.

TItulus clarus. In corpore tria facit. Primò, ponit conduſi...

AD PRIMVM ſic procedit. Videtur, quòd malum ſit natura quędam. Quia omne h genus eſt natura quædã. Sed malũ eſt quoddã genus. Dicitur. n. in * p̃dicamẽtis, ꝙ bonum & malum nõ ſunt in genere: ſed ſunt genera aliorum. Ergo malũ eſt natura quædam. A

¶2 Prę. Oĩs dña h cõſtitutiua alicuius ſpẽi eſt natura q̃dã. Malũ aũt eſt dña conſtitutiua in moralibus. Differt. n. ſpecie malus habitus a bono, ut liberalitas ab illiberalitate. Ergo malum ſignificat naturam quandam.

¶3 Præ. Vtrũq; h cõtrariorum eſt natura quędam. Sed malũ & bonum non opponuntur, ut priuatio & habit*: ſed ut cõtraria, vt ꝓbat Phiſs in Prædicamentis, per hoc, ꝙ inter bonum & malũ eſt aliquid mediũ, & à malo põt fieri reditus ad bonũ. ergo malum ſignificat naturã q̃dam. B

¶4 Prę. Qđ nõ eſt, h nõ agit. Sed malũ agit, quia corrumpit bonum. ergo malum eſt quoddã ens, & natura quædam.

¶5 Prę. Ad ꝑfectionẽ uniuerſitatis rerũ nõ h ꝑtinet, niſi qđ eſt ens & natura q̃dã. Sed malũ pertinet ad perfectionẽ uniuerſitatis rerũ. Dicit. n. Aug. in* Enchi. ꝙ ex oĩb* cõſiſtit, uniuerſitatis admirabilis pulchritudo. In qua ẽt illud quod malum dr̃, bñ ordinatũ & ſuo loco poſitũ, eminẽtius commendat bona. Ergo malum eſt natura quædam. C

SED CONTRA eſt, quod Diony. dicit * 4. c. de diu. no. Malum eſt non exiſtens, neque bonum.

RESPON. Dĩm, ꝙ unũ oppoſitorũ cognoſcit per alterũ, ſicut ꝑ lucẽ tenebra. Vñ & qd ſit malũ, oportet ex rõne boni accipere. Dixim* aũt ſ. * ꝙ bonũ ẽ oẽ id, qđ eſt appetibile, & ſic, cũ oĩs natura appetat ſuũ eſſe, & ſuã perfectionẽ, neceſſe eſt dicere, ꝙ eſſe & pfectio cuiuſcunq; naturæ, rõnẽ hẽat bonitatis. Vñ m nõ põt eſſe, ꝙ malum ſignĩcet quoddã eſſe, aut quandam formã, ſeũ naturã. n Relinquitᷣ ergo, ꝙ noĩe mali ſignificetur quędã abſentia boni, & pro tanto dr̃, ꝙ malũ neq; eſt exiſtens, nec bonum, Quia cũ ens inquantum hmõi ſit bonum, eadem eſt remotio utrorũq;. D E

AD PRIMVM ergo dĩm, ꝙ Ariſto. ibi loquitᷣ ſm opi. Pythagoricorum, qui malum exiſtimabant eẽ naturam quandam. & ideò ponebant bonũ & malum genera. Conſueuit. n. Ariſto. & præcipuè in libris logicalibus ponere exempla, quę probabilia erãt ſuo tpe, ſm opinionẽ aliquorũ Phiſorũ. vel dĩm, ſicut dicit Philoſophus in * 4. Meta. ꝙ prima cõtrarietas eſt habitus & priuatio, quia. ſ. in oĩbus cõtrarijs ſaluatᷣ, cũ ſp unũ contrariorũ ſit imperfectum reſpectu alterius, ut nigrũ reſpectu albi, & amarũ reſpectu dulcis. Et pro tanto bonũ & malũ dicuntᷣ gña, non ſimpliciter, ſed contrariorũ: quia ſicut omnis forma habet rationẽ boni, ita oĩs priuatio inquantum hõmi, habet rationem mali.

modũ ſcdi q̃ſitum ſcdo, exequẽdo illũ, reſpondet q̃ſito. Tertiũ reddit rõnẽ cuiuſdam dicti Dionyſij.

Quo ad primũ, Modus cõſiſtit in hoc, ꝙ oportet ex rõne boni accipere qđ ſit malũ. Probatᷣ qã vnũ oppoſitorũ cognoſcitur per reliquũ, ut tenebra per lucem.

Quo ad ſcdm, Malũ eſt q̃dã abſentia boni. Probatᷣ. oẽ appetibile ẽ bonũ ergo eſſe & pfectio cuiuſq; naturę eſt bonitas. ergo malũ nõ ſignificat eẽ aut formã, aut naturã aliquã. ergo eſt q̃dã boni abſentia. prima cõſequẽtia ꝓbatᷣ qa oĩs natura appetit ſuũ eſſe, & ſuã pfectionem.

Aduerte, ꝙ in cõcluſione, ideo dr̃ q̃dã abſentia, qa nõ oĩs negatio boni eſt malũ, ſed negatio boni debiti, ut in ſeo tnoc ſtra Gẽti. cap. 6 patet. abſentia ergo debitæ pſentiæ boni, malũ eſt: debita ãpſentia eſt, qũ, ſicut. ubi, in quo, & c. debet. Probatio verò cõcluſionis, iõ de hoc nõ curauit, qa pſenti intẽtioni ſufficit genus mali inuenire: ꝑ hoc. n. ſcit, an natura ſit aliqua. merito igitᷣ inuento ꝙ eſt abſentia, qui negationẽ cõſtat eſſe, ſtatit ꝑceſſ'.

Quo ad tertiũ, quia malũ negatione boni ſtabilitum eſt, & Diony. (ut in argumẽto ad oppoſitũ litera dicit) malũ negatione non ſolũ boni, ſed etiã definitũ, ideo autor dicit hoc dictũ eſſe ſecundario q̃ſitũ. Vt ſic, eſt bonũ negatio igitᷣ unius eſt negatio alterius, & econuerſo; & iõ malũ negatio vtriuſq; à Dionyſio ponitᷣ, ſed quia boni eſt primò, iõ p bonũ eſt diffinitum à nobis.

de oppoſitis, c. 1.

Enchi. c. 10. in fine &c. 11. in principio.

C. 4. parte. 4. nõ multũ remotè à prin.

Q. 5. ar. 1. & ſequentibus.

Concluſio. n D. 784.

Secunda reſponſio.

* li. 4. tx. 4. & lib. 10.

tex. 15. Eth. 5. 10. 27. 10. 3.

AD II. dĩm, ꝙ bonũ & malũ nõ ſunt dñæ cõſtitutiuæ: niſi ĩ moralibus, q̃ recipiũt ſpẽs ex fine, q eſt obiectũ voluntatis, à quo moralia dependẽt. Et qa bonũ hẽt rõnem finis, iõ bonũ & malũ ſunt dñæ ſpecificæ in moralib. Bonũ per ſe, ſed malũ inquãtũ eſt remotio debiti finis. Nec tñ remotio debiti finis cõſtituit ſpẽm in moralib. niſi ſm ꝙ adiũgit fini indebito. Sicut neq; in materialib. inuenitᷣ priuatio formæ ſubſtãtialis, niſi adiũcta alteri formæ. Sic igitᷣ malũ, qđ eſt dña cõſtitutiua in moralibus, eſt quoddã bonũ adiũctum priuationi alteri* boni. Sicut finis intẽperati eſt, nõ quidẽ carere bono rõnis, ſed delectabile ſenſus abſque ordine rõnis. Vñ malũ inquantũ malum, non eſt differentia conſtitutiua: ſed ratione d boni adiuncti. D. 1100.

¶ Et ꝑ hoc ẽt patet rñſio ad 3m. Nõ ibi Phiſs loqtur de bono & malo, ſm ꝙ inueniuntᷣ in moral. Sic. n. iter bonũ & malũ inuenitᷣ mediũ, ꝓut bonũ dr̃ ꝙ eſt ordinatũ: malũ aũt qđ non ſolũ eſt deordinatũ: ſed ẽt nociuũ alteri. Vndè dicit Philoſophus in 4. Etnic. ꝙ prodigus vanus quidẽ eſt: ſed non malus. lib. 4. Eth. c. 1. à me. tom. 5.

Ab hoc etiam malo, quod eſt ſm morem, cõtingit fieri reditũ ad bonum: non autem ex quocunque malo: non. n. ex cœcitate fit reditus ad uiſionẽ cum tamen cæcitas ſit malum quoddam.

AD QVARTVM dĩm, ꝙ aliqd agere dr̃ tripliciter. Vno mõ formaliter, eo mõ loquendi, quo dr̃ albedo facere albũ. Et ſic malũ ẽt rõne ipſi* priuatiõis dr̃ corrũpere bonũ: qa ẽ ipſa corruptio vel priuatio boni. Alio mõ dr̃ aliqd agere effectiuẽ: ſicut pictor dr̃ facere albũ parietẽ. Tertiò mõ, ꝑ modum cãæ finalis, ſicut finis dr̃ efficere mouẽdo efficiẽtẽ. His aũt duob. modis, malũ nõ agit aliqd ꝑ ſe, i. ſm ꝙ eſt priuatio q̃dã, ſed ſm qđ ei bonũ adiungitur Nam oĩs actio eſt ab aliqua forma, & oẽ quod deſideratur, ut finis eſt perfectio aliqua. Et iõ, vt Diony. dicit * 4. c. de diui. no. Malum non agit, neq; deſideratur niſi uirtute boni adiuncti. Per ſe autem eſt infinitum, & præter uoluntatem & intentionem. Ca. 4. par. 4. aliquantulum à pricipio.

AD V. dĩm, ꝙ ſicut ſ. dictũ eſt * Partes uniuerſi hñt ordinẽ adinuicẽ, ſm ꝙ una agit in alterã, & ẽ finis alteri* & exẽplar. Hęc aũt, ut dictũ eſt, * non põt cõuenire malo, niſi rõne boni adiũcti. Vñ malũ neq; ad ꝑfectionẽ uniuerſi ꝑtinet, neq; ſubordine vniuerſi cõcluditᷣ, niſi ꝑ accidens, i. ratione boni adiuncti. Q. 22. ar. 1. ad. 3. In ſolutione ad 2. arg. D. 815. D. 836.

SVPER Q. XLVIII. ART. II.

ARTICVLVS II.

Vtrum malum inueniatur in rebus.

Ferr. 3. cont. c. 4. Aegid. 2. ſ. diſt. 34. q. 1. artic. 2. Ric. d. 34. q. 4. Bannes. art. 2.

Porrecta per totum. 253 2. diſt. 34. art. 1. Et 2. diſt. 34. ar. 1. Et 3. contra G. 4.

AD SECVNDVM ſic procedi tur. Vr̃, ꝙ malum non inueniatur in rebus. Quicquid. n inuenitur in rebus, uel eſt ens aliqđ, uel priuatio entis alicuius

IN titulo: Malum inueniri in rebus nõ ſignificat eſſe reale; quoniã iã hoc exclusum

quod eſt non ens. Sed Dio. dicit *4. c. de diui. no. q malum diſtat ab exiſtente, & adhuc plus diſtat à nõ exiſtẽte. ergo malum nullo modo inuenitur in rebus. F

¶2 Prę. [b]Ens & res conuertunt. Si ergo malũ eſt ens in rebus, ſequitur, q malũ ſit res quædam. quod eſt contra prædicta. *

¶3 Prę. Albi[9] eſt quod eſt nigro impermiſtius, ut dr̃ in *3. li. Topicorũ Ariſt. ergo & meli[9] ẽ, q eſt malo ipermiſti[9]. Sed De[9] facit ſp qđ [h]meli[9] eſt multò magis q̃ natura. ergo in reb. à Deo cõditis nihil malum inuenitur. G

Sed contra eſt, q ſm hoc, remouerent oẽs ꝓhibitiones & pęnæ, q̃ non ſunt niſi malorũ.

Respon. Dđm, q (ſicut ſ. dictum eſt *) pfectio uniuerſi req̃rit inæqualitatẽ eſſe in rebus ut oẽs bonitatis gradus impleant. Eſt aũt unus gradus bonitatis, ut aliquid ita bonũ ſit, q nunq̃ deficere poſſit. Alius aũt grad[9] bonitatis eſt, vt ſic aliqd bonũ ſit, q à bono deficere poſſit, q ẽt grad[9] in ipſo eſſe inueniunt. Quædã. n. ſunt: q̃ ſuũ eſſe amittere nõ pñt ut icorporalia.[a] Quędã uerò ſunt, q̃ amittere pñt, vt corporalia. Sicut igitur pfectio uniuerſitatis rerũ req̃rit, ut nõ ſolũ ſint entia incorruptibilia: ſed ẽt corruptibilia: ita pfectio uniuerſi req̃rit ut ſint q̃dã, quæ à bonitate deficere poſſint, ad qđ ſequit ea iterdũ deficere. In hoc aũt cõſiſtit rõ mali, ut. ſ. aliqd deficiat à bono. Vñ manifeſtũ ẽ, q[m] in reb. malũ inuenit, [n] ſicut & corruptio. Nã & ipſa corruptio malum quoddam eſt. H I

Ad primvm ergo dđm, q malum diſtat & ab ente ſimplr̃: & non ente ſimpliciter, quia neq; eſt ſicut habitus, neq; ſicut pura negatio, ſed ſicut priuatio. K

Ad secvndvm dđm, q ſicut dr̃ in * 5. Metaph. ens dupliciter dr̃. *Vno mõ ſm q ſignat entitatẽ rei, prout diuidit p decẽ pdicamẽta. Et ſic cõuertit cũ re. Et hoc mõ, nulla priuatio eſt ens. Vndè nec malũ. Alio modo dr̃ ens, q ſignificat ueritatem propoſitionis, quæ in compoſitione conſiſtit [s], cuius nota eſt, hoc uerbum eſt. Et hoc eſt ens, quo rñdetur ad quæſtionem an eſt. Et ſic cęcitatẽ dicimus eſſe i oculo, uel quancunque aliã priuationem. Et hoc modo ẽt malũ dr̃ ens. Propter huius autẽ diſtinctionis ignorantiã, aliqui conſiderantes q aliquæ res dicuntur malę, vel q malum dicitur eſſe in rebus, crediderunt, q malum eſſet res quædam.

Ad tertivm dicendum, q Deus & natura, & quodcũq; agẽs facit qđ melius eſt in toto: ſed nõ qđ melius eſt in vnaquaque parte, niſi p ordinẽ ad totũ, vt ſupra dictũ eſt *. Ipſũ aũt totũ, q eſt vniuerſitas creaturarũ, melius & perfectius eſt, ſi in eo ſint q̃dã, quæ à bono deficere poſſunt, q̃ interdum deficiũt, Deo hoc nõ impediente. Tũ qa ꝓuidẽtiæ non eſt naturam deſtruere: ſed ſaluare, vt Diony. dicit *4. c. de diui. nomi. Ipſa ãt natura rerum hoc hẽt, vt quæ deficere poſſunt, q̃nque deficiant. Tũm, qa, vt dicit Aug. in Enchi. *Deus eſt adeò potens, q ẽt bene põt facere de malis. Vñ multa bona tollerent, ſi Deus nullũ malum permitteret eſſe*. Nõ. n. gñaretur ignis niſi corrũperetur aer. Neq; conſeruaret vita leonis, niſi occideretur aſinus. Neq; etiam laudaretur iuſtitia vindicans & patientia ſufferẽs, ſi non eſſet iniquitas.

ARTICVLVS III.

Vtrum malum ſit in bono, ſicut in ſubiecto.

Ad tertivm ſic ꝓcedit. Vr̃, q malũ nõ ſit i bono, ſicut in ſubiecto. Oia. n. bona ſunt exiſtentia: ſed Dion. † dicit. 4. ca. de diuini. no. quòd malũ non eſt exiſtens, neq; in [h] exiſtentibus, Ergo malum non eſt in bono ſicut in ſubiecto.

¶2 Præt. Malũ non eſt ens, bonũ verò eſt ens. Sed [h]nõ ens non requirit ens, in quo ſit ſicut in ſubiecto. Ergo nec malũ req̃rit bonũ, in quo ſit ſicut in ſubiecto.

¶3 Præt. Vnum [h]contrariorũ nõ eſt ſubiectum alterius. Sed bonum & malũ ſunt cõtraria. Ergo malũ nõ eſt in bono ſicut in ſubiecto.

¶4 Præ. Id in quo eſt albedo ſicut i ſubiecto, dr̃ eẽ albũ. Ergo & id in quo ẽ malũ ſicut in ſubiecto [h] ẽ malum. Si ergo malum ſit in bono ſicut in ſubiecto, ſequitur q bonũ ſit malum, contra id qđ dr̃ Eſai. 5. Væh, q dicitis malũ bonũ, & bonũ malum.

Sed contra eſt, quòd Aug. * dicit Enchir.

C. 4. par. 4. nõ mul tũ remote a principio. alluſum eſt. Sed ſignificat eſſe cõiter in rebus: in rebus aũt dr̃ pp ea q̃ ſolũ inueniũtur in aĩa, ut ſcilz intentiones. Et eſt q̃ſtio de inuẽtione formali, ita q non intẽdimus, utrũ malũ hẽat fundamẽtũ in rebus ſed an inueniat formaliter in rebus. *ar. præc.

¶ In corpore unica ẽ cõcluſio reſiua q̃ſito affirmatiuè. Malũ inueniri rebus ſicut & corruptio. *Li. 3. c. 4. nõ remote a prin.

Et ꝓbatur. Perfectio uniuerſi requirit inęqualitatẽ in rebus, ut oẽs bonitatis gradus impleant: ergo ſicut requirit ut ſint entia incorruptibilia, & corruptibilia: ita requirit ut ſint indefectibilia à bono & defectibilia à bono. ergo q̃dã i uniuerſo deficiũt aliq. ergo malũ inuenit in rebus ſicut corruptio. Añcedens hĩ ex dictis: prima conſequẽtia ꝓbat. quia iſti ſunt duo gradus bonitatis, inuẽti in uniuerſo, iuxta illos duos gradus entis, ut de ſe patet: ſcda uero cõſequẽtia relinquit p ſe nota. E uerũ ſic ẽ, qm impoſſibile eſt ſeclũſis miraculis, poſſibilia nũquã deficere: tertia ãt ꝓbat, qa rõ mali cõſiſtit in defectu à bono ſubintelligẽ debito. Et confirmat illa modificatio & expreſſio ſicut: quia corruptio ipſa quoddã malũ eſt, qa eſt malum corrupti. *q. 47. ar. 1, & 2.* 263

¶ Et benè nota ly ſicut: qm ſoluit dubiũ nouitiorũ, q̃rentiũ: quo ſi malũ eſt negatio formaliter & negationes nõ hñt eſſe niſi in aĩa, ut ẽt in rñſione ad ſcdm litera dicit applicando ad eſſe mali: q̃o inquã uerificat, q malũ eſt formaliter in rebus: hẽs ſolutionẽ. quia nõ uerificat, q eſt in rebus, ut ens, ſed in rebus, vt corruptio i actu exercito, i. ut rei remotio formalis, ipſa nãq; abſentia boni formaliter malũ eſt, ut in rñſione ad quartũ pcedentis articuli dictũ eſt malũ formaliter corrũpit bonũ oppoſitũ, quia eſt ipſa priuatio boni in ſubiecto apto &c. Dicuntur ergo mala in rebus eſſe, nõ ponendo, ſed remouendo formaliter aliqd à reb. Et ſic mala formaliter inueniũtur in rebus ut mala ſunt. interim mala in aĩa aũt p cõpoſitionẽ, & quãcũq; aliã intellectus operationem inueniuntur, ut entia & bona. Et iõ nihil obſtat, immò p̃deſt ꝓpoſito, q malũ nullũ eſſe ponatur re q̃ñ de malo ut malũ eſt in actu exercito, loquimur qđ cõſtat, q ut malum in actu exercito, nõ inuenit ubi ponit aliquid, ſed tñ ubi remouet bonũ debitũ: hic eſt. n. actus eius formalis, ut patet ex dictis. Nihil ergo valet conſequẽtia malũ uel priuatio nullã eẽ ponit in re, ſed eſt ũn ens I aĩa. ergo nõ inuenit formaliter in rebus. Q̃dĩ ſtat q inueniat formaliter, ut remotio rei i actu exercito, immo ſequit oppoſitum, remouet eſſe in ſubiecto. ergo inuenitur in re ut exercens negatiõis nõ poſitionis actũ. Sic ãt hæc inueniri in rebus, eſt ſimpliciter ipſa inueniri, quia formaliter inueniant, & ſcdm modũ ꝓpriũ ſui generis puta uõ entis uel priuationis.

Conclu. m. *Conclu. m* *Li. 5. Meta. tex. 14. tom. 3. b 17* 103 *q. 47. ar. ticu. 1.* *Enchi. c. 11. circa prin. ex 3. 100. in lib. tom. 3. b* 136 *c. 4. non mulũ à morte receſsum.*

SVPER Q. XLVIII. ART. III.

Ferr. 3. cont. c. 11. Aegid. 2. ſ. d. 34. q. 2. artic. 4. D. Bon. d. 34. ar. 2. q. 2. Bannes art. 3.

Titulus clarus eſt. ¶ In corpore unica eſt cõcluſio reſiua q̃ſito affirmatiuè. Malũ eſt in bono ut in ſubiecto. Probat. Malũ eſt boni remotio nõ negatiuè, ſed priuatiuè. ergo malũ & bonũ priuatũ, ſunt in eodem ſubiecto, ſ. ens in potentia, ſimpliciter, uel ſcdm quid. ergo malũ eſt in bono ſicut in ſubiecto. Aſſcedens quo ad ſecũdam partem ꝓbatur, ducendo ad impoſſibile duplex. Primũ eſt, q ea quæ nullo modo ſunt, eſſent mala. ſcdm eſt, q oĩa eſſent mala. Quo ad tertiã uerò, ex ſufficientia bimẽbris diſtinctionis ipſius remotionis boni. Prima conſequentia ꝓbat, quia priuationis & formæ idẽ ẽ ſubiectũ. ſ. ens in potentia ſimpliciter, vel ſcdm quid. Scda uero, quia utrunq; eſt bonũ, & de ente quidẽ in potentia ſcdm quid ꝓbat, quia eſt ens in actu, & aũt bonitas quædam eſt, de ente verò in potentia ſimpliciter, quia bonũ dicitur ſicut & ens, ac proinde ſicut ens in potẽtia, ens quodam eſt, ita bonum in potentia, bonũ quoddã eſt.

Porrecta per totũ. 254 *1. d. 34. q. 1. ar. 4. 3. con. c. 11. & 12. Enchi. c. 14. Et opuſ. 3. c. 117. 176. † c. 4. par. 4.* *ar. 1. hu. ius queſt.* *B. 1028.*

q malum non eſt niſi in bono. A

Respon. Dicendũ, q ſicut dictum eſt: † Malũ importat remotionem boni. non aũt q̃libet remotio boni, malũ dr̃. Põt. n. accipi remotio boni & priuatiuè & negatiuè. Remotio igitur negatiuè accepta, mali rõnem non hẽt. Alioquin ſequeret, q ea q̃ nullo mõ ſunt, mala eſſent. Et iterũ, q q̃libet res eſſet mala ex hoc, q nõ hẽt bonũ alteri[9] rei, vtpote: q hõ eſſet malus, quia nõ hẽt uelocitatẽ capreæ, vel fortitudinẽ leonis: ſed remotio boni priuatiuè accepta, malum dr̃: ſicut priuatio viſus, cœcitas dr̃. Subiectũ[d] aũt priuationis, & formæ, eſt vnũ & idẽ. ſ. ens i potẽtia, ſiuè ſit ens in potẽtia ſimpliciter, ſicut materia prima, q̃ eſt ſubiectũ formæ ſubſtãtialis, & priuationis oppoſitæ: ſiuè ſit ens in potẽtia ſm qđ & in actu ſimplr̃, ut corpus diaphanũ, qđ eſt ſubiectũ tenebrarũ & lucis. Manifeſtũ eſt aũt, q forma p q̃ aliqd eſt actu, pfectio q̃dã eſt, & bonũ quoddã, & ſic oẽ ens in actu, bonũ quoddã eſt. Et ſilr̃ oẽ ens in potentia, inquãtũ hmõi, bonũ quoddã eſt, ſm quod hẽt ordinem ad bonum. Sicut. n. eſt ens in potẽtia, ita & bonum in potentia[m]. Relinquitur ergo, q ſubiectum mali ſit bonum.[n] B C

Ad primvm ergo dđm, q Dion. intelligit malũ nõ eſſe in exiſtentibus ſicut partem, aut ſicut proprietatem naturalem alicuius exiſtentis.[c]

Ad secvndvm Dicendũ, q nõ ens negatiuè acceptũ, nõ requirit ſubiectũ: ſed priuatio eſt negatio in ſubiecto *vt dr̃ in 4. Met. & tale nõ ens eſt, malum.

Ad tertivm Dicendum, q malũ nõ eſt ſicut in ſubiecto in bono, qđ ei opponit, ſed i quodã alio bono. Subiectũ. n. cęcitatis nõ eſt uis[9]: ſed aĩal. Vr̃ tñ, (vt Aug. †dicit) hic fallere dialecticorũ regula, q̃ dicit. Cõtraria ſimul eſſe nõ poſſe. Hoc tñ intelligendũ eſt ſm cõem acceptionẽ boni, & mali, non aũt ſm qđ ſpãliter accipit hoc bonum, & hoc malũ. Albũ aũt & nigrum, dulce & amarũ, & hmõi cõtraria, non accipiunt niſi ſpãliter, qa ſunt in q̃buſdã gñrib. determinatis: ſed bonũ circuit omnia gña. Vñ unũ bonũ põt ſimul eẽ cũ priuatione alterius boni.[e] E

Ad qvartvm ſic dicendum, q Propheta imprecatur, Væ hiſ, qui dicunt id quod eſt bonũ, ſm quod eſt bonum, eſſe malũ: hoc autem non ſequitur ex pręmiſſis, vt per prædicta patet.*

ARTICVLVS IIII.

Vtrum malum corrumpat totum bonum.

Ad qvartvm ſic procedit. Vr̃, q malũ corrũpat totũ bonũ. Vnũ. n. [h] cõtrariorũ totaliter corrumpit p aliud. Sed bonũ & malũ ſunt contraria. Ergo malũ põt corrũpere totũ bonũ.

¶2 Prę. Aug. †dicit in Enchir. q malum nocet inquãtum adimit bonum. [h]Sed bonũ eſt ſibi ſimile & uniforme. Ergo totaliter tollitur per malum.

¶3 Præt. Malum quãdiu eſt, nocet, & aufert bonum: ſed illud à quo ſemper aliquid [h]aufert, q̃nque conſumitur, niſi ſit infinitũ quod non poteſt dici de aliquo bono creato. Ergo malum conſumit totaliter bonum.

Sed contra eſt, quod Aug. dicit in Enchi. q malum nõ põt totaliter conſumere bonum.

Respon. Dđm, q [m] malũ non põt totaliter cõſumere bonũ.[n]

Ad cuius euidentiã conſiderandum eſt, q eſt triplex bonũ. Quo[d]dam, quod per malũ totaliter tollit, & hoc eſt bonũ oppoſitũ malo. Sicut lumẽ totaliter p tenebras tollit, & uiſus p cæcitatem. Quoddam uerò bonum eſt, qđ nec totaliter tollit per malum, nec diminuitur. ſ. bonum qđ eſt ſubiectum mali. Non. n. per tenebras aliquid de ſubſtãtia aeris diminuit. Quoddam vero bonum, eſt, quod diminuitur quidem per malũ, ſed nõ totaliter tollitur, & hoc bonũ eſt habilitas ſubiecti ad actũ. Diminutio ãt hui[9] boni nõ eſt accipienda p ſubtractionẽ. ſicut eſt diminutio in quãtitatib. ſed per remiſſionẽ, ſicut eſt diminutio in qualitatibus & formis. Remiſſio ãt huius habilitatis eſt accipiẽda ecõtrario intenſioni ipſius.[e] Intẽditur. n. hmõi habilitas p diſpoſitiones, q̃bus materia pparat ad actũ, q̃ quãtò magis multiplicãt i ſubiecto, tãto habili[9] ẽ ad recipiẽdũ pfectionẽ, & formã, & ecõtrario remittit p diſpoſi 160

Ferr. 3. cont. c. 10. 12. Cap. 2. d. 34. q. 2. con. 3. Bannes. a. 4.

In titulo corrũpere ſumitur formaliter, Totũ verò bonũ ſumitur p toto integrali vel quaſi integrali circa qđ malũ ponit. Itaq; ſenſus eſt, vtrũ malũ poſitũ in aliquo, auferat formaliter q̃cqd boni totaliter inuenit in illo. ¶ In corpore unica eſt principalis cõcluſio directè reſpõdens q̃ſito negatiuè. Malũ non põt totaliter cõſumere bonũ. Hãc aũt cõcluſionẽ manifeſtat vna diſtinctione trimembri, adiũctis ſingulis mẽbris conclusionibus ſpecialibus. Diſtinctio eſt, Bonũ triplex eſt. ſ. Forma ſubiectum, & habilitas ſubiecti ad formam. Prima cõcluſio eſt, Bonũ ut forma, tollit totaliter p malũ, ꝓbat, quia eſt ſibi oppoſitũ, manifeſtat ſicut lumen tollit per tenebras & uiſus per cæcitatẽ. Scda concluſio eſt. Bonum vt ſubiectũ nec tollit, nec diminuit p malũ & manifeſtat i aere & tenebra. Tertia eſt, bonũ vt habilitas ſubiecti ad actũ, diminuit per malum, & non totaliter tollit. Et declarat hæc cõcluſio. Primò quantum ad diminutionem, ſcdo ibi: ſi igit contrariæ diſpoſitiones quãtum ad non totalem ablationẽ. Intendens ergo declarare, qualis, & quanta ſit hmõi diminutio inſinuat duplicem diminuendi modũ inueniri. ſ. per ſubtractionẽ, & per remiſſionem prima eſt quãtitatiua, ſcda eſt qualitatiua. & rurſus diminutio per remiſſionẽ, ſeu qualitatiua, dupliciter contĩgit. Primò, per remiſſionẽ ipſius qualitatis, & per contrarias diſpoſitiones ſubiectũ ad talẽ actum. In propoſito, diminutio ſumẽda eſt p remiſſionẽ, non quolibet, ſed per appoſitionẽ contrariarũ diſpoſitionũ. Et ꝓbat hoc ſcdm ſic: habilitas intendit p diſpoſitiones præparantes materiam ad actũ. ergo remittit p diſpoſitiones impedientes potentiã ad actũ: Añcedens manifeſtatur, quia quanto magis multiplicant diſpoſitiones materiæ, tãto habilior eſt ad actũ. Conſequentia uero probat, quia remiſſio ſumit ecõtrario intenſioni. Deinde intendens manifeſtare, q̃ nunquã tollit totaliter habilitatis bonũ: diſtinguit remiſſionẽ p cõtrarias diſpoſitiones, dupliciter inueniri poſſe primò finitẽ, ſcdo infinite. Et neutro modo, totaliter habilitatẽ ſubiecti ad actum tolli oñdit. Quod. n. finita ſit q̃nq; remiſſio habilitatis i ꝓbat ex eo, & q finita eſt multiplicatio diſpoſitionum cõtrariarũ, ut patet in multiplicatione qualitatũ elemẽtorũ. q̃bus materiæ habilitas ad formã ignis uel h gña diminuitur

B. 191. Conclu. m 213 *110 li. 4. Met. te. 4. & li. 5. tex. 27. & lib. 10. tex. 11. 10 tomo 3. † Ench. c. 13. in pri. tom. 3.* a 52 *In cor. ar.* *Porrecta per totũ.* 255 *12. q. 85. a. 1. 2. & 4. Et 2. d. 34 ar. 5. Et 3. con. c. 10. & 12. Et mal. q. 2. arti. 9. 11. & 12. Et o pu. 3. 117. & 118. † c. 12. circa mediũ* *Conclu. m* *Enchi. c. 12. per to tum to. 3.*

Universidad de Deusto Biblioteca

tiões cõtrarias. Quæ quãto magis multiplicatæ ſunt ĩ materia & magis intẽſæ, tãto magis remittit potẽtia ad actũ. Si igit cõtrariæ diſpoſitiones in infinitũ multiplicari & intẽdi ñ poſſũt: ſed uſq; ad certũ terminũ, neq; habilitas prędicta in infinitũ diminuit, vel remittit, ſicut patet in qualitatibus actiuis elementorũ. Frigiditas.n.& humiditas, p q̃ diminuit ſiue remittit habilitas materiæ ad formã ignis, ñ poſſunt multiplicari ĩ infinitũ. Si vero diſpoſitiones contrarię ĩ infinitũ multiplicari pñt, & habilitas p̃dicta in ĩfinitũ diminuitur uel remittit: nõ tñ totaliter tollit, qa ſp manet in ſua radice, q̃ eſt ſuba ſubiecti, ſicut ſi in infinitũ interponant corpora opaca inter ſolẽ & aerẽ, in infinitũ diminuet habilitas aeris ad lumẽ: nũq̃ tñ manẽte aere tollit totaliter, q. ſm naturam ſuã eſt diaphanus. Siſr in infinitũ põt fieri additio in pc̃tis, p quæ ſemper magis ac magis minuit habilitas animæ ad gratiam. Quæ quidem pc̃tã, ſunt quaſi obſtacula interpoſita inter nos & Deum, ſm illud Iſa. 59. c. Peccata noſtra diuiſerũt inter nos & Deum. Neque tñ tollitur totaliter ab aia prędicta habilitas, qa conſequitur naturam ipſius.

Ad primvm ergo dd̃m, q̃ bonum quod opponitur malo totaliter tollit: ſed alia bona nõ totaliter tollunt, ut dictũ eſt.*

Ad secvndvm dicẽdũ, q̃ habilitas p̃dicta eſt media inter ſubiectũ & actũ. Vndè ex ea parte qua attigit actũ, diminuit per malum: ſed ex ea parte qua tenet ſe cũ ſubiecto, remanet. Ergo licet bonũ in ſe ſit ſimile, tñ pp cõparationẽ ei* ad diuerſa, nõ totalr tollit, ſed in parte.

Ad tertivm dd̃m, q̃ quidã imaginantes diminutionẽ boni p̃dicti ad ſiſitudinẽ diminutionis q̃titatis dixerũt, q̃ ſicut cõtinuũ diuidit in infinitũ, facta diuiſione ſm eãdẽ ꝓportionẽ, vt puta q̃ accipiat mediũ medij, vel tertiũ tertij: ſic in propoſito accidit. Sed hæc rõ hic locũ nõ hẽt, qa in diuiſione, in qua ſeruat eade ꝓportio, ſp ſubtrahit minus & minus. Minus.n. ẽ mediũ medij, q̃ mediũ totius. Sed ſm pc̃tm nõ de neceſſitate minus diminuit de habilitate p̃dicta, q̃ p̃cedẽs, ſed fortè aut æqualiter aut, magis. Dd̃m eſt ergo, q̃ licet iſta habilitas ſit quoddã finitũ, diminuit tñ in infinitũ nõ p ſe, ſed p accidẽs, ſm q̃ cõtrariæ diſpoſitiones, etiam in infinitum augẽtur, vt dictum eſt*.

Articvlvs V.

Vtrum malum ſufficienter diuidatur per pœnam & culpam.

Ad qvintvm ſic p̃ceditur. Vr̃, q̃ malũ inſufficiẽter diuidat p pœnã & culpã. Oĩs.n.[h] defectus malũ quoddã eſſe vr̃. ſed in oĩbus creaturis eſt qdam defectus, q̃ ſe in eſſe cõſeruare nõ poſſunt, q tñ nec pœna nec culpa eſt. Nõ ergo ſufficienter malũ diuidit p pęnã & culpã.

¶2 Præt. In reb. irrõnalib. nõ inuenit culpa nec pęna, inuenit tñ in eis corruptio & defect⁹, q̃ ad rõnẽ[h] mali pertinent. Ergo nõ oẽ malũ eſt pęna vel culpa.

¶3 Prę. Tentatio quoddã malũ eſt. Nec tñ eſt[h] culpa, qa tentatio cui nõ cõſentit, nõ ẽ pc̃tm̃: ſed mã exercẽdæ uirtutis, vt dr̃ in gl. †2. Cor. 12. Nec ẽt pęna, qa tẽtatio p̃cedit culpã, pęna ãt ſubſeqt. Inſufficiẽter ergo malũ diuidit p pęnã & culpã.

Sed contra vr̃, q̃ diuiſio ſit ſupflua. Vt.n. Aug.* dicit ĩ Ench. malũ dr̃ qa nocet. Quod autem nocet, pęnale eſt. Omne ergo malum ſub pœna continetur.

Respon. Dd̃m, q̃ malum (ſicut s̃. dictum eſt*) eſt priuatio boni, quod in perfectione & actu conſiſtit principaliter & per ſe. Actus autem eſt duplex: primus & ſecundus. Actus quidem primus, eſt forma & integritas rei. Actus aũt ſecundus, eſt operatio. Contingit ergo malum eſſe dupliciter. Vno modo per ſubtractionẽ formæ, aut alicuius partis, quę requiritur ad integritatẽ rei, ſicut cęcitas malũ eſt, & carere membro. Alio modo p ſubtractionẽ debitæ operationis, uel qa oĩno nõ eſt, vel qa debitũ modũ & ordinẽ ñ hẽt. Quia uerò bonũ ſimpľr eſt obiectũ uolũtatis, malũ qđ eſt priuatio boni ſm ſpãlẽ rõnẽ, inuenit in creaturis rõnalibus hñtib. uolũtatẽ. Malũ igit, qđ eſt p ſubtractionem formę & integritatis rei, hẽt rõnẽ pęnæ, & præcipuè ſuppoſito, q̃ oĩa diuinę prouidẽtiæ & iuſtitię ſubdantur, ut s̃. oſtenſum eſt.* De rõne.n. pœnæ eſt, quòd ſit contraria uoluntati. Malum autem q̃ conſiſtit in ſubtractione debitæ operationis in rebus uoluntarijs, habet rõnem culpę. Hoc enim imputatur alicui in culpam, cũ deficit à p̃fecta actione, cuius dñs eſt ſm uoluntatem. Sic igitur[m] omne

ma in

minuit. Quod verò in hmõi remiſſione nõ tollat totaliter habilitas, ex eo patet, q̃ finitis exiſtentibus, appoſitione cõtrariorũ & remiſſione, non eſt opus eradicari habilitatẽ remanentis ſubiecti. Quod autem infinita q̃uo; ſit remiſſio, manifeſtatur, ex infinita multiplicatione opacorũ corporum, inter ſolem & aerẽ. Et ꝓportionaliter, ex infinita multiplicatione peccatorũ, inter iuſtitiæ ſolẽ & aĩam. Quod vero ex hmõi infinita remiſſione nõ totaliter tollat habilitas, ꝓbat rõne. Quia ſemp manet ĩ ſua radice qđ eſt ſuba ſubiecti: & manifeſtat in allatis exẽplis, in naturalibus, & moralibus: in diaphano ſiquidẽ reſpectu luminis, & aĩa, reſpectu gr̃æ. Et ſic patet p̃rincipalis concluſio. ſ. q̃ nunquã malũ totaliter aufert bonũ: qm̃ relinquit ſubiectum, & aliquid habilitatis ad actum.

¶ In r̃ſione ad tertiũ nota, q̃ tanta eſt dr̃a inter diminui p ſe, & p accidens. i. rõne ſui vel alterius: q̃ cũ impoſſibile ſit finitũ nõ cõſumi infinita & æquali ſubtractione p ſe, Poſſibile tñ eſt, vt in litera dr̃, à finito in infinitũ ẽt æqualiter ſubtrahi, & tñ illud nõ cõſumi, qñ diminuio eſt p accidens, i. p aliud, ut in ꝓpoſito: minuit.n. habilitas pp appoſitum impedimentum, & non ſecundum ſe.

*In corp. artic.

SVPER Q. XLVIII. ART. V.

Capr. 2. d. 36. q. 1. cõ. 1. Bannes art. 5.

Titulus ſuſcipiatur vt iacet: intelligẽdo p culpã malũ qđ agimus: p pœnã verò, malũ quod patimur.

¶ In corpore vna concluſio reſponſiua q̃ſito limitate r. ſ. oẽ malũ in rebus voluntarijs, eſt pœna vel culpa. In qua cõcluſione tria cõtinent. ſ. oẽ malum & in rebus voluntarijs, et pœna vel culpa. Et ꝓpterea hæc tria, ordinatẽ ꝓcedendo declarat. Primò igit diſtinguit malum in col: in malum rei, & malũ operis. Quam diſtinctionẽ ꝓbat ex diſtinctione boni, in bonitatem p modũ actus primi, & actus ſecundi. Secundò oñdit, q̃ rõnabiliter malũ in voluntarijs ſortitũ eſt ſpeciales rõnes, diſtinctiones, & nomina: ſic, bonũ ſimpliciter eſt obiectum volũtatis. ergo malũ ſcd̃m ſpecialẽ rõnẽ inuenit in voluntarijs creaturis. Propter hac cõſequẽtia qa malum eſt priuatio boni, ac p hoc, ſicut bonũ ſpecialiter reperit ĩ volũtario, ita & malũ. Demũ tertiũ principaliter intentũ manifeſtat ſic. Malũ rei hẽt rõnẽ pœnæ ĩ reb. voluntarijs ſuppoſito p̃cipue, q̃ oĩa diuinæ ꝓuidẽtiæ & iuſtitiæ ſubdunt, malũ vero operationis in eiſdẽ, hẽt rõnẽ culpæ. ergo oẽ malũ in rebus voluntarijs eſt pœna, vel culpa. Antecedens quo ad primã partẽ manifeſtat, qa de rõne pœnæ eſt, q̃ ſit cõtraria voluntati: quo ad ſcd̃am verò, quia hoc alicui imputatur in culpam, qñ. ſ. deficit à p̃fecta actione exiſtẽte in p̃tãte eius. Conſequentia verò nota eſt, ex diſtinctione mali præpoſita.

In corp.

Porrecta per totũ. 256

2. d. 35. ar. 1. & 2. & di. 34. q. 1. ar. 2. q. 1. & ẽt. Etm. q. 1. a. 4.

†In gloſſa ordinaria de ſuper ea. Ne magnitudo reuelationum. In chriſ. ap. 12. 10. 1.

*Ar. 1. h. ius quæſt.

*q. 22. ar. tic. 2.

Caiet. a

malum in rebus voluntarijs conſideratum eſt, pœna uel culpa.*

Ad primvm ergo dd̃m, q̃ qa malũ priuatio eſt boni, & nõ negatio pura, ut dictũ eſt s̃.* nõ oĩs defect⁹ boni ẽ malũ. ſed defectus boni, qđ natũ ẽ, & dẽt haberi. Defect⁹.n. uiſionis nõ eſt malũ in lapide, ſed in aiali: qa contra rõnẽ lapidis eſt, q̃ viſũ hẽat. Similiter ẽt contra rõnem creaturæ eſt, q̃ in eſſe conſeruet à ſeipſa, quia idem dat eſſe & cõſeruat.* Vndè iſte defectus non eſt malum creaturæ.

Ad secvndvm dd̃m, q̃ pęna & culpa nõ diuidũt malũ ſimpľr, ſed malum in rebus uoluntarijs.

Ad tertivm dicendum, q̃ tẽtatio prout importat prouocationẽ ad malũ, ſp malum culpæ eſt in tẽtãte, ſed in eo qui tentat non eſt propriè, niſi ſm q̃ aliqualiter immutatur. Sic.n. actio agentis eſt in patiente. Secundũm autem quòd tentatus immutatur ad malum à tentante, incidit in culpam.

Ad qvartvm dd̃m, q̃ de rõne pęnæ eſt, q̃ noceat agẽti in ſeipſo. Sed de rõne culpæ eſt, q̃ noceat agẽti in ſua actione, Et ſic utrunq; ſub malo continet, ſm quod habet rationem nocumenti.

Articvlvs VI.

Vtrum habeat plus de ratione mali pœna, quàm culpa.

Ad sextvm ſic procedit. Vr̃, q̃ hẽat plus de rõne mali pęna q̃ culpa. Culpa.n. ſe hẽt ad pœnã,[h] vt meritũ ad pręmium. Sed præmiũ habet plus de rõne boni q̃ meritum, cum ſit finis eius. Ergo pęna plus habet de ratione mali, quàm culpa.

¶2 Prę. Illud eſt mai⁹ malũ, qđ opponit maiori bono. Sđ pęna ſicut dictũ eſt,* opponit bono agẽtis, culpa ãt bono actionis. Cũ ergo[h] meli⁹ ſit agẽs q̃ actio vr̃ q̃ pei⁹ ſit pœna quã culpa.

¶3 Præt. Ipſa priuatio finis, pęna, qdã eſt, q̃ dr̃ carẽtia viſionis diuinæ. Malũ autẽ culpæ eſt p[h] priuationẽ ordinis ad finẽ ergo pœna eſt maius malũ q̃ culpa.

Sed contra, Sapiens artifex inducit minus malũ ad vitãdũ maius, ſicut medicus p̃cidit membrum ne corrũpatur corpus. Sed Dei ſapiẽtia infert pœnã ad uitãdã culpã. Ergo culpa eſt maius malum quã pœna.

Respon. Dd̃m, q̃[m] culpa hẽt plus de rõne mali q̃ pęna.[n] Et non ſolùm q̃ pęna ſenſibilis, q̃ conſiſtit in priuatione corporaliũ bonorũ, cuiuſmodi pœnas plures intelligunt, ſed ẽt vľr accipiẽdo pęnã, ſm qđ priuatio gr̃æ, uel gloriæ, pęnæ qdã ſunt. Cuius eſt duplex rõ. Prima quidem eſt, quia ex malo culpæ fit aliqs mal⁹, nõ aũt ex malo pęnę, ſm illđ Dion.* 4. c. de di. no. Puniri nõ ẽ malũ: ſed fieri pęna dignũ. Et hoc iõ eſt, qa cũ bonũ ſimpľr cõſiſtat in actu & nõ in potẽtia, ultim⁹ aũt act⁹ eſt operatio uel uſus quaruncũq; rerũ habitarũ, bonũ hoĩs ſimpľr cõſiderat in bona operatione, vel bono uſu rerũ habitarum. Vtimur aũt reb. oĩb. per uoluntatẽ. Vñ ex bona uoluntate qua hõ bñ utitur reb. habitis, dr̃ hõ bonus*, & ex mala malus. Põt.n. q hẽt malã uolũtatẽ, ẽt bono qđ hẽt, malè uti, ſicut ſi grammaticus uoluntariè incõgruè loquatur. Quia ergo ipſa culpa conſiſtit in deordinato actu uolũtatis, pęna uerò in priuatione alicuius eorum quibus utitur uoluntas: perfectius habet rationem mali culpa quàm pœna.

Scđa rõ ſumi põt ex hoc, q̃ De⁹ eſt author mali pęnæ. ñ aũt mali[d] culpę. Cuius rõ eſt, quia malũ pęnæ priuat bonũ[d] creaturæ, ſiuè accipiat bonũ creaturę aliqd creatũ, ſicut cęcitas priuat viſũ, ſiuè ſit bonũ ĩcreatũ, ſicut p carẽtiã uiſiõis diuinę, tollit creaturę bonũ ĩcreatũ. Malũ uerò culpæ opponit ꝓpriè bono ĩcreato. Cõtrariat.n. ĩpletioni diuinæ uolũtatis & diuino amori, quo bonũ diuinũ in ſeipſo amat & non ſolum ſecundum quòd participatur à creatura. Sic igitur patet, quòd culpa habet plus de ratione mali quàm pœna.

Ad primvm ergo dd̃m, q̃ licèt culpa terminetur ad pœnam, ſicut meritum ad præmium, tamẽ culpa non intenditur propter pœnam, ſicut meritum pp pręmium: ſed potius econuersò, pœna inducit ut uitet culpa. Et ſic culpa eſt peius q̃ pęna.

Ad II. dd̃m, q̃ ordo actionis q tollit p culpã, ẽ p̃fectius bonũ agentis, cũ ſit p̃fectio ſcđa, q̃ bonũ qđ tollitur per pęnam, quod eſt perfectio prima.

Ad III. dd̃m, q̃ nõ eſt cõparatio culpæ ad pœnã, ſicut finis & ordinis ad finẽ, qa vtrũq; põt priuari aliquo mõ, & p culpã, & p pęnã. Sed p pęnã qdẽ, ſm qđ ipſe hõ remouet à fine & ab ordine ad finẽ. Per culpam uerò, ſm qđ iſta priuatio p̃tinet ad actionẽ, quæ non ordinatur ad finem debitum.

QVAESTIO XLIX.

De Cauſa mali, in tres articulos diuiſa.

Consequenter quæritur de cauſa mali. Et circa hoc quæruntur tria.

¶ Primò, Vtrum bonum poſſit eſſe cauſa mali.

¶ Scđò, Vtrũ ſummũ bonũ, qđ eſt De⁹, ſit cã mali.

¶ Tertiò, Vtrum ſit aliquod ſummum malum, qđ ſit prima cauſa omnium malorum.

ARTI-

SVPER Q. XLVIII. ART. VI.

Aegid. 2. ſ. d. 37. q. 2. ar tic. 3. Bannes arti. 6.

Titulus clarus ex præcedentibus.

¶ In corpore vna eſt concluſio reſponſiua q̃ſito. Culpa pl⁹ hẽt d rõne mali q̃ pœna q̃cunq;, tã ſenſibili q̃ dãni. Et ꝓbatur dupliciter: primo, ex malo culpæ fit aliquis malus, non ex malo pœnæ, ergo. Antecedens ꝓbat dupliciter. Prĩo authoritate Dionyſ. 2. rõne ſic. Bonũ ſimpliciter cõſiſtit in actu: ergo bonũ hoĩs ſimpliciter cõſiſtit in bono vſu rerũ habitarũ. Ergo ex bona voluntate qua hõ benè utit rebus habitis, dr̃ bonus hõ & ex mala malus. ergo p̃fectius hẽt rõnẽ mali culpa q̃ pęna. prima cõſequẽtia ꝓbat, qa vltimus actus ẽ operatio, ſeu vſus rerũ: ſcđa vero, qa vtimur rebus oĩb⁹ p volũtatẽ, & ex plaſc ſcđa pars conſequẽtis eius. ſ. ex mala malus, qa põt quis ẽt bono, malè uti, ut patet de grammatico. Tertia aũt, qa culpa cõſiſtit in deordinato actu uoluntatis, pęna uero in priuatione alicuius eorũ, qui bus utit uolũtas. Scđa uerò rõ eſt, Deus eſt author mali pœnæ, & nõ mali culpæ. ergo malũ culpæ eſt incõparabiliter prius. Antecedens ꝓbat ſic: Malũ pęnæ priuat bono creaturæ, malũ uero culpæ opponit ꝓpriè bono increato. ergo illius põt eſſe cã Deus nõ huius. Antecedens hoc. quo ad primam partẽ manifeſtat ĩ duplici bono creaturæ. ſ. poſſeſſio & participatio. Quoad ſcđam uerò ꝓbat ſic, Malum culpæ cõtrariat impletioni diuinæ uoluntatis, & diuino amori, quo bonũ diuinũ in ſeipſo amat: ergo opponit bono increato.

¶ Eſſet hic dubitãdũ, quõ bono diuino poteſt aliqd opponi, & diuina volũtas nõ impleri. Sed qm̃ hoc in tractatu de volũtate diuina diſcuſſum ẽ, & illud in q̃ſtione ſequẽti, articulo tertio tractatur ideò nunc tranſeamus.

*Art. 1. huius quæſt.

a 109

Porrecta per totum. 257

2. d. 35. q. ar. 1. cor. & q. 76. ar. 4. co. Et 2. d. 17. q. 1. ar. 1. co. Et mal. q. 1. ar. 5.

*Ar. præc.

Caiet. a

*C. 4. par. 4. circa me.

28

D. 503. D. 840.

Universidad de Deusto Biblioteca

SVPER Q. XLIX. ART. I.

Ferr. 2. cont. c. 46. Scot. 4. ſ. d. 49. q. 9. Duran. 4. ſ. d. 49. q. 8. S. Bona. 2. ſ. d. 3. q. 3. articu. 2. Alens. 1. p. q. 4. m. 2. Riccar. 2. ſ. d. 8. q. 1. Maiio. 2. ſ. d. 9. q. 1. Capr. 2. d. 34. q. 1. cõ. 2. Bannes. q. 49. art. 1.

ARTICVLVS I.

Vtrum bonum poſſit eſſe cauſa mali.

AD PRIMVM ſic ꝓcedit. Vr, ꝙ bonũ nõ poſſit eſſe cã mali. Dr. n. Matt. 7. Non põt bona arbor[h] malos fructus facere.

¶ 2 Pręt. Vnũ cõtrariorũ nõ põt eſſe[h] cã alterius. Malum autem eſt contrarium bono. Ergo bonum nõ poteſt eſſe cauſa mali. G

¶ 3 Pręt. effectus deficiẽs, nõ ꝓcedit niſi à cã deficiẽte: ſed malũ ſi cãm habeat, eſt effectus deficiens. ergo hẽt cãm deficiẽtẽ. Sed oẽ deficiens[h] malum eſt. Ergo cã mali non eſt niſi malum.

¶ 4 Pręt. Dio. * dicit 4. c. de di. no. ꝙ malum non habet[h] cauſam: ergo bonum non eſt cauſa mali.

SED CONTRA eſt, ꝙ Au. † dicit cõtra Iulianũ, Nõ fuit oĩno vñ oriri poſſet malũ, niſi ex bo. H

RESPON. Dđm, ꝙ[m] neceſſe eſt dicere, ꝙ oẽ malũ aliqualr cauſam[a] hẽat. [n] Malum. n. eſt defect* boni, qđ natum eſt, & dẽt hri. * Quòd aũt aliquid deficiat à ſua naturali & debita diſpõne, non põt prouenire niſi ex aliqua cã trahẽte rẽ extra ſuam diſpoſinẽ. Non. n. graue mouet ſurſũ, niſi ab aliquo ĩpellẽte, Nec agẽs deficit à ſua actione, niſi ꝑp aliquod impedimẽtũ. Eſſe aũt ẽ I cãm non põt cõuenire niſi bono: qa nihil põt eſſe cã niſi inquãtũ eſt ens. Oẽ aũt ens inquantũ hmõi, bonũ ẽ. Et ſi cõſiderem* ſpãles rõnes caũ, agens, & forma, & finis, perfectionẽ quãdã important, ꝙ pertinẽt ad rõnẽ boni. Sed & materia, inquãtũ ẽ potẽtia ad bonũ, hẽt rõnẽ boni. Et qdẽ ꝙ bonũ ſit cã[d] mali ꝑ modũ cauſæ materialis, iã ex ꝑmiſſis patet. * Oſtenſum eſt. n. ꝙ K bonũ eſt ſubiectũ mali. Cãm autẽ formalẽ, malũ nõ hẽt: ſed eſt magis priuatio formæ. Et ſimr nec cãm finalem, ſed magis eſt priuatio ordinis ad finẽ debitũ. Nõ ſolũ. n. finis hẽt rõnẽ boni, ſed etiam utile, quod ordinatur ad finem. [c] Cauſam autem per modum agentis habet malum: non aũt per ſe: ſed per accidẽs.

Ad cuius euidentiam ſciẽdũ eſt, ꝙ aliter cauſatur malum in F actione, & aliter in effectu. In actione quidem cãtur malũ ꝑp defectum alicuius principiorũ actionis, uel principalis agẽtis, vel inſtrumẽtalis. Sicut defect* in motu aĩalis põt contingere, vel ꝑp debilitatẽ virtutis motiuæ, ut in pueris, uel ꝑp ſolã ineptitudinẽ inſtrumẽti, ut in claudis. Cauſaꝛ aũt malũ ĩ re aliqua, nõ tñ in ꝓprio effectu agentis, qñq; ex uirtute agentis, qñque aũt ex defectu ipſius, uel materiæ. Ex virtute quidẽ vel perfectione agẽtis, qñ ad formã intẽtam ab agente ſequitur ex neceſſitate alterius formæ priuatio: ſicut ad formã ignis ſequiꝛ priuatio formæ aeris, uel aquę. Sicut ergo, quãtò ignis fuerit ꝑfectior in uirtute, tãtò ꝑfectius imprimit formã ſuam, ita etiã tãtò perfectius corrũpit contrariũ. Vñ malũ, & corruptio aeris & aquæ eſt ex ꝑfectione ignis, ſed hoc eſt per accidẽs: qa ignis nõ intẽdit[d] priuare formã aquę ſed inducere formã propriam, ſed hoc faciendo cãt & illud ꝑ accidẽs. Sed ſi ſit defectus in effectu proprio ignis, puta, ꝙ deficiat à calefaciẽdo, hoc eſt vel ꝑp defectum actionis, qui redũdat in defectum alicuius principij, vt dictum eſt: * vel ex indiſpoſitione materiæ: quæ nõ recipit actionem ignis agẽtis. Sed & hoc ipſum ꝙ eſt eſſe deficiẽs, accidit bono, cui per ſe cõpetit agere. [c] Vñ verum eſt, ꝙ malum ſm nullum modum habet cãm niſi per accidens. Sic autem bonum eſt cauſa mali.

AD PRIMVM ergo dđm, ꝙ ſicut Augu. * dicit contra Iulianum, arborem malam: appellat Dñs voluntatem malam, & arborem bonam, voluntatem bonam. Ex uoluntate autem bona non producit actus moralis malus, cũ ex ipſa uoluntate bona iudiceꝛ actus moralis bon⁹. Sed tñ ipſe motus malę uoluntatis cauſatur à creatura rationali ꝙ bona eſt. & ſic eſt cauſa mali.

AD SECVNDVM Dicendum, quòd bonum non cauſat illud malum, quod eſt ſibi contrarium, ſed quoddam aliud. Sicut bonitas ignis cauſat malum aquæ, & homo bonus ſecundùm ſuam naturam cauſat malum actum ſecundùm morem. Et hoc ipſum per accidens eſt, vt dictum eſt *. Inuenitur

aũt ꝙ ẽt vnum contrariorum cauſat aliud ꝑ A accidens. Sicut frigidum exterius ambiens, calefacit, inquantum calor retrahitur ad interiora.

AD III dicẽdũ, ꝙ malũ hẽt cauſam deficientẽ, aliter in rebus volũtarijs, & naturalibus. Agens. n. naturale, ꝓducit effectũ ſuũ talẽ, quale ipſum eſt: niſi impediaꝛ ab aliquo extrinſeco, & hoc ipſum eſt qdẽ defect* eius. Vñ nũquã ſequiꝛ malũ in effectu, niſi ꝑexiſtat aliqđ aliud malũ in agente, vel materia, ſicut dictũ eſt. * Sed in rebus voluntarijs, defectus actionis à voluntate actu deficiente, ꝓcedit, inquantũ non ſubijcit ſe actu ſuę regulæ. Qui tamen defectus non eſt culpa, ſed cum ſequitur B culpa, ex hoc quòd cum tali defectu operatur.

AD IIII dicendũ, ꝙ malum non habet cauſam per ſe, ſed per accidens tantum, vt dictum eſt. *

SVPER QV. XLIX. ART. II.

Ferr. 2. cont. c. 40. Capr. 2. d. 36. q. 1. con. 3. & d. 37. q. 1. cõ. 3. Bannes. ar. 2. Alb. Mag. 2. d. 5. art. 13.

ARTICVLVS II.

Vtrum ſummum bonum, quod eſt Deus, ſit cauſa mali.

AD SECVNDVM ſic procediꝛ. Vr, ꝙ ſummũ bonũ, qđ eſt Deus, ſit cã mali. Dr enim Eſa. 45. Ego domin⁹, & nõ eſt alter Deus formãs lucẽ, & creans te- C nebras, faciẽs pacẽ, & creans[h] malũ. Et Amos. 3. Si erit[h] malũ ĩ ciuitate, qđ Domin⁹ ñ fecerit.

¶ 2 Præt. Effectus[h] cauſæ ſecũdæ reduciꝛ in cauſam primam. Bonũ aũt eſt cã mali: vt dictũ eſt. * Cũ igiꝛ oĩs boni cã ſit Deus (vt ſupra oſtẽſum eſt †) ſequitur ꝙ etiam omne malum ſit à Deo.

¶ 3 Præt. Sicut dr ĩ 2. Phyſ. * Idẽ[h] eſt cauſa ſalutis nauis, & periculi. Sed Deus eſt cã ſalutis om D nium rerum. Ergo eſt ipſe cauſa omnis perditionis & mali.

SED CONTRA eſt, quod dicit Aug. † in lib. 83. q. ꝙ Deus non eſt author mali, quia nõ eſt cauſa tendendi ad non eſſe.

RESPON. Dđm, ꝙ ſicut ex dictis patet, * malũ qđ in defectu actionis conſiſtit, ſꝑ cauſatur ex defectu agentis. In Deo aũt nullus defectus eſt, ſed ſumma ꝑfectio, vt ſupra oſtenſum eſt. E † Vñ[m] malũ qđ ĩ defectu actionis conſiſtit, uel qđ ex defectu agentis cãtur, non reducitur in Deum ſicut in cauſam. Sed malũ, qđ in corruptione rerum aliquarũ cõſiſtit, reduciꝛ in Deũ, ſicut in cãm. [n] Et hoc patet tam in naturalibus, ꝙ̃ in voluntarijs. Dictũ eſt. n. † ꝙ aliqđ agens, inquãtũ ſua virtute producit aliquã formã, ad quã ſequiꝛ corruptio & defectus, cauſat ſua uirtute illã corruptionem & defectum. Manifeſtum eſt autem, ꝙ forma, quã principaliter Deus intendit in rebus creatis, eſt bonũ ordinis vniuerſi. Ordo aũt[d] vniuerſi requirit, vt ſupra dictũ eſt, * ꝙ quædã ſint quę deficere poſſint, & interdum deficiant. Et ſic Deus, in rebus cauſando bonum ordinis uniuerſi, ex conſequenti & quaſi ꝑ accidẽs, cauſat corruptiones rerũ, B ſm illud quod dicitur 1. Reg. 2. Dominus mort. & viuificat. Sed quod dicitur Sap. 1. quòd Deus mortem non fecit. intelligitur quaſi per ſe intentam. Ad ordinem autẽ vniuerſi pertinet ordo iuſtitiæ, qui requirit, ut peccatoribus pœna inferaꝛ. Et ſm hoc, Deus eſt author mali, qđ eſt pœna, non autem[d] mali, qđ eſt culpa, ratione ſupra dicta. [c]

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd authoritates illæ loquuntur de malo pœnæ: non autem de malo culpæ.

AD II dicendum, ꝙ effectus cauſæ ſecũdæ deficientis, reducitur in cauſam primã non deficientem, quantum ad id, quod habet entitatis & perfectionis: non autem quantum ad id, qđ habet de defectu. Sicut, quicquid eſt motus in claudicatione, cauſatur à virtute motiua: ſed quod eſt obliquitatis in ea, non eſt ex uirtute motiua: ſed ex curuitate cruris. Et ſimiliter, quicquid eſt entitatis, & actionis in actione mala, reduciꝛ in Deũ ſicut in cauſam: ſed qđ eſt ibi defectus non cauſaꝛ à Deo, ſed ex cauſa ſecunda deficiẽte.

AD III dđm, ꝙ ſubmerſio nauis attribuiꝛ nautæ vt cauſę, ex eo ꝙ nõ agit, qđ requiritur ad ſalutẽ nauis. Sed Deus non deficit ab agendo qđ eſt neceſſariũ ad ſalutem. Vnde nõ eſt ſimile.

ARTICVLVS III.

Vtrum ſit vnum ſummũ malũ, quod ſit cauſa omnis mali.

AD TERTIVM ſic ꝓcedit. Vr, ꝙ ſit vnum ſummũ malum

SVPER Q. XLIX. ART. III.

Ferr. 3. cont. c. 13. 15. Bannes. ar. 4.

TItul⁹ directè qũi de cã efficiente. ¶ In corpore duo facit. Primò, reſpõ-

quod ſit cã oïs mali. Cõtrariorũ.n.effectuũ cõtrariæ ſũt cãę. Sed ĩ reb' ĩuenĩt cõtrarietas ẽm illud Eccl.33.ca. Contra malũ, bonũ eſt, & cõtra uitam, mors. Sic & cõtra uirũ iuſtum, peccator. Ergo ſunt cõtraria principia: unũ boni, & aliud mali.

¶2 Præt. Si unũ contrariorum eſt in rerũ natura, & reliquũ, vt dr̃ * in 2. de Cœlo & mũdo. Sed ſummum bonum eſt in rerũ natura, quod eſt cã omnis boni, ut ſupra oſtẽſum eſt. † Ergo eſt & ſummum malum ei oppoſitum cauſa omnis mali.

¶3 Præt. Sicut in reb' ĩuenĩt bonum & melius: ita malũ & pei'. Sed bonũ & melius dñr per reſpectum ad optimũ. Ergo malum & peius dñr per reſpectũ ad aliquod ſummum malum.

¶4 Præt. Oẽ quod eſt p participationẽ, reducitur ad illud qđ eſt p eſſentiam. * Sed res q̃ ſunt malę apud nos, nõ ſunt malę p eſſentiã, ſed p participationẽ. Ergo eſt ĩuenire aliqđ ſummũ malũ, quod eſt cã omnis mali.

¶5 Præt. Oẽ qđ eſt p accidens, reducĩt ad illud qđ eſt p ſe. Sed bonũ eſt cã mali per accidens. Ergo oportet ponere aliquod ſummũ malũ, quod ſit cã malorũ p ſe. Neq; põt dici, q̃ malũ nõ habeat cãm per ſe, ſed p accidens tm̃, quia ſequeret̃, q̃ malum nõ eſſet ut in pluribus, ſed ut in paucioribus.

¶6 Præt. Malũ effectus, reducĩt ad malũ cãæ: quia effectus deficiens, eſt à cã deficiente, ſicut ſupra dictũ eſt. † Sed hoc nõ eſt pcedere in infinitũ. Ergo oportet ponere unũ primum malũ, quod ſit cauſa omnis mali.

Sed contra eſt, q̃ ſummum bonum eſt cã omnis entis: ut ſupra oſtenſum eſt. * Ergo nõ poteſt eſſe aliqđ principiũ ei oppoſitum, quod ſit cã malorum.

Respon. Dicendũ, q̃ ex pdictis patet, † non eſſe unũ primum principiũ malorũ, ſicut eſt unũ primũ principiũ bonorũ. Primò quidẽ: qa primum principiũ bonorũ eſt p eſſentiã bonũ, ut ſupra oñſum eſt. * Nihil aũt poteſt eſſe per ſuam eſſentiam malum. Oñſum † eſt enim, q̃ omne ens inquãtũ eſt ens, bonũ eſt, & q̃ malum non eſt niſi in bono, ut in ſubiecto. Secundò, quia primũ bonorum principiũ eſt ſummũ & pfectũ bonum, qđ phabet in ſe omnẽ bonitatem, ut ſupra oſtenſum eſt. * Sũmum aũt malũ eſſe non põt: quia ſicut oñſum eſt, & ſi malũ ſp diminuat bonũ, nũquã tñ illud põt totaliter conſumere. Et ſic ſp remanẽte bono, nõ põt eſſe aliqđ integrè, & perfectè malum. Propter quod, Philoſophus dicit in 4. Ethic. † q̃ ſi malũ integrum ſit, ſeipſum deſtruet. Quia deſtructo oĩ bono (quod requirĩt ad integritatem mali) ſubtrahĩt etiam ipſum malũ, cuius ſubiectum eſt bonum.

Tertio, qa rõ mali repugnat rõni primi principij, tũ qa malũ cauſat̃ ex bono, ut ſup. oſtẽſum eſt, * tũ quia malũ nõ põt eſſe cã niſi per accidens. Et ſic non poteſt eſſe prima cauſa, quia cauſa per accidens eſt poſterior ea quæ eſt per ſe, ut patet in 2. Phyſi. † Qui aũt poſuerunt duo prima principia, unũ bonũ, & alterũ malũ, ex eadẽ radice in hũc errorẽ inciderũt. ex qua & aliæ extraneæ poſitiones antiquorũ ortũ habuerũt: quia ſ. nõ cõſiderauerũt cãm vlẽm totius entis, ſed particulares tm̃ cãs particulariũ effectuũ. * Propter hoc.n. ſi aliqd inuenerũt eſſe nociuũ alicui rei p uirtutẽ ſuæ naturæ, æſtimauerũt naturã illius rei eſſe malã. * Puta, ſi qs dicat naturam ignis eſſe malã: qa cõbuſſit domũ alicuius pauperis. Iudiciũ aũt de bonitate alicuius rei, nõ eſt accipiendũ ẽm ordinem ad aliqd particulare, ſed ẽm ſeipſum, & ẽm ordinẽ ad totũ uniuerſum, in quo qlibet res ſuum locũ ordinatiſſimè tenet, ut ex dictis patet. * Sir ẽt, q inuenerunt duorũ particularium effectuũ contrariorũ, duas cãs particulares cõtrarias, neſciuerũt reducere cãs particulares cõtrarias, in cãm uniuerſalem cõem. Et iõ uſq; ad prima principia contrarietatem in cauſis eſſe iudicauerunt. Sed cum oĩa contraria conueniant in uno communi, neceſſe eſt in eis ſupra cãs contrarias pprias inueniri unam cauſam communem. Sicut ſupra qualitates contrarias elementorum inuenĩt uirtus corporis cœleſtis. Et ſimiliter, ſupra oĩa q̃ quocunque modo ſunt, inuenitur unum primum principium eſſendi: ut ſupra oſtenſum eſt. *

Ad primvm ergo dicendum, q̃ contraria conueniunt in genere uno, & etiam conueniunt in ratione eſſendi. Et ideò licẽt habeant cauſam particulares contrarias, tamen oportet deuenire ad unam primam cauſam communem.

Ad II dicendum, q̃ priuatio & habitus nata

[Left-page commentary:]

quæſito unica cõcluſione negatiuè. Secũdo, radicẽ erroris aliter opinãtiũ oſtẽdit. ¶ Quo ad primũ concluſio eſt. Non datur unũ ſummũ malũ, primũ principiũ omniũ malorum, ſicut è cõtra, dat̃ unũ ſummũ bonũ. Et probat̃ tripliciter. Primò, qa nõ dat̃ malũ p eſſentiã, i. aliqd p eſſentiã malũ. Secundò, quia nõ datur malũ ſummum, i. integrũ. Tertio, qa hæc duo repugnãt, primum principiũ, & malum, & oĩa clarè patent ĩ litera. ¶ Quo ad ſecundum, narrantur errores, & confutantur ex una cõi radice. Errarunt ponentes duo prima principia, bonum & malũ in duobus. Primũ eſt, aliqua natura eſt in ſe mala. Secũdũ eſt, prima principia ſunt contraria. Ratio primi erroris fuit: qa conſiderauerunt naturã aliquã, puta igneam ut nociuam huic. Cõfutatio autẽ eius eſt, quia ſimpliciter dẽt conſiderari ut pars toti' uniuerſi: qm̃ ſic oĩs res ordinatiſſimè ſuum locum obtinet, atque bona eſt. Rõ uerò ſecũdi erroris fuit, qa effectus cõtrariorũ cauſas tm̃ contrarias, reducere nouerunt. Cõfutatio verò eius eſt, q̃ reducenda ſunt cõtraria in cõem & uniuerſalẽ cãm: quod probat̃: quia oĩa cõtraria cõueniũt in aliquo, puta gñe & ſubiecto. Par enim eſt iudiciũ de unitate formæ & agẽtis, cũ ſimilia ſint, & actiui & paſſiui, cum debeant aliquãti, & manifeſtatur in corpore cœleſti reſpectu inferiorum.

¶ Communis aũt radix horũ, & ſimiliũ errorũ eſt quia particulares cauſas, & nõ uniuerſalẽ cãm entis in eo q̃ entia, attigerunt. Oĩa n. ad vnũ eſſendi principiũ reducuntur: qm̃ oĩa in participatione eẽ cõueniunt, ut patet ex ſupradictis.

¶ In rñſione ad ſecũdum, dubium occurrit. Qm̃ in art. ultimo precedentis q̃ñis, dictum eſt & probatũ, Quòd malum culpę opponitur pprie bono increato, nõ ut in nobis, ſed ut in ſeipſo: hic aũt † & probatur, q̃ bono increato nullum malũ opponitur, non uident̃ ergo ſtare hæc duo ſimul.

¶ Ad hoc breuiter dicitur, q̃ malũ opponi increato bono, poteſt intelligi dupliciter, ſ. formaliter, uel obiectiuè. Formaliter quidẽ eſt impoſſibile, malum aliquod opponi diuino bono, propter rõnẽ in litera tactã, ſ. bonum habens malũ formaliter oppoſitũ, exigit potẽtiam, circa quã habet fieri malũ: Deus aũt eſt actus purus: ergo. Obiectiuè aũt, malũ culpæ opponit̃ bono diuino in ſeipſo: quod optime probatur in loco allegato: ex obiecto charitatis. Vult.n. explicitè, uel interpretatiuè quilibet peccans quantum in ſe eſt, Deum non eſſe ultimum finẽ: quod eſt oppoſitũ ei obiectiuè ſecundũ id quod in ſe eſt: ſicut è contra, Amans ea charitate uult Deo quicquid eſt & ei debetur. Et ſic nõ repugnant dicta.

[Left-page margin references:] ar. 1. ad 4. & 3 artic. 1. cor. Et 3. cõ. c. 15. & 15. Et pot. q. 3. art. 6. Et op. 15. c. 16. — * Text. 18. — † q. 6. ar. 2 & 4. — 234 — 238 — † Art. 1. & 2 pced. — * q. 6. ar. 4 — † q. 44. artic. 1. Concl. D. 637. — * q. 6. ar. 3 & 4. D. 191. — † q. 6. ar. 4 & q. prec. ar. 3. & 4. — * q. 5. ar. 4 — 23 — 23 — 231 — † lib. 4. Eth. ca. 5. ante med. — * ar. 1. & 1. huius q. — † lib. 2 phy. tex. 66. 248 — 235 — 236 — * q. 2. ar. 3. & 4. — * q. 44. a. 1.

ſunt fieri circa idem. Subiectum autẽ priuationis eſt ens in potentia, vt dictum eſt. * Vndè cum malũ ſit priuatio boni, vt ex dictis patet, † illi bono opponitur cui adiungitur potentia, non autem ſummo bono, quod eſt actus purus.

Ad III dicendum, q̃ vnũqđq; intẽdĩt ẽm propriã rõnẽ. Sicut aũt forma eſt pfectio quædã, ita priuatio eſt quædam remotio. Vñ oĩs forma & pfectio, & bonum, per acceſſum ad terminum perfectum attenditur, priuatio autem & malum, per receſſum à termino. * Vnde nõ dr̃ malum & peius per acceſſum ad ſummum malũ, ſicut dr̃ bonum & melius per acceſſum ad ſummum bonum.

Ad IIII, dicendum, quòd nullũ ens dicitur malum per participationẽ, ſed per priuationẽ participationis. Vndè non oportet fieri reductionem ad aliquid, quod ſit per eſſentiam malum.

Ad V dđm, q̃ malũ nõ põt habere cãm niſi per accidẽs, vt ſ. oſtẽſum ẽ. * Vñ impoſſibile ẽ fieri reductionẽ ad aliqd, qđ ſit p ſe cã mali. Qđ aũt dr̃, q̃ malũ eſt ut in pluribus, ſimpliciter falſum eſt. Nã gñabilia & corruptibilia, in q̃bus ſolum contingit eſſe malũ naturæ, ſũt modica pars toti' vniuerſi. Et iterũ in vnaquaq; ſpecie defectus naturæ accidit, ut in paucioribus. In ſolis aũt hominibus malum vr̃ eſſe vt in pluribus: quia bonum hominis ẽm ſenſum corporis, non eſt bonum hominis inquantum homo, ſed ſecundum rationem. Plures autem ſequuntur ſenſum quam rationem.

Ad VI dđm, q̃ in cauſis mali nõ eſt pcedere in infinitum, ſed eſt reducere omnia mala in aliquã cãm bonam, ex qua ſequitur malum per accidẽs.

QVAESTIO L.

De Subſtantia Angelorum abſolutè, in quinque articulos diuiſa.

Poſt hæc cõſiderandũ eſt de diſtinctione corporalis & ſpiritualis creaturæ. Et primò, de creatura purè ſpirituali, quæ in Scriptura ſacra Angel' nominatur. Secundò, de creatura purè corporali. Tertiò, de creatura compoſita ex corporali & ſpirituali, quæ eſt homo. ¶ Circa verò Angelos cõſiderãdũ ẽ primò, de his q̃ ptinẽt ad eorũ ſubſtãtiã. Secũdò, de his q̃ ptinent ad eorũ intellectũ. Tertiò, de his q̃ ptinẽt ad eorũ uolũtatẽ. Quartò, de his q̃ ptinẽt ad eorũ creationẽ. De ſubſtãtia aũt eorũ cõſideradũ eſt & abſolutè, & p cõparationẽ ad corporalia. Circa ſubãm uerò eorũ abſolutè, quinq; quæruntur.

¶ Primò. Vtrum ſit aliqua creatura omnino ſpiritualis, & penitus incorporea.

¶ Secđò. Suppoſito q̃ Angel' ſit talis, q̃ritur: Vtrũ ſit compoſitus ex materia & forma.

¶ Tertiò. Quæritur de multitudine eorum.

¶ Quartò. De differentia ipſorũ ab inuicem.

¶ Quintò. De ĩmortalitate, ſeu incorruptibilitate ipſorum.

Articvlvs primvs.

Vtrum Angelus ſit oĩno incorporeus.

Ad primvm ſic pcedĩt. Vr̃, q̃ Angelus nõ ſit oĩno incorporeus. Illud.n. qđ ẽ ĩcorporeũ ſolũ quo ad nos, & non quo ad Deũ nõ eſt incorporeũ ſimplr. Sed Dam. * dicit ĩ li. 2. q̃ Angel' ĩcorpore' & ĩmaterialis dr̃ quãtũ ad nos: ſed cõparat' ad Deũ, corporeus & malis inuenĩt. Nõ ergo ẽ incorpore' ſimpliciter.

¶2 Præt. Nihil mouet̃ niſi corp', vt pbat̃ ĩ 6. Phiſ. † Sed Dam. * dicit ibidẽ, q̃ Angel' ẽ ſuba ĩtellectualis ſp mobilis. Angelus ergo ẽ ſubſtãtia corporea.

¶3 Præt. Amb. † dicit ĩ lib. de ſpiritu ſancto. Oĩs creatura certis ſuæ naturæ circũſcripta ẽ limitib'. Circũſcribi aũt ppriũ eſt corporũ. Ergo oĩs creatura eſt corporea. Angeli aũt ſunt Dei creaturæ, ut patet ĩ Pſ. 148. Laudate Dñm oẽs Angeli ei'. Et poſtea ſubditur: Qm̃ ipſe dixit & fcã ſunt, ipſe mãdauit & creata ſũt. Ergo Angeli ſunt corporei.

Sed contra eſt, quod dicĩt in Pſal. 103. Qui facit Angelos ſuos ſpiritus.

Respon. Dicẽdũ, q̃ neceſſe eſt ponere aliquas creaturas incorporeas. Id n. quod præcipuè in rebus creatis Deus intendit, eſt bonũ, quod conſiſtit in aſſimilatione ad Deũ. Perfecta aũt aſſimilatio effectus ad cãm attẽditur, qñ effectus imitatur cãm ẽm illud, per quod cã producit effectum, ſicut calidum facit calidum. Deus aũt creaturã producit per intellectum & uoluntatem, ut ſupra oſtenſum eſt. * Vndè ad perfectionem uniuerſi requiritur, q̃ ſint aliquæ creaturæ intellectuales. Intelligere autem nõ poteſt eſſe actus corporis, nec alicuius uirtutis corporeæ, quia omne corpus, determinatur ad hic, & nunc. Vndè neceſſe eſt ponere, ad hoc q̃ uniuerſum ſit perfectum, quòd ſit aliqua incorporea creatura. * Antiqui autem ignorantes uim intelligẽdi, &

[Right-page commentary:]

Svper qv. L. art. I. Ferr. 2. cont. c. 46. 50. Bannes q. 10. ar. 1. Alber. Mag. 1. diſt. 37. ar. 26.

In tit. nota duo, ly incorporeus, & ly omnino. Corporeũ dr̃, quantũ, ſeu extenſum, ſiuè p ſe, vt quãtitas, ſiue p accidens, ut albedo. Incorporeũ ergo dr̃, qđ neutro mõ eſt extenſum. Omnino, dupliciter intelligit̃, primo ad differẽtiã animæ nrẽ, q̃ licẽt in ſe ſit inextenſa, eſt tñ forma corporis, & ſic nõ ſumit̃, vt patet ex 1. ar. q̃ñis ſequentis, ubi dubitat̃ an angel' ſit forma corporis. non ergo hic hoc excludi tur. Secundo ad differentiã aĩaliũ pfectorũ, q̃ licẽt ſint ĩcorporea, i. inextenſa apud S. Tho. q. 76. art. [illegible] tamen ſunt omnino incorporeę, qa nullam habent operationem niſi corporalẽ. Per omnino ergo incorporeũ, intendit ſubſtantiã ſic de- natã ſupra corpus, q̃ nec ipſa, nec operatio ſua ſit corporea, i. per organum corporeum exercita.

¶ In corpore tria. Primò, ſoluit quæſito unica cõcluſione: ſecũdò antiquos & Sadduceos arguit ibi, antiq. aũt. tertiò cõcluſionẽ cõfirmat ex rephẽſione eorũ, ibi: ſed hoc ipſũ. Cõcluſio ẽ, Neceſſe ẽ ponere aliquã creaturã ĩcorporeã. Probat̃, Neceſſe ẽ uniuerſum eẽ pfectũ, ergo pfectè ſimile Deo: ergo ſimile Deo ſecũdũ intellectiuã naturã: ergo neceſſe ẽ ponere aliquã creaturã ĩcorporeã. Antecedens patet. prima uerò cõſequẽtia pbat̃, qa pfectio uniuerſi cõſiſtit in aſſimilatione ad Deũ: qđ pbatur, qa ẽ pcipuè intẽtũ ſter oĩa in reb' ipſis creatis à Deo. Secũda uerò cõſequentia pbat̃: quia Deus agit ſecũdũ ſellectũ & uoluntatem. Tertia uerò cõſequẽtia pbatur, eo q̃ intellectus nullius corporis eſt actus: quod pbatur: quia oẽ corp' determinatur ad hic & nunc.

¶ Sed ſunt hic plura dubia. Dubitat̃ n. primò, circa ſenſũ cõſequẽtis primæ conſequẽtiæ hoc. n. vr̃ falſum. Quia aut ſẽdit de ſimilitudine pfectã ſimpliciter, q̃ eſt ſimilitudo vniuoca, & ſic patet eſſe falſũ: Aut de pfectã in tali gñe, puta creaturarũ. Et cũ hoc cõtigat dupliciter, ſ. aut in gñe creaturarũ factibiliũ, aut factarũ: ſi factibiliũ ẽ falſum, qa quacũq; facta põt pfectiorẽ ac ſimiliorem ſibi Deus facere. Si factarũ, quãuis ſit uerum, nõ tñ infert ppoſitũ ſuũ. qm̃ ex hoc, q̃ effect' pfectiſſimè aſſimilat ſuæ cauſæ analogę, ſeu æquiuocatę inter oẽs effectus factos ab ea: nõ ſequit̃, ergo aſſimilatur ſibi in natura, qua agit, vt patet de effectibus

[Right-page margin references:] * q. 47. ar. 2. † q. 5. ar. 1. 2. & 3. D. 159. 233 — 234 — 244 — 245 — * Art. 1. huius quæſt. — D. 239. 241. — Porrecta per rerum — 261 — 2. con. ca. 46. & 50. Et pot. q. 6. artic. 6. cor. Et ſpi. ar. 5. Et opu. 3. ca. 74. Et opu. 15. cap. 1. — * Li. 2 ortho. fidei. ca. 3. non longe a princ. — † Libr. 6. Phyſ. tex. 32. — * Dam. li. 2. c. 3. — † Li. 1. de ſpiritusancto. c. 7. in prin. to. 2 — * q. 14. ar. 8. & q. 19. ar. 4. — Concl. — Y 2 interio-

inferioribus reſpectu corporũ cœleſtium, & intelligentiarum. ¶Secundum dubiũ eſt circa mediũ aſſumptũ ad probandã ſecundam conſequentiã, ſ. Deus agit ſecundũ intellectũ & uolũtatẽ, ergo uniuerſum, qđ eius eſt effectus pfectè ſimilis, hẽt ĩ ſe naturã intellectualẽ. Non.n. vř ualere, qa ſecundũ ipſum & oẽs cõiter ad perfectã ſimilitudinẽ inter effectũ & cãm requirit, & ſufficit q. effect⁹ ſit ſimilis nõ naturę aut potẽtię agentis, ſed rõni agẽdi: nõ ut res eſt, ſed ut rõ agendi, ut patet de arte & artificiato. Intellect⁹ aũt & voluntas & natura intellectualis, ſiue in Deo ſiue in quocunq; alio agẽte per artem, non ſe hẽt ut rõ agendi, ut ex ſe patet. igr̃ malè illatũ ẽ, ergo oportuit eſſe naturas intellectuales.

¶Tertio dubitař circa tertiã cõſequẽtiã. Non.n. vř concludere intentum, qa ex hoc q. poniť aliqua creatura ĩtellectualis, nõ ſequitur, ergo oĩno ĩ corporea. Dicet.n. q. ſpiam, q. illa eſt anima intellectiua, q̃ eſt pars ſubſtãtię corporeę, puta cœli, aut aereę, aut humanę creaturæ.

¶Ad primũ horũ dř, q. ſermo eſt de ſimilitudine pfecta ĩ gñe creaturarum factibiliũ. Vbi ſciendum, q. aliud eſt comparare uniuerſum ad grad⁹ rerũ, & aliud ad ſpeciales modos habẽdi gradus illos. Gradus ſiqdẽ rerũ finiti ſunt actu & potentia, niſi forte in theſauris cẽ p eſſentiam lateãt aliquis, & ſupremus inter eos, ſimillimusq; Deo apud Aug. 14. de Trin. eſt intellectualis. Modi aũt eſſendi [illegible] & actu ſimpliciter ſunt finiti, de potẽtia ũ logica & Dei loquendo, ſunt infiniti, quia nõ daťſuprema creatura factibilis a Deo. Vñ pfectio uniuerſi, exigit qdẽ cõtinentiã omnium graduũ creabiliũ, ſed nõ oẽs creaturas creabiles. Et iõ ex perfectione uniuerſi optimè infertur gradus intellectualis, at p hoc perfectiſſima ſimilitudo uniuerſi ad Deum, utpote conſequẽs etiam perfectiſſimum gradum factibilem. Vniuerſum igitur eſſe perfectè ſimile Deo in genere factibilium, dupliciter poteſt intelligi, ſ. graduum, aut creaturarum. primo modo eſt uerum, ſecundo modo non. Et quia vt ex dictis patet, uniuerſum pfectè ſimile ſecundo modo non eſt dabile, nec perfectio uniuerſi exigit talem ſimilitudinem, conſequens eſt, q. ſimpliciter & abſolutè loquendo, rectè dř, uniuerſum perfectè ſimile Deo, cum ſecundum omnes eſſendi gradus ei eſt ſimile.

¶Ad ſecundũ dubium dř præmittendo, q. aliud eſt comparare quemcunque ſingularẽ effectũ ſuæ cauſæ, & aliud ipſum uniuerſum, qui effectus eſt primo intentus, pp quẽ cæteri ſunt effectus, ad hoc.n. requiritur aſſimilatio ad cãm ſecundum omnes gradus poſſibiles participari ab illa cã. Ad primum uero hoc non requiritur. Dř ergo, q. per intellectum & uolũtatẽ S. Tho. intendit formam intelligibilem, ſeu artem Dei, qua egit mundum per actionem intellectus & uoluntatis.

¶Et ad obiectionẽ ĩ oppoſitũ dř, q. cũ rõ agẽdi claudať ĩ ſe duo, ſcilicet ipſam agẽdi rõnẽ & modũ eſſendi eiuſdẽ, effect⁹ q aſſimilanť cauſis ĩ rõne agendi, tũ min⁹ pfectè eis aſſimilant, q̃ ſi liq aſſimilantur etiã modo eſſendi. Domus.n. ĩ materia [illegible] ab artifice, ſimilior eſſet arti domificatoris, ſi eſſet ĩmaterialis. Et iõ, cũ Deus agat p formã habẽtẽ eſſe ĩtelligibile: cõſequẽs eſt, q. uniuerſũ ĩ quo ſimilitudo illi⁹ formæ ſecũdum oẽs modos poſſibiles ſaluãda eſt, aſſimilari ĩ forma & ĩ mõ eſſendi, ac p hoc & ſit tale, quale ibi deſcriptũ ẽ, & ſit talis, quãtũ illaẽ, & ſic cõtineat in ſe eẽ intellectuale.

¶Ad tertiũ dubiũ dř tripliciter. Primò, q. iſtantia nõ eſt ad ppoſitũ, eo q. ſermo nũc de creaturis. Anima aũt, q̃ pars ẽ alicuius ſubſtantię, cõdiuiſa creaturã propriè loquendo, ſed creaturę partem eſſentialem. Secundo dicitur [illegible] calid corporis [illegible] articulo [illegible] inſtantia cõfirmatur magis propoſitũ, [illegible] q. ſi poniť natura intellectualis creata, ut pars ſubſtãtię corporeę, rõnabile ẽ q. ponere in genere creaturarũ ſubſtãtiã intellectualem altior, & à corpore abſolutam. Tertio põt dici iuxta explanationem [illegible] li, q. ſi omnino incorporeũ, non ſumitur hic adeò ſtrictè. Reliqua ſunt plana.

417 non diſtinguẽtes inter ſenſum, & intellectũ, *nihil eſſe exiſtimauerũt in mũdo, niſi quod ſenſu & imaginatione apprehendi põt. Et quia ſub imaginatione nõ cadit niſi corp⁹, exiſtimauerũt q. nullum ens eſſet, niſi corpus.* vt Philoſoph⁹ dř 14. Phyſi. G *Et ex his pceſſit Sadducęorũ error, dicentiũ non eſſe ſpiritũ. Sed hoc ipſum q. intells eſt altior ſenſu, rõnabiliter oſtendit eſſe aliquas res incorporeas, à ſolo intellectu cõprehẽſibiles.

255

*li.4.Phy ſi. tex.52 & 57. t.2.

Ad primum ergo dicẽdum, q. ſubſtãtiæ incorporeæ mediũ ſunt inter Deũ & creaturas corporeas. Medium autẽ cõparatũ ad unũ extremum, vř alterum extremum, ſicut tepidum comparatum calido, vř frigidũ: & H hac rõne dicitur, quòd angeli Deo comparati, ſunt materiales & *corporei, nõ q. in eis ſit aliquid de natura corporea.

*Tertul. li.1.de an. c.1. Hilar. can.5. ſup Mat. Gen nac. de Eccle. dog. c. 11.

D.114. 278

Ad II dicendum, q. motus ibi accipitur prout intelligere & uelle, motus quidam dřr. Dř ergo angelus, ſubſtantia ſemp mobilis: quia ſemper eſt actu [d] intelligens, non quandoq; actu & quandoque potentia, [c] ſicut nos. I Vndè patet, quòd ratio pcedit ex æquiuoco.

Ad III dicendum, q. circumſcribi terminis localibus, eſt ppium corporum: ſed circũſcribi terminis eſſentialibus, eſt cõmune cuilibet creaturæ tã corporali q̃ ſpirituali. Vnde dicit Ambro.* in libro de Spiritu ſancto, q. licẽt quædã locis corporalibus nõ contineanť, circumſcriptione tñ ſubſtãtię ñ carẽt. K

*Lib.1.de ſpiritu ſã. c.7. i prin ci. tom.2.

Articvlvs II.

Vtrum angelus ſit compoſitus ex materia & forma.

Ad secvndvm ſic proceditř. Vř, q. angelus ſit cõpoſit⁹ ex materia & forma. Oẽ.n. qđ cõtineť ſub aliquo gñe, eſt cõpoſitũ ex [h] gñe & dĩa, q̃ aduenies gñi, cõſtituit ſpẽm. Sed genus ſumiť ex materia, dĩa uero ex forma, ut patet in 8. Meta.* Ergo oẽ qđ eſt in gñe, eſt cõpoſitũ ex materia & forma. Sed angel⁹ eſt ĩ gñe ſubſtãtię. ergo ẽ cõpoſitus ex materia & fora.

¶2 Præt. In quocũq; inueniunť [h] proprietates materiæ, ibi inuenitur materia. Proprietates autem materiæ ſunt recipere & ſubſtare. Vnde dicit Boe. † in li. de Trin. q. forma ſimplex ſubiectum eſſe non põt. Hoc aũt inuenitur in angelo. Ergo angel⁹ ẽ cõpoſit⁹ ex materia & forma.

¶3 Præt. Forma eſt actus. Quod ergo eſt [h] forma tñ, eſt act⁹ purus. Sed angelus non eſt act⁹ purus. (hoc.n. ſolius Dei eſt.) ergo non eſt forma tantùm, ſed habet formam in materia.

¶4 Præt. Forma propriè [h] limitatur & finitur per materiam.* Forma ergo quæ non eſt in materia, eſt forma ĩfinita.[f] Sed forma angeli nõ eſt infinita, quia oĩs creatura finita eſt. Ergo forma angeli eſt in materia.

Sed contra eſt, qđ Dion.* dicit 4. c. de di. no. q. primę creaturæ ſicut incorporales, ita & immateriales intelliguntur.

Respon. Dicẽdũ, q. quidam ponunt angelos eſſe compoſitos ex materia & forma: &

268 *2. d.3. [illegible]

†Aũ [illegible] de Trin.

18

16

*Ca.4. remote à prin.

SVPER QV. L. ARTIC. II.

Ferr. 2. cont. c. 49 [illegible] S. Bona. 2. 3. d. 3. q. 1. Scot. 2. 3. d. 8. q. 3. Ricca. 2. 3. d. 3. q. 1. Aegid. 2. 3. diſt. 3. q. 1. art. 1. D. Bon. d. 3. art. 1.

Cap. 2. d. 3. q. 1. art. 1. & 3. diſt. 8. q. 2. art. 1. Rennes. artic. 2. Alb. Mag. 3. diſt. 2. art. 4.

Titulus clarus eſt. In eo tamen aduerte, quòd remota ab angelis corporeitate, hoc eſt ſubſtantia quantitati ſubſtrata, remanebat adhuc dubium: an talis ſubſtantia indiuiſibilis quantitatiuè, eſſet diuiſibilis eſſentialiter, ideſt compoſita ex materia & forma.

¶In corpore duo principaliter facit. Primo, refert opinionem Auicebron, ſecundò improbat eam.

¶Quo ad primũ, quia ordinatè refert fundamentũ, poſitionẽ, & modum, ſ. q. materia, quam ponebat in angelis, ponebatur tali modo q. erat una omnium, non oportet aliter laborare.

¶Quo ad ſecundũ, retrogrado ordine hæc tria impugnantur. Vnitas qdẽ materiæ: qa ſequereť qđ angelus eſſet quãtus. Poſitio uero materiæ, qa intelligere eſt opatio penit⁹ immaterialis, ergo ſubſtãtia intellectualis eſt penitus immaterialis. cõſequẽtia tenet,

tenet, qa modus operãdi ſequitur mõ operãtis. Antecedẽs uerò pbatur natura obiecti, qa intellectũ oportet eſſe immateriale, ex eo q. intelligere, qa ab obiecto operatio ſpecificatur. Fundamẽtũ aũt [illegible]. Tũ in cõi: quia mod⁹ quo res intelligitur a nobis, nõ eſt modus quo res eſt in ſe, cuius ſignũ eſt, q. materialia ſimpliciori mõ ſunt ĩ intellectu, q̃ in ſe. Tũ in ſpali ppoſito, quia ſi pariter intelligimus p modũ rerũ cõpoſitarũ, in quibus aliud eſt in quo cõueniũt, & aliud ĩ quo diſtinguunť, & ex hoc emanauit fundamentum illud: tamen in natura diuina.

¶Circa ĩprobationẽ uniuerſitatis materiæ [illegible] materia [illegible] ſi ualere, [illegible] materia iſta [illegible] ſic diuiſa [illegible] receptionem quãtitatis, ſcdã eſt una pars materiæ corporaliũ. Reliquũ uero materię abſq; quãtitate remãſit & ſic eſt materia ſpũalis diſtincta à corporali p hoc, quod non eſt affecta quantitate.

¶Ad hoc rñtr tripliciter. primò, q. quia S. T. [illegible] hanc fugã: io adiungit reprobationẽ materiæ ſimpliciter, qđ erat principaliter intẽtũ. Scdo & melius pt dici, q. iſta rñſio ñ euadit quin materia ſpiritualis ſit diuiſibilis quãtitatiue, quis ſuſtinerat, q. nõ ſit diuiſa actu: qm̃ cũ ſit vna aũ receptionẽ quãtitatis, nõ eſt maior rõ [illegible] hæc portio [illegible] illa, affecta ſit quãtitate: Ponere ãt ſubſtãtias ſpũales, cẽ actu uel potẽtia quãtas ſeu actu, uel potẽtiuè, diuiſibiles quãtitatiuè, eiuſdẽ rõnis eſt. Tertiò & meli⁹ pdici, q. iſta rñſio nõ pt dari ab aliquo, qui teneat dari ad minus duos angelos, qa pariter, imò eadẽ rõne arguetur, quo materia cũ duobus angelis vel plurib. cõ ſit eiuſdẽ rõnis, partita ſoret & diſtributa ĩ plures angelos, ſi materia abſq; quãtitate ea ſet partib⁹ &c. Vndè qua Auicebron contendebat pluralitatẽ ſpiritualiũ, ratio Sancti Tho. efficax fuit.

¶Circa efficaciã rõnalis in litera factæ contra poſitionẽ Auicebron, dubiũ ex Durãdo occurrit. Qa nõ vř ualere, niſi contra tenentes angelos eſſe ſubſtantias intellectuales ſecũdũ ſe totos. Stat nanq; q. detur ſubſtantia intellectualis ſecundũ partem ſ. formã: & tamen ſit compoſita ex materia & forma, ut patet de homine & cœlo, ſi eſt animatum &c. Et ſi ſic eſt, ergo nihil ualet rõ contra Auicebron, qui ipſe non videtur tenere illam uiam.

¶Ad hoc br̃ dř q. quãq; [illegible] mẽte Auicebron, rõ tñ q; ma-

138

*Tex.15. vide [illegible]

165 175 261

hanc opinionẽ aſtruere nititur Auicebrõ ĩ lib. fontis vitę. Supponit.n. q. quæcunque diſtinguuntur ſm intellectum, ſint ẽt in rebus diſtincta. In ſubſtantia aũt incorporea, intellectus apprehendit aliquid per quod diſtinguiť a ſubſtantia corporea, B & aliquid p quod cũ ea conuenit. Vñ ex hoc, vult concludere q. illud p quod differt ſubſtantia incorporea a corporea, ſit ei quaſi forma: & illud qđ ſubijcitur huic formæ diſtinguenti, quaſi cõe, ſit materia ei[b]. Et pp hoc ponit, q. eadem eſt materia vĩs ſpiritualium & corporalium: ut ĩtelligať q. forma incorporeæ ſubſtantiæ, ſic ſit impreſſa in materia ſpiritualium, C ſicut forma quãtitatis eſt impſſa ĩ materia corporaliũ. Sed primo aſpectu, apparet eſſe ĩpoſſe vnam eſſe materiam ſpiritualiũ & corporalium.[e] Non enim eſt poſſibile q. forma ſpiritualis & corporalis recipiať in una parte materiæ: quia ſic una & eadẽ res numero, eſſet corporalis & ſpiritualis. Vñ relinquiť, q. alia pars materiæ ſit quę recipit formam corporalẽ, & alia quæ recipit formam ſpiritualem. D Materiam autẽ diuidi in partes nõ conuenit, niſi ſecundùm q. intelligiť ſub quantitate: qua remota, remanet ſubſtãtia indiuiſibilis, ut dř in 1. Phyſic.* Sic igitur relinquiť, q. materia ſpiritualium ſit ſubſtãtia ſubiecta quantitati, quod eſt impoſſibile. Impoſſibile ẽ ergo, q. una ſit mã corporaliũ & ſpũaliũ. Sed adhuc ulteri⁹ impoſſe ẽ, q. ſubã ĩtellectualis hẽat qualẽcũq; materiã. E Operatio.n. cuiuslibet rei, ẽ ſm modũ ſubæ ei⁹. Intelligere aũt ẽ opatio penit⁹ imãlis. Qđ ex ei⁹ obiecto appet, à quo actu⁹ qlibet recipit ſpẽm & rõnẽ. Sic.n. unũquodq; ĩtellř ĩquãtũ a materia abſtrahiť, qa formæ in materia, sũt ĩdiuiduales formę, quas ĩtells nõ apphẽdit ſm qđ hmõi. Vñ relinqť, q.[m] ſubſtãtia ĩtells ẽ oĩno ĩmaterialis.[a] Nõ ẽ ãt neceſſariũ, q. ea q̃ diſtinguũtur ſm ĩtellm, ſint diſtincta ĩ reb⁹, qa ĩtells ñ apphẽdit res ſm modũ rerũ, ſed ſm modũ ſuũ.[c] Vñ res materiales, q̃ sũt ĩfra intellm nřm, ſimpliciori mõ sũt ĩ ĩtellectu nřo, q̃ ſint ĩ ſeipſis. Subſtãtiæ ãt angelicę, sũt ſupra intellm nřm. Vñ ĩtells nř ñ pt attingere ad apphẽdẽdũ eas, ſm qđ ſunt in ſeipſis, ſed p modũ ſuũ, ſm qđ apprehendit res cõpoſitas. Et ſic etiam apprehendit Deum, ut ſupra dictum eſt.*

Ad primum ergo dđm, q. dĩa ẽ, q̃ cõſtituit ſpẽm. Vnũquodq; ãt cõſtituiť ĩ ſpẽ, ſm qđ đterminať ad aliquẽ ſpãlẽ gradũ ĩ entibus. qa ſpẽs rerũ ſunt ſicut numeri, q. differũt p additionẽ & ſubtractionẽ unitatis, ut dř ĩ 8. Met.* In reb⁹ ãt mãlib⁹, aliud ẽ q. đterminat ad ſpãlẽ gradũ, ſ. forma, & aliud, q. determinatur, ſ. materia. Vñ ab alio ſumiť genus, & ab alio dĩa. Sed in rebus immaterialib⁹ nõ eſt aliud determinãs & determinatum,* ſed unaquæq; earũ ſm ſeipſam tenet determinatũ gradũ in entibus. Et iõ genus & dĩa[d] ĩ eis non accipiť ſm aliud, & aliud, ſed ſm unũ & idẽ.[e] q̃ tñ differũt ſm cõſiderationẽ noſtrã. Inquãtũ.n. intellectus nř cõſiderat illã rẽ ut indeterminatẽ, accipit in eis rõ generis: inquantũ uerò conſiderat ut determinatẽ, accipitur ratio differentiæ.

Ad II dicendum, q. ratio illa, ponitur in libro fontis uitæ. Et eſſet neceſſaria, ſi idem eſſet

A nifeſtè concludit, q. ſubſtãtia intellectualis ut ſic, eſt immaterialis, ſ. independens in eſſe à materia, hoc.n. ex operatione & obiecto pbatur. Ac p hoc, ſi eſt ſubſtãtia in ſpecie cõpleta, oĩno eſt immaterialis, ut patet. Et qm̃ angeli noĩe intelligimus oẽs ſubſtãtias cõpletas in ſpecie, cuius ſignũ eſt, quia alia eſt qõ de animabus cœlorũ & aliorũ animatorum: & alia de angelis. iõ euidẽter ſequitur, q. euadi nõ põt ab hac rõne per illã rñſionẽ obiiciendo allatam. negãdo.n. q. ſupponamus angelos eſſe ſecũdum ſe totos intellectuales, dicimus, q. ſupponimus quid nominis terminorũ, ſcilicet q. angelus ſignificat ſubſtantiam intellectualem in ſpecie completam. Et ſic procedit formaliter ratio. Conti. m

79 85 a a

¶In rñſione ad primũ aduerte, q. cum uis argumẽti cõſiſtit in illa ppoſitiõe Philoſophi iõ, S. Th. tria facit. Primò, oſtendit qđ formaliter reqriť ad rõnẽ dĩæ, ſ. determinare ad aliquem gradũ in entib. Scdõ, ex hoc declarat in quibus habeat locũ propoſitio Philoſophi, ſ. in materialibus. Tertiò, ex eodem fundamento, oſtendit aliter poni in angelis differentiã & genus.

*q.3.ar.1. ad 1.

¶In eadẽ rñſione diligẽter notato S. Tho. à Peripateticis non diſcrepare, in ponẽdo angelos in gñe: quia ut hic patet ẽt uerba Ariſt. ex 8. Meta. textu ultimo imitaťr & ſi ex parte rei, ſed nřæ cõſiderationis, gen⁹ dicit in eis diſtingui à dĩa. Et hæc intellige de intrinſecis eorum loquendo.

*8. Met. tex.10.t.3.

¶In rñſione ad ſecũdũ dubiũ eſt de dĩa aſſignata inter receptionẽ materię & intellectus, quia illa recipiẽdo conſtituiť in eſſe ſpecifico, & naturali receptor formæ; hic aũt recipit formã ſcdm ipſam rõnẽ formę. Quid eſt recipere ſcdm ipſam rõnẽ formæ? Aut hoc ẽ recipere qđ quid erat eſſe formæ: & hoc ñ, quia ẽt materia hoc recipit. Aut eſt recipere ſolam formam: & hoc non, quia ẽt materia hoc habet. Aut eſt recipere intentionaliter: & hoc non, quia etiam aer recipit intẽtionaliter. Aut recipere uniuerſaliter: & hoc nõ poteſt ſcdm S. T. dici, qa apud ipſum, q. qđ recipitur in intellectu, eſt indiuidualis, ſeu ſingularis res, puta hæc ſpẽs intelligibilis.

371 d 441 d D.116.

264 a

¶Et augetur difficultas, quia hic diſtinguitur receptio formæ ſcdm ipſam rõnẽ formæ cõtra receptionẽ, qua res cõſtituiť in eſſe. Cõſtat.n. q. receptio contra iſtã diſtincta, eſt receptio intentionalis. Et tamẽ hæc eſt etiam receptio materialis, ut patet ex

ex. S. T. ſecūdo contra Gent. c. 51. ratione tertia.
¶Ad hoc dr, ꝙ recipere ſecūdū ipſam rōnē formæ, eſt recipere formā p modum formæ. Modus autē formæ eſt, quē ſecūdū ſe forma habet, hic aūt eſt indeterminatio ad hoc, vel ad illud. Et ideò de primo ad vltimū eſt recipere formam, ſalua eius communitate & amplitudine ad ſ[illegible]: & hoc eſt recipere uniuerſaliter. a 368
¶Ad obiectionē aūt in oppoſitū dr, ꝙ recipere vniuerſaliter, nō opponit cuilibet ſingularitati, ſed ſingularitati materiali, q̄ eſt ad hic & nunc: qm vnū indiuiduū immateriale equiualet infinitis materialis ordinis. Et ſpecies lapidis in aīa, eſt lapis vniuerſalis, quia ſit vna q̄dā res numero alterius ordinis, ſ. immaterialis. *Lib. 3. de aīa apud Ariſ. tex. 25. to. 3.
¶Ad ſecundā obiectionē dr, ꝙ receptio intētionalis hēt magnā latitudinē. Diuiditur. n. in vniuerſale & particularem, q̄ conuenit ſenſui, & medio &c. Vnde nō ēt mēte S. T. infinuare, ꝙ receptio ſecūdū ipſam rōnē formæ, & receptio intētionalis conuertat. Sed cū receptio ſit triplex, ſ. purè materialis, quæ cōſiſtit in eſſe, & purè formalis, ſ. q̄ abſtrahit ab oībus materialibus, & media, q̄ ē partim materialis, & partim formalis, & hæc eſt intentionalis, particulariter cōueniens ſenſibus. Contra vnū extremū ſ. receptionē ſimpliciter materiæ S. T. alterū extremū diſtinxit, ſ. receptionē intentionalē uniuerſalē, infinuās etiā ex hoc, ſapiētibus, diſtinctionē ipſius recipere intellect[9] à tota latitudine receptionis materię, ſiuē totaliter ſiuē partialiter. D. 168. D. 113. d 366 *q. 3. art. 4. D. 736.

modus quo recipit intellectus, & quo recipit materia. Sed hoc patet eſſe falſum.* Materia. n. recipit formā, vt ſm ipſam cōſtituat in eſſe alicuius ſpeciei, vel aeris, vel ignis, vel cuiuſcunq; alterius. Sic aūt intellectus non recipit formā: alioquin verificaret opinio Empedo.* q poſuit ꝙ terrā terra cognoſcimus, & ignē igne. Sed forma intelligibilis eſt in intellectu, ſm ipſam rōnē formę: ſic. n. cognoſcit ab intellectu. Vn̄ talis receptio, nō eſt receptio materię, ſed eſt receptio ſubſtātiæ immaterialis.

Ad III dicēdū, ꝙ licet in angelo nō ſit compoſitio formæ & materiæ, eſt tn̄ in eo actus & potentia. Qđ qdē manifeſtum pōt eſſe, ex cōſideratione rerū materialiū, in qbus inuenit duplex cōpoſitio. Prima qdē formæ & materiæ, ex quibus cōſtituit natura aliqua. Natura autē ſic cōpoſita non eſt ſuum[d] eſſe, ſed eſſe ē actus eius. Vn̄ ipſa natura comparat ad ſuum eſſe, ſicut potentia ad actū. Subtracta ergo materia, & poſito ꝙ ipſa forma ſubſiſtat nō in materia, adhuc remanet cōparatio formæ ad ipſum eſſe, vt potentiæ ad actum. Et talis compoſitio[d] intelligēda eſt ī angelis. Et hoc eſt ꝙ à quibuſdā dr, ꝙ angelus eſt cōpoſitus ex quo eſt & qđ eſt: vel ex eſſe, & quod eſt, vt Boet. dicit. Nam qđ eſt, eſt ipſa forma ſubſiſtens. Ipſum autem eſſe, eſt quo ſubſtātia eſt, ſicut curſus eſt, quo currens currit. Sed in Deo nō eſt aliud eſſe, & quo eſt: vt ſupra oſtenſum eſt.* Vn̄ ſolus Deus eſt actus purus.

Ad IIII dicendū, ꝙ omnis creatura eſt finita[d] ſimpliciter, inquantū eſſe eius non eſt abſolute ſubſiſtēs, ſed limitat ad naturam aliquam cui aduenit. Sed nihil phibet aliquā creaturam eſſe ſecundum quid infinitam. Creaturę aūt materiales hēnt infinitatē ex parte materiæ: ſed finitatem ex perte formæ, quæ limitatur per materiam in qua recipit. Subſtantiæ autem immateriales creatæ, ſunt finitæ ſm ſuum eſſe, ſed infinitæ[d] ſm quod eorum formæ nō ſunt receptæ in alio,* ſicut ſi diceremus albedinem ſeparatam exiſtētē, eſſe infinitam quantum ad rōnem albedinis: quia non contrahit ad aliquod ſubiectum. Eſſe tn̄ eius D. 112. 36
eſſet finitum, qa determinat ad aliquam naturam ſpecialē. Et pp hoc dr in libro de cauſis, ꝙ intelligentia eſt finita ſuperius, inquantum ſcilicet, recipit eſſe à ſuo ſuperiori: ſed eſt infinita inferius, inquantum non recipitur in aliqua materia.

Articvlvs III.

Vtrum angeli ſint in aliquo magno numero.

Ad tertium ſic pceditur. Vr, ꝙ angeli non ſint in aliquo magno numero[h]. Numerus. n. ſpēs quātitatis eſt, & ſequit diuiſionem continui. Hoc aūt non pōt eſſe in angelis, cū ſint incorporei, vt ſupra oſtenſum ē.* Ergo angeli nō poſſunt eſſe in aliquo magno numero.

¶2 Præt. Quātò aliqd eſt magis pinquū vni, tantò minus eſt[h] multiplicatū, vt in numeris apparet. Natura aūt angelica inter alias naturas creatas eſt Deo propinquior[e]. Cum ergo Deus ſit maximè vnus, videtur quòd in natura angelica inueniatur minimum de multitudine.

¶3 Pręt. Proprius[h] effectus ſeparatarum ſubſtantiarum, vr eſſe motus corporū cęleſtium. Sed motus corporū cęleſtium ſunt ſm aliquem determinatum numerum paucum, q a nobis apprehendi pōt. Ergo angeli non ſunt in maiori multitudine, q̄ motus corporum cœleſtium.

¶4 Præt. Dion.* dicit 4. c. de diui. no. ꝙ pp radios diuinæ bonitatis ſubſiſtūt intelligibiles, & intellectuales oēs ſubſtātiæ. Sed[h] radius non multiplicat, niſi ſm diuerſitatem recipientium. Nō aūt pōt dici ꝙ materia ſit receptiua intelligibilis radij, cum ſubſtātiæ intellectuales ſint immateriales, vt ſupra oſteſum ē.* Ergo vr ꝙ multiplicatio ſubſtantiarū intellectualiū nō poſſit eſſe, niſi ſm exigentiam primorū corporum: ſ. cœleſtium, vt ad ea quodammodo proceſſus prædictorum radiorum terminetur. Et ſic idē quod prius.

Sed contra eſt, quod dicitur Dan. 7. Millia millium miniſtrabant ei, & decies centena millia aſſiſtebant ei.

Reſpon. Dicēdū, ꝙ circa numerū ſubſtantiarū ſeparatarū, diuerſi diuerſis vijs pceſſerūt. Plato. n. poſuit* ſubſtantias ſe-

Svper Q. L. Art. III.

Ferr. 2. cont. c. 91. 92. Bannes art. 3. Perrera per totum.

Titulus clarus eſt. In corpore ſūt duo. Primo referūtur opiniones, Platonis, Ariſtotelis, & Rabbi Moyſi, & ſingillatim improbant. Secundo ſoluit quæſito tali cōcluſione. Angeli ſunt in quadā maxima multitudine, omnē materialem numerum excedentes. Et probatur dupliciter. ſ. authoritate Dio. & rōne tali. Quātò aliqua ſunt in entibus pfectiora, tantò in maiori excellu creata ſunt. Angeli ſunt pfectiſſima ergo. Maior phatur dupliciter. primò, qa perfectio vniuerſi eſt principaliter intenta. ſecundò, quia videmus corpora cœleſtia creata in maximo excellu ſecundū magnitudinem. 263 5. 1. 35. 5. 21. 3. 31 2. c. 64. & 92. 93 po. q. 6 ar. 6. co. h. 2. c. 2. 93. c. 2. & 4. *Ar. 1. ha q. q.

¶Circa hanc rationē aduerte, quod probatio maioris ſatis obſcurè habetur in litera, quia clarius poſita fuerat in 2. cōtra Gent. cap. 92. ubi apertè probatur, ex hoc quod perfectio vniuerſi, quæ in ordine conſiſtit, exigit vt partes eius principales, quæ propter ſeipſa ſunt, plurificentur quātum poſſibile eſt, eo ꝙ hæc differentia eſt inter quæſita pp aliud, & quæſita pp ſe: quod quæſita propter aliud exiguntur in tanto numero, quantum ſufficit ad illū finem. Quæſita verò propter ſe, quanto plura ſunt, tantò melius eſt vniuerſum. Et quia pfectiora in entibus, ſunt partes pp ſe ſūt, & imperfectiora ſunt pp ipſas: ideò ab intendente principaliter vniuerſi pfectionem, quantò aliqua ſunt perfectiora, tantò in maiori exceſſu ſecūdum multitudinem, uel magnitudinem erant creanda. *Cap. 4. ſi quantitas à perſ. *Art. 1. ha q. q. *In pr. ferè Ariſt. 2. Metaph. tex. 6.

¶Circa

¶Circa maiorem eiuſdem rationis, occurrit dubium: quia non videtur uerum, ꝙ quantò aliqua ſunt perfectiora, excelsūt alia magnitudine, uel multitudine. Aurum enim neutro mō excedit ferrum. Gemmæ quoque inconparabiliter exceduntur à lapidibus: & tamen conſtat hæc precioſiora eſſe. & capillorum, & arenæ, & aliorum huiuſmodi, non ſuperare comparari uidetur rebus intellectualibus.

¶Ad hoc dr, ꝙ ſermo iſte p ſe loquēdo eſt de multitudine ſpecifica. Tūm, quia in angelis non reperitur alia multitudo. Tū, quia uis medij ſuper quo fundatur rō, non exit limites talis

¶Ad hoc vr dicendū, ꝙ ueris 1. de cœlo & mundo diſcutur, partes uniuerſi ſunt duplices. Quædā veluti integrātes ſubſtātiā eius: & hæ pertinēt ad primā integritatē vniuerſi. Quædā verò ſunt, uelut perficientes ipſum ad ſecūdariam pfectionē uniuerſi, & ſunt eſſe dus primarū. Primæ partes ſunt elemēta, corpora cœleſtia, & intellectuales creaturæ. Secūdæ uerò ſunt aliæ mixta. In Primis partibus intelligēda eſt maior ſancti Thomæ, & in illis eſt uerissima: & ſatis ſufficiēs ppoſito ſuo. Quia ex hoc, nō ſolū cōcludit, ꝙ numerus angelorū, ſ. intellectualiū ſubſtantiarū excedit numerū cęlorum, & elemētorū. Sed quēadmodum excellum magnitudinis incōparabiliter inuenimus inter ſuperiora corpora & inferiora, à fortiori, cū longè pl[9] diſtent ſubſtāntiæ immobiles & ſpirituales à corporalibus, ꝙ quęcunque corpora inter ſe, cōſequēs eſt, eas incomparabiliter excedere & pdictorū & cæterorū materialium multitudinem. †Li. 1. Me ta. tex. 11. & multis tex. 10. 3. 165 *Lib. 12. Meta. tex. 43. to. 3. b 341 *Li. 1. per ſenſib. ca. 4. & 6. *Lib. 12. Met. tex. 43. to. 3.

¶Circa cōcluſionem principalem, dubiū occurrit an intelligatur de omni multitudine materiali, ſcilicet, ſecundum ſpecies, & ſecundum numerum: an de multitudine ſpecifica materialium tantum: an de multitudine primarum partium materialium uniuerſi. Si hoc tertio, vel ſecundo modo intelligit, nō ēm magn[9] & exceſſiuus uidetur numerus angelorum, quantus dici ſolet, & tamen tertio modo intelligi oportere, ſolum præcedens oſtēdit. Alioquin, æquiuocatio contingeret in præmiſſis, & concluſione. Si autē primo modo, abſurditas non parua uidetur, putà, ꝙ ſint plures angeli q̄ grana milij, frumenti &c. numeri enim horū, *Cap. 14. in medio libr. h 334

paratas eſſe ſpecies rerū ſenſibi[i]liū, utpote: ſi ponerem[o] ipſam naturā humanā eſſe ſeparatā: & ſecūdū hoc oportebat dicere, ꝙ ſubſtātię ſeparatæ ſint ſecundūm numerum ſpecierum ſenſibilium. Sed hāc poſitionē improbat Ari. † ex eo, ꝙ materia eſt de rōne ſpecierū ſenſibiliū.[e] Vn̄ ſubſtātiæ ſeparatæ nō pſſit eſſe ſpecies exemplares horū ſenſibiliū, ſed habēt quaſdā naturas altiores naturis rerum ſenſibilium. Poſuit tn̄ Ariſt.* ꝙ illæ naturæ perfectiores habēt ordinem ad ſenſibilia iſta, ſecūdùm rationem mouentis & finis. Et ideò ſecundūm numerū primorū motuum, conatus eſt adinuenire numerū ſubſtantiarum ſeparatarum.[e]

Sed quia hoc vr repugnare documentis ſacræ ſcripturæ,* Rabbi Moy. Iudæ[9] uolēs utrūq; concordare poſuit, ꝙ angeli ſecundū ꝙ dīr ſubſtantiæ immateriales, multiplicant ſecundū numerū motuū uel corporum cœleſtiū, ſm Ari.* Sed poſuit ꝙ angeli in ſcriptura dīr ēt homines diuina annunciantes, & item uirtutes rerum naturalium, q̄ Dei omnipotentiam manifeſtāt. Sed hoc eſt alienū à cōſuetudine ſcripturæ, ꝙ uirtutes rerū irrationabiliū, angeli nominent. Vndè dicendum eſt, ꝙ ēt angeli, ſecundum ꝙ ſunt immateriales ſubſtantiæ, in quadam multitudine maxima ſunt, omnē materialē multitudinē excedētes. Et hoc eſt qđ dicit Dio.* 9. cap. Cœleſt. Hierarch. Multi ſunt beati exercitus ſupnarum mentium, infirma & cōſtrictā excedētes noſtrorū materialiū numerorū cōmenſurationē.* Et huius rō eſt, quia cum pfectio uniuerſi ſit illud, quod pcipuè Deus intēdit in creatione rerū, quantò aliqua ſunt magis pfecta, tantò in maiori exceſſu ſunt creata à Deo: ſicut autē in corporibus attēdit exceſſus ſecundū magnitudinē, ita in reb[9] incorporeis poteſt attendi exceſſus ſecundùm multitudinē. Videmus aūt, ꝙ corpora incorruptibilia, quæ ſunt pfectiora inter corpora, excedūt quaſi incomparabiliter ſecūdū magnitudinē corpora corruptibilia. Nam tota ſphæra actiuorū & paſſiuorū eſt aliquid modicum, reſpectu corporū cęleſtiū. Vndè[m] rōnabile eſt, ꝙ ſubſtantiæ immateriales excedant ſecūdū multitudinē ſubſtantias materiales, quaſi imcōparabiliter.[n]

Ad primvm ergo dicendum, ꝙ in angelis non eſt numerus, qui eſt quantitas diſcreta, cauſatus ex diuiſione cōtinui, ſed cauſatus ex diſtinctione formarū, put multitudo eſt de trāſcēdentibus ut ſupra dictū eſt.*

Ad II dicendum, ꝙ ex hoc, ꝙ natura angelica eſt Deo pinqua, oportet ꝙ habeat minimum de multitudine in ſui cōpoſitione. non autem ita, quòd in paucis ſaluetur.

Ad III dicendum, ꝙ ratio illa eſt Ariſ. in 11. Metaphy. Et ex neceſſitate concluderet, ſi ſubſtantiæ ſeparatę eſſent pp ſubſtātias corporales. Sic. n. fruſtra eſſent immateriales ſubſtātiæ, niſi ex eis aliquis motus in reb[9] corporalibus appareret. Non eſt autem hoc uerum, ꝙ ſubſtātiæ immateriales ſint pp corporales: quia finis, nobilior eſt his, q̄ ſunt ad finem. Vnde etiā Ariſt. dicit ibidem, ꝙ hæc ratio non eſt neceſſaria, ſed probabilis. Coactus autem fuit hac ratione uti: quia ad cognoſcēdū intelligibilia, non poſſumus puenire niſi per ſenſibilia.

Ad IIII dicendū, ꝙ ratio illa procedit ſecundum opinionē eorum, qui cauſam diſtinctionis rerum ponebāt eſſe materiam, hoc autem improbatum eſt.* Vnde multiplicatio angelorum neque ſecundum materiam, neque ſecundūm corpora eſt accipienda, ſed ſecundū diuinam ſapientiam, diuerſos ordines immaterialium ſubſtātiarum excogitantem.

multitudinis: qa primæ partes uniuerſi elementa, & corpora cęleſtia. ſ. ſingulis indiuiduis cōtēta ſunt. Nec ex hoc ſequitur: non eſſe exceſſiuum numerū angelorū: quia multitudo incōparabiliter excedens multitudinē ſpecificam materialē, ualdè magna eſt: quēadmodum magnitudo primi orbis incōparabiliter excedēs quātitatem elemētalem, valdè etiam magna eſt. Et hæc eſt abſque dubio mens S. Thomæ. Vndè inferius, quæſt. 112. art. 4. ad ſecūdū de hoc loquēs, appoſuit naturæ nomen, dicens, ꝙ excedunt oēs naturas corporeas. Et in Quæſt. de poteſtia Dei. qſt. 6. articu. 4. in corpore: appoſuit nomē ſpeciei, dicēs, ꝙ excedūt oēs ſpecies materialiū. Idem aūt quod ſ oppoſitum obiicitur de primis partib. vniuerſi, non obſtātiqm primæ partes corporales uniuerſi contineat cæteras ſpecies: & ſi non formaliter, ſaltem uirtualiter. Et iō loq. de multitudine primarum partiū uniuerſi, & loqui de multitudine ſpecifica oīum materialiū, nō refert, niſi ſecundū implicitum & explicitum. Ac per hoc excedens improportionabiliter multitudinem primarū materialiū partiū vniuerſi, excedere ēt improportionabiliter ītelligit multitudinē implicitē, & uirtualiter cōtentā in illis. Et ſi obiicia: ergo itelligit ēt de materiali diſtinctione: qa ēt uirtualiter cōtinet illas primæ pater rōſio, ꝙ nō eſt ſimilis rō, quia cū ex habitudine partiū vniuerſi eiuſq; pfectiōe, rō ſolum trahat, vt patet ex dictis & pptereà de illa multitudine ſermo eſſe dr, q̄ ad pfectionē ſpectat uniuerſi, qualis nō eſt multitudo numeralis, ſed ſpecifica primarum partiū formaliter ſecundarū uirtualiter. a 372 Concl. 10. *q. 11. *q. 47. ar tic. 1.

SVPER Q. L. ARTIC. IIII.
Ferr. 2. cont. c. 91. 92. Scot. 2. ſ. d. 3. q. 7. Mairo. 2. ſ. d. 3. q. 2. Egid. 2. ſ. d. 3. q. 2. ar. 3. Bannes. ar. 4.
S. Bona. 2. ſ. d. 9. q. 1. ar. 1. Riccar. 2. ſ. d. 3. q. 1. Duran. 2. ſ. d. 3. q. 3. Capr. 2. d. 3. q. 1. con. 5.

Titulus clarus.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum angeli differant ſpecie.

AD QVARTVM ſic ꝓcedit. Vr, ꝙ angeli ñ differãt ſpecie. Cũ.n. differẽtia ſit nobilior genere, q̃cũq; cõueniũt ſm id, qđ eſt [h] nobiliſſimum in eis, conueniunt in vltima differentia cõſtitutiua, & ita ſunt eadem ſm ſpeciem. Sed omnes angeli cõueniũt in eo, qđ eſt nobiliſſimũ in eis, ſ. in intellectualitate. Ergo oẽs angeli ſunt vnius ſpẽi.

¶2 Præt. Magis & [h] minus nõ diuerſificãt ſpeciẽ. Sed angeli nõ vĩr differre ad inuicem niſi ſm magis & minus: prout ſcilicet, vn[9] alio eſt ſimplicior, & perſpicacioris intellectus. Ergo angeli non differunt ſpecie.

¶3 Præt. Aĩa[h] & angelus ex oppoſito diuiduntur: ſed oẽs aĩæ ſunt unius ſpẽi. Ergo & angeli. H

¶4 Præt. Quãto aliquid eſt pfectius in natura, tãto magis debet [h] multiplicari. Hoc autem non eſſet, ſi in una ſpecie eſſet vnum tm̃ indiuiduũ. Ergo multi angeli ſunt unius ſpeciei.

SED CONTRA eſt, ꝙ in his q̃ ſunt unius ſpeciei, nõ eſt inuenire prius & poſterius, vt dr̃ in 3. Metaph.* Sed in angelis etiã vnius ordinis ſunt primi, & medij, & vltimi, vt dicit Dion.† 10. cap. Angelicę Hierar. Ergo angeli non ſunt eiuſdem ſpeciei. I

RESPON. Dicendũ, ꝙ quidã dixerunt omnes ſubſtantias ſpirituales eſſe unius ſpeciei, etiã animas.* Alij uerò, ꝙ omnes angeli ſunt unius ſpeciei, ſed non animæ. Quidã uerò, ꝙ omnes angeli unius Hierarchiæ, aut ẽt vnius ordinis. ſed hoc ẽ impoſſibile. Ea.n. q̃ conueniunt ſpecie, & differunt numero, conueniunt in forma, ſed diſtinguuntur materialiter. Si ergo angeli non ſunt cõpoſiti ex materia & forma, ut dictũ eſt ſupra:* ſequitur [d] ꝙ [m] impoſſibile ſit eſſe duos angelos vnius ſpeciei[n]: ſicut ẽt impoſſibile eſſet dicere, K ꝙ eſſent plures albedines ſeparatæ, * aut plures humanitates, cum albedines nõ ſint plures, niſi ſm quod ſunt in pluribus ſubſtantijs.[e] Si tñ [f] angeli haberent materiam, nec ſic poſſent eſſe plures angeli vni[9] ſpeciei[g]. Sic.n. oporteret, ꝙ principium diſtinctionis vnius ab alio eſſet materia: non qdẽ ſm diuiſionẽ quãtitatis, cũ ſint incorporei, ſed ſecundum diuerſitatem potentiarũ. Quæ quidem diuerſitas materiæ, cauſãt diuerſitatẽ non ſolum ſpeciei ſed generis. G

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, ꝙ differentia eſt nobilior genere: ſicut determinatũ indeterminato, & propriũ cõmuni, non aũt ſicut alia, & alia natura: * Alioquin oporteret, ꝙ omnia animalia irrationalia eſſent unius ſpeciei, uel ꝙ eſſet ĩ eis aliqua alia pfectior forma, q̃ anima ſenſibilis. Differunt ergo ſpecie animalia irrationalia ſm diuerſos grad[9] determinatos naturæ ſenſitiuæ. Et ſimiliter oẽs angeli differunt ſpecie ſecundũ diuerſos gradus naturæ intellectiuæ.

AD II dicẽdum, ꝙ magis, & minus ſecundum ꝙ cauſantur ex itẽtione & remiſſione vni[9] formæ, non [d] diuerſificant ſpeciem. Sed ſecundum quod cauſantur ex formis diuerſorũ graduum, ſic diuerſificant ſpeciẽ: ſicut ſi dicamus, quod ignis eſt perfectior aere. & hoc modo angeli diuerſificantur ſecundũ magis & minus.

AD III dicendũ, ꝙ bonum ſpeciei præponderat bono indiuidui. Vnde multò melius eſt, ꝙ multiplicẽtur ſpecies in angelis, quàm quòd multiplicentur indiuidua in vna ſpecie. K

AD IIII dicẽdũ, ꝙ multiplicatio ſm numerum cum in infinitũ protendi poſsit, nõ intenditur ab agente, ſed ſola multiplicatio ſm ſpeciem, vt ſupra dictum eſt.* Vnde perfectio naturæ angelicæ reqrit multiplicationem ſpecierum, non autem multiplicationem indiuiduorum in una ſpecie.

[Commentary, foot of the left page:] ꝙ aliquo mõ differt ſecũdũ materiã. Ac ꝓ hoc, ex negatione cõpoſitionis nõ põt inferri negatio differẽtiæ materialis: ſed eſt … fallacia cõſequẽtis ab inferiori ad ſuperius negatiuẽ … differũt materialiter, ſignificat differẽtiã in materia … ter ſumpta … Sed tunc nihil oĩno ꝓbat … eãdẽ rõne … ſ. minor ſub intellecta, ſ. angeli … iectualitas ẽ vltima & ſũma natura … ꝓpoſitionib[9], ꝓducẽdũ ẽ argumẽtũ. Maior.n. ex prima … ex

[Commentary, head of the right page:] … ſecũda, ſ. propoſitione. Si.n. genus ſeorſum inuenitur à ſm … na natura, quia natura imperfectior, conſequens eſt, ꝙ nõ oẽs angeli conueniant in ſumma natura. Et ſi conueniunt in ſumma natura, ꝙ illa non ſit genus, quia non poteſt extra ſeipſam inueniri: ſed angeli conueniũt in intellectualitate, quæ eſt nobiliſſimum omniũ. ergo. A verò conſequentia patet ex 1. Poſterio. & declaratur exemplo rotunditatis circuli, & æris, ſeu circuli ænei. Secunda verò conſequentia fundatur ſuper duobus: primum eſt, Corruptio eſt mutatio de eſſe in non eſſe. Secundum eſt, In omni corruptione oportet materiam remanere. Ex his enim manifeſtè ſequitur ſeparatio formæ à materia: quia cum in omni corruptione deſtruatur aliquod eſſe, & eſſe non poſſit ſeparari à forma, oportet quod eſſe, & forma ſimul pergãt …

ARTICVLVS V.

Vtrum angeli ſint incorruptibiles.

AD QVINTVM ſic ꝓcedit. Vr, ꝙ angeli ñ ſint incorruptibiles. Dicit.n. Dam.* de angelo, ꝙ eſt ſubſtantia intellectualis, grã & ñ natura [h] immortalitatẽ ſuſcipiẽs. B

¶2 Prę. Plato dicit ĩ Timęo, † O Dij [h] deorũ, quorũ opifex idem pr̃q; ego: Opera ſiquẽ vos mea diſſolubilia natura. Hos autem deos non aliud q̃ angelos intelligere poteſt. Ergo angeli natura ſua ſunt corruptibiles.

¶3 Præ. Sc[d]m Greg.* oĩa in nihilũ tẽderẽt, niſi ea man[9] oĩpotẽtis cõſeruaret. Sed qđ in nihilum redigi poteſt eſt [h] corruptibile. Ergo cũ angeli ſint à Deo facti, vr̃ ꝙ ſint corruptibiles ſecundũm ſuam naturam. C

SED CONTRA eſt, qđ Dion.* dicit 4. c. de di. no. ꝙ intellectuales ſubſtantiæ vitam habent indeficientem ab uniuerſa corruptione, morte, & materia, & generatione, n. undę exiſtentes. D

RESPON. Dicendũ, ꝙ [m] neceſſe eſt dicere angelos ſm ſuam naturã eſſe [d] icorruptibiles.* Cuius rõ eſt: quia nihil corrũpit niſi ꝑ hoc, ꝙ forma ei[9] à materia ſeparaĩ. Vñ, cũ angelus ſit ipſa forma ſubſiſtẽs, ut ex dictis patet* impoſe eſt, ꝙ eius ſubſta ſit corruptibilis. Quod.n. cõuenit alicui ſm ſe, nunq̃ ab eo ſeparari põt.* Ab eo aũt cui conuenit per aliud, põt ſeparari, ſeparãto eo ſm ꝙ ei conueniebat. Rotunditas.nã circulo ſeparari nõ põt: quia conuenit ei ſm ſeipſũ: ſed æneus circulus põt amittere rotunditatem per hoc, ꝙ circularis figura ſeparaĩ ab ære. Eſſe aũt ſm ſe competit formæ. * vnumquodq;.n. eſt ens actu ſm quod habet formã. Materia verò eſt ens actu per formã. Compoſitum igiĩ ex materia & forma deſinit eſſe actu per hoc, ꝙ forma [d] ſeparaĩ à materia. Sed ſi ipſa forma ſubſiſtat in ſuo eſſe, ſicut eſt in angelis, vt dictũ eſt:* nõ põt amittere eſſe. ipſa igiĩ immaterialitas angeli eſt ratio, quare angelus eſt incorruptibilis ſm ſuã naturam. & huius incorruptibilitatis ſignum accipi põt ex eius intellectuali operatione. Quia.n. unũquodq; operatur ſm quod eſt actu, operatio rei indicat modũ eſſe ipſi[9].* Spẽs autẽ & rõ operationis ex obiecto cõprehendiĩ. Obiectũ aũt intelligibile, cum ſit ſ. tp̃s, eſt ſempiternum. vr̃ ꝙ oĩs ſubſtãtia intellectualis eſt incorruptibilis ſecundum ſuam naturã. ¶ E

AD PRIMVM ergo dđm, ꝙ Dam. accipit immortalitatẽ pfectã, quæ includit oĩmodã immutabilitatẽ[e]: qa oĩs mutatio ẽ quædam mos, ut Auguſt.† dicit. Perfectam autem immutabilitatem angeli non niſi per gratiã aſſequuntur: ut infra patebit.

AD SECVNDVM Dicendũ, ꝙ Plato. per deos intelligit corpora cœleſtia, q̃ exiſtimabat eſſe ex elementis compoſita. Et iõ ſm ſuam naturam erant diſſolubilia, ſed uoluntate diuina ſemper conſeruabantur in eſſe.*

AD TERTIVM dđm, ꝙ ſicut ſ dictum eſt, * quoddam neceſſa-

SVPER QVÆ. L. ART. V.
Ferr. 2. cont. c. 54. 91. Capr. 2. diſ. 8. quæſt. 3. con. 2. Bannes art. 5. Albert. Magn. 2. diſtin. 3. artic. 11.

Titulus clarus eſt.

¶ In corpore vna concluſio. Angeli ſunt incorruptibiles ſecundum ſuam naturam. Probatur dupliciter. Primò ſic. Omne quod corrumpitur, per hoc corrumpitur, quòd eius forma ſeparatur à materia, ergo angeli ſunt incorruptibiles. tenet conſequentia: quia angeli ſunt formæ ſubſiſtentes, & omnino immateriales, ac per hoc in eis nõ poteſt habere locum ſeparatio formæ à materia. Antecedens uerò probatur ſic: eſſe per ſe cõuenit formæ: ergo inſeparabile eſt à forma. ergo in omni corruptione fit ſeparatio à materia. Antecedens primum nũc aſſumpitur probat ex eo, ꝙ cuicunque conuenit eſſe, conuenit rõne formæ, vt patet in materia, quæ maximè diſtat à forma. Prima …

… de qualibet forma ei … tra Deum: ita ꝙ, nec eſt de eſſentia alicuius formæ, nec fluit ab illa ut paſſio, vt ſuperius in q. 3. ar. 4. dixit: quia nulla res eſt ſibi ſufficiens eſſe, ꝙ ſit. Simpliciter aũt, quia nulla res poteſt intelligi ſub oppoſito eius, quod cõuenit per ſe. Cõſtat autem, ꝙ abſq; contradictione, de quacunque forma, excepta diuina, põt dici quod non eſt, igitur eſſe non per ſe conuenit formæ.

¶ Ad hoc dicitur, quòd ly per ſe, utroque modo interpretari poteſt. Et quo ad primum modum, diſtinguendum eſt de medio, ſcilicet, de media actione, & de media forma. ex coniunctione enim aliquorum immediatè, id eſt, ſine media forma, non põt concludi inſeparabilitas, ut obijciendo probatum eſt. Quãdocunque uerò aliqua duo ſic ſe habent, quod coniũguntur uniuerſaliter abſque media actione coniungẽte, tunc illa duo oportet

oportet eſſe inſeparabilia ab inuicem, propterea quia quæcunque eadẽ generatione generantur, eadem quoque corruptione corrumpũtur. Talis autem immediatio actionis non inuenitur inter materiã & formam, & alia hmõi: qm̃ conſtat præexiſtentibus ſubiectis, agens ſua actione cõiungere illa. Sed inter formã quãcunque, & exiſtentiã rei nulla mediat actio [illegible] hic illi: qm̃ non prius fit forma, & p alia actio [illegible] ipſum fieri formæ ad illã coniunctionẽ terminatur, & pp inſeparabiliter ſe hñt.

¶ Ad euidentiam uero ſecundi modi ſciẽdum eſt, q aliquid cõuenire alicui per ſe, i. non per accidẽs, contingit dupliciter. Vno mõ ſimpliciter. Alio modo phyſicè. Vocatur aũt perſeitas ſimpliciter, quæ fundatur ſuper habitudine terminorum abſolutè ſumptorum. Perſeitas uerò phyſica, q fundatur ſup habitudine terminorũ in eſſe naturali poſitorum: Exemplum primi. Quinarius eſt impar. Exemplum ſecundi. Sortes quandoque corrumpetur. Conueniunt autem hæ duæ perſeitates in hoc, quòd quemadmodũ, q cõuenit alicui per ſe ſimpliciter, neceſſario & inſeparabiliter adhæret illi abſolutè ſumpto, ita proportionabiliter q cõuenit alicui per ſe phyſicè, neceſſario & inſeparabiliter comitatur illud in eſſe naturali poſitũ. Differunt verò, quia prædicata p ſe ſimpliciter, nihil non neceſſariũ ſupponunt, qm̃ reſpiciunt ſubiecta abſolutè ſumpta: prædicata vero per ſe phyſicè ſupponunt aliquid non neceſſarium, ſ. ſubiecta producta fuiſſe in rerum natura: productio autem rerum non ſemper eſt neceſſaria, & hoc eſt, quia talia prædicata reſpiciũt ſubiecta in eſſe phyſico. Ex hoc autem differunt ſecũdo, quia perſeitas prima adeo eſt neceſſaria, vt oppoſitum implicet contradictionẽ. Perſeitas vero ſecunda non eſt neceſſaria, niſi neceſſitate naturalis curſus. & ideo oppoſitum nõ implicat contradictionem. Patent hæc oĩa dicta de perſeitate phyſica cõparando actualem corruptionẽ nõ nunc, ſed qñq; ad quodcũq; corruptibile. Nõ, n. accidit miſto alicui, q corrũpatur qñq; ſed p ſe cõuenit illi ex principijs eſſentialibus: & tñ non implicat contradictionẽ illud nunquã corrumpi, ſed illud ſuæ naturæ dimiſſum nũquã corrumpi. Et per hoc patet rñſio ad obiecta, quia exiſtere eſt prædicatum accidentale reſpectu cuiuſque naturæ citra diuinam, i. non per ſe ſimpliciter, & ideo oppoſitum non implicat cõtradictionem. Dicitur vero prædicatum per ſe reſpectu formæ, q a perſeitate phyſica illi coniungitur: qm̃ formã productã neceſſario comitatur exiſtere, & non per accidens: & hoc eſt verũ, & efficaciter infert propoſitum. Notandum eſt autem, & præ oculis hñda diſtinctio hęc, qm̃ & ad theologalia, & ad phyſica in multis materijs eſt vtilis & neceſſaria. Soluitur quoq; ex dictis, obiectio de ſeparatione exiſtentiæ propriæ ab aĩa Chriſti, producta in rerum natura. Qm̃ illa apud S. T. propriã non habet eſſe exiſtentiæ. It n. ex dictis patet, quòd eſſe per ſe & inſeparabiliter comitatur formam productam quãtũ eſt ex ſe, ſeu ſibi dimiſſam. Anima autem Chriſti producta non ſibi dimiſſa eſt, ſed præuenta à verbo diuino, & ad illius eſſe, aſſumpta eſt.

¶ Secũda ratio à ſigno eſt illa. Obiectum intellectus eſt ſempiternum. ergo intellectualis ſubſtantia eſt incorruptibilis. Antecedens probatur: quia eſt ſupra tempus. Conſequentia verò, quia intellectionis ſpecies & ratio ex obiecto comprehenditur: & operationis modus, operantis eſſendi modum oſtendit: quia unumquodque operatur ſecundum quod eſt actu.

¶ Notãda hic ſunt duo circa antecedens. Primo quòd ſubiectũ antecedentis, ſcilicet, ly obiectum intellectus dupliciter ſumi poteſt, ſcilicet materialiter pro re obiecta intellectui. Alio modo formaliter, id eſt pro intelligibili in actu, vt ſic: primo modo, non ſumitur hic, ſed ſecundo. Secundò, quòd prædicatum antecedentis, ſ. ly ſempiternum, dupliciter ſumi poteſt, ſ. poſitiuè & negatiuè. [illegible] ſecundo modo [illegible] indubitè verum: & primo modo aliqualiter ſit ambiguum [illegible] in ſenſu propoſito [illegible] & magis in primo. Nulli ſiquidem du-

rium eſt q hẽt cãm ſuæ neceſſitatis. Vñ nõ repugnat neceſſario nec incorruptibili, q eſſe eius dependeat ab alio ſicut à cã. Per hoc ergo qđ dr̃, q oĩa deciderent in nihilum, niſi continerentur à Deo & ẽt angeli ñ dat intelligi, quòd in angelis ſit aliquod corruptionis principium: ſed q eſſe angeli dependeat à Deo ſicut à cauſa. Non autẽ dr̃ aliquid eſſe corruptibile, per hoc, q Deus poſſit illud in non eſſe redigere, ſubtrahendo ſuã conſeruationem: ſed p hoc, q in ſeipſo aliquod principiũ corruptionis hẽt, vel contrarietatẽ, vel ſaltẽ potentiã materiæ.

bium eſt, quod intelligibile in actu ut ſic, cũ abſtrahat à motu & mutatione, ſit immutabile & neceſſarium, ac per hoc perpetuum negatiuè. Si quis quoque profundius ſcrutatus fuerit, inueniet, quòd omne intelligibile, vt ſic, eſt ſupra tempus & motũ: conſequens eſt & quod intelligibile per ſe loquendo, vendicet ſibi ſempiternitatem: quemadmodum motui velocibilitatem in infinitum, ac per hoc accidit intelligibili corruptio, q a eſt ſic intelligibile per phantaſmatibus. & q intelligibile in actu, ſi etiam inquantum tale exiſteret ſempiternũ poſitiuè ſcdm̃ ſuum eſſe poneretur, quũ exiſtere ſupra tempus & motum, poneretur habere intelligibile: ergo in actu vt ſic, ſi exiſtit, eſt ſempiternum, poſitiuè & ſi nõ, eſt, ſempiternũ per ſe negatiuè.

¶ Circa conſequentiam aduerte, quòd vis conſequentiæ cõſiſtit in hoc: Intelligibile in actu vt ſic, eſt ſupra tempus, ergo intellectio eſt eorum, quæ ſunt ſupra tpš ergo & intellectualis ſubſtãtia. Prima conſequentia probatur: quia ratio operationis ex pprio obiecto formaliter ſumpto, [illegible] Si enim intelligibile vt ſic ſupra motũ, & tpš eleuatur, immobilitatem ſempiternitatemq; expoſcit: conſequens eſſe debet, ut intellectionis conditio ex immobilitate, & ſempiternitate ſumatur: p hoc ad eundem ſpectat ordinem. Scđa vero cõſequentia, [illegible] ſi intelligere eſt operari hoc mõ, ſ. ſupra tpš &c. ergo modus eſſendi intellectualis ſubæ, erit ſupra tpš & motũ, ergo erit ſempiternus ens. Aduerte benè hic, q ex ſempiternitate obiecti, nõ intulimus ſempiternitatem operationis, [illegible] illam eſſe de ordine ſempiternorum, id eſt, eleuatam ſupra tpš & motũ. Et hoc, p ſe loquendo de intellectione vt ſic: qm̃ p accidens contingit, q intellectio tali modo, ſ. p phantaſmata ſit cũ cõtinuo, & tpe. Ex hoc autem q intellectio ſic eſt eleuata ſupra tempus, ſignũ habemus magnum, quòd intellectus vt ſic, magis eſt eleuatus, ac per hoc ſubſiſtit incorruptibiliter.

QVÆSTIO LI.

De comparatione Angelorum ad corpora, in tres articulos diuiſa.

DEINDE quærit de Angelis p cõparationẽ ad corporalia. Et primò, de cõparatione angelorũ ad corpora. Scđo, de cõparatione angelorũ ad loca corporalia. Tertio de cõparatione angelorum ad motum localem. CIRCA primum quærunt tria.

¶ Primo Vtrũ angeli hẽant corpora naturaliter ſibi vnita.

¶ Scđo. Vtrũ aſſumãt corpora.

¶ Tertiò. Vtrũ in corporibus aſſumptis exerceat opera uitę.

SVPER QVAEST. LI. ART. I.

Ferr. 2. cont. c. 48. 89. Capr. 2 d. 3. q. 1. co. 4. Bannes q. 51 a. 1.

TItulus clarus eſt.

¶ In corpore articuli vna concluſio reſpõſiua, ſ. Angeli nõ hñt corpora ſibi naturaliter vnita. Probat ſic. Dant aliquæ ſubæ intellectuales perfectæ, nõ indigentes accipere ſcientiam à ſenſibus: ergo dant ſubæ intellectuales ſeparatæ à corporibus. Tales dicimus angelos, ergo. Antecedens pbat: quia in quolibet gñe in quo inuenitur imperfectũ, oportet pexiſtere perfectum. Sed in gñe ſubali intellectuali, inuenit aliqua imperfecta indigens ſenſibus ad acquiſitionẽ ſcientię: quia eſt potentia in gñe intelligibilium: vt patet de aĩa humana. ergo &c. conſequentia uero pbat ſic. In antecedente duo aſſumpſimus, ſ. ly ſubæ intellectuales, & ly perfectæ abſque indigentia &c. Et ideo, primo probatur, quod inquantum ſubſtantiæ intellectuales non habent quod ſibi conueniat vniri corpori: deinde probatur, q nec inquantum tales ſubſtantiæ hoc habent. Primum ergo probatur ſic: Intelligere non eſt actus corporis, nec alicuius virtutis corporeæ, ergo eſſe vnitum corpori nõ eſt de ratione intellectualis ſubſtantię ut ſic: ergo non conuenit omni intellectuali ſubſtantię. Iſta vltima conſequẽtia probatur, quia quod accidit alicui naturę, non uniuerſaliter inuenitur in illa, & declaratur exemplo alarum reſpectu animalis. Secundum verò probatur ſic: Subſtãtię intellectuali accidit vniri corpori propter imperfectionem & indigentiam ſcientiæ, ut patet de anima hominis, ſed hęc non inuenitur in ſubſtantijs perfectis ergo.

¶ Circa antecedẽs, & eius probationem occurrit [illegible] Primo enim dubitatur de terminis aſſumptis, ſ. perfectũ & imperfectum: quomodo in iſta probatione ſumatur: [illegible] in quocũq; genere inuenitur imperfectũ, in eodẽ oportet præexiſtere perfectum. Aut enim hæc propoſitio fundatur ſuper illo principio, Actus eſt naturaliter prior potentia: & hoc non quia

---

quia nec ex illius principij, non certificatur niſi ex hoc q aid quod eſt in potentia, oportet reduci ad actũ ab eo, qđ eſt i actu. quod in propoſito non habet locum. Ex hoc nanque principio non põt concludi, niſi aliqua ſubſtantia intellectualis q ſit reducẽs in actu animam [illegible] q eſt in potẽtia: talis aũt eſt intellectus agẽs, quicquid ille ſit. Aut fundat ſuper illo alio principio, ſ. [illegible] oportet unũ ſe hr̃e vt habitũ & perfectionẽ alterũ uerò vt priuationẽ, & imperfectionẽ & hoc ẽt nõ ſufficit propoſito: qm̃ ex hoc, nihil aliud põt cõcludi, niſi q datur aliqua ſubſtantia intellectualis ſcdm̃ naturã ſine ſpẽs, pfectior aĩa humana. Vtrũ aũt illa pfectior ſpẽs hẽat ſciam cõpletam [illegible] non, ex hoc principio nõ ſufficiẽter concludit: qa ſtat eſſe ſpẽm pfectiorẽ, & tñ non hr̃e tali mõ ſciam. Et confirmat hoc, ex natura ſenſitiua in qua qm̃ inuenitur natura ſenſitiua imperfecta in aĩal b. imperfectis, conſtãs é, vt dantur aĩalia perfectiora, a. hñtia uirtutes ſenſitiuas pfectiores. Nõ tñ ex hoc ſeqtur, q dentur animalia hñtia ſpẽs ſenſibiles congenitas ſiue interiores, ſiue exteriores. Sic ergo erit in propoſito. Secundò dubitatur circa aliam terminum [illegible] aſſumptum, ſ. ly in eodem gñe. Aut n. ſumit genus ſtrictè. Et hoc nõ, quia ſequeret q illa rõ non valeret, niſi ex ſuppoſitione, q angeli ſunt in gñe: quod ab omnibus non conceditur, immo ẽt ſententia diſcrepare [illegible] Aut ſumitur gen. p coordinatione, iuxta conſuetudinem qua ſolemus dicere in genere entium, & in gñe intelligibilium &c. Et ſi ſic ſumitur, intentum non concluditur, quãuis uerũ aſſumatur. Qm̃ dicetur, q ſubſtantia illa intellectualis perfecta, quam oportet præexiſtere in genere intelligibiliũ, eſt Deus glorioſus, & per hoc, malè illatũ eſt, tales dicimus Angelos. Tertio circa ipſum accidens dubitatiuncula occurrit: qm̃ in numero plurali dr̃, q ſunt aliquæ ſubſtantiæ intellectuales &c. Et ex probatione adducta non poteſt inferri niſi in numero ſingulari, ergo eſt aliqua ſubſtantia intellectualis perfecta &c. Male igitur concluſum videtur illud antecedens.

¶ Ad euidentiam harum dubitationum notandum eſt, q vis rationis aſſumptæ ad probandum aũs conſiſtit in hoc, q quęcũque datur aliqua natura diſtinguibilis per plures modos, aut diuiſiones eſſentiales, neceſſe eſt, q inueniatur & ſecundum imperfectiorẽ modum diuiſum, & inueniatur & ſecundum perfectiorẽ. Et huius rõ eſt multiplex [illegible] quia eum utrunque ſit poſſibile, natura, non eſt magis ſolicita circa imperfecta: quàm circa perfecta, Tũ, quia imperfectiora ſunt propter magis pfecta. Tũ, quia, diuiſiua naturæ pluriſicabilis, aut ſunt ſimul natura, ut patet de differentijs condiuidentibus genus ex poſt prædicamentis: aut alterum ſe habet vt prius, & alterũ vt poſterius, vt contingit in diuiſione analogi: & ſic etiã poſterius infert prius. ¶ Hoc igitur ſtante, dicitur ad primum dubium, quòd licet ac-

ARTICVLVS I.

Vtrum angeli habeant corpora naturaliter ſibi unita.

Perſſs. per tot. 366 [illegible]

AD PRIMVM ſic proceditur. Vr, q Angeli habeant corpora naturaliter ſibi unita. Dicit. n. Orig. in li. periarchon, Solius Dei, i. Patris & Filij & ſpiritus ſancti naturæ illud ppriũ eſt, vt ſine materiali ſubſtantia & abſq; ulla corporeæ adiectionis ſocietate, itelligat exiſtere. Bernard⁹ ẽt dicit in 6. Hom. ſup cant. Dem⁹ Deo ſoli ſicut immortalitatẽ, ſic incorporeitatẽ cuius natura ſola neq; pp ſe, neque pp aliũ ſolatio indiget inſtrumẽti corporei. Liquet autẽ oẽm ſpm̃ creatũ, corporeo indigere ſolatio. Aug. ẽt dicit ſuper Ge. ad lit. Dæmones aerea dicunt aĩalia: qa corporũ aereorum natura indigent. Eadem autem eſt natura dæmonis & angeli. Ergo angeli habent corpora naturaliter ſibi unita.

¶ 2 Præt. Greg. in Homil. Epiphaniæ, noĩat angelum rõnale aĩal. Oẽ aũt aĩal cõponitur ex corpore & aĩa. Ergo angeli hñt corpora naturaliter ſibi unita.

¶ 3 Præt. Perfectior eſt uita i angelis, q̃ in aĩabus. Sed anima nõ ſolũ uiuit, ſed ẽt uiuificat corpus. Ergo angeli viuificant corpora naturaliter ſibi unita.

SED CONTRA eſt, quod dicit Dion. 4. c. de di. no. quòd angeli ſicut incorporales intelligũtur, ita & immateriales.

RESPON. Dđm, q angeli nõ hñt corpora ſibi naturaliter vnita. Qđ. n. accidit alicui naturæ, nõ inuenit vliter in natura illa: ſicut hr̃e alas, qa non eſt de rõne aĩalis, nõ cõuenit oĩ aĩali. Cũ aũt intelligere nõ ſit actus corporis, nec alicuius uirtutis corporeæ, ut infra patebit, habere corp⁹ unitũ, nõ eſt de rõe ſubſtantiæ intellectualis inqũ hmõi, ſed accidit alicui ſubſtantiæ intellectuali pp aliqd aliud, ſicut humanæ aĩæ cõpetit vniri corpori: quia eſt imperfecta & i potẽtia exiſtẽs in gñe intellectualiũ ſubſtantiarũ, nõ hñs in ſui natura plenitudinẽ ſciæ, ſed acquirẽs eã per ſenſus corporeos à ſenſibilib. reb. ut infra dicet. In quocũque aũt gñe inuenit aliqd imperfectũ, oportet p exiſtere aliqd perfectũ in genere illo. Sunt igit aliquę ſubſtantiæ pfectæ intellectuales in natura intellectuali, nõ indigẽtes acquirere ſciam à ſenſibilib. rebus. Non igit oẽs ſubſtãtiæ intellectuales ſunt unitæ corporibus, ſed aliquę ſunt à corporib. ſeparatæ. & has dicim⁹ angelos.

AD PRIMVM ergo dđm, q ſicut ſupra dictũ eſt, quorundã opinio fuit, q omne ens eſſet

¶ Et ad obiectionem in oppoſitum [illegible] dupliciter. Primò, q quia hæc duo, ſ. perfectior natura intellectualis q̃ ſit tota aĩa humana: & natura intellectualis, ita perfecta, q non indiget acquirere ſciam à ſenſibilibus, conuertuntur ad inuicem [illegible] S. Th. efficaciter cõcludit antecedẽs, p conſtãti dimiſit. Et declaratur cõuertibilitas hæc ex inferius dicendis [illegible] manifeſtabitur in q. 70: aĩam intellectiuã pp ipſum intelligere, in ſolo hoĩe indigere corpore. Et põt ẽt colligi ex dictis Ariſto. in 3. de aĩa, [illegible] & põt cõne probari: ſed nolo nunc inſiſtere. Secundò dr̃, q dato, quòd ſupra aĩam hominis eſſent aliquæ ſubſtantiæ intellectuales, nõ hñtes ſciam inditã à natura, adhuc [illegible] cõcludit intentũ: qm̃ hr̃e ſciam congenitã, eſt modus poſſibilis, ſcdm̃ naturã intellectualis ſubſtantiæ, & eſt perfectus: ergo ſi dẽtur imperfecti modi hñdi naturam intellectualem, dẽt inueniri modus perfect⁹ hñdi eandẽ: ac p hoc, dentur ſubſtantiæ intellectuales, non indigentes acquiſitione ſciæ. Et per hoc patet rñſio ad confirmationẽ: quia non eſt ſimile [illegible] in natura intellectuali & ſenſitiua, quo ad hoc, q in natura intellectuali modus hñdi illam cum plenitudine, virtutis & ſpecierũ ab intrinſeco, eſt modus poſſibilis in natura. Mod⁹ verò habendi naturã ſenſitiuam ſic perfectam, quòd habeat ſpecies ſenſibiles inditas, eſt modus impoſſibilis in natura: & ideò ratio procedit in natura intellectuali, non autem in ſenſibili.

¶ Ad ſecundam dubitationem dicitur, quòd quomodocũque ſumatur genus, intentum concluditur. Tũm, quia Deus nõ cõcluditur in coordinatione ſubſtantiarum intellectualium: quoniam non eſt pars uniuerſi, ſed bonum ſeparatum eiuſdẽ vt dicitur in 12. Meta. tex. 52. Tũm, quia reſtringẽdo minorem, ſ. in genere intellectualium ſubſtantiarum conditarum, nihilominus ſequitur propoſitum, ut patet diſcurrenti.

¶ Ad tertium dubium dicitur, quòd numero plurali uſus eſt S. Thom. non ex ui rationis huius præcisè: ſed ex hac ratione ſimul & ſupradictis in præcedente quæſtio. de numero intellectualium ſubſtantiarum.

¶ Circa probationem illius conſequentiæ, ſ. accidit, ergo nõ conuenit uniuerſaliter, dubitari poteſt: quia non videtur neceſſaria. Quoniam ſtat aliquid accidere alicui, & tamen conuenire omni, nihil. n. prohibet plorem, nil quodlibet aliud accidere animali: & tamen inueniri in omni animali.

¶ Ad hoc breuiter dr̃, q accidentia, id eſt prædicata accidẽtalia, ſunt in duplici ordine: & quædam ſunt accidentalia & ſuperiori & inferiori: ut quædam uerò ſunt accidentalia quidẽ ſuperiori, eſſentialia tñ & conſtituentia inferiori: vel cõſequentia eſſentialiter cõſtitutum inferiorũ, ut riſibile uel viſibile, reſpectu animalis eſt accidẽs: reſpectu verò hominis eſt eſſentiale. Cum ergo

*C. 4. parũ à prin.

Conclu. 10

*q. 75. artic. 2.

390

*q. 84. ar. 6. & 89. artic. 1.

*q. 50 artic. 1.

ergo dicitur, quòd accidens alicui naturæ non conuenit ei uniuerſaliter, vera neceſſaria propoſitio eſt, de accidente ſecundo modo. Vera etiam vt in pluribus de accidente ut in primo modo. Et quia S.T. de accidente ſecundo modo loquebatur, ideò non ſolum ex ueris, ſed ex neceſſarijs proceſſit.

¶ Circa probationem conſequentiæ, quo ad ſecundā partē dubitari poſſet, quòd nō niſi vnus modus excluditur quo, ſubſtātia intellectualis corpus naturaliter vnitum habere poteſt, ille ſcilicet quòd animæ humanæ competit. Poſſet enim aliquis dicere, quòd inſufficienter concluditur ſeparatio naturalis à corpore ex hoc, niſi probetur, quod nullus alius modus eſt poſſibilis: quod cum S.T. non fecerit inſufficienter concluſiſſe videtur.

¶ Ad hoc dicitur, quod formaliter loquendo de ſubſtantia intellectuali & tota eius latitudine per ſe, i. de omnibus ſubſtantijs intellectualibus, & inquantum intellectuales ſunt, & inquantum ſic vel ſic intellectuales ſunt: ſufficiens fuit proceſſus S. Thom. quia hoc unicò contingit, in intellectualem operationem egere corpore, i. pp acquiſitionē ſcientiæ & ſeruitiū phantaſmatum, vt contingit in hoīe. Et quia S.Th. formaliter de ſubſtantia intellectuali loquebatur, ideò hoc vno mō excluſo, pertranſiuit. Et uerè ſapienter proceſſit: quia dato quod alicui ſubſtantiæ intellectuali, puta animæ cœli, uel alicuius corporis aerei, aliundè poſſet cōpetere naturalis vnio ad corpus: nihilominus rō iſta in ſuo pſeuerat robore: quia ſi in latitudine intellectualiū diſcurrēdo p oēs dītas intellectualitatis vt ſic, nō inuenit vnio ad corpus niſi pp imperfectionē vis intellectualis: cōſequens eſt, vt pinueniatur perfecta vis intellectualis abſq; indigentia corporis. Et ſic interpretandus eſt proceſſus S.T.

[margin: *lib. 7. de Ciui. Dei. c. 6. to. 5.]
[margin: *Ar. ſeq.]

corpus. Et ex hac exiſtimatiōe deriuatū vr̄, quod aliq exiſtimauerūt nullas ſubas īcorporeas eē niſi corporibus vnitas: adeò quod, qdā ēt poſuerūt Deū eſſe aiam mūdi: * vt Aug. narrat in 7. de Ciuit. Dei. Sed qa hoc fidei catholicæ repugnat, q ponit Deū ſup oīa exaltatū ſm illud Pſal. 8. Eleuata eſt magnificētia tua ſup cœlos. Orig. hoc de Deo dicere recuſans, de alijs ſecut⁹ eſt aliorū opinionē, ſicut & in multis alijs deceptus fuit, ſequēs antiquorū phſorū opiniones. Verbum āt Ber. pōt exponi, quod ſpūs creati īdigeāt corporali inſtrō, nō naturaliter vnito, ſed ad aliquid aſſumpto, vt infra dicet. Aug. āt loquit nō aſſerēdo, ſed opinione Platonicorū vtens, q ponebāt eſſe qdā aialia aerea quæ dæmones nominabant.

Ad II. dd̄m, quod Gregor. noīat Angelum rōnale aīal metaphoricè pp ſimilitudinem rationis.

Ad III. dd̄m quod viuificare effectiuè ſimpliciter pfectionis eſt. Vñ & Deo conuenit, ſm illud 1. Reg. 2. Dominus mortificat & viuificat, ſed viuificare formaliter ē ſubē, q̄ ē pars alicuius naturæ, & non hñtis in ſe integrā naturam ſpeciei. Vndè ſubſtantia intellectualis, quæ non eſt vnita corpori, eſt perfectior q̄ ea, q̄ ē corpori vnita.

¶ Sed cōtra hanc rñſionem quis ſimiliter inſtari pōt: quia ex vi iſtius pceſſus non pōt inferri, quod ſunt ſubſtantiæ tales à corporibus ſeparatæ ſimpliciter, ſed inquantū intellectuales ſunt. Diceret āt quiſpiā, quod cū hoc ſtat, quod ſint coniunctæ corporibus aliundè, puta qa motiuæ ſeu operatiuæ ſunt ad extra. Ad hoc dī, quod opinari talē cām vnionis ad corpus, nō eſt rōnabile circa oēs ſubſtantias intellectuales: quāmuis circa aliquas ſit fortè dubium propter earum imperfectionem: oportet enim tales eſſe tam limitatæ & imperfectæ uirtutis motiuæ, vt non niſi coniunctio ſecundū eſſe organo applicari poſſunt immediatè, cæteris aūt mediante illo. Vndè ſi ſubſtantia intellectualis inuenitur ſecundum hunc gradum, imperfectum neceſſe eſt quòd præinueniatur ſecundum gradum perfectū, in quo vis operatiua ad extra, ſit proportionalis virtuti intellectiuæ, quod ſcilicet vtraq; ſit eleuata, ita quòd neutra egeat coniunctiōe ſecundum eſſe, corporis adminiculo. Quia ergo intentio S. T. erat concludere particularem ſcilicet quòd aliquæ ſubſtāſ intellectuales ſunt ſeparatæ à corporibus, non diſcutere vniuerſalem. ſcilicet an omnes ſubſtantiæ intellectuales perfectæ ſcdm ſcientiā

ſunt ſeparatæ à corporibus: immò inferius quaſt. 70. uertetur in dubium. Et per aſſumitur rōnem qua uſus eſt, excludebatur obiectio iſta, pro quanto obſtaret illi particulari & iſta inſtantia ſumpta eſt à cōditione extra latitudinē intellectualitatis, ut ſic, & idcirco ab intēdente pceſſum ex ui intellectualitatis, potuit ſilentio perſtrīgi. Secundo poteſt dici, quòd inſtantia iſta quamuis poſſit facere ambiguitatem ſimpliciter, non poteſt tamen hanc parere, ſtantibus ſupra dictis de numero angelorum, quòd ſcilicet tantus eſt numerus talium ſubſtantiarum, & quòd nō ſunt propter mouere: neceſſe eſt enim, ut latitudo earum attēdatur nō penes mouere, ſed penes intelligere. Tertio, poteſt dici, quòd intentio S.T. eſt quidem concludere ſpecificatiuam hanc ſcilicet, q angeli quantum eſt ex meritis intellectualitatis eorum, ſunt ſeparati à corporibus. Aſſumere autem ſimpliciter hanc, ſcilicet angeli ſunt ſeparati à corporibus: nec hoc uitioſum eſt. Tum, ex parte medij quo uſus eſt de perfecto & imperfecto, quod eadem ratione infert illam propoſitionem ſimpliciter, ut in prima reſponſione dictum eſt. Tum, ex parte illa conclūſionis: quia eſſe intellectiuum eſt principale & eſſentiale. Eſſe uero motiuū quaſi accidentale & ſecundarium eſt: ut ſupra, rōne primi cōuenientis. Ac per hoc, ſi eſſentiale principū non exigit corpus, & unibile eſſe corpori, ſit de numero eſſentialium, conſequens eſt, vt aliquæ tales ſint non egentes corporibus, iuxta ſecundum reſponſionem. Tum ex parte dicendorum inferius, vbi de eis inquantum motores, erit ſermo. Nunc. n. cū de ſubſtantia eorum ſit ſermo, & ſubſtantialia rerum & operatione principali pēſanda ſint. &c. ſuis proprijs locis diſcutienda ſūt eſt oſtēdere quod operatio propria & eſſentialis earum, ducit ad ponendam ſubſtantiam earum poſſe ita eleuatā, quod corpore nō egent. Ac p hoc, hic ſimpliciter dici pōt, quod ſeparatæ ſunt à corporibus. In ſubſtantialibus. n. nō differūt poſſibile & neceſſariū.

[margin: Porrecta per totum. 269]
[margin: 2. di. 8. art. 2. Et pot. q. 6. art. 7.]
[margin: *Ar. præced.]
[margin: *Li. 15 de Ciui. Dei. c. 23. ad princ. & li. 16. ca. 29. tom. 5.]

Articvlvs II.

Vtrum angeli aſſumant corpora.

Ad secvndvm ſic pcedit. Vr̄, quod angeli non aſſumant corpora. In opere.n. angeli nihil eſt ſupfluū, ſicut neq; ī opere naturę. Sed ſuperfluum eſſet ſi angeli corpora aſſumerent. Angelus.n. non indiget corpore, cum eius virtus oēm virtutem corporis excedat. Ergo angelus non aſſumit corpus.

¶ 2 Præ. Oīs aſſumptio ad aliquā vnionē terminat: qa aſſumere dr̄ quaſi ad ſe ſumere. Sed corp⁹ nō vnit angelo vt formę, ſicut dictū eſt. †Ex eo āt, quod vnit ſibi vt motori, nō dr̄ aſſumi: alioquin ſequeret, quod oīa corpora mota ab angelis, eſſēt ab eis aſſūpta. Ergo angeli nō aſſumūt corpora.

¶ 3 Præt. Angeli nō aſſumūt corpora de terra vel aqua: qa non ſubito diſparerent. neq; iterum de igne: quia comburerēt ea q̄ contingerent. Neq; iterum ex aere: qa aer infigurabilis eſt, & incolorabilis. Ergo angeli corpora non aſſumunt.

Sed contra eſt, qd̄ Aug.* dicit 15. de Ciuit. quòd angeli in aſſumptis corporibus Abrahæ apparuerunt.

Respon. dicendum, quòd quidam dixerunt angelos nunquā corpora aſſumere, ſed oīa quæ in ſcripturis diuinis legūtur de

Svper Qvaest. LI. Art. II.

Rannes art. 2. *Alb. Mag. 2. diſt. 8. art. 2.*

Titulus quo ad quid noīs, nihil aliud exigit niſi notari duo. Primò ly aſſumere, qd̄ ſignificat ad ſe ſumere, i. ad ſuipſius manifeſtationem & non ad ſua opera peragenda. Scdo, ſcripturæ conſuetudo attendenda eſt: in qua introducuntur angeli in corporibus apparentes.

¶ In corpore tria facit. Primò refert quādā opinionē Rabi Moyſi. Scdo, improbat eā. Tertio, rñdet quæſito vnica concluſione.

¶ Quo ad primum opinio illa dicit duo. ſcilicet, & quòd angeli non aſſumunt corpora. Et quòd ea quæ dicuntur in ſcripturis de corporea apparitione angelorum, intelliguntur de imaginaria tantum apparitione.

¶ Quo ad ſecundum, arguit cōtra vltimum dictū ſic. Cōiter viſum

ſum ab oīb. vt viſiōe corporali, qua vr̄ id, qd̄ eſt poſitū extra vidētē: ſed angeli corporaliter apparētes fuerūt viſi cōiter ab oīb. ergo. Maior patet ex dīa inter uiſionē corporalē exteriorē & imaginariā, ex parte obiecti: qa pura imaginaria terminatur ad obiectū internū ſenſorū: uero uiſio, terminatur ad obiectū extrinſecū. Et ex hoc ſequit̄ alia dīa: qa viſum imaginariē, vt ſic, ſolū eſt ī imaginante, & conſeq ſibi ſoli apparet. Viſū āt oculis, qa extra vidētem exiſtit, ab oīb. cōiter uideri pōt. Minor vero ex ſcriptura probat. de angelis q apparuerunt Abrahæ, Loth, & Tobiæ.

¶ Quo ad tertiū concluſio rñſiua eſt iſta: angeli interdū aſſumūt corpora. Probat̄ ſic. Qd̄ eſt ſubſtantia, q nō eſt corpus, nec habet corpus naturaliter unitū, & ſi uiſione corporali, interdū aſſumit corp⁹. Angeli ſunt hmōi, ergo. Minor nota eſt ex hoc articulo, & præcedentibus, & ſimiliter maior.

[margin: *Ar. præce. & arti. 1. q. ſc. Conclu.]

apparitionibus angelorū, cōtigiſſe in uiſione prophetiæ, hoc eſt ſm imaginationem. Sed hoc repugnat intētioni ſcripturę. Illud. n. qd̄ imaginaria viſione uī eſt in ſola imaginatione videntis. Vñ nō vī indifferēter ab oībus. Scriptura aūt diuina ſic introducit interdū angelos apparentes, ut cōiter ab oībus viderentur. Sicut angeli apparentes Abrahæ, viſi ſunt ab eo, & tota familia eius, & à Loth, & à ciuibus Sodomorū. Similiter angelus qui apparuit Tobiæ, ab omnibus videbat. Ex quo manifeſtū fit, hmōi contigiſſe ſm corporeā viſionē, qua vr̄ id, qd̄ poſitum eſt extra uidentē: vñ ab omnibus uideri poteſt. Tali autē uiſione, nō uidetur niſi corpus. Cum igitur angeli, neque corpora ſint, neque habeāt corpora naturaliter ſibi unita, ut ex dictis patet, * relinquitur, quod interdum corpora aſſumat.

Ad primvm ergo dd̄m, quod angeli nō indigent corpore aſſumpto pp ſeipſos, ſed pp nos, vt familiariter cum hoīb. conuerſando, demonſtrent intelligibilem ſocietatē, quā hoīes expectant cum eis habendam in futura vita. Hoc ēt quod angeli corpora aſſumpſerūt in veteri teſtō, fuit quoddam figurale indiciū, quod uerbū Dei aſſumpturū eſſet corpus humanū. Oēs.n. apparitiōes ueteris teſt. ad illā apparitionē ordinatæ fuerūt, qua filius Dei apparuit in carne.

Ad secvndvm Dicēdū, quod corpus aſſumptū unitur angelo, nō quidē vt formæ, neq; ſolū ut motori, ſed ſicut motori repſentato p corp⁹ mobile aſſūptū. Sicut.n. à Sacra ſcriptura pprietates rerū intelligibiliū ſub ſimilitudinib. rerū ſenſibiliū deſcribuntur, ita corpora ſenſibilia diuina uirtute ſic formant ab angelis, ut cōgruāt ad repræſentandum angeli intelligibiles proprietates. Et hoc eſt angelum aſſumere corpus.

Ad tertivm Dicendum, quod licèt aer in ſua raritate manēs, nō retineat figurā neque colorē: quā tñ condenſat, & figurari & colorari pōt: ſicut patet in nubibus. Et ſic angeli aſſumunt corpora ex aere, condenſando ipſum uirtute diuina, quantū neceſſe eſt ad corporis aſſumendi formationem.

[margin: D. 117.]
[margin: D. 117.]

Svper Quæ. LI. Art. III.

[margin: Porrecta in totum. 268]
[margin: 2. d. 8. ar. 1. & 1 poſ. 4. & 6. q. quol. 1 ar. 5.]

S. Bon. 2. 5. diſt. 8. q. 1. artic. 3.
Scot. 2. 5. d. 8. q. 1.
Riccar. 2. 5. d. 8. q. 5. 6.
Duran. 2. 5. d. 8. q. 2.
Rannes art. 3.
Alb. Mag. vbi ſupra.

Titulus clarus eſt. In corpore artic,

Articvlvs II.

Vtrum angeli in corporibus aſſumptis opera uitæ exerceant.

Ad tertivm ſic procedit. Vr̄, quod angeli in corporib⁹ aſſumptis, opera uitę exerceāt: angelos.n. ueritatis nō decet aliqua fictio. Eſſet aūt fictio, ſi corpus ab eis aſſumptū, qd̄ uiuū vr̄ & opera vitæ habens, nō hrēt hmōi. Ergo angeli in aſſumpto corpore opera vitæ exercent.

¶ 2 Præt. In operib. angeli non ſunt aliqua fruſtra: fruſtra aūt ī corpore aſſumpto p angelū formarentur oculi & nares, & alia ſenſuū inſtra, niſi per ea angelus ſentiret. Ergo angelus ſentit p corpus aſſumptū. Quod ē propriiſſimum opus uitæ.

¶ 3 Prę. Moueri motu pceſſiuo, ē unū de operib. uitæ, ut patet in 2. de aīa. * manifeſtè autē angeli apparēt in aſſūptis corporib. moueri. Dr̄. n. Gen. 18. quod Abrahā ſimul gradiebat deducēs angelos, qui ei apparuerāt. Et angel⁹ Tobiæ q̄renti, Noſti uiā q̄ ducit ī ciuitatē Medorū? rñdit, Noui, & oīa itinera eius frequenter ambulaui. Ergo angeli in corporibus aſſumptis, frequēter exercent opera uitę.

¶ 4 Prę. Locutio ē op⁹ uiuētis: Fit. n. p uocē, q̄ eſt ſon⁹ ab ore aīalis plat⁹, ut dr̄ ī 2. de aīa. Manifeſtum eſt aūt ex multis locis ſcripturę, angelos ī aſſūptis corporib. locutos fuiſſe. Ergo ī corporib. aſſūptis exercēt opa uit.

¶ 5 Prę. Comedere ē pprium opus aīalis. Vñ Dñs poſt reſurrectionē in argm̄ reſumptę uitę, cū diſcipulis manducauit, ut hr̄ Lu. ul. Sed angeli ī aſſūptis corporib. apparētes comederūt, & Abrahā eis cibos obtulit: quos tñ pri⁹ adorauerat, vt hr̄ Gene. 17. Ergo angeli ī aſſumptis corporibus exercent, opera uitæ.

¶ 6 Prę. Gñare hoīem ē act⁹ vitæ. Sed hoc cōpetit angelis in aſſūptis corporib. Dr̄. n. Gene. 6. Poſtq̄ īgreſſi ſūt filij Dei ad fil. hoīum, illęq; gen. iſti ſunt potētes à ſeculo uiri famoſi. Ergo angeli exercent opera uitæ in corporibus aſſumptis.

Sed contra, Corpora aſſumpta ab angelis, non uiuūt, vt ſupra dictū eſt.* Ergo nec opera uitæ per eos exerceri poſſunt.

Resp. Dd̄m, quod q̄dā opera uiuētiū, hñt aliqd cōe cū alijs operib. ut locutio, q̄ eſt opus uiuētis cōuenit cū alijs ſonis inanimatorū inquātū eſt ſonus: & proceſſio cū alijs motibus, inquantū eſt motus. Quātū ergo ad, id, quod eſt commune vtriſque operibus,

¶ In corpore articuli vna cōcluſio rñſiua, ſ. Angeli p corpora aſſumpta, pñt operari q̄dā opera uitæ quantū ad id, in quo cōicāt cū corporib. nō vitalib. non aūt quātū ad id, qd̄ eſt propriū uiuētū: cōcluſio iſta & declarat & probat. Declarat qdē quantū ad diſtinctiones quas ſupponit. Probat verò, quātū ad ultimā particulā. Diſtinctiones ſunt illæ: operationū, quædā eſt vitalis, q. ſ. eſt ab aīa intrinſecum aīa: & quędā nō vitalis, quæ. ſ. eſt à natura tñ, ut mot⁹ ſurſum uel deorſū. Operationū rurſus uitaliū, q̄dā hñt aliquid cōe cū nō uitalib. & aliquid propriū inquantū uitales ſunt, quędā uerò nihil habent cōe cū non uitalibus. Exēplū utrarūque habet in litera. Probatio uerò ultimæ particulæ eſt: qa eius eſt actio, cuius ē potentia, ut dr̄ in lib. de Somno & uigilia: ſed angelorū in corporib⁹ aſſumptis nō eſt potentia propria aīa; ergo nec actior.

¶ Circa diſtinctionē ſecūdā, & primā partem cōcluſionis ſimul, dubiū occurrit. Quū cum aſſignat talis diſtinctio, aut intendit quod in quibuſdā operationibus inueniātur duo realiter diſtincta alterū cōe uitalib. & nō uitalib. alterū pprium vitalib. aut quod illa duo ſint ſecūdū rōnē tñ diſtincta, quēadmodum ſuperius & inferius. Si primo modo, falſū apparet, quia operationes oēs aīæ ſunt ſimplices, & nō cōpoſitæ ex duobus realiter diſtinctis. Si ſecūdo modo, falſū quoq; vī: quia ī hoc nō differunt operationes animæ inter ſe, quia oēs operationes animæ cōicant cum operationibus inanimatorū in aliquo ſdicato cōi, & ſic diſtinctio eſt nulla.

¶ Ad hoc eſt dicendū quod intentio. S. Th. (vt patet i

[margin: *Lib. 2. de anima. tex. 13. c. 2.]
[margin: *Lib. 2. de aīa. text. 90. to. 2.]
[margin: *Ar. præced. ar. 3. præcipuè.]

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

piter ex q. 6. de potentia. Dei. artic. 8) eſt loqui de duobus realiter diſtinctis, nõ tñ cõponentibus operationem, ſed concurrentibus ad ipſam. Ita q ſenſus diſtinctionis eſt q operationum vitaliũ: quædam ſunt cõicantes cum non vitalibus in effectu, ſeu termino, q̃uis differãt in principio. Quædã verò ſunt q nec in principio, nec in termino, ſeu effectu cõicant cũ nõ vitalibus. Primæ ſunt, locutio, & motus progreſſiuus & generatio, quorũ termini ſeu effectus ſunt diuiſio aeris, motus localis, & alteratio: q poſſũt ẽe paſſiones nõ vitales cãri. Secũdæ verò ſunt, ſentire, nutriri, & reliqua, q non ſolũ ab aĩa ſunt, ſed ad aĩam corpus vt ſic terminantur.

*C. 1. an tem medĩũ tom. 2.

¶ Circa probationẽ conclusionis, aduerte diligenter, q ex iſta rõne ſufficienter concludit q angeli nullũ opus vitæ, abſolute loquendo, in corporibus aſſumptis exercent, cum nullã potẽtiã vitalẽ in aſſumpto corpore hñt. Et ſic neque locutio, neq; motus progreſſiuus verè competit angelis. Sed quia quarundã actionũ vitaliũ terminus põt fieri ſine actione aĩæ, ac per hoc ſine potentijs aĩæ, vt verberare aerẽ, & mouere localiter: ideo talia opera vitæ angelis per corpora aſſumpta attribui nõ ſecundum qd opa vitæ neceſſariũ, q talia opa vitæ, ſed ſimilitudinẽ effectus, iantibus n eis opera ſimilia illis vitalibus quo ad effecta. ſimilia aũt dico, non metaphoricè, ſed propriè, quẽadmodũ albũ albo ſimile eſt. Nã metaphorica ſimilitudine, oĩa opa vitæ eis attribui poſſunt.

*C. 15. inter principium. & mediũ.

¶ Circa dicta S. Th. in hac materia hic & in q. de potẽtia loco allegato, dubiũ occurrit: ex eo q ponit generationẽ in genere operũ vitaliũ cõicantiũ cũ non vitalibus, ſed ſeparat eam à corporibus aſſumptis Angelorum: qa materia corporalis nõ obedit Angelis ad tranſmutationem formalẽ. Hoc n non vr verũ quia generatio vitalis, terminat ad aĩatum, inquantum aĩatũ eſt & conſequẽter dato q ñ cõcurret, tranſmutatio formalis eſſet diſconueniens Angelo: & eſt ſub altero genere operationum vitalium. ¶ Ad hoc dr, q diſtinctio ibidem facta à S. Thoma q̃uis potuiſſet fieri amplior, reſtricta tñ eſt ab eo ad opera, q ſunt ab eadẽ aĩa in eadẽ numero ab his q̃ ſunt hmõi. Et ſic generatio q termi natur ad aĩam non eandem numero, ſed ſpẽ, poſita eſt in ſecũdo membro, & excluſa pp aliam cãm. Non contradicit ũ amplior diſtinctio, qua aĩæ opera diſtinguuntur in ea q incipiunt ab aĩa, & terminantur ad aĩam, ſiuẽ eandẽ numero, ſiuẽ non: & ea q uñ incipiũt ab aĩa. Et ſic generatio & nutritio ex duplici capite excluduntur, & q a terminantur ad aĩatum vt ſic: & quia ſunt tranſmutationes formales.

*l. 8. tex. 8. 10. 2.

poſſunt opera vitæ fieri ab angelis p corpora aſſumpta: nõ ãt quantũ ad id, quod eſt proprium viuentiũ * quia ſecundum Philoſophũ in libro de ſom. * & uig. cuius eſt potentia, eius eſt actio. Vñ, nihil põt hre opus vitæ, quod non habeat vitam, quæ eſt potẽtiale principiũ talis actionis. F

Ad primvm ergo dicendum, q ſicut nõ eſt cõtra veritatẽ, q in ſcriptura, inteligibilia ſub figuris ſenſibilibus deſcribunt: qa G hoc nõ dr ad aſtruẽdũ q intelligibilia ſint ſenſibilia, ſed q per figuras ſenſibilium proprietates intelligibiliũ ſecundum ſimilitudinẽ quãdã dant intelligi: ita nõ repugnat veritati ſanctorum angelorũ, q p corpora ab eis aſſũpta vident hoĩes viuentes, licet nõ ſint. Non. n. aſſumunt, niſi, vt p proprietates hoĩs & opera hoĩs, ſpirituales proprietates angelorum, & eorum ſpũalia opera deſignent. H Qd nõ ita cõgruè fieret, ſi ueros hoĩes aſſumerẽt: qa proprietates eorum ducerẽt in ipſos hoĩes, non in angelos.

Ad ii. Dicendum, q ſẽtire eſt totaliter opus vitæ. Vñ nullo modo eſt dicendum, q angeli per organa aſſumptorum corporũ ſentiant: nec tñ ſuperfluè ſunt formata. Nõ. n. ad hoc ſunt formata, vt per ea ſentiatur, ſed ad hoc vt per hmõi organa, virtutes ſpirituales angelorum deſignent: I ſicut p oculũ deſignatur virtus cognitiua angeli, & per alia mẽbra aliæ eius virtutes, vt Dio. * docet ult. ca. cœl. Hierar.

Ad iii. dicendum, q motus qui eſt à motore cõiuncto, eſt proprium opus vitæ. Sic ãt nõ mouẽtur corpora aſſumpta ab eis, quia angeli nõ ſunt eorum formæ. Mouent tñ angeli per accidens, motis hmõi corporibus: K cum ſint in eis ſicut motores in mobilibus, & ita ſunt hic, q nõ alibi. quod de Deo dici nõ põt. Vñ licet Deus non moueatur motis his in quibus eſt quia vbique eſt angeli tñ mouentur per accidens ad motum corporum aſſumptorum. Non ãt ad motũ corporum cœleſtium: etiamſi ſint in eis, ſicut motores in mobilibus: quia corpora cœleſtia nõ recedunt de loco ſecundum totum. Nec determinatur ſpiritui mouenti orbem locus, ſecundum aliquam determinatam partẽ ſubſtantiæ orbis, q nunc eſt in oriẽte, nunc in occidente, ſed ſecundum determinatum ſitum: quia ſemper eſt in oriẽte virtus mouẽs, vt dicitur in 8. Phyſic. *

Ad iiii. dicendum, quòd angeli propriè non loquuntur per corpora aſſumpta, ſed eſt aliquid ſimile locutioni, inquãtum formant ſonos in aere, ſimiles vocibus humanis.

Ad v. dicendum, q nec etiã comedere, propriè loquendo, angelis cõuenit, quia comeſtio importat ſumptionem cibi cõuertibilis in ſubſtãtiam comedẽtis. Et q̃uis in corpus Chriſti poſt reſurrectionẽ cibus nõ cõuerteretur, ſed reſolueret in preiacẽtem materiam: tñ Chriſtus habebat corpus talis naturæ, in quod poſſe cibus conuerti. Vñ fuit vera comeſtio. Sed cibus aſſumptus ab Angelis, neq; conuertebat in corpus aſſumptũ, neq; corpus illud talis erat naturæ, in quod poſſet alimentũ cõuerti. Vñ non fuit vera comeſtio, ſed figuratiua ſpũalis comeſtionis. Et hoc eſt quod Angelus dixit Tobiæ. 12. Cum eſſem vobiſcum videbar quidem manducare & bibere, ſed ego potu inuiſibili, & cibo vtor. Abraham autem obtulit eis cibos, exiſtimans eos homines eſſe, in quibus tamen Deum venerabatur ſicut ſolet Deus eſſe in Prophetis, ut Aug. * dicit 16. de Ciuit. Dei.

*l. 16. de Ciuit. c. 29. ante fin. to. 5. *l. 15. de Ciuit. c. 23. post princ. to. 5.

Ad sextvm dicendum, quòd ſicut Auguſt. † dicit 15. de Ciuit. Dei, multi ſe expertos, vel ab expertis audiſſe confirmant, Syluanos & Faunos (quos vulgus incubos vocat) improbos ſæpe extitiſſe mulieribus, & earum & expetiſſe atque peregiſſe concubitum. Vndè hoc negare impudentiæ videtur. Sed Angeli Dei ſancti nullo modo ſic labi ante diluuium potuerunt. Vndè per filios Dei intelliguntur filij Seth, qui boni erant. Filias autem hominum, nominat Scriptura eas, quæ natæ erant de ſtirpe Cain. Neque mirandum eſt, quòd de eis gigantes naſci potuerunt. Neque enim oẽs gigantes fuerunt, ſed multò plures ante diluuium q̃ poſt. Si tñ ex coitu demonum aliqui interdum naſcunt, hoc non eſt per ſemẽ ab eis deciſum, aut à corporibus aſſumptis, ſed p ſemẽ alicuius hoĩs ad hoc acceptũ, utpote, q idem demõ qui eſt ſuccubus ad virũ, fiat incubus ad mulierẽ: ſicut & aliarum rerum ſemina aſſumunt ad aliquarum rerum generationem (vt Auguſt. * dicit 3. de Trin.) vt ſic ille qui naſcitur, non ſit filius dæmonis, ſed illius hominis, cuius eſt ſemen acceptum.

*l. 3. de Trin. c. 8. [illegible]

SVPER

SVPER QVÆST. LII. ART. I.

S. Bon. 1. 5. d. 17. q. 1. Scot. 1. 5. d. 17. q. 1. Riccar. 1. 5. d. 17. q. 1. Duran. 1. 5. d. 17. q. 5. Mairo. 1. 5. d. 18. q. 2. Bacco. 1. 5. d. 15. q. 1. Aegid. 1. 5. d. 37. q. 1. 2. par. Capr. 2. d. 2. q. 1. con. 1. Bannes q. 52. ar. 1. Pet. de Palu. 1. 5. d. 37. quæſtio. 2.

QVAESTIO LII.

De comparatione Angelorum ad loca, in tres articulos diuiſa.

Deinde quæritur de loco Angeli.

Et circa hoc quæruntur tria.

¶ Primo. Vtrũ Angelus ſit in loco.

¶ Secundò, Vtrum poſſit eſſe in pluribus locis ſimul. B

¶ Tertiò, Vtrum plures Angeli, poſſint eſſe in eodem loco.

Articvlvs I.

Vtrum Angelus ſit in loco.

Ad primvm ſic procedit. Vr, q Angelus non ſit in loco. Dicit. n. Boet. * in lib. de Hebd. Cõis animi conceptio apud ſapientes eſt, Incorporalia in loco non eſſe. Et Ariſt. in 4. Phyſi. † dicit, q nõ omne quod eſt, eſt in loco, ſed mobile corpus. Sed Angelus nõ eſt corpus (vt ſupra oñſum eſt. *) Ergo Angelus nõ

Titulus clarus eſt. ¶ In corpore duo facit. Primo, rñdet quæſito unica concluſione. Secundò, ex ipſa concluſione deducit quaſi tria corollaria. ¶ Quo ad primũ, concluſio eſt iſta, Angelus eſt in loco: æquiuocè tñ reſpectu corporis. Probatur ſic ſecunda pars directè. Corpus eſt in loco per contactum quantitatiuũ: ergo Angelus eſt in loco p contactũ virtualẽ: tenet conſequentia: qa in Angelo non eſt quantitas dimenſiua. ¶ Quo ad ſecundam partẽ. Tres proprietates corporis inquantũ locatum excludit à locatione Angeli, ſ. commẽſurationem, ſituationem, & continentiam paſſiuam, ut clarè patet in litera.

¶ Circa probationẽ poſitæ concluſionis, aduertenda ſunt duo. Primo, q licèt formaliter quæratur an Angelus ſit in loco, intẽtio tñ theologorũ quærentiũ, eſt quærere de modo, quo Angelus eſt in loco, quia hoc tñ cadit ſub dubio. Et idcirco S. T. de prima parte concluſionis, non niſi implicitè tractat, & ſecũdam directè intendit. C Secundo, q uis concluſionis Sa. Thomæ conſiſtit in hoc, q quod eſt in loco, rõne ſuæ quantitatis eſt in eo: quantitas autem eſt duplex, uirtutis & molis. Igitur quod habet quantitatem molis, rõne illius locari põt. Quod autem caret illa, nõ niſi propter quantitatem virtutis in loco eſſe põt. Rurſus cum neutra quantitas actualiter ſit rõ eſſendi in loco, niſi per actualem coniunctionem eius in loco conſequens eſt, vt quẽadmodum corpus actualiter non locatur, niſi tactu quantitatiuo cõiungatur loco, ita res ſpiritualis actualiter non eſt in loco, niſi quantitas uirtutis contactu uirtuali coniungatur loco. Ac per hoc æquiuocè utrumque locari dicitur.

¶ Circa dicta occurrunt multa dubia. Et primo dubitatur circa concluſionem, quid intendat S. Th. per cõtactum ſeu applicationem virtualem. Aut. n. intendit aliquem actum primum, aut ſecundum. Si actum primum, aut abſolutum, aut reſpectiuum. Si actum ſecundum, aut immanentẽ, aut tranſeuntẽ. Sed nihil horum quatuor poteſt dici. ergo. Quòd enim nõ ſit actus D primus abſolutus, probatur dupliciter. Primò, quia omne abſolutum in angelo, aut eſt ſubſtãtia, aut qualitas omnino immaterialis, ac per hoc abſtrahens à loco. Secundò, quia tactus virtutis ſecundum actum primum attenditur penès eſſe, ac per hoc penès coniunctionem, quæ eſt inter formam & materiam, ſiue ſubſtantialem, ſiuẽ accidentalem: inter eas quidem, cum non niſi fortè per accidens inquantitatiuus tactus per ſe loquẽdo, virtualiter tñ tactus eſt ſecundũ eſſe ſubſtantiale vel accidentale. Conſtat aũt, nihil Angeli dare aut recipere formaliter eſſe à loco. igitur. Quòd autem non ſit actus primus reſpectiuus, ex eo probatur: quia omnis reſpectus de nouo adueniens alicui, ſequitur aliquam mutationem: non autẽ apparet quæ, & qua in eſt illa mutatio, quam ſequitur hæc forma reſpectiua. Quoniam non eſt neceſſe, quod ſequatur fieri ſecundum ſubſtantiam, neq; quantitatem, neq; qualitatem, neque motum localem: quia nec eſt neceſſe, quod Angelus fiat in loco, nec quòd moueatur ad locum, ad hoc, quòd ſit in loco. Patent hæc, ſi ſupponatur, Angelos creatos fuiſſe ante creaturam corporeã, vt multi doctores tenuerunt. hac. n. hypotheſi facta, ſaltem conditionaliter, patet q creata poſtmodum creatura corporea, angeli non cœperunt eſſe in loco per hoc tantum, quòd locus qui non erat, eſt: quia non eſſet maior ratio ex hoc, quare hic eſſet in hoc loco, & ille in illo: nec oportuit moueri tunc motu locali, quia nuſquam erat, moueri enim localiter præſupponit eſſe in loco. Quod verò non ſit actus ſecundus immanens, patet. Tum quia omnis actio immanens Angeli eſt omnino immaterialis. Tum, quia intelligere aut velle locum, non ſufficit quòd aliquis ſit in loco. Quòd demum non ſit actio tranſiens, multipliciter probari poteſt. Primò ex eo quòd omnis actio tranſiẽs eſt cum motu, aut mutatione formali, uel locali ſubiecti, in q tranſit: non facilè autem eſt fingere quomodo aliquid horum

A conuenit angelo reſpectu cœli Empirei. Secundò, quia hoc vr contra Sanctum Thomam in Quol. quolibeto 1. q. 2. artic. 1. vbi expreſsè exponens illam propoſitionem, ſcilicet, Angelus eſt in loco ſolũm per operationem, dicit, Quòd ſi per operationem intelligimus motionem, quòd propoſitio non eſt vera: Si uerò per operationẽ intelligimus quãcunq; vnitionem virtutis, propoſitio eſt vera: aliud igitur apud ipſum ſignificat in hac materia contactus virtutis, quàm actionem tranſeuntem. ¶ Tertiò, contra hoc ſunt ſex argumenta Scoti in 2. Senten. diſtinct. 2. q. 6. quæ habes à Capreolo diſt. 2. quæſt. 1. ¶ Ad euidentiam huius ambiguitatis, quã tum tribuere dignabitur qui illuminat omnem hominem venientẽ in hunc mundum, ſciendum eſt, quòd omnes, & Philoſophi, & Theologi cõcedentes Angelos eſſe ſubſtantias immateriales, conueniunt in hoc, quòd Angelus eſt in loco non per quantitatem molis, nec per contactum quantitatiuum, ſed per quantitatem & contactum virtualem. Et rurſus, in hoc etiam conuenire omnes videntur, quòd contactus ille ſit relatio præſentiæ Angeli ad locum cauſaliter uel formaliter. Sed differentia opinionum & difficultas conſiſtit in aſſignando quod ſit illius præſentiæ fundamentum. Excedit enim euidentia eius, humani ingenij capacitatem: propterea, quia ex ſacris eloquijs habemus Angelos alicubi eſſe: & non apparet quomodo tangant illum locũ. Propterea quinque hic uidenda occurrunt. Primò, quot modis ex ſenſibilibus imaginamur rem locatam præſentem eſſe loco. Secundò, quæ præſentia inter numeratas ſit certa, & quæ dubia. Tertiò, applicabimus ad Angelos. Quartò, uidebimus q̃ ſit mens Sancti Thomæ, & ſic reſpondebitur quæſito. Quintò ſatisfiet obiectionibus.

¶ Quo ad primum, Præſentia rei exiſtentis in loco ad locum eſt duplex, ſcilicet circumſcriptiua & diffinitiua. Prima importat commenſurationem partium quantitatiuarum locati ad partes loci. Secunda uerò, importat tantum limitationem ſeu determinationem ad locum, id eſt, eſſe ita hic, q non alibi. Et hæc ſubdiuiditur in præſentiam ſubſtantialem, & præſentiam cauſalem. Vocatur autem præſentia ſubſtantialis, relatio præſentiæ qua formaliter ſubſtantia etiã indiuiſibilis præſens eſt ita huic loco, quòd non alij: etiam ſi nullam cauſalitatem habere poſſet reſpectu loci. Cauſalis autem præſentia ſecundum triplicem ſtatum cauſæ effectiuæ, diſtinguitur in triplicem, ſ. in præſentiam ordinis, & præſentiam approximationis, atquè præſentiam operationis. Appellatur autem præſentia ordinis, relatio proportionis, quæ eſt inter agens & patiens: quando ſunt in potentia proxima præparata & immediata ſufficienteq; ad opus, excluſis omnibus impedimentis. Præſentia verò approximationis, uocatur relatio approximationis immediatæ agentis in patiens immediatè, quæ præuenit actionem, ordine naturæ ſaltẽ. Præſentia autem operationis, dr relatio agentis ad paſſum immediatè, inſeparabilis ab actione: ita q, vel eſt ipſe reſpectus i actione importatus, vel nõ eſt ſine illo. Poſſunt autem hi tres modi præſentiæ cauſæ exempli declarari in nauta & naui. Eſt. n. primò nauta præſens naui præſentia ordinis, exiſtentis inter uirtutem ſuam, & nauem, vt gubernabilis ab ipſo eſt. Et deinde præſens eidem ſecundum approximationem, dum ipſe prius natura intelligitur approximatus naui, q̃ operetur. Tertiò, ſit præſens naui ſecundum actualẽ operationẽ, ſiuẽ hæc relatio præſentiæ concomitans operationem, ſit idem quòd relatio mouentis ad motum, ſiuè ab illa diſtinguatur, ut dictum eſt. Hæc de primo. ¶ Quoad ſecundum ſciẽdũ eſt, q harũ quinq; præſentiarũ: tres tñ ſunt certæ, ſ. circũſcriptiua, & ordinis, & operationis. Aliæ aũt duæ ambiguæ ualdè ſunt & coincidunt, & pp eas eſt vniuerſa hæc difficultas. Et de præſentia quidẽ circũſcriptiua laborare nõ oportet: qa eſt nota ad ſenſũ. Præſentia uerò ordinis ex hoc conuincit, q ſi nullũ corpus eſſet, & una ſubſtãtia intellectualis poſſet aliqd recipere ab alia: anteq̃ intelligere & agere vna in aliã, eſſet inter eas ordo actiui ad paſſiuum: quo altera poſſet potẽtia proxima expedita & præparata agere, & altera recipere. Hæc. n. præſentia cõſequitur rõnes potẽtiæ actiuæ & paſſiuæ proximæ deductis impedimentis &c. & inuenitur tam in corporalibus, quàm in ſpiritualibus.

Porrecta per totum. 269

*1. d. 37. q. 3. art. 1. & 2. Et 2. di. 6. ar. 3. Et po. q. 3. articu. 19. Et quol. 11. q. 1.

*Boet. in lib. An oẽ quod eſt, bonũ ſit. circa prĩ.

†l. 4. Phyſi. tex. 45. & 57. tomo 2.

*q. 50. artic. 1.

Præſentia

præſentia vero operationis manifeſta eſt. oportet enim agens immediatũ immediatione ſuppoſiti, indiſtans eſſe à patiente, quandiu agit, vt patet. 7. Phyſic. longo proceſſu. Ambiguitatẽ vero habent reliquæ duæ præſentiæ, propter rationes ex vtraque parte. Et pro parte quidem affirmatiua præſentiæ ſubſtantialis, ratio eſt poſſima: quia talis pſentia nõ eſt res impoſſibilis: eã nõ implicat cõtradictionẽ ſubſtantiam eſſe ſic pſentem loco. Igitur ponenda eſt in qſtione tam difficili. Antecedens declaratũ non ſolũ de poſſibili ſed de facto, ſic. Sub particularis, puta hæc terra, locata in hoc loco, puta hoc vaſe, ſi p intellectum ſeparatur ab ea ſua quantitas, nihilominus eſſet ita in hoc vaſe q; non alibi, quod eſt habere relationem præſentiæ ſubalis ad hunc locum. Datur ergo pñtia ſubſtantialis, qua ſubſtãtia indiuiſibilis pñs eſt loco, ſeclula omni habitudine actiui ad paſſiuum, vel econuerſo. Pro parte verò negatiua eſt, q; poſitio iſta nõ eſt intelligibilis. Omnis.n. reſpectus, ſiuẽ intrinſecus, ſiuẽ extrinſecus adueniẽs, exi-

[illegible]

eſt in loco.

¶2 Præt. Locus eſt quãtitas poſitionem hñs. Oẽ ãt qđ eſt in loco hẽt aliquẽ ſitum: ſed habere ſitum nõ poteſt conuenire Angelo, cum ſubſtantia ſua ſit immunis à quantitate, cuius propria dĩa eſt poſitionẽ habere. Ergo Angelus non eſt in loco.

¶3 Præt. eſſe ĩ loco eſt mẽſurari loco, & cõtineri à loco, vt patet per Phũm in 4. Phyſi.† Sed Angelus non põt menſurari neq̃ contineri à loco: quia cõtinẽs eſt formalius cõtẽto, ſicut aer aqua: vt dr̃ ĩ 4. Phyſi. Ergo Angelus non eſt in loco.

† lib. 4. tex. 119.

Sed contra eſt, quod in collecta dr̃. † Angeli tui ſancti ha. in ea, nos in pace cuſtodiãt.

Respon. Dĩm, q; Angelo cõuenit eſſe in loco: æquiuocè tñ G dicitur Angelus eſſe in loco, & corpus. Corpus enim eſt in loco per hoc, quòd applicatur loco ſecundum contactum dimẽſiuæ quantitatis. Quæ quidem in Angelis non eſt, ſed eſt in eis

ſcriptionem, ſubſtantiam fundantem diffinitionem. Cum ſi ex prædictis habeatur, q; unum uñ eſt hic fundamentum, ſcitã tiã mediante qua, hæc aqua & diffinitur & circumſcribitur. Et ex hoc ulterius ſequi, q; quẽadmodũ hæc aqua ſecluſo cal[ore], implicat cõtradictionẽ q; ſit viſibilis: ita ſecluſa quãtitate, q; ſit locabilis. Et hoc loquẽdo vt mõ loquimur de ſuba, ſecluſa oĩ virtute actiua & paſſiua quocũq; mõ. Et ſic poſitio iſta, eſt impoſſibilis ſimpliciter. Ad exemplũ q̃d adducit de hac aqua exiſtẽte in vaſe remota p intellectũ quãtitate &c. dr̃, q; imaginatio in hoc decipit, q; ſi ſecluſa quãtitate, aqua illa nuſquã remaneret, q; ſi nulla habitudinẽ hẽt ad locũ, ſed reſtaret cũ negatione diſtãtiæ ab illo loco, & quocũq; alio. Et ppea nõ oportet quærere quo ieriti ſed vas plenum aere reperiretur, aqua indiuiſibili reddita, & nuſquã exiſtẽte. Nec hoc eſt mirabile, ſed cõſequẽs ad hypoteſim factã. Sicut ſi poneretur à Socrate remoueri quãtitatem, oporteret cõſequẽter fateri, q; non hẽret partes integrales, ſ. cor, hepar, caput &c. q; a-

[illegible]

¶Sed dubium circa præſentiã ſecundũ operationem remanet, A an formaliter in cõi loquẽdo inter agẽs in actu & patiens ꝑter relationes agentis & patiẽtis, ſit relatio pñtiæ adinuicẽ: pſentiæ dico, nõ præuenientis, ſed concomitãtis operationẽ, qua relatione ipſum agẽs formaliter dicat̃ pñs paſſo, & econuerſo. Si.n. ponitur, cũ talis pſentia ſit relatio æquiparãtiæ, ac per hoc exigat fundamentũ eiuſdẽ rationis in utroque extremo, ſurgit quæſtio de fundamento eius, & deinde de inſeparabilitate eius ab operatione: Nec video quomodo poſſit his quæſtionibus ſatisfieri, ſtantibus ſupradictis. Si verò nõ ponimus, nullas patiemur anguſtias, quoniam nulla eſt neceſſitas eam ponendi. Ex ratione namque agentis & patientis ut ſic, nullam oportet conſurgere aut concomitari relationem æquiparantiæ. Et ex hoc habetur ratio ad partem negatiuam, quia pluralitas ſine neceſſitate ponẽda non eſt. Sufficit ergo inter agens & patiens, Primò, eſſe ſimultatem ſecundum præſentiam ordinis, Secundò, ſecundum operationem. Et in corporibus accidit tertia, ſecundum quantitatiuum contactum. hæc de ſecundo.

¶Quo ad tertium, dicẽdum breuiter eſt, licet quidam, de quorum numero eſt Sco. in 2. ſen. di. 2. poſuerunt angelum eſſe in loco, per præſentiam ſubſtantialem, penes quam etiam attendi dicunt approximationem agentis ad patiens.

[illegible]

quantitas uirtualis. Per applicationẽ igĩ uirtutis Angelicæ ad aliquẽ locũ qualitercũq;, dr̃ Angel⁹ eſſe in loco corporeo. Et ſecũdũ hoc patet, q; ñ oportet dicere q; Angelus cõmẽſurẽt loco, uel q; hẽat ſitũ ĩ cõtinuo; hoc.n. cõuenit corpori locato, put eſt quãtũ quãtitate dimenſiua. Similiter ẽt nõ oportet pp hoc q; contineat̃ à loco. B Nã ſubſtãtia icorporea ſua virtute cõtingens rẽ corpoream, cõtinet ipſam, & nõ cõtinetur ab ea. Anima.n. eſt in corpore ut cõtinẽs, & nõ ut contenta. Et ſimiliter Angelus dr̃ eſſe in loco corporeo, nõ ut cõtentũ, ſed ut continens aliquo modo.

Et p hoc p3 rñſio ad obiecta.

lis diſtantiæ, eo modo, quo ſibi poteſt conuenire, ut inferius dicetur: Ex parte uerò intellectus cognitionẽ practicã talis operis in hoc corpus, ut à ſe excedẽdi: Ex parte uerò potẽtiæ executiuæ: expeditionẽ, ita q; potentia ſua nec detineat̃ ſeu impediat̃ uirtute aliqua ſuperiori, nec occupata ſit ad opus aliud: ſed ad hoc parata propṫaque, habeat̃. Ex parte aũt voluntatis electionẽ pdictæ pparationis ad hoc op⁹ ĩ hoc corpus exercẽdũ. Hęc.n. eſt 16 habitus, vt cũ voluerit q; operetur. Secundo ſciendũ eſt, q; quẽadmodũ operationum duplex eſt genus, quoniam quædam ſunt cum continua exteriori actione, ut mouere. Quædã uerò interpolata actione exteriori ſunt contentæ, ut præſidere, cuſtodire & his ſimilia. ita dupliciter contingit angelos præſentes eſſe loco ſecundum operationem. Vno modo, quia actualiter exteriori operatione attingunt corpora. Alio modo, quia actualiter attẽdũt & uacant, ut cœpta benè ſuccedant, quamuis non cõtinuè exteriori operatione aliquid ibi agant. Et hoc modo Angeli cuſtodientes homines, præſidentes prouinciis aut locis, dicuntur ibi eſſe. Non.n. qui cuſtodit aut præſidet, oportet q; ſemper in cuſtodito aut ſubdito aliquid faciat, ſed quod ſemper uigilet, ſtudeat, & uacet ad hoc

[illegible]

Primò S. Tho. Z ſtans,

ſtans per accidens, nō per ſe poſito, & tñ diuinitatis uirtute, effectū i illa loca faciebat. Quę uerò in quolibeto. 6. dixit pp ſimultatē ordinis, q̄ præuenit operationē, & excludit diſtantiam illā ſitualē, per accidens, dixit. Patet quoq; ex his rōquare S. Th. in quolibeto. 1. diſtinxit cōtactū uirtutis ab operatione, q̄a ſ. cōtactus uirtutis [illegible] dī, nō ſolū ſecundum exteriorē operationē cōtinuē exercitā, ſed ēt penes ſtudiū & attētionē ad corpora ſequenda &c. Vñ ibidē ſtatim ſubdit, q̄ per operationē, non ſolū motio intelligat, ſed quæcunque unitio, qua ſua uirtute cōiungit corpus, ſiue pſidēdo, ſiue continendo. Et intendit non de cōtinentia ſubſtantiali, quia in ſuperioribus inferiora naturaliter continentur eminenter, quia ſic quilibet Angelus eſſet ubique. ſed de continentia quæ nata eſt competere formis, quæ eſt ſimul tenere corporis partes, hoc. n. modo anima continet corpus, ut dicitur in 2. de ani. text. 90. [illegible] ſignum ipſa recedente, partes deſluunt &c. Aſſiſtentia ergo angeli ad ſimul tenendum corpus, quo ad aliquid eſſe uel operari, eſt continentia ſufficiens ad hoc, quòd angelus ibi dicatur eſſe. Nec ex his mihi imponas, q̄ dixerim angelos locari apud S. Tho. ex ſola præſentia ordinis, hoc enim adhuc non eſt habitum. Sed ad hoc tantum peruentum eſt, quòd angelus præſens eſt loco dupliciter, ſecundum operationem, & ſecundum ordinem. Et quòd iſta præſentia præuenit naturaliter illam, q̄ eſt ipſa appropinquatio agentis ad patiens. Vtrum autē talis præſentia ſufficiat ad hoc, quòd angelus dicatur eſſe in loco, credendum ergo diſtinguendum, quod eſſe in loco angelum, cōtingit dupliciter. Vno modo, completè, & ſic non ſufficit præſentia ordinis. Alio modo, incompletè, & ſic ſufficit. Cum. n. ſola eſt præſentia ordinis, inchoata quidem eſt præſentia angeli ad locum, ſed non eſt completa. Cum uerò actualiter incipit operari, tunc eſt completè præſens. Et ſecundū hoc, poſſent diuerſa theologorum dicta interpretari, mō de eſſe in loco completè, mō de eſſe in loco incompletè. De S. T. aūt intentione non claſè conſtat, quia ipſe & in illo. 1. Quolibet & hic, notanter dixit, q̄ per applicationem uirtutis Angelicæ qualitercunque ad locum, Angelus eſt in loco, & conſequenter ubi hic applicationis modus non ſit extra qualitercunque, incluſus vr̄ ab eo, & necē ſic eſt expōnēdus, niſi obſtet q̄ applicationis modus de quo loquitur, eſt talis, q̄ duo angeli non poſſunt ſimul habere illum, reſpectu eiuſdem loci. Videtur autem q̄ præſentia ordinis reſpectu eiuſdem loci, poſſit pluribus angelis ſimul conuenire. Secundo poteſt obſtare, q̄ in reſponſione cuiuſdam argumenti in prædicto Quolibeto dicitur, q̄ quo ad eſſe in loco, prius natura eſt operari quàm eſſe in loco, ergo præſentiam ordinis, q̄ prius natura eſt q̄ operatio, nō tenuit ſufficere ad eſſe in loco, quia ſic prius eſſet in loco, q̄ operaretur. Sed ad hoc pōt dupliciter dici. Primò, q̄ apud S. T. præſentia ordinis includitur ſub præſentia ſecundum operationem qualitercunq;, q̄m ut ex dictis patet, tripliciter pōt uariari, uel ſecundum continuatā exteriorē operationē, uel ſecundū continuatā attētionē, interceptā uerò exteriorē operationē cū reliquis cōdōnibus (ut ſupra dictū eſt) uel ſecundū habitualē applicationē, quā importat præſentia ordinis. Et ſic cōiter accipiēdo operari actualiter uel habitualiter, clarè conſtat operari nō prius eſſe in loco q̄ eſſe, inmò ſunt idem, ſed eo modo quo ratione diſtinguuntur, operari eſt prius, quia eſt rō eſſendi in loco. Secundò poteſt dici, q̄ reſponſio S. T. intelligenda eſt formaliter. 1. ut euacuat uim argumenti, dato etiam q̄ per ſolam operationem actualiter exercitā Angelus eſſet in loco, quicquid de hoc ſit. oportet. n. rñſionē illam ab omnibus admitti, quicqd ſit de concluſione. Vnde & Sco. in 37. diſt. 1. fingens, præſentiam immēſitatis inter Deū & ubiq;, fatetur q̄ prius natura potentia Dei habet terminum ſuæ operationis, q̄ eius immenſitas terminum compræſentiæ. De primo uerò obſtaculo quid dicendum ſit, in 3. ar. huius q. diſcutietur. Satis ergo nunc ſit noſſe, q̄ relatio præſentiæ ſubſtantiæ ſpiritualis ad locum, ſemper pertinet ad actionem, uel etiam paſſionem tranſeuntem actualiter uel habitualiter exercitam. Quantum ergo capere hactenus poſſum, hęc de quarto.

¶ Quo ad quintum ut dictum iam eſt Scot. multipliciter cōtra S. T. arguit: quæ quoniā diffusè a Capreolo tractantur in 1. q. 2. diſt. 2. ſen. breuiter perſtringenda duxi. Et primo arguit, q̄ detur præſentia ſubſtantialis dupliciter. Primò ad hominē, quia S. T. in hac prima parte q. 8. ar. 1. hāc poſuit, & nunc negat. ergo

Deinde ſimpliciter. Virtus operatiua angeli, aut ſe habet mediatē, aut immediatē ad actionem in loco: ſi mediatē, quæretur de illo medio, & ſic deinceps, ſi immediatē, ergo ſubſtantia operantis eſt immediata loco, & habetur intentum.

¶ Sed ad hæc patet rñſio ex dictis. Ad primū qdē e[illegible] ad ſcdm uerò [illegible] [illegible] mediatio ſuppoſitalis, & indiſtātia localis, vtraq; n. eſt cōdō [illegible] ſecundū ordinē q̄ ſecundū operationē. Ad hæc n. [illegible] illa ducit, & nō ad aliquā poſitiuā præſentiā ſubſtantialē, ut arguens fingit, & nulla hoc ratione pbatū, ſed ſuppoſuit.

ARTICVLVS II.

Vtrum Angelus poſſit eſſe in pluribus locis ſimul.

Marg.: *Ponit ſtatum quæſtionis.*

270 — 1. di. 17. q. 3. ar. 2. Et q. 4. art. 1. cor. Et 4. di. 44. q. 2. art. 3. q. 3. ad 1. Et po. q. 3. ar. 19. ad 1

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, q̄ Angelus poſſit eſſe in pluribus locis ſimul. Angelus. n. non eſt minoris uirtutis, q̄ anima, ſed anima ē ſimul in pluribus locis, quia eſt tota i qualibet parte corporis, ut Auguſt.* dicit. Ergo angelus pōt eſſe in pluribus locis ſimul.

¶ 2 Pręt. Angelus eſt in corpore aſſumpto, & cū aſſumat corpꝰ cōtinuum, vr̄ q̄ ſit in qualibet eius parte. Sed ſm partes eius cōſiderant diuerſa loca. Ergo Angelꝰ eſt ſimul ī pluribꝰ locis.

¶ 3 Præt. Dam.† dicit, q̄ vbi Angelus operatˀ, ibi eſt. Sed aliquā do operatˀ ſimul in pluribus locis, ut patet de Angelo ſubuertente Sodomā. ergo Angelus pōt eſſe ī pluribus locis ſimul.

SED CONTRA eſt, quod Damaſ.* dicit, q̄ Angeli dum ſunt in cœlo, non ſunt in terra.

RESPON. Dicendū, q̄ Angelus ē uirtutis & eſſentiæ finitæ. Diuina aūt uirtus & eſſentia īfinita & eſt vl̄is cā omniū, & iō ſua uirtute oīa contingit,* & nō ſolū in pluribus locis eſt, ſed ubique: uirtus aūt Angeli, quia finita eſt, nō ſe extendit ad oīa ſed ad aliquid unū determinatum. Oportet enim quicquid comparatur ad unā uirtutē, ut unū aliquid cōparari ad ipſam. Sicut igitur uniuerſum ens, cōparatur ut unū aliquid ad uniuerſalē Dei uirtutē, ita & aliqđ particulare ens cōparatˀ ut aliquid unū ad Angeli uirtutē. Vñ cū Angelꝰ ſit ī loco p applicationē uirtutis ſuæ ad locū, ſeqt̄ q̄ non ſit ubiq;, nec in pluribus locis, ſed in uno loco tantum.*

Circa hoc tñ aliqui decepti ſunt. Quidā. n. imaginationem trāſcēdere ñ ualētes, cogitauerūt idiuiſibilitatē Angeli ad modū indiuiſibilitatis pūcti. Et iō crediderūt, q̄ Angelꝰ nō poſſet eſſe niſi in loco pūctali. Sed manifeſtè decepti ſunt. nā pūctum

Marg.: † li. 1. Orthod. fidei. ca. 4. & li. 2. ca. 17. — * li. 2. c. 3. [illegible]

¶ Secundo arguit, q̄ operatio non ſit ratio angelo eſſendi in loco tripliciter. Primo ducendo ad inconueniens tripliciter. ſcꝫ angelus frequenter eſſet nuſquam, quia in cęlo empireo nihil operatur. Et q̄ angelus mouens cęlum, eſſet in toto cœlo, quia totum primo mouet, quia eſt ſibi proportionatum, ita q̄ ſi adderetur ſtella orbi, moueret cū labore. ſecundo cœli text. 71. Et q̄ angelus eſſet in loco commenſuratiuē: quia operatio ſua eſt in loco cōmenſuratiuē per accidens, & ipſe nō niſi per eam ibi eſt. Secūdo oſtēdit. Rō eſſendi in loco eſt in angelo formaliter, alioquin angelus nō eſſet formaliter in loco, ſed operatio ſūa hēc nō eſt ī angelo formaliter. ergo. Tertio authoritate Damaſceni, q̄ dīt angelū operari & eſſe in loco. ergo aliud eſt operari, & aliud eſſe ī loco ī angelo, alioqn ſuperfluē utrūq; diceret.

¶ Sed ad hęc quoq; ex dictis facile videt. Primū qdē qd reputat ſcōueniēs ſ. Angelū nuſquā eſſe, nō inconueniens, immo ut Auguſt. primo retract. 100. dixit, entia illa beata, nō ſunt apta eſſe i loco. Quod uerò i argumēto miſcet de operatione circa cœlū empireū, pōt multipliciter ſolui. Primò q̄ angelos eſſe i cęlo empireo, eſt locutio Metaphorica, q̄a ſunt i gloria, ad quā ſanctificatū eſt celū empireū. Cuius ſignū eſt, q̄ (ut Magiſter adducit 2. di. ſecūdi) dr̄ q̄ celū illud eſt plenū angelis, qđ non pōt niſi Metaphoricè intelligi. Secūdo, q̄ angeli in cęlo empireo operant, ſed nos latet qualis eſt operatio illa. Quid aūt aliquibus dictū eſt ſunt ibi p exornationē, uel aliqd huiuſmodi, qđ eſt relatio per modū operationis ſignificata, imaginariè magis q̄ rōnabiliter dictū puto, nihil. n. aīa q. hanc de nō ſignificādi q̄ a nobis fit. Si ergo ſecūdū rē ſolus reſpectus ſine oī operatione actu uel habitu tāgēte locū, poni pōt in angelo, quo formaliter pñs ſit angelus loco, iā ponit ſecundū rē pñtia ſubſtātialis ſuperius impugnata, ſi angelus ponitur in loco, & nō ut operās in operato, & uniuerſa q̄ diximus ruūt. At ſiquis rōnabilē nō putat iſtāo operationis ignorātiā, primā neceſſe eſt amplectatur rñſionem, ſi authoritatē Gregorij Nazianzeni negare uereatur. Ait. n. quòd abuſiuē dicimus angelos eſſe in loco, q̄n deberemus dicere q̄ operant in loco. Alterius uerò inconueniētis, ſequela negatur, ut n. patet. 8. Phy. Motor cęli non eſt primo in toto cœlo, ſed in circulo æquinoctiali, cuius motus eſt velociſſimus. Nec in toto illo, ſed in loco orientali, ut patet in 2. cœli, quia ibi eſt dextra ex natura rei determinatū nō materialiter, ſed formaliter, ut dicit Auer. & bene. in 2. cęli cō. 15. Nec eſt q̄rendū ubi quieſcat, q̄n non eget loco, nec quieſcit, ſed eſt immobilis oīno. Tertij quoque inconuenientis ſequela nulla eſt, ut patet de ſe, ꝑ accidens. n. effectus tali modo non redundat in cauſam [illegible] ut S. T. dicit. Angelꝰ eſt p ſe in loco nō ſimpliciter, ſed ut operans.

¶ Ad rōnem oſtenſiuam dicitur, q̄ licet maior ſit uera de eſſe i loco localiter, non tñ de eſſe in loco æquiuocē. ſ. ut operans in eo, ut patet. Ad authoritatem Damaſceni, dicitur, quòd ppter noſtrum modum intelligendi, quo ſuperiora inferiorum modo re apprehēdimus & nominamus, cum ſic aliud ſit operari in loco, & aliud eſſe in loco, copulauit de illis loquens eſſe & operari. Vñ ibi non diſtinguuntur re ſed ratione tantum concipiēte modum illum per modū operationis & per modū præſentiæ.

SVPER QV. LII. ARTIC. II.

S. Bona. 1. 3. d. 17. a. 1. — *Sc. a. 1. 3. d. 17. q. 3.*
Ricar. 1. 3. d. 17. q. 1. — *Duran. 1. 3. d. 17. q. 3.*
Marſ. 1. 3. d. 18. q. 2. — *Bacco. 1. d. 15. q. 1.*
Aeg. 1. 3. d. 37. q. 2. 2. prin. — *Cap. 1. d. 2. q. 1. con. 4. & 2.*
Bannes ar. 2.

Titulus clarus eſt. Hoc tñ in eo notandum eſt, q̄ ly poſſit, & ordi- dicit potentiam naturalem ipſorum Angelorum, non ordinariam ipſius Dei, quoniam hic nō examinamus quid Dei potentia de hac re poſſit abſolutè, ſed quid rerum ordo habeat.

¶ In corpore articuli quinque facit. Primò tradit quæſito. Secundo

eundo ex hoc excludit quendam errorē. Tertiò remouet quandam obiectionē. Quartò infert, quàm differenter Corpus, Angelus, & Deus ſint in loco. Vltimò ex dictis ſoluit argumenta.

¶ Quo ad primū, cōcluſio rñſiua hēt tres partes, & eſt hec. Angelus nō eſt ubiq;, ſed in uno particulari loco. Et pbatur ſingulæ particulæ. Primò, q̄ non ſit ubiq;, ex diſtinctione inter uirtutē Angeli, & uirtutē diuinā: q̄a altera ē finita, altera infinita. Altera eſt cā particularis, altera ē uniuerſalis oīum. Deinde pbant ſecūda & tertia pticula ſimul. ſ. q̄ ſit ī uno loco, & q̄ ſit i particulari loco, ſic. Angelus non pōt habere niſi vnū effectū particularē. ergo nō pōt eſſe niſi ī vno loco particulari. Antecedēs pbatˀ, quo ad primā partē, q̄a qdcūq; cōparatˀ ad aliquā vnā virtutē, cōparatˀ vt vnū. Quo ad tertiā verò ſic, ſicut ſe hēt vniuerſū ens ad Dei vniuerſalē virtutē, ſic aliqd particulare ens, ad virtutem angeli. ergo &c. conſequentia autem probatur, quia Angelus non eſt in loco niſi per applicationem virtutis ſuæ ad locum.

Marg.: 549

¶ Circa hāc partē, multiplex dubitatio occurrit. Et primo in pbatione ſcdę particulæ cōcluſionis: q̄m aut ibi aſſumitˀ falſum, aut nō pbatˀ intētū. Tū ex parte pdicati aſſumptæ ppoſitionis. Tū ex parte ſubiecti. Cū. n. dr̄, qdcūq; cōparatˀ ad vnā aliquam virtutē, cōparatˀ ut unū, aut eſt ſermo de oī uirtute uniuerſaliter, aut de aliqua, puta creata. Si de aliqua, tria incōuenientia ſequunt. Primò, q̄ aſſumitˀ pbādū. Scdò q̄ malè intuliſſet S. Th. ex hac ppoſitione pportionalitatē uniuerſi entis, ad uirtutem Dei, & particularis entis ad uirtutē angeli. Tertiò, q̄ eſſet irrationabilis [illegible] aut falſa & ambigua: q̄m ex duobus capitibꝰ poſſet [illegible] ppoſitio hæc. ſ. ex differētia inter virtutē naturalē & voluntariā, aut inter virtutē finitā & īfinitā. Sed neutra [illegible], q̄m Angelus ēt ē agēs à pꝓoſito: ac p hoc, ſi ppoſitio ſtaret [illegible] iure naturali, nō eēt ad ppoſitū. Finitū aūt & infinitū rō nihil facit ad unitatē & pluralitatē effectuū, q̄m uirtꝰ naturalis ſiuē finita, ſiuē infinita, ad vnū ē determinata. voluntariā uerò, ſiuē finita, ſiue infinita, ad oppoſita ſe habet, ut patet. 10. Meta. ergo. Si autem uniuerſaliter de omni uirtute intelligitur, quæſtio emergit. Tunc quia ex hoc ſequitˀ, q̄ diuina virtus eſt determinata ad unum. Tū, quia ex hoc etiā ſequitur, q̄ virtus agens à propoſito ſit determinata ad unum.

¶ Scdò, dubiū ē, d̄ quali unitate virtutis ſit hic ſermo, reali. ſ. an formali, an utraq; ſimul. Si reali tm̄, iſtātia ē manifeſta, d̄ uirtute pductiua, ſpiratiua, & creatiua Dei, q̄ ſūt vna re, & tñ ñ ē determinata ad unū. Si verò d̄ formali ē ſermo, tūc ppoſitio quāuis ſit uera, nō tñ ē ad ppoſitū, q̄m poneř multas uirtutes formaliter ſeu diſtinctas in Angelis, nō incōueniens, puta virtutē motiuā, uirtutē cuſtoditiuā, & ſic de alijs, iuxta diuerſas rōnes formales effectꝰ. Et ſic hac rōne nō pbaret intētū, q̄m dici poſſet, q̄ angelꝰ quia ſcdm unā virtutē ſit ī vno tm̄ loco, ſcdm plures tñ ē ī pluribꝰ locis. Nō. n. incōueniens unū & idē agēs, uti pluribus uirtutibus ſimul, ut patet d̄ aīa, q̄ ſimul audit & uidet, & operationes partis vegetatiuæ & intellectiuæ agit unica exiſtens, apud Sanctum Th. Et per idem habetur q̄ non intelligit de reali & formali ſimul. hoc enim membrum infertur à præmiſſo, ut patet.

¶ Tertiò, dubiū ē, de quali unitate effectꝰ ſit ſermo. ſ. de formali, an numerali. Si de formali, ñ ſequitˀ intētū, q̄m ex unitate formali nō ſequitˀ unitas numeralis effectꝰ. Si d̄ numerali, aut intelligit de uno numero ſimpliciter, ſeu oīno, & tunc hoc eſt falſum. Quia ſic ſequeretˀ q̄ angelus non poſſet mouere ſimul duos lapillos diſcōtinuos, q̄m motus illorū eſſent diſtincti numero a diſtinctione ſubiectorū, nec poſſent dici unus numero, niſi forte ſcdm q̄d. Aut intelligitˀ unū numero quocūq; mō, quo ēt mō aceruus lapidū eſt unus, & ſic ē vr̄ eſſe falſum. Tum quia ſequeretˀ q̄ Deus nō poſſet pducere plura numero, ut plura. Tū, quia inter angelum & Deum, non eſſet differentia in pducendo ſimul unū, aut plura: ſed maius aut minus tm̄. Et ſimiliter nō eſſet differētia inter eos ī exiſtēdo in vno, aut pluribꝰ locis, ſed ī maiore aut minor tm̄: q̄ſi. n. virtꝰ determinatˀ ad vnū numero ſecundū hoc, ſed diuina ad unū [illegible] totū vniuerſū, cæterę verò ad particularia ēq;. Hoc aūt ē manifeſtè incōueniēs, q̄m Deꝰ pōt ſimul plura, vt plura, pducere, & in pluribꝰ ſimul eſſe. Tū, q̄a ſequereř oppoſitū principalis ītē ti. Angelū. ſ. poſſe ſimul eſſe in pluribus locis. Nā ſi talis unitas numeralis poſſibilis eſt in effectu ipſiꝰ Angeli, cū hec unitas nō reqrat cōtinuitatē, qua rōne pōt mouere ſimul duos lapides diſtātes abinuicē p cubitū, pari rōne pt moueř diſtātes p decē cubitos, cū non ſit opꝰ agēdo ī eos, agere ſimul ī diſtātiā media, & ſic poſſet ſimul mouere duos lapillos, alterū Romæ & alterū in Francia, & conſequenter eſſet in multis locis.

Marg.: *Concl. m*

¶ Ad euidētiā harum difficultatū, ſciēdū ē, q̄ effectus dupliciter pōt cōparari ad ſuā cām. Primò, vt obiectū ad potētiā. Scdò, ut effectus ad cām, ut v. g. gratia, calefactū cōparatˀ ad virtutē calefactiua ut obiectū poſſibile, & ut effectꝰ executioni mādatus. Primò mō attenditˀ cōparatio inter rōnē formalē effectus, & rōnē operādi ipſius cæ. Scdo uerò mō, attēditˀ ſuppoſitū ſeu indiuiduū ipſum effectus, & operatio cæ in actu exercito. His ergo duobꝰ modis cū interpꝛtari poſſet ppoſitio aſſumpta, dr̄, q̄ ſi primo mō interpꝛetˀ hæc ppoſitio, æquiualet illi, Ab uno inquatū unū, nō pcedit niſi unū, q̄ de unitate formali tā cæ q̄ effectus intelligitˀ, & eſt uniuerſaliter uera. Q̄m oīs virtus reſpicit unā rōnē formalē in ſuo adæquato obiecto, alioquin, una nō eſſet formaliter. Nec ex hoc ſequitˀ, q̄ potentia rōnalis non ſit ad oppoſita, aut q̄ uirtus diuina nō poſſit plura formaliter producere, niſi multiplicata formaliter: q̄m tam potentia rationalis, q̄ uirtus diuina, per ſe primò reſpicit unū. Et de potentia quidem rationali ex. 10. Meta. patet, vbi dr̄, q̄ potentia rationalis per ſe primò, agit alterum oppoſitorum, reliquum verò p ſe ſecundo. De potentia uerò diuina patet: quia p ſe primò reſpicit eſſe: reliqua uerò inquantū ſunt eſſendi modi & participationes, & ppterea pōt plura producere formaliter ſub ente, quēadmodū & viſus poteſt plures colorum ſpecies uidere, ſub vno tñ gñe. Et per hoc excluditur inſtātia de multiplicatione formali virtutis Angelicæ. Dicitˀ. n. q̄ in angelo eſt una uirtꝰ operatiua, ſed eius unitas formalis nō attēditˀ penes iſtas rōnes formales ſpecificas, ſed penes genericā, ſeu analogā aliquā rōnē, ſub qua cōphēdunt multæ ſpecificæ rōnes formales. Vñ nō ſolum realiter, ſed ēt formaliter eadē eſt uirtus, qua Angelus cuſtodit, pūdet, mouet, & facit quicquid facit. Et ſic ppoſitio iſta in hoc ſenſu uera eſt, non tñ ſic principaliter intēta, q̄m unitatē numeralē loci concludere intendimus. Dixi aūt principaliter, quia ſecūdario eſt ſic intēta, q̄m ut dr̄. 5. Met. Qđ eſt vnū numero p ſe, eſt ēt unū rōne. Quia ergo in ſcdo ſenſu, propoſitio hæc eſt principaliter intenta, ad eius euidētiā ſciēdū eſt, q̄ quēadmodū ex parte cāæ inuenitur uſitata diſtinctio in cauſam totalē, & in cās partiales. ſ. in cām quæ in ſuo ordine ſola ſufficit, & cāſas, quæ plurium concurſum requirūt eiuſdē ordinis, ut patet de pluribus trahētibꝰ nauē, & de uno ſolo trahēte nauiculā, ita pportionaliter ex parte effectꝰ diſtingui pōt, ita q̄ quidā eſt effectus totalis, & quidā effectus partialis. Ita q̄ quēadmodū partiales cāæ alicuius effectꝰ dñr nō quæcunq; duæ cāæ ēt eiuſdem gñis, ſed illæ tm̄ quæ & in eodem gñe cāæ, & in eodem ordine cōcurrunt ad integrandā vnam illius ordinis cām. Nō. n. ſol & hō partiales cāæ hominis ſunt. Sed plures trahentes nauē partiales cāæ tractus dñr, quia ad integrandum unum pfectè trahentem cōueniunt. Ac per hoc uim unius cāæ totalis obtinent, cōcurrentibus tñ ſuperioribus cauſis in ordinibus ſuis. Similiter effectus partiales alicuius uirtutis dñr, nō quicunq; duo effectus illius, ſed illi tm̄ qui ad integrandum unum totalem effectum pducuntur. Ac per hoc, rō effectus partialis diſtinguitur à rōne effectus totalis in

Universidad de Deusto Biblioteca

hoc, quòd ille neceſſario ſit vt pars alterius, iſte verò abſolutè. ¶Secũdo ſciẽdũ eſt, ꝙ effectus totalis, ad aliquã virtutẽ tripliciter cõparari põt, ſ. vt defectiuus, vt exceſſiuus, & vt adæquatus. Verbi gratia, reſpectu virtutis motiuæ hoĩs, triplex ẽ mobile, aliqđ adæquatũ, aliqđ excedẽs, & aliqđ minus, ita ꝙ maius illo põt mouet. Tertia diſtinctio eſt, de fieri ſimul vel ſucceſſiuè. Ex his n. tribus diſtinctionibus habet interpretatio illi⁹ ꝓpoſitionis. Eſt n. ſic interpretanda: ī quodcunq; cõparatur vt effectus totalis & adæquat⁹, vel quaſi & ſimul, ad virtutẽ vnam realiter & formaliter, cõparatur vt vnũ numero: & ſic ẽ vniuerſaliter vera de oĩ virtute ſiuẽ finita, ſiuẽ infinita, ſiue naturali ſiue libera. Vñ & S.T. ī hoc articulo, poſt hanc ꝓpoſitionẽ ſtatim ſubiunxit, uirtuti diuinæ reſpondere vniuerſum ens, quaſi adæquatũ effectũ. Sed aduertito, ꝙ licèt iſtę tres cõditiones ſint intelligendæ ī ꝓpoſitione illa abſolutè, ſcđa tñ nõ eſt opus ſi cõtrahitur ad uirtutem Angelicã, quia & duos effectus defectiuos, non poteſt ſimul producere. Tertia quoq; opus nõ eſt, ſi contrahitur ad uirtutẽ infinitã; quia illa, quicquid poteſt producere ſucceſſiuè, poteſt etiam producere ſimul, niſi ſit repugnãtia ex parte effectus. Nec ex hoc ſequit aliquod illorum trium inconuenientium, q̃ obijciendo adducta ſunt. Non ſequitur primò, ꝙ Deus nõ poſſit ꝓducere plura numero ut pluraquã illud unũ numero, quod reſpondet ſuæ uirtuti, ut adæquatus effectus, comprehẽdit ſecum totam latitudinem tam numeralem q̃ formalem poſſibilem. Eſt n. illud vniuerſum ens. Vnde quẽadmodum cũ determinatione uirtutis creatiuæ ad vnum formaliter. i. ad eſſe, ſtat ꝙ poſſit plura formaliter iuxta plures modos eſſendi: ita cũ determinatione uirtutis eiuſdem in actu exercito ad unũ numero. i. vniuerſum, ſtat multitudo illa rerũ, ex qb⁹ cõſurgit vniuerſum. Nec huic determinationi obſtat, ꝙ Deus poſſit ſimul extra hoc uniuerſum aliud uniuerſum, vel aliã creaturã ꝓduxiſſe. Tum quia uniuerſum hoc, & quicquid, & quotcunq;, qualitercũq;, ſeparatim & ſeorſum produci ponantur, neceſſariò partes erunt uniuerſi entis, quamuis nõ eſſent partes huius, uel illius uniuerſi. Propter ꝙ, notanter S.T. in litera, nõ aſſignauit uirtuti diuinæ uelut adęquatũ effectũ uniuerſum, ſed uniuerſum ens. Nec dixit, quocunque fit ab aliqua una uirtute &c. ſed, quodcũq; comparatur, ut inſinuaret ꝙ de adæquato, vel quaſi adæquato effectu loquebatur, qualẽ conſtat non eſſe reſpectu diuinæ, quodcunque ens factum aut factibile, ſed uniuerſum ens tantum. Tum, quia ut in titulo q̃ſtionis dictum eſt, de potentia ordinaria hic eſt ſermo, a qua non niſi unũ uniuerſum emanare poteſt, ut effectus adæquatus concludẽs in ſe multos defectiuos & partiales effectus. Nõ ſequit ẽt ſcđm inconueniẽs: quia attingere aliquos effectus partiales, cõtingit dupliciter. Primò, ſcđm id in quo cõueniunt tñ. Scđo, ſecundum ea ẽt in quibus diſtinguuntur, & in hoc differunt virtus diuina & angelica: quia angelica attingit multos effectus partiales ſecundũ id tñ, in quo uniuntur. Virtus uerò diuina attingit in oĩbus uniuerſi partibus, ẽt ea in q̃bus diſtinguuntur: & ideò angelus vnum tñ numero poteſt ſimul facere: Diuina verò plura: quia illa non attingit plura niſi vt unum, hęc uerò attingit plura, vt unum, & vt plura. Propter quod S.T. in litera vtrunq; inſinuans, duo dixit: & conuenientiam uirtutis angelicæ & diuinæ, in hoc, ꝙ ſunt determinatæ ad unum numero, & differentiã in hoc, ꝙ diuina eſt determinata ad tale unũ numero. Ex quo ſequit neceſſario, ipſam attingere plura ſub illo vno. Ex hoc nãq;, ꝙ vniuerſum ens attingatur, conſequens eſt, ꝙ multitudo vt multitudo eſt, attingatur: quia de rõne uniuerſi eſt habere non ſolum multa ut unũ, ſed multa ut multa, i. nõ ſolũ id ī quo multa cõueniũt, puta ordinẽ, ſed ea ī qb⁹ diſtinguunt. Angelica uerò uirt⁹ ẽ determinata ad unũ tale, ex quo ñ ſequit multitudo, quia ad particulare ent.

40 D. 112.

* li. 8 tex. 84. to. 2.

eſt indiuiſibile habẽs ſitum, ſed Angelus ẽ indiuiſibile extra genus quãtitatis & ſitus exiſtẽs[c]. Vñ nõ ẽ neceſſe, ꝙ determinet[d] ei vnus locus indiuiſibilis ſm ſitũ, ſed, vel diuiſibilis, vel indiuiſibilis, uel maior, uel minor, ſm ꝙ volũtariè applicat ſuam virtutẽ ad corpus maius uel minus. Et ſic, totũ corpus cui per ſuã virtutẽ applicat, correſpõdet ei vt vnus locus. Nec tamẽ oportet ꝙ ſi aliq̃s Angelus mouet cęlũ, ꝙ ſit vbiq;. Primò q̃dẽ qa non applicat virtus eius niſi ad id, qđ primo ab ipſo mouet. Vna aũt pars cæli eſt, ī qua primo ẽ mot⁹, ſ. pars oriẽtis. Vñ ẽt Phyloſoph⁹ ī 8. Phyſi.* virtutẽ motoris cęlorũ, attribuit parti Oriẽtis.* Scđo, qañ ponit ẽ Philoſophis, ꝙ vna ſubſtantia ſeparata moueat oẽs orbes immediatè. Vñ ñ oportet, ꝙ ſit vbiq;. Sic igit patet, ꝙ diuerſimode eſſe ī loco, cõuenit corpori, & Angelo, & Deo. Nã corpus eſt ī loco circumſcriptiuè: quia cõmenſuratur loco. Angelus autem non circumſcriptiuè, cum non commenſuretur loco, ſed diffinitiuè: quia ita eſt in uno loco, ꝙ non in alio. Deus autem neque circumſcriptiuè, neque diffinitiuè, quia eſt ubique.

Et ꝑ hoc patet de facili rñſio ad obiecta, quia totũ illud cui immediatè applicatur uirtus Angeli, reputatur ut unus locus eius, licèt ſit continuum.

¶Ad tertiũ denũ inconueniẽs dr, ꝙ quãuis angelus poſſit mouere duos lapides diſtãtes inuicem, vt partialia mobilia vnius totalis motus cõſurgẽtis ex duobus paſſiuis partialibus ſe mouentib⁹, nõ tñ poſſet mouere eoſdẽ vt duo mobilia totalia, id eſt, ꝙ neutrũ moueret vt cõpars alterius, ſicut patet in trahẽte paruũ lignũ: poteſt eq̃ trahere ſimul vnum aliud æquale. Is n. poſſet trahere ambo ſimul, vt duo partialia mobilia eadẽ actiõe trahẽda, non tñ poſſet idẽ trahit vnũ, alia actione ſeorſum trahere aliud. Quãta aũt diſtãtia interijci poſſit iter duos partiales effect⁹, certũ nõ habem⁹. Neceſſariũ tñ vi⁹ ꝙ quẽadmodũ cæteræ virtutes finitæ naturales hñt certam ſphæram actiuitatis ſuę, vltra quã nõ poſſunt immediatè operari, cõtingit n. aliqđ ſimul coagulari, ut dr de ſenſu & ſenſato, ſic uirtus angelica, hẽt certã ſphærã ſuę actiuitatis, infra quã q̃cũq; ſimul mouet, tanquã in loco vno exiſtentia reſpicit. Nec poſſet illa mot ſimul mouere, ſi alterũ eorũ extra ſphærã actiuitatis ſuæ poneret. Et ꝓpterea, negatur ꝙ ſit eadem rõ de parua & magna diſtantia partialium effectuũ inter ſe. Vnde non ſequitur, ꝙ angelus poſſit eſſe ſimul in diuerſis locis. ¶Circa illã ꝓpoſitionẽ. ſ. Angelo põt attribui locus indiuiſibilis, uel diuiſibilis, maior, vel minor, ſcđm qđ volũtariè applicat uirtutẽ ſuã, dubiũ occurrit an Angelus poſſit in loco diuiſibili quãtocũq; paruo, aut quãtocũq; magno eſſe. Sco. n. ī 2. Sen. d. 2. q. 6. tenet partẽ negatiuã: & dupliciter ꝓbat angelũ nõ poſſe ī loco quãtocũq; paruo, quãuis cõcedat ī loco pũctali. Primò, ex 36. 1. Euclidis, vbi dr, ꝙ q̃cq̃d põt eẽ ī vno æqualiũ, põt ẽt eſſe & in alio, ſi ibi figuratio ñ repugnat. Ex hoc in q̃t Sco. ſequit, ꝙ angel⁹ põt eẽ ī loco quãtocũq; lõgo: qa ſp eſt inuenire quadrangulũ ſtrictius æquale cuicũq; quadrato dato. Scđo, rõne naturali, qa ſequeret, angelũ eſſe infinitæ uirtutis. Probat conſequẽtia, qa determinata uirtute angeli ad maximũ locũ, poſſe illã applicare ad minorẽ, ẽ aliquãtæ uirtutis actiuæ: & poſſe applicare adhuc ad minorẽ, ẽ magis & pfecti⁹ poſſe, & ſic ī infinitũ. ergo ſi põt ad locũ quãtũcũq; paruiorẽ ſe ſp trãſferre, erit uirtutis infinitę. S.T. aũt tenet ī re hæc tria: Primò, ꝙ põt eẽ ī loco indiuiſibili. Scđo, ꝙ nõ põt eſſe in loco quãtocũq; magno: qa virt⁹ eius ẽ finita. Nec põt arbitriũ uolũtatis ſuæ efficax eẽ, niſi iuxta uirt. naturæ. Tertiò, & in hoc Sco. diſcordauit ab eo, ꝙ angelus põt eſſe in loco quãtocunq; paruo: quia procul dubio põt operari in loco quãtocunq; paruo, cũ nulla repugnantia ſit ex parte effectus aut virtutis &c. vt de ſe patet. Motus enim localis ſaltem, non determinat ſibi minimum locum, ut patet 6. Phyſi. Vnde in quantocunq; paruo, põt cauſari ab angelo. ¶Ad rõnes aũt Scoti faciliter rñderi põt. Ad primã qđẽ, ꝙ nõ eſt ad ꝓpoſitũ ꝓpoſitum Euclidis. Q̃a manifeſtè loquit de eſſe in loco cõmenſuratiuè: volens ꝙ qđ cõmenſurabile alteri æquali, ſit cõmenſurabile reliquo, niſi figuratio obſtet: qđ ridiculũ ẽ ad ꝓpoſitũ reducere. Q̃uis ẽt poſſet ſcđo dici, ꝙ aliud eſt poſſe eſſe in quantocũq; lõgo ſimpliciter, & aliud eſt poſſe eẽ in quãtocũq; lõgo reſpectu datę magnitudinis: ſicut aliud ẽ poſſe ī infinitũ creſcere ſimpliciter, & aliud poſſe ī infinitũ creſcere ſcđm partes auferibiles ex data linea, vt patet. 3. Phyſi. Quamuis n. lõgũ ī infinitũ ſimpliciter nõ poſſet rñdere angelo, qđ tñ eſſet infinitè lõgũ ꝑ reſtrictiones aſſignati quadrati, poſſit rñdere angelo vt loc⁹ ui⁹. Tale n. eſſet ſimpliciter finitũ ſcđm lõgitudinẽ, & nunquã quãcũq; excreſcẽtia facta excederet certam quãtitatẽ. Ac ꝑ hoc, niſi lõgitudo in infinitum ꝓtraheret, ꝙ exiret ſphærã actiuitatis angeli, q̃ rõne poſſet operari in quadrangulo, poſſet ẽt ī quadrãgulo. Si aũt ſphærã actiuitatis exiret, iã habet rõ, quare ī illo eẽ nõ poſſet: obſtaret n. exiſt⁹ extra ſphærã, quẽadmodũ Euclides dicit, ꝙ corporali alicui obſtaret figuratio. ¶Ad ſecũdam rõnem dr: ꝙ falſum eſt, maioris virtutis eſſe ad minorẽ, & ad minorẽ locũ ſe poſſe applicare, hoc. n. non eſt ex quantitate

quantitate uirtutis, ſed ex libertate pẽdet, ut S. Th. dicit. Vndè, quis applicare ſe ad totũ locũ ſit aliquãtę uirtutis, qa null⁹ eſſe ſim põt eſſe quin ab aliquãta uirtute ſit, applicare tñ ſe ad maiorẽ uel minorẽ infra propriam ſphærã, non maiorẽ aut minorẽ, ꝑ ſe loquẽdo, exigit uirtutẽ, ſed libertatẽ uſus illius. Et ꝑ hoc patet, qđ ſecundum S.T. de alia ambiguitate quã in fine mouet Scot. tenendũ ſit. An. ſ. ſi angelus eſt in loco, ẽ neceſſitate ſit in certo loco determinatẽ, putà unius palmi: ipſe. n. reputare videt, quaſi partem, nullã parere inconueniens. Ex dictis aũt S. Th. manifeſtã ſequitur negatiua, ita ꝙ affirmatiua oppoſita ſententiã induceret, qa ſequeret ꝙ latitudo uſus uirtutis angelicæ, nõ eſſet libera, ſed naturalis, quẽadmodũ applicatio animæ ad corpus, in altero tamẽ genere cauſæ.

Perreſp. per totum.

271 Idem 1. d. 37. q. 3. art. 1. & pot. q. 3. art. 19. & q. 7. 11. & artic. 19. ad 1.

* li. 4. Phy ſic. tex. 52 & 58. to. 2

SVPER QV. LII. ARTIC. III.

S. Bon. 2. ſ. d. 2. q. 4. a. 2. Scot. 1. ſ. d. 2. q. 8. Mairo 2. ſ. d. 2. q. 7. Eg. 1. ſ. d. 37. q. 3. p. 2. Cap. 2. d. 2. q. 1. con. 3. Banner. ar. 3. Alber. Mag. 1. diſt. 37. artic. 25.

* li. 4. Phy ſic. tex. 58 tom. 2.

† Aug. li. 6. de tri. c. 6. non procul a fine, & in Epiſt. 28. ad Hieronimũ.

Titulus clarus ẽ ex pdictis. Queritur n directè ꝺ poſſibili, ſcđm rerũ potentiã. ¶In corpore articuli unica concluſione reſpondet q̃ſito. Angeli plures non põt ſimul eſſe in uno loco. Probatur ſic. Impoſſibile eſt duas cauſas totales & immediatas ſimul eſſe eiuſdẽ effect⁹. Ergo impoſſibile eſt plures angelos eſſe ſimul in eodẽ loco. Probatur añtecedẽs inductiuè, & in cauſis efficientibus & formalib. deinde ex illa particula, Totalis ſeu pfecta, excludit inſtãtia de pluribus immediatè trahentibus nauem: conſequẽtia vero ꝓbatur ex eo, ꝙ angelũ eſſe in loco, nihil aliud eſt quàm pfectè & immediatè continere illum, in genere cauſæ efficientis. ¶Circa hanc concluſionẽ aduerte, ꝙ dupliciter põt ītelligi. ſ. de potentia naturali & de potẽtia logica. Et ſi quidẽ intelligat de potẽtia logica, multas hẽt inſtãtias. Tũ, qa nulla apparet contradictio plures angelos uirtute diuina alligari uni & eidem loco, immo de facto fortè eſt de pluribus animabus damnatorum æqualis oĩno demeriti. Tũ quia cõfuſio operationũ, quis ſit inconueniẽs quoddã, ſequens ex hoc, ꝙ angeli ſunt in eodem loco, non ſinuet tñ ꝙ ſit oĩno impoſſibilis. Tum quia duo corpora ſimul eſſe in eodẽ loco non eſt ſic impoſſibile quantum, niſi hoc fide teneremus, diceremus ꝙ implicat cõtradictionẽ. Si uerò de naturali potentia intelligatur, tria obſtãt. Primũ eſt, medij aſſumptum à S. Tho. propoſitio. n. illa, Impoſſibile eſt duas cauſas cõpletas immediatas eiuſdẽ ordinis eſſe ſimul eiuſdẽ, uerificatur de impoſſibili logico, qđ fundatur ſup hoc, ꝙ ſequerentur aliter duo contradictoria. i. ꝙ idẽ ſimul dependeret & non dependeret à ſua per ſe cã: patet ſequela, q̃ ſi ſtãte dualitate earum per ſe, ex una parte ſequitur, ergo effectus dependet ab utraque, quia ponuntur illius per ſe cauſæ in eſſe uel fieri. Ex altera uerò parte ſequitur, ergo effect⁹ à neutra depẽdet: patet ſequela, quia ab illa non dependet, qua ſecluſa nihil minus eſſet uel fieret. Sed quæuis altera earum ſecluſa, effectus eſſet uel fieret. ergo à neutra pendet. ergo implicat contradictionẽ. Secundũ eſt, qa nõ inconueniẽs, in uno & eodẽ loco ſecũdũ eaſdẽ partes ꝓduci ſimul duos diuerſarũ rõnũ effectus ab agẽtibus diuerſarũ rõnũ: põt. n. unũ & idẽ ſecũdũ eaſdẽ partem ab uno agẽte fieri calidũ, & ab alio fieri albũ, & ab alio fieri dulce. ſimul ergo poterũt & naturaliter plures angeli in eodẽ eſſe loco. Tertiũ eſt, ꝙ ſecũdũ hoc pñta ordinis non vr eſſe ſufficiens rõ exiſtẽdi in loco, qñ plures angeli põt uni & eidẽ loco præ-

ARTICVLVS III.

Vtrum plures angeli poſſint ſimul eſſe in eodem loco.

AD TERTIVM ſic ꝓceditur. Videt, ꝙ plures angeli poſſint ſimul eſſe in eodem loco. Plura n. corpora nõ poſſunt eſſe ſimul in eodem loco, quia replent locum. Sed angeli[a] nõ replent locum, quia ſolum corp⁹ replet locũ, ut non ſit uacuum: ut patet per Philoſophum in 4. Phyſi.* Ergo plures angeli poſſunt eſſe in uno loco.

¶2 Præt. Plus[b] differt angelus & corpus q̃ duo angeli. Sed angelus & corpus ſunt ſimul ī eodẽ loco: qa nullus locus eſt, q̃ non ſit plen⁹ ſenſibili corpore: ut ꝓbat ī 4. Phy.* Ergo multomagis duo angeli põt eẽ ī eodẽ loco.

¶3 Præt. anima ẽ ī qualibet parte corporis, ſm Aug.† ſed Dæmones licèt non illabant mentibus, illabunt tñ interdum corporibus: & ſic anima & Dęmõ[b] ſunt in eodem loco. Ergo eadem ratione quæcunque aliæ ſpirituales ſubſtantiæ.

SED CONTRA. Duæ animæ non ſunt in eodem corpore. Ergo pari ratione, neque duo angeli in eodem loco.

RESPON. Dicẽdũ, ꝙ duo angeli non ſunt ſimul in eodẽ loco. Et rõ huius eſt: quia impoſſibile eſt, ꝙ duæ cauſæ cõpletæ ſint immediatæ unius & eiuſdẽ rei. Quod patet ī omni gñe cauſarum: qa una eſt forma proxima unius rei, & unũ eſt ꝓximũ mouẽs: licèt poſſint eſſe plures motores remoti. Nec hẽt inſtãtiã de pluribus trahentibus nauem. Quia nullus eorũ eſt perfectus motor: cũ uirt⁹ uniuſcuiuſque ſit inſufficiẽs ad mouendum. Sed oẽs ſimul ſunt in loco unius motoris, inquantum oẽs virtutes aggregãtur ad unũ motum faciẽdũ. Vndè cum angelus dicatur eſſe ī loco per hoc, ꝙ uirtus eius immediatè cõtingit locũ per modũ continentis pfecti, ut dictũ eſt:* nõ[m] poteſt eẽ niſi vn⁹ angelus ī uno loco.[n]

ſentes ſic eſſe, qñ ex hoc non ſequitur confuſio operationum. ¶Ad hoc dr iudicio meo, ꝙ concluſio intelligenda eſt nõ de potẽtia logica, ſed potẽtia naturali. Moueor aũt ad hoc, ex parte medij aſſumpti à S.T. qñ illud mediũ nõ hẽt locũ niſi ī naturali mõ, quo angelus eſt in loco. ſ. ꝑ operationẽ ſuã. Cum tñ conſtet Dęmones locari per pati, potius q̃ ꝑ agere. Moueor quoque ex parte cõcluſionis ꝓpoſitæ in litera: facit n. categoricã ꝓpoſitionẽ de ineſſe. ſ. ꝙ duo angeli nõ ſunt ſimul in eodẽ loco, & nõ modalẽ de poſſibili. Moueor tertio, ex cõſuetudine S. T. qui ſp ex ꝓprijs & de ꝓprijs rei de qua agitur, determinare cõſueuit: Quærimus, n. hic (ut in tit. dixim⁹) qđ rerũ ordo hẽat, ñ quid Dei potẽtia poſſit. Vñ ad inſtãtias in oppoſitũ dicẽdũ eſt, & ad primum dr dupliciter. Primò, ꝙ eſt tales duæ cauſæ ſe habeant, vt cauſæ eiuſdẽ rõnis ſolo numero diſtinctæ, ut patet, dr, ꝙ ibi non eſt contradictio. Tum, quia non ab omnibus vr concedi, ꝙ hic effect⁹ ſit per ſe ab hac cauſa, ꝓpea quia poſſet eſſe hic & nõ ab hac cã. ut dicũt. Tum, qa conceſſa perſeitate, non ſequitur cõtradictio, ſed ſuperfluitas. Nam non ſequitur, quòd dependeat ab utraque & neutra: ſed ꝙ dependeat ab utraque inquantum uniuntur, cum quo ſtat, quod ambæ iſtæ ſint falſæ, ab utraque dependet, & à neutra dependet. Declarantur hæc, & patent: ſi fingas duo luminoſa eiuſdem rationis & uirtutis, æquè proxima alicui ſecundum ſe totum medio primo illuminabili pfectè. i. in ſummo à quouis eorũ, & ut nõ negẽt iſta fictio, nec diſſimilis ſit propoſito, ponant per Dei potentiã illa duo luminoſa in eodẽ loco. Tũc quæratur: aut medium illuminatũ erit ab altero, aut vtroque &c. Eſt. n. iſte pciſẽ caſus de quo diſputam⁹. Vñ cum talis fictio non implicet contradictionem, ſed de potẽtia Dei abſoluta poſſet poni in eſſe: ſequitur, ꝙ ponere duas totales &c. non ſit impoſſibile logicum, ſed phyſicũ. Quocirca, in tali caſu, illa duo luminoſa ſe haberent ut partes unius luminoſi, ſuperexcedentis in duplo uel amplius ſua actiuitate, potẽtiã paſſiuã cui approximatur, à quo conſtat, ꝙ non ſecũdũ partes diuiſim, ſed ut uniuntur in uno, effectus depẽderet, & ſic in ꝓpoſito à duobus agentibus nõ ut duo ſunt, depẽderet, ſed ut uniuntur, duo tñ eſſent. Secundò dr, ꝙ aliud eſt, plures angelos eſſe ſimul in eodẽ loco, & aliud eſt, plures angelos eſſe naturaliter ſimul in eodẽ loco. Primũ. n. nõ implicat cõtradictionẽ, dato ꝙ ſecũdo implicaret contradictionẽ, ꝑ rõnem adductã, & ſic poſſit ſuſtineri iuxta iſtã diſtinctionẽ utraque pars. Propter qđ S.Th. cõcluſionẽ quidẽ de ineſſe, maiorẽ aũt aſſumptã de impoſſibili, logico quidẽ, loquẽdo de talibus cauſis ut plures ſunt, phyſico autem, loquendo de eiſdem cauſis pluribus, ſed nõ ī quãtũ plures. Ad ſecũdã inſtãtiã dr, ꝙ cũ angel⁹ ſit ꝑ ſe in loco, ut operãs ī operato quẽadmodũ opata cõtingũt eẽ diuerſa realiter & formaliter, & tñ eẽ unũ ſubiecto, ita nõ inconueniẽs plures angelos eſſe ī eodẽ loco materialiter, nõ tñ formaliter. ¶Ad tertiũ dicitur, ꝙ ſicut naturaliter fieri nequit, ut duo agentia naturalia perfecta & eiuſdem ordinis &c. ſint æquè approximata immediatè uni & eidem paſſo ſecundum eandẽ rõnẽ, ita naturaliter eſt impoſſibile, ut duæ intelligentiæ ſint præſentes uni & eidem loco ſecundum eandem potentiam paſſiuã. & ratio utrobique eſt: quia tam natura quàm intellectus, horret ſuperfluitates tanquam uitioſas. Vndè nec ex hoc prohibetur præſentia ordinis à ſufficienti ratione locandi angelorum.

Concl. vn. * q. præc. art. 2.

¶Circa probationē conſequentiæ, dubiū occurrit: qm̄ aſſumpta propoſitio .ſ. Angelus eſt in loco p modū continentis pfecti, non vi neceſſaria. Qm̄ perfectio cauſalitatis, aut eſt cōditio neceſſario requiſita ad hoc, q angelus ſit in loco, aut eſt cond[illegible] neceſſario cōcomitās ad idē. Sed neutrū pōt dici ergo &c. Qđ n. non neceſſario requiratur, patet ex duob. Tū ex pluribus tractatibus nature, quorū quilibet ſecluſa corporeitate diceret aſſū ibi. Tū ex eo quod ſupra dixit S. Th. q angelus eſt in loco p applicationē ſuæ virtutis immediatē qualitercunq;. Quod verò non neceſſario cōcomitetur, ex eo patet, q angeli ſunt virtutis finitæ, & poſſunt eiuſdē rōnis effectū immediatē producere i loco: ex his enim duobus manifeſtè ſequitur, q eſt poſſibile aliquē effectū, puta motum localē alicuius cōcurrēdæ mobilis, debere pduci, ad quem plurium angelorum motiuæ virtutes requirantur.

¶Ad hoc eſt dicēdū, q cum plus nō ſit de potētia naturali & logica: ſat eſt, ppoſitio iſta neceſſaria ē, neceſſitate phyſica. [illegible] in pluribus. Et quæ hæc ſunt remotiſſima à ſenſibus, ſat eſt ſi eſt nobis nota ppoſitio hęc ex medijs rationabilibus, ut patet ex 2. cœli. & 12. Met. Conſentaneū ſiquidē eſt rōni, ut qlibet angelus ſui dignitatē inter cauſas obtineat, ut imperfectionis huius, quæ eſt effectum partialē, expers ſit qm̄ dignitas hęc, alijs omnibus tributa à natura creditur, quanto magis in materialib⁹ cauſis, quarum minima excedit incomparabiliter omnem corporalem. [illegible] ad hæc, q boni angeli virtute ſuffulti diuina, ad loca hæc applicantur, & adeo ad omnia, ad quæ mittūtur ſufficere dixit S. Tho. in 2. ſent. diſt. 37. Vndē ad rationes in oppoſitum, non oportet aliter reſpondere quoniam [illegible], quod propoſitio illa non eſt neceſſaria neceſſitate logica, ſed phyſica. [illegible] nobis. Et propterea, poſſet ſuſtineri, [illegible] angelos plures eſſe in eodem loco, quod Ricar. ſentire uidetur.

Ad primvm ergo dicendū, q plures angelos eſſe in uno loco, non impeditur propter impletionē loci, ſed propter aliā cauſam, ut dictum eſt.*

Ad II dicendum, quòd angelus & corpus non eodē modo ſunt in loco. Vndè ratio non ſequitur.

Ad III dicēdū, q nec etiā Dęmon & anima comparantur ad corpus, ſecundum eandem habitudinem cauſæ, cum anima ſit forma, non autem Dæmon. Vndè ratio non ſequitur.

QVAESTIO LIII.

De Motu locali angelorum, in tres articulos diuiſa.

Conseqventer conſiderandum eſt, & de motu locali angelorum.

Et circa hoc, quæruntur tria.

¶Primò, Vtrum angelus poſſit moueri localiter.

¶Secūdò, Vtrum moueatur de loco ad locum, pertranſeundo medium.

¶Tertiò, Vtrum motus angeli ſit in tempore uel in inſtāti.

Articvlvs I.

Vtrum angelus poſſit moueri localiter.

Ad primvm ſic proceditur. Videtur, q angelus non poſſit moueri localiter. Vt n. pbat Philoſophus in 6. Phyſi.* nullum impartibile moueturi quia dum aliquid eſt in termino à quo, non mouetur, nec ēt dum eſt in termino ad quē, ſed tunc mutatū eſt. Vnde relinquitur, q omne quod mouetur, dū mouetur, partim eſt in termino à quo, & partim in termino ad quem. Sed angelus eſt impartibilis. Ergo angelus nō poteſt moueri localiter.

¶2 Præt. Motus eſt actus imperfecti, ut dicitur in 3. Phyſi.† Sed angelus beatus non eſt imperfectus. Ergo angelus beatus non mouetur localiter.

¶3 Præt. Motus non eſt, niſi pter indigentiam. Sed ſanctorum angelorum nulla eſt indigentia. Ergo ſancti angeli localiter non mouentur.

Sed contra: eiuſdem rōnis eſt angelum beatum moueri, & animam beatā moueri. Sed neceſſe eſt dicere animam beatam localiter moueri: cum ſit articulus fidei, q Chriſtus ſecundùm animam deſcendit ad inferos. Ergo angelus beatus mouetur localiter.

Respon. Dicēdū, q Ang. beatus poteſt moueri localiter. Sed ſicut eſſe in loco equiuocè cōuenit corpori & angelo: ita ēt & moueri ſecundum locū. Corpus. n. eſt in loco, inquantū continet ſub loco, & commenſuratur loco. Vndè oportet q etiam motus corporis ſecūdū locū, commenſuretur loco, & [illegible]

F ri eiuſdē, eſt prius & poſterius in motu. Angelus uerò eſt in loco ut continens locū, non cōmenſuratū eidē: igitur eius mot⁹ non eſt neceſſario ſecundū exigē. [illegible] Aſſumpta patent ex dictis in pcedenti qōne, & ex 6. Phyſic. Remanent tū hic duo dubia. Primū eſt quia S. Tho. in pceſſu iſto, arguit à deſtructione [illegible] ad deſtructionem conſequentis, ac per hoc ſophyſticè [illegible] Secundū eſt an uera ſit ppoſitio illa cauſalis, q continuitas ex magnitudine, ſeu ſpatio, reducitur [illegible] [illegible]

[illegible]

¶Circa continuitatē motus angeli, dubium occurrit: an ibi ſit vna tū operatio, an multæ. Si n. vna eſt, in vno tū loco per illa erit, & ſic moueretur, & nō moueretur ſimul: qa eſſet in diuerſis locis p motum, & eſſet in vno tū loco propter vnitatem operationis. Sequit ēt, q motus angelicus malè diffinitus eſſet p [illegible]

A vna ex parte ſui, multiplici verò ex parte [illegible] ſimpliciter, vel ſecundum quid, in quocumque inſtāti vnum reſpicit locum, in ſingulis tamen partibus temporis, & in quibuſcunque duobus inſtantibus diuerſa attingit loca.

¶In reſpōſione ad primum, dubiū occurrit, eo, q S. Th. & ſibi ipſi & veritati contrari⁹ vr, dū dicit, q angelus pōt dici moueri, dū eſt in termino à quo, vel ad quē. Nā in 1. ſent. diſt. 47. q. 4. ar. 1. ad tertium, dicit, q angelus in neutro termino mouet: ſed in ſucceſſione vnius ad aliū, & eo eſt, qa motus angeli nō cōponitur ex motibus, ſed ex mutatis eſſe potius, ac p hoc, partes mot⁹ ei⁹ non ſunt motus, & cōſequenter in neutro termino mouet. Et cōfirmatur, quia motus angeli cōparat ad eſſe in terminis, ſicut numer⁹ ad vnitates, apud S. Th. Et cōſequenter, ſicut numerus nō pōt dici eſſe, altera tū vnitate exiſtente, nec angelus moueri altero tū termino exiſtēte. Et ſic, quēadmodū motus cōtinuus nō eſt ſuo termino adueniente, ita nec motus angeli, cuius oppoſitum hic dicitur. ¶Ad hui⁹ difficultatis ſolutionē, duo attendēda ſunt. Primū eſt, q termini mot⁹ angelici ſunt de natura inſtātanearum mutationū quo ad hoc, q in eis inuenit ſimul fieri & factum eſſe, ut dr̄. 6. Phyſi. ita q terminus quicūq; angelici motus pōt diſtingui in fieri & factū eſſe. Et inquantū cōtinet in ſe factū eſſe, verificatur negatiuā. ſ. q in eo angelus nō mouet, inquātū verò cōtinet in ſe fieri, verificat affirmatiua. ſ. q i eo angelus mouet. Et merito, qa terminus à quo motus angelici, nō habet rōnē partis motus, nec rōnē termini, à quo, niſi in

sit ſm exigentiam eius. Et indē eſt, q ſm continuitatē magnitudinis, eſt continuitas motus. & ſm prius & poſterius in magnitudine, eſt prius & poſteri⁹ in motu locali corporis, vt dr̄ i 4. Phyſ.* Sed angelus nō eſt in loco, vt cōmēſuratus & cōtentus, ſed magis vt continens. Vñ motus angeli in loco, nō oportet qđ cōmenſuret loco, nec q ſit ſm exigentiā eius, vt habet cōtinuitatē ex loco, ſed eſt motus nō continuus. Quia. n. angelus nō eſt in loco, niſi ſm cōtactū virtutis, vt dictū eſt*: neceſſe eſt, q motus angeli in loco, nihil aliud ſit, q̄ diuerſi cōtact⁹ diuerſorū locorū ſucceſſiuè, & non ſimul: qa angelus non pōt ſimul eſſe i pluribus locis, vt ſupra dictum eſt†. Hmōi aūt cōtactus, nō eſt neceſſarium eſſe continuos. Pōt tñ in hmōi cōtactibus continuitas qđam inueniri: qa, vt dictum eſt*, nihil prohibet angelo aſſignari locū diuiſibilem per contactum ſuæ virtutis: ſicut corpori aſſignat locus diuiſibilis p contactū ſuę magnitudinis. Vñ ſicut corpus ſucceſſiuè & nō ſimul, dimittit locū i quo prius erat, & ex hoc cātur cōtinuitas in motu locali eius: ita ēt angelus pōt dimittere ſucceſſiuè locū diuiſibilē in quo prius erat. Et ſic motus ei⁹ erit cōtinuus. Et pōt ēt totū locū ſimul dimittere, & toti alteri loco ſimul ſe applicare. Et ſic motus eius non erit continuus.

Ad primvm ergo dđm, q illa rō dupliciter deficit in ppoſito. Primo quidem, qa demonſtratio Ariſt. pcedit de indiuiſibili ſm quātitatē, cui reſpōdet loc⁹ de neceſſitate indiuiſibilis. Qđ nō pōt dici de angelo. Secūdò, qa demōſtratio Ariſt. pcedit de motu continuo. Si. n. motus nō eſſet cōtinuus, poſſet dici, q aliqd mouet dū eſt i termino à quo, & dū ē in termino ad quē: qa ipſa ſucceſſio diuerſorū ubi, circa eādē rē mot⁹ diceret. Vñ i quolibet illorū, ubi res eſſet, illa poſſet dici moueri. Sed cōtinuitas mot⁹ hoc impedit, qa nullū continuū, eſt in termino ſuo, vt patet, qa linea nō eſt i pūcto. Et ideò oportet q illud qđ mouet, totaliter nō ſit in altero terminorū dū mouet, ſed partim i uno, & partim in altero. Scđm ergo q motus angeli nō eſt cōtinuus, demonſtratio Ariſt. nō pcedit in ppoſito: ſed ſm q motus angeli ponit cōtinuus, ſic cōcedi pōt, q angelus dū mouet, partim eſt in termino à quo, & partim in termino ad quem, ut tñ partialitas non referat ad ſubſtantiam angeli, ſed ad locū, qa in principio ſui motus cōtinui, angelus eſt in toto loco diuiſibili, à quo incipit moueri. Sed dū eſt i ipſo moueri, eſt in parte primi loci, quē deſerit, & in parte ſecundi loci, quē occupat. Et hoc qdē q poſſit occupare partem duorū locorū, cōpetit angelo ex hoc, q pōt occupare locū diuiſibilē p applicationē ſuę uirtutis, ſicut corp⁹ p applicationē magnitudinis. Vñ ſequit de corpore mobili ſm locū, q ſit diuiſibile ſm magnitudinē, de angelo aūt, q virtus eius poſſit applicari alicui diuiſibili.

[illegible]

quæ, habet neceſſariò duo, ſ. ſuccedere præcedenti, terminādo prædictam potētiam, & id quod eſt abſolutè, & quandoq; tertium, ſ. permiſſam potentiam ad ſuccedentem operationem.

à mobili quocumq; conſumi poſſunt, ergo motu diſcōtinuo aut non pertranſeuntur, aut ſi tranſiri dicuntur actu dinumerabuntur, quoniam ſingula loca actualiter terminabunt partiales mutationes, integrantes motum diſcontinuum.

¶ Quo ad quartū, q̄ ex dictis ſequit, q angelus pōt ptrāſire de extremo ad extremū nullo medio pträſito, qñ mouet̄ motu diſcontinuō, immò neceſſario oportet ipſum i tali motu aliqđ mediū omittere. Et ex alia parte conſtat, corp⁹ ñ poſſe trāſire d' extremo ad extremū, niſi p oīa media. Differētię huius rō redditur, q̄a corpus cōtinetur ſub loco, actu, vel potentia, ſecundum totum vel partes. Angelus verò continet locum &c.

SVPER QV. LIII. ARTIC. II.

Scot. 2. ſ. d. 2. q. 12.
Bacco. 2. ſ. d. 3. q. 12.
Egi. 1. ſ. diſ. 37. q. 2. 2. princ.
Capr. 2. d. 6. q. 1. con. 3.
Bannes. ar. 2.
Alb. Mag. 1. diſ. 37. art. 23.
Mairo. 2. ſ. di. 3. q. 1.

AD II dicendū, q motus exiſtentis in potentia, eſt actus imperfecti. Sed motus qui eſt ſm applicationem virtutis, eſt exiſtētis in actu: quia uirtus rei eſt ſecundum quòd actu eſt.

AD III dđm, q motus exiſtētis in potētia, eſt pp indigētiā ſuā: ſed motus exiſtētis in actu, nō eſt pp indigentiam ſuā: ſed pp indigētiā alteri⁹. Et hoc mō angelus pp indigētiā noſtrā localiter mouet̄, ſm illud Heb. 1. Oēs ſunt adminiſtratorij ſpiritus, in miniſteriū miſſi pp eos, q hæreditatem capiunt ſalutis.

ARTICVLVS II.

Vtrum angelus tranſeat per medium.

AD SECVNDVM ſic procedit. Vr̄ q angelus nō tranſeat p medium. Oē. n. qđ pertranſit mediū, prius pertranſit locum ſibi æqualem, q̄ maiorē. Locus aūt æqualis angeli, q eſt indiuiſibilis, eſt loc⁹ pūctalis. Si ergo angelus in ſuo motu pertranſit medium, oportet quòd numeret puncta infinita ſuo motu. quod [h] eſt impoſſibile.

¶ 2 Præt. Angelus [h] eſt ſimplicioris ſubſtantiæ, q̄ anima noſtra. Sed aīa noſtra ſua cogitatione pōt tranſire de vno extremo in aliud: non ptranſeundo mediū. poſſum. n. cogitare Galliam, & poſtea Syriā, nihil cogitādo de Italia, q̄ ē i medio. Ergo multò magis angel⁹ pōt de uno extremo trāſire ad aliud, ñ p mediū.

SED CONTRA, ſi angelus mouet̄ de uno loco ad aliū, qñ eſt i termino ad quē, nō mouet̄, ſed mutatus eſt. Sed ante oē mutatū eſſe pcedit mutari. ergo alicubi exiſtens mouebatur. Sed nō mouebatur dum erat in termino à quo. mouebatur ergo dū erat in medio. Et ita oportet, quòd pertranſeat medium.

RESPON. dicendum, q ſicut ſupra dictū eſt *, motus localis [g] angeli pōt eſſe continuus, & non cōtinuus. Si ergo ſit continuus, non pōt angelus moueri de vno extremo in alterū, quin tranſeat per mediū: quia, ut dicitur in 6. Phyſi. [f] Medium eſt in qđ prius uenit quod continuè mutatur q̄ in qđ mutatur ultimū. Ordo. n. prioris & poſterioris in motu cōtinuo, eſt ſm ordinem prioris & poſterioris in magnitudine, ut dr̄ in 4. Phyſi.* Si aūt motus angeli nō ſit continuus, poſſibile eſt q ptrāſeat de aliquo extremo in aliud, nō pertrāſito medio. qđ ſic patet. Inter quælibet. n. duo extrema [d] loca, ſunt infinita loca media: ſiue accipiātur loca diuiſibilia, ſiue indiuiſibilia. Et de indiuiſibilibus manifeſtū eſt: q̄a inter quælibet duo puncta, ſunt infinita pūcta media, cū nulla duo puncta conſequantur ſe inuicē ſine medio, ut in 6. Phyſ.* pbat. De locis aūt diuiſibilibus neceſſe ē hoc dicere. Et hoc demōſtratur, ex motu continuo alicuius corporis. Corp⁹. n. nō mouetur de loco ad locū niſi i tēpore. In toto aūt tempore menſurante motū corporis, nō eſt accipere duo nūc, in quibus corpus, qđ mouet̄, nō ſit i alio & alio loco. Quia ſi in uno & eodē loco, eſſet in duobus nūc, ſequeret̄, q ibi quieſceret: cū nihil aliud ſit quieſcere, q̄ in loco eodem eſſe nūc & prius. Cum igit̄, inter primū nunc & ultimum temporis menſurantis motum, ſint infinita nunc, oportet q inter primū locū à quo incipit moueri, & vltimū locū ad quē terminatur motus, ſint infinita loca, & hoc ſic ēt ſenſibiliter apparet. Sit. n. vnū corpus vnius palmi, & ſit via per quā tranſit, duorum palmorū, manifeſtum eſt, q locus primus à quo incipit motus, eſt vni⁹ palmi, & locus ad quē terminat̄ motus, eſt alteri⁹ palmi. Manifeſtū eſt autem, q qñ incipit moueri, paulatim deſerit primū palmum, & ſubintrat ſe-

Titulus clarus eſt. ¶ In corpore quatuor facit. Primò, diſtinguit motū angeli in cōtinuū, & non cōtinuū. Secūdò, ſidet q̄ſito cōcluſione affirmatiua, de motu continuo. Tertiò, ſidet q̄ſito quo ad motū nō cōtinuum cōcluſiōe negatiua. Quartò, reddit cām emergētis differētiæ inter motū angeli, & inter motum corporis, reſpectu medij.

Porrecta per totum.

¶ Quo ad primū: nihil oportet addere. q̄a ex pcedenti articulo manifeſta eſt diſtinctio, hic repetita.

273 1. d. 37. q. 2. art. 2. Et quol. 1. q. 3. art. 2. Et vi. q. 1. ar. 13. ad 14.

¶ Quo ad ſecūdā: cōcluſio eſt iſta: Angel⁹ motu cōtinuo, neceſſario ptrāſit media. Et pbat̄ ex rōne medij, ex. 6. Phyſi. Et ei⁹ rō adducit̄ ex. 4. Phyſic. vt patet in līa.

¶ Quo ad tertiū concluſio eſt iſta. Angelus motu non continuo, nō pōt ptrāſire oīa media. Et pbatur ſic Media inter q̄cūq; extrema loca, ſunt infinita. ergo motu diſcōtinuo, aut ptranſit oīa nō pōt, aut infinita actu numerabunt̄. Sed infinita, actualiter numerādo cōſumi eſt impoſſibile. ergo impoſſibile ē, q oīa media diſcōtinuo motu ptranſeant̄. Antecedēs pbat̄. Tū quo ad loca indiuiſibilia, tū, quo ad loca diuiſibilia, rōne & exemplo, q̄ ſatis patēt in litera. Cōſequentia verò deducit̄ ex eo q infinitas locorū nō cōſumit̄ à mobili quocūq;, niſi pp cōtinuitatē mot⁹, & merito: quoniā infinitas potētialis ab infinitate potētiali æquali poteſt, ſibiq; inuicē poſſunt riñdere, vt quēadmodū i locis ſunt infinitæ partes, & infiniti termini in potētia, ita in correſpōdēte ſibi, ſit potētialis infinitas partium & terminorū, vt partes partibus, & termini terminis æquentur. ſtat ergo vis pbationis in hoc. Infinita loca ſola cōtinuitate mot⁹,

Ar. præc. D. 118.

Et ex alia parte conſtat ... Circa antecedēs aſſumptū ad ſecundā cōcluſionē, q̄ſtiuncula occurrit: quomodo ſit verū, inter q̄libet duo loca diuiſibilia, eſſe infinita loca media, cū manifeſte pateat, iter duas medietates alicuius cōtinui, vnū tñ mediū inueniri. ſ. indiuiſibile qđ eſt termin⁹ cōis ad quē copulant̄ & nullū iter eas inueniri mediū diuiſibile.

Lib. 3. tex. 22. & lib. 6. ex tex. 77.

Li. 4. Phyſic. tex. 99 10. 4.

D. 121.

Lib. 6. Phyſic. à princ. lib. ſ. 10. tex. 10. 2.

¶ Ad hoc eſt dicendū breuiter, q aliud eſt loqui de duabus partibus cōtinui, & aliud de duob⁹ locis. Quoniā formaliter loquēdo, duo loca ñ ſunt, q̄ vi ſic, ſi realiter nō diſtāt. Et propterea, duæ partes cōtinuæ magnitudinis, dupliciter ſumi poſſunt: vno mō ex ea parte, qua continuant̄ vel cōtiguant̄, & ſic cū ſint eodē ſint loco, duorū locorū rōnē habere ñ poſſunt. Nec inter eas localis motus eē pōt. Si verò ſumantur ex ea parte, qua aliqualiter abinuicē diſtāt, ſic ñ una in aliā pōt eſſe mot⁹ localis, & inter eas ſūt infinita media, tā diuiſibilia q̄ indiuiſibilia, ut patet ex rōne cōtinui. Et q̄a. S. T. de pluralitate locorum vt plura ſūt formaliter loquebat̄, & nō de partibus cōtinui abſolutè: ideò optimè dixit, q inter q̄libet duo loca, ſunt infinita loca media, & ñ dixit, q iter quaſlibet duas partes, ſūt infinitæ partes.

¶ Circa ſecundā concluſionem aduerte, q Sco. in 2. diſt. 2. q. vlt. tenēt, q angeli non poſſint inſtantanea mutatione acquirere terminū diſtantem à termino à quo, niſi pertrāſito medio, arguit

guit tali ratione. Ordo præfixus à ſuperiore agente, uidetur eſſe neceſſarium cuicunque agenti inferiori quando habet actionem circa talia ordinata. Sed ordo partiū uniuerſi, penès quē attenditur diſtantia ſitualis, eſt præfixus à Deo cuilibet virtuti creatæ. igitur quando angelus mouet ſe per talia corpora, non pōt abſq; tali ordine de uno i aliud ſe trāſferre, & cōfirmatur. Quia alioquin nulla quantitas, diſtātia aut diſtinctio, impediret actionem eius.

¶ Ad hoc br̄ dr̄, q minor eſt falſa ſimpliciter: q̄ñ talis ordo nō eſt præfixus uirtuti immateriali, inquātū motiua eſt in motu diſcōtinuo, qñ ex parte ſui abſoluta eſt à ſitibus diſtantiæ ſitualis, utpote, ſuperioris ordinis. Nec ex parte effectus alligatur ad ordinē iſtum: qñ diſcōtinui ponunt̄. Ad confirmationē uerò dr̄, q nec diſtantia locorū inter ſe, nec diſtinctio eorū ipedit, quia ſuccedens operatio poſſit ad alterū terminari, qñ abſolutaab uno loco operatione, indifferēter & indiſſiter ſe hēt ad quemcūque locum.

SVPER Q. LIII. ART. III.

Scot. 2. ſ. d. 2. q. 11.
Mairo. 2. ſ. d. 3. q. 13.
Aegid. 1. ſ. di. 37. q. 3. 2. prin.
Capr. 2. d. 6. q. 1. con. 4. & d. 2. q. 2. con. 3.
Bannes ar. 3.
Alb. Mag. 1. diſtin. 37. artic. 24.

cundum. Secūdū ergo, quod diuidit̄ magnitudo palmi, ſm hoc multiplicant̄ loca media; q̄a qđ libet pūctū ſignatū in magnitudine primi palmi, ē pricipiū vni⁹ loci: & pūctū ſignatū in magnitudine alterius palmi, eſt termin⁹ eiuſdē. Vñ cū magnitudo ſit diuiſibilis i infinitū, & pūcta ſint ēt iſinita in potētia in qualibet magnitudine: ſequit̄ q inter q̄libet duo loca, ſint infinita loca media. Mobile aūt infinitatē mediorū locorū nō cōſumit, niſi p continuitatē mot⁹: q̄a ſicut loca media ſunt īſinita i potētia, ita & i motu cōtinuo eſt accipere īſinita q̄dā in potētia. Si ergo mot⁹ ñ ſit cōtinu⁹, oēs partes mot⁹ erūt numeratæ in actu. Si ergo mobile qđcūque moueat̄ motu ñ cōtinuo, ſeq̄t̄, q uel nō trāſeat oīa media, uel q actu numeret media infinita. q eſt impoſſ̄e. Sic igit̄ ſm q motus angeli nō eſt cōtinu⁹, nō pertrāſit oīa media. Hoc aūt. ſ. moueri de extremo in extremū, & nō p mediū, pōt cōuenire angelo: ſed non corpori [e]: q̄a corpus mēſurat̄, & continet̄ ſub loco, Vñ oportet, q ſequat̄ leges loci i ſuo motu. Sđ ſubſ̄a angeli ñ ē ſubdita loco vt cōtēta, ſed ē ſuperior eo ut cōtinēs. Vñ [m] in ptāte ei⁹ ē, aplicar̄ ſe loco, put uult vł p mediū uł ſine medio. [n]

AD PRIMVM ergo dđm, q locus angeli, nō accipit̄ ei æqualis ſm magnitudinē: ſed ſm contactū virtutis. Et ſic loc⁹ angeli pōt eſſe diuiſibilis, & nō ſp pūctalis. Sed tñ loca media ēt diuiſibilia, ſunt infinita, ut dictum eſt.* Sed cōſumunt̄ per cōtinuitatē motus, ut patet ex pdictis.

AD SECVNDVM dđm, q angelus dū mouetur localiter, applicat̄ eius eſſentia diuerſis locis, animæ autem eſſentia non applicatur rebus quas cogitat: ſed potius res cogitatæ ſunt in ipſa. Et ideò non eſt ſimile.

AD TERTIVM dicendum, q in motu continuo, mutatū eſſe nō eſt pars moueri, ſđ termin⁹. Vñ oportet, q moueri ſit antè mutatū eſſe. Et iō, oportet q talis mot⁹ ſit p mediū. Sđ i motu nō cōtinuo, mutatū eē ē pars, ſicut vnitas eſt pars numeri. Vñ ſucceſſio diuerſorū locorū, ēt ſine medio, cōſtituit talē motū.

ARTICVLVS III.

Vtrum motus angeli ſit in inſtanti.

AD TERTIVM ſic procedit. Vr̄, q motus angeli ſit in inſtanti. Quanto enim virtus motoris fuerit fortior, & mobile minus reſiſtens motori, tantò motus eſt [h] uelocior. Sed uirtus angeli mouentis ſeipſum, im pportionabiliter excedit virtutē mouentem aliquod corp⁹. Proportio autem uelocitatum, eſt ſecundum minorationem temporis. Omne autem tempus, oī tempori proportionabile eſt. Si igitur aliquod corpus mouetur in tempore, angelus mouetur in inſtanti.

¶ 2 Præ. Mot⁹ angeli [k] ſimplicior

vt inſtans ad tempus: & hoc eſt ualdè notandum.

¶ In corpore articuli facit quinque. Primò, refert quādam opinionem. Secundò, impugnat illam. Tertiò, reſpondet iuxta propriā opinionem ibi: ſed oportet aſſignare. Quartò, oſtēdit quale ſit tempus in quo mouetur angelus. ibi: continuo quidem. Quintò, oſtēdit quo modo differat tale tempus à tempore cōmuni, ibi: ſed iſtud tempus.

¶ Quo ad primū, quatuor propoſitiones opinionis refert. Prima eſt, q cū angelus mouetur, in toto tēpore præcedēti eſt in termino à quo, in vltimo autem inſtanti, eſt in termino ad quē ac per hoc mouetur inſtātaneè. Secunda eſt, quòd inter duos terminos, non eſt aliquod medium: ſicut nec inter tempus & terminum temporis. Tertia eſt, quòd non eſt dare vltimū nūc, in quo fuit in termino à quo, ſicut nec in generatione &c. Quarta eſt, q eſt dare vltimū tempus in quo fuit i termino à quo, & hęc eſt opinio quam ſequitur Scotus.

* In cor. artic.

¶ Quoad ſecundum: impugnatur prima propoſitio tali ratione. Omnis mutatio inſtantanea, eſt terminus alicuius motus: ſed motus angeli non eſt termin⁹ alicuius mot⁹. ergo nō eſt mutatio inſtantanea. Minor eſt per ſe nota. Maior uerò pbatur ex conuenientia inter motum, & quietem, quo ad menſuram: in hoc, quòd quicquid mouetur in aliquo toto tēpore, in quolibet illius temporis aliter & aliter ſe habet. Et ſimiliter quicquid quieſcit in aliquo toto tpe, in quolibet illius eodē mō ſe habet. Ex hac enim conuenientia ſequuntur duæ modales. Altera eſt: Impoſſibile eſt aliquid toto aliquo tempore quieſcere, & in ultimo illius aliter ſe habere. Altera eſt: Poſſibile eſt aliquid toto aliquo tempore moueri, & in vltimo illius aliter ſe habere. Ex his autem manifeſtè patet maior.

Porrecta per totum.

274 1. d. 37. q. 4. art. 3. Et 4. diſt. 44. q. 2. art. 3. quæ. 3. Et quol. 1. q. 3. ar. 2. Et quol. 9. q. 4. ar. 3. Et quol. 11. art. 4.

¶ Quo ad tertium, concluſio reſponſiua eſt iſta. Motus angeli, neceſſariò eſt in tempore.

¶ Et probat̄ ſic: In motu angeli ſunt duo nunc. ergo ibi eſt tp̄s. Antecedens patet, quia in eius motu ſicut & in quolibet alio oportet aſſignare prius & poſterius: ſed i motu angeli illud pri⁹ non poteſt eſſe tempus, ſed eſt ultimum nunc in quo fuit in termino à quo, & poſterius eſt alterum nunc, ut patet ex improbatione præcedentis opinionis. Conſequentia uerò probatur, ex eo q ubicunque ſunt plura nunc, ibi neceſſariò eſt tempus.

¶ Quo ad quartum dicitur, q motus angeli continuus eſt in tēpore continuo, motus uerò diſcontinuus eſt in tempore diſcreto. Et probatur, quia tempus habet continuitatem à motu.

Quo ad quintum dicitur, quòd vtrunque tempus menſurans motum angeli, aliud eſt à tempore, menſurante motum cœli quia motus angeli non dependet ex eo.

Titulus eget diligētiſſima annotatione. Aduertendum eſt. n. q cū motus nomen, cōe ſit motui & mutationi, tripliciter intelligi pōt qō iſta. Primò, de ſimplici acquiſitione loci: vtrū. ſ. angelus in inſtanti acquirat locum. Et iſte ſenſus non eſt ad propoſitū, patet q̄ ſolutio eius: Qūo pōt angelus in inſtāti applicare ſe ad locū, ñ prius nuſquā fuiſſet. Sedō modo, pōt intelligi de acquiſitione loci ſuccedēte manſioni angeli in altero loco. Et hoc dupliciter. primò, ut qō ſit de menſura trāſit⁹ de uno i aliū. Seī, quidē eſt de mēſura deſitionis prioris loci, & acquiſitionis poſterioris. Et hæc qō euidentē ēt habet ſolutionē, qñ conſtat talē menſurā eſſe inſtantiū: nec in iſto ſenſu q̄rit S. Th. Et propterea multa argumēta Greg. recitata à Capreolo. in 6. di. 2. q̄a ad hunc ſenſum ſpectant contra S. Tho. nō ſunt. Nihil. n. aliud inferunt, niſi q in inſtanti acquirit̄ terminus ad quē, in quo ēt deſeritur terminus à quo: cuius oppoſitū creditur nos opinari. Alio igitur modo pōt intelligi, de comparatione menſuræ propriæ acquiſitionis termini ad quem, ad mēſurā propriā termini à quo, vtrū. ſ. ſe habeant hæ duæ menſuræ ut inſtās & inſtās, aut ut tempus & tempus, aut ut inſtans & tempus. Et hęc eſt qō præſens, quam diſcutere intendit S. Th. Vndè quęrere: vtrū motus angeli ſit in inſtanti, in propoſito eſt quærere: utrū menſura tranſitus angeli de loco ad locum ſic ſe habeat, q mēſura acquiſitionis termini ad quem, ſe habeat ad terminum à quo,

¶ Circa

Universidad de Deusto Biblioteca

est q̃ aliqua mutatio corporalis sed aliqua mutatio corporalis est in instanti ut illuminatio: tũ quia nõ illuminat aliquid successiue: sicut calefit successiue: tum quia radi⁹ nõ pri⁹ ptingit ad propinquũ, q̃ ad remotũ. Ergo multò magis mot⁹ angeli ẽ i istãti.

¶3 Præt. Si angel⁹ mouet in tpe de loco ad locũ, manifestũ est, q in vltimo instãti illi⁹ tpis ẽ in termino ad quẽ: in toto aũt tpe pcedenti aut est i loco imediatè pcedẽti, q accipit ut terminus à quo, aut partim i uno, et parti in alio. Si aũt parti in uno & partim in alio, sequit q sit [h] partibilis: qđ est impõle. Ergo i toto tpe pcedẽti est in termino à quo. Ergo qescit ibi: cũ qescere sit in eodẽ esse, nũc & prius, [H] ut dictum est. * Et sic sequitur, quòd non moueatur nisi in vltimo instanti temporis.

*Ar. præc.

SED CONTRA. In oĩ mutatione est prius & posteri⁹. Sed pri⁹ & posterius mot⁹ numerat ſm tps. Ergo omnis motus est in tẽpore, etiam motus angeli, cum in eo sit prius & posterius.

RESPON. Dđm, q quidam dixerũt, motũ localẽ angeli esse i [I] instãti. Dicebãt.n. q cũ angelus mouet de uno loco ad aliũ i toto tpe pcedẽti, angel⁹ est in termino à quo, in ultimo aũt instãti illi⁹ tpis est i termino ad quẽ. Nec oportet esse aliqđ mediũ inter duos terminos, sicut non est aliqđ mediũ inter tps, & terminũ tpis. Inter duo aũt nunc tpis, est tps mediũ. Vñ dicũt q nõ est dare [d] vltimũ nũc, in quo fuit in termino à quo: sicut in illuminatione: & i gñatione substãtiali ignis, nõ est dare vltimũ instãs, in quo aer fuit tenebrosus, vel in quo materia fuit sub priuatione formæ ignis. Sed est dare ultimũ tps, ita q in ultimo illi⁹ tpis est uel lumẽ in aere, vł forma ignis in materia. Et sic [d] illuminatio & gñatio substãtialis, dicunt mot⁹ instãtanei. Sed hoc nõ hẽt locũ in pposito, qđ sic oñdit. De rõne.n. quietis est, q quiescẽs nõ aliter se habeat nunc & prius. Et iõ, in quolibet nũc tpis mẽsurantis quietẽ, qescens est in eodem, & in primo, & in medio, & in ultimo. Sed de rõne motus est, quòd id qđ mouetur, aliter se habeat nunc & prius. Et ideò, in quolibet nũc

D.744.

D.718.

¶Circa probationem primæ opinionis, dubium occurrit, de p- [F] positione illa, super qua fundatur cõ. S. Th. s. Impossibile est aliqđ in aliquo toto tpe quiescere, & in ultimo instanti illius tpis aliter se habere. Et similiter de illa, Oẽ quiescens in aliquo toto tẽpore, in quolibet instanti illius eodem mõ se hẽt. Dubiũ inquã est: an sint uere illæ forma, an gratia materiæ. Si enim dicuntur ueritatem habere gratia formę, oportet eas, in omni materia uerificari. Et sic habet multas instantias. Quoniã ista nõ est vera necessaria, Omne quod mouetur in aliquo toto tempore, in quolibet instanti illius mouetur, Tum, quia in nullo instanti mouetur. Tũ, quia in primo instanti, non aliter se habet nunc & prius. Also quia sequeretur, qđ daretur primum mutatum esse in motu. Nec etiam quicquid est album, aut homo in aliquo toto tẽpore, in quolibet instanti illius est homo, aut album. Sed stat, q in vltimo instanti illius non sit, vt patet i corruptione omniũ permanentium. De his enim uerè enuntiat quòd in toto tempore præcedente sint, & q in ultimo instanti non sunt. Si aũt est vera gratia materię, ita quòd in istis terminis, scilicet in quiete, & eodem modo se habere verificentur tantum, oportet primo reddere rationem quare tenet i ista materia & in alijs non: Deinde oportet excludere instãtias, quas contra hoc affert Sc. in 2. dist. 2. q. 11. quas etiam habes recitatas in Capreolo in 2. distin. 2. Et prima instantia est, de instantanea transsubstantiatione panis in corpus Christi, cum tamen in toto tempore præcedente, panis quieuerit.

¶Secunda uero est, de aere tenebroso, & subito illuminato, quoniam in toto tempore præcedenti quieuit sub tenebra. Et si dicatur, inquit ipse, q illuminatio est terminus mot⁹ localis, hoc nihil facit. Tum, quia hoc est per accidens. Tũm, quia Deus posset instantanee producere corpus luminosum, præsens aeri quiescenti in tenebris, toto tpe præcedente. Tũm, quia ex hoc non euaditur, quin ex parte subiecti, aer quieuerit toto tempore in rei ueritate: & tamen in ultimo instanti aliter se habet.

¶Tertia instantia est, de ipso angelo, quia ex ista propositione sequeretur, quòd angelus aliquo tempore quiescens, nunquam [K] moueretur postmodum. Probatur sequela: quia posito, quòd in vna hora quiescat: aut incipiet moueri in ultimo instanti illi⁹ horæ, & hoc non per te: aut in aliquo instanti mediato, uel immediato illi. Non mediato, quia tunc in tempore intermedio quieuisset. Nec immediato, quia instans non est immediatum instanti. Et si dicatur incipere in instanti temporis discreti, quæritur, quid de tempore nostro respondet illi instanti: an s. vltimũ instans horæ, an tempus immediatè sequens, an aliquod instans mediatum. Et cum non possit assignari nisi tempus immediatè sequens, sequitur quòd angelus quiescens, non potest incipere moueri instantaneè, quod est inconueniens.

¶Ad euidentiam huius difficultatis, primò uidẽdus est sensus propositionis, deinde respondendum quæsito.

¶Quoad primum, sciendum est, q quidam duas distinctiones subintelligi putant in prædictis propositionibus. Vna est, de ly in toto aliquo tempore. s. primo, uel non primo. Altera est, de ly in quolibet instanti. s. intrinseco vel extrinseco. Et dicunt, q propositio sic moderanda est, Oẽ quiescẽs in aliquo toto tpe primo, i. adæquatè, in quolibet instanti intrinseco illius eodẽ mõ se habet. Et hoc modo dicunt, q propositio est per se nota, sicque eam assumptam fuisse à S. T. Sed salua pace eorũ dixerim, vocem propriã ignorare vñr. Quoniam apud S. Thõ. totum iudicio ex ista propositione non habetur, q si aliquid est tale, puta homo, vel albũ in aliquo toto tẽpore, oportet q sit tale in ultimo instanti illius. Et tamen si ista propositio esset sic intelligenda, euidenter constat, quòd quicquid est homo in aliquo tempore adæquatè, in quolibet instanti illius est homo. Nec distinctio de instan. intrinseco & extrinseco posset euasionem præbere. Qñ prima opinio quam improbat S. Thõ. nõ dicebat aliquid quiescere in toto aliquo tempore, & in vltimo instanti intrinseco, aliter se habere, vt patet in litera. Quia ergo intentio Doctoris ex proposito in quo loquitur, colligenda est & manifestè patet, primã opinionẽ indicasse, motum angeli ad eius quietẽ præcedentem se habere, vt instans generationis ad tps præuiæ alterationis, & constat, q nec alteratio illa mensuratur toto illo tpe primo, nec instans illud generationis est intrinsecum tempori, ut mensurans alterationem, consequens est, quòd si S. Thõ. efficaciter improbare intendit positionem prædictam, quod assumat propositionem uniuocè cum aduersario, alioquin in solis uerbis esset quæstio. Sciẽdum est igitur, quòd in toto tempore, dupliciter distribui potest. Primò, in partes tantum, ut idem sit dicere, in toto aliquo tempore, & in qualibet parte illius temporis. Secundò, in partes & in quæcunque illius sunt. Et sic idem est dicere, in toto aliquo tpe, & in qualibet parte, & in quolibet instanti illius. Et quamuis utroque modo propositio sit in vsu, in proposito tamẽ, in primo sensu à Philosophis & Theologis intelligitur. Alioquin esset implicatio in adiecto dicere cum ex aqua fit ignis, in toto illo tempore est aqua, & in vltimo instanti est ignis. Et in hoc sensu constat, primam opinionem dixisse, q angelus in toto aliquo tpe quiescit, & in vltimo illius instanti nouum locum acquirit. Et quia realiter & nõ apparenter S. Thom. intendit illi contradicere, idcirco oportet dicere, in eodem sensu distribui ly in toto tpe. Ita q. conclusio est: an ista propositio, A quiescit in aliquo toto tempore, id est in qualibet parte alicuius temporis, & in vltimo instanti illius aliter se habeat, sit possibilis. Prima enim opinio reputabat eam possibilem, & super ipsam fundauit positionem suã. S. Tho. vero reputat eam esse impossibilem, & hæc de primo.

¶Quoad secundum dr, q hæc propositio est vera, gratia materiæ, non autem gratia formæ. s. non uerificatur in omnibus terminis, sed in istis. Et declaratur utrumque: prima pars negatiua, quia ex esse tale in aliquo toto tpe, non formaliter infertur se esse tale in ultimo instanti illius temporis. Ista enim conditionalis nõ est necessaria. Si est homo in aliqua hora, ergo i ultimo illius horæ est homo, immò de facto apparet illius falsitas, de hora mensurãte eius corruptionẽ. euidẽs est autem s6, quare non tenet formaliter, quia s. totum tps præcedens sed term[inum]

tpis mensurãtis motũ, mobile se hẽt in alia & alia dispositiõe. Vñ oportet q in vltimo nunc, hẽat formã, quã prius non hẽbat. Et sic patet, q quiescere in toto tpe in aliquo, puta in albedine, est esse in illo, in quolibet instanti ilius tẽporis. Vñ nõ est [B] possibile, vt aliquid in toto tpe pcedẽte qescat i uno termino: & postea in vltimo instanti illi⁹ tpis sit in alio temino. Sed hoc est possibile i motu, q a moueri i toto aliquo tpe, nõ est esse in eadẽ dispositione, in quolibet instãti illius tpis. Igit oẽs hmõi mutationes instãtaneæ sunt termini motus cõtinui. Sicut gñatio est terminus alteratiõis materiæ, & illuminatio terminus [C] motus localis, corporis illuminãtis. Motus ãt localis angeli, ñ est terminus alicui⁹ alterius motus cõtinui, sed ẽ p seipsũ a nullo alio motu dependẽs. Vñ impossibile est dicere, q i toto tpe sit in aliquo loco, & in vltimo nũc, sit in alio loco. Sed oportet assignare nũc i quo vltimo fuit in loco pcedẽti. Vbi ãt sũt multa nũc sibi succedẽtia, ibi de necessitate ẽ tps, cũ tps nihil aliud sit, q̃ numeratio prioris, & posterioris in motu. Vñ [m] relinquit q motus angeli sit i tpe [n] In [d] cõtinuo qdẽ tpe si sit motus eius cõtinuus: i nõ cõtinuo ãt si motus sit non cõtinuus. Vtroq;.n. mõ cõtingit eẽ motũ angeli, vt dictũ est. † Cõtinuitas.n. tpis est ex cõtinuitate mot⁹, vt dr in 4. Phy. * Sed istđ tps siuẽ sit tps cõtinuũ siuẽ nõ, nõ est idẽ cũ tpe, qđ mẽsurat motum cęli & quo mensurant oia corporalia, quę hñt mutabilitatem ex motu cęli. Motus enim angeli, non dependet ex motu cęli.

†Ar. 1. huius q.

* Lib. 4. Phy. tex. 99. to. 2.

AD PRIMVM ergo dđm, q. si tps motus angeli nõ sit continuũ, sed successio q̃dã ipsorum nunc, nõ habebit pportionem ad tps, qđ mensurat motũ corporaliũ, quod est continuũ: cũ nõ sit eiusdem rõnis. Si uero sit continuum, est quidẽ pportionabile: nõ qdem pp proportionẽ mouentis & mobilis, sed pp pportionẽ magnitudinũ in quibus est motus. Et ppea, velocitas motus angeli, ñ est ſm quãtitatem suæ virtutis, sed secũdũ determinationẽ suæ volũtatis.

AD II. dđm, q illuminatio [d] est terminus motus, & est alteratio, non motus localis: vt intelligat lumen moueri prius ad ppinquũ, q̃ ad remotũ. Motus ãt angeli est localis, & ñ est terminus motus. Vñ nõ est simile.

D.715.

AD III. dicendũ, q obiectio illa procedit de tpe conti-

Conf. ... D.712.

terminum, comparatur ad illud, vt prius ad posterius. Nec est [A] necessarium, q si est tale in priori mensura, perseueraret tale in posteriori. Pars verò affirmatiua declarat, aduertendo, q cũ in termino. S. T. sic tractare de natura & naturaliter cõpetẽtibus ipsis angelis, tum sedm statum naturæ, quam gratiæ nõ est hoc sermo de possibili, aut impossibili logico, & respectu potentiæ diuinæ, sed de possibili Physico, in quo attenditur quid rei uolunt congruat, seclusis miraculis, non quid Deus possit. Et hoc semper est attendendum in [illegible] terminis naturis, se[illegible] S. Thõ. doctrinam. Dicitur ergo, quod impossibile est secundum ordinem rerum naturalium aliquid habere esse quietum in toto aliquo tempore, & in fine illius aliter se habere. Quoniam omne factum esse in ratione termini ad quem, seu omnis terminus procedit secundũ naturæ cursum ab aliquo fieri, s. habet enim hoc rerum ordo, experientia teste, vt nihil nouum tam repente fiat per se, quin aliqua præcessit uia ducens ad illum terminum. Et propterea, cum habere aliquid esse sub quiete, nõ sit uia ad alterandũ siue acquirendum, siue deperdendum, sed habere illud esse in motu, quia hoc est acquirere vel perdere, consequens est, vt quiescens in aliquo toto tempore, in termino illius eodem modo se habeat. Alioquin venisset ad terminum ad quem non processisset. Quod autem in termino aliter se habet quàm prius, præcedente motu ad terminum peruenit.

¶Ad instantias ãt adductas contra propositionem sic intellectã facile patet ex dictis responsio. Quod enim adducitur de transsubstantiatione, dupliciter deficit. Primò quia illud non est naturale, sed miraculosum valde, ac p hoc ad potentiã Dei spectat. Secundò in hoc, q transsubstantiatio, nullã habet quietem oppositam, nisi abuti velimus vocabulis, cũ nec motus ipsa sit.

¶Ad secundam instantiam de illuminatione dicitur, q illuminatio est terminus motus localis. Et ad obiectiones contra hoc [E] respondendo, ad primam dico, q quamuis illuminatio absolute per accidens terminet motum localem, quia semper partes propinquas corpori solari perpetui esse luminis, nullo accessu vel recessu solis ab eis concurrente. tamẽ illuminatio noua, de qua tantum præsens potest esse sermo ad propositũ, per se est terminus mot⁹ localis, nõ per se primo, sed per se secundo, secundum naturæ cursum. Et ex hoc patet responsio ad secundam, quia scilicet non est ad propositum, quia de dei potẽtia, nõ de naturæ cursu loquitur. Ad tertiam vero dicitur, q quamuis aer quiescat, secundum esse absolutum in toto tempore pcedente præsentiam solis, non tamen quiescit secũdum esse relatiuum, quia continuè aliter & aliter se habet ad solem, secundum esse propinquum vel distans, sed quia ad relationẽ nõ est per se motus, vt dicitur. 5. Phys. s. sed aliquid potest aliter se continuè habere secundum esse relatiuum, propter motum nõ in se, sed in alio ad ipsum habẽtem ordinẽ aliquẽ, ideo stat, q aer nõ quiescat sub tenebra, nec moueatur, sed habens eam continuè, aliter se habeat propter motum alterius, secundum esse respectiuum ducens ad exclusionẽ tenebræ, & acquisitionem luminis. Et vt vtrunq; horum ponitur satis rationabiliter. Nã qa ad relationem non est motus, ergo nec quies, quoniã circa idẽ habent fieri, sed loco motus est aliter se habere, & loco quietis eodem modo se habere. Et quia priuatio luminis, scilicet tenebra, non radicatur in aliqua forma contraria lumini, sed in relatione distantiæ seu absentiæ, inter diaphanũ & lucens, consequens est, quòd aer absque motu in se aliter se habet continuè secundum esse tenebrosum consecutiuè, ex hoc, quòd aliter se habet continuè secundum esse propinquum ad solem per motum ipsius solis. Tertia deinde instantia multipliciter deficit: non intelligens mentem S. Thomæ, loquentis de propria mensura motus angelici, & de aliter, vel eodem modo se habere in vltimo instanti, in ratione termini ad quem, & non qualitercunque, & de motu, non per acquisitionem simplicem ipsius termini, sed vt exposuimus in titulo. Vnde instantia illa æquiuocat. Primò de motu angeli, intendens motus nomine, termini acquisitionem. Secundò conueniendo etiam secum in vocabulo, dico, quod angelus potest in vltimo instanti temporis alicuius esse in aliquo loco, & vt in termino ad quem, & vt in principio motus. ut in principio quidem motus: quia potest postquã nusquã fuit, in uno instanti sui temporis coexistenti vltimo instanti alicuius horæ applicare se loco. Tunc. n. in tota hora nusquã fuit, & in vltimo illius est hic, quod apud S. Thomam nõ est moueri, sed mutatum esse. Vt in termino vero ad quem, quia potest angelus in duobus instantibus sui temporis immediatis, diuersis locis successiue se applicare: ita q. illa duo instantia coexistant vni horæ, sic quòd secundum coexistat ultimo instanti horæ, & primũ toti tempori præcedenti. Et si dicatur, quòd hoc est qđ dicebat prima opinio, & q impugnatur hic à S. Tho. respõdetur quòd non est verum, sed ex mali intellectu S. Thomæ hoc creditur. Vt. n. in titulo dictum est: quæstio præsens est de comparatione propriæ mensuræ termini ad quem, ad mensuram propriã termini à quo. Et prima opinio dicebat, quòd se habent ut instans & tempus immediatè præcedens, & ideò non dari vltimũ instans in termino à quo &c. S. Thomas vero, vult, quòd se hẽt vt instans, & instans immediata, & quod detur vltimũ in termino à quo. Et contingat illa instantia coexistere tempori, nostro modo prædicto, hoc est per accidens, & coexistenter, & nõ tanquam in propria mensura. Et rursus, quod etiam in tali contingentia coexistenter loquendo & nõ mensuratiuè, nõ diceretur angelus in toto tẽpore præcedente quieuisse, sed inchoasse motum. Et sic in ultimo, esse in termino ad quẽ, uel in toto tẽpore præcedente non motum fuisse, in vltimo aũt inchoare motum. Et quia hæc non aduerterunt Scotus, & alii, ideò

ipsum

ipſum non intellexerunt impugnantes ignotum.

¶Circa quartam partem & quintam, vbi S.T. ponit motum angeli non menſurari tempore, qđ eſt menſura primi motus, ſed alio, ſiuè cõtinuo ſiuè diſcreto, dubitatio multiplex eſt. ſ. de natura talis temporis diſcreti, & neceſſitate ponendi illud. Et ſimiliter de diuerſitate, talis tẽporis continui à tempore communi. Et quoniam hæc partim ſpectant & tractata ſunt in q6. 10. partim ſeorſum tractãda eſſent ſpeciali quæſtione, ideo hic tñ afferendas cenſui eas obiectiones, quæ ex parte motus angeli ſe tenent. Scotus igitur in 2. diſ. 2. q. 11. contra tempus diſcretum tripliciter arguit. Primo, quia pluralitas non eſt ponenda ſine neceſſitate, nulla autem ratio cogit ponere tale tempus: quod declarat tripliciter. Primo, quia angelus eſt in loco apud te, p operationem: aut ergo tranſeuntem, aut immanentem. Si immanentem, illa menſuratur æuo, ſi tranſeuntem illa menſuratur tempore communi, vel inſtãti. Secundò, quia quicquid ſaluatur per tempus diſcretum, poteſt ſaluari per tempus continuũ. Tertiò quia quemadmodum nõ incõuenit angelos conuenire cũ corporibus in aliqua corporali cõditione eiuſdem rationis aliquo modo, ſcilicet eſſe in loco, ita non inconuenit ſecundum tale eſſe, menſurari eadẽ mẽſura, qua mẽſurantſimiles cõdões in corporibus. Scđo ſpecialiter arguit cõtra alietatẽ talis tpis cõtinui. Quia ſi poneret, pp hoc maximè deberet poni, quia motus angeli non dependet à motu cœli. Sed hoc nihil facit ad propoſitum. Tum, quia menſuratio qualis à quali vel quanti à quanto, non exigit dependentiam eſſentialẽ, ſed ſufficit q quantitas huius, certa cognitione certificari poſſit ex illo. Tum, quia ambulatio Petri poſt reſurrectionem non põt fingi, q menſuraretur alio tempore quàm communi, & tamẽ non dependet à motu cœli, qui tunc non erit. Tum ẽt, quia qes cœli tempore communi menſurabitur, & tamen motus cœli non erit. Tum etiam, quia tempore Ioſue ſtante cœlo, motus qui facti ſunt interim, tempore communi menſurabantur.

¶Ad hæc breuiter dicitur, q neceſſitas ponendi tempus diſcretum ex natura operationum angelicarum cõſequenter ſe habentium, in q. 10. eſt oſtenſa. Neceſſitas verò ponendi aliud tẽpus continuum à tempore cõi, aſſignatur à S.Th. hic ex hoc, q mutabilitas alicuius nõ depẽdet à motu cœli, Ad obiectiones K & in oppoſitũ reſpõdendo dr, q prima inſtantia falsũ vtrinq; aſſumit. Nam neq; operationes immanentes naturales angeli menſurantur æuo, ſed tempore diſcreto Neq; operationes trãſeuntes, quas ſcđm communem curſum habent, quod dico ppter motores orbium, vt ſic menſurant tempore cõi, aut eius inſtanti, vt in litera dicitur. Secunda quoq; inſtãtia falſum aſſumit: nam ſine tempore diſcreto non poteſt ſaluari, q detur vltimum eſſe operationis angelicæ. Nec poteſt ſaluari q hãnt menſuras ſibi propoſitionales: inconueniens ſiquidem eſt q operationes angelicæ, quæ immediatè ſe conſequuntur (ita q ambæ non ſunt ſimul, ſucceſſiuæ tamen exiſtunt) ad temporis noſtri menſurationem aptentur: qđ vt patet, neq; tẽpus noſtrũ ſcđm quãcunq; partem eſt totũ ſimul, neq; inſtans noſtrũ eſt ſtabile. Tertia ſimiliter inſtantia falſum ſupponit, angelum, ſ. eſſe ſubiectũ ipſius vbi & motus localis, vt ex dictis patet. Ad primam vero obiectionem ſpecialiter contra motum conti

nuo. Tps ãt motus angeli põt eſſe nõ continuũ. Et ſic angelus in vno iſtanti põt eſſe in uno loco, & in alio inſtanti in alio loco, nullo tpe[d] inter medio exiſtente. Si ãt tps motus angeli ſit continuũ, angelus in toto tempore pcedenti vltimũ nũc, variat p infinita loca, vt prius expoſitũ eſt.* Eſt tñ partim[d] i uno locorũ cõtinuorũ, & partim in alio: nõ q ſuba illius ſit partibilis, ſed, quia virtus ſua applicat ad partẽ primi loci, & ad partẽ ſcđi, vt ẽt ſupra dictum eſt †.

QVAESTIO LIIII.

De Cognitione Angelorum, in quinque articulos diuiſa.

CONSIDERATIS his, q̃ ad ſubã angeli ptinẽt, pcedẽdũ ẽ ad cognitionẽ ipſi[9]. Hæc ãt cõſideratio, erit quadripartita. Nã primo cõſiderãdũ eſt de his, q̃ ptinẽt ad uirtutẽ cognoſcitiuã angeli. Scđò de his q̃ ptinẽt ad mediũ cognoſcẽdi ipſi[9] Tertio, de his q̃ ab eo cognoſcunt. Quartò, de mõ cognitionis ipſorum.

CIRCA primum quæruntur quinque.

¶Primò. Vtrũ intelligere angeli, ſit ſua ſubſtantia.

¶Secundò, Vtrum eius eſſe, ſit ſuum intelligere.

¶Tertiò, Vtrum eius ſubſtantia ſit ſua virtus intellectiua.

¶Quartò, Vtrũ in angelis ſit intellectus agens & poſſibilis.

¶Quintò, Vtrũ in eis ſit aliqua alia potentia cognoſcitiua, q̃ intellectus.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum intelligere angeli ſit eius ſubſtantia.

AD PRIMVM ſic proceditur. Vr, q intelligere angeli ſit eius ſuba: Angelus.n. eſt ſublimior & ſimplicior q̃ intellectus agẽs animæ. Sed ſubſtantia intellectus agentis[h] eſt ſua actio, vt patet i 3. de Aĩa p Ari. *& eius comm. Ergo multo fortius ſuba angeli. eſt ſua actio

nuum dicitur, quòd uerum eſt, independentiã & motus & mutabilitatis alicuius mobilis eſſe rationem, q nõ menſuret à motu cœli. Et ad rationem in oppoſitum dr, q quãtũ menſurari à quanto, contingit dupliciter. ſ. per ſe, & per accidẽs. Et quia ad menſurari per accidens ſufficiat certitudo cognitionis, ad mẽſurari tñ p ſe ab aliquo, requiritur depẽdere per ſe ab illo, nõ in genere cauſæ efficientis, vt q. 10. ar. vlt. ad vltimum docuit author, ſed in genere cauſæ formalis eo modo, quo ſimpliciora in entibus exemplaria per ſe ſunt exteriorum, ita q alia non poſſunt eorum ſimplicitati pfectioniq; æquari, neđũ excedere. Intelligi enim non poteſt, vt ex natura alicuius infiniti menſurabilitas ab A, & menſurabilitas ab A, nõ dependeat. Vndè & in 10. Meta. phy. tex. 21. Ariſt. dicit quod menſurabile refertur quidẽ ad menſurã, ſed menſura nõ refertur ad ipſum. Vndè nullũ inconueniens eſt, dicere ambulationẽ Petri poſt reſurrectionem, non menſurari per ſe tempore communi, ſicut & motum angeli de quo loquimur, quia poteſt eſſe velocior motu cœli &c. Manſio autem cœli tunc ſi quietis rationẽ haberet, tempore communi potentiali rationaliter menſuraretur. Sed qm nõ diceretur quietis, ſed fixionis miraculoſæ rõnẽ habebit, iđ cœlũ ſtans, æuo potius menſurat, utpote nulla in ipſo exiſtente potentia ad fixionis ſtatus remotionẽ. Tpe aũt Ioſue, primũ mobile ſteriſſe nõ cõſtat, ſed tñ corpus ſolare. Vñ inſtãtia nõ eſt ad propoſitũ. Quãuis poſſet ẽt, conceſſa ceſſatione primi motus, dici, q miraculo nõ auferri quin motus inferiores ex natura ſua non dependeant à primo. Quãuis quia iſta depẽdentia eſt reſpectiua extrinſeca, diuina uirtus ſuſpendere aut ſupplere eam poſſit.

D.741.

*Ar. præc. D. 119. 120.

†Ar. 1. huius quæſt.

Petrus ſolus per terram. 275 [illegible]

SVPER QVAEST. LIIII. ART. I.

Ferr. 2. cont. c. 52. Capr. 2. d. 3. q. 2. con. 1. Bannes q. 54. ar. 1.

TItulus clarus eſt. Tantummodo requirit ut noretur, q ſubſtantia pro eſſentia, & non pro eſſe ſubſtantiali Angeli ſupponit. Et q; iſta quæſtio eſt cum philoſophis tenentibus, in ſubſtantiis immaterialibus omnino, quales ſunt intelligentiæ, nullum eſſe accidens, ut Auer. tenet in 12. Metap. comm. 25.

¶In corpore una concluſione reſpõſiua tripliciter probata ridetur. Eſt aũt cõcluſio talis. Nec intelligere, nec actio cuiuſcũq; creaturæ ẽ eius ſubſtãtia. Hæc cõcluſio hãt duas partes. Altera eſt de intelligere reſpũ angeli. Altera eſt de quacũq; actione reſpũ cuiuſcũq; ſubſtãtiæ creatæ: & prima qdẽ rõne utrãq; partẽ intẽdit S.T. pbare. Duabus uerò reliqs, circa intelligere pſiſtere. Eſt ergo prima rõ talis. Solus actus purus eſt ſua actualitas. Solus De[9] ẽ act[9] pur[9]. Ergo ſolus De[9] ẽ ſua actualitas. Sed agere eſt ppria actualitas uirtutis quẽadmodũ eſſe ẽ ppria actualitas eſſentiæ, igit ſol[9] De[9] eſt ſuũ eſſe, & ſuũ agere. Maior ppoſitio habet duas exponẽtes. ſ. actus pur[9] eſt ſua actualitas, & nihil aliud ab actu puro eſt ſua actualitas, & quoad hãc ſcđam ppoſitio aliter ſic. Oẽ aliud ab actu puro hẽt aliqđ potẽtialitatis admixtũ, ergo nõ eſt ſua actualitas, qa actualitas potẽtialitati repugnat.

¶Circa hãc rõnem, dubium occurrit de ueritate aſſumptarũ ppoſitionũ, efficaciaq; earũdẽ ad propoſitũ inferendũ. Et rõ dubitãdi eſt, quia aut ppoſitiones aſſumptæ intelligẽdæ ſunt formaliter, aut materialiter. Si formaliter, duo icõueniẽtia ſequuntur. Primum eſt, q prima exponens maioris, implicat ſolũ dicer.

dic. ſ. actus purus eſt ſua actualitas. Quãdo ẽ ſi eſt ſua actualitas formaliter loquendo, ergo aliquid puri actus hẽt rõnem actuãtis, & aliquid habet rõnem eius, quod actuatur. Tenet ſequela: qa ratio formalis actus eſt reſpectiua. Et ſi ad intrinſeca rei terminatur, ut hic dicitur, per illud pronomẽ, Sua, neceſſe eſt quòd terminus eius, ſcilicet potentia vel potentiale ſit in eodẽ, & ſi nõ eſt act[9] purus: ſcđm inconueniens eſt, q actio & virtus, eſſe & eſſentia formaliter, cõſſimè ſumpta ex propriis rõnibus formalib. vendicarẽt: ſibi hoc, q alterum. ſ. puta actio eſſet actualitas alteri[9]. ſ. virtutis, & ſimiliter eſſe reſpectu eſſentiæ. Patet ſequela: quia ſuper hac propoſitione fundatur proceſſus S.Th. vt patet in litera, ſi formaliter intelligatur. Et confirmatur: quia cum dicit S.T. actio eſt propria actualitas uirtutis, ſicut eſſe eſſentiæ, aut intendit de eis in cõi, aut in ſpeciali. Non in ſpeciali, qa non potuiſſet ex hoc arguere cõiter ad Deum & creaturam, vt fecit, ergo in communi. Quod aũt concedere hanc propoſitionem ſit inconueniens, ex eo patet, quia ſequeretur, q in quocũque illa formaliter inuenirentur, alterum eſſet actus, & alterũ potentia: Alioquin ſecundum ſuas rões formales in eo nõ eſſent. Si uerò intelligendæ ſunt materialiter, tunc etiam duo ſequuntur inconuenientia. Primo, petitio principij in maiore dicendo ſolus actus pur[9] eſt ſua actualitas, i. operatio: hoc eſt.n. quod uertitur in dubium, & quod à ſectatoribus oppoſitę opinionis negat, ut patet de Auer. 12. Meta. com. 25. Secundo nullitas proceſſus S.Th. non.n. facilè eſſet fingere, quomodo proceſſus iſte apparentiam aliquam, ne dicam veritatem, haberet, ſi rõ actus & potentiæ præcidatur: cum totus ſuper his fundetur.

¶Circa ſecundam exponentem maioris. ſ. nihil aliud ab actu puro eſt actualitas, dubium occurrit. Qm inefficax vr eius probatio. Nam, aut intendit hic concludere diſtinctionem formalem tantum: aut formalem & realem ſimul. Non primum, qa ex hoc non haberetur intentum vt de ſe patet, ergo ſecundũ. Sed hoc non ſequitur. Tùm, quia illa propoſitio aſſumpta. Actualitas potentialitati repugnat, eſt vera de identitate formali, non aũt reali. Stat.n. q eadem res ſit actualis & potentialis, ut patet, de ipſa eſſentia angeli, quæ actualitas, quædam eſt, & potens ad exiſtentiam. Tùm, quia ex habere aliquid potentię admixtum, non ſequitur excluſio omnis actualitatis, ſed puræ tantũ. Non.n. ualet, A, habet aliquid de potentia permixtum ergo nõ eſt actus: ſed ergo non eſt actus purus. Et tñ S.T. hoc aſſumpſit, dicens. Quicquid habet aliquid potentiæ, nõ eſt ſua actualitas. Et confirmatur ex illo uerbo. Sua, qđ idem importat quod propria, ſic. Propria actualitas rei habentis aliquid potentiæ admixtum, eſt defectiua, & quodammodo potentialis, cum non ſit actus purus, ergo nullã hẽt repugnantiam, ut identificetur rei, quæ ſic eſt actus, q habet aliquid potentiæ admiſtum. Patet ſequela: propter proportionem quam habent adinuicem.

¶Ad euidentiã huius rõnis S.T. ſciendũ eſt primò, q duæ rationes formales quadrupliciter ſe habere poſſunt ad identitatem realem. Aut.n. ex ſeipſis uendicant ſibi identitatẽ realem, & ſic in quocunq; inueniuntur, ſunt eædem realiter, ut rõ entis, & rõ boni, & ſimilia. Aut ex ſeipſis uendicant non identitatẽ, ſeu diſtinctionem realem, ut rõ albedinis, & dulcedinis, & tales in quocũq; inueniuntur, diſtinguunt realiter. Aut ex ſeipſis neutrum ſibi uendicant. Et hoc dupliciter contingit: quia quædã indifferenter ſe hñt ad identitatem & diuerſitatem realẽ: quædã uerò magis ad diuerſitatem, quàm identitatem declinant. ſũt.n. quædam rões formales rerũ, quæ nec ex ſeipſis, nec ex cõditionibus quæ comitarentur eas, ſi inuenirentur ſibi pſis determinatè, aliquam per ſe unionem haberent, ut patet de rationibus iuſtitiæ & ſapientiæ. Quędam uerò ſunt, quæ quis ex ſeipſis neutrum ſibi uendicent, tamen ex ſeipſis aliquam inter ſe ſibi uendicant per ſe coniunctionem, & ex conditionibus concomitantibus eas, quantum eſt ex participatarum ſi ſolæ inuenirent cõiunctio illã realẽ diſtinctionẽ exigeret extremorũ. Et tales ſunt rões uirtutis, & operationis. Nam nec ex ſeipſis identitatẽ realẽ hñt, alioquin in oĩb[9] eſſent idẽ realiter. Nec ex ſeipſis diuerſitatem habent realem: alioquin in Deo diſtinguerent realiter. Nec ex ſeipſis abſtrahunt ab oĩ coniunctione inter ſe, immò & ex ſeipſis hñt coniunctionem quandã per ſe quaſi vt propria p

quæ eſt intelligere.

¶2 Prę. Phil[9] dicit in 11. Meta. † quòd actio intellectus eſt[h] uita: ſed cũ uiuere ſit eſſe uiuẽtib. ut dr in 2. de Aĩa, * vr q uita ſit eſſentia. Ergo actio intellectus eſt eſſentia intelligentis angeli.

¶3 Præ. Si extrema, ſũt unũ [h] medium nõ differt ab eis, qa extremũ magis diſtat ab extremo, q̃ mediũ. Sed in angelo idẽ ẽ itellect[9] & intellectũ, ad min[9], in q̃tũ itelligit eſſentiã ſuã. Ergo intelligere, q cadit mediũ iter intellectũ & rẽ intellectã, eſt idẽ cũ ſubſtãtia angeli intelligẽtis.

SED CONTRA. Pl[9] differt actio rei à ſuſtãtia eius, q̃ ipſum eẽ eius: ſed nullius creati ſuũ eſſe, eſt ſubſtantia: Hoc enim ſolius Dei proprium eſt: ut ex ſuperioribus patet. * Ergo neq; angeli.

fectio, & id cuius eſt illa perfectio. Et ſi rõnes iſtæ ſolæ conſiderentur, quantũ ex earũ meritis pendet coniunctio iſta, non eſt aliter per ſe q̃ per naturam actus & potentiæ. Nullo.n. alio mõ, ẽt ſi fingendi daretur licentia, imaginari põt talium per ſe coniunctio. Ex hoc aũt q coniungerentur per ſe vt actus & potentia, ſequitur vlterius, q diſtinguerentur realiter. Si.n. eſſent realiter idẽ, ſi eſſent coniũcta identicẽ. Et ſic neutrũ eſſet actus alterius. Quãuis.n. poſſet fortè intelligi ut actus ſuipſius intelligẽdo unũ ut duo, impoſſibile tñ eſt, vt idẽ ſit actus ſuipſi[9]. In cõiunctione aũt aliquorum per ſe, ut actus, & potentiæ alterum non ſolum intelligitur, ſed eſt verè actus, & alterũ uerè potentia illius. Sciendũ eſt ſcđò, q aliqua duo habere ſe ut actũ & potentiam, contingit dupliciter. ſ. formaliter & uirtualiter. Formaliter quidẽ, qñ alterũ ita inuenitur in re alteri coniunctum, q actuat ſcđm rẽ reliquũ. Virtualiter aũt, qñ aliqua duo identicè quidẽ ſunt unũ, hñt tñ tales rões formales, quæ ſi cõiungerentur abſtrahendo ab eo, ex quo hñt q ſint unum, identicè alterum, reliquũ ſcđm rẽ actuaret. Et hoc mõ ſe hñt uirtus & operatio. Nã in quibuſdã actualiter operatio uirtutem ſcđm rem actuat, & uirtus operatiua per illã perficitur ut patet in nobis. In quibuſdam uerò uirtus & operatio eadẽ res ſunt: ac per hoc operatio uirtutẽ ſcđm rẽ perficere nequit. Non perdit tñ operatio ex hoc, quin ſit tale ens, quod ſi nõ præueniret ab idẽtificante ipſam cũ uirtute, actuaret ſcđm rẽ illam, ppea põt dici, q ſe hñt adinuicem tunc, ſicut actus & potentia uirtualiter ſeu conditionaliter. Quemadmodũ æternitas & immutabilitas dicimus, q ſe hñt ſicut cãtum & cauſa, non formaliter (quia æternitas non cauſatur ſecundum rem ex immutabilitate, qa ſunt idem) ſed uirtualiter: quia ſi cauſaretur, ex immutabilitate cauſaretur. Ex his autem patet, & uis rõnis S.Th. & reſponſio ad obiecta. Vis quidem rõnis in hoc conſiſtit. Quæ ſe habent vt proprius actus & propria potentia, non ſunt idem niſi in actu puro. Virtus & operatio ſe habent vt proprius actus & propria potentia. ergo. Maior fundatur ſuper hoc: quia talia in quocũque inueniuntur, cum rõne actus & potentiæ, inter ſe diſtinguuntur realiter. ergo à deſtructione conſequentis, ſi nõ diſtinguuntur realiter, non ſaluantur coniuncta ut proprius actus & pria potentia. ergo, aut utrũq; in illo habebit rõnẽ potentiæ, q eſt impoſſibile, aut utrũq; rõnẽ actuum. Vel, ergo illud in quo talia identificantur abſque remanſione actus & potentiæ, aut eſt actus purus, & habetur intentum, aut eſt potentia pura. Sola.n. hæc duo per ſe loquendo ſunt propriæ rões, & cauſæ excludẽdentes permiſtionem actus & potentiæ: ſed impoſſibile eſt q ſit pura potentia. Quia talis nec formaliter nec uirtualiter continet actum, immo eſt imperfectiſſimum oĩum entiũ. ergo eſt actus purus, qui eminenter cõnnectit ſe & rõnẽ actus & rõnem potentiæ. Et ex eo, q actus, actualitatem hẽt, ex eo uero, q purus, imperfectionem omnem potentialitatis excludit.

¶Ad obiecta uero in oppoſitũ dicitur, q propoſitiones aſſumptæ intelligendæ ſunt formaliter: ſed cũ formali intellectu propoſitionũ ſtat diſtinctio ſupra dicta de actualiter, & uirtualiter vt patet in exẽplo adducto & ſimilibus. Et expreſſè & docet ab Ariſt. in 2. Cœli, qui hanc propoſitionem. Motus cœli incipit ab oriente, non materialiter, ſed formaliter ſuſtinens, exponit dupliciter. ſ. actualiter, & ſic dicit q eſt falſa, quia apud ipſum, motus cœli nunq̃ incœpit, uel uirtualiter. i. ſi inciperet, ab oriente inciperet, & ſic dicit eſſe ueram. Similiter ipſi in ppoſito. Actus pur[9] eſt ſua actualitas, diſtingui põt formaliter intellecta, actualiter uel uirtualiter. Et primo modo videtur implicare, ut obijciendo tactum eſt. Secundo verò modo eſt veriſſima: & procul dubio ad hunc ſenſum ſiunt huiuſmodi ppoſitiones à doctoribus. Nõ.n. intẽdunt dicere quòd actus purus ſit id, quod ipſũ actuat, ſed ſit id, qđ ipſum actuaret ſi actuabilis eſſet. Sicut cum dicimus, q Deus ſit ſua perfectio, nõ intẽdimus, q Deus ſit id, quod perficit ipſum, ſed quod ipſum perficeret: ſi eſſet perfectibilis. Illa uerò propoſitio communis: Operatio & uirtus ſe hñt ut actus & potẽtia de virtute & operatione in cõmuni intelligitur. Sed utendum eſt eadẽ diſtinctione. ſ. actualiter uel uirtualiter, & ſic nõ ſequitur, uel quòd in Deo inueniatur cũ rõne actus & potentiæ, vel q ratio ſit inefficax, qñ ut oſtẽdendo unam rationis

‡ text. 35.

* li. 2. tex. 37. & 2.

* q. 3. ar. 4. & q. 44. art. 1.

tionis declarauimus, hoc sufficit. Ex his quoq; patet, qđ ad secundā dubitationem dicendum sit, unica siquidē distinctione oia soluūtur. f. q aliud est loqui de actu & potentia absolutè, & aliud de actu proprio & potentia propria. Quamuis.n. una res q non sit actus purus, possit habere rōnē actus & potentiæ respectu diuersorū: impossibile tñ est, q una res sit proprius actus, & ppria potētia, nisi sit actus purus, q hæc eminenter præhabeat: qm̄ si actualiter inuenirētur, distinguerent realiter, aut idē eēt ppri actus sui ipsius, quod non est intelligibile. Dr ergo, q intēdit S. T. inferre distinctionē realē & q illa propositio. Actualitas potētialitati repugnat, ē vera quo ad identitatē realē, si potentialitas propriæ actualitati de qua loquimur, compararet. Et similiter, quāuis ista consītia nō valeat, A habet aliquid potentialitatis admixtum, ergo non est actualitas aliqua: valet tñ ista, ergo nō est ppria actualitas, respectu cuius est potentialis. [illegible]

Concl.

neque alterius creaturæ, sua actio, est eius substantia.

RESPON. Dicendum, q impossibile ē, q actio angeli uel cuiuscunq; alterius creaturæ sit eius substātia. Actio.n. est propriè actualitas uirtutis, sicut esse, ē actualitas substātiæ, uel essentiæ. Impossibile est autem, q aliqd qđ non est purus actus, sed aliquid habet de potentia admistū, sit sua actualitas: quia actualitas potentialitati repugnat. Solus autē Deus est actus purus. Vndē in solo Deo sua substantia est suum esse, & suum agere.

D. 1.18.

qm̄ intelligere angelicū nō est purum intelligere, sed tale. Si uero intelligatur de intelligere contracto, nihil aliud infertur, q tale intelligere, puta Gabrielis est unū spē & numero, quemadmodū substantia eius. Et sic ultima consītia. f. q unus angelus nō distingueretur ab altero, nec à Deo, nihil ualeret. Similiter intelligere quouis modo supponat, dupliciter contingit, q subsistat .f. formaliter & identicè: formaliter qdē, si ex perfectione propria vēdicat sibi subsistere, identicè uero, si subsistere nō scđm propriā rōnē sibi conuenit, sed ex eo cui coniungitur. Exemplum vtriusq; modi habes in casu posito, si albedo & nigredo subsisterent. Tunc.n. color quidem subsisteret identicè, albedo & nigredo formaliter. [illegible]

[illegible]

di, sed maximè propositū clarificat. Tū, q de abstractione cōceptus ex parte rei, & nō ex parte nostri tñ, est sermo. Tū, q a nobis occulta hæc, hoc mō insinuant. Quēadmodū.n. [illegible] abstractio nō multiplicatur si sola sumatur, ita & si scđm se i seipsa subsistere ponatur, multitudinem excludere manifestatur. [illegible]

A ratio uitalis circa uerū, uel aliqd simile. [illegible] differentiæ alicuius superioris accipiēdæ sunt illæ, quæ diuersificant id, ex quo illud superius formaliter constat. Differentiæ enim animalis sunt quæ diuersificant illud, quatenus sēsitiuū. Et sic, quia intellectio cōstat ex se non absolubili à tali obiecto. [illegible]

¶ Præt. Si itelligere angeli esset sua suba oporteret q intelligere angeli esset subsistens. Intelligere āt subsistēs non potest esse nisi vnum, sicut nec aliquod abstractū subsistens. Vñ vnius angeli substantia nō distingueretur, neq; à substātia Dei, q̄ est ipsū intelligere subsistēs, neq; à substantia alterius angeli. Si ēt angelus ipse esset intelligere, nō posset esse gradus in intelligendo pfectius & minus perfectè, cū hoc contingat pp diuersam participationē ipsius itelligere.

AD PRIMVM ergo dicendum, q cum dr, q intellectus agens est sua actio, est prædicatio non p

[illegible]

alia tamen ratione formali obijcitur utrique: actus quidē intelligendi ut species ueri, uolēdi uero ut species boni. Vndē nō est idem obiectum formale utriusque. Hæc de primo.

[illegible]

eſſentiam, ſed p cõcomitantiã: qa cũ ſit in actu eius ſubſtã, ſtati quãtũ eſt in ſe cõcomitaꝛ ipſã actio. Q̃ñ nõ eſt de itellectu poſſibili* qui non hẽt actiones niſi poſtquã fuerit factus in actu. Ad II. dicẽdũ, ꝙ uita nõ hoc mõ ſe hẽt ad viuere: ſicut eſſentia ad eſſe, ſed ſicut, curſus ad currere[c] quorũ vnũ ſignificat actũ

in abſtracto, aliud in cõcreto. Vñ nõ ſequiꝛ, ſi viuere ſit eſſe, ꝙ vita ſit eſſẽtia. Quãuis ẽt q̃ñ que vita ꝓ eſſẽtia ponaꝛ: ſꝫm ꝙ Aug.* dicit in li. de tri. ꝙ memoria & intelligẽtia, & volũtas sũt vna eſſentia, vna vita: ſed ſic nõ accipiꝛ à Philoſopho cũ dicit, ꝙ actio intellectus eſt vita. G

Ad III. dicendũ ꝙ actio

per accidens, ſed ſemper ſunt conditiones eſſentiales rerũ. Tũ, F quia hoc ſolo modo poſſet dici, ꝙ intelligere ſubſiſtit ꝑ accidẽs quia identitas cũ ſubſtantia nõ cõuenit ſibi ex parte ſui, ſed ex parte ſubſtãtiæ. Sed hoc extraneum erat à propoſito, quia ſubſtantia angeli iam declarata eſt, quòd eſt res finitæ ꝑfectionis ꝙ nõ eſt actus purus, ac per hoc non habet in ſe, vnde vendicet ſibi identitatẽ cũ oĩ eo, quod ſibi conuenit. Propter has. n. conditiones, ſubſtantia Dei eſt quicquid habet, & per hoc ſtatim patet rñſio ad obiecta, et in quo cõſiſtit vis S.T. Quauis. n. ſit rõ ducens ad impoſſibile: medium tñ ſit per quo firmatur, eſt cauſa concluſionis. Fundatur. n. ſuper quantitate ꝑfectionis ipſius intelligere angeli: & intendit ꝙ ſi tantæ perfectionis eſt, vt ſibi vendicet ſubſtantialitatẽ, nõ cõpatieꝛ ſecũ multitudinẽ, ſed erit vnũ tñ. Et probat ſequelã, quia ſic ſubſiſteret in ſua abſtractione: oĩno aũt abſtractũ ſubſiſtẽs vnũ tñ eſt. vñ manifeſtè patet ex dictis, ꝙ nihil obſtat diſtinctio & ſubſiſtere idẽticè & formaliter inc de intelligere tali. Ergo cathegorica illa ſic accipitur, intelligere ex ſua ꝑfectione ſubſiſtens, non eſt niſi vnũ.

¶Ad primã aũt dubitationem dr, ꝙ cõſequẽtia illa intendit de ſubſiſtere in ſe, ſeu abſtractè. Et ꝙ categorica eius nõ eſt iſta: ſubſtantia eſt ſubſiſtens in ſe præciſe, ſed iſta: ſubſtantia angeli puta Gabrielis, eſt ſubſiſtens in ſeipſa, qm ꝑdicatum antecedẽtis eſt totum hoc. ſ. ſubſtãtia angeli, ut patet in litera. Sed hoc nõ ſaluat cõſequentiã: qa ſcdm hoc nõ ſequeretur, ergo intelligere angeli, eſſet ſubſiſtẽs in ſeipſo intelligere, ſed I ſeipſa ſubſta angeli. Cũ tñ cõſtet, ꝙ primũ oportet inferre, & nõ ſcdm tñ, ut ex dictis patet. Quòd aũt ſophiſma amphibologiæ hic cõmitteret, exemplo declaratur ſuppoſito: Albedine. n. ſubſiſtẽte, color eſſet res ſubſiſtẽs in ſeipſa, quia eſſet albedo q̃ in ſeipſa ſubſiſteret, nõ. tñ color in ſeipſo eſſet ſubſiſtẽs, ſed in albedine contractus. Et ſimiliter ſubſtãtia, cõe ꝑdicatũ Deo & creaturis, eſt ſubſtantia Gabrielis, quæ in ſeipſa ſubſiſtit: nõ tñ ſequitur: ergo eſt in ſeipſa abſtractè ſubſiſtens. Et ſi dicatur, ꝙ iſtæ inſtantiæ non habent locum in propoſito, quia conſtat liquido, ꝙ intelligere & ſubſtãtia nõ poſſunt ſe habere ſicut ſuperius & inferius, quia neutrius dr̃ alterius eſſe poſſunt per ſe: facile hoc retunditur obiiciendo ꝙ quis hoc conſtet, non tñ conſtat quin intelligere & ſubſtãtia immaterialis ſe habeant ſicut ens & bonũ, quorũ ꝑ ſe differentiæ quis ſint aliæ formaliter identicè tñ coincidunt. Et ſic, quẽadmodũ nõ ualet, bonitas eſt idem qđ ſubſtantia angeli quæ ſubſiſtit in ſeipſa, ergo eſt ſubſiſtẽs in ſeipſa, ita nec de intelligere. I Aliter ergo dđm eſt, prænotando q̃ hi duo modi ſubſiſtendi ſe habeant adinuicẽ, & in ordine ad ſubſtantia. Subſiſtere igiꝛ in alio, vt animal in homine, & ſubſiſtere in ſeipſo, vt homo ſi ſubſiſteret ſeparatus, ſe habent vt impeꝛfectum & ꝑfectum in eodem gñe. Perfectius namq; lõge eſt in ſeipſo ſubſiſtere, quàm ab alio ſubſiſtentiam mendicare vt de ſe patet, & ut prius & poſterius, quia id quod eſt per ſe in quolibet genere, prius eſt eo quod eſt per aliud, vt patet ſcđo phyſicorum tex. 66. Cõparantur autem hæc ad ſubſtantiam hoc pacto, ꝙ eſſe ſubſtantiã ſequitur ſubſiſtere, ſiuè in ſe, ſiuè in alio, niſi imꝑfectio, puta q̃ eſt pars ſubſtantiæ, magis, quàm ſubſtantia prohibeat. Eſſe aũt ſubſtantiam ꝑfectibilem formaliter, vel contrahibilẽ indiuidualiter, ſequitur ſubſiſtere in alio. Eſſe verò ſubſtantiam ſic cõpletam, vt excludat cõtrahẽs omne tã formale quàm materiale, ſequitur ſubſiſtere in ſeipſo. His autem ſtantibus dicitur, quod K quẽadmodũ in antecedente duo continentur, alterum explicitè. ſ. ſi intelligere angeli eſſet ſubſtantia. & alterum implicitè. ſ. ſi intelligere angeli eſt tãtæ perfectionis ꝙ vẽdicet ſibi eſſe ſubſtantiam: ita in conſequente duo intelligenda ſunt, alterũ explicitè. ſ. ergo eſſet ſubſiſtens accipiendo ly ſubſiſtens cõmuniter, alterũ implicitè. ſ. ergo in ſeipſo ſubſiſteret, & ſicut explicitum ſequitur ex explicito: ita implicitum ex implicito. Et quòd in antecedente illud contineatur, ex dictis patet, & ex eo quia per ſe notũ eſt, ꝙ iſtæ duæ ꝑfectiones ſimpliciter, ſcdm ſe diſparatæ ſunt. Nec habent ex proprijs rationibus, nec ex eo ꝙ ſunt perfectiones ſimpliciter, vnde iungantur: ſed ſi iungunt, ex magnitudine ꝑfectionis alterius vel vtriuſque prouenit. Quòd autem ex implicito hoc, ſequatur illud, ex duobus patet. Primò, quia ſi intelligere ponitur tantæ perfectionis, ꝙ vendicet ſibi ꝑfectiſſimam naturam, qualis eſt natura ſubſtantiæ, cõſequens eſt, ꝙ vendicet quoq; ſibi perfectiſſimum modũ illius naturæ,

qualis natura eſt ſubſiſtere in ſeipſo. Secundo, quia cũ intelligere perfectio ſimpliciter ſit, ac per hoc independens à materia ſcdm rõnem, & ſcdm eſſe: ſi cum tanta perfectione infra ꝓpriã rõnem ponitur in rerũ natura, ut vendicet ſibi identitatem, eſt tam perfectiſſima naturã & extranea ab ipſo ſcdo ſeſẽ fortiori ſupponiꝛ eſſe tantæ perfectionis, quod excludat à ſe determinabilitatem formaliter & materialiter q̃ñ utraque intꝑfectionẽ importat: ac per hoc ꝙ ſi de ordine rerum non mẽdicatum eſſe ab aliquo contrahente. Et in talibus manifeſtè patet conſequentia, quia ſi eſt ſubſtãtia non poteſt eſſe niſi ſubſtantia ſic perfecta, ꝙ non expectet eſſe à contrahente, & cõſequenter oportet ꝙ ſubſiſtat in ſeipſo. Accipiendo igitur conſequentiam tam ſecundum id quod explicite, quàm id qđ implicitè continetur: quoniã prædicatum conſequentis non eſt ſimplex, ſed duo continet. ſ. ſubſiſtere in ſeipſo, prædicatum quoque antecedentis compoſitum oportet eſſe. Et ſic categorica eius erit quaſi de copulato ſubiecto & ꝑdicato, & erit iſta. Subſtantia ex tanta perfectione, eſt ratio ſubſiſtendi in ſeipſo. *ſ. lib. de Trinit. cap. 4.

¶Ad quartum dubium dicitur, ꝙ ſubſiſtere accipitur dupliciter, vno modo vt ſignificat tãtum affirmationẽ eſſendi in rerũ natura, & negationẽ ſuſtentationis in alio quocunque. Alio modo, ſubſiſtere importat quendam naturalẽ entis modũ, cui naturaliter annexæ ſunt talis negatio & talis affirmatio. In propoſito non eſt ſermo de ſubſiſtere primo modo, ſed ſecundo. Quia de ſubſiſtẽtia naturali ipſius intelligere loquimur. quæ ſubſtantialitas eſt, & perfectionem ſimpliciter ponit, & non niſi ex perfectione ſumma ipſius intelligere ſibi conuenit. Vnde ad obiectionem in oppoſitũ dicitur, ꝙ ſi intelligere naturaliter ſubſiſteret, eſſet tantæ perfectionis, qũ tũ poteſt hẽre actus intelligendi, qm nulla limitatione propriæ latitudinis modificaretur, quemadmodum humanitas ſubſiſtens apud Platonẽ, totã hominis perfectionẽ ſibi vendicaret. Et conſequenter, cũ intelligere ſit ꝑfectio ſimpliciter, ac ꝑ hoc nata ſit eſſe infinitæ perfectionis ſimpliciter, oporteret ꝙ intelligere ſubſiſtens eſſet infinitum: ac per hoc identificaret ſibi omnem aliam perfectionẽ ſimpliciter. & ſic eſſet Deus ipſe. Vnde falſum eſt, ꝙ ſi intelligere ſubſiſtere, ꝙ eſſet ſic purum intelligere, ꝙ nõ eſſet velle, immo eſſet. & velle, & uoluntas, & deitas &c.

Ad cõfirmationẽ verò dr̃, ꝙ æquiuocat de ſubſiſtere: quãuis. n. ſubſiſtere primo modo perfectionẽ non augeat intrinſecẽ, vẽdicare tñ ſibi ſubſiſtentiam, magnã ꝑfectionẽ ponit & in perfectionibus ſimpliciter arguit perfectionem infinitam. Quod et ex eo patet, quia cum intelligere ex propria ratione non ſit de genere ſubſtãtiæ, ſi tãtæ perfectionis eſt, ut hanc ꝑfectionẽ ſimpliciter quæ eſt eſſe, ſubſtantiam ſibi vendicat, par 16 eſt, vt eadem perfectione ſua, omnem aliã perfectionẽ ſimpliciter ſibi identificet quæ enim eſt maior ratio de iſta quàm alia, & ſic intelligere eſſet actus purus &c. Et hæc diſtinctio de ſubſiſtere cum hac confirmatione vltima, eſt notãdã, quoniã ex illa Scotiſtæ: ex iſta verò Auerroiſtæ retunduntur.

¶Tertia rõ eſt iſta. Si intelligere angeli eſſet ſubſtantia, nõ poſſent eſſe gradus in intelligendo perfectè, & minus ꝑfectè. Probatur conſequentia, quia tales gradus attenduntur ſecundum diuerſam participationem ipſius intelligere.

¶Circa iſtam rõnẽ, primò notandus eſt ſenſus conſequẽtis. nã conſequens illarum, poteſt habere duos ſenſus. Alter eſt, ꝙ in eodem angelo nõ poſſit eſſe intelligere ꝑfectius & minus perfectè: & ſic cõſequentia plana eſt, quia ſubſtantia vnius & eiuſdẽ angeli, nõ ſuſcipit magis & minus: ſed quomodo cõſequẽtiam poſſibile non video: cum nulla ratio appareat cogẽs ad diuerſitatem magis & minus intelligendi in eodẽ angelo. Alter igiꝛ & intentus ſenſus à S.T. eſt, quòd nõ eſſent diuerſi gradus intelligendi ſimpliciter. Et confirmatur iſta conſequentia ſuprà præcedente ratione, quoniam ſi intelligere ſubſiſteret, non eſſet niſi vnũ ac ꝑ hoc excluderet diſtinctionẽ in multos gradus. ¶Scđo circa hac rõnẽ dubitaꝛ, quia nõ vr̃ cõſequentia valere formaliter, nõ ualet, ſubſtãtialitas ẽ ſubſtãtia, ſed ſubſiſtit, ergo nõ diſtinguitur in diuerſos gradus ſubſtãtiæ. Et tñ ſubſtantialitas eſt perfectio ſimpliciter, ſicut & intelligere. Quòd aũt non valeat de ſubſtantialitate cõſequentia hæc, de ſe patet, quia ſubſtãtialitas in oĩbus angelis & cõpletis ſubſtantijs, ſed tanta graduum diuerſitate ſcdm magis & minus perfectum inuenitur. ¶Ad

b 592

112 164 c

quæ trãſit in aliqđ extrinſecũ, eſt realiter media inter agẽs & ſubiectũ recipiẽs actionẽ. Sed actio q̃ manet in agente, nõ eſt realiter medium inter agens & obiectũ, ſed ſꝫm modũ ſignificãdi tñ. Realiter verò cõſequitur unionẽ obiecti cum agente. Ex hoc. n. ꝙ intellectum ſit unum cum intelligente, conſequiꝛ intelligere quaſi quidam effectus differens ab utroque. B

ARTICVLVS II.

Vtrum intelligere angeli ſit eius eſſe.

AD SECVNDVM ſic procediꝛ. Videtur, ꝙ intelligere angeli ſit eius eſſe.[b] Viuere. n. uiuẽtibus eſt eſſe, ut dicitur in 2. de Anima.* Sed intelligere eſt quoddam uiuere, ut in eodem dicitur.† Ergo intelligere angeli eſt eius eſſe. C

¶2 Præt. Sicut ſe habet cauſa ad cauſam, ita effectus ad effectũ. Sed forma per quam angelus eſt, eſt[h] eadem cum forma, per quam intelligit ad minus ſeipſum. Ergo eius intelligere eſt idem cum ſuo eſſe.

SED CONTRA. Intelligere angeli eſt motus eius, vt patet per Dionyſium * 4. c. de diui. nomi. Sed eſſe nõ eſt motus. Ergo eſſe angeli nõ eſt itelligere eius.

RESPON. Dicendũ, ꝙ[m] actio angeli non eſt eius eſſe, neque actio alicuius creaturæ.[n] Duplex. n. eſt actionis genus, ut dr̃ 9. metaphyſicorũ.* Vna. ſ. quæ tranſit in aliqđ exterius, inferẽs ei paſſionẽ, ſicut urere & ſecare. Alia uerò actio eſt q̃ non trãſit in rem exteriorẽ, ſed magis manet in ſeipſo agente:[c] ſicut ſentire,[d] intelligere & uelle. Per hmõi. n. actionẽ nõ immutatur aliqđ extrinſecũ, ſed totũ in ipſo agẽte agiꝛ. De prima ergo actiõe manifeſtũ eſt, ꝙ nõ põt eſſe ipſum eẽ agẽtis. nã eſſe agẽtis ſignificatur intra ipſum: actio ãt talis ẽ efflux[9] in actũ ab agẽte. Secũda aũt actio de ſui rõne hẽt iſinitatẽ uel ſimpliciter, uel ſꝫm qđ. Simpl'r quidẽ ſicut intelligere, cuius obiectũ eſt[a] uerũ, & uelle, cui[9] obiectũ eſt bonũ. Quorũ utrũq; cõuertiꝛ cũ ente. Et ita intelligere & uelle, quãtũ eſt de ſe, habent

¶Ad hoc breuiter dicitur, ꝙ conſequentia eſt optima formaliter & ꝙ ſi ſubſtantialitas in ſua abſtractione ſubſiſteret, nõ eſſet niſi vna, nec cõpateretur graduũ diuerſitatẽ. Sed argũ fallit, q̃ñ de ſubſtantialitatis ſubſiſtere æquiuocat: dupliciter. n. contingit. Vno modo, ꝙ ex ſua perfectione quã dicit, præcidendo ab omni miſtione imperfectionis, ſic abſtracta ſubſiſtat: & hoc mõ, ut dictũ eſt, nõ eſt niſi vna. Alio mõ ut ad miſtũ hẽt aliqđ imperfectionis ex eius ꝑ ſe differentiis diminutis, quales ſunt oẽs dñæ in gñe ſubſtantiæ, & ſic ꝑre dicte obiectio. Et iõ nõ eſt contra ꝓpoſitũ. Habetaũt ſola iſta ꝑfectio ſimpliciter, ſ. ſubſtantialitas utrumq; modũ ſubſiſtẽdi poſſibilẽ: quia oẽs differentiæ & modi per ſe illius, conſtituunt ſubſtantiã aliquã in aliquo eſſe ſubſtantiali, & conſequenter ſubſiſtente.

SVPER QV. LIIII. ARTIC. II.

Titulus clarus. ¶In corpore articuli quatuor facit. Primò, ꝓponit cõcluſionẽ tñlẽ. ſ. ꝙ neq; actio angeli neq; actio alicuiꝰ creaturæ eſt ſuum eſſe. Secundò diſtinguit duplex genus actionis. ſ. immanẽtia & trãſeuntis. Tertiò, ꝓbat concluſionem propoſitam, quo ad actionem trãſeuntẽ. Quartò, quo ad actionẽ immanentem. Et mediũ quidẽ aſſumptũ ad ꝓbandũ de actione tranſeunte eſt: qa eſt effluxus ab agente, in actũ, eſſe aũt ſignificatur. i. eſt res ſignificata intra ipſum agens: ut & ſignificatio oſtendit. ly. n. ſignificatur, ex parte rei ſe tenet, & non tñ ex parte modi ſignificandi. De actione aũt immanẽte medium eſt: quia actio immanẽs eſt infinita ſimpliciter, uel ſecundum quid, i. in aliquo genere: eſſe autem cuiuſque rei, eſt finitum & determinatum ad certum genus, & ad certã ſpeciem rei, cuius eſt: ergo non ſunt idem. Maior declaratur diſtinguendo duplex genus actionis immanentis: alterum pertinens ad partem intellectiuam: alterum ad partem ſenſitiuam. Primum. n. eſt infinitum ſimpliciter, quia obiectũ eius ad omnia ſe extendit. Secundùm uerò eſt infinitum ſecundũ quid: quia obiectum eius ad quaſdam tantum ſpecies ſe extendit, & omnia clara ſunt in litera.

¶Circa hanc rõnem aduerte, ꝙ operatio immanens dupliciter ſumi poteſt. ſ. in cõi, puta intelligere, uidere &c. Et in ſpeciali, ſeu contractè ad tale uel tale ſubiectum, puta intelligere humanũ, uidere bouinũ &c. In propoſito nõ eſt ſermo de iſtis in cõi, quia ſic non eſſet dña inter ea, & eſſe in cõi: ſed eſt de eis ſermo ut contractæ ſunt ad ſubiecta. Ita ꝙ intendit, ꝙ quia eſſe humanũ eſt certa ſpecies, intelligere uerò humanum, nõ ſed eſt infinitum, iõ non ſunt idem. Aduerte ſecundo, ꝙ determinari ſeu eſſe in aliqua ſpecie, contingit dupliciter: uno mõ per accidens, ſeu extrinſecè. Alio mõ per ſe, & intrinſecè. In ꝓpoſito, non eſt ſermo de ſpecificatione extrinſeca, ſeu per accidens, quia ſic rõ nihil ualeret, ut patet diſcurrenti faciliimè. Sed de ſpecificatione intrinſeca & eſſentiali, ita ꝙ intendit, ꝙ quia eſſe humanum eſt eſſentialiter determinatũ ad ſpeciem hominis, intelligere uerò humanum non eſt eſſentialiter in ſpecie humanis, ſed eſſentialiter põt ſpecificari ab omnibus ſpeciebus entis, ſeu ueris: per hoc, eſt infinitum & indeterminatũ ſimpliciter, iõ nõ ſunt idem. & ſimile eſt in alijs. Et ex hoc patet, ꝙ

conformiter S. Th. diximus in præcedenti articulo, non admittendo intelligere eſſe ſpeciem atomam. Si. n. eſſet perfectio indiuiſibilis formaliter, tam eſſet determinatum ad certã ſpeciem eſſentialiter: ſuper cuius oppoſito fundatur hæc ratio.

¶Circa fundamentum huius rationis dubium eſt: quia duplex credi põt. ſ. vel hoc, Quorumcumque ſunt diuerſæ eſſẽtiales differentiæ ſpecificæ, illa diuerſæ ſunt res: Vel hoc, Ea quorum alterũ eſt certæ ſpeciei, alterum uerò ad plures ſpecies eſſentialiter determinari põt: ſunt diuerſæ res. Et ſi quidẽ prima ꝓpoſitio fundamentũ huius rõnis eſt, cõcedere oportet omnem diſtinctionẽ formalẽ & ſpecificam eſſe realem: quod nec à Thomiſtis tenentibus relationẽ eſſe idẽ fundamẽto, acceptatur. Nec uidetur cõſonũ doctrinæ S. Thomæ, quoniam ſicut bonũ diſtinguitur formaliter ab ente, ita ſpẽs boni & differentiæ ꝑ ſe boni à ſpeciebus & differentiis entis diſtinguuntur formaliter, & tamẽ ſunt idẽ realiter. Si uerò propoſitio hæc falſa dicatur, & ſuper ſecunda propoſitione fundetur proceſſus iſte, redit rurſus ambiguitas ſimilis, & fortè maior. Tũ, quia ſecunda ꝓpoſitio non differt à prima niſi penes unum. Quoniam in prima alietas tãtum ſpecificarum differentiarum enunciatur cũ diſtinctionis realis. In ſecunda uerò alietas & pluralitas, quia. ſ. ex una parte eſt D una differentia conſtituens, ex alia uerò parte ſunt plures differentiæ ſpecificæ: ſic. n. ſe habent eſſe humanum & intelligere: difficile autem ualdè uidetur unde habeat pluralitas differẽtiarum aliarum, ꝙ faciat diſtinctionem realem à ſe unius alius differentiæ, ſi unitas alius differentiæ ad hoc non ſufficit. Quia pluralitas iſta, nihil aliud operaꝛ, niſi ꝙ id cui conuenit, ſe habeat ut natura generica, quemadmodum unitas differentiæ facit, ꝙ res cui conuenit, ſe habet ut natura ſpecifica. Nec apparet ratio aliqua quare res unius ſpeciei non poſſit eſſe idem cum re naturæ genericæ alterius ordinis, ſi poteſt eſſe idem cum re naturæ ſpecificæ alterius ordinis. Tũm, quia nec propoſitio poteſt acceptari à prædictis Thomiſtis, quoniam aliàs eſt unius certæ ſpeciei relatio autem quæ ponitur identificata illi, ad multas indifferens eſt ſpecies, quoniam diuiditur in relationem ſimilitudinis & diſſimilitudinis &c. Et confirmatur, E quia cuicumque non repugnat pluralitas differentiarum ſpecificarum, illi nec repugnat magis tres quàm quatuor aut decem differentiæ. Et propterea, ſi una res eſſe poteſt, & tamẽ eſſe in duabus ſpeciebus, non minus una res eſſe poterit, & eſſe in omnibus ſpeciebus uniꝰ generis.

¶Ad hoc dubium dicitur, quòd proceſſus San. Tho. *directè* & proximè ſuper ſecunda propoſitione fundatur, abſque prima tamen negatione: ita ꝙ proximum fundamentum eſt hæc propoſitio. Determinatum eſſentialiter ſecundùm eſſe ſpecificum, non eſt res determinabilis eſſentialiter per plura eſſe ſpecifica. Quæ propoſitio uidetur eſſe per ſe nota, aliqn, una metres eſſet eſſentia completa formaliter ultimo complemẽto formali, & non eſſet cõpleta ultimo cõplemẽto formali, qđ implicat cõtradictoria ſimul. Et licẽt in hoc nõ referat utrum res ponatur determinabilis ꝑ unũ eſſe ſpecificũ, aut per plura, quemadmodũ natura generica per plura ſpecificatur, ſequuntur tamen plura impoſſibilia ex ſecundo, quàm ex primo.

Perυſſa per totam.

276 4. cont. c. 11. Et po. q. 10. ar. 1. ad 1.

Fer. 4. cont. c. 11. Scot. 2. ſ. d. 3. q. 8. Duran. 2. ſ. d. 3. q. 6. Aureo. 2. ſ. d. 4. q. 1. Banne ar. 2.

* Tex. 37. tom. 2. † Lib. 2. de Anima tex. 13 tom. 4.

* Cap. 4 par. 1. a medio.

Concl. m.

* Lib. 4. Met. text. 16. tom. 3.

D. 1112. 81 a 140 23j

D. 712

Quoniam ſi ponitur ꝙ res ſpecifica unius ordinis, eſt identicè res ſpecifica alterius ordinis, nõ ſequitur niſi hoc, ꝙ determinatũ eſſentialiter ultima determinatione formali, eſt determinabile eſſentialiter alia determinatione formali:& ſic eſſet determinatũ ultimatè,& non determinatũ ultimatè. Si uerò ponitur, ꝙ res ſpecifica vni⁹ ordinis, eſt idẽticè res generica alterius ordinis, ꝑter prędictũ incõueniẽs ſequunt̃ duo alia, ſ. ꝙ determinatũ formaliter ultima determinatione eſſet natura formabilis eſſentialiter multis differentijs:& ꝙ eſſet duę naturæ oppoſitæ, quia eſſet idẽ cũ duabus differẽtijs extremis, diuidẽtibus rẽ illam genericã. Sicut ſi ſuperficies eſſet natura coloris, ſequeretur ꝙ una & eadẽ ſuꝑficies eſſet albedo & nigredo. Quia oĩs ſuperficies eſſet identicè color, ac ꝑ hoc, hæc ſuperficies eſſet non ſolũ talis color, puta albedo: ſed eſſet identicè oĩs color, qd implicat cõtradictionẽ. Sicut ſi qs poneret colorẽ ſignificare unũ numero, & tñ eẽ genꝰ. Ex hoc patere poteſt, ꝙ q̃uis ambæ ꝓpoſitiones uerę forẽt ſint, ad propoſitũ tñ nõ ſpectãt de neceſſitate. Niſi illæ quæ de identitate & diſtinctione inter rem ſpecificam & rem genericam alterius ordinis loquuntur, quæ habent maiorem euidentiam.

* Cap. 4. par. 1. parum ante medium.

280

162

ſe ad omnia, & utrunque recipit ſpeciem ab obiecto. Secundùm quid autem infinitum eſt ſentire, quod ſe habet ad omnia ſenſibilia, ſicut uiſus ad omnia uiſibilia. Eſſe aũt cuiuslibet creaturæ, eſt determinatum ad unum ſm genus & ſpeciẽ. Eſſe aũt ſolius Dei, eſt ſimpl'r infinitum, in ſe oĩa comprehendens, ut dicit Dion. 4. c.* de diui. nom. Vndè ſolùm eſſe diuinum, eſt ſuum intelligere, & ſuum velle.

Ad primvm ergo dicẽdũ, ꝙ uiuere quãque ſumitur pro ipſo eſſe uiuentis, quandoq; uerò ꝓ operatione uitæ. i. per quã demonſtratur aliquid eſſe uiuẽs.* Et hoc modo Philoſophus dicit, quòd intelligere eſt uiuere quoddam. Ibi enim diſtinguit diuerſos gradus uiuentium ſecundùm diuerſa opera uitæ. H

Ad II dicendum, ꝙ ipſa eſſentia angeli eſt ratio totius ſui eſſe, non autem eſt ratio totius ſui intelligere, quia non omnia intelligere poteſt per ſuã eſſentiam.ᶠ Et iõ ſm propriã rõnem, inquantũ eſt talis eſſentia, com

¶ Vndè ad obiectiones in oppoſitum, nihil aliud puto eſſe dicẽdũ, niſi quòd ſermo præſens limitandus eſt duabus uel tribus conditionibus. Prima eſt, ꝙ hic loquimur de differentiis realibus. i. addentibus aliquam rationem realem. Et per hoc excluduntur obiectiones de bono & ſibi ſimiles: quoniam nõ addunt rem realem, ſed relationem rationis tñ. Secũda eſt, ꝙ loquimur de identitate per ſe, quoniam per accidens excluditur ab arte. Et per hoc excluduntur imaginationes eorum, qui loquuntur in arte, fingentes aliqua eſſe eadem realiter, & eandẽ rem eſſe eſſentialiter determinatam ultima differentia: & determinabilem alia ultima differentia alterius ordinis: hoc. n. per ſe loquendo non eſt intelligibile. Per accidens autem, ꝙ dato ꝙ non implicaret contradictionem, nulla tamen ratione tale per accidens poni uidetur, quoniam natura quantum poſſibile eſt, horret per accidens, & ad per ſe ſemper intendit. Tertia conditio eſt ab aliis apponenda, qui relationem tenent idem cum fundamento, ſ. ꝙ ſermo præſens eſt de abſolutis. Sed aduertant qui hanc apponunt tertiam conditionem, quomodo prædicta inconuenientia, & maximè tertium, poſſint euadere. cum prædicta non gratia materiæ abſolutè uel reſpectiuè, ſed ex rationibus ultimæ differentiæ generis & ſpeciei, quæ cõmunia ſunt abſolutis, & reſpectiuis, deducta ſint. I K

SVPER QV. LIIII. ARTIC. III.

Cap. 2. d. 3. q. 2. con. 2. Et Primo d. 3. q. 3. con. 5.

In titulo notandum eſt, quòd cum potentia ſit principium actiuum, uel paſſiuum operationis, duo in ſe claudit, ſcilicet relationem principij, & rem abſolutam, quæ eſt proxima ratio agendi uel patiendi. In propoſito, non eſt quæſtio de relatione, ſed de re abſoluta. Ita quòd ſenſus tituli eſt, utrum potẽtia pro reſpectu, pro re abſoluta, quam ſignificat, ſit idem cum ſubſtantia angeli.

¶ In corpore unica eſt cõcluſio reſponſiua negatiuè, & eſt uniuerſalis tãm de angelo, q̃ de quacunq; creatura. ſ. Nulla uirtus operatiua ſiue angeli, ſiue cuiuſcunque creaturæ, eſt eius ſubſtantia, & probatur ſic. Nullius creaturę eſſe eſt ſua operatio: ergo nullius creaturę ſubſtãtia eſt ſua potẽtia operatiua. Anteceđs patet ex præcedente articulo: conſequentia uerò declaratur, quia ſecundũ diuerſitatem actuum, oportet eſſe diuerſitatẽ potentiarũ propriarum: qa unuſquiſq; actus proprius, rñdet ꝓpriæ potentiæ: ſed operatio & eſſe ſunt actus diuerſi, quorum ꝓpriæ potentiæ ſunt ſubſtantia & uis operatiua. ergo ſubſtantia & potentia operatiua ſunt diuerſæ. F

paraĩ ad ipſum eſſe angeli. Sed ad eius intelligere comparatur ſm rõnem uniuerſalioris obiecti. ſ. ueri uel entis. Et ſic patet ꝙ licẽt ſit eadem forma, non tñ ſecundum eandem rõnem eſt principium eſſendi, & intelligẽdi. Et propter hoc non ſequitur, quòd in angelo ſit idem eſſe & intelligere. G

Articvlvs III.

Vtrum potentia intellectiua angeli, ſit eius eſſentia.

Ad tertivm ſic proceditur. Videtur ꝙ uirtus, uel potẽtia intellectiua in angelo, nõ ſit aliud quàm ſua eſſentia.ʰ Mens enim & intellectus, nominant potentiam intellectiuam. Sed Dionyſ.* in pluribus locis ſuorum librorum nominat ipſos angelos intellectus & mentes. Ergo angelus eſt ſua potentia intellectiua.

¶ 2 Præt. Si potẽtia intellectiua in angelo eſt aliquid ꝑter eius eſſentiã, oportet quòd ſit accidens. Hoc. n. dicimus eſſe accidẽs alicuius, qđ eſt ꝑter eius eſſẽtiã. Sed formaʰ ſimplex ſubie

¶ Circa rõnem prædictã, ex multis capitibus occurrit dubiũ. Et primò, in illa propoſitione, Diuerſitas actuũ, exigit diuerſitatẽ potẽtiarũ. Aut. n. eſt ſermo de diuerſitate abſolutè, aut tali. Si abſolutè, nil concludit: qa diſtinctio ĩ principiatis, nõ ſtert diſtinctionẽ in principiis, niſi forte diſtinctionẽ formalẽ potentiarũ, quæ non ſufficit propoſito. Si de tali, aut de forma li, & ſic etiam nõ inſert propoſitum: aut de reali, & ſic eſt falſa manifeſtè: quia cum diuerſitate reali actuum, ſtat unitas potentiæ, ut patet in potentia uiſiua: & alia, immò etiam contrariete reali actuum, ut patet 2. Cœli. com ment. 18. Rurſus, aut eſt ſermo de omni actu, aut de tali: ſi de omni, manifeſtè ſequitur proceſſus in infinitum, quoniam ipſa potentia operatiua, actus quidã eſt apud teicum accidẽs ponatur & ſubiectiuè in anima. Et ſic, ſi vnuſquiſque actus exigit propriam potentiam, præerit alia potẽtia prior: & cum illa quoque eſſet actus quidam, præexigeret aliã priorem, & ſic in infinitum. Si uerò de actu tali, non facile erit aſſignare qualis ſit. Si enim dicitur, quòd eſt ſermo de actibus ultimatis, deprehenditur quòd hic eſt fuga quædam, ex eo, quia ſic actus ultimatus inquãtum actus ultimatus eſt, haberet hãc proprietatem, ſcilicet exigere potentiam propriam. Sed hoc eſt falſum: quoniam ut patet in 12. Metaphyſic. & 2. de anima & 3. Phyſico. quilibet actus qui per ſe fit, fit in propria potentia. Conſtat autem quòd non omnis actus qui eſt per ſe terminus actionis, alicuius eſt actus ultimatus, quoniam omnis forma accidentalis abſoluta, ad aliquam operationem ordinatur. Si uerò dicitur, quòd eſt ſermo de actu tali, ideſt de actu per ſe expectato ab eo cuius eſt actus, deprehẽditur falſum hoc eſſe, ex dicto Sancti Thomæ hic ſubſumentis ſub iſtis propoſitionibus, quòd eſſe eſt talis actus reſpectu eſſentiæ. Conſtat enim ꝙ eſſentia non expectat eſſe, nec aliquod mediat fieri ad contingendum talem actum tali potentiæ: ſed eadem generatione generantur & corrumpuntur. Eſt & tertia ratio dubitandi, ex ꝓpoſitionibus ſubſumptis ſcilicet. Eſſentia eſt propria potentia reſpectu eſſe, & potentia operatiua reſpectu operari. Si enim hæ propoſitiones ueræ ſunt cum antedictis, manifeſtè ſequitur, quòd quemadmodum operari & eſſe diſtinguuntur ſemper formaliter & realiter: ita etiam ſemper omnis eſſentia diſtingueretur realiter ab omni operatiua potentia: quod implicat contradictionem. Tũm, quia nulla eſſentia alicuius formæ accidentalis eſſet potentia operatiua, & ſic calor non eſſet potentia calefactiua. Tũm, quia nulla potentia operatiua haberet eſſe quia non eſſet eſſentia.

Potentia per ratum.

277 Inf. q. 79. a. 1. con. & q. 79. a. 1.

* Cap. 7. & 4. & 6. no. & 12. cœleſt. hier.

¶ Circa concluſionem ipſam, multæ ſunt dubitationes, & obiectiones, ꝓ quãto ponit ꝙ nulla ſubſtãtia creata eſt immediatũ principiũ alicuius operationis. Quoniã, aut uniuerſaliter intelligit de principio tam actiuo q̃ paſſiuo, aut de actiuo tantùm. Si de

Si de vtroq;, ſequitur ꝙ ſubſtantia nullius tranſmutationis ſit ſubiectum proximum eſſe: ſed hoc aũt eſt inconueniẽs. Tum, qa oppoſitum apparet in materia prima. Tũ, quia hoc ſaluari nõ põt, niſi ponendo in omni ſubſtantia qdam accidentia potentialia cõgenita ipſi ſubſtantiæ: quibus mediãtibus eſſe tráſmutabilis diuerſis tranſmutationib⁹: hoc autẽ eſt voluntariũ & irrationabile: quia pluralitas nõ eſt ponẽda ſine neceſſitate. Natura enim facit ex paucioribus quantũ põt, vt patet 1. Phyſico. Si aũt eſt ſermo de principio actiuo tñ, ſequitur ꝙ ſupponat hic, oẽs potentias partis ſenſitiuæ & intellectiuæ, eſſe actiuas, cum ꝙ ſunt potentiæ operatiuæ. Et tamen in 2. de anima manifeſtè dicitur, ſenſus eſſe potentias paſſiuas, & ſimiliter intellectũ poſſibilẽ in tertio eiuſdem. Deinde contra hoc ſunt obiectiones Sco. in 2. diſt. 16. & in 4. diſt. 12. Et primo arguit ſic. Ordinatũ ad finẽ quantò immediatius ordinatur ad illum, tantò nobilius ordinatur: ſubſtantia creata nobiliſſimo modo ordinatur ad finẽ per operationem attingendum, ergo immediatè operabitur. Et confirmat, quia operari immediatè conuenit formæ ignobiliori, ſ. accidẽtali, & formæ nobiliori, ſ. denati: ergo conuenit etiam formæ mediæ, ſ. ſubſtantiali creatæ. Et confirmat ſecundo, quia alioquin ſubſtantia intellectualis eſſet beata per accidens, quod eſt inconueniens. probatur cõſequentia: quia eſſet ſubiectum beatitudinis per receptiuum medium, in quo reciperetur beatitudo, ſi eſſet ſeparatum à ſubſtantia. Secundo ſic. Subſtantiã oportet produci à ſubſtantia, etiam tanquam a principio quo agens agit, ergo ſubſtantia eſt principium actiuum vt quo: qđ nihil aliud eſt quàm potentia actiua. Et confirmatur hoc, quia apud te, forma in qua genitum aſſimilatur generanti, eſt ratio & principium generandi. ergo potentia generatiua in quacunque ſubſtantia, eſt ſubſtantia. Et ſi dicatur concedendo, quòd ſubſtantia eſt principium actiuum quo operationis & generationis, non proximum, ſed primum, ut dr̃ in diffinitione naturæ, & ꝙ potentia operatiua nominat principium proximum. Contra hoc multipliciter obijcitur. Tum, quia negari non põt quin ſubſtantia ſit immediatũ principium talis potentiæ operatiuæ, quã ponis eſſe accidens. Tũ, quia negari & non poteſt quin ſubſtantia ſit immediatũ principium ſubſtantialis ꝓductionis: qm̃ aut ſubſtantialis productio elicitur immediatè à forma ſubſtantiali, vel à forma accidentali. Si à ſubſtantiali, hĩ intentum: ſi ab accidentali, aut virtute propria, & hoc non: vt de ſe patet. Aut virtute ſubſtantiæ, quia eſt eius inſtrumentũ, & hoc eſſe & falſum declaratur quadrupliciter. Primò, quia inſtrumentũ apud te non mouet niſi motum à principali agẽte. ergo aliqua eſt operatio ſubſtantiæ, qua mouet accidens ad agendum, quod eſt principale intentum. Secundò, quia cauſa principalis & inſtrumentalis ſunt ordinatæ eſſentialiter, ſicut ſuperior & inferior. Conſtat autem, ꝙ cauſa ſuperior prius naturà attingit effectum, q̃ inferior. Et ſi eſt naturalis, quicquid vel quãtũ põt, pri⁹ naturaliter agit q̃ inferior. In illo ergo priori producta eſt ſubſtantia immediatè à ſubſtantia. Et cõſequenter in ſecundo ſigno naturæ, in quo terminatur actio cãæ ſecũdariæ, nõ producitur ſubſtantia niſi idem bis producatur. Tertio, quia quò inſtrumentũ non ſe extendit, illuc oportet principalis agẽtis actionẽ pertingere. Sed actio accidentis nõ attingit nudæ materiæ primæ eſſentiã, ergo generationem ſubſtantialẽ quæ in ea fit, à ſubſtantia immediatè, elici oportet. Quartò, quia cũ dr̃ accidens cauſare ſubſtãtiam in virtute ſubſtantiæ, ly in virtute: aut addit aliquid abſolutum, aut reſpectiuum. Si abſolutũ, cum illud ſit accidẽs, eadem qõ erit. Si reſpectiuum, manifeſtè patet, ꝙ ex reſpectu ſuperaddito, accidẽs non põt facere ſubſtantiam, qm̃ relatio non largitur virtutem actiuã: & ẽt illa relatio eſſet accidens. Tum, quia non poteſt negari quin ſubſtantia in ſuo ordine ſit immediatum principium alicuius ꝓpriæ operationis, vt patet ex rõne cauſæ ſuperioris principalis, ut diximus. Et cõfirmatur, quia quãuis Deus apud philoſophos nõ cauſet niſi mediãtibus cauſis ſecũdis, tñ ipſe eſt immediatũ ꝓpriæ operationis ĩ ſuo ordine. ergo ſimiliter ſe habebit ſubſtantia creata & forma accidentalis: dato ꝙ non cauſet niſi mediante accidẽte. Tertiò arguitur ducẽdo ad impoſſibile. quia ſequeretur ꝙ poſſet fieri per diuinã potentiã ſubſtantia intellectualis ſine intellectu, & econuerſo: quia oẽ abſolutũ prius põt fieri ſine alio abſoluto diſtincto realiter à ſe. Et ſi dicat, ꝙ hoc nõ põt fieri ꝑp neceſſariã connexionẽ inter ea, ex hoc magis habet' intentũ ꝑp duo. Primò, qm̃ iſta cõnexio attẽdit' nõ ſecundũ cõnexionem potentiæ ad actũ: quia oĩs potentia, eſt potẽtia cõtradictionis, vt dr̃ 9. Meta. tex. 17. ſed ſecũdũ cõnexionẽ cãę actiuę naturaliter ad ſuum effectum. Vñ & apud te, potentiæ fluunt ab eſſentia, ergo ſubſtãtia eſt immediatè actiua: qđ eſt principale intentum. Secũdò: quia cum Deus poſſit ſupplere vicẽ omnis cauſæ extrinſecæ, quantumcunque talis cõnexio videatur neceſſaria, poterit tamẽ Deus facere unum ſine alio. Quartò arguitur ex confeſſis & experientia. Fatemur in primis, ꝙ angelus intelligit ſubſtantiam propriã per ſeipſam. igitur eſſentia angeli eſt proximum principium intellectionis. Experimur quoq;, quòd aqua calefacta frigeſit à ſeipſa: ergo propria ſubſtantia eſt principium proximum frigefactionis. A

* Ari. med. lib. de tri.

† q. 10. ar. 1. & 2.

* Li. 12. c. 7 fine. & 7. ſine. ca. 1.

ctum eſſe non poteſt, vt Boetius dicit in li. de trin.* Ergo angelus non eſſet forma ſimplex: quod eſt contra præmiſſa.†

¶ 3 Præt. Aug. dicit 12. Confeſſionum* ꝙ Deus fecit angelicã naturam propè ſe, materiam autem primam, propè nihil. Ex quo videtur, ꝙ angelus ſit ſimplicior quàm materia prima, vtpotè Deo propinquior. Sed materia prima eſt ſua potentia.ʰ Ergo multò magis angelus eſt ſua potentia intellectiua. B

Sed contra eſt, quod Dio. dicit 1. cap.* angelicæ hierar. ꝙ angeli diuidũtur in ſubſtantiã, virtutem, & operationem. Ergo aliud eſt in eis ſubſtantia, & aliud virtus, & aliud operatio.

Respon. Dicendũ, ꝙᵐ nec in angelo, nec in aliqua creatura virtus vel potentia ᵈ operatiua eſt idem quod ſua eſſentiaᵉ. Qđ ſic patet. Cum enim potentia dicatur ad actũ, oportet ꝙ ſm diuerſitatem actuum, ſit diuerſitas potentiarum. Propter qđ dicitur, ꝙ proprius actus reſpõdet propriæ potentiæ. In omni

* C. 11. c. ca med. illius.

Concl. m

D. 748.

¶ Ad euidentiã præſentis materiæ, notandæ ſunt aliquæ diſtinctiones. Prima eſt de actu. Quidam eſt adæquatus potentiæ: vt intelligere reſpectu intellectus, & videre reſpectu viſus. Quidã verò inadæquatus, vt tale intelligere, puta intelligere bouem, & tale videre, puta album. In ꝓpoſito eſt ſermo de actibus adæquatis tñ: qm̃ de talibus tantum verificatur, ꝙ potentiæ diſtinguuntur per actus. Secunda eſt de graduatione rerum. Quædã. n. res ſunt, quæ primaria intentione intendunt' à natura vt actus. Quędã verò vt potentiæ: q̃uis contingat res intentas vt actus, habere aliquid potẽtiæ admiſtum: Et ſimiliter res intentas ut potentias, habere aliquid actualitatis admiſtum. Et illæ quidẽ ſunt per ſe primò & eſſentialiter actus: & ꝑ hoc ſimpliciter locãtur in coordinatione actuũ. Iſtæ verò ſunt ꝑ ſe primò & eſſentialiter potentiæ. Et conſequẽter ſimpliciter locãtur in ordine potentiarũ: ita ꝙ imaginandum eſt, ꝙ quẽadmodũ in genere ſubſtãtiæ eſt inuenire quaſdã res à natura intentas per ſe primò, vt principia aliorũ ſint, ita in quolibet gñe ſint q̃dam res ꝑ ſe primò intẽtæ à natura, vt principia proxima aliorum. Et ſi ita eſt, ex hoc habet' tertia diſtinctio actus & potẽtiæ quia vterq; eſt duplex. Actuum. n. quidam eſt per ſe primò actus & ſecundariò potentia. Quidã verò econuerſò. Et ſimiliter potẽtiarũ, quædã eſt per ſe primò potentia, & ſecundariò actus: quædam verò econtrà. Quãuis in his ſit latitudo q̃dam: qm̃ potentiæ paſſiuæ ſunt actus tñ modaliter pro quanto ſubiectis inhęrent aliquæ earũ: habẽt. n. ex hoc quẽdã actus modũ. Potentiæ verò actiuæ, actus qdẽ ſunt, ſed tales, ꝙ ſunt eſſentialiter intentæ & ad hoc producti in natura, vt principia operationũ ſint. Et ꝑp hoc, in genere principiorum eſſentialiter locantur. In propoſito ergo, ſermo eſt de actu per ſe primo intento in rõne actus, & de potentia per ſe primo intenta in rõne potentiæ. Quod autem dentur in natura tales res, ſpecialem quæſtionẽ exigeret. In ꝓpoſito tñ apparet rõnabiliter eas poni poſſe. Quandoquidẽ habitus omnes practici, vt docuit Ariſtot. in Ethic. res tales ſunt: qm̃ ad nihil aliud ſunt niſi ad operari. Similiter formalia ſignificata potentiarũ actiuarum ad nihil aliud ſunt niſi ad operari. His præſuppoſitis, ad obiectiones contra rationẽ S. T. factas, reſpondetur, ꝙ præſens ſermo eſt de diuerſitate reali nõ quacunq;, ſed formali: non quorumcunq; actuum, ſed adæquatorũ, & per ſe primò intentorũ in ratione actus, talis. n. diuerſitas totalis potentiarũ diuerſitatem exigit nõ à poſteriori, ſed à priori inferens eã: qm̃ actus adæquatus eſt finis potẽtiæ: & ex 2. phyſi. expreſſe patet, ꝙ ex fine aſſignare rõnem & cõditionẽ eius, quod eſt ad finẽ, eſt reddere cauſam à priori, immò potiſſimã cauſam in rebus naturalibus: qa naturalia ſunt ꝑp finẽ: Et ꝑpterea argumẽtũ illud: Diſtinctio in principiatis non arguit diſtinctionẽ ĩ principijs, ſophiſma ẽ accidẽtis: qm̃ act⁹ potẽtiarũ, nõ in eo ꝙ effectus, ſed in eo ꝙ fines, potẽtias diſtinguunt. Ad id verò qđ obijcit cõtra propoſitiones ſubſumptas, C D E

dicitur ꝙ, vt patet ex verbis S. T. in reſpōſione ad vltimum argumētū, eſſe hic non ſumitur vniuerſaliter, prout eſt commune quid ad actū primū ſubſtantialē & accidentalē, ſed pro eſſe ſubſtātiali tm̄. Et rō eſt: quia hic ſumitur vt totaliter diſtinguitur contra eſſe, qđ datur ꝑ operari. Tale autē eſt eſſe accidētale: quia operari eſt quoddā accidentale eſſe habere. Et ideò nō eſt mirum, ſi forma accidentalis primū principium eſſendi, & operādi eſt: quia & eſſe eius, & operari eiuſdem, eſt quoddam eſſe accidentale. Nō ſic autē ſe habent operari & eſſe ſubſtantiale, vt de ſe patet: quia illud eſt ſubſtantia, & hoc accidens.

¶ Ad obiectiones cōtra cōcluſionem ordinatē dicendo, reſpondetur: ꝙ ſermo præſens propriè loquendo, eſt tantū de potentia operatiua, ſiuè actiuè, ſiuè paſſiuè operari dicatur, modo ibi uera operatio ſit. Et ꝑ hoc excluduntur omnes potentiæ pure receptiuæ, quæ non media aliqua operatione aliquid habent in actum, qualis eſt potentia ſubiecti reſpectu propriæ paſſionis, & vniuerſaliter reſpectu eorum q̄ per ſe congenita ſunt rei. Vnde non vr inconueniens ponere potentialitates tales, congenitas ſubſtantijs rerum. Nec multiplicantur entia ſine neceſſitate. Quoniam ut patet 12. Metaphy. in tex. 26. & 38. in quolibet genere, eſt dare proprium potentiā, & proprium actū, quæ ſunt vt principia illius generis. Et hoc enim ſequitur manifeſtè, ꝙ oportet alterū duorum dicere. Aut ꝙ ſubſtantia ſit reductiuè in alijs generibus, vt potentia reducitur ad genus actus. Aut ꝙ dentur iſtæ potentiæ congenitæ: & cum primum ſit incōueniens, vt & ipſe Sco. fatetur, oportet dicere ſecundum. Neq; poteſt ad illum tex. Ariſt. reſponderi, q; loquitur de potentia obiectiua: qm̄ expreſſe loquitur de potentia & actu, vt principia ſunt eius, quod eſt in genere. Conſtat autem, ꝙ potentia obiectiua principium non eſt rei, immò eſt res ipſa, vt poſſibilis eſt eſſe. Ad id verò, q̄đ de potentia materię obijcitur, patet tralio à S. Tho. intendente, ꝙ potentia materiæ eſt ad eſſe ſubſtātiale, nulla mediante operatione, quæ ſit verè operatio, ac ꝑ hoc accidens inter ipſam materiam & formam ſubſtantialem: qm̄ in inſtanti generationis, nulla res eſt in materia, niſi forma ſubſtantialis, cum conſequentibus ad ipſam.

¶ Ad primā aūt rōnē Sco. dī, ꝙ eſſe principium operationis cōtingit tripliciter, ſ. vel proximū tm̄: vel principale tm̄, vel proximum & principale ſimul, & ꝙ elicere operationem ut principiū proximū tm̄, eſt imperfectionis: quia oportet eſſe de gñe accidentis. Elicere verò operationē, vt ꝓximū & principale ſimul, eſt ſummæ pfectionis: q; ponit in re pfectione ſubſtantiæ, & accidētis. Elicere verò vt principale tm̄, mediū eſt, & propterea rōnabiliter cōuenit ſubſtantiæ creatæ, q̄ media eſt inter Deum & accidētia. Vñ ad primū dī, ꝙ ſubſtātia dēt ordinari ad finē, nobiliſſimo mō, poſſibili tn̄. Immediatio aūt ꝑ excluſionē potētiæ mediæ, eſt modus impoſſibilis ſubſtātiæ creatæ. Et per hoc patet ad primā confirmationem, quia ſ. rōne nimiæ pfectionis quā haberet, repugnat ſubſtantiæ creatæ, eſſe proximum principium operationis, qm̄ eſſet proximum & principale ſimul.

¶ Ad alteram uerò confirmationem (ſi nō velimus abuti vocabulis) negatur conſequentia: quoniam operari mediante virtute propria, vt quo, non eſt operari per accidēs. Et ad probationem negatur, quòd beatitudo comparetur ad potentiam ſubſtantiæ intellectualis & ad ipſam ſubſtantiam intellectualem, vt color ad ſuperficiem & ſubſtantiam corpoream. Ita quòd, quemadmodum color informaret ſuperficiem, ſi eſſet ſeparata à corpore, ita beatitudo potentiam, ſi eſſet ſeparata a ſubſtātia. Dico n. ꝙ iſta cōditionalis eſt falſa: qm̄ beatitudo eſt eſſentialiter operatio uitalis, quam non eſt intelligibile eſſe niſi viuentis. Tū & quia beatitudo nō pōt eſſe niſi in beato, Non pōt aūt fingi, ꝙ potentia ſeparata eſſet beata, quēadmodū ſuperficies eſſet colorata: vñ non ſolū antecedēs & conſequens illius conditionalis ſunt impoſſibilia, ſed etiam conditionalis ipſa.

¶ Ad ſecundā rōnem Sco. conceditur, ſubſtantiam oportere cauſari à ſubſtātia, tanquā à cā principali, non autem proxima. Et ad primā inſtantiā de cauſatione accidētis à ſubſtantia, dicitur, ꝙ nullum accidens cauſatur à ſubſtantia immediatè per operationē mediā. Cū hoc tamen ſtat, ꝙ multa accidentia cōſequunt ſubſtātiam & in genere cauſæ effectiuę, & materialis, ꝑ modū naturalis ſequelæ. Et hoc modo ſubſtantia eſt cauſa ſuarū paſſionum & potentiarū.

¶ Ad inſtantiam verò de propria cauſalitate cauſæ principalis, & ſuperioris, dupliciter dici pōt. Primò, negando ꝙ ſubſtantia & ſua potētia operatiua ſint, propriè loquendo, cauſa principalis & inſtrumentalis, ſuperior & inferior: & propterea, obiectionē nō habēt locum. Et poteſt eſſe ratio negationis, ꝙ ſubſtantia & potentia operatiua concurrunt, non ut duæ cauſæ, ſed vt cauſa, & quaſi cōditio cauſæ. Secundò poteſt dici, admittendo ꝙ ſe habeant nō ut cauſa ſuperior & inferior, ſed quodammodo ut principalis & inſtrumentalis. Et ꝙ inſtrumētum eſt duplex, coniunctū & ſeparatum. Et rurſus inter inſtrumenta coniuncta datur latitudo: quoniā calor & potētia augmentatiua, cōiuncta inſtrumēta animæ dici poſſunt: potentia tn̄ magis coniunctum inſtrumentum eſt. Nec opus eſt, omne coniunctū inſtrumētum mouerì à principali, ſed operari principaliter, concurrente ad illud operari principali agente: quoniam ſic largè accipiendo inſtrumentum, hanc ſufficit haberi inſtrumenti conditionē. Vnde nō oportet obiectiōi aliter reſpondere, ſupponēdo ſubſtantiam & potentiam operatiuam ſe habere ut duas cauſas.

¶ Ad id tamen quod tangitur de proximo principio elicitiuo generationis ſubſtātialis dicitur, ꝙ ſecundum rem, generatio ſubſtantialis inſtantanea, nō eſt operatio aliqua, ſed eſt terminus generationis tranſmutantis materiam uſq; ad hoc. Vnde non oportet quærere aliud illius principium, ſed illud idem, quod in toto tempore præcedente generabat, in inſtanti ultimo illius temporis generat, terminando actionem ſuam.

¶ Et cū quæritur, qđo alteratio aut quodcunq; accidens uirtute ſubſtātiæ ſubſtātiā faciat, qđ eſt illa virtus? breuiter dico, dupliciter dici poſſe. Primò à qbuſdā dī, ꝙ ē res qđā intētionalis eo mō, quo intētio coloris dī eſſe ī aere: & q; licēt ſi accidēs ſcđm eſſe, eſt tn̄ cauſaliter ſubſtātia, nō vt principalis cauſa, ſed ut uis quodāmodo inſtrumētalis, quā cēſtat poſſe eſſe imperfectiorē effectu, vt patet de formis ſeminū, & approbat 12. Met. tex. 18. Scđo dī, ꝙ accidēs ipſum ex hoc ipſo ꝙ eſt cōiūctū ſubſtātię talī, eſt eius organū coniūctū: & eſt ipſius uirtus, nec oportet aliā ſuperaddere virtutem. Et hoc puto uerum in his, q̄ non ſunt uera inſtrumenta ſed ipſum & ſubſtantia ſunt una cauſa.

¶ Ad tertiā aūt rōnem dicitur primò, ꝙ illa propoſitio abſoluta, Realiter diſtincta ſunt ſeparabilia ab inuicem, eſt falſa, etiā in doctrina ſua: qm̄ partes eſſentiales ſimul ſumptæ apud ipſum, diſtinguuntur realiter à toto: & tamen non poſſet alterū ſine altero fieri. Deinde dicitur, ꝙ connexio neceſſaria inter ſubſtantiam & eius potentiam: dato ꝙ eſſet ex cauſalitate actiua, non tamen inferret ſubſtantiam eſſe immediatum principiū alicuius operationis, ut patet ex dictis: non infert etiam ꝙ Deus poſſit eas ſeparare, quia poteſt ſupplere uicem cauſæ efficientis: quoniam hoc intelligitur de efficiēte propriè, ſcilicet per operationem mediam. Tale autem non eſt ſubſtantia reſpectu ſuæ paſſionis, ut ex dictis iam patet.

¶ Ad illud qđ obijcit de eſſentia angeli, dī, ꝙ ſubā angeli nō eſt elicitiuū principiū intellectionis, ſed potētia. Et q̄uis ſuba abſque

autem creato, eſſentia differt à ſuo eſſe, & comparat ad ipſum ſicut potentia ad actū, vt ex ſupra dictis patet.* Actus autē, ad quē cōparat potētia operatiua, eſt operatio. In angelo aūt nō eſt idē ītelligere & eſſe: nec aliqua alia operatio, aut in ipſo, aut in quocūq; alio creato. Vnde eſſentia angeli non eſt eius potentia intellectiua,ᶜ nec alicuius creati eſſentia, eſt eius operatiua, potentia.

Ad primum ergo dicendū, ꝙ angelus dr̄ intellectus & mens: quia tota eius cognitio eſt intellectualis. Cognitio autē animæ partim eſt intellectualis, & partim ſenſitiua ᵉ.

Ad II dicēdū, ꝙ forma ſimplex, q̄ eſt actus purus, nullius H accidētis pōt eſſe ſubiectū: qa ſubiectū cōparat ad accidēs, vt potētia ad actū. Et hmōi eſt ſolus Deus. & de tali forma loquitur ibi Boetius. Forma aūt ſimplex q̄ nō eſt ſuū eſſe, ſed comparatur ad ipſum vt potētia ad actū, pōt eſſe ſubiectū accidentis:ᶠ & pcipuè eius qđ conſequitur ſpeciem. Hmōi aūt accidēs pertinet ad formam. Accidens verò qđ eſt indiuidui, nō conſequens totam ſpeciem, conſequitur materiam, quæ eſt indiuiduationis principium. Et talis forma ſimplex eſt angelus.

Ad III dicendum, quòd potētia materiæ eſt ad ipſum eſſe ſubſtantiale, ᵍ & non potentia operatiua, ſed ad eſſe accidentale. Vnde non eſt ſimile.

Marginalia: * Art. 1. & 2. præc. & q. 3. art. 4. — 299 — 279 f — 177 — 177 b

que media ſpecie intelligibili ad intellectionem concurrat: nō tamen concurrit, ut elicitiua, ſed ut fons intellectus in actu reſpectu ſuiuit infra patebit.

¶ Ad vltimum verò de frigefactione aquæ calidæ, dupliciter dicitur. Primò, ꝙ principium illius frigefactionis eſt forma mediante frigiditate, in aliquo gradu ſ. ea remanente: qm̄ nō pōt totaliter ab ipſa expoliari. Nec obſtat, ꝙ frigiditas illa ſit minor caliditate introducta: quāuis. n. ſit minor formaliter, eſt tn̄ maior radicaliter, ſeu uirtualiter, propter formā ſubſtantialem propriam eius radicem, cuius eſt uirtus, & propterea continuè aut poteſt, totū quodammodo pati à toto, propter contrarietatem qualitatum actiuarum in eo exiſtentium in continua pugna. Secundò dicitur, & melius, ꝙ frigeſit per ſe à generante, & à forma propria, per modū tantum ſequelæ, eo modo quo graue grauitando frangit prohibens ipſum deſcendere, & deorſum mouetur: Imaginandum eſt. n. & ita eſt, ꝙ quemadmodum ad formā grauis geniti extra locū ſuū, naturaliter ſequeretur motus deorſum, niſi aliqđ ꝓhiberet: ita ad formā aquæ ſequitur eſſe frigidū in tanta perfectione. Et ſi impediatur à tanta pfectione, ſequitur, remoto ꝓhibente, frigefactionis motus. Et quēadmodū graue grauādo C uincit prohibens quandoque, ita frigidū frigendo uincit calidum prohibens. Qū calidū illud, ab agente illud fouente, deſtituitur. Et rurſus, quemadmodū graue ſequitur motus deorſum mediante grauitate: ita aquā frigefactio, mediante frigiditate illa, a qua non eſt denudabilis. Quod aūt altero iſtorū modorū, qui ualdè propinqui ſunt, fiat, ex hoc patet, qa niſi ſic dicatur, oportebit recurrere ad cauſas extrinſecas, puta ad continens: ſed hoc non pōt rationabiliter dici. Tūm quia aqua efficit frigidior continente. Tūm quia ſi circunſcriberetur continens, aut poneretur neutrale, nihil minus aqua calida frigeſieret: cuius ſignum euidens eſt, quia aqua calida poſita in continente nō calido, tepeſcit. Vñ continens, & quæcunque alia cā extrinſeca, non poteſt poni niſi cā per accidens, ut remouens prohibens. Oportet n. naturalis accidentis alicuius, naturam cām ponere, quæ intrinſecum principium eſt, ut patet 2. Phyſi.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum in angelo ſit intellectus agens & poſſibilis.

Ad quartum ſic ꝓcedit. Videtur, ꝙ in angelo ſit intellectus agens & poſſibilis. Dicit enim Philoſophus in 3. de anima.* ꝙ ſicut in omni ʰ natura eſt aliquid, quo eſt omnia fieri, & B aliquid, quo eſt omnia facere, ita & in anima. Sed angelus eſt natura q̄dam. Ergo in eo eſt intellectus agens & poſſibilis.

¶ 2 Præt. ʰ Recipere eſt ꝓprium intellectus poſſibilis: ʰ illuminare aūt eſt proprium intellectus agentis: ut patet in 3. de aīa. * Sed angelus recipit illuminationem a ſuperiori, & illuminat inferiorem. Ergo in eo eſt intellectus agens, & poſſibilis.

Sed contra eſt, ꝙ in nobis intellectus agens & poſſibilis eſt, per comparationē ad phantaſmata. Quę quidē cōparant ad intellectū poſſibilē, ut colores

go eſt aliqua rō uniuerſalis per prædicationē ad omnia cognoſcibilia ab angelo, & cum talia ſunt non ſolūm immaterialia, ſed etiam ſenſibilia, quæ ſunt intelligibilia in potentia: ergo primum obiectum intellectus angelici, erit abſtractum ab intelligibili in potentia. ergo nō eſt ex ſe omnino intelligibile in actu: ergo debet poni intellectus agens in eis.

¶ Contra concluſionem inſtat etiā ibidem ſic. Potentia actiua quæ eſt perfectionis in creatura inferiori, non eſt neganda à creatura ſuperiori. Intellectus agens eſt huiuſmodi. ergo. Præterea. Natura nobiliſſima debet habere eas uirtutes, quibus poſſit acquirere ſibi perfectionem ſuam, ſi nō habet eam: ergo natura angelica debet habere intellectum agentem & poſſibilem, ut poſſit ſibi acquirere cognitionem: uniuerſalium quidem ſi non haberet inditam, & ſingularium quam non habet congenitam.

¶ Ad has obiectiones facile eſt reſpōdere, ſi natura angelorum conſideretur. Vt n. patet ex ſuperioribus quæſtionibus, natura angeli media eſt inter actum purum, & potentiā puram in genere intelligibilium. Tantumq; obtinet perfectionis, ut ex eo quod habet perfectionis, ac actualitatis, fluat intellectus non informis: ſed formatus naturis, omnium naturaliter cognoſcibilium ab angelo: ut patet ex ſupradictis, & à philoſophis tā Peripateticis, quam Platonicis concorditer aſſeritur. Quamuis ex eo quod habet potentialitatis, comparetur ad intellectū formatum, ut recipiens ad receptum. Quemadmodum in ſenſibilibus ex actualitate naturæ prouenit, ꝙ ex ea fluant proprietates, & ex potentialitate fit ut recipiantur in ea. Et quia natura ſicut non deficit in neceſſarijs, ita non abundat dando ſuperflua: propterea nulli tali rei ad quam per modum ſequelæ naturalis non impedibilis, nata eſt ſeq perfectio ꝓpria: oportuit naturā ſolicitari ad dādū ſibi uirtutes, quibus poſſet acquirere D ſibi ſuam perfectionem. Cum. n. talis natura ſic ſit inſtituta, ꝙ eā neceſſariò comitatur ſua perfectio, ſuperfluè adiunctæ eſſent uirtutes, quibus naturaliter acquirere poſſet pfectionē, qua naturaliter carere non pōt. Ex hac & radice manifeſtè prouenit, & ꝙ intellectus angelicus nullum hēt obiectum mouentem eius quo ad actum primum, & ꝙ intellectus eius nunquam naturaliter eſt in ſtatu potentiæ: & conſequenter nullo eget actiuo.

¶ Ad obiectiones aūt in oppoſitum de intellectu poſſibili dī, ꝙ nihil ualent: quia nō diſtinguunt inter per ſe, & per accidens. Potentia n. receptiua duplex eſt. Quædam per accidēs, coæua ſuo actui: & de tali procedūt obiectiones, q̄ imaginant intellectū angelicū eſſe, ſicut intellectū noſtrū, cui accidere poteſt, ꝙ habeat ſpecies coæuas. Quædam uerò eſt per ſe coæua ſuæ pfectioni, quia ſ. eſt naturaliter inſeparabilis ab ea, quemadmodū figura reſpectu cœli: & talis non poteſt uocari poſſibilis, qm̄ nū quā eſt in ſtatu potētiæ. Vñ ridiculum eſſet dicere, ꝙ cœlum eſt E poſſibile reſpectu ſuæ figuræ, apud philoſophos, ut patet 9. Met. tex. 17. & talis potentia eſt in intellectu angeli.

¶ Ad obiectiones uerò de intellectu agente, dī qđ peccant. Primò, qa obiectū illud quod ponit adæquatum per pdicationē, nō eſt uniuerſale abſtractū à ſenſibilibus, neq; totaliter, neque partialiter. Sed ex hoc ipſo factū, ꝙ illius ſpēs naturaliter ſunt inditæ angelis: & idō non oportet ponere aliquod agens ob illius abſtractionem. Peccant ſecundò, quia neceſſitas ponēdi intellectū agentē, non eſt ex parte obiecti in quātū eſt uniuerſale per pdicationē, ſed in quātū eſt in rerū natura actualiter pfectiuū & mouentem intellectus. ponitur. n. ut cooperetur obiecto ad actuandū intellectū poſſibilem. Patet aūt ex dictis, tale obiectū, ſcilicet in ratione motiui, nullum eſſe reſpectu angeli, niſi ſorte ſubſtantiā propriā, aut alicuius alterius ſuperioris intelligentiæ, quas conſtat eſſe actus intelligibiles. Peccant tertiò, quoniam obiectum per prædicationem adæquatum, commune eſt omnibus intellectibus, ſcilicet eas, aut uerum: ac ꝑ hoc nullius

SVPER QV. LIIII. ARTIC. IIII.

Cap. 2. & 3. q. 2. can. 3. — Bannes ar. 4.

Titulus eget recordatione eorum, quæ traduntur in 3. de anima, ubi ponuntur in anima noſtra duæ uirtutes ad intelligendum concurrentes: una actiua, uocata intellectus agens: & altera paſſiua, uocata intellectus poſſibilis. Hoc enim eſt quod uertitur nunc in dubium, de Angelis: An ſcilicet uis intellectiua angelorum, diſtinguatur in duas potentias, actiuam ſcilicet & paſſiuam, an non: hoc enim eſt quærere utrum in eis ſit intellectus agens & intellectus poſſibilis.

¶ In corpore articuli, unica concluſione quæſito reſpondet negatiuè, ſcilicet. In angelis non eſt intellectus agens, neque poſſibilis, niſi æquiuocè, probatur: ratio neceſſitatis utriuſq; intellectus non habet locum in angelis. ergo: antecedens declarat, primò quo ad intellectum poſſibilem, ſecundò quo ad intellectum agentem. Poſſibilis enim ponitur propter potentiam ad actum duplicem, ſcilicet ad actum primum, & ad actū ſecundum, qui non habet locum in angelo quo ad naturalia, de quibus eſt ſermo. Agens uerò ponitur ꝑ defectum intelligibilium: quia ſ. oportet intelligibile in potentia, transferri ad ordinem intelligibilium in actu, quod etiam non habet locum in angelis, quia proprium intelligibile eorū, eſt quidditas immaterialis, de ſe intelligibilis, quemadmodum lumen eſt de ſe uiſibile.

¶ Circa rationem probantem non dari intellectum poſſibilem in angelis, obiectiones Scoti occurrunt in 2. diſt. 3. q. vl. directè intendentes confutare eam ſic. In angelis eſt potentia receptiua ſpecierum intelligibilium: ergo in eis eſt intellectus poſſibilis. Probatur conſequentia: quia nihil refert: an potentia receptiua præcedat duratione actum receptum, an natura tn̄, in quo tu ponis differre intellectum angeli à noſtro poſſibili. Et confirmatur: quia ſi Deus dediſſet homini ſpēs intelligibiles, nihil minus haberet intellectū poſſibilē, ut patet in Chriſto.

¶ Contra rationem adductam de intellectu agente, arguit Scot.

Marginalia: Dereliqua per totum. — 278 Lib. 1. c. 4. de ratione. c. — * lib. 3. de aīa tex. 17 tom. 1. — * lib. 3. de aīa tex. 2. 3 & 18. c. 2.

Universidad de Deusto Biblioteca

intellectus propria venanda ſunt. Sed proprium obiectum cuiuſq; intellectus eſt ens, & verũ modificatũ in p ſe primo obiecto motiuo, vel quaſi motiuo illius. Quemadmodũ ad intellectũ noſtrũ ſe hẽt quod quid erat rei ſenſibilis, & ad quemlibet angelũ ſe hẽt ſubſtantia ppria: & penes talia obiecta diſtinguũtur iter ſe intellect⁹, & ppriæ eorũ conditiones accipiunt. Vñ poſſet dici, & bene, q obiectũ primo, & per ſe adæquatũ in rõne motiui naturalis intellectus angelici cuiuſlibet, eſt res ſingularis in eſſendo, ſ. eſſentia ppria. Et cum obiicitur q non continet virtualiter oĩa, dicendũ eſt, q nõ eſt opus obiectũ cõtinere virtualiter omnia, ſed ſat eſt q cõtineat oĩa naturaliter cognoſcibilia, ſecũdum conditiones naturaliter cognoſcibiles à tali intellectu repræſentatiuẽ: & hoc conuenit eſſentię angeli, diuerſimodè tñ reſpectu diuerſorum: qñ ſuperiora repræſentat quaſi vt effectus cauſam, inferiora verò econuerſo, quaſi vt cauſa effectum, & vniuerſaliter tam ſuperiorum, q̃ inferiorum repræſentatiuas ſpẽs virtualiter cõtinet, quãuis non eorũ naturas: & hoc vltimũ ſufficit. Quõ aũt ſat eſt, q primũ obiectũ cõtineat virtualiter cognitiones omnium. Diuini namq; obiecti propriũ eſt, & cognitiones, & naturas omniũ cõtinere.

¶Ad obiectiones verò contra cõcluſionẽ iam patet ex dictis, qñ falſum eſt, q intellectus agens pertineat ad perfectionẽ ſimpliciter naturæ humanæ, ſed pertinet ad perfectionem ei⁹ in qua eſt natura imperfecta, immò imperfectiſſima i genere intellectualiũ; qñ pertinet ad perfectionem acquiſitiuã propriæ perfectionis, quæ præſupponit ei⁹ naturalem abſentiã quę imperfectionem importat manifeſtè. Vñ illa propoſitio, Potentia actiua, quę eſt perfectionis &c. non eſt vera, niſi de perfectiõe ſimpliciter: qñ multa pertinet ad perfectionẽ inferiorũ, q eſſent imperfectiones in ſuperioribus. Patet etiã falſum eẽ, q in omni natura potẽtia ſunt uirtutes

* Li. 3. de aĩa. text. 18. to. 2.

591

D. 134.

*q. ſequẽ tiar. 2. Conſl. in D. 136. 137. 146.

281 391

D. 136. 147

ad viſum, ad intellectum autem agẽtẽ vt colores ad lumẽ, ut patet ex 3. de aĩa *. Sed hoc nõ ẽ i angelo. Ergo in angelo non eſt intellectus agens & poſſibilis.

Respon. dicẽdum, q neceſſitas ponendi intellectũ poſſibilẽ in nobis, fuit pp hoc, q nos inuenimur qñq; intelligẽtes in potentia & non in actu. Vnde oportet eſſe quandam uirtutẽ, G quæ ſit in potentia ad intelligibilia, antè ipſum itelligere, ſed reducitur in actum eorum, cum fit ſciens, & ulterius cũ fit conſiderans. Et hæc virtus vocatur intellect⁹ poſſibilis. Neceſſitas aũt ponẽdi intellectũ agentem fuit, quia naturæ rerũ materialiũ, quas nos intelligimus, non ſubſiſtunt extra animã immateriales & intelligibiles in actu, ſed ſunt ſolũ intelligibiles i potentia extra aĩam exiſtentes. Et H ideò oportuit eſſe aliquã virtutẽ, q faceret illas naturas intelligibiles actu. Et hæc uirtus dicit intellect⁹ agẽs ᶜ i nobis. Vtraq; aũt neceſſitas deeſt in angelis: qa neq; ſunt qñq; intelligentes in ᵈ potẽtia tm reſpectu eorũ q naturaliter itelligũt: neq; intelligibilia eorũ ſunt intelligibilia i potẽtia, ſed i actu. Intelligũt. n. primò & principaliter res im I materiales, vt infra patebit *. Et iõ ñ̃ pt i ᵈ eis eẽ intellect⁹ agẽs & poſſibilis, niſi æquiuocẽ. ⁿ

Ad primvm ergo dicẽdũ, q Philoſophus intelligit iſta duo eſſe in oĩ natura, in qua contingit eẽ gñari vel fieri, vt ipſa uerba demõſtrãt. In angelo autem nõ generatur ſcientia, ſed naturaliter adeſt * Vnde nõ oportet ponere in eis agẽs & poſſibile.

Ad II dicẽdũ, q intellectus K agentis eſt illuminare: non quidem ᵈ alium intelligentem, ſed intelligibilia in potentia inquãtũ per abſtractionẽ facit ea intelligibilia actu. Ad intellectũ aũt poſſibilem, pertinet eſſe in potentia reſpectu naturaliũ cognoſcibilium, & quandoq; fieri actu. Vnde q angelus illumi-

F quibus poſſet acquirere ſuã perfectionẽ, ſi careret illis, eſt hoc non hẽt locum, niſi in his q naturaliter ea c[...] ctione. Alioquin oporteret ẽt in Deo ponere [...] & poſſibilem. De cognitione autem ſingula[...] ſermo, pro nunc autem negatur intellect[...]

nat angelum, non pertinet ad rõnem intellectus agẽtis. Neq; ad rõnem intellectus poſſibilis pertinet, q illuminat de ſupernaturalibus myſterijs, ad q cognoſcenda qñdoq; eſt in potẽtia. Si quis autem velit hæc vocare intellectum agẽtẽ & poſſibilem, æquiuocè dicet, nec de nominibus eſt curandum.

ARTICVLVS V.

Vtrum in angelis ſit ſola intellectiua cognitio.

Ad qvintvm ſic pcedit. Videtur. q in angelis non ſit ſola intellectiua cognitio. Dicit enim Augu. * 8. de Ciuitate Dei, q in angelis eſt uita, quæ intelligit & ſentit ʰ. Ergo in eis eſt potentia ſenſitiua.

¶2 Præt. Iſidorus † dicit, q angeli multa nouerunt per ʰ experiẽtiam, Experientia autem fit ex multis memorijs, vt dicitur in 1. Metaphyſi. * Ergo in eis eſt etiam memoratiua potentia.

¶3 Præt. Dio. † dicit 4. c. de Diui. nominib. q in dæmonibus eſt ʰ phãtaſia pterua. Phantaſia aũt ad vim imaginatiuã ptinet. Ergo, in dæmonibus eſt vis imaginatiua. Et eadem rõne in angelis, quia ſunt eiuſdem naturæ.

Sed contra eſt, qđ Greg. * dicit in Homilia de Aſcenſione, q homo ſentit cum pecoribus, & intelligit cum angelis.

Respon. Dicẽdũ, q in anima noſtra ſunt quædam vires, quarum operationes per organa corporea exercentur, ᵉ & huiuſmodi vires ſunt actus quarũdam partium corporis, ſicut L eſt viſus in oculo, & auditus in aure. Quædam verò uires animæ noſtrę ſunt, quarum operationes p organa corporea non exercentur, vt intellectus & uoluntas: & huiuſmodi non ſunt actus aliquarũ partium corporis. Angeli autem non habent corpora ſibi naturaliter unita. vt ẽ. ex dictis patet. * Vnde de ᵐ

[...] potentia naturali [...] cognitione [...] tnti, ſiue ſit obiectum vniuerſale, ſiue ſit ſubiectum ſingulare.

SVPER QV. LIIII. ARTIC. V.

Titulus clarus eſt. * In corpore articuli vna eſt concluſio reſponſiua. In angelis eſt ſola intellectiua cognitio. Probatur quadrupliciter. Primò ratione tali. In angelis, de uirtutibus animæ ſunt ſolæ illæ, quæ non ſunt actus corporis: ergo in eis eſt tantum intellectus, & voluntas: ergo in eis eſt ſola intellectiua cognitio. Antecedens patet: q angeli non habent corpora naturaliter vnita. Prima verò cõſequẽtia declaratur, diſtinguendo duplex genus potentiarum animæ, ſcilicet organicarum, & non organicarum: ſecunda verò relinquitur per ſe nota. Secundò [...] batur authoritate Ariſt. 12. Met. commẽ. 37. Tertiò probatur ex congruentia ordinis vniuerſi, quia ſcilicet, infima pars eſt tota ſenſibilis: & media, partim de genere ſenſitiuo, & partim de genere intellectiuo: vnde reſtat, vt ſuprema ſit intellectiua totaliter. Quartò, ex nominibus, quia uocantur mentes, & intellectus, idem ſuadetur.

¶Circa primam conſequentiam dubium occurrit. Quoniam mala uidetur, ex eo q in angelis eſt etiã potẽtia motiua, quæ non eſt actus alicuius corporis.

¶Ad hoc breuiter dicitur, q, vt patet tertio de Anima, motiuo ſecundum locum ex parte animæ coincidat cum appetitiuo: quãuis ex parte corporis aliqd addat. Vnde cum angelis non ſint corpora, uis motiua eorum cum appetitiua coincidit. Propterea dixerunt Ariſtoteles, & Auerroys loco allegato, q intelligẽtiæ mouẽt amando, & deſiderãdo intellectualiter. Et ppea cõſequẽtia fuit optima. vis. n. motiua, ut nõ eſt uirtus organica, nõ differt ab intellectu & uoluntate. Poteſt quoq; & rurſus dici: q quia excluſio nõ fit à cõcomitantibus, nõ eſt excluſa potẽtia motiua ex affirmatione intellectus & voluntatis tantũ. Comes enim eorum inſeparabiliter eſt.

Perfecta per ſitum.

279 1. 2. q. 22. ar. 1. [...]

* Iſidor. [...]

* Homi. 29. [...]

* 3. de [...]

Concl. in

D. 136.

SVPER QV. LV. ARTIC. I.

Arti. 1. 2. d. 3. q. 2. a. 1. D. Bon. d. 3. ar. 2. q. 2. Tho. arg. d. 3. q. 2. ar. 4. Alu. Aud. d. 3 q. 8. Cap. 2. d. 3. q. 2. con. 4. Baruer. q. 55. ar. 1. Alb. Mag. 2. d. 3. a. 15. & 16.

In titulo nota quatuor terminos. Primo, ly itelligẽ ſtat. n. p cognitione diſtincta. Secũdo ly oĩa diſtributiue nãq; p oĩbus rebus, & rerũ prædicatis ac cõditionibus naturaliter cognoſcibilib⁹ ab angelo. Tertio, ly p, dãnotat habitudinẽ cauſæ formalis, eo mõ quo rõ intelligẽdi formaliter ad intellectionẽ concurrere credit. Quarto, ly ſubſtãtiã ſuã, intellige cũ pciſione. i. ſola, ad excludendũ ſpecies intelligibiles & ſuperiores ſubſtantias, ita q ſenſus queſtionis eſt: utrũ eſſentia angeli ſit ſufficiẽs rõ intelligẽdi omnia ab angelo naturaliter cognoſcibilia, tantũ, quantum poteſt illa cognoſcere.

¶In corpore eſt una cõcluſio reſponſiua quæſito negatiuè. ſ. Angelus non cognoſcit oĩa p eſſentiã ſuã, ſed p ſimilitudines ſuperadditas. Probatur ſic. Nulla forma cõpletè pñtat aliqua potẽtiam, niſi contineat oĩa ad q̃ ſe extendit potentia illa: ſed eſſentia angeli ſe hẽt ut forma reſpectu ſuæ itellectiuę potẽtiæ, & nõ continet oĩa q̃ poẽt angelus intelligere: ergo non eſt forma adæquata: & conſequẽter nõ oĩa p ſuã itelligit angelus. Maior appoſitio declarat à poſteriori, in forma & materia ſenſibilium: minor uerò, quoad primã partẽ, p̃batur: qa quia intellectus intelligit, ſe hẽt ad ipſum ut forma eius. Quod phatur, qa quo agẽs agit eſt forma. Secunda uerò pars probat, q̃a intellectus angeli eius extẽdit ſe ad oĩa. Quod pbat, q̃a cuius &

* Ar. 3. huius q. ad Carg.

* Aug. li. 2. ſup Gen. ca. 17. ad finem: & li. 3. ca. 10. * Li. 21. de Ciu. Dei, c. 10. paulo poſt prin. to. 5.

D. 756.

D. 444.

* q. 57. ar tic. 1.

* Li. 14. de Tri. c. 11. tom. 3.

47

viribus animæ non poſſunt eis competere niſi intellectus ᵈ & uoluntas. * Et hoc ẽt Commẽtator dicit 12. Metaphyſico. q ſubſtantiæ ſeparatæ diuidũtur in intellectum & uoluntatem. Et hoc conuenit ordini vniuerſi, ut ſuprema creatura intelle- B ctualis ſit totaliter itellectiua, & non ſecundũ partem, ut anima noſtra. Et pp hoc ẽt angeli uocãtur intellectus & mentes, ut ſupra dictum * eſt.

Ad ea uerò, quæ in cõtrariũ obiiciuntur, poteſt dupliciter reſpõderi. Vno modo, q authoritates illæ, loquuntur ſecundũ opinionem illorum, qui poſuerunt angelos & dęmones habere corpora naturaliter ſibi unita. C Qua opinione frequenter Auguſtinus * in libris ſuis utiẽ, licẽt eam aſſerere non intẽdat. Vndè dicit 21. * de Ciuita. Dei, quod ſuper hac inquiſitione nõ eſt multum laborãdũ. Alio modo poteſt dici, q authoritates illę, & conſimiles, ſunt intelligẽdæ ᵈ per quandam ſimilitudinẽ, quia cum ſenſus certam apprehenſionẽ habeat de pprio ſenſibili, eſt in uſu loquentium, ut D ẽt ſecundum certam apprehenſionem intellectus aliquid ſentire dicantur. Vndè etiam ſententia nominatur. Experientia uerò angelis attribui põt per ſimilitudinem cognitorum, & non per ſimilitudinem uirtutis cognoſcitiuæ. Eſt. n. in nobis ᵈ experientia dum ſingularia p ſenſum cognoſcimus. Angeli autẽ ſingularia cognoſcunt, ut infra patebit, * ſed non per ſenſum. E Sed tamen memoria in angelis poteſt poni ſecundum quod ab Auguſ. * ponitur in mente, licẽt non poſſit ei competere ſecũdũ quod ponit pars animæ ſenſitiuæ. Similiter dicendum, q phantaſia proterua attribuitur dęmonibus, ex eo q habent falſam practicam exiſtimationẽ de uerbo bono. * Deceptio aũt in nobis propriè fit ſecundum phantaſiam, per quam interdũ

ſimilitudinibus rerum inhæremus, ſicut rebus ipſis, ut patet in dormiẽtibus & amentibus. *

QVAESTIO LV.

De medio cognitionis angelicæ, in tres articulos diuiſa.

Consequenter quæritur de medio cognitionis angelicæ.

Et circa hoc quæruntur tria.

¶Primò. Vtrum angeli cognoſcant omnia per ſuam ſubſtãtiam, uel per aliquas ſpecies.

¶Secũdò. Si per ſpecies: utrum per ſpecies cõnaturales, vel per ſpecies à rebus acceptas.

¶Tertiò. Vtrũ angeli ſuperiores cognoſcãt p ſpecies magis uniuerſales, q̃ inferiores.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum angeli cognoſcant omnia per ſuam ſubſtantiam.

Ad primvm ſic proceditur. Videtur, quòd angeli cognoſcant omnia per ſuam ſubſtantiam. Dicit. n. Dion. * 7. c. de Diui. nom. quòd angeli ſciunt ea, quæ ſunt in terra, ʰ ſecundum propriam naturam mentis. Sed natura angeli eſt eius eſſentia. Ergo angelus per ſuam eſſentiam res cognoſcit.

¶2 Præt. Secũdum Philoſophũ in * 12. Metaphy. & in 3. de anima, in his quæ ſunt ſine materia, ʰ idem eſt intellectus & qđ intelligitur. Id autem quod intelligitur, eſt idem intelligenti, ratione eius quo intelligitur. Ergo in his, quæ ſunt ſine materia, ſicut ſunt angeli, id quo intelligitur, eſt ipſa ſubſtantia intelligentis.

¶3 Præt. Omne quod eſt in altero, eſt ʰ in eo per modum eius in quo eſt. Sed angelus hẽt naturam intellectualem. ergo quicquid eſt in ipſo, eſt in eo p modum intelligibilem. Sed omnia ſunt in eo: qa inferiora in entibus ſunt in ſuperioribus eſſentialiter, ſuperiora uerò ſunt in inferioribus participatiuè. Et iõ dicit Dion. * 4. ca. de diui. nomi. nom. q Deus tota in totis cõgregat, ideſt omnia in omnib⁹.

A verum eſt obiectũ intellectus oĩs. Eſſentia aũt angeli nõ continet in ſe oĩa. Quod pbat. Tũ, quia eſt determinata ad genus & ad ſpeciẽ. Tũ, qa cõtinere in ſe oĩa, eſt propriũ eſſentiæ diuinę, q eſt infinita ſimpliciter. Nota primò, q ſecunda pars concluſionis p modũ cuiuſdã ſequelæ à Sancto Thoma appoſita eſt, & non probata, ſed quaſi per ſe nota dimiſſa apud ſupponẽtes, angelos habere cognitionẽ de rebus omnibus ſecundũm proprias rõnes earũ, & cõcedẽtes dari ſpecies intelligibiles. Vñ duæ hic annectũtur qõnes. Altera an angeli cognoſcant oĩa ſecũdũ proprias rationes. Altera an dentur ſpecies intelligibiles. Et ſecunda quidẽ ſeorſum tractabitur. Ad primam aũt, quia directè ſpectat ad ppoſitũ, & expſſè hoc ſumit in minore: eſt ſecũdo dicẽdum, niſi inferius multis qſtionibus ſingillatim diſcutienda eſſet, vndè p nunc ſupponatur. Nota ſecũdo, q in pſenti rõne ſupponit eſſentiã angeli poſſe eſſe ei rõnem intelligẽdi: & diſcutitur an reſpectu omniũ intelligibilium ab eo, ſit rõ, an nõ reſpectu omnium. Illud autẽ quod præſupponit, i ſequenti qſtione articu. 1. explanabitur, & diſcutietur: hoc autẽ tanquam cõiter confeſſum ſupponitur. Nota tertiò, quod cõtinentia, de qua eſt ſermo in maiore & minore, eſt continentia completa, ſiuè formalis ſiuè uirtualis ſit: completa autem continentia dicitur, quando aliquid continetur ſecundũ omnes ipſius conditiones formaliter, ut genus in ſpecie, uel uirtualiter, ut creaturæ ſunt in creatoris potentia. Nam niſi de huiuſmodi cõtinẽtia ſit ſermo, forma non adæquaret potentiam quantũcunque eſſet continens alias. Et ſic minor clara eſt: quoniam eſſentia angeli ſola, etſi ſit ſiue [...] quaſi exemplar, & ſuperiorum quaſi effectus, & ex ea fluant ſpecies omnium, in ſe tamẽ ſecundũm ſe ſolam, non æquiualet ſpeciebus ex ea fluentibus: quoniam multa addunt in repræſentando, quæ ſola p ſe ipſam repræſentare nequi-

591

Perfecta per ſitum.

280 2. d. 12. ar. 3. 5. Et 3. d. 14. ar. 1. q. 2. cor. & 1. * Cap. 7. a medio.

* li. 12. Meta. tex. 51. Et 1. de anima tex. 15. to. 2.

* Cap. 4. par. 1. parum ante medi.

Universidad de Deusto Biblioteca

ſequit. Quia ea, q̃ repræſentantur in ſolo Deo conueniunt, ſecũdũ oẽs eorũ cõditiones, quia addunt aliquid poſitiui, qđ in angelorũ eſſentiis nõ continetur: quia ſũt finitæ. Nota quartò, q cũ in litera pbatur, q quo intellect⁹ intelligit, eſt forma eius, quia quo agens agit, eſt forma eius: ſumitur agens & agere cõmuniter, vt etiã cõprehendit actionẽ immanentẽ, q nõ eſt actio, ſed qualitas. vis ẽ rõnis nõ infirmatur ex hoc, immò valida magis redditur. Quia ſi intelligere eſt idẽ agere, qđ eſt eſſe tale, à fortiori ſequitur, ergo quo ſic agit, eſt eius forma: quia eſt quo intelligẽs habet tale eſſe.

*Ca. 4. nõ remote à princ.

Ergo angel⁹ omnia in ſua ſubſtantia cognoſcit.

Sed contra eſt, qđ Diony.[a] dicit in eodem capite, q angeli illuminãtur rationibus rerum. ergo cognoſcũt p rõnes rerũ, & nõ p propriam ſubſtantiam.

Respon. dicẽdũ, q illud, quo intellectus intelligit, cõparatur ad intellectum intelligentẽ, ut forma eius,[b] qa forma eſt quo agẽs agit. Oportet autẽ ad hoc q potentia pfectẽ cõpleatur p formã, q oia contineantur ſub forma, ad quæ potentia ſe extẽdit. Et inde eſt, q in rebus corruptibilib⁹, forma ñ pfectẽ cõplet potẽtiã materiæ:[c] quia potentia materiæ ad plura ſe extẽdit, q̃ ſit continentia formæ huius, vel illius. Potentia aũt intellectiua angeli ſe extẽdit ad intelligendum oia: quia obiectũ intellectus eſt[d] ens vel verum cõmune[e]. Ipſa aũt eſſentia angeli non cõprehẽdit i ſe oia, cũ ſit eſſentia determinata ad genus & ad ſpeciẽ. Hoc aũt ppriũ eſt eſſentiæ diuinæ, q̃ infinita eſt, vt in ſe ſimpliciter oia cõprehẽdat pfectẽ. Et ideò, ſolus Deus cognoſcit oia p ſuã eſſentiã.[m] angelus aũt p ſuã eſſentiã nõ põt omnia cognoſcere, ſed oportet intellectum eius, aliquibus ſpeciebus perfici ad res cognoſcendas.[n]

332 417 · 318 390 · D. 752. 276. · 83 85 Concl. in

Ad primum ergo dicẽdũ, q cum dicitur angelum ſecundum ſuam naturam res cognoſcere: ly ſm, non determinat medium cognitionis, quod eſt ſimilitudo cogniti: ſed virtutem cognoſcitiuã, quæ conuenit angelo ſecundum ſuam naturam.

Ad II dicẽdũ, q ſicut ſenſus in actu eſt ſenſibile in actu,[a] vt dr in 2. de Aĩa, non ita, q ipſa vis ſenſitiua ſit ipſa ſimilitudo ſenſibilis, quæ eſt in ſenſu: ſed quia ex utroq; fit vnum, ſicut ex actu & potẽtia: ita & intellectus[d] in actu, dr eſſe intellectum in actu: non q ſubſtantia intellectus ſit ipſa ſimilitudo per quã intelligit, ſed qa illa ſimilitudo eſt forma eius. Idem eſt autem quod dicitur: in his quæ ſunt ſine materia, idem eſt intellectus & quod intelligitur, ac ſi diceretur: quòd intellectus in actu, eſt intellectum in actu. Ex hoc enim aliqd eſt intellectum in actu, quòd eſt immateriale.[e]

81 a 415 · D. 761. · 417

Ad III dicendũ, q ea quæ ſunt infra angelum, & ea quæ ſunt ſupra ipſum, ſunt quodamodo in ſubſtantia eius: & non quidem perfectẽ, neq; ſm propriam rationẽ, cum angeli eſſentia finita exiſtens, ſecundum propriam rationem ab alijs diſtinguatur, ſed ſecundum quandam rationem cõmunem.[f] In eſſentia autem Dei, ſunt omnia perfectẽ, & ſecundum propriam rationem, ſicut in prima & vniuerſali virtute operatiua,[g] a qua procedit quicquid eſt in quacunq; re proprium, vel cõmune. Et ideò, Deus per eſſentiam ſuam habet ppriam[d] cognitionem de rebus omnibus: non autem angelus, ſed ſolam communem.

417 · 417 · 417 a · D. 472.

ARTICVLVS II.

Vtrum angeli intelligant per ſpecies, à rebus acceptas.

AD SECVNDVM ſic pceditur. Vr, q angeli intelligant p ſpecies a rebus acceptas. Oẽ n. qđ intelligitur, p aliquã ſui ſimilitudinẽ, in intelligente intelligitur. Similitudo aũt alicuius i altero exiſtẽs, aut eſt ibi p modũ exẽplaris, ita q illa ſimilitudo ſit cauſa rei: aut eſt ibi per modũ imaginis, ita q ſit cauſata a re: oportet igitur q omnis ſciẽtia intelligẽtis, vel[h] ſit cã rei intellectæ, vel cãta à re. Sed ſcientia angeli, non eſt cã rerum exiſtẽtiũ in natura, ſed ſola diuina ſcientia.[a] Ergo oportet, q oẽs ſpecies, p quas itelligit itellect⁹ angelic⁹, ſint à rebus acceptæ.

¶ 2 Præt. Lumẽ angelicũ eſt fortius q̃ lumen intellectus agẽtis i aĩa. Sed lumẽ intellect⁹ agẽtis abſtrahit ſpecies itelligibiles à phãtaſmatib⁹. ergo lumẽ itellectus angelici põt abſtrahere ſpecies, etiam ab ipſis rebus[h] ſenſibilibus. Et ita, nihil prohibet dicere, quòd angelus[h] intelligat p ſpecies a rebus acceptas.

¶ 3 Præt. Species q̃ ſunt in intellectu, indifferenter ſe habẽt ad pſens & diſtans, niſi quatenus à rebus ſenſibilibus accipiunt. Si ergo angel⁹ nõ intelligit p ſpecies à reb⁹ acceptas, eius cognitio idifferẽter ſe haberet ad ppinqua & diſtantia, & ita fruſtra[h] ſecundũ locum moueret.

Sed contra eſt, qđ Dio. dicit[a] 7. c. d diui. no. q angeli ñ cõgregãt diuinã cognitionẽ à reb⁹ diuiſibilib⁹, aut à ſẽſibilib⁹.

Respon. Dicẽdũ, q[m] ſpecies p quas angeli intelligũt, ñ ſunt à rebus acceptæ, ſed eis connaturales.[n] Sic n. oportet intelligere diſtinctionẽ ſpiritualiũ ſubſtãtiarũ & ordinẽ, ſicut eſt diſtinctio & ordo corporalium.[c] Suprema aũt corpora hñt potẽtiã i ſui nã totaliter pfectã p formã. In corporib⁹ aũt inferiorib⁹ potẽtia mãæ nõ totaliter pficit p formam, ſe accipit nũc vnã, nũc aliã formã ab aliquo agẽte. Similiter & inferiores ſubſtãtiæ intellectiuæ, ſ. aiæ humanæ, hñt potẽtiã intellectiuã, non completã naturaliter. Sed cõplet in eis ſucceſſiuẽ:[a] p hoc q accipiunt ſpẽs intelligibiles à rebus. Potentia verò itellectiua i ſubſtãtijs ſpũalibus ſuperioribus, i. in angelis, naturaliter cõpleta eſt p ſpẽs intelligibiles connaturales, inquãtũ hñt ſpẽs intelligibiles connaturales ad oia intelligẽda, q̃ naturaliter cognoſcere poſſunt. Et hoc ẽt ex ipſo mõ eſſẽdi hmõi ſubſtãtiarum apparet. Sub ſtãtiæ n. ſpũales inferiores, ſcilicet aiæ, hñt eſſe affine corpori inquãtũ ſunt corporum formæ, & iõ ex ipſo mõ eſſendi cõpetit eis vt à corporibus & p corpora ſuam pfectionem intelligibilẽ cõſequãtur,[a] alioquin, fruſtra corporibus vnirent. Subſtãtiæ verò ſuperiores, i. angeli, ſunt à corporibus totaliter abſolutæ immaterialiter & in eſſe intelligibili ſubſiſtentes: & iõ ſuam pfectionẽ intelligibilem cõſequunt̃ per intelligibilem effluxum, quo à Deo

SVPER QV. LV. ARTIC. II.

Ferr. 2. cont. c. 96. Scot. 2. ſ. d. 3. q. 11. Egid. 2. ſ. d. 3. q. 2. art. 2. & q. 4. diſp. de cog. ang. q. 4. & quol. 1. D. Bon. 2. p. d. 2. art. 2. quæſt. 1. Dur. d. 3. q. 6. Bannes. ar. 2.

Titulus clarus eſt. ¶ In corpore articuli vna eſt concluſio reſponſiua. Species quas angeli intelligũt, nõ ſunt à rebus acceptæ, ſed ſunt eis cõnaturales. Et pbat triplicitér, duab⁹ rõnibus, & vnica authoritate Aug. Prima rõ eſt. Diſtinctio, ordoq; corporaliũ habet, ut corpora inferiora ſint in potẽtia ad perfectiones ſuas, & ſucceſſiuè acquirãt: ea corpora verò ſuperiora congenitas habeant ſuas pfectiones, ſimiliter connaturaliter cõpleta &c. ergo diſtinctio ordoq; ſubſtantiarũ intellectualiũ, ut hoc idẽ habeant, ut ſcilicet inferiores intellectus ſint in potẽtia ad ſuas pfectiones, ſuperiores verò habeãt eas naturaliter congenitas. Tales autem pfectiones ſunt ſpecies intelligibiles. ergo.

¶ Circa hanc rõnem aduerte, q Scotus in 2. d. 3. q. vltima, dicit [illegible] non concedi [illegible] propoſitionẽ. Quia magis oppoſitũ. Quia perfectiones cœleſtes ſunt cãbiles à Deo ſolo: perfectiones verò angelicæ ſunt cãbiles à creaturis. Ex hoc n. ſequitur, & q tamen non concedit [illegible] non eſt idem [illegible] cium vtriuſq; [illegible] infer oppoſitum [illegible] perfectiones cauſabiles à creaturis, [illegible] ex prouidentia diui[illegible] na per ſecundas cauſas. Conſtat autem quòd obiectũ & intellectus poſſunt cauſare ſpeciem. ergo [illegible] Durandus quoque triplicitér dicit hanc rationẽ peccare. Primò, in proportionalitate corporum ſuperiorum ad inferiora, & angelorum ad animas noſtras: quia aut intelligitur [illegible] & ſic eſt falſa: quoniam ſuperiora corpora generant inferiora: angeli

*Concl.

autem non generant animas: aut particulariter, & ſic nihil cõcludit. Secundo, in complemento naturali corporum cœleſtium: quia aut intelligit de perfectione ſubſtantiali, & ſic non eſt ad propoſitum, aut de accidentali etiam, & ſic falſum aſſumit, quia luna & ſtellæ accipiunt lumen à ſole. Tertio, ducẽdo ad impoſſibile: quia ſtantibus aſſumptis propoſitionibus iſtis, ſequeretur quòd angelus eſſet ſic naturaliter perfectus, q nõ eſſet in potentia ad aliquam accidentalem perfectionem & conſequenter nullam de nouo poſſet habere actualem cognitionem: quod iſti negares.

¶ Ad has obiectiones facile reſpondetur, notando duas diſtinctiones. Prima eſt de pfectionibus angelicis, ſiuè cœleſtibus, quòd dupliciter poſſumus de eis loqui. Vno modo ſecundum rationem communem, & ſic vtreq; ſunt cauſabiles à creatura. Figura n. motus, & lumen, & ſpecies intelligibiles in communi, etiam ſunt, acquiſibilia per actionem creaturarum de nouo. Alio modo ſecundum proprias rationes, prout & inquantum ſunt in tali, & tali natura, ſcilicet cœleſti & angelica. Et hoc pacto, ſupponere perfectiones angelicas eſſe cauſabiles ab extra, aut non cauſabiles, eſt petitio principij: quia hoc eſt quod quærendo vertitur in dubium. Sanctus Thomas rationabiliter ex hoc, quòd natura indidit corporibus cœleſtibus perfectiones ſuas, quæ tamẽ in communi ſunt de nouo acquiſibiles, intulit à fortiori, intelligentias eſſe tales naturas, quibus congenitæ ſint propriæ perfectiones, quæ etiam in communi ſunt de nouo acquiſibiles. Et ex hoc à priori ſequitur, quòd neutræ vt in tali natura ſunt, ſunt cauſabiles ab extra, ſed ab authore naturæ tantum. Et ex hoc patet reſponſio ad Scotum. Secunda diſtinctio eſt de potentia, quia vt dicitur 8. Phy. dupliciter contingit aliquid eſſe in potentia, ſcilicet eſſentiali, id eſt, ad actum primum, aut accidentali, id eſt ad actum ſecundum. Et ut patet in 2. & 3. de Anima, intellectus tũc dicitur eſſe in potentia eſſentiali, quando eſt ſicut tabula nuda. Tunc autẽ in potentiã accidentali, quando eſt ſicut ſciens, non actu intelligens, in propoſito ergo ſermo eſt de potentia eſſentiali & ad perfectionem ſecundum actum primum: non aliquam, ſed omnem, tam ſubſtantialem quam accidentalem, naturalem tamen. Vnde ad primam inſtantiam dicitur, quòd obiectio eſt ſatis puerilis: quoniam aliud eſt arguere ex propoſitionibus particularibus, & aliud eſt arguere ex vna conditione particulari alicuius naturæ. Arguimus enim hic ex iſta corporum cœleſtium conditione: quia ſcilicet ſunt naturaliter completa, & tamen formamus propoſitionem vniuerſalem de omnibus corporibus primis. Vnde proportionalitas illa eſt particularis quo ad conditionem, in qua attenditur, & eſt vniuerſalis quo ad prædicationem.

¶ Ad ſecundam verò inſtantiam dicitur, quòd corpora cœleſtia quãmuis comparentur ad perfectiones accidentales, vt potentia ad actum, quia ſe habent vt receptiuum ad receptum: non tamen ſunt in potentia eſſentiali aut accidentali, reſpectu earum, unde non eſt ad propoſitum talis potentialitas.

¶ Ad tertiam verò inſtantiam dici poteſt dupliciter. Primò, q dicitur proportionalitas inter angelos & corpora cœleſtia, magis attẽditur ſecundum potentiam eſſentialem q̃ accidentalem, quia actus ſecundus corporũ eſt operatio tranſiens: angelorũ verò immanens, actus verò primus, vtrobiq; eſt in eiuſdem eſt, & quo ad hoc eiuſdem ordinis. Tũ, quia actus primus vtrobiq; eſt naturalis, actus verò ſecundus non ſed angelorum eſt operatio libera, corporũ verò naturalis. Et propterea, hæc abſque imperfectione non eſſent in potentia accidentali. Illi verò ex libertate in natura infinita, habent potentialem accidentalem. Secũdo dici poteſt, quòd quẽadmodũ in corporibus cœleſtibus poteſt de nouo aliqd acquiri partialiter, ut patet de partibus motus & terminis eius, & ſimiliter & partibus lunæ, quo ad illuminari: ita in angelis eſt potentia accidentalis ad aliquam nouã cognitionem, proportionaliter enim ſe habent. Corpora nãq; cœleſtia ſemper mouentur, & tamẽ mutant̃ de termino in terminum: & luna ſemper illuminatur, & tamen ſemper mutatur. Angeli autem & ſemper actu intelligunt, ſaltem ſeipſos

& mutantur de una intellectione in aliam, reſpectu aliorum cognitorum.

¶ Secunda ratio eſt modus quo res naturaliter perficitur, cauſatur ex naturali modo eſſendi eiuſdem. Cuius ſignum eſt, q in anima noſtra, cuius naturalis modus eſſendi eſt in corpore, naturalis etiam modus quo perficitur eſt, vt accipiat à corpore: alioquin fruſtra vniretur corpori, cum materia ſit propter formam, & nõ econuerſo. Sed angeli ſubſiſtũt abſque omni cõiunctione ad corpus, ergo perficiuntur abſque acceptione à corpore, per influxum intelligibilem, ab actore naturæ.

¶ Circa hanc rationẽ Scot. vbi ſupra dicit quòd quãmuis ex modo eſſendi animæ, concludatur modus quo perficitur, ex incorporeitate tñ angeli, non poteſt concludi, quòd non perficiat̃ ab obiecto corporeo: quoniam independentia à corpore, vt materia, nõ infert independentiam à corpore ut obiecto.

¶ Ad hoc dicitur, q proceſſus Sancti Thomæ iuxta doctrinam traditam 1. Poſteriorum procedit ſic: Si affirmatio eſt cauſa affirmationis, negatio erit cauſa negationis: & tenet in cauſis proprijs. Si enim propria cauſa, quare aĩa accipit perfectionem ſuam à corpore, eſt modus eſſendi eius: conſequens eſt, q negatio talis modi eſſendi, erit cauſa negationis talis modi perficiẽdi, immo oppoſitus modus eſſẽdi, erit cauſa oppoſiti modi perficiendi. Quòd autem modus eſſendi animæ ſit propria cauſa modi perficiendi paſſiuè, probatur à S. T. quia aliter vnio animæ intellectiuæ ad corpus, q̃ importat talẽ modũ eſſendi, fruſtra eſſet. Et tenet ſequela, qa talis vnio, aut eſt primo propter bonum animæ, aut propter bonum corporis. Sed hoc non poteſt dici, quia forma non eſt propter materiam: relinquitur ergo illud, quia materia eſt propter formam. Conſtat autem proprium bonum aĩæ intellectiuæ in perfectione intelli[illegible] conſiſtere. Et ex hoc patet q independẽtia naturalis à corpore vt à materia, infert indepẽdẽtiã ab eodẽ, ut obiecto.

¶ Sed contra hoc tamen inſtat iterum Scotus in 4. diſt. 45. dicens, dupliciter poſſe ſolui hanc rationem, primò dicendo, q non ſequitur, animam fruſtra vniri, ſi per hanc viam, & p aliã poſſit perfectio acquiri: ſicut nõ ſequitur, fruſtra potionem ſumere infirmum, qui etiam perfectionem abſq; potione poſſet ſanari. Secundo, dicendo quòd anima non vnitur propter bonum proprium, nec materiæ, ſed totius compoſiti, & ſic vtroq; modo negatur, quòd modus eſſendi talis, ſit propria cauſa talis modi perficiendi.

¶ Ad primum horum dicitur in generatione entium & perfectiorum, non contingit ponere plures modos, vt patet in naturalibus, non ergo eſt rationabile, perfectionẽ ſubſtantiæ intellectualis pluribus modis poſſe naturaliter fieri: quoniam vnius naturæ, vnus eſt modus naturalis ſuæ perfectionis. Secundo, quòd fruſtra fit per plura q̃ fit per pauciora æquè bñ. Sed ſic eſſet in propoſito, immò melius anima perficeretur immediatè ab obiecto, quàm à vice obiecto, id eſt phantaſmate: igitur aut iſte non erit naturalis, aut ille.

¶ Ad ſecundum autem dicitur, quòd quia intellectuale vt ſic, non eſt actus corporis, conſequenter vt ſic, non eſt pars compoſiti corporei: ergo loquendo de ſubſtantia intellectuali formaliter, non poteſt dici quòd primò eſt propter compoſitum, niſi aſſignetur ratio quare vnibilis eſt corpori. Nec poteſt dici, qa eſt talis forma, pura intellectiua ſimul & ſenſitiua, quia de hac connexione quæritur eodem modo, aut propter bonum ſenſitiui aut intellectiui. Non primum, quia illud eſt vt materia. Ergo ſecundum, ſ. vt à ſenſibus accipiat & habeat intentum. In reſponſione ad ſecundum, vbi ponuntur duæ viæ reſpondendi, aduerte, quòd Scotus in locis allegatis impugnat primã reſponſionem tripliciter. Primò contra eius efficaciam arguit ſic: Eſſe imaginabile, aut ponit medium inter eſſe intelligibile & ſenſibile ex parte obiecti, ſeu rei cognitæ, aut ex parte intellectus, ſeu potentiæ abſtrahentis. Si ex parte rei, ſequeretur, q etiam Deus nõ poſſet intelligere lapidẽ, niſi mediã imaginatione, aut eſſe imaginabili. Si ex parte intellectus, argumẽtũ nõ cõcludit, qa ſtat q aliquid ſit medium [illegible] inferiori [illegible]

virtut[illegible]

353 418 373 · 415 · 58 494 260

Universidad de Deusto Biblioteca

ſpẽs rerũ cognitarũ, acceperũt ſiſ cũ intellectuali natura. ᵉ Vñ Aug. dicit * 2. ſup Geneſim ad literã, ꝙ cętera q̃ infra angelos ſunt, ita cauſant, vt prius fiant in cognitione rationalis creaturę ac deinde in genere ſuo.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ in mente angeli, ſunt ſiſitudines creaturarum, nõ quidem ab ipſis creaturis acceptę, ſed à Deo, qui eſt creaturarũ cã, & in quo primò ſiſitudines rerũ exiſtũt. Vñ Aug. dicit in eodem * lib. ꝙ ſicut rõ qua creatura condit, prius eſt in verbo Dei q̃ ipſa creatura quæ conditur: ſic & eiuſdẽ rationis cognitio prius fit in creatura intellectuali: ac deĩde eſt ipſa cõditio creaturę. G

AD II. dicendum, ꝙ de extremo ad extremũ non peruenit niſi per medium. Eſſe aũt formæ in imaginatione, q̃ eſt quidẽ ſine materia, non tñ ſine materialibus cõditionibus, medium eſt, inter eſſe formæ, quę eſt in materia, & eſſe formæ q̃ eſt in intellectu ꝑ abſtractionẽ à materia, & cõditionibus materialibus. Vñ quãtũcũq; ſit potẽs intellectus angelicus, nõ poſſet formas materiales reducere ad eſſe itelligibile. niſi pri⁹ reduceret eas ad eẽ formarũ imaginatarũ. Qđ ẽ ipoſſibile, cũ careat imaginatiõe, vt dictũ * ẽ. ᶠ Dato ẽt ꝙ poſſet abſtrahere ſpẽs intelligibiles à rebus materialibus: non tñ abſtraheret, quia nõ indigeret eis, cum hẽat ſpẽs intelligibiles connaturales. H

AD III. dicendum, ꝙ cognitio angeli ĩdifferẽter ſe hẽt ad diſtãs & ꝓpinquum ſecũdum locũ. Non tamen propter hoc motus eius localis eſt fruſtrà. Non enim mouetur localiter ad cognitionem accipiẽdam ᵍ ſed ad operandum aliquid in loco.

284 *li. 2. ſup Gen. ca. 8. circa prĩci. tom. 3.

*li. 2. ſup Gen. ca. 8. circa me. tom. 3.

285

virtuti ſuperiori, ſicut (verbi gratia) gradus caloris vt quatuor, habet rationẽ medij, reſpectu virtutis calefactiuæ debilis, paulatim calefacientis, & non virtutis vehementis, ſubito magnũ calorem inducentis. F

¶ Secundo ad idem arguit ſic. Nihil eſt in phantaſmate, ꝓ quod ſufficiat ad cauſandum ſpẽm itelligibilem in ſuo ordine, quod non eminentius ſit in re, cuius eſt phantaſma, ergo res ſenſibilis in ſeipſa, poteſt communicare ſpeciem: igitur phantaſma eſt medium per accidens, id eſt pro ſtatu iſto. Antecedens probat: q phantaſma ꝓ hoc tm̃ agit, quia eſt repræſentatiuũ obiecti.

¶ Tertiò contra eius veritatem inſtat, volens falſum eſſe, ꝙ eſſe imaginabile ſit medium inter eſſe intelligibile & ſenſibile: q̃m eſſe imaginabile comprehendit ſub hoc extremo, qđ eſt eſſe ſẽſibile: quẽadmodum imaginatio ſub cognitiõe ſenſitiua.

¶ Ad has obiectiones dupliciter dici poteſt. Primo quod S. Th. ideo addidit ſecundam ſolutionem quia videbat rõnem hanc pati calumniã nec credidit ipſam eſſe neceſſariam, ſed probabilem. Ego autem, puto opinatum eſſe ipſum cũ Auerroy in de Senſu & ſenſato, hac rõne neceſſario cõcludere, ſi philoſophiæ propoſitiones, vt philoſophos decet admittantur. Addidit tamen ſecundam reſponſionem: vt thologizantibus, & ſecundũ imaginationem loquentibus, ſatiſfaceret. Dicendum eſt ergo, quod ratio efficax eſt, quod mediũ hoc eſt eſſentiale non tantum in eſſendo, ſed etiam in cauſando non ſimpliciter, ſed reſpectu talis cãæ, ſcilicet rei ſenſibilis. Quòd enim eſſe imaginabile ſit medium in eſſendo, inter eſſe ſenſibile externum, & eſſe intelligibile: per ſe notum eſt: quia quod quid erat eſſe imaginabilis, partim eſt materiale, & partim ſpirituale. Quòd vero ſit medium in cauſando eſſe intelligibile non ſimpliciter, ex eo patet, quod effectus iſte, ſcilicet eſſe intelligibile, poteſt cauſari abſque eſſe imaginabili concurrente: vt patet de ſpeciebus congenitis ipſis angelis. Quod autem ſit medium eſſentiale in cauſando eundem effectũ reſpectu talis cauſæ, ſcilicet ſenſibilis exterioris, id eſt quod ſi eſſe intelligibile cãri debet à re ſenſibili extrinſeca, cauſari non poteſt niſi per tale medium, ſcilicet eſſe imaginabile. Et loquimur ſemper de potentia & ordine naturali. Declaratur ex illa maxima Diony. 7. cap. de diui. nomi. ſcilicet, ꝙ ordo vniuerſi hoc habet, vt ſupremum infimi, attingat infimum ſupremi. Ex hac enim habeo, quod ſenſibile non niſi in ſuo ſupremo, pertingit ad infimum ordinem intelligibilem. Conſtat autem, quod ſupremum in ordine ſenſibilium eſt, eſſe imaginabile: qa eſt ſpiritualiſſimum & propinquiſſimum intelligibilibus: & quod infimum in ordine intelligibili, eſt concurrere ad ſpeciẽ intelligibilem educẽdum de potentia ad actum: iungitur naturalis ordo rerum exigit, vt res ſenſibilis ſcđm eſſe omnino materiale, non poſſit eẽ immediatũ cooperãs virtuti intellectuali, ꝓducẽti eſſe intelligibile. Sed ſi cooperari debet oportet, qđ prius ad ſummum gradum perueniat. Habeo ẽt ſecundo, ꝙ ſolus intellectus humanus, qui eſt infimus in ordine intellectualium, cõiungit ſupremo ſenſibiliũ, quod eſt concurrere cũ ſenſibilibus ad habendum & colligendum eſſe intelligibile. Intellectus verò ſuperiores, altiori modo illud obtinent. Et ex hoc patet reſpõſio ad obiecta. Nam dicendum eſt ad primum, quod eſſe imaginabile eſt mediũ nõ ſolũ ex parte virtutis intellectiuæ, ſed ẽt ex parte ſenſibilis rei cognitæ, Non inquantum habet rationẽ obiecti ſeu termini, ſed inquantum habet rationẽ cauſæ & motiui. Et ſic patet inſtantias non obſtare.

¶ Ad ſecundam vero, negatur aſſumptum: quoniam ſpiritualitas phantaſmatis, non per accidens, ſed per ſe concurrit ad talem cauſalitatem, vt ex dictis iam patet. Ad probationem autem di. ꝙ phanthaſma agere ratione naturæ repræſentatæ, põt dupliciter intelligi. Vno mõ tãquam ratione agendi. & ſic cõceditur. Alio modo, tanquam conditione agentis, & ſic eſt falſum. Quidditas .n. bouis, non ſecũdum quodcunque eſſe, eſt ꝓximũ principium ſimpliciter in eſſe intelligibili, ſed ſcđm eſſe ſpiritualiſſimum proprij ordinis, ſcilicet ſenſibilis. Vnde quemadmodum quod quid erat eſſe bouis, eſt prima rõ agendi in generatione naturali, cum bos generat bouem: eſſe aũt materialiter & ſenſibiliter, vt bos eſt: in rerum natura, eſt conditio & ratio agendi, & agentis: Ita cum phantaſma ſpeciem intelligibilem concauſat (cum phantaſma nihil aliud ſit quam natura bouina in tali eſſe ſpirituali) rõ agendi eſt ipſa natura. ſed conditio rõnis agẽdi & agentis, eſt talis ſpiritualitas, quæ, nõ eminẽtius cõtinet in obiecto extrinſeco, q̃m ipſa eſt ab aĩa, non quacunq;, ſed ſuprema, ſeu ſcđm ſui ſupremum, q̃m ſenſitiuum ex coniunctione ad intellectiuum, obtinet vim cogitatiuæ, à qua eſt tanta ſpiritualitas. Nec obſtat, quòd phantaſma ſit quantũ quoddã & materiale, ac per hoc conueniens in modo eſſendi cum obiecto extrinſeco: q̃m vt ex dictis patet, modus iſte eſſendi, ꝗuis ſit eiuſdem generis, eſt tamen alterius & nobilioris rationis adeo vt differat ab illo pluſquam genere phyſico, & ſit ſupremus in totali tunidine modorum eſſendi ſenſibilium: vt ſumma propinquitas eius ad ordinem intelligibilem teſtatur. Et propterea, vt dictum eſt, quidditas in tali eſſe, poteſt eſſe naturalis cõcauſa eſſe intelligibilis, non autem quidditas in eſſe omnino materiali. I

¶ Ad tertiũ vero dicitur, quod eſſe ſenſibile duobus modis ſumi poteſt. Vno modo communiter: & ſic cõſtat quod eſſe imaginabile eſt eius ſpecies. Alio modo magis ſtrictè, & vt diſtinguitur contra ſenſibili exteriori: & ſic conſtat imaginabile eſſe mediũ: & qa de tali ſenſibili eſt ſermo, ut per ſe notum eſt, ideo obiectio eſt ſatis friuola.

¶ In reſponſione ad tertium, aduerte quòd Scot. in 4. diſt 45. q. 2. tenens diſtantiam localem impedire cognitionẽ tam angeli quã animæ ſeparatæ, authoritatibus munit ſe, ſcilicet Aug. in lib. de cura agenda pro mortuis, & Gregorij, in homilijs, dicentium, animas ſeparatas neſcire quæ fiunt hic, ſed ea diſcere vel ab angelis, vel ab animabus hinc euntibus, vt ſancti Patres didicerunt à Ioã. Bapt. deſcenſum ad inferos. Adducit etiam duas authoritates Ariſt. alteram ex 8. phyſ. vbi vult intelligentiam mouentem orbẽ eſſe præſentem illi parti vnde incipit, ſeu vbi eſt velociſſimus motus: alteram ex 7. Phyſico. vbi vult agens & patiens eſſe ſimul, ſimultate contactus in corporibus, vel ſimultate maiore, ſiue mutuæ præſentiæ in ſpiritualibus: apud ipſum ergo requiritur præſentia, nec æqualiter ſe habet intelligentia ad diſtans & propinquum.

¶ Ad has obiectiones dicitur, quòd peccant primò, quia ſupponunt angelum ſeu animam ſeparatam accipere cognitionẽ à rebus ſenſibilibus: peccant ſecundò, ſecundum non veram cauſam: q̃m aliunde prouenit ignorantia eorum quæ fiunt apud nos, & non ex diſtantia, vt infra patebit. Vnde authoritates Aug. & Greg. non ſunt ad propoſitum, ſimiliter & authoritates Ariſt. quia loquuntur de actione & paſſione: quã mutuo ex ſuperius dictis in quæſtione de loco angelorũ iam patet, quomodo ac ſimultas intelligenda ſit de præſentia ordinis.

SVPER

SVPER QVEST. LV. ART. III.

Ferr. 2. a. cont. c. 96.
Scot. 2. 5. d. 3. c. 10.
Dur. 2. 5. d. 3. q. 6.
Aegid. 2. 5. d. 3. q. 2. art. 2.
Bannes art. 8.
S. Bona. 2. 5. d. 3. q. 1. art. 2.
Riccar. 2. 5. d. 3. q. 2.
Bacco. 2. 5. d. 6. q. 1.
Capr. 2. d. 3. q. 2. con. 7. & 8.

ARTICVLVS III.

Vtrum ſuperiores angeli, intelligant per ſpecies magis uniuerſales, quàm inferiores.

AD TERTIVM ſic proceditur. Vr, ꝙ ſuperiores angeli, nõ intelligant per ſpecies magis vniuerſales, quàm inferiores. ᵇ Vniuerſale enim eſſe videtur, quòd à particularibus abſtrahitur. Sed angeli non intelligunt per ſpecies à rebus abſtractas. ᵉ Ergo non poteſt dici, quòd ſpecies intellect⁹ angelici, ſint magis uel minus uniuerſales.

¶ 2 Præt. Quod cognoſcitur in ſpãli, perfectius cognoſcitur q̃ quod cognoſcitur in ᵇ vlĩ: quia cognoſcere aliquid in uniuerſali, eſt quodammodo medium inter potẽtiam & actum. Si ergo angeli ſuperiores cognoſcunt ꝑ formas magis vl̃es, quàm inferiores: ſequitur, ꝙ angeli ſuperiores habeant ſcientiã magis imperfectam quàm inferiores, quod eſt inconueniens.

B ¶ 3 Prẽt. ʰ Idẽ nõ põt eſſe ꝓpria ratio multorum. Sed ſi angelus ſuperior cognoſcat per unam formam vl̃em diuerſa, quę inferior angelus cognoſcit per plures formas ſpãles, ſequit; ꝙ angelus ſuperior utitur una forma vl̃i ad cognoſcendũ diuerſa. Ergo nõ poterit habere propriã cognitionem de utroque. quod uidetur inconueniens.

IN titulo aduertendum eſt, quod vniuerſalitas ſpeciei intelligibilis non ſit in prædicando, ſeu eſſendo, nec in cauſando, ſed in repræſentando: intelligere per ſpẽs vniuerſaliores, nihil aliud eſt, q̃ intelligere per ſpẽs ad plura ſe extendentes in repræſentando. Et hoc contingit dupliciter. Vno modo per repræſentationẽ rei magis vniuerſalis. Alio modo per repræſentationem plurium in actu, eo mõ quo ſpẽs repræſentatiua alicuius, & omnium per ſe differentiarum eius actualiter, vniuerſalior ſpecies diceretur & eſſet, q̃ repræſentatiua animalitatis, aut humanitatis tantùm, & hoc modo ſumit vniuerſalior in propoſito, & non primo modo. C

¶ In corpore articuli vnica eſt concluſio reſponſiua affirmatiuè, dupliciter probata, ſ. Angeli quantò ſunt ſuperiores, tãtò per ſpẽs vniuerſaliores intelligunt. Probatio prima eſt iſta. Intellectus quantò ſunt naturaliter ſuperiores, tãtò ſunt ſimiliores Deo in perfectione intelligibili & mõ alij. Et quantò magis ſunt ſimiliores, tãtò per pauciores ſpẽs intelligunt, ergo ꝑ vniuerſaliores. Conſequentia eſt nota: alioquin intelligens per pauciores ſpẽs, nõ haberet perfectã notitiam de oĩb. Prima autem propoſitio patet, ex eo ꝙ naturæ graduantur, ſecundum propinquitatem ſimilitudinis naturalis ad primum. Secunda uerò probatur ex eo, ꝙ Deus oĩa per unũ, ſcilicet uno, intelligit, & hoc eſt perfectionis ſimpliciter. Ex hoc .n. euidenter ſequitur, ꝙ ſimilius Deo & perfectius intelligendi vim obtinet, qui per pauciora, oĩa intelligit, q̃ qui per plura: q̃m minor paucitas propinquior eſt vnitati quàm qui per plura: q̃m minor paucitas propinquior ẽ vnitati quàm multitudo. D Et lumen intellectus minus diuiſum, aut diuiſibile, perfectius eſt quàm diuiſibile per multas rões intelligendi ad hoc ut intelligat. Cuius ſignum eſt, ſecunda probatio in litera adducta, quam experientia dubitare non permittit. Experimur .n. in nobiſipſis quoſdam diſcipulos eſſe, quibus oportet omnia ſingillatim dicere, quaſi per ſingulas ſpecies declarando. Quoſdam uerò, qui ſtatim ex vno multa apprehendunt: nec hoc aliunde quàm ex nobilitate ingenij prouenit.

¶ Circa rões adductas & concluſionem, occurrũt obiectiones Scot. in 2. d. 3. q. 10. ubi contra primam rõnẽ inſtat, dicens propoſitionem illam, Quantò angeli ſunt ſimiliores Deo, tantò ꝑ pauciores ſpecies intelligunt, eſſe falſam: quia non oportet, ꝙ intellectus ſimilior Deo aſſimiletur magis ſibi in hoc, qđ eſt per pauciores ſpẽs intelligere: ſed in hoc, ꝙ limpidius intelligit.

¶ Contra ſcđam uerò rõnẽ à ſigno ſumptam inſtat, dicens ſupponi ſibi falſum, puta ꝙ homines melioris ingenij, per pauciores ſpẽs intelligant: q̃m tot ſunt in illis, quot ſunt in his, q ſunt hebetioris ingenij. Sed illi citius, & limpidius cognoſcunt.

¶ Contra concluſionẽ aũt directè, arguit tripliciter. Primò, Vniuerſalitas rõnis intelligendi, præſupponit unitatẽ obiecti adæquati, i. continentis uirtualiter obiectiuè oĩa, quæ ſpẽs illa continet repræſentatiuè: ut patet de eſſentia diuina, ut rõne intelligendi, & ſui obiecto. Sed impoſſibile eſt dari tale unũ obiectũ continẽs multitudinẽ quidditatuũ. ergo non põt dari aliqua ſpẽs creata, repræſentans diſtinctè multas quidditates. Scđo, quilibet actus cognoſcendi põt habere actum ſibi adæquatũ. ergo non dat. Probat minorẽ quia apud ſe, angelus nõ põt ſimul plures ſpẽs actu intelligere diſtinctè. Tertio arguit ad idem ex parte habitus, dicẽdo ad idẽ inconueniẽs, ſ. ꝙ angelus plures naturas ſimul cognoſceret diſtinctè. Affert præterea unã aliã rõnẽ cõtra tenentes ſpẽm aliquã in angelo repræſentare tot, quin poſſit plura repræſentare: quod quidem, dicit, à nobis non oportere teneri, & bñ dicit

A In hoc de quidditatibus loquendo, q̃m ſermo eſt de ſingularib⁹ & propterea cum tractabitur inferius de repræſentatione infinitorũ ſingulariũ per unam ſpẽm angelicam, ſoluetur ratio.

¶ Ad obiectionem contra primam rõnem dĩ, notando, ꝙ duplex genus perfectionum inuenitur in Deo. Quædam .n. ſunt cõmunicabiles creaturis, vt ſapientia, & bonitas: Quædam verò incommunicabiles, ut infinitas & deitas, & intelligere omnia diſtinctè per ſubſtantiam ſuã: & alia hmõi. Nec ſolùm inter ſe differunt perfectiones hæ, ſed differenti modo creaturę ſimiliores Deo his appropinquant: q̃m ſecundùm primas perfectiones attenditur appropinquatio penes magis participare rõnem formalem illius perfectionis. Secũdũ verò perfectiones incommunicabiles appropinquatio attenditur ſecundũ maiorem receſſum ab oppoſito. Illud .n. eſt ſimili⁹ deitati cuius natura magis recedit à non eſſe, &c.

¶ Nota ſcđo, ꝙ nõ ſolũ intelligere eſt perfectio ſimpliciter ſed ẽt intelligere oĩa per unum: ut patet ex diffinitione perfectionis ſimpliciter, poſita ab Anſelmo, Monologion. 15. Nec refert in ꝓpoſito: an ſit perfectio ſimpliciter ſeorſum & de ꝑ ſe: an ſit gradus ſeu modus ꝑfectionis ſimpliciter: vt hoc qđ dico, act⁹ pur⁹.

¶ Nota tertiò, ꝙ ſuprema pars uniuerſi, i. angeli, ex natura ſua vendicant ſibi ſimilitudinem ad Deum, non ſcđm quaſdã perfectiones ſimpliciter, ſed ſcđm oẽs: magis tamen & minus ſecũdùm gradus ſuos: vt patet diſcurrẽdo per oẽs perfectiones ſimpliciter. Et ſuper hoc fundata eſt ratio Sancti Thomæ oſtendentis, angelos quantò ſuperiores, tantò per pauciores ſpecies intelligere, quia ſunt ſimiliores Deo, ſecundùm omnes perfectiones ſimpliciter, & conſequenter ſecundum hanc: vnde irrõnabilis, & à Philoſophia aliena eſt exceptio iſtius, Quare .n. magis iſta quã aliæ excipienda eſt. Secundò dicitur, quòd ratio fundatur eſſentiali graduatione intellectuum, ut ſ. quoniam quãtò intellectus eſt ſuperior, tantò eſt perfectior. Quantò autem perfectior, tantò unitior (ut ſic liceat loqui) eo quòd uirtus unita, maior eſt ſeipſa diſperſa. Conſtat autem magis unum & indiuidualem eſſe intellectum, minus partitum per ſpecies intelligibiles, quàm eum qui per plures ſpecies diuidendus eſt ad ſingula cognoſcenda: & conſequenter quanto intellectus eſt ꝑfectior, tantò eſt ſimilior Deo, non ſolùm in hoc, quòd limpidius cognoſcit, ſed etiã in hoc, quòd per pauciores ſpecies cognoſcit.

¶ Ad obiectionem uerò contra ſecundam rõnem dĩ, ꝙ S. T. non accepit pro ſigno ingenioſiores homines, ex paucioribus ſpeciebus intelligere, q̃m hoc latet. Sed id quod euidens eſt: hos, ſ. qui ingenio præſtant, ex paucioribus principijs: & abſque diſtinctâ ſingulorum propoſitione apprehendere, hoc .n. eſt ſignum euidens, ꝙ in uno multa apprehendere: nec egere ſingula ſeorſũ propoſiti, atteſtatur magnitudini intellectus.

E ¶ Ad obiectiones autem contra concluſionem, dicitur, ꝙ unitatem ſpeciei præſupponere vnitatem obiecti primi & adæquati, dupliciter intelligi poteſt. Vno modo, quòd præſupponat unitatem formalem & realem illius, ſic in rerum natura exiſtentis. Et hoc modo, non oportet eſſe uerũ, ut patet de ſpecie intelligibili in nobis naturæ bouinæ. Talis enim res, non eſt ſic in rerũ natura, ut adæquatè præſentatur per ſpeciẽ. Et propterea, nulla una res ſingularis inuenitur in rerum natura, adæquatè illi reſpondens. Alio modo, ut præſupponat unitatem tantum formalem obiecti: quemadmodum ſi ſpecies naturæ leoninæ à Deo alicui intellectui eſſet impreſſa. Et hoc modo uerũ eſt vniuerſaliter: quòd omnis ſpecies ſupponit unitatem obiecti, q̃m & omnis potentia reſpicit primò unam rationem formalem. Et ſic dico, quòd argumentum decipitur, putans primo modo verificari maiorem, cum tamen in ſolo Deo verificetur. In cæteris uerò, ſat eſt ꝙ quælibet ſpecies reſpiciat primò unam rõnem formalem: & hoc modo ſe habent ſpecies angelicæ.

¶ Ad

Universidad de Deusto Biblioteca

¶Ad ſecundam verò obiectionem, ex parte actus, conceditur ꝙ angelus quilibet poteſt habere actum adæquatũ cuilibet ſuæ ſpeciei. Nec nos dicimus oppoſitum, dicendo ꝙ non põt ſimul plura intelligere: q̃ñ formaliter loquimur, & intendimus, ꝙ nõ poteſt ſimul plura vt plura intelligere ſimul. Non eſt autẽ plura ut plura intelligere, quando multa intelliguntur per unã ſpeciem, uel etiã per plures ſpecies ordine quodam ſe habẽtes, vel in ordine ad unum.

*Cap. 12. cœle. hierarc.

*In propoſ. 10. hi iſte lib. inter opera Ariſ. to. 3.

¶Contra eandẽ concluſionem inſtatur, quia uidetur contra dicere ſupradictis, quoniam ſequit' ex ea, quòd poſſet dari aliquis angelus, qui omnia intelligeret p eſſentiã ſuã ſolam, & tenet ſequela, adiuncta alia propoſitione tua, ſ. ꝙ Quolibet angelo facto, poteſt Deus facere perfectiorem ſubſtantia literis hoc enim ſequitur, quod ſi facto angelo q omnia intelligat per duas ſpecies, ſcilicet eſſentiã propriam & unam ſuperadditam, fiat alter ſuperior ille intelliget per pauciores ſpecies, & ſic per unam tantum, quæ procul dubio erat eſſentia ſua.

¶Ad hoc dicitur breuiter, negando conſequentiam, quoniam ſtante illa hypotheſi, quicquid de illa ſit, dicitur, quòd creato ſuperiore angelo, neceſſariò omnibus inferioribus angelis ſuperadderetur noua ſpecies, qua diſtinctè poſſent illum intelligere, & ſic in illo qui erat ſupremus, erunt tres ſpecies: in iſto verò nouiter facto eſſent duæ tantùm, & conſequenter pauciores. Et ſic eodem modo dicendum eſt, ſi procedatur in infinitum: ſemper ſuperior habebit pauciores ſpecies, non per minorationem dualitatis, ſed per additionem ſeu multiplicationem pluralitatis in inferioribus.

¶In reſponſione ad ultimum argumentum: dubium occurrit circa illam propoſitionem, Species intellectus angelici propter ſui excellentiam eſt ratio, ſeu ſimilitudo multorum diſtinctè, quemadmodum eſſentia diuina eſt ratio omnium. Hoc.n. vĩ eſſe falſum, & impoſſibile, quoniam talis excellentia, aut eſt in eſſendo, aut in repręſentando tantùm. Sed non poteſt dici ꝙ ſit in repræſentando tantùm. Tùm quia ratio ſeu proportionalitas ad eſſentiam diuinam nulla eſſet, quoniam eſſentia diuina propter excellentiam in eſſendo, quia ſ. eſt præhabẽs omnem eſſendi rationem, & modum, habet excellentiam in repręſentando omnia. Tùm quia reddendo rationem: quare ſpecies angelica una exiſtens, eſt multorum diſtinctè repræſentatiua: quia eſt excellens, i. quia excellenter repræſentat, eſſet idem per idem declarare, & nullam reddere cauſam niſi ſecundũ verba, quia idem eſt multa diſtinctè repræſentare, & ſingula excellenter ſeu inadæquatè repræſentare. Nec etiam dici poteſt, ꝙ ſit ꝑpter excellentiam in eſſendo. Tùm quia ſequeretur quod vna ſpecies in mente angeli, eſſet in eſſendo excellentior multis ſubſtantijs ſenſibilibus, ſpecificè diſtinctis, immò multis ſubſtantijs angelicis, immò fortè omnibus ſubſtantijs actu creatis, inferioribus, ſupremo angelo: quoniam inferiora intelliguntur angeli per hmõi ſpecies excellentes. Tùm quia illa ſpecies eſſet et nobilior in eſſendo quàm eſſentia ſui angeli: quoniam quod eſt tantæ excellentiæ in eſſendo, vt habeat in ſe undè ſibi aſſimilentur omnia inferiora ſecundùm proprias eorum quidditates, nobilius eſt in eſſendo, quàm id quod nõ habet. Tùm, quia hoc repugnat doctrinæ Sancti Thomæ & communi: quoniam quemadmodum communicari nequit ſubſtantiæ angeli, vt ſit tantæ excellentiæ in eſſendo, quòd ſit propria ſimilitudo multorum: ita nec tali ſpeciei, cum utrumque creatura ſit, & determinatum ad genus & ſpeciem.

¶Ad euidentiam huius difficultatis, notandum eſt primo, qđ duo ſunt genera entium. Quædam ad hoc primo inſtituta vt [illegible] fortè ſecundariò alia repræſentent: & hæc vocamus res. Quædam verò ad hoc primò inſtituta ſunt naturaliter, vt alia repræſentent: & hæc vocamus intentiones rerum, &

SED CONTRA eſt, quod dicit Dion.* 12. c. angelicę Hierar. ꝙ ſuperiores angeli participant ſciam magis in vli, q̃ inferiores. Et in li. * de cauſis dr, quòd angeli ſuperiores habent formas magis uniuerſales.

RESPON. Dicendũ; ꝙ ex hoc ſunt in rebus aliqua ſuperiora, ꝙ ſunt uni primo, qđ eſt Deus, propinquiora & ſimiliora. In Deo aũt tota plenitudo intellectualis cognitionis cõtinet in uno, ſ. in eſſentia diuina, ꝑ quã Deus oĩa cognoſcit. Quę qdẽ intelligibilis plenitudo, in itelligibilib. creaturis inferiori mõ, & minus ſimpl'r inuenit. Vndè oportet, ꝙ ea q̃ De' cognoſcit ꝑ vnũ, inferiores intellect' cognoſcãt per multa: & tantò amplius per plura, quãtò amplius intellectus inferior fuerit. Sic igit, quãtò angelus fuerit ſuperior, tantò ꝑ pauciores ſpẽs vniuerſitatẽ intelligibilium apprehẽdere poterit: & iõ oportet, ꝙ ei' formæ ſint uliores, quaſi ad plura ſe extẽdẽtes vnaquæq; earũ. Et de hoc, exẽplũ aliqualiter in nobis ꝑſpici põt: ſunt. n. quidã, qui ueritatẽ itelligibilẽ capere non pñt: niſi eis particulatim per ſingula explicet. Et hoc qdẽ ex debilitate intellectus eorũ cõtingit. Alij verò qui ſunt fortioris intellect' ex paucis multa capere pñt.

F ſpecies ſenſibiles, ſeu intelligibiles. Neceſſitas autẽ ponendi hæc duo rerum gña, eſt: quia oportet cognoſcitiuum eſſe nõ ſolum ipſum, ſed alia: intellectiuũ verò eſſe oĩa, ut patet ex q. 14. & ex animi Philoſophorum conceptione, conuenientium in hoc, ꝙ ſimile ſimili cognoſcitur. Nec naturę rerum ſecundum ſe poſsũt eſſe in cognoſcitiuo: quia lapis non eſt in aĩa: nec ipſum cognoſcitiuũ ſecundum ſuam ſubſtantiã ſolã & finitã, põt eſſe tantæ excellentiæ, vt habeat in ſe vnde diſtinctè ſibi aſſimilentur naturæ rerũ cognoſcibilium ſecundum proprias earũ rõnes. Vnde factũ eſt, cum nec eſſe naturæ cognoſcitiui ſit ratio cognoſcibiliũ, nec eſſe naturale cognoſcibilium ſit ſecundũ ſe in cognoſcitiuo: ut oportuerit inſtitui à natura ens intentionale, quo cognoſcitiuum eſſet cognoſcibilia.

Concilia. D. 13 [illegible]

G ¶Nota autem eſt ſecundò, quòd cognoſcitiuum & intentionale, non diſtinguuntur ſicut duo rerũ ordines: ſed potius ut concurrentia ad perfectionem vnius ordinis, ſ. naturarum cognoſcitiuarum, qm̃ intentionale, cõplementũ intrinſecũ cognoſcitiui eſt. Complementum quidẽ, quia ad H ſupplendum quod ſubſtantiæ cognoſcitiuæ debetur, ſ. eſſe cognoſcibilia, inuentum eſt. intrinſecum verò, quia ad perficiendum & eliciendum intrinſecam eius operationem, adiungit. Vndè ex hoc proportionaliter ſe habent, & quo ad actum & potentiam, & quo ad altitudinẽ gradus. Quo ad actum quidem: quia cognoſcitiuo in actu, inditum eſt actu eſſe intentionale, quo eſt ſua cognoſcibilia. Cognoſcitiuo verò in potentia, ineſt in potẽtia tale eſſe intentionale, ut patet & in anima intellectiua & ſenſitiua noſtra. Quo ad altitudinẽ verò gradus: qm̃ quanto vis cognoſcitiua eſt altior, tantò magis vnitè ſe habet ad cognoſcibilia, ut patet aſcendendo à ſenſibus particularib' ad ſenſum cõem, & ſic deinceps. Quantò autem magis virtus cognoſcitiua unitur, tantò minorem diuerſitatem exigit in eſſe intentionali, quo eſt cognoſcibilia: ac per hoc, quanto virtus cognoſcitiua eſt altioris ordinis, tantò altius, & conſequẽter minus diſtinctũ, & magis uniuerſale in repræſentando ſibi uendicat eſſe intẽtionale, quo cognoſcibilia eſt: quod nihil aliud eſt, q̃ id I quod uocamus ſpẽs intelligibiles, & hoc modo mirabilis naturæ intellectiuæ gradus, à primo intellectu ordinatẽ prouenientes, perpendit'. Nam ipſe oĩa eſt per ſubſtantiam ſuam, & per eã ſolam oĩa nouit. Et cum hoc alijs cõicari nõ potuerit, quia entia limitata ſunt, collatũ eſt eis, ut tales eſſent ſubſtantiæ, ac tantæ perfectionis, ut quod ſecundùm eſſe ſubſtantiale habere non poſſint, ſecundùm eſſe intentionale haberent magis & minus vniuerſaliter, iuxta maiorem & minorem perfectionem ſubſtantiæ cognoſcitiuæ. adeò ꝙ anima noſtra ultima in ordine intellectiuarum, diminutiſſimum ſit ſecundum eſſe intentionale, tanta diuerſitate, quanta materia ſecundum eſſe naturale. His ſtantibus, ad obiecta dicitur, quòd hic eſt ſermo de excellentia in eſſendo. Quæ dupliciter intelligi poteſt, uel reſpectu eorum quæ repræſentantur: uel reſpectu aliarum ſpecierum repræſentatiuarum eorundem obiectorum. Si reſpectu naturarum cognoſcibilium intelligatur excellentia, non poteſt intelligi niſi in modo eſſendi: K quanto ſpecies ſuperioris angeli, habet modum eſſendi altioris ordinis, q̃ habeant non ſolùm ſenſibilia, ſed etiam angeli inferiores, & ꝑ talem excellẽtiam põt plurium eſſe rõ diſtincta. Si uerò intelligatur reſpectu ſpecierum intelligibilium, tunc clarius & facilius, & abſque ambiguitate relucet intentum: & intelligitur de excellentia non ſolum in mõ eſſendi, ſed in ipſa perfectione eſſendi: ita quòd imaginamur, quòd ſicut in anima nõ ſint diuerſæ ſpecies iuxta diuerſitatem rerum repræſentatarum, puta ſpecies bouis, ſpecies leonis, ſpecies aquilæ & c. aſcendendo [illegible] unam ſpẽm altioris ordinis, æquiualentẽ excellenter ſeu eminenter, illis tribus, ſeu quatuor ſpeciebus: & conſequenter repræſentantẽ diſtinctè altiori mõ & illa & [illegible] quatuor ſpecies. Hoc.n. eſt cognoſcere per rõnem

vniuerſalem

vniuerſalem obiecta ſpecialia, qđ eſt maximæ perfectionis. Et hoc modo clarè patet adductas inſtantias nihil obſtare. Nã non oportet dicere, ſpẽm vniuerſalioẽ eſſe perfectiorem naturis repræſentatis, ſed eſſe perfectiorẽ repræſentatiuam adæquatis earum: quod eſt neceſſarium. Nec eſt idem iudicium de eſſe ſubſtantiali angeli, & eſſe intentionali, apud ſe: ſed proportionale. Non eſſe idem quidem ex eo patet, qm impoſſibile cõiter fatemur eſſe, ꝙ angelus ſecundum eſſe ſuũ ſubſtantiale repræſentet propriã rõnem lapidis: & tñ concedimus pariter, ꝙ ſecundum eẽ intẽtionale ſibi additũ illa repræſentatur. Vñ patet repugnare eſſe ſubſtantiali finito, ꝙ ſit ad certam naturã limitatũ, & ſit alterius ſecundũ proprias illius diſtincte repræſentatiuum, & nõ repugnare hoc, eſſe intentionali. Nã ſpẽs bouis in aĩa, ad certam entis naturã definitũ eſt, inter accidentia, & in bouinæ, illæ ꝑpriæ repræſentatiua eſt. Et cã huius diuerſitatis eſt, ea, quã ſupra tetigimus, qa ſcilicet ens intentionale eſt primo à natura inſtitutum ad repræſentandũ pro cõplemento ſubſtantiæ cognoſcitiuæ. Ipſæ vero res quarum ſunt intentiones ſunt primo inſtitutę ad eſſendum. Proportionale autem dictum de ſubſtãtia intellectiua & eſſe intentionali eſt. Quia quo ſubſtantia eſt altior, tantò eſſe intentionale proprium illi eſt altius, immò ex altitudine ſubſtantiæ prouenit altitudo intentionis, maioremq; perfectionẽ, æquiualentiam tñ ponit in angelo altitudo gradus ſubſtantialis, q̃ altitudo intentionis: quoniam hæc nihil aliud ponit niſi eminẽter æquiualere repræſentatiuis adæquatis rerũ.

b 445

D. 356.

*1577.

SVPER QV. LVI. ART. I.

Ferr. 2. cont. c. 96. Cap. 2. d. 3. q. 2. con. 5. Bannez q. 56. a. 1.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ A accidit vli, vt à ſingularibus abſtrahat: inquãtũ intellect' ille cognoſcẽs, à rebus cognitionẽ accipit. Si verò ſit aliquis intellectus a reb' cognitionẽ nõ accipiens, vle ab eo cognitũ non erit abſtractum à rebus, ſed quodãmodo antẽ res præexiſtens: vel ſm ordinẽ cauſæ, ſicut vles rerum rões ſunt in uerbo Dei: vel ſaltem ordine naturę, ſicut vniuerſales rerũ rationes ſunt B in intellectu angelico.

AD SECVNDVM dicẽdũ, ꝙ cognoſcere aliqd in vli, dr dupliciter. Vno mõ ex parte rei cognitæ, ut ſ. cognoſcat ſolũ vlis natura rei. Et ſic cognoſcere aliquid in uli, eſt imperfectius. Imꝑfectè .n. cognoſceret hoĩem, qui cognoſceret de eo ſolũ ꝙ eſt animal. Alio modo, ex parte medij cognoſcendi. Et ſic perfectius eſt cognoſcere aliquid in C uli. Perfectior .n. eſt intellectus, qui unum ule medium poteſt ſingula propria cognoſcere, quàm qui non poteſt.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ idẽ non põt eſſe pluriũ propria rõ adæquata. Sed ſi ſit excellẽs, põt idem accipi ut propria rõ, & ſimilitudo diuerſorũ. Sicut in homine eſt vlis prudẽtia quã tum ad oẽs actus virtutũ: & põt accipi ut propria rõ & ſimilitu D do particularis prudentię, quæ eſt in leone ad actus magnanimitatis, & eius quę eſt in uulpe, ad actus cautelæ, & ſic de alijs. Similiter eſſentia diuina accipitur ꝑp ſui excellentiã, propria rõ ſingulorum q̃ ſunt in ea. Vñ ſibi ſingula ſimilantur ſm proprias rões. Et eodem mõ dicẽdum eſt de ratione vli, quæ eſt in mente angeli, ꝙ per eam ꝑp eius excellẽtiã multa cognoſci E poſſunt, propria cognitione.

QVAESTIO LVI.

De Cognitione angelorum ex parte rerum immaterialium, in tres articulos diuiſa.

DEINDE quærit̃ de cognitione angelorum ex parte rerum, quas cognoſcunt. Et primò de cognitione rerum immaterialium. Secundò de cognitione rerum materialium.

CIRCA primum quæruntur tria.

¶Primò, Vtrum angelus cognoſcat ſeipſum.

¶Secundò; Vtrum unus cognoſcat alium.

¶Tertiò, Vtrũ angelus per ſua naturalia cognoſcat Deum.

ARTICVLVS I.

Vtrum angelus cognoſcat ſeipſum.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ angelus ſeipſũ non cognoſcat. Dicit .n. Diony. *6. c. Angelicæ hierar. ꝙ Angeli ignorant proprias uirtutes. cognita autem ſubſtantia, cognoſcitur virtus. Ergo angelus non cognoſcit ſuam eſſentiam.

¶2 Præt. Angelus eſt quędã ſubſtantia ſingularis, alioquin nõ ageret, cum actus ſint ſingularium ſubſiſtentium. Sed nullũ ſingulare eſt intelligibile. Ergo non põt intelligi. & ita cum angelo non adſit niſi intellectiua cognitio, non poterit aliquis angelus cognoſcere ſeipſum.

¶3 Præt. Intellectus mouet ab intelligibili: quia intelligere eſt quoddã pati, vt dr in *3. de aĩa. Sed nihil mouetur: aut patitur à ſeipſo, vt in rebus corporalibus apparet. Ergo angelus non poteſt intelligere ſeipſum.

SED CONTRA eſt, quòd Au. dicit ſuper Gene. ad lit. *ꝙ angelus in ipſa ſua cõfirmatione, hoc eſt, in illuſtratione veritatis, cognouit ſeipſum.

RESPON. dicendum, quòd ſicut ex ſupradictis * patet, obiectum aliter ſe hẽt in actione q̃ manet in agente, & in actione, q̃ tranſit in aliquid exterius. Nã in actione quæ tranſit in aliqd exterius, obiectum ſiuè materia, in quam tranſit actus, eſt ſeparata ab agente: ſicut calefactum à calefaciente, & ædificatũ ab ædificante. Sed in actione q̃ manet in agente, oportet ad hoc ꝙ procedat actio, ꝙ obiectũ vniatur agenti, ſicut oportet ꝙ ſenſibile uniatur ſenſui, ad hoc quòd ſentiat actu & ita

IN titulo hoc ſolũ notandum eſt, ꝙ præſentis intẽtionis eſt diſcutere principaliter modum, quo angelus cognoſcit ſeipſum: qm̃ q. cognoſcat ſeipſum, apud ſapientes dubiũ non eſt, ſed de modo, an ſcilicet per ſubſtãtiã ſuam an ꝑ aliquam ſpẽm ſuperadditam ſeipſum cognoſcat, dubitatur.

¶In corpore articuli vnã concluſionẽ intẽdit, affirmatiuẽ ſ. ſuã q̃ſito, ſ. Angelus intelligit ſeipſum ꝑ ſuã ſubſtãtiã. Et ꝓbat cã ſyllogiſmo hypothetico ſic. Si aliquid in ghe intelligibiliũ ſe hẽt vt forma intelligibilis ſubſiſtens, illud tale intelligit ſeipſum per ſeipſum: ſed quilibet angelus eſt huiuſmodi. ergo &c. Primã ꝓpoſitionẽ cõditionalẽ ꝓbat S.T. quo ad id, qđ hic intendit', diſcurrẽdo cõditiones intelligibilis ꝑ ſeipſum. Vbi aduerte, ꝙ in ꝑdicato conſequentis aſſũptæ cõditionalis, quæ inordicunt ſ. illud tale intelligit, & ꝙ intelligit, & ꝙ à ſeipſo, & ꝙ ꝑ ſeipſum. Et primum iã ſuperius diſcuſſum eſt cõuenire angelo. Reliqua verò hic intenduntur: quarũ tñ principaliter ultiõ tota intentio huius corporis verſatur circa intelligibile declarãdo qđ ꝑ ſe, & qđ ꝑ accidens cõcurrit ad intelligibile in actu reſpectu alicuius intellectus. Vndè quatuor ſm ultĩ cõditiões, quas examinat de obiecto intelligibili, ſ. cõiunctionẽ cãlitatem, motionẽ & inhæſionem. Cõdit ergo primò, ꝙ intelligibile in actu oportet eſſe coniunctum intelligenti, ex dñia inter obiectum operationis tranſeuntis & immanentis. Secundò, quòd intelligibile in actu, coniunctum ſe habet ad intellectionem, vt principium formale, ſicut calor ad calefacere, & ſpecies viſibilis ad videre. Tertiò, quòd mouere intelligentem accidit ex eo quòd intelligens eſt in potentia; & conſequenter

tet

Porrecta per totum.

283

2. q. 87. art. 1. Et 2. con. c. 96. Et li. 4. ca. 11. cor. 1. & 2. Et veri. quę. 8. artic. 6. Et cauſis lec. 13. fin.

*c. 6. eccl. hiera. nõ pcul a fi.

*lib. 3. de anima tex. 12. tomo 2.

*li. 2. de Ge. c. 8. in prin, fere tom. 3.

*q. 54. artic. 2.

Universidad de Deusto Biblioteca

ter, quòd non per ſe requiritur ad intelligibile in actu, quòd moueat intelligentem. Quartò, quòd inhærere intelligenti, quemadmodum ſpecies ſenſibilis inhæret ſentienti, accidit ex eo, ꝙ eſt accidens: quia ſi eſſet ſubſiſtens, nihil minus ad eundẽ effectum concurreret, & conſequenter quòd non requiritur ad intelligibile in actu, ꝙ informet intellectũ per inhæſionem. Ex his. n. quatuor deducitur aſſumpta conditionalis, dum ex his habetur, quòd ad intelligibile in actu ab aliquo intellectu, nihil aliud requiritur niſi quòd ſit coniunctum, & ſit coniunctum intelligenti, vt ſit principium formale intellectionis in eo, ſiuè hoc moueat ipſum, ſiuè non ſiuè inhæreat ſibi, ſiuè non, ſed ſubſiſtat. Ex hoc enim manifeſtè ſequitur, ꝙ ſi aliquid in genere intelligibiliũ ſe hẽt vt forma intelligibilis ſubſiſtens, quòd illud tale habet rationem completam intelligibilis in actu, reſpectu ſui ipſius, quod præſupponitur eſſe intellectiuum: ac per hoc intelligi à ſeipſo per ſeipſum. & ſi diligenter inſpexeris aduertes, ꝙ quatuor hæ conditiones tribus illis conditionibus in cõſequente poſitis reſpondẽt: quoniam primæ duæ inferunt, ꝙ illud tale intelligitur. tertia verò quod à ſeipſo: quarta autem quod per ſeipſum. Ex quarta enim habetur, quòd non oportet ſpeciem mediare quæ inhæret intelligenti. Ex tertia verò, quòd non oportet diſtinctum ab eſſe intelligente, propter rationem mouentis, & moti. Ex ſecunda verò & prima, ꝙ oportet eſſe vt actum & formam in genere intelligibilium. Minor autẽ propoſitio aſſumpta, probatur à Sancto Thoma: quia angelus eſt forma ſubſiſtens intelligibilis in actu.

¶ Circa maiorem ſeu conditionalem aſſumptam & concluſionem, dubium occurrit multiplex, tactum à Sco. in 2. Senten. diſtin. 3. quæſt. 8. Sed antequam illa afferam, moueo vnum dubium circa proceſſum S. Tho. quod etiam aliqualiter tangitur à Sco. ſub alia forma: & conſiſtit in hoc, quia videtur proceſſus iſte aduerſari ſibiipſi, & alijs dictis San. Thom. & veritati. Sibiipſi quidem, quia in primis duabus conditionibus dicitur quòd oportet intelligibile eſſe unitum intellectui vt principiũ formale quo operans operatur. Deinde verò dicitur, quòd nõ oportet coniunctionem iſtam fieri ſecundũ inhæſionem. Qualiter ergo informabitur intellectus ab ipſo intelligibili? Et cõfirmatur: quia coniunctio iſta intelligibilis cum intellectu, aut eſt in eſſe aut operari. Non in operari, quia tu dicis quod coniunctio iſta præuenit operationem, immo eſt eius cauſa, ergo eſt ſecundum eſſe: non ſubſtantiale, quia ſubſtantia angeli non eſt forma ſubſtantialis ſui intellectus realiter diſtincti ab ipſa apud te ergo ſecundum inhæſionem. Et confirmatur, inquit Scot. exemplo tuo: quia calor ſi eſſet ſubſiſtens, quamuis eſſet principium calefaciendi, non tamẽ eſſet quo formaliter lignũ calefaceret. Ita quamuis ſubſtantia angeli ſit ſecundum ſe actu intelligibilis, & poſſit eſſe principium formale intellectionis ſicut calor calefactionis: non tamen poſſet eſſe principium formale, quo formaliter intellectus aliquis intelligit, ſi non inſit illi intellectui, ſed per ſe ſubſiſtat. Alijs verò dictis Sancti Thomæ obſtant hæc: quoniam ipſe in tertio contra Genti. cap. 5. dicit, hoc eſſe proprium diuinæ ſubſtantiæ, et hoc quòd eſt veritas ipſa, & purus actus etiam in genere intelligibilium, quòd poſſit eſſe principium formale, quo intellectus intelligit & nõ informare illum intellectum ſecundum eſſe. Non igitur ſtat ſimul quod hic dicitur. Contra veritatẽ autem inquit Scot. quia impoſſibile eſt aliquid eſſe quo formaliter res operatur operatione manente, & illud non eſſe in ea: vt patet ex ſecundo. de ani-

ſe hẽt obiectũ unitũ potentiæ ad hmõi actionẽ, ſicut forma q̃ ẽ pricipiũ actionis ĩ alijs agẽtibus. Sicut. n. calor eſt pricipiũ formale calefactionis in igne. ita ſpecies rei viſæ eſt principiũ formale viſionis in oculo.

Sed cõſiderandũ eſt, ꝙ hmõi ſpẽs obiecti quandoque eſt in potentia tm̃ in cognoſcitiua virtute: & tunc eſt cognoſcens in potentia tm̃. Et ad hoc quòd actu cognoſcat, requiritur ꝙ potentia cognoſcitiua reducatur in actum ſpeciei. Si aũt ſemper eam actu habeat, nihilominus p eã cognoſcere põt abſq; aliqua mutatione vel receptione præcedenti. Ex quo patet, ꝙ moueri ab obiecto, non eſt de rõne cognoſcẽtis inquãtũ eſt cognoſcẽs, ſed inquantũ eſt potentia cognoſcens. Nihil aũt differt ad hoc ꝙ forma ſit principium actionis, ꝙ ipſa forma ſit aliqñ inhærẽs & ꝙ ſit p ſe ſubſiſtẽs. Non. n. minus calor calefaceret ſi eſſet p ſe ſubſiſtẽs, q̃ calefacit inhærens. Sic igiť, ſi aliquid in gñe intellibiliũ ſe habeat vt forma intelligibilis ſubſiſtens, intelligit ſeipſum. Angelus aũt cũ ſit immaterialis, eſt q̃dam forma ſubſiſtens: & per hoc intelligibilis actu. Vñ ſequitur, ꝙ pm ſuam formã, q̃ eſt ſua ſubſtantia, ſeipſum intelligat.[a]

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, ꝙ litera illa eſt antiquæ trãſlationis, quæ corrigitur per nouã, in qua dr. Præterea, Et ipſos .ſ. angelos cognouiſſe ꝓprias virtutes. Loco cuius hẽbať in alia tranſlatione: & adhuc eos ignorare ꝓprias virtutes. Quãuis ẽt litera antiq trãſlationis ſaluari poſſit quãtũ ad hoc. ꝙ angeli ñ pfectè cognoſcũt ſua

ma. Vbi per hoc medium, ſcilicet quo formaliter operans operatur demonſtratur, illud eſſe formam dantem eſſe operanti.

¶ Circa tertiam conditionem, obiectio Sco. occurrit arguentis ſic: Obiectum in actu eſt cauſa in fieri & in eſſe reſpectu intellectionis, ergo intellectus quandiu intelligit, patitur, & mouetur ab intelligibili: & ſi ſemp intelligit, ſemper mouetur. male ergo dr à San. Thoma, ꝙ accidit intellectui moueri ab obiecto quia eſt quaſi intelligens in potẽtia.

¶ Circa quartam cõditionem occurrerẽt obiectiões Scoti. Sed quia ſupponunt intellectum angelicũ, quantũ eſt ex ſe, cõcurrere merè paſſiue ad intellectionẽ, & de hoc ſpecialem faciemus quæſtionem ideò omitto.

¶ Ad obiectiones primo loco allatas, dicendum eſt, quod omnes ſupponunt vnũ falſum, ſcilicet quòd eſſentia angeli comparetur ad angelum in quantum intelligẽs vt forma ſeparata, quia ponitur nõ inhærens eius intellectui. Non. n. dicimus eſſentiã eſſe ipſi angelo, non ſolum in eſſe naturæ intrinſecã: ſed etiam in eſſe intelligibili. Ita ꝙ eſt obiectum actu intelligibile magis intimè vnitum, q̃ per informationem ſeu inhæſionem, quia eſt coniunctum per identitatem. Vbi aduertẽdum eſt, ꝙ cã huius erroris eſt, non diſcernere inter intelligibile extrinſecũ & intrinſecũ. Cum. n. oporteat intelligentem ad hoc quòd intelligat, habere in ſe naturam intelligibilis, creditur, ꝙ quemadmodum aliorũ intelligibiliũ naturas per informationem hẽt, ita & ſuiipſius oporteat habere: cum tñ rõ euidenter ducat ad oppoſitum. qm̃ quemadmodum intelligens diuerſimodè ſe habet ad eſſendum ipſum, & ad eſſendum alia, ita diuerſimodè ſe habet ad intelligendum ſe & alia. Et propterea, quia eſt ipſumet in tali eſſe naturæ, quod eſt etiam illud in eſſe intelligibili, quia illud eſſe naturæ eſt actu intelligibile, ideò ſeipſum per ſeipſum intelligere potens eſt. Quia vero alia non eſt, neque ſecundum eſſe naturale, neque ſecundum eſſe intelligibile, niſi aliquid ſui peraddatur: ideò oportet ſpecies ponere aliorum. Patet ergo quid dicendum ſit ad obiecta. Negandum eſt. n. poni hic obiectum ſeparatum, quoniam ponitur coniunctum, non per inhæſionem, ſed per identitatem & per ſubſiſtẽtiam, non ſeorſum & ſeparatim ab intelligente, vt Scotus intellexit, ſed in ipſo intelligente. Et ad hoc deſeruit exemplum de calore, quo lignũ calefacit: qui ſcilicet ſi ſubſiſteret in ipſo ligno identicè, nõ minus eſſet quo formaliter lignum calefaceret. Et ſimiliter ſi ſpecies viſibilis eſſet per ſe ſubſiſtens p identitatẽ in videnti, eſſet nihilominus principium formale viſionis in eo.

¶ Ad id autem, quod oppoſitum eſt obijciendo, quòd intellectus apud S. Tho. diſtinguitur realiter ab ipſo angelo, dicendum eſt, ꝙ nihil refert ad propoſitum diſtinctio, vel identitas intellectus cũ angelo. Vt enim ex libro de anima patet, ſiuè ponatur quod ſubſtantia animæ habeat in ſe naturas obiectorũ ſenſibilium & intelligibilium, ſiuè ponatur quòd potentiæ ſenſitiuæ & intellectiuæ tales naturas habeant: idem eſt iudicium quo ad poſſe & non poſſe, operari. Imaginandum eſt enim quòd quia intelligere primo eſt opus ſubſtantiæ intelligentis, perfectius intelligere fit, ſi ſubſtantia ipſa vtranque vim habet, ſcilicet & obiecti, & operantis, quàmuis mediante aliqua proprietate illam operationem eliciat, quàm ſi ſolam vim operantis habeat: & mediante illamet proprietate, obiecti vim accidentaliter adipiſcatur. Nec obſtat hoc alijs dictis S. Tho. quoniam eſſe formam intelligibilem alterius, dixit propriũ dei eſſe, nõ autem eſſe formam intelligibilem ſuiipſius: quod in propoſito affirmamus, dum dicimus, quòd ſubſtantia angeli eſt

eſt ſubſiſtens, & perfecta in eſſe immateriali: habet & ꝙ ſit intellectiua, & ꝙ ſit actu intelligibilis: ac per hoc fluat ab ea vis, qua intelligit reſpectu ſuiipſius, non egẽs alia formatione, ſupplente ſubſtantia præueniente & magis intrinſeca & modificante ipſius, quàm quodcunque ſuperadditum. Et ex his etiã patet, ꝙ hoc non repugnat demonſtrationi factæ in 2. de aĩa, quia non ponimꝰ intelligibile ſeparatũ, ſed magis coniunctũ operanti, quam per informationem. Sed quod multos fallit eſt, quia conſiderantur intellectus angeli & ſubſtãtia eius, quaſi duæ res ſeorſum, & quæritur quomodo vniatur, cum tñ ſecundum veritatẽ intellectus fluat ab eſſentia actu intelligibili magis quàm intimius formatos illa, quàm quæcunque intentionali ſpecie: & hoc in genere intelligibili. Vndè qui hic non uult decipi, non diſtinguat inter intellectum & intelligentem ut ſic: ſed vtatur eis vt vno, & quieſcet.

61 c 42 8 c

196 c 473 81 b 195

¶ Ad obiectionẽ Scoti contra tertiam conditionem dr, ꝙ cum cognoſcens ſeu intelligens, vt in 2. & 3. de anima dupliciter dicatur, in potentia. ſ. eſſentiali, & accidentali, ſeu ad actum primum & ſecundum: moueri ab obiecto attenditur ſecundum actum primum in intellectu, & non ſecundum actum ſecundum: quoniam vt patet in 3. de anima, intellectus in actu, ſicut ſciens, non eget motore. Dupliciter ergo peccat arguens, primò attendendo motionem cognoſcentis à cognito, quo ad actum ſecũdum, quæ nulla eſt: ſed cognoſcens & cognitum coniuncta, ſunt vna completa cã actus ſecundi in fieri, & in eſſe. Et ideò hoc modo & non aliter verificatur cognitionem dependere ab obiecto in actu in eſſe & fieri. Secundò, quia malè interpretatur S. Tho. intelligens ꝙ aſſignauerit pro cauſa motionis ab obiecto, differentiam temporalem. ſ. quandoque eſſe in actu, & quandoque eſſe in potentia: cum tamen hoc non inueniatur in San. Thoma, ſed aſſignatur pro cauſa, eſſe in potentia, loquendo de potentia ad actum primum, quod eſt manifeſtè uerum & euidenter. Ex hoc. n. ꝙ cognoſcens ex natura ſua non habet in ſe cognitum, ſed eſt in potentia ad illud: ſequitur quòd moueatur ab illo, & fiat actu tale, quale cognitum eſt. Vndè ut ſubdit Sanctus Thomas, ſi cognoſcens ex ſe vel aliundè, actu haberet in ſe naturam cogniti, non moueretur à cognito, vt de ſe patet, quia nihil eſt mobile ad id quod habet.

virtutem ſm quòd procedit ab ordine diuinæ ſapiẽtiæ: quæ eſt angelis incomprehenſibilis.

AD SECVNDVM dicẽdũ, ꝙ ſingulariũ q̃ ſunt in rebus corporalib. nõ eſt intellectus apud nos: nõ rõne ſingularitatis, ſed rõne materiæ[e] q̃ eſt in eis indiuiduationis principiũ. Vnde ſi aliqua ſingularia ſũt ſine materia ſubſiſtentia, ſicut ſunt angeli, illa nihil prohibet intelligibilia eſſe actu.

AD TERTIVM dicẽdũ, ꝙ moueri & pati cõuenit itellectui, ſm ꝙ eſt in potẽtia[f]. Vñ nõ hẽt locũ in itellectu angelico, maximè q̃tũ ad hoc ꝙ intelligit ſeipſum. Actio ẽt intellectꝰ non eſt einſdẽ rõnis cum actione, q̃ in corporalibus inuenitur in aliam materiam tranſeunte.

ARTICVLVS II.

Vtrum unus angelus aliũ cognoſcat.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Vr, ꝙ unus angelus aliũ nõ cognoſcat. Dicit. n. Phĩs in[*] 3. de aĩa, ꝙ ſi intellectus humanꝰ haberet in ſe aliq̃[h] naturã de numero naturarũ rerũ ſenſibiliũ, illa natura interius exiſtẽs, prohiberet apparere extranea. ſicut ẽt ſi pupilla eſſet colorata aliquo colore, nõ poſſet videre oẽm colorẽ: ſed ſicut ſe hẽt intellectus humanus ad cognoſcẽdas res corporeas, ita ſe hẽt intellectus angelicus ad cognoſcẽdas res ĩmateriales. Cũ igiť intellectus angelicus hẽat in ſe aliquam naturam deter-

Porrecta per totũ. 284

2. con. c. 96. Et vij q. 8. ar. 7

*Lib. 3. de aĩa tex. 4. tom. 2.

tura ſua habere actu aliquam ex naturis cognoſcibilibus ab ipſo: quando natura ipſa eſt habens affinitatem cum alijs, & ordine quodam ſecundũm perfectius & imperfectius eſt ab eis diſtincta, & quia ſic ſe habet natura angeli cuiuſque ad ceteros, ideò ſtat, quòd habeat ſeipſum in actu intelligibili & naturali, & non impediatur à cognitione aliorum. Sed hoc patitur magnam difficultatẽ. Tũm, quia ut dicit Auerrois in 3. de aĩa com. 5. propoſitio dicens: quòd Recipiẽs debet eſſe denudatũ à natura recepti intelligitur à natura generis proximi rerũ receptarum. Et conſequenter ex hoc, ꝙ natura intranea habet affinitatem cum extraneis: magis obſtat propoſitio. Et cõfirmatur, quia apud S. Th. omnes angeli ſunt eiuſdem generis proximi, cum negetur in eis genera ſub alterna. Tũm, quia ſecundũ hãc gloſam rueret proceſſus Ariſtote. in 3. de anima: qm̃ poſſet quiſpiam dicere, animam hñe actu aliquam de naturis cognoſcibiliũ, puta ſeipſam: vel ut antiqui dicebãt, aliquod elementum, & ꝙ hoc non impedit aliorum cognitionem, quoniam ordine quodam ſe habet ad alia, ſecundum perfectius & imperfectius, vt de ſe patet, & habet affinitatem cum eis propter proximitatem in eſſendo, aut principiando. Tũm, quia habere affinitatem diſtinguique ordine quodam, non remouet cauſam, quare intus exiſtens prohibet extraneũ. Cauſa. n. eſt, quia determinatũ ex ſe ad certam naturam in actu, non poteſt ad alias determinari, ſicut nec illa natura ad quam determinatur, poteſt determinari ad alias. Vndè & Auerrois in 1. Phyſico. com. 65. dicit, ꝙ ſi materia prima haberet ex natura ſua aliquam formã, nõ reciperet omnes formas. Et ſimiliter ſi haberet aliquam priuationem, non reciperet omnes priuationes. Conſtat autem, ꝙ cauſa hæc habet locum in naturis quantumcunque affinibus, & ſe habentibus ſecundum perfectum & minus perfectũ, qm̃ commune eſt omnibus naturis ſpecificis actualibus: quòd vltima differentia vnius non poteſt determinari per ultimam differentiam alterius. Et quo ad actum diſcernendi experimur, ꝙ ſenſus, affectus quocunque ſenſibili, impeditur à diſcretione aliorum, ſecundum id, in quo differunt.

¶ Ad euidentiã huius difficul tatis, duo breuiter tangenda ſunt. Primò, fundamentum illius maximæ: quare, intus exiſtens, prohibet extraneum. Secundò, ſenſus literæ.

¶ Quo ad primum, ſciendum eſt, quòd propria ratio huius eſt, quia una natura non eſt determinabilis per aliam, ſi enim eſſet aliqua forma determinabilis per omnes formas, materia prima habendo illam, non impediretur à receptione omnium. Et ſimiliter intellectus animæ noſtræ habendo tale intelligibile, ſ. determinabile per omnia intelligibilia, non impediretur intelligere omnia. Vndè ſi cholera in lingua febricitantis, ipſa ſalua, eſſet determinabilis per dulcedinem, non impediretur à guſtu dulcedinis. Ex hoc autem relinquitur, quòd propoſitio illa non tenet in naturis, quarum vna eſt determinabilis per alteram: ſed in his tãtum, quarum neutra poteſt alterius eſſe determinatio. Propterea manifeſtè non tenet in naturis, quæ ſe habent ut potentia & actus. Non enim receptiuum omnium formarum ſenſitiuarum ut ſic, impediretur à receptione earum, ſi eſſet actu uegetatiuum, quia natura uegetatiua determinabilis eſt p ſenſitiuam, vt potentia per actum.

¶ Quo ad ſecundum, verba literæ dupliciter intelligi poſſunt: iuxta duplicem modum conſiderandi naturas cognoſcibiles, propter duplicem ordinem cognoſcibilium. Conſtat. n. ꝙ naturæ cognoſcibiles ſunt duplicis ordinis. Quædam enim cognoſcibiles tantum, ut patet de ſenſibilibus. Quædam uerò ſunt cognoſcibiles & cognoſcitiuæ, non per accidens, puta, quæ ratione vnius cognoſcit, & ratione alterius cognoſcitur. vt contingit

SVPER QVÆST. LVI. ART. II.

Ferr. 2. cont. c. 96. *Bannes art. 2.*

IN titulo articuli, illud tantum aduertendum eſt, quòd hic ſimul intenditur, & an unus angelus cognoſcat aliũ, & quo. ¶ In corpore una concluſione affirmatiua reſpondet quæſito: Quilibet angelus cognoſcit alios, per inditas omnium rerũ rationes in eo. Declaratur concluſio ex authoritate Auguſt. dicentis, res eſſe productas à Deo non ſolum in eſſe naturali, ſed etiã intelligibili in mentibus angelorum. Ex hoc. n. manifeſtè habetur, quòd in unoquoque angelo ſint rationes omnium tam corporalium, quàm ſpiritualium: per quas poteſt eos intelligere. Et quoniam ly omnium, diſtribuit etiam pro ipſo angelo cognoſcente: ideò S. T. ad confirmationem præcedentis articuli ſolicitus fuit hic, vt declararet quomodo in ipſo angelo intelligẽte ipſemet productus ſit ſecundum eſſe intelligibile, ne crederetur ipſum ſecundum eſſe intelligibile, aliquam intẽtionem in ſeipſo ſuperaddere, ſupra eſſe naturale ipſius. ¶ In reſponſione ad primum, dubium occurrit, quomodo reſponſio illa ſatiſfaciat argumento: videtur enim conſiſtere in quadam exceptione, quaſi dicat, quòd cognoſcens poteſt ex na-

minatam de numero illarum naturarum, uidetur quòd alias cognoſcere non poſſit.

F ¶2 Præt. In * lib. de cauſis dr̃, q oīs intelligentia ſcit quod eſt ſ. ſe, inquantum eſt^h cāta ab eo: & quod eſt ſub ſe inquantum eſt^h cauſa eius. Sed vn⁹ angelus nō eſt cauſa alterius. Ergo unus angelus non cognoſcit alium.

¶3 Præt. Vnus angelus non pōt cognoſcere alium per eſſentiā ipſius angeli cognoſcentis: cū omnis cognitio fit ſm̃ rōnem ſimilitudinis.^c Eſſentia aūt angeli cognoſcentis non eſt ſimilis eſſentiæ angeli cogniti, niſi in genere, vt ex ſupradictis * patet. Vñ ſequeretur, q unus angel⁹ nō haberet de alio cognitionem ꝓpria, ſed gñalē tm̃. Similiter ēt nō pōt dici, q unus angelus cognoſcat alium per eſſentiā angeli cogniti, quia illud quo intellectus intelligit, eſt intrinſecum intellectui. ſola aūt Trinitas illabitur menti. Similiter etiā dici non pōt, q un⁹ cognoſcat aliū^h per ſpēm, qa illa ſpēs nō differt ab angelo intellecto; cū vtrumq; ſit immateriale. Nullo igitur modo vr̃, quòd unus angelus poſſit intelligere alium.

¶4 Præt. Si unus angelus intelligit aliū: aut hoc eſſet per ſpēm innatam, & ſic^h ſequeretur, q ſi Deus nunc de nouo crearet aliquē angelum, q non poſſet cognoſci ab his qui nūc ſunt. Aut per ſpēm acquiſitā à reb⁹, & ſic ſequeretur, q angeli ſuperiores nō poſſent cognoſcere inferiores, à quibus nihil accipiūt. Nullo igitur modo ur̃, quòd unus angelus alium cognoſcat.

Sed contra eſt, quod dr̃ in * li. de cauſis, q oīs intelligētia ſcit res, quæ non corrumpunt̃.

Respon. Dicendum, q ſicut Augu. dicit * 2. ſuper Gen. ad lit. Ea quæ in uerbo Dei ab æterno præextiterunt, dupliciter ab eo fluxerunt. Vno modo, in intellectum angelicum: alio mō, vt ſubſiſterēt in proprijs naturis. In intellectum autem angelicum proceſſerunt per hoc, q Deus menti angelicæ impreſſit rerum ſimilitudines, quas in eſſe naturali produxit. In verbo autem Dei ab æterno extiterūt non ſolùm rōnes rerum corporalium, ſed etiā rōnes oīum ſpiritualium creaturarum. Sic igit̃ unicuique ſpūalium creaturarū à verbo Dei impreſſæ ſunt oēs rōnes rerum oīum, tā corporalium, q ſpūalium, ita tñ, q ^m vnicuique angelo impreſſa eſt rō ſuę ſpeciei ſm̃ eſſe naturale, & intellectuale ſimul, ita. ſ. q in natura ſuæ ſpeciei ſubſiſteret,

G & per eam ſe intelligeret. Aliarum uerò naturarum, tā ſpūalium quam corporalium rōnes ſunt ei impreſſæ ſecundùm eſſe intellectuale tm̃, ut uidelicet p huiuſmodi ſpecies impreſſas, tā creaturas corporales quàm ſpirituales cognoſceret.^a

Ad primum ergo dicendū, q naturæ ſpirituales angelorum ab inuicem diſtinguuntur ordine quodam, ſicut ſupra dictum * eſt. Et ſic natura vnius angeli

H non prohibet intellectū ipſius à cognoſcendis alijs naturis angelorum, cum tam ſuperiores, quàm inferiores habeant affinitatem cum natura eius, differētia exiſtente tantùm ſecundùm ^d diuerſos gradus perfectionis.

Ad secundum dicēdū, q rō cauſæ & cauſati, non facit ad hoc, quòd unus angelus aliū cognoſcat niſi ratione ſimilitu

I dinis, inquantum cauſa & cauſatum ſunt ſimilia: & ideò, ſi inter angelos ponatur ſimilitudo abſque cauſalitate, remanebit in vno cognitio alterius.

Ad tertium dicendum, q unus angelus cognoſcit aliū p ſpēm eius, in intellectu ſuo exiſtētem, q differt ab alio angelo cuius ſimilitudo eſt: nō ſm̃ eſſe materiale & immateriale, ſed ſm̃ eſſe naturale & intentionale. Nam ipſe angelus eſt forma

K ſubſiſtēs in eſſe naturali: nō aūt ſpēs ei⁹ q̃ eſt in intellectu alteri⁹ angeli, ſed hēt ibi eſſe intelligibile tm̃, ſicut etiam & forma coloris in pariete habet eſſe naturale, in medio autem deferente, habet eſſe intentionale tantùm.

Ad quartum dicendum, q Deus unā quāque creaturā fecit ꝓportionatā vniuerſo, q facere diſpoſuit. Et iō, ſi De⁹ inſtituiſſet facere plures angelos, uel plures naturas rerū, plures ſpēs intelligibiles mētib⁹ angelicis ipreſſiſſet. Sicut ſi ædificator voluiſſet facere maiorē domū, feciſſet mai⁹ fundamētū. Vñ eiuſdē rōis ē, q De⁹ adderet aliq̃ creaturā uniuerſo, & aliq̃ ſpēm intelligibilem angelo.

* Prop. 8. in pri. habetur hic liber inter opera Ariſt. to. 3.

angit in animalibus ſed per ſe: ita quòd idem eſt ſecundū ſe cognoſcēs & cognitum, actu, ut cōtingit in ſe paratis à materia. Et ex hoc prouenit, q naturæ cognoſcibiles poſſunt dupliciter conſiderari, ſcilicet, ut cognoſcibiles præcisè, & vt cognoſcentes cognita: vbi vtrumq; inuenit. Ex his .n. duabus diſtinctionibus oriē & veritas ſenſuum, & veritatis claritas. Prima nanq; facie, ſenſus litteræ vr, qui iam

164

tactus eſt, q ſcilicet, natura cuiuſdam gñeris ſolo ordine graduque ſpecifico ab alijs naturis cognoſcibilibus, differens, ſi intus exiſtit, nō p hibet alias, quia ſunt affines. Et vi fundata iſta rō ſup hoc, q cognitio fit per aſſimilationem, ac per hoc in naturis ſimilibus, quales ſunt prædictæ, vna non prohibet cognitionem alterius. Et quia naturæ ſpūales angelorum ſunt hmōi, ideo natura vnius nō impedit cognitionem alterius. Et hoc ſenſus conſiderat naturas, vt cognoſcibiles tm̃, & per facit iudicium de naturis ſpūalibus & corporalibus. Sed obſtat huic ſenſui experiētia, ꝑter authoritates, & rōes allatas quæ experimur, vnū colorē impedire cognitionem alioꝝ, & ſimiliter in ſaporibus. Et tñ conſtat, q colores inter ſe, & ſimiliter ſapores inter ſe, ſola ſpē differunt, & in gñe conueniūt. Interius aūt conuenientibus, ſenſus litteræ vr, q nō eſt idem iudicium de naturis ſenſibilibus, q̃ ſunt intelligibilia noſtra & de naturis ſpūalibus. Et pp hoc, non ſic ſe hēt intellectus angelicus ad naturas ſpūales, ſicut intellectus noſter ad naturas ſenſibiles ſuper quo tñ ſtabat vis argumenti. Quòd aūt non ſit idem iudiciū ex affinitate ſpūaliū inter ſe, ex hoc q ſolo ſpecifico ordine diſtant, apparet. Vbi ſcito, q ꝓximitas naturarum pōt applicari ad cognoſcitiua

* q. 50. ar. 4. & q. 55. ar. 1.

* Propoſ. 11. in pri. habet hic liber inter opera Ariſt. to. 3.

* Lib. 2. c. 8. per totum. c. 3.

tm̃, & ſic vtrūq; eſt. Iuuat enim ꝓximitas aliud, & pōt applicari ad cognoſcibilia & cognoſcitiua: & ſic nō impedit, ſed iuuat cognitionem. Quòd .n. non impediat, pbatur: quia rō mouens eſt impedimenti, quæ eſt indeterminabilitas vnius naturæ p aliā, vt patet ex dictis. Ex hoc .n. q ponit aliqua vna natura intellectiua neceſſario ponit indeterminabilis per aliam: vt ſi albedo eſſet non ſolum viſibilis, ſed etiā viſiua, ex hoc ipſo eſſet determinabilis per alios colores, ſicut potentia viſiua. Modo autē, quia eſt viſibilis tñ nō eſt determinabilis per eos, & ppea nō intus exiſtens, ꝓhiberet alios: tunc aūt nō impediret. Quòd aūt magis adiuuet, ex eo patet: q cognitio fit per aſſimilationem: & minor ꝓportio eſt ſubuenientis aſſimilatus, vbi tanta eſt ꝓximitas. Quia igitur conſtat ex ſupra dictis: ſubſtātias ſpūales eſſe intellectuales & intelligibiles actu, & in iſta ꝓximitas naturarū non prohibet cognitionem: ſed authoritas laudando affinitatem naturarū ſpūalium, ꝓ rōne ſā & rationis ſumptæ, & argumento ſatisfacit ꝓportionalis affinitatē apud nos impedientē, illi nō ipedire dicit. Et ex his patet ſolutio obiectionū, q̃ ſunt de naturis cognoſcibilium aūt receptibilium abſolutè loquuntur. Non aūt hic de cognitis & cognoſcentib. in actu, de quib. eſt alia, immo oppoſita ratio, vt patet ex dictis.

Concl.

D. 246.

Articvlvs III.

Vtrum angeli per ſua naturalia Deū cognoſcere poſſint.

S. Bona. 2. ſ. d. 3. q. 2. ar. 2. Cap. 2. d. 3. q. 2. con. 6.

Ad tertium ſic ꝓcedit. Vr̃, q angeli per ſua naturalia Deum cognoſcere nō poſſint. Dicit enim Diony. * 9. cap. de diui. nomi. q Deus eſt ſup omnes cœleſtes mentes, incōprehenſibili uirtute collocatus. Et poſtea ſubdit, quòd quia eſt ſupra omnem ſubſtātiam, ab omni^h cognitione eſt ſegregatus.

¶2 Præt. Deus in infinitū diſtat ab itellectu angeli. Sed in infinitā diſtantia nō pōt^h attingi. Ergo vr̃ q angelus per ſua naturalia ñ poſſit Deū cognoſcere.

¶3 Præt. 1. Corin. 13. dr̃. Videmus nunc per ſpeculū in ænigmate, tunc aūt facie ad faciem ex quo uidetur, q ſit^h duplex Dei cognitio. Vna qua vr̃ per ſui eſſentiā, ſecundùm quam dicit̃ uideri facie ad faciem. Alia ſecundùm q videt̃ in ſpeculo creaturarū. Sed primā Dei cognitionē angel⁹ habere nō potuit per ſua naturalia, ut ſupra oſtenſum * eſt. Viſio aūt ſpecularis, angelis non conuenit: qa nō accipiūt diuinā cognitionē à rebus ſenſibilibus: ut dicit Dino. * 7. cap. de diui. nom. Ergo angeli p ſua naturalia Deū cognoſcere non poſſunt.

Sed contra. Angeli ſunt potentiores in cognoſcendo q̃ homines: Sed hoīes per ſua naturalia Deum cognoſcere pñt

B ſecundū illud Rom. 1. Quod notum eſt Dei, manifeſtū eſt in illis. Ergo multò magis angeli.

Respon. Dicēdū, q ^m angeli aliquā cognitionem de Deo habere poſſunt p ſua naturalia.^n

Ad cuius euidentiā conſiderandū eſt, q aliquid tripliciter cognoſcitur. Vno mō per pręſentiā ^d ſuæ eſſentiæ in cognoſcēte, ſicut ſi lux uideat̃ in oculo. Et ſic dictū eſt * q angel⁹ intelligit ſeipſum. Alio mō p præ

C ſentiā ſuæ ſiſitudinis in potētia cognoſcitiua: ſicut lapis vr̃ ab oculo p hoc, q ſimilitudo eius reſultat in oculo.^c Tertio mō p hoc, q ſimilitudo rei cognitæ nō accipit̃ imediatè ab ipſa re cognita, ſed à re aliqua, in qua reſultat: ſicut uidem⁹ hoīem in ſpeculo. Primæ igit̃ cognitioni aſſimilat̃ diuina cognitio, qua p eſſentiam ſuam vr̃. Et hæc co

D gnitio Dei, non pōt adeſſe creaturę alicui per ſua naturalia, ut

* ca. 7. inter princi piū & medium.

Concl. m.

D. 818.

* Ar. 1. huius quæſt.

183 63 & b 84

SVPER QV. LVI. ARTIC. III.

Ferr. 3. Cont. c. 49. 52. Scot. 2. d. 3. q. 8. Bannes ar. 3.

Parcella per nom. 186

Titulus clarus eſt, hoc adiecto, q vt in præcedentibus diximus, ſequitur ſimul modū quo angelus naturaliter cognoſcit Deum.

¶ In corpore articuli quatuor facit. Primò ponit cōcluſionem reſponſiuā affirmatiuē, ſ. hanc. ſ. Angeli pñt per ſua naturalia aliquā cognitionem hēre de Deo. Secundò, declarat, ponēdo modū talis cognitionis. Et hoc facit diſtinguendo tres modos, quibus res eſt viſibilis, & applicādo eos ad Deū, reſpectu intellectuum creatorum, medio loco ponēdo modum, quo Deus realiter cognoſcit ab angelo, & clarè patet oīa in lra. Tertio, pbat concluſionē iā modificatā, ſ. q angel⁹ cognoſcit Deū per ſimilitudinē immediatè ab eo habitā ſic, ſ. angelo ēim preſſa ſubſtantialiter ſimilitudo diuina eſt ꝑp ſuā ſubſtātiā intelligit Deū tanquā ꝑ ſpeciē imediatè ipreſſā ab eo, & tenet cōſequētia, qa ſubſtātia à ſolo Deo eſt. Quartò, tādem taciter obiectioni, quia poſſet quis credere, q talis cognitio Dei eſſet eius uiſio, ꝓpterea qa experimur in nobis, cognitionē p ſpeciē immediatè ab obiecto impreſſam, uiſionis rōnē habere. Facit aūt hoc, aſſignādo primo cām, quare talis cognitio Dei in angelo non eſt uiſio Dei, qa. ſ. nulla ſimilitudo creata ſufficit ad repræſentandū Deum perfectè. Secundò declarādo, q talis cognitio magis declinat in alterū extremū, ſ. uiſionē ſpecularem ex illa met cā, ſ. elongatione à primo extremo, ſ. uiſione faciali, & ex hoc q angelus dicitur ſpeculum Dei.

¶ Circa hāc concluſionem ſic modificatā, dubiū occurrit ex tribus cap. Primò, ex imperfectione cognitionis talis, quia ſecūdū hoc ſequeretur, q angelus nō haberet niſi cognitionē cōfuſam de ipſo Deo, & tenet ſequela, qa ſubſtātia angeli nō repræſentat id, quo Deus cōſtituitur in eſſe ꝓprio, & diſtinguitur ab alijs, ſicut nec repñtat id, quo alius angelus diſtinguitur ab eo. Et cōſequenter ſi angelus p ſolam ſubſtātiā ſuā cognoſceret alios angelos, nō cognoſceret eos diſtinctè, ꝓp rōnem ꝓdictam. ergo cognoſcendo Deū per ſolā ſubſtātiā ſuam, nō cognoſcit eū diſtinctè: quod eſt inconueniens. Secundò obiicit Scotus in 2. di. 3. q. 9. ex rōne diſcurſus, ſic. Cognitio per ſimilitudinē repræſentantē ut cognitam, eſt cognitio diſcurſiua: ſed cognitio angeli de Deo p ſubſtātiā angeli, eſt p ſimilitudinē repñtantē ut cognitā: ergo eſt diſcurſiua, hoc eſt inconueniēs apud te, q negas diſcurſum in angelis, & eſſet inconueniēs ſimpliciter ponere, q prima & perfectiſſima cognitio naturalis, quam habet angelus de Deo, ſit diſcurſiua, dato q angelus poſſet diſcurrere. Maior ꝓbatio patet, ex diſta inter ſpeciē repñtantē ut rōnem cognoſcendi, qualis eſt ſpecies in oculo, & repñtantē ut cognitam, qualis eſt ſpecies in ſpeculo. Minor uero relinquitur per ſe nota: quoniā angelus non niſi cognoſcendo ſe, cognoſcit Deum, cū cognoſcit ipſum per ſuā ſubſtantiā. Tertiò arguit idē ibidem ex poſſibilitate & rationabilitate, ponendi in mente angelica

A ſpeciem intelligibilē repræſentantē diſtinctè, non tñ adæquatè & comprehēſiuè Deū, quemadmodū ponitur ſpecies intelligibilis alterius angeli. Et tripliciter nititur hoc probare. Primò, quia homo in ſtatu innocētiæ hēbat cognitionē, de ultimo fine in ſpāli, & nō ſolū in cōi, ut mō habet. ergo angelus ſecūdū naturā ſuā hēt cognitionē de illo in ſpeciali maiorē, qd eſt cognoſcere diſtinctè: tenet conſequētia: qa beatitudo naturalis angeli eſt maior naturali beatitudine hoīs in ſtatu naturæ cōditæ. Secūdò ſic. Paulus raptus ad uidēdum Deum, potuit memiſſe eius qd uideat. ergo potuit in eo ſtatu primi ſpecies obiecti qd uideat. tenet cōſequentia, quia aliter nō meminiſſet. Antecedēs uerò ex ipſo Apoſtolo patet, q recordabatur ſe audiſſe arcana uerba, quæ non licet homini loqui &c. Tertiò, quia cognitio matutina apud Auguſtinū, eſt cognitio rerū in uerbo, & prior cognitione ueſpertina, & cōpetens angelis an beatitudinem. ergo erat in eis cognitio diſtincta Dei, per aliquam ſpeciem intentionalem ut rationem cognoſcendi. tenet conſequentia: quia cognitio matutina eſt diſtincta cognitio rerū in uerbo, impoſſibile eſt aūt q in eā cōſiſte cognita, cognoſcātur effectus diſtincti & ordinati.

¶ Ad euidentiā huius difficultatis conſiſtētis in hoc an ſ. ponēda ſit aliqua ſpēs intelligibilis ipſius Dei, an ipſa eſſentia ſubſtantiæ intellectualis, locum ſpeciei intelligibilis repræſentantis Deū tali intellectui, ſufficiēter ſuppleat. Primò uidendū eſt, qd requirit̃ ad diſtinctè repñtare aliquid. Scdò an ſit poſſibile dari repñtatiuū Dei diſtinctè ĩ eſſe naturali, uel itētionali.

¶ Quoad primum, breuiter ſciendum eſt q repræſentari diſtinctè non dr̃ res, niſi repræſentetur illa conditio, qua formaliter conſtituitur in ſuo proprio & eſſentiali eſſe, ut patet inductiuē. Non .n. homo diſtinctè repræſentatur, niſi rationali repræſentato, ſuppoſito q rationale ſit propria & eſſentialis differentia hominis. Et ſimiliter albedo diſtinctè non repræſentatur, niſi ultima ſua differentia repræſentetur. Vnde Deus non di-

E ſtinctè repræſentabitur, niſi repræſentetur id, quod ſe habet ad ipſum quaſi eſſentialis & propria differentia conſtitutiua eius, in hoc, q eſt eſſe Deum. Hæc de primo.

¶ Quoad ſecundū ex parte repñtatiui, ſciendum eſt, q quātū contingit eſſe repræſentatiuū, tantū contingit eſſe cognitionē. Et propterea à deſtructione cōſequētis arguendo, ſi nō contingit eſſe tantā cognitionē, nec poſſibile erit eſſe tm̃ repræſentatiuū: ſed impoſſibile eſt dari naturaliter tantā cognitionē Dei in creatura, ſ. q ſit eius cognitio diſtincta. ergo impoſſibile eſt dari repræſentatiuū Dei diſtinctè. Quòd autem talis cognitio ſit impoſſibilis* pbat̃ ex eo, q cognoſcere diſtinctè, eſt cognoſcere ultimam differentiam, uel id, quod ſe habet ut ultima differentia. Cognoſcens aūt rem uſq; ad ultimā differentiā incluſiuè, non ſolū ſecūdū qd terminat qōnē an eſt, ſeu quia eſt, ſed ſcdm qd determinat qōnē quid eſt, cognoſcit ſufficiēter ex natura rei à priori oīa conuenientia illi rei: qa ſermo diffinitiuus ſoluit omnes difficultates, & principium omnis demōſtrationis eſt quod quid eſt, qd nulli creaturæ naturaliter conuenire

poteſt re ſpectu Dei, de tali obiecto qd eſt De⁹. Ex pte verò obiecti aduertendū eſt, ꝙ ſi de diuinis balbutiēdo loq licet, irrepſentabilitas eius reſurgit ex eo, ꝙ infinitū eminentiæ ut ſic, nō eſt diſtinctè repſentabile. Vñ quis ſapiētia diuina poſſit repſitari per aliqd creatū diſtincte, non tñ diſtinctè repſentatur inquantum infinita, niſi quo ad qōnē an eſt. ſed cōſtitutiuū ꝓpriū Dei, puta deitas ut ſic, eſt eius infinitā ergo eſt irrepſentabile diſtinctè. patet minor, qa non eſt imaginādū, ꝙ infinitas ſe hēat ad deitatē quēadmodum ſe hēt ad rōnes attributales. Nā n. quēadmodū ſapientia & bonitas ſunt qdam rōnes formales ſeu realitates ſecūdū ſe, & infinitatē uel finitatem ſortiuntur, ut modum quātitatis pfectionalis, ita deitas ſortiť infinitatē, ſed ſhnitas eſt ipſum quod quid erat eſſe deitatis: alioqn Deus nō eſſet primò eſſentialiter & intrinſecè eius infinitum.

*q. 12. ar. tic. 4.

Concl. pars m. D. 485. 56

Ex his aūt patet, qd dicendū ſit ad primā obiectionē. Nā uitando oēm cognitionē rei citra qdditatiuā cognitionē confuſā, cōcediť ꝙ oīs cognitio poſſibilis haberi d Deo à creatura naturaliter eſt confuſa, qa non quidditatiua.

D. 366. 61

Ad ſecundā verò obiectionē, q eſt Scoti, dř ꝙ maior eſt ſimpliciter falſa, ut patet d cognitione Sortis p ſpeciē eius in ſpeculo. Talis n. fit p ſimilitudinē repſentātē ut cognitā: & tñ non eſt diſcurſiua. Nec obſtat ſi dicať, ꝙ Sortes tūc nō apprehēdiť ab eadē potentia. ſ. uiſiua, ſed p accidēs ab altera potētia: quēadmodū uidētes Sortē, dař uidere uinū, hoc enim magis facit ad ꝓpoſitū, qā ex hoc, nō impeditur rñſio data, ſed ſiue p ſe, ſiuè per accidens, ſiuè per eandē potentiā, ſiue per diuerſam, ſatis eſt ꝙ cognoſcēs per ſimilitudinē ut cognitā, non oportet ꝙ diſcurrat. Hoc.n. firmato, facillimè patet, quò angelus abſque diſcurſu p eſſentiā ſuā cognoſcere pōt Deū ex illo principio. Quæ ſunt diuerſa & diſperſa in inferioribus, unitè præhabentur in uno ſuperioris ordinis. Et ꝓpea, quēadmodum angelus per unā uirtutē cognoſcitiuā pcipit nobiliori mō, quicquid nos per tot uirtutes cognoſcitiuas apprehendimus & intelligimus: ita p unā uirtutē & unā ſpeciē, eminētius pōt habere qd nobis cōuenit p diuerſas potētias ac ſpecies ſe cōſequentes. Ac p hoc potētia per ſpeciē repſentantē ut cognitā, eminētius repſitati cognitionē elicere abſq; diſcurſu per eandē uirtutē, & aliq; alia ſpecie, ſicut nos abſq; diſcurſu, per cōſequentē ſpeciē & potentiam facimus. Dicitur ſecundo, ꝙ ſimilitudo repræſentans ut cognita, eſt duplex, qdā ut cognita tantum, quædā ut cognita, & rō cognoſcēdi ſimul, ut patet de eſſentia diuina reſpectu eſtium ſimpliciter. Et tunc dico, ꝙ quicquid ſit de repræſentante primo modo, falſa eſt maior de repræſentāte ſecundo mō, & ꝙ eſſentia angeli tali mō repræſentat ex ſua excellentia: undè & S. Th. in corpore articuli dicit, ꝙ cognitio iſta aſſimilatur cognitioni per ſpeciē ab obiecto impreſſam immediate repræſentantem tamen imperfectè. Et ſic argumentum perit & ꝓpter excellentiā intellectus angelici, & propter excellentiā ſubſtantiæ eius ut repræſentatiuæ. Nec obſtat ꝙ eſſentia angeli nō ſit [illegible] Deū [illegible] qd contineat ipſū participatum.

Ad obiectionē aūt tertio loco adductā ex Sco. dř ꝙ arch[illegible] mo, nec angeli quo[illegible] eſſe: ſtatu naturæ potuit habere cognitionē diſtinctā, quiddi[illegible] ipſius Dei, ꝙ mus in latitudinē cognitionis nō quidditatiuæ pfecti⁹ homo cognouerit ſtatu innocentiæ, q̄ nunc, & perfecti⁹ angeli q̄ hō, & inter eos, un⁹ perfecti⁹ altero. Sed arguēs decipitur in hoc, qa ſupponit ꝙ cognitio Dei nō in cōi, ſed in ſpāli ſit cognitio quidditatiua, quam nega[illegible] mus ab angelis, cū tñ conſtet, ꝙ ſtat cognoſcere aliqd in ſpāli, & nō quidditatiuè. Ad id uerò qd obiicit de memoria rapti, dř à S. T. expreſſè, ꝙ non potuit remanere ſpecies obiecti, quā potuerit accipere ſpēs rerū uiſarū in uiſione, vñ & Paulus non meminit obiecti, niſi in cōfuſo, & qa ſunt ſpēs rerū uiſarū, ꝓpter qd dixit in numero plurali, arcana uerba, [illegible] q non licet homini loqui. Ad ultimū de cognitione matutina, dicitur negando ꝙ cognitio matutina fuerit in angelis an beatitudinē. Quāuis & eſt conſequentia nō uideatur neceſſaria, qa nō eſt remota ꝙ in cā non quidditatiue cognita, aliquis effectus ordinatè cognoſcatur diſtincte. Quis impoſſibile ſit tali cognitione cognoſcere oēs effectus.

*In corp. ar.

Perueſſa per ratione. 4 5 6

Idem ſup. 1. 1. & ar. 4. 1. L. Ferr. 2. cont. 5. & ſec. 1. 5. 1. & c. 2. & 3.

ſupra dictū * eſt. Tertiæ autem cognitioni, aſſimilať cognitio qua nos cognoſcim⁹ Deū ī oīa ꝑ ſiſitudinē ei⁹, in creaturis reſultātē, ſm illud Ro. 1. Inuiſibilia Dei ꝑ ea q̄ facta ſunt intellecta cōſpiciuntur. vñ & dicimur Deū videř ī ſpeculo. Cognitio aūt, qua angelus ꝑ ſua naturalia cognoſcit Deū, media eſt inter has duas: & ſimilať illi cognitioni, qua vř res ꝑ ſpeciem ab ea acceptam. Quia.n. imago Dei eſt in ipſa natura angeli impreſſa ꝑ ſuam eſſentiā, angel⁹ Deū cognoſcit, īquātū eſt ſimilitudo Dei:[m] non tñ ipſam eſſentiā Dei uidet, qa nulla ſiſitudo [d] creata eſt ſufficiēs ad repſentandā diuinā eſſentiā. Vñ magis iſta cognitio tenet ſe cū ſpeculari, quia & ipſa natura angelica eſt quoddam ſpeculū, diuinam ſimilitudinē repreſentās.

G

H

AD PRIMVM ergo dicēdum, ꝙ Diony. loqť de cognitione[d] compræhenſionis, ut expreſſe eius uerba oſtēdūt. Et ſic à nullo intellectu creato cognoſcit.

AD II dicendum, ꝙ propter hoc, ꝙ intellectus & eſſentia angeli in infinitū diſtāt à Deo, ſequitur, ꝙ nō poſſit ipſum cōprehendere, nec per ſuam naturam eius eſſentiā uidere. non tamen ſequitur, ꝙ propter hoc nullam habeat eius cognitionem: quia ſicut Deus in infinitū diſtat ab angelo: ita cognitio, quam Deus habet de ſeipſo, in infinitum diſtat a cognitione, quam angelus habet de eo.

AD III dicendū, ꝙ cognitio quā naturaľr angelus habet de Deo, eſt media inter utrāq; cognitionem: & tñ magis ſe tenet cum una, ut ſupra dictum * eſt.

QVAESTIO LVII.

De angelorum cognitione reſpectu rerum materialium, in quinque articulos diuiſa.

DEINDE quæritur de his materialibus, quę ab angelis cognoſcuntur.

ET CIRCA hoc quæruntur quinque.

¶Primò, Vtrum angeli cognoſcāt naturas rerū materialiū.

¶Secundò, Vtrum cognoſcant ſingularia.

¶Tertio, Vtrum cognoſcant futura.

¶Quartò, Vtrum cognoſcant cogitationes cordium.

¶Quintò, Vtrum cognoſcant omnia myſteria gratiæ.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum angeli cognoſcant res materiales.

AD PRIMVM ſic proceditur. Vř, ꝙ angeli non cognoſcant res materiales.[h] Intellectū.n. eſt perfectio intelligētis res aūt materiales non poſſunt eſſe perfectiones angelorum, cū ſint infra ipſos. Ergo angeli non cognoſcūt res materiales.

I

SVPER QV. LVII. ARTIC. I.

Ferr. 2. cont. c. 97. Bannes. q. 57. ar. 1.

TItulus clarus eſt.

In corpe articuli una cōcluſio reſſiua. Angeli cognoſcūt res materiales per ſpēs intelligibiles exiſtētes in eis. Et pbať nō. In angelis cōnueniūt res materiales ſecūdū eſſe intelligibile ergo ancedēs hēt duas partes, & quo ad primā. ſ. ꝙ cōtineantur, pbať à S. T. quia ordo uniuerſi hoc hēt, ut inferiora in ſuperiorib⁹ cōtineatur excellētiori mō, ſ. magis unitè & ſimplici⁹, & declarať quia ex cōnectiā oīum i Deo. Sed angeli ſunt ſuprema i entib⁹ quia ꝓpinquiſſimi Deo, igiť. Quo ad ſecūdā uerò partē, quia ꝗ continetur ī aliquo, ſunt i eo ſecūdū modū cōntinētis, ac p hoc, cū angeli ſint intellectualis naturæ oīa q ſunt i eis, ſunt in eis intelligibiliter: & declaraťex ſimili ꝓportione rerū ad cōntinētiā Dei. ¶Aduerte hic unū, ꝙ ex ui iſtius ꝓceſſus nihil aliud infertur, niſi ꝙ angeli continent res materiales intelligibiliter. Verū aūt illud eſſe intelligibile, quo ſimpliciori & immaterialiori mō ſunt in angelis res materiales, q̄ in anima ſint, ſpſentet res materiales, ſit eſſe ſubſtātiale ipſorū angelorū, ut quidā Peripateticorū, uel eſſe intētionale p ſpēs. ſ. intelligibiles, ex hoc proceſſu non habetur. Sed S. T. concluſit, tale eſſe ſore intentionale, quia iam in præcedenti quæſtione determinauerat, ꝙ eſſe ſubſtantiale angeli ſecundū ſe ſolum, non eſt ratio perfectionis, ut ſiue [illegible] undè ſibi aſſimiletur alia ſecundum proprias eorū differentias.

K

¶2 Præt.

¶2 Præt. Viſio intellectualis eſt eorū, q̄ ſunt ī aīa ꝑ ſui[h] eſſentiā, vt dř in[*] glo. 2. ad Cor. 12. Sed res materiales nō poſſunt eſſe in aīa hoīs, vel in mēte angeli ꝑ ſuas eſſentias. Ergo nō poſſunt intellectuali viſione cognoſci, ſed ſolū imaginaria, qua apprehēdunt ſimilitudines corporū: & ſenſibili, quæ eſt de ipſis corporibus. In angelis autem, nō eſt viſio imaginaria & ſenſibilis, ſed ſolum intellectualis. Ergo angeli materialia cognoſcere non poſſunt.

*Hic ca Aug. 12. ſup. Gen. ad litter. c. 24. t. 3.

A

¶3 Præt. Res materiales non ſunt[h] intelligibiles in actu, ſed ſunt cognoſcibiles apprehenſione ſenſus & imaginationis, quæ non ſunt in angelis. Ergo angeli materialia non cognoſcunt.

SED CONTRA Quicqd pōt inferior virt⁹, poteſt virtus ſuperior. Sed intellectus hoīs q eſt ordine naturæ infra itellectū angeli, pōt cognoſcere res materiales. Ergo multò fortius intellectus angeli.

B

114

RESPON. Dđm, ꝙ talis ē ordo in rebus, ꝙ ſuperiora ī entibus ſunt pfectiora inferioribus[c], & qđ in inferiorib⁹ cōtineť deficiēter, & partialiter, & multipliciter, ī ſuperiorib⁹ cōtineť eminēter, & p quādā totalitatē & ſimplicitatē. Et ideò ī Deo, ſicut in ſummo rerū vertice, oīa ſupſubſtaliter pexiſtūt, ſm ipſū ſuū ſimplex eē, vt Dio. dicit ī * li. de diui. no. Angeli aūt īter cæteras creaturas ſunt Deo ꝓpinquiores & ſimiliores. Vñ & plura participāt ex bonitate diuina & pfecti⁹, vt Dio. dicit ī 4. c. cę. hier. Sic igiť oīa mālia ī ipſis angelis pexiſtūt, ſimplici⁹ qdē & imateriali⁹, q̄ ī ipſis reb⁹: multiplici⁹ aūt & impfectius q̄ ī Deo. Oē aūt qđ ē ī aliquo, ē in eo p modū ei⁹ in quo eſt. Angeli aūt ſm ſuā naturā ſunt intellectuales[*]. Et ideò ſicut[m] Deus p ſuā eſſentiā materialia cognoſcit, ita angeli ea cognoſcūt p hoc, ꝙ ſūt ī eis p ſuas itelligibiles ſpecies.[n]

*Li. 1. de ſi. [illegible] ad finem [illegible] paul. [illegible] & c. 4. [illegible] Concl. m. 149 153

C

AD PRIMVM ergo dđm, ꝙ intellect⁹ ē pfectio ītelligētis ſm ſpeciē intelligibilē, quā hēt ī intellectu. Et ſic ſpecies itelligibiles q̄ ſūt ī intellectu angeli, ſunt pfectiones & actus intellectus angelici.

D

AD II dđm, ꝙ ſenſus nō apprehēdit eſſentias rerū, ſed exteriora accidētia tm: ſimiliter neq; imaginatio: ſed apphēdit ſolas ſimilitudines corporū: intellectus aūt ſol⁹ apphēdit eſſentias rerū. Vñ in[*] 3. de aīa dř, ꝙ obiectū intellectus ē qđ[d] qđ ē, circa qđ nō errat, ſicut neq; ſenſus circa ꝓpriū ſenſibile. Sic ergo eſſentię rerū māliū ſunt in intellectu hoīs, vř angeli, vt itellectus ē ī itelligēte, & nō ſm eē ſuū reale[*]. Quædā verò ſūt q̄ ſūt ī itellectu uel ī aīa ſm vtrūq; eē. Et vtrorūq; ē viſio itellectualis.

*Li. 3. de aīa. text. 26. [illegible] D. 712

b 84 184

AD III dđm, ꝙ ſi angelus acciperet cognitionē rerū materialiū ab ipſis rebus materialib⁹, oporteret ꝙ faceret eas intelligibiles actu, abſtrahendo eas. ſi aūt accipit cognitionē earū à reb⁹ materialib⁹, ſed p ſpecies actu itelligibiles rerū ſibi cōnaturales[e], rerū materialiū notitiā hēt, ſicut intellect⁹ nř ſm ſpēs quas itelligibiles facit abſtrahēdo.

E

Perueſſa per rationem 181 187

SVPER QV. LVII. ART. II.

Ferr. 2. cont. c. 98. Capr. 2. d. 3. q. 2. [illegible] Bannes. ar. 2.

[illegible]

TItulus eſt clarus aduertēdū ꝙ de ſingularib⁹ materia-[illegible]

ARTICVLVS II.

Vtrum angelus cognoſcat ſingularia.

AD SECVNDVM ſic procediť. Vř, ꝙ angelus ſingularia ñ cognoſcat. Dicit.n. Philoſoph⁹ in * 1. Poſt. ꝙ ſenſus eſt ſingulariū: rō verò vel[h] intellectus, uniuerſaliū. In angelis aūt non eſt, vis cognoſcitiua, niſi intellectiua, vt ex ſuperioribus patet. † Ergo ſingularia nō cognoſcūt.

¶2 Præt. Oīs cognitio eſt p[h] aſſimilationē aliquā cognoſcētis ad cognitū. Sed nō vř ꝙ poſſit eſſe aliqua aſſimilatio angeli ad ſingulare, inquātū eſt eſt ſingulare, cū angel⁹ ſit immaterialis, vt ſ. * dictū ē; ſingularitatis uerò principiū ſit mā. Ergo angel⁹ nō pōt cognoſcere ſingularia.

¶3 Pręt. Si angelus ſcit ſingularia, aut p ſpecies ſingulares, aut p ſpēs uniuerſales. Nō p ſingulares: qa ſic oporteret ꝙ hēret ſpecies infinitas. Neq; p uniuerſales: qa[h] vniuerſale nō eſt ſufficiēs principiū cognoſcēdi ſingulare inquātū eſt ſingulare, cū in uniuerſali ſingularia nō cognoſcātur niſi in potētia. Ergo angel⁹ ñ cognoſcit ſingularia.

SED CONTRA Nullus pōt cuſtodire qđ nō cognoſcit: ſed angeli cuſtodiunt homines ſingulares, ſm illud Pſal. 90. Angelis ſuis mandauit de te &c. Ergo angeli cognoſcunt ſingularia.

RESPON. Dicēdū, ꝙ quidam totaliter ſubtraxerunt angelis ſingulariū cognitionē. Sed hoc primò qdē derogat catholicæ fidei, q ponit hæc inferiora adminiſtrari p angelos[r], ſm illud Heb. 1. Oēs ſunt adminiſtratorij ſpiritus. Si aūt ſingulariū notitiā nō haberēt, nullā ꝓuidentiā habere poſſent de his, q̄ in hoc mūdo agunť, cū actus ſingulariū ſint. Et hoc eſt cōtra illud qđ dř Eccleſ. 5. Ne dicas, coram angelo nō ē ꝓuidētia. Scđò ēt derogat philoſophiæ documētis, ſm q̄, ponunť angeli motores cæleſtium orbiū: & ꝙ eos moueāt ſm intellectū & uoluntatē. Et ideò alij dixerūt, ꝙ angelus hēt qdē cognitionem ſingulariū: ſed in cauſis uniuerſalibus[r]. ad quas reducunť particulares oēs effectus: ſicut ſi aſtrologus iudicet de aliqua eclipſi futura p diſpoſitiones cæleſtiū motuum. Sed hæc poſitio, pdicta inconuenientia non euadit: qa ſic cognoſcere ſingulare in cauſis uniuerſalibus, nō eſt cognoſcere ipſum vt eſt ſingulare: hoc eſt, ut eſt hic & nūc. Aſtrologus.n. cognoſcens eclipſim futurā p cōputatione cæleſtiū motuū, ſcit ea in

lib⁹ ē hic q̄ſtio, & de modo cognoſcendi. ¶In corpor quatuor facit. Primò tractat opinionem totaliter negatiuā, q vř Auerrois. ſ. ꝙ angeli non cognoſcūt hęc ſingularia. Et impugnat eā dupliciter. Primò ex ꝓuidētia & adminiſtratiōe angelorū circa hæc, ex authoritate Apoſto. Scdò, ex motione orbiū cæleſtiū p itellectū & uolūtatē, iuxta Ariſ. 12. Meta. cō. 36. & 37. Secūdò, tractat opinionē aliā forte Auicennæ, dicētis, intelligentias cognoſcere ſingularia cognoſcēdo vniuerſales cās. Et impugnat eā ſimili mō dupliciter, eiſdē medijs adiūgēs hoc, ꝙ cognoſcere ſingulare ī cauſis vniuerſalibus, nō ē cognoſcere ſingulare, vt ſingulare eſt. Et declarat hoc exēplo cognitionis, quā hēt aſtrologus d hac eclipſi, quā ſp ignorat vt hanc, niſi ſenſu pcipiat eā. ¶Circa rōnē hāc dubiū occurrit. Quia ſi vř verū illud aſſumptū. ſ. cognoſcēs ſingulare in cauſis vniuerſalib⁹, nō cognoſcit ſingulare in quātū hoc: tūc ſequēdo exēplū de aſtrologo, manifeſtū ē, ꝙ ſciēs rectè cōputare mot⁹ aſtrorū, ſciet non ſolū eclipſim qñq; eſſe, ſed & tali die, tali hora, & tali minuto, & in tali loco: & breuiter ſciet nūc & hic eſſe. Quia hmōi ſingularia, & inquātum ſingularia, ſunt determinata in cauſis ſuis quo ad oēs cōditiones, nec poſſunt aliter ſe habere. ¶Ad hāc obiectionē dř, qđ nūquā aſtrologus habebit certā cognitionē d aliquo ſingulari quāuiſcūq; neceſſario, niſi p ſenſum, qa cōcluſio ſingularis, nō pōt ſciri ex maiore & minori in vniuerſalibus: ſed oportet alterā ſmiſſarū eſſe ſingularē.

†q. 15. ar. 5.

*q. 50. ar. 2.

541

58 90

Singularem

Singulare aũt ꝓpoſitionem cogitatiua format. Et decipitur in hoc obijciẽs, q̃a nõ aduertit, ꝙ ſcire nũc ſolẽ eſſe in tali ſigno, & lunã in tali, nõ ad ſciẽtiã, ſed ad ſenſum ptinet, & tñ ſine hoc non põt cõputari. ergo in tali anno erit eclypſis. Ad ſcientiã.n. hoc vniuerſale tm̃ ſpectat. ſ. ꝙ quotieſcunq; ſol & luna ſunt in talib⁹ ſignis &c. & ꝙ à tali ſigno ad aliud ſignũ tm̃ tẽporis cõputat̃, & ſimilia. Ex quibus nunquã ſcit aliqd ſingulare, niſi ſubſumatur: ſed nũc eſt ſic, quod per ſenſum oportet haberi.

Concl. iii ¶ Tertio rñdet q̃ſito vna cõcluſione affirmatiua. ſ. Angeli cognoſcunt ſingularia. Et ꝓbat eã, q̃a q̃ ſunt diſperſa in inferioribus, cõueniunt vnitè in ſuperiori, ut patet de ſenſib⁹ particularib⁹ reſpectu ſenſus cõis. Igitur q̃ nos p diuerſas potentias cognoſcim⁹, angel⁹ vnica apprehẽdit. Et cõfirmatur authoritate Ariſto. reputantis inconueniens, litem cognoſci à nobis & non à ſuperioribus.

282 285

¶ Circa rõnem adductã ad ꝓbãdum hãc primã cõcluſionem, dubiũ occurrit. Propterea, q̃a illud principiũ, Quæ ſunt diſperſa in inferioribus, adunãtur in ſuperiori, põt intelligi dupliciter. ſ. ꝙ adunentur eminenter & formaliter: quemadmodum in ſenſu cõi adunãtur ſentire propria ſenſibilia ſenſuum exteriorum, & in Deo perfectiones attributales. Alio mõ, eminẽter quidẽ, ſed non formaliter, quemadmodũ inferiora ſunt in ſole. Et ſi primo mõ, ad hoc propoſitum aſſumptum dicat̃, cũ nõ ſit uerũ, uniuerſaliter rõ ruet. Si uerò ſcdo mõ, cõcludit oppoſitũ. Si aũt indiſtinctè aſſumptũ ſit, indiſtinctè ẽt infert; ergo oẽs cognitiones noſtræ eminenter continentur in angelo. Et non poterit inferri ex hoc: ergo cognitio ſingulariũ erit in eo formaliter, qm̃ dicã ꝙ cognitio angeli eſt altioris ordinis, & non formaliter continens cognitionem ſingularium. Et confirmat̃ obiectio hæc, quia conſtat ꝙ intellectus noſter eſt uirtus altior I omnibus ſenſibus, & tamen ipſo non adunantur cognitiones ſingularium ſic, quòd ipſe cognoſcat ſingularia, niſi fortè acquiſitè & indirectè, ex admiſtione ad ſenſus. Vnde ſi ratio ualeret, concluderet etiam de intellectu noſtro, & quia non concludit de illo, igitur ſimpliciter non ualet.

¶ Ad obiectionẽ hãc dr, ꝙ ꝓpoſitio illa indiſtinctè ſumitur ſic, ut intelligatur quãtum poſſibile eſt, iuxta modum ſuperioris. Ita ꝙ ſenſus eſt, diſperſa inferius adunari ſuperius eminẽtiori mõ, quo adunari poſſunt, iuxta ſuũ modum & capacitatem ſuperioris. Et ꝓpterea in his quæ poſſunt adunari eminenter & formaliter, infert adunationẽ talẽ. In his aũt quæ cõtingit eleuari eminenter tñ, nõ infert niſi adunationem eminentiæ. Et qm̃ cognoſcere quodcũq; obiectũ, eſt de gñe eorum, quæ poſſunt eleuari formaliter: ideò in his infert adunationẽ eminentem & formalẽ. Et ad inſtantiã de intellectu noſtro dupliciter dici põt, primo negando, ꝙ ipſe non cognoſcat ſingularia, qm̃ K ſaltem in ſtatu ſeparationis cognoſcet ea. Scdo, & melius (iudicio meo) dr, ꝙ intellectus humanus non conſtituit aliũ gradum in ordine rerum, ſed clauditur in illo rerũ gradu, in quo hõ locatur. Et ꝓpterea non oportet ꝙ in ipſo habeat locum dicta propõ ſimpliciter, quæ de natura rei ſuperioris cõpletæ in ſpecie intelligẽda eſt. Res.n. incõpletas non oportet ſimpliciter ꝑhabere inferiora, ſed magis cõuenire & adunari cũ eis ad integrãdũ unũ pfectũ, ut contingit in hoĩe. Dixi aũt ſimpliciter, quia quodãmodo qcquid põt uirt⁹ noſtra inferior, põt & noſtra ſuperior, dum rem eãdem perfectius uel nobilius attingit.

¶ Quartò rñdet quæſito, quo ad modum cognoſcendi, dicens ꝙ angeli cognoſcunt ſingularia per ſpecies influxas à Deo, & ꝓbat, ſeu declarat hoc ſic. Res oẽs cauſantur à Deo, & quantũ ad formalia, & quantum ad materialia earum in proprijs naturis. ergo quoad eaſdem cauſantur à Deo in mentibus angelorum. ergo per tales ſpecies cognoſcent angeli ſingularia. Antecedẽs ſupponit. Prima uerò cõſequẽtia ex Auguſtino ẽt ſupponitur, volente res factas eſſe nõ ſolũ in ſeipſis ſed ẽt in mentibus angelorũ. Scda verò cõſequẽtia ꝓbatur ex ꝓportionalitate, q̃a quẽadmodũ ſe hẽt eſſentia Dei p quã oĩa cauſat ad cognitionẽ eius, ita ſimilitudines illius eſſentiæ ſcdm qđ eſt cã taliũ rerum ad intellectus, i quibus ſunt illæ ſimilitudines. Sed Deus ſcit oĩa p illã & quo ad uniuerſales, & quo ad particulares cõditiones, quia illa eſt ſimilitudo omnium quo ad oĩa: & quia ſcĩa ſua ẽ cã rerũ. ergo angelus p ſpecies extra plantas ab illa ſumma ſimilitudine cognoſcet oĩa facta, & quo ad cõditiões uniuerſales & ſingulares.

vniuerſali, & nõ ꝓut eſt hic & nũc, niſi p ſenſum accipiat. Adminiſtratio aũt & ꝓuidẽtia, & mot⁹ ſunt ſingulariũ, ꝓut ſunt hic & nũc. Et ideò aliter dđm, ẽ, ꝙ ſicut hõ cognoſcit diuerſis viribus cognitiuis oĩa rerum gñ̃a, intellectu qdẽ vniuerſalia G & immaterialia, ſenſu aũt ſingularia & corporalia: ita angelus p unã intellectiuã virtutem utraq; cognoſcit, hoc.n. rerũ ordo hẽt, ꝙ quãtò aliqd eſt ſuperius, tãto hẽat virtutẽ magis unitã & ad plura ſe extẽdẽtẽ. ſicut in ipſo hoĩe patet, ꝙ ſenſus cõis, q̃ eſt ſuperior q̃ ſenſus ꝓprius, licet ſit unica potẽtia, oĩa cognoſcit q̃ qnq; ſenſibus exterioribus cognoſcunt, & q̃dã alia q̃ nullus ſenſus exterior H cognoſcit, ſ. differentiã albi & dulcis. Et ſimile ẽt eſt ĩ alijs cõſiderare. Vñ cũ angelus naturæ ordine ſit ſupra hominẽ, incõueniẽs eſt dicere, ꝙ hõ quacũq; ſua potẽtia cognoſcat aliquid, qđ angelus ꝑ unam uim ſuã cognoſcitiuã. ſ. intellectũ, nõ cognoſcat: Vñ Ariſt. ꝓ incõueniẽti hẽt, ut litẽ quam nos ſcimus, Deus ignoret. ut patet in 1 de. aĩa. & in 3. met. Modus aũt quo intellect⁹ angeli ſingularia cognoſcit, ex hoc cõſiderari põt, quòd ſicut à Deo effluũt res ut ſubſiſtant in ꝓprijs naturis, ita ẽt vt ſint in cognitione angelica. Manifeſtũ eſt aũt ꝙ à Deo effluit in rebus non ſolum illud qđ ad naturã uniuerſalem pertinet, ſed ẽt ea q̃ ſunt indiuidua-

¶ Circa rõnem adductam ad probandum hanc ſecundam cõcluſionem, de modo cognoſcendi, occurrũt obiectiones Scoti in 2. diſt. 3. q. vltima. Vbi tripliciter illã rationẽ impugnat. Primò, quia nõ valet cõſequentia: Res fluunt à Deo quo ad materiam & formam: ergo fluunt in mente angeli quo ad cognitionem ſingularitatis, præcipuè apud te, qui tenes contra Commentatorẽ, ꝙ materia ſit pars quidditatis: ſed ſufficit ꝙ fluat in mente angeli vt pars quidditatis in eſſe cognito. Scdo, q̃a ſpecies influxa non eſt ratio cognoſcendi niſi quidditatem, vt alias probatum eſt. Tertiò, quia cum dicitur eſſentia diuina eſt ratio cognoſcendi tam ſingulare quàm quidditatem, ergo & ſpecies in mente angeli, dico, quòd ibi eſt ſophiſma procedendo à magis perfecto ad minus perfectum affirmatiuè.

¶ Circa ipſam concluſionem ſecundam multiplex obiectio occurrit. Et primo contra eam arguit Sco. in q. eadem, intendens ꝙ angelus cognoſcat ſingularia per ſpecies acquiſitas à rebus, & non per ſpecies influxas, primo, quia ſingulare, puta Sortes, cognoſcitur vt hoc, & non per ſpeciem quidditatis, ergo per propriam ſpeciem. ergo aut in angelo ſunt inditæ omnium ſingularium propriæ ſpecies, quod nõ eſt rõnabile, aut acquirit ſpecies ſingularium, cum cognoſcit illa, quod eſt intentum. Antecedens pro prima parte ſupponitur, quo ad ſecundam verò probatur, ex eo quòd hoc ſingulare non continetur determinatè ſub quidditate, vt hoc ſingulare eſt. Et probatur ab eodem multipliciter in 2. diſtin. 3. q. 2. contra primum argumentum, vnde ſumpſit Capreolus argumenta, quæ recitat, quæ nec ſunt facta à Scoto contra San. Thomam, nec militant contra eum omnia, ſed quædam quæ inferius adducentur.

¶ Secũdò ſic, Singulare cognoſcitur ab angelo quoad ſuam exiſtentiam actualem, ergo per ſpeciem acquiſitam: tenet conſequentia, quia nec ex notitia vniuerſalium, nec ex rationibus terminorum certificatur intellectus de complexo contingenti, quoniam illæ rationes, aut repræſentãt determinatè ſic ſe habere, ſeu me eſſe cras, aut indeterminatè. Si determinatè, igitur K impoſſibile eſt ipſum per ipſos terminos habere notitiam, ꝙ hoc ſit contingens. Si indeterminatè, ergo nunquam per hos terminos habebit quod determinatè ſcdeam: igitur oportet ꝙ accipiat aliunde notitiam huius.

¶ Tertiò ſic: Singulare cognoſcit̃ ab angelo intuitiuè. ergo accipit cognitionẽ ab ipſo. tenet conſequentia, quia ad cognitionẽ intuitiuã neceſſario cõcurrit ipſa res vt præſens. Et cõfirmatur, quia impoſſibile eſt cognitionẽ intuitiuã eſſe per ſpeciẽ eodẽ mõ repræſentantem, re manente & nõ manente, vt de ſe patet.

¶ Quartò directè contra concluſionem adduco rationes Scoti ex di. 9. loco allegato ad probandum, ꝙ una mere ſpecies intelligibilis non poteſt eſſe ratio angelo intelligendi omnia ſingularia alicuius ſpeciei. Et prima rõ eſt talis: Species vna repræſentans infinita ſingularia diſtinctè, ergo eſt infinitæ perfectionis. conſequens eſt impoſſibile, conſequentia verò ꝓbatur, quia vbi pluralitas infert maiorem perfectionẽ, infinitas infert infinitam perfectionem. Sed poſſe repræſentare plura, concludit maiorem perfectionem:

perfectionem: qm̃ includit perfectionẽ duarũ rõnum repñſentã A adæquatè. ergo poſſe repñſentare infinita, cõcludit infinitã perfectionẽ. Secũda uerò eſt, Iſta ſpecies quam ponis, aut repñſentat ſimiliter oppoſita pertinẽtia ad exiſtentias ſingulares, aut alterã partẽ cõtradictionis determinatè, aut ſucceſſiuè unam, modo aliã. Non primũ, q̃a ſic nihil repñſentaret. Nõ ſecundũ, q̃a ſic angelus cognoſceret oppoſitũ rei, & nunquã reliquũ. Nõ tertium, q̃a nunc eſſe repñſentatiuum & vniformiter ſe, & i in tellectu, non repñſentaret diſformiter aliquid. Tertia rõ eſt, quia ex iſta poſitione ſequit̃, ꝙ quodlibet ſingulare exiſteret, ſtatim eſſet mod naturaliter cui libet angelo, & ita diſtantia localis nõ impediret &c.

¶ Ad obiectiones contra rationẽ ad ſecundam concluſionem dicitur, quòd per ſe primò & directè intentum S. Th. eſt, quod q̃a à Deo effluit in angelum ſimilitudo Sortis, non ſolũ quo ad conditiones cões, ſed quoad condõnes ſingulares: ideò angel⁹ intelligit ipſum. Sed quia opinatur materiã eſſe principiũ ſingularitatis in reb. materialibus, & formam cõtrariis: Ideo in quæſtionibus de ve. q. 8. ar. 11. inuenitur, rõnem quã hic expreſſit per uniuerſale & indiuiduale, expreſſiſſe per formam & materiam. Vnde dupliciter reſpondeti poteſt. Primò, ꝙ quantum ad præſens ſpectat ꝓpoſitum, per accidens ſe habet materia & forma, quoniam uis rationis conſiſtit in hoc, ꝙ in angelo indita eſt ſimilitudo omniũ tam uniuerſalium quàm indiuidualium conditionum, quæcunque ſint, & per quæcunque naturalia principia habeantur. Secundò, ꝙ de materia poſſumus loqui dupliciter. Vno mõ, ſecundum ſeipſam. i. prout eſt in rerum natura. Alio mõ, ſecundum ꝙ ex ordine ad formam per intellectum abſtrahit̃, & ꝙ D materia ſecundo mõ cadit in quidditate rei naturalis. Primo verò modo indiuiduat, & ꝙ in propoſito eſt ſermo de materia, non uno tantùm mõ, ſed omnibus modis. Ita ꝙ intẽdit, ꝙ in angelo ſit ſimilitudo materiæ repræſentãs eã ſecũdum eſſe naturale, qđ habet exiſtendo in rerũ natura in rebus, & nõ ſolũ ſimilitudo eius ſecundũ quod eſt pars diffinitionis rerũ naturaliũ. Quod breuius dici poſſet, ꝙ in eo eſt ſimilitudo nõ materiæ, ſed materiæ ſignatæ, quã cõſtat in diffinitione nõ poni.

¶ Ad ſecundam obiectionem contra idem negamus, ꝙ ſpecies influxa ſit ratio cognoſcendi tantum quidditatem, nec aliquam adduxit unquam argumẽti rationem efficacem ad oppoſitum.

¶ Ad tertiam dicitur, ꝙ nulla eſt fallacia arguendo à communi exemplari ad conſimilitudinem exemplatorum, immò eſt locus neceſſarius, & non ſolũ rationabilis, quoniam quicqd conuenit uni ſimilium, ut ſic, conuenit & alteri. Talis autẽ eſt proceſſus ille fundatus ſuper hoc, ꝙ à Deo fluxerunt res in duplici E eſſe, naturali, & intentionali in mentibus angelorum. Ex hoc.n. manifeſtè ſequitur nõ ex ratione perfecti, aut imperfecti, ſed ex ratione ſimiliũ ꝙ ſimilitudo rei in eſſe naturali apud Deũ exiſtens, effecerit eſſe intentionale ſimile ſibi in mẽte angelica: ac per hoc illa ſpecies intentionalis repræſentet illa, quæ repræſentat diuina ſimilitudo, à qua eſt exemplata, nihil obſtante differentia ſecundum perfectum & imperfectũ.

¶ Ad obiectiones verò contra cõcluſionẽ ordinatè rñdẽdo ad primam, dicitur, ꝙ cognoſci per propriam ſpeciem, dupliciter contingit. ſ. adæquatè uel excellenter. Et quòd ſingulare ab angelo non cognoſcitur per propriã ſpeciẽ adæquatẽ, quia ſic ſequeretur infinitas ſpecierum, ſed per ſpeciẽ excedentem. i. repræſentantem non ſolũm hoc, ſed multa alia. Et ut ſic cognoſci per ſpeciẽ quidditatis contingit dupliciter. ſ. adæquatè & excellẽter. Et ꝙ ſingulare non cognoſcetur per ſpeciẽ quidditatis adæquatã, quia ſic non cognoſceretur ut hoc, niſi fortè arguimus

tionis principia. Eſt.n. cã totius ſubſtãtiæ rei, & quãtũ ad materiã & quãtũ ad formã. Et ſm qđ cauſat, ſic & cognoſcit, q̃a ſciẽtia ei⁹ ẽ cã rei, ut ſupra oñſũ ẽ. Sicut igit̃ Deus p eſſentiã ſuã p quam oĩa cauſat, eſt ſimilitudo oĩum, & per eã omnia cognoſcit non ſolũ quantum ad naturas vniuerſales, ſed ẽt quantum ad ſingularitatẽ, ita angeli per ſpẽs à Deo inditas, res cognoſcũt: nõ ſolũ quãtũ ad naturam vƚem, ſed etiam ſm earum ſingularitatem, inquantum ſunt q̃dã repñtationes multiplicatæ illi⁹ unicæ & ſimplicis eſſentiæ. B

Ad primum ergo dicendũ, ꝙ philoſophus loqtur de intellectu noſtro qui nõ intelligit res niſi abſtrahẽdo, & p ipſam abſtractionẽ à materialibus cõditionib⁹ id qđ abſtrahit, fit uniuerſale. C Hic ãt mod⁹ itelligẽdi nõ cõuenit angelis, ut ſupra dictum eſt: & iõ nõ eſt eadem rõ.

Ad II dicendũ, ꝙ ſecundum ſuã naturam angeli nõ aſſimilant̃ rebus materialibus: ſicut aſſimilatur aliqd alicui ſm conuenientiã in gñe uel in ſpecie, aut ĩ accidẽte, ſed ſicut ſuperi⁹ hẽt ſimilitudinẽ cũ inferiori, ut ſol cum igne. Et per hunc etiã modũ in Deo eſt ſimilitudo omniũ, & quãtũ ad formã & quãtũ ad materiã: inquantũ in ipſo præexiſtit ut in cã, quicquid in rebus inuenitur. Et eadem rõne ſpẽs intellectus angeli, q̃ ſunt q̃dam deriuatæ ſimilitudines à diuina eſſentia, ſunt ſimilitudines rerũ nõ ſolum quantum ad formã, ſed ẽt quãtum ad materiã.

Ad III dicẽdũ, ꝙ angeli cognoſcũt ſingularia ꝑ formas uniuerſale.

& ualdè imperfectè: ſed p ſpeciẽ quidditatis excedentẽ. i. repñſentantẽ non ſolũ ipſam, ſed ẽt ſingulares eius condõnes quas hẽt in rerũ natura. Et hæc eſt uia S. T. Nõ.n. putat ipſe ꝙ angel⁹ cognoſcẽdo quidditatẽ, puta æquitatẽ ex ui talis obiecti cognitam, cognoſcat ſingularia illius, immò hanc viã in q. de ve. loco allegato, reprobat ſed opinat̃, ꝙ cognoſcendo, quidditatẽ cognoſcat indiuidua illi⁹. i. ꝑ eandẽ ſpẽm p quam cognoſcit qdditatẽ, cognoſcit indiuidua illi⁹, qm̃ ſpẽs illa eſt diſtinctè repræſentatiua utriuſq; excellenter.

¶ Ad ſecundã uerò & ad tertiã obiectionẽ ſimul dr, ꝙ ſpẽs angelica repñtat quidditatẽ rei, puta humanitatẽ, & oẽs ueritates eius, ſecũdũ oẽs cõditiones ei⁹ naturales, ut S. T. loco allegato dicit: vñ & repræſentat humanitatẽ exiſtere hic & ibi, in hoc & in illo, talẽ & tantam, & ſic de aliis cõditionibus.

¶ Ad cuius euidentiã, quoniam ex hoc pendet intellectus & ratio huius materiæ, vi ſanda ſunt duo, ſcilicet, quid repræſentatur, & quomodo repræſentatur.

¶ Quo ad primum ſciendum eſt, quatuor eſſe in rebus. ſ. qdditatẽ, ſingularitatẽ, exiſtentiam, ſeu coniunctionem unius cum alio in rerũ natura, & durationem talis exiſtentiæ ſeu coniunctionis. Et hæc omnia oportet ſciri ab intellectu, habente perfectã notitiã de ſingularibus. Suntq; ſeparabilia ab inuicẽ in eſſe cognito, qm̃ unum põt cognoſci alio ignoto, ut patet diſcurrẽdo per ſingula. Et qm̃ cognitio fit per aſſimilationẽ, neceſſe eſt intellectui cognoſcenti hæc, repræſentari illa. Et de primis quidem duobus nõ eſt difficile concipere, ꝙ indita ſit angelo eorum ſimilitudo: qm̃ utrunq; ſpectat ad quæſtionem quid eſt: qm̃ per primum ſcitur quid eſt Sortes uniuerſaliter cõceptus. i. inquantum homo: per ſecundũ uerò quid eſt Sortes inquãtũ Sortes ſingulariter apprehẽſus, quod à nobis nõ eſt ſcibile. Sed de reliquis duobus difficile eſt uidere & ꝓcipuè de quarto, qm̃ hoc ad q̃ñe, an eſt, & q̃n eſt, ſpectat. Et ut plenè luſtremus rẽ hanc, ſciendum eſt, ꝙ coniunctio aliquarum & eius duratio, multipliciter poteſt repræſentari intellectui. ſ. in ſuis cauſis, uel in ſeipſa. In ſuis cauſis quidem, quemadmodum coniũctio humanitatis cum riſibilitate præſentatur intellectui, repræſentatis ſibi quod quid erat eſſe utriuſque. Ex his.n. intellectus cõſpicit coniunctionem & copulatam eorum, ſed hoc non habet locum in contingentibus, ut de ſe patet. In ſeipſa autẽ repræſentari poteſt dupliciter. Vno modo, ita quòd duratio illius coniunctionis ſit repræſentata, ſicut qualitas aliqua rei repræſentatur, quemadmodum albedo figuræ repræſentatur uiſui. Alio mõ, ut ipſa coniunctio ſola ſit res repræſentata, & eius duratio concurrat ut cõditio neceſſaria ad hoc quòd repræſentetur. Quẽadmodum de facto ſe habet duratio ſeu præſentia coloris ad colorẽ uiſum repræſentatũ oculo. Non.n. ſpecies uiſibilis repræſentat durationem præſentiæ, ſed uideri ac repræſentari color nõ poteſt, niſi præſenti tempore menſuratus. Et cũ ita ſit, ſpecies angelicæ apud S. T. non ſolum repræſentant humanitatẽ & ſortitatem, ſed etiam in ſeipſa coniunctionem eorum, cũ exiſtere in rerum natura, & cum quocunque alio eſſe accidentali & naturali. Sed non repræſentant durationẽ talium coniunctionũ, tanquã rem repræſentatã, ſed tanquam conditionem, ſine qua coniunctio illa non repræſentatur. Quòd.n. nõ repræſentetur duratio contingentis coniunctionis ex eo patet, quòd firmiter credimus, angelos nõ cognoſcere futura contingentia. Si nãq; in angelo eſſet indita ſimilitudo ſeſſionis meæ craſtinæ, ꝑciperet euidẽter ſeſſionẽ mihi cõiungendã cras. Quòd aũt repræſentet durationẽ ut cõditionẽ ſine qua non, & ꝙ hoc ſufficiat declaratur, & primo ſcdm: quia cõſtat ſufficienter à nobis haberi cognitionẽ [illegible] per talem ſpeciem, ut patet in uiſu noſtro.

pro. & clarius patet, si fingas uisum esse virtutē usum cognoscitiuā. Tunc.n. p talē speciem qua repræsentaretur sibi color p̄ns ut nō repræsentatur. s. ꝙ p̄ntia concurrit ut cōditio sine qua nō cognosceret non solū hunc colorē, sed hunc colorē existentem in p̄nti tp̄e. Deinde declaratur primū ex eo, ꝙ duratio alicui* nul lā habet repugnantiā, ut sit talis coditio sine qua, ret nō repræsentetur. Et cōfirmatur: qa quēadmodū duratio coloris ē ei* cōditio, sine qua color nec immutat visum, nec vl̃ ita est & conditio sine qua nō repræsentatur. Et hæc de primo.

Porrecta per totum. * q. 55. artic. 3.

¶ Quo ad secūdū verò modū. s. repræsentādi, h̃i dixi, ꝙ apud S. Tho. species impressa angelo à Deo respectu p̄dictorū se habet sicut si in oculo esset naturaliter congenita species alicuius obiecti, puta huius albi. Tunc.n. per talem speciē nec repræsentaretur, nec cognosceretur hoc albū, nisi qñ existeret: q̃a inter repñtans & repñtatū requiritur similitudo. Nec hoc albū simile est illi speciei repræsentanti, nisi hoc album existat: quoniam species illa, repræsentat hāc albedinē existentem: & sic per illā speciē uideret oculus hoc albū, qñ illud esset, & nō uideret illud, qñ illud nō esset: & sic duratio huius albi in rerū natura se haberet ut cōditio sine qua hoc albū, nec repræsentaretur, nec uideretur, nō ex defectu speciei uisibilis, sed ex defectu ipsius obiecti. Nec per mutationem speciei, sed per mutationē ipsius obiecti cognosceret hoc album nūc esse, & postmodū perciperet illud nō esse ex defectu assimilationis illius. Et ex hoc patet quō stat, ꝙ spēs sit indita, & non cāta ab obiecto singulari. Et ꝙ naturaliter repñtet, & sit rō cognoscēdi rē p se primò & directè qñ est, ex cōsequēti aūt qñ nō est. Et qm unū indiuiduū superioris ordinis æquiualere potest multis nō solū indiuiduis, sed speciebus inferioris ordinis: ex eleuatione naturæ angelicæ supra corporea intuitus S. Th. posuit ꝙ una species in angelo sit tātæ excellētiæ, ꝙ distinctè quidem excellenter tñ sit rō repræsentatiua multarū quidditatū & singulariū, & multarū cōniunctionū contingentiū in rerū natura. Ita ꝙ quandocunq; connunctio illa ponitur in rerū natura, statim assimilatur illi speciei, & sic repræsentatur & cognoscitur, desinente aūt desinit repræsentari: quia desinit assimilari. Et ex his facillimè patet rñsio ad obiecta. Nam secunda obiectio supponit, ꝙ coniunctio contingens repræsentetur, non seipsa, sed in rōnibus terminorum suorum. Tertia verò supponit, ꝙ præsentia [illegible]

Infra q. 86. arti. 4. Et 2. 2. q. 95. ar. 1. & 1. d. 38. artic. 5. Et 2. di. 7. q. 2. ar. 2. Et 1. co. ca. 67. Et li. 3. ca. 154. Et uer. q. 8. ar. 12. Et ma. q. 16. ar. 7. Et opusc. 3. ca. 135. & 136.

[illegible]

uersales, q̃ tñ sunt similitudines rerum, & quātum ad principia uniuersalia, & quātū ad indiuiduationis principia. Quo autē per eandē speciē possint multa cognosci, iā supra dictū* est.

ARTICVLVS III.

Vtrum angeli cognoscant futura.

AD TERTIVM sic ꝓceditur. Vr̃, ꝙ angeli cognoscāt futura. Angeli.n. potētiores sūt ĩ cognoscēdo q̃ hoĩes. Sed hoĩes aliq̃ h cognoscūt futura multa. ergo multo fortius angeli.

¶2 Præt. Præsens & futurū sunt drīæ temporis. Sed intellectus angeli est supra h tp̃s. parificāt enim intelligentia æternitati .i. æuo: vt dr̃ in * li. de causis. Ergo quantū ad intellectū angeli nō differūt præteritū & futurum, sed īdifferēter cognoscit vtrūq;

¶3 Præt. Angelus nō cognoscit p species acceptas à reb* sed p species innatas vles. Sed h spēs vles ęquar̃ se habēt ad p̃teritū & futurū. Ergo vr̃ ꝙ angeli indifferenter cognoscāt præterita, & præsentia, & futura.

¶4 Præt. Sicut aliq̃d dr̃ distans ſm tp̃s, ita h ſm locū. Sed angeli cognoscūt distātiā ſm locū.* Ergo etiam cognoscunt distantia secundùm tempus futurū.

* Propos. 2. circa.

[illegible]

SVPER QV. LVII. ARTIC. III.

Ferr. 3. cont. c. 67. Aegid. 2. 5. d. 7. q. 2. ar. 1. D. Bon. d. 7. p. 2. q. 3. Cap. 2. d. 36. ar. 2. con. 1. Bannes. artic. 3.

[illegible]

[illegible]

SED CONTRA Id, quod est ꝓprium signum diuinitatis, non cōuenit angelis. Sed cognoscere futura est propriū signum diuinitatis, ſm illud Esa. 41. Annūtiate quæ ventura sunt in futurū, & sciemus ꝙ dij estis vos. Ergo angeli nō cognoscūt futura.

RESPON. Dicendū, ꝙ futurū dupliciter pōt cognosci. Vno mō, in cā sua. & sic futura q̃ ex necessitate ex causis suis proueniūt, p certā sciētiā cognoscūtur, vt solē oriri cras. Quæ uerò ex suis causis ꝓueniūt vt in pluribus, cognoscitur non per certitudinē, sed p cōiecturā, sicut medicus p̄cognoscit sanitatē īfirmi. Et iste mod* cognoscēdi futura adest angelis, & tātò magis q̃ nobis, quanto magis rerū cās & vniuersali* & pfectius cognoscūt, sicut medici, q acuti* vidēt cās, melius de futuro statu ægritudinis pronosticant. Quæ verò proueniunt ex causis suis vt ĩ paucioribus, penitus sunt ignota, sicut cāsalia & fortuita. Alio mō, cognoscuntur futura in seipsis. & sic solius Dei est futura cognoscere: non solū q̃ ex necessitate ꝓueniūt, vel vt ĩ pluribus, sed ēt cāsalia & fortuita: qa Deus videt oīa in sua æternitate: q̃ cū sit simplex toti tēpori adest, & ipsum concludit. Et ideò un* Dei intuitus fert ĩ oīa, q̃ agunt p totū tempus sicut in p̄ntia, & videt oīa vt in seipsis sunt, sicut supra dictū ē*, cū de Dei sciētia agerētur. Angelic* aūt intellectus & qlibet intellectus creatus, deficit ab ęternitate diuina. Vnde non potest ab aliquo intellectu creato cognisci futurum, vt est in suo esse.

AD PRIMVM ergo dicēdum, ꝙ hoĩes nō cognoscunt futura, nisi in causis suis, vel * Deo reuelante. Et sic angeli multò subtilius futura cognoscūt.

AD II. dd̃m, ꝙ licēt intellectus angeli sit supra tēpus, quo mēsurant corporales mot*: est tñ ĩ intellectu angeli tēpus ſm successionē intelligibiliū conceptionū, ſm ꝙ dicit Aug. * 8. sup. Gen. ad lit. ꝙ Deus mouet spiritualem creatura p tempus. Et ita, cū sit successio in intellectu angeli, non omnia quæ aguntur per totū tempus, sunt ei præsentia.

AD III dd̃m, ꝙ licēt species q̃ sunt in intellectu angeli, q̄m est de se, æqualiter se habeant ad p̄sentia, p̄terita, & futura, tñ p̄sentia, p̄terita, & futura nō æqualiter se habēt ad rōnes. Quia ea, q̃ p̄sentia sunt, habēt natura p quā assimilantur speciebus, q̃ sunt in mēte angeli. Et sic per eas cognosci possunt. Sed q̃ futura sunt, nondum habent naturā p quā illis assimilent. Vñ p eas cognosci nō possunt.

AD IIII dd̃m, ꝙ distantia secundum locū sunt in rerum natura, & participant aliquā speciem, cuius similitudo est in Angelo. quod non est uerum de futuris. vt dictum * est. Et ideò non est simile.

* In corp. art.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum angeli cognoscant cogitationes cordium.

AD QVARTVM sic ꝓcedit. Vr̃ ꝙ angeli cognoscant cogitationes cordiū. Dicit.n. Greg. in Moralibus sup illud Iob. 28. Nō ęquabit ei aurū vl̃ vitrū, ꝙ tūc. s. in beatitudine resurgētiū vnus erit pspicabilis alteri, sicut ipse sibi: cū vniuscuiusq; intellectus attēdit, simul cōscientia penetratur. Sed resurgētes erūt similes angelis, sicut habet Matt. 22. c. Ergo vn* angel* pōt videre id, qd̃ ē ĩ cōsciētia alteri*.

¶2 Præt. Sicut se hēnt figurę ad corpora, ita se hēnt species intelligibiles ad intellectū. Sed viso corpore vr̃ ei* figura. Ergo uisa substātia intellectuali, vr̃ species intelligibilis q̃ est in ipsa. Ergo cū angelus videat aliū angelū & ēt animam, vr̃ ꝙ possit videre cogitationem utriusq;.

¶3 Præt. Ea q̃ sunt in intellectu nr̃o, sunt similiora angelo, q̃ ea q̃ sunt ĩ phātasia, cū hęc sint intellecta ĩ actu, illa verò ĩ potētia tm̃. Sed ea q̃ sunt ĩ phātasia, possunt cognosci ab angelo, sicut corporalia, cum phantasia sit uirtus corpori. Ergo uidetur quòd angelus possit cognoscere cogitationes intellectus.

SED CONTRA est, ꝙ proprium Dei non conuenit angelis. Sed cognoscere cogitationes cordiū est ꝓpriū Dei, ſm illud Iere. 17. Prauū ē cor hoīs & īscrutabile. & quis cognoscet illud? Ego dn̄s scrutās &c. ergo angeli nō cognoscūt secreta cordiū.

RESPON. Dd̃m, ꝙ cogitatio cordis dupliciter pōt cognosci. Vno mō, in suo effectu, & sic nō solū ab angelis, sed ēt ab homine cognosci pōt, * & tanto subtili* quāto effect* hmōi fuerit magis occult*. Cognoscit.n. cogitatio interdū non solum p actū exteriorē, sed ēt p immutationē vultus. Et ēt medici, aliquas affectiones animi p pulsū

SVPER QV. LVII. ART. IIII.

Ferr. 2. cont. c. 68. Egid. 2. 5. dist. 7. q. 2. ar. 2. Tho. Arg. dist. 7. q. 1. art. 2. Capr. 2. d. 8. q. 1. con. 1. Bannes. ar. 4.

Porrecta per totum.

289 1. con. ca. 68. & li. 3. c. 154. prī. Et veri q. 8. art. 13. Et mal. q. 16. art. 8.

IN titulo aduerte, ꝙ p̄sens q̄stio est de cognitione cogitationis cordis alterius in particulari, & cōpleiē, s. quo ad q̄stionē an est, & in se. q̃ respectu termini. i. verū angelus cognoscat, si actualiter cogitē aliquid, qd cogito, qd dlibero &c. ¶In corpore unica ponit distinctio bimēbr. s. ꝙ cogitatio pōt cognosci dupliciter. s. in suo effectu, vel in seipsa. Et duæ conclusiones ponuntur iuxta duo p̄dicta mēbra. Prima est Cogitatio cordis alterius pōt cognosci ab angelo suo effectu. Et ꝓbatur à fortiori: quia sic ēt pōt cognosci ab homine p immutationem vultus & dispositionem corporis, vt medici discernūt q̃nq;. Et hoc cōfirmatur authoritate Aug. Secūda cōclusio ē, ꝙ cogitationes cordiū in seipsis seu qđ idē est, vt sūt in uolūtate, soli Deo sunt naturaliter cognitæ, & ꝓbatur sic. Merè voluntaria soli Deo & volenti sunt nota: cogitationes cordiū sunt purè volūtariæ, q̄a ex sola uoluntate dependet ꝙ aliquis actu cogitet aut uelit aliquid qđ habitu est, quo quis vtitur cū uult, ergo. Maior ꝓbatur, quia voluntas soli Deo subiacet, qui solus in ea operari potest, vt primū obiectū & finis vltimus. Et cōfirmatur cōclusio, authoritate Apo. 1. ad Co. 2. ¶Circa rationē adductam ad secūdam cōclusionem, dubiū occurrit à Durando in 2. di. 8. motum, & est tale. Si uoluntarium soli Deo est co-

gniū,q̃a volūtariū eſt,ex aliqua harū quinq; cōditionū ,pue- F nit,ſ. aut q̃a volūtas ſoli Deo ſubiacet, quo ad cāſ,& ex hoc n̄ ſ quia ſic ēt materia prima, & eſſentia aīæ ſoli Deo eſſent notæ: Aut q̃a ſoli Deo ſubiacet quo ad moueri, & ex hoc nō quia ſic ēt motus primi mobilis,ſi à ſolo Deo eſſet, ſibi ſoli cognit⁹ eſſet. Aut q̃a libera eſt formaliter & ex hoc nō, q̃a libertas eſt à coactione,n̄ à cognitione. Aut q̃a ē i determinata ad vtrūq; oppoſitorū & ex hoc nō, q̃a indeterminatio tollit cogitatione poſita i actu:iā.n.determinata n̄c ē. Aut quia à volūtate fit,& ex hoc pcisè nō: quia ſic oēs actus imperati à voluntate, eſſent ſoli Deo notus: & ſic ēr actᵉ exteriores uoluntarij, ignoti eſſent angelis. Et cōfirmat, q̃a apud te, angeli intelligūt p ſpecies innatas q̃ æqualiter repſentāt aīæ interiores & exteriores, ſpirituales & corpales. ¶ Cōtra eādē rōnem arguit Scotᵉ i 2.di.9. q.2. dupliciter. primo, q̃a nō eſt maior rō: quāſ volūtas poſſit occultare cogitationē poſitā in actu q̃ ipſam eſſentiam & voluntatē ſuā. Scdo, q̃a ſi cogitatio occultat uolitione,illa nolitio aut erit alteri manifeſta, aūt occultaſ: ſi manifeſta, hīt-ētū-ſi occulta, ergo alia volitiōe occultabitur & ſic ī infinitū. ¶ Cōtra cōcluſionē, multa refert Capreo. in di.9. ſecūdi argumenta ex Sco. quorū q̃dā in Sco. nō inuenio. Q̃ aūt aūt argumēta ſunt ad hoſem à Sco. cōtra Heri. facta, & q̃dā eādē hēnt difficultatē, ideo q̃ ex ſolutione pcedentiū vno adiūcto argumēto,qđ Sco. directè contra concluſionē facit, oīa eſſent clara.

*li. de Diuini. dæmo. ca. 5. poſt med. to. 3.

*lib. 2. retrac. c. 30. to 1.

Concl. p

*q.63.ar. 1.& q.105 ar.5.

319

cognoſcere poſſunt, & multò magis angeli, vel ēt dæmones, quātò ſubtilius hmōi immutationes occultas corporales ppēdūt. Vñ Aug. dicit in lib.* de Diuinatione dæmonū, q aliqñ hominū diſpoſitiones non ſolū voce ,platas,verū ēt cogitatione cōceptas, cū ſigna q̃dā i corpore exprimunt ex aīo, tota facilitate pdiſcūt: quāuis in lib.* Retractationū hoc dicat n̄ eſſe aſſerendū quomō fiat. Alio mō poſſūt cognoſci cogitationes, ,put ſunt ī intellectu: & affectiones, ,put ſunt ī volūtate. & ſic ſolus Deᵉ cogitationes cordiū, & affectiones volūtatū cognoſcere pōt. Cuiᵉ rō eſt: q̃a uolūtas rōnalis creaturæ, ſoli Deo ſubiacet, & ipſe ſolus in eā operari pōt q ē principale eiᵉ obiectū, ut ultimus finis: & hoc magis infra patebit*. Et ideò ea q̃ ex volūtate ſola depēdēt, vel q̃ in voluntate ſola ſunt, ſoli Deo ſunt nota. Manifeſtū ē aūt q ex ſola volūtate depēdet, q aliqs, actu, aliqua cōſideret: q̃a cum aliqs hēt habitū ſciētię, uel ſpecies intelligibiles in eo exiſtentes, vtit eis cum vult. Et ideò dicit Apoſto. 1. Cor. 2. q quæ ſunt hominis, nemo nouit niſi ſpiritus hominis, qui in ipſo eſt.

Ad primum ergo dd̄m, q cogitatio vniᵉ hois nō cognoſcit ab alio pp duplex ipedimētū, ſ. pp groſſitiē corporis, & pp uolūtatē claudētē ſua ſecreta. Primū aūt obſtaculū tollet i reſurrectione, nec eſt in Angelis. Sed ſcḋm ipedimētū manebit poſt reſurrectionē, & ē mō in angelis. Et tñ qualitatē mētis, quātū ad quātitatē gratiæ, & gloriæ, repſētabit claritas corporis. Et ſic, vnᵉ mētē alteriᵉ uidet poterit.

Ad II dd̄m, q etſi unus angelus ſpecies intelligibiles alteriᵉ videat, p hoc q modᵉ intelligibiliū ſpecierū ſcḋm maiorē & minorē vniuerſalitatem ,pportionat nobilitati ſubarū, non tñ ſequit, q vnᵉ cognoſcat quomō aliᵉ illis intelligibilibus ſpeciebus vtit actualiter cōſiderādo.

Ad III dd̄m, q appetitᵉ brutalis, nō ē dominᵉ ſui actus ſed ſequit impreſſionē alteriᵉ cāæ corporalis, uel ſpiritualis. Quia igit angeli cognoſcūt res corporales & diſpoſitiones earū, poſſunt p hæc cognoſcere, qđ ē in appetitu, & in apphēſione phātaſtica brutorū aīaliū, & ēt hominū ſcḋm qđ in eis q̃nq; appetitus ſenſitiuᵉ ,pcedit in actū, ſequēs aliquā impſſionē corporalem, ſicut in brutis ſp eſt. Nō tñ oportet, q angeli cognoſcant motū appetitᵉ ſēſitiui, & apphēſionē phātaſtici hois, ſcḋm q mouent à volūtate & rōne: q̃a ēt inferior pars aīæ participat aliqualiter rōnē: ſicut obediens imperanti, vt dr̄ in* 1. Ethico. Nec tñ ſequitur, q ſi Angelus

qcquid naturaliter intelligit per ſpecies innatas. Iuxta n. hanc viā, uanus eſt ſermo oīs de actiuo & paſſiuo, motiuo & mobili & alijs hmōi. Sed oportet ſcrutari: an cōiunctio uoluntatis cū ſua libera operatione in actu exercito, repræſentet aliquam ſpeciē innatā in angelis, an nō. In hoc n. pēdet tota difficultas. Dictū eſt n. ſpēm in mēte angeli eſſe tātæ excellentiæ, ut hēat i ſe vñ ſibi aſſimilet Sor. ſedens, Sor. ſcribēs Sor. currens. Cū ſpēs non hēt in ſe vñ ſibi aſſimilet Sor. uolēs, aut Sor. cogitans A, ut aūt clarè pateat ex dictis S. T. hic & ex q̃ō. de veri. q. 9. ar. 13 & in q̃ō. de dæmonibus art. 8. arbitratur Diuᵉ T. cogitationes cordiū, quo ad eſſe actuale in particulari &c. nō repræſentari p ſpecies innatas q̃a ſunt alterius ordinis, q̃ ſint oīa naturalia. Ita q ea eo, q volūtas vt volēs A, vel B, eſt ſupra totū ordinē cauſarū & effectuū naturaliū, ideo non repſentat p ſpecies impreſſas angelis, q̃ repræſentatiuæ tm̄ ſunt cauſarū & effectuū naturaliū. Et hoc ideò rō S. T. vbi q. Probat n. ſcḋā per altitudinē volūtatis ut operātis ex expreſſione ei ā ſe ipſa, & cōnexionē, à quacūq; creatura [illegible] ſua cōditā in hoc, q volūtas ut operās in particulari & extra ordinē rerū naturaliū, ergo eſt naturaliter occulta cuicūq; extrinſeco intellectui creato: & ſic nec ſequela, quia ſpecies naturales intellectuū nō repſentant nī naturalia. Antecedens verò ſ̄ patet q̃a volūtas ſoli Deo ſubiacet, & quo ad exercitiū actᵉ, & quo ad ſpecificationem actus in particulari, q̃a ipſe ſolus pōt efficaciter mouere uoluntatem, tam effectiuè q̃ obiectiuè, cū ſit ſummum bonum, & finis vltimus &c. Ex hoc aūt facile ſoluuntur objectiones. Nam ad Durandum patet quod dicendum eſt. 1. q voluntas & voluntarium ex hoc ipſo quod voluntariū, eſt in ſe ipſo occultū cuicūq; extrinſeco creato, quia ſoli Deo ſubiacet effectiuè, & obiectiuè. Et iō, nulla illarum cāſarū enumeratarū ab eo admittitur pciſe, niſi tertia, & eſt iſta quam dicit S. T. quāq; arguēs aut nō intellexit, aut intelligere noluit. libertas n. uoluntatis nō ſolū à coactione, ſed à depēdētia & connexione cū naturalibus eſt, ac p hoc, à cognitione extrinſeca creaturæ. Ex hoc enim q aliquid ſit ſoli Deo ſubiacet, q nullam naturalem eſt habere connexionem cum naturalibus, occultum naturaliter eſt his, qui naturalium tantum rationes habent. ¶ Ad obiectiones verò Scoti cōtra eādē rōnē ex eodē principio iā patet ſolutio, quia alia rō eſt de eſſentia, uolūtate, & intellectu angeli, & de his vt ſunt in actu ſecūdo mere voluntario: quia illa pertinent ad naturalē ordinē rerū, hæc aūt nō. Et ſimiliter nō dicimus iſtā ſatuitatē, q cogitatio occultet volitione velut quodā velamine, vt arguēs imaginat, q̃ēs alid illiᵉ velamē, ſed dicimus q cogitatio eo q̃a volita ſeu libera, ē naturaliter occulta. Et hæc rōne ſuę occultationis, libertatē ſperātis, vt dictū ac expoſitū eſt. ¶ Ad

*1. Ethic. c. vlt. to. 5.

Tangit ergo vbi ſupra tale mediū. Cogitatio, precipuè angelica, poſita in actu, eſt obiectum actu intelligibile in ſe, & proportionatum cuicunque intellectui angelico, & ſufficienter præſens omni tali intellectui. ergo poteſt naturaliter intelligi ab altero angelo. conſequētia eſt nota, & poteſt confirmari ex illa maxima. Actiuo & paſſiuo naturaliter ,pportionatis & approximatis nō impeditis, ſequitur actio. Antecedēs verò quo ad omnes ſui partes eſt p ſe notum, ſupponendo q diſtantia localis nō impedit actionem & paſſionem omnino immaterialē, de qua hic eſt ſermo. Et pōt cōfirmari quia quicquid poteſt inferior, poteſt & ſuperior. ac p hoc, ſi Michael cognoſcit ,ppriā cogitationē immūnē, poterit eādē multò eminētius intueri Seraphim. ¶ Ad euidētiā difficultatis huius ſciēdū eſt, q ſecūdū duplicem opinionē de intellectu angelico, dupliciter in materia hac pcedi pōt. Secundum nāq; opinantes intellectū angeli moueri ab obiecto, ſcrutari oportet: an cogitatio uoluntaria poſita in actu, ſit obiectū ,pportionatū, & ſufficiēter p̃ſens in rōne mouēdi, reſpectu cuiuſcunq; intellectus angeli. Sco. n. tenet partem affirmatiuā, Greg. de Arimi. partē negatiuā. Sed hæc q̃ſtio non hēt locum apud opināntes intellectū angelicū nō eſſe naturaliter mobilem ab aliquo obiecto: ſed oportere ipſum intelligere K

¶ Ad obiectionē demū Sco. cōtra cōcluſionē di. q tam hęc quā omnes aliæ, ſupponunt unum falſum, ſ. intellectū ſeparatū accipere cognitionē à rebus cognitis, hoc n. eſt falſiſſimum: q̃m oīs intellectus ſeparatus intelligit per ſpēs influxas, & non aliter, niſi ſeipſum & Deū, ut ex pdictis patet. Et in hoc ſtando, oēs obiectiones ſoluunt. A cluſio ipſa probatur authoritate Apoſtoli primæ ad Corint. 2. Nobis aūt reuelauit &c. Prima vero concluſio declaratur, q̃a ſuperiores angeli plura & altiora myſteria cognoſcunt, ea rōne, quia perſpicacius diuinam contemplantur ſapientiam. Secunda uerò concluſio, quia ſuperiores de his myſterijs illuminant inferiores. Tertia aūt quia quędā horū nouerunt à principio q̃dam uerò in dieſ addiſcūt, prout eorum congruit officijs.

SVPER Q. LVII. ART. V.

Titulus clarus eſt. ¶ In corpore articuli duā ponit diſtinctionē de cognitione duplicem. Et iuxta vtrunq; mēbrū duabus cōcluſionibus rñdet quæſito. Diſtictio eſt. In angelis eſt duplex cognitio, ſ. naturalis, & hæc eſt per eſſentiam ipſorū, & per ſpecies innatas. Et ſupernaturalis, & beatifica, & hæc cognitio, eſt quam hñt in uerbo Dei. Prima aūt cōcluſio eſt negatiua, ſ. angeli cognitione naturali nō cognoſcūt myſteria gratiæ. Et probat, quia iſta ex ſola Dei uoluntate depēdēt. Et cōfirmatur ex his, q nō cognoſcūt naturaliter cogitationes cordiū. Et confirmatur ēt in itq; ſ̄ modus arguendi, authoritate Apoſtoli primæ ad Corin. 2. ¶ Circa hāc cōcluſionē aduertēdū q eadem eſt rō: quare cogitationes cordiū, & quare myſteria gīæ ſunt occulta, quia, ſ. vtraq; extra ordinē rerū naturaliū, quia, ſ. illa ſoli voluntati ſunt cōnexa diuinæ, illa verò uoluntati diuinæ & cogitātis. Et ppea apud ponētes intellectum angelicū moueri ab obiecto, qua rōne ponunt moueri ipſum à cogitationibus cordiū poſitis in actu, eadem rōne ponunt moueri ipſum à myſterijs gīæ in actu poſitis, niſi aliunde impediunt uirtute diuina. Et hoc expreſſè dicit Sco. in 2. diſ. 10. q. 2. Nec eſt opus aliter hic immorari, q̃m negādo illud ſuppoſitū fundamētū eorū q, ſ. intellectus ſeparatus ſit mobilis ab obiecto, totum eorum ędificium ruit. ¶ Secunda concluſio eſt affirmatiua, ſub multas conditiones. ſ. Angeli in uerbo cognoſcūt myſteria gratiæ, non oīa tamen, neque æqualiter, neque ſimul. Cō-

Porro P̄to rōne

190

lib. q. 64. ar. 1. ad 4. & q. 106. ar. 4. ad 1. & Eph. 3. lect. 3.

* Lib. 5. ſup Ge. c. 19. circa med. tom. 3.

* Capi. poſt medium.

cognoſcit quod eſt in appetitu ſenſitiuo, uel phantaſia hominis, q cognoſcat id quod eſt i cogitatione uel uolūtate: q̃a intellectus & uolūtas nō ſubiacet appetitui ſēſitiuo & phātaſię, ſed pōt eis diuerſimodè vti.

ARTICVLVS V.

Vtrum Angeli cognoſcant myſteria gratiæ.

B

Ad qvintvm ſic proceditur. Vr, q angeli myſteria gīæ cognoſcat; Quia inter oīa myſteria, excellētiᵉ ē myſteriū incarnationis Chri. Sd hoc angeli cognouerūt à pricipio. dicit .n. Aug.* 5. ſup Ge. ad lite. q ſic fuit hoc myſteriū abſcōditū à ſeculis in Deo, ut nō innoteſceret principib. & ptātib. in cęleſtib. Et dicit Apl̄s. 1. ad Tim. 3. q C apparuit angelis illud magnū ſacrm̄ pietatis. Ergo angeli myſteria gratiæ cognoſcunt.

¶ 2 Pręt. Rōnes oium myſteriorū gīæ, in diuina ſapiā cōtinentur, Sed angeli uidēt ipſā Dei ſapiam, q̃ eſt eius eſſentia. ergo angeli myſteria gīę cognoſcūt.

¶ 3 Pręt. Prophetę p angelos iſtruunt, ut patet p Dion. 4. c. angelicæ Hierar. ſed Prophetæ myſteria gīę cognouerūt. dr̄ n. D Amos. 3. Non faciet dñs uerbū niſi re. ſe. ſuum ad ſeruos ſuos Prophetas. Ergo angeli myſteria gratiæ cognoſcunt.

Sed contra eſt, q nullᵉ diſcit illud, q cognoſcit: ſđ angeli ēt ſupremi q̃rūt de diuinis myſterijs gīę, & ea diſcūt. Dr̄ n.* 7. c. cęle. Hiera. q ſacra Scriptura inducit quaſdā cęleſtes eēntias ad ipſū Ieſū, qōnē faciētes, & addiſcētes ſcientiā diuinæ eius E operationis p nobis, & Ieſū eas ſine medio docētē, ut patet Iſ. 63. vbi q̃rētib. angelis, Quis eſt iſte q uenit de Edō? rñdit Ieſᵉ; Ego q loquor iuſtitiā. Ergo angeli n̄ cognoſcūt myſteria gīę

Respon. Dd̄m, q in angelis ē cognitio duplex. Vna qdē naturalis, ſcḋm q̃ cognoſcūt res, tū p eſſentiā ſuā, tū ēt p ſpēs innatas. Etm̄ hac cognitiōe myſteria gīę angeli cognoſcere non pñt. Hæc. n. myſteria, ex pura Dei uoluntate dependēt. Si. n. unus angelᵉ nō pōt cognoſcere cogitationes alteriᵉ ex uolūtate eiᵉ depēdētes, multò minᵉ pōt cognoſcere ea, quę ex ſola Dei uolūtate depēdēt. Et ſic argumētat Apoſt. 1. Cori. 2. Quæ ſunt hois, nemo nouit niſi ſpūs hois, q in ipſo eſt: ita & q̃ ſunt Dei, nemo nouit niſi ſpūs Dei. Eſt aūt & alia angelorū cognitio, q̃ eos beatos facit, qua vidēt uerbum & res i uerbo. Et hac qdē uiſione cognoſcūt myſteria gīæ, nō qdē omnia, nec æqualiter oēs, ſed ſcḋm q Deus uoluerit eis reuelare ſcḋm illud Apoſt. 1. Cor. 2. Nobis aūt reuelauit Deᵉ p ſpm̄ ſuū: ita tñ, q ſuperiores angeli pſpicaciᵉ diuinā ſapiam cōtemplātes, plura myſteria & altiora in ipſa Dei uiſiōe cognoſcūt, q̃ inferiorib. manifeſtāt, eos illuminādo. Et horū ēt myſteriorū, q̃dā à principio ſuę creationis cognouerūt q̃dā uero poſtmodū, ſcḋm q eorū officijs cōgruit, edocent.

Ad primvm ergo dd̄m, q đ myſterio incarnationis Chri dupliciter cōtingit loqui. Vno mō in gn̄ali: & ſic oib. reuelatū eſt à principio ſuæ beatitudinis. Cuiᵉ rō eſt, q̃a hoc eſt qđdā gn̄ale principiū, ad qđ oīa eorum officia ordinant. Oēs. n. ſunt adminiſtratorij ſpūs, ut dr̄ Heb. 1. in miniſterium miſſi pp eos, q hæreditatē capiunt ſalutis: quod quidē fit per incarnationis myſteriū. Vñ oportuit de hoc myſterio oēs à principio cōiter edoceri. Alio mō, poſſumus loq de myſterio incarnationis q̃tū ad ſpāles cōdōnes. Et ſic, nō oēs angeli à pricipio de oibus ſunt edocti: immò quidam ēt ſuperiores angeli poſtmodū didicerunt, ut patet per authoritatem Dion.* inductā.

Ad II. dd̄m, q licēt angeli beati diuinā ſapiam cōtēplent: nō tñ eamᵉ comprehendunt. Et iō non oportet, q cognoſcant quicquid in ea latet.

¶ Circa hanc concluſionē dubiū occurrit q̃m non ui uerum q angeli cognitiōe beatifica cognoſcāt myſteria gratię. Arguit n. Scot. in 4. di. 10. q. 9. in cōcluſione tertia, cōtra hoc ſic. Beatus non diſtinguitur à non beato, niſi uidendo obiectum beatificū ut ſic, & ea quæ in ipſo includuntur ut ſic: ſed myſteria gratiæ nō claudūtur in obiecto beatifico vt ſic. ergo. Minor patet, quia non ſpectat ad beatitudinem cognoſcere gratiam cōferri huic, vel illi &c. ¶ Præt. Arguo ego ad hoīem ſic. apud S. T. videre plura in diuina eſſentia, infert à poſteriori uidere magis ipſam diuinā eſſentiā, ut patet ex q. 12. Et ruſſus apud ipſum & ueritatem actus beatificus ad minus angelorum (qcquid ſit de aīa ſeparata,) nunquam intenditur eſſentialiter. ergo impoſſibile eſt, angelum in uerbo de nouo aliquid uidere, qđ prius non uiderant. Hoc. n. alteram prædictarum propoſitio nū deſtruit, quonia, ſi de nouo aliquid uidere. ergo aut nō magis uidet uerbum cōtra primam propoſitionem, aut magis videt contra ſecūdam. ¶ Ad hanc dubitationem breuiter dico, q cognoſcere aliqd in verbo, contingit dupliciter: vno mō formaliter, alio mō cauſaliter. Et dicen. q S. T. non intēdit angelos quotcunque de nouo uidere aliquid in verbo formaliter ſed tñ cauſaliter. i. ex diuinis illuminationibus, quæ ſe habent ad uiſionem uerbi, ſicut accidentia, quædam concomitantia, non ſimul ſed ſucceſſiuè, iuxta, ſucceſſiuam diſpo-

Conclu. p

Captu Concluſionis ſecunda.

2. d. 11. q. 2. ar. 4. Et opuſ. 1. c. 26. Et Ep. 3. lect. 3.

d 319

* Arg. ſed contra.

D. 366.

Universidad de Deusto Biblioteca

diſpoſitionẽ ipſorũ ſecundum cõgruẽtiã ad officia ſua exequenda. Cum hoc tñ ſtat, ꝙ quædã myſteria gratiæ Angeli oẽs, uel aliqui ĩ verbo formaliter viderint ab initio beatitudinis ſuæ. Nec tñ oportet hæc pertinere ad obiectũ beatificũ, ut ſic. Iã. n. in q̃ne decimaſecũda declaratũ eſt, ꝙ videre aliqd in verbo formaliter, cõtingit dupliciter, ſ. ꝑ ſe primo, & ſecundario. Et ꝙ ipſe Deus ſit viſus ꝑ ſe primo, creaturæ aũt ſecũdario. Et ꝓpterea ipſe ſolus beatᵘ, iuxta illud Aug. q̃ fecit te & illa nouit: nõ ꝓpter illa beatior, ſed ꝓpter te ſolũ beatᵘ. Vñ iõ Sco. concludit ꝙ gratis cõcedimᵘ, immo qđ edocemus, ſ. qđ aliud à Deo nõ neceſſario ꝑtinere ad obiectum beatitudinis, ſed non infert eſſe impoſſibile in obiecto beatifico multa alia à Deo ſecũdario, & quaſi cõcomitanter videri eadem numero uiſiõe.

* Ho. 16. in Ezec. a medio il lius.

Ad tertium dicẽdũ, ꝙ quicquid Prophetæ cognouerũt de myſterio gratiæ ꝑ reuelationẽ diuinã, multò excellẽtius eſt Angelis reuelatũ. Et licèt Prophetis ea q̃ Deᵘ facturus erat circa ſalutẽ humani gñris, in gñali reuelauerit, quædã tñ ſpẽalia Apoſtoli circa hoc cognouerũt, q̃ Prophetæ nõ cognouerãt, ſecundum illud Eph. 3. Poteſtis legẽtes itelligere prudẽtiã meam in myſterio Chriſti, quod alijs generationibus non eſt agnitũ: ſicut reuelatũ eſt ſanctis Apoſto. eius. Inter ipſos ẽt Prophetas, poſteriores cognouerũt qđ priores nõ cognouerũt, ſecundum illud Pſ. 118. Sup ſenes intellexi, Et Greg.* dicit ꝙ ꝑ ſucceſſiones tẽporum, creuit diuinæ cognitionis augmentũ.

QVAESTIO LVIII.

De modo cognitionis angelicæ, in ſeptem articulos diuiſa.

POST hæc conſiderandum eſt de modo Angelicæ cognitionis.

Et circa hoc, quærũtur ſeptem.

¶Primò, Vtrum intellectus angeli quandoque ſit in potentia, quandoque in actu.

¶Secundò, Vtrum angelus, poſſit ſimul intelligere multa.

¶Tertiò, Vtrũ intelligat diſcurrendo.

¶Quartò, Vtrum intelligat cõponendo & diuidendo.

¶Quintò, Vtrũ in intellectu angeli poſſit eſſe falſitas.

¶Sextò, Vtrum cognitio Angeli poſſit dici matutina & ueſpertina.

¶Septimò, Vtrum ſit eadem cognitio matutina & veſpertina uel diuerſæ.

ARTICVLVS I.

Vtrũ intellectus angeli quandoque ſit in potentia, quandoque in actu.

AD PRIMVM ſic proceditur. Vr, ꝙ intellectus angeli quãque ſit ĩ potẽtia. Motᵘ. n. ẽ actᵘ exiſtentis in potentia. vt dr.* 3. Phy. Sed mẽtes angelicæ intelligẽdoʰ mouent, ut dicit Dion. 4. c. de diu. no. Ergo mẽtes angelicæ quãque ſunt in potentia.

¶2 Præt. Cũ deſideriũ ſit rei nõ habitæ poſſis tñ hri, quicũq; ᵇdeſiderat aliqd intelligere, eſt in potentia ad illud. Sed 1. Pet. 1. dicitur. In quem deſiderant angeli proſpicere. Ergo intellectus angeli quãque eſt in potẽtia.

¶3 Præt. In *li. de cauſis dr, ꝙ itelligẽtia intelligit ſecundum modũ ſuæ ſubſtãtiæ. Sed ſubſtãtia angeli hẽt aliqd de ᵇpotẽtia ꝑmiſtũ. ergo quãque intelligit in potẽtia.

SED CONTRA eſt, qđ Au. dicit.* 2. ſup Gen. ad li. ꝙ angeli ex quo creati ſunt in ipſa verbi æternitate, ſãcta & pia cõtẽplatione perfruunt. Sed intellectᵘ contemplans non eſt in potentia, ſed in actu. Ergo intellectus angeli non eſt in potentia.

RESPON. Dđm, ꝙ ſicut Philoſophus dicit in * 3. de aĩa, & ĩ 8. Phy. intellectus dupliciter eſt ĩ potẽtia. Vno modo, ſicut ante addiſcere uel inuenire. i. anteq̃ hẽat habitũ ſciæ. Alio mõ, dr eẽ ĩ potẽtia, ſicut cũ iã hẽt habitũ ſciæ, ſed nõ cõſiderat. ᵐPrimò igit mõ, ĩtellectus angeli nunq̃ ẽ ĩ potẽtia reſpectu eorũ, ad q̃ eiᵒ cognitio naturalis ſe extẽdere põt. ⁿSicut. n. corpora ſuperiora. ſ. cœleſtia ñ hñt potẽtiã ad eſſe, q̃ nõ ſit cõpleta ꝑ actũ, ita cœleſtes ĩtellectᵘ. ſ. angeli non hñt aliq̃ ĩtelligibilẽ potẽtiã, q̃ nõ ſit totaliter cõpleta ꝑ ſpẽs intelligibiles cõnaturales eis.ᵒ ᵖSed q̃tũ ad ea, q̃ eis diuinitᵘ reuelant, nihil ꝓhibet ĩtellectᵘ eorũ eẽ ĩ potẽtia, ᑫqa ſic ẽt corpora cœleſtia ſũtᵈ ĩ potẽtia q̃nq; ut illuminent à ſole. ˢSecđò uero mõ, ĩtellectᵘ angeli põt eẽ ĩ potẽtia ad ea q̃ cognoſcit naturali cognitione.ᵗ Nõ. n. oĩa q̃ naturali cognitione cognoſcit, ſꝑ actu cõſiderat, ſed ᵘad cognitionẽ verbi, & eorũ q̃ ĩ uerbo uidet, nunquã hoc mõ ẽ ĩ potẽtia, ˣqa ſꝑ actu ĩtuet uerbũ, & ea q̃ in verbo videt. In hac. n. uiſione eorũ beatitudo conſiſtit. Beatitudo aũt nõ conſiſtit in habitu ſed in actu, ut dicit Philoſophus in * 1. Ethic. c. 8.

AD PRIMVM ergo dđm, ꝙ motᵘ ibi nõ ſumitur ſecundum qđ eſt actᵘ ĩperfecti. i. exiſtẽtis ĩ potẽtia, ſed ſecundum qđ eſt actᵘ ꝑfecti. i. exiſtentis in actu. Sic. n. intelligere & ſentire dicunt motus, vt dr in 3. de anima.

AD II. dđm, ꝙ deſideriũ illud angelorũ nõ excludit rem deſideratã, ſed eius faſtidiũ. Vel dicunt deſiderare Dei viſi onẽ, q̃tũ ad nouas reuelationes, quas ꝓ oportunitate negotiorũ à Deo recipiunt.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ in ſubſtantia angeli non eſt aliqua potẽtia denudata ab actu. Et ſimiliter nec intellectus angeli ſic eſt in potentia, quòd ſit abſque actu.

ARTICVLVS II.

Vtrum Angelus ſimul poſſit multa intelligere.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Vr, ꝙ Angelus nõ poſſit ſimul multa intelligere. Dicit. n. Philo.* 2. Topi. ꝙ cõtingit multa ſcire, ſed ᵇvnũ tm ĩtelligere.

¶2 Præt. Nihil intelligit niſi ſecundum qđ intellectus format ꝑ ſpẽm intelligibilẽ: ſicut corpus format ꝑ figurã. Sed vnũ corpusʰ ñ põt formari diuerſis figuris. Ergo vnus intellectus nõ põt ſimul intelligere diuerſa intelligibilia.

¶3 Præt. Intelligere eſt motus quidã. Nullus ãt motus terminat ad ⁱdiuerſos teminos. Ergo nõ cõtingit ſimul multa intelligere.

SED CONTRA eſt qđ dicit Aug. *4. ſup Gen. ad lit. Potẽtia ſpũalis mentis angelicæ cũcta q̃ voluerit, facillimè ſiĩ cõprehẽdit.

RESPON. Dđm, ꝙ ſicut ad vnitatẽ motᵘ reqrit vnitas termini ita ad vnitatẽ operatiõis reqrit vnitas obiecti. Cõtingit ãt aliqua accipi vt plura, & vt vnum: ſicut partes alicuius cõtinui: ſi. n. vnaquæq; ꝑ ſe accipiat plures ſunt. Vñ & non vna operatione, nec ſimul accipiuntur ꝑ ſenſum & intellectũ. Alio mõ accipiunt ſecundum ꝙ ſunt vnũ in toto. Et ſic ſimul vna operatione cognoſcunturᵉ, tàm ꝑ ſenſum, q̃ per intellectũ, dũ totum continuum conſideratur, vt dicitur in * 3. de Animã. Et ſic etiam intellectus noſter ſimul intelligit ſubiectum & prædicatum, prout ſunt partes vnius propoſitionis, & duo comparata ſecundum quòd conueniunt in vna comparatione. Ex quo patet, ꝙ multa ſecundum ꝙ ſunt diſtincta, non poſſunt ſimul intelligi, ſed ſecundum ꝙ vniuntur in vno intelligibili, ſic ſimul intelliguntur. Vnumquodque autem eſt intelligibile in actu, ſecundum quòd eius ſimilitudo eſt in intellectu. Quæcunque igitur per unam ſpẽm intelligibilem cognoſci poſſunt, cognoſcunt vt vnum intelligibile & ideo ſiĩ cognoſcunt. Quæ verò ꝑ diuerſas ſpẽs intelligibiles cognoſcunt, vt diuerſa intelligi

SVPER Q. LVIII. ART. I.

Ferr. 2. cont. c. 95. 96.

Bannes q. 58. art. 7.

IN titulo hoc ſolũ aduertendũ eſt, ꝙ hic eſt ſermo de actu & potẽtia, ut ſunt modi cognitionis angelicæ, ſiuẽ naturalis, ſiuẽ ſupernaturalis. ¶In corpore duas diſtinctiones ponit. Alterã de intelligere in potentia, ſ. eſſentiali, vel accidẽtali. Alterã de cognitione, naturali. ſ. & ſupernaturali & hac duplici, ſ. per reuelationẽ & ꝑ viſionem verbi. Et examinat oĩa mẽbra huius ſecũdæ diſtinctionis, applicãdo ea ad vtrũque mẽbrũ primæ diſtinctionis ſingillatĩ. Et ita facit. Primo, ponit, & declarat mẽbra primæ diſtinctionis ex tertio de aĩa. Secundò, oñdit quo ſe hẽat cognitio angelica ad potẽtiã eſſentialẽ. Tertiò, quo ſe hẽat ad potẽtiã accidẽtalẽ. Quo ad ſecundum duo dicit. Primũ eſt, ꝙ angeli non ſunt in potẽtia eſſentiali ſecundum cognitionẽ naturalẽ. Secũdũ eſt, ꝙ angeli ſunt in tali potentia ſecundum cognitionẽ per reuelationẽ. Et ꝓbat vtrũque ex ꝓportionalitate inter angelos & corpora cœleſtia ſecundũ potẽtiã ad eſſe permanens ſubſtãtiale uel accidẽtale & ſecundum potentiam ad illuminari. ¶Nota hic ꝙ Sco. in 2. di. 9. q. vlt. iterũ cõtra hanc rõnẽ ex corporibus cœleſtibus ſumptã, inſtat. Et q̃a obiectiones ſuæ coincidũt cũ ſuperius recitatis, ideò eas omitto. ¶Quo ad tertiũ duo dicit. ſ. ꝙ angeli quæ cognoſcunt naturaliter, nõ actu oĩa conſiderant: & ꝙ ſecundũ cognitionẽ in uerbo ſꝑ actu conſiderant: quia beatitudo cõſiſtit in actu, illa aũt eorum beatitudo.

Ferrell. per totũ. 291

12. q. 50. art. 5. cor. Et 2. con. cap. 95. & 96. Et ver. q. 8. art. 5. Et mal. q. 16. arti. 5. cop. Et 6. [illegible] cor. lec. 4. text. 6. 10 mo 2.

* Prop. 8. circa [illegible]

* li. 2. ſup Gen. ad li. c. 8. [illegible]

Coelo.

* li. 1. Ethic. c. 8.

* li. 3. de aĩa. tex. [illegible]

SVPER Q. LVIII. ART. II.

Ferr. 1. cont. c. 55.

Capr. 2. d. 3. quæ. 2. con. 9.

Bannes art. 2.

Ferrell. per totũ. 292

TItulus clarus eſt. ¶In corpore tria [illegible] dei quæſitũ, [illegible] concluſion 3. Prima eſt. Angeli verbo cognoſcunt oĩa ſimul. Secũda eſt angeli poſſunt naturali cognitione oĩa ea ſimul cognoſcere, q̃ per vnã ſpeciẽ repræſentãtur. Tertia eſt. Angeli nõ poſſunt ſimul cognoſcere naturaliter ea, q̃ ꝑ diuerſas ſpecies innatas eis repræſentantur. Pᵒ obãtur aũt hæ oẽs concluſiones eodẽ medio ſic. Multa nõ vt multa, ſed vt vnũ intelligibile, poſſunt vna operatione & ſimul intelligi. Sed repræſentata ꝑ vnã ſpẽm hẽt rõnẽ vnius intelligibilis: repræſentata verò ꝑ plures hñt rõnẽ plurium intelligibilium. ergo. Tunc vltra: cognitio in verbo eſt ꝑ vnã ſpẽm tñ, eſſentiam. ſ. diuinã. ergo. Et cõfirmat hæc concluſio prima, authoritate Aug. Maior primò ꝓbat, quo ad primã partẽ ex hoc, ꝙ vnius operationis debet eſſe vnũ obiectũ, quemadmodũ vnius motᵘ vnus terminus. Secđò declaratur quo ad diſtinctionẽ quã ꝓſupponit. ſ. ꝙ multa poſſunt dupliciter cõparari ad vtrũque ꝑcepti [illegible] vt multa & vt vnũ, & hõc [illegible] reſpõ partiũ continui, & in intellectu noſtro, reſpectu partiũ ꝓpoſitionis. Et vniuerſaliter reſpectu extremorũ cuiuſcunq; cõparationis. Et declarat ſimul veritas totius maioris aſſumpta ex ſenſu, & intellectu noſtro. Minor verò probat ſic. Eſſe intelligibile conuenit repræſentatũ ꝑ ſpẽm intelligibilẽ, qa vnũquodq; eſt intelligibile in actu, ſecundum ꝙ eius ſimilitudo eſt ĩ ĩtellectu. ergo eſſe vnum intelligibile cõuenit eiſdẽ ꝑ vnitatẽ ſpẽi intelligibilis, & tenet ſequela, qa in oĩ gñe, ex eodẽ res habet eſſe & unitatẽ. ¶Circa hũc ꝓceſſum occurrũt duo dubia. Primũ eſt, qa hic nõ diſtinguit inter ſimul cognoſcere & una operatione cognoſcere, cũ tñ hæc multũ ĩter ſe differãt: cũ experiamur ſimul nos ꝑcipere ſonũ & colorẽ, & tñ ñ vna operatiõe, & breuiter ꝑ ſe nõ [illegible] diuerſitas. Qđ ſic hic cõfundit, patet ex eo, ꝙ cõcluſio & q̃ de ſimultate intelligẽdi loquit, Probatio ãt maioris de vnitate operationis ſermonẽ facit, & ſic ꝓceſſus videt eſſe nullus. ¶Secundũ dubiũ ẽ circa ꝓbationẽ minoris q̃ in illa ꝓpoſitio, Vnũquodq; eſt intelligibile in actu ſecundum ꝙ eius ſimilitudo eſt in intellectu, hẽt locũ tñ in his ſenſibilibus quæ ſecundum ſe ſunt intelligibilia in potentia, & nõ in ſeparatis à materia, q̃ ſecundum ſe ſunt intelligibilia vt manifeſtum eſt. Et conſequenter iſta rõ nõ eſt niſi probatio particularis. ſ. ꝙ ſenſibilia repræſentata per vnã ſpẽm, ſunt unũ intelligibile, & per diuerſas diuerſa, & nõ eſt rõ uniuerſalis de oĩbus repræſentatis, q̃d tñ erat ꝓbãdum. ¶Circa ultimã cõcluſionẽ dubiũ ex duplici capite occurrit. Primo ex eo, ꝙ angelus apud S. T. põt ſimul per tres ſpecies intelligere. ſ. per eſſentiã diuinã, ꝑ eſſentiã ꝓpriã, & per aliquã ſpẽm innatã, alioquin cũ ſemper intelligat Deum & ſe, nunquam poſſet intelligere aliud: non [illegible] igitur ſtare quod hic dicitur. Secundò ex eo, quod angelus cognoſcit, & ponit differẽtiã inter cognita ꝑ diuerſas ſpecies, puta inter animal & lapidẽ. ergo ſimul cognoſcit per diuerſas ſpecies: & tenet ſequela ex doctrina [illegible] de anima, in c. de Senſu communi. Et augetur difficultas ex hoc capite, quia non uidet ualere proceſſus factus ad cõcludendũ hanc concluſionẽ, eo ꝙ ſtat aliqua cognoſci ut unũ intelligibile pro quanto cognoſcunt ut comparata ad inuicẽ ſecundum diuerſitatem, & tamen per diuerſas ſpecies. ¶Circa primã & ultimã cõcluſionẽ, dubiũ pulchrũ occurrit ſic. Angelus põt omnia ſimul intelligere ꝑ unam ſpeciẽ ergo poteſt oĩa quorũ ſpecies habet, ſimul intelligere. Antecedens eſt primæ concluſio, conũs uero eſt oppoſitũ ultimæ: conſequentia aũt probatur ſic. Angelus ſimul nouit ſe & oẽs ſuas ꝑfectiones, ſed inter ſuas ꝑfectiones eſt eſſe intelligibilia: immò hæc eſt magis eſſentiæ angelicæ ꝑfectio, ꝙ ſit ipſa & alia tali modo. ergo ſimul ĩtueri ſe eſſe tale ens quodãmodò, & talia entia ĩtẽtionaliter. Sed hoc eſt noſſe oĩa repræſentata ꝑ ſpẽs q̃ ſunt illa eſſe intentionalia. ergo angelᵘ ſimul & vno actu oĩa nouit, quorũ ſpẽs [illegible]. ¶Ad euidẽtiã harũ difficultatũ ſciendũ eſt ſpẽs, ꝑ quas intelligit angelus, nõ eſſe eiuſdẽ rõnis. Nã quædã inter ſe eiuſdẽ ordinis quædã verò ſe hñt ad inuicẽ ordine quodã, quẽadmodũ ẽt in naturalibus. Quædã formæ exiſtentes in materiã, ſunt eiuſdẽ ordinis inter ſe, ut forma leonis, & bouis, & ſimiles. Quædã verò ordine quodã ſe hñt vt vegetatiuũ & ſenſitiuum. Nec intendo ꝑ hoc exẽplũ aliud inſinuare niſi ordinem inter quaſdã ſpẽs intelligibiles in angelo. Hñt aũt inter ſe ordinẽ ſpẽs illæ, q̃ ſe excedũt ĩ repræſentãdo idẽ, q̃uis diuerſimodè, & tales ſunt eſſentia diuina, q̃ cum nulla ſpẽ ponit in numerũ, q̃a eſt oĩum ꝑfectiſſimũ repræſentatiuũ, & eſſentia propria ipſius angeli, cum qua nulla eius ſpẽs ponit in numerũ, quia ipſa eſſentia eſt omnium à ſe intelligibilium ſpecies, imperfecta tñ. Et per ſupradictam intelligibilẽ ſpeciem ꝑficitur, & determinatur quodãmodo, vt ſit diſtinctẽ repræſentãs talia, puta alalia. Species verò illæ eiuſdem inter ſe ordinis ſunt quæ diſparatæ inter ſe ſunt in repræſentãdo, quales ſunt oẽs ſpecies innatæ ſingulis angelis. Rurſus, ſpecies iſtæ diſparatæ dupliciter accipi poſſunt. ſ. ut extrema ſunt in repræſentãdo relationes alicuius, & abſolutè. His aũt ſtantibus, dr quòd q̃uis aliud ſit ſimul intelligere, & aliud ſit una operatione intelligere, in propoſito tñ, eadẽ eſt difficultas de ſimultate & unitate, & notius ẽ ꝓpoſitũ de unitate: eadẽ. n. eſt difficultas, qa totaliter diuerſa intelligibilia ut ſic abſolutè, & repugnat ſimul ĩtelligi & una operatione intelligi, quẽadmodũ repugnat dici, ut & in 4. Meta. tex. 10. dr, ꝙ q unũ nõ intelligit, nihil intelligit, & in 3. de Aĩa, cõtingit multa ſcire, unũ aũt intelligere. Notius aũt eſt, ꝙ uni operationi unũ debet obiectũ, q̃ pluribus eiuſdẽ potẽtiæ ſimul, quis & hoc ſit uerũ. Et ideo S. T. utrũq; explicauit, & ꝓbãdo à notiori tradidit diſciplinã. Et per hæc patet rñſio ad primũ dubiũ. Et ad ultimũ qđ eſt cõtra ultimã cõcluſionẽ: fatemur. n. ꝙ angelᵘ põt ſimul & plures ſpẽs intelligibiles ordinẽ inter ſe hñtes intelligere, qñ intelligibile eorũ nõ ẽ totaliter diuerſum, ſed quadãmodũ ſpẽs excedit & cõtinet ſpẽm quodãmõ ut totũ partem: ita intelligibile uniuſcuiuſq; hẽt ad intelligibile alteriᵘ. Et ſimiliter diſcernere inter intelligibilia diſparatarũ ſpecierũ, eſt unũ intelligere, & nõ ꝑ diuerſas ſpecies abſolutè, ſed ꝑ diuerſas ſpẽs, ut ad unũ relatiuũ intelligibile coeunt. Nec ꝓpterea inſufficiens aut falſus fuit proceſſus, quo unius intelligibilis ex unitate ſpẽi adæquatæ declarata eſt: quia qđ regulariter exigat unitas intelligibilis, tractabat & tractari debet. Exceptio. n. hæc nota eſt, & iõ nihil officit, uniuerſali regulæ, q̃ tradit, & tradẽda ẽ de cognoſcibili abſolutè: et ſimiliter de ſpebᵘ diſparatis abſolutè ſumptis. Reſpectiua nãq; collatio utriuſq; expetere extremũ. Vñ & in q. 6. de ueritate q. 8. ar. 14 ad primum in contrarium, dicit S. Tho. quòd nihil ꝓhibet, multa ut unũ ſimul intelligi, uel per unã formã. ¶Ad ſecũdã dubitationẽ dr, ꝙ aliud eſt eſſe intelligibile actu, & aliud eſſe intelligibile actu huic ĩtellectui. Et ꝙ licet res immateriales & materiales in hoc inter ſe differãt, ꝙ illæ ſunt intelligibiles actu ĩ ſe ipſis: iſtæ uero intelligibiles ĩ potẽtia ſecundum ſe ipſas: in hoc tñ cõueniũt, ꝙ huic aut illi intellectui intelligibiles actu nõ ſũt, niſi ſecundum qđ ſunt ĩ hoc, aut illo intellectu. Supponimᵘ ẽt ſupradictũ, ꝙ ſũt ĩ hoc aut illo, ſi nihil ꝑ ſimilitudinẽ. Et iõ ſeq̃, ꝙ eẽ intelligibile huic ĩtellectui, fortiri unũq̃q; res ꝑ hoc, ꝙ ẽ illo intellectu ſecundum ſuã ſpẽm, & hoc mõ intelligẽdus ẽ hic S. T.

* cap. 4. in declaratione [illegible] loci.

* li. 4. ſup. Gen. ad li. c. 32. [illegible]

¶Ad

Universidad de Deusto Biblioteca

¶ Ad dubiū, ultimo cōtra primā & tertiā concluſionē motū, reſpondetur, quòd intelligibilia repreſentata per ſpecies, dupliciter poſſunt intelligi. Vno mō abſolutè, alio modo, ut ſunt aliquid intelligentis ſeu intellecti, puta perfectio. Primo mō non ſimul intelliguntur, ſed ſecundò. Nec hoc eſt cōtra determinata. Sed hæc reſpōſio patitur difficultatē. Quia, cum cōe ſit oī ſubſtantiæ ſeparatæ intelligere alia ā ſe p modum ſubſtantiæ ſuæ, nulla intelligentia cognoſcit aliqd aliud à ſe, niſi ſcdm q̄d ipſa eſt illud. Et ſic Gabrielē cognoſcere lapidē abſolutē eſt cognoſcere lapidē, ut eſt in Gabriele aut ſeipſum Gabrielē ſcdm q̄d eſt lapis, q̄d idē eſt. Nō.n. plus cognoſcit de lapide, q̄ ipſe Gabriel ſit intentionaliter. Ad hoc di. q̄ rñſio eſt bona, & q̄ illæ duę cognitiones differunt ſicut uiſio partium in toto, & uiſio partiū ſeorſū. Quāmuis.n. idē uideatur utraq; uiſione, aliqd tñ impedit uiſionē partis ſeorſum quod nō impedit uiſionem eius in toto. Et rurſus, ...

36	
64	
417	

bilia capiūt. Angeli igit̄ ea cognitiōe qua cognoſcūt res per verbū, oīa cognoſcūt vna intelligibili ſpē, q̄ ē eſſentia diuina. Et iō, quātū ad talē cognitionē oīa ſil̄ cognoſcūt: ſicut & i patria nō erūt uolubiles noſtrę cogitatiōes ab alijs ī alia euntes atq; redeūtes, ſed oēm ſcientiā noſtrā ſil̄ vno cōſpectu uidebim⁹ ut Au. dicit. l. 15. de Tr. c. 16. Ea verò cogniōe, qua cognoſcūt res p ſpēs inatas, oīa illa ſil̄ poſſūt itelligere, q̄ una ſpē cognoſcunt, nō aūt illa q̄ diuerſis.

Ad primvm ergo dicendū, q̄ intelligere multa vt vnū, eſt quodammodo vnum intelligere.

Ad II. dicendū, intellectus formāt per intelligibilē ſpēm quā apud ſe hēt. Et ideo, ſic pōt vna ſpē intelligibili multa ſimul intelligibilia intueri, ſicut vnū corpus p vnā figurā poteſt ſil̄ multis corporibus aſſimilari.

Ad III. dicendū, ſicut ad primū.

Articvlvs III.

Vtrum angelus cognoſcat diſcurrēdo.

Ad tertivm ſic procedit. Vī, q̄ angel⁹ cognoſcat diſcurrēdo. Diſcurſus.n. itellect⁹ attēdit̄ ſcdm hoc, q̄ vnū p aliud cognoſcit. Sed angeli cognoſcunt vnū p aliud: cognoſcūt.n. creaturas p verbū. Ergo itellect⁹ angeli cognoſcit diſcurrēdo.

¶ 2 Præt. Quicqd pōt virtus inferior, pōt & uirt⁹ ſupior. Sed itellect⁹ human⁹ pōt ſyllogizare & i effectib. cās cognoſcere, ſcdm q̄ diſcurſus attēdit. Ergo itellect⁹ angeli, q̄ ſuperior ē ordine naturæ, multo magis hoc pōt.

¶ 3 Pręt. Iſid. dicit q̄ demōes p experiētiā multa cognoſcūt. Sed experimētalis cognitio ē diſcurſiua. ex multis.n. memorijs fit vnū experimentū: & ex multis experimentis fit vnum vniuerſale, vt dr̄ in fin. Poſteriorū, & i pricipio metaphyſicę. Ergo cognitio angelorū eſt diſcurſiua.

Sed contra eſt, q̄d Dion. dicit 7. c. de diu. no. q̄ angeli congregāt diuinā cognitionē à ſermonib⁹ diffuſis, neq; ab aliquo cōi ad iſta ſpālia ſimul agunt.

Resp. Dicendū, q̄ ſicut ſæpius dictū ē, angeli illū gradū tenēt in ſubſtantijs ſpalibus, quē corpora cœleſtia i ſubſtantijs corporeis. Nā & celeſtes mētes à Dion. dicūt̄. Eſt āt hæc dr̄ia iter cęle. & terrena corpora, q̄ corpora terrena p mutatione & motū adipiſcunt̄ ſuā vltimā pfectionē, corpora vero cęleſtia ſtati ex ipſa ſua natura, ſuā vltimā pfectionē hñt. Sic igit̄ & iſeriores intellect⁹, ſ. hominum, p quēdā motū & diſcurſū itellectualis operatiōis pfectionē i cognitione veritatis adipiſcunt̄: dū ſcilicet ex vno cognito, i aliud cognitū pcedūt. Si āt ſtati i ipſa cognitiōe pricipij noti, iſpicerēt quaſi notas oēs cōcluſiōes cōſequētes, i eis diſcurſus locū ñ hēret. Et hoc ē i angelis, q̄a ſtati i illis q̄ prio naturalr̄ cognoſcūt, iſpiciūt oīa q̄cūq; i eis cognoſci poſſūt. Et iō dicunt̄ itellectuales, q̄a ēt apud nos ea q̄ ſtatim naturaliter apprehēdunt, itelligi dicunt̄. Vñ itellectus, dr̄ habitus primorū pricipiorū. Aīę vero humanæ q̄ veritatis notitiā p quēdā diſcurſū acqrūt, rōnales vocantur. Quod quidē contingit ex debilitate intellectualis luminis in eis. Si.n. hērēt plenitudinē intellectualis luminis

Ferr. 4. cō. c. 44. q. 1.
S. Bona. 2. 5. d. 1. q. 1. ar. 3.
Mairo. 2. 5. d. 3. q. 1.
Scot. 2. 5. d. 1. q. 6.
Capr. 2. d. 3. q. 2. con. 10.

Svper Q. LVIII. Art. III.

Titulus clarus eſt.

¶ In corpore articuli vnica eſt concluſio reſpōſiua, dupliciter probata, primò ratione ſic. Angeli inter ſubſtantias ſpirituales eum tenent locum, quem corpora cęleſtia inter ſubſtantias corporeas, ac per hoc differunt à ſubſtantijs ſpiritualibus inferioribus proportionaliter, quemadmodū corpora cœleſtia à corporibus inferioribus. Sed inter hæc corpora ſic differt, vt inferiora p motū ſuas pfectiones vltimas acquirāt. ſuperiora verò ſtatim habent ſuas vltimas perfectiones. Et ſubſtantiæ ſpirituales inferiores, ſcilicet animę humanę, per motū diſcurſiuum pfectionē vltimā, quæ in veritatis contēplatione conſiſtit, acquirunt. ergo relinquitur quod Angeli, ueritatis cōtēplationem cōpletè ſtatim abſq; diſcurſu naturaliter hēant. Prima propoſitio authoritate Diony. firmat̄. Aliæ verò quo ad corpora per ſe notæ ſunt. Quo ad ſubſtantias verò ſpirituales, experimento in nobis patet. Deinde confirmatur concluſio, ex differentia nominū conuenientium ſubſtantijs ſpiritualibus ſuperioribus & inferioribus quia. ſ. illæ dicuntur intellectuales, iſtæ vero rationales. Et omnia clara ſunt.

¶ Sed aduerte, quòd in his declarationibus S. T. miſcet rōnā fundamenti, & proportionalitatem ... ergo eſt earum cōtinua in quocunq; intellectu ab illa paſſione, ergo erit diſcurſus. Aſſū cum prima cōſequentia eſt euidens. Vltima verò, pbatur: q̄a ad rationem diſcurſus nō exigitur ordo temporis, ſed ordo naturæ, & cauſalitatis. ſ. q̄ hoc ſit prius naturaliter notum illo, q̄ per hoc agnoſcamus illud q̄uis ſimul ſpectet.

¶ Occurrit deinde Greg. de Arim. in 2. di. 7. q. 3. dicens, processum S. T. ſup nulla rōne fundari, ſed ſola ſuaſione de corporibus cœleſtibus. & q̄ cōcluſio deducit ad impoſſibile. Qm̄ ſi angel⁹ abſq; diſcurſu cognoſcit viſo aliquo ſubiecto oēs eī paſſiones, ... infinitas intellectiones ſpē diſtinctas, aut vnā æquiualentē infinitis inſtinctis, quorum vtrūq; eſt impoſſibile, ... paſſionibus numeri & figuræ, ... ſicut & ſpēs numeroū & figurarū

¶ Ad hæc breuiter, dr̄, & primo q̄ ratio Scot. quadrupliciter peccat. Quia idem ſupponit eſſe iudicium de re cognita in ſe, & cognita in alio, cum tñ multum interſit. Secundo, quia ſupponit intellectum angelicum & beatum eſſe paſſiuum à re viſa in alio, cum tñ & hoc ſit falſum, & uniuerſaliter intellectus angelicus nō ſit mobilis ab obiecto extrinſeco. Tertio quia diſcurſus eſt effectiua ...

ſicut angeli: ſtati in primo aſpectu principiorum totā virtutē eorū cōprehēderēt intuendo q̄cqd ex eis ſyllogizari poſſet.

Ad primvm ergo dicendū, q̄ diſcurſus quēdā motū noīat. Oīs āt motus eſt de vno priori ī aliud poſterius. Vñ diſcurſiua cognitio attendit̄ ſcdm q̄ ex aliquo prius noto, deuenit in cognitionē alterius poſterius noti, q̄d prius erat ignotū. Si āt vno inſpecto, ſil̄ aliud inſpiciat̄, ſicut in ſpeculo inſpicitur ſil̄ imago rei & res, nō eſt p hoc cognitio diſcurſiua. Et hoc mō cognoſcūt angeli res in verbo.

Ad II dicendū, q̄ angeli ſyllogizare poſſunt tanq; ſyllogiſmū cognoſcētes. Et ī cāis effect⁹ vidēt, & in effectibus cās, non tñ ità, q̄ cognitionē veritatis ignotæ acquirant ſyllogizando ex cāis in cāta, & ex cātis in cās.

Ad tertivm Dicēdū, q̄ experientia in angelis & dæmonibus dr̄ ſcdm quādā ſimilitudinē. p ut ſ. cognoſcūt ſenſibilia pñtia, tamē abſq; omni diſcurſu.

Articvlvs IIII.

Vtrum angeli intelligant componendo & diuidendo.

Ad qvartvm ſic pcedit̄. Vī, q̄ angeli intelligant cōponēdo & diuidendo. Vbi.n. eſt multitudo itellectuū, ibi eſt cōpoſitio intellectuū, ut dr̄ in 3. de Aīa. Sed in intellectu angeli eſt multitudo intellectuū: cū p diuerſas ſpēs diuerſa intelligat & nō oīa ſil̄. Ergo in intellectu angeli eſt cōpoſitio & diuiſio.

¶ 2 Præt. Plus diſtat negatio ab affirmatione, q̄ quæcūque duæ naturæ oppoſitæ, q̄a prima diſtinctio eſt p affirmationē & negationē. Sed aliquas naturas diſtātes angelus nō cognoſcit p vnū, ſed p diuerſas ſpēs, ut ex dictis patet. Ergo oportet q̄ affirmationem & negationē cognoſcat per diuerſa. Et ita videtur quòd angelus intelligat cōponendo & diuidendo.

¶ 3 Præ. Locutio eſt ſignum intellect⁹. Sed angeli hoib. loquētes, pferūt affirmatiuas & negatiuas enūtiationes (q̄ ſunt ſigna cōpōnis & diuiſionis i intellectu) ut ex multis locis ſacrę ſcripturæ apparet. ergo uidetur q̄ angelus intelligat componendo & diuidendo.

Sed contra eſt, quod Diony. dicit 7. c. de diu. nom. q̄ uirtus intellectualis angelorū reſplendet pſpicaci diuinorū intellectuū ſimplicitate, ſed ſimplex intelligentia eſt ſine cōpōne & diuiſione, ut dr̄ in 3. de Anima. Ergo angelus intelligit ſine cōpoſitione & diuiſione.

Respon. Dicendū, q̄ ſicut in itellectu rōcinante cōparat̄ cōclō ad principiū, ita i itellectu cōponēte & diuidēte cōparat̄ pdicatū ad ſubiectū. Si.n. intellect⁹ ſtatim in ipſo principio uideret cōcluſionis uirtutē, nūquā intelligeret diſcurrēdo, uel rōcinādo. Silr intellect⁹ ſtatim in apprehēſiōe qdditatis ſubiecti

... ſa tamē, & non vt modus videndi: ad noſtrū verò, utroq; mō.

¶ Circa maiorē adductæ rōnis, dubiū occurrit q̄m inſufficiēs vī. Ex eo q̄ cauſa illa, nō eſt uniuerſalis cauſa cōponēdi & diuidendi, ſed particularis ... quare nō opus ſit compoſitione & diuiſione, i cognoſcēdis his q̄ p ſe inſunt, vel abſunt ſubiecto. Nō autem in his q̄ ſunt p accidēs, & caſualibus ſeu fortuitis. q̄d dupliciter pbat̄. Primo q̄a ſi ex defectu luminis pueniat, q̄ aliquo ſubiecto cognito, nō uideant̄ ea q̄ ſunt p accidēs vel ſalt̄ caſualia: cū cōtrà, pfectiè cognoſcat ſubiectū aliqd nunquā ex eo videbit accidētalis, cōiunctio, & maximè fortuita. Tū, q̄a ſequēdo pportionalitatē S. T. illa pdicata cognoſcunt̄ ſubiecto viſo q̄ ſe hñt ad ſubiectū vt cōcluſio ad principiū hæc aūt cōſtat, nō oīa, ſed illa tñ eſſe, q̄ uirtualiter clauduntur in ſubiecto, quēadmodū cōcluſio in principijs. qualia nō ſunt accidētalia, & fortuita. Et cōfirmat̄, quia alioquin quilibet effectus hēret aliquā p ſe cauſam, contra Ariſto. 6. Meta. & 2. Phyſicorum.

¶ Circa minorē eiuſdē rōnis, dubiū occurrit, q̄a nō valet cōſequētia hęc, puta, Cōponere, & diuidere, ſeu diſcurrere cōuenit itellectui noſtro ex imperfectione, ergo oppoſita pfectio cōuenit itellectui Angelico. cū poſſit q̄ſpiā dicere, q̄ illa ipſe fectio cōis eſt intellectui no-

... ſarum oculis, & auditu, ſatis dr̄, q̄ rōnabile aliquid dr̄ præſertim q̄ hæc concluſio, cōis animi conceptio philoſophorum videtur eſſe. Ea vero quo arguens obijcit in oppoſitum, facilè ſoluuntur à recolentibus, q̄ non inconueniat vnum indiuiduū ſuperioris ordinis, æquiualere infinitis inferioribus, etiam ſi ſpecie diſtinguerentur, arctatis tñ ad certum aliquod genus. Et adueniens ... q̄ ſi eſſent infinitæ ſpecies colorum nihilominus omnibus illis eminenter præſtaret. Nec tamen eſſet ens infinitum: ſicut nec illæ ſpecies conſtituerent ens infinitum: ſed finitæ perfectionis rōne entis infinitæ verò ſcdm quid in ratione coloris. Et hoc dico, non credo pro nunc angelus poſſit ſimul intelligere diſtinctè omnes ſpecies figurarū & numerorū.

Svper Qvæst. LVIII. Art. IIII.

Titulus clarus eſt.

¶ In corpore duo facit. Primò reſpondet quæſito vna concluſione negatiua. Secundo, reſpondet cuidā tacitę obiectioni. Concluſio eſt talis: Angeli non cognoſcūt cōponendo & diuidendo. Probat̄ ſic. Intellectus in prima apprehēſione alicuius primi apprehenſi obiecti cognoſcens ſtatim quæcūq; poſſent ſibi attribui intelligi non componendo nec diuidendo. Intellectus angelicus eſt huiuſ. ergo &c. Maior probatur & declaratur. Declarat̄ quidem ex proportionali ſimilitudine, inter principium & cōcluſionē in ordine ad diſcurſum ex una parte, & ſubiectum, & pdicatum ex altera parte, in ordine ad cōpoſitionem & diuiſionem: vtrobiq; n. eadē eſt neceſſitatis rō, quia. ſ. primo apprehenſo nō inſpicit q̄d ſ eius potētia latet. Probat̄ āt ex inferſu ... proportionalitate medio. ... ſublata cā, aufertur effectus, iuxta illud primi poſteriorū, ſi affirmatio eſt cā affirmationis. ſed propria ratio neceſſitatis ad intelligendū componēdo q̄ diſcurrēdo, eſt in ſimplici apprehenſione obiecti non intueri alia: igit̄ intellectus ſtatim in primo apprehēſo cætera videt nec diſcurſu, nec cōpoſitione eget. Minor vero pbat̄ ſic. Q̄d cōuenit intellectui nřo ex defectu intellectualis luminis, nō eſt attribuēdū intellectui angelico, in quo eſt lumen intellectuale pfectū, q̄d pbat̄ per Dio. Sed in primo apprehēſo nō inſpicere annexa, puenit in nobis ex defectu intellectualis luminis, vt de ſe patet. ergo. Deinde explicat̄, q̄mō angel⁹ itelligat enūtiationes, & breuiter dicit q̄ q̄a intelligit mobilia immobiliter & cōpoſita ſimpliciter &c. iō intelligit & compoſitionem nō componendo, & diſcurſum nō diſcurrendo: quod eſt dicere, q̄ compoſitio, & diuiſio, & ſimiliter diſcurſus in actu exercito, puta aīal rōnale ē riſibile, ſortes eſt aīal rōnale &c. cōparant̄ ad intellectū angelicum, ut res viſa tamē, & non vt modus videndi: ad noſtrū verò, utroq; mō.

*ar. 2. huius quæſ.
*ca. 7. inter principium & medium.
*lib. 3. de aīa textu. 21. & 22. tom. 2.
93

Universidad de Deusto Biblioteca

ctui noſtro & Angelico, quoniam conſtat intellectũ Angelicũ, non excludere omnem imperfectionem, & ſic, cũ iſta ratio ſuper hac conſequentia fundetur, inefficax videtur.

¶Ad euidentiam primæ dubitationis ſciendum eſt primo quòd aliqua plura ſimplici & uno intuitu ſimul videri, contingit ſimpliciter. Primo vnũ cũ alio, vt ſi ſimul videantur albedo & rubedo, & quæcunq; duo vel diſparata. Secũdò, vnum cum & in alio, vt quodcunque accidens & vniuerſaliter prædicatũ in ſubiecto. Tertio, cum in & ex alio, vt paſſio propria, & vniuerſaliter effect⁹ quandoque cognoſcitur cum cauſa, in cauſa, & ex cauſa. Sciendum eſt ſecundo, quòd quãmuis quocunque modo ſimul plura abſolutè cognoſcere ſimplici intuitu, atteſtetur perfectioni cognoſcentis: differt tamẽ primus modus ab alijs in hoc, quòd intelligere intuendo vnum cum alio, prouenit ex perfectione intellectus abſolutè. Intelligere verò intuẽdo vnum in alio, prouenit non ſolum ex perfectione intellectus abſolutè: ſed ex perfectione intellectus vt attingentis primum obiectum idest in quo ſeu ex quo aliud cognoſcitur. Tùm, quia ex hoc quòd magis penetrat intellectus cauſam, aut ſubiectum cognitũ prouenit ſimul intueri quæ in eis, aut ex eis ſũt & ſunt, quia quantò magis aliquid cognoſcitur, tantò virtus ſeu potẽtia eius magis penetratur. Nam ex penetratione potentiæ ſcitur ea, ad q̃ ſe extendit proportionaliter, i. quòd ex penetratione potentiæ ſcdm eſſe quidditatiuũ, quidditatiuè quoq; ſciuntur ea, ad quæ ſe extendit. Ex penetratione verò potentiæ ſecũdum eſſe exiſtẽtiæ & indiuiduale cum annexis conditionibus, cognoſcuntur ea, ad quæ ſe extendit ſecundum exiſtentiam, quãdo tamen ſunt. Tùm, quia ad perfectiorem cognitionẽ alicuius obiecti ſpectat, non ſolum potentiam, ſed etiã omnia ad ipſum quomodolibet pertinentia cognoſcere, & conſequẽter ad pfectionem cognitionẽ naturalẽ alicuius obiecti ſpectat cognoſcere oĩa infra latitudinem naturalium, quomodolibet ptinentia ad obiectum illud. His ſtantibus, ad obiectiones in oppoſitum reſpondetur. Et ad primam dicitur, ꝙ ratio aſſignata contra neceſſitatem compoſitionis diuiſionis, & diſcurſus, eſt ratio vniuerſalis & non particularis. Et cum dicitur, quòd non eſt ex defectu luminis, ſed ex natura cognoſcibiliũ patere obiectum & latere cõtingens, vel caſuale negatur hoc vniuerſaliter de lumine intellectuali loquendo & caſualibus, aut contingẽtibus naturalibus: quoniã ex modicitate luminis intellectualis prouenit, ꝙ viſo Sorte qui actualiter inuenitur à debitore in foro, non ſimul videatur inuentio à debitore iam illi coniuncta, ſed oporteat componendo propoſitionem formare, quæ feratur in Sortem vt inuentum à debitore.

¶Ad ſecundam vero obiectionem dicitur quòd, ꝓportio inter ſubiectum & prædicatum, & principium & concluſionẽ, attenditur in propoſito, ſecundum potentiam, non ſcdm virtualem continentiam. Virtus. n. principium actiuum ſeu operatiuum nominat, Potentia autem commune nomen eſt ẽt ad potentiã paſſiuam ad eſſe. Ita quòd ſimilitudo ꝓportionalis cõſiſtit in potentialiter continere per ſe, vel per accidens, & quolibet, infra latitudinem tamen, vt dictum eſt, naturalium. Vel conſiſtit ꝙ ſicut ſe habet diſcurſus ad continentiam virtualem concluſionum in principijs, ita ſe hẽt compoſitio & diuiſio ad cõ-

G H I K

hẽret notitiam de oĩbus q̃ poſſunt attribui ſubiecto vl' remoueri ab eo nũquã ĩtelligeret cõponẽdo & diuidendo, ſed ſolũ ĩtelligẽdo qđ qd eſt. Sic igiť patet, ꝙ ex eodẽ ꝓuenit ꝙ ĩtellectus noſter intelligit diſcurrendo & cõponendo & diuidẽdo ex hoc ſcilicet, ꝙ nõ ſtatim in prima apprehenſione alicuius primi apprehẽſi põt inſpicere qcquid in eo virtute continet. Quod contingit ex debilitate luminis intellectualis in nobis, ſicut dictũ* eſt. Vñ cũ ĩ Angelo ſit lumẽ intellectuale pfectũ cũ ſit ſpeculũ purũ & clariſſimũ, vt dicit Dyoni.* quarto capite, de diui. nom. relinquiť ꝙ angelus ſicut nõ ĩtelligit rõcinãdo, ita nõ ĩtelligit cõponẽdo & diuidẽdo. Nihilominus tñ cõpoſitionẽ & diuiſionẽ enũtiationũ intelligit, ſicut & rõcinationẽ ſyllogiſmorũ. Intelligit. n. cõpoſita ſimplr̃ & mobilia ĩmobiliter & materialia ĩmaterialiter.

AD I. ergo dđm, ꝙ nõ quali ſcũq; multitudo ĩtellectuũ cõpoſitionẽ cãt, ſđ multitudo illorũ, intellectuũ, quorũ vnũ attribuiť alteri, vel remoueť ab altero. Angelus ãt ĩtelligẽdo qd ditatẽ alicuius rei ſĩl intelligit qcqd ei attribui põt, uel remoueri ab ea. Vñ ĩtelligẽdo qđ qdẽ, ĩtelligit qcqd nos ĩtelligerẽ poſſum⁹ & cõponẽdo & diuidẽdo ꝑ vnũ ſuũ ſimplex intellectum.

AD II. dđm, ꝙ diuerſæ quidditates rerum, minus differunt quantũ ad rõnem exiſtendi, q̃ affirmatio & negatio; tñ quantũ ad rõnẽ cognoſcẽdi, affirmatio & negatio magis cõueniũt: qa ſtatim ꝑ hoc, ꝙ cognoſciť veritas affirmatiõis, cognoſciť falſitas negationis oppoſitæ.

AD III. dicendum ꝙ hoc ꝙ angeli loquuntur enuntiatiões affirmatiuas & negatiuas manifeſtat; ꝙ angeli cognoſcunt compoſitionẽ & diuiſionem, non aũt ꝙ cognoſcãt cõponendo & diuidendo, ſed ſimpliciter cognoſcẽdo ꝙ qd eſt.

*Ar. præc.

* c.4. par. 4. parum ante medium.

D. 142.

Reſponſio tacita obiectionis.

nentiam potentialem prædicatorum in ſubiecto. Et hoc magis conſona eſt litteræ, uirtutis nomen exprimentis in principio potẽtiæ autem in ſubiecto, dũ dicit, quęcũq; poſſunt attribui ſubiecto. Quòd aũt prædicata omnia potentialiter ſaltem contineãtur in ſubiecto, inductiuè patet. Quoniam ſpectantia ad materiam naturalẽ actiue vel virtute, claudũtur in eo, vt eſſentialia & paſſiones. Spectantia verò ad materiam contingentiã (quãmuis infinita ſint in potentia, quę tamen actu quandoque inerunt alicui finita & certa ſunt, cum ſunt. Ac per hoc potentia iam reducta ad actum, contineri in illius potẽtia manifeſtat. Spectantia uerò ad materiã remotam, dubium non eſt, uirtualiter claudi in ſubiecto: quoniam negationes repugnantium ex affirmatione ſubiecti, neceſſariò conſequuntur. Et per hoc patet, ꝙ non oportet caſualibus dare cauſam per ſe, ex hoc ꝙ ponuntur cognoſci cum ſubiecto, & pertinere ad perfectionem eius cognitionis. Si ſequeretur. n. hoc, ſi poneremus caſuale antequam eſſet, pertinere ad perfectionem cognitionẽ ſuæ cauſæ, non autem poſtquam eſt. Quoniam, quemadmodum eſſe eius iam determinatum, compoſitionẽ facit cum eo in quo eſt in rerũ natura, & illius & quoddam eſſe eſt, quãuis accidentale, abſq; hoc ꝙ habeat per ſe cauſam, ſic & intellectus. ſi perfectè cognoſcit ſubiectum illud, omne eius eſſe intuetur, quod actualiter habet, abſq; perſcrutatione coniunctionis illorum.

¶Ad dubitationem uerò contra minorem dicitur, quòd defectus intellectus eſt duplex. Quidam communis omni intellectui creato, & quidam ſpecialis & proprius intellectui noſtro. Communis quidem eſt, quòd uirtus ipſa intellectiua potentialitatis aliquid habet admiſtum: et quod modus cognoſcendi ſit per ſpeciem ſuperadditã, & ꝑ plures actus intelligendi. Proprius uerò eſt intelligere per conuerſionem ad phantaſmata, eſſe in potentia, & alia huiuſmodi. Nec eſt dubium quin id quod conuenit intellectui noſtro ex imperfectione communi, conuenit etiam angelis: ſed conſequentia illa tenet in his, quæ conueniunt intellectui noſtro ex imperfectione propria quoniam perfectiones oppoſitæ ponuntur in angelis. Quòd autem componere & diuidere, & ſimiliter diſcurrere ex imperfectione propria noſtri intellectus prouenia, S. Tho. hic ſupponit, & facile ex eius etiam dictis declaratur. Exiſtentibus enim duobus modis cognoſcendi. ſ. ſimplici intuitu, & per appoſitionem quandam, & utroque conueniente intellectui noſtro, & tam diſcurſu quàm compoſitionem & diuiſione importante modum cognoſcendi per appoſitionem quandam, cum conſtet perfectiorem modum cognoſcendi eſſe per ſimplicem intuitum, & quòd in nobis hic modus cognoſcendi parum participatur in noſtri ſupremo in prima operatione intellectus, & utrumque ac ſimilitudinariè in principio ſecundæ. ſ. in cognitione principiorum, & iam ſtabilitum ſit à Dion. in 7. de diui. nom. quòd ſupremum infimi, attingit infimum ſupremi, euidenter ſequitur, quòd modus cognoſcendi componendo & diuidendo ex propria noſtri imperfectione intellectus prouenit: cui ex aliquali ſuperiorum participatione communicatur, quòd deguſtet experiendo modum intelligendi per ſimplicem intuitum.

SVPER QVÆ. LVIII. ART. V.

Aegid. 2. 5. di. 7. q. 2. ar. 2. D. Bon. d. 7. ar. 1. Bannes ar. 5.

Titulus clarus eſt. In corpore articuli reſpondet quæſito unica concluſione, habẽte quatuor partes. ſ. In intellectu angelico non poſſe eſſe falſitas per ſe, ſed per accidens, nõ quo ad naturalia, ſed quo ad ſupernaturalia. Et probatur concluſio quo ad primam partem: qa intellectus in prima operatione, ſemper eſt verus, per ſe loquendo, ut patet in ſenſu, & ex tertio de Aĩa. Intellectus autem angelicus ſemper intelligit per modum primæ operationis, ergo. Maior declaratur, aſſignando cauſas viriuſque modi, quo falſitas inuenitur in nobis intelligẽdo quod quid eſt, quod eſt obiectum primæ operationis, quia. ſ. vtrunq; cõtingit ex compoſitione admiſta. Et tunc ſecundus modus contingit reſpũ quorundã obiectorum. ſ. compoſitorum, non ſimplicium, ut patet ex nono Meta. tex. 22. Quo ad ſecundam verò partẽ declaratur aſſignãdo diſtantiam inter modum, quo per accidens noſtræ ſimplici intelligentiæ admiſcetur falſum, & modum quo per accidẽs admiſcetur angelicę, qa. ſ. falſitas apud nos, præcedit quod quid eſt, quia in alia admiſcet cõponẽdo, vel applicando. In angelis verò, falſitas ſequitur quod quid eſt, quia in iudicando ex illo contingit. Quo ad tertiam uerò & quartam partem ſimul probat, & declaratur ſic. Intellectus in iudicando ex quod quid eſt, conditiones rei potens iudicare, ſaluo diuinæ ſapientiæ ordine, & non ſaluo illo, poteſt falli circa ſupernaturalia, q̃ uis non circa naturalia, ſed intellectus angelicus, eſt huiuſmodi in q̃ buſdã. ergo. Maior propoſitio patet, quo ad naturalia, quia ex cognitione quod quid eſt, ſufficiens habetur rõ naturalium, & ordinis diuinæ ſapientiæ, vt diſponentis curſum naturalem. Quo ad ſupernaturalia vero, quia hæc ex reuelatione tñ ſciri poſſunt. Et declaratur exemplariter, de mortuo reſuſcitando, & de Chriſto homine & Deo. Minor autem declaratur: qa angelorum, quidam ſunt boni, quidam uerò mali, & illi quidem ſua ſorte contenti, iudicant, ſaluo ſemper ſuperiori ordine, & quantũ eſt ex meritis eorum naturalium, hi verò ſuperbia elati, iudicant ſimpliciter, ac ſi nullus eſſet ordo ſuperior immutatiuus ordinis naturæ. Et per hoc ſubducere dicuntur intellect⁹ ſuos quandoque ab ordine diuinæ ſapientiæ, & falli.

¶Circa prædicta dubiũ occurrit nõ diſſimulãdũ, quo poſſit falſum inueniri in intellectu angeli, ſi oĩa eius intellectio eſt ſimplex apprehenſio, cui nõ admiſcet compoſitio aut diuiſio. Nulla. n. prima intellectus operatio falſitati ſubeſſe poteſt, niſi cõpoſitionis adiunctæ, ut in litera dicitur, & in nobis experimur, & ex diffinitione ueri & falſi. 4. Metaph. tex. 27. patet. Sed nulla intellectio angeli reſpectu tam naturalium quàm ſu-

Paſſio ꝓteruitas.

295

* c.4. par. 4. parum à medio.

* c.7. par. 3. à medio.

* C. 7. an te medium.

* Li. 3. de Aĩa, tex. 26. & 11. ¶ Lib. 83. q. 32. to. 4.

* Ar. præc.

ARTICVLVS V.

Vtrum in intellectu angeli poſſit eſſe falſitas.

AD QVINTVM ſic proceditur. Vr, ꝙ in intellectu angeli poſſit eſſe falſitas. Proteruitas. n. ad falſitatẽ ptinet. Sed in dæmonib⁹ eſt phãtaſia proterua, vt dicit Dio. *4. c. de diu. no. Ergo uidetur ꝙ in angelorum intellectu, poſſit eſſe falſitas.

¶2. Pręt. Neſcia eſt cã falſæ æſtimationis. Sed in angelis pt eſſe neſcientia, vt Dio. dicit. †6. c. Eccleſia. Hierar. Ergo uideť, quod in eis poſſit eſſe falſitas.

¶3. Præ. Oẽ quod cadit à ueritate ſapientiæ, & hẽt rõnẽ deprauatã, hẽt falſitatẽ uel errorem in ſuo intellectu. Sed hoc Dion. dicit de dæmonib.* 7. c. de diui. nom. Ergo vr̃ ꝙ in ĩtellectu angelorum poſſit eſſe falſitas.

SED CONTRA. Philoſophus dicit *3. de Aĩa, ꝙ intellect⁹ ſp ver⁹ eſt. Aug. ẽt dicit in li. † 83. q. ꝙ nihil intelligiť niſi uerũ. Sđ angeli nõ cognoſcũt aliqd niſi ĩtelligẽdo. Ergo ĩ angeli cognitione non poteſt eſſe deceptio & falſitas.

RESPON. Dđm, ꝙ hui⁹ qõnis veritas, aliquatenus ex ꝑmiſſa depẽdet. Dictũ eſt, *n. ꝙ ange⁹ nõ intelligit cõponẽdo & diuidẽdo, ſed intelligẽdo qđ qd ẽ. intellect⁹ aũt circa qđ qd ẽ, ſp ver⁹ eſt, ſicut & ſenſus circa ꝓpriũ obiectũ, ut dr̃ ĩ *3. de Aĩa. Sed ꝑ accidẽs in nobis accidit deceptio & falſitas intelligẽdo qđ quid eſt. ſ. ſcdm rõnẽ alicuius cõpoſitionis: uł cũ diffinitionẽ unius rei accipim⁹ ut diffinitionẽ alterius, uel cũ partes diffinitionis ſibi nõ cohęrẽt. Sicut ſi accipiať ꝓ diffinitione alicui⁹ rei, aĩal quadrupes uolatile: nullũ. n. aĩal tale eſt. Et hoc qdẽ accidit in cõpoſitis, quorũ diffinitio ex diuerſis ſumiť: quorũ vnũ eſt materiale ad aliud. Sed intelligẽdo qdditates ſimplices, vt dr̃ in *9. Meta. nõ eſt falſitas: qa uel totaliter nõ attinguť, & nihil ĩtelligim⁹ de eis, uel cognoſcunť ut ſunt. Sic igiť, per ſe nõ põt eſſe falſitas aut error aut deceptio ĩ ĩtellectu alicui⁹ angeli, ſed ꝑ accidẽs cõtingit, alio tñ mõ q̃ ĩ nobis. Nã cõponẽdo & diuidẽdo qñq; ad intellectũ quidditatis ꝑuenimus, ſicut cũ diuidẽdo & demõſtrãdo diffinitionẽ ĩueſtigam⁹. Quod qdẽ in angelis nõ cõtingit: ſđ per quod qd eſt rei cognoſcũt oẽs enuntiationes ad illã rem pertinẽtes. Manifeſtũ eſt aũt, ꝙ quidditas rei põt eſſe principiũ cognoſcendi reſpectu eorum, quæ naturaliter conueniũt rei, vel ab ea remouentur: non aũt eorũ, q̃ à ſupernaturali Dei ordinatione depẽdẽt. Angeli igiť boni, habentes rectam volũta

A B C D E

pernaturalium habet compoſitionem adiunctam, ſiuẽ pręcedẽtẽ, ſiuẽ ſubſequẽtẽ. ergo nũq̃ in intellectu eius falſitas eẽ põt.

¶Ad hanc dubitationem dicit primo põt, negãdo minorem, ꝙ quia angelus naturalis oĩa intelligat intuendo quod quid eſt, tanq̃ pertinentia ad ipſum naturaliter, ſiue per ſe, ſiue contingẽter, ut prius dictũ ſuit, ſp naturales ſũ cõditiones cõponendo & diuidẽdo intelligit. Et ꝙ hæc ſit mẽs S. T. ex trib. ſuadetur. Primò, ex eo ꝙ rõ excludens compoſitionem & diuiſionẽ ab angelis, non hẽt locũ niſi in naturalib. quia viſo ſubiecto ex defectu luminis ꝓuenit, ꝙ non uideant prædicata naturaliter rei cõpetentia, nõ aũt quæ ſupernaturaliter conuenire poſſunt, quia cum hæc attendãtur ſecundũ potẽtiã Dei, ſciri, non poſſunt, niſi cõprehenſa Dei potentia, ꝙ nulli creaturæ eſt communicabile. Secundò, quia aliter in hoc eodem articulo contradiceret ſibi ipſi, ut obijcendo deductum eſt, & proceſſus eius ad oſtendendũ, quo in iudicio angeli eſt falſitas per accidens, quẽadmodũ in nobis, q̃uis differenter, quia in nobis ratio falſitatis præcedit quod quid eſt, in eis verò ſequitur, & ꝙ in nobis accidit inueſtigãdo, in eis verò comparãdo naturale ad ſupernaturale, null⁹ eſſet. Tertiò, quia in calce articuli huius reſpondẽdo ad oppoſita dicit, intellectum quod qd eſt habere falſitatem per accidens, ut ordinatur ad compoſitionem, & loquitur de intellectu angeli. Sed quia expreſſè S. Th. tenet, ꝙ ẽt dæmones ad ea, quæ ſunt eis naturaliter occulta, vt cogitationes cordium, non diſcurrunt, conſequens eſt, vt apud ipſum, nunquam angelus cognoſcat componendo & diuidendo. Idem eſt. n. apud ipſum iudicium in præcedenti art. de diſcurſu, & compoſitione, & diuiſione. Nec alia eſt rõ de uno naturaliter occulto, & de alio. Quòd aũt rõnabile ſit, oẽm angeli cognitionẽ abſque cõpoſitione eſſe, ex eo colligi põt, ꝙ regulariter apparet, ꝙ ſupernaturales reuelationes modificanť, & ſuſcipiuntur in unoquoq; ſcdm naturalẽ modũ vt recipientis, vt in nobis experimur, à quibus reuelata noſtro modo cognoſcũtur, unde ſi naturalis modus cognoſcẽdi angelis inditus eſt ꝑ ſimplicem apprehenſionem, conſequens eſt, ut reuelata ſimpliciter ẽt apprehendant, & pari ratione quælibet alia naturaliter occulta. Aliter ergo dicendũ eſt, ꝙ cũ uerum & falſum in compoſitione conſiſtat, quẽadmodũ cõpoſitio dupliciter admiſcet cognitioni, ita & uerũ & falſum. Poteſt. n. ĩtellectui competere cõpoſitio ex parte modi cognoſcẽdi, vt cũ cognoſcimus, ꝙ hõ eſt hõ, & ex parte rei cognitæ, vt cũ cognoſcimus rẽ cõpoſitam. Et ꝑ oppoſitũ ſimplex apprehẽſio, dupliciter inuenitur. ſ. quo ad modũ cognoſcẽdi, aut quo ad rẽ cognitã. Nec requiritur ad rõnẽ ueri & falſi utraq; cõpoſitio: ſed altera quæ earũ ſufficit. Patet. n. ꝙ de re quãtũcũq; ſimpliciſſima, põt quis hic cognitionẽ cõpoſitã, verã, aut falſam ipſum formare ꝓpoſitionẽ, ꝙ ipſa eſt ipſa, aut ꝙ ipſa nõ eſt ipſa. Et ſimiliter quãtũcũq; modus cõ-

109 * tex. 26. tom. 2.

*Li. 9. Meta tex. 22. tom. 3. *Conclu. m.*

4

cipiend.

Universidad de Deusto Biblioteca

cipiendi ſit ſimplex, pōt apprehēdi cōpoſitū ex partib. diſcohærentib uel cohærētib. ac per hoc, verū vel falſum. Et ex hoc patet, q ad ſcdam operationē intellect⁹, nō ſufficit, nec requiritᵉ neceſſario, cōpoſitio ex parte rei cognitæ, ſed exigiᵉ, & ſufficit cōpoſitio ex parte modi cognoſcēdi. Et vlterius ſequiᵉ, q ad primam operationē intellectus, nō exigiᵉ ſimplicitas rei cognitæ: ſed modi cognoſcendi. Sequiᵉ ēt ulteri⁹, q in prima operatione intellectus, & ſi nō poſſit eſſe falſitas, aut ueritas rōne modi cognoſcēdi, pōt tñ in ea eſſe veritas aut falſitas rōne rei cognitę, qñ. ſ. res cognita eſt cōpoſita. Et propterea 9. Met. dī, q in ſimplicib. nullo mō eſt falſitas, quia. ſ. nec ex parte rei, nec ex parte modi cognoſcēdi. ſi prima operatione cognoſcunē qualē cognoſcēdi modum ſimplicitas exigit. Et ſi quæraē, quō in prima opatione ex parte rei cognitæ poſſit inueniri rō ueri, aut falſi, cũ in prima operatione intellect⁹ nihil affirmet aut neget, faciliē rñdetur, q cū cōcipit quidditatē ſci rem compoſitā, [illegible] liter nō formaliter affirmet, aut neget, virtualiter tñ eſt ibi affirmatio, & negatio [illegible] A. B. ſi hæc cohæret, concipit verum uirtualiter, quia concipit ſic eſſe ſicut eſt. Si uerò nō cohærēt, cōcipit, falſū virtualiter, quoniam cōcipit hæc eſſe ſicut nō eſt. Ut aūt uerū & falſum inueniri p accidēs, in prima operatione intellectus. Tū, quia cōpoſitio ſuper quā fundaᵉ rō ueri, & falſi, accidit primę operationi non ſolū ex rōne, quia accidit eius obiecto, dū non [illegible], ſed cuidam cōuenit: ſed quia obiectū primæ opationis ē incōplexum, vt incōplexum eſt, qd vt ſic nullā cōpōne dicere patet, & continet nullā ueritatē aut falſitatē. Et ppea ſicut accidit incōplexo cōpari in ſe cōpoſitionē, ita & ueritatē & falſitatē

D.440.
279
Porrecta per totum.
296
2.d.22.ar. 3.cor. Et ver. qu. 3. arti.16.& 17. Et op. 3.ca. 224. Et Epiſ. 3. lect. 3. Et Hebr. 8. lec. 3.
* lib. 3. de anima tex. 38. tomo 2.
¶ li. 2. ſup Gen. c. 8. per totũ. tom. 3.

tem per cognitionem quidditatis rei, nō iudicant de his, q̄ ſupnaturaliter ad rem pertinēt, niſi ſalua ordinatione diuina. Vñ in eis nō pōt eſſe falſitas aut error. Dæmones verò per uoluntatē peruerſam ſubducentes intellectum à diuina ſapiā, abſolutè interdū de reb. iudicant ſm naturalē condōnem. Et in his q̄ naturaliter ad rē ptinēt, nō decipiunē. Sed decipiᵈ pñt quantū ad ea, quæ ſupernaturalia ſunt. G Sicut ſi conſiderās hoiem mortuū iudicet eū nō reſurrecturū. & ſi uidens hoiem Chriſtū, iudicet eum non eſſe Deum. F

Et p hoc patet rñſio ad ea, q̄ vtrinq; obijciunē. Nam proteruitas dæmonum eſt ēm, q non ſubduntur diuinæ ſapientiæ. ᵉ Neſciētia autem eſt in angelis non reſpectu naturaliū cognoſcibilium, ſed ſupernaturaliū. Patet ēt, q intellectus eius qdᵉ H quid eſt, ſemper eſt uerus: niſi p accidēs ſm quòd indebitè ordinatur ad aliquam compoſitionem, uel diuiſionem.

ARTICVLVS VI.

Vtrum in angelis ſit cognitio matutina & ueſpertina.

AD SEXTVM ſic procediē. Vr, q in angelis non ſit ueſpertina, neq; matutina cognitio.ʰ Veſpere. n. & mane admiſtionē tenebrarum hñt. Sed in cognitione angeli nō eſt aliqnaʰ tenebroſitas: cū non ſit ibi error vel falſitas. Ergo cognitio angeli ñ dēt dici matutina vel ueſptina. I

¶2 Prę. Inter veſpere & maneʰ cadit nox, & iter mane & veſpere cadit meridies. Si igitur in angelis cadit cognitio matutina, & ueſpertina; pari rōne videtur q in eis debeat eſſeʰ meridiana & nocturna cognitio.

¶3 Prę. Cognitio diſtinguiē: ſm diuā cognitorū. Vñ in 3. de aia dicit Phis, q ſciæ ſecanē quemadmodū & res. Triplex autē eſt eſſe rerū, ſ. in verbo, in propria natura, & in intelligentia angelica, vt Aug. dicit ¶ 2. ſup Ge. ad li. Ergo ſi ponaē cognitio matutina in angelis & ueſpertina, ,p pter eſſe rerum in verbo, & in propria natura, dēt ēt in eis poniʰ tertia cognitio pp eſſe rerum in intelligentia angelica. K

SED CONTRA eſt, q Au.*4. ſup Gen. ad lite. & 11 de Ciuit. Dei, diſtiguit cognitionē angelorū p matutinā & ueſpertinā.

RESPON. Dicendū, qᵐ hoc q dr̄ de cognitione ᵈ matutina & ueſpertina in angelis, introductū eſt ab Aug.* q 6. dies, in quibus Deus legiē feciſſe cuncta. Gen. 1. intelligi uult nō hos uiſitatos dies, q ſolis circuitu peragunē: cū ſol quarto die factus legaē, ſed unū diē, ſ. cognitionē angelicā ſex rerū gñrib. pñtatā.ᵉ Sicut aūt in die cōſueto, mane eſt pricipiū diei, ueſpere aūt termin⁹: ita cognitio ipſi⁹ primordialis eſſe rerū, dr̄ cognitio matutina. Et hæc eſt ſm q res ſunt in uerbo. Cognitio aūt ipſius eſſe rei creatæ ſm quod in propriaᵈ natura conſiſtit, dr̄ cognitio ueſpertina.ᵉ Nam eſſe rerum fluit à uerbo ſicut à quodā primordiali principio. Et hic effluxus terminaē ad eſſe rerum, quod in propria natura habet.

AD PRIMVM ergo dd̄m, q ueſpere & mane non accipiunē in cognitione angelica ſm ſimilitudinē ad admiſtionē tenebrarū, ſed ſm ſimilitudinē pricipij & termini.ᵉ Vel dd̄m, q nihil ,p hibet, ut dicit Aug.* 4. ſup Gen. ad lit. aliqd in cōparatione ad unū diei lux, & in cōparatione ad aliud diei tenebra: ſicut vita fideliū & iuſtorū, in cōparatione ad impios dr̄ lux, ſm illud Eph. 6. Fuiſtis aliqñ tenebræ, nūc āt lux in dño. Quæ tñ uita fideliū in cōparatione ad uitā gloriæ, tenebroſa dr̄: ſm illud 2. Petr. 1. Habetis ,ppheticū ſermonem, cui bñfacitis attēdētes quaſi lucernæ lucēti i caliginoſo loco. Sic igitur cognitio angeli qua cognoſcit res in propria natura, dies eſt per comparationem ad ignorantiam uel errorem: ſed obſcura eſt per comparationem ad uiſionem uerbi.

AD SECVNDVM Dicendum, quod matutina & ueſpertina cognitio ad idem pertinet, id eſt ad angelos illuminatos, qui ſunt diſtincti à tenebris*. id eſt à malis angelis. Angeli autem boni cognoſcentes creaturam, non in ea figuntur, qd̄ eſſet tenebreſcere & noctem fieri: ſed hoc ipſum referunt ad laudem Dei: in quo ſicut in principio omnia cognoſcunt. Et ideo poſt veſperam non ponitur nox, ſed mane: ita quòd mane ſit finis præcedentis diei, & principium ſequentis, inquantum angeli, cognitionem præcedentis

Ergo hoc dr̄, & benè, q veritas & falſitas, ſi cut & compoſitio, ,p ſe non ſunt niſi in ſecunda operatione, cuius obiectum eſt cōplexum, ut compleᵈ eſt. Ex his aūt patet rñſio ad obiecta. nā cum angelus oia cognoſcat per modum primæ operationis, dū cognoſcit cōpoſita, falſum uirtualiter incurrere pōt, [illegible] ne compoſitionis ad iunctæ in obiecto. Et hoc eſt qd inuehebat S. T. per cadem, quia in articulo enumerat, falſitates aut ueritatis, ex parte cognitæ ſimplicis aut cōpoſitæ, cū naturali aut ſupernaturali cō dicione, aut habitudine quacunque. Et ſic veritas uel falſitas formaliter ſemp eſt i cōpoſitione ex parte intellectus. Veritas uero, uel falſitas uirtualiter eſt in cōpoſitione, aut diuiſione obiectiua, quãuis nō modali.

* li. 4. ſup Gen. ad lit. & 11. de Ciuit. Dei c. 7. [illegible]
* lib. 4. ſup Gen. [illegible]
D. 14. [illegible] 311

SVPER Q. LVIII. ART. VI.

Titulus ex dicēdis in corpore articuli, manifeſt⁹ erit. ¶ In corpore [illegible] ſito affirmatiuē [illegible] facit. Primo authorē & radicē [illegible] [illegible] Radicē uero, quia cognitio angelica dicitur vocatur. Gen. 1. [illegible] hoc, [illegible] tendi, [illegible] gnitionis angelicæ ponitur, & ex mane & veſpere, cognitio matutina & ueſpertina, dicta eſt. Secundò, quia differentiæ metaphoricē dicuntur de

cognitione angelica; cōdit penes qd attendit ſimilitudo, dicēs attēdi in hoc, q eſſe principiū, & eſſe terminū, ita q cognitio illa dr̄ mane, quæ reſpicit principium [illegible] ... ſe rei in eius prima [illegible] ueſpertina, quæ reſpicit ultimum eſſe rei, ſ. eſſe rei [illegible] in ſeipſa. Et omnia ſunt in littera.

SVPER Q. LVIII. ART. VII.

Titu. clarus eſt. ¶ In corpore ſub diſtinctione [illegible] quæſito, examinādo diſſinguit ueſpertinæ & duo facit. Primò examinat rōnē cognitionis ueſpertinæ. Secundò reſpondet quæſito duplici concluſione. [illegible] Quoad primū [illegible] cognitio ueſpertina eſt cognitio creaturæ in propria natura [illegible] [illegible] ... [illegible]

Porrecta per totum.
297
Locis ſupra art. 6. [illegible]
* Locis citatis [illegible]
* li. 4. ſup Gen. c. 23. [illegible] tom. 3.
* Art. præcedenti.

dentis operis ad laudē Dei referunt. Meridies aūt ſub nomine diei cōprehēditur, quaſi mediū inter duo extrema. Vel pōt meridies referri ad cognitionē ipſi⁹ Dei, q̄ ñ hēt pricipiū, nec finē. A

AD III dicendum, q ēt ipſi angeli creaturæ ſunt. Vndè eſſe rerum in intelligētia angelica, comprehenditur ſub ueſpertina cognitione, ſicut & eſſe rerum in propria natura.

ARTICVLVS VII.

Vtrum una ſit cognitio matutina & ueſpertina.

AD SEPTIMVM ſic procediē. Vr, q una ſit cognitio veſpertina & matutina. Dr̄. n. Geneſi. 1. Factū eſt ueſpere & mane, dies unus. Sed p diē intelliʰ cognitio angelica, ut Aug.* dicit. Ergo una & eadem eſt cognitio in angelis, matutina & ueſpertina.

¶2 Præt. Impoſſibile eſt unā potētiā ſimul duasʰ opationes habere. Sed angeli ſp ſunt in actu cognitionis matutinæ, quia ſp uident Deū & res in Deo, ſecūdùm illud Matt. 18. cap. Angeli eorum, ſp uident faciem patris mei &c. Ergo ſi cognitio ueſpertina eſſet alia à matutina, nullo modo angelus poſſet eſſe in actu cognitionis veſpertinę. C

¶3 Præt. Apoſtolus dicit 1. Corin. 13. Cū uenerit qd̄ perfectū eſt, euacuabiēᵏ q ex parte eſt. Sed ſi cognitio ueſpertina ſit aliud à matutina, cōparatur ad ipſā ſicut impfectū ad pfectū. Ergo nō poterit ſimul ueſpertina cognitio eē cū matutina. D

IN CONTRARIVM eſt, quod dicit Aug. * 4. ſuper Gene. ad lit. q multum intereſt inter cognitionē rei cuiuſcunque in verbo Dei, & cognitionem eius in natura eius, ut illud merito pertineat ad diem, hoc ad ueſperā. E

RESPON. Dicēdū, q ſicut dictum eſt,* cognitio ueſpertina dr̄, qua angeli cognoſcunt res in ,ppria natura. Quod nō pōt ita intelligi quaſi ex propria rerū natura cognitionē accipiāt, vt hæc ppoſitio in, indicet habitudinem principij: quia nō accipiūt angeli cognitionem à rebus, ut ſupra habitū* eſt. Relinquitur igiē, q hoc quod dicit in

propria natura, accipiaē ſm rationē cogniti, ſecūdùm q ſubeſt cognitioni, ut ſ. cognitio veſpertina in angelis dicatur, ſm q cognoſcunt eſſe rerū, quod habent res in propria natura. Quod quidē per duplex mediū cognoſcunt, ſ. per ſpecies innatas, & per rōnes rerum in uerbo exiſtentes. Non. n. uidendo uerbū, cognoſcūt ſolū illud eſſe rerū, quod habent in uerbo, B ſed illud eſſe qd̄ habent in ,ppria natura: ſicut Deus per hoc qd̄ uidet, ſe cognoſcit eſſe rerum, quod habēt in propria natura. Si * ergo dicatur cognitio ueſpertina ſm qd̄ cognoſcunt eſſe rerum, quod habent in ,ppria natura uidendo uerbū: ſic una & eadem ſecundùm eſſentiam eſt cognitio ueſpertina & matutina, differens ſolùm ſecundùm cognita.* Si uerò cognitio ueſpertina dicatur ſecūdùm quod angeli cognoſcunt eſſe rerum, quod habent in ,ppria natura per formas innatas, ſic * alia eſt cognitio ueſpertina & matutina.* Et ita vr̄ itelligere Augu. cum unā ponat imperfectā reſpectu alterius.

AD PRIMVM ergo dicendum, q ſicut numerus ſex dierum ſm intellectum Aug. * accipitur ſecundùm ſex genera rerū, quæ cognoſcuntur ab angelis: ita unitas diei accipiē ſm unitatē rei cognitæ, quæ tamen diuerſis cognitionibus cognoſci pōt.

AD II dicendum, q duæ operationes poſſunt ſimul eſſe unius potentiæ, quarum una ad aliā refertur: * ut patet cum uoluntas ſimul vult & finē, & ea, q̄ ſunt ad finem. Et intellectus ſimul intelligit principia, & concluſiones per principia, qñ iā ſcientiam acquiſiuit. Cognitio autem ueſpertina in angelis refertur ad matutinā, ut Aug.* dicit. Vñ nihil prohibet utranque ſimul eſſe in angelis.

AD III dicēdū, q ueniente perfecto, euacuatur imperfectum, quod ſ. ei opponitur: ſicut fides, quæ eſt eorum quæ non uidentur, euacuatur uiſione ueniente. Sed imperfectio ueſpertinę cognitionis nō opponitur pfectioni matutinæ.ᵉ Quod enim cognoſcatur aliquid in ſeipſo, nō eſt oppoſitum ei, q cognoſcatur in ſua cā. Nec iterum q aliquid cognoſcatur per duo media, quorum unū eſt perfectius, & aliud imperfectius, aliquid repugnans habet: ſicut ad eandem concluſionem habere poſſumus & medium demōſtratiuū & dialecticum. Et ſimiliter eadē res poteſt ſciri ab angelo per uerbū increatum, & per ſpeciem innatam.

no uū, eſt eadē realiter cum cognitione matutina, differens ſolùm ſecundum terminos ſeu cognita, quod idem eſt. ¶ Aduerte hic, q quia oppoſitorum eadem eſt diſciplina, [illegible] ex pcedenti articulo de eiſdem ſit matutinā & ueſpertinam in cognitione attendi, & differre penes eē primordiale & ultimatum, i. eſſe rei in uerbo, & eſſe in ſeipſa & eſſe rei in uerbo uno [illegible] inſpiciatur, ſ. uidēdo uerbū, ut per Auguſtinū patet: conſequēs fuit, ut tota latitudo differētiæ inter cognitionē matutinā & ueſpertinā, ex diuerſitate modorū cognoſcēdi eſſe rei ſcdm ,ppria naturam extenderetur.

Concluſio.
Concl. 2.
* Locis citatis in prin. corp. ar. præcedentis.
117
* Li. 4. ſup Gen. c. 24. Tom. 3.
a 117

QVAESTIO LIX.

De uoluntate Angelorum, in quatuor articulos diuiſa.

CONSEQVENTER cōſiderādū ē dr̄ his q̄ prinēt ad uolūtatē angelorū.

Prima S. Tho.

SVPER QV. LIX. ARTIC. I.

Ferr. 2. cont. c. 46.

Titu. clarus eſt. ¶ In corpore unica eſt concluſio reſp. ua quæſito affirmatiuē, ſcilicet. In angelis eſt

eſt uoluntas, & pbaſ ſic. In habẽtibus ītellectũ, eſt appetitus boni uniuerſaliter app̃henſi: angeli ſunt ītellectuales: ergo ī eis eſt talis appetitus: ergo uolũtas. Tenet hęc vltima cõſequẽtia ex q̃d nos uolũtatẽ nõ noĩamus nõ ē nota. maior verò cõuenit ſecundo. ſ. ꝙ intellectualib⁹ inſit appetitus boni, & ꝙ inſit talis appetit⁹, ſ. boni uniuerſalis. Et quo ad primũ probatur, ex eo ꝙ oĩa habẽt appetitũ boni: q̃a procedũt ex uolũtate diuina, q̃ nõ niſi in bonũ tendere & ordinare põt. Quo ad ſecundũ uerò declaratur, oñdendo triplicẽ gradum appetitus, iuxta triplicẽ ordinẽ naturalium appetẽtiũ, ſ. ſine cognitione, cũ cognitione particulari, & cum cognitione uniuerſali, ut clarẽ patet in litera.

Porrect. per totum.

398 2. cõ. c. 46 Et opu. 3. c. 76. *Text. 42. tom. 2.

Et primò cõſiderabim⁹ de ipſa F uoluntate. Secundò de motu eius, qui eſt amor, ſiuẽ dilectio.

Circa primum quæruntur quatuor.

¶Primò, Vtrũ in angelis ſit voluntas.

¶Secũdò, Vtrũ uoluntas angeli ſit ipſa natura eorum, uel ẽt ipſe intellectus eorum.

¶Tertiò, Vtrum in angelis ſit liberum arbitrium.

¶Quartò, Vtrum in eis ſit iraſcibilis & concupiſcibilis. G

Articvlvs primvs.

Vtrum in angelis ſit uoluntas.

AD primvm ſic proceditur. Vr, ꝙ in angelis nõ ſit uolũtas. Quia, ut dicit Philoſoph⁹ *in 3. de anima, Voluntas [h] in ratione eſt: ſed in angelis nõ eſt rõ, ſed aliquid ſuperius ratione. Ergo in angelis non eſt uoluntas, ſed aliquid ſuperius uoluntate.

¶2 Præt. Volũtas ſub [h] appetitu H cõtinet, ut patet p Philoſophũ i † 3. de Anima: ſed appetitus eſt imp̃fecti. eſt. n. eius q̃d nondũ hr̃. Cũ igitur in angelis, maximè in beatis, non ſit aliqua imperfectio, uidetur ꝙ non ſit in eis uoluntas.

†Lib. 3. de aia tex. 48 & ſequẽ. vſq; ad 54 tom. 2.

¶3 Præt. Philoſophus dicit in † 3. de Anima, ꝙ uoluntas eſt mouens [h] motũ, mouetur enim ab appetibili intellecto: ſed angeli ſunt immobiles, cũ ſint incorporei. Ergo in angelis non eſt uoluntas.

†Lib. 3. de anima. tex. 54. t. 2.

Sed contra eſt, quod Aug. dicit * 10. li. de Tri. ꝙ imago Trinitatis inuenitur in mente ſecundùm memoriam, intelligentiam, & uoluntatem: imago autem Dei inuenitur non ſolùm in mente humana, ſed etiam in mente angelica, cum etiam mens angelica ſit capax Dei. ergo i angelis eſt uolũtas. I

* Lib. 10. c. 11. & 12. tom. 3.

Concl. m.

Respon. Dicendum, quod [m] neceſſe eſt ponere in angelis uoluntatem. [n]

Ad cuius euidẽtiã cõſiderãdũ eſt, ꝙ cũ oĩa p̃cedant ex uolũtate diuina, [c] oĩa ſuo mõ p appetitũ inclinãtur in bonũ, ſed diuerſimodè. Quædam. n. inclinanẽ in bonũ p ſolã naturalẽ habitudinẽ abſque cognitione, ſicut plantæ & corpora inanimata: [e] & talis inclinatio ad bonũ, uocaẽ appetitus naturalis. Quædam [d] verò ad bonũ inclinãtur cũ aliqua cognitione: non quidẽ ſic ꝙ cognoſcat ipſam rõnẽ boni, ſed cognoſcunt aliqd̃ bonũ particulare, ſicut ſenſus, q cognoſcit dulce & albũ, & aliqd huiuſmodi. inclinatio aũt hanc cognitionẽ ſequens dr̃ appetitus ſenſitiuus. Quędam verò inclinantur ad bonũ cum cognitione, qua cognoſcunt ipſam boni rõnẽ, quod eſt proprium intellectus. [e] Et hæc perfectiſſimè inclinantur in bonum: nõ quidẽ quaſi ab alio ſolummõ directa in bonũ, ſicut ea quæ cognitione carent: neque in bonum particulariter tantùm, ſicut ea in quibus eſt ſola ſenſitiua cognitio, ſed tm̃ inclinata in ipſum vl̃e bonum. & hæc inclinatio dr̃ uolũtas. Vñ, cũ angeli K

118 b 31 402

114 113 D. 225.

115

F per intellectũ cognoſcant ipſam uniuerſalem rationẽ boni, manifeſtũ eſt quòd in eis ſit uoluntas.

Ad primvm ergo dicẽdũ, ꝙ aliter rõ trãſcẽdit ſenſum, & aliter intell's rõnẽ. Rõ. n. trãſcẽdit ſenſum ſm̃ diuerſitatẽ cognitorũ. nã ſenſus eſt particulariũ, rõ uerò uniuerſalium. Et iõ oportet ꝙ ſit alius appetitus tẽdẽs in bonũ uniuerſale, q debet rõni: & alius tendens in bonũ particulare, qui debet ſenſui. Sed intellectus & rõ differũt quantum ad modũ cognoſcendi: quia ſ. intellectus cognoſcit ſimplici intuitu, rõ uerò diſcurrendo de uno in aliud: ſed tñ ratio p diſcurſum peruenit ad co- G gnoſcendum illud, quod intellectus ſine diſcurſu cognoſcit. ſ. uniuerſale. Idem eſt ergo obiectũ q̃d appetitiuę p̃ponitur & ex parte rõnis, & ex parte intellectus. Vnde in angelis qui ſunt intellectuales tantùm, non eſt appetitus ſuperior uoluntate.

Ad ii dicendũ, ꝙ licet nomẽ appetitiuæ partis ſit ſũptũ ab appetẽdo ea q̃ nõ hñr, tñ appetitiua pars ñ ſolũ ad hæc ſe extẽdit, ſed ẽt ad multa alia. Sicut & nomẽ lapidis ſumptũ eſt à lęſione pedis, cũ tñ lapidi non hoc ſolũ cõueniat. ſic iraſcibilis potẽtia denominaẽ ab ira, cum tñ in ea ſint plures aliæ paſſiones, ut ſpes, & audacia, & huiuſmodi.

H Ad iii dicendum, ꝙ uoluntas dr̃ mouẽs motũ, ſecundùm ꝙ uelle eſt motus quidã & intelligere, [*] cuiuſmodi motũ nihil prohibet in angelis eſſe: q̃a talis motus eſt actus perfecti, ut dr̃ in * 3. de anima.

a 111 221 * Tex. 28 tom. 2.

Articvlvs ii.

Vtrum in angelis uoluntas differat ab intellectu.

AD ſecvndvm ſic proceditur. Vr ꝙ in angelis non differat uoluntas ab intellectu & natura. Angelus enim eſt ſimplicior q̃ corpus naturale, ſed corpus naturale per ſuam formã inclinatur in ſuum [h] finem, qui eſt eius bonum. ergo multò magis angelus. Forma autẽ angeli eſt uel natura ipſa in qua ſubſiſtit, uel ſpẽs q̃ eſt i intellectu ei⁹. ergo angelus inclinaẽ in bonũ p naturã ſuam, & per ſpeciem intelligibilẽ. Hæc autẽ inclinatio ad bonũ, pertinet ad uolũtatẽ. Volũtas igiẽ angeli ñ ẽ aliud K q̃ eius natura, uel intellectus.

¶2 Pręt. Obiectũ intellectus eſt uerũ, uolũtatis autem bonum. Bonum aũt & uerum non differunt realiter, ſed ſm̃ rationem tantùm. [h] Ergo volũtas & intellectus non differunt realiter.

¶3 Præt. [h] Diſtinctio cõis & p̃prij, nõ diuerſificat potentias. Eadẽ. n. potẽtia uiſiua ẽ coloris & albedinis: ſed bonũ & verum vĩr ſe habere ſicut cõe & proprium: nam uerum eſt quoddã

Svper qv. lix. Artic. ii.

Porrect. per totum.

399 1. d. 45. 2. c. 4. 13. Et opu. 3. c. 11. 10

TItulus apud Thomiſtas communiter & in dubio interpretatur de differentia reali.

¶In corpore una eſt concluſio duas partes habẽs negatiuas. Volũtas angelorum neque eſt intellectus, neque eſt na ura eorum. Et probat quo ad ſingulas ſingulatim. Et primò quod non ſit natura ſic. Quicquid ſe extẽdit ad id quod eſt extra rem, non eſt rei eſſentia: voluntas angelica ſe extendit ad id quod eſt extra rem: ergo. Maior probatur dupliciter. Primò ratione à priori quia eſſentia rei intra rem ipſam apprehenditur. Secundò à poſteriori, quia unde [illegible] in ſenſibilibus quod inclinatio ad intrinſecum eſt intrinſeca: inclinatio uerò ad extrinſecum eſt extrinſeca. Minor uerò planũ. Voluntas habẽs bonum infinitũ extra uolentẽ extenditur naturaliter extra ſe: at uoluntas creata habet bo-

num infinitum extra volẽtem, ergo. Maior huius proſyllogiſmi probatur ſic. Voluntas naturaliter tendit in bonũ. ergo ſola illa nõ tendit in bonũ extrinſecum, in cuius eſſentia continetur totaliter bonum: quod in ſolo Deo locum habere conſtat. A ¶Circa maiorẽ aſſumptã aduerte, ꝙ duplicẽ ſenſum habere poteſt, ſ. ꝙ id ly extra ſe, dupliciter exponi põt. Vno mõ vt ſupponat p re appetẽte. & hoc mõ ꝓpoſitio ẽ falſa, q̃m materia appetit formã p appetitũ q eſt eſſentia eius, & tñ forma eſt extra rẽ appetẽtẽ. Alio mõ, vt ſupponat pro re pertinente ad integritatẽ ſubſtantiæ completę, ut ſit ſenſus, quòd quicquid ſe extendit ad id q̃d eſt extra integritatem completę ſubſtantiæ, non eſt eſſentia rei, id eſt nec eſſentia, nec pars eſſentię, nec aliquid ad cõplementũ eſſentiæ ſpectans. Et ſecũdum hunc ſenſum aſſumpta eſt à San. Tho. & probatur in litera.

¶Circa probationem maioris principalis, dubiũ occurrit, eo ꝙ digredi videẽ: q̃m ex hoc ꝙ natura ẽ intra rẽ, q̃uis benẽ ſequatur, ergo appetit⁹ ad extra rẽ, nõ eſt appetitus ad naturã: nõ tñ apparet vnde ſequitur, ergo appetit⁹ ad extra, non eſt ipſa natura. Sunt namque hęc duo ſimul, quòd quidditas alicuius ſit ſibi intrinſeca, & tñ appetitus eius, qui eſt ipſamet, ſit ad aliqd extrinſecum. Et conſimiliter, quia iſta cõſequentia: Natura eſt intra rem, ergo quicquid ſe extendit ad extra, nõ eſt natura, ſi eſt neceſſaria, tenet in omni natura: q̃d tñ eſſe falſum videtur, q̃a natura grauitatis eſt intrinſeca indiuiduo grauis, & tñ extẽdit ſe ad extra.

¶Ad hoc breuiter dicendum eſt, ꝙ cum verè & propriè ens ſola completa ſubſtantia ſit, cuius & partes & accidentia, vt ſubſtantiæ aliquid ſint, inſtituta ſunt à natura. In propoſito, naturæ vel eſſentiæ nomine, integrã quidditatem ſolius ſubſtantię, quæ ſola eſt ens per ſe & p̃p ſe, intelligitur. Eſſe aũt vel apprehẽdi intra, nihil aliud ſignificat, niſi eſſentialem independentiã tam in eſſe, q̃ in diffiniri ab extrinſeco: ſicut p oppoſitum extendere ſe ad extra, nihil aliud eſt q̃ eſſentialiter ordinari & inſtitutũ eſſe ad aliquid extrinſecum à ſubſtantia rei: q̃m non de quacumq; extenſione ad extra eſt ſermo, cum conſtet ſubſtantiam rei eſſe principium generationis, & motus, & quietis: ſed de extenſione proximè & immediatè, ac eſſentialiter ita q uis illius conſiſtit in hoc: Quidditas ſubſtantiæ cõpletæ diffinitur apprehendendo tñ intrinſeca rei: extendens ſe eſſentialiter ad extra, non põt diffiniri niſi per illud extrinſecum. igitur extẽdens ſe ad extra, non eſt quidditas rei, nec intra eam, ſed uoluntas & uniuerſaliter potentia ad operari: & ad quodcumque accidentale, extẽdit ſe ad extra hoc modo, ut ex ſuperiorib⁹

477 477

b 244 264 Concl. n

93 117

Concl. p

bonum, ſcilicet intellectus. Ergo volũtas cuius obiectum eſt bonum, non differt ab intellectu, cuius obiẽtum eſt uerum.

Sed contra. Volũtas in angelis eſt bonorum tm̃, intellectus aũt eſt bonorum & malorum. cognoſcunt enim vtrũq;. B Ergo voluntas in angelis eſt aliud quàm eius intellectus.

Respon. Dicẽdũ, ꝙ volũtas in angelis eſt quædam virtus, vel potentia: q̃ nec eſt ipſa eorum natura, [c] nec eorum intellectus. Et ꝙ nõ ſit eorum natura, apparet ex hoc, ꝙ natura uel eſſentia alicuius rei, intra ipſã rẽ cõprehendiẽ: quicquid ergo ſe extẽdit ad id, q̃d eſt extra rẽ, nõ ẽ rei eſſentia. Vñ videmus i C corporibus naturalibus, ꝙ inclinatio q̃ eſt ad eſſe rei, nõ eſt p aliquid ſuperadditũ eſſentiæ ſed p materiã quæ appetit eſſe antequã habeat, & per formã q̃ tenet rem in eſſe poſtquã fuerit. Sed inclinatio ad aliqd extrinſecũ eſt per aliqd eſſentiæ ſuperadditũ, ſicut inclinatio ad locũ eſt per grauitatẽ, uel leuitatẽ. Inclinatio aũt ad faciẽdũ ſibi ſimile, eſt p qualitates actiuas. [e] Voluntas aũt hẽt inclina- D tionẽ in bonũ naturaliter. [*] Vñ [m] ibi ſolum eſt idem eſſentia & voluntas, ubi totaliter bonum cõtinetur in eſſentia uolẽtis [n], ſ. in Deo qui nihil vult axtra ſe, niſi rõne ſuæ bonitatis. [*] Quod de nulla creatura põt dici, cum bonũ infinitũ ſit extra eſſentiã cuiuſlibet cauſati. Vñ [*] nec uolũtas angeli, nec alteri⁹ creaturæ põt eẽ idẽ q̃d eius eſſentia. [q] Similiter nec põt eſſe idẽ [d] q̃d intellect⁹ angeli vel hoĩs. [e] Vñ ea rõne ſe extẽdit eius intellectus in id q̃d eſt extra ſe: ſm̃ ꝙ illud q̃d extra ipſum eſt p eſſentiã, natũ eſt aliquo mõ in eo eſſe. Nã cognitio ſit p hoc ꝙ cognitũ eſt in cognoſcẽte. Voluntas verò ſe extẽdit ĩ id q̃d extra ẽ, ſm̃ ꝙ quadã inclinatione quodãmodo tendit in rẽ exteriorẽ. Alteri⁹ aũt uirtutis eſt, ꝙ aliqd hẽat in ſe q̃d eſt [t] extra ſe, & q̃d ipſum tẽdat in rẽ exteriorẽ. Et ideo [e] oportet, ꝙ i qualibet creatura ſit aliud itellectus & uolũtas. Nõ aũt i Deo, [a] q hẽt & ens uniuerſale & bonũ uniuerſale in ſeipſo. Vnde tam uoluntas q̃ intellectus eſt eius eſſentia.

Ad primvm ergo dicẽdũ, ꝙ corpus naturale p formã ſubſtantialẽ inclinatur in eſſe ſuũ: ſed in exterius inclinatur per aliquid additum, ut dictum eſt.

Ad ii dĩm, ꝙ potẽtiæ nõ diuerſificanẽ ſm̃ materialẽ diſtinctionem obiectorũ, ſed ſm̃ formalẽ diſtinctionẽ, q̃ attenditur ſm̃ rõnem obiecti. [*] Et ideo diuerſitas ſecundum rationẽ boni & ueri, ſufficit ad diuerſitatem intellectus & uoluntatis.

Ad iii dicendum, ꝙ quia bonum & uerum conuertunẽ ſm̃ rem: inde eſt, ꝙ & bonũ ab intellectu intelligitur ſub ratione ueri: & uerum à uolũtate appetitur ſub ratione boni. Sed tamen diuerſitas rationum ad diuerſificandum potentias ſufficit, ut dictum * eſt.

A quæſtionibus patet: ergo. Et per hoc patet reſpõſio ad obiectã. ¶Circa probationem maioris ſecundi ſyllogiſmi dubiũ occurrit, quia non vr̃ ualere conſequentia: Voluntas naturaliter inclinatur in bonum: ergo uoluntas habens bonum infinitum extra ſe, tendit in aliquid extrinſecũ: q̃m nõ tenet in omni materia. Materia enim ſubſtantiæ naturaliter inclinatur in bonũ, & tamen non extẽdit ſe ad extra: igitur ratio nulla.

D. 769. 494 97.

¶Ad hoc breuiter dicitur, quòd conſequentia eſt bona formaliter, & accidit deceptio propter æquiuocationẽ eius, quod ẽ inclinari in bonũ: dupliciter enim poteſt intelligi: vno modo, ut bonum diſtinguitur contra malũ, & ſic appetitus materiæ & vniuerſaliter omnis appetitus naturaliter inclinatur in bonum. Alio modo, ut bonum diſtinguitur cõtra tale uel tale bonum, & ſic ſolus appetitus intellectiuus tendit in bonum. Quoniã ſolus intellectus ipſam boni rationem ut bonũ eſt, apprehendit: & quia bonũ vt bonũ eſt, omne bonum cõprehẽdit, conſequẽs eſt, ut id quod naturaliter inclinaẽ in bonum ut bonum non quieſcat niſi in omni bono, ac p hoc, ſi infinitum bonũ habet extra ſe, tẽdat in aliquid extra. Nõ ſic autẽ eſt de eo, quod inclinatur naturaliter in tale bonum tãtũ: quoniã ſi tale bonum intra ſubſtãtiã rei cõcludiẽ, ad extra non tendit, quamuis infinitũ bonũ extra remaneat. Et per hoc patet rñſio ad obiectum: quia hic ſumitur inclinari ad bonum ſimpliciter, q̃d non dicitur de materia, nec de quocunq; alio appetitu, niſi de intellectiuo, qui appellatur uoluntas.

Concl. a

o 179 301.

*In corp. art. adiuncto art. 3. & 4. q. 16.

E ¶Quo ad aliam verò partem concluſionis, ſcilicet, quòd nõ eſt intellectus, adducitur ratio talis. Alterius virtutis eſt, habere in ſe aliquid extrinſecum, & tendere in ipſum: ſed intellectus & voluntas penes hos modos differunt, ſcilicet habere in ſe, & tẽdere in illud. igitur ſunt duæ uirtutes, & hoc in creaturis, in quibus neque obiectum uoluntatis, neque obiectum intellectus completè continetur in ſubſtãtia earum, cuius oppoſitum inuenitur in Deo, qui eſt infinitum ens, & infinitum bonum.

¶Circa vtranque partem concluſionis aduerte ſimul, quòd ex rationibus aliquid concluditur directè & immediatè, ſcilicet diſtinctio quidditatiua uoluntatis à natura & intellectu. Aliquid verò concluditur mediatè, ſcilicet diſtinctio realis eorundem: quoniã cum quodlibet horum ſit ens limitatum, ſi quidditatiuè diſtinguuntur, & ex neutrius quidditate prouenit identitas vnius cum alio, conſequens eſt, ut diſtinguantur realiter: diſtinctio enim realis nõ põt cõuenire entibus accidentaliter. Et quod hic ſupponitur, ſ. ꝙ ex neutrius quidditate prouenit,

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

ſunt idem, ſeu vnũ identicè, probare opus nõ fuit probata diſtinctione quidditatiua, quia regulariter hoc non appares, niſi ex duabus cauſis prouenire, ſ. vel ex infinitate, vt inuenitur in Deo, vel ex eſſentiali ordine generationis & pfectionis, vt inuenitur in vegetatiuo & ſenſitiuo, quorũ poſterius ſemper includit in ſe prius, & aliquid vltra. Vtrũq; aũt horum cõſtabat locũ nõ habere in ꝓpoſito. Et iõ ſat fuit ſic ſridere quęſito. Et confirmare põt ſufficientia huius modi pcedẽdi authoritate Ariſt. qui in 2. Phyſi. concludit diſtinctionem realem exiſtentis in aliquo ab eo in quo exiſtit, ex diſtinctione qdditatiua harum rationum, ſcilicet eſſe in aliquo, & in quo eſt aliquid.

Perrella per totum.

300 a. di. 7. q. 1. 11. ad 1. Et 2. cõ. cap. 47. Et ver. q. 24. ar. 1. cor. Et q. 6. 14. ar. 2. & 3. Et Mal. q. 16. artic. 5. cor. Et op. 3. c. 76 * li. 3. c. 5. & lib. 6. c. p. 10. 5.

ARTICVLVS III.
Vtrum in angelis ſit liberũ arbitriũ.

AD TERTIVM ſic ꝓceditur. Vr, ꝙ in angelis non ſit liberum arbitrium. Actus enim liberi arbitrij eſt eligere ſed electio [b] nõ poteſt eſſe in angelis, cum electio ſit appetitus præconſiliati: conſilium autem eſt inquiſitio quædã: vt dicitur in * 3. Ethico. Angeli autem nõ cognoſcunt inquirendo: quia hoc pertinet ad diſcurſum rationis. ergo videtur ꝙ in angelis non ſit liberum arbitrium.

¶ 2 Præt. Liberũ arbitriũ ſe hẽt ad vtrumlibet. Sed ex parte intellectus nõ eſt aliqd ſe habens ad vtrumlibet in angelis, qa intellectus eorũ nõ fallit in naturalibus intelligibilib[a], ut dictũ † e. Ergo nec ex parte appetit[b] liberum arbitriũ in eis eſſe põt.

¶ 3 Præt. Ea q̃ ſunt naturalia in angelis, conueniunt eis ſm magis & minus: quia in ſuperioribus angelis natura intellectualis eſt pfectior q̃ in inferiorib[a]. Liberum autem arbitriũ non[h] recipit magis & min[a]. Ergo ĩ angelis non eſt liberum arbitriũ.

SED CONTRA. Libertas arbitrij ad dignitatem hominis ptinet: ſed angeli digniores ſunt hominibus. Ergo libertas arbitrij, cum ſit in hominibus, multo magis eſt in angelis.

RESPON. Dicẽdũ, ꝙ quædam ſunt q̃ non agunt ex aliquo arbitrio, [c] ſed quaſi ab alijs acta & mota: ſicut ſagitta à ſagittante mouet ad fine. Quędã verò agũt quodã arbitrio, ſed nõ libero, ſicut animalia irrationalia. Ouis.n. fugit lupũ ex quodã iudicio, quo exiſtimat eum ſibi noxiũ. Sed hoc iudiciũ nõ eſt ſibi liberum, ſed à natura inditũ. Sed ſolum id qđ hẽt intellectũ, põt agere iudicio libero, inquãtum cognoſcit vniuerſalẽ rõnem boni[e]: ex qua põt iudicare hoc, vel illud eſſe bonum. Vnde vbicunq; eſt intellectus, eſt liberum arbitrium. Et ſic patet [m] liberum arbitrium eſſe in angelis etiam excellẽtius q̃ in hominibus, ſicut & intellectum.*

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, ꝙ Philoſophus loquitur de electione ſm qđ eſt hominis. Sicut aũt extimatio hoĩs in ſpeculatiuis differt ab extimatione angeli in hoc, ꝙ vna eſt abſq; inquiſitione, alia verò p inqſitionẽ, * ita & in operatiuis. Vñ in angelis eſt electio, nõ tñ cũ inquiſitiua deliberatione cõſilij, ſed p ſubitam acceptionẽ veritatis.

AD II dicendũ, qđ ſicut dictum* eſt, cognitio ſit per hoc, ꝙ cognita ſunt in cognoſcẽte. Ad imperfectionẽ aũt alicuius rei pertinet, ſi nõ ſit in ea id qđ natum eſt in ea eſſe.[e] Vñ angel9 nõ eſſet pfectu in ſua natura, ſi intellect9 eius nõ eſſet determinatus ad oẽm veritatẽ, quã naturaliter cognoſcere põt. Sed actus appetitiuæ uirtutis eſt p hoc, ꝙ affectus inclinat ad rem exteriorẽ. Nõ aũt dependet pfectio rei ex omni re, ad quam inclinat, ſed ſolũ ex ſuperiori. Et ideò, non pertinet ad imperfectionem angeli, ſi nõ hẽt uolũtatẽ determinatam reſpectu eorum q̃ infra ipſum ſunt. Pertineret aũt ad imperfectionem eius, ſi indeterminatè ſe hẽret ad illud, quo ſupra ipſum eſt.

AD III dicendũ, ꝙ liberum arbitriũ nobiliori modo eſt in ſuperioribus angelis, quàm in inferioribus, ſicut & iudicium intellectus. Tamen verũ eſt, ꝙ ipſa libertas, ſecundum quod in ea conſideratur quædam remotio coactionis, non ſuſcipit magis & minus quia priuationes, & negationes nõ remittuntur, nec intenduntur p ſe, ſed ſolum per ſuam cauſam, [e] vel ſm aliquã affirmationẽ adiunctam.

SVPER QV. LIX. ART. III.

Bannes. 1. cont. c. 47.

IN titulo hoc ſolũ notandũ eſt, ꝙ licet volũtas & liberũ arbitriũ ſint unamet potentia ſecundũ ueritatẽ, ac per hoc inde ſi poſſet, ꝙ poſita voluntate, nõ debere reuocari in dubium liberum arbitriũ, & ſic articulus iſte ſic ſuperfluus: ſiquis tñ diligenter cõſideret, neceſſitatem huius articuli ex duobus ꝑpẽdet. Primò, quia liberum arbitrium facultatẽ cõmunẽ ſonat intellectus & voluntatis, cum dicat quid compoſitum ex libertate & arbitrio, ac p hoc, incertũ adhuc eſt in hoc loco, an ſit idem qđ voluntas, quin & à quibuſdã hoc non acceptatur. Secũdò ex eo, ꝙ voluntas appetitum intellectiuum ipſius boni nominat, & nõ modũ appetendi libere uel non liberè & ppterea poſt ſtabilitam uoluntatẽ, ſ. appetitum boni intellecti in angelis, merito reſtabat quęrere de mõ appetẽdi utrum liberè uel nõ liberè: quod in pñti articulo inquiritur, ſub vocabulo liberi arbitrij, quod nihil aliud ſignificat, niſi actum liberum.

q. 58. ar. 5.

[a] In corpore vnica ẽ concluſio reſponſiua affirmatiuè, ſ. in angelis eſt liberũ arbitriũ. Et probatur ſic. Intellectuale eſt iudicij liberi. Angelus eſt intellectualis. ergo. Maior pꝛ aut dupliciter. Primò à poſteriori, q̃ agit iudicio libero: quod manifeſtatur ex triplici ordine agentiũ, ſ. ſine arbitrio vt naturalia: & cũ arbitrio ſeu iudicio, ſine tñ libertate, vt ſenſitiua indiciũ ex inſtinctu naturæ: & cum arbitrio & libertate, vt habentia intellectum. Secũdò à priori, quia apprehendit vniuerſalem rationẽ boni: & conſequenter põt hoc proponere illi, & econuerſo, quod eſt libere iudicare. Ex eo.n. ꝙ apprehendens nõ arctatur ad hanc, vel illam boni rationem appetendã, & eas adinuicem conferre poteſt, liberum ſibi de eis relinquitur iudicium.

[a] In ſolutione ad ſecundum, duplex dubiũ occurrit. Primò, quia ſi intellectus eſt determinatus ad omnem naturalem ueritatẽ, ergo uoluntas nõ poteſt niſi unam partẽ contradictionis quo ad naturalia, uelle, ſicut & intellectus intelligere, quia ſolum oportet eſſe cognitum. Secundò, quia ſi voluntas eſt determinata quo ad ſuperiora, & non quo ad inferiora, cum ſuperius uoluntate ſit ſolus Deus, reſpectu ergo aliorum angelus ſe habet ad utrumlibet: & ſi ſic eſt, ergo potuit odiſſe alium angelum, & peccare in naturalibus puris.

Concl.

[a] Ad horum primũ dicitur, quòd angelus habet intellectũ determinatũ ad ueritatem, tam in ſpeculatiuis, quàm in practicis, ſiue agibilibus, ſiue factibilibus: ita ꝙ non poteſt naturaliter errare. ſi ita poteſt naturalibus conſideretur, non ad hoc uel illud indiuidualiter conſiderand quo ad agibilia, neq; ad hoc uerum uel ad illud ſpecifice conſideratum quo ad factibilia. Et hoc loquendo de cognitione imperatiua ſeu affectiua: quoniam ſecundum cognitionẽ ſpeculatiuam, indeterminatio nulla eſt naturaliter & conſequenter uoluntas poteſt velle hoc & oppoſitũ, & intellectus intelligere imperatiuè hoc, & oppoſitum. Et ratio diuerſitatis eſt, quia cognitio ut imperatiua eſt, à uoluntate pendet: vt ſpeculatiua verò, à natura unitum. Nec hoc eſt contra S. Thomam quoniam per ueritatem, quam naturaliter angelus cognoſcere poteſt, intendit ueritatem naturaliter notam, ut diſtinguitur contra ſupernaturaliter & contra liberè notam: quia harum negatio non ponit imperfectionem in intellectu, vt patet. Et vt clare liquet, tota intentio ſua in hoc articulo, uerſatur circa perfectum & imperfectũ naturaliter.

[a] Ad ſecundum verò di. ꝙ quia omne peccatum in moralibus eſt per declinationem à ſummo bono: & quicunque peccat contra

Perrella per totum.

contra Deum peccat, iuxta illud. Tibi ſoli peccaui: conſequens eſt, vt oia inquãtum referibilia ſ Deũ &c. ſint ſuperiora angelo, ac p hoc determinata voluntas quo ad ſuperiora, ſit determinata quo ad rectitudinem ſimpliciter, licet tñ naturalia cũ hoc tñ ſtat indeterminatio quo ad hoc vel illud, nũc uel tũc agere, & quo ad tale vel tale facere, quæ ſunt inferiora rectitudine ſeruata: quia hæc reſpicit ſuperi9.

301

ARTICVLVS IIII.
Vtrum in angelis ſit iraſcibilis & concupiſcibilis.

AD QVARTVM ſic ꝓcedit. Videtur, ꝙ in angelis ſit iraſcibilis & cõcupiſcibilis. Dicit. enim Dion. * 4. ca. de diui. no. ꝙ in dęmonibus eſt [h] furor irrationabilis, & [h] cõcupiſcẽtia amẽs. Sed dæmones eiuſdem naturæ ſunt cum angelis, quia peccatum non mutauit in eis naturam. Ergo in angelis eſt iraſcibilis & concupiſcibilis.

¶ 2 Præt. Amor[h] & gaudium[h] in cõcupiſcibili ſũt; ira[h] vero, ſpes & timor[h] ĩ iraſcibili. Sed hęc attribuuntur angelis bonis & malis in ſcripturis. Ergo in angelis eſt iraſcibilis & cõcupiſcibilis.

¶ 3 Pręt. Virtutes quædam dicũtur eſſe in iraſcibili & concupiſcibili, ſicut [h] charitas & temperantia[h] videntur eſſe in concupiſcibili, ſpes [h] aũt & fortitudo ĩ iraſcibili. Sed virtutes hæ ſũt in angelis. Ergo in angelis eſt concupiſcibilis & iraſcibilis.

SED CONTRA eſt, ꝙ Philoſophus dicit in * 3. de Anima, qđ iraſcibilis & cõcupiſcibilis ſũt in parte ſenſitiua, quæ non eſt in angelis. Ergo in eis non eſt iraſcibilis & concupiſcibilis.

RESPON. dicendum, ꝙ intellectiuus appetitus nõ diuiditur per iraſcibilẽ & concupiſcibilẽ, ſed ſolũ appetitus ſenſitiu[a]. Cuius rõ eſt quia cum potentiæ non diſtinguãtur ſm diſtinctionem materialem obiectorum, ſed [d] ſolum ſm rõnẽ formalem obiecti[e], ſi alicui potentiæ rñdeat aliquod obiectũ ſm rõnem communem, non erit diſtinctio potentiarum ſm diuerſitatem propriorum, q̃ ſub illo communi continentur[e]. Sicut ſi proprium obiectum potentiæ viſiuæ eſt color ſm rõnem coloris, non diſtinguuntur plures potentiæ viſiuæ ſm differentiã albi & nigri. Sed ſi ꝓpriũ obiectum alicuius potentiæ eſſet album inquãtũ album, diſtingueretur potentia viſiua albi, à potẽtia viſiua nigri. Manifeſtũ eſt autem ex dictis, * ꝙ obiectũ appetitus intellectiui, qui voluntas dr̃, eſt bonum ſm communem boni rõnem. Nec põt eſſe aliquis appetitus niſi boni. Vñ in parte intellectiua appetitus non diuiditur ſm diſtinctionẽ aliquorum particulariũ bonorum, * ſicut diuiditur appetitus ſenſitiuus qui non reſpicit bonum ſm cõem rõnẽ, ſed quoddam particulare bonũ.[e] Vndè cum in angelis non ſit niſi appetitus intellectiuus, eorum [m] appetit9 nõ diſtinguit̃ p iraſcibilẽ & cõcupiſcibilẽ, ſed remanet indiuiſus, & vocatur volũtas.

AD PRIMVM ergo dicẽdum ꝙ furor & concupiſcentia metaphoricè dicunt̃ eſſe in dæmonib9: ſicut & ira quãq; Deo attribuitur ꝓp ſimilitudinẽ effect9.

AD II dicendum, ꝙ amor & gaudium, ſm ꝙ ſunt paſſiones, ſunt in concupiſcibili: ſed ſm ꝙ nominant [d] voluntatis actum, ſic ſunt in intellectiua parte:[e] prout amare eſt velle bonũ alicui, & gaudere eſt qeſcere uoluntatẽ in aliquo bono habito. Et uniuerſaliter nihil horũ dr̃ de angelis ſecundum paſſionẽ, vt Aug. dicit * 9. de ciuit. Dei.

AD III dicendũ, ꝙ charitas, ſm ꝙ eſt virtus, non eſt in cõcupiſcibili, ſed in voluntate. Nam obiectũ concupiſcibilis, eſt bonũ delectabile ſm ſenſum. Huiuſmodi aũt non eſt bonum diuinum: quod eſt obiectum charitatis. Et eadem rõne dicendũ eſt, ꝙ ſpes non eſt in iraſcibili: quia obiectũ iraſcibilis eſt qđdam arduum, quod eſt ſenſibile, circa quod non eſt ſpes, quæ eſt uirtus, ſed circa arduũ diuinum. Temperãtia aũt ſm ꝙ eſt virtus humana, eſt circa concupiſcẽtias delectabiliũ ſẽſibiliũ, q̃ pertinent ad uim concupiſcibilẽ. Et ſimiliter fortitudo eſt [d] circa audacias & timores, quæ ſunt in iraſcibili. Et ideò tẽperantia, ſm ꝙ eſt virtus humana eſt in cõcupiſcibili & fortitudo in iraſcibili. Sed hoc mõ non ſunt in angelis. Non enim in eis ſunt paſſiones cõcupiſcentiarũ, vel timoris & audaciæ: quas oporteat p tẽperãtiã & fortitudinẽ regulari. Sed tẽperãtia ĩ eis dr̃, ſm ꝙ moderatè ſuã voluntatẽ exhibẽt ſm regulam diuinæ voluntatis. Et fortitudo in eis dicit̃, ſecundum quòd voluntatẽ di-

SVPER QV. LIX. ART. IIII.

Bannes. art. 4.

IN titulo aduerte, ꝙ iraſcibilis & cõcupiſcibilis dupliciter ſumi poſſunt. Primo mõ vt ſunt paſſiones ſeu potentiæ ſenſitiuæ. Et hoc mõ ridiculũ eſſet quærere: vtrũ ſint in angelis, quos ſuperi9 declarauimus nõ habere ĩ ſe naturam ſenſitiuã. Alio modo, vt ſignificãt abſolutè vim ſeu appetitum iræ, aut concupiſcẽtiæ, ſiue p operationẽ ſenſitiuã, ſiuè nõ. Et hoc modo vertit̃ hic dubiũ an appetit9 angelicus cũ hoc ꝙ eſt immaterialis, diſtinguatur ĩ cõcupiſcibilẽ. Et fuit rõ quęſtionis ſermo ſcripturæ & ſanctorum, attribuens opera horum angelis.

D. 158. 17 18.

[a] In corpore ẽ vnica cõcluſio reſpõſiua negatiuè, ſ. Appetitus angelicus nõ diſtinguit̃ p concupiſcibilẽ & iraſcibilẽ. Et pbat̃ ſic potẽtiæ nõ diſtinguuntur penes diſtinctionem materialẽ obiecti; ergo non diſtinguit̃ penes differentias diuiſiuas ſm primi obiecti: ergo appetit9 intellectiuus nõ diſtinguit̃ penes differẽtias diuiſiuas boni: ergo nõ diſtinguit̃ in iraſcibilẽ & cõcupiſcibilẽ: ergo appetitus angelicus nõ diſtinguit̃ in iraſcibilẽ & concupiſcibilẽ. Antecedẽs ẽ p ſe notũ, q̃ potẽtiæ diſtinguunt̃ penes diſtinctionẽ formalem obiectorũ, ex obiecta ſunt. Prima aũt cõſequentia ſuadẽs de ſe ẽ, q̃ differẽtiæ diuiſiuæ alicuꝰ ſuperioris materialiter ſe hẽnt ad id qđ reſpicit primo illud ſuperius, vt patet d viſu reſpectu coloris & differentiarũ eius. Secda uerò conſequentia tenet ex eo, ꝙ proprium obiectũ appetitus intellectiui eſt bonũ in eo ꝙ bonum: qđ ex eo declaratur, ꝙ nullus appetitus põt eſſe niſi boni. Si.n. oĩs appetitus ad bonũ formaliter neceſſe eſt ut tendat, appetitus vniuerſalis obiectiuè ad uniuerſalẽ rõnẽ boni, q̃ ipſa boni rõ eſt, tanquam ad propriũ obiectum neceſſariò inclinabitur. Tertia verò conſequentia ꝓpterea tenet, quia iraſcibilis & cõcupiſcibilis, diſtinguuntur ſecundũ diſtinctionẽ bonorum particulariũ inter ſe, puta ardui & abſoluti, ſeu ſimplicis boni. Et propterea, iſta diſtinctio hẽt locum in appetitu ſẽſitiuo, cuius non eſt reſpicere bonum, niſi ſecũdũ aliquas ſpeciales rationes. Vltima verò conſequentia ex eo tenet, quòd in angelis non eſt niſi appetitus intellectiuus.

411 405 Concl. D. 978. a 127 331

[a] Circa hanc rõnem aduerte, ꝙ hic poſſet eſſe dubium: quo pacto cũ efficacia iſtius ſtet, ꝙ appetitus ſenſitiu9 diſtinguatur p iraſcibilem & concupiſcibilem. Quoniã ſi ex hoc, quòd appetitus intellectiuus reſpicit altius obiectũ, & commune, arduo & ſimplici bono, caret tali diſtinctione, cum appetitus quoque ſenſitiuus reſpiciat vt propriũ obiectum bonum ſecundum ſenſum, quod eſt etiam commune ad arduũ & ſimplex bonum: conſequens erit, quòd nec ipſe diſtinguatur in iraſcibilem & concupiſcibilẽ. Sed quoniam de hac diſtinctione erit ſermo ſpecialis in ſequentibus ex propoſito, pro nunc ſufficiat credere, quòd ratio boni ſecundum ſenſum, non eſt una aliqua ratio mouendi aut terminandi actum appetendi appetit9 ſenſitiui, quemadmodum ratio boni eſt ratio mouendi & terminãdi actum appetitus intellectiui: ſed ſe habet ad appe-

* Li. 9. de ciui. Dei. ca. 5. non procul à fine to. 5.

D. 652.

appetitum ſenſitiuum, quemadmodum hoc quod dico, qualitas ſenſibilis, ad ſenſum exteriorem.

uinam firmiter exequitur. Qđ totū ſit per voluntatem, & nō ꝑ iraſcibilē & concupiſcibilē.

QVAESTIO LX.

De Amore & dilectione Angelorū, in quinque articulos diuiſa.

DEINDE cōſiderādū ē de actu uolūtatis, qui ē amor, ſiuè dilectio. Nā oīs actꝰ appetitiuę uirtutis ex amorē, ſeu dilectiōe deriuat. Et circa hoc quęruntur quinq;.

¶Primò, Vtrum in angelis ſit dilectio naturalis.

¶Secundò, Vtrum in eis ſit dilectio electiua.

¶Tertiò, Vtrū angelus diligat ſeipſum dilectione naturali, an electiua.

¶Quartò, Vtrum vnus angelus diligat alium dilectione naturali, ſicut ſeipſum.

¶Quintò, Vtrū angelꝰ nāli dilectiōe diligat Deū plꝰ q̄ ſeipsū.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum in angelo ſit amor, ſeu dilectio naturalis.

AD PRIMVM ſic ꝓcedit. Vr, ꝙ in angelis ñ ſit amor vel dilectio naturalis. Amor.n.[h] naturalis diuidit cōtra itellectualē: vt patet p Dion.* 4.c.de diui. nomi. Sed amor angeli ē itellectualis. Ergo non eſt naturalis.

¶2 Præt. Ea q̄ amāt amore nāli; magis[h] agunt q̄ agant. Nihil.n. hēt dñiū ſuæ naturæ. Sed angeli non aguntur ſed agunt: cum ſint liberi arbitrij, ut oſtenſum * eſt. Ergo in angelis non eſt amor ſeu dilectio naturalis.

¶3 Præt. Oīs dilectio aut eſt recta, aut ñ recta. Dilectio aūt recta[h] ꝑtinet ad charitatem, dilectio aūt ñ recta ꝑtinet ad iniqtatē. Neutrū aūt horū ꝑtinet ad nām: qa charitas ē ſ. nam, iniqtas aūt ē cōtra naturā. Ergo nulla dilectio naturalis ē i angelis.

SED CONTRA ē, ꝙ dilectio ſequit cognitionē. Nihil.n. amat niſi cognitū, vt Au. dicit * đ Tri. Sed in angelis ē cognitio naturalis. Ergo & dilectio naturalis.

RESP. Dđm, ꝙ[m] neceſſe ē i angelis ponere dilectionē nālē.[n]

Ad cuius euidētiā cōſiderādū eſt, ꝙ ſp prius ſaluat in poſteriori. Natura aūt prior eſt q̄ intellectꝰ: qa natura cuiuſcūq; rei eſt eſſentia eius. Vñ id qđ ē naturæ, oportet ſaluari etiā in hñtibus intellectū. eſt aūt cōe omni naturæ, ut habeat aliquā inclinationē, q̄ eſt[d] appetitus naturalis, vel amor. Quæ tñ inclinatio[d] diuerſimodè inuenit in diuerſis naturis in vnaquaq; ſm modum eius.* Vñ in natura intellectuali inuenit inclinatio naturalis ſm volūtatē: i natura aūt ſenſitiua ſm appetitū ſenſitiuū: in nā uerò carētē cognitione, ſm ſolū ordinē naturæ i aliqd. Vñ cū angelus ſit natura intellectualis, oportet ꝙ in uolūtate eiꝰ ſit naturalis dilectio.

AD PRIMVM ergo dicēdū, ꝙ intellectualis amor diuiditur contra naturalem, qui eſt ſolū naturalis inquātū eſt naturę, q̄ nō addit ſupra rōnē naturæ ꝑfectionē ſenſus, aut itellectus.

AD II dicendum, ꝙ omnia q̄ ſunt in toto mundo, agūtur ab aliquo præter primū agens, qđ ita agit, ꝙ nullo modo ab alio agitur. In quo eſt idem natura & uoluntas. Et iō non eſt incōueniēs, ſi angelus agatur inquātū iclinatio naturalis eſt ſibi indita ab authore ſuę naturę. Nō tñ ſic agitur ꝙ non agat, cū habeat liberam uoluntatem.

AD III dicendū, ꝙ ſicut cognitio naturalis ſemꝑ eſt uera, ita dilectio naturalis ſꝑ eſt recta, cū amor naturalis nihil aliud ſit, q̄ inclinatio naturæ indita ab authore naturæ. Dicere ergo, ꝙ iclinatio naturæ nō ſit recta, eſt derogare authori naturæ. Alia tñ eſt rectitudo naturalis dilectionis, & alia ē rectitudo charitatis & uirtutis, quia una rectitudo eſt ꝑfectiua alterius: ſicut ēt alia ē ueritas nālis cognitiōis & alia ē ueritas cognitionis infuſæ, uel acqſitæ.

ARTICVLVS II.

Vtrum in angelis ſit dilectio electiua.

AD SECVNDVM ſic procedit. Videtur, quòd in angelis non ſit dilectio electiua. dilectio enim electiua uidetur eſſe amor[h] rationalis, cum electio ſequatur conſilium quod in inquiſitione conſiſtit, ut dicitur in * 1. Ethi. Sed rationalis amor diuiditur cōtra intellectualem, qui eſt proprius angelorum, ut dicitur † 4. cap. de diui. nomi. Ergo in angelis non eſt dilectio electiua.

¶2 Præt. In angelis non eſt niſi cognitio naturalis præter cognitionem infuſam, quia non diſcurrunt de principiis ad acquirendum concluſiones. Et ſic ad omnia quæ naturaliter cognoſcere poſſunt, ſic ſe habēt, ſicut intellectus ad prima principia, quæ naturaliter cognoſcere poteſt. Sed[h] dilectio ſequitur cognitionem, ut dictū * eſt. Ergo in angelis præter dilectionē gratuitā, nō eſt niſi dilectio naturalis. nō ergo electiua.

SVPER QV. LX. ART. I.

Bannes. q. 60. art. 1.

IN titulo aduerte, ꝙ amor naturalis dupliciter ſumitur. Vno mō ꝓ inclinatione naturali alicuiꝰ in aliquid, ita ꝙ inclinatio illa ñ ſit operatio aliqua, nec aliqua paſſio ex operatione derelicta, ſed naturalis quędā aptitudo ad illud. Et hoc mō nō eſt dubiū in oī re eſſe appetitū, ſiuè amorem naturalē ad aliquid. Alio mō ſumit amor naturalis, ꝓ actu elicito potentiæ appetitiuæ. Et ſic ad rōnem amoris naturalis requiruntur duo, ſ. ꝙ ſit amor, & ex hoc oportet, ꝙ ſit talis actꝰ elicitus, qualis ē amor, ideſt primꝰ actus appetitus: & ꝙ ſit naturalis, & ex hoc oportet ex natura amātis cōuenire ei. Ex natura aūt dico, vt diſtinguit cōtra electionē. Et ſic ſenſ' ꝓpoſito: vtrū in angelis ſit dilectio naturalis: ita ꝙ ſenſus eſt: vtrū in eis ſit aliqs actus amandi, non ex electione ſeu libertate, ſed à natura proueniens.

Porrecta per totum.

302 1a. q. 26. ar. 1. 2. Et 3. d. 27. q. 1. artic. 1. cor. Et quol. 1. q. 4. ar. 3.

* Cap. 4. par. 2.

* q. præcedē. ar. 3.

¶Ad cuius maiorem euidētiā ſciendū eſt, ꝙ cū naturale ſumit hic, vt diſtinguit cōtra liberū, & aliquid dupliciter liberū dicat, ſ. quo ad exercitiū, vel quo ad ſpecificationē actus ſecūdi, ꝑ oppoſitum dupliciter ēt dicet naturale. Ita ꝙ operationum, alia eſt libera quo ad vtrumq;, vt electio: qa & liberè eligimus & liberè ñ eligimus, determinamus nos ad alterā partē cōtradictionis ex parte obiecti. Alia uero eſt libera quo ad exercitium, ſed naturalis quo ad ſpecificationē, vt uelle bonum, & intelligere principia: quoniam liberè exercemus aut abſtinemus nos ab uſu taliū actuū. Sed ſi circa hæc obiecta operandum nobis eſt, non eſt in libertate noſtra determinare nos ad alteram partem contradictionis ex parte obiecti. Alia autem eſt naturalis utroq; modo, ut ſunt omnes operationes nullo modo ſubditæ libertati. In propoſito igitur, ſermo præſens eſt de naturali quo ad ſpecificationem actus, quicquid ſit de exercitio eius. Ita ꝙ cum quæſtionē, aut affirmamus in cōcluſione, amorem naturalem in angelis, intendimus ꝙ in eis eſt amor naturalis obiectiuè, non autem elicitiuè, ita ꝙ naturalitas determinat ordinē actus ad obiectū, & non ordinem actus ad potentiam. Nec intendimus per hoc negare naturalitatem actus quoad exercitium, ſed intendimus ꝙ quicquid ſit de hoc, in præſenti quæſtione non eſt ſermo niſi de naturalitate quo ad ſpecificationem actus.

¶In corpore vnica eſt concluſio reſponſiua ad quæſitum affirmatiuè. In angelis eſt amor naturalis. Et probatur tali ordine, quia primò probat ꝙ in rebus intellectualibus inuenitur inclinatio naturalis. Scdō, ꝙ talis inclinatio inuenitur in eis ſcdm voluntatem. Ex his enim duobus, manifeſtè ſequitur intenta concluſio. Primū ꝓbat ſic. Oī naturæ cōmune eſt, vt ex ea fluat aliqua inclinatio ad aliqd. ergo intellectualibus ēt cōuenit habere aliquā inclinationē ex natura. Tenet cōſequentia, tum ab vniuerſali ad partē ſubiectiuā, tū à priori naturaliter ad ſuum poſterius. Natura. n. prior eſt intellectu, ſicut eſſentia uirtute. ergo naturale priꝰ ē intellectuali, ſicut uniuerſaliter communior eſſendi gradus, minꝰ cōmuni eſſentialiter cōmuniorē ſupponere, & nō niſi i eo fundabili. Scdm verò ꝓbat ſic. In unaquaq; re inuenit inclinatio naturalis ſecūdū modū eius. ergo in angelo inuenit ſcdm volūtatē. Antecedēs declarat in triplici ordine rerū, ſ. purè naturaliū, ſenſitiuorū, & intellectualiū. Cōſequētia uerò tenet, ex eo ꝙ angelus eſt natura intellectualis.

* Li. 1. de Trin. ...

¶Circa ꝓdicta occurrit dubiū, quo modo i ꝓbatione primi ſumitur ly inclinatio, & ſimiliter ly natura. Aut. n. inclinatio ſumitur ꝓ actu primo, aut pro actu ſecundo. Si ꝓ actu primo, nihil concludit, niſi fortè, ꝙ in natura intellectuali ē aliqua inclinatio, q eſt appetitus intellectiuꝰ, quā vocamus voluntatē: q̄m in præcedente quæſtione cōcluſum fuit, & nunc non eſt ad propoſitū. Si verò ſumit ꝓ actu ſecundo, cū non ſit ſermo de vniuerſali quo ad actū, ideſt de oī actu ſecundo, ſed de aliquo, nihil aliud concluditur, niſi ꝙ ex natura intellectuali pōt ſibi conuenire aliqs actus ſecūdus. Et hīc patet, ꝙ in probatione ſecundi, cum ſumitur, ꝙ hoc conuenit intellectualibꝰ ſecundum uoluntatē, nihil ualet quod dicitur quia ſtat quòd conueniat eis ſecūdum intellectum. Similiter ambiguū eſt, quomodo ſumitur ly, natura: an ſcilicet pro ſubſtantia rei, ut diſtinguitur contra potentias eiuſdem, an pro eſſentia, ſeu quidditate cuiuſcunque, ſiue ſit ſubſtantia, ſiue potentia rei. Si enim ſumitur ſecundo modo, manifeſtè ſequitur deſtructio libertatis, quoniam ſequeretur quòd potentia libera naturaliter operetur: quod implicat contradictionem. Si autem ſumitur primo modo, aut intelligitur ſecundum omnes eius potentias conuenire ſibi talem inclinationem, aut ſecundum aliquam. Non ſecundum omnes, quia ſic concluderetur amor naturalis non magis in voluntate, quàm in intellectu. Nec ſecundum aliquam, quia ſi ratio San. Thomæ valet, ſcilicet quia id quod eſt prioris, ſaluatur in poſteriori, ita concludit de vna potentia, ſicut de alia.

¶Circa illam propoſitionem aſſumptam, ſcilicet, Semper prius ſaluatur in poſteriori, dubium occurrit: quomodo accipiatur in propoſito: an ſcilicet de ſaluari formaliter, eo modo quo ſuperius ſaluatur in ſuo inferiori: aut de ſaluari virtualiter, eo modo, quo prius efficiens, ſaluatur in poſteriori agente. Si enim primo modo ſumitur, nihil aliud infert, niſi quod in intellectualibus ſaluatur ratio naturæ, quia natura in

his eſt prior, & ſuperior natura intellectuali: ex hoc aūt non hēt, niſi, ꝙ cōditiōnes eſſentiales naturæ cōueniāt intellectualibꝰ, quēadmodū homini cōditiones animalis. Si aūt ſumitur ſecūdo mō, nihil aliud infert, niſi ꝙ potentiæ oēs operātur in vi eſſentiæ, à qua fluunt. Et confirmatur, qa aut intēdis, ꝙ uis, aut rō prioris ſaluatur i poſteriori, quo ad operari: aut quo ad modum operandi. Si quo ad operationem ipſum, nihil aliud infert niſi ꝙ operatio poſterioris, eſt quodāmodo ēt operatio prioris: qd nō eſt ad ꝓpoſitum. Si quo ad modum operādi: (ita ꝙ modus operandi prioris, ſit ēt modus operādi poſterioris) falſiſſima eſt propoſitio, ut patet de libero arbitrio, qd operatur liberè, & in ſubſtātia à qua egredit', cauſat naturaliter: & agētiū in uniuerſo, alia liberè, alia naturaliter agunt, & tamen primum agens nō agit niſi uno modo.

¶Ad has obiectiones eſt dicendū bꝛ. ꝙ hic eſt ſermo de inclinatione actuali, quæ eſt actꝰ ſecūdus. Sed nō eſt de qualicūq; actu ſecundo, ſed de illo tātū, qui habet rōnem tendentiæ in aliud, & de natura, ut dicit de ſubſtantia rei. Ita ꝙ ſenſus eſt, quid cōmune eſt omni naturæ, i. ſubſtantiæ, habere aliquā inclinationem actualem naturalem. Et quoniam inclinatio actualis non conuenit niſi mediante inclinatione habituali, conſequēs eſt, ut omni naturæ inſit talis actus ſecundus, qui eſt inclinatio actualis ſecundum inclinationem habitualem: quæ cū nihil aliud ſit, q̄ proprius appetitus fluens ex illa natura, oportet, ꝙ talis inclinatio actualis inſit ſecundum appetitū. Et conſequēter inclinatio actualis naturæ intellectualis ineſt ei ſecundum proprium illius appetitum, qui eſt appetitus intellectiuus, qui uocatur uoluntas. Et ſic patet, quòd non eſt par ratio de omni actu ſecundo, aut de omni potentia rei. Sed quemadmodum ex quæſtione præcedente oſtenſum eſt, ꝙ ad omnem naturam ſequitur potentia aliqua appetitiua, & conſequenter ad naturam intellectualem appetitus intellectualis: ſic nunc conſequēter oſtenditur, ꝙ omni naturæ conuenit, ꝙ ex ea fluat actualis aliqua inclinatio determinata ad unum, hoc. n. idem eſt dicere, ꝙ naturalis, & conſequenter ꝙ hoc conueniat naturæ intellectuali ſecundum eius proprium appetitum, quo habitualiter inclinatur ad aliud, ut inclinatio inclinationi reſpondeat.

¶Ad ſecundā uero qōnē, qua inquirit ſenſus ꝓbationis adductæ ad præfatā maiorē, bꝛ dr, ꝙ hic eſt ſermo de illo mō ſaluādi, quo ſuperius imbibitum, ſaluatur in ſuo inferiori: ita ꝙ qa natura intellectualis nec hēt i ſe duo, & ꝙ ſit natura, & ꝙ ſit talis natura, puta intellectualis, nec hēt rōnē naturæ ſecundū aliquē aliū gradū, q̄ intellectualē: cōſequēs eſt, ꝙ appetitus, proprius totius, ſeu ſuppoſiti hñtis naturā intellectualē, hēat in ſe aliqd ſui ex ſubſtantia intellectuali, inquantū natura eſt, & aliqd inquātum intellectualis eſt. Et cum ex hoc, ꝙ intellectualis eſt, ſortiatur libertatem, ex eo ꝙ habet rōnem naturæ, naturalitatem libertati non repugnātem ſortiri debet: talis aūt eſt naturalitas obiectiua primi actus ſui. Et ex hoc patet ꝙ cum ſermo S. Th. ſit de natura ut natura eſt, ut diſtinguitur cōtra liberum uel liberum eſt, ſi comparemus rōnem naturæ ad rōnē intellectualis gradus, inuēdimꝰ ꝙ prius, eo modo quo ſuperius, dr prius formaliter, ſaluatur in ſuo poſteriori, quia ratio naturæ prior eſt & ſuperior gradu intellectuali. Non tamen credas, quod ſic ſit ſuperior quemadmodū animal reſpectu hominis, ſed potius quemadmodū ens & unū reſpectu oīum rerum, quia ſ. natura non dicit aliū gradū à quidditate, in qua ſaluat, ſed eūdē penitus. Ita ꝙ, quēadmodū dicendo ens homo, nō dico duos gradus, ſed hominē tñ, ſub duabus tñ rōnibus: ſic dicendo, ꝙ humanitas natura, aut natura humana, nō dico duos gradus rerū, ſed humanitatē tñ. Non ſic aūt eſt, dicēdo, animal homo, qa dñt duo gradus, ſcilicet ſenſitiuus & intellectiuus. Et ideo notanter dixi, ꝙ hic eſt ſermo de illo modo, quo ſuperius imbibitū ſaluat' in ſuo inferiori: oportet. n. cōditiones talis prioris imbibitas, eſſe in ꝓprietatibus inferioris, & penetrare quodāmmō eas, & non ſeorſum conuenire, quēadmodū ꝓprietates animalis, conueniunt homini. Et ſic, ex hoc ſequitur, ꝙ appetitus intellectualis in propria operatione naturalitatem ſimul cū libertate habeat, illam obiectiuè, reſpectu tamen alicuius obiecti, hanc elicitiuè. Et ſic non ſolum ſequitur quòd conditiones naturæ inſint naturæ intellectuali, ſed etiā quòd ſint illi imbibitæ. Si uero comparetur ratio naturæ ad ipſam potentiam appetitiuam, tunc poſſet uterque modꝰ ſaluationis ſuſtineri: ſuperioris quidem in inferiori, qa uoluntas natura quædam eſt: prioris uerò agentis, aut quaſi agentis, in poſteriori, quia uoluntas à natura, ideſt ſubſtantia intellectuali emanat, ut coniuncta proprietas eius.

Porrecta per totum.

303 Infr. q. 62 art. 2. cor. Et 1. 2. q. 10. art. 1. cor. Et 2. 2. q. 154. ar. 12. cor. Et ueri. q. 22. art. 5. co.

* Lib. 3. Ethi. ca. 3. a med.

† C. 4. nō longe a princip.

* Ar. præcedenti & q. 19. ar. 1.

¶Ad confirmationē uerò qua quæritur, aut tenet in operatione, aut in mō operandi: dicitur, ꝙ nō eſt limitanda ꝓpoſitio illa, ſed indiſtinctè & abſtractè intelligēda, ꝙ uis prioris ſaluatur in poſteriori, iuxta tñ capacitatem poſterioris, ſiuè hoc ſit quo ad operari, ſiuè quo ad modū operandi, ſiuè quo ad utrumq;. Et qm in propoſito, rō naturæ conſiſtit in hoc, quod eſt determinari ſeu determinatum eſſe ad unum: conſequens eſt, ut in omni habente rōnem naturæ, ſecundū oēs eius uires inueniatur determinatio ad unum, iuxta capacitatem eius. Et ſic natura intellectualis ſecundum omnes uires ſuas, erit determinata ad unum ſecundum capacitatem eius. Non compatitur autem gradus intellectualis, ratio determinationem ad unū elicitiuè, nec determinationem ad unū obiectiuè uniuerſaliter, ſed reſpectu alicuius obiecti tantum. Et ideò, non concluſimus uniuerſalem, ſed particularem, ſ. ꝙ aliquis amor conuenit naturaliter ipſi intellectuali. Nec ſequitur negatio libertatis: nec eſt eadem ratio de aliquo actu appetitus intellectiui, & de omni: quia naturalitas in aliquo, quo ad aliquid, non repugnat intellectualitatis capacitati, ſed benè repugnaret naturalitas in omni actu. Iam enim dictum eſt, prius oportere ſaluari in poſteriori, iuxta capacitatem poſterioris, & non econtra.

SVPER QV. LX. ARTIC. II.

Alb. Mag. 2. diſt. 3. art. 18.

TItulus clarus eſt: electiua, ideſt libera totaliter, & quo ad obiectum, & quo ad exercitium actus.

¶In corpore quatuor facit. Primò proponit duas cōcluſiones ad quæſitum. Secundò, probat ſecundam. Tertiò, probat primā. Quartò, aperit prædicta omnia habere locū i naturalibus.

¶Quo ad primum, prima concluſio eſt. In angelis eſt dilectio duplex, naturalis, ſcilicet, & electiua. Secunda uerò eſt. Naturalis dilectio in eis eſt principium electiuæ.

¶Quo ad ſcdm ꝓbat ſcda cōcluſio ſic. Qd ſpectat ad naturā eſt pricipiū in quolibet: ergo dilectio nālis i angelis, ē pricipiū di-

lectionis electiuæ. Anteceden̄s dupliciter ꝓbaẗ primò rõne, q̄a natura eſt primũ in unoquoq; ac ꝑ hoc, ſicut ipſa eſt fundamentũ oı̄um, ita id qđ ſpectat ad ipſam, eſt principiũ reliquorum. Probatur ſeq̄la à poſteriori, q̄a ſ. uniuerſaliter videm᷑ id qđ hẽt rõnẽ principij in unoquoq; ꝑtinere ad pri᷑ in illo. Secdò, manifeſtaẗ dictũ anteceden̄s in natura intellectuali nobis nota, in homine. ſ. tam quoad intellectũ, q̄ quoad uoluntatem: & clarè patet in lr̄a.

¶Circa hãc cõcluſionẽ dubium occurrit, in quo gn̄e cauſæ, dilectio naturalis ſit cauſa electiuæ.

¶Ad hoc dr̄, q̄ dilectio naturalis ex parte obiecti, eſt cã finalis electiuæ, q̄a ꝓp naturalẽ dilectũ diligimus alia. Ex parte uerò actus eſt cã ꝑ modũ efficientis, ſicut cognitio principij, ẽ cã efficiẽs cognitiõis cõcluſionis. Volũtas. n. ex uolitione finis facit ſe uolẽtẽ alia, facit aũt liberè ntendo uolitione naturali ad cãndũ dilectionẽ electiuã. Vñ non adimit᷑ libertas ex concurſu hoc, ſicut nec ex concurſu alicuius habitus ad electionem.

415 ¶Quoad tertiũ ꝓbaẗ prima concluſio ſic. Habere utrãq; dilectionẽ, naturalẽ. ſ. & electiuã, nullã ponit imperfectionẽ in intellectuali natura: ergo nõ eſt negãdũ ab angelis. Anteceden̄s probatur ex dr̄ia duplici, inter dilectionẽ & cognitionẽ. prima eſt i hoc, q̄ cognitio fit ꝑ hoc, q̄ cognitum hẽ à cognoſcente. Dilectio uerò ꝑ hoc, q̄ diligẽs tẽdit in rẽ dilectã, & ex hac ſequitur ſecũda, ſ. q̄ cognitio inquiſitiua ꝓuenit ex imperfectione naturæ intellectualis. Dilectio aũt electiua, nõ ꝓuenit ex imperfectione appetẽtis. Et ꝓbatur ſequela huius drĩæ ex priori, q̄a cognitio inquiſitiua, cũ importet diſcurſum ex noto ad ignotũ, ponit in cognoſcente priuationem cognoſcibilium: & conſequenter priuationem alicuius perfectionis in ſeipſo, quia cognitio fit per hoc, q̄ cognitum habetur in cognoſcente. Dilectio aũt electiua, cum importet appetitum unius, non ꝓp ſe, ſed ꝓp aliud, ponit priuationem bonitatis in ipſo obiecto appetibili ꝓpter aliud. Ex hoc. n. q̄ non ꝓp ſe, ſed ꝓp alterius bonitatẽ appetibilis rõnem habere imperfectæ bonitatis conuincitur, non ponit priuationem alicuius perfectionis in appetente, quia appetitus ipſe actualis non fit per hoc, q̄ appetibile ſit in appetente, ſed per hoc, q̄ appetens tendit in ipſum appetibile.

¶Nota hic, q̄ præſens ſermo eſt nõ de appetente ſecũdũ oı̄a cõcurrentia ad actum appetendi: quoniam ſic oportet etiam appetibile eſſe in appetente, ſed de appetente ſecundùm uim appetitiuam ꝓcisè formaliter, inquantum appetens eſt. Sic enim ſaluantur differentiæ aſſignatæ.

¶Quoad quartum manifeſtè apparet, de naturaliter conuenientibus angelis ſe loqui.

¶In rñſione ad ſecũdũ, dubiũ reſtat: quia ex prædictis non videtur euacuari dubiũ: quia ſi intellectus eſt determinatus ad unũ, ergo nõ põt utrãq; cõtradictionis partẽ ꝓponere uoluntati: ergo nec uolũtas põt utramque contradictionis partem eligere, libertas. n. uoluntatis, indifferentiã ſupponit in intellectu.

¶Ad hoc dr̄, q̄ intellectum eſſe determinatũ ad unũ, contingit tripliciter: uno mõ in actu primo, alio mõ in ſecũdo, tertio i particulari obiecto. Determinationẽ i actu primo, uoco determinationẽ ad ſpeciem intelligibilem. Determinationem i actu ſecũdo uoco determinationẽ ad operationem intellectꝰ. Determinationẽ ad particulare obiectũ, uoco determinationem intellectus ad tale obiectum, id eſt ad hoc ita quòd nõ ad ſuum oppoſitum, id eſt ad hanc contradictionis partem, ita quòd non ad alterã. Et dico quòd licet in intellectus angeli ſpeculatiuus ſit à natura determinatus omni modo, intellectus tamen practicus non eſt uniuerſaliter determinatꝰ tertio modo. Eſt ſiquidem intellectus uterque habens actu omnes ſpecies intelligibiles, ſed ſpeculatiuus ſi exit actum eſt determinatus ita ad hanc partem contradictionis, ſcilicet eam, quæ uera eſt, quòd non poteſt cadere in alteram, ut i nobis experimur in principijs. Practicus uerò utramque poteſt contradictionis partẽ ſub rõne veri boni apprehẽdere & ꝓponere cũ de bonis particularibus agit: q̄a utraq; pars ſtat ſimul cũ rõne ſõnare. Non aũt ꝓut utraq; pars in ſpeculatiuis poni uera, ſed altera tñ: q̄ non cognoſcitur in particulari niſi quando eſt, ut ex dictis patet. Negandum eſt ergo, q̄ intellectus non poſſit utramque cõtradictionis partem proponere. Nec ex hoc ſequitur imperfectio intellectus, quia nõ priuatur intellectus aliquo eſſe obiecti ſibi in actu primo: hæc. n. priuatio eſt de qua in arti. dr̄, q̄ poneret imperfectionẽ. Nec fuit diminutus S. Th. ſi hoc tacuit, quia ſecũdẽ rõnis eſt libertas uoluntatis, & iſta indeterminatio intellectus practici, & alterum dicens, alterum inſinuauit ſtudioſis.

Ferr. 3. cont. c. 19. Ægid. 2. 5. d. 3. q. 3. ar. 3. Alex. de Ales. q. 31.

Titulus clarus eſt.

¶In corpore unica concluſio habens duas partes. Angelus diligit

---

Sed contra, naturalibꝰ neque meremur, neque demeremur. Sed angeli ſua dilectione aliqua merentur uel demerentur. Ergo in eis eſt aliqua dilectio electiua.

Respon. Dĩm, q̄ in angelis eſt q̃dam dilectio naturalis, & quædam electiua, & naturalis B dilectio in eis eſt principiũ electiuæ, quia ſp̄ id quod pertinet ad prius, ᶜ habet rõnem principij. Vndè cũ natura ſit primum quod eſt in unoquoque, oportet q̄ id quod ad naturam pertinet, ſit principium in quolibet. Et hoc apparet in hoı̄e quantũ ad intellectũ, & quãtum ad voluntatem. Intellectus. n. cognoſcit principia naturaliter. Et ex C hac cognitione cauſatur in homine ſcientia concluſionum, q̄ non cognoſcunẗ naturaliter ab homine, ſed per inuentionẽ vel doctrinã. ᵈ Similiter in uoluntate, finis hoc mõ ſe habet, ſicut principiũ in intellectu, ut dicit in 2.* Phyſico. Vndè volũtas naturaliter tendit in ſuum finem ultimum: omnis enim homo naturaliter vult beatitudinem. Et ex hac naturali uolũtate, cauſanẗ oẽs aliæ uoluntates, cum D quicq̃d homo vult, uelit ꝓp finẽ. Dilectio igitur boni, quod homo naturaliter vult ſicut finẽ, eſt dilectio naturalis: dilectio aũt ab hac deriuata, q̄ eſt boni qđ diligitur ꝓp finem, eſt dilectio electiua. Hoc tñ differẽter ſe hẽt ex parte intellectꝰ & uoluntatis: quia, ſicut ſupra dictũ * eſt, cognitio intellectus fit, ſecundũ q̄ res cognitæ ſunt in cognoſcente. Eſt autẽ ex im- E perfectione intellectualis naturæ in homine, quòd non ſtatim eius intellectus naturaliter hẽt oı̄a intelligibilia, ſed quædam, ᵉ à quibus in alia quodamõ mouet. Sed actus appetitiuæ uirtutis eſt econuerſo, ſecundùm ordinem appetentis ad res. Quarum quædã ſunt ſecundũ ſe bona, & iõ ſecundùm ſe appetibilia: quædam uero habẽt rationẽ bonitatis ex ordine ad aliud, & ſunt appetibilia ꝓp aliud. ᶠ Vñ nõ eſt ex imperfectione appetentis, quòd aliquid appetat naturaliter ut finem, & aliquid per electionem, ut ordinatur in finem. Quia igitur natura intellectualis i angelis ꝑfecta eſt, ᵐ inuenit in eis ſola cognitio naturalis, non aũt ratiocinatiua: ſed inuenit in eis dilectio, & naturalis & electiua.ⁿ Hæc aũt dicta ſunt, prętermiſſis his quę ſupra naturã ſunt. Horum. n. natura non eſt principiũ ſufficiẽs. De his autem infra * dicetur.

Ad primvm ergo dicẽdũ, q̄ non omnis dilectio electiua eſt amor rationalis, ſecundum q̄ rationalis amor diuiditur contra intellectualem. Dicitur. n. ſic amor rationalis, qui ſeq̄tur cognitionem ratiocinatiuam. Nõ omnis autem electio cõſequitur diſcurſum rationis, ut ſupra dictum eſt, * cum de libero arbitrio ageretur, ſed ſolùm electio hoı̄s. vñ ratio non ſeq̄tur.

Ad ii patet rñſio ex dictis.

Articvlvs III.

Vtrum angelus diligat ſeipſum dilectione naturali & electiua.

Ad tertivm ſic proceditur. Videtur, quòd angelus nõ diligat ſeipſũ dilectione naturali & electiua. Dilectio. n. naturalis eſt ipſiꝰ finis, ſicut dictũ * eſt, dilectio ãt electiua eorũ q̄ ſunt ad finem. Sedʰ idẽ non põt eẽ finis, & ad finẽ reſpectu eiuſdẽ. Ergo non poteſt eſſe eiuſdẽ dilectio naturalis & electiua.

¶2 Præt.ʰ Amor eſt uirtus vnitiua & cõcretiua, vt Diony. dicit † 4. c. de diu. no. Sđ vnitio & cõcretio eſt diuerſorum in vnum reductorum. Ergo non poteſt B angelus diligere ſeipſum.

¶3 Præ. Dilectio eſt q̃dã motus. Sed omnis ʰ motus in alterum tendit. Ergo vr̄ q̄ angelus non poſſit amare ſeipſum dilectione naturali, nec electiua.

Sed contra eſt, quod Philoſophus dicit * 9. Ethic q̄ amicabilia quæ ſunt ad alterum, veniũt ex Amicabilibus quæ ſunt ad ſeipſum.

Respon. Dicendum q̄ cum C amor ſit boni, bonũ autem ſit ĩ ſubſtãtia & accidẽte, vt patet * 1. Ethico dupliciter aliquid amatur. Vno modo vt bonum ſubſiſtẽs: alio modo vt bonum accidentale, ſiuè inhærens: illud quidem amatur vt bonum ſubſiſtens, qđ ſic amaẗ, vt ei aliquis velit bonum. Vt bonũ verò accidẽtale ſeu inhęrẽs amaẗ id, quod deſideraẗ alteri. Sicut amatur ſcientia, non ut ipſa ſit bona, ſed vt habeat. Et hũc modũ amoris, q̃dã noı̄auerunt cõcupiſcentiam, primũ verò amicitiã.ᶜ Manifeſtũ eſt aũt q̄ i reb. cognitione carentibus, vnumquodq; naturaliter appetit cõſequi id, qđ eſt ſibi bonũ, ᶠ ſicut ignis locum ſurſum. Vndè & angelus & homo, naturaliter appetunt ſuum bonũ & ſuã perfectionẽ. Et hoc eſt amare ſeipſũ. Vñᵐ naturaliter tam angelus q̄ hõ diligit ſeipſumⁿ inquantũ aliquod bonum naturali appetitu ſibi deſiderat. Inquantũ verò ſibi deſiderat aliquod bonum ꝑ electionem, intantumʳ amat ſeipſum dilectione electiua. ᵗ

Ad primvm ergo dĩm, q̄ angelus aut homo non diligit ſe dilectione naturali & electiua ſecundùm idem, ſed ſecundum diuerſa: vt dictum * eſt.

Ad ii. dĩm, q̄ ſicut plus eſt A eſſe vnum q̄ uniri: ita amor magis eſt unus ad ſeipſum, q̄ ad diuerſa q̄ ei uniuntᶜ Sed iõ Dionyſius fuit noı̄e vnitionis & concretionis, vt oſtenderet deriuationẽ amoris a ſe in alia, ſicut ab uno deriuatur unitio.

Ad tertivm dicẽdũ, qđ ſicut amor eſt actio manẽs in agẽte, ita eſt motꝰ manẽs in amãte: nõ aũt tẽdẽs in aliq̃d aliud ex neceſſitate, ſed põt reflecti ſuper amãtẽ, vt amet ſeipſũ, ſicut & cognitio reflectitur in cognoſcentẽ, ut cognoſcat ſeipſum.

Articvlvs IIII.

Vtrum unus angelus naturali dilectione diligat alium, ſicut ſeipſum.

Ad qvartvm ſic procedit. Vr̄ q̄ unus angelus nõ diligat naturali dilectione alium, ſicut ſeipſum. Dilectio. n. ſequitur cognitionem. Sed unus angelus non cognoſcit alium ʰ ſicut ſeipſum: q̄a ſeipſum cognoſcit per ſuam eſſentiã, alium vero, per eius ſimilitudinem, ut ſupra dictum * eſt, Ergo videtur quòd unus angelus non diligat alium ſicut ſeipſum.

¶2 Prę. Cã eſtʰ potior cauſato & principiũ eo, quod ex principio deriuatur. Sed dilectio quæ eſt ad aliũ, deriuaẗ ab ea quę eſt ad ſeipſũ, ſicut dicit Philoſ. * 9. Eth. Ergo angelꝰ nõ diligit aliũ ſicut ſeipſũ, ſed ſeipſum magis. D

¶3 Prę. Dilectioʰ naturalis ẽ alicuius tanq̃ʰ finis, & non poteſt remoueri. Sed unus angelus nõ eſt finis alterius, & iterum hæc dilectio poteſt remoueri, ut patet in dæmonibus, qui non diligunt bonos angelos. Ergo unꝰ angelus non diligit alium naturali dilectione ſicut ſeipſum.

Sed contra eſt, quia illud E quod inuenitur in omnibus ẽt ratione carentibus, uidetur eſſe naturale. Sed ſicut dr̄ Eccle. 13. Omne animal diligit ſibi ſimile: ergo angelus diligit naturaliter alium ſicut ſeipſum.

Respon. Dĩm, q̄ ſicut dictũ * eſt, angelus & homo naturaliter, ſeipſum diligit. Illud aũt qđ eſt vnũ cũ aliquo, eſt ipſummet. Vñ unumquodq; diligit id, qđ eſt unũ ſibi. Et ſi quidẽ ſit unũ ſibi unione naturali, diligit illud dilectiõe naturali. Si uerò ſit unũ ſecũ unione non naturali diligit ipſũ dilectione nõ naturali. Sicut hõ diligit ciuẽ ſuũ, dilectione politicæ virtutis cõſanguineũ aũt ſuũ, dilectione naturali, inq̄tũ ẽ vnũ cũ eo i principio gna-

---

diligit ſeipſum dilectione naturali & electiua. Et ꝓba ſic. Angelus deſiderat ſibi aliqđ bonũ naturali appetitu, & aliqđ ꝑ electionẽ. ergo. Anteceden̄s quo ad ſecũdam partẽ eſt ꝑ ſe notum. Quo ad primã uerò ꝓbaẗ ex eo q̄ vniuerſaliter ẽt in rebus, cognitione carentibus inuenitur vnumquodque naturaliter appetere ſuã perfectionẽ. Conſequentia uerò ꝓbatur, q̄a hoc eſt amare ſeipſum: qđ declaraẗ diſtinguendo duos modos, quibus res amaẗ. ſ. aut vt ſubſtãtia, aut vt accidẽns, & ꝓbaẗ diſtinctio ex rõne obiecti amoris. ſ. boni, qđ i hæc duo diſtinguitur: & omnia clara ſunt.

¶Aduerte hic, q̄ bonũ diſtingui in ſubſtantia & accidẽs, dupliciter intelligi põt. Vno modo, vt diſtinctio in res, alio mõ, vt ſit diſtinctio in modos. Et ſi quidẽ eſt diſtinctio realis, ſenſus eſt, q̄ bonorũ, aliud ſecũdum ſe eſt accidens, aliud ſubſtãt: & ſic hęc diſtinctio infert ſecũdã, q̄ aliud ſit rõne bonũ ꝑ modũ accidentis, & aliud per modũ ſubſtantiæ. Nec tñ mẽbra harũ diſtinctionũ mutuo ſe inferũt, cum ſtat aliqđ eſſe ſubſtantiã ſecũdum ſe, & in hẽre rõnem boni & accidẽtalis, & ſubſtantialis reſpectu diuerſorũ, vt patet in his ſubſtantijs, q̄ aſſumuntur in uſum noſtrũ: de ſeipſis. n. diligunt ꝑ modũ ſubſtãtiæ à nobis uerò ꝑ modũ accidentis. In ꝓpoſito aũt, vtraq; diſtinctio eſt neceſſaria. Tum quia ſermo eſt de dilectione ſuipſius in rebus habentibus perfectiones ſupradictas de natura accidentium. Tũ quia ſecũda diſtinctio q̄ principaliter eſt intenta (vt in litera patet ex ly vt ſubſiſtens, & vt accidentale) illius ex prima: & ꝓpria in litera ex priorũ poſita in 1. Ethi. deducitur ſecũda, & ex ea aſſignatur diſtinctionis amoris in amorem amicitiæ & concupiſcentiæ.

¶Quoad Aduersione ſexto,

Titulus clarus eſt.

¶In corpore vna concluſio hñs duas partes. Angelus vnus diligit aliũ dilectione naturali, quo ad aliquid, & quoad aliquid nõ. Et ꝓbatur ſic vnũq̃dq; diligit qđ eſt ſibi vnum, & eo modo, quo eſt ſibi vnũ. Ergo qđ eſt ſibi vnũ ſecũdm naturã diligit dilectione naturali, & qđ nõ, non. ergo naturaliter diligit qđ eſt ſibi vnũ in ſpẽ, vel in gn̄e: ergo tã hõ q̄ angelus naturaliter diligit alium quo ad aliquid, ſcilicet ſecũdm conuenientiã in natura, & quo ad aliquid non, ſcilicet ſecũdm id, aut in quo aliter conuenit, puta per electionem, aut cõſuetudinẽ: aut differt q̄a ſecũdm hoc fortè odio hr̄. Anteceden̄s ꝓbaẗ quoad primam partẽ, quia vnũ alicui vt ſic, eſt ipſummet, vnũq̃dq; aũt ſeipſum naturaliter diligit: quo ad ſecundã uero declaraẗ in amore cõſanguinei & cõciuis. Secũda verò cõſequentia ꝓbaẗ, ex eo, q̄ vnũ gn̄e vel ſpẽ ẽ vnũ ſecũdm naturã. Et quia ſuper veritate huius conſequentiæ fundaẗ prima pars concluſionis directè reſpondens q̄ſito, ꝓbat idem conſequens S. T. à poſteriori, ex naturali appetitu generantis, quod ꝑ ſe primo tendit ad bonũ ſpẽi, quia, ſcilicet ignis naturaliter generat alium, ſicut & naturaliter appetit bonũ ꝓprium, quod eſt eſſe ſurſum: reliqua plana ſunt.

Margin notes

Left page: 302 · 415 · *li. 2. Phyſic. tex. 89 to. 2. · * q. præc. art. 2. · 302 · 415 · Concil. · * q. 41. · 304 · * q. præc. art. · Porrecta per totum.

Right page: *Ar. præcedenti. · *C. 4. par. 1. & etiã pau. ſun. Dia. ſ. c. · *Li. 9. Ethic. c. 8. paulo a prin. c. 3. · *lib. 1. Eth. c. 6. paulo poſt prin. capit. c. 3. · 309 · 313 · 338 · Concilium · Conſilia · *In corp. & art. præcedenti. · 127 · 305 b · *Ægid. 2. 5. d. 3. q. 3. art. 1. Alex. de Ale. q. 31.* · Porrecta per totum. · 305 · Virt. q. 2. ar. 7. ad 6. & lo. 17. I. 5. 1. ſi. · *q. 56. ar. 1. & 2. · *li. 9. Eth. c. 8. nõ remote a prin. · *Ar. præcedenti.

tionis naturalis. Manifeſtū eſt āt, ꝙ id qđ eſt vnū F cū aliquo in gñe vel ſpē, eſt vnū p naturā. Et iō di lectione naturali ɋlibet res diligit id, qđ eſt ſecū vnū ſm ſpēm, inquantum diligit ſpēm ſuā. Et hoc ēt apparet in his ꝗ cognitione carēt. Nā ignis, naturalem inclinationē hēt, vt cōicet alteri ſuā formā, qđ eſt bonū eius. ſicut naturaliter inclinatur 116
ad hoc ꝙ ɋrat bonum ſuum, vt eſſe ſurſum. Sic ergo dicendum eſt, ꝙ vnus angelus diligit alium naturali dilectione, inquantū cōuenit cum eo in natura. Sed inquantum conuenit cum eo in aliquibus alijs, vel etiam inquantum differt ab eo ſecundū quædam alia, nō diligit eum naturali dilectione. G

Concluſ.

Ad primvm ergo dđm, ꝙ hoc quod dico ſicut ſeipſum, pōt uno modo determinare cognitionē ſeu dilectionē ex parte cogniti & dilecti: & ſic cognoſcit aliū ſicut ſeipſum, qa cognoſcit aliū eſſe, ſicut cognoſcit ſeipſum eſſe. Alio mō pōt determinare cognitionē & dilectionē ex parte diligentis, & cognoſcētis: & ſic nō cognoſcit aliū ſicut ſeipſum. Quia ſe cognoſcit per ſuā eſſentiā, aliū autē non per eius eſſentiā. Et ſimiliter non diligit aliū ſicut ſeipſum, quia ſeipſum diligit per ſuā uoluntatem, aliū autem non diligit per eius uoluntatem.

Ad secvndvm dđm, ꝙ ly ſicut, non deſignat H æqualitatē, ſed ſimilitudinē. Cū.n. dilectio naturalis ſup unitatē naturalē fundet, illud qđ eſt minus vnū cū eo, naturaliter min⁹ diligit. Vñ naturaliter plus diligit qđ eſt unū numero, ꝗ quod eſt unū ſpecie, vel gñe. Sed naturale eſt, ꝙ ſimilē dilectionem hēat ad alium, ſicut ad ſeipſum: ɋtū ad hoc, ꝙ ſicut ſeipſum diligit inquantum vult ſibi bonū, ita alium diligat inquantum uult eius bonum.

Ad tertivm dicendū, ꝙ dilectio naturalis dr̄ eſſe ipſius finis, non tanquam cui aliquis uelit bonum, ſed tāquam bonum, quod quis vult ſibi, & p conſequens alij, inquantum eſt unum ſibi. Nec iſta I dilectio naturalis remoueri poteſt etiam ab angelis malis, quin dilectionem naturalem habeant ad alios angelos, inquantum cum eis communicant in natura: ſed odiunt eos, inquantum diuerſificant ſecundūm iuſtitiam & iniuſtitiam.

Svper q. lx. art. v.

Perrecta per totū. 306 1.2.q 109 ar.3. Et 2.2.q. 26.ar ti.3.co. Et quo.1.ar. 8.cor. *Art. præced.

Scot.3.ſ.d.27.q.1. Argēt.2.ſ.d.3.q.3.articu.1. Alex.de Ale.q.32. D.Bon.d.3.p.2.art.3.quæſt.1. Alb.Ma.de 4. coœu.q.17. Capr.4.d.17.q.1.con.3.& 3.diſt.27.q.1.con.3. Alb.Mag.2.diſt.3.articu.18. Pe.de Pal.1.3 d.q.q.1.

Titulus clarus eſt. ¶In corpore duo facit. Primo refert quandā opinionē circa ɋſitum. Secūdo determinat vnica cōcluſione, ſimul improbādo relatā opinionē. Quo

Articvlvs v.

Vtrum angelus naturali dilectione diligat Deum plus quàm ſeipſum.

Ad qvintvm ſic procedit. Vr̄, ꝙ Angelus naturali dilectione non diligat Deum, pl⁹ K ꝗ ſeipſum: qa ut dictū *eſt, dilectio naturalis fundat ſup unione naturali. Sed natura diuinā maximè diſtat à natura angeli. Ergo naturali dilectione, angelus minus diligit Deum quā ſe, vel etiam alium angelum.

¶2 Prēt. Propter qđ unūquodque, & illud magis. Sed naturali dilectione ɋlibet diligit aliū pp ſe. Vnūquodq;.n. diligit aliqđ inquātū eſt bonū ſibi. Ergo dilectione naturali, angelus non diligit Deum plus quam ſeipſum.

¶3 Prēt. Natura reflectit ī ſeipſā uidem⁹.n. ꝙ oē agēs naturaliter agit ad cōſeruationem ſui. Nō aūt reflecteret in ſeipſā natura, ſi tēderet ī aliud pl⁹ ꝗ ī ſeipſā. Nō ergo naturali dilectione diligit angel⁹ Deū plus ꝗ ſe.

¶4 Prē. Hoc uī eē ꝓpriū charitatis, ut aliqs Deū pl⁹ ꝗ ſeipſū diligat. Sed dilectio charitatis ñ eſt naturalis ī angelis, ſđ diffundit ī cordib. eorū p ſpm̄ ſctm̄, q. dat⁹ ē eis, ut dicit Aug. *12. de ci. dei. Ergo ñ diligūt Deū angeli dilectiōe nali plus ꝗ ſeipſos.

¶5 Pr. Dilectio naturalis ſp manet manēte natura. Sed diligere Deū pl⁹ ꝗ ſeipſū, nō manet in peccāte angelo uel hoīe. qa (vt Au. dicit* 14. de ci. Dei.) fecerūt ciuitates duas amores duo, terrenā, ſ. amor ſui vſq; ad Dei cōtēptū, cęleſtē uerò, amor dei vſque ad cōtēptū ſui. Ergo diligere Deū ꝗ. ſeipſū, nō ē naturale.

Sed contra. oia moralia legis ꝑcepta, ſūt de lege naturæ. Sed præceptum de diligendo Deum ꝗ. ſeipſum, eſt præceptū morale legis. Ergo eſt de lege naturæ. ergo dilectiōe naturali angelus diligit Deum ꝗ. ſeipſū.

Respon. Dđm, ꝙ qdā dixerūt ꝙ angel⁹ naturali dilectione diligit Deū pl⁹ ꝗ ſe, amore cōcupiſcētię, qa. ſ. plus appetit ſibi bonū diuinū, ꝗ bonū ſuum. Et quodāmō amore amicitię, inɋtū, ſ. Deo uult naturaliter angel⁹ mai⁹ bonū, ꝗ ſibi. Vult.n. naturaliter Deū eſſe Deū, ſe autē uult hre naturā ꝓpriā. Sđ ſimpl'r loquēdo, naturali dilectiōe pl⁹ diligit ſe, ꝗ Deū, qa itēſius & pricipali⁹ naturaliter diligit ſe, ꝗ Deū. Sed falſitas hui⁹ opinis manifeſte apparet, ſiqs ī rebus naturalib. cōſideret, ad qd res naturaliter moueat. Inclinatio.n. nālis in his ꝗ ſunt ſine rōne, demōſtrat inclinationē naturalē ī uoluntate itellectualis naturę. Vnūquodq; aūt in reb⁹ naturalib. ꝙ ſm naturā hoc ipſum quod eſt alterius eſt, principalius & magis inclinatur in id cuius eſt, quā in ſeipſum. Et hæc inclinatio naturalis demōſtratur ex his, quæ naturaliter aguntur. Quia unū-

ad primū, tria dicit opinio illa. Primo, ꝙ angel⁹ naturaliter diligit Deū pl⁹ ꝗ ſe, amore cōcupiſcentię. Secūdo, ꝙ ēt quodāmō amore amicitię. Tertio, ꝙ ſimpliciter diligit plus ſe ꝗ Deum, qa intenſius & principali⁹. Quoad ſedm concluſio reſpōſiua eſt hæc. Angelus naturali dilectione diligit plus Deū, ꝗ ſe. Et probat dupliciter: primo ſic. Vnum quodq; ꝙ id qđ eſt alterius eſt, naturaliter magis diligit id cuius eſt ꝗ ſeipſum: ergo natura intellectualis ſcḋm appetitū ſibi ꝓpriū, magis diligit id cui⁹ eſt ꝗ ſeipſum: ergo angelus magis diligit Deū, quam ſeipſum. Anecedens pbat à poſteriori dupliciter. Primò ex hoc ſigno in naturalibus, ꝙ pars abſq; deliberatione exponit ſe p toto & conſequenter naturaliter, qa vnūquodq; ſic agit naturaliter ſicut aptū natū eſt agere. Secūdo ex ſigno in rōnalibus: qa bonus ſeu fortis, exponit ſe p ſalute reipublicę: & ꝓculdubio ſi ex natura eſſet ciuis, naturaliter inclinaret ad hoc, ut ſic faceret, & hoc ex rōne, & ſignū na uræ, qa ars imitat naturā, & qa ſi ciuitas eēt natura opus hoc eſſet naturale. Cōſequentia vero prima patet ex eo, ꝙ inclinatio naturalis in his quæ ſunt ſine rōne arguit, & oſtendit naturalem inclinationē in appetitu intellectuali ꝓportionaliter. Cōſequentia uerò ſcḋa tenet, ex eo, ꝙ Deus eſt vniuerſale bonū. Et angelus ſicut & oīs creatura cōtinet ſub eo, quia eſt creatura, ſcḋm id qđ eſt, Dei eſt. Deinde probat eadē cōcluſio ducendo ad impoſſibile duplex. primū eſt, ꝙ naturalis dilectio eſſet peruerſa. Secundum verò, ꝙ naturalis dilectio nō pficeretur p charitatē, ſed deſtrueretur: hoc.n. eſſe impoſſibile, eſt euidens. Nec conſequentia eſt ambigua, vt de ſe patet. ¶Circa

¶Circa rationem primam adductā ad concluſionē, aduertēdū A eſt ꝙ cum eſſe alterius contingat multis modis, ſcilicet vt pars totius, vt poſſeſſio poſſidentis, & vt effectus eſt cauſæ: & hoc multipliciter, & impoſſibile ſit vniuerſaliter intelligi ſecūdum oēm modum alterius illam ꝓpoſitionē aſſumptā. Vnūquodque qđ eſt alterius, magis diligit ipſum ꝗ ſeipſum, quin manifeſtè eſſet falſa: cōſequens eſt, ꝙ intelligatur de aliquo ſpāli mō eſſendi alterius. Et vt ex adductis hēri pōt, de illo mō eſſendi alterius quo pars eſt ſui totius intelligēda eſt, ita ꝙ, vis rōnis ſtatī hoc, ꝙ pars naturaliter magis diligit totū ꝗ ſe ipſam. Sed tunc occurrunt obiectiones Scoti in 3. diſt. 27. queſt. 1. ubi licet teneat cōcluſionem, & aſſentiat ſecundæ rōni, & ſi ſi gno de forti politico ad hoc ꝙ naturalis rō inclinat ad magis Deum diligēdum ꝗ ſeipſum, hanc tñ primā rōnē deſtruere nitit, & in duobus dānoſe eam dicit. Primo, falſū eſſe dicit hoc fundamētū, ſ. ꝙ pars naturaliter diligit plus totum, quam ſeipſum. Et ad ſignum, ꝙ manus exponit pro ſalute totius, dicit falſum eſſe quod manus exponat ſe pro toto: ſed ꝙ ipſum totum diligēs magis ſeipſum ꝗ partem, aut partes principales, ꝗ minus principales exponit partem pro toto, & minus principale pro magis principali. Secundo dicit, quod dato, quòd pars naturaliter exponeretur pro toto, hoc eſſet propter identitatem eſſe ſui cum toto: quia. ſ. intendit ſaluare ſeipſam inquantum habet eſſe in toto. Et ſic falſum ſubſumitur cum dicitur, ꝙ angelus ſeu quęcunq; creatura ſe habet ad Deum ut pars ad totum: quia non habet hanc partis conditionem requiſitam ad propoſitum, ſcilicet, ꝙ ſit aliquid eius quod re putatur vt totū: nulla enim creatura eſt aliquid Dei. ¶Ad primā obiectionem reſpondetur, fundamētum illud eſſe non ſolum verū ſed ſufficienter probatū à San. Thoma ex adductis ſignis.

* lib. 2. Phy. tex.

Concluſ.

*In corp.

quodq; ſicut agit naturaliter, ſicut aptū natum eſt agi, ut dr̄ in *2. Phy. Videmus.n. ꝙ naturaliter pars ſe exponit ad conſeruationē totius corporis. Sicut manus exponitur ictui, abſque deliberatione, ad cōſeruationē totius corporis. Et quia rō imitat natura, hmōi imitationē in D uenimus in uirtutibus politicis. Eſt.n. uirtuoſi ciuis, vt ſe exponat mortis periculo pro totius reip. cōſeruatione. Et ſi hō eſſet naturalis pars huius ciuitatis, hæc inclinatio eēt ei naturalis. Quia igit bonū vniuerſale eſt ipſe Deus, & ſub hoc bono cōtinetur etiam angelus & hō, & omnis creatura, qa omnis creatura naturaliter ſecundūm id quod eſt, Dei eſt: ſequit, ꝙ na C turali dilectione ēt angelus & hō plus & principalius diligat Deum ꝗ ſeipſum: alioquin, ſi naturaliter plus ſeipſum diligeret ꝗ Deum ſequeretur ꝙ naturalis dilectio eſſet peruerſa, & ꝙ non perficeretur per charitatem, ſed deſtrueretur.

Ad primvm ergo dđm, ꝙ rō illa procedit in his, ꝗ ex æquo diuiduntur, quorum unum non eſt alteri ratio exiſtendi, & bonitatis. In talibus.n. vnumquodque diligit naturaliter magis ſe ipſum, ꝗ alterū, inquantū ē magis ſibiipſi unum, ꝗ alteri. Sed in illis quorum unum eſt tota ratio exiſtēdi, & bonitatis alii, magis diligitur naturaliter tale alterū ꝗ ipſum, ſicut dictū eſt, *ꝙ vnaquęque pars diligit naturaliter totum, plus ꝗ ſe. Et qđlibet ſingulare naturaliter diligit plus bonum ſuæ ſpeciei, ꝗ bonum ſuum ſingulare. Deus aūt nō ſolùm eſt bonum unius ſpeciei, ſed eſt ipſum vlē bonū ſimpliciter. Vnde unumquodq; ſuo modo naturaliter diligit Deum, plus quàm ſeipſum.

Ad secvndvm dđm, ꝙ cum dr̄, ꝙ Deus diligitur ab angelo inquantū eſt ei bonus, ſi ly inquantū, dicat finem, ſic falſum eſt. Non.n. diligit naturaliter Deum pp bonum ſuum, ſed propter ipſum Deū. Si uerò dicat rōnē amoris ex parte amātis, ſic uerum eſt: non.n. eſſet in natura alicuius ꝙ amaret Deū, niſi ex eo, ꝙ unumquodq; depēdet à bono, quod eſt Deus.

Ad tertivm dicendum, ꝙ B natura reflectit in ſeipſam, non ſolū quantum ad id, quod eſt ei ſingulare, ſed multò magis ɋtū ad cōe. Inclinatur.n. vnumqđque ad conſeruandum non ſolùm ſuum indiuiduum, ſed etiā ſuam ſpeciem. Et multò magis habet naturalem inclinationē vnumquodq; in id, quod eſt bonum uniuerſale ſimpliciter.

Ad qvartvm dicendum, ꝙ Deus ſm ꝙ eſt vlē bonū, à quo dependet omne bonum naturale, diligit naturali dilectione ab unoquoq;. Inquantū uerò eſt bonū beatificās naturaliter oēs ſupernaturali beatitudine, ſic diligit dilectione charitatis.

Ad qvintvm dicendū, ꝙ cū in Deo ſit vnum & idē eius ſubſtantia, & bonum cōe, omnes qui vident ipſam Dei eſſentiā, eodē motu dilectionis mouent in ipſam Dei eſſentiā, ꝓut eſt D ab alijs diſtīcta, & ſm ꝙ ē quodda bonum cōe. Et quia inquantum eſt bonū cōe, naturaliter amat ab oibus: quicunq; videt eum p eſſentiā, impoſſibile eſt quin diligat ipſum. Sed illi qui non uident eſſentiam eius cognoſcunt eū p aliquos particulares effectus, q interdū eorum volūtati cōtrariant. Et ſic hoc mō dicunt odio hēre Deū cum tñ inquantum eſt bonum cōe E oīum, vnūquodq; naturaliter diligat plus Deum, ꝗ ſeipſum.

Qvaestio LXI.

De Productione Angelorum in eſſe naturæ, in quatuor articulos diuiſa.

Post ea quæ præmiſſa ſunt de natura angeli, & cognitione, & volūtate co

¶Ad impugnationem autem primi, facillimè patet, quid dicendum ſit: quia ſiuè pars exponatur à toto, ſiuè à ſeipſa pro ſalute totius, dummodo naturaliter exponatur, ſemper ſequitur, ꝙ pars habet magis inclinationem naturalem in bonum totius, ꝗ ſuiipſius, ex eo ꝙ unūquodq; ſicut naturaliter agit & mouet ſiuè à ſeipſo ſiuè ab alio, ſic aptū natū eſt agi, & econuerſo: vt patet in 2. Ph. tex. 78.

¶Ad ſcḋam āt obiectionē di. qrō quare pars exponit p toto, nō eſt identitas, ꝗ eſt inuenta inter partē, & totū. Et huius manifeſtū ſignum hr̄ ex hoc, ꝙ pars exponit ad pdendā identitatē cum toto, vt ſaluetur eſſe totius. Nō ergo rō inclinationis talis, eſt idētitas, aut vt ſaluet ſeipſā in toto, ſed ut ſaluet eſſe totius ſcḋm ſe, etiā nō eſſe ipſius partis. Sed rō talis inclinationis eſt, quā aſſignauit S. T. ſ. q̄a ſ. & natura & ſubſtantia partis hoc ipſum quod eſt eſſentialiter, & primo, propter totū & totius eſſe eſt. Qđ conuenire cuilibet creaturæ reſpectu Dei patet: quia quælibet creatura ſecūdum ſuam naturā eſt naturalis pars vniuerſi. Ac p hoc naturaliter diligit plus vniuerſum ꝗ ſeipſam iuxta primū fundamētū: ergo à fortiori, magis diliget ipſum bonū vniuerſale. Tū qa eſt eminētius totū vniuerſum. Tū, qa eſt oē bonū. Tum qa bonū ipſum vniuerſale qđ eſt Deus glorioſus, eſt finis & bonū ipſius vniuerſi: & cōſequenter à quocunque magis amat vniuerſum, ab eodē magis amabit ipſe: vt patet de exercitu & duce, iuxta doctrinam 12. Metaphyſi. tex. 52. 120 231

Svper qv. lxi. art. i.

In titulo hoc ſolū aduertendum eſt, quòd de cauſa effectiua eſt ſermo. 118

¶In corpore breuiter vna concluſione affirmatiua rndet ꝗſito. Angelus eſt creatus à Deo. Et probatur, quia omne ens per participationē eſt ab ente per eſſentiam, ſicut ignitū ab igne. Solus autem Deus eſt ens per eſſentiā, quia ſolus eſt ſuum

ſuum eſſe ergo. Reuo le hic quæ ſuperius, cum de vniuerſali creatione tractaretur, diximus.

rum, reſtat conſiderandũ de eo rũ creatione: ſiuè uẽ de eorum exordio. Et hæc conſideratio eſt tripartita.

¶ Nam primò conſiderabimus quomodo producti ſunt in eſſe naturæ. Secundò, quomodo perfecti ſunt in gratia vel gloria. Tertiò, quomodo aliqui ex eis facti ſunt mali.

Circa primum quæruntur quatuor.

¶ Primò, Vtrum angelus habeat cauſam ſui eſſe.

¶ Secũdò, Vtrum angelus ſit ab æterno.

¶ Tertiò, Vtrum angelus ſit creatus antè corporalem creaturam.

¶ Quartò, Vtrum angeli fuerint creati in cœlo empyreo.

Articvlvs I.

Vtrum angeli habeant cauſam ſui eſſe.

Torrella per totũ. 307 quoli. 3. ar. 6. cor. Et opu. 1. ca. 51. Et opuſ. 5. c. 74. Et op. 15. c. 3. 9. & 17. *Tex. 16. tom. 3. ¶q. 50. artic. 2.

AD PRIMVM ſic procedit. Vr, ꝙ angeli non habeant cãm ſui eſſe. De his. n. q ſunt à Deo creata, agitur Gen. 1. Sed nulla[h] mentio fit ibi de angelis. Ergo angeli non ſunt creati à Deo.

¶ 2 Pręt. Philſ dicit in 8 Meta.* ꝙ ſi aliqua ſubſtantia ſit forma ſine materia, ſtatim per ſeipſã eſt ens & unũ, & non habet [h] cauſam quę faciat eam ens & unũ. Sed angeli ſunt formę immateriales, vt ſ. oſtenſum eſt. † Ergo non habent cauſam ſui eſſe.

¶ 3 Pręt. Omne quod fit ab aliquo[h] agente, ꝑ hoc quod fit, accipit formam ab eo. Sed angeli cũ ſint formę, non accipiunt formam ab aliquo agente. Ergo angeli non habent cauſam agentem.

Sed contra eſt, quod dicitur in Pſal. 148. Laudate eũ omnes angeli eius. Et poſtea ſubdit, Quoniam ipſe dixit, & facta ſunt.

Conclu. m Respon. Dđm, ꝙ[m] neceſſe eſt dicere & angelos, & oẽ id, qđ ꝓpter Deũ eſt, à Deo factũ eſſe.[n] Sol[9]. n. De[9] eſt ſuũ eſſe, in oĩb. aũt alijs differt eſſentia rei & eſſe ei[9], ut ex ſuperiorib. patet.* Et ex hoc manifeſtũ eſt, ꝙ ſolus Deus eſt ens ꝑ ſuã eſſentiã, oĩa vero[d] alia ſunt entia ꝑ participationẽ. Oẽ aũt quod eſt per participationẽ, cãtur ab eo quod eſt ꝑ eſſentiam: ſicut oẽ ignitum cauſatur ab igne. Vnde neceſſe eſt, angelos à Deo creatos eſſe.

*q. 3. arti cu. 4.

D. 113.

Ad primvm ergo dđm, ꝙ Aug. dicit in 11. de ciu. * Dei: ꝙ angeli nõ ſunt prætermiſſi in illa prima rerũ creatione, ſed ſignant noĩe cęli, aut ẽt lucis. Iõ aũt uel ꝓtermiſſi ſunt, vel noĩbus rerũ corporaliũ ſignati: qa Moyſes rudi populo loquebať, q nõdũ capere poterat incorpoream naturam. Et ſi eis fuiſſet expreſſum aliquas res eſſe ſuper omnem naturam corpoream, fuiſſet eis occaſio idololatriæ, ad quam proni erant, & à qua Moyſes eos pręcipuè reuocare intendebat.

*li. 11. de ciui. Dei. c. 11. circa fin. tomo 5.

Ad secvndvm dđm, ꝙ ſubſtãtiæ, quæ ſunt formæ ſubſiſtentes, non habent[d] cauſam aliquam formalem ſui eſſe & ſuæ unitatis, nec cauſam agẽtem per tranſmutationem materiæ de potentia in actum, * ſed habent cauſam producentem totam ſubſtantiam. Et per hoc patet ſolutio ad tertium.

D. 646.

366

Articvlvs II.

Vtrum angelus ſit productus à Deo ab æterno.

AD SECVNDVM ſic procedi tur. Vr, ꝙ angelus ſit ꝓductus à Deo ab æterno. De[9]. n. eſt cã angeli per[h] ſuũ eſſe. Non. n. agit per aliquid additũ ſuę eẽntiæ. Sed eſſe eius eſt æternũ. Ergo ab æterno angelos ꝓduxit.

¶ 2 Pręt. Oẽ quod qñq; eſt, & qñque non eſt, ſubiacet [h] tẽpori. Sed angelus eſt ſupra tꝑs, vt dr in libro de cauſis.* Ergo angelus nõ quandoque eſt, & quandoque non eſt, ſed ſemper.

¶ 3 Pręt. Aug. † ꝓbat incorruptibilitatẽ aiæ per hoc, ꝙ ꝑ intellectũ eſt[h] capax ueritatis. Sed ſicut ueritas eſt incorruptibilis, ita eſt æterna. Ergo natura intellectualis, & aię, & angeli non ſolũ eſt incorruptibilis, ſed ẽt æterna.

Sed contra eſt, ꝙ dr Prouer. 8. ex perſona Sapiẽtiæ genitæ, Dominus poſſedit me ab initio uiarum ſuarum, antequam quicquam faceret à principio. Sed angeli ſunt facti à Deo, ut oſtenſum eſt. * Ergo angeli aliquando non fuerunt.

Resp. Dđm, ꝙ[a] ſolus Deus pater, & filius, & ſpiritus ſanctus eſt ab æterno.[a] Hoc[d]. n. fides catholica indubitanter tenet: & omne contrariũ eſt ſicut hæreticum refutandũ. Si enim Deus creaturas produxit, ꝙ eas ex nihilo fecit, i. poſtq̃ nihil fuerat.*

Ad primvm ergo dđm, ꝙ eſſe Dei eſt ipſum ei[9] velle. Per hoc ergo ꝙ De[9] ꝓduxit angelos, & alias creaturas ꝑ ſuũ eſſe, ñ excludiť quin eas ꝓduxerit ꝑ ſuã uolũtatẽ. Voluntas aũt Dei nõ de neceſſitate ſe hẽt ad productionẽ creaturarum, ut ſ. dictũ eſt. * Et ideo ꝓduxit & quæ uoluit, & quando uoluit.

Ad secvndvm dđm, ꝙ angelus eſt ſ. tꝑs, quod eſt numerus motus cœli: qa eſt ſ. oẽm motũ corporalis naturæ. Non tñ eſt ſupra tꝑs, quod eſt numerus ſucceſſionis eſſe eius poſt non eſſe: & ẽt qđ eſt numerus ſucceſſionis q̃ eſt in operationib. eius. Vnde Augu. dicit 8. ſuper Gene. ad lit.* quod Deus mouet creaturam ſpiritualem per tempus.

Ad tertivm dicendũ, ꝙ angeli & aiæ intellectiuæ ex hoc ipſo ꝙ hñt naturã, ꝑ q̃ ſunt capaces veritatis, ſunt incorruptibiles.[d] Sed hanc naturam non habuerunt ab æterno, ſed data fuit eis à Deo quando ipſe voluit. Vnde non ſequitur, ꝙ angeli ſint ab æterno.

SVPER Q. LXI. ART. II.

Aegid. 2. 5. d. 2. q. 1. artic. 1.
Alex. Ale. 2. p. q. 19.
D. Bon. d. 2. a. 1. q. 3.

Titulus clarus eſt. ¶ In corpore tres [illegible] ſententiam ponit. Solus Deus pr & filius, & ſpũſſanctus, eſt ab æterno. Et ꝓbatur quia hoc tenet fides catholica: [illegible] contrarium eſt ſicut hæreticum refutandũ: [illegible] ſcdm. [illegible] Deus fecit res ex nihilo, intelligit ꝙ [illegible] ex notat ordinem durationis, idest poſt quam nihil fuit.

Torrella per totũ. 308 To. 3. [illegible]

*Propoſ. 2. in libro [illegible]

*Augu. [illegible] Concl. m D. 705.

318 [illegible]

Articvlvs III.

Vtrum angeli ſint creati ante mũdum corporeum.

AD TERTIVM ſic procedi tur. Videtur ꝙ angeli fuerint creati ante mundum corporeum. Dicit enim Hierony.*

SVPER Q. LXI. ART. III.

Aegid 2. 5. d. 2. q. 1. art. 1.
Ale. Ale. 2. p. q. 19.
D. Bon. d. 2. a. 1. q. 3.

Titulus clarus eſt. ¶ In corpore tria facit: Primo refert duas eſſe & contrarias ſanctorum doctorum opiniones, Gregorii & Latinorum: [illegible] partẽ aſſirmatiuã, [illegible] negatiuã. Secundo [illegible] dic

Torrella per totũ. 309

[illegible] probabilior eſt poſitio Latinorũ [illegible]. Nulla pars eſt perfecta extra ſuũ totum. Angeli ſunt natu [illegible] vna pars vniuerſi [illegible] perfecti extra vniuerſum [illegible] non ſunt ꝓducti à Deo ante vniuerſum. Maior patet & minor ꝓbatur quia angeli nõ cõſtituunt vnũ vniuerſum ꝑ ſe, ſed ipſi ſimul cũ creatura corporali integrant vniuerſum: qđ ꝓbatur, quia vna ordinatur ad aliã: & ordo. n. eſt optimũ bonũ, & vnicuiq; parti vniuerſi. Vltima vero conſequentia ꝓbatur ex eo, quia Dei opera perfecta ſũt. Tertiò oſtendit ꝙ opinio Gregorum non eſt reputanda erronea, qa authoritas Gregorij Nazianzeni, eã ſuſtinet. ¶ Circa hoc vltimo notã, dubiũ occurrit: quia vt patet in Decretalibus de ſumma trinitate & fide catholica, in capitulo Firmiter credimus, Eccleſia in Concilio generali ſub Innocentio tertio, determinauit poſitionẽ Latinorũ eſſe tenendam: ergo erronea eſt reputanda opinio oppoſita. Hęc. n. ſunt hæc verba: Deus ſua omnipotentia ſimul ab initio temporis vtramq; de nihilo condidit creaturam, ſpiritualem & corporalem, angelicã videlicet, & mundanã. Nec poteſt excuſari [illegible] determinationis [illegible] Decretales. ¶ Ad hoc dr à quibuſdam, ꝙ ſi S. T. recoluiſſet [illegible] Decretalem, ſcripſit hũc articulum, non dixiſſet hęc verba. Sed mihi videtur & prudens hęc ſuppleri. Nulla verba decretalis interpretanda ſunt in ſenſu in quo ſonant, magis quã in ſenſu quę faciunt. & vidimus. T. in expoſitione illius Decretalis, verba illa appoſita ſunt cõtra errorem Origenis & eorum, q ponũt creaturas ſpũales ab æꝑ ſe ꝓductas à Deo, ac poſt modũ ꝓpter demerita eorum corporales creaturas productas

¶ [illegible] 2. [illegible] de Nazia. [illegible]

Concl. m

D. 41.

114

D. 111

[illegible] d. 42.

ſuper epiſtolã ad Titũ. Sex millia nondum noſtri temporis cõplentur annorũ. Et quanta tꝑa, quãtaq; ſeculorũ origines fuiſſe arbitrandũ eſt, [h] in quibus angeli, throni, dominationes, cæteriq; ordines Deo ſeruierunt? Dam. † ẽt dicit in 2. li. Quidã dicũt, ꝙ antè oẽm creationẽ geniti ſunt angeli, ut theolog[9] dicit Greg. Primũ quidẽ excogitauit angelicas uirtutes & cęleſtes, & excogitatio op[9] ei[9] fuit. A

¶ 2 Pręt. Angelica natura eſt[h] media inter naturã diuinã, & naturã corporeã. Sed natura diuina eſt ab æterno, natura aũt corporea, ex tꝑe. Ergo natura angelica facta eſt ante creationẽ temporis, & poſt æternitatem. B

¶ 3 Pręt.[h] Plus diſtat natura angelica à natura corporali, q̃ una natura corporalis ab alia. Sed una natura corporalis fuit fctã antè aliã. Vñ & ſex dies productionis rerũ in principio Gen. deſcribuntur. Ergo multò magis natura angelica facta eſt ante oẽm naturam corporalem. C

Sed contra eſt, ꝙ dr Gen. 1. In principio creauit Deus cęlum & terram. Non autem hoc eſſet uerum, ſi aliquid creaſſet antea. Ergo angeli non ſunt antè naturam corpoream creati.

Respon. Dđm, ꝙ[m] circa hoc inuenitur duplex ſctõrum doctorũ ſnia: illa tñ probabilior vr, ꝙ[d] angeli ſimul cũ creatura corporea ſũt creati.[a] Angeli. n. ſũt qdã pars uniuerſi. Non. n. cõſtituũt per ſe unũ uniuerſum, ſed tã ipſi q̃ creatura corporea in cõſtitutionẽ uni[9] uniuerſi conueniunt. Quod apparet ex ordine unius creaturæ ad aliã.* Ordo. n. rerũ adinuicẽ eſt bonum uniuerſi. Nulla aũt pars pfecta eſt à ſuo toto ſeparata. Nõ eſt[d] igit probabile, ut Deus, cui[9] perfecta ſunt opera, ut dr Deu. 32. creaturã angelicã ſeorſum antè alias creaturas creauerit. Quãuis cõtrarium nõ ſit reputadũ erroneũ, ꝓcipuè ꝑ ſniam Greg. Nazan. cuius tanta eſt in doctrina Chriſtiana, authoritas, ut nullus unquam eius dictis calumniam inferre prẹſumpſerit, ſicut nec Athanaſii documentis, vt Hiero. dicit. D E

Ad primvm ergo dđm, ꝙ Hiero. loquitur ſm ſniam doctorum Græcorũ, qui oẽs hoc concorditer ſentiunt, ꝙ angeli ſunt antè mundum corporeum creati.

Ad II. dđm, ꝙ Deus non eſt aliqua pars uniuerſi: ſed eſt ſupra totum uniuerſum, * præhabens in ſe eminẽtiori modo totam uniuerſi perfectionẽ.* Angelus autem eſt pars uniuerſi. Vndè non eſt eadem ratio.

Ad tertivm dicẽdũ, ꝙ creaturę corporeæ oẽs ſunt unum in materia: ſed angeli nõ cõueniunt in materia cum creatura corporea. * Vndè creata materia corporalis creaturæ, omnia quodammodo ſunt creata: non aũt creatis angelis, eſſet ipſum uniuerſum creatum. Si uerò cõtrarium teneatur: ꝙ dr Gene. 1. In princ. creauit Deus cœlũ & terram. exponẽdum eſt, in principio, i. in filio, vel in principio tꝑis, * non autem in principio, id eſt, ante quod nihil, niſi dicatur ante quod nihil in genere corporalium creaturarum.

Articvlvs IIII.

Vtrum angeli ſint creati in cœlo empyreo.

AD QVARTVM ſic procedit. Videtur, quòd angeli non ſint creati in cœlo empyreo. Angeli enim ſunt ſubſtantiæ incorporeæ. Sed ſubſtantia incorporea [h] non dependet à corpore ſecundum ſuum eſſe: & pe[r] conſequens, neque ſecundum ſuum fieri. Ergo angeli non ſunt creati in loco corporeo.

¶ 2 Præ. Au. dicit 3. ſup Gen.* ad lit. ꝙ[h] angeli fuerũt creati i ſupiori ꝑte aeris. Nõ ergo i cęlo ẽpyreo.

¶ 3 Præt. Cœlum empyreum dicitur eſſe cœlum [h] ſupremum. Sic igitur angeli creati fuiſſent in cœlo empyreo, non conueniſſet eis in ſuperius cælũ aſcendere. Quod eſt contra id, quod ex perſona angeli peccantis dicitur Iſa. 14. Aſcenda in cœlũ.

Sed contra eſt, quòd Strabus dicit ſuper illud, * In principio crea. Deus cœl. & ter. Cęlum nõ viſibile firmamentum hic appellat, ſed empyreum, id eſt igneum vel intellectuale, quod non ab ardore, ſed à ſplendore dicitur. Quod ſtatim factum, angelis eſt repletum.

Respon. Dicendum, ꝙ ſicut dictũ eſt, * ex creaturis corporalibus ſpiritualibus vnũ vniuerſum conſtituit. Vñ ſic creatæ ſunt ſpirituales creaturę, ꝙ ad creaturam corporalem aliquẽ ordinem hñt, & toti creaturę corporali ꝓſint.* Vñ [m] cõueniẽs fuit ꝙ angeli in ſupremo corpe crearent, tanquã toti naturæ corporeæ ꝓſidentes, ſiuè id dicatur cœ-

Infra q. 102. art. 2. 1. & 4. 1. Et 2. di. 6. ar. 3. cor. Et op. 15. c. 17. fi.

*Lib. 3. ſup Gen. c. 10. ante medium tom. 3.

Refert in gloſa ordinaria ſup hoc verbũ. & in com. ge. cap. 1.

Art. præce.

Concl. m & h 341

fuiſſe. Vnde cum duplicitei teneatur, angelos ꝓductos eẽ ante corpora: ſcilicet tã quam res ſic per ſe productas, ꝙ ꝓpter eorũ demerita quodãmodo ꝓcidẽs mũdus corporeus ſit ꝓductus: Vel ſimpliciter & abſolutè: ꝙ ex voluntate Dei angeli præceſſerint mundũ viſibilẽ. Decretalis illa, quãuis ſcdm verba vtrãq; poſitionem deſtruat: cõtra primam tñ tanquã contra hæreſim, interpretanda eſt. Ad ſcdm verò tanquam ad minus probabilẽ, applicari põt. Et tõ huius gloſæ eſt: quia determinationes iſtæ nõ niſi cõtra aliquos errores conſueuerũt fieri.

501

24

262

SVPER Q. LXI. ART. IIII.

Titulus clarus eſt. ¶ In corpore vna concluſio affirmatiua, Angeli ſunt creati in cœlo empyreo, ſeu ſupremo. Et ꝓbatur quia ſunt creati vt partes vnius vniuerſi cum corporibus: ergo vt habeãt aliquem ordinem ad creaturã corporalẽ: ergo vt præſidentes toti naturæ corporę: ergo conuenienter in ſupremo corpore. Et omnia clara ſunt.

148

Torrella per totũ. 310

Universidad de Deusto Biblioteca

lum empyreum, ſiuè qualitercũq; nominatur. Vñ Iſi. dicit, ꝙ ſupremũ cœlũ eſt cœlũ angelorũ, ſup illud Deu. 8. c. Dñi Dei tui eſt cœlũ, & cœlũ cœli.

AD PRIMVM ergo dđm, ꝙ angeli nõ ſunt creati in loco corporeo, quaſi dependentes à corpore ſm ſuũ eſſe, vel ſm ſuum fieri. Potuiſſe.n. Deus, angelos ante totã creaturam corporalem creaſſe, vt 309 multi ſancti doctores tenent.* Sed facti ſunt in loco corporeo, ad oñdendũ ordinẽ eorũ ad naturã corporeã, & ꝙ ſua virtute, corporea contingunt.

AD II. dđm, ꝙ Aug. fortè ꝑ ſupremã partem aeris, intelligit ſupremã partẽ cœli cum quo aer quandã cõuenientiã hẽt, ꝓp ſuã ſubtilitatẽ & diaphaneitatem.† (*Secunda reſponſio.*) Vel loquiꝛ nõ de oĩbus angelis, ſed de illis q peccauerũt, qui ſm quoſdã fuerunt de inferioribus ordinibus. Nihil aũt ꝓhibet, dicere ꝙ ſuperiores angeli hñtes virtutem eleuatã & vl'em ſ. oĩa corpora, ſint in ſupremo creaturæ corporeæ creati: alij verò habentes virtutes magis particulares ſint creati inferioribus corporibus.

AD III. dđm, ꝙ loquitur ibi non de cęlo aliquo corporeo, ſed de cœlo ſanctæ Trinitatis: In quod angelus peccans aſcendere voluit, dum voluit aliquo mõ Deo æquiparari, vt infra patebit.*

*q. 63. artic. 3.

SVPER Q. LXII. ART. I.

Aegid. 2. 5. d. 4. q. 1.
D. Bona. d. 4. art. 1. quæſt. 1.
Scot. d. 5. q. 2.
Tho. Arg. d. 4. q. 1. art. 1.
Cap. 2. d. 5. q. 1. cõ. 1.
Bannes q. 62. ar. 1.
Alb. Mag. 2. diſt. 4. art. 2.

TItulus clarus eſt hoc attento, q. ꝙ nõ de beatitudine in cõi tractatur, principaliter tñ intentio verſaꝛ circa beatitudinem quã credimus, quam ſimpliciter dicimus beatitudinem.

¶ Incorpore tria facit. Primò, dicit ꝙ nõis beatitudinis intelligitur vltima pfectio intellectualis naturę. Scdò, diſtinguit beatitudinẽ in duas ſpẽs, ſcilicet naturalẽ & ſupernaturalẽ. Tertio tãdem q̃ſito duabus concluſionibus iuxta duas beatitudines. Altera affirmatiua. Angelus fuit creatus beatus beatitudine naturali: quia pfectiones naturales angel' nõ acquirit p motũ diſcurſiuum, ſed ſtatim, ſicut nos prima principia. Altera negatiua. Angelus ñ fuit creatus beatus, beatitudine ſuperna-naturali: qa hæc nõ ineſt ex natura, ſed eſt naturæ finis.

Porrecta per totum. 311 a. d. 4. art. 1. Et quoli. 9. q. ar. 1. cor.

QVAESTIO LXII.

De perfectione angelorum in eſſe gratiæ & gloriæ, in nouem articulos diuiſa.

CONSEQVENTER inueſtigãdum eſt, quõ angeli facti ſunt in eſſe gratiæ vel gloriæ.

ET circa hoc quæruntur nouẽ.

¶ Primò, Vtrum angeli fuerint in ſua creatione beati.
¶ Secundò, Vtrum indiguerint gratia ad hoc, quòd ad Deũ conuerterentur.
¶ Tertiò, Vtrum fuerint creati in gratia.
¶ Quartò, Vtrum ſuam beatitudinem meruerint.
¶ Quintò, Vtrũ ſtati poſt meritũ, beatitudinẽ adepti fuerit
¶ Sextò, Vtrum gratiam & gloriam ſm capacitatẽ ſuorum naturalium receperint.
¶ Septimò, Vtrũ poſt cõſecutionẽ gloriæ, remãſerit in eis dilectio & cognitio naturalis.
¶ Octauò, Vtrum poſtmodum potuerint peccare.
¶ Nonò, Vtrũ poſt adeptionẽ glorię, potuerint ꝓficere.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum angeli fuerint in ſua creatione beati.

AD PRIMVM ſic ꝓcedit. Vr, ꝙ angeli fuerint creati beati. Dr.n. in li. de Eccl. dog.* ꝙ angeli q illa in qua creati ſũt beatitudine, pſeuerant, nõ natura poſſident bonum quod habent. Sunt ergo angeli creati in beatitudine.

*Cap. 15. to. 3. inter opera Aug.

¶ 2 Præt. Natura angelica eſt nobilior q̃ corporalis. Sed creatura corporalis ſtatim ĩ principio ſuę creationis fuit creata formata, & pfecta: nec ĩformitas pceſſit in ea formationẽ tpe, ſed natura tñ, vt Au. dicit 1. ſuper Gen. ad lit.* Ergo nec naturã angelicã creauit Deus, informẽ & imperfectam. Sed eius formatio & perfectio eſt ꝑ beatitudinẽ, ſm quòd fruitur Deo. Ergo fuit creata beata.

*lib. 1. c. 15. parũ à principio.

¶ 3 Præ. Sedm Aug. ſuper Gen. ad lit.* ea, q̃ leguntur facta in operib. ſex dierũ, ſimul facta fuerũt. Et ſic oportet, ꝙ ſtatim à principio creationis rerũ fuerint oẽs illi ſex dies. Sed in illis ſex dieb. (ſm ei' expoſitionẽ) mane fuit cognitio angelica, ſm quam cognouerũt verbũ, & res ĩ uerbo. Ergo ſtatĩ à principio creatiõis, cognouerũt uerbũ & res ĩ uerbo. Sꝫ angeli beati ſunt ꝑ hoc, ꝙ verbũ uidẽt. Ergo ſtatĩ à pricipio ſuę creationis angeli fuerũt beati.

*lib. 4. ſup. Gen. c. 34. & 35. & lib. 5. c. 5.

SED CONTRA, De rõne beatitudinis eſt ſtabilitas ſiuè confirmatio in bono. Sed angeli non ſtatim vt creati ſunt, fuerunt confirmati in bono: qđ caſus quorundam oſtendit. Nõ ergo angeli in ſua creatione fuerunt beati.

RESPON. dicendum, ꝙ noĩe beatitudinis intelligitur vltima pfectio rõnalis, ſeu intellectualis naturæ, & indè eſt, ꝙ naturaliter deſideraꝛ: qa vnũquodq; naturaliter deſiderat ſuã vltimã pfectionẽ. Vltima aũt pfectio rõnalis ſeu intellectualis naturæ, eſt duplex. Vna q̃dẽ, q̃ pñt aſſeq virtute ſuæ naturæ: & hæc quodãmodo beatitudo, uel fęlicitas dr. Vñ & Ariſt.* pfectiſſimã hoĩs cõtẽplationẽ qua optimũ intelligibile, qđ eſt De', cõtẽplari pt in hac uita, dicit eſſe ultimã hoĩs fęlicitatẽ. ſed ſupra hãc fęlicitatem eſt alia fęlicitas, q̃ in futuro expectamus: qua uidebim' Deũ ſicuti eſt. Qđ quidẽ eſt ſ. cuiuſlibet intellect' creati naturã, ut ſ. oñ ſ eſt.* Sic igiꝛ dđm eſt, ꝙ quãtũ ad primã beatitudinẽ q̃ angel' aſſeq virtute ſuæ naturæ potuit, fuit creatus beatus.* Quia perfectionẽ hmõi angelus nõ acqrit per aliquẽ motũ diſcurſiuũ, ſicut hõ, ſed ſtatim ei adeſt ꝓp ſuæ naturæ dignitatem, vt ſupra dictum eſt.* Sed vltimam beatitudinem, q̃ facultatem naturę excedit, angeli non ſtatim in principio ſuæ creationis habuerũt: quia hæc beatitudo non eſt aliquid naturæ, ſed naturæ finis. Et iõ non ſtatim eam à principio debuerũt habere.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd beatitudo ibi accipitur pro illa perfectione naturali, quam angelus habuit in ſtatu innocentiæ.

AD SECVNDVM dđm, ꝙ creatura corporalis ſtatim in principio ſuæ creationis habere nõ potuit perfectionẽ, ad quã per ſuã operationem pduceꝛ. Vndè ſm Aug:* germinatio plantarũ, ex terra nõ ſtatim fuit in primis operib. in quib. uirtus ſola germinatiua plantarũ data eſt terræ. Et ſimiliter, creatura angelica in principio ſuæ creationis habuit pfectionẽ ſuæ naturę, nõ aũt perfectionem, ad

ad quam per ſuam operationem pueniꝛe debebat.

AD TERTIVM dđm, ꝙ angelus duplicẽ habet verbi cognitionẽ: una naturalẽ, & alia gloriæ. Naturalem quidẽ, qua cognoſcit uerbũ ꝑ eius ſimilitudinẽ in ſua natura relucẽtẽ.* Cognitionẽ verò gloriæ, qua cognoſcit verbũ per ſuã eſſentiam. Et vtraq; cognoſcit angelus res in uerbo. Sed naturali quidẽ cognitione imperfectẽ, cognitione uerò gloriæ pfectẽ. Prima ergo cognitio rerũ in uerbo affuit angelo à pricipio ſuæ creationis: ſcđa uerò nõ,* ſed qñ facti ſunt beati per conuerſionem ad bonum. Et hæc propriè dr cognitio matutina.

SVPER Q. LXII. ART. II.

Aegid. 2. 5. d. 5. q. 2. art. 1.
D. Bo. d. 5. a. 7. q. 1.
Riccar. d. 5. q. 4.
Tho. Arg. d. 5. q. 3. art. 3.
Bannes art. 2.

IN titulo aduerte, ꝙ cõuerti in Deum, nihil aliud eſt, q̃ hẽre actũ voluntatis, quo voluntas tẽdat rectè ĩ Deum vt beatitudo ſupnaturalis eſt quocũq; id mõ eueniat. In rñſiõe ad tertiũ dilucidaꝛ. Gr̃a aũt hic ſumitꝛ ſtricter ꝑ gratuito dono Dei grat. facien. q̃ dr, qđ non debetur naturæ, ſed gratis datur.

¶ In corpore vna eſt concluſio affirmatiua. Angelus non põt cõuerti in Deũ, niſi adiutus auxilio gr̃æ. Et pbaꝛ: quia nulla voluntas põt ferri in id qđ eſt ſupra facultatẽ naturæ volũtis, niſi adiuta ab eo qđ eſt ſupra illud: ſed vltima beatitudo excedit facultatem cuiuſque naturæ creatæ. Ergo. Maior pbaꝛ dupliciter. Primò, quia oĩs motus volũtatis initiaꝛ ex motu eius naturali, ac p hoc nõ ſe extẽdit ſupra illũ. Scdo, declaraꝛ in igne reſpectu calefactionis & gñationis carnis. Minor verò pbatur: qa viſio Dei per eſſentiã excedit oẽm naturã creatã, ut in q. 12. pbatũ fuit.

Porrecta per totum. 312

ARTICVLVS II.

Vtrum angelus indiguerit gratia ad hoc, ꝙ conuerteretur in Deum.

AD SECVNDVM ſic ꝓcedit. Vr, ꝙ angelus nõ indiguerit gr̃a ad hoc ꝙ cõuerteretꝛ in Deũ. Ad ea.n. q̃ naturaliter poſſumus, gr̃a nõ idigem': ſed naturaliter angel' cõuertitur in Deũ, qa naturaliter Deũ diligit, vt ex ſupradictis patet.* Ergo angelus nõ indiguit gr̃a ad hoc, ꝙ conuerteretꝛ in Deum.

¶ 2 Pręt. Ad ea tñ videmur indigere auxilio, q̃ ſũt difficilia: ſed cõuerti ad Deũ nõ erat difficile angelo, cũ nihil eſſet in eo, qđ huic conuerſioni repugnaret. Ergo angel' nõ indiguit auxilio gratiæ ad hoc, quòd conuerteretur in Deum.

¶ 3 Pręt. Cõuerti ad Deũ eſt ſe ad gr̃am ꝑparare. Vñ Zac. 1. dr, Cõuertimini ad me, & ego cõuertar ad vos, ſed nos nõ idigemus gr̃a ad hoc ꝙ nos ad gr̃am ꝑparemus, qa ſic eſſet abire in ĩfinitũ. Ergo ñ idiguit gr̃a angel' ad hoc ꝙ, cõuerteretꝛ ĩ Deũ.

SED CONTRA, ꝑ cõuerſionẽ ad Deũ angel' pueniꝛ ad beatitudinẽ. Si igiꝛ nõ idiguiſſet gr̃a ad hoc ꝙ cõuerteretꝛ in Deũ ſequereꝛ ꝙ ñ idigeret gr̃a ad hñdã vitã ęternã: qđ ẽ cõtra illud Ap. Ro. 6. Gr̃a Dei vita ęterna.

RESP. Dđm, ꝙ angeli indiguerũt gr̃a ad hoc ꝙ cõuerterenꝛ in Deũ prout eſt obiectũ beatitudinis.* Sicut.n. ſuperius dictũ eſt,* naturalis motus volũtatis eſt principiũ oĩum eorũ q̃ uolumus: naturalis aũt inclinatio voluntatis eſt ad id, qđ eſt cõueniens ſm naturam. Et iõ, ſi aliqd ſit ſupra naturã, volũtas in id ferri non põt, niſi ab aliquo alio ſupnaturali principio adiuta: ſicut patet, ꝙ ignis hẽt naturalẽ inclinationẽ ad calefaciẽdũ, & ad gñandũ ignẽ. Sed gñare carnẽ eſt ſupra naturalẽ virtutẽ ignis. Vñ ignis ad hoc nullã inclinationẽ hẽt, niſi ſm qđ moueꝛ vt inſtrm ab aĩa nutritiua. Oñſum eſt aũt ſupra,† cũ de Dei cognitione agereꝛ, ꝙ videre Deum ꝑ eſſentiã, in quo vltima beatitudo rõnalis creaturę conſiſtit, eſt ſupra naturã cuiuſlibet intellect' creati. Vñ nulla creatura rõnalis põt hẽre motũ voluntatis ordinatum ad illam beatitudinem, niſi motã à ſupernaturali agẽte. & hoc dicimus auxilium gratiæ. Et ideo dicẽdum eſt, ꝙ angelus in illam beatitudinem, voluntate conuerti nõ potuit, niſi per auxilium gratiæ.

†q. 12. arti. 4. & 5. D. 685.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ angelus naturaliter diligit Deum inquãtum eſt principiũ naturalis eſſe. Hic autẽ loquimur de conuerſione ad Deũ, inquãtũ eſt beatificãs ꝑ ſuę eſſentiæ viſionẽ.

AD II. dicẽdũ, ꝙ difficile eſt qđ trãſcendit potentiam: ſed hoc cõtingit eſſe dupliciter. Vno mõ, qa tranſcendit potentiã ſm ſuum naturalem ordinem, & tunc ſi ad hoc poſſit peruenire aliquo auxilio, dr difficile: ſi autem nullo modo, dicitur impoſſibile, ſicut impoſſibile eſt hoĩem uolare. Alio modo, tranſcendit aliqnid potentiã, non ſm ordinẽ naturalem potẽtiæ, ſed ꝓp aliquod impedimẽtum potentiæ adiunctum: ſicut aſcendere non eſt contra naturalem ordinem potentię aĩæ motiuę, quia aĩa quãtum eſt de ſe, nata eſt mouere in quãlibet partẽ, ſed impeditur ab hoc ꝓp corporis grauitatẽ. Vndè difficilè eſt homini aſcendere. Cõuerti aũt ad beatitudinẽ ultimam, homini quidẽ eſt difficile, & quia eſt ſupra naturam, & quia habet impedimentum ex corruptione corporis & infectione peccati: ſed angelo eſt difficile propter hoc ſolum, quod eſt ſupernaturale.

AD TERTIVM dđm, ꝙ quilibet motus uoluntatis in Deũ, põt dici conuerſio in ipſum. Et ideò triplex eſt conuerſio in Deum. Vna quidẽ per dilectionem perfectam, q̃ eſt creaturæ iam Deo fruẽtis, & ad hanc cõuerſionẽ requiriꝛ gr̃a cõſummata. Alia conuerſio eſt, q̃ eſt meritũ beatitudinis. & ad hanc requiriꝛ habitualis gr̃a, quæ eſt merendi principiũ. Tertia conuerſio eſt, per quam aliquis ꝑparat ſe ad gratiam habendã. & ad hanc non exigitur aliqua habitualis gratia, ſed operatio Dei ad ſe aĩam conuertentis: ſm illud Tren. vlt. Cõuerte nos Dñe ad te, & conuertemur. Vndè patet ꝙ non eſt procedere in infinitum.

D. 339. D. 353. a 519 148

ARTICVLVS III.

Vtrum angeli ſint creati in gratia.

AD TERTIVM ſic procedit. Vr, ꝙ angeli non ſint creati in gratia. Dicit.n. Aug. 2. ſup Gen. ad lit. quod angelica natura primò erat informiter creata, & cœlum dicta. Poſtmodũ verò formata eſt, & lux appellata: ſed hęc formatio ẽ ꝑ gratiã. Ergo nõ ſunt creati in gr̃a.

SVPER Q. LXII. ART. III.

Aegid. 2. 5. d. 4. q. 1. art. 4.
D. Bona. d. 4. ar. 1. q. 3.
Tho. Arg. d. 4. q. 1. art. 2.
Capr. 2. d. 4. q. 1. cõ. 5. in fine.
Bannes art. 3.
Alb. Mag. 2. di. 3. art. 12.

IN titulo hoc ſolũ aduertendum eſt, ꝙ hic eſt ſermo de

Porrecta per totũ. 313. a. 2. q. 5. ar. 1. cor. Et 2. di. 4. ar. 3. & d. 5. q. 2. art. 2. cor. Et quo. 9. q. 4. ar. 3. co.

gratia gratū faciēte.
¶In corpore duo facit. Prio, duas refert opiniones contrarias. Scdò, affirmatiuam oſtdit eſſe probabilio rē tali rōne. Oīa, quæ proceſſu tpis diuina puidētia facta ſunt in prima rerū cōdi-ōne, ſcdm quaſdā rōnes ſeminales, pducta fuerunt, ergo & beatitudinis ſtatus ſcdm grām pducē fuit I creaturis ſicile ſtualibus: quēadmodum naturales effectus virtualiter in creaturis corporalibus. Añcedens probatur authoritate Aug. cōſequentia fundaē ſup authoritate.Io. 3. dicens grām eſſe rōnem ſeminalē beatitudinis, & ſup proportionalitate naturalium & ſupernaturalium.

*Li. 12. de ci. Dei, c. 9. a med. tom. 5.

476 Conclu. in

¶2 Præt. Gratia[b] inclinat creaturam rationalem in Deum. Si igitur angelus in gratia creat⁹ fuiſſet, nullus angelus fuiſſet à Deo auerſus. F

¶3 Præt. Grām[b] mediū eſt inter natura & gloriā. Sed angeli nō fuerunt beati in ſua creatione. Ergo vr̄ q̄ nec ēt creati ſint in grā, ſed primò in natura tm̄: poſtea aūt adepti ſunt gratiam, & vltimò facti ſunt beati.

G Sed contra eſt, qđ Au.* dicit 12. de Ciuitate dei: Bonā voluntatē quis fecit in angelis, niſi ille qui eos cū ſua uolūtate, i. cum amore caſto quo illi adhærent, creauit ſimul in eis cōdēs naturam, & largiens gratiam?

Respon. Dicendum, q̄[m] q̄quis ſuper hoc ſint diuerſæ opiniones, quibuſdam dicentib. q̄ creati ſunt angeli in naturalib⁹ tm̄: alijs verò q̄ ſunt creati in gratia: hoc tū probabilius vr̄ tenendum, & magis dictis ſanctorum cō-H ſonum eſt, q̄[a] fuerunt creati in gratia gratum faciēte.* Sic.n. videmus quòd omnia quę proceſſu tēporis per opus diuinæ prouidentiæ creata à Deo operante ſunt producta, in prima rerum conditione producta ſunt ſcđm quaſdam ſeminales ratione, vt Aug. dicit ſuper Geneſ.* ad lite. ſicut arbores, & animalia, & alia huiuſmodi. Manifeſtum eſt autē, quòd gratia gratum faciens, hoc modo comparatur ad beatitudinem, ſicut ratio ſeminalis in natura, ad effectum naturalem. Vndē 1. Ioan. 3. Gratia ſemen Dei nominatur. Sicut igitur ſcđm opin. Aug. ponitur, quòd ſtatim in prima creatione corporalis creaturæ, inditæ ſunt ei ſeminales rationes omnium naturalium effectuum, ita ſtatim a principio ſunt angeli creati in gratia.

D. 149.

*Li. 8. c. 3. tom. 3. Et 5. de Gen. ad lit. ca. 84.

Ad primvm ergo dicendum, q̄ informitas illa angeli, poteſt intelligi vel per comparationem ad formationem gloriæ. & ſic præceſſit tpe informitas formationem: vel per comparationem ad formationem gratiæ, & ſic non præceſſit ordine temporis, ſed ordine naturæ, ſicut etiam de formatione corporali Aug. ponit.

*Li. 1. ſup Gen. c. 15. tom. 3.

Ad secvndvm Dicendum, q̄ oīs forma inclinat ſuum ſubiectum ſecundùm modum naturæ K eius. Modus autem naturalis intellectualis naturę eſt, ut liberè feratur in ea quæ vult. Et ideò, inclinatio gratiæ[d] non imponit neceſſitatem, ſed habēs gratiam poteſt ea non uti & peccare.

D. 723. D. 819.

Ad tertivm Dicēdū, q̄ quamuis gratia ſit medium inter natura, & gloriā ordine naturæ, tū ordine tempori in natura creata, non debuit ſimul eſſe gloria cum natura, qa eſt finis operationis ipſius naturæ per gratiam adiutæ. Gratia aūt, non ſe habet ut finis operationis, quia non eſt ex operib. ſed vt principium benè operandi. Et ideò, ſtatim cum natura gratiam dare conueniens fuit.

Articvlvs IIII.

Vtrum angelus creatus ſuam beatitudinem meruerit.

Ad qvartvm ſic pceditur. Vr̄ q̄ angel⁹ creat⁹, ſuā beatitudinē n̄ meruerit. Meritū.n. ē ex[h] difficultate act⁹ meritorij. Sed nullā difficultatē angel⁹ habuit ad bn̄ operādū. Ergo bona operatio non fuit ei meritoria.

G ¶2 Præt. Naturalib. non meremur. Sed naturale fuit angelo, q̄[h] cōuerteret ad Deū. Ergo per hoc non meruit beatitudinem.

¶3 Pręt. Si angel⁹ beat⁹ beatitudinē ſuā meruit, aut ergo anteq̄ eā hrēt, aut poſt: ſed nō antē, qa (vt[h] multis vr̄) antē nō habuit grām, ſine qua nullū ē meritū: nec ēt poſt. qa ſic ēt modo mereret. q̄ vr̄ eſſe falſū: qa ſic minor angel⁹ merēdo ad ſupe-H riori angeli gradū poſſet ptingere: & nō eſſent ſtabiles diſtinctiones graduū grꝛæ. qđ eſt incōueniēs. Non ergo angelus beatus ſuam beatitudinem meruit.

Sed contra, Apoc. 21. dr̄, q̄ menſura angeli in illa cœleſti Hieruſalē, eſt mēſura hominis. Sed hō ad beatitudinem pertingere non poteſt, niſi per meritum. Ergo neque angelus.

Respon. Dicēdū, q̄ ſoli Deo I beatitudo pfecta eſt naturalis, qa idē eſt ſibi eē & beatū eſſe. Cuiuſlibet autē creaturæ eſſe beatū, nō ē natura, ſed vltim⁹ finis. Quælibet aūt res ad vltimū finē p ſuā operationē ptingit: q̄ qdē operatio in finē ducens, vel eſt factiua finis, qñ finis nō excedit virtutē e.* q̄ operatur pp finē, ſicut medicatio eſt factiua ſanitatis: vel eſt meritoria finis, qñ finis excedit virtutem K operantis pp finē. Vn̄ expectatur finis ex dono alterius. Beatitudo aūt ultima, excedit & naturā angelicā, & humanā, vt ex dictis patet.* Vn̄ relinquit, q̄ tā hō q̄ angel⁹ ſuā beatitudinem meruerint. Et ſi qdē angel⁹ in grā creat⁹ fuit, ſine qua nullū ē meritū, abſq; difficultate dicere poſſum⁹, q̄ ſuā beatitudinē meruerit. Et ſimilr̄ ſiqs diceret, q̄ qualitercūq; gratiam habuerit anteq̄ gloriā. Si uerò gratiā nō

SVPER Q. LXII. ART. IIII.
Scot. 2. ſ. d. 5. q. 2.
Riccar. 2. 5. d. 6. q. 2.
Mairo. 2. 5. d. 4. q. 2.
Aegid. 2. 5. diſt. 5. q. 2. artic. 2.
D. Bon. d. 5. q. 2.
Riccar. d. 5. q. 2.
Capr. 2. d. 5. q. 1. ch. 5.
Bannes artic. 4.
Alb. Mag. 2. d. 5. a. 7.

Titulus clarus eſt. ¶In corpore duo facit. prìò rñdet q̄ſito affirmatiuē, dicendo q̄ angelus meruit ſuam beatitudinem. Scdò oſtdit hoc idē ex diuerſitate modorum hndi beatitudinem in angelis.

¶Quo ad primū inſtat tres modos, quibus poſſet imaginari q̄ eſſe beatum cōuenit alicui, ſcilicet aut p naturā ſine operatione media, & ſic eſſe viſibile cōuenit ſoli. Aut p ... ſufficientem ex vi naturæ ad faciendū eſſe beatum. Aut per operationē expectātem ex alterius dono beatitudinis ſinalis. Et fundat ſufficientia diſtinctionis horum modorū ſuper hoc, q̄ beatitudo pfecta, eſt ultimus finis. talem n. oportet aut naturaliter inēſſe, aut per operationē acquiri. Sed cū ſoli Deo ſit naturalis, in quo ſolo idē eſt eſſe & beatum eſſe, idest ſubſtantia & beatitudo: relinquit per operationem beatitudinem aliquam acquiri. Et cum non per operationem ſufficientē ex ui naturæ operantis, qa beatitudo finalis excedit virtutem operantis, relinquitur q̄ per operationē meritoriam, quod erat probandum.

¶Circa prædicta aduerte primò, q̄ hæc dicta, accipienda ſūt ſimpliciter de beatitudine in ordine ad puras creaturas. ſic n. oīa cōueniūt: alioquin, inhæreret ei ſecūdo ſi quā ſi ad Chriſti poſſemus nec prima diſtinctio eſt ſufficiens: qa in Chriſto eſt nec per naturam nec per acquiſitionem, ſed ex ſimplici dono per aſſumptionem. Nā beatitudo eius ſit ... ſed communicata ...

Art. 1. huius q. & q. 58. ar. 3 & 4.

Potentia per intellectum.

314

citatis abſq; merito, quia q̄ in Maria natum eſt, nō qualecunque natū eſt, ſed ſanctum natum eſt.
¶Circa hunc articulū aduerte ſecūdo, q̄ inter deciſiones huius articuli, & determinationē factam in 2. ſen. diſtin. 1. hæc eſt diſtā, q̄ S.T. ibi quidē ſub dubio relinquit an angeli ſint creati in gratia, & defendit quartā opinionē: hic aūt amplectitur opinionē, q̄ angeli pha- bueriunt gratiā, & reliquas oēs improbat. Et in inferius, q. 63. ar. 6. oſtendet, opinio S.Th. ex utriſq; dictis hic. & ibi cōſtatur.
¶Quo ad ſecūdā, eſt cuit quatuor modos quibus imaginari poteſt, angelū meruiſſe beatitudinē. Primo, habendo grām prius nō ſolum natura, ſed duratione, q̄ beatitudinē. Et hoc mō, nullus eſt ſcrupulus. Vel habēdo beatitudinē abſq; pcedēte grā, & ſic oportet aliqđ horū trium dicere, uel abſq; merito, uel per actus cōſequētes beatitudinē, uel q̄ unus & idē actus fuit meritorius & fruitio beata: ſed nihil horū p̄ dici. ergo relinquitur primū. Sufficiētia diſtinctionis ſatis facile patere pōt, qñ aut angeli acceperūt beatitudinē ſine merito, & ſic eſt ſecūdū membrū. Aut cū merito, & tunc uel pcedente, & ſic eſt primum membrū, uel ſimultaneo, & ſic eſt quartū, uel conſequēte, & ſic eſt tertiū. nec pōt quintus modus imaginari. Deſtructio aūt ſingulorū trium modorum, ſatis planè hī i littera: qa carere merito eſt cōtra rōnē præmij: cōſequi aūt præmium eſt contra rationē meriti. Eūdem uerò actū mereri & frui, eſt contra rōnē gratiæ fruentis & merentis: qa illa perfecta, iſta imperfecta eſt.
¶Circa hanc partem aduerte, q̄ Scotus in 2. diſt. 5. conſentiens cōcluſioni dicit, hāc ultimam rōnem ad quartū mēbrū excludēdū non cogere: qa falſum eſt, q̄ gratia merentis ſit neceſſario imperfectior gratia

143

* Lib. 1. Ethi. c. 9. circa principiū. t. 5.

D. 550. D. 36. 157. D. 154. 255.

Simil. m.

355 b

In corp. ar.

Potentia per unum.

315

habuit antequā eſſet beatus, ſic A oportet dicere, q̄ beatitudinē abſq; merito habuit, ſicut nos gratiam. q̄ tamen eſt cōtra rationē beatitudinis, q̄ habet rationē finis, & eſt pmium uirtutis, ut ēt Philoſophus dicit in 1. Ethico.* Vel oportet dicere q̄ angeli merētur beatitudinē p ea, q̄ iam beati operantur in diuinis miniſteriis, ut alij dixerūt, quod tn̄ eſt contra rationē meriti. nā meritū habet rationem B uię ad finem. ei autē qui iam eſt in termino, non conuenit moueri ad terminū: & ſic null⁹ meretur qđ iā habet. Vel oportet dicere q̄ unus & idē actus conuerſionis in Deū, inquantū eſt ex libero arbitrio, eſt meritorius, & inquātū ptingit ad finē, eſt fruitio beata. Sed nec hoc[d] ēt vr̄ eſſe conueniēs, quia libe. arb. nō eſt ſufficiens cā meriti. Vndē actus nō[d] pōt eſſe merito C rius ſcđm quod eſt ex libero arbitrio, niſi inquātū eſt grā informatus. Nō aūt ſimul pōt informari gratia impfecta, q̄ eſt principiū meredi, & gratia pfecta, q̄ eſt principiū fruendi. Vn̄ non vr̄ eſſe poſſibile q̄ ſimul fruat, & ſuā fruitionē mereat. Et iō[m] melius dicendū eſt, q̄ gratiam[a] habuit angelus anteq̄ eſſet beatus, p quā beatitudinē meruit.

Ad primvm ergo dicēdū, q̄ D difficultas bn̄ operādi nō eſt in angelis ex aliqua cōtrarietate, uel impedimēto naturalis uirtutis, ſed ex hoc, q̄ opus aliqđ bonū eſt ſupra uirtutē naturę.[c]

Ad II dicendum, q̄ conuerſione naturali angelus nō meruit beatitudinē: ſed cōuerſione charitatis, q̄ eſt p gratiam.

Ad III patet rñſio ex dictis.[e]

Articvlvs V.

Vtrum angelus ſtatim poſt unū actum meriti, beatitudinem habuerit. E

Ad qvintvm ſic procedit. Videtur q̄ angelus nō ſtatim poſt unum actum meritoriū beatitudinē habuerit. Difficilius.n. eſt[h] homini benè operari, q̄ angelo. Sed homo non præmiatur ſtatim poſt unum actum. Ergo neque angelus.

¶2 Præt. Angelus ſtatim in principio ſuæ creationis & in inſtati actū aliquē habere potuit, cū etiam corpora naturalia in ipſo inſtanti ſuę creationis moueri incipiat, & ſi motus corporis in inſtanti eſſe poſſet, ſicut opera intellectus & uoluntatis, in primo inſtanti ſuæ generationis motum haberēt. Si ergo angelus per unum motū ſuę uolūtatis beatitudinem meruit, in primo inſtanti ſuę creationis meruit beatitudinē. Si ergo eorū beatitudo nō retardatur. ſtatim[b] i primo īſtāti fuerūt beati.

¶3 Præt. Inter multū diſtantia oportet eſſe[h] multa media. Sed ſtatus beatitudinis angelorum multum diſtant à ſtatu naturæ eorū. medium aūt inter utrunque, eſt meritum. Oportuit igitur q̄ per multa media angelus ad beatitudinem perueniret.

Sed contra. Anima hominis & angelus ſimiliter ad beatitudinē ordinantur. unde ſanctis promittitur ęqualitas angelorū. Sed anima à corpore ſeparata, ſi habeat meritum beatitudinis, ſtatim beatitudinem conſequitur, niſi aliud ſit impedimentum. Ergo pari rōne & angelus. Sed ſtatim in primo actu charitatis habuit meritum beatitudinis. Ergo cū in eo nō eſſet aliquod impedimētum, ſtatim ad beatitudinē peruenit per ſolū unum actum meritorium.

Respon. Dicēdū, q̄[m] angelus poſt primum actum charitatis quo beatitudinem meruit, ſtatim beatus fuit.[a] Cuius ratio eſt. Quia gratia perficit naturam ſcđm modum naturę, ſicut & omnis perfectio recipitur in perfectibili ſcđm modū eius. Eſt aūt hoc proprium naturæ angelicę, q̄ naturalem perfectionem non per diſcurſum[d] acquirat, ſed ſtatim per naturam habeat, ſicut ſupra oſtenſum eſt.* Sicut aūt ex ſua natura angel⁹ habet ordinē ad perfectionem naturalem, ita ex merito habet ordinem ad gloriā. & ita ſtatim poſt meritū in angelo fuit beatitudo cōſecuta. Meritū autem beatitudinis nō ſolū in angelo, ſed ēt in homine eſſe pōt p vnicū actū, qa quodlibet actu charitate informato homo beatitudinē meretur. Vn̄ relinqtur, q̄ ſtatim[d] poſt unū actū charitate.

fructis, q̄uis uſus eī ſit in patria pfectior quàm in uia. Stat n. æqualem gratiam habere aliquem in uia, & in patria.
¶Sed ad hoc dicēdū eſt, q̄ quicquid ſit de hac qōne, an poſſibile ſit gratiā uiatoris æquari ſecūdū eſſentiam gratiæ cōprehēſoris, qm̄ hoc exigit ſpecialē qōnē, tamo S.Th. non ſe reſtrinxit ad pfectū & impfectū ſecūdùm eſſentiam: ſed ſimpliciter & abſolutē aſſumpſit grām fruētis, oportere eſſe perfectā, merentis uerò imperfectā. quod quo ad ſtatū, dubium non hēt, qm̄ illa eſt in ſtatu cōſummato, iſta nō. Et ſimiliter quo ad actū & hoc ſufficit in pp oſito, ut ipſemet Scotus fatetur ibidem.
¶Circa eandem rationem aduerte, q̄ videtur quòd hæc rō S.Th. efficax non ſit: ſed ſoluta ſit ab ipſomet in Quolibet. 9. ar ti. 8. vbi expreſſè dicit, q̄ ex mereri & beatū eſſe ſimul, non ſequitur. ergo gratia perfecta & imperfecta ſimul: ſed ergo gratia perfecta & terminus gratiæ imperfectæ ſimul. Sed hoc non eſt ita, qm̄ ibi loquitur de mereri, ut termino uiæ, hic uerò de mereri, ut I via, ut plenius patebit in quæſtione ſequente articulo ſexto.

SVPER QV. LII. ARTIC. V.
Cap. 2. d. 5. q. 1. con. 4.
Bannes. ar. 5.

Titulus clarus eſt. ¶In corpore unica eſt concluſio rñſiua affirmatiuē. Angel⁹ ſtatim, poſt primū actū charitatis, quo ad beatitudinē meruit, fuit beatus. Et probatur ſic. Angelus naturalē pfectionem nō per diſcurſum acquirit, ſed ſtatim ex natura hēt. ergo ſupernaturalē beatitudinē ſtatim ex merito cōſequit: ſed meritū per unicū actum habuit, ergo ſtatim poſt primū actū meritoriū, fuit beatus. Antecedens patet ex ſupradictis. conſequētia uerò phat: qa ex merito ita ſe hēt ad gloriā angelus, ſicut ex nā ad beatitudinē naturalem.

Concl. in

D. 141.

*Art. 1. huius q. & q. 58. ar. 3 & 4.

D. 160.

naturalem. Et mod⁹ peruenidi ad gloriã, ꝓportionalis eſt mõ, quo natura aſſequit ſuã fœlicitatẽ naturalem, quia gr̃a perficit naturã per modũ illius naturæ, quia oĩs pfectio recipit in perfectibili ſecundũ modum eius. Propoſitio verò ſubſumpta probatur ex eo, ꝙ homo pot unico actu mereri. ergo & angelus.
b 308 ¶Circa hanc concluſionẽ & rõnẽ aduerte, ꝙ Scotus in 2. diſt. 5. q. 1. ad ultimum argumentũ, dupliciter hoc ſpugnat. Primò, cõcluſionẽ ad hominẽ, q̃a ſi eſſet uera, ſequeret̃ ꝙ null⁹ angelus eſſet dãnatus, q̃a apud S. Th. q̃libet meruit unico actu beatitudinẽ. Sedò, rõnẽ q̃a aſſumptum eſt falſum de pfectione naturali ipſius angeli, & multò falſi⁹ extẽdit̃ ad pfectionẽ ſupernaturalẽ, q̃ nõ cõpetit ex vi naturę, ſed ex arbitrio donãtis. Tertiò, cõtra concluſionẽ ſimpliciter. Pręmiũ debet̃ ſecũdum legẽ pactionis: ſed lex Dei eſt, nõq; q̃ vnum actum aut duos fecerit, ſed pſeuerauerit vſq; in finẽ, hic ſalu⁹ erit, ut nõ niſi q̃ vſque in finẽ viæ ſuæ meruerit, q̃uis prius per unũ uel plures actus meruiſſet, beatitudinem nõ cõſequitur.
D. 887. 154. 155.
314
316 ¶Ad euidentiã horum duo notãda ſunt. Primò uis proceſſus S. Th. ſecundò, uerificatio eius. Quo ad primũ, cũ ea q̃ ex ſola diuina uoluntate dependẽt, nobis nota non ſint niſi ipſo reuelante, & nulla habeatur ſpõſa reuelatio in ſacra ſcriptura de ſpe beatificationis angelorũ, ut ſupponimus cõſequẽs eſt, ut ſcdm generales regulas, beatitudinẽ eis datã eẽ credamus. Et q̃m cõmunis lex eſt, ut i termino uię cuiuſq; beatitudo det, nõ aliunde oſtendi põt q̃ñ beatificati ſint angeli, q̃ ex duratione viæ eorũ. Nec aliud intẽdit hic S. Th. niſi q̃ angelus ſtatim poſt primũ actũ meritoriũ e in termino uiæ ſuæ. Propterea idẽ eſt quærere, an ſtatim angelus poſt primum actũ merito-

informatũ angelus beatus fuit.

Ad primvm ergo dicẽdũ, ꝙ homo ſecũdùm ſuam naturam, non ſtatim natus eſt ultimã pfectionem adipiſci, ſicut angelus: & ideò homini longior via data eſt ad merendum beatitudinem quàm angelo.

Ad ii dicendum, ꝙ angelus eſt ſupra tp̃s rerũ corporaliũ.ᶜ Vñ inſtantia diuerſa in his quæ ad angelos pertinent, non accipiuntur niſi ſm̃ ſucceſſionem in G ipſorum actibus. Nonᵈ aũt potuit ſimul in eis eſſe act⁹ meritorius beatitudinis, & actus beatitudinis, q eſt fruitio, cum unus ſit gratiæ impfectæ, & alius gratiæ cõſummatæ.ᵉ Vñ relinquit ꝙ oportet diuerſa inſtãtia accipi: i quorũ uno meruerit beatitudinẽ, & in alio fuerit beatus.

Ad iii dicendũ, ꝙ de natura angeli eſt, ꝙ ſtatim ſuã perfectionẽ conſequatur, ad quã or- H dinatur. Et iõ non requirit̃ niſi vnus actus meritorius, q ea ratione mediũ dici poteſt: quia ſecundùm ipſum angelus ad beatitudinem ordinatur.

Articvlvs VI.

Vtrum angeli ſint conſecuti gratiam & gloriam ſecundũ quantitatem ſuorum naturalium.

Ad sextvm ſic procedit. Vr̃ ꝙ angeli non ſint conſecuti gratiam, & gloriam ſecundũ quantitatẽ ſuorum naturalium. Gratia.n. ex mera Dei uoluntate datur, Ergo & quantitas gratiæ depẽdet ex uoluntate Dei, & non exʰ quãtitate naturaliũ.

¶2 Præt. Magis propinquum vr̃ ad gratiam actus humanus, q̃ʰ natura: quia actus humanus p̃paratorius eſt ad gratiam. Sed K gr̃a nõ eſt ex operibus ut dicit̃ Rom. 11. Multò igit̃ minus quãtitas gratiæ in angelis eſt ſecundùm quantitatem naturalium.

¶3 Præt.ʰ Homo & angelus pariter ordinant̃ ad beatitudinem uel gratiam. Sed homini nõ dat̃ plus de gratia ſecundùm gradũ naturalium. Ergo nec angelo.

Sed contra eſt, ꝙ Magiſter dicit 3. diſt. ſecundi ſentent.ᵃ ꝙ angeli q natura magis ſubtiles,

F & ſapientia amplius pſpicaces creati ſunt: hi etiam maioribus gratiæ muneribus prædĩti ſunt.

Respon. Dicẽdũ, ꝙ rõnabile eſt, ꝙ ſm̃ gradũ naturalium angelis data ſint dona gratiarum, & perfectio beatitudinis. Cuius quidẽ ratio ex duob⁹ accipi põt. Primò quidem ex parte ipſius Dei, qui p ordinẽ ſuæ ſapiẽtiæ diuerſos gradus i angelica natura conſtituit. Sicut aũt natura angelica facta ẽ à Deo, ad gratiã & beatitudinẽ conſequẽdã, ita ẽt gradus naturę angelicæ ad diuerſos gradus gr̃æ & gloriæ ordinari vr̃, utputa, ſi ædificator lapides polit ad cõſtruendam domũ: ex hoc ipſo ꝙ aliquos pulchri⁹ & decẽti⁹ aptat, vr̃ eos ad honorationẽ partẽ domus ordinare. Sic igit̃ vr̃ ꝙ De⁹ angelos, quos altioris naturæ fecit, ad maiora gratiarũ dona & ampliorẽ beatitudinẽ ordinauerit. Secundò apparet idẽ ex parte ipſius angeli: nõ.n. angelus eſt cõpoſitus ex diuerſis naturis, ut inclinatio uni⁹ naturæ, impetũ alteri⁹ impediat, aut retardet, ſicut in hoĩe accidit: in quo motus intellectiuæ partis aut retardat̃, aut impedit̃ ex iclinatione partis ſenſitiuę. Qñ aũt nõ eſt aliquid qđ retardet, aut impediat, natura in id I ſm̃ totãᵈ ſuã uirtutem mouet. Et iõ rõnabile eſt ꝙ angeli, qui meliorẽᵈ naturã habuerũt, ẽt fortius & efficacius ad Deum ſint cõuerſi.ᵃ Hoc aũt ẽt in hominibus contingit: quia ſm̃ intẽſionem conuerſionis in Deũ dat̃ maior gratia & gloria.ᵉ Vñ vr̃ ꝙᵐ angeli qui habuerũt meliora naturalia, habuerunt plus de gratia & gloria.ⁿ

Ad primvm ergo dicẽdũ, ꝙ ſicut gratia eſt ex mera Dei uoluntate, ita etiam & natura angeli. Et ſicut naturã Dei uoluntas ordinauit ad gratiam, ita & gradus naturæ ad gradus gr̃æ.

Ad ii dicẽdũ, ꝙ actus rõnalis creaturæ ſunt ab ipſa: ſed natura eſt immediatè à Deo, Vnde magis uidetur quòd gratia detur ſecundùm gradum naturæ, quàm ex operibus.

Ad iii dicẽdũ, ꝙ diuerſitas naturaliũ aľr ẽ i angelis, q diffe-

rium fuit ſtatim beatus, & quærere: utrũ poſt primũ actũ meritorium ſit in termino uiæ. Et ſimiliter idẽ eſt rñdere utriuſq; eorum. Quo ad ſecũdum, ex eodẽ fundamento, quia. ſ. diuinus ordo non eſt aliter nobis notus: cum uniuſcuiuſq; intellectualis naturæ uia, aut ex diuina uolũtate tantũ taxetur, aut ſecundũ modum naturæ maturis illius credatur. Et de diuina uoluntate nihil ſpecialiter habem⁹ quo ad hoc: ſed generaliter, ꝙ ſecũdum gratiam pficit naturas p modũ earum: relinquitur, ut uniuſcuiuſque uia ſit & credat̃ ſecũdũ modum ſuæ naturæ. Et hoc attendens S. Th. diffiniuit uiam angelorũ ſtatim poſt meritũ alio i termino, q̃a hoc cõgruit ſuæ naturæ, cui proprium eſt ſtatim poſt principium hæ[illegible] Et ad obiectionẽ in oppoſitum contra rõnem dĩ, ꝙ ipſe nunquã probauit falsũ eſſe aſſumptũ de perfectionib⁹ naturalibus angelorũ. Et ſi uerum eſt de naturalibus, oportet quoque uerũ eẽ de ſupernaturalib⁹, alioquin gratia nõ perficeret naturã p modũ naturæ. Ad obiectionẽ uerò cõtra cõcluſionẽ ſimpliciter D. 111. 121. D. 318. patet, ꝙ non diſcimus iõ ſimiliter, q̃a aliq; ad terminũ uiæ pſeuerauit. Ad obiectionẽ uerò ad hominẽ nõ põt hic complectẽdi e i ſed interuenit actio ſtione ſequẽti, art. 5. Pro ad 4. ſatisfiet. Pro nũc aũt negetur conſequentia, q̃ñ poſt primũ actũ meritoriũ ſtatim dari beatitudinẽ contingit dupliciter, ſ. impedibiliter, & non impedibiliter, & S. Th. intendit primo modo: Scotus uerò accipit, ac ſi intenderet ſecundo modo.
558 Concilium 579

SVPER QV. LXII. ARTIC. VI.

Bannes. ar. 6.

Titulus clarus eſt. ¶ In corpe una ẽ cõcluſio Affirmatiua Angeli cõſecuti ſunt gratiam & gloriã ſecdm quantitatẽ naturaliũ. Et probat̃ dupliciter. Primò, q̃a De⁹ cõdidit naturam

*¹ 2. ſen. di ſtin. 3. pa. 1. a. 2. me dio illius.

naturã intellectualem ad beatitudinẽ. ergo diuerſos grad⁹ naturæ ad diuerſos grad⁹ beatitudinis. Tenet probabilitas cõſequentiæ, ex ſimili, ſ. artificis diuerſimode pparantis lapides ad domũ. Sedò, q̃a angel⁹ toto conatu tendit i beatitudinẽ. ergo conſequit beatitudinẽ ſecũdũ quantitatẽ naturaliũ. Antecedens pbat, quia rõnabile eſt, ꝙ voluntas nõ impedita, quãtum põt afficiat ſupremo appetibili. Cõſtat autẽ uolũtatẽ angeli nullũ habuiſſe impedimentũ, q̃a angeli ſunt naturæ ſimplicis, & nõ compoſitę ex intellectuali & ſenſitiua &c. conſequentia verò probatur, quia gratia datur etiã hominibus ſecũdũ intẽſionem conatuum.
d 264 9
ᶠ Poſt aß per totum.
317

SVPER QV. LXII. ART. VII.

Bannes. art. 7.

Titulus clarus eſt. ¶ In corpore, reſpõdet quæſito una cõcluſione affirmatiuè: Dilectio naturalis remanet in beatis. Et pbat ſic, Natura remanet in beatitudine. ergo act⁹ naturæ. Ergo dilectio naturalis. Antecedẽs pbatur, quia primũ remanet in ſecũdo. Natura autem ſe habet ad beatitudinẽ, vt primum ad ſecundũ. Conſequentia uerò probatur, quia ſicut ſe habent principia operationũ ad inuicem, ſic ſe habent operationes ipſæ.

ᵃ Lib. 1. ſũ. ca. 8. & 1.

runt ſpecie, & aliter in hoĩbus, A q differũt ſolo numero. Differentia.n. ſm̃ ſpeciem eſt pp finem: ſed differẽtia ſm̃ numerũ eſt pp materiaᶠ. In homine ẽt eſt aliquid, quod poteſt impedire vel retardare motũ intellectiuæ naturę, nõ aũt in angelis. Vñ nõ eſt eadẽ ratio de vtroq;.

Articvlvs VII.

Vtrum in angelis beatis, remaneat cognitio naturalis.

Ad septimvm ſic procedit. B Vr̃, ꝙ in angelis beatis nõ remaneat cognitio & dilectio naturalis. q̃a vt dr̃ 1. Cor. 13. Cũ venerit qđ pfectũ ẽ, euacuabitur qđʰ ex parte ẽ. Sed dilectio & cognitio naturalis, eſt imperfecta reſpectu cognitionis & dilectionis beatæ. Ergo aduenĩente beatitudine, naturalis cognitio & dilectio ceſſat.

¶2 Præt. Vbi vnũ ſufficit, aliudʰ ſuperfluè exiſtit. Sed ſufficit in C angelis beatis cognitio & dilectio gloriæ. Superfluum ergo eſſet, ꝙ remaneret in eis cognitio & dilectio naturalis.

¶3 Præt. Eadẽ potẽtia nõ habet ſimul duosʰ actus, ſicut nec vna linea terminat̃ ex eadem parte ad duo pũcta. Sed angeli beati ſunt ſemper in actu cognitionis & dilectionis beatæ. fœlicitas.n. non eſt ſm̃ habitũ, ſed ſm̃ actũ. vt dicitur in 1. Ethic.ᵃ Ergo nunquam in angelis poteſt D eſſe cognitio & dilectio nãlis.

Sed contra. Quandiu manet natura aliqua, manet operatio eius: ſed beatitudo nõ tollit naturã, cũ ſit perfectio eius. Ergo ñ tollit naturalẽ cognitionẽ & delectionẽ.

Cõcil. 11 Respon. dicẽdũ, ꝙ inᵐ angelis beatis remanet cognitio & dilectio naturalis,ⁿ ſicut.n. ſe habent principia operationũ adinuicẽ, ita ſe hẽnt & operationes ipſæ. Manifeſtũ ẽ aũt, ꝙ natura ad beatitudinẽ cõparat̃, ſicut primũ ad ſm̃, q̃a beatitudo E naturę addit̃. Sp aũt oportet ſaluari primũ i ſcđoᵒ. Vñ oportet, ꝙ natura ſaluet̃ i beatitudine. Et ſiľr oportet, ꝙ i actu beatitudinis ſaluet̃ act⁹ naturæ.
301

297 Ad primvm ergo dicẽdũ, ꝙ pfectio aduenies, tollit impfectionẽ ſibi oppoſitãᶜ. Impfectio autẽ naturæ, nõ opponit̃ perfectioni beatitudinis, ſed ſubſternit̃ ei, ſicut impfectio potẽtiæ, ſubſternit̃ pfectioni formæ. & nõ tollit̃ potẽtia p formam, ſed tollit̃ priuatio, q̃ opponit̃ formæ. & ſiľr ẽt imperfectio cognitionis naturalis: nõ opponit̃ pfectioni cognitionis gloriæ, nihil.n. prohibet ſimul aliqd cognoſcere p diuerſa mediaᶠ, ſicut ſimul pt
c 297

aliqd cognoſci p mediũ pbabile & dmõſtratiuũ. Et ſiľr põt angel⁹ ſimul Deũ cognoſcere p eſſentiã Dei, qđ ptinet ad cognitionẽ gloriæ: & p eſſentiã ppriam, quod pertinet ad cognitionẽ naturæ.

Ad ii dicẽdum, quòd ea quæ ſint beatitudinis, per ſe ſufficiunt: ſed ad hoc quòd ſint, præexigunt ea quæ ſunt naturę: quia nulla beatitudo eſt p ſe ſubſiſtens, niſi beatitudo increata.

Ad iii dicẽdũ, ꝙ duæ operationesᵈ nõ poſſunt D. 50. eſſe ſimul vnius potẽtiæ, niſi vna ad aliã ordinetᵉ. b 297 Cognitio aũt & dilectio naturalis, ordinantur ad cognitionẽ & dilectionẽ gloriæ. Vnde nihil phi- B bet, in angelo eſſe & cognitionẽ & dilectionẽ naturalem, & cognitionem & dilectionem gloriæ.

Articvlvs VIII.

Vtrum angelus beatus peccare poſſit.

Ad octavvm ſic pceditur. Vr̃ ꝙ angelus beat⁹ peccare poſſit. Beatitudo.n. nõ tollit naturã, vt dictũ ẽᵃ. Sed de rõne naẽʰ creatæ ẽ, ꝙ poſſit dficere. Ergo angel⁹ beat⁹ pt peccare.

¶2 Præt. Poteſtates rõnales,ʰ ſũt ad oppoſita, ut Philoſoph⁹ dicit†. Sed uoluntas angeli beati nõ deſinit eſſe rationalis. Ergo ſe hẽt ad bonum & malum.

¶3 Pręt. Ad libertatẽ arbitrij ptinet, ꝙ hõ poſſit eligereʰ bonũ & malum. Sed libertas arbitrij non minuitur in angelis beatis. Ergo poſſunt peccare.

Sed contra, eſt qđ Aug.ᵃ dicit 11. ſuper Gen. ad lit. ꝙ illa natura quæ peccare non põt, in ſanctis angelis eſt. Ergo ſancti angeli peccare nõ poſſunt.

Resp. Dicẽdũ, ꝙ angeli beati peccare nõ poſſunt. Cui⁹ rõ ẽ: q̃a eorũ beatitudo i hoc cõſiſtit, ꝙ p eſſentiã Deũ uidẽtᶜ. Eſſentia aũt Dei, ẽ ipſa eſſẽtia bonitatis. Vñ hoc mõ ſe hẽt angelus videns Deũ ad ipſũ, ſicut ſe hẽt q cũq; ñ uidẽs Deũ ad communẽ rõnẽ boni. Impoſſibile ẽ aũt, ꝙ aliqs q cquã uelit vľ operet̃, niſi attẽdẽs ad bonũ, vel ꝙ E velit diuertere a bono, inquantũ hmõi. Angelus igit̃ beat⁹ nõ põt velle vľ agere, niſi attẽdẽs ad Deũ: ſic aũt volẽs vel agẽs, non põt peccare. Vñʰ angelus beatus nullo mõ peccare põt.

Ad primvm ergo dicendũ ꝙ bonũ creatum in ſe conſideratũ deficere põt. Sed ex coniunctione pfecta ad bonũ increatũ, qualis ẽ cõiũctio beatitudinis, adipiſcit, ꝙ peccare nõ poſſit: rõne iam dictaᶠ.

SVPER QV. LXII. ART. VIII.

Egid. 2. ſ. d. 7. q. 1. ar. 1. Riccar. d. 7. q. 1. Th. Arg. d. 6. q. 1. ar. 1. Dur. d. 7. q. 1. Capr. 2. d. 7. q. 1. con. 1. & 3. d. 1. q. 3. con. 4. Bannes, a. 8.

Titulus clarus eſt. ¶ In corpore, reſpondet quæſito negatiuè vna cõcluſione. Angelus beat⁹ nõ põt peccare. Et pbat̃ ſic. Angel⁹ videt Deũ p eſſentiã. ergo videt ipſam eſſentiam bonitatis. ergo nõ põt velle aut agere niſi attẽdẽs ad Deũ. ergo nõ põt peccare. Antecedẽs eſt p ſe notũ, cũ prima cõſequentia: ſecunda verò declarat̃ ſic. uidẽs ipſã bonitatis eſſentiã ſe hẽt ad illius appetitũ, quẽadmodũ cuiuſq; volũtas ad beatitudinẽ ſeu bonũ i cõmuni. Sed impoſſibile eſt aliquẽ velle niſi attendentẽ ad bonũ, q̃a nemo operatur reſpiciẽs ad malũ. ergo impoſſibile eſt, q vidẽs ipſam bonitatis eſſentiã, velit niſi ſecundũ illã. Reliqua plana ſunt.

¶ Aduerte hic, ꝙ rõ ſimilitudinis pportionalis inter uidẽtẽ bonitatẽ, & uolentẽ bonũ ut ſic, fundat̃ ſuper hoc, ꝙ ipſa bonitatis eſſentia omne bonũ, & oĩs boni rõ eminenter eſt. Et ppterea, ſi appetitus nullus põt ſic reſilire à bono in cõi, vt appetat aliqđ nõ ſub rõne boni: cõſequẽs eſt ut appetit⁹ intuẽtis ipſam bonitatis eſſentiã, nihil appetere poſſit, niſi ſecundum illius rationẽ.

Parrecta per totum.
318 2. d. 7. q. 1. ar. 1. & ar. 2. cot. & d. 23. q. 1. ar. 1. ad 1. & ar. 2. ad 2.
ᵃ Et. Iob 4.
ᵃ Ar. pręc.
† li. 9. Metaph. tex. 3. to. 3.
ᵃ Li. 11. ſuper Gene. ca. 7. to. 3.
472 408
In corp. art.

Universidad de Deusto Biblioteca

Ad II dicēdū, ꝙ virtutes rōnales ſe hēnt ad oppoſita in illis ad q̄ nō ordinantur naturaliter. Sed quātum ad illa, ad q̄ naturaliter ordinantur, nō ſe habēt ad oppoſita. Intellectus.n. nō pōt nō aſſentire principijs naturaliter notis. & ſimiliter voluntas nō pōt nō adhærere bono, iquātū ē bonū: qa in bonū nāliter ordinaſ, ſicut in ſuū obiectū. Volūtas igiſ angeli ſe hēt ad oppoſita, quātū ad multa faciēda vel nō faciēda: ſed quātū ad ipſū Deū quē vidēt eſſe ipſam eſſentiā bonitatis, nō ſe habēt ad oppoſita: ſed ſm ipſum ad oīa diriguntur, quodcūq; oppoſitorum eligant. quod ſine peccato eſt.

Ad III dicendū, ꝙ liberū arbitriū ſic ſe hēt ad G eligēdū ea q̄ ſunt ad ſinē: ſicut ſe hēt intellect⁹ ad cōcluſiones. Manifeſtū ē aūt, ꝙ ad virtutē intellectus ptinet, vt in diuerſas cōcluſiones procedere poſſit ſm principia data: ſed ꝙ in aliquā cōcluſionem pcedat ptermitēdo ordinē principiorū, hoc eſt ex defectu ipſius. Vñ qđ liberū arbitriū diuerſa eligere poſſit ſeruato ordine finis, hoc ptinet ad pfectionē libertatis e.*. ſed ꝙ eligat aliqd diuertēdo ab ordine finis, qđ ē peccare: hoc ptinet ad defectū libertatis. Vñ maior libertas arbitrij ē i angelis q peccaſ ñ poſsūt, q̄ i nobis, q peccaſ poſſum⁹.

Perrella per totum.

SVPER QV. LXII. ART. IX.

Bannes. ar. 9.
Alb. Mag. 2. diſt. 11. art. 7.

319 Titulus clarus eſt. *In corpore reſpondet quæſtioni negatiuè vna concluſione. Angelus beat⁹ nō poteſt pficere in beatitudine. Et pbatur ſic. Oē mobile mouetur in aliquid determinatum & vltimū ex intētione motoris. Sed angelus ad beatitudinē ēſt vt mobile ab ipſo Deo. ergo ex intētione diuina pdeſtinationis mouetur ad aliquid determinatū & vltimū. ergo ad certum gradū beatitudinis ergo nō pōt amplius pficere. Maior ppoſitio probaſ ex eo, ꝙ intentio eſt de fine, cui repugnat infinitū, vt patet in 2. Met. Minor verò pbaſ ex eo, ꝙ creatura rōnalis nō eſt ſufficiēs vt pducat ſeipſam ad beatitudinem. Cōſequentia verò ſubdūcta probaſ pluſtrando modos, quibus poſſet imaginari inueniri in beatitudine determinatū & vltimū, & ſic, aut illud determinatū attendiſ ſecūdū determinationē obiecti; aut ſecūdū determinationē gradualem ipſius beatitudinis, ſeu qđ idē eſt, ſecun-

* *libr. 1. de doctr. Chriſt. c. 32. i prin. tom. 3.*

ARTICVLVS IX.

Vtrum angeli beati in beatitudine poſſint proficere.

Ad nonvm ſic pcedit. Vr, ꝙ angeli beati i beatitudine pficere poſſunt.ʰ Charitas.n. ē principiū merendi. Sed in angelis eſt pfecta charitas. Ergo angeli beati poſſunt mereri. creſcēte aūt merito. & pmiū beatitudis creſcit. ergo angeli beati, i beatitudine pficere poſſunt.

¶ 2 Præt. Aug. dicit in li. de doct. I Chriſt.* ꝙ Deus vtiſ nobis ad noſtrā⁺ vtilitatē, & ad ſuam bonitatē: & ſimiliter angelis, qb⁹ vtiſ in miniſterijs ſpiritualib⁹, cū ſint adminiſtratorij ſpiritus in miniſteriū miſſi pp eos, q hęreditatem capiunt ſalutis, vt dr Heb. 1. Nō aūt hoc eſſet ad eorum vtilitatem ſi p hoc nō mererent, nec in beatitudine proficerent. Relinquitur ergo ꝙ angeli beati, & mereri & i beatitudine proficere poſſunt. K

¶ 3 Pręt. Ad imperfectionē ptinet, ꝙ ille qui non eſt in ſummo, ʰ non poſſit proficere. Sed angeli nō ſunt in ſummo. Si ergo ad mai⁹ pficere ñ poſſunt, Vr ꝙ in eis ſit impfectio & defectus. quod eſt inconueniens.

Sed contra eſt, ꝙ mereri & pficere ptinēt ad ſtatū viæ. Sed angeli non ſunt uiatores, ſed comprehenſores. Ergo ange- F li beati nō poſſunt mereri, nec in beatitudine proficere.

Respon. Dicendū, ꝙ in vno quoq; motu, motoris intentio ferſ in aliqd determinatum, ad qđ mobile pducere intēdit intētio.n. eſt de fine cui repugnat infinitū. Manifeſtū eſt aūt, ꝙ cū creatura rōnalis p ſuā virtutē cōſequi nō poſſit ſuā beatitudinē, q̄ in viſione Dei cōſiſtit, ut ex ſuperioribus patet*, indiget vt ad beatitudinem à Deo moueaſ. Oportet igiſ, ꝙ ſit aliquid determinatū ad qđ q̄libet creatura rōnalis dirigaſ, ſicut in ultimū finē. Et hoc qdē determinatū nō pōt eſſe i diuina viſione, quātū ad ipſum qđ vr: quia ſumma veritas ab oibus beatis ſm diuerſos gradus cōſpicitur, ſed quātū ad modū viſionis, pñ igitur diuerſimodē terminus ex intētione dirigentis in finē. Nō H enim poſſibile eſt, ꝙ ſicut rōnalis creatura pduciſ ad uidendū ſummā eſſentiā, ita pducaſ ad ſummū modum viſionis: q eſt comprehenſio. Hic.n. modus ſoli Deo cōpetere poteſt, vt ex ſupradictis patet*. Sed cū infinita efficacia reqraſ ad Deū cōprehēdēdū, creaturę verò efficacia i vidēdo nō poſſit eſſe niſi finita, ab infinito aūt, finitū quodlibet infinitis gradib⁹ diſtet: multis modis cōtingit creaturā rōnalē intelligere Deū, ut clarius & minus clarè. Et ſicut beatitudo cōſiſtit i ipſa viſione, ita gradus beatitudinis in certo mō viſionis. Sic^m igiſ vnaquæq; creatura rōnalis à Deo perduciſ ad finem beatitudinis, vt ēt ad determinatū gradū beatitudinis pducaſ ex pdeſtinatione Dei. Vnde conſecuto illo gradu, ad altiorem⁴ tranſire non poteſt.*

Ad primvm ergo dicēdū, ꝙ K mereri eſt eius qđ moueſ ad finē. Moueſ aūt ad finē creatura rōnalis, nō ſolum patiēdo, ſed ēt operando. Et ſi qdē finis ille ſubſit virtuti rōnalis creaturæ, operatio illa diceſ acqſitiua illi⁹ finis: ſicut hō meditando acquirit ſciētiā. Si verò finis nō ſit in poteſtate eius, ſed ab alio expectetur, operatio erit meritoria finis*. Ei autē qđ eſt in vltimo termino, non conuenit moueri, ſed mutatum eſſe. Vñ charitatis imperfectæ, quę eſt viç, eſt mereri: charitatis autem perfectæ non eſt mereri, ſed potius pmio 314

dū determinationē mod. ſtrueſi illo obiecto. Et ſi ſcdm determinationē grad⁹ beatitudinis, triplr. ter hoc credi poſſit. Primò, ꝙ ille gradus determinatus eſſet ſumm⁹ ſimpliciter. Scdō, ꝙ eſſet gradus qdā certus ex natura rei. Tertiò, ꝙ determinatio talis gradus eſſet ex intētione dirigētis, ſtatuētis dirigere, & pducere ad talē gradū, ita ꝙ nō ad inferiorē neq; ad ſuperiorē. Et ſic, cū ſint quatuor modi, qb⁹ credi poſſet inueniri determinatio nē & vltimitatē in motu ad beatitudinē, diſcurrendo per ſingulos, & tres primos excludendo, quartū concludit. Ac p hoc cōſequētia pbaſ manifeſtē ſic. Illud determinatū & vltimū ad qđ mouet angelus à Deo, nō eſt obiectū, nec ſumm⁹ grad⁹ habēdi illud, nec aliquis cert⁹ grad⁹ ex natura ipſius modi habēdi tale obiectū. ergo relinquitur, ꝙ ſit cert⁹ gradus beatitudinis determinat⁹ ex pdeſtinatione diuina. Prima pars huius aſſumpti probaſ. Tū qa obiectū commune eſt oibus beatis: illud aūt determinatū ppriū eſt cuilibet. Tū qa i beatitudine ſūt diuerſi grad⁹, qbus obiectū cōicaſ diuerſis: obiectū aūt ipſū in ſeipſo nō hēt illā diuerſitatē graduū. Scda vero pars pbaſ, qa ſūma viſio cū ſit cōprehēſio talis obiecti, incōmunicabilis ē creaturæ, & ſoli Deo poſſibilis, cū reqraſ efficacia infinita, vt patet ex q. 12. Tertia verò pars pbaſ ex hoc, quia inter viſionē Dei & cōprehēſionē eius ē infinita diſtātia: ac p hoc medij, immō infiniti gradus uidēdi Deū ſunt medij, & cōſequenter modi videndi, & nullus

Ar. 3. huius queſt. D. 184. * q. 12. ar. 7. & q. 14. art. 3. Conc. 1.* D. 156. 186.

112 nullus ē determinat⁹ mod⁹ uidēdi magis hic q ille, ad quē debeat moueri creatura rōnalis à Deo, & declaraſ diſtātia infinita ex hoc, ꝙ inter quodlibet finitū & infinitū, ſunt infinita media. Cōſequentia & quarti modi relinquiſ p ſe nota, ex ſufficiētia diſtinctionis factæ. Vltima aūt cōſequētia principalis p ſe nota eſt, qa aſſequuto termino, vlterius trāſire non pōt. ¶ Circa hāc rōnē dubiū occurrit, qñ maior vi falſa, ut manifeſte patet i motu cęli, q̄ pculdubio poſſet à Deo ppetuari, quis ſi teneam⁹ philoſophos dicentes ipſū de facto fore perpetuū. Erit ergo aliqd mobile, qđ nō moueb ad aliqd determinatū & ultimū. Nec pbatio adducta ſufficiēter ipſam probat: qm eſt intētione finis certi (puta cōicare bonitatē ſuā, uel aſſimilari bonitati diuinæ) ſtat infinitas motionis, ut Auerrois 12. Meta. 36. commēto dicit. ¶ Ad hoc dupliciter rñderi pōt. Primò, ꝙ duplex eſt mot⁹. Quidā ordinat⁹ ad cōſequēdā aliquā perfectionē ipſi⁹ mobilis, uel alicui⁹ nobilioris. Et tale mobile impoſſibile eſt moueri motu infinito: qm motus tendit ad impoſſibile. Cūm ad cōſequēdū id ad qđ pueniri nō pōt, qa infinitas mot⁹ nūquā terminabiſ. Quidā uerò eſt mot⁹ nō p ſe primò ordinat⁹ ad cōſequēdā aliquā pfectionē, ſed magis ex cōſequuta, ſeu naturaliter habita, aut cōicata perfectione emanās, & talis mot⁹ pōt eſſe infinit⁹. Nec ppea intētio motoris ad infinitū tēdit, ſed ad aliquod determinatū extrinſecum ab infinito motu, non conſequēdū per modū: ſed magis aut cōſeruandū, aut cōicandū: ita ꝙ omnino nūc eſt, ꝙ intētio motoris tēdit ad aliquid certū, & determinatū, quia ſinis eu ius eſt intētio, repugnat rō infiniti, nō quātū haberi poſſe, qđ eſt determinatione in-

126 D. 183. D. 157. 189. A 156

frui.* Sicut & i habitib. acqſitis A operatio pcedēs habitū, eſt acqſitiua habit⁹. Quæ uerò eſt ex habitu iā acqſito, eſt operatio iā pfecta cū delectatione. Et ſimiliter actus charitatis pfectæ, non hēt rōnem meriti, ſed magis eſt de perfectione præmij.

Ad II dicendū, ꝙ aliquid dr utile dupliciter. Vno mō, ſicut qđ eſt in uia ad finē: & ſic utile eſt meritū beatitudinis: alio modo, ſicut pars ē utilis ad totū, ut B paries ad domum. Et hoc modo miniſteria angelorū ſunt utilia angelis beatis, inquātū ſunt q̄dā pars beatitudinis ipſorū. Diffundere.n. perfectionē habitā i alia, hoc eſt de rōne perfecti, inquantum eſt perfectum.*

Ad III dicendum, ꝙ licēt angelus beatus non ſit in ſummo gradu beatitudinis ſimplr, eſt tñ in ultimo quantum ad ſeipſum ſm pdeſtinationē diuinā. C Pōt tñ augeri⁴ angelorū gaudiū de ſalute eorum qui per ipſorū miniſteriū ſaluantur, ſm illud. Luc. 15. Gaudiū eſt angelis Dei ſup uno peccatore pęnitētiā agente. Sed hoc gaudiū ad pmium accidētale pertinet. qđ quidē augeri pōt uſq; ad diem iudicij. Vndè quidam dicunt, ꝙ quantum ad præmium accidentale, etiam mereri poſſunt. Sed melius eſt ut dicaſ, ꝙ nullo mō D aliqs beatus mereri⁴ pōt, niſi ſit ſimul uiator & cōprehēſor: ut Chriſt⁹. q ſol⁹ fuit uiator & cōprehēſor.* Prædictū.n. gaudium magis acqrūt ex uirtute beatitudinis, q̄ illud mereātur.

QVAESTIO LXIII.

De Angelorum malitia quo ad culpā. in nouem articulos diuiſa.

Deinde conſiderandū eſt, qūo angeli facti ſunt mali. Et primò E quantum ad malum culpæ. Secundò, quantum ad malum pœnæ.

Circa primū quærūtur nouē.

¶ Primò, Vtrum malum culpæ in angelo eſſe poſſit.

¶ Secundò, Cuiuſmodi peccata in eis eſſe poſſunt.

¶ Tertiò, Quid appetendo angelus peccauit.

¶ Quartò, Suppoſito ꝙ aliqui peccato propriæ uoluntatis facti ſunt mali: utrum aliqui natutaliter ſint mali.

¶ Quintò, Suppoſito, ꝙ non, Vtrum aliquis eorum in primo inſtanti ſuæ creationis, potuerit eſſe malus per actū propriæ uoluntatis.

¶ Sextò, Suppoſito ꝙ nō, Vtrū aliqua mora fuerit iter creationem & lapſum.

¶ Septimò, Vtrū ſupremus iter cadentes, fuerit ſimpliciter inter oēs angelos ſummus.

¶ Octauò, Vtrū peccatum primi angeli, fuerit aliis aliqua cauſa peccandi.

¶ Nonò, Vtrum tot ceciderint quod remanſerunt.

ARTICVLVS I.

Vtrum malum culpæ poſſit eſſe in angelis.

Ad primvm ſic procedit. Vr, ꝙ malum culpę in angelis eſſe non poſſit. Quia malū culpę non pōt eſſe niſi in his quæ ſunt in ʰ potētia: ut dr in 9. Metaph.* Subiectū.n. priuationis eſt ens in potētia, ſed angeli, cū ſint formæ ſubſiſtētes, non habēt eſſe in potētia. Ergo in eis non poteſt eſſe malum culpæ.

¶ 2 Præt. Angeli ſunt digniores q̄ corpora cœleſtia. Sed in corporibus ʰ cęleſtibus nō poteſt eſſe malum, ut Philoſophi dicunt. Ergo neque in angelis.

¶ 3 Pręt. Id qđ eſt naturale, ʰ ſp ineſt. Sed naturale eſt angelis ꝙ moueanſ motu dilectionis in Deū.* Ergo ab eis remoueri nō pōt: ſed diligēdo Deū ñ peccat. ergo angeli peccare non pñt.

¶ 4 Pręt. Appetit⁹ nō eſt niſi boni, uel apparētis boni. Sed i angelis non pōt eſſe apparēs bonum qđ non ſit uerum bonum: quia in eis uel omnino error eē non pōt, uel ſaltē non pōt pręcedere culpā. Ergo angeli non pñt appetere niſi id, qđ eſt uerē ʰ bonū. Sed nullus appetendo id qđ eſt uerè bonū, peccat. Ergo angel⁹ appetēdo nō peccat.

Sed contra eſt, quòd dicitur Iob. 4. In angelis ſuis reperit prauitatem.

Respon. Dicēdū, ꝙ tā angelus q̄ q̄cunq; creatura rōnalis ſi in ſua natura cōſideret, pōt⁴ peccare. D. 596. Et cuicunq; creaturę hoc conuenit ut peccare nō poſſit, hoc ᵈ hēt ex dono gratię, nō ex cōditione naturę. Cuius rō eſt, quia peccare nihil eſt aliud q̄ D. 713. b 152 declinare a rectitudine actus, quam dēt hřē, * ſiue

finis. Sed differantia inter motus eſt in hoc, ꝙ quidam ordinatur ad illū certum finē, ut cōſequendū, quidā uerò non, ſed ut cōſeruādum, aut cōicādum. Et qm in oppoſito ſermo erat d motu cōſequutiuo ipſius finis ſtēti, qm qō eſt d motu ad beatitudinē, idcirco maior S. Th. cū eius phatione, & ſolida ſtat uniuerſaliter & ppoſitum infert. Non.n. aſſumpſit omne mobile moueri motu finito: ſed ad certū finē, quod uniuerſaliter uerū eſt. Et ſi reſtringatur ad motū p ſe primò aſſequutū, ſeu ordinatū ad conſequendum, nulla erit inſtantia etiā apparenter, & habet intentum. Si uerò ſimpliciter & abſolutè, nihil minus hēt intentū applicādo in ſubſumptis ppoſitionibus pportionaliter illā certitudinē finis, puta, ſi motus requit certū finē, ſubintelligitur ꝙ motu cōſequutiuus requit certū finē cōſequendū, & ſic patet rñſio ad obiecta. Secūdo, poſſet dici, ꝙ S. T. nō ſimpliciter, ſed ut theologus, aſſumpſit illā maiorē: qm de facto oīs motus eſt ad aliquē finē cōſequēdū, nā & cœlū mouetur ut impleaſ numerus electorū, ſed prima reſpōſio eſt ſolidior.

Perrella per totum.

320 12. q. 89. ar. 9. Et 2. diſt. 5. q. 1. ar. 1. Et 3. cōt. c. 108. 109. & 110. Et opuſ. 15. c. 19. & 20. lib. 9. tex. 19. c. 5.

SVPER QV. LXIII. ARTIC. I. 306

Ferr. 3. cont. c. 108. 109.
Aegi. 2. 5. d. 5. q. 1. a. 1.
Tho. Arg. d. 6. q. 1.
Duran. d. 5. q. 1.
Cap. 2. d. 4. q. 1. con. 2. & d. 22. q. 1. con. 1.
Bannes. q. 36. ar. 1.
Alb. Mag. 2. d. 5. ar. 2.

Titulus clarus eſt. Malum ſuperius declaratū fuit, culpæ contra pœnam, quod tripliciter differt &c. *In corpore una eſt concluſio reſpōſiua, affirmatiuè. Omnis

creaturæ rõnalis in ſolis naturalibus conſtituta, põt peccare. & probatur ſic. Sola uirtus operatiua, q̃ eſt ſua regula operãdi, nõ põt declinare à rectitudine actus. ergo ſola uolūtas diuina, nõ põt declinare à rectitudine actus uolūtarij. Añcedẽs probatur ex rõne peccati in cõi, quia. ſ. nihil aliud eſt q̃ declinatio à rectitudine, quam dẽt habere act᷒. Et declarãtur ſeu manifeſtat̃ hęc rõ in peccato naturæ, artis, & moris. Et declaratur exemplariter in manu, & regula incidenti, reſpectu act᷒ inciſionis. Conſequentia uerò quo ad expoſitionẽ primã probatur, qa uoluntas diuina nõ habet ſuperiorem, ac p hoc, eſt ſibiipſi lex. Quo ad ſecundã uerò, qa quælibet alia uoluntas regulanda eſt ſecundū uoluntatẽ diuinam quod pbatur. Tum, qa eius eſt propriū obiectū ultimus finis ſimpliciter. Tum quia uniuerſaliter uolūtas inferioris regulãda eſt uolūtate ſuperioris, ut patet in milite & duce, & uniuerſaliter in omnibus ſubordinatis uolūtariis agentibus.

Concl. m

¶ Circa antecedens, dubitatiūcula occurrit, qm̃ ſecunda expoſitionis illius falſa uidetur. ſ. Omnis uirtus q̃ nõ eſt ſua regula, poteſt declinare à rectitudine actus: ſtat.n. ꝙ non ſit ſua regula, & tamen habeat ipſam immobiliter cõgenitam, ſicut homo riſibilitatẽ, & ſic non poſſit declinare ab actus rectitudine.

D. 149.

¶ Ad hoc breuiter dicitur, ꝙ eiuſdẽ rõnis eſt, & procedem in propoſito reputatur, uirtutem aliquã eſſe ſuã regulam, uel habere eam immobiliter congenitã, quoniã hoc redit in idẽ. Et tantum differunt hoc, ꝙ primo modo natura uirtutis operatiua eſſet ſua regula formaliter, uel idẽticẽ: ſecũdo uero modo, eſſet ſua regula uirtualiter. unde nihil obeſt propoſito, quo K cunque id modo accipiatur. Conſtat.n. nullam uoluntatẽ, excepta diuina, eſſe tantæ perfectionis, ꝙ aut ſit ſua regula, aut ꝙ habeat eam cõgenitam ex natura, quoniam hoc includit ꝙ ex natura flueret immobilis amor omnis boni, tã naturalis q̃ ſupernaturalis, tã congeniti naturaliter q̃ per reuelationẽ oſtẽſi: quod implicat contradictionem manifeſtẽ. q̃uis ex aliquo gratuito Dei dono, immobilitatem talis amoris conſequi poſſit.

¶ Ad euidentiam antecedentis ſcito, ꝙ fundatur ſuper hoc, ꝙ actus rectus dicit duo, actum & rectitudinẽ: ac per hoc principia eius ſunt duo. ſ. potentia operatiua, & regula. Et propterea ſecundū coniunctionẽ potentiæ cū regula, erit cõiūctio actus cū rectitudine, ita ꝙ, ſi coniũctio eſt inſeparabilis, & actus neceſſariò erit rectus, & ſi coniunctio illorum principiorum eſt ſeparabilis, actus ẽt poterit eſſe nõ rectus. Et ſimiliter, ſi coniunctio eſt ex natura, actus naturaliter erit rectus, & ſi ex dono gratiæ, actus ſtante dono, erit rectus, & nõ ex ui naturæ. Et pp̃ea, ꝙ

accipiatur peccatū in naturalibus, ſiuè in artificialibus, ſiuè ĩ moralibus. Solum aūt illi actū a rectitudine declinare nõ cõtingit, cuius regula eſt ipſa uirtus agentis. Si.n. manus artificis eſſet ipſa rĩa inciſionis, nūquã poſſet artifex niſi rectè lignum G incidere, ſed ſi rectitudo ĩciſionis ſit ab alia rĩa, cõtingit inciſionẽ eſſe rectã & nõ rectã. Diuina aūt uolūtas ſola eſt rĩa ſui actus, qa nõ ad ſuperiorẽ finẽ ordinatur. Oĩs aūt uoluntas cuiuslibet creaturæ, rectitudinẽ ĩ ſuo actu nõ hẽt, niſi ſm qđ regulatur a uoluntate diuina, ad quã pertinet ultimus finis: ſicut qlibet uoluntas inferioris dẽt regulari ſm uoluntatẽ ſuperioris: H ut uoluntas militis ſm uolūtatẽ ducis exercitus. Sic igitur in [m] ſola uoluntate diuina peccatū eſſe nõ põt: in qualibet autem uoluntate creaturæ põt [d] eſſe peccatum, ſecundùm conditionem ſuę naturæ. [n]

Ad primvm ergo dicẽdū, ꝙ in angelis non eſt potentia ad eſſe naturale. eſt tamẽ in eis potentia ſecundum intellectiuam partem ad hoc ꝙ conuertatur in hoc uel in illud. Et quantum ad hoc poteſt in eis eſſe malū. I

Ad ii dicẽdū, ꝙ corpora cęleſtia non habent operationẽ niſi naturalem. Et iõ ſicut in natura eorum non põt eſſe corruptionis malū, ita nec in actione naturali eorum põt eſſe malū inordinationis. Sed ſupra actionẽ naturalẽ in angelis eſt actio liberi arbitrij, ſecundùm quam contingit in eis eſſe malum.

Ad iii dicendū, ꝙ naturale eſt angelo, ꝙ cõuertat̃ motu dilectionis in Deū, ſm ꝙ eſt principiū naturalis eſſe. [c] Sed ꝙ conuertat̃ in ipſum ſm ꝙ eſt obiectum beatitudinis ſupernaturalis: hoc eſt ex amore [d] gratuito, à quo auerti potuit peccãdo.

Ad iiii dicendū, ꝙ peccatū mortale [a] in actu liberi arbitrij cõtingit eſſe dupl̃r. Vno mõ ex hoc ꝙ aliquod malum eligitur: ſicut homo peccat eligendo adulteriū, qđ ſm ſe eſt malū. Et tale peccatū ſp̃ procedit ex aliqua ignorãtia uel errore. Alioquin, id qđ eſt malū, [d] nõ eligeretur ut bonū. Errat qdẽ adulter in particulari, eligens hanc delectationẽ inordinati actus quaſi aliqđ bonū ad nūc agendum, pp̃ inclinationẽ paſſionis aut habitus: ẽt ſi in uniuerſali nõ erret, ſed ueram de hoc ſñiam teneat. Hoc aūt modo in angelo peccatū eſſe nõ potuit: qa nec ĩ angelis ſunt paſſiones: quibus rõ aut intellectus ligat̃, ut ex ſupradictis patet: [e] nec iterū primū peccatū habitus pcedere potuit ad peccatū ĩclinãs. Alio mõ contingit peccare per liberū arbitriū, eligendo aliqd qđ ſm ſe eſt bonū, ſed nõ cum ordine debitæ mẽſuræ aut rĩæ: ita ꝙ defectus ĩducẽs peccatū ſit ſolū ex parte electionis, quę non hẽt debitū ordinẽ niſi ex parte rei electę: ſicut ſi aliqs eligeret orar̃, ñ attẽdẽs ad ordinẽ

F ſe nota eſt illa propoſitio, Virtus operatiua, quæ eſt ſua regula non poteſt naturaliter deficere à rectitudine actionis. exponẽdo ly eſt ſua regula, ut diximus.

¶ Circa conſequentiam aduerte duo. Primũ eſt, ꝙ non intendimus ſolã uoluntatẽ diuinam abſolute, excludendo omnia alia agentia, eſſe regulam ſui actus, ſed ſ. inter uoluntates ſola ipſa eſt regula ſui actus, ita ꝙ dictio excluſiua, ñ excludit oẽm aliã uirtutẽ operatiuam, ſed tm̃ omnẽ aliam uoluntatẽ. Qm̃ naturaliter uirtutes naturales declinare nõ pñt a rectitudine ſui actus, ſuntq; ſibi ipſis agendi regulæ. Secundū eſt, ꝙ nõ intendimus ꝙ quælibet alia uoluntas poſſit deficere in quolibet ſuo actu uoluntario, qm̃ angelus in puris naturalibus reſpectu obiectorū naturaliū, non põt deficere, ſed ꝙ omnis alia uolūtas poteſt in aliqua ſua actione deficere: hoc enim ſufficit ad hoc, ꝙ poſſit peccare.

d 106 412 4 D. 151. D. 708. D. 808.

¶ Circa probationẽ illam exponentium, Quęlibet alia uolūtas nõ eſt ſua regula, qa ordinatur ad ultimum finẽ, qui pertinet ad uoluntatẽ diuinã, & qa hẽt ſuperiorẽ, dubiū occurrit. Quia ſi iſta rõ eſt efficax, cõcludit, ꝙ nẽ agẽs ſecundū, põ naturaliter deficere in ſua actione, q̃ñ habet ſuperi᷒, & ordinatur ad finem ultimum ſimpliciter &c. quod tamen Sanct. Tho. negat.

q. ſeq. a. 4

¶ Ad hoc dicitur, ꝙ iſta rõ eſt efficax nõ in omni agente, ſed in uoluntario: nec ſolum in operatione uoluntaria, ut dictū eſt, ſed aliquã: ita quod optimè infert. ergo uolūtas omnis ſecūda, poteſt in aliqua operatione deficere. Ratione diuerſitatis ẽ diſformitas ordinis ad ultimum finẽ, & diſparitas regularū operationis liberæ & naturalis. Operatio nanque naturalis ordinatur ad unū, mediãte quo reſpicit Deū, ut ultimum finem naturalis eſſe. Et iõ ad regulandū eã, ſufficit rõ illius unius boni, quam cum particulare bonū ponat, non inconuenit connaturalem eſſe alicui creaturæ. Operatio uerò libera poteſt in omne bonū, ac per hoc ordinatur ad ultimū finem in ſeipſo, & prout eſt finis naturalis & ſupernaturalis. Et iõ ad regulandum eam, exigitur rõ omnis boni, quam conſtat non poſſe connaturalẽ eſſe creaturæ, quia ſic ex ui naturæ haberet oẽ bonum ſimpliciter, q̃uis poſſet ſic peraddi naturæ ex gratia. Quia ergo uoluntas ordinatur in finẽ ultimum in ſeipſo, ut ſupernaturalis eſt, cuius rõ ſoli uoluntati diuinæ eſt cõnaturalis: hoc.n. importãt illa uerba text᷒, ad quã pertinet ultimus finis, & qa ſic habet ſuperiorẽ, iõ ex hoc optimè infertur. ergo non eſt ſua regula: ſed regulatur diuina uoluntate. Hæc autem non conueniunt agentibus naturalibus nec uoluntatis omnibus reſpectu naturalium obiectorum: quare &c.

SVPER

ab eccleſia inſtitutum. Et hmõi peccatum nõ præexigit ignorantiã, ſed abſentiam ſolū conſiderationis eorū, q̃ cõſiderari debẽt. Et hoc mõ angel᷒ peccauit cõuertendo ſe p liberū arbitriū ad ꝓpriū bonū, abſq; ordine ad regulã diuinæ volũtatis.

B

Articvlvs II.

Vtrum in angelis poſſit eſſe tantũ peccatum ſuperbiæ & inuidiæ.

Ad secvndvm ſic proceditur. Vĩ, ꝙ in angelis non poſſit eſſe ſolū peccatū ſupbiæ & inuidiæ. In quecũq.n. cadit [h] delectatio alicui᷒ peccati, põt cadere peccatū illud. Sed dæmones delectant̃ ẽt in obſcęnitatibus carnaliū pctõrū, vt Au. dicit 14. dẽ Ciuit. Dei. [a] Ergo ĩ dęmonib᷒ ẽt peccata carnalia poſſũt eſſe. C

¶ 2 Præt. Sicut ſuperbia & inuidia ſunt peccata ſpiritualia, ita [b] accidia & auaritia, & ira. Sed ſpiritui cõueniũt peccata ſpiritualia, ſicut & carni peccata carnalia. Ergo non ſolū ſupbia & inuidia ĩ angelis eſſe põt: ſed etiam accidia & auaritia.

¶ 3 Præt. Scđm Gre. [a] in moralibus, ex ſuperbia naſcunt̃ plura vitia, & ſimiliter ex inuidia. Poſita autem cauſa [h] ponitur effectus. D Si ergo ſuperbia & inuidia in angelis eſſe poſſunt, pari rõne & alia vitia ĩ eis eẽ poſſunt.

Sed contra eſt, ꝙ Aug. dicit 14. li. de Ciuit. Dei [a], ꝙ angelus nõ ẽ fornicator, aut ebrioſus, neque aliquid huiuſmodi. Eſt tamen ſuperbus & inuidus.

Respon. Dicẽdū, ꝙ pctm̃ aliquod, in aliquo eſſe põt dupliciter. Vno mõ ſm reatum: alio mõ ſm affectū. Secundum [m] reatū qdẽ, oĩa peccata in dæmonibus eſſe cõtingit, [n] qa dũ homines ad oĩa peccata inducũt, omniū peccatorū reatū incurrunt. Secũdū affectum verò, illa ſolū [d] peccata in malis angelis eſſe poſſunt, ad q̃ cõtingit affici ſpiritualẽ naturã. Spiritualem aūt naturã affici, ñ cõtigit ad bona q̃ ſũt ꝓpria corpori, ſed ad ea q̃ in rebus ſpiritualib᷒ inueniri pñt. nihil.n. afficit̃ niſi ad id, qđ ſuæ naturæ põt eſſe quodãmõ cõueniẽs. In ſpiritualibus autẽ bonis, nõ põt eſſe pctm̃ dũ aliqs ad ea afficit̃, niſi p hoc ꝙ in tali affectu ſuperioris regula ñ ſeruat̃. & hoc eſt pctm̃ ſupbiæ, non ſubdi ſuperiori in eo quo dẽt. Vñ᷒ peccatū primū angeli, nõ põt eſſe aliud q̃ ſupbia. Sed cõſequẽter potuit in eis eſſe ẽt inuidia [q]. Eiuſdem.n. rõnis eſt, ꝙ affectus tẽdat in aliqd appetẽdū, & ꝙ renitat̃ oppoſito. Inuidus aūt ex hoc de bono alteri᷒ dolet, ĩquãtū bonū alterius ęſtimat ſui boni impedimẽtū. Non aūt bonū alterius poterat æſti-

SVPER QV. LXIII. ARTIC. II.

Ferr. 3. cont. c. 109. Scot. 2. 5. d. 6. q. 2. Maire 2. 5. d. 5. q. 4. Capr. 2. d. 4. q. 2. concl. 4. S. Bona. 2. 5. d. 5. q. 1. ar. 1. Ricar. 2. 5. d. 5. q. 1. Ægid. 2. 5. d. 5. q. 1. ar. 3. Alb. Mag. 2. diſt. 5. ar. 2.

Titulus clarus eſt.

¶ In corpore eſt unica diſtinctio bimembris, & tres concluſiones reſponſiuæ: prima iuxta primum membrũ, & aliæ iuxta ſecundũ. Diſtinctio ẽ de modo eſſendi peccati ĩ aliquo: dupliciter.n. cõtingit. ſ. ſcdm̃ reatũ, aut ſcdm̃ affectũ. Et uocatur ſcdm̃ affectũ. i. formaliter. Secũdum verò reatũ. i. ſcdm̃ obligationem ad penã illi᷒ peccati, q̃ obligatio ẽ effectus maculę, q̃ eſt formaliter peccatum remanens. Et qm̃ nemo obligat̃ ſeu re᷒ eſt ꝑ peccato cuius nõ eſt cã, eẽ ſcdm̃ reatũ, vt diſtinguit̃ cõtra eſſe ſcdm̃ affectũ, ẽ eſſe ĩ eo cãliter. Prima cõcluſio ẽ, Oĩa peccata poſſunt eſſe in angelis ſcdm̃ reatũ. Scda cõcluſio ẽ, ſcdm̃ affectũ ĩ angelis primũ peccatũ nõ põt eſſe aliud q̃ ſupbia. Tertia eſt, ſcdm̃ affectũ potuit cõſequẽter in angelis eſſe peccatũ inuidiæ. Prima cõcluſio pbat̃, qa poſſunt inducere homines ad oĩa peccata. Secunda verò ſic: primũ peccatũ fuit in affectione deordinata ad bona ſpiritualia. ergo fuit ĩ nõ ſubiectione ſuperioris regulę. ergo nõ fuit niſi ſupbia. Antecedens pbat̃ qa angelus nõ põt affici niſi ad bona ſpiritualia, qđ pbat̃, qa nihil afficit̃ niſi ad cõueniẽs quodãmodo naturæ ſuæ. Prima vero cõſequẽtia pbat̃, qa in affectione ad ſpiritualia nõ cõtingit aliter peccare, niſi qa ſuperioris regula non ſeruatur. Secunda aūt conſequentia probatur: ex eo ꝙ nõ ſubdi ſuperiori, ſuperbię eſt. Tertia cõcluſio pbatur quo ad duo ſingillatim, primò, quo ad poſſe: ſcdò, quo ad modū quo fuit primum. ſ. ꝙ potuit conſequenter ibi eſſe inuidia. probatur. quia eiuſdẽ rationis eſt tendere in bonū, & reniti oppoſito, qđ eſt actus inuidiæ, quia inuidus dolet de bono alterius, inquantũ impedi- E mentum proprii, quod amat. Secundum. ſ. quomodo inuidit, manifeſtat̃ ſic. Angelus malus affectauit excellentiã ſingularẽ. ergo doluit de bono hominis, & de excellẽtia diuina. Antecedẽs probatur, quia nõ aliter potuiſſet habere ibi locũ inuidia. Cõſequẽtia verò manifeſtatur ex eo, ꝙ ſingularis excellẽtia ceſſat, & ex excellentia cõmunicabili homini, & ex excellẽtia diuina.

121 14. 5. q. 1. ar. 3. & d. 11. q. 1. ar. 1. cur. Et 1. con. ca. 109. Et mal. q. 16. ar. 2. 4.

* Lib. 14. c. 3. à med. to. 5.

* Lib. 31. Moral. ca. 31.

¶ Circa rõnem adductam pro ſecunda concluſione, dubiũ occurrit ex duplici capite. Primò, ex eo ꝙ hic aſſumit̃. ſ. ꝙ immoderatus affectus ad ſpiritualia, nõ põt eſſe aliud peccatũ niſi ſuperbia. Scdò, ex rõne adducta ad pbãdũ hoc. ſ. affectus ad ſpiritualia nõ eſt malus, niſi qa declinat à regula ſuperioris: ergo ẽ ſuperbia. Cõtra primũ.n. obſtat Tũ. qa multa vĩr eſſe uitia habẽtia ꝑ obiecto bonũ ſpirituale. Tũ, quia appetitus immoderatus boni ſpiritualis delectabilis, vt ſic ad luxuriã magis reduci vĩ, q̃ ad ſuperbiã. Vñ Sco. in 2. di. 6. q. vlt. ponit, ꝙ appetitus quo angelus inordinatẽ cõcupiuit beatitudinem ad luxuriã magis A reducit, qa eſt appetitus non excellẽtiæ: ſed delectabilis. Cuius ſignũ adducit, ꝙ pctm̃ quo inordinatẽ delectat̃ qs in ſpeculatione cõcluſionis geometricæ, ad luxuriã reducit̃. Cõtra ſcdm̃ verò obſtat, qa ſic ſequeretur ꝙ oĩs inordinata affectio ad quodcũq; bonũ, eſſet ſupbia, qm̃ nulla affectio ad bonũ quodcũq; habet rationem mali: niſi qa Dei regula nõ ſeruat̃ in tali affectu, & ſic, & luxuria & auaritia eſſent ſuperbiæ ſpecies.

* Lib. 14. capit. 3. à med. to. 5.

¶ Circa ſecũdã cõcluſionẽ occurrit dubiũ nõ diſſimulãdũ, qa vĩ cõtrariari dictis ĩ pcedenti articulo, in rñſione ad quartũ, vbi dixit S.T. ꝙ pctm̃ angeli fuit ex parte electionis, & non ex parte rei electæ. Nũc verò dĩ, ꝙ ẽ peccatũ ſupbiæ. Si.n. fuit peccatũ ſupbiæ. ergo elegit non ſubijci Deo. ergo peccauit ex parte rei electæ. Et tenet cõſequentia prima, ex differẽtia inter ſuperbiã & alia peccata, in hoc ꝙ auerſio à diuina regula ĩ alijs peccatis inuenit̃ ex cõſequẽti, in ſuperbia autẽ p ſe, ex hoc ipſo. ſ. ꝙ ſupbus non vult Deo & eius regulis ſubijci, vt expreſſe dicit S. T. in ſecunda ſecũdæ q. 162. art. 6. & 7. Præterea hic dr, ꝙ angelus appetijt excellẽtiã ſingularẽ. ergo peccauit ex parte rei electæ.

Concl. vn

D. 15. 427. 444.

Concl. p

¶ Circa ſecundã cõcluſionem occurrit dubiũ ſecundo, qđ fuit illud bonũ ſpirituale appetitũ in primo peccato angeli. An ſcilicet, fuerit ipſemet, ut amatus à ſeipſo puro amore amicitiæ: an beatitudo vt deſiderata ſibi vel qđ idẽ ẽ, ipſemet vt cõcupita eſt ſibi beatitudo. Et eſt occaſio dubitãdi, quoniam apud S. T. non inuenitur aliter primum angeli peccatũ, niſi p inordinatum affectum ſui ut beatificabilis. Apud Scotũ verò loco allegato habetur, ꝙ ibi fuerunt duo peccata, primũ ſuperbiæ deordinans amorem amicitiæ erga ſeipſum: ſecundum luxuriæ, deordinans amorem concupiſcentiæ, quo ſibi beatitudinem concupiuit. Et eius ratio eſt quia inordinata cõcupiſcentia neceſſario ſupponit inordinatam amicitiã, quoniam quem tãtum inordinatẽ amo, illi inordinata cõcupiſco.

¶ Circa modũ aſſignatũ ultimæ concluſionis, dubium occurrit, quoniam falſum uidetur, ꝙ non aliter potuit eſſe inuidia, niſi affectata excellentia ſingulari. Poteſt enim inuidus dolere de bono alterius non ſolum inquantum impedit eius ſingularitatem, ſed etiam inquantum impedit quancunque aliam cõditionẽ affectati boni, puta delectationẽ, liberũ uſum, & alia huiuſmodi, & ſi ſic eſt, vẽ magnam pati calumniam proceſſus S. Th.

¶ Ad primam dubitationem dicitur, ꝙ nõ eſt mens Sancti Th. dicere ſimpliciter, quod circa ſpiritualia non contingit inordinatẽ affici, niſi ſuperbè: cum conſtet circa eadem poſſe eſſe vitium ſuperbiæ oppoſitum, tanquam extremum alterum, & humilitati tanquam uirtuti mediæ: quoniam oppoſita habent fieri circa idem. Sed mens ſua eſt, quod primò circa affectum ſpiritualium, non peccatur niſi ſuperbè. Quoniam cum proprium obiectum ſuperbiæ ſit excellens, non quomodocunq; aut qualitercunq;, ſed excellens, menſuram a Deo præfixam

ric. ita q̃ in quacunq; re excellentia menſurę vt à Deo taxat, eſt proprium obiectū ſuperbiæ. Bona verò ſpiritualia cum ſecundū ſe exceſſiua eſſe non poſſunt, qm̄ quantò maiora habētur, tantò meliora ſunt, & conſequenter ſecundum ſe amari nimis nō poſſunt, cōſequens eſt, vt ex hoc primo habeatur rationem vitioſi appetibilis, ex quo primo habent rōnem excedētis, & incommenſurati alicui: hoc autē cōſtat eſſe diuinā diſpenſationē & regulam. Et propterea affectus prim⁹ inordinatus ad ſpiritualia, ſuperbia rōnabiliter eſt tendens in id, vn̄ primò habent ſpiritualia rōnem uitioſi appetibilis. Notāter autem vtitur S.T. vocabulo affectionis, inſinuās per hoc q̃ primū peccatum oportuit eſſe actum volitionis, qui fertur in bonum vt ſic, & non actum nolitionis, q̃ reſpuit malū vt ſic. Vn̄ ad primam obiectionē in oppoſitum dicitur, q̃ quāmuis in affectu ſpirituali poſſint eſſe plura vitia, primum tamen oportet eſſe ſupbiā. Vitium enim ſibi oppoſitum non tendat in vilius ipſo appetēte, aut in angelis reſpectu ſpiritualium omnino locū nō habet, aut primum locū habere non potuit: quoniam longè ſimilius eſt naturæ tā excellenti appetere aliquid ſupra ſe q̃ infra, cū etiam omnibus inditum naturaliter uideatur, ad magna tēdere. Vitia autem cætera circa ſpiritualia, aut cōſiſtūt circa nolle, & ſic nō potuerunt eſſe prima, ut odiū & inuidia, & huiuſmodi, aut oriuntur ex affectu ſuperbiæ, vt inanis gloria, & cōſequēter nō poſſunt eſſe prima. Nec obſtat appetitus ad delectabile vt ſic, quē obijcit Sco. Tum, quia ſicut delectabile non poteſt eſſe primum appetitum: ſed appetitus delectabilis ſequitur naturaliter appetitū cōuenientis: ſicut ipſa delectatio eſt quies in bono conuenienti coniuncto, ita prima deformitas in appetitu alicuius obiecti, non eſt deordinatio appetitus delectabilis, ſed illius boni ad qđ cōſequitur rō delectabilis. Tū, quia inordinata affectio ad delectabile, nullū ſpeciale vitium conſtituit: ſed ſpectat ad eadem uitia q̃ reſpiciunt illa bona delectabilia. Ita q̃ inordinata affectio ad delectari in cibo, in potu, in venereis, in honoribus, in poteſtate, in diuitijs, in ſciētia, & in alijs, non ſpectāt ad vnum uitium, nec quælibet earū cōſtituit ſeorſum aliquā ſpeciē vitij: ſed ſingulæ ad illas vitij ſpecies pertinent, q̃ obiecta, puta poteſtatē, ſcientiā, potum, cibum &c. inordinate reſpiciunt: quemadmodum per oppoſitum ordinatē delectari in aliquo bono nō conſtituit unam aut plures virtutes: ſed eſt conditio ſequens ſingulas. Iuſtus enim ordinatē delectatur in bono ad alterū. Tēperās uerò in bono ſenſibili moderato, & ſic de alijs. Vnde ponere luxuriam uelut uitiū generale ad delectabile vt ſic, uoluntarium uidetur. Et q̃ dicitur de inordinata concluſionis geometricæ delectatione, reſpōdetur, q̃ ſpectat ad illud uitium, ad q̃ ſpectat ratio boni apprehenſi fundantis delectabile quicquid ſit illud: non enim cōtingit aliter delectari. Tū, quia ipſemet Scotus fatetur, q̃ ſi excellentia appetit, appetitus talis delectabilis ad ſuperbiā, nō ad luxuriā ſpectat. Ex hoc.n. habeo duo. Primò, id quod aūt dictū eſt, ſ. q̃ inordinata affectio alicuius delectabilis ſpectat ad idem uitiū ad qđ ptinet inordinata affectio ſui fundamēti: ſicut inordinata affectio ad delectari in excellētia, ſpectat ad inordinatū appetitū excellētiæ, qa ad ſupbiā. Scdò, q̃ appetitus beatitudinis nō fuit luxuria, ſed ſupbia, qa fuit appetitus inordinatus excellentiæ, ppriæ: qm̄ beatitudo eſt ſtatus oium bonorū aggregatione pfectus, & ſic appetēdo beatitudinē, appetijt primò excellētiā, in qua plurimū conſiſtere credimus beatitudinē. Et præterea

D. 1001.

mari impedimētū boni affectati p angelū malū, niſi inquantū affectauit excellētiā ſingularē: q̃ qdē ſingularitas p alteri⁹ excellētiā ceſſat. Et ideò poſt peccatū ſupbiæ, cōſecutū eſt in angelo peccāte malū inuidiæ, ſm̄ qđ de bono hoīs doluit: & etiā de excellētia diuina, ſm̄ qđ eo G Deus cōtra volūtatē ipſius diaboli vtitur in gloriam diuinam.

Ad primvm ergo dicendū, q̃ dæmones nō delectātur in obſcęnitatibus carnaliū peccatorū, quaſi ipſi afficiantur ad delectationes carnales. Sed hoc totū ex inuidia ꝓcedit, q̃ in peccatis hominum quibuſcunque delectantur, inquantum ſunt impedimenta humani boni.

Ad II dicēdū, q̃ auaritia, ſm̄ H qđ eſt ſpeciale peccatū, eſt immoderatus appetitus rerum tēporaliū, q̃ veniūt in vſum vitæ humanæ, quæcūq; pecunia ęſtimari poſſunt: & ad iſta nō afficiunt dęmones: ſicut nec ad delectationes carnales. Vn̄ auaritia ꝓpriè ſumpta, ī eis eſſe non pōt. Sed ſi auaritia dicat̄ omnis immoderata cupiditas habēdi qđcunq; bonū creatū, ſic auaritia cōtinet̄ in ſupbia q̃ ē in dæmonibus. Ita verò cū quadam paſſione ē, ſicut cōcupiſcētia. Vn̄ ipſā in dæmonibus eſſe nō pōt niſi metaphoricè. Accidia verò eſt q̃dam triſtitia, qua homo reddit̄ tardus ad ſpirituales actus ꝑ ꝓ corporalē laborē, qui dæmonibus non cōpetit. Et ſic patet q̃ ſola ſupbia & inuidia, ſunt purè ſpiritualia peccata, q̃ dæmonibus cōpetere poſſunt: ita tamen, q̃ inuidia non ſumatur ꝓ paſſione: ſed pro uoluntate renitente bono alterius.

Ad III dicendū, q̃ ſub inuidia & ſuperbia, prout in dæmonibus ponuntur, comprehenduntur omnia peccata quæ ab illis deriuantur.

F nulla maior excellentia ipſa fœlicitate eſt, quæ omnis appetibilis excellentiam ſummumq; gradum in ratione ſua claudit, alias beatitudo vltimi finis rationem non haberet.

¶Ad id verò quod obijcitur ex alio capite, dr̄, q̃ bonū aliquod appeti, non ſeruata ſuperioris regula, dupliciter cōtingit, ſ. per ſe, i. q̃ ꝑ ſe deſpiciat ſuperioris regulā. Alio mō ex conſequēti, ſeu ꝑ accidens. Et primo mō infertur ſuperbia, cuius proprius actus eſt cōtemptus ſuperioris: ſecūdo mō cōmune eſt cæteris vitijs digredi à diuina regula.

¶Ad primū contra ſecundā cōcluſionē dr̄, q̃ procul dubio aſpernari ſuperiorē, ꝑ ſe cōuenit ſuperbię & cæteris ex conſequenti. Sed quia tale per ſe cōtingit dupliciter, ideò uniuerſaliter loquēdo, tribus modis fit ſuperioris regulæ cōtēptus. Primo obiectiuè, & modaliter ſimul. Et in hoc cōſiſtit ſupremus gradus ſupbiæ, qui eligit nō ſubijci Deo & vt res electa, & vt modus ipſi⁹ electionis, nāq; ipſa met electio nō regulat̄ diuina illa regula. Scdō fit modaliter & ex cōſequenti, & in hoc conſiſtit auerſio cæterorum peccatorū mortalium, quoniam dum tendunt ad ſua obiecta, concomitatur auerſio à diuina regula. Tertiò fit modaliter & per ſe, & in hoc conſiſtit ratio ſuperbiæ, dum ad ſecundum ſe bona tendit ſuperbè. Ex eo namq; q̃ talis appetitus eſt ad bonum, ſequitur, q̃ ex obiecto non redundet deformitas in actu, ac q̃ hoc non comitatur auerſio. Et ex eodem patet, q̃ auerſio tunc non concurrit obiectiuè tanquam res electa. Ex eo verò q̃ in bona I ſuperbè tendit, ſequitur q̃ ibi interueniat non ſubiectio diuinæ regulę ut modus ipſius appetitionis, & q̃ uoluntariè ibi interueniat talis modus: alioquin peccatum non eſſet. Et ſi his adiungas, q̃ non eſt paſſione, aut ignorantia, aut infirmitate hic adueniens modus, reſtat vt per ſe inueniat̄ nō ſubiectio illa. & ſic auerſio eſt p ſe voliti: nō ut obiectū uolitionis: ſed ut modus eiuſdē. & hoc mō fuit peccatum angeli, ſuperbia. Nec requiritur ad per ſe uolitū, ut priuatiuum modum electionis, q̃ ſit cognitum actu, quoniam hæc eſt conditio uoluntarij obiectiuè: ſed ſufficit q̃ potuerit cognoſcere & uitare illud, ſi uoluiſſet, & uoluntariè non utatur eius oppoſito. ſ. regula. Cum ergo dicit S. T. q̃ ſuperbia eſt auerſio per ſe, ex hoc q̃ non vult Deo & eius regulæ ſubijci: intelligendum eſt obiectiuè, uel modaliter. Sufficit enim ad peccatum ſuperbiæ, q̃ non per aliud, ſed merè uoluntariè aſpernetur quis diuinam regulam ut modū ſuæ electionis, id eſt purè & voluntariè eligat non vtens diuina K regula. & ad hoc ſufficit in intellectu inconſideratio regulę. Et quoniam hæc omnia cōcurrunt in peccato angeli, vt ex dictis patet, ideò optimè dictum eſt, q̃ peccatum fuit ſuperbia. Ad ſecundum dicetur inferius in articulo ſequenti.

¶Ad ſecundum dubium dicitur, q̃ cum amare ſit uelle bonū alicui: non video quomodo poſſet eſſe amor amicitiæ ſiue ad ſe, ſiue ad alterum purus, id eſt abſq; aliqua cōcupiſcentia. Amicū enim amare, eſt uelle eum habere ad minus ea quæ habet, & ſimiliter amare ſeipſum, eſt ſibi uelle ſeipſum ad minus. Vn̄ ſuperius cum author quæſiuit quomodo angelus amet ſe, ꝑ tanto dixit amare ſe naturaliter vel electiuè, ꝑ quāto aliquod bonum ſibi naturaliter vel electiuè vult. Et propterea ad quæſitū dicendum eſt, q̃ quæſtio ſupponit falſum, q̃ angelus amet ſe pura amicitia. talis enim amor non videtur poſſibilis. Et tertiò, ſi admitteret̄, oporteret mōſtrare, quomodo abſq; digreſſione ad concupiſcētiā aliquam peccatū eſſet. Ex parte namq; obiecti, peccatum non eſt, ex parte verò modi amādi peccatū non

nō video, niſi q̄a nimis ſe amaret. Quod ad hoc reducit̄, q̃ aliquid ſibi vult, q̃ ei non conuenit, qđ eſt cōcupiſcere, puta q̃ ūi ſe amet, ut non curet de diuina beatitudine: hoc.n. eſt velle ſibi ſufficientiā ad beatitudinē. Vn̄ diſtingui pōt, non curando de veritate membrorū in rerum natura, q̃ amor amicitiæ ad ſeipſū dupliciter cōtingit. Vno mō ſ. ſua puritate, & ſic non fuit primū pctm̄ angeli. Alio mō, vt rō eſt cōcupiſcendi ſibi aliquid, & hoc mō primū pctm̄ angeli fuit ex nimio amore ſui: ſed ille nimius amor ex hoc primo habuit rōnē exceſſiui, q̃ fuit rō cōcupiſcendi ſibi beatitudinē ſupra ſe. Et p hoc patet rńſio ad fundamentū Scoti diſtinguēdo, q̃ inordinatā concupiſcētiā ꝓuenire ex inordinata amicitia contingit dupliciter. Primō quòd illa amicitia in ſe abſolutè ſit mala, & ex eius malitia fiat mala cōcupiſcētia, & hoc mō nō contingit in ꝓpoſito. Alio mō q̃ ſimul & vna numero in ordinatione vtriuſq; deformetur, ed vnū ſit rō alteri⁹. Nec prius natura vnū ſit deforme q̃ alterū, ſed ſi quaſi prius origine forma liter: ita q̃ amicitia nō vt prior in ſe, ſed vt rō cōcupiſcēdi ſit primò mala & inordinata, qa ſ. eſt inordinata rō concupiſcendi. Et ſic accidit in peccato angeli: ac p hoc primū eius pctm̄ fuit amor, vnus & idem numero concupiſcentiæ & amicitiæ, ſi tamen amor dici debet appetitus ardui.

¶Ad tertiā dubitationē breuiter dr̄, q̃ rō S.T. nō affert ſolā ſingularitatē p rōne inuidiæ: ſed totū cōiūctū. ſ. excellētiā ſingularē, & ꝓpterea ex vtroq; eorū pōt ſumi rō inuidiæ. Vn̄ & ipſe dolorē de excellētia humana tulit ex ſingularitate: dolorē verò de excellētia diuina, tulit potius ex excellētia appetita, eſt.n. ꝓpriū eſt dolere de pāre depriment̄. Et p hoc patet rńſio ad obiecta.

Peccatū per ſuum. 322

SVPER QVÆST. LXIII. ART. III.

S. Bona. 2. ſ. d. 5. q. 2. a. 1.	*Scot. 2. ſ. d. 6. q. 1.*
Marro. 2. ſ. d. 4. 5. q. 3.	*Egid. 2. ſ. d. 5. q. 1. a. 2.*
D. Bon. d. 5. a. 1. q. 2.	*Cap. 2. d. 4. q. 1. con. 1.*
Bannes a. 3.	

Titulus clarus eſt.

¶In corpore tria principaliter facit. Primò ꝓponit cōcluſionē reſponſiuā q̃ſito ī cōi affirmatiue. Scdo in ſpāli oſtdit quale fuit primū pctm̄ angeli. Tertio, oſtendit hoc, idē in ſcdario eius pctō. E

¶Quo ad primum concluſio eſt: Angelus peccauit appetēdo eſſe vt Deus.

¶Quoad ſcdm, quatuor principaliter dicit, tractās tria mēbra reſultantia ex diſtinctione & ſubdiſtinct̄ōe huius appetibilis. ſ. eſſe ut Deus. Diſtinguit̄ a.n. in modū æqualitatis, & aſſimilationis. Et hic ſubdiſtinguitur penes aſſimilationem in eo, quo natū eſt aliquid aſſimilari, & penes aſſimilationē eius in quo nō pōt aliquid aſſimilari. ſ. penes cōicabile & in cōicabile illi creaturæ. & ſic reſtant tria mēbra diſcutiēda. Et primò, iuxta primū quidē ponit cōcluſionē negatiuā, Angelus nō appetijt eſſe vt Deus per æqualitatē. Et ꝓbat eā dupliciter, primo ſic. Impoſſibile naturaliter cognitū nō eligitur ab appetiente, cuius virt⁹ cognoſcitiua nullo habitu aut paſſione, impeditur. Sed eſſe vt Deus per æqualitatē reſpectu primæ electionis angelicæ eſt huiuſmodi, ergo. Patet minor, quia primū peccatū non ꝓceſſit ab aliqua talis paſſio. Secundo ſic. Vnicuiq; ineſt naturale deſideriū

Articvlvs III.

Vtrū diabol⁹ appetierit eſſe ut Deus.

Ad tertivm ſic proceditur. Vr̄, q̃ diabolus nō appetierit eſſe ut Deus. Illud.n. q̃ non cadit in apprehenſione, nō cadit in appetitu: cū bonū apprehēſum moueat appetitū vel ſēſibilē, vel rōnalē, vel ītellectualē, in ſolo.n. hm̄oi appetitu cōtingit eē pctm̄. Sed creaturā aliquā eſſe ſ equalē Deo nō cadit in apprehēſiōe: īplicat.n. cōtradictionē, qa neceſſe ē finitū eē īfinitū, ſi ęquat̄ īfinito. Ergo, angel⁹ ñ potuit appeterē eē vt De⁹. B

¶2 Prǽt. Illud qđ ē finis naturę, abſq; pctō appeti pōt. Sed aſſimilari Deo eſt finis in quē tēdit naturalr̄ q̃libet creatura. Si ergo angelus appetijt eē ut Deus C nō ꝑ ęqualitatē ſed ꝑ ſiītudinē videt̄ q̃ in hoc non peccauerit.

¶3 Prǽ. Angelus in maiori plenitudine ſapię cōdit⁹ ē q̃ hō. Sed null⁹ hō niſi oīno amēs, eligit eſſe ęqualis angelo nedū Deo: qa electio nō eſt niſi poſſibiliū, de quibus eſt conſilium. Ergo multò minus peccauit angelus appetendo eſſe vt Deus.

Sed contra eſt qđ dr̄ Iſaię. 14. c. ex pſona diaboli: Aſcēdā ī cęlū & ero ſiſis altiſſimo. Et Au. *dicit ī lib. de q̃ſtiōibus vet. teſt. q̃ elatiōe iſſat⁹ voluit dici De⁹.

Respon. Dicēdū, q̃ angelus abſq; oī dubio peccauit appetēdo eſſe vt Deus. Sed hoc pōt intelligi dupliciter. Vno mō ꝑ ęquiparātiā: alio mō, ꝑ ſiītudinem. Prīo qdē mō, nō potuit appetere eē vt Deus: qa ſciuit hoc eē impoſſibile naturali cognitiōe nec primū actū peccādi ī ipſo ꝓceſſit vel habitus, vel paſſio ligās cognoſcitiuā ipſius virtutē * vt in particulari deficiēs eligeret impoſſibile, ſicut ī nobis interdū accidit. Et iō dato: q̃ eſſet poſſibile, hoc eēt cōtra naturale deſideriū: eſt.n. vnicuiq; naturale deſideriū ad cōſeruādū ſuū eē. qđ nō cōſeruaret̄ ſi trāſmutaret̄ in alterā naturā. Vn̄ nulla res q̃ ē ī iferiori gradu naturæ, pōt appetere ſuperioris naturę gradū, ſicut aſinus ñ appetit eē equus: qa ſi trāsferet̄ ī gradū ſuperioris naturæ, iā ipſū nō eēt. Sed in hoc imaginatio decipit̄: qa .n. hō appetit eſſet in altiori

A ad conſeruandum ſuum eſſe, ergo contra naturale deſiderium cuiuſq; eſt appetere gradum altioris naturæ. ergo impoſſibile eſt quòd angelus inferior appetat eſſe æqualis Deo, aut etiā angelo ſuperiori. Prima conſequentia probatur, primo ex eo quòd eſſe in gradu naturæ ſuperioris, habet neceſſario annexum non eſſe ſubiecti appetentis. Deinde excluditur obiectio, qua quis poſſet dubitare de hoc, ex appetitu quem experimur in nobis ad habendas conditiones aliarum naturarum & conſiſtit excluſio in hoc, quòd appetitus iſte, eſt ad conditiones accidentales, quas nobis volumus ſaluis ſubſtantijs, & non ad ſubſtantiales q̃as imaginatiò nō diſcernens inter hæc, q̃ñq; fallat̄. Scdò, tractās mēbra ſubdiſtinctionis in cōi, oſtēdēs q̃uoſ eis accidit pectū, in altero quidē, q̃ eſt ſcdm totius diſtinctionis membrū ex parte modi: in altero vero ex parte obiecti appetiti. Tertio, in ſpeciali iuxta hæc mēbra rñdet q̃ſito vna cōcluſione disiunctiua. Angelus peccauit appetendo eſſe vt Deus, quo ad hoc, quòd eſt quieſcere in naturali ſibi fine, vel quo ad hoc, quòd eſt habere beatitudinē illam ſuper naturalē uirtute propria. Et declarat primā partem pertinere ad tertium membrū, diſtinguēdo p- D pria Dei. duo. ſ. nulli ſubeſſe ſimpliciter, & excludēdo hoc ab appetitu angeli, qa implicat nō eſſe appetētis, & nulli ſupnaturali ſubeſſe fini, & hoc appetijt. Scda vero pars Anſel. authoritate firmat. Quarto, reducit partes ambas ad tertiū mēbrū, qa ſcda pars videbatur magis ptinere ad ſcdm. Tertio principaliter quo ad ſecundarium peccatum angeli. Angelus ſecundario peccauit appetendo aſſimilari Deo in principatu ſuper alia, quia id quod eſt per ſe, prius & cauſa eſt eius, quod eſt per aliud.

¶Circa primā concluſionē dubiū occurrit dupliciter, primo circa primā rōnem, deinde circa ſecundam. Scotus.n. in 2. diſt. 6. q. 1. multipliciter probare nitit̄, q̃ voluntas perfecta poteſt eſſe reſpectu impoſſibiliū. Tum, quia odio habēs Deū, vult ipſum nō eſſe. ex 3. Rhetoricor. Tū, qa voluntas pōt vti fruendis & frui vtendis, apud Aug. lib. 83. q. ac p hoc, pōt frui ſe ac per hoc uelle ſibi ſummum bonum & ten et iſta vtim a ſequela: quia eiuſdē rōnis eſt, velle ſibi frui paſſiuè, & ſummā bonitatē, qm̄ ſola ſum E ma bonitate fruibilis eſt. Tū, qa voluntas ſcdm vtrūq; actū amādi. ſ. amore amicitiæ & concupiſcentiæ, habet ſoſdem pro obiecto. Propterea ſoluēs rōnē S.T. diſtinguit q̃ electionis nomine, duo poſſumus intelligere. ſ. vel actū voluntatis efficacē. i. cōſequētem concluſionem conſilij, & talis non pōt eſſe impoſſibilium, vel actum voluntatis conſequentem plenā apprehenſionem obiecti, & talis poteſt eſſe impoſſibilium.

¶Secūdū dubiū eſt contra ſecundā rōnē, ab eodē ibidē motū, eo q̃ rō illa dupliciter deficit. Primo, quia volūtas pōt velle antecedens abſq; volitione cōſequētis, queadmodū & intellectus pōt intelligere vnū ſine alio. Scdò deficit, qui ſecus eſt de uolūtate ordinata, & ſec⁹ de inordinata. hæc.n. pōt acceptare antecedens abſq; cōſequēti intrinſeco vel extrinſeco, q̃uis illa non poſſit. Vt quoq; mihi aliū pāt defectū. Nā rō ſupponit id, qđ eſt cōtra deſideriū naturale nō poſſe appeti, cum tā cōſtet hoc nō eſſe verū, niſi loquēdo de ꝑ ſe appetibili. Cōtingit.n. p accidēs, velle cōtra naturale deſideriū, vt patet in interficientibus ſe.

Q. 113. a med. t. 4.

Conclu. 10

d 310

113 25

¶Ad

gradu quantū ad aliqua accidē talia, ꝙ poſſunt creſcere abſque corruptiōe ſubiecti: æſtimat ꝙ poſſit appetere altiorē gradū naturæ, in quē puenire nō poſſet, niſi eē deſineret. Manifeſtū eſt āt, ꝙ Deus excedit angelū, nō ſm aliqua accñtalia: ſed ſm gradū naturæ: & ēt vnꝰ angelꝰ aliū. Vñ impoſſibile eſt, ꝙ vnus angelus īferior appetat eſſe æqualis ſuperiori, nedū ꝙ appetat eſſe æqualis Deo. Appetere āt eſſe vt Deus p ſſitudinē, contingit dupliciter. Vno mō quātū ad id, in quo aliqd natum eſt Deo aſſimilari. & ſic ſi aliqs quātū ad hoc appetat eē Deo ſſis, ñ peccat, dūmō ſſitudinē Dei, debito ordine appetat adipiſci, vt. ſ. eā à Deo hēat. Siqs āt appeteret ſm iuſtitiā eſſe ſſis Deo, quaſi ppria virtute, & ñ ex virtute dei, peccaret. Alio verò mō pōt aliqs appetere ſſis eē Deo quātū ad hoc ī quo nō natꝰ eſt aſſimilari ſicut ſiqs appeteret creare cęlū & terrā: qđ ē ppriū Dei: ī quo appetitu eēt pctm̄. Et hoc mō diabolus appetijt eē vt Deꝰ, nō vt ei aſſimilaret quātū ad hoc qđ ē nulli ſub eē ſimpľr. qa ſic ſuū nō eſſe appeteret, cū nulla creatura eſſe poſſit, niſi p hoc, ꝙ ſub Deo eſſe participat. Sedꝫ ī hoc appetijt eē ſſis Deo qa appetijt vt finē vltimū beatitudinis id ad ꝙ virtute ſuę naturę poterat puenire: auertēs ſuū appetitū à beatitudine ſupnaturali, q̄ eſt ex gr̄a Dei. Vel ſi appetijt vt vltimū finē illā Dei ſſitudinē, quæ dat ex gr̄a, voluit hoc hēre p uirtutem ſuę natu-

¶Ad euidentiam horum ſciendum eſt primò, ꝙ cum obiectū F voluntatis ſit bonū cognitū, & boni rō abſq; exiſtere aut inexiſtere, nec eſſe, nec intelligi poſſit, oportet vt volibile duas hēat conditiones. Prima eſt ordo ad exiſtere aut inexiſtere. ſ. ꝙ ſit aut in ſit actu vel potentia. Scda eſt, apprehenſio eius vera vel falſa, qm̄ nihil differt, eſſe aut apparere bonum vt dr̄ in 2. ph. Et ex hoc manifeſtè ſequitur, ꝙ ſcdm primam operationē intellectus purā, nunquam præſentat appetibile, qm̄ illa non intelligit rem in ordine ad eſſe. Sequit̃ ēt, ꝙ volibile vt ſic, cōplexū quid ſonat nō abſtrahens à poſſibili & īpoſſibili. Qđ āt bonitō ab exiſtēi nō abſtrahat, patet tūm ex eo, ꝙ nullus appetit ſapientiā aut iuſtitiā abſolutē: ſed eā eſſe aut ineſſe ſibi vel alteri: Tūm ex eo, ꝙ ōis amor ſi eſt amicitiæ, tendit ad rem amatam, quia eſt: ſi cōcupiſcentiæ, vt ſit ſimpliciter vel ſcdm qd: Tūm ex eo, ꝙ in mathematicis non inuenitur bonū, quia abſtrahunt à cauſis conferentibus eſſe. Sciendū eſt ſcdō, ꝙ tā impoſſibile q̄ appetibile aliquid dr̄ dupliciter ſ. p ſe & p accidēs. Impoſſibile p ſe vocat̃, nō ꝙ hic aut nunc, aut pp talem hypotheſim, eſt impoſſibile: ſed ſimpliciter eſt impoſſibile. Per accidēs vero, ꝙ redditū eſt impoſſibile ex aliqua ſuppoſitione. Appetibile aūt p ſe & p accñs qd dicat̃, manifeſtū eſt. ¶His ſtantibus dico tria. Primò ꝙ impoſſibile per ſe, nō eſt per ſe appetibile. Secundò, ꝙ impoſſibile per ſe, poteſt appeti per accidens. Tertiò, ꝙ impoſſibile per accidens, poteſt appeti p ſe. Et ab hoc tertio inchoādo, declarat̃ ex continua in nobis experiētia. Quilibet. n. ſecluſa fide, de oīpotentia Dei, & reſurrectione mortuorum, & immortalitate aīæ, mortuo filio deſiderat eius vitam, & totaliter perdito ac abſciſo membro, deſiderat corporis integritatem, & alia hmōi quæ ſupponuntur impoſſibilia, per accidens tñ qm̄ hic aut nūc reddita ſunt hæc impoſſibilia, quemadmodum deſiderans aliquod peccatum non fuiſſe. Secundum verò ex Dei odio manifeſtatur: odientes. n. eum non ſolum volunt hoc impoſſibile per accidens. ſ. ipſum vt punitorem non eſſe: ſed volunt hoc impoſſibile per ſe. ſ. ipſum qui punit, non eſſe. Sed hoc appetunt per accidens: pro quanto illius non eſſe, apprehenditur cōiunctum alicui appetibili apparenti, & cōuenienti odientibus eum. Primum autem eſt per ſe notū, qm̄ impoſſibile per ſe ſcdm ſeipſum nec habet rationē entis, nec non entis, quia implicat contradictoria, & conſequēter non pōt ſub propria ratione appeti. Et ſic, cum hoc qđ eſt me eſſe æqualē Deo, ſit impoſſibile per ſe non poteſt eſſe per ſe appetibile. Et ſi hic obijcias, ꝙ hoc eſt naturaliter cognitū & euidens angelo, in quo paſſio locum habere nō potuit, cōſequens eſt, ꝙ non potuit hoc appetere. Et ex dictis patet reſpōſio ad obiecta primi dubij. Nā prima obiectio, de odio Dei, nihil aliud cō K cludit, niſi ꝙ per accidēs appetunt odientes Deum, illum non eſſe, quod non eſt inconueniens. Secunda quoque aut nihil infert, aut idem. ſ. ꝙ per accidens appetitur impoſſibile. Nihil quidem, quia ex ſcire ſe, non ſequitur niſi velle ſe eſſe ſummū bonū ſibi, & nō ſummum bonum ſimpliciter. Idem āt, qm̄ patet ſe eſſe ſibi ſummum bonum, non niſi conſequenter & per accidens appeteretur. Tertia obiectio, & aſſumit falſum, qa amicitia nō eſt ad inanimata, vt dr̄. 8. Eth. et ſupponit falſum. ſ. ꝙ ens incomplexum vt ſic, ſit concupiſcibile. Et ſubſumit falſum. ſ. ꝙ hoc. ſ. creaturā eſſe æqualem Deo, ſit ens quoddam, cum implicet contradictoria, & conſequenter nec non ens. Solutionem autem Sco. non oportet aliter infringere, quia ex dictis patet, quod diſtinctio illa locum habet reſpectu impoſſibilium per accidens tantum, loquendo de appetitu per ſe.

¶Ad obiectionē aūt Scoti cōtra ſcdm dubiū, breuiter dicitur ꝙ nec voluntas ordinata, nec deordinata, poteſt velle antecedens & non conſequens, ſi neceſſaria ſequela eſt cognita, & loquitur de velle ſiuè principaliter, ſiuè ex conſequenti, per ſe vel p accidēs. Alioquin, quilibet excuſaretur à peccato, dum vellet antecedens. ſ. bonū delectabile & non conſequens. ſ. deformitatem annexam. Vndē implicat, ꝙ aliquis velit epiſcopatum, & ſciat ipſi neceſſario annexum ſacerdotiū & ſaltem ex conſequenti non velle illud.

¶Ad vltimam autem obiectionem dicitur ꝙ ratio S. T. non ſupponit illud: ſed ſupponit ꝙ ſermo ſit de primo peccato angeli, quòd nec ignorantia, nec paſſione poteſt excuſari, & ad obiectum ad quod natura appetentis incentiuum præbebat, oportuit terminari. Conſtat. n. ꝙ natura ſecluſis ignorantia & paſſionibus, non impelli etiam per accidens ad eius per ſe primo oppoſitum. ſ. non eſſentia. Concl. l

¶Circa concluſionē reſpōſiuam affirmatiuē, dubium duplex occurrit. Primò, circa expreſſe hic dicit, ꝙ angelus primo peccauit appetendo beatitudinem finalem ex propria virtute: ſed hoc eſt quoddam malum ſecundum ſe reſpectu angeli. ergo peccauit ex parte rei electæ, & appetijt non ſolum male, ſed malum: cuius oppoſitū in articulo primo fuit dictum probatur minor, quia ſi loquimur de beatitudine ſupernaturali, conſtat quòd illa ex uirtute creata habenda, eſt appetibile malum. Et ſi loquimur de beatitudine naturali, conſtat quòd quieſcere finaliter in illa, nō ſit malum reſpectu naturæ creatæ in puris naturalibus: imo eſt eius optimū: nec poſſet vlteriorē appetere, quia nullius alterius notitiam haberet, eſt tamen in ſe malum reſpectu naturæ, cui reuelatione gratia oſtenſus eſt vlterior finis: cui declaratum eſt à conditore, quod ordinata eſt ad hūc vlteriorem I finem &c. Secundū dubitatur: quia ex concluſione S. T. habet̃ oppoſitum præmiſſarum. Qm̄ ex hoc habet̃, quod angelus appetijt impoſſibile, qm̄ habere finalem beatitudinem ex propria virtute, eſt quoddam impoſſibile, & non ſolū malū. Et de beatitudine quidē ſupernaturali, patet ex dictis in. q. 12. De beatitudine verò naturali, patet ex immutabilitate ordinis diuinæ ſapientiæ, qa ſtatuiſſe ſe manifeſtauerat angelis & oēm intellectualem naturam in finem ſupernaturalem, tanquam vltimū, ordinaſſe, & non in naturalem.

¶Ad primum horum dr̄, ꝙ obiectum appetitus angelici cū peccauit, ſuit ſecundum ſe bonum, & non malum: ſed modus tendendi in illud fuit malus, quia electio illa, diuinæ regulæ ordine deſtituta fuit. Cum autem dicitur, quòd appetijt finalē beatitudinem uirtute propria, interpretandum eſt, ꝙ beatitudo ſit res appetita, & vis naturæ ſit modus appetendi, non aūt conditio aliqua rei appetitæ. Quia ex illo modo negatiuo, immò priuatiuo, ſcilicet, deſtitutione regulæ diuinæ, quo deformata eſt electio angeli, ſequuta eſt modus, ſ. quòd naturaliter voluit habere. Ex hoc enim, quod voluit & nō ſupernaturaliter, ergo naturaliter. Vndè ſi appetijt beatitudinem ſupernaturalē, quia appetijt illam, & non ſecundum ordinem diuinæ miſericordię. Et ſi ergo conuincitur quòd appetijt illam ex virtute naturæ. Et ſi appetijt beatitudinem naturalem, vt vltimam ſimpliciter, fuit hoc modo, quia appetijt beatitudinē vt rem appetitam, & qa non ordinauit illam in beatitudinem ſupernaturalē, conuincitur appetijſſe vt vltimam, & conſequēter finalem beatitudinē ex virtute naturæ, quia habet eam ex vi naturæ. Omnis ergo cōditio maliſicans talem appetitionē ex parte modi appetendi, & nō obiecti appetio, ſe tenet formaliter. Quāuis ex conñi & implicitè ex modo redundet in obiectum, propter quā redundantiam, vtuntur doctores tali modo loquēdi ex parte obiecti. Iſta enim redundantia nihil officit propoſito, quia & conſequens eſt non prætermittens, & quia implicitè inuentæ ſunt ibi iſtæ conditiones

rę, nō ex diuino auxilio ſm Dei diſpōnē. Et hoc cōſonat dictis Anſel.* ꝙ dicit, ꝙ appetijt illud ad quod perueniſſet, ſi ſtetiſſet. Et hæc duo quodamō in idē redeūt: qa ſm utrumq; appetijt finalē beatitudinem per ſuā uirtutē habere, quod eſt pprium Dei: quia uero quod eſt p ſe, eſt principiū & cā eius quod eſt p aliud: ex hoc ēt cōſecutū eſt ꝙ appetijt aliquem principatū ſuper alia habere. In quo etiam puersè uoluit Deo aſſimilari.

Et per hoc patet reſponſio ad omnia obiecta.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum aliqui dæmones ſint naturaliter mali.

AD QVARTVM ſic proceditur. Vr, ꝙ aliqui dæmones ſint C naturaliter mali. Dicit. n. Porph. vt Aug. introducit 10. de Ciuit. Dei.* ꝙ eſt quoddam genus dæmonum natura fallax, ſimulās Deos, & aīas defunctorum. Sed eē fallacē, ē eē malū. Ergo aliq dæmones ſūt naturaliter mali.

¶2 Prętereà. Sicut angeli ſunt creati à Deo, ita & hoīes. Sed aliqui hoīes ſunt naturaliter mali: de quib. dr̄ Sap. 17. Erat eorū malitia naturalis. Ergo & angeli aliqui pñt eſſe naturaliter mali.

¶3 Prę. Aliqua aīalia irrōnalia hñt quaſdam naturales malitias: ſicut uulpes naturaliter eſt ſubdola: & lupus naturaliter eſt rapax, & tñ ſunt creaturę Dei. Ergo & dęmōes, licèt ſint creaturę Dei, pñt eē naturaľr mali.

SED CONTRA eſt, quod Dion.* dicit 4. cap. de di. no. ꝙ dęmones non ſunt naturaliter mali.

RESPON. Dicendū, ꝙ omne E quod eſt, inquantū eſt, & naturā hēt aliquā, in bonū aliquod naturaliter tēdit, utpote ex principio bono exiſtens. quia ſemp effectus conuertit̃ in ſuū principium. Contingit autē alicui bono particulari, aliquod malum eſſe adiūctū, ſicut igni cōiungitur hoc malū, quod eſt eſſe conſumptiuū aliorū. Sed bono vſi nullū malum pōt eſſe adiunctū. Si ergo āliqd ſit, cuius natura quodā ordinet̃ in aliquod bonū particulare, pōt naturaliter tēdere in aliquod malū, nō inq̄tū malū, ſed per accidēs, inq̄tū eſt cōiūctū cuidā bono. Si uerò aliqd ſit, cuius natura ordinet̃ in ali- D quod bonū, ſm cōem boni rōnē, hoc ſm ſuā naturā non pōt tendere in aliquod malū. Manifeſtū eſt aūt, ꝙ quælibet natura intellectualis, hēt ordinē in bonum vſe.* quod pōt apprehēdere, & quod eſt obiectū uolūtatis. Vñ cū dęmones ſint ſubſtantię intellectuales, nullo modo poſſunt habere inclinationē naturalē in aliquod quodcunque malum.* Et ideò non poſſunt eſſe naturaliter mali.

AD PRIMVM ergo dicēdū, ꝙ Aug. ibidē reprehēdit Porphy. de hoc, quod dixit, ꝙ dæmones erat naturaľr fallaces: dicēs eos nō eſſe naturaľr fallaces, ſed ppria uolūtate. Porph. aūt hac rōne poſuit dæmones eſſe natura fallaces: qa ponebat dæmones eſſe aīalia hñtia naturā ſenſitiuā. Natura aūt ſenſitiua ordinatur ad aliquod bonū particulare, cui pōt eſſe coniūctū malū. Et ſm hoc, aliq̄ inclinationē naturalē hr̄e poſſunt ad malū p accidens tamen, inquantum malum eſt coniunctum bono.

AD SECVNDVM dicēdū, ꝙ malitia aliquorum hoīum pōt dici naturalis, vel pp conſuetudinē quę eſt altera natura, uel pp naturalē inclinationē ex parte naturæ ſenſitiuæ ad aliq̄ inordinatā paſſionē, ſicut qdā dicunt̃ naturaľr iracūdi uel cōcupiſcētes. nō āt ex parte naę itellectualis.

AD TERTIVM dicēdū, ꝙ aīalia bruta ſm naturā ſenſitiuam hñt naturalē inclinationē ad quædā particularia bona, quib. coniuncta ſunt aliqua mala, ſicut vulpes ad quęrendū victū ſagaciter, cui adiungit̃ doloſitas. Vñ eſſe doloſum nō eſt malū uulpi, cum ſit ei naturale, ſicut nec eſſe furioſum eſt malū cani: ſicut Dion.* dicit 4. c. de di. nomi.

conditiones poſitiuæ & non explicitè. Et quia ex parte illius pri A mi modi, ꝙ ſi primo conſtituit rōnem pctī, oritur, & non ex parte obiecti illius. Et per hoc reſponſio patet ad obiectionem, factam in præcedenti art. quia eodem mō exponēdū eſt, angelum appetijſſe excellentiam ſingularem interpretatiuè implicitè, & conſiſter ad modū appetendi. Ex eo. n. ꝙ ſic aduertēs appetijt ſingularitate, conuincit̃ appetijſſe per excluſionē cōſortij nonis eā alijs: in habendo ſummā excellentiā ex miſericordia noluit. n. in hoc eā alijs conuenire.

¶Ad ſecundū dubiū dr̄ dupliciter. Primò ꝙ S. T. dicit, ꝙ impoſſibile non pōt appeti vt res appetita. Ex dictis aūt nunc, patet ꝙ res electa non ſolum poſſibilis, ſed bona fuit. Impoſſibilitas conſequitur modū appetendi, ut patet ex dictis. Secundò dicitur, ꝙ quo ad beatitudinē ſupernaturalē fuit per accidēs volitū impoſſibile p ſe, & non fuit per ſe volitum: quo ad beatitudinē naturalē u ſi nalē, dr̄ & ꝙ hoc eſt impoſſibile per accidens ex ſuppoſitione. ſ. ſuperadditi ordinis ſupernaturalis, & nihilominus fuit ēt volitum per accidēs ex cōſequēti &c.

¶Circa dicta S. Tho. aduerte duo. Primò, ꝙ cum dr̄ angelū appetendo beatitudinē naturalem, appetijſſe aſſimilari Deo, in eo in quo non eſt natus aſſimilari, ppea, qa ſolus Deus hēt naturale pro beatitudine: intelligendū eſt, ſcdm ordinē iā ſtatutum à diuina ſapientia, à qua oēs creaturæ beatificabiles, q ſunt ſolæ intellectuales, ordinatæ ſunt, vt obiectum beatitudinis diuinę habeantur pro vltima beatitudine. Et non eſt intelligendum abſolutè ſecundū ſolas rerū naturas, qm̄ ſi nō ſuperadditus eſſet à Deo ordo ille ſupernaturalis, quælibet intelligentia vltimū naturale abſq; pctō haberet pro beatitudine vltima: hoc. n. modo philoſophi poſuerūt eam illa beata.

¶Secundo aduerte, ꝙ pctm̄ angeli rōnabilius ponitur in appetitu quieſcendi in naturali beatitudine, q̄ in appetitu volendi ſupernaturalē abſque mīa. Tūm, quia ille appetitus eſt ā gelo naturalis, & natura magis impellit ſuperbū ad illud q̄ ad hoc, ut & in nobis experimur, dum ſuperbè vellemus in nobis quieſcere, diuina Deo relinquēdo. Et hæc opinio, iudicio meo placet S. T. cuius ſignū hanc ſimpliciter poſuit, aliā uerò ſub cōditionali. Et ſic Anſel. interpretādus eſt ꝙ illud ad quod perueniſſet, nō facit demōſtrationē perſonalē, ſed ſimplicē. ſ. demōſtrat beatitudinē vltimā & nō hāc vel illā. Cōſtat. n. ꝙ ſi ſtetiſſet, ad vltimā beatitudinem peruniſſet.

SVPER Q. LXIII. ART. IIII.

Ferr. 3. cont. c. 107.
Aegid. 2. ſ. d. 3. q. 1. ar tic. 2.
Idem d. 34. q. 1. ar. 1. & 2.
D. Bon. d. 3. ar. 1. q. 1. 298
Tho. Arg. lib. 2. ſen. d. 34. art. 1.
Alb. Mag. 2. diſt. 3. ar ticu. 13. Concl. m

TItulus clarus eſt. ¶In corpore una concluſio reſſiua negatiuē. Dęmones nō ſunt naturaliter mali. Probat̃ ſic. Inclinati ex natura ad bonū uniuerſale, nō inclinant̃ ad malū. ergo nec ſubſtātiæ intellectuales. ergo nec dæmones. ergo nō ſunt naturaliter mali. Antecedēs probat̃ & declaratur ſimul, oſtendēdo modū, cām, & conditionē inclinationis naturalis ī malū. Modus eſt per accidens, qm̄ nulla natura ordinat̃ p ſe in malū: ſed in bonū, quia ex bono principio eſt, & uniuerſaliter effectus in ſuā cōuertit̃ cauſam. Cauſa eſt cōiunctio mali alteriꝰ cū proprio bono, ad quod per ſe tēdit, patet exēplo. Conditio eſt particularitas boni, ad qđ per ſe inclinat̃ natura. Patet, quia particulari bono pōt aliud bonū cōtrariari: ac p hoc, malū illius huic coniungi, & econuerſo, uniuerſali aūt bono cū oīs boni rōnē contineat, impoſſibile ē alicuius malū cōiūgi. Ex his manifeſtè patet antecedens. Et nota diligēter, ꝙ nō diximus particularitatem boni eſſe cām mali: ſed cōditionē boni fundātis malū, qa nō eſt opus. oē alicuius malū eſſe particulare bonū. Prima conſtia patet. Appetitus intellectiuus natura-

Marginal notes: *Idem* 2. *eodem de caſu diaboli habetur praeterea*. — Porrò per rationem. 323. 2. d. 2. q. 4. art. 2. cor. Et 3. cō. c. 109. ubi 111. Et malo. q. 16. arti. 2. — *12. 4. p. 4. circa me.* — *c. 4. par. 4. parti à medio.* — 302, 318

turaliter Inclinatur in bonum ut ſic quia non eſt minor intel-lectu præſentante: ſed adæquat ipſum. Secunda patet, quia dæmones ſunt intellectualis naturæ. Tertia patet ex terminis.

ſta, neq; eſt per ſe nota, neque cum aliqua probatione aſſumpta, & ideo vi uoluntaria. Obſtat tertio Scot. in 2. diſt. 2. q. 1. ſic. In cauſa ſecunda ſunt duo, perfectio quam hēt ab agēte, & defectus quidā. ergo operatio incipiens cū eſſe rei pōt in duas cauſas reduci, ſ. in authorē naturæ, quo ad ſubſtantiam, & in defectum ſecundæ cauſæ quo ad conditionē defectuoſā ...

SVPER QVÆST. LXIII. ART. V.

S. Bon. 2. ſ. d. 4. q. 3. art. 1. — *Scot. 2. ſ. d. 4. q. 1.*
Ricar. 2. ſ. d. 4. q. 1.
Duran. 2. ſ. d. 4. q. 1.
Aegid. 2. ſ. d. 3. q. 1. ar tic. 2.
D. Bon. d. 3. q. 2. ar. 1.
Capr. 2. d. 4. q. 1. cont. 4. & d. 5. q. 1. cō. 1.

Titulus clarus eſt.
¶ In corpore tria principaliter iuxta tres opiniones quas tractat. In prima opinione tria dicit. Primū ipſa opinio, ſ. quòd fuit malus in primo inſtanti ...

ARTICVLVS V.

Vtrum diabolus fuerit malus in primo inſtanti ſuæ creationis per culpā propriæ uoluntatis.

AD QVINTVM ſic ꝓcedit. Vr, ꝙ diabolus in primo inſtāti ſuæ creationis fuerit mal⁹ ꝑ culpā propriæ uoluntatis. dicitur. n. Ioan. 8. de diabolo: Ille homicida erat ab initio.

¶ 2 Præt. Secundū Aug. 1. ſuper Gen. ad lit. Informitas creaturæ nō ꝓceſſit formationē tpe, ſed origine tm̄. Per cœlū aūt ꝙ legit primo creatū: vt ipſe dicit in 2. lib. intelligit natura angelica informis. Per hoc aūt, ꝙ dr̄ ꝙ Deus dixit, Fiat lux, & facta eſt lux; intelligit formatio eius ꝑ cōuerſionē ad verbū. ſimul ergo natura ange. creata eſt, & facta eſt lux. Sed ſimul dum facta eſt lux, diſtincta eſt à tenebris. ꝑ quas intelligunt angeli peccātes. Ergo in primo inſtāti ſuæ creationis quidā angeli fuerūt beati, & quidam peccauerunt.

¶ 3 Præt. Pctm̄ opponit merito. Sed in primo inſtāti ſuę creationis aliqua natura intellectualis pōt mereri, ſicut aīa Chriſti, vel ēt ipſi boni angeli. Ergo & dæmones in primo inſtanti ſuæ creationis potuerunt peccare.

¶ 4 Præt. Natura angelica uirtuoſior eſt, q̄ natura corporea. Sed res corporalis ſtatim in primo inſtāti ſuæ creationis, incipit hr̄e ſuā operationem, ſicut ignis in primo inſtāti quo gn̄atus eſt, īcipit moueri ſurſū. Ergo & angel⁹ in primo inſtanti ſuæ creationis potuit operari. Aut ergo habuit operationē rectā, aut nō rectā. ſi rectā cū grām habuerit, ꝑ eā meruerūt beatitudinē. In angelis aūt ſtatī ad meritū ſequit p̄miū, vt ſ. dictū eſt. Ergo fuiſſent ſtatī beati, & ita nūq̄ peccaſſent. ꝙ eſt falſū. Relinquit ergo ꝙ in primo inſtāti nō rectē operādo peccauerūt.

SED CONTRA eſt, ꝙ dr̄ Gen. 1. Vidit Deus cuncta q̄ fecerat, & erāt valdē bona. Inter ea autē erant ēt dæmones. Ergo & dæmones aliquando fuerūt boni.

RESPON. Dicēdū, ꝙ qdā poſuerūt, ꝙ ſtatī dæmones in primo inſtāti ſuæ creationis mali fuerūt, nō qdē ꝑ naturā, ſed ꝑ pctm̄ ꝓpriæ voluntatis: qa ex quo eſt fact⁹ diabol⁹, iuſtitiā recuſauit. Cui ſniæ, vt Aug. dicit 11. de Ciu. Dei, q̄ſqs acquieſcit, nō cū illis hæreticis ſapit, i. Manichęis, q dicūt, ꝙ diabol⁹ hēt naturā mali. Sed qa hęc opinio authoritati ſcripturæ cōtradicit: (dr̄. n. ſub figura pricipis Babylonis de diabolo, Iſa. 14. Quō cecidiſti Lucifer q mane oriebaris? & Ezec. 28. In delicijs paradiſi Dei fuiſti, dr̄ ad diabolum ſub ꝑſona regis Tyri) iō à magiſtris hęc opinio tāq̄ erronea rōnabiliter reprobata eſt. Vn̄ aliq dixerūt, ꝙ angeli i primo inſtāti ſuę creationis peccare potuerūt, ſed nō peccauerūt. Sed hæc opinio ēt à qbuſdā improbat ea rōne: qa cū duę operationes ſe cōſequunt, impoſſe vr̄, ꝙ in eodē nūc, utraq; operatio terminet. manifeſtū eſt aūt, ꝙ peccatū angeli fuit operatio, creatione poſterior: terminus autē creationis eſt ipſū eſſe angeli: termin⁹ uerò operationis pcti eſt, ꝙ ſunt mali. Impoſſe ergo vr̄ in ꝙ primo inſtāti quo angelus eſſe cępit, fuerit malus. Sed hęc rō non vr̄ ſufficiens. hēt. n. ſolū locum in motibus tēporalibus, qui ſucceſſiuè agunt. ſicut mot⁹ localis ſequit ad alterationē, nō pōt in eodē inſtāti terminari alteratio & localis motus. Sed ſi ſunt mutationes inſtātaneæ, ſic, & in eodē inſtāti pōt eſſe terminus primæ & ſcdæ mutationis: ſicut in eodē inſtāti in quo illuminat luna à ſole, illuminat aer à luna. Manifeſtū eſt aūt, ꝙ creatio eſt inſtātanea, & ſimiliter motus liberi arbitrij in angelis: nō. n. indigent collatione & diſcurſu rōnis, vt ex ſupra dictis patet. Vn̄ nihil ꝓhibet, ſic & in eodem inſtanti eſſe terminum creationis, & terminum liberi arbitrij. Et iō aliter dicēdū eſt, ꝙ impoſſibile fuit angelū in primo inſtāti peccaſſe ꝑ in ordinatū actū liberi arbitrij. Quiuis. n. res aliqua in primo īſtāti quo eē incipit, ſic īcipere poſſit operari: tn̄ illa operatio q̄ ſic incipit cū eſſe rei, eſt ei ab agēte à quo hēt eſſe ſicut moueri ſurſū ineſt igni à gn̄ante. Vn̄ ſi aliqua res hēat eſſe ab agēte deficiēte qd̄ poſſit eſſe cā defectiua, actionis poterit in primo īſtāti i quo incipit eſſe hēre defectiua operationē: ſicut ſi tibia, q̄ naſcit clauda ex debilitate ſeminis, ſtatī incipiat claudicare. Agēs āt ꝙ angelos in eſſe ꝑduxit. ſ. Deus, nō pt eſſe cā pcti. Vn̄ nō pōt dici ꝙ diabolus. in primo inſtanti ſuæ creationis fuerit malus.

AD PRIMVM ergo dicēdū, ꝙ ſicut Au. dicit 14. de Ciuit. Dei: cū dr̄ ꝙ diabol⁹ ab īitio peccat nō ab initio ex quo creatus eſt peccare putādus eſt: ſed: ab initio peccati, ſcilicet quia nunquam à peccato ſuo receſſit.

AD II. dicendū, ꝙ illa diſtinctio lucis & tenebrarū, ſcd̄m qd̄ ꝑ tenebras pctā dæmonū itelligunt: accipiēda eſt ſm Dei p̄ſcietiā. Vn̄ Au. dicit 11. de ciuit. Dei ꝙ ſolus lucē ac tenebras diſcernere potuit, qui potuit ēt priuſq̄ caderēt, p̄ſcire caſuros.

AD III. dicēdū, ꝙ qcqd eſt in merito, eſt à Deo. et iō in primo inſtāti ſuæ creationis angelus mereri potuit. Sed non eſt ſiſis rō de peccato, vt dictū ē.

AD IIII. dicēdū, ꝙ Deus nō diſcreuit inter angelos ante auerſionē quorūdā & cōuerſionē aliorū, vt Aug. dicit 11. de ciuit. Dei. et iō oēs i grā creati in primo inſtāti meruerūt. Sed quidā eorū ſtatim impedimētū p̄ſtiterūt ſuę beatitudinis ꝑcedēs meritū mortificātes. et iō beatitudine, q̄ meruerūt ſūt priuati.

ARTICVLVS VI.

Vtrum aliqua mora fuerit inter creationem & lapſum angeli.

AD SEXTVM ſic ꝓcedit. Vr, ꝙ aliqua mora fuerit inter creationē & lapſū angeli: dr̄. n. Ezech. 28. Ambulaſti pfect⁹ in vijs tuis à die cōceptiōis tuę donec inuenta eſt iniquitas in te. Sed ambulatio, cū ſit motus cō...

... natiuitate. Et per hoc patet reſpōſio ad confirmationem: quoniam non eſt par ratio, quòd primus actus ſit naturaliter ſe habentibus. Vndè obiectio de cauſalitate Dei in fieri & cōſeruari, nihil facit ad propoſitum, qm̄ hæc ſunt per accidens.

¶ Ad dubiū aūt ex authoritate Aug. occaſionatū, breuiter dicitur, ſuſtinendo dictum Aug. à S. T. ratificatum, ꝙ, vt patet ex dictis & ex litera, tenentes angelum peccaſſe, aut potuiſſe peccare ex libertate voluntatis, non deducuntur ad hoc ꝙ Deus ſit malus: ſed ex communi ſuppoſitione ꝙ Deus ſit optimus, & ꝙ non ſit cauſa peccati aliquo pacto, arguūtur ignorantiæ, ꝙ. ſ. ignorent naturam appetitus intellectualis. Ex ignorantia enim, quod primus motus uoluntatis eſt naturalis, arguuntur, & non ex ſuſpecta in Deo malitia. Vndè expreſſè San. Tho. ſupponit eum aduerſarijs oppoſitum Manichææ hæreſis, & coaſſumpta propoſitione metaphyſicali, non ducendo ad impoſſibile: ſed oſtenſiuè concludit intentum, ut patet in formatione corporis.

¶ Ad obiectionē primam contra concluſionem, nō oportet aliter reſpondere, quia in litera habetur. Ad ſecūdam uerò negatur ſecunda pars conſequentis, quoniam, ut ex dictis patet, in primo inſtanti rō naturæ determinabat ad rectitudinē, nō ſic ita ad rectitudinē ꝙ nō ad oppoſitū. Determinat. n. natura ad amādū Deū vt finē, & naturæ actorē, & ſeipſum, & ad ſicienter ſe amādū ita ꝙ nō ad oppoſitū, quod in primo actu ſaluari debet. Sed fuit liber quo ad exercitiū actus, quia nō neceſſitat voluntas angeli neceſſitate naturæ ad eliciendū hūc actū in primo inſtanti, quia ſi exeat in actū, ad actū naturæ conſonū naturali neceſſitate determinata ſiuunde operatio illa fuit ſua, & conſequenter potuit eſſe meritoria. Non potuit aūt volūtas libera circunſtantiā deformitatis apponere, qa ad rectitudinē eius determinata eſt à natura. Omiſſionē aūt actus, q̄uis potuiſſet incurrere, alioquin libertas nulla fuiſſet, nō tn̄ potuit omiſſionis pctm̄ incurrere, qm̄ pctm̄ omiſſionis rōnē uoluntariæ declinationis ꝓincludit: ac ꝑ hoc, actū uoluntatis nō rectū hēt neceſſā rio annexū. Iā aūt dictū eſt, ꝙ uolūtas angeli determinata naturaliter eſt ad rectitudinē primi act⁹, & ꝓpea eadē rōne ñ potuit i primo īſtāti pctm̄ eē omiſſionis, qua nō potuit eē cōmiſſionis.

¶ In rñſione ad quartū, occurrit dubiū in ſeq. art. tractandum.

SVPER QVÆST. LXIII. ART. VI.

Aegid. 2. ſ. d. 3. q. 1. ar. 3. — *Alex. de Alef. 2. p. q. 109.*
Capr. 2. d. 4. q. 1. con. 5. — *Bannes art. 6.*

Titulus clarus eſt.
¶ In corpore tria facit. Primò vtramque opinionē refert & comparat:

rampara. Secūdò, radices primæ, tertiò, radices ſecūdæ ponit. F ¶ Quo ad primum duo dicit. ſ. opiniones, & negatiua. ſ. nō fuit mora, præfert, ex authoritate, & ex probabilitate rei in ſe. Quo ad ſcdm duas radices ponit. ſ. angelū, prupiſſe in actū lib. arb. in primo inſtāti, & q̄ fuit creatus in gr̄a. Ex his. n. adductio tertio illo fundamēto, ſ. q̄ per vnū actū p̄gūt ad beatitudinē ſequit, q̄ ſtatī beatitudinē accepiſſēt, niſi ſtatim ſpediſſent.

¶ Quo ad tertiū dicit, q̄ quocū ı, horū duorū negato, ſequitur oppoſitū. vbi aduerte, q̄ licèt ēt negato, tertio fundamento, & cōceſſis duob. poneret mora inter creationē & caſū, vt Sco. negat: tñ q̄a hoc fundamētū tertium ex philoſophiæ principijs euidēter ſequitur, nō cōnumerauit illud S. T. cū illis duobus, de qb⁹ diuerſæ ſubſtinēt opiniones.

¶ Hoc in loco occurrit dubiū magnū valde, q̄a ſcdm inſtans fuit liberta tis & meriti, ita q̄ liberū ſuit oīb. immediatè poſt creationis inſtās mereri & demereri. ergo erāt oēs viatores. ergo nullus tūc fuit beatus. Et ſic falſum eſt primò, q̄ angeli creati in gr̄a, & merētes in primo inſtanti ſtatim beatitudinē accepiſſent niſi &c. Falſum eſt ſecundò, q̄ per vnū vnū actum meritorium ad beatitudinē veniāt, q̄a vnū oēs habuerūt. Repugnat & tertio, q̄ via angelorū, una meritoria aut demeritoria operatione expleat, & in poſſit poſt illam impedimentum præſtari: hæc ſunt quę hanc S. Th. doctrinam difficilem reddunt.

¶ Ad hæc breuiter dicendum eſt, q̄ ut appar et ex quolibetis S. T. quolibeto 9. ar. 8. via angelorum ex duobus inſtantibus integratur. Sed alterum ita eſt via, q̄ non terminus. Alterum verò eſt ſimul uia & terminus. via, inq̄ū eſt ex libero arbitrio, Terminus, inquātū conſummatū à Deo per fundit gratia. Quēadmodū in conuerſione pctōris ad Deū, idē inſtās eſt conuerſionis & infuſionis gratiæ. Et uniuerſaliter quēadmodū in inſtantaneis ſimul eſt fieri, & factū eſſe. Eſſe igit̄ ſcdm inſtās libertatis & meriti, dupliciter intelligi pōt. primo modo, ut uiæ diſtinctæ cōtra terminū. & ſic negatur. Alio mō, ut in termino uiæ. & ſic cōcedit. Eſſe aūt in termino, ſtat cum libertate, merito & beatitudine, qm̄ actus ille ut inchoat ex lib. arb. & gratia, meritorius eſt. In quātū verò cōplet per gloriā, beatitudo eſt. Et ſic uerificant cōia dicta, & q̄ ſtatim poſt primū actū beatitudinē acceperint, & q̄ per unū tm̄ actū meritoriū peruenerint ad beatitudinē, unū. ſ. vt uiam, cum quo ſtat q̄ exigatur alter vt terminus. Et ſic ſtat q̄ poſt unum ut uiam, poſſit impedimentū præſtari, per alterum ut terminum. Via. n. pura in uno conſiſtit: ſed aggregatum ex uia & termino ex duobus actibus meritorijs, & inſtātib. ſtat. Et hæc eſt reſolutio ultima. Sed contra hoc ſunt obiectiones multæ Scoti in 2. di. 5. in reſponſione ad q̄ō. moram in di. 4. & duo dicta S. T. impugnat. Primum eſt, q̄ in ſecundo inſtanti ſimul fuit meritū & præmium. Quia meritum præcedit duratione præmium, ut ex rōne præcedete probatū fuit, ex rōne gratię perfectæ, & imperfectæ ſecundum ſtatum. Secundum eſt, quod in ſecundo inſtanti quidam poſuerunt obicē. Quia merentes uſque ad nūc præmiationis, in illo nunc præmiati ſunt: ſed oēs per te meruerunt vſque ad nunc præmiationis, quia vſque ad ſecundum nunc, quod apud te eſt nunc præmiationis: ergo oēs præmiati ſunt, & ſic nulli⁹ peccauit. Maior probat̄. Tū, quia in nūc premii non ſunt amplius in via, ponēt ei aūt obicē ſunt in via. Tū, q̄a hō in ... in termino inſtanti ... me-

tis non poteſt demereri, aut obicem ponere quin præmietur: meruit enim, ut daretur ſibi tunc impecabilitas. Minor autem eſt tua, ſuppoſito quòd via omnium angelorum fuerit æqualis ſcilicet in duobus inſtantibus ſeu mo rulis apud te.

¶ Ad primum rñdetur, q̄ meritum dupliciter contingit vię p̄ræ, & ut termini. & q̄ meritū puræ vię p̄cedit duratione præmium. ſed meritum ut in termino, poteſt eſſe ſimul cū pmio. Nec ſequit, q̄ ſimul ſit gratia perfecta & imperfecta: ſed q̄ ſimul ſit termin⁹ gratię imperfectę, & gratia perfecta. Meritum n. quēadmodū dupliciter contingit. ſ. ut in via, & ut in termino ita infert imperfectionē gratiæ, vel ut in uia, vel in termino. Et ppter ex ratione meriti rōnabiliter infertur, quod merēs prius duratione meruit, quàm præmiatus eſt, vt hic intulit S. T. Non tamē infertur, quod nullum inſtans præmij. Ex eo. n. quòd meritum oporteat eſſe in termino uiæ, & in via, neceſſe eſt duratione præcedere præmium, & gratiā eſſe imperfectam ſecundū ſtatum. Ex eo verò, q̄ poſt meritū viæ, ſequitur meritū termini, neceſſe eſt ſimul eſſe meritum illius inſtantis cū præmio, & eſſe terminū gratię imperfectæ. Et ſic ſalua pace, minus benè intellectus eſt S. Tho. ab his, qui dixerunt doctrinam S. Thom. in ſumma hac non eſſe eam, quam in quolib. tradiderat. Iam enim apparet, hanc doctrinam ſine illa non poſſe ſaluari, veruntamen diligēter aduerte, quòd licèt in ſua opinione hic & ibi non diſcrepet, quia utrobique tenet duplicem actū meritoriū cōcurriſſe. Alterum ut uiam duratione præcedentem præmium: alterum vt terminum natura tantum præcedētem. In hoc tamē diuerſitas quædam eſt, quod ubi non reputauit falſam opinionem dicentem unum tantum fuiſſe actum meritorium, illum. ſ. qui in termino fuit, & nullum præceſſiſſe meritorium ut in via, eā tamen opinionem hic reputauit falſam, dum in q. præcedente expreſſè uoluit, meritum præcedere duratione præmium. Nec hoc eſt mirum conſiderāti, quòd continuū intellectus ſtudio ſui perficitur. Tota tamen illa doctrina, quam pro rationabilitate illius opinionis adduxit, ſimpliciter admittenda eſt, & applicanda ad meritum in termino. Ideo. n. ſic diligenter illā eſt proſecutus, quia ſuam opinionem illa egere doctrina uidebat, cuius ſignum eſt, q̄ argumenta in oppoſitum ſoluit ex illa doctrina. Et tamē conſtat, q̄ ipſe per ſe illam opinionem elegerat ibidem. Et conſtat etiam, q̄ mos eius & omnium, niſi aliud ſpecificetur, eſt reſpondere ad argumenta ſecundum propriā ſententiæ opinionem. Quia ergo uidebat argumenta illa cōmunia eſſe & ſuę & illi opinioni, ideò ex doctrina vtrique communi, reſponſiones conſtauit communes, & hęc benè nota.

¶ Ad ſecundum uerò dr̄, q̄ merēre vſque ad nunc præmiationis contingit dupliciter, excluſiuè & incluſiuè. Et hoc quidam modo uerum eſt, quòd præmiantur: ſed non primo modo. Et ad primam probationem in oppoſitum dicitur, quòd in nunc præmiationis ſunt in termino vię, & poſſunt ponere obicem tanquā id termino uiæ exiſtentes. Ad ſecundam uerò dicitur, q̄ in termino uię hominis conſumatur meritum cuiuſque. Nec videtur uerum, q̄ tunc ſit impecabilis: ſed quilibet eſt liber ut in termino vię exiſtens, quemadmodum de angelo dictum eſt.

¶ In reſponſione ad tertium, dubium eſt nō paruū. Quia hęc videtur illi manifeſtam repugnantia, ſ. quod actus vnus angeli fit primus,

*Hom. 1. ſ Ezechie le, aliquātulū ante medium tom. 2.

tinuus, requirit aliquam morā. Ergo aliqua mora fuit inter creationē diaboli, & ei⁹ lapſū.

¶ 2 Prę. Orig.* dicit, q̄ ſerpēs antiqu⁹ nō[h] ſtatim ſ. pectus & ventre ſuū ambulauit. Per q̄ intelligitur eius pctm̄. Ergo diabol⁹ nō ſtatim poſt primum inſtans ſuæ creationis peccauit.

¶ 3 Prę. Poſſe peccare,[i] cōe eſt hōi & angelo. Fuit aūt aliqua mora inter formationem hōis & eius peccatum. Ergo pari ratione, fuit aliqua mora inter formationē diaboli & eius pctm̄.

¶ 4 Prę. Aliud inſtans fuit in quo diabolus peccauit ab inſtanti in quo creatus fuit. Sed inter qlibet duo[k] inſtantia, cadit tp̄s mediū. Ergo aliqua mora fuit inter creationem eius & lapſum.

*li. 11. de Ciui. Dei, ca. 15. parum ante mediū tom. 5. Conclu. m

Sed contra eſt, q̄ dr̄ Io. 8. de diabolo, q̄ in ueritate nō ſtetit. Et ſicut Au.* dicit 11. de Ci. dei. oportet ut hoc ſic accipiam⁹ q̄ i veritate fuerit, ſ nō pmaſerit.

Respon. Dicēdū, q̄ circa hoc eſt duplex opinio. Sed[m] pbabilior & ſctōrū dictis magis cōſonās eſt, q̄ ſtatim poſt primū inſtās ſuæ creationis diabol⁹ peccauerit.[n] Et hoc neceſſe eſt dicere, ſi ponat̄ q̄ i primo iſtāti ſuæ creationis, i actū lib. arb. prupperit, & cū gr̄a fuerit creat⁹, ut ſ. dixim⁹.* Cū. n. angeli p unū actū[d] meritoriū ad beatitudinē pueniat, ut ſ. dictū eſt, ſi diabol⁹ in primo inſtāti i gr̄a creatus meruit, ſtatī poſt primū inſtans beatitudinē accepiſſet, niſi ſtatim ipedimetū pſtitiſſet peccando. Si[e] verò ponat̄, q̄ angel⁹ in gr̄a creat⁹ nō fuerit, vl̄ q̄ i primò iſtāti actū lib. arb. nō potuerit hr̄e: nihil phibet aliq̄ morā fuiſſe inter creationē & lapſū.[q]

*q. 62. ar. 5. D. 1000

Ad primum ergo dicēdū, q̄ p mot⁹ corporales, q p tp̄s meſurant, qn̄q; in ſacra ſcriptura intelligunt metaphoricè mot⁹ ſpūales inſtātanei. Et ſic p ambulationē intelligit motus lib. arb. tendentis in bonum.

Ad ii. dd̄m, q̄ Ori. dicit q̄ ſerpēs antiqu⁹ nō a pricipio, nec ſtatim ſ. pectus ambulauit pp primū inſtās, in quo mal⁹ nō fuit.

Concl. F

primus, naturalis, meritorius. Si. n. eſt meritorius ergo eſt informatus gratia, & non ſufficit eſſe habentis gratiam, vt patet. Et rurſus. ergo actualiter vel virtualiter tendit in Deū, vt principium gratiæ, & obiectū beatitudinis ſupernaturalis, quia gratia, ſeu charitas ſua omnia ſic in Deum ordinat. Et quia eſt primus, ergo actualiter tendit in Deū vt obiectum beatitudinis, quia actualiter tendere eſt prius q̄ virtualiter, ſicut uniuerſaliter id qd̄ eſt p ſe prius eſt eo qd̄ eſt p aliud. Cōſtat n. q̄ quęq; actus virtualiter tendens in aliquod, iō virtualiter tēdit, quia manet in eo vis prioris actus actualiter tendentis in illud. Si ſit ē naturalis, ſiuè quo ad exercitiū actus, ſiuè quo ad ſpecificationē. ergo nō eſt meritorius. Et de exercitio quidē patet, quia ſi cu nullo mō actus eſſet liber, & cōſequenter nullo modo meritorius. De ſpecificatione vero deducitur facile, q̄a ſic actus ille ſiſteret ad obiectum naturale. ergo nō tenderet in obiectū beatificum ſupernaturale aliquo modo. ergo non informat̄ gr̄a. ergo non meritorius. Et auget maximè dubitatio, quia S. T. in q. de malo. q. 16. ar. 4. vult, naturalitatem primi actus angelici eſſe talem, vt angelus non potuerit ſimul ferri in obiectum naturale, & ſupernaturale in illo primo inſtanti.

¶ Ad hanc obiectionem di, q̄ ſi uerba S. T. ponderentur, apparet ſolutio difficultatum. In primis, non dixit illum actum angeli eſſe naturalem abſolutè: ſed eſſe naturalem motum in bonum ita q̄ naturalitas, vt prius declaratum eſt determinat actū non ſimpliciter ſed in ordine ad obiectum. Et nunc adiungimus, q̄ determinat actū in ordine ad tale obiectum. ſ. bonum. Vndè intentio S. T. eſt accipiendo naturale vt diſtinguit̄ cōtra liberum, dicere, q̄ primus actus angeli nō fuit totaliter liber, libertate, q̄ nata eſt naturaliter conuenire libero arbitrio creato. ſ. ad bonū & malum: ſed fuit motus naturalis quo ad hoc, q̄ tenderet in bonū, quia nō poterat eſſe malus: et nō quo ad hoc, q̄ terminaretur ad obiectū purè naturale, vt ſic naturalitas determinet actū quo ad ſpecificationē à bono, ſiuè naturali, ſiuè ſupnaturali, & determinet obiectū naturale ſic q̄ nō ad oppoſitum eius, ſ. malū non autem ſic q̄ nō ad aliud quod cūque quia poteſt eſſe ſimul ad aliud non oppoſitū: ſed perficiēs, quale eſt ſupernaturale. Vndè actus primus angeli dupliciter eſt naturalis. Primò, quia tendit naturaliter ſ. nō liberè, in bonum. Secundò, quia tendit neceſſario in obiectum vel purè naturale, puta ſi non habuit gratiam: vel non diſſonum à natura li ſed perfectiuū eius, puta, ſi creatus fuit in gr̄a. Et per hanc diſtinctionem vltimam patet, quomodo intelligēda eſt doctrina S. T. in q. de malo. Quoniam tendere in ſupernaturalia contingit dupliciter. ſ. abſolutè, & vt conformia naturalibus. Tendere in ſupernaturalia abſolutè, eſt tendere in ea indifferenter per hoc benè vel malè &c. Tendere verò in ea vt conformia naturalibus, arctatur ad tendere benè, eo q̄ malum eſt præter naturā. Et quia iam dictum eſt, q̄ angelus in ſecundo inſtā ti liber fuit ad bonum & malum: in primo autē ex natura ad bonum determinatus: eſt conſequens eſt, quòd non potuit tendere in primo inſtanti in naturalia, & ſupernaturalia niſi, vt ſupernaturale eſt perfectio naturalis. Et quòd hęc ſit mens S. T. patet, quia conſtat, q̄ apprehendere naturale & ſupernaturale vt perfectio eſt naturalis ſimul, non includit, q̄ uia abſolutè ſit impoſſibile. Vndè ex hoc, q̄ angelus in primo inſtanti non potuit apprehendere naturale & ſupernaturale abſolutè, optimè ſequitur, quod non potuit peccare tunc, cum oportebat ipſum in naturalia ferri. Cū hoc tñ ſtat, q̄ ſimul potuerit apprehēdere aliquid ſupernaturale vt perfectionē naturalis, eo modo quo finis vlterior, eſt pfectio finis anterioris, ordinati in illum: quēadmodum vniuerſaliter ſimul apprehendere & tendere poſſumus in finem, & in ea quæ ſunt ad finem.

¶ Circa eandem reſponſionem dubiū aliud occurrit. An angeli in primo inſtanti verè & propriè meruerint vitam æternā. Si

*li. 6. Phy. tex. 4. & ſequentibus to. 2.

Ad iii. dicendum, q̄ angelus hēt liberum arbitrium inflexibile poſt electionē.[p] Et iō niſi ſtatim poſt primū inſtās in quo naturalem motū habuit ad bonum, impedimētū beatitudini pſtitiſſet, fuiſſe firmatus in bono: ſed non eſt ſimile de homine. Et ideò ratio non ſequitur.

Ad iiii. dicendū, q̄ inter qlibet duo inſtātia eſſe tp̄s mediū, hēt veritatē inquatū tp̄s eſt cōtinuum: vt pbat̄ in* 6. Phyſ. Sed tñ in angelis, q nō ſunt ſubiecti cœleſti motui, qui primo p tp̄s continuum meſuratur, tp̄s accipit̄ p ipſa ſucceſſione operationū intellectus, vel ēt affectus.

Sic igit̄ inſtans primū in angelis, intelligit̄ rñdere operationi mentis angelicæ, qua ſe in ſeipſā cōuertit p veſpertinā cognitionē, q̄a i primo die cōmemoratur veſpere, ſed non mane: & hæc qdē opatio in oībus bona fuit. Sed ab hac operatione quidā p matutinā cognitionē ad laudē verbi ſunt cōuerſi: qdam verò in ſeipſis remanētes facti ſunt nox, p ſupbiā intumeſcentes, vt Aug. dicit 4. ſup Geneſ. ad lit. Et ſic prima operatio fuit oībus cōis. Sed in ſcd̄a ſunt diſtincti. Et ideò in primo inſtanti oēs fuerūt boni *, ſed in ſcd̄o fuerunt boni à malis diſtincti.

*li. 4. c. 24 in fine, habetur i ſenſu to. 3.

A enim dicitur quòd ſic ergo habuerunt actū dilectionis electiuæ reſpectu ſupernaturalis obiecti beatitudinis. & ſi ſic fuit, cū electio cōuerſi ſit inflexibilis. ergo redditi ſunt oēs impeccabiles, q̄ eſt hæreticum. Si uerò dicitur quòd non, ergo non amauerunt Deū vt obiectum ſupernaturalis beatitudinis. ergo nullo modo meruerūt quod eſt oppoſitum doctrinæ tuæ. Scd̄a conſequentia eſt per ſe nota. quia meritū non eſt niſi p actum charitatis, cuius obiectum cōſtat eſſe Deū vt obiectum ſupernaturalis beatitudinis. Prima verò probat̄, quia aut amauerunt Deum vt obiectum beatitudinis ſupernaturalis dilectione electiua, aut naturali, nō enim datur tertia. Sed non naturali: quia illa non ſe extēdit ſupra obiectum naturale, vt patet, ergo. Si non electiua, nullo modo amauerunt Deum vt obiectum ſupernaturalis beatitudinis, quod erat deducendum.

¶ A hoc reſpōdet̄ dupliciter. Primò, quòd non propropriè meruerunt. Tum, quia S. T. in reſpōſione ad tertium dicit illū motum fuiſſe naturalem. Tum, quia in reſponſione ad quartū expreſſè dicit, q̄ primum inſtans reſpondet operationi, qua mēs angelica conuerſa eſt in ſeipſam. Tūm propter rationē in oppoſitum adductam, quia. ſ. vere meritū eſt actu electiuus. Sed inſufficienter motos eſſe ad hāc opinionem ſic dicentes, tripliciter declaratur. Primo ex eorum falſa ſuppoſitione. credunt enim q̄ angelus in primo inſtanti ad naturalia tantum ſe conuerterit, cum gratia tamē, & ideo meruerit. Quod tñ eſt impoſſibile, quia, ad rationem actus meritorij non ſufficit, quòd ſit actus non malus habentis gratiam ſed exigitur, quòd ſit informatus gr̄a actualiter vel virtualiter: ſicut vniuerſaliter ad rōnem cuiuſque actus ſpectantis ad quemcunque habitum exigitur, q̄ informatus ſit illo habitu: alioquin ex illo habitu nihil haberet quoniā actus nullo alio modo aliquid habet ab habitu niſi per informationem: ſi autem informatus fuit charitate ergo tetendit in obiectum charitatis, quod eſt Deus ſupernaturaliter uidendus. Et ſi ad. unxeris, q̄ primus actus non virtualiter, ſed actualiter, in obiectū charitatis tendit, vt probatum eſt reſtat vt impoſſibile fuerit primum actū meritoriū ad naturalia ſiſtere. Scdò, ex ratione verè & propriè meriti. Nihil. n. aliud exigit, niſi ut de condigno & ſufficiēter quis vitā æternā mereatur: hoc autē omnibus fuit cōe. qm̄ beatitudine quā meruerunt, inquit S. T. fuerunt quidā priuati: ſufficienter ēt meruiſſe intellige vt in uia, nō ut in termino, niſi pſeuerāter uſque in finem. Tertio, ex ſolutione obiectionū: Iam. n. declaratum eſt quomodo motus ille nō fuit naturalis abſolutè, ſed i bonū.

¶ Quod verò in rñſione ad quartū dicit S. T. nihil obſtat: quia ut ibi patet non loquitur de conuerſione angeli in ſe abſolutè. ſed p cognitionē veſpertinam, vt diſtinguitur cōtra matutinā propriè dictam, quę eſt inſo beata. Et intendit, q̄ duo diſtantia attendunt̄ penes duas operationes angelicas, quarū una ſuccedit alteri, & prima eſt veſpertina, ſcd̄a matutina. Sed ſub prima ueſpertina, ſi erāt in gr̄a, cōprehendit̄ oīs cognitio citra beatā, quę eſt ſola matutina, ita q̄ cognitio veſpertina diſtinguit̄ in naturalem & reuelatā. Et ſimiliter oīs conuerſio in ſe & in Deum citra conuerſionem fruitionis. Patet autem hāc eſſe verè mētē litterę. Tū, quia expreſſè loquitur de veſpertina conuerſione, ut diſtinguit contra matutinā. Tū, quia de ſucceſſione ſolicitus erat. Conſtat autem, q̄ quotquot operationes ſimultaneas ponamus, non ponunt in numerum quo ad menſuram durationis: ſed ad unum tm̄ inſtans ſpectant, & ideo non fuit opus multiplicitatem operationis in primo inſtanti explicare. Deſignauit aūt illud magis ab actu naturę. ſ. conuerſionis in ſe quia ille fundamētū eſt omnium & certior. Cū aūt quęrit̄ aut dilectione electiua, &c. reſpondetur, q̄ cum dilectio electiua ſignificet idē q̄ libera dilectio non ſolū quoad exercitium, ſed & quoad ſpecificationē actus, & hęc ſit duplex, diſtinguendum eſt iuxta ſupra dicta ſ & dicedū, q̄ quædā eſt dilectio libera totaliter,

138 427

324

taliter, & quædam non totaliter. Et loquimur de libertate naturaliter conueniente uoluntati creatæ. Illa eſt libera totaliter, q eſt etiam libera ad bonum & malū. Nam hæc libertas nata eſt naturaliter conuenire libero arbitrio creato. Illa verò eſt libera, ſed non totaliter, quæ quamuis ſit indifferēs ad hoc & illud non ſit ad bonum & malum. Vnde angelus dilexit liberè, ſed dilectione electiua, non totaliter in primo inſtāti, quia non poterat ꝓ tūc eligere malum. Qđ uerò dr, ꝙ electio angeli eſt inflexibilis, intelligitur de electione totaliter libera, q̃ non potuit eſſe ante ſcdm inſtās. Poſſet quoq; dici, ꝙ illa dilectio fuit naturalis non angelo abſolutè, ſed habēti gratiam in primo inſtāti ſui eſſe, & tūc operanti, quē ex quo in illo inſtanti non poſſet fieri actus diſſonans à gratia, conſ̃s eſt, ꝙ liberum arbitrium in ſupernaturalibus ſe immiſcet, determinatur ad conformiter gratiæ ſe habendum. Et ſic, quia dilectio naturalis abſolutè nō tēdat ad ſupernaturalia, dilectio tñ naturalis hñtis grām, in primo inſtāti tēdit in ſupernaturale. Et dr̃ dilectio iſta naturalis, quia eſt determinata ad unum ad conforme .ſ. gratiæ ita ꝙ nō ad oppoſitum. Et hæ duæ reſponſiones, in idem redeunt.

¶ Circa prædicta adhuc nō quieſcit intellectus: ſed dubiū conſurgit. Quia ſi angeli oēs in primo inſtanti verè meruerunt p actū dilectionis Dei, vt obiectum eſt beatitudinis ſupernaturalis, ergo in ſecūdo inſtanti non tenebant ad actualiter diligendū actū ſuū in obiectum charitatis: ergo non peccauerunt eligendo bonū nō cum debita ſubiectione ad Deum: ſed aut nō peccauerunt: aut peccauerunt eligendo malum. Prima conſ̃tia probatur, quia præceptū charitatis eſt affirmatiuum, & obligat pro principio ad actualiter amādum, ꝙ conſtat impleri à quolibet hñte charitatē, qa in primo actu in Deū tendit vt ſui ſuorūq; oīum finē, & ſic oīa ſua cōtinua, mō nō repugnēt uirtualiter, cēdunt in obiectū charitatis, uirtute .ſ. primi actus. Secūda verò cōſ̃tia probatur ſic. Eligere bonum abſq; actuali ordinatione ad Deū immediatè poſt primum actum charitatis, non eſt malum, immò eſt actus charitatis uirtualiter. ſed talis fuit actus angeli in ſecundo inſtanti apud S. T. vt patet ex ſupra dictis. ergo malè dictum ſuperius fuit, quòd ſola incōſideratio actualis regulæ diuinæ ad peccatum angeli ſufficit.

¶ Ad hoc dr, ꝙ argū procedit ex malo intellectu dictorū S. Th. Imaginatur nāq; ꝙ primū pctm̃ angeli conſiſtit in ſola omiſſione actualis regulæ. Cum tñ peccauerit faciendo actū contrariū regulæ. Licet.n. ex parte intellectus ſola fuerit inconſideratio, liberū tñ arbitriū cū illa inconſideratione non ſolū elegit ſine illa, ſed contra illam modaliter, ſi obiectū ue ſicut ſi incidēs aliquid abſq; regula, incidat obliq; Actio.n. nō ſolū fit abſq; regula, ſed contra regulā. Patet aūt ſic angelū peccaſſe, qa ſuperbiæ pctm̃ cōmiſit. Superbia.n. cōtrariè opponitur humilitati, & diuinæ regulæ, qui vt Boet. dicit, ſola ſuperbia ſe opponit. Vñ angelus peccans receſſit à uirtualitate charitatis, quā in primo actu habuit volūtariè ſuperbiendo. Poſſet quoq; dici, ꝙ angelus in ſecūdo inſtāti (qa erat primū & vltimū totalis ſuę libertatis ad bonum & malum) tenebatur deliberare de fine vltimo, ſicut hō in principio ſuæ libertatis.

Porrecta per totum.
326
Int. ar. 9. ad 3. Et 2. di. 2. ar. 1. Et 3. cō. c. 109. fin. Et opu. 15. c. 19. Et Ep. 2. & Iob. 40.
*c. 6. & 7. cęle. Hie.

ARTICVLVS VII.

Vtrum angelus ſupremus inter peccantes, fuerit ſupremus inter omnes.

AD SEPTIMVM ſic proceditur. Vr̃, ꝙ ille angelus q fuit ſupremus inter peccantes, nō fuerit ſuprem⁹ inter oēs. Dr̄.n. Ezech. 28. Tu [h] Cherub. extētus & ꝓtegēs, poſui te in mōte ſctō Dei. Sed ordo cherubim eſt ſub ordine ſeraphim, vt Dion.* dicit 7. c. angelicæ hier. Ergo angel⁹ q fuit ſupremus inter omnes. G

¶ 2 Præt. Deus fecit naturā intellectualē ꝓp beatitudinē conſ̃ndā. Si igit angel⁹ q fuit ſuprem⁹ iter oēs peccauit, ſequit ꝙ ordinatio diuina fuerit [h] fruſtrata in nobiliſſima creatura. quod eſt inconueniens.

¶ 3 Præ. Quātò aliqd magis inclinat in aliqđ, [h] tātò min⁹ pōt ab illo deficere. Sed angel⁹ qtò eſt ſuperior, tātò magis iclinat in Deū. Ergo minus pōt à Deo peccando deficere. Et ſic videt, quòd angelus qui peccauit, nō fuerit ſupremus inter omnes, ſed de inferioribus. H

SED CONTRA eſt, qđ dicit Grego.* in ho. de Centū ouib. ꝙ prim⁹ angel⁹ q peccauit, dū cunctis agminib⁹ angelorū ꝓlatus, eorū claritatē traſcenderet, ex eorū cōparatione clarior fuit.

*Ho. 34. in Euan. ante me.

RESPON. Dicēdū, ꝙ in pctō ē duo cōſiderare .ſ. ꝓnitatem ad peccādū, & motiuū ad peccandū. Si ergo cōſiderem⁹ in angelis ꝓnitatē ad peccandū, minus vr̃ ꝙ peccauerint ſuperiores angeli, q̃ inferiores. Et ꝓp hoc Damaſ.* dicit, ꝙ maior eorū, q peccauerunt, fuit terreſtri ordini ꝓlatus. Et vr̃ hæc opinio conſonare poſitioni Platonicorū, q̃ Aug. recitat in li. de Ciuit. Dei, † octauo & decimo. Dicunt.n. ꝙ oēs dij erāt boni: ſed dæmonū, qdā boni, qdā mali. deos noīantes ſubſtātias ītellectuales, quæ ſunt à globo lunari ſuperi⁹: dæmones verò ſubſtantias intellectuales, q̄ ſunt à globo lunari inferi⁹, ſuperiores hoīb. ordine naturæ. Sed eſt abijciēda hæc opinio tanq̄ à fide aliena: qa tota creatura corporalis adminiſtratur à Deo ꝑ angelos, vt Aug. dicit 3. de Tri.* Vñ nihil ꝓhibet dicere, inferiores angelos diuinit⁹ diſtributos eſſe ad adminiſtrādū inferiora corpora, ſuperiores verò ad adminiſtrādū corpora ſuperiora, ſupremos verò ad aſſiſtēdū Deo. Et ſcdm hoc, Damaſ.† dicit, ꝙ illi q ceciderunt, fuerūt de iferiorib. In quorū ēt ordine, aliq boni angeli ꝑmāſerūt. Si uerò cōſideret motiuū ad peccādū, mai⁹ inuenit in ſuperiorib. q̄ in inferiorib. Fuit.n. dęmonū pctm̃ ſupbia, vt ſ. dictū eſt.* cui⁹ motiuū eſt excellētia, q̄ fuit maior in ſuperiorib. Et iō Greg.† dicit, ꝙ ille [m] q peccauit, fuit ſuperior iter oēs. & hoc vr̃ ꝓbabilius. [n] qa pctm̃ angeli nō ꝓceſſit ex aliqua ꝓnitate, ſed ex ſolo lib. arb. Vñ magis ur̃ cōſiderāda eſſe rō q̄ ſumit a motiuo ad peccādū. [p] Nō eſt tñ inde alii opinioni ꝑiudicādū, [q] qa ēt i principe iferiorū angelorū potuit eē aliqđ motiuū ad pcādū. I

*Li. 2. c. 4.
†Li. 8. c. 6. & 7. & li. 10. cap. 9. 10. & 11. tom. 5.
*Li. 3. de Trin. c. 4. & 5. to. 3.
†De fide Catho. li. 2. cap. 4.
*Ar. 2. huius quæſt.
†Greg. ... in ... contra.

AD PRIMVM ergo dicēdū, ꝙ Cherubin interpretat plenitudo ſciæ, ſeraphin interpretant ardētes, ſiuè incēdētes. Et ſic patet, ꝙ cherubin denominat à ſcia q̄ pōt eſſe cū mortali pctō: [r] Seraphin verò denominat ab ardore charitatis, q̄ cū pctō mortali eſſe non pōt. Et iō primus angelus peccās, nō eſt denominatus ſeraphin, ſed cherubin.

AD II. dicendum, ꝙ diuina intentio nō fruſtratur, nec in his qui peccant, nec in his, qui ſaluantur. Vtrorumque.n. euētum K

SVPER Q. LXIII. ART. VII.

Ferr. 3. cont. c. 110. Aegid. 2. ſ. d. 6. q. 1. ar. ... D. Bonā. 6. ar. 1. q. 1. Duran. d. 6. q. 1. Bannez. art. 7.

Titulus clarus eſt. ¶ In corpore quatuor. Primò radices duas diuerſimodè opinādi: ſcdō opinionem Damaſceni penes primā radicē tenet: tertiò, opinionē Gregorij penes ſecūdā. quartò, cōparat eas adinuicē, & opiniones quā radicum. ¶ Quo ad primū radices ſunt ꝓnitas ex parte peccātis, & motiuū ex parte obiecti. ¶ Quo ad ſcdm quatuor dicit. Primò, opinionē ꝙ de inferiori ordine fuerit mali & ꝙ maior inter prælatus terreſtribus fuit primus ex prima radice. Secundò, quid ſuperficietenus ſupponere videt hæc opinio ſecundū Platonicos. Tertiò, reprehendit illud ſuppoſitum. Quartò, oſtēdit quō pōt benè intelligi opinio Da. & omnia clara ſunt. ¶ Quo ad tertium, ex ſecūda radice, & ꝙ ſuperiores peccauerūt & ꝙ ſupremus peccantium erat ſupremus ſimpliciter. ¶ Quo ad quartū, cōparat opiniones ex radicibus quo ad probabilitatē, & dr ſecunda probabilior, quia radix melior. Et quo ad falſitatem, & dicit ꝙ non ꝓpterea prima iudicanda eſt falſa quia etiam in his habet locum ſecunda radix, omnia clara.

Contr.
178

Deus ꝓcognoſcit, & ex utroq; hēt gloriā, dū nos ex ſua bonitate ſaluat, illos ex ſua iuſtitia punit. Ipſa uerò creatura intellectualis dū peccat, à fine debito deficit. Nec hoc eſt icōueniēs i quacunq; creatura ſublimi. Sic.n. creatura itellectualis iſtituta ē à Deo, ut i ei⁹ arbitrio poſitū ſit, agere ꝓp fin.

AD III dicēdū, ꝙ quātacūq; iclinatio ad bonū fuerit i ſupremo angelo, tñ ei neceſſitatē nō inducebat. Vñ potuit ꝑ liberū arbitriū, eam nō ſequi.

Porrecta per totum.

SVPER QV. LXIII. ARTIC. VIII.

Ar. 2. 2. d. 6. q. 1. a. 3. Durād. d. 6. q. 1. Tho. de Arg. d. 6. q. 1. a. 3. Bannes. ar. 8.

327
*Li. 2. c. 4. de fid. Cath.

Titulus clarus eſt. ¶ In corpore vna concluſio tantum. Peccatum primi angeli fuit aliis cā peccādi, nō cogens, ſed quaſi exhortatione inducēs. Probat ſic ab effectu: quia Dæmones ſūt ſubditi primo. ergo eius ſuggeſtione peccauerūt. Anteceđs probat authoritate Chriſti, Matth. 25. Diabolo & angelis eius. i. nunciis & miniſtris eius. Cōſequētia ꝓbatur: qa ordo diuinæ iuſtitiæ hoc hēt, ut cuius ſuggeſtioni aliquis cōſenſit in culpa, eius poteſtati ſubdatur in pœna: quod probatur ſecundæ Petri 2. A quo quis &c. ¶ In reſponſione ad primum, dubiū occurrit ex Scoto, ubi ſupra: contra hoc .ſ. ꝙ ſecūdū inſtās eſt mora indiuiſibilis in ſe, ſeu inſtantanea. Tū, qa angeli peccauerunt pluribus peccatis diuerſarū ſpecierū, & nō ſimul, ſed ordine quodā. Tū, qa peccatū malorū angelorū ſtatuit bonos: ita ꝙ Apoc. 12. uictoria teſtimonia in laudē, & excellentia meriti bonis aſcribit. ergo & tenet ſequela. Tū, qa ſi in inſtanti oīa pſentia eſſent, nō fuiſſet, aut facillimū fuiſſet plurimi inter eos. Tū, qa mali primi peccauerūt, deinde tentauerūt, & ultimo uictoria bonorum reſiſtentiū ſubſequuta eſt. Non ergo inſtantanea fuit mora pugnæ & meriti. ¶ Ad hæc dr breuiſſimè, ꝙ totus ille ordo tā peccatorum, q̃ pugnæ, & uictoriæ, &c. ſit ordo naturæ indiuiſibilis, ſeu inſtantanearum, nō eſt ordo durationis, ſed naturæ & ſuppoſitionis. Quēadmodū quotcūq; illuminationes ordinatæ in eodē ſunt inſtāti. Victoriæ aūt inſtātaneæ apud eos, q non ſunt naturæ diſcurſiuæ, ſed oīa cōpletè habēt in inſtanti, ſummę ſunt laudis: q̄uis apud nos, q cū continuo & tēpore intelligimus, pro nihilo habeantur.

*Ar. 2. huius quæſt.
*In glo. ordinaria ... Aug.
Contr.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum peccatum primi angeli, fuerit alijs cauſa peccandi.

AD OCTAVVM ſic procedit. Vr̃, ꝙ peccatum primi angeli peccantis, non fuit aliis cā peccandi. Cā.n. [b] prior eſt cauſato. Sed oēs ſimul peccauerūt: ut Damaſ.* dicit. Ergo peccatū unius non fuit aliis cā peccadi.

¶ 2 Præt. Primū peccatū angeli, non pōt eſſe niſi ſupbia, ut ſupra dictū eſt.* Sed ſupbia excellentiam q̄rit. magis aūt excellētię [h] repugnat, ꝙ aliqs inferiori ſubdatur q̄ ſuperiori. Et ſic non vr̃ ꝙ Dæmones peccauerint ꝑ hoc, ꝙ uoluerunt ſubeſſe alicui ſuperiorū angelorū potius q̄ Deo. ſic aūt peccatum unius angeli fuiſſet aliis cā peccandi, ſi eos ad hoc induxiſſet, ut ſibi ſubiicerentur. Non ergo uidetur, ꝙ peccatum primi angeli fuerit cauſa peccādi aliis. C

¶ 3 Præt. [h] Maius peccatum eſt uelle ſubeſſe alteri cōtra Deū, q̄ contra Deū alteri uelle ꝑeſſe: qa minus habet de motiuo ad peccandū. Si ergo peccatū primi angeli fuit aliis cā peccandi in hoc, ꝙ eos ut ſibi ſubiicerentur induxit, grauius peccaſſent inferiores angeli, q̄ ſupremus, qđ eſt contra illud Pſalm. 103. Draco iſte, quem formaſti. Dicit gloſ.* Qui cæteris ille erat excellētior, factus eſt i malitia maior. Nō ergo peccatū primi angeli fuit aliis cauſa peccādi. D E

SED CONTRA eſt, quod dicit Apoc. 12. ꝙ Draco traxit ſecū tertiam partem ſtellarum.

RESPON. Dicendū, ꝙ [m] peccatū primi angeli fuit aliis cā peccandi: non quidē cogēs, ſed quadam quaſi exhortatione inducens. [n] Cuius ſignum ex hoc apparet, ꝙ omnes Dæmones illi ſupremo ſubdunt, ut manifeſte apparet ꝑ illud, quod dicit A Dominus Matth. 25. Ite maledicti in ignem æternum, q paratus eſt Diabolo & Angelis ei⁹. Habet.n. hoc ordo diuinæ iuſtitiæ, ut cuius ſuggeſtioni cōſentit in culpa, eius poteſtati ſubdatur in pœna, ſecundū illud 2. Pet. 2. A quo quis ſuperatus eſt, huic ſeruus addictus eſt.

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ licèt ſimul Dæmones peccauerint, tamen peccatum unius, B potuit eſſe aliis cā peccandi. Angelus.n. non indiget ad eligēdum, uel exhortandum, uel etiam conſentiēdum temporis mora: [o] ſicut homo, qui deliberatione indiget ad eligendum & ad conſentiendum, & locutione uocali ad exhortandum: quorum utrumque tempore agitur. Manifeſtum eſt autem, quòd etiam homo ſimul dum aliquid iam corde concepit, in eodem inſtanti incipit loqui. Et in ultimo inſtanti locutionis, in quo aliquis ſenſum loquentis capit, poteſt aſſentire ei quod dicitur: ut patet maximè in primis conceptionibus, quas quiſque C probat auditas. Sublato ergo tempore deliberationis, quod in nobis requiritur, in eodem inſtanti, in quo primus angelus ſuam affectionem intelligibili locutione expreſſit, poſſibile fuit aliis in eam conſentire. 117

AD II dicendum, ꝙ ſuperbus cæteris paribus, magis vult ſubeſſe ſuperiori, quàm inferiori. Sed ſi aliquam excellentiam conſequatur ſub inferiori, quam ſub ſuperiori conſequi non poſſit, magis eligit inferiori ſubeſſe, q̄ ſuperiori. Sic igitur non fuit contra ſuperbiam Dæmonum, ꝙ ſubeſſe inferiori uoluerunt in eius principatum conſentiētes: D ad hoc eum principem & ducem habere uolētes, ut uirtute naturali ſuam ultimam beatitudinē cōſequerentur: præſertim quia ſupremo angelo naturæ ordine, etiam tunc ſubiecti erant.

AD III dicendum, quòd ſicut ſupra dictum eſt,* Angelus non habet aliquid retardans, ſed ſecundùm ſuam totam uirtutem [d] mouetur in illud, ad quod mouetur, ſiuè in bonum, ſiuè in malum. Quia igitur ſupremus angelus maiorem habuit naturalem uirtutem, quàm inferiores, intenſiori motu in peccatum prolapſus eſt. & ideo factus eſt etiam in malitia maior. *q. 62. a. 3. D. 1158. & 121.

ARTICVLVS IX.

Vtrum tot peccauerunt, quot permanſerunt.

AD NONVM ſic ꝓcedit. Vr̃ ꝙ plures peccauerūt de angelis, q̄ ꝑmāſerūt, quia ut dicit Philoſophus, Malū [h] eſt ut i pluribus, bonū ut in paucioribus.

¶ 2 Præt. Iuſtitia & peccatū [b] eadē rōne inueniūt in angelis & hominib⁹. Sed in hominib⁹ plures inueniunt mali quàm boni:

SVPER QV. LXIII. ARTIC. IX.

Porrecta per totum.

Bannes. ar. 9.

328
Li. 2. Ethi. c. 6. à medio. to. 5.

Titulus clarus eſt. ¶ In corpore vna concluſio reſponſiua. Plures remanſerunt quàm ceciderunt. Probatur quia præter ultimam inueniuntur in paucioribus ... contra naturam angelorum ...

Universidad de Deusto Biblioteca

ſecundum illud Eccl. 1. Stultorum infinitus eſt numerus. Ergo pari ratione in angelis.

¶ 3 Præt. Angeli diſtinguuntur ſecundùm perſonas, & ſecũdum ordines. Si igitur plures perſonæ angelicæ remanſerunt, [h] uidetur etiam, ꝙ non de omnibus ordinibus aliqui peccauerunt.

Sed contra eſt, quod dicitur. 4. Reg. 6. Plures nobiſcum ſunt quàm cum illis: quod exponitur de bonis angelis, qui ſunt nobiſcum in auxilium, & de malis qui nobis aduerſantur.

Conc. in.

Respon. Dicendũ, ꝙ [m] plures angeli permanſerunt q̃ peccauerũt. [n] q̃a peccatũ eſt cõtra naturalẽ inclinationem. Ea uerò quæ cõtra naturã fiunt, ut in [d] paucioribus accidunt. Natura. n. cõſequitur ſuum effectum, uel ſemper, uel ut in pluribus.

D. 839.

Ad primum ergo dicẽdum, ꝙ Philoſophus loquitur quantum ad homines, in quibus [d] malũ cõtingit ex hoc, ꝙ ſequuntur bona ſenſibilia, quæ ſunt pluribus nota, deſerto bono rationis, quod paucioribus notum eſt. In angelis autem non eſt niſi natura intellectualis: undè non eſt ſimilis ratio. Et per hoc patet reſponſio ad ſecundum.

D. 295.

Ad III. dñm, ꝙ ſm̃ illos qui dicunt, ꝙ diabolus maior, fuit de inferiori ordine angelorum, qui p̃ſunt terreſtribus: manifeſtum eſt, ꝙ non de quolibet ordine ceciderunt, ſed de infimo tm̃. Secũdũ verò illos, qui ponunt maiorem diabolũ de ſupremo fuiſſe ordine, probabile eſt, ꝙ de quolibet ordine aliq̃ ceciderunt: ſicut in quelibet ordinẽ homines aſſumuntur in ſupplementũ ruinæ angelicæ. In quo ẽt magis cõprobatur libertas liberi arbitrij, quæ ſm̃ quemlibet gradũ creaturæ, in malũ flecti põt. In ſacra ſcriptura tñ, nomina quorũdam ordinum ut Seraphin & Thronorum, Dæmonibus non attribuuntur, quia hæc nomina ſumuntur ab ardore charitatis, & ab habitatione Dei: q̃ non poſſunt eſſe cum peccato mortali. Attribuuntur aũt eis nomina Cherubin, Poteſtatũ, & Principatuum: quia hęc nomina ſumũtur à ſciẽtia & potentia, q̃ bonis maliſq; poſſunt eſſe communia. *

326

SVPER QV. LXIIII. ARTIC. I.
Bannes q. 64. ar. 1.

Titulus clarus eſt. ¶ In corpoẽ duo. Primò diſtinctionẽ trimembrẽ ponit. Secundò, iuxta ſingula mẽbra concluſiones. Diſtinctio eſt: cognitio duplex, naturalis, & gratuita: & hęc duplex, ſpeculatiua, & affectiua. Prima concluſio, Cognitio naturalis nec eſt ablata, nec diminuta: probatur dupliciter. Primò, quia conſequitur naturam ſimplicem. Secundò, authoritate Dionyſii. Secunda. Cognitio gratuita ſpeculatiua eſt totaliter nõ ablata, ſed diminuta. Probatur: quia pauca, & obſcurè eis reuelantur quã tum oportet, & per angelos ſeu effectus, alijs autem plura & clarius. Tertio. Cognitio affectiua eſt totaliter ablata. Probatur: quia charitas eſt ablata.

Porrecta per totum

329
2. d. 7. q. 2. art. 1. Et Mal. q. 16 art. 6.

QVAESTIO LXIIII.

De pœna Dæmonum, in quatuor articulos diuiſa.

Consequenter quæritur de pœna Dæmonum.

Et circa hoc q̃runtur quatuor.

¶ Primò, De obtenebratione intellectus.

¶ Secundò, De obſtinatione voluntatis.

¶ Tertiò, De dolore ipſorum.

¶ Quartò, De loco pœnali ipſorum.

Articvlvs I.

Vtrum intellectus Dæmonis ſit obtenebratus per priuationem cognitionis omnis ueritatis.

Ad primvm ſic procedĩt. Videtur, ꝙ itellectus Dęmonis ſit obtenebratus per priuationẽ cognitionis ueritatis. Si enim aliquam ueritatẽ cognoſcerent, magis cognoſcerẽt ſeipſos, qđ eſt cognoſcere ſubſtãtias ſeparatas. Hoc autem eorum miſeriæ non conuenit, cũ ad magnam [h] beatitudinẽ p̃tinere uideatur, intantum, quòd quidam ultimam beatitudinem hominis poſuerunt in cognoſcendo ſubſtantias ſeparatas. Ergo Dæmones priuantur omni cognitione ueritatis.

¶ 2 Præt. Id quod eſt maximè manifeſtũ in natura, vr̃ eſſe maximè manifeſtũ in angelis, ſiuè bonis, ſiuè malis. Quòd. n. non ſit nobis maximè manifeſtum, contingit ex debilitate intellectus noſtri à [h] phantaſmatibus accipiẽtis: ſicut ex debilitate oculi noctuæ contingit, ꝙ non poſſit uidere lumen ſolis. Sed Dæmones non pñt cognoſcere [h] Deum, q̃ eſt ſm̃ ſe manifeſtiſſimus, cum ſit in ſummo ueritatis, eo ꝙ non habent [h] mundum cor, quo ſolo uidetur Deus. Ergo nec alia cognoſcere poſſunt.

¶ 3 Præt. Cognitio rerũ [h] angelis conuenies eſt, duplex, ſm̃ Aug. * ſ. matutina & ueſpertina. Sed cognitio matutina non cõpetit Dęmonibus, q̃a non uident res in uerbo: nec cognitio ueſpertina, quia cognitio ueſpertina refert res cognitas ad laudẽ Creatoris: vñ poſt ueſperẽ fit mane, ut dr̃ Gene. 1. Ergo Dęmones nõ pñt cognitionẽ de rebus hr̃e.

* Li. 4. ſup Gen. c. 23. tom. 3.

¶ 4 Præt. Angeli in ſua cõditione cognouerũt myſteriũ regni Dei, ut Aug. † dicit quarto ſup Geneſ. ad literam. Sed Dæmones hac [h] cognitione priuati ſunt: q̃a ſi cognouiſſent, nequaquam dñm gloriæ crucifixiſſent, ut dr̃ 1. Corin. 2. Ergo pari ratione omni alia cognitione ueritatis ſunt priuati.

† Li. 4. c. 22 ad ... prin. to. 3

¶ 5 Præt. Quamcunque ueritatẽ aliquis ſcit, aut cognoſcit eã naturaliter, ſicut nos cognoſcimus prima principia: aut accipiẽdo ab alio, ſicut q̃ ſcimus addiſcendo: aut experientia longi tp̃is, ſicut ſcim' inueniendo. Sed Dæmones nõ pñt cognoſcere ueritatem per ſuã naturã, quia ab eis diuiſi ſunt boni angeli, ſicut lux à tenebris, ut Aug. * dicit. Omnis aũt manifeſtatio fit per [h] lumen, ut dr̃ Ephe. 5. Similiter ẽt neq; per reuelationem, neq; addiſcendo à bonis angelis: quia non eſt [h] conuentio lucis ad tenebras, ut dr̃ 2. Corinth. 6. Neque per experientiam longi temporis: quia experientia [h] à ſenſu oritur. Ergo nulla in eis eſt cognitio ueritatis.

* Li. 11. de ciui. Dei. ca. 19. & 33. to. 5.

Sed contra eſt, qnod Dionyſ. * dicit 4. ca. de diui. nom. quòd data ſunt Dæmonibus aliqua dona, quæ nequaquam mutata eſſe dicimus: ſed ſunt integra & ſplendidiſſima: inter iſta autem naturalia dona, eſt cognitio ueritatis. Ergo in eis eſt aliqua ueritatis cognitio.

* Cap. 4. par. 4. ſed à medio.

Respon. Dicendũ, ꝙ duplex eſt cognitio ueritatis. Vna quę hr̃ per gratiã: alia quę hr̃ per naturam: & iſta quę hr̃ per gratiam eſt duplex. Vna q̃ eſt ſpeculatiua tm̃, ſicut cum alicui aliqua ſecreta diuinorũ reuelantur. Alia uerò, quę eſt affectiua p̃ducens amorẽ Dei: & hęc propriè p̃tinet ad donũ ſapientiæ. [c] Harum autem trium cognitionum prima in Dæmonib' nec eſt ablata, nec diminuta. conſequitur. n. ipſam naturã angeli, q̃ ſm̃ ſuã naturã eſt quidã intellectus, vel mens. Propter ſimplicitatem aũt ſuę ſubſtantiæ à natura eius aliq̃d ſubtrahi non põtuit ſic per ſubtractionem naturaliũ puniatur, ſicut homo punitur p̃ ſubtractionẽ manus, aut pedis, aut alicuius huiuſmodi. Et iõ dicit Diony. * ꝙ dona naturalia in eis integra manent. undè [dm] naturalis cognitio in eis non eſt diminuta. [e] Secunda aũt [f] cognitio, quæ eſt per gratiã in ſpeculatione conſiſtens, non eſt in eis totaliter ablata, ſed diminuta: [g] q̃a de huiuſmodi ſecretis diuinis tm̃ reuelatur eis, quantum oportet, uel mediantibus angelis, uel per aliqua temporalia diuinæ uirtutis effecta, ut dicit Aug. 9. de ciui. Dei: * Non aũt ſicut ipſis ſanctis angelis, quibus plura & clarius reuelantur in ipſo uerbo. A [a] tertia uerò cognitiõe ſunt totalr̃ priuati, ſicut & à charitate.

* Loco citato in ar gu. ſed cõtra.
D. 440.
Concl. m.
Concl. p.

* Lib. 9. de ciui. Dei. c. 21. circa medium to. 5.
Concl. ſ.

Ad primvm ergo dicendũ ꝙ fœlicitas cõſiſtit in applicatione ad id, qđ ſuperius eſt. Subſtantiæ aũt ſeparatæ ſunt ordine naturæ ſupra nos. undè aliqualis rõ fœlicitatis eſſe põt homini, ſi cognoſcat ſubſtãtias ſeparatas, licẽt p̃fecta eius fœlicitatis ſit in cognoſcẽdo primã ſubſtantiã. ſ. Deum. Sed ſubſtantiæ ſeparatæ, cognoſcere ſubſtãtiam ſeparatã, eſt cõnaturale, ſicut & nobis cognoſcere naturas ſenſibiles. Vñ ſicut in hoc nõ eſt fœlicitas hoĩs, ꝙ cognoſcat naturas ſenſibiles, ita ñ ẽ fęlicitas angelo i [d] hoc ꝙ cognoſcat ſubãs ſep̃atas.

D. 174.

Ad II dicẽdũ, ꝙ illud quod eſt manifeſtiſſimũ in natura, eſt nobis occultum p̃p̃ hoc ꝙ excedit proportionem intellectus noſtri, & nõ ſolùm p̃p̃ hoc, ꝙ intellectus noſter accipit à phãtaſmatibus. Exced t aũt diuina ſubſtantia non ſolùm proportionem intellectus humani, ſed ẽt intellectus angelici. vñ nec ipſe angelus ſm̃ ſuam naturã põt [d] cognoſcere Dei ſubſtantiam. poteſt tamen altiorem cognitionẽ de Deo habere per ſuam naturã, q̃ homo, propter perfectionem ſui intellectus: & talis cognitio remanet etiam in Dæmonibus. Licẽt. n. non habeant puritatem, quæ eſt per gratiã, habent tamen puritatem naturæ, quæ ſufficit ad cognitionem Dei, quæ eis competit ex natura.

D. 143.

Ad III dicẽdũ, ꝙ creatura tenebra eſt comparata excellẽtiæ diuini luminis. & iõ cognitio creaturæ in p̃pria natura, ueſpertina dr̃. Veſpere. n. eſt tenebris adiunctũ, habet tñ aliquid de luce: cũ aũt totaliter deficit lux, eſt nox. Sic igitur & cognitio rerũ in propria natura, qñ refertur ad laudẽ creatoris, ut in bonis angelis, habet aliquid de luce diuina, & põt dici ueſpertina: ſi autem non referat in Deũ, ſicut in Dæmonibus, non dr̃ ueſpertina, ſed nocturna. Vñ & in Geneſ. legitur, quòd tenebras quas Deus à luce ſeparauit, uocauit noctem.

Ad IIII. dicẽdũ, ꝙ myſteriũ regni Dei, qđ eſt impletũ p̃ Chriſtũ, oẽs quidẽ angeli à principio aliquo mõ cognouerunt, [e] maximè ex quo beatificati ſunt uiſione uerbi, quã Dęmones nunquam habuerunt: non tñ oẽs angeli cognouerũt perfectẽ, neque æqualiter. [f] Vñ Dæmones, multò minus, Chriſto exiſtente in mundo, perfectè myſteriũ incarnationis cognouerũt. nõ. n. innotuit eis, vt Aug. * dicit, ſicut angelis ſanctis, q̃ verbi participata æternitate p̃fruuntur, ſed ſicut eis terrendis, innoteſcendum fuit per quædam temporalia effecta. Si aũt perfectè & per certitudinem cognouiſſent ipſum eſſe filiũ Dei, & effectũ paſſionis ei', nunquã dominum gloriæ crucifigi procuraſſent.

a 295
b 123

* Lib. 9. de ciuit. Dei. c. 21. non procul à princ. to. 5.

Ad V dicendũ, ꝙ dæmones tribus modis cognoſcunt veritatẽ aliquam. Vno modo ſubtilitate ſuę naturæ: quia, licẽt ſint obtenebrati per priuationẽ luminis gratiæ, [f] ſunt tñ lucidi lumine itellectualis naturæ. Scđò, p̃ reuelationẽ à ſanctis angelis, cũ quibus nõ cõueniunt quidem per conformitatẽ uoluntatis: conueniunt aũt ſimilitudine intellectualis naturæ, ſm̃ quam poſſunt accipere quod ab alijs manifeſtatur. Tertio mõ cognoſcunt per experientiam longi temporis, non qnaſi à ſenſu accipientes, [e] ſed dum in rebus ſingularibus completur ſimilitudo eius ſpeciei intelligibilis, quam ſibi naturaliter habent inditam, aliqua cognoſcũt præſentia, quæ non præcognouerunt futura, vt ſupra de cognitione angelorum dictum eſt. *

b 279

* q. 57. ar. 3.

Articvlvs II.

Vtrum voluntas dæmonum ſit obſtinata in malo.

Ad secvndvm ſic procedĩt. Vr̃, ꝙ voluntas dæmonum non ſit obſtinata in malo. Libertas. n. arbitrij ad naturam intellectualis naturæ p̃tinet, q̃ manet in dęmonibus. [a] Sed libertas arbitrij per ſe & prius [h] ordinatur ad bonum quàm ad malum. Ergo voluntas dæmonis nõ eſt ita obſtinata in malo, quin poſſit redire ad bonum.

¶ 2 Præt. Maior eſt miſericordia Dei, q̃ ẽ infinita, q̃ dæmonis malitia, q̃ ẽ finita. à malitia aũt culpæ ad bonitatẽ iuſtitiæ, nullus redit niſi p̃ Dei [h] miſericordia. Ergo ẽt dæmones à ſtatu malitię pñt reddire ad ſtatũ iuſtitię.

¶ 3 Præt. Si dæmones hñt uolũtatẽ obſtinatã ĩ malo, maximè haberẽt eã obſtinatã in peccato quo peccauerunt. Sed illud pctm̃ in eis nũc nõ [h] manet, ſ. ſuperbia, q̃a nec motiuũ manet, ſcilicet ei' excellẽtia. Ergo dæmõ nõ eſt obſtinat' in malitia.

¶ 4 Præt. Greg. dicit, ꝙ homo p̃ aliũ reparari potuit, q̃a [h] p̃ aliũ cecidit. Sed dæmones inferiores p̃ primũ ceciderũt, ut ſupra dictum eſt. * Ergo eorum caſus per alium reparari potuit. ergo non ſunt in malitia obſtinati.

* q. prae. art. 8.

¶ 5 Præt. Quicũq; eſt in malitia obſtinatus, nũquã bonũ opus [h] operatĩ. Sed demõ aliqua bona

SVPER QV. LXIIII. ARTIC. II.
S. Bon. a. 2. ſ. di. 7. q. 1. art. 1.
Cent. 2. ſ. d. 7. q. 1.
Riccar. 2. ſ. d. 7. q. 2.
Duran. 2. ſ. d. 7. q. 2.
Egid. 2. ſ. d. 7. q. 1. ar. 2.
Capr. 2. d. 7. q. 1. con. 2.
Bannes ar. 2.
Alb. Mag. 2. d. 5. ar. 6.

Porrecta per totum.

330
2. d. 7. q. 1 ar. 2. Et veri. q. 24 ar. 1. & ar. 2. cor. Et mal. q. 16. art. 5.

Titulus clarus eſt. ¶ In corpoẽ duo. Primò tractat opinionẽ Origenis. Scđò determinat ueritatẽ. ¶ Quo ad primum duo. Primò opinionẽ in duobus p̃ũctis & cã eorum. ſ. ꝙ oẽs mobiles præter Chriſtumq́ primi, libertas, cã ſecundi, vnio Verbi. Scđò dicit hãc tãquã erroneã uitandã, rõne & authoritate. Ratio eſt, quia tuit ratio beatitudinis ſanctorum. Authoritas, Chriſti. ¶ Quo ad ſcđm tria dicit. Primò concluſionẽ ſũmã, ſ. Dęmones ſunt obſtinati in malo, & ſancti cõfirmati in bono. Scđò, q̃ ſi bonus cã ſumẽda ſit oſtẽdit, ſ. ex grauitate tñ culpæ, q̃a oẽs culpæ remiſſibiles ſunt: ſed ex cõditione ſtatus, ſ. ꝙ extra uiã ſunt, q̃a hoc ẽ angelis caſus, qđ hominibus mors. Tertio, cãm ipſam aſſignat. Vbi aduerte primò, quòd grauitatẽ culpę non dixit S. T. nõ eſſe cãm, ſed non tñ eſſe cãm: quia in rei ueritate grauitas culpæ

culpæ tāta, quanta eſt peccati mortalis quædā eā demeritoria: & ex genere, quia mortalis: & ex ſpecie, quia ſuperbiæ: & ex cā, quia ex malitia: & ex conditione peccantis, quia tam ſpiritualis, &c. eſt obſtinationis, eo q iuſtum eſt, vt qui non venialiter ſed vſq; adeò delinquit vt impotentem ſe faciat ad bene faciēdū, hac pena mulctetur, vt bene velle nō poſſit. Nō tamē hęc ſufficiēs & proxima eſt obſtinationis cā, quia quantumcūq; grauior ſit culpa, remiſſibilitatē ex grauitate non excludit. Aduerte ſecundò, q cauſas duas obſtinationis inquirimus, ſubordinatas tamē: quarū cā proxima quare mali ſint obſtinati, & illi ſint confirmati, eſt ſtatus eorū: quia. ſ. ſunt iā extra viā. Conditio enim viatorum eſt mutabilitas de bono ī malū. Sed cā quare angelus cadēdo ſiat extra viā ſicut homo moriendo eſt anterior cā hui⁹ obſtinationis & cōfirmationis: quę eſt cauſa ſtatus extra uiam, qui

* Libr. 4. par. 4. pa rū a medio & nō multum ante finē.

* Lib. 1. periar chō. c. 6. a medio, & ca. 5. to. 4.

opera facit. confitetur enim veritatē, dicens Chriſto, Scio qa ſis ſanct⁹ Dei. Mat. 1. Dæmones etiam credūt & contremiſcūt: vt dicitur Iaco. 3. Dio. etiam dicit 4. ca. de di. no.* q bonum & optimum concupiſcunt eſſe, viuere, & intelligere. Ergo non ſunt obſtinati in malitia. G

Sed contra eſt, quod dicitur in Pſal. 73. Superbia eorum qui te oderūt aſcendit ſemper. quod de dæmonibus exponitur. Ergo ſemper obſtinati in malitia perſeuerant.

Respon. Dicēdum, q Origenis* poſitio fuit, q omnis volūtas creaturæ propter libertatē arbitrij poteſt flecti & in bonū & in malum, excepta anima H

eſt cauſa obſtinationis. & conſequenter eſt cauſa principalis. Et propterea poſt aſſignatam ſtatus cōditionē ex authoritate Damaſceni in litera, proponitur venanda obſtinationis cauſa, ſ. principalis: vbi tria facit. Primò cauſam aſſignat talem. Angelus apprehendit immobiliter. ergo appetit immobiliter. & ſic poſtquam ſemel elegit bonum aut malum, inflexibilis eſt Antecedens probatur: quia angelus apprehēdit ſine diſcurſu oīa, ſicut nos principia. Conſequentia uerò probatur. Tum, quia vniuerſaliter appetitus proportionatur apprehenſiuę virtuti, ſicut mobile ſuo motori. Quod declaratur in nobis, quia appetitus particularis, ſequitur apprehenſionem ſingularem, & vniuerſalis vniuerſalem. Tum ex oppoſito, quia apprehenſionem mobilē ſequitur appetere mobiliter, ut patet in homine, cuius apprehenſio differt ab angelica: quia mobilis eſt, quia diſcurſiua ad vtrumque oppoſitorum: electio quoque mutabilis eſt. Secundò confirmatur conſueta differentia inter liberum arbitrium angeli & hominis. Tertiò, remittit ſe ad locum alium in tertia parte de obſtinatione hominum, cuius meminerat. I

¶Circa antecedens aſſumptum occurrit dubium. Primò ex ratione diſcurſus negati ab angelo, de quo ſupra dictum eſt. Secundò: quia æquiuocatur de apprehenſione: quia immobilitas conuenit apprehenſioni naturali, modò aūt loquimur de apprehenſione practica ſupernaturalium, reſpectu quorum peccatum eſt, quam non eſſe immobilem patet in dæmone procurante mortem Chriſti, & poſtmodum diſſuadente per vxorē Pilati. Tertiò: quia erratur in radice immobilitatis: quoniam non diſcurrere non eſt ſufficiens ratio immutabilis apprehenſionis: quoniam & immutabilis cognitio ſtat cum diſcurſu, ut patet in concluſionibus geometricis. Et cum negatione diſcurſus ſtat mutabilis cognitio, pp ſucceſſionem cognitionum ſimplicium: quia cognoſcens actu abſq; diſcurſu aliquid, eſt in potentia ad cognitionem oppoſiti: vt ſi cognoſcens q omne totū eſt maius ſua parte, eſſet in potentia ad cognoſcendum oppoſitum per ſimplicem apprehenſionem: vnde ſi per ſimplicem apprehenſionem cognoſcatur ratio aliqua alicuius concluſionis: & poſtmodum per ſimplicem apprehenſionem apprehendatur ratio alia probabilior, ad oppoſitum intellectus flecti poteſt ad hanc ſecundam. Quartò, quia omittitur vera radix immobilitatis, ſ. connaturalitas. Ex eo enim q aliquorum cognitio eſt naturaliter indita ſiuè ſpeculatiuè, ſiuè practicè, oritur immutabilis apprehenſio, vt patet in primis principijs. Ex hoc enim excluditur potentia ad oppoſitum, & non ex eo q per ſimplicem apprehenſionem cognoſcitur, vt experimur in operatione intellectus. Quintò, quia ſi angelus apprehendit immobiliter cum in primo inſtāti omnes apprehenderit Deum, vt obiectum beatificum, amabilem ſuper omnia, & cætera: ergo ſemper hanc cognitionem practicam ſeruant, & ſic in ſecūdo inſtanti non peccauerunt. K

¶Circa cōſequentiam occurrit dubium, quia arbitratur quis eius probationem, & ſimpliciter. Et quidem contra primā probationem arguit Scotus in 2. diſt. 7. Primò: aut intendis de motore ſufficiente, aut inſufficiente: ſi de inſufficiente, tunc ſeſtē falſum eſt, q oportet mobile proportionari tali motori, quāmuis verū ſit volūtatē moueri ſic ab intellectu. Si de ſufficiente, quāuis uerum ſit, mobile oportere proportionari motori, falſum tamē eſt, & repugnam dictis tuis, intellectum eſſe motorem ſufficientē reſpectu volūtatis. Falſum qdē, ut in 23. diſt. huius declarabit. Repugnans verò, quia duo ex hoc ſequuntur, primò, q angelus non potuerit peccare. Secūdò, q nō ſolum poſt primam electionē, ſed ī prima uel ante primam electionem ſit volūtas immobilis. Primum deducitur intellectus ante peccatum immobiliter & rectè apprehēdit, & mouit voluntatē, quia pœna nō præceſſit culpā: & ſicut

Chriſti, propter vnionem verbi. Sed hæc poſitio tollit veritatē beatitudinis à ſanctis angelis & hominibus, quia ſtabilitas ſempiterna ē de rōne veræ beatitudinis. vn̄ & vita æterna nominat. Repugnat ēt authoritati ſcripturæ ſacræ, q̄ dæmones & homines malos in ſuppliciū æternū mittēdos, bonos aūt in vitā æternā trāsferēdos pnunciat. Vn̄ hæc poſitio ē tāquā erronea reputāda, & tenēdū eſt firmiter ſm fidē catholicā, q & volūtas bonorum angelorum cōfirmata eſt in bono, & volūtas dæmonū obſtinata eſt in malo. Cauſā aūt hui⁹ obſtinatiōis oportet accipere, nō ex grauitate culpæ, ſed ex cōditione.

eſt, ita mouet: quia naturaliter mouet. ergo voluntas à recto & immobili immobiliter mota ad rectum immobiliter tendit. ergo numquam potuit peccare. Secundum uerò ſic, quia par ratio eſt de prima apprehenſione & cōſequentibus: omnes enim immobiles ſunt.

¶Contra ſecūdam autem probationem & conſequentiam ſimul arguit, quia ſtat immobilitas intellectus cum mobilitate volūtatis: vt patet in homine certo de aliqua concluſione per diſcurſum. Ex hoc enim ſequitur primū, q conſequentia non valeat: quia ſic etiam uoluntas hominis reſpectu certorū eſſet immutabilis. Et ſequitur ſecundò, q differentia aſſignata inter uoluntatem angeli & hominis non valeat, quia immutabilitas intellectus quoniam in angelo ſine diſcurſu, in homine cum diſcurſu inueniatur, tamē in homine voluntas eſt mobilis, ergo & in angelis. Contra ipſam uerò conſequentiā obijcit idem Scotus ibidem, quia effectus communis in homine & angelo, oportet aſſignare cauſam vtriq; communem: ſed obſtinatio eſt cōmunis effectus, & vnius rationis in vtroq;. vt Aug. inquit de fide ad Petrum, c. 3. Immobilitas autem apprehenſionis, non eſt cōmunis angelo & homini. ergo. Probatur minor, quia cum in hac vita nunquam immobilitetur homo in malo, aut anima ſeparata obſtinata redditur abſq; præuia apprehenſione immobili, aut præuia in ſtatu ſeparato. Non ſecundum: quia anima ſeparata non demeretur: ergo primum: quod eſt intentum. Et confirmatur quia Lazari anima fuit ſeparata, & tamen nec immobilitata eſt in bono nec in malo.

¶Contra concluſionem obijcit Scotus ubi ſupra, intendens probare, q uoluntas angeli non ſit inflexibilis poſt electionē, quadrupliciter. Primò, authoritate Aug. de fide ad Pet. c. 3. volentis, quod ſi homo ex ſe poſſet redire ad iuſtitiam, multò magis angelus: ergo inquit Scotus, natura angeli non magis repugnat reuerſioni eius ſecund bonum, q natura hominis: ſed ſi eſſet inflexibilis poſt electionem, magis repugnaret, ut patet. igitur. Secundò rōne tali. Cauſa totalis non aliter cauſat, niſi ſecundū q ipſa cauſa aliter ſe habet: & hoc deductis impedimentis. ergo uoluntas non aliter cauſat actus poſt primam electionem, niſi ipſa ſecundum quod cauſa aliter ſe habeat. Sed ex hoc quod elicuit primam electionem, non aliter ſe habet ſecundum quod cauſa. ergo eadem libertate authoritate cauſare poteſt actus conſequentes, ſicut primum: proceſſus clarus eſt totus. Et iſta propoſitio, ſ. q poſt primam electionem non aliter ſe habet ſecūdum quod cauſa probatur: quia ipſa eſt cauſa vt prior ſuo actu, & non variatur ſub actu. Prius autem ut prius, nō variatur ex poſteriori. Et confirmatur: quia nulla cauſa ſecunda poteſt eſſe cauſa, principali cauſæ agendi, oppoſito modo illi, qui cōuenit principali cauſæ ex ſua cauſalitate: alioquin non eſſet principalis cauſa, ſed voluntas ex ſe agit liberè: ergo per nullū habitum aut actum ſuperadditū agit neceſſariò. Tertiò, quia dæmon

Dæmon pluribus peccatis nō ſimul peccauit: ergo nō quæcunque adhæſio fecit ipſum obſtinatum, & poſuit in termino. Quartò, quia apud te oēs angeli in primo inſtāti meruerunt & adhæſerunt bono: ergo inflexibiliter, & ſic impeccabiles: quod eſt falſum. A

¶Contra eandem arguunt Durandus & Gregorius: quia ex hoc ſequitur q angeli boni ſint naturaliter cōfirmati ī bono, nec male uelle poſſint: quod eſt contra Damaſ. lib. 2. ca. 3. Nūc immobiles ſunt ad malum, non natura ſed gratia.

¶Ad dubium contra antecedens ridetur, q poſitio S. Tho. fundatur ſuper duabus propoſitionibus. Prima eſt, quòd naturalis cognitio angeli ē immobilis. Secunda eſt, quòd ſupernaturalis cognitio eſt per modum naturalis, & conſequenter immobilis. Prima propoſitio non fundatur ſuper alio fundamēto, q eo qd poſuit S. Th. in litera. ſ. negatione diſcurſus. Sed intelligendum eſt, non ſolum de diſcurſu in actu, ſed in potentia.

* Lib. 2. orth. fid. ca. 4. in fi.

* [illegible] ar. 4.

naturæ ſtatus. Hoc. n. eſt hominibus mors, qd angelicis caſus, ut Damaſcen.* dicit. Manifeſtū eſt aūt, q omnia mortalia peccata hominū, ſiuè ſint magna, ſiuè ſint parua, añ mortē ſūt remiſſibilia, poſt mortē uerò irremiſſibilia, & ppetuò manētia. B

Ad inquirendum ergo cām huiuſmodi obſtinationis conſiderādū eſt, q uis appetitiua in oībus proportionatur apprehēſiuæ, à qua mouet ſicut mobile à motore. Appetitus. n. ſenſitiuus eſt boni particularis, uolūtas uerò uniuerſalis, ut ſupra dictum eſt,* ſicut ēt ſenſus apprehenſiuus eſt ſingulariū, intellectus uerò uniuerſaliū. Differt aūt apprehenſio angeli ab C

ita q non ex hoc, q aliqua cognitio hī abſq; diſcurſu, concluditur immobilis, ſed ex hoc q naturalis, cum ſic nec terminat, nec terminare pōt diſcurſum. Ex hoc. n. manifeſtè excludit ēt mobilitas per uiciſſitudinē: nā cū unicuiq; naturæ intellectuali naturaliter inditā eſſe oporteat aliquā cognitionē immobilē, ut patet ex hoc, quia hoc pſticiū eſt animæ noſtræ, q eſt infima omniū, ſi aliquorū cognitio congenita eſt, & reliquorum acquirenda relinquitur, opus eſt diſcurſu quo ex notis principiis ad ignota ſe perducendo perficiat, ut patet in nobis. Nō. n. pōt dici, q ſuperiores habent talē notitiā congenitam aliquorum, & q priuata ſint habitudine principij reſpectu ignotorū, eum habere hanc rōnem principij ſit nobilitatis, præſuppoſita ignorantia aliorum. Si uerò omnium notitia congenita eſt, neque diſcurſus, neque uiciſſitudo habitualis locū habere poteſt. Sed omnium notitia ad illam comparatur naturam, quēadmodum notitia principiorum ad nos, ac per hoc immobilis eſt omnino. Et ſic radix immutabilis cognitionis eſt abſolutè, non diſcurrere tām actu q potentia: quod. n. eſt ſic intellectiuum omnium, notitiam habitualem habet congenitā actu, ac per hoc ad oppoſitum nullam habet potentiam: & cōſequēter immutabilis eſt cognitionis. Secunda uerò propoſitio fundatur ſuper hoc, quod unumquodque recipitur in aliquo per modum recipientis, & gratia perficit naturam modo conformi illi naturæ. Et experimur, q eo modo quāuis non ea euidētia cognoſcimus & iudicamus de ſupernaturalibus, quo de naturalibus. Ex his autem patet reſponſio ad omnes obiectiones in oppoſitum, præterquam ad ultimam. Nulla. n. æquiuocatio commiſſa eſt, ſed de omni cognitione ſiuè naturali, ſiuè ſupernaturali uerificat immobilitas: ſuis de naturali primo & de ſupernaturali conſequēter pp illā, & nō ex ſe. Negatio quoq; diſcurſus, non actualis tm, & reſpectu unius ſingularis cognitionis, ſed tam actu q potentia, & totius naturæ cognoſcentis poſita eſt cauſa immutabilitatis: q̄ ſi ex tali negatione orit negatio uiæ ad oppoſita, ſ. ex principiis ad concluſiones: & ubi hæc negatio totaliter inuenitur, habet ſecū annexā negationē uiciſſitudinis habitualis, ut patet: ac p hoc nulla uia reſtat ad oppoſita. Tacta eſt ergo & incluſa connaturalitas cognitionis tāquam radix immutabilitatis, ponēdo negationem totalem diſcurſus propriè dicti in tota illa natura: quia (ut iam dictum eſt) hoc manifeſtè infert actualiter ineſſe habitualem notitiā omnium tanquam principiorum. Ad ultimam aūt obiectionem dicendum eſt, q cum dicitur, Omnem apprehenſionem angeli eſſe immobilem, intelligitur de apprehenſione cōpleta & iudicatiua ita q cum ſemel iudicauerit aliquid immobiliter, illud ſemper iudicant: & ex hoc excluditur tam inſtātia de fluctuatione Dæmonis de morte Chriſti, & de pugna angelorum bonorū apud Danielē, & aliorū eiuſmodi (quia in nullo horū fuit totale iudiciū, ſed uelut dubia & ſuſpēſa tentatio) D E

q inſtātiā de iudicio angelorū in primo inſtanti: quia tale iudiciū cōpletū, non fuit, non pp dubitationē aut ineuidentiā annexā, ſed pp defectū libertatis. iudiciū nāque de fine ſupnaturali amādo in uiatore puro, ex ſui natura exigit q ſit liberū ad bonū & malū: alioqn cōpletū nō eſt in primo aūt inſtanti, iudiciū illud liberū ſi fuit ad bonū & malū ſed determinatū neceſſario erat ad bonū, quēadmodū ipſum liberū arbitriū, ut dictū eſt. Et iō nō ex plena libertate iudicauerant illud bonū eſſe amandū ſup oīa: & iō non immobiliter, ſed in ſecūdo inſtāti iudiciū illud ſuit plenè in eorū libertate, nulla euidētia cōuiſiete intellectū ad alterā partem, quia de ſupernaturalibus iudiciū erat, & iā erant ad bonū & malum liberi: & iō illud fuit immobile quod iudicatum eſt tunc.

¶Ad obiectiōes Scot. cōtra primā pbationē conſequentiæ dr, q ſermo eſt de motore ſufficiente in ſuo ordine, obiectiuè n.

apprehenſione hoīs in hoc, q angelus apphēdit immobiliter p intellectū ſicut, & nos imobiliter apphēdimus prima principia, quorum eſt intells: homo uerò per rōnem apprehendit mobilr diſcurrendo de uno ad aliud, habens uiam procedendi ad utrūque oppoſitorū. Vnde & uoluntas hoīs adhæret alicui mobiliter quaſi potens etiā ab eo diſcedere & cōtrario adhęrere: uoluntas aūt angeli adhęreret fixè & immobilr. Et iō, ſi cōſideret añ adhæſionē, pōt liberè adhęre & huic & oppoſito, in his. ſ. quæ non naturaliter vult. Sed poſtquam iam adhæſit, immobiliter adhæret. Et iō conſueuit dici, quòd liberum

& in gñe cauſæ finalis, intellectus eſt ſufficiēs motor uoluntatis. Nec hoc eſt falſum, ut inferius cū de intellectu & voluntate quæretur, manifeſtabitur: nec repugnat dictis. Neutrū. n. eorū q inducuntur, ſequitur quia intellectus: & ſi non malè, deficiēter tñ mouit uoluntatem angeli ad primā electionē, vt ex ſupradictis patet & iō deficiens à rectitudine mouit uoluntatē immobiliter ad actum malū. Secūdū uerò incōueniēs dupliciter intelligi pōt. Vno mō q prima electio ſit immutabilis, ita q prius natura quā intelligimus ipſam poſitā, nō poſſit aliter fieri quā ipſa talis ponat. & hoc ppriè uocat immobilitas añ electionē. & eſt impoſſibilis angelo. Alio mō, q ēt ipſa prima electio ex quo poſita eſt, non pōt retractari. & hoc modo omnis electio angeli eſt immobilis: & hoc manifeſtè eſt ipſa noſtra poſitio.

¶Ad obiectionē aūt contra ſecundā probationē dr, q diſa aſſignata eſt optima, & q de notitia practica ſeu affectiua in particulari cū cæteris ſingularibus circunſtantiis loquēdo, nulla cognitio per diſcurſum acquiſita, eſt alicui homini immobilis, naturaliter loquendo: quia iudicium in particulari nunc, hic, in ordine ad hæc &c. pōt ſp uariari, uel ex aliquo paſſionis motu inſurgente, uel ex aliquo medio probabiliore nunc ſecūdū apparentiam, uel ex obliuione prioris medij, aut in cōſideratione eiuſdē, q oīa ad diſcurſum pertinēt. Non ſic aūt eſt in angelo, in quo ſp concluſio cum ſuo medio offertur, quia nō eſt ibi diſcurſus. vn̄ patet, q differentia uoluntatem penēs diſcurrere & nō diſcurrere, mobilitatem & immobilitatem inducit.

¶Ad obiectionem aūt contra conſequentiam dr, q obſtinatio Dæmonis & animæ ſeparatæ, non eſt omnino eiuſdem rōnis ſecundum ueritatem, nec ſecundum Aug. Et ideo non oportet q habeat cām cōem eiuſdem omnino rōnis in utroq;. Sed eo mō, quo aliqualiter eſt eiuſdē rōnis, ſic aliqualiter habet cām cōem. & illa eſt immobilitas tam intellectus q uoluntatis animæ poſitæ extra ſtatū uiæ. Et dico, q anima obſtinata redditur p primum actū, quē elicit in ſtatu ſeparationis, & q anima tunc demeretur, non ut in uia, ſed ut in termino: ut ex ſuperius dictis patet. Anima aūt Lazari, quia extra præſentem uitam, non tñ extra uiam poſita fuit diſpenſatione diuina, quæ nulli legi arctatur. Nec hoc oportet probare, quia ad ſenſum patuit. Ad argumenta Scoti contra concluſionem dr, & primo ad authoritatem Aug. q cū ueritate illius conditionalis ſtat ueritas noſtra cathegoricæ: quia redire ad bonum poſt peccatum mortale, non niſi Dei forma natura quæ gratia uocatur, fieri pōt. Et ſi illa eſſet naturalis homini, à fortiori, angelo, qui ſpeculū eſt puriſſimū ſuſcipiens totam, ſi fas eſt dicere, Dei pulchritudinē apud Dion. Cū ueritate igitur huius conditionalis, ſ. Si uis qua redit ad bonū, ineſſet homini, à fortiori ineſſet angelo: ſtat quòd nec homo, nec angelus poſſit à malo reſurgere, & quòd ille immobiliter ex ſe malo adhæreat poſtquam elegit illud.

¶Ad rationem autē dicitur: quòd uolūtate ut priorē actu eſſe

Universidad de Deusto Biblioteca

cauſam ſui actus, pōt dupliciter intelligi. Primò ut ly actu, diſtribuatur pro o actu uolūtatis ſimpliciter: & eſt ſenſus, uoluntas ut prior oī ſua operatione eſt cā oīs ſui uelle: & in hoc ſenſu ꝓpoſitio eſt falſiſſima, ſic.n. eſt cā uō primi ſui uelle, qñ uoluntas affecta primo ſuo actu, qui eſt amor finis, uult cætera: & nuda nihil uult niſi finem, quem primo uult. Secundò ut ly actu, diſtribuatur accō mode: & eſt ſenſus, uolūtas ut prior actu eliciendo, eſt, cauſa illius: & ſic eſt ueriſſima, qm̄ uniuerſaliter cauſa efficiēs eſt prior natura, effectu. Nec eſt quærēda alia cauſa huius, niſi ipſa natura uoluntatis cui naturaliter cōuenit, quòd aliter cauſat nuda, & aliter affecta, eo quòd trāſit in affectionis ſuæ naturam. Ad cōfirmationē uerò dicitur, ꝙ uolūtas obſtinata eſt libera, & liberè cauſat actus ſuos: quāmuis non ſit libera hac libertate, ſ. ad bonū & malum, unde ſimpliciter loquendo, argumentum non ualet: eſt determinata ad malum immobiliter, ergo non eſt liberatum immò eſt ſophiſma conſequentis à negatione minus cōis, ad negationem magis cōis. Quemadmodum.n. cum libertate uoluntatis ſtat immobilis determinatio eius ad bonū formaliter: quia nemo operatur reſpiciens ad malum: ita cum determinatione ad malum ſtat libertas plurium eligibilium ſub illo malo. Quod ſi ad libertatem reſpectu boni & mali reſtringatur argumentum dicendum eſt, ꝙ cauſare liberè ad bonum & malum, eſſe modum cauſandi conuenientem uoluntati ex ſe, poteſt intelligi dupliciter. Vno modo ut ly ex ſe, aut p ſe, teneatur poſitiuè: ut ſit ſenſus, ꝙ uoluntas uendicat ſibi per ſe iuxta aliquem modum perſeitatis talem modum cauſandi. Alio modo ut ly per ſe, teneatur negatiuè, id eſt nullo addito: ut ſit ſenſus, quod uoluntas creata nulla ſibi additione facta, habet hūc modum cauſandi, ſ. liberè ad bonum & malum. Et hac diſtinctione ſtante, dicitur, quòd ſi in argumento ſumatur ly per ſe poſitiuè, maior eſt uera, ſed minor falſa: quoniam nulli uoluntati conuenit talis libertas per ſe in primo, aut in ſecundo modo dicendi per ſe: alioquin oporteret dicere, ꝙ uolūtas beatorum poteſt peccare: quod enim conuenit alicui per ſe, neceſſariò & inſeparabiliter conuenit. Si uerò ſumatur ly per ſe, negatiuè, tunc minor eſt uera, ſed maior eſt falſa: quoniam oppoſitum eius quod cōuenit alicui per ſe negatiuè, id eſt nude ſumpto, poteſt conuenire per aliquid adiunctum, ut manifeſtè patet: & ſic eſt in propoſito: quoniam uoluntas ſi nuda eſt, libera eſt ad bonum & malum: ſi affectione determinata ad malum aut ad bonum, amplius talem libertatem non habet: libera tamen ſemper remanet reſpectu eorum quæ ſunt ad finem ſuū ſiue bonum, ſiue malum. Ad tertiam autem & quartam obiectiones, patet reſponſio ex ſupradictis.

*In 2. parte quā nō abſoluit.

* In corp. ar.

arbitrium hominis flexibile eſt ad oppoſitū, & añ electionē, & poſt: liberum aūt arbitrium angeli eſt flexibile ad utrūque oppoſitū añ electionē, ſed ñ poſt. Sic igitur & boni angeli ſemp adhærentes iuſtitiæ ſunt in illa confirmati, mali uerò peccātes ſunt i peccato obſtinati. De obſtinatione uerò hominum damnatorum infra dicetur.* G

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ boni & mali angeli habent liberum arbitrium, ſed ſecundùm modum & conditionē ſuæ naturæ, ut dictum eſt.*

AD II dicēdū, ꝙ miſericordia Dei liberat à peccato pœnitentes. Illi uerò q pęnitētię capaces nō ſunt, immobiliter malo adhærent: & per diuinam miſericordiam non liberantur.

AD III dicendum, ꝙ adhuc manet in diabolo peccatū, quo primo peccauit, quantū ad appetitum, licèt non quantum ad hoc ꝙ credat ſe poſſe obtinere: Sicut ſi aliqs credat ſe poſſe facere homicidiū, & uelit facere, & poſtea adimaī ei poteſtas, nihilominus uoluntas homicidij in eo manere pōt, ut uelit feciſſe, uel uelit facere ſi poſſet.

AD IIII dďm, ꝙ non eſt tota cauſa quare peccatum hominis ſit remiſſibile, quia alio ſuggerente peccauit. Et ideò ratio non ſequitur.

AD V dicendum, quòd actus Dæmonis eſt duplex. Quidam H

¶ Ad obiectionem Durandi & Gregorij dicitur negando conſequentiam, abſolutè loquendo: & de bono moris ſupernaturali, de quo eſt ſermo: quoniam quēadmodū benè operari principaliter eſt ex gratia, & ſecundario ex uoluntate angeli: ita cōtinuatio bonæ operationis principalis eſt ex gratia, quàm ex natura: quia gratia eſt cauſa & in fieri & in conſeruari talis boni actus. Cum hoc tamen ſtat, ꝙ quia gratia perficit naturam p modum illius naturæ, ꝙ conditio naturæ redundat in conditionem gratiæ: & ſic immobilitas naturæ immobilitat gratiā, & uoluntati mobili gratia mobiliter inhæret. Et hoc modo dicimus angelos confirmatos in bono, & non quòd natura ſit principalis cauſa confirmationis.

¶ In reſpōſione ad tertium, dubium occurrit: uidetur enim repugnare determinationi factæ in corpore articuli. Nam hic dicitur, quòd peccatum angeli non perſeuerat quo ad opinionem aſſequendæ excellentiæ: ergo apprehenſio illa qua peccauit, non eſt immobilis & patet ſequela: quia de facto mutata eſt.

¶ Ad hoc breuiter dicitur, negando conſequentiam. Tum quia F apprehenſio qua peccauit, fuit iudiciū talis eligibilis, & nō opinio talis poſſibilis: hoc aūt iudiciū, ut i ſta dr̄, perſeuerat immobile. Tū, qa opinio talis poſſibilis nō poſitiuè, ſed negatiuè cōcomitata eſt iudiciū electionis. Non.n. opinatur, ꝙ dū iudicauit excellētiā ſuā appetēdā, crediderit poſitiuè illā poſſibilē. Sed tātū eſt, ꝙ nō reputauit illā impoſſibilem, quā nō reputationē mō nō hēt poſitiuè, apprehendēdo illud eſſe impoſſibile. Sic igr̄ mutatio iſta nō eſt de poſitiuo in poſitiuū, neq; de iudicio in iudiciū oppoſitū. Et per hoc patet rñſio ad Durādum, arguētum, angelum poſſe conuerti ad bonū ceſſante inconſideratione: quemadmodū peccans ex paſſione ceſſante paſſione. Inconſideratio.n. illa quauis ceſſauerit ſpeculatiuè, nō tñ affectiuè: ut cōſtituto iudicij. Sed dæmō perſeuerat indicans eligendum ſibi fore beatitudinem abſq; recurſu ad diuinam miſericordiā ſupernaturalem.

¶ In reſponſione ad quintum, tria dicta ſunt ambigua. Primum eſt, quod quilibet actus uoluntarius Dæmonis eſt malus. Secundum eſt eius ratio. Tertium eſt, quòd actu naturæ bono abutuntur.

¶ Cōtra primum.n. dupliciter inſtatur à Scot. ubi ſupra. Primò, quia hoc non eſt neceſſarium: quoniam uoluntas poteſt ſe ſuſpendere ab omni actu ſecundo, ſicut poteſt aliquam aliā uirtutem ut patet ex Aug. 1. retractationū, c. 22. dicente, q nihil eſt tàm in poteſtate noſtra ꝗ ipſa uoluntas. Secundò, quia ſequeretur ꝙ quilibet actus uoluntarius angeli eſſet eiuſdem ſpeciei, quod eſt inconueniens: & tenet ſequela: quoniam cauſa uniuerſalis malitiæ, non poſſet eſſe niſi prima affectio mala, quæ conſtat nō inclinare niſi ad actus eiuſdem ſpeciei. Tertiò inſtat Durandus: quia fine exiſtente bono ex genere, nō eſt neceſſe cæteros I actus eſſe malos: ſic aūt eſt in angelis, ut patet ex dictis.

¶ Contra ſecundum uerò eſt, quia non ualet, Fit non benè, ergo malè: ſed eſt ſophiſma conſequentis: quia non benè, & dicitur de malo, quod eſt contrarium bono, & de non bono, quod negatiuè opponitur bono, quòd ſcilicet non habet circunſtantias bonificantes moraliter ipſum. Et confirmatur, quia in carentia gratia, inter actum bonum & malum datur medium, puta honorate parentes. Et ſic in propoſito, credere ex euidentia rerum eſt actus, quāmuis non bonus: quia non debito fine, non tamē malus, ut etiam Scotus ubi ſupra tangit.

¶ Contra tertium autem inſtat ibidem Sco. quia inclinatio naturæ, puta ſindereſis, poteſt habere actum conformem ſibi exiſtendo in eo, puta diſplicentiam de malo culpæ. Et ſimiliter dolere de malo pœnæ inquantū læſiua naturæ, & ſimilia. Quare non poteſt ſuſtineri hæc, abſque eo quòd apponat circunſtantias malas, nulla apparet ratio, cum naturalia eorum apud K Dio. 4. c. de diui. no. ſint integra & ſplendidiſſima.

¶ Ad euidentiam horum ſciendum eſt, ꝙ proportio uoluntatis perfectæ extra uiā ad finē ſuum, eſt quemadmodū proportio uoluntatis nřæ ad beatitudinē in cōi. Itaꝗ, ita ſe hēt ille finis ad uoluntatē ſic complētē affectū, quemadmodum beatitudo nñc ſe habet ad noſtrā uoluntas in naturam affectionis illius tranſit. Et perinde uoluntas illa affectione determinatur ad ultimum talē finē, quemadmodum uolūtas naturaliter determinata eſt ad bonū i cōm. Et qm̄ affectio illa nō ad aliquem particularē, ſed uniuerſaliſſimum finem utpote ultimum eſt, & ad illum ūt finem aliquem ſimpliciter omnia dirigunt, & in ordine ad illū omnia menſurantur, conſequens eſt, ut obſtinatus ſimpliciter non ſolū habitualiter ſp in illa affectione permaneat, ſed etiam uirtualiter: etſi non actualiter, ut in inſtanti quo peccauit obſtinatè: uirtualiter autem dico, id eſt participat aliquem modum in omnia actū uoluntaria noſtra: ſaluatur uirtualiter appetitus beatitudinis, dum quicquid uolumus, ut participemus beatitudinem uolumus. Ac per hoc, omnia quæ uult obſtinatus propter illum finem, uirtualiter uult. Et ſic, ex co quod

ꝙ illa affectio ſeſt uolūtati, īmobiliter determinat uelut natura ad unū. Et cū.n. q illa eſt reſpū finis ultimi ſimpliciter, & nō i hoc, uel in illo ordine, hēt rōnē principij reſpectu oīum actuū uolūtariorū ſequētiū, eo ꝙ finis i opabilibus ſe hēt ut principiū in ſpeculabilibus. Ex his aūt patet facile rñſio ad oia obiecta. A ter, aſſignando iuxta ſingula poſſibilitatem, uel impoſſibilitatem reſpectu angeli. Secundò, reſpondetur quæſito una concluſione affirmatiua de neceſſario.

¶ Quo ad primū, dolor dupliciter, ut paſſio, & ut ſimplex actus uoluntatis. Primo modo, eſt impoſſibilis angelo, ſecundo modo, eſt poſſibilis.

¶ Ad obiecta nāque Sco. cōtra primū dicitur, ꝙ uolūtas nec ſe nec aliā unā [illegible] ad ſuo actu ſuſpēdere: qa uelle ſuſpēdere ſe, uel aliā, actus uolūtatis ē: & ille adhuc eēt mal⁹ pp uim primæ electiōis, quā uirtuti oppoſito negādo ſit, uolūtate obſtinata eſſe bonus libertas: qm̄ nō pōt facere quin doleat, & odio hēat dānatione &c. Et manifeſtè ſophiſma figuræ dictionis cōmittit, à uolūtate ad uolūtatē obſtinatā arguēdo. Nec cōuenit: immò oportet oēm actū uoluntatis obſtinatæ, eſſe eiuſdē rationis uirtualiter. Quēadmodū actus omniū uirtutū ſunt actus charitatis uirtualiter. Cum tali.n. identitate ſpecifica, ſtat diuerſitas ſpecifica formaliter eorundē actuū: ut patet in exēplo adducto. Nec obſtat Durādi obiectio, ꝙ nihil refert: [illegible] & ſic omnibus abutuntur bonis.

D. 547.

Pariſ. per totum.

331

*Li. 2. de Gen. cōt. Manich.

Conclus.

ſcilicet ex uoluntate deliberata procedens, & is propriè pōt dici actus eius. Et talis act⁹ Dęmonis, ſp eſt malus. Quia, etſi aliquādo aliqđ bonū faciat, nō tñ benefacit. Sicut dū ueritatē dicit ut decipiat, & dū non uolūtariè credit & cōfitet, ſed rerū euidentia coactus. Alius aūt actus Dęmonis eſt naturalis: q bonus eſſe pōt, & atteſtatur bonitati naturæ. Et tamen tali bono actu abutuntur ad malum.

ARTICVLVS III.

Vtrum dolor ſit in Dæmonibus.

AD TERTIVM ſic ꝓceditur. Vr̄ ꝙ dolor non ſit in Dæmonibus. Cum.n. dolor & gaudiū opponantur, nō pñt eſſe ſimul in eodē. Sed in Dæmonibus eſt gaudiū. Dicit.n. Augu.* cōtra Manichęos: diabolus poteſtatē habet in eos, qui Dei ꝓcepta contēnunt, & de hac tā infęlici poteſtate lętatur. Ergo in Dęmonibus non eſt dolor.

¶ 2 Præt. dolor eſt cā timoris. de his.n. timemus dum futura ſunt, de qbus dolemus dum ꝑſentia ſunt. Sed in Dæmonibus non eſt timor: ſm illud Iob. 16. Factus eſt ut nullū timeret. Ergo in Dæmonib⁹ nō eſt dolor.

¶ 3 Pręt. Dolere de malo, eſt bonū. Sed Dæmones non poſſunt bñfacere. Ergo non pñt dolere ad minus de malo culpæ, qđ ꝑtinet ad uermē conſcientiæ.

SED CONTRA. eſt, ꝙ peccatū Dæmonis eſt grauius q peccatū hoīs. Sed homo punit dolore ꝓ delectatione peccati: ſm illud Apoc. 18. Quātū glorificauit ſe, & in delicijs fuit, tm̄ date ei tormentū & luctū. Ergo multo magis diabol⁹ q maximè ſe glorificauit, punit doloris luctu.

RESPON. Dicendum, ꝙ timor, dolor, gaudiū & hmōi, ſm qđ ſunt paſſiones, in Dæmonibus eſſe nō pñt. *Sic.n. ſunt ꝓpriè appetitus ſenſitiui, q ē uirtus i organo corporali: ſed ſm qđ nomināt ſimplices act⁹ uolūtatis, ſic pñt eſſe in Dæmonibus. Et neceſſe eſt dicere, ꝙ in eis ſit dolor: qa dolor ſm qđ ſignificat ſimplicē actū uoluntatis, nihil eſt aliud ꝗ reniſus uolūtatis ad id, qđ eſt uel non eſt. Patet aūt, ꝙ Dæmones multa uellēt nō eſſe ꝗ ſunt, & eſſe ꝗ ñ ſunt. Vellēt.n. cū ſint inuidi, dānari eos q ſaluanī: vñ oportet dicere, ꝙ in eis ſit dolor: & ꝓcipuè, quia de rōne pœnæ eſt, ꝙ uoluntati repugnet: priuantur ēt beatitudine quā naturaliter appetunt: & in multis eorum iniqua uoluntas cohibetur.

AD PRIMVM ergo dicēdū, ꝙ gaudium & dolor de eodē, ſunt oppoſita, non aūt de diuerſis. Vnde nihil prohibet, unū ſimul dolere de uno, & gaudere de alio: & maximè ſecūdū qđ dolor & gaudiū, importat ſimplices uoluntatis actus: quia nō ſolum in diuerſis, ſed ēt in vna & eadē re pōt eſſe aliqd qđ volumus, & aliquid quod nolumus.

AD II dicēdū, ꝙ ſicut i dęmonib⁹ ē dolor de ꝑſenti, ita & timor de futuro. Qđ aūt dr̄, Factus eſt vt nullū timeret: intelligit de timore Dei cohibente à peccato. Alibi nāq; ſcriptū ē, ꝙ dęmōes credūt & cōtremiſcūt.

AD III dicendū, ꝙ dolere de malo culpę ꝓp ſe, atteſtaī uolūtatis bonitati, cui malū culpæ opponiī. Dolere autē de malo pęnę, vel de malo culpę ꝓp pęnā: atteſtaī bonitati naturę, cui malū pęnæ opponiī. Vñ Aug. dicit 19. de Ciuit. Dei,* ꝙ dolor amiſſi boni in ſupplicio, teſtis ē naturæ bonæ. Dęmō ergo cū peruerſæ ſit voluntatis & obſtinatæ, de malo culpæ nō dolet.

¶ Circa hanc partem aduerte, quòd Sco. in 1. lib. q. 3. & in 4. diſt. 49. q. 7. imaginatur quodā nouo modo, triſtitiam & delectationem in angelis, & animabus ſeparatis. Diſtinguit voluntatem ut operatiuam, ut receptiuam, ut productiuam: & imaginatur ꝙ volūtas inquantum operatiua amat, odit, eligit &c. Inquantum receptiua, delectaī, triſtaturꝗ: itaquòd delectari, aut triſtari, non eſt operari, ſed pati. Et.n. paſſio conſequēs operationem perfectam. Inquantum uero productiua, ſpirat amorē. Et ſic, apud ipſum tā delectatio quàm triſtitia, ſemp eſt paſſio: ſed qñq; eſt paſſio cum alteratione organi, & tunc eſt paſſio appetitus ſenſitiui: quandoque uerò eſt paſſio uoluntatis, & tūc eſt ab obiecto præſenti in ipſa uoluntate. S. Th. aūt ut hic & clarius 1 primæ 2. q. 22. & ſpecialiter in artic. 3 & ſingulariter ad 3. ne ſcit hmōi paſſiones in uolūtate, ſed act⁹ ſimplices voluntatis ponit cū ſimilitudine effect⁹. Nec obſtat ſi dicaī ꝙ delectatio nō eſt i poteſtate uolūtatis, & ꝙ conſeqtur operationē perfectam: cum his enim omnibus ſtat ſimul, ꝙ ſit ſimplex actus voluntatis: qm̄ non quomodolibet diſpoſita voluntas poteſt libere non operari, ſed ſtāte una, neceſſe eſt tūc, ſeq aliā &c. Fundamentū aūt authoris, hic tactū, ſed ibi declaratū eſt, qa paſſio à pati ſumit. Vnde quot modis dī pati, tot dicit paſſio, & ut ibi oſtēditur, ſecundum ſolam receptionem nō dicitur paſſio doloris, vel gaudij, ſed ſecundum quòd patiens trahitur ad agens, quod in omni actu uoluntatis ſit. Facti ſunt enim ſicut ea quæ dilexerunt: vnde omnes actus uoluntatis hoc modo paſſiones vocantur, ſed propria locutio non eſt, ut per Aug. 9. de Ciui. Dei, ibidem allegatum patet.

¶ Quo ad ſecundum, concluſio eſt. Dolor neceſſariū eſt in dæmonibus. probatur ſic: Dæmones multa eſſe nolunt, quæ non ſunt & non eſſe quæ ſunt. ergo dolent. Cōſequentia probatur.

301

D. 978.

Concl. p.

*Li. 19. c. 13. poſt medium tom. 5.

SVPER QV. LXIIII. ARTIC. III.

Banne. art. 3.

Titulus clarus eſt.

¶ In corpore tria facit. Primò diſtinguitur dolor dupliciter,

Porrecta per totum.

ex diffinitione doloris ſic ſumptū. Antecedens verò ꝓbatur quadrupliciter, primo, qa inuidi ſunt. ſcdò, qa pęnis addicti. de rōne.n. pœnæ ē inuoluntariū: tertiò, qa beatitudine priuanf: quartò, qa iniqua eorum volūtas cohibetur à multis.

333 4.d.45.q.1.artic.1.cor.&ad 4.& diſt.47.q.1.a.5.q.4.ad 2.

SVPER QV. LXIIII. ART. IIII.

Ruom.ar.4. Alb.Mag.2.d.6.ar.5.

Titulus clarus eſt. ¶ In corpor̄ duo. Primò reſpondet q̄ſito vna cōcluſione. Secundò reſpondet tacitæ obiectioni.

¶ Quo ad primū cōcluſio eſt iſta. Angelis malis duplex locus pęnalis cōuenit: infern⁹ ſimpliciter, & aer caliginoſus, vſq; ad diē iudicij. Prima pars relinquitur p ſe nota: ſecūda ꝓbaf ſic. Rō diuinæ ꝓuidētiæ hēt, q infeꝛiorum bona p ſuperiora ꝓcurēt ergo cōueniēs ē, q bonū hominū indirectè p dęmones ꝓcuret: ergo cōueniēs eſt eos iuxta nos in aere iſto locari vſq; ad diē iudicij. Prima cōſequentia & declaraf & ꝓbatur. Declatur quidē diſtinguēdo dupliciter ꝓcurari bonū hominis, ſ. directè & indirectè per exercitiū contrarij. Probaf verò: qa demones ſunt medij inter Deū & homines, & nō totaliter excluſi ab vtilitate naturalis ordinis. Nec habiles ſunt vt directè ꝓmoueāt nos ad bonū, reſtat ergo vt īdirectè, impugnādo ſ. & exercēdo nos. Secūda uerò cōſequentia quo ad primā partē, patet: qa loc⁹ dēt eſſe cōueniens exercitio. Quo ad ſcdā aūt ꝓbaf: quia pugna & exercitiū noſtrum, vſq; ad diē eſt iudicij: & declaraf ex oppoſito, qa angeli boni etiā vſq; ad illud tempus huc mittuntur.

Lib. 3. ſuper Gen. cap. 10. à med. to. 3.

*vel. m.

¶ Quo ad ſecūdū dicit cū his ſtare, q aliqui angeli mali mittūtur & nunc in infernū, ſicut etiā boni multi non ſunt hic, ſed cū animab⁹ ſanctis. Poſt iudiciū verò oēs hi in inferno, & omnes illi in cęlo.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum aer iſte ſit locus pœnalis dæmonum.

AD QVARTVM ſic ꝓceditur. Videtur, q aer iſte non ſit locus pęnalis dæmonū. Dęmō enim, eſt natura ſpiritualis. Natura autem ſpiritualis nō [h] afficitur loco. Ergo nullus locus eſt dæmonibus pœnalis.

¶ 2 Præt. Peccatū hoīs nō ē grauius q̄ peccatū dæmonis: ſed locus [h] pęnalis hominis eſt infer- G nus. Ergo multò magis dæmonis. ergo non aer caliginoſus.

¶ 3 Præt. Dæmones puniūt[h] pęna ignis. Sed in aere caliginoſo nō ē ignis: ergo aer caliginoſus non eſt locus pęnæ dęmonum.

SED CONTRA, eſt qd̄ Aug. dicit 3. ſuper Gene. ad lit. * q aer caliginoſus eſt quaſi carcer dęmonibus vſq; ad tēpus iudicij.

RESPON. dicēdum, q angeli ſm̄ ſuā naturā, medij ſunt inter H Deū & hoīes. Habet aūt hoc diuinæ ꝓuidētiæ rō, q inferiorū bonū p ſuperiora ꝓcuretur. Bonū aūt hoīs dupliciter procuratur p diuinam ꝓuidentiā, vno mō directè, dum ſ. aliquis inducit ad bonū, & retrahitur à malo, & hoc decēter fit p angelos bonos: alio modo indirectè, dū ſcilicet aliqs exercet impugnatus p impugnationē contrarij. Et hāc ꝓcurationē boni humani, cōueniēs fuit p malos angelos fieri, ne totaliter poſt peccatū ab vtilitate naturalis ordinis exciderēt. Sic ergo dæmonibus duplex locus pœnalis debetur. I Vnus qdem rōne ſuæ culpæ, & hic eſt infernus: alius autē rōne exercitationis humanæ, & ſic debet eis caliginoſus aer. Procuratio aūt ſalutis humanæ ꝓtenditur vſq; ad diē iudicij. Vñ & vſq; tūc durat miniſteriū ange- K lorū & exercitatio dæmonum. Vñ & vſq; [m] tūc, & boni angeli ad nos huc mittuntur, & dæmones in hoc aere caliginoſo ſunt ad noſtrū exercitiū[n]. licèt eorū aliqui, ēt nūc in inferno ſint ad torquēdū eos, quos ad malum induxerūt, ſicut & aliq boni angeli ſunt cū aīabus ſanctis in cęlo. Sed poſt diē iudicij oēs mali, tā homines q̄ angeli, in inferno erunt, boni verò in cœlo.

F AD PRIMVM ergo dicendum, q locus non eſt pœnalis angelo, aut animæ, quaſi afficiens alterando naturam, ſed quaſi afficiens, voluntatē cōtriſtando, dum angelus vel anima apprehendit ſe eſſe in loco non conuenienti ſuæ voluntati.

AD II dicendū, q aīa ſm̄ ordinē naturæ non ꝓfertur alteri animæ, ſicut dæmones ordine naturę pręferuntur hominibus. Vnde nō eſt ſimilis ratio.

AD III dicendū, q aliqui dixerunt, vſq; ad diē iudicij differri pęnam ſenſibilem, tam dæmonū q̄ animarum, & ſimiliter beatitudinem ſanctorum differri vſq; ad diē iudicij. Quod eſt erroneum & G repugnans Apoſtoli ſententiæ, qui dicit 2. Cor. 5. Si terreſtris domus noſtra huius habitationis diſſoluatur, domum habemus in cœlo. Alij verò, licèt hoc non concedant de animabus, concedunt tñ de dæmonibus. Sed melius eſt dicendum, q idē iudicium fit de malis animabus & malis angelis: ſicut idem iudicium eſt de bonis animabus & bonis angelis. Vnde dicendum eſt, q ſicut locus cœleſtis pertinet ad gloriam angelorum, tamē gloria eorum non minuitur cum ad nos veniunt: quia conſiderant illum locum eſſe ſuum, eo modo quo dicimus honorem epiſcopi non minui dum actu non H ſedet in cathedra. Similiter dicēdum eſt, q dæmones, licet non actu alligentur gehennali igni, dum ſunt in aere iſto caliginoſo: tñ ex hoc ipſo q ſciūt illam alligationem ſibi deberi, eorum pœna non diminuitur. Vnde dicitur in quadam Gl. * Iacobi 3. q portant ſecum ignem gehennæ quocunq; vadant. Nec eſt contra hoc, q rogauerunt Dominū, vt non mitteret eos in abyſſum: vt dicitur Luc. 8. quia hoc petierunt reputantes ſibi pœnam, ſi excluderentur à loco, in quo poſſunt hominibus nocere. Vnde Matt. 8. dicitur, q deprecabantur eum, ne expelleret eos extra regionem.

In gloſa ordinaria ſuper illud, inflammata rotam.

QVAESTIO LXV.

De Opere creationis creaturæ corporalis, in quatuor articulos diuiſa.

POST conſiderationē ſpiritualis creaturæ, cōſiderādū ē de creatura corporali. In cuius productione tria opera ſcriptura cōmemorat, ſ. opus creationis, cū dr̄, In principio creauit De⁹ cęlū & terrā &c. Op⁹ diſtinctionis, cum dr̄, Diuiſit lucē à tenebris: & aquas, q̄ ſunt ſupra firmamentū, ab aquis q̄ ſunt ſub firmamento. Et opus ornatus, cū dr̄, Fiant luminaria in firmamento &c. Primò ergo conſiderādū eſt de opere creationis. Secundò, de opere diſtinctionis. Tertiò, de opere ornatus.

Circa primum quæruntur quatuor.

¶ Primò, Vtrum creatura corporalis ſit à Deo.

SVPER QV. LXV. ARTIC. I.

Ferr. 2. cont. c. 6. 15. Pet. de Pal. 2. d. 1. q. 4.

Titulus clarus, ſ. a Deo, tenetur et ſolūē.

¶ In corpore tria facit. Primò refert opinionē quandā. Secūdo determinat ueritatē contra eam, reſpondendo quęſito. Tertiò ſatiſfacit motiuo aduerſariorum.

¶ Quo ad primum duo. Primū eſt opinio Manichæa, viſibilia ſunt à Deo malo ſecundum autho ritas 2. ad Corinth.

¶ Quo ad ſecūdū cōcluſio vnica ad q̄ſitū eſt. Corporalia, imò oīa ſunt à Deo. ꝓbaf ſic. Qcūq; in diuerſis inuenitur aliqd vnū, oportet q illa diuerſa illud vnū ab aliqua cauſa vna recipiant. Sed in omnibus ēt corporalibus,

hus q ſpūalibus inuenitur eſſe. ergo ab aliqua vna eſſendi cā. Inuiſibile eſt Deus. ergo. maior declaraf exēplo ſeu diſtīctione in ſimili⁹ calore &c. & ꝓbaf rōne: quia diuerſa vniri, ſeu cōueniētia in aliquo ꝗd idē eſt; aut ex ſe aut, ab alio vniunt. Et cū nō ex ſe quia diuerſa viſ ſe non vniunt. ergo ab aliqua cauſa vnionis.

Porrecta per totū.

333 2. diſt. 37. q. 1. a. 2. cont. lt. 2. cont. c. 6. & 15. & lib. 3. cap. 7. & po. q. 3. a. 5. co. & opuſ. 2. c. 3. c.

¶ Aduerte hic, q S. T. breuitati ſtudens, maiorem abſolutè aſſūpſit, ſciens tñ ſub diſtinctione debere intelligi, q qcunq; in diuerſis inuenit aliquid vnū ſpē, gñe ſiue analogia, oportet vel q in oībus illis illud vnū ſit cāuum ab aliqua cā extrinſeca, vel q vnū ſit cā, & reliqua ſint cāta ab eo, cui primo illud conuenit: & ſic intellecta ꝓpoſitio iſta euidēs ē in philoſophia. Tertio, corporalia quomodo intelligenda ſit authoritas Apoſtoli adducta ab hęreticis: & patet in litera.

¶ Secundo. Vtrum ſit facta pro- A pter bonitatem Dei.

¶ Tertiò, Vtrum ſit facta à Deo mediantibus angelis.

¶ Quartò, Vtrum formæ corporum ſint ab angelis, an immediatè à Deo.

ARTICVLVS PRIMVS

Vtrum creatura corporalis ſit à Deo.

AD PRIMVM ſic procedit. Vr̄, q creatura corporalis nō ſit à Deo. Dr̄.n. Eccl. 3. Didici q oīa q̄ fecit Deus, [h] pſeue- B rāt in æternū. Sed corpora viſibilia nō perſeuerāt in æternū. Dr̄.n. 2. Corinth. 4. Quæ videntur, temporalia ſunt, quæ autē non uidenf, æterna. Ergo Deus non fecit corpora viſibilia.

¶ 2 Præt. Gen. 1. dr̄, Vidit Deus cuncta q̄ fecerant, & erant valdè [h] bona. Sed creaturæ corporales ſunt malæ: experimur.n. eas in multis noxias: vt patet in multis ſerpētibus in æſtu ſolis, C & hmōi. Ideò āt aliquid dr̄ malum, quia nocet. Creaturæ igitur corporales nō ſunt à Deo.

¶ 3 Præt. Id quod eſt à Deo, [h] nō retrahit à Deo, ſed ducit .ī ipſū Sed creaturę corporales retrahunt à Deo. Vndè Apoſtolus dicit 2. Corinth. 3. Non contemplantibus nobis quæ videntur. Ergo creaturæ corporales non ſunt à Deo.

SED CONTRA eſt, quod dicitur in Pſal. 120. Qui fecit cœlum & terrā, mare, & oīa quæ in eis ſunt.

RESPON. Dicendum, q quorundam hæretico- D rum poſitio eſt q viſibilia iſta nō ſunt creata à bono Deo, ſed à malo principio. Et ad argumētū ſui erroris aſſumunt qd̄ apſus dicit 2. Corint. 4. Deus huius ſeculi, excæcauit mentes infideliū. Hæc autem poſitio eſt oīno impoſſibilis: ſi.n. diuerſa in aliquo vniantur, neceſſe eſt huius vnionis cauſam eſſe aliquam: non.n. diuerſa ſm̄ ſe vniunt.* Et indè eſt, q quandocunq; in diuerſis inuenitur aliquid vnum oportet quod illa diuerſa illud vnum ab aliqua vna cauſa recipiant, ſicut diuerſa corpora calida hñt calorem ab igne. Hoc aūt quod eſt eſſe, cōiter inuenitur in omnibus rebus quantum E cunque diuerſis.[m] Neceſſe eſt ergo eſſe unū eſſendi principium, à quo eſſe hēant quæcunque ſunt quocunq; modo, ſiuè ſint inuiſibilia ſpūalia, ſiuè ſint uiſibilia & corporalia.[n] Dr̄ autem diabolus eē Deus huius ſeculi, non creatione, ſed quia ſeculariter uiuētes ei ſeruiūt, eo mō loquēdi, quo Apoſtolus loquit ad Philip. 3. Quorū Deus venter eſt.

24

Coel. m

214

AD PRIMVM ergo dicendū, q omnes creaturæ Dei, ſecundùm aliquid in æternum perſeuerant, ad minus ſecundùm materiam: quia creaturæ nunquam in nihilum redigētur, etiam ſi ſint corruptibiles. Sed quantò creaturæ magis appropinquant ad Deum qui eſt immobilis, tantò magis ſunt immobiles.* Nam creaturæ corruptibiles in perpetuum manent ſm̄ materiam,* ſed mutantur ſecundùm formam ſubſtantialem. Creaturę uerò incorruptibiles permanent quidem ſm̄ ſubſtātiam, ſed ſunt mutabiles ſecundùm alia, puta ſm̄ locū,* vt corpora cęleſtia: vel ſm̄ affectiones, vt creaturæ ſpirituales. Quòd autem Apoſtolus dicit, quæ videntur, temporalia ſunt: & ſi verum ſit etiam quātum ad ipſas res in ſe conſideratas, ſecundùm q omnis creatura viſibilis ſubiacet tempori, vel ſm̄ ſuum eſſe, vel ſecundùm ſuum motum: tamē Apoſtolus intendit loqui de uiſibilibus ſecundùm q ſunt hominis præmia. Nam præmia hominis quæ ſunt in iſtis rebus viſibilibus, temporaliter tranſeunt. Quæ autem ſunt in rebus inuiſibilibus, permanent in æternum. Vndè & ſupra præmiſerat, Aeternum gloriæ pondus operatur in nobis.

47

511

43

49

AD SECVNDVM Dicendum, q creatura corporalis ſm̄ ſuam naturam eſt bona: ſed non eſt bonum vl̄e: ſed eſt quoddam bonum [d] particulare, & contractum: ſecundùm quam particularitatem & contractionem, ſequitur in ea contrarietas,* per quam unum contrariatur alteri, licèt utrumq; in ſe ſit bonum. Quidam autem æſtimantes res non ex earum natura, ſed ex ſuo proprio commodo: quæcunque ſibi nociua ſunt, ſimpliciter mala arbitranf, non conſiderantes, q id quod eſt uni nociuum quantum ad aliquid, vel alteri, vel eidē quātum ad aliquid eſt proficuum. Quod nequaquam eſſet, ſi ſecūdum ſe corpora eſſent mala & noxia.

D. 285

324

AD TERTIVM dicēdū, q creaturæ, quantum eſt de ſe, non retrahunt à Deo, ſed in ipſum ducūt: qa inuiſibilia Dei per ea quæ facta ſunt, intellecta cōſpiciuntur, ut dicitur Roma. 1. Sed quòd auertant à Deo, hoc eſt ex culpa eorum, qui inſipienter eis vtuntur. Vndè dicitur Sap. 14. quòd creaturæ factæ ſunt in muſcipulam pedibus inſipientium: & hoc ipſum quòd ſic à Deo abducunt, atteſtatur q ſunt à Deo, Non enim abducunt inſipientes à Deo, niſi alliciendo ſecundùm aliquid boni in eis exiſtens,* quod habent à Deo.

25

ARTICVLVS II.

Vtrum creatura corporalis ſit facta propter Dei bonitatem.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Vr̄ q creatura corporalis non ſit facta propter Dei bonitatem. Dicitur enim Sapient. 1. Creauit Deus [h] vt eſſent omnia. Ergo omnia ſunt creata ꝓpter proprium eſſe, & non propter Dei bonitatem.

¶ 2 Præt. Bonum habet rationē [h] finis. Ergo id quod eſt magis bonū in rebus, eſt finis min⁹ boni. Creatura autem ſpūalis cōparatur ad corporalē, ſicut maius bonū ad minus bonum. Ergo creatura corporalis eſt pp

SVPER Q. LXV. ART. II.

Porrecta per totum.

334 Supra q. 25. ar. 5. cor. Et opu. 3. cap. 100. & 101.

Titulus clarus eſt. ¶ In corpore tria facit. Prima adducit opinionem Origenis. Secundo excludit illam. Tertio reſpondet quæſito.

¶ Quo ad primum duo refert, opinionem, & radicem eius. Opinio eſt, quòd creatura corporalis non eſt facta ex prima Dei intentione, qua ad bonitatem ſuam aſpicit, ſed ad pœnam creaturæ ſpiritualis peccantis. Radix verò eſt prioritas creationis

Universidad de Deusto Biblioteca

tionis ſpũaliũ equalitas naturaliũ, libertas arbitrij, & difformitas quoad meritũ & demeritum, vt patet in litera.

¶ Quoad ſcdm dupliciter pbat hãc ſolutionem eſſe erroneã. Primo, quia contrariat Scripturæ, dicẽti creaturã corporalẽ eſſe p ſeipſam bonã. Scdo ducendo ad impoſſibile, ſcilicet q diſpoſitio corporalis mundi q̃ nunc eſt, eſſet caſualis, vt patet in litera.

¶ Quoad tertiũ, concluſio vltima eſt hæc. Diuina bonitas eſt finis omnium corporalium: & probatur ſic. Totũ vniuerſum cũ ſingulis ſuis partibus ordinatur in Deũ ſicut in finem. ergo diuina bonitas eſt finis omnium corporaliũ. Antecedens declaratur oſtendo & graduãdo fines & alicuius totius & partiũ eius, iuxta quadruplicem habitudinẽ & gradũ: primò, partiũ ad ſua opera: ſcdò, partium inter ſe: tertiò, partiũ ad totũ: & quartò, totius ad finẽ extrinſecum. Et probat: quia vniuerſum eſt ad imitãdum & repręſentandũ diuinã bonitatẽ, q & ad eius gloriã ordinari: conſequentia verò pbat ex eo, q ex oibus creaturis cõſtituitur vniuerſum, ſicut totũ ex partib. Ac p hoc, idẽ eſt finis totius & illarũ, cõiter loquendo. Nihil.n. phibet, quaſdã partes peculiarius ſcdm ppriã rõnem ordinari in diuinam bonitatẽ per pprias operationes, iuxta primũ gradum, vt de creaturis rationalibus patet.

ſpiritualem, & non propter Dei bonitatem.

¶ 3 Præt. Iuſtitia nõ dat inęqualia niſi inæqualibus. Sed Deus eſt iuſtus. Ergo ante oẽm inæqualitatẽ à Deo creatã, eſt inæqualitas à Deo nõ creata, ſed inęqualitas à deo nõ creata, nõ pt eſſe niſi quæ eſt ex lib. arb. Ergo oĩs inæqualitas ſequit̃ ex diuerſis motibus liberi arbitrij. Creaturæ autem corporales ſunt inæquales ſpũalibus. ergo creaturę corporales ſunt factæ propter aliquos motus liberi arbitrij, & non propter Dei bonitatem.

Sed contra eſt, qđ dr̃ Prou. 16. Vniuerſa propter ſemetipſum operatus eſt Dominus.

Respon. Dicendum, q Orig. poſuit, q creatura corporalis non eſt facta ex prima Dei intẽtione, ſed ad pęnã creaturæ ſpiritualis peccatis. Poſuit.n. q Deus à pricipio creaturas ſpũales ſolas fecit, & oẽs æquales. Quarũ, cũ eſſent lib. arb. quædã conuerſæ ſunt in Deum, & ſm quãtitatẽ conuerſionis ſortitę ſunt maiorẽ vel minorẽ gradũ, ĩ ſua ſimplicitatẽ remanẽtes. Quædã verò auerſæ à Deo, alligatę sũt corporib. diuerſis, ſm modum auerſionis à Deo. Quæ quidem poſitio erronea eſt. Primò quidem, quia contrariatur ſcripturæ, quæ narrata pductione cuiuſlibet ſpeciei creaturæ corporalis, ſubiũgit: Vidit Deus quia hoc eſſet bonũ: quaſi diceret, q vnũquodq; iõ factũ eſt, qa bonum eſt ipſum eſſe. Secundũ aũt opinionẽ Orig. creatura corporalis facta eſt, nõ quia bonũ eſt eã eſſe, ſed vt malũ alterius puniret. Secũdò, quia ſequeretur, q mundi corporalis diſpoſitio quæ nunc eſt, eſſet à caſu. Si.n. iõ corpus ſolis tale factum eſt, ut congrueret alicui pctõ ſpũalis creaturæ puniẽdo: ſi plures creaturæ ſpũales ſimiliter peccaſſent, ſicut illa pp cuius pctũ puniẽdũ ponit ſolẽ creatũ, ſequeret q eſſent plures ſoles in mundo. & idem eſſet de alijs: hæc aũt ſunt oĩno inconueniẽtia. Vñ hac poſitione remota tanq̃ erronea, conſiderandũ eſt, q ex oibus creaturis conſtituit̃ totũ uniuerſũ, ſicut totũ ex partib. Si aũt alicuius totius & partiũ eius velimus finẽ aſſignare, inueniemus primò qdẽ, q ſingulæ partes ſunt pp ſuos actus, ſicut oculus ad uidendum. Secundo verò, q pars ignobilior eſt pp nobiliorem, ſicut ſenſus pp intellectũ, & pulmo pp cor. Tertiò verò, oẽs partes ſunt pp perfectionem totius, ſicut & materia pp formã. Partes.n. ſunt quaſi materia totius. Vlterius aũt, totus hõ eſt pp aliquẽ finẽ extrinſecũ, puta ut fruat̃ Deo. Sic igit̃ & in partibus uniuerſi, vnaquæq; creatura eſt pp ſuum proprium actum & perfectionem. Secundò autem creaturæ ignobiliores ſunt pp nobiliores, ſicut creaturæ q̃ ſunt infra hoiem, ſunt pp hominem. Vlterius autẽ, ſingulæ creaturæ ſunt pp perfectionem totius uniuerſi. Vlterius autem, totum uniuerſum cũ ſingulis ſuis partibus ordinatur in Deum ſicut in finem, inquantũ in eis per quandam imitationem diuina bonitas repræſentat ad gloriã Dei: quãmuis creaturæ rõnales ſpãli quodã modo ſupra hoc hẽant finem Deum, quem attingere poſſunt ſua operatione, cognoſcendo & amando. Et ſic patet, q diuina bonitas eſt finis omnium cõrporalium.

Ad primum ergo dicendum, q in hoc ipſo q creatura aliqua habet eſſe, repræſentat diuinum eſſe, & bonitatem eius. Et ideò per hoc, q Deus creauit omnia ut eſſent, non excluditur quin creauerit omnia propter ſuam bonitatem.

Ad secundum Dicendum, q finis proximus non excludit finem vltimum. Vndè per hoc q creatura corporalis facta eſt quodãmõ pp ſpũalẽ non remouet̃ quin ſit facta propter Dei bonitatẽ.

Ad tertium dicẽdũ, q æqualitas iuſtitiæ locũ habet in retribuendo. Iuſtum enim eſt q æqualibus æqualia retribuantur: non autem habet locum in prima rerum inſtitutione. Sicut enim artifex eiuſdem generis lapides in diuerſis partibus ædificij ponit abſquẽ iniuſtitia, non propter aliq̃ diuerſitatem in lapidibus præcedentem, ſed attendens ad perfectionẽ totius ædificij, quæ non eſſet, niſi lapides diuerſimodè in ædificio collocarent: ſic & Deus à principio vt eſſet perfectio in vniuerſo, diuerſas & inæquales creaturas inſtituit ſecundum ſuam ſapientiam abſque iniuſtitia, nulla tamen præſuppoſita meritorum diuerſitate.

Articvlvs III.

Vtrum creatura corporalis ſit producta à Deo mediantibus angelis.

Ad tertium ſic pcedit. Vr̃, q creatura corporalis ſit pducta à Deo, mediãtib. angelis. Sicut.n. res gubernat̃ p diuinã ſapientiã, ita oĩa ſunt p Dei ſapiẽtiã facta, ſm illud Pſal. Oĩa in ſapientia feciſti: ſed ordinare eſt ſapientis, vt dr̃ in princi. Metaph. Vndè in gubernatione rerum inferiora per ſuperiora regunt̃ quodã ordine: vt Au. dicit 3. de Trin. Ergo & in rerum pductione talis ordo fuit, q creatura corporalis tanquã inferior per ſpũalem tanquam

Svper Q. LXV. Art. III.

Aegid. 2. ſ. d. 19. q. 1. ar. 2.

Titulus clarus eſt. ¶ In corpore duo facit. Primo refert opinionem Auicennæ. Secundò excludit eam, determinando concluſionem reſponſiuam quæſiti ratione & authoritate.

¶ Quo ad primum opinio eſt affirmatiua, & patet.

¶ Quo ad ſecundum concluſio eſt, Creatura corporalis eſt immediate à Deo, prima productione. Probatur prima ratione. Creatio eſt actio impoſſibilis creaturæ: prima productio creaturæ

creaturæ corporeæ eſt creatio, ergo. Minor patet ex ... effectus. Ad primã.n. productionẽ ſpectat pducere primũ ordine generationis, & cõſequẽter id, qđ eſt imperfectiſſimũ & in termino imperfectius ſicut prius. Ad creationẽ quoq; ſpectat, idẽ qm extendat ſe vſque ad pductionem materię primę. ergo. Maior verò pbatur. Cã quanto ſuperior, tanto ad plura ſe extendit in cauſando. ergo ad cõius. ergo ad magis ſubſtratũ. ergo qđ primũ in entibus ſubſternit, pprię ptinet ad cauſalitatẽ ſupremæ cauſæ. ergo nulla cã ſcda pot aliqd pducere, non pſuppoſito in re pducta aliquo cãto à prima cã. Ergo nulla cã ſcda pt creare. Aña & prima cõſequẽtia patent. Scda verò pbat: quia ſubſtratũ cõius inuenit ſemp, q̃ formãs illud: q informare ẽ reſtringere & terminare, vt patet de eſſe viuere, & intelligere, in qbus eſt gradus informatiõis: & materia & forma in quibus rerum ſubſtrati, eſt p formationem vnio. Vltima aũt conſequentia pbat ex rõne creationis: quia ſcilicet creatio eſt productio rei ſcdm totã ſubſtantiã, nullo præſuppoſito creato vel increato. Deinde affert authoritatẽ ſcripturæ ad concluſionem.

¶ Aduerte hic primò q cũ dr, de rõne creationis eſſe, pducere rem nullo pſuppoſito, q non negat ſimpliciter oẽ pſuppoſitum: q cũ ſemp pſupponit agens, & qnq; materia, vt patet in creatione aiæ intellectiuæ: ſed negat oẽ pſuppoſitum, q̃d ſit aliquid illius qđ eſt per ſe primo terminus illius creationis. Ita q creari dr illud quod ſic producit, qđ nihil eius ſupponit: Tũc.n. tota eius ſubſtantia ſyncategorematicẽ pducit. Notanter autem dixi qđ per ſe primo terminat productionẽ: aliquin oẽs formæ creatę, cũ quo tiam nihil earũ ſupponitur, quia ſubiectum nihil eſt earũ: ſed in veritate ideo non creantur, quia non ſunt per ſe, ſed ad fieri compoſitorum, Vt Ariſtot. admonuit: quia hac via creationem effugere potuit. Requirũtur ergo ſufficienter ad creari duo, & q p ſe fiat, & q nihil eius pręſupponatur, neq; ordine temporis, neq; ordine naturæ. hoc eſt.n. ex nihilo fieri.

¶ Aduerte ſcdo, q rõ adducta hic ad excludendum creationis actum à cauſis ſcdis, ſi ſubtiliter perſpiciatur, & ad memoriã reducantur dicta ſuperius in quæſt. 45. concludit, non ſolũ q nulla ſcda cã pot propria virtute creare, quod prima facie ſonat, ſed etiã q nec inſtrumentaliter aliqua earum hoc poſſit: quoniam ſi primum ordine compoſitionis in re eſt proprius effectus primæ cauſæ, nihil ſingi pot præuium, quod ad cauſam aliquam inſtrumentalem ſpectet, quoniam ante primum nihil eſt: & cũ conſtat inſtrumentũ oẽ ad præuium aliquid agendum applicari, vt ex ſupra dictis patet.

ſuperiorem eſt producta.

¶ 2 Præt. Diuerſitas effectuũ demonſtrat diuerſitatem cauſarum: quia idẽ ſemper facit idẽ. Si ergo oẽs creaturę tã ſpũales q̃ corporales ſunt immediate à Deo productæ, nulla eſſet inter creaturas diuerſitas, nec una magis diſtaret à Deo q̃ alia. qđ patet eſſe falſum: cum pp lõge diſtare à Deo, dicat Philoſophus quædam corruptibilia eſſe.

¶ 3 Præt. Ad producendũ effectum finitum, non requirit̃ virtus infinita. Sed omne corpus finitum eſt. Ergo per finitã virtutem ſpũalis creaturæ produci potuit, & pductũ fuit. Quia in talibus non differt eſſe & poſſe: præſertim quia nulla dignitas competens alicui ſecundũ ſuã naturam, ei denegatur, niſi fortè ob culpam ſuam.

Sed contra eſt, quod dr̃ Geneſis 1. In principio creauit Deus cœlum & terram. Per quę creatura corporalis intelligitur. Ergo creatura corporalis eſt immediatè à Deo producta.

Respon. Dicendum, q quidã poſuerunt gradatim res à Deo proceſſiſſe. Ita ſ. quòd ab eo immediatè proceſſit prima creatura: & illa produxit aliã: & ſic inde vſq; ad creaturã corporeã. Sed hæc poſitio eſt impoſſ: qa prima corporalis creaturæ productio eſt p creationẽ, per quã ẽt ipſa materia producit̃. Impfectũ.n. eſt prius q̃ perfectũ, in fieri. Impoſſibile eſt autem aliquid creari niſi à ſolo Deo.

Ad cuius euidentiã cõſiderãdum eſt, q quantò aliqua cauſa eſt ſuperior, tãtò ad plura ſe extendit in cauſando. Semper aũt id quod ſubſternitur in reb. inuenitur cõius quàm id, quod informat & reſtringit ipſum: ſicut eſſe quàm uiuere, & uiuere quàm intelligere, & materia q̃ forma. Quantò ergo aliquid eſt magis ſubſtratum, tantò à ſuperiori cauſa directè procedit, Id ergo quod eſt primo ſubſtratũ in omnibus, propriè ptinet ad cauſalitatem ſupremæ cauſæ. Nulla igitur ſecunda cauſa põt aliquid producere non præſuppoſito in re producta aliquo, q cauſatur ſuperiori cauſa. Creatio aũt eſt productio alicuius rei ſm ſuam totam ſubſtantiã, nullo præſuppoſito quod ſit uel increatũ, uel ab aliquo creatũ. Vñ relinquit̃, q nihil põt aliquid creare niſi ſolus Deus, q eſt prima cã. Et ideò vt Moyſes oſtẽderet corpora oĩa immediatè à Deo creata, dixit, In principio creauit Deus cœlũ & terrã.

Ad primum ergo dicẽdũ, q in productione rerum eſt aliqs ordo: non quidem ut una creatura creetur ab alia (hoc enim impoſſibile eſt) ſed ita quòd ex diuina ſapientia diuerſi gradus in creaturis conſtituuntur.

Ad secundum dicendum, q ipſe Deus unus abſque ſuæ ſimplicitatis detrimẽto, diuerſorũ cognoſcitiuus eſt, ut ſ. oſtenſũ eſt. Et ideò etiam eſt ſm diuerſa cognita diuerſorũ productorũ cã p ſuã ſapiẽtiã: ſicut & artifex apprehẽdẽdo diuerſas formas, pducit diuerſa artificiata.

Ad tertium dicẽdũ, q quãtitas virtutis agentis nõ ſolum menſurat̃ ſm rẽ factã, ſed ẽt ſm modum faciendi: quia unum & idẽ aliter fit & à maiori, & à minori virtute. Producere autem aliquid finitum hoc modo ut nihil præſupponatur eſt virtutis infinitæ. Vndè nulli creaturæ competere poteſt.

Svper Q. LXV. Art. IIII.

Articvlvs IIII.

Vtrum formæ corporum ſint ab angelis.

Fer. 4. cõt. c. 24. 69.

Titulus clarus eſt. ¶ In corpore duo principaliter facit: primo refert opinionẽ affirmatiuã, diuerſimode ab Platone, Auicenna & quibuſdam modernis hæreticis.

Ad quartum ſic procedit̃. Vr̃, q formæ corporũ ſint ab angelis. Dicit.n. Boe. in li. de Trin. q à formis q̃ ſunt ſine materia, veniunt formę q̃ ſunt in materia. Formæ aũt q̃ ſunt ſine materia, ſunt ſubſtantiæ ſpirituales: formæ autem quæ ſunt in materia, ſunt formæ corporum. Ergo formæ corporum ſunt à ſpiritualibus ſubſtantijs.

¶ 2 Præt. Omne quod eſt per participationem, reducitur ad id quod eſt per eſſentiã. Sed ſpirituales ſubſtantię per ſuam eſſentiã ſunt formę, creaturę autem corporales participant formas. Ergo formę corporalium rerum ſunt à ſpiritualib. ſubſtantijs deriuatę.

¶ 3 Præt. Spirituales ſubſtantię magis habent uirtutem cauſandi quàm corpora cœleſtia. Sed corpora cœleſtia cauſant formas in iſtis inferiorib: undè dicuntur eſſe generationis & corruptionis cauſa. Ergo multò magis à ſpiritualibus ſubſtãtijs formæ quę ſunt in materia, deriuantur.

Sed contra eſt, quod Aug. dicit 3. de Trinit.

quòd non eſt putandum, angelis ad nutum ſeruire hãc corporalẽ materiã, ſed potius Deo. Illi aũt ad nutũ dr̃ ſeruire corporalis materia à quo ſpeciem recipit: non ergo formæ coporales ſunt ab angelis, ſed à Deo.

RESPON. Dicendũ, ꝙ opinio fuit quorundã, ꝙ oẽs ᵈ formę corporales deriuent̃ à ſubſtantijs ſpũalibus quas angelos dicimus. Et hoc qdẽ dupliciter aliq poſuerunt. Plato .n. poſuit for- G mas q̃ ſunt in materia corporali, deriuari & formari à formis ſine materia ſubſiſtentibus, per modũ participationis, cuiuſdã.ᵉ ponebat .n. hoĩem quẽdã immaterialiter ſubſiſtentem, & ſimiliter equum, & ſic de alijs, ex quibus cõſtituũtur hæc ſingularia ſenſibilia, ſm̃ ꝙ in materia corporali remanet q̃dã impreſſio ab illis formis ſeparatis, ꝑ modũ aſſimilationis cuiuſdã, q̃ par H ticipationẽ uocabat. Et ſm̃ ordinẽ formarum ponebant Platonici ordinẽ ſubſtãtiarũ ſeparatarũ: puta ꝙ una ſubſtantia ſeparata eſt, q̃ eſt equus, quæ eſt cã oĩum equorũ: ſ. quam eſt q̃dã uita ſeparata, quam dicebãt per ſe uitã & cãm oĩs vitę. Et vlterius, quandã quã noĩabant ipſum eſſe, & cãm oĩs eſſe. Auicẽ. verò & qdã alij, non poſuerunt formas rerũ corporaliũ in ma- I teria per ſe ſubſiſtere, ſed ſolũ in intellectu. A formis ergo in intellectu creaturarum ſpiritualium exiſtentibus, quas quidem ipſi intelligentias, nos aũt angelos dicimus, dicebant procedere omnes formas, quæ ſunt in materia corporali: ᶠ ſicut à formis, quæ ſunt in mente artificis procedũt formæ artificiatorũ. Et in idem uidetur redire quod quidam moderni hæretici po- K nunt, dicẽtes quidem Deũ creatorem omnium, ſed materiam corporalem à diabolo formatam, & per varias ſpecies diſtinctam. Omnes autem hæ opiniones ex vna radice proceſſiſſe videntur. Quærebant .n. cauſam formarum, ac ſi ipſæ formæ fierent ſecundùm ſeipſas. Sed ſicut probat Ariſt. in * 7. Metaph. id quod propriè fit, eſt compoſitum. Formæ autem corruptibi- F lium rerum habent vt aliquando ſint, aliqñ non ſint abſquè hoc, ꝙ ipſæ generent, aut corrumpant: ſed compoſitis generatis, aut corruptis, quia ẽt formę non habent eſſe, ſed compoſita hñt eſſe ꝑ eas: ſic enim alicui competit fieri ſicut & eſſe. Et ideò cũ ſimile fiat à ſuo ſimili, non eſt quærenda cã formarum corporaliũ aliqua forma immaterialis, ſed aliquod compoſitũ, ſm̃ quòd hic ignis generatur ab hoc igne. Sic igit ᵐ formæ corporales cauſantur, non quaſi influxæ ab aliqua immateriali forma, ſe quaſi materia reducta de potentia in actũ ab aliquo agente cõpoſito. ⁿ Sed qa agens compoſitum, ꝙ eſt corpus, mouet̃ à ſubſtantia ſpũali creata, ᵉ vt Aug. dicit * 3. de Tri. ſequitur ulterius, quòd etiã formę corporales à ſubſtantijs ſpiritualibus deriuent̃, non tanquã influentibus formas, ſed tanq̃ mouentibus ad formas. Vlteriꝰ autem reducuntur in Deũ ſicut in primam cãm ẽt ſpecies angelici intellectus: quæ ſunt quædã ſeminales rationes corporaliũ formarum. In prima autem corporalis creaturę productione, non conſideratur aliqua tranſmutatio de potentia in actum. Et iõ ᵖ formæ corporales quas in prima productione corpora humana habuerunt, ſunt immediatè à Deo productæ, ᵠ cui ſoli ad nutũ obedit materia tanq̃ ꝓpriæ cãæ. Vndè ad hoc ſignãdũ Moyſes ſingulis operib. præmittit: Dixit Deus, fiat hoc, vel illud. In quo ſignat̃ formatio rerũ ꝑ verbũ Dei facta, à quo ſm̃ Aug. * eſt omnis forma, & cõpago, & concordia partium.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, ꝙ Boet. intelligit per formas quæ ſunt ſine materia, rationes rerũ quę ſunt in mente diuina, ſicut etiam Apoſt. dicit Heb. 11. Fide credimꝰ aptata eſſe ſecula verbo Dei, vt ex inuiſibilibus viſibilia fierent. ʳ Si tñ per formas quæ ſunt ſine materia, intelligit angelos, dicẽdũ eſt, ꝙ ab eis veniũt formę q̃ ſunt in materia, nõ per influxum, ſed per motũ.

AD II. dicẽdũ, ꝙ formę participatę i materia, reducunt̃ ñ ad

teticis dictam. Scdo reſpondet quæſito. ¶ Quo ad primũ quatuor refert ex Platone, ſcilicet & ꝙ ponebat formas materialium ſeparatas, & ꝙ ponebat eas iuxta ordinẽ formarũ materialiũ: & ꝙ ab his formis deriuaꝛ̃ formę materiales i materia, & quòd hoc fit ꝑ modũ participationis & aſſimilationis cuiuſdã. Ex Aui. vero refert tria ſcilicet ꝙ ſũt q̃dã ſubſtantiæ ſeparatæ non de naturis inferiorũ, quas angelos dicimꝰ. & ꝙ i mẽte earũ ſunt formæ naturaliũ ſicut in artifice, & ꝙ ab illis effluunt formæ naturales. Ex hæreticis ẽt duo, ſ. Deũ eſſe creatorẽ oĩum, & diabolũ formare materiã corporalem ꝑ uarias ſpẽs. Quo ad ſcdm tria. Primo, ꝙ formę corporũ nõ ꝑ ſe fiũt. Scdo, ꝙ eo mõ quo fiunt, fiũt ab agentibus corporalibus, vt à cãis ꝓpinqs, à ſubſtantijs ſeparatis vt mouentibꝰ ad formas, & à Deo vt à prima cã. Tertiò, q̃ in prima rerũ cõditione, formæ corporales ꝓductæ ſuntã ſolo Deo. prima concluſio ꝓbat̃ ſic. Eius eſt fieri cuius eſt eſſe, & eodẽ mõ quia fieri terminatur ad eſſe: ſed formæ nõ ſunt ꝑ ſe, ſed quaſi ipſis cõpoſita ſunt. igit nec fiũt ꝑ ſe. Et confirmat̃ authoritate Ariſt. 7. Meta. Et ſic patet iadæ erroris oĩum recitatorũ. Scda verò concluſio ꝓbat̃ eodẽ medio adiuncta alia ꝓpoſitione, ſ. ꝙ vnũ quodque fit à ſibi ſimili, ſic. Cõpoſitũ ꝑ ſe primo fit, & forma nõ fit niſi ad factionem cõpoſiti: ergo formæ corporales cauſant nõ quaſi influxæ ab aliqua forma immateriali, ſed quaſi materia reducta de potentia in actũ ab aliquo agẽte cõpoſito. Et ꝓbat̃ cõñia: qa oẽ qđ fit, fit à ſibi ſimili. Ex hoc .n. ꝓbat̃ prima pars ſic. Forma nõ fit, ergo non oportet ab al. qua forma immateriali eã deriuari. Et añcedẽs patet, id ex 7. Meta. iũ ex rõne: qa muſe

& eodem modo eſt eſſe & fieri: formæ ſi non ſunt quaſi ipſæ ſunt: ergo nec fiunt. Deducit̃ & ſecunda pars ſic. Cõpoſitũ fit ergo à cõpoſito, aliàs nõ fieret à ſibi ſimili: ergo à tranſmutante materiã de potentia in actũ. Nullo .n. alio mõ cõpoſitum agere põt. Et his ſi adiũgas, ꝙ forma ñ alia rõne eſt, niſi vt qua cõpoſitũ eſt, ſequit̃ conſequenter ꝙ ab eodẽ cõpoſito per tranſmutationem materiæ educit̃ forma. Reliquæ verò partes huius ſcdæ cõcluſionis, ſ. ꝙ formæ ſiũt à ſubſtãtijs ſpũalibus tãq̃ à mouẽtibꝰ ad formas, & à Deo tãquã à prima cã, Et ꝓbant̃. qa cõpoſita agẽtia mouent̃ à ſubſtantijs ſpũalibus, vt Au. dicit. Et ſpẽs ſpẽs intellectus Angelici reducunt̃ in primã cãm, quaſi rõnes ſeminales angl̃s ꝓcedẽs & primarium. Tertia cõcluſio, Formæ corporales in prima rerũ cõditione fuerũt immediatè à Deo. Et ꝓbat̃ qa nulla ibi interuenit trãſmutatio de potẽtia ad actũ, & ſoli Deo obedit materia ad nutũ. Scdo cõfirmatur authoritate ſcripturæ, Gene. 1. & patet i litera. Aduerte hic diligenter, ꝙ formã fieri per tranſmutationem, & ipſam educi de potẽtia ad actũ, non differunt. Et ppea, non eſt idẽ formã recipi in materia, & educi de ipſa: ſed oportet ꝙ forma ex vi tranſmutationis reſultet. Imaginadũ eſt .n. formas oẽs eduribiles præſſe materiã in potentia, ſub quaſi latitatur ſub principijs, & eſſe inca vim cãuiã earũ, materialiter iõ: ita quòd accedente determinato agẽte ad certam ſpeciem, & tranſmutante materiam, illa ex vi talis mutationis mutatur non ex eo quod habet in ſe aliquid extrinſecus adueniens, ſed ex eo quod habet indeterminatè, paulatim determinatur ad habendum diſtinctè qđ in ſe prius hẽbat confuſè, hæc .n. eſt vis determinatiua tranſmutationis.

formas aliquas per ſe ſubſiſtentes rõnis eiuſdem, vt Platonici poſuerũt: ſed ad formas itelligibiles, vel intellectus angelici ᵃ (à quibus per motũ procedunt) vel vlterius ad rõnes intellectus diuini (à quibus etiam formarum ſemina ſunt rebus creatis indita) vt per motum in actum educi poſſint.

AD TERTIVM dicẽdũ, ꝙ corpora cœleſtia cãnt formas i iſtis inferiorib. nõ iſluẽdo, ſed mouẽdo. *

QVAESTIO LXVI.

De ordine creationis ad diſtinctionem, in quatuor articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandũ eſt de opere diſtictionis. Et primò conſiderandum eſt de ordine creationis ad diſtictionẽ. Scđo de ipſa diſtinctione ſcđm ſe.

CIRCA primum quæruntur quatuor.

¶ Primò, Vtrum informitas materię creatę, pręceſſerit tempore diſtinctionem ipſius.

¶ Secundò, Vtrum ſit una materia omnium corporalium.

¶ Tertiò, Vtrum cœlum empyreum ſit concretum materiæ informi.

¶ Quartò, Vtrum tempus ſit eidem concretum.

ARTICVLVS I.

Vtrum informitas materiæ, tẽpore præceſſerit formationem ipſius.

AD PRIMVM ſic ꝓcedit. Vr̃, ꝙ informitas materiæ tp̃e præceſſerit formationẽ ipſius. Dr̃ .n. Gen. 1. ʰ Terra erat inanis & uacua: ſiuè inuiſibilis & incõpoſita, ſm̃ aliam literam. Per ꝙ deſignatur informitas materię, vt Auguſtin. * dicit. Ergo materia fuit aliquando informis antequam formaretur.

¶ 2 Prę. Natura in ſua operatione, Dei operationẽ ʰ imitat̃: ſicut cã ſecũda imitatur cãm primã. Sed in operatione naturæ, iformitas tp̃e ꝑcedit formationẽ: ergo & in operatione Dei.

¶ 3 Prę. Materia ʰ potior eſt accidente: quia materia eſt pars ſubſtantiæ. Sed Deus poteſt facere quòd accidens ſit ſine ſubiecto: ut patet in ſacramento altaris. Ergo potuit facere ꝙ materia eſſet ſine forma.

SED CONTRA, Imperfectio effectũ atteſtatur imperfectioni agentis. Sed Deus eſt agẽs ꝑfectiſſimũ. Vnde de eo dicitur Deute. 32. Dei perfecta ſunt opera. Ergo opus ab eo creatum, nunquam fuit informe.

¶ Præ. Creaturæ corporalis formatio facta fuit per opus diſtinctionis. Diſtinctioni aũt opponitur confuſio, ſicut & formationi informitas. Si ergo informitas ꝑceſſit tp̃e formationem materiæ, ſequit̃, à ꝑicipio fuiſſe cũfuſionẽ corporalis creaturæ, q̃ antiq uocauerũt, Chaos.

RESPON. Dicendum, ꝙ circa hoc ſunt diuerſæ opiniones ſanctorum. * ᵐ Aug. n. uult, ꝙ informitas materiæ corporalis non præceſſerit ꝑ formationẽ ipſius, ſed ſolum origine, uel ordine naturæ. ⁿ Alij verò, utᵇ Baſilius, † Ambroſius, & Chryſoſtomus, uolunt, ꝙ informitas materię tp̃e ꝑceſſerit formationẽ. ᵠ Et q̃uis hæ opiniones uideant̃ eſſe contrariæ, tñ parum ab inuicẽ differunt. Aliter .n. accipit informitatem materiæ Auguſt. C q̃ alij. Aug. enim accipit informitatem materiæ ꝑ carẽtia oĩs formæ: & ſic impoſſibile eſt dicere ꝙ informitas materiæ tp̃e ꝑceſſerit uel formationẽ ipſiꝰ, vel diſtinctionem. Et de formatione quidem manifeſtum eſt. Si .n. materia iformis ꝑceſſit duratione, hęc erat iã inactu, hoc .n. duratio importat. Creationis .n. terminus eſt ens actu: ipſum aũt quod eſt actus, eſt forma. Dicere igit̃ materiã ꝑcedre ſine forma, eſt dicere ens actu ſine actu, ꝙ implicat cõtradictionẽ. Nec ẽt põt dici, ꝙ habuit aliq̃ formã cõem, & poſtmodũ ſupuenerũt ei formæ diuerſæ q̃b. ſit diſtincta: qa hoc eſſet idẽ cũ opinione antiquorũ naturaliũ, q̃ poſuerũt materiã prima eſſe aliqđ corpꝰ in actu, puta ignẽ, aerẽ, aut aquã, aut aliqđ mediũ ex quo ſequebat̃ ꝙ fieri nõ eſſet niſi alterari. qa cũ illa forma ꝑcedẽs daret eſſe in actu i gñe ſubſtãtiæ, & faceret eẽ hoc aliqđ: ſequebat̃, ꝙ ſupueniẽs forma, nõ faceret ſimpliciter ens actu, ſed ens actu hoc. ꝙ eſt propriũ formæ accidẽtalis. & ſic ſe quẽtes formæ eſſent accidẽntia, ſm̃ quę nõ attendit̃ gñatio, ſed al- E teratio. Vñ oportet dicere, ꝙ materia prima neq; fuit creata oĩno ſine forma, neque ſub forma vna cõi, ſed ſub formis diſtictis. Et ita, ſi iformitas materię referat̃ ad cõdõnẽ primę materiæ, q̃ ſm̃ ſe nõ hẽt aliquã formã, informitas materię nõ ꝑceſſit formationẽ ſeũ diſtinctionem ipſius tp̃e, vt Augu. * dicit, ſed origine ſeu natura tñ, eo mõ quo potentia eſt prior actu, & pars toto. Alij uerò ſancti accipiunt informitatẽ, non ſm̃ ꝙ excludit omnem formam, ſed ſecundùm quòd excludit iſtam formoſitatẽ & decorem, qui nunc apparet in corporea creatura. Et ſecundùm hoc dicunt ꝙ informitas

SVPER Q. LXVI. ART. I.
S. Bona. 2. ſ. d. 12. q. 1. artic. 1.
Rici. 2. ſ. d. 12. q. 2.
Ricar. 2. ſ. d. 12. q. 1.
Maira. d. 12. q. 2.
Duran. 2. ſ. d. 12. q. 2.
Bacco. 2. ſ. d. 12. q. Vid. 10.
Aegid. 2. ſ. d. 12. q. 1. artic. 1.
Capr. 2. d. 13. q. 1.
Do. de Palu. 2. d. 12. q. 2.

TItulus clarus eſt. ¶ In corpore tria principaliter facit. Primo, refert diuerſitatẽ opinionũ. Scdo, oñdit ſententiam Auguſtini oportere veraſſeri. Tertio, ſententiã aliorũ tractat. ¶ Quo ad primũ duo dicit, ſcilicet ipſas opiniones cõtrarias de quæſito, & radicẽ ꝙ in veritate nõ ſunt contrariæ, ꝓp æquiuocationẽ i formitatis. ¶ Quo ad ſcdm duo dicit. Primo quid nominis ipſius informitatis apud Aug. ſignificat .n. negationẽ oĩs formæ. Scdo, concluſionem rñſioam apud eundem. Informitas materiæ non præceſſit duratione eius formationem, aut diſtinctionẽ, ſed natura tñ. Et de formatione qdẽ ꝓbat̃: qa ſequeret̃, ꝙ eſſet ens in actu ſine actu. De diſtinctione verò: qa ſequeret̃ opinio antiquorum naturaliũ, ponentiũ ſubiectũ generationis ens in actu. Et conſequenter generari nõ eſſe niſi alterari: quia omnis forma genita, nõ faceret ens ſimpliciter, ſed adueniret illi, q̃ quòd ãt precedat natura, ſicut potentia actum, & partes totum, probatur ex eo quòd talis informitas eſt conditio materiæ primæ ſecundum ſe. ¶ Circa hanc partem aduerte, ꝙ ad hunc locum videntur ſpectare q̃ñes duæ: altera eſt an materia poſſit eſſe ſine forma: altera an detur forma corporeitatis, quaſi forma coæua materiæ. Sed prima quidem non directè ad hunc ſpectat locum: qa hĩc nõ de diuina potentia, ſed de rerũ ordine ſermo eſt. Cõſtat aũt ẽt ſecundum aduerſarios ꝙ ſcđm rerum ordinem materia non põt eſſe ſine forma. Vnde de hoc ſpecialis requiratur quæſtio in commentarijs de ente & eſſentia. Scda ãt, cum, de pluralitate formarũ inferius tractabitur, aliqualiter tractabit̃. Quo ad tertiũ, quinque dicit. Primo, qđ nominis informitatis apud Baſilium, Ambroſium & Chryſoſtomũ, ſcilicet negationem formoſitatis. Secundò concluſionem rñſiuam: informitas ꝑceſſit durationem. Tertio diſcordiã Aug. & cõcordiã in hoc. Quarto, triplicem diſtinguit formoſitatẽ ex ſcriptura luminis in cœlo & corpore diaphano, viſibilitatis in terra, & decoris vegetantium in eadem. Quinto, informitates oppoſitas ex verbis ſcripturæ accipit: & patet in litera.

*Au. li. 1. ſuper Ge. c. 13 parũ a princi. tom. 3.
*Loco citato in prin. cor. artic.
† Amb. li. 1. hexamerõ. ca. 8. tom. 4.
Baſilius ex Homi. 2. ſui hexam. paulo a principio.
Chryſoſt. Homil. 2. in Gene. a medio illius, to. 1.

mitas materiæ corporalis, duratione præceſſit formationē eiuſdē.[f] & ſic ſm hoc quantū ad aliqd cū eis Aug. concordat, & quantum ad aliquid diſcordat, ut infra patebit.* Et quantū ex litera Gen. accipi pōt, triplex formoſitas deerat: ꝓp ꝙ dicebat̃ creatura corporalis informis. Deerat.n. à toto corpore diaphano, ꝙ dr̃ cœlū, pulchritudo lucis. Vndè dr̃; ꝙ Tenebræ erāt ſup faciē abyſſi. Deerat aūt terræ duplex pulchritudo. Vna q̃ hēt ex hoc, ꝙ eſt aquis diſcoperta, & quātū ad hoc dr̃, ꝙ Terra erat inanis & vacua, ſiuè inuiſibilis, quia corporalia aſpectui patere non poterat, ꝓp aquas vndiq; eam cooperientes. Alia verò, quam habet ex hoc, ꝙ eſt ornata herbis & plantis. & iō dr̃, ꝙ erat uacua & incōpoſita i. nō ornata, ſm aliā literā. Et ſic, cū p̄miſiſſet duas naturas creatas ſ. cœlum & terram, informitatem cœli expreſſit, per hoc quod dixit, Tenebræ erant ſuper faciem abyſſi, ſecundum quod ſub cœlo etiam aer includitur. Informitatem verò terræ ꝑ hoc qđ dixit, Terra erat inanis & uacua.

*q. 69. artic. 1.

Ad primvm ergo dicendū, ꝙ terra aliter accipitur in loco iſto ab Aug. & ab alijs ſanctis. Aug.* n. vult, ꝙ noīe terræ & aquæ, ſignificet̃ in hoc loco ipſa materia prima. Nō.n. poterat Moyſes rudi populo primam materiam exprimere, niſi ſub ſſitudine rerū eis notarū. Vñ & ſub multiplici ſſitudine eā exprimit, nō uocās eā tm̄ aqua, vel tm̄ terrā ne videat̃ ſm rei ueritatem materia prima eſſe vel terra, uel aqua. Hēt tñ ſimilitudinē cū terra, inquātū ſubſidet formis: & cū aqua, inquātū eſt apta formari diuerſis formis. Secundùm hoc ergo dr̃ terra inanis & uacua, vel inuiſibilis & incōpoſita, quia materia per formā cognoſcit̃. Vñ in ſe conſiderata dr̃ inuiſibilis vel inanis, & eius potētia per formā replet̃. Vndè & Plato * materiā dicit eſſe locū. Alij uerò ſancti ꝑ terram intelligunt ipſum elemētū: quæ, qualiter ſm eos erat informis, dictum * eſt.

*Locus citatus in ar. Eſt li. 1. de Gen. cōt. Manichæos ca. 5. & 7. tomo 1.

*In li. 11. & eſt de natura, in uno ſo. ante me. li.

*In corp. art.

Ad secvndvm dicēdū, ꝙ natura producit effectum in actu de ente in potētia. & iō oportet ut in eius operatione potentia tp̄e præcedat actum, & informitas formationem. ſed Deus producit ens actu ex nihilo. & ideò ſtatim poteſt producere rē perfectam ſecundùm magnitudinem ſuæ uirtutis.

Ad tertivm dicēdū, ꝙ accidens cū ſit forma, eſt actus quidā: materia aūt ſm id quod eſt, eſt ens in potentia. Vndè magis repugnat eſſe in actu materiæ ſine forma, quàm accidenti ſine ſubiecto.

Ad primvm vero quòd obijcit̃ in contrarium, dicendum eſt ꝙ ſi ſm alios ſanctos informitas tp̄e ꝓceſſit formationē materiæ: non fuit hoc ex impotētia Dei, ſed ex eius ſapiā, ut ordo ſeruaret̃ in rerū cōdōne, dū ex impfecto ad pfectū adducerent̃.

Ad secvndvm dicēdū, ꝙ quidam antiquorum naturaliū poſuerunt confuſionem, excludentem oēm diſtinctionē, præter hoc ꝙ Anax. poſuit ſolū intellectum diſtinctum & immiſtū. Sed antè opus diſtinctionis ſcriptura ſacra ponit multiplicem diſtinctionem. Primò quidē cœli & terræ: in quo oſtēditur diſtinctio ēt ſm materiam, ut infra* patebit. & hoc cum dicit, In principio Deus creauit cœlū & terram &c. Secundò per diſtinctionem elementorum, quantum ad formas ſuas per hoc ꝙ noīat terrā & aquā. Aerē aūt & ignē non noīat, quia nō eſt ita manifeſtū rudibus, quibus Moyſes loquebatur, hmōi eſſe corpora, ſicut manifeſtū eſt de terra & aqua: q̄uis Plato aerē intellexerit ſignāri ꝑ hoc ꝙ dr̃ * ſpūs Dñi: qa ēt aer ſpūs dr̃: ignem verò intellexerit ſignāri ꝑ cœlū, quod igneæ naturæ eſſe dixit, ut Au. refert in † 8. li. de Ci. Dei, c. 11. Sed Rabbi Moyſes * in alijs cū Plato cōcordans, dicit ignē ſignāri ꝑ tenebras: qa ut dicit, i ꝓpria ſphæra ignis nō lucet. Sed magis vr̃ eſſe cōueniēs, qđ pri⁹ dictū eſt: qa ſpūs Dñi i ſcriptura nō niſi ꝑ ſpū ſctō cōſueuit poni. Qui aqs ſupferri dr̃, nō corporaliter, ſed ſicut voluntas artificis ſupfert̃ materiæ q̄ uult formare. Tertia diſtinctio ſignāt ſm ſitū: qa terra erat ſub aqs qb. inuiſibilis reddebatur. Aer uerò q eſt ſubiectū tenebrarū, ſignāt fuiſſe ſup aquas: ꝑ hoc, ꝙ dr̃, Tenebræ erāt ſup faciē abyſſi. Quid aūt diſtinguendū remaneret, ex ſequētib. apparebit.[e]

*q. 69. artic. 1.

*In eſſe dio ſaluo mani ch. 26.

†li. 8. 11. 10 f.

*Li. 2. pte plenario. c. 10.

Articvlvs II.

Vtrum una ſit materia informis omnium corporalium.

Ad secvndvm ſic proceditr̃. Vr̃ ꝙ una ſit materia informis omnium corporalium. Dicit.n. Aug. 12. confeſ.* Duo reperio quæ feciſti. Vnum quod erat formatum:[h] alterum quod erat informe. Et hoc dicit cēterrā inuiſibilē & incompoſitā, ꝑ q̄ dicit ſignificari materiam rerū corporaliū. Ergo vna eſt materia omnium corporalium.

¶ 2 Præt. Phis dicit in † 5. Met. ꝙ illa quæ ſunt vnum[h] in genere, ſunt unū in materia: Sed oīa corporalia conueniunt in genere corporis. Ergo omnium corporalium eſt una materia.

¶ 3 Præt. Diuerſus actus fit in diuerſa potentia, & unus in una. Sed oium corporū eſt[h] una forma, ſ. corporeitas. Ergo omniū corporalium eſt materia una.

¶ 4 Præt. Materia in ſe conſiderata, eſt ſolùm in potentia. Sed[h] diſtinctio eſt per formas. Ergo materia in ſe conſiderata ē una tantùm omnium corporalium.

Sed contra. Quæcunque cōueniūt in materia, ſunt trāſmutabilia adinuicem, & agunt & patiuntur abinuicem: vt dicitur in * 1. de gñatione. Sed corpora cœleſtia & inferiora nō ſic ſe habent adinuicem. Ergo eorum materia non eſt vna.

Respon. Dicendum, ꝙ circa hoc fuerunt diuerſæ opiniones philoſophorum. Plato.n. & omnes philoſophi antè Ariſto. poſuerūt oīa corpora eſſe de natura 4. elemētorū. Vñ cū 4 elemēta cōicēt in vna materia, vt mutua gñatio & corruptio in eis oñdit: ꝑ cōſequens ſequebat̃, ꝙ oium coporum ſit materia vna. Quòd āt qdam corpora ſint incorruptibilia, Plato * aſcribebat nō cōditiōi materiæ, ſed volūtati artificis, ſcilicet Dei, quē introducit corporibus cœleſtibus dicentē, † Natura veſtra eſtis diſſolubilia* volūtate āt mea indiſſolubilia. qa voluntas mea maior eſt nexu veſtro. Hanc āt poſitionē Ariſto. * reprobat ꝑ mot⁹ naturales corporū. Cū.n. corpus cœleſte habeat naturalē motū diuerſū à naturali motu elementorū ſequit̃ ꝙ eius natura ſit alia, à natura quatuor elementorū. Et ſicut motus circularis, qui eſt ꝓprius corporis cœleſtis, caret cōtrarietate: motus āt elementorū ſunt inuicē contrarij (vt qui eſt ſurſum ei q eſt deorſum) ita corpus cœleſte eſt abſq; cōtrarietate; corpora vero elememtaria ſunt cum cōtrarietate: & qa corruptio & gñatio ſunt ex cōtrarijs, ſequit̃ ꝙ ſm ſuā naturā corpus cœleſte ſit icoruptibile,[c] elemēta verò ſūt corruptibilia. Sed ñ obſtāte hac dr̃ia corruptibilitatis & incorruptibilitatis naturalis, Auicebrō poſuit vna materiā oīum corporū, attēdēs ad vnitatem

*In Timeo circa finem ſ ſo. 2 pri cip. libri numerā.

*In a re fert Aug. 13. de ci. Dei. c. 16.

*Lib. 1. de cœlo ſexta. 5. & ad 14 10. 2.

SVPER Q. LXVI. ART. II.

Fera. 2. cont. c. 16. S. Bon. 2. ſ. d. 12. q. 1. & ticu. 2. Scot. 2. ſ. d. 14. q. 1. Riccar. 2. ſ. d. 12. q. 6. Marr. 2. ſ. d. 12. q. 2. Duran. 2. ſ. d. 12. q. 1. Bacon. 2. ſ. d. 14. q. 1. Aegid. 2. ſ. d. 12. q. 5. art. 4. Capr. 2. d. 12. q. 1. con. 1. & 2. Alb. Mag. 2. d. 2. 2. Pet. de Palu. 2. diſt. 12. q. 1.

Titulus clarus. Vna ꝓpriè ſumit̃ ꝓ vnitate ꝓpriè phyſica, q ꝓpriè eſt vnitas materiæ, vt patet 5 Metaphyſico.

¶ In corpore duo principaliter. Primò, tractat opiniones partis affirmatiuæ. Secūdò partis negatiuæ.

¶ Quoad primū duas opiniones tractat, prima eſt antiquorū, ſecūda eſt Auicebron. Vtriq. n. ponūt vnā oīum materiā. In opinione antiquorū ſtatim dicit. ſ. opinionē eorū, & Platonis defenſionē, & Ari. cōtra eos ipugnationē. In opinione Auicebrō, tria quoq; dicit. ſ. opinionē ei*, & fundamētū ei*, & impugnationē cōtra eū: qa ſequit̃ ꝙ gñatio ē niſi alteratio.

¶ Quoad ſcdm, duas quoq; opiniones tractat, ſ. Auer. & ſcdam. alia ordine. Primò ꝓbat hāc negatiuā. Materia corruptibiliū & incorruptibiliū n ē una. In hac. n. cōuenit cū Auer. & diſcrepat ab eo ver. & diſcrepat ab eo ſupra dictis ex eiſdē.n. fundamētis eiditur

*Porriſſe ſit totum. 338

*L. 2. ſt. 12. &c. cōt. c. 16. 3. 4. Lop. 1. & 3. 4. 11. op. 11. & 7. Eie 4. 2. 11. & 7. 1. cōtrad. li. 6.

*Cap. 12. 10m. 4. †Tex. 10. 16.

*Lib. 1. de genera. & tex. 9. 16. & ſeq. ad 14 10. 2.

---

ditur oppoſita opinio. Probat aūt eā, tali ratione, Materia ſecūdum id quod eſt, eſt in potentia ad formas, ergo ſecundum ſe eſt potentia ad omnes formas, quibus eſt cōis: ergo habendo vnam illarū, remanet in potentia ad oēs alias formas. ergo eſt ſimul ſub forma vna & priuatione alteri⁹. ergo ſi vna eſt corruptibilis & incorruptibilis compoſiti, erit eadem ſimul corruptibilis & incorruptibilis ſcdm naturā. ergo impoſſibile eſt eſſe unā materiā corruptibiliū & incorruptibiliū. Scda conſequentia probatur: quia ſi habendo vnā, non remaneret in potentia ad reliquas, hoc eſſet quia illa forma, quā habet, perficeret eā ſic, quòd non relinqueret potentiā ad aliam: ſed hoc non pōt eſſe. Probat duplici-citer, primò, quia materia per vnam non fit actu, niſi ſecundū potentiam ad illam ſecundò, & eſt excluſio reſpōſionis, quia materia ſecundum ſe, indifferenter ſe habet ad formam perfectam & imperfectam.

¶ Circa hāc partem aduerte, quòd Scot. contra concluſionem, Ægid. uerò contra rationem & concluſionem inſtat. Vñ hic in 2. d. 12. rationē hanc nititur ſoluere, negando ſecundā conſequentiam: imaginatur. n. ꝙ materia lunæ non ſit in potentia ad formā ignis, quia forma lunæ non habet contrarium, & ſic non eſt priuata, nec appetit illam. Sed reuera mirum eſt de tā præclaro diſcipulo, quò à tāto declinauit magiſtro, in re tam ſola. Priuatio.n. (vt habetur quarto Meta.) eſt negatio in ſubiecto apto nato: ſed materia lunæ eſt ſecundum ſe apta nata recipere formam ignis, & habet negationem eius. ergo in materia lunæ eſt priuatio formæ ignis. Nec poteſt reſponderi ad hoc niſi negando rōnem priuationis. Vndè S. T. & Scot. conatu ſunt excludere reſponſionem in litera tactam, quia apparentiam hēt, non illam quæ nihil valet. ſtat ergo ratio. Contra concluſionē autem dupliciter arguitur: primò, impugnando in cœlo materiam quæ eſt pura potentia, ſecundò, impugnando quod alterius rationis. Contra primum arguit Scot. in 2. di. 14. q. 1. In cœlo non eſt potentia contradictionis: ergo in eo non eſt materia quæ eſt purè potentia. Antecedens ex nono Meta. tex. 17. conſequentia probatur. Potentia pura, eſt ſecundum ſe ad eſſe & nō eſſe. Et confirmatur hoc motiuum: quia pura potentia prius natura habet priuationem quàm formam probatur, quia priuationem habet ex ſe, formam ab alio: ſicut aer ſe habet ad tenebras & ad lumen. Et confirmat quia materia eſt per quā res poteſt eſſe & nō eſſe: & materia 1. Phyſico. eſt principium vnū ſubiecto, & duo ſecundum rationem, propter priuationem, ergo. Arguunt quoq; contra idem alij; quia ſi cœlum eſſet compoſitum ex materia & forma, non eſſet opus anima ſiue intelligentia motrice: & tenet ſequela: quia formam ſequeretur motus circularis: ſicut motus deorſum ſequitur formam grauis. Contra ſecundum vero arguit primo Scot. vbi ſupra. non dantur duo primi fines, nec duo prima agentia. ergo nec dantur primæ materiæ duæ.

¶ Præt. materia ſolis, dato ꝙ non ſit in potentiam ad aliam formam, eſt tamen ſecundum ſe in potentia ad formam ſolis & eius priuationem. ergo eſt in potentia cōtradictionis, & cōſequenter corruptibile erit, quantū eſt ex ſe corpus cœleſte. Ægidius vero vbi ſupra, contra hoc idem arguit. Primò, quia negatio omnium formarū cōſtituit vnitatē materiæ ſcdm ſe, ſed ſeclusa omni forma, tam cœleſti q̄ inferiori, inuenitur ois materia cum ab negatione omnis formæ. ergo omnis materia ſecundum ſe eſt vna & eadē negatiuè, vt materia omnium inferiorum dicimus. Secundò, quia actus eſt qui diſtinguit & ſeparat 7. Metaph. tex. 49. ergo in pura potentia nulla poteſt eſſe diſtinctio ſeclusis actibus. Tertio, ſi darentur diuerſæ puræ potentiæ, ſequeretur quòd inter actum & potentiam pura non eſſet maxima diſtantia poſitiua: hoc non poteſt intelligi. ergo: & probatur ſequela, quia poſitis duabus puris potentijs diuerſarum

A rationum, vt hic ponitur, oportet quòd altera magis diſtet ab actu puro, quàm altera: ergo diſtantia vnius potentiæ puræ, non eſt maxima. hæc ſufficiant hic: quoniam ſolutio horum erit manifeſtatio reliquorum.

¶ Ad euidentiam huius rei aduerte diligentiſſimè quòd ſiquis naturā materiæ vt ſic cōſiderauerit, facile omnium rationem reddet. Materia.n. ſecundū ſe ſcdm id qđ eſt, vt in litera dr̃, nō eſt aliquod ens niſi ſubſtantialis potētia ad formā, nec aliā naturā hēt: & hoc eſt ei⁹ qđ qd eſt. Verū, hoc nō cōtingit vno modo, ſed duobus: qa eſſe ad formā contingit dupliciter. ſ. ad formam ſcdm genus, & ad formā talē ſcdm ſpeciem. Cum enim oporteat potentiam omnem, aliquē actū per ſe primo reſpicere vt adæquatum ſibi per quem diffiniēda eſt, vt patet 9. Metaphyſ. conſequens eſt, vt ſubſtātialis potentia materiæ reſpiciat vt adæquatum

C actum, aut formam talem ſcdm genus, aut ſcdm ſpeciem: indiuidua enim extra artem ſunt. Inter hos autē duos modos hæc eſt manifeſta dr̃ia, ꝙ potentia ad formam vnam gñe tm̄, eſt ad plures ſpecies: potentia verò tantum ad formam vnā ſpecie, non eſt ad plura, niſi forte per accidens, puta quia ſpecies illa multiplicabilis eſſet numeraliter. Ex hac autem dr̃ia ſequitur alia, ſcilicet, quòd potentia primo modo habet priuationē annexam: potentia vero ſecundo modo non. & patet ſequela: qa materia q eſt in potentia ad plura, habēdo vnū actu, adhuc eſt in potentia ad aliud: ac per hoc priuatur illo. potentia.n. ad aliquid cum negatione illius in eo conſtituit priuationem, vt patet. Materia uerò cuius eſt potentia ad unum ſolū, cum habendo illud, nullo ſibi poſſibili careat, nullam habet priuationem. Nec pertranſibis hic ſed philoſophicè ſubſiſte: & conſidera ꝙ nulla res appetit negationem, aut malum, niſi qa appetit bonum, cui eſt annexa negatio alterius. Sicut calefactibile

D appetendo calorem, appetit negationem frigoris, & ignis appetendo perpetuitatem ſui, corruptione aquæ ex conſequenti appetit. Et propterea, ſi potentia aliqua non eſt ad aliam formam, non habet cognitam priuationem eius formæ quàm habet, aliter appeteret primo non eſſe, quod non eſt intelligibile. Vndè in propoſito ſic contingere rationi conſonat. Et ꝙ materia prima horū inferiorum eſt potentia ſubſtantialis reſpectu omnium formarum rerum generabilium & corruptibilium. ac per hoc reſpicit per ſe primo vt actum adæquatum formā ſubſtantiæ generabilis ſub qua, cū multæ ſunt ſpecies, oportet ipſam ſub vna eſſe in potentia ad aliam, & conſequēter illa priuatam: & ſic omnia ſunt adinuicem generabilia &c. Et ꝙ materia cœleſtis corporis nō eſt ad actum unū tm̄ ſecundum genus, ſed unum ſpecie atoma: ita quòd non eſt putandum, ꝙ materia cœli reſpiciat formam cœleſtem ut actū adæquatū: qa ſic ſequeretur potentia ad plura, & priuatio & corruptibilitas

E ab intrinſeco: ſed quòd materia lunæ eſt in potentia ſecundū ſe ad formam lunæ tm̄, & materia ſolis ad formam ſolis tantū & ſic de alijs: ita ꝙ quot ſunt ſpecies corporum cœleſtium, tot ſunt genera phyſica eorum. Et quod dico, cœli materia, non ſignificat aliquam unam materiam, ſed quoddam analogum oibus materijs cœleſtium corporum. Ad rationem ergo Scot. & Auer. dicito dupliciter, primo ſecundum rem, ſecundo ad hominem, id eſt ſecundum modum loquendi Ariſt. 9. Metaph. Secundum rem diſtingue, quòd potentia paſſiua eſt duplex. Quædam purè receptiua, quæ ſcilicet nulla paſſione media, recipit formam. Quædam uerò receptiua & paſſiua ſimul ita ꝙ agitur ab agente & recipit formam. Modo dico, & ita eſt, ꝙ potentia purè receptiua non eſt potētia contradictionis. potentia autem receptiua & paſſiua ſimul hæc eſt contradictionis Ex dictis autem patet, quòd materia lunæ eſt potentia receptiua tantum, quoniam nulla paſſione, aut actione media, materia habet illam formam: & patet hanc diſtinctionem eſſe ve-

ram

367

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

[illegible]

formę corporalis: ſed ſi forma corporeitati; eſſet una forma p ſe, cui ſupueni rēt aliæ formę, q bus corpora diſtinguunt, hēret neceſſitatē: qđ dr, qa illa forma imutabiliter materię ihęreret, & q̄tū ad illā eſſet oē corp⁹ incorruptibile: ſed corruptio accideret p remotionē ſequētiū formarū: q̄ nō eēt corruptio ſimpliciter, ſed ſm qd, qa priuationi ſubſternerēt aliqđ ens actu, ſicut ēt accidebat antiqs naturalib. q ponebāt ſubiectū corporū aliqđ ens actu, puta ignē, aut aerē, aut aliqd hmōi. Suppoſito aūt q nulla forma q̄ ſit i corpore corruptibili, remaneat vt ſubſtrata gn̄ationi & corruptioni, ſequit de neceſſitate, q non ſit eadē materia corporū corruptibiliū & incorruptibiliū. Materia.n. ſm id qđ eſt, eſt i potētia ad formā. Oportet ergo q materia ſm ſe cōſiderata, ſit in potentia ad formā oīum illorū, quorū eſt materia cōis: per vnam autem formam non ſit in actu, niſi quantum ad illam formam: remanet ergo in potentia quantū ad omnes alias formas. Nec hoc excluditur, ſi una illarū formarū ſit pfectior & cōtinēs in ſe virtute alias: quia potentia quantū eſt de ſe, indifferenter ſe hēt ad perfectū & imperfectū. Vndē, ſicut qñ eſt ſub forma imperfecta, eſt in potentia ad formā perfectā, ita econuerſo. Sic ergo, materia ſm qđ ē ſub forma icorruptibilis corporis, erit adhuc in potētia ad formā corruptibilis corpis. Et cū nō hēat eā in actu, erit ſimul ſub forma & priuatione: qa carētia formæ in eo qđ eſt i potētia ad formā, eſt priuatio. Hæc aūt diſpoſitio, eſt corruptibilis corporis. Impoſſibile ergo ē, q corporis corruptibilis & incorruptibilis p naturā, ſit una materia. Nec tñ dicendum eſt*, vt Auerrois fingit, q ipſum corp⁹ cęleſte ſit materia cęli, ens i potētia ad ubi & nō ad eſſe, & forma eius eſt ſubſtātia ſeparata, q̄ unit ei ut motor, qa impoſſibile eſt ponere aliqđ ens actu, qn uel ipſum totum ſit actus & forma, uel habeat actū ſeu formā. Remota ergo p intellectū ſubſtātia ſeparata, q̄ ponit motor, ſi corpus cœleſte nō eſt habēs formā (q eſt cōponi ex forma & ſubiecto formæ) ſeqt q ſit totū forma & actus. Oē aūt tale, eſt intellectū in actu. quod de corpore cœleſti dici nō poteſt, cum ſit ſenſibile. Relinquit ergo, q materia corporis cęleſti: ſm ſe cōſiderata non eſt in potētia, niſi ad formā quā hēt.[c] Nec refert ad propoſitum quæcunq; ſit illa, ſiuē anima, ſiuē aliquid aliud. Vnde illa forma ſic perficit illam materiam, q nullo modo in ea remanet potentia ad eſſe: ſed ad ubi tantūm, ut Ariſto.* dicit. & ſic[m] non eſt eadē materia corporis cœleſtis & elementorum, niſi ſecundūm analogiam, ſecundūm quòd conueniunt in ratione potentiæ.[n]

Ad primum ergo dicendum, quòd Auguſt. ſequitur in hoc opinionem Platonis, non ponentis quintam eſſentiam.[r] Vel dicendum, q materia informis eſt una unitate ordinis, ſicut omnia corpora ſunt unum in ordine creaturæ corporeæ.

Ad II dicēdū, q ſi genus conſideretur phyſicè, corruptibilia & incorruptibilia nō ſunt in eodem genere, propter diuerſum modum potentiæ in eis, ut dicitur * 10. metaphy. Secundūm autem logicam cōſiderationem, eſt unum genus omniū corporū propter unam rationem corporeitatis.

Ad III dicendum, quòd forma corporeitatis non eſt una in omnibus corporibus, cū nō ſit alia à formis q bus corpora diſtinguunt, ut dictū eſt.*

Ad IIII dicendum, q cum potentia dicatur ad actum, ens in potentia eſt diuerſum ex hoc ipſo, q ordinatur ad diuerſum actum, ſicut uiſus ad colorem & auditus ad ſonum. Vndē ex hoc ipſo, materia cœleſtis corporis eſt alia à materia elemēti, quia non eſt in potentia ad formam elementi.

[illegible]

*In lib. de ſubſtantia orbis, c. 1.

*Lib. 1. de Cœlo, tex. 20. & lib. 12. Meta. tex. 41.

*Lib. 10. Meta. tex. 26. com. 5

Articvlvs III.

Vtrum cœlum empyreum ſit concreatum materiæ informi.

AD tertium ſic proceditur. Videtur, q cœlum empyreum non ſit concreatū materiæ informi. Cœlum.n. empyreum, ſi eſt aliqd oportet q ſit corpus ſenſibile. Oē aūt corp⁹ ſenſibile, eſt mobile. cœlū aūt empyreū non eſt mobile, quia motus eius deprehenderetur p motum alicuius corporis apparentis. qđ minimè apparet. Nō ergo cęlū empyreū eſt aliquid materiæ informi concreatum.

¶2 Præt. Aug. dicit i* 3. de Tri. q inferiora corpora p ſuperiora quodā ordine regūtur. Si ergo cęlum empyreū eſt quoddā ſupremū corpus,[h] oportet q habeat aliquā influētiā in hęc iferiora corpora. Sed hoc non vr, pſertim ſi ponat immobile, cū nullū corp⁹ moueat niſi motū. nō eſt ergo cęlū empyreū materiæ informi cōcreatū. Si dicatur q cœlū empyreū eſt locus cōtēplationis non ordinatū ad naturales effect⁹.

¶3 Contra. Auguſt. dicit in * 4. de Trini. q nos ſm qđ mēte aliqđ æternū capim⁹, nō in hoc mūdo ſumus. Ex quo patet, q cōtēplatio mētē ſ. corpalia eleuat. Nō ergo cōtēplationi loc⁹ corpe⁹[h] dputat.

¶4 Præt. Inter corpora cęleſtia inuenit aliqđ corpus partim diaphanū, & partim lucidū. ſ. cęlū ſidereū. Inuenit ēt aliqđ cœlū totum diaphanū, quod aliq nomināt cœlum aqueū uel cryſtallinū. Si ergo eſt aliud ſuperius cœlū, oportet q ſit totū lucidū. ſed hoc eſſe non pōt, quia ſic continuè aer illuminaretur, nec unquam nox eſſet. Nō ergo cœlum empyreum materiæ informi eſt concreatum.

Sed contra eſt, q Strabus * dicit, q cum dicitur, In principio creauit De⁹ cęlū & terrā, cęlū dicit nō uiſibile firmamētū, ſed empyreū. i. igneum.

Respon. Dicēdū, q cœlum empyreum nō inuenitur poſitū niſi per authoritates Strabi & Bedæ, & iterū per authoritatē Baſilij. In cuius poſitione, quantū ad aliqd conueniunt. ſ. quantum ad hoc q ſit locus beatorū. Dicit.n. Strabus, * & etiā Beda, q ſtatim factū, angelis eſt repletū. Baſi. ēt dicit in ſecūdo hexame. Sicut dānati in tenebras vltimas abigunt, ita remuneratio p dignis operibus reſtaurat, in ea luce, q̄ eſt extra mūdū, & ibi qetis domicilium ſortient. Differūt tñ quātū ad rōnem ponendi. Nam Strabus & † Beda ponunt cœlum empyreum ea rōne, quia firmamentum p qđ cœlum ſidereum intelligūt, nō in principio, ſed ſecūda die dr factū. Baſi.* uerò ea rōne ponit, ne uideatur ſimplr Deus opus ſuum à tenebris inchoaſſe qđ Manichęi calūniant, Deū ueteris teſtamenti,

[illegible]

SVPER QV. LXVI. ARTIC. III.

Aeg. 2. ſ. d. 2. q. 2. a. 1. Alber. Mag. de 4. coæuis. q. 4. ar. 14. Alex. d. 2. q. 19. D. Bon. d. 2. q. 1. ar. 1.

Titulus clarus ex vſu. Cœlum immobile.

¶In corpore quinq; facit. Primò vn habemus cęlū emphyreū eſſe. i. a tribus ſtm. Secundò, in quo cōueniūt hi tres: qa in ſine, & ſquo differūt, quia in rōne Tertiò, librat eorum rōnes. Quartò, rōnē magis congruam aſſignat. Quintò, oſtendit ſecundā partē excluſiuæ ppoſitr, excludē do Auguſtinū à ponentibus tale cœlum omnia clara ſunt.

¶In rñſione ad ſecūdū aduerte, q S. Th. ſuam olim in ſecundo ſententiarum, diſtinctione 2. qōne ſecunda, art. 3. relinqt opinionē de negatione influentiæ cœli empyrei: quam etiā in quolibeto ſexto, quæſtione undecima reprehendit: quare hic dicta amplectere.

339 2. diſt. 2. art. 5.

*Lib. 3. de Tri. c. 4. & 5. tom. 3.

*Li. 4. ca. 20. parū a medio, tom. 3.

*Habetur in glo. ordinaria Gen. 1. ſuper illud. In principio creauit Deus.

*Habetur in gloſ. ordinaria Gen. 1. ſuper illud, In principio creauit; & refertur 2. ſen. di. 2. Et Beda in Cõ. Gen. c. 1.

† Loco nunc cit.

*Hom. 2 hexam. à medio

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deum tenebrarū nolantes. Hæ aūt rōnes, nō ſunt multū cogētes: nā qō ḋ firmamēto qḋ legit factū ī ſecūda die, aūt ſoluit ab Aug. & aliṫ ab aliis ſāctis. Qō aūt de tenebris ſoluit ſm Aug. ꝑ hoc, ꝙ īformitas, q̄ ꝑ tenebras ſignificat, nō ꝓceſſit duratiōe formationē ſed origine. Secḋm alios uero, cū tenebræ nō ſint creatura aliqua: ſed priuatio lucis diuinæ ſapiētiæ atteſtaṫ, ut ea, q̄ ꝓduxit ex nihilo, primo ī ſtatu imꝑfectionis īſtitueret, & poſtmodū ea ꝑduceret ad ꝑfectū. Pōtāt cōuenientior rō ſumi ex ipſa cōdōne gliæ: expectaṫ.n. in futura remuneratiōe duplex glia .ſ. ſpūalis & corporalis, non ſolū in corporibus humanis glorificādis: ſed ēt in toto mūdo inouādo. Inchoata eſt aūt ſpūalis glia ab ipſo mūdi principio ī beatitudine Angelorū, quorū æqualitas ſanctis ꝓmittiṫ. Vñ cōueniēs fuit, vt ēt à principio corporalis glia īchoaret ī aliquo corpore, qḋ ēt à principio fuerit abſq; ſeruitute corruptionis, & mutabilitatis, & totaliter lucidum: ſicut tota creatura corporalis expectatur poſt reſurrectionem futuram. Et iō illud cœlū dr empyreū .i. igneum non ab ardore: ſed à ſplendore.

Sciēdū eſt aūt ꝙ Aug. 10. de ciui. Dei. dicit, ꝙ Porphyri⁹ diſcernebat à Dæmonib. angelos ut aerea loca eē Dæmonū, ætherea uerò uel emphyrea diceret angelorū. Sed Porphyrius tāquā Platonicus cœlū illud ſidereū, igneū eſſe exiſtimabat. Et iō empyreum nominabat uel æthereū, ſm qḋ nomē ætheris ſumiṫ ab inflammatione, & nō ſm qḋ ſumiṫ à uelocitate motus, ut Ariſ. dicit. Quod ꝓ tanto dictū ſit, ne aliquis opineṫ Aug. cœlū empyreum poſuiſſe, ſicut nunc ponitur à modernis.

Ad primvm ergo dicēdū, ꝙ corpa ſēſibilia ſūt mobilia ſm ipſū ſtatū mūdi, qa ꝑ motū creaturæ corporalis, ꝓcuraṫ elemētorū multiplicatio. Sed ī ultima cōſummatiōe gliæ ceſſabit corporū mot⁹: & tale oportuit eē à pricipio diſpōnē cœli empyrei.

Ad II dicēdū, ꝙ ſatis ꝓbabile ē, ꝙ cœlū empyreū, ſm quoſdā cū ſit ordinatū ad ſtatū gliæ, nō habet influētiā ī inferiora corpora, q ſunt ſub alio ordine, utpote, ordinata ad naturalē rerū decurſum. Probabilius tñ vr̄ dicēdum, ꝙ ſicut ſupremi angeli, q aſſiſtūt, habēt influētiā ſup medios & vltimos, q mittunt, q̄uis ipſi non mittant ſm Dyo. ita cœlū empyreū hēt influētiā ſup corpora, quæ mouent, licet ipſum non moueatur. Et ꝓp hoc poteſt dici, ꝙ influit in primū cœlū, quod mouetur, nō aliquid tranſiens & adueniens per motum: ſed aliqḋ fixū & ſtabile: puta, uirtutē cōtinēdi & cauſandi, uel aliquid huiuſmodi ad dignitatē ꝑtinēs.

Ad III dicēdū, ꝙ locus corpore⁹ deputaṫ cōtēplationi, nō ꝓp neceſſitatē, ſed ꝓp cōgruitatē, vt exterior claritas iteriori cōueniat. Vñ Baſilius. dicit, ꝙ miniſtrator ſpūs nō poterat ḋgere ī tenebris: ſed ī luce & lætitia degēdi ſibi habitū poſſidebat.

Ad IIII dicēdū, ꝙ ſicut Baſi. dicit in 2. Hexā. cōſtat factū eſſe cœlū rotūditate cōcluſum, habēs corpus ſpiſſum, & adeò validū, vt poſſit ea q̄ extrinſecus habent, ab interiorib⁹ ſeparare. Ob hoc neceſſariò poſt ſe, regionē relictā carētē luce cōſtituit, vtpotè, fulgore q ſuperradiabat excluſo. Sed qa corpus firmamēti etſi ſit ſolidū, eſt tñ diaphanū, qḋ lumen nō impedit (vt patet per hoc, ꝙ lumen ſtellarū videmus nō obſtātibus medijs cœlis) pōt aliter dici, ꝙ hēt lucem cœlum empyreū non condenſatam vt radios emittat, ſicut corpus ſolis, ſed magis ſubtilem, uel habet claritatem gloriæ quæ non eſt cōformis cum claritate naturali.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum tempus ſit concreatum materiæ informi.

Ad qvartvm ſic ꝓcedit. Vr̄, ꝙ tēpus nō ſit cōcreatum materiæ īformi. Dicit.n. Aug. 12. cōfeſ. ad Deū loquēs, Duo reperio q̄ feciſti carētia tēporibus .ſ. mām primā corporalē, & nām angelicā. Nō ergo tēp⁹ eſt concreatū materiæ informi.

¶2 Præt. Tempus diuiditur per diē & noctē. Sed à pricipio, nec nox, nec dies erat ſed poſtmodū cū diuiſit Deus lucē à tenebris. ergo à pricipio nō erat tp̄s.

¶3 Præt. tp̄s ē numer⁹ mot⁹ firmamēti qḋ legiṫ factū ſecūdo die. Ergo nō à principio erat tempus.

¶4 Præt. Motus eſt prior tēpore. Magis igitur debebat numerari inter primo creata, quàm tēpus.

¶5 Præt. Sicut tempus eſt menſura extrinſeca, ita & locus. Non ergo magis debet computari inter primo creata tempus, quàm locus.

Sed contra eſt, quod Aug. dicit ſup Gen. ad lit. ꝙ ſpiritualis & corporalis creatura, eſt creata in principio temporis.

Respon. Dicēdū, ꝙ cōiter dr̄, quatuor eſſe primo creata .ſ. naturā angelicā, cœlū empyreū, mām corporalē īformē, & tp̄s. Sed attēdēdū eſt, ꝙ hoc dictū nō ꝓcedit ſm Aug. opinionē. Aug.n. ponit duo primo creata .ſ. nām angelicā, & mām corporalē, nulla mentione facta de cœlo empyreo. Hæc aūt duo .ſ. nā angelica, & materia informis ꝓcedūt formationē nō duratiōe, ſed nā. Et ſicut nā ꝓcedūt formationē, ita ēt & motum, & tempus. vñ tēpus nō pōt eis connumerari. Procedit aūt ꝓdicta cōnumeratio ſm opinionē aliorū ſanctorū, ponētiū ꝙ īformitas materiæ duratione ꝓceſſit formationē, & tūc ꝓ illa duratiōe neceſſe ē ponere tp̄s aliqḋ. aliter enim mēſura durationis accipi non poſſet.

Ad primvm ergo dicendum, ꝙ Augu. hoc dicit ea ratione qua natura angelica, & materia informis præcedunt origine, ſeu natura, tempus.

Ad II dicendū, ꝙ ſicut ſm alios ſanctos materia erat quodāmodo informis, & poſtea fuit formata: ita tēpus quodāmodo fuit informe, & poſtmodū formatū, & diſtinctum per diem & noctē.

Ad III dicēdum, ꝙ ſi motus firmamenti nō ſtatim à principio incepit: tunc tēpus qḋ ꝓceſſit, non erat numerus motus firmamēti, ſed cuiuſcunq; primi motus. Accidit enim tēpori ꝙ ſit numerus mot⁹ firmamēti, inquantū hic motus eſt primus motuū. Si aūt eſſet alius motus prim⁹, illius motus eſſet tēporis mēſura, quia oīa mēſurantur primo ſui generis. Oportet aūt dicere ſtatim à principio fuiſſe aliquem motum, ad minus ſm ſucceſſionē conceptionum & affectionum in mente aliqua. Motum aūt non eſt intelligere ſine tp̄e, cum nihil aliud ſit tēpus, q̄ numerus prioris & poſterioris in motu.

Ad IIII dicēdū, ꝙ iter primo creata cōputanṫ ea, q hñt gñalē hītudinē ad res. Et iō cōputari debuit tp̄s, ꝙ hēt rōnem cōis menſuræ, non aūt motus, qui comparatur ſolum ad ſubiectum mobile.

Ad V dicendum, ꝙ locus intelliḡ in cœlo empyreo oīa continēte. Et qa locus eſt de ꝑmanētibus, cōcreatus eſt totus ſimul. tp̄s aūt quod nō eſt permanens, concreatum eſt in ſuo principio, ſicut ēt modo nihil eſt accipere in actu de tēpore, niſi nūc.

SVPER QV. LXVI. ART. IIII.
Egid. 2. ſ. diſt. 12. q. 2. art. 2.
Alber. Mag. de æter. ana. & tp̄e q. 3. a. 12.
Pet. de Pal. 2. d. 12. q. 2.

Titulus clarus eſt. ¶ In corpore tria. Primò, cōcluſionem reſpōſiuā affirmatiuè: Cōtendi quatuor eſſe cōcreata. Secūdò, oſtēdit hoc nō verificari apud Aug. & cōſequēter apud Augu. ſumi negatiuè vndecūq; q̄ſito. Tertiò, oſtēdit hoc verificari apud alios omnia clara.

340

QVAESTIO LXVII.

De opere diſtinctionis ſecundum ſe, in quatuor articulos diuiſa.

Conseqventer conſiderandum eſt de opere diſtinctionis ſecundūm ſe. Et primò, de opere primæ diei. Secundò de opere ſecundæ diei. Tertiò de opere tertiæ.

Circa primum quæruntur quatuor.

¶Primò, Vtrū lux, ꝓpriè in ſpiritualib. dici poſſit.

¶Secundò, Vtrum lux corporalis, ſit corpus.

¶Tertiò, Vtrum ſit qualitas.

¶Quartò, Vtrū cōueniēs fuit prima die fieri lucē.

SVPER QV. LXVII. ART. I.

Titulus clarus. ¶ In corpore una diſtinctio de ſignificatione duplici nominis .ſ. quoad primā impoſitionem, & quoad uſum: iuxta utrūq; mēbrū redditur q̄ſitio iuxta primū negatiuè, iuxta ſecūdum affirmatiuè.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum lux propriè in ſpiritualibus dicatur.

341

Ad primvm ſic proceditur. Videtur, ꝙ lux ꝓpriè in ſpiritualis dicatur. Dicit enim Aug. 4. ſuper Gen. ad lit. ꝙ in ſpiritualibus melior & certior lux eſt. & ꝙ Chriſtus non ſic dicitur lux, q̄uo lapis: ſed illud propriè, hoc figuratiuè.

¶2 Præt. Dion. 4. c. de diui. no. ponit lumē iter nomina itelligibilia dei. Noīa aūt itelligibilia, ꝓpriè dñr in ſpūalib. Ergo lux ꝓpriè dr̄ in ſpiritualibus.

¶3 Præt. Apoſtolus dicit ad Ephe. 5. Oē qḋ manifeſtaṫ, lumen eſt. Sed manifeſtatio magis ꝓpriè eſt in ſpiritualibus, q̄ in corporalibus. Ergo & lux.

Sed contra eſt, qḋ Amb. in lib. de Fide, ponit ſplēdorē inter ea, q̄ de Deo metaphoricè dicunṫ.

Respon. Dicēdū, ꝙ de aliquo noīe dupliciṫ conuenit loqui. Vno mō, ſm primā eius impoſitionē. Alio mō, ſm uſum nominis, ſicut patet in nomine Viſionis, quod primo impoſitū eſt ad ſignificādū actū ſenſus uiſus: ſed ꝓp dignitatem & certitudinē huius ſenſus, extenſum eſt hoc nomē ſm uſum loquentium, ad oēm cognitionē aliorum ſenſuū. Dicimus.n. Vide, q̄uo ſapit, uel quomodo redolet, uel q̄uo eſt calidum. Et ulterius, ēt ad cognitionē intellectus: ſecundūm illud Matthæi 5. cap. Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum uidebunt.

Et ſimiliter dicendum eſt, de nomine lucis. Nā primò quidē eſt inſtitutum ad ſignificandū id, qḋ facit manifeſtationē in ſenſu uiſus: poſtmodū aūt extenſum eſt ad ſignificandum oē illud, quod facit manifeſtationē ſm quācūq; cognitionem. Si ergo accipiaṫ nomen luminis, ſm ſuam primā impoſitionē, metaphoricè in ſpiritualibus dr̄, vt Ambroſius dicit, Si autem accipiatur ſecundūm ꝙ eſt in uſu loquentium ad omnem manifeſtationē extenſum, ſic propriè in ſpiritualibus dicitur.

Et per hoc, patet reſponſio ad obiecta.

ARTICVLVS II.

Vtrum lux ſit corpus.

Ad secvndvm ſic proceditur. Vr̄, ꝙ lux ſit corp⁹. Dicit.n. Aug. in li. de li. arb. ꝙ lux in corporibus primum tenet locum. Ergo lux eſt corpus.

¶2 Præt. Philoſophus dicit, ꝙ lumē eſt ſpecies ignis. Sed ignis eſt corp⁹. Ergo lumē eſt corp⁹.

¶3 Præt. Ferri, interſecari, & reflecti, eſt propriè corporum. hæc autem omnia attribuuntur lumini uel radio. coniunguntur etiā diuerſi radij, & ſeparantur, ut Diony. dicit 2. c. de diui. no. quod etiam videtur non niſi corporibus conuenire poſſe. Ergo lumen eſt corpus.

Sed contra, Duo corpora non poſſunt ſimul eſſe in eodem loco: ſed lumen eſt ſimul cum aere. Ergo lumen non eſt corpus.

Respon. Dicēdū, ꝙ impoſſibile eſt lumē eſſe corpus. quod quidem apparet tripliciter. Primò quidē, ex parte loci. Nā locus cuiuſlibet corporis eſt alius à loco alteri⁹ corporis, nec eſt poſſibile ſm natura duo corpora eſſe ſimul in eodem loco qualiacunq; corpora ſint: qa contiguū, reqrit diſtinctionē ī ſitu. Secūdò apparet idē, ex rōne motus. Si.n. lumē eſſet corp⁹, illuminatio eſſet motus localis corporis. Nullus aūt motus localis corporis pōt eſſe in inſtāti: qa oē qḋ moueṫ localiṫ, neceſſe eſt ꝙ prius ꝑueniat ad mediū magnitudinis, q̄ ad extremū. illuminatio aūt fit in inſtāti, nec pōt dici, ꝙ fiat in tp̄e imperceptibili. qa in paruo ſpatio poſſet tp̄s latere, in magno aūt ſpatio, puta ab oriēte in occidentem, tp̄s latere non poſſet. Statim.n. cum ſol eſt in puncto horizontis, illuminaṫ totū hemiſphæriū uſq; ad pūctū oppoſitū. Eſt ēt aliud cōſiderādū, ex parte motus: quia oē corpus, hēt motum naturalē determinatū. Motus aūt illuminationis eſt ad oēm partem, nec magis ſm circulū, q̄ ſm rectitudinē. Vnde manifeſtum eſt, ꝙ illuminatio nō eſt motus localis alicui⁹ corporis. Tertiò apparet idem, ex parte gñationis & corruptionis. Si.n. lumen eſſet corpus, qñ aer obtenebreſcit ꝑ abſentiam luminaris, ſequereṫ ꝙ corpus luminis corrūperet, & ꝙ materia eius acciperet aliā formā. quod nō apparet, niſi aliqs dicat, ēt tenebras eſſe corpus. Nec ēt apparet ex qua materia tm̄ corpus qḋ replet mediū hemiſphæriū, quotidie genereṫ. Ridiculum eſt ēt dicere, ꝙ ad ſolā abſentiā luminaris, tm̄ corpus corrumpaṫ. Si quis ēt dicat, ꝙ non corrumpiṫ, ſed ſimul cum ſole accedit, & circūfert, quid dici poterit de hoc, ꝙ ad interpoſitionem alicuius corporis circa cādelā, tota domus obſcuratur? Nec videt, ꝙ lumen cōgrege-

Conclu.

SVPER QV. LXVII. ARTIC. II.
Alb. Mag. 2. d. 13. ar. 2.
Pet. de Pal. 2. d. 13.

Titulus clarus eſt. ¶ In corpore una cōcluſio reſpōſiua negatiuè, Lux nō eſt corpus. Probatur clarè ex tribus motiuis ſcilicet loco, motu, & generatione & corruptione, & clarè patēt ſine quæſtione.

Perfecta per totum.

342

Universidad de Deusto Biblioteca

tur circa candelam: quia non apparet ibi maior claritas poſt, q̃ antè. Quia ergo omnia hęc nō ſolum rationi: ſed ſenſui etiam repugnant, dicendum eſt, quòd impoſſibile eſt lumen eſſe corpus.

Aug. Ep. 3 ad uoluſ. lib. 4. de Gene. ad lit. c. 22.

Ad primum ergo dicendum, ꝙ Aug. accipit lucē pro corpore lucido in actu, ſcilicet pro igne, quod inter quatuor elementa nobiliſſimum eſt.

Ad II dicēdū, ꝙ Ariſt. lumen nominat ignē in ꝓpria materia: ſicut ignis in materia aerea, dr̃ flāma & in materia terrea, dicitur carbo. Non tñ eſt multum curandum de eis exemplis, quæ Ariſt. inducit in libris logicalibus: quia inducit ea vt probabilia ſecundum opinionem aliorum *.

a 252

Ad III dicendū, ꝙ oīa illa attribuuntur lumini metaphoricè: ſicut etiam poſſent attribui calori. Quia. n. mot⁹ localis ē naturaliter primus motuū (vt ꝓbat 8. phyſi.) vtimus nominibus ptinētibus ad motum localem in alteratione & in motibus: ſicut etiam nomen diſtantiæ deriuatum eſt à loco ad omnia cōtraria, vt dicitur in * 10. metaphy.

* text. 13.

Perrecta per totum.

SVPER QV. LXVII. ART. III.

Egid. 2. 5. diſt. 13. q. 2. art. 2.

343 2. diſt. 13. ar. 3. & 4. Et ſpū. ar. 8. ad 12. Et 2. de Aīa lec. 14 Et opu. 9. q. 7. & 2. cęli. lec. 10

D. Bon. d. 13 ar. 3 q. 1. Th. Arg. d. 13. q. 1. a. 3.

Titulus clarus eſt. ¶ In corpore tria: iuxta tres opiniones duas extremas: prima eſt, tenētiū lumē intentionē. ſecunda, tenētiū lucē ſubſtantiā, & mediam. ſ. eſſe qualitatē actiuā cōſequētē corpus lucens ex ſe. Quo ad primū duo, primū opinio, lumē nō hēt eſſe naturale, ſed intentionale. Secundum contra dupliciter: primò, qa denominat, ſecundo, quia cauſat effectus naturales.

¶ Hic aduerte ꝙ Scotus in 2. d. 13. & Aegidius ī ſecūdo de aīa: & in 2. ſenten. di. 13. tenent lumē intētionale eſſe habere. Et ad primā rōnē S. Th. dicit Sco. ꝙ maior ñ eſt neceſſaria: ſed ue rā in multis per accidēs: qa nō habemus denominatiua, propria. Ad ſecūdā verò negat maiorē: affert aūt Sco. rōnē pro ſe, contra S. Tho. difficilē, lumē recipitur in organo viſus. ergo hēt eſſe intētionale. Antecedēs probat authoritate Auerrois ī de ſenſu & ſenſato: & Ariſtotelis ibidē, ponētis lumē intrinſecū oculo: cōſequētia ꝓbaī qa ſenſibile poſitū ſupra ſenſū, nō cāt ſenſationem.

*Li. 1. Ortho. fidei, c. 9. & lib. 2. c. 7.

D. 216.

D. 86.

D. 787.

ARTICVLVS III.

Vtrum lux ſit qualitas.

Ad tertium ſic ꝓcedit. Vr̃, ꝙ lux non ſit qualitas. Oīs enim qualitas ꝑmanet in ſubiecto, ēt poſtquā agens diſceſſerit: ſicut calor in aqua poſtquā remouet ab igne. Sed lumē nō remanet in aere recedēte luminari. Ergo lumē nō ē qualitas.

¶ 2 Præt. Oīs qualitas[b] ſenſibilis hēt cōtrariū, ſicut calido contrariat frigidū, & albo nigrum. Sed lumini nihil eſt cōtrariū: tenebra. n. ē priuatio luminis. Ergo lumē ñ ē qualitas ſenſibilis.

¶ 3 Præt. Cauſa[h] eſt potior effectu. Sed lux cęleſtium corporū cāt formas ſubales in iſtis inferiorib⁹: dat ēt eſſe ſpirituale coloribus, quia facit eos uiſibiles actu. Ergo lux nō ē aliqua qualitas ſenſibilis: ſed magis ſubſtātialis forma, aut ſpiritualis.

Sed contra eſt, quod Damaſ. dicit in lib. * 2. ꝙ lux eſt q̃dam qualitas.

Respon. Dicēdū, ꝙ qdā dixerūt, ꝙ lumē in aere nō hēt eſſe naturale, ſicut color in pariete: ſed eſſe intentionale, ſicut ſimilitudo coloris in aere. Sed hoc nō pōt eſſe[d] ꝑꝑ duo. Primò qdē, qa lumē denominat aerem. fit. n. aer luminoſus in actu. color[d] verò nō denominat ipsū. nō. n. dr̃ aer coloratus. Scd̃ò, qa lumē hēt effectū in natura. quia ꝑ radios ſolis calefiūt corpora. intētiones aūt nō cauſant tranſmutationes naturales. Alij verò dixerūt, ꝙ lux ē forma ſubſtātialis ſolis. ſed hoc ēt apparet impoſſibile ꝑꝑ duo. Primò qdē, qa nulla forma ſubalis eſt ꝑ ſe ſenſibilis, qa qd̃ qd eſt, eſt obiectū intellectus, vt dr̃ in * 3. de Aīa. Lux aūt eſt ſm ſe viſibilis. Scd̃ò, qa impoſſibile eſt vt id qd̃ eſt forma ſubalis in vno, ſit forma accidentalis in alio[f]: qa formæ ſubali ꝑ ſe conuenit cōſtituere in ſpecie. vñ ſꝑ & in omnibus adeſt. ei. Lux aūt non eſt forma ſubalis aeris: alioqn ea recedente corrumperetur. vñ non pōt eſſe forma ſubalis ſolis. Dicendum eſt ergo, ꝙ ſicut[m] calor eſt qualitas actiua, cōſequens formā ſubſtantialē ignis, ita lux ē qualitas actiua, cōſequens formam ſubalē ſolis: vel cuiuſcunq; alterius corporis à ſe lucentis, [a] ſi aliquod aliud tale eſt. Cuius ſignum eſt, ꝙ radij diuerſarum ſtellarū habent diuerſos effectus, ſecundum diuerſas naturas corporū.

Ad primum ergo dicēdum, ꝙ cū qualitas conſequatur formam ſubſtantialem, diuerſimodè ſe hēt ſubiectū ad receptionē qualitatis, ſicut ſe habet ad receptionē formæ. cum. n. materia perfecte recipit formā, ſirmiter ſtabilitur ēt qualitas conſequens formam, ſicut ſi aqua cōuertatur in ignē. Cum uero forma ſubſtātialis recipitur imperfecte ſm inchoationē quandā, qualitas conſequens manet quidem aliquandiu: ſed nō ſemper: ſicut patet in aqua calefacta, quę redit ad ſuam naturā. Sed illuminatio non fit per aliquam tranſmutationē materiæ ad ſuſceptionē formæ ſubalis, vt fiat quaſi inchoatio aliqua formæ. & ideò lumen nō remanet niſi ad præſentiam agētis.

Ad II dicendum, quòd accidit luci, quòd non habeat contrarium, inquantum eſt qualitas naturalis primi corporis alterantis: quod eſt à contrarietate elongatum.

Ad III dicēdum, quòd ſicut calor agit ad formā ignis, quaſi inſtrumentaliter in virtute formæ ſubſtantialis: ita lumen agit quaſi inſtrumētaliter in virtute corporum cœleſtiū ad ꝓducēdas formas ſubſtātiales: & ad hoc, ꝙ faciat colores viſibiles[d] actu, inquantū eſt qualitas primi corporis ſenſibilis.

*Li. 3. de aīa tex. 26. 10. 2.

Conclusio.

¶ Ad hoc breuiter vr̃ mihi dicendū, ꝙ eſſe luminis neq; eſt eſſe purē intētionale, neque naturale, vt diſtinguūtur cōtra intentionale: ſed eſt eſſe altius præhabens in ſe virtualiter id quod ſpectat ad eſſe naturale & intentionale. Ita ꝙ ē utrūq; & neutrū & alterū. ſ. naturale vt S. Thom. dicit. Neutrū quidē, quia nō hēt eſſe naturale qđ diſtinguit contra intentionale, ideſt eſſe naturale ſę materiale: quemadmodū ſenſibilia obiecta ſenſuū habent, q ob ſuā materialitatē ſentiri non poſſunt, poſita ſupra ſenſum ſecundū ſe: quia ſenſus nō eſt receptiuus niſi ſpecierū ſine materia. nec hēt ēt intētionale, ut diſtinguit cōtra naturale: qa ſ. nō eſt tm̃ intētio rei ſenſibilis, ſed res ipſa ſenſibilis. Nec deficit à cōplemēto eſſendi, qđ natū eſt in natura cōuenire q. ſ. ditati lucis: quemadmodū intētio albedinis non hēt eſſe illud qđ natū eſt in natura cōuenire qđquid erat eſſe albedinis. Vtrūq; verò, qa hoc oſtēdit efficacia eius. recipit. n. in organo, & ñ impedit, immo facit ſenſationē: ergo lucē qđ eſt intētionis. Cauſat rurſus reales ſmutationes realeſ ī rebus inanimatis calefaciendo &c. ergo hēt qđ eſt eſſe naturalis. Alterū aūt. ſ. naturale: qa hoc eſſe prius, in quo lumē prius habet qđ eſt utrūq;, naturale eſſe, illud ē, ut ſubiectū oſtendit. Eſſe ſiquidē naturale alicuius. quiddita ab intētionali eius diſtinguitur, in ſubiecto differūt: ut patet in albis inductiuē. Sed eſſe aūt lucis & luminis idē eſt. ſ. diaphanum inquantū hmōi: igitur. Sed qm̃ hoc eſſe eſt ſpirituale valdè, ideo habet etiam id quod eſt intētionis. Et hoc ex eadem radice uenit: quia originaliter eſt cū ſubiecto naturæ eſt eius ſubiecto: quia diaphanū eſt: ut patet in de ſenſu & ſenſato: & hoc modo omnes aliquo modo dixerūt uerū.

¶ Quo ad ſecundum duo: primū opinio, ꝙ eſt forma ſubſtantialis: ſecundā, cōtra dupliciter, quia ſenſibile per ſe, & quia in vno accidens.

D. 3. 3. 341

¶ Quo ad tertiū concluſio tēſiua. Lux eſt qualitas actiua, cōſequēs ſubam corporis ex ſe lucētis. Probat dupliciter. Primò, quaſi ꝑ locū à diuiſione: quia nullum ꝑdictorum: eſt. ergo. Secundo à ſigno: quia radij ſtellarū habent diuerſos effectus, iuxta ſtellarum diuerſitatem.

¶ Sed circa hoc ſignū, eſt dubiū, ad quid adductū ſit hoc ſignū. Non. n. ad hoc ꝙ lux ſit qualitas, nec ad hoc ꝙ ſit actiua: quia vtrunq; horum probatum eſt. ergo ad hoc ꝙ eſt conſequens formam corporis lucentis ex ſe. Sed hoc non infertur ex hoc ſigno, niſi tenendo omnes ſtellas lucere ex ſe, quod eſt aut falſum, aut dubium. Et patet hoc, quia diuerſitas effectuum, non arguit lucem conſequi corpus ex ſe lucens, niſi quia quælibet lux agit in virtute illius corporis, ex quo fluit. ſic enim iuxta diuerſitatem corporum, erit diuerſitas actionum.

¶ Ad hoc eſt dicendum, ꝙ quicquid ſit de cauſalitate lucis ex ſtellis, ad propoſitum diſtinguere ſufficit, q lucem ſequi corpus lucens, contingit dupliciter. ſ. quo ad agere, & quo ad eſſe. Et ꝙ dato ꝙ lux ſequatur quo ad vtrūq; ſimul, tantum corpus lucens ex ſe, & illud ſit ſol: ſequitur tamē ad agere quodlibet corpus lucens, qm̃ lux imbibitur in eo, & agit ſecundū ſui proprietatē naturæ: & inde eſt, ꝙ lux lunæ habet proprium effectum, quis ſit à ſole. Ex hoc igit, ꝙ lux ſequitur cuiuſlibet corporis lucentis proprietatem quo ad agere, vt patet in radijs diuerſarū ſtellarum, habentibus diuerſum effectum iuxta earū diuerſitatē, ſignum habetur, ꝙ lux ſequitur quo ad eſſe, & quo ad agere ſimul corporis lucens ex ſe, tanquam primum ſubiectum.

Perrecta per totum.

SVPER QV. LXVII. ART. IIII.

S. Bona. 2. 5. diſt. 13. q. 1. ar. 2.

344 2. d. 13. ar. 4. Et Cabale. 6. ſp.

Gen. 2. 5. d. 13. q. 2. Ricar. 2. 5. d. 13. q. 5. Maior. 2. 5. d. 13. q. 1. Aureo. 2. 5. d. 13. q. 1.

Titulus clarus eſt. ¶ In corpore duo. Primo, tides ſecūdū Auguſt. Scd̃o apud alios. & iuxta vtrāq; opinionē affirmatiuē. Sed differētia eſt, ꝙ primo mō lux ſupponit ꝑ luce ſpūali: ſcd̃o verò, ꝑ corporali. Prima ſēſio. Lux conuenienter primo fit, qa naturę ſpūalis informitas primo debuit formari: & ea ñ debuit taceri. Quo ad ſcd̃am duo. Primū, arguit oppoſitum ſedē partis primæ, tripliciter. Tū, qa illa fuiſtantę creata apud Baſil. Tū, qa apud Chryſo. qa occaſio idololatriæ: tū qa rudis populus ducebat. Scd̃o, ponit ſcd̃a ſēſio qua dupliciter probata. Tū, qa lux eſt primi corporis forma: Tū, qa cōīor: Tū qa ē manifeſtatiua cæterarū, qa dies, nō poterat eſſe ſine luce.

*Ca. 3. ar. 1.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum conuenienter lucis productio in prima die ponatur.

Ad quartum ſic ꝓcedit. Vr̃, ꝙ incōueniēter lucis ꝓductio, in prima die ponaī. Eſt. n. lux qualitas quędā, ut dictum * eſt. Qualitas aūt cum ſit accñs, non hēt rōnē[h] primi, ſed magis rōnē poſtremi: nō ergo prima die dēt poni productio lucis.

¶ 2 Præt. Per lucē[h] diſtinguitur nox a die: hoc aūt fit per ſolē, qui ponitur factus die quarta. Ergo non debuīt poni productio lucis prima die.

¶ 3 Præt. Nox & dies fit ꝑ circularē[h] motū corporis lucidi. Sed circularis motus eſt ꝓprius firmamenti, quod legiī factū die ſecunda. Ergo nō debuit poni ī prima die ꝓductio lucis diſtinguētis noctē & diē. Si dicaī, ꝙ intelſr de luce ſpūali: Contra. Lux quæ legiī facta prima die, facit diſtinctionē à [h] tenebris: ſed non erāt in principio ſpirituales tenebrę, quia ēt Demones fuerūt à principio boni, ut ſupra dictū eſt. * nō ergo prima die, debuit poni ꝓductio lucis.

Sed contra. Id ſine quo non poteſt eſſe dies, oportuit fieri in prima die. Sed ſine luce nō poteſt eſſe dies. Ergo oportuit lucē fieri prima die.

Respon. Dicēdū, ꝙ de ꝓductione lucis, eſt duplex opinio Aug. * n. vr̃ dicere, ꝙ nō fuerit cōuenies Moyſen ꝑtermiſiſſe ſpūalis creaturæ productionē. & iō dicit, ꝙ cum dr̃, In principio creauit Deus cœlū & terrā, ꝑ cœlū intelſr ſpūalis natura adhuc informis, ꝑ terrā aūt intelſr materia informis corporalis creaturæ. Et qa natura ſpūalis dignior eſt q̃ corporalis: fuit pri⁹ formāda. Formatio igiī ſpūalis naturæ, ſignificaī ī ꝓductione lucis, ut intelligaī de luce ſpūali.[c] Formatio. n. naturæ ſpūalis eſt ꝑ hoc, ꝙ illuminaī ut adhæreat uerbo Dei. Aliis aūt vr̃, ꝙ ſit ꝑtermiſſa à Moyſe ꝓductio ſpūalis creaturæ. ſed huius rōnē diuerſimodè aſſignāt. Baſil. n. dicit, ꝙ * Moy. principiū narrationis ſuæ fecit à principio, qđ ad tp̃s ptinet ſenſibiliū rerū: ſed ſpūalis natura. i. angelica ꝑtermittiī, qa fuit añ creata. Chriſo. aūt aſſignat aliā rōnem, qa Moy. * loquebaī rudi populo, q nihil niſi corporalia poterat capere, quē ēt ab idololatria reuocare uolebat. Aſſumpſiſſent aūt idolatriæ occaſionē, ſi ꝓpoſitæ fuiſſēt eis aliquę ſubſtātię ſupra oēs corporeas creaturas: eas. n. reputaſſent deos, cū ēt ꝓni eſſēt ad hoc, ꝙ ſolē, & lunā, & ſtellas colerēt tāquā deos, qđ eis ꝓhibeī Deut. 4. Pręmiſſa aūt fuerat circa creaturā corporalē, multiplex informitas.[e] Vna qdē ī hoc, ꝙ dicebaī, Terra erat inanis & uacua: alia uerò ī hoc, ꝙ dicebaī, Tenebrę erāt ſuper faciē abyſſi.[m] Neceſſariū āt fuit, ut informitas tenebrarū prīo remouereī ꝑ lucis ꝓductionē ꝑꝑ duo.[a] Primò qdē, qa lux, ut dictū ē, * eſt qualitas primi corporis. vñ ſm eā, primò fuit mūd⁹ formād⁹. Secūdò ꝑꝑ cōītatē lucis: cōīcāt. n. ī ea inferiora corpora cū ſupiorib⁹. Sicut aūt ī cognitione ꝓcedit a cōīoribus, ita ēt ī operatione: nā prius gñaī uiuū q̃ animal: & aīal q̃ homo, ut dr̃ ī lib. * de gñatione aīaliū. Sic ergo, oportuit ordinē diuinæ ſapiētię manifeſtari, ut prima īter opa diſtinctiōis ꝓduceret lux, tāquā primi corporis forma, & tāquā cōīor. Baſi. * tñ poſuit tertiā rōne, qa ꝑ lucem oīa alia manifeſtant. Pōt & quarta rō addi, quę in obiiciendo eſt tacta, quia dies non poteſt eſſe ſine luce. unde oportuit in prima die fieri lucem.

341

* Homi. 1. hexam. I ſ. 2. a pri. illius.

* Homi. 2 ī Gen. circa medīū illius t. 1

337

Conclu. m.

* Ar. 3. hu ius queſt.

* Li. 2. de genera. animaliū ca. 3. to. 4

* Homi. 3 hexam. ī medio illius.

Ad primum ergo dicendum, ꝙ ſm opinionē, q̃ ponit informitatem materiæ, duratione ꝓcedere formationē,[c] oportet dicere, ꝙ materia à principio fuerit creata ſub formis ſubſtātialibus poſtmodū uerò fuerit formata ſm aliquas cōditiones accidentales, inter quas primū locū obtinet lux.

337

Ad II dicēdū, ꝙ qdā dīt lucē illā fuiſſe quādā nubē lucidā, q̃ poſtmodū facto ſole, ī materiā ꝓiacētē rediit. Sed illud nō eſt cōueniēs: qa ſcriptura ī principio Gen. cōmemorat īſtitutionē naturę, q̃ poſtmodū ꝑſeuerat. vñ non dēt dici ꝙ aliqd tunc factū fuerit, qđ poſtmodum eſſe deſierit. Et iō alij dīt, ꝙ illa nubes lucida adhuc remanet, & eſt coniūcta ſoli, ut ab eo diſcerni nō poſſit. Sed ſm hoc, illa nubes ſuꝑflua remaneret. nihil aūt ē uanū ī operibus Dei. Et iō alij dīt, ꝙ ex illa nube formatū eſt corpus ſolis. Sed hoc ēt dici nō pōt, ſi ponaī corpus ſolis nō eſſe de natura quatuor elemētorū: ſed eſſe incorruptibile ꝑ naturā: quia ſm hoc, materia eius, non poteſt eſſe ſub alia forma. Et ideò eſt dicendū, ꝙ vt Dionyſius * 4. c. de diui. no. quod illa

* c. 4 parte 1. inter prin. ...

Universidad de Deusto Biblioteca

lux, fuit lux ſolis: ſed adhuc informis quantum ad hoc, q̄ iā erat ſubā ſolis: & hēbat uirtutē illuminatiuā i cōi: ſed poſtmodū data ē ei ſpālis, & determinata uirt⁹ ad pticulares effect⁹.ᵃ Et ſm hoc, i ꝓductione hui⁹ lucis, diſtincta ē lux a tenebris, quātū ad tria. Primò qdē, quantū ad cām, ſm qd' i ſubſtātia ſolis erat cā luminis: in opacitate aūt terræ cā tenebrarū. Secūdò, quantū ad locū: qa in uno hemiſphærio erat lumē, in alio tenebrę. Tertiò quātū ad tps: qa in eodē hemiſphærio ſm unā partē tpis erat lumen, ſm aliam tenebræ. & hoc eſt qd dicit. Lucem uocauit diem, & tenebras noctem.

AD III dicendum, q̄ Baſi.* dicit lucem & tenebras tunc fuiſſe per emiſſionem & contradictionem luminis, & non per motum.

Sed cōtra hoc obiicit Aug.† q̄ nulla rō eēt huius uiciſſitudinis emittēdi & retrahēdi luminis, cū hoīes & aīalia nō eſſent, quorū uſib⁹ hoc deſeruiret. Et pterea hoc ñ hēt natura corporis lucidi, ut retrahat lumē i ſui pñtia, ſed miraculoſe pōt hoc fieri. In prima aūt iſtitutione naturæ, ñ q̄rit miraculū: ſed qd natura rerū hēat, ut Aug.* dicit. Et iō dicēdū eſt, q̄ duplex ē mot⁹ i cęlo. Vn⁹ cōis toti cęlo, q facit diē & noctē, & iſte vr̄ iſtitut⁹ primo die.ᶜ Alius aūt eſt, q diuerſificat̄ p diuerſa corpora: ſm quos motus, fit diuerſitas dierū adinuicē, & mēſiū, & annorū. Et iō in prima die, fit mentio de ſola diſtinctione noctis & diei, q̄ fit p motū cōem. In quarta aūt die, fit mētio de diuerſitate dierū, & tēporū, & annorū cū dr̄, Vt ſit in tpa & dies & annos. q̄ quidem diuerſitas fit per motus proprios.

AD IIII dicēdū, q̄ ſm Aug.* iformitas ñ pcedit formationē duratione. Vñ oportet ducere, q̄ p lucis ꝓductionē intelligat̄ formatio ſpiritualis creaturæ, nō q̄ eſt p gloriā pfecta, cū qua creata non fuit, ſed q̄ eſt p gratiā pfecta, cū qua creata fuit, ut dictū eſt.* Per hāc ergo lucē, facta eſt diuiſio à tenebris. i. ab iformitate alteri⁹ creaturæ nō formatæ: ſed ſi tota creatura ſimul formata fuit, fcā ē diſtinctio a tenebris ſpūalib. ñ q̄ tūc eſſent, qa diabol⁹ ñ fuit creat⁹ mal⁹, ſed q̄s De⁹ futuras pũidit.ᵃ

*Homel. 3. in hexamerame dio illins

† li. 1. ſup Geneſ. ad lit. ca. 16. tom. 3.

*Li. 1. ſup Geneſ. ad lit. c. 1. parū a prin. tom. 3.

*Li. 1. ſup Gen. ad lit. ca. 15. t. 3.

*q. 62. artic. 5.

SVPER QV. LXVIII. ARTIC. I. Alb. Mag. 2. diſt. 14. art. 1. & 2.

Titulus clarus eſt. ¶In corpore duo principaliter. Primò, præmittit duo gñalia documēta Aug. Primū, q̄ ueritas ſaluet̄ ſcripturæ. Secūdū, q̄ nulla opinio immobiliter attribuat̄ illi. Secundo rñdet q̄ſito iuxta tres opiniones de firmamento, ſ. q̄ aut cœlū ſidereū cōpoſitū ex elementis, aut cęlū ſidereū corpus ſimplex, & hoc, vel vnū elementorū, uel quinta eſſentia, aut ſuperior pars aeris in qua nubes ſub diſſūctione & cōclu-

Porrecta per totum. 345

QVÆSTIO LXVIII.

De opere ſecundæ diei, in quatuor articulos diuiſa.

DEINDE cōſiderādū eſt, de opere ſecūdæ diei. ET CIRCA hoc q̄runtur quatuor.

¶Primò, Vtrum firmamentum ſit factum ſecunda die.

¶Secundò, Vtrum aliquæ aquę ſint ſupra firmamentum.

¶Tertio, Vtrum firmamentum diuidat aquas ab aquis.

¶Quartò, Vtrum ſit unum cœlum tantum, uel plures.

ARTICVLVS I.

Vtrū firmamētū ſit factū ſecūda die.

AD PRIMVM ſic procedit. Vr̄, q̄ firmamētū non ſit factū ſecunda die. Dr̄. n. Gen. 1. Vocauit Deus firmamētū ʰ cęlū. Sed cœlū factū eſt añ oēm diē, ut patet cū dr̄, In principio creauit De⁹ cœlū & terrā. Ergo firmamētū nō eſt factū ſcd'a die.

¶2 Præt. Opera ſex dierū, ordinant̄ ſm ordinē diuinæ ſapientiæ. Non cōueniret aūt diuinæ ſapientiæ, ut poſterius faceret qđ eſt naturalr̄ prius.ʰ Firmamentum aūt eſt naturalr̄ prius aqua & terra, de qbus tñ fit mētio añ formationē lucis, quę fuit prima die. non ergo firmamentum factum eſt ſecūda die.

¶3 Præ. Oē qđ eſt factū per ſex dies, formatum eſt ex materia prius creata añ omnē diē. Sed firmamentum non potuitʰ formari ex materia pexiſtente, quia ſic eſſet generabile & corruptibile. Ergo firmamētū non eſt factum ſecunda die.

ſione hmōi. Si uerò dicat ordi nē tpis, firmamentū primo mō pōt dici ſecūda die factū, ſecundū ſubſtantiā, nō aūt ſecundo. Idē aūt eſt iudiciū de tertio, ſed ſecundū formatiōne aliquā factū dicit. Si uerò dicat ordinē naturæ, pōt dici ſecundū ſubſtātiā ſecunda die factum, quomōq; mō ſumatur. prima pars patet, qa firmamentū primo mō eſt cōpoſitū, ſecunda, quia formæ ſimpliciū corporū, pertinent ad pductionem primo die factam. Secundum membrū patet ex le-

SED CONTRA eſt, quod dicitur Geneſ. 1. Dixit Deus, Fiat firmamentum. & poſtea ſequitur. Et factum eſt ueſpere & mane dies ſecundus.

RESPON. Dicēdū, q̄ ſicut Aug.* docet, in hmōi q̄ōnibus, duo ſunt obſeruāda. Primò qdē, ut ueritas ſcripturæ icōcuſſa teneat̄. Scd'ò, cū ſcriptura diuina multipr̄ exponi poſſit, q̄ nulli expoſitioni aliq̄s ita pciſe inhæreat, q̄ ſi certa rōne cōſtiterit hoc eē falſū, q̄ aliq̄s ſenſū ſcripturæ eē aſſerer̄ pſumat: ne ſcriptura ex hoc ab infidelib⁹ derideat̄, & ne eis uia credēdi pcludat̄. Secūdū ē ergo, q̄ hoc, qđ legit̄, firmamentū ſcd'a die factū, dupr̄ intelligi pōt. Vno mō, de firmamēto i quo ſunt ſidera. & ſm hoc, oportet nos diuerſimodè exponere ſm diuerſas opiniōes hominū d' firmamēto. Quidā. n. dixerūt, firmamētū illud eē ex elemētis compoſitū. Et hęc fuit opinio empedoclis, q dixit iō illud corp⁹ idiſſolubile eē, qa i ei⁹ cōpoſitiōe lis ñ erat: ſed amicitia tm. Alij uerò dixerūt, firmamētū eſſe d' nā quatuor elemētorū: ñ quaſi ex elemētis cōpoſitū, ſed quaſi elemētū ſimplex, & hæc opinio fuit Platonis, q poſuit corp⁹ cęleſte eē elemētū ignis. Alij uerò dixerūt, cęlū ñ eē d' nā quatuor elemētorū: ſed eē q̄ntū corp⁹, pter quatuor elementa. Et hæc eſt opinio Ari.ᶜ * Scd'm igit̄ primā opinionē abſolutè poſſet cōcedi, q̄ firmamētū factū fuerit ſcd'a die, ēt ſm ſuā ſubām. nā ad op⁹ creationis ptinet ꝓducere ipſā elemētorū, ſubām; ad op⁹ āt diſtinctiōis & ornat⁹ ptinet formar̄ aliqua ex pexiſtētib. elemētis. Scd'm uerò opinionē Platonis ñ eſt cōueniēs, q̄ firmamētū credat̄ ſm ſuā ſubſtātiā eſſe fctm ſcd'a die. Nā facere firmamētū ſm hoc, ē ꝓducere elemētū ignis. Productio aūt elemētorū, ptinet ad op⁹ creatiōis, ſm eos q poſuūt iformitatē materiæ tpe pcedere formationē, qa formæ elemētorū ſunt, q̄ primò aduenitūt materiæ.ᶜ Multò aūt minus ſm opinionē Ariſto.* poni pōt q̄ firmamētū ſm ſuā ſubſtantiā ſit ſecūda die productum, ſm quòd per iſtos dies ſucceſſio temporis

*Li. 1. ſup Gen. ad lit. c. 18. ...

poris deſignat̄. Quia cęlū, cū ſit ſm ſuā naturā incorruptibile, hēt materiā q̄ ñ pt̄ ſubeſſe alteri formæ. Vñ ipoſſibile ē, q̄ firmamētū ſit factū ex materia pri⁹ tēpore exiſtēte. Vñ ꝓductio ᵐ ſubæ firmamēti, ad op⁹ creationis ptinet. Sed aliqua formatio eius ſm has duas opiniones, ptinet ad opus ſcd'ę diei:* ſicut ēt Dio. dicit 4. c. de diu. no. q̄ lumē ſolis fuit iforme in primo triduo, & poſtea i fuit in quarta die formatū. Si⁹ aūt p iſtos dies ñ deſignet̄ tēporis ſucceſſio, ſed ſolū ordo naturæ: vt Aug.* vult: nihil ꝓhibebit dicere ſm quācūq; harū opinionū, formationē ſm ſubām firmamēti ad ſcd'm diē ptinere. Pōt aūt & alio mō itelligi, vt p firmamētū qđ legit̄ ſcd'a die factū, nō itelligat̄ firmamētū illud i quo fixæ ſūt ſtellæ, ſed illa pars aeris, in qua cōdēſant̄ nubes. Et dr̄ firmamētū, pp ſpiſſitudinē aeris i parte illa. Nā qđ eſt ſpiſſū & ſolidū, dr̄ eē corp⁹ firmū, ad differētiā corporis mathematici, ut dicit* Baſi. Et ſm⁹ hāc expoſitionē, nihil repugnās ſequit̄ cuicūq; opinioni. Vñ Au.† 2. ſup. Gē. ad lit. hāc expoſitionē cōmēdās, dicit. Hāc cōſiderationē, laud' digniſſimā iudico. Qđ. n. dixit, neq; ē cōtra fidē, & i prōptu poſito documēto credi pt.

AD PRIMVM ergo dicendū, q̄ ſm Chry. primo Moyſes ſummariè dixit qđ De⁹ fecit, pmittens. In prin. creauit De⁹ cœ. & ter. poſtea p partes explicauit, ſicut, ſi q̄s dicat, Hic artifex fecit domū iſtā, & poſtea ſubdat. primò fecit fundamenta, & poſtea erexit parietes, tertiò ſuppoſuit tectū. & ſic ñ oportet nos aliud cœlū intelligere, cū dr̄, In prin. crea. De⁹ cœ. q̄ ter. & cū dr̄, q̄ ſcd'a die factū ē firmamētū. Pōt ēt dici, aliud eē cœlū qđ legit̄ i principio creatū, & qđ legit̄ ſcd'a die factū. Et hoc diuerſimodè. Nā ſm Au.* cęlū qđ legit̄ primo die factū, ē nā ſpūlis iformis. Cęlū aūt qđ legit̄ ſcd'a die factū, ē cœlū corporeū. Scd'm verò † Bedā & Strabū, cęlū q̄ legit̄ primo die factū, ē cęlū empyreū. Firmamētū verò qđ legit̄ ſcd'a die factū, ē cœlū ſidereū. Scd'm verò Dam.* cęlū qđ legit̄ prima die factū, ē quoddā cœlū ſphæricū ſine ſtellis: de quo philoſophi loquunt̄, dicētes ipſum eē nonā ſphęrā, & mobile primū qđ mouet̄ motu diurno. Per firmamētū vero factū ſcd'a die, itelligit̄ cęlū ſidereū. Scd'm aūt aliā expoſitionē quā Au.* tāgit, cęlū prima die factū, ē ēt ipſum cœlū ſidereū. Per firmamētū verò ſcd'a die factū, intelligitur ſpatium aeris, in quo nubes cōdēſant̄, qđ ēt cœlū æquiuocè dr̄. Et ideò ad æquocationē deſignādam, ſignāter dr̄, Vocauit Deus firmamentum cœlū, ſicut & ſupra dixerat, Vocauit lucē diē, quia dies ēt pro ſpatio vigintiquatuor horarum ponitur. Et idem eſt in alijs obſeruandum, vt* Rabbi Moyſes dicit.

AD II & III patet ſolutio ex ſupradictis.

SVPER QV. LXVIII. ARTIC. II. Egid. 2. ſ. d. 14. q. 1. a. 1. D. Bon. d. 14. a. 1. q. 1. Ricar. d. 14. q. 1. Dur. d. 14. q. 1. Alb. Mag. 2. d. 14. a. 1.

Titulus clar⁹ eſt. ¶In corpe duo principaliter. Primò,

Porrecta per totum. 346

ARTICVLVS II.

Vtrum aquę ſint ſupra firmamentum.

AD SECVNDVM ſic procedit. Vr̄, q̄ aquæ nō ſūt. ſ. firmamentū.ᵇ Aqua. n. eſt nāliter grauis. Loc⁹ aūt ꝓpri⁹ grauis, nō ē eſſe ſurſū, ſed ſolū deorſū. Ergo aquæ ñ ſunt ſupra firmamētū.

¶2 Præt. Nāliter aquaᵇ ē fluida. Sed q̄ eſt fluidū, nō pōt cōſiſtere ſup corpus rotūdū, ut experimēto patet. ergo cū firmamentū ſit corpus rotūdū, aqua non poteſt eſſe ſupra firmamentū.

¶3 Præt. Aqua cū ſit elementū, ordinat̄ adʰ gñationē corporis miſti: ſicut impfectū ordinat̄ ad pfectū. Sed. ſ. firmamētū, nō ē loc⁹ miſtionis, ſed. ſ. terrā. Ergo fruſtra aqua eſſet. ſ. firmamētū. Nihil aūt i operib⁹ Dei eſt fruſtra. Ergo aq̄ ñ ſūt. ſ. firmamētū.

SED CONTRA eſt, quòd dicitur Gen. 1. q̄ Diuiſit aquas quæ erant ſupra firmamentum, ab his quæ erant ſub firmamento.

rñdet q̄ſtioni, an eſt, affirmatiuè, authoritate ſcripturæ. Scd'o q̄ſtioni qđ eſt. i. quid ſint illæ aq̄. Et quo ad hoc tria facit. Primò, tractat an ſint ſpirituales, an corporales iter Origenē & Baſiliū: cōcludēs corporales. rñdet ſcd'o tripliciter iuxta tres opiniones de firmamēto: iuxta Platonē, q̄ ſint de natura elemētari; iuxta Ariſtotelē, q̄ ſint de quinta eſſētia diaphanæ: iuxta æquocationē firmamenti, q̄ ſint aquæ pluuiales, &c. Tertiò, excludit errorē dicentiū, vapores aqueos ſupra ſidera eleuari quinq; rōnibus, vt patet i litera.

RESP. Dicēdum. q̄ ſicut dicit Au.* 2. ſup Gen. ad lit. Maior eſt ſcripturæ hui⁹ authoritas, q̄ oīs humani ingenij capacitas. Vñ q̄uo & quales aquæ ibi ſint, eas tñ ibi eſſe, minimè dubitamus. Quales autē ſint illæ aquę, nō eodē mō ab oībus aſſignat̄. Orig. n. dicit, q̄ aquæ illæ q̄ ſup cœlos ſunt, ſunt ſpūales ſubæ. Vñ in Pſal. 148. dr̄, Aquæ q̄ ſup cœlos ſunt, laudēt no. do. & Dā. 3. Benedi aquæ oēs q̄ ſup cœlos &c. Sed ad hoc rñdet Baſi.* i 3. Exa. q̄ hoc nō dr̄ eo q̄ aquæ ſint rōnales creaturæ, ſed qa conſideratio earū prudēter a ſenſu habētibus cōtēplata, glorificationē pficit Creatoris. Vñ ibidē dr̄ idē de igne & grādine & hmōi, de qbus cōſtat, q̄ nō ſūt rōnales creaturæ. Dicēdū eſt ergo, q̄ᵐ ſunt ibi aquæ corporales: ſed quales aq̄ ſint, oportet diuerſimodè diffinire, ſm diuerſam de firmamēto ſentētiāⁿ. Si. n. p firmamētū itelligit̄ cœlū ſidereū, qđ ponit̄ eē de natura quatuor elemētorū, pari rōne & aq̄ q̄ ſup cœlos ſunt, eiuſdē naturæ potuerunt credi cū elemētarib⁹ aq̄s. Si aūt p firmamētū itelligatur cœlū ſidereū, qđ nō ſit de natura quatuor elementorū, tūc & aquæ illæ, q̄ ſūt. ſ. firmamētū, nō erūt d' natura elemētariū aquarū. Sed ſicut ſm Strabū, * dr̄ cœlū empyreū. i. igneū, pp ſolū ſplēdorē, ita dicet̄ aliud cœlū aqueū, pp ſolā diaphanéitatem, qđ eſt. ſ. cœlū ſidereū. Poſito ēt, q̄ firmamētū ſit alterius naturę pter quatuor elemēta, adhuc pt̄ dici, q̄ aquas diuidit, ſi p aquā nō elementū aq̄, ſed materiā iformē corporū itelligamus, vt Au.* dicit ſup Gen. ad lit. cōtra Manichæos, qa ſm hoc, quicqđ ē iter corpora, diuidit aquas ab aq̄s. Si aūt p firmamētū itelligat̄ pars aeris, i qua nubes cōdēſantur, ſic aq̄ q̄ ſupra firmamētū ſunt, ſunt aq̄, q̄ vaporabiliter reſolutæ, ſupra aliquā partē aeris eleuantur, ex qb⁹ pluuiæ, gñrant̄: dicere. n. q̄ aq̄ vaporabiliter reſolutæ eleuent̄ ſupra cœlū ſidereū (vt q̄dā dixerūt, quorū opinionē Aug. tāgit in * 2 ſuper Gē. ad lit.) ē oīno ipoſſibile. Tū, pp ſoliditatē cœli. Tū, pp regionē ignis mediā, q̄ hmōi uapores cōſumeret. Tū, qa loc⁹ quo feruit̄ leuia & rara, eſt infra concauum orbis lunæ. Tū ēt, qa ſenſibiliter apparet, vapores ñ eleuari vſq; ad cacumina quorundam

*Li. 2. c. 5. ſ. ſine ſcriptura maior corde noſtro.

Homi. 1. i Gen. non longe a prin. to. 1.

*Homil. 3. hexame. non multū procul a fine: eſt non ſū it oīa hæc verba. Combeſ.

*Habet i gloſſa ordinaria Gen. 1. ſuper illud: In princ. creauit Deus.

*Li. 1. de Gen. con. Manich. ca. 5. & 7. tom. 1.

*Li. 2. c. 4. tom. 3.

Univerſidad de Deuſto Biblioteca

rundã mõtiũ. Quòd ẽt dñt de rarefactione corporis in infinitũ, ꝑp hoc ꝙ corpus eſt in infinitũ diuiſibile: uanũ eſt. nõ.n. corp⁹ naturale in infinitũ diuidiť, aut rareſit, ſed uſq; ad certum terminum.

Ad primvm ergo dicendũ, ꝙ quibuſdã vr̃ rõ illa ſoluẽda ꝑ hoc, ꝙ aquæ q̃uis ſint naturalr̃ graues, uirtute tñ diuina ſup cœlos cõtinent. Sed hãc ſolutionẽ Aug. excludit* 2. lib. ſup Gen. dicẽs, ꝙ nũc quẽadmodũ Deus inſtituit naturas rerũ, cõuenit q̃rere nõ qd in eis ad miraculum ſuæ potẽtiæ uelit operari. Vñ alr̃ dicẽdũ eſt, ꝙ ſm duas ultimas opiniões, d̃ aqs & firmamẽto patet ſolo ex pmiſſis.* Secũdũ aũt primã opinionẽ, oportet ponere aliũ ordinẽ i elemẽtis, q̃ Ariſt. ponat, ut q̃dã aquę ſpiſſæ ſint circa terrã: q̃dã uerò tenues circa cœlũ, ut ſic ſe hẽant illæ ad cœlũ, ſicut iſtæ ad terrã. Vel ꝙ ꝑ aquã intelligať materia corporũ, ut dictũ eſt.*

*Li. 2. ſup Gen. ca. 1. paulo a principio

* In cor. art.

In corp. art.

Ad II ẽt patet ſolutio ex pmiſſis ſm duas ultimas opiniões. Secũdũ uerò primã, rñdet Baſi.* dupliciter. Vno mõ, qa nõ eſt neceſſariũ, ut oẽ ꝙ in cõcauo apparet rotũdũ, ſit ẽt ſupra rotũdum: ſed cõuexũ. Secũdò, qa aquæ q̃ ſunt ſupra cęlos, non ſunt fluidæ: ſed quaſi glaciali ſoliditate extra cęlũ firmatæ. Vñ & à qbuſdã dñr cœlum cryſtallum.

*Baſil. homil. 3. hexam. aliquantulũ añ mediũ. Cęlum dicitur, qa totũ diaphanũ ut aqua.

Ad III dicẽdũ, ꝙ ſm tertiã opinionẽ, aquæ sũt ĩ. firmamẽtũ uaporabilr̃ eleuatæ, ꝑp utilitatẽ pluuiarũ. Scd̃m uerò ſecũdã opinionẽ, aquæ ſunt ſupra firmamẽtũ .i. cœlũ totũ diaphanũ abſq; ſtellis. Quod q̃dã ponũt primũ mobile, qd̃ reuoluit totũ cœlũ motu diurno, ut opereť ꝑ motũ diurnũ cõtinuitatẽ gñationis.* ſicut cęlũ in quo ſunt ſydera ꝑ motũ, qui eſt ſm Zodiacũ, operať diuerſitatẽ gñationis, & corruptionis ꝑ acceſſum & receſſum, & ꝑ diuerſas uirtutes ſtellarũ. Secũdum uerò primã opinionẽ, aquæ ſunt ibi, ut Baſil. dicit, ad cõtẽperãdũ calorẽ cœleſtiũ corporũ: Cui⁹ ſignũ acceperũt aliq, ut Aug.† dicit, ꝙ ſtella Saturni ꝑp uicinitatẽ aquarum ſuperiorũ, eſt frigidiſſima.

509

Baſi. homil. 3. hexam. ante medium. †Aug. li. 2. ſup. Gen. ca. 5. per totum.

Perrefta per totum.

SVPER QV. LXVIII. ARTIC. III.

Titulus clarus eſt ¶In corpore duo Primo tractat quandam falſam opinionem. Secundo reſpõdet q̃ſtio tripliciter. ¶Quoad primũ, refert opinionẽ i duobus pſitis. Primũ, ꝙ ſit corpus ĩfinitũ. Secũdũ, ꝙ cœlũ nõ cõtineat oĩa: ſed quandã partẽ illius infiniti. Et applicat primũ ad abyſſum, & ſecundũ ad aquas ab aqs. Et fortè fuit iſta opinio Thaletis. Deinde ꝑrobat dupliciter: in ſe qdẽ, qa hoc eſt falſum: ergo, in radicemerò, qa ſuꝑficies literæ nõ eſt ut iacet, accipienda, qa rudi populo &c. cuius ſignũ eſt de aere tacito, & in inſinuato.

347

Po. q. 4. art. 1. cor.

*Li. 1. Topicorum. ca. 6. parũ à principio tom. 1.

Articvlvs III.

Vtrum firmamentum diuidat aquas ab aquis.

Ad tertivm ſic ꝓcediť. Vr̃, ꝙ firmamẽtũ non diuidat aquas ab aqs. Vnius.n. corporis ſm ſpeciẽ eſt[h] unus locus naturalis. Sed[h] omnis aqua oĩ aquæ eſt eadẽ ſpecie, ut dicit* Philoſophus. Nõ ergo aquę ab aquis ſunt diſtinguẽdæ ſm locum.

Si dicať, ꝙ aquæ illæ q̃ sũt ſupra firmamẽtũ, ſunt alteri⁹ ſpeciei ab aqs, q̃ ſunt ſub firmamẽto, cõtra. Ea q̃ ſunt ſm ſpeciem diuerſa, nõ indigẽt aliquo alio[h] diſtinguẽte. Si ergo aquę ſupiores & iferiores ſpẽ differũt, firmamẽtũ eas ab iuicẽ ñ diſtiguit.

¶3 Præt. Illud vr̃ aquas ab aquis diſtinguere, qd̃ ex utraq; parte ab aqs contingiť: ſicut ſi aliqs paries fabriceť in medio fluminis. Manifeſtũ eſt aũt, ꝙ[h] aquæ inferiores non ꝑtingunt uſque ad firmamentũ. Ergo nõ diuidit firmamentum aquas ab aquis.

Sed contra eſt, ꝙ dr̃ Gen. 1. Fiat firmamẽtũ in medio aquarum, & diuidat aquas ab aqs.

Resp. Dicẽdũ, ꝙ aliqs conſiderando ſupficietenus literam Gen. poſſet talẽ imaginationẽ cõcipere ſm quorũdã antiquorũ Philoſophorũ poſitionẽ. Poſuerũt.n. quidã, aquã quoddam infinitũ corpus, & oĩum aliorũ corporum principiũ. Quã qdẽ immenſitatem aquarũ accipere poſſet in nomine Abyſſi, cum dr̃, ꝙ tenebræ erant ſup faciẽ abyſſi. Ponebãt ẽt, ꝙ iſtud cœlũ ſenſibile qd̃ uidem⁹, nõ cõtinet infra ſe oĩa corporalia: ſed eſt infinitum aquarũ corpus ſupra cœlũ. Et ita poſſet aliqs dicere, ꝙ firmamẽtũ cœli diuidit aquas exteriores ab aqs interioribus .i. ab oĩbus corporibus, q̃ infra cœlũ continenť, quorũ principiũ aquã ponebãt. Sed qa iſta poſitio ꝑ ueras rões falſa deprehendiť, nõ eſt dicendũ hũc eſſe intellectũ Scripturæ: ſed cõſiderãdũ eſt, ꝙ Moyſes rudi populo loquebať, quorũ imbecillitati cõdeſcendẽs, illa ſolũ eis ꝓpoſuit, q̃ manifeſtè ſenſui apparent. Oẽs autẽ quantũcũq; rudes terrã & aquã eſſe corpora ſenſu deprehẽdũt. Aer aũt nõ ꝑcipit ab oĩb. eſſe corpus, in tm̃ ꝙ ẽt quidam philoſophi, aerẽ dixerunt nihil eſſe, plenũ aere uacuũ nominantes. Et ideò Moyſes de aqua & terra mentionẽ facit expſſam, aerẽ aũt nõ expſsè nominat, ne rudibus quoddam ignotũ proponeret. Vt tñ capacibus ueritatẽ exprimeret, dat locũ intelligendi aerẽ, ſignificãs ipſum quaſi aquæ annexũ, cũ dicit, ꝙ tenebrę erant ſup faciẽ abyſſi. Per qd̃ datur intelligi, ſup faciẽ aquæ eſſe aliqd̃ corpus diaphanũ, qd̃ eſt ſubiectũ lucis & tenebrarũ.[m] Sic igitur ſiuè per firmamẽtũ intelligamus cœlũ in quo ſunt ſidera, ſiuè ſpatiũ aeris nubiloſum, conuenjẽter dr̃, ꝙ firmamentum diuidit aquas ab aqs ſm ꝙ per aquam materia informis ſignificatur, uel ſm ꝙ omnia corpora diaphana ſub cõi nomine aquarũ intelligunt.* Nam cœlũ ſidereũ diſtinguit corpora inferiora diaphana à ſuperioribus. Aer uero nubiloſus diſtinguit ſuperioris aeris partẽ, in qua gñantur pluuiæ, & huiuſmodi impſſiones ab inferiori parte aeris, q̃ aquæ connectiť, & ſub noie aquarũ intelligitur.

Diſſerendo cere.

Ad primvm ergo dicendum, ꝙ ſi per firmamentum intelligatur cęlum ſidereum, aquæ ſuperiores non ſunt eiuſdem ſpeciei cum inferioribus. Si autem per firmamentum intelligatur nubiloſus aer, tunc utręque aquæ ſunt eiuſdẽ ſpeciei, & deputantur tunc duo loca aquis nõ eadem rõne, ſed locus ſuperior eſt locus generationis aquarum, locus autem inferior eſt locus quietis earum.

Ad II dicẽdum, ꝙ ſi accipiantur aquæ diuerſæ ſecundũm ſpeciem, firmamentum dicitur diuidere

¶Quoad ſecundum, aquæ dupliciter: materia informis, uel corpus diaphanum. primo mõ ſalua ſubſtãtia ſumendo firmamẽtũ, ut in pcedente articulo Aug. diſtin. Secũdo uerò modo dupliciter iuxta firmamentum, uel pro cœlo inter diaphana utrinque, uel ꝑ aere nubiloſo inter ſuperiorem & inferiorẽ partẽ eiuſdẽ, & utramque diaphanã & hãc aquis contiguam, & aquarũ nomine cõprehenſam.

dere aquas ab aquis: non ſicut cauſa faciens diuiſionẽ: ſed ſicut terminus utrarumque aquarum.

Ad tertivm dicẽdũ, ꝙ Moyſes propter inuiſibilitatẽ aeris & ſimilium corporum, omnia huiuſmodi corpora, ſub aquæ nomine comprehendit. Et ſic manifeſtum eſt, quòd ex vtraque parte firmamenti qualitercunque accepti ſunt aquæ.

Perreſta per totũ.

SVPER Q. LXVIII. ART. IIII.

Titulus clarus eſt. ¶In corpe duo. Primo diſcordia inter Chryſoſtomũ & Baſiliũ quo ad vnũ, vel plures cęlos. Secũdo iuxta diuerſas acceptiones, numerat eos.

¶Quo ad diſcordiã: qa ille unũ, hic multos, in uoce tñ itã diſſonãt, quia æquiuocant dũ ille totum, iſte partes reſpicit.

¶Quo ad ſcdm. Cęli nomẽ diſtinguitur, in tres ſignationes. ſ. ꝓpriè, participatiuè, & metaphoricè. Propriè, & primo modo tres cęli, totaliter lucidum, totaliter diaphanum, & partim utrumq;. ꝓpriè & participatiuè. Scdõ modo, ẽt tres, apud Damaſcenum, aereũ ſidereum, & ſupremum. Sed hic utitur Cœli noie, participatiuè in primo, & propriè in reliqs. Apud Rabanũ participatiuè, & propriè ſeptem igneũ, olympiũ, ęthereũ, aereum, ſidereũ, aqueũ, & empireũ. Metaphoricè uel ſancta trinitas unũ, uel bona diuina in cęlis uel tria gña ſupernaturalis uiſionis: corporalis, imaginaria & intellectiua.

348

2. ſñ. 14. [illegible]

*Li. 2. de Cęlo. tex. 35. [illegible]

Articvlvs IIII.

Vtrum ſit unum cœlum tantùm.

Ad qvartvm ſic ꝓcedit. Vr̃, ꝙ ſit unũ cęlũ tm̃.[h] Cęlũ .n. cõtra terrã diuidiť, cũ dr̃, In principio creauit Deus cęlũ & & terrã. Sed terra ẽ una tm̃. Ergo & cœlum eſt unum tantũ.

¶2 Præt.[h] Oẽ quod conſtat ex tota ſua materia, eſt vnum tm̃: Sed cęlum eſt hmõi, ut probat Philoſophus* in 2. de Cęlo. Ergo cęlum eſt unum tantùm.

¶3 Præt. Quicquid dr̃ de pluribus uniuocè, dr̃ de eis ſm vnã rõnem cõem. Sed ſi ſunt plures cęli, cęlum dr̃ uniuocè de pluribus, quia ſi ęquiuocè, nõ ꝓpriè dicerenť plures cęli. Oportet ergo ſi dicunť plures cęli, ꝙ ſit aliqua rõ cõis, ſm quam cęli dicantur. Hanc autem[h] non eſt aſſignare. Non eſt ergo dicendum quòd ſint plures cęli.

Sed contra eſt, ꝙ dr̃ in Pſ. 150. Laudate eũ cęli cęlorum.

Respon. Dicẽdũ, ꝙ circa hoc vr̃ eſſe q̃dã, diuerſitas inter Baſi. & Chry.[m] Dicit.n. Chry. non eſſe niſi unũ cęlũ,[n] & ꝙ pluraliter dr̃ Cœli cœlorũ, hoc eſt ꝑp ꝓprietatẽ linguæ Hebreæ, in qua conſuetũ eſt, vt cœlũ ſolũ pluraliter ſignificeť, ſicut ſunt ẽt multa noĩa in Latino, q̃ ſingulari carent.[p] Baſi.* aũt & Dam.† ſequẽs eum, dicunt plures eſſe cœlos.[q] Sed hęc diuerſitas magis eſt in uoce q̃ in re. Nam Chry.* unum cœlum nominat totum corpus, quod eſt ſ. terrã & aquã. Nã etiam aues, quæ uolant in aere, dicunť ꝑp hoc uolucres cœli. Sed quia in iſto corpore ſunt multę diſtinctiones: propter hoc Baſi. poſuit plures cęlos.

Ad diſtinctionẽ ergo cœlorũ ſciendã, cõſiderãdum eſt, ꝙ cœlum tripliciter dr̃ in ſcripturis. Quãque.n. dr̃ propriè & naturaliter. & ſic dr̃ cœlũ corpus aliquod ſublime & luminoſum actu uel potentia, & incorruptibile per naturam. Et ſm hoc ponunť tres cœli. Primũ totaliter lucidum, quod uocant empyreum. Scd̃m totaliter diaphanũ, quod uocant cœlum aqueum & cryſtallinũ. Tertiũ partim diaphanum, & partim lucidum actu, quod uocant cœlum ſydereũ. Et diuidiť in octo ſphæras, ſ. in ſphæra ſtellarũ fixarũ, & ſeptẽ ſphęras planetarũ, q̃ pñt dici ſeptẽ cęli, uel ſeptẽ ſphęræ. Scdò dr̃ cœlũ ꝑ participationẽ alicui⁹ ꝓprietatis cęleſtis corporis. ſ. ſublimitatis & luminoſitatis, actu, vel potẽtia. Et ſic totũ illud ſpatiũ, ꝙ ẽ ab aqs vſq; ad orbẽ lunæ, Dam.* ponit vnũ cęlũ, noĩans illud aereũ. Et ſic ſm eũ ſunt tres cęli, aereũ, ſydereum, & alud ſuperi⁹ de quo itelligit, ꝙ Apſ̃s legit raptus vſq; ad tertiũ cęlũ. Sed qa iſtud ſpatiũ cõtinet duo elemẽta. ſ. ignis, & aeris, & in utroq; eorũ uocatur ſuperior & inferior regio: iõ iſtud cœlũ Raban⁹ diſtinguit ĩ quatuor, ſupremã regionẽ ignis, noĩãs cœlũ igneũ: inferiorẽ uerò regionẽ, cœlũ olympiũ ab altitudine cuiuſdã mõtis, q uocať Olymp⁹. Supremã uerò regionẽ aeris, uocauit cœlũ æthereũ ꝑp inflãmationẽ, inferiorẽ uerò regionẽ, cœlũ aereũ. Et ſic cũ iſti quatuor cœli trib. ſuperioribus cõnumeranť, ſiunt in vniuerſo ſm Rabanũ, ſeptẽ cœli corporei. Tertiò dr̃ cœlũ metaphoricè. Et ſic qñq; ipſa ſctã trinitas dr̃ cœlũ ꝑp eius ſpũalẽ ſublimitatẽ & lucẽ. De quo cœlo exponit diabolum dixiſſe, Aſcendã in cœlũ .i. ad æqualitatem Dei. Qñq; ẽt ſpũalia bona, in qb. eſt ſctõrũ remuneratio ꝑp eorũ eminẽtiã, cęli noĩantur, ubi dr̃ Merces ueſtra multa eſt in cęlis, ut Au.* exponit. Qñq; uerò tria genera ſupernaturalium uiſionũ .ſ. corporalis, imaginariæ, & intellectualis, tres cęli nominantur. De quibus Aug.* exponit, ꝙ Paulus eſt raptus uſque ad tertium cœlum.

Chryſ. [illegible]

Conſu. [illegible] *Baſi. ho. [illegible] †Dam. lib. 2. Ortho. fidei c. 7. *Chryſo. homil. 4. in Gen. [illegible]

* Dama. lib. 2. Orthod. fidei. ca. 7.

Raban. in Gen. ca. 1.

* lib. 1. de Ser. do. in monte. c. 9.

* Lib. 12. cap. 29. & 34. to. 3.

Ad primvm ergo dicendũ, ꝙ terra ſe habet ad cœlum, vt centrum ad circunferẽtiam. Circa vnũ autem centrum poſſunt eſſe multæ circunferẽtiæ. Vndè una terra exiſtente, multi cęli ponuntur.

Ad secvndvm dicẽdũ, ꝙ rõ illa procedit de cęlo, tm̃ quod importat uniuerſitatem creaturarum corporalium. Sic enim eſt vnum cęlum tantùm.

Ad III dicẽdũ, ꝙ in oĩb. cęlis inuenitur cõiter ſublimitas & aliq̃ luminoſitas, vt ex dictis patet.*

* In cor. art.

QVAESTIO LXIX.

De opere tertię diei, in duos articulos diuiſa.

Deinde cõſiderãdũ eſt de opere tertiæ diei. Circa hoc quærunt duo.

¶Primò, De congregatione aquarum.

¶Secundo, De ꝓductione plantarum.

Articvlvs primvs

Vtrũ aquarũ cõgregatio cõuenienter dicatur facta tertia diei.

Ad primvm ſic proceditur. Videtur, ꝙ aquarum congregatio non conuenienter dicať facta tertia die. Ea.n. q̃ facta ſunt pria & ſcd̃a die, uerbo factionis exprimunť. Dr̃.n. Dixit De⁹, fiat lux, & fiat firmamẽtũ. Sed tertia dies cõdiuiditur duabus primis. Ergo opus tertiæ diei,[h] debuit exprimi verbo fa

SVPER Q. LXIX. ART. I.

Aegid. 2. ſ. d. 14 q. 2. a. 1.

Titulus clarus eſt. ¶In corpore duo. Primo rñdet ſecũdũ Aug. ſcdo, ſecundũ alios ſanctos. Differunt ſiquidẽ in ordine naturę uel tpis: cõparãdo informitatem ad formationẽ, q̃ unã formationẽ ad aliã. Et rurſus differũt, quia ille ad ſpirituales & corporales, iſti ad corporales tm̃ ſe extendunt. Iuxta tres ipſos informitates & tres formationes, tria utriq; dicũt: ſed primò Auguſtinus duo. Cęlũ .i. naturam angelicã & materiã informẽ corpoream formatam luce, Fiat lux, & forma cęleſti, Fiat firmamentũ, & forma elemẽtari. Cõgregentur aquæ: omnia ordine naturæ.

Perreſta per totum.

349

2. dĩ. 14. art 5.

Alij

Universidad de Deusto Biblioteca

Alij vero tria, ſc. aquã, & terrã prius tpe, & primo die de cęlũ formatũ luce & tpr. Sc̃do aquã diſtinctione & ordine, Fiat firmamentum. Tertio, terram diſtinctione à mari & uiſibilitate, Congregentur aquæ.

ctionis non ſolùm verbo congregationis.

¶ 2 Prę. Terra prius vndique erat aquis cooperta. pp hoc.n. inuiſibilis dicebaẗ. Non erat ergo aliquis locus ſuper terrã, in quo aquę congregari poſſent.

¶ 3 Prę. Quæ non ſunt continuata adinuicẽ, nõ hñt vnũ locũ. Sed nõ oẽs aq̃ hñt adinuicẽ continuitatẽ. Ergo non ſunt oẽs aquæ congregatæ in unum locum.

¶ 4 Pręt. Cõgregatio ad motũ localem pertinet. Sed aquæ naturaliter videntur fluentes, & ad mare currentes, Non ergo fuit neceſſariũ ad hoc diuinum præceptum adhiberi.

¶ 5 Prę. Terra ẽt i principio ſuę creationis noiaẗ cũ dr: In pricipio creauit Deus cęlũ & terrã. Incõuenienter ergo dr tertia die, nomẽ terræ impoſitũ.

Sed in contrariũ ſufficit authoritas Scripturę.

Respon. Dicẽdum, ꝙ hic oportet aliter dicere ẽm expõnẽ Aug. & aliorũ ſctõrũ, Aug.n.in oib. his operib. non ponit durationis ordinẽ: ſed ſolũ originis & naturæ. Dicit.n. creatã naturã ſpũalẽ informẽ, & naturã corporalẽ abſq; oi forma, q̃ dicit primo ſignari noie terrę & aquę: nõ qa hæc informitas formationẽ pceſſerit tpe, ſed origine tm̃. Neq; vna formatio ẽm eũ pceſſit aliã duratiõe ſed ſolũ naturæ ordine. Sc̃dm quẽ ordinẽ neceſſe fuit, ut primo poneret formatio ſupremę naturę .ſ. ſpũalis, p hoc, ꝙ legit prima die lux facta. Sicut aũt ſpũalis natura peminet corporali, ita ſuperiora corpora peminẽt inferiorib. Vñ ſc̃do loco, tangit formatio ſuperiorũ corporũ cũ dr, Fiat firmamẽtũ. Per qd̃ intelligit impreſſio formæ cęleſtis i materiã informẽ, nõ pri exiſtẽtẽ tpe, ſed origine tm̃. Tertiò verò loco, ponit impreſſio formarũ elemẽtariũ in materiã informẽ, nõ tpe, ſed origine pcedẽtẽ. Vñ p hoc, ꝙ dr, Cõgregent aq̃, & appareat arida, intelligit ꝙ materiæ corporali impreſſa eſt forma ſubſtãtialis aquę, p q̃ cõpetit ſibi talis motus, & forma ſubſtãtialis terrę, p q̃ cõpetit ſibi ſic videri. Sed ẽm alios ſctõs, in his operib. ãt ordo durationis attẽdit. Ponũt.n. ꝙ informitas materię tpe pceſſit formationẽ, & una formatio aliã. Sed informitas materiæ ẽm eos, nõ intelligit carẽtia ois formæ, qa iã erat cœlũ, & aqua, & terra, quæ tria noiant tanq̃ manifeſtè ſenſu perceptibilia. Sed intelligit informitas materię, carẽtia debitæ diſtinctionis, & cõſũmatę cuiuſdã pulchritudinis. & ẽm hæc tria noia, poſuit Scriptura tres informitates. Ad cęlũ.n. qd̃ eſt ſuperius, ptinet informitas tenebrarũ, quia ex eo eſt origo luminis. Informitas uerò aq̃, q̃ eſt media, ſignaẗ noie Abyſſi, qa hoc nomen ſignat q̃dã imẽſitatẽ iordinatã aquarũ, vt Au. dicit cõtra Fauſt. Informitas uerò terræ tãgit i hoc, qd̃ dr, ꝙ Terra erat inanis & inuiſibilis, p hoc ꝙ erat aq̃s cooperta. Sic igit formatio ſupremi corporis facta ẽ prima die: & qa tps ſequit motũ cęli, tps aũt eſt numerus motus ſupremi corporis, p hmõi formationẽ facta eſt diſtĩctio tpis, noctis .ſ. & diei. Sc̃dò verò die, formatũ eſt mediũ corpus .ſ. aqua, p firmamẽtũ accipiẽs q̃dã diſtinctionẽ & ordinẽ: ita ꝙ ſub noie aquę ẽt alia cõprehẽdunẗ, ut ſ. dictum eſt. Tertiò verò die, formatũ eſt ultimũ corpus .ſ. terra, p hoc ꝙ diſcooperta eſt aquis, & facta eſt diſtinctio in infimo, q̃ dr terræ & maris. Vñ ſatis cõgruẽ ſicut informitatẽ terrę expreſſerat dicẽs, ꝙ terra erat inuiſibilis vel inanis: ita eius formationẽ exprimit per hoc quod dicit, Et appareat arida.

Ad primvm ergo dicẽdũ, ꝙ ẽm Au. iõ in opere tertiæ diei nõ utiẗ Scriptura verbo factionis, ſicut in pcedẽtib. operib. vt oñdaẗ ꝙ ſuperiores formæ .ſ. ſpũales angelorũ & cęleſtiũ corporũ ſunt pfectæ in eſſe, & ſtabiles: formæ verò inferiorũ ſũt imp̃fectæ & mobiles: & iõ p cõgregationẽ aquarũ & apparẽtiã aridæ, impreſſio taliũ formarũ deſignaẗ. Aqua.n. eſt labiliter fluxa, terra ſtabiliter fixa ut ipſe dicit in 2. ſuper Gen. ad lit. Secundùm uerò alios dicendum eſt, ꝙ opus tertiæ diei eſt pfectum, ẽm ſolum motum localem. Et ideò non oportuit, ꝙ Scriptura vteretur verbo factionis.

Ad secvndvm patet ſolo ẽm Au. qa nõ oportet dicere, ꝙ terra primo eẽt cooperta aq̃s, & poſtmodũ cõgregatæ, ſed ꝙ in tali cõgregatione fuerũt pductæ. ẽm uerò alios, tripliciter rñdeẗ, ut Au. dicit i ſup Ge. ad lit. Vno mõ, vt aq̃ in maiorẽ altitudinẽ ſint eleuatæ in loco vbi ſunt cõgregatę. nã mare eſt altius terra, vt experimento cõpertũ eſt in mari rubro, vt Baſil. dicit. Secundò, vt dicatur, ꝙ rarior aqua uelut nebula terras tegebat, q̃ congregatione dẽſata eſt. Tertio mõ, ut dicaẗ, ꝙ terra potuit aliquas partes pbere cõcauas, qb. cõfluentes aq̃ reciprent. Inter quas, prima vr̃ probabilior.

Ad tertivm dicendũ, ꝙ oẽs aq̃ unũ terminũ hñt .ſ. mare in quo confluunt uel manifeſtis, uel occultis meatibus. Et pp hoc, dicunẗ aquæ congregari in unum locum. vel dicit unũ locũ nõ ſimpliciter: ſed p cõparationẽ ad locũ terræ ſiccæ, ut ſit ſens, Cõgregent aquę in vnũ locũ .i. ſeorſum à terra ſicca. Nã ad deſignãda pluralitatem locorũ aq̃, ſubdit, ꝙ cõgregationes aquarũ appellauit maria.

Ad qvartvm dicẽdũ, ꝙ iuſſio Dei naturalem motũ corporib. pbet. Vñ dr ꝙ ſuis naturalib. motibus, faciũt uelle eius. vel põt dici, ꝙ naturale eſſet, ꝙ aqua vndiq; eſſet circa terrã, ſicut aer vndiq; circa aq̃ & terrã: ſed pp neceſſitatẽ finis, vt .ſ. aĩalia & plãtæ eſſent ſup terrã, oportuit ꝙ aliqua pars terræ eẽt diſcooperta aq̃s. Quod q̃dẽ aliq Phi attribuũt actioni ſolis, p eleuationẽ vaporũ deſiccãtis terrã. ſed ſacra Scriptura attribuit ptãti diuinę: nõ ſolũ i Gene. ſed ẽt i Iob 38. c. vbi ex pſona Dñi dr, Circundedi mare terminis meis, & Ier. 5. Me ergo nõ timebitis, ait Dñs, q poſui arenã terminũ maris.

Ad qvintvm dicẽdũ, ꝙ ẽm Au. p terrã, de qua primo fiebat mẽtio, intelligit materia prima: nunc aũt intelligit ipſũ elemẽtũ terrę. Vel põt dici ẽm Baſil. ꝙ primo noiabaẗ terra ẽm naturã ſuã, nũc aũt noiaẗ ex ſua principali pprietate q̃ eſt ſiccitas. Vñ dr, ꝙ nocauit aridã, terrã: vel põt dici ẽm Rabbi Moyſem, ꝙ vbicunque dr, Vocauit, ſignatur equiuocatio nois. Vñ prius dictum eſt, ꝙ uocauit lucẽ diẽ pp hoc, ꝙ etiam dies uocatur ſpatium

*li. 1. ſup Gen. c. 15. & li. 4. ca. 22. & 34. tom. 3. *Au. li. 1. cõtra manic. c. 5. & 7. tom. 1. * citatos q. 66. arti. 1. in cor. & locis ibidẽ notatis. 317 *li. 22. cõtra Fauſt. c. 11. to. 6.

*q. prec. artic. 1. Concl. *li. 1. ſup Gen. c. 12. & li. 2. c. 11. & 8. ad literam lib. 1. *li. 2. c. 11. in fi. tom. 3. * locutus ſpi corp. *li. 1. c. 12. & li. 2. cap. 4. *Hom. 4. hexaem. ante medium. Secunda reſponſio. Secunda reſponſio. *Au. li. 1. ſup Gen. c. 12. & li. 2. c. 11. * Baſil. ho. 4. hexaem. ante medium. Secunda reſponſio. Tertia reſponſio. 3 *Lib. 2. c. 30.

tium vigintiquatuor horarum, ẽm quod ibidem dicitur, Factum eſt veſpere & mane, dies unus.

Similiter dicendum eſt, ꝙ firmamentũ .i. aerem vocauit cœlum, quia ẽt cœlum dicitur, qd̃ eſt primo creatum. Similiter etiam dicitur, ꝙ aridã .i. illã partẽ, q̃ eſt diſcooperta aquis vocauit terrã, put diſtinguitur contra mare: q̃uis communi noie terra vocet, ſiuè ſit aquis cooperta, ſiuè diſcooperta. Intelligitur aũt vbiq; per hoc, ꝙ dicitur vocauit .i. dedit naturã vel proprietatẽ, vt poſſit ſic vocari.

SVPER Q. LXIX. ART. II.

Aegid. 2. 5. d. 14. q. 2. a. 2.

Titulus clarus eſt. In corpore duo Primo, directè reſpõdetur queſtiõ affirmatiuè. Secũdò, q̃ alis ſit pro ductio plantarum, tractatur.

• Ergo ad primũ, conclusio. Productio plantarũ conuenienter tertia die facta eſt. p batur q ptinet ad formationẽ terræ. Declaratur hoc ex duplici informitate terræ.

• Quãd ſcdm 2 ia Primo, dum reſtat opinionẽ Auguſtini & aliorum: quia ille cauſaliter iſti actualiter, plãtas pductas ponũt. Secundò: monet Auguſt. ab authoritate Gen. ſc̃dò & rõne diſcernit opus creandi & adminiſtrandi ppagando. Tertiò, motiuum aliorũ opponit, & à rõne quia inſtitutio pfectorũ ad opus creationis ſpectat, & nihilominus ſaluat dicta ſua ppagationẽ & creationẽ: & ab authoritate eadẽ Geneſis 2. Et in hanc partẽ vr̃ autor declinare.

350

Articvlvs II.

Vtrum plantarum productio conueniẽter tertia die facta legatur.

Ad secvndvm ſic pcedit. Vr̃, ꝙ plantarum pductio, inconuenienter tertia die facta legatur. Plantæ.n. hñt uitã ſicut & aĩalia. Sed pductio aĩaliũ nõ poniẗ inter opera diſtinctionis, ſed ptinet ad opus ornatus. Ergo nec productio plantarũ cõmemorari debuit i tertia die, q̃ pertinet ad opus diſtinctionis.

¶ 2. Præt. Illud qd̃ ptinet ad maledictionẽ terræ, nõ debuit cõmemorari cũ formatiõe terræ. Sed pductio quarũdã plantarũ ptinet ad maledictionẽ terræ, ẽm illud Gen. 3. Maledicta terra in opere tuo, ſpinas & tribulos germinabit tibi. Ergo pductio plantarũ vniuerſaliter, nõ debuit cõmemorari in tertio die, q̃ ptinet ad formationẽ terræ.

¶ 3 Præ. Sicut plãtę adhęrẽt terrę, ita ẽt lapides & metalla, & tñ non fit mentio de eis in terrę formatione. Ergo nec plãtę fieri debuerunt tertia die.

Sed contra eſt, quod dr Gen. 1. Protulit terra herbã virẽtem. Et poſtea ſequit, Factũ eſt ueſpere & mane dies tertius.

Respon. Dicẽdũ, ꝙ ſicut ſupra dictũ eſt, in tertia die informitas terrę remoueẗ. Duplex ãt informitas, circa terrã deſcribebaẗ. Vna, ꝙ erat inuiſibilis & inanis, qa erat aq̃s cooperta. Alia, ꝙ erat incõpoſita ſiuè vacua .i. nõ hñs debitũ decorẽ, q acqrit terrę, ex plãtis, eã quodammõ ueſtiẽtibus. Et ideò, vtraq; informitas i hac tertia die remoueẗ. Prima q̃dẽ p hoc, ꝙ aquę cõgregatę ſunt in unũ locũ, & apparuit arida. Sc̃da uerò p hoc, ꝙ ptulit terra herbã uirẽtẽ. Sed tñ circa pductionẽ plãtarũ, aliter opinaẗ Aug. ab alijs. Alij.n. expoſitores dicũt, ꝙ plãtæ pductæ ſunt actu in ſuis ſpẽbus in hac tertia die: ẽm qd̃ ſupficies literę ſonat. Aug. ãt 5. ſup Gen. ad literã, dicit, ꝙ cãliter tũc dictũ eſt pduxiſſe terrã herbã & lignũ .i. pducẽdi accepiſſe uirtutẽ. & hoc q̃dẽ cõfirmat authoritate Scripturæ. Dr.n. Gen. 2. Iſtę ſunt gñationes cœli & terræ, q̃ñ creatę ſunt in die quo Deus fecit cęlũ & terrã, & oẽ uirgultum agri, anteq̃ orireẗ i terra: & oẽm que herbã regionis priuſq̃ germinaret. Ante ergo q̃ orirent ſup terrã, factæ ſunt cãliter in terra. Cõfirmaẗ aũt hoc, ẽt rõne: quia in illis primis diebus, cõdidit Deus creaturã originaľr, vel cãliter, à quo opere poſtmodũ requieuit: q tñ poſtmodũ ẽm adminiſtrationẽ rerũ cõditarũ, p opus ppagationis vſq; mõ operaẗ. Producere aũt plantas ex terra ad opus ppagationis ptinet. nõ ergo in tertia die productæ ſunt plantæ in actu, ſed cãliter tm̃. q̃uis ẽm alios dici poſſit: ꝙ prima iſtitutio ſpẽrũ ad opera ſex dierũ ptinet. Sc̃d ꝙ ex ſpẽb. primò iſtitutis gñatio ſimiliũ in ſpẽ pcedat, hoc iã ptinet ad rerum adminiſtrationẽ. Et hoc eſt, ꝙ Scriptura dicit, Anteq̃ orireẗ ſup terrã, vel anteq̃ germinaret .i. antequã ex ſimilibus ſimilia pducerent: ſicut nũc naturaliter fieri uidemus, ẽm viã ſeminationis. Vñ ſignãter Scriptura dicit, Germinet terra herbã uirentẽ & facientẽ ſemẽ, quia .ſ. ſunt pductæ pfectæ ſpẽs plantarum, ex quibus ſemina aliarũ orirent. Nec refert, vbicunque habeant vim ſeminatiuam, vtrũ ſcilicet in radice, vel in ſtipite, vel in fructu.

Ad primvm ergo dicendũ, ꝙ uita in plantis eſt occulta, quia carent locali motu & ſenſu, quib. aĩatum ab inanimatò maximè diſtinguit. Et ideò, quiã immobiliter terræ inhęrent, earum productio ponitur, quaſi quædam terrę formatio. 111

Ad secvndvm dicẽdũ, ꝙ ante ẽt illã maledictionem, ſpinæ & tribuli producti erant vel virtute, uel actu: ſed nõ erant pducti hoi in pęnã, ut .ſ. terra quam propter cibum coleret, infructuoſa q̃dã & noxia germinaret. uñ dictũ ẽ, Germinabit tibi. 115

Ad tertivm dicẽdũ, ꝙ Moyſes ea tantũ propoſuit quæ in manifeſto apparent: ſicut iam dictũ eſt. Corpora autem mineralia, habet generationem occultam in uiſceribus terræ. & iterũ, nõ habẽt manifeſtã diſtinctionẽ à terra, ſed q̃dã terræ ſpecies uidentur. Et iõ de eis mentionẽ nõ fecit.

*Au. q. 57. *Lib. 5. ſup Gen. c. 4. & li. 8. c. 3. tom. 3. *q. 67. ar. 4. Secunda reſponſio.

QVAESTIO LXX.

De opere ornatus, quantum ad quartam diem, in tres articulos diuiſa.

Conseqventer conſiderandum eſt, de opere ornatus, Et primò de ſingulis diebus ẽm ſe. Secundò, de omnibus ſex diebus in communi.

¶ Circa primum ergo, conſiderandũ eſt, de opere quartę diei. Sc̃dò, de opere quintę. Tertiò, de opere ſextæ. Quartò, de ijs, quæ ptinent ad ſeptimum diẽ.

Circa primum, quæruntur tria.

¶ Primò, De productione luminarium.

¶ Secundò, De fine productionis eorum.

¶ Tertiò, Vtrum ſint animata.

SVPER Q. LXX. ART. I.

Titulus clarus eſt. In corpore tria: Primò, ex Scripturæ verbis, triplex opus ponit, creationis formationis, ſeu diſtinctionis, & ornatus, vnicuiq; ſuum obiectum attribuẽs. Primò, res informes: ſecũdò formas: tertiò extrinſeca mobilia. Sc̃dò, rñdet q̃ſito affirmatiuẽ. Luminaria conuenienter producunẗ quarta die. Et pbatur: quia iſta eſt prima dies ornatus qua primũ creatum ornãdum erat, quemadmodũ fuit prima die diſtinctionis formatũ &c. Declaranthęc enũerãdo tria primo creata cęlũ, terrã & aquas, i. media: & ordinando formationẽ eorũ tribus diebus. primo cęlum;

Universidad de Deusto Biblioteca

ſunt ſecundo aquas: tertio terram, & con ſimiliter ornatum quarta cœlũ: quinto aquas: ſexto terram Tertio oſdit Auguſti num cum alijs cõue nire quo ad actum omnia patent.
¶ Nota hic, ꝙ Scriptu ra in creationis ope re, ſecũdo loco ponit terrã, & tertio aquas in diſtinctionis verò & ornatus opere, ecõ uerſo. Quia quoad eſſe, ſimpliciter terra hẽt priorẽ neceſſitatẽ qa, primo pp cœlum, vt patet in ſcdo cœli, cõmen. 18. &c. quo ad nobilitatem verò eſt vltimum.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum luminaria debuerit produci quarta die.

AD PRIMVM ſic pcedit. Vr, ꝙ luminaria non debuerit pduci quarta die. Luminaria. n. ſũt corpora incorruptibilia naturaliter. Ergo eorum materia, nõ põt eſſe abſq; formis eorũ. Sed eorũ materia pducta eſt i opere creationis ante omnem diem. Ergo & eorum formæ. nõ ergo ſunt facta quarta die. G
¶ 2 Prę. Luminaria ſũt quaſi vaſa luminis. Sed lux eſt facta prima die. Ergo luminaria fieri debuerit prima die, & nõ quarta.
¶ 3 Præt. Sicut plãtæ fixæ ſũt in terra, ita, luminaria, fixa ſunt in firmamẽto. vndẽ Scriptura dicit, ꝙ poſuit ea in firmamẽto. Sed productio plantarũ ſiſ deſcribiſ cũ formatione terræ, cui inhærẽt. Ergo & pductio luminariũ ſiſ debuit poni ſecunda die cum productione firmamenti.
¶ 4 Prę. Sol & luna, & alia luminaria, ſũt cãę plãtarũ. Sed nãli ordine cã pcedit effectũ. Ergo luminaria ñ debuerũt fieri quarta die ſed tertia vel ante. H
¶ 5 Præt. Multæ ſtellę ſecundum aſtrologos, ſunt luna maiores. Nõ ergo tãtum ſol & luna, debuerunt poni duo magna luminaria.

SED in cõtrariũ, ſufficit authoritas Scripturæ.

RESPON. Dicẽdũ, ꝙ in recapitulatione diuinorũ operũ, Scriptura ſic dicit, Igiſ pfecti ſunt cœli, & terra, & õis ornatus eorum. in qbus verbis triplex opus intelligi põt. ſ. op⁹ creationis: p qđ cęlũ & terra pducta leguñ, ſed iformia. et opus diſtinctionis, p qđ cęlũ & terra ſunt pfecta: ſiue p formas ſubales attributas materiæ oĩno informi, vt Au. I
vult ſiuẽ quãtũ ad cõueniẽtẽ decorẽ & ordinẽ, vt alij ſancti dicũt. et his duobus operibus additur ornatus, & differt ornatus à pfectione. nã pfectio cœli & terræ ad ea ptinere vr. ꝙ cœlo terrę ſunt intrinſeca: ornat⁹ vero ad ea, q ſũt à cęlo & terra diſtincta. ſicut hõ pficiſ pprias partes & formas, ornaſ aũt p veſtimẽta, uel aliqđ hmõi. Diſtictio ãt aliquorũ, maximẽ manifeſtaſ p motũ localẽ, quo abinuicẽ ſeparanſ. & iõ ad op⁹ ornat⁹ ptinet pductio illarũ rerũ. q hñt motũ i cęlo & in terra. Sicut aũt ſ. dictũ eſt, de trib. fit mẽtio in creatione. ſ. de cęlo, & aqua, & terra. Et hęc tria ẽt formãt p op⁹ K
diſtictionis triũ dierũ. Primò die cœlũ: Scđo die diſtinguunſ aq. Tertiò die fit diſtinctio i terra, maris & aridæ. Et ſilr in opere ornatus, Primo die, q ẽ quart⁹, pducunſ luminaria, q mouenſ in cęlo, ad ornatũ ipſi⁹. Scđo die, q ẽ quit⁹, aues & piſces, ad ornatũ medii elemẽti, qa hñt motũ i aere & aqua, q p uno accipiunſ: Tertio die, q ẽ ſext⁹, pducunſ aĩalia quæ hñt motum in terra ad ornatũ ipſius.

Sed ſciẽdũ ẽ, ꝙ in pductione luminariũ nõ diſcordat Aug. ab alijs ſctis, Dicit. n. luminaria eſſe facta in actu, nõ in uirtute tm. nõ. n. hẽt firmamentũ uirtutẽ productiuã luminarium, ſicut hẽt terra F
virtutẽ productiuam plantarum. Vnde Scriptura non dicit, Producat firmamentum luminaria, ſicut dicit, Germinet terra herbam virentem.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, ꝙ ſm Aug. nulla difficultas ex hoc oriſ. nõ. n. ponit ſucceſſionẽ tpis in iſtis operib. & iõ nõ oportet dicere, ꝙ materia luminariũ fuerit ſub alia forma. Scđm eos aũt, q ponũt cœleſtia corpora ex natura quatuor elemẽtorũ, nulla difficultas accidit, qa pt dici, ꝙ ſũt formata ex piacẽti materia, ſicut aĩalia & plãtæ. Sed ſm eos, q ponũt corpora cęleſtia eẽ alteri⁹ naturę ab elemẽtis, & icorruptibilia p naturã, oportet dicere, ꝙ ſuba luminariũ à pricipio fuit creata. ſđ pri⁹ erat iformis, & nũc formaſ: nõ qdẽ forma ſubali, ſed p collationẽ determinatę virtutis. Iõ tñ nõ fit mẽtio à pricipio de eis, ſđ ſolũ quarta die, ut chry dicit: vt p hoc remoueat populũ ab idolatria, oĩ dẽs luĩaria ñ eẽ deos, ex quo nec à pricipio fuerũt.

AD II. dicẽdũ, ꝙ ſm Au. nulla ſequiſ difficultas: qa lux, de qua pria die facta ẽ mẽtio, fuit lux ſpũalis, nũc ãt fit lux corporalis. Si ãt lux prĩo die facta ĩtelligiſ lux corporalis, oportet dicere, ꝙ lux prĩo die fuit pducta ſm cõem lucis nãm: quarto autẽ die attributa ẽ luminarib. determinata virt⁹ ad determinatos effect⁹: ſm ꝙ uidem alios effect⁹ hĩc radiũ ſolis, & alios radiũ lunæ, & ſic de alijs. Et pp hac đterminationẽ virtutis, dicit Dio. 4. c. đ d. nõ. ꝙ lumẽ ſolis, ꝙ prĩo erat iforme 4. die formatũ ẽ.

AD III. dicẽdũ, ꝙ ſm Ptolomæũ, luminaria ñ ſũt fixa i ſphęris, ſed hñt motũ ſeorsũ à motu ſphærarũ. Iõ Chry. dicit, ꝙ nõ iõ dr, ꝙ poſuit ea i firmamẽto, qa ibi ſint fixa: ſed q a iuſſerit vt ibi eẽnt, ſicut poſuit hoĩem in paradiſo, ut ibi eſſet. Sed ſm opi. Ariſt. ſtellæ, fixæ ſũt in orbib⁹, & nõ mouenſ niſi motu orbiũ ſm rei ueritatẽ: tñ mot⁹ luminariũ ſẽſu pcipiſ, nõ aũt mot⁹ ſphærarũ. Moyſes ãt rudi populo cõdeſcẽdẽs, ſequut⁹ ẽ q ſenſibiliter apparẽt: ut dictũ eſt. Si ãt ſit aliud firmamẽtũ, ꝙ factũ ẽ ſcđa die, ab eo i quo poſita ſunt ſidera ſm diſtinctiõẽ naturæ, licẽt ſens⁹ ñ diſcernat quẽ Moyſes ſequiſ, vt dictũ eſt: ceſſat obiectio. nã firmamẽtũ factũ ẽ ſcđa die qtũ ad iferiorẽ partẽ. In firmamẽto ãt poſita ſũt ſidera quarta die, qtũ ad ſupiorẽ partẽ, ut totũ p uno accipiaſ, ſm ꝙ ſẽſui apparet.

AD IIII. dicẽdũ, ꝙ ſicut dicit Baſi. pmittiſ productio plãtarum luminarib. ad excludẽdã idolatriã. Qui. n. credũt luminaria eẽ deos, dicũt ꝙ primordialẽ originẽ hñt plãtæ à luminarib. quãmuis (vt Chryſ. dicit) ſicut agricola cooperaſ ad pductionem plantarũ, ita ẽt & luminaria per ſuos motus.

AD V. dđm, ꝙ ſicut Chr. dicit, dicunſ duo luminaria magna, non tã quantitate q efficacia, & virtute: quia etſi aliæ ſtellæ ſint maiores quantitate, quam luna, tñ effectus lunæ magis ſentitur iſtis inferioribus, & etiam ſm ſenſum maior apparet.

ARTICVLVS II.

Vtrum conuenienter cauſa productionis luminarium deſcribatur.

AD SECVNDVM ſic pcedi. Vr, ꝙ incõuenienter cã productionis luminariũ deſcribaſ.

*Lib. 1. ſuper Gen. c. 11. tom. 3.
111 338
*Q. præ. art. 1.
Concl. m
*Li. 5 ſup per Gen. c. 5. to. 3.
*Li. 2 ſup Gen. c. 13. & 14. & 11. de Ciuit. Dei. c. 2. tom. 3. & 5.
*Chryſoſt. in. 6. Gene. ... habet in ſenſibilia ...
*In 4. ... ſua ... in ... pria ...
*Homil. in Gene. ...
*Q. præ. art. 1.
*Homil. 6. in Gene. ... non ... ſimilia ... Chryſ. homil. 6. in Gene. ... cola ... tom. 2. *Homil. 6. in Gen. to. 1.

SVPER Q. LXX. ART. II.

Aegid. 2. ſ. d. 14. q. 3. art. 1.

Porrecta per totum.

352

Titulus cauſa, ut ſoreat ſuper terram in ſigna & tempora. Ad

¶ In corpore duo. Primo quadruplicẽ cãm finalem oſdit poſſe de creatura corporali aſſignari. Actũ proprĩũ, ſcdo Cœli, text. 17. Aliã creaturã, ſecundo phy. text. vniuerſũ. 12. Metaphy. Et Deum ibidẽ. Scdo õdet õſtro, ꝙ moyſes vnã tñ tetigit, pp idololatrię occaſionẽ tollendã: & illa eſt vtilitas humana tripliciter, vt patet.

Dr. n. Ierem 10. A ſignis cœli A
nolite metuere, q gẽtes timẽt. Nõ ergo luĩaria i ſigna fcã ſũt.
¶ 2 Prę. Signũ cõtra cãm diuiditur. Sed luminaria ſũt cã eorũ q hic aguñ. Ergo nõ ſunt ſigna.
¶ 3 Prę. Diſtictio tpum & dierũ icepit à prĩo die. Nõ ergo facta ſunt luminaria in tpa & dies, & annos, i. in horum diſtinctionẽ.
¶ 4 Præt. Nihil fit, p p vilius ſe: quia finis eſt melior ijs q ſunt ad finẽ. Sed luminaria ſunt meliora q terra. Non ergo facta ſunt ut illuminet terrã. B
¶ 5 Præt. Luna nõ pẽſt nocti, qñ eſt plena. Probabile ãt eſt, ꝙ luna facta fuerit pria. Sic. n. hoĩes incipiũt cõputare. Ergo luna ñ ẽ facta vt pſit nocti.

IN CONTRARIVM ſufficit authoritas Scripturę.

RESPON. Dicendũ, ſicut dictũ eſt ſupra, creatura aliqua corporalis põt dici eſſe facta, vel pp actũ ppriũ, uel aliã creatura, vel pp totũ vniuerſum, uel p p gloriã Dei. Sed Moyſes, ut populũ ab idololatria reuocaret, illã ſolã cãm tetigit ſm ꝙ ſunt facta ad utilitatẽ hoĩum. Vñ dr Deut. 4. Ne forte eleuatis oculis ad cœlũ, uideas ſolẽ & lunã, & oĩa C
aſtra cœli, & errore decept⁹, adores ea & colas, q creauit Dñs De⁹ in miniſteriũ cũctis gẽtib. hoc ãt miniſteriũ explicat in principio Gene. p tria. Prĩo n. pueniſ utilitas hoib. ex luminarib. qtũ ad uiſũ, q eſt directiu⁹ in operib. & maximè utilis ad cognoſcẽdas res. & qtũ ad hoc dicit, Vt luceãt in firmamẽto, & illuminẽt terrã. Scđo, qtũ ad viciſſitudines tpum: q b. & faſtidiũ tolliſ, & ualitudo cõſeruaſ, & neceſſaria uictui oriunſ: q nõ eſſent, ſi ſemp eſſet aut æſtas. aut hyems, & qtũ ad hoc dicit, Vt ſint in tpa, & dies, & annos, Tertiò, quãtũ ad opportunitatẽ negotiorũ & operum inquantum ex D
luminaribus cœli accipitur ſignificatio pluuioſi temporis, uel ſereni, quæ ſunt apta diuerſis negotijs. Et quantum ad hoc dicit, Vt ſint in ſigna.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ luminaria ſunt in ſigna corporalium tranſmutationum, non autẽ eorum, quæ dependent ex libero arbitrio.

AD II. dicẽdũ, ꝙ p cãm ſenſibilẽ qñq; ducimur i cognitionẽ effect⁹ occulti, ſicut & ecõuerſò. Vñ nihil phibet, cãm ſẽſibilẽ eẽ ſignũ. Iõ tñ poti⁹ dicit ſigna, q cãs, ut occaſionẽ idololatrię tolleret.

AD III. dicẽdũ, ꝙ in prima die facta eſt cõis diſtinctio tpis, p diẽ & noctẽ, ſm motũ diurnum, q eſt cõis totius cœli: qui põt intelligi incepiſſe primo die. Sed ſpãles diſtinctiones dierũ & tpum, ſm ꝙ dies eſt calidior die, & tempus tempore, & annus anno: ſiunt ſecundùm ſpeciales motus ſtellarum, qui poſſunt intelligi quarto die incepiſſe.

AD IIII. dicẽdũ, ꝙ in illuminatione terræ ĩtelligiſ utilitas hoĩs, q ſm aĩam pferſ corporib. luminariũ. Nihil tñ phibet dici, ꝙ dignior creatura facta eſt pp inferiorẽ, nõ ſm ꝙ in ſe conſideraſ: ſed ſm quod ordinatur ad integritatem vniuerſi.

AD V. dicẽdũ, ꝙ luna qñ eſt pfecta oriſ ueſpere & occidit mane. & ſic pẽſt nocti. Et ſatis pbabile eſt, ꝙ luna fuerit facta plena, ſicut & herbæ factę ſunt i ſua pfectione faciẽtes ſemẽ, & ſiliter aĩalia, & hõ. Licẽt. n. naturali pceſſu ab imperfecto ad pfectũ deueniaſ: ſimplr tñ pfectũ pri⁹ eſt imperfecto. Au. tñ hoc nõ aſſerit, qa dicit nõ eſſe incõueniẽs, ꝙ De⁹ ipfecta fecerit, q poſtmodũ ipe pfecit.

ARTICVLVS III.

Vtrum luminaria cœli ſint animata.

AD TERTIVM ſic pcedit. Vr, ꝙ luminaria cœli ſint aĩata. Superi⁹. n. corp⁹, nobiliorib. ornamẽtis ornari dẽt. Sed ea q ptinẽt ad ornatũ inferiorũ corporũ, ſũt aĩata. ſ. piſces, aues, & terreſtria aĩalia. Ergo & luminaria q ptinẽt ad ornatum cœli.
¶ 2 Prę. Nobilioris corporis, nobilior ẽ forma. Sed ſol & luna, & alia luminaria ſunt nobiliora q corpora plãtarũ & aĩaliũ. Ergo hñt nobiliorẽ formã. Nobiliſſima aũt forma eſt aĩa, q eſt principiũ uitę: quia ut Augu. dicit in li. de uera religio. qlibet ſubſtãtia uiuẽs, naturæ ordine, pferſ ſubſtãtię nõ uiuẽti. Ergo luminaria cœli ſunt animata.
¶ 3 Prę. Cã nobilior ẽ effectu Sed ſol & luna & alia luminaria ſũt cã uitę, ut patet maximè in aĩalib. ex putrefactiõe gñatis, q uirtute ſolis & ſtellarũ uitã cõſequunſ. Ergo multò magis corpora cęleſtia uiuũt, & ſũt aĩata.
¶ 4 Præ. Mot⁹ cœli & cœleſtiũ corporũ ſũt nãles: ut patet i 1. de cœlo. Mot⁹ aũt naturalis eſt à principio intrinſeco. Cũ igitur pricipiũ mot⁹ cœleſtiũ corporũ, ſit aliqua ſubſtãtia apprehenſiua, q mouet ſicut deſiderãs à deſiderato, ut dr i 11. Metaph. vr ꝙ pricipiũ apprehẽdẽs ſit principiũ intrinſecũ corporibus cœleſtib. Ergo ſunt aĩata.
¶ 5 Præ. Primũ mobile eſt cęlũ. In gñe aũt mobiliũ, primũ eſt mouẽs ſeipsum: ut pbaſ in 8. phy. qa ꝙ eſt per ſe, prius eſt eo quod eſt p aliud. Sola aũt aĩata mouẽt ſeipſa, ut i eo. li. oñdiſ. Ergo corpa cœleſtia ſũt aĩata. E

SED CONTRA eſt, quod Dam. dicit in lib. Secundo, Null⁹ aĩatos cęlos, uel luminaria æſtimet inanimati. n. ſunt & inſenſibiles.

RESPON. Dicẽdũ, ꝙ circa iſtã qõnẽ apud philoſophos fuit diuerſa opinio. Anaxagoras. n. vt Aug. refert li. 18. de ciu. Dei, factus eſt reus apud Athenienſes:

SVPER Q. LXX. ART. III.

Ferr. 2. cont. c. 69.
Scot. 2. ſ. d. 14. q. 1.
Ricar. 2. ſ. d. 14. q. 4.
Mairo. 2. ſ. d. 14. q. 1.
Baco. 2. ſ. d. 16. q. 1.
Aeg. 2. ſ. d. 14. q. 3. a. 4.
Cap. 2. d. 9. q. 1. con. 1

Titulus clarus eſt.
¶ In corpore quatuor. Primo opiniões refert. Scdo inueſtigat qualitatem illius vnionis: ſuppoſito, ꝙ principiũ motiuum ſit cognoſcitiuũ. Tertio pbat ſuppoſitum hoc. Quarto concludit reſponſionem.
¶ Quo ad primum, opiniones philoſophorum, Anaxagorę & Platonis. Et rurſus theologorũ, Origen. Hieronymiq; & Damaſceni cum Baſilio: Aug. demum neutraliter.
¶ Quoad ſcdm. Cęleſti corpori nõ ẽ coniũcta aliqua aĩa vt forma: ſed vt motor. Probatſ ſũmariẽ ſic. Vnio illa nõ eſt niſi pp motionem, ergo ſufficit cõiunctio ut motor. Añtecedens pbaſ quia materia eſt p p formã: & forma ppter opus, & ab opere cognoſcitur: & non pp vegetationẽ nec ſenſationẽ, nec intellectionem, ergo pp motionem tñ. Aſſumpta oĩa clare patẽt in litera quia ibi nõ eſt phantaſma, &c. conſequẽtia verò declaratur, ex Ariſtot. 8. phyſic & Platone.
¶ Quo ad tertiũ: probaſ corpora cœleſtia nõ moueri à natura, vt grauia & leuia, ſed ab apprehenſiua virtute, dupliciter. Primo rõ ne quia natura, ad vnum eſt determinata. Secundo authoritate Auguſt.
¶ Quo ad quartum primo rñ eſt, corpora cœleſtia ſũt aĩata æquiuocẽ ab iſtis inferioribus, Secũdo ẽ correlatiuũ: q. ſter vtrãq; opinionẽ nulla quaſi eſt alia i re.
¶ In ſecũdo dubium occurrit: quia Sanctus Thomas in ſcdo contra Gene. cap. 70. vult

* Lib. 2. ſup. Gen. c. 15. parũ ante medium to. 3.
Porrecta per totum.
353
2. con. c. 69. Et pọ. q. 6. art. 6. Et quol. 12. art. 9. Et ſpẽ. ar. 6. Et 2. cę. lec. 3. & lec. 13. & lect. 18. & 19. princ.
* Lib. de vera relig. ca. 29. circa medium tomo. 1.
*Lib. 2. de cœlo, tex. 7. & 8. & ſequẽ. tomo 2.
*Lib. 11. Meta. tex. 35. to. 3.
* Lib. 8. Phyſ. tex. 34. & ſequẽ. to. 2.
† Li. 8. Phy. text. 29. to. 2.
*Dam. li. 2. Ortho. fi dei c. 5. circa fi.
*Li. 18. de Ciui. Dei ca. ... ante mediũ tom. 5.
*Q. 65. a. 2.
Concl. m
144

Universidad de Deusto Biblioteca

vult quod ſcdm Ariſto. oporteret q̄ ponere animatum; ita q aīa vnīat cœlo ut forma: hic dicitur Ariſ. q ſufficit unire ut motorē mobili. *Ad hoc, non uideo rñſionē, niſi alteram duarū. Vel q hic melius dixit, qa & poſterius ſcripſit. Vel q ibi intēdebat, q oporteret ſcdm Ariſ. cœlū eē ꝑ ſe aīatū, ſaltē non repugnaret, eo q doctrina ſua ad hoc tēdit. Quādoq. n. poſſet ſterpretari ut hic fecit ex hīs tñ in ſcdo Cœli dicunt, habem⁹ q aīam ſubſtantiē poſuit: oporteret ergo nō repugnare, q ſit aīatū ſcdm ſubſtātiā. Et hoc ſatis erat cōtra Auerroim, cōtra quē loquebat. Suſſiciebat uerba illa hāc gloſā: qa ſi contra Auer. erat ſermo, ſat erat declinare in oppoſitū, ut Aug. cōtra Pelagianos facit. Poſſet tertio forte dici, q hic ſcdm ꝓpriam opinionē, ibi ſcdm Ariſtotelē & quis adducat Ariſtotelē, nō th aſſerit hanc eſſe eius opinionē: ſed ex dictis eius ſibi ſeruit. In rñſione ad quintū, dubiū eſt quō pōt dici moueri ab itrinſeco, ſi vnitur motor ſolum, vt motor. & eſt hoc dubium tā cōtra Ariſtotelem, quàm Auerroim & cæteros.

*Lib. 2. penult. c. 7. tomo 4.

†Dam. li. 2. c. 6. ad finem, Baſil. homi. 3. in hexa. a me. *Aug. lib. 2. ſuper Gen. c. 18. Et Enchirid. c. 58. ad fine. tom. 3.

574

424

qui dixit ſolē eſſe lapidē ardētē negās utiq; ipſum eſſe Deū, vel aliqd aiatū. Platonici uerò poſuerūt corpora cœleſtia aiata. Silr ēt apud doctores fidei, fuit circa hoc diuerſa Opinio. Origenes * n. poſuit corpora cęleſtia aiata. Hieronym⁹ etidē ſentire vr̄, exponēs illud Eccl. 1. Luſtrās uniuerſa ꝑ circuitū pergit ſpūs. Baſili⁹ verò † & Damaſcen. aſſerūt corpora cęleſtia ñ eē aiata. Auguſtin⁹ uerò ſub dubio dereliquit, in neutrā partē declinās, ut patet i* 2. ſup Geneſim ad lrām, & in Enchiridion. Vbi ēt dicit, q ſi ſūt aiata cęleſtia corpora, ptinēt ad ſocietatē Angelorū, eorū aię. In hac āt opinionū diuerſitate, vt ueritas aliquatenus innoteſcat, cōſiderādū ē, q unio aię & corporis, nō eſt ꝑp corpus: ſed ꝑp aiam. Nō. n. forma eſt ꝑp materiā, ſed ecōuerſò. * Natura aūt & uirt⁹ aię, deprehēdit ex ei⁹ operatione, q̄ ēt quodāmō eſt finis eius. Inuenit aūt corp⁹ nr̄um neceſſariū ad aliq̄ operationē aię, q̄ mediāte corpore exercet: ſicut patet in operib. aię ſenſitiuę & nutritiuę. Vñ neceſſe eſt, tales aīas unitas eſſe corporibus ꝑp ſuas oꝑationes. Eſt āt aliqua operatio aię, q̄ non exercet corpore mediāte, ſed tñ ex corpore aliqđ adminiculū tali operatione exhibet, ſicut ꝑ corp⁹ exhibent aię humanę phātaſmata, qb. indiget ad intelligēdū. Vñ ēt talē aiam neceſſe ē corpori vniri ꝑp ſuā operationē, licèt cōtingat ipſā ſeparari. Manifeſtū eſt āt, q aia cęleſtis corporis nō pōt hr̄e operationes nutritiuę aię, q̄ ſunt nutrire, augere, & gñare: hmōi. n. operationes, nō cōpetunt corpori icorruptibili ꝑ naturā. Silr ēt, nec operationes aię ſenſitiuę corpori cęleſti cōueniunt, qa oē ſens⁹ fundat ſup tactū, q̄ eſt apprehēſiu⁹ qualitatū elemētorū. Oia ēt organa potētiarū ſenſitiuarū, req̄rūt determinatā ꝓportionē ſm cōmiſtionē aliq̄ elemētorū, à quorū natura corpora cœleſtia ponunt remota. Relinquit ergo, q de operationib. aię, nulla pōt cōpetere aię cęleſti, niſi duę intelligere & mouere. Nā appetere, cōſequit ſenſū & intellectū, & cū utroq; ordinat. Intellect⁹ āt operatio, cū nō exerceat ꝑ corp⁹, nō idiget corpore, niſi inq̄tū ei ꝑ ſens⁹ miniſtrant phātaſmata. Operationes aūt ſenſitiuæ aię, corporib. cęleſtibus nō cōueniūt, ut dictū * eſt. Sic igit ꝑp operationē intellectualē, aia cœleſti corpori nō uniret. Relinquit ergo, q ꝑp ſolā motionē. Ad hoc āt q moueat, nō opꝫ q̄ uniat ei ut forma: ſed ꝑ contactū uirtutis, ſicut motor unit mobili. Vñ Ariſt. li. 8. Phyſi. poſtq̄ oñſtit, q primū mouēs ſeipſū, cōponit ex duab. partib. quarū una ē mouēs, & alia mota, aſſignās quō hæ duę partes uniant, dicit, * q ꝑ cōtactū uel duorū adinuicē, ſi utrūq; ſit corp⁹, uel unius ad alterū, & nō ecōuerſò, ſi vnū ſit corp⁹, & aliud nō corp⁹. Platonici ēt, aīas corporibus vniri nō ponebāt, niſi ꝑ cōtactum uirtutis, ſicut motor mobili. Et ſic ꝑ hoc, q Plato ponit corpora cęleſtia aiata, nihil aliud dat intelligi, q̄ q ſubāe ſpūales uniunt corporib. cœleſtib. ut motores mobilibus. Quòd āt corpora cęleſtia moueant ab aliqua ſubā apprehēdēte, & nō ſolū à natura, ſicut grauia & leuia, patet ex hoc, q natura nō mouet, niſi ad unū, quo habito qeſcit. q in motu corporū cęleſtiū, nō apparet. Vñ relinquit, q mouent ab aliqua ſubā apprehēdente. Auguſtinus ēt dicit * 3. de Tri. Corpora oia adminiſtrari à Deo ꝑ ſpūm vitæ. Sic igit patet, q̄ corpora cœleſtia nō ſunt aiata eo mō, quo plātæ, & aialia: ſed ęquiuocè. Vñ inter ponētes ea eſſe aiata & ponētes ea inanimata, parua uel nulla dr̄ia inuenitur in re: ſed in uoce tantū.

*In iſto. art.

573 & 968

*Li. 8. Phyſ. tex. 40. *Lib. 8. phyſ. tex. 42. & 48.

571

*Li. 3. de Trin. c. 4. a princ.

AD PRIMVM ergo dicēdū, q ad ornatū, ptinēt aliqua ſm ꝓpriū motū. Et quantum ad hoc luminaria cœli conueniunt cum alijs, quæ ad ornatum pertinent, quia mouentur à ſubſtantia uiuente.

AD II. dicēdū, q nihil ꝓhibet aliqd eē nobilius ſimplr, q tñ nō ē nobili⁹ q̄ ad aliqd. Forma ergo cęleſtis corporis, etſi ñ ſit ſimplr nobilior aia aialis, eſt tñ nobilior, q̄tū ad rōnē formæ. ꝑficit. n. totaliter ſuā materiā, ut nō ſit in potētia ad aliam formā. quod aia non facit. Quātū ēt ad motū, mouentur corpora cęleſtia à nobilioribus motorib.

AD III. dicēdū, q corpus cęleſte, cū ſit mouēs motum, habet rōnem inſtri, quod agit in virtute principalis agentis. Et ideò ex uirtute ſui motoris, qui eſt ſubſtantia uiuens, poteſt cauſare uitā.

AD QVARTVM dicēdū, q motus corporis cęleſtis eſt naturalis, non ꝑp principiū actiuū: ſed ꝑp principium paſſiuum: quia ſ. habet in ſua natura aptitudinem, ut tali motu ab intellectu moueatur.

AD V. dicēdū, q cęlū dr̄ mouere ſeipſū, inq̄tū cōponit ex motore & mobili, ñ ſicut ex forma & materia, ſed ſm cōtactū uirtutis, ut dictū eſt. Et hoc ēt mō pōt dici, q eius motor ē principiū itrinſecū, ut ſic ēt motus cœli poſſit dici naturalis ex parte principij actiui, ſicut mot⁹ uolūtari⁹ dr̄ eſſe naturalis aiali, inquantum eſt aial, ut dr̄ in * 8. Phyſico.

*In corp. art. *Li. 8. Phy. tex. 27.

QVAESTIO LXXI.

De opere quintæ diei.

DEINDE cōſiderādū eſt, de opere quintę diei. Et vr̄, q incōueniēter hoc op⁹ deſcribat. Illud. n. aq̄ ꝓducūt, ad cui⁹ ꝓductionē ſufficit uirt⁹ aq̄: ſed uirt⁹ aq̄ nō ſufficit ad ꝓductionē oium piſciū, & auiū, cū uideamus plura eorū gñari ex ſemine. Nō ergo cōueniēter dr̄, ꝓducāt aq̄ reptile aię uiuētis, & uolatile ſup terrā.

¶ 2 Prtr. Piſces & aues nō tm̄ ꝓducunt ex aqua, ſed in eorū cōpoſitione vr̄ magis terra dñari q̄ aqua: quia corpora eorū naturaliter mouentur ad terram. Vnde & in terra quieſcunt. Non ergo conuenienter dr̄, piſces & aues ex aqua produci.

SVPER Q. LXXI. Titulus clarus eſt. In corpore duo. Primo rñdet affirmatiuè, quia dies quinta rñdet ſecūdo. Secūdo ſcdm Aug. & alios qualis ſit ꝓductio piſciū & auiū, actu uel uirtute.

Perfecta per rerum. 354 Supra q. 70.

¶ 3 Prtr. Sicut piſces hñt motum in aquis, ita & aues in aere. Si ergo piſces ex aquis producunt, aues non deberent produci ex aquis: ſed ex aere.

¶ 4 Prtr. Non omnes piſces reptant in aquis, cū quidam habeant pedes, quibus gradiuntur in terra: ſicut vituli marini. Non ergo ſufficienter productio piſcium deſignatur in hoc quod dicitur, Producant aquæ reptile animæ uiuentis.

¶ 5 Prtr. Aialia terreſtria ſunt pfectiora auib. & piſcib. q patet ex hoc, q hñt mēbra magis diſtincta, & pfectiorē gñationē. gñant. n. animalia. Sed piſces & aues generant oua. perfectiora aūt præcedunt in ordine naturæ. Non ergo quinta die debuerunt fieri piſces & aues ante aialia terreſtria.

*Q. 70. art. 1.

IN CONTRARIVM ſufficit authoritas Scripturæ.

RESPON. Dicēdū, q ſicut ſupra dictū eſt, opus ornatus ꝑ ordinē rñdet ordini diſtinctionis. Vndè ſicut inter tres dies diſtinctioni deputatos, media (quę eſt ſcd'a) deputat diſtinctioni medij corporis ſ. aquæ: ita inter dies deputatos ad op⁹ ornat⁹, media, i. quinta, deputat ad ornatū medij corporis ꝑ ꝓductionē auiū & piſciū. Vñ, ſicut Moyſes i quarta die noīat luminaria & lucē, vt deſignet, q quarta dies rñdet primæ, in qua dixerat lucē factā: ita in hac quinta die facit mētionem de aqs & de firmamēto cęli, ut deſignet, q quita dies rñdet ſcdę.

Conſ.

Sed ſciēdū eſt, q ſicut in ꝓductione plātarum differt Aug. ab alijs: ita & in ꝓductione piſciū & auiū. Alij. n. dicūt, piſces & aues quinta die eſſe productos in actu. Aug. autem dicit * 5. ſuper gene. ad lit. quod quinta die aquarum natura produxit piſces & aues potentialiter.

358

*Lib. 5. ſuper Gene. ad lit. c. 5. tom. 3.

AD PRIMVM ergo dicendū, q Auicē. poſuit oia aialia poſſe gñari ex aliquali elemētorū cōmiſtione abſq; ſemine, ēt ꝑ via naturę. Sed hoc vr̄ incōueniēs: qa natura determinatis medijs ꝓcedit ad ſuos effect⁹. Vñ illa q̄ naturaliter gñant ex ſemine, nō pñt naturaliter ſine ſemine gñari. Et iō dicēdū eſt aliter, q in naturali gñatione aialiū, principiū actiuum eſt virtus formatiua, q̄ eſt in ſemine in ijs, q̄ ex ſemine gñant. loco cui⁹ virtutis in ijs, q̄ ex putrefactione gñant, eſt virt⁹ cœleſtis corporis. Materiale aūt principiū in vtroruq; aialiū gñatione eſt aliqđ elemētū, vel elementatū. In prima aūt rerū inſtitutione fuit principiū actiuū verbum Dei, qđ de materia elemētari ꝓduxit aialia, vel in actu ſm alios ſctōs, vel uirtute ſm Aug. ñ q aqua aut terra hēat in ſe virtutē ꝓducēdi oia aialia, vt Auic. poſuit: ſed quia hoc ipſum, q ex materia elemētari virtute ſeminis, vel ſtellarū poſſunt animalia produci, eſt ex virtute primitus elemētis data.

*Lib. 1. de Gene. ad lit.

AD II. dicēdū, q corpora auiū & piſciū, pñt dupliciter cōſiderari. Vno mō ſm ſe. & ſic neceſſe eſt, q in eis magis terreſtre elemētū dñet, qa ad hoc, q fiat cōtēperatio mixtionis in corpore aialis, neceſſe eſt, q q̄titatiuè abūdet in eo elemētū, qđ eſt minus actiuū. ſ. terra. Sed ſi cōſiderent ſm q ſūt nata moueri talibus motibus ſic habent affinitatem quandam cum corporibus in quibus mouentur. Et ſic eorum generatio hic deſcribitur.

AD III. dicēdū, q aer, qa inſenſibilis eſt, nō ꝑ ſe ipſum cōnumerat, ſed cū alijs, partim quidē cum aqua, quantū ad inferiorē partē, q̄ exhalationib. aquæ ingroſſatur, partim ēt cum cœlo quantū ad ſuperiorem partem: aues aūt motum habent in inferiori parte aeris. Et ideò ſub firmamēto cœli volare dicunt, ēt ſi firmamētū ꝑ nebuloſo aere accipiatur. Et ideò productio auium aquæ aſcribitur.

351 & 147

AD IIII. dicēdum, q natura de uno extremo ad aliud trāſit ꝑ media. Et iō inter cęleſtia & aquatica aialia ſunt quædā media, q̄ cōicant cū vtriſque & cōputant cū illis cū qbus magis cōicant, ſm id, quod cum eis cōicant, non ſm id, qđ cōicāt, cum alio extremo. Tñ ut includantur omnia huiuſmodi, quæ habent aliquid ſpeciale inter piſces, ſubiūgit poſtquam dixerat, Producant aquæ reptile animæ viuentis: Creauit Deus cete grandia &c.

AD V. dicendum, Productio horum aialium ordinatur ſm ordinē corporū, q̄ eis ornant magis q̄ ſm propriam dignitatem. & tñ in uia gñationis ab imperfectioribus ad perfectiora ꝑuenit.

QVAESTIO LXXII.

De opere ſextæ diei.

DEINDE q̄rit de opere ſexti diei. Et vr̄, q in cōueniēter dſcribat. Sicut. n. aues & piſces hñt viuentē aīam: ita ēt & aialia terreſtria. Non āt terreſtria aialia ſunt ipſæ aiæ viuēs. Ergo incōuenienter dr̄, Producat terra animam viuentem: ſed debuit dici, Producat terra quadrupedia animæ uiuentis.

SVPER Q. LXXII. Titulus clarus eſt. In corpore duo. Primo rñdet affirmatiuè, quia ſextus dies rñdet tertio. Secūdo ſcdm Auguſtini, & aliorū, qualis ſit ꝓductio aialiū terreſtriū actu uel uirtute.

Perfecta per rerum. 355 Supra q. 70. ar. 1. co.

¶ 2 Pr. Gen⁹ ñ dēt diuidi cōtra ſpēm. Sed iumēta & beſtię ſub quadrupedib. cōputant. Incōueniēter ergo quadrupedia cōnumerāt iumentis & beſtijs.

¶ 3 Prtr. Sicut alia aialia ſunt in determinato gñe & ſpē, ita & homo: ſed in factione hominis non fit mentio de ſuo gñe, uel ſpecie. Ergo nec in ꝓductione aliorū aialiū debuit fieri mentio de gñe uel ſpē, cum dicitur: In genere ſuo uel ſpecie ſua.

¶ 4 Prtr. Aialia terreſtria magis ſunt ſimilia hoi q̄ à Deo dicitur benedici, quàm aues & piſces. Cum igitur aues & piſces dicantur benedici, multò fortius hoc dici debuit de alijs animalibus.

¶ 5 Prtr. Quędam aialia gñant ex putrefactione, quæ eſt corruptio quædam. Corruptio autem nō cōuenit primæ inſtitutioni rerū. Non ergo aialia debuerunt in prima rerū inſtitutione produci.

¶ 6 Prtr. Quędā aialia ſūt uenenoſa & hoi noxia. Nihil āt debuit eē hoi nociuū ante pctm̄. Ergo hmōi aialia, uel oino fieri à Deo nō debuerūt, q eſt bonorū author, uel non debuerūt fieri ante peccatū.

IN CONTRARIVM ſufficit authoritas Scripturæ.

RESPON. Dicēdū, quod ſicut in die quinto ornatur medium corpus, & rñdet ſecundæ diei: ita in ſexto die ornat ultimū corpus ſ. terra ꝑ productionē aialium terreſtriū & reſpōdet tertię diei vnde utrobique fit mentio de terra. Et hic etiā ſm Aug. animalia terreſtria producuntur potentialiter

351

Concil. in *Lib. 5. ſuper Gene. c. 5. to. 3.

liter

Univerſidad de Deuſto Biblioteca

liter:ſecundũm uerò alios ſanctos, in actu.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, ꝗ Baſi.dicit*, Diuerſus gradus uitæ, q in diuerſis uiuentib. inuenit, ex mõ loquẽdi Scripturę colligi põt. Plãtæ.n.hñt impfectiſſimã vitã & occultã. Vñ in earũ ꝓductione nulla mẽtio fit de uita, ſed ſolũ de gñatione: quia ſm hãc ſolũ inuenit act⁹ uitæ in eis. Nutritiua.n.& augmẽtatiua gñatiuę deſeruiũt, vt infra dicet.* Inter alia uero aĩalia pfectiora ſunt (cõiter loquendo) terreſtria, auib⁹ & piſcib. nõ ꝗ piſces memoria careãt, ut Baſi.dicit* & Au.improbat: ſed pp diſtinctionẽ mẽbrorũ, & pfectionẽ gñationis. Quãtũ aũt ad aliquas ſagacitates, ẽt aliqua aĩalia impfecta magis uigẽt; vt apes & formicę. & iõ piſces vocat nõ aĩam uiuẽtẽ: ſed reptile aĩæ uiuentis. Sed terrenã aĩalia uocat aĩam viuẽtẽ pp pfectionẽ vitę in eis, ac ſi piſces ſint corpora hñtia aliqd aĩę, terreſtria verò aĩalia pp pfectionẽ uitę, ſint quaſi aĩæ dñantes corporib⁹. Perfectiſſimus aũt gradus vitæ eſt in hoĩe. Et iõ uitam hoĩs nõ dicit produci à terra uel aqua, ſicut cęterorũ aĩalium: ſed à Deo.

*ex hom. 8. ſui hexam. — * Q. 78. art. 2. — *Baſi. ho. 7. in hexamer. aliquantulũ à prin. — *Li. 3. Ge. ad lit. ca. 8.

AD II. dicẽdũ, ꝗ p iumẽta vel pecora ĩtelligũtur aĩalia domeſtica, q hoĩ ſeruiũt qualitercũque. Per beſtias aũt ĩtelligunt aĩalia ſęua, ut urſi & leones. Per reptilia uerò, aĩalia q uel ñ hñt pedes qb. eleuent à terra, ut ſerpẽtes, uel hñt breues, qb. parũ eleuant, ut lacertę & formicę. Sed qa ſũt qdam aĩalia q ſub nullo horum cõprehenduntur, ut cerui & caprei, vt etiam iſta comprehenderentur, addidit quadrupedia.* Vel quadrupedia pmiſit quaſi genus, & aĩalia ſubiunxit, quaſi ſpecies. Sunt.n.qdam reptilia quadrupedia, ut lacertę & formicæ.

AD III. dicẽdũ, ꝗ ĩ alijs aĩalib. & plãtis mẽtionẽ fecit de gñe & ſpẽ, ut deſignaret gñationes ſiſiũ ex ſiſib. In hoĩe ãt nõ fuit neceſſariũ ut hoc diceret: qa ꝗ pmiſſũ fuit de alijs, ẽt de hoĩe ĩtelligi pt. *Vel qa aĩalia & plãtæ ꝓducunt ſm gen⁹, & ſpẽm ſuã, quaſi lõgè à ſiſitudine diuina remota: hõ aũt dr formatus ad imaginem & ſimilitudinem Dei.

Secunda reſponſio

AD IIII. dicẽdũ, ꝗ bñdictio Dei dat virtutẽ multiplicãdi p gñationẽ. Et iõ ꝗ poſitũ eſt in auib. & piſcib. q primò occurrũt, nõ fuit neceſſariũ repeti in terrenis aĩalib. ſed ĩtelligit. In hoĩb. aũt iteratbñdictio, qa ĩ eis ẽ qdã ſpãlis multiplicationis rõ, pp cõpletũ numerũ electorum. & ne quiſq̃ diceret in officiũ gignẽdi filios aliqđ eſſe pctm. Plantę uerò nullũ hñt ꝓpagandę ꝓlis affectũ, ac ſine ullo ſẽſu gñant. uñ idigñę iudicatę ſunt, bñdictionis uerbis.

Secunda reſponſio

AD V. dicẽdũ, ꝗ cũ gñatio vni⁹ ſit corruptio alterĩ⁹, ꝗ ex corruptione ignobiliorũ gñent nobiliora, nõ repugnat primę rerũ inſtõni. Vñ aĩalia, quę gñant ex corruptione rerũ inaĩatarũ, uel plãtarũ, potuerũt tũc gñari: nõ aũt q gñant ex corruptiõe aĩaliũ, tũc potuerũt produci, niſi potentialiter tm̃.

AD VI. dicẽdũ, ꝗ Au. dicit i 1. ſup Ge.* cõtra Manichęos, ꝗ ſi in alicui⁹ opificis officina imperitus intrauerit, uidet ibi multa inſtrũ, quorũ cãs ignorat. & ſi multũ eſt inſipiẽs, ſupflua putat. Iã uero ſi in fornacem intus ceciderit, aut ferramẽto aliquo acuto ſe uulnerauerit, noxia exiſtimat ibi eſſe multa, quorũ uſũ, qa nouit artifex, inſipiẽtiã ei⁹ irridet. Sic ĩ hoc mũdo qdã audẽt multa reprehẽdere quorũ cãs nõ uidẽt. Multa.n. etſi domui nr̃æ ñ ſũt neceſſaria, in eis tñ cõplet uniuerſitatis integritas. Hõ aũt antè pctm ordinatè fuiſſet uſus reb. mundi. Vndè animalia uenenoſa ei noxia nõ fuiſſent.*

* Li. 1. de Gene. c. 16. Manichę. c. 16. parũ à principio, tom. 1.

QVAESTIO LXXIII.

De ijs, quæ pertinent ad ſeptimum diẽ, in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandũ eſt de ijs, q pertinent ad ſeptimum diem.

ET circa hoc quæruntur tria.

¶ Primò, de cõpletione operũ.

¶ Secundò, De requie Dei.

¶ Tertiò, De benedictione, & ſanctificatione huius Diei.

SVPER Q. LXXIII. ART. I.

Titulus clarus eſt. *In corpore vna concluſio reſpõſiua. Prima pfectio uniuerſi congruæ ſeptimæ diei aſcribit, vltima aũt cõſumationi ſeculi. Declarat primo terminũ in cõ. diſtinguendo duplicẽ pfectionẽ, primã & ſecundam, & hãc duplicitter, ordinando cæter. Probatur deinde, & quo ad ſcdam partẽ, qa illa beatitudo ſctorũ pfecta, & quo ad primã, qa cõſiſtit ĩ integritate vniuerſi.

ARTICVLVS PRIMVS

Vtrum completio diuinorum operum, debeat ſeptimo diei aſcribi.

AD PRIMVM ſic ꝓcedit. Vr, ꝗ cõpletio diuinorũ operũ ñ dẽat ſeptimo diei aſcribi. Oĩa.n.q ĩ hoc ſeculo agunt, ad diuina opa ptinẽt. Sed cõſumatio ſeculi erit in fine mundi, ut hr Mat. 13. tps ẽt incarnationis Chriſti eſt cuiuſdã cõpletionis tps. vñ dr tps plenitudinis. Gal. 4. & ipſe Chrus moriẽs dixit, Cõſũmatũ eſt, vt dr Io. 19. Nõ ergo cõpletio diuinorũ opũ cõpetit diei ſept.

¶ 2 Pr. Quicunq; complet opus ſuum, aliquid fãcit. Sed Deus non legitur ſeptimo die aliquid feciſſe quinimmo ab omni opere quieuiſſe. Ergo completio operum, non competit ſeptimo diei.

¶ 3 Prę. Nõ dr aliqd ẽẽ cõpletũ, cui multa ſupadduntur, niſi ſint illa ſupflua, qa pfectũ dr cui nihil deeſt eorũ q dẽt hre. Sed poſt ſeptimũ diẽ multa ſunt facta, & ꝓductio multorũ indiuiduorũ, & ẽt quarũdã nouarũ ſpẽrũ q frequẽter apparẽt, pcipue ĩ aĩalib. ex putrefactione gñatis, quotidie ẽt Deus nouas aĩas creat. Nouũ ẽt fuit ĩcarnatiõis op⁹. De quo dr Hie. 31. Nouũ faciet dñs ſup terrã. Noua ẽt ſunt miraculoſa opa. de qb. dr Eccl. 36. In noua ſigna, & ĩmuta mirabilia. Innouabunt ẽt oĩa in glorificatione ſctõrũ, ſm illud Apoc. 21. Et dixit q ſedebat in throno, Ecce noua facio oĩa. Cõpletio ergo diuinorũ operũ non dẽt attribui ſeptimo diei.

Perreſia per totum. 356 1. d. 15. q. 3. art. 1.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Gen. 2. Compleuit Deus die ſeptimo opus ſuum quod fecerat.

RESP. dicẽdũ, ꝗ duplex eſt rei pfectio, prima & ſcda. Prima qdẽ pfectio eſt, ſm ꝗ res in ſua ſubã eſt pfecta. Quę qdẽ pfectio ẽ forma toti⁹, q ex integritate partiũ cõſurgit. Perfectio ãt ſcda ẽ finis, finis ãt uel ẽ opatio, ſicut finis cithariſtæ ẽ citharizare, vl ẽ aliqd ad qđ p opationẽ puenit, ſicut finis ædificatoris eſt dom⁹, quã ædificãdo facit. Prima aũt pfectio, eſt cã ſecundæ, qa forma eſt principiũ operationis. Vltima aũt perfectio, q eſt finis totius uniuerſi, eſt perfecta beatitudo ſctõrũ, quæ erit in ultima cõſummatione ſeculi.* Prima aũtẽ perfectio, q eſt in integritate uniuerſi, fuit in prima rerũ inſtõne. Et hæc deputatur ſeptimo diei.*

Concl.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝗ ſicut dictum eſt,* perfectio prima, eſt cã ſecundæ. Ad beatitudinem aũt cõſequendam, duo reqrunt, natura, & gratia. Ipſa ergo beatitudinis pfectio erit in fine mundi, ut dictũ eſt.† Sed iſta cõſummatio pceſſit cauſalr, quãtum ad naturã quidẽ in prima rerũ inſtitutione, quãtũ ad gratiã uerò, incarnatione Chriſti: qa gratia & ueritas per Ieſum Chriſtum facta eſt, ut dr Ioan. 1. Sic igitur in ſeptima die fuit conſumatio naturæ, in incarnatione Chriſti conſummatio gratiæ, in fine mundi conſumatio gloriæ.

*In corp. ar. — †In corp. ar.

AD II. dicẽdũ, ꝗ ſeptima die Deus aliqd operatus eſt, non nouam creaturam condendo, ſed creaturã adminiſtrãdo, & ad ꝓpriam operationẽ eam mouendo. quod iã aliqualr ptinet ad inchoationem quandam ſecundæ pfectionis. Et iõ conſumatio operum ſm noſtram translationem, attribuit diei ſeptimæ: Sed ſm aliam translationem, attribuit diei ſextæ: & utrunque poteſt ſtare, qa cõſumatio quæ eſt ſm integritatẽ partium uniuerſi, competit ſextæ diei: conſumatio quæ eſt ſm operationem partium, competit ſeptimæ.* Vel poteſt dici, ꝗ in motu continuo, quandiu aliquid poteſt moueri ulterius, non dicitur motus perfectus ante quietem: quies.n. demonſtrat motum conſumatum. Deus autem poterat plures creaturas facere, præter illas quas fecerat ſex diebus. Vñ hoc ipſo ꝗ ceſſauit nouas creaturas condere in ſeptima die, dicitur opus ſuum conſummaſſe.

a. reſpon.

AD III. dicendum, ꝗ nihil poſtmodũ à Deo factũ eſt totalr nouum, quin aliqualr in operib. ſex dierũ pceſſerit. Quędam.n. pextiterunt materialr, ſicut ꝗ De⁹ de coſta Adę formauit mulierẽ. Quędam uerò pextiterunt in operibus ſex dierũ, non ſolũm materialiter, ſed ẽt cauſalr: ſicut indiuidua, q nunc gñantur, præceſſerũt in primis indiuiduis ſuarum ſpecierum. Species ẽt nouæ, ſi q apparẽt, pextiterũt in quibuſdam acquiſitis uirtutibus: ſicut & animalia ex putrefactione gñata, ꝓducunt ex uirtutibus ſtellarũ & elemẽtorũ, quã à principio acceperũt, ẽt ſi nouæ ſpecies taliũ aĩaliũ ꝓducant. Animalia ẽt quædam ſm nouam ſpeciẽ, aliquando oriunt ex commiſtione animalium diuerſorũ ſm ſpeciem: ſicut cum ex aſino & equa gñat mulus, & hæc ẽt pceſſerũt cãliter in operibus ſex dierum. Quædam uerò pceſſerunt ſecundũm ſimilitudinem, ſicut animæ quæ nunc creant.* Et ſimiliter incarnationis opus: quia ut dicitur Phil. 2. Filius Dei eſt in ſimilitudinem hominum factus. Gloria ẽt ſpiritualis ſecundũm ſimilitudinem pceſſit in angelis, corporalis uerò in cœlo pcipuẽ empyreo.* Vndè dicit Eccle. 1. Nihil ſub ſole nouum. Iã enim præceſſit in ſeculis, quæ fuerunt antè nos.

414 161. a — 313

SVPER Q. LXXIII. ART. II.

Titulus clarus eſt. *In corpore tria. Primò, quomodo requies dupliciter inuenitur in ſpiritualibus, ſicut & motus, cui prima opponit: ꝑ ceſſatione, & ꝑ impletione deſiderij. Secũdò, rñdet una concluſione bimembri. De⁹ utroq. mõ requieuit ſeptimo die. Ꝓbat quo ad primum: qa ceſſauit à nouis: quo ad ſecundũ, qa in ſeipſo quieuit. Tertiò, excludit obiectiõ cõtra hoc ſecũdum: quia. ſ. non dẽt hoc mõ magis ſeptima die, q̃ alia die quieſcere: quia ſemp hoc mõ quieuit, & nunquã habuit motum oppoſitũ. Et hoc excludit, ꝗ ſatiari ſeipſo nõ abſolutè: ſed poſt cõdita opera, attribuit ſeptimo diei. Et hoc nõ ſemp conuenit, quãmuis nec oppoſitum motus. Et explicauit hoc ſcriptura ut oſtenderet Deũ nõ egere factis.

Perreſia per totum. 317 1. d. 15. q. 3. art. 1.

ARTICVLVS II.

Vtrum Deus ſeptima die requieuit ab omni opere ſuo.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Vr ꝗ Deus ſeptima die nõ requieuit ab omni ſuo opere. dicitur enim Ioã. 5. Pater meus vſque modo operatur, & ego operor. Non ergo ſeptima die requieuit ab omni opere.

¶ 2 Prę. Reqes, motui opponitur, uel labori, q interdũ cauſat ex motu. Sed Deus immobiliter & abſq; labore ſua opa ꝓduxit. Nõ ergo dicendũ eſt, ſeptima die à ſuo ope reqeuiſſe.

Si dicat, ꝗ Deus requieuit die ſeptima, quia fecit hominẽ reqeſcere: 3. cõtra, requies cõtraponit eius operationi. Sed quod dr, Deus creauit, uel fecit hoc uel illud, nõ exponitur, ꝗ Deus hominẽ fecit creare, aut facere. Ergo nec conuenienter exponi poteſt, ut dicatur Deus requieuiſſe, quia fecit hominem requieſcere.

SED CONTRA eſt, quòd dicitur Geneſ. 2. Requieuit Deus die ſeptimo ab omni opere quod patrarat.

RESPON. Dicendum, ꝗ quies, ꝓpriè opponitur motui. & p conſequens labori, qui ex motu conſurgit. Quãmuis aũt motus ꝓpriè acceptus ſit corporũ, tñ nomẽ motus, ẽt ad ſpũalia deriuat dupliciter. Vno mõ ſm ꝗ omnis operatio, motus dicit: ſic.n. & diuina bonitas quodammõ mouet & ꝓcedit in res, ſm ꝗ ſe eis communicat, ut Dionyſ.* dicit 2. cap. de diui. nomi. Alio modo, deſiderium in aliud tendens, quidam motus dicit. Vndè, & requies dupliciter accipit. Vno modo, pro ceſſatione ab operibus. Alio modo, ꝓ impletione deſiderij: & utroque modo, dr Deus requieuiſſe die ſeptima.* Primo quidem, quia die ſeptima ceſſauit nouas creaturas condere: nihil.n. poſtea fecit, qđ non aliquo modo pceſſerit in primis operibus, ut dictum eſt.* Alio modo, ſm ꝗ rebus conditis ipſe non indigebat, ſed ſeipſo fruendo beatus eſt. Vndè poſt conditionem omnium operum, non dicit, ꝗ in ſuis operibus requieuit, quaſi eis ad ſuã beatitudinem indigens, ſed ab eis requieuit utique in ſeipſo, quia ſufficit ſibi, & implet deſiderium ſuũ. Et quamuis ab æterno in ſeipſo requieuerit, tñ, ꝗ poſt opera condita in ſeipſo requieuit, hoc pertinet ad ſeptimum diem: & hoc eſt ab operibus requieſcere, ut Aug.* dicit ſuper Geneſ. ad lit.

* Cap. 2. par. 1. & æ medio. — *Conclu.* — * q. 69. ar. ulc. 1. — * Libr. 4. ca. 15.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝗ Deus uſque modo operat, conſeruando, & adminiſtrando creaturã conditam, non aũt nouam creaturã condendo.

AD II. dicendum, ꝗ requies non opponit labori, ſiuè motui, ſed productioni nouarum rerum, & deſiderio in aliud tendenti, ut dictum eſt.*

* In cor. 1

AD III. dicẽdũ, ꝗ ſicut Deus in ſolo ſe requieſcit, & ſe fruendo beatus eſt: ita & nos p ſolã Dei fruitionẽ beati efficimur. Et ſic ẽt facit nos à ſuis & noſtris operibus in ſeipſo requieſcere. Eſt ergo conueniens expoſitio, ut dicat Deus requieuiſſe, quia nos requieſcere facit. Sed nõ eſt hæc ſola ponenda, ſed alia expoſitio eſt principalior & prior.

Parrella per totum.

SVPER Q. LXXIII. ARTIC. III.
Aegi. 2. ſ. d. 15. q. 2. a. 1
Ric. d. 15. q. 9.

358 Titu. clarus eſt. ¶ In corpore duo. Primo enumerat duos dies ſeptimo. Secundo reſpondet quæſito affirmatiuè. Bñdictio debetur diei ſeptimo. Probatur quia ſeo ſcilicet administratio, & requies in Deo poſt operationi quæ aũt debet bñdictio & ſanctificatio, prima primo, & ſecundũ ſecundo, ut patet.

2. 1. 15. q. 3. ar. 3.

ARTICVLVS III.

Vtrum benedictio & ſanctificatio debeatur Diei ſeptimæ.

AD TERTIVM ſic procedit. Vr, ꝙ benedictio & ſanctificatio nõ debeat diei ſeptimę. Tps. n. aliqđ cõſueuit dici bñdictũ, aut ſanctũ, pp aliqđ bonũ qđ in illo tpe euenit: aut pp hoc ꝙ aliqđ malũ uitatur. Sed Deo nihil accreſcit, aut đperit, ſiuè opet, ſiue ab operãdo ceſſet. Nõ ergo ſpãlis bñdictio & ſãctificatio debet diei ſeptimę.

¶ 2 Præt. Bñdictio à bonitate dr. Sed bonũ eſt diffuſiuum & cõicatiuum ſui, ſm Dion. Ergo magis debuerũt bñdici dies in quibus creaturas ꝑduxit, q̃ ille dies, in quo à producẽdis creaturis ceſſauit.

¶ 3 Præt. In ſingulis creaturis quædã bñdictio commemorata eſt, dũ in ſingulis operibus dictum eſt: Vidit Deus ꝙ eſſet bonum. Non oportuit igit ꝙ poſt omniũ productionẽ, dies ſeptima bñdiceret.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Gen. 2. Benedixit Deus diei ſeptimo, & ſanctificauit illum, quia in illo ceſſauerat ab omni opere ſuo.

Ar. præced.

RESPON. Dicẽdũ, ꝙ ſicut ſupra dictũ eſt, * reqes Dei in die ſeptima dupľr accipitur. Primò quidem quantũ ad hoc, ꝙ ceſſauit à nouis operibus condẽdis, ita tñ ꝙ creaturam conditam cõſeruat & adminiſtrat. Alio mõ, ſm ꝙ poſt opera requieuit in ſeipſo. Quantum ergo ad primũ, competit ſeptimæ diei bñdictio: quia ſicut ſupra dictũ eſt, * benedictio ad multiplicationẽ pertinet. Vñ dictum eſt creaturis quas benedixit, Creſcite & multiplicamini. Multiplicatio aũt rerum fit per adminiſtrationem creaturæ, ſm quam ex ſimilibus ſimilia generantur. Quantum uerò ad ſecundum, cõpetit ſeptimæ diei ſanctificatio. maximè. n. ſanctificatio cuiuslibet attenditur in hoc, ꝙ in Deo requieſcit. Vndè & res Deo dedicatæ, ſanctæ dicuntur.

Conclu. * q. 62. ad 4. arg.

Conclu.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, ꝙ non pp hoc dies ſeptimus ſanctificatur, quia Deo poſſit aliqđ accreſcere, uel decreſcere, ſed quia creaturis aliqđ accreſcit per multiplicationem & quietẽ in Deo.

AD II dicendum, ꝙ in primis ſex diebus, ꝑductæ ſunt res in ſuis primis cauſis. Sed poſtea ex illis primis cauſis res multiplicant & cõſeruant: qđ ẽt ad bonitatẽ diuinã pertinet. Cuius ẽt perfectio in hoc maximè oſtenditur, ꝙ in ipſa ſola, & ipſe requieſcit, & nos requieſcere poſſumus, ea fruẽtes.

AD III dicendum, ꝙ bonum quod in ſingulis diebus commemoratur, pertinet ad primam naturæ inſtitutionem: benedictio autem diei ſeptimæ pertinet ad naturæ propagationem.

SVPER Q. LXXIIII. ART. I.
Alb. Mag. 2. d. 13. a. 4.
Titulus clarus eſt. ¶ In corpore tria. Primò, ſidet quæſito in cõi. Secũdò, in ſpeciali ſecundũ alios. Tertiò, ſecũdũ Aug. Concluſio affirmatiue, Sex dies ſufficienter numerantur. Quæ concluſio probatur: quia in eis oportuit opus diſtinctionis, & ornatus partium mundi fieri: Secundum alios, tres corporeæ partes ſunt mundi ſingulæ duobus diebus, altero diſtinguẽte, altero ornante egent. ergo. Sed ſecundum Augu. creatura ſpiritualis admittetur & conſumatur primo die, ſecundo corporalis ſuperior, tertio inferior, in reliquis conuenitur.

QVAESTIO LXXIIII.

De omnibus ſeptem diebus in communi, in tres articulos diuiſa.

DEINDE quærit de omnibus ſeptem diebus in communi.

Et quæruntur tria.

¶ Primò, De ſufficientia horum dierum.

¶ Secundò, Vtrũ ſint unus dies, uel plures.

¶ Tertiò, De quibuſdã modis loquẽdi, quibus Scriptura utit enarrando opera ſex dierũ.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrũ ſufficienter iſti dies enumerẽtur.

Parrella per totum.

359 Vasq. 1. ar. 16. con. Ergo q. 4 ar. 1. & 2. Ex Heb. ia. ſ. Eſ. 10 ...

AD PRIMVM ſic ꝑcedit. Vr ꝙ nõ ſufficiẽter iſti dies enumerent. Nõ minus. n. diſtinguitur opus creationis ab opib. diſtictionis & ornat⁹, q̃ hæc duo opera abinuicem. Sed alii dies deputantur diſtinctioni, & alij ornatui. Ergo ẽt alij dies debẽt aſſignari creatiõi.

¶ 2 Præt. Aer & ignis ſunt nobiliora elementa, q̃ terra & aqua. Sed unus dies deputatur diſtinctioni aquæ, & alius diſtinctioni terræ. Ergo alij dies debent deputari diſtinctioni ignis & aeris.

¶ 3 Præt. Non minus diſtant uolucres & piſces, q̃ uolucres & terreſtria animalia. Homo ẽt plus diſtat ab alis animalibus, q̃ alia quæcunque animalia ab inuicem. Sed alius dies deputatur productioni piſcium maris, & alius productioni animalium terræ. Ergo & alius dies debet deputari ꝑductioni auium cœli, & alius productioni hominis.

4 SED CONTRA videtur, ꝙ aliqui dies ſuperfluè aſſignentur. Lumen enim ad luminaria ſe habet ut accidẽs ad ſubiectum. Simul autem producitur ſubiectum cum proprio accidente. Non ergo alia die debuit produci lux, & alia luminaria.

¶ 5 Præt. Dies iſti deputantur primæ inſtitutioni mũdi. Sed in ſeptima die nihil primitus eſt inſtitutũ. Ergo ſeptima dies non debet aliis cõnumerari.

RESP. dicendũ, ꝙ rõ diſtinctionis horũ dierum ex ꝑmiſſis põt eſſe manifeſta.* Oportuit. n. primo diſtingui partes mũdi, & poſmodũ ſingulas ptes ordinari ꝑ hoc, ꝙ quaſi ſuis habitatorib⁹ replent. Secũdũ ergo alios ſanctos, i creatura corpali tres partes deſignant. Prima, q̃ ſignificat noie cęli. Media, q̃ ſignificat noie aquæ. Infima, q̃ ſignificat nomine terræ. Vñ & ſm Pythagoricos, pfectio in tribus ponit. principio, medio, & fine: ut dr 1 de Cęlo.* Prima ergo pars diſtinguit prima die, & ornatur quarta. Media diſtinguit ſecũda die, & ornat quinta. Infima diſtinguit tertia die, & ornat ſexta. Auguſt. uerò conuenit qdẽ cũ eis in ultimis tribus diebus, differt aũt in tribus primis. Quia ſm eũ, in primo die format creatura ſpiritualis, i duob. aliis creatura corporalis: ita ꝙ in ſecundo corpora ſuperiora, in tertio corpora inferiora. Et ſic ꝑfectio diuinorũ operũ rñdet perfectioni ſenarij numeri, q conſurgit ex ſuis partibus aliquotis coniũctis, q̃ quidem partes ſunt, unum, duo, tria. Vna. n. dies deputatur formationi creaturę ſpiritualis, duæ formatiõi creaturę corpalis, & tres ornatui.

* q. 70. & 71. & 72.

* Lib. 1. de cęlo. tex. 2.

Conclu.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ſecundũ Auguſt. opus creationis pertinet ad productionem materiæ

materiæ informis, & naturæ ſpiritualis informis. Quę qdem duo ſunt extra tempus, vt ipſe dicit in 12. confeſ.* Et ideò creatio vtriuſq;, ponitur antè omnem diem. Sed ſm alios ſanctos poteſt dici, ꝙ opus diſtinctionis & ornatus attẽditur ſm aliquã mutationẽ creaturæ q tẽpore menſuratur. Opus autem creationis, conſiſtit in ſola diuina actione in inſtanti rerum ſubſtantiã producentis. Et ideò quodlibet opus diſtinctionis & ornatus dicitur factum in die, creatio autem dicitur facta in principio: quod ſonat aliquid indiuiſibile.

Li. 12. cõf. ca. 12. & 7. 10. 1.

351

B. 413.

AD II dicẽdũ, ꝙ ignis & aer, qa nõ diſtinguunt à vulgo, inter partes mũdi nõ ſunt expreſſe nominata à Moyſe: ſed cõputant cũ medio, ſ. aqua, maximè quãtũ ad inferiorẽ aeris partẽ. Quãtũ verò ad ſuperiorẽ, cõputantur cũ cęlo *: vt Aug. dicit.

Li. 2. ſup Gen. c. 13. & 3.

AD III dicendũ, ꝙ ꝑductio aialiũ recitat, ſm ꝙ ſunt in ornatum partium mũdi. Et ideò dies ꝑductionis animalium diſtinguũtur, vel vniuntur, ſm hanc conuenientiam, vel differentiã, qua cõueniunt vel differunt in ornando aliquã partẽ mũdi.

AD IIII dicẽdũ, ꝙ prima die facta eſt natura lucis in aliquo ſubiecto. Sed quarto die facta ſunt luminaria: non quia eorum ſubſtantia ſit de nouo producta, ſed quia ſunt in aliquo modo formata, quo prius non erãt, vt ſupra dictum eſt. *

* q. 70. ar. 1.
* Li. 4. ſup Gen. c. 15. & 3.

AD V dicẽdũ, ꝙ ſeptimæ diei ſm Aug. * deputat aliqđ poſt oĩa, q̃ ſex diebus attribuũtur, ſ. ꝙ Deus à ſuis operibus in ſeipſo reqeſcit. Et ideò oportuit poſt ſex dies fieri mentionem de ſeptimo. Secundum verò alios poteſt dici, quòd in ſeptimo die mundus habuit quendam nouum ſtatum, vt ſcilicet ei nihil adderet de nouo. Et ideò poſt ſex dies ponitur ſeptima, deputata ceſſationi ab opere.

Parrella per totum.

SVPER Q. LXXIIII. ART. II.
Egid. 2. ſ. diſt. 15. q. 1. art. 2.
D. Bon. d. 15. ar. 2. q. 3.
Ric. d. 15. q. 8.

360 Titulus clar⁹ eſt. ¶ In corpore quatuor. Primò, diuerſitatẽ opinionũ Aug. & aliorũ: ſ. quia ille unũ multipliciter pſentauit, iſti multos. Scdõ diuerſitatẽ opinionũ ad literã Gen. ubi ex Aug. quoq; Primò, dies eſt cognitio in mẽte angelica: qa lux ꝓpriè in angelo. Scdõ, dies primus, cognitio illa reſpectu primi operis: ſecundus reſpectu ſecũdi: tertius tertij &c. Tertio, fieri in die, quia oĩa pſuus in mente angelica. Quarto, unitas diei: qa oĩa ſimul in uerbo. Quia tñ, diſtinctio eorum nõ ſucceſſiu cognitionis, aut ꝑductionis, ſed ordine naturę: iter res cognitas & Dei opera. Ex alijs uerò, ſucceſſio, & tẽpo-

Locis ſupra allegatis ... 5 ar. 2. & 3.

ARTICVLVS II.

Vtrum omnes iſti dies, ſint vnus dies.

AD SECVNDVM ſic ꝑceditur. Vr, ꝙ oẽs iſti dies, ſint vn⁹ dies. Dr enim Gen. 2. Iſtæ ſunt generationes cœli & terræ, qñ creatæ ſunt in die quo fecit dominus cœlũ & terrã, & oẽ uirgultum agri antequã oriret in terra. Vnus ergo eſt dies, in quo fecit cœlũ & terrã, & oẽ uirgultũ agri. Sed cœlũ & terrã fecit i prima die, vel poti⁹ ante oẽm diẽ, virgultũ aũt agri tertia die. Ergo vnus eſt prim⁹ dies & tertius: & pari ratione, omnes alij.

¶ 2 Præt. Eccl. 18. dr, Qui viuit i æternũ, creauit oĩa ſimul. Sed hoc nõ eſſet, ſi dies horũ operũ eſſent plures, qa plures dies non ſunt ſimul. Ergo non ſunt plures dies, ſed vnus tantum.

¶ 3 Præt. Die ſeptimo ceſſauit De⁹ à nouis operib⁹ cõdẽdis. Si ergo ſeptima dies eſt alia ab alijs diebus, ſequit ꝙ illã diẽ nõ fecerit. Quod eſt inconueniẽs.

¶ 4 Præt. Totũ opus qđ vni diei aſcribit, in inſtanti pfecit, cũ in ſingulis operibus dicat, Dixit, & factũ eſt. Si igit ſequẽs opus in diẽ aliũ reſeruaſſet, ſequeret ꝙ i reſidua parte illius diei ceſſaſſet ab opere. qđ eſſet ſuperfluũ. Nõ igit eſt alius dies ſequẽtis opis, à die operis ꝑcedẽtis.

SED CONTRA ẽ, ꝙ Gen. 1. dr: Factũ eſt veſpere & mane dies ſecũdus, & dies tertius, & ſic de alijs. Secũdũ aũt & tertiũ dici non poteſt, vbi eſt unum tãtũ. Ergo non fuit vnus dies tãtum.

RESPON. Dicẽdũ, ꝙ i hac q̃ſtione Aug. ab alijs expoſitoribus diſſentit. Aug. * enim vult 2. ſup Gen. ad lit. & 11. de ciui. † Dei, & ad Oroſiũ, ꝙ oẽs q dñr ſeptẽ dies, ſunt vn⁹ dies, ſeptẽpliciter reb⁹ pſentatus. Alij verò expoſitores, ſentiunt ꝙ fuerũt ſeptẽ dies diuerſi, & nõ un⁹ tm. Hæ aũt duæ opiniones ſi referãtur ad expoſitionẽ literę Gen. magnã diuerſitatẽ habẽt. Nã ſm Aug. p diẽ intelligit cognitio mẽtis angelicę, ut ſic primus dies ſit cognitio primi diuini operis: ſecũdus dies, cognitio ſecũdi operis: & ſic de alijs. Et dr unũquodq; opus eſſe factũ in aliqua die: qa nihil Deus ꝑduxit in rerũ natura, qđ non impreſſerit mẽti angelicæ *. q qdẽ multa ſimul põt cognoſcere, ꝑcipuè in uerbo, in quo oĩs angelorũ cognitio pficitur, & terminat. & ſic diſtinguit dies, ſm naturalẽ ordinẽ rerũ cognitarũ: nõ ſm ſucceſſionẽ cognitionis, aut ſm ſucceſſioem ꝑductionis rerũ. Cognitio aũt angelica ꝓpriè & verè, dies nominari põt, cũ lux q eſt cã diei, ꝓpriè in ſpũalibus, ſm Aug. inueniat. Scđm uerò alios, p iſtos dies & ſucceſſio dierũ tẽporaliũ oſtẽditur, & ſucceſſio ꝑductionis rerũ. Sed ſi iſtæ duæ opiniones referant ad modũ ꝑductionis rerũ, nõ inuenitur magna differẽtia. Et hoc, pp duo, in qbus exponendo, diuerſificat Aug. ab alijs, vt ex ſupradictis * patet. Primò qdẽ, qa Aug. p terrã & aquam prius creatã, intelligit materiã totaliter informẽ. pfectionẽ aũt firmamẽti, & cõgregationẽ aquarum, & apparitionẽ aridæ, intelligit impreſſionẽ formarũ in materiã corporalem. Alij verò ſancti p terrã & aquã primo creatas, intelligunt ipſa elemẽta mũdi, ſub ꝓprijs formis exiſtẽtia. Per ſequẽtia aũt opera, aliquã diſtinctionem in corporibus prius exiſtẽtibus, vt ſupra dictum eſt.* Secũdò aũt differunt quantum ad productionem plantarũ &

raliũ dierũ, & ꝑductionis rerũ. Tertiò, diuerſitatem opinionũ ad modũ productionis rerũ: ubi duo dicit. ſ. ꝙ eſt differentia, & ꝙ non magna. Et qdem ꝙ non magna, tũ ex opere formationis, ſeu diſtinctionis: quia conueniũt, dum ponũt elemẽta primo ꝑducta. Tũ, ex opere ornat⁹, qa cõueniunt, ꝙ primo uirtualiter, deinde actualiter producta ſunt animãlia & plantæ. Quòd uerò dña ſeſtat, i quatuor manifeſtat. Primò, quia poſt primã ꝑductionẽ, fuit tẽpus ſine luce, ſecũdo, ſine firmamento formato: tertio ſine apparitione terræ: quarto, ſine formatione luminarium iuxta primos quatuor dies. Quartò, reſpondet quæſito dicens neutri præiudicãdũ eſſe. ¶ Nota ꝙ S. T. differẽtiã inter Aug. & alios nõ poſuit, niſi i quatuor primis diebus, & nõ i quinto & ſexto. Quia ut ex conuenientia apparet, utrique conueniunt in hoc, quòd uegetabilia & animalia fuerunt ordine temporis facta in actu poſt primam inſtitutionem rerum: quamuis applicando ad literam Geneſ. illi dicant quòd tertio, quinto & ſexto die. Augu. non: ſed cum in principio temporis hæc uirtualiter fecerit, poſt, actu facta ſunt.

Conclu.

* Li. 4. ſup Gẽ. c. 8. & 22. & 34. tom. 3.
Conclu. m.
† Li. 11. de ciui. Dei. c. 5. 7. 10.
5. in dialo. q. 65. ad Oroſiũ ca. 16. tom. 4.
296

284

† Li. 4. ſup Gen. c. 28 tom. 3.
341
344

* q. 16. ar. 1. & 69. art. 1.

* q. 67. ar. 1. & 4. q. 69. ar. 1.

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

animalium, quæ alij ponũt in opere ſex dierũ eſſe F ꝓducta ĩ actu. Aug. verò potẽtialiter tñ. † In hoc ergo, ꝙ Aug. ponit opera ſex dierũ eſſe ſimul facta, ſequiť idem modus ꝓductionis rerũ. Nam ſm̃ vtroſq; , ĩ prima rerũ ꝓductione materia erat ſub formis ſubſtãtialibus elementorũ, * & ſm̃ vtroſq;
347 in prima rerũ inſtitutione nõ fuerũt aĩalia & plã-
349 tæ in actu. * Sed remanet differẽtia quãtũ ad qua-
350 tuor: qa ſm̃ alios ſanctos, poſt ꝓductionẽ creatu-
355 ræ, fuit aliquod tẽpus in quo nõ erat lux. Itẽ ĩ quo nõ erat firmamẽtũ formatũ. Item in quo nõ erat terra diſcooperta aquis. & ĩ quo nõ erãt formata
349 cęli luminaria: qđ eſt quartũ. * Quę nõ oportet po G nere ſm̃ expoſitionẽ Aug. Vt igiť neutri ſentẽtiæ ꝑiudiceť, vtriuſq; rationibus reſpondendum eſt.

Ad primvm ergo dicẽdũ, ꝙ in die in quo creauit Deus cœlum & terram, creauit etiã omne virgultum agri non in actu, ſed antequã oriretur ſuper terram, ideſt potentialiter, quod Aug. aſcribit tertiæ diei: alij verò primæ rerum inſtitutioni.

Ad II dicẽdũ, ꝙ Deus creauit oĩa ſimul quantũ ad rerũ ſubſtãtiã quodãmodo informẽ: ſed quãtũ ad formationẽ q̃ facta eſt per diſtinctionẽ & ornatũ, nõ ſimul. Vñ ſignãter utitur verbo creationis.

Ad III dicendũ, ꝙ in die ſeptimo ceſſauit Deus H à nouis operibus condendis, non autem propagãdis qbuſdam alijs: ad quam propagationem pertinet, quòd poſt primum diem alij ſuccedunt.

Ad IIII dicẽdum, ꝙ nõ eſt ex impotentia Dei quaſi indigẽtis tẽpore ad operãdũ, ꝙ oĩa nõ ſunt ſimul diſtincta & ornata: ſed vt ordo ſeruareť ĩ rerũ inſtitutione: & ideò oportuit vt diuerſis ſtatib⁹ mũdi diuerſi dies deſeruirẽt. Semper aũt ꝑ ſequẽs opus, nouus perfectionis ſtatus mũdo eſt additus.

Ad V dicendum, quòd ſecundum Auguſt. * ille ordo dierum referendus eſt ad naturalem ordinẽ operum, qui diebus attribuitur.

* In locis citatis in princip. corp. art.

Porrecta per totum.

SVPER Q. LXXIIII. ARTIC. III.

Titulus clarus eſt. ¶ In corpore rñdet dupliciter. Primò ſecũdũ Aug. pſona filij exprimitur ĩ oĩ opere, diuerſimodè tñ. ſ. vt principiũ & ut uerbũ in creatione & alijs duob⁹, qa illa ad informitatẽ, hæc ad formationem pertinẽt. ſecundũ alios verò primo creat, deinde impcrat iam facto p ly dixit. Nota ꝙ cũ qſtio ſit de oĩbus, in corpore ſ qñ eſt ẽt rãſio ad primũ ſ. T. rñdet de cõmunibus ad creationẽ & alia, inquantum Deũ reſpiciunt. ¶ In rñſionibus verò argumẽtorum ad alia uerba deſcendit.

361 1.d.13.q. 1.ar.4.

Articvlvs III.

Vtrum Scriptura vtatur conuenientibus verbis ad exprimendum opera ſex dierum.

Ad tertivm ſic ꝓcedit. Vr, ꝙ Scriptura nõ vtať cõuenientibus verbis ad exprimendũ opera ſex dierũ. Sicut. n. lux, & firmamẽtũ, & hmõi opera per Dei verbũ ſunt facta, ita cœlũ & terra: qa oĩa per ipſum facta K ſunt, vt dicitur Ioan. 1. ca. Ergo in creatione cœli & terræ, debuit fieri mẽtio de uerbo Dei, Sicut [h] in alijs operibus.

¶ 2 Prẽt. Aqua eſt creata à Deo: quæ tamen creata non [h] cõmemoratur. Inſufficienter ergo, rerum creatio deſcribitur.

¶ 3 Præt. Sicut diciť Gen. 1. uidit De⁹ cũcta q̃ fecerat: & erãt valde bona. In ſingulis ergo operibus debuit [h] dici, Vidit De⁹ ꝙ eſſet bonũ. Incõueniẽter ergo ꝑtermittiť in opere creationis, & in opere [h] ſecũdæ diei.

¶ 4 Præt. Spiritus Dei eſt Deus. Deo aũt non cõpetit [h] ferri, nec ſitum habere. Inconuenienter ergo dicitur quòd ſpiritus Dei ferebatur ſuper aquas.

¶ 5 Præt. Nullus facit qđ iã factum eſt. Incõueniẽter [h] ergo poſtquã dictum eſt, Dixit Deus, fiat firmamẽtum, & factũ eſt ita: ſubditur, Et fecit Deus firmamentum. & ſimiliter in alijs operibus.

¶ 6 Præt. Veſpere & mane non ſufficienter diuidũt diem [h], cum ſint plures partes diei. Ergo inconuenienter dicitur, quòd factum eſt veſpere & mane dies ſecundus, vel tertius.

¶ 7 Præt. Secundo & tertio nõ cõuenienter correſpõdet vnum, ſed primũ. Debuit [h] ergo dici, Factũ eſt veſpere & mane dies primus, vbi dř dies vnus.

Respon. Dicendũ, ad primũ, ꝙ ſm̃ Aug. * pſona filij cõmemorať tã ĩ prima rerũ creatione, q̃ in rerum diſtinctione & ornatu, aliter tñ & aliter. Diſtinctio. n. & ornatus ptinet ad rerũ formationẽ. Sicut aũt formatio artificiatorũ eſt ꝑ formã artis, q̃ eſt in mẽte artificis: q̃ põt dici intelligibile uerbũ ipſius, ita formatio toti⁹ creaturæ eſt ꝑ verbũ Dei. & ideò ĩ opere diſtinctionis & ornatus fit mẽtio de uerbo. In creatione aũt commemorať filius H vt principiũ, cũ dř, In principio creauit Deus: qa ꝑ creationẽ intelligiť ꝓductio informis materię. Secũdũ * verò alios q ponũt primo creata elemẽta ſub ꝓprijs formis, oportet aliter dici. Baſili⁹. n. dicit, * ꝙ ꝑ hoc qđ dř, Dixit De⁹: importať diuinũ imperiũ. Prius aũt oportuit ꝓduci creaturam quę obediret, quàm fieri mẽtionẽ de diuino imperio.

* Li. 1. ſu. Gen. ad li. c. 3.

1. reſpon.

* Homil. 3. Hexa. poſt medium.

Ad II dicẽdũ, ꝙ ſm̃ Aug. * ꝑ cœlũ intelligitur ſpiritualis natura informis, ꝑ terram aũt materia informis omniũ corporũ. Et ſic nulla creatura eſt ꝑtermiſſa. Secũdũ Baſiliũ † verò ponunť cœlũ & terra tanquã duo extrema, vt ex his intelligantur I media, ꝑcipuè qa omniũ mediorũ motus, uel eſt ad cœlũ, vt leuiũ, vel ad terrã, ut grauiũ. Alij verò dicunt, ꝙ ſub nomine terræ comprehendere ſolet Scriptura omnia quatuor elementa. vnde in Pſa. 148. poſtquam dictum eſt, Laudate dominum de terra, ſubditur, Ignis, grando, nix, glacies.

* Li. 1. de ciui. Dei, ca. 33. circa finem. tom. 5.

† Homil. 1. ſu. Hexam. poſt medium illius.

Ad III dicẽdũ, ꝙ in opere creationis poniť aliqđ correſpõdẽs ei, quod dř in opere diſtinctionis & ornatus: Vidit Deus hoc, vel illud eſſe bonum.

Ad cuius euidentiam conſiderandum eſt, ꝙ ſpiritusſanct. amor eſt. Duo autem ſunt, vt Augu. * dicit primo ſuper Gen. ad lit. propter q̃ Deus amat K creaturam ſuam, ſ. vt ſit, & vt permaneat. Vt ergo eſſet quod permaneret dicitur ꝙ ſpiritus Dei ferebatur ſuper aquas, ſecundum ꝙ per aquam materia informis intelligitur, ſicut amor artificis fertur ſuper materiam aliquã, ut ex ea formet opus. vt autẽ maneret quod fecerat, dicitur, Vidit Deus ꝙ eſſet bonum. In hoc enim ſignificatur quædam cõplacentia Dei opificis in re facta, nõ ꝙ alio mõ cognoſceret, aut placeret ei creatura iã facta quã antequã faceret. Et ſic in vtroq; opere creationis & formationis, trinitas pſonarũ inſinuať. In creatione qdem perſona patris per Deum creantem: pſona filij per principiũ, in quo creauit: ſpiritusſancti, q̃ ſupferť aquis. Informatione uerò, pſona A Pñs ĩ Deo dicẽte: pſona uerò filij, ĩ uerbo, quo dř: pſona ſpũſſancti, ĩ cõplacẽtia, qua uidit De⁹ eẽ bonũ qđ factũ erat: in ope uerò ſecũdæ diei nõ poniť, Vidit Deus ꝙ eſſet bonũ: qa opus diſtinctionis aquarũ tũc inchoať, & in tertio die pficiť. Vñ qđ ponit in tertia die, refert ẽt ad ſecundam. Vel qa diſtinctio q̃ poniť ſecũda die, eſt de his quæ nõ ſunt manifeſta populo: iõ huiuſmodi approbatione ſcriptura nõ utiť. Vel iterũ pp hoc, ꝙ firmamẽtum ſimpľr, intelľr aer nubiloſus, q non eſt de partibus pmanẽtibus in uniuerſo, ſeu de partib. principalibus mundi. & has tres rõnes Rabbi Moyſes B ponit. * Quidam aũt, aſſignant rationem myſticã ex parte numeri: quia binarius ab unitate recedit. Vndè opus ſecundæ diei non approbatur. *

* Li. 1. ſup Gen. c. 8. circa pñ. tom. 3.

* In ſua perplexi.

* In eodẽ loco.

Ad IIII dicẽdũ, ꝙ Rabbi Moyſes ꝑ ſpiritũ dñi intelligiť aerẽ uel uentũ: ſicut & Plato intellexit: & dicit ꝙ dř, ſpiritus dñi ſm̃ ꝙ ſcriptura cõſueuit vbiq; flatũ uentorum Deo attribuere. Sed ſm̃ ſanctos, ꝑ ſpiritum dñi intelľr ſpiritusſanctus, qui dř ſupferri aquæ, * ĩ. materiæ informi ſm̃ Aug * ne faciendo opera ſua pp indigentiæ neceſſitatem, putareť Deus amare. Indigentiæ. n. amor, rebus quas diligit ſubiiciť. Cõmodè aũt factũ eſt, ut prius inſi C nuareť aliquid inchoatũ, cui ſupferri diceret. Nõ enim ſupferť loco, ſed ꝑexcellẽte potentia, ut Auguſt. * dicit 1. ſup Geneſ. ad lit. Secũdũ Baſiliũ † verò, ſupferebať elemento aquę. ĩ. fouebat & uiuificabat natura aquæ ad ſiľitudinẽ gallinæ cubantis, vitalẽ uirtutẽ his, q̃ fouent, iniiciẽs. nẽt. n. aqua ꝑcipuæ uitalẽ uirtutẽ, qa plurima animalia gñant in aqua. & oĩum animaliũ ſemina ſunt humida. Vita ẽt ſpiritualis dať ꝑ aquã baptiſmi. unde dř Io. 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu.

h 357

* Li. 1. ſup Gen. c. 7. l ſue. to. 3.

* Li. 1. ſup Gen. c. 7 l ſue. to. 3.

† Baſil. Homil. 2. in Hexam. a medio illius.

* Li. 2. ſup Gen. ad li. ca. 8. to. 3.

Ad V dicẽdũ, ꝙ ſm̃ Aug. * ꝑ illa tria, deſignať triplex eſſe rerũ. Primò qdẽ eſſe rerũ ĩ uerbo, ꝑ hoc D qđ dixit, Fiat. Secũdò, eſſe rerũ in mẽte angelica, ꝑ hoc qđ dixit, Factũ eſt. Tertiò, eſſe rerũ in ꝓpria natura, ꝑ hoc qđ dixit; Fecit. Et quia in primo die deſcribiť formatio angelorũ, ñ fuit neceſſe ut ibi adderet, fecit. Scđm alios uero pt dici, ꝙ ĩ hoc qđ dicit, dixit Deus, fiat, importať imperiũ Dei de faciẽdo: ꝑ hoc aũt quod dicit, factum eſt, importať complementũ operis. Oportuit autem, ut ſubdereť quomodo factum fuit: præcipuè pp illos q dixerunt omnia uiſibilia per angelos facta. & ideò ad hoc remouẽdum ſubdiť, quod ipſe Deus fecit. Vndè in ſingulis operibus, poſtquã dř, & factum E eſt, aliquis actus Dei ſubditur, uel fecit, uel diſtinxit, uel uocauit, uel aliquid huiuſmodi.

2. reſpon.

Ad VI dicẽdũ, ꝙ ſm̃ Aug. * per ueſpere, & mane intelľr ueſpertina & matutina cognitio in angelis: de quibus dictum eſt ſupra. † Vel ſm̃ Baſiliũ * totum tpš conſueuit denominari à principaliori parte, ſ. à die: ſecundũm ꝙ dixit Iacob, Dies peregrinationis meæ: nulla mentione facta de nocte. Veſpere autem & mane ponunť ut termini diei, cuius mane eſt principiũ, ſed ueſpere finis. Vel qa ꝑ ueſpere deſignať principium noctis, per mane principium diei. Cõgruum autem fuit, ut ubi cõmemorať prima diſtinctio rerũ, ſola principia tẽporum deſignarent. Præmittiť aũt ueſpere: qa cũ à luce dies inceperit, prius occurrit terminus lucis, qđ eſt ueſperẽ, q̃ terminus tenebrarũ & noctis, qđ eſt mane. Vel ſm̃ Chryſoſt. * ut deſignetur ꝙ dies naturalis non terminatur in ueſpere, ſed in mane.

* Li. 4. ſup Gen. c. 22. & 23. † q. 58. ar. 6 & 7. * Baſil. Homil. 2. Hexam. nõ multum remota à fine.

* Hom. 5. in Geneſ. circa medium, ſed clari⁹ Homil. 5. a medio, t. 1.

Ad VII dicendũ, ꝙ dř unus dies in prima diei inſtitutione, ad deſignãdũ ꝙ uiginti quatuor horarũ ſpatia ptinẽt ad unum diem. vndè ꝑ hoc qđ dř Vnus, præfigitur mẽſura diei naturalis. uel pp hoc, ut ſignificaret diẽ conſumari ꝑ redditũ ſolis, ad unum & idẽ punctum. uel quia cõpleto ſepte B nario dierũ, rediť ad primũ diem, qui eſt unus cum octauo. & has tres rationes Baſilius * aſſignat.

* Baſi. Homi. 2. Hexam. non remota à fine.

QVAESTIO LXXV.

De homine qui ex ſpirituali & corporali ſubſtantia componitur, & primò quantum ad eſſentiam animæ, in ſeptem articulos diuiſa.

Post conſiderationem creaturę ſpiritualis & corpalis, cõſideradũ ẽ de hoĩe, q ex ſpũali & C corporali ſubſtãtia cõponiť, Et primò, de natura ipſius hoĩs: ſecundò, de eius ꝓductione. Naturã aũt hominis cõſiderare, ꝑtinet ad theologũ ex parte animę, non aũt ex parte corporis, niſi ſm̃ habitudinẽ quã habet corpus ad animam. & iõ prima cõſideratio circa animã uerſabiť. Et quia ſm̃ Dion. 2. c. angelicæ Hierar. tria inueniuntur in ſubſtãtiis ſpiritualibus. ſ. eſſen D tia, uirtus, & operatio. Primò, cõſiderabimus ea, q̃ ptinent ad eſſentiam animæ. Secundò, ea q̃ ptinent ad uirtutem ſiuè potetias eius. Tertiò, ea quæ pertinent ad operationem eius.

¶ Circa primũ duplex occurrit cõſideratio. Quarũ prima eſt, de ipſa anima ſm̃ ſe. Secunda, de unione eius ad corpus.

Circa primum, q̃runť ſeptem.

¶ Primò, Vtrũ anima ſit corp⁹.

E ¶ Secundò, Vtrum anima humana ſit aliquid ſubſiſtens.

¶ Tertiò, Vtrum animæ brutorum ſint ſubſiſtentes.

¶ Quartò, Vtrum aĩa ſit homo: uel magis homo ſit aliqđ cõpoſitũ ex anima & corpore.

¶ Quintò, Vtrum ſit compoſita ex materia & forma.

¶ Sextò, Vtrum anima humana ſit incorruptibilis.

¶ Septimò, Vtrũ anima ſit eiuſdem ſpeciei cum angelo.

SVPER QV. LXXV. ARTIC. I.

Ferr. 2. conc. c. 64. & 80. D. Bon. diſ. 17. artic. 1. q. 2. Albert. Mag. 2. diſ. 8. art. 25. Aegi. 2. diſtin. 17. q. 1. artic. 2.

In titulo, ly corp⁹, ſumiť ut diſtinguitur contra actũ. Ita ꝙ, ſiuè corpus ſignificet ſubſtantiã ſimplicẽ ſiuè compoſitam, nihil refert quo ad ꝓpoſitũ: vtroque. n. modo diſtinguiť cõtra actũ. Et ſimiliter, ſiuè ſumať pro toto, ſiuè pro parte (nõ ſumatur ſubſtãtia ſubiecta per ſe tringẽdimẽſioni) ſufficit hoc enim corporis nomine intelligimus.

¶ In corpore tria. Primo, quid nois animę. Secundò, opinio antiquorũ. Tertiò, reſponſio ad quæſitũ. Quo ad primũ, anima ſignificat primũ principium vitæ, in his quæ apud nos viuunt. Declaratur ex differẽtia uſitatæ locutionis, inter animata & inanimata. ¶ Aduerte hic, ꝙ caute in litera dicitur, ꝙ in his quæ apud nos viuunt: quia nominẽ animæ non dicimus primum principiũ uitæ abſoluté, ſed illud potius dicimus Deum, aut quãcũq; aliã naturã: ſed ĩ his quę apud nos viuũt, primũ vitę principiũ animã nominamus. nec perſtãſias illam præpoſitionẽ In, qũ denotat intraneitatem: uocamus enim animam primum uitæ principium non extra rem, ſed forte cœlum uel ſolem tale

Hier. Math. c. 10. Genad. de Eccl. dog. c. 11. Tertul. li. de anima. Hila. Mathe. 6.

tale principium dicimus, ſed intus ſ reb⁹ uiuentibus exiſtens. ¶Quo ad ſecūdum, opinio antiquorum: Aīa eſt aliqđ corpus. probaī. Sola corpora ſunt res. ergo corpus aliqđ eſt principiū cognitionis & mot⁹. ergo aīa. Probaī hæc ultima ſequela: quia uita his operibus manifeſtaī: aīs uerò ex defectu intellectus. F corporis, nō corpus ipſum: idē eſt iudiciū de corpore animato in cōi, & de tali, puta igne: qa ſi ignis eſt principiū uitæ, aut ergo primo rōne corporeitatis, l. partis materialis, aut rōne principij, quo cōſtituiī in eſſe tali. Nō primū. quia ſic oē in quo illud materiale abſq; tali cōſtitutione eſſet, uiueret. ergo ſecūdū, & hoc uocamus aīam.

Porrecta per totum.

362 1. contra c. 64. & 80 Et de anima ar. 19

¶Quo ad tertiū, concluſio reſponſiua: & deſtructiua opinionis antiquorū eſt, habēs duas partes. Aīa non eſt corpus, ſed corporis actus. Probaī Nō corpus, ſed alicuius corporis actus eſt primū uiuendi principium. anima eſt primū uiuēdi principium. ergo aīa non eſt corpus, ſed corporis act⁹. Maior primo declaraī, ꝙ totam vim ſuā ponit ī ly primū: qa eſſe principiū uitæ conuenit corpori, ut patet de corde, non tū eſſe primum uitæ principiū. Deinde ꝓbatur ipſa maior. corpus eſt principiū uitæ, uel uiuens, nō in eo ꝙ corpus: ergo aliqđ corpus eſt uiuēs, ſeu uitæ principiū inquantū tale. ergo hēt ꝙ ſit uiuens, aut uitæ principium ab actu eius, quod eſt intentū. Antecedēs ꝓbatur: quia alioquin oē corpus uiueret. ¶Secunda quoq; cōſequentia ꝓbaī: quia qđ eſt actu tale, hēt hoc ab aliquo principio, qđ eſt eius actus. Minor aūt ꝓbaī: qa aīę nomine nō quodcūq; vitæ principiū, ſed primū tm̄ intelligimus. qđ manifeſtatur: qa alioquin oculus, animæ nomine intelligeretur. ¶Circa illā cōſequentiā. ſ. ſic principiū vitæ conuenit corpori inquātū tale. ergo p actum eius. ergo nō inquantum corpus: dubiū occurrit, quia poſſet quis inficiari, ꝙ eſt ſophiſtica conſequentia, quoniam ly tale, poteſt conuenire corpori per aliquam corporeitatis differentiam, puta igneitatem & conſequenter diceret, ꝙ p hāc rōnem non concluditur, niſi ꝙ anima nō eſt corporeitas ſimpliciter, cum quo ſtat, ꝙ ſit corpus tale, ut antiq. dicebāt: & ꝙ oē tale corpus ē principium uitæ. ¶Ad hoc breuiter dr̄, ꝙ cum hic non intēdatur aliud niſi concludere quòd anima ſit actus, ſeu perfectio

* Libr. 8. Phyſic. à tex. 45. vſque ad 53 tom. 2.

*Lib. 6. de Trin. c. 6. circa medium. to. 3.

369

111

35
431

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum anima ſit corpus.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ anima ſit corpus. Anima enim eſt motor corporis, non autem eſt mouēs nō motum. Tūm, quia uidetur, ꝙ nihil poſſit mouere niſi moueatur: quia nihil dat alteri quod G non habet, ſicut quod non eſt calidum, non calefacit. Tūm, quia ſi aliquid eſt mouens non motum, cauſat motum ſempiternum, & eodem modo ſe habentem, ut probatur in 8. Phyſic.* quod non apparet in motu animali, qui eſt ab anima. Ergo anima eſt mouens motum: ſed omne mouens[h] motum eſt corpus. ergo anima eſt corpus.

H ¶2 Præt. Omnis cognitio fit p aliquam[h] ſimilitudinem. nō poteſt aūt eſſe ſimilitudo corporis ad rem incorpoream. Si igitur aīa nō eſſet corpus, nō poſſet cognoſcere res corporeas.

¶3 Præte. Mouentis ad motum oportet eſſe aliquem[h] contactum. contactus autem non eſt niſi corporum. Cum igitur anima moueat corpus, uidetur ꝙ anima ſit corpus.

I SED CONTRA eſt, ꝙ Aug.* dicit 6. de Trin. ꝙ anima ſimpliciter dicitur reſpectu corporis, quia mole non diffunditur per ſpatium loci.

RESPON. Dicendum, ꝙ ad inquirendum de natura animæ, oportet præſupponere, ꝙ anima dicitur eſſe primum principium uitæ,* in his quæ apud K nos viuunt. Animata enim viuentia dicimus, res uero inanimatas uita carentes.* uita autē maximè manifeſtaī duplici opere. ſ. cognitionis, & mot⁹. Horū autē principium, antiq. philoſophi imaginationē tranſcēdere non ualentes, aliquod corpus ponebāt, ſola corpora res eſſe dicentes,* & quod non eſt corpus, nihil eſſe. & ſecundùm hoc, animā aliquod corpus eſſe dicebant. Huius autem opinionis falſitas, licèt multipliciter oſtendi poſſit, tamen uno utemur, quo & communius & certius patet anima corpus nō eſſe. Manifeſtum eſt.n. quod nō quodcunque uitalis operationis principium eſt anima: ſic.n. oculus eſſet anima, cū ſit quoddā principium uiſionis. & idem eſſet dicendū de aliis animę inſtrumentis: ſed primum principium uitæ dicimus eſſe animā. Quāmuis autē aliquod corpus poſſit eſſe quoddā principium uitæ, ſicut cor eſt principiū uitæ in animali; tamē non poteſt eſſe primū principium uitæ, aliquod corpus. Manifeſtum eſt.n. ꝙ eſſe principiū uitę uel uiuēs, nō conuenit corpori ex hoc ꝙ eſt corpus, alioquin omne corpus eſſet uiuens aut principiū uitę. conuenit igitur alicui corpori quòd ſit uiuens, uel etiam principium uitæ, per hoc ꝙ eſt tale corpus. Quod aūt eſt actu tale, habet hoc ab aliquo principio, quod dr̄ actus eius.[m] Anima igitur, q̄ eſt primum principium uitæ, non eſt corpus, ſed corporis actus:[n] ſicut calor qui eſt principiū calefactionis, n̄ ē corpus, ſed qdā corporis actus.

AD PRIMVM ergo dicēdum, ꝙ cū omne quód mouetur, ab alio moueat, quod non pōt in infinitum ꝓcedere, neceſſe eſt dicere, ꝙ nō omne mouens mouetur.[e] Cum.n. moueri ſit exire de potentia in actum, mouens dat id quod habet mobili, inquantū facit ipſum eſſe in actu. Sed ſicut oñdit in 8. Phyſic.* eſt quoddā mouēs penitus immobile, quod nec p ſe, nec per accidens mouetur: & tale mouēs pōt mouere motū ſemper uniformē. Eſt autem aliud mouēs, qđ nō mouetur per ſe, ſed mouet per accidēs. & propter hoc non mouet motū ſemꝑ uniformē. & tale mouens eſt anima. Eſt aūt aliud mouens, quod p ſe[d] moueī. ſ. corpus. Et quia antiqui naturales nihil eſſe credebāt niſi corpora, poſuerunt, ꝙ omne mouens mouetur, &

dū, & hoc uocamus aīam. Sed adhuc reſtat dubitatio, primo, qa ſi nōe corporis, pars materialis rei intelligit, non caret uitio articul⁹ iſte. nunqđ materiæ vocabulū deficiebat? Secūdò, qa adhuc non hī intentum: qa diceret quiſpiam, ꝙ illud corpus principiū uitæ primum eſt, rōne ſui totius, & nō hui⁹, uel illius partis: ſicut ocul⁹ eſt principiū viſionis, nō rōne hui⁹ uel illius cōponētis, ſed rōne totius reſultātis ex tali miſtione, & ꝙ omne tale eſt principium uitæ. ¶Ad primū hoīū dr̄, ꝙ aliud eſt circulo aliqd, & aliud ē uim rōnis alicuius ex idē ad aliqd: quia idē eſt iudiciū de illo. In ꝓpoſito S. Th. nōie corporis ītelligit nō materiā, ſed verè corpus ſubiectū trinę dimēſioni, quod ſit ſolid. Sed rō ꝙ concludit de corpore, cōcludit eadē rōne de omni parte materiali. Viſa ē aūt magis corporis nōie, quia viſa tiſſimū apud oēs eſt, animatum duo dicere. ſ. corpus uiuens ꝑ ſe. hoc etiam Ariſt. hinc incepit tractatum de anima. ¶Ad ſecundum uerò dicitur, ꝙ quamuis aliqua paſſio uel operatio poſſit ſic primo conuenire cōpoſito, ꝙ nulli alteri prius tanquā ſubiecto, nulla tā paſſio, aut operatio poteſt conuenire ei ſic primo, quin conueniat prius alicui eius parti eſſentiali, tāquam priori principio: quū partes eſſentiales cōpoſiti, radices primæ ſint omniū illi cōuenientium. Et ꝓpterea ly primò, i. rōne aſſūpti, non denotat principiū, non modo adæquatè, ſed primū. i. principaliter, ita ꝙ uis rationis ſtat in hoc, prima radix vitæ in corpore uiuē te, aut eſt corporeitas, aut actus eius quo uiuit. Cōpoſitum.n. eſſe non pōt, ſed corporeitas nō. ergo: & eſt ꝓceſſus reſolutiu⁹

Concluſio Angelici ſup ... ad lit. ca. 15.

11

*Locus citatus in arg.

D. 309

ꝙ aīa p ſe mouet, & eſt corp⁹. A

AD II dicēdū, ꝙ nō eſt neceſſarium, ꝙ ſimilitudo rei cognitę, ſit actu in natura cognoſcētis: ſed ſi aliqd ſit qđ prius ē cognoſcēs in potētia, & poſtea ī actu, oportet ꝙ ſimilitudo cogniti nō ſit actu in natura cognoſcentis, ſed in potētia tm̄.* ſicut color nō eſt actu in pupilla, ſed ī potētia tm̄. Vñ n̄ oportet, ꝙ in natura aīæ ſit ſimilitudo rerū corporearū in actu, ſed B ꝙ ſit in potētia ad hmōi ſimilitudines. Sed qa antiq. naturales neſciebāt diſtinguere īter actū & potētiā, ponebāt animā eſſe corpus ad hoc ꝙ cognoſceret oīa corpora: & ꝙ eēt cōpoſita ex principijs omniū corporū.*

427 AD III dicendum, ꝙ eſt duplex contactus, quãtitatis & virtutis.* Primo modo, corpus non tangitur niſi à corpore. Secundo modo, corpus poteſt tangi à re incorpo-
315 rea quæ mouet corpus.*

vt etiam Ariſt. fecit, alio tamen medio. ¶Quo ad argumenta nota, ꝙ primū argumentū procedit de aīa ſecūdū ꝙ eſt principiū motus: & quo ad primā partem eſt antiquorum in 1. de aīa, tex. 20. quo ad ſecūdā verò 8. Phyſi. tex. 12. & 85. & reſpōſio eius ex 51. & 52. ¶Argumentum uerò ſecūdū, procedit de anima ſecūdū quod eſt principiū cognitionis: & eſt antiquorum, ibidem in tex. 25. & 26. ¶In reſponſione autē ad tertiū, uide in 2. contra Gent. c. 56. triplicem differētiam inter tactum uirtualē, & quantitatiuum.

426

Porrecta per totum.

SVPER QV. LXXV. ART. II.
Egid. 2. 5. diſt. 17. q. 1. art. 3.

363 Vo. 1. q. 3. ar. 8. ad 7. & ar. 9. & Sum. 11. ... de anima ar. 1. & 80. 1 le. 3.

TItulus. Subſiſtēs multipliciter accipi pōt: in propoſito uerò ſumitur ut diſtinguitur cōtra in exiſtere formæ materialis. hæc.n. exiſtit in materia: ita ꝙ non ſuſtinet ſuū eſſe ſed, conſtituitur in eſſe p materiā, ī qua ſuſtinetur. Subſiſtere aūt dicere tur, ſi ita eſſe in materia, ꝙ nō dependeret eius eſſe à materia. Et per hoc patet quomodo Sco. defecerit circa hunc terminū ſubſiſtere, ſeu habere eſſe p ſe, aſſumptū à S. Tho. ut habetur in illius 4. diſt. 43. queſt. 1. art. 2. ¶In corpore tria facit. Primò, proponit cōcluſionem reſponſiuā affirmatiuè, habentem duas partes. Secundò, ꝓbat primā partem. Tertiò ibi: Ipſum igitur intellectuale: probat ſecūdam partem. Concluſio, Anima humana eſt principium incorporeum & ſubſiſtens. ¶Vbi nota primo, ꝙ unum quæritur, ſcilicet an ſubſiſtens: & duo reſpondet, incorporea & ſubſiſtens: quia mutuo ſe inferunt hæc, & ad

*Li. 1. de aīa. tex. 64. to. 2.

*Li. 10. de Trin. c. 7. parum à medio, to. 3.

ARTICVLVS II.

Vtrum anima humana ſit aliquid ſubſiſtens.

AD SECVNDVM ſic proceditī. Vī ꝙ aīa humana nō ſit aliquid ſubſiſtens. Qđ.n. eſt ſubſiſtēs, dr̄ hoc aliqd. Aīa aūt nō ē hoc[h] aliquid, ſed compoſitū ex anima & corpore. Ergo anima non eſt aliquid ſubſiſtens.

¶2 Præt. Oē quod eſt ſubſiſtēs, pōt dici operari. Sed aīa nō dr̄[b] operari, qa vt dr̄ i* 1. de anima, Dicere animā ſentire, aut intelligere, ſimile eſt, ac ſi dicat eā aliqs texere vel ædificare. Ergo anima nō eſt aliquid ſubſiſtens

¶3 Præt. Si aīa eſſet aliquid ſubſiſtēs, eſſet aliqua eius operatio ſine corpore. Sed nulla eſt eius operatio ſine[h] corpore, nec ēt intelligere: qa non cōtingit intelligere ſine phātaſmate. phātaſma autem non eſt ſine corpore. Ergo anima humana non eſt aliquid ſubſiſtens.

SED CONTRA eſt, qđ Aug.* dicit 10. de Tri. Quiſqs videt mētis naturā, & eſſe ſubſtātiā, & n̄ eſſe corporeā, videt eos, q opinanī eā eſſe corporeā, ob hoc errare, ꝙ adiūgūt ei ea, ſine qbus nulla poſſunt cogitare naturā, ſ. corporū phātaſias. Natura ergo mētis humanæ, non ſolū eſt incorporea, ſed etiam eſt ſubſtantia, ſ. aliquid ſubſiſtens.

RESPON. Dicēdū, ꝙ neceſſe eſt dicere id qđ eſt principium intellectualis operationis, qđ dicimus aīam hoīs, eſſe quoddā principium incorporeū & ſubſiſtēs. Manifeſtū eſt.n. ꝙ hō p intellectū cognoſcere poteſt naturas omniū corporum. Qđ aūt poteſt cognoſcere aliqua, oportet vt nihil eorū habeat in ſua natura: qa illud qđ ineſſet ei naturaliter, impediret cognitionē aliorū: ſicut videmus, ꝙ lingua infirmi, q̄ infecta ē cholerico & amaro humore, non poteſt ꝑcipere aliqd dulce, ſed oīa vīr ei amara. Si igiī principiū intellectuale haberet in ſe naturā alicuius corporis, non poſſet oīa corpora cognoſcere: oē aūt corpus, hēt aliquā naturā determinatā. Impoſſibile C eſt igiī, ꝙ principiū intellectuale ſit corp⁹. Et ſimiliter impoſſibile eſt, ꝙ intelligat p organū corporeū: qa ſi eſſet natura determinata illius organi corporei, ꝓhiberet cognitionē oīum corporū: ſicut ſi aliquis determinatus color, ſit nō ſolū in pupilla, ſed etiā in vaſe vitreo, liquor infuſus eiuſdē coloris vī. Ipſum igiī intellectuale principiū, qđ dr̄ mēs, vel intellectus, D hēt operationē p ſe, cui nō cōmunicat corpus.* Nihil aūt pōt p ſe operari, niſi qđ p ſe ſubſiſtit: nō.n. eſt operari niſi entis ī actu. Vñ eo mō aliqd operaī, quo ē. pp qđ nō dicim⁹ ꝙ calor calefacit, ſed calidū. Relinquiī[m] igiī, aīam humanam q̄ dr̄ intellectus vel mens, eſſe aliquid incorporeum* & ſubſiſtens*.

AD PRIMVM ergo dicēdū, ꝙ hoc aliqd poteſt accipi dupliciter. Vno mō, ꝓ quocūq; ſubſiſtēte: alio mō, ꝓ ſubſiſtente cōpleto ī natura alicuius ſpeciei. Primo mō, excludit inhærētiā accidētis & formæ materialis. Scđo mō excludit imperfectionē partis, vñ manus poſſet dici hoc aliqd primo mō, ſed non ſcđo mō. Sic igiī cū aīa humana ſit pars[d] ſpeciei humanę[e] pt dici hoc aliqd primo mō quaſi ſubſiſtēs, ſed nō ſcđo mō: ſic.n. cōpoſitū ex aīa & corpore, dr̄

ſecūdum per primū manuducimur à poſteriori. Nota ſecundo, ꝙ incorporeum ſumitur hic non ſolum ut diſtinguitur cōtra corporeū, idest extenſum ad extenſionem corporis de prædicamento quantitatis (quia, ut infra patebit apud S. Tho. multæ formæ materiales ſunt ſic incorporeæ) ſed etiam ut diſtinguitur contra corporeum. i. cōcluſum infra corporis perfectiones: ita ꝙ incorporeum dr̄ per negationem naturę, ſeu formæ non excedētis corporis facultatē, idest eductæ de potentia materiæ, quales ſunt omnes quæ corporaliter ſeu cū cōditionibus materia bus ꝑagantur. Nota tertio, ꝙ anima pōt dici incorporea, idest inextēſa, & ſupra facultatē corporis, dupliciter, ſ. in eſſendo, & in operando: & ideò in litera probatur prima pars concluſionis quo ad utrūq; eodē medio tā. Quo ad ſecundū, prima pars, ſ. ꝙ aīa humana ſit incorporea in eſſendo, ꝓbaī ſic à priori. Cognoſcitiuū omnium corporū nullā hēt naturā corporis: aīa humana eſt hmōi. ergo Minor patet, quia homo per intellectū poteſt cognoſcere omnia corpora. maior probatur ex illa maxima, Cognoſcitiuū aliquorū, nihil eorū habet in ſua natura: quæ probatur, quia unum impediret cognitionem aliorum: quod declaratur experientia in ſenſu guſtus. Deinde quod ſit incorporea in operando, eadem probatur ratione: quia ſi per corporeum organū operaret, natura illius organi impediret omnium cognitionē: & ꝓbaī experiētia in ſenſu uiſus. ¶Circa hanc partem nota primo ſenſum rationis. Cognoſcitiuum aliquorum, dupliciter inuenitur, in potentia eſſentiali, & in potentia accidentali, idest in habitu. Habere in natura ſua obiectū dupliciter, ſcilicet ſecūdum

369

Conclu.m.

c
366

D. 674.
353

Universidad de Deusto Biblioteca

[illegible] eſſe naturale, vel ſecundū eſſe intētionale. Et rurſus ly, in natura ſua, dupliciter: vel ī natura ſua inhæſiue, vt formę ſunt in materia: vel in natura ſua cōpoſitiuè, ſeu intrinſecè, ut cōponētia ſunt ī cōpoſito, & vniuerſaliter ea q̄ actu ſunt intrinſeca eſſentiæ rei, dnr eſſe in natura illa, vt animal in homine, vt ue [illegible] in intellectiuo &c. In ꝓpoſito, directè intēdit de cognoſcitiuo in potentia eſſentiali: q̄a tale eſt aīa: & de eſſe naturali obiecti, q̄a tale cōſtitueret corporeū: & de habere intrinſecè in natura cognoſcētis, q̄a eſſentiā & q̄d q̄d eſt aīæ venamur. Ita q̄ ſenſus eſt, cognoſcitiuū in potētia eſſentiali aliquorū, nō hēt ī ſe intrinſecè obiectū ſecundū naturale eſſe illius. & eſt iſta ꝓpoſitio p ſe nota: q̄a alioqn eſſet ſimul ī potētia eſſentiali, & nō eſſet in potentia eſſentiali: ſi n. hēret in ſe actu obiectū, iā cū no poſſet illud cognoſcere, & ſic nō in potentia eſſentiali: vt in 2. de aīa, text. 52. patet, & declarat ex effectu in litera: q̄a impediret alia.

hoc aliquid.

Ad II dicendū, q̄ verba illa, Ariſto. dicit non ſecundum ꝓpriam ſententiam, ſed ſm opinionem illorum, qui dicebant, q̄ intelligere eſt moueri, ut patet ex ijs, q̄ ibi præmittit. Vel dicendum, q̄ per ſe agere conuenit p ſe exiſtenti. Sed per ſe exiſtens quandoq; poteſt dici aliquid ſi nō ſit inhærens, ut accidēs, vel vt forma materialis, ēt ſi ſit pars. Sed proprie & per ſe ſubſiſtēs dicitur, quod neq; eſt prędicto mō inhęrens, neq; eſt pars. Secundum quem modū, ocul⁹ aut manus nō poſſet dici per ſe ſubſiſtēs: & p conſequēs nec per ſe operās. Vñ & operationes partiū attribuuntur toti per partes. Dicimus enim q̄ hō videt p oculū, & palpat p manū, aliter q̄ calidū calefacit per calorē: q̄a calor nullo mō calefacit, ꝓpriè loquendo. Pōt igit dici, q̄ aīa intelligit, ſicut oculus videt: ſed magis propriè dr̄ q̄ homo intelligat per animā.

G

Ad III dicēdū, q̄ corp⁹ reqrit ad actionē itellectus, nō ſicut organū quo talis actio exerceat, ſed rōne obiecti. phātaſma. n. cōparat ad itellectū ſicut color ad viſū. Sic aūt indigere corpe, ñ remouet itellectū eſſe ſubſiſtentē: alioqn aīal nō eſſet aliqd ſubſiſtēs, cū idigeat exterioribꝰ ſenſibilibꝰ ad ſentiēdū.

¶ Sed hīc occurrit dubiū triplex. Primo, quō cū ueritate illius ꝓpoſitionis ſtat, q̄ anima noſtra cognoſcat ſeipſam in potētia eſſentiali: & in ipſa ſit in ſeipſa intrinſecè ſecundum eſſe naturale? Secundo, quo cum hac propoſitione ſtat, q̄ anima noſtra habeat in ſe intrinſecè naturam entis ſeu ſubſtantiæ ſecūdum eſſe naturale, & tamen ſit in potentia eſſentiali ad cognitionē entis & ſubſtantiæ? Tertio, quomodo cū hac ꝓpoſitione ſtat, q̄ cogitatiua cognoſcat omnia ſenſibilia in particulari: vt dicit Auer. in 2. de anima. com. 63. & tamē ipſa eſt quoddā ſenſibile.

¶ Ad primum breuiter dicitur, q̄ propoſitio illa intelligitur de cognitione directa, nō aūt reflexa. & rō eſt: quia directè cognitum recipitur ſecundū ſe, aut ſuam ſpeciē in cognoſcētere-flexè vero non: quāmuis etiam dici poſſit, q̄ anima non eſt in potentia eſſentiali ad cognitionem ſui, ſed magis remota à ſui cognitione, quam aliorum ad q̄ eſt in potētia eſſentiali: quia oportet prius illa, q̄ ſe, & mediantibus illis ſe cognoſcere. Melius aūt & vniuerſalius dr̄, q̄ ꝓpoſitio illa intelligitur de natura cognoſcibili cōtracta, & indeterminabili p alias vt pote contra eas diſtincta vt nūc nunc dicetur: qualis uō eſt natura aīæ.

¶ Ad ſecūdum dr̄, q̄ propoſitio illa intelligitur de natura determinata obiecti, & nō de natura cōmuni ex dictis in qō. 56. de angelis patet: & Auer. in com. 43. de anima innuit. Determinatā autem, & communem non dicimus hic ſecūdum genus, aut ſpeciē: ſed determinata natura uocatur, quæ indeterminabilis eſt p naturas cæterorum obiectorum illius cognoſcitiuæ naturæ, qualis eſt ſpecies quælibet, reſpectu alterius ſpeciei eiuſdē ordinis: ut albedo reſpectu aliorū colorū. Cōis vero vocatur: quæ licet in ſe natura quædam ſit, determinari nata eſt per reliquorū naturas cognoſcibilium ab illa potentia: ut diaphaneitas reſpectu colorum, & ſenſus uiſus. Et rō huius gloſæ patet ex rōne Ariſt. & S. T. pro tanto enim cognoſcitiuū debet eſſe expers cognoſcibilis, q̄ quāto impediretur à diſcernendis alijs. Conſtat autē q̄ natura communis non impedit, ſed promouet magis: ſed bene natura contracta. Non. n. uiſus impeditur diaphaneitate, ſed albedine, aut nigredine: cū ſit diaphanū unum ſenſibilium. Et propterea ſuperius dictum fuit, q̄ ſtat, angelum habere actu naturam ſuam cognitam, & tamen non prohiberi à cognitione aliorum: quia natura ſua uelut communis natura, eſt determinabilis per reliqua cognoſcibilia ab eo. Propter hoc enim S. T. hic, non ſuperflue appoſuit illam propoſitionē: Omne autem corpus habet aliquam naturam determinatam. hæc enim propoſitio cum ratione nō poteſt aptari: niſi ſubintelligendo quod ipſe uidebat, quòd ſcilicet maiores aſſumptę non habent ueritatem niſi in naturis contractis & determinatis: quales ſunt corporeæ, quæ ſcilicet determinabiles per omnes non ſunt. Hoc enim intellectu perſpecto in maioribus, ratio nihil ualeret, niſi ſubſumeretur, omne corpus eſſe determinatæ naturæ: ſubſtantiam autem, & ens, & uniuerſaliter naturam incorpoream determinabilem dicere naturam, p̄ om ne certū eſt, & in ſubſtantia angelica & noſtræ aīæ: & ſi nō obſtat. Et propterea Ariſt. nō concluſit, intellectū nullius eſſe naturæ ſimpliciter, ſed huius, ſcꝫ poſſibilis uocatus eſt in ſinnās cōtractę ſuæ naturæ, ut determinet p uōs. Nec ꝓpterea ſequit', q̄ ſubſtantia ſit as, & ſimō poſſit intelligi ab aīa p ſe ipſam: quia non ſunt in ipſa aīa actu ſpēs intelligibiles, ſed modificata ad naturā animæ, q̄ eſt pura potentia in tali genere. Vnde ex hoc, q̄ nō eſt intelligibile in ea, eſt determinabile p cætera, habet q̄ nō impediatur à cognitione aliorum: ex hoc verò, quòd omne tale eſt vt in potentia in ea, habet quòd nō poſſit actu intelligere ſecundū ſe ſolam.

¶ Ad tertium autem dicitur, quòd cogitatiua ſeipſam directè non cognoſcit, propter rationē aſſumptam: nec ipſa eſt ſecundum ſe actu cogitabilis, alioquin poſſet ſe cogitare abſque motu facto à ſenſu ſecundum actum. Sed ſi ita eſt, maior ſurgit difficultas, quomodo ſcilicet cogitatiua eſt nota: ſecūdum hanc enim doctrinam, ipſa nulli exteriori ſenſui, aut interiori ſubiacet, & conſequenter nec intellectui.

H

¶ Ad hoc breuiter dr̄, q̄ cum dici non poſſit, q̄ ſit reflexiua ſuper ſeipſam, & per ſe iudicium de propria, & aliena: quia omnes ſunt eiuſdem naturæ, & non ſit rationabile aliquā naturā ſenſibilē eſſe, quę per propriam ſpeciem cognoſci non poſſit quantū eſt de ſe: v[illegible] q̄ cogitare, percipiatur à cogitatiua non abſolutè, ſed ut coniungitur intellectui: ipſa cogitatiua quemadmodum uiſus ut iungitur ſenſui communi, percipit ſuum uidere: & phantaſia ut iungitur cogitatiuæ, percipit ſuum actū. Cogitatiua autem in actu percepta, quodammodo à ſeipſa, [illegible] ex eſt ſpiritualitatis, & ita eſt ſufficienter cogitata, ut poſſit [illegible] priā ſpēm eā intellectui agēte imprimere in intellectū poſſibili: & ſic ē nota & ſenſui & itellectui, & falſa ꝓpoſitio aſſumpta.

I

¶ Si aūt ꝓpoſitio intelligat' de cognoſcitiuo aliquorū quorumlibet, ſcito, q̄ oportet aut nullū obiectorū habere in ſua natura, ut in potētia contingit eſſentiali: aut quodlibet, ut in pura actualitate: aut unū, i. ſeipſum determinabile p reliqua, ut in intelligentijs patet. Habere aūt aliqd aliud, unū, aut plura, eſt omnino impoſſibile: quia intus exiſtens prohibet extraneum: quod non ſolum ſenſibili experientia patet, ſed ratione conuincitur. quia ſi in cognoſcitiuo aliquo intus eſt ſolū aliquod determinatum obiectum, quia obiectum eſt determinatū: ergo ſpecificat aliquam illius cognoſcitiui cognitionem, ita q̄ non omnē: & q̄a intus eſt in natura cognoſcitiui, ergo ſpecificat omnē illꝰ cognitionē, & q̄a ab intrinſeco eſſentiali, nulla operatio pōt ſubterfugere: & rurſus, q̄a determinatū eſt, ergo non determinabile p alia obiecta: & quia intus, ergo determinabile p alias: q̄a ipſa natura cognoſcitiui p oīa eſt determinabilis ſua obiecta. Vnde ſi Geometria ſola, aut eius obiectum, eſſet de eſſentia animæ, ſequeretur, q̄ ois cognitio animæ eſſet geometrica, & q̄ aīa non eſſet aliorū diſcretiua: & ſic impediretur ab alijs cognoſcendis. Et ulterius eſſeratā, & non eſſet animal ut patet & ita eſt in alijs cognoſcitiuis tā intellectualibus, q̄ ſenſitiuis cognitione. Et ꝓpterea princeps philoſophorū ſuper hac ꝓpoſitione ſtabiliuit ſuam de aīa doctrinam, quam tū Scot. in 2. diſt. 3. q. 8. ad tertium, non intellexit, & tum medij Ariſto. non penetrauit, ad extranea deuiauit. Habet enim teſtimonium fundamentum hoc, ex ratione & ſenſu: ita ut utrinque reſoluatur in per ſe nota. Sed de his require in 3. de anima diffuſe.

K

¶ Circa eandem partem dubium eſt, quomodo anima eſt perfectio corporis, & conſequenter corporis natura, iuxta præcedentem articulum: & tū nullam in ſe claudit naturam corporis, ut hic dicitur: hoc enim implicat, niſi ſeipſam poſſit à ſe excludere.

¶ Ad hoc breuiter dicimus, inferius magis ex īde diſcuſſuri, q̄ æquiuocatio hic interuenit circa q̄ ſ dicitur perfectio, ſeu natura corporis: dupliciter enim ſumi poteſt, vel quo ad informationem

tionem & conſtitutionem corporis, vel quo ad incluſionē in corpore. Primo modo oīs aīa eſt forma & natura corporis. Secundo mō, aīætē præter intellectiuā corporeæ dicuntur, ipſa aūt in corporea: quia eleuat' ſupra corpus, ipſum informando.

A

¶ Quo ad tertium ſecunda pars probatur ſic. Anima intellectiua igitur hēt operationem per ſe, cui nō cōicat corpus. ergo p ſe ſubſiſtit. Antecedens excluditur ex prima parte concluſionis. cōſequētia ꝓbat', q̄a nihil p ſe operat', niſi p ſe ſubſiſtat. Probat', q̄a nihil operat' niſi ens in actu & modus operādi eſt ſecundū modū eſſendi. quod declaratur à ſigno: quia non dicimus quòd calor calefaciat, ſed calidum.

Perrella pro tertio 364 2. cōn. ca. 80. & 81. ſcilicet 4. ca. 19.

*Art. pce.

¶ Circa hanc partem, quia (vt patet ex titulo) hinc vt à prima radice pendet tota ſcientia de immortalitate aīæ: ſcito q̄ Sco. in 4. d. 43. q. 2. hanc conſequentiā inficiatur, dicēs: Animam habere operationē p ſe, pōt dupliciter intelligi ſcilicet abſque corporeo organo, & ſic non valet. ergo eſt ſubſiſtens, vt nos accipimus ſubſiſtens: quia ſtat quod communicet vt ratio qua totum compoſitum corporeum, puta homo, operatur. Alio modo per ſe omnino, id eſt quod non communicet corpori vt organo nec vt ei quod ipſa operatur: & tunc valet conſequentia: ſed antecedens eſt falſum, quia omnis operatio animæ eſt hominis, ut quod operatur.

¶ Ad hanc dubitationem non oportet reſpondere, faciēdo vim in modo loquendi: puta q̄a dicimus non ſolū q̄ homo intelligit per animam, ſed etiam q̄ anima intelligit (iuxta illud 3. de anima) de parte animæ, qua intelligit & ſapit anima: quoniā in tanta re, etſi modus loquendi nō ſit deſpiciendus, in ſundamento tamen locari nequaquam debet. Ad rem autem ipſam ſpectando, notanda ſunt tria. Primo diſtinguendi ſunt modi quibus pōt dici animam operari per ſe. Secundo, quid ex quo ſequatur, dicendum eſt. Tertio, reſpondendum eſt obiectioni.

¶ Quo ad primū, quatuor modis dici pōt anima operari per ſe idest abſque corpore. Primo, abſq; corporeo obiecto: puta ſi intelligeret abſq; phātaſmate. Secundo, abſq; corporeo organo ita q̄ nulla pars corporis ſit, quæ talē exerceat operationem: vt per oppoſitū contingit in videre & audire. Tertio, abſq; corporeo correceptiuo, idest, q̄ ſola aīa recipiat illam operationem: & non compoſitum aliquod ex ipſa, & corpore, ſit primū receptiuum illius operis. Quarto, abſq corporeo ſuppoſito, idest quòd anima ita ſola exerceat & recipiat operationem, quòd non ſit ratio alicui ſuppoſito corporeo, quòd operetur per illam tale opus: vt ſi anima haberet aliquam intellectionem, q̄ non eſſet hominis, vt Auerrois finxit. Hęc de primo.

¶ Quo ad ſecundum, omiſſo primo modo, nunc, q̄a inquantū tangit ſubſiſtētiam animæ, ſat tractatur in 1. argumento in litera: inquantum vero ſeparabilitatem animæ, non tangitur hic ſed in 6. artic. huius quæſt. vbi diſcutietur: ſecundus & tertius modus, quodāmodo cōueniunt, & quodāmodo differunt: conueniunt quidem, quia in proprio organo operationē recipi credimus: & conſequenter in utroq; modo operatio recipitur in compoſito ex anima & corpore tāquam in ꝓximo ſuſceptiuo. Differunt autē, quia ſecundus infert tertium, & nō econuerſo: ſi enim eſt operatio organica, ergo corporalis: ſi autem corporalis, non ſequitur, ergo organica: vt in operatione ſeminis apparet: & uniuerſaliter in omni opere quod conuenit primo toti, non mediante aliqua eius parte integrali. Talis enim eſt corporea, non tamen organica: quia organum partē certā ſignificat alicui corporis. Sed hæc differentia inter totum & partem, etſi concedatur quo ad aliquid, nihil tamen facit quo ad hoc, quod eſt eſſe determinatæ naturæ, & quo ad hoc, quod eſt eſſe quale, uel quantum: totum enim corpus & quælibet pars eſt certæ naturæ: & ſimiliter tam totum quàm quælibet pars, qualis & quanti rationem habent quo ad hæc igitur idem eſt de toto & parte iudicium. Et ꝓpropterea cuicūq; repugnat corporea cōicatio rōne determinatæ naturæ in corpore, aut ratione qualis & quanti, eidem repugnat communicatio tam organi quàm totius corporis: ſed animę humanę in operatione hac, quæ eſt intelligere, repugnat communio cū corpore, ratione determinatæ naturæ corporeæ, & qualitatis, & quātitatis. ergo eadē rōne qua ex clu dit corporeum organū excludit vniuerſaliter corporeū correceptiuū. Minor patet ī litera in prima parte cōcluſionis, & hr̄. ī 3. de aīa tex. cō. 4. 5. & 6. Et ꝓpea in litera vtrāq; cōicationē cū corpore S. T. excluſit, eodē medio vtens: & primo excluſit tertiū modū, vt pote cōmorē & deinde ſcdm q̄ q̄d ergo in ꝓpoſito ſequitur ad ſcdm modū, ſequitur etiā ad tertium, & econuerſo. Vt inferius autem patebit, ex hoc q̄d anima operatur per ſe utroq; hoc mō ſequitur: ergo eſt ſubſiſtēs: & ex negatione talis modi operandi ſequitur negatio, ſ. ergo nō eſt ſubſiſtēs. Quartus autem modus per ſe operandi, manifeſtè infert ſubſiſtētiā: ſed negatio eius non infert negationem ſubſiſtentiæ.

*Cap. 16. in princ. to. 3. iter opera Auguſt.

*q. 50. artic. 1.

Articvlvs III.

Vtrum animæ brutorum animalium ſint ſubſiſtentes.

Ad tertiam ſic proceditur. Videtur, quod animæ brutorum animalium ſint ſubſiſtentes. Homo enim conuenit in genere cum alijs animalibus. Sed anima hominis eſt aliquid ſubſiſtens, vt oſtenſum eſt*. Ergo & animæ aliorū animalium ſunt ſubſiſtentes.

B

¶ 2 Præt. Similiter ſe habet ſenſitiuum ad ſenſibilia, ſicut intellectiuum ad intelligibilia. Sed intellectus intelligit intelligibilia ſine corpore. Ergo & ſenſus apprehendit ſenſibilia ſine corpore. Animæ autē brutorū aīaliū ſunt ſenſitiuæ. Ergo ſunt ſubſiſtētes pari rōne, qua & aīa hoīs quæ eſt intellectiua.

¶ 3 Præt. Brutorum aīalium aīa mouet corpus. Corpus āt nō mouet, ſed mouetur. Anima ergo bruti, habet aliquam operationem ſine corpore.

Sed contra eſt, q̄d dr̄ in libr. de Eccle.* dogmatibus. Solū hoīem credimus hēre aīam ſubſtantiuam: animalium verò animæ non ſunt ſubſtantiuæ.

Respon. Dicendum, q̄ antiqui philoſophi nullā diſtinctionem ponebant inter ſenſum & intellectū: & utrūq; corporeo principio attribuebāt, vt dictū eſt. * Plato autē diſtinxit inter

C

D

¶ Quo ad tertium, aut Sco. intendit quòd anima non operatur per ſe tertio mō, idest abſq; corporeo correceptiuo: aut quarto, idest abſq; corporeo ſuppoſito, cuius ſit illa operatio, vt ſuppoſuimus hoc, vel illo modo intelligat, ſibi ipſi aduerſatur & ueritati. Sibi ipſi quidem quia ipſe tenet duas propoſitiones alteram in 4. diſtin. 43. quæſtio. 2. quòd in nobis eſt operatio quædam, tranſcendens omnem operationem ſenſibilem, alteram, in Quolib. 9. quòd ex hoc quòd operatio aliqua eſt ſic immaterialis, quòd recipitur in ſola anima, & non in compoſito ex anima & corpore ut proximo receptiuo, infertur bene. ergo anima eſt ſeparabilis à corpore. Ex his ſiquidem duabus, manifeſte ſequitur tertia, ſcilicet q̄ intelligere recipitur de facto in ſola anima, & nō in compoſito ut proximo receptiuo, alioqn eſſet quantum, & qualitate ſenſibili affectum, & infra genus ſenſibilis cognitionis: & ulterius ſequitur quarta propoſitio ſcilicet quòd anima eſt immortalis, quod tamen ipſe dicit neſciri: ſed de hoc alias. Nunc autem pateat, quòd ſi intendit in obiectione, quòd anima eſt ratio intelligendi toti compoſito, ſic, ut corpus ſit correceptiuum ꝓximum, & propter hoc non eſt ſubſiſtens, facit conſequentiam optimam, ſed contradicit aſſumptum propoſitioni quam dixit in 4. quia ſic intelligere, eſſet operatio ſenſibilis. Si uero intendit, quòd anima eſt ratio operandi toti compoſito, ſic ut totum ſit ſuppoſitum quod operatur, & propter hoc non eſt ſubſiſtens: aſſumptum quidem uerum eſt, ſed illam contradicit propoſitioni quā dixit in Quolibeto illo, igitur undique obiectio ſua contra ſe ſe obijcit. Veritati autem aduerſatur obiectio, quia antecedens intelligi (ut ex dictis patet) affirmādo ſcd'm & tertium modum per ſe operandi ita quòd ſenſus eſt: anima humana habet operationem per ſe, idest ſine corpore tam toto q̄ parte correceptiuo ipſius operationis: iuxta hunc enim ſenſum probatum fuit in litera, & ſic excluditur obiectio Sco. ſi intendit negationem tertij modi & conſequentia infert, ergo eſt ſubſiſtens, idest, independens in eſſe à corporeo cum quo ſtat, quòd ſit ratio qua ſuppoſitum corporeum intelligat, ut omnes tam Platonici q̄ Auerroiſtæ etiam fatentur: & ſic obiectio Scotica nihil obſtat.

E

SVPER QVÆST. LXXV. ART. III.

Ferr. 2. cont. c. 80. 82.

Titulus clarus ex præcedente.

¶ In corpore tria. Primo opinionem antiquorum in uno extremo, quod principium tam intelligendi, quàm ſentiendi eſt corporeum: & hanc ſequitur Alexan. in parte. Secundo, Platonis in altero extremo, quòd utrumq; incorporeum.

Tertio,

Tertio, mediã Ariſt. φ intellectus incorporeus, ſenſus verò corporeus. Et ex hoc rñdet q̃ſito una cõcluſione negatiua. Animę brutorũ nõ ſunt ſubſiſtẽtes. Probatur ſic. Animę brutorum non per ſe operant. ergo nõ ſubſiſtunt. Antecedens probaturq; oĩs operatio aĩę ſenſitiuæ eſt coniuncti. ꝓbat: quia fit cum aliqua corporis immutatione. Conſ̃tia probat̃ quia vnumquodq; ſimiliter ſe habet ad eſſe, & operari.

421

*Lib. de aĩa textu. 64. & 66. Et lib. 3. textu. 6. & 7. Eth. 1. textu. 12. tom. 2.

intellectum & ſenſum, vtrumq; tñ attribuit principio incorporeo, ponẽs φ ſicut intelligere, ita & ſentire cõuenit aię ſm ſeipſam.[e] Et ex hoc ſequebat̃, φ ẽt aĩæ brutorum aĩaliũ ſint ſubſiſtentes. Sed Ariſ.*poſuit, φ ſolũ intelligere inter opera aĩæ, ſine organo corporeo exercet̃. Sentire verò & conſ̃tes operationes aĩæ ſenſitiuæ, manifeſtè accidunt cũ aliqua corporis immutatione. ſicut in vidẽdo imutat̃ pupilla per ſpẽm coloris. & idẽ apparet in alijs. Et ſic manifeſtũ eſt, φ aĩa ſenſitiua nõ hẽt aliquã operationẽ propriã ꝑ ſeipſam, ſed oĩs operatio ſenſitiuæ animæ eſt coniuncti[m]. Ex quo relinquit̃, quòd cum animæ brutorum animalium per ſe non operentur, non ſint ſubſiſtentes.[n] Similiter .n. vnumquodque habet eſſe & operationem. G

Conclu. m

Ad primvm ergo dicendũ, φ homo etſi cõueniat in genere cum alijs animalibus, ſpecie tñ differt. Differentia autem ſpeciei attenditur ſecundùm differentiam formę. nec oportet φ omnis differentia formæ, faciat generis diuerſitatem. H

Ad secvndvm dicendũ, quòd ſenſitiuum quodãmmodo ſe habet ad ſenſibilia, ſicut intellectiuũ ad intelligibilia, inquantum .ſ. utrumq; eſt in potentia ad ſua obiecta. Sed quodãmodo diſſimiliter ſe hñt, inquantum ſenſitiuum patit̃ à ſenſibili cũ corporis immutatione. Vñ excellẽtia ſenſibiliũ corrumpit ſenſum. quod in intellectu non contingit. Nã intellectus intelligens maxima intelligibilium, magis põt poſtmodũ intelligere minora. Si verò in intelligendo fatigetur corpus, hoc eſt per accidẽs, inq̃tũ intellect⁹ indiget operatione viriũ ſenſitiuarũ, per quas ei phantaſmata præparãtur. I

Ad tertivm dicendũ, φ vis motiua eſt duplex.

403 Vna quæ imperat motũ, ſ. appetitiua.[e] Et hui⁹ operatio in aĩa ſenſitiua, non eſt ſine corpore, ſed ira & gaudiũ, & hmõi paſſiones, ſunt cũ aliqua corporis imutatione. Alia vis motiua eſt exequẽs motũ, ꝑ q̃ mẽbra reddunt̃ habilia ad obediẽdũ appetitui:[e] cui⁹ act⁹ nõ eſt mouere, ſed moueri. Vñ paret φ mouere nõ eſt actus aĩæ ſenſitiuę ſine corpore.

d 365

ARTICVLVS IIII.

Vtrum anima ſit homo.

Ad qvartvm ſic proceditur. Vr, φ aĩa ſit hõ. Dr .n. 2. ad Cor. 4. Licẽt is qui foris eſt nr̃ hõ corrumpat̃, tñ is, qui intus eſt, renouat̃ de die in diẽ. Sed id quod eſt intus in hoĩe, eſt aĩa. Ergo anima eſt homo interior. K

¶ 2 Præt. Aĩa humana eſt ſubſtantia quędam: non aũt eſt ſubſtantia vlĩ. ergo eſt ſubſtantia particularis[h]. ergo eſt hypoſtaſis, vel perſona: ſed non niſi humana. ergo anima eſt homo. nã [F] perſona humana eſt homo.

Sed contra eſt, φ Aug.*9. de ciui. Dei cõmẽdat Varronẽ, φ hominem nec animam ſolã, nec ſolũ corpus, ſed aĩam ſimul & corpus eſſe arbitrabatur.

Respon. Dicẽdũ, φ aĩam eſſe hoĩem, dupliciter põt intelligi. Vno modo, φ hõ ſit aĩa, ſed hic hõ nõ ſit aĩa, ſed compoſitũ ex anima & corpore, puta, Socrates. Quod iõ dico, quia quidã poſuerũt, ſolã formã eſſe de rõne ſpeciei, materiam verò eſſe partem indiuidui, & nõ ſpeciei. [f] quod quidẽ non põt eſſe verũ. nã ad naturã ſpeciei pertinet id quod ſignificat diffinitio. Diffinitio aũt in reb. naturalib. non ſignificat formam tñ, ſed formam & materiã.[e] Vndè materia eſt pars ſpeciei in rebus naturalibus: non quidẽ materia ſignata, quæ eſt princ[i]piũ indiuiduationis, ſed materia cõis. Sicut .n. de rõne huius hoĩs eſt, φ ſit ex hac anima, & his carnib. & his oſſibus: ita de rõne hoĩs eſt, φ ſit ex anima, & carnibus, & oſſibus. oportet .n. de ſubſtãtia ſpeciei eſſe quicquid eſt cõiter de ſubſtantia omnium indiuiduorum ſub ſpecie contentorum. Alio verò modo poteſt intelligi ſic, φ etiã hæc anima ſit hic hõ. & hoc q̃dẽ ſuſtineri poſſet, ſi poneret̃ φ animæ ſenſitiuæ operatio eſſet eius ꝓpria, ſine corpore, q̃a oẽs operationes q̃ attribuuntur hoĩ, conuenirent ſoli animæ. Illud autem eſt vnaquæque res, qđ operatur operationes illi⁹ rei. Vndè illud eſt homo, quod operat̃ operationes hominis. Oſtenſum eſt autẽ, * φ ſentire non eſt operatio aĩæ tantùm. Cum igitur ſentire ſit quædam operatio hominis, licẽt non propria, manifeſtum eſt quòd[m] homo non eſt anima tantùm, ſed aliquid compoſitũ ex anima & corpore[n]. Plato verò ponens ſentire eſſe propriũ animę[e] ponere potuit, φ homo eſſet anima vtens corpore.

Ad primvm ergo dicendũ, quòd ſecundùm Philoſophum in 9. Ethico.* illud potiſſimè videtur eſſe vnumquodque quod eſt principale in ipſo. Sicut qđ facit rector ciuitatis, dr̃ ciui-

mantur tamẽn in communi, ideſt non indiuidualiter. Secundus, quòd ſumantur, & in ſpecie & in indiuiduo, ſcilicet, quòd hæc anima ſit hic homo, & anima humana homo. Deinde dat cauſam præfatæ diſtinctionis, & eſt poſitio Auer. in 7. Met. ſ. quòd materia non eſt pars quidditatis, ſed indiuidui.

¶ Quoad ſecũdum, ĩpugnat Auerroim tali ordine. Primò, arguit una ratione: quia materia pertinet ad diffinitionẽ ſpeciei. ergo ad naturam eius. Secundo, diſtinguit & declarat ly, materia, dupliciter, communiter & ſignatè, & applicat ad propoſitum. Tertio, alia ratione arguit: quia quicquid pertinet ad eſſentias omniũ indiuiduorum, eſt de integritate ſpeciei; & in litera clara ſunt.

¶ Circa hanc partẽ multa eſſent dicenda, ſed ne eadem repetamus, vide in quæſtio. vel in commentariis de Ente & eſſentia.

¶ Quoad tertium, quatuor facit. Primo, affirmatiuam partem Platonicam proponit, ſcilicet hęc anima eſt hic homo. Secundò, oſtendit vndè hæc quæſtio pendet, à poſteriori tamen, ſcilicet ex hoc, quòd animę opera ſint eius propria: quia illud eſt homo quod operatur quicquid operatur homo. Alioquin aut res ſine propria operatione, aut ecõtra, propria operatio ſine eo cuius eſt, inueniretur. Tertiò, ꝓbat partem negatiuã deſtruendo antecedens illius conditionalis aſſumptę de anima ſenſitiua, ut patet. Quartò, aſſerit Platonẽ tenere partem affirmatiuam: quia arguit à poſitione illius antecedẽtis.

¶ Circa radicem huius deciſionis, dubiũ occurrit: quia falſum aſſumitur in ꝓbatione conditionalis illius: Si animæ ſenſitiuæ operatio eſſet

*Lib. de ci. Dei. c. 3. per totum, t. 5.

h 434

66 178 c

*Art. per coll.

Concl. m

364

*Lib. 9. Ethi. ca. 8. in medio, & cap. 4. in medio. Eth. 10. 4. & 7. tomo 5.

SVPER Q. LXXV. ART. IIII.

Ferr. 2. cont. c. 56. Alb. Mag. 1. diſtin. 5. artic. 33.

Porrecta per totũ. 365 3. di. 5. q. 3. ar. 2. Et diſ. 22. q. 1. ar. 1. co. Et 2. con. cap. 56. Et po. q. 5. ar. 10. cor.

Titulus in corpore declaratur diffuſè.

¶ In corpore etiã facit. Primò, diſtinguit ſenſum tituli. Secundò, tractat primum ſenſum. Et tertiò, tractat ſecundum.

¶ Quo ad primum duo dicit. Primò, dat duplicem ſenſum. Primus, quòd & aĩa & homo ſu-

eſſet ſine organo, hęc anima eſſet hic homo, dum probatur: q̃a A tunc aĩa operatur oẽs operationes hoĩs: hoc .n. eſt falſum, quia nõ operaretur opera partis vegetatiuæ quæ manifeſtè illa ſunt opera coniuncti: dato igitur φ ſentire eſſet ſine corporeo organo, adhuc non eſſet hæc aĩa hic homo. Et confirmatur: q̃a aut eſt ſermo de hoĩe inquantum hõ, aut abſolutè: aut inquantũ aĩal. Si inquantum hõ ſequeretur ſcdm̃ iſtam rõnem, φ hæc aĩa intellectiua eſſet de facto hic hõ, probatur ſequela: quia operatur oẽs operationes hoĩs, inquantum homo, ſ. intelligere & uelle. homo .n. inquantum hõ, cõſtituitur ꝑ gradum rõnalem. ſi abſolutè: quemadmodum igitur, quia reſtant nõ operationes ſenſitiuæ cões toti coniũcto, non dr̃ anima operari oẽs operationes hoĩs: ita tunc q̃a reſtarent vegetatiuæ cões toti non diceretur aĩa habere oẽs operationes hoĩs. Si inquantum animal, ſequeretur quod hæc anima, non eſſet hic homo ſimpliciter, ſed cum noĩa ſpecificationis .ſ. inquantum animal: quod contradicit literæ & rationi: quia ſic etiã nunc poſſet dici, φ hæc anima eſt hic homo, inquantum intellectiuus eſt. Et confirmatur: quia ad hoc quòd anima ſit, aut requiritur habere omnes operationes hominis, aut principales. Si omnes: tunc nunquam anima eſſet homo, etiam apud Plat. Si principales: ergo aĩa intellectiua eſt homo.

¶ Ad h oc dicitur, φ ſermo ſan. Tho. eſt formalis, & intelligit de homine, inquantum homo eſt ſimpliciter, & de omnibus, non de principalibus tñ operationibus hominis inquantum homo. Sed diligenter aduertendum eſt, φ quia homo eſt de gñe ſubſtantiarum ſenſibilium, ly inquantum homo, nõ reduplicat partẽ intellectiuã purã, quia nec homo eſt intellectualis: ſed partẽ intellectiuam, & ſenſitiuã ſimul: quia hõ eſt naturę rationalis cuius actus à phantaſia & ſenſu dependet, non autem à vegetatiua & elementari parte, niſi per accidens & remotè. Quia ergo de integritate hoĩs vt ſic, nõ eſt niſi ratiocinari (quod cõſtat ex intellectu & ſenſu) ideo oẽs operationes hominis, formaliter loquendo, habet aĩa ſi tam intelligere q̃ ſentire eſt ſibi ꝓpriũ.

¶ Et per hoc, patet reſponſio ad confirmationes omnes: quia nec anima intellectiua habet omnes operationes hominis vt ſic, nec operationes vegetatiuæ aut elementaris partis in homine, ſunt opera hominis, vt ſic.

D. 173. c 169 363 a Porrecta per totum. 366 1. d. 8. q. 5. ar. 2. Et 2. d. 17. q. 1. ar. 2. Et 1. d. 8. q. 5. ar. 2. Et quolib. 3. q. 8. Et quodl. 9. q. 4. ar. 1. Et 1. ad Spiri. art. 1. Et ſuper lib. de causis, lect. 9. Et opuſc. 30. cap. 6. *Cap. 5.

tas facere. Et hoc modo, aliq̃n quod eſt principale in hoĩe, dr̃ hõ. aliquando quidem pars intellectiua ſm rei ueritatẽ, quæ dr̃ homo interior aliquando verò pars ſẽſitiua cũ corpore ſm æſtimationem quorundam, qui ſolum circa ſenſibilia detinentur. Et hic dicit̃ homo exterior. B

Ad II. dicendum, φ nõ q̃libet ſubſtãtia particularis ẽ hypoſtaſis vel ꝑſona: ſed q̃ hẽt cõpletam naturã ſpẽi. Vñ manus vel pes, nõ põt dici hypoſtaſis, vel perſona. & ſimiliter nec aĩa cum ſit pars ſpeciei[d] humanę[e].

ARTICVLVS V.

Vtrum anima ſit compoſita ex materia & forma.

Ad qvintvm ſic proceditur. Vr, φ aĩa ſit compoſita ex materia & forma. Potentia .n. cõtra actum diuidit̃. Sed oĩa q̃cunq; ſunt in actu, participat primũ actũ, q̃ Deus eſt: ꝑ cuius participationẽ oĩa ſũt & bona & entia, & viuentia, ut patet ꝑ doctrinam Diony.* in lib. de di. no. Ergo q̃cunq; ſunt in potẽtia, participãt, primã potentiã. ſed[h] prima potẽtia eſt materia prima. cũ ergo aĩa humana ſit quodammodo in potentia, qđ apparet ex hoc φ hõ q̃nq; eſt intelligens in potẽtia, vr̃ φ anima humana participet materiã primam, tanquam partem ſui. C D

¶ 2 Præt. In quocunq; inueniuntur[h] ꝓprietates materiæ, ibi inuenitur materia. Sed in aĩa inueniunt̃ ꝓprietates materiæ, q̃ ſunt ſubijci & trãſmutari. ſubijcitur .n. ſciẽtiæ & virtuti, & mutatur de ignorantia ad ſcientiã & de uitio ad uirtutem. Ergo in animam eſt materia.

¶ 3 Pret. Illa quæ non hñt materiam, non habent cam ſui eſſe: vt dr̃ in 8. Metaph.* Sed aĩa hẽt [h] cauſam ſui eſſe, quia creatur à Deo. Ergo aĩa habet materiã.

¶ 4 Præt. Quod nõ hẽt materiã. ſed eſt[h] forma tñ, eſt actus purus & infinitus. Hoc aũt ſolius Dei eſt. Ergo aĩa hẽt materiam. B

Sed contra eſt, φ Aug.* ꝓbat in 7. ſuper Gen. ad lit. φ aĩa nõ eſt facta nec ex materia corporali, nec ex materia ſpũali.

Respon. Dicẽdum, φ aĩa nõ hẽt materiam & hoc põt conſiderari dupliciter. Primò quidẽ, ex ratione animæ in communi eſt .n. de ratione animæ, φ ſit forma alicuius corporis. Aut igitur eſt forma ſm ſe totã, aut ſm aliquã partem ſui. Si ſm ſe totã, impoſſibile eſt quòd pars eius ſit materia. ſi dicatur materia aliquod ens in potentia tñ, quia forma, inquantum forma eſt actus. id aũt quod eſt in potentia tñ, non poteſt eſſe pars actus, cum potentia repugnet actui, vtpote cõtra actum diuiſa. Si aũt ſit forma ſm aliquam partem ſui, illam partem dicemus eſſe aĩam: & illam materiã cuius primo eſt actus, dicemus eſſe primum animatum.[c] Scd̃ò ſpecialiter ex ratione humanæ aię inquãtũ eſt intellectiua. Manifeſtum eſt .n. quòd oẽ quod recipitur in aliquo, recipitur in eo per modum recipientis. Sic aũt cognoſcitur unumquodq; ſicut forma eius eſt in cognoſcente. Anima aũt intellectiua cognoſcit rẽ aliquã in ſua natura abſolute[e], puta lapidẽ, inquãtum eſt lapis abſolute. Eſt igitur forma lapidis abſolutè, ſm C D E

SVPER QVÆST. LXXV. ART. V.

Ferr. 2. cõt. c. 49. Aeg. 2. 3. d. 17. q. 1. ar. 4. Tho. arg. d. 17. q. 1. a. 3.

Titulus clarus. Nomine materia, ens in potentia tñ in gñe ſubſtantię, ſubiectũ formarũ & priuationũ, & occaſionem ſumpſit à poſitione Auicebron, vt patet in q. de anima artic. 6.

¶ In corpore duæ cõcluſiones rñſiuę. altera vniuerſalis, altera ſpãlis. Prima concluſio, Aĩa non eſt compoſita ex materia & forma. Scda, Aĩa intellectiua non eſt cõpoſita ex materia & forma. Prima probatur ſic. Aĩa eſt forma corporis. ergo aut ſecundum ſe totã, aut ſcd̃'m aliquid ſui. Si primo mõ. ergo non eſt compoſita, quia potentia tñ non põt eſſe actus alterius, ẽt partialis. vt patet: repugnat .n. potẽtiæ eẽ partem actus. Si ſcdo illud aliqd vocamus aĩam, & reliquum primum animatum & ſic habetur intentum. Secunda probatur dupliciter oſtenſiuè, & ad impoſſibile, oſtenſiue ſic. Lapis cognoſcit̃ ab anima intellectiua abſolutè. ergo eſt in ea abſolutè. ergo aĩa intellectiua eſt forma abſoluta. Antecedens patet: quia intelligitur lapis & non lapis hic. Prima conſequẽtia probatur: quia vnumquodq; eo modo quo cognoſcitur eſt in cognoſcente, & econuerſo. Secunda vero conſequentia probatur: quia Vnũquodque recipitur in aliquo ſecundum modum recipientis. Ad impoſſibile uero ſic. Si anima intellectiua eſſet compoſita ex materia & forma, non reciperet formas niſi vt indiuiduales, & conſequenter non cognoſceret niſi ſingularia. Et probatur conſequentia dupliciter. primo quia hoc experimur in ſenſibus. Secũdo, ratione: quia materia eſt principium indiuiduationis.

¶ Circa hanc rationẽ oſtenſiuam aduerte, φ ſumitur forma abſoluta vt diſtinguit̃ contra contractionem, ad conditiones indiuiduales & materiales de tali .n. abſolutione, eſt ſemper hic ſermo. Et iuxta tales modos abſolutionis ab indiuiduantib. & cõtractionis ad illa tenent omnes propoſitiones aſſumptæ, tam de modo cognoſcendi, quàm recipiendi, vt patet.

¶ In reſponſione ad primum, nota pulchram doctrinam, φ in ordine actuum, qui eſt ordo cauſæ efficientis. fit reductio ad vnum numero, à quo omnes alij actus ſunt. In ordine verò potentiæ, qui eſt ordo cauſæ materialis, nõ fit reductio totius vniuerſi ad unam numero potentiam, ſed ad unã potentiã analogia, ideſt, in multas potẽtias ordinatas ad diuerſos actus, & cõuenientes

*Li. 8. tex. 16. to. 3.

*Lib. 7. c. 8. & 9. tomo 3.

369

162

Universidad de Deusto Biblioteca

uenientes inter ſe ꝓportione: qa quęlibet ſe hẽt ad actum ſuũ, ut alia ad ſuũ. Ordo aũt inter eas eſt, iuxta ordinem actuũ, quorũ ſũt capaces. Et ſic reductio in ghe cauſæ materialis tripliciter fieri poteſt. Primò, oĩum eiuſdẽ gñis, & ſic ad vnam numero potẽtiam. Scdò totiꝰ vniuerſi, & ſic ad vnam analogia. Tertiò ipſarum potẽtiarũ: & ſic vna non reſoluit in aliam uniuerſaliter loquẽdo: qa nec potẽtia intellectus in potentiam materiæ, nec econuerſo, reſolui pôt: quis una ſit ſtrictiſſima ordine imperfectionis, puta materia prima. Et ratio ſubtiliſſima San. Thomæ eſt: quia potentia ẽt prima eſt intrinſeca rei cuiuslibet & ideò oportet eſſe diuerſorũ diuerſã. Efficiens uerò primum nihil eſt rerũ: & ideò ſtat unũ omniũ eſſe. Cauſa n. materialis eſt intrinſeca, effectiua uerò extrinſeca.

Conclu. m — 365 — 24

F propriam rõnem formalem in aĩa intellectiua. Aĩa igiť intellectiua, eſt forma abſoluta, non aũt aliquid compoſitum ex materia & forma. Si. n. aĩa intellectiua eſſet compoſita ex materia & forma, formæ rerũ reciperentur in ea, vt indiuiduales. Et ſic, non cognoſceret niſi ſingulare, ſicut accidit i potẽtijs ſenſitiuis, quæ recipiunt formas rerũ in organo corporali. Materia. n. eſt principium indiuiduationis formarũ. G Relinquiť ergo, ꝙ m anima intellectiua, & oĩs intellectualis ſubſtantia, cognoſcens formas abſolutè, caret cõpoſitione formæ, & materię.ⁿ

Ad primum ergo dicendũ, ꝙ primus actus, eſt vle principium oĩum actuum, quia eſt infinitũ virtualiter, in ſe oĩa p̄habens, ᵉvt dicit Dion. Vñ participať à rebus, non ſicut pars ſed ſm diffuſionem proceſſionis ipſius. H Potentia aũt, cum ſit receptiua actus, oportet ꝙ actui ꝓportionet. Actus verò recepti, qui ꝓcedunt a primo actu infinito, & ſunt quædam participationes eius, ſunt diuerſi. Vñ non pôt eſſe potentia vna, quæ recipiat oẽs actus, ſicut eſt unus actus influens oẽs actus participatos: alioquin potẽtia receptiua adæquaret potentiã actiuã primi actꝰ. Eſt aũt alia potẽtia receptiua in aĩa intellectiua, à potẽtia receptiua materię primęᶠ, ut patet ex diuerſitate receptorũ. Nam materia prima recipit formas abſolutas. Vñ talis potẽtia in aĩa intellectiua exiſtẽs, ñ oñdit, ꝙ aĩa ſit cõpoſita ex ma & forma.

b 262

Ad secundum dicendũ, ꝙ ſubijci & tráſmutari cõuenit materię, ſm ꝙ eſt in potẽtia*. Sicut ergo eſt alia potẽtia intellectꝰ, & alia potentia materię primæ: ita eſt alia rõ ſubijciendi, & tráſmutãdi. Secũdùm hoc. n. intellectus ſubijcitur ſcientię, & tranſmutatur de ignorantia ad ſcientiam: ſm ꝙ eſt in potentia ad ſpecies intelligibiles.

b 261

Ad tertium dicẽdũ, ꝙ forma eſt cã eſſendi materiæ & agens: vñ agens inquantũ reducit materiã in actum formę tranſmutando, eſt ei cã eſſendi. K Si qd aũt eſt forma ſubſiſtẽs, nõ hẽt eſſe per aliquod formale principiũ, nec hẽt cãm tranſmutantẽ de potentia in actũ*. Vñ poſt uerba p̃miſſa Philoſophus * concludit, ꝙ in his quæ ſunt compoſita ex materia & forma: nulla eſt alia cã, niſi mouens ex potẽte ad actum. Quæcunque uerò non hñt materiam, oĩa ſimpliciter ſunt, quaſi verè entia aliqd.

b 107 *Li. 8. Meta. tex. 16. com. 3.

D. 976. Ad IIII. dicendum, ꝙ oẽ ᵈ participatũ, cõparatur ad participans, ut actus eius. Quæcunq; aũt forma creata per ſe ſubſiſtens, ponatur, oportet ꝙ participet eſſe: quia etiam ipſa vita, vel quicqd ſic diceretur, participat ipſum eſſe: vt dicit Dion. 5. c. de di. nom. * Eſſe aũt participatũ, finiť ad capacitatẽ participãtis: vndè ſolus Deus, qui eſt ipſum ſuũ eſſe, eſt actus purus & infinitꝰ. In ſubſtãtijs verò intellectualib. eſt cõpoſitio ex actu & potẽtia, nõ qdẽ ex materia & forma, ſed ex forma & eſſe participato. Vñ à qbuſdã dicunť componi ex quo eſt ᵉ, & quod eſt. ipſum. n. eſſe, eſt quo aliquid eſt.

*Ca. 4. inter primum & medium. — e 262

Articvlvs VI.

Vtrũ anima humana ſit corruptibilis.

Ferr. 2. cont. c. 79. Aegid. 2. ſ. d. 19. q. 1. artic. 1. D. Bon. d. 19. ar. 1. q. 1.

Ad sextvm ſic proceditur. Vř ꝙ aĩa humana ſit corruptibilis. Quorũ. n. eſt ſimile principium, & ſimilis proceſſus, vř eſſe ʰ ſimilis finis. Sed ſimile eſt principiũ gñationis hoĩum, & iumẽtorũ, qa de terra facta ſũt ſimilis eſt ẽt vitæ proceſſus in vtriſq;: qa ſiliter ſpirat oĩa, & ʰ nihil hẽt hõ iumẽto amplius, vt dř Eccl. 3. Ergo, ut ibidẽ cõcludit, Vnus eſt interitꝰ hoĩs & iumẽtorũ, & æqua utriſq; conditio. Sed aĩa brutorum aĩaliũ eſt corruptibilis. Ergo & anima humana eſt corruptibilis.

¶ 2 Prę. Oẽ quod eſt ex nihilo, ʰvertibile eſt i nihilũ: qa finis debet rñdere principio. Sed ſicut dř Sap. 2. Ex nihilo nati ſumus. quod verũ eſt, nõ ſolũ quantũ ad corpꝰ, ſed ẽt quãtũ ad aĩam. Ergo, ut ibidem concludit, poſt hoc erimus tanquam non fuerimus: etiam ſecundùm animam.

¶ 3 Pręt. Nulla res eſt ſine propria operatione. Sed ꝓpria operatio aĩæ, q̃ eſt intelligere cum phantaſmate: non pôt eſſe ſine corpore. nihil. n. ſine phãtaſmate intelligit ʰ aĩa: phantaſma autem non eſt ſine corpore, vt dř i li. de aĩa. † Ergo anima nõ pôt remanere, deſtructo corpore.

Sed contra eſt, quod Dion. * dicit. 4. c. de di. no. ꝙ animę humanæ habent ex bonitate diuina, quod ſint intellectuales: & quòd habeant ſubſtantialem vitam inconſumptibilem.

†Li. 3. tex. 18. com. 2. — *Ca. 4. ad medium, à princ.

Respon. Dicendum, quòd ᵐ neceſſe eſt dicere animam humanam, quam dicimus intellectiuum principium, eſſe incorruptibilem *. Dupliciter enim aliquid corrumpitur. Vno modo per ſe, alio modo per accidens. Impoſſibile eſt autem aliquid ſubſiſtẽs, generari, aut corrumpi per accidẽs, id eſt aliquo generato vel corrupto. Sic. n. cõpetit alicui generari & corrum-

Svper Q. LXXV. Art. VI.

Titu. clarus eſt.

¶ In corpore vnã ponit concluſionem reſponſiuam, quam probat primo à priori & ſimpliciter, ſecundò, dato ꝙ eſſet compoſita ex materia & forma, tertiò, aligno [illegible]

¶ Quo ad primum cõcluſio eſt. Anima humana eſt incorruptibilis. Probatur ſic. Nulla forma ſubſiſtẽs eſt corruptibilis per accidẽs, nec per ſe: Anima intellectiua eſt forma ſubſiſtens. ergo nec per accidens, nec per ſe poteſt corrumpi. ergo eſt incorruptibilis. Iſta vltima conſequentia patet: quia quod corrumpitur, aut per ſe, aut per accidens corrumpitur. Minor eſt probata in artic. 2. Maior habet duas partes. Et prima probatur primo ſic. Forma ſubſiſtens habet eſſe per ſe. ergo nec generatur, nec corrumpitur per accidens. probatur ſequela: quia vnumquodque eo modo quo habet eſſe, habet generari & corrumpi: qa generatio dat eſſe, & corruptio aufert. Secundò probatur ſecunda: quia omne per ſe corruptibile, habet eſſe ſeparabile ab aliquo ſuo. Sed forma ſubſiſtens tantum: non eſt huiuſmodi. ergo. Minor probatur, qa neceſſe eſt ſeparabile à forma: quia per ſe ei conuenit. quod probatur: quia materia tantum habet eſſe, inquantum & habet formam, & perdit eſſe inquantum perdit formam, & ſimiliter compoſitum. nec forma poteſt à ſeipſa ſeparari. Altero enim horum modorum ſeparatio[illegible]

Conſi. m

rem fieri oportet, ſ. aut ſeparando eſſe, aut formã, aut utrũq; ab aliquo in corruptione. Maior vero manifeſtať in corruptione compoſiti, & facile patet: quia alioquin eſſet annihilatio.

¶ Contra probationẽ primæ partis maioris Sco. in 4. di. 43. q. 2. arguit ſic. Cum dicis, anima humana habet eſſe per ſe: aut ſumis ly p ſe ut diſtinguitur contra in eſſe accidẽtis. et tũc nihil ualet argumentum: quia & forma ignis hẽt ſic eſſe per ſe. Aut vt ly p ſe dicit modũ eſſendi oppoſitũ ſeu ſuppoſiti. Et ſic falſũ aſſumitur. quia illud eſſe incõicabile eſt. Aut accipit ly per ſe non ſolum vt diſtinguitur contra in eſſe accidentis. ſed ut dicit naturalem independẽtiã illius eſſe à corpore. et tunc eſt ꝓpoſitio credita, & ñ probata ſufficienter.

*Ar. 3. huius quęſt.

¶ Contra ſecundam probationem ibidẽ arguit Sco. negãdo ꝙ omnis corruptio fiat per ſeparationem alterius ab altero: quia eſſe angeli, ſi ponať aliquid aliud ab eſſentia, eſt deſtructibile per ſucceſſionem oppoſiti: & tñ nõ eſt ſeparabile. ergo.

44 265

¶ Ad argumentum contra primã dř breuiter, ꝙ tertio modo ſumit p ſe. Et propoſitio illa, eſt probata ſufficienter in 2. art. ex operandi modo.

Conclu. p

¶ Ad inſtantiam cõtra ſecũdam patet, quòd inſtantia Scoti nulla eſt, quia de annihilatione inſtat: nos autẽ de corruptione loquimur: immo inſtantia eſt pro nobis, ſ. quòd forma ſubſiſtens, aut annihilatur, aut eſt nec poteſt corrumpi.

¶ Quo ad ſecundum probatur ſic, Omnis corruptio eſt cũ contrarietate: ſed in anima intellectiua nulla eſt cõtrarietas. ergo. Maior probatur dupliciter. Primo. quia generationes & corruptiones ſunt ex contrarijs & in contraria. 5. Phyſ. Secundo, quia in corporibus cœleſtibus hoc uidemus. Minor probať ſic. recepta in anima ſunt abſq; cõtrarietate. ergo & ipſa anima. Antecedens probatur, quia ẽt rõnes cõtrariorum in anima nõ ſunt contrariæ. probatur: quia vna vtriuſq; ſcientia eſt. cõſequẽtia probatur: quia vnumquodq; recipit ſecundum modũ ſui eſſe.

¶ Circa hanc partem occurrit dubium: quia non vř verum ꝙ in anima nulla ſit contrarietas. Primò, quia in anima recipiunť opiniones contrariæ: vt patet in 2. Periherm. Et rurſus, animæ immutatio de ignorantia prauæ diſpoſitionis in ſciam, eſt mutatio de cõtrario in cõtrariũ. Secũdo, qa aut intendit ꝙ anima intellectiua ſecundum ſuam ſubſtantiã caret contrario: aut ẽt ſecundum accidentia ſibi propria. Si primo modo, hoc eſt cõmune omni ſubſtantiæ. Si ſecundo, hoc eſt manifeſtè falſum quia diſpoſitiones conſeruantes anima intellectiuam, contrarias habent, vt patet: alioquin homo nunquam moreretur.

¶ Ad primũ horum dř, quòd opiniones & uniuerſaliter entia in anima dupliciter ſumi poſſunt: ut Auer. dicit 3. de anima. cõ. 5. ſ. ut entia quędam ſunt, ſcilicet ex parte ſubiecti: & vt uera vel falſa ſunt, ſ. obiectiuè. Primo modo in eis non eſt cõtrarietas, ſed ſecundo. Quod ex eo patet, quòd contrarietas & A error non accidunt niſi ratione veri aut falſi. Veritas autem & falſitas nõ inueniũtur in anima ex parte ſubiecti, ſed obiectiuè: quoniam, vt in prædicamentis dř, Ab eo quod res eſt vel non eſt, oratio dř vera uel falſa. Sunt igitur ea, quæ in aĩa recipiuntur, & contraria in ordine ad obiecta: & abſq; contrarietate in ordine ad ſubiectũ. Et ſic, cum aĩa mutatur de errore in ſcientiam, mutatur de cõtrario in cõtrarium obiectiuè, non ſubiectiuè. cuius ſignum euidens eſt, quod eadem ꝓpoſitio ſubiectiuè eſt ſucceſſiuè vera & falſa, abſq; ſui mutatione: vt in prædicamentis dicitur. Et hoc ſufficit propoſito: ubi recepta in anima ex parte animæ conſideramus, & eius naturam inueſtigamus.

¶ Ad ſecundum vero dř, ꝙ aliud eſt loqui de diſpoſitionibus animæ intellectiuæ abſolutè, & aliud de diſpoſitionibus vnionis eius ad corpus noſtrum. Iſtæ habent cõtrarium, in illis impoſſibilis eſt contrarietas: quia aut nullæ ſunt, ſi ſit per ſe ſubſiſtens abſq; corpore aut, immobiles ſunt, vt corporum cœleſtium, ſi ſint compoſita ex materia & forma. et de iſtis loquitur San. Tho. quoniam diſcunt quid animæ intellectiuæ ex eo quòd intellectiua eſt, conueniret, ſi eſſet cõpoſita ex materia & forma.

pi, ſicut & eſſe, quod p gñationẽ acquiriť, & p corruptionẽ amittiť. Vñ quod p ſe hẽt eſſe, non pôt gñari vel corrũpi, niſi p ſe. Quę uerò non ſubſiſtũt, vt accidẽtia & formæ materiales, dicunť fieri & corrũpi per gñationẽ & corruptionẽ cõpoſitorũ. Oñſũ ẽ ãt ſ. * ꝙ aĩæ brutorũ nõ ſunt per ſe ſubſiſtẽtes ſed ſola aĩa humana. Vnde aĩæ brutorũ corrũpunť corruptis corporibus: aĩa ãt humana non poſſet corrumpi, niſi per ſe corrũperetur. Quod qdẽ oĩno eſt impoſſibile nõ ſolũ de ipſa, ſed de quolibet ſubſiſtente: qđ eſt forma tm̃. Manifeſtum eſt. n. ꝙ id, quod ſm ſe conuenit alicui, eſt inſeparabile ab ipſo. Eſſe ãt per ſe conuenit formæ, quę eſt actus.* Vñ materia ſm hoc acquirit eſſe in actu, ꝙ acquirit formam: ſm hoc ãt accidit in ea corruptio, ꝙ ſeparatur forma ab ea. Impoſſibile eſt ãt, ꝙ forma ſeparetur à ſeipſa: undè impoſſibile eſt, ꝙ forma ſubſiſtens deſinat eſſe. Datoʳ etiã, ꝙ aĩa eſſet ex materia & forma cõpoſita, vt quidã dicũt, adhuc oporteret ponere eam incorruptibilẽ ᵍ Non. n. inueniť corruptio, niſi vbi inueniť contrarietas. Generationes. n. & corruptiones, ex cõtrarijs & in cõtraria ſunt. Vñ corpora cœleſtia, quia non hñt materiã con-

319 44

trarietati ſubiectã, in corruptibilia ſunt.* in aĩa ãt intellectiua non pôt eſſe aliqua cõtrarietas recipit. n. ſm modũ ſui eſſe. Ea vero, q̃ in ipſa recipiunť, ſunt abſq; cõtrarietate, qa ẽt rõnes cõtrariorũ i intellectu nõ ſunt B cõtrarię ſed eſt una ſcientia cõtrariorũ. impoſſibile eſt ergo, ꝙ aĩa intellectiua ſit corruptibilis. Pôt ẽt huius rei accipi ſignũ ex hoc, ꝙ vnũquodq; naturaľr ſuo mõ eẽ deſiderat. Deſideriũ ãt in rebus cognoſcentibus, ſequiť cognitionẽ. Senſus ãt non cognoſcit eſſe niſi ſub hic & nunc: ſed intellectus apprehendit eſſe abſolutè, & ſm oẽ tpˢ.* Vñ oẽ hñs intellectum, naturaliter deſiderat eſſe ſemp.* C Naturale autem deſiderium nõ pôt eſſe inane. Oĩs igiť intellectualis ſubſtãtia eſt ᵈ incorruptibilis. 265 — 412 c

Ad primvm ergo dicendũ, ꝙ Salomon inducit rõnem illã ex perſona inſipientium, vt exprimitur. Sap. 2. Quod ergo dicitur, ꝙ hõ & alia aĩalia habẽt ſimile gñationis principium,* verum eſt quantum ad corpus ſiṙ. n. de terra facta ſunt omnia D animalia, non autem quantum ad animam. Nam anima brutorum producitur ex uirtute aliqua corporea, aĩa uerò humana à Deo. et ad hoc ſignificãdũ dř Gen. 1. quantum ad alia aĩalia. Producat terra aĩam viuen- 55 D. 122. — 50 954 a 353 c

¶ Quo ad tertium probať ſic. Habens intellectum, naturaliter deſiderat eſſe ſemper. ergo intellectus eſt incorruptibilis: cõſequentia nota, quia deſiderium naturale nõ poteſt eſſe fruſtra. Añcedẽs probať ſic. apprehendens eſſe abſolutè, & ſecundum omne tempus appetit naturaliter eſſe ſp: intellectus eſt huiõi. Probatur aſſumptum. quia appetitus ſequitur cognitionem proportionaliter.

¶ Circa hãc partem dubium occurrit duplex. Primò ex Scoto vbi ſupra, uolente ꝙ ex deſiderio naturali, non poſſit certificari immortalitas animę, tali rõne. Deſiderium naturale ad ſemper eſſe, aut ſupponit animam poſſe ſemper eſſe aut apprehenſionem monentem eſſe rectam: ſed vtrunque horum eſt æque ignotum aut magis: ergo. E Antecedens patet, quia deſiderium naturale poteſt dici dupliciter, vel de inclinatione naturali, & tunc coincidit cum potentia naturali: aut de actu elicito conformi naturæ, & tunc oportet oſtendere hunc actum eſſe conformem naturæ: aut per potentiam naturæ: & redit primum: aut per rectitudinem cognitionis repræſentantis tale appetibile, quod erat ſecundum.

¶ Secundo dubitatur, & difficilius, circa medium Sancti Thomæ: qui ſcilicet intellectus apprehendit eſſe ſemper. Vř enim ex hoc nullo modo ſequi intenta cõcluſio. Eſſe enim ſemp, dupliciter contingit. ſ. poſitiuè: ut in Deo: & negatiuè, vt in vniuerſali. Aut ergo intendit poſitiuè: & tunc aut eſſe proprium, aut alienum aut aliquod in communi. Nullo autem iſtorum modorum infert naturale deſiderium talis appreheñ: ex hoc namque ꝙ apprehendimus eſſe proprium ſempiternum ſpeculatiue,

latiuè, nihil ſequitur. Practicè autem falſa eſt apprehenſio, reſpectu totius compoſiti. Reſpectu autem animæ ſolius, hoc nõ experimur: nec ſcimus eam eſſe rectam, nec naturaliter ineſſe. ſed probandum hoc eſſet. Ex eo verò, ꝙ apprehendimus eſſe alterius, puta Dei ſempiternum, non ſequitur. ergo volumus eſſe ſemper. Ex eo quoq;, ꝙ apprehẽdimus aliquod eſſe, eſſe ſempiternum: nec ẽt ſequitur ergo volumus eſſe ſemper, niſi velleitate quadã qua oẽs uellem[a] perfectiones ẽt impoſſibiles, vt volare &c. Aut intendit negatiuè: & tunc idẽ eſt eſſe ſemper, & eſſe in vniuerſali. Et antecedens quidem, eſt veriſſimum: quia naturaliter appetimus eſſe ſemper: ſed ex hoc nihil aliud ſequitur, niſi ꝙ naturaliter appetimus eſſe in vniuerſali & in cõi & nõ ſolũ hic & nũc: qđ gratis conceditur. Sed ex hoc nõ ſequitur: ergo appetim[us] eſſe ſẽp immò ẽ fallacia amphibologiæ: q̃a q̃ſtio eſt de naturaliter appetere eſſe ſemp, ita ꝙ ly ſemp eſt pars obiecti appetiti: & ꝙ appetat hoc totũ eſſe ſemper. Iſta verò rõ loquitur de eſſe ſemper: vt ly ſemper, eſt conditio ſine qua res appetita, ſcilicet eſſe, nõ repræſentatur & appetitur. vndè eſſe ſemper. in quæſtione idem eſt, quod eſſe ſempiternum. In ratione vero æquiualet huic quod dico, eſſe ſempiterno modo oblatũ quia vniuerſaliter. Et rurſus quæſtio eſt de eſſe ſemper poſitiuè: & ratio militat de eſſe ſemper negatiuè.

F odio habemus genus latronum. Ex hoc autem, quòd voluntas[a] ſeu appetitus intellectualis habet hoc inditũ, vt feratur in bonũ abſolutè ſequitur intentum: quia cum naturaliter appetat eſſe. & nõ ſecdm aliquam certam drĩam tpis. ergo ſempiternũ. Quòd aũt naturaliter appetat eſſe actu elicito, pbat S. T. hic: q̃a unumquodq; ſecdm undiq; gradum naturaliter appetit eſſe: ergo intellectualiter: et conſequenter actu elicito, aliter actu elicito, aliter quia non intellectualiter tenderet. Et in 2. contra Gent. aſſerit manifeſtũ & irrefragibile: q̃a uidemus, ꝙ aialia naturaliter ſecdm modum ſuæ cognitionis, p illã conſeruant ſibi eſſe, & pugnant pro illo: hoc enim non fieret ſi medio actu elicito appetitus. quod verò non ſecundum aliquam certam differentiam temporis, patet, quia appetitur abſolutè abſtrahendo à temporis differentia. Abſtrahi autem à drĩa tẽporis dico, non ſolum ut conditione obiecti, ſine qua non: ſed etiam ut parte rei appetitę: quia eſſe abſolute, non ut nũc nec tanto tempore appetitur. Conſequẽtia vero, fundatur ſuper illa maxima oſtenſa in 1. cœli, text. 116. &c. quòd omnis potentia naturalis eſt determinata ad maximũ & minimum ita ꝙ impoſſibile eſt, quod aliquid habens naturalẽ inclinationem ad agendum, aut eſſendum vage, ſed oportet ꝙ determinet uel in tempus, uel ſemper, uel nunquam. Ex hoc.n. apertè ſequitur, ꝙ ſi appetitus naturalis eſt ad eſſe, & non ſecundum aliquam differentiam temporis: ergo ad eſſe ſemper. Quod p[ro]batur, etiam ducendo ad impoſſibile: quia ſi appetitus naturalis eſt ad eſſe vagè. ergo potentia naturalis illius naturæ, eſt et ad eſſe vagè. ergo poſſe eſſe illius naturæ, non eſt determinatũ ad maximum & minimum tempus. quod eſt contra doctrinã primi de cœlo. & contra rõnem. quia omnis natura, aut eſt corruptibilis, aut incorruptibilis. Si incorruptibilis, habet uirtutẽ determinatam ad ſemper eſſe: vt patet 1. cœli, text. 1. Si corruptibilis. ergo principia eius habent limitatam virtutem ad conſeruandum tanto tpe ita ꝙ non maiore, per ſe loquẽdo. Vnde & in 2. de generatione, æquale ponitur tempus generationis & corruptionis rerum, & periodus vnicuique aſſignatur corruptibili. Et ſic patet mira S. Tho. ſubtilitas in ſuo medio. quod q̃a non penetrauit Sco. iõ ad extranea ſe conuertit. Vndè ad obiectionem eius iam patet quid dicendum: quia arguendo ex deſiderio naturali pro actu elicito, non oportet probare ꝙ apprehenſio huius appetibilis eſſe ſemper ſit recta: ſed huius appetibilis quod eſt eſſe abſolutè ſumendo, ꝙ eſt per ſe notũ. Ex hoc .n. ſequitur. ergo appetitur eſſe ſemper poſitiuè, vt in quæſtione ponitur, & ut pars appetibilis. Et in hoc fuit mira profunditas, ꝙ ex apprehendere & appetere eſſe ſemper negatiuè, & ly ſemper concurrente ut conditione ſine qua non, concluſum eſt appetere eſſe ſemper poſitiuè, & vt partem ſeu cõditionem rei appetitæ, nulla fallacia incidente.

¶In reſponſione ad tertium. eſſet difficultas, quæ in 1. de aia. tex. 12. & 13. tractata eſt, de propria operatione animæ.

tẽ. Quantũ vero ad hoiem dr̃, ꝙ Inſpirauit in faciẽ eius ſpiraculũ vitæ. Et iõ concludit Eccl. vl. Reuertatr̃ puluis in terrã ſuã, vñ erat, & ſpũs redeat ad Deũ, qui dedit illum. Sic ꝓceſſus viteſt ſilis quantũ ad corpus, ad qđ pertinet qđ dr̃ in Eccle. Sicut G ſpirãt oĩa: & Sap. 2. Fum[us] & flatuſe ſt in naribus nr̃is &c. Sed non eſt ſilis ꝓceſſus quantum ad aĩam: quia hõ intelligit, non autẽ aĩalia bruta. unde falſum eſt quod dr̃, Nihil hẽt homo iumento amplius. et ideo ſilis eſt interitus, quantum ad corpus: ſed non quantum ad animam.

Ad II. dicẽdum, ꝙ ſicut poſſe creari dr̃ aliquid, non per potentiam paſſiuam, ſed ſolum p potentiã actiuam creantis, qui H ex nihilo põt aliquid producere: ita cum dr̃ aliquid vertibile in nihil, nõ importatur in creatura potentia ad nõ eſſe ſed in creatore potẽtia ad hoc, ꝙ eſſe non influat.[f] Dicitur autem aliquid corruptibile per hoc, ꝙ ineſt ei potentia ad non eſſe.

Ad III. dicendum, ꝙ intelligere cũ phãtaſmate, eſt ꝓpria operatio aĩæ ſm ꝙ corpori eſt vnita. Separata[d] aũt à corpore hẽbit aliũ modum, intelligẽdi, ſilẽm alijs ſubſtãtijs à corpore ſeparatis: vt infra meli[us] patebit.*

Articvlvs VII.

Vtrum anima & angelus ſint unius ſpeciei.

Ad septimvm ſic procedi tur. Vr̃, ꝙ anima & angelus ſint unius ſpeciei. Vnũquodque .n. ordinatur ad proprium[h] finem per naturam ſuæ ſpẽi, p quam hẽt inclinationẽ ad[h] finẽ. Sed idem eſt finis animæ & angeli, ſcilicet beatitudo æterna. Ergo ſunt vnius ſpeciei.

¶2 Præt. Vltima drĩa ſpecifica eſt nobiliſſima: quia cõplet rationem ſpẽi. Sed nihil eſt nobilius in angelo & aĩa, quàm[h] intellectuale eſſe. Ergo cõueniũt aĩa & angelus in ultima differentia ſpecifica. Ergo ſunt vni[us] A ſpeciei.

¶3 Præt. Aĩa ab angelo differre nõ vr̃, niſi per hoc, ꝙ eſt corpori vnita. Corpus aũt cũ ſit extra eſſentiã animæ,[h] non vr̃ ad ei[us] ſpeciem pertinere. Ergo anima & angelus ſunt unius ſpeciei.

Sed contra, Quorũ ſunt diuerſæ operationes naturales, ipſa differunt ſpecie. Sed aĩæ & angeli ſunt diuerſæ operatiões naturales, q̃a vt dicit Dion.* 7. B c. de diu. nom. Mentes angelicæ ſimplices & beatos intellectus hñt, nõ de viſibilib. cõgregãtes diuinã cognitionẽ: cui[us] contrariũ poſtmodũ de aĩa dicit. Aĩa igit & angel[us] nõ ſũt uni[us] ſpẽi.

Reſpon. Dicendum, ꝙ Orig.* poſuit oẽs aĩas humanas & angelos eſſe unius ſpẽi: & hoc iõ, quia poſuit diuerſitatẽ gradus in hmõi ſubſtantijs inuentã, accidentalẽ, vtpote, ex libero ar- C bit. ꝓuenientẽ, vt ſ. dictum eſt.* Quod non põt eſſe: quia in ſubſtantijs incorporeis nõ põt eſſe diuerſitas ſm numerũ abſq; diuerſitate ſm ſpẽm, & abſq; naturali inæqualitate. Quia cum non ſint cõpoſitæ ex materia & forma, ſed ſint formæ ſubſiſtentes: manifeſtũ eſt, ꝙ neceſſe erit in eis eſſe diuerſitatẽ in ſpecie[e]. Non .n. põt intelligi, ꝙ aliqua forma ſeparata ſit, niſi vna D vnius ſpeciei: ſicut ſi eſſet albedo ſeparata, non poſſet eſſe niſi vna tm̃. hæc .n. albedo nõ differt ab illa niſi per hoc, ꝙ eſt huius vel illius[e]. Diuerſitas aũt ſm ſpeciem, ſemper hẽt diuerſitatem naturalẽ cõcomitantẽ: ſicut in ſpeciebus colorũ vnus eſt perfectior altero, & ſimiliter in alijs. Et hoc ideo: quia drĩæ diuidentes genus ſunt contrariæ. Contraria aũt ſe hñt ſm perfectum E & imperfectũ: quia principium cõtrarietatis eſt priuatio & habitus, vt dr̃ in 10. Meta.* Idem ẽt ſequeretur, ſi hmõi ſubſtantiæ eſſent cõpoſitę ex materia & forma. Si .n. materia hui[us] diſtinguit à materia illi[us], neceſſe eſt, ꝙ vel forma ſit principium diſtinctionis materię: vt ſ. materię ſint diuerſæ pp habitudinẽ ad diuerſas formas: & tunc ſequitr̃ adhuc diuerſitas ſm ſpeciem & inæqualitas naturalis, uel materia erit principiũ diſtinctionis formarum. Nec põt dici materia hæc, alia ab illa, niſi ſm diſtinctionem quantitatiuã: quæ non habet locum in ſubſtantijs incorporeis, cuiuſmodi ſunt angelus & anima. vndè[m] non poteſt eſſe quòd angelus & anima ſint vnius ſpeciei[n]. Quomodo autem ſint plures animæ unius ſpeciei, infra oſtendetur*.

Ad primvm ergo dicendũ, quòd ratio illa procedit de fine proximo & naturali. Beatitudo autem æterna, eſt finis vltimus & ſupernaturalis.

Ad secvndvm dicẽdũ, ꝙ differentia ſpecifica vltima eſt nobiliſſima, inquantũ eſt maximè determinata[c], per modum, quo actus eſt nobilior potentia. Sic autem intellectuale nõ eſt nobiliſſimum: quia eſt indeterminatum, & cõmune ad multos intellectualitatis gradus: ſicut ſenſibile ad multos gradus in eſſe ſenſibili. Vndè ſicut non omnia ſenſibilia ſunt vnius ſpeciei, ita nec omnia intellectualia.

Ad tertivm dicẽdũ, quòd corpus nõ eſt de eſſentia animæ, ſed anima ex natura ſuæ eſſentię habet, ꝙ ſit corpori unibilis[e]. Vnde nec propriè[d] anima eſt in ſpecie: ſed compoſitum. Et hoc ipſum, ꝙ anima quodammodo indiget corpore ad ſuam operationem, oſtendit quòd anima tenet inferiorem gradum intellectualitatis[e], quàm angelus, qui corpori non unitur.

Qvaestio LXXVI.

De vnione animæ ad corpus, in octo articulos diuiſa.

Deinde conſiderandum eſt[a] de vnione animæ ad corpus.

Et circa hoc quæruntur octo.

¶ Primò, Vtrum intellectiuum principium vniatur corpori vt forma.

¶ Secundò, Vtrũ intellectiuum principium numero multiplicetur, ſm multiplicationẽ corporum, vel ſit vnus intellectus omnium hominum.

¶ Tertiò, Vtrũ in corpore, cui[us] forma eſt principiũ intellectiuũ, ſit aliqua alia anima.

¶ Quartò, Vtrũ ſit in eo aliqua alia forma ſubſtantialis.

¶ Quintò, Quale debeat eſſe corpus, cuius intellectiuum principium eſt forma.

¶ Sextò, Vtrum tali corpori vniatur mediãte aliquo alio corpore.

¶Ad has obiectiones, præpoſtero ordine dicendum eſt cum Dei adiutorio: præmittendo, quòd in propoſito eſt ſermo de I deſiderio naturali pro actu elicito, quia de ſequente cognitionem, ut patet in litera, & diffuſius in ſecundo contra Gen. ti. cap. 55. Nec eſt ſermo de deſiderio naturali noſtro, id eſt totius compoſiti, ſed animæ intellectiuæ. Nec eſt ſermo de eſſe noſtro, ſed de eſſe animæ, non curando, utrum animæ, & noſtri, ſit unum, aut diuerſum eſſe. Ita quòd intentio Sanct. Thom. eſt ex eo, quòd in natura intellectiua eſt naturaliter inditum, ut optet eſſe ſemper, inferre à poſteriori eius incorruptibilitatem. Quod autem talis appetitus illi inſit, non ex eo quod ſtatim oblata optatur ſempiternitas probauit: quoniam uelleitatem tantum hoc infert, ut patet in nobis: quos cum conſtet mortales eſſe, propoſitam tamẽ immortalitatem concupiſcimus. Sed ex eo probauit, quòd intellectus apprehendit eſſe ſemper, intendit non de eſſe proprio aut alieno: ſed ſimpliciter & abſolute de eſſe. Sempiternitate autem, iudicio meo utitur etiam in communi ſiue poſitiua, ſiue negatiua non curando, & hoc extendendo K ſicut in rei ueritate extenditur hoc ſignum, ad totam naturam intellectualem. Et quoniam de ſempiternitate negatiuè in noſtra anima hoc experimur, ex illa nobis dilucidandum eſt intentum: hoc enim manifeſtato, de reliqua erit planum. Sciendum eſt igitur, quòd quia appetitus ſequitur cognitionem, & res appetita eſt bonum apprehenſum, ex hoc quòd cognitio non ſe extendit ad bonum niſi in hoc, & nunc, neceſſe eſt, quòd appetitus ſequens talem cognitionem non feratur niſi ad hoc, & hic, & nunc bonum. Et conſequenter ex eo quòd cognitio ſe extendit ad bonum, nõ in hoc aut illo, nõ hic, aut ibi, non nunc, aut tunc, ſed ad bonum abſolutè, abſtrahendo ab omnibus temporis, loci, indiuidualibus cõditionibus appetitus quoq; talem cognitionem ſequẽs fertur in bonũ abſolutè abſtrahẽdo ab his. Et pp hoc voluntas eſt uniuerſalis ſicut & intellectus. Vndè & in 2. Rhetoricorum dicitur, ꝙ

Svper qvæst. LXXV. Art. VII.

Ferr. 2. cont. c. 92. 93. — Aegid. 2. Sen. d. 3. q. 2. ar. 5. — Alex. de Ale. q. 20. art. 3. — Alb. Ma. de 4. coæuis. q. 5. ar. 25.

Titulus clarus, ſpeciei ſpecialiſſimæ.

¶ In corpore articuli tria. Primò refert opinionem Origenis. Secundo improbat, reſpondendo quæſito. Tertiò, reſpondet tacitæ obiectioni, in calce.

¶ Quo ad primum duo refert, poſitionem Origenis, ſ. partem affirmatiuam q̃ſtionis, & eius rõnẽ: quia ſ. inæqualitatẽ poſuit ex libertate arbitrij proprij: vt patet ſupra in q. 47.

¶ Quoad ſecundum, concluſio rñſiua eſt hæc, Angelus & aĩa ſunt diuerſarũ ſpecierũ & naturaliter inæquales. probatur ſic, Subſtantiæ incorporeæ: aut ponuntur formæ ſubſiſtentes: aut compoſitæ ex materia & forma. Sed vtroq; mõ non põt eſſe duæ eiuſdẽ ſpeciei, & naturaliter æquales. ergo. Maior patet. minor probatur ordine. Primò, dato ꝙ ſint formæ ſubſiſtentes, quo ad primam partẽ prædicati, ſ. diuerſitatẽ ſpeciei, q̃a forma ſeparata à materia non multiplicatur, quod declaratur in albedine ſeparata: & quo ad inæqualitatẽ naturæ, quia diuerſitas ſpecierũ parit inæqualitatẽ ſecundũ perfectum & imperfectũ: quia differentiæ diuidentes idem gen[us], ſunt contrariæ, cui[us] principiũ eſt priuatio & habitus. Secundo, dato ꝙ ſint compoſitæ ex materia & forma: quia aut diuerſitas naſcitur ex forma, aut materia. Si ex forma. ergo ſpecifica & inæqualis. Si ex materia, ergo ex quantitate, quæ incorporeis non eſt intelligibilis. ergo.

¶ Quo ad tertiũ, q̃a ex his vl̃ uniuerſaliter concluſum, quòd nullæ duæ ſubſtãtiæ incorporeæ differũt ſolo numero, iõ ſtatim de numeratione animarum promittit diſſerendum.

¶ Hoc in loco diſcutiendæ eſſent propoſitiones iſtæ cõtra viã S. Thomæ & peripatetica, niſi eſſent ſuperius diſcuſſæ.

¶ In rñſione ad ſecundum, nota ꝙ in qu. 50. ar. 4. ad primum, habetur eadẽ rñſio p hanc declarata.

¶ In rñſione ad tertiũ, aduerte, ꝙ Scot. in 2. di. 3. q. 6. nõ impugnat, ꝙ dr̃ à ſecũdum eſſe vnibile materiæ inferri diuerſitatem ſpecificã: ſed quia iſta ſit prima radix diſtinctionis ſpecificæ: quod S. Tho. non dixit, ideò non oportet reſpondere. Sed eſſet hic alia difficultas: quo vnibilitas ẽ de eſſentia animæ, ut San. Thomas hic dicit. de hoc videq; quæ ſcripta ſunt in commentarijs de Ente & eſſentia, 1 materia de indiuiduatione animæ ſeparatæ: & in q. de inhærentia accidentis.

¶ Quoad alia quę dicit Scot. hic, vide q. ſpãlẽ, quomodo angelus, & anima differunt ſpecie.

Svper Q. LXXVI. Art. I.

Ferr. 2. cont. c. 56. 68.

In titu. ly forma. Ad rationem formæ ſubſtantialis, ut dicit in 2. cõtra Gen. c. 67. duo requiruntur. Primò, ꝙ forma ſit principium formale illius, cuius eſt forma: formale dico eſſendi ſubſtantiã. Secundò, ꝙ forma & materia conueniant in vno numero eſſe, quo compoſitum ex eis eſt. Sed nota, ꝙ apud non admittentes materiæ & formæ eſſe vnũ ſolum eſſe, admittitur tñ, ꝙ utrumque eſſe ut vno compoſiti eſſe conuenit. Aucto. ſi, contra quem diſputamus, illas duas cõditiones, admittit quia re vera ita eſt ſimpliciter.

¶ In corpore, tria principaliter facit. Primò, reſpondet q̃ſito affirmatiuè. probando eam dupliciter. Secundò, reſpondet

¶Septimò, Vtrum mediante aliquo accidente.

¶Octauò, Vtrum anima ſit tota in qualibet parte corporis.

ARTICVLVS I.

Vtrum intellectiuum principium uniatur corpori, ut forma.

AD PRIMVM ſic procedit. Vr̃, q intellectiuũ principium nõ uniat corpori ut forma. Dicit.n. Philoſophus in 3. de aĩa,* q intellectus eſt ſeparat⁹, & q nullius corporis eſt act⁹. Nõ ergo unitur corpori ut forma.

¶2 Prę. Oĩs forma determinat ſm naturã materiæ, cui⁹ eſt forma. Alioquin nõ requireret proportio inter materiã & formã. Si ergo intellect⁹ uniret corpori vt forma, cũ oẽ corpus hẽat determinatã naturã, ſequeret q intellect⁹ hẽet determinatã naturã: & ſic nõ eſſet oĩum cognoſcitiu⁹: vt ex ſuperiorib. patet. † q ẽ cõtra rõnẽ itellect⁹. Nõ ergo itellect⁹ vnit corpori ut forma.

¶3 Prę. Quęcũq; potẽtia receptiua ẽ actus alicui⁹ corporis, recipit formã mãliter & indiuidualiter: qa receptũ eſt in recipiẽte ſm modũ recipiẽtis. Sꝫ forma rei intellectę nõ recipit in intellectu materialr̃ & idiuidualiter, ſed magis immaterialiter & vlr̃: alioquin itellect⁹ nõ eſſet cognoſcitiuus immaterialium & vſium, ſed ſingularium tm̃: ſicut & ſenſus. Intellect⁹ ergo, non vnit corpori ut forma.

¶4 Prę. Eiuſdẽ eſt potentia & actio. idẽ.n. eſt quod põt agere, & quod agit. Sed actio intellectualis nõ eſt alicui⁹ corporis: ut ex ſuperioribus patet.* Ergo nec potẽtia intellectiua eſt alicui⁹ corporis potẽtia. ſed virt⁹ ſiuẽ potẽtia nõ põt eẽ abſtractior uel ſimplicior quàm eſſentia, à qua virtus, uel potentia deriuatur. Ergo nec ſubſtantia intellectus eſt corporis forma.

¶5 Prę. Id quod per ſe hẽt eẽ, nõ unit corpori ut forma, qa forma eſt quo aliquid eſt: & ſic ipsũ eſſe formæ non eſt ipſius formæ ſecundùm ſe. Sed intellectiuum principium habet ſecũdùm ſe eſſe, & eſt ſubſiſtens, ut ſupra dictum eſt*. Non ergo unitur corpori ut forma.

¶6 Prę. Id qd ĩeſt alicui rei ſm ſe, ſp ineſt ei. Sed formę ſm ſe ineſt uniri materię. non.n. p accidẽs aliquod, ſed p eſſentiam ſuã eſt act⁹ materię. alioquin ex materia & forma nõ fieret unũ ſubſtãtialiter, ſed accidẽtaliter. forma ergo nõ põt eſſe ſine ppria materia. Sed intellectiuum principiũ, cũ ſit icorruptibile, vt ſupra oſtẽſum eſt,* remanet corpori nõ unitũ, corpore corrupto. Ergo intellectiuũ principiũ non unit corpori ut forma.

SED CONTRA, Secundũ Philoſophum in 8. Met.* differẽtia ſumit à forma rei. Sed dĩa conſtitutiua hominis eſt rationale:

Porrectã per totum.
369
2. con. 56. 68. & 69. 70. & 71. Et quoli. 12. ar. 10. Et ſpũs. ar. 2. Et de aĩa ar. 19. Et opuſc. 3. c. 80. & 3. de aĩa.
*Tex. 6 & 7. to. 2.
*q. præce. ar. 2. & 3.
366
*q. præce. ar. 2.
*q. 75. ar. 2.
*q. 75. ar. 6.
*li. 8. Met. ta. tex. 6. tom. 2.

dere cuidam tacitæ obiectioni, ibi, Conſiderandum eſt. Tertiò, reſpondet cuidã alteri quæſtioni, ibi, Eſt autem attendendum.

¶Quo ad primum, concluſio eſt, Neceſſe eſt intellectiuum principium, eſſe hoĩs formã ſubſtãtialẽ. Sed quo ad primã probationẽ, tali ordine procedit. Primò, ponit rõnem. Sedò, tractat modos, q̃b. aliqua operatio põt alicui attribui, vt cõfirmet & conuincat ad aſſentiendũ p̃miſſæ rõni Ariſ. Tertiò, affert opinio. Auerro. & improbat. Quartò, affert quorũdã aliorũ opinionẽ, & improbat quadrupliciter. & ſic concludit intẽtũ propoſitũ ex rõne primo inducta, & poſtmodũ aggreditur ſedam rõnem principalẽ. Rõ ergo prima, eſt iſta. Quo primo operamur quocũq; vitali opere, eſt forma eius, cui operatio attribuit: ſed intellectiua aĩa eſt quo primo Sortes intelligit. ergo eſt forma Sortis. Maior probat inductiuè, i ſanitate & ſciẽtia: minorẽ experimur. igit. Et q̃m hæc rõ ſũpta eſt ex Ariſto. in 2. de aĩa, tex. 24. formaliter: & ibi diffuſè de hoc ſcripſimus, examen huius rationis, quæratur ibi.

¶Quo ad ſedam partẽ, ponit ex 5. Phyſi. in principio tres modos clarè: ſecundũ totũ, vel partem, uel accidens. Non ſedm accidens: quia intelligit inquantũ hõ, quod eſt prædicatũ eſſentiale. Nõ ſedm ſe totum: quia corpus eſt pars Sortis. probat quia Sortes experitur ſe ſentire corpore. ergo corpus eſt ei⁹ pars. ergo ſecundum partem eſt igitur intellectus pars, ſeu aliquid Sortis. Et ſic oportet videre, quõ poſſit ſaluari quod intellectus ſit aliquid Sortis. Et venit ad tertium, ſcilicet, poſitionẽ Auerrois in tertio de anima, commento quinto. Vbi nota, quod æquiuocè vtitur, ly ſubiecti nomine: quoniam phantaſma dicit ſubiectum ſpeciei intelligibilis, id eſt obiectum quod vocatur ſubiectum, quia eſt ſubiectum veritatis eorum: quoniã in ordine ad phantaſmata vt ad obiecta, ſumitur adæquatio ſpecierum. Intellectus verò, vocatur ſubiectum inhæſionis: q vſu frequenti dicimus ſubiectum.

¶Reprobatio huius conſiſtit in hoc, quòd iſta coniunctio largitur Sorti ut intelligatur, non vt intelligat. & formatur ratio ſic, Vnio ſpeciei viſibilis ad obiectum, non ſufficit ad hoc q obiectum videat, ſed vt videatur. ergo nec vnio ſpeciei intelligibilis ad phantaſmata, dat phantaſianti vt intelligat, ſed vt intelligatur. tenet ſequela ex doctrina Ariſt. 3. de anima text. 3. Intellectiuæ animæ phantaſmata &c.

¶Sed occurrit hic dubiũ quoniã v & ſui ſequaces dicunt, Auerr. non ponit q ex tali unione præciſè Sortes habet quod intelligat. Sed vnio iſta conſiſtit primo quo ad eſſe. Primò, quia intellectus habet eſſe eſſentialiter copulatum humano corpori ſic, quòd coexigit eſſe corporis humani. Secundò, quia eſſe eius eſt indiuiſum loco, & ſubiecto à corpore humano. Deinde, quoad operari: quia in ſua eſſentiali operatione, quæ eſt intelligere, dependeat à corporea phantaſia eius tripliciter. Primò, tanquam à motiuo proprio. Sedò, tanquam termino proprio. Tertiò, tanquam neceſſario cooperante: quia oportet phãtaſiam eſſe in actu ſecundo, q̃n intellectus eſt in actu ſedo. Deinum, quo ad operari operatione ſecundaria, ſ. mouere. quia. ſ. ſe hẽt ad corpus humanũ, vt ad ꝓprium mobile eſſentialiter ſibi tributum, vt intelligẽtia ad orbẽ. Et ſic ex oĩbus his cõcedunt, q aĩa intellectiua eſt forma Sortis p informationem aſſiſtẽtiæ: nõ inexiſtentiæ. Et ſic dicunt, q Sortes intelligit, quẽadmodũ cœlum mouet ſe.

¶Sed de unione quo ad mouere, erit ſermo à S. Tho. & ſimiliter de tali cõpoſito. Nunc aũt ſciẽ, q unio, quo ad operari primò, & eſſentiali operari, nihil facit: q̃m illa triplex habitudo non dat Sorti niſi quod videat: & addit hoc quòd actu phãtaſiet, q cõſtituit itelligere. Quia ſi paries eſt aĩatus & aliqua vitali operatione citra uniõnẽ, utrec colore, cũ uideret nihil min⁹ nõ ꝓpter hoc videret. Vnio uerò ſecundũ illã coexigentiã, & copulationẽ in eſſe nihil dat, niſi ordinẽ eſſentialem, & dependentiam, qualis eſt inter magis, & minus perfectũ. Non q eſſe unius ſit in aliquo gñe cauſæ intrinſecæ, cũ eſſe alterius. Indiuiſio quoq; ſedm locum, & ſubiectum, cũ non ſit niſi negatiua, nec fundet ſuper aliquo, cũ eſſe vtriuſq; vt cõtingit indiuiſione aĩæ ſenſitiuæ cũ aĩato, nihil dat niſi q nulla diſtantia ſitualis ſupponi dici poſſit inter intellectus cum phantaſia. Vndè, ex his oĩbus poteſt argui ſic. Ex omnibus iſtis ſimul non habet. niſi quòd Sor. eſt proprius miniſter intellectus, in quo eſt obiectum intellectus. ergo ex his Sortes non intelligit, omnia enim hæc faciunt ad hoc, quòd illa operatio ſit in Sorte vt in habente ipſam, quod tamen oportet ponere: quia eſt intelligens: ſicut album oportet habere in ſe albedinem. Quartò igitur ponit poſitionem Platonis, & quorundam etiã Auerroiſtarum, qui volunt ſaluare, dicendo quòd ex intellectiua & homine fit unum ſicut ex motore & moto: quemadmodum ex intelligentia & orbe: ita q Sortes intelligit: ſicut & cœlũ mouet ſe. Sed hanc rñſionẽ S. Th. quadrupliciter euacuat, & primæ tres ſe tenẽt ex parte ipſius mouere & moueri, ſeu actualis operationis: ita q intendum, quòd penes vnionem ſedm actualem motionem, non põt ſaluari q Sortes intelligit. Primò, ex ordine inter mouere & intelligere, ſic. Intelligere eſt prius quã mouere. ergo p vnionẽ in motu, Sortes non intelligit. Conſequentia nota. Antecedens patet: quia motus aĩæ ſit p appetitum, q eſt poſterior cognitione. Secundò, ex differentia operũ penes immanere & tranſire: quia intelligere eſt operatio immanẽs. motus tranſiẽs, ergo ex motu nõ attribuit intelligere. Tertiò, ex dĩa penes communicari inſtrumento: quia operatio motoris non cõmunicatur moto, niſi vt inſtrumento: itẽ intelligere nõ eſt in-

ſtrumẽ-

q dicit de homine rõne intellectiui principij. itellectiuũ ergo principium eſt forma hominis.

RESPON. Dicẽdum, q neceſſe eſt dicere, q intellectus, q eſt itellectualis operatiõis principiũ, ſit humani corporis forma. Illud.n. quo primo aliquid operat, eſt forma eius, cui operatio attribuitur. Sicut quo primo ſanat corpus, eſt ſanitas, & quo primo ſcit aĩa, eſt ſcientia. Vñ ſanitas eſt forma corporis, & ſcientia animæ. Et huius rõ eſt, quia nihil agit, niſi ſecundũ quod eſt actu. Vñ, quo aliqd eſt actu, eo agit. Manifeſtũ eſt aũt, q primum, quo corpus uiuit, eſt anima.* Et cùm uita manifeſtetur ſecundũ diuerſas operationes ĩ diuerſis gradibus viuẽtium,* id, quo primo operamur unũquodq; horum operum uitæ, eſt anima. Anima.n. eſt primũ, quo nutrimur, & ſentimus, & mouemur ſecũdũ locum: & ſitr̃, quo primo intelligimus. Hoc ergo principium, quo primo intelligimus, ſiuẽ dicat itellectus, ſiuẽ aĩa ĩtellectiua, ẽ forma corporis. & hęc ẽ demõſtratio Ariſ. in 2. de Anima.* Si quis aũt uelit dicere, animam intellectiuã nõ eẽ corporis formã, oportet, q inueniat modũ quo iſta actio, q eſt ĩtelligere, ſit huius hoĩs actio. Experit.n. unuſquiſq;, ſeipſum eſſe qui intelligit. Attribuit aũt aliqua actio alicui tripl̃r: ut patet per Philoſophum 5. Phyſi.* dr̃.n. mouere aliquid aut agere, uel ſecũdum ſe totũ, ſicut medicus ſanat, aut ſecundùm partem, ſicut homo uidet p oculũ: aut p accidens, ſicut dr̃, q album ædificat, quia accidit ædificatori eẽ albũ. Cũ igit dicim⁹ Sortẽ, aut Platonẽ itelligere manifeſtũ ẽ, q nõ attribuit ei p accidẽs. attribuitur

Contra. in
353
362
353
*Lib. 2. de aĩa, text. 24. to. 2.
*li. 5. Phyſic. tex. 3. tom. 2.

communicabile. ergo. Vltima rõ ſe tenet ex principiorũ unitorũ. ſ. motoris, & moti, qa diceret aduerſarius, q nõ ex unione penes motũ hẽt Sortes, q intelligat. ſed ex vnione, q fundat q hoc eſt itrinſecus motor, & illud motũ: ex illa inquã hẽt Sortes q intelligit. Sed illã unionẽ deſcribim⁹ & declaram⁹ tãquã ab effectu, p mouere & moueri. Et ppea addidit illa quarta rõ, euacuãs hanc unionẽ ſic. Aut hoc, qd dico, Sortes, ſignat tãu parte corporeã cõpoſitũ ex motore & mobili, aut totũ cõpoſitũ, ſi partẽ tm, ergo ſibi nõ põt attribui intelligere. Probat ſequela, qa operatio partis ñ attribuit alteri parti niſi forte p accidens. & dixit fortè, qa etiã p accidens nõ eſt in ſtia. Si totũ, ergo Sortes nõ eſt unũ ſimpliciter. ergo nec ens ſimpliciter. patet prima ſequela: quia ex motore & mobili, ñ fit vnũ ſimpliciter. ſecunda patet: qa vnũquodque eo modo eſt ens, quo unum.

¶Nota hic, q ſectatores Auer. neſcientes, neq; ppriã vocẽ intelligẽtes, dñt, q Sortes ſignificat totũ cõpoſitum & dñt, q eſt unũ ſimpliciter, qa ẽ unũ ſubſtãtialiter: ñ p informationẽ: ſed p aſſiſtentiam formæ. Sed q hi propriã neſciãt uocem ex rõne & Ariſt. conuincitur. Ex rõne, qa unũ idẽ eſt qd indiuiſum. 4. Meta tex. 3. Si ſunt unum ſubſtantialiter, ergo ſunt indiuiſa ſubſtantialiter. ergo quicunque aĩa & corpus ſint duæ res, ſunt indiuiſæ ſubſtantialiter. ergo ſecundũ aliqd eſſe ſubſtãtiale: ſicut indiuiſa ſecundũ quãtitatẽ, & qualitatẽ, & ubi &c. q ſunt ſedm aliqd eſſe illius gñis nõ diſtincta. anima autem & corpus apud eum, præueniendo omnẽ operationẽ, in nullo eſſe indiuiſa ſunt. ergo.

¶Præterea, ſecundo de anima, tex. 7. Ariſt. ait, Non oportet q̃re ſi q̃do ex anima & corpore fiat unum &c. Vnde hĩ, q ſi ſubtrahatur q in eſſendo hoc ſit actus illius*, & illud ſit potẽtia illius, non habetur q̃n ſit unum. Sed apud eum, neque hoc eſt illius actus &c. ergo. Neq; poteſt ſubterfugi ad actum per aſſiſtentiã, quia reſponſio Ariſtotelis conſiſtit, quia actus eſt quod pprie, eſt, & potentia nõ eſt niſi per actum, procul dubio formaliter, ideo unum ſunt. Nec oportet aliud quærere glutinum, quòd de anima Auerrois negat, quia corpus Sortis non eſt potentia, quæ non ſit, niſi per actum, quia nõ eſt anima intellectiua formaliter, nec in eſſe ſubſtantiali, nec in eſſe accidentali.

¶Ad id q de cęlo dñi, dicẽda ſunt tria. Primò, q ſi cœlũ mouet ſe, eſt uerè animatũ. Secundò, q qa motus eſt operatio trãſiẽs, & actio principalis attribuit inſtro, iõ magis põt dici de motu q intelligere. Tertio, q hoc eſt obſcurũ, q̃m hoc neſcimus, an cęlũ ſe moueat, ſed tñ experimur nos intelligere. undè, uelle clara & certa per dubia & obſcura notificare, eſt ineruditi, & egẽtis diſciplina, cũ magis cœlum per noſtra notificari debeat.

¶Secũda rõ principalis eſt ex rõne ſpeciei, ſic. Intelligere eſt ppria operatio hoĩs, ut ſic. ergo homo cõſtituit in eſſe ſpecifico p principium ſuę operationis, q eſt intelligere. ergo illud principium eſt propria forma, dans eſſe homini. Secũda cõſequẽtia nota, qa unumquodq; conſtituitur in ſpecie per propriã formam, differentia.n. eſt intrinſeca. Prima uerò conſequentia probatur, quia natura cuiuſq; rei ex propria operatione oſtẽditur. Antecedens uerò probatur, quia per intelligere homo trãſcendit cætera animalia, & authoritate Ariſt. qui in decimo Ethicorum in hac operatione, propriam hominis felicitatem ponit.

¶Ad hanc rõnem dicunt, q homo dupliciter ſumitur, uno mõ in eſſe cõpleto, alio mõ incõpletè. Primo mõ nõ eſt p ſe in gñe, aut ſpecie, & dicit compoſitũ ex aĩa intellectiua & corpore. Secũdo mõ ſic, & reponitur in ſpecie p aĩam cogitatiuã, ut dicit Auerrois. Sed ſedm hoc ſeq̃ primo, q nulla ſpẽs eſt in mundo q ſit aĩal rõnale, q eſt cõtra cõem animi cõceptionẽ: non ſolũ philoſophorũ, ſed oĩum q ſcripſerũt. Patet ſequela, qa rõnale nõ cõſtituit hoĩem intrinſecè. Rurſus ſequit, q oẽs ſpẽs animalis ſint aĩalia bruta eſſentialiter, & cõſequẽter q ipſe Auerrois, & ſui ſequaces, ſunt eſſentialiter aĩalia bruta: & ppea nõ eſt mirum ſi nihil intellexerunt de ſeipſis.

¶Contra eandẽ rõnẽ Scot. in 4. diſ. 43. q. 2. inſtat dicens, q iſta rõ deficit apud nos, quia intelligere non eſt ab aĩa apud nos: ſed intellectus cõcurrit merè paſſiuè, & obiectũ actiuè. Etiã ex iſta rõne nõ hĩ intẽtũ, quia illa maxima, Propria operatio eſt a ppria forma nõ iuuat ad ꝓpoſitũ.

¶Ad hoc br̃ dr̃. Primò, q falſum eſt q intellectus cõcurrat purè paſſiuè ad intelligere. Secũdò dr̃, q intelligere nĩ ſit operatio vitalis, manifeſte eſt aĩæ, eo mõ quo operatio eſt formę eliciẽtis ipſam. Vtrũ at actiuæ uel aliter, impertinẽs eſt. ũ ſat eſt. Tertiò dr̃, q aliud eſt loqui de aĩa, quę eſt primũ principiũ itelligẽdi: & aliud eſt loqui de aliqua ei⁹ potentia. Cõſtat.n. q ab aĩa eſt itelligere. Sed vtrum mediãte intellectu poſſibili actiuè, hoc eſt impertinẽs. Stat.n. q mediãte forte alia uirtute agat illam. undè ratio ſtat ſolida, fundata ſuper hoc q intelligere eſt propria operatio animæ eo mõ, quo operatio dicitur eſſe formæ, quoniam ſemper æſtimabitur, ut dicitur in 3. Phyſic. tex. 17. ſpeciei aliqua operari.

¶Quo ad ſecundã partẽ corporis articuli, qa poſſet quiſpiam obiicere, Quõ eſt poſſibile q intelligere & intellectus nulli⁹ corporis dicat actura philoſophis, & tñ ſit forma corporis dñ illi eſſe, ut cõcluſiſti? Idcirco, huic obiectioni ſatiſfacit graduãdo formas penes eleuationẽ ſupra materiã, inſinuãs q aſcẽdat vſq; ad formã ita excedẽtẽ materiã, q hẽat aliquã uirtutẽ & operationẽ, in qua nõ cõmunicat ſibi oĩno materia, & talis eſt aĩa intellectiua, quia eſt ſuprema oĩum. Et declarat graduationẽ formarũ in forma elementi miſti, uegetabili, ſenſibili, & intellectiua.

¶Circa hanc partẽ occurrit dubiũ, quia Sco. in Quolibetis, q. 9. adducit hæc S. T. uerba, & cõtra ea dupliciter arguit. Primò ſic. Hõ eſt hõ p animã nõ niſi ut iformat materiã. ergo nõ itelligit p eã niſi ut informat materiã. ergo nõ intelligit p eam ut ſupgrediẽs, nõ informat materiã, ut dicis. Añcedẽs patet ex. 7. Met. qa cõpoſitũ nõ ẽ tale niſi p formã unitã. Secũdo ſic, Aĩa humana ſedm ſupremũ gradũ ſuę eſſentialis pfectionis iformat materiam, & ſecundùm eundem eſt principium intelligendi. ergo eſt principiũ intelligendi ut informat materiã, & nõ ut excedit materiã. Antecedẽs patet. alioquin homo nõ eſſet ſupremum ens corporeũ, nec proximũ angelo in ordine ſpecierũ.

¶Ad euidẽtiã huius difficultatis primò declarãdũ eſt, qd ſit aĩam ſupgredi facultatẽ materiæ: deinde ſoluendũ obiecta. Formã excedere facultatẽ materiæ quo ad ipſam facultatẽ ſeu potẽtiã materiæ, eſt nõ eẽ ĩ potẽtia materiæ: ita q nõ eſt de numero, ſeu gñe earũ, ad quas illius potẽtia ſe extẽdit, ſed ſupra materiã. Quo ad fieri, ẽ nõ p trãſmutationẽ materiæ educi, ſed deforis aduenire. Quo ad eſſe, ẽ eſſe ſubſiſtẽs, ſeu independẽtẽ ſecundũ eſſe à materia: ita q ſic informet q non pendeat. Quoad poſſe eſt habere uirtutẽ nõ receptã in corpore, ſed in ipſa aĩa ſtantẽ. Quoad operari, eſt operari abſq; cõmunicante corpore cum ſubiecto. undè animam intellectiuam excedere facultatem materiæ nihil aliud eſt, q ipſam eſſe tãtæ pfectionis eſſentialiter, quòd q̃uis informet, ſubſiſtẽs tñ ſeu independens a materia eſt. Vel animam intellectiuã ſupergredi facultatem materiæ eſt, eam eſſe talis gñis, q ex rõne ſui generis, ſeu ex hoc q intellectiua eſt, nõ habet q informet materiã illã, ut informat ſubſiſtendo.

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

enim ei inquantũ eſt homo, qđ eſſentialr̃ p̄dicatur de ipſo. Aut ergo oportet dicere, ꝙ Sortes intelligit ſm ſe totum, ſicut Plato poſuit,* dicẽs hominem eſſe animã intellectiuã: aut oportet dicere, ꝙ intellectus ſit aliqua pars Sortis. Et primũ quidẽ ſtare non põt, ut ſupra oſtenſum eſt: ꝓ hoc, ꝙ ipſe idem homo eſt qui percipit ſe intelligere & ſentire. ſentire autem nõ eſt ſine corpore. Vñ oportet corpus aliquam eſſe hominis partẽ. Relinquit̃ ergo, ꝙ intellectus quo Sortes intelligit, eſt aliqua pars Sortis: ita ꝙ intellectus aliquo mõ corpori Sortis uniat̃. Hanc aũt unionẽ, Commẽtator in 3. de anima* dicit eſſe ꝑ ſpeciem intelligibilẽ.* Quæ quidem hẽt duplex ſubiectũ: unũ.ſ. intellectũ poſſibilẽ, & aliud ipſa phantaſmata, q̃ ſunt in organis corporeis. Et ſic ꝑ ſpeciẽ intelligibilẽ continuat̃ intellectus poſſibilis corpori huius uel illius hominis. Sed iſta continuatio uel unio nõ ſufficit ad hoc, ꝙ actio intellꝰ ſit actio Sortis. Et hoc patet ꝑ ſimilitudinem in ſenſu, ex quo Ariſt. ꝓcedit ad conſiderãdum ea q̃ ſunt intellectus. Sic.n. ſe habẽt phãtaſmata ad intellectum, ut dr̃ in 3. de anima,* ſicut colores ad uiſũ. Sicut ergo ſpecies colorũ ſunt in uiſu, ita ſpecies phãtaſmatũ ſunt in intellectu poſſibili. Patet autem, ꝙ ex hoc, ꝙ colores ſunt in pariete, quorum ſſitudines ſunt in uiſu, actio viſus nõ attribuit̃ parieti. Nõ.n. dicimus, ꝙ paries uideat, ſed magis ꝙ uideatur. Ex hoc ergo ꝙ ſpecies phantaſmatũ ſunt in intellectu poſſibili, non ſequitur ꝙ Sortes, in quo ſunt phãtaſmata, ĩtelligat: ſed ꝙ ipſe, uel eius phantaſmata intelligantur. Quidam aũt dicere noluerunt, ꝙ intellectus unit̃ corpori ut motor,* & ſic ex ĩtellectu & corpore ſit unũ, ut actio intellꝰ toti attribui poſſit. Sed hoc eſt multipl'r uanũ. Primò qdẽ, quia intellectus nõ mouet corpus niſi per appetitũ, cuiꝰ motꝰ p̄ſupponit operationẽ ĩtellectꝰ. Nõ ergo, qa mouet Sortes ab ĩtellectu, iõ ĩtelligit, ſed potius econuerſo, quia intelligit, ideò ab ĩtellectu mouet̃ Sortes. Scđò, qa cũ Sortes ſit quoddã indiuiduũ ĩ natura, cuius eſſentia eſt vna cõpoſita ex materia & forma, ſi intellectus nõ ſit forma eius, ſequit̃ ꝙ ſit p̄ter eſſentiã eius, & ſic intellectus comparabitur ad totum Sortẽ, ſicut motor ad motũ. Intelligere autem eſt actio quieſcẽs in agẽte, nõ aũt trãſiẽs in alterũ, ſicut calefactio. Non ergo intelligere põt attribui Sorti ꝓ hoc, ꝙ eſt motus ab intellectu. Tertiò, qa actio motoris nunquã attribuit̃ moto, niſi ſicut iſtrumẽto, ſicut actio carpentarij ſerræ. Si igit̃ intelligere attribuit̃ Sorti, qa eſt actio motoris eius: ſequit̃, ꝙ attribuatur ei ſicut inſtrumento. Quod eſt cõtra Philoſophũ*, q vult, ꝙ intelligere nõ ſit ꝑ inſtrumẽtum corporeũ. Quartò, quia licẽt actio partis attribuat̃ toti, vt actio oculi homini, nũquam tñ attribuit̃ alij parti, niſi fortè ꝑ accidens. Non.n. dicimus, ꝙ manus videat, ꝓ hoc, ꝙ oculus videt. Si ergo ex intellectu & Sorte ſit vnũ, actio intellectꝰ non põt attribui Sorti. Si verò Sortes eſt totũ, qđ cõponit̃ ex vnione intellectus ad reliqua, q̃ ſunt Sortis, & tñ intellectus non vnitur alijs, q̃ ſunt Sortis, niſi ſicut motor: ſequitur, quòd Sortes nõ ſit vnũ ſimpliciter, & ꝑ conſequens nec ens ſimpliciter: ſic.n. aliquid eſt ens quomodo & vnum. Relinquitur ergo ſolus modus, quẽ Ariſtot.* ponit. ꝙ hic homo intelligit, quia principiũ intellectiuum eſt forma ipſius. Sic ergo ex ipſa operatione intellectus apparet, ꝙ intellectiuũ principiũ vnit̃ corpori, ut forma. Põt etiam idem manifeſtari ex rõne ſpeciei humanæ. Natura.n. vniuſcuiuſq; rei ex eiꝰ operatione oſtẽdit̃. Propria aũt operatio hominis inquãtũ eſt homo, eſt intelligere. Per hanc enim oĩa alia tranſcendit. Vñ & Ariſtot.* in libro Ethic. in hac operatione, ſicut in ꝓpria hoĩs, vltimã felicitatẽ

*Lib. 5. de natura hominis, non multum procul a fine.

*q. 75. artic. 4.

*Libr. 3. text. 5. & 36.

*Lib. 3. de aĩa, tom. 2.

*Li. 1. de aĩa, text. 12. to. 2.

*Li. 2. de aĩa, text. 25. & 26. to. 2.

*Lib. 10. Eth. ca. 7. tom. 5.

¶Ad rõnes aũt in oppoſitũ dr̃, ſecũdũ ea q̃ de facto tenet S.Th. ꝙ anima intellectiua ſecũdũ omnẽ ſui gradũ informat materiã: ſed potẽtia intellectiua, nullius corporis eſt actus: nec ꝑ ſuperexcedere materiã intendit S.Tho. non informationẽ ipſius corporis ab anima: ſed ſeparationẽ uirtutis intellectiuæ & intellectionis à corpore: & hanc tanquam effectũ eſſentialis exceſſus ipſius animæ ſupra corpꝰ, ut patet in textu. Vñ formaliter reſpondendo dicitur, ꝙ Sortes intelligit per animã intellectiuã & inquantũ ſic pergredit̃ materiã, & inquantũ eſt unita materiæ. Sed ly inquantum, in prima, notat rationẽ operãdi: & in ſecũda, conditionem rõnis operandi. Anima.n. ſecũdum illũ ſupremũ gradũ, ex quo habet ſubſiſtẽtiã indepẽdẽtẽ à materia & ſeparationẽ ab ea negatiuẽ, eſt rõ intelligendi Sorti. Sed non eſt illi ratio niſi habeat hanc conditionem, quòd ſit illi unita.

¶Vltimò in corpore articuli, quia ſuperius oſtendit concluſiones ſuas ſequi, ſiuè anima ponat̃ forma ſubſiſtẽs, ſiuè cõpoſita ex materia & forma: & nunc poſuiſſet hoc idem hic quæri. Ideò oſtẽdit, quòd ſi anima etiã eſt cõpoſita ex materia & forma, ꝙ impoſſibile eſt ipſam eẽ formã humani corporis: quia aut ſecundũm ſe totam, aut ſecundum aliquid ſui: non primo modo, quia implicat: nec ſecundo, quia ſua materia eſſet primum animarum, ergo.

¶In rñſione ad primum nota, ꝙ quia pñs negotiũ arduũ ualdè eſt: & debet ſi põt, intenta concluſio ſaluari ſecundũ oẽm opinionem, q̃ non euidẽter eſt impoſſibilis, ut ſolicitando S. Th. in ſuperioribus oñdit, cum de diſtinctione intellectus ab anima, ſcrupuloſa ualdè qõ ſit: Thomiſtis tenẽtibus diſtingui ipſum realiter ab ea: Scotiſtis dicentibus ipſum eſſe idẽ realiter quod eſſentia animæ: ſed diſtingui formaliter ab ea, q̃uis de facto reſponſio iſta, quã dat S.T. ſuſtinẽda ſit, non vĩ tñ mihi arctanda tãta res ſub iugo iſtius alterius qõnis: Sed dicendum potius, ꝙ quicquid ſit de diſtinctione intellectus ab aĩa, aĩa intellectiua ſecundum eſſentiã eſt actus corporis, & ſecundũ potentiã nõ eſt actus corporis, qa anima intellectiua inquantũ põt intelligere, corpus nõ perficit. Cuius ſignũ eſt, ꝙ intelligere nõ ſuſcipit̃ in corpore, cuius idẽ.n. eſt actus cuius eſt potentia, ut dr̃ de Somno & uigilia. Et ſi inſtetur, quomodo eſt poſſibile, ſi anima idẽ eſt intellectui, ꝙ ipſa ſit actus corporis, & non ſit actus corporis: facilè reſpondetur, ꝙ ipſa quidem eſt actus corporis: ſed ipſa inquantum intellectiua non eſt actus corporis.i. anima intellectiua identicè non formaliter eſt actus corporis. Vel & melius: intellectus identicè, non formaliter eſt actus corporis, & hoc eſt dictu, ꝙ ſecundum rem eſt res recepta in corpore: ſed non hẽt ex hoc ꝙ ſit in corpore: ſed ex hoc habet ꝙ ſit independens à corpore. Et ſi contra hoc inſtetur. Primò, qa ſic anima intellectiua non differret ab alijs gradibus metaphyſicalibus, de quibus uerũ eſt, ꝙ formaliter non dependent à materia, & tñ quãdo ſunt recepti in materia, ſunt uerè materiales, anima.n. bouis inquantum ſubſtãtia non habet ꝙ ſit corporis actus, ut patet, & tñ non ꝓpterea põt uerè dici, ꝙ ſubſtantia animæ bouis nõ eſt actus corporis. ergo nec de anima intellectiua: Secũdo, quia videmus incidere in id quod dicit Ariſt. in 1. de anima, te. 13. uel 14. ꝙ anima eſt ſicut curuum aut ſphæra, cui formaliter ſumpto attribuit̃ aliquid, cũ tñ nihil illius realiter inueniatur niſi in materia, ſic.n. ſecundũ hoc faceremus de intellectu, ex quo ſecundũ rẽ in materia ponit̃, q̃uis nõ formaliter. Dicendũ eſt ad iſta, ꝙ anima intellectiua ex hoc ꝙ intellectiua eſt, nõ hac tm̃ gaudet negatione, ꝙ ex hoc nõ hẽt, ꝙ ſit corporis actus: ſed vẽdicat ſibi poſitiuã hoc ꝙ habet ſecũdũ rẽ eſſe independẽs à corpore, & cõſequenter ſecundũ rẽ poſſe, & operari abſq; dependẽtia ex corpore, qđ neq; gradibꝰ metaphyſicalibus, neq; mathematicalibꝰ conuenit. Anima.n. intellectiua & informat corpus, & independẽter ſecundũ eſſe realiter à corpore, & operat̃ reali operatione abſque cõicatione corporis, ita ꝙ operatio illa à ſola, & in ſola anima eſt, q̃uis ipſa anima ſit i corpore, & hoc, quia ipſa anima habet eſſe independens à corpore. Nihil ergo obſtat naturã, attribuere, & ꝙ non ſit actus corporis, & indeterminationẽ ad naturam corporeã & receptionẽ uniuerſaliter, exceſſui eſſentiali aĩæ intellectiuæ ſupra corpus.i. ſubſiſtẽtiæ ſeu independẽtiæ eius ſecũdũ eſſe à corpore, cũ ſecundũ ueritatẽ iſta eſt radix, ſiuè ut primũ fundamentũ ſecũdũ rẽ, ſiuè non: ſed mediãte potẽtia realiter à ſe diſtincta. Ex hoc.n. ꝙ anima hẽt eſſe indepẽdẽs à corpore, ſequit̃, & ꝙ eſt forma non materialis, & cõſequẽter nõ determinata ad aliquã naturã corporeã, & ꝙ põt recipere ſolũ, & cõſequẽter uniuerſaliter. Nec hæc latuerũt diuũ Th. immò ab ipſo hæc dulcius, oẽs in qõne p̄cedẽte ſic probauit eſſentiã animæ, quã nõ fatetur actũ corporis, eſſe formã icorporeã, ſubſiſtẽtẽ & uniuerſalẽ i recipiẽdo, à poſteriori qa.ſ. cognoſcit naturas oĩum corporũ: neq;.n. de uno accidente, qđ ponit intellectus: ſed de ipſa animæ ſubſtãtia cõditiones eſſentiales tradidit. Quãuis igit̃ S.Th. propria opinione de diſtinctione intellectus ab anima, non tñ ſic intelligendum eſt, ut alligauerit hoc ad illã: immò ex ſua intentione uit doctrina, et ſine illa reliqua poſſe intelligi, & hæc bn notauit.

¶In eadẽ rñſione ad primũ, diſtinguẽda eſſet illa ꝓpoſitio, Anima intellectiua eſt finis gñationis humanæ, quia vt talis, & à multis negatur: ſed q̃m ex propoſito tractabimus de gñatione animæ in q. 118. huius, ideo illuc uſq; rẽs hæc differatur.

¶In rñſione ad quartum, aduerte, ꝙ S. Th. rñdet ad materiam: ſed quia multi faciunt uim in forma, ſcito ꝙ rñſio conſiſtit in negatione minoris.ſ. intellectus eſt abſtractior eſſentia animæ. Et ad ꝓbationẽ.ſ. intellectus nõ eſt actus corporis, eſſentia aĩæ eſt actus corporis, ergo ĩtellectꝰ eſt abſtractior eſſentia, dico ꝙ committitur ſophiſma figuræ dictionis, mutando ſuo, in magis i. modum abſtractionis in maiorem abſtractionẽ. Quãuis.n. non actuare intellectus habeat hunc modum abſtractionis.ſ. non actuare corpus, & eſſentia animæ non habeat illum, eſſentia tñ animæ habet alium modum abſtractionis quo magis abſtrahit à corpore.ſ. ſubſiſtere in ſuo eſſe, ſeu habere eſſe ſubſtãtiale non pẽdẽs à materia. Et hic modus eſt cauſa æquiuoca illius modi abſtrahendi, qui conuenit intellectui, & potior illo, ſicut uniuerſaliter cã effectu, & hoc eſt, qđ S.Th. intẽdit, ut patet intuenti.

¶In reſponſione ad quintum ſunt quatuor dicta, circa quæ eſt difficultas, & quæſtio. Primum, eſſe animæ intellectiuæ eſt ipſum eſſe compoſiti. Secundum, quòd hoc non conuenit alijs formis. Tertium, ꝙ propter hoc aĩa intellectiua non corrumpitur. Quartum, ꝙ propterea etiam aliæ corrumpuntur.

¶Cõtra primũ.n. Sco. in 4. d. 43. q. 1. & in quol. q. 9. arguit tripliciter. Tum, quia nẽ ens hẽt aliquod proprium eſſe. Nec capio, inquit, aliquod eſſe ens extra cauſam ſuã, & nõ habere ꝓpriũ eſſe: ſed cõpoſitum, puta homo eſt aliud ens ab aĩa, ergo. Tum quia cõtradicit S. T. ſibiipſi, quia ſecũdũ hoc aĩa nõ eſſet perfectior cõiuncta q̃ ſeparata, ꝙ S. T. tenet. Probat ſequela. Primò, qa nullũ habens totaliter idẽ eſſe eſt imperfectius ex hoc, ꝙ non cõmunicat illud eſſe alteri. probatur, quia cõicare pfectionẽ, ſupponit, nõ dat. Secundò, quia ſi ipſa retinẽs eſſe propriũ eſt imperfecta in eſſendo, quomodo compoſitum habens illud idẽ met erit ꝑfectum in eſſendo? Tũ, quia ſi remanet eſſe totius compoſiti, conſequens eſt, ꝙ cõpoſitũ remaneat.

¶Contra ſecũdũ arguo, quia hoc repugnat doctrinæ S. Th. in boue & cæteris nõ ſunt duo eſſe ſubſtãtialia, ſed vnum tantum, quo compoſitũ primo eſt & forma & materia participatiuè, apud S.Tho.

¶Cõtra tertium arguit Sco. ibidem dupliciter. Primò, ꝙ ex hoc ſequitur magis oppoſitũ, quia generatio eſt via ad eſſe cõpoſiti, & corruptio ab eſſe eiuſdem. ergo ſi eſſe compoſiti eſt illud met quod eſt primum animæ, eſſe animæ intellectiuæ erit generabile & corruptibile. Secundò, quia ſi ita eſt. ergo ratio tua in q. præcedẽte ad incorruptibilitatem animæ, quia eſt inſeparabilis ab eſſe, nihil valet: quia cum illud eſſe ſit eſſe compoſiti, dicetur quòd quemadmodũ anima eſt ſeparabilis à compoſito, ſic & ab eſſe, & ſic male illatum fuit ergo ſepararetur à ſeipſa.

¶Cõtra quartum arguit Sco. ibidem, quia ratio, quare aliæ formæ corrumpuntur eſt, non habere aliud eſſe à compoſito: ſed vel contrarietas ad corrũpẽs, vel ſeparabilitas à cõpoſito. Poteſt quoq; argui, ꝙ hoc eſt magis rõ oppoſiti: quia ſi id quod primò corrũpitur, eſt cõpoſitũ, & ſi aliud eſt eſſe cõpoſiti, & aliud formæ, nõ eſt neceſſe corrupto cõpoſito, corrũpi formã: ſicut nec vniuerſaliter corrupto ente poſteriori corrumpi prius.

¶Ad euidẽtiã horũ notãda ſunt duo. Primò, cõuenientia & differẽtia inter aĩam intellectiuã, & alias formas reſpectu eſſe. Secũdò, cõuenientia & differẽtia inter cõpoſitionẽ ſubſtãtialẽ & accidẽtalẽ radicaliter tangẽda, eſt & breuiter. Quo ad primũ, cõe eſt oĩ formæ, ꝙ eſſe exiſtẽtiæ, de quo ẽ p̄ſens ſermo, ſit ſibi ꝓpriũ ita ꝙ ꝑ ſe primo ſibi cõueniat, qđ manifeſtat̃ ex eo ꝙ formæ cõuenit eſſe, & nõ ꝑ aliud. qa nec ꝑ materiã nec ꝑ cõpoſitũ, cũ tã materia ſit actu ꝑ formã q̃ cõpoſitũ, vt patet 7. meta. tex. 7. & cõſequẽter cuicũq; conuenit, rõne formæ cõuenit. Sed cũ dupliciter intelligi poſſit ꝙ eſſe eſt ꝓpriũ formæ.ſ. uel ut rõnis eſſendi, ſeu quo eſt, vel ſubiecti, ſeu qđ eſt, in hoc cõicare dicẽdũ eſt oẽs formas, ꝙ eſſe eſt eis ꝓpriũ talẽ ut rõnibus eſſendi. In reliquo aũt.ſ. vẽdicare ſibi eſſe, vt qđ eſt, differẽtia eſt inter formas: Quædã ſunt indepẽdẽtes à materia ſeu ſubiecto, & illis eſſe eſt propriũ vtroq; mõ, vt quo, & vt qđ, & ideò vocãtur formæ ſubſiſtẽtes, & inquãtũ formæ ſunt, eſſe eas comitat̃, inquãtũ verò tales, puta indepẽdẽtes, eſſe ſuũ ipſæ ſuſtẽtant. Quædã verò ſunt depẽdẽtes à ſubiecto, ꝙ talibus eſſe nõ eſt ꝓpriũ, vt qđ eſt: q̃a nũquã aliqua earũ eſt naturale qđ eſt. Et fundamentũ huius differentiæ eſt, quia forma dr̃ eſſendi cauſa, inquãtũ facit formaliter cõpletũ ſuſceptiuũ ipſius eſſe, vt diaphaneitas quodammodo complet proprium ſubiectum luminis.

¶Et propterea illæ formæ, q̃ tñ imperfectionis habent vt à receptiuo egeant ſuſtentari, qa formæ ſunt, eſſe ſecũ ferunt, quia verò ſuſtinere per ſeipſas ſolas illud nequeunt, p̄ciũt cõpoſitũ ex ſe & receptiuo, vt ꝓpriũ receptiuũ ipſius eſſe. Aliæ verò q̃ ſuſtẽtãte nõ egent, ſufficientes ſunt, vt per ſeipſas ſuũ ſuſtineãt eſſe ac ſubſiſtant: & ꝓpterea eſſe dr̃ & eſt oĩno ꝓpriũ formarũ ſubſiſtẽtiũ, quia vt quo & qđ ſibi illud vendicãt: reliquarũ verò vt quo tñ. Et qñ formæ iſtæ ſubſiſtentes, ſunt duplicis ordinis, q̃dam ſic ſubſiſtũt, vt nõ poſſint eẽ alijs rõnes eſſendi, & has vocamus intelligentias: Quædã verò ſic ſubſiſtũt, ut tñ poſſint eſſe alijs rõnes eſſendi, vt aĩa intellectiua hoĩs & cæli, ſi eſt aĩatũ. Cõſiderãdũ ẽ, qđ iſtæ habẽt in ſe tria ordinatẽ, & ꝙ ſint formæ, & ꝙ ſubſiſtẽtes ſeu indepẽdentes, & ꝙ rõnes eſſendi compoſiti, quorũ ordo ex effectibus patet, nam ex primo habent, ꝙ eſſe comitet̃ inſeparabiliter eas: ex ſcđo hẽnt, ꝙ ſuſtineãt ſufficienter illud, ex tertio habẽt, ꝙ cõicẽt illud cõpoſito. Rurſus, ex primo hñt, ꝙ ſint quo ex ſcđo ꝙ ſint qđ, ex tertio ꝙ ſint pars alicuiꝰ cõpoſiti cũ quo illo eſſe gaudeant. Et rurſus, i primo cõueniũt cũ oĩbꝰ formis, in ſecũdo cũ intelligẽtijs, in tertio cũ formis materialibus. Eſt ergo differẽtia ĩter aĩam intellectiuã, & alias formas ſenſibiliũ in hoc, ꝙ eſſe eſt ſibi verè propriũ vt quo & qđ, reliquis verò vt quo tñ, ita ꝙ eſſe, quo homo eſt, prius conuenit aĩæ intellectiuæ, & nõ ſolũ vt quo ſed vt qđ eſt, q̃ cõpoſito. In reliquis verò, eſſe prius cõuenit formæ vt quo, nõ tñ vt qđ: ſed cõpoſito cõuenit prius vt qđ eſt, & ꝑ cõpoſitũ formæ. Et rõ diuerſitatis iã dictæ eſt, quia in reliquis cõpoſitũ tñ hẽt rõnem ſufficientis ſuſceptiui ipſius eſſe, reliqua uerò ſunt inquantũ ſunt aliquid illius. In homine uerò non ſolũ compoſitum, ſed anima eſt ſufficiẽs receptiuũ ipſius eſſe, & prius natura ipſa aĩa, q̃ prior eſt naturaliter cõpoſito, & ex ſua ſubſtantiali & intrinſeca perfectione, hanc habet independentiã, qua ſuſtinet in ſe eſſe. Et ꝓpterea, ſingulariter attribuitur aĩæ intellectiuæ, ꝙ eſſe ſibi ſit ꝓpriũ, & ꝙ illud cõicat compoſito, & dicitur, ꝙ hoc non cõuenit alijs formis, & ꝙ ꝓ hoc anima intellectiua non corrumpitur cum compoſito: ſed retrahit illud eſſe ſecum. Cæteræ autẽ formæ, quia hoc non habent, corruptibiles ſunt cum compoſitis, quorum ſunt. hæc enim omnia manifeſtè ſequuntur ex prædicto fundamento. Si enim anima eſſe habet independẽs à corpore, illud retrahit ſecum, compoſito corrupto, & ſic nõ corrumpitur neceſſario, compoſito corrupto. hæc de primo.

¶Quo ad ſcđm, delibãdũ eſt breuiter, ꝙ compoſitio ſubſtãtialis & accidẽtalis i hoc cõueniũt, ꝙ utraq; cõſtat ex actu & potẽtia. Sed differũt in hoc, ꝙ in ſubſtantiali fit ens & unũ per ſe, in accidẽtali uero nõ. Et radix huius diuerſitatis eſt, qa ens & unũ ꝑ ſe oportet in aliquo uno eẽ genere & ſpecie eſſentialiter eſſe, ac per hoc ex eſſentialiter actu & eſſentialiter potentia componi ſi compoſitum eſt, alioquin non eſſet eſſentialiter in una ſpecie. Eſſentialiter autem potentiam alicuius actus, illam & ſolam eſſe cõſtat q nihil aliud eſt q̃ potẽtia illius, ut figurabile reſpectu figuræ, & calefactibile reſpectu caloris ſignificãt, & ſic de alijs. Quãdocũq; aũt unus ſolus actus cũ ſola potẽtia adunat̃, unũ tñ eſſe interueniens ſecundum illũ actũ: ac ꝑ hoc, ꝑ ſe ens & unũ ſit. Quãdo uerò duo actus uniunt̃, duo quoq; eſſe neceſſe eſt fieri: ac ꝑ hoc, nõ ꝑ ſe ens, nec per ſe unum, ſed ens & unũ

conſtituit. Oportet ergo, ꝙ hõ ſm illud ſpeciem ſortiaẽ, qđ eſt huius operationis principium. Sortiẽ aũt vnumquodq; ſpeciẽ ꝑ ꝓpriam formã. Relinquitur ergo, ꝙ intellectiuũ principiũ ſit propria hominis forma.

Sed cõſiderãdũ eſt, ꝙ quãtò G forma eſt nobilior, tãtò magis dominaẽ materiæ corporali: & minus ei immergitur, & magis ſua operatione vel virtute excedit eã. Vñ videmus, ꝙ forma miſti corporis, hẽt alia operationẽ, q̃ nõ cauſaẽ ex qualitatibus elemẽtaribus. Et quãtò magis ꝓcediẽ i nobilitate formarũ, tãtò magis inuenitur virtus formæ materiã elemẽtarẽ excedere*. Sicut aĩa vegetabilis, H plus q̃ forma metalli: & anima ſenſibilis, plus q̃ anima uegetabilis. Anima aũt humana eſt vltima in nobilitate formarum. Vñ intantũ ſua virtute excedit materiam corporalem, ꝙ hẽt aliquam operationem & uirtutem, in qua nullo modo communicat materia corporalis.* Et hæc virtus diciẽ intellectus.

Eſt autem attendendum, ꝙ ſi quis poneret animã cõpoſi I tam ex materia & forma, nullo mõ poſſet dicere animã eſſe formã corporis. Cũ.n. forma ſit actus, materia verò ſit ens in potẽtia tñ: nullo mõ id, qđ ex ex materia & forma compoſitũ, põt eſſe alterius forma ſm ſe totũ. Si autem ſecundum aliquid ſui ſit forma, id quod eſt forma dicimus animam: & id, cuius eſt forma, dicimus primum animatum, vt ſupra dictum eſt*.

Ad primvm ergo dicendũ, ꝙ ſicut Philoſophus dicit in ſecũdo Phyſi.* Vltima formarũ naturaliũ, ad quã terminatur cõſideratio Philoſophi naturalis, ſcilicet anima humana, eſt quidẽ ſeparata*, ſed tñ in materia. Qđ ex hoc ꝓbaẽ: qa hõ ex materia generat hominẽ, & ſol. Separata qdẽ eſt ſm uirtutem intellectiuã, qa virtus intellectiua non eſt virtus alicuius organi corporalis, ſicut virtus viſiua eſt actus oculi. Intelligere n. eſt actus, qui nõ poteſt exerceri per organum corporale*, ſicut exercetur viſio. Sed in materia eſt, inquantum ipſa anima, cuius eſt hæc virtus, eſt corporis forma: & terminus generationis humanæ. Sic ergo Philoſophus dicit i 3. de aĩa,* ꝙ itellectus eſt ſepatus: qa nõ eſt virtus alicuius organi corporalis.

*q.75.a.5.

*Lib. 2. Phy. text. 26. [illegible]

368

per accidens, propterea 7. Met. dr, ꝙ ex duobus actibus, non fit F vnũ per ſe. Verbi gratia: calidũ conſtat ex calore & calefactibili: calefactibile aũt nõ ẽ tñ hoc, qđ ſignificat calefactibile, idest capacitas caloris, ſed in ſe alterius naturæ puta ligneæ vel aquæ. Et propterea ex calfactibili & calore, non fit ꝑ ſe ens, & vnũ: qa ex illa ſubſtrata natura, puta aqua vel ligno, & calore, nõ põt fieri ꝑ ſe ens & vnũ: ponit.n. vtrunq; eorũ ſuum eſſe propriũ, & cõſequẽter duo entia cõſtituunẽ. Sed ſi calefactibile nõ eſſet alicuius certæ naturæ: ſed huius tñ, ꝙ naturaliter eſſet potẽtia ad calorẽ & frigus, tunc ex calefactibili & calido fieret ꝑ ſe unũ ens, quia ibi nullum interueniret eſſe, niſi caloris: calefactibile enim nullum aliud ex ſe adduceret eſſe, ſed ad caloris eẽ ſpecificaretur: ac ꝑ hoc in vnum tantum qđ quid erat eſſe vtriuſq; adunaretur, quod ẽ eſſe ꝑ ſe ens & vnũ. Et qm̃ in cõpoſitione ſubſtãtiali, ſubiectum eſt ens in pura potentia, in accidentali verò ens in actu, vt dicitur in 2. de anima cõmento 4. ideò ibi ſit unum per ſe, hic verò unum ꝑ accidens. Patet ergo, ꝙ eadẽ ꝙ compoſitũ ſit per ſe ens & unũ, eſt unitas eſſe, & ꝙ ſi ſit ꝑ ſe ens & unũ, eſt pluralitas eſſe, & quòd unitas & pluralitas eſſe attenditur ſecundum unitatem & pluralitatem formæ, quia per ſe primò formæ conuenit. Et propterea intolerabilis eſt Phyſic. error dicentium, in cõpoſito eſſe tot eſſe, quot entitates. Deſtruit enim hoc naturã cõpoſitionis eſſentialis, & illud maximum metaphyſicæ principiũ iam probatum, ꝙ Eſſe per ſe, primò conuenit formæ, & multa alia vnde ꝑclarẽ Ariſt. in 2. de anima in text. 7. excluſit q̃ſtionem, quomodo ex anima & corpore fiat vnum, per hoc ꝙ ente & vno multipliciter dicto, cui⁹ ꝓpriũ eſt eſſe, actus eſt.

380
113

365
424

¶ His prælibatis, dicendum eſt ad rõnes in oppoſitũ. Et ad primã dr, ꝙ omne ens habet aliquod eſſe propriũ, ut propriũ diſtinguitur contra extraneũ, quia nulla res eſt per eſſe extraneũ à ſe, non aũt vt proprium diſtinguitur cõtra commune, immò nulla pars habet eſſe proprium hoc mõ, quia quælibet habet eſſe commune ſibi & toti, dum in toto eſt. Ad ſecundam dr, ꝙ ſtant hæc duo ſimul, & ꝙ anima intellectiua ſuum eſſe compoſito communicet, & ꝙ ſit imperfectior ſeparata, ſicut ſtat cum ſua independentia, ꝙ ſit naturaliter pars ſpeciei humanæ. Et cum obijcitur, ꝙ communicare non dat perfectionem, reſpondetur, ꝙ communicare formaliter, addit perfectionem communicanti, communicare effectiuè, non. Modo anima cõmunicat formaliter ſe & ſuum eſſe compoſito, & acquirit perfectionem in ſui coniunctione ad corpus. Et quamuis idem omnino eſſe habeat ſeparata, & coniuncta, non in eodem modo, quia coniuncta habet illud integrando humanam ſpeciem cuius eſt pars: ſeparata verò, non integrando. Et quia alio & alio mõ hẽt, ideò mirum non eſt, ſi perfectiorem ſtatũ hẽt in compoſito q̃ extra. Attenditur enim perfectior ſtatus iuxta modũ habendi. & hinc patet ad illud quæſitum, Quare, & quomodo ſeparata eſt imperfecta in eſſendo, & compoſitum perfectum in eſſendo: hoc enim eſt ratione modi habendi idem eſſe, ſcilicet in integritate ſpeciei, & abſque integritate illius.

¶ Ad tertiam autem, iam patet ex dictis, & quare poteſt remanere eſſe compoſiti corrupto compoſito, quia illud eſſe non conueniebat primo compoſito, etiam vt quod: ſed formæ vt quo, & vt quod. Vnde eſſe hominis eſt formæ vt proprium, hominis verò vt communicatum, & ideò non eſt mirum ſi remanet, compoſito, idest homine, corrupto.

¶ Ad rões cõtra ſecũdũ & quartum ſimul dr, ꝙ ꝓcedũt ex malo intellectu verborum S. T. cũ enim dicit S. Tho. in litera (qđ nõ accidit in alijs formis) ly qđ, non refert identitatem eſſe formæ cũ cõpoſito: ſed ꝓprietatẽ eſſe reſpectu formæ, ita ꝙ nõ eſt ſenſus, habere idem eſſe cũ compoſito, nõ cõuenit alijs formis, qm̃ hoc conuenit omnibus ſubſtantialibus. Sed eſt ſenſus, habere eſſe cõpoſiti vt proprium, vt quod, non conuenit alijs formis, quoniam hoc conuenit tñ in depẽdentibus à ſubiecto formis, ut patet ex dictis.

¶ Ad rões autẽ contra tertiũ dictũ, dicitur. Et ad primam negaẽ ſequela: quia eſſe animæ nõ ponitur eſſe compoſiti vt proprium: ſed vt cõmunicatum, & ideò corruptio eſt ab eſſe cõpoſiti, nõ hoc ſit eius vt eſſe compoſiti nõ ſit ſed vt nõ ſit eo poſitum ex quo, n. non eſt ꝓpriũ cõpoſiti, ſe quitur q; non auferatur ipſo ablato: ſed q deſinat ipſius eſſe, & cũ eo cuius eſt proprium remaneat. In his verò, quorum eſſe eſt proprium compoſito, corrupto cõpoſito neceſſe eſt eſſe corrumpi, vt potentius proprium, & conſequẽter forma remanere nõ põt. Vnde optime tõ illa infert incorruptibilitatem animæ intellectiuæ, & corruptibilitatẽ aliarum. Et per hoc idẽ, patet reſponſio ad ſecundũ: quia quãuis forma ſit ſeparabilis à compoſito, non tamen ab eſſe compoſiti: quia aut illud eſſe eſt primo compoſiti vt quod, & tunc cum ipſo corrumpitur, & conſequenter forma: aut illud eſſe eſt primo formæ etiam ut quod, & tunc nõ eſt compoſiti niſi vt communicatum, formæ verò vt omnino proprium, & cõſequenter forma eſt omnino inſeparabilis ab eſſe compoſiti. Nec poteſt ſeparari ab illo, niſi ſeparetur à ſeipſa, cui per ſe primo conuenit illud eſſe: à compoſito autem nihil prohibet ſeparari, propter ſolubilem eorum connexionem, unde non eſt idem iudicium de ſeparatione à compoſito & ab eſſe eius, quã K do eſſe non eſt eius vt proprium: ſed vt communicatum, ut in homine accidit. Quare omnia ſtant ſolida.

¶ In reſpõſione ad ſextum, circa vnionem animæ intellectiuæ ad corpus, duo ſunt notanda. Primũ eſt, quid ſit vnio illa. Secũdũ, quomodo naturalis. De quidditate enim illius unionis, multi dubitant, an ſit ſubſtantia uel accidens, abſolutum uel reſpectiuum: proprium uel ſeparabile ab anima. Si enim eſt ſubſtantia, ergo aliquid ſubſtantiæ aĩæ deſinit eſſe in morte hominis, qñ vnio illa deſinit. Si accidẽs proprium, ergo remanet in anima poſt mortem, & ſic anima eſt ſeparata & unita ſimul. Si accidens ſeparabile, puta relatio, ergo anima conſtituit hominẽ ꝑ accidens. Et ſi dicatur, concedendo & diſtinguendo hoc ultimũ mẽbrũ, ꝙ illa unio eſt relatio: ſed animã cõſtituere ſubſtantiam cõpoſitam per relationem cõtingit dupliciter, ſ. diſpoſitiuè uel formaliter, & ꝙ primo mõ nõ inconuenit, & ſic aĩa mediãte unione accidẽte cõſtituit ſubſtãtiã. Cõtra hoc ẽ primò, qa unio nõ eſt diſpõ: ſed eſt ipſa cõſtitutio & integratio cõpoſiti. Secundo,

*pro. cita. to in arg.

¶ Ad euidẽtiã primi ſciẽdũ eſt, ꝙ unio poteſt ſumi dupliciter. Vno mõ pro relatiue vnionis inter materiã & formam, & de tali nõ eſt ſermo. Alio mõ pro fundamento illius relationis. Et hæc fundamẽtalis vnio, dicitur qđ ſit. Et breuiter dicië, qđ queadmodũ cauſa effectum diſtinguitur in actum primũ, ſcilicet formam, quę eſt principium agendi, & actum ſecundũ, qui eſt eius cauſalitas: ita cauſa formalis diſtinguitur i ipſam cauſam formalem, & eius cauſalitatem formalẽ quę nihil aliud eſt q̃ dare eſſe formaliter ſubiecto, quod nihil aliud eſt quàm actualiter eſſe id quod ſubiectum eſt ſubſtantialiter, ſi eſt forma ſubſtantialis, aut accidentaliter, ſi eſt forma accidentalis. Et quoniam vnio fundamẽtalis animæ ad corpus, nihil aliud eſt q̃ cauſalitas formalis ipſius in corpore: Idcirco ſicut vana eſt quæſtio de cauſalitate formali, an ſit ſubſtantia uel accidens &c. ita de unione. Conſtat.n. quod cauſalitas formalis eſt ueluti operatio per modũ actus ſecũdi ipſius cauſæ formalis, & ꝙ nihil ſupra cauſam formalem addit, niſi ipſam formã eſſe actum ſubiecti, quod non eſt ipſa forma nec ipſum ſubiectum, nec aliquod ens medium, quia eſſet ꝓceſſus in infinitum: ſed eſt ſubiectum & formam in eſſe tali indiuiſa eſſe ſeu ſubiectum eſſe ſimpliciter, uel ſecũdũ qđ talis forma. D Et propterea ſicut cauſæ formales ſunt duplices, quia quędam ſeparabiles ab his quorum ſunt cauſæ, quædam non, cõſequẽs eſt quod quibuſdã formis cauſalitas formalis, ac per hoc unio adſit ſeparabiliter, & quibuſdam non. Nec propterea eſt accidens, niſi metaphoricè ſumendo accidens. i. extra eſſentiam, & hoc in actu, quia in aptitudine eſt eſſentialis formę omni. Propter quod conueniens exemplum dedit S. Th. in tex. de eſſe ſurſum reſpectu ignis, hoc. n. non eſt accidens per accidens igni: ſed proprium eſt ſibi, q̃uis impedibiliter. Et quoniam hæc cõmunia ſunt omnibus formis, conuenire quoq; eſt neceſſe animæ intellectiuę. Vnde ad quæſitum dicitur, quod unio iſta eſt cauſalitas formalis animæ intellectiuæ reſpectu corporis, quæ eſt dare eſſe formale. Et cum dicitur, aut eſt ſubſtantia, uel accidens, dico quòd propriè loquendo dicendum eſſet, quod eſt cauſalitas ſubſtantiæ. Tamen ut quærenti ſatisfiat, dicaẽ quod non ſignificat unam ſubſtãtiam ſimpliciter: ſed unam in alia, E ſcilicet formam in materia. Et ideò cum aufertur, nõ eſt opus quod deſinat ſubſtantia ſimpliciter: ſed una ſubſtantia in alia, quod poteſt fieri utraque remanente ſeorſum.

176

384

¶ Ad ea autem quæ naturalitatem huius unionis tangũt, breuiter dr, quod unio animæ ad corpus procul dubio naturalis eſt. Sed non conuincit reſurrectionem futuram, quãmuis probabiliter eam ſuadeat apud S. Th. in quarto contra Gen. c. 79. Poteſt enim dici, uel ut Aui. potauit, quod unio eſt naturalis animæ in ſui principio: eſſe uerò ſeparatam, eſt ſibi naturale poſt. Ita quod utroque ſtatus eſt ſibi ſucceſſiuè naturalis, quemadmodũ animalibus in ſeipſis animalificãtibus, naturale eſt in principio uiuere in utero materno, & poſt extra uterum. Vel cum S. Th. in 4. cõtra Gen. cap. 81. ꝙ ex hoc nihil aliud ſequitur, niſi quòd reſurrectio eſt naturalis quo ad finem, quia ſcilicet ſemel ad finem. i. unionem animæ ad corpus, quæ eſt naturalis ſecundùm eſſe, non tamen ſecũdùm fieri, ſed ſupernaturalis.

ad illud eſſe naturale. Alterum, quod eſt in eſſe, cuius oppoſitũ eſſet naturale, & in natura illius eſt principium eundi ad tale eſſe, ut patet, graui retento ſurſum. Prima uiolẽtia non poteſt perpetuari: quia ponit principium uiæ perpetuo impediri. Secunda autem, non inconuenit ſi perpetuetur, quia propriè uiolentia non eſt, ubi nullum principium perueniendi ad terminũ impeditur, quàmuis ſi eſſet in termino, ille ſtatus eſſet naturalis. Talis autem uiolentia eſt animę ſeparatæ, quoniam habet aptitudinem, & inclinationem naturalem ad unionẽ quo ad eſſe: non quo ad fieri. Et hoc eſt, quod occultè ſenſit Sanctus Thomas dum dixit, quòd reſurrectio eſt naturalis ſecundùm finem, & non ſecundùm principium actiuum, & conſequenter nec paſſiuum, quia omni potentiæ paſſiuę naturali, reſpondet actiua naturalis. In hoc enim manifeſtè patet, quòd ſeparatæ animæ unio ſecundùm eſſe eſt naturalis: ſed ſecundùm ſuum fieri eſt ſupernaturalis. Quia tamen rationabile eſt, quòd nec etiam talis imperfectio à prima cauſa in tàm nobili natura perpetuò permittatur, probabilis ratio reſurrectionis, fidei ſuffragatur.

accidit in aliis formis, quæ nõ ſunt ſubſiſtentes. Et propter hoc, anima humana remanet in ſuo eſſe deſtructo corpore:* non autem aliæ formæ.

Et per hoc, patet rñſio ad II & III. Sufficit.n. ad hoc ꝙ homo poſſit intelligere oĩa ꝑ intellectũ, & ad hoc ꝙ intellectus B intelligat oĩa immaterialia & uniuerſalia, quòd uirtus intellectiua non eſt corporis actus.

Ad IIII dicendũ, ꝙ humana aĩa nõ eſt forma in materia corporali immẽſa, uel ab ea totaẽ comprehẽſa ꝑꝑ ſuam ꝑfectionem. & iõ nihil ꝓhibet aliquã eius uirtutẽ non eſſe corporis actum:* q̃uis anima ſm ſuam eſſentiam ſit corporis forma.

Ad V dicẽdũ, ꝙ aĩa, illud eſſe C in quo ſubſiſtit cõicat materiæ corporali: ex qua & anima intellectiua ſit unũ:* ita ꝙ illud eſſe, quod eſt totius cõpoſiti, eſt etiam ipſius animæ. quod non

Ad VI dicendum, ꝙ ſecundum ſe conuenit animæ corpori uniri,* ſicut ſecundum ſe cõuenit corpori leui eſſe ſurſum. Et ſicut corpus leue manet quidem leue, cum a loco proprio fuerit ſeparatum, cum aptitudine tamen & inclinatione ad ꝓprium locum, ita anima humana manet in ſuo eſſe, cũ fuerit à corpore ſeparata habẽs aptitudinem & inclinationem naturalem ad corporis unionem.

Articvlvs II.

Vtrum intellectiuum principiũ, multiplicetur ſecundum multiplicationem corporum.

Ad secvndvm ſic proceditẽ. Videtur, ꝙ intellectiuum principium nõ multiplicetẽ ſe-

A Et ideò de uiolento, & imperfecto eſſe, diſtinguendum, non cũ Scoto in quarto, diſtinctio 43. quæſtione ſecunda, ſomniante quòd anima ſit talis pars hominis, quòd nullam perfectioné acquirit in toto, ſed tantum communicat, & ideò non inconuenit perpetuo impediri, & manere in ſtatu nullam imperfectionem in ea ponẽte: quoniã hoc eſt & contra ipſum, qui in quæſtio. præcedente dixit, ſe non capere quòd aliquod ſit ens abſque proprio eſſe, quod tamen ponit, qui animam tñ communicate ſe dicit compoſito, & contra ueritatem quoniam de ratione partis, ac per hoc omnis partis eſt perfectionem habere in toto, alioquin natura nõ propter melius componeret, nec partes haberent rationem materiæ reſpectu totius. Sed diſtinguendũ potius eſt, quòd uiolentia eſt duplex. Alterum, oppoſitum tàm termino quàm uiæ naturali. Alterum, oppoſitum termino, ſed non uiæ naturali, idest alterum quod eſt in eſſe, cuius oppoſitum eſſe naturale: ſed tamen non habet in ſua natura principium uiæ, ducentis

b
170
367
e
368

370
Porrecta per totum.
Infra q. 79. art. 5.
Et 2. d. 17. q. 1. art. 1.
Et 2. contra ca. 73. & 75. Et ſpũ ar. 9. & 10 & d aĩa. art. 3.
Et opuſ. 3 c. 85. & 86
Et opu. 16 per tot.

Svper Qv. LXXVII. Artic. II.

Ferr. 2. cont. c. 73. 75. *Aegid. 2. ſ. d. 17. q. 2. ar. 1.*
Tho. arg. d. 17. q. 1. ar. 2.

Titulus clarus eſt, contra Auerroim directè motus.

¶ In corpore unica eſt concluſio negatiuè reſpondens quæſtio. Impoſſibile eſt intellectum quo intelligimus, eſſe unũ in omnibus. Et probatur tripliciter. Primò, in uia Platonis. Secundò, in uia Ariſto. Et tertiò, ſimpliciter.

¶ Quo ad primum, ducitur ad impoſſibile: Si intellectus eſſet unus, Sortes & Plato eſſent unus homo numero eſſentialiter. tenet ſequela, quia apud Platonem, ipſa anima eſt homo.

¶ Quo ad ſecundum, oſtenſiuè, Impoſſibile eſt plura numero habere unum eſſe numero, ergo impoſſibile eſt plurũ numero, eſſe vnam formam numero. Probatur: quia forma eſt eſſendi principium. ergo non poteſt eſſe unus intellectus. & tenet ſequela hæc: quia intellectus eſt potentia animæ, quæ eſt forma ſubſtantialis hominis apud Ariſtotelem.

¶ Quo ad tertium, ducitur ad impoſſibile ſic. Si intellectus eſſet unus in omnibus, omnes homines eſſent unus intelligens, & unum numero haberent intelligere, reſpectu eiuſdem intelligibilis: hoc eſt impoſſibile, ergo Conſequentia quo ad primam partem probatur, quia unitas operantis

Universidad de Deusto. Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

cundũ multiplicationẽ corporum, ſed ſit unus intellectus in omnibus hominibus. Nulla.n. ſubſtãtia[h] imaterialis multiplicat ſm numerũ i una ſpẽ.[c] Aia aũt humana eſt ſubſtantia immaterialis. non.n. eſt cõpoſita ex materia & forma, ut ſupra oſtẽſum eſt.* Nõ ergo ſũt multæ in una ſpecie: ſed oẽs homines ſunt unius ſpeciei. Eſt ergo unus intellꝰ omniũ hominum. G

¶2 Præt. Remota cã remouetur effectus.[h] Si ergo ſm multiplicationẽ corporũ multiplicarẽtur animæ humanæ, cõſequens uideret ꝙ remotis corporibus, multitudo animarũ non remaneret: ſed ex omnibus animabꝰ remaneret aliquod unũ ſolũ. qđ eſt hæreticũ periret.n. differentia præmiorum & pœnarũ. H

¶3 Præt. Si intellꝰ meus eſt alius ab intellectu tuo: intellꝰ meus eſt quoddam indiuiduũ, & ſit intellectus tuus. particularia.n. ſunt, quæ differunt numero, & conueniunt in una ſpecie. Sed omne quod recipit in aliquo, eſt in eo per modum recipientis. Ergo ſpecies rerum in intellectu meo & tuo, reciperent[h] indiuiduatꝛ, quod eſt contra rationem intellectus, qui eſt cognoſcitiuus uniuerſalium. I

¶4 Præt. Intellectũ eſt in intellectu intelligẽte. Si ergo intellectus meus eſt alius ab ĩtellectu tuo, oportet, ꝙ[h] aliud ſit intellectũ a me, &[k] aliud ſit ĩtellm̃ à te: & ita erit ĩdiuiduatꝛ numeratũ & ĩtellm̃ in potẽtia tm̃, & oportebit abſtrahere ĩtẽtionẽ cõem ab utroq;: qa à quibuſlibet diuerſis, cõtingit abſtrahere aliquod cõe intelligibile. quod eſt contra rõnem intellꝰ: quia ſic nõ uideret diſtingui intellectꝰ, à uirtute imaginatiua. Videt ergo relinqui, quòd ſit unus intellectus omnium hominum.

¶5 Præt. Cũ diſcipulus accipit ſciẽtiã à magiſtro, non põt dici, ꝙ ſcientia magiſtri[h] generet ſcientiã in diſcipulo: quia ſic ẽt ſcientia eſſet forma actiua, ſicut calor. qđ patet eſſe falſum. Vr ergo, ꝙ eadem numero ſciẽtia, q̃ eſt in magro, cõicet diſcipulo. Quod eſſe non põt, niſi ſit unus intellectus utriuſq;. Videtur ergo, ꝙ ſit unus intellectus diſcipuli & magiſtri, & p conſequens oĩum hominum.

¶6 Præt. Aug.* dicit i lib. de quãtitate animæ, Si[h] plures tm̃ animas humanas dixerim, ipſe me ridebo. Sed maxime vr anima eẽ una quãtũ ad ĩtellectũ. Ergo eſt unus intellꝰ oĩum hoĩum.

Sed contra eſt, quod Philoſophus dicit in ſecũdo Phyſic.* ꝙ ſicut ſe habẽt cauſæ uniuerſales ad uſia, ita ſe habent cauſæ particulares ad particularia. Sed impoſſibile eſt, ꝙ una anima ſm ſpeciem ſit diuerſorũ animaliũ ſm ſpeciem. Ergo impoſſibile eſt, ꝙ anima intellectiua una numero ſit diuerſorum ſecundùm numerum.

Reſpon. Dicẽdũ, ꝙ[m] intellectum eſſe vnũ omnium hominũ, omnino eſt impoſſibile[a]. Et hoc quidem patet, ſi ſm Platonis ſentẽtiam homo ſit ipſe intellectus[a]. Sequeretur.n. ſi Sortis & Platonis eſt unus intellectus tm̃, ꝙ Sortes & Plato ſint vnus hõ: & ꝙ nõ diſtinguantur abinuicẽ, niſi p hoc, ꝙ eſt extra eſſentiam vtriuſq;: & erit tũc diſtinctio Sortis & Platonis non alia q̃ hominis tunicati & cappati, qđ eſt omnino abſurdum. B Similiter ẽt patet hoc eſſe impoſſibile, ſi ſm ſentẽtiã Ariſtotelis† intellectus ponatur pars, ſeu potẽtia aiæ, q̃ eſt hominis forma: impoſſibile eſt.n. pluriũ numero diuerſorũ eſſe vnam formam: ſicut impoſſibile eſt ꝙ eorũ ſit vnũ eſſe: nã forma eſt eſſendi principiũ. C Similiter etiã patet hoc eẽ impoſſibile, quocunq; mõ qs ponat vnionẽ intellectus ad hunc, & ad illũ hominẽ. Manifeſtũ eſt enim, ꝙ ſi ſit vnũ principale agens & duo inſtrumẽta, dici poterit unum agens ſimpliciter, ſed plures actiones. ſicut ſi unus hõ tãgat diuerſa duabus manibus, erit vnus tãgẽs, ſed duo tactus. D Si uerò ecõuerſo inſtrumentum ſit vnũ, & principales agentes diuerſi, dicent qdẽ plures agentes, ſed vna actio. ſicut ſi multi vno fune trahãt nauẽ, erũt multi trahẽtes, & vnꝰ tractus. Si uerò agẽs principale ſit unum, & inſtrumẽtũ vnũ, dicetur vnum agẽs, & una actio. ſicut cum faber uno martello pcutit: ẽ unꝰ pcutiẽs, & vna pcuſſio. Manifeſtũ eſt aũt, ꝙ qualitercũq; intellectus ſeu vniat, ſeu copuletur huic vel illi homini, E intellectus inter cætera, q̃ ad hominẽ ptinẽt, principalitatẽ hẽt. obediũt enim vires ſenſitiuæ ĩtellectui, & ei deſeruiũt*. Si ergo poneretur ꝙ eſſent plures intellectus, & ſenſus vnus duorũ hominũ, puta ſi duo homines haberent vnũ oculũ, eſſent qdẽ plures videntes: ſed vna viſio. Si verò intellectus eſt vnus (quãtũcunq; diuerſificent alia, quibus oĩbus intellectus vtit, quaſi inſtrumẽtis) nullo modo Sortes & Plato poterũt dici niſi vnꝰ intelligẽs. Et ſi addamus, ꝙ ipſum intelligere, qđ eſt actio intellectus, ñ ſit p aliqđ aliud organũ, niſi p ipſum intellectum, ſequet vlterius, ꝙ ſit & agẽs vnũ, & actio vna, ideſt, ꝙ oẽs homines ſint vnus intelligens, & vnũ intelligere. dico aũt reſpectu eiuſdem intelligibilis. Poſſet aũt diuerſificari actio ĩtellectualis mea & tua, p diuerſitatẽ phãtaſmatũ: quia. ſ. aliud eſt phãtaſma lapidis in me, & aliud in te: ſi ipſum phãtaſma ſm ꝙ eſt aliud in me, & aliud in te, eſſet forma intellectus poſſibilis: qa idem agens ſm diuerſas formas pducit diuerſas actiones, ſicut ſm diuerſas formas rerũ reſpectu eiuſdẽ oculi ſunt diuerſæ viſiones. Sed ipſum phãtaſma nõ eſt forma intellectꝰ poſſibilis: ſed ſpecies intelligibilis, q̃ à phãtaſmatibꝰ abſtrahit. In vno aũt intellectu à phãtaſmatibꝰ diuerſis eiuſdẽ ſpeciei, ñ abſtrahit niſi vna ſpecies intelligibilis. Sicut in vno homine apparet, i quo poſſunt eẽ diuerſa phãtaſmata lapidis, & tñ ab oĩbus eis abſtrahit una ſpecies intelligibilis lapidis: per quã intellectus vnius hominis operatione vna intelligit naturam lapidis non obſtante diuerſitate phantaſmatum. Si ergo vnus intellectus eſſet omnium hominũ, diuerſitates phãtaſmatum, quæ ſunt in hoc & in illo, non poſſent cauſare diuerſitatem intellectualis operationis huius, & illius hominis, vt Commentator* fingit in tertio de Anima. Relinquitur ergo, ꝙ omnino impoſſibile, & incõueniens eſt, ponere unum intellectum omniũ hominum.

* q. 75. artic. 5.
* Lib. de quantitate animæ ca. 32. ad finẽ.
* Lib. 2. Phyſ. tex. 38.
* Lib. 3. de aĩa, tex. 5. & lib. 1. ca. 13. & 2. cõ. 1.
* Li. 3. cõ. 5. & 36.

attenditur penes unitatẽ principalis agẽtis, cõſtat aũt, ꝙ intellectus eſt principale inter oĩa quæ ſunt in hoĩe, & quæ faciũt ad intelligere, qa oĩa ſibi obediunt. Aſſumptũ uerò manifeſtatur ex dña inter agens principale & inſtrumentale, in hoc, ꝙ eſt dare unitatẽ & pluralitatem operantis, qñ unitas, uel pluralitas operantis attẽdit penes unitatẽ & pluralitatẽ agẽtis principalis. Quo ad ſecundã verò partẽ, probatur cõſequẽtia ſic. Pluralitas operationis in eodẽ operante reſpectu eiuſdem obiecti, aut eſt rõne pluralitatis organorũ, aut rõne pluriũ formarũ: ſed neutrum hic põt dici. ergo. Maior hæc, quo ad primam partẽ manifeſtat ex ſupradicta differentia: quo ad ſecũdã verò, qa contingit idẽ pluribus formis plures actiones elicere, ſufficiẽtia aũt diuiſionis relinquitur p ſe nota. Minor uerò quo ad primã partẽ pbat: qa intelligere, nullo exercet organo. Quo ad ſecũdam uerò, qa unica uñ in vno intellectu eſt forma unius intelligibilis, ſ. ſpecies abſtracta à phãtaſmatibus, nõ phãtaſmata ipſa. Qđ pbatur: qa ex phantaſmatibus eiuſdem ſpeciei nõ abſtrahit niſi una ſpecies. qđ manifeſtat in ſingulis hominibus: i uno enim & eodẽ homine, nullus ponit abſtrahi plures ſpecies à pluribꝰ phãtaſmatibus eiuſdẽ. Et hinc cõcludit corollariẽ, ꝙ intolerabilis ſit error Auerrois, qui pp pluralitatem phantaſmatũ in hoc & in illo, poſuit pluriſicari intellectiones: & ſequela: quia illa nõ ſunt formæ intellectus: ſed obiecta quodammõ, ut colores reſpectu uiſus.

¶Circa hanc rõnem aduerte, ꝙ Auerroiſtæ ſunt diuiſi. Quidam.n. adeò inſaniunt, ut concedant concluſionẽ ſecundũ rẽi dicentes Sortis & Plat. eſſe non ſolùm unum intellectũ, & unã ſpeciẽ intelligibilẽ, ſi ſpecies acceptatur, ſed unum numero intelligere ſubiectiuẽ, plura uerò obiectiuẽ quodãmõ ex parte. ſ. phantaſmatum. K Quidã uerò ipſi Auerroi conſentientes, ponũt aliam eſſe intellectionem Sortis, aliam Platonis quamuis unũ ponant intellectum & ſpeciem intelligibilem in utroque. Vtrique tamen eodem modo reſpondent, in hoc tantum differentes, quòd dicta illorum applicantur ad actum primum, & ſecũdum: iſtorum verò ad actum primum tantum. Dicunt ergo, ꝙ ex pluralitate phantaſmatum prouenit pluralitas operationis, uel ſimpliciter apud ſecundos, uel ſecundum quid apud primos. Quo aũt hoc accidat neſciunt dicere: niſi ꝙ quia id quod eſt in intellectu, eſt unum & multiplex, unum, ex parte intellectus, multiplex, ex parte qua reſpicit phantaſmata iſtius & illius. Vnum inquantum eſt in ſe ens, multiplex, inquantum eſt uerum ſecundũ adæquationem, aut inadæquationẽ ad phantaſmata. Et hanc multiplicitatem dicũt ſufficere ad hoc ꝙ Sortis & Plat. ſit diuerſum intelligere ſimpliciter, uel ſcdm quid. qñ F id quod eſt intellectus, cõtinuat Sorti & Plat. ex hac parte, qua eſt multiplex, & nõ ex illa parte, qua eſt unũ. Sed cõtra hos, longior habẽdus eſſet ſermo, q̃ locus iſte exigat, & aut in 3. de aĩa, aut in ſpeciali tractatu hoc faciemus, Deo cõcedẽte. Nũc aũt aduertendũ eſt, ꝙ S. T nõ diſputat hic cõtra primos, qa cõtra Auerroim agebat, cuius illorũ opinio repugnat, ut patet in cõmẽto. 5. tertij de aĩa, vbi uult ponentẽ phantaſmatũ eſſe actuũ reſpectu intẽtionis intellectæ, quod ſaluari nõ põt in eſſe uero, niſi addat alia factura, ꝙ eſſe relatiuũ, habeat p ſe motorẽ. Secũda horũ viſio q̃ ex Auerroi ſumpta eſt, poſita & excluſa eſt à S. Th. in hoc quod dixit, ꝙ actio vnius agentis, non multiplicat niſi duobus modis. Noĩater.n. dixit, actio. i. operatio, ex parte operantis. i. ſecũdum qđ extrã operantẽ, cũ q̃uis ab eadẽ forma numero, q̃ eſt una in ſe, & multiplex in reſpectu, poſſint inferri multæ paſſiones eiuſdẽ rõnis ſecundũ diuerſitatẽ ſimul patiẽtiũ, ut patet, cum multa ſimul calefiũt ab uno calido, nõ tñ iſta multiplicitas reſpectuum in calore, ſufficit ad hoc q̃ ſint multæ calefactiones actiuæ: niſi fortè recurratur ad diuerſitatẽ partiũ caloris calefacientis. Sed hoc ſubtrahit, ſi ponamus tale agens eſſe indiuiſibile. Tunc.n. actio neceſſario eſt una, q̃uis paſſiones ſint plures: cum ergo intellectus ſit impartibilis, ex hoc ꝙ ſpecies intelligibilis eſt multiplex, ſecundũ reſpectũ ad diuerſa phantaſmata, nõ pt ſaluari pluralitas intellectionũ. Tũ, qñ iſta pluralitas, eſt pluralitas operationis ex parte operantis, cum ſit actio immanens & nõ tranſiens in aliquid extra. Tũm, qñ Sortes intelligit ut operans, & habet ſe ad intellectionem, ut ex quo oritur intellectio, & non ut paſſum ſeu materia ad quam terminatur, ut experimur in nobis. Et præterea dixit S. Tho. quòd niſi ponatur ꝙ phantaſmata ſint formæ intellectus, non poteſt ex eorum diuerſitate inferri diuerſitas actionis. Sed iſti ſunt ſine ratione loquentes: quare omittamus eos: non enim ſunt digni de quibus hic uerba fiant.

¶Circa dicta San. Thomæ hic, eſt unum aliud dubium. Quomodo, ſcilicet, eſt poſſibile, quod in uno homine ſint diuerſa phantaſmata eiuſdem ſpeciei, cum duo accidentia eiuſdẽ ſpeciei nõ poſſint ſimul in eodẽ eſſe. Ad hoc quis poſſet dicere, quod in litera non dicitur quòd ſint ſimul, & cõſequenter põt intelligi, quòd ſint ſucceſſiuẽ: intentio tamen literæ obſtat, quia intendit contra Auerroim, quòd a diuerſis phantaſmatibus eiuſdem ſpeciei ſimul non abſtrahitur, niſi una ſpecies. Nulla enim fuiſſet inſtantia contra hoc, ex eo quod ex multis phantaſmatibus ſucceſſiue, non generatur niſi una ſpecies, non ſit quemadmodum ex multis guttis aquæ cadentibus, non fit niſi una cauatio lapidis, ultima in uirtute præcedentiũ agentẽ. Vnde dicẽdum eſt, ꝙ duo phantaſmata eſſe eiuſdẽ ſpeciei, A contingit dupliciter: vel in repræſentando tñ, uel in eſſendo & repræſentando, & ꝙ prima poſſunt eſſe ſimul in eodẽ, alia verò non. Exemplũ primorũ, phantaſmata huius lapidis, & phãtaſmata illius: exemplũ ſecundorũ, duo phãtaſmata vnius, & eiuſdem lapidis. Et qñ à phantaſmatibus ſecũdũ repræſentatã naturã fit abſtractio ſpeciei, ideò S. T. vidẽs phantaſmata ex parte repræſentatæ naturæ, ſimpliciter vocauit phantaſmata eiuſdẽ ſpeciei, q̃ ſunt eiuſdẽ ſpeciei repræſentatiua, & poſuit ea ſimul in eodẽ, ut phantaſmata duorũ lapidũ. Loquit ergo de eis in repræſentando, non in eſſendo. Nõ enim vr eiuſdem rõnis eẽ ſufficere ad repræſentandã hanc pprietatẽ indiuiduali, & illã: niſi quis dicat, ꝙ indiuiduatio phantaſmatis eſt repræſentatiua indiuiduationis obiecti. Et tunc oporteret dare tertiã, reſpõſionem, dicendo, ꝙ quãmuis phantaſmata ſint ſimul & eiuſdem ſpeciei, non tamẽ in eadẽ parte ſubiecti. Veruntamen, ſecunda reſpõſio vr probabilis, qñ indiuiduatio phãtaſmatis Sortis, ex parte ipſiꝰ phãtaſmæ, & nõ rei repſentatæ, ſe tenere vr, & conſequenter ipſa natura phãtaſmatis ppriẽtatẽ indiuiduale Sortis repſentat, ac per hoc diuerſorũ indiuiduorũ diuerſa ſecũdum naturã phantaſmata ſunt, & cõſequenter diſtinguũtur ſpecie. Et confirmatur hoc, quia alioquin cogitatiua non poſſet fortè directè cognoſcere intentiones indiuiduales omnium.

¶In reſponſione ad ſecundum, aduerte primò, ꝙ quẽadmodum corpus non eſt cauſa animæ, nec in eſſe, nec in fieri: ſed occaſio & materia in qua fit: ita non eſt cã vnitatis & multitudinis earum: ſed occaſio & materia ĩ qua. Et in hoc ſtat reſponſio S. T. unde minor propriẽ loquẽdo negatur. Vel diſtinguitur de vera cauſa & occaſione: à vera.n. cauſa rem dependẽte oportet. Aduerte ſecundo, cũ Thomiſta, ꝙ S. T. loquitur hic de unitate & multiplicatione numerali, & dicit idem eſſe iudiciũ de eſſe rei, & illius vnitate, & multiplicatione. Et fundamentum huius eſt in 4. Met. ꝙ ens & vnum dicunt eandẽ naturam. Nec refert, utrũ illud ens ſit ſpecifica, aut numeralis rẽs, quemadmodũ.n. idẽ eſt hõ, & ens homo, & vnus homo &c. Ita idẽ eſt Sortes, & ens Sortes, & vnus Sortes, & diuerſus Sortes: & in pposito, idẽ eſt hæc aĩa, hæc una anima, hæc diuerſa anima. Nec ab alia cauſa pẽdet hæc anima, & ab alia vnitas eius, & ab alia diuerſitas eiꝰ. Omnia enim hæc cũ eandem dicant naturã, ab eadem ſunt cã. Et propterea optimẽ infertur in litera, ꝙ qa ens quod eſt aĩa, nõ pẽdet à corpore, ꝙ nec vnitas eiꝰ, nec multiplicatio pẽdet à corpore. Et ſi inſer, ꝙ quia Sortes nõ eſt Sortes quãtitate: ſed ſubſtãtia formaliter ergo nec unus numero, nec diuerſus numero quantitate formaliter: alioqn rõis doctrina hęc, aut uoluntario priuilegio ſingularis diceẽ.

¶In rñſione ad tertiũ, diligenter aduerte primò, ꝙ S. Th. inchoat ab immaterialitate abſolutẽ: ſed poſtmodũ deſcendit ad immaterialitatẽ talẽ. ſ. p abſtractionẽ à materia, qa ex primo ſpecies intelligibilis hẽt, ꝙ ſit rõ intelligẽdi abſolutẽ: ex ſecũdo verò ꝙ ſit rõ intelligẽdi vniuerſale tñ, i. qđ quid erat eſſe rei: ita ꝙ nõ ſingularitatẽ eiꝰ, & hoc directè ad minus. Vñ non docet, ꝙ ſpecies immaterialis eſt ſpecies quidditatis tm̃: ſed ꝙ ſpecies ſit immaterialis. ſ. p abſtractionẽ à materialibꝰ phãtaſmatibus & ſingularibus, ut patet literã diligenter inſpicienti. Hoc aũt dico, ne quis putet oblitũ S. T. eorũ quæ ſupra docuit de angelis.

¶Aduerte ſecũdo, & Auerroiſtæ rñſionẽ hanc inficiantur, dicentes, ꝙ ratio Auerrois non intendit, ꝙ ſingularitas ſpectat intellectionem, accipiendo ſingulare, ut diſtinguitur contra uniuerſale in prædicãdo, qñ optimẽ nouerat Auerrois omnes intelligẽtias eſſe illo modo ſingulares. Sed intẽdit ꝙ ſingularitas ut diſtinguit cõtra uniuerſalitatẽ ſpeciei in eſſendo, ſi inueniret uniuerſalis in eſſendo, ut Plato finxit. Et rõ huius eſt, quia quod eſt hoc modo particulare, nõ totã in ſe hẽt naturã: ſed partem tantum: ac per hoc uniuerſalẽ cognitionem impedit, & ad hoc oportebat aduerte-

¶Ad hoc eſt dicẽdũ, ꝙ obiectio iſta ſupponit quoddã falſum. ſ. ꝙ ſingulare inueniatur duobus tñ modis. Ad cuius euidentiã ſcito, ꝙ ſecũdũ veritatẽ intentio Auerrois eſt, nõ ꝙ ſingularitas, ſed ꝙ ſingularitas materialis impedit intellectionem, & in hoc cõuenimus. Sed putat ipſe, ꝙ quęcũq; ſunt ſingularia p diuiſionẽ naturæ ſpecificæ, in eis ſunt ſingularia materialia, q̃a materialiũ ꝓprietas eſt, eſſe multa vnius ſpeciei: ac p hoc, ſi intellectus multiplicatur, iſert. ergo eſſent particulares, eo. ſ. modo, quo iſta entia materialia ſunt particularia, & conſequẽter impediretur intellectio.

368

369

366

364

¶Sanct᷒ Thomas autẽ, q̃a in rñſione ad primũ iã euacuauerat hoc fundamẽtũ, ponens tertiũ genus ſingulariũ, ita ꝙ ſingulariũ q̃dã ſunt tota natura ſpecifica, & iſta nõ multiplicantur numeraliter ſed ſunt velut vniuerſalia in eſſendo, q̃ manifeſtũ eſt nõ officere intellectioni, & hæc ſunt intelligẽtię. Quędã ſunt participãtia naturam ſpecificam, & multiplicãtur numeraliter. Sed hæc ſunt duplicis ordinis, q̃a q̃dã ſunt materialia, & iſta impediũt intellectionem rõne conditionũ materialiũ, quę p ſeparationẽ à materia fit intellectio: q̃dam verò ſunt immaterialia, & iſta non impediunt intellectionem, quia non ratione ſingularitatis: nec rõne materialitatis, qua carent: nec ratione participationis naturę ſpecificę, quia vtrũque. ſ. participatum & participans, eſt immaterialis ordinis, & talia ſunt intellectus noſtri. Quod aũt diuiſio numeralis poſſit fieri, & eſſe abſq; materia, multiplicatio luminis gloriæ in beatis oſtendit. Nec contradicit hoc S. T. quoniam impoſſibilem ponit multiplicationem abſq; materia. ſ. abſq; receptiuo, vt patet exercitãti in doctrina ſua.

369

283 b

Ad primum ergo dicendũ, ꝙ licèt aĩa intellectiua nõ habeat materiam ex qua ſit, ſicut nec angelus[a]: tñ eſt forma materiæ alicuius, quod angelo nõ conuenit[c]. Et ideò ſm diuiſionẽ materiæ, ſunt multę aĩæ unius ſpeciei: multi aũt angeli vnius ſpeciei omnino eſſe non poſſunt[c].

Ad ii dicẽdũ, ꝙ vnũquodq; hoc mõ habet vnitatẽ, quo habet eſſe: & p conſequẽs idẽ eſt iudiciũ de multiplicatione rei, & de eſſe ipſius. Manifeſtum eſt aũt, ꝙ aĩa intellectualis ſm ſuũ eſſe, vnit corpori vt forma: & tñ deſtructo corpore remanet aĩa intellectualis in ſuo eſſe[e], & eadẽ rõne multitudo aĩarũ eſt ſm multitudinẽ corporũ, & tñ deſtructis corporibus remanẽt animę in ſuo eſſe multiplicatę.

Ad iii dicendũ, ꝙ indiuiduatio itelligẽtis aut ſpeciei, p quã intelligit, nõ excludit intelligẽtiã vniuerſalium: alioquin, cum intellectus ſeparati ſint quædã ſubſtãtiæ ſubſiſtẽtes & p cõſequẽs particulares: non poſſent vniuerſalia intelligere. Sed materialitas cognoſcentis & ſpeciei, p quã cognoſcit, vniuerſalis cognitionẽ ipedit[*]. Sicut. n. oĩs actio ẽ ſm modũ formæ, qua agẽs agit, vt calefactio ſm modũ caloris, ita cognitio eſt ſm modũ ſpeciei, qua cognoſcẽs cognoſcit. Manifeſtũ ẽ autẽ, ꝙ nã cõis diſtinguit, & multiplicat ſm principia indiuiduãtia, q̃ ſunt ex parte materiæ. Si ergo forma, p quã fit cognitio ſit materialis, nõ abſtracta à cõditionibus materiæ, erit ſimilitudo naturæ ſpeciei, aut generis ſm qd eſt diſtincta & multiplicata p principia indiuiduãtia, & ita non poterit cognoſci natura rei i ſua cõitate. Si verò ſpecies ſit abſtracta à cõditionibus materiæ indiuidualis, erit ſimilitudo naturæ abſq; ijs q̃ ipſam diſtinguũt & multiplicant. & ita cognoſcetur vniuerſale. Nec refert quãtũ ad hoc: vtrũ ſit vnus intellectus vel plures, q̃a ſi etiã eſſet vnus tñ, oporteret ipſum eſſe aliquem quendam, & ſpeciem per quam intelligit eſſe aliquam quandam.

Ad iiii dicẽdũ, ꝙ ſiue intellectus ſit unus, ſiue plures, id, qd intelligit, eſt vnũ[*]. Id. n. qd intelligit, nõ eſt i intellectu ſm ſe, ſed ſm ſuã ſimilitudinẽ. Lapis. n. nõ eſt in aĩa: ſed ſpecies lapidis, vt dr in 3. de Aĩa[*]. & tñ lapis eſt id qd intelligit, nõ autẽ ſpecies lapidis, niſi p reflexionẽ intellectus ſupra ſeipſum[*]: alioqn ſciẽtiæ nõ eſſent de rebus: ſed de ſpeciebus intelligibus. Cõtingit. n. eidẽ rei diuerſa ſm diuerſas formas aſſimilari. Et q̃a cognitio fit ſm aſſimilationẽ cognoſcẽtis ad rem cognitã, ſequit ꝙ idẽ à diuerſis cognoſcẽtib᷒ cognoſci cõtingit, vt patet in ſenſu. Nã plures vidẽt eũdẽ colorẽ ſm diuerſas ſimilitudines. Et ſimiliter plures intellectus intelligũt vnã rem intellectam. Sed hoc tñ intereſt inter ſenſum & intellectũ

tiplicationem numeralem rationum intelligibilium, in quibus relucet: vtilibet. n. ſpeciei in intelligibili reſpondet obiectũ proprium, relucens ita illius relucentia, quòd non alterius.

¶Ad hoc eſt dicẽdũ, ꝙ rñſio intendit de intellecto vt ſic, nec in æquoco laborat, ſed malè intelligit. Ad cuius euidẽtiã ſciẽdum eſt, ꝙ cũ natura lapidis nõ inueniatur niſi i hoc, vel illo lapide exiſtens, & ſciẽtia ſit de rebus: oportet ſciẽtia terminari ad lapideitatẽ exiſtẽtẽ i hoc. Et q̃a ſciẽtia nõ ẽ de ſingularib᷒ vt ſic, nõ terminat ad lapideitatẽ huius lapidis, vt eſt in hoc, ſed abſolutè, id eſt ad ipſam, nõ ad ei᷒ ſingularitatẽ. Et q̃a par ẽ rõ de ſingulis lapidibus, & lapideitas ſecluſis ſingularitatibus, nõ hẽt penes qd multiplicetur, i õſequẽs eſt, ꝙ lapideitas, vt terminat actum intellectus, ſit vna nõ ſolũ formaliter, ſed p negationẽ oĩs differẽtiæ numeralis. De tali. n. vnitate intelligit illa propoſitio, Intellectũ oportet eſſe vnum. Verum, quoniam lapideitas vt ſtellecta, duo dicit. ſ. lapideitatem, & eſſe cognitum: ſi de eſſe reali loquimur, eſſe cognitum nullũ eſt, cadit ſupra lapideitatem, niſi eſſe phãtaſmatũ in quibus ſubſtinet, & intelligibiliũ ſpecierũ quibus diuerſi intellectus ei aſſimilantur. Et hoc modo procul dubio multiplicato intellectu, multiplicatur intellectum, ſcilicet ſecũdum eſſe ſubiectiuũ in intelligẽte: ſed de hoc in pręcedenti articulo tractauerat S. Tho. Si verò de eſſe obiectiuo eſt ſermo, tunc ſecũdum veritatem cum tale eſſe non ſit, niſi eſſe relationis, ut patet i hoc colore uiſo, cui eſſe obiectũ uiſum nihil addit, niſi relationẽ rõnis, qua intelligitur terminus uiſionis, ſecundum diuerſas opiniones de multiplicatione numerali relationis, diuerſimodè dici põt. Scdm. n. tenentes, in uno termino relationẽ eiuſdem rõnis non multiplicari, quantumcunq; termini multiplicentur ex altera parte, oportet dicere, ꝙ quãuis ex parte plurã ſpecierum intelligibiliũ in diuerſis intellectibus ſint multæ repræſentationes lapideitatis: ex parte tñ lapideitatis eſt una repræſentatio, quæ eſt unum repræſentatum omnibus: quemadmodũ Sortes albus eſt unũ ſimile unica ſimilitudine mille albis. & hæc eſt opinio S. T. ideò apud ipſum lapideitas eſt unum intellectũ omninò, & per priuationem oĩs differentia numerali, & per poſitionem unius numero eſſe relatiui, quo eſt intellecta. Nec quoad hoc differt, unũ uel plures ponere intellectus quia nec illa unitas negatiua, nec iſta poſitiua, uariatur pp pluralitatem intellectuum, ut patet ex dictis. Secũdum uerò poſſet rationem pluriſicari pluriſicato altero termino, duplicitur dici põt ...

*Li. 3. de aĩa, tex. 38. to. 6.

[illegible]

lapideitas eſt vnum obiectum numero in eſſe obiectiuo quẽad modum Sortes dr vnum ſimile, multis cõſimilibus, q̃uis plures ſint relationes ſimilitudinis in Sorte. Secundò poteſt dici ꝙ quia in obiecto res ipſa eſt terminus cognitionis, eſſe verò obiectiuũ, eſt conditio ſine qua nõ, nõ inconuenit concedere ꝙ intellectũ lapidis apud diuerſos intellectus ſit vnũ & multiplex vnũ ſcdm rem quæ terminat cognitionem, multiplex, ſcdm conditionem ſine qua nõ. Ex hoc ãt non ſequitur ꝙ intellectum lapidis pluraficetur numero in me & in te: ...

*Li. 3. de aĩa, tex. 38. to. 1.

416

414

*q. 117. artic. 1.

mo de Anima. text. 90. omnia clara ſunt in textu.

¶Circa hanc rationem & ſequentes aduerte, ꝙ rationes iſtę cõmuniter arguunt, & non ſolum cõtra pluralitatẽ animarum, ſed vniuerſaliter formarum ſubſtantialium in eodem. Vñ nõ quantũ ad concluſionem huius articuli: ſed ſimpliciter in ſua communitate, ...

ſm ſentẽtiam Ariſt[*]. q̃a res ſentit ſm illam diſpoſitionẽ, quam extra aĩam hẽt in ſua particularitate: natura ãt rei, q̃ intelligitur, eſt quidem extra aĩam ſed ñ hẽt illum modũ eſſendi extra aĩam ſm quem intelligitur.[c] Intelligitur. n. natura communis ſecluſis principijs indiuiduantibus: non autem hunc modũ eſſendi habet extra aĩam. Sed ſm ſententiam Platonis res intellecta eo mõ eſt extra aĩam, quo intelligitur[e]. Poſuit enim naturas rerum, à materia ſeparatas.

Ad v. dicendum, ꝙ ſcientia alia eſt in diſcipulo, & alia in magiſtro quomodo autẽ cauſetur. in ſequentibus oſtẽdetur.[*]

Ad vi. dicendũ, ꝙ Aug. intelligit aĩas non eſſe plures tñ, quin vniant in una rõne ſpẽi.

Articvlvs III.

Vtrum præter animam intellectiuam ſint in homine aliæ animæ, per eſſentiam differentes.

Ad tertium ſic ꝓcedit, Vr, ꝙ pręter aĩam intellectiuã, ſint in hoĩe aliæ aĩæ p eſſentiã differentes, ſcilicet ſenſitiua & nutritiua. Corruptibile. n. & incorruptibile, nõ ſũt[h] vnius ſubſtãtię. Sed aĩa intellectiua eſt incorruptibilis, alię uerò aĩæ, ſcilicet ſenſitiua, & nutritiua, ſunt corruptibiles, vt ex ſuperioribus patet.[*] Ergo in hoĩe nõ poteſt eſſe una eſſentia aĩę intellectiuę, & ſenſitiuę, & nutritiuę.

¶2 Si dicatur ꝙ aĩa ſenſitiua in hoĩe eſt incorruptibilis, cõtra, h Corruptibile & incorruptibile differũt ſm genus: vt dr in 10. Metah.[*] Sed aĩa ſenſitiua, in equo & leone, & alijs brutis aĩalibus eſt corruptibilis. Si igit in hoĩe ſit incorruptibilis, nõ erit eiuſdẽ gñis aĩa ſẽſitiua in hoĩe, & bruto: Aĩal ãt dr ex eo ꝙ hẽt animam ſenſitiuam. Neq; ergo animal erit vnum genus commune hominis & aliorum animalium. quod eſt incõueniens.

¶3 Præt. phũs dicit in lib. de gener.[*] aĩaliũ, ꝙ embrio prius eſt animal, q̃ hõ: Sed hoc eſſe non poſſet, ſi[h] eſſet eadẽ eſſentia animæ ſẽſitiuæ & intellectiuę. eſt. n. animal p animã ſenſitiuã, hõ verò p animam intellectiuam. Non ergo in hoĩe eſt una eſſentia aĩę ſẽſitiuę, & intellectiuę.

¶4 Prę. Phũs dicit in 8. Met.[*] ꝙ genus[h] ſumitur à materia, dĩa verò à forma. Sed rationale, qd eſt differẽtia cõſtitutiua hominis, ſumitur ab anima intellectiua, animal verò dr ex hoc, ꝙ habet corpus animatũ anima ſenſitiua. Anima ergo intellectiua comparat ad corpus animatum anima ſenſitiua, ſicut forma ad materiam. Non ergo anima intellectiua eſt eadẽ per eſſentiam cum anima ſenſitiua in homine: ſed præſupponit eam ſicut materiale ſuppoſitũ.

Sed contra eſt, quod dicit in li. de Eccle. dog. Neq; duas animas eſſe dicimus in homine uno: ſicut Iacobus, & alij Syrorum ſcribunt vnam animalem, qua animat corpus, & immiſta ſit ſanguini: & alteram ſpiritualem, quæ rationi miniſtret: ſed dicimus unam & eandem eſſe animã in homine, quæ & corp᷒ ſua ſocietate uiuificat, & ſemetipſam ſua rõne diſponit.

Respon. Dicẽdum, quòd Plato † poſuit diuerſas animas eſſe in corpore uno: etiã ſecundùm

SVPER Q. LXXVI. ART. III.

371

¶Titulus clarus.

¶De animarũ tũ pluralitate, non omnium formarũ ſubſtantialium inquirens, in forma tria facit. Primò, tractat opinionem Platonis. Secundò reſpondet q̃ſito negatiuè. Tertiò, oſtendit modum ſuę poſitionis.

¶Quoad primũ tria dicit. Primò refert Platonem tenere par tẽ affirmatiuã. ſ. tres aĩæ diſtinguuntur eſſentia & loco, ſcdo [illegible] Ariſt. eum arguerit. ſ. quo ad ſenſitiuam & vegetatiuam propter animalium partes deciſas, uiuam utrãq; habẽtes quo ad intellectiuã uero, ſub dubio reliquit quo ad locum. Tertiò, quomodo opinio Platonis põt ſuſtineri, & quomodo non: quia ponendo vnionem animæ vt motoris tantũ poteſt, vt formæ ſubſtantialis nequaquam, vt probabitur.

¶Quoad ſecũdum, concluſio reſponſiua. Eadem numero anima i homine eſt nutritiua, ſenſitiua, & intellectiua. probat triplicter. Primo, quia ſi eſſent plures animæ in eodem, illud nõ eſſet vnum ſimpliciter, probatur ſequela tripliciter. Primo rõne, quia vnitas ſimpliciter eſt ab unitate formæ. Tũm, quia ab eodem res habet eſſe & unitatem. Tũm à poſteriori, quia ea, q̃ denominãtur à diuerſis formis, nõ ſunt unum ſimpliciter, ut homo albus. Secundò ex argumentatione Ariſt. contra Platonem 3. Meta. text. 20. Tertiò, ex argumentatione eiuſdẽ in pri-

*Li. 16. Met. text. 26. to. 3.

per ſe ens ſed ex actu & potentia. Nec eſt alia cauſa quęrenda, & tamen cum hæc applicãda ſint, ad gloſſas ueniunt, ... tes poſitam patulam ueritatẽ. Ideo namq; ex actu & actu nõ poteſt ens niſi per accidens conſtitui, quia quilibet actus, quantumcunq; imperfectus, naturam quãdam & quod quid erat eſſe, cõſtituit, ponit. n. vel quid, uel, qualem, uel quantũ &c. Ex duabus autem naturis & quidditatibus, quantumcunq; imperfectis, cõſtat nõ fieri unum per ſe. Nihil enim refert, an ſit perfecta uel imperfecta eſſentia uel quidditas, ad hoc, ꝙ non poſſit cũ alia unum per ſe facere. Quoniam hoc repugnat non ex pfectione quidditatis ſed ex hoc, ꝙ eſt quædã quidditas eſt. Ex quibuſq; namq; duabus ſpeciebus patet impoſſibilitatis ratio, ꝙ fiat unum quãmuis

*li. 2. c. 3. tomo 4.

*li 8 Mete. te. 6. tomo 3.

*li. de Eccl. dog. cap. 15. in princ. to. 3. inter opera Aug.

† Ita refert Ariſt. lib. 1. de anima: tex. 90. Et lib. 3. tex. 41. to. 2.

Universidad de Deusto Biblioteca

quāmuis una magis repugnet q̄ altera ex proprijs. Ex potentia [F] vero & actu ideò manifeſtè fit vnum, quia potentia vt ſic nullam naturam quidditatem ponit. non.n. ponit quid, aut quale, aut quantum: ſed hoc tantum quid potentiale eſt reſpectu talis naturæ. Actu verò, naturam ſecū aut formaliter aut, cauſaliter: cauſaliter tū formali afferente: nō niſi vnum q̄d quid erat eē cōſtituit ex eo, & tali receptiuo. Et ꝑpea non oportet q̄rere q̄uo ex actu & potentia fiat vnum.

Lib. 3. tex. 41. & ſeq. tom. 2.

Sed ſi res illa quæ eſt potentia, aliam ponit naturam, & non eſt potentia tm̄, tam componitur res non ex actu & potētia tm̄ ſed ex actu & actu, & conſequenter nō fit ens ex tali cōpoſitione, niſi ꝑ accidēs: nec oportet aliā quærere cām. Vn̄ intolerabilis eſt cæcitas eorum qui ponunt compoſitum per ſe ens, conſtare ex actu & potētia, cōſtante ex actu potentia. eſt.n. implicatio in adiecto, q̄n eſt ponere quòd fiat ex duobus actibus, & ꝙ fiat nō ex per ſe potentia, q̄n accidit p̄cedenti compoſito talis potentia.
372 eſt.n. præter eius rōnem, vt patet. Nec poſſet reddi rō, quare magis ſit ꝑ ſe vnum ex anima & corpore, q̄ ex proximo illuminabili, puta diaphano & lumine, ſunt enim proprius actus, & propria potentia. Et ſuper hoc fundatur ratio S. Th. quæ vnitatē entis ex vnitate formæ probat, q̄a alioquin vnum ens non eſſet.

Conclu. m

D. 650. 215.

516

¶Secūda ratio, Si dicerent diuerſas formas an per accidens eſſe prædicatio, aut in ſecundo modo dicendi per ſe, ſed neutrum horum eſt: ſed animal prædicatur de homine per ſe in primo modo. ergo dicūt eandē animā. Conditionalis probatur, quia formæ diuerſæ, & coeuntes aut ordinatę īter ſe ſunt, aut nō: ſi nō, ergo patiūt prædicata per accidens: ſi ſic, ergo forma præambula fundat ſubiectū, & forma reliqua prædicatū ſecundi modi, quia prima ponitur in ratione ſecundæ, ut ſuperficiamm oſtendit reſpectu colorati. Deſtructio utriuſque partis patet. prima quidem, quia animal per ſe dicitur de homine: ſecunda uero, quia homo, quod eſt ſubiectum, non ponitur in ratione animalis, quod eſt ꝑdicatum: ſed econuerſo.

Li. 3. text. 16. to. 3.

¶Contra hanc rationem Scotus ubi ſupra tria dicit. Primo, ꝙ prima facie ex hoc non habetur: niſi ꝙ ꝑdicatū à forma poſteriore, non prædicať de ꝑ ſe de ſubiecto à forma priore, & cōſequenter, ꝙ hæc non eſſet per ſe, animal eſt homo, q̄d gratis conceditur. Secundo, ꝙ regula de ꝑdicatis ſumptis à diuerſis formis, eſt iſta. ſ. ꝙ ſi ſumantur ab eis præciſe. neutrū de altero per ſe ꝑdicatur, & ex hoc optime ſequetur. ergo nec genus de dīa nec differentia de gn̄e prędicať ꝑ ſe quod ēt gratis conceditur. Tertio, ꝙ ex hoc nō ſequiť genus non ꝑdicareť ꝑ ſe de ſpē, quia ſpecies non dicit præciſe dīam, quāuis illam principaliter importet: ſed claudit in ſe genus, tanquam de ꝑ ſe conceptu eius. Et tamen S. Th. hoc inferebat.

*Lib. 1. de aīa, text. 90. to. 2.

¶Ad hæc dicitur, ꝙ arguens diſſimulādo quodammodo primum obiecit: nam in promptu eſt ſolutio ex litera: fundať.n. rō ſup hoc, ꝙ duorum terminorum à diuerſis formis ſumptorū, ꝑdicatio aut eſſet per accidēs, aut ille q̄ habet ſubiecti rōnem, ponitur in ratione alterius. ergo ſi animal & homo à diuerſis formis ſumuntur, aut erit prædicatio omnino per accidens: aut homo ponetur in ratione animalis, quia homo eſt naturaliter ſubiectum reſpectu animalis, quoniam iſta eſt directa prædicatio, homo eſt animal, conuertens uero ſua, non dr̄ eſt indirecta. Vndè patet, & ꝙ prima & ſecūda facie, proceſſit ſufficienter intentum ex præmiſſis. Quod vero ſecūdo loco dicitur, euitando & reprehēdendo implicite regulam S. T. quam aſſumpſit in maiori, manifeſtè falſum eſt, quia iſta eſt ꝑ ſe, terra eſt grauis, ignis eſt calidus, & tamen ſubiectum & prædicatū ſumiť à diuerſis formis præciſe, quia terra à forma ſubſtantiali, & graue à forma accidentali: ita ꝙ neutrius ratio in alterius conceptu intrinſecè claudiť, ut patet. Ergo, ſtat regula S. T. ꝙ vel omnino ꝑ accidens, vel in ſecūdo modo per ſe, ſit horū prædicatio: nec eſt aliqua inſtātia. Ad id uero, quod tertio ſubdiť, quaſi diceret, ꝙ illa regula quocūque modo ſit uerificatur in terminis præciſe ſumptis ab illis, & non in ſpecie &c. reſpondetur, ꝙ illa regula verificať in terminis, ſiuè præciſè, ſiuè non ꝑciſè ſumpt ab illis, dūmodo ſumantur formaliter. nihil.n. refert differe... ia præciſionis, niſi

Concl. m

forte

organa diſtincta, q̄bus diuerſa opera vitæ attribuebat, dicens: vim nutritiuā eſſe in hepate, cōcupiſcibilē in corde, cognoſcitiuā in cerebro. Quā quidē opinionē Ariſtot. reꝓbat in lib. de Aīa, quantum ad illas aīæ partes, quæ corporeis organis in ſuis operibus vtunť, ex hoc, ꝙ in aīalibus, quæ deciſa viuunt, in qualibet parte inueniuntur diuerſæ operationes aīæ, ſicut ſenſus & appetitus. Hoc āt non eſſet, ſi diuerſa principia operationum aīæ tanquam per eſſentiam diuerſæ, diuerſis partibus corpis diſtributa eſſent. Sed de intellectiua ſub dubio vr̄ relinquere, vtrū ſit ſeparata ab alijs partibus aīæ ſolum rōne, an, et loco. Opinio aūt Platonis ſuſtineri vtiq; poſſet, ſi poneret, ꝙ aīa vniť corpori, non vt forma: ſed vt, motor, vt poſuit Plato.[c] Nihil.n. inconueniens ſequiť, ſi idem mobile à diuerſis motoribus moueať, ꝑcipue ſm̄ diuerſas partes. Sed ſi ponamus aīam corpori vniri ſicut formā,[m] oīno impoſſibile[d] vr̄ plures aīas ꝑ eſſentiā differētes in vno corpore eſſe.[n] quod q̄dē triplici rōne manifeſtari pōt. Primo quidē, quia aīal nō eſſet ſimpl̄r vnum cuius eſſent aīæ plures[c]. nihil.n. eſt ſimpliciter vnū, niſi per formam vnam per quā hēt res eſſe ab eodem.n. hēt res ꝙ ſit ens & ꝙ ſit vna. et iō ea q̄ denominaťā diuerſis formis, non ſunt vnū ſimpl̄r ſicut hō albus. Si igiť hō ab alia forma hēret ꝙ ſit uiuū. ſ. ab aīa uegetabili, & ab alia forma ꝙ ſit aīal. ſ. ab aīa ſenſibili, & ab alia ꝙ ſit hō. ſ. ab aīa rōnali, ſequereť ꝙ hō non eſſet vnū ſimpliciter ſicut & Ariſto. argumentatur contra Platonē in 3. Meta.† ꝙ ſi alia eſſet idea aīalis & alia bipedis, non eſſet vnum ſimpl̄r aīal bipes. Et ꝑ hoc, in 1. de Aīa *contra ponētes diuerſas aīas in corpore inquirit q̄d contineat illas. i. quid faciat ex eis vnum. Et non pōt dici, ꝙ vniantur per corporis vnitatem quia magis aīa cōtinet corpus, & facit ipſum eſſe unum quàm econuerſo. [G] Sc̄d̄o, hoc apparet impoſſibile ex modo prædicationis. Quæ.n. ſumūtur à diuerſis formis, prædicanť adinuicē, uel ꝑ accidens, ſi formæ nō ſint adinuicem ordinatæ, puta cum dicimus ꝙ albū eſt dulce, vel ſi formæ ſint ordinatæ adinuicē, erit ꝑdicatio ꝑ ſe, in ſc̄d̄o mō dicendi per ſe, quia ſubiectum ponitur in diffinitione ꝑdicati, ſicut ſupficies ꝑambula eſt ad colorē. [H] Si ergo dicamus, ꝙ corpus ſuperficiatū eſt coloratū, erit ſc̄d̄us modus ꝑdicationis ꝑ ſe. Si ergo alia forma ſit, à qua aliquid dr̄ aīal, & à qua aliquid dr̄ hō, ſequereť ꝙ vel unū horū nō poſſit ꝑdicari de altero, niſi ꝑ accidens: ſi iſtæ duæ formæ adinuicem ordinē non hn̄t, uel ꝙ ſit ibi ꝑdicatio in ſc̄d̄o modo dicēdi per ſe, ſi una aīarum ſit ad aliam præambula. Vtrumq; āt horum eſt manifeſtè falſum, [I] quia aīal per ſe de hoīe prędicatur, non per accidens: hō āt nō poniť in diffinitione aīalis: ſed econuerſo. ergo oportet eādē formam eſſe, per quā aliquid eſt aīal, & per quam aliquid eſt hō. Alioquin hō non uere eſſet id quod eſt aīal: vt ſic aīal ꝑ ſe de hoīe prædicetur. Tertio, apparet hoc eſſe impoſſibile, per hoc ꝙ una operatio aīæ cū fuerit intenſa, impedit aliā. q̄d nullo mō contingeret, niſi principiū actionū eſſet ꝑ eſsētiā uniť. [K]

Sic ergo dicēdū, ꝙ[m] eadē numero eſt aīa ī hoīe ſenſitiua, & itellectiua & nutritiua.[n] Q̄uo autem hoc contingat, de facili conſiderari pōt, ſiquis differen-

ſuit ad modū ſignificandi, quod non eſt ad propoſitum. Q̄n [A] ſuppoſito congruo modo ſignificandi ipſis, ſpē, & generi, loquimur, tūc ꝙ ſenſus regulæ eſt, quod illi termini formaliter ſumpti ſic ſe habent. Et cum contra hoc dī, ꝙ ſpecies importat genꝰ tanquam de per ſe conceptu eius. rñdetur, ꝙ licēt de facto ita ſit, ſtante tamen hypotheſi, ꝙ eſſent diuerſę formæ generica & ſpecifica, tūc hō aut ſolam formā ſpecificam ſignificaret per modum totius, & determinati: & in hoc differret à differentia, quæ ſignificaret per modum determinantis formaliter: aut ſignificaret hō utranque formā gn̄icam & ſpecificā. ſicut ſi aliquod unū nomen ſignificaret habens igneitatē, & leuitatem. Et tūc optimè ſequitur, ꝙ homo non uerè eſſet id quod eſt animal: niſi vel ratione partis, ꝙ repugnat ueræ & directæ prædicationi, primi modi, iuxta hanc ſignificationē: vel per accidens, q̄a habens hanc formā, eſt etiam habens illā iuxta primam ſignificationem, quod ēt repugnat prędicationi directæ primi modi, quia prædicatum nullo modo dēt eſſe per accidens, id eſt extra eſſentiam ſubiecti.

169

*Lib. 8. text. 10. tom. 3.

†Lib. 2. de aīa, te. 30. & 31. tomo. 2.

¶Tertia rō ēa ſigno. Inteſa vna operatione aīæ, impediť alia. ergo principiū earū eſt vnum per eſſentiam, alioquin vna non impediret aliā.

¶Quoad tertiū, oſtēdit modum quo oēs aīæ vna ſunt in homine ex ordine perfectionis, & ordine continentiæ. Perfectionis quidem, q̄a ſe habent ſicut numeri ex additione. ex 8. Meta, tex. 10. Cōtinentiæ uerò, quia ſe habent ſicut figuræ, ex 2. de anima: ex his conflatur, ꝙ ſuperflueret alia anima, & eſt quarta ratio.

D. 633.

¶Contra hanc quartam rōnem, q̄ Scot. dicit plꝰ à cæteris valere, dicit ibidem, ꝙ facile ſoluitur, dicendo, ꝙ non eſt ſuperfluum: ſed neceſſarium ponere præter animam intellectiuam aliam formam, quia illa recedente, alia remanet. ergo hęc non eſt illa. Antecedens patet. Ad hoc breuiter dicitur, primò, ꝙ ſuperfluitas non poteſt ſubterfugi, quoniam natura ſecūdū eos poſuiſſet duas corporeitates ſubſtantiales in homine: alteram in anima intellectiua, quæ continet omnes imperfectiores, vt tetragonū trigonum, & alteram in illa alia forma, & tū natura nō pōt abundare in ſuperfluo, nec deficere ut in plurib. hoc autem eſſet in omnibus hominibus, & animabus. igitur. Secundò dicitur, quòd antecedns eſt falſum, & ad rationes pro illo, in ſequenti articulo reſpondebitur.

8 451

SVPER QVÆST. LXXVI. ART. IIII.

Scot. 2. 3. d. 15. q. 2. Maire. 2. 5. d. 15. q. 1. Bacco. 3. 5. d. 16. q. 2. Capr. 2. d. 15. q. 1. con. 2. & 3.

Titulus clarus, de forma ſubali.

¶In corpe quatuor. Primò, q̄d ſc̄d̄m Platō dicendū. Sc̄d̄ò, rñdet q̄ſitō negatiue. Tertiò, oſtēdit modū poſitionis. Quartò, extēdit dicta ad oīa cōpoſita ſubſtātias.

*Q. 118. ar. 2. ad. 2.

D. 211.

¶Quo ad primum, unum dr̄. ſ. ꝙ rñdendū eſſet affirmatiuè. Et probať quia oportet ponere formam, qua conſtitueretur corpus motum.

In corpo. ar.

¶Quo ad ſc̄d̄m vna eſt concluſio rñſiua. In hoīe nulla eſt forma ſubſtantialis niſi aīa intellectiua. Probať, ducēdo ad impoſſibile. Si ꝑter animā intellectiuā præexiſteret alia forma, aīa nō daret eſſe ſimpliciter, nec eſſet forma ſubſtātialis, nec per aduentū aīæ eēt gn̄atio ſimpliciter: ſed hęc falſa impoſſibilia. ergo. Cōſequētia ꝓbať, ex dīa īter formā ſubſtantialē, & accidētalem quo ad eſſe, fieri, & corrūpi ſimpliciter, vel ſecūdū quid, quia penès ſubſtātialem oīa hæc ſunt ſimpliciter penès accidētalē ſecundū quid. Et cōſtāť manifeſtè dīæ ex errore antiquorum. 1. Phy. uel de gn̄atione falſitas cōſtāť ex dictis patet. Aduerte hic ꝙ Sco. in 2. di. 15. q. 3. dicit hāc rōnem nō cōcludere intentū: q̄a ly ſimpliciter pōt dupliciter ſumi. Primò, vt opponiť ei, ꝙ ē, nullo mō, & ſic ex non ente ſimpliciter nihil ſit apud Philoſophos. Alio mō, vt opponiť ei q̄d eſt ſecundū quid. & ſic nihil aliud ſign̄at eſſe ſimpliciter, q̄ eē primū naturaliter, & eē ſc̄d̄m quid, eſſe naturaliter poſterius. Et hoc modo verum eſt, quòd omnis forma ſubſtantialis dat eſſe ſimpliciter, & accidentalis ſecundum quid, & hoc ſiuè forma ſubſtantialis præcedat generationis ordine accidentalem, ſiuè non. Semper enim eſſe datum à forma ſubſtantiali ſecundum ſuam naturam eſt prius, & illud poſterius, ſicut ſubſtantia accidente. Vndè ex hoc non ſequitur. ergo vna eſt forma in compoſito, quia ſtat uni compoſito habenti vnum eſſe prius naturaliter accidentalis forma

a 262

d 426 3 2 18

Porreſta per totum.

372

Locis ſupra ar. 3. citatis.

*Li. 3. de aīa text. 4. & 5. to. 2.

*Lib. 8 Phyſi. t. 30. tom. 2.

†Lib. 5 Phyſi. te. 8. tom. 2.

aduente

tetias ſpecierum, & formarum attendat. Inuenitur enim rerū ſpecies, & formæ differre abinuicē ſm̄ ꝑfectiꝰ & minꝰ ꝑfectū. Sicut in rerū ordine, aīata ꝑfectiora ſunt inanimatis, & aīalia plātis, & hoīes animalibus brutis[c]. & in ſingulis horum generum ſunt gradꝰ diuerſi. [B] Et ideò Ariſt. in 8. Meta. *aſſimilať ſpēs rerū numeris, q̄ differūť ſpecie ſm̄ additionem, vel ſubtractionem unitatis. Et in 2. de anima, †cōparat diuerſas animas ſpēb. figurarum, quarū una continet aliā: ſicut pentagonū cōtinet tetragonū, & excedit. Si igiť, anima intellectiua continet in ſua uirtute q̄cq̄d hēt anima ſenſitiua brutorū, & nutritiua plātarū. [C] Sicut ergo ſuperficies, q̄ hēt figurā pentagonā, nō ꝑ aliā figurā eſt tetragona, & per aliā pētagona (q̄a ſupfflueret figura tetragona, ex quo in pētagona cōtineť) ita nec ꝑ aliā animam Sortes eſt hō, & per aliam animal: ſed per unam & eandem.

Ad primum ergo dicendū, ꝙ anima ſenſitiua nō hēt incorruptibilitatem ex hoc, ꝙ eſt ſenſitiua: ſed ex hoc ꝙ eſt intellectiua, ei incorruptibilitas debeť. [D] Q̄n ergo anima eſt ſenſitiua, tātum, corruptibilis eſt: q̄n uerò cum ſenſitiuo intellectiuum habet, eſt incorruptibilis. Licēt.n. ſenſitiuum incorruptionem nō det, tamen incorruptionem intellectiuo auferre non poteſt.

Ad ſecundum dc̄m, ꝙ[d] formæ non collocātur in gn̄e uel ſpecie: ſed cōpoſita. Homo aūt corruptibilis eſt, ſicut & alia animalia. [E] Vndè differentia ſm̄ corruptibile & incoruptibile, quę eſt ex parte formarum, nō facit hominem ſecum genus ab alijs animalibus differre.[e]

Ad iii. dicendum, ꝙ prius embrio hēt aīam q̄ eſt ſenſitiua tm̄, qua ablata, aduenit perfectior aīa, q̄ eſt ſiť ſenſitiua & intellectiua ut īfra pleniꝰ oñdeť.[a]

Ad iiii. dicendum, ꝙ nō oportet ſm̄ diuerſas rōnes vel intentiones logicas, quæ conſequuntur modum intelligendi, diuerſitatem[d] in rebus naturalibus accipere: quia rō vnum & idē ſm̄ diuerſos modos apprehendere pt̄. Quia igiť, vt dictū eſt *, aīa intellectiua virtute cōtinet id, quod ſenſitiua hēt: & adhuc amplius, pōt ſeorſum rō cōſiderare q̄d pertinet ad uirtutem ſenſitiuæ, quoddam imperfectum & materiale.[e] Et q̄a hoc inuenit cōe hoī & alijs aīalibus: ex hoc rōnem gn̄is format. Id uero in aīa intellectiua ſenſitiuam excedit, accipit quaſi formale & cōpletiuum, & ex eo format differentiam hoīs.[e]

ARTICVLVS IIII.

Vtrum in homine ſit alia forma, præter animam intellectiuam.

AD QVARTVM ſic proceditur. Vr̄, ꝙ in homine ſit alia forma præter aīam intellectiuam. Dicit.n. Philoſophus in ſc̄d̄o de aīa*, ꝙ anima eſt actus corporis Phyſici,[b] potentia vitam hn̄tis. Comparatur igitur aīa ad corpus, ſicut forma ad materiam. Sed corpus hēt aliquā formam ſubſtātialē, ꝑ quā eſt corpus. Ergo antē aīam ꝑcedit in corpore aliqua forma ſubalis.

¶2 Præt. Homo & quolibet aīal eſt mouens ſeipſum. Oē autem mouens ſeipſum, diuiditur in duas partes, quarū vna eſt mouēs, & alia eſt mota, vt probať [E] in 8. Phyſic.* Pars āt mouēs eſt aīa. Ergo oportet ꝙ alia pars ſit talis q̄ poſſit eſſe mota. Sed materia prima non pōt moueri, ut dr̄. in 5. Phyſic.† cum ſit ens ſolū in potētia, quinimmo

oē quod mouet̄ eſt [h] corp⁹. Ergo oportet, ꝙ ī hoīe, & in quolibet aīali ſit alia forma ſubſtālis per quam conſtituatur corpus.

¶ 3 Præ. Ordo in formis attēditur ſm habitudinē ad materiam primā. Prius.n. & poſterius, dr̄ ꝑ cōparationē ad aliquod principiū. Si ergo nō eſſet ī hoīe aliqua forma ſubſtātialis ꝑter animā rōnalē, ſed immediatè materiæ primæ [h] inhęreret: ſequeretur, quòd eſſet in ordine imperfectiſſimarum formarū, quę immediatè inhærent materiæ. G

¶ 4 Pręt. Corp⁹ humanū eſt corpus miſtū. Miſtio aūt nō fit ſm materiam tm̄, qa tūc eſſet corruptio ſola. Oportet ergo, ꝙ [h] remaneāt formæ elemētorum in corpore miſto, q̄ ſunt formæ ſubſtantiales. Ergo in corpore humano sūt aliæ formæ ſubſtāles præter aīam intellectiuam. H

Sed contra. Vnius rei eſt vnū eſſe ſubſtātiale. Sed forma ſubſtātialis dat eſſe ſubſtātiale. Ergo unius rei eſt vna tm̄ forma ſubſtantialis. Aīa aūt eſt forma ſubſtantialis hoīs. Ergo impoſſibile eſt, quòd ī homine ſit aliqua alia forma ſubſtantialis, quàm anima intellectiua. I

Respon. Dicēdū, ꝙ ſi poneretur aīa intellectiua nō uniri corpori ut forma, ſed ſolū vt motor, vt Platon. poſuerunt [e], neceſſe eſſet dicere, ꝙ ī hoīe eſſet alia forma ſubſtātialis, ꝑ q̄ corpus ab aīa mobile in ſuo eſſe cōſtitueret̄. Sed ſi aīa intellectiua vnit̄ corpori vt forma ſubſtālis, ſicut ſ. iā dixim⁹ *: impoſſe [d] eſt, ꝙ aliqua alia forma ſubſtātialis præter eam inueniatur in hoīe. K

Ad cuius euidentiā conſiderandum eſt, ꝙ forma ſubſtātialis in hoc à forma accidētali differt, qa forma accidētalis non dat eſſe ſimpl̄r, ſed eſſe tale [c]: ſicut calor facit ſuū ſubiectū nō ſimpl̄r eſſe, ſed eſſe calidū. Et cū aduenit forma accidētalis, non dr̄ aliqd fieri vel gn̄ari ſimpl̄r, ſed fieri tale, aut aliquo mō ſe hn̄s. Et ſimil̄r, cum recedit forma accidētalis, nō dr̄ aliqd corrūpi ſimpliciter, ſed ſm quid. Forma aūt ſubſtātialis dat eſſe ſimpliciter: & iō ꝑ eius aduentū dr̄ aliqd ſimpl̄r gn̄ari: & per ei⁹ receſſum ſimpl̄r corrumpi. Et ꝑꝑ hoc, antiq naturales, qui poſuerunt materiā primam eſſe aliqd ens actu, puta ignē, aut aerem, aut aliquid hmōi [e], dixerunt, ꝙ nihil gn̄at̄ aut corrumpit̄ ſimpliciter, ſed oē fieri ſtatuerūt alterari, ut dr̄ in 1. Phyſi. * Si igit̄ ita eſſet, ꝙ ꝑter aīam intellectiuā ꝑexiſteret quæcūq; alia forma ſubſtantialis in materia, per quā ſubiectū aīæ eſſet ens actu, ſequeret̄, ꝙ aīa nō daret eē ſimpliciter, & per conſ̄s ꝙ nō eſſet forma ſubſtātialis, & quòd per aduentum animæ non eſſet generatio ſimpliciter: ſed ſolùm ſecundum quid. quæ ſunt manifeſtè falſa. Vndè dicēdū eſt, ꝙ [m] nulla alia forma ſubſtantialis eſt in hoīe, niſi ſola aīa intellectiua, * & ꝙ ipſa ſicut uirtute cōtinet aīam ſenſitiuā & nutritiuā, ita uirtute cōtinet oēs īferiores formas, & facit ipſa ſola q̄cquid imperfectiores formæ in alijs faciūt. Et ſimiliter eſt dicēdū de aīa ſenſitiua in brutis, & de nutritiua in plantis: & vniuerſaliter de omnibus ꝑfectioribus reſpectu imperfectarum.

Ad primvm ergo dicendum, ꝙ Ariſt. non dicit animam eſſe

adueniret aliud perfectius eſſe, etiam prius naturaliter, quā ſit eſſe accidentale. Sed ꝙ reſponſio hæc uoluntaria & nulla ſit, facilè manifeſtatur. Quòd uoluntaria quidem ſit, patet, quia ad placitum exponit terminos, & non ſecundùm vſum philoſophorum loquentium in hac re. Ly enim ſimpliciter, duplicem tm̄ hēt apud philoſophos ſignificationē, primò, ut idem eſt, quod ly totaliter, & ſic intelligitur ex nō ente ſimpliciter, i. to taliter, nihil fit. Et ſic dicimus, multa non eſſe ſimpliciter completa, quando non ſunt totaliter facta. Scdò, vt idem eſt, ꝙ nullo addito, iuxta illud Topicorū, Simpliciter dico, ꝙ nullo addito dico. Et hoc modo eſt frequentiſſimū apud Ariſtotelem, & vſum eius, & ſic ſumitur in propoſito. Nec poteſt inficiari, niſi propriam loquelam, ipſemet Scotus cum cęteris uelit negare. Sed aduerte ꝙ ī hoc deceptus vr̄ Scotus & multi eadem tenētes cęcitate, ꝙ nō diſcernunt in ly ſimpliciter actum exercitum ab actu ſignato, cum tn̄ diſtēt ſicut cœlum à terra. Vti nanque ipſo in actu ſignato eſt ponere ly, ſimpliciter, ī ipſa re, de qua eſt ſermo: vt cum dicimus ꝙ gn̄atio hominis, eſt gn̄atio ſimpliciter: gn̄atio uerò hominis albi eſt ſecundùm quid &c. Vti verò ipſo in actu exercito, eſt loqui de ipſa re, de qua eſt ſermo abſque adiectiuo aliquo, vt in gn̄atione hominis dicimus homo fit, cum dealbatur uerò, non dicimus, homo fit, albus. Ariſt. n. & Sanctus Thomas & cæteri, ponunt differentiam inter formam ſubſtantialem, & accidētalem penes ſimpliciter & ſecūdum quid in actu exercito. Nec eget probatione, qm̄ etiā in ipſis artificialibus, q̄ fiunt ſecundùm id quod eſt cōſtitutiuū eorum in eſſe ſpecifico, ac per hoc induit rationem ſubſtantialis, dicimus etiam fieri ſimpliciter, ut patet in factione dom⁹: dicimus.n. ꝙ domus fit, & quod facta eſt: cum autem decorat̄, nō dicimus ꝙ fit, ſed cum adiectiuo, quòd fit alba aut pulchra. Eſt ergo vſitatiſſimum, & propriſſimum formæ ſubſtantiali, dare eſſe ſimpliciter, & fieri ſecundùm eas compoſita ſimpliciter. Ex iſta hoc patet procedere rationem S. Th. quia ſi forma ſubſtantialis adueniret enti in actu per aliam formam, iam illud eſt ſimpliciter, id eſt, ſe illo verificatur quòd eſt. ergo non poteſt de illo uerificari quòd fit, ſed quòd fit tale. quod eſt fieri ſecundùm quid. Nec hoc poteſt ſubterfugi, niſi concedendo ꝙ de uno, & eodem poteſt abſolutè, & abſque adiectione aliqua concedi, ꝙ eſt & fit. Quod quantæ ſtultitiæ ſit, eis relinquo iudicādū. Et hoc bñ nota, qm̄ in hoc lumine videbis clarè multa ſecreta apud Ariſt. & complures tenebras apud alios.

¶ Quo ad tertium, modus poſitionis eſt ille met, qui in præcedēti articulo poſitus eſt ſ. rōne ordinis ꝑfectioris, & cōtinētis.

¶ Quo ad quartum dicitur, quòd prædicta habent locum in omnibus compoſitis ſubſtantialibus eiſdem rationibus, & modis.

¶ Circa hanc partem occurrit dubiū, qm̄ Henricus, de Gandauo, in Quolibeto ſecundo, q. 2. & tertia, & Quolibeto quarto, q. 13. & 14. tenet quòd nō eſt eadem ratio de homine, & alijs, & ꝙ quāuis anima intellectiua ſufficiat in homine pro ſenſitiua, & uegetatiua, nō tamē pro forma miſtionis & corporeitatis, quia illa eſt inextenſa, iſte verò ſunt extenſæ. Vnde arguit ſic. Omne per ſe agēs habet aliquē per ſe proprium terminū. ergo ubi ſunt duo per ſe diuerſa agentia, & diuerſæ actiones, ibi non eſt eadem forma vtriuſque terminus: ſed ſic eſt in ſolo homine, quia anima à Deo ꝑ creationem, reliqua à ſemine per generationem. ergo duę formæ. Antecedens patet ex ſe, & 5. Phyſic. vbi negatur redire eandem ſanitatē propter diuerſitatē actionis. Conſequentia patet. Et confirmatur, quia idem terminus, aut eſt forma, aut compoſitum: ſi compoſitū, ergo homo creatur: ſi forma ergo anima intellectiua generatur ex ſemine.

¶ Ad hoc breuiter. Primo dicitur à Sancto Tho. ꝙ accipiēdo ꝑprium vt diſtinguit̄ contra commune, & loquendo de termino formali, maior non eſt vera, quia ſunt agentia ſubordinata, qualia ſunt generans & creant animam intellectiuam. Secundò dicitur, quòd habere eundem terminum formalem eodem modo, licet ſit inconueniens, non tamen diuerſimodè, ut hic accidit, quia anima terminat creationem intrinſecè, & generationem extrinſecè. & ſic forma eſt idem terminus vtriuſque, ſed non eodem modo. Ideò non ſequitur. ergo generatur. Tertiò dicitur, quòd cuilibet actioni datur proprius per ſe primo terminus, quāuis non formalis, & quod generationis terminus proprius, eſt compoſitum: creationis, anima intellectiua: ſed de his quæſtio. 118. ex propoſito eſt ſermo.

* In reſponſione ad primū, vbi agitur de forma corporeitatis, aduerte

371

* Artic. 1. huius q. 76. D. 650.

371

* Lib. 1. Phyſico. textu. 38. tom. 2.

Conclu. 12

actū corporis tm̄: ſed actū corporis Phyſici organici potētia vitam hn̄tis, & ꝙ talis potentia non abijcit aīam. Vñ manifeſtū eſt ꝙ in eo, cuius aīa dr̄ actus, ēt aīa includitur, eo modo loquendi, quo calor eſt actus calidi, & lumen eſt actus lucidi: nō ꝙ ſeorſum ſit lucidū ſine luce: ſed qa eſt lucidum ꝑ lucem. Et ſimil̄r dr̄, ꝙ anima eſt actus corporis &c. qa ꝑ aīam, & ē corp⁹, & eſt organicū, & eſt potētia vitā hn̄s. Sed actus primus, dr̄ reſpectu actu ſcd̄i, q ē operatio. Talis.n. potentia eſt non abijciēs, ideſt non excludens animam. B

Ad II. dicendum, ꝙ anima non mouet corpus ꝑ eſſe ſuū, ſm qd̄ vnit̄ corpori vt forma: ſed ꝑ potentiam motiuam, cuius actus præſupponit iam corpus effectum in actu per aīam: vt ſic anima ſm vim motiuam ſit pars mouens, & corpus animatum ſit pars mota. C

Ad III. dicēdū, ꝙ in materia cōſiderant̄ diuerſi grad⁹ ꝑfectionis: ſicut eſſe uiuere, ſentire, & intelligere. Semꝑ aūt ſm ſuperueniens priori perfectius eſt forma ergo, q̄ dat ſolū primum gradum ꝑfectionis materiæ, ē imꝑfectiſſima: ſed forma quæ dat primum, & ſm, & tertium & ſic deinceps, eſt ꝑfectiſſima: & tn̄ materiæ immediata. D

Ad IIII. dicēdū, ꝙ Aui. poſuit formas ſubſtātiales elemētorū integras remanere in miſto: miſtionē āt fieri ſm qd̄ contrarię qualitates elementorū reducūtur ad mediū. Sed hoc eſt impoſſibile: qa diuerſæ formæ elemētorū nō poſſunt eſſe niſi in diuerſis partibus materię, ad quarū diuerſitatē oportet ītelligi dimēſiones, ſine qbus materia diuiſibilis eſſe non pōt. Materia āt dimēſioni ſubiecta, nō īuenit̄ niſi ī corpore. diuerſa āt corpora nō poſſunt eſſe in eodē loco. vñ ſequit̄, ꝙ elementa ſint ī miſto diſtincta ſm ſitū. & ita nō erit vera miſtio, quæ eſt ſm totū: ſed miſtio ad ſenſum, quæ eſt ſm minima iuxta ſe poſita. Auc. āt poſuit in 3. de cęlo, * ꝙ formæ elementorū ꝑꝑ ſui imꝑfectionē, ſunt mediæ inter formas accidētales, & ſubſtātiales: & iō recipiunt magis & minus, & iō remmittunt̄ in miſtione: & ad medium reducunt̄, & conflat̄ ex eis vna forma. Sed hoc eſt ēt magis īpoſſibile, nā eſſe ſubſtantiale cuiuſlibet rei in indiuiſibili conſiſtit: & oīs

aduerte ꝙ Sco. in 4. vbi ſupra, dupliciter probat in homine pręter animam intellectiuam eſſe aliam formā corporeitatis, ſeu miſtionis. Primū, ex identitate corporis Chriſti viui & mortui quia fuit idē numero: & huic annectitur de identitate Euchariſtiæ in triduo mortis Chriſti. qm̄ idem eſt iudicium de identitate corporis Chriſti in ſe, & euchariſtia. Secundò, ex identitate ſpecifica formæ cadaueris: quia non pōt eſſe regulariter idem effectus à quibuſcunq; & quātuncunque diuerſis agentibus: ſed corpus viuū quomodocunq; moriatur modo nō ſtatim diſſoluatur in elemēta: ad ſenſum apparet eiuſdem rōnis. ergo non producitur noua forma. ſed remanet q̄ erat forma corporeitatis. Henricus aūt cū multis alijs, arguit ex parte effectus ſic. Aīa intellectiua non pōt ſupplere effectus & operatiōes formæ corporeitatis & miſtionis: ergo ꝓpter eā oportet aliā formam ponere. Conſequētia plana, & antecedens ꝓbatur, qa eſſe diuiſibile, quantū, extenſum, figuratū, corruptibile &c. nō ſunt ab aīa intellectiua: qm̄ eſſe eius eſt indiuiſibile, eſt inextenſibile, incorruptibile, immateriale &c. ergo. Et hoc pręcipue militat aduerſus S. Tho. nolentis aliud eſſe ponentē in hoīe, niſi illud qd eſt animæ intellectiuæ. Et confirmatur: quia non videtur intelligibile ꝙ compoſitum ſit quantum, extenſumque, & quælibet pars eius non ſit quanta & extenſa.

¶ Ad primum horum, iam dixit S. Tho. ꝙ corpus Chriſti in triduo fuit ſimpliciter idem numero, quia idē ſuppoſitaliter & materialiter: & quo ad eſſe actualis exiſtentiæ. & ꝙ nō valet, ergo idem formaliter. Et hoc ſufficit ad verificādas oēs ſanctorū authoritates: & ſimiliter in Euchariſtia. Ita ꝙ, in hoſtia conſecrata aut reſerata triduo, cōtinebatur illud compoſitum ex materia, & illa forma cadaueris, quod tunc erat verū Chriſti corpus idē cū viuo ſimpliciter modo dicto. Et in reſurrectione in eadem hoſtia fuiſſet compoſitū ex materia & aīa ītellectiua, ut das eſſe corporum. Ita quòd, par eſt ratio uarietatis hic & ibi. Nec hic eſt aliquod inconueniens, niſi inconueniēs fuerit, corpus Chriſti uariari ſcd̄m uitam & mortem: hoc. n. ad hoc ſequitur. E Sed trepidauerunt timore, ubi non erat timor: quia nō uident naturam compoſitionis ſubſtantialis.

¶ Ad ſecundum dicitur, ꝙ ibi dicuntur tria. Quorum unū eſt dubiū, & duo ſunt falſa. Dubiū ſiquidē eſt cadauer eſſe eiuſdē rationis: qm̄ ſuſtineri poteſt rationabiliter, utraq; contradictionis pars. Poteſt.n. dici, quòd cadaueris forma eſt diuerſarum rationum, iuxta diuerſitatem naturalium agentium: puta ignis, aut aquæ: ita quòd cadauer mortui ex dominio cholerę, ſit alterius rationis, à mortuo ex dominio phlegmatis. Et merito: quia illud ab igne corruptum, ad ignē tendit ex intentione agentis: reliquum ab aqua, in aquam, ut alijs exiſtentibus terminis, alia etiam fit uia. Nec refert utrū gladio uel ſuſpēdio ſeu quo elemēto dominante moriatur: quoniam illa ſe hāt ut excitantia & applicātia actiua paſſiuis. Poteſt enim dici quòd forma cadaueris eſt vnius rōnis: & ꝙ eſt forma imperfecta & communis uia à uiuo ad quolibet elemētum. Nec inconuenit eam eſſe communē, & unius rationis: quia eſt mediū recto ad illa. Falſum vero eſt, ꝙ effectus vnius rationis, non poſſit ab hac agentium diuerſitate produci: qm̄ aliquid produci ſtat duplicier, vt medium eſt aut terminum principaliter intentum. Et rurſus, vt medium proprium, vel cōe. Et ꝙ quia forma cadaueris ꝑducit̄, vt cōe mediū ad oīa elemēta, iō ꝑōt à quolibet eorū ꝑduci. Nec eſt hic quantacunq; diuerſitas agentiū, ſed quadruplex tm̄ iuxta numerum elementorum. Falſum quoque eſt, & cōtra Ariſ. 2. de gn̄a. tex. 17 ꝙ in corruptione hoīs non fiat noua forma: q̄m tūc nō ſemper corruptio vnius eſſet generatio alterius, & natura operaretur aſpiciens ad malum. qd̄ eſt impoſſibile.

¶ Ad tertium dr̄, ſuppoſita diſtinctione de ly eſſe quantum, dupliciter. ſ. ꝑ ſe, & ꝑ accidēs: & ꝙ hic non eſt q̄ſtio. niſi de quāto & extenſo ꝑ accidēs, ſ. ſubiectiuè: qm̄ nulla res extra prædicamentum quantitatis, dat formale eſſe per ſe quantum, vt patet: quòd quia anima intellectiua claudit in ſe omnes formas priores ſe ordine generationis: ſicut tetragonum trigonum, ipſa poteſt ſupplere, immo neceſſario facit oēm effectum & operationem formæ miſtionis & corporeitatis. Et ut ſatisfiat verbis argumētū, poteſt diſtingui, ꝙ in anima intellectiua inueniri eſſe corporeū, materiale, quantum, & figuratū &c. poteſt intelligi dupliciter. Vno modo formaliter: alio modo virtualiter. Et ꝙ quāuis in ea non inueniantur hæc formaliter, ſunt tamen in ea virtualiter: ſicut trigonum etiam nō eſt in tetragono formaliter, ſed virtualiter & ſic aīa dat quod habet virtualiter, & hoc ſufficit. Eſt.n. anima intellectiua tātæ excellētiæ, vt & faciat eum materiale quantitati ſubiectum &c. inquantum habet in ſe uim priorū: & vt det eſſe intellectuale & indiuiſibile, inquantū formaliter excedit omnes alias. facileque percipi poteſt, ꝙ compoſitum ſit quantū, & figuratum ſubiectiuè: & tamen illius forma indiuiſibilis formaliter, ſi priuatus quis non eſt naturali lumine, quo diſcernere datum eſt, ꝙ inter formam purè indiuiſibilem, ut ſunt intelligentiæ, & formam purè diuiſibilem, vt ſunt omnino materiales, media forma indiuiſibilis formaliter & diuiſibilis virtualiter: cui ex formali indiuiſibilitate conuenit eſſe nō quantum: & ex virtuali diuiſibilitate, conuenit facere formaliter ens extēſum ſubiectiuè. Et nota, ꝙ cū dicimus animam intellectiuam dare eſſe extenſum compoſito, intelligitur non de eſſe actualis exiſtentiæ, ſed de eſſe eſſentiæ. Illud nanque indiuiſibile & immateriale, ſicut anima ipſa: hoc verò eſt diuiſibile & materiale: illud eſt vnum ſimplicitate communicatum tantum compoſito & materiæ, hoc verò eſt unum compoſitione ex materia & forma. Et ex hoc apparet nihil obſtare prædicta, poſitioni S. Thomæ de vnitate eſſe in compoſito: qm̄ in æquiuoco laboratur, dum quæſtio eſt de eſſe eſſentiæ, quod eſt ipſum compoſitum ſubiectum quantitati, & poſitio loquitur de eſſe exiſtentiæ.

¶ In reſponſione ad ſcd̄m aduerte, ꝙ diuiſio animalis in partē mouētem, & partem mot[am] in cæteris animalibus, eſt diuiſio in partes integrales formaliter, & non in partes eſſentiales, niſi cauſaliter.

b 371

*Lib. 3. de cœlo. cō men. 67.

cauſaliter: quoniam oē animal integratur ex duabus partibus corporeis, quarum vna actuatur potētia motiua ipſius aīalis, & eſt pars mouens, & reliqua mouetur. In homine autē: quia habet duplex motiuum iuxta duplicem appetitum, ſenſitiuū ſcilicet, & intellectiuū, eſt diuiſio in partes integrales, quoad motum prouenientem ab appetitu ſenſitiuo: quia ille eſt actus cuiuſdam partis corporis. Et quodammodo in partes eſſentiales, quo ad motum prouenientem ab appetitu intellectiuo: quia ille nullius corporis eſt actus, & pars mouens eſt aīa, quę eſt pars eſſentialis. Dixi āt quodāmodo, quia pars mota non eſt ꝓpriè pars eſſentialis quā eſt corpus in actu quod nō eſt pars niſi per ſynecdochem realiter loquendo: ſed eſt, & dicitur pars hominis inquantum homo aut animal, quia formaliter ſumendo aīam, corpus, & animal, cōponitur animal ex anima & corpore tanquam ex partibus eſſentialibus, corpus tamen non eſt vere pars, vt dictum eſt.

*Li. 8. Mete.tex.10. tom. 3.

b 581

177

† ex text. 18. videt haberi tomo 3.

additio & ſubtractio, variat ſpēm, ſicut in numeris: vt dr̄ in 8. Metaph.* Vndè impoſſibile eſt, ꝙ forma ſubſtantialis quæcunq; recipiat magis & minus. * Nec minus eſt impoſſibile aliqd eſſe mediū inter ſubſtātiā & accidens.* Ergo dicendū eſt ſm Philoſophum in primo de generatione †, ꝙ formæ elementorum manēt in miſto nō actu: ſed virtute. Manēt.n. qualitates ꝓpriæ elementorū, licet remiſſę, in quibus eſt uirtus formarū elementarium. Et hmōi qualitas miſtionis, eſt propria diſpoſitio ad formam ſubſtantialem corporis miſti, puta, formā lapidis vel animæ cuiuſcunque.

ARTICVLVS V.

Vtrum anima intellectiua conuenienter tali corpori uniatur.

AD QVINTVM ſic proceditur. Vr̄, ꝙ anima intellectiua inconuenienter tali corpori vniatur. Materia.n. debet eſſe proportionata formæ. Sed aīa intellectiua eſt forma incorruptibilis. Non ergo conuenienter vnitur corpori corruptibili.

¶ 2 Præt. Aīa intellectiua eſt forma maximè immaterialis. Cuius ſignum eſt, ꝙ hēt operationem, in qua non cōicat materia corporalis. Sed quantò corpus eſt ſubtilius, tāto minus habet de materia. Ergo anima deberet ſubtiliſſimo corpori vniri, puta igni, & non corpori miſto & terreſtri magis.

¶ 3 Prę. Cū forma ſit principiū ſpēi, ab vna forma nō ꝓueniūt diuerſæ ſpēs. Sed aīa intellectiua eſt una forma. Ergo nō dēt uniri corpori, ꝙ componitur ex partib. diſſimilium ſpecierum.

¶ 4 Prę. Perfectioris formę dēt eē perfecti⁹ ſuſceptibile. Sed aīa intellectiua eſt pfectiſſima aīarū. Cū igit aliorū aīaliū corpora hēant naturaliter inſita tegumēta, puta pilorū loco veſtiū, & unguiū loco calciamētorū; hēant ēt arma naturaliter ſibi data, ſicut ungues, dētes & cornua: ergo vr̄ ꝙ aīa ītellectiua ñ debuerit uniri corpori impfecto, tāq̄ talib. auxilijs priuatio.

SED CONTRA eſt, ꝙ dicit Philoſophus in 2. de Aīa,* ꝙ anima eſt actus corporis Phyſici, organici, potentia vitam habentis.

*Lib. 2. de aīa tex. 4. & 5. to. 3.

RESPON. Dicendum, ꝙ cū forma non ſit ꝓp materiam: ſed potius materia ꝓp formā ex forma oportet rōnē accipere quare materia ſit talis, & nō econuerſò. Aīa aūt intellectiua, ſicut ſ. habitū eſt, ſm naturæ ordinē, infimū gradū in ſubſtantijs intellectualib. tenet: intm̄, ꝙ non hēt naturaliter ſibi indita notitiā veritatis, ſicut angeli: * ſed oportet, ꝙ eā colligat ex reb⁹ diuiſibilib. ꝑ viā ſenſus: vt Diony.* dicit 7. c. de diu. no. Natura aūt nulli deeſt in neceſſarijs, Vñ oportuit, ꝙ aīa intellectiua nō ſolū haberet uirtutē intelligendi: ſed ēt uirtutē ſentiēdi. Actio aūt ſenſus non fit ſine corporeo inſtr͠o. Oportuit igitur aīam intellectiuā corpori uniri, ꝙ poſſit eſſe cōueniēs organum ſenſus. Oēs aūt alij ſenſus fundant ſ. tactū. Ad organum aūt tactus requirit, ꝙ ſit mediū inter contraria, quæ ſunt calidū & frigidū, humidū & ſiccū, & ſimilia, quorū eſt tactus apprehēſiuus. Sic. n. eſt in potētia ad cōtraria, & pōt ea ſentire. Vñ quātò organū tactus fuerit magis reductum ad æqualitatem cōplexionis: tantò perceptibilior erit tactus. Aīa aūt intellectiua hēt cōpletiſſimè virtutē ſenſitiuam: quia quod eſt inferioris, præexiſtit per fectius in ſuperiori: vt dicit Dion. in li. de di. no. Vñ oportuit corpus cui vnitur aīa intellectiua, eſſe corpus miſtum inter oīa alia magis reductum ad æqualitatē cōplexionis. Et ꝓp hoc homo inter omnia animalia melioris eſt tactus. Et inter ipſos homines, qui ſunt melioris tactus, ſunt melioris intellectus. Cuius ſignum eſt, ꝙ molles carne benè aptos mente uidemus, ut dicitur in 2. de Anima *.

conclu. 2a 457

*Lib. 2. de aīa, textu. 94. to. 2.

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ hanc obiectionem aliquis forte uellet euadere per hoc, ꝙ diceret corpus hoīs antè pc̄t̄m incorruptibile fuiſſe. Sed hæc rñſio nō vr̄ ſufficiēs. Quia corpus hominis antè pc̄t̄m immortale fuit, non ꝑ naturā: ſed ꝑ gratiæ diuinæ donū: alioquin immortalitas eius ꝑ pc̄t̄m ſublata nō eſſet, ſicut nec immortalitas dæmonis. Et iō aliter dicēdū eſt, ꝙ in materia duplex conditio inuenit. Vna q̄ eligitur ad hoc ꝙ ſit conueniēs formæ: alia, q̄ ex neceſſitate cōſequit priorē diſpōnē. Sicut artifex ad formā ſerræ eligit materiā ferreā aptā ad ſecādū dura. Sed ꝙ dētes ſerrę hebetari poſſint, & rubiginē cōtrahere, ſequit ex neceſſitate materiæ. Sic igit & aīæ intellectiuæ debet corp⁹, ꝙ ſit æqualis cōplexionis. Ex hoc āt de neceſſitate materię ſequit, ꝙ ſit corruptibile. Si qs verò dicat, ꝙ De⁹ potuit hāc neceſſitatē vitare, dicēdū eſt, ꝙ in cōſtitutione rerū naturaliū nō cōſiderat qd De⁹ facere poſſit: ſed qd naturę rerū cōueniat, ut Aug * dicit ſup Gen. ad lite. Prouidit tñ De⁹ adhibēdo remediū cōtra mortē ꝑ grǽ donū.

*Li. 2. ſup Gen. cap. 1. paulo poſt prīc. tom. 3.

AD SECVNDVM dicēdū, ꝙ aīæ intellectiuæ non debet corp⁹ ꝓp ipſam itellectualē operationē ſm ſe: ſed ꝓp ſenſitiua uirtutem, q̄ requirit organum æqualiter cōplexionatū. Et ideò oportuit aīam intellectiuam tali corpori vniri, & non ſimplici elemēto uel corpori miſto i quo excederet ignis ſm quantitatem: quia non poſſet eſſe æqualitas cōplexionis ꝓp excedentem ignis actiuam uirtutē. Hēt aūt hoc corpus æqualiter complexionatum quandam dignitatem, ꝑ hoc, ꝙ eſt remotū à contrarijs.

c 455

AD TERTIVM dicēdū, ꝙ partes aīalis, ut oculus, manus, caro, & os, & hmōi, nō ſunt i ſpē: ſed totū. & iō non pōt dici propriè loquendo, ꝙ ſint diuerſarū ſpecierū: ſed ꝙ ſint diuerſarum diſpoſitionū. Et hoc competit aię intellectiuæ, quæ quamuis ſit vna ſm eſſentiam, tñ ꝓp ſui perfectionem eſt multiplex in virtute. Et ideò ad diuerſas operationes indiget diuerſis diſpoſitionibus in partibus corporis cui unitur. Et propter hoc uidemus, quòd maior eſt diuerſitas partium in animalibus perfectis, quā in imperfectis, & in his, quàm in plantis. 378

AD QVARTVM dicendum, ꝙ aīa intellectiua, qa eſt vīum cōprehēſiua, hēt uirtutē ad infinita. Et iō non potuerunt ſibi determinari à natura vel determinatæ exiſtimationes naturales, vel ēt determinata auxilia, uel defenſionū uel tegumentorū: ſicut alijs animalibus, quorum animæ habent apprehenſionem & virtutem ad aliqua particularia determinata. Sed loco horū oīum, hō habet naturaliter rōnē & man⁹: quæ ſunt organa organorū: quia per ea homo poteſt ſibi præparare inſtr̄a infinitorum modorum, & ad infinitos effectus.

b 63

457 b

In rñſione ad tertium nota, quòd rñſio, redarguit argumentum, quòd peccat ſecundum non cauſam ut non, n. immediatè vniri materiæ primæ infert imperfectionem formæ, ſed dare illi primum ſm perfectionis gradum. Vndè hinc habes ꝙ eſſe formam propinquam materiæ primæ cōtingit dupliciter. Vno modo quo ad vnionem, & ſic omnis forma ſubſtantialis eſt æque propinqua materiæ primæ, quia in ipſa immediate recipitur, & penes hanc propinquitatem non attēditur perfectio vel imperfectio formarū ſubſtantialium. Alio modo, quo ad graduale perfectionem, & ſic non omnis forma eſt æque propinqua materiæ primæ. Sed quāto aliqua forma ē ꝓpinquior materiæ, tanto imperfectior, & quanto magis elōgata, tāto perfectior. Et ſic formæ elementorum dicuntur imperfectiſſimæ & immediatæ materiæ, & primæ formæ eius, & deinde miſtorum & ſic deinceps, vocatur āt forma propinquior materiæ ſecūdum perfectionem, quæ primum ordine gñationis gradū perfectionalem dat tantum: remotior verò quæ primum & ſecūdum & ſic procedēdo, data latitudine in quolibet gradu.

¶ In rñſione ad quartum, vbi miſtio elementorum tractatur, longius eſſet habendus ſermo, ſi cuncta adducenda eſſent obiecta. Vndè in loco proprio in primo de generatione requirantur: hic ſat ſit rationes has tractare. Tria ergo ſunt in hac rñſione. Primo, opinio Auicen. quæ ſatis efficaciter impugnat. Secūdò, opinio Auerrois in 3. cœli: comm. 67. Cuius rationes ſunt, quia, ſi corrumperentur totaliter, non ſaluaretur ratio elementi, nec materia reciperet formas miſtorum medijs elementis: ſed primo & eſſentialiter om. Ad quas nos dicimus, ꝙ optimè ſaluatur ratio elementi, quia elementū eſt, ex quo fit aliquid cum inſit actu vel virtute. Et ꝙ materiam recipere formas miſtorum immediatè, poteſt dupliciter intelligi. Primo quo ad vnionem formæ cum materia, & ſic eſt neceſſarium: alio mō quo ad traſmutationem, & ſic mediant elementa, ita ꝙ elementa media ſunt in tranſmutatione, non in informatione. Vel dicatur, ꝙ non ſolū in fieri, ſed in eſſe elemēta ſunt media, nō formaliter, ſed virtualiter: ſicut & manent nō formaliter: ſed virtualiter. Sed aduerte hic, ꝙ Auerroiſtæ deridens ſecundam rationem S.T. contra Auerroim, quia manifeſtè patet in cōmento illo, ꝙ Auerr. poſuit formas elemētorū eſſe ſubſtantias, medias aūt iter ſubſtantias pfectas, & accidentia, & ex earū imperfectione q̄ ꝓximæ ſunt accidētibus, poſſunt ſuſcipere magis & minus, & non poſuit aliqd mediū inter ſubſtantiā & accidēs. Sed iſti dum derident, q̄ ſe deriſibiles exhibeāt ſi viderent, tacerent. Non penetrant ſubtilitatem formalitatemq; S.T. qui ad philoſophos loquebatur, non ſciolos. Ad cuius euidentiā ſciendum eſt, ꝙ rō San. Tho. non tendit contra concluſionem, ſed contra rationem Auer. Suſtentatur.n. Auer. ſuper ratione medij, vt expreſſe patet in commēto illo, ita ꝙ ideo dicit eſſe poſſibile, formas elemētorū ſuſcipere magis & minus, quia eſſe earum eſt medium inter formas ſubſtantiales perfectas, & accidētia. Contra hāc rationem arguit S.T. quia inter ſubſtantiam & accidens, impoſſibile eſt eſſe aliquid habens uerè rationē medij. Et verificatur hoc nō ſolum accipiēdo totum genus ſubſtantiæ ex una parte, & accidentium ex alia, ſed ſumendo quancunque ſubſtantiam ex vna parte: quia, vt patet. 10. Meta. mediū oportet eſſe eiuſdem gñis cū extremis, nulla aūt ſubſtantia eſt eiuſdem gñris cū accidente. Si dicatur ꝙ Auer. non loquitur de uerè medio per participationē, hoc eſt, quod volumus quia ex hoc habetur quòd nulla ſuit rō ſua ex ratione medij vt medium eſt: & hoc intendebat Sanctus Thomas. Et confirmatur: quia aut ratio ſua fundatur ſuper ratione medij, & tunc, aut per participationē: hoc non, vt patuit. Aut ꝑ abnegationē, & hoc non, vt de ſe patet. Aut per comparationem: & hoc non, quia forma elementi non eſt accidens in reſpectu ad ſubſtantiam, & ſubſtantia in reſpectu ad accidēs, ſed eſt abſolutè ſubſtācia. Et ſimiliter non verificatur, ꝙ ſuſcipit magis & minus in reſpectu ad ſubſtantiam & non ſuſcipit in reſpectu ad accidens: quia apud ipſum abſolutè ſuſcipit magis & minus, & ſecundum veritatem non ſuſcipit abſolutè. Aut ꝑ appropinquationem, de hoc proculdubio intendit. Sed nihil infert, quia aut ratio fundatur ſuper ratione medij, & nulla eſt, quia non eſt verè mediū. Aut ſuper ipſa appropinquatione naturæ, & tūc nihil aliud eſt dicere, niſi ꝙ quia formæ elementares ſunt imperfectiſſimæ, & viciniſſimæ accidentibus, iō ſuſcipiunt magis & minus. Et apparet tunc duplex defectus. Primò, ꝙ rō medij non eſt ad propoſitum, vt ſubtiliter excluſit S.T. Secundò, ꝙ ratio aſſignata eſt nulla, quia ex hoc ꝙ aliquid eſt imperfectiſſimum, & infimum in aliquo gñe, non excluditur à communibus conditionibus ſui gñis, ſed potius eo ipſo ꝙ infra genus continetur, illas habet: conſtat ꝙ ſuſcipere magis & minus communis eſt conditio generis ſubſtantiæ, ut patet in prædicamentis. Taceant ergo, & voluntariè fateantur Auerroim eſſe locutū, & nō ex medij rōne, vt ſic loqui ſe credidit.

Porrecta per totum

373 2. d. 8. q. 1. art. 3. & d. 2. Et 2. d. 1. q. 1. art. 3. Et ma. 9. 5. art. 3. co. Et ſpi. art. 7. Et de anima art. 8.

¶ Tertiò in hac reſponſione S. Th. ponit opinionē propriam, ꝙ elementa remanent nō actu, ſed uirtute. Sed aduerte, ꝙ elementa remanere virtute pōt dupliciter intelligi. Vno mō in forma ſubſtantiali miſti, eo modo quo vegetatiuum eſt in forma ſenſitiua, & hæc eſt opinio Scot. in 2. Sen. d. 15. Alio mō in qualitate quæ eſt propria diſpoſitio ad formam miſti, & hæc eſt opinio S.T. Et quāmuis opinio Sco contra viam S. T. ſit, & rationi aduerſetur, quia non eſt eadem proportio formæ ꝑfectionis puta ſenſitiuæ ad formas ſpecificas elemētorū & ad gradus genericos, vt quēadmodum hos continet, ita illas contineat, qm̄ illarum prædicatio ſibi repugnat, non autem horum. Et ſenſui contradicit, quia operatio elementi non æquè perfectè, aut perfectius eſt in forma miſti: ſed lōgè imperfectior: cuius oppoſitionē videmus in omnibus virtualiter clauſis in formis poſterioribus. ſenſitiuum enim perfectiori modo operatur opera vegetatiui, quàm purè vegetatiuum: quia tamen non eſt contra præſentem intentionem, in qua pluralitatem formarum excludimus, diſcutienda relinquatur in loco proprio: ſed hæc ſint ad differentiam opinionis Sancti Thomæ dicta.

SVPER QVAEST. LXXVI. ART. V.

Cap. 2. d. 32. q. 1. con. 1.

TItulus clarus eſt.

¶ In corpore duo. Primò, reſpondet quæſito vna concluſione affirmatiuē. Secūdò, ex concluſione deducit duo corollaria. Concluſio reſponſiua eſt. corpus cui vnitur anima intellectiua oportet ꝙ ſit miſtum, & maximè ad æqualitatem reductū, qualeeſt noſtrū. Probatur ſic. Anima intellectiua exigit corpus habens has duas conditiones: ergo. Probatur conſequentia, quia ex forma accipitur rō materiæ, quoniam materia eſt ꝓp formā, & nō econuerſo. Antecedēs verò quoad primā partē. ſ. ly miſtum, pluraliter, Aīa intellectiua non hēt inditā cognitionem intellectiuā: ergo exigit corpus organum tactus: ergo medium inter contraria, ergo miſtum. Antecedens huius probationis ꝓbatur, ex eo ꝙ tenet infimum gradū in ordine intelligētiā, ac per hoc eſt in pura potentia, ut patet ex ſupradictis. Prima conſña probat, quia natura nō deficit in neceſſarijs, requiſitum autem necuſ in aīa oportet ꝙ ſiat ex ſenſibus, vt patet, & Dio. cōfirmat. Secūda verò conſña ꝓbatur, quia oēs ſenſus fundant ſuper tactū, vt patet in 3. de Aīa. Tertia aūt probatur, quia organū tactus debet eſſe in potētia ad contraria calidū & frigidū, & reliqua tangibilia. Quarta aūt relinquitur per ſe nota, quia conſtat corpus aīalis non poſſe eſſe mediū per abnegationē, immò nullum corpus pōt eſſe in potentia ad tangibilia, vt medium per abnegationem. Secūda aūt pars antecedentis, ſ. maximè reductum ad æqualitatē, probatur ſic: aīa intellectiua hēt perfectiſſimè uirtutē ſenſitiuā, ergo exigit corpus maximè ad æqualitatem reductū. Antecedens probat, quia inferius perfectius cōtinetur in ſuperiori: vt patet per Diony. conſequentia probatur eadem radice, quia ſ. vt ſenſitiua fundat ſuper tactū: conſtat. n. ꝙ quantò organum tactus fuerit æqualius, tantò melius percipiet, qa ab excellentijs remotus melius diſcernit.

Lib. 2. de aīa tex. 4. & 5. to. 2.

449 368

¶ Corollaria ſūt duo. Primū, ꝙ ex hoc homo præſtat tactu cæteris aīalib. Secūdum, iter hoīes meliorem hñs tactum, eſt melioris ingenij. Patet ſequela huius de primo ad ultimū, & declarat ſigno ex 2. de Anima.

ARTICVLVS VI.

Vtrum anima intellectiua uniatur corpori, mediantibus diſpoſitionibus accidentalibus.

AD SEXTVM ſic proceditur. Vr, q anima intellectiua vniatur corpori mediantib. aliquibus diſpoſitionibus accidentalibus. Oĩs.n.forma, eſt in materia ſibi propria & [h] diſpoſita. Sed diſpoſitiones ad formã ſũt accidentia qdã. Ergo oportet p̃ intelligi accidẽtia aliqua in materia ante formam ſubſtãtialẽ: & ita ante animam, cum aĩa ſit quędam ſubſtantialis forma.

¶ 2 Pręt. Diuerſę formæ vnius ſpẽi, requirũt [h] diuerſas materię partes. diuerſæ aũt partes nõ pñt intelligi niſi ſm diuiſionem dimenſiuarum quantitatum [c]. Ergo oportet intelligere dimẽſiones in materia, antẽ formas ſubſtãtiales, quę ſunt multæ unius ſpęciei.

¶ 3 Præt. Spirituale [h] applicatur corporali per contactũ virtutis. Virtus autem aĩæ eſt eius potentia. Ergo vr, quòd anima vnitur corpori mediante potẽtia, quæ eſt quoddam accidens.

SED CONTRA eſt, q accidens eſt poſterius ſubſtantia & tpe, & rõne, vt dr in * 7. Meta. Non ergo forma accidẽtalis aliqua, põt intelligi i materia antè animã, quæ eſt forma ſubſtãtialis.

RESPON. Dicendum, quòd ſi anima vniretur corpori ſolũ vt motor, nihil prohiberet, immò magis neceſſarium eſſet, eſſe aliquas diſpoſitiones medias inter animam & corpus: potentiã.ſ. ex parte aĩæ, per quam moueret corpus, & aliquam habilitatem ex parte corporis, per quã corpus eſſet ab aĩa mobile. Sed ſi aĩa intellectiua vnit corpori vt forma ſubſtãtialis, ſicut iã.ſ. dictum eſt *: [m] impoſſe eſt, q aliqua diſpoſitio accidẽtalis cadat media inter corpus & aĩam, vel inter quancũq; formã ſubſtantialem & materiã [n] [d] ſuã. Et huius rõ eſt: quia cum materia ſit in potentia ad oẽs actus ordine quodam, oportet q id quod eſt primum ſimpliciter in actib. primo in materia intelligatur. Primum autem inter oẽs actus, eſt eſſe. Impoſſibile eſt ergo intelligere materiã prius eſſe calidã vel quantã, q̃ eſſe in actu. Eſſe aũt in actu hẽt per formã ſubſtãtialẽ, q̃ facit eſſe ſimpliciter: vt iã dictũ eſt. * Vñ impoſſibile [d] eſt, q quæcunq; diſpoſitiones accidẽtales p̃exiſtant in materia ante formã ſubſtãtialẽ, & p cõſñs neque antè animam.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, q ſicut ex prædictis * patet, forma perfectior, virtute continet quicquid eſt inferiorũ formarũ. Et iõ una & eadẽ exiſtens, perficit materiam ſm diuerſos pfectionis gradus. Vna.n. & eadem forma eſt per eſſentiam, per quam hõ eſt ens actu, & per quam eſt corpus, & per quã eſt viuũ, & per quam eſt animal, & per q̃ eſt homo. Manifeſtũ eſt autem, q unumquodq; genus, conſequuntur propria accidentia. Sicut ergo materia præintelligitur perfecta ſm eſſe, antè intellectũ corporeitatis, & ſic de alijs, ita præintelliguntur accidentia, quæ ſunt propria entis, antè corporeitatem. Et ſic præintelliguntur diſpoſitiones in materia ante formam, non quantum ad omnem eius effectum: ſed quantum ad poſteriorem.

SVPER QVÆST. LXXVI. ART. VI.

Ferr. 2. cont. c. 71. Capr. 2. d. 13. q. 1. con. 3. & d. 18. q. 1. con. 5.

IN titulo, hoc ſolum aduerte, quòd hic eſt ſermo de mediatione informationis, non autem tranſmutationis tantùm. Itaquòd quæſtio eſt: vtrum in inſtanti quo anima recipitur in materia, medient inter ipſam & materiam accidentia aliqua, quibus prius natura, etſi nõ tpe, materia informetur, q̃ ipſa forma ſubſtantiali. Et eſt quæſtio contra Auerr. & vniuerſaliter contra omnes ponentes idem numero accidẽs, in genito & corrupto ſaluari.

¶ In corpore duo facit. Primò tradit, quid ſecundùm Platon. reſpondendum eſſet, ſcilicet affirmatiuè. Secundò, quid ſecundum determinata, quia negatiuè. Primum de ſe patet. Secundum eſt concluſio reſponſiua. Anima & uniuerſaliter omnis forma ſubſtantialis recipitur in materia, nullo mediante accidẽte. Probatur ſic. Materia eſt in potentia ad omnes act[us] ordine quodam. ergo primò ad eſſe in actu. ergo ad formam ſubſtantialem. ergo prius recipitur forma ſubſtantialis, ac per hoc anima, quàm quodcunque accidens. Antecedens patet ex 7. Metaphyſico. prima cõſequentia probatur: quia eſſe in actu eſt actus primus ſimpliciter. ſecunda verò, quia ſola & omnis forma ſubſtantialis facit eſſe ſimpliciter. tertia relinquitur p ſe nota.

¶ Circa hanc rationem aduerte, quòd dupliciter cauillari poteſt. Primò quantum ad ordinem, dicẽdo, quòd materia eſt primò in potentia ad eſſe ſubſtantiale primitate intentionis, non autem primitate executionis, quia primũ in intentione, eſt vltimum in executione: & ideò prius ordine generationis recipit diſpoſitiones accidentales, q̃ formam ſubſtantialem. Secundò, quantum ad ſecundam conſequentiam: quia conceſſo, q eſſe in actu eſt prius ordine generationis, non ſequitur. ergo eſſe datum à forma ſubſtantiali, eſt prius ordine generationis, ſed q eſt ſophiſma conſequentis: quia eſſe in actu commune eſt omnibus prædicamentis, vt patet 3. Phyſi. text. 4. ac per hoc clauditur intrinſecè in eſſe accidẽtali, & conſequenter faciendo eſſe quantum, aut quale, fit eſſe in actu. Et ſic nihil aliud concluditur ex hoc, q eſſe eſt primus actus ordine generationis, niſi q prius fit eſſe in actu, quã eſſe tale, quod ſaluatur et in forma accidentali, quia dum calor fa F cit eſſe calidum, prius natura dat ly eſſe, quam ly calidum. Non ergo ex hoc põt inferri. ergo prius recipit formam ſubſtantialem. Sed ad hæc breuiter, & ſimul dr, q ſermo præſens principaliter eſt de ordine gñationis, ita q materia eſt in potentia ad oẽs actus ordine generationis, ac per hoc ad actum primũ ex natura ſua ordine generationis eſt primo ordine generationis in potentia: & conſequẽter prius recipit illum, ordine executionis. Quòd autem forma ſubſtantialis ſit prior accidẽte ordine generationis, probatur ſufficienter in litera ab effectib[us] earum formalibus: quia ſcilicet eſſe in actu, eſt prius quàm eſſe tale: quod nõ ſolum verificatur, pro ptera quia in quolibet eſſe, prius intelligitur eſſe, quã ſpecificatio eius, vt obij ciendo tactum eſt, quod eſt extra propoſitum: ſed neceſſario eſt verum, & intentum in propoſito, propterea quia nulla res poteſt ſuſcipere eſſe tale, niſi prius natura de ipſa verificetur abſolutè, quòd habet eſſe. Impoſſibile eſt.n. imaginari domum ſuſcipere eſſe album, aut pulchrum, niſi imaginemur, quòd domus ipſa eſt abſolutè, ſeu ſine additione aliqua. Si ergo materia ſecundùm ſe nullum eſſe in actu habet, impoſſibile eſt imaginari, quòd fit tale, ſi non prius natura de ea verificetur, quòd habet eſſe abſolutè, & ſine additione aliqua: ſed dare eſſe ita quòd ſine additione aliqua verificetur de aliquo quòd eſt, eſt proprius effectus formalis formæ ſubſtantialis, vt ſuperius declaratum fuit. ergo impoſſibile eſt, materiam prius recipere accidens quod facit ſolum eſſe tale, quàm formam ſubſtantialem, quæ facit eſſe ſimpliciter, id eſt ſine additione aliqua. Nullum eſt ergo ſophiſma arguere ex hoc, quòd eſſe ſimpliciter, id eſt ſine additione aliqua, eſt primus actus ordine generationis, ergo forma ſubſtantialis, quia hoc non clauditur intrinſecè in forma accidẽtali, ſed præſuppoſitiuè, ſed in forma ſubſtantiali tantùm, & ideò iſta eſt prior ordine generationis. Eſt autem ratio apparentiæ in argumento, quia eſſe poteſt dici abſolutè, dupliciter. Vno modo per abſtractionem & ſimpliciter, & ſecundum quid, & hoc modo ſimpliciter dicimus, quòd eſſe dicitur de eſſe in omnibus generibus, & ſic accipiebatur in arguẽdo, & hoc modo eſſe nec excludit, nec includit ſimpliciter, aut ſecundùm quid. Alio modo, per excluſionẽ ſecundum

Porrecta per totum.
374
2. cõtra. c. 71. Et veritas q. 15. ar. 4. cor. Et ma. q. 4 artic. 4. cor. Et ſpi ritu. ar. 3. Et de aĩa ar. 9. & ar ti. 10. cor. Et 2. li. de anima. lec. 1. fin.
368
* Li. 7. Meta. text. 4. tom. 3.
* Art. 1. huius quæſt. Concl. in D. 542.
* Art. 4. huius quæſt. D. 578.
* Art. 4. & 4. huius quæſt.

AD II dicendum, q dimẽſiones quantitatiuæ ſunt accidentia conſequẽtia corporeitatẽ, quæ toti materiæ conuenit. Vndè, materia iam intellecta ſub corporeitate & dimẽſionibus, poteſt intelligi, ut diſtincta in diuerſas partes: ut ſic accipiat diuerſas formas, ſecundum ulteriores perfectionis gradus. Quàmuis enim eadem forma ſit ſecundum eſſentiam, quę diuerſos perfectionis gradus materiæ attribuit, ut dictum eſt: * tamen ſecundùm conſiderationem rationis differt.

AD III dicendum, q ſubſtãtia ſpiritualis, quæ unitur corpori ſolùm ut motor, unitur ei per potentiam uel uirtutẽ. Sed anima intellectiua corpori unitur, ut forma per ſuũ eſſe. * Adminiſtrat tamen ipſum, & mouet per ſuam potentiam & uirtutem.

ARTICVLVS VII.

Vtrũ anima uniatur corpori animalis, mediante aliquo corpore.

AD SEPTIMVM ſic proceditur. Vr, q anima uniatur corpori animalis, mediante aliquo corpore. Dicit.n. Aug. 3. * ſuper Geneſim ad literam, q [b] anima per lucem.i.ignem & aerẽ, quæ ſunt ſimiliora ſpiritui, corpus adminiſtrat. Ignis autẽ & aer ſunt corpora. Ergo anima unitur corpori humano, mediante aliquo corpore.

¶ 2 Præt. Id, quo ſubtracto, ſoluitur unio aliquorũ unitorum, vr eſſe [h] medium inter ea. Sed deficiente ſpiritu, aĩa a corpore ſeparat. Ergo ſpiritus, q eſt quoddã corpus ſubtile, medium eſt in unione corporis & animæ.

¶ 3 Præt. Ea, q̃ ſunt multum [h] diſtantia, non uniunt niſi per medium. Sed anima intellectiua diſtat à corpore, & qa eſt incorporea, & qa eſt icorruptibilis. Ergo vr, q uniatur ei mediante aliquo, qđ ſit corpus incorruptibile. & hoc uidet eſſe aliqua lux cœleſtis, quæ conciliat elementa, & redigit in unum.

SED CONTRA eſt, quod Philoſophus dicit in * 2. de Anima, q non oportet quęrere ſi unum eſt anima & corpus: ſicut neq; ceram & figurã. Sed figura unitur cerę nullo corpore mediante. ergo & anima corpori.

RESPON. Dicẽdum, q ſi anima ſecundùm Platonicos corpori uniret ſolũ ut motor, [e] conueniẽs eſſet dicere, q inter animam hominis uel cuiuſcunque aĩalis & corpus, aliqua alia corpora media interuenirẽt. cõuenit.n. motori, aliquid diſtans p media magis ppinqua, mouere. Si uerò aĩa unit corpori ut forma, ſicut iã dictũ * eſt: [m] impoſſibile [d] eſt, q uniatur ei aliquo corpore mediãte. * Cui[us] rõ eſt, quia ſic dr aliquid unum, quõ & ens. Forma aũt per ſeipſam facit rem eſſe in actu, cum p eſſentiam ſuam ſit actus, nec dat eſſe p aliquod medium. Vñ, unitas rei compoſitę ex materia, & forma ẽ p ipſam formã, q̃ ſm ſeipſam unitur materię, ut actus ei[us]. Nec eſt aliqđ aliud uniens niſi agẽs, quod facit materiam eſſe in actu: ut dicit in * 8. Metaphyſic. Vnde, patet eſſe falſas opiniones eorum, qui poſuerũt aliqua corpora eſſe media inter animã & corp[us] hominis. Quorũ, quidam Platonici dixerunt, q anima intellectiua habet corpus incorruptibile ſibi naturaliter unitũ, à quo nunquã ſeparatur, & eo mediante vnitur corpori hoĩs corruptibili. Quidã uero dixerunt, q unitur corpori mediante ſpiritu corporeo. Alij uerò dixerũt, q unit corpori mediãte luce, quã dñt eẽ corp[us], [e] & de natura quintę eſſentię. ita q anima uegetabilis unit corpori mediãte luce cęli ſiderei, anima uerò ſenſibilis mediãte luce cęli cryſtallini: aĩa uerò intellectualis, mediante luce cęli empyrei. Qđ fictitiũ & deriſibile apparet. Tũ, qa lux nõ eſt corpus, * Tũ, qa quinta eſſentia nõ uenit materiałr i cõpoſitionẽ corpis miſti: cũ ſit

ſecundum quid, & incluſionẽ ſimpliciter: & hoc mõ, dicimus ſ actu A ſignato, q forma ſubſtantialis dat eſſe ſimpliciter, & in actu exercito, q per formã ſubſtantialẽ ignis eſt, p calorẽ uerò ignis non eſt, ſed eſt calidus. Et ſic uſus eſt S. Tho. eſſe ſimpliciter ſeu abſolutè in ppoſito. Vñ patet q diuerſimodè ſumit eſſe, cũ dr, q calor faciẽdo eſſe calidũ, dat pri[us] eſſe, q̃ calidum: & cũ dr, q forma ſubſtantialis dat eſſe. Et utrobique ſumit ly eẽ abſolutè: quã ibi eſſe dicat actũ cõfuſẽ & potentiale ad ſimpliciter & ſecũdũ qd: hic verò, dicat actũ excludẽ ſecundum quid.

¶ In rñſione ad primũ, aduerte pp inſtantiam, quę poſſet fieri de ordine reali, q forma exigit materiam realiter diſpoſitã, & nõ ſolũ ordine rõnis. Aduerte igitur, q formã uniri materiæ diſpoſitæ, poteſt quadrupliciter intelligi. Primò, diſpoſitionibus præcedentibus ordine durationis. Et ſic uerificat: qa immediatè añ inſtans gñationis, materia erat ſummẽ diſpoſita p formã itroducta. Secũdò, diſpoſitionib. ſimultaneis: & hoc mõ ẽt eſt verũ qa in inſtanti introductionis formę ſubſtantialis, adſunt ẽt oẽs diſpoſitiones requiſitæ in ipſa materia. Tertiò, diſpoſitionibus ſimultaneis, p̃ſuppoſitis in reali ordine naturę. Et ſic eſt falſum, formam uniri materiæ diſpoſitę: qa ipſa forma præcedit reali naturę ordine, oĩa accidentia: ut in corpore articuli probatũ eſt. Quartò, diſpoſitionibus ſimultaneis & p̃ſuppoſitis ordine naturæ, ſecundũ intellectum. Et hoc mõ eſt uerum, non de ipſa forma ſubſtantiali abſolutè, ſed de ipſa ſecundũ poſteriorem eius gradum & effectum. Non eſt quidẽ uerum de ipſa: quia materia ſecundũ ſe ipſam nulla eget diſpoſitione ad hoc, vt ſuſcipiat formã ſubſtantialẽ ſi nihil addatur, quia eſſe tale diſpoſitionẽ ut recipiat formã ſubſtantialẽ talẽ. Eſt aũt uerum de ipſa, quantũ ad ulteriorẽ gradum: quia, ut in litera dicitur, formã ſubſtantialẽ ut ſic, intelligit cõmitari proprietates entis & ſub ſtantiæ: ac per hoc capacẽ eſſe corporeitatis, quam comitantur dimenſiones &c. Et ſic intelligitur capax mixtionis, quã ſua accidentia comitantur: & ſic ſp forma ſecundũ ulteriorẽ gradũ, & effectũ formalẽ, & accidentia propria, perfecta intelligit aduenire materiæ diſpoſitæ. Vñ patet, q propoſitio illa maxima, Forma & actus ſit in materia diſpoſita, uniformiter uerificatur: duobus modis, realiter. ſ. diſpoſitionibus præcedentibus & ſimultaneis, loquẽdo utrobique de ordine durationis: & uno mõ ſecundùm rationem, loquẽdo de ordine naturæ: & hunc nõ poſuit hic S. Tho. quia erat obſcurus. Et hæc bene memoria, in tota hac materia. De qua & materia ſequentis articu. uide in Cõmentariis de ente & eſſentia, ſi noſtra uideris.

SVPER Q. LXXVI. ART. VII.

Ferr. 2. cont. c. 72.

TItulus clarus eſt. ¶ In corpore tria. Primò, rñdet ſecundũ poſitionẽ Platonis, & dicit q conueniẽs eſſet ponere aliquod medium pp diſtantiam naturæ animæ à natura corporis: quoniam illa motor incorruptibilis, hoc mobile corruptibile: & ideò medium aliud cõuenit. Secundò, quid ſecundùm poſitionẽ determinatũ. concluſio rñſiua, Aĩa nõ uniri poteſt, mediãte aliquo corpore. Probatur dupliciter. Primò, rõne. Forma ſeipſa immediatè facit formaliter cõpoſitũ ex ſe, & materia ens in actu. ergo & vnũ. Añcedẽs probatur. qa forma p eſſentiã ſuã eſt actus. conſequẽtia pbatur: qa unũquodque eodẽ mõ eſt ens & unũ. Secundò, probatur authoritate 8. Metaphy. Tertiò, excludit opiniones oppoſitas, enumerans tres earũ, & tertiã triplicẽ excludẽs. oĩa clara ſunt in litera.

¶ In rñſione ad tertiũ, aduerte, q reſpõſio innuit hãc diſtinctionem, q multum diſtantia dupliciter: diſſimilitudine cõditionum, uel proportione coniunctionis. primo modo, forma & materia multũ diſtant, non ſecundò. Et inter multum diſtantia primo modo tantùm, nõ oportet eſſe

* Art. 4. huius quæſt.
b 471
Porrecta per totum.
375
Locus ſupra art. 6. inducta.
* Li. 3. ſup Gene. c. 5. tom. 3.
* Lib. 2. de aĩa tex. 7. tom. 2.
471
* Ar. præcedẽti. Et ar. 1. hui[us] quæſt. Conclu. in D. 542.
* Li. 8. Meta. tex. 15. in fi. to. 3.
455 b
342 b

eſſe medium: ſed inter diſtãtia utroq; nõ oportet eſſe media.

SVPER QV. LXXVI ARTIC. VIII.

Aegi. 1. 5. d. 8. q. 3. a. prin. Alb. Mag. 1. d. 8. art. 26.

TItulus clarus eſt. ¶ In corpore. Primò, quid ſecundũ poſitionẽ Platonis diceretur, ſ. negatiuè reſpondendũ eſſet. Secundò, ſecundũ veritatem dicẽdo, rñdet quæſito affirmatiuè. Tertiò, oſtẽdit differẽtẽ modũ, quo anima eſt in toto & partibus, i fine articuli. ¶ Primũ eſt clarũ, qd non ſolũ repetitum toties eſt à S. Thoma, ut quaſi opinio Platonis ut dubia ſit tractaretur, ſed ut oſtendat continuè, quãta oritur diuerſitas ex illa radice, & confirmetur intẽtũ, ex differentia inter unionẽ ꝑ modũ motoris, & ꝑ modum formæ. ¶ Quoad ſecundũ, cõcluſio rñſiua eſt. Anima eſt tota in toto, & tota in qualibet parte. Et probatur tali ordine. Primò, ꝓbat q anima in toto & i qualibet parte eſt. Secundò, q in toto, & qualibet parte, eſt tota. Primũ probat dupliciter, ſeu tripliciter. Primo ex differẽtia inter formã ſubſtantialẽ & accidẽtalem, ſic. Dare eſſe formale toti, & non partibus ſingulis, eſt cõditio propria formæ accidentalis. ergo nõ cõuenit animæ, quæ eſt forma ſubſtãtialis. Antecedẽs declaratur in formis, quæ ſunt cõpoſitio & ordo. Secundò ex effectu, ſic. Recedẽte anima, nec totũ nec partes remanẽt, niſi æquiuocè. ergo anima eſt actus toti° & partiũ. Antecedẽs probatur authoritate Philoſophi 7. Metaph. & ratione, quæ poteſt eſſe tertia probatio ſeorſum à ſigno, ſic. Recedente anima, nulla pars corporis retinet proprium opus. ergo non remanet eiuſdem ſpeciei. ergo anima erat in eis. Antecedẽs patet ad ſenſum: prima conſequentia patet, quia retinẽs ſpeciẽ, retinet operationem. ſecũda uerò, quia actus eſt in eo cuius eſt actus, ac per hoc, cum anima recedens ſit ille actus partiũ, quo habebãt illa opera, ergo in eis erat. Secundum uerò probat tali ordine. Primò, diſtinguit triplicem totalitatem. Secundò, comparat eas ad formas in communi. Tertiò, applicat quæſtionem propoſitã ad formas habẽtes oẽs totalitates, & ſoluit eã. Quartò, deſcendit ad intentum reſpondendo quæſito diſtinctẽ.

¶ In primo horum ponitur triplex totalitas: quãtitatiua, eſſentialis & poteſtatiua, iuxta triplex genus totius & partium.

¶ In ſecundo ponitur differentia inter totalitatem quãtitatiuã & alias, reſpectu formarum quoad hoc quòd illa non inuenitur in formis, niſi per accidens, iſtæ per ſe: illa in ſolis formis, quæ indifferenter reſpiciunt totum & partes, illæ non ſic: quia perfectio eſſentiæ, & rationis, & eſſe principium operationis per ſe, conuenit formæ. Ex his ſequitur tertia differentia, quòd illa non inuenitur in anima, præcipuè animalium perfectorũ, ſic. & tenet ſequela, quia anima non eadem habitudine reſpicit totum & partes, quia requirit manifeſtè diuerſitatem in partibus corporis.

¶ In tertio dicit tria. Primum eſt, q ſi fiat hic qõ de albedine, & forma habente oẽs illas totalitates, oportet diſtinguere de totalitate quantitatiua &c. Secũdũ, q de duabus totalitatibus ſ. quantitatiua & uirtuali, rñdendum eſt negatiuè, quia una pars eſt extra aliã: & in maiori quãto, eſt maior uirt°. Tertiò, q de totalitate eſſentiali reſpondendum eſt affirmatiuè.

¶ In quarto, dicit tria. Primò, quòd nõ oportet diſtinguere i aĩa, de oĩbus totalitatibus, ſed eſſentiali & uirtuali tñ. probatur: quia nõ eſt quãta per ſe, nec per accidens. Secundò, reſpõdet quæſito affirmatiuè, quoad totalitatem eſſentiæ. Anima ſecundũ eſſentiã eſt tota in toto, & tota i qualibet parte. Tertiò, ſecundum totalitatem uirtualẽ, negatiuè. ſ. q nõ eſt tota in qualibet parte, ſed ſecundũm unam potẽtiam in una parte, & aliam in alia.

¶ Quoad tertiũ principale, ponit differentiam inter modũ eſſendi totam animã i toto, & in qualibet parte. In hoc modo enim differt aĩa, q quamuis toti & cuilibet parti conueniant in hoc, q anima eſt in eis ut actus, differunt tamen in modo, quia anima eſt actus totius, ut per ſe primò perfectibilis: ſingularum uerò partium, ut partium primò perfectibilis.

¶ Circa hæc dicta, ſunt multa dubia. Primum eſt, circa totalitatem quantitatiuam, quid ſit differẽs habitudo formæ ad totum & partes, quæ comitatur in extenſionem formæ. Aut enim diuerſa illa habitudo attenditur penes diſtinctionem primi perfectibilis à non primo perfectibili in actu, & hoc nõ, quia ſic omnis forma eſſet inextenſa; quoniam omnis forma reſpicit totum ut primum perfectibile in actu, partes uerò non ut primum perfectibile, ſed ut partes primi. aut penẽs diſtinctionem primi perfectibilis à non primo, tam actu, quàm potentia: ita q pars nec ſit, nec eſſe poſſit primum perfectibile à tali forma. Et hoc non, quia ſic anima uegetatiua eſſet inextenſa: quoniam ſic differẽter reſpicit totum & partes, quòd totum eſt eius primo perfectibile, & nulla pars eius poteſt ei reſpondere ut primo perfectibile, quoniam nulla pars plantæ, habet omnia organa plantæ, ſine quibus non habetur ratio primi perfectibilis, ut patet ex diffinitione animæ. aut penẽs diſtinctionem perfectibilis à non perfectibili, ita q pars ſic perficiatur in toto à forma, q extra totum non poſſit eſſe perfectibilis tali forma. & hoc nõ, quia ſic forma minimi naturalis eſſet inextenſa: quoniam nulla eius pars poteſt tali forma ſeorſum perfici. Nullo igitur modo, uidetur poſſe intelligi differentem habitudinem ad totum & partes comitari inſeparabiliter negationem totalitatis quãtitatiuæ in forma.

b 455 369 74

* In li. de motu animaliũ, c. 6. non remote a fi. tom. 4

369 c

Porrecta per totum. 376

1. diſt. 8. q. 5. ar. 3. Et 2. vſ. c. 72 & li. 4. ca. 67. fin. Et de ſpiritu ar. 4. Et d aĩa, ar. 10. Et opu. 60 ca. 47.

inalterabilis: ſed uirtualr tãtũ. Tùm ẽt, quia anima immediatè corpori unit ut forma materiæ.

AD PRIMVM ergo dicendũ, q Aug. loquitur de anima inquatũ mouet corpus. vnde utit uerbo adminiſtrationis. Et uerum eſt, q partes groſſiores corporis per ſubtiliores mouet. Et primũ inſtrũm uirtutis motiuæ eſt ſpũs, ut dicit Philoſophus in libro de cã motus * animalium.

AD II dicendum, q ſubtracto ſpiritu, deficit unio animæ ad corpus, non quia ſit mediũ, ſed quia tollitur diſpoſitio, per quam corpus eſt diſpoſitum ad talem unionem. Eſt tamen ſpiritus medium in mouendo, ſicut primum inſtrumentum motus.

AD III dicendum, q anima diſtat à corpore plurimum, ſi utriuſque cõditiones ſeorſum conſiderentur. Vndè, ſi utrumque ipſorum ſeparatim eſſe haberet, oporteret q multa media interuenirẽt. Sed inquantũ anima eſt forma corporis, non habet eſſe ſeorſum ab eſſe corporis: ſed per ſuum eſſe corpori vnitur immediatè. Sic.n. & quælibet forma, ſi conſideretur ut actus, habet magnam diſtantiam à materia, quæ eſt ens in potentia tantum.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum anima ſit tota in qualibet parte corporis.

AD OCTAVVM ſic proceditur. Videtur, q anima non ſit tota i qualibet parte corporis. Dicit.n. Philoſophus in * lib. de cã motus animalium. Nõ opus eſt in unaquaq; corporis parte eſſe animã: ſed in quodã principio corporis exiſtẽte aĩa viuere: eo q ſimul nata ſunt facere ꝓprium motum ꝑ naturam.

¶ 2 Præt. Aĩa eſt in corpore cuius eſt actus. Sed eſt act° corporis organici. Ergo nõ eſt niſi in corpore organico. ſed nõ quælibet pars corporis hominis eſt corpus organicũ. ergo aĩa nõ ẽ i qualibet parte corporis tota.

¶ 3 Præt. In * 2. de Anima dr, q ſicut ſe hẽt pars animæ ad partẽ corporis, vt viſus ad pupillã, ita aĩa tota ad totũ corpus animalis. Si igit tota aĩa eſt in qualibet parte corporis, ſeqt q quælibet pars corporis ſit anima.

¶ 4 Præt. Oẽs potẽtiæ animæ, in ipſa eſſentia aĩæ fundant. Si igitur anima tota eſt in qualibet parte corporis, ſequit q omnes potẽtiæ animæ ſint in qualibet corporis parte: & ita uiſus erit in aure, & auditus in oculo. quod eſt inconueniens.

¶ 5 Præt. Si i qualibet parte corporis eſſet tota aĩa, quælibet pars corporis immediatè depẽderet ab aĩa. Nõ ergo una pars depẽderet ab alia, nec una pars eſſet principalior q alia, qd eſt manifeſtè falſum. nõ ergo anima eſt i qualibet parte corporis tota.

SED CONTRA eſt, quòd Aug. dicit in * 6 de Tri. quòd anima

* Cap. 7. parum a prin. to. 4

* Lib. 2. de aĩa tex. 9. tom. 2.

* Lib. 6 de Trin. c. 6. tom. 3.

¶ Dubium

in quocunque corpore, & in toto eſt tota, & in qualibet eius parte tota eſt.

RESPON. Dicẽdum, q ſicut in alijs iã dictum * eſt: ſi anima vniretur corpori ſolum vt motor, poſſet dici, q non eſſet in qualibet parte corporis, ſed in vna tñ, per quã alias moueret. Sed quia aĩa vnitur corpori vt forma, neceſſe eſt, q ſit i toto, & in qualibet parte, corporis. non.n. eſt forma corporis accidẽtalis, ſed ſubſtãtijs. Subſtãtialis autem forma nõ ſolũ eſt ꝑfectio totius, ſed cuiuſlibet partis. Cũ.n. totũ conſiſtat ex partibus, forma totius, q non dat eſſe ſingulis partib° corporis, eſt forma, q eſt cõpoſitio & ordo, ſicut forma domus, & talis forma eſt accidẽtalis. aĩa verò eſt forma ſubſtãtialis. Vñ oportet, q ſit forma & actus nõ ſolum totius, ſed cuiuſlibet partis. Et ideò recedente aĩa, ſicut nõ dr animal, & homo niſi æquiuocè, quemadmodũ & animal pictum vel lapideũ, ita eſt de manu & oculo, aut carne & oſſe, vt Philoſophus * dicit. Cuius ſignum, eſt q nulla pars corporis hẽt proprium opus anima recedente: cũ tñ oẽ qd retinet ſpeciem, retineat operationẽ ſpeciei. Actus aũt eſt in eo cuius eſt actus. Vñ oportet aĩam eſſe in toto corpore, & in qualibet eius parte. * & q tota ſit in qualibet parte ei°, hinc cõſiderari põt: qa cũ totũ ſit qd diuidit in partes ſm triplicẽ diuiſionẽ, eſt triplex totalitas. * Eſt.n. quoddã totum, quod diuiditur in partes quãtitatiuas, ſicut tota linea, vel totũ corpus. Eſt ẽt quoddam totum, qd diuiditur in partes rõnis & eſſentiæ: ſicut diffinitũ i partes diffinitionis, & cõpoſitum reſoluitur in materiã & formam. Tertiũ aũt totum eſt potentiale, qd diuiditur i partes virtutis. primus aũt totalitatis mod° ñ cõuenit formis, niſi fortè ꝑ accidẽs: & illis ſolis formis, q habẽt indifferẽtẽ habitudinem ad totum quãtitatiuũ & partes eius. Sicut albedo quãtũ ẽ de ſui rõne, æqualiter ſe habet, ut ſit i tota ſuperficie, & in qualibet ſuperficiei parte. Et ideò diuiſa ſuperficie diuidit albedo ꝑ accidens. Sed forma, q reqrit diuerſitatẽ in partib°, ſicut eſt aĩa, & pcipuè animaliũ pfectorũ, ñ æqualiter ſe hẽt ad totũ, & partes. vnde non diuiditur ꝑ accidẽs, ſ. per diuiſionẽ quantitatis. Sic ergo totalitas quãtitatiua, non põt attribui aĩæ, nec ꝑ ſe, nec ꝑ accidẽs. Sed totalitas ſcda, q attẽdit ſm rõnis & eſſentiæ pfectionẽ, ꝓpriè & ꝑ ſe cõuenit formis. Similiter aũt & totalitas virtutis, qa forma eſt operationis principiũ. Si ergo qrerẽt de albedine, vtrũ eſſet tota in tota ſuperficie, & i qualibet ei° parte: diſtinguere oporteret, qa ſi fiat mẽtio

¶ Dubium ſecundo eſt circa eandẽ totalitatem: quia S. T. a communi opinione diſcordare vt hoc in loco, eo q ponat præter animã intellectiuã, aliquã aliam formã in materia inextenſam, ſ. animam ſenſitiuã animaliũ pfectorum, cum tñ vix poſſit ſuſtineri: q aĩa intellectiua deforis veniens, informet ſecundũ eſſe, & ſit inextenſa. Tũ, quia ſequitur idem diuiſibile ſimul moueri & queſcere. Tum quia ſequeretur, q manus intelligeret, exiſtẽte ibi eſſentia aĩæ, & conſequenter intellectu. Voluntariè quoq; & abſq; probatione aliqua dicit hoc, vt patet litera, & in 2. contra Gent. ca. 72. quod non decet Philoſophum.

¶ Dubiũ tertiò eſt circa totalitatẽ eſſentialẽ, quia male dr illam conuenire formis & aĩæ ꝑ ſe. Qualia aut intendit poſitiuè, & ſic conſtat eſſe falſũ, quia nõ habet partes eſſentiales, cũ ſit ſimplex. Aut negatiuè, & ſic ei cõtingit totalitas quãtitatiua animæ intellectiuæ, nã caret partibus quantitatiuis, quẽadmodũ & eſſentialibus, ipſi pari rõne dicendũ erat, q nõ hẽt eſſentialẽ totalitatẽ, ſicut nec quãtitatiuã.

¶ Ad primũ horũ di. q intelligitur ſecundũ ſtã differens habitudo. Sed oportet q ſubintelligatur de totaliter differenti, & non ſecundum quid. Ad cuius euidentiam ſciendum, triplex eſſe gen° formarũ. Quædã omnino æqualiter reſpiciẽt totũ & partes, vt primũ pfectibile, & tales ſunt formæ mere naturales, vt aq. ignis, & aliorũ huiuſ modi. Et loquimur de formis quarũ eſt ex parte ſui, & de toto & partibus abſolutè, & nõ de tãto toto, aut tãta parte: liquet enim q forma aquæ quantũ eſt ex ſe, indifferenter reſpicit vt primũ pfectibile materiã bicubitã & cubitalem, quæ ſunt totum & pars, & ſic de alijs. Nec inſtãtia de partibus minimi mouere debet, quia mutatur totum in tñ, & pars in partem tantam: quod eſt ſophiſma figuræ dictionis. minimum.n. ſignificat totum tñ, & ſimiliter pars eius. Iam aũt diximus q ſermo noſter eſt abſolutè comparãdo formã ſpecificã ad totũ & partes, vt primo pfectibile. Quædã verò ſunt omnino inæqualiter reſpicientes totum & partes. Et hæc ita totum ſibi vendicant ut primum perfectibile, q nulla pars ſeorſum põt habere rõnem, non ſolum primi perfectibilis, ſed nec perfectibilis: hmõi aũt eſt proculdubio aĩa intellectiua, & vt videbitur, aĩæ animaliũ perfectorũ. Nec te moueat q abſciſſa tibia aut brachio, anima perficit reliquã partem. quia ſecundũ veritatẽ, reliquũ corpus, in quo membra principalia reſtãt, nõ propriè vocat pars, ſed totũ imperfectũ qd in tñ differt à parte rõne q in 5. Met. Ariſt. fecerit ꝓpriũ capitulũ de colobon, i. truncato. Quædã aũt ſunt mediæ formæ, q partim æqualiter, & partim inæqualiter reſpiciũt totũ & partes: & hæ ſunt, quæ ſic totum reſpiciunt vt primo perfectibile, q partẽ poſſunt habere nõ ut primũ pfectibile ſimpliciter, ſed ſecundũ quid. Et tales ſunt aĩa vegetatiua & ſenſitiua animaliũ imperfectorum: hæ enim ita totum animatum corpus ex omnibus organis ex propria rõne ſibi uendicant vt primo pfectibile, q tñ in partib° eius ſeorſum ſaluari poſſunt, nõ vt in primo pfectibili ſimpliciter, vt accidit in formis naturalibus, ſed ſecũdũ qd. Et inter has eſt latitudo. nã vegetatiua ſaluatur in parte, vt in primo pfectibili ſecundum qd, ideſt virtualiter: qm pars in eis eſt totũ corpus organicum uirtualiter. Sẽſitiuũ aũt imperfectorũ eſt in parte, ut in primo pfectibili ſecũdũ qd, ideſt ſecũdũ quãdã rõnem particularẽ, ſ. ſecũdũ rõnẽ corporis. Eſt.n. pars deciſa uiuẽs, uerè quoddã corp° animatũ totum, non tñ eſt uerè quoddã totum animal. Vñ cũ in litera dr, q totalitas quãtitatiua inuenit ꝑ accidens in ſolis formis, q indifferẽtẽ habent habitudinẽ ad totũ & partes, intelligitur ut ad primũ pfectibile, ſiuè ſimpliciter, ſiue ſecundum quid. Et per oppoſitũ, cũ dr illas formas eſſe inextenſas, quæ differentem habẽt habitudinem ad totũ & partes, intelligitur ut ad primũ pfectibile, excludẽdo tñ ſimpliciter q ſecũdũ quid: ita q, illa tñ pars totũ differenter reſpicit, q nec põt eſſe talis formæ primum perfectibile ſimpliciter, nec ſecũdũ qd: & ſic eſt totaliter differẽs habitudo formæ ad totum & partes. In cæteris uero ẽ aliquo modo cõueniens, & aliquo modo differens. Et per hoc patet reſponſio ad primum dubiũ.

¶ Ad ſecundũ dubiũ dicitur, q doctrina hic tradita, eſt quidem contra modernorum communem phantaſiam, ſed non contra philoſophicas rationes: parum eſt autem de horum authoritate curandum. Cum autem dr, q ſine ratione hoc eſt dictum, reſpondetur q ratio inſinuata eſt à poſteriori. quia ſcilicet diuerſam totaliter habet habitudinem ad totum & partem ipſa forma ex propria ratione. Si enim habet totaliter diuerſam habitudinem ad totum & ad partes, hoc prouenit ex indiuiſibilitate formæ. Quia ſi diuideretur forma ad diuiſionẽ totius, iã pars formæ proportionaretur parti corporis, & cũ pars quantitatiua formæ ſit tota eſſentia formæ. ergo ipſa forma ſecundum rationem ſuæ eſſentiæ nõ habet totaliter diuerſam habitudinem ad totum & ad partes: ſed utrumq; ſcilicet tam totum quàm partem reſpicit ut proportionatum perfectibile. Et confirmari põt iſta ratio, quia, forma extenſa ex ui ſolius diuiſionis, non deſinit eſſe ſecundum illam partẽ quã habet in parte deciſa: immò q quodammodo erat per modũ potentiæ perficiens, & fit actu ſeorſum, ut patet in formis naturalibus. ergo a deſtructione cõſequẽtis, ſi ex ſola diuiſione pars deciſa non poteſt retinere eandem ſpeciem, ergo non erat extẽſa & diuiſibilis ad diuiſionem ſubiecti. Poteſt quoq; principalis hæc concluſio de animabus animalium perfectorũ probari

* Ar. præc.

369

* Lib. 2. de aĩa tex. 9. tom. 2.

Eod. m

577

40 c

40

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

per hoc, q̶ forma extenſa in maiori eſt maior, & in minori minor, ſecũdum virtutẽq; in maiori quãtò eſt maior virtus, loquendo de virtutibus extenſis. In aĩalibus verò, videmus ſæpe totũ oppoſitum, eo q̶ aĩalia magni corporis ſcdm rõnẽ ſpeciei ſuæ, videmus debiliora illis eiuſdẽ ſpeciei, q̃ ſunt cõmẽſuratæ magnitudinis, ſiquam aĩa nõ ſufficiente ad tantam corporis molem fouendũ. Nõ eſt ergo ſine rõne dictũ, q̶ aĩæ aliquæ præter intellectiuã ſunt tantæ pfectionis, quòd ſunt inextẽſæ, tam p ſe, q̃ p accidens: quãquã potẽtiæ oẽs earũ ſint extẽſæ p accidẽs: qualitates.n. ſũt corporis partibus accõmodatæ. Ad ea, q̃ cõtra indiuiſibilitatem aĩæ intellectiuæ adducunt, facilè rñdet, negãdo cõſequẽtias: primã quidẽ, quia aĩa nõ mouet neq; p ſe, neq; per accidẽs ad motũ unius tñ partis, ſed totius: & rõ ẽ: quia i nulla parte eſt diffinitiuè, ideſt, ita in ea q̶ nõ i alia. Spirituale aũt nõ mouetur p accidẽs, niſi ad motũ illi⁹ in quo eſt diffinitiuè. Et ꝓpter hanc eandem rationem, angelus nõ mouetur ad motum cœli, quãmuis moueretur ad motum eius, ſi totum cœlũ mutaret locũ ſubiecto. Secũdã verò: quia plus requiritur ad hoc, q̶ corpus aliquod denominet̃ intelligẽs, q̃ q̶ ſit compoſitũ ex anima itellectiua & corpore: exigitur.n. q̶ ly, corpore, ſupponat pro corpore primo perfectibili ab ipſa aĩa: q̃ñ oportet eſſe animal & ſuppoſitum quoddã, id qđ intelligit. Tale autẽ nulla eſt pars, ſed Sortes tantum.

¶ Ad tertium dubiũ duppliciter rñdet̃. Primò, q̶ totalitas eſſentialis eſt duplex, ſ. ex partibus ſecundum rẽ: & hæc non conuenit formæ, ſed eſſentiæ cõpoſitæ, & ex partibus ſecũdũ rõnẽ ſuæ diffinitionis: & hæc cõuenit formis: ita q̶ ſic totalitas eſſentialis ſumit̃ poſitiuè, ſed diſtribuit̃ p partibus diffinitionis, non rei: & eſt dicere q̶ eſt totũ eſſentialiter, i. ſecundum omnes partes ſuæ diffinitionis intrinſecas. Secũdò dicitur, q̶ ſicut totum idem eſt quod perfectum, ita totalitas eſſentialis ſumitur pro perfectione eſſentiali. Vtraq; autem totalitas, per ſe conuenit formis: quoniam & diffinitur unumquodq; & perfectionem habet, ratione formæ. Et vtraq; reſpõſio tangitur in litera: prima, vbi dicitur quoddam totum eſſe quod diuiditur in partes rationis & eſſentiæ, vt diffinitum & econuerſo. Secunda ubi dicitur, quòd iſta totalitas attenditur, ſecundum rationis & eſſentiæ perfectionem. Et ſecundum vtranque reſponſionem, dicitur forma tota poſitiuè.

* In iſto art.

de totalitate quantitatiua, quã habet albedo per accidens, nõ tota eſſet ĩ qualibet parte ſuperficiei. & ſimiliter dicẽdũ eſt, de totalitate virtutis. magis.n. põt mouere viſum albedo, q̃ eſt in tota ſuperficie, q̃ albedo, quæ eſt ĩ aliqua eius particula. Sed ſi G fiat mẽtio de totalitate ſpeciei & eſſentiæ, tota albedo eſt in qualibet ſuperficiei parte. Sed qa aĩa totalitatẽ quãtitatiuam nõ hẽt, nec p ſe nec p accidẽs, vt dictum eſt,* ſufficit dicere, q̶ aĩa tota eſt i qualibet parte corporis ſcdm totalitatẽ pfectionis & eſſentiæ, nõ aũt ſcdm totalitatem virtutis: qa non ſcdm quamlibet ſuam potentiã eſt in qualibet parte corporis: ſed ſcdm viſum in oculo, ſcdm auditũ in aure, & ſic de alijs. Tñ attẽdendũ eſt, q̶ qa aĩa requirit diuerſitatẽ in partibus, nõ eodẽ mõ cõparat ad totũ, & ad partes: ſed ad totũ qdẽ primò & p ſe, ſicut ad proprium & proportionatum perfectibile: ad partes autem per poſterius ſcdm quòd partes habent ordinem ad totum.

Ad primvm ergo dicendũ, q̶ Philoſophus loquitur de potentia motiua animæ.

Ad ii dicẽdũ, q̶ aĩa eſt actus corporis organici, ſicut ꝓportionati & primi perfectibilis.

Ad iii dicendum, q̶ animal eſt quod componitur ex anima & corpore toto, qđ eſt primũ & proportionatum eius perfectibile. ſic autem, anima nõ eſt in parte. Vnde non oportet q̶ pars animalis ſit animal.

Ad iiii dicẽdũ, q̶ potentiarum animæ q̃dã ſunt in ea ſcdm q̶ excedit totam corporis capacitatẽ, ſ. intellectus & uolũtas.* Vnde hmõi potentiæ in nulla parte corporis eſſe dicuntur. Aliæ uerò potentiæ ſunt communes animæ & corpori. Vnde talium potentiarum non oportet q̶ quælibet ſit in quocunq; eſt anima, ſed ſolũ in illa parte corporis, quæ eſt proportionata ad talis potẽtiæ operationẽ.

Ad v dicẽdũ, q̶ vna pars corporis dicit̃ eſſe principalior q̃ alia, ꝑp potẽtias diuerſas, quarum ſunt organa partes corpo- H ris. quæ enim eſt principalioris potẽtiæ organũ, eſt principalior pars corporis: vel q̃ ẽt eidẽ potẽtiæ principaliꝰ deſeruit.

QVAESTIO LXXVII.

De his, quæ pertinent ad potentias animę in generali, in octo articulos diuiſa.

I DEinde cõſiderãdũ eſt de his, q̃ ꝑtinẽt ad potentias animæ. Et primo i generali. Scđò in ſpeciali.

Circa primũ quæruntur octo.

¶ Primò, Vtrum eſſentia animę ſit in eius potentia.

F probata. concluſio eſt. Impoſſibile eſt aĩæ ſubſtantiã, eſſe ſuam potentiã. Rõ prima eſt. Operatio aĩæ non eſt in genere ſubæ: ergo nec potentia operatiua. Et ſic nõ eſt ſubſtantia. Antecedens probatur: quia hoc eſt proprium Dei, q̶ operatio ſit ſubſtantia. conſequẽtia probatur: Potẽtia eſt in eodem genere in quo eſt actus. ꝓbat̃: quia actus & potẽtia diuidũt ens & quodlibet genus entis. Et quia rõ extendit ſe ad potẽtiã operatiuam cuiuſq; creaturæ, ideò ſequit̃ corollariũ, in mõ extẽſiue, q̶ in ſolo Deo eſſentia ſit potentia: ſicut operatio eſt ſubiecta in eo ſolo. Secunda rõ eſt ducens ad impoſſibile: circa quã ſic proceditur. Primò, ponitur ipſa cõſequentia, cũ eius ꝓbatione. Si eſſentia aĩæ eſſet immediatũ principiũ ſuæ operationis, ſemp habens animã, haberet actu opera uitæ: ſed hoc eſt falſum. ergo et conſequẽtia ꝓbatur dupliciter: primò, quia aĩa ſecundum eſſentiã eſt actus. ſecundo à ſimili, ſicut ſemp eſt viuũ. Deinde excluditur obiectio, q̃ poſſet contra ꝓbationẽ conſequentiæ adduci: dicendo, q̶ anima eſt actus talis, id eſt ordinat⁹ ad vlteriorẽ actum: quia eſt actus primus, ut dr in 2. de aĩa. Et hoc excludit dupliciter: primò interimendo, q̶ hoc conueniat animæ ſecundum eſſentiam: quod probat: quia ſecundum eſſentiam eſt ultimus terminus generationis: ergo non ordinatur ad vlteriorẽ actũ. Secundò, oſtendendo quomodo hoc cõuenit animæ, ſ. ſecũdũ quod ſubeſt ſuæ potentiæ. Deinde probat falſitatem conſequentis, dupliciter, primo experientia. ſecundo ex diffinitione animæ: deinde inferi intentam cõcluſionem principalem. Et demum, exprimit radicem rationis pro concluſione intenta: quia ſcilicet, nihil eſt in potentia ſecundum actum, inquantum eſt actus.

K ¶ Cõtra primam rationem arguit Scotus in 2. diſt. 16. quæſt. 1. ſic. Potentia ſpectans ad idem genus cum actu, eſt potentia quæ eſt differentia entis, ſcilicet potentia obiectiua. ergo æquiuocè infertur ex hac radice de potentijs animæ. Antecedens probatur: quia de potentia obiectiua eſt uniuerſaliter vera illa maxima: de receptiua uerò, eſt quaſi ſemper falſa: quia excepto genere ſubſtantiæ, ut plurimum ſubiectum formæ alicuius prædicamenti, non eſt ex illius, ſed alterius generis. conſequentia patet. quia potentiæ animæ ſunt potentiæ operatiuæ, & receptiuæ, vt in pluribus. Et confirmatur. Tum, quia aliter eſſet proceſſus in infinitum niſi ueniretur ad ſubſtantiam, quæ eſſet immediatum receptiuum accidentis. Tum, quia 7. Meta. proprium eſt ſubſtantiæ non fieri niſi ſubſtantia præſuppoſita: quantum autem uel quale fit nullo quantò, aut quali præexiſtente, niſi in potentia. ergo ſubſtantia eſt immediatũ principiũ accidẽtis. Tũ, quia apud te, anima eſt immediatum principium ſuarum potentiarum, quæ ſunt accidentia, ut dicis. Et

365
385
394

SVPER QV. LXXVII. ARTIC. I.

S. Bona. 2. 5. d. 16. q. 1. *Scot. 2. 5. d. 16. q. 1.*
Ricar. 2. 5. d. 16. q. 1. *Egi. 1. 5. d. 3. q. 1. art. 2.*
Alb. Mag. p. diſt. 5. art. 14.

IN titulo nota, ly ſit ſecundum rem.

¶ In corpore vna eſt cõcluſio reſpõſiua negatiuè, dupliciter

ſimiliter apud te, aĩa eſt immediatũ receptiuũ aliquarũ potentiarũ, puta intellectus & uolũtatis, nõ ergo ꝑximũ principium actiuũ ſiuè paſſiuũ: & actus, ſunt eiuſdẽ gñis etiam apud te.

¶ Contra ſecundam rõnem arguitur multipliciter. Primò arguit Scot. ibidẽ cõtra illã ſimilitudinẽ ſic. Anima eſt principiũ viuẽdi formale, operãdi uerò effectiuũ. ergo nõ eſt ſimilis rõ de eſſe uiuo & operatiua actu. Antecedẽs patet: conſequentia probatur ex differentia inter hæc genera cauſarum: quia cauſa actiua poteſt eſſe i primo tñ abſque ſecundo actu, formalẽ uerò implicat eẽ abſq; effectu formali. Secundo arguo contra probationem ſic. Negatio formalis nõ infert identicam, ſed iſtiũ, actus vt ſic nõ eſt in potentia, & vltimus terminus generationis vt ſic, non ordinatur ad vlteriorem actum: nõ eſt negatio niſi formaliter ergo ex eis nõ ſequit̃: ergo res, quę eſt act⁹. ergo res quæ eſt terminus generationis, nõ ordinatur ad vlteriorem actũ, ubi eſt negatio identica: qđ tamẽ in litera infertur, alioquin non haberet intentum.

¶ Præt. ſi hoc eſſet verum, ſequeretur q̶ calor non eſſet ipſa potentia calefactiua: & probatur ſequela, quia calor ſecũdum ſuam eſſentiam eſt actus, & ut ſic, terminat generationẽ ſui. Igitur, ſi ratio in litera facta ualeret, ſequeretur, q̶ in calore aliud eſſet eſſentia eius, & aliud potentia calefactiua, qđ eſt ridiculum. Nec ualet rationem, ſi dicat q̶ calor non generatur niſi ſecundum quid: nihil.n. refert terminare generationem ſimpliciter, uel generationem ſecundum qđ, quo ad hoc, q̶ eſt eſſe actum ultimum generationis. Vtrobique.n. hoc conuenit per naturam & rationem actus, inquantũ actus eſt. Et ſuper hac natura ſuſtentatur rat. n, quare, &c.

¶ Tertiò ſpecialiter contra illam propoſitionem fundamentalem, Nihil eſt in potentia ſecundum actum, inquantum actus eſt, ſic. Potentia actiua fundatur ſuper actu: & ex hoc ipſo aliqs poteſt actiuè, quia eſt actu: ut patet 3. de Anima. tex. 40. & 3. Phyſic. tex. 17. ergo falſum eſt illud aſſumptum, etiam formaliter de potentia actiua. hæc igitur ratio non eſt uniuerſalis de omnibus potentijs animæ. Præterea, & difficilius. Omnes habitus animæ ſecundùm idem ſunt actu & in potẽtia operatiua. ergo falſum eſt, quòd nihil eſt in potentia ſecundum id, quod eſt actu. ergo totus iſte proceſſus nihil ualet. Antecedens patet, quia quilibet habitus eſt res ſimplex, nec poteſt in eo fingi coniunctio duarum rerum: quarum altera ſit actus & altera potẽtia: & eſt eſſentialiter actus, alioquin non eſſet per ſe terminus generationis: & eſt eſſentialiter potentia, quia eſſentialiter ordinatur ad ulteriorem actum, ſ. operari. Igitur omnia ruunt.

¶ Ad euidentiam ſolutionum, recolenda ſunt quæ diximus in quæſt. 45. artic. 3. ubi diſtinctum eſt de actu & potentia. Dictũ

Porrecta per totum.

377
1. d. 3. q. 4 arti. 2. Et quodlib. 10 ar. 5. Et de ſpũa. ar. 11. Et de ani ma ar. 12. Et art. 19. cor. prin.
* Lib. 9. de Trin. c. 4. parum à principio.
† Li. 10. c. 11. parum ante med.

¶ Secundò, Vtrum ſit una tantũm potẽtia animę vel plures.

¶ Tertiò, Quomodo potentiæ animæ diſtinguantur.

¶ Quartò, De ordine ipſarum adinuicem.

¶ Quintò, Vtrũ anima ſit ſubiectũ omnium potentiarum.

¶ Sextò, Vtrum potentiæ fluãt ab eſſentia animæ.

¶ Septimò, Vtrum potẽtia vna oriatur ex alia.

¶ Octauo, Vtrum omnes potentiæ animæ remaneant in ea poſt mortem.

ARTICVLVS I.

Vtrum ipſa eſſentia animæ ſit eius potentia.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videt̃, q̶ ipſa eſſentia animæ ſit eius potentia. Dicit.n. Aug. in * 9. de Trin. q̶ h mẽs, notitia, & amor ſunt ſubſtantialr̃ in anima, uel (ut idẽ dicã) eſſentialr̃. Et in † 10. dicit, q̶ memoria, itelligẽtia & uolũtas, ſũt vna vita, una mẽs, & vna eſſẽtia.

¶ 2 Præt. Anima eſt nobilior q̃ materia prima: ſed materia prima eſt ſua potentia. ergo multò magis h anima.

¶ 3 Præt. Forma ſubſtantialis eſt ſimplicior q̃ accidentalis. Cuius ſignum eſt, q̶ forma ſubſtãtialis nõ intẽdit uel remittitur, ſed in indiuiſibili conſiſtit. Forma aũt accidẽtalis eſt ipſa ſua h virt⁹. Ergo multò magis forma ſubſtantialis, quæ eſt anima.

¶ 4 Præt. Potẽtia ſenſitiua ẽ qua ſentimus: h & potentia intellectiua, qua intelligimus. Sed id, quo primo ſentimus & intelligimus, eſt anima ſecundũ Philoſophum in 2.* de anima. Ergo anima eſt ſuæ potentiæ.

¶ 5 Præt. Quod nõ eſt h de eſſen- B tia rei, eſt accidẽs. Si ergo potẽtia animæ eſt ꝑter eſſentia ei⁹, ſequitur q̶ ſit accidẽs. quod eſt contra Aug. in * 9. de Trin. vbi dicit, q̶ prædicta non ſunt in h anima ſicut in ſubiecto, ut color aut figura ĩ corpore, aut vlla alia qualitas, aut quãtitas. q̃cquid.n. tale eſt, non excedit ſubiectũ in quo eſt. Mens autem põt ẽt alia amare & cognoſcere.

¶ 6 Præt. h Forma ſimplex ſubie- C ctum eſſe * non poteſt. Anima autem eſt forma ſimplex, cum nõ ſit compoſita ex materia & forma, ut ſupra dictũ eſt.† Non ergo potentia animæ poteſt eſſe in ipſa ſicut in ſubiecto.

¶ 7 Præt. h Accidẽs nõ eſt principiũ ſubſtantialis differẽtiæ, ſed ſenſibile & rõnale ſunt ſubſtantiales drĩæ, & ſumuntur à ſenſu & rõne, quæ ſunt potentiæ animę. Ergo potentię animæ non ſunt accidentia. Et ita vr̃, q̶ po- D tẽtia animę ſit eius eſſentia.

Sed contra, eſt quod Dio. dicit * 11. c. cęleſt. Hierar. q̶ cœleſtes ſpiritus diuiduntur in eſſentiam, uirtutem, & operationem. Multò igitur magis in anima aliud eſt eſſentia, & aliud uirtus, ſiuè potentia.

A eſt.n. q̶ inter purum actum & puram potentiam, mediant entia habentia aliquid actus & potentiæ, ita, quòd quædam ſunt eſſentialiter in genere actuum, quædam uerò eſſentialiter in genere potentiarum: de quibus tantum in hac materia eſt ſermõ. Et quia obiicientes diuertunt ab his, nec diſcernunt inter per ſe, & per accidẽs, ideò falluntur. Vnde ad ſingula veniẽdo: cum in prima ratione dicitur, q̶ potentia & actus ſunt in eodem genere, intelligitur de potẽtia eſſentialiter ordinata ad talem actum, ſiue ſit receptiua, ſiue actiua, vt patet in 12. Met. text. 26. Nec cõtra hoc aliqua inſtãtia adducitur. Non enim obſtat, q̶ res vnius prędicamenti ſit immediatum receptiuũ rei alterius: quia nullum prædicamentum eſt eſſentialiter potentia reſpectu alterius: ſed vt patet in loco allegato, in quolibet prædicamẽto eſt propria potentia illius generis. Nec ſequit̃ proceſſus in infinitũ, quoniã actus cuiuſq; generis reſpõdet propriæ potentiæ, ut eſſentialiter ad ſe ordinatæ: illi verò potentię nõ reſpõdet alia præcedẽs potẽtia eſſentialiter ad illam ordinata, quia ipſa eſt eſſentialiter in genere potentiæ: & ſi aliquid actualitatis habet, ſi niſi quandam actus modũ habere puta, quia ineſt alteri, & ad hoc ſufficit q̶ habeat receptiuum in quo ſuſtentet̃, abſq; hoc q̶ eſſentialiter ordinetur ad hoc: & ſic eſt ſtatus in re alterius generis, puta ſubſtantia. Et niſi ſic dicatur, non poteſt euadi, quin ſubſtantia ſit reductiuè ĩ genere accidentis. Et per hoc patet etiã reſponſio ad illud 7. Met. quia fatemur ſubſtantiam eſſe immediatum principium quantitatis, loquẽdo de principio receptiuo, non autem eſſentialiter ordinato ad illam. Quamuis iſta authoritas non ſit ad propoſitum: quia ſi E adducitur quo ad principium paſſiuum, conſtat q̶ par eſt ratio de ſubſtantia, & quanto, & quali: quia quodlibet eorum fit ex non tali in actu, ſed in potentia tantum. Si quo ad principium actiuum, differentia non verificatur, niſi reſpectu emanationis rerum ab intelligentijs: quæ ſunt cauſæ æquiuocæ, à quibus cũ deriuentur ſubſtantia, quantitas, qualitas &c. ipſæ tamen non ſunt quantæ, nec quales, niſi uirtualiter: ſubſtantiæ autem actu. Cætera namq; agentia, ſicut ſubſtantiæ ſunt actu, ita & quanta, & qualia. Sermo autem præſens eſt de proprijs principijs, non de communibus æquiuocis. Similiter nõ obſtat, q̶ anima ſit principiũ ſuarum paſſionũ, quas ponimus accidentia: quia nec actiuum, nec paſſiuum earum eſt principium eſſentialiter ad eas ordinatum: ſed habet modum actiui per naturalem quandam reſultantiam, & rationem paſſiui in hoc, quòd ſuſtentat eas inhærentes ſibi.

¶ Ad ea uerò, quæ primo contra ſecũdã rõnem adducta ſunt, dr̃ dupliciter. Primo, quòd in litera, illa ſimilitudo adducitur,

* Li. 2. de aĩa text. 24. to. 2.
* Li. 9. de Trin. cap. 4. paulo poſt principium.
* Boe lib. de Trin. ante med. libri.
† q. 75. artic. 5.
* C. 11. circa mediũ illius.

Universidad de Deusto Biblioteca

Respon. Dicendum, ꝙ [m] impoſſibile eſt dicere, ꝙ eſſentia animæ [d] ſit eius potentia, [n] licèt hoc quidā poſuerint. Et hoc dupliciter oſtendit quantū ad pſens. Primò, qa cum potētia & actus diuidāt ens, & quodlibet genus entis: oportet ꝙ ad idē [d] genus referaī potētia & act⁹: & G ideò, ſi actus nō eſt in gñe ſubſtantiæ potentia quæ dr̄ ad illū actum, non poteſt eſſe in gñe ſubſtantiæ.* Operatio autem animæ nō eſt in gñe ſubſtātiæ, ſed in ſolo Deo, cuius operatio eſt eius ſubſtātia. Vñ Dei potētia, q̄ ē operationis principiū, eſt ipſa Dei eſſentia. qđ nō pōt eſſe uerum, neq; in anima, neq; in aliqua [d] creatura, ut ſupra et de angelo dictū eſt.* Secundò H hoc ēt impoſſibile apparet in anima, nā [d] anima ſm ſuā eſſentiam eſt act⁹. Si ergo ipſa eſſentia animæ eſſet immediatū operationis principium, ſemp habens animam actu, hrēt opera uitæ, ſicut ſp habens animam actu, eſt uiuum. Non.n. inquantum eſt forma, eſt actus ordinatus ad ulteriorem actum: ſed eſt ultimus termin⁹ gñationis. Vndè ꝙ ſit in potentia adhuc ad I alium actum, hoc non competit ei ſm ſuā eſſentiam, inquantum eſt forma: ſed ſecundū ſuā potentiam. [e] & ſic ipſa anima ſecundùm ꝙ ſubeſt ſuæ potentiæ, dr̄ actus primus, ordinatus ad actum ſecundum. Inuenitur autem habens animam non ſp eſſe in actu operum uitæ. Vndè etiam in diffinitione animæ dr̄, ꝙ eſt actus corporis potētia vitam habentis, quæ tamen potētia non abiicit animam. Relinquiī ergo, quòd eſſentia animæ non eſt eius potentia. nihil.n. eſt in potentia ſecundùm actū, inquantum eſt actus.

Ad primvm ergo dicēdū, ꝙ Aug. loquiī de mente ſecundū ꝙ noſcit ſe, & amat ſe. Sic ergo notitia & amor, inquantū refeī ad ipſam, ut cognitam & amatam, ſubſtantialī uel eſſentialiter ſunt in anima: quia ipſa ſubſtātia uel eſſentia animę cognoſciī & amaī. Et ſimilr̄ intelligendum eſt quod alibi dicit, ꝙ ſunt una uita, una mēs, una eſſentia. [e] Vel ſicut quidā dicunt, hæc locutio uerificaī ſm modū, quo totum poteſtatiuū pdicaī de ſuis partibus, quod medium eſt inter totum vle, & totum integrale. Totum.n. vle, adeſt cuilibet parti ſecundū totam ſuam eſſentiam & uirtutē, ut animal homini, & equo, & ideò ꝓpriè de ſingulis partibus prædicaī. Totum uerò integrale, non eſt in qualibet parte, neque ſecundum totam eſſentiam, neque ſecundùm totā uirtutē. Et ideò nullo modo de ſingulis partibus pdicaī: ſed aliquo modo, licet impropriè, de omnibus ſimul: ut ſi dicamus ꝙ paries, tectū, & fundamentum

non ad probandū ſed declarandū. Secundò, ꝙ licèt nō ſit ſimile quo ad genus cauſæ, eſt tñ ſimile quo ad actū, uel potētiam: qđ ſolū erat ad propoſitū. Et cum contra hoc eſt, ꝙ cā efficiens pōt eſſe ſine actu ſecūdo, nō aūt formalis: dicitur, ꝙ licèt hoc ſit uerum ſimpliciter & in cōi, non tñ eſt uerum in cā actiua, cuius actio ſequitur immediatè actū, ſecundum ꝙ eſt actus: quia ab actu innatū actus, non prouenit potentia. cōſtat autē ꝙ eſſe in actu primo tm̄, eſt eſſe in potentia, & ideo par eſt rō de effectu formali, & cauſalitate effectiua, quo ad actum & potentiam.

*Ad id quod ſecundò obiicitur, in quo ſtat tota uis, dicitur, ꝙ quāmuis abſoluta negatio formaliū nō inferat identitā, inferat eam in rebus, quæ ſunt eſſentialiter oppoſitarū rōnū. Dico oppoſitarū, ꝓp rōnes ſuperioris & inferioris. Dico eſſentialiter, pp ea, quæ ſecundùm quid ſapiūt rationes eorum: huiuſmodi aūt ſunt res de qbus loquimur, quia anima eſt eſſentialiter actus, & potētiæ operatiuæ animę ſunt eſſentialiter potentiæ, & conſtat rationes actus, & potentiæ opponi: & ſimiliter eſſe terminū ultimum generationis, & ordinari ad vlteriorem actum opponuntur, & vtrunque inueniī in anima eſſentialiter. ergo ſecundùm diuerſa igitur primum ſecundū ſubſtantiā, & reliquum ſecūdùm accidens conſtituū. Non ſic autem eſt de potentia receptiua, aut actiua, ſeu potius earum modis, qbus ab anima fluūt paſſionum in eaqñ nullum rem oportet ponere, quæ ſit eſſentialiter potentia pp hoc, ut patet ex dictis.

*Ad ea, quæ tertio obiiciuntur, dicitur, ꝙ potentia actiua ſumi poteſt dupliciter. Primò pro proximo operationis principio effectiuo ut quo: & ſic argumentum concludit: ſed non propriè ſumitur potentia actiua hoc modo, quia non perfectè. Et ideo K propriè loquendo, talis potentia actiua, non potentia, ſed principium actiuum uocatur. Secundo pro proximo operationis effectiuo principio, ut quo, habente ſtatum potentiæ, & ſic habet completè rationem potentiæ actiuæ, & ſic ſumitur in ꝓpoſito, ubi propriè loquimur. Primo mō, calor eſt potentia calefactiua: ſecundo mō non. Et uniuerſaliter nulla res eſt ꝓpriè potentia actiua, niſi ſit talis ꝙ ſibi conueniat abſque eſſe in actu primo eſſe: hoc.n. eſt habere ſtatum potentiæ, ut patet in 9. Metaph. tex. 9. vel 7. Vndè propriè loquendo, ad primam obiectionem dicitur, ꝙ aliud eſt loqui de principio actiuo, & aliud de potentia actiua: illud enim ſimpliciter ſequitur actum, & non opponitur illi. De hac uerò diſtinguendum eſt: quia duo includit, ſcilicet rationem cauſandi, & conditionem: & quo ad rationem cauſandi, dicit actum inquantum actus eſt: quo ad cōditionem dicit potentiam inquantum potentia eſt. Et ideò in ſolo actu permiſſa potentiæ, inuenitur propriè potētia actiua,

F quis in Deo ſummè recipiatur potentia, .i. principiū actiuū. Ac ſi minus conſonum doctrinæ Sancti Thomæ vr̄, ꝙ ad completā rōnē potentiæ actiuæ ſpectet potētialitas dicito, ꝙ huiuſmodi potentialitas eſt de rōne potentiæ actiuæ eſſentialiter ſentis, quod ad hoc per ſe primo eſt inſtitutū, ut ſit potentia actiua: & hoc ſufficit ꝓpoſito. qm̄ de hmōi potentia eſt ſermo.

*Ad ſecundū autem obiectionē omnium difficillimā, qa affert permiſtionem actus eſſentialis, & potētiæ eſſentialiter, abſque diſtinctione reali, dicendum eſt, ꝙ habere permiſtionē actus & potentiæ eſſentialiter, contingit dupliciter, ſcilicet p ſe primò, & per accidens, ſeu p aliud: & ꝙ ſermo noſter eſt de habente hęc p ſeipſum: & non de habente hæc rōne alterius. Et rōnabiliter ac merito hoc dr̄: qm̄ eius quod cōuenit alicui per aliud, aſſignāda eſt rō ex illo alio, & non ex ſe & p oppoſitum eius quod conuenit alicui p ſeipſum, aſſignāda eſt in ſeipſo ſiā propria rō. Cū ſtat, ꝙ habere in ſe hęc duo, actum eſſentialiter, & potētiam eſſentialiter, animæ conuenit ex propria rōne, quia ex hoc ipſo ꝙ eſt actus primus, quod eſt eius diffinitio: & conſequenter in ipſa ponenda eſt propria rā huius permiſtionis, quæ, ut ex dictis patet, eſt diſtinctio generica actus à potentia, cui conſequenter, & conſequenter diſtinctio realis. Habitui uerò eidem que, nō conuenit ex ſeipſo, ſed ex ipſa anima. Ex hoc.n. habet habitus, & reliqua q in anima ſunt, quod non ſemper uigilēt, ſed quandoque ſint, ut ſomnus, quia ipſius animæ ſunt. Cuius ſignum eſt, quod in ſolis qualitatibus animæ hæc permiſtio inuenitur. Et confirmatur ex diffinitione habitus 3. de Anima tex. & com. 17. habitus eſt quo quis utitur cum vult. ubi libertas animæ ponitur cauſa uigiliæ & ſomni ipſius habitus. Nec obſtat, quod licet nō ſemper attendat quoniam deductis impedimentis & de operationibus conuenientibus res in ſua naturali diſpoſitione ploſophicus ſermo intelligendus eſt, quando de operationibus rerum habetur. Vndè, cum in eis nō ſit talis permiſtio actus & potentiæ, niſi ratione ſubiecti: conſequens eſt, quod hæc inſtantia non ſit contra rationem factam, quæ cauſam permiſtionis talis in eo, in quo ex ſe inuenitur, aſſignat diſtinctionem realē permiſtorum includere. Et in hoc gratias ago Deo meo.

*Ad ea, quæ quarto obiiciuntur, & ſimilia, iam ex dictis patet reſponſio. Omnes enim formæ, quæ generat omnem per ſe terminant, & ſunt tamen proxima operationum principia, aut non ſunt propriæ potentiæ actiuæ, vel paſſiuæ, ut de calore patet ex dictis, & conſequenter non ordinantur eſſentialiter ad ulteriorem actum: ut pote quibus repugnat ſtatus potentiæ. Aut ſi ſunt propriæ potentiæ, non ſunt ex ſe habentes ſtatum potentiæ, ſed ex anima, ut de habitibus, patet ex dictis.

Marginalia: Conſi. m — D.568. — D.71. — 177 — D.568. *q.59.ar. 2. — D.113. — 177 359 — 198

ſunt domus. Totū verò poten- A tiale adeſt ſingulis partibus ſecundum totam ſuā eſſentiam, ſed nō ſecundum totam virtutē. Et ideò quodammodo pōt pdicari de qualibet parte, ſed ñ ita ꝓpriè, ſicut totū vniuerſale. Et p hūc modū Au * dicit, ꝙ memoria, intelligentia, & volūtas, ſunt vna animæ eſſentia.

Ad II dicendū, ꝙ actus, ad quē eſt in potentia materia prima, eſt ſubſtantialis forma.* Et B ideò potentia materiæ, non eſt aliud quàm eius eſſentia.

Ad III dicendū, ꝙ actio eſt compoſiti, ſicut & eſſe. exiſtentis.n. eſt agere. Cōpoſitū aūt p formā ſubſtātialē hēt eſſe ſubſtātialiter, p virtutē aūt q̄ conſequiī formā ſubſtatialē operaī. Vñ ſic ſe hēt forma [d] accidentalis actiua ad formā ſubſtātialē agētis, vt calor ad formā ignis, ſicut ſe hēt potentia animæ ad animam.

Ad IIII dicēdū, ꝙ hoc ipſum ꝙ forma accidētalis eſt actionis principium, habet à forma ſub- C ſtantiali. Et ideò forma ſubſtantialis eſt primum actionis principium, ſed non proximum. Et ſecundum hoc, Philoſophus* dicit, quòd id, quo intelligimus & ſentimus, eſt anima.

Ad V dicendum, ꝙ ſi accidens accipiatur ſm ꝙ diuidiī cōtra ſubām, ſic nihil [d] pōt eſſe mediū inter ſubām & accidēs,* qa diuiduntī ſm affirmationē & negationē, ſ. ſm eſſe in ſubiecto, & non eſſe in ſubiecto. Et hoc mō, cū potentia aīæ nō ſit eius eſſentia, oportet ꝙ ſit accidens: & [d] eſt in ſecunda ſpecie qualitatis. Si uerò accipiatur accidens ſm qđ ponitur vnum quinq; vniuerſalium, ſic aliqđ D eſt mediū inter ſubām & accidens: qa ad ſubſtantiam ptinet quicquid eſt eſſentiale rei, non autem quicquid eſt extra eſſentiā, pōt ſic dici accidens, ſed ſolum id, qđ nō cauſatur ex principijs eſſentialibus ſpeciei. Propriū. enim non eſt de eſſentia rei, ſed [d] ex principijs eſſentialibus ſpeciei cauſaī. Vñ medium eſt inter eſſentiam & accidens, ſicut dictum eſt.* Et hoc mō potentiæ aīæ poſſunt dici mediæ inter ſubſtātiā & accidens, quaſi proprietates aīæ naturales. Qđ autē Auguſtinus dicit, ꝙ notitia & amor non ſunt in aīa, ſicut accidētia in ſubiecto, intelligitur ſm modum prædictū,* ꝓut E comparantur ad animam, non ſicut ad amantem & cognoſcentē: ſed prout cōparantur ad eā ſicut ad amatā & cognitam. Et hoc mō procedit ſua ꝓbatio: qa ſi amor eſſet in aīa amata ſicut in ſubiecto, ſequeretur ꝙ accidens tranſcenderet ſuū [d] ſubiectum: cum etiam alia ſint amata per animam.

Ad VI dicendum, ꝙ aīa licèt non ſit compoſita ex materia & forma, habet tamen aliquid de potentialitate admiſtum: vt ſupra dictū eſt.* Et ideò pōt dici ſubiectum accidentis. Propoſitio autem inducta locum habet in Deo, qui eſt actus purus: in qua materia Boe.* eam introducit.

Ad VII dicēdū, ꝙ rōnale & ſenſibile, ꝓut ſunt differētiæ, nō ſumunī à potentijs ſenſus & rōnis: ſed ab ipſa aīa ſenſitiua & rōnali. [c] Quia tñ formę ſubſtantiales, q̄ ſm ſe ſunt nobis ignotæ, innoteſcunt per accidentia, nihil prohibet interdū accidentia loco differentiarum ſubſtantialium poni.

Articvlvs II.

Vtrum ſint plures potentiæ animæ.

Ad secvndvm ſic proceditī. Vī, ꝙ non ſunt plures potentiæ animæ. Anima enim in- B tellectiua maximè ad diuinam ſimilitudinem [h] accedit: ſed in Deo ē una & ſimplex potētia. ergo & in anima intellectiua.

¶2 Præt. Quantò virtus eſt [b] ſuperior, tantò eſt magis unita: ſed anima intellectiua excedit omnes alias formas in uirtute. ergo maximè debet habeī unā virtutem, ſeu potentiam.

¶3 Præt. Operari eſt exiſtentis in [h] actu. Sed p eandē eſſentiam C aīæ, hō habet eſſe ſm diuerſos gradus pfectionis, vt ſupra* habitū eſt. Ergo per eandē potentiam aīę operatur diuerſas operationes diuerſorum graduū.

Sed contra eſt, quod Philoſophus in * 2. de Anima ponit plures animæ potentias.

Respon. Dicendum, ꝙ neceſſe [m] eſt ponere plures animæ potentias [n].

Ad cuius euidentiā conſide- D randum eſt, quòd ſicut Philoſophus dicit in* 2. de cę. quæ ſunt in rebus infima, nō poſſunt cōſequi perfectam bonitatē, ſed aliquā imperfectā conſequunī paucis motibus. Superiora uerò his adipiſcuntur pfectā bonitatē motibus multis. His autem ſuperiora ſunt, quæ adipiſcuntur pfectam bonitatē motibus paucis. Sūma uerò perfe- E ctio inuenitur in his, quæ abſq; motu pfectā poſſident bonitatē. Sicut infimè eſt ad ſanitatē diſpoſitus qui nō pōt perfectā cōſequi ſanitatē, ſed aliquā modicā conſequitur paucis remedijs. Melius aūt diſpoſitus eſt, q poteſt perfectam conſequi ſanitatē, ſed remedijs multis: & adhuc melius qui remedijs paucis: optimè autem qui abſq; remedio perfectam ſanitatē habet. Dicendū eſt ergo, ꝙ res, quæ ſunt infra hominem, quædam particularia bona conſequunī. Et ideò quaſdā paucas, & determinatas operationes habet, & virtutes. Homo autem pōt cōſequi

In tertio argumēto & eius ſolutione diligēter aduerte, & accipe hinc qđ apud S. T. cū accidēs dr̄ agere i virtute ſubæ, eſt cōſtructio intranſitiua, i. ē ip ſa virt⁹ ſubæ: hoc.n. ſēdit tota ſolutio, ꝙ ac cidentalis vis nō ſua, ſed ſubæ eſt uirtus. Qm eo eſt virtus, cuius eſt agere, qđ eſt eius cuius eſt eſſe: qđ non eſt niſi cōpoſiti, qđ ſubſtātiali forma eſt, & accidentali vt virtute operaī. Non ergo fingas intētionalem aliquam formam qua accidens ſaltus agere in virtute ſubſtantiæ, vt quibuſdam viſum fuit.

Svper Q. LXXVII. Art. II.

Ferr. 2. cont. c. 72.

Titulus clarus eſt. ¶ In corpore tria. Primo ꝓponitur cōcluſio reſpōſiua affirmatiuē. Scdò probatur in cōi. Tertio in ſpeciali, de hoīs aīa. Cōcluſio eſt. Neceſſe eſt ponere in aīa plures potētias. Probatur in cōi, ſic. Quatuor ſunt rerū gradus. Primus reſpectu boni imperfecti, & tres reſpectu boni pfecti. Ille, quia ad paucū bonū, paucis eget cōſequenter motibus. Iſti graduātur, ꝙ aliqui multis, aliqui paucis, aliqui nullo motu perfectū habēt: & quāto à plu ralitate receditur tanto pfectior gradus. ergo rōnabiliter accidit, ꝙ res infra hominē paucis motib⁹, & cōſequēter potētijs, hō multis, angelus paucis, Deus nullo eget motu, aut potētia. Antecedēs patet ex 2. cęl. tex. 61. & declaratur exēplo ſanitatis. Cōſequētia ꝓbatur: quia infra hominē res ad particulare quoddam bonū ordinātur. hō aūt & ſuperiora ad vniuerſale, qa ad ipſam beatitudinē in ſeipſa, & hō, infimū tenet locū inter capacia beatitudinis. Deinde affertur rō ſpecialis de Aīa humana: quia ē in confinio ſpiritualium & corporaliū. ergo habet vtrarūq; potentias, tenet ſequela ex ratione medij & compoſiti.

¶ Circa iſtam rerum graduationē eſſent multa diſcutiēda, q in 2. cęli requirere in ſuo ꝓprio: hoc tñ hic aduerte.

Marginalia: *Loco citato ſup. ſu. — 177 9 — D.561. — *Lib. 2. de aīa text. 24. & 2. — D. 24 d 372 — D.261. — D.1138. — *In ſol. ad 1. arg. — E.1036. — *q.75. ar. 3. — *Loco citato ſupra tum. — a 389 — Parrell. a per totum. 378 2. cont. c. 72. fin. Et q. de aīa ar. 3. Et 2. lib. de aīa ſi. & lib. 2. l. 2. & a. — *q.76. ar. 3. & 4. — *Lib. 2. de aīa text. 13. & ſequent. & tex. 27. & 2 Conſi. m.

aduerte, q iſta graduatio fit ſecundum ordinem cauſæ finalis: & quia ex fine potiſſimum mediū ſumitur in redditione cauſarum rerū naturalium, vt patet in 2. Phyſ. ideò hęc rō perſuadere debet, nō vt probabile quid, ſed vt potiſſimā cauſam q̃tū aſſignans. Qm̄ enim natura agat pp finem, & diſtinctio potentiarum opus naturæ ſit, ex fine oportuit diſtinctionis ratione reddere.

SVPER Q. LXXVII. ART. III.

o 368 Titulus, aduerte tres terminos: Primò ly diſtinguātur, q̃ritur. n. vtrum diſtinguantur, & nō verū manifeſtentur diſtinctæ. Et rurſus
o 174 q̃ritur de diſtinctione formali p ſe & directè, de reali autem cōſequenter, quia ſequitur ad eam, ſuppoſita diſtinctione reali potentiarum ab eſſentia. Secundò ly p, q ly p, notat cauſalitatem. Tertiò ly actus & obiecta i numero plurali, q denotat eorū diuerſitatem, ita q nō quæritur, vtrum obiectū ſit cauſa diſtinctionis potentiarum, ſed vtrū diuerſitas obiectorum & actuum, ſit cauſa diſtinctionis eſſentialis potentiarum animæ.

¶ In corpore duo. cōcluſio reſiua affirmatiuè, ſecūdo, modificatio vnius termini in concluſione poſiti ſcilicet diuerſitas obiecti.

¶ Cōcluſio eſt. Potentiæ diuerſificātur ſecundū actuū & obiectorum diuerſitatē.
Porrecta per totum. Et q̃ duas ſubordinatas cauſas concluſio hæc aſſignat, ſcilicet diuerſitatem actuum & diuerſitatē obiectorū, pbat quo ad vtrāq; cauſam ſimul ſic. Potentia eſſentialiter ſeu ſecundū id quod eſt, ordinatur ad actū. ergo eius ratio ſumitur ex actu. ergo eius diuerſitas eſt ex diuerſitate actuū, ergo ex diuerſitate obiectorum. Antecedens patet: prima conſequentia eſt per ſe nota, & ſimiliter ſecunda, quia eadē ſunt principia eſſendi & diſtinguēdi. Vltima verò cōſequentia probatur ſic. Rō actus diuerſificatur ſecūdū diuerſitatē obiecti. ergo diuerſitas actuū diuerſitatem obiectorum ſupponit: conſequentia nota, & aſſumptum probatur diuidendo ſic, Actus aūt eſt operatio potentiæ paſſiuæ, aut actiuæ, ſed vtrāq; ſpecificatur ex obiecto. probatur quo ad actum potentiæ paſſiuæ ſic. Obiectum eſt efficiens actū illius. ergo ſpecificat illū: quo ad actū uerò actiuæ ſic. Obiectū ē finis ſeu proprius terminus actus illius. ergo ſpecificat illū. Et tenet ſequela vtrobiq; quia operatio à principio, aut termino proprio ſpecificat. Calefactio enim aut à calore calefaciente, aut à calore terminante eam, ſpeciē habet, & ſimiliter frigefactio &c. ¶ Quo ad ſecundum: quia vt patet ex diſcurſu facto, radix diſtinctionis & actuum & potentiarum eſt diuerſitas obiecti. Et hæc eſt multiplex, ideò in litera ſubditur q in propoſito non eſt ſermo de qualicunq; diuerſitate obiecti, ſed tantum de p ſe diuerſitate illius ut obiectum eſt, id eſt illius rationis formalis, quæ p ſe primò obijcitur potētiæ: & manifeſtatur exēplariter.

379
1.d. 17.q. 1.a. 4.cor. Et 2. d. 44 q. 2. art. 1. cor. Et q. de anima art. 13. Et q. de anima le. 2. prin. & le. 6. & le. 8.

vniuerſalem & perfectam bonitatē: quia poteſt adipiſci beatitudinem. Eſt tamen in ultimo gradu, ſm naturam eorū, qbus competit beatitudo. Et ideò multis & diuerſis operationib⁹ & virtutibus indiget aīa humana. Angelis verò minor diuerſitas potentiarū cōpetit. In Deo uero nō eſt aliqua potentia vel actio, pter eius eſſentiā. Eſt & alia rō quare aīa humana abundat diuerſitate potētiarū, videlicet, quia eſt in cōfinio ſpiritualiū & corporalium creaturarū. Et ideò cōcurrunt in ipſa virtutes vtrarumq; creaturarū.

AD PRIMVM ergo dicēdū, q in hoc ipſo magis ad ſimilitudinem Dei accedit aīa intellectiua q̄ creaturæ inferiores, q pfectam bonitatem cōſequi poteſt, licèt per multa & diuerſa. In quo deficit à ſuperioribus.

AD II dicendū, q virtus vnita eſt ſuperior, ſi ad æqualia ſe extendat. Sed virtus multiplicata eſt ſuperior, ſi plura ei ſubijciantur.

AD III dicendū, q vnius rei eſt vnum eſſe ſubſtantiale: ſed poſſunt eſſe operationes plures. Et ideò eſt vna eſſentia animæ, ſed potentiæ plures.

ARTICVLVS III.

Vtrum potentiæ diſtinguantur per actus & obiecta.

AD TERTIVM ſic pceditur. Videtur, q potentiæ non diſtinguātur per actus & obiecta. Nihil enim determinat ad ſpeciem per illud, quod poſterius, vel extrinſecū eſt. Actus aūt eſt poſterior potentia, obiectum autem eſt extrinſecū. Ergo per ea potentiæ non diſtinguuntur ſecundum ſpeciem.

G ¶ 2 Præt. Contraria ſunt q̄ maximè differunt. Si igitur potentiæ diſtinguerētur penes obiecta, ſequeret q contrariorū non eſſet eadem potentia. quod patet eſſe falſum ferè in omnib⁹. nam potentia viſiua eadem eſt albi & nigri, & guſtus idem eſt dulcis & amari.

¶ 3 Præt. Remota cauſa, remouet effectus. Si igit potētiarum differētia, eſſet ex dīa obiectorum, idem obiectum non pertineret ad diuerſas potentias, qd' patet eſſe falſum. Nā idem eſt quod potētia cognoſcitiua cognoſcit, & appetitiua appetit.

H ¶ 4 Præt. Id quod per ſe eſt cauſa alicuius, in omnibus cauſat illud. Sed quædam obiecta diuerſa, quæ pertinent ad diuerſas potentias, pertinent ēt ad aliquam vnam potentiam: ſicut ſonus & color pertinent ad uiſum & auditum, quæ ſunt diuerſæ potentiæ, & tamen pertinēt
I ad unam potentiam ſenſus cōmunis. Non ergo potentiæ diſtinguuntur ſecundum differētiam obiectorum.

SED CONTRA, Poſteriora diſtinguuntur ſcdm priora. Sed Philoſophus dicit * 2. de Ani-

Quæ aūt dicantur p ſe differentiæ alicuius, in 7. Met. & 6. Topi. dicitur. In litera autem exemplariter manifeſtantur in differētijs animalis: & ad propoſitum in differentijs ſenſibilis vt ſic. ¶ Ad euidentiam huius difficultatis, ſcito, q potētia diſtingui per actus & obiecta, quadrupliciter intelligi poteſt: Primò, q ly per, denotet diſtinctiuā potentiam diſtinctiuā, ita, q actus ſint principia quibus formaliter, vt proprijs differentijs potentiæ diſtinguuntur. Et hoc eſt omnino impoſſibile: quia differentia intima eſt rei. Et idē ē non formaliter res eſt in ſe talis, & una in ſe & diuerſa ab alia eſſentialiter. Secundò, q ly per, denotet principiū declaratiuum tantum: ita q ſit ſenſus potentiæ diſtinguuntur p actus, idest manifeſtantur diſtinctę per actus & obiecta à poſteriori. Et hæc opinio proceſſit ex ignorantia philoſophiæ naturalis, & diſtinctione inter actus, ut effectus ſunt potentiarū, & vt fines ſunt earum, eo q, vt dicitur in 2. cœli. text. 17. vnum quodque eſt propter ſuā operationem. Si enim hāc diſtinctionem conſideraſſent, cum ex 2. Phyſ. expreſſe habeatur q rerum naturaliū optima ſoſtinetur rō à priori, cum ex fine ſumitur, diſtinctionē potentiarum p actus, nō dixiſſent eſſe à poſteriori ſed à priori, vt reſponſione ad primū S. T. hic explicat. Tertiò q ly p, denotet principiū diſtinctiuū omnino extrinſecū, ita q potētiæ diſtinguātur per actus & obiecta, vt per cauſas extrinſecas, puta finalem & efficiētē: ſicut vniuerſaliter de alijs rebus poſſumus dicere, q diſtinguūtur per ſuas cauſas omnes in ſuo genere cauſandi, per formalem ſcilicet intrinſecè, & efficiētiam extrinſecè &c. Et horū opinio, quāmuis magis veritati propinqua ſit, eam tū non penetrauit. Tum, quia nihil ſingulare à patribus accepiſſemus, quoniam de quibuſdam tantum modo omnibus ſpecificantur, qd diſtinguūtur per actus & obiecta, hoc enim de potentijs & habitibus ſingulariter tradiderunt. Tū, quia horum entium naturam perſpicue nō attingit. Vñ eſt quarta opinio, q ly per, denotet principiū diſtinctiuū extrinſecū quidem à re, ſed intrinſecum diffinitioni rei. Ita q potentiæ diſtinguuntur per actū à priori, non tanquā p differentias, nec tanquam per cauſas omnino extrinſecas, ſed tanquā p cās incluſas neceſſario in diffinitionibus primi earum. Incluſas aūt dico per additamentū, eo mō quo alterum correlatiuum cadit in diffinitione alterius. Et fundamētū huius eſt id, quod in antecedente aſſumitur, in litera ſcilicet Quia potentia ſecundum id quod eſt, ad actū dicitur, & eſt, idest, quia potentia ſecundum ſuam entitatem non eſt res abſoluta ab actu & obiecto, quāmuis ſit res abſoluta à termino, & propterea nō eſt in genere relationis. Imaginamur enim ſecundum doctrinam Tho. quòd potentiæ & habitus, & alia huiuſmodi ſunt entitates

*Lib. 2. de aia tex. 11 10.

tes quædam mediæ, inter abſolutas omnino & reſpectiuas totaliter, ita quòd nō per aliquid ſuperadditum, ſed per ſuas eſſentias eſſentialiter ordinē habent ad actus ita quòd abſq; eis intelligi etiam in prima operatione intellectus non poſſunt: non quia differentiæ earum ſint ſed quia earū dīæ ſumūtur ab ordine ad illos ordine ſcilicet, nō relationis pdicamētalis, ſed tranſcendente. Et hoc eſt radix prima, & vltima in reſolutione, tā in hac materia quā in ſimilibus, ſcilicet de motu, de materia prima, de actione & paſſione, habitu &c. Et hoc ſtante, patent oīa in litera. Vñ non oportet afferre aliter obiectiones aliorū, neceſſe aliter examinare. hęc. Oīa. n. ex hoc vno pēdēt: q potētia, actio, & paſſio, & hmōi entia, eſſentialiter ſpecificantē eſſe, & vnitatem & diuerſitatem habent ex intrinſeca quidem dīa, ſed non abſtrahente ab extrinſeco obiecto agēte, fine, vel actu. Et hæc ſi vis in ppoſito intelligere, imaginare natura agere pp finem, & pducere potentias, pportionatas actibus intentis, ideò que tales facere potētias; qa tales, actuum qditates exigūt, & non econuerſo: & qa potentias nō accidentaliter ordinat ad actus, conſequens eſt, quòd ideò potentiæ ſint tales eſſentialiter: quia actus exigit eas tales ſecūdum eſſentiam: & ſic non abſtrahūt eſſentialiter à tranſcendenti ordine ad actus. Aduerte h.c. quòd de potentijs animæ poſſumus dupliciter loqui. Vno modo, inquantum potentiæ ſunt, & ſic eſt totus ſermo præſens. Alio modo inquantum proprietates ſunt talis naturæ: & ſic non loquimur. Sic enim diſtinguuntur iuxta diuerſitatem naturarū, quibus inſunt. iuxta illud Auerroi in 1. de Anima. cō. 65. Membra hominis diuerſa ſunt ſpecie à membris leonis. ¶ In reſponſione ad ſecundum, dubium occurrit circa illā conditionem, Si potentia per ſe reſpiceret unum contrariorum vt obiectū, oporteret alterum ad aliam potentiam pertinere: quoniam obuiare ſibi videtur Ariſt. 10. Metaphy. ſeu ipſemet dicens quòd habitus, puta ſcilicet ſcientia eſt per ſe vnius contrarij: & tamen eſt etiam alterius contrarij: ergo à fortiori vna potentia poteſt eſſe per ſe vnius contrarij, & tamē & alterius. ¶ Ad hoc breuiter dicitur, quòd ſolutio huius habetur in litera, ex ly, vt obiectum: per hoc enim inſinuat obiectum adæquatum & clarè liquet, q ſi aliquis habitus vel potentia habet pro obiecto adæquato vnum contrariorum, quòd nunquam attinget alterum contrarium ſecundum naturam poſitiuā, q non includit in alterū, quāuis attingeret ſecundum priuationem annexam alterius, quia negatio nō niſi ad affirmationem, & priuatio non niſi ad habitus potentiam vel habitū ſpectare poteſt. In 10. vero Metaphyſic. non ſic ſumitur contrarium p ſe reſpici, ſcilicet vt obiectum adæquatū, ſed per ſe, idest principaliter ſed non per aliud. Ita quòd ibi intendit, quòd eadem potentia rationalis eſt vnius contrarij ratione ſui, & alterius rōne illius primi: & ſic vnius principaliter, alterius ſecundariò: vnius per ſe, alterius per accidens. idest per aliud, nullius tamen eorum vt obiecti adæquati.

165

Conl. m

ma priores potētijs act⁹ & operationes ſm rōnem ſunt. Et adhuc his priora ſunt oppoſita ſiue obiecta. Ergo potētię diſtinguuntur ſm actus & obiecta.

RESPON. Dicendū, q potentia, ſm illud q eſt potentia, ordinat ad actū. Vñ oportet rōnē potētiæ accipi ex actu, ad quē ordinat: & p conſequens oportet, q rō potentiæ diuerſificetur vt diuerſificat rō actus. Rō aūt actus, diuerſificat ſm diuerſam rōnē obiecti. oīs. n. actio vel eſt potētiæ actiuę, vel paſſiuæ. Obiectum āt comparat ad actū potentiæ paſſiuæ, ſicut principiū, & cā mouēs. Color. n. inquatū mouet viſum, eſt principium viſionis. Ad actum aūt potentiæ actiuæ comparatur obiectum, vt terminus & finis: ſicut augmentatiuæ virtutis obiectū eſt quantum pfectum, qđ eſt finis augmēti. Ex his āt duob⁹, actio ſpēm recipit, ſcilicet ex principio vel ex fine ſeu termino. Differt. n. calefactio ab īfrigidatione, ſm q hæc à calido. ſ. actiuo ad calidū, illa āt à frigido ad frigidū pcedit: vñ neceſſe eſt, q potētiæ diuerſificent ſm actus & obiecta. Sed tñ conſiderandum eſt, q ea quæ ſunt per accidens, non diuerſificāt ſpēm: q a enim coloratum accidit aīali, non diuerſificant ſpēs aīalis p dīam coloris, ſed p dīam eius qđ pſe accidit aīali: p dīam ſcilicet aīæ ſenſitiuæ, q̄ qñq; inuenitur cum rōne, qñq; ſine rōne. Vñ rōnale & irrationale, ſunt dīæ diuiſiuæ aīalis, diuerſas ei⁹ ſpēs conſtituentes. Sic igit nō quæcunq; diuerſitas obiectorū diuerſificat potentias aīæ, ſed, dīa eius, ad quod p ſe potētia reſpicit. Sicut ſenſus per ſe reſpicit paſſibilem qualitatem, q̄ per ſe diuiditur in colorē, ſonū & hmōi. Et ideo, alia potentia ſenſitiua eſt coloris, ſcilicet viſus, & alia ſoni ſcilicet auditus. Sed paſſibili qualitati aut colorato, accidit eē muſicū, vel grāmaticum, vel magnū & paruū aut hoiem, vel lapidē. Et iō penes huiuſmodi differentias, potentiæ animæ non diſtinguunt.

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd actus licet ſit poſterior potētia in eſſe, eſt tamen prior in intentione, & ſecundum rationem ſicut finis agente. Obiectum autem licet ſit extrinſecum, eſt tamen principium vel finis actionis. Principio autem & fini proportionantur ea, quæ ſunt extrinſeca rei.

AD SECVNDVM dicendum quòd ſi potentia aliqua per ſe reſpiceret vnum contrariorum, ſicut obiectū, oporteret, quòd contrarium ad aliam potentiā pertineret. Sed potentia aīæ non per ſe reſpicit propriam rationem contrarij, ſed cōem rationem vtriuſq; con-

¶ In reſponſione ad tertium, dubium occurrit: quia diuerſitas rationis in obiecto, non vr ſufficiens cā diuerſitatis realis potētiarū. Tū, quia ens reale nō cātur ab ente rōnis, quoniam effectus non eſt perfectior cauſa finali, aut effectiua. Tūm, quia minor diſtinctio non eſt ſufficiens cā maioris. Tum quia nullo ente rationis exiſtente, diſtinctiones reales rerum eſſent, q̃m non dependet ab opere animæ. ¶ Ad hęc breuiter dr, quòd obiectiones hę procedūt ex malo intellectu illi⁹ ppoſitionis: Diſtinctio obiectorum eſt cauſa diſtinctionis potentiarum, oportet namq; diſtinguere, ly diſtinctio & ly cauſa. Pōt namque eſſe ſermo de diſtinctione actualiter & virtualiter & ſimiliter de cā vt formaliter cauſandi, & vt conditione cauſantis. Si. n. velimus propriè loqui, nulla cauſarū diſtinctio videtur eſſe propriè cauſa effectiua, vt ratio cauſandi: quoniam diuerſitas non eſt forma actiua, quāmuis ſit quandoque conditio cauſarum neceſſaria. Secundum autem cauſalitatem finalem, quāuis diuerſitas poſſit eſſe ratio cauſandi, quia propter diuerſitatem aliquorum, vt finem, poteſt aliquid fieri aut ordinari: in propoſito tñ cōditio eſt cauſarum finalium: non. n. diſtinctio potentiarum ordinatur ad diſtinctionem obiectorum vt finem, ſed qm̄ talis potentia ordinatur ad talē finē pprie. & talis ad talē & hi fines hñt hanc conditionem, q ſunt diuerſi, oportet q ēt potentias exigant diuerſas. Si velimus quoq; propriè loqui de diſtinctione obiectorum, quæ non realiter diſtinguūtur, dicimus, q non eſt ſermo de diſtinctione eorū actualiter: quia illa fit per opus intellectus &c. ſed de diſtinctione eorum virtualiter, ſeu fundamentaliter. ita quòd non ideo intellectus, & voluntas diſtinguūtur rōne actualiter, ſed quia ens & bonum diſtinguuntur ratione actualiter: ſed quia ens & bonum diſtinguuntur tali diſtinctione, formali virtualiter, quod non eſt p opus intellectus, ſed ex ipſa re. Et ſic diſtinctio uirtualis obiectorum, eſt cā vt conditio cauſæ diſtinctionis potentiarum. Et per hoc, patet reſponſio ad obiectum primum & ultimum: iā enim patet, quòd non ponitur ens tale pendere ab ente rōnis. ¶ Ad ſecundum autem dicitur. quòd cum diuerſitate effectuū ſtet vnitas in cauſa, mirum non eſt, ſi cum maiore diuerſitate effectuū ſtet minor diſtinctio in cauſa. Vndè falſum eſt q minor diſtinctio non ſit cā maioris, ut conditio cauſæ. Tūm, quia & vnitas cauſæ pōt eſſe cā diſtinctionis. Tū, quia diſtinctio nō eſt res diuiſa pfectionē, ut oporteat ab uniuoca, aut pfectiori diſtinctiōe procedere, ſed magis ſpectat ad ordinē imperfectorū, ut po-

Concl. p
3
7
D. 52. 86
a
17
15
426
a

Universidad de Deusto Biblioteca

ſe ab vnitate recedēs, vt patet in aſtrologijs Pythagoræ 1. Metaphy.

SVPER Q. LXXVII. ART. IIII.

Titulus clarus.

¶ In corpore duo facit. Primò, tēdet, quæſito affirmatiuè & directè una cōcluſione. In potētijs aiæ eſt ordo. Probat. Ab vno modo uenire ad multa ſine ordine ſed eſſentia animæ eſt vna, potentiæ mul tæ. ergo. Et recordare, q eſt ſermo de progreſſu naturali. Natura. n. non tranſfert ſe ab vno ad multa, abſq; ordine, qm in operibus eiꝰ cōfuſio, nō hēt locū. Vbi autem pluralitas ſine ordine, ibi confuſio. Secundò oſtēdit,

301 quotuplex, qualis &

300 quis, quarum potentiarū ordo ſit. Quotuplex, quia triplex. Qualis in communi quia duplex, ſecundùm dependentiam vnius potentiæ ab alia. & tertius, ſecūdū

Perrella per totum. ordinem obiectorū. Et rurſus ordinis, q ſecundùm dependē

380 tiam potentiarum:

2. ar. 7. co. & de Anima, art. 13. ad 10. alter, ſecundùm ordinem naturæ & pfectionis: alter, ſecundùm ordinem generationis eſt. Quo verò, cui conuenianga ordine perfectionis, intellectiuæ præſunt ſenſitiuis, in cuius ſignum regunt & imperant eis, & hæ vegetatiuas præcedunt. Ordine verò gñationis econtra: in cuius ſignum nutritiuæ pparant corpus illis &c. Ordine aũt obiectorum ordinantur quędam ſenſitiuę inter ſe, viſus & auditus olfactus: quia obiectum illius primum, & ſecundi ſecundū, & tertij tertium: vt patet ex ſubiectis cœleſtibus: ſcilicet aere & miſto.

¶ Circa hanc partem occurrit dubitandū, propter quid, in litera tertius ordo attribuitur tribus ſenſib. & non alijs potētijs

* Li. 3. de ala textu. 3. & 31. tom. 2. enumeratis cum ordo ſecundum obiecta manifeſtus ſit, & in alijs: conſtat nam que intellectū eē priꝰ ſenſibili, & ſenſibile eſſe prius vegetabili. cur ergo nō vt aliter ita

trariorum: ſicut viſus, non re- F ſpicit rationem albi: ſed rationem coloris. Et hoc ideò, quia vnũ cōtrariorũ eſt quodāmodo alterius, cum ſe habeant ſicut perfectum & imperfectum.

AD TERTIVM dicēdũ, q nihil prohibet id, quod eſt ſubiecto idē, eſſe diuerſum ſm rōnē. Et ideò poteſt ad diuerſas potentias animæ pertinere.

AD QVARTVM dicendũ, q potentia ſuperior per ſe reſpicit G vſiorem rōnē obiecti, q potentia inferior: qa quātò potentia eſt ſuperior, tātò ad plura ſe extēdit. Et iō, multa conueniunt in vna rōne obiecti, quā per ſe reſpicit ſuperior potētia, quæ tñ differunt ſm rationes, quas p ſe reſpiciunt inferiores potētiæ.ᵉ Et indè eſt, q diuerſa obiecta p tinent ad diuerſas inferiores potentias, quæ tamen uni ſuperiori potentiæ ſubduntur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum in potentijs animæ ſit ordo.

AD QVARTVM ſic procedit. Vr, q in potētijs animę nō ſit ordo.ʰ In his.n. quæ cadunt ſub vna diuiſione, non eſt prius & poſteriꝰ, ſed ſunt naturaliter ſimul: ſed potentiæ animæ contra ſe inuicem diſtinguuntur. Ergo inter eas non eſt ordo.

¶ 2 Præt. Potentiæ animæ comparantur ad obiecta, & ad ipsā animam. Sed ex parte animæ inter eas non eſt ordo: quia anima eſt ʰ vna: ſimiliter etiam nec ex parte obiectorum, cum ſint ʰ diuerſa & penitꝰ diſparata, vt patet de colore & ſono. in potentijs ergo animæ non eſt ordo.

¶ 3 Præt. In Potentijs ʰ ordinatis hoc inuenitur, q operatio vnius dependet ab operatione alterius. Sed actus vnius poten- K tiæ animæ non dependet ab actu alterius: poteſt enim viſus exire in actum abſque auditu, & econuerſo. Non ergo inter potentias animæ eſt ordo.

SED CONTRA eſt, quòd Philoſophus in * 2 de Anima, comparat partes, ſiuè potentias, animæ figuris. Sed figuræ habent ordinem adinuicem. Ergo & potentię animæ.

RESPON. Dicendum, quòd cum anima ſit vna, potentiæ verò plures, ordine autem quodā ab uno in multitudinem procedatur,ᵐ neceſſe eſt inter potentias animæ ordinem eſſe.ⁿ Triplex autem ordo inter eas attenditur. Quorum duo conſiderantur ſecundum dependentiā unius potentiæ ab altera. Tertius autem accipitur ſecundum ordinem obiectorum. Dependentia autem vnius potētiæ ab altera, dupliciter accipi poteſt. Vno modo ſecūdùm naturæ ordinem, prout perfecta ſunt naturaliter imperfectis priora. Alio modo ſecūdùm ordinem generationis & temporis,ᵉ prout ex imperfecto ad perfectum venitur. Secundùm igitur primũ potentiarum ordinem, potentiæ intellectiuæ ſunt priores potentijs ſenſitiuis: vndè dirigũt eas, & imperant eis. Et ſimiliter po- H tentiæ ſenſitiuæ hoc ordine sũt priores potentiis animæ nutritiuæ. Secundùm uerò ordinē ſecundum, econuerſo ſe habet. Nā potentiæ animæ nutritiuæ ſunt priores in via generationis potentijs animæ ſenſitiuę: vndè ad earum actiones pręparant corpus. Et ſimiliter eſt de potentijs ſenſitiuis reſpectu intellectiuarum. Secdm autem ordinem ter- I tium, ordinantur quædam vires ſenſitiuæ adinuicem, ſcilicet viſus, auditus, & olfactus. Nam viſibile eſt prius naturaliter: quia eſt commune ſuperioribus, & inferioribus corporibus.* Sonus autem audibilis fit in aere, qui eſt naturaliter prior commiſtione elementorum, quam conſequitur odor.

AD PRIMVM ergo dicendũ, q alicuius generis ſpecies ſe habent ſecundùm prius & poſte- K rius, ſicut numeri & figuræ quā tum ad eſſe: licēt ſimul eſſe dicātur inquantũ ſuſcipiunt cōmunis generis prædicationem.

AD SECVNDVM dđm, q ordo iſtæ potētiarũ aiæ eſt ex parte animæ, quæ ſm ordinem quendā hēt habitudinem ad diuerſos actus: licēt ſit vna ſecundùm eſſentiam. & ex parte obiectorum, & etiam ex parte actuum, ut dictum eſt.*

AD TERTIVM dicēdũ, q rō illa pcedit de illis potētijs, in qb. attēdit ordo ſolũ ſm tertiũ modũ. Illæ aũt potentiæ, quæ ordinantur ſm alios duos modos, ita ſe hñt, q actus unius dependet ab altera.

iter hunc ordinem applicauit, ſicut alios duos?

¶ Ad hoc dr, q nō ppterea ad tres ſenſus ordinem obiectalem applicauit, qa in eis ſolùm ſaluetur, aut pateat, ſed quia ſolus ille ordo in illis ſaluatur. Et ſi contra hoc inſtatur, quia & iſti tres ſenſus ordinem habent perfectionis, quia unus eſt perfectior altero vt patet: & generationis, quia vnus gñatur prius altero, ut patet ex eo q quibuſdam animalibus ineſt naturaliter vnus ſine alio. in perfectioribus. n. animalibus, q ſunt priora ordine generationis inſunt, & ad poſteriora non attingũt. Dicendum eſt, q quōd ordinari ſecundùm perfectionem, aut generationem, poteſt dupliciter intelligi. Vno modo, ſecundū ipſas res ordinatas in ſeipſis. Alio modo ſecundùm habitudinem ſeu dependentiam earum ad inuicem. Ad ordinem perfectionis primo modo, ſatis eſt quòd hoc perfectius ſit, & illud minus pfectū. Sed ad ordinem perfectionis ſecūdo modo, exigitur, q hoc ſit perfectio illius. Et ſimiliter ad ordinē generationis, primo modo, ſufficit quòd hoc prius generetur, quā illud. Sed ad ordinem gñationis ſecundo mō, requirit, q gñatio huius ordinetur materialiter ad gñationem illius. In propoſito aũt, ſermo eſt de vtroq; ordine ſcdo mō, ut patet ex ſignis adductis in litera, & apertiſſimè in reſponſione ad tertiũ: vbi cōcedituꝛ quaſdā eſſe potētias animæ, inter quas eſt ſolus tertius ordo. non enim viſus per-

*In corp. art.

Contulu. m

384 416 2

perficit auditũ, neq; auditꝰ miniſtrat materialiter viſui: ſed intellectus perficit ſenſum, & regendo & cognoſcendo, vt patet in cogitatiua. Et ſenſitiua perficit vegetatiuā partem, vt patet ex eo quòd vegetatiuum coniunctum ſenſitiuo, facit carnem, quod, p ſeipſum nũquā faceret.

SVPER Q. LXXVII. ART. V.

Perrella per totum, 381 Intra. ar. 4. co. & diſp. ar. 4. ad 1. & 2. & 1. ad 5a. & 1 op. Lap. 89. & 91.

Titulus clarus. Potentia vocat proximum & cōpletum principium eliciti uũ operationis.

¶ In corpore concluſiões duæ. Prima. Potentiæ non organicę ſunt in ſola aia vt in ſubiecto. Sed. Potentiæ organicæ ſunt in coniuncto vt ſubiecto. Probatur utraque concluſio ſimul eodē medio ſic. Subiectũ operatiuæ potentiæ eſt potens operari. ergo ipſum operans. ergo aia ſola eſt ſubiectum non organicarum, & cōpoſitū organicarum. Antecedens pbatur: quia oē

* Li. 1. de anima tex. 14. 12. accidēs denotat ſuũ ſubiectum: prima cōſequētia pbat dupliciter. Primò: quia idē eſt quod pōt & facit. Secūdo authoritate, Ari. ſcđa verò cōſequentia pbat ex dictis: quia operatiōes non organicarū potentiarum ſola aia dicit, organicarum verò compoſitum.

* Li. 12. c. 24. & 20. tom. 3.

* Li. de ſom. & vig. c. 1. in medio. tom. 2.

¶ Aduerte q ex ſupra dictis, & hic, patet, q ſola aia dr potens intelligere, & intelligere & ſubiectū eſſe intellectionis vt per ſe primo potens intelligens & ſubiectum: compoſitum aũt dr intelligens rōne partis, ſcilicet aiæ. Nec obſtat q Sortes dr eē quod proprie intelligit, quia operationes ſunt ſuppoſitorum, q in eſt Sortes primò intelligat vt ſuppoſitum, non tñ primo intelligit abſolute: qa falſum eſt quod operatio ſit primo primo ſuppoſiti, abſolute loquendo: ſed prio ſubiectiuè. Et tu hoc aduerte, qa multi in hac falluntur conſequentia, i. Eſt primò huius vt ſuppoſiti, ergo eſt primo huius: cum tñ debērent dicere, Eſt

C. 9. 1 an te mediū cap. tom. 2.

¶ Q. 75 par. 1 a. 1.

Conclu. m

ARTICVLVS V.

Vtrum omnes potentiæ animæ ſint in anima ſicut in ſubiecto.

AD QVINTVM ſic procedit. Videtur, quòd omnes potentiæ animæ ſint in anima ſicut in ſubiecto. Sicut enim ſe habent potentiæ corporis ad corpus, ita ſe habent potentiæ animæ ad animam. Sed corpus eſt ſubiectum corporalium po- B tentiarum. Ergo aia eſt ʰ ſubiectum potentiarum animæ.

¶ 2 Pręt. Operationes potentiarũ aiæ attribuũtur corpori pp ʰ aiam: quia vt dr in * 2 de Aia anima eſt quo ſentimus & intelligimus primum. Sed prima principia operationum animæ ſunt potentiæ: Ergo potentiæ per prius ſunt in anima.

¶ 3 Præt. Augu. dicit * 12. ſup Gene. ad literam, q anima, qdam C ſentit nō p corpus, immò ʰ ſine corpore, vt eſt timor, & hmōi. quædam vero ſentit p corpus, Sed ſi potentia non eſſet in ſola anima ſicut in ſubiecto, nihil poſſet ſine corpore ſentire. Ergo anima eſt ſubiectum potentiæ ſenſitiuæ, & pari ratione, omnium aliarum potētiarum.

SED CONTRA eſt, quod Philoſophus dicit in li. * 2 de ſom. & vigilia, q ſentire non eſt pro- D prium aiæ, neq; corporis, ſed coniũcti. Potentia ergo ſenſitiua eſt in cōiuncto ſicut in ſubiecto. Non ergo ſola aia eſt ſubiectũ oium potentiarùm ſuarum.

RESPON. Dicendũ, q illud eſt ſubiectum operatiuæ potētiæ, quod eſt potens operari oē. n. accidens denominat proprium ſubiectum. idem aũt eſt quod pt operari, & quod operat. Vñ oportet q eius ſit potentia ſi- E cut ſubiecti, cuius eſt operatio: vt etiam Philoſophus * dicit in princi. de ſomno & vigilia. Manifeſtum eſt autem ex ſupra dictis, † q quædam operationes ſunt aię, quę exercētur ſine organo corporali, vt intelligere & velle. Vñ ᵐ potētiæ, quæ ſunt harũ operationum principia, ſunt i anima ſicut in ſubiecto.ⁿ Quędā verò operationes ſunt animę quę exercentur p organa corporalia, ſicut viſio p oculum. auditus per aurem. Et ſimileeſt de omnibus alijs operationibus nutritiuæ, & sēſitiuæ partis. Et ideò ʳ potētiæ, quæ ſunt talium operationũ principia, ſunt in coniuncto ſicut in ſubiecto, & non in anima ſola.ᵉ ᵃ

AD PRIMVM ergo dicendũ, q oēs potentiæ dicuntur eſſe aiæ non ſicut ſubiecti, ſed ſicut principij: ˢ qa per animā coniũctum habet, quòd per tales operationes operari poſſit.

AD II. dicēdum, quòd omnes huiuſmodi potentiæ, per prius ſunt in anima quàm in coniuncto, non ſicut in ſubiecto, ſed ſicut in principio.

Ad III. dicendum, q opinio Platonis fuit, q ſentire eſt operatio aiæ propria, ſicut & intelligere.ᶜ In multis aũt, q ad philoſophiam pertinent, Aug. vtit opinionibus Platonis, non aſſerendo, ſed recitando. Tamē quãtum ad pręſens ptinet, hoc quod dr, aia, qdam ſentire cum corpore, & qdam ſine corpore dupliciter pōt itelligi. Vno modo, q hoc qđ dico cũ corpore, vel ſine corpore, determinet actum ſentiendi ſm q exit à ſentiente: & ſic nihil ſentit ſine corpore, quia actio ſentiendi no pōt procedere ab aia, niſi p organum corporale.ᵍ Alio modo pōt intelligi, ita q prædicta determinent actum ſentiendi ex parte obiecti, quod ſentitur. Et ſic qdam ſentit cũ corpore, ideſt in corpore exiſtētia, ſicut cum ſentit vulnus, vel aliquid hmōi: qdam vero ſentit ſine corpore .i. nō exiſtentia in corpore, ſed ſolũ in apprehēſione aię ſicut cum ſentit, ſe triſtari vel gaudere de aliquo audito.

ARTICVLVS VI.

Vtrum potentiæ animæ fluant ab eius eſſentia.

AD SEXTVM ſic proceditur. Vr, q potentię animæ non fluant ab eius eſſentia. Ab vno enim ſimplici, non procedunt diuerſa. Eſſentia autē animę eſt vna & ſimplex. Cũ ergo potentiæ aię ſint multæ & diuerſæ, ñ poſſũt pcedere ab eiꝰ eſſētia.

primo huius vt ſubiecti. ergo eſt priꝰ huius.

SVPER Q. LXXVII. ART. VI.

Aegi. 15 d. 3. q. 1. a. 4. Cap. 2. d. 13. q. 1. cōc. 3. Conclu. p

Titulus clarus.

¶ In corpore duo. Primo præmittit cōuenientiam & differentiam inter formā ſubſtantialem & accidentalem. Scdò, rñdet quæſito vna cōcluſione affirmatiuè. 384

¶ Cōuenientia eſt in duobus. Primo in eſſentiali prædicato, ſcilicet eſſe actū ſcđo in effectu formali, ſcilicet ſcdm vtranque aliquid eſſe actu. Et ex his datur intelligi tertiū, q ſubiectū vtriuſq; eſt aliquomō ens in potētia. Dr̃a eſt in duobus. Primo in qualitate effectus formalis, quia ſubſtātialis facit eſſe ſimpliciter, accidentalis verò tale, aut tñ. Et hãc comitat dr̃a in ſubiecto, quia illius eſt ens in potentia tñ huius verò ens in actu. Et hic naſcit dr̃a ſcdm ordinem actualitatis quia actualitas illius eſt prior actualitate ſubiecti: actualitas verò iſtius, eſt poſterior. Et hinc orit dif ferentia ſecundum cauſalitatem, quia actualitas illius, cauſat actualitatem ſubiecti, iſtius verò cauſatur ab actualitate ſubiecti. Et ratio ſequelæ huius quartæ differentiæ ex tertia aſſignatur: quia primum eſt cauſa in quolibet genere: & eſt, inquit, ſermo de accidente proprio non aduentitio: hoc enim ab extra cauſatur. Secundò differunt: quia illius materia eſt propter illā, iſta verò econtra, eſt pp ſubiectum: & rō eſt vtriuſq; quia minus principale eſt pp principalius: cōſtat. n. ſubiectum principalius eſſe accidēte, & formam ſubſtantialem materia.

¶ Circa hæc aduertentia. Primo, quod quia San. Thomas ante probauit potētias eſſe propria accidentia, & hic quærit vtrũ fluant ab eſſentia aiæ, quæ eſt forma ſubſtantialis: ſi hæc

382

364

364

Perrella per totum 382 1. di. 3. q. 4. ar. 2. Et veri. q. 14. art. 5. cor. Et opuſ. 3. ca. 90.

hæc præmittit: Secundò, quòd quia vt patebit in reſponſione ad ſecundum ſubiectum eſt cauſa proprij accidentis in triplici genere cauſæ: ideò ſecundam differentiam adiecit S. Th. eſt tamen ad probandam concluſionem articuli, prima dña ſola deſeruiat. Tertio q̃ ſubtiliter proceditur in litera, ex hoc namque ꝙ forma ſubſtantia lis eſt talis naturæ, ꝙ facit ens in actu abſolute. oritq; nō ſupponit ens in actu: nō enim abſolute & ſine additione aliqua faceret ens actu, ſi iã eſſet ens in actu: ſed cum additione faceret ens tale in actu. Ex hoc aũt oritur, ordo, ꝙ prima actualitas conuenit formæ ſubſtantiali, q̃ ſubiecto quod nihil habet actualitatis ex ſe. Et ex hoc clarè ſequitꝰ, ꝙ forma ſubſtãtialis cãtnon eſſe in actu, ſed totũ eſſe in actu ſui ſubiecti. Tũm, q̃a nihil in ſe actualitatis hēt ſubiectũ. Tũ, quia primũ in quolibet ordine rerũ eſt cã cæterorũ. E ꝯ oppoſito; quia forma accidentalis non eſt actus faciens formaliter niſi ens in actu tale: quod naturaliter ſupponit ens in actu abſolutè: oportet ꝙ cauſet in ſubiecto ſuo, eſſe quidem in actu aliquo, ſed ñ totũ eſſe in actu ſui ſubiecti: ita ꝙ ex hoc ipſo, ꝙ ſupponit ſubiectũ .n. actu, cõſtat ꝙ nõ facit illiꝰ actualitatẽ abſolutè. Ex his cõiungas, ꝙ primum eſt cã reliquorum: ſequitꝰ ꝙ actualitas accidẽtis eſt ex actualitate ſubiecti. ¶ Quo ad ſcdm concluſio tñſiua eſt. Oẽs potentiæ aĩæ fluunt ab eſſentia aĩæ. Probat ſic. accidẽs ꝓpriũ cãtur à ſubiecto ſecũdũm quod eſt actu; & recipitꝰ in eo ſcdm eſſe in potẽtia. ergo oẽs potentiæ animæ fluũt ab eſſentia. Antecedẽs patet ex prima dña cõſtitia probãs diuidendo: quia potentiæ animæ, aut ſunt in ſola aĩa ſubiectiuè: & ſic, ergo ab ipſa ſcdm rationem actualitatis & in ipſa rõne potentialitatis admiſſæ ſunt: aut in compoſito, & ſic, ergo ab ipſa aĩa ſunt: quia compoſitũ nõ eſt actu niſi ratione animæ.

¶ Circa rõnem adductam ad probãdam cauſalitatem ſubiecti reſpectu proprij accidentis, dubium occurrit: quia ſi illa rõ eſſet efficax, concluderet ẽt ꝙ accidens p accidens flueret à ſubiecto cui ineſt: quod eſt manifeſtè falſum, & contra literã. Probatur ſequela: quia eadem rõ locum habet, ſ. ꝙ actualitas ſubiecti eſt prior actualitate ei⁹ .n. accidenti conuenit præſupponere ſubiectũ i actu, & præcedi ab actualitate eius.

¶ Ad hoc breuiterdñ, ꝙ vt ex litera patet, rõ S. Th. eſt, ꝙ primũ in quolibet gñe &c. illa autem maxima intelligitꝰ in his, quæ hñt per ſe ordinem, nõ autem per accidẽs ordinatis. Vnde obiectio ſupponit falſum ſ. ꝙ prioritas ſola ſitrõ cauſalitatis: eſt n. prioritas habentis per ſe ordinẽ ad reliqua, hoc aũt nõ oportebat exprimere: q̃a in illa maxima ſubintelligebatꝰ. Et propterea eadem vi inſulit cauſalitatẽ ſubiecti reſpectu ꝓprij, & formæ reſpectu materiæ: vtrobiq; .n. eſt primitas, & per ſe ordo, quãuis diuerſimodè: q̃a ibi inter duas actualitates, hic verò ipſiꝰ actus ad recipiens & participans ipſum. Poſſet quoq; iuxta doctrinã ſequẽtis articuli dici, ꝙ illa maxima Metaphyſicalis applicata ad materiã emanationis, intelligitur ſtante eodem ordine emanationis: nõ conſtat ꝙ ſubiectum & ꝓpriũ eodem emanauit ordine, q̃a eadem generatione generantur, & corruptione corrũpuntꝰ, quis non in eodẽ gradu, quia illud primo, hoc conſequẽter: ſubſtantia verò & accidens per accidens non ad eũdem ſpectant productionis ordinem: & ideò non obſtat.

¶ In reſponſione ad ſecundum, aduerte, ꝙ multi putãt, & ma-ſe, doctrinam hanc ab Auerroi diſſentire, eo ꝙ in 4. Metaph. com. 2. dixerit, quod ſubſtantia non eſt agens aut finis accidentium, ſed ſubiectum. Sed reuera hi quãmuis multi, tamen cæci ſunt. Auctoris enim primũ hoc nõ dixit, ſed declarãs qua ineſt analogia inter ſubſtantiã & accidentia in entis nõie dicit, ꝙ prædicta nõ attribuunt ſubſtantiæ, quia ſit agẽs, aut finis,

Arg. 2. Præt. Illud, à quo aliquid ꝓcedit, eſt [h] cauſa eius. Sed eſſentia animæ nõ poteſt dici cauſa potentiarum, vt patet diſcurrenti per ſingula cauſarum genera. Ergo potentiæ animæ nõ fluunt ab eius eſſentia:

¶ 3 Præt. [h] Emanatio quẽdã motum noĩat. Sed nihil mouetur à ſeipſo: vt probatꝰ in * 7. lib. Phyſic. niſi fortè ratione partis: ſicut animal dr̃ moueri à ſeipſo, quia vna pars eius eſt mouens, & alia mota. neque etiam anima mouetur, vt probatur in * 1. de Anima. Non ergo anima cauſatꝰ in ſe ſuas potentias.

Sed contra, Potentiæ aĩæ ſunt quædam proprietates naturales ipſius. [a] Sed ſubiectũ eſt cã propriorum accidentiũ. vndè & ponitur in diffinitione accidentis, ut patet in * 7. Metap. Ergo potentię animæ ꝓcedũt ab eius eſſentia, ſicut à cauſa.

Respon. Dicendũ, ꝙ forma ſubſtantialis & accidẽtalis partim conueniunt, & partim differunt. Conueniunt quidem in hoc, ꝙ utraque eſt actus, & ſecundũ utraque eſt aliquid quodammodo in actu. differũt autẽ in duobus. Primò quidem, quia forma ſubſtantialis facit eſſe ſimpliciter, & eius ſubiectum eſt ens in potentia tm̃, forma aũt accidentalis non facit eſſe ſimpliciter: ſed eſſe tale, aut tm̃ aut aliquo mõ ſe habẽs. [c] Subiectum .n. eius eſt ens in actu. Vndè patet, ꝙ actualitas per prius inuenitur in forma ſubſtantiali, q̃ in eius ſubiecto. Et q̃a primum eſt cã in quolibet genere, forma ſubſtãtialis cauſatꝰ eſſe in actu in ſuo ſubiecto. Sed ecõuerſo actualitas, p prius inuenitur in ſubiecto formę accidentalis, q̃ in forma accidẽtali. undè actualitas formæ accidẽtalis cauſatur ab actualitate ſubiecti, ita ꝙ ſubiectum inq̃ũ eſt in potẽtia, eſt ſuſceptiuũ formæ accidentalis: inquantũ autem eſt in actu, eſt eius ꝓductiuum. Et hoc dico de ꝓprio, & per ſe accidente. Nã [d] reſpectu accidentis extranei, ſubiectum eſt ſuſceptiuum tm̃. Productiuum uero talis accidẽtis, eſt agens extrinſecum. Secũdo aũt differunt ſubſtantialis forma & accidentalis, q̃ia cũ minus principale ſit ꝓp principalius, materia eſt ꝓp formã ſubſtantialẽ: ſed econuerſo forma accidentalis eſt ꝓp complexionem ſubiecti. Manifeſtũ eſt aũt ex dictis * ꝙ potentiarum aĩæ ſubiectum eſt, vel ipſa aĩa ſola, quæ poteſt eſſe ſubiectum accidentis ſecundùm ꝙ habet aliquid potentialitatis, ut ſupra dictum eſt †: vel compoſitũ. cõpoſitum autem eſt in actu per animãm. Vndè manifeſtũ eſt, ꝙ [m] oẽs potentiæ aĩæ, ſiuè ſubiectum earũ ſit aĩa [d] ſola, ſiuè cõpoſitũ, fluunt ab eſſentia aĩæ, ſicut à principio. * Quia iam dictum eſt, * quòd accidens cauſatur à ſubiecto ſecundùm, ꝙ eſt actu, & recipitur in eo inquantum eſt in potentia.

Ad primum ergo dicendũ, quòd ab uno ſimplici poſſunt naturaliter multa procedere ordine quodam.

Et iterum propter diuerſitatem recipientium. Sic igitur ab una eſſentia animæ procedunt multæ, & diuerſæ potentiæ: tũ propter ordinem potentiarũ, tũm propter diuerſitatem organorum corporalium:

Ad secundum Dicẽdũ, ꝙ ſubiectum eſt cauſa proprij accidentis & finalis, & quodam modo actiua: & ẽt vt materialis inquantũ eſt ſuſceptiuum accidentis. Et ex hoc poteſt accipi ꝙ eſſentia animæ eſt cã omnium potẽtiarum ſicut finis, & ſicut principiũ actiuum, quarũdam autem ſicut ſuſceptiuum.

Ad tertium dicẽdũ, ꝙ emanatio propriorum accidentiũ [d] à ſubiecto, non eſt per aliquã tranſmutationem, ſed per aliquam naturalem reſultationẽ: [e] ſicut ex vno naturaliter aliud reſultat, vt ex luce color.

In prin. lib. 10. 2.

Li. 1. de aĩa text. 66. 10. 2.

377

Li. 7. Metap. a text. 12. vſque ad 16. tomo 3.

372

D. 31. — * Ar. præcedenti. — * q. 77. ar. 5. — D. 11. Concluſ. — * In illo artic. — D. 136. D. 136. — 381

finis, ſed ſubiectum. Ex quibus verbis optimè liꝙ, ꝙ in nõie entis nõ importatꝰ analogia ſcdm cãm finalẽ neq; ſcdm cãm efficiẽtẽ, ſed ſcdm cãm materialẽ. Cum hoc ſtat euidenter pater ſtare: quod ſubſtantia ſit efficiens, & finis accidentis, non enim oportet ꝙ oĩs habitudo, quæ eſt inter ſubſtantiã & accidens importetur entis nõe. Deinde ibidẽ eſt ſermo de accidentibus abſolutè in ordine ad ſubſtantiã cui inſunt, & non de accidente ꝓprio, de quo nos loquimur. Patm ſt hanc eſſe Auerrois mentem: quia cõſtat ſubiectum eſſe finẽ ſui ꝓprij accidentis. grauitas .n. eſt ꝓp cõſeruationẽ ſubſtantiæ grauis &c. Vñ in hac re, nulla ẽ ſnter philoſophos diſſenſio.

¶ Rñſionem ad tertium diligentiſſimè notato qũ ex ea ſoluuntur multę difficultates. Scilicet, & q̃o ſubſtãtia eſt immediate cã effectiua & q̃o cã effectiua nõ põt ipediri: & q̃o aliquid agit in ſeipſum: & alia huiõi, q̃ in ſuis locis ſoluimꝰ vtendo hac diſtinctione de cã actiua ꝑ actionem mediam, & ſine aliqua media actione per ſolã naturalẽ reſultationẽ, hoc .n. modo actiua multa hñt q̃ alijs rem poſſibile ẽ cõuenire.

SVPER Q. LXXVII. ART. VII.

Arg. 1. 3. d. 3. q. 2. ar. 4. Alb. mag. 1. d. 3. ar. 18.

Titulus clarus.

¶ In corpore duo. Primo. concluſio reſponſiua affirmatiuè. Scdò, in ſpãli diſiguit: & rñdet duabus concluſionibus.

¶ Quo ad primum concluſio eſt, Vna potentia aĩæ oritur ab alia. Probatur ſic: in procedentibus naturali ordine ab vno, primo propinquius eſt quodammodo cã remotiorum: potentiæ aĩę ꝓcedũt multiplici ordine naturæ ab vno. ergo prior eſt cauſa ſubſequentis. Minor patet probatur ſic: in iſtis primum eſt cã omnium, ergo propinquius primo eſt cã remotioris & tenet ſequela: q̃a proportionaliter ſe hñt ſicut primum ad oĩa ita prius ad ſequẽtia naturæ ordine cõſtat autẽ eſſentiã aĩæ & potentias ordine quodã produci, & eſſentiã: q̃a primo ꝓducitꝰ, eſſe oĩum potẽtiarum cauſam: vt in præcedenti articulo definitum eſt ergo reſtat, vt quæ prius naturalis fluit potentia, cauſa ſit mediante qua remotiores ab eſſentia fluant.

¶ Quoad ſcdm diſtinctio eſt, ꝙ ordo naturalis inter potentias eſt triplex. ſ. ſecundũ cãm actiuam, finalẽ, & materialẽ. quia aĩa eſt his modis cã earũ ſola, vel cum corpore. Prima concluſio in ſpeciali, Potentiæ imperfectiores, oriũtur à perfectioribus ordine finali & actiuo. Scda in ſpeciali, Potentiæ ꝑfectiores, oriũtꝰ ab imperfectioribus ordine materiali. Probantꝰ primo ambæ ſimul in cõi: quia agens & finis ut ſic, eſt ꝑfectius ſuſceptiuũ ãt vt ſic ẽ ipfectũ. Deinde declaratꝰ prima in ſpãli: q̃a intellectꝰ ẽ principiũ finale & actiuũ quodammodo ſenſus. Finale quidẽ, quia ſenſus eſt ꝓp intellectũ, & non econuerſo. Actiuum vero, quia ſenſus eſt quædã participatio intellectus. Diuinum nãq; lumen, cuius participatione & intellectus & ſenſus oĩa percipit & diſcernit in intellectu ſubſiſtens. exemplare quoddã eſt defluentis offuſcatiq; luminis in corpore cognitionẽ patientis exẽplare hñẽt anne xũ genus actiuæ cãe, cum nihil aliud ſit quàm extrinſeca forma. formare .n. extrinſecè agẽtis, aut paꝑẽs ẽ. Deinũ, declaratꝰ ſcda quoq; i ſpãli: q̃a ſenſitiuũ eſt principiũ materiale intellectus, qm aĩal ſcdm qđ hẽt ſenſitiuã virtutẽ, ſubiectum & materiale, & in potẽtia eſt reſpectu intellectꝰ vt patet.

SVPER Q. LXXVII. ART. VIII.

Ferr. 2. cont. c. 81. 5. Pet. de pa. 1. 5. d. 8. q. 4.

Titulus clarus.

¶ In corpore. duo

Articvlvs VII.

Vtrum una potentia animæ, oriatur ab alia.

Ad septimvm ſic procedit. Videtur, quòd vna potentia animæ non oriatur ab alia. Eorum enim, quæ ſimul eſſe incipiunt, unum non [h] oritur ab alio. Sed omnes potentiæ aĩæ, ſunt ſimul animæ cõcreatæ. Ergo una earũ ab alia non oritur.

¶ 2 Prę. Potentia aĩæ oritur ab anima, ſicut accidens à ſubiecto. Sed una potẽtia animæ nõ poteſt eſſe ſubiectũ alterius: quia accidẽtis [h] nõ eſt accidẽs. Ergo vna potentia non oritꝰ ab alia.

¶ 3 Præt. [h] Oppoſitum non oritur à ſuo [h] oppoſito, ſed vnumquodque oritur ex ſimili ſecundum ſpeciem. Potentiæ autem animæ ex oppoſito diuidũtur, ſicut diuerſæ ſpecies. Ergo vna earum non procedit ab alia.

Sed contra, Potentiæ cognoſcũtur per actus. Sed actus vnius potẽtiæ cauſatur ab alio, ſicut actus phantaſiæ ab actu ſenſus, Ergo una potentia animæ cauſatur ab alia.

Respon. Dicendum, ꝙ in his, quę ſecundum ordinem naturalem procedũt ab uno, ſicut primum eſt cauſa omnium, ita qđ eſt primo propinquius eſt quodammodo cauſa eorum, q̃ ſunt magis remota. Oſtenſum eſt autem ſupra *, ꝙ inter potentias animæ, eſt multiplex ordo. Et ideò vna [m] potentia animæ ab eſſentia animæ procedit mediãte alia [n]: ſed quia eſſentia animę comparatur ad potentias, & ſicut principium actiuum & finale, & ſicut pricipiũ ſuſceptiuũ, [c] uel ſeorſum ꝑ ſe uel ſimul cũ corpore: agens autem & finis eſt perfectius: ſuſceptiuũ autẽ principium inquãtum hmõi eſt minus perfectum, conſequens eſt, ꝙ [p] potentiæ animæ, quæ ſunt priores ſm̃ ordinem perfectionis & naturę, ſint principia aliarum per modũ finis & actiui principij [q]. Videmus enim ꝙ ſenſus eſt ꝓp intellectum, & nõ ecõuerſo [r]. Senſus ẽt eſt quędã deficiens participatio intellectus, vndè ſm̃ naturalem originem quodammodo eſt ab intellectu, ſicut imperfectum à perfecto [a]. Sed [r] ſm̃ uiam ſuſceptiui principij, ecõuerſo potẽtiæ imꝑfectiores inueniũtꝰ principia reſpectu aliarum. [t] Sicut aĩa ſm̃ quod habet potentiam ſenſitiuã conſideratꝰ ſicut ſubiectũ & materiale quoddam reſpectu intellectus. Et propter hoc, imperfectiores potẽtiæ ſunt priores in via generationis. Prius .n. animal generatur quàm homo.

Ad primum ergo dicendum, quòd ſicut potentia animæ ab eſſentia fluit, non per tranſmutationem, ſed per naturalẽ quãdam reſultationẽ [s], & eſt ſimul cum anima: ita eſt etiam de vna potentia reſpectu alterius.

Ad secvndvm dicẽdũ, ꝙ accidẽs per ſe non põt eſſe ſubiectũ accidẽtis: ſed unum accidẽs per prius recipitur in ſubſtãtia quàm aliud: ſicut quãtitas, quã qualitas. & hoc mõ unũ accidẽs dr̃ eſſe ſubiectum alterius, ut ſuperficies coloris, inquantum ſubſtantia uno accidente mediante recipit aliud. Et ſimiliter poteſt dici de potentijs animæ.

Ad iii. dicendum, ꝙ potẽtiæ animæ opponuntur adinuicem oppoſitione perfecti, & imperfecti: ſicut etiã ſpecies numerorum, & figurarũ. Hæc aũt oppoſitio nõ impedit originẽ vnius ab alio, q̃a imperfecta naturaliter à perfectis procedũt.

Articvlvs VIII.

Vtrum omnes potentiæ animæ, remaneant in anima à corpore ſeparata.

Ad octavvm, ſic procedit. Vr̃, ꝙ omnes, potẽtiæ aĩæ remaneant in aĩa à corpore ſeparata. Dicitur .n. in lib. * de ſpũ & anima, ꝙ aĩa recedit à corpore ſecum [h] trahens ſenſum & imaginationem rõnem, & intellectum, & intelligentiam, concupiſcibilitatẽ & iraſcibilitatẽ.

¶ 2 Præt. Potentiæ [h] animæ, ſunt eius naturales ꝓprietates. Sed proprium ſemper ineſt, & nunquam ſeparatur ab eo cuius eſt propriũ. Ergo potentiæ aĩæ ſunt in ea, etiam poſt mortem.

¶ 3 Præt. Potentiæ aĩæ etiam ſenſitiuæ nõ [b] debilitantꝰ debilitato corpore, q̃a vt dr̃ in * 1. de Aĩa: ſi ſenex accipiat oculum iuuenis, videbit vtiq; ſicut & iuuenis. Sed debilitas eſt via ad cor-

Porrecta per totum. — 383 — 1. d. 3. q. 4. ar. 3. Et 2. d. 44. q. 1. ar. 2. cor. Et cõ. gẽ. 13. ar. 5. cor. & q. 25. ar. 6. ad 1. Et de ſpũ. art. 11. ad 7. & 5.

* Ar. 4. huius queſt. — Concluſ. — b 382 — Concl. — 382

Concluſ. 2. — 382 c — Porrecta per totum. 384 — 3. d. 44. q. 3. ar. 4. q. 1. & d. 50. q. 1. ar. 1. cõr. Et 2. cõ. ca. 81. ad 5. Et qlt. q. 19. ar. 1. Et de anima ar. 10. Cap. 15. — * Li. 1. de aĩa text. 66. 10. 2.

F ruptionem. Ergo potentiæ aiæ nõ corrumpũt corrupto corpore ſed manẽt in aĩa ſeparata.

¶4 Præt.[h] Memoria eſt potentia aiæ ſenſitiuæ, vt Philoſophus* probat: ſed memoria manet in aĩa ſeparata. dr̃ enim Lu. 16. diuiti epuloni in inferno ſecũdũ animam exiſtenti, Recordare, quia recepiſti bona in vita tua. Ergo memoria manet ĩ anima ſeparata, & per conſequens aliæ potentiæ ſenſitiuæ partis. G

¶5 Præ.[h] Gaudiũ & triſtitia sũt in concupiſcibili, q̃ eſt potẽtia ſenſitiuæ partis. Manifeſtũ eſt aũt animas ſeparatas triſtari, & gaudere de premijs, vel pœnis quas hñt. Ergo vis concupiſcibilis manet in anima ſeparata.

¶6 Prę. Aug.*[h] dicit 12. ſup Gene. ad lit. ꝙ ſicut anima, cũ corpus iacet ſine ſenſu, nondũ penitus mortuum, videt quædam ſm̃ imaginariam viſionem, ita H cum fuerit à corpore penitus ſeparata poſt mortẽ. Sed imaginatio eſt potẽtia ſenſitiuę partis. Ergo potẽtia ſẽſitiuę partis manet in aĩa ſeparata, & p conſequens om̃nes aliæ potentię.

Sed contra eſt, quod dr̃ in lib.* de Eccleſi. dog. Ex duabus tantum ſubſtantijs conſtat homo: anima cum ratione ſua, & carnẽ cum ſenſibus ſuis. Ergo defuncta carne, potentię I ſenſitiuę non manent.

Respon. Dicendum, ꝙ ſicut iam dictum eſt*, oẽs potentię aiæ comparantur ad aiam ſolã, ſicut ad principium. Sed quędã potentię comparãtur ad aiam ſolã ſicut ad ſubiectũ vt intellectus & uolũtas,[l] & [m] hmõi potẽtię neceſſe eſt, ꝙ maneant in aĩa, corpore deſtructo[n]. Quędã verò potentię ſunt in coniuncto, ſicut in ſubiecto: ſicut oẽs K potentię ſenſitiuę partis, & nutritiuę. Deſtructo aũt ſubiecto, non põt accidẽs remanere. Vñ[o] corrupto cõiuncto, nõ manet hmõi potentię actu, ſed virtute tm̃ manet in aĩa, ſicut in principio, vel radice.[p] Et ſic falſum ex, qđ quidam dicunt, hmõi potentias in anima remanere etiã corpore corrupto. Et multo falſius, ꝙ dicunt etiam actus harum potentiarum remanere in F anima ſeparata: quia talium potentiarum nulla eſt actio niſi per organum coporeum.

Ad primum ergo dicendum, ꝙ liber ille authoritatem non habet.[r] Vnde quod ibi ſcriptum eſt, eadem facilitate cõtemnitur, qua dicitur. Tamen poteſt dici, ꝙ trahit ſecũ anima huiuſmodi potentias nõ actu, ſed uirtute.

Ad II. dicendum, ꝙ hę potentię quas dicimus actu in anima ſeparata non manere, non ſunt proprietates ſolius animę, ſed coniuncti.

Ad III. dicendum, quòd dicuntur non debilitari huiuſmodi potentię debilitato corpore: quia anima manet immutabilis quę eſt virtuale principium huiuſmodi pontentiarum.

Ad IIII. dicendum, quod illa recordatio accipitur eo modo quo Auguſt.* ponit memoriam in mente, non eo mõ quo H ponitur pars animæ ſenſitiuę.

Ad V. dicẽdũ, ꝙ triſtitia & gaudium ſunt in aĩa ſeparata, non ſm̃ appetitum ſenſitiuum, [s] ſed ſecundum appetitum intellectiuum, ſicut etiã in angelis. c

Ad VI. dicendum, quòd Aug. loquitur ibi inquirendo, non aſſerendo. Vndè quædam ibi dicta retractat.

QVAESTIO LXXVIII.

De potentijs animæ in ſpeciali, in quatuor articulos diuiſa.

Deinde cõſiderandũ eſt de potentijs aiæ in ſpãli. Ad cõſiderationem aũt Theologi pertinet inqrere ſpãliter ſolũ de potentijs intellectiuis & appetitiuis, in qbus virtutes inueniunt. Sed qa cognitio harũ potẽtiarum quodãmodo dependet ex K alijs ideo noſtra conſideratio de potentijs aiæ in ſpeciali, erit tripartita. Primò namq; conſiderandum eſt de his, quæ ſunt præambula ad intellectum. Secũdò, de potẽtijs intellectiuis. Tertiò, de potẽtijs appetitiuis.

Circa primum, quæruntur quatuor.

¶Primò, De generibus potentiarum animæ.

¶Secundò, De ſpeciebus vegetatiuæ partis.

duo facit: primo ſ[illegible] det quæſito duabus cõcluſionibus, Sedo, corollariè excludit duas opiniones.

¶Quo ad primum[l], prima concluſio eſt. Potẽtiæ exiſtẽtes ĩ ſola aia, vt ſubiecto, remanẽt deſtructo corpore. Secunda. Potentiæ exiſtentes in compoſito: vt ſubiecto, non remanent actu ſed virtualiter tm̃. Declarãtur & pbant̃ ſimul, ex cõuenienti & diſconuenienti habitudine potentiarũ ad aiam. Conuenienti quidem in hoc, ꝙ oẽs ſunt à ſola aia, vt principio: diſconuenienti vero in hoc, qꝛ q̃dam in ſola anima q̃dam in compoſito ſunt. Ex hoc pbat̃ ſpecialiter ſecunda concluſio, quo ad primã partem, quia corrupto ſubiecto, impoſſibile eſt accidẽs remanere: quo ad ſcdam vero, quia anima eſt radix omnium.

¶Quo ad ſcdm excludit̃ poſitio dicentiũ, potentias oẽs remanere actu, & dicentiũ actus remanere. Qđ lĩ eſt falſius, quia dato quòd manerẽt potẽtiæ, vt Plato dicit, nõ manerẽt tñ actus pp defectum organi miniſtrãtis, ſicut non remaneret locutio, ſine lingua, quamuis in homine eſſet vis locutiua.

¶Circa illã ppoſitionẽ.ſ. Oẽs potẽtiæ aię comparant̃ ad aiam ſolam, ſicut ad principium: dubium occurrit. Quia ſi ſola aĩa eſt pricipiũ oĩum potẽtiarũ. ergo nihil aliud ab aĩa eſt principiũ alicuius potentiæ aĩa, ergo cõpoſitũ nullius potentiæ eſt principiũ. ergo falſum eſt, ꝙ ſubiectũ ſit cã pprij accidẽtis in triplici gñe cauſæ.

¶Ad hoc dupliciter rñderi põt. Primo, diſtinguẽdo ly eſſe principium.ſ. primo, vel rõne partis, & dicendo, ꝙ ſola aĩa eſt primo principiũ potentiarũ oĩum: & ꝙ cõpoſitũ nõ eſt earum principiũ niſi rõne partis, ſ. aiæ. Vñ ſuperius in litera, non eſt dictũ abſolutè, ꝙ ſubiectũ ſit principiũ p pij, ſed ꝙ ſubiectum ſcdm qđ eſt actu, eſt principium proprijs conſtat ãt ſubiectum cõpoſitũ eſſe actu ſecũdum formam. igitur ſcdm eã hẽt, hoc ꝙ ſit principiũ actiuũ potentiarũ & p̃ hoc in litera proponitur hæc ppoſitio, vt ex dictis deducta. Secũdo, ſuſtinendo cõpoſitum ratione tertiæ entitatis eſſe principiũ actiuũ cõpletum reſpectu potentiarum ſuarum ꝙ ly ſola, tenet̃ categorem aticè itaq; ſenſus eſt, ꝙ aĩa ſolitariã ſum pta, hẽt hoc ꝙ ſit principium actiuũ oĩum potentiarũ. Cũ hoc tñ ſtat, ꝙ cõpoſitũ ẽt ſit actiuũ principium quarũdã. q̃ uis diuerſimodè: qꝛ illa ĩcõpletũ, hoc, cõpletũ. Et hic ſenſus ẽt hr̃ ex ſupra dictis. Dd dicimus, ꝙ eſſentia aiæ eſt actiuum principium oĩum potentiarũ, non explicando cõpletum, vel incõpletum & ad intẽtum nunc deſeruit, quia intenta diſtinguitur, ſ. ꝙ aĩa ſola, ſ. ipſa vt diſtinguitur cõtra cõpoſitum, hẽt hoc ꝙ eſt principiũ omnium potentiarum: ſed non habet hoc quòd ſit ſubiectum omnium potẽtiarum, ſed quarundam oportet eſſe cõpoſitum. ex hac nãq; differentia concluſiones deducte, ſunt, vt patet.

SVPER Q. LXXVIII. ART. I.

Titulus clarus. ¶In corpore quatuor. Primo, ppõit tres concluſiones. Secũdo, probat primã. Tertio, ſcdam. Quartò, tertiã. Prima cõcluſio. Aiæ ſunt tres. Secunda. Potentiæ aiæ ſecundũ genus ſunt quinq;. Tertia. Modi viuẽdi ſũt quatuor.

¶Prima probatur ex triplici mõ exceſſus operationis aialis ſupra naturam corpoream, ſ. ſupra organũ, qualitatẽ corpoream, & extraneitatẽ. Vegetatiuum namque in ſeipſum, atq; ſo per ſe operatur, organo tñ & qualitate elementari: ſenſitiuum non qualitate, ſed organo vtitur: intellectiuum ab omnibus abſtrahit, omnia clara ſunt in litera. Et ſi dubites, quo pacto propriũ eſt aię operari ab intrinſeco, cũ in diffinitione naturę ponat̃ et, ꝙ ſit principiũ intrinſecũ, dicto ex 8. Phy. ꝙ hoc intelligitur, vt quod agit, & quod patitur ſimul. Nulla. n. ieſ ni ſi animata alterat, augent, uel mouet localiter ſeipſam. Naturalibus aũt conuenit habere principium intrinſecũ, vt quo tñ: & ideò neceſſario pſupponit aliquod extrinſecũ, à quo principaliter ſit motus ille. Propterea dñr hic, motiones corporum eſſe ab extrinſeco, vt latius in materia de motu grauium & leuium diſſeretur.

¶Scda probat̃ quinq; plus rõne generica obiecti, ſ. corpore cõiuncto: corpore ſenſibili ad aiam: entevniuerſaliter ad aiam: & rurſus his ſecundum motum intentionis aiæ ad ea: & rurſus ſecũdum motum localem ad ea. Primò. n. vegetatiuum: ſecũdò ſenſitiuum: tertio intellectiuũ: quartò appetitiuum: quintò ſecundum locum motiuum conſtituit̃ vt patet in litera clare.

¶Tertiò probat̃ quadruplici graduatiõe viuentium, ſ. vegetatione tñ: hac & ſenſu: his & motu locali: & demũ cum prædictis omnibus, intellectu. Appetitiuũ. n. nõ ſeparatur à ſenſu & intellectu.

¶In reſponſione ad tertium occurrit quæſtio de appetitu naturali. Sed breuiter nota, ꝙ appetitus naturalis, dupliciter ſumi cõſueuit. Primò, pro inclinatione à natura indita. Et ſic nõ eſt actus aliqui elicitus, ſed eſt velut act[º] primus habens naturalem habitudinem ad tale quid. Et talis appetitus inuenitur in omnibus potentiis tãm actiuis quã paſſiuis, vt in litera dicitur. Secundò, ſumitus pro actu ſecundo, quo tenditur in præcognitum ſic, ꝙ non poteſt in oppoſitum tendi. Et hæc eſt operatio appetit[*] animalis, ſiue intellectualis, ſiue ſenſitiui.

*Libr. de Memoria & remin. ca. 1. & 4. tom. 2.

*Li. 12. c. 32. circa medio. tomo 3.

*Li. de Eccle. dog. c. 19. tom. 3. inter opera Augu.

Ar. 6. & 7. huius q.

381 382 Conclu. m

Concl. p

*Li. 10. de Tri. c. 11. tom. 3.

¶Tertiò, De ſenſibus exterioribus.

¶Quarto, De ſenſibus interioribus.

Articvlvs I.

Vtrum quinque genera potentiarum animæ, ſint diſtinguenda.

Ad primvm ſic procedit. Vr̃, ꝙ non ſint quinque gñą potentiarũ animæ diſtinguenda, ſ. vegetatiuum ſenſitiuum, appetitiuum, ſm̃ locum motiuum, & intellectiuũ. Potentiæ. n. aiæ, B dicũtur [h] partes ipſius.[*] Sed tm̃ tre partes aiæ cõiter ab oĩbus aſſignantur, ſ. anima uegetabilis, anima ſenſibilis, & rationalis. Ergo tm̃ tria ſunt gña potẽtiarum aiæ, & non quinque.

¶2 Præt.[h] Potentiæ aiæ ſunt principia operũ vitæ. Sed quatuor modis dr̃ aliquid viuere. dicit. n. Philoſophus in *2. de Aia. Multipliciter ipſo uiuere dicto, & ſi vnum aliquod horũ inſit C ſolũ, aliquid dicimus uiuere: vt intellectus & ſenſus, motus & ſtatus ſm̃ locum: Adhuc autem motus ſm̃ alimẽtũ, & decremẽtum, & augmentum. Ergo tãtũ quatuor ſunt genera potentiarum aiæ, appetitiuo excluſo.

¶3 Prę. Ad[h] illud quod eſt cõe oĩbus potentijs, nõ dẽt deputari aliquod ſpãle aiæ genus. Sed appetere conuenit cuilibet potentiæ aiæ. viſus. n. appetit viſi- D bile cõueniẽs. vñ dr̃ Eccleſ. 40. Grãm & ſpẽm deſiderabit oculus, & ſup hoc virides ſationes. & eadẽ rõne, q̃libet alia potentiã deſiderat obiectum ſibi cõueniens. Ergo non debet poni appetitiuum, vnum ſpeciale genus potentiarum animæ.

¶4 Prę.[h] Principium mouens in animalibus eſt ſenſus, aut intellectus, aut appetitus, ut dr̃ in 3.* de Anima. Non ergo moti- E uum debet poni ſpeciale gen[*] animæ præter prædicta.

Sed contra eſt, qđ Philoſophus dicit in †2. de Anima. Potentias autem dicimus, uegetatiuum, ſenſitiuum, appetitiuum, motiuum ſecundùm locum, & intellectiuum.

Respon. Dicendum, ꝙ[m] quinque ſunt genera potentiarum animæ, quę numerata ſunt: tres verò dicuntur aiæ. quatuor, ve A rò dicũtur modi uiuẽdi[n]. Et huius diuerſitatis rõ eſt, qꝛ diuerſæ animæ diſtinguuntur ſm̃, ꝙ diuerſimodè operatio ſupgreditur operationem naturæ corporalis. Tota. n. natura corporalis ſubiacet animæ, & comparatur ad ipſam ſicut materia, & inſtr̃m. Eſt ergo quædam operatio animæ, quæ intantum excedit naturam corpoream, ꝙ neq; etiam exercetur per orga- B num corporale: & talis eſt operatio animę rõnalis.[c] Eſt autem alia operatio aĩæ infra iſtã, quę quidẽ ſit per organũ corporale, non tñ per aliquã corporeã qualitatẽ. & talis eſt operatio aiæ ſenſibilis. quia etſi calidũ & frigidũ, & humidũ, & ſiccũ, & aliæ hmõi qualitates corporeę requirant̃ ad operationem ſenſus, non tñ ita, ꝙ mediante vir- C tute talium qualitatũ operatio animę ſenſibilis procedat. ſed requirunt̃ ſolùm ad debitã diſpoſitionẽ organi. Infima aũt operationũ aiæ ẽ, q̃ ſit p organũ corporeũ, & virtute corporeę qualitatis. Supergredit̃ tñ operationẽ naturæ corporeæ, qꝛ motiones corporũ ſunt ab exteriori principio. hmõi aũt operationes ſunt à principio intrinſeco.[*] hoc. n. cõe eſt oĩb. operationib. aiæ. Oẽ. n. aiatũ, aliquo mõ mouet ſeipſum. & talis eſt operatio aiæ vegetabilis. Digeſtio. n. & ea q̃ cõſequuntur, ſit inſtr̃aliter per actionem caloris, vt dr̃ in *2. de Aia. Gña verò potẽtiarum aię, diſtinguunt̃ ſm̃ D obiecta, quantò. n. potentia eſt altior, tantò reſpicit vĩus obiectum, vt ſ. dictum eſt. † Obiectũ aũt operationis animæ, in triplici ordine põt conſiderari. Alicuius. n. potentiæ aię obiectũ eſt ſolũ corpus aiæ vnitum. & hoc genus potentiarũ aiæ dr̃ vegetatiuum. Non. n.[d] vegetatiua potentia agit niſi corpus, cui aia vnitur. Eſt aũt aliud genus potẽtiarum aiæ, quod reſpicit adhuc vĩus obiectum, ſ. oẽ corpus ſenſibile, & nõ ſolũ corpus animæ vnitũ. Eſt aũt aliud genus potentiarũ aiæ, quod reſpicit adhuc vĩus obiectũ, ſ. non ſolùm corpus ſenſibile, ſed vĩter omne ens. Ex quo patet, ꝙ iſta duo ſe E cunda gña potentiarum aiæ, hñt operationem nõ ſolùm reſpectu rei coniunctæ, ſed ẽt reſpectu rei extrinſecę. Cum aũt operans oporteat aliquomõ cõiũgi ſuo obiecto, circa quod operat̃, neceſſe eſt extrinſecã rem, q̃ eſt obiectũ operationis aiæ, ſm̃ duplicem rõnẽ ad aĩam cõparari. Vno mõ, ſm̃ ꝙ nata eſt aiæ coniungi, & in aĩa eſſe per ſuam ſimilitudinem. Et quãtum ad hoc, ſunt duo genera potentiarum, ſ. ſenſitiuum, reſpectu obiecti min[*] cõmunis, quod eſt corpus ſenſibile: & intellectiuum, reſpectu obiecti cõiſſimi, quod eſt ens vſe. Alio verò modo, ſm̃ ꝙ ipſa anima inclinatur, & tendit in rem exteriorem: & ſecundũ hanc etiam compara-

tionem

Ex eo enim quòd ad apprehenſum ut ſic, immediatè ſenſiti, animalis appetitio eſt. Ex eo uerò, quòd determinatum eſt à natura, ita ad hoc tale obiectum, quod non ad oppoſitum[l], naturalis eſt: naturalium enim eſt proprium determinatum eſſe ad vnũ. Et de tali appetitu dicitur primò metaphyſicæ, quòd naturaliter ſcire deſideramus, & uniuerſaliter, quòd naturaliter appetimus viuere, eſſe, beatitudinem &c. Et hunc appetitum expreſsè à San. Thom. ſuperius in quæſtio. de amore angelorum habes: & in Secunda ſecundæ in quæſtio. de ſtudioſitate, vel curioſitate expreſſiſsimè de illa propoſitione primi Metaphyſic. Ex quo patet error loquentium.

Poteſt a ſer rium. 385 Vt. q. 10. ar. 2. ad 1. Et q. 76. aia ar. 1. Et. lib. de aiale 14. prin. Ethi. & 73. Ethe. 14. le. 6. 17

*Lib. 2. de aia textu. 13. 10. 2.

*Lib. 3. de aia textu. 43. & ſeq. vſque ad 58. ex. a. † Li. 2. de anima textu. 27. tom. 2.

Conclu. m

369

113

*Lib. 2. de aia textu. 50. Ethi. 3. de partib. animaliũ c. 3. to. 2. † q. præce. ar. 3. ad 4. argum. D. 210.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tionem, ſunt duo genera potẽtiarum animæ. Vnũ F quidem, ſ. appetitiuum, ſm ꝙ aĩa comparaẽ ad rẽ extrinſecam, vt ad finem, qui eſt primum in intentione. Aliud aũt motiuum ſm locum, prout aĩa cõparaẽ ad rẽ exteriorẽ, ſicut ad terminũ comparationis, & motus. Ad conſequẽdũ.n. aliquod deſideratũ, & intẽtũ, oẽ aĩal mouet. Modi verò uiuendi
383 diſtinguunẽ ſm gradus viuentium.* Quædam.n. viuentia ſunt, in quib. eſt tm̃ vegetatiuũ, ſicut in plãtis. Quædam verò, in quib. cum uegetatiuo eſt ẽt ſenſitiuum, non tñ motiuum ſm locũ: ſicut ſunt immobilia animalia, ut conchilia. Quædã verò ſunt, quæ ſupra hoc hñt motiuum ſm locum, ut perfe- G
ĉta aĩalia, quæ multis indigent ad ſuã vitam. Et iõ indigent motu, vt uitæ neceſſaria procul poſita, q̃rere poſſint. Quædam uerò uiuentia ſunt, in quib. cum his eſt intellectiuum, ſ. in hominibus. Appetitiuum autem non conſtituit aliquem gradũ viuentium: quia in quibuſcũque eſt ſenſus, eſt etiam ap-
*Lib. 2. de aĩa text. 27. 10. 2. petitus, ut dicitur in * 2. lib. de Anima.

Et per hoc, ſoluuntur duo prima obiecta.

Ad tertivm dicendũ, ꝙ appetitu naturalis, eſt inclinatio cuiuſlibet rei ĩ aliqd, ex natura ſua. Vñ naturali appetitu, q̃libet potẽtia deſiderat ſibi cõueniẽs. Sed appetitus aĩalis, cõſequiẽ formã ap- H
prehenſam. ᶜEt ad hmõi appetitũ, requiriẽ ſpũalis aĩæ potentia, & nõ ſufficit ſola apprehẽſio. Res.n. appetitur, ꝓut eſt in ſua natura. Nõ eſt aũt ſm ſuã
c 402 natura in uirtute appetitiua, ſed ſm ſuam ſimilitudinẽ. Vndè patet, ꝙ uiſus appetit naturaliter viſibile ſolùm ad ſuũ actũ, ſ. ad videndũ. Aĩal aũt appetit rẽ uiſam per uim appetitiuã, non ſolũ ad uidendum, ſed ẽt ad alios vſus. Si aũt non indigeret aĩa rebus perceptis a ſenſu, niſi propter actionem ſenſuum, ſ. ut ea ſentiret, non oporteret appetitiuum ponere ſpeciale genus inter potentias animæ: qa ſufficeret appetitus naturalis potentiarum.

Ad qvartvm dicẽdum, ꝙ quàmuis ſenſus & appetitus ſint principia mouentia in aĩalibus perfectis, non tñ ſenſus & appetitus, inquantum hmõi, ſufficiunt ad mouendum, niſi ſuperadderetur eis aliqua uirtus. Nam in immobilibus animalibus eſt ſenſus, & appetitus: non tamen habent vim motiuam. Hæc autem uis motiua non ſolùm eſt in appetitu, & ſenſu vt imperante motum, ſed etiam eſt in ipſis partibus corporis ut ſint habilia ad obediẽ
e 384 dum appetitui animæ mouentis.* Cuius ſignũ eſt, ꝙ quando membra remouentur à ſua diſpoſitione naturali, non obediunt appetitui ad motum.

SVPER Q. LXXVIII. ART. II.
Ferr. 4. cont. c. 58.
Porrecta per totũ.
386 4. con. c. 58. Et qd Ani. art. 13 cor. ad 2. & 15. Et ib. 2. de Anim. le. 9. Alacm.
Titulus clarus. ¶ In corpore duo. Primò respondet. Secundo, comparat. Concluſio reſponſiua. Tres ſunt partes vegetatiuæ. Probatur. Corpus viuẽs vt ſic egens tribus operibus. Corpus viuẽs vt ſic, eſt obiectũ vegetatiuæ. ergo obiectum vegetatiuę exigit tria

Articvlvs II.

Vtrum conuenienter partes vegetatiuæ aſſignentur, ſcilicet nutritiuum, augmentatiuum, & generatiuum.

Ad secvndvm ſic ꝓceditur. Videtur, ꝙ inconueniẽter partes vegetatiuæ aſſignentur, ſ. nutritiuum, augmentatiuum, & generatiuum. Hmõi.n. vires, dicuntur naturales. Sed potentiæ animæ ſunt ʰ ſupra uires naturales, ergo hmõi uires non debent poni potentiæ animæ.

¶ 2 Prę. Ad id, ʰ quod eſt cõe viuentibus & non uiuentibus, nõ debet aliqua potẽtia animę deputari. Sed gñatio eſt cõis omnis gñabilibus & corruptibilibus, tàm uiuentibus q̃ non uiuentibus. Ergo vis generatiua non debet poni potentia aĩæ.

¶ 3 Præt. ʰ Anima eſt pars potentior natura corporea. Sed natura corporea eadẽ virtute acti- G
ua, dat ſpeciem & debitã quantitatem. Ergo multò magis anima. Non eſt ergo alia potentia aĩæ augmẽtatiua à generatiua.

¶ 4 Prę. ʰ Vnaquęq; res cõſeruatur in eſſe per id, quod eſſe hẽt: ſed potẽtia gñatiua eſt per quã acquiritur eſſe viuentis. ergo ꝑ eandem res uiua conſeruaẽ. Sed ad conſeruationẽ rei viuẽtis ordinatur uis nutritiua, ut dr̃ in 2. * de Aĩa. Eſt enim potentia po- H
tens ſaluare ſuſcipiẽs ipſum. Nõ debet ergo diſtingui nutritiua potentia à generatiua.

opera. ergo tres potẽtias in vegetatiuo: ſ. qa ſunt generari, nutriri, & augeri. ergo maior patet, qa eget eſſe, & perfecta quantitate & cõſeruatione vtriuſq;, minor ex dictis: reliqua plana. ¶ Quo ad ſcdm, primo, gñam ponit inter has quia gñatiua ad alienũ, aliæ verò ad ꝓpriũ corpus. Deinde ordinẽ dignitatis. quia generatiua dignior ex ſupradicta cõditione, vt pote attingens ad uim ſenſitiuã. & cõfirmaẽ authoritate. Diony. Demũ ordinẽ miniſterij: qa illi hæ ſeruiũt, & augmẽtatiuæ nutritiua. Nota q̃ tres dicit potentias uegetatiuæ in gñe. Vnũ aũt plures ſint ſcdm ſpẽm ſpecialiſſimam potentiæ vnius præcipuæ, puta d gẽſtiua attractiua, expulſiua &c. non eſt præſentis ſpeculationis.
*Li. 2. de aĩa. text. 49. 10. 2.

Sed contra eſt, qd̃ Philoſophus dicit in * 2. de Anima, ꝙ opera huius animæ ſunt gñare, & alimento uti, & iterum augmentum facere.
*Li. 2. de aĩa. text. 34. & 49. [illegible]

Respon. Dicẽdũ, ꝙ ᵐ tres ſunt potẽtiæ vegetatiuę partis. ⁿ Vegetatiuũ.n. vt dictũ eſt, * hẽt ꝓ obiecto ipſũ corp⁹ uiuẽs p aĩam, ad quod qdẽ corpus triplex aĩæ operatio eſt neceſſaria. Vna qdẽ, per q̃ eſſe acquirat: & ad hoc ordinaẽ potentia gñatiua. Alia verò, per quam corpus viuũ acquirit debitam
I quãtitatẽ: & ad hoc ordinaẽ vis augmẽtatiua. Alia verò, per quàm corpus uiuẽtis ſaluaẽ, & in eſſe, & ĩ quãtitate debita: & ad hoc ordinaẽ vis nutritiua.

Eſt tñ quædã dr̃ia attẽdenda inter has potẽtias. Nã nutritiua & augmentatiua hñt ſuum effectum in eo in quo ſunt, qa ipſũ corpus vnitũ aĩæ augeẽ & conſeruaẽ p vim augmentatiuã & nutritiuã in eadẽ aĩa exiſtẽtẽ. Sed vis gñatiua hẽt effectũ ſuũ, nõ in eodẽ corpore, ſed ĩ alio: qa nihil eſt gñatiuũ ſuiipſius. Et iõ, vis gñatiua quodãmodo appropinquat ad dignitatem aĩæ ſenſitiuæ, q̃ hẽt operationem ĩ res exteriores, licẽt excellẽtiori mõ & vniuerſaliori. Supremũ.n. inferioris naturæ attingit id, qd̃ eſt
K infimũ ſuperioris, vt patet p Dion. in * 7. c. de diui. nom. Et iõ inter iſtas tres potẽtias finalior, & principalior, & pfectior eſt gñatiua, vt dr̃ in * 2. de Anima. Eſt.n. rei iã perfectæ facere alterã, qualis ipſa eſt. Generatiuæ autem deſeruiunt & augmentatiua & nutritiua, augmentatiuæ verò nutritiua.
* Cap. [illegible] * Lib. 2. de aĩa tex. 49. 10. 2.

Ad primvm ergo dicendũ, quòd huiuſmodi vires dicuntur naturales. Tum, quia habent effectum ſimilem naturę, quæ ẽt dat eſſe, & quãtitatẽ & conſeruationẽ, licet hæ vires habeat hoc altiori modo. Tũ, quia hæ vires exercent ſuas actiones inſtrumentaliter p qualitates actiuas & paſſiuas,

quæ

quæ ſunt naturalium actionum principia.

Ad II dicẽdũ, ꝙ generatio in rebus inanimatis, eſt totaliter ab extrinſeco. Sed generatio viuẽtium eſt quodam altiori modo per aliqd ipſius vi-
385 uentis, * quod eſt ſemen in quo eſt aliquod principium corporis formatiuum. Et ideò oportet eſſe aliquam potentiam rei viuentis, per quam ſemen huiuſmodi præparetur. & hęc eſt vis generatiua.

Ad III dicendũ, ꝙ quia gñatio uiuentiũ eſt ex aliquo ſemine, oportet, ꝙ in principio aĩal gñeẽ paruæ quãtitatis. Et ꝑꝑ hoc neceſſe eſt, ꝙ habeat potentiã animæ p quã ad debitã quantitatẽ pducaẽ. Sed corpus inanimatũ gñatur ex materia determinata ab agẽte extrinſeco, & iõ ſimul recipit
* Ar. ſpec. ſpeciem & quantitatẽ, ſm materiæ conditionem.

Ad IIII dicẽdũ, ꝙ ſicut iã dictũ eſt, * operatio vegetatiui principij completur mediante calore, cuius eſt humidum conſumere. Et iõ ad reſtaurationem humidi deperditi, neceſſe eſt habere potẽtiam nutritiuam, per quam alimentum conuertaẽ in ſubſtantiam corporis. Quod ẽt eſt neceſſarium ad actum uirtutis augumentatiuæ, & generatiuæ.

SVPER Q. LXXVIII. ART. III.
Porrecta per totum.
387 Ad ſ. 4. q. [illegible] 14. & 4. Et q. de anima art. 13. [illegible] 2. de aĩa le. 7.
Titulus clarus. ¶ In corpore duo principaliter. Primò, tractat penès qd aũt dẽt diſtinctio, & numerus ſenſuũ. Secũdò, aſſignat ipſam rationem vtriuſque. ¶ Quo ad primum ulia. Primò, refert tres opiniones. ſ. ex organis, & mediis, & rebus ſenſatis. Scdò, rephendit eas. Et primas qdẽ, quia potentiæ nõ ſunt ꝑꝑ organa, aut media: ſed econtrà. Tertiã uerò, qa diuerſitas ſenſibilis ſcdm ſimplex aut mixtã ſubiectũ, ptinet ad intellectũ. Aduerte hic, ꝙ priores opiniones nõ arguunẽ falſitatis, ſed qa non aſſignãt cãm ꝓpriã, ſed effectũ. tertia uerò aſſignat cauſam p accidẽs, & iõ prior oĩbus. Tertiò igitur dicit diſtingui debere ſenſus penès diuerſitatẽ immutatiui exterioris. Et ſic ponit prima concluſio ſñma affirmatiue. Senſus diſtinguũtur ſecũdũ diuerſitatẽ immutatiui exterioris: pbaẽ ſic, Senſus eſt potentia paſſiua p ſe primò immutabilis ab extrinſeco ſenſibili ergo. Ancedẽs patet, & cõſequentia aſtendẽs, qa cõtraſtat diuerſitatẽ alicuius, ex eo qd p ſe p[illegible] reſpicit, pẽdere.
* Tex. 45. & 54. 10. 2.

Articvlvs III.

Vtrum cõuenienter diſtinguãtur quinque ſenſus exteriores.

Ad tertivm ſic ꝓcediẽ. Vr̃, ꝙ incõueniẽter diſtinguãtur quinque ſenſus exteriores. Senſus.n. eſt cognoſcitiuus ʰ accidentium. ſunt aũt multa gña accidẽtiũ. Cũ ergo potentiæ diſtinguantur per obiecta, videtur, ꝙ ſenſus multiplicentur ſecundùm numerum, qui eſt in generibus accidentium.

¶ 2 Præt. Magnitudo & figura, D & alia quæ dñr ſenſibilia communia, nõ ſunt ſenſibilia p accidens, ſed contra ea diuiditur ĩ * 2. de aĩa: diuerſitas aũt ʰ p ſe obiectorum diuerſificat potẽtias. Cũ ergo plus differat magnitudo & figura à colore, q̃ ſonus: vr̃, ꝙ multò magis dẽat eſſe alia potentia ſenſitiua cognoſcitiua magnitudinis, aut figuræ, quam coloris & ſoni.

¶ 3 Præt. Vnus ſenſus eſt unius E contrarietatis: ſicut uiſus albi & nigri. Sed tactus eſt cognoſcitiuum pluriũ cõtrarietatũ, ſ. calidi & frigidi, humidi & ſicci, & huiuſmodi. Ergo non eſt ſenſus ʰ vnus, ſed plures. Ergo plures ſenſus ſunt q̃ quinque.

¶ 4 Præt. Species non diuiditur cõtra ʰ genus. Sed guſtus eſt tactus quidam. Ergo non dẽt poni alter ſenſus præter tactum.

Sed contra eſt, ꝙ Philoſo- A phus dicit in * 2. de anima, ꝙ nõ eſt alter ſenſus præter quinq;.
*Libr. 2. text. 128. tom. 2.

Respon. Dicẽdum, ꝙ rõnẽ diſtinctionis & numeri ſenſuũ exteriorũ, qdã accipere uoluerũt ex parte organorũ: in q̃bus aliqd̃ elementorũ dominaẽ, vel aqua, uel aer, uel aliqd huiuſmodi: quidam aũt ex parte medij, quod eſt uel coniunctũ, uel extrinſecũ: & hoc uel aer, uel aqua uel aliqd huiuſmodi: qui- B dam aut ex diuerſa natura ſenſibiliũ qualitatũ, ſecundùm ꝙ eſt qualitas ſimplicis corporis, uel ſequẽs cõplexionẽ. Sed nihil iſtorũ conueniens eſt. nõ.n. potentiæ ſunt ꝑꝑ organa, ſed organa ꝑꝑ potentias. undè nõ ꝑꝑ hoc ſunt diuerſæ potentiæ quia ſunt diuerſa organa. Et iõ natura inſtituit diuerſitatem in organis, ut cõgruerẽt diuerſitati potentiarum. Et ſilr̃ diuerſa C media diuerſis ſenſib. attribuit, ſecundùm quòd erat conueniens ad actus potentiarum. Naturas autem ſenſibiliũ qualitatum cognoſcere, nõ eſt ſenſus, ſed intellectus. Accipiẽda eſt ergo rõ numeri & diſtinctionis exteriorũ ſenſuum ſm illud, quod propriè & per ſe ad ſenſum pertinet. Eſt aũt ſenſus, quædam potentia paſſiua, Contra [illegible]
quæ nata eſt immutari ab exteriori ſenſibili. ᵐ Exterius ergo immutatiuum eſt, qd̃ p ſe à ſenſu percipit, & ſm cuius diuerſitatẽ ſenſitiuæ potentiæ diſtinguunẽ. ⁿ Eſt aũt duplex immutatio, una naturalis, & alia ſpiritualis. Naturalis quidẽ, ſm ꝙ for- D ma immutantis recipiẽ in immutato ſm eſſe naturale, ſicut calor in calefacto. Spiritualis aũt, ſm ꝙ forma immutantis recipiẽ in immutato ſm ᵈ eſſe D. [illegible]
ſpirituale, ut forma coloris in pupilla, q̃ non fit p hoc colorata. Ad operationẽ aũt ſenſus, requiriẽ immutatio ſpiritualis, p quam intentio formę ſenſibilis fiat in organo ſenſus. Alioqn, ſi ſola immutatio naturalis ſufficeret ad ſentiẽdum, oĩa corpora naturalia ſentirent dũ alterant. Sed in quibuſdã ſenſibus inueniẽ immutatio ſpiritualis tm̃, ſicut in uiſu. In quibuſdã aũt, cum immutationẽ ſpirituali ẽt naturalis, uel ex parte obiecti tm̃, uel ẽt ex par- E te organi. Ex parte aũt obiecti, inuenitur tranſmutatio naturalis, ſm locum quidem in ſono, qui eſt obiectum auditus. nam ſonus ex pcuſſione cauſatur, & aeris cõmotione. Secũdũ alterationem verò in odore, q eſt obiectũ olfactus. Oportet.n. p calidũ alterari aliquo mõ corpus ad hoc, ꝙ ſpiret odore. Ex parte aut organi eſt immutatio naturalis in tactu & guſtu. Nã & manus tãgens calida calefit, & lingua humidaẽ p humiditatẽ ſaporũ. Organũ uerò olfactus aut auditus, nulla naturali immutatione imutaẽ ĩ ſentiẽdo, niſi p accidẽs. Viſus aũt, qa eſt abſq; immutatione naturali organi & obiecti, ẽ maximẽ ſpũalis, & pfectior iter oẽs ſen

¶ Quo ad ſecũdũ cõcluſio. Senſus ſunt quinque iuxta quinque ſpecies immutatiui. Probaẽ, præmittẽdo tria. diſtinctionẽ immutationis in naturalẽ & ſpiritualẽ, & deſcriptionẽ utriuſque, & in qua earum conſiſtat ſentire, & clara ſunt omnia: pbat ergo ſic. Immutatio ſpiritualis, aut ẽ ſola, & eſt uiſus: aut mixta ex parte obiecti, & ſic, aut motui locali, & ſic auditus: aut alterationi, & ſic olfactus: aut ex parte organi, & ſic aut ſecundùm eandẽ qualitatem, & ſic tactus: aut ſecundùm proportionalem, & ſic guſtus, ut ex reſponſione ad ultimũ habeẽ. ¶ De hac materia & his, q in ſolutionibus argumentorum hic dñr, uide ẽ additionibus ſup libror d aĩa.

ſu: & communior. Et poſt hoc auditus, & deinde olfactus, q̃ hñt immutationẽ naturalẽ ex pte obiecti. Mot⁹ tñ localis ẽ pfectior & naturalr̃ prior q̃ mot⁹ alteratiõis, ut pbat in * 8. Phyſ. Tact⁹ aũt & guſt⁹, ſunt maximẽ naturales, de quorũ diſtinctione poſt dicet. † Et indẽ eſt, ꝙ alij tres ſenſus nõ fiũt p mediũ cõiunctum, ne aliqua naturalis trãſmutatio ptingat ad organũ, ut accidit his duob⁹ ſenſibus.

* Libr. 8. Phyſ. tex. 55. tom. 2. † In ſolut. ad 3. & 4. argum.

Ad primvm ergo dicendum, ꝙ non oĩa accidẽtia habẽt uim immutatiuã ſm ſe, ſed ſolę qualitates tertię ſpẽi, ſm quas cõtingit alteratio. Et iõ, ſolæ huiuſmodi qualitates ſunt obiecta ſenſuũ: qa ut dr̃ in * 7. Phyſi. ſecundum eadem alteratur ſenſus, ſecundũ quę alterantur corpora inãimata.

* Libr. 7. tex. 11.

Ad ii dicẽdũ, ꝙ magnitudo & figura, & hmõi, q̃ dñr cõia ſenſibilia, ſunt media iter ſẽſibilia p accidẽs, & ſenſibilia ꝓpria, q̃ ſũt obiecta ſenſuũ. Nã ſenſibilia ꝓpria, primò & p ſe, imutat ſenſum, cũ ſint qualitates alterãtes: ſẽſibilia uerò cõia, oĩa reducunt̃ ad quãtitatẽ. Et de magnitudine qdẽ & numero patet, ꝙ ſũt ſpẽs quãtitatis. Figura aũt ẽ qualitas circa quãtitatẽ, cũ cõſiſtat rõ figurę i terminatione magnitudinis. Mot⁹ aũt & qes ſẽtiunt̃, ſm ꝙ ſubiectũ uno mõ, uel pluribus modis ſe hẽt ſm magnitudinẽ ſubiecti uel localis diſtãtię quãtũ ad motũ augmẽti & motũ localẽ, uel ẽt ſm ſẽſibiles qualitates, ut i motu alteratiõis. Et ſic ſẽtire motũ & qetẽ, ẽ quodãmõ ſẽtire unũ & multa. Quãtitas aũt ẽ ꝓximũ ſubiectũ qualitatis alteratiuæ, ut ſuperficies coloris. Et iõ ſẽſibilia cõia nõ mouẽt ſenſũ primò & p ſe, ſed rõe ſẽſibilis qualitatis, ut ſuperficies rõe coloris. Nec tñ ſũt ſẽſibilia p accidẽs: qa hmõi ſenſibilia aliquã diuerſitatẽ faciũt i immutatione ſenſus. Alio.n. mõ immutat̃ ſenſus à magna ſuperficie, & à parua: qa ẽt ipſa albedo dr̃ magna uel parua. & iõ diuiditur ſm propriũ ſubiectum.

Ad iii dicẽdũ, ꝙ ſicut Philoſophus vr̃ dicere in * 2. de aĩa, Senſus tact⁹ ẽ un⁹ i gñe: ſed diuidit̃ in multos ſenſus ſm ſpẽm, & pp hoc, ẽ diuerſarũ cõtrarietatũ. Qui tñ nõ ſeparant̃ ab inuicẽ ſm organũ: ſed p totũ corp⁹ ſe cõcomitant̃. & iõ eorũ diſtinctio nõ apparet. Guſtus aũt q̃ eſt pceptiu⁹ dulcis & amari, cõcomitat̃ tactũ in lingua, nõ aũt p totũ corpus. & iõ de facili à tactu diſtinguit̃. Poſſet tñ dici, ꝙ oẽs illæ cõtrarietates, & ſingulæ cõueniũt in uno gñe ꝓximo, & oẽs in uno gñe cõi, quod eſt obiectum tactus ſm rõnem cõem. Sed illud genus cõe, eſt innominatum, ſicut etiã genus proximum calidi & frigidi, eſt innominatum.

*Lib. 2. de Aĩa, text. 106. uſq; ad 110. t. 2.

Ad iiii dicẽdũ, ꝙ ſenſus guſt⁹ ſm⁹ dictũ philoſophi, eſt qdã ſpẽs tactus, q̃ eſt in lingua tm̃. Non aũt diſtinguit̃ à tactu in gñe, ſed à tactu quãtũ ad illas ſpecies, q̃ p totũ corp⁹ diffundunt̃. Si uerò tactus ſit un⁹ ſenſus tm̃ pp unã rõnẽ cõem obiecti, dicẽdũ erit, ꝙ ſm rõnẽ diuerſam immutationis, diſtinguit̃ guſtus à tactu. Nã tactus immutat̃ naturali immutatione: & nõ ſolũ ſpũali quantũ ad organũ ſuum ſm qualitatẽ, q̃ ei propriè obiicitur. Guſtus aũt organum, non immutat̃ de neceſſitate, naturali immutatione ſm qualitatem, q̃ ei propriè obiicitur, ut ſ. lingua fiat dulcis uel amara, ſed ſm pambulam qualitatem, in qua fundatur ſapor. ſ. ſecundum humorẽ qui eſt obiectum tactus.

*Lib. 2. de Aĩa, text. 28. & 94. tom. 2.

Articvlvs IIII.

Vtrum interiores ſenſus, conuenienter diſtinguantur.

Ad qvartvm ſic procedit. Vr̃, ꝙ interiores ſenſus incõuenienter diſtiguant̃. Cõe.n. nõ diuidit̃ cõtra propriũ. Ergo ſenſus cõis non dẽt ẽnumerari inter uires iteriores ſenſitiuas, pter ſenſus exteriores ꝓprios.

¶ 2 Præt. Ad id, ad qđ ſufficit ſẽs⁹ ꝓpri⁹ & exterior, ñ oportet ponere aliquã uim apprehenſiuã iteriorẽ: ſed ad iudicadũ de ſenſibilib⁹, ſufficiũt ſenſus ꝓprij & exteriores, unuſqſq;.n. ſenſus iudicat de ꝓprio obiecto. * Siñr ẽt vñr ſufficere ad hoc, ꝙ percipiãt ſuos actus: qa cũ actio ſenſus ſit quodãmõ medium inter potentiã & obiectũ, vr̃ ꝙ multò magis uiſus poſſit ſuã uiſionẽ tãquã ſibi ꝓpinquiorẽ pcipere, q̃ colorẽ. & ſic đ alijs. ñ ergo neceſſariũ fuit ad hoc poni iteriorẽ potẽtiã, q̃ dicat̃ ſẽs⁹ cõis.

¶ 3 Præt. Secũdũ Philoſophũ, * phãtaſticũ, & memoratiuũ, ſũt paſſiões primi ſẽſitiui. Sed paſſio ñ diuidit̃ cõtra ſubiectũ. Ergo memoria & phãtaſia, ñ dẽnt poni aliæ potẽtię pter ſenſum.

¶ 4 Præt. Intell⁹ minus depẽdet à ſenſu, q̃ qcunq; potentia ſenſitiuæ partis. Sed intell⁹ nihil cognoſcit niſi accipiẽdo à ſenſu. vñ dr̃ in * 1. Poſter. ꝙ quib⁹ deeſt un⁹ ſẽſus, deficit una ſciẽtia. Ergo multò minus dẽt poni una potẽtia ſẽſitiuæ ptis ad pcipiẽdũ itẽtiones, quas nõ pcipit ſẽſus, quã uocãt æſtimatiuã.

¶ 5 Præt. Actus cogitatiuæ, q̃ ẽ cõferre, & cõponere, & diuidere, & actus reminiſcitiuæ, q̃ eſt quodã ſyllogiſmo uti ad inqrẽdũ, nõ min⁹ diſtat ab actu æſtimatiuæ & memoratiuæ, q̃ act⁹ æſtimatiuæ ab actu phantaſiæ. Debent ergo, uel cogitatiua & reminiſcitiua poni aliæ uires præter æſtimatiuam & memoratiuam: uel æſtimatiua & memoratiua non debent poni aliæ uires, præter phantaſiam.

¶ 6 Præt. Aug. 12. ſuper. Gen.* ad literã, ponit triã gña uiſionum. ſ. corporalem, quæ fit p ſenſum, & ſpiritualem, quæ fit per imaginationẽ ſiue phãtaſiam: & intellectualem, quæ fit per intellectum. Non eſt ergo aliqua vis interior, q̃ ſit media iter ſenſũ & intellectũ: niſi imaginatiua tm̃.

* Lib. 3. de Aĩa, tex. 1. & 15. tom. 2.

* Li. 1. Poſter. tex. 33. tom. 1.

* De Gen. ad lit. c. 7. 24. & 3. 3. 6. tom. 3.

Sed contra eſt, quod Auicẽ. in ſuo lib. de aĩa, ponit quinque potẽtias ſenſitiuas interiores, ſcilicet ſenſum communẽ, phantaſiam, imaginatiuã, æſtimatiuam, & memoratiuam.

Respon. Dicẽdũ, ꝙ cũ natura non deficiat in neceſſarijs, oportet eẽ tot actiones aĩę ſenſitiuæ, quot ſufficiat ad vitã animalis pfecti. Et qcumq; harum actionũ non poſſunt reduci in vnũ principiũ, reqrũt diuerſas potẽtias, cũ potentia aĩæ nihil aliud ſit q̃ ꝓximũ principium operationis aĩæ. Eſt aũt cõſiderãdũ, ꝙ ad vitã aĩalis pfecti, reqrit̃ qđ nõ ſolũ apphẽdat rẽ apud pñtiã ſẽſibilis, ſed ẽt apud eius abſentiã: alioquin cũ aĩalis motus & actio, ſequant̃ apphẽſionẽ, nõ moueret aĩal ad inqrẽdũ aliqđ abſens. Cuius cõtrariũ apparet maximẽ in aĩalibus pfectis, q̃ mouẽtur motu pceſſiuo. mouent̃.n. ad aliquid abſens apphẽſum. Oportet ergo, ꝙ aĩal p animã ſenſitiuam nõ ſolũ recipiat ſpecies ſenſibiliũ, cũ pñtialiter immutat̃ ab eis, ſed ẽt eas retineat, & cõſeruet. recipere autem, & retinere reducuntur in corporalibus ad diuerſa principia. Nã humida bene recipiunt, & malè retinẽt: ecõtrariò aũt eſt de ſiccis. Vñ cũ potẽtia ſenſitiua ſit act⁹ organi corporalis, oportet eẽ ſe aliã potentiã, q̃ recipiat ſpecies ſenſibiliũ, & quę cõſeruet. Ruſus cõſiderãdũ, eſt ꝙ ſi aĩal moueret̃ ſolũ pp delectabile, & cõtriſtabile ſm ſenſum, non eſſet neceſſariũ ponere in animali, niſi apphẽſionẽ formarũ quas pcipit ſenſus, in qbus delectat̃, aut horret. Sed neceſſariũ eſt aĩali, vt qrat aliqua vel fugiat, nõ ſolũ qa ſunt cõueniẽtia, vel nõ cõueniẽtia ad ſentiẽdũ, ſed ẽt pp aliquas alias commoditates & vtilitates, ſiue nocumẽta. Sicut ouis videns lupũ veniẽtẽ fugit, nõ pp indecentiã coloris, vel figurę, ſed quaſi inimicum naturæ. Et ſimiliter auis colligit paleã, nõ quia delectet ſenſum, ſed qa eſt vtilis ad nidificãdũ. Neceſſariũ eſt ergo aĩali, ꝙ pcipiat hmõi intentiones, quas nõ pcipit ſenſus exterior. Et huius pceptionis oportet eſſe aliqđ aliud principiũ, cũ pceptio formarũ ſenſibiliũ ſit ex immutatione ſenſibili, ñ aũt pceptio intẽtionũ pdictarũ. Sic ergo ad receptionẽ formarũ ſenſibiliũ ordinat̃ ſenſus ꝓprius & cõmunis, de quorum diſtinctione poſt dicet̃.* Ad hãrũ aũt formarũ retentionẽ, aut cõſeruationẽ, ordinat̃ phantaſia, ſiuẽ imaginatio, quaſi theſaurus qdã formarũ p ſenſum acceptarũ. Ad apphẽdẽdũ aũt intẽtiones, q̃ p ſenſum nõ accipiũtur, ordinat̃ vis æſtimatiua. Ad cõſeruãdũ aũt eas, vis memoratiua, q̃ eſt theſaurus qdã hmõi intẽtionũ, cuius ſignum eſt, ꝙ principiũ memorãdi ſit i aĩalibus ex aliqua hmõi intentione, puta ꝙ eſt nociuum, vel cõueniẽs. Et ipſa rõ præteriti, quã attẽdit memoria, inter huiuſmodi intẽtiones cõputatur. Cõſiderãdũ eſt aũt, ꝙ quãtum ad formas ſenſibiles, nõ eſt differẽtia inter hominem, & alia aĩalia: ſimiliter.n. immutãtur à ſenſibilibus exterioribus. Sed quãtũ ad itẽtiones pdictas differẽtia eſt. Nã alia aĩalia pcipiũt hmõi intentiones ſolũ naturali quodã inſtinctu, homo autẽ p quãdã collationẽ. Et ideò, q̃ in alijs aĩalibus dr̃ æſtimatiua naturalis, in homine dr̃ cogitatiua,* quæ p collationẽ quãdam hmõi intẽtiones adinuenit. Vñ ẽt dr̃ rõ particularis, cui medici aſſignant determinatũ organum, ſ. mediã partẽ capitis. Eſt enim collatiua intentionum indiuidualium, ſicut ratio intellectiua intentionum vniuerſalium. Ex parte autem memoratiuæ non ſolum habet memoriã, ſicut cætera animalia in ſubita recordatione præteritorum, ſed etiam reminiſcentiam, quaſi ſyllogiſticè inquirendo præteritorum memoriam, ſm indiuiduales intentiones.* Auic. verò ponit quintam potentiam mediã inter æſtimatiuam, & imaginatiuã, q̃ componit & diuidit formas imaginatas, vt patet, cum ex forma imaginata auri, & forma imaginata montis, cõponimus vnã formã mõtis aurei, quę nũquã uidimus. Sed iſta operatio nõ apparet i alijs aĩalibus ab hoĩe, in quo ad hoc ſufficit virtus imaginatiua. Cui ẽt hãc actionẽ attribuit Auer. in lib. quodã quẽ fecit de ſenſu, & ſenſibilibus. Et ſic nõ eſt neceſſe ponere niſi quatuor vires interiores ſenſitiuæ partis. ſ. ſenſum cõmunem,

* In ſolu. ad 1. & 2. arg.

Conclu. m.

Svper Q. LXXVIII. Art. IIII.

Titulus clarus eſt. In corpore eſt una cõcluſio infra diſtin calce poſita. Nõ ẽ neceſſe ponere interiores uires ſenſitiuę pter, niſi quatuor, ſenſũ cõem phãtaſiã æſtimatiuã & memoratiuã. Et quia iſta cõcluſio cũ ſit excluſiua, hẽt duas exponẽtes, affirmatiuã. ſ. ſenſus iteriores ſũt quatuor: & negatiuã. ſ. ñ ſũt plures q̃ quatuor. Idcirco, tria facit in corpore. Primò facit duo optima fundamẽta: Scdo ex eis deducit exponẽtẽ affirmatiuã. Tertiò negatiuã, & ſic ſimul infert cõcluſionẽ integrã.

¶ Quoad primũ, ponunt̃ duę radices diſtinguẽdi ac multiplicãdi potẽtias aĩæ. Prima ẽ, q̃ multiplicatio actionũ. ſ. ror oportet ponere actiones, quot ad pfectã uitã aĩalis pfecti ſufficiũt, phãtaſia natura nõ deficit in neceſſarijs, nec ẽ abũdat ſuperfluis, q̃ philoſophice agit. Scda eſt, ꝙ multitudine diuerſitatis actionũ ad diuerſitatẽ potẽtiarũ. ſ. actiões q̃ nõ pñt ad unũ reducĩ principiũ, exigunt diuerſas potẽtias & probat̃ qa potẽtia aĩæ nihil aliud eſt, q̃ ꝓximũ principiũ operationis aĩæ. Et ſic hę ſunt duę radices qbus diſtinguunt̃ diuerſas potẽtias, cum ſint propter actus.

¶ Quoad ſcdm, qa iſtę quatuor uirtutes duplicitur diuerſificant, & quoad hoc, q̃ aliquę ſint receptiuæ, & aliquę retẽtiuæ, & quo ad hoc, q̃ aliquę ſũt iteriores ordinis, utpote circa exteriora ſentita, aliquę ſuperioris ordinis, ad interiora ſe extẽdẽtes: ideo expoſita regula, primo diſtinguit appetẽtes ſenſus à cõſeruatiuis: ſecũdũ utrũq; unũ ordinem ab altero, quę alterius ordinis. Dicit ergo ex prima radice ꝙ in animali perfecto ſunt duæ actiones neceſſariæ, ſ. nõ ſolũ recipere, ſed retinere. pbat̃: quia oportet apprehendere rẽ nõ ſolũ pñtẽ, ſed abſentẽ. pbatur, ducẽdo ad impoſſibile, qa aliter non appeteret, & moueret ad abſens: & tenet ſequela: qa appetitus, & mot⁹ aĩalis cognitionẽ ſequit̃. Ex ſecda verò radice, quòd hæc duo opera non ſint eiuſdẽ corporei principij, probat̃ qa bene recipere eſt humidi, bene retinere eſt ſicci: & ſic ſequit̃ prima cõcluſio ſubſeruiens. Conſeruatiuæ uirtutes ſũt aliæ à receptiuis. Deinde ruſus ex prima radice dicit: in aĩali pfecto ſunt neceſſariæ duę actiones, ſcilicet nõ ſolum circa ſenſibilia vt ſic, ſed circa intentiones inſenſatas, ad commodũ & vtile ſuum ſpectantes: Probatur: quia aĩal non ſolũ mouet̃ propter delectabile, aut triſtabile ſecũdũ ſenſum, ſed pp commodũ, & vtile ſuum. Probatur quo ad triſtabile in fuga ouis reſpectu lupi: quo ad delectabile verò, in collectione paleæ hirundinis, in reſpectu ad conſtructionẽ nidi. Ex ſecunda verò radice, ꝙ hæ actiones non eiuſdẽ ſunt principij, phatur ex diuerſitate immutationũ: quia ſcilicet ad illã immutat ſenſibile exterius, ad hãc non, ſed interius. Et ſic ſequitur ſecunda pambula concluſio, Potẽtiæ verſantes circa intẽtiones inſenſatas, ſunt aliæ a receptiuis ſenſatis. Et cõſequẽter habet tota exponens affirmatiua, ſ. ꝙ ſũt quatuor virtutes interiores: apprehẽſiua ſenſatorũ ſenſus cõis, retẽtiua eorundẽ imaginatio, apprehenſiua intentionum æſtimatiua, cõſeruatiua earundẽ memoratiua. Et confirmat̃ hoc vltimũ ſigno duplici. Primò, quia recordatio ex aliqua intẽtione inſenſata, vtilitatis, vel nocumenti. Secũdò, quia ipſa rõ præteriti, penes quã attenditur memoria, vt patet in de memoria, & reminiſcentia, una harum eſt intentionum.

¶ Quo ad tertiũ, quia ex duobus capitibus cogitari poſſet, quòd plures prædictis eſſent potẽtiæ. ſcilicet ex actibus interioribus hoĩs. ſ. cogitare, & reminiſci: & ex opinione Auic. nata ex illo actu, q̃ eſt cõponere ſenſata ad aliquod inſenſatũ: idcirco utrumq; ordinatè excludens, conuenientiam & differentiam inter homi nis & aliorũ ſenſus aſſignat, ex qua apparet, illos actus nõ requirere alias potentias à prædictis. Deinde contra Auic. ratione, & teſte ſe conuertit. Cõuenientia eſt in actione ſenſuũ reſpectu ſenſibiliũ: & cõtrario eſt ſimiliter immutari ab eis. Differentia eſt in actione reſpectu intentionũ, & quo ad apprehenſiuam: quia cætera inſtinctu, homo collatione apprehendit, & quo ad retentiuam: quia cætera ſubita recordatione, homo inquiſitiuo diſcurſu. Vnde & nominibus etiã differunt, dum illorum æſtimatiua, in nobis eſt cogitatiua, & memoratiua eſt reminiſcentia. Ratio contra Auic. eſt, qa ad operationem illam ſufficit imaginatiua i homine, i quo ſolo hæc operatio apparet. Teſtimonium eſt Auer.

388 De aĩa. 13. con.

381

406

Universidad de Deusto Biblioteca

& imaginationem æſtimatiuam, & memoratiuã*.

Ad primvm ergo dicẽdũ, ꝙ ſenſus interior nõ dr̃ cõis ꝑ prædicationem ſicut genus, ſed ſicut cõmunis radix & principium exteriorum ſenſuum.

Ad II dicẽdũ, ꝙ ſenſus ꝓpri⁹ iudicat de ſenſibili ꝓprio, diſcernẽdo ipm̃ ab alijs q̃ cadũt ſub eodẽ ſenſu: ſicut diſcernẽdo albũ à nigro vel à viridi. D. 1115. Sed diſcernere albũ à dulci ñ põt⁴ neq; viſus, neq; guſt⁹, qa oportet ꝙ q̃ iter aliqua diſcernit, vtrũq; cognoſcat. Vñ oportet ad ſenſũ cõmunẽ ꝑtiuere diſcretiõis iudiciũ, ad quẽ referant ſicut ad cõem terminũ oẽs apphẽſiones ſenſuũ, à quo ẽt ꝑcipiũtur itẽſiones ſenſuũ, ſicut cũ aliqs videt ſe videre, Hoc.n.ñ põt fieri ꝑ ſẽſum ꝓpriũ, q nõ cognoſcit niſi formã ſenſibilis, à quo immutat, i qua immutatione ꝑficit viſio, & ex qua imutatione ſequit alia immutatio in ſenſu cõi, qui viſionẽ percipit.

Ad III dicẽdũ, ꝙ ſicut vna potẽtia orit ab aĩa, alia mediãte, vt s̃. dictũ eſt *. ita ẽt aĩa ſubijcit aliç potẽtiæ, mediãte alia. Et ſm̃ hũc modũ, phãtaſticũ & memoratiuũ dñr paſſiones primi ſenſitiui. (* q. 77. ar. 7.)

Ad IIII dicẽdũ, ꝙ licet intellectus operatio oriat à ſenſu, tñ in re apprehẽſa per ſenſum, intellectus multa cognoſcit, q̃ ſenſus percipere nõ poteſt. Et ſimiliter æſtimatiua, licẽt inferiori modo. H

Ad V dicẽdũ, ꝙ illã eminẽtiã hẽt cogitatiua & memoratiua in homine: nõ ꝑ id, qđ eſt ꝓpriũ ſenſitiuæ partis, ſed ꝑ aliquã affinitatẽ & propinquitatem ad rõnem vniuerſalem ſecundum quandã refluentiam. Et ideò, non ſunt aliæ vires, ſed eædem, perfectiores quam ſint in alijs animalibus.

Ad VI dicẽdũ, ꝙ Aug. ſpũalẽ viſionẽ dicit eſſe, q̃ fit ꝑ ſimilitudines corporũ i abſentia corporũ. Vñ patet, ꝙ cõis ẽ oib⁹ iteriorib⁹ apphẽſionib⁹.

SVPER Q. LXXIX. ARTIC. I.

Pet. de Pal. 1. 4. diſt. 3. q. 1. & 2.

IN titulo aduerte, ꝙ nõ q̃ritur hic diſtinctio potentiæ ab eſſentia, ſed ſupponitur ex ſuperioribus, & q̃rit ſub quo contineatur intellectus.

¶ In corpore vnica cõcluſio reſpõſiua. Intellectus in ſolo Deo eſt ſubſtantia, in reliquis eſt potẽtia. Probatur. In ſolo illo proximũ operationis principiũ eſt ſubſtantia, in quo operatio eſt eſſe: ſed hoc eſt in ſolo Deo. ergo. Maior ꝓbatur qa operatio eſt proprius actus potentiæ operatiuæ, ut eſſe eſſentiæ: ac per hoc, ut actus ad actũ, ita potẽtia ad potẽtiam, & identitas actuũ inferret identitatẽ ꝓpriorũ actuabilium, & diuerſitas diuerſitatẽ. Omnia hæc diſcuſſa ſunt ſuperius 1 q. 54. art. 1. &c. & ſic patet cõcluſio. ſuſtinẽdo,

QVAESTIO LXXIX.

De potentijs intellectiuis, in tredecim articulos diuiſa.

DEINDE quæritur de potentijs intellectiuis.

Circa quod quæruntur 13.

¶ Primò, Vtrũ Intellect⁹ ſit potentia aĩæ, uel eius eſſentia.

¶ Secundò, Si eſt potentia, utrũ ſit potentia paſſiua.

¶ Tertiò, Si eſt potentia paſſiua, vtrum ſit ponere aliquẽ intellectum agentem.

¶ Quartò, Vtrũ ſit aliquid aĩæ.

¶ Quintò, Vtrũ intellect⁹ agẽs ſit unus omnium. K

¶ Sextò, Vtrum memoria ſit in intellectu.

¶ Septimò, Vtrum ſit alia potẽtia ab intellectu.

¶ Octauò, Vtrum ratio ſit alia potentia ab intellectu.

¶ Nonò, Vtrum rõ ſuperior & iferior ſint diuerſę potẽtiæ.

¶ Decimò, Vtrũ intelligẽtia ſit alia potẽtia, ꝑter intellectũ.

¶ Vndecimò, Vtrũ intellectus ſpeculatiu⁹ & practicus ſint diuerſæ potentiæ.

¶ Duodecimò, Vtrũ ſynderesis ſit aliqua potentia intellectiuæ partis.

¶ Tertiodecimò, Vtrum conſcientia ſit aliqua potentia intellectiuæ partis.

quòd intellectus nomine ſignificatur ꝓprium operationis, quæ intelligere eſt principium.

Articvlvs primvs.

Vtrum intellectus ſit aliqua potentia animæ.

Paralla per totum. 389

AD PRIMVM ſic ꝓcedit. Vr̃, ꝙ intellectus nõ ſit aliqua potẽtia aĩæ, ſed ſit ipſa ei⁹ eſſentia. Intellectus.n. idẽ vr̃ eſſe, qđ mẽs. Sed mẽs nõ eſt potẽtia aĩæ, ſed eſſentia. dicit.n. Aug. * 9 de Tri. Mẽs & ſpiritus non relatiuè dicuntur, ſed eſſentiã demonſtrãt. Ergo intellectus eſt ipſa eſſentia animę. (Vt ſ. q. 77. ar. 1. co. — *Lib. 9. de Trin. cap. 4. circa med. to. 3.)

¶ 2 Præt. Diuerſa gñra potẽtiarũ aĩæ nõ uniunt in aliqua potẽtia vna, ſed in ſola eſſentia aĩæ. Appetitiuũ aũt & intellectiuũ ſunt diuerſa gñra potentiarũ aĩæ: vt dr̃ in * 2. de Aĩa: cõueniũt aũt in mẽte, quia Aug. † 10. de Trinitate, ponit intelligentiã & voluntatem in mente: Ergo mẽs & intellectus eſt ipſa eſſentia animæ, & non aliqua eius potentia. (*Li. 2. de aĩa, tex. 27. to. 2. †Li. 10. de Trin. cap. 11. circa med. to. 3.)

¶ 3 Præt. Secũdũ Gregoriũ * in Homil. Aſcẽſionis, homo intelligit cum Angelis. Sed Angeli dñr mẽtes & intellectus. Ergo mens & intellectus hominis, non eſt aliqua potẽtia animæ, ſed ipſa anima. (* Eſt hom. 29. in euã. gel. non multũ à medio eius. princip.)

¶ 4 Præt. Ex hoc cõuenit alicui ſubſtãtiæ, ꝙ ſit intellectiua, quia eſt immaterialis. Sed anima eſt immaterialis per ſuam eſſentiam *. Ergo videtur, ꝙ anima per ſuam eſſentiam ſit intellectiua. 366

Sed contra eſt, quod Philoſophus ponit intellectiuũ potẽtiam animæ: vt patet in * 2. de anima. (* tex. 27. tom. 2.)

Resp. Dicẽdũ, ꝙ neceſſe ẽ dicere ſm̃ pmiſſa*, ꝙ intellect⁹ ſit aliqua potẽtia aĩæ, & nõ ipſa aĩę eſſentia. Tũc.n. ſolũ immediatũ principiũ operationis, ẽ ipſa eſſentia rei operãtis, qñ ipſa operatio ẽ ei⁹ eſſe. Sicut.n. potẽtia ſe hẽt ad operationem, vt ad ſuũ actum, ita ſe hẽt eſſentia ad eſſe. In ſolo Deo aũt idẽ eſt intelligere, ꝙ ſuũ eſſe. vñ in ** ſolo Deo intellect⁹ ẽ ei⁹ eſſentia*, in oibus aũt creaturis intellectualib⁹, intellect⁹ eſt q̃dã potẽtia intelligẽtis*. (* q. 54. art. 1. & 3. & q. 77. ar. 1. D. 749. Concluſio. D. 358. 83. 398) I

Ad primvm ergo dicẽdũ, ꝙ ſenſus accipit aliqũ ꝑ potẽtia. aliqñ uerò ꝑ ipſa aĩa ſenſitiua. Denominat.n. aĩa ſenſitiua, nomine principalioris ſuæ potentiæ, q̃ eſt ſenſus. Et ſimiliter aĩa intellectiua qñq; nominat nomine intellectus, quaſi à principaliori ſua virtute, ſicut dr̃ in primo * de aĩa, ꝙ intellectus eſt ſubſtantia q̃dam. Et etiam hoc modo Aug. dicit, quòd mens eſt ſpecies uel eſſentia. (*Lib. 1. de aĩa, tex. 65. to. 2.)

Ad II dicendũ ꝙ appetitiuũ & intellectiuum ſunt diuerſa genera potentiarum animæ, ſm̃ diuerſas rõnes obiectorum. Sed appetitiuũ partim conuenit cum intellectiuo, & partim cum ſenſitiuo, quantum ad modum operandi per organũ corporale, vel ſine hmõi organo. nã appetitus ſequitur apprehenſionem. & ſecundũ hoc Aug. * ponit uolũtatem in mente, & Philoſophus in ratione †. (* Aug. ſe continet citatio. †Lib. 3. de aĩa tex. 42. to. 2. D. 1356. 378)

Ad III Dicẽdũ, ꝙ in Angelis non eſt alia vis q̃ natura intellectiua & uoluntas, quæ ad intellectum conſequitur. Et propter hoc, Angelus dicit mẽs uel intellectus*: qa tota uirtus ſua in hoc cõſiſtit.

SVPER QV. LXXIX. ARTIC. II.

Ferr. 2. cont. c. 59. Tho. arg. d. 24. q. 1. ar. 1. Aegid. 2. 5. d. 24. q. 2. ar. 4.

IN titulo aduerte, ꝙ q̃ ista tripliciter tractari põt. Primò cõmuniter, utrũ intellectus ſit potẽtia paſſiua .i. receptiua quocũq; id mõ cõtigat, & q̃cq̃d ſit illud receptũ. Sc̃dò ꝓpriè, utrũ intellectus ſit potẽtia paſſiua, potẽtia eſſentiali, q̃ dicit priuationẽ actus primi, & ꝓpriꝭ illi⁹. Tertiò, ꝓpriè, utrũ intellect⁹ ſit in potẽtia purè paſſiua: ita ꝙ tñ reſpũ actus primi q̃ ſecũdi, non niſi paſſiuè cõcurrat. In ꝓpoſito hic terti⁹ ſenſus nõ tractat. ſed nos dicemus de hoc ſecus in ar. Primus quoq; ſens⁹ hic nõ itẽdit, qñ ut i corpore patet, itellectus angelic⁹ nõ dr̃ pati, nec potẽtia paſſiua, ut mõ loquimur, & tñ cõſtat ꝙ itelligere ei⁹ ſeu recipit. Vñ relinquit, ꝙ ſecũd⁹ ſenſus ſit intentus, & merito, qñ de ipſa potentia intellectiua nuda dẽt eſſe prima qõ, utrum ſit paſſiua. Poſſibilitas aũt potentiæ ſecũdum ſeipſam ſolam, attenditur ſecundum ordinẽ quẽ hẽt ad C proprium actũ, ꝙ non ad hunc uel illũ: ac per hoc paſſibilitas intellectus abſolutè, & primo attenditur ſecundũ cõiunctionem intellectus ad intelligibile: hoc.n. eſt illius propria ꝑfectio. ſi.n. intellectus eſt in potentia eſſentiali reſpectu intelligibilis, potẽtia eſt, ſi nõ, nõ: quamuis ſit fortè paſſiuum reſpectu alicuius.

(Per totum. Paralla. 390 3. diſt. 14. art. 1. q. 2. cor. & ad ſecundum Eth. c. 8. 33. Veri. q. 16. ar. 1 ad 13.)

¶ In corpore duo facit. Primò, declarat illum terminum paſſiua. Secundò, rñdet quæſito unica concluſione affirmatiua.

¶ Quo ad primum: quia paſſiuum à paſſione & pati dicitur, diſtinguit ly pati, tripliciter, propriiſſimè, & propriè, & communiter, & ſatis clara ſunt in litera.

¶ Et aduerte primo duo: conuenientiã ſ. & differentiam. Conueniunt.n. quia in omnibus modis inueniuntur duo. ſ. ordo, ꝙ prius erat in potẽtia, poſtmodũ eſt in actu, & receptio alicuius. Diſcrepant aũt, quia in primo comitatur perditio cõuenientis, in ſecundo perditio ſola, non curando, an cõuenientis, an diſcõuenientis. In tertio autem nulla perditio neceſſariò comitatur. D

¶ Secundo aduerte, ꝙ licet receptum iuxta tertiũ modum, poſſit eſſe tam actus ſecundus q̃ primus, & conſequenter pati dici poſſit hoc mõ quodcunq; recipiens, & ita hic tertius modus patiendi latitudinẽ habeat, in propoſito tamen de ſummo & primo gradu patiendi, infra hunc tamen modũ, ſermo eſt interpretandus: quoniam ab eo dicitur primo & abſolutè potentia paſſiua, à ſecundario autem gradu patiendi, ſ. recipiendo actũ ſecundum, non primo, neque abſolutè dicitur potentia paſſiua, ſed ſecundum quid, quo ad hoc ſcilicet.

¶ Tertiò aduerte, ꝙ ordo inter recipiens & receptum q̃uis poſſit eſſe naturę ſolius, ut patet de ſubiecto & paſſione, materia & forma cœli, ſtella & lumine, quod habet à ſole, & naturæ & temporis ſimul, ut patet in his quæ generãtur de nouo: ac per hoc ex hac quoque parte uideatur habere latitudinem tertius modus patiendi: in propoſito de ordine durationis ſermo eſt, ut inferius clarè patet, & rõ dicetur. Et intelligitur ſecundum naturæ curſum. i. ꝙ ſecundum ordinem rebus inditum talis potentia nata eſt præcedere actum ſuum, uel (& in idem redit) ex ponat negatiuè. i. ꝙ ex ui naturæ ſuæ non conuenit ſibi quòd ſit coæua ſuo actui, & hinc patet miracula, quibus ꝑponeretur Deũ influere alicui ab initio ſcientiã nihil obſtare propoſito.

¶ Quo ad ſecundũ concluſio rñſiua eſt: Intellectus noſter eſt potentia paſſiua, probatur. Intellectus noſter eſt in potẽtia ſeparata ab actu. ergo eius intelligere eſt pati tertio modo. ergo intellectus eſt potentia paſſiua. Antecedens habet duas partes. ſ. ꝙ ſit in potẽtia, & ꝙ ſeparata ab actu. quo ad primam probatur ſic. Intelligere eſt operatio circa ens in uniuerſali. ergo intellectus ut actu, ſe habet ad uniuerſale ens, ut actus totius entis. ergo ſolus intellectus diuinus eſt ſecundũ id, qđ eſt in puro actu: ergo reliq; ſunt in potẽtia: hoc ultimũ anteceden. eſt ꝑ ſe notũ: quò aſſeritur.n. intelligere ad hoc, uel illud ens. Prima uerò ſequela probat, quia ex diuerſa habitudine ad vniuerſale ens tanquã ad propriã perfectionem obiectiuã, attenditur eſſe in actu, uel potentia ipſum intellectum: ſicut uniuerſale quodlibet perfectibile penes acceſſum ad ſuum menſuratur perfectiuũ. Secunda uerò ſequela patet, & quoad exponentem affirmatiuã, ꝙ intellectus diuinus eſt Dei eſſentia, i qua inſunt omnia, & quo ad negatiuã qa oporteret intellectũ creatum eſſe ens infinitũ. Tertia aũt ſequela euidens eſt ex ſe. ſi.n. diuinus ſol⁹ eſt actus omniũ, & q̃libet intellect⁹ aut actu, aut potentia reſpicit omnia, conſequens eſt, vt reliqui omnes ſint in potentia, non reſpũ ſingulorũ, ſed alicuius intelligibilis: reſpectu ſiquidẽ alicuius non prohibetur creatus intellectus eſſe in actu. Quo ad ſecundã uerò partẽ, antecedẽs ꝓbatur ex diſtinctione potẽtiæ in potentiã ſemper ꝑfectã: & non ſp ꝑfectã ſed procedẽtẽ de potentia ad actũ, applicata ad differentiam inter intellectũ angelicum & humanũ, quia ille ꝑ propinquitatẽ ad primum intellectum, qui eſt purus actus, eſt ſemper in actu omnium naturaliter à ſe intelligibilium: hic uerò propter hoc ꝙ eſt ultimus & maximè remotus à primo, eſt in principio ſicut tabula raſa, cui ſignum affertur, quia in principio ſumus intelligẽtes in potentia, deinde in actu. prima uerò conſequentia ex ratione ipſius pati tertio modo liquet: ſi enim pati dicitur omne, quod procedendo de potentia ad actũ perficitur, & intellectus noſter ut aſſumptum probatumq; eſt, huiuſmodi eſt. ergo patitur. Secunda verò eſt per ſe nota.

(* q. 75. artic. 6. †Lib. 1. de aĩa tex. 20 tom. 2. *Aug. lib. 12. ca. 16. in medio tom. 3. † Ariſt. 3. d̃ anima tex. 19. 12)

¶ 2 Præt. Potẽtia itellectiua ẽ icorruptibilis, ut s̃. dictum.* Sed intellꝰ ſi eſt paſſiuus eſt corruptibilis, ut dr̃ i † 3. d̃ aĩa. Ergo potẽtia itellectiua nõ eſt paſſiua.

¶ 3 Præt. Agẽs eſt nobili⁹ patiẽte, ut dicit Aug. * 12. ſup Gen. ad literã. & Ariſt. in † 3. de aĩa. Potẽtię aũt uegetatiuę partis oẽs ſunt actiuæ: quę tñ ſunt infimæ inter potẽtias aĩæ. Ergo multò magis potẽtię itellectiuę, quæ ſunt ſupremæ, oẽs ſunt actiuæ. B

Sed contra eſt, quod Philoſophus dicit in * 3. de anima, ꝙ intelligere eſt pati quoddam. (*Lib. 3. de aĩa tex. 2. tom. 2.)

ſiſtit. Anima aũt habet multas alias vires, ſicut ſenſitiuas & nutritiuas. & ideo non eſt ſimile.

Ad IIII dicẽdũ, ꝙ ipſa immaterialitas ſubſtãtiæ intelligẽtis creatæ, nõ eſt eius intellectus: ſed ex immaterialitate hẽt uirtutẽ ad intelligẽdum. Vñ non oportet, ꝙ intellꝰ ſit ſubſtãtia aię: ſed eius uirtus & potentia.

Articvlvs II.

Vtrum intellectus ſit potentia paſſiua.

AD SECVNDVM ſic procedit. Vr̃, ꝙ intellꝰ nõ ſit potentia paſſiua. Patit.n. unũquodq; ſm̃ materiam: ſed agit rõne formę. Sed virtus intellectiua cõſequit immaterialitatem ſubſtantiæ intelligentis. Ergo videt, ꝙ intellꝰ nõ ſit potentia paſſiua.

¶ Circa primam conſequentiam aduerte primò, ꝙ tripliciter illatum conſequens intelligi põt. ſ. formaliter, cauſaliter, & concomitanter. Et formaliter quidem intellectum, plurimum hẽt ambiguitatis, diuerſaſq; opiniones, dum alij intelligere putãt eſſe pati, ſicut illuminari paſſionem ſignificat: alij actionẽ immanentem tñ, ac per hoc paſſionis habentem naturam admiſtã, ut lucere, ſi fingatur ꝙ ſit operatio à lucido, in ipſomet quieſcens. Cauſaliter uerò ſeu indiſtinctè, ſiuè formaliter, ſiue cauſaliter intellectum, apud uerè Peripatheticos non uenit in dubium: dũ intelligere contingere credũt ex paſſione intellectus ab intelligibili. Et qm̃ in propoſito, pati in cõi nihil aliud ſportat niſi recipere perfectionem, ad quam erat in potentia, & in ſpeciali intellectũ pati nihil aliud eſt, q̃ recipere intelligibile, ad quod erat in potentia: iõ quo ad mẽ huius rõnis, ſat eſt ꝙ inferat, & uerificetur ſiuè formaliter, ſiue cauſaliter. Vtroque enim modo infert. ergo intellectus eſt potẽtia paſſiua. Si enim formaliter eſt pati, conſtat ꝙ intellectus eſt potentia nõ ſolum paſſiua, ſed purè paſſiua. Si autem cauſaliter, quia ſ. cauſatur ex paſſione intellectus ab intelligibili, adhuc intellectus erit potẽtia paſſiua ſimpliciter, quia reſpectu ſui proprij obiecti, quicquid ſit de concurſu ad actum intelligendi.

¶ Tertio autem modo. ſ. indiſtinctè, ſiuè formaliter, ſiuè cauſaliter, ſiuè concomitanter intellectum, apud oẽs uerificatur, qñ quidem nullus eſt qui non credat intelligere recipi in intellectu, & ſaltem ex rõne eſſe pati, quia recipit in intellectu. Sed iuxta hunc ſenſum non infert. ergo intellectus eſt potentia paſſiua ſimpliciter loquendo, ſed ſecundũ quid, inquantũ. ſ. recipit operationẽ propriam, quod eſt cõe omni potentiæ operatiuæ operatione immanente. Secundus ergo ſenſus, eſt directè intẽtus, & ad propoſitum, ut patet. Tũ, ex eo ꝙ in litera infertur intelligere eſſe pati, non ex eo ꝙ intellectus eſt in potentia, ſed ex eo quod eſt in potentia ſeparata ab actu. Tũm, ex eo quòd infertur ex differentia inter intellectum angelicum & humanũ. ſi.n. tertium ſenſum intendiſſet, ſat erat nota natura potẽtiæ in intellectu, & in hoc nõ erat dña inter angelos & animã. Tũm, ex eo ꝙ pati a quo potentia paſſiua, ut in hoc patebit articulo, requirit eductionem potentiæ ad actum primum. E

¶ Circa antecedentis probationẽ, dubium eſt in illa parte, qua probatur poſſibilitas intellectus, quia non ſemper eſt perfectus. Hæc.n. ratio aſſumit id, quod eſt per accidẽs: prioritas namque durationis, per accidens ſe habet ad eſſe paſſiuũ. Tũ, quia du-

ratio ipſe extranei eſt gñis à gñe paſſionis. Tũ, quia ſtat eſſe potentiã uerè & purè paſſiuam, & ñ coæuã actui, ut patet de potentia paſſiua, qua partes orbis ꝓpinquæ Soli, ſꝗ illuminantur. ¶Ad hoc dubiũ dr̃, ꝙ cõ iſta eſt à poſteriori, ita ꝙ prioritas durationis manifeſtat, nõ facit potentiã paſſiuã. Sed hoc nihil eſt. F ſtãtior eſt cæteris formis: ſe ſola põt operari, q̃a actiuitas actualitatẽ ſequit, & cõſtat ꝙ ſe ſolo agere cõuenit ĩferioribꝰ formis, puta elemẽtaribꝰ, & ita negatarum. Affert quoq; authoritatẽ Aug. Sed hæc faciliè ſoluunt, quia intellectus nõ patit à phantaſmate principaliter: ſed ab intellectu agẽte: & ut in ratione ad ultimũ in litera dr̃, nobilius eſt pati eũ tanta excellentia, q̃ agere uilia.

Tũ, qa, ut ex ſecunda obiect. ſic patet, prioritas iſta eſt effectus p accidens, ſup quo nõ debet fundari rõ aliqua. Tũ, quia radicẽ ꝓponit ſe aſſignaturũ S. Th. uñ intellectus potẽtia ſit paſſiua. Dicẽdũ eſt igit̃ ꝙ dria potẽtiæ ſecũdũ ꝓexiſtere, aut nõ præexiſtere, reſpectu actus ꝓprij, poſita eſt ad circũloquẽdum propriã driam potẽtiarũ ſecũdũ ſeparabilitatẽ & inſeparabilitatem ex intrinſeco ab actu, ꝓprio: q̃dã nanq; ſunt, quibus ab intrinſeca earum natura repugnat ſeparabilitas ab actu, & hæ dictæ ſunt coæuæ ſuis actib. & ſemper perfectæ, quædã uerò ſunt quibus ſeparari ab actu nõ repugnat ex intrinſeco, quis ſeparari nõ poſſint. Et hæ cõprehenduntur ſub potentiis, quæ non ſemper ſunt perfectæ, quia nõ per ſe & ab intrinſeco habent, ꝙ ſemper ſint perfectæ p actus ſuos. Rurſus, potentię paſſiuæ nõ ſunt, quia nulla paſſione media actum recipiunt [illegible]

RESPON. Dicẽdum, ꝙ pati tripliciter dicit̃. Vno modo propriiſſime. ſ. quando aliquid remouet ab eo, quod conuenit ſibi ſecundum naturam, aut ſecundũ propriã inclinationem: ſicut cũ aqua frigiditatẽ amittit p calefactionem, & cum homo ægrotat, aut triſtat̃. Secũdo G modo minus propriè dicit̃ aliquis pati ex eo, ꝙ aliquid ab ipſo abiicitur, ſiue ſit ei conueniẽs, ſiue nõ cõueniẽs. Et ſecũdum hoc dicit̃ pati, non ſolùm qui ægrotat, ſed etiam qui ſanatur: nõ ſolùm qui triſtat̃, ſed ẽt qui lætatur: uel quocunq; modo aliquis alteretur, uel moueatur. Tertiò dicit̃ aliquis pati cõmuniter ex hoc ſolo, quòd id H quod eſt in potẽtia ad aliquid, recipit illud ad qđ erat in potẽtia abſque hoc, ꝙ aliquid abijciat̃. Secundùm quem modum, omne, qđ exit de potentia in actum poteſt dici pati: ẽt cum perficit.* & ſic intelligere noſtrũ eſt pati. Qđ qdẽ hac rõne apparet: intellectus. n. ſicut ſupra dictũ eſt,* hẽt operationẽ circa ens in uniuerſali. Conſiderari ergo poteſt, utrũ intellectus ſit in actu uel potentia, ex hoc ꝙ conſiderat̃ quomodo intellectus ſe hẽat ad ens uniuerſale. Inuenitur. n. aliquis intellectus, q ad ens uniuerſale ſe hẽt ſicut actus totius entis: & talis eſt intellectus diuinus, quia eſt Dei eſſentia ĩ qua originalr̃ &

¶Secunda uerò opinio, cũ duo dicat. ſ. ꝙ ambo obiectũ & intellectus ſunt cã actiua intelligendi, & ꝙ intellectus nihil hẽt ab obiecto, aut econuerſo, niſi p accidẽs. Primũ quidẽ fundat ſuper duas cõditiones intellectionis. ſ. & ꝙ ſit operatio uitalis, & ꝙ ſit ad talẽ naturã obiecti determinata. Primũ. n. ab aĩa, Secũdũ ab obiecto eſſe oportet. Sed ſcdm dictũ, ĩ quo qđ ẽ, nulla rõne ꝓbat, ſed credidit Scot. ꝙ cõfutatis opinionibꝰ quas recitat, relinqueret hoc quaſi p uiã diuiſionis. [illegible] 171

*q. 1. ar. 1 & 7. ar. 1.

[illegible]

ꝙ eſt non ſolũ ipſa: ſed aliæ. Et rurſus dictum fuit, ꝙ rẽ aliquã eſſe alias, contingit tripliciter, actu puro, potentia pura, & medio mõ, quodãmodo. ſ. actu & quodammõ potẽtia, & ꝙ in ultimo gradu. ſ. in pura potentia aĩa noſtra poſita eſt. Eſt enim à principio ſicut tabula raſa, ĩ qua nihil eſt pictũ. Ex his patet, ꝙ ſi anima cognoſcere actu dẽt, oportet eã actu eẽ res cognitas. Et cũ ex ſua natura, non ſit actu ille, oportet ꝙ reducat̃ de potentia ad actũ illarũ, ſiuè à ſe ſiue ab alio. Hoc eſt eſſe in potentia paſſiua [illegible] A cauſandum, niſi ut ſuſtentans rõnem agẽdi, quemadmodum aqua vt ſuſtinens calorem. Vñ quemadmodũ cũ aqua calida calefacit, ſecundũ denominationẽ quidem ipſa aqua dr̃ calefaciens, ſeu efficiens calefactionẽ, quia actiones ſunt ſubſiſtentiũ: ſaltẽ de nominatiuè: ſecũdũ rẽ tñ aqua nihil ad calefactionis actionem cõfert, niſi remotè, q̃a. ſ. ſuſtinet principiũ agendi, cũ ex eo ſiquet, ꝙ ſi illa agẽdi rõ, puta calor per ſe ſubſiſteret, abſque concurrente ſubiecto, eandem faceret actionem. [illegible]

virtualiter totũ ens ꝑexiſtit, ſicut in prima cã. Et ideò intellectus diuinus nõ eſt in potentia, ſed eſt actus purus. Nullus autẽ intellectus creatus põt ſe habere vt actꝰ reſpectu totius entis vniuerſalis: q̃a ſic oporteret, ꝙ eſſet ens infinitũ. Vnde, omnis B intellectꝰ creatus p hoc ipſum ꝙ eſt, nõ eſt actus omnium intelligibilium: ſed cõparatur ad ipſa intelligibilia, ſicut potẽtia ad actũ. Potẽtia aũt, dupliciter ſe hẽt ad actũ. Eſt enim quędã potentia q̃ ſemper eſt perfecta p actum, ſicut dicimus de materia corporũ cęleſtium*. Quædã aũt potentia eſt, q̃ non ſemper eſt in actu, ſed de potentia ꝑcedit in actum, ſicut inuenitur in C generabilibus & corruptibilibus. Intellectus igit̃ angelicus ſemp eſt ĩ actu ſuorũ intelligibilium, pp propinquitatem ad primũ intellectum, q eſt actus purus, vt ſupra dictũ eſt*. Intellectus aũt humanus, q eſt infimus in ordine intellectuum, & maximè remotus à ꝑfectione diuini intellectus, eſt in potẽtia reſpectu ĩntelligibiliũ, & ĩ principio eſt ſicut tabula raſa, ĩ qua nihil eſt ſcriptũ, vt Philoſophꝰ dicit in* 3 de aĩa. Qđ manifeſtè apparet ex hoc, ꝙ in principio ſumus intelligentes ſolũ in potentia: poſtmodum autẽ efficimur intelligẽtes in actu. Sic igit̃ patet, ꝙ intelligere noſtrũ eſt quoddã pati, ſecũdũ tertium

*q. 58. ar. 1. & q. 2. ar. 3. & q. 5. ar. 1.

*Lib. 3. de aĩa text. 14. to. 2.

Conclu. m. D. 750. D. 755.

[illegible]

Universidad de Deusto Biblioteca

prię loquẽdo, nihil aliud eſt ꝙ propriã operationem exercere, quã quia immanẽs eſt, concomitatur ꝙ ſit in ipſa, & ab ipſa ſimul. Qđ nullũ inconueniens eſſe qui non aliter videre pôt, cõſideret, ꝙ grauitas lapidis eſt à lapide & ĩ lapide. Et vel ſic animaduertat in his, q̃ nõ ppriè dñr agere & pati, locũ non habere præcepta illa. Quiuis ſingillatim dici poſſit, ꝙ materia ex qua, nõ coincidit cũ agente, materia verò ĩ qua, conſiderere poteſt, & ꝙ omnino idẽ nõ eſt patiẽs & agẽs, nec referetur ad ſe. Sed bene aliquo mõ idem, & aliquo modo diuerſum, patit & agit, & refert realiter ad ſe. In propoſito aũt intellectus eſt agens, & materia in qua eſt intellectio. Et eſt aliquo mõ diuerſus, q̃ patit inquantũ nud⁹, agit verò ſe toto primo. Et ſic diuerſimodè, eſt ſimul in actu & potentia.

¶ Circa tertiam dubitationẽ, quantum. ſ. valeat ratio S. Th. aduertẽdum eſt, quod tripliciter calumniã poteſt pati. Primò diceret Scot. ꝙ peccat ratione potentiæ cõmuniter ſumptæ, inferens potẽtiã ppriè ſumptã. Ex eo. n. ꝙ intellectus nõ eſt in ſe actus totius entis, ſequitur bene. ergo eſt in potẽtia, ſumendo potentiã cõiter ꝑut oẽ deficiẽs ab actu puro, dr̃ eſſe permiſtum potentiæ: ſed ex tali potentialitate nõ ſequitur. ergo eſt in potẽtia receptiua q̃ eſt proprie potentia, vt de ſe patet, & in S. T. hãc potentiam infert. Et confirmatur iſta obiectio: quia intellectus agens cum nõ ſit actus purus, eſt in potentia, & tamen nõ in potentia receptiua. Secundò diceret quiſpiam, ꝙ deficit in præſuppoſito: ſupponitur. n. ꝙ quilibet intellectus naturaliter ſit capax totius entis, oportet. n. hoc ſupponi, alioquin non poſſent graduari intellectus in reſpectu ad totum ens, penes eſſe actu aut potentia totum ens, & tamen conſtat hoc ſuppoſitum eſſe falſum, in via S. T. pcipuè. Tum, quia nullus intellectus creatus eſt capax eſſentiæ diuinæ in eſſe intelligibili. Tum, quia intellectus noſter nõ eſt capax ſubſtantiarum immaterialium. Et confirmatur: quia intellectus noſter non eſt poſſibilis omnia fieri, niſi quæ intellectus agens eſt potens facere: ſed hic nõ eſt potens facere omnia ſimpliciter cognoſcibilia, ſed tantum materialia. ergo.

¶ Tertiò, deficere videtur, quia ſi ratio ualeret, concluderet ꝙ etiam uoluntas ſit potentia paſſiua, quoniam ipſa eſt reſpectu totius entis, quoniam bonum vt ſic reſpicit, & non eſt vt actus totius entis, aut perfecta ſemper per illud: conſequens eſt incõueniens, quoniam voluntas mouet actiuè intellectum, & cæteras vires, & ſic velle eſt actionis ſpecies.

¶ Ad ſolutionem horum manifeſtandam, non oportet alia iacere fundamenta, quoniam ex natura vis cognoſcitiuæ euidẽter diſſoluuntur. fundatur ergo proceſſus iſte ſuper naturã cognoſcitiuã in cõmuni. ſ. ꝙ oportet cognoſcitiuum eſſe rem cogitatam, quod fuit communis animi cõceptio antiquorum in primo de aĩa, & approbatum ab Ariſto. & ſuper tali natura cognoſcitiua. ſ. intellectiua. ſ. ꝙ intellectus cognoſcit ẽns in communi, quod eſt per ſe notum. Ex his. n. habetur, ꝙ cum intellectus non ſit arctatus ad hoc vel illud entis genus, ſed vniuerſale ens reſpiciat vt obiectum, vt uiſus colorem, & conſequenter ꝙ poteſt cognoſcere omne ens, oportet ꝙ aut ſit actu, aut potẽtia, aut quodammodo actu, & quodammodo potentia omne ens. Et quia quod non eſt actu tale, & poteſt eſſe tale, eſt uerè in potentia receptiua, qua poteſt fieri aut eſſe tale: ideò ex hoc ꝙ intellectus non ſe habet vt actus totius entis, optimè ſequitur non ſolum ꝙ ſit in potentia, ſed ꝙ ſit in potentia vt ſit ens illud quod non eſt actu: ac per hoc ſit in eo verè potentia receptiua illius eſſe. Et ſic patet reſponſio ad primo obiecta. Non enim ex eſſe in potentia illatum eſt, eſſe in potentia tali, ſed ex eſſe in potẽtia cognoſcitiuum per intellectum, quod, vt ex dictis patet, optimè infert propoſitum. Nec hoc conuenit intellectui agenti, ſi vis eſt noſtræ animæ non intelligens: ſed faciens tantũ intellecta in actu. Ad ea verò, quæ ſecundo obijciuntur, dicitur ꝙ vt in textu patet, ex hoc ꝙ intelligere eſt circa ens in communi ſequitur, ergo & intellectus: ac per hoc circa omne ens, alioquin obiectũ excederet operationem & virtutẽ operatiuam. Vnde concedendum eſt, ꝙ omnis intellect⁹ eſt circa oẽ ens. Sed diligẽter animaduerte ne fallaris à cognitione ad modũ cognitionis declinans: ad cognoſcere quippe oẽ ens, ſufficit cognoſcendo attingere oẽ ens: ita ꝙ ad omne ens terminari poſſit cognitio illius. ad modũ uerò cognoſcendi ſpectat ꝙ cognoſcat perfectè uel imperfectè, ꝑ propriã ſpeciem uel alienam, per cauſam vel effectũ &c. Conſtatautem quòd omnis intellectus in oẽ ens poteſt, quãmuis non perfectè aut, per ſpecies ꝓprias, ut inſtantiæ adductę oſtẽdunt. Vnde ratio S. Th. ſtat ſolida ſuper hoc, quòd quia intelligere eſt circa omne ens terminatiuè, oportet quodlibet intelligẽs eſſe oĩa. Aut actu puro, ut Deus glorioſus. Aut quodãmodo actu & quodammodo potentia, & hoc hẽt magnã latitudinẽ, ut intelligẽtiæ. Aut in potentia pura, & hoc eſt aĩa humana, q̃ eſt oĩa, non per omnium ſimilitudines, ſed ꝑ ſimilitudines naturaliũ rerum, q̃ procul dubio ſimiles ſunt Deo & intelligentijs, quãmuis imperfectè.

¶ Ad tertiam autem obiectionem de uoluntate dicitur, quòd quia ratio illa manifeſtè loquitur de reſpiciẽtibus totum ens, vt in ſe habere debẽtibus totum ens, conſequens eſt, quòd locum non habet in uoluntate, quæ in hoc differt ab intellectu. illa enim tendit in ens, iſte uerò habet in ſe. Vnde intellectus non habens omne intelligibile, eſt in potentia & imperfectus, voluntas autem non uolens omne uolibile, non eſt in potentia, nec imperfecta. Stat ergo ratio ſolida in his, quorum perfectio & operatio eſt in habẽdo ens vniuerſale, & per hoc quoque ſolus poſſunt primo obiecta.

modum paſſionis, & per conſequens intellectus eſt potentia paſſiua*.

Ad primvm ergo dicẽdũ, ꝙ obiectio illa ꝓcedit de primo & ſecundo modo paſſionis, qui ſunt proprij materiæ primæ. Tertius autem modus paſſionis eſt cuiuſcunq; in potentia exiſtentis, quod in actũ reducitur.

Ad ii dicendũ, ꝙ intellectus paſſiuus ſm quoſdam dr̃ appetitus ſenſitiuus, in quo ſunt aĩæ paſſiones, qui ẽt in*. 1. Ethi. dicitur rõnalis ꝑ participationem, quia obedit rõni. Secundũ alios aũt, intellectus paſſiu⁹ dr̃ virtus cogitatiua, q̃ nominatur ratio particularis. Et vtroq; mõ paſſiuum accipi poteſt ſm primos duos modos paſſionis, inquantum talis intellectus ſic dictus, eſt actus alicuius organi corporalis*. Sed intellectus, qui eſt in potẽtia ad intelligibilia (quem Ariſt.* ob hoc nominat intellectum poſſibilem) non eſt paſſiuus, niſi tertio modo: quia nõ eſt actus organi corporalis. Et ideo eſt incorruptibilis.

Ad iii dicẽdũ, ꝙ agẽs ẽ nobilius patiẽte, ſi ad idẽ actio & paſſio referant, nõ aũt ſemper, ſi ad diuerſa. Intellectus aũt eſt vis paſſiua, reſpectu totius entis vniuerſalis. Vegetatiuũ autẽ eſt actiuũ, reſpectu cuiuſdã entis particularis. ſ. corporis cõiũcti. Vñ nihil ꝓhibet, hmõi paſſiuum eſſe nobilius tali actiuo.

Articvlvs iii.

Vtrũ ſit ponere intellectum agentem.

Ad tertivm ſic proceditur. Videtur, ꝙ non ſit ponere intellectum agentẽ. Sicut enim ſe habet ſenſus ad ſenſibilia,

Titulus clarus.

¶ In corpore, reſpondet primò ſecundum Platonis fundamenta falſa. Secundò, ſecundum Ariſto. Ex Platone duo dicit: alterum certum, & alterum dubiũ. Vbi ſcito, ꝙ duo opera attribui poſſunt intellectui agenti. Vnum eſt facere intelligibilia in potentia, eſſe intelligibilia in actu: alterum, illuminare intellectum poſſibilem, iuxta duo quæ conueniunt intellectui poſſibili ſcilicet recipere intelligibile, & huic reſpondet factio intelligibilis, & iudicare, & huic reſpõdet illuminatio. Vnde quia Plato poſuit intelligibile in actu eſſe per ſe in rerum natura, ſequitur quod non oportet ponere intellectum agentem, vt faceret intelligibile in actu. & hoc eſt primum, & certum ex Platone. Quod probatur, quia poſuit ideas, ex quibus tam materia quàm anima formatur: illa ut eſſent res, hæc ut cognoſceretur. Et ſi coniunxerimus his, quòd Plato poſuit noſtrum ſcire nõ eſſe niſi reminiſci, uidebimus quòd apud eum intellectus noſter non recipit de nouo aliquod intelligibile: ſed à principio eſt formatus omnibus. Ambiguum uerò eſt an propter ſecundum opus poſuerit intellectum agentem.

¶ Ex Ariſto. unam habemus reſponſiuam concluſionem, ꝙ neceſſe eſt ponere intellectũ agentẽ. probatur ſic. Omne quod eſt in potentia, nõ reducitur in actum, niſi per aliquod ens actu: ſed intellectus noſter eſt in potentia ad intelligibile. ergo nõ reducitur in actũ niſi per intelligibile in actu: ſed intelligibile in actu quo ad quidditates naturales nõ inuenitur in rebus. ergo oportet

oportet fieri. ergo ex parte intellectus oportet ponere virtutem factiuam, & hanc uocamus intellectum agentem.

* Nota hic, quòd duarum operationum, quas diximus attribui intellectui agenti, illuminatio nõ vſquequaq; clara eſt. Quoniã diceret quiſpiam, ꝙ ipſa uis intelligẽdi quæ eſt intellectus poſſibilis lumẽ, ẽ ſufficiẽs ſibi ad cognoſcendũ intelligibile in actu oblatum per ſpẽm, & ſuſtẽtatum ꝑ phãtaſmata, quemadmodũ in ſenſu ipſa vis ſentiendi ſat eſt ad iudicium de ſenſibilibus. Nec oportet diſtinguere ſenſũ, in illuſtratũ & ꝯceptiuũ. Sed altera operatio quæ eſt facere obiectum in actu, conuincit ad ponendũ intellectũ agẽtẽ. Quẽadmodũ ſi natura nõ poſſet facere uiſibile in actu, cõuinceremur ex parte ſenſus ponere ſenſum vel uiſum agentẽ. Et propterea concludẽdo dicitur in litera: & hæc eſt neceſſitas ponendi intellectum agentem.

¶ Circa hũc articulũ, aduerte ꝙ ẽt poſteriores diſcordes ſunt. Nã Durandus Platonẽ ſequit in negatione intellectus agentis. Godofredus, etſi concedat intellectũ agentem negat tamen ipſum effectiuè illuminare: ſed ait. n. quòd formaliter illuminet. Sed de hac opinione erit inſequẽtibus ſermo nõ cum quæſtio an eſt ventilatur, cũ Durando diſputandum eſt. Eſt autem forma rationis eius, quia ſi intellectus agẽs ponitur vel ratione operationis in phantaſma, aut in intellectũ poſſibilẽ, aut utrumq; ponitur: ſed nihil horum eſt. ergo. probat ꝙ non in phantaſma, quia nec influendo illi aliquid, vt patet: nec abſtrahendo ab eo aliquid, vt magis eſt notum: nec educẽdo de potentia eius, vt ex eo liquet, quia eductum eſt poſt eductionem in eo ex quo educitur. ſimiliter probatur quod nõ in intellectũ: quia aut ſolus agit in illum, & hoc non: aut ſimul cum phãtaſmate, & hoc non. Tum, quia ſi phantaſma ſecundum ſe eſt impotens in intellectum agere, vtpote immaterialem. ergo ẽt erit impotens ad coagendum: non enim eſt mutatum, aut ſi ſecũdum ſe erat potens, & ſic non oportet ponere intellectum agẽtem, ſicut nec ſenſum agentem cum obiecto ſenſibili.

¶ Ad hoc breuiter dicitur, ꝙ (ut in litera dicitur) neceſſitas intellectus agẽtis eſt, ut ens ſenſibile ſit nobis intelligibile in actu. Ad hoc autem requiritur operatio & in phantaſma, & in intellectum poſſibilem. & de actione quidem in phãtaſma erit ſermo proprius in q. 85. ar. 1. ad. 4. Quãmuis breuiter dici poſſit, ꝙ agit educendo de potentia phantaſmatis nõ ſubiectiua, ſed miniſteriali: & ideo eductum non eſt in eo, ſed in potentia ſubiectiua quæ eſt intellectus poſſibilis. De actione uero in intellectum poſſibilem dicitur, ꝙ neceſſe eſt ponere præter phantaſma aliud agẽs, quia intelligibile in actu diſtat ab intelligibili in phantaſmate genere, & non ſic vt vnus gradus alicuius generis ab alio eiuſdem, vt in ſenſu & ſenſibili contingit, dũ vtrũq; materiale, intelligibile uero actu, immateriale eſſe oportet. Et cũ dr̃, Phantaſma ſolum eſt impotens. ergo immutatum ſemper erit impotens reſpondetur concedendo antecedens, & diſtinguendo conſequẽs: Immutatum in ſe, uel in ordine ad aliud. Primo modo, eſt immutatum, ſed nihil obſtat, quin ſufficit ꝙ ſit mutatum in ordine ad aliud. Et conſiſtit iſta mutatio in hoc: quia de ſeorſum agente, tranſit in miniſtrum alterius: cõſtat autem, ꝙ eadem vis aliquid poteſt ſub alterius authoritate quod ſola non poſſet. Et cum dicit arguens, ꝙ mirũ eſt, ꝙ ex aſſiſtentia alterius aliquid poſſit quod prius non poſſet, reſpondendum eſt quòd propter admirari cœpit Philoſophia: cauſa .n. huius inferius patebit in loco ꝓ eo deſtinato.

ita ſe hẽt intellectus ad intelligibilia. Sed qa ſenſus eſt in potẽtia ad ſenſibilia, nõ ponit ſenſus agens, ſed ſenſus patiẽs tñ. Ergo, cũ intellectus nr̃ ſit in potentia ad intelligibilia, vĩ quod non debeat poni intellectus agens, ſed poſſibilis tantùm.

2 Si dicat, ꝙ in ſenſu ẽt ẽ aliqđ agẽs, ſicut lumẽ: contra. Lumẽ reqrit ad uiſũ, inquãtũ facit mediũ lucidũ ĩ actu. nã calor ipſe ſm ſe, eſt motiuus lucidi. Sed in operatione itellectus nõ ponit aliquod mediũ, quod neceſſe ſit fieri in actu. Ergo nõ ẽ necceſſariũ ponere itellectũ agẽtẽ.

¶ 3 Pręt. Similitudo agẽtis recipit in patiẽte, ſm modũ patientis. Sed intellectus poſſis eſt virtus immaterialis. Ergo immaterialitas ei⁹ ſufficit ad hoc ꝙ recipiant in eo formæ immaterialiter. Sed ex hoc ipſo aliqua forma eſt intelligibilis in actu, ꝙ ẽ ĩmaterialis. Ergo nulla neceſſitas eſt ponere intellectum agẽtem, ad hoc, quòd faciat ſpecies intelligibiles in actu.

Sed contra eſt, quod Philoſophus dicit in *3. de anima, ꝙ ſicut in omni natura, ita & in aĩa eſt aliquid. quo eſt oĩa fieri, & aliquid quo eſt oĩa facere. Eſt ergo ponẽ itellectũ agẽtẽ.

Respon. Dicendũ, ꝙ ſm opinionem Platonis, nulla neceſſitas erat ponere intellectũ agentẽ ad faciendũ intelligibilia in actu, ſed fortè ad ꝑbẽdũ lumen intelligibile intelligenti, ut infra dicet*. Poſuit. n. Plato, formas rerũ naturaliũ ſine materia ſubſiſtere, & ꝑ conſ̃s eas intelligibiles eſſe: qa ex hoc eſt aliqd intelligibile actu, ꝙ eſt immateriale. & hmõi uocabat ſpẽs, ſiuẽ ideas. ex quarũ participatione, dicebat ẽt materiã corporalẽ formari ad hoc, ꝙ indiuidua naturaliter cõſtituerent in proprijs generibus, & ſpeciebus: & intellect⁹ noſtros ad hoc, quòd de gñibus, & ſpeciebus rerum ſciam haberẽt. Sed quia Ariſ.* nõ poſuit formas rerũ naturaliũ ſubſiſtere ſine materia, formæ aũt in materia exiſtẽtes nõ ſunt intelligibiles actu: ſequebat, ꝙ naturæ, ſeù formæ rerũ ſẽſibiliũ, quas intelligimus, nõ eſſent intelligibiles actu. Nihil aũt reducitur de potentia in actũ, niſi per aliquod ens actu: ſi

¶ Circa hũc tertiũ articulum, eſt non parua dubitatio. An intelligibile in actu, qđ eſt effectus intellect⁹ agẽtis ſit prius, q̃ ſpẽs intelligibilis. An ipſa ſpẽs intelligibilis ſit ipſum intelligibile ĩ actu qđ dr̃ effectus intellect⁹ agẽtis. Quòd. n. ſit prius ſaltẽ natura, ex hoc articulo hr̃ dupliciter. Primò ex calce corporis articuli, vbi dicitur ꝙ qa id quod eſt in potentia non reducitur in actum niſi ꝑ aliquod ens actu quemadmodum ſenſus per ſenſibile, & intelligibile in actu quod debet reducere intellectũ exiſtentem in potentia ad actum, non inuenitur in rebus: oportet ponere intellectũ agentem facientem intelligibile in actum, eductiuũ intellectus poſſibilis de potentia ad actum. Hic enim uidet planus ſenſus literæ: ex hoc autem liquido habetur, ꝙ intelligibile in actu præuenit ſpeciem intelligibilem, immò eſt ipſius cauſa. Secũdò, ex reſponſione ad ſecundum ubi expreſſè dicitur, ꝙ ſi lumen requirtur ad uiſionem ex parte coloris, ꝙ ſimilitudo inter lumen & intellectũ agentẽ tenet, non ſolũ quo ad neceſſitatem. ſed quo ad eius cauſam, qa propter idem requiritur: ſed lumen, ſtante illa hypoteſi, facit colorem in actu viſibilem, à quo ꝓducitur ſpecies viſibilis in oculo ergo lumen intellectus agentis facit phãtaſma actu intelligibile, & ſic à phantaſmate illuminato, producitur ſpẽs intelligibilis in intellectu poſſibili. Ad oppoſitũ aũt eſt, qa phantaſma ſemp eſt quid de genere ſenſibiliũ & materialiũ. ergo intelligibiliũ in potentia. Intelligibile. n. in actu oportet abſtrahere ab hic & nunc, qđ eſt impoſſibile conuenire phantaſmati. Et cõfirmatur: quia cũ cogitatiua poſſit cõprehendere quicquid repſentat actu ſuũ phãtaſma, ſi phãtaſma eſſet intelligibile ĩ actu phãtaſia cognoſceret intelligibile ĩ actu: hoc at eſt ĩtelligere, & ſic cogitatiua eſſet intellectus, & ĩtellectus ñ differret à ſenſu &c.

¶ In hac difficultate, ſunt duo modi dicendi. Alter communis alter ſingularis. Cõiter quidẽ tenetur, ꝙ ſpẽs intelligibilis eſt ipſum intelligibile in actu, quod dr̃ effectus intellectus agentis. Ita tñ, ꝙ actio intellectus agentis, q̃ terminat primo ad ſpẽm intelligibilẽ, terminatur ſecundario ad rẽ repræſentatã ꝑ ſpẽm: puta naturã hominẽ aut leoninã, q̃ vt ſic, repræſentata eſt denominatione extrinſeca intelligibilis in actu, intelligibilitate actuali. ſ. immaterialitate exiſtente in ſpẽ intelligibili, nõ in ſe.

¶ Et iuxta hanc uiam, gloſſanda erunt verba S. T. in corpore articuli dicendo, ꝙ cautè & artificioſè proceſſit: quoniam nõ ſubſumpſit, ꝙ oportet ponere intelligibile in actu, qđ reducat intellectum de potentia ad actum, quod apparet ꝙ ſubſumi debuiſſet: ſed ſubſumpſit ꝙ oportet ponere aliquã virtutem ex parte intellectus, quæ faciat intelligibile in actu per abſtractionem ſpecierum &c. quaſi ſubintellexerit ꝙ oportet alterũ duorum ſubſumere, aut ꝙ ponatur intelligibile in actu reductiuũ intellectus de potẽtia ad actũ, aut, oportet ponere aliquid æquiualens, ſ. virtutem reductiuam intellectus de potentia ad actũ, &

*Li. 1. Eth. c. vlt. to. 3

*Lib. 3. de aia. tex. 17. & 19.

*Lib. 3. de aia textu. 17 & 2.

* Ar. ſequent. & q. 84. arti. 6.

416 *Li. 3. Meta. à text. 10. vſq; ad finẽ libri. to. 3.

& exprimēs modū dixit, p abſtractionē ſpecierū &c. Verba quo-que rñſionis ad ſcdm gloſſanda ſunt, φ lumē intellectus agētis requiratur pp illum .ſ. ex parte obiecti quo ad hoc, quia obiectū de ſe non ſufficit mouere potentiam, & non oportet, φ intelligatur quo ad hoc, φ ſicut color lumine fit actu viſibilis, ita phātaſma illuſtratū lu- [illegible]

Comm. m ni uerba S. T. in multis locis, dū appellat ipſam ſpēm intelligibilē, intelligibile in actu, Et dū dicit intelligibile in actu fieri per abſtractionē ſpeciei à conditionibus

278 materialib. Et ſcdm hāc mā, ubicunq; inuenit, φ intelligibile in actu mouet intellectū nrum, gloſſanda ſunt dupliciter, aut intelligibiliter quo ad actū ſcdm: aut mouet nō effectiue: ſed formaliter, & quo ad actū primū.

D.204. ¶ Singularis aūt dicēdi modus occurrit mihi nō deſpiciendus. Et cōſiſtit in hoc φ lumē intellect⁹ agētis facit intelligibile in actu in phātaſmate per modū abſtra-

D.361. ctionis, prius natura φ fiat ſpecies intelligibilis in intellectu. Ad cuius euidentem perceptionē, ab effectu luminis & abſtra-

cut ſenſus fit in actu p ſenſibile in actu. m Oportet igit̃ ponere aliq̃ uirtutē ex parte intellect⁹, q̃ faciat intelligibilia in actu p abſtractionē ſpērū à cōditionibus materialib. Et hęc ē neceſſitas ponēdi intellectū agentē.

Ad primum ergo dicēdū, φ ſenſibilia inueniunt̃ actu extra aiam: & iō nō oportuit ponere ſenſū agētem. Et ſic patet, φ in parte nutritiua oēs potētię ſūt actiuæ: in parte autem ſenſitiua omnes d paſſiuæ. In parte verò itellectiua eſt aliquid actiuū, & aliquid paſſiuum.

Ad II. dicēdū, φ circa effectū luminis, eſt duplex opinio. Quidā .n. dicunt, φ lumē requirit̃ ad viſum, vt faciat colores actu viſibiles. Et ſm hoc ſiſr requirit̃, & pp idē intellect⁹ agēs ad intelligēdū, pp quod lumen ad vidēdū. Scdm alios verò, lumē G requirit̃ ad videndū, nō pp colores ut fiant actu uiſibiles: ſed ut mediū fiat actu lucidū, vt Cōm. dicit in * 2. de aia. Et ſm hoc, ſimilitudo qua Ariſ. aſſimilat itellectū agētē lumini, attēdit̃ quātū ad hoc, φ ſicut hoc eſt neceſſariū ad uidendum, ita illud ad intelligendum: ſed non propter idem.

Ad III. dicēdū, φ ſuppoſito agēte, bñ cōtingit diuerſimodè recipi ei⁹ ſimilitudinē in diuerſis pp eorū diſpoſitionē diuerſam. Sed ſi agēs nō pexiſtit, nihil ad hoc faciet diſpoſitio recipiētis. Intelligibile āt i actu nō eſt aliqd exiſtēs in rerū natura q̃tū ad naturā rerū ſenſibiliū, q̃ non ſubſiſtūt pter materiā. Et iō ad H itelligēdū ñ ſufficeret imaterialitas itellect⁹ poſſ, niſi adeēt intellect⁹ agēs, q faceret itelligibilia i actu p modū abſtractiōis

F te fiunt lumen in phantaſma, & φ phātaſma illo ſuffultū lumine producat ſpēm, quemadmodū corpus illuminatū mouet viſum. Sed φ ipſe intellectus agens eſt lumē, quo ſplēdet obiectiuē phātaſma ſcdm quidditatē in eo exiſtētē, & ſic producit̃ ſpēs ab utroq;, ita φ ab intellectu agēte immediatē pcedit vtrūq; ordine tñ quodā: q̃a prius natura illuſtratur phātaſma, quàm à ſe, & à phātaſmate actuet̃ intellect⁹ poſſibilis, & eſt ſimile, ſi fingam⁹ lucē corporis lucētis nō diffundere lumē i medium ſed approximatū corpori ipſū illuſtrando viſibilem redderet ac ſic videri. Vñ S. T. in 2. cōtra Gen. c. 77. expreſſè dicit, φ actio intellectus agētis in phātaſmate, pcedit receptionē intellect⁹ poſſibilis. Et in eodē c. exprimēs quid ſit actio iſta, dicit in aia intellectiua eſt virtus actiua in phātaſmata, faciens intelligibilia in actu &c. Colonāt quoq; huic poſitioni dicta eiuſdē in eodem li. c. 63. vbi dicit. Ari. attribuit poſſibili intellectum pati ab intelligibili: ſuſcipere ſpēs intelligibiles eſſe in potētia ad eas &c. Vbi patet φ contra ſpēs intelligibiles diuidit intelligibile in actu: non .n. pati pōt intellectus ab intelligibili niſi in actu. In quæſtione quoque de anima q. 15. dicit, φ intellectus agens per phantaſmata facta ab eo intelligibilia in actu, cauſat ſcientiam in intellectu poſſibili.

* Li. 3. de aia textu 18. to. 2.

ctionis procedendum eſt. effectus luminis duplex eſt .ſ. formalis & obiectiuus: Formalis qdē eſt, eſſe luminatiuum, vt patet in diaphano. Obiectiu⁹ verò eſt, apparere, vt patet in colore, color .n. non apparet niſi illuſtratus. Abſtractio autem in qua non eſt mendaciū, cū cōſiſtat in acceptione unius & non alterius ſibi coniuncti, eius proprius quaſi effectus eſt, apparere unū, nō apparendo aliud, vt de ſe patet. Vndè in propoſito imaginor, φ cū in phantaſmate ſit natura hæc adueniente lumine intellectus agentis, phantaſma illuſtratur nō formaliter, vt diaphanum, ſed obiectiuè, ut color, quia illuſtratione ſplendet atque relucet in phantaſmate non totū quod eſt in eo: ſed quidditas ſeu natura tñ, & non ſingularitas illius ei coniuncta, ita φ iſta illuminatio eſt abſtractiua, quia facit apparere unum .ſ. quodqd eſt, non apparendo aliud .ſ. principiū indiuiduantia: ac per hoc ſplēdet in phantaſmate intelligibile in actu, natura .ſ. abſtrahēs ab hic & nunc, & tale intelligibile in actu mouet intellectū poſſibilem. Et ſi quæritur, cur non relucet ēt ſingularitas, in promptu cauſa eſt. Quia ſingularitati materiali, de qua eſt ſermo, repugnat eſſe intelligibile in actu, quidditati autem non, niſi rōne talis ſingularitatis. Vndè ſicut lumen corporeū facit colorē pomi apparere, & non ſaporem, aut odorē, quia repugnat his reddi apparibiles lumine, non aūt coloritāta quidditas rei ſenſibilis poteſt reddi apparibilis lumine, non autem illius ſingularitas. Quod ex eo patet, φ ſpecies intelligibiles non poſuimus generari tales, φ ſint ſimilitudines ſingulariū. Nec ex hoc ſequit̃, φ ſingularitas materialis à nullo intellectu ſit per ſe intelligibilis, q̃m intelligi eam poſſe per ſpeciem non ab ipſa, ſed aliundè habitam, nihil obſtat prædictis: non .n. ſic ipſa ſingularitas eſt actu intelligibilis, niſi extrinſeca denominatione ab illa ſpecie ſumpta. Nec ex his pono, φ phantaſma ſit ens intelligibile: ſed φ in phantaſmate illuſtrato relucet actu intelligibile, ipſum autem phantaſma eſt de genere ſenſibilium. Nec hoc eſt mirabile, contemplantibus vim abſtractionis, & perſpicuè videntibus φ hoc nihil aliud eſt, q phantaſma illuſtrari quo ad unū, & nō quo ad aliud. Nec ſuperfluit propterea ſpecies intelligibilis, ſicut non ſuperfluit ſpecies viſibilis, & tamen color eſt actu viſibilis. Nec propterea intellectus agens minus principaliter aut mediatè concurrit ad ſpeciei productionē: immo cum unum quodq; agat ſcdm φ eſt actu, & phantaſma non hēat intelligibile in actu, niſi lumine intellectus agentis, confiteor, φ ipſum lumen ſit primū agens, & immediatū, nullum .n. inter ipſum & ſpēm mediat agens. Non .n. eſt imaginādū, φ ab intellectu agē-

I ¶ Ad obiecta vero in oppoſitum facile rñdetur, notando, φ intelligibile in actu inuenimus dupliciter, formaliter & obiectiuè. Formaliter, eſt ſpēs intelligibilis cum reliquis immaterialibus. Obiectiuè verò, eſt quidditas relucens in phantaſmate, lumine intellectus agentis. Dña autem multipliciter eſt inter utrumq; quia formale eſt immateriale ſcdm eſſe, obiectiuū verò ſcdm relucentiam tñ. Et ideò formale abſtrahit ab hic & nūc ſcdm eſſe: obiectiuum uerò, ſecundùm relucentiam tñ. Formale, qd eſt ſpecies intelligibilis, ſecundùm ſe totum, non eſt niſi ſimilitudo quidditatis: obiectiuum verò vt ſic, quidditatis tantū eſt imago, ſecundùm tñ totum quod eſt, repræſentat ſingularitatem materialem, quia in eſſendo materiale eſt. Et iō diligenter ac cautè oportet attendere in hac re vocabula quid formaliter importēt, ut formaliter loquamur. Phātaſma .n. ſonat imaginē ſingularē, & iō ſimpliciter concedat̃, φ eſt de genere ſenſibiliū & materialiū, & non abſtrahentium ab hic & nunc. Et φ eſt intelligibile in potētia, & φ poteſt comprehendi à cogitatiua &c. ¶ Sed quidditas in phātaſmate illuſtrata lumine intellect⁹ agētis, ſonat aliquid à ſenſibus eleuatū, & abſtractum per relucentiam ipſius & non relucentiam indiuiduantium ſenſibiliū materialium &c. Et ppea concedo, φ ei⁹ intelligibilia in actu. Et cū

K di, ergo una res .ſ. phantaſma eſt in duobus generibus .ſ. ſenſibili & intelligibili, concedit̃ ſcdm diuerſa eſſe, quia ſcdm reale eſt ſenſibilis, & ſcdm eſſe relucentiæ eſt intelligibilis. Et hoc conſonat connexioni uniuerſi, qua ſic ſupremū infimi, attingit infimū ſupremi. Nec oportet cogitatiuam comprehendere ui eo mō, quo phantaſma repræſentat qualitercūq; ſumptū: ſed ſufficit, φ adequet phantaſma ut phātaſma: nō aūt ut illuſtratum ſuperiori lumine, q̃m hoc ſortitur in hoīe, vt miniſtrat intellectui, & nō abſolutè. Vñ phantaſma dormientis non eſt actu intelligibile: ſed tunc tantùm, cum actualiter relucet lumine intellectus agentis. Et iuxta hanc viam omnia facilè ſaluant̃, & dicta peripathetica diuerſa concordant̃, & gloſſantur cū prædicto fundamento, ſuiſq; diſtinctionibus, optimeq; ac planè ſenſum interpretamur huius articuli, ſcdm vere ponimus intelligibile in actu, & effectū itellect⁹ agētis, et motiuū itellectus poſſibilis. ¶ In reſponſione ad primum, eſt quæſtio de ſenſu agente propter Auerr. in ſecundo de anima, comm. 60.

SVPER Q. LXXIX. ART. IIII.

Perr. 2. cont. c. 76. 78.

Titulus clarus.

329 ¶ In corpore qnq; facit. Primo, proponit cōcluſionē reſponſiuam affirmatiuē. Scdo ponit occaſionem diuerſitatis opinionū. Tertio ponit opinionem oppoſitā. Quarto improbat eā ſimul pbando intētā, tripliciter. Quinto, ad bonitatē doctrinæ addit, quid ſentiendum ſit de uno ſolo intellectu.

Ibid. c. 78. & 78. Et de anima art. 5.

* Lib. 3. de aia textu 18. to. 2.

¶ Quo ad primū conclu eſt iſta. Intellectus agens, de quo Philoſophus loquit̃ eſt aliqd aiæ noſtræ. Vbi nota, φ non abſolute, ſed cum determinationē illa .ſ. de quo Philoſophus loquitur, proponit concluſionem: q̃m, ut in quæſtionibus diſputatis patet, multi per intellectum agentem intelligunt Deū glorioſum, q verißimè eſt intellectus ſimpliciter, & ſummè agēs: ſed extra ppoſitū noſtrū quia nobis propria inquirimus.

*Lib. 3. de aia textu 19. to. 2.

¶ Quo ad ſcdū occaſio diuerſitatis eſt, q̃a oportet ponere intellectū quendam ſuperiorem noſtro, à quo noſter intelligendi uim hēat. Probat̃ triplici medio. Tum, q̃a ante participās, eſt p eſſentiam tale. Tū, q̃a ante mobile, eſt immobile. Tū, quia ante imperfectum, eſt pfectum. Conſtat .n. φ aia noſtra quo ad primū, eſt intelligens per participationem in cuius ſignum non tota totalitate poteſtatum eſt intellectua hīs: ſed ſcdm aliquas ſuas vires eſt intellectiua & ſcdm aliquas ſenſitiua. Et quo ad ſcdm eſt mobilis, dū intelligit cum diſcurſu, diſcurſus .n. ſ intellectualibus eſt, ut motus in mobilibus ad acquiſitionē termini. Et quo ad tertiū eſt imperfecta. Tum, quia non oīa, ſ. p proprias ſpēs intelligit. Tum, quia procedit de potentia ad actū. A tali aūt p eſſentiā & immobili & perfecto, dubiū non eſt, emanare qd tale p participationē mobile & imperfectum, eſt igitur aliquis ſuperior intellectus, à quo noſtra anima dependet in intelligendo.

*Lib. 3. de aia textu 17. & 18. tom. 2. Comm. m

Articulus IIII.

Vtrū intellectus agens ſit aliqd aiæ.

A Ad quartum ſic pcedit̃. Vr̃ φ intellectus agens non ſit aliqd aiæ noſtræ. Intellectus .n. agentis effectus, eſt illuminare ad intelligendū. Sed hoc fit per aliqd, qd̃ eſt altius aīa: ſm illud Ioā. 1. Erat lux vera, q̃ illuminat oēm hoīem venientē ī hūc mūdum. Ergo vr̃, φ intellectus agens, non ſit aliquid animæ.

B ¶ 2 Præt. Phūs in * 3. de aīa, attribuit intellectui h agenti, φ non aliqñ intelligit, & aliqñ non intelligit. Sed anima noſtra non ſemper intelligit: ſed aliqñ intelligit, & aliquando non intelligit. Ergo intellectus agens nō eſt aliquid animæ noſtræ.

C ¶ 3 Prę. Agēs & patiēs h ſufficiūt ad agendum. Si igit̃ intellectus paſſiuus eſt aliqd aiæ nr̃æ q eſt uirtus paſſiua: & ſiſr intellectus agens qui eſt virtus actiua, ſequitur, φ hō ſemper poterit intelligere cū voluerit, qd̃ patet eſſe falſum. Nō eſt ergo intellectus agens aliquid aiæ noſtræ.

¶ 4 Præt. Phūs dicit in * 3. de aia φ intellectus agens eſt ſubſtantia actu ens. Nihil āt eſt reſpectu h eiuſdē in actu, & in potentia. Si ergo intellectus poſſibilis qui eſt in potentia ad oīa intelligibilia, eſt aliquid animæ noſtræ, vr̃ impoſſibile, φ intelle- D ctus agens ſit alqd aiæ noſtræ.

¶ 5 Præt. Si intellectus agens eſt aliqd aiæ noſtræ, oportet, φ ſit aliqua potētia: nō eſt .n. nec paſſio, nec habitus. Nā habit⁹ & paſſiones, non hñt rōnē agētis reſpectu paſſionum aiæ: ſed magis paſſio eſt ipſa actio potētię paſſiuæ, habitus āt eſt aliquid, qd̃ ex actibus conſequitur. Oīs aūt potentia fluit ab eſſentia aiæ: ſequeretur ergo, φ intelle- E ctus agens ab eſſentia aię h procederet. Et ſic non ineſſet aiæ p participationē ab aliquo ſuperiori intellectu, quod eſt inconueniens. Non ergo intellectus agēs eſt aliquid animæ noſtræ.

Sed contra eſt, qd̃ Phūs dicit * 3. de aia. φ neceſſe eſt in anima has eſſe dr̃ias .ſ. intellectum poſſibilem & agentem.

Respon. Dicendū, φ m intellectus agens, de quo Philoſophus loquitur, eſt aliquid aiæ. Ad cuius euidentiam cōſiderandum eſt, φ ſupra aiam intellectiuā humanā, neceſſe eſt ponere aliquem ſuperiorē intellectum, à quo aia uirtutē intelligēdi obtineat. Sp .n. φ participat aliqd, & qd̃ eſt mobile, & φ ē impfectū pexigit añ ſe aliquid, qd̃ eſt p eſſentiā ſuā tale, & qd̃ eſt immobile & pfectum. Aīa āt humana intellectiua dr̃ p participationē intellectualis virtutis. Cuius ſignū eſt, quòd nō tota eſt intellectiua, ſed ſm aliquam ſui partē. Pertingit ēt ad intelligentiam veritatis cū quodā diſcurſu & motu arguēdo. Habet ēt imperfectam intelligentiam. Tùm, quia nō oīa intelligit. Tùm, quia in his q̃ intelligit, de potētia procedit ad actū. Oportet ergo eſſe aliquē altiorem intellectum, quo aia iuuetur ad intelligendū. Poſuerunt ergo quidā hūc intellectū ſm ſubſtātiam ſeparatum, eſſe intellectum agentē: qui quaſi illuſtrādo phātaſmata facit ea intelligibilia actu. e Sed dato, φ ſit aliquis talis intellectus agēs ſeparatus, nihilominus tñ oportet ponere in ipſa aia humana aliquā uirtutē ab illo itellectu ſuperiori participatā, p quam aia humana facit intelligibilia in actu. Sicut & i alijs rebus naturalibus pfectis, pter vniuerſales cāſ agētes, ſunt pprię virtutes inditæ ſingulis rebus pfectis ab vlibus agentibus deriuatæ. Non .n. ſolus ſol gñat hoīem ſed eſt in hoīe virtus gñatiua hoīs: & ſiſr in alijs animalibus pfectis. Nihil autē eſt pfectius in inferioribus rebus aīa humana. Vñ oportet dicere, φ ī ipſa ſit aliqua virtus deriuata à ſuperiori itellectu, p quā poſſit phātaſmata illuſtrare. Et hoc ex pimēto cognoſcimus, dū pcipim⁹ nos abſtrahere formas vl̃es à cōditionibus particularibus, quod eſt facere actu intelligibilia. Nulla autem actio cōuenit alicui rei, niſi per aliquod principiū formaliter ei inhærens, ut ſupra dictum * eſt cū de itellectu potētiali agerer̃. Ergo oportet, virtutē q̃ eſt principiū huius actionis, eſſe aliqd in aīa. et iō Ariſt. * cōparauit intellectū agentē lumini, quod eſt aliquid receptum in aere. Plato aūt intellectū ſeparatum imprimētem in animas noſtras, com-

* q. 79. ar. 1.

* Lib. 3. de aīa textu 18. to. 2.

¶ Quo ad tertiū opinio multorum fuit, φ ille intellectus ſuperior & ſeparatus, eſt intellectus agens illuſtrans phātaſmata &c. Et hæc opinio eſt Auer. & eſt platonis, ut in litera dicit̃. ¶ Quo ad quartum pbat̃ φ dato φ iſte intellectus illuſtraret phantaſmata, adhuc oportet ponere aliū intellectū agentē, qui ſit aliquid aiæ noſtrę quod eſt concluſio ppoſita. Et pbat̃ tripliciter. Primo, rōne tali in oī natura pfecta, pter agentia vniuerſalia, inditæ ſunt virtutes actiuæ pprię ad pficienda ppria illius opera: ſed anima humana eſt natura pfecta, immo pfectiſſima oīum inferiorū: ergo pter agentia vniuerſalia, ſunt in ea uirtutes pprię quaſi uniuocæ ad opera propria perficienda.

¶ Circa hanc rōnem dubiū occurrit, quia vr̃ petere principiū in minori: ſubſumit .n. vel ſupponit, φ facere intelligibilia in actu, ſit opus aiæ humanæ: hoc .n. eſt de quo diſputat̃ cum ponentibus intellectū agentem ſeparatum. 369

¶ Ad hoc dī, φ (vt apparet ex ſcdo contra Gen. cap. 76. in. 4. ratione cōtra Auer. & Alex.) iſta rō nō ſupponit neq; ſubſumit, φ facere intelligibilia in actu, ſit noſtrū opus: ſed pbat hoc: ſubſumit āt, φ intelligere ſit opus humanū, & cōſiſtit in agere intellecta in actu, & pati ea. ergo principiū pprium agendi & patiendi eſt in ea, alioquin impfectiorē habuiſſent oia principia neceſſaria ad ſua opa, & humana aīa pfectiſſima, non

Universidad de Deusto Biblioteca

¶Scđo ſic, experimur nos abſtrahere vniuerſalia à phātaſmatib. ergo intellect⁹ agēs eſt aliqd nri. cōſtia ,pbat, quia actio nō cōuenit alicui, niſi principiũ illi⁹ q eſt tō agēdi, inſtilli, cui attribuiſ actio. Antecedēs uerò liquet ex eo, q ad libitũ quęcũque oblata intelligimus in cōi, hoc.n. abſque abſtractione fieri nequit.

*q.106.ar tic.1.

¶Tertiò, ,pbaſ autho ritate Ariſt. q cōpara uit ipſum lumini ad dīam Platonis, q cōparauit ſoli.

*In corp. art.

*Lib.3.de aïa textu. 19.10.3.

275 *Secundare ſponſio.*

¶Quo ad quintũ qa diuerſæ ſunt opiniones de illo intellectu ſeparato, dũ aliq tenēt illũ eſſe vltimam intelligentiã, vt Auice. aliq penultimã, vt Auerrois: aliq Deũ, vt doctores catholici. Et qa magni refert ad fidē: qm in illius cōſequutione tāq̃ in ,ppriæ cauſę adeptione cōſiſtit beatitudo: idō S.T. ſolicit⁹ de his q̃ ſunt fidei, ſtatim ſubdidit, q ſcđm fidei documēta, intellectus ille hēs illas tres, quas diximus conditiones, eſt De⁹ glorioſus, in quo ſolo beaſ aïa, & à quo ſolo ē ſignatũ lumē ĩ nobis.

parauit ſoli, vt Themiſtius dicit in comm. tertij de aïa. Sed intellectus ſeparat⁹ ſm nr̃æ fidei documenta, eſt ipſe Deus, qui eſt creator aïæ, & in quo ſolo beatificatur, ut infra patebit*. Vndē ab ipſo aïa humana lumē intellectuale participat, ſm illud Pſal. 4. Signatum eſt ſuper nos lumen uultus tui Domine.

F

Ad primvm ergo dicendũ, q illa lux uera, illuminat ſicut cã vl'is, à qua anima humana participat quandam particularem virtutem, ut dictum eſt*.

G

Ad secvndvm dicendũ, q* Phĩs illa uerba nō dicit de intellectu agēte, ſed de intellectu in actu*. Vñ ſ. de ipſo p̃miſerat, idē aũt eſt ſm actũ ſcia rei: vel ſi itelligaſ de intellectu agēte, hoc dr̃, qa non eſt ex parte intellectus agentis hoc, qđ q̃ñq; intelligimus, & quandoque nō intelligimus: ſed ex parte intellectus, qui eſt in potentia.

H

Ad iii. dicēdũ, q ſi intellectus agēs cōpararet ad intellectũ poſſem, ut obiectũ agens ad potētiã, ſicut uiſibile in actu ad uiſũ, ſequereſ, q ſtatim oĩa intelligerem⁹, cũ intellect⁹ agens ſit, quo eſt oĩa facere: nũc ãt nō ſe hēt vt obiectũ: ſed ut faciens obiecta in actu, ad qđ requirſ p̃ter p̃ntiã intellect⁹ agentis p̃ntia phātaſmatũ, & bona diſpō uiriũ ſenſitiuarũ, & exercitiũ in hmōi opere: qa p vnũ itellectũ, fiũt ēt alia intellecta, ſicut p terminos, ,ppoſitiones, & per prima principia, concluſiones. Et quantum ad hoc non differt, utrum intellectus agens ſit aliquid animæ, uel aliquid ſeparatum.

I

Ad qvartvm dicēdũ, q aïa intellectiua eſt qdē actu ĩmaterialis: ſed eſt in potētia ad determinatas ſpēs rerũ. Phātaſmata ãt ecōuerſo, ſũt qdã actu ſimilitudines ſpērũ, quarũdã, ſed ſũt potētia immaterialia. Vñ nihil ,phibet unã & eãdē aïam inq̃tũ ē ĩmaterialis ĩ actu hr̃e aliq̃ uirtutē, p q̃ faciat immaterialia ĩ actu, abſtrahēdo a cōdōnib. indiuidualis materię, q̃ qdē uirt⁹ dr̃ itellect⁹ agēs: & aliã uirtutē receptiuã hmōi ſpērũ, quæ dr̃ intellect⁹ poſſibilis, inquantum eſt in potentia ad hmōi ſpecies*:

K

395

Ad v. dicēdũ, q cũ eſſentia aïæ ſit immaterialis, à ſupremo itellectu creata, nihil ,phibet virtutē q̃ à ſupremo itellectu participaſ, p q̃ abſtrahiſ à materia, ab eſſentia ipſi⁹ procedere: ſicut & alias eius potentias.

Svper q. lxxix. Art. v.

Portella per totum

T Itulus clarus, vnus numero.

¶In corpore uidet q̃ ſtio iuxta utrãq; viã .ſ. q ſi intellect⁹ agēs eſt ſubſtãtia ſeparata, eſt vnus numero,

393 ¶Quamma tr.5.

Articvlvs v.

Vtrũ intellectus agēs ſit unus in oïb.

Ad qvintvm ſic ,pcedit. Vr̃, q intellect⁹ agēs ſit vn⁹ in oïb. Nihil.n. qđ eſt ſeparatum à corpore multiplicatur ſecundũ multiplicationem corporum. Sed intellectus agens eſt ſeparatus, ut dr̃ in * 3. de anima. Ergo non multiplicatur in multis corporibus hominum: ſed eſt vnus in omnibus.

ſi aliqd aïę, multiplicaſ cũ ea, ut patet.

*Li.3.de aïa textu. 19. & 20. tom. 2.

¶2 Prę. Intellectus agens facit vl'e, quod eſt vnũ in multis. Sed illud, quod eſt cã vnitatis, magis eſt vnũ. Ergo intellectus agens eſt vnus in omnibus.

¶3 Prę. Oēs hoies cōueniunt in primis cōceptionibus intellectus. His aũt aſſentiũt p intellectum agētē. Ergo cōueniũt oēs in vno itellectu agēte.

Sed contra eſt, q Phĩs dicit in *3. de anima, q intellectus agens eſt ſicut lumen: non autem eſt idem lumen in diuerſis illuminatis. Ergo non eſt idem intellectus agens in diuerſis hominibus.

*Lib. 3.de aïa textu. 18. tom. 2.

Respon. Dicendũ, q ueritas huius q̃onis dependet ex p̃miſſis*. Si.n. intellectus agēs. nō eſſet aliqd aïæ, ſed eſſet q̃dã ſubſtãtia ſeparata, un⁹ eſſet intellectus agēs oium hoium: & hoc itelligũt q poſuit unitatē intellect⁹ agentis. Si aũt intellectus agens ſit aliqd aïæ, vt q̃dã virtus ipſius, neceſſe eſt dicere, q ſint plures intellect⁹ agētes, ſm pluralitatē aïarũ, q̃ multiplicãtur ſm multiplicationē hominum, ut ſ. dictum eſt.* Non.n. poteſt eſſe, q una & eadem virtus ſit diuerſorum ſubiectorum.

*Ar. præced.

Contl.

*q.76.art. 2.

D. 1171.

Ad primvm ergo dicēdũ, q Phĩs ,pbat itellectũ agētē eſſe ſeparatũ p hoc, q poſſis eſt ſeparat⁹. qa (vt ipſe*dicit) agēs eſt honorabili⁹ patiēte. Intellect⁹ ãt poſſis dr̃ ſeparat⁹, qa nō eſt act⁹ alicui⁹ organi corporalis. & ſm hunc modũ, ēt intellect⁹ agēs dr̃ ſeparat⁹, nō quaſi ſit aliqua ſubſtãtia ſeparata.

*Lib. 3.de aïa textu. 19. tom. 2.

Ad secvndvm dicēdũ, q intellect⁹ agēs cauſat vl'e abſtrahendo à materia. Ad hoc autem non requirit, q ſit unus in omnibus habentibus intellectum: ſed q ſit unus in omnibus ſm habitudinem ad omnia, à quibus abſtrahit uniuerſale reſpectu quorum, uniuerſale eſt unum. Et hoc competit intellectui agenti in quantum eſt immaterialis.

Ad tertivm dicendum, q oïa quæ ſunt unius ſpeciei, cōicant in actione conſequente naturam ſpeciei: & per conſequens in virtute, q̃ eſt actionis principium, non q ſit eadem numero in oïb. Cognoſcere autem prima intelligibilia eſt actio cōſequens ſpēm humanam. Vndē oportet, q oēs homines cōicent in uirtute, quæ eſt principiũ huius actionis. & hæc eſt uirtus intellectus agentis. Non tũ oportet, q ſit eadē numero in omnibus: oportet tamen, q ab uno principio in omnibus deriuetur. Et ſic illa cōicatio hominum in primis intelligibilibus, demonſtrat unitatem intellectus ſeparati, quem Plato comparat ſoli, non aũt unitatem intellectus agentis, quem Ariſt. * cōparat lumini.

*Lib. 3.de aïa textu. 18. tom. 2. Portella per totum

Articvlvs vi.

Vtrum memoria ſit in parte intellectiua animæ.

Ad sextvm ſic proceditur. Videtur, quòd memoria non ſit in parte intellectiua animæ. Dicit.n. Aug. *12. de Trin. q ad partem ſuperiorem animæ pertinent quæ non ſunt homi-

Svper q. lxxix. Art. vi.

Ferr. 2. cont. c. 74. Scot. 1.5. d.3. q.6.

T Itulus clarus.

¶Memoria ut patet inde memoria & reminiſcentia ſignificat vim conſeruatiuam cognitorũ p̃teritorũ ut p̃terita ſunt. Et patet hoc ex

394

*12.c.5.& 8. Et 10.de Trin. q.10.a.3. *C.3. & ſ. dica plu.

ex communi vſu loquentium: nullus enim dicit ſe recordari alicuius, niſi ſub ratione alicuius p̃teriti actus & loci.

¶In corpore, ſub inlleſa diſtinctione duorum quæ inueniũtur in memoriæ ratione, quæ ſunt conſeruatio ſpecierũ ac rerum apprehenſarũ, & p̃teritio rei apprehenſæ, duo principaliter facit; Primo, reſpondet quæſito iuxta primã memoriæ cōditionē .ſ. cōſeruatē. Et ſcđo, iuxta ſcđam rationē obiecti.

*Li. 12. de Trin. c.2. in prin. tom. 3.

¶Quoad primũ, primo refert opinionē Aui. ſcđo ridet ſecũdum propriam opinionē. Ex Auicen. refert tria: radicē opinionis, opinionem ipſam & concomitãs ipſam. Et ſic quarto applicando ad propoſitum reſpōdetur quæſito negatiuè ſecundum Auicen.

¶Circa radicem opinionis aduerte, q ſatis profunda eſt. Ad cuius euidentiã ſciēdum eſt, q aliquid eſſe in aliquo, contingit dupliciter .ſ. cognoſcibiliter, & realiter. Cognoſcibiliter vocaſ eē ĩ aliquo, qđ eſt in eo vt cognitũ in cognoſcente, realiter vero quod eſt in eo, vt res in re, quo quęlibet forma eſt in eo qđ informat. Hac ãt diſtinctiōe ueriſſima ſuppoſita, vlterius. Auic. vtēs alia ppoſitione .ſ. Vis cognoſcitiua non recipit niſi cognoſcibiliter, ſub ea ſubſumebat: ſed intellectus eſt vis cognoſcitiua. ergo non recipit niſi cognoſcibiliter. Tūc vltra: ſed retinere ſpecies abſq; cognitione, eſt habere eas ñ cognoſcibiliter, ſed realiter, quia non p modum cogniti, ſed rei retinētur, vt quælibet forma in ſubiecto: ergo nulla uis cognoſcitiua retinet ſpecies, q̃ primum deſinit habere cognitum vt cognitum. Vndē, ut in parte ſenſitiua conſeruarenſ ſpēs, diſtinxit vires ſenſitiuas, in cognoſcitiuas, & hæ nō ſeruant: & in theſauros ſpērum, in quibus apprehēſa conſeruanſ. Et qm̃ talis diſtinctio virium ſenſitiuarũ p̃mittiſ, qa tota pars ſenſitiua eſt organica, ex hoc hēt, q retineat aliquid per modum rei, cōicans in hoc cũ materia corporali, & intellectiua pars, qa ab oī corpore eſt eleuata, cōſequēs eſt, q pars intellectiua recipiat tm̃ cognoſcibiliter & conſequēter q non conſeruet & ſic patet radix opinionis Auic. Ipſa aũt opinio conſiſtit in hac negatiua .ſ. q non conſeruat, & in affirmatiua .ſ. quod quoties intelligit, fluit in ipſum ab intellectu agente ſpecies intelligibilis. Comitatur autē ipſam, q apud ipſum doctus differt ab inſcio, habilitate ſe cōuertendi ad intellectum agentem. Et ſic patet reſponſio ad quæſitum apud illũ.

*Lib. de Trin. c.11. parũ ante medium tom. 3.

nibus pecoribusq;, cōia. Sed memoria eſt hoibus pecoribusque cōis. Dicit.n. ibidē q poſſunt pecora ſentire p corporis ſenſus corporalia & ea mãdare memoriæ. Ergo memoria non p̃tinet ad partē aïæ itellectiuã.

¶2 Præ. Memoria, p̃teritorũ ē. Sed p̃teritũ dr̃ ſm aliqđ determinatum tp̃s. Memoria igiſ eſt cognoſcitiua alicuius ſub determinato tp̃e qđ eſt cognoſcere aliquid ſub hic, & nunc. hoc ãt nō eſt intellectus, ſed ſenſus. memoria igiſ ñ eſt in parte itellectiua ſed ſolũ ĩ parte ſēſitiua.

B

¶3 Præt. In memoria cōſeruanſ ſpēs rerũ, quæ actu non cogitantur. Sed hoc nō eſt poſſibile accidere in intellectu, qa intellectus ſit in actu p hoc, q informatur ſpē intelligibili. Intellectum ãt eſſe in actu, eſt ipſum intelligere ĩ actu. & ſic intellectus oïa itelligit in actu quorũ ſpēs apud ſe hēt. non ergo memoria eſt in parte intellectiua.

C

Sed contra eſt, q Aug. dicit. *10. de Trin. q memoria, intelligētia, & uolutas, ſũt vnã mens.

Respon. Dicendum, q cum de ratione memoriæ ſit conſeruare ſpēs rerum, q̃ actu nō apprehenduntur, hoc primum cōſiderari oportet: vtrũ ſpēs intelligibiles ſic in intellectu conſeruari poſſint. Poſuit.n. Aui. hoc eſſe impoſſibile. In parte.n. ſenſitiua dicebat hoc accidere quãtũ ad aliquas potētias, inquatũ ſũt actus organorũ corporaliũ in quibus cōſeruari poſſunt aliq̃ ſpēs abſq; actuali apphēſione. In itellectu ãt q caret organo corporali, nihil exiſtit niſi intelligibiliter. Vñ oportet itelligi ĩ actu illud, cui⁹ ſiſitudo in itellectu exiſ it. Sic ergo ſm ipſum, q̃ cito aliqs actu deſinit intelligere aliquã rē, deſinit eſſe illius rei ſpēs in intellectu: ſed oportet ſi denuo vult illã rē intelligere, q cōuertat ſe ad itellectũ agētē, quē ponit ſubſtam ſeparatã, vt ab illo effluãt ſpēs intelligibiles ĩ itellectũ poſſibilē. Et ex exercitio & uſu cōuertēdi ſe ad intellectũ agētē, relinquit ſm ipm̃ q̃dam habilitas in itellectu poſſibili cōuertēdi ſe ad intellectũ agentē, quē dicebat eſſe habitũ ſcientiæ. Scđm igiſ hãc poſitionē, nihil cōſeruaſ in parte intellectiua, qđ nō actu intelligaſ. Vñ nō poterit poni memoria in parte intellectiua ſm hũc modum. Sed hæc opinio manifeſtè repugnat dictis Ariſt. Dicit.n. in* 3. de aïa q cũ intellectus poſſibilis ſic fiat ſingula, vt ſciens dr̃ qs ſm actũ & q hoc accidit cũ poſſit operari p ſeipſum: eſt quidē igiſ & tunc potētia quodãmodo, nō tñ ſimplr̃ vt ante addiſcere aut ĩuenire. Dr̃ ãt intellectus poſſibilis fieri ſingula, ſm q recipiſ ſpēs ſingulorũ. Ex hoc ergo, q recipit ſpēs intelligibiliũ, hēt q poſſit operari cũ voluerit, non ãt q ſemper operetur: qa & tunc eſt quodãmodo in potētia: ſed aliter q̃ ante intelligere eo .ſ. modo quo ſciens in habitu eſt in potētia ad cōſiderãdũ in actu. Repugnat ēt prædicta poſitio rationi. Quod.n. recipiſ in aliquo, recipiſ in eo ſm modum recipientis. Itellectus autē eſt magis ſtabilis naturæ, & immobilis, q̃ materia corporalis. Si ergo materia corporalis formas, quas recipit, nō ſolũ tenet dum per eas agit in actu, ſed ēt

D

E

A Ex propria opinione S.T. arguiſ contra Auic. primo authoritate Ariſt. ſecundo ratione. tertio concludit reſponſionem ad quæſitum affirmatiue: omnia clara ſunt in litera, & habes hoc diffuſius in ſecundo contra Gent. ca.74.

¶Aduerte hic, q Aui. in hoc vi deceptus, q nō ſubtiliter diſtinxit latitudinē act⁹ & potentię. Conceſſo ſi quidē toto ſuo pceſſu, & concluſione q̃ ſequitur .ſ. q intellectus nihil recipit niſi intelligibiliter, vlterior conſequentia .ſ. ergo non recipit niſi quandiu actu cognoſcit, ſupponit unũ falſum .ſ. q recipere cognoſcibiliter cōtingat uno tm̃ mō .ſ. in actu: cum ſit contingat duobus .ſ. in actu puro, & in actu, permiſto potentiæ .ſ. in actu ſcđo, & in actu primo. Vñ in diffinitione aïę ponitur, q eſt actus primus ſicut ſomnus, qđ nō ſaluaretur ſi tunc tm̃ non operaretur cum eſt in potentia: cũ hoc ſit ſcđe oïbus paſſiuis principiis: ſed optimē ſaluatur cum aïa ponitur talis natura, q eſt actu q̃ñq;, vt ſomnus, q̃ñq; ut uigilia. Conſtat autem, q eſſe actu ut ſomnus, eſt eſſe in actu primo, & rurſus conſtat, quòd eſſe actũ p̃mum præcipue cōuenit animæ intellectiuę. igitur non ex hoc quod organica eſt pars ſenſitiua, ſed ex alia ratione, in qua communicat cum intellectiua, habet quod retineat ſpecies, & actu non cognoſcat. Nec ſpecies conſeruari eſt eſſe p modum rei ſed eſt eſſe cognoſcibiliter non actu, nec potentia, ſed medio mō inter actum & potentiã .ſ. partim in actu, & partim in potentia. Cognoſcitiuum enim tripliciter pōt ſe habere ad cognitũ .ſ. in pura potentia. Et tũc, nec eſt cognoſcibile in actu, nec cognitum in actu, ſed vtrũq; in potentia. Vel partim in actu & partim in potētia: & tunc eſt cognoſcibile in actu, & nō eſt cognitũ in actu, ſed eſt in potentia vt ſit cognitum in actu. Vel totaliter in actu, & tũc eſt ipſum cognitum in actu. Vnde cum ſpecies conſeruaſ, obiectum eſt in cognoſcitiuo cognoſcibiliter, quia ut cognoſcibile, quãmuis nō ut cognitum. Et quia obiectũ eſſe cognoſcibiliter utroq; modo .ſ. vt cognoſcibile, & cognitũ, non aduertit Auic. ideo putauit ſpeciem remanere per modũ rei. Et ipſum ſequiſ multa illuſtrium virorum turba, in hoc, tamen minus p̃ſpicacium. Et ideo tu bene nota hæc quoniam ex hac radice multæ ſoluũtur q̃ſtiones, & nobilitas cognoſcitiuæ naturæ ſuſtinetur. ¶Quo ad ſcđm, reſpōdet iuxta ſcđam conditionem memoriæ negatiue,

419

*Li.3.de aïa, text. 8.

poſtquã agere ceſſauerit, multò fortius intellect⁹ immobiliter & iamiſſibiliter recipit ſpẽs intelligibiles, ſiue à ſenſibilib⁹ acceptas, ſiue ab aliquo ſuperiori intellectu effluxas. Sic igit̃ ſi memoria accipiat̃ ſolũ pro vi cõſeruatiua ſpẽrum, oportet dicere memoriã eſſe in intellectiua parte. Si uerò de rõne memorię ſit, q̃ eius obiectũ ſit pręteritũ vt præteritũ, memoria in parte intellectiua nõ erit: ſed ſenſitiua tñ, quæ eſt apprehenſiua particularium. Pręteritũ.n. vt præteritum, cum ſignificet eſſe ſub determinato tempore, ad cõdõnẽ particularis ptinet.

Ad primvm ergo dicendũ, q̃ memoria, ſm̃ quod eſt cõſeruatiua ſpecierum, nõ eſt nobis pecoribuſque cõis ſpecies.n.cõſeruantur non in parte animæ ſenſitiua tantum: ſed magis in coniuncto, cũ vis memoratiua ſit actus organi cuiuſdã. Sed intellectus ſm̃ ſeipſum eſt conſeruatiuus ſpecierum præter concomitantiã organi corporalis. Vñ Philoſophus dicit in * 3. de aĩa, q̃ anima eſt locus ſpecierũ non tota: ſed intellectus.

Ad secvndvm dicẽdũ, q̃ pręteritio põt ad duo referri .ſ. ad obiectũ, quod cognoſcit, & ad cognitionis actum. Quæ quidẽ duo ſimul coniunguntur in parte ſenſitiua, quæ eſt apprehenſiua alicuius per hoc, q̃ immutat̃ à pñti ſenſibili. Vnde ſimul aĩal memorat̃ ſe pri⁹ ſenſiſſe in pterito, & ſe ſenſiſſe quoddam præteritũ ſenſibile. Sed quantũ ad partẽ intellectiuã ptinet pteritio accidit, & nõ p ſe cõuenit ex parte obiecti intellectus. Intelligit .n. intellectus hoiem inquãtũ eſt hõ. Homini autem inquantũ eſt hõ accidit, uel in pñti, uel in præterito, uel in futuro eſſe. Ex parte uerò actus, pteritio per ſe accipi põt, ẽt in intellectu, ſicut in ſenſu: quia intelligere aĩæ nr̃æ eſt quidã particularis actus in hoc, vel in illo tp̃e exiſtens: ſm̃ quod dr̃ homo intelligere nunc, vel heri, vel cras. Et hoc non repugnat intellectualitati: quia hmõi intelligere, q̃uis ſit quoddã particulare, tñ eſt immaterialis actus, vt ſ. de intellectu dictum eſt. * Et iõ ſicut intelligit ſeipſum intellectus, quãmuis ipſe ſit quidã ſingularis intellectus, ita intelligit ſuũ intelligere, quod eſt ſingularis actus uel in præterito, vel in pñti, vel in futuro exiſtens. Sic igit̃ ſaluat̃ rõ memorię, quãtum ad hoc, q̃ eſt præteritorũ in intellectu, ſm̃ q̃ intelligit ſe prius intellexiſſe, non autem ſecundùm quòd intelligit præteritum, prout eſt hic, & nunc.

Ad tertivm dicẽdũ, q̃ ſpẽs intelligibiles aliqñ ſunt in intellectu in potentia tñ. Et tũc dr̃ intellectus eſſe in potentia. Aliqñ autem ſm̃ ultimam cõpletionẽ actus: & tunc intelligit actu. Aliqñ medio modo ſe hẽt inter potentiã & actum: & tũc dr̃ eſſe intellectus in habitu *. Et ſecundùm hunc modum intellectus conſeruat ſpecies, etiam quando actu non intelligit.

Articvlvs VII.

Vtrum alia potentia ſit memoria intellectiua, & alia intellectus.

Ad septimvm ſic proceditur. Vr̃, q̃ alia potentia ſit memoria intellectiua, & alia intellectus. Aug.n.in * 10. de Trinit. ponit in mente memoriã, intelligentiam, & uoluntatẽ. Manifeſtum eſt aũt, q̃ memoria eſt alia potentia à uoluntate. Ergo ſimiliter eſt alia ab intellectu.

¶ 2 Pręt. Eadem rõ diſſinitionis eſt potentiarũ ſenſitiuę partis & intellectiuę. Sed memoria in parte ſenſitiua eſt alia potentia à ſenſu, vt ſupra dictum eſt. †Ergo memoria partis itellectiuæ ẽ alia potẽtia ab intellectu.

¶ 3 Pręt. ſm̃ Augu. * Memoria, intelligentia, & uoluntas ſunt ſibi inuicẽ æqualia & unum eorũ ab alio oritur. Hoc autem eſſe nõ poſſet, ſi memoria eſſet eadẽ potentia cum intellectu. Non eſt ergo eadem potentia.

SVPER Q. LXXIX. ARTIC. VII.

Sed contra de rõne memoriæ, ẽ q̃ ſit theſaurus vel locus cõſeruatiuus ſpẽrum. Hoc aũt Philoſophus i † 3 de aĩa attribuit itellectui, vt dictũ eſt. * Nõ ergo i parte intellectiua, ẽ alia potẽtia memoria ab intellectu.

Respon. Dicendum, q̃ (ſicut ſupra dictum eſt *) potẽtiæ aĩæ diſtinguuntur ſm̃ diuerſas rõnes obiectorum eo q̃ rõ cuiuſlibet potentiæ conſiſtit in ordine ad id, ad qđ dr̃, qđ ẽ eius obiectum. Dictum eſt ẽt ſupra, q̃ ſi aliqua potentia ſm̃ ꝓpriã rationẽ ordinet̃ ad aliquod obiectũ ſm̃ cõem rõnem obiecti ñ diuerſificabit illa potẽtia ſm̃ diuerſitates particulariũ dr̃iarũ. Sicut potẽtia viſiua, q̃ reſpicit ſuũ obiectũ ſm̃ rõnẽ colorati, nõ diuerſificat̃ ſm̃ rõnem albi & nigri. Intellectus aũt, reſpicit ſuũ obiectũ ſm̃ cõem rõnẽ entis, eo q̃ intellectus poſſibilis eſt, qđ ẽ oĩa fieri. Vñ, ſm̃ nullã dr̃iam entiũ, diuerſificat̃ dr̃ia intellectus poſſibilis. Diuerſificat̃ tñ potẽtia intellectus agẽtis, & intellectus poſſibilis: q̃a reſpectu eiuſdem obiecti aliud principiũ oportet eſſe potẽtiã actiuã, q̃ facit obiectũ eſſe in actu, & aliud potentiã paſſiuã q̃ mouet̃ ab obiecto in actu exiſtẽte & ſic potẽtia actiua cõparatur ad ſuũ obiectũ, vt ens in actu ad ens i potẽtia. Potẽtia aũt paſſiua cõparat̃ ad ſuũ obiectũ ẽ conuerſo, vt ens in potẽtia ad ens in actu. Sic igit̃, nulla alia dr̃ia potentiarum in intellectu eẽ põt, niſi poſſibilis & agẽtis. Vñ patet, q̃ memoria nõ eſt alia potentia ab intellectu. Ad rõnẽ.n. potẽtiæ paſſiuæ ptinet conſeruare, ſicut & recipere.

Ad primvm ergo dicendũ, q̃ q̃uis in tertia diſtinctiõe primi ſententiarum dicatur, q̃ memoria, intelligentia, & uolũtas ſint tres uires, tñ hoc nõ eſt ſm̃ intentionẽ Aug. q̃ expreſſe dicit in 14. de Tri. * q̃ ſi accipiant̃ memoria intelligẽtia, & uolũtas, ſm̃ q̃ ſemp pſto ſunt aĩæ ſiue cogitentur, ſiue non cogitẽtur, ad ſolã memoriã pertinere vident̃. Intelligentiam aũt nunc dico, qua intelligimus cogitantes: & eã uolũtatẽ ſiuè amorẽ, vel dilectionẽ, q̃ iſtam prolem parentemque coniũgit. Ex quo patet, q̃ iſta tria nõ accipit Auguſt. p illis tribus potentijs, ſed memoriã accipit pro habituali aĩæ retentione: intelligentiam aũt pro actu intellectus, uoluntatem aũt pro actu uoluntatis.

Ad II. Dicendum, q̃ pteritũ & pſens, poſſunt eſſe ꝓpriæ dr̃iæ potẽtiarũ ſenſitiuarũ, ſm̃ diuerſitatem obiectorum, non autem potentiarum intellectiuarum, ratione ſupra dicta *.

Ad III. dicendum, q̃ intelligentia oritur ex memoria, ſicut actus ex habitu. Et hoc mõ etiam æquatur ei, non autem ſicut potentia potentiæ.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum ratio ſit alia potentia ab intellectu.

AD OCTAVVM ſic proceditur. Vr, quod rõ ſit alia potẽtia ab intellectu. In li.n. de ſpũ & aiã dr: Cũ ab inferiorib. ad ſuperiora aſcẽdere uolum⁹, pri⁹ occurrit nobis ſenſus, deinde imaginatio, deinde rõ, deinde intellect⁹. Eſt ergo alia potẽtia rõ ab ĩtellectu, ſicut ĩaginatio à rõne.

¶2 Pręt. Boet. † dicit in li. de cõſo. quod intellectus cõparat ad rõnem, ſicut æternitas ad tps. Sed non eſt eiuſdẽ uirtutis, eſſe in æternitate, & eſſe ĩ tpe. Ergo ñ eſt eadẽ potẽtia rõ, & ĩtellect⁹.

¶3 Pręt. Hõ cõicat cũ angelis in intellectu, cũ brutis vero, ĩ ſenſu. Sed rõ, quæ eſt propria hominis, qua animal rõnale dicit, eſt alia potentia à ſenſu. Ergo pari rõne eſt alia ab intellectu, qui proprie conuenit angelis. Vndè & intellectuales dicunt.*

SED CONTRA eſt, quod Au. dicit 3. ſuper Gen.* ad literã, quod illud quo hõ irrõnabilib. aialib. antecellit, eſt rõ, vel mẽs, uel intelligẽtia, vel ſi quo alio uocabulo cõmodi⁹ appellat. Rõ ergo & itellect⁹, & mẽs, ſũt una potẽtia.

RESPON. Dicendum, quod rõ & intellect⁹ in hoĩe, nõ pñt eſſe diuerſę potẽtię.* Quod manifeſtè cognoſcit, ſi utriuſq; act⁹ cõſideret. Intelligere.n. eſt ſimpliciter veritatẽ intelligibilẽ apprehẽdere. Rõcinari aũt, eſt ꝓcedere de vno intellecto ad aliud, ad ueritatẽ intelligibilẽ cognoſcẽdã.* Et ideò angeli, qui ꝑfectè poſſident ſm modum ſuæ naturæ cognitionẽ intelligibilis veritatis, non hñt neceſſe ꝓcedere de uno ad aliud: ſed ſimpliciter & abſq; diſcurſu veritatẽ rerũ apprehendunt, ut Dion.* dicit 7. c. de di. no. Hoĩes aũt ad intelligibilem ueritatẽ cognoſcendam perueniunt, procedẽdo de uno ad aliud, ut ibidẽ dr: & ideò rõnales dicuntur*. Patet ergo, quod rõcinari comparat ad intelligere, ſicut moueri ad quieſcere, uel acquirere ad habere: quorum unum eſt perfecti, aliud aũt imperfecti. Et quia motus ſemper ab immobili ꝓcedit, & ad aliqđ quietum terminatur; indè eſt, quod ratiocinatio humana, ſm viã acquiſitionis uel intentionis, procedit à quibuſdã ſimpliciter intellectis, quæ ſunt prima principia. Et rurſus, in uia iudicij reſoluẽdo redit ad prima principia, ad quę inuẽta examinat. Manifeſtum eſt autẽ, quod quieſcere & moueri nõ reducunt ad diuerſas potentias, ſed ad vnam & eandem etiam in naturalibus rebus: quia per eandẽ naturã aliqđ mouet ad locum, & quieſcit in loco. Multò ergo magis ꝑ eandẽ potentiã intelligim⁹, & ratiocinamur. Et ſic patet, quod in homine eadem potentia eſt ratio & intellectus.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quod illa enumeratio fit ſm ordinẽ actuum, non ſm diſtinctionem potentiæ, quãmuis liber ille non ſit magnę authoritatis.

AD SECVNDVM patet rñſio ex dictis*. Aeternitas.n. cõparat ad tps, ſicut imobile ad mobile. Et iõ Boet. cõparauit intellectum æternitati, rõnẽ uerò tempori.

AD TERTIVM dicẽdũ, quod alia aĩalia ſunt ita ĩfra hoĩem, quod nõ poſſunt attingere ad cognoſcẽdam ueritatẽ, quam rõ inqrit. Homo uerò attingit ad cognoſcẽdã intelligibilem ueritatẽ, quã angeli cognoſcunt, ſed imperfectè. Et ideò uis cognoſcitiua angelorum, non eſt alterius generis à vi cognoſcitiua rationis, ſed comparatur ad ipſam, vt perfectum ad imperfectum.

ARTICVLVS IX.

Vtrum ratio ſuperior & inferior ſint diuerſæ potentiæ.

AD NONVM ſic proceditur. Vr, quod rõ ſuperior & inferior ſint diuerſæ potentiæ. Dicit.n. Aug.* 12. de Tri. quod imago trinitatis eſt in ſuperiori parte rationis, non autẽ in inferiori. Sed partes animæ ſunt ipſæ eius potentię. ergo duæ potẽtiæ ſũt rõ ſuperior & inferior.

¶2 Pręt. Nihil orit à ſeipſo. Sed rõ inferior oritur à ſuperiori, & ab ea regulatur & dirigitur. Ergo ratio ſuperior, eſt alia potentia ab inferiori.

¶3 Præt. Philoſophus dicit in 6. Ethic. † quod ſcientificum animæ, quo cognoſcit anima neceſſaria, eſt aliud principium, & alia pars animæ ab opinatiuo & ratiocinatiuo, quo cognoſcit cõtingẽtia. Et probat † per hoc, quia ad ea, quæ ſunt genere altera, altera genere particula animæ ordinatur.

Cõtingẽs aũt & neceſſariũ ſũt altera gñe: ſicut corruptibile & ĩcorruptibile. Cũ aũt idẽ ſit neceſſariũ qđ æternũ: & tpale idẽ qđ cõtingẽs: vr quod idẽ ſit qđ Philoſophus uocat ſciẽtificũ, & ſuperior pars rõnis, quæ ſm Aug.* intẽdit æternis cõſpiciẽdis & cõſulẽdis: & quod idẽ ſit qđ Philoſophus uocat ratiocinatiuũ, vel opinatiuũ, & inferior rõ, quæ Secundũm Aug. † intẽdit tẽporalibus diſponẽdis. Eſt ergo alia potentia animę, ratio ſuperior, & ratio inferior.

¶4 Pręt. Damaſ.* dicit quod ex imaginatione fit opinio, deinde mens diiudicãs opinionem ſiuè uera ſit, ſiuè falſa, diiudicat ueritatẽ. vndè & mens dr à metiẽdo. De quibus igitur iudicatum eſt iã & determinatum, verè dr intellectus. Sic igit opinatiuũ, quod eſt ratio inferior, eſt aliud à mente & intellectu, per quod poteſt intelligi ratio ſuperior.

SED CONTRA eſt, qđ Aug. dicit 12. de Tri.* quod rõ ſuperior & ĩferior ñ niſi ꝑ officia diſtinguũtur. Nõ ergo ſunt duę potẽtię.

RESPON. Dicendum, quod rõ ſuperior & inferior ſm quod ab Aug. accipiunt, nullo mõ duæ potẽtiæ aiæ eſſe poſſunt. Dicit enim* qđ rõ ſuperior eſt, quæ intẽdit æternis cõſpiciẽdis, aut conſulendis. Conſpiciẽdis qdẽ ſm quod ea in ſeipſis ſpeculat, conſulendis verò ſm quod ex eis accipit regulas agendorũ. Rõ uerò inferior ab ipſo dr, quæ intendit tẽporalibus rebus. Hęc aũt duo.ſ. temporalia & æterna cõparantur ad cognitionẽ noſtrã hoc modo, quod unum eorum eſt medium ad cognoſcendum alterum. Nam ſm uiam inuẽtionis, per res tẽporales in cognitionem deuenimus æternorum ſm illud Apoſt. ad Rom. 1. Inuiſibilia Dei per ea, quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur. In uia uerò iudicij, per æterna iam cognita de tpalibus iudicamus, & ſm rõnes æternorũ, tpalia diſponimus. Põt aũt cõtingere quod medium & id ad quod per mediũ puenitur, ad diuerſos habitus ptineãt, ſicut principia prima indemõſtrabilia ptinẽt ad habitũ intellectus: cõcluſiones verò ex his deductæ ad habitũ ſciẽtiæ. Et iõ ex principiis Geometriæ cõtingit aliqđ cõcludere in alia ſcientia, puta in ꝑſpectiua. Sed eadẽ potentia rõnis eſt, ad quã ptinet & medium & ultimũ. Eſt.n. actus rõnis quaſi quidã motus de uno in aliud ꝑueniẽs. Idem aũt eſt mobile qđ pertranſiens medium pertingit ad terminũ. Vñ* una & eadem potẽtia rõnis eſt rõ ſuperior & inferior, ſed diſtinguuntur ſm Aug.* per officia actuũ, & ſm diuerſos habitus.* Nam ſuperiori rationi attribuitur ſapientia, inferiori uerò ſcientia.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, quod ſm quamcunq; rõnẽ participationis põt pars dici: inquantum uerò ratio diuiditur ſm diuerſa officia, rõ ſuperior & inferior partitiones dicuntur, & nõ quia ſunt diuerſæ potentiæ.

AD II Dicẽdum, quod ratio inferior dr à ſuperiori deduci, vel ab ea regulari, inquantũ principia, quibus utitur inferior rõ, deducuntur & diriguntur a principiis ſuperioris rationis.

AD III Dicendum, quod ſciẽtificũ, de quo Philoſophus loquit, non eſt idem quod rõ ſuperior. nã neceſſaria ſcibilia inueniunt ẽt in rebus tpalibus, de quibus eſt ſcientia naturalis & mathematica. Opinatiuũ aũt & rõcinatiuũ, in minus eſt quam rõ inferior, quia eſt cõtingẽtiũ tm. Nec tñ eſt ſimpłr dicẽdũ, quod ſit alia potẽtia qua intellectus cognoſcit neceſſaria, & alia qua cognoſcit cõtingẽtia: quia utraque cognoſcit ſm eadẽ rõnẽ obiecti, ſ. ſm rõnem entis & veri.

Universidad de Deusto Biblioteca

Vndè & neceſſaria ꝙ habēt pfe F ctū eſſe in ueritate, pfectè cognoſcit: utpote ad eorū qdditatē ptingēs, p quā ꝓpria accidētia de his demōſtrat. Cōtingentia uerò impfectè cognoſcit, ſicut & habēt impfectū eſſe & ueritatē. Perfectū aūt & impfectū in actu, nō diuerſificāt potētiā, ſed diuerſificāt actus quātū ad modū agēdi: & p cōſequens principia actuū & ipſos habit⁹. Et iō Philoſophus poſuit duas G particulas aiæ, ſcietificū, & ratiocinatiuū: nō qa ſunt duæ potētię, ſed qa diſtinguunt ſm diuerſam aptitudinē ad recipiendū diuerſos habitus, quorū diuerſitatē ibi inqrere intendit. Contingentia.[d] ꝙ, & neceſſaria etſi differāt ſm ꝓpria genera, cōueniūt tñ in cōi rōne entis, quā reſpicit intellectus, ad quā diuerſimodè ſe habent, ſm perfectum, & imperfectum.

Ad IIII dicēdū, ꝙ illa diſtinctio Damaſ. eſt ſm diuerſitatē actuū, nō ſm diuerſitatē potentiarū. Opinio.n. ſignificat actū intellectus, qui fertur in unam partē contradictionis cum formidine alterius. Diiudicare uerò uel mēſurare eſt actus intellectus applicātis principia certa ad examinationē ꝓpoſitorū. Et ex hoc ſumit nomē mentis. Intelligere āt ē cū quadā ap I probatione diiudicatis inhǽre.

ARTICVLVS X.

Vtrum intelligentia ſit alia potentia ab intellectu.

AD DECIMVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ intelligentia ſit alia potentia ab intellectu. Dr̄.n. in lib. de ſpiritu & anima,* ꝙ cū ab īferiorib. ad ſuperiora aſcēdimus, prius occurrit ſenſus, deinde imaginatio, deinde rō, poſtea intells, & poſtea[h] K intelligētia. Sed imaginatio & ſenſus ſunt diuerſæ potētiæ. Ergo & intells, & intelligentia.

¶2 Præt. Boet.* dicit in 5. de cōſo. ꝙ ipſum hominē, aliter ſenſus, aliter imaginatio, aliter ratio, aliter [h] intelligentia intuetur. Sed intellectus eſt eadē potētia cū rōne. Ergo vr̄ ꝙ intelligentia ſit alia potentia q̃ intellectus: ſicut ratio eſt alia potentia quàm imaginatio & ſenſus.

¶3 Præt.[h] Actus ſunt ꝓprij potētis, ut dr̄ in 2. de Anima.* ſed intelligentia eſt quidā actus ab alijs actibus, q̃ attribuuntur intellectui, diuiſus. Dicit.n. Damaſ.† ꝙ primus motus[h] intelligētia dr̄: q̃ uerò circa aliqd eſt intelligentia, intentio uocatur: q̃ permanens & figurās animā ad id quod intelli̇r, excogitatio dr̄. Excogitatio uerò in eodem manens, & ſeipſam examinans, & diiudicās, phro G neſis dicitur.i. ſapientia. phroneſis aūt dilatata, facit cognitionem.i. interius diſpoſitū ſermonē. Ex quo ait ꝓuenire ſermonē p linguā enarratum. Ergo uidet̄ ꝙ intelligentia ſit quædā ſpālis potētia.

SED CONTRA eſt, quod Philoſophus dicit in 3. de Anima,* ꝙ intelligentia indiuiſibilium eſt, in quibus non eſt falſum. Sed huiuſmodi cognoſcere pertinet ad intellectum. Ergo intelligentia nō eſt alia potentia præter intellectum.

RESPON. Dicendum, ꝙ hoc nomen intelligētia, propriè ſignificat ipſum actum intellectus, q̃ eſt intelligere. In quibuſdam tamen libris de Arabico H translatis, ſubſtantiæ ſeparatæ, quas nos angelos dicimus, intelligentiæ uocantur, fortè pp hoc ꝙ huiuſmodi ſubſtantię ſemper actu intelligunt. In libris tamen de Græco translatis, dicuntur intellectus, ſeu mentes. Sic ergo [m] intelligentia ab intellectu non diſtinguitur ſicut potentia à potentia, ſed ſicut actus à potentia.* inuenitur.n. talis diuiſio ēt a Philoſophis. Quandoq;.n. ponūt quatuor intellectus.ſ. intellectum agentem. poſſibilem, & in habitu, & adeptū: quorum quatuor, intellectus I agēs & poſſibilis ſunt diuerſæ potentię: ſicut & in oibus eſt alia potentia actiua, & alia paſſiua. Alia uerò tria diſtinguuntur ſm tres ſtatus intellectus poſſibilis, qui qñq; eſt in potētia tm̄: & ſic dr̄ poſſibilis. Qñq; aūt in actu primo qui eſt ſciētia. & ſic dr̄ intellectus in habitu. Quandoque aūt in actu ſecundo: qui eſt conſiderare. & ſic dicitur intellectus in actu,* ſiue intellectus adeptus.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſi recipi debet illa authoritas, [c] intelligentia ponitur ꝓ actu intellectus. & ſic diuiditur contra intellectum ſicut actus contra potentiam.

AD II Dicendum, ꝙ Boet. accipit intelligentiā pro actu intellectus, qui tranſcendit actum ratio- K nis. Vndè ibidem dicit,* quòd ratio tantum humani generis eſt ſicut intelligentia ſola Dei: propriū enim Dei eſt quòd abſque omni inueſtigatione omnia intelligat.

AD III Dicendum, ꝙ omnes illi actus, quos Damaſc. enumerat, ſunt unius potentiæ, ſcilicet intellectiuæ, quæ primò quidem ſimpliciter aliqd apprehendit. Et hic actus dicitur intelligentia. Secūdo uerò id quod apprehendit, ordinat ad aliquid aliud cognoſcendū uel operandū: & hic uocatur intētio. Dū uerò perſiſtit in inquiſitione illius qđ intēdit, uocat̄ cogitatio. Dū uerò id qđ eſt excogitatū examinat ad aliqua certa, dr̄ ſcire uel ſapere

quod

non eſt ut motus progreſſus de potentia actiua in effectū: ſed eſt potius conuerſio patientis ad agēs, aut econuerſo. ergo.

¶ Ad hoc hi, ꝙ cognitio medij ad notitiā concluſionis duplicē hēt habitudinē, ſ. illationis & cōcluſiōis. Et quo ad uim illatiuā non hēt rōnē medij motus, ut argumētū eſt. Sed quoad conditionē cōcluſionis quā hēt, ut mediū motus ſe hēt. Nā notitia medij, notitia cōfuſa cōcluſionis eſt: & p hoc ſullectio [illegible] p medium ad cōcluſionē incipit à pura potētia, mediati cognitione cōfuſa cōcluſionis i medio: & cōſequēter naturaliter media inter potētiā & actū ut in motu cōtingit. Et hoc mō uſus eſt hic S. Th. notitia medij, & nō primo. Et iō rō eſt efficax. Si ſignanter non dixit, ꝙ mediū ſyllogiſmi ſit mediū mot⁹ quāuis fuiſſet verū quoad cōditionē cōcluſionis: ſed ad excludēdas calūnias, dixit ꝙ ipſe act⁹ rōnis.ſ. diſcurſus de uno in aliud perueniēs, eſt quaſi mot⁹, ut inſinuaret ex hoc, ꝙ de cōditione ipſi⁹ cognitionis, ut pgredit̄ de impfecto ad pfectū, de cōfuſo ad diſtinctū, loquebat̄.

SVPER Q. LXXIX. ART. X.

Titulus occaſionatus ex dictis theologorū, ꝓpter q hoc uocabulo vti pulcra uidemur.

¶ In corpore rñdet q̃ſtio unica cōcluſione habēte duas partes ſic. Intelligētia diſtinguit̄ ab intellectu nō ſicut potētia à potētia, ſed ſicut actus à potentia. Et declarat̄ dupliciter. primò ex qđ nominis intelligētię: ſecūdò ex eo ꝙ hæc diſtinctio cōſonat dictis Philoſophorū. Et i primo ponit̄ duplex ſignificatio ly intelligentia, ſ. ꝓpria, & ꝓ actu ſecūdo; & tranſumptiua, particularis. ſ. apud Arabes, nō Grecos. In ſecūdo ponit̄ diſtinctio intellectus ſ quatuor clarè: & hī ex Alexan. Themiſtio, Auerroi, & aliis antiquis: & iu nota eam,

D. 923.

365

Porrecta per totum.

398 .di.3.q.4 art. 1.

*Lib. 1. de ſpi. & ani. cap. 11.

*Lib. 5. de conſol. proſa 1.

*Lib. 2. de Aia. tex. 1 tom. 2. †Damaſ. L. 2. orth. fidei. c. 22

ut intelligas terminos in talis Animam. ¶In diſſione eſt ſecūdū aducrtēs, ꝙ intelli[illegible] parōnis uocabulu largè hic accipit̄ pxcqdi[illegible] tione qualiſcūque. Et ſimiliter in diſſione ad ſermō, intentionis nomē, non propriè, ſed extenſiuè accipit potius cāliter q̃ formaliter, ut patet ex prima ſecundę.

Opiniō est.

*Lib. 3. de Aia. tex. 21. to. 2.

Concl. [m]

*Lib. 5. de conſol. proſa 4. circa medium

qđ ē phroneſis vel ſapiētia. Nā ſapiētiæ ē iudica- A re, vt dr̄ in 1. Met.* Ex quo aūt hēt aliqd ꝓ certo, quaſi examinatū, cogitat quomō poſſit aliud alijs manifeſtare: & hæc eſt diſpoſitio interioris ſermonis, ex qua ꝓcedit exterior locutio. Nō.n. oīs differētia actuū potētias diuerſificat, ſed ſola illa, q̃ nō pōt reduci in idē principiū, vt ſupra dictum eſt [e].

ARTICVLVS XI.

Vtrū intellectus ſpeculatiuus & practicus, ſint diuerſæ potentiæ.

AD VNDECIMVM ſic ꝓcedit. Vr̄, ꝙ intellectus ſpeculatiuus & practicus ſint diuerſæ potētiæ. Apphēſiuū.n. & motiuum[b] ſunt diuerſa gña potētiarū, ut patet i 2. de Aia.* Sed itellect⁹ ſpeculatiu⁹ ē apphēſiuus tm̄, itellect⁹ aūt practicus ē motiu⁹. ergo ſunt diuerſæ potētię.

¶2 Præt. Diuerſa[b] rō obiecti diuerſificat potētiā. Sed obiectū ſpeculatiui intellectus eſt verū: practici aūt bonū, q̃ differūt rōne. Ergo itellect⁹ ſpeculatiu⁹ & practic⁹, ſunt diuerſæ, potētię. C

¶3 Præt. In parte itellectiua intellectus practicus cōparat̄ ad ſpeculatiuum, ſicut æſtimatiua ad imaginatiuā in parte ſenſitiua. Sed æſtimatiua differt ab imaginatiua, ſicut potētia à potētia, vt ſupra dictū ē.* Ergo[b] & itellect⁹ practic⁹ à ſpeculatiuo.

SED CONTRA eſt, quod dicitur in 3. de Aia, * ꝙ intellectus ſpeculatiuus, ꝑ extēſionem ſit practicus. Vna autem potentia D non mutatur in aliam. Ergo intellectus ſpeculatiuus & practicus non ſunt diuerſæ potētiæ.

RESPON. Dicēdū, ꝙ intellectus[m] practicus & ſpeculatiuus nō ſunt diuerſæ potētiæ.[n] Cuius rō eſt qa vt ſupra dictū eſt, id * qđ accidentaliter ſe hēt ad obiecti rōnē, quam reſpicit aliqua potētia, nō diuerſificat potētiā. Accidit.n. colorato ꝙ ſit hō, aut magnum, aut paruū. Vñ E oia hmōi, eadē viſiua potentia apprehenduntur. Accidit autē alicui apphenſo ꝑ intellectū, ꝙ ordinet̄ ad opus, vel nō ordinetur. Secūdū hoc aūt differūt intellectus ſpeculatiuus & practicus. Nā intellectus ſpeculatiu⁹ eſt, q̃ qđ apphēdit, nō ordinat ad opus, ſed ad ſolam veritatis conſiderationē. Practicus vero intellectus dr̄ qui hoc qđ apprehendit, ordinat ad opus. Et hoc eſt quod Philoſophus dicit in 3. de Anima,* ꝙ ſpeculatiuus differt à practico, fine. vnde & à fine denominatur vterq;. Hic quidem ſpeculatiuus, ille verò practicus, i. operatiuus.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ intellectus practicus eſt [d] motiuus non quaſi exequens motum, ſed quaſi dirigens ad motum. Quod conuenit ei ſecundum modum ſuæ apprehenſionis.

AD II dicendū, ꝙ verum & bonum ſe inuicem includunt.[e] Nam verum eſt quoddam bonū, alioquin non eſſet appetibile. & bonum eſt quoddam verū, alioquin non eſſet intelligibile. Sicut igitur obiectū appetitus pōt eſſe verum, inquantum ha- B bet rōnem boni, ſicut cum aliquis appetit veritatē cognoſcere, ita obiectū intellectus practici eſt bonum ordinabile ad opus, ſub rōne veri. Intellectus enim practic⁹ veritatē cognoſcit, ſicut & ſpeculatiuus, ſed veritatē cognitā ordinat ad opus.

AD III dicendum, ꝙ multæ differentiæ diuerſificant ſenſitiuas potentias, quæ non diuerſificant potentias intellectiuas: vt ſupra dictum eſt.†

ARTICVLVS XII.

Vtrum ſynderesis ſit quædam ſpecialis potentia ab alijs diſtincta.

AD DVODECIMVM ſic ꝓcedi tur. Vr̄, ꝙ ſynderesis ſit q̃dam ſpecialis potentia ab aliis diſtincta. Ea enim quæ cadunt ſub una diuiſione, uidētur eſſe vnius generis. Sed in gloſ. Hieron. * Ezech. 1. diuiditur ſynderesis contra iraſcibilem, & cōcupiſcibilem, & rationalem: q̃ ſunt quædam [h] potentiæ. Ergo ſynderesis eſt quædam potētia.

¶2 Præt. Oppoſita [h] ſunt unius gñis: ſed ſynderesis & ſenſualitas opponi vr̄, quia ſynderesis ſemper inclinat ad bonum, ſenſualitas autem ſemper ad malū: vnde per ſerpentem ſignificatur: vt patet per Augu. 12. de Trin.* Videt̄ ergo ꝙ ſynderesis ſit potētia, ſicut & ſenſualitas.

¶3 Præt. Aug.† dicit in lib. de libero arbit. ꝙ in naturali iudicatorio adſunt quædā regulæ & ſemina virtutum, & vera & incommutabilia. hæc autem dicimus ſynderesim. Cum ergo regulæ incōmutabiles q̃bus iudicamus, pertineant ad rōnem ſecundū ſui ſuperiorē partem, vt Augu. dicit 12. de Trin.* videtur quòd ſynderesis ſit idem ꝙ ratio. & ita eſt quædam potentia.

SED CONTRA. Potentiæ rōnales ſe habēt ad oppoſita ſm Philoſophum.† Synderesis autem non ſe habet ad oppoſita, ſed ad bonum tantum inclinat.

SVPER Q. LXXIX. ART. XI.

Titulus clarus eſt.

¶ In corpore vna cōcluſio ſimus negatiue. Intellect⁹ ſpeculatiuus & practic⁹ nō ſunt diuerſæ potentiæ. Probat̄ ſic. Diuiſæ ꝑ accidēs obiecti, nō diuerſificāt potētiā. ergo ordinari & nō ordinari ad opus, non diuerſificant intellectū. ergo intellect⁹ ſpeculatiuus & practicus nō ſunt diuerſæ potentiæ. Antecedēs & eſt per ſe notū. & declarat in differētijs obiecti viſus. Prima verò cōſequētia ꝓbat̄: qa apprehenſo ꝑ intellectū accidit ordinari, aut non ordinari ad opus. Secūda aūt ꝓbat: quia iſtę differētiæ ſunt penes quas differūt intellectus ſpeculatiuus & practicus. Qđ dupliciter declarauit: primò, ex officijs eorū, ſecūdò ex authoritate Ariſto. in 3. de Aia.

¶ Circa hāc rōnē t aduerte duo. Primò, ꝙ ꝑ ordinari, & nō ordinari ad opus, nō ſumit̄ actualiter tantū, ſed aptitudinaliter, & nō ꝑ accidēs, ſed ꝑ ſe: itaq; intellect⁹ ſpeculatiu⁹ diſtat à practico i hoc, ꝙ hic verſat̄ circa id qđ ex ſe eſt aptū natū ordinari ad op⁹ alterius potentiæ, q̃ intellectus: ille verò circa id quod ex ſe opus hoc non hēt, ſed ſolum veritatis cognoſcēdæ gratiā à natura inſtitutū eſt. quia ꝑ accidēs aliꝙ ordinet ad opus: vt ſi q̃s triāguli ſpeculationem ordinet ad diuitias, aut honorē. Scdo, ꝙ nō eſt hic ſermo de quibuſcūq;, ſed de primis diſſ. inter intellectū ſpeculatiuū & practicū: diſtāt.n. primò ꝑ hās diſſ., à quibus & nomē ſumpſerūt. Et propterea accuſat, iſte nullam patitur calumniam.

SVPER Q. LXXIX. ART. XII.

S. Bona. 2. 3. d. 39. q. 1. art. 1. Scot. 2. 5. d. 39. q. 1. Riccar. 2. 5. d. 39. q. 4. Duran. 2. 5. d. 39. q. 4. Egid. 2. 5. diſt. 39. q. 2. art. 1.

IN titulo, Synderesis, idest, inſtigatoriū ad bonū, & murmur, quē ſentimus i nobis de malo moris. Specialis, contra cōmunē. Potētia, cōtra actū & habitum. Ita ꝙ duo q̃runtur an hic murmur ſpectet ad quādā ſpecialē potentiā aiæ, an ad cōmunē iam dictam, ſcilicet intellectū. Et ſiuē ſpectet ad intellectum, ſiue ad aliā potentiam, an ſit ipſa potentia, an non.

¶ In corpore tria. Primò, proponit reſpōſionē oppoſitis duabus opinionibus cōtrarijs. Secundò, præmittit quoddā præſuppoſitum neceſſarium ad ueritatem habendam. Tertiò, probat propoſitā cōcluſionem.

¶ Quo ad primum, determinatio eſt, ꝙ ſynderesis nō eſt potentia, ſed habitus. Prima opinio tenet, quòd eſt potentia & ſpecialis, altior, ſ. ratione. Secūda, quòd eſt quidem potētia, ſed non ſpecialis, ſed ſub ſpirituali ratione: tenet.n. quòd eſt ratio, non ut ratio, ſed ut natura.

¶ Quo ad ſecundum præſupponit, ꝙ no-

Ll 2

bis

Opiniō. eſt.

*Li. 2. nō ſpecul. à Plin. to. 3

185 Porrecta per totum.

399 1. d. 2. q. 3. 2. 2. art. 5. q. 3. Et veri. q. 3. art. 3. Et 3. de Anima. lect. 14.

*Text. 17. tom. 2.

*q. 78. ar. 4.

*Vi colligi à docto illius ex n. 43.

Concl. [m]

*q. 77. ar. 3.

*Lib. 3. de Aia, tex. 49. to. 2.

D. 780.

410

† In iſto art. Et 7. Et q. 77. ar. 3.

Porrecta per totum.

400 2. d. 24. q. 2. ar. 3. Et Veri. q. 16. a. 1. Et ar. 2. ad 4.

* Super illud quatuor facies uni, tom. 5.

* Li. 12. de Tri. c. 12. & 13.

† Li. 2. de lib. arbi. c. 10. poſt medium. tom. 1.

* Li. 12. de Tri. ca. 2. circa finē, to. 3.

† Ariſ. li. 9 Met. text. 3. tom. 3

Ergo ſynderesis nõ eſt potẽtia. F Si enim eſſet potentia, oporteret ꝙ eſſet rationalis potentia. Non enim inuenitur in brutis.

Respon. Dicẽdũ, ꝙ ſynderesis nõ eſt potẽtia, ſed habitus: licet quidã poſuerint ſynderesim eſſe quandã potẽtiã rõne altiorem: quidam uerò dixerint eam eſſe ipſam rationem, non ut eſt ratio, ſed ut eſt natura.

Ad huius aũt euidẽtiã conſiderãdũ eſt, ꝙ ſicut ſupra dictũ G eſt*, rõcinatio hominis, cũ ſit quidã motus, ab intellectu pgreditur aliquorũ, ſ. naturaliter notorũ abſq; inueſtigatione rõnis: ſicut à quodã principio immobili: & ad intellectũ ẽt terminatur, inquãtũ iudicamus p principia p ſe naturaliter nota de his, q̃ rõcinãdo iueniunt. Cõſtat aũt ꝙ ſicut rõ ſpeculatiua rõcinatur de ſpeculatiuis, ita rõ practica rõcinatur de operabilibus. Opor H tet igitur naturaliter nobis eſſe indita, ſicut principia ſpeculabiliũ, ita & principia operabiliũ. Prima aũt principia ſpeculabiliũ nobis naturaliter indita nõ ptinẽt ad aliquã ſpecialẽ potẽtiã, ſed ad quẽdã ſpecialẽ habitũ, q dr̃ intellect⁹ principiorũ, ut patet in *6. Ethic. Vñ & principia operabiliũ nobis naturaliter indita, nõ ptinẽt ad ſpecialẽ potẽtiã, ſed ad ſpecialẽ habi I tũ naturalẽ, quẽ dicimus ſynderesim. Vñ & ſynderesis dr̃ inſtigare ad bonum, & murmurare de malo, inquantum per prima principia pcedimus ad inueniẽdum, & iudicamus inuenta. Patet ergo ꝙ ſynderesis[m] non eſt potentia, ſed habitus naturalis[n].

Ad primvm ergo dicendum, ꝙ illa diuiſio Hiero. attenditur ſecundum diuerſitatem actuum, nõ ſecundum diuerſitatem potentiarum. Diuerſi autem actus poſſunt eſſe vnius potentiæ.

Ad ii dicendum, ꝙ oppoſitio ſenſualitatis & K ſynderesis, attenditur ſm oppoſitionem actuum, non ſicut diuerſarum ſpecierum unius generis.

Ad iii dicẽdũ, ꝙ hmôi incõmutabiles rõnes, ſunt prima principia operabilium, circa quæ nõ contingit errare: & attribuuntur rationi ſicut potentiæ, & ſynderesi ſicut habitui. Vnde & utroq; ſcilicet rõne & ſynderesi naturaliter iudicamus.

Articvlvs xiii.

Vtrum conſcientia ſit quædã potentia.

Ad tertivmdecimvm ſic pcedit. Vr̃, ꝙ cõſciẽtia ſit quædã potentia. Dicit. n. Orig.* ꝙ conſcientia eſt[h] ſpiritus correctòr & pędagogus aiæ ſociat⁹, quo ſeparatur à malis, & adhęret bonis. Sed ſpiritus in aia nominat potẽtiam aliquã, uel ipſam mentem, ſm illud Epheſ. 3. Renouamini ſpiritu mẽtis ueſtræ: vel ipſam imaginationẽ. Vnde & imaginaria viſio ſpiritualis vocatur: vt patet per Augu. 12. ſuper Geneſ. ad lit.* Eſt ergo conſcientia quædam potentia.

¶2 Præt. Nihil eſt peccati ſubiectũ niſi potentia animæ. Sed cõſciẽtia eſt[h] ſubiectũ peccati. dicitur enim ad Tim. 1. de quibuſdã, ꝙ inquinatæ ſunt eorũ mentes & conſcientia. Ergo uidetur ꝙ conſcientia ſit potentia.

¶3 Præt. Neceſſe ẽ ꝙ cõſciẽtia ſit actus uel habitus, uel potentia. Sed non eſt actus, q̃a nõ ſp̃[h] maneret in homine. nec ẽt habitus: nõ. n. eſſet[h] vnũ qd cõſcientia, ſed multa. Per multos. n. habit⁹ cognoſcitiuos dirigimur i agẽdis. Ergo conſcia ẽ potẽtia.

Sed contra, Conſcientia deponi poteſt, non autẽ potentia. Ergo conſcientia non eſt potentia.

Respon. Dicendum, ꝙ[m] conſcientia propriè loquendo, non eſt potẽtia, ſed actus[n]. Et hoc patet, tum ex rõne nominis: tum ẽt ex his q̃ ſecundũ cõmunem vſum loquendi conſcientiæ attribuuntur. Conſcientia enim ſecundum proprietatem uocabuli, importat ordinem ſcientiæ ad aliquid, nam conſcientia dr̃ cum alio ſcientia. Applicatio autẽ ſcientiæ ad aliqd, fit p aliquem actum. Vñ ex iſta rõne nominis, patet, ꝙ conſcientia ſit actus. Idem aũt apparet ex his, q̃ conſcientiæ attribuuntur. Dr̃ enim conſcientia teſtificari, ligare, uel inſtigare, vel ẽt accuſare, uel ẽt remordere ſiue reprehendere. Et hæc oĩa conſequuntur applicationem alicuius noſtræ cognitionis uel ſciẽtię ad ea, q̃ agimus. Quæ qdẽ applicatio fit tripliciter. Vno mõ ſecundũ qđ recognoſcimus aliqd nos feciſſe, uel non feciſſe, ſecũdũ illud Eccl. 7. Scit conſcientia tua te crebrò maledixiſſe alijs. Et ſecundũ hoc conſcientia dicitur teſtificari. Alio modo, applicatur ſecundum ꝙ per noſtram cõſcientiã iudicamus aliquid eſſe faciendum, vel non faciendum. Et ſecundum hoc dicitur cõſcientia ligare, vel inſtigare. Tertio modo applicatur ſecundũ quod per cõſcientiam iudicamus, ꝙ aliquid quod eſt factum, ſit benefactum, uel non benefactum. Et ſecundum hoc, conſcientia dr̃ excuſare uel accuſare, ſeu remordere. Patet aũt ꝙ omnia hæc conſequuntur actualẽ applicationem ſcientiæ ad ea quæ agimus. Vnde ꝓpriè loquendo, conſcientia nominat actum. Quia tñ habitus eſt principium actus, qñq; nomen conſcientiæ attribuit primo habitui naturali, ſcilicet ſynderesi: ſicut Hiero.* in glo. Ezech. 1 ſynderesim con-

Margin and commentary, left page:

his ſunt indita principia operabiliũ ſicut & ſpeculabiliũ. qđ pbat ſic. Oĩs rõ cũ motus ſit, à naturaliter notis eſt, & terminatur reſolutiuẽ ad illa. ergo & ratiocinatio de operabilibus. ergo naturaliter ſunt nobis indita operabilium principia. omnia patent.

¶ Quo ad tertiũ conclusio reſiũ dũ, Synderesis nõ eſt potentia, ſed naturalis habitus intellectus reſpectu principiorum in operabilibus. Probatur ſic, Indita cognitio principiorũ ſpeculabiliũ, non eſt potẽtia: ſed naturalis habit⁹ intellectus ſpeculatiui. ergo indita cognitio principiorũ operabilium, non eſt potẽtia, ſed naturalis habit⁹: ſed ſynderesis eſt talis prædicta cognitio operabiliũ principiorum. ergo. Proceſſus totus ẽ notus: & minor pbatur ab actu, ſ. inſtigare & murmurare: nõ enim hi actus à principijs naturaliter notis, ac p hoc ad unũ determinatis, & immobilibus, pueniẽtes. Et ſic patet quomodo etiã illæ falſæ opiniones aliqualiter verum dixerunt: ẽ. n. synderesis altior rõne: q̃a immobilis ad bonum, determinata eſt ẽtrõ ut natura, idest ut determinata naturaliter ad uerũ operabile, quia tamen utrunq; horũ indito habitu ſit, ideò errarunt.

συντήρησις Hieron. Ezec. c. 1.

*Ar. 8. huius queſt.

* Lib. 6. Ethi. c. 6. tom. 5.

Concl. m

Perrectta per totum. 401

2. d. 24. q. 2. ar. 4. Et veri. q. 17 artis. 1. Et Roma. 2. le. 3.

* Nõ muſ tũ remoto aũ medio lib. 2. in epiſ. ad Rom. c. 3.

Super Q. LXXIX. Art. III.

Cap. 2. d. 39. q. 1. a. 2.

Titulus clarus. ¶ In corpore duo, iuxta duo mẽbra im plicitæ diſtinctionis, ſ. conſcientiæ nomen ſumitur ſupliciter, ſ. propriè & communiter. Primò, qđ ſit propriè. Secundò, quid communiter.

¶ Quo ad primũ concluſio, conſciẽtia ppriè eſt act⁹, nõ potẽtia, aut habitus. Probatur dupliciter. Primò ex quid nominis. Secũdo, ex tributis hiis actũ ei attributorum, ſ. teſtificationis, quo ad præterita, & ligationis, quo ad futura, & excuſationis, quo ad bene uel male, & omnia clara ſunt.

¶ Quo ad ſecũdum, conſcientia cõiter ſumit p habitu primo, ſcilicet ſynderesi, q eſt cõſciẽtię principalis radix & regula. Declaratur authoritatibus Hieronymi, Damaſ. & Baſilij: & redditur cauſa: quia conſueta eſt, ut cauſas effectuum nominibus appellemus, & habit⁹ ab actibus nũcupemus.

*Li. de Tri. c. 14 medium tom. 3.

† Hier. c. 1. Ezech.

Concls. m

* Super ſed qua ſtione ſup. ces uel. tom. 5.

QVÆST. LXXX. ARTIC. I.

cõſciẽtiã noiat: & Baſilius* naturale iudicatoriũ, A Et Damaſ.† dicit, ꝙ eſt lux intellectus nr̃i. Cõſuetũ. n. eſt, ꝙ cauſæ & effectus p inuicẽ nominẽtur.

Ad primvm ergo dicendũ, ꝙ conſcientia dicitur ſpiritus, ſecundum quod ſpiritus pro mẽte ponitur, quia eſt quoddam mentis dictamen.

Ad ii dicendum, ꝙ inquinatio dicitur eſſe in conſcientia non ſicut in ſubiecto, ſed ſicut cognitum in cognitione: inquantum ſcilicet, aliquis ſcit ſe eſſe inquinatum.

Ad iii dicendum, ꝙ actus, etſi nõ ſp maneat, ſp tñ manet in ſua cã, quę eſt potentia, & habitus. Habitus aũt, ex quibus conſcientia informatur, etſi B multi ſint, oẽs tñ efficaciam habẽt ab uno primo principio, ſ. ab habitu primorum principiorũ, qui dr̃ ſynderesis. Vndè ſpecialiter hic habitus interdum conſcientia nominatur, ut ſupra dictum eſt.*

QVAESTIO LXXX.

De potentijs appetitiuis in communi, in duos articulos diuiſa.

Deinde conſiderãdum eſt de potẽtijs appetitiuis. Et circa hoc, cõſiderãda ſũt quatuor. C Primò, de appetibili in communi. Secũdò, de ſenſualitate. Tertiò, de uoluntate. Quartò, de libero arbitrio.

Circa primum, quærunt duo.

¶ Primò, Vtrũ dẽat poni appetit⁹ aliqua ſpãlis potẽtia aię.

¶ Scđò, Vtrũ appetit⁹ diuidatur i appetitũ ſẽſitiuũ & itellectiuũ, ſicut i potẽtias diuerſas.

Articvlvs primvs.

Vtrum appetitus ſit aliqua ſpecialis animæ potentia. D

Ad primvm ſic procedit. Vr̃, ꝙ appetitus nõ ſit aliqua ſpecialis animæ potẽtia. Ad ea enim, quæ ſunt[h] communia animatis & inanimatis, non eſt aliqua potentia animæ aſſignanda. Sed appetere eſt cõe animatis & inanimatis, quia bonũ eſt quod omnia appetunt, ut dicit in 1. Ethic.* Ergo appetitus nõ eſt ſpecialis potentia animæ. E

¶2 Præt. Potẽtiæ diſtinguuntur ſm[h] obiecta. Sed idẽ eſt qđ cognoſcimus & appetimus. Ergo vim appetitiuã nõ oportet eſſe aliã præter uim apprehenſiuã.

¶3 Præt. Cõe[h] non diſtinguitur cõtra propriũ. Sed quęlibet potẽtia animę appetit quoddam particulare appetibile. ſ. obiectũ ſibi conueniẽs. Ergo reſpũ huius obiecti qđ eſt appetibile in cõi, non oportet accipi aliquam potentiam ab aliis diſtinctam, quæ appetitiua dicatur.

Sed contra eſt, quod Philoſophus in 2. de Anima.* diſtinguit appetitiuũ ab aliis potentiis. Damaſ.† ẽt in 2. li. diſtinguit uires appetitiuas à cognitiuis.

Respon. Dicendum, ꝙ neceſſe eſt ponere quandam potẽtiã animæ appetitiuam. Ad cuius euidentiam conſiderandũ eſt, ꝙ[d] quãlibet formam ſequitur aliqua inclinatio.* Sicut ignis ex ſua forma inclinatur in ſuperiorẽ locũ, & ad hoc ꝙ generet ſibi ſimile. Forma aũt in his, q̃ cognitionẽ participãt, altiori mõ inuenitur q̃ in his, quæ cognitione carẽt.* In his. n. quæ cognitione carẽt, inuenitur tantũmodo forma ad unũ eſſe ꝓpriũ determinans unũquodq;, quod ẽt naturale uniuſcuiuſque eſt. Hanc igitur formã naturalem C ſequitur naturalis inclinatio, quę appetit⁹ naturalis vocatur. In habentibus aũt cognitionem, ſic determinatur unumquodque ad propriũ eſſe naturale p formã naturalem, ꝙ tamen eſt receptiuũ ſpecierum aliarum rerum, ſicut ſenſus recipit ſpẽs omniũ ſenſibiliũ, & intellectus omniũ intelligibilium. Et ſic anima hominis ſcit omnia quodãmodo ſecũdũ ſenſum & intellectum, D in quo quodãmõ cognitionem habẽtia ad Dei ſimilitudinẽ appropinquãt, in quo oĩa præexiſtũt, ſicut Dion. dicit. Sicut igitur formæ altiori mõ exiſtũt in habentibus cognitionẽ ſupra modũ formarũ naturaliũ, ita oportet ꝙ in eis ſit inclinatio ſupra modũ inclinationis naturalis, q̃ dr̃ appetitus naturalis. Et hæc ſuperior inclinatio pertinet ad uim animæ appetitiuã, p quam E animal appetere põt ea, q̃ apprehẽdit, nõ ſolũ ea ad q̃ inclinatur ex forma nãli. Sic igit,[m] neceſſe eſt ponere aliquã potẽtiã aię appetitiuam.[n]

Ad primvm ergo dicendum, quod appetere inuenitur in habentibus cognitionem ſupra modum communem, quo inuenitur in omnibus, ut dictum eſt.* Et ideò oportet ad hoc determinari aliquam potentiam animæ.

Ad ii dicendum, ꝙ id quod apprehenditur, & appetitur, eſt idem ſubiecto, ſed differt rõne.* Apprehenditur enim ut eſt ens ſenſibile, uel intelligibile, appetitur uerò, ut eſt conueniens, aut

Margin and commentary, right page:

* Baſil. in prin. Prouerb.

† Damaſ. li. 2. de fi. cap. 22.

* In corp. ar.

Super Q. LXXX. Artic. I.

Titulus clarus. ¶ Et aũt rõ eſt, q̃a cũ omnibus rebus attribuatur appetere ſuũ bonum, animalibus ſpecialiter attribuitur, ꝙ appetunt.

¶ In corpore, una cõcluſio reſiua affirmatiuẽ. Neceſſe ẽ ponere quãdã aiæ potẽtiã appetitiuã. Probatur. In cognoſcẽtib⁹ inuenitur forma altiori mõ, q̃ in cognitione carẽtibus. ergo in iſtis inuenitur inclinatio altior q̃ in iſtis. ergo appetitiua potentia. Añtecedẽs pbatur: q̃a & reliqu. forma determinat unũquodque ad propriũ & naturale eẽ: in cognoſcentibus aũt nõ ſolũ ad hoc, ſed ad aliẽ nũ & intẽtionale eẽ ſe extendit. declaratur, q̃a ſcĩa eſt quodãmõ oĩa. Prima conſequẽtia fundatur ſuper hoc, ꝙ oẽm formã ſequitur ꝓportionaliter inclinatio aliqua, qđ patet tã in appriis ut formã ignis ſequitur inclinatio ſurſum, q̃ ſaltem ut pfecta ſequitur inclinatio ad generationẽ ſimiliũ. Secũda uerò cõſequentia fundatur ſup hoc, ꝙ talis ſuperior inclinatio ad appetitiuã potẽtiã ptinet, cuius probatio inſinuatur ex eo ꝙ p appetitiua potẽtiã, aial põt appetere ñ ſolũ ꝓpria & naturalia ſed apphẽſa.

¶ Aduerte hic, ꝙ rõ iſta S. T. ſubtiliſſima eſt, & à priori oſtendit neceſſitatẽ quare appetitiuã ponit ſpecialẽ potẽtiã, ſeu uirtutẽ diſtinctã contra alias potẽtias in habẽtibus cognitionẽ, i aliis uerò non. Cõ. n. appetere nihil aliud ſit q̃ inclinari in aliquid, & appetitus inclinatio ipſa ſit, & unãquãq; naturã, immo unãquãq; rẽ cõmitetur inclinatio ſua, ad aliqđ ſibi proportionatũ, cõſequẽs ẽ, ut quẽadmodũ rerũ naturæ ꝓportionaliter inueniuntur & non unius rõnis pfectionẽ habent, ita ẽt proportionaliter conueniuntur inclinationes, ita ꝙ quẽadmodum forma excedit formam, non ſecundũ gradũ pfectionis tm̃, ſed ſecundũ rerũ ordinẽ, q̃a ſ. una eſt in altiori rerũ ordine quàm alia, ita inclinatio ſit ſuperior inclinatione, & in hoc fundatur prima conſequentia literæ. Videmus aũt duos rerũ ordines in toto uniuerſo. Vnũ eorũ, quorũ naturæ hoc ſolũ hñt, ꝙ ſint tñ ipſemet, ut patet in omnib⁹ inanimatis & ẽt uegetabilib. tñ, alterũ uerò eorum, quorũ naturis non ſufficit ut ſint ipſemet, ſe extendunt ſe ad hoc, ut ſint ẽt alia ut patet in ſentiẽntibus & intelligentib⁹. Si igit unãquãque naturã, proportionaliter ſequitur inclinatio, primi ordinis naturas ſequetur inclinatio ad naturalia & propria tm̃: ſecũdi uerò ordinis naturas, ſequetur inclinatio nõ ſolum ad naturalia, ſed ad apprehenſa: ſunt. n. ipſę & apprehenſa, illæ uerò ſunt tm̃ ipſæ. Et ex hoc ulterius ſequitur, ꝙ inclinatio rerũ primi ordinis multiplicatur in eodẽ, iuxta multiplicationẽ rerũ, quẽadmodũ & eẽ ꝓpriũ & naturale cuiuſq; eſt reipſa multiplicatur. Et

Perrectta per totum.

402 Ethic. c. 1. tom. 5.

* Lib. 1. Ethic. ca. 1. tom. 5.

2. d. 24. q. 1. art. 2. Et veri. q. 25. art. 1.

* Lib. 2. de Aia, text. 27. tom. 2

† Damaſ. lib. 2. ortho fid. c. 22.

D. 615. 223 223 223

80 298 383

Concls. m

* In corp. ar.

b 199

Et proportionalis ei eſt naturalis appetitus leuis ad eſſe ſurſum, & ... ad generandum ſibi ſimile &c. ille enim eſt ... hic autem calor, vel quicquid eſt ſui productiua. Inclinatio verò conſequens naturas ſecundi ordinis, non multiplicatur in eodem, extra rerum multiplicationem: ſed eſt una quædã ſpecialis ... aliòquin proportionata non eſſet naturæ a qua fluit. Natura enim ipſa una eſt ... eſt ipſa, & alia: ergo & inclinatio ſi proportionalis eſt, debet ſe extendere ad utraque, naturalia. ſ. & apprehenſa. Ex amplitudine ipſius naturæ, qua non ſolũ eſt ipſa, ſed alia, oritur ꝙ appetitus eius ſit unus reſpectu vtrorũque, ac ꝓ hoc ſit ſpãlis ... poteſtasq; naturæ. Et hoc fuit fundamentũ ſecundæ conſequẽtię, ut patet in litera.

399

385

¶ In reſponſione ad ſecundum, memento ꝙ ea rõne dr ens intelligibile, aut ſenſibile apprehẽſionis obiectũ, qua in 2. de Anima, dicitur uiſibile obiectum uiſus. Nõ enim intenditur in litera, quòd ens ſub ratione intelligibilitatis aut ſenſibilitatis, ſit obiectum apprehẽſionis, ſicut nec color ſub ratione uiſibilitatis eſt obiectum uiſus, ſed intendimus quòd obiectum apprehenſionis eſt ipſum ens, intelligibile quidem reſpectu intellectiuæ, & ſenſibile reſpectu ſenſitiuæ: ita quòd diſtinctio apprehenſiuæ via appetitiua in hoc ſtat, quòd ratio obiecti illius eſt entitas, illius uerò eſt bonitas, ſiuè conuenientia.

¶ In reſponſione ad tertium, nota hinc, ꝙ in cognoſcentibus quemadmodum eſt utriuſque rõ. ſ. naturæ cognoſcitiui, ita eſt utrumq; appetitus naturalis: ꝙ nihil aliud eſt, ꝙ ipſa naturalis potentia cuiuſq; ad ſuam perfectionem, & animalis ꝙ nõ fertur niſi ad actum cognitum. Et proptorea uidere, audire, & alia huiuſmodi, & etiam ipſum appetere, dupliciter appetimus. Naturaliter, ſecundum partem. i. ſecundũ illam potentiam cuius eſt perfectio, & animaliter, cum apprehenſum uiſionis aut uolitionis bonum concupiſcimus, & conſeruare conamur.

bonum. Diuerſitas autem rationum in obiectis, requiritur ad diuerſitatem potentiarum, non autẽ materialis diuerſitas.[g]

Ad III dicendum, ꝙ unaquæque potentia animę eſt quædã forma, ſeu natura, & habet naturalẽ inclinationem in aliqd. Vndè, unaquęque appetit obiectum ſibi conueniens naturali appetitu, ſupra quẽ eſt appetitus animalis conſequens apprehenſionem quo appetitur aliquid non ea rõne, qua eſt conueniens ad actũ huius, uel illius potẽtię, utpote uiſio ad uidendũ, & auditio ad audiendũ, ſed quia eſt cõueniẽs ſimpl'r aiali.

ARTICVLVS II.

Vtrum appetitus ſenſitiuus & intellectiuus, ſint diuerſæ potentiæ.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, quòd appetitus ſenſitiuus & intellectiuus, non ſint diuerſæ potẽtię. Potẽtiæ. n. non diuerſificantur per[h] accidentales differẽtias, ut ſupra dictum eſt. * Sed accidit appetibili ꝙ ſit apprehenſum per ſenſum, uel intellectum. Ergo appetitus ſenſitiuus & intellectiuus non ſunt diuerſę potentię.

¶ 2 Prętereà. Cognitio intellectiua, ẽ vlium, & ſm hoc diſtinguitur à ſenſitiua, quę eſt ſingulariũ. Sed iſta diſtinctio nõ hẽt locum ex parte appetitiuæ. Cũ. n. appetitus ſit motus ab aĩa ad res, quæ ſunt ſingulares, oẽs appetitus videntur eſſe rei[k] ſingularis. Non ergo appetitus intellectiuus, debet diſtingui à ſenſitiuo.

¶ 3 Præt. Sicut ſub apprehẽſiuo ordinatur appetitiuum, vt inferior potentia, ita & motiuum. Sed non eſt aliud motiuum in homine cõſequens intellectũ, quàm in alijs animalibus cõſequens ſenſum. Ergo pari ratione, neq; eſt aliud appetitiuum.

SED CONTRA eſt, ꝙ Philoſophus in 3. de Aia* diſtinguit duplicẽ appetitũ, & dicit ꝙ appetitus ſuperior mouet inferiorẽ.

RESPON. Dicẽdũ, ꝙ[m] neceſſe eſt dicere appetitum intellectiuũ eſſe aliã potẽtiã à ſenſitiuo.[n] Potentia. n. appetitiua eſt potẽtia paſſiua, quę nata eſt moueri ab apprehenſo. Vñ appetibile apprehẽſum eſt mouẽs nõ motũ, appetitus aũt mouẽs motũ, vt dr in tertio de Aĩa, & 12. Met.* Paſſiua aũt & mobilia diſtinguuntur, ſm diſtinctionem actiuorum & motiuorum, quia oportet motiuum eſſe proportionatum mobili, & actiuum paſſiuo, & ipſa potentia paſſiua propriam rationem habet

Poteſtas per [illegible]

340 Ver. q. 22. art. 4. & [illegible]

*Lib. 3. de Aĩa, text. 57. to. 2.

*Lib. 3. de Aĩa, text. 54. to. 2. Et 12. Meta. tex. 35. com. 3.

Conclu. in [illegible]

fictio eſt ponere tale ens præuium, ut patet ex diuiſione facta. 6 Ethic. de his, quæ ſunt in anima. Tũ, quia ipſum apprehenſum eſt ſufficiens rõ appetendi ipſi appetitui. Nec actũ ipſum, qa aut ut agens totale & ſufficiẽs, & hoc, non, quia tunc periret libertas, uolũtate purè paſſiuè cõcurrente ad actum ſuũ, aut ut agẽs partiale, & hoc vt inconueniens. Tũ, quia effectus totaliter liber, qualis ẽ electio, ſi eſſet totaliter ſed partialiter liber, quia ab una cã partiali naturali, ſ. obiecto, & alia libera ſ. voluntate. Tũ, quia ſcrutandum reſtat, an iſtæ duę cauſæ, obiectũ. ſ. & appetitus, ſe hẽant ſicut cauſæ, quarum neutra aliquid ab altera recipit in ſeipſa, ſed conueniunt tantum in uno effectu: an ſicut illę, quarum altera à reliqua ſuſcipit. & ſi ſic, dicẽdum eſt, quid & quomodo. Si autem nõ mouet actiuè, falſum eſt in primis, ꝙ appetitus ſit potentia paſſiua. Nulla quoq; erit efficax uia ad probãdum aliquid pati ab alio, ſi appetitus, quẽ experimur ab appetibili moueri, negamus pati ab ipſo, dicẽtes ꝙ ipſe ſeipſum agit ad preſentiam appetibilis, & non appetibile mouet ipſum: hoc n. mõ dicemus quoq; de intellectu reſpectu obiecti, hoc de ſenſu reſpectu ſenſibilis, quin & de ligno reſpectu comburentis. In doctrina uerò S. Tho. ſpecialiter eſt hoc difficile: quia hic expreſſè ponit uoluntatẽ in gñe potẽtię paſſiuæ ut diſtinguitur contra actiuã, & apprehenſum in gñe actiui ut diſtinguitur contra paſſiuum. Et tamen inferius q. 82. art. 4. cum arguiſſet, ꝙ ſi uolũtas mouet intellectum, mouens moueretur à moto, quod eſt impoſſibile per ſe loquendo: Reſpõdendo, dicit has motiones eſſe diuerſorum generum, quia apprehenſum mouet in genere cauſæ finalis, uoluntas effectiuè. Vbi expreſſè negare uidetur quæ hic dicit: quia ſi appetitus ab apprehenſo mouetur ut agens à fine, ergo appetitus non eſt in genere potentiæ paſſiuæ, ut diſtinguitur cõtra actiuam, ut hic dicit. Et rurſus, ergo appetibile non mouet appetitum, ut actiuũ paſſiuum. Et rurſus ergo rõ hic facta, cum hoc articulo perit.

¶ In hac dubitatione multa poſſent dici, breuiter tamen ac radicaliter tractando rem, tria faciam. Primò, opiniones perſtringam. Secundò, ueritatem. Tertiò, obiectis reſpondebo.

¶ Quo ad primum, opiniones ſimpliciter ſunt tres. Alij tenent ſolũ appetitum eſſe cãm actiuã uolitionis, & in his ſunt Scot. in 2. di. 25. Henric. & Capreol. quis fortè de cauſalitate obiecti differant, quia aut ponitur cã ſine qua nõ, uel remouens prohibens, ſ. puta ignorantiam, aut ẽt cã formalis & finalis. Alij uerò, tenent ſolum obiectũ eſſe cãm actiuam, & in his dr Godofredus. Alij autem tenent utrumq;, obiectum, ſ. & appetitum actiuè concurrere. Et in his Herueus, Greg. & Adam uidentur. Opiniones uerò in uia S. Tho. ſunt duæ. Capreolus. n. Bernardũ de Gannaco ſequens, tenet apud S. Th. obiectum nõ actiuè, ſed formaliter & finaliter tantum concurrere. Alius autem uidetur, ꝙ ẽt apud S. T. actiuè concurrat, particulariter tamen.

¶ Quo ad ſecundum ſciendum eſt, ꝙ cũ in appetitione duo ſint, ſ. exercitium ipſius & ſpecificatio, & utrumq; inueniatur ꝑ ſe & de nouo, oportet utriuſq; ponere aliquam cauſam in genere cauſæ efficiẽtis, alioquin daretur aliquid aliud à Deo inuentum per ſe & de nouo, abſque per ſe efficiente, quod eſt impoſſibile omnino. Exercitij autem appetitionis ſi libera eſt, procul dubio appetitus ipſe cauſa eſt actiua: liberum enim eſt quod ſui cauſa eſt, ſeruit autem omne, quod agitur. Et uniuerſaliter ſi ag... cum appetitus mouens ſit animalia motu locali effectiuè, ſi appetere non eſſet aliquo modo agere, non eſſet mouere aial. ſed potius quo moueretur animal. Et in hoc ferè omnes conueniunt. Sed de ſpecificationis cauſa quæſtio eſt: oportet enim appetitum uel obiectum talem eſſe cauſam: præter. n. hæc duo, nihil per ſe requirit ad appetendum, ſuppoſito uniuerſali agẽte Deo glorioſo, de quo non eſt ſermo, cũ ꝓprias cauſas actionũ noſtrarũ quærimus. Quòd aũt appetitus nõ ſit ꝑ ſe cauſa ſufficiente effectiua, ad ſpecificationem ſui actus, patet ex eo quod

SVPER QV. LXXX. ARTIC. II.

Titulus clarus.

¶ In corpore una concluſio reſponſiua affirmatiuè, Appetitus intellectiuus, & ſenſitiuus, ſunt diuerſæ potentię. Probatur. Paſſiua & mobilia diſtinguuntur ſecundum diſtinctionẽ actiuorum & motiuorum: appetitus eſt potentia paſſiua ab apprehenſo, ergo appetitus diuerſitas, eſt ſecundũ diuerſitatẽ apprehẽſi: ſed apprehẽſum ꝑ intellectum diuerſi eſt gñis ab apprehẽſo per ſenſum, ergo appetitus intellectiuus alia eſt potentia ab appetitu ſenſitiuo. Maior probatur dupliciter, primò: mobile oportet eſſe proportionatũ motori. Secundò, quia ipſa potentia paſſiua, rationem habet ex ordine ad ſuũ actiuum. minor verò probatur, quia appetibile apprehenſum ſolum eſt mouẽs nõ motũ, ut patet in 3. de Anima, reliqua ꝑ ſe nota relinquuntur.

¶ Circa maiorem & illius probationẽ nota duo. Primo, ꝙ quis debeat eſſe mutua proportio inter motiuum & mobile, & ſimiliter inter actiuum & paſſiuum, quia tamen materia eſt ꝑ formam, & non econuerſo, ut patet 2. phyſi. paſſiuum autẽ & mobile materialiter ſe habeant reſpectu actiui & motiui, quæ ratione formæ agunt & mouent, diſtinctio paſſiuorum & mobilium ex actiuis & motoribus eſt à priori, econuerſo verò aſſignaretur à poſteriori. Vñ rõ iſta, eſt à priori. Et ex hoc hẽs ſecũdũ, differentiam inter primã probationẽ & ſecundã: prima. n. ſumpta eſt ex proportione mutua inter actiuum & paſſiuum: ſecunda verò ex proprijs potentiæ paſſiuæ, ſ. ꝙ diffinitionem ſuam ſortitur ex ordine ad ſuum actiuũ, ſicut materia ex ordine ad formam. De hoc autẽ multa ſuperius ſcripta ſunt, quomodo. ſ. huiuſmodi entia diffiniuntur in ordine ad extrinſeca.

¶ Circa minorem, dubium non paruum occurrit, an appetibile moueat appetitum in genere cauſæ efficientis. Habet n. hoc difficultatem ſimpliciter, & in uia S. Tho. Simpliciter quidem, quia ſi mouet actiuè, aut efficit in appetitu aliquid præuium actui, aut actum ipſum, Non aliquid præuium. Tum, quia

ꝙ omnes actus eius, eſſent vnius ſpeciei, ſicut ipſe vnius eſt naturæ, & ſicut oẽs actiones à calore & quauis alia forma immediatè prouenientes: relinquitur igitur, ꝙ ab obiecto effectiuè ſit ſpecificatio actus. Nec video, quomodo poſſit ſatiſfaciẽdo tũ dari huic rõni. Decepti quidẽ mihi apparẽt, ꝙ aſſignãtes actũ ſpecificari ex obiecto, vt termino, forma & fine, crediderũt ſatis dixiſſe. Manifeſtè. n. poſuerunt ſpecificationẽ actus abſq; cauſa effectiua. voluntatẽ. n. negãt illius ſpecificationis cauſam. Quẽadmodũ enim motus, vt eorũ vtar exemplo, à termino ſpecificatur, & tamẽ ipſa motus ſpecificatio cauſam aliquam per ſe actiuã exigit, ita & volitionis ſpecificatio. ergo obiectũ eſt effectiuè ſpecificãs ipſam appetitionem. Et ſic appetibile apprehenſum eſt actiuum non totale, ſed partiale appetitiõis. Nec cauſat aliquid præuium actui: ſed actum ipſum non totaliter: ſed quo ad aliquid eius, ſ. quo ad ſpecificationem eius. Nec concurrit cum appetitu ex æquo ad cauſandum actum: ſed appetitus eſt cauſa actiua principalis, obiectum verò ſecundaria: immò ſi rectè loquendum eſt, appetitus eſt vere cauſa actiua, & obiectum non eſt propriè alia cauſa actiua, ſed ipſi appetitui ratio cauſandi effectiuè ſpeciem ipſius actus. Quoniam ab appetitu quaſi in formato obiecto prouenit actiuè & ſufficiẽter appetitio talis, puta ambitio, quæ inquantum ab appetitu eſt, appetitio eſt: inquantum uerò eſt ab obiecto, talis eſt. cõſtat. n. ꝙ prius natura eſt ſubſtãtia actus, quàm eius qualitas, etiam ſpecificans. Nec obſtat ꝙ appetibile dicatur in 3. de Anima, & in 12. Met. primum mouẽs & immobile, appetitus verò, ſecundarium & mouens motum. Quoniã de appetibili, vt efficiens eſt loquẽdo, ſecluſa cauſalitate finali formaliter, non radicaliter, quia efficientia obiecti finalitatẽ rõnem cõſequitur, dicendũ eſt, ꝙ appetibile, & appetitus poſſunt dupliciter comparari, ſ. in ordine ad actum appetitionis, communem vtriuſq; effectum, & inter ſe. Si comparentur ad communẽ effectum, ſic appetitus inuenitur cauſa prior ꝓp dictam rõnem, ſemper enim quod eſt prius in effectu, reſpondet priori cauſæ, & quod eſt poſterius poſteriori. cõſtat aũt ꝙ ſpecificatio actus, poſterius quid eſt, quàm ſit ſubſtãtia actus ſpecificati, & ꝙ ſpecificatio rñdet obiecto, & ſubſtãtia actus appetitui, igitur appetitus prior inuenitur cauſa efficiens in ordine ad actũ. Si autẽ comparentur inter ſe, ſic appetibile inuenitur cauſa prior, quia appetibile reducit appetitum de potentia ad actũ ſpecificationis, & non econuerſo: & ideò etiam in genere cauſæ efficientis appetibile obtinet primatum, & eſt mouens immobile, appetitus aũt mouens motum ab ipſo appetibili: oportet enim appetitũ ſpecificatũ ab obiecto mouere, quodcunq; appetendo mouet. Similiter non obſtat, ꝙ ineſt appetitui: oportet enim iuxta naturarũ diuerſitatem, diuerſimodè & diffinitiones, & proprietates aſſignare. Singulare aũt eſt hoc in appetitu, ꝙ ratio agendi in appetente quidem non mediante appetitu, ſed apprehenſiua vi, eſſe debet. Et merito, qui appetere opus eſt utriuſq; virtutis, nec ſibi, ſed appetenti animali appetitus appetit: ſuo enim naturaliter appetitu appetit, ſicut & cæteræ potentiæ. Vnde appetibile mouere appetitum, dupliciter genere cauſæ 12. Meta. com. 36. optimè dixit Auer. ſ. effectiuè ſecũdum quod eſt apprehenſum, & finaliter ſecũdũ qd eſt extra animã. Et utroq; modo, ſpecificat actũ. Et ſic appetitus eſt potentia verè paſſiua ab obiecto, quia reducitur ab eo de potentia ad actum ſpecificationis, recipitq; ab eo actum ſpecificatũ, inquantũ ſpecificatum. Verum, quia iſta reductio de potentia ad actum fit ab obiecto (vt dictum eſt) multipliciter, ſ. in rõne finis, & termini, & rõnis agendi, cautũ oportet eſſe ad intelligendum doctorũ dicta, & ſingulariter S. T. in primis. n. quia cauſalitas finalis manifeſtiſſime conuenit appetibili, ideo illa ſæpius nominatur, illa ſæpius Philoſophi vtuntur, vt patet in Ariſto. Deinde, quia, cauſare effectiuè cõtingit nõ vno, ſed multis modis, ſ. primo, vt ipſa cã, & principaliter, [illegible] verò cauſandi, & ſecũdariò, vt inſtrumẽta cauſandi &c. Et medium quoq; diſtinguitur contra extremũ, inde eſt, ꝙ cauſare actiuè per modum rõnis agendi quoq; diſtinguitur cõtra cauſare cauſæ efficientis, quẽadmodum etiam diſtinguitur contra ipſam cauſam efficiẽtẽ. Et hoc modo S. T. in prima ſecundæ q. 9. diſtinguit cauſalitatẽ obiecti, à cauſalitate appetitus: hãc efficiẽtis, illam formæ vocans, quia illa eſt primo agentis, illa non agentis, ſed rationis agendi. Et confirmatur hæc interpretatio: quia aliòquin oporteret ponere quintũ genus cauſæ. non. n. ſufficit verbo dicere, cauſat ꝑ modum formæ: ſed cũ certũ ſit, ꝙ loquit de forma quę eſt rõ agendi, & illã cõſtat habere cãlitatẽ pertinentẽ ad genus cauſæ effectiuæ, conſequens eſt, ꝙ illius cauſalitatẽ, nõ contra totum genus cauſæ effectiuæ, diſtinxit, vt malè intellectus fuit, ſed contra propriiſſimũ & primũ illius generis modum. Propter hãc autem rationem, & unam aliam, ſ. quia hic efficiendi modus eſt annexus finali cauſæ nõ qualitercunq;, ſed ut radici, nam appetibile quia finis eſt, ideo ratio eſt appetendi ipſi appetitui: ideò ad utrunq; reſpiciens Diuus Thomas, ſ. ad diminutũ modum agendi, & ad radicem illius, dixit, inferius ꝙ intellectus non mouet voluntatem, eo modo quo voluntas mouet intellectum, quia hæc effectiuè, ille ut finis, i. quia hæc ut cauſa efficiens, ille ut cauſa finalis, ac ꝑ hoc non ut efficiens, ſed ut efficiẽdi rõ. Inſeparabiliter enim ſe concomitantur eſſe finem, & eſſe rõnẽ agendi non inhærentẽ potentiæ agendi. Ex hac quoq; radice ſaluatur ꝙ Ariſt. non æquiuocauit, ordinem mouentiũ ad unum reducens mouentem immotũ, quia ad appetibile. Seruatur nãq; idẽ genus cauſæ hoc mõ, ut patet ex dictis. Et breuiter oĩa conſonant. Quod autem hæc ſit mens S. T. doctrina eius hic, & in prima ſecundæ diligenter perſpecta teſtatur, ponderãdæq; potiſſimè ſunt duæ rõnes ipſius. Altera, ꝙ appetitus eſt in potentia ſecũdum ſe ad hmõi ſpecificationem, & nõ reducitur in actũ talẽ à ſeipſo: ex hoc. n. ſequitur: ergo, aut à nullo effectiuè, quod eſt ſtultũ, aut ab obiecto, quod eſt intentum. Altera ex parte obiecti, ꝙ verbũ ꝓducit amorẽ in gñe cauſæ efficiẽtis. Ex hoc arguit ſic, Subſiſtentia adiũcta alicui cauſæ, nõ variat cauſalitatẽ illius de uno gñe cauſandi in aliud, quia variet modũ cauſandi, ſicut & modum eſſendi: quia dat illi eſſe & cauſare ut quod, quæ abſq; ſubſiſtẽtia cauſabat ut quo, quia erat ut quo. ergo ſubſiſtentia adiuncta uerbo cordis, non uariat genus cauſalitatis reſpectu appetitus, ſed modum cauſandi tñ. Ergo eodem gñe cauſæ, quamuis non eodem modo cauſat amorem uerbum cordis abſolutè, & uerbum ſubſiſtens: ſed uerbum ſubſiſtẽs apud S. T. cauſat actiuè amorem, ergo & verbum abſolutè ſed illud ut quod, hoc ut quo. Conſtat autem uerbum cordis nihil aliud eſſe, quàm obiectum apprehenſum. ergo & ſic benedictus Deus.

¶ Circa propoſitionem ſubſumptam, ſ. ꝙ appetibile per intellectum & ſenſum eſt diuerſi generis, aduerte, ꝙ quia diuerſitas ſpecifica ex parte obiecti non ſufficit ad diuerſificandum potẽtias, quia cuilibet potentiæ obiectum eſt genus aliquod quia diuerſitas potentiæ eſt diuerſitas generis phyſici dicẽte Philoſo. 5. Met. ꝙ eadem genere ſunt, quorum materia eſt una, ideò diuerſitatem potentiarum inferre rectè volens San. Thomas ex obiecto, diuerſitatem genericam obiecti aſſumpſit. Conſtat autem, diuerſum genus eſſe intelligibilium & ſenſibilium.

¶ In reſponſione ad primũ, occurrerent, non dubitatio, ſed argumentationes eorũ, qui paralogizant appetitũ poſſe appetere non apprehenſum. Sed quia de appetitu animali, de quo eſt ſermo, loquendo, fatuum eſt hoc uertere in dubium, cum aſſiduè id experientia doceat, & quilibet proferente cõtraria ſolicitum eſſe ſtultum eſt, idcirco uide apud Capreolũ hæc, ſi uacat.

¶ In reſponſione ad ſecundum, dubiũ duplex occurrit. Primò, quo ad primam differentiam aſſignatã dudum, inter appetitũ ſenſitiuũ, & intellectiuũ in hoc, ꝙ intellectiuus fert in res ſingulares ſecundũ aliquã rõnẽ uniuerſalem, ſicut cũ appetit aliquid, quia eſt

Universidad de Deusto
Biblioteca

bonū. Hoc enim cōmune eſt omni appetitui, immò, & omni potentiæ, tendere in res ſecundū aliquam rōnem vniuerſalē. Viſus enim fertur in oīa ſub ratione colorati, & ſimiliter concupiſcibilis appetit ſub rōne delectabilis ſecūdū ſenſum, vnde iſta differentia, nulla videtur. Secundò, dubitatur circa idem, à quo, ſ. mouetur appetitus intellectiuus, cū fertur in iſtas res ſingulares ſenſibiles. Siue enim mouetur ab ipſo ſingulari apprehenſo, cū apprehenſio iſta fiat p ſenſum, ſ. p cogitatiuā, cui ratio facta in corpore articuli: q̄ fundata eſt ſuper hoc, q̄ quia apprehenſum p intellectū, eſt diuerſi generis ab apprehenſo per ſenſum, oportet mobilia ab iſtis eſſe diuerſa, ſi enim alē ponetur moueri ab vtroq;. Si aūt mouet ab vniuerſali, nūquā appetet hoc ſingulare ſignatum determinate, quia uniuerſale non determinat magis ad hoc q̄ illud: ſed aut ad oīa ſimul ſingularia diſtribuit,

D. 228. 230

ex ordine ad ſuū actiuū. Quia igitur[d] eſt alterius generis apprehenſum per intellectum, & apprehenſum per ſenſum, conſequēs eſt q̄ appetitus intellectiuus ſit alia potētia à ſenſitiuo.

Ad primum ergo dicēdū, q̄ appetibili nō accidit eſſe apphēſum p ſenſum, uel itellectū, ſed p ſe ei cōuenit. Nā appetibile nō[d] mouet appetitū, niſi iquā tū eſt apphēſum. Vñ differentię apprehenſi, ſunt p ſe differētiæ appetibilis. Vñ potētiæ appetitiuæ, diſtinguuntur ſecundum differētiā apprehēſorum, ſicut ſecundum propria obiecta.

D. 223. 228

Ad II dicendū, q̄[d] appetitus intellectiuus, etſi feratur in res, q̄ ſunt extra animā ſingulares, fert tñ i ea ſm aliquā[d] rōnē uniuerſalē, ſicut cū appetit aliqd, q̄a eſt bonū. Vñ Philoſoph[*] dicit in ſua Rhetorica,* q̄ odium pōt eē de aliquo uniuerſali, puta cum odio habemus oē latronū genus. Similiter ēt p appetitū intellectiuū appetere poſſumus immaterialia bona, q̄ ſenſus nō apprehēdit, ſicut ſcientiā, virtutes, & alia huiuſmodi.

D. 222.

Ad III dicēdū, q̄ ſicut dr̄ in 3. de Aīa, * Opinio vniuerſalis non mouet niſi mediante particulari, & ſimiliter appetitus ſuperior mouet mediāte iſeriori. Et ideò nō ē alia vis motiua cōſequens intellectum & ſenſum.

D. 228. 231. 229

*Lib. 2. Rhetoric. c. 4. a fin. [illegible]

*Lib. 3. de aīa text. 57. & 58. com. 2.

aut nullum determinat in actu, ſed confuſè & in potentia omnia offert. Experimur tamen nos per appetitum intellectiuum appetere hoc ſingulare ſenſibile, & nunc & hic determinatè, ut patet, cum eligimus ſectionem alicuius membri, aut aliā paſſionem, parti ſenſitiuæ contrariam.

¶ Ad euidētiam primi dubij, duas oportet recolere diſtinctiones. Prima eſt, quòd in termino alicuius actus ſunt duo, ſcilicet terminus, & ratio terminandi. terminus eſt res ipſa, ad quā cognitio uel appetitio terminatur, quæ ſcilicet, cognoſcitur & appetitur. Ratio autem terminandi, iuxta nomen ſuum eſt id, quo formaliter terminus ipſe habet q̄ terminet actum illum. uerbi gratia, cum uideo hoc album, terminus eſt res viſa, ſcilicet hoc album, ratio terminādi eſt eius albedo, ex ea enim formaliter habet hoc album, quòd uiſionem terminet. Et in propoſito, cum appetimus ſanari, res appetita eſt corpus ſanum, ratio uero terminandi appetitum, eſt ſanitatis bonitas.

¶ Secūda diſtinctio eſt. natura aliqua dupliciter ſumitur in cōmuni, ſcilicet aduerbialiter & nominaliter. Aduerbialiter quidem, vt cum dicitur quòd color in communi eſt obiectum uiſus: non enim color communis autem uniuerſalis, ſed color communiter & uniuerſaliter eſt obiectū uiſus: quoniam uiſio non terminatur ad colorem uniuerſalem, hoc enim ſolo intellectu attingitur, ſed ad colorem uniuerſaliter, idest in quocunque, quandocunque, & vbicunque inuenitur. Nominaliter autem, cum dicitur, quòd color in communi intelligitur, ſcitur, diffinitur &c. Quoniam color vniuerſalis, idest abſtractus ab indiuiduantibus conditionibus hic terminat.

¶ His ſtantibus dicitur, quòd obiectum appetitus noſtri quadrupliciter poteſt uariari, diuerſimode combinando terminū appetitus, & rationem terminandi. Quia, aut vterq; eſt uniuerſalis, vt cum appetimus aliquod uniuerſale, puta omnes homines ſaluari. Aut vterq; ſingularis, ut cum appetimus hanc uindictā, quia nunc, hic, in hoc, &c. conuenientē ui. Aut terminus eſt ſingularis, & rō terminādi eſt uniuerſalis, ut cū appetimus aliquid impertinēs ſcire, quia oē ſcire, perfectionis eſt. Aut terminus eſt ſingularis, & ratio terminandi eſt communis communiter, ita q̄ ly communiter, ſit conditio diminuens. Et hic videtur frequentiſſimus noſter appetitus, communiē enim appetimus aliquod ſingulare utile, delectabile, aut honeſtum, ꝓp aliquam conditionem cōmuniter inuentam in pluribus, quæ moueret etiam non minus nos ad appetendum, ſi in illo alio ſingulari ꝑſentaretur. Nihil. n. refert, ut appetenti hunc potum, alter ſolo numero differēs, tribuatur. Inter hęc aūt appetibilia iſti diſtat, q̄ duo tm̄ appetitum ſenſitiuum terminant, ſecundū, ſ. & quartum, quibus nihil vniuerſalitatis admiſcetur. Ad appetitum verò intellectiuum, omnia referri poſſunt, prout experientia docet. In litera tamen, duo tantum nominantur, primum in quo utrūq; eſt uniuerſale, ex authoritate Ariſt. & tertium, in quo appetibile eſt ſingulare, & rō terminandi uniuerſalis, in quo inchoat differentia inter intellectiuū, & ſenſitiuū appetitum. Qui ſenſitiuus fertur in ſingulare rōne cōditionis aut ſingularis, aut cōmunis vniuerſaliter, non uniuerſalis: q̄a nec ſenſus nec potentia aliqua, niſi intellectiuæ partis, ad uniuerſale terminatur. Intellectiuus aūt, extēdit ſe ad ſingulare ratione cōditionis uniuerſalis cōſideratæ, & præter hoc ad uniuerſale ipſum, & præter hoc immateriale omnino bonum, vt in ſecunda differentia dicitur.

¶ Ad ſecundam dubitationē dr̄, q̄ appetitus intellectiuus, ſi mouet ab intellectu practico, cuius eſt & apprehēdere ſingularia ſenſibilia, ſiue directè, ſiue reflexè, nō eſt curæ: nō. n. oportet q̄ apprehenſum reflexè, ſit appetitum reflexè, multa n. reflexè intelligimus, vt q̄ ī anima ſunt, & directè uolumus. Nec obſtat ſi intellectu practico, oporteat quandoq; immiſceri apphēſum per cogitatiuā ad perfectè mouendum; quoniā apprehenſum per ſenſum, excluſum eſt à motione appetitus intellectiui virtute propria, & ſecundū ſe, non autem ut adiungitur apphēſo per intellectum. Itaq; ex hoc diuerſificatur appetitus intellectiuus & ſenſitiuus, quia illius ſecundum ſe, & propria uirtute motiuum eſt apprehenſum per intellectum, huius autem per ſe & propria uirtute motiuum eſt apprehenſum per ſenſum. Cum hac tamen differentia penes diuerſitatem motiuorum ſecūdum ſe, ſtat quòd per adiunctionem & colligationem tam virium, quàm obiectorū ſenſatum vt coniunctum intellecti, compleat quandoq; motiuum intellectiui appetitus. Seorſum autem & ſecundum ſe ipſum ſenſatum, ſit proprium motiuū ſolius appetitus ſenſitiui.

¶ In reſponſione ad tertium, dubiū occurrit: quia quāuis appetitus ſuperior quandoq; moueat mediante inferiori, non tamen ſemper. Non enim eſt ſimile de parte apprehenſiua & appetitiua. oportet enim partem ſenſitiuam eſſe in actu, quando intellectus eſt in actu, quia oportet intelligentē phantaſmata aliquod ſpeculari, ſed non oportet q̄ quicquid appetimus uolūtate, id appetam[*] ſenſitiuo appetitu, ut patet. Nec rurſus oportet, vt ſi appetitus intellectiuus ad appetitum à ſe moueri debet, q̄ illud appetibile appeti faciat ab appetitu ſenſitiuo, cum contingat illud eſſe ſupra ordinē appetibilium per ſenſum, uel cōtrarium appetibili ſecūdum ſenſum. Dupliciter ergo peccare vr̄ reſponſio iſta. primò, quia hoc falſum dicit. Secundò, q̄a reſtat ita argumētū, q̄ oportet diuerſificare uim motiuā iuxta appetitiuæ diuerſitatē, ex quo īmediatè uterq; appetitus mouet.

¶ Ad hoc dr̄, q̄ q̄a abſolutè loquendo potētia ſecūdū locū motiua, cōmunis eſt intellectiuo puro, ut credimus de corporibus celeſtibus, ſi ſunt animata, & ſenſitiuo puro, ut patet in brutis, & cōpoſito ex intellectiuo & ſenſitiuo, ut patet in homine: idcirco, dato ēt q̄ appetitus ſuperior immediatè moueret corpus, nō vr̄ neceſſario ſequi, q̄ multiplicetur potentia motiua localis. enim habilitat aptum poteſt eſſe corpus ad obedientiā appetitui ſuperiori & inferiori ſimul, & vtriq; ſingillatim. Hæc ideò dixerim, quia nullā rōnem ex proprijs cogentē ad hoc uideo, q̄ ſuperior appetitus moueat ſemper mediāte inferiori, cū cōtingat appetitū ſuperiorem ferri cōpletè in aliquod appetibile ſingulare, ſecundum certū locum & tempus &c. abſq; appetitu inferiori. conſtat enim, q̄ ad appetitū completum ſingularium ſequitur motus, ſi impedimentum nō adſit ex parte corporis. Ex ōibus tñ rōnabile vr̄, q̄ appetitus ſuperior ſemp moueat mediāte inferiori, q̄a ordo naturæ habet, ut infima ſuprema p media moueantur. Et quia vt in pluribus hoc accidere vr̄, ideò in litera innuitur hoc, nō expreſſè dr̄. Nam de parte apprehēſiua in litera ſit excluſiua, cū dr̄, q̄ rō vniuerſalis nō mouet niſi mediante particulari. de parte uerò appetitiua abſq; excluſione, dicitur, q̄ appetitus ſuperior mouet mediante inferiori. & fortè diſparitas ita fuit ad inſinuādum hoc eſſe uerum, ut in pluribus, & non ſemper, ſicut de parte apprehenſiua. Quia

ergo

QVAESTIO LXXXI.

De Senſualitate, in tres articulos diuiſa.

Deinde conſiderandū eſt de ſenſualitate. Circa quam quærūtur tria.

¶ Primò, Vtrum ſenſualitas ſit vis appetitiua tantùm.

¶ Secūdò, Vtrum diuidatur ſenſualitas in iraſcibilem & cōcupiſcibilem, ſicut in diuerſas potentias.

¶ Tertiò, Vtrū iraſcibilis & concupiſcibilis obediāt rationi.

ARTICVLVS I.

Vtrum ſenſualitas, ſolum ſit appetitiua.

Ad primum ſic proceditur. Videtur, q̄ ſenſualitas non ſolùm ſit appetitiua, ſed etiam cognitiua. Dicit. n. Auguſ. 12. de Trinit.* quòd ſenſualis aīæ motus, qui in[h] corporis ſenſu intēditur, nobis pecoribuſque communis eſt. Sed corporis ſenſus ſub ui cognitiua continetur. ergo ſenſualitas ē uis cognitiua.

¶ 2 Pręt. Quæ cadunt ſub[h] una diuiſione, uidētur eſſe unius generis. Sed Aug.* in 12. de Trin. diuidit ſenſualitatem cōtra rōnē ſuperiorē & inferiorem, q̄ ad cognitionē pertinent. ergo ſenſualitas etiā eſt vis cognitiua.

¶ 3 Pręt. Senſualitas in tentatione hōis, tenet locum[h] ſerpētis. Sed ſerpens in tentatione primorū parentū ſe habuit, vt nuntians & proponens peccatum, quod eſt uis cognitiuæ. ergo ſenſualitas eſt uis cognitiua.

Sed contra eſt, q̄ ſenſualitas diffinitur eſſe appetitus rerum ad corpus pertinentium.

Respon. Dicendum, q̄ nomē ſenſualitatis ſumptum videtur à ſenſuali motu, de quo Aug. loquitur 12. de Trin.* ſicut ab actu ſumitur nomen potentiæ, vt à viſione viſus. Motus autem ſenſibilis, eſt appetitus apprehenſionem ſenſitiuam conſequēs. actus enim apprehenſiuæ virtutis, non ita propriè dicitur motus ſicut actio appetitus. Nam, operatio uirtutis apprehenſiuę perficitur in hoc, quòd res apprehenſæ ſunt in apprehendente: operatio autem virtutis appetitiuæ perficit in hoc, quòd appetens inclinatur in rem appetibilem. Et ideò, operatio apprehenſiuæ uirtutis aſſimilatur quieti, operatio autem uirtutis appetitiuæ magis aſſimilaē motui. vndè per ſenſualem motum intelligitur operatio appetitiuæ uirtutis. Et ſic[m] ſenſualitas eſt nomen appetitus ſenſitiui.[n]

Ad primum ergo dicendū, quòd per hoc quod dicit Augu. quòd ſenſualis animæ motus intenditur in corporis ſenſu, non datur intelligi quòd corporis ſenſus ſub ſenſualitate comprehendantur, ſed magis q̄ motus ſenſualitatis, ſit inclinatio quædam ad ſenſus corporis, dum ſ. appetimus ea quę per corporis ſenſus apprehenduntur. Et ſic corporis ſenſus pertinēt ad ſenſualitatem quaſi præambuli.

Ad secundum dicendum, q̄ ſenſualitas diuiditur contra rationem ſuperiorem & inferiorem, inquantum communicant in actu motionis; vis enim cognitiua, ad quam pertinet ratio ſuperior & inferior, eſt motiua ſicut & appetitiua, ad quam ꝑtinet ſenſualitas.

Ad tertium dicēdum, q̄ ſerpens non ſolùm oſtendit, & & propoſuit peccatum, ſed ēt inclinauit in affectum peccati. Et quantum ad hoc, ſenſualitas per ſerpentem ſignificatur.

ARTICVLVS II.

Vtrū appetitus ſenſitiuus diſtinguatur in iraſcibilem, & concupiſcibilem, ſicut in potentias diuerſas.

Ad secundum ſic proceditur. Videtur, quòd appetitus ſenſitiuus non diſtinguatur in iraſcibilem & concupiſcibilem, ſicut in potentias diuerſas. Eadem. n. potentia aīę eſt vnius cōtrarietatis, vt viſus albi & nigri, vt dr̄ in 2. de Aīa.* Sed cōueniens & nociuum ſunt contraria. Cum ergo concupiſcibilis reſpiciat[h] conueniens, iraſcibilis uerò nociuum, uidetur q̄ eadem potentia animę ſit iraſcibilis, & concupiſcibilis.

¶ 2 Pręt. Appetitus ſenſitiuus nō eſt niſi cōuenientium[h] ſm ſenſum, ſed conueniens ſm ſenſum eſt obiectū cōcupiſcibilis. Ergo null[*] appetitus ſenſi

ergo, quod eſt verum vt in pluribus, in materia naturalium uniuerſale eſt, ideò etiā abſolutè verificat, appetitū ſuperiorē non mouere niſi medio inferiori.

¶ Et ad obiectionē in oppoſitū dr̄, q̄ licèt principale appetitū, ab appetitu ſuperiori quandoque excedat, vel ſit contra appetitū inferiorē, quilibet tñ locus ad quē mouere pōt appetitus ſuperior, pōt reddi appetibilis appetitui inferiori, ut obedit parti ſuperiori, cū locus de gñe ſenſibiliū ſit, & inſinuari rōnes cōuenientię poſſit ad rōnē particularē habere. Non oportet ēt, q̄ appetitus inferior idē appetat quod ſuperior, ſi mediare debet in mouendo, ſed ſatis eſt, q̄ feratur in aliquid ordinatū ad appetibile intentū à ſuperiori, quod ſemper fieri poſſe patet.

Porrecta per totum.
404
Verū q. 25. ar. 1.

*Li. 12. de Trin. c. 12. parum a princip.

SVPER Q. LXXXI. ART. I.

Titulus clarus, appetitiua, ut diſtinguitur contra apprehenſiuam.

*Li. 12. de Trin. c. 12. ante medium. 10. 3.

¶ In corpore, vna cōcluſio reſponſiua quæſito affirmatiuè. Senſualitas eſt nomē appetitus ſenſitiui. Probatur, Per motū ſenſualē, intelligitur motus appetitus ſenſitiui: ergo ſenſualitas eſt nomen appetitus ſenſitiui. conſequentia probatur quia ſenſualitatis nomē à motu ſenſuali, ſumptum vr̄, ſicut ab actu potētia. Añs probatur, quia actus, appetitiuæ partis magis hēt rōnē motus quam apprehenſiuæ. ergo motus ſenſualis magis ꝓpriè inſinuat actū appetitus. Probatur añs ꝓpe, quia appetere ꝑficitur ſecundū inclinationem ad res, apprehēdere verò ſecundū eſſe rerū in aīa: & inclinatio pertinet ad motū, eſſe verò, magis pertinet ad quietem.

*Li. 12. de Trin. c. 12. & 13. c. 3.

SVPER Q. LXXXI. ART. II.

Titulus clarus.

¶ In corpore quatuor. Primò, proponit concluſionem. Secundò, declarat vnā eius partem. Tertiò, reliquā. Quartò, ex concluſione reddit duo tū accidentium rōnē.

¶ Quo ad primū, concluſio eſt affirmatiue reſponſiua quæſito. Senſualitas eſt genus potentiæ appetitiuæ, diuiſum in iraſcibilē & concupiſcibilē, ut diuerſas ſpēs. Hęc concluſio licet multas partes videat habere, omnia tñ ex dictis clara ſunt, præter duo, ſ. q̄ in parte ſenſitiua ſit utrunq; principium, ſ. iraſcibilis & concupiſcibilis. ſecūdò, q̄ ſint diuerſa principia, q̄d eſt quæſitum. Et ideò quo ad hæc duo, cōcluſionem probare intendit ordinatè.

Conclu. in

¶ Quo ad ſecundum probatur, q̄ in parte ſenſitiua ſint iraſcibilis & concupiſcibilis. Naturalib. natura prouidit de naturali inclinatione, ſeu appetitu ad tria, id eſt, tēdēdum in conuenientia, fugiendū diſconuenientia, & reſiſtendum tam impedientibus, quàm corrumpētibus. ergo animalibus ſecundum appetitum animalē, prouidit etiam de his. ergo in eis ſunt cōcupiſcibilis & iraſcibilis. añs patet in igne. Prima conſña probaē, quia proportionaliter appetitus naturalis ſequitur formam naturalem, & animalis ſequitur formam apprehenſam p ſenſum. Secunda conſequentia declaratr, ex actibus concupiſcibilis, & iraſcibilis.

¶ Quo ad tertium probatur, q̄ hæ vires ſint diuerſæ tripliciter. Primò, ex diuerſitate obiecti ex qua prouenit, q̄ contra inclinationem cōcupiſcibilis, propter obiectū iraſcibilis proſequendū, triſtia amplectuntur animalia. Si enim idem eſſet vtriuſque obiectum, vtrique cōſonaret quod alteri conuenit, cum proprium obiectum potentiæ conueniēs ſit. Si igitur iraſcibili cōſonat proſequi, & concupiſcibili diſcōuenit, diuerſum eſt vtriuſque obiectum, & conſequenter diuerſæ

Porrecta per totum.

405
Verū q. 1. & art. 3. cor. 5. q. 25. art. 2. Et 2. Ethic. le. 5. Et 3. de aīa, le. 14.

*Lib. 2. de aīa, textu. 170. co. 2.

uerſæ ſunt potentiæ. Secundo, ex repugnã tia paſſionũ vtriuſq;, q̃a inẽſſe in una alteri⁹ paſſiões minuũt. ¶Tertiò, ex hoc ꝙ iraſcibilis eſt propugnatrix reſpectu concupiſcibilis, quẽadmodum calor reſpectu leuitatis ipſius ignis. Quamuis hoc tertiũ ſignũ poſſit aliter introduci, nõ in urme diũ ad cõcluſionem, ſed potius vt initiũ quartæ partis corporis articuli, ita ꝙ probata concluſione duplici: ſtri: cum declaraſſet ꝙ iraſcibilis & cõcupiſcibilis ſunt in parte ſenſitiua, & ꝙ ſunt diuerſæ potẽtiæ, mõ declarat quo ſe hẽant adinuicem dicens, ꝙ ſe ſic hñt, ꝙ iraſcibilis eſt ꝓpugnatrix reſpectu concupiſcibilis, quod tripliciter declarat. Primo nanq; infert illud ex dictis & optimè ſeq̃ ex dictis i pria parte cõcluſionis. Sedo, ex effectu interiori, paſſiones iraſcibilis inchoant à concupiſcibili & terminãt in eã. Tertio, ab exteriori effectu. q̃a ꝓp hęc cõcupiſcibilia, pugnant animalia.

¶In rñſione ad ſcdm memẽto Nouitię, ꝙ ſenſus noĩe exteriorẽ tñ ſenſũ ſignificam⁹, cũ ab eo delectabilia, aut triſtia ſcdm ſenſum dicimus: nõ .n. hirũdo colligit paleam, q̃a delectet viſum, aut guſtũ eius palea. ſed quia vtilis ad nidũ. Et iuxta hãc ſignificationẽ, diſtinguunt in parte ſenſitiua duo gña appetibiliũ, ſcdm cõueniẽtiã & diſconuenientiã ad ſẽſus. Et ſcdm cõuenientiam & diſconuenientiã ad ipſum aïal. Ad primorũ appetitũ mouent ſẽſata, ad ſecũdorũ, intẽtiones elicitæ ex ſpeciebus ſenſatis.

SVPER Q. LXXXI. ART. III.

Art. 2. 5. d. 24. q. 1. a. 3

Titulus clarus. ¶In corpore tria. Primo, ponit bimẽbrem concluſionem reſpõſiuam quæſito affirmatiuè. Secundò, probat primam partẽ. Tertio, ſecundam. ¶Quo ad primũ concluſio eſt iſta. Iraſci-

* Super illud Matt. 13. Simile eſt regnũ cælorum fermẽto, tom. 9.

† Niſſen⁹ li. 4. Phil. c. 8. i pri-

* Dam. li. 2. de fin. 12. circa finem.

Concl.

tiuus ẽ à cõcupiſcibili differẽs. ¶3 Præt. Odiũ eſt in iraſcibili. Dicit.n. Hiero.* ſu ꝑ Mat. Poſſideamus in iraſcibili odiũ uitiorum. Sed odiũ cum contrariet amori, eſt in concupiſcibili. Ergo eadem vis eſt concupiſcibilis & iraſcibilis.

SED CONTRA eſt, ꝙ Grego. Niſſenus † & Damaſ.* ponunt duas vires, iraſcibilẽ & cõcupiſcibilẽ, partes appetit⁹ ſẽſitiui.

RESPON. Dicendum, ꝙ appetitus ſẽſitiuus eſt una visin gñe quæ ſenſualitas dr̃, ſed diuidiẽ in duas potẽtias, q̃ ſunt ſpecies appetitus ſenſitiui, ſcilicet in iraſcibilem, & cõcupiſcibilẽ. Ad cuius euidentiam cõſiderari oportet, ꝙ in rebus naturalibus corruptibilibus, nõ ſolum oportet eſſe inclinationẽ ad cõſequẽdũ cõueniẽtia, & refugiẽdũ nociua, ſed ẽt ad reſiſtendũ corrumpentibus & cõtrarijs, q̃ cõuenientibus impedimentũ ꝓbent, & ingerunt nocumẽta. Sicut ignis hẽt naturalem inclinationẽ nõ ſolũ ut recedat ab inferiori loco, qui ſibi nõ cõuenit, & tendat in locum ſuperiorem ſibi conuenientẽ, ſed ẽt ꝙ reſiſtat corrumpentibus & impedientibus. Quia igit̃ appetitus ſenſitiuus eſt inclinatio cõſequẽs apprehẽſionẽ ſenſitiuã ſicut appetitus naturalis eſt inclinatio cõſequens formã naturalẽ, neceſſe eſt, ꝙ in parte ſenſitiua ſint duæ appetitiuę potẽtiæ. Vna, ꝑ quã aïa ſimpl̃r inclinat̃ ad proſequendum ea, quæ ſunt conuenientia ſm ſenſum, & ad refugiendũ nociua et hęc dr̃ cõcupiſcibilis. Alia uero, ꝑ quã aïal reſiſtit impugnãtibus, quę conuenientia impugnãt & nocumenta inferunt. et hæc vis vocat̃ iraſcibilis. Vñ dr̃ ꝙ eius obiectum eſt arduũ, quia, ſ. tẽdit ad hoc ꝙ ſuperet contraria & ſupereminent eis. Hæ ãt duę inclinationes non reducuntur in vnum principium, quia interdum aïa triſtibus ſe ingerit contra inclinationem concupiſcibilis, vt ſecũdũ inclinationem iraſcibilis impugnet contraria. vñ ẽt paſſiones iraſcibilis repugnare videntur paſſionibus cõcupiſcibilis. Nã concupiſcẽtia accẽſa minuit irã, & ira accẽſa minuit cõcupiſcẽtiã, vt i pluribus. Patet ẽt ex hoc, ꝙ iraſcibilis ẽ quaſi ꝓpugnatrix & defenſatrix cõcupiſcibilis, dum inſurgit cõtra ea, q̃ impediũt cõueniẽtia q̃ concupiſcibilis appetit, & ingerunt nociua q̃ concupiſcibilis refugit. Et ꝓp hoc oẽs paſſiones iraſcibilis incipiũt à paſſionibus concupiſcibilis, & in eas terminant̃. ſicut ira naſcit̃ ex illata triſtitia, & uindictã inferẽs in lętitiã terminat̃. Propter hoc ẽt pugnę aïaliũ ſunt de cõcupiſcibilibus, ſcilicet de cibis & uenereis, vt dr̃ in 8. de aïalibus.*

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ vis concupiſcibilis eſt & conuenientis & inconueniẽtis. Sed iraſcibilis eſt ad reſiſtendum inconuenienti quod impugnat.

AD II. dicendum, ꝙ ſicut in apprehẽſiuis uirtutibus, in parte ſẽſitiua eſt aliqua vis æſtimatiua, ſcilicet q̃ eſt ꝑceptiua eorum, q̃ ſenſum non immutant, vt ſupra dictũ eſt* ita ẽt in appetitu ſenſitiuo ẽ aliqua vis appetens aliquid quod non eſt cõueniens ſm delectationem ſenſus, ſed ſecundum quòd eſt utile animali ad ſuam defenſionẽ. Et hæc eſt uis iraſcibilis.

AD III. dicẽdum, ꝙ odium ſimpliciter pertinet ad cõcupiſcibilem, ſed rõne impugnationis, quæ ex odio cauſatur, põt ad iraſcibilem pertinere.

ARTICVLVS III.

Vtrum iraſcibilis & concupiſcibilis, obediant rationi.

AD TERTIVM ſic procedit̃. Vr̃, ꝙ iraſcibilis & cõcupiſcibilis non obediant rationi. Iraſcibilis.n. & cõcupiſcibilis ſunt partes ſenſualitatis, ſed ſenſualitas non obedit rationi. vndè per ſerpentem ſignificat̃, vt dicit Aug. 12. de Trini.* Ergo iraſcibilis & concupiſcibilis non obediunt rationi.

¶2 Præt. Qd̃ obedit alicui non repugnat ei. Sed iraſcibilis & cõcupiſcibilis repugnãt rõni ſm illud Apoſtoli, ad Rom. 7. Video aliã legem in mẽbris meis repugnãtẽ legi mẽtis meę. Ergo iraſcibilis & cõcupiſcibilis

bilis & concupiſcibilis obediunt ſuperiori parti dupliciter. Vbi aduerte, ꝙ pluralitas iſtius obedientiæ attenditur vtrinque, ſcilicet ex parte præcipientis, quia duo ſunt præcipiẽtes, ſcilicet intellectus & uoluntas: & ex parte obſequentis, quia quo ad duo præſtat obedienti a, ſcilicet quo ad interiores actus ſenſitiui appetitus, & quo ad exteriorem motum localem. ¶Prima ergo pars cõcluſionis eſt, ꝙ obediunt rõni quo ad actus ſuos interiores. Scda aũt ꝙ obediunt volũtati quo ad motionem localem, vt patet clare in litera. ¶Quo ad ſcdm, ꝓbat̃ prima pars dupliciter, ſed tali ordine. Primo, ponitur rõ ta lis. Appetitus ſenſitiuus in hoïe mouet̃ & dirigit̃ à cogitatiua, q̃ eſt rõ particularis, iſta mouet̃ & dirigit̃ à rõne uniuerſali. ergo de primo ad vltimũ appetit⁹ ſenſitiu⁹ mouet̃ & dirigit̃ à rõne. ergo cõcupiſcibilis & iraſcibilis obediũt rõni. Prima ꝓpoſitio ꝓbat̃ ex proportionali cõueniẽtia inter naturale motiuum appetitus ſenſitiui in homine & alijs aïalibus quia cogitatiua eſt in hoïe loco alioꝝ æſtimatiuę, cuius eſt mouere appetitũ in alijs ut patet in litte. Scda uero probatur, quia cõcluſio particularis non ſyllogizatur niſi ex aliqua uniuerſali. Vltima uero cõſequẽtia patet q̃a appetitus ſenſitiuus i has duas diſtribuitur, & naturale eſt obedire, naturæ ordine pręcipiẽti. Scdo ex hoc interponimus rõ noïs, quia ſcilicet magis dicitur hęc obedire rationi quàm intellectui, cũ idem ſit intellectus & ratio, quia ſcilicet obedit deductioni & applicationi uniuerſalium ad ſingularia: hic autem actus eſt intellectus in quantũ ratio, non in quantum intellectus, cuius proprius actus ſimplex apprehenſio eſt, ut ſuperius patet. Tertio, ponit ſecundam probationem inuentis ex experien-

Hiero.

* Li. 8. c. 1.

* q. 78. ar. 4.

Peruiſſe per totum

406

1. 2. q. 17. ar. 7. et q. 50. ar. 3. et q. 56. ar. 4. et uerit. q. 25. ar. 4.

* Cap. 12. & 13.

experientia, quia experimur ex cõſideratione vniuerſaliũ regularũ mitigari, aut inſtigari, non ſecũdũ paſſiones ſenſitiuas, vt patet in ira, triſtitia, ſpe, &c.

¶Quo ad tertiũ, probatur ſecũda pars tripliciter. Primũ, experimentali dñia inter hoïem, & aïalia, quia ad mouere localiter, q̃a ſ. alia ſtatĩ ad appetitũ ſenſitiuũ mouẽt, hõ nõ, ſed expectatur cõſenſus uolũtatis. Scdò rõne: quia in oĩbus potẽtijs motiuis ordinatis, ſecunda nõ mouet niſi in virtute primæ: ſed appetitus inferior & ſuperior ſic ſe hñt. ergo. Tertiò authoritate Ariſto 3. de Aïa, Sicut ſphæra, ſphæram. ¶Circa hanc rõnẽ ꝓ ſecunda parte cõcluſionis, dubiũ occurrit. Quia nõ vr̃ eã arcta obedientia appetitus ſenſitiui ad volũtatẽ, ut nõ poſſit mouere niſi in uirtute eius, vt in litera expreſſè cõcluditur, ex illa rõne. Tũ, quia appetitus ſenſitiuus põt ſine uoluntatis cõcurſu mouere, ut patet in aïalib. nec eſt deterioris cõditionis in hoïe, q̃ in alijs. Tum, quia appetitus ſenſitiuus in hoïe, mouetur q̃uq; contra uolũtatem vi, ut patet in incontinente.

¶Ad hoc dr̃, ꝙ id qđ dr̃ in litera, veriſſimũ vr̃, ſed intelligendum eſt cũ grano ſalis, ſ. deductis impedimẽtis, & de conſenſu voluntatis qualitercunque, ſ. explicitè vel implicitè, expreſſè uel interpretatiuè &c. Quòd.n. in hoïe ſol⁹ ſenſitiuus appetitus moueat, ex impedimẽto ſuperioris partis prouenit, ut in pueris, & amentib. patet. Quòd uerò ſublato impedimento, appetitus inferior nõ moueat niſi concurrẽte aliquo mõ ſuperiori, ex eo experimur, ꝙ oẽm noſtram tranſlationẽ uoluntariã facimus. Quòd aũt ſubiectio hæc, nõ deroget dignitati naturæ ſenſitiuæ in hoïe, ex eo patet, ꝙ nobilius eſt ẽtiã alia opera, qualia ſunt motus humani, efficere ſubditũ, q̃

* Li. 2. de fide, cap. 12. circa finem.

Gen. 3. m

* q. 78. ar. 4.

456

non obediunt rationi.

¶3 Præt. Sicut rõnali parte aïę, inferior eſt vis appetitiua, ita ẽt & vis ſenſitiua. Sed ſenſitiua pars aïæ non obedit rõni. nõ.n. audim⁹ nec videm⁹, qñ uolum⁹ ergo ſimiliter neq; vires ſenſitiui appetitus, ſ. iraſcibilis & concupiſcibilis obediunt rationi.

SED CONTRA eſt, quod Damaſc.* dicit quod obediens & ꝑſuadibiſe rationi diuiditur incũcupiſcentiam & iram.

RESPON. Dicẽdum, ꝙ iraſcibilis & concupiſcibilis obediunt ſuperiori parti, in qua eſt intellectus, ſiuè rõ & uoluntas, dupliciter. vno modo quidem, quantũ ad rõnem. alio verò modo quantum ad uoluntatẽ. Rationi quidem, obediunt quantũ ad ipſos ſuos actus. Cui⁹ rõ eſt, quia appetitus ſenſitiuus in alijs quidẽ aïalibus natus eſt moueri ab æſtimatiua virtute: ſicut ouis æſtimans lupũ inimicum, timet. Loco aũt æſtimatiuæ virtutis eſt in hoïe, ſicut ſ. dictum eſt,* vis cogitatiua, quæ dr̃ à quibuſdã rõ particularis, eo ꝙ eſt collatiua intentionum indiuidualium. vñ ab ea natus ẽ moueri in hoïe appetitus ſenſitiuus. Ipſa ãt rõ particularis nata eſt moueri & dirigi in hoïe, ſm rõnem vl̃em. Vndè in ſyllogiſticis, ex uniuerſalibus ꝓpoſitionibus concluduntur concluſiones ſingulares. Et iõ patet, ꝙ ratio uniuerſalis imperat appetitui ſenſitiuo, qui diſtinguitur per cõcupiſcibilem & iraſcibilem. & hic appetitus eſt ei obediens. Et q̃a deducere vl̃ia principia in concluſiones ſingulares, non eſt opus ſimplicis intellectus ſed rõnis;* ideò iraſcibilis & cõcupiſcibilis magis dicũtur obedire rõni, q̃ intellectui. Hoc ẽt quilibet experiri poteſt in ſeipſo. Applicando.n. aliquas vl̃es conſiderationes, mitigatur ira, aut timor aut aliquid huiuſmodi, vel etiam inſtigat̃. Voluntati ẽt ſubiacet appetitus ſenſitiuus quantum ad executionẽ, quæ fit per vim motiuã. In alijs .n. aïalibus ſtatim ad appetitum concupiſcibilis, & iraſcibilis, ſequitur motus, ſicut ouis timens lupũ ſtatim fugit, quia nõ eſt in eis ſuperior appetitus qui repugnet. Sed homo non ſtatim mouetur ſm appetitum iraſcibilẽ & cõcupiſcibilem, ſed expectatur imperium uoluntatis, quod eſt appetitus ſuperior. In omnibus.n. potentijs motiuis ordinatis, ſm mouens non mouet, niſi virtute primi mouẽtis. Vndè appetitus inferior nõ ſufficit mouere, niſi appetitus ſuperior cõſentiat. Et hoc eſt quod Philoſophus dicit i 3. de Anima,* ꝙ appetitus ſuperior mouet appetitum inferiorem, ſicut ſphæra ſuperior inferiorem. Hoc ergo modo iraſcibilis & concupiſcibilis rationi ſubduntur.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ ſenſualitas ſignificatur ꝑ ſerpentem quantum ad id, quod eſt proprium ſibi ex parte ſenſitiuę partis.* Iraſcibilis aũt & cõcupiſcibilis magis nominãt ſenſitiuum quàm appetitiuum ex parte actus, ad quem inducũtur ex ratione ut dictum eſt *

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ ſicut Philoſophus dicit in 1. Politicorum,* eſt quidem in aïali contẽplari & deſpoticum principatũ & politicũ *. Aïa qdẽ corpori dñat̃ deſpotico principatu, intellectus aũt appetitui, politico & regali. Dr̃.n. deſpoticus principatus quo aliquis principat̃ ſeruis, q nõ hñt facultatẽ in aliquo reſiſtẽdi imperio ꝑcipiẽtis, q̃a nihil ſui hñt. Principatus aũt politicus & regalis dicitur, quo aliquis principat̃ liberis, q etſi ſubdant̃ regimini ꝓſidentis, tñ hñt aliquid propriũ, ex quo põt reniti pręcipiẽtis imperio. Sic igit̃ aïa dñatur corpori deſpotico principatu, quia corporis membra in nullo reſiſtere põt imperio animæ, ſed ſtatim ad appetitũ aïę mouet̃ manus & pes quodlibet membrũ, quod natum eſt moueri uoluntario motu. Intellect⁹ aũt ſeu rõ, dr̃ principari iraſcibili & cõcupiſcibili politico principatu, quia appetitus ſenſibilis hẽt aliquid proprium: vnde põt reniti imperio rõnis. Natus eſt.n. moueri appetitus ſenſitiuus, non ſolũ ab æſtimatiua in alijs animalibus, & cogitatiua in homine, quam dirigit vniuerſalis ratio, ſed etiam ab imaginatiua & ſenſu. Vndè experimur iraſcibilem vel concupiſcibilem rationi repugnare, per hoc ꝙ ſentimus vel imaginamur aliquod delectabile, quod rõ uetat, uel triſte, quod rõ præcipit. Et ſic per hoc ꝙ iraſcibilis & concupiſcibilis in aliquo rõni repugnant, non excluditur quin ei obediant.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ ſenſus exteriores indigent ad ſuos actus exterioribus ſenſibilibus, q̃bus immutent̃, quorum præſentia non eſt in poteſtate rõnis. Sed uires interiores tã appetitiuæ quàm apprehenſiuæ, nõ indigẽt exterioribus reb. Et ideò

vil a prælatũ. Quo ad modũ.n. non dubitamus in eã, ſ. quo ad dignitatẽ ſenſitiuæ naturæ ptinet, ꝙ cõiuncta eſt rõnali, per qđ perdit eſſe rapiũt, qđ tñ in brutis hẽt, ita nõ eſt dubitandũ de effectu, ſ. quo ad eiuſdẽ ſpectat nobilitatẽ, ꝙ moueat ſubditi intellectiuo appetitui. nobilitatur.n. & eleuat̃ vniuerſaliter infert⁹ ex cõiunctione ad ſuperius, quãdiu ſubſit, vt patet ẽtiam i moralibus quàm ciuilibus. Nobilius.n. operant̃ virtutes vt obediẽtes charitati, quã ſolæ: & nobilius eſt aſſiſtere regi, q̃ regere villã. Ad id aũt quod obijcit̃ de incontinente, patet ſolutio: non.n. incontinentis appetitus mouet inuitum, ſed renitẽtem aliquãtũ inclinatione ad bonum uirtutis, uoluntatẽ primo inclinando uincit, & ſic cõſentiente illa, motũ cãt. Nunq̃ ergo mot⁹ in hoïe ab appetitu ſenſitiuo ſine uoluntate cãt, q̃uis ſæpè contra voluntatis bonũ ab ipſa tamen proueniat.

* Li. 3. de aïa textu. 57. to. 2.

400

* Ar. 3. & 2. huius queſt.

* Li. 1. politic. ca. 3. poſt mediũ, to. 5. b

459

SVPER

ſubduntur iperio rationis, quę poteſt non ſolum inſtigare vel mitigare affectus appetitiuæ uirtutis, ſed et formare imaginatiuæ virtutis phantaſma.

QVAESTIO LXXXII.

De voluntate, in quinque articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de uoluntate.

CIRCA quam, quæruntur quinque.

¶Primò, Vtrum voluntas aliquid ex neceſſitate appetat.

¶Secundò, Vtrum omnia ex neceſſitate appetat.

¶Tertiò, Vtrum ſit eminentior potentia, quàm intellectus.

¶Quartò, Vtrum voluntas moueat intellectum.

¶Quinto, Vtrum voluntas diſtinguatur per iraſcibilem & concupiſcibilem.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum voluntas aliquid ex neceſſitate appetat.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quòd voluntas nihil ex neceſſitate appetat. Dicit .n. Aug.* in 5. de Ciuitate Dei, φ ſi aliquid eſt[b] neceſſarium, nõ eſt voluntarium. Sed oẽ quod uoluntas appetit, eſt volũtariũ. Ergo nihil quod uoluntas appetit, eſt neceſſario deſideratum.

¶2 Præt. Poteſtates[h] rationales ſm Philoſophum † ſe hñt ad oppoſita: ſed uoluntas eſt poteſtas rationalis, quia ut dicit in 3. de Anima,* Voluntas in ratione eſt. Ergo uoluntas ſe habet ad oppoſita. ad nihil ergo de neceſſitate determinatur.

¶3 Præt. Secundum voluntatẽ ſumus domini noſtrorum[h] actuum. Sed eius quod ex neceſſitate eſt, non ſumus domini. Ergo actus voluntatis, non poteſt de neceſſitate eſſe.

SED CONTRA eſt, quod Aug. dicit in 13. de Trinit. † quòd beatitudinem omnes una uolũtate appetunt. Si autem non eſſet neceſſarium, ſed contingẽs, deficeret ad minus in paucioribus. ergo uoluntas ex neceſſitate aliquid vult.

RESPON. Dicendum, quòd neceſſitas, dicitur multipliciter.[e] Neceſſe eſt .n. quod non poteſt nõ eſſe. Quod quidẽ conuenit alicui, uno modo ex[d] principio intrinſeco, ſiuè materiali, ſicut cũ dicim⁹, φ oẽ cõpoſitũ ex cõtrarijs, neceſſe eſt corrũpi: ſiuè formali, ſicut cũ dicim⁹, φ neceſſe eſt triangulũ hẽre tres angulos æquales duobus rectis. Et hæc eſt neceſſitas naturalis, & abſoluta. Alio mõ cõuenit alicui φ nõ poſſit non eſſe ex aliquo extriſeco, vel fine, vel agẽte. Fine qdẽ, ſicut cũ aliquis nõ põt ſine hoc cõſeq, aut bñ cõſeq finẽ aliquẽ, ut cibus dr̃ neceſſari⁹ ad vitã, & equus ad iter. & hæc uocat̃ neceſſitas finis q̃ interdũ ẽt utilitas dr̃. Ex agẽte aũt hoc alicui cõuenit: ſicut cũ aliquis cogitur ab[d] aliquo agẽte, ita φ non poſſit contrarium agere. & hæc uocat̃ neceſſitas coactionis[m]. Hęc igit coactiõis neceſſitas oino repugnat volũtati*. Nã hoc dicim⁹ eſſe violentum, φ eſt contra inclinationẽ

SVPER QVAEST. LXXXII. ART. I.

Scot. 3. ſent. d. 1. q. 4. Capr. 1. d. 1. q. 3. ar. 1. conc. et 4. d. 49. q. 3. con. 2.

Titulus clarus.

¶In corpore duo. Primo, diſtinguit de neceſſario. Secũdo, reſpondet quæſito tribus concluſionibus.

¶Quoad primum, diſtinguit neceſſariũ iuxta quatuor genera cauſarum, tali ordine. Primò ponit, φ dr̃ multipliciter. Secũdo, aſſumit illius qd noſ, ſcilicet φ nõ põt eſſe. Tertio, hoc quid nois diſtribuit diſtinguendo, uel ex trinſeco, & ſic materiali: vel formali, & ſic eſt neceſſitas naturalis & abſoluta. Vel extrinſeco, & ſic ſiue ſimpliciter, aut ſemper melius, & hęc eſt neceſſitas ex ſuppoſitione, aut utilitate. Vel agente, & hæc eſt coactionis. eſt ergo triplex neceſſitas, naturalis, ſuppoſitionis, & coactionis.

¶Quo ad ſcdm, iuxta triplicem neceſſitatem prædictã tres concluſiones reſpondet. Prima eſt, Voluntas nihil põt velle, neceſſitate coactionis. Et probatur dupliciter, duabus ſcilicet rationibus ſubordinatis. Primo ſic. violentum eſt cõtra inclinationẽ eius qd cogitur: ſed velle nõ poteſt eſſe contra inclinationem voluntatis: ergo velle non põt eſſe violentum. minor probatur: qa ipſe motus voluntatis eſt inclinatio illius in aliquid. Secundò ſic. Sicut naturale ad naturæ inclinationẽ, ita uoluntarium ad voluntatis inclinationem ſe habet: ergo ſicut impoſſibile eſt aliquid ſimul eſſe naturale & uiolentum, ita ſimul voluntariũ & coactum ſimpliciter. conſequentia nota, & antecedens ex ratione præcedente oritur, ut patet.

¶Circa hanc partem, eſt dubium, dupliciter. Primo, quia uoluntas poteſt violentari quo ad quieſcere, etſi non quo ad operari poſſet namq; per diuinam potentiam cohiberi, ne omnino exeat in actum, cũ nulla appareat contradictionis implicatio in hoc. Secundo, quia ſi ratio aſſignata valet, ſequitur quòd nullus appetitus naturalis eſt violentabilis ſimpliciter. & tenet ſequela: quia omnis appetitus operatio, eſt inclinatio quædam in conuaturale. quod probatur, qa operatio appetitus nihil aliud eſt quam appetere. appetere autem, eſt naturaliter vel liberè inclinari in aliquod conueniens.

¶Ad primum horum dicitur, φ cum Deus ſolus hoc poſſe dicatur, & nihil quod facit in creaturis ex omnipotentia ſua ſupra creatã facultatem, ſit alicui uiolentum, quoniam in oibus eſt potentia obedientialis ad ſupernaturalia: conſequens eſt, φ ſi voluntas per diuinã potẽtiã quieſceret, nõ ibi eſſet uiolẽtia.

¶Ad ſecundum dicitur, quòd operatio dupliciter cõuenire poteſt appetitui, Originaliter & ſubiectiue. Exemplum primi eſt in aſcenſu leuis. Exemplũ ſecundi uero, eſt in deſcenſu eiuſdẽ. Et φ appetitus ille, cui non conuenit operatio niſi oriatur ab ipſo, eſt uiolentiæ expers, qui repugnat oriri ab eo & uiolenter. Appetitus uero, cui operatio conuenire poteſt ſubiectiuè tantũ eſt uiolentabilis, ut patet. Inter uoluntatem autem, & appetitum naturalem hoc intereſt, quòd illa omnem ſuum motum ſuſtinet & inchoat, iſte uero non ſemper hæc habet, ſed quandoque ſuſtinet & non confert ad illum, immo tenuitur ut patet in aſcenſu grauis, unde non eſt par ratio.

¶Secunda concluſio eſt, quod uoluntas poteſt uelle aliquid ex neceſſitate finis, ſeu ſuppoſitionis. Probatur: quia quando uno tantum medio ad finem perueniri poteſt, ad illud unum medium neceſſitamur, ut patet in neceſſitate ad inſulas.

¶Tertia concluſio eſt. Voluntas aliquid uult neceſſitate naturali. Probatur ſic. Voluntas neceſſitate naturali uult ultimum finem, puta beatitudinem. ergo Aſſ̃tedẽs probatur dupliciter. Primo, ex proportione ad intellectum: ſicut intellectus hæret principio, ita uoluntas fini. ergo ſicut ille naturaliter principia, ita hæc naturaliter finẽ. Antecedens patet ex 2. Phyſ. Finis in operabilibus eſt ut principium in ſpeculabilibus. Secũdo, qa fundamentũ & principium aliorũ oportet ineſſe naturaliter. probat hoc: quia natura rei eſt primum in unoquoq;. Tertio, qa fundamentũ & principiũ aliorum oportet in eſſe immobiliter. probatur: quia omnis motus, ab aliquo eſt immobili, & ſic aliter poſſunt introduci hæc duo media, clarius tamen principale intentũ ſic cõuerſa oſtendunt.

¶Circa hãc cõcluſionem notandum eſt primo ſenſum concluſionis. Scito, quòd ultim⁹ finis ſumptus, tiendo, dupliciter poteſt conſiderari, in cõmuni ſcilicet, & in ſpeciali, & ſic, aut naturalis, aut ſupernaturalis. Et ſi omnibus forte modis, ultimus finis in propoſito ſumi poteſt, directè tamen, & primo intenditur de ultimo fine in cõmuni, id eſt beatitudine in cõmuni, quam experimur naturaliter deſiderare: & ſecundario, de ultimo fine in particulari ſupernaturali, eſſentia ſcilicet diuina clara uiſa, in qua pleniſſimè ratio beatitudinis ſaluatur. Et conſequenter ſic euidens eſſet, de ultimo fine in ſpeciali et, ſed naturali, Deo ſcilicet: ſcito, quãtum poſſibile naturaliter eſt, quoniã in eo ẽt ratio naturalis beatitudinis ſaluatur. Sed hoc tertium relinquitur: quia de facto Deus creaturam rationalẽ ad ulteriorẽ finẽ ordinauit. uñ duobus primis modis ſumitur.

¶Rurſus ſcito, φ appetere naturaliter, cõtingit dupliciter. Vno modo, quo ad ſpecificationem actus. Alio modo, quo ad exercitium illius. Cum enim natura ad unum determinata ſit, appetere eſt hẽc naturalitatis quantũ determinationis ad unum. undè ſi actus alicuius potentiæ eſt determinatus ad unum obiectum, ita quòd non poteſt ad oppoſitum, eſt naturalis quo ad ſpecificationẽ actus: quia neceſſario ſpecificatur à tali obiecto, ex quo ad oppoſitum tẽdere nõ poteſt, ut patet de appetere reſpectu boni. Si autem potentia ipſa eſt determinata ad eliciendum talem actum, ita quòd non eſt in poteſtate ſua ſuſpendere illum, actus ille eſt naturalis quo ad exercitiũ actus: quia neceſſario exercetur. In propoſito, directè, & primo eſt ſermo de appetitu naturali quo ad ſpecificationem, de naturali uero quoad exercitium, non niſi in confuſo forte. Dico autem hoc, quoniam uoluntas dupliciter poteſt ſumi, ſcilicet abſolute, & ſecundum talem ſtatum, ſcilicet uidentis diuinam eſſentiam: ſi abſolute de ea loquimur, nullus actus eſt ei naturalis utroq; modo: quoniam reſpectu omnis obiecti libera eſt quoad exercitium actus. Si uero de uoluntate uidentis diuinam eſſentiam ſit ſermo, ſic actus amoris & fruitionis reſpectu diuinæ eſſentiæ, eſt naturalis utroq; modo. Et quoniã hic de ultimo fine & de uoluntate noſtra abſolute potius eſt ſermo, quàm de ea ſecundũ talem ſtatum, φ quàmuis in illa ſecundum illum ſtatum hæc ueri-

ficetur, idcirco concluſionis ſenſus principaliter intentus eſt, φ voluntas ita appetit aliquid naturaliter, quo ad ſpecificationem actus. Et rurſus, φ uoluntati nõ repugnat aliqd velle naturaliter, tã quo ad ſpecificationẽ q̃ exercitiũ actus. Vnde in ſequenti articulo, explicãdo ea, q̃ naturaliter appetunt̃, Deus clarè uiſus adducit̃.

¶Circa cõcluſionẽ hãc ſic expoſitã, aduerte primo, φ Sco. in 4. di. 49. q. 9. diſtinguit primo de appetitu voluntatis, ſ. naturali & libero: & primũ dicens eſſe inclinationem, & non actũ elicitum, arguit primo cõtra id, quod in litera di., φ appetimus naturaliter beatitudinẽ in communi, dupliciter. Primò, quia appetitus ille eſt ad perfectionẽ intrinſecã realem, qua voluntas pficitur. ergo eſt ad aliquid particulare, & tenet ſequela: quia pfectio realis non eſt aliquid uniuerſale, quo voluntas perficitur. Secundò, quia uniuerſale non eſt obiectum niſi intellectus aut conſequentis actum intellectus, appetere autem illud non ſequitur cognitionem, quia tunc eſſet liberum. ergo appetitus ille, non eſt niſi beatitudinis in particulari. Sed ad hoc faciliter reſpondetur ex illa diſtinctione, quæ ſit inter reſpicere aliquid uniuerſale & uniuerſaliter: nulla enim vis reſpicit uniuerſale, niſi quæ attingit illud in ſua uniuerſalitate, ut patet de actu intellectus & uoluntatis. Omnis autem potentia, & appetitus nõ determinatus ad vnum numero obiectum, reſpicit aliquid vniuerſaliter. Materia enim prima, appetit formam & informari vniuerſaliter, & non ſolùm hanc uel illam: & viſus naturaliter appetit uidere, & non ſolùm hoc vel illud uidere, & ſic de alijs. Vnde appetitus naturalis uoluntatis primò eſt ad perfectionẽ non ſolùm intrinſecam, ſed obiectiuam, id eſt, ad beatitudinẽ & velle illam, & non ad hoc velle illum: quia hoc inadæquatur ſibi, illud uerò æquatur. Neganda eſt ergo ſequela primi argumenti, & probatio eius æquiuocat de uniuerſali & uniuerſaliter, nec diſtinguit inter rem obiectiuam, ſeu appetibilẽ, & modum quo obiicitur, dum quia non appetit uniuerſalitatem, infertur. ergo in particulari, cum tamen ſit et medium, ſ. φ vniuerſaliter. Et ex hac diſtinctione patet ſolutio ſecundi.

¶Deinde arguit contra idem dictum expoſitum de appetitu, vt eſt actus elicitus, quadrupliciter, dicens, φ uidetur ſibi implicare contradictionem, naturaliter uelle beatitudinem in communi, & non in particulari. Primò igitur arguit: quia beatitudo vera in particulari, includit omne bonum, & excludit omne malum. ergo ſi in communi, etiam in particulari, appetitur naturaliter. Secundò. Particulare maiorem perfectionem includit q̃ uniuerſale: ergo ſi uniuerſale, neceſſario & illud. Tertiò. Appetitus, id eſt inclinatio naturalis uoluntatis, eſt ad beatitudinem in particulari. ergo & actus elicitus. probatur ſequela: quia ponitur ut ſit conformis illi. Quartò. Intellectus indubius de fine particulari appetit in particulari ſicut communi: quia eſt par ratio. ergo idẽ appetit neceſſariò & nõ neceſſario.

¶Ad primum horum breuiter dicitur, quòd vera beatitudo omni bona &c. ſi uideretur, naturaliter appeteretur, & plus naturaliter quàm in communi, ut patet de Deo clarè uiſo, negatio enim noſtra eſt de particulari non clarè uiſo. Et per hoc patet ſolutio ſecundi.

¶Ad tertium dicitur, & quòd falſum aſſumit, vt prius patuit, & quòd conformitas iſta eſt quo ad obiectum extra, vt ſ. actus ſecundus tendat in idem obiectum quo inclinatio tanquam in obiectum, & non tanquam operationem, inclinatio autem voluntatis, licèt ſit ad operationem uniuerſaliter, eſt tamen ad obiectum uniuerſale. Inclinamur enim in uelle beatitudinem abſtrahendo ab hac & illa numero, ſpecie, & genere, vt experimur in nobis, & ſic ſaluatur in propoſito.

¶Ad quartum dicitur, quòd ad naturaliter volendum finem vltimum in particulari, non ſufficit indubietas, quoniam hæc eſt in quolibet fideli: ſed exigitur euidentia, quæ ſolis videntibus Deum conuenit. Aliter enim intellectus eſt certus adhæſione, & aliter euidentia, vt patet. quare.

¶Aduerte ſecundò, quod non diſſentit Sco. quo ad primũ ſenſum cõcluſionis, ipſe .n. accipit naturale omnino, ſ. quo ad ſpecificationem, & exercitium. Et ſic vult primo, φ non deſit voluntati appetitus naturalis qui ſit actus elicitus. Secundò, φ reſpectu beatitudinis in cõi, uoluntas eſt determinata quo ad ſpecificationem actus, non quo ad exercitiũ, ut patet intuẽti: q̃uis non utat̃ iſtis terminis. Vtrũq; aũt horũ docuit S. Tho. Vñ nos appellamus naturalẽ appetitum, non ſolùm inclinationẽ voluntatis in obiectũ &c. ſed illum actum elicitum determinatũ quo ad ſpecificationẽ, ipſe uerò nõ vult uocare illum appetitũ naturalem ppter libertatẽ quæ eſt in exercitio eius, ex qua parte, nec nos dicimus naturalem. Eſt ergo q̃ſtio in verbis & ideò omittenda. Id tamẽ aduertas, quòd ſermo noſter viſui loquẽdi cõformis eſt, vnde in 1. Meta. deſiderium ſciẽdi naturale uocauit Ariſt. Et ex ipſo Scoto cõuinci poteſt, quia quod eſt vt in pluribus eſt naturale, 2. Phy. Talis autem eſt hic actus apud ipſum, immò ſi reſpectu eius aliquis actus habetur, eſt in omnibus. ergo eſt naturalis. Sed in ſecundo concluſionis ſenſu, ſ. quòd uoluntati nõ repugnat habere aliquem actum elicitum, qui ſit ei omnino naturalis, ſcilicet quo ad ſpecificationem & exercitium, diſſentimus non ſolùm verbis, ſed re ipſa, dum nos tenemus, quod vltimo fine Deo glorioſo per eſſentiã viſo, voluntas neceſſario exercet actum amoris, & delectationis reſpectu illius, ipſe autem negat φ liberè, ut 1. ſen. di. 1. q. 4. patet. ſed quoniam hoc in ſequẽti articulo exprimetur, ideo de hoc vide infra. Vndè rationes Scoti, quæ ſunt contra naturalem appetitum beatitudinis ſupernaturalis, id eſt Dei clarè uiſi, ſoluere debemus tunc: eas verò quæ ſunt contra naturam uoluntatis abſolutè, quibus ſ. nititur probare quod uoluntati repugnat habere actum elicitũ naturalem omnino, cum de modo proceſſionis Spiritus ſancti, liberè, ſcilicet uel naturaliter tractabimus, ſolutas credimus.

¶Circa rationes pro concluſione adductas aduerte, φ Scot. duo aſſumpta in eis impugnat. Primò, proportionem inter intellectum reſpectu principiorum, & uoluntatem reſpectu finis, dicens, tã in primo q̃ quartò vbi ſupra, φ non tenet quo ad habitudinẽ uolũtatis abſolutè reſpectu uolitorum: ſed quo ad ordinum uolitorũ inter ſe, & quo ad habitudinem voluntatis ordinatè reſpectu uolitorum: ita φ ſicut principium eſt ex quo pendet concluſio, & ex quo ſcitur concluſio, ita finis eſt ex quo pẽdet id, quod eſt ad finem, & propter quem voluntas ordinatè volens uult id quod eſt ad finem. Non autem ſicut intellectus neceſſario inhæret principio, ita uoluntas fini. Et hoc probat tripliciter. Primò ducendo ad impoſſibile, quia ſequeretur, quòd ſicut concluſiones ſcimus neceſſario propter principia, ita quod eſt ad finem, neceſſariò vellemus volito fine, quod eſt falſum. Secundò, quia non eſt neceſſe, quòd uoluntas eundem ſeruet ordinem in actibus ſuis, qualem nata ſunt habere uolibilia ex natura ſua. Tertiò, quia adhæſio intellectus cauſatur ex euidentia obiecti neceſſario, adhæſio autem uoluntatis ex nulla obiecti bonitate neceſſario cauſatur: ſed libera eſt, ſicut reſpectu boni, ita & reſpectu maioris & minoris boni. Secundo impugnat illam rationem: quia omnis motus procedit ab aliquo immobili: inquit enim, quod illud immobile, non oportet φ ſit actus ſecundus, alioquin calefactiones procederent ab vna immobili calefactione. Et uoluntas volens aliquid ad finem, eſſet ſub duobus actibus, aut ſaltem ſub uno referente hoc ad illud, ſed eſt actus primus, puta ipſa uoluntas.

¶Ad has obiectiones dupliciter reſpondendum arbitror, prout dupliciter rationes contra quas ſiunt, adduci poſſunt ad propoſitum oſtendendum. Poſſunt enim induci primò ad concludendum appetitum naturalem reſpectu ultimi finis in cõmuni. Et poſſunt induci ad concludendum appetitum naturalẽ reſpectu Dei clarè viſi. Et ut patet ex dictis, iuxta primam intentionẽ inducuntur ad oſtendendam naturalem neceſſitatem quo ad ſpecificationem actus tantũm. Iuxta ſecundam verò, ad oſtendendam naturalem neceſſitatem, & quoad ſpecificationem, & quo ad exercitium: & quia vtrumq; eorum ſub intẽtione præſenti cadit, efficaciã harum rationum quo ad vtrumque ſaluare intendimus. Et de primo quidem intento ſolicitum eſſe nõ oportet: quia nec obiectiones contra illam intentionem ſunt factæ à Scot. ſed contra naturalitatem ſunt factæ vtroque modo, quàm in uoluntatẽ poſſibilem fore negat. Pro defenſione autem ſecundæ intentionis dicendum eſt, quòd ratio illa non eſt

Porrecta per totum.

407

1. 2. q. 10. ar. 1. & q. 80. ar. 11. corp. Et ueri. q. 6. 22. art. 6. Et Ma. q. 6. art. uni co.

* Lib. 5. c. 10. to. 5.

† Ariſt. li. 9. Meta. tex. 1 ...

* Li. 3. de Anima. tex. 42. to. 2.

† Lib. 13. de Trin. c. 4 in principio.

315 c

D. 312

D. 319.

Conclu. 1a

ſit per locum à ſimili: ſed ex proportione quæ eſt inter intellectum & intellectiuum appetitum. Et cum dicitur, quòd non, ſunt proportionales quo ad neceſſitatem, inconſideratè dicit, quia in litera probatur hoc, ex eo quòd primum in vnaquaque re naturæ ratio eſt. Quam probationem noluit videre Sco. quia eſt prima radix poſitionis S.T. vt ſuperius pluries patuit. Ex hac enim fit, quòd in voluntate primum eſt naturæ ratio, ac per hoc naturæ conditio, quæ eſt naturalis neceſſitas, ſibi nõ repugnat, ſed ſaltem reſpectu ſui primi obiecti, quod eſt, vltimus finis clare viſus ſibi conueniet.

D.353. ¶Ad primam aũt obiectionem dr, quòd (vt inſequenti articulo dr) falſum eſt quòd oĩa ad finem ex neceſſitate appetantur fine neceſſario volito: veriſſimum tamẽ eſt, quòd aliquid ad finem ex illo fine neceſſario appetatur.

Conclu. 1

¶Ad ſecundum verò dicitur eodem modo, quòd reſpectu aliquorum uolibilium, oportet voluntatem eundem ſeruare ordinem, nõ autem reſpectu omnium: oportet enim primo velle finem, deinde alia.

318 313

* Lib. 2. Phyſ. tex. 89.to.2. ¶Ad tertiam negatur, quòd nulla bonitas cum tali modo euidentiæ ſit neceſſitans adhæſionem, quia bonitas diuina clare viſa neceſſitat illam.

¶Ad ea uero quæ contra ſecundũ motiuum adducuntur ex rerum ordine atque progreſſu patet reſponſio: uidemus enim quòd actus primi variabiles, reducũtur in actũ primũ inuariabilẽ, & actus ſcdi in actũ ſcdm, vt ſemp in quolibet ordine pluralitas ab vnitate procedat, vñ & in ipſis motibus oẽs motus ab vno motu immutabili, quãtũ poſſibile eſt in motu inuenire immobilitatẽ procedit. Oportet ergo in motibus voluntarijs, cũ uarij ſint quo ad ſpecificationẽ, quòd reducãtur in vnũ immobilẽ quo ad ſpecificationẽ. Et hoc ex primo, ut quia oẽs fundantur ſup appetitu boni & cũ ſint variabiles quo ad exercitiũ, quòd procedãt ab uno neceſſario exercitio, quod in Deo ſcimus eſſe de facto, in nobis aũt eſt poſſibile reſpectu diuinæ bonitatis clare uiſæ. Nec inſtantia Scoticæ aliquid valẽtiã quod dr de calefactionib. nihil eſt: calefaciẽs n. immobiliter & uniformiter ex parte ſua calefacit. voluntatẽ ãt aut ſimul hẽre plures actus, quorũ unus ſit rõ alterius, aut vnũ reſpectu finis & eorum, quæ ad finem, nullum inconueniens eſt.

* Li. 5. de ciuit. Dei, ca. 10. in prin.

¶In reſponſione ad primũ nota, quòd cũ dr quòd neceſſitas naturalis nõ aufert libertatẽ, pôt bene & male intelligi. Male quidem, ſi intelligat quòd neceſſitas naturalis tã obiectiue quam elicitiue ſtat cũ libertate illius actus hoc. n. nõ eſt intelligibile. Bene uerò intelligendo, quòd naturalis neceſſitas actus quo ad ſpecificationẽ ſeu obiectiuẽ, non aufert libertatẽ eiuſdẽ: quia ſtat, quòd libere eliciatur. ¶In reſponſione ad tertium recolito, quòd quemadmodũ beatitudinis appetitus eſt naturalis obiectiue, ita non eſt in poteſtate noſtra obiectiuẽ: & quẽadmodũ eſt liber elicitiuẽ, ita eſt in poteſtate noſtra elicitiuẽ. Vndè appetendo beatitudinem in communi, non meremur ratione obiecti naturalis, ſed rõne actus elicitiui.

rei. Ipſe ãt motus volũtatis eſt inclinatio quædam in aliqd. Et iõ ſicut dr aliquid naturale, quia eſt ſm inclinationẽ naturæ, ita dr aliquid voluntariũ, quia eſt ſm iclinationẽ volũtatis. Sicut ergo impoſſibile eſt, quòd aliqd ſil ſit uiolẽtum & naturale: ita impoſſibile[a] eſt quòd aliquid ſimpliciter ſit coactum ſiuẽ violẽtum & uoluntariũ.[p] Neceſſitas ãt finis non repugnat voluntati, quãdo ad finẽ non pôt perueniri niſi vno mõ.[q] Sicut ex volũtate trãſceũdi mare fit neceſſitas in voluntate, vt uelit nauẽ. Siftr ẽt [r]nec neceſſitas naturalis repugnat volũtati: quinimmo neceſſe ẽ quòd ſicut itellect[9] ex neceſſitate in hæret primis principijs, H ita volũtas ex neceſſitate inhæreat vltimo fini, [s]q eſt beatitudo. Finis.n. ſe hẽt in operatiuis ſicut principiũ in ſpeculatiuis, vt dr in 2. Phyſi.* Oportet .n. quòd illud, qd naturaliter alicui cõuenit & immobiliter, ſit fundamẽtũ: & principiũ oĩum aliorũ: quia natura rei eſt primum in vnoquoq;, [c]& omnis motus procedit ab aliquo immobili.

Ad primvm ergo dicendũ, quòd verbũ Aug.* eſt intelligendũ de neceſſario neceſſitate coactiõis. Neceſſitas ãt naturalis non aufert liberatẽ voluntatis, vt ipſemet in eodẽ libro dicit.

Ad II. dicendum, quòd uoluntas ſm quod aliqd naturaliter vult, magis rñdet intellectui naturalium principiorũ quàm rõni, quæ ad oppoſita ſe habet. Vñ ſecundum hoc, magis eſt intellectualis quàm rationalis poteſtas.

Ad III. dicẽdũ, quòd ſumus domini noſtrorũ actuũ ſm quòd poſ- G ſumus hoc vel illud eligere. Electio ãt nõ eſt de fine: ſed de his quæ ſunt ad finẽ, vt dr in 3. Ethi.* Vñ appetitus vltimi finis nõ eſt de his quorum domini ſumus.

Articvlvs II.

Vtrum voluntas ex neceſſitate omnia velit, quæcunque vult.

Ad secvndvm ſic procedit. Vr, quòd uoluntas ex neceſſitate omnia velit quæcũq; vult. Dicit enim Dioniſy*. 4. cap. de diui. nomin. quòd malum eſt præter uoluntatem. Ex neceſſitate ergo volũtas tendit in[h] bonum ſibi propoſitum.

¶2 Præt. Obiectũ voluntatis cõparatur ad ipſam ſicut mouẽs ad mobile. Sed motus mobilis neceſſario conſequitur ex[h] mouẽte. Ergo vr quòd obiectum uoluntatis ex neceſſitate moueat ipſã.

¶3 Præt. Sicut apprehẽſum ſm ſenſum eſt obiectum appetitus ſenſitiui, [b] ita aprehenſum ſm I intellectum eſt obiectum intellectiui appetitus, qui dr uoluntas. Sed apprehenſum ſecundũ ſẽſum ex neceſſitate mouet appetitũ ſenſitiuum. Dicit enim

SVPER QVÆST. LXXXII. ART. II.

Cap. 4. d. 49. q. 3. con. 2.

Titulus clarus.

¶In corpore vna concluſio reſponſiua quæſito negatiue. Voluntas non quæcunque vult, ex neceſſitate vult. Probatur ex proportione intellectus & voluntatis ſic. Voluntas inhæret fini, & his quæ ſunt ad finem proportionaliter, vt intellectus principijs & concluſionibus, ſed intellectus neceſſario quidẽ aſſentit principijs & concluſionibus demonſtratis, non aũt contingentibus, aut indemõſtratis: ergo voluntas neceſſario quidem inhæret fini & neceſſario accidentaliter connexis fini, nõ ãt contingẽter, aut incerte connexis: non ergo oĩa ex neceſſitate vult. Maior ex 2. Phyſi. ſtabilita eſt: minor patet diſtinguendo duo genera concluſionum, ſcilicet cõtingẽtiũ & neceſſarium: & rurſus neceſſariarũ, & demõſtratarũ, & demonſtrabilium, quidem, ſed non demõſtratarũ. Et ſimiliter ex parte volitorum fiat diſtinctio, & oĩa clara ſunt in litera.

* Lib. 3. Ethico. c. 3. in me. dio. to. 5.

Parcellæ per totum. 408

Loci ſupra ar. 1. citatis.

* Cap. 4. parte. non multum remote a ſeĩn.

¶Veruntamen aduerte ad intellectum literæ, quòd quatuor appetibilia San. Th. numerat, beatitudinem, Deũ, ea quibus Deo inhæremus, & quæ Dei ſunt. Quæ aliter ordinanda ſunt ſecundum ſe, & aliter quo ad nos. Nã ſcdm ſe, Deus ipſe habet primo rationem finis & beatitudinis, deinde ea quibus Deo inhæremus, deinde beatitudo in communi: ea autem quæ Dei ſunt, ad finem, non finis ſunt. Quo ad nos uerò, beatitudo in communi primo habet finis rationem, & deinde Deus, & ea quibus Deo inhæremus quia nos beatitudinem appetimus naturaliter: Deum autem per inueſtigationem. Et huius ratio eſt: quia obiectum uoluntatis integratur ex duobus, ſcilicet bonitate & apparentia: bonum enim cognitum tantummodo eſt appetibile, & propterea quamuis Deus ſit in ſe maius & eminentius uniuerſale K bonum quàm beatitudo in communi, quia tamen non eſt euidens & apparens nobis ſub tali rõne ſicut beatitudo, iõ in litera cum fine, beatitudine ſcilicet, coordinatur, cum differentia tamen apparentis & non apparentis, & inter ea quæ ſunt ad finem quodammodo numeratur. Vñ et tria neceſſario attribuuntur. Et quòd in eo ſola uera beatitudo conſiſtit, atq; illi connexa neceſſario appetantur illo uiſo & hæc ſpectant ad rationem finis. Et quòd uoluntas nõ neceſſario inhæret illi, nec his quæ illius ſunt, niſi poſtquàm uidetur, & hoc ſpectat ad rationem non apparentis. Et quòd ea quibus Deo inhæremus ſunt ut concluſiones, neceſſariam, occultam tamen connexionem habẽtes cum beatitudine, & hoc ſpectat ad rationem eius, quod eſt ad finem. Ita, ut non Deus ipſe numeretur inter ea, quæ ſunt ad finem, ſed apparentia eius & coniunctio ipſius nobiſcum, & propterea notanter in litera inter ea, quæ neceſſariam habent connexionem cum beatitudine, ſicut conditiones cũ principijs, non

non numeratur Deus, ſed ea quibus Deo inhæremus.

¶Aduerte ſecundò, quòd cum ex parte intellectus quatuor enumerauerit litera, ſ. principia, concluſiones contingentes, demõſtratas, & demonſtrabiles, & totidem dixerit eſſe in uoluntate, tria eſt in uoluntate numerauerit, ſ. beatitudinẽ ut finẽ, & eligibilia ad utrũlibet vt contingentia, & diuina ut neceſſaria demonſtrabilia quantũ ãnẽ. ſ. neceſſaria ut demonſtrata omiſit: nõ quia nulla ſint, ſed quia manifeſta ſunt, vt eſſe, viuere, noſſe, negationali, &c. Hæc .n. & ſimilia neceſſitate naturali appetuntur quo ad ſpecificationem actus, quẽadmodum beatitudinem: quàmuis minus quã beatitudinẽ: propter quod per accidẽs appetunt aliqui, occidẽre ſe, non viuere.

* Li. 3. ſup Gene. ad literam, c. 14. ante medium to. 3. ſ. libi. 1. retract. c. 9. circa medium. 1.

Concl. m

¶Circa illam probationem, ſ. quòd uoluntas non neceſſario inhæret Deo in ſpeciali, occurrit dubium ex duplici capite. Primo ex Scoto in 1. di. 1. q. 4. qui non propoſitione in ſe, ſed in cõparatione ad rõnes pro alia concluſione, ſ. quòd voluntas neceſſario inhæret ultimo fini in uniuerſali, impugnat illam dicens, quòd rationes illæ ſi acceptantur, concludunt cõtra hoc. ſed quoniam illæ rationes hic non ponuntur à Sanct. Thom. ſed alib. & unico verbo reſpondetur Scoto, quòd ſcilicet ex defectu apparentiæ diuinæ bonitatis hoc prouenit, ideò omittantur hic. Secundò ex doctrina San. Thom. quia tenet, quòd omnis creatura diligit naturaliter plus Deũ quàm ſe ipſam, ex hoc enim arguitur ſic: Voluntas noſtra naturaliter diligit bonum proprium. ergo Deum: tenet ſequela quia naturaliter plus diligit Deum, quàm ſe: & loquimur de Deo in ſpeciali: ſic enim eſt principium naturale eſſe omnium, & naturaliter diligi dicitur ab omnibus.

* Ar. præ.

Aug. ſup Ge. ad lrãm, quòd aĩalia mouent viſis. Ergo ur, quòd apprehenſum ſm intellectum ex neceſſitate moueat uoluntatem.

Sed contra eſt, quòd Aug.† dicit quòd uoluntas eſt qua peccatur & rectẽ viuitur. & ſic ſe habet ad oppoſita. Non ergo ex neceſſitate uult quæcunque uult. B

Respon. Dicẽdũ, quòd[m] uolũtas non ex neceſſitate uult quæcunque uult[n].

Ad cui[9] euidẽtiã cõſiderãdũ eſt, quòd ſicut itellect[9] naturaliter ex neceſſitate inhæret primis principijs, ita voluntas ultimo fini, ut iã dictũ eſt*. Sũt aũt quædã intelligibilia, quæ nõ hñt neceſſariã cõnexionẽ ad prima principia: Sicut cõtingẽtes propoſitiones, ad quarũ remotionẽ nõ ſequitur remotio primorũ pricipiorũ. Et talib. nõ ex neceſſitate aſ C ſentit itellect[9]. Quædã aũt propoſitiones ſũt neceſſariæ, quæ hñt cõnexionẽ neceſſariã cum primis principiis: ſicut cõcluſiones demõſtrabiles, ad quarũ remotionẽ ſequitur remotio primorũ principiorũ. Et his itellect[9] ex neceſſitate aſſentit cognita cõnexione neceſſaria cõcluſionũ ad principia per demõſtratiõis deductionẽ. Nõ aũt ex neceſſitate aſſentit anteq̃ hmõi neceſſitatẽ connexionis per demõſtrationẽ cognoſcat. Siñter ẽt ex parte uolũtatis. Sunt. n. quædã particularia bona, quæ nõ hñt neceſſariã cõnexionẽ ad beatitudinẽ, quia ſine his pôt aliqs eſſe beat[9], & hmõi volũtas non de neceſſitate inhæret[c]. Sunt aũt quædam habẽtia neceſſariã cõnexionẽ ad beatitudinem, quibus ſcilicet homo Deo inhæret, i quo ſolo.

A hoc ſit, ex cõtraria Scot. opinione habet. Diſtinguit ergo primò in eo ipſe triplex genus appetitorum, ſ. finẽ, & ad finem, & neutrum: & probat. Primò, quia uoluntati poteſt offerri tripliciter bonum, ſ. propter ſe, propter aliud, & abſolutè: primum habet rõnem finis, ſecundum ad finem: tertium neutrius. Secundò, in ſpeciali arguit, quòd non quicquid appetitur, appetitur propter hunc finẽ, qui eſt beatitudo. Primò, quia voluntas pôt velle aliquid, nõ propter beatitudinem vt ly non, tenetur purè negatiuẽ. Tum, quia non quæcunque voluntas vult aliquid, intellectus cogitat de beatitudine. ergo nec ipſa vult propter beatitudinem. Tum, quia intellectus pôt cognoſcere, & offerre aliquid vt in ſe bonum, non vt ad beatitudinem. ergo & voluntas poteſt velle abſolutè illud. Secundò, quia voluntas poteſt velle aliquid, nõ propter beatitudinem: vt ly nõ, tenetur contrariè, vt patet in certè tenente beatitudinem in Deo &c. & ſciente fornicationem contrariari, & tamen volente fornicationem. 117

¶Ad euidentiam huius ambiguitatis ſciendum eſt, quòd id quod facit dubitare in re hac, eſt: quia quædam ſunt quæ abſolutè velle aut nolle dicimus, quæ tamen in ordine ad finem aliter uoluntas appetit, vt patet de proiectione mercium in mari: hanc enim nauta nolle dicitur: & tamen attento fine, ſalute ſcilicet, quæ ex alleuiatione nauis ſperatur, uult. Vndè videtur, quòd proiectio mercis ſit obiectum nolitionis, nec ut finis, nec ut ad finem: & ſimiliter accidit in aliis huiuſmodi. Veruntamen ſi diligentius cõſideremus, non eſt hoc tertium genus appetibilium: ſed latet ibi quidam appetendi modus, participãs modum quo appetitur finis, & mo D dum quo amatur quod eſt ad finem, & ideò medius non per abnegationem, ut Scotus dixit, ſed per participationem, ſi tamen ſic in hac materia loqui licet, appetuntur ſiquidem hæc vt ad finem, non formaliter, ſed uirtualiter. Ideò namque Chriſtus & Martyres volebant vitam, & nõ mori abſolutè: quia hæc abſolutè conſonant beatitudini, quam naturaliter appetunt: eſt virtualiter propter finem appetere. Et rurſus appetuntur hæc vt finis, pro quanto habent hanc conditionem finis, & propter bonũ, aut malum proprium iſ ea amantur vel refutantur: & non vt actualiter relata in aliud. Quocirca, quia medium modo hui[9] modo illius extremi induit rationem, ideò ſapientis erit lectoris diſcernere, quomodo iuxta diuerſa propoſita hæc amari, aut odio haberi dicantur. Ex his autem patet reſponſio ad Scot. nã quàmuis ſit aliquod bonum ſecundum propriam bonitatem, non tamen ſine dependentia à primo bono: & non ſolùm ita in re & appetibilitate ex parte rei, ſed proportionaliter quo ad E notitiam: quæ licèt multa ſint à nobis appetibilia propter proprias bonitates, non tamen ſine dependentia ad primum appetibile à nobis, quod eſt beatitudo in cõi, ſicut nullũ complexũ eſt cognoſcibile ſine depẽdẽtia ad prima cognita à nobis, ſ. prima principia, propter ordinem eſſentialem omnium ad primum. Falſum eſt ergo inueniri tertium appetibile per abnegationem vtriuſque: nec intellectus poteſt proponere abſque actuali, vel virtuali, ſeu implicita dependentia ad beatitudinem: & ſimiliter nec uoluntas poteſt aliter uelle. Nec obſtat de fornicatore ex propoſito, &c. Quoniam nihil refert bonum vel apparens in ordine ad beatitudinem abſolutè: putat enim non nihil beatitudinis participare, faciendo quod uult. At ſi inſtet inferendo: igitur præter finem, & ad finem eſt neutrum: ſi ue illud ſit medium per abnegationem, ſiuè per participationem: dicendum eſt, quod ſecundum veritatem ſimpliciter loquendo, quodlibet quod actualiter appetitur, aut ut finis, aut ut ad finem appetitur, quoniam & mortem recuſant martyres propter eſſe, & ipſam

¶Ad hoc dupliciter dici poteſt. Primò, quòd æquiuocatur ly naturaliter, vbique: quoniam hic ſumitur naturaliter, vt diſtinguitur contra liberè, vt patet ex dictis: cum autem dr quòd omnis natura intellectualis naturaliter plus diligit Deum quàm ſe, ſumitur naturaliter ut diſtinguitur contra ſupernaturaliter. Intendũt .n. doctores, quòd non ſolùm ex infuſa charitate, ſed ex natura inclinamur ad Deũ pluſquàm nos ipſos amandum: quis diuerſimode, quia natura ad illũ inclinat ut principium naturæ, ſed charitas ut principium cœleſtis patriæ. Secundò dici pôt, quòd etiã ſumendo uniuocè hic & ibi naturale, adhuc ſaluantur intenta: quia cum loquimur de amore elicito, ſemp ſupponitur cognitio, eo quòd incognita diligere nequaquam poſſumus: & propterea omnis inclinatio uoluntatis ad amandum, eſt ad cognitũ. Vndè quælibet creatura intellectualis inclinatur naturaliter ad plus amandum Deum cognitum, quàm ſe cognitam. Sed quoniam ipſa met eſt ſibi naturaliter euidens, ideò ſimpliciter naturaliter ſe amat: Deus uerò nõ naturaliter eſt creaturæ euidens, & ideò in litera dicitur, quòd non naturaliter amatur. Vñ de conſequentia oppoſita eſt neganda. Et ad probationem diſtinguendum eſt de Deo cognito, vel non cognito. Et hæc intellige extendendo literam ad Deum, vt eſt omnis eſſe principiũ naturale, quoniam ſi euidens eſſet, naturaliter amaretur plus quàm uiuere & eſſe proprium.

¶Circa id quod ſupponit concluſio iſta, ſcilicet, quòd omne volitum, aut amatur vt finis, aut ad finem dubium occurrit ex Scoto in primo, diſtinctio. 1. quæſt. 3. & in 4. diſtinctio. 49. quæſtio. 10. quòd enim hoc hic ſupponatur, patet ex eo, quòd aliter non euacuaretur ſufficiẽter quæſitum: quæritur enim hic, an omnia de neceſſitate uoluntas velit, & reſpondetur tantum de fine, & eo quod propter finem amatur, quaſi omnia amentur ut finis, aut ad finem. Si namque tertium eſſet appetitorum genus, ſatiſfactum non eſſet quæſito; quòd autem dubiũ

Uniuersidad de Deusto Biblioteca

& ipſam acceptant propter Chriſtum, & ſimiliter nauta mercis iacturam recuſat propter bonum tuendum, & illam vult propter euaſionem. & ſic de aliis. F
¶ Circa illa uerba literæ. ſ. q uoluntas uidentis Deū, neceſſario inhæret Deo dubiū occurrit ex Scoto in primo. di. 1. q. 4. & conſiſtit vis rōnis ſuæ in hoc. Volūtas Pauli uidentis & non videntis Deū, eodē mō ſe hēt, & non uidendo cōtingenter inhæret Deo. ergo & videndo cōtingenter inhæret. Añcedens pbat, quia ſtat æqualē charitatē in uidente, & non uidente. Et ſi diceretur, quod uoluntas nō eodē modo ſe hēt in uidente & nō vidente, pp ipſam diſtā q eſt inter uiſum & nō uiſum: contra. De⁹ uiſus à ſeipſo cognito, & uiſo, nō differt niſi ſicut magis & minus appximatū obiectum ergo non differt penes neceſſario & contingenter amari, ſed penes magis & minus amari. Antecedens hoc patet & cōſequentia pbat, quia maior & minor approximatio agētis, nō facit neceſſariū uel contingēs ſed magis vel minus, vt patet.

vera beatitudo conſiſtit. Sed tñ anteq̄ p certitudinē diuinæ viſionis neceſſitas hmōi cōnexionis demonſtret, uoluntas nō ex neceſſitate Deo inhæret, nec his, q̄ Dei ſunt. Sed uoluntas uidentis Deū p eſſentiam, de neceſſitate inhæret Deo, ſicut núc ex neceſſitate volumus eē beati. G Patet ergo, q volūtas nō ex neceſſitate vult quæcūq; vult.

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd voluntas in nihil poteſt tendere niſi ſub ratione boni. Sed quia bonum eſt multiplex, propter hoc non ex neceſſitate determinatur ad unum.

AD II. dicendum, q mouēs tūc ex neceſſitate cauſat motū in mobili, qñ poteſtas mouentis excedit mobile, H ita q tota eius poſſibilitas mouēti ſubdatur. Cum aūt poſſibilitas uoluntatis ſit reſpectu boni vniuerſalis & pfecti non ſubijcitur eius poſſibilitas tota alicui particulari bono. Et ideò non ex neceſſitate mouetur ab illo.

AD III. dicendū, q vis ſenſitiua non eſt uis collatiua diuerſorū, ſicut ratio, ſed ſimpliciter aliquid vnū apprehendit. Et iō ſm illud vnū determinate mouet appetitum ſenſitiuum. Sed rō eſt collatiua pluriū. & ideo ex pluribus moueri poteſt appetitus intellectiuus, ſ. uoluntas & ñ ex uno ex neceſſitate.

¶ Ad hæc breuiter dico, q voluntas non eodem modo ſe habet: quoniā aliter ſe habet reſpectu viſi, & non viſi, & quia hęc ſpectant per ſe ad obiecti differentiam, eo quòd bonū cognitū & non bonū abſq; cognitione, eſt obiectum voluntatis: ſit falſum eſt, q uiſum & nō viſū differāt nō ſicut magis & minus in eadē ſpecie: immo differunt ſicut res diuerſarum rationum obiectiuarum, ita q Deus viſus eſt obiectum diuerſæ rationis obiecti ut à ſeipſo cognito extra viſionem. Quod ſi quis non penetrat ex hoc percipiat effectu, q uiſus beat: non uiſus, non. Conſtat enim quòd beatus eſt alterius rationis à non beato. Cætera Adā argumenta vide, ſi vis, in Capreolo in primo diſtinctione prima, quæſtione tertia. I

SVPER QVÆST. LXXXII. ARTI. III.

Scot. 4. ſ. d. 49. q. 4. *Cap. 1. d. 1. q. 1. con. 2.*

Titulus clarus.
¶ In corpore articuli quatuor. Primo diſtinguitur titulus, Secūdo, reſpondetur iuxta primū ſenſum. Tertio, iuxta ſecundum. Quarto, colligitur totalis reſponſio in ſpeciali.
¶ Quo ad primum, nobilius dupliciter, ſimpliciter, & ſcdm quid. Declarantur termini nobilius ſimpliciter, ideſt ſecundū ſe ſecundum quid, ideſt in ordine ad alterum.
¶ Quo ad ſecundum, Intellectus eſt potentia nobilior ſimpliciter, quàm voluntas. Probatur ſic obiectum intellectus eſt ſimpliciter nobilius obiecto voluntatis. ergo. Antecedēs probatur quia eſt ſimplicius & magis abſolutum. quod probatur: quia eſt ipſa ratio boni, quod eſt obiectum voluntatis: conſtat enim K quòd ratio ſimpliciter & abſolutior eſt eo, cuius eſt ratio. conſequentia probatur: quia propria ratio potentiæ eſt ſecundū ordinem ad obiectum.
Quo ad tertium, Voluntas eſt interdum nobilior ſecundum quid intellectu: nota duas conditiones. ſ. ſcdm quid, & interdum. Probat ſic. Obiectum voluntatis interdum inuenitur in altiori re, q ſit obiectum intellectus. ergo voluntas ſecundū quid, eſt interdū nobilior intellectu. Antecedens probatur ſic. Obiectū voluntatis eſt in rebus, intellectus in anima, ergo eſt interdū in altiore re, q obiectū intellectus. Hoc antecedēs probatur dupliciter: Ratione, quia actio voluntatis terminatur ad res in ſe: intellectus uero ad rōnem conceptam: & ex authoritate Ariſt. 6. Met. Conſequentia uerò hęc ſecunda declaratur, quia interdū res qua bonū amatur, eſt altior anima, ut Deus, interdū inferior, vt creatura corporalis. Prima uero conſequētia principalis declaratur dupliciter. Primo exponendo q hoc eſt eſſe nobilius ſecundum quid, ex ratione comparationis ad alterum: habere ſcilicet obiectum interdū in altiori re. Secūdo exēplo d uiſu & auditu reſpectu ad rei coloratæ & rei ſonoræ.
¶ Quo ad quartū, tria concluduntur. ſ. amor Dei eſt nobilior cognitione eius. Cognitio corporalium, nobilior eſt eorū amore. Simpliciter autē eſt intellectus nobilior uoluntate.

ARTICVLVS III.
Vtrum voluntas ſit altior potentia quàm intellectus.

AD TERTIVM ſic procedit. Vr q voluntas ſit altior potentia quàm intellectus. Bonū enim & finis eſt obiectum uoluntatis. Sed finis eſt h prima & altiſſima cāuſarum. Ergo volūtas ē prima & altiſſima potētiarū.

¶ 2 Præt. Res naturales inueniūtur h pcedere de imperfectis ad pfecta. & hoc ēt in potētiis animæ apparet. pceditur. n. de ſenſu ad intellectum, qui eſt nobilior. Sed naturalis proceſſus eſt de actu intellectus in actū uolūtatis. B Ergo uolūtas eſt pfectior & nobilior potētia q̄ itellect⁹.

¶ 3 Præt. Habitus ſunt pportionati potentiis, ſicut pfectiones pfectibilib⁹. Sed habitus, quo perficitur uoluntas, ſ. charitas, eſt nobilior habitibus, quibus pficitur intellectus. dicitur. n. 1. ad corin. 13. Si nouerim myſteria oia, etſi habuero oēm fidē, charitatem autem nō habeam C nihil ſum. Ergo uoluntas eſt h altior potentia quàm intellectus.

SED CONTRA eſt, q Philoſoph⁹ i 10. Ethicorū * ponit altiſſimā potētiā aīæ eſſe intellectū.

RESPON. Dicendum, q eminentia alicuius ad alterū, poteſt attendi dupliciter. Vno mō ſimpliciter: alio modo ſm qd. Conſideratur autē aliquid tale ſimpliciter, prout eſt ſecundū ſeipſum tale: ſecundùm quid autem, prout dicitur tale ſecundū reſpectū ad alterū. Si ergo intellectus & uoluntas conſiderent ſecūdùm ſe, ſic intellectus eminentior inuenitur. & hoc apparet ex cōparatione obiectorū adinuicē. Obiectum enim intellect⁹ eſt ſimplici⁹, & magis ab-

¶ Circa rōnē p prima cōcluſione dubiū occurrit quadrupliciter, primo. Sco. in 4. di. 49. q. 4. arguit contra illā ppoſitionē. Rō veri, eſt nobilior rōne boni. Quia aut intēdis realiter & ſic eſt falſum, q2 ſunt vna res, & cōſequenter neutra ſcdm rem eſt altera nobilior. Aut ſcdm rōnē cōſequentē opus intellectus. & ſic nō eſt ad ppoſitū q2 hoc eſt relatio rōnis. cōſtat n. q relatio rōnis non eſt formalis rō primi obiecti intellect⁹ aut uoluntatis. Aut ſcdm rōnē añcedentem opus intellectus ex natura rei. & ſic oportet probare, q iſtæ rationes. ſcilicet boni & ueri, addant aliquid abſoluti ſupra rōnem entis: q2 tunc duarum rationum diſtinctarum ſupponitur alteram altera eſſe nobiliorem quando nonſunt formaliter relatiuæ.

Ferrarie per totum 409
3. di. 27. q. 1. ar. 4. Et verit. 22. articu. 11.

¶ Secundò, arguit contra illam aliam propoſitionē ſuppoſitā. ſ. Bonum eſt obiectum uoluntatis, & uerum intellectus. Primum inquit, eſt dubium, ſecūdū vero eſt falſum, ut in primo, diſt. 1. q. 3. probatum fuit. Sed ad hoc dictum eſt in q. 16. ar. 1.
¶ Tertio, arguit contra illam propoſitionem, Quāto aliquid eſt abſtractius, tanto nobilius. Aut loqueris de abſtractione ſcdm eſſe, aut ſcdm rōnē. ſi ſcdm rem, quis maior ſit uera, minor tñ eſt falſa, quia ratio veri non eſt abſolutior rōne boni ſcdm rē, cū ſint una res, verum & bonū. Si ſcdm rōnē, quis minor ſit vera, ipſa tñ ppoſitio maior eſt falſa, cū abſtractio negatiōē nullam dicens perfectionē: niſi fortè rōne imperfectionis negatæ, puta materiæ uel potentiæ. In propoſito autem, cōſtat q uerum non dicitur abſtractius, quia magis recedat à materia aut potentia: cum bonum à quo abſtrahi dicitur uerum, neq; materiam neque potentiam aliquam includat: ut patet ex eo quòd actui perfectiſſimo conuenit. ergo ex hoc quòd abſtractius eſt uerum, non habetur quòd ſit nobilius, quamuis optime habeatur, quòd ſit prius natura.
¶ Quarto, arguit contra probationem antecedentis. ſ. quia rō ipſa boni eſt obiectum intellectus: bonum autem ipſum eſt obiectum voluntatis. Primo, quia falſa ac chimerica uidetur differentia iſta inter bonum, & boni rationem: quid iſta intelligentia illud voluntatis ſit: quoniam boni ratio bonitas eſt. Bonitas autem ratio formalis eſt obiecti voluntatis: eo quòd bonū inquantum bonum appetibile eſt. primo Ethi. ergo & bonitas & bonum ad voluntatem ſpectant: immo plus. ergo eſt implicatio in adiecto, quod bonum ſit proprium obiectum voluntatis, & bonitas non ſit obiectum illius. Secundò, quia aut nomine obiecti intendis obiectum formale: aut tantummodo eſſe obiectū. i. terminare actū illius potentiæ ſubiectū illi. & c. de obiecto formali locutio eſt, falſum manifeſtē eſt, q boni rō ſit obiectū intellectus. nā obiectū formale intellectus eſt entis, aut ueri ratio, non boni. Cuius ratio eſt obiectum formale voluntatis. Si autem per eſſe obiectum intellectus & uoluntatis, nihil aliud intendis quàm terminare actus intellectus & uoluntatis, intelligi ſcilicet & amari, primo ſequitur quòd differentia aſſignata nulla eſt quia hoc modo non ſolum boni ratio, ſed bonum eſt obiectum intellectus: utrunque enim intelligitur: & vtrumque ſimiliter eſt obiectum voluntatis, quia vtrumque amatur. Secundo ſequitur quòd non habeatur intentū: q2 ex nobilitate diuerſi formaliū obiectorū. iudicanda eſt nobilitas ſimpliciter

ſimpliciter & ſecundum ſe potentiarum, quæ in litera inquiritur, & nō ex nobilitate partis ſubiectiuæ obiecti, qualis eſt boni ratio reſpectu obiecti intellectus. A
¶ Contra cōcluſionē ipſam arguit Scot. ex dictis in ſecūda concluſione. primo ſic. Amor ſuperiorū ē nobilior cognitione eorū pīt. ergo act⁹ uoluntatis ſcdm genus ſuū, eſt nobilior act⁹, q2 ſi uolūtas intellectū tenet ſequela, q2 ſi optimū eſt nobili⁹ optimo. ergo & gen⁹ gñe, & ſpecies ſpecie. Secūdo ſic. Actus cōiūgēs obiecto ſecūdū nobilius eſſe, eſt nobilior ſimpliciter: ſed actus uolūtatis reſpectu obiecti beatifici cōiūgit obiecto ſecūdū nobilius eſſe, q2 ut in ſe eſt: actus uerò intellectus ut eſt cognoſcēte ergo. Probatur maior, q2 act⁹ inquantū hēt pfectionis rōnem, inquantū cōiūgit obiecto perfectioni ergo ex genere ſuo coniungit obiecto ſecundū perfectius eſſe, eſt ex genere ſuo ſimpliciter perfectior.
¶ Circa differentiam poſitam inter intellectū & uolūtatem in ſecunda concluſione ex authoritate Ariſt. dubium occurrit ex Scoto ubi ſupra. Inquit. n. q in hoc non eſt differentia inter intellectum & uoluntatem, qm proportionaliter uterq; ad extra & intra terminatur. Nam cognitio intuitiua terminatur ad rē in ſe, & ſimiliter dilectio illam ſequens. & cognitio abſtractiua terminatur ad rem in anima, & ſimiliter dilectio illā ſequens. ergo nulla eſt dña. Authoritas uerò Philoſophi nō iuuat, quia loquit de cognitione abſtractiua, & de volūtate deſideratiua ſ. reſpū obiecti: ſed reſpectu termini, ſeu effect⁹, q res futura eſt.
¶ Ad obiectiones Scoti contra illā ppoſitionē, Rō ueri eſt nobilior rōne boni, rñdetur, q ut pluries dictum eſt, ſermo eſt de rationibus formalibus terminis, diſtinctis tamen actualiter ſola ratione, ita q ipſæ rationes non ſunt ab intellectu: ſed diſtinctio earū actualiter. Cū ergo arguitur: aut eſt nobilior realiter & c. dicitur, quòd eſt nobilior formaliter, ſeu ſecundum rationem D formalem præuenientem intellectus opus, tā in ſe q̄ in ſua diſtinctione uirtuali ab alia, ut comparatio ſecūdū nobilitatem hēat diſtinctionē extremorum præuenientem. Vñ nō eſt opus fingere diſtinctionē aliquā actualē ex natura rei inter eas: ad nobilitatē. n. ſufficit, q diſtinguuntur uirtualiter. Diſtingui. n. uirtualiter eſt habere, & uendicare ſibi omnia ad diſtinctionē pertinentia, ac ſi eſſent diſtincta, ut in materia de diſtinctione diuinorum dictū eſt. Nec oportet propterea ſupponere, aut pbare, q rōnes iſtæ addant res abſolutas ſupra ens: ſed ad hoc ut una altera nobilior ſit, ſufficit q res relatiuè concepta uel conceptibilis, nobilior ſit ſic relatiuè ſumpta, q̄ ucl & relatiuè ſumpta.
¶ Ad obiectionem contra illam propoſitionem, Quātò aliqd eſt abſtractius & c. reſpondetur, q propoſitio uerificatur de abſtractione formali in communi, ſiuè ſecundùm rem, ſiuè ſecundū rationem, cæteris tamen paribus. Non. n. quantitas mathematica eſt nobilior ſimpliciter ſubſtantia ſenſibili, q̄uis ſit abſtractior, E quia huius natura eſt ſubſtātia, illius accidens. Et cum dicitur, q negatio cōiunctionis cum alio non dicit perfectionē, niſi ratione imperfectionis negatæ, conceditur. Et dicitur, q q2 abſtractio formalis incipit ab excluſione materiæ, & continuè aſcendit excludendo potentialitatis gradus, ſignum eſt q cum uentum fuerit ad eas rationes formales, quæ nullam materiæ, aut potentiæ rationem claudunt, q quantò aliqua eſt abſtractior, tanto perfectior, utpote remotior & magis diſtans ab his quæ potentiam claudunt. Cum enim omnes rationes formales ordinem inter ſe habeant, & ad unam primam, ſ. entis rationem abſtractiſſimam: conſequens eſt q quantò aliqua ratio minus abſtracta eſt, tantò vicinior eſt his quæ ſunt potentialitati admiſtæ, & quantò abſtractior, tanto ab his remotior: ac p hoc nobilior, & perfectior ſecundùm ſeipſam.
¶ Ad obiecta aūt cōtra illā dñā inter bonū, & boni rōnē, reſpondetur, q malè intelligunt literam, nec penetrant intentionem eius.

¶ Ad cuius euidētiā ſciendū eſt, q in re qualibet ſunt duo, qdditas, & exiſtētia: nō curādo, p nunc quō diſtinguant. Inter hæc aūt, hanc nō tā rōne q̄ experientia uidemus dñam, q quidditas eſt rō rei q intelligatur: exiſtere aūt q appetat. Experimur ſiquidē q ſanitas nō minus intelligi ſi nō eſt, q̄ ſi eſt, null⁹ tñ appetit ſanitatē niſi ut ſit, aut quia eſt. In tantum aūt propriū eſt exiſtentiæ appeti, & quidditati intelligi, ut ipſa exiſtentia non qualitercunq; ſed in actu exercito ſ. re uel in ſpe, ſit rō appetibilis ut ſic. Ita q nulli⁹ quod qd erat eſſe, etiam ſi ipſa exiſtentia ſit quidditas illius, deſideraſ, amatur, aut delectat niſi ut ſit, aut quia eſt in actu exercito. Et ſimiliter ipſum quod qd erat eſſe, non qualitercūque, ſed in actu exercito ipſius quod quid eſt (ſi tamen ſic loqui licet in hac re, ubi nullum eſt exercitium) ſ. ut hēt rationē quidditatis. ſ. ut non curat de actu exercito exiſtētiæ, eſt rō intelligibilis, vt ſic. Ita q, etſi ipſam exiſtere intelligitur, inquantum intelligitur, induit rōnē quidditatis, qm accidit ſibi ut ſic exercitium exiſtentiæ: intelligitur. n. ipſum eſſe tale quid. Nec iō intelligitur, quia actum habet exiſtentiæ, q̄uis ipſa exiſtentia ſit cognita.

* Lib. 10. Ethi. c. 7. tom. c.

¶ Ex hac aūt dña oritur primò, q in primo & adequato obiecto intellectus ſint duo. ſ. ratio obiectiua, puta quod quid erat eſſe entis, & conditio obiectiua. ſ. rō ſeu modus quidditatis: ita q eius ſignificat obiectū intellectus ex parte rationis obiectiuæ, quod quid eſt aūt ſignificat idem, ex parte cōditionis obiectiuæ. Oritur ſecundò intenta differentia in litera, q obiectū intellectus ſit abſtractius obiecto uoluntatis, quia quælibet res vt habet rōnē quod quid eſt, eſt abſtractior ſeipſa ut habet actum exiſtentiæ: illo mō eſt obiectū intellectus, hoc uoluntatis. * Vbi aduerte diuinū S. T. ingenium, q cum de nobilitate inter obiectū intellectus & voluntatis tractaret, & in obiecto utroq; ſit cōſiderare duo. ſ. rōnē obiectiuam & conditionē obiectiuā, ſecundū quam rō obiectiua obiectū eſt, & rōnis obiectiuæ ſint una res non ſolū realiter, ſed formaliter, ſecluſis relationib. rōnis, ut patet de entitate & bonitate: ad oſtendēdum differentē earum nobilitatem, ad cōditiones obiectiuas ſe cōuertit, & obiecta intellectus & uoluntatis ut obiecta ſunt formaliter & per ſe conſiderās, oſtēdit q obiectum intellectus eſt abſtractius. i. ratio formalis obiectiua intellectus ut obiicitur intellectui, eſt abſtractior rōne formali obiectiua uoluntatis ut obiicitur uoluntati, dato etiam q illa rō ſit eadem cū illa: ita q abſtractio maior directē ponitur in conditione obiectiua, ac per hoc in obiecto, ut obiectum eſt. Oſtendit autem hoc, quia obiectum intellectus eſt res ut quod quid eſt: uoluntatis aūt ut habēs eſſe. Cōſtat. n. q quod quid eſt, abſtractius eſt habēte eſſe: ita q in ipſo Deo, cuius quod quid eſt, eſt exiſtentia: abſtractior ſecundū rationem eſt exiſtentia ut quod quid eſt, quàm ipſamet ut eſt exiſtere in actu exercito. Et ſic ſimpliciter obiectū intellectus, eſt abſtractius obiecto uoluntatis, formaliter loquendo. Et p hoc ſoluitur potiſſima obiectio quæ contra hanc remiſſerat rōnē. ſ. eſſe eſt abſtractius quidditate: quia cōtrahitur per illā: in cuius ſignum, eſſe utpote abſtractiuum, ponitur nomē propriiſſimū nomen Dei: ergo rō formalis obiecti uoluntatis eſt abſtractior ratione formali obiecti intellectus. Iā. n. patet, q eſſe dupliciter ſumi pōt, ſ. in actu exercito ipſius exiſtentiæ, & per modū quidditatis: & q ut exercet exiſtentiā, addit ſupra ſeipſum ut q̄d qd eſt. & cōſequēter ut obiectū intellectus eſt abſtractius: quia ē obiectū uolūtatis ſecūdū qd ſtat in actu exercito exiſtētiæ, intellectus aūt ſecūdū qd rōnē habet quidditatis coinſidētis ſeipſo.
¶ Ex his autem faciliè reſpondetur ad obiecta. Iam. n. patet qd nomine obiecti intelligitur, ſ. obiectum ut obiectum, i. rō obiecti cum cōditione eius obiectiua. Et quid nomine rationis boni, ſcilicet quod quid eſt non ſolùm boni ut ſic, puta bonitatis ſed boni qualitercunque ſumpti, & quid nomine boni, ſup-

Universidad de Deusto Biblioteca

ſum bonū ut ſic, q̄ nihil aliud eſt dicē, q̄ res in ordine ad eſſe conueniens. Vñ cum dr in prima obiectione, q; rō bonū q̄ boni rō ſpectat ad volūtatē, quia bonitas &c. videtur, q; boni rō poteſt accipi dupliciter: vno mō ut rō, alio mō ut exiſtens, & q; ſecundo mō ſpectat ad uoluntatē, primo mō ad intellectum. Et F tur minor. Et ad probationē, q; eſſe in re, eſt perfectius q̄ eſſe in anima, rñdetur primo, q; hoc non eſt uerum uniuerſaliter, & conſequenter nec abſolutè, ut patet de inferioribus. Secūdò, q; falſum ſupponitur. f. q; obiectū intellectus ut ſic, conſtituatur p eſſe in anima, quis eſſe in anima ſit una cōditio illius actus.

101 ſolutū q̄ obiectū uolūtatis. Nā obiectū intell̄s, eſt ipſa rō boni appetibilis. Bonū at appetibile cui rō eſt i intellectu, ē obiectū uolūtatis. Quātò aūt aliqd eſt ſimplici & abſtracti, tātò ſm ſe ē nobili & altius. Et iō obiectū intell̄s eſt altius, q̄ obiectū uolūtatis. Cum ergo ꝓpria rō potētiæ ſit ſm ordinē ad obiectū, ſequit q; ſm ſe & ſimpl̄r intellect ſit altior & nobilior uolūtate. Secūdū quid aūt, & p cōparationē ad alterū, uolūtas inuenit interdū altior itellectu, ex eo. ſ. q; obiectū uolūtatis in altiori re inuenit q̄ obiectū itellectus. Sicut ſi dicerē auditū eſſe ſm qd nobiliorē uiſu, inquātū res aliqua, cui ē ſonus, nobi H lior eſt aliqua re, cui eſt color, quis color ſit nobilior, & ſimplicior ſono. Vt n. ſupra dictū eſt, actio intell̄s conſiſtit in hoc, q; rō rei intellectæ eſt ī intelligēte, actus uero uolūtatis perficitur ex eo, q; uolūtas inclinatur ad ipſam rem prout in G ſe eſt. Et iō Philoſoph dicit i 6. Meta. q; bonum, & malum, q̄ ſunt obiecta uolūtatis, ſunt in rebus: uerū & falſum, quæ ſunt obiecta intellectus, ſunt in mēte. Qñ igitur res, in qua eſt bonū, eſt nobilior ipſa anima, in qua eſt rō intellecta: p cōparationē ad talē rē, uolūtas eſt altior intellectu. Qñ uerò res, in qua eſt bonū, eſt infra aiam tūc etiā in comparatione ad talem

q. 16. ar. 1. & q. 27 ar. 4 D. 122.

*Li. 6. Met. tex. 8. tom. 3.

Conclu. m

qa de ipſa ut hēt rationē qd quid eſt, loquebatur S. T. & nō cauit eā appropriari uocabulo rōnē boni. ¶ Cū uerò in ſecūda obiectione dicit, Aut noīe obiecti intelligis obiectū formale &c. reſpondetur, q; noīe obiecti propriè & explicitè neutrū illorū intelligimus; ſed obiectū ut obiectum eſt, quod cōſtituit p cōditionē obiectiuā rationis formalis obiecti. Et iō cum arguit falſum eſſe, q; rō boni ſit obiectū intellectus, dicitur q; rō boni ut rō eſt, eſt conditio obiectiua: ac per hoc, conſtituit obiectū intellectus in eſſe obiecti, ut patet ex dictis. Nec hoc magis conuenit rationi boni q̄ ueri, & conſequē alterius: quia hoc conuenit rationi ut rō eſt: ſed adducta eſt boni ratio magis q̄ aliorum, quia ad ipſum fiebat comparatio. Et hæc eſt directè & explicitè intentio literæ: ac ſi dixiſſet, q; bonum abſtractiori modo offertur intellectui, quia per modum rationis & quod quid eſt, quàm uoluntati, quia p modū ipſius entis boni, & ideò obiectum intellectus ut ſic, abſtractius eſt, q̄ obiectum uoluntatis ut ſic. Quia tamen implicitè ſubintelligitur in obiecti nomine, etiam ratio formalis obiectiua ſic cōditionata, poteſt de ratione illā quoque implicitè tacta, ſaluari litera, quamuis non ſit opus, dupliciter. primò. Quia ens & bonū conuertuntur, & ſunt idē & nulla eſt entis rō quæ nō ſit boni rō: cum iō entis ſit ratio obiectiua: ueridicè quoque dici potuit, q; boni rō eſt obiectum formale intellectus. boni. n. rō, nō ſolum bonitas, ſed entitas eſt, & quæcunque alia ratio. Dicitur ſecundo, & in idem redit concluſio, q; boni rō inſinuat omne quod quid eſt ut ſic: ſecit. n. S. T. ut ſoliti ſunt doctores, ab uno I inſinuare cætera. Merito autem, magis meminit rōnis boni q; reſpectu obiecti uoluntatis, quod bonum eſt, maiorem abſtractionem oſtendere uolebat in obiecto intellectus. ita q; perinde eſt ac ſi dixiſſet, obiectū intellectus eſſe abſtractius obiecto uoluntatis, manifeſtat, quia etiam in ipſo uoluntatis obiecto id quod intellectus obiectum eſt ut ſic, abſtractius eſt eo, quod uoluntati obiicitur, quoniam uoluntati obiicitur ipſum bonum, intellectui aūt illius rō. Nec fallaris ex his concipiendo aliud eſſe quod apprehenditur, & aliud quod appetitur, cum impoſſibile ſit appeti incognitum: nec [illegible] hoc idem, & ſecundū idē oportet eſſe appetitū & cognitū, ſed accipe ex his, q; idē & ſecūdum idē eſt appetitū & cognitū. Sed rō & rō & cōditio obiectiua cogniti ut ſic, eſt alia à rōne & conditione appetiti ut ſic. & quo ad hæc, obiectum intellectus eſt abſtractius obiecto uoluntatis. ¶ Ad obiectiones Scoti contra concluſionem ipſam reſpondetur. Et primę, negatur ſequela. Et ad probationem dicitur, q; illa maxima, Cuius optimum eſt nobilius optimo &c. intelligitur K de nobiliori & perfectiori ſimpliciter, non aūt ſecundū qd, modo autem ſuperiorū eſt nobilior ſecundū quid cognitione eorū, ut in litera dr, non ſimpliciter. Secunda uerò, diſtinguēda, ſimpliciter maior. ſ. actus coniūgens obiecto ſecundū pfectius eſſe eſt nobilior. primò, quā pōt dupliciter intelligi: primò de perfectiori eſſe obiecti, ut obiectū eſt, & ſic uera eſt: ſed minor falſa. ſ. q; actus uoluntatis iungat obiecto ſecundū pfectius eſſe, quia ut in litera oſtēditur, obiectū intellectus ut obiectū, eſt nobili: quia abſtractius: & cōſequēter perfectius ut obiectū: qa in his, idē nobilius eſt & meli. Alio mō, de perfectiori eſſe obiecti ut res eſt, & ſic dato q; minor eſſet uera, maior eſt falſa. Secundo, quā poteſt intelligi de obiecto abſolutè, & ſic tantummodo eſt ad propoſitum, uel in tali materia, puta ſuperiorū, & ſic nō infert niſi maiorē nobilitatē ſecūdum quid. Reſoluēdo igit obiectionem, ſi ſermo eſt de obiecto abſolutè ut obiectū eſt, negatur minor.

intellectus cōiungit obiecto abſolutè ut quicquid eſt. i. ſe eſt & per hoc differt primo abſtractiū uolūtatis cōiungenti obiecto ut exercet eſſe. Mō di, q; licèt actus cōiungēs obiecto ſecūdum eſſe extra cōiūgat obiecto ſecundū pfectius eſſe, ut res eſt, q̄ actus cōiūgēs obiecto abſolutè: in ecōtra iſte cōiungit obiecto ſecundum perfectius eſſe ut obiectum eſt, q̄ ille, quia ſecundū abſtractiore modū. Et quia nobilitas potentiarum, attendit penēs nobilitatē obiectorū, ſi ut res ſed ut obiecta ſunt, iō ſimpliciter intellect nobilior eſt uolūtate. Si uerò ſermo ē d obiecto tali, puta beatifico, ut Scot. inſinuat, tunc diſtingue uel in uia, uel in pña. Et dr, q; rō cōcludit amorē talis obiecti in uia eſſe nobiliorē cognitione: non aūt in patria, quia æque nobile immò idem eſt eſſe Dei in ſe, & in aīa beatorum, quia ſecundum eſſentiā, immediatè intelligitur, & conſequenter remanet actus intellectus nobilior nobilitate ſimpliciter, & nō exceſſus nobilitate ſecūdū qd, ut in uia excedebat. ¶ Ad ea quæ contra differentiam inter intellectum & uoluntatē in ſecunda concluſione, ex Ariſ. poſitā obiicit Sco. dicitur, q; quia philoſophus obedit rōni, cui ſenſus teſtimonium perhibet, & in nobis nullam experimur cognitionē intuitiuam ſecūdum intellectū: iō in 2. de Anima, Ariſt. inter obiectū intellectus & ſenſus, differentiam eſſe dixit, q; illud in anima, iſtud extra animam eſt. Vndē, ſicut hoc nō impugnatur, ita nec impugnatur illud: habet idem repetitum in 6. Meta. in ordine ad uoluntatem: utrobiq;. n. dicit, obiectū intellectus eſſe in anima. Et uerū eſt, Tū quia intuitiuā cognitionē non experimur. Tū, qa abſolutè loquēdo de intellectione & non tali uel tali, puta intuitiua, intellectum ut ſic, in intelligēte hēt. i. res intelligitur ut unitur intelligenti, amat aūt uerò contra, ut amans unitur amato, & hoc ſaluatur in omni cognitionis mō, & intuitiuo. Vndē, ſi no quo ad rem, ſaltē quo ad modū, ſemp intellectus obiectū eſt intra, uoluntatis extra. Et hæc eſt prima differentia in qua deficit Scot. Secunda eſt, ex parte uoluntatis, cum dicit, q; dilectio ſequēs cognitionem abſtractiuam terminatur ad intra: manifeſtè experimur q; abſtractiuè cognoſcimus balneū, & amamus illud ſecundū eſſe extra uolumus. n. extrinſecus balneari: & non balneari intentionaliter. Et cū dicit, q; hoc eſt reſpectu uoluntatis, ut deſideratiuæ, non reſpectu obiecti, ſed termini aut effectus, ut quo ſibi gl. eſt: quā hoc experimur, nō ſolum reſpectu deſiderij, quo optamus futura, ſed reſpectu amoris, quo amamus rem abſolute intelligentes. n. abſtractiuè amicū, amamus ipſum ſecūdū eſſe reale ſuū, & nō intentionale. Rurſus, qd dr reſpectu termini ſeu effectus non obiecti, falſum eſt, quā obiectū deſiderantis balneū eſt id, quod deſideratur, quod cōſtat eſſe balneū extra, quis hoc idē ſit terminus actionis executiuæ ex deſiderio puenientis. Stat ergo ſolida differētia aſſignata: & quo ad modū ſimpliciter, & quo ad rē in nobis, ſecūdū eos quos experimur actus. ¶ In reſpōſione ad primum, nota triplicē comparationem inter bonum & uerū. Prima eſt ſecundū ſeipſa: & ſic boni rō magis dī ad alterum, rō uerò ueri, dicit magis abſolutē. Et ex hoc ſoluitur argumentum: nam cum obiiceretur, illud eſt nobilius quod fundat nobiliſſimam cauſalitatem, reſpondetur nō, q; hoc eſt uerum de nobilitate in ordine ad alterum: nō abſolutè in ſe, quia eſſe cauſam in ordine ad alterum attēditur. Secūda, ſecundū mutuam incluſionem: & ſic unumquodq; eorū materialiter ſumptū, eſt pars ſubiectiua alteri, bonū. n. eſt quoddā uerum: & uerum eſt quoddam bonum: quod declaratur in litera: quia uerum eſt bonum intellectus ad quod naturaliter inclinatur

inclinatur intellectus, ſicut quælibet res naturaliter tendit ad ſuam perfectionem. Tertia ſecundum nobilitatem vtriuſq; in rōne boni, & ſic dicitur, q; verum eſt nobilius bonum quocūq; alio bono, quia eſt finis nobilioris potentiæ, quacunq; alia potentia: & ita q; intentio literæ eſt, non ſolum ſaluare q; obiectum intellectus ſit nobili A aūt ſiat via, quia bonū uniuerſaliter eſt nobilius bono particulari, iam dictum eſt, q; accipiendo bonū uniuerſale diſtributiuè, ſic inuenitur obiectū altius, & uoluntas potentia altior: ſed hæc eſt altitudo ſecūdū qd, qa in ordine ad aliud, & nō ex natura obiecti abſolutè & primo. Accipiendo autem ſimpliciter, ſic prima eius ſpecies eſt eo excellentior.

rem intellectus eſt altior uoluntate. vñ melior eſt amor Dei q̄ cognitio, ecōtrario aūt melior eſt cognitio rerū corporaliū q̄ amor. Simpliciter tñ intellect eſt nobilior, quàm voluntas.

Ad primvm ergo dicendū, q; rō cauſæ accipit ſm cōparationē unius ad alterū: & in tali cō B parationē, ratio boni principalior inuenitur: ſed verū dr magis abſolutè, & ipſius boni rōnē ſignificat. vñ & bonū quoddā verū eſt. Sed rurſus & ipſum verū eſt quoddā bonū, ſm qd intellectus res q̄dā eſt, & uerū finis ipſius. Et inter alios fines, iſte finis eſt excellentior, ſicut intellectus inter alias potētias.

Ad ii dicendum, q; illud, qd eſt prius generatione & tēpore, eſt impfectius: qa i uno eodemq;, potentia tempore pcedit actū, & impfectio pfectionem. Sed illud, qd eſt prius, ſm C ſimpliciter & ſecundum naturę ordinē, eſt perfectius. ſic. n. actus eſt prior potentia. Et hoc modo intellectus eſt prior voluntate, ſicut motiuum mobili, & actiuum paſſiuo. Bonum. n. intellectum, mouet uoluntatem.

Ad iii dicendū, q; illa rō pcedit de voluntate ſecundū cōparationem ad id, quod ſupra animam eſt. Virtus enim charitatis, eſt qua Deum amamus.

Articvlvs IIII.

Vtrum voluntas moueat intellectum.

Ad qvartvm ſic pceditur. Vr, q; volūtas non moueat intellectū. Mouēs enim eſt nobilius & prius moto, quia mouēs eſt agens, Agens aūt eſt nobilius patiēte, ut Aug. dicit 12. ſup Gen. ad lit. & Philoſoph in 3. de aiā. Sed intellectus eſt prior & nobilior uoluntate, ut ſupra dictum eſt. Ergo uoluntas non mouet intellectum.

D. 52. a 426 D. 770.

a 134

obiecto uoluntatis. verum vt verum, bono vt bono, quod in prima cōparatione factum eſt: ſed oſtendere q; etiam uerum vt bonū intellectus eſt nobilius obiecto volūtatis, vt ſic intellectus omnino inueniatur nobilior. Sed eſt hic locus quæſtioni, quoniam falſum videtur hoc: nā finis voluntatis eſt bonū vt bonum, finis uerò intellectus eſt quoddam bonum. Cōſtat autem, q; nullū particulare bonū eſt melius ipſo bono, ergo verum & bonum, nō eſt magis bonum q̄ finis uoluntatis. Et cōfirmatur, quia bonū per participationem non eſt melius bono per eſſentiam, verum aūt eſt quoddam bonum, & conſequenter per participationem bonum: bonum autem eſt ipſum bonū eſſentialiter, & vniuerſaliter. ergo. Sed ad hoc eſt dicendū, q; in obiecto voluntatis eſt conſiderare duo. ſ. rōnem uniuerſalē, qua. ſ. eſt totū vniuerſale reſpectu omnis boni, & ſpecialem rationem perficiēdi, qua. ſ. ita reſpicit, & perficit talem potentiam, puta voluntatem, q; non alias. Quamuis enim omne bonum ſit pars ſubiectiua boni, qd eſt finis & obiectū voluntatis: nō tamen perfectio qua unumquodq; bonum perficit id cuius eſt bonum, eſt pars ſubiectiua perfectionis voluntatis à bono: non enim perfectio uiſus à colore, eſt pars ſubiectiua perfectionis uolūtatis, ut patet. Ruſus, D vniuerſalis ratio obiecti pōt accipi dupliciter. ſ. ſimpliciter, uel diſtributiuè, ſicut quodlibet aliud vniuerſale, ut patet. Ex hoc autem dico tria. Primò, q; comparando obiectum uoluntatis ad alia, ut totum uniuerſale ſimpliciter: tamē ſic uerum eſt nobilius bono, ut prima ſpecies eſt nobilior generica rōne, quicquid ſit de alijs ſpeciebus boni, obiectis. ſ. aliarum potentiarū, quod pro tanto dico, quia non attingunt ad immaterialē ordinem in qua generica ratio boni eleuata reſidet. Secundò, quòd comparando obiectum uoluntatis ad alia ſecundum ſpecialē finalizationem & perfectionem: ſic in obiecto uoluntatis inuenitur q̄dam ſpecies boni, & non omne bonum, quia nō bonū oculi, nec eſt prima ſpecies boni, ſed ſecūda, quod à poſteriori declarauit S. T. in litera, quia finis nobilioris potentiæ eſt excellentior. ergo bonum quod eſt finis intellectus, eſt excellentius. Antecedens autem iā in corpore probatum, ſupponitur. Tertiò, q; comparando obiectum uoluntatis diſtributiuè ad ſingu E la ſub eo contenta, ſic bonū quod eſt obiectum uoluntatis, includit omnē boni rōnē, nec ulla ſit cōparatio niſi inter totum & partē, voluntas. n. non ſolum uult ſibi ſed vult intellectui & oculo, & auri, & pedi, & manui, cæteriſq; ꝓprias perfectiones, & proprios modos ſuarum perfectionum. Nec eſt dubium, q; hoc modo bonum intellectus cadit ſub fine uoluntatis, nec poteſt comparari illi, cum cōparatio ſupponat diſtinctionē, niſi, vt dictum eſt, ſicut pars ad totum, & ſecundum hoc dicitur in litera ſequentis articuli ad primū, q; uoluntas eſt altior intellectu. Et ex his patet ſolutio ad obiecta. Ad primum. n. dicitur, q; rō primæ ſpeciei boni, eſt nobilior ipſa boni ratione: ſicut prima ſpēs rōne ſui generis. Talis aūt eſt ratio boni in uero. Ad ſecundū negatur, q; bonum per eſſentiam ſit propriū obiectū & finis uolūtatis. Aliud. n. eſt dicere bonū in uniuerſali, & aliud bonum per eſſentiā: hoc. n. eſt omne bonū incluſiuè, illud perfectiuè: actu, illud potentia: hoc diſtinctè, illud confuſè. Si

¶ In reſpōſione ad ſecundū nota breuiſſimam & integerrimā gloſſam illius propoſitionis, Prius generatione eſt imperfectius, intelligit prius generatione tantum Si. n. eſt prius generatione, & alio modo, nō eſt imperfectius tale autem eſt intellectus reſpectu uoluntatis, qa eſt prior nō ſolum generatione: ſed ſimpliciter, ut actus potētia, ut finis, eo quod eſt ad finē, & hanc gloſ. intendit San. Tom. hic. ¶ In reſponſione ad tertium eſto cautus, quia reſpōſio illa nō concedit niſi in uia, habitum uoluntatis eſſe nobiliorem habitibus intellectus, ſec. enim eſt in patria: lumē enim gloriæ perfectius eſt charitate. Cuius ſignum eſt, q; non ſolū non poteſt eſſe informe, ſed nō compatitur imperfectionem uiæ, quam tamen charitatis habitus compatitur: & quod plus eſt, eſſentia diuina, ut in q. 12. habitum eſt, eſt loco habitus intellectualis: quia uicem ſupplet ſpeciei intelligibilis: non autem ſupplet uicem alicuius habitus aut cuiuſcunque inhærentis uoluntati.

Perfecta per totum.

410

1. 2. q. 9. ar. 1. & q. 17. ar. 1. Et ver. q. 14. ar. 1. & 2. Et q. 22. ar. 11. *Li. 12. ſuper Gen. c. 16 to. 3. †Lib. 3. de aīa. text. 19. to. 2. *Ar. pręc.

SVPER QV. LXXXII. ART. IIII.

Capr. 2. d. 24. q. 1. c. 5.

Titulus. Moueat, ideſt reducat intellectū de potētia ad actū. ¶ In corpore tria. Primò, proponitur diſtinctio bimēbris, & iuxta primum membrum, prima concluſio. Secundò, iuxta ſecundum ſecunda concluſio, quæ eſt directè reſponſiua quæſito. Tertio, ponitur exceptio à ſecunda concluſione.

¶ Quo ad primum, diſtinctio eſt iſta: mouere dupliciter, finaliter & effectiuè: concluſio iuxta primū membrum eſt, quod intellectus mouet uoluntatem finaliter. Probatur: quia bonum intellectum, eſt obiectum uoluntatis, mouens ipſam ut finis.

¶ Circa hanc concluſionem ea quæ dicenda eſſent, non oportet repetere, quoniam in q. 8. art. 1. iam dicta ſunt, ubi declaratum eſt, quomodo bonum intellectum mouet ut finis, & actiuè quo ad ſpecificationem actus uoluntatis.

¶ Quo ad ſecundum, ſecunda concluſio iuxta ſecundū membrum & reſponſiua quæſito eſt: q; uoluntas mouet intellectū & omnes uires animæ effectiuè. Probatur dupliciter primò autoritate Anſelmi, ſecundò ratione. In omnibus potētijs actiuis ordinatis, reſpiciēs uniuerſalē finē, mouet actiuè, reſpiciētes fines particulares: uoluntas & reliquæ aīæ uires ſunt huiuſmodi, ergo. Maior probatur inductione: tam in naturalibus de cœlo q̄ in politicis de rege. Minor habet duas partes. ſ. q; uoluntas & aliæ uires ſint actiuę, & q; voluntas reſpiciat finem uniuerſalē: aliæ particulares. prima pars non probatur, ſed ſecunda, quia bonum in communi eſt obiectum & finis uoluntatis: tale autē bonū eſt huius vel illius potentiæ finis & perfectio, vt patet de uiſu & intellectu: hæc enim nō ſunt uniuerſale & particulare. ¶ Circa hanc rationem, aduerte, q; in litera prima pars minoris, neq; exprimitur, neq; probatur. Tū, quia ſupponitur, nulla enim uis aīæ eſt adeo paſſiua, q̄ facta in actu, non ſit quodāmodo actiua: vnde & ſenſus exterior actiuè cōcurrit ad eliciendā ſenſationem, & expreſſè in 2. de anima text. 37. dicitur, q; anima ex cauſa actiua huius alterationis, quæ eſt ſentire. Tū, quia nihil minus habetur intentum, etiam ſi non omnes uires animæ ſint aliquo modo actiuæ, quoniam ſi uoluntas mouet eas

Universidad de Deusto Biblioteca

actiuas, à fortiori mouet paſſiuas, vel mediantibus actiuis, à quibus mouentur paſſiuæ, vel applicãdo ſuis paſſiua actiuis, ponẽdo vel amouẽdo obſtacula, vt patet de viſu. Prima tñ rñſio, eſt ſcdm veritatẽ & mẽtẽ S. T. aduerte ſcdõ, q volũtatẽ mouere uires aĩę nõ quãtũ ad ſpecificationẽ, ſed quãtũ ad exercitiũ actus intelligẽdi, & cum magna latitudine, nõ. n. cõſiſtit ĩ indiuiſibili obediẽtia iſta: ſed aliquæ uires magis, & aliquæ minus obediũt. Sũt. n. rõnales, p participationem magis & minus. Vñ exteriores vires minus obediũt q̃ interiores, & inter interiores quãto ſuperiores, tanto magis obediẽt vñt.

¶ In reſponſione ad primũ, diligenter recolito dicta in reſpõſione ad primũ præcedentis articuli.

¶ In rñſione ad ſecundũ, recolito dicta in ar. 2. q. 80. vbi hæc reſponſio declaratur.

¶ In rñſione ad tertiũ, dubiũ occurrit quoad duo. Primò, cur reducit in litera motus animi noſtri in Deũ, cũ in prõptu eſſet cã proxima. ſ. natura in quã primus motus intellectus reducitur. Secundò, qđ intẽdit p hãc primã motionem à Deo, an ſ. generalẽ influxũ in intellectualia in ſui principio, an ſpecialẽ aliquã operationẽ aliter in hoc q̃ ĩ illo.

¶ Ad euidentiam huius obſcuræ dubitationis, ſciẽdum eſt, q pp alterã duarũ cauſarũ aut utrãq; poſſet credi neceſſitas reductionis talis in Deũ. Primò, propter impotẽtiam intellectus. Secundò, pp euitationem caſus. Propter impotẽtiam quidem, ut quia intellectus eſt ſecundum ſe in potentia omnino: & cũ in principio præſentatur ſibi obiectum, nec adeſt uoluntas, habet ſufficiens motiuum quoad ſpecificationẽ actus. ſ. obiectũ, ſed nullum hẽt motiuum quoad exercitiũ actus, q̃a adeſt voluntas quæ nata eſt ipſum mouere quoad hoc. Vnde reſtat intellectus impotens ad exeundũ in actũ, niſi aliquod aliud adſit motiuum, & propterea poni oportet altius motiuum ad exercitium, qđ dicimus Deum. Propter euitationẽ uerò caſus, q̃a ſi nec uolũtas nec aliqua ſuperior cã ponitur mouere intellectũ magis ad intelligẽdũ q̃ nõ intelligẽdum, aut magis ad hoc q̃ illud intelligendum, à caſu eſt oĩs prima intellectio: prout. ſ. cõtingit ſic, aut aliter offerri obiecta &c. Sed ſi diligenter cõſideremus, neutra harũ cãrum ad ppoſitam reſolutionẽ dicit. Impotẽtia in primis, falſo imponit intellectui, quia & ſenſus exterior aut ſaltẽ æſtimatiua (quã clarius patet actiuè operari) ſufficit ex ſe exire in actũ ſcdm: ſi reducit in actũ primum ab obiecto, nullo pcedente appetitu, ut patet de primis ſenſationibus brutorũ. Nec eſt minoris efficaciæ intellectus poſſibilis informatus ſpecie obiecti, q̃ ſenſus informatus ſpecie ſenſibili. Vñ quẽadmodũ nõ oportet ponere altius motiuũ ſenſuũ ad primas ſenſationes quoad exercitiũ actus, ſed ipſa ſenſuũ natura ſufficit: ita nec intellectu. Sufficit. n. ad hoc naturalis uis intelligẽdi indita aĩæ, mediante intellectu agẽte & poſſibili. Caſualitas deinde malè attribuitur, quia q̃ ex frequenti uſu proueniunt, caſu nequaquã fiunt. conſtat autem q uniuerſale qđ eſt pprium motiuum intellectus, ex multis rõnibus, memorijs, & experientiis colligitur, ut dr in ſecundo poſteriorum & proemio Met. nõ igitur caſu ſed ex frequentioribus actibus ſenſuum circa hoc, magis q̃ circa illud prouenit, q prius intelligatur hoc q̃ illud.

F Rurſus, quia frequentius ſenſus mouetur ab uniuerſaliſſimis vtpote cũ oĩbus ſenſatis cõcurrentibus nõ caſu, ſed ex ordine naturæ eſt, q primò moueat intellectus à cõmuniſſimis: iuxta eã q̃ diximus in q. de primo cognito, in cõmentarijs de ente & eſſentia. Si igitur nec impotentia, nec caſus ad talẽ reductionẽ ducũt, inquirẽda eſt alia rõ eius, cũ temerariũ uideatur, contra cordẽ talẽ tãtorũ Philoſophorũ Ariſt. & diui T. ſententiã inſectari. Dicendũ ergo vt mihi, q intellectio prima dupliciter dr. vno mõ ſimpliciter prima, quam ſ. primo hẽt, alio modo prima in tali ordine, quam ſ. in aliquo negotio tractãdo aliquis primò habet. Et ſi quis de vtraq; ſic ſiue ſeorſum, & ſecundũ ſe perfecte literæ magis de prima ſimpliciter ſed tñ profunditatẽ de ſecũda nõ minus intẽdit: immò de ea directè loquitur Ariſt. I loco allegato, diffuſe. Reducere ergo primas ſimpliciter intellectiones in Deũ, cogitatione eadẽ, qua aſtringimur reducere oẽs motus in primũ motorem. Ita q, ſicut diximus q ignis non combureret ceſſante primo motu: ita dicimus q motus intellectuales, q ſunt extra motus corporeos (ut patet 3. de aia) oportet q reducãtur in primũ intellectualiter motũ. i. in primũ intellectũ in actu. Et cũ motus intellectuales noſtri ſit ordinati, motus voluntatis reducitur medio motu intellectiuo: motus autẽ intellectus p ſeipſum & quia motus intellectus ut intellectus, nõ eſt qui imperatur à volũtate, ſed qui præuenit voluntatẽ, qualis eſt prima intellectio ſimpliciter, ideo prima intellectio reducitur in Deũ ut uniuerſale & primũ principiũ intellectualiũ, nõ ut primũ cęli motorẽ. Nec ad hoc exigit aliqua ſpecialis influentia: ſed gñalis eſt influxus in oẽs nõ ſolũ aĩas noſtras, ſed angelicos ſpiritus, eadẽ rõne. Reduci aũt primos intellectus motus in tali ordine in Deũ, eadẽ rõ oſtẽdit. Si. n. motus intellectus puri. i. abſq; miſſione imperii uolũtatis reducunt immediatè in primũ intellectũ, nec cum primas motiones in multis negotiis habeamus, nõ ex electione & diſcurſu ſed neſciẽtes unde eas habuerimus: cõſequẽs eſt ut principiũ primũ taliũ intellectionũ, ſit ipſe primus intellectus. Nec vlla eſt hic differẽtia: niſi q̃a cõceptiones primæ ſimpliciter fortuitæ ſunt Deũ principaliter rõne ſui uniuerſalis influxus

K in intellectualia. Cõceptiones aũt primæ in tali re aduenientes (nõ ex electione & diſcurſu) fortuitæ primũ intellectũ ut cauſam rõne ſuæ prudẽtiæ quã habet de intellectualibus, utpote de prima parte uniuerſi. Et cõfirmatur: q̃a motus intellectuales nõ ſunt deterioris cõditionis q̃ motus corporales: ſed hi oẽs reducũtur in cãm aliquã p ſe ſui ordinis ſaltẽ ĩ primũ motũ. ergo motus intellectuales illi reducunt in aliquã p ſe cãm ſui ordinis. Sed ipſi ſunt ĩ ordine actuũ ſecũdorũ. ſ. cõſilii & intellectus. ergo debẽt reduci ĩ aliquã eminẽtius cõſilio & intellectu in actualitate, aũt nõ eſt intellectus ĩ anima noſtra. ergo eſt aliquis mouẽs ad huiuſ cõſilia & intellectiones. Et hæc rõ vi induxiſſe Ariſt. ad hãc ſententiã ĩ libro de bona fortuna hic allegato. Quãuis. n. cãm iſtius intellectionis magis q̃ illius, poneremus pſentiã & diſpoſitionem huius phantaſmatis magis q̃ illius, nõ ppter hoc ſaluaretur q hic effectus tñ nobilis, haberet cauſam per ſe ſui ordinis. Et confirmatur: q̃a experimur nõ ſolũ nos habere tales

¶ 2 Præt. Mouẽs non mouetur[a] à moto, niſi fortè p accidẽs. Sed intellectus mouet volũtatẽ: q̃a appetibile apphẽſum p intellectũ eſt mouẽs nõ motũ: appetitus aũt mouens motũ. Ergo intellectus nõ mouet à volũtate.

¶ 3 Præt. Nihil uelle poſſumus, niſi ſit intellectũ. Si igit ad intelligẽdũ mouet uolũtas uolendo itelligere, oportebit, q ẽt illud velle pcedat aliud itelligere: & illud[b] itelliget aliud uelle: & ſic ĩ infinitũ, qđ ẽ impoſſibile. Nõ ergo uolũtas mouet intellectũ.

G

SED CONTRA eſt, q Dam.* dicit: q ĩ nobis ẽ pcipere quacũq; volum[us] artẽ, & nõ pcipere. In nobis aũt ẽ aliqd p volũtatem: pcipim[us] aũt artes p intellectũ. Volũtas ergo mouet itellectũ.

RESPON. Dicẽdũ, q aliqd dr mouere dupliciter. Vno modo p modum finis, ſicut dr, q finis mouet efficiẽtẽ. & hoc[m] mõ intellectus mouet voluntatẽ[n]: q̃a bonũ intellectũ eſt obiectũ uolũtatis & mouet ipſam ut finis. Alio mõ dr aliqd mouere per modũ agẽtis, ſicut alterãs mouet alterũ, & ipellẽs mouet impulſum: & hoc mõ volũtas mouet intellectũ, & oẽs aĩæ vires, I vt Anſel.* dicit ĩ li. de ſimilitudinibus. Cuius rõ eſt, q̃a in oĩbus potentijs actiuis ordinatis, illa potẽtia, q̃ reſpicit finẽ uniuerſalẽ, mouet potẽtias, quæ reſpiciunt fines particulares. Et hoc apparet tã in naturalib[us] q̃ ĩ politicis. Cęlum. n. qđ agit ad uniuerſalẽ cõſeruationẽ gñabiliũ & corruptibiliũ, mouet oĩa inferiora corpora, quorũ unumqđq; agit ad conſeruationẽ ppriæ ſpeciei uel ẽt ĩdiuidui. Rex ẽt, q̃a intẽdit bonũ cõmune totius regni, mouet p ſuũ imperiũ ſingulos ppoſitos ciuitatum: q ſingulis ciuitatib[us] curã regiminis impẽdũt. Obiectũ aũt uolũtatis, eſt bonũ & finis in cõmuni. H Quælibet aũt potẽtia cõparat ad aliqđ bonum ppriũ ſibi conueniens, ſicut uiſus ad pceptionẽ coloris, intellect[us] ad cognitionẽ ueri. Et iõ volũtas p modũ agẽtis mouet oẽs aĩæ potẽtias ad ſuos actus, pter uires naturales uegetatiuæ partis[?], q̃ noſtro arbitrio non ſubduntur.

AD PRIMVM ergo dicendũ, q intellectus dupliciter cõſiderari poteſt. Vno modo, ſecundum qđ intellectus eſt apprehẽſiu[us] entis[d] & veri vniuerſalis. Alio

Margin: 4*3 · * Li. 2. Orth. fidei, ca. 22. ad finem. · Conclu. in. · * In lib. de ſimil. li. c. 2. · 3* · Conclu. [illegible] · D. 7[illegible]

talis intellectiõis nõ ſtererunt, ſed efficaces & impetuoſas q̃d à ſuperiore emanate oportet natura, ceſſãtibus paſſionibus & habitib. & uoluntate. Verũ, quia anima nr̃a coniũgit motui phantaſmatũ & tẽporũ &c. idcirco has motiones diuina exercet prouidentia, ſecundũ naturã rerũ pſens diuerſimodè: modo excitatione aut cõpoſitione phãtaſmatum: mõ confortatiõe luminis intellectualis: mõ interiori impulſu, & cætera. Conſonã quippe his ẽt quæ dicuntur 12. Meta. text. 52. eſt, ut ſingulari mõ habeat Deus prouidentiã de intellectualibus ut ſic, (q̃a ſunt in uniuerſo ut filij) q̃ de aliis. Quãmuis noſtri animi in hoc parũ à aliis minorẽtur, & temporum uariationibus immiſcentur & propterea caſus aliquis mõ in eis hẽat locũ. Non tñ propterea totaliter excludũtur à filiis: ſed rõne immaterialis naturæ, ſuperiores influxus intellectualiũ aliquo mõ recipiũt. Et quamuis magis ab his corporalibus receſſit, vt in eodẽ Ariſt. dicitur & ſic patet ad quæſita. Et natura nõ ſufficit ad primos actus nec potentius miraculis ſed generaliter influens, & nõ ſolum in corporibus, ſed in ordine intellectiuorum, & ſpecialem de eis prouidentiam.

SVPER Q. LXXXII. ART. V.

Titulus clarus.

¶ In corpore unica concluſio reſponſiua q̃ſito negatiua. Appetitus intellectiuus, ſeu voluntas, nõ diſtinguitur p iraſcibilẽ & cõcupiſcibilẽ. Probatur. Potẽtia ordinata ad bonũ ſecundũ cõem rõnẽ, nõ diuerſificatur penes differentias ſpeciales illius rõnis: ſed appetitus intellectiuus reſpicit cõmune bonũ ſub rõne. ergo non diſtinguitur penes ſpeciales differentias boni. Tũ ſic: iraſcibilis & concupiſcibilis diſtinguuntur penes ſpeciales differentias. ergo uoluntas non diſtinguitur p cõcupiſcibile & iraſcibile. Maior pbatur dupliciter. Primò ex uerificatione ipſius ſeductiuè in potẽtia viſiua, & cõſequẽter ĩ aliis. ſecũdò, ex oppoſito, q̃a. ſ. ſi uiſus eſſet albi, vt ſic, eſſet alius à uiſu nigri. Et ſic igitur hic pbatio illa, ſi affirmatio eſt cauſa affirmationis, &c. Si. n. reſpicere rõnem ſpecialẽ eſt cã diuerſitatis, ſi reſpicere ſpecialem, erit cauſa non diuerſitatis. Minor uerò ẽ per ſe nota, quia bonum intellectum eſt uniuerſale. Propoſitio & ſubſumpta alteriũs probatur: concupiſcibilis reſpicit rõnẽ cõuenientis, iraſcibilis rationem nocumenti ppellendi.

¶ Aduerte hic, q licet ad literam ſm malerõnis pconcluſione ſufficerent hæc, q̃ ex litera ad hanc formã reducta ſunt, ad claritatẽ tñ & bonitatẽ doctrinæ, in litera inſeruntur duæ aliæ manifeſtationes nõ ſeorſum, ſed mixtæ: una eſt ex oppoſito, ſeu ex differentia inter appetitum ſenſitiuũ & intellectiuũ, nõq; de appetitu ſenſitiuo minus ſufficiẽter dictum fuerit in qõne pcedẽte, ſed ut oſtendatur ex eadẽ radice procedere, q ille diuerſificetur p has differẽtias, & iſte nõ: & ſic rõ illa firmior reddatur. Vnde duas maximas poſuit, ſe habẽtes ſicut ſe habẽt affirmatio ad affirmationẽ, & negatio ad negationẽ, prima de cõitate obiecti, ſecũda de ſpecialitate eiuſdẽ, & conſequẽtes duo deduxit, unitatẽ ſuperioris, & diuerſitatẽ inferioris appetitus, q̃a nõ habet obiectũ illud cõe, q̃a nec ſenſus illud apphendit.

¶ Altera

modo ſm q eſt quædam res & A particularis potẽtia, habẽs determinatũ actũ. Et ſiſr uolũtas dupliciter cõſiderari põt. Vno mõ, ſm cõitatẽ ſui obiecti, put ſcilicet, eſt apprehenſiua boni cõis. Alio modo, ſm q eſt quædam determinata animæ potentia, habẽs determinatũ actum. Si ergo comparẽtur intellectus & uoluntas ſm rõnem communitatis obiectorũ utriuſque, ſic dictũ eſt ſupra*, q intellectus B eſt ſimplr altior & nobilior voluntate. Si aũt conſideret intellectus ſm cõitatem ſui obiecti, & uoluntas ſecundũ q eſt q̃dam determinata potentia, ſic iterum intellectus eſt altior & prior uolũtate, q̃a ſub rõne entis & veri, quã apprehẽdit intellectus, cõtinet uoluntas ipſa & actus eius, & obiectũ ipſius. Vnde, intellectus intelligit uolũtatẽ, & actũ eius, & obiectum ipſius, C ſicut & alia ſpecialia intellecta, ut lapidẽ, aut lignũ: q̃ continẽtur ſub cõi rõnem entis & ueri. Si uerò conſideretur uolũtas ſecundũ communem rationẽ ſui obiecti, quod eſt bonũ, intellectus aũt ſecũdũ q eſt quædã res & potẽtia ſpecialis, ſic ſub communi rõne boni cõtinet, uelut quoddam ſpeciale, & intellectus ipſe, & ipſum intelligere, & obiectũ eius, quod D eſt uerum, quorũ quodlibet eſt quoddã ſpeciale bonũ. Et ſecũdũ hoc uoluntas eſt altior intellectu, & põt ipſum mouere. Ex his ergo apparet rõ, quare hæ potẽtiæ ſuis actib. inuicẽ ſe includũt: q̃a intells, intelligit uolũtatẽ uelle, & uolũtas, uult intellectũ itelligere*. Et ſiſr rõne boni cõtinet ſub uero, inquantũ eſt quoddã uerũ intellectũ, & uerũ cõtinet ſub bono, iquãtũ eſt quoddã bonũ deſideratũ.

AD II dicendum, q intellectus alio modo mouet uoluntatem, quam voluntas intellectũ, ut iam dictum eſt*.

AD III dicendũ, q nõ oportet procedere in infinitum, ſed ſtat ĩ intellectu, ſicut in primo. Omnem. n. uoluntatis motum neceſſe eſt q[d] præcedat apprehenſio: ſed non omnẽ apprehẽſionẽ præcedit motus uolũtatis: ſed principium conſiliandi & intelligendi, eſt aliqđ intellectiuũ principium altius intellectu noſtro, quod eſt Deus, ut ẽt Ariſt. dicit in 8. Ethi. Et per hũc modum oſtendit, quòd non eſt procedere in infinitum.

ARTICVLVS V.

Vtrum iraſcibilis, & concupiſcibilis, diſtingui debeant in appetitu ſuperiori.

AD QVINTVM ſic procedit. Vr, q iraſcibilis & concupiſcibilis diſtingui debeant in appetitu ſuperiori, q̃ eſt uoluntas. Vis. n. concupiſcibilis dicit à[h] concupiſcendo: & iraſcibilis ab[h] iraſcendo. Sed aliqua cõcupiſcentia eſt q̃ non põt pertinere ad appetitum ſenſitiuũ: ſed ſolũ ad intellectiuũ, qui eſt uoluntas: ſicut concupiſcentia ſapientiæ, de qua dr Sapien. 6. Concupiſcẽtia ſapiẽtię pducit ad regnũ perpetuũ. Eſt ẽt q̃dã ira, quæ non põt pertinere ad appetitum ſenſitiuum, ſed intellectiuum tñ: ſicut cũ iraſcimur cõtra uitia. Vnde & Hier.* ſuper Matth. monet, ut odium uitiorũ poſſideamus in iraſcibili. Ergo iraſcibilis & cõcupiſcibilis diſtingui debẽt ĩ appetitu itellectiuo, ſicut & ĩ ſenſitiuo.

¶ 2 Præt. Secundũ q cõiter dr, charitas eſt[a] in concupiſcibili, ſpes aũt in[b] iraſcibili. Non aũt poſſunt eſſe in appetitu ſenſitiuo, q̃a non ſunt ſenſibilium obiectorũ, ſed intelligibiliũ. Ergo concupiſcibis & iraſcibilis, ſunt ponẽda ĩ parte itellectiua.

¶ 3 Præt. In libro de ſpiritu & anima dr,* q has potentias. ſ. iraſcibilem, & concupiſcibilẽ, & rõnalem, habet anima antequã corpori miſceatur. Sed nulla potentia ſenſitiuæ partis eſt animæ tñ, ſed coniuncti, ut ſupra dictũ eſt.† Ergo iraſcibilis & cõcupiſcibilis ſunt in uoluntate, q̃ eſt appetit[us] intellectiu[us].

SED CONTRA eſt, quod Greg. Niſſenus dicit,* q rationalis pars animæ, diuiditur in deſideratiuum & iraſcitiuum. Et idem dicit Damaſc.† in lib. 2. & Philoſophus dicit in tertio de Anima,* q uoluntas in ratione eſt. In irrationali autem parte animæ, cõcupiſcentia & ira, uel deſideriũ & animus.

RESPON. Dicẽdũ, q iraſcibilis & cõcupiſcibilis nõ ſunt partes intellectiui appetitus, qui dr uolũtas: quia, ſicut ſupra dictum eſt,* potentia quæ

Margin: * Ar. pre. · Porrecta per totum. · 411 · Sup. q. 59. ar. 4. Et 3. di. 27. art. 1. q. 3. Et ver. q. 25. ar. 3. Et 3. de anima lec. 14. · * In Matth. ca. 14. ſup illud, Simile eſt regnũ cœlorũ fermẽto, t. 9. · * ca. 13. a medio, tomo 3. · † q. 77. ar. 5. & 8. · * Lib. 4. de [illegible] animæ, c. 9. · † Dã. li. 2. Ortho. fidei, c. 12. ad fin. · * Ariſt. 3. de anima tex. 42. & 3. · q. 77. ar. 3. & q. 79. art. 7.

¶Altera eſt, ex apprehenſiua parte, quā in calce ponit, q quãd modũ uis apprehenſiua in parte ſuperiori nõ multiplicat, ita nec appetitiua. Oppoſitũ aũt eſt in parte inferiori, quia & apprehẽſiuæ, & appetitiuæ multiplicantur: licèt non æquali numero, ſatis eſt ppoſito noſtro differentia inter partẽ inferiorẽ & ſuperiorẽ in multiplicatione & non multiplicatione, tã apprehenſiuarum q̃ appetitiuarũ, quicquid ſit de numero, quẽ conſtat nõ oportere eſſe æqualẽ, qa non ponitur appetitus primò ppter apprehẽſiuarum potẽtiarũ bona ppria: ſed pp ipſius animalis bonũ, ut dictũ eſt. Nec apprehẽſorum per ſe differentiæ cõſtituunt, aut pariunt totidẽ p ſe differẽtias genericas appetibiliũ: immò omnia ſẽſu percepta, duabus tantũm boni per ſe differentijs quas mõ diximus, in cõ pced. cõprehenduntur. & iõ duas tñ appetitiuas potẽtias i parte ſenſitiua diſtinxit ſupius.

350 · 301 · 410 · *Conclu. ro*

SVP. Q. LXXXIII. ART. I.

Titulus clarus. ¶In corpore una eſt cõcluſio reſponſiua q̃ſito affirmatiuẽ: circa quã tria facit. Primò ponit eam, & probat ducendo ad impoſſibile: ſecundò manifeſtat: tertiò pbat à priori.

¶Quoad primũ, cõcluſio eſt: Homo eſt lib. arb. probatur ducendo ad impoſſibile, quia fruſtra eſſent ſex. conſilia &c.

b 301 · D. 978.

¶Quo ad ſecũdũ gradũt res in triplici ordine, quo ad hoc: q̃dã operãtur ſine iudicio, quædã cũ iudicio, nõ collatiuo, ſed naturali: quædã cum iudicio libero. prima ſunt inanimata: ſecunda ſunt bruta, tertia rõnalia, ſicut q̃ eſt homo. Vbi nota, q iudicium ſeu arbitriũ liberũ, diſtinguit cõtra naturale naturale ãtẽ, qd eſt determinatũ ad unũ: agere ergo iudicio naturali, nihil aliud eſt q̃ agere iudicio ñ indifferẽti ad hoc & oppo

b 361

ordinatur ad aliqđ obiectũ ſm̃ cõem rõnem, non diuerſificat p drias ſpeciales ſub illa rõne cõi cõtentas. Sicut, qa uiſus reſpicit uiſibile ſm̃ rõnem colorati, non multiplicantur uiſiuæ potentiæ, ſm̃ diuerſas ſpecies colorum. Si aũt eſſet aliqua potentia quæ eſſet albi inquatum eſt albũ, & non inquantum eſt coloratũ, diuerſificaret à potẽtia quæ eſſet nigri, inquantum eſt nigrũ. Appetitus aũt ſenſitiuus, non reſpicit cõem rõnẽ boni: quia nec ſenſus apprehendit uniuerſale. Et iõ ſecũdũ diuerſas rões particulariũ bonorũ, diuerſificantur partes appetitus ſenſitiui. Nam concupiſcibilis reſpicit propriã rõnẽ boni, inquantum eſt delectabile ſm̃ ſenſum, & conueniẽs naturæ. Iraſcibilis aũt reſpicit rationẽ boni, ſm̃ q eſt repulſiuũ & impugnatiuum eius, qđ infert nocumentum. ſed uolũtas reſpicit bonũ ſub cõi rõne boni. Et iõ non diuerſificantur in ipſa quæ eſt appetitus intellectiuus, aliquæ potentiæ appetitiuæ, ut ſit in appetitu intellectiuo aliã potẽtia iraſcibilis, & alia concupiſcibilis, ſicut ẽt ex parte intellectus nõ multiplicantur vires apphenſiuæ, licèt multiplicentur ex parte ſenſus. G

AD PRIMVM ergo dicendũ, q amor, cõcupiſcentia, & huiuſmodi, dupliciter accipiuntur. Quãq; quidem, ſm̃ q ſunt quædam paſſiones: cum quadam. ſ. concitatione animi prouenientes: & ſic cõiter accipiuntur: & hoc mõ ſunt ſolum in appetitu ſenſitiuo. Alio mõ, ſignificant ſimplicẽ affectum abſq; paſſione uel animi cõcitatione. & ſic ſunt actus uoluntatis. & hoc ẽt mõ attribuuntur angelis & Deo. Sed prout ſic accipiunt, non pertinent ad diuerſas potẽtias: ſed ad unam tantum potentiam, quæ dicitur uoluntas. I K

AD II dicẽdũ, q ipſa uoluntas põt dici iraſcibilis, put vult impugnare malũ, non ex impetu paſſionis, ſed ex iudicio rationis, & eodẽ mõ põt dici cõcupiſcibilis propter deſideriũ boni. Et ſic in iraſcibili & cõcupiſcibili ſunt charitas & ſpes. ſ.

in uoluntate, ſm̃ q habet ordinẽ ad huiuſmodi actus. Sic ẽt põt intelligi, quod dr̃ in libro de Spiritu & Anima, q iraſcibilis & concupiſcibilis ſunt animæ, antequã uniat̃ corpori: ut tñ intelligat̃ ordo naturæ & nõ tpis, licèt nõ ſit neceſſariũ verbis illius libri fidem adhibere. Vndè patet ſolutio ad tertium.

QVAESTIO LXXXIII.

De Libero arbitrio, in quatuor articulos diuiſa.

DEINDE quæritur de Libero arbitrio.

Et circa hoc quærũtur quatuor.

¶Primò, Vtrum homo ſit liberi arbitrij.

¶Secundò, Quid ſit liberũ arbitrium, Vtrum ſit potentia, vel actus, uel habitus.

¶Tertiò, Si eſt potentia, Vtrum ſit appetitiua, uel cognitiua. H

¶Quartò, Si eſt appetitiua, Vtrum ſit eadem potẽtia cũ voluntate, vel alia.

ARTICVLVS I.

Vtrum homo ſit liberi arbitrij.

AD PRIMVM ſic proceditur. Vr̃, q homo non ſit liberi arbit. Quicunque.n. eſt liberi arbitrij, facit quod vult. Sed homo non facit quod vult. Dr̃.n. Rom.7. Non.n. qđ uolo bonum hoc ago: ſed qđ odi malũ, illud facio. Ergo hõ non eſt lib. arb.

¶2 Præ. Quicũque eſt liberi arbi. eius eſt uelle & non uelle, operari & nõ operari. Sed hoc nõ eſt hominis. dr̃.n. ad Rom.9. Non eſt uolentis. ſ. uelle, neque currẽtis. ſ. currere. Ergo homo non eſt liberi arbitrij.

¶3 Præt. Liberũ eſt qđ ſui cauſa eſt: ut dr̃ in 1. Met. quod ergo mouet̃ ab alio, non eſt lib. Sed De' mouet uolũtatẽ. Dr̃.n. Prou.21. Cor regis i manu Dei: & quocũque uoluerit uertet illud. & Phil.2. Deus eſt q operat̃ in nobis uelle & pficere. Ergo homo non eſt liberi arbitrij.

¶4 Præt. Quicũq; eſt lib. arb. eſt dñs ſuorũ actuũ: ſed hõ nõ eſt dñs ſuorũ actuum: qa ut dr̃ Hier.10. nõ eſt in hoie uia eius, nec uiri eſt ut dirigat greſſus ſuos. Ergo homo non eſt liberi arbitrij.

¶5 Præt. Philoſ. dicit in 3. Ethic. Qualis unuſq;ſq; eſt, talis finis vr̃ ei. Sed nõ eſt in poteſtate nrã aliqualis eẽ, ſed hoc nobis ẽ à natura. Ergo naturale ẽ nobis, q aliquẽ finẽ ſequamur. ñ ergo ex lib. ar.

ſitũ: ſed determinato ad alterũ oppoſitorũ: hoc mõ bruta agũt, agere aũt ex iudicio libero, eſt agere iudicio ſdeterminato ad hoc, & oppoſitũ. Nec attẽdit̃ iſta differentia in hoc, q q' agit, iudiciũ liberũ eſt indeterminatũ, & naturale determinatũ, qa qñ exit in actum, oportet q' iudicium determinatũ eſſe ad unũ, ſed attẽditur penẽs hoc, q iudicium brutorũ ſcdm ſe, nõ eſt idifferẽs ad hoc & oppoſitũ: rõnalium uero ſic potẽtię.n. rõnales, ut dr̃ in 9. Met. ſe habẽt ad oppoſita: irrõnales uerò, ad unum tantum oppoſitorũ.

b 301 · Aug. 11. 2. mẽdo, to. 4. · a 384

¶Quo ad tertiũ, pbatur cõcluſio à priori ſic. Rõ circa cõtingẽtia, hẽt uiã ad oppoſita. ergo circa particularia operabilia, ergo nõ hẽt iudiciũ determinatũ ad unũ. ergo hẽt iudiciũ liberũ. Antecedẽs patet, & in dialecticis, i. probabilibus, q̃ in rhetoricis, quæ ſunt minus probabilia, ut patet & rẽ ſtimulo. Prima conſequentia patet, quia particularia operabilia à nobis, manifeſtè ſunt contingentia. Secunda uerò, patet ex terminis: determinatũ.n. ad unũ oppoſitũ, & poſſe in utrũq; oppoſitorum, econtrario diuiduntur. Tertia quoque patet ex terminis: quoniam nihil aliud eſt iudicium liberum quãm indifferẽs: ex quo cõcludit̃ de primo ad ultimũ, q ex hoc q homo eſt rationalis, ſequitur, eſt lib. arb.

Porrecta per totum. · 412 · 2. q. 13. ar. 6. uel 3. & 14. ar. 5. & art. 3. ro. Et mal. q. 6. ar. uni. co.

¶Circa hanc rõnem aduerte, q hinc habes, q prima radix libertatis eſt ratio, ita q ex hoc primo inẽſt libertas alicui, qa iõ indeterminata eſt, & indifferẽs ad hoc & oppoſitũ: & quoniã hæc eſt ante omnem actum uoluntatis,

Lib. 1. Meta. c. 2. circa medium. to. 3.

tatis, conſequens eſt q minus bene Scot' in 1. diſt. 38. dixerit libertatẽ primò quærendam in uoluntate. Quãmuis poſſit diſtingui q primò eſt in uolũtate formaliter, & primo in rõne radicaliter. Vñ ad rationem Scoti ibidẽ. ſ. quicquid ītelligitur ante omnẽ actũ uolũtatis, intelligitur mere naturaliter. ergo nulla eſt ibi libertas, Reſpõdetur, q antecedẽs quocunq; modo formetur, poteſt habere duplicem ſenſum. Prim' eſt, quòd omnis actus intellectus ante uoluntatis actum, eſt merè naturalis elicitiuẽ. & ſic ẽ verum: qñ ante uoluntatis actũ, quemcunq; actum intellectus elicit, à natura, non ab electione elicit. Secundus ſenſus eſt, q ois actus intellectus præueniens uoluntatẽ, eſt merè naturalis obiectiuẽ. Et in hoc ſenſu poteſt dupliciter intelligi, vel quo ad conditiones poſitiuas, uel quo ad conditiones negatiuas, ſeu negatiuè mõſtratas. Si intelligamus de conditionibus poſitiuis, uerum eſt: ſi de negatiuis, uniuerſaliter nõ eſt uerum. Qñ actus intellectus pueniens uolũtatem, etſi obiectum habeat à natura oblatũ, & quicqd in eo cognoſcit & iudicat, naturaliter cognoſcat & iudicet; habet tñ reſpectu cõtingentium operabilium, hanc negatiuã conditionem. ſ. indeterminationẽ, & indifferentiam iudicij reſpectu utriuſq; partis contradictionis, q̃ opponit' directè naturæ, qñ natura determinat ad unũ. Et hęc cõditio, eſt radix libertatis. Si enim iudicium tale eſſet determinatum, uoluntas nõ poſſet ad quã uellet cõtradictionis partẽ declinare, ſed neceſſitaret à determinato iam iudiciõ de uolendo, uel non uolẽdo hoc. Quia uero rõnis iudiciũ circa hoc amandum, uel non amandum antẽ uolũtatis actum indifferẽs ẽ, & utrũq; rõnes habens, ſuſpen

Gloſa interlinea. ibi. Eccl. 15. · q. 82. ar. 2. ad 2. a · 774 · Liber 1. cõ. Iulia. c. 4. & 10. 7.

SED CONTRA eſt, qđ dr̃ Eccl. 15. Deus ab initio cõſtituit hominẽ, & reliqt eũ i manu cõſilij ſui. Gloſ. i in libertate arbitrij. A

RESP. Dicẽdũ, q hõ eſt liberi arbitrij: alioquin fruſtra eſſent cõſilia, exhortationes, pcepta, phibitiões, pmia, & penæ.

Ad cuius euidentia cõſiderãdũ ẽ, q q̃dã agũt abſq; iudicio. ſicut lapis mouet̃ deorſum: & ſimiliter oĩa cognitione carentia. Quędam aũt agũt iudicio, ſed ñ libero, ſicut aĩalia bruta. Iudicat.n. ouis vidẽs lupũ, eum eſſe fugiẽdũ naturali iudicio, & nõ libero, qa nõ ex collatione, ſed ex naturali inſtinctu hoc iudicat. & ſimile eſt de quolibet iudicio brutorum aĩaliũ. Sed hõ agit iudicio: qa p vim cognoſcitiuã, iudicat aliqd eſſe fugiẽdũ uel pſequẽdũ. Sed qa iudiciũ iſtud nõ eſt ex naturali inſtinctu i particulari operabili, ſed ex collatione quadã rõnis, ideò agit libero iudicio, potẽs in diuerſa ferri. Rõ.n. circa contingentia hẽt viã ad oppoſita, vt patet in dialecticis ſyllogiſmis, & Rhetoricis pſuaſionib'. Particularia aũt operabilia, ſũt q̃dam cõtingẽtia: & ideò circa ea iudiciũ rationis ad diuerſa ſe habet, & non eſt determinatũ ad vnum. Et pro tanto neceſſe eſt, q homo ſit liberi arbitrij, ex hoc ipſo, q rationalis eſt. B C

AD PRIMVM ergo dicendũ, q ſicut ſupra dictum eſt: appetitus ſenſitiu', etſi obediat rõni, tñ põt in aliquo repugnare, cõcupiſcendo contra illud qđ rõ dictat. Hoc ergo eſt bonum, q homo non facit cum vult, ſcilicet nõ concupiſcere cõtra rõnem, vt glo. Aug. ibidem dicit.

AD II dicẽdũ, q verbũ illud Apoſtoli nõ ſic eſt intelligẽdũ, quaſi hõ non uelit, & non curat libero arbitrio: ſed qa liberũ arbitriũ ad hoc nõ ẽ ſufficiẽs niſi moueat̃ & iuuetur à Deo. D

AD III dicendũ, q liberum arbitriũ eſt cã ſui motus: qa hõ p liberũ arbitriũ ſeipſum mouet ad agẽdũ. Nõ tñ hoc eſt de neceſſitate libertatis, q ſit prima cã ſui, id qđ liberũ eſt: ſicut nec ad hoc, q aliquid ſit cauſa alterius, requirit̃ q ſit prima cã eius. Deus igit̃ eſt prima cauſa mouens & naturales cauſas, & volũtarias. Et ſicut naturalibus cauſis mouẽdo eas, non aufert quin actus earũ ſint naturales ita mouẽdo cauſas uolũtarias, non aufert quin actiones earũ ſint volũtarię: ſed potius hoc i eis facit. operatur enim in unoquoque ſm̃ eius proprietatem. E

AD IIII dicendũ, q dr̃ non eſſe in homine via eius, quantũ ad executiones electionum: in qb' hõ ipediri põt, uelit, nolit. electiões aũt ipſę ſunt i nobis, ſuppoſito tamẽ diuino auxilio.

AD V dicẽdũ, q qualitas hominis eſt duplex. Vna naturalis & alia ſupueniẽs. Naturalis aũt qualitas accipi poteſt, uel circa partẽ itellectiuã, uel circa corpus & uirtutes corpori annexas. Ex eo igit̃ q hõ eſt aliqualis qualitate naturali, q̃ attẽdit̃ ſm̃ itellectiuã partẽ, naturaliter hõ appetit vltimũ finẽ, ſcilicet beatitudinẽ. Qui qdẽ appetitus naturalis eſt, & non ſubiacet libero arbitrio, vt ex ſupra dictis patet. Ex parte uero corporis & uirtutũ corpori annexarũ, põt eſſe hõ aliqualis naturali qualitate, ſm̃ q eſt talis cõplexionis, uel talis diſpoſitionis ex quacũq; impreſſione corporearũ cãrũ, q̃ nõ poſſunt in intellectiuã partẽ imprimere, co q nõ eſt alicui' corporis act'. Sic igit̃ qualis vnuſq;ſq; eſt ſm̃ corporeã qualitatẽ, talis finis vr̃ ei: qa ex hmõi diſpoſitione, hõ inclinat̃ ad eligẽdũ aliquid vel repudiãdũ. Sed iſtæ inclinationes ſubiacẽt iudicio rõnis, cui obedit inferior appetitus, ut dictũ eſt. vñ p hæc libertati arbitrij nõ pĩudicat̃. Qualitates aũt ſupueniẽtes ſunt ſicut habitus & paſſiones, ſm̃ quas aliqs magis inclinat̃ in unũ, q̃ in alterũ, tñ iſtæ ẽt inclinationes, ſubiacẽt iudicio rõnis. Et hmõi etiã qualitates ei ſubiacent inquãtũ i nobis eſt, tales qualitates acquirere, uel cãliter vel diſpoſitiuẽ, uel à nobis excludere. Et ſic nihil ẽ qđ libertati arbitrij repugnet.

ARTICVLVS II.

Vtrum liberum arbitrium ſit potẽtia.

AD SECVNDVM ſic procedit. Vr̃, q liberũ arbitriũ non

ſum ſtat, nec naturæ, nec electione determinatum ſecũdum ſe. hunc iudicium tale & naturale nõ eſt, quo ad talem indifferẽtiam, immo naturæ repugnat, & libertatem fundat. Et ſic patet q diſtinctio antecedente Scoti, iuxta ſenſum in quo uerificatur antecedens, neganda eſt conſequentia: in alio verò ſenſu, antecedens eſt negandum, quia falſum eſt, ut patet. Et ſi inſtetur, q ant ind ifferẽtia iudicij eſt naturalis aut libera: reſpõdendũ eſt, q neutra ẽ formaliter, ſed eſt radicaliter libera. i. libertatis radix. Eſt. n. implicatio in adiectio, dicere determinato naturalis, quia ſi naturalis, ergo determinatũ ad unum, & ſi indifferens. ergo non naturalis. Inhæſio itaq; talis indeterminati iudicij eſt naturalis, ut de libertate formaliter eius dicet̃ in ſequenti articulo.

a b 515

SVPER Q. LXXXIII. ARTIC. II.

Egid. 2. ſ. diſt. 24. q. 1. art. 1. Th. arg. d. 24. q. 1. ar. 3. Cap. 2. diſt. 24. q. 1. con. 1. & 2.

q. præ. art. 2.

Titulus clarus. ¶In corpoř duo. primo diſtinguit ſignificationẽ huius nominis, liberum arbitrii. Secũdo rñdet q̃ſito unica concluſione affirmatiuẽ.

¶Quo ad primũ duplicitet ſumitur. pprie, & ex accommodatione uſus. Primo mõ ſignificat actum. Secundo, principiũ hui' actus, & de hoc eſt quæſtio.

568

¶Quo ad ſecundum concluſio rñſiua eſt. Liberum arbitriũ eſt potentia. Probat̃ ſic. Aut eſt habitus aut potẽtia, aut potentia cũ habitu: ſed nec habitus, nec potẽtia cũ habitu eſt. ergo potẽtia. Aſſumptum probatur, qa principiũ actus in nobis, aliqđ horũ eſt: probatur, quia his dicimur ut principijs cognoſcere. minor uero probatur dupliciter. primò ſic. Si eſſet habitus, ergo eſſet habit' naturalis. Sed hoc eſt impoſſibile, quia naturalitas eſt cõtra rationem

406 · q. 51. ar. 1 · *Porrecta per totum.* · 419 · 2. d. 24. q. 1. art. 1 & 2. Et veri. q. 24. ar. 4

ſionē libertatis, & eſſe habitum, eſt contra ratonē naturalitatis liberi arbit. conſequentia patet: quia liberum arbitrium nō acquiritur aut infunditur, ſed connaſcitur nobiſcum. Deſtructio conſequentis quo ad primam probationem patet, quia ſi eſt naturale, ergo non ſubeſt libero arbitrio, & ſi ſub eſt libero tur ſũ contra potentias naturales, & dicitur potentia libera ſecundum rationem potentiæ. Sed adhuc non quieſcit animus. Cur ſimpliciter dicitur quòd libero arbitrio repugnat eſſe habitũ naturalem, & non naturalem potentiam cum utriuſque naturalitas, quo ad rationem, repugnet, quòd quo ad inhæſionem conueniat? Ad hoc dicitur, quòd in habitu

arbitrio, ergo nō eſt naturale, vt patet de aſſenſu principiorũ & appetitu beatitudinis.

❡ Circa hanc partem duo dubia parantũr. Primum eſt, quia uidetur cōtradictio in eodem contextu literæ, dum dicitur, & quòd rōni liberi arbitrij repugnat naturalitas, & ſimul dicitur quòd eſt naturalis. Secũdum eſt, quia ſi liberũ arbitrium nō ponitur habit⁹ naturalis, ponitur tamen potentia naturalis, vt patet. ponitur enim in ſecunda ſpecies qualitatis. ergo cōtra rōnem eius non eſt naturalitas. Ad hęc duo ſimul dicitur, quòd naturale hic ſumit vt diſtinguitur cōtra liberũ: ita quòd naturale vocamus determinatũ ad vnũ: cuius oppoſitũ conuenit libero. Pōt aũt cadere naturalitas ſupra duo: vel ſupra rōnem rei de qua eſt ſermo, uel ſupra inhæſionem illius rōnis ī ſubiecto. Et ſi quidē determinet inhæſionem, omnia q̃ cōgenerantur alicui, naturalia ſũt, qa nō libere inſunt: ſed à natura determinantur ad habenda illa, & hoc modo liberũ arbitriũ eſt naturale, quia ineſt nobis à natura, ut in litera dr. Et ex hac naturalitate ſecũdũ inhæſionē infertur in litera, quòd ſi eſſet habitus, eſſet naturalis ut patet. Si uerò determinet ipſam rōnem rei, ſic nō oīa congenita ſunt naturalia: ſed aliquid naturale, & aliqd liberũ: quia aliquid eſt determinatum ad unum, aliquod indifferens ad hoc, & oppoſitum: & ſic naturalitas repugnat libero arbitrio. Et ideò notāter in litera di: Contra rōnē liberi arbitrij eſt naturalitas, ſ. determinans rōnē, non inhęſionem, & p hoc patet etiam rōſio ad ſecũdum dubium: quia ſcilicet uocatur potētia naturalis ratione inhæſionis, diſtingui

ſit potentia. Arbitrium enim liberũ nihil eſt[h] aliud quàm liberum iudicium. Iudicium autem non nominat potentiam, ſed actum. Ergo liberum arbitrium non eſt potentia.

¶2 Præt. Liberũ arbitriũ dr̃ eſſe facultas[h] volũtatis & rōnis. Facultas aũt nominat facilitatem G poteſtatis, q̃ qdē eſt per habitum. Ergo liberum arbitriũ eſt habitus. Ber.* etiam dicit, quod lib. arbit. eſt habitus[h] animæ liber ſui. Non ergo eſt potentia.

¶3 Præt. Nulla potētia naturalis tollit[h] p peccatũ: ſed liberũ arbitrium tollitur per peccatũ. Aug. enim dicit †, quòd homo malè utens libero arbit. & ſe pdit & ipſum. Ergo liberum arbitrium non eſt potentia. H

Sed contra eſt, quòd nihil eſt ſubiectũ habit⁹, ut videtur, niſi potentia: Sed liberum arbitriũ eſt ſubiectum gratiæ, qua ſibi aſſiſtente bonum eligit. Ergo liberum arbitrium eſt potentia.

Respon. Dicēdũ, quòd quàmuis liberum arbitriũ nominet quēdam actum ſecundum propriā ſignificationem uocabuli: ſecũdum tamen communem uſum loquendi, liberum arbitrium dicimus id, quod eſt huius actus principium, ſcilicet quo homo liberè iudicat. Principium autē actus in nobis eſt & potētia & habitus. Dicimur enim aliquid cognoſcere & per ſcientiā & p intellectiuā potentiā. oportet ergo, quòd liberũ arbitrium uel ſit potētia, uel ſit habit⁹, uel ſit potentia cũ aliquo habitu. Quòd autem non ſit habitus, neq; potentia cũ habitu, manifeſtē apparet ex duobus. Primò quidē, qa ſi eſt habitus, oportet, quòd ſit habitus naturalis. Hoc.n. eſt naturale homini, quòd ſit liberi arbitrij. Nullus aũt habitus naturalis adeſt nobis ad ea, q̃ ſubſunt libero arbitrio, qa ad ea, reſpectu quorũ habemus habitus naturales, naturaliter īclinamur: ſicut ad aſſentiēdũ primis principijs. Ea aũt, ad q̃ naturaliter

inclinamur, nō ſubſunt libero arbitrio, ſicut dictũ eſt* de appetitu beatitudinis. Vnde contra propriam rationē liberi arbitrij eſt, quòd ſit habit⁹ naturalis. Contra naturalitatem autem eius eſt, quòd ſit habitus non naturalis. Et ſic relinquitur, quòd nullo modo ſit habitus. Secũdo hoc apparet: qa habitus dicunt ſecundum quos nos habemus ad paſſiones, uel ad actus bene uel male, ut dicitur in 2. Ethi.* Nā per temperantiam bene nos habemus ad concupiſcentias, per intemperātiam autem malè: p ſcientiam etiā benè nos habemus ad actum intellectus, dum verũ cognoſcimus, p habitum aũt contrarium malè: lib. autē arbitr. indifferēter ſe hēt ad bene eligēdũ uel malè. Vnde impoſſibile eſt, quòd liberum arbitrium ſit habitus. Relinquitur ergo, quòd ſit potentia.

Ad primvm ergo dicendũ, quòd conſuetum eſt potentiam ſignificari nomine actũ.* Et ſic per hūc actũ, q eſt liberũ iudicium, nominat potentia q̃ eſt huius actus principiũ: alioquin ſi liberum arbitriũ nominaret actũ: nō ſemper maneret in homine. I

Ad ii dicēdũ, quòd facultas nominat quandoq; poteſtatē expeditam ad operandum. Et ſic facultas ponitur in diffinitione liberi arbitrij. Ber. autē accipit habitum non ſecundum quòd diuiditur contra potentiam, ſed ſecũdum quòd ſignificat habitudinem quādam, qua aliquo modo ſe aliquis hēt ad actũ, quod quidem eſt tam per potētiam q̃ K per habitũ. Nā per potentiam homo ſe habet ut potens operari, per habitum aũt ut aptus ad operandum bene uel malè.

Ad iii dicendum, quòd homo peccando, liberum arbitriũ dr̃ perdidiſſe, non quantum ad libertatē naturalē, quæ eſt à coactione, ſed quantũ ad libertatē, q̃ eſt à culpa & à miſeria, de qua infra ī tractatu moraliũ dicetur ī ſecũda parte hu.⁹ operis.

illæ duæ naturalitates ſunt inſeparabiles: ita quòd ſi eſt naturalis quo ad inhæſionem, eſt etiam naturalis quo ad rōnem, quàmuis nō ecōtra, ut patet: in potentia verò nō, ſed naturalitas inhæſionis ſtat cũ libertate rationis. Vnde naturalitatem habitus tanquã omnino repugnantem liberũ arbitrium excludit: potentiæ uerò tanquã permiſſiue compatientem ſecum libertatem non ſic excludit. & ex hoc patet reſponſio ad obiectionē quartam, quæ poſſet contra literam moueri. Quia in hac ratione ex naturalitate inhæſionis liberi arbitrij infertur naturalitas habitus ſecundũ inhæſionem, & tamen probatio poſtmodũ fit contra naturalitatem rationis: hæc enim probatur repugnare libero arbitrio, & ſic uidetur inſ. [illegible] proceſſus, & in æquiuoco laborans. Iam enim patet ſolutio, quòd quia in habitu naturalitas rationis euidens eſt, quoniam omnis habitus ad unũ determinat, nulla opus erat probatione circa hoc, & ideò ſicuti deducta naturalitate inhæſionis, ex alia naturalitate ſcilicet rationis, tanquam per ſe nota procedere, & ex naturalitate rationis inferre repugnantiam ad libertatem. Qui proceſſus non licere loquendo de potentia, quia illam naturalitate in hæſionis, non haberetur ſecũda naturalitas ſicut in habitu.

❡ Secundo probatur ſic. Libero arbitrio ſic differenter nos habemus ad bene uel male eligendũ, ergo nō eſt habitus. Tenet ſequela, quia habitus eſt, quo bene uel male inclinamur [illegible] ſubiiciuntur & [illegible] ductione in intellectu, & appetitu.

Vt. q. 82. art. 1.

* Lib. 2. Ethi. c. 5. tom. 5.

Concluſio.

SVPER

* Nō mul tũ remota a prin. libri.

† Enchiridij capit. 30. circa prin. to. 3

SVP. Q. LXXXIII. ART. III.

Porrecta per totum. Aegid. 2. ſ. d. 24. q. 1. art. 3. Capr. 2. d. 24. q. 1. cõ. 3.

414

Titulus clarus.

❡ In corpore vna eſt cōcluſio reſponſiua quæſito affirmatiuè. Liberum arbitrium eſt potentia appetitiua. Probat. Electio eſt principaliter act⁹ appetitiuæ virtutis. ergo lib. arbitrium eſt appetitiua potētia. Hui⁹ rōnis primo probat cōſequētiam in litera, qa proprius actus liberi eſt electio, quod probat, quia ex hoc dicimur liberi, qa poſſumus optare unum, altero refutato, quod eſt eligere. Secũdò, declarat, & probat antecedēs. Declarat quidem, declarando primò, quòd ad electionem duo occurrũt, iudicium ex parte conſilij, & intellectus, & acceptatio ſeu uelle iudicati ex parte appetitus: ponendo ſecundo quid in hoc ſenſerit Ariſt. in 6. li. Ethi. & quid in tertio. Probatur uerò ſic. Obiectũ electionis eſt id quòd eſt ad finē ut ſic, ergo eſt bonum vtile, ergo electio eſt propria actus appetitiuæ virtutis. Antecedēs hoc eſt prima conſtat patet: ſecunda verò probatur, quia bonũ ut bonum, & conſequēter oīs boni ſpē, vt ſic, ad appetitiuæ potētiæ obiectũ, ppriũ ſpectat.

❡ Circa hanc partem eſt quæſtio de electione, quære in prima ſecundæ.

Articvlvs III.

Vtrum liberum arbitrium ſit potentia appetitiua.

Ad tertivm ſic pcedit. Vr̃, quòd liberum arbitriũ non ſit potentia appetitiua: ſed cognitiua. Dicit.n. Damaſ.* quòd cum rōnali confeſtim[h] comitat̃ liberũ arbitrium. Sed rō eſt potētia cognitiua. Ergo liberũ arbitrium eſt potentia cognitiua.

¶2 Prę. Liberũ arbitriũ dr̃ quaſi liberũ[h] iudiciũ: ſed iudicare eſt B actus cognitiuę virtutis. Ergo liber. arb. eſt cognitiua potentia.

¶3 Prę. Ad lib. arb. pcipuè ptinet electio. Sed electio vr̃ ad cognitionē[h] ptinere: quia electio importat quādã cōparationē, vnius ad alterũ, quod eſt ppriũ cognitiuæ uirtutis. Ergo lib. arbitriũ eſt potentia cognitiua.

Sed contra eſt, quòd Philoſophus dicit in 3. Ethi.* quòd electio eſt deſiderium eorũ, quæ ſunt C in nobis. Sed deſideriũ eſt actus appetitiuæ uirtutis. Ergo & electio. Liberũ aũt arbitrium eſt, ſm quòd eligimus. Ergo liberũ arbitrium eſt virtus appetitiua.

Respon. Dicendũ, quòd propriũ liberi arbitrij eſt electio. Ex hoc .n.[d] liberi arbitrij eſſe dicimur, quòd poſſumus unũ recipere, alio recuſato, quod eſt eligere: & iō naturā liberi arbitrij ex electione conſiderare oportet. Ad ele- D ctionem aũt cōcurrit aliqd ex parte cognitiuæ uirtutis, & aliqd ex parte appetitiuæ. Ex parte aũt cognitiuæ, requirit̃ cōſiliũ, p quod diiudicat̃ quid ſit alteri præferendũ. Ex parte aũt appetitiuæ reqrit̃, quòd appetēdo acceptet̃, quòd per conſiliũ diiudicat̃. Et iō Ariſt. in 6. Eth.* ſub dubio derelinqt, vtrũ principali⁹ ptineat electio ad vim appetitiuam, vel ad vim cognitiuã: dicit.n. quòd electio vel eſt intellectus appetitiuus, vel appetit⁹ intellectiu⁹. Sed in 3. Ethi.† in hoc magis[d] declinat, quòd ſit appetitus intelle E ctiuus, nõans electionem deſiderium cōſiliabile, & huius rō eſt, quia propriũ obiectum electionis eſt illud, quod eſt ad finem. hoc aũt inquãtũ hmōi habet rōnem boni, quod dr̃ utile. Vnde cũ bonum inquantum huiuſmodi, ſit obiectum appetitus, ſequitur, quòd electio ſit principaliter act⁹ appetitiuæ virtutis, ut ſic[m] lib. arb. eſt appetitiua potentia.[n]

Ad primvm ergo dicendũ, quòd potentiæ appetitiuæ concomitantur apprehenſiuas[c]. Et ſecundum hoc dicit Damaſc. quòd cum rationali confeſtim concomitatur liberum arbitrium.

Ad secvndvm dicendum, quòd iudicium eſt quaſi A concluſio & determinatio conſilij. Determinatur autem conſilium, primò quidem per ſententiam rationis, & ſecundò per acceptationem appetit⁹. Vnde Philoſophus dicit in 3. Ethic.* quòd ex conſiliari iudicante: deſideramus ſecundum conſiliũ. Et hoc modo ipſa electio dicitur quoddam iudicium, à quo nominatur liberum arbitrium.

Ad tertivm dicendum, quòd iſta collatio, quæ importatur in noīe electionis, pertinet ad conſilium præcedens, quod eſt rōnis. Appetitus.n. quãuis nō ſit collatiuus, tamen inquantum à vi cognitiua cōferente mouetur, habet quandam collationis ſimi B litudinem, dum unum alteri præoptat.

Articvlvs IIII.

Vtrum liberum arbitrium ſit alia potentia à uoluntate.

Ad qvartvm ſic procedit. Videtur, quòd liberum arbitr. ſit alia potentia à uoluntate. Dicit.n. Damaſ.* in lib. 2. quòd[h] aliud eſt theliſis,[h] aliud uerò buliſis. Theliſis aũt eſt uoluntas, buliſis autem vr̃ arbitrium liberum: quia buliſis ſm ipſum eſt uolun C tas quæ eſt circa aliquid, quaſi vnius per comparationem ad alterum. Ergo ur̃, quòd liberum arbi. ſit alia potentia à uoluntate.

¶2 Præt. Potentię cognoſcunt̃ per[h] actus. Sed electio, quæ eſt actus liberi arbitrij, eſt aliud à voluntate, ut dicitur in 3. Ethic.* quia uoluntas eſt de fine, electio autem de ijs quæ ſunt ad finem, Ergo liberum arbitriũ eſt alia potentia à uoluntate.

D ¶3 Prę. Voluntas eſt[h] appetit⁹ intellectiuus. Sed ex parte itellectus ſunt duæ potētiæ. ſ. agēs & poſſibilis. Ergo etiam ex parte appetitus intellectiui debet eſſe aliqua potētia pter uoluntatem; & hæc non vr̃ eſſe niſi liberum arb. Ergo liberum arbit. eſt alia potētia pter uoluntatē.

Sed contra eſt, quòd Damaſ. dicit in 3. quòd liberum arbitrium nihil aliud eſt quàm uoluntas.

Respon. Dicēdum, quòd potentias appetitiuas oportet eſſe proportionatas potentiis apprehenſiuis, ut ſ. dictum eſt*. Sicut autem ex parte apprehēſionis intellectiuæ ſe habent intellectus & rō: ita ex parte appetitus intellectiui ſe habent volũtas & lib. arbitrium quod nihil aliud eſt quàm uis electiua: & hoc patet ex habitudine & obiectorum & actuum. nam intelligere importat ſimplicem acceptionem alicuius rei. Vñ intelligi dicuntur propriè principia, q̃ ſine collatione per ſeipſa cognoſcuntur*. Ratio- 193 194

SVP. Q. LXXXIII. ART. IIII.

Capr. 2. d. 24. q. 1. cõ. 4.

Porrecta per totum.

415

Titulus clarus.

❡ In corpore vna concluſio reſponſiua quæſito affirmatiuè. Voluntas & liberũ arbitriũ non ſunt duæ: ſed vna potentia. probat̃ ſicut ſe habet intellectus ad rōnem, ita voluntas ad lib. arb. ſeu (quod idem eſt) vim electiuam: ſed intellectus & rō ſunt vna potētia. ergo uolũtas & lib. arb. Maior probat dupliciter. Primò ex cōi rōne: qa oportet appetitiuas eſſe proportionatas apprehēſiuis, ac per hoc ſicut in apprehenſiua ſunt duo, ita ī appetitiua. Secundò ex ſpecialibus: ōnib. horum ex parte obiectorum & actuũ. Actuũ quidē, quia, ītelligere ē ſimplex, & rōcinari eſt diſcurrere, & ſimiliter velle & eligere: obiectorũ uerò, quia ex his illorũ primũ eſt principium ſciendi concluſionis, horũ quoque primũ eſt finis, ſecundum ad finem.

❡ Conſtat aũt quòd hæc proportionaliter ſe hũt: minor uerò nō ſolũ probatur, quia eiuſdem eſt virtutis, quies & motus: ſed idē mediũ inferēs hic cōcluſionē ſerre dr. Et ſic duob. quodãmodo mediis, probat intentam concluſionem, ſcilicet, ex proportionalitate inter apprehenſiuam & appetitiuam virtutem, & ex habitudine

* Lib. 4. c. 21 orth. fid. to. 3 circa ſin.

* Lib. 3. Ethic. c. 2. in medio. tom. 5.

D. 416.

* Li. 6. Ethic. ca. 2. circa fin. tom. 5.

† Li. 3. Ethi. c. 3. to. 5.

D. 341.

358 359 404

* li. 3. Eth. c. 3. ad fi. tom. 5.

Locis ſup. art. 3. induct. * Li. 2. ca. 22.

θέλησις βούλησις

* Li. 3. Ethi. c. 2. ante med. tom. 5.

* Li. 3. Ortho. fidei, ca. 14. ante med.

* q. 64. ar. 2. & q. 80. art. 2.

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

ſudine inter actum lib. arb. & actum voluntatis: quia. ſ. ſe hñt vt quies & motus, vt ſupra dictum fuit de intellectu & ratione.

SVP. Q. LXXXIIII. ART. I.

Titulus clarus. ¶ In corpore quinque. Primo, refert antiquorũ opiniones: ſcdò, Platonis: tertiò, arguit cõtra opinionẽ Plat. quartò, fundamentũ eius examinat & deſtruit. quintò infert cõcluſionẽ reſponſiuã quęſito affirmatiuẽ. ¶ Quo ad primũ, antiquorũ poſitio eſt, ꝙ corporeorum nulla eſt certa cognitio, quia ſunt in cõtinuo motu: & ex hoc ꝙ corporale variũ, nullius eius eſt aliqua certa cognitio, quia ſola corporea entia ponebant.

D. 1084. *q. 79. ar. 8. ¶ Quo ad ſcdm, Platonis poſitio, ꝙ corporum ſenſibiliũ ſcdm ſeipſa non eſt certa ſcientia: ſed ſcdm eorũ ideas, quia hæ ſunt materialia & fluxa, illæ āt ſunt ſpẽs horũ.

Concl. m ¶ Quo ad tertiũ, dupliciter arguitur. Primo, ducendo ad impoſſibile, quia. ſ. materia & motus excluderentur à ſciẽtia tã in rõne obiecti q̃ in rõne medij, & ſic periret ſcientia naturalis q̃ & de mobili, & p principia motus eſt. Scdo, ducẽdo ad inopinabile, q. dum horũ manifeſtorũ ſciẽtiam q̃rimus, aliorũ q̃ neſcimus, ſcientiã inueniamus, q̃ non ſunt horũ ſubſtãtiæ, per quæ de his iudicare nequimus, & tamen iudicamus.

* In cor. ¶ Quo ad quartũ, primo fundamentũ Platonis: fundauit ſe Plato ſuper tres propoſitiones. Prima eſt, quòd cognitio fit p aſſimilationem, primo de aia ſcda q̃ iſta ſimilatio debet eſſe non ſolum in formã ſed in modo formæ. Tertia, q̃ inter intellectum & res corporales nõ põt eſſe iſta aſſimilatio, ſed benè inter aiam & ideas. Et hãc tertiã ꝓpoſitionẽ ꝓbauit q̃ in aia, rei cognitæ forma è immaterialiter, vniuerſaliter, & immobiliter, quod ex operatione apparet: quia experimur intelligere

cinari aũt, proprie eſt deuenire ex vno in cognitionẽ alterius. F Vñ, ꝓprie de cõcluſionibus rõcinamur, quæ ex principijs innoteſcunt. Silr ex parte appetitus, uelle, importat ſimplicẽ appetitũ alicuius rei. Vñ uoluntas dr̃ eſſe de fine, qui ꝑ ſe appetitur. Eligere āt, eſt appetere aliquid ꝑ alterum conſequendum. vñ propriè eſt eorũ, quæ ſunt ad finem. Sicut aũt ſe hẽt in cognitiuis, principium ad cõ G cluſionem, cui ꝑ principia aſſentimus, ita in appetitiuis ſe hẽt finis ad ea, quæ ſunt ad finẽ quæ ꝑ finem appetuntur. Vñ manifeſtũ eſt, ꝙ ſicut ſe hẽt intellectus ad rõnẽ, ita ſe hẽt uoluntas ad uim electiuam, ideſt ad liberum arbitrium. Oñſum eſt aũt ſupra*, ꝙ eiuſdem potẽtiæ eſt intelligere & rõcinari, ſicut eiuſdem virtutis eſt quieſcere & moueri. Vñ ẽt eiuſdem H potentiæ eſt velle & eligere. Et ꝑ hoc, [m] volũtas & liberũ arbitriũ ñ sũt duæ potẽtię, ſł una.[n]

Ad primum ergo dicendũ, ꝙ buleſis diſtinguitur à theleſi non ꝑ diuerſitatem potentiarum, ſed ꝓpter drĩam actuum.

Ad II. dicendum, ꝙ electio & voluntas, ideſt ipſum velle, ſunt diuerſi actus: ſed tñ ptinẽt ad vnã potentiã, ſicut ẽt intelligere & rõcinari, vt dictũ eſt. I

Ad III. dicendũ, ꝙ intellectꝰ cõparat ad volũtatẽ vt mouẽs. et iõ nõ oportet in volũtate diſtinguere agẽs & poſſibile.

QVAESTIO LXXXIIII.

Quomodo anima coniuncta intelligat corporalia quæ ſunt infra ipſam.

Conſequenter conſiderãdũ eſt de actib. & habitibus aiæ, quantũ ad potẽtias intellectiuas & appetitiuas. Aliæ. n. potẽ K tię, nõ ptinẽt directè ad cõſiderationẽ theologi. Actꝰ āt & habitus appetitiuæ partis ad cõſiderationẽ moralis ſciẽtiæ ptinent. Et iõ in ſcd'a parte huius operis de eis tractabit, in qua cõſiderãdũ eſt de morali materia. Nũc āt de actibus & habitibus intellectiuæ partis agetur. Primò qdẽ de actibus. Scd'ò, de habitibus. In cõſideratione vero actuũ, hoc mõ ꝓcedemus. Primò nãq; cõſiderãdũ eſt q̃ũo intelligit aia corpori cõiuncta. Secundo, quomodo intelligit à corpore ſeparata. Prima autem conſideratio erit tripartita. Primo nanque conſiderabitur, quomodo anima intelligit corporalia quæ ſunt infra ipſã. Secundo, quomodo intelligit ſeipſam & ea, quæ in ipſa ſunt. Tertio, quomodo intelligit ſubſtantias immateriales, quæ ſunt ſupra ipſam.

Circa cognitionẽ verò corporalium tria conſideranda occurrunt. Primo quidem, per qd ea cognoſcit. Secundo, quomodo & quo ordine. Tertio, quid in eis cognoſcit.

Circa primum quæruntur octo.

¶ Primò, Vtrum anima cognoſcat corpora per intellectũ.

¶ Secundò, Vtrum intelligat ea per eſſentiã ſuam, vel per aliquas ſpecies.

¶ Tertiò, Si per aliquas ſpecies Vtrum ſpecies omniũ intelligibilium ſint ei naturaliter innatæ.

¶ Quartò, Vtrum effluant in ipſam ab aliquibus formis immaterialibus ſeparatis.

¶ Quinto, Vtrum anima noſtra omnia quæ intelligit, uideat in rationibus æternis.

1 ¶ Sexto, Vtrum cognitionẽ intelligibilẽ acquirat à ſenſu.

¶ Septimò, Vtrũ intellectus poſſit actu intelligere per ſpecies intelligibiles, quas penes ſe habet, non conuertendo ſe ad phantaſmata.

¶ Octauo, Vtrum iudicium intellectus impediatur per impedimentum ſenſitiuarum virtutum.

vniuerſaliter, & neceſſario operatio. n. eſt ſcdm modũ formæ, in corporibus āt his oppoſitũ modo ſunt formæ: in ideis autẽ ſunt ſimili modo. ſ. vniuerſaliter, & immaterialiter, & abſque motu, ergo. ¶ Deinde deſtruit hoc fundamẽtũ, oñdendo ſcdam propoſitionem eſſe falſam dupliciter. Primo, in aſſimilatione abſolute. Scdò, in aſſimilatione cognoſcẽtis ad cognitũ: abſolute quidem, quia inter ſimilia nõ oportet ꝙ ſit ſimilitudo modi eſſendi, neq; intrinſece, vt patet de intenſo & remiſſo neq; extrinſecè vt patet de duobus albis, altero dulci, & altero non. In cognoſcente autem, quia ſenſus eſt ſimilis ſenſato in forma, non in materia. ergo iuxta hunc eũdem modũ dici põt, ꝙ intellectus recipiat ſpẽs rerũ abſq; materia, motu & particularibus, qa Vnũquodque recipitur in aliquo p modũ recipientis. ¶ Aduerte hic q̃ (vt patet ex ſupradictis) iſtarõ, Vnũquodq; recipit per modum ſuum, non ſufficerat ad propoſitum niſi præſuppoſito actiuo ſufficiente: quia eſt ſuperius ex propoſito hoc declaraueram vbi de intellectu agẽte tractabatur. iõ ſup poſuit illa, hunc nõ curat ſic breuiter & quaſi diminutè loq. ¶ Quo ad quintũ, infertur cõcluſio reſponſiua, ꝙ aia p intellectum cognoſcit corpora cognitione immateriali, vniuerſali, & neceſſaria. Vbi aduerte quòd hæ tres conditiones

Articvlvs primvs.

Vtrum anima cognoſcat corpora per intellectum.

Perre[a] per totum. 416 Ver. q. 10. ar. 4. *Lib. 2. ſol. c. 4. a med. tom. 1. *Li. 12. ſup Gen. ad literam c. 24. colligitur to. 3.

Ad primvm ſic proceditur. Videtur, quòd anima non cognoſcat corpora per intellectum. Dicit. n. Aug.* in 2. ſol. q[h] corpora ītellectu cõprehẽdi nõ poſſunt: nec aliqd corporeum niſi ſenſibus uideri poteſt. Dicit ẽt 12. ſup Geneſ. ad literam* q̃ uiſio ītellectualis eſt eorũ, q̃ ſũt p eſſẽtiã ſuã ī anima. huiuſmodi autem nõ ſunt [h] corpora. Ergo anima p intellectũ corpora cognoſcere non põt.

¶ 2 Prę. Sicut ſe hẽt ſenſus ad intelligibilia, [b] ita ſe hẽt intellectus ad ſenſibilia. Sed aia p ſenſum nullo mõ põt cognoſcere ſpũalia q̃ ſunt intelligibilia. Ergo nullo mõ p ītellectũ põt cognoſcere corpora, quę ſunt ſenſibilia.

¶ 3 Prę. Intellectꝰ eſt neceſſariorum, & ſemper eodẽ mõ ſe habẽtiũ. Sed corpora oĩa [h] ſũt mobilia, & non eodẽ mõ ſe hñtia. Anima ergo, per intellectũ corpora cognoſcere non poteſt.

Sed contra eſt, ꝙ ſcia eſt ī intellectu. Si ergo intellectꝰ nõ cognoſcit corpora, ſequitur ꝙ nulla ſcia ſit de corporib. Et ſic peribit ſcientia naturalis; quæ eſt de corpore mobili.

Respon. Dicendum, ad euidẽtiam huius q̃onis, ꝙ primi Philoſophi, q̃ de naturis rerũ inquiſiuerũt, putauerunt nihil eſſe in 362 mũdo p̃ter corpꝰ*. Et qa videbãt oĩa corpora mobilia eſſe, & putabãt ea ī cõtinuo fluxu eẽ, exiſtimauerũt, ꝙ nulla certitudo de rerũ ueritate hñi poſſet à nobis: Quod. n. eſt in cõtinuo fluxu, per certitudinẽ apprehẽdi nõ põt: qa prius labit, q̃ mẽte diiudicet: ſicut Heraclitꝰ dixit, ꝙ nõ eſt poſſe aquã fluuij C currẽtib. bis tãgere, ut recitat Philo. in 4. Met.* His aũt ſupueniẽs Plato, ut poſſet ſaluare certã cognitionẽ ueritatis, à nobis p intellectũ hñi, poſuit prę-

*Li. 4. Met. tex. 22. tom. 3.

ter iſta corporalia aliud genus entiũ à materia & motu ſeparatũ, quod noĩabat ſpẽs ſiuè ideas, per quarũ participationẽ, unumquodq; iſtorũ ſingularĩu & ſenſibilium, dr̃ uel hõ uel equus, uel aliquid 14 hmõi. Sic ergo dicebat, ſcias & diffinitiones & quicqd ad actũ intellectus pertinet, nõ referri ad iſta corpora ſenſibilia, ſed ad illa immaterialia & 413 ſeparata, ut ſic aia nõ intelligat iſta corporalia, ſed intelligat horũ corporaliũ, ſpẽs ſeparatas. Sed hoc dupliciter apparet falſum. Primò qdẽ, qa cũ illę ſpẽs ſint immateriales & immobiles, excluderetã ſcijs cognitio motus & materię, ꝙ eſt ꝓpriũ ſciæ naturalis, & demonſtratio p cãs mouẽtes & materiales. Scd'ò, qa deriſibile vr̃, vt dũ rerũ, q̃ nobis manifeſtę ſunt notitiã q̃rimꝰ, alia entia in medium afferamus, q̃ non pñt eſſe eorũ ſubſtãtiæ, cũ ab eis differãt ſm eſſe. Et ſic illis ſubſtantijs ſeparatis cognitis, nõ ꝑ hoc de iſtis ſenſibilib. iudicare 415 poſſem. Vr̃ aũt in hoc Plato deuiare à ueritate: qa cũ æſtimaret oẽm cognitionẽ p modũ alicuius ſimilitudinis eſſe, credidit ꝙ forma cogniti ex ne- E ceſſitate ſit ī cognoſcẽte, eo mõ quo eſt in cognito. Cõſiderandũ aũt, ꝙ forma rei intellectæ eſt in intellectu vñter, & immaterialiter, & ĩmobiliter: quod ex ipſa operatione intellectus apparet, q̃ intelligit vñter & p modũ neceſſitatis cuiuſdã: modus. n. actionis eſt ſm modũ formę agẽtis. Et iõ exiſtimauit, ꝙ oporteret res intellectas hoc mõ in ſeipſis ſubſiſtere. ſ. immaterialiter & ĩmobiliter. Hoc aũt neceſſariũ nõ eſt: qa ẽt in ipſis ſenſibilib. videmus, ꝙ forma alio modo eſt in vno ſenſibilium, q̃ in altero: puta cũ in vno eſt albedo intẽſior, ī alio remiſſior. & cũ ī uno albedo cũ dulcedine, in alio A ſine dulcedine. Et per hunc ẽt modum, forma ſenſibilis alio mõ eſt in re, quæ eſt extra aiam, & alio mõ in ſenſu, qui ſuſcipit formas ſenſibiliũ abſque materia, ſicut colorẽ auri ſine auro. Et ſiliter ītellectus ſpẽs corporũ, q̃ ſunt materiales & mobiles recipit immaterialiter, & immobiliter, ſm modũ ſuũ. nã receptũ eſt in recipiẽte p modũ recipiẽtis. Dicẽdũ eſt ergo, ꝙ [m] aĩa p ītellectũ cognoſcit corpora, cognitione immateriali, vñi, & neceſſaria.[n]

b 415

Conclu. m

Ad primvm ergo dicendũ, ꝙ verbũ Aug. eſt intelligẽdũ q̃tũ ad ea, q̃b. intellectꝰ cognoſcit, non aũt q̃tũ ad ea, q̃ ītellectꝰ cognoſcit. Cognoſcit. n. B corpora intelligẽdo, ſed nõ p corpora, neq; p ſilitudines materiales & corporeas, ſed p ſpẽs ĩmateriales & ītelligibiles, q̃ p ſui eſſentiã ī aĩa eẽ pñt.

d 63

Ad secvndvm dicẽdum, ꝙ ſicut Aug. dicit 22. de Ciu. dei,* Nõ eſt dicẽdũ, ꝙ ſicut ſenſus cognoſcit ſola corporalia, ita intellectus cognoſcit ſola ſpũalia: quia ſequeretur, ꝙ Deus & angeli corporalia non cognoſcerent. Huius aũt diuerſitatis rõ eſt, quia inferior uirtus non ſe extendit ad ea quæ ſunt ſuperioris virtutis. ſed virtus ſuperior ea, quæ ſunt inferioris uirtutis, excellentiori mõ operat.

*Li. 22. de Ciu. dei, c. 29. decli nando ad fi. tom. 5.

b 542

Ad tertivm dicendũ, ꝙ oĩs motꝰ ſupponit aliC quid immobile. Cũ. n. trãſmutatio ſit ſm qualitatẽ, remanet ſubſtãtia immobilis: & cũ trãſmutat forma ſubſtãtialis, remanet materia immobilis. Rerũ ẽt mutabiliũ, ſunt ĩmobiles habitudines: ſicut Sortes etſi nõ ſp ſedeat, tñ ĩmobiliter eſt verũ, ꝙ q̃n ſedet, in uno loco manet. Et ꝑ hoc, nihil ꝓhibet de reb. mobilibus, immobilem ſcientiam habere.

Articvlvs II.

Vtrum anima per eſſentiam ſuam corporalia intelligat.

Perre[a] per totum. 417 Ver. q. 10. ar. 4. cor. *Li. 10. de Tri. ca. 5. circa fin. tom. 3.

Ad secvndvm ſic proceditur. Vr̃, ꝙ aia p eſſentiã ſuã corporalia intelligat. Dicit. n. Aug.* 10. de Tri. ꝙ aia imagines corporũ cõuoluit, & rapit factas ī ſemetipſã de ſemetipſa. Dat. n. eis formandis[h], quoddã ſubſtantiæ ſuæ. Sed p ſimilitudines corporũ corpora intelligit. Ergo p eſſentiã ſuã, q̃ dat formãdis talibus ſimilitudinib. & de qua eas format, cognoſcit corporalia.

*Lib. 3. de aia, tex. 37. to. 2.

¶ 2 Prę. Phũs dicit in tertio de aĩa,* ꝙ aĩa[b] quodammodo eſt E oĩa. Cum ergo ſimile ſimili cognoſcatur, uidetur, ꝙ anima p ſeipſam corporalia cognoſcat.

*C. 12. cœleſt. Hier.

¶ 3 Præt. Aĩa eſt ſuperior corporalib. creaturis. Inferiora āt ſunt ī ſuperiorib.[h] eminentiori mõ q̃ in ſeipſis: vt Dion.* dicit. Ergo oẽs creaturæ corporeæ nobiliori mõ exiſtũt ī ipſa eſſentia aĩę q̃ ī ſeipſis. Per ſuam ergo ſubſtantiam poteſt creaturas corporeas cognoſcere.

*Li. 9. de Tri. c. 3. in [illegible] to. 3.

Sed contra eſt, qd' Aug.* dicit 9. de Tri. ꝙ mẽs, corporearum rerũ notitias, p ſenſus corporis col-

tiones, determinant cognitionẽ ſcdm genus propriũ & in ordine ad obiectũ. Secũdũ genꝰ qdẽ ꝓpriũ, quia cognitio iſta eſt de gñe cognitionum immaterialiũ, uniuerſaliũ, & immobiliũ, ſeu neceſſariarum, quod idẽ eſt: neceſſariũ. n. eſt qd' mutari nõ põt. oĩs. n. intellectio in tali gñe eſt. In ordine uero ad obiectũ, qa cognitio iſta ī materialiter, uniuerſaliter, & immutabiliter attingit obiectũ: nulla. n. materia mediãte, nulla conditione particularitatis interuediẽte, nulla mutationis ſpecie obuiãte, intelligimus ſpẽs corporũ, quæ ſecũdũ eſſe ſunt materiales, particulares, & mobiles ut ſubiecta.

SVP. Q. LXXXIIII. ART. II.

Titulus p eſſentiã v rõnẽ cognoſcẽdi eo mõ quo ſpẽs intelligibilis dr̃ rõ cognoſcẽdi: ita q̃. ſola eſſentia aiæ ſit ei ſufficiens rõ cognoſcẽdi omnia corpora. ¶ In corpe quatuor: primò, ponit opiniones antiquorũ: ſcdò, arguit cõtra: tertiò, oñdit modũ quo cognitũ oportet eſſe in cognoſcẽte: quartò, reſpondet quæſito. ¶ Quo ad primũ, quatuor narrat. primò cõcluſionem falſam ſcdm antiquos. ſ. q̃ aia cognoſcit oĩa corpora p eſſentiã ſuã. Scdò, cõe fundamentũ antiquorum. ſ. q̃ cognitio ſit aſſimilatione, vt patet in primo de aia. Tertiò, quendam modũ ſuper eodẽ fundamẽto, Plato & alij fabricauerũt, qa ille

...ab aia inchoās, poſuit cognita immaterialiter exiſtere pſe, vt in aīa ſi à rebus inchoātes. poſuerūt cognita materialiter exiſtere in anima vt in ſe. Quarto, q̄ñ ad oia extendebant aīæ ſimilitudinem & cognitionem. ſ. per naturā, aut naturas principij, ſeu principiorum, quia principiata ex principijs conſtituūtur & cognoſcuntur, & declarant diſcurrēdo per opiniones eorum & Empedoclis omnia clara ſunt in litera.

ad cognitionē, iō nulla eſſet quare res extra non cognoſceret. Sed eſt hic locus dubij, vnde valet illa cōſequentia facta, videtur. n. nulla, cū ratio eſſet in promptu, quare ignis extra nō cognoſcit, & intus cognoſcēdi eſt ratio, quia interior eſt in aīa cuius natura eſt cognoſcitiua, exterior non. Si quæratur autē...

[illegible]

ligit. Ipſa autem aīa non eſt cognoſcibilis per corporis ſenſus. Non ergo cognoſcit corporea per ſuam ſubſtantiam.

RESPON. Dicendū, φ antiqui Phī poſuerunt, φ aīa p ſuā eſſentiā cognoſcit corpora. Hoc .n. aīs oīum cōiter inditū fuit, φ ſiſe ſiſi cognoſcit. Exiſtimabāt āt φ forma cogniti ſit in cognoſcente, eo mō quo eſt in re cognita. E cōtrario tū Platonici poſuerūt. Plato. n. qa perſpexit intellectualē aīam immaterialē eſſe, & immaterialiter cognoſcere, poſuit formas rerum cognitarū immaterialiter ſubſiſtere. Priores uero naturales, qa cōſiderabāt res cognitas eē corporeas & materiales poſuerūt oportere res cognitas ēt in aīa cognoſcēte, materaliter eē. Et iō, vt aīæ attribuerēt oīum cognitionē, poſuerūt eā hēre naturā cōem cū oibus. Et qa natura pricipiatorū ex principijs cōſtituit, attribuerūt aīæ naturā principij: ita φ q dixit principiū oīum eſſe ignē poſuit aīam eſſe de natura ignis & ſimilr de aere, & aqua. Empedocles āt, q poſuit quatuor elemēta materialia, & duo mouētia ex his ēt dixit aīam eſſe cōſtitutā. Et ita cū res materialiter in aīa ponerēt, poſuerūt oēm cognitionē aīæ materialē eſſe, nō diſcernētes inter intellectū & ſenſum. Sed hęc opinio iprobaſ. Primò qdē, qa materiali principio de quo loquebanſ, nō exiſtūt principiata, niſi i potētia. Nō āt cognoſcit aliqd ſm φ eſt in potētia: ſed ſm φ eſt actu, vt patet i 9. Metaphy.* Vñ nec ipſa potētia cognoſciſ niſi p actum.* Sic igiſ nō ſufficeret attribuere aīæ principiorū naturā ad hoc, φ oia cognoſceret, niſi ineſſet ei naturæ & formæ ſingulorū effectuū: puta oſſis, & carnis, & aliorū hmōi, vt Ariſ. cōtra Empedoclē argumētaſ i primo de

Aīa.* Secdò: qa ſi oporteret rē cognitā materialiter in cognoſcente exiſtere, nulla rō eſſet, quare, res, q̄ materialiter extra aīam ſubſiſtūt, cognitiōe carēt puta, ſi aīa igne cognoſcit ignē & ignis ēt q ē extra aīam, ignē cognoſceret. Relinquit ergo φ oportet materialia cognita in cognoſcēte exiſtere nō materialr: ſed magis imaterialr. Et hu ius rō eſt qa actus cognitionis ſe extēdit ad ea q̄ ſunt extra cognoſcētē. Cognoſcim*. n. ēt ea q̄ extra nos ſūt. Per materiā āt determinaſ forma rei ad aliqd vnū.* Vñ manifeſtū eſt, φ rō cognitiōis, ex oppoſito ſe hēt ad rōnē materialitatis. Et iō q̄ non recipiūt formas niſi materialr, nullo mō ſunt cognoſcitiua.* ſicut plātę: vt dr in 2. lib. de Aīa.* Quāto āt aliqd imaterialiº hēt formā rei cognitę, tāto pfectiº cognoſcit. Vñ & intellectus, q. abſtrahit ſpēm nō ſolū à materia: ſed ēt à materialibº cōditionibus idiuiduātibus, pfectiº cognoſcit q̄ ſenſus, q accipit formā rei cognitæ, ſine materia q. dē: ſed cū materialibus cōditionibus. Et inter ipſos ſēſus, viſus ē magis cognoſcitiuº qa ē minº materialis, vt ſupra dictū ē. Et iter ipſos itellectº, tāto qlibet ē pfectior, quāto imaterialior.

Ex his ergo patet. φ ſi aliqs itellectº eſt, q p eſſentiā ſuā cognoſcit oia, oportet, φ eſſentia eiº hēat iſe materialr oia, ſicut antiq poſuerūt eſſētiā aīę actu cōponi ex pricipijs oīum materialiū, vt cognoſceret oia. Hoc aūt eſt ,ppriū Dei, vt ſua eſſentia ſit immaterialiter cōprehēſiua oīum, ,put effectus virtute præexiſtūt in cauſa. Solus igitur Deus per eſſentiā ſuam oia intelligit:* non autem anima humana, neq; etiam angelus.*

AD PRIMVM ergo dicendū, φ Aug. ibi loquitur de uiſione imaginaria, q̄ fit per imagines

[illegible]

...cognoſcentē eſſe nō ſolū ipſum, ſed illa quæ extra ipſum ſunt, quæ cognoſcit. Scda eſt quod per materiā res arctatur & determinaſ ad unum...

SVPER QVÆST. LXXXIIII. ART. III.

Titulus clarus, omnia corporalia.

Sed circa ordinem huius tituli, ſtatim oritur dubiū, quia uidetur diminutus pgreſſus, & omiſſa una queſtio ualde difficilis An, ſ. anima intelligat per ſpecies. In hac. n. queſtione ſunt diuerſæ opiniones...

[illegible]

corporū imaginibus formādis dat aīa aliqd ſuæ ſubſtantiæ: ſicut ſubiectū dat ut informet p aliquā formā. Et ſic de ſeipſa facit hmōi imagines: nō φ aīa uel aliquid aīæ cōuertaſ, vt ſit hæc uel illa imago: ſed ſicut dr de corpore fieri aliquid coloratū, ,put iformaſ colore. Et hic ſenſus apparet ex his q̄ ſequunſ† Dicit. n. φ ſeruat aliqd. ſ. nō formatū tali imagine, qd libere de ſpē taliū imaginum iudicet. Et hoc dicit eſſe mentē vel intellectū. Partē āt, q̄ informaſ hmōi imaginibus. ſ. imaginatiuā dicit eſſe communē nobis & beſtijs.

AD II. dicēdū, φ Ariſ. nō poſuit aīam eſſe actu cōpoſitā ex oibus, ſicut antiq naturales: ſed dixit quodāmō aīam eē oia, inquātū eſt in potētia ad oia. Per ſenſum qdē ad ſenſibilia, p intellectū uero ad intelligibilia.*

AD III. dicēdū, φ qlibet creatura hēt eſſe finitū & determinatū. Vñ eſſētia ſuperioris creaturæ, etſi hēat quādā ſſitudinē inferioris creaturę, ,put cōicāt i aliquo gñe, nō tñ cōpletè hēt ſſitudinē illiº:* qa determinaſ ad aliquā ſpēm pter quā ē ſpēs inferioris creaturę. ſed eſſentia Dei eſt perfecta ſſitudo oīum quātū ad oia, q̄ in rebº inueniūtur ſicut vle principiū oīum.

ARTICVLVS III

Vtrum anima intelligat omnia per ſpecies ſibi naturaliter inditas.

AD TERTIVM ſic ,pcedit. Vr φ aīa intelligat oia p ſpēs ſibi naturalr inditas. Dicit .n. Gregor.* in hom. aſcēſionis, φ hō hēt cōe cū angeliſ intelligere. Sed angeli intelligūt oia naturaliter p formas inditas. vñ in lib. de cauſ. dr φ oīs intelligentia eſt plena formis. Ergo & aīa hēt ſpēs rerum naturalium inditas, qbus corporalia intelligit.

¶2 Præ. Aīa itellectiua eſt nobilior q̄ materia pria corporalis: Sd materia pria ē creata à Deo ſub formis ad quas ē i potētia. Ergo multo magis aīa itellectiua ē creata à Deo ſub ſpēbº intelligib. & ſic aīa itlſit corpalia p ſpēs ſibi naturalr inditas.

¶3 Præt. Nullus pōt verū rūdere, niſi de eo, qd h ſcit. Sed aliqs ēt idiota nō hñs ſcientiā acquiſitam rūdet uerum de ſingulis, ſi tñ ordinatè interrogeſ ut narraſ i Menone Platonis* de quodam. Ergo antequā aliquis acquirat ſcientiam, hēt rerum cognitionē, quod nō eſſet niſi aīa hēre ſpēs naturaliter inditas. intelligit igitur aīa res corporeas per ſpecies naturaliter inditas.

SED CONTRA eſt, qđ Philoſophus dicit in 3. de aīa*, de intellectu loquens, φ eſt ſicut tabula in qua nihil eſt ſcriptum.

RESP. Dicendū, φ cū forma ſit principiū actionis, oportet vt eo mō ſe hēat aliqd ad formā, q̄ ē actiōis pricipiū, quo ſe hēt ad actionē illā: ſicut ſi motus ſurſū eſt ex leuitate, oportet qđ i potētia tm ſurſū ferſ, eſſe leue ſolū in potētia, qđ āt actu ſurſum ferſ, eſſe leue in actu. Videmus āt, φ hō eſt quan-

[illegible]

Universidad de Deusto Biblioteca

…ſt in potentia ad unum, eſt in potentia ad reliquum, & q̄ in actu vnius, etiam in alterius eſt actu. F

¶ Circa hanc rationē aduerte, quòd in ea ſunt duo manifeſta, & tertiū ambiguitatē habet aliquam. Patet in primis, q̄ in probatione conſequentiæ non eſt ſermo de quocunq; modo, ſed de his duobus, ſ. actu & potentia, in q̄ pro poſitio aſſumpta, ſ. q̄ vnumquodq; eodē modo ſe hēt ad formam principantem actionem, & actionē ipſam intelligē quo ad hoc, q̄d eſt habere actu vel potentia. Patet ſcdō, q̄ hęc propoſitio eſt uera in formis, q̄ ſunt principia naturalia & deductis impedimentis. In naturalibus quidē, q̄a ipſæ ſtatim eū ſunt operamur, nec prius duratione ſunt & poſtea principia actionē, ut patet in elemētis deductis āt impedimētis q̄a ſi p accidēs contingit formā impediri, ipſa actu habetur, & actio in potentia, vt patet in leui detēto deorſum ſed hoc eſt p accidēs vt in litera dr: per ſe āt ppoſitio iſta eſt veriſſima. Sed ambiguū eſt, an iſta propoſitio ſit uera in formis principiantibus volūtariè: ſi.n. in his dicat̄ vera, obſtat quia experimur falſum eſſe, q̄ forma uoluntariè exeat in actū ſtatim cū eſt immo habem⁹ multas tales, ſecūdū quas non operamur actu. Si āt dicatur, q̄ non tenet niſi in formis quæ ſunt principia naturalia, fruſtra ad propoſitū adducta vr̄, q̄m ſimilitudines intelligibiles operantur, & ceſſant ab opere ſcdm imperiū noſtræ voluntatis. Et hoc præcipue ſcdm doctrinā S. T. qui ponit ſpecies intelligibiles cōſeruari ī ītellectu etiam quando non intelligimus.

Conclu. 20

*Lib. 3. de aīa, textu. 14. to. 2.

*q. 76. ar tic. 1.

¶ Ad hoc breuiter dr̄, quòd propoſitio aſſumpta tenet in omnib. formis tā naturalibus q̄ uoluntarijs: ſed ppoſitio reſtringenda eſt ad potentiam eſſentialem, & actum ſibi correſpōdentem. Ita q̄ ſenſus eſt, quod vnum quodq; ita ſe hēt ad formā quę eſt actionis principiū, ſicut ad actionem, quo ad hoc, quòd ſi eſt in potentia eſſentiali ad operationem: eſt etiam in potentia eſſentiali ad formam, & ſi non, nō: & ſic ceſſat inſtantia q̄a nunquam aliquis eſt in potentia eſſentiali ad intellectionem, & in actu habet ſpeciem intelligibilem immo hoc implicat, q̄a ſi actu habet ergo poteſt cum vult intelligere. Et ſi poteſt cum vult, ergo non eſt in potentia eſſentiali, ſed accidentali tantū, vt patet ex 8. Phyſicorum. & 2. & 3. de anima. Patet autem hāc eſſe mentē literæ, quia ex potētialitate qua experimur nos non poſſe intelligere ad libitum quæ uolumus infert nō eſſe nobis inditas habituales ſpecies rerum. Si enim eſſent inditæ, intelligeremus omnia cum vellemus, vt experimur in his, quorum ſcientiam habemus.

¶ Quo ad ſecundum refert duo primo obuiationem: quia non obſtante præmiſſa ratione, Plato tenuit oppoſitum. Secundo opinionem ipſam. Opinio eſt pars affirmatiua quæſiti. Obuiatio ad rationem eſt poſitio impedimenti, ſcilicet unionem ad corpus.

¶ Circa obiationem ad rationem præmiſſam dubium occurrit, quia videtur S. T. numerare ſpecies intelligibiles inter formas naturaliter agentes, quæ ſ. ideo non agunt, quia impediuntur. Cum tamen conſtet eas agere voluntariè: intelligimus enim cum uolumus. Ad hoc breuiter dicitur, quòd habere impedimentum, commune eſt formis naturaliter & uoluntariè agentibus. Nec in hoc differunt: ſed differentia eſt, quia naturales non impeditæ agūt ſtatim, uoluntariæ ad libitum. Vndē ex hoc quod ſpecies intelligibiles impeditæ ponūtur & ideo non poſſe exire in actum, non ſequitur. ergo numerantur inter naturales formas, ſed eſt ſolū pluſima cōſequentia.

¶ Quo ad ſecundum arguitur dupliciter contra Platonem. Primò quia ponitur effectus ſine ſcibere oblitus ſine cauſa ſufficienti, & probatur, quia experimur nos non obliuiſci eorum, quæ naturaliter nouimus, ſcilicet. Omne totum eſt maius ſua parte: ergo unio ad corpus eſt naturalis, ut probatum eſt, & præter hoc procedit q̄a non ſolum ponitur effectus ſine cauſa, ſed ponitur contrarius effectus prouenire ex cauſa ſeparate ex vnione naturali prouenire impedimentū naturalis operationis. Secundo, & quia carens ſenſu, caret ſcientia ſenſibilium illius, ut patet, & habetur primo poſteriorum. ergo non eſt indita omnium ſcientia. Si enim ſcientia omnium ineſſet animæ ex ſola naturali excitatione, & expergefactione circa ſenſibilia quatuor ſenſuum, cæci anima poſſet quandoque in omnibus ſpeciebus quas habet, & cōſequenter colorum quod experimur falſum.

Et patet ſequela, quia ſenſibilia non requiruntur niſi ad excitandam animam apud eos, & experimur reminiſcentiam fieri ex quodam in quiddam. ergo à fortiori ſic fiet reminiſcentia intellectualis.

*Loco citato in argum.

*q. 66. artic. 2.

doq; cognoſcens in potentia tā tum tā ſenſum, q̄ ſm intellectū. Et de tali potentia in actū reducit, vt ſentiat quidē p actiones ſenſibilium in ſenſum, vt intelligat aūt per diſciplinā, aut inuentionē. Vñ oportet dicere, q̄ aīa cognoſcitiua ſit in potentia, tā ad ſiītudines, q̄ ſunt principia ſentiēdi, q̄ ad ſiītudines, q̄ ſunt principia intelligēdi.* Et pp hoc Ariſt.* poſuit, q̄ intellectus, quo aīa intelligit, non hēt aliquas ſpēs naturaliter inditas: ſed eſt in principio ī potētia ad hmōi ſpēs oēs. Sed quia id, qđ hēt actu formā, interdū nō pōt agere ſm formam pp aliquod impedimentum ſicut leue ſi impediat̄ ſurſū ferri: pp hoc, Plato poſuit q̄ intellectus hominis naturaliter eſt plenus omnib. ſpeciebus intelligibilibus: ſed p vnionē corporis impeditur, ne poſſit in actū exire. Sed hoc nō vr̄ conuenienter dictum. Primò quidem, quia ſi hēt aīa naturalē notitiam oīum, non vr̄ eſſe poſſibile, q̄ huius naturalis notitię tantā obliuionem capiat, q̄ neſciat ſe hmōi ſciam habere. Nullus.n. hō obliuiſcit̄ ea, q̄ naturaliter cognoſcit: ſicut, q̄ Oē totū ſit maius ſua parte, & alia huiuſmodi. Pręcipuè aūt hoc videtur eſſe incōueniens ſi ponat̄ eſſe aīæ naturale corpori uniri, vt ſ. habitum eſt*. Inconueniēs .n. eſt, q̄ naturalis operatio alicuius rei totaliter impediat̄ per id, quod eſt ſibi ſm naturā. Secūdò, manifeſtè apparet huius poſitionis falſitas ex hoc, q̄ deficiente aliquo ſenſu deficit ſcia eorū, q̄ apprehēdunt̄ ſm illum ſenſum, ſicut cęcus natus nullā pōt hr̄e notitiā de colorib. Qđ non eſſet, ſi intellectui aię eſſēt naturaliter inditæ oīum intelligibilium rationes. Et ideò dicēdum eſt, quòd anima non cognoſcit corporalia per ſpecies naturaliter inditas. G H

Ad primvm ergo dicendū, q̄ hō quidē cōuenit cum angelis in intelligendo: deficit tñ ab eminētia intellectus eorū, ſicut & corpora inferiora, q̄ tm̄ exiſtunt. ſm Gregoriū* deficiunt ab exiſtētia ſuperiorū corporū. Nā materia inferiorū corporū, nō eſt cōpleta totaliter p formā: ſed eſt ī potētia ad formas, quas nō hēt: materia aūt cœleſtiū corporū eſt totaliter cōpleta p formā: ita, q̄ nō eſt in potētia ad aliā forma, ut ſ. habitum eſt.* Et ſiīter intellect⁹ angelicē pfectus p ſpēs intelligibiles ſm ſuā naturā: itellectus aūt humanus eſt ī potētia ad hmōi ſpēs.

Ad secvndvm dicēdū, q̄ materia prima hēt eſſe ſubſtātiale p formā: & iō oportuit, q̄ crearet̄ ſub aliqua forma*: alioquin nō eſſet in actu. Sub una tñ forma exiſtēs, ē ī potētia ad alias. Intellectus aūt nō hēt eſſe ſubſtantiale per ſpeciem intelligibilem. & ideò non eſt ſimile. I

A d tertivm dicēdum, q̄ ordinata īterrogatio, pcedit ex principijs cōib. p ſe notis ad ppria. Per talē aūt pceſſum ſciacatur in aīa addiſcētis. Vñ cum uerū rñdet de his quib. ſecūdò interrogat̄, hoc nō eſt, q̄a prius ea nouerit, ſed q̄a tūc ea de nouo addiſcit. Nihil.n. refert utrū ille q̄ docet, ppōnēdo, vel interrogādo, procedat de principijs cōibus ad concluſiones. Vtrobique.n. animus audientis certificat̄ de poſterioribus, p priora. K

SVP. Q. LXXXIIII. ART. IIII.

Perſtā. ſtruitur.

Titulus clarus.

¶ In corpore quinque. Primo, ponit opinionē ſentētiā affirmatiuā, dupliciter, & refert Platonis viam. Scdò, Auic. Tertiò, in quo iſti conueniunt & differūt. Quartò, arguit utrūq;. Quinto, reſpondet quæſito negatiuè.

419

Loco ſupra ar. 3. notatis.

¶ Quo ad primū, tria de Platone: primo, ideas ſenſibiliū ſubſiſtentes. Scdo, duplicē participationē earum, materialiter & intelligibiliter. Tertiò, corollariū, ideo ſciam dicebat idearū non ſenſibiliū. Et notandū, q̄ quemadmodum nos Ariſt. ſequētes, quia ſpēs ex ſenſibilibus in aīam pueniſ fatemur, ſciam de ipſis ſenſibilibus eſſe dicimus: ita Plato, q̄a ſpēs ab ideis, ſciam de ideis poſuit.

¶ Quo ad ſcdm, tria ex Auic. Primò, naturas ſenſibiliū immateriales non p ſe, ſed in intellectib. ſeparatis. Secundò, deriuationē ordinatā earū, à primo vſque ad vltimū. Tertiò, nomen & officiū illius vltimi nomen intellect⁹ agens officiūq; q̄ ipſe influit formas ſenſibiles dupliciter: materiæ corporali, materialiter, & aīæ noſtrę intelligibiliter.

¶ Quo ad tertium cōuenientia in uno: q̄ vterque ponit ſpēs intelligibiles aīæ noſtrę effluere à formis ſeparatis, & ſic ſūdet q̄ſito affirmatiuè. diffetentia in trib. Primò, q̄a Pla. formas ſeparatas dicit ſubſiſtentes, Auic. in intellectibus. Secundò, q̄a Pla. ponit immobiliter recipi influxum in aīa. Auicē. mobiliter, immotis dum actualiter influit. Tertiò, q̄a ex hoc Plat. ſciam ponit ingenitā aīæ. Auic. verò nō, ſed acquiri de nouo ſucceſſiuè.

¶ Quo ad quartum, quatuor. Primò, proponit impoſſibile qđ ſequit̄ ad vtrūq; ſ. q̄ aīa fruſtra uniretur corpori. Scdò, probat ſequelā ſic, Aīa non unit̄ corpori pp corpus, ſed pp aīam q̄a ſ. corpus neceſſariū eſt ad eius propriam operationē, q̄ eſt intelligere: ſed ſcdm viam utrāq;, hæc operatio, nō eget corpore ergo aīa fruſtra unit̄ corpori. Maior, quo ad primā & ſcdam partē probat̄, q̄a tēe forma eſt pp materiā & hoc cōtra poſitionē Aui. nec motor, pp mobile: & hoc cōtra Pl. ſed ecōtra. Quo ad tertiā verò relinquit̄ per ſe nota, loquēdo de aīa intellectiua vt ſic, immò innuit eius pbationē quia intelligere ē ppria operatio eius à corpore nō pēdens: quaſi dicat, aīa aūt eget corpore quo ad eē, & hoc nō aūt quo ad operari: & hoc nō quia intelligere eſt operatio à corpore ī pendens. Minor verò pbat̄ quia ſi aīa naturaliter accipit ſpēs à ſubſtantijs ſeparatis nulla reſtat indigentia ſenſibiliū ad intellectionem. Tertiò, refert rñſionē Pla. & refellit. Rñſio eſt, q̄ ſenſibilia requirūtur ad excitādā aīam ad cōſiderandū ea, quorū hēt ſpēs. Repulſio eſt, q̄ hoc non rñdet q̄ſito: q̄m excitatio ponit ad auferēdū quaſi ſopore conuenientē aīæ ex unione ad corpus, & nō ex ſe. Vndē tū ex ſe nō ſit ſopita, cur unit̄ corpori, vt incurrat talē ſoporē? ¶ Quartò, refert rñſionē Aui. & refellit. Rñſio eſt: q̄ ſenſibilia ſūt neceſſaria ad excitandā aīam ad cōuerſionē ad intelligētiā agētē. Repulſio eſt: q̄a ſi ex natura ſua aīa eſt receptiua ab intelligētia agente, ergo q̄ſi ex ſola natura cōuertet̄ abſq; excitatione vel ſaltē excitata iā à viſibilib. poterit ſe cōuertere ad ſpēs audibiliū & cōuerſo: ſed vtrūq; eſt falſū: q̄a cęcus nat⁹ neſcit colores.

*Ar. 1. huius quę.

*Ar. 1. huius quæſ.

*Li. 7. Meta. à text. 44. vſque ad 58. tomo 3.

Articvlvs IIII.

Vtrum ſpecies intelligibiles effluant in animam, ab aliquibus formis ſeparatis.

AD qvartvm ſic procedit̄. Vr̄, q̄ ſpecies intelligibiles effluant in animam ab aliquib⁹ formis ſeparatis. Omne.n. quod per participationem eſt tale[h], cauſatur ab eo, quod eſt per eſſentiam tale: ſicut quod eſt ignitum, reducitur ſicut in cām in ignem. Sed aīa intellectiua ſm q̄ eſt actu intelligēs participat ipſa intelligibilia. intellectus.n. in actu, quodammodo eſt intellectum in actu. Ergo ea quę ſm ſe, & per eſſentiam ſuam ſunt ītellecta in actu, ſunt cauſę aię intellectiuæ, q̄ actu intelligat. intellecta autem in actu per eſſentiam ſuam, ſunt formæ ſine materia exiſtentes. Species igitur intelligibiles, quibus anima intelligit, cauſantur à formis aliquibus ſeparatis.

¶ 2 Præt. Intelligibilia ſe hñt ad intellectū, [h] ſicut ſenſibilia ad ſenſum. Sed ſenſibilia, quę ſunt in actu extrà aīam, ſunt cauſę ipſorū ſenſibiliū, q̄ ſunt in ſenſu, quibus ſentimus. Ergo ſpēs intelligibiles, quibus intellect⁹ noſter intelligit, cauſant̄ ab aliquibus actu intelligibilib. extrà aīam exiſtentibus. Hmōi autē non ſunt, niſi formæ à materia ſeparatæ. Formæ igitur intelligibiles intellect⁹ nr̄i, effluūt ab aliquibus ſubſtantijs ſeparatis.

¶ 3 Pręt. Oē quod eſt in potentia, reducitur in actum per [h] id quod eſt actu, ſi ergo intellect⁹ noſter prius in potētia exiſtēs, poſtmodū actu intelligat, oportet, q̄ hoc cauſetur ab aliquo intellectu qui ſemper eſt in actu. hic aūt eſt intellectus ſeparat⁹. Ergo ab aliquibus ſubſtantijs ſeparatis cauſant̄ ſpecies intelligibiles, quib. actu intelligimus.

Sed contra eſt, quia ſm hoc, ſenſibus non indigeremus ad intelligendū: quod patet eſſe falſum, ex hoc præcipuè, quòd qui caret uno ſenſu, nullo modo poteſt habere ſcientiam de ſenſibilibus illius ſenſus.

Respon. Dicēdum, quòd quidam poſuerunt ſpecies intelligibiles nr̄i intellectus procedere ab aliquib. formis, vel ſubſtātijs ſeparatis. Et hoc dupliciter. Plato.n. ſicut dictū eſt,* poſuit formas rerum ſenſibilium per ſe ſine materia ſubſiſtētes, ſ. formam hominis, quam nominabat per ſe hominem: & formam, vel ideam equi, quam nominabat per ſe equum, & ſic de alijs. Has ergo formas ſeparatas ponebat participari, & ab aīa nr̄a, & à materia corporali: Ab aīa quidē nr̄a, ad cognoſcēdū: à materia uerò corporali, ad eſſendū: ut ſicut materia corporalis p hoc, q̄ participat ideam lapidis, ſit hic lapis; ita intellect⁹ noſter per hoc, q̄ participat ideā lapidis, ſit ītelligēs lapidē. Participatio aūt ideæ, ſit p aliq̄ ſiītudinem ipſius ideæ in participāte ipſam, p modū quo exēplar participat ab exēplato. Sicut igitur ponebat formas ſenſibiles, q̄ ſunt in materia corporali effluere ab ideis, ſicut quaſdā earū ſimilitudines, ita ponebat ſpēs intelligibiles nr̄i intellectus, eſſe ſimilitudines quaſdā idearum ab eis effluētes. Et pp hoc, ut ſ. dictū eſt*, ſcias & deffinitiones ad ideas referebat. Sed q̄a cōtra rōnē rerū ſenſibilium eſt, q̄ earum formæ ſubſiſtant abſq; materijs vt Ariſto.* multipliciter probat; ideò Auicen. hac poſitione remota, poſuit oīum rerum ſenſibilium intelligibiles ſpēs, nō quidē per ſe ſubſiſtere abſq; materia, ſed præexiſtere immaterialiter ī intellectib. ſeparatis. A quorū primo, deriuant̄ hmōi ſpecies in ſequentē: & ſic de alijs uſq; ad vltimum intellectū ſeparatū: quē nominat intellectum agētem. A quo, ut ipſe dicit, effluūt ſpēs intelligibiles in aīas nr̄as, & formæ ſenſibiles in materiā corporalem. Et ſic in hoc Auicē. cum Platone concordat, q̄ ſpēs itelligibiles nr̄i intellect⁹, effluūt à q̄buſdā formis ſeparatis, quas tñ Plato dicit p ſe ſubſiſtere. Aui. verò, ponit eas in intelligētia agēte. Differūt ēt q̄tū ad hoc, q̄ Auic. ponit ſpēs ītelligibiles nō remanere in ītellectu nr̄o poſtq̄ deſinit actu ītelligere: ſed indiget, ut iterato ſe cōuertat ad recipiēdū de nouo[c]. Vñ, nō ponit ſciam aīæ naturaliter inditā ſicut Plato, q̄ ponit participationes idearū īmobiliter ī aīa pmanere[c]. Sed ſm hāc poſitionē, ſufficiēs rō aſſignari nō poſſet, quare aīa nr̄a corpori vni- A B C D E

Vt refert Ariſto. 1. Met. text. 6 & 25. tomo 3.

394

418

Universidad de Deusto Biblioteca

rei. vide in ſecundo contra Gentiles circa probationẽ conſequentiæ contra Aui.
¶ Quo ad quintũ, cõcludendo, rñdet õũto negatiuè: vt patet in caſes corporis.
¶ In rñſione ad tertiũ eſto cauſam neceſ telligas intellectiuũ recipere ſpẽs ab intellectu agente, qui eſt potẽtia aïæ nr̃æ: ſed recolito illiꝰ diſtinctionis: qua in ſpecie itelligibili conſiderat intelligibilitas actu, & determinatio &c. ſat fuit hic excludere, ꝙ nec ẽ quo ad intelligibilitatẽ reducit̃ intellectus poſſibilis de potẽtia ad actũ ab intellectu aliquo ſeparato, tanquam á proximo agente.

443

retur. Nõ.n.põt dici, ꝙ aïa itellectiua corpori vniat̃ pp corpꝰ: qa nec forma eſt pp materiã*, nec motor pp mobile: ſed potius econuerſò. Maximè aũt vr̃ corpꝰ eſſe neceſſariũ aïæ intellectiuæ ad eiꝰ ꝓpriã operationẽ, q̃ eſt intelligere: qa ſm eſſe ſuũ a corpore nõ depẽdet. Si ãt aïa ſpẽs intelligibiles ſm ſuã naturã apta nata eſſet recipere ꝑ influẽtiã aliquorũ ſeparatorũ principiorũ tm̃, & non acciperet eas ex ſenſib. nõ indigeret corpore ad intelligẽdũ. vñ fruſtra corpori uniret̃. Si aũt dicat̃ ꝙ indiget aïa nr̃a ſenſib. ad intelligendũ, quib. quodãmõ excitet̃ ad cõſiderãda ea, quorũ ſpecies itelligibiles á principijs ſeparatis recipit, hoc nõ vr̃ ſufficere; qa hmõi excitatio nõ vr̃ neceſſaria aïæ, niſi inquantũ eſt cõſopita ſm Platonicos quodãmõ, &

179 obliuioſa pp unionẽ ad corpus: & ſic ſenſus nõ ꝓficerẽt aïæ intellectiuę niſi ad tollẽdũ ipedimentũ, quod aïæ ꝓuenit ex corporis unione. Remanet igit̃ q̃rendũ, q̃ ſit cã unionis aïæ ad corpꝰ. Si ãt dicat̃ ſm Aui. ꝙ ſenſ* ſunt aïæ neceſſarij, qa ꝑ eos excitat̃, ut cõuertat ſe ad intelligẽtiã agẽtẽ, á qua recipit ſpẽs: hoc qdẽ nõ ſufficit: qa ſi in natura aïę eſt, vt intelligat ꝑ ſpẽs ab intelligẽtia agẽte effluxas ſequeret̃, ꝙ qñq; aïa poſſit ſe cõuertere ad itelligẽtiã agẽtẽ ex inclinatione ſuę naturę, vel ẽt excitata ꝑ aliũ ſenſum, vt cõuertat ſe ad intelligẽtiã agẽtẽ, uel recipiẽdũ ſpẽs ſenſibiliũ, quorũ ſenſũ aliqs nõ hẽt. Et ſic cęcꝰ natus poſſet hr̃e ſciam de coloribus, quod eſt manifeſtè falſum. Vndè dicendum eſt, ꝙ ſpecies intelligibiles, quibus anima

Conclu. m noſtra intelligit, non effluunt a formis ſeparatis.

Ad primvm ergo dicendũ, ꝙ ſpẽs intelligibiles quas participat noſter intellectus, reducuntur ſicut in primã cãm in aliquod principium ꝑ ſuam eſſentiã intelligibile, ſ. in Deũ. Sed ab illo pricipio ꝓcedũt mediantib. formis rerum ſenſibiliũ, & materialium, á quibus ſciam colligimus, ut Dio. dicit.

C. 7. de diui. no. inter principium & medium.

Ad secvndvm dicẽdũ, ꝙ res materiales ſm eẽ ꝙ hñt extra aïam, ꝑñt eſſe ſenſibiles actu: nõ ãt actu itelligibiles. Vñ nõ eſt ſimile de ſenſu & itellectu.

Ad tertivm dicẽdum, ꝙ intellectus nr̃ poſſibilis reducit̃ de potẽtia ad actũ ꝑ aliqd̃ ens actu, ſ. per intellectũ agẽtẽ, qui eſt virtus qdã aïæ nr̃æ, vt dictum eſt:* nõ autem per aliquem intellectum ſeparatum, ſicut per cauſam propriam proximam: ſed fortè ſicut per cauſam remotam.

*q. 79. artic. 4.

Porrecta per totum.

420 Infra q. 88. ar. 3. ad 1. Et art. 8. ar. 7. ad 6. Et q. 10. ar. 1. cor. & ad 6. & ar. 8. cor.

SVP. Q. LXXXIIII. ART. V. Aug. 2. ſ. d. 16. q. 1. a. 1. Tho. 2. ſ. d. 16. ar. 3.

Titulus in corpore declaratur.
¶ In corpore duo. Primo declarat̃ origo ti tuli, & quiꝰ ſpẽ ſecũ

Articvlvs V.

Vtrum anima intellectiua cognoſcat res omnes in rationibus æternis.

Ad qvintvm ſic proceditur. Vr̃, ꝙ aïa intellectiua non cognoſcat res oẽs in rõnibus æternis. Id.n.* in quo aliqd cognoſcit, ipſum magis & ꝑ priꝰ cognoſcit. Sed aïa intellectiua hoïs in ſtatu pñtis vitę nõ cognoſcit rõnes ęternas: qa nõ cognoſcit ipſũ Deũ in quo rõnes ęternę exiſtũt, ſed ei ſicut ignoto cõiũgit: ut Dio. dicit 1. c. myſticę theologię. Ergo aïa nõ cognoſcit oïa in rõnibus æternis.

¶2 Præ. Rom. 1. dr̃, ꝙ inuiſibilia Dei ꝑ ea q̃ facta ſunt cõſpiciũtur. Sed inter inuiſibilia Dei numerant̃ rõnes æternæ. Ergo rõnes æternæ ꝑ creaturas mãles cognoſcunt̃ & non econuerſò.

¶3 Prę. Rões ęternę nihil aliud ſunt q̃ ideę. Dicit.n. Aug.* in li. 83. q. ꝙ ideę ſunt rões ſtabiles rerũ in mẽte diuina exiſtẽtes. Si ergo dicat̃, ꝙ aïa itellectiua cognoſcit oïa in rõnib. ęternis, redibit opinio Platõis, q poſuit oẽm ſciam ab ideis deriuari.

*Li. 83. q. 46. a medio illius, to. 4.

Sed contra eſt, ꝙ dicit Aug. † 12. cõfe. Si ambo uidemꝰ verũ eſſe qd̃ dicis, & ambo uidemus uerũ eſſe ꝙ dico, vbi q̃ſo id vidèmus? Nec ego utiq; in te, nec tu i me: ſed ambo i ipſa, q̃ ſ. mẽtes nr̃as eſt, incõmutabili ueritate. Veritas aũt incõmutabilis in æternis rõnib. continet̃. ergo aïa intellectiua omnia uera cognoſcit in rationibus æternis.

†Li. 12. cõfeſ. c. 25. a medio illius, to. 1.

Resp. Dicẽdũ, ꝙ ſicut Aug. dicit in 2. de doc.* Chriſtiana: q philĩ vocant̃, ſi qua fortè vera, & fidei nr̃æ accomoda dixerũt, ab eis tãq̃ ab iniuſtis poſſeſſorib. in vſũ nr̃um vendicanda ſunt. Hñt.n. doctrinæ Gẽtiliũ q̃dam ſimulata, & ſuperſtitioſa figmenta, q̃ unuſqſq; nr̃um de ſocietate Gẽtiliũ exiẽs, dẽt euitare: & iõ Aug. q doctrĩnis Platonicorũ ibutꝰ fuerat, ſi qua inuenit fidei accõmoda in eorũ dictis, aſſũpſit: q̃ uerò inuenit fidei nr̃ę aduerſa, i meliꝰ cõmutauit. Poſuit aũt Plat.* ſicut ſ. dictũ ẽ, † formas rerũ ꝑ ſe ſubſiſtere á materia ſeparatas, quas ideas vocabat, ꝑ quarũ participationẽ dicebat intellectũ nr̃um oïa cognoſcere: vt ſicut materia corporalis ꝑ participationẽ ideę lapidis fit lapis, ita intellectꝰ nr̃ ꝑ participationẽ eiuſdẽ ideæ cognoſceret lapidẽ. Sed qa vr̃ eẽ alienũ á fide, ꝙ formę rerum extra res per ſe ſub-

*Lib. 2. de doctrina Chriſtia. c. 40. in ſi. tom. 3.

*vt patet ex lib. 1. Met. tex. 6. in Alb. †Ar. par.

dõ, rñdetur quæſito.
¶ Quo ad primũ duo inducunt̃. Primò, regula in cõi circa philoſophorũ doctrinã ſeruãda, & cũ quo ad bñ, q̃ quo ad malè dicta ex Aug. Sedò inducit̃ quo ipſe Aug. hãc regulã ſeruauit in hac materia circa doctrinã Platonicã: accepit.n. rõnes æternas, & mutauit modũ eſſendi earum, & ſic patet ſenſus litteræ, & eius origo: oïa clara ſunt in lra. Aduertatur tñ, q̃ poſitio Plat. ꝑp duo, extranea iudicat̃ á fide. Primò, qa ponebat ſapiam & vitã, & alia huiuſ. q̃ ſũt ꝑfectiones ſimpliciter, ꝑ ſe ſubſiſtere, & nõ ſolũ naturas ſẽſibiliũ, ſ. bouis, equi, leonis &c. ſequit̃ n ꝙ daret̃ uita infinitę ꝑfectionis, & ſimpliciter ſapia infinita &c. extra Deũ. Et inſinuatur in lra, vbi ad ſinuandũ hoc, adducunt̃ exẽplariter hę perfectiones ſimpliciter. Sedò, qa ponunt illæ formæ creatrices, cũ ſolius Dei ſit creare. hoc in litera etiam exprimitur.
¶ Quo ad ſedm, rñdetur ſub diſtinctione duorũ ſenſuũ, quos poteſt habere q̃õ, tali ordine. Primò ponit̃ concluſio rñſiua ſub vno ſẽſu. Sedò, ponit̃ alia concluſio reſpõſiua ſub alio ſenſu, & probatur. Tertiò oſtenditur, quid prima concluſio eſt de intentione Aug. Diſtinctio eſt, cognoſci oïa in rationib. æternis duplicitẽr, obiectiuè vel cauſaliter. Prima cõcluſio ẽ. In rõnibus æternis obiectiuè, ſedm ſtatũ præſentem, aïa non cognoſcit omnia, ſed benè aïa beata: iſta ex ſe eſt euidens. Secunda concluſio eſt. In rationibus æternis cauſaliter, ſed nõ ſolis, anima nunc cognoſcit oïa. Probatur quo ad primã partẽ, quia omnia cognoſcit lumine naturali, ergo rationibus æternis. Probatur cõſequentia, quia hoc nihil aliud eſt quam participatio diuini luminis, in quo ſunt

ſunt illæ. Probat̃ hoc authoritate Pſal. Signatum eſt &c. deinde probatur quo ad ſecũdã partẽ, ſ. nõ tñ ſolis, dupliciter: rõne, q̃a ꝑter lumẽ requirũtur ſpecies intelligibiles á rebꝰ ſumptę: & authoritate Aug. l. 4. de Tri. Quòd autem prima concluſio ſit de mente Aug. eius authoritate in li. 83. q. probatur.

316 *Cap. 11. aliquantulum a medio.

† Lib. 83. qſt. q. 46. tom. 4.

D. 192. & 193.

ſiſtant abſq; materia, ſicut Platonici poſuerũt: dicẽtes ꝑ ſe vitã, aut ꝑ ſe ſapiẽtiã eſſe, quaſdã ſubſtãtias creatrices:* ut Dion. dicit 11. c. de di. no. iõ Aug. in li. 83. q. poſuit † loco harũ idearũ, quas Plato ponebat, rõnes oium creaturarũ i mẽte diuina exiſtere, ſm quas oïa formant̃: & ſm quas ẽt aïa humana oïa cognoſcit. Cũ ergo q̃rit̃, utrum anima humana in rõnib. æternis oïa cognoſcat, dicendũ eſt, ꝙ aliqd in aliquo dr̃ cognoſci dupr̃. Vno mõ ſicut i obiecto cognito, ſicut aliqs uidet in ſpeculo ea, quorũ imagines

Conclu. m in ſpeculo reſultãt: & hoc mõ aïa in ſtatu pñtis uitæ, non põt uidere oïa in rõnibus ęternis: ſed ſic in rõnibus æternis cognoſcũt oïa beati qui Deũ uidẽt & oïa in ipſo. Alio mõ dr̃ aliqd cognoſci in

Concl. p aliquo ſicut in cognitionis principio: ſicut ſi dicamus ꝙ in ſole vĩr ea, quæ vĩr per ſolẽ: & ſic neceſſe eſt dicere, ꝙ anima humana oïa cognoſcat i rõnibus æternis: per quarũ participationem oïa cognoſcimus. Ipſum.n. lumẽ intellectuale, qd̃ eſt in nobis, nihil eſt aliud q̃ qdã participata ſimilitudo luminis increati, in quo continent̃ rõnes æternæ. Vñ in Pſal. 4. dr̃: Multi dicunt, Quis oſtẽdit nobis bona? Cui q̃ſtioni Pſal. rñdet dicens, Signatum eſt ſup nos lumen uultus tui Dñe. Quaſi dicat, Per ipſam ſigillationẽ diuini luminis in nobis oïa demõſtrantur. Quia tñ ꝑter lumen intellectuale in nobis exigunt̃ ſpecies intelligibiles á rebus acceptæ, ad ſcientiã de rebus materialibus habẽdã, iõ

Conclu. r nõ per ſolã participationẽ rõnũ æternarũ de reb. notitiam habemus: ſicut Platonici poſuerunt, ꝙ ſola idearum participatio ſufficit ad ſcientiam habendam. Vnde Aug. dicit in* 4. de Trin. nunqd qa Philoſophi documentis certiſſimis ꝑſuadẽt æternis rõnibus omnia tꝑalia fieri, ꝓpterea potuerũt in ipſis rõnibus perſpicere: uel ex ipſis colligere, quot ſunt animaliũ genera, quæ ſemina ſingulorũ? Nonne iſta omnia per locorum ac temporum hiſtoriam quæſierunt? Quòd aũt Aug. non ſic intellexerit, omnia cognoſci in rõnibus æternis, vel in icõmutabili ueritate quaſi ipſę rõnes æternę videantur: patet per hoc quod ipſe dicit in lib. 83. q. ꝙ rationalis anima non omnis & quæcunq;, ſed quæ ſancta & pura fuerit, aſſeritur illi uiſioni, ſ. rationum æternarum eſſe idonea: ſicut ſunt animæ bonorum. Et per hæc patet reſponſio ad obiecta.

442

*Lib. 4. de Tri. c. 16 tom. 3.

*q. 46. nõ ſocij a ſi- ne to. 4.

Porrecta per totum

SVP. Q. LXXXIIII. ARTIC. VI. Scot. 1. ſ. d. 48. q. unica S. Bona. 2. ſ. d. 47. q. 3.

421 Titulus clarus.
¶ In corpore quatuor. Primo Democriti: ſecundò Platonis: tertio Ariſt. opinionẽ tractat: quartò reſpondet quæſito iuxta opi. Ariſt.
¶ Quo ad primum

Articvlvs VI.

Vtrum intellectiua cognitio, accipiatur a rebus ſenſibilibus.

Ad sextvm ſic proceditur. Vr̃, ꝙ intellectiua cognitio nõ accipiatur a rebus ſenſibilibus. Dicit.n. Aug. in lib. 83. q. ꝙ nõ eſt expectanda ſynceritas veritatis á corporis ſenſibus. Et hoc probat dupliciter. Vno mõ ꝑ hoc, ꝙ omne qd̃ corporeus ſenſus attingit, ſine ulla intermiſſione tꝑis commutat̃: quod aũt non manet, percipi nõ põt. Alio mõ ꝑ hoc ꝙ omnia, quę ꝑ corpus ſentimus, ẽt cum nõ adſunt ſenſibus, imagines tñ eorũ patimur: ut in ſomno, uel furore. Non aũt ſenſibus diſcernere ualemus, utrum ipſa ſenſibilia, uel imagines eorũ falſas ſentiamus: nihil aũt percipi põt quod a falſo non diſcernitur. Et ſic cõcludit, ꝙ non eſt expectanda ueritas a ſenſibus. Sed cognitio intellectualis eſt apphẽſiua veritatis. Nõ ergo cognitio itellectualis ẽ expectãda a ſenſib.

¶2 Pręt. Aug. dicit* 12. ſup Gen. ad lit. Nõ eſt putãdũ facere aliqd corpus i ſpũm, tãquã ſpũs corpori facienti, materiæ uice ſubdat̃. Oĩ.n. mõ ꝑſtãtior eſt, q facit ea re d̃ qua aliqd facit. Vñ concludit ꝙ imaginẽ corporis nõ corpus in ſpũ, ſed ipſe ſpũs i ſeipſo facit. Nõ ergo intellectualis cognitio a ſẽſib. deriuat̃.

*Li. 12. c. 16. in medio, to. 3.

¶3 Præt. Effectus nõ ſe extẽdit ultra uirtutẽ ſuę cauſæ. Sed intellectualis cognitio ſe extẽdit ultra ſenſibilia: intelligimus.n. q̃dã, q̃ ſenſu ꝑcipi non poſſunt. Intellectualis ergo cognitio ñ deriuatur á rebus ſenſibilibus.

Sed contra eſt, ꝙ Philoſophus probat * 1. Metaph. & in fine † Poſter. ꝙ principium noſtræ cognitionis eſt á ſenſu.

*Li. 1. metaph. c. 1. t. 3. †Li. 2. Poſter. text. 27. to. 1.

Respon. Dicẽdũ, ꝙ circa iſtã q̃õnẽ triplex fuit philoſophorum opinio. Democritus.n. poſuit, ꝙ nulla eſt alia cã cuiuſlibet noſtræ cognitionis, niſi cũ ab his corporibus, q̃ cogitamꝰ, ueniũt atq; intrãt imagines in aïas nr̃as, ut Augu. † dicit in epiſtola ſua ad Dioſcorũ. Et Ariſ. ẽt dicit in lib. de ſom. * & vigil. ꝙ Democritus poſuit cognitionẽ fieri ꝑ idola & defluxiones. Et huius poſitionis rõ fuit: qa tã ipſe Democritus q̃ alij antiq naturales, nõ ponebãt intellm differre á ſenſu, ut * Ariſto. dicit † in lib. de Aïa. Et iõ, qa ſenſus ĩmutat̃ a ſenſibili, arbitrabant̃ oẽm nr̃am cognitionẽ fieri per ſolã imutationẽ á ſenſibilib. Quã qdẽ imutationẽ Democritus aſſerebat fieri ꝑ imaginum defluxiones. Plato uerò ecõtrario, poſuit itellm differ- D. 1121.

†Aug. ep. 56 à medio. *Li. de diuin. p ſo. ca. 2. ante medi. t. 2.

417 †Li. q. 2. de Aïa. text. 150 & 151 tom. 2.

quatuor refert. Primò, ꝙ cognitio ineſt omnibus á ſenſibilibus. Secundo ꝙ á ſolis. Tertiò, ꝙ ꝑ defluxionẽ. Quartò radicẽ, qa intellectũ ponebat eiuſdẽ ordinis cum ſenſitiua parte: omnia patẽt litera.
¶ Quo ad ſecundum quatuor. Primò, oppoſitionẽ radicis prędictæ. Secũdò, ꝙ intellectualis nõ á ſenſibilibus niſi excitatiuè. Tertiò, ꝙ ſenſitiua nõ á ſenſibilibꝰ niſi quo ad organa, ſed á ſeipſa. Quartò, radicẽ huius: qa ſentire poſuit opus ꝓprium animæ.
¶ Quo ad tertiũ tria. Primò, conuenientiã & diſtinctionẽ eius circa radicẽ, tã cũ Plat. q̃ Democ. ubi duo. Primò, itellectus diſcretus á ſenſu, cum Plato. contra Democ. Secundo, operatio ſenſitiua nõ animæ tñ: ſed coniuncti, cũ Democ. contra Pla. Secundò quo ad cognitionẽ ſenſitiuã: ubi duo. primò, ꝙ fit ſufficienter á ſenſibilib. cõtra Plat. cũ Demo. qa coniuncti &c. Secundò, ꝙ nõ ꝑ defluxionẽ, ſed immutationẽ cõtra Democ. Tertiò, quo ad cognitionẽ intellectiuam: ubi duo. Primò, ꝙ ad eã requirit̃ agens ſuperius ſenſibilib. cum Plato. cõtra Democ. Secundò, ꝙ ipſa non ſit á ſolo illo agente, ſed etiã phãtaſmatibus per modum abſtractionis, contra Plat.
¶ Quo ad quartũ, cõcluſio reſpõſiua eſt: Intellectualis cognitio fit á ſenſibili, nõ ſicut á perfecta & totali cã, ſed magis ſicut á materia cauſæ. Probat̃ prima pars: quia ſit a phãtaſmate. Secunda uerò, qa ẽt ab intellectu agente. Tertia autem, qa phantaſma fit actu intelligibile ab intellectu agente: cõcluſio enim materiæ eſt, eſſe in potentia tale.
¶ Aduerte hic, ꝙ quę hic diſcutiẽda eſſent de modo concurſus phantaſmatis cũ intellectu

464 tellectu agẽte ad itel ligẽdũ, ſuperius diſcuſſa ſunt. Diuina tñ hic uox notanda eſt; quòd phãtaſmata magis materia cauſæ, quam cauſa ſit.

re à ſenſu: & intelſm qdẽ eſſe F uirtutẽ immaterialem organo corporeo nõ utẽtẽ in ſuo actu. Et qa incorporeũ nõ põt immutarĩ à corporeo, poſuit ꝙ cognitio intellectualis nõ fit per immutationẽ intelſs a ſenſibilib. ſed ꝑ participationẽ formarũ intelligibiliũ ſeparatarũ, ut dictũ eſt.* Senſum ẽt poſuit uirtutẽ quandã ꝑ ſe operãtẽ. Vñ nec ipſe ſenſus, cũ ſit q̃dã uis ſpũalis, immutatã à ſenſibilibus, ſed organa ſenſuũ à ſenſibilibus immutant. Ex qua immutatione, aĩa quodãmodo excitat, ut in ſe ſpecies ſenſibiliũ formet. Et hanc G opinionẽ tangere vĩ Auguſt. * 12. ſup Gen. ad lit. ubi dicit, ꝙ corpus non ſentit, ſed aĩa ꝑ corpus, quo uelut nũtio utit ad formandũ in ſeipſa quod extrinſecus nũtiat. Sic igit ſm Platonis opinionẽ, neq; intellectualis cognitio à ſenſibili ꝓcedit, neque ẽt ſenſibilis totaĩr à ſenſibilib. rebus, ſed ſenſibilia excitãt animã ſenſibilẽ ad ſentiendũ: & ſilr ſenſus excitãt animã intellectiuã ad intelligendũ. Ariſt. * aũt media uia ꝓceſſit. Poſuit. n. cũ Platone intelſm differre à ſenſu. Sed ſenſum poſuit ꝓpriã operationẽ nõ habere ſine cõicatione corporis, ita ꝙ ſentire non ſit actus animæ tñ, ſed cõiũcti. H Et ſilr poſuit de omnibus operationibus ſenſitiuæ partis. Quia igitur non eſt inconueniẽs, ꝙ ſenſibilia, q̃ ſunt extra animam, cauſent aliqd in coniunctũ, in hoc Ariſ. cũ Democrito concordauit: ꝙ operationes ſenſitiuæ partis cauſent ꝑ impreſſionẽ ſenſibilium in ſenſum: non per modũ defluxionis, ut Democritus poſuit, ſed per quandã operationẽ. nã & Democritus oẽm actionẽ fieri poſuit per influxionẽ atomorũ, ut patet in primo de * generatione. Intellectũ uerò poſuit Ariſto. † habere operationẽ abſq; cõicatione corporis. nihil autẽ corporeũ imprimere põt in rẽ incorporeã.* Et iõ I ad cauſandã intellectualẽ operationẽ ſm Ariſ. nõ ſufficit ſola impreſſio ſenſibiliũ corporũ, ſed reqrĩt aliquid nobilius, qa agens eſt honorabilius patiente, ut * ipſe dicit. Non tñ ita ꝙ intellectualis operatio cauſet ex ſola impreſſione aliquarũ rerũ ſuperiorũ, ut Plato poſuit: ſed illud ſuperi*, & nobilius agens, quod uocat intelſm agentẽ, de quo iã ſupra diximus,* ꝙ facit phantaſmata à ſenſibus accepta intelligibilia in actu, ꝑ modũ abſtractionis cuiuſdã. Secundũ hoc ergo, ex parte phãtaſmatũ intellectualis operatio a ſenſu cauſat. * Sed qa phantaſmata nõ ſufficiũt immutare intellectũ K poſſibilẽ, ſed oportet ꝙ fiant intelligibilia actu ꝑ intelſm agentem, non põt dici, ꝙ ſenſibilis cognitio ſit totalis, & pfecta cã intellectualis cognitionis, ſed magis quodãmodo eſt materia cauſæ.

*Ar. 4. & 5. præcedentibus.

*Lib. 12. ca. 24. in medio. to. 3.

*Lib. 3. de Aia, text. 12. to. 2.

*Lib. 1. de generat. tex. 56. & ſeq.

†Lib. 1. de Aia, text. 12. to. 2.

575

576

*Lib. 3. de Aia, text. 19. to. 2.

*q. 79. ar. 3. & 4.

Conclu. ∞

Concl. p

Ad primvm ergo dicendum, ꝙ per uerba illa Aug. datur intelligi, ꝙ ueritas non ſit totaliter à ſenſibus expectanda. Requiritur enim lumẽ intellectus agentis, per quod immutabiliter ueritatem in rebus mutabilibus cognoſcamus, & diſcernamus ipſas res à ſimilitudinibus rerum.*

417 Ad II Dicẽdum, ꝙ Aug. non loquitur de intellectuali cognitione, ſed de imaginaria. Et qa ſm Plato. opinionem, vis imaginaria habet operationem, quæ eſt animæ ſolius, eadẽ rõne uſus eſt Auguſt. ad oſtendendum, ꝙ corpora non imprimunt ſuas ſilitudines in uim imaginariam: ſed hoc facit ipſa anima, qua utitur Ariſt.* ad probandum intellectum agentem, eſſe aliquid ſeparatũ: quia. ſ. agẽs eſt honorabilius patiente. Et proculdubio oportet ſm hanc poſitionem in ui imaginatiua ponere, non ſolũm potẽtiam paſſiuam, ſed etiã actiuã. Sed ſi ponamus ſecundũm opin. Ariſt.* ꝙ actio uirtutis imaginatiuæ ſit coniuncti, nulla ſequit difficultas: quia corpus ſenſibile eſt nobilius organo animalis, ſecundũm hoc ꝙ comparaĩ ad ipſum, ut ens in actu ad ens in potentia: ſicut coloratum in actu ad pupillam, quæ colorata eſt in potẽtia. Poſſet tamen dici, ꝙ quamuis prima immutatio uirtutis imaginariæ ſit per motum ſenſibilium, qa phãtaſia eſt motus factus ſecundũm ſenſum: ut dicit in lib.* de Anima: tamen eſt quædã operatio animæ in hoĩe, q̃ diuidendo & cõponendo format diuerſas rerũ imagines, ẽt q̃ nõ ſunt ã ſenſibus acceptæ.* Et quãtũ ad hoc, poſſunt accipi uerba Aug.

*Lib. 3. de Aia, text. 5. to. 2.

*Lib. 2. de Aia, text. 12. & 13 uſque ad fin. & lib. 3. de ſom. & vig. c. 1. com. 2.

*Lib. 3. de Aia, text. 161. to. 2.

425

424

Ad III Dicendum, ꝙ ſenſitiua cognitio non eſt tota cauſa intellectualis cognitionis. Et ideo non eſt mirum, ſi intellectualis cognitio ultra ſenſitiuam ſe extendit.

Articvlvs VII.

Vtrum intellectus poſſit actu intelligere per ſpecies intelligibiles, quas penes ſe habet, non conuertendo ſe ad phantaſmata.

Ad ſeptimvm ſic proceditur. Vĩ, ꝙ intellectus poſſit actu intelligere ꝑ ſpecies intelligibiles, quas penes ſe habet: nõ cõuertendo ſe ad phantaſmata. Intellectus. n. fit in actu per ſpeciem intelligibilem qua informatur. Sed intellectum eſſe in actu, eſt ipſum itelligere. Ergo ſpẽs intelligibiles ſufficiunt ad hoc, ꝙ intellectus actu intelligat, abſque hoc, quòd ad phantaſmata ſe conuertat.

¶2 Præt. Magis dependet imaginatio à ſenſu, q̃ intellectus ab imaginatione. Sed imaginatio põt imaginari actu, abſentibus ſenſibilib. Ergo multò magis itelſs põt intelligere actu, non cõuertendo ſe ad phãtaſmata.

¶3 Præt. Incorporaliũ ñ ſũt aliqua phãtaſmata: qa imaginatio tpſ, & cõtinuũ ñ trãſcẽdit. Si ergo itelſs nr ñ poſſet aliqd itelligere in actu, niſi cõuerteret ad phãtaſmata: ſeqret, ꝙ ñ poſſet itelligere hĩcorporeũ aliqd. qd patet eẽ falſũ. Intelligim. n. ueritatẽ ipſã, & Deũ & angelos.

SVP. Q. LXXXIIII. ARTIC. VII.

Parallela per puncta.

Fere. 2. cont. c. 59. 73. Capr. 1. d. 2. q. 1. con. 3.

Titulus clarus.

¶Conuerti. n. ad phantaſma, nihil aliud ſignificat, niſi uti phantaſmate ad talem operationem. ¶In corpore tria facit. Primo ꝓponit cõcluſionẽ reſponſiuã negatiuẽ qdẽ, ſed cum quibuſdã limitationibus. Secundo, manifeſtat eam quo ad quia eſt, ex duobus indicijs. Tertio, aſſignat illius ꝓpter quid.

Infr. q. 89. ar. 1. & 2. & 3. & 4. & q. 84. art. 8. & q. 85. art. 1. & 2. & con. 6. & 11. & 12. 7. lib. 3. de Aia, c. 13. & 15. & lib. 1. con. 14. lect. 4.

¶Quo ad primũ conclusio eſt illa. Intellectus cõiũctus corpori paſſibili, nõ põt intelligere niſi cõuertẽdo ſe ad phantaſmata: ubi nota duas limitationes. Prima, qñ eſt hic ſermo de intellectu noſtro abſolute, aut ſecundũ ſtatum ſeparationis a corpore: ſed de eo ut cõiunctus eſt corpori. Secunda eſt, ꝙ nõ loquimur de eo, ut cõiunctus eſt corpori glorioſo, ut in ſtatu reſurrectionis erit, ſed corpori paſſibili.

¶Quo ad ſecundum manifeſta ſic cõcluſio. Primò, ex ſpoſitio intellect* potentiæ à parte ſenſitiua. Secundò

Secundò experientia, tã in docẽdo ſeipſum, q̃ in docendo aliũ: A utrius; ſiquidem pertinet ad uſum ſpecierum: & omnia clara.

¶Quo ad tertium, oſtenditur à priori nõ ſic eſſe, ſed quare ſic eſt. Vnde eſt ratio dicens ꝓpter quid ſit, & nõ dicens ſimul qa eſt, & ꝓpter quid eſt: eſt ergo ratio talis. Propriũ obiectũ noſtri intellectus eſt natura habens eſſe in particulari ſenſibili: ergo intellect* ad hoc, ut cognoſcat ſuũ obiectũ, oportet ut conuertatur ad phantaſma. Antecedẽs probatur ſic. Quidditas rei materialis, eſt ꝓprium obiectũ. ergo Aſſumptum hoc iã patet: & cõſequẽtia hæc probatur, qa de rõne talis quidditatis eſt, eſſe in particulari materiali. Cõſequẽtia aũt principalis fundatur ſuper tres propoſitiones. Prima eſt, ꝙ potẽtia cognoſcitiua eſt ꝓportionata cognoſcibili, ꝓprio, ſ. & cõnaturali: q̃ declarat ad propoſitũ in angelis & nobis, ex differẽtia inter obiectũ angeli eũ & noſtrũ. Secunda eſt, ꝙ natura rei materialis nõ poteſt uerè & perfectè cognoſci, niſi cognoſcatur ut in particulari exiſtens: & probatur, quia de ratione talis naturæ eſt, eſſe in particulari. Tertia eſt, ꝙ intellectus noſter nõ cognoſcit particulare, niſi ui conti nuatiõis cũ uiribus ſenſitiuis: & hęc accipitur ut per ſe nota. Ex his autem liquere poteſt conſequentia.

*Li. 3. de Aia, text. 30. to. 2. Conclu. ∞.

D. 190.

423

Sed contra eſt, qđ Philoſophus dicit in * 3. de Aĩa, ꝙ nihil ſine phãtaſmate intelligit aĩa.

Respon. Dicendum, ꝙ impoſſibile eſt intellectũ ſm pſentis vitæ ſtatũ, quo paſſibili corpori cõiũgit, aliqd intelligere i actu niſi cõuertẽdo ſe ad phãtaſmata. Et hoc duob* indicijs B apparet. Primò qdẽ, quia cum intellectus ſit vis q̃dã nõ vtens corporali organo, nullo mõ impedireĩ in ſuo actu ꝑ læſionem alicui* corporalis organi, ſi nõ reqreret ad eius actũ, actus alicuius potentiæ vtentis organo corporali. Vtunĩ autẽ organo corporali ſenſus, & imaginatio, & aliæ vires pertinentes ad partẽ ſenſitiuã. Vñ manifeſtum C eſt, ꝙ ad hoc ꝙ intellectus actu intelligat, nõ ſolũ accipiendo ſciẽtiã de nouo, ſed ẽt vtendo ſciẽtia iã acquiſita, reqrĩt act* imaginationis & cæterarũ uirtutum. Videmus. n. ꝙ impedito actu uirtutis imaginatiuæ ꝑ læſionem organi, vt in phreneticis: & ſimiliter impedito actu memoratiuæ virtutis, vt in lethargicis: impediĩ hõ ab intelligẽdo in actu ẽt ea, quorũ ſciẽtiã ꝑaccepit. Scđò, qa hoc qlibet i ſeipſo experiri põt, ꝙ qñ aliqs conaĩ aliquid intelligere, format ſibi aliqua phãtaſmata ꝑ modũ exẽplorũ, i qbus quaſi inſpiciat qđ intelligere ſtudet. Et inde eſt ẽt, ꝙ qñ aliquẽ uolumus facere aliquid intelligere, proponimus ei exempla, ex qbus ſibi phantaſmata formare poſſit ad intelligẽdũ. Huius autem rõ eſt, quia potẽtia cognoſcitiua ꝓportionaĩ cognoſcibili. Vnde intellectus angeli, qui eſt totaliter à corpore ſeparatus, obiectũ ꝓpriũ eſt ſubſtãtia intelligibilis à corpore ſeparata, & ꝑ hmõi intelligibilia, materialia cognoſcit. Intellectus aũt humani, qui eſt coniunctus corpori, proprium obiectũ eſt quidditas, ſiue natura in materia corporali exiſtens, & ꝑ huiuſmodi naturas uiſibilium rerum, etiam in inuiſibilium rerũ aliqualem cognitionem aſcendit. De ratione autẽ huius naturæ eſt, ꝙ in aliquo indiuiduo exiſtat: quod non eſt abſq; materia corporali: ſicut de ratione

timam differentiam incluſiuè: ut patet. eſſe autem in particulari, non eſt prædicatum quidditatiuum alicuius naturæ ſenſibilis. ergo natura ſenſibilis poteſt perfectè cognoſci abſque quòd cognoſcatur ut exiſtens in particulari.

¶Deinde dubiũ eſt circa ly, ut exiſtens in particulari: aut enim denotat rẽ obiectã, aut modum obiecti ut obijcitur. Si enim denotat rem obiectã, ſenſus eſt, quòd natura ſenſibilis nõ perfectè cognoſcit, niſi cognitio terminetur etiam ad modũ exiſtendi illius: ita quòd etiam modus naturę cognoſcatur. Si uerò denotat modũ obiecti ut obiectum eſt, tunc eſt ſenſus, quòd natura ſenſibilis nõ cognoſcitur perfectè niſi modus eſſendi eius, ſcilicet in particulari, ſit etiam modus repræſentandi, ſeu obijciendi illam. Neutro autem ſenſu vera, aut efficax eſt propoſitio iſta: & cõtra primum ſenſum præcedens argumentatio militat: & tamẽ dato quòd eſſet uera propoſitio iuxta illũ ſenſum, nõ infert intentum: quoniã cum iã natura quàm modus eius ſint res uniuerſales, ut patet in q. de potentia, q. 9. poteſt natura ſub tali modo cognoſci ab intellectu, abſq; cognitione ſingularis ꝓpter qđ hic dicitur requiri phantaſma: & cõfirmatur, quia indiuiduum uagũ ab

D. 752.

424

D intellectu cognoſcitur. conſtat autẽ ꝙ de ratione hominis non eſt eſſe in hoc ſignato homine, ſed in aliquo forte. ergo. Cõtra ſecundum uerò ſenſum eſt, quia ſequeretur ꝙ natura ſenſibilis ab intellectu ſeparato à corpore non poſſet perfectè cognoſci: quia illi non poteſt offerri ut exiſtens in particulari: ita ꝙ exiſtere in particulari ſit quo obijcitur, quia nec in particulari extrinſeco quia ſupponimus intellectus ſeparatos non accipere ſcientiam à rebus nec in particulari imaginato, quia ſeparatus non eſſet à corpore, ſi imaginatio miniſtraret illi.

Si obiectum & potentia proportionata ſunt iuxta primam propoſitionem, & obiectum tam quo ad eſſe quàm quo ad cognoſci, claudit in ſe duo, ſcilicet naturam & indiuiduum, oportet quòd potentia habeat unde utrumque attingat: & cum non habeat unde particulare cognoſcat niſi ut cõſideratur phantaſmatum, relinquitur eſt, ut quicquid eſt rei materialis, exigat intellectum, ut coniunctum phantaſiæ, ut potentiã ſibi proportionatam: qđ erat in iſta conſequentia aſſumptum. Deinde manifeſtatur eadem cõſequentia ab oppoſito: quia. ſ. ſi obiectum noſtri intellectus eſſet ſeparata ſubſtantia, puta angelus, aut quod quid eſt ſenſibilium, ſubſiſteret abſque particularibus materialibus, ut Plato putauit, nõ opus eſſet conuerſione ad phãtaſma, ac per hoc, ſi negatio eſt cauſa negationis, affirmatio eſt cauſa affirmationis, & econuerſo. Sed ſunt hic multæ ambiguitates.

¶Dubium eſt primò circa antecedens: quia quidditas rei materialis non eſt obiectum intellectus, ſed ens. Et ad hoc ſunt argumenta Scoti in primo diſt. 3. quæſt. 3.

¶Dubium ſecundò eſt circa illam propoſitionem: De ratione naturæ ſenſibilis eſt, eſſe in particulari. Hoc enim uidetur falſum: quoniã eſſe in particulari eſt modus naturæ, ut ſuperius in tractatu de perſonis habitum eſt. Conſtat autem ꝙ modus eſſendi, poſterior eſt quidditate: non ergo eſt de ratione ſiue diffinitione naturę ſenſibilis eſſe i particulari, ſiue ſignato, ſiue uago.

¶Dubium tertiò eſt circa ſecundam propoſitionẽ quo ad duo. Primò, quo ad cognitionem: quia aut eſt ſermo de cognitione intuitiua, quæ apud S. T. uocatur ſcientia viſionis: aut de cognitione abſtractiua, quæ apud noſtros uocatur ſcientia ſimplicis intelligentiæ. Non de prima, ut patet, quia exigeretur ꝙ intellectus uideret naturam nõ ſolum in aliquo particulari, ſed in hoc exteriori ſenſibili ſignato. ergo de ſecunda: ſed ad ſecundam perfectã habendam ſufficit cognoſcere qđ quid eſt eſſe rei ſecundum omnia prædicata quidditatiua, uſque ad ul-

¶Dubium quartò eſt circa quartam propoſitionem. An intellect* noſter cognoſcat per ſe ipſum ſingulare. Sed quia de hoc erit inferius ex propoſito quæſtio, ideo illuc uſque differatur.

¶Dubiũ 5. eſt circa uim rationis ex duplici capite. Primò, quia ex ui eius non ſequitur, omnem cognitionem intellectus egere phantaſmate, ſed perfectam tantum: quia enim obiectum nõ põt perfectè cognoſci, niſi ut exiſtens in particulari: ideò phanE taſmate opus eſſe dicitur. Quãdo ergo imperfectè obiectum cognoſcendum eſt, nulla monſtratur neceſſitas phantaſmatis: Et ſic hæc ratio peccat ad concluſionem uniuerſalem, afferẽs cauſam particularem. Secũdò, quia ex ui iſtius rationis, ita ſequitur de intellectu coniuncto corpori paſſibili ſicut de coniuncto corpori impaſſibili: quoniã ex natura obiecti & natura potentiæ procedit: conſtat enim eandem eſſe naturã obiecti ſenſibilis tunc & nunc, & ſimiliter eandem naturam potentiæ: ſed de corpore glorioſo hoc negatur: ergo ex hac parte peccat ratio adducens cauſam uniuerſalem ad concluſionem particularem. Et ſi dicatur: quia iſtam rationem locum habere vult S. T. etiam de intellectu coniuncto corpori ſano, ſcilicet in ſtatu innocentiæ, ut patet inferius in q. 94. art. 2.

¶Ad primum dubiũ dictũ fuit in q. 12. ar. 4. & alibi. Sco. namq; malè interpretatur mentem S. T. arguit contra eum: quidditatem. n. rei ſenſibilis obiectum non quodcunq;, ſed naturaliter ꝓportionatũ intenſiuè ponimus intellectus noſtri: quia nihil

naturæ lapidis eſt, ꝙ ſit in hoc lapide: & de rõne naturæ equi eſt, ꝙ ſit in hoc equo, & ſic de alijs. Vñ natura lapidis, uel cuiuſcũq; materialis rei cognoſci nõ põt cõplete & verè, niſi ſm̃ qđ cognoſcit, ut in particulari exiſtẽs. Particulare aũt apphendimus p ſenſum, & imaginatio-G nem. Et iõ neceſſe eſt ad hoc, ꝙ intellectus intelligat ſuũ obiectũ propriũ, ꝙ conuertat ſe ad phãtaſmata, ut ſpeculeť naturã vniuerſalẽ in particulari exiſtẽtẽ. Si aũt ꝓpriũ obiectũ intellectus noſtri eſſet forma ſeparata, uel ſi formę rerũ ſenſibilium ſubſiſterẽt nõ in particularib° ſm̃ Platonicos,* ñ oporteret, ꝙ intellect° noſter ſp intelligẽdo conuerteret ſe ad phãtaſmata. H

Ad primum ergo dicendũ, ꝙ ſpecies cõſeruatæ in intellectu poſſibili, i eo exiſtũt habitualiter qñ actu non intelligit, ſicut ſupra dictum eſt.* Vñ ad hoc ꝙ intelligamus in actu, non ſufficit ipſa cõſeruatio ſpecierum: ſed oportet ꝙ eis utamur ſecũdum quod cõuenit rebus, quarum ſunt ſpecies: quæ ſunt naturæ in particularibus exiſtentes.

Ad ii Dicendum, ꝙ etiam ipſum phantaſma eſt ſimilitudo rei particularis, unde nõ indiget imaginatio aliqua alia ſimilitudine particulari, ſicut indiget intellectus.

Ad iii dicendũ, ꝙ incorporea, quorum non ſunt phantaſmata, cognoſcuntur à nobis p comparationẽ ad corpora ſenſibilia, quorum ſunt phãtaſmata: ſicut ueritatem intelligimus ex cõſideratione rei, circa quã ueritatem ſpeculamur. Deum autem, ut Diony.* dicit, cognoſcimus ut cauſam, & per exceſſum, & per remotionem. Alias etiam incorporeas ſubſtantias in ſtatu p̃ſentis uitæ cognoſcere non poſſumus, niſi per remotionem, uel aliquam comparationem ad corporalia. Et ideò, cum de huiuſmodi aliquid intelligimus, neceſſe habemus conuerti ad phantaſmata corporũ, licèt ipſorũ ñ ſint phãtaſmata.

potest naturaliter intellectus cognoſcere quidditatiuè, niſi naturas ſenſibiliũ. Et pro ſtatu iſto non ſolũ eſt intenſiuè, ſed extenſiuè obiectũ intellectus: quia nihil põt intellectus noſter naturaliter intelligere, niſi in ordine ad quidditatem ſenſibilem. Quicquid.n. de Deo, aut angelis naturaliter attingimus, cauſalitatis, aut excellentiæ, aut negationis reſpectu ſenſibiliũ, conditione veſtitum cognoſcimus, ut experimur. Vñ & ipſe Scot° à veritate coactus dicit, ꝙ quidditas ſenſibilis eſt intellectus noſtri p ſtatu iſto obiectũ in rõne motiui, quãmuis minus philoſophicè loquẽs, negect rõne terminatiui: ut patet ex dictis. Sed non eſt in uerbis facienda uis, modo de rebus cõſtet. Quid aũt ſit obiectum intellectus, id eſt rõ formalis, q aliqd ſit intelligibile, non eſt p̃ſentis intẽtionis: ubi de intelligibili i hoc ſtatu, & non ſimpliciter eſt quæſtio.

419 ¶ Ad ſecundũ dubiũ dr̃, ut eſſe duplici diſtinctione, prima eſt de ly eſſe in particulari: quod põt ſumi, ſ. radicaliter, vel formaliter. Secunda eſt de ly eſſe de ratione alicui°: quod contingit dupliciter. Vno modo ſimpliciter. Alio mõ, vt modus intrinſecus, ſeu eſſentialis. Et tũc dico tria. Primò, ꝙ eſſe in particulari eſt radicaliter ſimpliciter de rõne ſenſibilis naturæ. Secũdo, ꝙ eſſe i particulari formaliter, ẽ de rõne naturæ, vt modus. Tertiò, ꝙ in propoſito ſumitur eſſe in particulari utroq; modo: & ſimiliter eſſe de rõne, ſingula ſingulis applicando. Primum ex dña inter platonem & Ariſt. apud Peripatheticos eſt, ut per ſe notum. Plato enim poſuit ſolam hominã formã eſſe quicquid erat homĩs: & illam per ſe abſq; carnibus & oſſibus &c. ac per hoc ponẽs naturam hominam uniuerſaliter ſubſiſtentẽ, negabat de rõne eius eſſe, particulariter ſubſiſtere. Ariſt. autem poſuit, ꝙ homina natura non poteſt abſq; carnibus & oſſibus ſubſiſtere, ſed neceſſariò oportere eſſe in carnibus & oſſibus: quãmuis non his, aut illis determinatè, ac per hoc poſuit radicem huius modi, qui eſt particulariter ſubſiſtere, id eſt carnes & oſſa, id eſt materiam eſſe de ratione naturæ ſenſibilis. Et propterea dixi, ꝙ particulariter exiſtere, radicaliter ſumptum, eſt ſimpliciter de ratione naturæ ſenſibilis: hoc enim nihil aliud eſt, quàm materia eſſe de ratione naturæ ſenſibilis. Et ex hoc patere iam facile poteſt ſecundum. Conſtat.n. ꝙ particulariter, aut uniuerſaliter exiſtere, modi naturæ ſunt ualdè inter ſe diuerſi, & quòd poſteriores ſunt naturaliter natura ipſis: prius nanque eſt homo quàm homo aliquis, aut homo idealis: & quòd nõ aduentitij, aut accidentales modi ſunt, ſed ex ſubſtantiali ratione naturæ deriuantes, non accidens ſuperadditum, ſed ſubſtantiam eandem prædicant cum natura, cuius ſunt, quãmuis alio modo. Non enim homo aliquis aliam naturam ſubſtantialem, aut accidentalem addit ſupra hominem, ſed hominem dicit hoc modo exiſtentem. Tertium verò ex ſequentibus manifeſtum erit.

¶ Ad tertium dubium, quo ad primam dubitandi rõnem dr̃, ꝙ ſermo præſens proculdubio eſt de cognitione abſtractiua, quidditatiua tamen: & ꝙ naturæ ſenſibilis quidditas, non perfectè cognoſcitur ignorato ſuo ſubſtantiali mõ eſſendi & quamuis modus ſit aliqualiter poſterior quidditate, non tamen poteſt quidditas perfectè, abſque eius cognitione penetrari.

¶ Ad cuius euidentiam ſcito, ꝙ aliquid eſſe poſterius aliquo cõiuncto ſibi, contingit multipliciter: In propoſito tñ logicè, & F metaphyſicè loquẽdo, dupliciter accidit. Primò, q̃a illud cõuenit ei extra primũ modũ perſeitatis: & ſine tali poteſt perfectè prioris natura cognoſci quidditatiuè. Secundò, quia illud conuenit ei infra primum modum perſeitatis, & à tali poſteriori perfecta cognitio quidditatiua depẽdere poteſt: ut patet de perfecto & imperfecto: hæc enim prædicata ſunt rerũ, infra primum modũ per ſe: nec abſq; eis habet cõplete quidditatiua cognitio. Vnde Ariſtot. 1. cœli. Primũ prædicatũ qđ inueſtigat de mũdo, eſt ly, pfectũ. Et Diuus T. poſt ſimplicitatẽ, quæ pertinet primo ad qđ qđ eſſe rei, ſtatim de pfectione Dei q̃ſtionem ſubdit in princi. huius operis: cum ergo modus eſſendi particulariter ſit ſubſtantialis ei cuius eſt: nec aliam rem, aut rõnẽ formalẽ ſuperaddat naturæ: ſed eãdem dicat alio modo: extra prædicata primi modi nequaquam cõſiſtet. Ac ꝑ hoc, ſine eius cognitione pfectè natura cognoſci nõ põt. Et cõfirmatur q̃a modus ille nõ eſt ſimpliciter poſterior natura, ſed aliqualiter. Non ſimpliciter qđẽ: quia cũ oẽ prius reducat ad illũ modũ, ſ. à quo non conuertitur conſequentia, ut patet in 5. Meta., & conſtat, ꝙ ſi eſt homo, eſt homo aliquis, quãmuis non hic: & cõuerſo, conſequens eſt, ꝙ natura non ſit prior ſimpliciter modo iſto ſubſtantiali. Dico autem, quod ſi eſt homo, eſt homo aliquis, nõ eo modo quo ſequitur, ſi eſt I homo, eſt riſibilis: ſed eo modo, quo in nullo inſtanti naturæ uerificari poteſt de aliquo quod ſit homo: & tamẽ non adhuc ſit homo aliquis. Quãmuis enim prius natura generetur homo quàm riſibile: & quodãmodo, quàm hic homo: non tamẽ quàm homo aliquis: ut patet apud Peripatheticos. Aliqualiter tamen eſt prior: quia ſecundum abſtractionẽ intellectus, homo prius eſt, quàm homo aliquis.

¶ Quoad ſecundam uerò dubitandi occaſionẽ dr̃, ꝙ ly, ut exiſtens in particulari, denotat rem cognitam. Et ad primã obiectionem contra hoc iam patet reſponſio ex nunc dictis. Ad ſecundam uerò dicitur, ꝙ licèt modus ille ſit uniuerſale quoddam: principium tñ illius eſt ſingulare, ut S. T. dicit in loco allegato: & propterea abſq; ſingulari apprehenſione, cognoſci pfectè nequit. Quãmuis poſſit argumẽtiuè cognoſci naturam habere modum eſſendi particulariter ex cognitione naturæ, & modi eſſendi particulariter in cõmuni: ſed hæc non generant perfe-K ctam notitiam naturæ, tali mõ exiſtentis. Impoſſibile eſt enim ignorato principio, plene noſſe principiatum. Habet quoq; ſe ſingulare ad talem modum, ut terminus: ignoto autem termino, ſciri plene nequit terminatum.

¶ Ad quintum autem dubium dr̃, ꝙ arg. ex primo capite deficit in conſideratione conditionum immaterialis cognitionis. Cũ.n. intelligere ſit operatio immaterialis: & cõſequẽter à corpore & corporeis cõditionibus ſeſe eleuans: ſi intellectio pfecta alicuius obiecti in aliquo intellectu adeo depreſſa, atq; obligata corpori eſt, ut phãtaſmate egeat corporeo, à fortiori intellectio imperfecta, cui minus debetur eleuatio à materialibus cõditionibus, magis alligata erit phantaſmati. Experimur enim in nobis, ꝙ quantò perfectius cõtemplamur, tantò purior redditur à phantaſmatibus cognitio, quãmuis totaliter denudatã non habeamus. Oportet igitur, in omni noſtra cognitione phãtaſma cõcurrere, ſi perfecta abſque phantaſmate fieri nequit, iuxta illud: De quo minus uidetur ineſſe &c.

* q. 79. ar. 6. & 7.

* Elicitur ex c. 1. de diui. nomi.

¶ De

ARTICVLVS VIII.

Vtrum iudicium intellectus impediatur per ligamentum ſenſus.

Ad octavum ſic procedit. Vr̃, ꝙ iudicium intellect° non impediatur per ligamẽtũ ſenſus. Superius.n. non dependet ab inferiori: ſed iudiciũ intellect° eſt ſupra ſenſum. Ergo iudicium intellectus non impeditur per ligamentum ſenſus.

¶ 2 Præt. Syllogizare eſt actus intellꝰ: in ſomno aũt ligať ſenſus ut dr̃ in lib. de * ſom. & vig: Contingit tñ quandoque ꝙ aliquis dormiens ſyllogizat. Ergo non impeditur iudiciũ intellectus per ligamentũ ſenſus.

Sed contra eſt, ꝙ in dormiendo, ea q̃ contra licitos mores contingũt, nõ imputantur C ad peccatũ, ut Aug. in * 12. ſup Gene. ad litera dicit. Hoc autẽ nõ eſſet ſi homo in dormiẽdo liberũ uſum rõnis & intellect° haberet. Ergo impeditur rõnis uſus per ligamentum ſenſus.

Respon. Dicẽdũ, ꝙ ſicut dictum eſt, * proprium obiectũ intellectui noſtro proportionatũ, eſt natura rei ſenſibilis.* Iudicium autem perfectum de re D aliqua dari non põt, niſi ea omnia, q̃ ad rem pertinent cognoſcant, & præcipuè ſi ignoraret id, qđ eſt terminus & finis iudicij. Dicit aũt philoſophus i 3.* de cœlo, ꝙ ſicut finis factiuæ ſcientiæ eſt opus, ita naturalis ſcientiæ finis, eſt quod vr̃ principaliter ſm̃ ſenſum. Faber.n. non quærit cognitionem cultelli niſi ꝓp opus, ut operetur hunc particularẽ cultellum. Et ſimiliter naturalis, non q̃rit co-E gnoſcere naturã lapidis & eq, niſi ut ſciat rõnes eorum, quæ videntur ſm̃ ſenſum. Manifeſtũ eſt autem, ꝙ non poſſet eſſe pfectum iudicium fabri de cultello, ſi opus ignoraret. Et ſimiliter non poteſt eſſe perfectum iudicium ſcientiæ naturalis de rebus naturalibus, ſi ſenſibilia ignorentur. Oĩa aũt q̃ in p̃ſenti ſtatu intelligimus, cognoſcunt à nobis per comparationẽ ad res ſenſibiles naturales. Vñ impoſſibile eſt, ꝙ ſit in nobis iudicium intellectus perfectũ cũ ligamento ſenſus, * per quẽ res ſenſibiles cognoſcimus.

Ad primum ergo dicẽdũ, ꝙ B quãmuis intellectus ſit ſupior ſenſu, accipit tñ aliquo modo à ſenſu, & eius obiecta prima & principalia in ſenſibilib. fundãtur. Et ideo neceſſe eſt, ꝙ impediatur iudicium intellectus ex ligamento ſenſus.

Ad ii dicendum, ꝙ ſenſus ligatur in dormientibus ꝓp euaporationes quaſdã & fumoſitates reſolutas: ut dr̃ in * lib. de ſomno & vigi. Et iõ ſecundũ diſpoſitionẽ huiuſmodi euaporationũ, contingit eſſe ligamẽtũ ſenſus maius, uel minus. Qñ enim multus fuerit motus uaporũ, ligatur nõ ſolũ ſenſus, ſed ẽt imaginatio: ita ut nulla appareant phantaſmata, ſicut pcipuè accidit, cũ aliqs incipit dormire poſt multũ cibũ & potũ. Si verò motus uaporum aliquantulũ fuerit remiſſior, apparent phantaſmata, ſed diſtorta & inordinata, ſicut accidit i febricitãtib. Si verò adhuc magis motus ſedeť, apparẽt phantaſmata ordinata, ſicut maximè ſolet cõtingere in fine dormitionis, & in hominib. ſobriis, & hñtibus fortẽ imaginationẽ. Si aũt motus uaporũ fuerit modicus, nõ ſolũ imaginatio remanet libera, ſed ẽt ipſe ſẽſus cõis ex parte ſoluitur, ita ꝙ hõ iudicat interdũ in dormiẽdo ea, q̃ uidet ſomnia eſſe, quaſi diiudicãs iter res, & rerũ ſilitudines. Sed tñ ex aliqua parte remanet ſenſus cõis ligat°. Et iõ licèt aliquas ſilitudines diſcernat à rebus: tñ ſp in aliquibus decipiť. Sic igitur per modum quo ſenſus ſoluit, & imaginatio in dormiendo, liberatur iudicium intellectus: non tamẽ ex toto. Vñ illi qui dormiendo ſyllogizãt, cum excitãtur, ſemp recognoſcunt ſe in aliquo defeciſſe.

¶ De materia aũt quæ tangitur in argumento ex 2. cap. ſexto diuerſas eſſe opiniones. Scotus.n. in 1. di. 3. q. 3. & in d. 45. q. 2. cõſentiẽs concluſioni principali ſ. qđ nihil ſine phãtaſmate intelligimus, diſſentit in medio. vult.n. ꝙ hoc non inſit intellectui noſtro ex ſe abſolutè, q̃a ſic anima ſeparata nõ intelligeret, nec ex hoc qđ cõiunctus eſt corpori, q̃a ſic aĩa in corpore glorioſo egeret phantaſmate, ſed ꝙ hoc ineſt, aut i pœnã peccati originalis iuxta illud Auguſt. 15. de trin. c. 27. Quæ cã, ut ipſam lucem fixa acie uidere non poſſis, niſi infirmitas, & quis eam tibi fecit, niſi iniquitas? aut ꝓp ordinem potentiarum naturaliũ hoc habẽtem, ꝙ una potentia attingente obiectũ: aliæ q̃ natæ ſunt illud attingere contingunt idẽ. Diuus aũt T. ut hic & alibi patet, tenet hoc eſſe naturale animæ cõiunctæ corpori paſſibili, ex parte obiecti relati ad potẽtiã, ſub tali mõ eſſendi. Ita ꝙ, quia obiectũ hẽt in ſe illa duo ſupradicta, ſ. naturã & particularitatẽ: & intellectus cõiunctus nõ põt utrũq; percipere, niſi miniſterio ſenſus alterũ cognoſcatur: inde eſt indigentia phãtaſmatis. Ad obiecta uerò i oppoſitũ dr̃, ꝙ hoc eſt naturale animæ noſtræ ex mõ eſſendi, ſ. i cõditione ad corpus. Vñ cõueniebat ẽt in ſtatu innocentiæ. Et ſi infertur, ergo cõuenit ẽt aĩæ in corpore glorioſo, negatur cõſequẽtia, q̃m d ſtatibus purè naturalibus loquimur, & nõ de miraculoſis. Et ſi inſtet, ꝙ glorificatio nõ aufert naturam, ſed pficit, uidetur, ꝙ conditiones naturales dicentes imperfectionẽ hoc modo, i. quarũ oppoſitæ ſunt pfectiones ſimpliciter & põt ſalua integritate naturæ auferri glorificatio auferẽdo pficit, ut patet de paſſibilitate corporis. Talis eſt aũt obligatio ad phãtaſmata. Nec hẽt locum rõ prĩi in ſtatu corporis glorificati: q̃ñ deeſt ſecũda cõdiõ ex parte intellectus, ſ. quod ipſe non põt per ſe ipſum cognoſcere ſingulare. Hęc.n. cõdiõ eſſet uera ſi de intellectu cõiuncto ſecũdũ naturalẽ ſtatũ, falſa A tñ eſt de eo ſecũdũ ſtatũ glorificati corporis: q̃ñ põt q̃cq; i, & eodẽ mõ intelligere: qđ & quo mõ põt aĩa ſeparata. Verũ rõ aſſignata à Sco. nihil ualet: immò potius oppoſitũ īfert: q̃a una potẽtia aĩæ intenſa in opere ſuo: aliæ ab operãdo impediũtur, ut experiẽtia teſtať: ītẽtio ergo operationis intellectus non erit phãtaſiæ: immò deijcit quãtũ eſt ex hoc. Et præterea ex hoc ñ haberetur uniuerſaliter ꝙ ſine phantaſmate nihil intelligimus, ut patet. Nec eſt eadẽ rõ, aut maior, ſi imperfecta intellectione: vt nos dicebam°. Ratio vero ex peccato originali, non eſt naturalis: hoc autem eſt naturale, ut mori &c.

SVP. Q. LXXXIIII. ART. VIII.

Titulus clarus. ¶ In corpore una concluſio reſponſiua q̃ſito affirmatiuè. Iudiciũ intellectus impeditur ligato ſenſu. Probatur ſic. Ignoratis principalibus ad rẽ, & præcipuè fine, ſeu termino iudicij, neceſſe ẽ iudicium impediri: ſed ligato ſenſu hoc accidit. ergo: maior patet, & minor pbatur: quia ligato ſenſu, ignorať particulare, quod eſt termin° iudicij. Quod pbať tripliciter. Primò ratione, q̃a ꝓpriũ obiectũ nr̃i intellectus, eſt natura ſenſibilis. Secundo authoritate Ariſto. in 3. cœli. Et tertiò: quia omnia q̃ cognoſcimus, diſcernimus in ordine ad ſenſitiua.

¶ In reſpõſione ad ſecundum nota quatuor gradus ligamẽti ſenſitiuæ partis.

¶ Nota hic diligentiſſimè & cautiſſimè, ꝙ quia iudicium intellectuale ideo fallitur ligato ſenſu, quia nõ poteſt reſoluere qđ iudicat, in particulare ſenſibile: cõſequẽs eſt, quòd multò magis intellectuale fallitur, quando deſpiciuntur particularia: nec eſt curæ, ut hẽat iudicium rationis, teſtimonium à ſenſibilibus. Et propterea in plurimos contingit labi errores, qui à ſuperiorib. inchoãt iudicium, & ordinãt doctrinas ſuas incõſultis ſenſibus. Vnde patet philoſophorũ Ariſtot. nunquam à ſenſib° recedẽs, ſemper iuxta ueritatem iudicauit.

Porrecta per totum.

423 * 12. q. 114. art. 3. cor. Et q. 272. ar. 1. & vi. q. 12. ar. 3. & 3. de anima tex. 7.

* Ca. 3. & 4. com. 4.

* Li. 12. c. 15. to. 3.

* Ar. præcedenti. 422

* Lib. 3. de cœlo, tex. 61. to. 2.

Conclu. 421

495 457 a

517 * Lib. de ſõ. & vig. c. 4. to. 2.

Universidad de Deusto Biblioteca

SVP. Q. LXXXV. ART. I.
Scot. 1. ſ. d. 3. q. 3.
Maire. 1. ſ. d. 3. q. 2.
Bacco. 1. ſ. d. 3. q. 2.

Titulus. ¶Circa titulũ occurrit ſtatim dubiũ, quia vĩ ſupfluus erit titulus iſte, aut impertinens. In q̃õne ſiquidẽ pcedẽte, determinatum eſt an aĩa intelligat p ſpẽs acceptas à ſenſibilibus &c. igit aut ſupflue repetit, aut tractabit aliud ab his. & tenet ſequela: q̃a nihil aliud eſt abſtrahere à phantaſmatibus, quàm recipere à ſenſib⁹, & ea re illis in uſu.

¶Ad hoc dr, q. præſens articulus, bñ diſtinctus, & ordinat⁹ eſt. Diſtinctus q̃dẽ, q̃a aliud eſt formaliter q̃rere & ſcire an hẽamus intelligibiles ſpecies à ſenſibilibus & phãtaſmatibus: & aliud, an intelligamus abſtrahẽdo. Hoc.n. ſcibilis, & modũ quo hũr ſpecies à phãtaſmatibus, ſ. per abſtractionẽ, & modũ quo intellect⁹ attingit res ſẽſibiles, ſ. denudãdo eas à cõditionib. phãtaſiatis. Illud uerò hoc i ſe nõ claudit, niſi virtualiter. Sed q̃ões cũ ſint æquales numero his q̃ uerẽ ſcimus, diſtinguẽdę ſunt penẽs q̃ſita formaliter, nõ uirtualiter. Ordinat⁹ uerò, q̃a ut patet in diuiſione q̃õnis pcedẽtis, tota pcedẽs quæſtio q̃rit formaliter de his, p quæ intelligimus, uerò de mõ & ordine, quo intelligimus: & ideo ab uniuerſaliſſimo modo incepit, ſ. abſtractione à phantaſmatib⁹ hic.n. modus cõmunis eſt omni noſtræ intellectioni, ut patebit.

Porrecta per totum.

¶In corpore duo. primò reſpondet q̃ſito. Secundò, refert opinionem Plat. oppoſitam in calce.

424 Infra q. 85. art. 2. ad 2. Et q. 101. ar. 1. & 3. q. 61. art. 2.

¶Quo ad primũ concluſio reſpõſiua affirmatiuè eſt hæc. Intellectus nr intelligit materialia abſtrahẽdo à phantaſmatib⁹. Vbi primò nota, q. abſtrahere a phãtaſmate quandoque ſignificat operationẽ intellectus agẽtis, quandoque operationem

QVAESTIO LXXXV.

De modo & ordine intelligendi, in octo articulos diuiſa.

DEINDE conſiderãdum eſt de modo & ordine intelligendi.

ET CIRCA hoc quæritur octo.

¶Primò, Vtrum intellectus noſter intelligat abſtrahendo ſpecies à phantaſmatibus.

¶Secundò, Vtrũ ſpecies intelligibiles abſtractæ à phantaſmatibus, ſe habeant ad intellectum noſtrum, ut quod intelligitur, uel ſicut id, quo intelligitur.

¶Tertiò, Vtrum intellectus noſter naturaliter ĩtelligat pri⁹ magis uniuerſale.

¶Quartò, Vtrũ intellẽs nr̃ poſſit multa ſimul intelligere.

¶Quintò, Vtrũ intellectus noſter intelligat componendo & diuidendo.

¶Sextò, Vtrum intellectus poſſit errare.

¶Septimò, Vtrum unus poſſit eandem rem melius intelligere quàm alius.

¶Octauò, Vtrũ intellectus noſter per prius cognoſcat indiuiſibile, quàm diuiſibile.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum intellectus noſter intelligat res corporeas, & materiales per abſtractionem à phantaſmatibus.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, q. intellectus noſter non intelligat res corporeas & materiales, p abſtractionẽ à phantaſmatibus. Quicunque.n. intellectus[b] intelligit rẽ aliter q̃ ſit, eſt falſus. Formæ autem rerum materialiũ, nõ ſunt abſtractæ à particularibus, quorum ſimilitudines ſunt phãtaſmata. Si ergo intelligamus res materiales per abſtractionem ſpecierũ à phantaſmatib⁹, erit falſitas in intellectu noſtro.

¶2 Præt. Res materiales ſunt res naturales, in quarũ diffinitione cadit[b] materia. Sed nihil põt intelligi ſine eo, qđ cadit in diffinitione eius. Ergo res materiales non pñt intelligi ſine materia: ſed materia eſt indiuiduationis principiũ. ergo res materiales nõ pñt intelligi per abſtractionẽ uniuerſalis a particulari, quod eſt abſtrahere ſpẽs intelligibiles à phantaſmatibus.

F

¶3 Præt. In 3.* de Anima dr, q. phantaſmata ſe habẽt ad aĩam intellectiuã, ſicut[b] colores ad uiſum. Sed uiſio nõ fit per abſtractionẽ aliquarum ſpecierum à coloribus, ſed per hoc, q. colores imprimũt i uiſum. Ergo nec intelligere cõtingit per hoc, q. aliqd abſtrahatur a phantaſmatibus, ſed per hoc, q. phantaſmata imprimunt in intellectũ.

G ¶4 Præt. Vt dicitur in 3.* de Anima, in intellectiua anima ſunt duo, ſ. intellectus poſſibilis, & agens. Sed abſtrahere à phãtaſmatibus ſpecies intelligibiles ñ ptinet ad itellectũ poſſibilem, ſed recipere ſpecies iam abſtractas: ſed nec ẽt uidetur pertinere ad intellectum agentem, qui ſe habet ad phãtaſmata,[b] ſicut lumen ad colores: quod nõ abſtrahit aliquid à coloribus: ſed

H magis eis influit.* Ergo nullo modo intelligimus abſtrahẽdo à phantaſmatibus.

¶5 Præt. Philoſophus in 3.* de Anima dicit, q. intellectus, intelligit[b] ſpecies in phantaſmatibus. nõ ergo eas abſtrahẽdo.

SED CONTRA eſt, q. dicitur in 3.* de Anima, q. ſicut res ſũt ſeparabiles à materia, ſic circa intellectum ſunt. Ergo oportet q. materialia intelligantur, in quantum à materia abſtrahuntur, & à ſimilitudinibus materialibus, quæ ſunt phantaſmata.

I

RESPON. Dicẽdũ, q. ſicut ſupra dictum eſt,* obiectum cognoſcibile proportionatur virtuti cognoſcitiuę. Eſt aũt triplex gradus cognoſcitiuæ uirtutis.* Quædã.n. cognoſcitiua uirt⁹, ẽ actus organi corporalis, ſ. ſenſus. Et iõ obiectum cuiuslibet ſenſitiuæ potẽtię eſt forma, prout in materia corporali exiſtit.

K

Et q̃a hmõi materia eſt indiuiduationis principiũ, iõ oĩs potẽtia ſenſitiuę partis, eſt cognoſcitiua[d] particularium tantum. Quædã aũt uirtus cognoſcitiua eſt, q̃ neque eſt actus organi corporalis, neque eſt aliquo mõ corporali materiæ cõiũcta ſicut intellectus angelicus. Et iõ huius uirtutis cognoſcitiuæ obiectũ, eſt forma ſine mã ſubſiſtẽs. Etſi.n. mãlia cognoſcant,

intellectus poſſibilis. Intellectus agẽtis q̃dẽ, q̃ñ dr, q. abſtrahimus ſpecies intelligibiles à phantaſmatibus. Intellectus uerò poſſibilis, q̃ñ dicit, q. cognoſcimus q̃d q̃d eſt hominis, abſtrahendo ab hoc, & illo homine. Tantũ autẽ intereſt inter abſtractionem utranque, q. abſtractio illa, eſt realis productio rei abſtractæ, ſ. ſpeciei intelligibilis. iſta autẽ ſolum eſt expoliatio rei abſtractæ: nõ per realem denudationẽ, ſed per negationẽ actionis, ſeu cõſiderationis, ut in reſponſione ad primũ clarè patet in litera. Ex q̃ñ ſecunda eſt effectus primę, & eiuſdẽ rõnis cum ea, ut patebit: rñ pſens concluſio de utraq; intelligit indiſtinctẽ.

*Lib. 3. de Aia. tex. 18. com. 4.

¶Deinde probat concluſio. Intellectus nr ſic non eſt actus corporis, q. tñ eſt uirtus animæ exiſtentis in corpore: ergo ppriũ eius eſt cognoſcere formam in materia hac, non prout eſt hac in materia. Hoc eſt abſtrahere à phãtaſmatibus: ergo. Antecedẽs ſupponitur ex dictis, & declaratur diſtinguẽdo triplicem gradum uirtutis cognoſcitiuæ, ſ. actum corporis: non actum corporis: & quodãmodo ſic, & quodãmodo non. Conſequentia verò probat rõne: quia obiectum proportionatur uirtuti cognoſcitiuæ. Et confirmat diſtribuẽdo pportionata obiecta ſingulis gradibus cognoſcentium.

*Lib. 3. de Aia. tex. 17. & 18. com. 2.

¶Nota, q. maxima illa, Obiectũ pportionatur uirtuti cognoſcitiuæ, abſq; dubio tenet quo ad cognitionẽ & eleuationẽ à materia, quicquid obiici poſſit de aliis conditionibus. Impoſſibile nãque eſt, q. uis corporea poſſit aliqd ſupra corpores elementũ, & rurſus, ut uis in corporea ſit naturaliter obligata ad corpora. Et propterea intellectus nr medio modo ſe habens, ad medio modo ſe habentia, ut ad ppria obiecta ſe extendit.

¶Sed

c 161 *Lib. 3. de Aia. tex. 32. & 38. com. 2.

*Lib. 3. de Aia. tex. 11. com. 4.

*q. 84. ar. 7. & 9. ad artic. 1.

D. 188.

¶Sed occurrit dubitatio hic: q̃a falſum vĩ qd aſſumptũ eſt & habetur in litera, q. ſ. cõſiderare naturã exiſtentem in hac materia, nõ prout eſt in hoc, eſt abſtrahere à phãtaſmatibus. Angeli enim primò, intelligũt unũq; quod quid eſt alicuius rei materialis, nõ intelligẽdo ipſum ut in hoc, & tñ non abſtrahunt. nos quoque, ſi uera eſſet opinio Platonis, nihilominus intelligeremus qd quid erat eſſe hominis, nõ intelligendo hũc uel illũ, & tñ non abſtraheremus. ergo. Ad hoc dicitur, q. dictũ illud ẽ uerissimũ, mõ ſanè intelligatur, ſ. per ſe primò. Angeli, ut in litera dr, non cognoſcunt materialia p ſe primò, ſed res ſeparatas à materia: & in illis illarumq; cõnaturalibus ſpeciebus materialia pcipiunt. Noſtri quoq; aiæ intellectus (ſi uera eſt Platonis opinio) ad q̃ditates ſeparatas, ſ. p ſe hominẽ, & p ſe bonũ primò terminat, & nõ ad naturã exiſtẽtẽ in Sorte nõ put eſt in Sorte. Vñ in litera utraq; obiectio excluditur. Prima, cum obiectum proprium intellectui Angelico datur. Secunda cum Plat. opinio refertur. de cui⁹ opinione tria refert. Primũ ex parte aĩa, q. naturã intellect⁹, nõ modũ eſſendi conſiderauit. Secũdũ, ex parte obiecti: q. propterea poſuit obiectũ res ſeparatas & imateriales, & ſic actus intellectus noſtri apud eũ, primò terminatur ad ideas. Tertiũ, ex parte modi, de quo eſt quæſtio, ſcilicet quòd nõ abſtrahendo, ſed potius abſtracta participãdo intelligimus.

*q. 76. ar. 1.

Conc. m

D. 712. & 9

*li. 1. Meta. in Ariſt. tex. 6

*q. 84. artic. 1.

¶In rñſione ad ſecũdũ eſſet q̃ſtio, an materia ſit pars q̃dditatis rei naturalis: ſed quia hoc ad quæſtionem hanc nihil refert, & alibi tractatũ eſt, ideo tranſeo.

b 415

¶In rñſione ad quartũ difficile occurrit dubiũ [illegible] illuminatio intellectus agẽtis ſup phãtaſmata ab q̃ poſitiuũ ponat in eis. Quibuſdã.n. uĩ,

nõ tñ niſi in immaterialibus ea inuenientur, vel in ſeipſis, uel in Deo. Intellectus autẽ humanus medio modo ſe habet. nõ enim eſt actus alicuius organi, ſed tñ eſt quædam uirtus animæ, q̃ eſt forma corporis, ut ex ſupra dictis patet.* Et ideò ppriũ ei⁹ ẽ cognoſcere formã, in materia qdem corporali indiuidualiter exiſtentem, non tñ prout eſt in tali materia. Cognoſcere uerò id, qđ eſt in materia indiuiduali, nõ put eſt in tali materia, eſt abſtrahere formã à materia indiuiduali, quã repſentãt phãtaſmata. Et ideò[m] neceſſe eſt dicere, q. intellectus noſter intelligit[d] materialia, abſtrahendo à phãtaſmatibus,[n] & p materialia ſic cõſiderata in immaterialiũ aliqualẽ cognitionẽ deuenimus: ſicut ecõtra, Angeli p immaterialia, materialia cognoſcũt.*

C

Plato verò attendẽs ſolũ immaterialitatẽ intellectus humani, nõ aũt ad hoc q. eſt corpori quodãmodo unit⁹, poſuit obiectũ intellectus, ideas ſeparatas, & q. intelligimus, nõ qdẽ abſtrahendo, ſed magis abſtracta participãdo, vt ſ. dictũ eſt.*

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, q. abſtrahere cõtingit dupliciter. Vno mõ, p modũ cõpoſitionis & diuiſionis, ſicut cũ intelligimus aliqd nõ eſſe i alio, uel eſſe ſeparatũ ab eo. Alio modo, per modũ ſimplicitatis: ſicut cũ intelligimus vnũ, nihil cõſiderando de alio. abſtrahere igitur p intellectũ ea, q̃ ſm rẽ non ſunt abſtracta ſm primũ modũ abſtrahendi, nõ eſt abſq; falſitate. Sed ſecũdo mõ abſtrahere per intellectũ, q̃ non ſunt abſtracta ſm rem, non habet falſitatẽ,* vt in ſenſu apparet. Si enim dicamus colorem non ineſſe corpori colorato, uel eſſe ſeparatũ ab eo. erit falſitas in opinione, vel in oratione. Si uerò cõſideremus colorẽ & pprietatẽ ei⁹, nihil conſiderãtes de pomo colorato: vel ſic, qđ intelligimus voce exprimamus: erit abſque falſitate opinionis, & orationis. pomũ.n. nõ eſt de rõne coloris. Et ideò nihil phibet colorẽ intelligi, nihil intelligẽdo de pomo. Similiter dico, q. ea quæ

A pertinent ad rõnem ſpeciei cuiuslibet rei materialis, puta lapidis, aut hominis, aut eq, poſſunt conſiderari ſine principijs indiuidualibus, q̃ nõ ſunt de ratione ſpeciei. Et hoc eſt abſtrahere vniuerſale à particulari, vel ſpeciẽ intelligibilẽ a phantaſmatibus, cõſiderare. ſ. naturã ſpeciei abſq; conſideratione indiuidualiũ principiorũ, q̃ per phãtaſmata repræſentãtur. Cũ

B ergo dr, q. intellect⁹ eſt falſus, q̃ intelligit rẽ aliter[d] q̃ ſit, uerũ eſt, ſi ly aliter, referat ad rẽ intellectã. Tunc enim intellectus eſt falſus, qñ intelligit rem eſſe aliter q̃ ſit.[e] Vñ falſus eſſet intellectus, ſi ſic abſtraheret ſpeciẽ lapidis à materia, ut intelligeret eam non eſſe in materia, ut Plato poſuit. Non eſt autem uerum quod proponitur, ſi ly aliter, accipiatur ex parte intelligentis. Eſt enim abſq; falſitate, vt alius ſit modus intelligentis in intelligendo, quam modus rei in eſſendo: q̃a intellectũ eſt in intelligẽte immaterialiter p modũ intellectus, nõ aũt materialiter p modũ rei materialis.

AD II dicendũ, q. quidã putauerunt, q. ſpecies rei naturalis ſit forma ſolum, & q. materia non ſit pars ſpeciei.* Sed ſm hoc in diffinitionibus rerum naturalium non poneretur materia. Et ideò aliter dicendum eſt, q. materia eſt duplex, ſ. communis & ſignata, uel indiuidualis. Communis quidem, ut caro & os, ĩdiuidualis aũt ut hæ carnes & hæc oſſa.* Intellectus igiĩ abſtrahit ſpeciem rei naturalis à materia ſenſibili indiuiduali, ñ aũt a materia ſenſibili cõmuni. Sicut ſpeciẽ hominis abſtrahit ab his carnibus, & his oſſibus, q̃ non ſunt de ratione ſpeciei: ſed partes indiuidui, ut dicit in 7.* Met. & ideò ſine eis cõſiderari poteſt. Sed ſpecies hominis nõ põt abſtrahi per intellectum a carnibus, & oſſibus. Species autẽ mathematicæ, poſſunt abſtrahi p itellectũ a materia ſenſibili, nõ ſolũ indiuiduali, ſed ẽt cõmuni: nõ tñ a materia intelligibili communi: ſed ſolum indiuiduali. Materia enim ſenſibilis, dicitur materia corporalis,

D

E

q. ſic. p hæc uerba literæ: faciũt nanq; phãtaſmata ſuſcipere quãdã intẽtionalẽ uirtutẽ p modum fluxus, qua reddunt formaliter habilia ad abſtractionẽ. Et confirmatur: hoc q̃a regulariter eſt apud S. T. q. inſtrumentũ impotẽs ad principalẽ effectũ, ſumit à principali agẽte intẽtionem, qua inſtrumẽtaliter poſſit in illũ. Conſtat aũt, phantaſma ſe habere ad intellectũ agentẽ ut inſtrumentum &c. alii uerò ut hoc impoſſibile, quia viſilla, aut eſt de ordine materialiũ, aut immaterialiũ. ſi materialiũ, ergo erit hęc & particularizata ut phãtaſmata: nõ ergo erit propterea phãtaſma habili⁹. ſi immaterialis, ergo nõ erit ſubiectiuẽ phãtaſiæ q̃a q̃cquid eſt ibi ſubiectiuẽ, ẽ particularizatum ut ipſa, cum vnũquodq; recipiat p modũ recipientis.

D. 760.

c 79 61 c d 430

¶Mihi aũt nõ pp has rõnes, ſed pp rerum ordinẽ, & literæ uerba diligẽtius pſpecta, videtur q. illuminatio iſta nullam rem addendo, habiliter.

¶Ad cuius euidentiã ſciẽdũ eſt, q. ut in litera dr, pars ſenſitiua [illegible] ex cõiũctione ad intellectũ. Primò, redditur uirtuoſior, ſecundò, habilis ad abſtractionem: tertiò, ab ea abſtrahit ſpẽs intelligibilis. Et primũ q̃dẽ cõuenit ipſis uirtutibus ſeu potentiis ſenſitiuis ex hoc, q. naturaliter cõnatæ ſunt cũ intellectiuo: quẽadmodũ uegetatiuæ redduntur uirtuoſiores ex cõiũctione ad ſenſitiuum. Vñ uegetatiuũ i aĩali g[e]n[er]at carnẽ, & ſenſitiuũ in homine põt particularia cõferre. Secundũ uerò, q̃a naturæ ordo expoſcit, ut ſi natura naturæ, & potẽtia potẽtiæ cõiũcta uigorat, q. multo magis actus actui cõiũctus uigoratur. Idcirco hoc [illegible] phãtaſiæ in miniſtrando intellectui agẽti ſormat; phãtaſmata.n. habilia fieri & eſſe ad hoc ut abſtrahatur ſpẽs [illegible] ab eis, nihil aliud

161

*li. 7. Meta. tex. 34. & 35. c. 3.

eſt q̃ põt fieri, & eſſet ſũmus ſpũalitatis gradus citra intelligibilẽ ordinẽ: & hoc cõuenit eis cum ordinata ſunt actualiter, & ſimul diſpoſita ut cooperentur intellectui agẽti: hoc aũt eſt, cũ intellectus agẽs conuertitur ſup ea, illuminãdo ea, non formaliter ſed obiectiuè, ſicut colores illuminãtur. Phãtaſia ergo, exiſtẽte in actu ſecũdo, & ordinãdo ſic ſua phantaſmata, intellectus agẽs aſſiſtit illis & fit illis ꝓpinquus: immò cõiunctus cõiunctione qua lumẽ coniungit colori, & ſic illuminantur phãtaſmata obiectiuè: & hac obiectiua illuminatione, attingũt ſummũ ſpiritualitatis gradũ: & ſic redduntur & ſunt habilia, ut ex eis ſpecies intelligibilis abſtrahatur: qđ eſt tertiũ inter ea q̃ aſſequitur pars ſenſitiua, q̃ abſtractio nihil aliud ē q̃ productio ſpeciei, q̃ ex ipſis phãtaſmatibus quo ad naturã repræſentatã, & non quo ad indiuidualia. Sic aũt eſſe, & ſecũdũ ueritatẽ, & apud S. T. nõ eſt difficile uidere. Scdm ueritatẽ quidẽ, q̃ ordo rerũ exigit, ut ſupremũ infimi attingat infimũ ſupremi: & ꝑ hoc natura ſenſitiua in ſui ſupremo, i. in cogitatiua in actu, ꝑueniat ad ſummũ ſpiritualitatis & actualitatis gradũ ĩ eã latitudine ſm quã ĩ ſtra ordinẽ intellectualiũ. Et cõfirmatur: qa natura horret ſuperflua, nec ſuperaddit rõnẽ tiones his, q̃ poſſunt, ꝑ ipſas res perfici: immò eſt addere intentiones intentionibus: qa phantaſmata ipſa intentiones ſunt. Secũdũ mẽtem uerò S. T. apparet qñ docet illuſtrari phãtaſmata, dicit hoc eſſe, quemadmodũ pars ſenſitiua uigoratur ex cõiunctione ad intellectiuã: conſtat nihil aliud ſupaddi &c. Nec obſtat regula de inſtrumẽtalibus agẽtibus: qm de ſecretis his, ut poſſumus, loquimur: nõ. n. eſt ibi propriè inſtrũ, cũ phãtaſma (ut ſupra dixit) non

*In corp. ar. præt. 7. quæſt. p2a2.

90 2

ſecundum ꝙ ſubiacet qualitatibus ſenſibilibus, ſ. calido & frigido, duro, & molli, & hmõi. Materia verò ĩtelligibilis dicit ſubſtantia, ſm ꝙ ſubiacet quantitati. Manifeſtum eſt autem, ꝙ quantitas prius ineſt ſubſtãtiæ q̃ qualitates ſenſibiles. Vñ quãtitates (vt numeri & dimenſiones & figuræ, quæ ſunt terminationes quantitatum) poſſunt conſiderari abſq; qualitatibus ſenſibilibus, quod eſt eas abſtrahi à materia ſenſibili: non tamẽ poſſunt conſiderari ſine intellectu ſubſtantiæ quantitati ſubiectæ, qđ eſſet eas abſtrahi a materia intelligibili cõi. Poſſunt tñ cõſiderari ſine hac vł illa ſubſtantia: quod eſt eas abſtrahi à materia intelligibili indiuiduali. Quædã uerò ſunt, q̃ poſſunt abſtrahi etiam à materia intelligibili cõmuni, ſicut ens, unũ, potẽtia, & actus & alia hmõi, q̃ etiam eſſe poſſunt abſq; omni materia, ut patet in ſubſtantijs immaterialibus. Et qa Plato nõ conſiderauit quod dictũ eſt de duplici modo abſtractionis: oĩa q̃ dixim⁹ abſtrahi ꝑ intellectũ, poſuit abſtracta eſſe ſm rem.

Ad III dicẽdũ, ꝙ colores habent eundẽ modum exiſtendi, prout ſunt in materia corporali indiuiduali, ſicut in potẽtia viſiua. & ĩõ. poſſunt imprimere ſuã ſimilitudinem in uiſum. Sed phãtaſmata cũ ſunt ſimilitudines indiuiduorũ, & exiſtant in organis corporis, nõ habẽt eũdem modũ exiſtendi, quem hẽt intellectus human⁹, ut ex dictis pẽtet*. & ideò non poſſunt ſua virtute imprimere in intellectũ poſſibilem. Sed virtute intellectus agẽtis, reſultat q̃dã ſimilitudo ĩ intellectu poſſibili ex cõuerſione ĩtellect⁹ agẽtis ſupra phantaſmata, q̃ q̃dẽ eſt repſentatiua eorum, quorũ ſunt phantaſmata ſolũ quãtũ ad naturam ſpeciei*. Et ꝑ hũc modũ dr̃ abſtrahi ſpecies ĩtelligibilis a phãtaſmatibus, non ꝙ aliqua eadẽ numero forma, q̃ prius fuit in phantaſmatibus, poſtmodum fiat ĩ intellectu poſſibili ad modũ, quo corpus accipit ab vno loco & transfertur ad alterum.

Ad IIII dicẽdũ, ꝙ phantaſmata & illuminantur ab intellectu agente, & iterum ab eis per virtutẽ intellectus agentis ſpecies intelligibiles abſtrahũtur. Illuminantur quidẽ: quia ſicut pars ſenſitiua ex cõiũctione ad intellectũ efficit virtuoſior: ita phantaſmata ex virtute intellectus agẽtis redduntur habilia, vt ab eis intẽtiones intelligibiles abſtrahanť. Abſtrahit aũt intellectus agẽs ſpecies intelligibiles à phãtaſmatibus: inquãtũ ꝑ uirtutẽ intellectus agẽtis accipere poſſumus in noſtra cõſideratione naturas ſpecierũ ſine indiuidualibus conditionibus: ſm quarum ſimilitudines intellectus poſſibilis informatur.

Ad V dicendũ, ꝙ intellectus noſter & abſtrahit ſpecies intelligibiles à phantaſmatibus: inquãtũ cõſiderat naturas rerum in vniuerſali, & tñ intelligit eas in phãtaſmatibus: qa nõ poteſt intelligere ea, quorum ſpecies abſtrahit, niſi cõuertendo ſe ad phãtaſmata, ut ſupra dictũ ē.*

Articvlvs II.

Vtrum ſpecies intelligibiles à phantaſmatibus abſtractę, ſe habeant ad intellectũ noſtrum, ſicut id quod intelligitur.

Ad secvndvm ſic procediť. Vr̃, ꝙ ſpecies intelligibiles à phantaſmatibus abſtractæ, ſe habeãt ad intellectũ noſtrũ, ſicut id qđ intelligit. Intellectum enim in actu, eſt[b] in intelligẽte: qa intellectum in actu eſt ipſe intellectus in actu. Sed nihil de re intellecta ē ĩ intellectu actu intelligẽte, niſi ſpecies intelligibilis abſtracta. Ergo hmõi ſpecies eſt ipſum intellectũ ĩ actu.

¶2 Prę. Intellectũ in actu oportet in aliquo eſſe, alioquin nihil eſſet. Sed non eſt in re quæ eſt extra animam: quia cum res quæ eſt extra animam, ſit materialis, nihil quod[h] eſt in ea, poteſt eſſe intellectum in actu. Relinquitur ergo, quòd intellectum in actu, ſit in intellectu. & ita nihil eſt aliud quam ſpecies intelligibilis prædicta.

¶3 Prę. Philoſoph⁹ dicit ĩ[a] 1. Periher. ꝙ voces ſunt notæ earum, quę ſunt in aĩa,[b] paſſionũ. Sed voces ſigñant res intellectas. id. n. voce ſigñamus quod ĩtelligim⁹. Ergo ipſę paſſiones aĩæ, ſ. ſpẽs intelligibiles, ſunt ea quæ intelliguntur in actu.

Sed contra, Spẽs intelligibilis ſe habet ad intellectum, ſicut ſpẽs ſenſibilis ad ſenſũ. Sed ſpẽs ſenſibilis non eſt illud qđ ſentitur, ſed magis id quo ſenſus ſentit. Ergo ſpecies intelligibilis non eſt, ꝙ intelligitur, ſed id, quo intelligit intellectus.

Respon. Dicendũ, ꝙ quidam poſuerunt ꝙ vires quæ ſunt in nobis cognoſcitiuæ, nihil cognoſcunt, niſi proprias paſſiones: puta ꝙ ſenſus non ſentit niſi paſſionem ſui organi. Et ſm hoc, intellectus nihil intelligit niſi ſuam paſſionem, ſ. ſpeciem intelligibilem in ſe receptam: Sed hæc opinio, manifeſtè apparet falſã ex duob. Primò quidem, quia eadem ſunt quæ intelligimus, de quib. ſunt ſcię. Si igitur ea quę intelligim⁹, eſſent ſolùm ſpẽs, quæ ſunt in anima, ſequeretur ꝙ ſcientiæ omnes nõ eſſent de rebus, quæ ſunt extra aĩam, ſed ſolùm de ſpeciebus intelligibilibus, quæ ſunt in aĩa. ſicut ſecundùm Platonicos omnes ſcientiæ ſunt de ideis: quas ponebant eſſe ĩtellecta in actu. *Secundò, quia ſequeretur error antiquorum dicentium, oẽ quod vr̃, eſſe uerũ. & ſimiliter ꝙ contradictoriæ eſſent ſimul veræ. Si. n. potentia nõ cognoſcit niſi propriam paſſionẽ, de ea ſolùm iudicat. Sic autẽ vr̃ aliquid ſm ꝙ potentia cognoſcitiua afficitur. Semper ergo iudiciũ potentiæ cognoſcitiuę erit de eo, quod iudicat. ſ. de ꝓpria paſſione ſecundùm ꝙ eſt: & ita omne iudicium erit verum. puta ſi guſtus non ſentit niſi propriã paſſionẽ, cum aliquis habens ſanum guſtũ iudicat mel eſſe dulce, verè iudicabit. Et ſimiliter ſi ille, qui hẽt guſtũ infectum, iudicet mel eſſe amarũ, verè iudicabit. uterq; n. iudicabit ſm quod guſtus eius afficit. Et ſic ſequitur, ꝙ omnis opinio æqualiter erit uera, & vr̃r omnis acceptio. Et ideò dicendum eſt, ꝙ[m] ſpecies intelligibilis ſe habet ad ĩtellectũ, vt quo intelligit intellectus.[a] Quod ſic patet. Cum. n. ſit duplex actio: ſicut dicitur. 9.* metap. una quę manet in agente, ut videre & intelligere: & altera quæ trãſit in rẽ exteriorem, ut calefacere & ſecare: [c] utraq; fit ſm aliquã formam. Et ſicut forma ſm quã prouenit actio tendens in rem exteriorem, eſt ſimilitudo obiecti actionis, ut calor calefaciẽs eſt ſimilitudo calefacti: ſimiliter forma ſecundùm quam prouenit actio manens in agente, eſt ſimilitudo obiecti. Vndè ſimilitudo rei viſibilis eſt ſecundum quam uiſus uidet; & ſimilitudo rei intellectæ, quæ eſt ſpecies intelligibilis, eſt forma ſm quã intellectus intelligit. Sed quia intellectus, ſupra ſeipſum reflectitur, ſm eandem reflexionem intelligit & ſuum intelligere, & ſpẽm qua intelligit*. Et ſic[e] ſpẽs ĩtelligibilis ſecũdario, eſt id quod intelligiť. Sed id qđ intelligitur primò, eſt res cuius ſpẽs ĩtelligibilis eſt ſimilitudo.[f] Et hoc ẽt patet ex antiquorum opinione, qui ponebant ſimile ſimili cognoſci. Ponebant. n. ꝙ anima per terram quæ in ipſa erat cognoſceret terrã quæ extra ipſam erat: & ſic de alijs*. Si ergo accipiam⁹ ſpẽm terrę loco terrę ſm doctrinã* Ariſt. qui dicit, ꝙ lapis non eſt in aĩa: ſed ſpecies lapidis, ſequetur ꝙ aĩa ꝑ ſpecies intelligibiles cognoſcat res, quæ ſunt extra animã.

Ad primvm ergo dicendũ, ꝙ intellectus eſt in intelligente per ſuã ſimilitudinẽ. Et per hũc modum dr̃, quòd intellectum in actu eſt intellect⁹ in actu, inquantum ſimilitudo rei intellectæ eſt forma intellectus, ſicut ſimilitudo rei ſenſibilis eſt forma ſenſus in actu.* Vñ non ſeq̃tur, ꝙ ſpẽs intelligibilis abſtracta ſit id ꝙ actu intelligitur, ſed quòd ſit ſimilitudo eius.

Ad secvndvm dicendum, ꝙ cũ dr̃ intellectum in actu, duo importantur. ſ. res q̃ intelligiť, & hoc quod eſt ipſum ĩtelligi. Et ſimiliter cum dr̃ uniuerſale abſtractum, duo intelliguntur, ſ. ipſa natura rei, & abſtractio ſeu vñitas. Ipſa igitur natura

tam eſt cauſa ſpeciei, q̃ cauſa materiæ.

SVPER Q. LXXXV. ARTIC. II.

Ferr. 4. cont. c. 11. Scot. 1. 5. d. 3. q. 7. Capr. in prolo. q. 4. in reſ. ad. 7. comp. com.

Titulus clariſſim⁹ eſt, ſi notes attentè, ly qđ intelligiť, ut diſtinguitur contra quo intelligiť. Et eſt ſermo de intellectione directa: ꝓpter hãc enim eſt quæſtio.

¶ In corpore duo facit. Primò, tractat opinionẽ affirmatiuã impugnãdo illam. Secũdò, ſoluit quæſtionẽ.

¶ Quo ad primum duo. Primò, refertur opinio in cõmuni & in ſpeciali. In cõmuni qđẽ: qa nulla uis noſtra ꝑceptiua cognoſcit niſi ſuã paſſionẽ. In ſpeciali uerò: qa intellectus nõ intelligit niſi ſpeciẽ intelligibilẽ: & ſic ipſa eſt id qđ directè & primò intelligiť. Secũdò, impugnať dupliciter. Primò, qa ſequeret ꝙ ſcientiæ non eſſet de rebus extra: & declaratur ſequela ex ſimili apud Platonicos. Scdò, qa oĩa q̃ vñr, eſſent uera, & contradictoria, & probatur ſequela: quia res uiſa, nõ eſſet niſi paſſio uidentis. omnia patent in litera.

¶ Quo ad ſecũdũ, ponũtur tres cõcluſiones ꝑ euacuatione huius materiæ. Prima eſt: ſpecies intelligibilis eſt quo intellectus intelligit. Scda eſt, ſpecies intelligibilis eſt qđ ſecũdariò intellectus intelligit. Tertia eſt: res cuius ſpẽs intelligibilis eſt ſimilitudo, eſt qđ primò intellectus intelligit. Prima ꝓbat ſic: intelligere eſt actio immanẽs: ergo fit ſcdm aliquam formã: ergo ſecundũ ſimilitudinẽ obiecti. Antecedens probatur ex 9. Meta. diſtinguẽdo duplicẽ actionẽ. prima cõſequẽtia relinquitur ꝑ ſe nota de utraq; actione: quia cõmune eſt oĩ agẽti, agere ſecũdũ quod eſt actu: & ut dicitur 3. phy. tex. 17. ſemꝑ æſtimabitur ſpecies mouere. Secunda uerò, ꝓbatur ex proportionali ſimilitudine interactionem immanentem

* 9. ꝑcedẽti. ar. 6.

Potteſta per totum.

425 4. cont. c. 11. Et ver. q. 2. ar. 2. & con. gen. Et p. q. 27. ar. 1. & q. 34. ar. 1. & opu. 3. c. 8.

* Li. 1. periher. c. 1. tom. 1.

nentem & tranſeuntem. Scda verò cõcluſio probať ex eo, ꝙ intellectus eſt potentia reflexiua ſuper ſeipſum: ac per hoc, ſup ea quæ in ipſo ſunt. immò prius reflectiť ordine generationis ſuper ſpeciem, & ultimò ſuper ſe: ſed ordine intentionis & cauſalitatis, primò reflexio eſt ſup ſe: qa. n. eſt ſuper ſe reflexiua potentia, ideo ẽt ſuper ſua, & eadẽ eſt reflexio ſup ſua & ſe, eo modo quo eſt eadẽ generationalis, & hominis: ita ꝙ ſicut prius gñať animal q̃ hõ, & tandem unico actu numero ſimul generať Sortes animal, & homo exiſtens, ita prius reflectimur ſuper ſpeciem intelligibilẽ, & tandem ſimul eodẽ actu intelligimus intellectum perfectum ſpecie, ut materiã forma, aut potius potentiã proprio actu: & idẽ eſt iudiciũ de ſpẽ & actu intelligendi: ille. n. eſt ut potentia, reſpectu actus ſcdi.

*Tertia aũt cõcluſio ſimul cũ prima probatur ex authoritate Ariſt. ex dictis antiquorum manifeſtata. duo ponebãt antiqui ꝑ obiectũ, ſ. terrã extra & principium, ſ. terrã intus. in vno reprehenduntur ab Ariſt. ſ. in terra interiori, non omnino, ſed quo ad modũ eſſendi: quia nõ terra, ſed terræ ſpẽs eſt in aĩa: reſtat ergo obiectum, i. id quod cognoſcitur eſſe rẽ extra, & ſpẽm illius, eſſe principiũ intelligendi illam, quod eſt primæ & tertiæ concluſionis ſententia.

¶ In rẽſionead primũ & ſcdm, eſſet tractanda materia de intellectu in actu, & intellecto in actu. Sed ne idem pluries repetatur, in commentarijs librorum de aĩa vide diffusẽ: vel ſiet quæſtio ſpecialis.

¶ In rñſione ad tertiũ tria occurrunt. Primò notãdum, ꝙ hic fundat S. T. diſtinctionem uerbi à ſpecie intelligibili, ſuper teſtimonio partis ſenſitiuæ: quicquid. n. perfectionis inuenit in inferioribus diſperſum totũ uniũ eminentius præinueniť in ſuperiori ordine ſe ppea, cum ſenſitiua perficiať dupliciter, ſ. ſecundũ immutationẽ ab obiecto, & ſcdm formationẽ à ſeipſa, pars intellectiua, cui primũ qđ aliemus imperfectionis eſt nõ repugnat, ſcdm conſter ſibi vẽdicat. id aũt quod intellect⁹ in ſe format, verbum dr̃ in prima operatione, & in ſecunda compoſitio & diuiſio, &c.

¶ Scdò occurrit dubiũ: qa hoc l loco expreſſe dr̃, ꝙ ſenſus exterior ſecundũ ſolã immutationẽ ab obiecto operať & conſtat purè paſſiuẽ ſenſus vi ſentire, cui⁹ oppoſitũ determinatũ eſt.

¶ Tertiò, occurrit dubiũ circa principalẽ intentũ: quia ex hac rñſione non ſatisfit difficultati tactæ in argumento: quia licẽt ex hac rõne euadatur, ꝙ uoces ſi ſignificent ſpecies intelligibiles; non tñ euadiť quin ſignificent iſtas conceptiones, ſeu formationes immo hoc aſſeriť. Et ſi ita eſt, cũ iſtæ ſint aĩæ paſſiones, & entia in anima, ſequiť ꝙ id quod primò intelligiť & ſignificatur uocibus &c. eſt res in aĩa: & conſequenter ſcientia non primò eſt de rebus extra: & ſic redit oppoſitũ determinationis factæ in corpore articuli.

¶ Ad primam dubitationẽ, facillimè patet ex litera rñſio. Nõ. n. ibi dr̃, ꝙ aliqua pars ſenſitiua perficiať ſola immutatione: ſed dr̃, ꝙ operatur ſecundum ſolam immutationem. Vbi manifeſtè ꝓter immutationem, operatio ponitur. Eſt igitur differẽtia non in operando actiuè, vel paſſiuè, ſed in operando ſcdm ſolã formã, quæ producitur ab extra: & ſecũdum formam quam ipſamet virtus ſenſitiua ſibipſi parit.

¶ Ad tertium autem dubium dicitur, ꝙ ex ultimis uerbis literæ apparet reſponſio. Tam enim ſpecies ĩtelligibiles quã conceptiones formatæ, poſſunt dupliciter ſumi, vno modo ſecundum

436

Concl. 22

* Lib. 9. Metaph. tex. 16. to mo 3. 113

81 Concl. 2

432 418

417

* Li. 3. de Aĩa text. 38. to. 2.

b 280 436 c

Universidad de Deusto Biblioteca

cui accidit vel intelligi, vel abſtrahi, vel intentio vniuerſalitatis, non eſt niſi in ſingularibus, ſed hoc ipſũ qđ eſt itelligi, vel abſtrahi uel intentio vniuerſalitatis eſt in intellectu. & hoc poſſumus videre per ſimile in ſenſu. Viſus enim videt colorẽ pomi ſine eius odore. Si ergo quæratur vbi ſit color, qui uidetur ſine odore, manifeſtũ eſt ꝙ color, qui uidetur, non eſt niſi in pomo. Sed quòd ſit ſine odore G pceptus, hoc accidit ei ex parte viſus: inquãtum in uiſu eſt ſimilitudo coloris, & nõ odoris. Similiter humanitas quę intelligitur, non eſt niſi in hoc, vel in illo homine, ſed ꝙ humanitas apprehendatur ſine indiuidualibus conditionibus, qđ eſt ipſum abſtrahi, ad quod ſequitur intentio vniuerſalitatis: accidit humanitati, * ſ̃m ꝙ percipitur ab intellectu, in quo eſt ſimilitudo naturæ ſpeciei, & non indiuidualium principiorum. H

AD III. dicendum, ꝙ in parte ſenſitiua inuenit duplex operatio. Vna ſ̃m ſolã immutationem & ſic perficitur operatio ſenſ', p hoc ꝙ immutat à ſenſibili. Aliã operatio eſt formatio ſ̃m quod vis imaginatiua format ſibi aliquod idolum rei abſentis, vel ẽt nunquam uiſæ. & utraq; hæc operatio coniungit in intellectu. I Nã primo qdem conſideratur paſſio intellectus poſſibilis ſ̃m quod informatur ſpẽ intelligibili. Qua quidẽ formatus * format ſcđo vel diffinitionem, uel diuiſionem, uel cõpoſitionem, quæ per uocem ſignificatur. Vñ rõ quam ſignificat nomen, eſt diffinitio: & enũtiatio ſignificat cõpoſitionẽ & diuiſionem intellectus. Non ergo voces ſignificant ipſas ſpẽs K intelligibiles: ſed ea quæ intellectus ſibi format ad iudicandum de rebus exterioribus.

ARTICVLVS III.

Vtrum magis vniuerſalia ſint priora in noſtra cognitione intellectuali.

AD TERTIVM ſic procedit, Videtur, quod magis vniuerſalia non ſint priora in noſtra cognitione intellectuali.[e] Quia ea q̃ ſunt priora & notiora ſ̃m naturam, ſunt poſteriora F & minus nota ſecundũ nos. Sed vniuerſalia ſunt priora [b] ſecundum naturam: quia prius eſt à quo non conuertitur ſubſiſtendi conſequentia. Ergo uniuerſalia ſunt poſteriora in cognitione noſtri intellectus.

¶2 Præt.[b] Cõpoſita ſunt priora quo ad nos q̃ ſimplicia: ſed uniuerſalia ſunt ſimpliciora. Ergo ſunt poſterius nota quo ad nos.

¶3 Præt. Philoſophus dicit in 1 * Phyſi. quod diffinitum prius cadit in cognitione noſtra quàm [b] partes diffinitionis. Sed vniuerſaliora ſunt partes diffinitionis minus vniuerſalium: ſicut animal eſt pars diffinitionis hominis. Ergo vniuerſalia, ſunt poſterius nota quo ad nos.

¶4 Præt. Per effectus [b] deuenim[a] in cauſas & principia: Sed uniuerſalia ſunt quædam principia. Ergo vniuerſalia ſunt poſterius nota quo ad nos.

SED CONTRA eſt, quod dicitur in * 1. Phyſi. quòd ex uniuerſalibus in ſingularia oportet deuenire.

RESPON. Dicendum, ꝙ in cognitione noſtri intellectus, duo oportet conſiderare. Primo quidẽ, ꝙ cognitio intellectiua aliquo mõ à ſenſitiua primordiũ ſumit. Et quia ſenſus eſt ſingularium, intellectus ãt vſium neceſſe eſt ꝙ cognitio ſingulariũ quo ad nos, prior ſit q̃ uniuerſalium cognitio. Secundo oportet cõſiderare, ꝙ intellectus noſter, de potentia in actum procedit. Omne autem quod procedit de potentẽtia in actum prius pueniat ad actũ incõpletũ qui eſt medius inter potentiam & actum, q̃ ad actum perfectũ. Actus ãt perfectus ad quem puenit intellectus, eſt ſciẽtia cõpleta: per quam diſtinctè & determinatè res cognoſcuntur. Actus aũt incompletus eſt ſciẽtia imperfecta, per quã ſciũt res indiſtinctè ſub quadã cõfuſione. Quod. n. ſic cognoſcitur, ſ̃m quid cognoſcitur in actu, & quodammodo in potentia. vñ Philoſophus dicit in * 1. Phyſic. quod ſunt primo nobis manifeſta & certa, confuſa magis. Poſterius aũt cognoſcimus, diſtinguẽdo diſtinctè pricipia, &

SVPER Q. LXXXV. ART. II. (marginal commentary, continued)

ſecũm q res ſunt quæ dđ aĩa: ſic d omnis eſt ſcientia, niſi reſte ra. Alio modo ſecũm ꝙ ſunt rerum imagines aut intentiones & ſic inter eas hęc eſt dña, q ſpẽs vt imagines ſunt quibus intellectus intelligit, vt in corpore dictum eſt: conceptiones aũt vt intẽtiones ſunt quas intelligit: & hoc idẽ q̃a ſpẽs p̃ſentat intellectui rem, vt cõprincipium intelligendi conceptus aũt p̃ſentat illam obiectiuè. Significãt aũt & ſcriptæ extra primo, & conceptiones nõ ut res, ſed vt intentiones ſunt rerũ extra, idem eſt: quia idẽ eſt motus aĩæ in imaginẽ vt imago eſt, & in rem: vt dicitur in de Memoria & reminiſcentia.

SVPER Q. LXXXV. ART. III.

Titulus abſolute ſumendus eſt vt iacet: nec eſt arctandus. Et hoc bene nota pp quæſtiones modernorum de primo cognito: de quo vide ſi vis diffuſam q̃ſtionem in commentariis de Ente & eſſentia. vbi contra eum, q̃ hunc articulum quoad quinque impugnauit, diſputatum eſt. Intelligendus eſt ergo titulus hic abſolutè. Et q̃m intellectui noſtro directè nõ occurrit niſi aut vniuerſalius aut minus vniuerſale, cõſequẽs eſt, ꝙ hic quęritur, quid abſolutè prius cognoſcatur ab intellectu, magis aut minus vniuerſale. Dico ſic abſolutè, & nõ in tali ordine puta cognitionis confuſæ aut diſtinctę: & conſequenter hic eſt qõ de primo cognito & hic ſoluit. Nec putes me aut immemorem, aut retractare quod ſcripſi in cõmentariis: qñ & illud verum eſt: ſcilicet ꝙ hic non quæritur, nec tractatur, de primo cognito in tali ordine, ſcilicet cognitionis cõfuſę actualis: & hoc verum eſt, ſcilicet ꝙ hic quæritur de primo cognito abſolutè.

D.758.

Perrella ſeritur. 426

126

¶ In corpore quinq; ſunt. Primo ad bonitatem doctrinæ cõparat cognitio vniuerſalis cognitioni ſingularis. Secundo, vniuerſalioris ad minus vniuerſale ſecũm intellectum. Tertio, eorundem ſecũm ſenſum. Quarto reddit rõ ordinis vtriuſq;. Quinto, epilogus dictorum fit.

¶ Quo ad primum cõcluſio eſt. Cognitio ſinglarium eſt quo ad nos, prior cognitione vniuerſalium. Probatur q̃a ſenſitiua eſt prior intellectiua.

* Lib. 1. Phyſ. tex. 5. tom. 2.

¶ Quo ad ſcđm concluſio eſt. Notitia vniuerſalioris eſt prior notitia minus vniuerſalis, pbatur. Q exiens de potẽtia ad actũ prius puenit ad actũ incompletũ medium inter potentiã & actum pfectum, q̃ ad actũ perfectũ, ſed intellectᵉ eſt exiẽs de potẽtia ad actum, & intellectus actus perfectus eſt notitia diſtincta: actus uerò incõpletus, & medius, eſt notitia cõfuſa. ergo prius indiſtinctè q̃ diſtinctè cognoſcit. Tũc vltra cognoſcere vniuerſalius diſtinctè eſt cognoſcere minus cõe: cognoſcere vero uniuerſalius indiſtinctè, eſt cognoſcere magis cõe: ergo prius cognoſcit magis cõe, q̃ minus cõe. Maior eſt per ſe nota. minor probatur dupliciter, & rõne, quia cognoſcere aliquid confuſè, eſt cognitio ſecundum quid, & quodammodo in potentia: & authoritate philoſophi in 1. Phyſic. Antecedens uerò vlterioris proceſſus probatur. Tũc ex rõne cognitionis confuſæ: quia ſcilicet in hoc ſtat quòd cognoſcatur aliquid in quo plura continentur ſine propria ſingulorum notitia. Tum, ex applicatione huiuſmodi cognitionum ad totum uniuerſale & ad totum integrale. Tum, tertio explanatione huiuſmodi cognitionum in toto uniuerſali, puta animali & homine.

* Lib. 1. Phyſ. tex. 4. tom. 2.

¶ Quo ad tertium concluſio eſt. Prius ſecundum ſenſum iudicamus magis commune, quàm minus commune. Probatur ratione eadem quia ſ. ſenſus exit de potentia ad actum.

* Lib. 1. Phyſ. tex. 3. tom. 2.

Expla

elementa. Manifeſtum eſt aũt, A ꝙ cognoſcere aliqđ in quo plura continent, ſine hoc ꝙ habeatur propria notitia uniuſcuiuſque eorũ, q̃ cõtinent in illo, eſt cognoſcere aliquid ſub confuſione quadã. Sic autem põt cognoſci tam totũ vſe, in quo partes continent in potentia, quã etiam totum integrale. utrunq; . n. totum, poteſt cognoſci in quadam cõfuſione ſine hoc, ꝙ partes diſtinctè cognoſcantur. B Cognoſcere autẽ diſtinctè, id quod continetur in toto vſi, eſt habere cognitionem de re minus cõi. ſicut cognoſcere aĩal indiſtinctè, eſt cognoſcere aĩal, inquantum eſt aĩal; cognoſcere aũt animal diſtinctè, eſt cognoſcere animal inquantum eſt aĩal rõnale uel irrationale, quod eſt cognoſcere hoiem vel leonẽ. Prius igit occurrit intellectui nr̃o cognoſcere aĩal, quàm co- C gnoſcere hoiem. & eadem rõ eſt, ſi comparemus quodcunq; magis vſe ad minus vſe. Et q̃a ſenſus exit de potentia in actũ, ſicut & intellectus: idem etiam ordo cognitionis apparet in ſenſu. Nam prius ſ̃m ſenſum dijudicamus magis commune, q̃ minus commune: & ſ̃m locum, & ſ̃m tempus. Secundum locũ quidem, ſicut cum aliquid videtur à remotis, prius deprehen- D ditur eſſe corpus, quàm deprehendatur eſſe animal, & prius deprehenditur eſſe animal, quã deprehendatur eſſe hõ: & prius hõ, quàm Sortes vel Plato. Secundùm tp̃s autem, quià puer à principio prius diſtinguit hominem à non hoie, quàm diſtinguat hunc hoiem ab alio homine. & ideò pueri à principio appellant oẽs viros, patres, poſterius autem determinant vnum E quemque, ut dĩ * in 1. Phyſi. Et huius rõ manifeſta eſt: quia qui ſcit aliquid indiſtinctè, adhuc ẽ in potẽtia, ut ſciat diſtinctionis principium, ſicut qui ſcit gen[9], eſt in potentia, ut ſciat drĩam. & ſic patet ꝙ cognitio indiſtincta, media eſt inter potentiã, & actum. Eſt ergo dicẽdum, ꝙ cognitio ſingulariũ eſt prior quo ad nos, q̃ cognitio vſium: ſicut cognitio ſenſitiua quã[m] cognitio intellectiua. Sed tàm ſecundùm ſenſum quam ſecundùm intellectum, cognitio magis cõmunis eſt prior, quàm cognitio minus communis [n].

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd vſe dupliciter poteſt conſiderari [c]. Vno modo, ſecundũ quòd natura vſis: conſideratur ſimul cum intentione vſitatis. Et cum intentio uniuerſalitatis (vt ſ. unum & idem habeat habitudinem ad multa) proueniat ex abſtractione intellect[9], oportet ꝙ ſecundùm hunc modum, vſe ſit poſterius. Vndè in 1. * de Anima dĩ, ꝙ animal uniuerſale, aut nihil eſt, aut poſterius eſt. Sed ſ̃m Platonem, qui poſuit uniuerſalia ſubſiſtentia, * ſecundùm hanc conſiderationem vſe eſſet prius, quàm particularia: quæ ſecundùm eum nõ ſunt niſi per participationem vſium ſubſiſtentium, quæ dicuntur ideæ. Alio modo, poteſt conſiderari quantum ad ipſam naturam, ſ. aĩalitatis vel humanitatis: prout inuenit in particularibus. Et ſic dicendũ eſt, ꝙ duplex eſt ordo [d] naturæ [e]. Vn[9], ſ̃m uiam generationis & tẽporis: ſecundùm quam uiam, ea q̃ ſunt imperfecta & in potentia, ſunt priora. & hoc modo magis commune eſt prius ſ̃m naturam: quod apparet manifeſtè in gñatione hominis & animalis. Nam prius gñatur animal quã homo: ut dĩ in lib. * de generatione aĩalium [f]. Alius eſt ordo perfectionis ſiuè intentionis naturæ, ſicut actus ſimpliciter eſt prius ſ̃m naturam quàm potentia: & perfectum prius quã imperfectum. Et per hunc modũ, minus cõe eſt prius ſecundùm naturam, quàm magis commune, vt homo, quàm animal. Naturæ enim intentio non ſiſtit in generatione animalis; ſed intendit generare hominem.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ vſe magis commune, comparatur ad minus cõe, ut totum & vt pars. Vt totum quidem ſ̃m ꝙ in magis uniuerſali [d] non ſolũ continetur in potentia minus uniuerſale, ſed etiã alia: ut ſub animali non ſolùm homo, ſed etiã equus. Vt pars autẽ, ſecun

Explanat deinde ſecundũ duplicẽ prioritatem, localẽ & tpalẽ. Cõfirmat tandem authoritate 1. Phyſi. vltima prioritas. Aduerte hic, ꝙ cũ dĩ ſenſum prius cognoſcere magis cõe, q̃ minus cõe, exponendũ eſt non de ipſis cõib. in ſe ipſis, ſed in ſuis indiuiduis, i. cognoſcit pr[9] indiuiduum rei magis cõis, q̃ indiuiduũ min[9] cõis, vt hoc corpus q̃ hoc viuum: & hoc animal quam hunc hominem.

¶ Quo ad quartũ reddit rõ ſecundi & tertij ſimul: quia, ſ. cognitio indiſtincta, media eſt inter potentiã & actum: quod probat: quia ſciẽs aliqd indiſtinctè, adhuc eſt in potẽtia vt ſciat diſtinctionis principiũ: quod manifeſtatur exemplo generis, & differentiæ, animalis & rationalis.

¶ Quo ad quintũ patet epilogus primi, ſecundi, & tertij.

¶ Circa hũc pceſſum occurrit dubiũ, quo ad principale intentũ, vſ. n. proceſſus ſit ſophiſticus, & peccare ſecũm accidens. Ad cuius euidentiã recolendum eſt, ꝙ ut in litera dĩ, magis & minus cõe poſſunt comparari diuerſimodè ad inuicẽ ſub rõne toti[9] & partis: nã uniuerſale ut ſic, eſt totum, & minus uniuerſale eſt eius pars ſubiectiua. Et rũ minus uniuerſale, eſt totũ diffinibile, & uniuerſalius eſt eius pars diffinitiua. Et rurſus, uniuerſalius & minus uniuerſale põt cõparari ad inuicem abſolutè puta, aĩal ad hoĩem, & ecõuerſo, nõ cõſiderando in eis rõnẽ alicuius totius, aut partis. Ex his aũt dubitandi rõ merito cõſurgit, quia ex proceſſu literæ nihil aliud ht, niſi q̃ res prius naturali ordine cognoſcit confuſè q̃ diſtinctè: & hoc eſt veriſſimũ. Et ſub hac ppoſitione conſequenter infert optimè, ꝙ totũ uniuerſale prius cognoſcit quàm pars eius ſubiectiua ut ſic: & ſimiliter ꝙ totũ diffinibile prius cognoſcitur q̃ pars eius diffinitiua

* Lib. 1. Phy. tex. 5. tom. 2.

vt ſic: & utrobiq; eadem eſt rõ: quia, ſ. cognitio totius p̃ueniẽs notitiam partiũ, eſt confuſa, quę naturaliter eſt prior diſtincta. Sed ex hoc nõ ht, quid abſolutè ſit pr[9] cognitum, magis, an minus uniuerſale: i. res ſubſtracta maiori uniuerſalitati, an minori: totus n. proceſſus eſt comparatiuus rerum, vt veſtitæ ſunt his intentionibus, ſ. totius & partis &c. Et ex hoc duo errores in hoc articulo apparent. Primus eſt quem diximus, ſ. ꝙ neſcitur de ordine cognitionis rerũ abſolutè. Secundus eſt valdè maior: quia nõ reſpondetur quæſito. nam ut patet ex dictis, hinc ita habemus, quòd min[9] uniuerſale prius cognoſcitur quàm magis vniuerſale ſicut ecõuerſo, diuerſimodè illa cõparando ſub rõne totius & partis.

b 425

* Li. 1. de Aĩa text. 8. to. 2.

54

¶ Ad hæc reſpondet ordine præpoſtero: & ad hoc vltimo adductum incõueniẽs, negatur, quòd pari ratione habeatur, ꝙ minus commune ſit prius cognitum, magis communi: nam ordo notitiæ, inter totum uniuerſale & partem ſubiectiuam ex una parte, & ordo notitiæ, inter totum diffinibile, & partem diffinitiuam ex alia parte, non eſt vniformis. Sed ille eſt ordo ſimpliciter, iſte ſecundum quid. Nam pars diffinitiua non depẽdet ſecundum ſe in cognoſci, à toto diffinibili, ſed tñ ſecũm ꝙ eſt partialius: poſſum . n. prius perfectè noſſe quid eſt animal: & poſtmodum noſſe, ꝙ animal eſt pars diffinitiua Pygmæi. Pars verò ſubiectiua, ſimpliciter dependet in cognoſci à notitia uniuerſalioris, ut de ſe patet. Licet ergo cognitio totius, utrobique pręueniat notitiã partis, non tamẽ quã libet notitiã. Sed notitia tot[9] uniuerſalis p̃ueniẽs cognitionẽ ſimpliciter partis ſubiectiuæ, non ſolùm inquantum partialius eſt: & ideò magis hinc habetur, ꝙ communius ſit prius notum.

D.1021. 38a

*Lib. 1. de generatione animalium. c. 1. tom. 4.

D.956.

notum, q̃ econuerſo. Ordo.n. cognitionum ſimpliciter, magis attendendus eſt & prior naturaliter eſt, q̃ ſcdm quid. Ad id verò ꝙ primo obijcit ſimiliter negat, ꝙ hinc non habetur, qd abſolute prius cognoſcitur. Ex hoc namq; ꝙ docemur vniuerſalius eſſe prius notū minus uniuerſali, non ſolum ſcdm qd, id eſt, inquantum eſt pars ſubiectiua vniuerſalioris, ſed ſimpliciter.i. inquantum eſt talis res (prius notū autē dico, ordine gñationis, & potentiæ ad actum:) dicere cogimur cōſequenter, ꝙ notitia vniuerſalioris quantumcunque perfecta ſcdm id qd actualiter in ipſo clauditur, eſt potentialis ad cognitioné minus cōis, ac p hoc naturaliter p̄cognoſcitur magis cōe non ſolum ut totum, ſed abſolutè, q̃ minus cōe. Nec eſt ſophiſma accidentis, aut figurę dictionis ab uniuerſaliori ingredi ad rem quæ nōiatur uniuerſalior: ſed eſt declaratio occulti, quaſi cauſe à manifeſtiori effectu. Ex hoc.n. q. vniuerſalius eſt notius partibus poteſtatiuis ſuis, declaratur, ꝙ res denominata vniuerſalior, eſt notior rebus denominatis à minore vniuerſalitate in ſummo ſi rectius loqui volumus, cum in litera tradit̃ iſte ordo nomine magis vniuerſalis, intelligitur res ipſa & ſcdm ſe, & vt totum, & nō tm̄ ut totū. Et ſimiliter nōſe minus vniuerſale, vt patet in litera; & explanatur in reſponſionibus argumentorū. Quia ergò res denoīata vniuerſalior eſt naturaliter nobis notior, conſequens eſt, ꝙ ſimpliciter primum notum nobis. ſit res denominat vniuerſaliſſima, puta ens. Et adeo certo, ꝙ hæc rō ſi acuto ſubijciat̃ ingenio, valde efficax ē, p primo cognito: obiecta.n. vniuerſalius prius naturaliter obijci intellectui noſtro, quātum eſt ex parte obiecti & intellectus, q̃ minus cōe: quia medium naturaliter eſt. Onde etiam quòd huuc naturalem ordiné, ſenſuum, miniſteria nō mutant aut impediunt, immò ꝙ ad eum conferunt, nam in ſenſu, idem ſecūdum naturam ordo comprobatur. Ac per hoc & ex parte intellectus & ſenſus, naturalis ordo habet quod magis commune præueniat, abſolute loquendò, non in hoc vel illo ordine. ergo &c.

F

a 427

D.752.

*Li.7.Meta, tex.45. tom.3.

dum quod minus commune, continet in ſui rōne non ſolum magis commune, ſed ēt alia: vt homo non ſolum animal, ſed etiam rationale. Sic igitur animal conſideratum in ſe prius eſt in noſtra cognitione quàm homo ſed homo eſt prius in noſtra cognitione quàm quòd animal ſit pars rationis eius. G

Ad III. dicendum, ꝙ pars aliqua dupliciter poteſt cognoſci. Vno modo abſolutè, ſecundum quod in ſe eſt. & ſic nihil prohibet prius cognoſcere partes q̃ totum: vt lapides q̃ domū. Alio modo ſm quòd ſunt partes huius totius. et ſic neceſſe eſt quòd prius cognoſcamus totum quàm partes.* Prius.n. cognoſcimus domum quadam H confuſa cognitione, quàm diſtiguamus ſingulas partes eius. Sic igitur dicendum eſt ꝙ diffinientia abſolutè conſiderata, ſunt prius nota q̃ diffinitū: alioquin non notificaretur diffinitū per ea ſed ſm quod ſunt partes diffinitionis, ſic ſunt poſterius nota. Prius enim cognoſcimus hoiem quadam confuſa cognitione, q̃ ſciamus diſtiguere oīa quæ ſunt de hominis ratione. I

Ad IIII. dicendū, ꝙ vniuerſale[d] ſm ꝙ accipitur cū intentione vniuerſalitatis, eſt quidē quodāmodo principiū cognoſcendi, prout intentio vniuerſalitatis cōſequit̃ modum intelligēdi, qui eſt p abſtractionem. Non aūt eſt neceſſe, ꝙ oē quod eſt principium cognoſcendi, ſit principium eſſendi, ut Plato exiſtimauit: cū quādoq; cognoſcamus cauſam per effectū, & ſub- K ſtantiam per accidentia. Vndē vle ſic acceptum ſm ſententiā Ariſt. non eſt principium eſſendi neq; ſubſtantia vt patet in *7. Metaphyſ. Si autem conſideremus ipſam naturam generis & ſpeciei, prout eſt in ſingularibus, ſic quodammodo habet rationē principij formalis reſpectu ſingularium. Nam ſingulare eſt propter materiam, ratio autem ſpeciei ſumitur ex forma. Sed natura[d] generis comparatur ad naturam ſpeciei magis per modū materialis principij, G quia natura gñis ſumitur ab eo quod eſt materiale in re ratio verò ſpēi ab eo, quod eſt formale,* ſicut ratio aīalis à ſenſitiuo, ratio vero hominis ab intellectiuo. Et indè eſt, ꝙ ultimæ naturæ intētio eſt ad ſpeciem, nō autem ad indiuiduum * neq; ad genus: quia forma eſt finis gñationis, materia vero eſt ꝓpter formam. Nō autem oportet, ꝙ cuiuſlibet cauſæ vel principij H cognitio, ſit poſterior quo ad nos, cum quādoq; cognoſcamus p cauſas ſenſibiles, effectus ignotos quandoque autem econuerſo.

ARTICVLVS IIII.

Vtrū poſſimus multa ſimul itelligere.

Ad quartum ſic procedit. Videtur, ꝙ poſſimus multa ſimul intelligere. Intellectus .n. eſt ſupra [h] tempus. Sed prius & poſterius ad tēpus pertinēt. Ergo intellectus non intelligit I diuerſa ſecundum prius & poſterius, ſed ſimul.

¶ 2 Præt. Nihil ꝓhibet diuerſas forma nō [h] oppoſitas ſimul eidem actu ineſſe, ſicut odorē & colorē pomo. Sed ſpecies intelligibiles nō ſunt oppoſitę. Ergo nihil prohibet intellectum vnū ſimul fieri in actu, ſecundum diuerſas ſpecies intelligibiles, et ſic pōt multa ſimul intelligere.

¶ 3 Præ. Intellectus ſimul intelligit K aliquo totum: vt hominem vel domum. Sed in quolibet toto cōtinentur multæ partes. Ergo intellectus ſimul multa intelligit.

¶ 4 Præt. Nō pōt cognoſci dria vnius ad alterum, niſi ſimul [h] vtrumque apprehendatur: vt dicitur in lib.* de anima & eadē

SVPER QVAEST. LXXXV. ART. IIII.

Ferr 1. con. c. 55.

Titulus clarus.

¶ In corpore tria primo concluſio reſponſiua: ſecundo explanatio eius tertio probatio illius.

¶ Quo ad primū cōcluſio eſt, Intellectus non pōt multa per modum multorum intelligere, ſed vni[9].

¶ Quo ad ſecundum declaratur qd ſit dicere p modū vnius aut plurium, ſcilicet p vnā aut plures ſpēs. Et rō huius explanationis aſſignat̃ quia modus actionis cōſequitur formā q̃ eſt actionis principium: & confirmatur hæc explanatio ex intellectionis diuinæ mō.

¶ Quò ad tertiū, pbat̃ concluſio explanata Impoſſibile eſt idem ſubiectū ſimul perfici pluribus formis eiuſdem gñis: ſed oēs ſpēs intelligibiles ſunt eiuſdē gñis. ergo &c. maior declarat̃ inductiuē in corpore reſpectu colorū & reſpectu figurarū &c. Minor pbat̃, quia oēs ſunt pfectiones vni[9] intellectiuæ potētiæ.

¶ Circa hoc occurrūt dubia primò circa explanationē: qa nō eſt verū quidē bi dicū intelligere multa vt multa, & p multas ſpēs: & p modū vni[9] & p vnā ſpēm. Cō.n. ponit̃ dria inter hominē & lineā, hoc ſit p multas ſpecies & tñ niſi cognoſcimus cōe multa vt multa, ſed vt vnū. conſequētia nota. antecedens pbat̃ qa ſenſus cōis, q̃ eſt virtus longe inferior intellectu, ponēs differentiā inter albū & dulce diſcernit ſimul p plures ſpēs multa vt vnū ergo. Et hæc rō militat, tā cōtra explanationem, q̃ contra reſpōſionē ad tertium.

¶ Circa rationem aſſignatam pfatæ explanationis, dubiū quoq; eſt: quia licet aliquis modus actionis conſequatur formam, q̃ eſt actiōis principiū non tamen omnis. & ſpecialiter iſte. ſ. per modum vnius aut multorum, quā nis enim intenſio vel remiſſio actionis cōſequatur quantitatē intenſiuam formæ, vt calefactio caloris principiātis illam, non tamen eſt neceſſe, formis exiſtentibus multis, actiones plurificari per modū plurium, cum contingat ex duabus formis & vnā actionem prouenire, vt patet in actu diſcernendi apud ſenſum communem & plures

D.670.

b 371

d 364 488

Formſ per totum 437

Sup. q. 12. ar. 10. & q. 58. ar. 2. Et 2 dist. 3 q. 4. Et 4. d. 14. ar. 2. q. 4. Et 3. cōt. c. 55. Et ver 7. ar. Et q. 14. Et 3. lib. 7. ar. 4.

*Li. 3. de An. tex. 146. to. 2.

& plures actiones ad vnum tendere, ut patet cū ſimul inducēs A cognoſcit præmiſſam & concluſionem, ut dicitur in 1. Poſter.

¶ Circa rōnem pro concluſione dubiū occurrit: tum qa maior videtur falſa: ut patet de ſpeciebus albedinis & nigredinis, in eadem parte xeris ex oppoſito conſtitutis, albo & nigro ſecundū ſitum: tum quia iſti[9] probatio (inqt Scot. 2. di. 3. q. 6. ad tertiū) nihil ualet, quia hic tollit oppoſitio, q eſt rō impoſſibilitatis. Rōnes.n. oppoſitorū nō ſunt oppoſitæ in intellectu, ut Ariſt. & Auer. uoldt: tum qa minor eſt falſa, vt patet in intellectu angelico, eſſentia.n. ſua & aliæ ſpēs nō ſūt eiuſdem gñis. Et ex hoc ſequit̃, ꝙ probatio minoris allata nihil valet, nā tā eſſentia angeli q̃ ſpēs intelligibiles ſunt pfectiones vnius intellectiuæ potentiæ: & tñ nō ſunt eiuſdē generis. Tūm, quia ex hac rōne ſi valet, concludit̃ ꝙ in intellectu non cōſeruant̃ undiq; actualiter plures ſpēs intelligibiles: qa ſunt ſpēs eiuſdem gñis. Et ſi dicatur, ꝙ qñ ſunt in habitu, non ſunt in actu completo. Cōtra (inquit Durādus) formam informare, & dare eſſe formaliter, eſt ipſam eſſe in actu cōpleto: ſed hoc habet ſpēs intelligibilis conſeruata. ergo. ꝙ ſi aliud requirit ad hoc, vt ſit in actu ſimpliciter, exprimatur illud: & ſi dicatur ꝙ eſt actualiter operari abſque rōne, immò ridiculosè hoc dicitur: quia aliud ē loqui de eſſe completo formæ in ſe, & aliud de actuali operatione: hoc enim eſt non diſtinguere inter actum primum & ſecundum: non enim minus eſt perfectè figura, aut color in corpore, ſi cauſant viſionem ſui actualiter, quàm ſi non.

¶ Ad euidentiam horum, recolenda ſunt quæ ſuperius in q. 58. dicta ſunt, quæ applicando his, facilè liquet quid ad multa horum dicendum ſit. Eſt.n. ſermo præſens de ſpeciebus intelligibilibus ut ſic, eiuſdem ordinis & abſolutè. de his.n. hoc modo uerificatur, ꝙ idem eſt dictu, per modum unius intelligibilis, ut ſic, & per unam ſpeciem: & per modum plurium, & per plures ſpecies: quoniam plures ſpecies intelligibiles, vt ſic, non habentes ordinem adinuicem & abſolutè ſumptæ, de neceſſitate ponunt plura intelligibilia vt ſic, & unitas unitatem, nec oppoſitum poteſt intelligi à percipientibus terminos. Vndè nō obſtat diſcerni quandoque inter diuerſa per plures ſpecies: qa tunc non ſunt plures ſpecies abſolutè: ſed vt ſunt quaſi partes tertiæ ſpeciei, quæ repræſentat differentiam inter illa, propter quod in litera dicitur eſſe idem iudicium de cognitione partium in toto, & diuerſorum in diuerſitate: non negatur ergo quandoque concurrere ſimul plures ſpecies ad intelligendum quomodolibet, ſed abſolutè & ſimpliciter: vt vniuntur autem ad vnum aliud præſentandū, non negamus. Nec oportuit hæc in litera explicare: quia abſolutè prolatus ſermo, abſolutè quoque interpretandus eſt. Et ex hoc, patet reſponſio ad ſecundam obiectionem: quoniam multas ſpecies ad unum obiectum cōcurrentes ut ſic, non multas, ſed vnam dixerim, quia vna uni[9]

*Li. 2. Top. c. 4. in declaratione loci 31. in 1. Concla. ni

192

415 D.765.

D.19.

ratio eſt de quacunque alia cōparatione. Sed intellect[9] nī cognoſcit drīam vnius ad alterū. Ergo cognoſcit multa ſimul.

Sed contra eſt, quod dr̄ in *lib. Topic. quòd intelligere eſt vnum ſolum, ſcire uerò multa.

Resp. Dicēdū,[m] ꝙ intellectus quidē pōt multa intelligere per modū vni[9], nō aūt multa p modū multorū.[n] Dico aūt p modū unius uel multorum, per vnā uel plures ſpēs intelligibiles:[o] nā mod[9] cuiuſq; actionis, conſequit formā, q̃ eſt actionis principiū. Quæcunq; ergo itellect[9] pt itelligere ſub vna ſpē, ſimul intelligere pōt. & indè eſt ꝙ Deus oīa ſimul uidet p vnū, quod eſt eſſentia ſua.[c] Quęcūq; verò intellect[9] p diuerſas[d] ſpēs intelligit, non ſimul intelligit. Et hui[9] rō eſt: quia impoſſe eſt, idem ſubiectū pfici ſimul pluribus formis unius gñis, & diuerſarū ſpecierū: ſicut impoſſe eſt, ꝙ idem corpus ſm idem, ſimul coloret diuerſis coloribus, vel figuret diuerſis figuris. Oēs aūt ſpēs intelligibiles ſunt uni[9] generis quia ſunt perfectiones unius intellectiuæ potentię: licèt res, quarū ſunt ſpēs, ſint diuerſorū gñum. Impoſſe[d] eſt ergo, ꝙ idē intellectus ſimul pficiat diuerſis ſpecieb. intelligibilib[9], ad intelligendū diuerſa in actu. B C D

Ad primvm ergo dicendū, ꝙ intellectus eſt ſ. tps, quod eſt numer[9] motus corporalium rerū. Sed ipſa pluralitas ſpecierū intelligibilium, cāt uiciſſitudinē quandā intelligibiliū operationum, ſm quam una operatio eſt prior altera.[c] Et hāc viciſſitudinē Aug. nominat tempus, cum dicit *8. ſuper Gene. ad literam, quòd Deus mouet creaturam ſpiritualem per tempus.

Ad secvndvm dicēdū, ꝙ nō ſolū oppoſitę formę, nō pñt eē in eodē ſubiecto, ſed nec quęcūq; formę eiuſdē gñis, licèt nō ſint oppoſitę: ſicut patet p exēplū inductū de colorib. & figuris.[c]

Ad tertivm dicēdum, ꝙ partes pñt intelligi dupliciter.* Vno mō ſub quadā cōfuſione, ꝓut ſunt in toto. & ſic cognoſcunt̃ p vnā formā totius. & ſic ſimul cognoſcunt̃. Alio mō cognitione diſtincta: ſm quod quęlibet cognoſcitur per ſuā ſpēm. & ſic non ſimul intelliguntur.

Ad qvartvm dicendū, ꝙ qñ intellectus intelligit drīam uel comparationem unius ad alterū, cognoſcit vtrunq; differentium vel comparatorum ſub rōne ipſius cōparationis vel differentiæ, ſicut dictū eſt.* ꝙ cognoſcit partes ſub rōne totius.

habent. Vndè, ſiuē una intellectio, ſiuē plures ſimul, ex pluribus ſpeciebus ut ad unum ſunt intelligibile ordinatæ proueniat, ſemper modus actionis modum formæ ſequitur, quia forma ſe habente vt una, ſequitur actio per modum unius: & ſe hñte forma ut pluribus abſolutè, ſequunt̃ actiones p modū pluriū.

¶ Ad obiecta aūt tertio loco contra rōnē pro concluſione dr̄ notando, ꝙ quia tā ſenſum quàm intellectum contingit dupliciter pati à ſenſibili, aut intelligibili. ſ. vt quandā rē, & ut ſē ſum vel intellectum: patitur autem ut res eſt, recipiendo realiter, ſeu ſibi æſiuē, ſimilitudinem rei ſenſibilis, aut intelligibilis: patitur uerò vt ſenſus, uel intellectus, recipiēdo obiectū, non vt rē, ſed ut obiectum eſt, obiectiuē ſpecificās ipſum, qa ſic inq̃ eſt, ideò ſpēs intelligibilis pōt dupliciter conſiderari. ſ. vt res, & ut intelligibilis ſeu in gñe eſt rei ut ſic, & in genere intelligibili ut ſic. & ſi de eis ut res ſūt ſermo eſt, in actu ſunt ſuo: quando actualiter informant intellectum ut res eſt: ſi verò in gñe intelligibili conſiderent actu, tunc ſimpliciter ſūt: qñ intellectum ut intellectus eſt, actualiter informant, qd patet nō accidere, niſi cum actu intellectus intelligit. In tali.n. pati conſiſtit, ſentire & intelligere: & qa formalis eſt ſermo omnis philoſophicus, ideò in genere intelligibili oīa ſumenda hic ſunt, vbi intelligendi modum venamur. Ad obiectionē ergo de ſpecieb. ſenſibilibus in medio, dicitur, quòd non ſunt in actu completo vt ſenſibiles ſunt, ut patet in 2. de Anima ſ alce: ſpecies enim ſenſibiles nunquam ſunt in actu, niſi in ſenſu in actu. Ad Scot. dicitur, ex reſponſione ad primum in litera, quòd nō oppoſitio, ſed unigeneitas ſpecierum, prohibet illas eſſe ſimul in actu in eodem indiuiſibili. Ad obiecta autem contra minorem & eius probationem, dicitur, quòd non eſt eadem ratio de ſpeciebus intellectus noſtri pro ſtatu iſto, & de ſpeciebus angelorum: quoniam omnes noſtræ, ſunt eiuſdem ordinis, non autem angelicæ: & cum dicitur: ergo non ſumitur unitas generica ſpecierum ex unitate potentiæ intellectiuæ (vt in litera dicitur) reſpōdetur, negando ſequelam, & dicendo quòd & ſpecies naturales eiuſdem ordinis & ſubordinatæ, ſunt unius generis propter unitatem potentiæ: ſed tamen ſpecies ſubordinatas non inconuenit ſimul actuare, vt patet in angelis: quia ſe habent vt commune, & proprium, & conſequenter non habent rationē multorum abſolutè: ſpecies uerò eiuſdem ordinis non ſubordinatas, eſt impoſſibile: quia habent rationem multorum actuum unius ſecundùm idem, eodem modo & ſimul, & quamuis eſſentia angeli, & ſpecies ſint diuerſorum generum in eſſe reali, ſunt tamen eiuſdem generis in eſſe intelligibili.

¶ Ad vltimò uerò obiecta, iam patet reſponſio ex dictis: quia. ſ. noſter ſermo eſt de his intētionibus rerum nō in eſſe reali, ſed in eſſe intelligibili in quo nō eſſe actu eas, patet ex dictis. Vndē non fugimus de actu primo ad ſecundū, ſed naturas talium

entium

E

253

*Li. 8. ca. 2. & 22. tom. 2.

In corp.

416 e

*Ex corp. art. & ſolutione argumētorum. 3. dicitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſenſum penetrando, quid genus intelligibilis habeat penè, qđ eius actualitas attendatur, diſcurrimus & docemus.

Porrecta per totum. 428 Sup. q. 58. ar. 4. & 5. & 13. di. 35. q. 2. ar. ii. 2. q6. 1. corp.

SVP. Q. LXXXV. ART. V.

Titulus clarus ex ſuperius dictis in quæſtio de angelis ex quibus totus iſte articulus clarus etiā redditur.

¶ In corpore una cōcluſio rñſiua. Intellectus nr̄ intelligit componēdo & diuidendo. Probat ſimul ex rōne, ex ꝓportionalitate, ex diuerſitate, ex diſcurſu: hæc.n. oīa mēbra tangunt ſimul in hac probatione. Rō radicalis eſt, quia intellectus nr̄ procedit de potentia ad actū, i. nat⁹ eſt naturaliter exire de potentia eſſentiali ad actum primum naturalem. Ex hoc namq; oritur ꝙ intellectus nr̄ proportionalē hēt ſimilitudinem cum rebus generabilib. vt ſicut hæc non ſtatim, ſucceſſiuè ſuam aſſequunt perfectionē. ita intellectus &c. Cōfirmaturque hoc ex dĩa inter intellectū angelicum diuinumque & noſtrū. Vterq; ſiquidem ille ꝓportionalis eſt rebus incorruptibilib⁹ ut ſic, quæ ſtatim ſunt id ꝙ ſunt: & ſic intelligūt ſtatim totum ſimpliciter &c. Et declarat quarto: quia patiū rōnis eſt intelligere cōponendo & diuidendo, & intelligere diſcurrendo.

*Li. 1. periher. ca. 1. to. 1.

Conclu. re

¶ Sed eſt circa prædictum proceſſum, dubium: quia ex ratione potentiæ ꝓbitæ, non vr̄ ſequi intētū. Nam aut intendit ꝙ intellectus ſit ſimilis generabilibus quoad modum acquirendi ſingulas pfectiones, aut quoad ſucceſſionem earum, aut quo ad compoſitionem earum. Si primo modo, ſequeretur quòd intellectus non naturaliter perficeretur in inſtanti, ſed ſucceſſiuè: quod eſt falſum. Si ſecundo modo, nihil aliud ſequitur niſi ꝙ intellectus acquirit ſuas perfectiones vnā poſt aliā: quod nō eſt diſcurrere, nec cōponere,

293 281 D.752.

ARTICVLVS V.

Vtrum intellectus noſter intelligat cōponendo & diuidendo.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ intellectus noſter non intelligat componendo & diuidendo. Compoſitio enim & diuiſio nō eſt niſi [h] multorum. Sed intellectus non poteſt ſimul multa intelligere. Ergo non poteſt intelligere componendo & diuidendo.

¶ 2 Præt. Omni compoſitioni, & diuiſioni [b] adiungitur tempus præſens, præteritum, vel futurum. Sed intellectus abſtrahit à tempore ſicut etiam ab alijs particularibus conditionibus. Ergo intellectus non intelligit componendo & diuidēdo.

¶ 3 Præt. Intellect⁹ intelligit ꝑ aſſimilationē ad res. Sed cōpoſitio & diuiſio [h] nihil eſt in reb⁹. nihil.n. inuenitur in rebus, niſi res q̄ ſignificat ꝑ prędicatū & ſubiectū: quæ eſt una & eadē, ſi compoſitio eſt vera. Homo.n. eſt verè id quod eſt aīal. Ergo intellect⁹ nō cōponit & diuidit.

SED CONTRA, Voces ſignificant conceptiones intellectus, vt dicit Phil. in *.1. Perih. Sed in vocibus eſt compoſitio & diuiſio: vt patet in propoſitionibus affirmatiuis & negatiuis. Ergo intellect⁹ cōponit & diuidit.

RESPON. Dicendū, ꝙ [m] intellectus humanus neceſſe habet intelligere componendo & diuidendo [n]. Cum.n. intellectus human⁹ exeat de potētia in actū, ſimilitudinē quandā hēt cū rebus gñabilibus: quæ non ſtatim perfectionem ſuam hñt, ſed eā ſucceſſiuè acquirunt. [e] Et ſimiliter intellectus humanus nō ſtatim in prima apprehenſione capit perfectā rei cognitionē: ſed primo apprehendit aliquid de ipſa, puta, quidditatē ipſius rei, q̄ eſt primū [d] & proprium obiectum intellectus, & deinde ītelligit ꝓprietates & accidētia & habitudines circunſtātes rei eſſentiā. Et ſm hoc, neceſſe habet vnum apprehenſum alij cōponere & diuidere, & ex vna compoſitione & diuiſione ad aliam ꝓcedere. quod eſt rōcinari. Intellectus aūt angelicus & diuinus, ſe hēt ſicut res incorruptibiles, q̄ ſtatim à principio hñt ſuā totam perfectionē. [e] Vñ intellectus angelicus & diuinus ſtatim perfectè totā rei cognitionē hēt, Vñ in cognoſcendo quidditatē rei, cognoſcit de re ſimul quicquid nos cognoſcere poſſumus cōponendo & diuidendo, & rōcinando. Et iō intellectus humanus cognoſcit cōponēdo, & diuidendo, ſicut & rōcinando. Intellect⁹ aūt diuinus & [d] angelic⁹, cognoſcūt qdē cōpoſitionē & diuiſionē & rōcinationē, nō cōponēdo, & diuidēdo & rōcinādo, ſed ꝑ intellectū ſimplicis quidditatis [e].

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ compoſitio & diuiſio intellectus per quandam differentiam vel comparationem fit. [e] Vndè ſic intellectus cognoſcit multa componendo & diuidendo, ſicut cognoſcendo differentiam vel comparationem rerum.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ intellectus abſtrahit à phantaſmatibus & tamen intelligit actu, non conuertendo ſe ad phātaſmata, ſicut ſ. dictū eſt.* Et ex ea parte, qua ſe ad Phātaſmata cōuertit cōpoſitioni & diuiſioni intellectus adiungitur tpſ.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ ſimilitudo rei recipitur in intellectu ſm modum intellect⁹, & nō ſecundūm modum rei. Vndè cōpoſitioni, & diuiſioni intellectus, rñdet quidem aliquid ex parte rei, tñ non eodem modo ſe hēt in re, ſicut in intellectu. Intellectus.n. humani propriū obiectum, eſt quidditas rei materialis, [f] quæ ſub ſenſu & imaginatione cadit. Inuenitur autē duplex compoſitio in re materiali: prima quidē formæ ad materiam, & huic rñdet compoſitio intellectus, qua totum uñe de ſua parte prædicatur. Nā genus ſumit à materia cōi, dĩa verò completiua ſpeciei à forma, particulare uerò à materia indiuiduali. Secunda verò compoſitio eſt accidentis ad ſubiectum. & huic compoſitioni rñdet cōpoſitio intellectus ſm quā prædicatur accidens de ſubiecto, vt cum dr̄, homo eſt albus. Tñ differt compoſitio intellectus à cōpoſitione rei. na ea, quæ cō-

aut diuidere, vt patet. Tertiò verò modo eſt manifeſte falſū. Cōſequoq; rō dubiādi, ſcdm quēcunq; modū eſt: quia ex hoc ꝙ intellectus nr̄ exit de potentia ad actū, nihil aliud ſequitur, niſi ꝙ nō hēt ſtatim ſuā perfectionē, & nō ꝙ tali aut tali modo acquirat. 359

¶ Ad hoc bř dr̄ ordine retrogrado, ꝙ ex hoc ꝙ aliquid eſt naturaliter in potentia eſſentiali ad aliquā ꝑfectionem, hēt ꝙ naturaliter nō acquirat illā perfectā ſtatim, ſed ſucceſſiuè: dū tñ ſimodē tñ, iuxta naturas perfectionū & perfectibiliū. & hoc patet inductiuè tam in potētia reſpectu ꝑfectionis ſubſtātialis, q̄ quantitatiuæ & qualitatiuæ. Vndè etiam lumen nō acquiritur niſi medio motu locali, exiſtente ſubiecto in potentia eſſentiali. Vñ hic modus ꝑficiendi paſſiuè eſt, q ſequitur ex potētia eſſentiali, & eſt intētum in litera q intendit ꝙ ex hoc ꝙ intellect⁹ noſter eſt in potētia eſſentiali, ſimilis eſt generabilib⁹ quoad modū acquirēdi ſingulas ſuas perfectiones cōpletas. Et cum dicitur, ergo intellectui repugnat perfici in inſtanti, reſpondetur, ꝙ intellectui licèt non repugnet recipere & intelligere in inſtanti, repugnat tamen naturali modo quo perfici naturaliter dēt, ꝙ ſuam completam ꝑfectionē in inſtanti naturaliter aſſequatur. Vbi nota duo: primo ꝙ quamuis hęc duo mutuo ſe inferant, intellectum, vt rem, & intellectū vt intellectum eſſe in actu primo, in propoſito tamen, ſermo eſt de intellectu, ut intellectus eſt reſpectu ſ. perfectionis, quæ eſt intellectū ut intellectum eſt. Secundo ꝙ intellectus non comparat hic ad omnia, aut plura intelligibilia ſimul, vel ſucceſſiuè: ſed ad vnūquodque intellectum perfectè, id eſt ſecundum ſe & omnia q̄ virtualiter in eo claudunt. vt quid quidditas

D.143. 142 d. 417 *Ar. 1. huius quæſt. & 4. artic. 7. 432 e

dita, & paſſiones & accidentia &c. eius non niſi vnius intellectu ſimul computantur. Et ſic, ex hoc ꝙ intellectus noſter vt intellectus eſt, eſt in potentia pura, habet ꝙ intellectum perfectū bouis vel leonis, non ſimul acquirat. id eſt apprehendat actu: ſed ſucceſſiuè totum illud apprehendat. Hæc aūt ſucceſſio nihil aliud eſt, q̄ componere primo apprehenſum: puta quidditatem cum reliquis ꝑ ſua paſſionem & hinc eā alia &c. Ergo. Oportet.n. ſucceſſionē diuerſimode ſcdm diuerſitatem materiæ ſubiectæ ponere.

SVPER Q. LXXXV. ART. VI.

Titulus clarus.

¶ In corpore ſunt duæ cōcluſiones rñſiuæ quæſito. Prima. Intellectus circa quod quid eſt non fallitur, niſi per accidens. Secunda. Intellectus circa ea q̄ circunſtāt quidditatē, pōt falli componendo, diuidendo, vel ratiocinando.

Porrecta per totum. 429 [illegible]

¶ Has cōcluſiones, probat dupliciter. Primo ſimilitudine ſuper Ariſt. authoritate innixa. Scdo rōne probante in cōi intentum in hoc, & in ſimili. Vñ quatuor in corpore articuli facit. Primo proponitur ſimilitudo: & dicit ꝙ apud Ariſt. intellectus eſt ſimilis ſenſui quo ad ueritatem & falſitatem iudicij. Scdo, narrat [illegible] ſenſu. Primum, ꝙ reſpectu proprij obiecti, eſt verus per ſe. Secundum, ꝙ, implicitè inſinuatum ſaltem eſt, eſt ꝙ ꝑ accidēs reſpectu ꝓprij obiecti eſt fallax: tale accidens eſt indiſpoſitio organi &c. Tertium eſt, ꝙ reſpectu ſenſibiliū cōium & per accidens fallit vt patet. Tertio, aſſignatur rō vniuerſalis & cōis ſenſui & intellectui: & eſt, ꝙ ordo potentiæ ad proprium obiectū, ſemper eodem modo ſe hēt, probaturque quia cōuenit potentiæ ſcdm ꝙ ipſa: & potes ſyllogizare ſic: potentia ſemper eodem modo ſe habet ipſa manente ad ꝓpriū obiectū: ergo nunquam ab eo deficit, & conſequenter non fallitur circa illud cum falli in defectu conſiſtat. Conſequentia nota, & antecedens probatur: quia potentia per ſe & ſcdm qđ ipſa ordi-

*Li. 83. q. 32. in princip. tom. 4. †Li. 3. de Ala. tex. 11. to. 2. *Li. 3. de Ala. tex. 26. to. 2. 108

ponūtur in re, ſunt diuerſa. Cōpoſitio aūt intellectus, eſt ſignū identitatis eorum, q̄ componūtur. Non.n. intellectus ſic componit, vt dicat ꝙ homo eſt albedo: ſed dicit ꝙ homo eſt albus, ideſt hēs albedinem. & ſiſe eſt de compoſitione formæ & materiæ. Nam aīal ſignificat id qđ hēt materiam ſenſitiuam, rōnale verò, quod hēt naturā intellectiuam: homo verò quod hēt utrumq;: Sortes uero, quod hēt oīa hęc cum materia indiuiduali. Et ſm hanc identitatis rationem, intellectus noſter vnū componit alteri prædicando.

ARTICVLVS VI.

Vtrum intellectus poſſit eſſe falſus.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur, quòd intellectus poſſit eſſe falſus. Dicit.n. philoſophus in *6. meta. quòd uerū & [h] falſum ſunt in mente. Mens autem & intellectus idem ſunt, vt ſupra dictum† eſt. ergo falſitas eſt in intellectu.

¶ 2 Præt. Opinio & rōcinatio ad intellectum ꝑtinent. Sed in vtraq; iſtarū inuenit falſitas. Ergo pōt eſſe falſitas ī intellectu.

¶ 3 Præt. Peccatum in parte intellectiua eſt. Sed peccatum cū falſitate eſt. [h] errāt.n. qui operātur malum, vt dr̄ Pro. 14. Ergo falſitas poteſt eſſe ī intellectu.

SED CONTRA eſt, quod dicit Aug. in lib. *83. quæſt. quòd omnis, qui fallitur, id in quo fallitur non intelligit. Et Philoſophus dicit in lib. †de Anima, ꝙ intellectus ſemper eſt rectus.

RESPON. Dicendum, ꝙ Philoſophus in *3. de Anima, comparat quantum ad hoc intellectū ſenſui. Senſus.n. circa propriū obiectum non decipit, ſicut viſus circa colorem: niſi forte ꝑ accidēs, [e] ex impedimēto circa organum contingente: ſicut cū guſtus febrientium dulcia iudicat amara, ꝓp hoc ꝙ lingua malis humoribus eſt repleta. Circa ſenſibilia vero cōia decipit ſenſus, ſicut iudicando de magnitudine uel figura, [f] vt cū iudicat ſolem eſſe pedalem, qui tñ eſt maior terra. Et multo magis decipitur circa ſenſibilia ꝑ accidens, vt cum iudicat fel eſſe mel, propter coloris ſimilitudinem. Et huius ratio eſt in euidenti: quia ad proprium obiectum vnaquęq; potentia per ſe ordinatur ſm quod ipſa. Quęat ſunt hmōi, ſemper eodem modo ſe hñt. Vndè manente potētia, non deficit eius iudicium circa proprium obiectum. Obiectum aūt proprium intellectus, eſt quidditas rei. [e] Vñ [m] circa quidditatem rei, per ſe loquendo, intellectus nō fallitur. Sed circa ea, quæ circunſtant rei eſſentiam, vel quidditatem, intellectus pōt [n] falli: dum vnū ordinat ad aliud, vel componēdo, vel diuidendo, vel ēt ratiocinādo. [e] Et ꝓp hoc, ēt circa illas propoſitiones errare non pōt, quæ ſtatim cognoſcuntur cognita terminorum quidditate, ſicut accidit circa prima principia, ex quibus ēt accidit infallibilitas veritatis, ſm certitudinē ſcientiæ circa concluſiones. Per accidens tñ contingit intellectum decipi circa quod quid eſt in rebus compoſitis, nō ex parte organi, quia intellectus nō eſt uirtus vtens organa, ſed ex parte compoſitionis interuenientis circa diffinitionem, dum vel diffinitio vnius rei eſt falſa de alia, ſicut diffinitio circuli de triangulo: vel dum aliqua diffinitio eſt in ſe falſa, implicans compoſitionem impoſſibiliū: vt ſi accipiat hoc vt diffinitio alicuius rei, aīal rōnale alatū. Vñ in rebus ſimplicibus, inquantum diffinitionibus compoſitio interuenire non pōt, non poſſumus decipi: ſed deficimus in totaliter non attingendo, ſicut dicitur in * 9. Meta.

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ falſitas dicitur eſſe in mente ſm compoſitionem & diuiſionem. Et ſimiliter dicendum eſt ad II. de opinione & rōcinatione. Et ad III. de errore peccātiū,

natur ad proprium obiectum: ergo ſemper eodem modo ſe &c. [illegible] ter ſequela, quia ſcdm ꝙ ipſum, infert, neceſſarium & incorruptibile ternum, vt patet in 1. Poſterior. Quarto, applicatur ſimilitudo ratio ad intellectum & eundem dicuntur de intellectu, propor tionaliter tñ. Vñ ſex dicit. Primo, aſſignat ꝓpriū obiectū intellectus, quaſi ſubſumēdo ſub rōne cōi præpoſita. Scdo, infert primam concluſionem, ſimilem primo dicto de ſenſu. Tertio, infert ſcdā cōcluſionē, ſimilē vltimo dicto de ſēſu, vt patet. Quarto, ad robur primæ concluſionis ex ea reddit rationem oīs alterius infallibilitatis inuentæ in intellectu, dicens, ꝙ propter hoc quia intellectus circa quidditatē non fallit, oritur infallibilitas intellectus circa prima principia cōplexa: & cōſequenter circa oēs concluſiones ſcientificas. & ꝙ inde naſcatur hoc, probari quia hoc cōuenit eis, quia euidētia ſunt ex ſola quidditate terminorum. principia.n. cognoſcimus, inquantum terminos cognoſcimus, vt dr̄ in 1. Poſterio. Hñt ergo principia infallibilitatem ex vicinitate ad quidditatem. quæ eſt proprium intellectus obiectum: proprium.n. & primū intellectus obiectum eſt incomplexū, quod ſimplex terminus ſignificat & quia circa illud errare non poteſt, merito circa ea quæ ſufficienter hñt lumen ex illo, errare quoq; nō pōt. Eſt aūt hoc ad magnam primæ concluſionis firmitatem: quia tunc verā ſufficientem reddimus cauſam accidentis alicuius, qñ ex reddita cā in oībus accidens illud dependere oſtēdimus. Infallibilitatis igitur intellectus cauſa, optime dicta eſt, ordo ad quod quid eſt: cum ex illo oſtenditur omnis intellectus infallibitas: vt hic fit. Quinto, declaratur, quo per accidens ēt intellectus circa quidditatem fallit, ſed hoc accidens non ſicut in ſenſu eſt impedimentū organi: ſed cōpoſitio [illegible] tis, & ꝓpterea [illegible] ter contingit, vt patet in litera. Sexto [illegible] plenitudinē doctrinæ dicit, ꝙ circa quidditates ſimplices [illegible] per

421 *Conclu. m* 109 295 *Li. 9. Meta. tex. 22. to. 3.

Universidad de Deusto Biblioteca

per ſe, nec per accidens fallitur, ſed aut uerè cognoſcuntur, aut non attinguntur. & firmatur authoritate 9. Metaphyſicæ. hoc in loco recolenda ſunt quæ ſuperius in quæſtio. 58. dicta ſunt, cum de cõpoſitione, ueritate, & falſitate in angelis eſſet ſermo: ex illis enim patet, quòd cũ prima operatio intellectus ex parte ſui ſit ſimplex: ſi ex parte quoq; obiecti eſt incõplexio omnimoda, nulla cõpoſitio, & conſequenter nulla ueritas aut falſitas accidere ibi põt. At per hoc ſi accidit in prima operatione falſitas, hoc eſt ratione compoſitionis in obiecto: rõne cuius eſt ibi falſitas aut ueritas uirtualiter, &c. omnino enim ſimplex à ſimplici operatione non põt ex parte attingi, quãuis à cõplexa operatione poſſit falſo attingi ex parte operationis.

Porrecta per totum. 430 ſup. q. 12. art. 6. cor. Et 4. diſt. 49. q. 2. ar. 4. ad 1. Et uerit. q. 2. art. 2. d 11. *Q. 32. in princip.

qui conſiſtit in applicatione ad appetibile. Sed in abſoluta cõſideratione quidditatis rei, & eorum, quæ per eam cognoſcuntur, intellectus nunquam decipitur. Et ſic loquuntur authoritates, in contrarium inductæ.

ARTICVLVS VII.

Vtrum vnam & eandem rem vnus alio melius intelligere poſſit.

AD SEPTIMVM ſic proceditur. Vr, q vnam & eandem rem vnus alio melius intelligere non poſſit. Dr. n. in lib* 83. q. Quiſquis vllã rem[h] aliter q̃ eſt, intelligit: non eã intelligit. Quare non eſt dubitandum eſſe perfectam intelligentiam, qua pręſtantior eſſe non poſſit. Et ideo non eſt per infinitum ire q quęlibet res intelligitur: nec eam poſſe aliũ alio plus intelligere.

¶2 Prę. Intellectus intelligẽdo verus eſt. Veritas autẽ cum ſit æqualitas quædã intellectus & rei,[h] nõ recipit[i] magis & min[9]: non. n. propriè dr aliquid magis & minus æquale. Ergo neq; magis & minus aliqd intelligi dr.

¶3 Prę. Intellectus eſt id, q eſt formaliſſimum in homine. Sed [h]dña formæ cauſat differentiã ſpeciei. Si igit vnus homo magis alio intelligit, videtur quòd non ſint vnius ſpeciei.

SED CONTRA eſt, q p experimentum inueniuntur aliqui alijs pfundius intelligentes. Sicut pfundius intelligit q cõcluſionem aliquã põt reducere in prima principia & cauſas primas, q̃ qui põt reducere ſolum in cauſas proximas proprias.

RESP. Dicendũ, q aliquẽ intelligere vnã & eãdẽ rẽ magis q̃ aliũ, põt intelligi dupliciter. Vno mõ ſic, q ly magis, determinet actũ intelligẽdi ex parte rei intellectæ. & ſic[m] nõ põt vnus eandẽ rẽ magis intelligere q̃ alius.* Quia ſi intelligeret eã aliter q̃ ſit uel melius uel peius falleret, & nõ intelligeret: vt arguit Augu.* Alio mõ põt intelligi, ut determinet actũ intelligẽdi ex parte itelligẽtis. Et[n] ſic vn[9] alio põt eãdẽ rẽ meli[9] itelligere[o] qa eſt melioris uirtutis in intelligendo: ſicut melius videt viſione corporali rẽ aliquã, q eſt pfectioris virtutis, & in quo virtus viſiua eſt pfectior. Hoc aũt circa intellectũ cõtingit dupliciter. Vno quidẽ mõ ex parte intellectus, qui eſt pfectior. Manifeſtum eſt. n. q quãtò corpus eſt melius[q] diſpoſitum, tanto meliorem ſortitur animã. qđ manifeſtè apparet in his q̃ ſunt ſm ſpẽm diuerſa. Cuius rõ eſt, quia actus & forma recipit in materia ſm materiæ capacitatem. Vndè cum etiam in hominibus quidam habeant corpus melius diſpoſitum, ſortiũtur animam maioris virtutis in intelligẽdo. Vndè dicitur in* 2. de anima, quòd molles carnes bene aptos mẽte videm[9]. [r]Alio modo contingit hoc ex parte inferiorum virtutum, quibus intellectus indiget ad ſui operationem. Illi. n. in quibus virtus imaginatiua & cogitatiua, & memoratiua eſt melius diſpoſita ſunt melius diſpoſiti ad intelligendum.

AD PRIMVM ergo patet ſolutio ex dictis. Et ſlr ad 2. Veritas. n. intellectus in hoc conſiſtit, q itelligat res eẽ ſicuti eſt.

AD III. Dicendum, q differentia formæ, q̃ non prouenit niſi ex diuerſa diſpoſitione materiæ, non facit diuerſitatẽ ſecundum ſpeciem, ſed ſolum ſecũdum numerum. Sunt enim diuerſorum indiuiduorum diuerſæ formæ, ſecundum materiam diuerſificatæ.

SVPER Q. LXXXV. ART. VII.

TItulus clarus occaſionatus ex Auguſt. uerbis, ut recor.

¶ In corpore reſponſio quæſito cum diſtinctione bimembri duas concluſionibus iuxta illa membra.

¶ Diſtinctio eſt, q q̃ſtio põt habere duos ſenſus, ſcilicet ex parte obiecti, & ex parte potẽtię. prima concluſio eſt negatiua. Eandem rem non cõtingit melius intelligere: ſi li melius, determinet actum ex parte obiecti probatur quia falſo intelligere tunc qua aliter q̃ eſſet & confirmatur proceſſu Auguſt. Secunda concluſio eſt affirmatiua. Eandẽ rẽ cõtingit melius intelligere, ſi ly melius, determinet actũ ex parte potentiæ. probatur quia unus eſt melioris virtutis in intelligendo: & declaratur ſequela eſſe ſimili in uiſione corporali. Aſſumptum autem & probatur & manifeſtatur ex duplici capite. Primo, quia non omnes animæ humanæ ſunt æquales: ſed meliorum corporũ meliores ſunt aĩæ: quod probatur dupliciter & ratione actus ſunt proportionati his quorum ſunt actus: ut manifeſtè patet in formis diuerſarum ſpecierum, & authoritate Ariſ. 2. de anima. Secundo, quia uirtutes miniſtrantes intellectui, non ſunt æquè diſpoſitæ in omnibus: & quorum melior eſt diſpoſitio, horum maior eſt aĩs intellectus opus.

Concl. m

¶ Circa cauſam primam ſecundæ concluſionis, ſcilicet inæqualitatem animarum noſtrarum, aduertendum eſt, q non ſolũ hi qui à S. Th. ſe diſſentire fatentur, ſed etiam Thomiſtæ aliqui contrariantur: adeo ut dicãt non eſſe mentem S. T. animarum humanarum ſubſtantias eſſe inæquales, cum tñ aperte hic & in corpore, & in ſolutione ad ultimũ aperte hoc dicatur: & in 2. Sententiarum diſt. 32. expreſſe idem ſcriptum ſit. Vñ hos tanquã cęcos omittentes ad aliorũ rõnes noſtrã dirigamus aciem.

Durandus, Henricus & Bernardus de Gãnaco, negando ſubſtantialem hanc inæqualitatem, contra ipſam & eius rõnem arguunt. Contra ipſam quidem dupliciter. Primo, quia ſubſtantia ſuſcipere non poteſt magis & minus propriè dicta, & tamen ſequela ex 7. Phyſ. ubi dicitur, q participatio unius formę ſecũdũ ſpẽm, ſcdm diuerſos gradus, eſt propriè cõparatio ſcdm magis & minus & in prędicamentis idem cõfirmatur. Secundo, quia forma indiuidualis nullam ſubſtantiã includit, præter ſpecificam: forma ergo non eſt ſubſtantialiter perfectior: conſequentia nota & antecedens patet, quia nec forma, nec materia, nec compoſitum. Contra fundamentum uero eius, ſcilicet quia forma proportionatur corpori melius diſpoſito, dupliciter. Et argũt primo, quia diſpoſitiones corporis redundant in formam non eductam in materia, qualis eſt aĩa noſtra. ergo. Scdo, q ſi melius diſpoſiti corporis melior eſt aĩa, ergo aĩa unius & eiuſdẽ uariabitur ſubſtantialiter iuxta uariationem diſpoſitionum corporis eiuſdẽ: hoc eſt falſum. ergo. probatur ſequela, quia nõ maioris ſunt efficacię diſpõnes priores ad introducendum formam, q diſpõnes conſeruantes formam in materia. ſed iſtę poſſunt uariari. ergo corpus erit peius diſpoſitũ, ergo aĩa & erit melior, uel efficietur peior.

*Loco citato in arg. 1.

Concl. p

D. 176

*Lib. 2. de Aia. tex. 94. to. 2. 371

*In corp. art.

¶ Ad hæc argumenta facile ſatiſfit ab aduertẽtibus, qualis ſit habitudo animę intellectiuę ad corpus & in quo conſiſtat ſuſcipere magis & minus propriè dicta. Quemadmodum enim anima in cõmuni eſt coaptata corpori organico phyſico: & anima humana corpori reducto ad æqualitatem tangibilẽ, ita oportet hãc animam eſſe ſubſtantialiter coaptatam & commenſuratam corpori ad talem gradũ æqualitatis reducto. Nõ. n. conſiſtit in indiuiſibili æqualitas cõplexionis requiſita ad corpus humanum ut patet ad ſenſum: alij enim alijs præſtant bonitate tactus. Et quia anima humana, non cauſatur ex corpore,

corpore: ſed in ſuo tñ fieri dependet ex corpore, non ut cã, ſed ut occaſione: cõſequẽs eſt, q anima hæc cum ſit, ſortiatur commẽſurationẽ ſubſtantialẽ ad corpus, ſic cõplexio natũ ut inueniatur in illo initio, & eam ſemper retineat: neceſſe eſt, quia intranſmutabilis ſubſtãtiæ eſt. Suſcipere uerò magis & minus motũ, aut mutationẽ habet annexã de magis in minus, aut ecõuerſo. Alioqñ pprię nõ ſuſcipiunt, qđ ex eo patet, quia nihil aliud eſt ſuſcipere magis & min[9] q̃ intẽdi & remitti: ſed hæc ſine mutatione de min[9] i magis, aut ecõuerſo intelligi nequeunt. ergo. Vñ ad obiecta, & ad primũ dr, qa ſecundis modis ſignificandi, quis una res ſit perfectior altera ſiue eiuſdẽ, ſiue alterius ſpeciei, nũquã dr ſuſcipere magis & minus: niſi poſſit eẽ motus aut mutatio de magis in minus, aut ecõuerſo, ut patet ex dictis: hoc aũt nõ cõuenit animæ intellectiuæ, quę cõmenſurationẽ illã quã ſemel accepit, imperdibiliter ſortita eſt: qa eſt idẽ realiter qđ ſubſtãtia ſua, quæ eſt ingenerabilis & incorruptibilis. Ad ſecũdũ uerò dr, q pprię loquendo, hæc forma non addit ſupra formã ſubſtãtiã, ſed modũ potius ſubſtãtiæ, qui eſt ſecundũ rem ſubſtantia. Commenſuratio. n. huius animæ ad hoc corp[9], eſt indiuidualis differẽtia, cõtrahens animã ad hãc, & eſt intrinſeca huic animæ: ſicut dña ſpecifica eſt intrinſeca ſpeciei. Ad obiecta aũt cõtra fundamenta, patet ſimiliter ex dictis reſponſio, fatemur. n. q diſpoſitiones corporis redundare in animã p ſubſtãtiã, cõtingit dupliciter. Vno mõ cauſaliter, alio mõ occaſionaliter. Et primo eſt impoſſibile reſpectu animę noſtrę. Secundo uero modo eſt neceſſariũ, loquẽdo de diſpoſitionib[9] ultimis pro aĩa inducenda. Et cũ contra hoc obijcitur, qa nõ ſunt maioris efficacię præcedentes q̃ cõſeruantes reſpondetur q ratio peccat ſecundum nõ cã ut cauſam. Nam. n. maior aut minor efficacia dat præuijs occaſionare talem gradum aĩæ: ſed ſtatui corporis diſpoſiti p cas. Ex hoc q efficiunt corpus in ſtatu illo quo occaſionalis cauſa eſt animæ, habent quod occaſionaliter conſtituant ad talem commenſurationem animę. Vñ ſi diſpoſitiones conſeruantes, aut quæcunque aliæ infra latitudinem humanam inuenirentur in ſtatu illo, ipſæ redundarent hoc modo in ſubſtantiam animæ: quòd autem redundantia hæc rationabilis ſit, iam patet ex dictis, quia ſcilicet, anima eſſentialiter eſt perfectio coaptata ſuo perfectibili.

Porrecta per totum. 431 Infr. q. 87 art. 3. cor. Et 1. di. 24 q. 1. art. 4. ad 2. Et 3. de anima lec. 11. *tex. 1. c. 2.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum intellectus per prius intelligat indiuiſibile, quàm diuiſibile.

AD OCTAVVM ſic pcedit. Vr, q intelĺs p prius intelligat idiuiſibile q̃ diuiſibile. Dicit. n. Philoſophus in* 1. Phyſ. q[h] itelligimus & ſcimus ex principiorũ & elemẽtorũ cognitiõe. Sed idiuiſibilia, ſũt principia & elementa diuiſibilium. Ergo per prius ſunt nobis nota indiuiſibilia, quàm diuiſibilia.

¶2 Præt. Id, qđ ponit i diffinitione alicui[9] p pri[9] cognoſcit a nobis: qa diffinitio ẽ ex priorib. & notioribus, ut dr in* 6. Top. Sed idiuiſibile ponit i diffinitione[h] diuiſibilis, ſicut pũctũ in diffinitione lineæ.* Linea. n. ut Euclides dicit † eſt lõgitudo ſine latitudine, cui[9] extremitates ſunt duo pũcta: & unitas ponitur in diffinitione numeri: qa numer[9] eſt multitudo mẽſurata p unũ, ut dr in* 10. Metaph. Ergo intellectus noſter p prius intelligit indiuiſibile q̃ diuiſibile.

¶3 Præt. Simile[h] ſimili cognoſcit: ſed indiuiſibile eſt magis ſile intellectui q̃ diuiſibile, qa intelĺs eſt ſimplex, ut dr in † 3. de aĩa. Ergo intellectus noſter prius cognoſcit indiuiſibile.

SED CONTRA eſt, qđ dr i* 3. de Aĩa, q idiuiſibile mõſtrat ſicut priuatio. Sed priuatio p poſterius cognoſcitur. Ergo & indiuiſibile.

RESPON. Dicẽdũ, q obiectũ intelĺs nři ſm pńtẽ ſtatum, eſt qdditas rei materialis, quam à phãtaſmatib. abſtrahit, ut ex pmiſſis patet.* Et qa id, qđ eſt primo & p ſe cognitũ à virtute cognoſcitiua, eſt pprĩu eius obiectũ: cõſiderari põt quo ordine idiuiſibile intelligat à nobis ex eius hĩtudine ad hmõi qdditatẽ. Dr aũt indiuiſibile trip̃r ut dr in* 3. de Anima. Vno mõ ſicut cõtinuũ eſt indiuiſibile, qa eſt idiuiſum i actu, licèt ſit diuiſibile in potẽtia. Et[m] hmõi indiuiſibile pri[9] eſt intelĺm à nobis q̃ eius diuiſio,[n] q̃ eſt in partes: qa cognitio cõfuſa eſt prior q̃ diſtincta, ut dictũ eſt.* Alio mõ dr idiuiſibile ſm ſpẽm, ſicut rõ hoĩs eſt quoddã idiuiſibile. Et[p] hoc ẽt mõ indiuiſibile ẽ pri[9] intelĺm q̃ diuiſio eius in partes rationis, ut ſupra dictũ eſt.* Et iterũ prius q̃ intelĺs cõponat & diuidat affirmãdo, vel negãdo.[q] Et huius rõ eſt, qa hmõi duplex indiuiſibile: intelĺs ſm ſe itelligit ſicut pprĩu obiectũ. Tertio mõ dr indiuiſibile, quod eſt omnino indiuiſibile, ut pũctus & vnitas: q̃ nec actu nec potẽtia diuidunt. &[r] hmõi indiuiſibile p poſterius cognoſcit p priuationẽ diuiſibilis: vñ punctum priuatiuè diffinitur. Pũctũ eſt cui pars nõ eſt.* Et ſlr rõ unius eſt q ſit indiuiſibile, ut dr in 10. Meta. Et huius rõ eſt: quia tale indiuiſibile hẽt quãda oppoſitionẽ ad rẽ corporalẽ: cuius quidditatẽ primò & p ſe intelĺs accipit. Si aũt intelĺs nř intelligeret p participationẽ indiuiſibiliũ ſeparatorũ, ut Platonici poſuerunt:[s] ſequeret q indiuiſibile hmõi eſſet primo intellectum, quia ſecundùm Platonicos prius participantur à rebus.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, q i accipiẽdo ſciẽtiã, nõ ſp principia & elemẽta ſunt priora: qa qñq; ex effectib[9] ſenſibilib. deuenim[9] i cognitionẽ principiorũ & cãrũ intelligibiliũ. Sed in cõplemẽto ſciẽtiæ ſp ſciẽtia effectuum depẽdet ex cognitione principiorũ & elementorũ: qa ut ibidẽ dicit Philoſoph[9], * Tũc opinamur nos ſcire, cũ principia poſſum[9] i cauſas reſoluere.

AD II dicẽdũ, q pũctũ ñ ponit in diffinitione lineæ cõiter ſumptæ. Manifeſtũ eſt enim, q in linea infinita, & etiã in cir-

SVP. Q. LXXXV. ART. VIII.

TItulus p prius, ordine generationis: cætera ſumũtur in communi.

¶ In corpore tria. Primò, oſtenditur radix & uia ueritatis quæſitæ. Secũdò, redditur duplici concluſione. Tertiò, ex tertia concluſione confirmatur poſita radix, & deſtruitur ſimul opinio Platonica.

Concl. m

*Ar. 5. huius q. ad 3. arg. præcipue.

*Ar. 2. huius q. ad 3. arg.

¶ Quo ad primũ, eſt hæc concluſio. Ordo quo indiuiſibile cognoſcitur a nobis, ex habitudine ad quidditatẽ ſenſibilẽ penſandus eſt. Probatur: qa quidditas materialis eſt proprium obiectũ intellectus noſtri hic: ergo primo cognitũ, ergo ex appropinquatione ad ipſam, indiuiſibile uel diuiſibile erit prius notum. Omnia clara ſunt.

Concl. p

¶ Quo ad ſecũdũ, ponitur diſtinctio indiuiſibilis trimẽbris, & circa prima duo mẽbra ponitur prima concluſio affirmatiua, iuxta tertium ſecunda negatiua. Prima ergo concluſio eſt. Indiuiſibile actu, tam ſecundũ continuitatẽ q̃ ſecundũ diffinitionẽ, eſt prius notũ oppoſita diuiſione. Probatur utraq; pars ſimul dupliciter. Primò, qa cognitio confuſa ẽ prior diſtincta. Secundò, quia utrunque indiuiſibile, eſt ſpecies proprij obiecti intellectus: ac per hoc ſecundùm ſeipſum & nõ per aliud prius cognitũ cognoſcit. Eſt. n. quodlibet horũ quidditas quædam rei corporeæ.

¶ Aduerte hic, q litera in ſecunda parte concluſionis inferit, q indiuiſibile ſecundũ rõnẽ. i. icõplexũ, eſt prius notũ, ẽt anteq̃ intellectus cõponat, quod quidem probatione nõ eget, quia prima operatio intellectus eſt prior ſecunda, & cognitio complexa neceſſario præexigit incomplexam.

*Loco citato in argu.

¶ Secunda concluſio eſt. Indiuiſibile omnino, ſc. actu & potẽtia eſt poſterius notum diuiſibili. Probatur dupliciter. Primò, qa hæc priuatione cognoſcuntur: ut patet de puncti diffinitione & unitatis. Secundo, quia hæc oppoſitionem quãdam habent

Universidad de Deusto Biblioteca

ad rem corpoream, quæ eſt proprium intellectus mouiuum. ¶ Aduerte hic, quod genus hoc tertium indiuiſibiliū, quod ſolū proprie dicitur indiuiſibile, dicitur opponi rei corporeæ, quia priuatiuè opponitur illi, dum hoc priuatione diuiſionis reperibilis in continuo & numero, indiuiſibile eſt, & dicitur.

¶ Quo ad tertiū eliditur opinio oppoſita radici poſitæ, ex ultima cõcluſione. Quia enim genus hoc indiuiſibiliū. ſ. actu & potentia poſterius experimur nos cognoſcere, ſequitur quod intellectus noſter non moueatur & actuet ab indiuiſibilibus ſeparatis: ſed à quidditate ſenſibili. Si n. ab illis actuaret, illa prius intelligeret. & probatur ſequela, quia priora prius participantur à rebus, & cõſequenter intellectu. Põt quoq; hæc pars introduci ad oſtendendam neceſſitatem huius articuli, quia ſ. opiniones habet diuerſas, ſecundū diuerſa principia.

SVP. Q. LXXXVI. ARTIC. I.

Titulus clarus. ¶ In corpore duę concluſiones reſſue. Prima eſt. Singulare materiale, intellectus noſter non põt directè & primò cognoſcere. Probatur. Intellectus intelligit abſtrahēdo à materia indiuiduali. ergo directè intellectū eſt nõ ſingulare, ſed uniuerſale. Antecedēs patet, cõſequētia probatur, quo ad primam partē: quia materia indiuidualis eſt principiū ſingularitatis, quo ad ſecundā verò quia abſtractū ab indiuidualibus eſt uniuerſale. Secunda concluſio eſt, quod intellectus noſter poteſt intelligere ſingulare indirectè. Probatur. Intelligens non niſi per conuerſionem ad phantaſmata ſingularium, indirectè poteſt intelligere ſingulare. intellectus noſter eſt huiuſmodi. ergo.

¶ Circa primam concluſionem concurrunt obiectiones contra duo. Prima contra illud. ſ. quod uniuerſale ſit primo cognitum ab intellectu noſtro, arguit Durandus dupliciter. Tùm, quia obiectum & omnis eius per ſe conditio, præcedit actum potentiæ, quia potentia non facit, ſed ſupponit obiectum: ſed uniuerſale non præcedit omnem actum intellectus. ergo. Tùm, quia repræſentatiuum reale & naturaliter repræſentans rem ſecundū eius conditionem realem, ſed uniuerſalitas non eſt cõditio realis. ergo non repræſentatur per realem ſpeciem &c. ut ponis. Secundò contra aliud, ſ. quod ſingulare non directè, & primò intelligiē ſimpliciter. Primò, quia intellectus incipit ubi terminatur ſenſus: ſed ſenſus terminatur ad ſingulare. ergo à ſingulari incipit. Secundò, quia uniuerſale abſtrahitur à ſingulari, ut à termino à quo. ergo ſingulare prius cognoſcitur: abſtractio n. non niſi à noto fit. Tertiò, quia ſingulare primo mouet intellectū. ergo primò intelligitur: conſequentia nota. Antecedens probatur, quia actiones ſunt ſingularium: talis n. motio actio quædam eſt.

¶ Ad primum horum dicitur, falſum eſſe aſſumptum, & quod intellectus [illegible] pars intellectiua nõ ſupponit, ſed facit obiectū intellectus potentiæ. n. actiua non prohibetur cõſtruere ſuum obiectū: ſed arguēs, quia negat intellectū agētē & ſpecies, fallit.

¶ Ad ſecundum verò dicitur, quod repræſentari uniuerſale, poteſt dupliciter intelligi. uno mõ ut uniuerſalitas ſit cõditio repræſentata, & ſic nõ dicimus ſpeciē repræſentare uniuerſale. Alio mõ ut uniuerſalitas ſit conditio cõſequēs modū quo repræſentatur, & hoc mõ dicimus, quod ſpecies intelligibilis bouis, repræſentat naturā bouinā uniuerſalē, quia. ſ. repræſentat eā, & nõ repræſentat indiuiduales cõditiones. Ex hoc. n. quod ſic repræſentat, ſequitur quod uniuerſalis repræſentetur, quia nec ut una numero, nec ut multiplicata numero &c. & ſic patet nullitas conſequentiæ.

¶ Ad argumēta cõtra ipſam cõcluſionē dī, premittendo quòd in actione & paſſione intellectus duo ordines operationū attēduntur. Primus realis, quo cõuenit intellectui ut res eſt. Secūdus intelligibilis, qui cõuenit intellectui ut intellectus eſt. Per primū, mouetur intellectus poſſibilis ab intellectu agēte effectiuè principaliter: ab obiecto verò in phãtaſmate ſecundariò: à ſpecie autem intelligibili ab illis producta formaliter. Per ſecundū verò, ab intelligibili ut intelligibile eſt obiectiuè: ab actu verò intelligendi formaliter. Itaq; ſtando ſic [illegible] patet [illegible] ad oia, diſtinguēdo, de quo ordine operationū ſit ſermo. In primo namque oia ſunt ſingularia, ſed nõ ſingularia materialia niſi phantaſma, & tūc patet [illegible] ceptio intellectus à phãtaſmate. In ſecundo verò, obiectū eſt uniuerſale. Singularium ergo [illegible], ad primū cõceditur totū in primo ordine, ſed cõſequētia nihil valet, quia in illo nulla eſt intellectio. Si verò de intellectu, ut intellectus eſt loquatur, dī quod intellectus incipit nõ ab eo in quo ſinit ſenſus, ſed à primo ſibi: hoc aūt eſt uniuerſale corporeū: falſum eſt. n. quod potentiarū ordinatarū poſterior incipiat à termino prioris ſed [illegible] à proximo ſibi. Vñ cogitatiuo nõ à ſenſatis, ſed [illegible] intentionibus primò perficitur.

¶ Ad ſecundū verò dī, falſum eſſe quod oporteat abſtractionē fieri à noto, tā de abſtractione intellectus poſſibilis quàm agentis, & de agēte quidē patet, de poſſibili vero manifeſtū fit exemplo: viſus. n. abſtrahit colorē ab odore pomi ignoto ſibi: tali. n. pacto intellectus poſſibilis cõſiderat uniuerſale & nõ particulares cõditiones.

¶ Ad tertiū aūt dī, quod ſi eſt ſermo de intellectu ut re, conceditur quod primū mouēs eſt ſingulare ſed nõ materiale: ſed immateriale. ſ. intellectus agens: falſum. n. ſupponitur. ſ. quod in tali motione obiectū ſit primo mouens. Sed tūc cõſequētia nihil valet, ergo ſingulare primò cognoſcitur, quia intellectus agens & obiectū in phãtaſmate in hoc primo ordine non mouet obiectiuè, ſed actiuè potius. Si verò eſt ſermo de intellectu ut intellectus eſt, ſic conceſſo quod primo mouēs ſit obiectum, negatur quod ſit ſingulare: ſed dī quod eſt natura uniuerſalis quæ obiectiuè perficit, mouet, & facit eſſe in actu intellectū, quia illa eſt primo repræſentata per ſpeciē intelligibilē, & primò intelligibilis, ut in litera dī.

¶ Circa ſecūdā concluſionē dubiū occurrit: quia cū ois cognitio fiat per aſſimilationē, & intellectus nunquā neque in actu recto neq; reflexo aſſimiletur ſingulari, ſequitur quod nunquā cognoſcat ipſum. Et cõfirmatur, quia ſi intellectus intelligit ſingulare ſiue rectè ſiue reflexè, ſequitur ergo formas in ſe cõceptū ipſius ſingularis: cū ois intellectio in cõceptu aliquo cõſiſtat, & perfectio ſingula-

culari nõ eſt punctū niſi in potentia. Sed Euclides diffinit lineā finitam rectam: & iõ poſuit punctum in diffinitione lineæ, ſicut terminū in diffinitione terminati. Vnitas verò eſt mēſura numeri. Et iõ ponitur in diffinitione numeri menſurati, non aūt ponitur in diffinitione diuiſibilis: ſed magis econuersò. G

Ad III dicendum, quod ſimilitudo, per quam intelligimus, eſt ſpecies cogniti in cognoſcēte. Et iõ non ſecundum ſimilitudinē naturæ ad potentiā cognoſcitiuam eſt aliquid prius cognitum: ſed per conuenientiam ad obiectū: alioqn magis uiſus cognoſceret auditum quàm colorem.

QVAESTIO LXXXVI.

Quid intellectus noſter in rebus materialibus cognoſcat: in quatuor articulos diuiſa. H

DEINDE conſiderādum eſt, quid intellectus noſter in rebus materialibus cognoſcat.

ET CIRCA hoc quęruntur quatuor.

¶ Primò, Vtrum cognoſcat ſingularia.

¶ Secundò, Vtrum cognoſcat infinita.

¶ Tertiò, Vtrum cognoſcat contingentia.

¶ Quartò, Vtrum cognoſcat futura.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum intellectus noſter cognoſcat ſingularia.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quod intellectus noſter cognoſcat ſingularia. Quicunq; n. cognoſcit cõpoſitionē,[h] cognoſcit extrema cõpoſitionis: ſed intellectus noſter cognoſcit hāc cõpoſitionem, Sortes eſt homo, eius n. eſt propoſitionē formare. Ergo intellectus noſter cognoſcit hoc ſingulare, quod eſt Sortes.

¶ 2 Præt. Intellectus practicus[h] dirigit ad agendum. Sed actus ſunt circa ſingularia. Ergo cognoſcit ſingularia.

¶ 3 Præt. Intellectus noſter intelligit ſeipſū. Ipſe aūt eſt quoddā[h] ſingulare, alioqn nõ haberet aliquē actū. actus n. ſingularium ſunt. Ergo intellectus noſter cognoſcit ſingulare.

¶ 4 Præt. Quicquid poteſt uirtus inferior,[h] poteſt ſuperior. Sed ſenſus cognoſcit ſingulare. Ergo multò magis intellectus.

SED CONTRA eſt, quod dicit Philoſophus in * 1. Phyſic. quod Vle ſecundum rõnem eſt notum, ſingulare autem ſecundum ſenſum.

RESPON. Dicendū, quod[m] ſingulare in rebus materialibus intellectus noſter directè & primò cognoſcere nõ poteſt.[n] Cuius ratio eſt: quia principiū ſingularitatis in rebus materialibus, eſt materia indiuidualis: intellectus autē noſter, ſicut ſupra dictū eſt,* intelligit abſtrahendo ſpeciem intelligibilē ab huiuſmodi materia. Quod aūt à materia indiuiduali abſtrahitur, eſt vniuerſale. Vñ intellectus noſter directè non eſt cognoſcitiuus[d] niſi vniuerſaliū. B Indirectè[e] aūt, & quaſi per quādā reflexionē põt cognoſcere ſingulare.[f] Quia ſicut ſupra dictū eſt, * etiam poſtquā ſpecies intelligibiles abſtraxerit: non põt ſecundum eas actu intelligere, niſi cõuertēdo ſe ad phãtaſmata,[e] in quibus ſpecies intelligibiles intelligit, vt dicitur in * 3. de Aīa. Sic igitur ipſum uniuerſale per ſpeciē intelligibilē directè intelligit, indirectè autē ſingularia, quorū ſunt phãtaſmata. Et hoc mõ format hāc propoſitionē, Sor. eſt homo. Vnde patet ſolutio ad primum.

AD II dicēdū, quod electio particularis operabilis eſt quaſi cõcluſio ſyllogiſmi intellectus practici, vt dicitur in * 7. Ethic. Ex uniuerſali aūt propoſitione directè nõ põt cõcludi ſingularis, niſi mediāte aliqua ſingulari propoſitione aſſumpta. Vñ uniuerſalis rõ intellectus practici non mouet niſi mediante particulari apprehenſione ſenſitiuæ partis, vt dicitur in * 3. de Anima. D

AD III dicēdū, quod ſingulare nõ repugnat intelligēti inquātū eſt ſingulare: ſed inquantum eſt materiale[e]: quia nihil intelligitur niſi immaterialiter. Et ideò, ſi ſit aliquid ſingulare & immateriale, ſicut eſt intellectus, hoc non repugnat intelligenti.

AD IIII dicēdū, quod uirtus ſuperior põt illud, quod uirtus inferior: ſed eminentiori mõ. Vñ id quod cognoſcit ſenſus materialiter & cõcretè (quod eſt cognoſcere ſingulare directè) hoc cognoſcit intellectus immaterialiter & abſtractè, quod eſt cognoſcere vle. C

ARTICVLVS II.

Vtrum intellectus noſter poſſit cognoſcere infinita.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, quod intellectus noſter poſſit cognoſcere infinita. Deus enim excedit omnia infinita. Sed intellectus noſter põt cognoſcere Deum, ut ſupra dictum eſt.* Ergo multò magis põt cognoſcere omnia alia[h] infinita.

tis formari nõ põt niſi conceptus incompletus termini ſingularis habeatur: ſed in intellectu non põt eſſe conceptus materialis indiuidui vt ſic. ergo. Probatur minor, quia conceptus eſt ſimilitudo expreſſa rei conceptæ: repugnat aūt intellectui noſtro hic habere ſimilitudinē materialis indiuidui, vt patet, quia aliter nõ abſtraheret ab hic & nunc. Et nihil prohiberet ponere ſpecies intelligibiles ſingulariū in intellectu noſtro: par. n. eſt rõ quo ad hoc, de ſimilitudine impreſſa & expreſſa. A

¶ Ad oppo. autē ducit demonſtratio Ariſtot. in 3. de anima de ſenſu cõi, quod oportet iudicē diſcernentem aliqua duo, cognoſcere vtrūq;: ſed intellectus ponit differētiā inter vniuerſale & ſingulare. ergo.

¶ In hac difficultate dicēdū mihi vr, & quod intellectus cognoſcit vtrūq;, & quod non format propriū conceptū ſingularis: ſed intelligit ipſum in conceptu alterius, quia tñ eſt eius quodammodo. Ad quorū euidentiā ſciendū eſt, quod dupliciter experimur nos intelligere aliquid. ſ. in ſeipſo, & in alio. In ſeipſo quidē, cum cognoſcendo formamus in nobis conceptū illius rei quā intelligimus ſicut cū intelligimus grauē formamus in nobis cõceptū propriæ rõnis formalis ipſius grauitatis, & eſt percipimus bonū, formam in nobis conceptum propriæ differētiæ &c. In alio verò, cum vnum concipimus, & aliud in illo concepto arguimus inueniri, quod tñ quid ſit non concipimus. Sicut cū concipimus ſapientiam infinitam eſſe, rem quandam excellentiſſimam ſubeſſe arguimus, quid tñ ſit res illa ignotū eſt. Sic. n. res illa, & nota quodāmodo & ignota eſt. Nota quidē in alio. ſ. in conceptu ſapientiæ infinitæ, ignota ſecūdum ſuam rõnem formalem, & conſequenter in proprio conceptu, nota arguitiuè, ignota directè, nota quantum ad quęſtionem quia eſt, ignota quantū ad quęſtionem quid eſt. Et hoc modo ſingulare materiale notum eſt intellectui noſtro. Nunquā. n. concipere nos experimur ſiuè directè ſiuè indirectè Sorteitatē, ſiue concipiamus ſingularitatem in cõi. Si n. conciperemus hoc album, aut hunc hominem proprio conceptu, illo intellectus vt intellectus eſt, eſſet hoc materiale ſignatū, & quidditatiuam cognitionem haberet ſingularis ut ſicut nõ aliud ſit noſſe quod quid erat eſſe alicuius, quàm concipere illud ſecūdum propriū illius conceptū ut ſic. E Sed bene experimur quod ponimus differentiam inter Sortem, & quod quid erat eſſe hominis, inter hoc & uniuerſale. Et ideò oportet quod utrūq; cognoſcatur: ſed ad hoc ſufficit cognitio arguitiua. Concipientes. n. in nobis hominē & ſingularitatem, & quod hõ non ſubſiſtit per ſe &c. arguitur & cõcluditur ab intellectu in rerū natura res quādā ſingularis &c. differēs ab uniuerſali ſibi oblata per differētiā ſibi incognoſcibilē quidditatiuè. ſ. Sorteitatē, vt de deitate exēplariter manifeſtū eſt. Concipitur ergo ſingulare ab intellectu noſtro, nõ proprio, ſed alieno conceptu, qui tñ eſt aliquo modo. ſ. confuſè & arguitiuè eius, nõ repræſentatiuè, quēadmodū deitas concipitur in alieno conceptu, qui eſt ad deitatis cõceptus non repræſentatiuè, ſed arguitiuè: & hoc ſufficit ad ponendū differentiā inter deitatē ſic cognitā, & id quod directè concipimus. Et propterea diuus T. in corpore articuli intellectū cognoſcere ſingulare dicit, & in reſponſionibus ad colligationem partis ſenſitiuæ cum intellectiua confugit, inſinuans per hoc, quod nūquā intellectus hoc ſignatū indiuiduū conceptu proprio, niſi in cogitatiua attingit, & quod per illā ipſe intellectus arguitiuè attingit ad illud. Et hoc expreſſius indicat in q. de anima. ar. 20. in reſponſione ad primū, ſecundo loco obiectorum, ubi dicit, quod illa reflexio non perficitur niſi adiūctione virtutis imaginatiuæ. Et hæc ſi bene perſpexeris, multa obſcura patefient tibi. Nec te moueat quod in calce corporis articuli dicat, quod intellectus cognoſcendo indirectè ſingulare, format hāc propoſitionem, Sor. eſt hõ, propterea quia formare hanc propoſitionem exigit formare conceptum Sor. Perſpice ſupradicta, & vide quod intellectus format hāc propoſitionem de ignota deitate, ſi vocaret A. A eſt ſubſtantia prima &c. & tñ careret proprio conceptu ipſius A. ita intellectus format propoſitionē hanc, Sor. eſt hõ, ſolo illo conceptu confuſo & quid nominis contentus in ſeipſo, ut patet ex dictis.

¶ In reſponſione ad quartū nota duo. Primū eſt, quod reſponſio conſiſtit in hoc, quod arguendo cõmittitur ſophiſma figuræ dictionis, à quid ad quõ, quia idē dī eſſe quod cognoſcitur à ſenſu & intellectu ſed non eodē mõ, quia à ſenſu concretè, ab intellectu abſtractè, & ideò cū ſubiungitur, ſenſus cognoſcit ſingulare, perinde eſt, ac ſi diceret, quod ſenſus cognoſcit concretè: hoc. n. eſt cognoſcere ſingulare, ut in litera dī. Secundū eſt, quod hic habes quod aliquid defert ſecum ſpecies viſibilis, quod uiſu non diſcernitur, & ſimiliter ſpecies audibilis & ſimiles: percipiunt. n. ſenſus obiecta ſua tantum ſignatè, quidditates aūt & paſſiones eorū quæ ſimul ueluntur, ab altiori potētia diſcernuntur, quod tñ nõ eſt alia cognoſcere niſi oblata per ſpecies ſenſibiles: alio mõ quàm ſenſus exterior, aut uis inferior.

¶ In hoc artic. aduerte quod Scotus in 4. diſt. 45. q. 3. tenet, quod intellectus noſter intelligit ſingulare ſenſibile intuitiuè, hoc album &c. quod ſentimus, & ſenſationē ipſam: & affert pro ſe primam & quartam rationes, quæ in litera ſiunt arguendo, ſed quia ſoluuntur in litera, non oportet aliter laborare.

SVPER QV. LXXXVI. ART. II.

Titulus clarus. ¶ In corpore ſunt tres cõcluſiones: aut vna habēs tres partes. ſ. Intellectus noſter, nec actu nec habitu põt intelligere infinita: ſed in potentia tñ. Et probatur in litera tali ordine: quia primò probatur pars affirmatiua. ſ. quod in potentia. Secundò prima negatio. ſ. quod non actu. Tertiò, ſecunda negatio. ſcilicet quòd non habitu.

¶ Quo ad primum ratio eſt hæc. Obiectū intellectus noſtri non cõparit infinitū niſi in potētia. ergo intellectus noſter põt intelligere infinita in potentia. Antecedens probatur, quia illud eſt quidditas ſenſibilis, quæ non habet infinitatē niſi in potentia, vt patet 3. Phy. Conſequentia uerò probatur, quia eodē mõ oporteret ſe habere intellectū ad infinitū, quo ſe habet illius obiectū, quod probatur, quia oportet potētiā proportionari obiecto proprio.

¶ Circa hanc rõnem aduerte primò, quod tenent propterea quia quidditas rei materialis ſupponitur obiectū & motiuū & adæquatū intenſiuè reſpectu intellectus noſtri pro ſtatu iſto, de quo eſt ſermo: ſi. n. intellectus ab ea mouetur, & in nihil põt quod illius aliquid aliquo modo non ſit ut ſic, cõſequens eſt, quod unūquodq; ita ſe habet ad cognoſci à tali intellectu, quomodo ſe habet ad ta-

Marginal notes: 432 1. d. 3. q. 1. ar. 3. & ver. q. 2. ar. 6. & q. 10. ar. 5. & de Anima q. 20. & Quol. 12. ar. 11. & opu. 42. ca. 1. & 3. de anima lec. 8. col. 2. & 3. — * Li. 1. phyſic. tex. 49. tom. 2. — Concil. — * q. 85. ar. 1. — D. 71. Contra. p. — * q. 84. ar. 7. — B C 456 434 — * Lib. 3. de aīa text. 32. to. 2. — * Lib. 7. Ethic. c. 3. tom. 5. — * Lib. 3. de aīa text. 58. to. 2. — b 283 — Porrecta per totum. — 433 Inf. q. 87. ar. 3. ad 2. Et opu. 9. q. 81. — * q. 12. ar. 1.

lem quidditatem: quod ergo in tali quidditate in potentia eſt, tum inuenitur, in intellectu quoq; illo potentialiter tantū inueniri oportet, & ideò infinita, vt quidditas ſenſibilis in eſſendo, ſic intellectus in cognoſcendo, non niſi in potentia habet. ¶ Aduerte ſecundo, q hæc rō nō tm̄ probat partem affirmatiuā.

¶ 2 Præt. Intellēs noſter natus eſt cognoſcere gn̄a, & ſpēs. Sed quorundā generū ſunt infinitæ ſpecies, ſicut numeri, ꝓportiones & figuræ. Ergo intellectus noſter pōt cognoſcere infinita.

¶ 3 Præt. Si unū corp⁹ nō impediret aliud, ab exiſtēdo in uno & eodē loco, nihil ꝓhiberet infinita corpora in vno loco eſſe. Sed una ſpecies intelligibilis ñ ꝓhibet aliā ab exiſtendo ſimul in eodē intellectu: contingit.n. multa ſcire i habitu. Ergo nihil ꝓhibet intellectū noſtrū infinitorū ſcientiā habere in habitu.

¶ 4 Præt. Intellectus cū non ſit virt⁹ materiæ corporalis, ut ſupra dictū eſt, vr̄ eſſe potentia infinita. Sed uirtus infinita pōt eſſe ſup infinita. Ergo intellēs noſter poteſt cognoſcere infinita.

Sed contra eſt, quod dr̄ in * 1. Phyſi. q infinitum inquantum eſt infinitum, eſt ignotum.

Resp. Dicēdū, q cū potētia ꝓportionet ſuo obiecto, oportet hoc mō ſe habere intellectū ad infinitū, ſicut ſe hēt ei⁹ obiectū, qđ eſt qdditas rei materialis. In rebus aūt materialib⁹ nō inuenit infinitū in actu, ſed ſolū in potētia ſm̄ qđ vnū ſuccedit alteri ut dr̄ in * 3. Phyſi. Et iō in intellectu noſtro inuenit infinitū in potētia, i accipiēdo.ſ. vnū poſt aliud: qa nūquā intellectus noſter tot intelligit, quin poſſit plura itelligere. Actu aūt vel habitu, nō pt cognoſcere infinita intellect⁹ noſter. Actu qdē nō, qa intellectus noſter nō pōt ſimul actu cognoſcere, niſi qđ p vnā ſpeciē cognoſcit. Infinitū aūt ñ hēt unā ſpēm: alioqn haberet totā rōnē totius & pfecti. & iō nō pōt itelligi, niſi accipiēdo partē poſt partē, ut ex eius diffinitione patet in * 3. Phy. Eſt.n. infinitū cui⁹ quātitatē accipiētib⁹ ſp ē aliqd extra accipere. & ſic infinitū cognoſci nō poſſet actu, niſi oēs partes ei⁹ numerent: qđ eſt impoſſibile. Et eadē rōne nō poſſumus itelligere ifinita i habitu. In nobis.n. habitualis cognitio cātur ex actuali cōſideratiōe. Intelligēdo.n. efficimur ſciētes, ut dr̄ i * 2. Eth. V ñ nō poſſemus habere habitū ifinitorū ſm̄ diſtinctā cognitionē, niſi cōſideraſſemus oīa ifinita, numerādo ea ſm̄ cognitiōis ſucceſſionē, qđ ē ipoſſibile. Et ita nec actu, nec habitu intelēs nr̄ pt cognoſcer ifinita: ſed in potētia tm̄, vt dictū ē.

Ad primvm ergo dđm, q ſicut ſ. dictū ē, De⁹ dr̄ infinitus ſicut forma, q ñ ē terminata p aliquā mām. In reb⁹ aūt mālib⁹ aliqd dr̄ infinitū p priuationē formalis terminatiōis. Et qa forma ſm̄ ſe nota eſt, mā aūt ſine forma ignota: inde ē, q infinitū māle eſt ſm̄ ſe ignotum. Infinitū aūt

ibidē dictū fuit. Si in antecedēte eſt ſermo de infinito per modū infiniti, uerum eſt, & infert, ergo infinitum à nullo intellectu eſt cognoſcibile actu. Si autē eſt ſermo de infinito per modū finiti, ſic falſum eſt antecedēs, quia non repugnat infinitis repſentari ſimul vnica ſpecie, ut patet ī ſpecie ītellect⁹ diuini. ¶ Ad hoc dr̄, q prima facie aſpiciētı, ambigua occurrit intētio litteræ: qm̄ ſi attendimus ad concluſionē intentā, conſtat q ſermo eſt de infinitorum actuali cognitione quocūq; mō.ſ. ſiuè per modum infiniti, ſiue per modum finiti, dummodo diſtinctè infinita cognoſcantur. Intendit nāq; concludere, q intellectus noſter non pōt actu cognoſcere infinita diſtinctè, ut patet in calce corporis articuli, & de ſe notū eſt. Si uerò attendimus ad medium terminum, ſic vr̄ q ſit ſermo reſtrictus ad infinitū per modū infiniti, qm̄ mediū aſſumptū ſe tenet ex parte conditionū ipſius infiniti ſecūdū ſe, qa.ſ. hēt rōnē partis & imperfecti. ſi.n. ex hoc repugnat ſibi habere unā ſpeciē: ergo repræſentari per unam ſpeciē repugnat ſibi ex intrinſeco: & cōſequenter impoſſibile eſt, q una ſpecie repræſentetur cuicūq; intellectui. Sed cū hoc ſit falſum, qa infinita una ſpecie repræſentantur actu ſimul Deo & animæ Chriſti &c. cōſequens eſt, vt mediū hoc intelligatur de infinito per modū infiniti: ſic.n. repugnat ex intrinſeco repſentari una ſpē actu & cognoſci. Et manifeſtatur ſenſus iſte ex ſecunda ratione, q manifeſtè loquitur de infinito per modum infiniti, Subtilius tñ perſpiciētibus

lectus noſtri eſt cauſata à rebus: infinito aūt repugnat habere talē ſpeciē: & vtrūq; rō eſt, qa infinito repugnat habere unā ſpeciē ꝓportionalē ſibi. ſi.n. ꝓportionata ē infinito, cū ipſum habeat rōnē incōpleti, ergo ipſa incōpletè repræſentabit. Si aūt eſt ſpecies exceſſiuè repſentans, quales ſunt ſpēs nō acceptæ à rebus, ſic nō oportet eas cōmēſurari, & proportionari infinitati naturæ. Intendit ergo rā concluſio q medium de repſentatione & cognitione infiniti diſtinctè, ſiuè p modū finiti, ſiue per modū infiniti: reſpectu intellectus tñ noſtri quo ad naturalia ſīn, reſpectu cuius obiectū hēt rōnē non ſolū repræſentati, ſed ēt cauſæ & menſuræ, quā nō hēt reſpectu ſpeciei intellectus diuini. Et ideò, hæc doctrina non repugnat ſuperioribus documentis. Secunda quoque ratio ſeruit eidem ſenſui quoniam oſtendit q infinitum cognitione ei proportionata, qualē ſupponit eſſe noſtram, quæ ab obiecto cauſatur, & menſuratur, nō poteſt cognoſci actu, niſi numerando partem poſt partem.

¶ Circa eādē rōnē aliud dubiū occurrit: quia nō vr̄ bene fundata ſup hoc, q infinitū haberet rōnē totius & pfecti. Hæc.n. conſequētia q fit in litera. ſ. Si infinitū haberet unā ſpeciē, haberet rōnē totius & pfecti: fundatur ſup iſta cathegorica. Habēs vnā ſpeciem, habet rōnē totius & perfecti: hæc.n. cōſtat ex pdicato antecedētis & conſequētis: ſed hæc eſt falſa, qm̄ ſequeretur, q nulla pars haberet unā ſpeciem, ſimiliter nullū imperfectū &c. ¶ Ad hoc breuiter dicitur, q illa cathegorica ſi ſane intelligatur.

tem formale, quod eſt Deus, eſt ſm̄ ſe notū: ignotū aūt quo ad nos propter defectū intellect⁹ nr̄i, qui ſm̄ ſtatum præſentis vitæ habet naturalem aptitudinē ad materialia cognoſcenda. Et iō in præſenti Deum cognoſcere non poſſumus, niſi per materiales effectus. In futuro aūt tolletur defectus itellectus noſtri per gloriam, & tūc ipſum Deū i ſua eſſentia uidere poterim⁹, tamē abſque comprehēſione.

Ad ii dicēdū, q intellectus nr̄ nat⁹ eſt cognoſcere ſpecies per abſtractionem a phātaſmatibus. Et ideò illas ſpecies numerorum & figurarum, quas quis non eſt imaginatus, non pōt cognoſcere, nec actu nec habitu, niſi fortè in gn̄e, & in principijs vn̄ibus. quod eſt cognoſcere in potētia & cōfusè.

Ad iii dicēdū, q ſi duo corpora eſſent in uno loco uel plura, non oporteret, q ſucceſſiuè ſubintrarēt locū, ut ſic p ipſam ſubintrationis ſucceſſionē numerarent locata. Sed ſpēs itelligibiles ingrediunt intelēm noſtrum ſucceſſiuè: quia nō multa ſimul actu intelligunt. Et ideò oportet numeratas & nō ifinitas ſpecies eſſe in itellectu nr̄o.

Ad iiii dicēdū, q ſicut intellectus nr̄ eſt infinitus uirtute, ita infinitū cognoſcit. Eſt.n. virtus eius infinita ſm̄ qđ non determinatur p materiā corporalē: & eſt cognoſcitiuus vl̄is, qđ ē abſtractū a materia indiuiduali. & p cōſequēs nō finit ad aliqđ īdiuiduū: ſed quātū eſt de ſe, ad īfinita īdiuidua ſe extēdit.

Articvlvs III.

Vtrum intellectus ſit cognoſcitiuus contingentium.

Ad tertivm ſic ꝓceditur. Vr̄, q intellectus nō ſit cognoſcitiuus cōtingētiū. Quia, vt dr̄ in * 6. Ethic. intellectus, & ſapientia, & ſcientia non ſunt cōtingentiū, ſed neceſſariorū.

¶ 2 Præt. Sicut dr̄ in * 4. Phyſi. ea q qn̄q; ſunt, & qn̄q; nō ſunt, tēpore mēſurant. Intellectus aūt a tēpore abſtrahit, ſicut & ab alijs cōditionibus materiæ. Cū igit ꝓpriū contingentium ſit, qn̄q; eſſe & qn̄q; non eſſe: videtur, quòd contingentia non cognoſcantur ab intellectu.

Sed contra Oīs ſcientia eſt in intellectu. Sed qdā ſcientiæ ſunt de cōtingētibus, ſicut ſciētiæ morales q ſunt de actib⁹ humanis ſubiectis libero arbitrio: & ēt ſciētiæ naturales quantū ad partē q tractat de gn̄alibus & corruptibilib⁹, Ergo intellectus ē cognoſcitiu⁹ cōtigētiū.

Respon. dicendum, q com-

¶ Quoad ſecūdū, concluſio reſiua trimēbris: Contingētia ut ſic, directè ſenſu, indirectè intellectu: ut aūt neceſſitatis ac uniuerſalitatis aliqđ habent directè intellectu cognoſcunt. Primò ꝓbatur quo ad primas partes ſimul ſic. Indiuidua materialia his modis noſcunt: cōtingentia ſunt indiuidua materialia: ergo &c. ꝓbaſ minor, qa idē. ſ. materia eſt principiū indiuiduationis, & cōtingētiæ. Probaſ hoc ultimū: cōtingētia orit ex potētia cōtradictionis. ſ. eſſe & nō eſſe: potētia talis eſt ex materia. ergo. Scđo ꝓbaſ quo ad ultimā ptē p oppoſitū ſic: Vniuerſalia directè ab itellectu noſcunt: ſed cōtīgētia ut neceſſaria, ſūt uniuerſalia. Probaſ, qa idē ē pricipiū neceſſitatis & uniuerſalitatis, ſorma. ſ. Et q uniuerſalitatis, ꝓbaſ uniuerſale ſit p abſtractionē à materia: oportet.n. uel formā uel materiā eē illi⁹ radicē: q uerò neceſſitatis, ꝓbatur, qa q ſequūtur formā, ex neceſſitate inſunt.

¶ Corollariū per quod hr̄ rñſio ad obiecta eſt, q ly neceſſariū uel contingens cū poſſit ſumi pro re ipſa, uel uniuerſali rōne rei. Si primo modo, ſic. ſ. ſecatur ſcientia in eam quæ eſt de neceſſariis, & eam quæ de contingentibus. Si ſecundo modo, ſic omnis ſcientia eſt de neceſſariis, nec habet in hoc ſenſu locum diuiſio illa: ſed tunc ſit diuiſio ſciētiæ à ſenſu & opinione &c.

¶ Circa probationē primæ partis cōcluſionis dubitatur, qa falſum aſſumitur, ſeu ſupponitur, uel ꝓceſſus eſt ex particularib. Tota.n. uis ꝓbationis ſtat in hoc, quia cōtingēs eſt cōtingēs pp materiā, q eſt indiuiduationis principiū, ut patet ex hoc.n. infertur. ergo à ſenſu directè cognoſcitur &c. Sed hæc ꝓpoſitio, aut eſt particularis, & ſic nō cōcludit niſi pticulariter. ergo qdā contingentia directè à ſenſu tm̄ noſcūtur &c. cū tñ litera uniuerſaliter ḡtas de cōtingentibus. Aut eſt uniuerſalis, & ſic ē falſa,

poſſibile eſt aliter ſe habere, ut patet 5. Met. cōſequēs eſt, q contingentia & neceſſitas entiū reales nō logicæ dictæ, diuerſas habeant radices, ita q contingentia ex potētia, neceſſitas uero ex actu oriatur. Cuius ēt ſignū eſt, q in his inferiorib. in qbus plurimū eſt de potentia, maximè uiget cōtingentia: in rebus uerò ſuperioribus maximè actus naturā participātibus, aut oīno nō eſt, aut ſolū qđ eſt cōtingētia: ſimpliciter.n. entia illa neceſſaria ſunt, & tñ habēt cōtingētiæ, quātū potētiæ eui oſtā adminiſtrationē patiunt. Vn act⁹ pur⁹ oīno, liber ē à cōtingētia oīno. Verū qa potētia in rebus materialibus, diſta ſubſtantialis aut ꝓprietas materiæ eſt, & actualitas ex parte formæ ſe tenet, iō contingētia nō ſimpliciter ſed ſenſibilium ex materia: neceſſitas aūt ex forma oriri in litera de ſenſibiliū cognitione tractāte dr̄. Et qm̄ materia ut materia eſt, in indiuiduis tñ ſenſibilibus, inuenitur in eſſe reali: forma aūt eſſe habet & pfectius abſq; ſenſibili natura admiſta, idcirco contingētia indiuiduis materialibus in litera attribuitur: non q ſola aut oīa indiuidua materialia ſint cōtingētia: cū ēt in uniuerſalibus materialibus dētur contingētia, & in cœleſtibus nihil ſit cōtingēs: ſed qa indiuidua materialia ſunt primò cōtingētia ī gn̄e materialiū, uniuerſalia aūt eorū cū à materia recedere incipiant & formæ rōnē indui, ſecūdariò contingentia ſunt. Et pp hoc, cōtingentia & ſingulare ſenſibile cōnexa ſunt nō p accidēs, ſed p ſe, rōne ꝓprij principij utriuſq. Nec ꝓpterea remouet omni materiā aliqua neceſſitas ſequatur, aut formā aliqua cōtingentia comitetur: ſed benè ſequitur, q formæ nulla contingentia adiūgatur, niſi rōne potētiæ admiſtę, & ſimiliter materia nulli⁹ neceſſitatis ſit cauſa

niſi rõne act⁹ quẽ participat. Materia.n. rõne potẽtiæ, cũ vtraq; cõtradictionis partẽ reſpiciat, neceſſariũ nõ reſpicit: participatione uerò actus, neceſſitatis expers nõ ẽ. Et hoc dupliciter, qa uel ut participat actualitatẽ, induẽdo modũ actus, puta qa hoc ipſum qđ eſt eſſe in potẽtia, hẽt actu, & ſic cõuenit ſibi neceſſitas ordinis ad utranque contradictionis partẽ ſub diſiũctiõe: & hinc puenit neceſſitas corruptionis vtriuſq;. Vel ut participat actum p analogiã, ſeu proportionẽ ad ipſum, & ſic cõuenit ſibi neceſſitas diſpoſitionũ materialiũ: & hinc fit, ut qdã accidẽtia dicant̃ cõſequi materiam, ut quãtitas &c. Et ſimiliter formã, cum ratione actualitatis nõ conſequat̃ potẽtiã cõtradictionis: ſed potius actuale aliquid, qcqd ipſam nõ inſeparabiliter comitat̃, totũ ut ſic rõne potẽtiæ ſequitur: dico autẽ ut ſic. i. inquãtum ſeparabilis rõnẽ habet, quãuis n. ſeparabilitatis, uñ hẽt eiõn gabilitatis ab actu, & pximitatis cũ potentia. Vñ facilè patet reſpõſio ad omnia quæſita & obiecta.

*Ar. 1. huius queſt.

¶ Ad primũ ergo dubium dicitur dupliciter. Primò, q̃ cõtingentia attribuit̃ indiuiduis materialibus non ut [illegible], ſed primò non ſimpliciter; ſed in genere ſenſibiliũ, de quorum cognitione eſt quæſtio, & iõ non obſtat quòd dicatur contingentia & in rebus immaterialibus ſecundũ eſſe ut ſa [illegible], & ſecũdũ rõnẽ vt in uniuerſalibus. Secundò dicitur, quòd quãtum ad propoſitum litterã ſpectat, cõtingentia diſtinguuntur hic non tantum contra neceſſaria: ſed ẽt cõtra rationes contingentium, ita q̃ uniuerſalia cõtingentium in littera comprehẽdũtur ſub rationib. cõtingentium & nõ ſub ipſis cõtingẽtib⁹. Nec

*Ar. 1. huius queſt. D. 192. Conclu. m

Porrectio pri citium.

435 Sup. q. 14. art. 13. & q. 57. ar. 3. & 1. 2. q. 5. ar. 1. Et 1. diſt. 38. ar. 5. Et 2. d. 7. q. 2. ar. 2. Et 3. cõt. c. 67. Et ver. q. 8. art. 12. Et q. 12. ar. 1. & Propoſ. 4. ca. 155. & 156.

tingentia dupl'r poſſunt cõſiderari. Vno mõ, ſm q̃ cõtingẽtia ſunt. Alio mõ, ſm q̃ in eis aliqd neceſſitatis inuenit. Nihil.n. eſt adeo cõtingẽs, qn in ſe aliquid neceſſariũ hẽat. Sicut hoc ipſũ qđ eſt Sortẽ currere, i ſe qdem cõtingẽs eſt: ſed habitudo curſus ad motũ, eſt neceſſaria: neceſſariũ.n. eſt Sortẽ moueri ſi currit. Eſt aũt vnũquodq; cõtingẽs ex parte materiæ, qa cõtingẽs eſt qđ põt eſſe & nõ eẽ. Potẽtia aũt ptinet ad materiã, neceſſitas aũt cõſequit rõnẽ formæ, qa ea, q̃ cõſequũtur ad formã, ex neceſſitate inſunt. Materia aũt eſt idiuiduationis principiũ. Rõ aũt vl'is accipitur ſm abſtractionẽ formæ à materia particulari. Dictũ aũt ẽ ſupra,* q̃ per ſe, & directè intell's eſt uniuerſaliũ, ſenſus aũt ſingulariũ, quorum ẽt indirectè quodammõ eſt intell's, ut ſupra dictũ eſt.* Sic igit ᵐ contingẽtia, prout ſunt contingẽtia, cognoſcuntur ᵈ directè quidẽ ſenſu, indirectè aũt ab intellectu: rationes aũt uniuerſales & neceſſariæ contingentiũ cognoſcũtur per intell'm.ⁿ Vñ ſi attendãtur rõnes uniuerſales ſenſibiliũ, oẽs ſciẽtiæ ſunt de neceſſariis. Si aũt attẽdant̃ ipſæ res, ſic qdã ſciẽtia eſt de neceſſariis, qdã uerò de cõtingẽtibus. Et per hoc patet ſolutio ad obiecta.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum intellectus noſter cognoſcat futura.

AD QVARTVM ſic procedit. Vr̃, q̃ itellectus noſter cognoſcat futura. Intell's.n. nr̃ cognoſcit per ſpecies intelligibiles, quæ abſtrahuntur ab hic & nunc, & ita ſe habent indifferẽter ad omne tempus. Sed poteſt cognoſcere præſentia. Ergo poteſt cognoſcere ʰ futura.

¶ 2 Præt. Homo qñ alienatur à ſenſib. aliqua futura ᵇ cognoſcere pt̃, ut patet i dormiẽtibus & phreneticis. Sed qñ alienatur à ſenſibus, magis idiget itellectu. Ergo intell's quantum eſt de ſe, eſt cognoſcitiuus futurorum.

¶ 3 Præt. Cognitio intellectiua hoĩs, ʰ efficacior eſt q̃ cognitio q̃cunq; brutorũ animaliũ. Sed qdam animalia ſunt q̃ cognoſcunt quædã futura: ſicut corniculæ frequẽter crocitãtes, ſignificant pluuiã mox futuram. Ergo multò magis intell's humanu põt futura cognoſcere.

SED CONTRA eſt, q̃ dicitur Eccleſ. 8. Multa hominis afflictio, q ignorat præſentia: & futura nullo poteſt ſcire nuntio.

RESP. dicẽdũ, q̃ de cognitione futurorũ eodẽ mõ diſtiguẽdũ ẽ, ſicut đ cognitiõe cõtingẽtiũ.* Nã ipſa futura ut ſub tpe cadũt, ſunt ſingularia, q̃ intell's human⁹ nõ cognoſcit niſi per reflexionẽ, ut ſupra dictũ eſt.* Rõnes aũt futurorũ poſſunt eẽ vl'es, & intellectu pceptibiles: & de eis ẽt põt eſſe ſcientiæ. Vt tñ cõiter de cognitione futurorũ loquamur, ſciẽdũ eſt, q̃ futura dupl'r cognoſci põt. Vno mõ in ſeipſis, alio mõ i ſuis cauſis. Inᵐ ſeipſis qdem futura cognoſci ñ põt niſi à Deo,* cui ẽt ſunt pñtia dũ in curſu rerũ ſũt futura, inquãtum eius æternus intuitus ſimul fertur ſupra totũ tpis curſum, ut ſupradictum

*Ar. 1. huius queſt.

Conclu. ᵐ

ſa intellectu, hæc explicari expedit.
¶ Ad ſcdm uerò dr̃, q̃ diſtictio illa q̃ adducit, ſanè intellecta, uera eſt. Nec obſtat differẽtiæ aſſignatæ i littera. ut n. ex dictis patet, dña inter contingẽtia formã, & materiã in hoc q̃ illa neceſſaria, hæc contingentia ſunt, intelligitur de forma ut forma ſeu actu, & materia ut materia ſeu potẽtia. Diſtinctio uerò cõſequẽtiũ rõ formã q̃ materiã i neceſſaria & cõtingẽtia, ſtelligit̃ de forma ut cõplectit̃ i ſe rõnẽ act⁹ & potẽtiæ, & ſimiliter de materia ut hẽt rõnẽ potẽtiæ, & ſapit rõnẽ act⁹ aliquo modo, ut expoſitũ eſt.
¶ Ad tertiũ dr̃, q̃ articul⁹ ille cũ ſuo, pceſſu, neceſſari⁹ & p ſe eſt. Nec ẽ verũ, q̃ nihil aliud hic hẽat niſi q̃ cõtingẽtia in particulari p ſenſũ, in uniuerſali uerò p intellectũ apphẽdunt̃. Sed hoc ſi q̃ cõtingẽtia abſolutè loquẽdo ſẽſu, nõ itellectu apprehẽdunt̃ niſi idirectè. Vñ dicitur hic pri⁹ nouũ: ſed ponit̃ ſubeſſe dña inter neceſſariũ & cõtingens quo ad cognitionẽ, qa neceſſariũ ſpectat ad itellectũ, cõtingẽs ad ſẽſũ, & hoc qa cõtingẽtia i reb⁹ ſẽſibilib⁹ ẽ cõdõ cõſequẽs materiã idiuiduãtẽ ſẽſibilia: neceſſitas ãt tota fundatũ vniuerſalitatẽ. Vñ ſi p uerſalitatẽ. Vñ ſi p eadẽ ſe hñt cõtingẽtia & neceſſitas ad vniuerſalitatẽ & particularitatẽ ſed p ſe, quãuis nõ p ſe primò, ſed rõe cõis radicis. Materia. n. ut materia, radix ẽ cõtingẽtiæ atq; idiuiduationis, & ſimiliter forma vt forma, radix ẽ neceſſitatis & uniuerſalitatis. Et hęc cõnexio apertè aſſignat̃ in lr̃a rõ cõcluſionis, quare &c.

contra hoc põt obiici, q̃ ſic nulla eſſet dña inter contingentia & neceſſaria in ſenſibilib. quoad cognoſci: qm nec ipſa neceſſaria directè intelligũtur, ſed rõnes eorũ. Soluit̃ hoc p interemptionẽ, qm entia neceſſaria ut ſic, abſtrahũt ab omni ſpe & mutatiõne, cũ ſint impoſſibilia aliter ſe habere: ac per hoc cum iſta ſint cõſequẽtia materiã neceſſaria, quãto magis appropinquãt ad materiã, tantò minus ſunt neceſſaria. Entia uerò contingẽtia econuerſo ſe habẽt. Et ppea formaliter loquẽdo, negat̃, q̃ neceſſaria ſenſibiliũ repugnẽt intelligibilitati, qm inquantũ neceſſaria ſunt, non habẽt aliquã repugnantiã, immò habent proximitatem, quia ſenſibile oportet eſſe neceſſariũ: ſed q̃d quædam neceſſaria ſenſibilia directè non intelligũtur, hoc eſt per accidens, quia ſunt particularia ſenſib.: hæc ãt ipſa cõtingentia habent per ſe repugnãtiam ad intelligibilitatem, quia ut con-

SVPER QV. LXXXVII. ARTC. IIII.

Ferr. 1. cont. c. 67.

TItulus clarus.
¶ In corpore duo. Primò r̃ndet q̃ſito directè. Secundò amplificãdo q̃onem, r̃ndet uniuerſaliter de cognitione futurorũ.
¶ Quo ad primũ eſt unica diſtinctio bimẽbris, cũ cõcluſionib⁹ iuxta ſingula mẽbra. Diſtinctio eſt, Futura dupliciter, ſcdm ſeipſa, uel ſcdm eorũ rõnes, ut de cõtingẽtibus d̃ctum eſt &c.
¶ Concluſio prima. Futura ut ſic, intellectu non niſi reflexè noſcuntur. Probatur, quia ſunt ſingularia.
¶ Cõcluſio ſecũda. Futurorũ rõnes itellectu pceptibiles ſunt, & ſciẽtiæ poſſunt eſſe de eis &c. Probatur, quia uniuerſales ſunt.
Omnia

*q. 14. ar. 13. & q. 57. ar. 3. Conclu. p.

Omnia declarãda relinquuntur, iuxta diſtinctionem in præcedenti articulo de cõtingentibus.
¶ Quo ad ſecũdum, extẽditur quæſtio ad omnia futura, & nõ ſolũ ſenſibilia, & ad omnem intellectũ, & non ſolum humanum. Atque reſpondetur cũ diſtinctione trimembri, ſingulis cõcluſionibus iuxta membra ſingula appoſitis.
¶ Diſtinctio eſt, Futura dupliciter, in ſeipſis, uel cauſis ſuis & his, vel neceſſarijs vel vt in pluribus.
¶ Cõcluſio prima, Futura in ſeipſis à ſolo Deo cognoſcitur, propter æternitatis intuitum.
¶ Cõcluſio ſecunda, Futura in cauſis neceſſarijs à nobis noſcuntur certe, declaratur in eclipſi.
¶ Cõcluſio tertia, Futura in cauſis, ut in pluribus noſcuntur per coniecturã plus, & minus, iuxta inclinationem cauſarũ, patet ex ſe. Circa hęc, nihil occurrit repetendum: ſed pertinẽtia ad primo dicta, in præcedenti articulo: pertinẽtia ad nũc dicta in quæſtio. 14. uideantur.
¶ In reſpõſione ad ſecundum, afferuntur duæ opiniones de cãpræuiſionis futurorũ ab anima noſtra, iuxta mortem præcipuè. vt Greg. vult in quarto dialogo. & in ſomnis, ut experimur, & ſimiliter in extaſi, & vniuerſaliter in alienatione à ſenſibus.
¶ Prima eſt, quòd aĩa ex ſui natura hoc habet. Secũda eſt, quòd anima habet hoc ex participatione ſuperiorum cauſarũ. Primam ex Aug. & Platonicam dicit & irrationabilem, quia talis modus cognoſcẽdi. ſ. p participationẽ ſuperiorum ſeu idearũ, non eſt connaturalis animæ noſtræ.
¶ Secũdam declarat, Primo diſtinguendo cauſas ſuperiores, in ſpirituales & corporales &c. & reddẽdo cauſam, quare magis i alienatione ſenſuũ, quia. ſ. maior approximatio, ſeu con-

418

419

147 D. 441. *q. 17. ar. 8c 3.

eſt,* cũ de Dei ſciẽtia ageretur. Sed put⁹ ſunt in ſuis cauſis, cognoſci poſſunt ẽt à nobis.ᵍ Et ſi qdẽ in ſuis cauſis ſint, ut ex q̃bus ex neceſſitate pueniãt, cognoſcuntur p certitudinẽ ſciẽtię, ſicut aſtrolog⁹ pcognoſcit eclipſim futuram. Si aũt ſic ſint in ſuis cauſis, ut ab eis pueniãt vt in plurib⁹, ſic cognoſci poſſunt p quãdã cõiecturam*, uel magis uel minus certam, ſecũdũ quod cauſæ ſunt, vel magis vel minus inclinatę ad effectus.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, q̃ rõ illa procedit de cognitione, q̃ fit per rõnes vniuerſales cauſarum, ex qbus futura cognoſci poſſunt, ſecundum modum ordinis effectus ad cauſam.

AD II dicẽdũ, q̃ ſicut Aug: dicit 12. confeſ. aĩa hẽt quandã vim ſortis, ut ex ſui natura poſſit futura cognoſcere. Et ideõ qñ retrahitur à corporeis ſenſibus, & quodammõ reuertit ad ſeipſam, fit particeps notitię futurorũ. Et hæc qdẽ opinio rõnabilis, eſſet, ſi poneremus, q̃ aĩa acciperet cognitionẽ rerũ, ſm participationẽ idearũ, ſicut Platonici poſuerũt*: qa ſic aĩa ex ſui natura cognoſceret uniuerſales cãs omniũ effectuum: ſed impedit p corpus. vñ qñ ã corporis ſenſibus abſtrahit, futura cognoſcit. Sed qa iſte modus cognoſcẽdi nõ eſt cõnaturalis intellectui noſtro, ſed magis vt cognitionẽ à ſenſibus accipiat, nõ eſt ſm naturã aĩæ, q̃ futura cognoſcat, cum à ſenſibus alienat̃: ſed magis p impreſſionẽ aliquarũ cãrũ ſuperiorũ ſpiritualiũ & corporaliũ. Spũaliũ* qdẽ, ſicut cũ virtute diuina miniſterio angelorũ intellect⁹ humanus illuminat̃: & phãtaſmata ordinant̃ ad futura aliqua cognoſcẽda, uel ẽt cũ p operatiõnẽ dæmonũ fit aliqua cõmotio i phãtaſia*, ad pſignãdũ aliqua futura q̃ᵈ dæmones cognoſcũt, ut ſupra dictũ eſt.* Hmõi autẽ impreſſiones ſpũaliũ cãrũ magis nata eſt aĩa humana ſuſcipere cũ à ſenſibus alienat̃: qa p hoc ppinquior fit ſubſtãtijs ſpiritualibus, & magis libera ab exterioribus inquietudinibus. Cõtingit aũt & hoc, p impreſſionẽ ſuperiorũ cãrũ corporaliũ materialiũ. Manifeſtũ eſt.n. q̃ corpora ſupiora imprimũt in corpora inferiora. Vñ cũ uires ſenſitiuæ ſint actus corporaliũ organorũ, cõſequẽs eſt q̃ ex impreſſione cęleſtiũ corporũ, immutet̃ quodãmodo phantaſia. Vñ cęleſtia corpora ſint cã multorũ futurorũ, fiũt i imaginatione aliqua ſigna quorundã futurorũ. Hæc aũt ſigna magis pcipiunt̃ in nocte & à dormiẽtibus q̃ de die & à uigilãtibus: qa, vt dr̃ in libro * de ſom. & vigil. q̃ deferunt̃ de die, diſſoluunt̃ magis. Plus eſt.n. ſine turbatione aer noctis, eo q̃ ſilentiores ſunt noctes: & in corpore faciũt ſenſum pp ſomnũ, qa parui mot⁹ iteriores, magis ſentiunt̃ à dormiẽtib⁹ q̃ à vigilãtib⁹. Hi uerò mot⁹ faciũt phãtaſmata ex qbus pũident̃ futura.

AD III dicẽdũ, q̃ aĩalia bruta nõ habẽt aliqd ſupra phãtaſiã, qđ ordinet phãtaſmata, ſicut habẽt homines rõnẽ. & iõ phantaſia brutorũ aĩaliũ totaliter ſequit̃ impreſſionẽ cœleſtem. & ideo ex motibus hmõi aĩaliũ, magis poſſunt cognoſci qdã futura (vt pluuia & hmõi) q̃ ex motibus hominũ, qui mouent̃ per cõſilium rõnis. Vnde Philoſophus dicit in * libro de ſom. & vigil. q̃ qdam imprudẽtiſſimi ſunt maximè pũidentes. Nã intelligentia horũ, non eſt curis affecta: ſed tanquam deſerta, & uacua ab omnibus, & mota ſecundum mouens ducitur.

QVAESTIO LXXXVII.

Quomodo anima intellectiua ſeipſam, & ea, quæ ſunt in ipſa, cognoſcat, in quatuor articulos diuiſa.

DEINDE cõſiderãdũ eſt quomõ aĩa intellectiua cognoſcat ſeipſã, & ea quæ in ſe ſunt.

Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, Vtrum cognoſcat ſeipſam per ſuam eſſentiam.

¶ Secundo, Quomodo cognoſcat habitus in ſe exiſtẽtes.

¶ Tertiò, Quomodo intellectus cognoſcat proprium actũ.

¶ Quartò, Quomodo cognoſcat actum uoluntatis.

uerſio ad ſpiritualia p receſſum à corporalibus quo ad primas, & quia noctes ſilentiores aer quietus, & in ſomnis parui motus interiores percipiuntur, utpote alijs non impedientibus & aĩa [illegible] intenta, aut occupata alijs, quo ad ſecũdas.

SVP. Q. LXXXVII. ARTIC. I.

Ferr. 2. cont. c. 96.

TItulus ex ſæpedictis clarus: ſup. per, notat rationem intelligendi: qualem ponim⁹ in ſpecie intelligibili. Ita quòd ſenſus eſt an ipſa eſſentia animæ ſit ſibi ipſi, ut ſpecies intelligibilis reſpectu ſui, ut cognita.
¶ In corpore unica ẽ concluſio reſpõſiua quęſito habens duas partes alteram affirmatiuam, alterã negatiuam ſcilicet anima noſtra nõ per eſſentiam ſuam: ſed p actũ ſuum ſe cognoſcit. Circa quã facit tria. Primò, probat eam quo ad utranq; partem ſimul. Secundò, declarat partem affirmatiuam, quid ſcilicet ſit ille ſuus actus, ibi, Si igitur intellectus humanus. Tertiò, manifeſtat modos quibus anima cognoſcit ſe per ſuum actum.
¶ Quo ad primũ ponitur talis ratio, Intellect⁹ noſter eſt pura potentia in genere intelligibili, ergo non cognoſcit ſe p ꝓpriam eſſentiam: ſed p actũ ſuũ. Huius rationis i litera primo ponitur ratio conſequentiæ expreſſe, & antecedens eliciitiuè. Deinde ꝓbatur antecedens, & tertio reſpõdetur tacitæ obiectioni, ibi, Sic etiam Platonici &c.
¶ Rõ Antecedentis & cõſequentiæ ſimul, eſt hæc propoſitio. Vnũ quodq; eſt cognoſcibile ſecũdũ qđ eſt in actu & nõ ſcdm qđ i potẽtia. Probatur primo authoritate Ariſ. 9. Met. tex. 20. Secundò, ex rõne obiecti cognoſcibilis, ſ. entis & veri, hoc modo nulla res habet rõnẽ alicuius entis i an uerò, niſi ſcdm qđ in actu rationẽ illius habet, vel participat &c. ergo

*Li. de diuina. per ſom. cap. 2. circa med. t. 2.

*Li. de diuina. per ſom. c. 2. a medio tom. 2.

Universidad de Deusto Biblioteca

go nec rõnem naturæ cognoſcibilis, conſequentia patet, quia nihil cognoſcitur niſi ens, & verũ. Antecedens eſt per ſe notũ: non.n. domus in potentia habet rõnem domus, nec album in potentia, habet rõnem albi. vnde non poteſt cognoſci ut domus & albũ. Tertiò, inductione inchoante à ſenſibilibus ut cognoſcuntur à ſenſibus, q̃a coloratũ nõ ſentitur viſu niſi ſit actu coloratum: & deinde à ſenſibilib⁹, vt percipiũtur intellectu noſtro in cuius ſignum, materia nõ cognoſcitur, niſi per analogiã ad formã, ex primo Phyſic. Et demũ ad ſeparata à materia deueniẽdo, q̃a in eis quælibet ita ſe habet ad hoc q̃ ſit intelligibilis p ſeipſam: ſicut ſe hẽt ad hoc q̃ ſit actu. Et manifeſtatur hoc, graduando intelligẽtias penes actũ & potentiã. Prima.n. quia eſt actus pur⁹, nulli omnino potẽtiæ admiſtus, & cõpletus ſecũdum totum eius latitudinem, ita q̃ ſua actualitas continet oĩa actu emmentiſſimo, quia ſic inquam eſt in eſſendo, ita eſt in intelligendo, ita q̃ eſt intelligibilis p ſeipſam cõtinens oĩa intelligibilia: & ſic p eſſentiam ſuã intelligit nõ ſolũ ſe, ſed oĩa alia, & nihil extra ſe intelligere põt. Aliarum verò intelligentiarum eſſentiæ, ſunt actus: nõ tñ puri nec cõpleti, ita q̃ eo quia actus ſunt in genere intelligibilium, ideò per ſeipſas intelligibiles ſunt actu: ea verò quia non ſunt puri, ſed potentiæ permiſti, plus, & minus: ac per hoc non continent omnia intelligibilia i ſeipſis actu: ideò per ſeipſas non ſufficiẽter cognitionem pariunt aliorum. Vltimæ autem intellectualis ſubſtantiæ eſſentia, pura potentia iure eſt in genere intelligibilium: ac p hoc nec ſui ipſius, nec aliorum per ſeipſam cognitionem nata eſt facere. Ex his.n. habetur ratio, & conſequentiæ & antecedentis. conſequentiæ quidem, quia ſi vnumquodq; ſicut ſe habet ad actum, ita ad intelligibilitatem, conſequens eſt, ſi aliqd ex ſe nihil habet actus, nihil habet ſecundum ſe intelligibilitatis: ac per hoc intellectus, qui eſt pura potentia in genere intelligibiliũ, nõ eſt p ſeipſum intelligibilis. Antecedens uerò, quia ex quo intellectus ſupremus eſt actus purus, & conſequẽter ſe habẽtes, habent aliquid actus & aliqd potẽtiæ, creſcẽte ſemper potẽtia cum elongatione ab actu puro: cõſequens eſt iuxta rerum ordinem, ut ultimus intellectus pura potentia ſit in illo genere. Deinde probatur antecedẽs ſpecialiter authoritate Ariſtot. 3. de Anima. tex. 5. & à quid nominis, quia poſſibilis nominatur. Tertiò reſpondet tacitæ obiectioni. ubi aduerte, q̃ obiectio cum ſuis origine eſt hæc. Quia.n. ex dictis in litera expreſſe habẽtur duo. Primum, q̃ intellectus noſter ex ſeipſo habet virtutem, ut intelligat. Secũdũ, q̃ intellectus noſter ex ſeipſo non hẽt virtutẽ vt intelligatur: hinc ſit, ut ordo intellectuũ ſit infra ordinẽ intelligibiliũ. Si.n. perfectio intellectus noſtri quã ex ſe habet, ſufficit ad hoc, q̃ intelligat: & non ad hoc, quòd intelli- K

Porrecta per totum.

436

2.con.ca. 96. prin. Et lib.3.c. 46. Et ver. q.8.art.6. Et 2.de anima lec. 6. fin. Et li.3. le.8.

*Li.9.c.3. in fine.

†text.15. tom.2.

*q.75.artic.2.

*Lib.3.de aia text. 15. to.2.

*Li.9.Meta.tex.20. tom.3.

F gatur, neceſſariò ſequitur, q̃ plus perfectionis requirit ad hoc, q̃ aliquid intelligatur, q̃ ad hoc q̃ aliquid intelligat. Et q̃m videbat diuus T. hoc ex dictis conſequi, & hoc prima facie non vr̃ eſſe uerum, immò tanquã inconueniens poterat ſibi obijci: ideò excludit hanc phantaſiam, oſtendens hoc eſſe accipiendum ut conueniens non ſolũ Peripateticis (ſecundũ quorum documenta pceſſit) ſed & Platonicis. Vnde inquit, q̃ & Platonici poſuerunt intellectũ infra intelligibile, & pbat, quia intellectus nõ intelligit, niſi participando intelligibilia: participãs aũt, cõſtituitur infra participatũ. ¶ Circa antecedẽs occurrit dubiũ, q̃a falſum vr̃, q̃m ſiue intellectus ſit idem q̃ eſſe aiæ, ſiue non: oportet inquit Sco. in 1. diſt.3. q.7. vt ſit in ſe actus quidam. Tum, quia potẽtia ad accidens ſeu operati- nõ fundatur ſupra purã potentiã. Tũ, quia ſubſtantia aiæ actus eſt, ut in 2. de Anima dr̃, & intellectus quoq; ſi potẽtia eſt, in ipſa eſſentia eſt, vt ſubiecto. ergo &c. ¶ Circa idẽ antecedẽs dubium eſt, an ſit faciẽda uis in vocabulo, intelligibilis, an intelligibile, ſumatur cõmuniter pro omni re immateriali. Et primũ eſt quærere: an intellectus noſter ſit pura potentia in genere intelligibiliũ, id eſt, ſub hoc genere quod vocatur intelligibile. Secũdum uerò, an ſit pura potentia in genere intelligibiliũ, id eſt entium immaterialium. Refert autem plurimũ, quonã modo intelligatur: quoniam iuxta primum ſenſum limitata eſt propoſitio, iuxta ſecundum verò extenſa eſt, tam ad ordinem intelligibilium vt ſic, quàm ad ordinem intellectuũ ut ſic. Ita quòd ſenſus eſſet, q̃ intellectus noſter eſt pura potentia, & in ordine intelligibilium, & in ordine intellectuum. Eſt autem præter diuerſitatem ſenſuum ratio dubitandi: quia ſi intellectus noſter eſt pura potentia in genere utroque, conſequens eſt, quòd ſicut ex ſe non habet rationem intelligibilis, ita non habet uirtutem intelligẽdi: cuius oppoſitum in litera dicitur. Si autem in altero genere, ſcilicet intelligibilium eſt pura potentia, ſequitur, quòd intellectus noſter non eſt infimus in ordine intellectuum: quia poteſt dari inferior, qui ſcilicet ſit pura potentia in ordine intellectuum, maximè diſtans à primo qui eſt purus actus.

¶ Circa illam propoſitionẽ ſcilicet, q̃ ordo intelligibilium eſt ſupra ordinem intellectuum, dubium occurrit: quia aut intelligitur ſimpliciter, aut ſecundum quid. Non ſecundũ quid: quia penes ordinẽ ſecundũ quid non graduantur entia in uniuerſo. Nec ſimpliciter, q̃a conſtat q̃ intellectus ut ſic, nobilior eſt q̃ intelligibile. quoniam intellectus ſignificat aliquid uiuens: cum intelligere uiuere ſit, intelligibile uerò abſtrahit à viuo & non viuo. Et ruſus, intelligibile eſt propter intellectum, ſicut accidens pp ſubſtantiam, & non econuerſo. Et ſimiliter intelligibile

* Lib.1. Phyſ. tex. 69. to.2.

283

280

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum anima intellectiua ſeipſam cognoſcat per ſuam eſſentiam.

AD PRIMVM ſic proceditur. Vr̃, q̃ aĩa intellectiua ſeipſam cognoſcat p ſuã eſſentiã. Dicit enim Aug. *9.de Trini. q̃ mens ſeipſam nouit per ſeipſam, quoniam eſt incorporea. G

¶2 Præt. Angelus & anima humana conueniũt in genere intellectualis ſubſtantiæ. Sed angelus intelligit ſeipſum p eſſentiã ſuã. Ergo & anima humana.

¶3 Prẽt. In his q̃ ſunt ſine materia, idem eſt intellectus & qđ intelligitur, vt dr̃ †3.de Aĩa. Sed mẽs humana eſt ſine materia: nõ enim eſt actus corporis alicuius, vt ſupra dictũ eſt*. Ergo in mente humana eſt idem intellectus, & qđ intelligitur. Ergo intelligit ſe per eſſentiã ſuã. H

SED CONTRA eſt, qđ dr̃ 3° tertio de Aĩa, q̃ intellectus intelligit ſeipſum, ſicut & alia. Sed alia non intelligit per eſſentiã eorum, ſed per eorum ſimilitudines. Ergo neque ſe intelligit per eſſentiam ſuam.

RESPON. Dicẽdum, q̃ vnumquodq; cognoſcile eſt ſm̃ q̃ eſt in actu, & non ſm̃ q̃ eſt in potẽtia, vt dr̃ in* 9. Metaphyſico. ſic enim aliquid eſt ens & verum, qđ ſub cognitione cadit, prout actu eſt, & hoc q̃dẽ manifeſtè apparet in rebus ſenſibilibus. Non.n. viſus percipit coloratũ I in potentia: ſed ſolum coloratum in actu. Et ſimiliter intellectus, manifeſtum eſt, q̃ inquantum eſt cognoſcitiuus rerũ materialiũ, non cognoſcit niſi qđ eſt actu. Et inde eſt, q̃ non cognoſcit materiam primam, niſi ſm̃ proportionem ad formam, vt dr̃ in* primo Phyſicorũ. Vnde & in ſubſtantijs immaterialibus ſm̃ q̃ vnaquæq; earum ſe habet ad hoc, q̃ ſit in actu per eſſentiam ſuam, ita ſe habet ad hoc, q̃ ſit per ſuam eſſentiã intelligibilis. Eſſentia igitur Dei, q̃ eſt actus purus, & perfectus, eſt ſimpliciter, & perfectè ſm̃ ſeipſam intelligibilis. Vñ Deus per ſuam eſſentiam non ſolum ſeipſum, ſed etiam omnia intelligit. Angeli autem eſſentia, eſt quidem in genere intelligibiliũ vt actus, nõ tamen ut actus purus, neq; completus. Vnde eius intelligere non completur per eſſentiam ſuam. Etſi enim per eſſentiã ſuam ſe intelligat angelus, tamen non omnia poteſt per eſſentiam ſuam cognoſcere: ſed cognoſcit alia à ſe p eorũ ſimilitudines. Intellectus aũt humanus ſe habet in genere rerũ intelligibiliũ, ut ens in potentia tãtũ, ſicut & materia prima ſe hẽt in genere rerum ſenſibilium. vnde poſſibilis nominat. Sic igitur in ſua eſſentia conſideratus, ſe hẽt ut potẽtia intelligens. Vñ ex ſeipſo habet

virtutẽ vt intelligat, non autẽ vt intelligat, niſi ſm̃ id, quod ſit actu. Sic.n. & Platonici poſuerunt ordinẽ entiũ intelligibiliũ ſupra ordinẽ intellectuũ: quia intellectus nõ intelligit niſi per participationẽ intelligibilẽ. participãs aũt eſt infra participatum, ſm̃ eos. Si igitur intellect⁹ humanus fieret actu p participationes formarũ intelligibiliũ ſeparatarũ vt Platonici poſuerũt, p hmõi participationẽ rerũ incorporearũ intellect⁹ human⁹ ſeipſum intelligeret. Sed q̃a cõnaturale eſt intellectui nr̃o ſm̃ ſtatum pñtis vitæ, q̃ ad materialia & ſenſibilia reſpiciat, ſicut ſupra dictum* eſt: conñs eſt, vt ſic ſeipſum intelligat intellect⁹ noſter, ſm̃ quod fit actu p ſpẽs C à ſenſibilibus abſtractas per lumen intellectus agentis, quod eſt actus ipſorũ intelligibiliũ: & eis mediantibus intelligit intellectus poſs. Non ergo p eſſentiã ſuã, ſed p actũ ſuũ ſe cognoſcit itellect⁹ nr̃, & hoc dupliciter. Vno quidẽ modo particulariter, ſm̃ quod Sortes uel Plato percipit ſe habere aĩam intellectiuam ex hoc, q̃ percipit ſe intelligere. Alio modo in D vñ, ſecundũm quòd natura humanæ mentis ex actu intellect⁹ conſideramus. Sed uerum eſt, q̃ iudicium & efficacia hui⁹ cognitionis per quã naturam aiæ cognoſcimus, competit nobis ſm̃ deriuationem luminis intellectus noſtri à ueritate diuina, in qua rõnes omnium rerũ cõtinentur, ſicut ſupra dictũ eſt*. B Vndè Aug. dicit in* 9.de Trini. Intuemur inuiolabilem ueritatẽ, ex qua perfectè quãtũ poſſum⁹ diffinim⁹, nõ qualis ſit uniuſcuiuſq; hoĩs mens, ſed qualis eẽ ſempiternis rõnib. debeat. Eſt autem dr̃ia inter has duas cognitiones. nam ad primam cognitionem de mente hñdã ſufficit ipſa mentis pñtia, q̃ eſt principium actus, ex quo mens percipit ſeipſam: & ideò dr̃ ſe cognoſcere per ſuam pñtiam. Sed ad ſecundam cognitionem de mente hñdam, non ſufficit eius pñtia: ſed requiritur diligens & ſubtilis inquiſitio. Vndè & multi naturam aiæ ignorãt, & multi ẽt circa naturam animæ errauerunt. Propter quod Aug. dicit* 10.de Trini. de tali inquiſitione mẽtis. Non velut abſentẽ ſe quærat mẽs cernere: ſed præſentẽ quærat diſcernere, id eſt cognoſcere dr̃iam ſuã ab alijs rebus, quod eſt cognoſcere qdditatem, & naturam ſuam.

gibile poteſt eſſe accidens, vt patet de ſpeciebus intelligibilibus: intellectus autem eſt ſubſtantia. Et confirmatur, quia ex hoc ſequitur, q̃ quilibet intellectus vt ſic, eſſet pura potentia, aut ſi datur latitudo inter eos, q̃ quantò intellectus eſt ſuperior, tantò eſt magis in potentia, q̃ eſt manifeſtè falſum. Probatur ſequela, quia ſi intelligibile eſt ſupra intellectũ hoc non eſt niſi ſicut actus eſt ſupra potentiam, & cũ quilibet intellect⁹ extendat ſe ad ens ſecundũm cõmunẽ eius rõnẽ, conſequẽs eſt, q̃ quilibet ſe habeat ad totũ ens vt potentia ad actũ, ac p hoc, quilibet ſit pura potentia, vel ſi aliqua dat latitudo, cũ cõſtet q̃ quãto intellect⁹ eſt ſuperior, tantò plures & magis entis dr̃ias nouit, ſequeretur q̃ altior intellectus hẽt ampliorẽ potentiã, utpote reſpectu amplioris intelligibilis, & ſic intellectus diuinus vt intellectus eſt, eſſet potiſſima potentia, qd nefas eſt cogitare. ¶ Ad euidentiam horum ſciẽdũ eſt, q̃ cũ duplex rerum ordo in uniuerſo inueniatur ſ. intelligibilis, & ſenſibilis, & ille immaterialitate, iſte materialitate conſtet, vterq; (ut concludit Auerr. in 3. de anima, com. 5.) diuidi's in materiam & formam ita q̃ quemadmodũ in genere ſenſibiliũ aliquid eſt ut pura potentia, & aliquid vt actus &c. ita in genere rerũ immaterialiũ. Cum autem intelligatur ex igitur intellectum & intelligibile, & proportio intellectus vt ſic ad intelligibile, ſit proportio perfectibilis ad propriam perfectionem, cum in hoc conſiſtat intellectus in actu, q̃ ſit intelligibile, vt ex ſupra dictis patet: conſequens eſt, vt entia immaterialia in duos diſtribuantur ordines ſ. intelligibilium & intellectuum. Et quoniam intelligibile conſtat ex immaterialitate perfectiua, conſequens eſt ut ſicut res ſe habet ad hoc, quòd ſit immaterialis et perfectiua, ita ſe habet ad hoc, quòd ſit intelligibilis. Quòd enim intelligibile exigat immaterialitatem, patet ex eo quòd nullum materiale eſt intelligibile, niſi p abſtractionem à materia. Quòd uerò exigat perfectiuitatem: patet ex eo quòd intellectus ex hoc conſtituitur in actu, quia habet ipſum intelligibile. Vndè ſub hoc genere quod eſt intelligibile, eſſentia diuina eſt omnino vt actus purus, quia immaterialis cum ſit, ita eſt perfectiua intellectus reſpectu omnis intelligibilis, quòd reſpectu nullius habere poteſt rationẽ perfectibilis. Eſſentia verò angelica, ſe habet vt actus quidẽ, ſed permiſtus potentiæ: quia ſic perficit intellectum, vt ſit perfectibilis p alia intelligibilia, undè quælibet intelligentia præter primã, intelligit aliquid extra ſe. Eſſentia uerò aiæ noſtræ, ſe hẽt ut pura potentia. Ex eo.n. quòd eſt immaterialis, cõtinetur infra iſtud genus: ſed ex eo, q̃ perfectiuitatem nullam hẽt in actu ex ſe, q̃ manifeſtat receptio omnium intelligibilium in ea, & ipſius in nullo, puræ potentiæ locum tenet: ac per hoc infimo loco poſita, terminat genus intelligibilium. Senſibilia ſiquidem dicunt intelligibilia in potentia æquiuocè ab anima: anima.n. eſt intelligibilis in potentia, ut infra genus intelligibilium contẽta: res verò ſenſibilis dicitur intelligibilis in potentia, vt res extra genus: Et ruſus, aĩa dicitur intelligibilis in potentia propria, res E

429

*q.præcedenti ar.4. ad 2.& q. 84.ar.7.

Conclu. m

425

438

A verò ſenſibilis dr̃ intellectualis potentia extrinſecã, immò alterius generis, ſ. ipſius animæ, quæ poteſt facere eam intelligibilem. Vndè Auer. in lib. de ſen. & ſenſato, pulchrè dixit, q̃ res ſenſibilis transfertur de ordine in ordinem, cum ſit per intellectũ agentem intelligibilis actu. Quia verò intellect⁹ cõſtat immaterialitate pfecta, ſed perfectibili per ipſũ intelligibile, cõñs eſt, vt unũquodq; quẽadmodum ſe habet ad hoc, q̃ ſit per intelligibile, ut ſic perfectum, ita ſe hẽt q̃ intelligat. Quòd.n. ad intellectum exigatur q̃ ſit immaterialis, planum eſt: q̃ verò ſit pfectus, vel perfectibilis per intelligibile ex radice cognoſcitiui gradus patet: oñſum eſt.n. ſupra, q̃ ex hoc ipſo, q̃ res eſt, nõ ſolũm ipſa, ſed alia, eſt cognoſcitiua, & conſequenter ex hoc q̃ res eſt, non ſolũm ipſa ſed alia intelligibiliter, eſt intellectiua, eſſe autem alia intelligibiliter cũ contingat & actu & potentia, nihil aliud eſt quàm perfectum vel perfectibile eſſe p intelligibile ut ſic. Vndè in ordine itellectuũ, diuinus intellectus, qui eſt ipſum totum ſuum intelligibile in actu ſecundo, eſt actus purus. Angelic⁹ verò, qui eſt totũ ſuũ naturale intelligibile in habitu, ſed in actu primo, cum non oĩa ſimul actu intelligat, habet rationẽ actus permiſti potentiæ, & hic eſt magna latitudo ſecundũm quod quilibet intellect⁹ eſt ſemper ſuum primo intelligibile, quod eſt propria eſſentia. Intellectus enim qui eſt actualius & uniuerſalius intelligibile, eſt nobilior: intellectus uerò humanus, q̃ nullum actu intelligibile eſt, eo quod eſt ſicut tabula raſa, eſt pura potentia in ordine etiam intellectuum: habet enim quòd intellectus ſit ex eo quod perfectibilis per intelligibile ut ſic, qđ uerò ſit pura potentia, ex eo quòd nullum actu intelligibile aut habitu, habet ex ſui natura. Ex his autem facilè reſponderi poteſt ad dubia mota. Ad primum enim iam patet, quòd ſtat aliquid eſſe puram potentiam in genere immaterialium, & tamen actum in genere ſenſibilium. Vndè Scot. deceptus eſt, ac ſi pura potentia in genere intelligibili eſſet pura potentia ſimpliciter in genere entium. Anima enim eſt actus corporis ſenſibilis: licet autem potentia pura intelligibilis.

¶ Ad ſecundum uerò iam patet, q̃ intellectus noſter eſt pura põtentia in utroque ordine. ſ. intelligibilis & intellectus: diuerſa tamen rõne. Et ad obiectionem in oppoſitum, negatur ſequela: quoniam non eſt par ratio de intellectu & intelligibili reſpectu puræ potentiæ: quia potentia eſt conditio diminuens rationẽ intelligibilis, non autem rationem intellectus. Et hoc, quia intelligibile habet rõnem perfectiui, intellectus uerò huius diſſimilis. Conſtat.n. quòd potentia eſt, quod eſt perfecti, aut perfectibilis. Et ad hoc minuit rationem perfectiui, non autem perfectibilis. Et ad hoc pertinet ratio, quæ innuitur in litera, quia ſ. plus requiritur ad hoc, q̃ aliquid dicatur abſolutè intelligibile, quàm intellectus, quia ordo intellectuum eſt infra ordinem intelligibilium.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ quãuis poſſit dici, q̃ intellectus & intelligibile ſe habent ſicut excedentia & exceſſa, quia ille ſubſtantia, viuens, ſinis, gratia cuius &c. illud uerò actus & propria

* Q.84. art.5. *lib.9.de Trin.c. paulo à princ. tomo 3.

*Li.10.de Trin.c.9. tom.3.

Universidad de Deusto Biblioteca

pria perfectio [illegible], ut ſic &c. Verũ mihi, ꝙ formaliter loquẽdo de intellectu, & intelligibili ut ſic, ſuperior ſimpliciter ſit ordo intelligibiliũ, cũ proportio intellectus ad intelligibile, eſt proportio uel perfecti vel perfectibilis ad propriã perfectionẽ. Conſtat aũt, ꝙ duarum rõnum formaliũ ſe habentiũ ut propria potentia & proprius actus, illa quæ habet rõnẽ actus, eſt ſimpliciter nobilior, vt patet. Et confirmat hoc authoritate Ariſt. 12. Met. c. 51. vbi vult, ꝙ ſi Deus intelligeret aliquid extra ſe, ꝙ haberet aliquid nobilius, quia intelligere eſt propria perfectio intellectus. Ad obiecta vero in oppoſitũ dr, & primò ad primũ dupliciter: primò ꝙ falſũ eſt, ꝙ intelligibile abſtrahat à vita, immo eiuſdẽ uitæ cũ nobilior eſt intelligibile, ꝙ intellectus, qa hæc vt materia, illud vt forma. Secũdò dr, ꝙ eſſe uiuum, eſſe ſubſtantiã, & alia huiuſ, accidunt intellectui & intelligibili ut ſic, ſicut eſſe figurã accidit triangulo vt hẽt tres, & vniuerſaliter oẽ quod eſt extra differentialem rõceptũ inferioris alicuius, ſiuẽ ſuperius ſit, ſiuẽ inferius, accidens. i. extra rõnem formalem eſt. Vndè penẽs iſta non eſt conſiderãda nobilitas rerũ & ratio in promptu eſt, quia rões rerũ penſandæ ſunt ex proprijs tantum, quæ conueniunt eis per ſe primo, & non rõne ſuperiorum, aut inferiorum. intellectui autem & intelligibili, vt ſic, conuenit prædicta proportio, ſecũdum quã intellectus manifeſtè eſt inferior. Ad confirmationẽ verò vltimò adductã negatur ſequela. Et ad pbationẽ admiſſa illa negatiua. ſ. ꝙ intelligibile non eſt ſupra intellectum, niſi ſicut actus ſupra potentiã. Vnde [illegible], ꝙ cum ordo ſuperioritatis ſupponat diſtinctionẽ inter ſuperius & inferius, conſequens eſt, ꝙ vbi intellectus & intelligibile ſunt idẽ, ibi ordo puenit ab identitate: nec põt eſſe ordo ſecũdum rem, ſed rõnem tantum: & qm identitas præuenit habitudinẽ potentiæ ad actum, quæ diſtinctionẽ exigit, reſtat ꝙ ordo intellectuum & intelligibilium, non niſi vbi intelligibile diſtinguitur, aut diſtingueretur ab intellectu, propriè locum habet. Et ideò falſa eſt illa conſeq. ergo quilibet intellectus ſe habet ad totũ ens ut potentia ad actum: immò intellectus diuinus ſe habet ad totum ens ut actus totius entis, vt ſuperius diſcuſſum fuit. & quantò intellectus eſt ſuperior, tantò eſt magis in actu reſpectu totius entis. Quælibet. n. intelligentia eſt totum ens, partim in actu ſecundo, & partim in actu primo. Et inter eas quãto ſuperior, plus entis eſt in actu ſecundo, & minus in actu primo, qa tanto habet uniuerſaliorem eſſentiam, quam ſemper intenſiores & vniuerſaliores ſpecies concomitantur. Noſter autem ſolus intellectus eſt, qui eſt totum ens in potentia, ita ꝙ nec in actu primo nec ſecundo, eſt aliquid eorum quæ ſunt, vt dicitur in 3. de Anima: ideo poſſibilis tantum vocatus intellectus.

¶ Quo ad ſecundum, oſtendit quid ſit ille actus, per quẽ intellectus noſter nouit ſeipſum. Et hoc oſtendit ex differentia inter modum intelligendi attributum intellectui à Plat. & attributũ ab Ariſt. Ille. n. poſuit, ꝙ intelligimus per participationem idearum: iſte quod per collectionem à ſenſibus: & conſequẽter apud illum actus intellectus eſt participatio ideard: apud iſtũ acceptio à ſenſibilibus: ac per hoc apud illum actus per quem intellectus nouit ſeipſum, eſt participatio ſuperiorũ: apud Ariſto. uero, ſpecies à ſenſibus collecta lumine intellectus agentis, & quia hoc experimur connaturale nobis pro ſtatu iſto &c.

¶ Circa hanc partem aduerte diligenter inſerta uerba in litera. ſ. ꝙ intellectus agens eſt actus ipſorum intelligibilium, quæ abſtrahuntur à materia, & eis mediantibus intelligit intellectus poſſibilis. Remanſerant. n. duo dubia ardua valde: alterũ de intellectu poſſibili, alterum de intellectu agente. De poſſibili quidem, tale, Res ſenſibilis intelligibilis in potentia, ſufficienter fit ex præſentia intellectus agentis intelligibilis actu, ergo intellectus poſſibilis ſub lumine intellectus agentis fit intelligibilis in actu: ergo aĩa noſtra p ſeipſam, ſeipſam nouit. Prima conſña probatur, quia ſi id quod ẽ in potentia remotiori poteſt ſecluſo omni alio à tali agẽte fieri tale in actu: ergo id quod eſt in potentia minus remota: ſed conſtat rem materialem eſſe intelligibilem in potentia remotiori, quã ſit intellectus poſſibilis, quia quãuis vtrumq; ſit intelligibile in potẽtia, intellectus tñ eſt intra genus intelligibiliũ, res aũt materialis, extra. Si igitur phãtaſma ſenſibile cum intellectu agente fit eſt ad [illegible] intelligibile in actu, cur non hoc intelligibile, qd eſt intellectus poſſibilis, una cũ agente ad hoc fit eſt [illegible]. De agente verò, quia ſi intellectus agens eſt pars poteſtatiua aĩæ (vt ſuperius determinatum eſt) cũ ipſe non ſit pura potentia, ſed ſit actus in gñe intelligibiliũ (vt patet hic, & in 3. de aĩa) cur ipſe per ſeipſũ nõ intelligitur ab aĩa, & ſic aĩa p ſeipſam. i. abſq; oĩ extraneo obiecto intelligit ſeipſam? Ambo ſiquidem hæc dubia, his paruulis uerbis interiectis, diuinus ille intellectus excluſit: dum patefecit ordinẽ, quo intellectus agens, actus eſt & perfectio poſſibilis. Recolendum eſt, ꝙ ad hoc ꝙ aliquid ſit intelligibile ĩ actu, exigitur quod poſſit perficere intellectum obiectiuè: alioquin intelligibile in actu non eſt, & propterea eo modo quo aliquid ſe habet ad perficiendum intellectum obiectiuè, ita ſe habet ad hoc, ꝙ ſit intelligibile in actu: duobus aũtẽ modis cõtingit hoc fieri. ſ. mediatè, & immediatè, & quod immediatè quidẽ põt, conſtat ꝙ per ſeipſum intelligibile eſt in actu, ꝙ vero mediatè non niſi mediante illo, quod eſt naturaliter medium, ut de ſe patet. Vndè quia intellectus agens reſpectu intelligibilium materialium eſt actus immediatè: reſpectu uerò intellectus poſſibilis eſt actus mediantibus intelligibilibus rerum materialiũ, vt in litera dr, ideò res ſenſibiles poſſunt immediatè abſque alio obiecto medio perficere intellectum obiectiuè, ipſe autem ſeipſum, non ſic ſimiliter, quia intellectus agens non perficit obiectiuè intellectum poſſibilem immediatè, ſed mediantibus intelligibilibus materialium, quorum primo eſt actus, ideò nec ipſe per ſeipſum abſque alio medio obiecto intelligitur: omnia ergo ſoluuntur ex ordine mediationis in litera aſſignato.

¶ Quo ad tertium, modos duos, quibus intellectus p ſuũ actum ſe nouit, oſtenſurus, tria dicit. Primò, modos ipſos. Alter tenet quæſtionem an eſt, alter quæſtionem quid eſt. Secũdò, tollit tacitæ obiectioni ex authoritate Aug. dicentis, ꝙ nouimus quid eſt anima per ueritatem diuinã, quæ uocatio. n. oſtenditur in ly per, quoniam ly per actum ſuum, denotat habitudinem medij termini: ly verò per veritatẽ primam, denotat habitudinem cauſæ primæ, à qua eſt omnis efficacia iudicij &c. Tertiò, ꝑ declaratione quoq; doctrinæ Aug. addit differentias inter has cognitiones ad propoſitũ, ꝙ ad primam ſufficit anima præſens ſuo actui, ad ſecundam exigitur ualdè diligens inquiſitio, quoniam

Ad primum ergo dicendũ, ꝙ mẽs, ſeipſã p ſe nouit, qa tãdẽ in ſuiipſius cognitionẽ puenit, licẽt p ſuũ actũ [c]. Ipſa. n. eſt quæ cognoſcit, quia ipſa ſeipſã amat, ut ibidẽ ſubdit. Poteſt. n. aliquid dici p ſe notũ dupliciter. Vel qa per nihil aliud in eius notitiam deuenit, ſicut dicunt prima principia p ſe nota. Vel quia nõ ſunt cognoſcibilia per accidẽs, ſicut color eſt p ſe uiſibilis, ſubſtãtia aũt per accidẽs.

Ad secundum dicẽdũ, ꝙ eſſentia angeli eſt ſicut actus in gñe intelligibiliũ. & iõ ſe hẽt & vt intellectus, & ut intellectũ. Vñ angelus ſuã eſſentiã p ſeipſũ apprehẽdit, nõ aũt intellectus humanus: q uel eſt oĩno in potẽtia reſpectu intelligibiliũ, ſicut intellectus poſſ.: uel eſt actus intelligibiliũ q abſtrahunt à phãtaſmatibus ſicut intellectus agẽs.

Ad tertium dicẽdũ, ꝙ verbum illud Philoſophi, uñter verum eſt in oĩ intellectu. Sicut. n. ſenſus in actu eſt ſenſibile propter ſimilitudinem ſenſibilis, q eſt forma ſenſus in actu, ita intellectus in actu eſt intellectum in actu, pp ſimilitudinem rei intellectæ, quæ eſt forma intellectus in actu [*]. Et iõ intellectus humanus, q fit in actu p ſpẽm rei intellectæ, per eandẽ ſpẽm intelligitur, ſicut p formã ſuã. Idẽ aũt eſt dicere, ꝙ in his, quæ ſunt ſine materia, idẽ eſt intellectus, & quod intelligit: ac ſi diceretur, ꝙ in his quæ ſunt intellecta in actu, idẽ eſt intellectus, & qd intelligitur. Per hoc. n. aliquid eſt intellectũ in actu, ꝙ eſt ſine materia. Sed ĩ hoc eſt dria: quia quorundam eſſentiæ ſunt ſine materia, ſicut ſubſtãtiæ ſeparatæ, quas angelos dicimus: quarũ unaquæq; & ẽ intellecta, & eſt intelligẽs. Sed q̃dã res ſũt, quarũ eſſentiæ nõ ſunt ſine materia, ſed ſolũ ſimilitudines ab eis abſtractæ. Vnde & Commẽ. dicit in * 3. de aĩa, ꝙ propoſitio inducta nõ hẽt ueritatẽ niſi in ſubſtantijs ſeparatis. Verificat. n. quodammodo in eis, quod nõ uerificat in alijs, vt dictũ ẽ*.

*text. 15.

* In ſolut. ad 2. præcedent.

[illegible] nam [illegible] de Anima dicitur, omnino penitus difficillimorum eſt aliquam de ea fidem accipere. [illegible] ad ſecundum occurrit, quod reſtat ex dub. quo. ſ. ſtat ſimul, ꝙ eſſentiam ſubſtantiarum ſit pura potẽtia, & ꝙ ſecũdum eius virtutem. ſ. intellectum agentẽ, ſit actus in eodem gñe: impoſſibile. n. ẽ [illegible] actus noſtri obiectiuè: quod tñ exigitur ad intelligibile in actu. Quod ſicut actus aliorum experientia docet: & ſic nihil obſtat naturæ ſubſtantiali ipſius aĩæ, ſtat. n. ꝙ ipſa ſit pura potentia in gñe intelligibiliũ: & ꝙ in gñe intellectiuũ (quia eſt infima inter intellectuales ſubſtantias) hẽat uim intellectiuã nõ unitã, ſed partitam: ita ꝙ ſecũdum unã ſui partẽ. ſ. receptiuã, q eſt intellectus poſſibilis, eſt pura potentia in gñe utroq; ſecũdum alterã uerò partẽ. ſ. actiuã ad actũ ſimpliciter nõ aſcendit: ſed quia in ſuo ſupremo ſubſtãtialiter attingit infimũ ſuperioris. ſ. intelligentiæ, rñ in ſumma ſua uirtute tñ actualitatis manifeſtat, ut nõ ut lux ſed ut aliorum lumen actus inueniat. hæc enim omnia naturæ uniuerſique ordini conſonant &c.

[illegible]

Articvlvs II.

Vtrum intellectus noſter cognoſcat habitus animæ per eſſentiam eorum.

Ad secundum ſic proceditur. Vr, ꝙ itellectus noſter cognoſcat habitus aĩæ p eſſentiam eorum. Dicit. n. Aug. † 13. de Tri. Non ſic vr fides in corde ĩ quo eſt, ſicut aĩa alterius hois ex motib. corporis vr: ſed eã tenet [b] certiſſima ſcientia, clamat q; conſcia. Et eadẽ rõ eſt de alijs habitibus animæ. Ergo habitus animæ non cognoſcuntur per actus: ſed per ſeipſos.

¶ 2 Præt. Res materiales, q ſunt extra aĩam, cognoſcunt p hoc, ꝙ ſimilitudines earum ſunt pręſentialiter in anima. Et ideo dicũtur per ſuas ſimilitudines cognoſci. Sed habitus aĩæ p̃ſentialiter p ſuã eſſentiã [k] ſunt in aĩa. Ergo p ſuã eſſentiã cognoſcũt.

¶ 3 Præt. [h] Propter qd unũ quodque tale, & illud magis. Sed res aliæ cognoſcuntur ab anima propter habitus, & ſpecies intelligibiles. Ergo iſta magis per ſeipſa ab anima cognoſcuntur.

Sed contra Habitus ſunt principia actuum, ſicut & potentiæ. Sed ſicut dr * 2. de Anima priores potentijs ſm rõnẽ actus & operatiões ſunt. Ergo eadem rõne ſunt priores habitibus. Et ita habitus p actus cognoſcuntur ſicut & potẽtię.

Respon. Dicendum, ꝙ habitus quodammodo eſt mediũ inter potentiã purã & purũ actũ. Iam aũt dictum eſt, * ꝙ nihil cognoſcitur niſi ſm qd eſt actu. Sicut ergo inquãtũ habitus deficit ab actu pfecto, deficit ab hoc vt nõ ſit p ſeipſum cognoſcibilis: ſed [m] neceſſe eſt, ꝙ per actũ ſuũ cognoſcat [n]: ſiuẽ dũ aliquis percipit ſe hẽre habitũ p hoc, ꝙ pcipit ſe pducere actũ propriũ habitus, ſiue dũ aliqs inquirit naturam & rõnem habitus ex cõſideratione actus. Et prima quidẽ cognitio habitus, fit p ipſam p̃ſentiã habitus: qa ex hoc ipſo, ꝙ eſt p̃ſens, actum cauſat, in quo ſtatim percipit. Secũda aũt cognitio habitus fit per ſtudioſam inquiſitionẽ, ſicut ſupradictum eſt de mente.*

Ad primum ergo dicendũ, ꝙ etſi fides non cognoſcat per exteriores corporis motus, pcipitur tñ ẽt ab eo in quo eſt, per interiorem actum cordis. Nullus. n. fidẽ ſe habere ſcit, niſi per hoc, ꝙ ſe credere pcipit.

Ad II. dicendum, ꝙ habitus ſunt præſentes in intellectu noſtro, nõ ſicut obiecta intellectus: quia obiectũ intellectus noſtri ſm ſtatũ p̃ſentis vitæ eſt natura materialis: vt ſupradictũ eſt: * ſed ſunt præſentes intellectu, vt quibus intellectus intelligit.

Ad III. dicendum, ꝙ cũ dr, Propter quod vnũquodq; illud magis: veritatem hẽt, ſi intelligatur in his quæ ſunt vnius ordinis: puta in uno gñe cauſę. Puta ſi dicat, ꝙ ſanitas eſt deſiderabilis pp vitam, ſequitur, ꝙ vita ſit magis deſiderabilis. Si aũt accipiant ea quæ ſunt diuerſorũ ordinũ, non hẽt veritatem. Vt ſi dicat, ꝙ ſanitas eſt deſiderabilis pp medicinam, non iõ ſequit, ꝙ medicina ſit magis deſiderabilis: qa ſanitas eſt in ordine finiũ, medicina aũt in ordine cauſarum efficientiũ. Sic igitur ſi accipiamus duo, quorũ vtrũque ſit p ſe in ordine obiectorũ cognitionis: illud pp qd aliud cognoſcit, erit magis notum: ſicut principia concluſionibus. Sed habitus nõ eſt de ordine obiector: inquãtũ eſt habitus nec pp habitũ aliqua cognoſcunt ſicut pp obiectũ cognitum ſed ſicut pp diſpoſitionem, vel formam, qua cognoſcens cognoſcit. Et ideo ratio non ſequitur.

* art. præced.

* Q. 84. art. 7.

SVP. Q. LXXXVII. ART. II.

Titulus clarus.

¶ In corpore duo. Primo concluſio reſponſiua. Secũdò diſtinguit modos cognoſcendi habitum.

¶ Quo ad primũ, concluſio hũs duas partes ẽ iſta. Habitus nõ p ſeipſum, ſed p actũ cognoſcit. Probat. Qd nõ eſt actus, ſi cognoſcit nõ niſi p actũ: ſed habitus nõ eſt actus ergo nõ niſi p actũ cognoſcit. Maior patet ex pcedenti artic. Minor pbatur: quia habitus eſt medium inter potentiam & actum.

¶ Circa hãc partẽ dubiũ eſt. Tũ quia hoc contradicit ſuperioribus, in quibus dictũ eſt, ꝙ ſpẽs intelligibiles ſunt actu intelligibiles habitus. n. intellectus, aut eſt ipſa ſpẽs, aut idẽ eſt indiciũ de ſpẽ, & habitu, quo ad eſſe actu, uel potentia. Tũ qa ſi ex hoc, ꝙ habitus eſt actus admiſtus potẽtiæ infertur, ergo non eſt actu intelligibilis, ſequeret ꝙ nihil eſſet actu intelligibile niſi actus purus: quod repugnat etiã dictis.

¶ Ad hoc breuiter dicitur, quod quia mediũ utroq; extremorum nomine uocatur, ſicut utriuſq; rõnem participat ſecũdum compoſitionem ad diuerſa: idcirco ſpecies mõ dicuntur intelligibilia in actu: & hoc cũ comparãtur ſenſibilibus, & intellectui poſſibili: quæ ſunt intelligibilia in pura potẽtia. Modo dicunt intelligibilia in potentia: & hoc cũm his comparantur q̃ ſimpliciter ſunt in actu: cõtingit. n. eis utrumq; habere: quia mediũ tenent inter actum & potentiam. Ad ſecũdum uero dicitur, [illegible] percipitur ratio literæ [illegible] ex hoc, ꝙ aliquid habet potẽtiæ admiſtum

[illegible] materialiũ. Et ſi inſtet, aut eſt actus, aut potẽtia in [illegible] quod propriiſſimè loquẽdo neq; ſunt intelligibilia in potentia, neq; in actu: ſed ut actus intelligibiliũ in [illegible] nõ in potẽtia, patet ex eo, ꝙ nõ eget faciente ipſum [illegible] intelligibili actũ intelligibilẽ, ꝙ ẽt non in actu ex [illegible] co patet, ꝙ experimur non eſſe ſufficiens perfectiuum intelle-

Universidad de Deusto Biblioteca

admiſſum res, ideo negatur intelligibilis in actu: ſed ex eo, q in F phe intelligibili medium eſt inter potẽtiã & actum. Aliud.n. eſt eſſe medium inter puram potẽtiã & purum actum. & aliud eſt eſſe medium inter actum & potẽtiã. Hoc.n. eſt cõius & eſt à quo non conuertitur conſequentia. eſſentia.n. angeli media eſt inter purũ actum & purã potentiã eſt ſimpliciter actus & nõ media inter potẽtiã, & actũ. Quamuis oẽ mediũ inter potẽtiam & actum, ſit ẽt mediũ inter purã potentiã & purũ actum ut patet. Quo ad ſecundum, cõcludit duo. Primo modos duos cognoſcẽdi habitũ ꝑ actũ. ſ. quoad quõ an eſt, & quoad quõnem, quid eſt. Deinde ponit dñam, q ad primum ſufficit pſentia ad ſcdm requirit diligens inquiſitio, vt pdictũ eſt de potentijs.

Ferrariẽſ per totum. 438 2. contra. c. 73.

SVP. Q. LXXXII. ART. III.

Ferr. 2. cont. c. 73. Cap. 1. d. 2. q. 1. ca. 2. a. 3.

Titulus clarus. ¶ In corpore duo. Primo ſatisfacit quæſito vnica cõcluſione. Scdõ, oñdit diuerſos modos in diuerſis intellectibus ad cognoſcẽdũ ꝓprium actũ. ¶ Quo ad primũ concluſio eſt. Primũ quod de intellectu intelligitur, eſt ipſum eius intelligere. Probatur ſic. Intellectus eſt actu ſimpliciter per intelligere. ergo primum quod intelligitur de eo eſt intelligere. Antecedens probatur, quia intelligere eſt vltima pfectio intellectus phatur, q non eſt actio tranſiẽs, ſed immanẽs. cõſequentia probat, quia Vnũquodq; intelligit̃ ſecundũ quod eſt actu. ¶ Quo ad ſecundum aſſignantur tres modi diuerſi qbus diuerſimodè ſe hñt tres intellect⁹. ſ. diuin⁹, angelicus, & humanus, circa cognoſcendum ipſum intelligere. Et de diuino quidẽ dicit, q oĩa ibi ſunt idem. De angelico vero q ſimul & eodem actu intelligere põt eſſentiam ſuam, & intelligere ſuũ. De noſtro uero, quòd prius intelligit actum ſuũ q̃ ſe. Ratio eadem eſt vtriuſq;, ſecundum affirmationem & negationem, quia ſcilicet primũ obiectũ intelligere angelici, eſt eſſentia angeli, noſtri uero non, ſed aliquid extraneum. ¶ Quo ſit, vt intelligere illud ſit eſſentiæ vt obiecti, & vt ſubiecti: noſtrum vero ſit eſſentiæ vt ſubiecti non obiecti: exterioris rei vero, vt obiecti nõ ſubiecti, & propterea ſicut eodem actu quo cognoſcitur ſubiectum, cognoſcitur & ſua pfectio puta colorata ſumitas eodem actu quo cognoſcitur eſſentia, cognoſcitur & vt intelligens. Et quia prima cognitione cognoſcitur eſſentia angeli, quia eſt primum obiectum ſui intelligere: ideò eadem prima cognitione cognoſcitur ipſa vt intelligens, quod eſt cognoſcere ſuum intelligere. Et p oppoſitũ de noſtro intellectu quia primum obiectum noſtri intelligere non eſt noſtra eſſentia, ſed quod quid naturale, ideo obiecta apud nos ante actus, & hi ante potentias cognoſcuntur.

Lib. 1. de aĩa text. 136. & ſequẽtib. tomo 2.

Lib. 10. de Tri. c. 10. & 11.

Ar. 1. & 2. huius quæſt.

Li. 9. Meta. tex. 16. tom. 3. a 113

ARTICVLVS III.

Vtrum intellectus cognoſcat proprium actum.

AD TERTIVM ſic proceditur. Vr̃, q intellectus non cognoſcat ꝓprium actũ. Illud.n. ꝓpriè cognoſcit, qᵈ ẽ obiectũ cognoſcitiuæ virtutis. Sed act⁹ differt ab obiecto. Ergo intellectus non cognoſcit ſuum actũ. G

¶ 2 Præt. Quicqd cognoſcit, aliquo actu cognoſcitur. Si igitur intellectus cognoſcit actum ſuum, aliquo actu cognoſcit, illum, & iterum illum alio actu. Erit ergo procedereᵇ in infinitum, quod uidetur impoſſibile.

¶ 3 Præ. Sicut ſe hẽt ſenſus ad actũ ſuũ ᵇ ita & intellectus. Sed ſenſus proprius nõ ſentit actũ ſuum: ſed hoc pertinet ad ſenſũ communem: vt dicitur in * lib. de anima. Ergo neque intellectus intelligit actum ſuum.

SED CONTRA ẽ q Au. dicit * 10. de Tri. Intelligo me itelligere.

RESPON. Dicendũ, q ſicut iam dictũ eſt. * Vnumquodq; cognoſcit ſm quod eſt actu. Vltima ãt pfectio intellect⁹ eſt eius operatio: Nõ.n. ẽ ſic actio tendẽs in alterã, q̃ ſit pfectio operati: ſicut ædificatio ædificati, ſed manet, in operãte, vt pfectio & actus eius, vt dr̃ in * 9. Metaph.* Hoc igit̃ eſt primũ, qđ de intellectu intelligit̃. ſ. ipſum eius intelligere. Sed circa hoc diuerſi intellect⁹, diuerſimodè ſe hñt. Eſt.n. aliqs intellectus. ſ. diuin⁹, qui eſt ipſum ſuũ intelligere. Et ſic ĩ Deo idẽ eſt, q intelligat ſe intelligere & q itelligat ſuã eſſentiã, quia ſua eſſentia eſt ſuũ intelligere. Eſt ẽt alius intellectus. ſ. angelicus, q nõ eſt ſuum itelligere, ſicut ſupra dictũ eſt: * ſed tñ primũ obiectũ ſui itelligere ẽ ei⁹ eſſentia. Vñ etſi aliud ſit in angelo ſm, rõnẽ, q intelligat ſe intelligere, & q intelligat ſuã eſſentia, tñ ſiĩ & vno actu vtrũq; intelligit: qa hoc qđ eſt itelligere ſuã eſſentiã, eſt ꝓpria perfectio ſuæ eſſentiæ, Siĩ ãt & uno actu intelligit res cũ ſua pfectione. Eſt ãt alius intellectus. ſ. humanus, q nec eſt ſuũ intelligere nec ſui intelligere ẽ obiectũ primũ ipſa ei⁹ eſſentia, ſed aliqd extriſecũ. ſ. natura materialis rei.* Et iõ ᵐid, q prio cognoſcit ab intellectu humano, eſt hmõi obiectum, & ſcđario cognoſcit ipſe act⁹ quo cognoſcit obiectũ: & p actũ cognoſcit ipſe itellectus, * cuius eſt pfectio ipſum intelligere. Et iõ Phs. * dicit, q obiecta pcognoſcunt̃ actibus, & actus potẽtijs. H

AD PRIMVM ergo dicendũ, q obiectũ itellect⁹ ẽ cõeᵈ quod dã. ſ. ens & verũ: ſub quo cõprehendit̃ ẽt ipſe actus itelligẽdi. Vñ intellectus põt ſuũ actũ intelligere: ſed nõ primo: qa nec primũ obiectũ itellectus noſtri ſm pſentem ſtatum eſt quodlibet ens & uerũ: ſed ens & uerũ cõſideratũ in rebus materialibus, vt dictũ eſt: * ex qbus in cognitionẽ oĩum aliorũ deuenit. I

¶ Circa ea quæ dicuntur, notato tria. Primo, q cum quæſtio ſit de intelligere noſtro tãtũ, concluſio tñ rñſiua data eſt vniuerſalis reſpectu omnis intelligere & intellectus, & hoc, tum ad bonitatem doctrinæ, tum ad oñdẽdum, q vna eademq; eſt radix, uñ prouenit intellectionis cognitio oĩbus, quia. ſ. eſt pfectio ꝓpria intellectus ut ſic. Scdo. q cum ꝑ cõcluſionem rñſiuã oñſus eſt ordo quo intelligere cognoſcitur in comparatione ad intellectum, & ea quæ in eo ſunt, & manifeſtum eſſet, q intelligere tenet primũ locum in cognoſci inter omnia quæ intus ſunt, ꝓpter quia eſt actus ſimpliciter: eleganter in ſcđa parte corporis, oñditur ordo ſimpliciter an. ſ. intelligere ſit primũ inter cognita ſimpliciter ſicut eſt primũ inter cognita pertinentia ad intus. Et manifeſtatur q in Deo eſt primum ſimpliciter in angelo, licet non ſit primum, eodem tñ actu, & ſimul cognitum cum primo: in homine aũt eſt de ſcđario reflexoq; cognitũ. Tertio, q ſiue eſt ſermo de intelligere tã quo ad quæſtionem an eſt, q̃ quo ad quæſtionem quid eſt: in nobis.n. utrũq; reflexa cognitione habemus: ſuperiora uero utrumq; recto & primo intuitu cõſpiciunt. Sicut ſimul intuemur ſubiectum & paſſionẽ, & quo ad an eſt, & quo ad quid eſt. Intuẽdo.n. eſſentias ſuas, intuent̃ intelligere ꝓprium uel quia idẽ eſt in Deo, uel quia illius pfectio ut in angelo. Nos ãt cum intelligimus lapidẽ cũ noſtrũ intelligere lapidis pfectio non ſit: ac pſe hoc nõ pertinet ad complementum intellectum lapidis apprehẽdere noſtrã intellectionẽ, nulla modo illam intelligimus, niſi poſtmodũ reflectendo nos ſuper opere noſtro.

Q. 50. ar. 1.

442 570 d

Concl.

K 416 417

Li. 2. de aĩa text. 33. to. 2.

D71

Q. 85. art. 7.

K ¶ Circa differentiam in litera aſſignatam inter angelũ & Deũ, occurrit dubium. Quia dicitur, quòd in Deo eſt omnino idẽ. ſ. re & rõne, intelligere ſe & intelligere ſuam eſſentiã: in angelo uero etſi ſit idem re, eſt tñ aliud ſcdm rõnem: hoc.n. expreſſe habetur in litera ex parte angeli & implicite p locum ab oppoſito ex parte Dei. Et tñ uidetur manifeſtè falſum: quia ſicut intelligere dei, & eius eſſentia diſtinguunt̃ rõne, ita intelligere eſſentiam, & ipſum intelligere diſtinguentur rõne. Ad hoc potẽſt dupliciter reſpõderi. Primo, q licet intelligere dei & eſſentia quoad nos diſtinguãtur rõne ſcdm ſe tñ, ut in deo ſunt, ſunt unam et rõ: & quia hic eſt ſermo de cognitione, quã ipſe Deus ſeipſum nouit, ut in ſe eſt, iõ intelligere eius quo intelligit ſuum intelligere, ut eſt in ſe, eſt oĩno idem quod intelligere eſſentiã, quia ipſum intelligere ſubſiſtẽs eſt quod quid erat eſſe Dei: non eſt autem ſic in angelo, ut patet. Secundo dicit, q intelligere eſſe aliud, uel idẽ ratione, poteſt dupliciter intelligi. Vno modo, ita quò alietas oritur ex alietate formali & reali. Alio

modo ex alietate formali tñ. Modo dr̃, q licet tã in Deo q̃ in angelo intelligere quo intuent̃ ſuam eſſentiã & ſuũ intelligere ſit idẽ re, in angelorũ eſt aliud rõne correſpõdẽte diuerſitati formali & realiter ſ(intelligere & eſſẽtiæ) in Deo ãt eſt idẽ non quia non ſit aliquõ aliud ſcdm rõnem, ſed quia nõ eſt aliud rõne fundata in diſtinctione reali obiectorũ. ſ. intelligere & eſſentiæ diuinæ. Prima, verior ac profundior. Scda verò, famoſior & facilior. ¶ Circa intelligere noſtrum dubium occurrit. Quia ſi ut in litera dr̃, eſt intelligibile in actu, cur nõ ſtatim poſitum in intellectu intelligitur? nihil.n. aliud requirit ad hoc, q aliquid intelligat̃ niſi q ſit intelligibile in actu, & poſitum in actu ſecundo in intellectu: ſed hæc conueniunt noſtro intelligere, ergo &c. Ad hoc breuiter dr̃, q ad hoc q aliqd itelligat̃ actu ab hoc itellectu pl⁹ requirit̃ q̃ q ſit ſic itelligibile in actu. Exigitur nãq; q ſit pſens huic intellectui non qualitercunq;, ſed obiectiuè, modo licet intelligere ſit actu intelligibile, & præſens intellectui formaliter non tamẽ obiectiuè, qñ directè intelligimus, & ideo nõ põt tunc intelligi. Quare ãt in directa intellectione ipſum nõ ſit pſens obiectiuè, iam dictum eſt, quia. ſ. intellectus noſter eſt p ſe primo pfectibilis obiectiuè à quiddita te ſenſibili, & non à ſubã aĩæ, ex hoc.n. eſt, q intelligere noſtrum neq; primum obiectum, vt in Deo, neq; aliquid primi obiecti, vt in angelo eſt, & cõtr, q non ſit in primo ordine itelligibiliũ à nobis.

D. 103. et 1. 13. D. 113.

Q. præc. ar. 2.

3. 115. 41.

Ferrariẽ per totum 439

Li. 10. cõf. c. 14. circa fi. ne præcipue.

SVP. Q. LXXXVII. ART. IIII.

Titulus clarus ¶ In corpore duo Primo reſpondet quæſito ſecũdo diſtinguit modos, vt ſupra. ¶ Quo ad primũ, cõcluſio diſiua eſt: Act⁹ voluntatis cognoſcit̃ ab intellectu probat̃

Lib. 10. de Tri. c. 10. & 11.

Q. 19. art. 1.

AD II. dicẽdum, q ipſum intelligere humanũ, nõ eſt actus & pfectio naturæ intellectæ, vt ſic poſſit uno actu intelligi natura rei materialis & ipſum intelligere: ſicutᵈ vno actu intelligitur res cũ ſua pfectione. Vñ aliusᵈ eſt actus, quo intellectus intelligit lapidem & alius eſt actus, quo intelligit ſe intelligere lapidem, & ſic deinde. Nec eſt inconueniens intellectum eſſe infinitum in potentia, vt ſupra dictum eſt.*

AD III. dicendũ, q ſenſus, ꝓprius ſentit ſm immutationem materialis organi à ſenſibili exteriori. Non eſt autẽ poſſibile, q aliquid materiale immutet ãſeipſum: ſed unũ immutat̃ ab alio: et ideo actus ſenſus proprij percipitur p ſenſum cõem Sed intellectus noſter non intelligit per materialẽ immutationẽ organi: et ideo nõ ẽ ſiĩe. C

ARTICVLVS IIII.

Vtrum intellectus intelligat actum voluntatis

AD QVARTVM ſic procedit̃. Vr̃, q intellectus nõ intelligat actũ voluntatis. Nihil.n. cognoſcit̃ ab intellectu niſi ſit aliquo mõᵇ pſens in intellectu. Sed actus uolũtatis nõ ẽ pſens in intellectu, cũ ſint diuerſæ potentiæ. Ergo actus voluntatis non cognoſcitur ab intellectu. D

¶ 2 Præt. Actus hẽt ſpẽm ab obiecto. Sed obiectũ voluntatisᵇ differt ab obiecto itellectus. ergo & actus uolũtatis ſpẽm hẽt diuerſã ab obiecto itellect⁹. Nõ ergo cognoſcit̃ ab intellectu.

¶ 3 Præt. Aug. in lib. * 10. cõfeſ. attribuit affectionibus aĩæ, q cognoſcunt̃, neq; p imagines, ſicut corpora, neq; p pſentiã, ſicut artes, ſed p quaſdãᵇ notiones. Nõ vr̃ ãt, q poſſit eſſe aliæ notiones rerũ in aĩa, niſi vel eſſentiæ rerũ cognitarũ, vel earũ ſimilitudines. Ergo ipoſſe eſt, q intellectus cognoſcat affectiões aĩæ, quæ ſunt actus voluntatis. E

SED CONTRA ẽ, qđ Aug. dicit * 10. de Tri. Intelligo me velle.

RESPON. Dicendum, q ſicut ſupra dictũ eſt, * actus voluntatis nihil aliud eſt, q̃ inclinatio q̃dã cõſequẽs formã intellectã. ſicut appetitus naturalis eſt inclinatio conſñs formam naturalem. Inclinatio ãt cuiuſlibet rei eſt ĩ ipſa re p modũ eius. Vñ inclinatio naturalis eſt naturalr̃ in re naturali, inclinatio ãt quæ eſt appetitus ſenſibilis, eſt ſenſibiliter in ſentiente: & ſiĩr inclinatio intelligibilis q̃ eſt actus voluntatis eſt intelligibiliter in intelligente ſicut in principio & in ꝓprio ſubiecto: vñ & Philus hoc mõ loquẽdi vtit̃ in * 3. de aĩa, q uoluntas in rõne eſt. Quod ãt intelligibiliter eſt in aliquo intelligẽte, cõſequẽs eſt vt ab eo intelligatur. Vñᵐ actus voluntatis intelligit̃ ab intellectu, * & inquantũ aliquis pcipit ſe uelle, & inquãtũ aliqs cognoſcit naturã hui⁹ actus, & p cõſequẽs naturã eius principij qđ eſt habitus, vel potẽtia. A B

AD PRIMVM ergo dicendũ, q rõ illa procederet, ſi uolũtas & intellectus, ſicut ſunt diuerſæ potẽtiæ, ita ẽt ſubiecto differrent. Sic.n. quod eſt in uoluntate, eſſet abſens ab intellectu. Nunc aũt cum vtrunq; radicet̃ in vna ſubſtantia aĩæ, & unum ſit quodammodo principium alterius, conſequens eſt, vt qđ eſt in voluntate, ſit etiam quodammodo in intellectu.

AD II. dicẽdum, q bonũ & uerũ, quæ ſunt obiecta voluntatis & intellectus differunt rõne: verũtñ vnũ eorum continet̃ ſub alio, vt ſupradictum eſt: * nam verũ eſt quoddam bonũ, & bonum eſt quoddam verum. Et iõ q̃ ſunt voluntatis cadunt ſub intellectu, & q̃ ſunt intellectus, poſſunt cadere ſub voluntate.

AD III. dicendũ, q affectus aĩæ nõ ſunt ĩ intellectu, neq; p ſimilitudinem tñ, ſicut corpora, neq; p præſentiam vt in ſubiecto ſicut artes: ſed ſicut principiatum in principio, in quo hr̃ notio principiati. Et ideò Aug. * dicit affectus animæ eſſe in memoria p quaſdam notiones.

QVAESTIO LXXXVIII.

Quomodo anima humana cognoſcat ea, quæ ſupra ſe ſunt, in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandũ eſt quomodo anima humana cognoſcat ea, quæ ſu-

actus voluntatis nihil aliud eſt q̃ inclinatio conſequẽs formam intellectam vt ſic. ergo eſt ĩ itel igẽte intelligibiliter. ergo intelligit̃ ab eo. Ancedens eſt p ſe notum. Prima cõſequẽtia probat̃, ex proportionalitate, & rõne. Rõne quidẽ, q vnũquodq; eſt in eo cuius eſt, ſecundum modũ illius ĩ quo ẽ. ergo qđ ſequitur intellectũ vt ſicut in ipſo, eſt in ipſo intelligibiliter. Proportionalitate vero, teſte ratione: q ſicut appetitus cõſequẽs formã naturalem ineſt naturaliter, & ſenſibiliter cõſequẽs formam ſenſatã ineſt ſenſibiliter, ita intelligibilis conſequẽs formã intellectã intelligibiliter. Deindè declarat̃ ſenſus cõſequentis quo admodũ, & dicit, actus uolũtatis eſt ĩ intelligẽte intelligibiliter duobus modis. ſ. & eo mõ quo operatio eſt in principio actiuo, & eo mõ quo operatio eſt in ſuo obiecto à quo ſpẽm hẽt. & cõfirmat̃ modus loquendi, ex authoritate Ariſto. in 3. de Anima. ¶ Aduerte hic, q intelligens hẽt cãlitatẽ reſpectu volitionis in dupliti gñe cãæ. ſ. efficientis, q operationes vitales ſunt effectiuè à ſuppoſito viuẽte cuius ſunt, & finalis, q obiectũ voluntatis eſt bonũ cognitũ: cõſtat ãt obiectũ eẽ finẽ volũtatis. Nec hæc inſunt p accidẽs intelligẽti, qñ & bonũ cognitũ vt cognitũ eſt, eſt finis, & obiectũ volũtatis. Vñ ſcognita diligere nõ poſſum⁹, & ab intelligẽte vt ſic ĩmediate procedit amor vt patet. Scda cõſequẽtia relinquit̃ p ſe nota, ſicut & eſt. ¶ Quoad ſcdm diſtinguunt̃ duæ cognitiones vt ſuperi⁹, ſ. quo ad qõnẽ an eſt q̃ terminat̃ ad particulare & quo ad qõnem qd eſt p q̃ venamur etiam habitus, & potentiã voluntatis &c.

Li. 3. de aĩa text. 42. to. 2.

Concl.

Q. 82. art. 3. ad 2. & q6. 16. art. 4. ad 1.

Lib. 10. cõfeſ. ca. 14. to. 1

SVP. Q. LXXXVIII. ART. I.

Ferr. 3. cont. c. 50.

Titulus ſ. per ſeipſas. ſ. non per naturas

Universidad de Deusto Biblioteca

pra ſe ſunt, ſ. immateriales ſubſtãtias.

F Et circa hoc quęruntur tria.

¶Primò, Vtrũ aĩa humana ſm̃ ſtatum præſentis vitæ poſſit intelligere ſubſtãtias immateriales (quas angelos dicimus) per ſeipſas.

Secundo, Vtrum poſſit ad earum notitiã peruenire, p cognitionẽ rerũ materialium.

¶Tertio, Vtrum Deus ſit id, qđ primò à nobis cognoſcitur.

ARTICVLVS PRIMVS

Vtrum anima humana ſecundum ſtatum uitæ præſentis, poſſit intelligere ſubſtantias immateriales per ſeipſas.

AD PRIMVM ſic proceditur. Vr, q aĩa humana ſm̃ ſtatũ vitæ præſentis poſſit intelligere ſubſtãtias immateriales per ſeipſas. Dicit. n. Auguſt. in * 9. de trin. Mẽs ipſa ſicut corporearũ rerũ notitias p ſẽſus corpis colligit, ſic incorporearũ rerũ ᵇ p H ſemetipſam. Hmõi aũt ſunt ſubſtantię immateriales. Ergo mẽs ſubſtãtias immateriales intelligit.

¶2 Pręt. Sil ſeᵇ ſiſi cognoſcit. Sed magis aſſimilat mens humana reb⁹ immaterialib⁹ q̃ materialib⁹ cum noſtra mens ſit imaterialis vt ex ſupradictis patet. † Cum ergo mens noſtra intelligat res materiales, ᵇ multo magis intelligit res immateriales.

¶3 Præt. Quòd ea q̃ ſunt ſm̃ ſe I maximè ſenſibilia, nõ maxime ſẽtiant à nobis, ꝓuenit ex hoc q excellẽtię ſẽſibiliũᵇ corrumpũt ſẽſũ. Sed excellẽtię ĩtelligibiliũ nõ corũpũt intellectũ, vt dr̃ in * 3 de aĩa. Ergo ea q̃ sũt ſm̃ ſe maximè intelligibilia, sũt ẽt maximè ĩtelligibilia nobis: ſed cũ res materiales nõ ſint ĩtelligibiles, niſi qa facim⁹ eas ĩtelligibiles actu abſtrahẽdo à materia, manifeſtũ eſt, q magis ſint K ſm̃ ſe ĩtelligibiles ſubſtãtiæ, q̃ ſm̃ ſuã naturã ſunt imateriales. Ergo multo magis intelliguntur à nobis q̃ res materiales.

¶4 Præt. Cõmẽtator dicit in ſecũdo Meta. q ſi ſubſtantiæ abſtractę nõ poſſent ĩtelligi à ᵇ nobis, tunc natura ocioſè egiſſet: qa fecit illud, qđ ẽ naturalr̃ ĩ ſe ĩtellectũ nõ ĩtellectũ ab aliquo. Sed nihil eſt ocioſũ, ſiuè fruſtra in natura. Ergo ſubſtãtiæ immateriales poſsũt ĩtelligi à nobis.

¶5 Præt. Sicut ſe hẽt ſenſus ad ſenſibilia: ita ĩtellectus ad ᵇ ĩtelligibilia. Sed viſus noſter pt̃ videre oĩa corpora ſiuè ſint ſuperiora & ĩcorruptibilia, ſiuè ſint ĩferiora, & corruptibilia, Ergo intellectus noſter põt intelligere omnes ſubſtãtias intelligibiles & ſuperiores & immateriales.

SED CONTRA eſt, qđ dr̃ Sapiẽ. 9. Quæ ĩ cœlis ſunt, qs inueſti G gabit? In cęlis aũt dicunt hmõi ſubſtãtię eſſe, ſm̃ illud Matt. 18. Angeli eorũ ĩ cęlis &c. Ergo ñ poſsũt ſubſtãtię imateriales p ĩueſtigationẽ humanã cognoſci.

RESPON. Dicẽdũ, q ſm̃ opinionẽ Platonis, ſubſtãtię immateriales ñ ſolũ à nobis ĩtelligũtur, ſed ẽt sũt priã à nobis ĩtellecta. Poſuit. n. Plato * formas immateriales ſubſiſtẽtes, quas ideas vocabat, ᶜ eſſe ꝓpria obiecta noſtri ĩtellect⁹: & ita prio & p ſe ĩtelligũt à nobis. Applicat tñ aĩæ cognitio reb⁹ materialibus, ſm̃ qđ ĩtellectui pmiſcet phãtaſia & ſẽſus. Vñ quãto magis intellect⁹ fuerit depurat⁹, tãto magis pcipit immaterialiũ intelligibilẽ veritatem. Sed ſm̃ Ariſt. ſentẽtiã quã magis experimur, intellectus noſter ſm̃ ſtatũ pſentis uitæ naturalẽ reſpectũ hẽt ad naturas rerũ materialiũ. vñ nihil intelligit niſi cõuertẽdo ſe ad phãtaſmata, vt ex dictis patet. * Et ſic manifeſtũ eſt, q ſubſtãtias immateriales q̃ ſub ſenſu, & imaginatione ñ cadũt, primo, & p ſe ſm̃ modũ cognitionis nobis expertũ intelligere nõ poſſumus. Sed tñ Auerrois in cõmen. * 3. de Aĩa ponit, q in fine in hac vita, hõ puenire põt ad hoc, q intelligat ſubſtantiã ſeparatã p cõtinuationẽ, vel vnionẽ cuiuſdã ſubſtãtiæ ſeparatę à nobis, quã vocat intellectũ agẽtẽ. q qdẽ, cũ ſit ſubſtãtia ſeparata, naturalr̃ ſubſtãtias ſeparatas intelligit. Vñ cũ fuerit nobis vnitus, ſic vt p eũ intelligere poſſim⁹: intelligem⁹ & nos ſubſtãtias ſeparatas, ſicut nũc p intellectũ poſſibilẽ nobis vnitũ ĩtelligim⁹ res materiales: ponit aũt intellectũ agẽtẽ ſic nobis vniri. Cũ. n. intelligamus p intellectũ agẽtẽ, & p intelligibilia ſpeculata, vt patet cũ cõcluſiones intelligimus p principia intellecta: neceſſe eſt q intellectus agẽs cõparet ad intellecta ſpeculata, vel ſicut agẽs principale ad inſtrũ, vel ſicut forma ad materiã. His. n. duobus modis, attribuit actio aliqua duob. principijs. Principali qdẽ agẽti & inſtrõ, ſicut ſectio artifici & ſerræ: formæ aũt & ſubiecto, ſicut calefactio calori, & igni. Sed vtroq; mõ ĩtellectus agẽs cõparabit ad ĩtelligibilia ſpeculata, ſicut pfectio ad pfectibile, & actus ad potẽtiã. Sil̃ aũt recipit in aliquo perfectum

Q. 84. ar. 7.

Li. 3. com. 36.

Apud Ariſto. lib. 1. Meta. tex. 6. 14 415 419

440

pfectũ, & pfectio ſicut viſibile in actu & lumẽ in A pupilla. Sil̃ igit̃ in ĩtellectu poſſibili repiunt̃ intellecta ſpeculata, & ĩtellect⁹ agẽs: & quãto plura intellecta ſpeculata recipimus, tãto magis ap ꝓpinquamus ad hoc, q intellect⁹ agẽs perfectè vniat̃ nobis: ita q cũ oĩa intellecta ſpeculata cognouerim⁹, intellect⁹ agẽs pfectè vniet̃ nobis: & poterim⁹ p eũ oĩa cognoſcere materialia & immaterialia; & in hoc ponit ultimã hoĩs felicitatẽ. Nec refert, q̃tũ ad ꝓpoſitũ ptinet, vtrũ ĩ nullo ſtatu felicitatis intellect⁹ poſſis ĩtelligat ſubſtãtias ſeparatas p intellectũ agẽtẽ, ut ipſe ſentit: vel vt ipſe ĩponit Ale. intellect⁹ poſſis nũquã intelligat ſubſtãtias ſepara B tas pp hoc, q ponit intellectum poſſem corruptibilem: ſed hõ intelligit ſubſtantias ſeparatas p intellectum agentem. Sed prędicta ſtare nõ poſſunt.

Primò quidẽ, qa ſi intellect⁹ agẽs eſt ſubſtãtia ſeparata, impoſſe eſt, q p ipſam formaliter intelligam⁹. Quia id quo formaliter agẽs agit, eſt forma & act⁹ agẽtis, cũ oẽ agẽs agat inquantũ eſt actu, ſicut ſ. dictum eſt * circa intellectum poſſibilem.

Secũdò, qa ſm̃ modũ pdictũ, intellect⁹ agens ſi eſt ſubſtãtia ſeparata, nõ vniret̃ nobis ſm̃ ſuã ſubſtãtiã: ſed ſolũ lumẽ eius, ſm̃ qđ participat in intellectis ſpeculatiuis: & nõ q̃tũ ad alias actiões ĩtelle- C ctus agẽtis, vt poſſim⁹ p hoc ĩtelligere ſubſtãtias immateriales, ſicut dũ videmus colores illuminatos à ſole, non unitur nobis ſubſtantia ſolis, vt poſſimus actiones ſolis agere: ſed ſolum nobis vnitur lumen ſolis ad viſionem colorum.

Tertiò, qa dato q ſm̃ modũ pdictũ uniret̃ nobis ſubſtãtia intellect⁹ agẽtis, tñ ipſi nõ ponũt, q ĩtellect⁹ agẽs totaliter uniat̃ nobis, ſm̃ vnũ ĩtelligibile uel duo, ſed ſm̃ oĩa intellecta ſpeculata. Sed oĩa intellecta ſpeculata deficiunt à virtute intellectus agentis, quia multo plus eſt intelligere ſubſtãtias ſeparatas, q̃ intelligere omnia materialia. Vñ D manifeſtum eſt, q etiam intellectis omnibus materialibus, non ſic vniretur intellectus agens nobis, vt poſſemus intelligere p eũ ſubſtãtias ſeparatas.

Quartò, qa ĩtelligere oĩa intellecta materialia, vix cõpetit alicui ĩ hoc mũdo, & ſic null⁹ uel pauci ad fęlicitatẽ puenirẽt: qđ eſt cõtra Phĩm i⁹ 1. Eth. q dicit, q fęlicitas ẽ quoddã bonũ cõe, q põt peruenire oĩbus nõ orbatis ad uirtutẽ. Eſt ẽt contra rõnem, q finem alicuius ſpeciei vt in paucioribus conſequant̃ ea, quæ continentur ſub ſpecie.

Quintò, qa Phĩus dicit expreſsè in * 1. Eth. q fęlicitas eſt operatio ſm̃ pfectã uirtutẽ. Et enumera E tis multis uirtutib. in * 10. cõcludit fęlicitas ultima cõſiſtẽs in cognitione maximorũ ĩtelligibiliũ eſt ſm̃ virtutẽ ſapiæ, quã poſuerat ĩ * 6. eẽ caput ſciarũ ſpeculatiuarũ. Vñ patet, q Ariſt. poſuit vltimã fęlicitatẽ hoĩs in cognitione ſubſtãtiarũ ſeparatarũ, qualis põt hẽri per ſciãs ſpeculatiuas: & nõ p cõtinuationẽ intellect⁹ agẽtis à quibuſdam cõfictã.

Sextò, quia ſ. oñſum eſt, * q intellect⁹ agẽs nõ ẽ ſubſtãtia ſeparata: ſed uirt⁹ q̃dã aĩæ ad eadẽ actiõe ſe extẽdẽs, ad q̃ ſe extendit intellect⁹ poſſis receptiuè. Quia ut dr̃ in † 3. de aĩa, intellect⁹ poſſis ẽ, quo eſt oĩa fieri, intellectus agẽs, quo eſt oĩa facere. Vterq; ergo intellectus ſe extendit ſm̃ ſtatũ pñtis uitæ ad materialia ſola, q̃ intellectus agẽs facit intelligibilia actu: & recipiunt̃ ĩ intellectu poſſi. Vñ ᵐ ſm̃ ſtatũ pñtis uitæ, neq; per intellectũ poſſem, neq; per intellectũ agentẽ, poſſumus intelligere ſubſtantias ſeparatas immateriales ſm̃ ſeipſas.ⁿ

AD PRIMVM ergo dicendũ, q ex illa authoritate Aug. hr̃i põt, q illud, qđ mẽs nr̃a de cognitione incorporaliũ rerũ accipere põt, p ſeipſam cognoſcere poſſit. Et hoc adeò verũ ẽ, vt ẽt apud Phĩm * dicat, q ſcia de aĩa eſt pricipiũ quoddã ad cognoſcẽdũ ſubſtãtias ſeparatas. Per hoc. n. q aĩa nr̃a co B gnoſcat ſeipſam, ptingit ad cognitionẽ aliq̃ hñdã de ſubſtãtijs ĩcorporeis: qualẽ eã cõtigit hr̃e, ñ q ſimplr̃ & pfectè eas cognoſcat, cognoſcẽdo ſeipſã.

AD SECVNDVM dicendũ, q ſilitudo naturę nõ ẽ rõ ſufficiẽs ad cognitionẽ, alioqn oporteret dicere, qđ Emp. dixit, q aĩa eẽt natura oĩum ad hoc, q oĩa cognoſceret. Sed reqrit̃ ad cognoſcẽdũ, vt ſit ſilitudo rei cognitæ in cognoſcẽte, quaſi q̃dã forma ipſi⁹. Intellect⁹ aũt nr̃ poſſis ſm̃ ſtatũ pñtis vitę eſt natus informari ſimilitudinibus rerũ materialiũ à phantaſmatib. abſtractis: & iõ cognoſcit magis materialia quàm ſubſtantias immateriales.

AD III. dicẽdũ, q reqrit̃ aliqua ꝓportio obiecti ad potẽtiã cognoſcitiuã, ut actiui ad paſſiuũ & C pfectionis ad pfectibile. Vñ, q excellẽtia ſenſibilia nõ capiant̃ à ſenſu, nõ ſola rõ eſt, qa corrũpũt organa ſenſibilia, ſed ẽt quia ſunt improportionata potentiis ſenſitiuis. Et hoc modo ſubſtãtiæ immateriales ſunt improportionatę intellectui nr̃o ſm̃ pñtem ſtatum, ut non poſſint ab eo intelligi.

AD IIII. dicẽdũ, q illa rõ Cõmẽtatoris multipliciter deficit. Primò qdẽ, qa nõ ſequit̃, q ſi ſubſtãtiæ ſeparatæ nõ ĩtelligunt̃ à nobis, nõ intelligant̃ ab aliquo intellectu: ĩtelligunt̃. n. à ſeipſis, & à ſe inuicẽ. D Sc̃dò, qa nõ eſt finis ſubſtãtiarũ ſeparatarũ ut intelligant̃ à nobis. Illud aũt ocioſ ẽ & fruſtra eẽ dr̃, q ñ cõſequit̃ finẽ ad quẽ ẽ: & ſic nõ ſequit̃ ſubſtãtias immateriales eẽ fruſtra, ẽtſi nullo mõ ĩtelligerent̃ à nobis.

AD V. dicẽdũ, q eodẽ mõ ſenſus cognoſcit & ſuperiora & inferiora corpora. ſ. p immutationẽ organi à ſenſibili: nõ aũt eodẽ mõ ĩtelligunt à nobis ſubſtantiæ materiales q̃ ĩtelligunt̃ p modũ abſtractionis, & ſubſtãtiæ immateriales, q̃ non pñt ſic à nobis ĩtelligi, qa nõ ſunt earũ aliqua phãtaſmata.

ARTICVLVS II.

Vtrum intellectus noſter per cognitionem rerum materialium poſſit peruenire ad intelligendum ſubſtantias immateriales.

AD SECVNDVM ſic procedit. Vr, q ĩtellect⁹ nr̃ p cognitionẽ rerũ materialiũ, poſſit peruenire ad ĩtelligẽdũ ſubſtãtias immateriales. Dicit. n. Dio. * 1. c. cęle. Hier. q nõ ẽ poſſe humanę mẽti ad imaterialẽ illã ſurſũ ᵇ excitari cęleſtiũ Hierarchiarũ cõtẽplationem, niſi ſm̃ ſe materiali manuductione utat̃. Relinquit

Q. 79. ar. 4.

Lib. 1. Ethic. ca. 9. ante medium, to. 5.

Li. 1. Ethic. c. 10. tom. 5.

Li. 10. Ethic. c. 7. & 8. tom. 5.

Li. 6. Ethic. ca. 7. tom. 5.

Q. 79. art. 4.

Li. 3. de aĩa tex. 18. lo. 2.

Conclu. m

Elicitur ex text. 2. lib. 1. de anima, tom. 2.

Porrecta per totum. 441 Locis ſit. arti. 1. inductis.

c. 1. circa medium.

Porrecta per totum.

autas ſenſibiliũ aut ſpẽs earum, ſiuè hoc cõtingat p proprias ſpẽs (vt Plato dixit) ſiuè per continuationem quãdã (vt Auer. ſingit) ſiue quouis alio modo.

¶ In corpore quatuor. Primũ opinio Pla. Secũdo, Ariſt. Tertio Auer. Quarto inuehitur cõtra Auerroim.

¶ Quo ad primã duo dicenda. Primo principalis concluſio Platonica eſt. Subſtantię immateriales cognoſcuntur à nobis primò. Probat quia ideæ ſunt prima obiecta nr̃i intellect⁹. Secundò redditur rõ, quare ſenſibilibus ſe immiſcet intellectus. Et dr̃, q eſt pp phantaſiã & ſenſum, q̃ immiſcentur intellectioni, & probatur à ſigno, quia intellectus quanto purior, tãto magis ſuperiora percipit.

¶ Quo ad ſcd̃m cõcluſio Ariſt. eſt: Subſtantias immateriales nõ poſſumus p ſe primo intelligere. Probatur quia intellectus noſter primo reſpicit naturas ſenſibilium cuius ſignum eſt, qa ſine phantaſmate nihil intelligimus. Et qa hoc magis experimur, reſtat contraria opinio Plato. ſeu affirmatiua, quo ad ly primo, & nõ ſimpliciter. Hoc. n. inſinuans litteræ verba, inferẽdo cõcluſionẽ Ariſt. Et memineq; Ariſt. mouit hãc qõn 3. de aĩa tex. 36. & nõ ſoluit, ſed dixit poſterius eſſe pſcrutandã. Vndè eius ſnĩa non expreſſè habet̃ de reliqua quæſtionis parte, de qua Auer. in 3. de anima com. 36. diffuſè diſputat.

¶ Quo ad tertiũ, opinio Auer. ponit̃ quatuor propoſitionibus Prima eſt ſuppoſita. ſ. quòd intellectus agẽs ſit ſubſtantia ſeparata naturaliter intelligẽs alias. Scd̃a: q per intellectiua ſpeculatiua intellectus agens nobis vnitur vt forma, ſic, q quãto plura adepti fuerimus intellecta, tanto perfectius vnitur: & adeptis oĩbus, pfectè eſt nobis vnitus. Tertia eſt q̃ ſi intellectus agẽs eſt perfectè in nobis vnitus, tunc p ipſum intelligimus quicquid ipſe intelligit. Quartaq; in hoc conſiſtit vltima nr̃a fœlicitas. Adiungit in fine hĩs, q non refert ad ꝓpoſitum, an Alexand. an Auer. ſuſtineatur opin. quo ad differentiam inter nos, & intellectum poſſibilẽ.

¶ Scd̃a propoſitio pbat̃ ex vnitate operationis ꝓpriæ, intellectui agẽti cõicatæ primis intellectis. ſ. primis principijs. Eſt vas diffuſè hęc videre vnde in 3. cõtra Gen. in loco ꝓprio de fęlicitate. Et ſi hæc ad formam reducta inquiris, vide in cõmẽtarijs noſtris de Ente & eſſentia. Nolo. n. eadem replicare: ibi oĩa hæc clare poſui.

¶ Quo ad quartũ, ponuntur ſex rationes contra Auer. Quartũ primæ duæ, procedunt ex prima propoſitione. Tertia aũt, ex fine ſecũdæ ꝓpoſitionis. Quarta, ex quarta. Quinta, ex tertia. Sexta aũt, ex ipſa rõne intellectus agentis &c. In rõſione ad quartũ eſſent multa dicenda niſi dicta eſſent in cõmentarijs prædictis, tractando hanc quæſtionem.

† Q. 89. ar. 1. ad 4.

Lib. 3. de aĩa tex. 7. tom. 2.

Titulus clarus.

¶ De cognitione perfecta. i. quidditatiuè completa ſubſtantiarũ immaterialiũ.

¶ In corpore duo. Primò, opinio Auẽpace. Secũdo, improbatio eius, & ſimul concluſionis reſſinę probatio. Quo ad primũ. Auenpace (vt refert Auerrois in com. 36. 3. de aĩa) tenuit partẽ affirmatiuam quæſtionis: & probat rationem in litera poſitam clariſſimè, ſic.

SVP. Q. LXXXVIII. ART. II.

Abſtrahendo à materia aut eſt procedere in infinitú, & hoc nó:aut deuenirad qdditaté purá: ſed talis eſt quidditas ſubé immaterialis, ergo &c.
¶Quo ad ſcdm,cóclu ſio rñſiua eſt negatiua. Per ſubſtátias materiales nó poſſumus perfectè cognoſcere ſubſtátias immateriales. Probatur ſimuliprobando fundamétum Auempacę &c. Quidditas alterius rõnis ab oi abſtrahibili & denudabili à materia, non põt perfectè ſciri p res materiales: ſed ſubſtantiarú immaterialium natura eſt alterius rõnis &c. Minor eſt per ſe nota apud peripateticos. Maior uero probat quia ſi affirmatio eſt cú affirmationis, negatio eſt cú negationis conſtat,q ſimilitudo inter quidditatem abſtrahibilem,& quidditatem ſeparatam ſcdm rem,eſt rõ, & fundamentú quare illa cognita,iſta cognoſci inferatr.ergo ſi nó eſt ſimilitudo, nó erit cognitio:ſed non eſt ſimilitudo niſi apud Platonicos, ponentes naturas ſubſiſtentes, eſſe naturas ſenſibilium differentes tantùm in modo eſſendi.ergo &c.
†Aduerte Nouitie,q inter nos & Sco. non eſt in re hac diſa, niſi fortè in uerbis: Cóuenimus.n.q pro ſtatu iſto non cognoſcim⁹ cognitione pfecta uſque ad ultimas dñias ſubſtãtias immateriales & q cognoſcimus de eis multa prædicata cõia ſubſtantialia tàm affirmatiua, quã negatiua. &c.puta q ſunt ſubſtantiæ immateriales,actus &c. Sed nos Peripatetico ſermone utentes dicimus,q tota quã habemus,cognitio eſt qa eſt,& quid nó é &c.& q nó cognoſcim⁹ de eis qd ſunt,quia cognitio per cõia,cognitio quia eſt, primo poſteriorum appellatur. Illi verò,quia cognoſcimus prædicata quidditatiua ad qõné quid eſt, topica lingua vtentes dicunt, quod cognoſcimus quid ſunt, imperfectè tamen. Vndè eſt qõ omittenda,qa, de uerbis tantú &c.

*Dam.li. 2 ca. 3.
*Ca.1. nó multum procul a princip.
*Li.3.tex. 36.
Conclu. m

ergo, quod per materialia manuduci poſſumus ad intelligendú ſubſtantias immateriales. F

¶2 Prę̄t. Scia eſt in intellectu: Sed[h] ſciæ & diffinitiones ſunt de ſubſtãtijs immaterialib. Diffinit.n.Damaſ.* angelú.& de angelis aliqua documenta tradunturtã in theologicis q̃ in philoſophicis diſciplinis. Ergo ſubſtantiæ immateriales intelligi poſſunt à nobis.

¶3 Prę.Aïa humana eſt de gñe G ſubſtantiarú immaterialiú: Sed ipſa intelligi põt à nobis p actú ſuú,quo ĩtelligit materialia[h].Ergo & alię ſubſtãtiæ immateriales intelligi pñt a nobis p ſuos effectus in rebus materialibus.

¶4 Præt.Illa ſola cã p ſuos effe ćt⁹[m] cõprehẽdi nõ põt,q̃ in infinitú diſtat à ſuis effectib. Hoc aũt ſoli⁹ Dei eſt ꝓprium.Ergo aliæ ſubẽæ imateriales creatæ ĩtelligi pñt à nobis p res materiales. H

Sed contra eſt,quod Dio. dicit* 1.c.de di.no.q ſenſibilib. intelligibilia, & cõpoſitis ſimplicia, & corporalib. icorporalia apprehendi non poſſunt.

Resp. Dicẽdú, q ſicut Auer. narrat in *3.de aïa: qdã Auẽpace noïe poſuit, q p intellectú ſubſtãtiarú materialiú puenire poſſum⁹ ſm vera philoſophiæ pricipia ad intelligẽdú ſubẽtias immateriales. Cú.n. intellectus I nr̃ nat⁹ ſit abſtrahere qdditatẽ rei materialis à materia: ſi iterú in illa qdditate ſit aliqd materiæ poterit iterato abſtrahere: & cú hoc ĩ ifinitú nõ ꝓcedat,tãdẽ peruenire poterit ad intelligibiliú aliq̃ qdditatẽ, q̃ ſit oĩno ſine materia. Et hoc eſt ĩtelligere ſubſtantiã ĩmaterialẽ. Qđ qdem efficaciter dicerẽt, ſi ſubẽæ materiales eſſent formę & ſpẽs horú materialium: ut Platonici K poſuerũt.Hoc ãt nõ poſito: ſed ſuppoſito: q ſubẽæ immateriales ſint oĩno alteri⁹ rõnis à qdditatib.materialiú rerú: quãtúcunq; intellectus nr̃ abſtrahat quidditatẽ rei materialis à materia,nunq̃ pueniet ad aliqd ſimile ſubſtantiæ immateriali.Et iõ[m] per ſubſtantias materiales non poſſumus perfectè ſubſtantias immateriales intelligere.[a]

Ad primvm ergo dicendú, q ex reb.materialib.aſcendere poſſum⁹ in aliquaſé cognitionẽ immaterialiú rerú,nõ tñ in pfectã, qa nõ eſt ſufficiens cõparatio rerú materialiú ad immateriales:ſed ſimilitudines,ſi q̃ à materialibus accipiuntur ad immaterialia intelligenda, ſunt multum diſſimiles,ut Dio.dicit *2.cœle. hier.

Ad secvndvm dicẽdú,q de ſuperioribus reb.i ſcientijs maximè tractat̃ p uiã remotionis: Sic.n. corpora cœleſtia notificat Ariſt.* per negationẽ ꝓprietatú inferiorum corporum.[c] Vñ multò magis immateriales ſubſtantiæ à nobis cognoſci nõ poſſunt,ut earum quidditates apprehendam⁹.Sed de eis nobis in ſcientijs documenta tradunt̃ p uiã remotionis,& alicuius habitudinis ad res mãles.

Ad tertivm dicẽdum,q aïa humana intelligit ſeipſam per ſuú intelligere,quod eſt actus proprius eius:* perfectè demonſtrans uirtutẽ eius & naturã.Sed neq; per hoc,neq; per alia, q̃ in rebus materialibus inueniuntur, perfectè cognoſci põt immaterialium ſubſtantiarum uirtus & natura:qa huiuſmodi non adæquant earum uirtutes.

Ad qvartvm dicẽdú,q ſubẽæ imateriales creatæ,in gñe qdẽ naturali nõ cõueniũt cú ſubſtãtijs materialib.qa nõ eſt in eis eadẽ rõ potẽtiæ & materię, cõueniũt tñ cú eis in gñe logico:qa ẽt ſubẽę immateriales ſunt in ꝓdicamẽto ſubſtãtię:cú earú qdditas nõ ſit earú eſſe:ſed Deus nõ cõuenit cú rebus materialib.neq; ſm[d] genus naturale, neq; ſm genus logicú:quia Deus nullo modo eſt in genere,vt ſ̃.dictú eſt.* Vndè per ſimilitudines rerú materialium aliquid affirmatiuè poteſt cognoſci de angelis ſm rationem communem,licèt non ſm rationem ſpeciei:de Deo autem nullo modo.

*C.2.parũ ante medium & 2. medio.
*Ii. de cœlo, tex. 17. 18. & 19. tom. 5.
413
444
D. 464.
*q.3.ar.5.

Articvlvs III.

Vtrum Deus ſit primum quod à mente humana cognoſcitur.

Ad tertivm ſic ꝓcedit.Vr̃, q Deus ſit primú qđ à mẽte humana cognoſcit.Illud.n.i[h] quo oïa alia cognoſcunt,& [h] p quod de alijs iudicamus, eſt primò cognitum à nobis:ſicut lux ab oculo, & pricipia prima ab ĩtellectu.Sed oïa in luce primæ veritatis cognoſcim⁹,& p eã đ oïb. iudicam⁹, vt dicit Aug.ĩ li. de Tri.* & ĩ li. de uera reli.Ergo Deus eſt id quod primò cognoſcitur à nobis.

¶2 Prę̄t.[h] Propter qđ unúqđq; & illud magis. Sed De⁹ ẽ cã oĩs nr̃æ cognitionis:ipſe.n.ẽ lux vera, q̃ illuminat oẽm hoïem venientẽ in húc mundum,ut dr̃ Io. 1.Ergo De⁹ eſt id quod primò & maximè,eſt cognitum nobis.

¶3 Prę.Id q prio cognoſcit in[h] imagine,ẽ exẽplar quo imago formatr̃.Sđ ĩ mẽte nr̃a ẽ dei imago,ut Aug.dicit.Ergo id q priò cognoſcit ĩmẽte nr̃a, eſt Deus.

SVP. Q. LXXXVIII. ART. III.
Ferr.3.cont.c.51.
Titulus clarus.Primú ordine cogniti.
¶In corpore duo.Primò, reſpondet dire ctè queſito. Secundò oſtendit,quid ſit primum cognitum.
¶Quo ad primú,concluſio eſt.Deus nõ eſt primum quod à nobis cognoſcit. Probatur dupliciter.primo ſic ſubẽæ immateriales creatæ nõ pñt à nobis cognoſci. ergo nec Deus. Scdò ſic.Deus cognoſcit à nobis p creaturas. ergo non primò. Antecedẽs patet ad Rom. primo.
¶Quo ad ſecundum, concluſio eſt, Primú cognitum à nobis eſt quidditas rei materialis.Probatur, quia eſt propriú obiectum intellectus noſtri.
¶Aduerte hic duo. Primò, quòd primitas cognitionis eſt ſit primitas obiectiua, qa oportet pſſe cognitum primo eſſe obiectum

Perſeitas per rationem
442
2.Cõtra G. 51. Item 8. art. 7. ad 4. Et 10. ar. 11. ad 4. Et ſuper Boet. de Trin.q.1. ar.3.
*De vera relig.c.20. 1. tom. 1.

[illegible] intellect⁹, & primitas obiectiua nulli conuenire poſſit, niſi p ꝓpriã ſpeciẽ aut ei ſenſui immediatẽ ſit cognitú. cõſequẽs ẽ, ut id qđ ꝓpriã ſpeciẽ nõ hẽt in intellectu, nec p eã immediatẽ ſui immediatẽ obiecti, non poſſit eſſe primo cognitú. Ac p hoc optimè argumẽtũ ſtat ex hoc, q ſubſtãtiæ immateriales non cognoſcunt à nobis p ꝓprias ſpecies. ergo nec De⁹. ergo nõ primo poteſt cognoſci.
¶Aduerte ſecúdo, qđ uũ primú dr in ordine ad cõſequẽtia, iuxta diuerſitatẽ ordinú rerú, diuerſimodè dñs põt de primo cognito ordinando enim uniuerſum in tres ordines, ſ. qdditatis materialis, & ſenſibilis, & aďt⁹ puri: q primú cognitú ab intellectu ũro ordine generationis, eſt qdditas materialis, Si uerò ãtr inter qdditates rerú materialiú q eſt primo cognitum, hoc alteri⁹ inquiſitionis eſt. Etiam de hoc ſcripſi in cõmentariis d ente & eſſentia, quæſt. quæm non patuam.

*Art. pcc.
D. 483.
Conclu. m
Conclu. p
*q.84.ar. 7. Et 85. ar. 1. Et 87. ar. 1. ad 1.
*q.12.ar. 11.
*q.87.ar. 1. ad 3.

Sed contra eſt, qđ dicit Io. A 1. Deum nemo uidit unquam.

Respon. Dicendum,q cú intellectus humanus ſm ſtatú pręſentis uitæ non poſſit intelligere ſubſtãtias immateriales creatas,ut dictú eſt:* multò min⁹ poteſt intelligere eſſentia ſubſtantiæ increatæ. Vñ ſimplr̃ dicẽdú eſt,q[4 m] Deus non eſt primum, quod a nobis cognoſcit,ſed magis p creaturas[n] in Dei cognitionẽ puenimus ſm illud Apoſto- B li ad Rom.1.Inuiſibilia Dei, per ea q̃ facta ſunt, intellecta cõſpiciunt.[p] Primú aũt qđ intellr̃ a nobis ſm ſtatum præſentis vitæ,eſt qdditas rei materialis, q q̃ eſt noſtri intellectus obiectú, ut multoties ſupra dictum eſt.*

Ad primvm ergo dicendú, q in luce primæ ueritatis oïa intelligimus & iudicamus, inquãtum ipſum lumẽ intellectus nr̃i, ſiue naturale, ſiue gratuitú, ni- C hil aliud eſt q̃ quædam impſſio veritatis primæ, ut ſupra dictú eſt.* Vndè cum ipſum lumẽ intellectus nr̃i nõ ſe habeat ad intellectú noſtrú ſicut quod intelligit, ſed ſicut quo intelligitur, multò minus Deus eſt id qđ primo à noſtro intellectu intellr̃.

Ad II.dicẽdum, q pp qđ unúquodq; illud magis,intelligendum eſt in his q̃ ſunt unius ordinis, ut ſupra dictú eſt.* Propter Deú aũt alia cognoſcuntur, non ſicut propter primú cognitum, ſed D ſicut propter primã cognoſcitiuæ uirtutis cãm.

Ad III dicendú,q ſi in anima noſtra eſſet perfecta imago Dei:ſicut filius eſt perfecta imago patris,ſtatim mens noſtra intelligeret Deum. Eſt autem imago imperfecta. Vnde ratio non ſequitur.

QVAESTIO LXXXIX.

De cognitione animæ ſeparatæ, in octo articulos diuiſa.

Deinde conſiderandú eſt de cognitione animæ ſeparatæ. E

Et circa hoc quærútur octo.

¶Primò, Vtrú anima ſeparata à corpore, poſſit intelligere.

¶Secundò, Vtrú intelligat ſubſtantias ſeparatas.

¶Tertiò, Vtrum intelligat omnia naturalia.

¶Quartò, Vtrú cognoſcat ſingularia.

¶Quintò, Vtrú habitus ſcientiæ hic acquiſitæ remaneat in anima ſeparata.

¶Sextò, Vtrum poſſit uti habitu ſcientiæ hic acquiſitæ.

¶Septimò, Vtrum diſtantia localis impediat cognitionem animæ ſeparatæ.

¶Octauò, Vtrum animæ ſeparatæ à corporibus, cognoſcant ea quæ hic aguntur.

Articvlvs I.

Vtrum anima ſeparata aliquid intelligere poſſit.

Ad primvm ſic proceditur. Vr̃, q anima ſeparata nihil omnino intelligere poſſit. Dicit n.Philoſophus in 1.de Anima,* q[h] intelligere corrumpitur interius quodã corrupto. Sed oïa interiora hominis corrũpuntur per mortem. Ergo & ipſum intelligere corrũpitur.

¶2 Præt. Aïa humana impedit̃ ab[h] intelligendo per ligamentum ſenſus, & perturbata imaginatione, ſicut ſupra dictum eſt.† Sed morte totaliter ſenſus & imaginatio corrũpunt̃, ut ex ſupra dictis patet.* Ergo aïa poſt mortẽ nihil intelligit.

¶3 Præt. Si anima ſeparata intelligit, oportet q per aliquas ſpecies intelligat.Sed nõ intelligit per ſpecies innatas: quia à principio eſt ſicut tabula, in qua nihil eſt ſcriptum: neq; per ſpecies quas abſtrahat a rebus, quia non habet organa ſenſus & imaginationis, quibus mediantibus ſpecies intelligibiles abſtrahũtur à rebus. Neque ẽt per ſpecies prius abſtractas & in anima conſeruatas: quia ſic anima pueri nihil[h] intelligeret poſt mortem: neque ẽt per ſpecies intelligibiles diuinitus influxas. hæc.n. cognitio nõ eſſet[h] naturalis,de qua nunc agitur, ſed gratiæ. Ergo anima ſeparata à corpore nihil intelligit.

Sed contra eſt, quod Philoſophus dicit in 1.de Anima,* quòd ſi non eſt aliqua operationum, animæ propria,non contingit ipſam ſeparari. Contingit autem ipſam ſeparari. Ergo habet aliquam operationem propriam & maximè eam, quæ eſt intelligere. Intelligit ergo,ſine corpore exiſtens.

Respon. Dicendum, quòd iſta quæſtio,difficultatem habet ex hoc,quòd anima quandiu eſt corpori coniuncta, non põteſt aliquid intelligere nõ conuertendo ſe ad phantaſmata,ut per experimẽtum patet.* Si aũt hoc non eſt ex natura animæ, ſed per accidens hoc conuenit ei ex eo q corpori

SVP. Q. LXXXIX. ARTIC. I.
Capr.4. d.10.q.1.con. 1.2.& 4.
Titulus clarus.
¶Hoc ſi I eo aduertẽ, q ſupponitur hic, animã dari ſeparatã à corpore, & dubitat̃ de eius operatione, q̃ eſt intelligere.
¶In corpore quatuor. Primò, oſtendit I quo ſit rõ difficultatis in hac qõ.Secúdò, oſtẽdit modum ſoluẽdæ qõnis. Tertiò, auget difficultatem. Quartò, ſoluit,dubio,concludẽdum.
¶Quo ad primum dico dicit, efficiú certú de cauſa incertum dari, effectus eſt⁹ ẽ

modus intelligẽdi p cõuerſioné ad phãtaſmata: hoc.n.ſ nobis experimur, q ſine phãtaſmate nihil intelligimus,ſed quare ſic intelligim⁹, an ẽ ex hui⁹ ſit natura animæ, an pp nraliĝ unionẽ animæ cú corp. ambiguú eſt:& iudã prouenit difficultas noſtræ qõnis. Si.n.ẽt huius eſt nõ natura animæ,ſed hoc cõuenit ei p accidẽs. ſ. pp alligationẽ ad corp⁹, ut Plat.poſuit:nã pp ter diſpoſitionẽ ex ſenſibilibus,ut Auic. dixit, facilis qõ eſt: ſolutio qõnis noſtræ,vt patet. Sed oblata q hic unio aïæ ad corpus non eſſet pp meliꝰ animæ, cõtra illud principiú, Materia eſt pp formã. Si uerò ex natura eſt natura animæ:licèt ſalueť hoc principium, non tñ ſolui põt qõ mota: quia cú núquã aïa pdat ſuã naturã, núnquã intelliget ſine phãtaſmate:& ſic ſeparata erit ocioſa. Vndique ergo reſtat difficultas.
¶Aduerte hic, q S.T. breuitati ſtudens, omiſit opinioné mediã q̃ eſt Auicẽ. quã eam ſuperius reprobauerat,cú de ſcientia noſtra eſſet qõ. Et qa quo ad propoſitú in idẽ redit, cú Pla. qm apud utrúque unio aïæ ad corpus nõ eſt pp melius: ſi qm aïa ſeipſa apud vtrumq; habilis eſt ut proportionatã ſibi pfectionẽ à ſubſtãtijs immaterialibus ſuſcipiat. In cuius ſignum, aïa ſeparata ab infante oïa pfectè nouit: nõ ergo unitur corpori pp melius:ſi tamẽ diſtinctè contra eã procedere placet, uidet q.de Anima q.15.
¶Circa

Perſeitas per rationem
443
3.q.11.ar. 2.Et 3.d. 31.q.2.ar. 4.Et 4.d. 50.q.1.ar. 1.& 2. Et uerit. q. 19.ar.1.& 2.Et de anima art. 15. 18. & 17.
*Lib.1.de Aïa, text. 66. to.2.
†q.84.ar. 7.& 8.
*q.87.ar. tic. 8.
*Lib.1.de Aïa, text. 13.tom.2.
411

F ¶Circa hanc partē primam occurrit dubium: quia inſufficiens vī diſtinctio ſuppoſita in litera, ſ. ꝙ oportet animā intelligere aut per conuerſionem ad phantaſmata, aut p cōuerſionem ad ſuperiora. Stat. n. ꝙ intelligat tertio mō, ſ. p conuerſionem ad obiecta cognoſcibilia, quæcunq; ſint illa, ſiue corporea, ſiue incorporea. Et hic modus, & eſt eō. or utroque, & eſt naturalis aīæ in ol ſtatu: & ſic ex hoc ꝙ aīa intelligat p cōuerſionē ad phantaſmata, nō cōſurgit tāta difficultas huiꝰ q. eo ꝙ phātaſmata ſūt q̄dam obiecta intellectua: ut patet in 3. de Anima. Quod autē deeſt hic tertius modus intelligēdi, ſ. per conuerſionē ad obiecta corporea præter phantaſmata, probat Sco. in 4. diſt. 45. q. 2. tripliciter. Primò, qa quicqd pōt phantaſma cum intellectu agēte, pōt et obiectū, cuius eſt phantaſma cum eodem. Secundò, quia aliter naturæ animæ eſſet utiliſſima: probatur ſequela: quoniam ipſa ex intrinſecis, & non ex trinſecis concurrentibus obiectis, in nullam poſſet operationem: cum tñ lapis poſſit ex intrinſeco in proprium opus puta deſcendere. Tertiò, quia pluralitas nō eſt ponenda ſine neceſſitate: ſed nulla neceſſitas cogit ponere iſtam mediationē ſpecierum à Deo uel angelis: quia ipſa natura animæ ſufficit, cum obiectis ad actuandum ſeipſam. ergo &c.

176

¶Ad hoc breuiter dicendum eſt, q̄m materia iſta ſuperius fuit diſcuſſa: ꝙ diſtinctio poſita eſt ſufficientiſſima: & apud philoſophos eſt ut principium, & eſt à naturæ ſolicitudine demonſtratū. Vt quid. n. natura tot præparationibus quidditates ſenſibilium, ſpirituales magis per ſenſus continue redderet, ſi obiecta extra, ſat eſſent cooperari intellectui agenti?

¶Ad primam ergo obiectionem negatur aſſumptum, & ad ꝓbationes eiꝰ, ſuperius reſponſum fuit.

I ¶Ad ſecundam uerò dr, ꝙ ratio peccat. Primò, ꝙ nulla eſt utilitas alicuius naturæ paſſiuæ: ſi non concurrentibus propriis actiuis non reducatur in actum. Mō obiecta corporea extra, ſunt intelligibilia in potentia, actiua aūt reſpectu poſſibilis ſūt intelligibilia in actu: qualia ſunt phātaſmata illuſtrata: nō lapis illuſtratus: qa lapidi pp eſſe in ſummo gradu materialitatis repugnat illuſtrari, nō aūt phātaſmati: qd in ſummo gradu ſpiritualitatis eſt. Peccat ſecundò, qa unumquodq; dr vī utile, qñ concurrentibus his q̄ ſui generis ſunt, non poſſet in ꝓpriū opus: non autem ſi non poſſet concurrentibus rebus aliorum generum: modo anima ſeparata eſt de genere ſubſtantiarum intellectualium, & non corporum: & ideò inutilis eſſet ſi cū ſubſtantiis ſeparatis non intelligeret: non aūtē cū corporibus. Peccat tertiò, quia, ut dr in 2. cœli, non eſt utilius quod pluribꝰ extraneis eget ad ſuum opus illo, quod nullo eget extraneo: quādo opus egentis pluribus, eſt altioris ordinis: hoc uerò inferioris, ut patet ibi: mō conſtat ꝙ intelligere quod eſt finis & opus K animæ, eſt longè altioris ordinis quàm ſit bonū lapidis & aliorum inferiorum: & ideò dato ꝙ anima ualdè multis extraneis egeret, & alia non: propterea non ſequeretur utilitas animę. Peccat quartò: quia imaginatur arguens modum intelligendi p conuerſionem ad ſuperiora, eſſe extra ordinem naturalis perfectionis ipſius animę, ac ſi ponamus ꝙ anima ſeparata cū omnibus ſibi naturaliter cooperantibus non poſſit intelligere, ac per hoc ponatur deſtituta propria operatione: & ꝙ quaſi ex quadam largitate ſuperiora impartiantur ei ſpecies. Sed hæc puerilia ſunt: ut enim in reſponſione ad ultimum in litera dr, cooperatio ſuperiorum ad formationē animæ naturalis eſt, & eum primum anima ſeparata eſt, cōuertitur naturaliter ad ſuperiora tanquam ad propria perfectiua illius pro ſtatu illo. Vñ patet reſponſio ad tertium: nulla. n. ponitur ſuperfluitas, immò eſt ſumma neceſſitas ponendi talem modum intelligendi, eo ꝙ aliter non poſſet anima de nouo aliquid naturaliter noſſe.

¶Circa eandē partē occurrit dubiū ex alio capite. Quia ſtante ſufficientia diſtinctionis, nulla vī naſci difficultas: ut pp hoc anima uideretur uniri corpori non pp melius. Ad hoc. n. facillimè poſſet dici cū Scoto, ubi ſupra: ꝙ animā uniri corpori pp melius pōt, dupliciter intelligi. Vno mō pp melius ſibi: alio mō pp melius compoſito. Et licèt anima nō unitetur corpori pp ſuum melius, unitur tñ pp melius hominis, & ſic nō oportet tantam ſollicitudinē, quanta in hoc articulo aſſumpta eſt, pp hoc aſſumere. Et cōfirmat hoc: quia partes ſunt pp totū: cuꝰ eſſe & perfectio abſque earum unione haberi non poteſt.

¶Ad hoc bř dr, ꝙ licèt iſta fuga prima facie appareat rōnabilis: perſpicientibus tñ philoſophiæ principia, fuga vī. Verum quippe eſt partes eſſe pp totū, & uniri pp melius totius: eū hoc tñ neceſſariò exigitur uerū eē ſit, ꝙ materia ſit pp formam, & ꝙ unio partiū ſit etiā pp melius formæ: & per hoc aūt cōſurgit difficultas q̄ōnis. Et confirmatur, quia ſi uniuerſaliter corpus eſt propter animā, ut materia pp formam, maximè debet eſſe propter formam, quæ habet proprium operari: cui non communicat materia: nec compoſitum: quoniam hæc maximè habet rationem optimi & finis: ſed anima intellectiua eſt huiuſmodi. ergo de ea maximè verificari debet, ꝙ uniatur propter melius, non ſolùm compoſiti, ſed proprium: & ſic ſtat difficultas in ſuo arduo.

¶Quo ad ſecundum dicit quatuor. Primò, ꝙ ſtat animam habere duos modos operandi, ſ. cum phantaſmate & ſine phantaſmate, & hoc ꝓbat ſic. Anima hēt duos modos eſſendi actu, ergo duos modos operandi. Añcedens ſupponitur: quia habet quandoq; eſſe coniunctum corpori, & quandoque ſeparatum ab eo. Conſequentia probatur ex eo, quod unumquodq; operatur ſecundum quod eſt actu, ideſt operatio ſequitur eſſe in actu. ergo & modus operādi modum eſſendi in actu. Secūdò, excludit obiectionē prætactā in difficultate, dicens ſtare hæc duo ſimul, ſ. & quòd uniri corpori ſit ex natura animæ & quòd natura animæ non mutatur habēdo alium modum eſſendi: hoc. n. eſt, ꝙ difficultatem faciebat. Si ex natura ſua anima uendicat ſibi corpus, quo pacto manente eadem natura, poterit abſque corpore operari? Manifeſtat autem hæc ſtare ſimul exemplo à naturalibus: grauia enim & leuia non mutant naturas ſuas, & tamen aliud cōuenit eis, cum ſunt in propriis locis, & aliud cum ſunt extra, propria & naturalia loca. Tertiò, declarat quales ſint iſti modi tā eſſendi quàm operandi quo ad naturalia ibi, Animæ igitur & concludit, ꝙ eſſe in corpore & intelligere cum phantaſmate eſt naturale animæ: eſſe uerò ſeparatum & intelligere per conuerſionem ad ſuperiora, eſt ei præter naturam. Quartò ex hoc applicat ad propoſitum, concludendo, ꝙ anima unitur corpori propter melius: quia propter naturalem modum intelligendi conſequendum.

¶Circa hanc ſecundam partem dubium occurrit circa illā cōſequentiam: Anima habet duos modos eſſendi, ſ. coniunctum & ſeparatum. ergo duos operandi, ſ. per conuerſionem ad phātaſmata & ſuperiora. Videtur enim inefficax. Quoniam cum operatio modificetur & ex parte operationis & ex parte obiecti: uerum quidem eſt quòd modus operandi ex parte operantis cauſetur ex modo eſſendi: ſed rationi non conſonat, quòd modus operādi ex parte obiecti, cauſetur ex modo eſſendi operantis. In propoſito autem conſtat, quòd hi modi, ſ. per cōuerſionem ad phantaſmata & per conuerſionem ad ſuperiora ſe tenēt ex parte obiecti, ut patet. ergo diuerſitas horū modorum nō rite infertꝰ ex diuerſitate modi eſſendi ipſius animæ. Sed bñ potuiſſet inferri ex tali diuerſitate diuerſus modus operādi ipſius, ut quod, & ut quo. Vndè Scot. in quarto di. 45. q. ult. ad Ex

alligatur: ſicut Platonici poſuerunt: * de facili q̄ſtio ſolui poſſet. Nam remoto impedimēto corporis, rediret anima ad ſuā naturam, vt intelligeret intelligibilia ſimpliciter non conuertendo ſe ad phantaſmata, ſicut eſt de aliis ſubſtātiis ſeparatis. G Sed ſecundū hoc non eſſet aīa corpori unita pp melius aīæ, ſi peius intelligeret corpori unita q̄ ſeparata: ſed hoc eſſet ſolū propter melius corporis: quod eſt irrationabile: cum materia ſit propter formam, & nō ecōuerſò: ſi autem ponamus ꝙ anima ex ſua natura habeat, ut intelligat conuertendo ſe ad phātaſmata, cū natura animæ poſt mortē corporis non mutetur, H vī ꝙ anima naturaliter nihil poſſit intelligere, cum non ſint ei præſto phantaſmata ad quæ conuertatur. Et iō ad hanc difficultatem tollendam conſiderādum eſt, ꝙ cum nihil operetur, niſi inquantum eſt actu, modus operandi uniuſcuiuſq; rei ſeqtur modū eſſendi ipſius: habet autem anima alium modum eſſendi cum unitur corpori, & cū fuerit à corpore ſeparata, manente tñ eadem animę natura, non ita ꝙ uniri corpori ſit ei accidentale, ſed per rationem ſuæ naturæ corpori unitur: ſicut nec leuis natura mutat̄ cū eſt in loco proprio quod eſt ei naturale, & cū eſt extra ꝓpriū locū qui eſt ei præter naturam. Animæ igitur ſecundū illū modū eſſendi, quo corpori eſt vnita, cōpetit modus intelligendi p cōuerſionem ad phātaſmata corporū, q̄ in corporeis organis ſunt. Cū aūt fuerit à corpore ſeparata, cōpetit ei modus intelligēdi p cōuerſionē ad ea, q̄ ſunt intelligibilia ſimpl'r, ſicut & alijs ſubſtātijs ſeparatis. B Vñ modus intelligēdi p cōuerſionē ad phātaſmata, eſt aīę, naturalis, * ſicut & corpori vniri: ſed eſſe ſeparatā à corpore, eſt ꝑter rōnē ſuę naturę: & ſil'r intelligere ſine conuerſione ad phātaſmata, eſt ei ꝑter naturā. Et iō ad hoc vnitur corpori, ut ſic operet̄ ſm naturā ſuam. * ſed hoc rurſus hēt dubitationem. Cū. n. res ſp ordinet̄ ad id quod melius eſt (eſt aūt melior modꝰ C intelligēdi p cōuerſionē ad intelligibilia ſimpl'r, q̄ p conuerſionem ad phātaſmata) debuit ſic à Deo inſtitui aīæ natura, ut modus intelligēdi nobilior, ei eſſet naturalis, & nō indigeret corpori pp hoc vniri. Cōſiderādū eſt igit̄, ꝙ etſi intelligere p D conuerſionem ad ſuperiora ſit ſimpl'r nobilius, q̄ intelligere p cōuerſionē ad phātaſmata, tñ ille modus intelligēdi ꝓut erat poſſibilis aīæ erat impfectior: qđ ſic patet. In oibus. n. ſubſtantijs intellectualibus, inuenitur virtꝰ intellectiua p influētiā diuini luminis. Qđ qdē in primo principio eſt unū & ſimplex, & quāto magis creaturæ intellectuales diſtant à primo princi-

Ex hoc inquit, ꝙ aīa eſt ſeparata à corpore in eſſendo, nō ſequi A tur ꝙ ſit ſeparata à corpore vt obiecto in operādo: ita. n. poteſt ſeparata ſicut cōiūcta corpori, obiecto copulari operādo. Præterea inquit, ſi ex eſſe ſeparato aīa cōuerteretꝰ ad ſuperiora, ſequeretꝰ ꝙ aīa ſeparata, eſſet capacior influētiæ ſuperioris, q̄ anima cōiūcta corpori glorioſo: ſed hoc ē falſum. ergo &c.

¶Ad hæc dr, ꝙ quēadmodū ī litera dr, eū vnūquodq; operatur ſecundū ꝙ eſt actu: conſequēs eſt, ꝙ iuxta modū eſſendi, ſit & modus operandi: ita ꝙ, variato mō eſſendi, oportet uariari modū operādi, ſecundū id, quod ex modo eſſendi cauſabatur: & hoc eſt procul dubio verum.

422

¶In propoſito autē dico, ꝙ hi modi, licèt ꝑtineant ad obiecta, non tamen purè, immo radicaliter ſe tenent ex parte modorū eſſendi intelligentis, ita quòd neganda eſt, quòd hi modi non ſe teneant ex parte operantis.

311

¶Ad cuius euidentiā breuiſſimè recolito, ꝙ ex hoc, ꝙ aīa intellectiua eſt forma immaterialis, & in materia, vt dr in 2. Phy. tex. 26. naſcitur ꝙ ꝓprium pfectiuū eius eſt partim immateriale, & partim in materia: intelligibile enim in actu, qđ eſt perfectiuū aīæ in phantaſmate & intellectu agēte exiſtens, immateriale & in materia quodammodo eſt, ut ex dictis patet. Ceſſante ergo tali mō eſſendi ipſius aīæ, neceſſe eſt ceſſare illius effectū, ſ. eſſe pfectibile à tali pfectiuo, ſ. partim materiali & partim immateriali: & cōſequenter ſuccedente alio mō eſſendi, ſ. omnino ſine materia, conſentaneum eſt, vt ſuccedat alter effectus, ſ. ꝙ ſit perfectibilis ab his quæ oīno ſunt ſine materia. Et ſic hi modi quis cōcernant diuerſitatem ex parte obiecti, naſcuntur tamen ex parte operantis: immò ex modis eſſendi operantis. Cuius ſignum eſt, quòd apud philoſophos, omnis ſubſtantia intellectualis ſeparata naturaliter à corpore, nihil accipit à corporibus.

¶Ad primum verò eorum quæ dicit Sco. iam patet, ꝙ ſeparatio in eſſendo infert ſeparationem in operādo, & iā ſuperius oſtenſum eſt, ꝙ impoſſibile eſt ſeparatum aliquid, pati à corpore impreſſionem aliquam intelligibilem &c.

¶Ad vltimum vero dicitur, ꝙ eſt impertinens: quoniam de naturali cognitione & cōditione animæ eſt ſermo: ſtatus autem animę in corpore glorioſo, miraculoſus eſt. Vnde nihil obſtat propoſito, ſi anima coniūcta tali corpori ſit magis, aut nō minus capax talis influentiæ. Non enim quærimus, quid Deus per miracula poſſit: ſed quid rerum ordini abſq; miraculis cōgruat: vnde non ſunt miraculoſa inferenda.

¶Circa hanc partem dubium eſt, quia in litera dicitur, ꝙ intelligere per conuerſionem ad ſuperiora eſt præternaturale animæ. Hoc enim uidetur falſum. Tum quia prętenaturale exorbitat à naturali: ac per hoc non poteſt eſſe perpetuum nec diuturnius naturali: conſtat autem hunc modum intelligendi eſſe, & diuturniorem alio, & perpetuum ſecundum naturæ curſum. Tum, quia præternaturale non naſcitur ex natura rei, cui E eſt præternaturale, ut patet: conſtat autem quòd ex natura animæ humanæ naſcitur uterq; modus eſſendi ſucceſſiue in ea. ergo vterq; modus intelligēdi. ergo neuter eſt prętenaturalis.

¶Ad euidentiā huius difficultatis ſcito, qđ eſt duplex modus dicendi. Alter ſequētiū Auic. & dicentiū, ꝙ vterq; modus eſſendi & intelligēdi eſt naturalis aīæ ſucceſſiue: nam eſſe in corpore eſt naturale ei in principio: eſſe verò extra, eſt naturale ei in fine, quēadmodū homini ineſt duplex modus viuēdi, ſ. in utero materno in principio, & extra uterum in fine, ſeu poſt principiū, & ſecūdū hūc uiā facile ſolut vīt oia. Dereliſta tñ eſt à S. T. quia ut ex dicendis apparebit, profundius ſcrutatus eſt naturam animæ. Eſt ergo alter modus dicendi qui habetur in litera, ſ. ꝙ vnus eſt naturalis, & alter præternaturalis. Vbi ſcito, ꝙ præternaturale non eſt idem, quod contra naturam, ſed eſt communius quid & ſuperius ad id, quod cōuenit alicui cōtra naturam, & ſupra naturam, & extra naturam, & quomodolibet aliter, quàm ſecundum propriam naturam: in propoſito autem ſumitur præternaturale pro eo, quod eſt ſupranaturale, nō miraculoſe, ſed ſupra naturam propriam ipſius animæ.

¶Ad cuius euidentiā ſcito, ꝙ quemadmodum ignis hēt duos motus, alterū naturalē, ſ. quo mouetur ſurſum, alterū præternaturalē, i. ſupra ꝓprium naturā, quo mouetꝰ circulariter, ſequēs motum diuerni: & iſte ꝑter naturalis eſt perpetuus, & cōuenit ei, ſecūdū ꝙ participat naturā ſuperiorē cęleſtem, ſ. q̄ participatio cōuenit ei ex eo, quòd obtinet primatū in ſphæra elementari: ſemp. n. ſupremū infimi attingit infimū ſupremi, ut dr in 7. c. de di. No. Ita ī ꝓpoſito, aīa intellectiua, quia eſt ſuprema forma ī materia exiſtentium ſecundū ſui ſupremū, participat aliquid de natura ſubſtantiarū ſeparatarum: & ſecūdum ſeipſam abſolute aliquid aliud uendicat ſibi proprium: ſecundum enim propriā naturam ut ſic, vendicat ſibi eſſe ī corpore, & intelligere p cōuerſionē ad phātaſmata: q̄m eſt eſſentialiter pars: ſecūdum verò ꝙ participat ſubſtantias ſeparatas, habet ꝙ ſit ēt extra corpus, ut illæ ſunt, & intelligat p conuerſionē ad intelligibilia ſimpliciter, ut illæ intelligūt: & ſic ille modus eſt ſimpliciter naturalis aīæ, hic uerò præternaturalis. Nec incōuenit, ꝙ huiōi præternaturale ſit diuturnius aut perpetuum: q̄m non ea rōne dr præternaturale, quia exorbitet à natura, quia nō eſt cōtra illā, ſed quia eſt ſupra illam: ut patet manifeſtè in motu circulari ignis, qui indefeſſe ſemper in actu conuenit: motus autem ſurſum non cōuenit ei ſemper actu. Nec inconuenit etiā tale præternaturale innaſci ex natura ipſius rei, non abſolutè, ſed ſecundū quod participat in ſui ſupremo naturam ſuperiorem: ut patet in motu circulari ipſius ignis, qui innaſcitur ex hoc, ꝙ ignis eſt in illo loco: eſſe aūt in illo loco conuenit ex hoc, ꝙ eſt ſupremum inter D elementa: eſſe autē ſupremum inter elementa habet annexū hoc, ꝙ participet naturam ſuperiorem, cœleſtem. ſ. &c. ergo de primo ad ultimum, &c. ita in propoſito ex hoc, ꝙ anima humana eſt immortalis, & infima inter intellectuales, habet duo. Et quòd exigat corpus medium inter contraria, & conſequenter corruptibile, & quòd poſſit remanere ſola. Sed primum ex propriis habet, ex quibus habet quòd ratiocinetur, & colligat ſcientiam ex ſenſibus. Secundum verò, ex participatione ſuperiorum in ſui ſupremo: ex qua etiam nunc habet, quòd intelligat principia, & quod quid eſt. Et quoniā hoc profundioris perſcrutationis, & rationi magis eſt conſonum, quamuis difficilius: ideo diuus Thomas hanc ſemper tradidit ubiq; doctrinam: nec vnquàm uoluit Auicennæ facilitatem ſectari.

¶Quo ad tertium obijcitur contra dicta, ex cōparatione iſtorum modorum intelligendi, quo ad nobilitatem, ſic. Intelligere per conuerſionem ad ſuperiora eſt nobilius, q̄ per cōuerſionem ad phantaſmata: & uterque modus conuenit animæ per prędicta. ergo ille magis affirmandus eſt naturalis animæ, q̄ iſte: & tenet ſequela, quia unumquodque ſemper naturaliter ordinatur ad melius de poſſibilibus: tunc ultra, ille modus eſt E naturalis animæ: ergo anima non eget unione ad corpus, propter conſequendum ſuum naturalem modum intelligendi.

¶Quo ad quartū, ſoluit, diſtinguendo antecedens: & dicēdo, ꝙ intelligere per conuerſionem ad ſuperiora eſt nobilius, & melius ſimpliciter, ſed non aīæ: & ideò, cum unaquæq; res naturaliter ordinetur, nō in melius ſimpliciter, ſed in melius ſibi, conſequens eſt, ꝙ anima non ordinatur naturaliter ad intelligendū p modū ſubſtantiæ ſeparatæ, qđ eſt melius ſimpliciter, ſed ad intelligendū p conuerſionem ad phātaſmata, quod eſt melius ſibi: & ideò naturaliter unitur corpori ꝑpter melius ipſius animæ, ut prius dicebatur. Primam partem huius diſtinctionis, ſcilicet. Intelligere per conuerſionem ad ſuperiora, eſt

nobilius ſimpliciter, quàm per conuerſionem ad phantaſmata: litera relinquit ut per ſe notã. Secundam verò, ſ. quòd non ſit melius aiæ, probat. Modus cognoſcẽdi quo cognitio confuſa hr̃ ab aliquo, minus bonus eſt, mõ quo habetur cognitio diſtincta ab eodẽ: ſed aĩa illo mõ cõfuſè, iſto diſtinctè cognoſcit. ergo iſte ſibi melior. Probat̃ minor: quia ille modus eſt improportionatus uirtuti intellectiuæ aĩæ per exceſſum. Probat̃ hoc ſic. modus proprius ſubſtãtijs ſuperioribus eſt improportionatus inferioribus: iſte eſt proprius ſubſtãtijs ſuperioribus, quæ ſ. naturaliter ſunt ſeparatæ. ergo eſt improportionatus aĩę. Probatur maior ſic. Vis intellectualis quãtò magis recedit à primo, tãtò magis diuerſificat̃. ergo intellectus quãtò ſuperior, tantò magis per unum, aut pauciores vniuerſaliores, & efficaciores ſpecies intelligit. ergo modus ſuperioris eſt improportionatus inferiori, quia per plures minus vniuerſales, & minus efficaces dẽt intelligere: & propterea ſi ſecũdũ ſpecies ſuperioris intelligeret, non poſſet penetrare quod in eis eſt. Antecedẽs nũc aſſumptũ declaratur exẽplo linearũ egrediẽtiũ à centro: conſequẽtia uerò nõ probatione, ſed manifeſtatione eget: & dupliciter declarat̃. Primò, quia inde prouenit, quòd Deus per unũ quod eſt ipſe oĩa intelligit, ut potè habens vim intellectualẽ maximè vnitam & ſucceſſiuè ſuperiores præſtant inferioribus in paucitate & uniuerſalitate ſpecierũ, propter efficaciam intellectualis luminis. Intellectiua n. vis quãtò maior eſt, tãtò minus partitur in intelligibilia: & conſequenter paucioribus ſpeciebus eget. Secundò declaratur in hominibus: experimur. n. in nobiſipſis, quòd præſtanti ingenio fulti, pauciſſimis perceptis, multa ſciunt: & econuerſo, rudiorem animam ſortiti, multis adhibitis, & ſyllogiſmis, & exemplis, & dearticulationibus rerum uſq; ad minima, vix illa tñ comprehendunt, nec in illis alia noſſe poſſunt: quo fit ut nullum ex ſe iudicium habeant de rebus. Minor autem, ſcilicet quòd iſte modus ſit naturalis ſubſtãtijs ſuperioribus quæ naturaliter ſunt ſeparatæ, probat̃ ex eo, quòd animæ humanæ ſunt ultimæ inter ſubſtãtias intellectuales ex hoc. n. ſequitur. ergo ultimus modus intelligendi eſt ei connaturalis, & nõ penultimus, ſed infra iſtum datur inferior, ſcilicet per conuerſionem ad phantaſmata. ergo ille non animæ, ſed ſuperiori eſt connaturalis: animæ uerò ultimus: ut ſic uniuerſi perfectio omnes gradus eſſendi habeat &c. Reliqua ſunt per ſe nota.

¶ Circa hanc quartã partẽ dubitatur. Cũ. n. dr̃ quòd modus intelligendi per conuerſionẽ ad ſuperiora eſt nobilior: aut intelligitur poſitiuè, aut permiſſiuè. Si permiſſiuè, non oportet eſſe uerum niſi particulariter: & nihilominus uitra eſt tanta ſoberitudo literæ ex nobili arcilliũ modi exorat. Si poſitiuè: ergo uniuerſaliter uerum eſt, & hoc ſequitur implicatio in litera, dum dicitur quòd iſte eſt uniuerſaliter nobilior, & ſubdit̃ quòd iſte in anima noſtra eſt imperfectior: ſi enim in anima noſtra eſt imperfectior: ergo nõ uniuerſaliter iſte modus eſt perfectior: & ſi uniuerſaliter, ergo & in anima.

¶ Ad hoc breuiter dr̃, quòd poſitiuè eſt perfectior. Et cũ dr̃, ergo uniuerſaliter, conceditur. Et cũ dr̃, ergo in aĩa, negetur argumẽtum quia eſt ſophiſma figuræ dictionis, dum ab intellectione per cõuerſionẽ ad intelligibilia, deſcẽditur ad intellectionẽ per conuerſionẽ ad intelligibilia improportionata huic intellectui. Et ideò nulla eſt in litera contradictio: quia prius dixit quòd eſt ſimpliciter, id eſt, ſine additione aliqua nobilior: & hoc eſt uerũ uniuerſaliter: deinde ſubdit, quòd ille modus, ut ẽ poſſibilis aĩæ noſtræ, i. nõ ſimpliciter, ſed qualificatus ordine ad intellectum ita debilem, eſt imperfectior. Et propterea gloſſando literã diximus, quòd ille modus eſt nobilior in ſe & abſolutè: non tñ animæ: non quòd ille modus in aĩa retineat nobilitatem in ſe, ſed quia tñ anima non ponitur ille modus abſolutè, ſed cõditionatus cõditione diminuẽte, ſcilicet ex improportione & incommenſuratione ſpecierũ ad intellectum. Quòd autẽ ille modus abſolutè ſit nobilior, ex eo patet, quòd potior ẽ lumen enim nõ admiſtum tenebris nobilius eſt tenebroſo ſeu umbroſo: ſed ille modus eſt in puro lumine, quia in ſolis intelligibilibus in actu puris conſiſtit: iſte uerò eſt in lumine obumbrato, quia conſiſtit in reſpectu ad intelligibilia obũbrata materia phantaſmatum. ergo ille nobilior. Et ex hoc patet defectus Scoti in 2. d. 45. q. 2. ad ſecundum: vbi negat intellectionem ſine phantaſmate eſſe perfectiorem poſitiuè: & adducit rationem ſatis leuem: quia agẽs quod poteſt cum inſtrumento & ſine agere, non propterea perfectius poſitiuè agit quia ſine inſtrumento agit. Hæc enim ratio nihil pro ſe facit: quoniam conſtat, quòd cæteris paribus, modus agẽdi ſine inſtrumento, eſt nobilior modo agendi cum eodem. Vnde laudamus artifices qui paucioribus inſtrumentis rem perficiunt, & multò magis ſi cum vno, & ſi cum nullo.

¶ Præt. Operatio ex genere ſuo incorporea, quãuis permittatur admiſceri quoquomodo corpori, quãtò elongatior à corporeo inſtrumento, tantò perfectior poſitiuè: quia magis accedit ad ſui generis perfectionem: ſed intelligere ſecundũ omnes eſt huiuſmodi. ergo &c. Deceptus autem uidetur Scotus quia non uidit ſophiſma prædictum latere eum dicitur quodlibet intelligere per conuerſionem ad intelligibilia ſimpliciter eſt nobilius. ergo tale conueniens animæ eſt nobilius.

¶ In reſponſione ad tertium aduerte, quòd ibi ſumitur naturale ut diſtinguitur contra miraculoſum. Sic enim influxus iſte eſt naturalis: quia non ſit naturalis ſecundũ propriam naturam ipſius animæ: ut in corpore articuli dictum eſt. Nec putes influxum iſtum dici diuinum, quia ſit à Deo immediatè: quoniam fit mediantibus angelis: ut patet in quæſt. de Anima, quæſt. 20. ſed quia ſunt refulcationes quædam ſpecierum diuinarum, quæ ſunt factrices rerum ſecundũm omnia quæ in eis ſunt, tam formalia quàm materialia.

pio, tãto magis diuiditur illud lumẽ & diuerſificat̃, ſicut accidit in lineis à cẽtro egredientibus. Et inde eſt quòd Deus per ſuam eſſentiã oĩa intelligit, ſuperiores aũt intellectualiũ ſubſtãtiarũ, & ſi per plures formas intelligãt, tñ intelligũt per pauciores [d] & magis uniuerſales, [e] & virtuoſiores ad cõprehẽſionẽ rerum propter efficaciã virtutis intellectiuæ, quæ eſt in eis. In inferioribus aũt ſunt formæ plures & minus uniuerſales, & minus efficaces ad cõprehenſionẽ [h] rerũ: inquãtũ deficiũt à virtute itellectiua ſuperiorum. Si ergo inferiores ſubſtãtiæ haberẽt formas in illa vniuerſalitate, in qua habẽt ſuperiores, quia nõ ſunt tãtæ efficaciæ in intelligẽdo: nõ acciperẽt per eas pfectã cognitionẽ de rebus, ſed in quadã cõitate & cõfuſione. quod aliqualiter apparet in hominibus. Nã qui ſunt debilioris intellectus, per uniuerſales cõceptiones magis intelligẽtiũ, nõ accipiũt pfectã cognitionẽ, niſi eis ſingula in ſpeciali explicent̃. Manifeſtum eſt aũt inter ſubſtãtias intellectuales ſm naturæ ordinẽ, infimas eſſe aĩas humanas. Hæc aũt pfectio uniuerſi exigebat, ut diuerſi gradus in rebus eſſent. Si igitur aĩæ humanæ ſic eſſent iſtitutæ à Deo, ut intelligerẽt per modũ qui cõpetit ſubſtãtijs ſeparatis, nõ haberẽt cognitionẽ pfectã, ſed cõfuſam in cõi. Ad hoc ergo quòd pfectã & propriã cognitionẽ de rebus habere poſſent, ſic naturaliter ſunt inſtitutæ, ut corporibus uniant̃, & ſic ab ipſis rebus ſenſibilibus propriã de eis cognitionem accipiunt. Sicut homines rudes ad ſciẽtiã iduci nõ poſſunt, niſi per ſenſibilia exẽpla. Sic ergo patet, quòd [m] propter melius aĩæ eſt, ut corpori uniat̃, & intelligat per conuerſionẽ ad phãtaſmata: & tñ [a] eſſe poteſt ſeparata, & alium modum intelligendi habere [n].

Ad primvm ergo dicẽdũ, quòd ſi diligenter uerba Philoſophi diſcutiãtur, Philoſophus * hoc dixit ex quadam ſuppoſitione prius facta, ſ. quòd intelligere ſit quidã motus cõiũcti, ſicut & ſentire. Nõdũ.n. differẽtia oſtẽderat inter intellectũ & ſenſum. Vel põt dici, quòd loquitur de illo mõ intelligẽdi, qui eſt per conuerſionẽ ad phantaſmata. de quo etiam procedit ſecunda ratio.

Ad ii dicẽdũ, quòd aĩa ſeparata nõ intelligit per ſpecies innatas, nec per ſpecies quas tũc abſtrahit, nec ſolũ per ſpecies conſeruatas, vt obiectio pbat: ſed per ſpecies ex influẽtia diuini luminis participatas, quarum aĩa fit particeps, ſicut & aliæ ſubſtãtiæ ſeparatæ, quis inferiori modo. Vñ tã cito ceſſante conuerſione ad corpus, ad ſuperiora cõuertitur. Nec tamen propter hoc cognitio uel potẽtia non eſt naturalis, quia Deus eſt author, non ſolũm influentiæ gratuiti luminis, ſed etiam naturalis.

D. 133. 182

Conclu.

D. 184.

* Lib. 1. de Anima, text. 13. tom. 2.

Articvlvs II.

Vtrum anima ſeparata, intelligat ſubſtantias ſeparatas.

Ad secvndvm ſic procedit. Videtur, quòd anima ſeparata non intelligat ſubſtantias ſeparatas. [h] Perfectior. n. eſt anima corpori coniuncta, quàm à corpore ſeparata, cũ anima ſit naturaliter pars humanæ naturæ. quælibet autem pars pfectior eſt in ſuo toto. Sed anima coniũcta corpori nõ intelligit ſubſtantias ſeparatas, ut ſupra habitum eſt. * Ergo multò minus cum fuerit à corpore ſeparata.

¶ 2 Præt. Oẽ quod cognoſcit̃, vel cognoſcit̃ per ſui pñtiã, uel per ſuã [h] ſpeciẽ. Sed ſubſtãtiæ ſeparatæ nõ pñt cognoſci ab aĩa per ſuã præſentiam: quia nihil illabitur animæ niſi ſolus Deus. Neq; ẽt per aliquas ſpecies quas anima ab angelo abſtrahere poſſit: quia angelus ſimplicior eſt quàm anima. Ergo nullo modo anima ſeparata põt cognoſcere ſubſtantias ſeparatas.

¶ 3 Præt. quidã Philoſophi poſuerũt [h] cognitiõe ſeparatarũ ſubſtãtiarũ conſiſtere ultimã hoĩs fęlicitatẽ. [c] Si ergo aĩa ſeparata põt itelligere ſubſtãtias ſepatas, ex ſola ſeparatione cõſequit̃ fęlicitatẽ, quod eſt inconueniens.

Sed contra eſt, quòd animæ

SVP. Q. LXXXIX. ART. II.

Cai. 1. d. 17. q. 1. cõ.

In titulo intelligit quidditatiuè de talibus; enim cognitione eſt dubium.

¶ In corpore unica ẽ concluſio reſpõſiua, habens duas partes: Anima ſeparata habendo aliis animabus perfectam cognitionem naturalem: de angelis uerò imperfectam & deficientẽ. Probatur ſic. Anima ſeparata ſeipſam per ſeipſam cognoſcit. ergo reliqua incorporea per modum, quo ſunt in ipſa. ergo per modũ ipſius animæ. ergo alias animas perfectè, angelos verò imperfectè. Antecedens probatur: quia non intelligit conuertendo ſe ad phantaſmata. Prima verò conſequentia probatur authoritate Augu. volentis quòd mens noſtra rerum incorporearum notitiam per ſeipſam accipiat. Secunda verò conſequentia probatur: quia unumquodque intelligibile eſt in intelligente, per modum ipſius intelligentis. & conſtat quòd intelligitur per modum quo eſt in eo: & inde emanauit illa maxima, quòd Commune eſt omni ſubſtantiæ ſeparatæ intelligere tàm ſuperiora quàm inferiora per modum ſubſtantiæ ſuæ. Tertia verò conſequentia, quoad utramque partem probatur: quia modus ſubſtantiæ animæ, eſt conformis modo aliarum animarum ſeparatarum: & eſt infra modum ſubſtantiæ angelicæ.

¶ Circa antecedens, dubium magnum occurrit: quoniam anima noſtra eſt pura potentia in genere intelligibilium: ut Auer. & S. Th. ex Ariſt. dixerunt: quomodo per ſeipſam intelligi põt Intelligibili enim in potentia pura, repugnat per ſeipſum intelligi: quoniam conditio intelligibilis in actu, eſt eſſe perfectiuum per ſeipſum, id eſt, ſine alio obiecto medio ipſius intellectus, ut de ſe patet. Et ſic uidetur duplex peccatum, in hoc proceſſu accidere. Primò, obliuionis doctrinæ datæ. Secundò, fallaciæ ſecundũ non cauſam ut cauſam: non enim cã quare anima nunc non nouit ſe, eſt conuerſio ad phãtaſmata, ſed intelligibilitas eius in potentia, cuius effectus eſt naturalis conuerſio ad phantaſmata, ut ad proprium perfectiuum & actiuatiuum: undè ſoluta conuerſione ad phantaſmata, ſi intellectus nõ eſt actiuatus, remanet intelligibilis in potentia ut erat: & cõſequẽter non per ſeipſum, ſed per aliquem actum, puta à ſuperioribus ſuſceptum debet fieri & eſſe intelligibilis in actu. Et ſi ex ſola ſeparatione à corpore eſt intelligibilis i actu. ergo prius erat etiam intelligibilis in actu, quantum eſt in ſe: quis nobis nõ eſſet intelligibilis niſi in potẽtia remota: propter naturaliter habere prius ordinem ad phantaſmata: ſed hoc deſtruit doctrinam 3. de Anima Ariſt. dicentis, quòd nullam habet naturam &c. & manifeſtè contradicit doctrinæ ſupra datæ.

¶ Ad hoc eſt dicendum, quòd anima noſtra ſecundũm propriã naturam eſt intelligibilis in pura potentia: & quòd cum ſeparat̃, fit intelligibilis in actu abſque aliquo extraneo influxu: & ideo meritò tunc intelligitur per ſeipſam, & nunc non.

¶ Ad quorum euidentiam recolenda ſunt prædicta, & applicanda ad propoſitum. Anima nr̃a, ut dictum fuit, habet in ſe propriã naturã ut ſic: & habet participatiuè aliqd de natura ſubſtantiarũ immaterialiũ. Et ex propria quidẽ natura cũ uendicet ſibi unionẽ ad corpus, liquet, quòd habet, quòd ſit infima intellectualis ſubſtãtia, non ſolũ gradu, ſed in mõ eſſendi: utpote exigens modũ eſſendi propriũ formis materialibus, ſ. eſſe in corpore per informationem. Et quia uniuſcuiuſq; diſpoſitio in entitate, ſicut quantũ eſt in ſe, eius diſpoſitio in intelligibilitate, oportet quòd ex hac eadem radice, proueniat, quòd aĩa ſit infima in mõ intelligibilitatis: ac per hoc ſit intelligibilis in pura potentia. Et quia talem modum eſſendi exigit propter bonum ſuũ: ex eadem radice pullulat conuerſio ad phantaſmata tàm ſecũdum intellectum poſſibilem, quàm agentẽ: & conſequenter quòd intellectus agens non ſit actus ipſius intellectus poſſibilis, niſi mediantibus intelligibilibus ſenſibiliũ &c. & cõſequenter quòd anima non cognoſcat ſe niſi per actũ ſuum &c. Hæc n. omnia ex eadem radice oriuntur, ſ. ex ppria natura animæ ut ſic. Et quia ad ppriã naturã animæ ſpectat modus eſſendi i corpore, & intelligẽdi per phantaſmata: nõ hęc in litera & alibi attribuuntur mõ eſſendi uel intelligendi tanquam nouioribus proprietatibus occultæ cauſæ. Ex eo uerò, quòd participatiuè ſapit naturã ſubſtantiarũ ſeparatarum, nõ habet infimum modũ eſſendi, & cõſequenter nec intelligibilitatis: ſed habet ſuperiorẽ modum eſſendi, ſ. ſeparatum à corpore: & conſequẽter ſuperiorem modũ intelligendi tàm actiuè quàm paſſiuè: ita tñ ut ſicut modum eſſendi ſimilem ſuperioribus non ab initio ſibi uendicat actu, ſed poteſtate: ſic ita & modũ intelligibilitatis ſimilem ſuperioribus non ſtatim, ſed ordinatè poſt modum eſſendi ordine naturæ ſortiatur. Et iõ notãter dixi, quòd ipſa eſt intelligibilis in pura potẽtia ex propria natura, & quòd fit in ſeparatione intelligibilis in actu. Quo autem hoc fiat, non vi difficile, ſi aduertimus quòd quemadmodum ex natura propria animæ fluit ſimpliciter conuerſio ad corpus & phãtaſmata ſecundum oẽs uires ſuas, ita ex participatione ſuperiorum, cum incipit actu ſortiri modum eſſendi ſeparatum, ex cõſequenti ex eadem radice ſortitur conuerſionem omnium virium ſuarum ad ſeipſam: principium. n. aſpectus omniũ ſubſtantiarum ſeparatarum, eſt primo reſpectu ſui met. Et propterea ipſa inquantum ſapit naturã earũ, hãc cõformitatẽ ſortit̃, ut primò conuertatur in ſeipſam. ac per hoc intellectus agens ex eadẽ radice conuertit̃ ad illuſtrandũ primò ſubſtantiã aĩæ: & ſic actus illius ut obiecti, & intellectus poſſibilis ut potentiæ: & ſic ſubſtantia animæ de ſe intelligibilis in pura potẽtia, fit intelligibilis in actu per ſeipſam ſine alio obiecto, aut ſpecie per conuerſionem luminis intellectus agentis ſuper ipſam: quæ conuerſio conſequitur ſeparationem, quæ cõſequitur non naturam animæ propriam, ſed ſuperiorum participatam in anima. Et ſic patet, quòd nec obliuionẽ paſſus eſt D. Thomas, nec fefellit eũ ſophiſma: quia naturalis conuerſio ad phantaſmata cã uerè eſt, quare non intelligimus animã per ſeipſam, ſed per actũ ſuum: quis talis conuerſio non ſit cã primaria, ſed ſecundaria: ut patet ex dictis. Et quia hoc iam dixerat ſuperius in loco proprio, non oportebat ſic explicare: quia conſequentia intelligẽda ſunt prout diſcuſſa ſunt in antecedentibus in locis proprijs.

¶ Circa primam conſequẽtiam aduerte, quòd quis authoritas Aug. loquatur de aĩa noſtra in ſtatu iſto: ſubtiliſſimè tñ ad propoſitum applicata eſt. Cum. n. aliqua ordinariè ſe conſequuntur, ſic quòd poſterius commenſuratur priori, ut ultimum cõmẽſuretur primo. Vñ, quia in pñti ſtatu cognoſcimus aĩam per actũ & obiecta, & deinde incorporea cognoſcimus per animam oportet: ut cognitio rerum ſuperiorum tanta ſit, quanta põt oriri ex prima cognitione, quam. ſ. ex ſenſibilibus habemus. Sed ſi prima cognitio eſſet cognitio animæ, cognitio ſuperiorũ nõ cõmẽſuraretur niſi ipſi animæ, & idcirco ex hoc quòd anima per ſeipſam nouit ſeipſam, cum aſſumpta illa ppoſitione Aug. quòd per ſeipſam nouit incorporea, optimè infertur in litera, quòd nouit incorporea oĩa ſecundum quod ſunt in ea. Ex eo. n. quòd per ſeipſam nouit, conſtat quòd perfectè comprehendit ſe: ex eo uerò quòd ex ſeipſa alia nouit, ſequitur quòd cognitio aliorum non arctatur niſi ad modum quo in ipſa ſunt & non ad aliquam aliam priorẽ cognitionem: & ſic excluditur duplex arctatio, quam nunc patimur, ſcilicet ad imperfectam cognitionem animæ de ſeipſa, & ad priorem cognitionem ſenſibilium.

¶ Circa ſecundã cõſequentiam dub. occurrit. Quia ut intelli

Perfectio per naturam.

434 3. q. 1. art. 1. ad 2. Et de aĩa, art. 17. cor. & ad decimũ. Et ar. 18. ad 17.

* q. 88. artic. 1.

440

quòd anima cognoſcit incorporea p propriã ſubſtãtiã tãquam per rõnẽ cognoſcendi, aut tãquã per obiectũ præcognitum, aut tanquã p uirtutẽ cognoſcitiuã. Si primo mõ, optimẽ procedit cõſequentia; ſed expreſſè cõtradicit ſuſſioni ad ſecundũ in litera, ubi d', q̃ aĩa ſeparata cognoſcit angelos p ſpecies ĩfluxas: nõ F ſcens eſt altioris ordinis q̃ cognitum, cõſequens eſt, ut ſit illud altiori mõ q̃ ſit in ſeipſo: & quia eſſe alti' & ſuperioris ordinis præhabet unitius, quicquid habẽt inferiora diſperſa, efficacius eſt illud eſſe, ad cognoſcendũ inferius obiectum, q̃ ſi eqnale ſibi eſſet. Si uerò ſubſtãtia cognoſcẽs ſit ſuperioris ordinis, q̃ obiectũ, tunc eſt illud in perfectiori modo, q̃ ...

ergo propria ſubſtantia eſt ei rõ cognoſcẽdi eos. Nec oportet ſpẽs imperfectè repræſentare, ſicut ſubſtantia animæ repræſentat eos, ut patet in ipſis angelis, in quibus iõ ſuperaddit' ſpecies etiã reſpectu ĩferiorum, ut ſuppleat qd deeſt ſubſtãtiæ. Si ſecundo mõ, aut iſta erit cognitio diſcurſiua, ſicut p mediũ cognitũ notiori' cõcluſionẽ, aut redibit primum mẽbrum, q̃ ſubſtãtia ſit ei rõ intelligendi, ut diximus de ſubſtãtia angeli qñ intelligũt naturaliter Deũ p ſuas ſubſtãtias abſque diſcurſu, intuẽdo Deũ in ſe, uel ſpeculo, utrũq; horum nõ conſonat, hoc.n. nunc reprobatũ eſt: diſcurſus aũt nõ hẽt locũ in pposito apud S. Tho. Si autẽ tertio modo, uanus eſt tot' conatus corporis articuli. Iã.n. liquidum erat hoc, q̃ aĩa qcqd cognoſcit p propriã ſubſtantiã, nouit ut p primũ operãdi principiũ intrinſecũ: ſed q̃ ex hoc reſultet imperfectio cognitiõis, nõ probatur: nec auctoritas Aug eſſ ad propoſitum: quæ de anima ut cognita, loquitur.

¶ Ad hoc eſt dicendum, q̃ omnibus illis modis uerificatur animam per modũ

ſeparatæ cognoſcunt alias aĩas ſeparatas: ſicut diues ĩ inferno poſit' uidit Lazarũ & Abrahã, Luc. 16. Vidẽt ẽt & Dęmones, & angelos animæ ſeparatæ.

Respon. Dicẽdũ, q̃ ſicut Augu. dicit in 9. de Trin.* Mẽs noſtra cognitionẽ rerum incorporearũ per ſe ipſam accipit. i. cognoſcẽdo ſeipſam, ſicut ſupra dictũ eſt.† Per hoc ergo q̃ anima ſeparata cognoſcit ſeipsã, G accipere poſſum' qualr cognoſcit alias res ſeparatas. Dictũ eſt autem,* q̃ quandiu anima corpori eſt unita, ĩtelligit cõuertẽdo ſe ad phãtaſmata. Et iõ nec ſeipſam põt intelligere niſi inquãtũ fit actu intelligẽs p ſpeciẽ à phãtaſmatibus abſtractã. ſic.n. per actum ſuum intelligit ſeipſam, ut ſupra dictũ eſt.* Sed cũ fuerit à corpore ſeparata, intelliget nõ conuertendo ſe ad H phantaſmata, ſed ad ea q̃ ſunt ſm ſe intelligibilia, vñ ſeipſam per ſeipſam intelliget. Eſt autẽ cõe omni ſubſtantiæ ſeparatæ q̃ intelligat id quod eſt ſupra ſe, & id quod eſt infra ſe p modum ſuæ ſubſtantiæ. Sic.n. intelligit aliquid ſm quod eſt in intelligente. Eſt aũt aliquid in altero per modum eius ĩ quo eſt. Modus autem ſubſtãtiæ animæ I ſeparatæ, eſt infra modũ ſubſtãtiæ angelicæ: ſed eſt cõformis mõ aliarũ animarũ ſeparatarũ. Et iõ de m aliis animab' ſeparatis pfectã cognitionem hẽt, de angelis aũt imperfectã & deficientẽ, loquẽdo de cognitione naturali aĩæ ſeparatæ.^n De cognitione aũt gloriæ eſt alia rõ.

Ad primvm ergo dicẽdũ, q̃ anima ſeparata eſt quidem imperfectior, ſi cõſideretur natura corporis, ſed tñ quodãmodo eſt liberior ad intelligendũ, inquantum per grauedinem & occupationẽ corporis à puritate intelligentiæ impeditur.

Ad ii Dicendum, q̃ anima ſeparata intelligit angelos per ſimilitudines diuinitus impſſas, quæ tamen deficiunt a pfecta repræſentatione eorum, propter hoc, quòd animæ natura eſt inferior quàm angeli.

Ad iii dicendũ, q̃ in cognitione ſubſtantiarũ ſeparatarũ quarũcunq;, nõ^d cõſiſtit ultima hominis fęlicitas, ſed ſoli' Dei, qui non põt uideri niſi per gratiã. In cognitione uerò aliarũ ſubſtãtiarũ ſeparatarũ ẽ magna fęlicitas,* etſi non ultima: ſi tñ pfectè intelligantur. Sed anima ſeparata naturali cognitiõe nõ pfectè eas ĩtelligit, ut dictũ ẽ.*

... perfectiori modo, q̃ ſeipſum in ſe ... hoc eſſe, non poterit cõprehendere illud: quia magis uel min' pfectè poterit ipſum noſſe iuxta pportionẽ defectus ſui ab illo. Iuxta modũ ergo gradus, & pfectionis ſubſtantiæ cognoſcẽtis, eſt modus eſſendi cognitorũ in illa, ut in modũ aũt eſſendi illorũ in ea eſt cognitio. igitur de primo ad ultimũ, cognitio cõmenſuratur ſubſtãtiæ cognoſcentis. Qd ut clarius pcipiatur, exemplariter declaretur, cum anima ſeparata cõprehendit ſeipſam, cũ inter pfectiones ſuas ſit nõ ſolũ q̃ ipſa eſt ſic intellectas ſubſtãtias immateriales in natura, & mõ eſſendi, ſed etiã q̃ ipſa eſt intentionaliter Gabriel, Raphael, Michael &c. cõprehẽdendo ſuã perfectionẽ, uidet ſe & ut ipſa eſt, & ut alia eſt, & ſic uidet per ſe ipſam & ſpeciem ſuperadditã ſubſtãtiæ obiecti & ſpẽi ſimul. Manifeſtũ eſt aũt, q̃ impoſſibile eſt hoc mõ plus noſſe de aliis, q̃ habeat ex modo quo ipſa anima eſt alia: non.n. nouit alia hoc mõ niſi qa ſeipſam nouit ſic eſſe illa: & ſic par eſt iudicium quo ad hoc, ſi per ſolam ſubſtantiam, & ſi per ſubſtantiam & ſpeciem ſuper additam, cognitio fiat. Cum uerò anima per ſpeciem additam immediatè tendit in Gabrielẽ, ſpecies in illa non eſt efficacior q̃ in prima cognitione fuerat, cum ſpeciei tantùm locum teneat, prius autẽ ſpeciei & obiecti ſimul, nec alia ratione Gabrielem cognoſcere faciat, niſi quia eſt id quo cognoſcens eſt ipſe Gabriel. Tantùm autem facit formaliter cognoſcentem eſſe Gabrielem, quantum cognoſcens capax eſt. Capacitas autem illius eſt ſecundũ modum ſubſtantiæ ſuæ: cognitio igitur etiam iſta ſubſtantiæ cognoſcentis commenſuratur.

Conclu. m
D. 274.
*In corp. ar.

ſuæ ſubſtantiæ intelligere & inferiora & æqualia, & ſuperiora directè, nihilominus propoſito primus & ſecundus deſeruiunt: ita quòd ſubſtantia animæ concurrit, ut obiectum & ſpecies ſecundùm ſe incompleta, per ſuperadditam autem ſpeciem completa, complemento apto nato inueniri in ea.

¶ Vbi aduerte, quòd dupliciter contingit intellectum aliquem K per ſpeciem intelligere. Vno modo, immediatè aſpiciendo repræſentatum per illam ſpeciem, ſicut cum per ſpeciem in oculo immediatè reſpicimus coloratum. Alio modo, immediatè aſpiciendo ipſam ſpeciem, & mediante ipſa, repræſentatum per illam: ut patet, cum Deus intelligit alia à ſe intuendo eſſentiam ſuam, quæ eſt ſpecies omnium. In primo modo, ſpecies habet rationem ſpeciei tantùm. In ſecundo uerò, tenet locum ſpeciei & obiecti, prius natura, non tempore notum quo aliud relucet obiectum. Vtroque autem modo cognoſcendo, cognitio commenſuratur modo ſubſtantiæ cognoſcentis. Quod ſic patet: Cognoſcẽs habere ſpeciem cogniti nihil aliud eſt, quàm eſſe ipſum cognitum in eſſe intentionali. cum multis autem modis contingat, cognoſcentem eſſe unum atque idem cognitum, (quoniam multam habet latitudinem modus eſſendi, quo cognoſcens eſt cognitum: alio nanq; modo, angelus eſt lapis, & alio modo, Deus eſt lapis, & alio mõ, anima eſt lapis,) & diuerſitas iſta non eſt ex parte rei cognitæ, quia una & eadẽ eſt: ex parte ergo cognoſcentis eſt naturæ, quæ diuerſitatẽ tantum habet: ita quòd modus quo cognoſcens eſt cognitũ, commenſuratur cognoſcentis ſubſtantiæ. Et ſic ſi ſubſtãtia cognoſcens eſt altioris ordinis ...

¶ Et ſic patet reſponſio ad quæſita & obiecta: quia nulla eſt contradictio in litera: dum ſubſtantia animæ ſpecies & obiectum & ſpecies ſuperaddita ponitur quandoque ut ratio cognoſcendi tantùm, quandoque etiam ut obiectum: ut dictum eſt &c. Et iuxta hunc modum, poteſt anima ſeparata omnia quæ nouit ſimul intelligere: ſecundùm quòd ſuperius de angelis dictum eſt.

¶ Circa hanc quoque partem aduerte, quòd licèt ad cognoſcẽdum quidditatiuè alias animas ſeparatas, anima nõ egeat ſpecie ſuperaddita, quia ſua ſubſtantia ad hoc ſufficit: ad cognitionem tamen an eſt, & ad cognitionem pertinẽtẽ ad locutionem & auditionem exigitur ſpecies ſuperaddita, quoniã hæc non repræſentantur per ſubſtantiam intelligentis animæ. Et ideò ſimpliciter concedendum eſt, quòd una anima intelligit aliam per ſpeciem. Vndè S. Tho. indiſtinctè hic de eis loquitur: & in quæſt. de Anima. q. 20. dicit, quòd anima Lazari noſſe potuit animam Abrahæ, ſicut alias ſubſtantias ſeparatas.

*Lib. 9. de Tri. c. 3. in n. tom. 3.
†q. 88. ar. tic. 1.
* Ar. præcedenti.
*q. 87. ar. tic. 1. & 3.

Porrecta per totum.

SVP. Q. LXXXIX. ARTIC. III.

Capr. 4. d. 50. q. 1. ar. 3.

445 De Anima ar. 15. cor. ſi. Et ad 19. Et ar. 18. Et ar. 20. co. ſin.

Titul'. Naturalia, idest omnes qdditates rerum ſenſibilium.

¶ In corpore una cõcluſio rñua, q̃ſito, aĩa ſeparata cognoſcit oĩa naturalia: in cõi tñ & cõfusè. Probat ſic, Aĩa ſeparata cognoſcit p ſpẽs diuinitus influxas, ut angeli, impfectè tñ, & cõfusè: ergo pportionaliter ſe hẽt aĩa ſeparata ad impfectã rerũ cognitionẽ, ut angelus ad pfectã. ergo cognoſcit oĩa naturalia impfectè & confusè. Antecedẽs ſupponitur quo ad primã partẽ ex primo arti. ſecunda pars probat ex medio ibidem tacto: q̃ ſ. modus cognoſcẽdi pprius ſuperiori naturæ, imperfectè cõuenit inferiori, hic aũt eſt propri' angelo, ĩfra quẽ eſt anima. ergo. Prima cõſequẽtia eſt ex ſe eudẽs: qñ cũ anima & angelus cõueniant in ſpeciebus, & differant in efficacia & pſpicacitate, pportionaliter ſe hẽbunt reſpectu repræſentatorũ p illas ſpecies, ſicut angeli ad efficacẽ, ita aĩæ ad effectiuã cognitionẽ. Scda uerò cõſequentia pbat ex eo, q̃ influxæ angelis ſpẽs repræſentãt eis oĩa naturalia, & pfectè eorũ in eis notitiã pariũt, ut patet p Augu. ex hoc enim optimè infert. ergo ad eadẽ ſe extẽdunt ſpecies influxæ aię ſeparatę, ſed imperfectè & confusè: quod eſt intentum.

¶ Hic aduerte ſtudioſe, quãta ſollicitudine uacãdũ ſit ſciẽdis rebus: qñ aĩa nĩa nõ niſi hic pficit pfectè. Et iõ aĩt, qa ipſa ẽ ĩfima inter intellectuales ſubſtantias, & exigit ſpẽs dearticulatiſſimas dearticulatiſſimæ aũt ſunt, q̃ ſingulorũ obiectorũ ſunt ſingulæ, obiecta aũt ĩ gñe ſẽſibiliũ cũ ſint quidditates, oportet aĩam hẽre ſingulas ſpẽs iuxta numerũ qdditatum: hoc aũt ca phãtaſmata h' ſit, nõ ex ſuperiorũ influxu, ubi, oĩa ſunt unitè & indiſtinctè.

* Li. 1. de ſum. bon. c. 12. poſt medium.
* Ar. 1. huius queſt.
*Li. 2. c. 8. tom. 3.
Conclu. m
445

Articvlvs III. *Vtrum anima ſeparata omnia naturalia cognoſcat.*

Ad tertivm ſic pcedit. Vr, q̃ anima ſeparata oĩa naturalia cognoſcat. In ſubſtãtiis enim ſeparatis ſunt rõnes omnium rerũ naturalium. Sed animæ ſeparatæ cognoſcũt ſubſtãtias ſeparatas.^h Ergo cognoſcunt omnia naturalia.

¶ 2 Præt. Qui intelligit magis ĩtelligibile,^h multòmagis põt ĩ- B telligere minus ĩtelligibile. Sed animata ſeparata intelligit ſubſtãtias ſeparatas, q̃ ſunt maxima intelligibiliũ. Ergo multò magis põt intelligere oĩa naturalia, q̃ ſunt intelligibilia min'.

Sed contra, In Dęmonib' magis uiget naturalis cognitio q̃ in anima ſeparata, Sed Dęmones non oĩa naturalia cognoſcunt, ſed multa addiſcũt p longi tpis experientiam, ut Iſido- C rus dicit.* Ergo neq; animę ſeparatæ oĩa nalia cognoſcunt.

¶ 3 Pręt. Si aĩa ſtatim cũ eſt ſeparata, oĩa naturalia cognoſceret, fruſtra hoĩes ſtuderẽt ad rerũ ſciẽtiã capeſcẽda. hoc aũt ẽ incõueniẽs. Nõ ergo aĩa ſeparata oĩa naturalia cognoſcit.

Resp. Dicẽdũ, q̃ ſicut ſupra dictũ eſt,* aĩa ſeparata ĩtelligit p ſpecies ſeparatas, quas recipit ex influẽtia diuini luminis, D ſicut & angeli: ſed tñ qa natura aĩæ eſt infra naturã angeli, cui iſte modus cognoſcẽdi eſt naturalis: aĩa ſeparata p hmõi ſpecies nõ accipit pfectã rerũ cognitionẽ, ſed quaſi in cõi & cõfuſam. Sicut igiẽ ſe habẽt angeli ad pfectã cognitionẽ rerum naturalium p hmõi ſpecies, ita aĩæ ſeparatæ ad imperfectã & confuſam. Angeli aũt p hmõi ſpecies cognoſcũt cognitione E pfecta oĩa naturalia: qa oĩa, q̃ Deus fecit in proprijs naturis, fecit ĩ intelligẽtia angelica, ut dicit Aug. ſup Gene. ad lit.* Vñ & m aĩæ ſeparatæ de omnibus naturalibus cognitionem habent, non certam & propriam, ſed communem & cõfuſam *n.

Ad primvm ergo dicendũ, q̃ nec ipſe angelus per ſuam ſubſtãtiã cognoſcit oĩa naturalia, ſed per ſpecies quaſdam, ut ſu- A pra dictum eſt.* Et ideò non propter hoc ſequitur, quòd anima cognoſcat omnia naturalia: quia cognoſcit ſubſtantiam ſeparatam.

Ad ii dicendum, q̃ ſicut anima ſeparata non perfectè intelligit ſubſtãtias ſeparatas: ita nec omnia naturalia perfectè cognoſcit, ſed ſub quadam confuſione: vt dictum eſt.*

Ad iii dicendũ, q̃ Iſido loquiẽ de cognitione futurorum: qua nec angeli, nec dæmones, nec animæ ſeparatæ cognoſcunt niſi, vel in ſuis cauſis,* vel per reuelationem diuinam. Nos autem loquimur de cognitione naturali.

Ad iiii dicẽdũ, q̃ cognitio, q̃ acqriẽ hic p ſtudiũ, eſt ppria & pfecta, illa autem eſt confuſa. Vñ non ſequitur, q̃ ſtudium addiſcendi ſit fruſtra.

Articvlvs IIII. *Vtrum anima ſeparata cognoſcat ſingularia.*

Ad qvartvm ſic pceditur. Videtur, q̃ anima ſeparata non cognoſcat ſingularia. Nulla enim potentia cognoſcitiua remanet ĩ anima ſeparata, niſi intellectus, ut ex ſupradictis patet.* Sed intellectus non eſt cognoſcitiuus^h ſingularium, ut ſupra habitũ eſt.† Ergo aĩa ſeparata ſingularia nõ cognoſcit.

¶ 2 Præt. Magis eſt determinata cognitio qua cognoſcit aliqd in ſingulari, q̃ illa. qua cognoſcit aliqd in vniuerſali. Sed aĩa ſeparata non hẽt aliquã^h determinatã cognitionem de ſpeciebus rerũ naturaliũ. Multò igiẽ minus cognoſcit ſingularia.

¶ 3 Præt. Si cognoſcit ſingularia, & nõ p ſenſũ, pari rõne omnia ſingularia^h cognoſcit. Sed non cognoſcit omnia ſingularia. Ergo nulla cognoſcit.

Sed contra eſt, q̃ diues in inferno poſitus dixit, Habeo qnq; fratres. vt habeẽ Luc. 16.

Respon. Dicendum, q̃ m animæ ſeparatæ aliqua ſingularia cognoſcunt, ſed non omnia ẽt quæ ſunt præſentia*.

Ad cuius euidentiã cõſiderãdũ eſt, q̃ duplex eſt modus intelligẽdi. Vnus p abſtractionẽ à phantaſmatibus: & ſm iſtum modum ſingularia p intellectũ cognoſci non pñt directè, ſed indirectè, ſicut ſupra dictũ eſt.* Alius modus intelligendi eſt p influentiam ſpecierũ à Deo. Et per iſtũ modum intellectus poteſt ſingularia cognoſcere. Sicut.n. ipſe Deus per ſuam eſſentiã, inquãtum eſt cauſa vſium

SVP. Q. LXXXIX. ART. IIII.

Titulus. Singularia ſeu ſenſibilia. de his.n. eſt quæſtio.

¶ In corpore tria. Primò proponit concluſionem reſpõſiuam. Secundò diſtinguit. Tertiò, declarat concluſionem propoſitam ibi. In hoc tamẽ eſt differentia.

¶ Quo ad primum, concluſio eſt. Anima ſeparata cognoſcit quædam ſingularia: ſed nõ omnia etiam præſentia, aduerte q̃ vltima particula poſita eſt ad differentiam angelicæ cognitionis: dictum enim fuit ſuperius, quod angeli naturaliter cognoſcunt omnia ſingularia pſentia, non omnia ſimpliciter.

¶ Quo ad ſecũdum, diſtinguitur modus intelligendi per abſtractionem a phantaſmate, & per influxum ſpecierũ à Deo. Inter quos ad propoſitum hæc differentia eſt, q̃ iuxta primum, impoſſibile eſt noſſe ſingularia niſi indirectè, vt probatum eſt: iuxta ſecundũ verò poſſunt cognoſci, ut oſtenſum eſt de Deo & angelis. Et tangitur iõ, quia eſſentia diuina eſt p. habens in ſe principia indiuiduantia: & conſequenter ſpecies exemplatæ ab illa repræſentare poſſunt eadem &c. hæc ſunt ſuperius diſcuſſa in locis ſuis.

¶ Quo ad tertiũ, declaratur concluſio & quo ad partem affirmatiuam, & negatiuam, & limitatiuã, oſtendendo differentiam inter angelos & animam in cognoſcendo

*q. 88. ar. tic. 1.
* In corp. art.
c 329
Porrecta per totum.
446 4. d. 50. q. 1. ar. 3. Et veri. q. 19. a. 2. Et de Anima a. 15. & 20. *q. 77. ar. tic. 8. †q. 86. ar. tic. 1.
Conclu. m
*q. 86. ar. tic. 1.

ſecūdo per hmōi ſpecies angeli, quia per hmōi ſpecies perfectè cognoſcunt, q: iſte modus eſt eis naturalis: conſequens eſt q, per eas non ſolum ſpecierum, ſed indiuiduorum participātiū ipſas notitiā habēt: aīæ verò quia p eas imperfectè cognoſcūt, nec ſpecies nec indiuidua diſtinctè norunt, niſi aliundè determinētur: quia oē qd recipiť in aliquo, recipitur p modum recipiētis: & ſic cognoſcunt aliqua & non oīa, ſed ea ad q̄ determinantur aliunde. Subdit quatuor modos, qbus fit iſta determinatio, ſ. uel p̄cedētē cognitionem, vel affectionē, uel naturalem ordinationē, vel Dei ordinem.

D.472. ¶ Circa hanc partem dubiū eſt, vt̄ & q̄uo affectio, cognitio, & ordo, determinēt ad cognitionē ſingularium. Aut n. ſpecies illæ repræſentāt ipſi aīę ſingulare, aut nō: ſi non, nihil horū largietur eis vim repræſentatiuā, vt patet. Si ſic, ſed nō percipitur ab aīa: ergo iſta dant aīæ uim perceptiuā: ſed hoc eſt manifeſtè falſum: intell. n. illa à natura, ergo &c.

q. 14. ar. 11.

450 ¶ Ad hoc dr̄, q: quia, vt ſæpe dictū eſt, cognitio fit per hoc q: cognoſcens eſt cognitū, & anima noſtra ſecundum ſe nō eſt actu, ſed potentia ipſa cognoſcibilia, potētia aūt habet rōnē determinabilis, ſecūdū q: anima magis determinať ad unū, quām ad aliud, conſequens eſt, q: ſecundum hoc magis accedit ad eſſe actu unū, quām aliud. Determinatur aūt anima ad aliquid unū, uel p naturæ, aut Dei ordinem, in rōne actiui vel paſſiui &c. uel per veſtigium aliquod illorum in parte perceptiua, vel p affectionem in parte appetitiua: & ſic determinatio hmōi appropriat animam ad illud: nō ita q: faciat illam eſſe illud, ſed ita quòd propinquam reddat illam ad eſſe illud. Ex hac autem propinquitate fit ut ſpecies influxæ, quæ ideo improportionatæ dicuntur animæ: quia plures in ſe continēt quām anima poſſit per eas intelligere, cum recipiuntur in anima, ſic propinqua determinentur ad efficaciter actuandū ipſam animā ſecundū illa obiecta diſtinctè, remanente ſecundū alia repræſentata, confuſa actuatione. Et merito, quia aīa eſt diſpoſita & magis determinabilis per ſpecies quo ad hæc q̄ quo ad alia. Et hæc eſt ratio, quæ redditur in litera: dum dicitur, quia vnumquodque recipitur in alio per modum recipiētis, idest ſecundum modum quo diſpoſitum eſt recipiens.

¶ Ad quæſitum ergo dicitur, q: ſpecies repræſentant ſingulare, ſed non diſtinctè huic animæ. & cum dr̄, ergo ordo ille largitur vim perceptiuam, dicitur, q: non dat uim perceptiuā, ſed reddit ipſam habilē & proportionatā ſpeciei inquantū repræſentat tale ſingulare: & ſic facit diſpoſitiuè ipſam illud percipere.

& indiuidualium principiorū, cognoſcit oīa & vniuerſalia & ſingularia, vt ſupra dictū eſt: ita ſubſtātiæ ſeparatæ per ſpecies, q̄ ſunt q̄dā participatæ ſimilitudines illius diuinæ eſſentiæ, poſſunt ſingularia cognoſcere. In hoc tñ eſt differētia iter angelos & aīas ſeparatas: G qa angeli p hmōi ſpēs habent pfectā & ppriā cognitionē de rebus, aīæ verò ſeparatæ, cōfuſam. Vñ angeli p p efficaciā ſui intellectus p hmōi ſpecies non ſolū naturas rerū in ſpeciali cognoſcere poſſunt, ſed ēt ſingularia ſub ſpeciebus cōtēta. Aīæ verò ſeparatæ, non poſſunt cognoſcere p hmōi ſpēs niſi ſolū ſingularia illa, ad quæ quodam modo determinantur, uel p p̄cedentē cognitionē, vel per aliquam affectionē, uel p naturalem habitudinem, uel per diuinam ordinationem: quia omne quod recipitur in aliquo, recipitur in eo per modū recipiētis. H

Ad primvm ergo dicendū, q: intellectus p uiā abſtractionis nō eſt cognoſcitiu ſingulariū. Sic autem anima ſeparata non intelligit, ſed ſicut dictum eſt.†

† In corp. art.

Ad ii dicēdū, q: ad illarum I rerum ſpecies, uel indiuidua cognitio animæ ſeparatæ determinatur, ad quæ anima ſeparata habet aliquā determinatam habitudinem, ſicut dictū eſt.*

* In corp. art.

Ad iii dicēdū, q: aīa ſeparata non ſe hēt æqualiter ad oīa ſingularia, ſed ad q̄dā habet aliquam habitudinē, quā non hēt ad alia. Et iō nō eſt æqualis rō, vt oīa ſingularia cognoſcat. K

T ¶ In reſponſione ad primum occurrit dub. ſuperius in q. 74. ar. 6. tactum: & eſt tale. Anima ſeparata recordatur criminum cōmiſſorum, ergo cognoſcit ſingularia, & ſingularia ſunt ſenſibilia, & cum conſtet quòd nouit ea per ſpecies quas ſecum detulit, ergo male hic dicitur, quòd per ſpecies abſtractas nō nouit ſingularia.

¶ Ad hoc poſſet breuiter dici, gloſſando hanc authoritatem, & cæteras ſimiles, q: loquuntur de cognitione noua, & non recordatione, & ſecūdum hanc uiam reſponſum fuit ſuperius in quæſtione p̄dicta. Sed quoniam hæc uia non eſt conſona San. Tho. Tum, qa hæc cognitio nō poſſet eſſe niſi reflexa & in alio: ut patet in his quæ de cognitione ſingularium ſūt dicta: reflexa autem cognitio ſine ſingulari ad quod fit reflexio intelligi nequit: ſingulare autē p̄ſenſus offertur. Et ideo in quæſtionibus de Anima, q. 20. in reſponſione ad primū in oppoſitum dicit S. Th. quòd quia p̄ſata reflexio non cōpletur ſine ſenſu, anima ſeparata non cognoſcit ſingularia ut cognoſcebat coniuncta. Tum, quia unū de determinantibus ſpecies illuxas ad cognitionem ſingularium in anima ſeparata, eſt præcedēs cognitio: ut quia ipſa præcedens cognitio non ſufficit propter variatum modū eſſendi ipſarū ſpecierum abſtractarū ſiliū: tem ſit præparatio & diſpoſitio ſufficiens ad hoc, q: anima per ſpeciem influxā cognoſcat quæ nouerat ſingularia alio modo. Et ſic cum anima ſeparata cognoſcit quæ commiſit, illa cognitio eſt noua cognitio quo ad modum cognoſcendi & ſpecies cognitorum: & recordatio ratione præcedentis, quæ remanſit in ſuo effectu, ut diſpoſitio & p̄paratio ad cognoſcendum illa. Et hoc modo patet, quid dicendum eſt ad dubium in q. 79. motum: quia, ſcilicet negandum eſt quod ſupponit, ſcilicet q: anima ſeparata recordetur commiſſorū ſufficienter p ſpecies hinc delatas. Quòd cognoſcat ergo & recordetur eſt certū, ſed de modo ambiguitas eſt, quæ iudicio meo, ſecundum S. T. doctrinam, ſic ſoluenda eſt.

447 12. q. 67. ar. 2. Et 3. d. 15. q. 4. ar. 4. Et 4. d. 50. q. 1. ar. 1. Et 1. cōt. c. 79. fin. Et quo. 1. 5. 6. ar. 12. Et quol. 12. ar. 3. & 14

* In p̄dicamento qualitatis, to. 1.

* Circa finē epiſt. & habeť to. 3. Epiſtu.

Articvlvs V.

Vtrum habitus ſcientię hic acquiſitę, remaneat in anima ſeparata.

Ad qvintvm ſic p̄ceditur. Videtur, q: habitus ſcientiæ hic acquiſitæ, nō remaneat in anima ſeparata. Dicit enim Apoſt. 1. ad corin. 13. Scientia deſtruetur.

¶ 2 Præt. Quidā minus boni in hoc mūdo, ſcientia pollēt, alijs magis bonis carentibus ſcientia. Si ergo habitus ſcientię p̄maneret etiam poſt mortem in anima, ſequeretur, q: aliqui minus boni etiam in futuro ſtatu, eſſent potiores aliqbus magis bonis: quod uideť inconueniens.

¶ 3 Præt. Aīæ ſeparatæ habebūt ſcientiā per influentiā diuini luminis. Si igiť ſciētia hic acquiſita ī anima ſeparata remaneat, ſequetur quòd duæ erunt formæ vnius ſpeciei in eodem ſubiecto. Quod eſt impoſſibile.

¶ 4 Præt. Philoſophus dicit i lib. prædic.* q: habitus eſt qualitas difficile mobilis. Sed ab ægritudine vel ab aliquo hmōi q̄nq; corrūpitur ſciētia. Sed nulla eſt ita fortis immutatio in hac uita, ſicut immutatio q̄ eſt p mortē. Ergo uidetur q: habitus ſciētiæ per mortem corrumpatur.

Sed contra eſt quod Hieron.* dicit in epiſt. ad Paul. Diſcamus in terris, quorum ſcientia nobis perſeueret in cœlo.

Respon. Dicēdum, q: quidā poſuerunt habitum ſciētiæ nō eſſe in ipſo intellectu, ſed in uiribus ſenſitiuis, ſcilicet imaginatiua, cogitatiua, & memoratiua: & q: ſpēs intelligibiles nō cōſeruanť in intellectu poſſibili. Et ſi hęc opinio vera eſſet, ſequereť q: d̄ſtructo corpore, totaliter habitus ſcientiæ hic acquiſitę deſtruereť. Sed qa ſciētia ē in intellectu, q eſt locus ſpecierū (vt dr̄ in 3. de Aīa*) oportet B q: habitus ſciētiæ hic acquiſitę partim ſit in p̄dictis viribus ſenſitiuis, & partim in ipſo intellectu. Et hoc pōt cōſiderari ex ipſis actibus, ex qbus habitus ſciētię acq̄rit. Nā habitus ſunt ſīles actibus ex quibus aquirunť, vt dr̄ in 2. Ethic.* Actus āt intellectus ex qbus in p̄ſenti vita ſciētia acquiriť, ſunt per cōuerſionem intellectus ad phantaſmata, q̄ ſunt in prædictis viribus C ſenſitiuis. Vñ p tales actus & ipſi intellectui poſſibili acquiriť facultas q̄dam, ad cōſiderandū p ſpēs ſuſceptas & in p̄dictis inferioribus viribus acquiriť quędam habilitas, vt facilius p conuerſionē ad ipſas itellectus poſſit intellligibilia ſpeculari. Sed ſicut actus intellectus principaliter qdē & formaliter eſt in ipſo intellectu, materialiter āt & diſpoſitiuè in inferioribus viribus, idē ēt dicendum eſt de habitu. Quātū ergo ad id, quod aliqs p̄tis ſciētię hēt i inferioribus viribus, nō remanebit in aīa ſeparata, ſed quātū ad id qď hēt in ipſo intellectu, neceſſe ē vt remaneat: quia vt dr̄ in lib. de longitudine* & breuitate vitæ, dupliciter corrūpiť aliqua forma. Vno modo p ſe q̄n corrumpitur à ſuo contrario, vt calidum à frigido. Alio modo per E accidens, ſcilicet p corruptionē ſubiecti. Manifeſtum eſt aūt q: per coruptionem ſubiecti, ſciētia, quæ eſt in intellectu humano, corrumpi non pōt, cum intellect9 ſit incorruptibilis, vt ſupra oñſum eſt.* Similiter etiā nec per contrarium corrumpi poſſunt ſpecies intelligibiles, quæ ſunt in intellectu poſſibili: quia intentioni intelligibili nihil eſt contrarium, & præcipuè quantum ad ſimplicē intelligētiā, qua intelligitur quodquid eſt. Sed quantū ad operationē, qa intellectus cōponit & diuidit, vel ēt ratiocinatur, ſic inuenitur contrarietas in intellectu ſm q: falſum in propoſitione, vel in argumentatione eſt contrarium uero. Et hoc modo interdum ſcientia corrūpiť p cōtrarium, dum ſcilicet aliquis p falſam argumētationem abducitur à ſcientia veritatis. Et iō Philus in lib.* prædicto ponit duos modos, quibus ſcientia p ſe corrumpiť, ſcilicet per obliuionē ex parte memoratiuę & deceptionē ex parte argumentatiōis falſæ. Sed hoc nō hēt locum in anima ſeparata. Vnde dicēdum eſt, quòd habitus ſciētiæ ſecundum quòd eſt in intellectu manet in anima ſeparata.

Ad primvm ergo dicendum quòd Apoſtolus non loquitur ibi de ſcientia quantum ad habitum, ſed quantum ad cognitionis actum. Vndè ad huius probationem inducit, Nunc cognoſco ex parte.

Ad ii. dicendū, q: ſicut ſm D ſtaturam corporis, aliquis minus bon9, erit maior aliquo magis bono: ita nihil p̄hibet, aliquē minus bonū hēre aliquem ſcientiæ habitū in futuro, quē non habet aliqnis magis bonus. Sed tamē hoc quaſi nullius momenti eſt, in comparatione ad alias prærogatiuas, quas meliores habebunt.

Ad iii. dicendum, quòd vtraque ſcientia non eſt vnius rationis, Vndè nullum inconueniens ſequitur.

Ad iiii. dicendum, q: rō illa p̄cedit de corruptione ſciētiæ quantum ad id, quod eſt ex parte ſenſitiuarum virium.

Articvlvs VI.

Vtrum actus ſcientiæ hic acquiſitæ, maneat in anima ſeparata.

Ad sextvm ſic procediur. Videtur, quòd actus ſciæ hic acquiſitæ, non maneat

Svper Qv. LXXXIX. Art. V.

Ferr. 2. cont. ca. 79.

Titulus clarus.

¶ In corpore duo. Primò, refert duas opiniones de ſubiecto habitus ſcientifici. Secundò, reſpondet quæſito una concluſione.

¶ Quo ad primum de prima opinione refert iſtas de ſecūda uero duo. Primum ad primam opin. eſt ipſa poſitio, ſ. Scientia non eſt in intellectu, ſed in uiribus ſenſiuis. Secundum eſt ratio eius: quia ſpecies intelligibiles nō conſeruanť in intellectu. Tertium eſt, quid conſequuntur ſcdm hoc rūdendū eſſet quæſito, ſcilicet q: ſcientia non remanet, probatur: quia deſtructo corpore, deſtrueretur. De ſcda opi. primum eſt poſitio, ſ. q: ſciētia partim, ſ. formaliter eſt in intellectu, & partim, ſcilicet materialiter & diſpoſitiuè, eſt in viribus ſenſitiuis. Scdm eſt eius rō: & quo ad primā partē probatur: primo, quia intellectus eſt locus ſpecierum: quo ad vtramq; vero quia habitus ſunt ſimiles actibus intellectus ex quibus fiunt: ſed illi ſunt partim illic partim hic in intellectu formaliter: & i illis diſpoſitiuè & materialiter: ergo.

* Li. 3. de Aīa, tex. 6. tom. 2.

* Li. 2. Ethic. cap. 1. & 2. to. 5.

¶ Quo ad ſcdm, concluſio rñſiua eſt. Habitus ſcientiæ, ſcdm q: eſt in intellectu, remanet in aīa ſeparata. Probatur: non corrumpitur per accidens nec per ſe. ergo remanet. conſequentia probatur authoritate Ariſtot. quia forma altero modo corrumpitur. Antecedens quo ad primam partem probatur: quia ſubiectum eſt incorruptibile: quo ad ſcdam verò, quia eius ſcire caret contrario qd p̄bat: qa primæ operationi intellectus nihil eſt cōtrariū. Et excluditur obiectio, qua poſſet dici, q: ſcire in ſecundo & tertio operatione intellectus habet contrarium à quo p ſe corrūpitur, quod probatur rōne, quia vero cōtrariatur falſum: & authoritate Ariſt. ponentis duos modos corruptionis per ſe ipſius ſcientiæ. Hoc excludit dicens, hæc non habere locū in aīa ſeparata, ita q: vis probationis conſiſtit in carere cōtrarijs: quia primę operationi nihil eſt contrarium. Scdo non hēt ibi locum anima n. ſeparata, intelligit per modum ſubſtantiarum immaterialium, non componendo aut diſcurrēdo, ſed intuendo.

Contra. m

* Ca. 1 & 2. to. 5.

¶ Circa hāc partē aduerte, q: noſtra ſcientia dr̄ per ſe corrumpi per deceptionem, quātum ad id, quod eſt in intellectu: & p obliuionem, ſcdm q: eſt in partibus ſenſitiuis. Iam n. dictū eſt, q: eſt partim hic & partim ibi; ita q: corruptio per obliuionem reſpicit per ſe ſcientiam vt eſt in parte ſenſitiua, non vt in intellectu.

* q. 79. ar. 2. ad p̄pue.

¶ In reſponſione ad tertium aduerte errorem Scot. in 4. di. 45. q. 2. imponentis S. Tho. & q: anima ſeparata non intelligat per ſpecies cōſeruatas, quas hic accepit: ſed per influxas ibi: & arguentis cōtra ipſum ſi cōſeruantur ex eo q: duo accidētia eiuſdem rōnis non poſſunt eſſe in eodē ſi. n. apertiſſimè vtrunque horum in hoc art. excluſit. Et cum dicit Sco. q: non poteſt fingi d̄ria ſpecifica inter ſpēm lapidis conſeruatam hic, & influxā ibi: quia nō differunt niſi in modo fiendi, ſicut oculus à natura factus, & à Deo reſtitutus. Mirum eſt de iſta q̄ſtione: iam. n. milies dr̄ in litera q: ſpēs influxæ ſunt uniuerſaliores, q̄ acq̄ſitæ hic & p̄pea manifeſtè diſtinguuntur ſpecificè. Putat Sco. q: quēadmodum ſpēs acquiſita lapidis, hēt pro obiecto adæquato lapidem, ita ſpēs influxa repreſentans lapidem. Nos āt dicimus q: ſpeciei influxæ obiectum adęquatum, eſt qd cōius, extendens ſe ad lapidem, & multa alia & p̄pea ſunt diuerſorum ordinatum. Qualiter aūt ex hmōi ſpeciebus poſſit proportionatus eis intellectus ſingularum repræſentatorum propriā & perfectam cognitionem accipere, ſuperius in tractatu de angelis, dictum fuit.

* Li. de lōgitu. & breui. vitę, cap. 2. nō p̄cul. a princi. tom. 2.

Svp. Q. LXXXIX. Art. VI.

Titulus clarus.

¶ In corpe vnica cōcluſio rñſiua quęſito. In aīa ſeparata manet actus ſcientię acquiſitæ, ſed non eodem modo. Probatur ſic. Species intelligibiles remanent in anima, ſtatus vero animæ mutatur: ergo actus ſciētiæ remanet, & modus ei9 mutatur. Antecedens quo ad vtranque partem patet: conſequentia vero p̄bať quo ad primā partem: quia ſpecies actus ex obiecto penſatur: cuius ſimilitudo & vicaria eſt ſpecies itelligibilis: quo ad ſecundam uero, qa modus actus ex virtute ſeu diſpoſitione agētis penſať.

Declaratur

Porrecta per totum.

448 12. q. 67. ar. 2. Et 3. diſ. 51. q. 2. ar. 4. cor. ſi. Et 4. diſ. 50. q. 1. ar. 2. ad 2.

Declaratur probatio exẽplo, in viſione lapidis acuta. cõſ quo que declarat quo ad ſecũdã partẽ: qui. ſ. ſint iſti modi, ſ. p conuerſionem ad phãtaſmata, & p modũ ſubſtãtiæ ſeparatæ ab illo. n. ſit mutatio ſtũs

*Tex. 66. tom. 2. in anima ſeparata. Dicit. n. Philoſophus in *1. de Aïa, ꝙ corrupto corpore, aïa neq; reminiſcit neq; amat. Sed cõſiderare ea q̃ pri⁹ nouit, eſt reminiſci. Ergo aïa ſeparata non põt hr̃e actum ſciæ, quam hic acquiſiuit.

¶ 2 Prẽt. Species intelligibiles non erunt potentiores in aïa ſeparata q̃ ſint in aïa corpori unita. Sed per ſpecies intelligibiles non poſſumus modo intelligere, niſi conuertendo nos ſuper phantaſmata, ſicut ſupra *q. 84. artic. 7. * habitum eſt. Ergo nec anima ſeparata hoc po terit. Et ita nullo modo per ſpecies intelligibiles hic acquiſitas, anima ſeparata intelligere poterit.

*Li. 2. Ethic. c. 1. & 2. tom. 5. ¶ 3 Præt. Phi'us dicit in 2. * Ethic. ꝙ habitus ſimiles actus reddunt actibus per quos acquiruntur. Sed habitus ſcientiæ hic acquiritur per actus intellectus conuertentis ſe ſupra phãtaſmata. Ergo nõ poteſt alios actus reddere. Sed tales actus nõ competunt animæ ſeparatæ. Ergo anima ſeparata non habebit aliquem actum ſcientiæ hic acquiſitæ.

SED CONTRA eſt, quod Lucæ 16. dicitur ad diuitem in inferno poſitum, Recordare quia recepiſti bona in uita tua.

RESPON. Dicẽdũ, ꝙ in actu eſt duo conſiderare, ſ. ſpẽm actus, & modum ipſius. Et ſpecies quidem actus conſiderat̃ ex obiecto, in quod actus cognoſcitiuæ uirtutis dirigit̃ per ſpẽm, quæ eſt obiecti ſimilitudo. Sed modus actus penſat̃ ex uirtute agentis. Sicut ꝙ aliquis uideat lapidẽ, contingit ex ſpecie lapidis, quę eſt in oculo: ſed ꝙ acutè uideat, cõtingit ex uirtute uiſiua oculi. Cum igit̃ ſpẽs intelligibiles maneant in aïa ſeparata, ſicut dictum eſt, *Ar. præc. * ſtatus aũt aïæ ſeparatæ non ſit idẽ, ſicut mõ eſt, ſequitur ꝙ ſm̃ ſpẽs intelligibiles hic acquiſitas, anima ſeparata intelligere poſſit quæ prius intellexit, non tñ eodem modo, ſ. per conuerſionem ad phantaſmata, ſed per modum conuenientem aïæ Conclu. m ſeparatæ. Et ita manet qdẽ in aïa ſeparata actus ſcię hic acquiſitæ, ſed non ſm̃ eundem modum.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, ꝙ Philoſophus loquitur de reminiſcentia, ſecundùm quòd memoria pertinet ad partem ſenſitiuam, non autem ſecundùm quòd memoria eſt quodammodo in intel *q. 79. ar. 6. lectu, ut dictum eſt.*

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ diuerſus modus intelligendi non prouenit ex diuerſitate ſpecierũ, ſed ex diuerſo ſtatu animæ intelligentis.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ actus per quos acquiritur habitus, ſunt ſimiles actibus quos habitus D. 59. cauſant quantum ad ſpeciem actus: non aũt quãtum ad modum agendi. Nam operari iuſta, ſed nõ iuſtè, id eſt, delectabiliter cauſat habitum iuſtitiæ politicæ, per quem delectabiliter operamur.

ARTICVLVS VII.

Vtrum diſtantia localis impediat cognitionem animæ ſeparatę.

AD SEPTIMVM ſic procedit̃ur. Videtur, ꝙ diſtantia localis impediat cognitionem animæ ſeparatæ. Dicit. n. Augu. * in libro de cura pro mort. agenda, quòd animæ mortuorum ibi ſunt, ubi ea quæ hic fiunt, ſcire non poſſunt. ſciunt autem ea quæ apud eos aguntur. Ergo diſtantia localis impedit cognitionẽ aïæ ſeparatę.

¶ 2 Pręterea Auguſti*. dicit in libro de diuinatione dæmonũ, quòd dæmones propter celeritatem motus aliqua nobis ignota denuntiant. Sed agilitas motus ad hoc nihil faceret, ſi diſtãtia localis cognitionem dæmonis non impediret. Multo igitur magis diſtantia localis impedit cognitionem animę ſeparatæ, quæ eſt inferior ſecundũ naturam, quàm dęmon.

¶ 3 Præterea. Sicut diſtat aliquis ſecundùm locum, ita ſecundùm tempus. Sed diſtantia temporis impedit cognitionem animæ ſeparatæ, nõ enim cognoſcunt futura. Ergo videtur quòd etiam diſtantia ſecundùm locum animæ ſeparatę cognitionem impediat.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Luc. 16. quòd diues cum eſſet in tormentis eleuans oculos ſuos, vidit Abraham à longè. Ergo diſtãtia localis nõ ĩpedit aïæ ſeparatæ cognitionem.

RESPONDEO Dicendũ, quòd quidam poſuerunt quòd anima ſeparata cognoſceret ſingularia abſtrahẽdo à ſenſibilib. Qđ ſi eſſet verũ, poſſet dici ꝙ diſtãtia localis ĩpediret aïæ ſeparatę cognitionẽ. Requireret. n. ꝙ uel ſenſibilia agerẽt in aïam ſeparatã, uel aïa ſeparata in ſenſibilia. & q̃tũ ad vtrũq; requireret̃ diſtãtia determinata: Sed p̃dicta poſitio eſt ĩpoſs: qa abſtractio ſpẽrũ à ſẽſibilib. fit mediãtib. ſenſibilib. & alijs potẽtijs ſenſitiuis, q̃ in aïa ſeparata actu nõ manẽt. Intelligit ãt aïa ſeparata ſingularia, per ĩfluxũ ſpẽrum ex diuino lumine, quod quidem lumen æqualiter ſe hẽt ad propinquũ & diſtãs. Vndè diſtãtia localis nullo modo impedit animæ ſeparatæ cognitionẽ. Conclu. m

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, ꝙ Aug. nõ dicit, ꝙ ꝑ hoc quod ibi ſunt aïæ mortuorũ, ea q̃ hic ſunt, videre non poſſint: ut localis diſtãtia huius ignorantiæ cauſa eſſe credatur: ſed hoc poteſt propter aliquid aliud contingere, ut infra dicetur.* *Art. ſeq.

AD II. dicendum, ꝙ Aug. ibi loquitur ſm̃ opinionem illam, qua aliqui poſuerunt ꝙ dæmones hñt corpora naturaliter ſibi vnita: ſm̃ quam poſitionem ẽt potentias ſenſitiuas hẽre poſſunt ad quarum cognitionem requiritur determinata diſtantia. Et hanc opinionem ẽt in eodem lib. Aug. * expreſſè tangit: licet hanc opinionem magis recitando q̃ aſſerendo tangere videat̃, vt patet p ea q̃ dicit 21. lib. de ciuit. Dei.*

AD III. dicendum, ꝙ futura quæ diſtant ſm̃ tẽpus, non ſunt entia in actu. Vnde in ſeipſis nõ ſunt cognoſcibilia quia ſicut deficit aliquid ab entitate, ita deficit à cognoſcibilitate. Sed ea quæ ſunt diſtantia ſecundũ locum ſunt entia in actu, & ſecũdum ſe cognoſcibilia. Vndè non eſt eadem ratio de diſtantia loci, & de diſtantia tẽporis.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum animæ ſeparatæ cognoſcant ea quæ hic aguntur.

AD OCTAVVM ſic procedit̃. ꝙ animæ ſeparatæ cognoſcant ea quæ hic agunt̃. niſi. n. ea cognoſcerent, de eis curam non haberent. Sed hñt curam de his, quæ hic agũtur: ſm̃ illud Luc. 16. Habeo quinq; fratres, vt teſtificetur illi, ne & ipſi veniant in hũc locum tormentorum. Ergo animæ ſæparatæ cognoſcunt ea, quæ hic aguntur.

¶ 2 Præ. Frequẽter mortui viuis apparẽt vel dormiẽtibus vel vigilantibus: & eos admonent de ijs quæ hic agunt̃: ſicut Samuel apparuit Sauli, vt habet̃ 1. Reg. 28. Sed hoc non eſſet ſi ea quæ hic ſunt non cognoſcerent. Ergo ea q̃ hic agunt̃ cognoſcunt.

¶ 3 Præt. Aïæ ſeparatæ cognoſcũt ea, quæ apud eas agunt̃. Si ergo quæ apud nos agunt̃, non cognoſcerent, impediretur eorum cognitio per localem diſtantiã quod ſupra negatũ eſt.* *Ar. præ.

SED CONTRA eſt, ꝙ dr̃ Iob. 14. Siue fuerint filij eius nobiles ſiue ignobiles, nõ intelliget.

RESPON. Dicẽdũ, ꝙ ſm̃ naturalem cognitionẽ, de qua nunc hic agitur, aïæ mortuorum neſciunt quæ hic agunt̃. Et huius rõ ex dictis accipi põt. * Quia anima ſeparata cognoſcit ſingularia per hoc, quòd quodam modo determinata eſt ad illa: per ueſtigium alicuius præcedentis cognitionis, ſeu affectionis, vel per ordinationem diuinam. Aïę aũt mortuorum ſecundum ordinationem diuinam, & ſecundum modum eſſendi ſegregatæ ſunt à conuerſatione viuentium, & coniũctę conuerſationi ſpiritualium ſubſtantiarum, quæ ſunt à corpore ſeparatæ. undè ea quæ apud nos aguntur, ignorant. Et hanc rationem aſſignat Gregor. * in 12. moralium dicens, Mortui vitam in carne viuentium poſt eos qualiter diſponat̃ neſciunt. quia uita ſpiritus longe eſt à vita carnis: & ſicut corporea atq; incorporea diuerſa ſunt gñe, ita sũt diſtincta cognitione. Et hoc ẽt Aug.* vr̃ tangere in lib. de cura pro mor. agenda, dicẽs ꝙ aïæ mortuorum rebus viuentium non interſunt. Sed quantum ad animas beatorum, vr̃ eſſe dr̃ia inter Greg. & Aug. Nã Greg.* ibidem ſubdit. Quod tñ de animabus ſanctis ſentiẽdum non eſt, quia quæ intus oĩpotẽtis Dei claritatem vident, nullo modo credendum eſt, ꝙ ſit foris aliquid quod ignorent. Auguſtin * vero in lib. de cura pro mortuis agenda, expreſſè dicit, ꝙ neſciunt mortui (etiã ſancti) quid agat uiui, & eorũ filij, vt hr̃ in glo. ſuper illud, Abraham neſciuit nos. Iſa 63. Quod qdẽ confirmat per hoc, ꝙ à matre ſua non viſitabat̃, nec in triſtitijs cõſolabat̃, ſicut qñ viuebat. Nec eſt ꝓbabile, ut ſit facta vita fęliciore, crudelior. & ꝑ hoc ꝙ Dominus ꝓmiſit Ioſiæ regi, ꝙ prius moreretur, ne videret mala q̃ erant populo ſuperuentura, vt hr̃ 4. Reg. 22. Sed Aug.† hoc dubitãdo dicit. Vñ præmittit. Vt volet accipiat qſq;, quod dicã. Greg. ãt aſſertiuè. Quod patet per hoc quod dicit,* Nullo modo credẽdum eſt, Magis tamen videtur ſm̃ ſententiam Greg. ꝙ animę ſanctorum Deũ videntes, oïa præſentia, quæ hic agũtur cognoſcãt. Sunt. n. angelis ęquales. De quibus etiã Aug.* aſſerit, ꝙ ea quæ apud viuos aguntur, non ignorant. Sed quia ſanctorũ animæ ſunt per-

Margin notes: *Cap. 11. tom. 4. — *Ca. 4. & habetur tom. 3. — *Cap. 4. & 5. circa me. — *Li. 21. de Ciuit. Dei c. 11. to. 5. — *Lib. 12. Moral. c. 13. ſ. principio. — *Cap. 13. parum a princi. to. 4. — *Eodẽ li. 12. Moral. cap. 13. — *Cap. 13. & cap. 10. in princ. tom. 4. — †Cap. 13. circa pricip. to. 4. — *Loco iã citato. Concl. — *Eodẽ li. de cura pro.

SVP. Q. LXXXIX. ART. VII.

Porrecta per totum. 449 4. d. 5. q. 1. ar. 4. & de Aïa, arti. 10. ad 3. & 4.

IN titulo dubium eſt, cũ anima ſeparata ſit incorporea, & à nullo corpore diſtet localiter, quõ dicitur, vtrũ diſtãtia localis &c. Titulus. n. vr̃ ſupponere quod negatum eſt ſuperius. ¶ Ad hoc br̃ dr̃, ꝙ de aïa ſeparata dupliciter loq poſſumus. Primo, ſecundum ſe. Et ſic nuſquã ẽ, & à nullo diſtat, & de ea ſic non quærit. Alio mõ, vt ſupponit̃ definita ad aliquẽ locũ, & per accidẽs diſtat ab alijs ſecundũ diſtantiam ſui loci ab illis: & hoc mõ hic quærit̃, vtrũ aïa ſeparata diſtans ſuo modo, ſ. per accidens rõne definitionis ſuæ ad unum locum, impediatur ꝑ diſtantiam à cognitione aliorum.

¶ In corpore tria. Primò refert quãdã opinionẽ affirmatiuã. Secũdò, reprobat. Tertiò, infert q̃ſito una cõcluſionẽ negatiuã.

¶ Quo ad primũ, opinio eſt, quã ſequitur Sco. in 4. di. 45. q. 2. ꝙ diſtãtia localis impedit cognitionẽ aïæ ſeparatæ. Probat̃. Aïa recipit cognitionẽ à rebus. ergo inter ipſam & res requirit̃ determinata diſtantia. Nec refert, utrũ aïa patiat̃ à reb. an agat ĩ eas, vel utrũq; hẽat in hac acceptione. Semper. n. exigit̃ determinata diſtantia inter agens & patiẽs, altero ſaltem exiſtente corporeo, & neutro infinito.

¶ Quo ad ſcdm, imꝑbat̃ dicta propoſitio quo ad ſuã radicem, ſc. Abſtractio ſpecierum à ſenſibilibus fit mediantibus ſenſib. &c. ergo nõ põt fieri apud aïam ſeparatã. Antecedens patet, & cõſtãtia tenet quia vires ſenſitiuę nõ remanẽt in aïa ſeparata.

¶ Cõtra hãc rõnẽ dicit Scotus vbi ſupra, ꝙ nõ cõcludit. Quia ſenſus, ſeu phãtaſmata nõ ſunt media neceſſario requiſita ad abſtractionem ſimpliciter, ſed pro ſtatu iſto: & dicit ꝙ antecedens eſt verũ pro ſtatu iſto nõ ſimpliciter. Probat aũt dictũ ſuũ, dupliciter. Primo, quia eſſe imaginabile, nõ eſt mediũ inter eſſe ſẽſibile & intelligibile ſed cadit ſub altero extremo, ſ. ſub eſſe ſenſibili. Scdõ, quia ſtat aliquod eſſe mediũ vni virtuti activæ, quod non eſt mediũ reſpũ alterius ut patet de medio locali reſpectu diuinæ virtutis: & ſic, licet eſſe imaginabile ſit medium inter ſenſibile extra, & intelligibile: nõ eſt reſpectu oĩs uirtutis abſtractiuæ, ſed reſpectu uirtutis imperfectæ, qualis eſt intellectus noſter coniũctus.

¶ Ad hęc iã rñſũ eſt ſuperi⁹ q. 75. ar. 2. quia rõnes dictæ ꝓbant, ꝙ eſſe imaginabile eſt neceſſario mediũ in abſtrahẽdo, vel in cau ando eſſe intelligibile ab exterioriſẽſibili, ſcd̃m naturę ordinem, cui oĩs creata virtus ſubeſt: q̃n nulla virtus creata põt eſſe contrã naturæ ordinẽ, virtute ꝓpria ſed tantũ quicquid diuina virtus poſſit.

Porrecta per totum. 450 4. d. 45. q. 1. ar. 1. ad 4. & 4. d. 4. q. 1. ar. 1. ad 1. & 2. Et de ver. q. 8. ar. 11. ad 12. Et de Aïa ar. 20. ad. 1. — 71 c

¶ Quo ad tertium, cõcluſio reſſiua eſt. Aïa ſeparata æquè intelligit propinquum & diſtans. Probat̃. Intelligit ſingularia p influxum ſpecierum à diuino lumine. ergo antecedẽs ſupponit, cõſequentia notæ: qa lumen illud, & in ſe, & diffuſum per ſpẽs nõ magis reſpicit propinquũ quã diſtans.

¶ Circa hanc partem ſ dicẽda eſſent de iſtis ſpẽbus: quo ſcilicet, poſſunt cauſare notitiã intuitiuã, & repræſentant & abſentia, & præſentia: in ſuperioribus cum de angelorum cognitione tractaretur diſcuſſa ſunt. Rõnes quoq; Scoti in 4. diſt. 45. quæ. 1. in fine: q̃ diſtãtia localis ĩpediat cognitionẽ, nõ oportet aliter aſſerere: qa ſupponunt aïam accipere cognitionẽ à rebus: & de impedimẽto actionis & paſſionis loquunt & nihilominꝰ ſuperius ſũt ſolutæ ĩ tractatu de angelis. *Ar. præ. — Concl. m — *Ar. 4. huius queſt.

SVPER. Q. LXXXIX. ART. VIII.

TItulus clarus.

¶ In corpore duo. Primò rñdet quæſito. Scdõ ad bonitatẽ doctrinæ rñdet quæſito, de cognitione ẽt gratuita loquendo.

¶ Quo ad primũ, eſt vna cõcluſio rñſiua. Aïæ ſeparatæ neſciũt naturaliter q̃ hic agũtur. Probatur dupliciter. primo rõne. Aïæ ſeparatæ ſunt per diuinam ordinationẽ ſegregatæ à conuerſatione noſtra, & coniũctę conuerſationi ſpiritualiũ. ergo iſta noſtra neſciunt. Antecedẽs patet ex modo eſſendi earum: conſequentia probat̃ ex dictis, ſcilicet ꝙ anima ſeparata, non nouit ſingularia niſi ꝑ ueſtigium aut affectum aut ordinem ad ea: ſed de veſtigio aut affectu conſtat, ꝙ non eſt ad omnia, ordo autem eſt ad ea quæ alterius vitæ ſunt ergo &c. Secundo confirmat & cõcluſionẽ & rationem, authoritatibus Gregorij & Auguſt.

¶ Quo ad ſecundum quattuor dicit. Primò differentiã inter Grego. & Aug. Apud Gregorium animæ ſanctorum ſciũt noſtra, apud Auguſtinũ nõ. Ratio illius eſt quia Deum vident: iſtius vero, ex facto matris, & ex promiſſione Ioſiæ. Secundo dicit, ꝙ non totaliter diſcrepant: quia Auguſt dubitando. Greg. aſſerendo.

¶ Tertio, comparat concluſiones eorũ: & præfert Gregorij ſententiam ratione conſona Auguſtino, quia animæ ſanctæ æquales ſunt angelis, qui, apud Aug. ſciũt noſtra. Et ſic concluſio Grego. eſt ẽt Auguſtini implicite.

¶ Quarto, ſoluit motiua Auguſtin. quia animæ ſeparatæ non triſtantur. Et per hoc reſponderetur ad promiſſionem Ioſiæ, ſi beatus ſtatim fuiſſet: ſed quia non fuit, in eo locum nõ habet cognitio beatorum: ſed naturalis tantum pro tunc, ſecundum quam nõ vidit quod ſecuturum

eſt

Universidad de Deusto Biblioteca

eſt malum. Nec reb. niſi ſe ingerunt, niſi ſecundùm quem uident ordiné diuinũ. Et ſic ſolui obiectio de matre & Abrahã &c. Et fundamẽtum olum eſt, quia ſunt ꝑfectiſſimè coniunctæ diuinæ iuſtitiæ.

¶Circa hanc ſecundã partem articuli dubium eſt. Quia ſi ſancti oẽs uident oĩa q̃ hic aguntur, uana in primis uidetur ſpecialis quæſtio: An ſancti uideant orationes noſtras ad ſe directas. Videtur. n. hinc ſequi, ꝙ quilibet beatus ſiuè dirigatur ad ſe oratio, ſiuè non, eam uideat: ex quo uidentia quæ hic ſiunt. Et tamen in 4. 45. diſt. diſputatur. Superfluæ quoque uidentur reuelationes, quæ fiunt inferioribus angelis à ſuperioribus. Nec et uidetur priuilegium aiæ Chriſti, ut cognoſcat oĩa q̃ nouit Deus ſcientia viſionis.

¶Ad hoc breuiter dicitur, quòd ſi uerba literæ notentur, & diſtribuantur ſano intellectu, oẽs phantaſiæ hmõi ceſſant. In litera in primis reſtringitur iſta cognitio ad p̃ſentia ſingularia, & non extenditur ad futura: quia præſentia participant ſpeciem acta, non futura. Diſtribuendum eſt aũt ly, omnia præſentia, vt patet in 4. contra Gent. c. 59. & ex diuerſis locis ſuperius haberi poteſt: non reſpectu eorum, quæ pertinent ad ſolam uoluntatem diuinam, ut electio & alia pertinentia ad ſanctificationẽ creaturarum, quibus ſunt eccleſiæ inuiſibiles quibus ſunt reuelationes in cœleſtibus. Nec reſpectu eorum, quæ ad ſolam voluntatem creaturarum ſpectantur cogitationes cordiũ: inter quas ſunt orationes noſtræ. Et ideo merito de eis quæſtio fit. nec omnibus innoteſcunt, nec reſpectu rationum ſupernaturalium ex diuina bonitate ſumptarũ: propter quas mul ti effectus ſiunt, quoniam diuini ordinis ſunt. Quæ tamen omnia anima Chriſti nouit ab initio. Et ratio-

*Ca. 15. in princip. tom. 4.

*Li. de cura p mor. age. c. 10. paulo poſt prin. tom. 4.

*In corp. artic.

ſectiſſimè iuſtitiæ diuinæ coniunctæ, nec triſtantur, nec rebus uiuentium ſe ingerunt, niſi ſecundùm quòd iuſtitiæ diuinę diſpoſitio exigit. F

Ad primvm ergo dicẽdum, ꝙ animæ mortuorum poſſunt habere curam de reb. viuentiũ, etiã ſi ignorent eorum ſtatum, ſicut nos habemus de mortuis, eis ſuffragia impendendo, q̃uis eorũ ſtatũ ignoremus. Poſſunt ẽt facta viuentium non per ſeipſos cognoſcere, ſed uel ꝑ animas eorũ, q hinc ad eos accedunt, vel ꝑ angelos ſeu dæmones, uel ẽt ipſo Dei reuelante, ſicut Aug.* in eodem lib. dicit, G

Ad secvndvm dicendum, ꝙ hoc ꝙ mortui uiuentibus apparent qualitercunq; vel cõtingit ꝑ ſpẽlẽ Dei diſpoſitionẽ: vt aiæ mortuorum reb. uiuentiũ interſint, & eſt inter diuina miracula cõputandũ: vel hmõi apparitiones fiũt per operationes angelorũ bonorũ uĩ malorũ, ẽt ignoratib. mortuis, ſicut etiam viui ignorãtes alijs uiuẽtib. apparẽt in ſomnis, vt Aug.* dicit[h] in li. ꝑ dicto. Vñ & đ Samuele dici p̃t, ꝙ ipſe apparuit ꝑ reuelationẽ diuinã: ẽm hoc ꝙ dr̃ Eccl. 46. ꝙ dormiuit & notũ fecit regi finẽ vitæ ſuæ. Vel illa apparitio fuit ꝓcurata ꝑ dęmones: ſi tñ Eccleſiaſtici authoritas non recipiat ꝑꝑ hoc, ꝙ inter canonicas ſcripturas apud Hebræos non hr̃. H I

Ad tertivm dicendum, ꝙ ignorantia huiuſmodi non contingit ex locali diſtantia, ſed ꝓpter cauſam prædictam.*

QVAESTIO XC.

De Prima hominis productione quantum ad animam, in quatuor articulos diuiſa.

Deinde conſiderãdũ eſt, de prima hominis productione.

¶Et circa hoc conſideranda ſunt quatuor. Primò, de productione ipſius hoĩs. Secundò, de fine ꝓductionis. Tertiò, de ſtatu & cõdõne hoĩs primò ꝓducti. Quartò, de loco ei⁹

¶Circa productionem autẽ conſideranda ſunt tria. Primò, de productione hoĩs, quantum ad aĩam. Secundò, quantum ad corpus uiri. Tertiò, quantum ad productionem mulieris.

Circa primum, quærun tur quatuor.

¶Primò, Vtrum anima humana ſit aliquid factum, uel ſit de ſubſtantia ipſius Dei.

¶Secundò, Suppoſito quòd ſit facta, vtrum ſit creata.

¶Tertiò, Vtrũ ſit facta mediantibus angelis.

¶Quartò, Vtrum ſit facta antè corpus.

Articvlvs I.

Vtrum anima ſit facta, uel ſit de ſubſtantia Dei.

Ad primvm ſic proceditur. Videtur, ꝙ anima nõ ſit facta, ſed ſit de ſubſtantia Dei. Dicitur enim Geneſ. 2. Formauit Deus hominem de limo terræ, & inſpirauit in faciem eius ſpiraculum uitæ: & factus eſt homo in animam viuentem. Sed ille[h] qui ſpirat, aliquid à ſe emittit. Ergo anima qua homo uiuit eſt aliquid de ſubſtantia Dei.

¶2 Pręterea. Sicut ſ.* habitũ eſt, aĩa eſt forma[h] ſimplex. Sed forma eſt actus. Ergo anima eſt actus purus, quod eſt ſolius Dei. Ergo aĩa eſt de ſubſtantia Dei.

¶3 Pręterea. Quęcũq; ſunt, & nullo mõ[h] differũt, ſunt idẽ. Sed De⁹ & mens ſunt, & nullo mõ differunt: quia oporteret ꝙ aliquib. differentijs differrent, & ſic eſſent compoſita. Ergo Deus & mens humana idem ſunt.

Sed contra eſt, ꝙ Aug.* in li. de origi. aiæ enumerat q̃dã, q̃ dicit eſſe multũ aperteq; ꝑuerſa, & fidei catholicę aduerſa. Inter q̃ primũ eſt, ꝙ quidã dixerunt, Deum animam non de nihilo, ſed de ſeipſo feciſſe.

Respondeo Dicendũ, quòd dicere animã eſſe de ſubſtantia Dei, manifeſtam improbabilitatem continet. Vt enim ex dictis patet,* anima humana eſt quandoque intelligens in potentia, & ſciẽtiam quodammõ à reb. acqrit, & hẽt diuerſas potẽtias.* q̃ oĩa aliena ſunt à Dei natura: q ẽ act⁹ pur⁹, & nihil ab alio accipiẽs, & nullã in ſe diuerſitatẽ hñs, vt ſ. probatũ eſt.* Sed hic error principiũ habuiſſe vr̃ ex duabus poſitionib. antiquorum. Primi enim, qui naturas rerum conſiderare inceperũt, imaginationẽ tranſcendere nõ valentes, nihil præter corpora eſſe poſuerunt.* Et iõ Deum dicebant eſſe quoddã corpus, quod aliorum corporũ iudicabant eſſe principiũ. Et quia K

nabile uidetur, quòd omnes poſt iudicium uidebunt, quæ videt Deus ſciẽtia viſionis: Sed reſpectu omniũ pertinentium ad naturalem ordinẽ uniuerſi iuxta determinata ſuperius, eũ de cognitione cogitationum cordis agetur.

SVPER QV. XC. ART. I.

Ferr. 2. cont. c. 85. Aegid. 2. ſ. di. 17. q. 1. artic. 1. Alb. Mag. 2. diſt. 17. articu. 1.

Titulus clarus. ¶In corpore duo. Primò, ſi deſq; quæſitũ. Scdò, oſtendit radices erroris appoſiti.

¶Quo ad primum cõcluſio eſt. Anima non eſt ſubſtantia Dei, ſed eſt facta. probatur. anima eſt in potentia & accipit ſcientiã à rebus, habens diuerſitatem potentiarum. ergo non eſt de ſubſtantia Dei: ſequitur ſequela, quia deitas eſt actus purus, nihil accipiens aliunde, & nullam in ſe diuerſitatem habens. Aduerte hic, quòd cum concluſio habeat duas partes, negatiuam tantum probat litera: quoniam affirmatiua ex illa negatiua ſequitur, adiũcta determinatione ſuperius facta, ſcilicet quòd omne aliud à Deo ſit factum.

¶Quo ad ſecundum ponit duas radices, ex quibus ortus uidetur hic error: prima eſt opinio ponentium tantum corpora eſſe, & animam de natura primi corporis, quod Deus erat: ſecunda eſt opinio ponentium, nihil eſſe niſi ſub corpore: & ſic animam mundi, & animã partem mundi, & hominis partem animæ totius &c. omnia clara ſunt in litera.

Ferr. Il per totum. 451 2. di. 17. q. 1. art. 1. 2. c. 85. Et opuſc. 3. c. 85. & 221.

*q. 75. articu.

*Cap. 1. & 4. & habet liber ſecundus.

*q. 84. art. 6. & q. 77. art. 2. 3. & q. 79. art. 2.

*q. 3. art. 1. & 7. & q. 1. & q. 3.

SVPER QV. XC. ART. II.

Titulus clarus. ¶In corpore vnica concluſio reſponſiua quæſito affirmatiuè. Anima rationalis ſola præter formas ſenſibiles neceſſario fit per creationem. Probatur. aia rõnalis ſola eſt ſubſiſtens: ergo ſola propriè hẽt eſſe: ergo fieri: & non ex materia præiacente: ergo per creationẽ. Antecedens patet ex ſupradictis q. 75. Prima conſequentia probatur. Primò, ex differentia inter ſubſtantiam & accidens, quia ſubſtantia propriè dicitur eſſe, accidens uero eſt, quo aliquid eſt. Scdò, ex rõne entis: quia ſcilicet eſt rõne aliquid dicens, qua ſe hẽt ad ſubſiſtere, vt patet de albedine. Tertio authoritate Ariſt. confirmatur. Scda uerò conſequentia probatur: quia fieri eorum de ſubſtantia eſt, quorũ eſſe quia eſt via ad eſſe. Appoſitio autem illius probatur ex diuiſione, quia aut ex materia corporali, aut ſpirituali. Nõ prima quia ſic non ſubſiſteret, ſed eſſet forma materialis & corporea. Nec ſcda: quia ſic ſubſtantiæ ſpirituales tranſmutarentur ad inuicem: & ſic ſequẽter eſſent corruptibiles. Haberent. n. materiam eandem, ex cuius potentia educerẽtur: ſicut formæ corporales hñt materiam ſenſibilem. Vltima conſequentia eſt per ſe nota.

¶Circa primam conſequentiam aduerte, ꝙ hic eſt ſermo de eſſe, & fieri ſimpliciter, id eſt ſine additione aliqua: & eſt ſermo de eorum proprijs ſubiectis in propoſitione. Ita ꝙ ſenſus eſt, ꝙ de ſolis ſubſiſtentib⁹ verè & propriè dicatur, eſt, & fit, quia ſola hæc ſunt ea quibus conuenit eſſe vt quod, reliquis aũt cõuenit vt quo. Nec obſtat ꝙ aiæ rõnali cõueniat etiam eſſe vt quo quia eſt qua hõ eſt, & ulterius quia nõ conuenit ei vt quo tñ, ſed vt quo, & quod ſimul, cæteris aũt for-

*Li. 1. tex. 20. & ſeq. tom. 2.

*Li. 7. de ciuit. Dei c. 6. to. 5.

*q. 3. ar. 1. & 2. Concluſio. 2.

*q. 75. ar. 5. ad 4.

D. 502.

*Lib. 10. Metaph. tex. 24. & 25. to. 3.

aĩam ponebãt eſſe de natura illius corporis, qđ dicebant eſſe principium, vt dr̃ in primo de aĩa:* per conſequens ſequebat, ꝙ aĩa eſſet de ſubſtantia Dei. Iuxta quam poſitionem ẽt Manichæi, Deum eſſe quandam lucem corpoream exiſtimantes, quandã partem illi⁹ lucis aĩam eſſe poſuerũt corpori alligatã. Scdo uero ꝓceſſũ fuit ad hoc ꝙ aliqui aliquid in corporeum eſſe apprehenderunt: non tñ à corpore ſeparatum, ſed corporis formam. Vñ & Varro dixit, ꝙ Deus eſt aĩa, mundum intuitu, vel motu & rõne gubernãs vt Aug. narrat. 7. de Ciuit. Dei.* Sic igit illius totalis aiæ partẽ, aliqui poſuerunt aĩam hoĩs: ſicut hõ eſt pars totius mũdi: nõ ualentes intellectu pertingere ad diſtinguendos ſpiritualium ſubſtantiarum gradus niſi ſecũdum diſtinctiones corporum. Hæc autem omnia ſunt impoſſibilia, vt ſupra probatum eſt,* Vndè[m] manifeſtè falſum eſt, animã eſſe de ſubſtantia Dei.[n] A B C

Ad primvm ergo dicendũ, quòd inſpirare non eſt accipiẽdum corporaliter. Sed idem eſt Deum inſpirare quòd ſpiritum facere. Quamuis & homo corporaliter ſpirans, non emittat aliquid de ſua ſubſtantia, ſed de natura extranea.

Ad II. dicendum ꝙ aĩa etſi ſit forma ſimplex ẽm ſuam eſſentiam: non tñ eſt ſuum eſſe, ſed eſt ens per participationẽ: vt ex ſupra dictis patet.* Et iõ non eſt actus purus ſicut Deus.

Ad III. dicendum, ꝙ differens ꝓpriè acceptũ, aliquo differt. Vndè ibi quęritur dr̃ia, vbi eſt conuenientia. Et ꝓpter hoc oportet dr̃ia eſſe cõpoſita quodammodo cum in aliquo differant, & in aliquo conueniãt. Sed ẽm hoc licẽt oẽ[d] differens ſit diuerſum, non tñ omne diuerſum eſt differens: vt dr̃ in decimo Metaphyſ.* Nam ſimplicia diuerſa ſunt ſeipſis: non autem differunt aliquibus differẽtijs ex quibus componantur. Sicut homo & aſinus differunt rationali & irrationali differẽtia: de quibus non eſt dicere, quòd vlterius alijs differẽtijs differãt.

Articvlvs II.

Vtrum anima ſit producta in eſſe per creationem.

Ad secvndvm ſic proceditur. Videtur, quòd aĩa non ſit producta in eſſe per creationem. Quod enim in ſe habet aliquid[h] materiale, fit ex materia. Sed anima habet in ſe aliquid materiale, cum non ſit actus purus. Ergo anima eſt facta ex materia. non ergo eſt creata.

¶2 Præt. Omnis[h] actus materiæ alicuius, videtur educi de potẽtia materię. Cum enim materia ſit in potẽtia: ad actum, actus qlibet ꝓexiſtit in materia in potentia. Sed anima eſt actus materiæ corporalis, vt ex eius diffinitione apparet. Ergo anima educitur de potentia materiæ.

¶3 Præt. Anima eſt forma quędam. Si igitur anima fit ꝑ creationẽ, pari ratione omnes aliæ[h] formæ. Et ſic nulla forma exibit in eſſe per generationem. quod eſt inconueniens.

Sed contra eſt, quod dicitur Geneſ. 1. Creauit Deus hominem ad imaginem ſuam. Eſt autem homo ad imaginem Dei ſecũdum animam. Ergo anima exiuit in eſſe per creationem.

Respon. Dicendum, ꝙ[m] anima rationalis non poteſt fieri niſi per creationem: quod non eſt verum de alijs formis.[n] Cuius ratio eſt, quia cum fieri ſit uia ad eſſe, hoc modo alicui cõpetit fieri, ſicut ei competit eſſe. Illud autem propriè dicitur eſſe quod ipſum hẽt eſſe, quaſi in ſuo eſſe ſubſiſtens. Vndè ſolæ ſubſtantiæ propriè & verè dicuntur entia: accidens vero nõ habet eſſe, ſed eo aliquid eſt: & hac ratione ens dicitur ſicut albedo dicitur ens, quia ea aliqd eſt album. Et propter hoc dicit in 7. Metaphyſico.* ꝙ accidens dicitur magis entis q̃ ens. Et eadem rõ eſt de omnibus alijs formis non ſubſiſtentibus. Et ideò nulli formæ non ſubſiſtenti, ꝓpriè conuenit fieri, ſed dicunt fieri per hoc, ꝙ compoſita ſubſiſtentia fiunt. Aĩa autem rationalis, eſt forma ſubſiſtẽs, vt ſupra habitum eſt.* Vñ ſibi ꝓpriè cõpetit eſſe & fieri. Et quia nõ põt fieri ex materia præiacẽte, D E

mis vt quo tñ. Vndè Ariſtoteles, vt Auerrois 18. commẽt. 12. Metaph. dicit, ſola hac via cuitauit creationẽ formarum: qui negant ea fieri: quia iſ & ſunt & fiunt: dixit ꝙ fiunt inquantum compoſita fiũt & ſunt, inquantum ſunt ea quibus cõpoſita ſunt & iõ ſubtiliter Diuus Thomas ex eodem fundamẽto ꝓceſſit, ſubſumendo ꝙ aĩa rationalis uerè & propriè eſt, & fit, quia ſubſiſtit.

¶Circa vltimam conſequentiam aduerte ꝙ poſteriores, de quorum numero eſt Scot.* in 4. putãtes ſe diſſicilius cauſiſſe; loqui, diſtinxerunt ꝙ creatio põt dupliciter ſumi. Vno modo pro factione rei, nulla omnino materia ſuppoſita: & ſic ſumitur propriè creatio. Alio modo, pro factione rei in aliquo ſubiecto pręiacente, non tñ de cuius potentia educatur, ſed ab extra: & ſic dicũt aĩam creari. Et licet hoc dictũ nõ ſit falſũ eſt tñ rude & offuſcans ingenium, dũ liquida ueritas occultatur proceſſu. n. hoc ex ignorantia creationis, & fieri naturalis, penes qđ diſtinguant. Creari. n. eſt ex nihilo fieri, i. ut magnus inquit Albertus, ex nihilo ſui fieri. Philoſophicum autem fieri, eſt ex aliquo ſui fieri: & ideo ſubſiſtentia tñ fiunt & non formę materiales, nec accidẽtia. Et ideo nihil obſtat creationi ſimpliciter & propriè pręſuppo nere ſubiectum, mõdo id nihil ſit eius, quod propriè fit ut contingit in productione animę rationalis. Vndè ſubtiliſſimè diuus Thomas, cum probaſſet quòd anima rationalis ꝓpriè fit, ſubdidit ꝙ non ex materia corporali, neq; ſpirituali, quæ ſcilicet ſit aliquid ſui, ſicut materia eſt aliquid: quia eſt pars eius quod fit ex ea. Et ſupra hoc fundantur aliquę cõſequẽtię, ꝙ eſſet corporeę naturę. Et hoc benè notatum eſt peripatetica doctrina pręcipuumq;

Ferr. Il per totum. 452 Infra q. 118. ar. 2. Et 2. diſt. 28. q. 1. artic. 1. & 2. Et pot. q. 3. ar. 9. Et quo. 9. ar. 11. Et opuſ. 3. cap. 93. 131. 229. & 230. Et opu. 18. c. 3.

Concl. m

*Li. 7. Meta. text. 2. tom. 3.

*q. 75. ar. 2.

Universidad de Deusto Biblioteca

neq; corporali quia ſic eſſet naturæ corporeę: neq; ſpirituales quia ſic, ſubſtātiæ ſpūales inuicẽ tranſmutarent: neceſſe eſt dicere, ꝙ nõ fiat niſi ꝑ creationẽ.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, ꝙ in aīa eſt ſicut materiale ipſa ſimplex eſſentia: formale autẽ in ipſa, eſt eſſe participatum: quod quidem ex neceſſitate ſimul eſt cum eſſentia animę: quia eſſe per ſe conſequitur ad formā. Et eadem rõ eſſet ſi poneretur compoſita quadam materia ſpirituali, vt quidam dicunt, quia illa materia non ẽ in potẽtia ad aliam formam, ſicut nec materia cęleſtis corporis, alioquin anima eſſet corruptibilis. Vndè nullo modo anima poteſt fieri ex materia præiacente.

AD II. dicendum, ꝙ actum extrahi de potentia materiæ nihil aliud eſt, quàm aliquid fieri actu, quod prius erat in potentia. Sed quia anima rationalis non habet eſſe ſuum dependẽs à materia corporali, ſed habet eſſe ſubſiſtens, & excedit capacitatẽ materię corporalis vt ſupra dictũ eſt.* propterea nõ educitur de potentia materiæ.

AD III. dicendum, ꝙ non eſt ſimile de anima rationali, & de alijs formis: vt dictum eſt.*

ARTICVLVS III.

Vtrum anima rationalis ſit producta à Deo immediate.

AD TERTIVM ſic procedit. Vr̃, ꝙ aīa rationalis non ſit producta à Deo immediate ſed mediantibus angelis. Maior.n. ordo eſt in ſpiritualibus, ꝙ̃ in corporalibus. Sed corpora inferiora[h] producuntur per corpora ſuperiora: vt Dionyſ.* dicit 4. ca. de di. No. Ergo, & inferiores ſpiritus qui ſunt animæ rõnales producuntur per ſpiritus ſuperiores, qui ſunt angeli.

¶2 Præt. Finis rerũ rñdet principio. Deus.n. eſt principium & finis rerum. Ergo & exitus rerũ à principio rñdet reductioni rerum in finem. Sed infima reducũtur ꝑ prima, vt Dion.* dicit. Ergo & infima ꝓcedunt in eſſe per prima. ſ. animæ ꝑ angelos.

¶3 Præt. Perfectũ eſt, quod põt ſibi ſimile[h] facere: vt dr̃ 4 Metaph.† Sed ſpirituales ſubſtātiæ ſunt multo magis perfectæ, ꝙ̃ corporales. Cum ergo corpora faciãt ſibi ſimilia ſecundum ſpeciem multo magis angeli poterunt facere aliquid infra ſe, ſecundum ſpeciem naturæ, ſcilicet animam rationalem.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Gen. 2. quòd Deus ipſe inſpirauit in faciem hominis ſpiraculum vitæ.

RESPON. Dicendum, ꝙ[m] quidam poſuerunt quòd angeli ſcdm quòd operantur in virtute Dei cauſant animas rationales. Sed hoc eſt omnino impoſſibile & à fide alienum[n] Oſtenſum eſt.n.* ꝙ anima rationalis non poteſt produci niſi per creationem. Solus autem Deus poteſt creare: quia ſolius primi agentis eſt agere, nullo præſuppoſito: cum ſemper agens ſcdm præſupponat aliquid à primo agente, vt ſupra habitum eſt.* Quod autem agit aliquid ex aliquo ꝓſuppoſito, agit tranſmutando: & ideo nullum aliud agens agit niſi traſmutãdo: ſed ſolus Deus agit creando. Et quia aīa rõnalis nõ producitur per tranſmutationẽ alicuius materiæ ideo non poteſt produci niſi à Deo immediate. Et per hoc patet ſolutio ad obiecta. Nam ꝙ corpora cauſant vel ſibi ſĩa vel inferiora, & ꝙ ſuperiora reducunt inferiora: totum hoc prouenit per quandam trãſmutationem.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum anima humana fuerit producta ante corpus.

AD QVARTVM ſic procedit. Vr̃, ꝙ aīa humana fuerit ꝓducta ante corpus. Opus enim[h] creationis pręceſſit opus diſtinctionis & ornatus: vt ſupra habitum eſt.* Sed anima producta eſt in eſſe per creationem; corpus autem factum eſt in fine ornatus. vt ſupra habitũ eſt.† Ergo anima hominis producta eſt ante corpus.

¶2 Præt.[h] Aīa rationalis magis conuenit cum angelis, ꝙ̃ cum aīalibus brutis. Sed angeli creati fuerunt ante corpora, vel ſtatim à principio cum corporali materia corpus ãt hois formatũ eſt ſexto die qñ & bruta aīalia ſunt producta. Ergo anima

19 167 precipuumq; Ariſtotelis fundamentum. ¶In rñſione ad ſcdm nota ſecretum aliud Peripateticum: quid ſcilicet, eſt formam educi de potẽtia materię: formā eſſe in potentia materię, eſt eſſe in ea, vt eā non actiua ſed materialr: eſſe aũt in aliquo, vt eā materiali, eſt habere eſſe depẽdẽs ab eo tum ois effectus à ſua dependeat cã in ſuo gñe cauſæ & habere eſſe confuſum id eſt indiſtinctè in ea. Non.n. in potẽtia materiæ diſtinctũ eſſe hẽt forma aquæ aut ignis: ſed vnum eſt eorum oīum eſſe vt in ea ſunt. Et merito, qm actus eſt diſtinguere, eſſe aũt in potẽtia materię diſtinguitur contra eſſe in actu: hĩc ergo materia in ſe formā, ſcdm eſſe potentiale nihil aliud eſt educi formam de eius potentia, ꝗ̃ materiam tranſmutari trāſmutatione ſufficiente: ita ꝙ ex vi tranſmutationis materię, forma reſultet: ex quo.n. erat in ea ſcdm eſſe cõfuſum, ipſa trāſmutatio cõtinue appropriat & diſtinguit ipſam materiā ad eſſe illius diſtinctum: qm continue aliter, & aliter ſe hẽt ſecundũ illud per ipſam mutationẽ formaliter. Et ſic completa tranſmutatione qua precedens cõpoſitũ tranſmutatur in aliud compoſitũ, reſultat forma. Vndè per oppoſitum, ſi homo, qñ ex vi trāſmutationis, qua pręcedens compoſitum mutatur in hominem: nunquam reſultaret aīa rõnalis qm cauſalitas materię ſe non extendit ad intellectus opera ideo, non educitur de potentia materię. Educi ergo formam de potentia materię, eſt ipſam ex vi tranſmutationis reſultare in ea &c.

* Q. 75. ar. 2.

* In cor. ar.

Porrecta per totum. 453

Locus ſupra art. 2. notatis.

* Cap. 4. par. 1. aliquãtulũ ante fin.

* Cap. 5. eccle. Hiera. par. 1. titulo de ſacerdotum perfection. ſ prin.

a 142

SVPER Q. XC. ART. III.

Titulus clarus ¶In corpore duo Primo, rñdet q̃ſito, Scdo ſoluit obiecta. ¶Quo ad primum ſimul refert opinionẽ cõtrariã: & impugnãdo illã, infert cõcluſionẽ intẽtã. Opinio oppoſita, eſt pars affirmatiua. ſcilicet Aīa fit à Deo mediãtibus angelis. Concluſio intẽta eſt eius cõtradictoria, Aīa fit à Deo immediate. Rõ ꝓ hac, & contra illã eſt iſta, Aīa fit nõ per tranſmutationẽ, ſed ꝑ creationem: ergo à Deo immediate. Antecedens patet ex pcedenti articulo. conſequẽtia ꝓbatur, ex dĩa inter primum agens & alia agentia: quia illius tantũ eſt creare, & horum eſt trãſmutare tãtum. Quę differentia probatur ſic. Omne agens ſecundum, pręſupponit aliquid à primo agente. ergo agit ex aliquo præſuppoſito. ergo agit trãſmutando. ergo ſolius primi agentis eſt agere nullo pręſuppoſito. ergo creare. Omnia ſunt ſuperius in queſt. 44 diſcuſſa. Quo ad ſecundũ, clara omnia in litera

Concl.

* Ar. præced.

* Q. 61. ar. 3.

SVPER QVÆ. XC. ART. IIII.

Ferr. 2. cont. c. 83. Alb. mag. 2. d. 17. a. 2.

Titulus clarus ¶In corpore quatuor. Primo, refert opinionem Origenis Secũdo, Aug. Tertio, examinat illã. Quarto, reſpondet q̃ſito. ¶Quo ad primum, apud Originem. Omnes animę ante corpora &c. ſed ſuperius diſcuſſum eſt hoc. ¶Quo ad ſecundum, apud Aug. tria. Primo cõcluſio, Aīa primi hois ante corpus eſt producta. Secũdo rõ eius: quia corpus cauſaliter primis diebus, anima vero in ſeipſa producta fuit cum non poſſit dici, quòd fuit in cauſis ſuis pducta: quia ſolus Deus eſt eius cauſa. Tertio, modus opinandi, ſcilicet quòd non aſſertiue hęc dixit: vt patet ex verbis eius. ¶Quo ad tertium, examinat hęc ꝓpoſitio ſcdm duas vias, ſcilicet dicentiũ animam ꝑ ſe ſpeciem, vt Platonici, & partem ſpeciei, vt Peripatetici. Apud primos, põt ſuſtineri, apud

Porrecta per totum. 454

Infra q. 118. art. 3. Et q. 6. ar. 1. & 4. Et 2. d. 17. q. 1. art. 2. Et 2. contra ca. 83. Et pot. q. 3. ar. 10. Et opu. 13. lect. 4.

† Quolib. 65. q. 67. ãſt. 72.

* Q. 66. & 70.

† Ar. 1. & huius q.

hominis fuit creata añ corpus.

¶3 Prę.[h] Finis proportionatur principio. Sed aīa in fine remanet poſt corpus. Ergo & in principio fuit creata antè corpus.

SED CONTRA eſt, ꝙ actus proprius fit in potentia propria. Cum ergo anima ſit proprius actus corporis, anima producta eſt in corpore.

RESPON. Dicendũ, ꝙ Orige.* poſuit non ſolũ aīam primi hominis, ſed aīas oīum hominum antè corpora ſimul cũ angelis creatas, * ꝓpter hoc ꝙ credidit, oẽs ſpũales ſubſtantias, tã aīas quàm angelos, æquales eſſe ſcdm ſuæ naturę conditionem, ſed ſolũ merito diſtare, ſic ꝙ quædã earũ corporib. alligantur, quæ ſunt aīæ hoīum, vel cœleſtium corporũ: quædã uero in ſui puritate ſcdm diuerſos ordines remanent. de qua opinione ſ. iã diximus.* Et iõ relinquatur ad pñs. Aug. verò in 7. ſup Gen.† ad lit dicit, ꝙ aīa primi hois, antè corpus cum angelis eſt creata ꝓpter aliam rõnẽ:* quia ſ. ponit ꝙ corpus hois in illis operib. ſex dierum, non fuit productum in actu, ſed ſolùm ſcdm cãſales rõnes, quod non põt de aīa dici: quia nec ex aliqua materia corporali aut ſpũali pręexiſtente facta fuit, nec ex aliqua uirtute creata produci potuit. Et iõ vr̃, ꝙ ipſamet anima in operibus ſex dierum in quib. oīa facta fuerũt, ſimul cũ angelis fuerit creata: & ꝙ poſtmodum propria uoluntate inclinata fuit ad corpus adminiſtrãdum. Sed hoc nõ dicit aſſerendo, vt eius uerba demonſtrant.* Dicit .n. Credatur, ſi nulla ſcripturarum authoritas ſeu veritatis rõ contradicit, hoiem ita factum ſexto die, ut corporis quidem humani rõ cãlis in elemẽtis mundi, anima verò iam ipſa crearetur. Poſſet ãt vtique hoc tolerari ſcdm eos, qui ponunt ꝙ anima habet per ſe ſpẽm & naturam completam: & ꝙ nõ vnitur corpori, vt forma, ſed ſolùm ad ipſum adminiſtrandum. Si aũt aīa unitur corpori ut forma & eſt naturaliter pars humanæ naturę: hoc oīno eſſe non põt. Manifeſtũ eſt.n. ꝙ Deus primas res inſtituit in perfecto ſtatu ſuæ naturę: ſcdm ꝙ vniuſcuiuſq; rei ſpẽs exigebat. Aīa aũt cum ſit pars humanæ naturę, non hẽt naturalem perfectionem, niſi ſcdm ꝙ eſt corpori vnita. Vndè non fuiſſet conueniens, aīam ſine corpore creari. Suſtinendo ergo opinionẽ Aug. de operib. ſex dierũ, dici poterit, ꝙ aīa humana præceſſit in operib. ſex dierũ, ſcdm q̃dã ſimilitudinẽ gñis: prout conuenit cũ angelis in intellectuali natura,* Ipſa.n. fuit creata ſimul cũ corpore. Scdm alios uerò ſctõs, tã[m] aīa quàm corpus primi hominis in operib. ſex dierum ſunt producta.*

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ ſi natura animæ haberet integram ſpeciem, ita ꝙ ſecundũ ſe crearetur, ratio illa procederet vt per ſe in principio crearetur. Sed quia naturaliter eſt forma corporis, non fuit ſeorſum creanda, ſed debuit creari in corpore. Et ſimiliter eſt dicendum ad ſecundum. Nam anima ſi per ſe ſpeciem haberet, magis conueniret cum angelis. Sed in quantum eſt forma corporis pertinet ad genus animalium, vt formale principium.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ animam remanere poſt corpus accidit per defectum corporis, qui eſt mors, qui quidem defectus in principio creationis animæ eſſe non debuit.

QVAESTIO XCI.

De productione corporis primi hominis in quatuor articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt, de productione corporis primi hominis.

ET circa hoc quæruntur quatuor.

¶Primò, De materia ex qua ꝓductum eſt.

¶Secundò, De authore, à quo productum eſt.

¶Tertiò, De diſpoſitione, quæ ei per productionem eſt attributa.

¶Quartò, De modo & ordine productione ipſius.

ARTICVLVS I.

Vtrum corpus primi hominis ſit de limo terræ.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quòd corpus primi hominis non ſit de limo terræ. Maioris.n. virtutis eſt facere aliquid ex nihilo, quàm ex aliquo: quia plus diſtat ab actu nõ ens, quàm ens in potentia. Sed cum homo ſit digniſſima creaturarum inferiorum, decuit vt virtus Dei maximè oſtenderet in productione eius: Ergo non debuit fieri ex limo terræ, ſed ex nihilo.

¶2 Prę. corpora cęleſtia ſunt[h] nobiliora terrenis. Sed corpus humanũ hẽt maximã nobilitatẽ, cũ pficiatur à nobiliſſima forma, q̃ eſt aīa rõnalis. Ergo non debuit fieri de corpore terreſtri, ſed magis de corpore cęleſti.

¶3 Prę. Ignis & aer ſunt nobiliora corpora ꝙ̃ terra & aqua. Quod ex eorum ſubtilitate apparet. Cum igitur corpus humanum ſit digniſſimum, magis debuit fieri ex igne & ex aere, quam ex limo terræ.

¶4 Præt. Corpus humanum eſt compoſitum ex[h] quatuor elementis. Non ergo eſt factum ex limo terrę, ſed ex omnibus elementis.

SED CONTRA eſt, ꝙ dr̃ Gen. 2. Formauit De⁹ hō

apud ſecũdos eſt impoſſibile: quia aīa eſt condita in ſtatu pfecto. ergo coniuncta corpori. tenet ſequela: quia pars non eſt pfecta niſi in toto. ¶Quo ad quartũ, concluſio rñſiua eſt. Aīa eſt ſimul producta cũ corpore. Probatur ſecundũ vtrãq; viam, ſ. Aug. & aliorũ ſctõrũ de operib. ſex dierũ. Auguſtini quidẽ, qa rõ ad oppoſitũ adducta nõ cogit: quia aīa in primis operib. põt produci non in ſeipſa, nec in ſuis cauſis, ſed in ſuo gñe, ſ. intellectuali naturę, in qua cõcreat cum angelis. Aliorum verò ſanctorum, quia ſimul in primis operibus ſunt ambo ī ſeipſis ꝓducta apud eos.

* Ex lib. 1. periarch. c. 7 & 8. to. 1 no. 4.

c 285

* Q. 47. ar. 2.

† Li. 7. ſup Gen. c. 24 & 27. & 27. to. 3.

* Eodẽ li. cap. 24.

* Li. 7. ſup Gen. c. 24. in fi. to. 3.

115 182 Concl.

SVPER Q. XCI. ART. I.

Titulus clarus. ¶In corpore vna concluſio rñſiua quæſito affirmatiuè cum vno corollario. Concluſio eſt, Homo conuenienter dr̃ formatus de limo terræ, id eſt, terra aquæ cõmiſta. Probatur ſic. Deus ẽ perfectus in ſe & ſuis operib. ergo ab eo perfectio in oẽs naturas deriuatur ſcdm earum modũ. ergo in hoiem per compoſitionẽ ex omnib. ergo cũ intellectu & elongatione à contrarijs permiſtionem æqualem ex oībus elemẽtis. ergo cũ abundãtia inferiorũ elementorum ſcdm quantitatem. ergo cõuenienter ex limo terræ. Antecedens eſt ꝑ ſe notũ. Prima conſĩa probatur authoritate Deuteronomij. Secunda verò probat, oſtendẽdo modum, quo perfectio eſt in Deo, ſ. vnitè, vt in cauſa oīum, ex authoritate. Subintellecta. n. illa maxima, ꝙ quæ in ſuperiori ſunt unitè, ab inferioribus ſpartim participantur gradatim, optimè infertur, ꝙ perfectum eſſe ſcdm oīa in Deo ſimpliciter exiſtens, ad intelligẽtias intellectualiter deriuatur. ad hoiem verò vltimam creaturarum nobilium, compoſitè & materialiter deuenit: & conſequenter homo eſt oīum pfectionẽ habens per cõpoſitionem ex omnibus. Scda cõſĩa ſatis clara patet: quia aliter non poſſunt omnia com-

Porrecta per totum. 455

2. di. 18. q. 1. art. 1. ad 5. Et ar. 3. ad 2. Et 3. diſ. 3. q. 1. art. 1. cor. & ad 4.

Uniuerſidad de Deuſto Biblioteca

componere unā particularem ſpēm. dico aūt particularē dīā uniuerſi: quod unū ens cum ſit, ex oīb. cōſtat creaturis: ſed hoc eſt totale ens & unū nō per unā ſubſtantialē formā, ſed per ordinem. Tertia uerò conſequētia probat: quia aliter non ſaluaretur æqualitas miſtionis. probat: qa ſuperiora habent nobiliorē, longè plus uirtutis in pari quātitate, ſi eſſent paria in quantitate, miſtio nō eſſet æqualis. oportet ergo q inferiora plus quantitatis habeant, ac per hoc æquā uirtutē: qa in maiori q̄tō, eſt maior virt⁹: & ſic miſtio ſit æqualis, ut humana requirit complexio à cōtrarijs remotiſſima.

23 *Ca. 5. de diui. no. paulo ante med.

231

¶ Corollariū eſt, q homo eſt minor mundus. patet, quia conſtat ex omnibus.

¶ Caue hic ne fallaris ex hoc articulo, putās S. Thomam oblitū doctrinæ propriæ de manſione elementorum in miſto: propterea, quia hic expreſſè dicit elementa in homine ſecundùm ſubſtantiā. Aduertendū eſt. n. ad rōnē dicēdi: ut aūt patet in litera, dixit hoc ad dīſtā corporū cœleſtiū, quæ non niſi ſcdm aliqd eis ſimile ueniunt in compoſitionē hoīs: ipſa uerò elementa ſecundū ſubſtantiā dicunt componere, nō diſtinguendo, an formaliter, an uirtualiter. Rurſ⁹, dīr elementa cōponere hominē ſcdm ſubſtantiā, non formalem, ſed materialē: non tñ rōem, ſ. materiā primam, ſed propriam, ſtū appropriatam. Elemēta. n. ex ui miſtionis alterata ſic unt ī miſto, q materiæ eorū tranſeunt in materiā miſti cum diſpoſitionibus appropriatis illis elementis: puta ſiccitate, grauitate, humiditate &c. ita q illa elementa dicuntur prædominari in aliquo ſecundùm ſubſtantiā, ſeu quātitatē. De quorum materia diſpoſita plus ſaluatur miſto. Illa uerò ſecundū uirtutem, de quorū ui plus ſaluatur in eo. & hæc eſt directè mens huius literæ.

Concl. m

minem de limo terrę.

RESPON. Dicendū, q cū De⁹ perfectus ſit in operibus ſuis, pfectionē dedit omnibus ſcdm eorum modum: ſcdm illud Deut. 32. Dei perfecta ſunt opera. Ipſe aūt ſimplr perfect⁹ eſt ex hoc q oīa in ſe præhabet: non p modum compoſitionis, ſed ſimpliciter & unitè, *ut Diony.* dicit eo modo, quo diuerſi effect⁹ pexiſtunt in cā ſcdm eius uirtutem unam. Ita aūt perfectio ad angelos quidem deriuatur, ſcdm qđ oīa ſunt in eorum cognitione, quæ ſunt à Deo in natura pducta per formas diuerſas: Ad hominem uerò, deriuatur inferiori modo hmōi perfectio: nō. n. in ſua cognitione naturali hēt oium naturalium notitiam. Sed eſt ex reb. oībus quodammodo compoſitus, dū de gñe ſpūaliū ſubſtantiarū hēt in ſe aīam rōnalem, de ſimilitudine uerò cœleſtium corporū hēt elongationē a cōtrarijs p maximā æqualitatem cōplexionis. Elemēta uerò ſcdm ſubſtantiam: ita tñ, q ſuperiora elementa prædominantur in eo ſcdm uirtutem, ſ. ignis & aer: quia uita præcipuè cōſiſtit in calido, quod eſt ignis, & humido, quod eſt aeris. Inferiora uerò elemēta, abundant in eo, ſcdm ſubſtantiā. Aliter. n. nō poſſet eſſe miſtionis æqualitas, niſi inferiora elementa, quæ ſunt minoris uirtutis, ſcdm quantitatē in hoīe abundarent. Et iō m dr corpus hominis de limo terræ formatum, * quia limus dr terra aquæ permiſta. Et pp hoc, homo dr minor mundus, quia omnes creaturæ mundi quodāmodo inueniuntur in eo.

AD PRIMVM ergo dicendū, q uirtus Dei creantis manifeſta eſt in corpore hominis: dū eius materia eſt per creationē producta. Oportuit aūt, ut ex materia quatuor elementorum fieret corpus humanum: ut hō haberet conuenientiam cū inferioribus corporib. quaſi medium quoddā exiſtēs inter ſpūales & corporales ſubſtantias.

AD SECVNDVM dicendū, q quāmuis corpus cœleſte ſit ſimpliciter nobilius terreſtri corpore: tñ q̄tū ad act⁹ aīæ rōnalis eſt minus conueniens. Nam aīa rōnalis accipit notitiam ueritatis quodammodo per ſenſus; quorū organa formari non pñt ex corpore cœleſti, cū ſit impaſſibile. Nec eſt uerum quod quidam dicūt aliquid de quinta eſſentia materialiter ad cōpoſitionē humani corporis aduenire, ponentes aīam uniri corpori mediāte quadam luce. Primò. n. falſum eſt quod dicunt lucem eſſe corpus. Secundò uerò impoſſe eſt aliquid de quinta eſſentia, uel à corpore cœleſti diuidi, uel elementis permiſceri, pp cœleſtis corporis impaſſibilitatem. Vndè, non uenit in compoſitionem miſtorum corporum, niſi ſecundùm ſuæ virtutis effectum.

AD TERTIVM dicendum, q ſi ignis & aer, quę ſunt maioris uirtutis in agendo, ēt ſcdm quantitatē in compoſitione humani corporis abundarent: oīno ad ſe traherent alia, & non poſſet fieri æqualitas commiſtionis, quæ eſt neceſſaria in cōpoſitione hominis ad bonitatē ſenſus tactus, qui eſt fundamentum ſenſuum aliorum. Oportet. n. organū cuiuſlibet ſenſus non habere in actu cōtraria, quorum ſenſus eſt perceptiuus, ſed in potentia tantū: vel ita q omnino careat toto genere contrariorum: ſicut pupilla caret colore, vt ſit in potentia ad oēs colores. Quod in organo tactus non erat poſſe, cum ſit compoſitum ex elementis: quorum qualitates percipit tactus. Vel ita q organum ſit mediū inter cōtraria, ut neceſſe eſt in tactu accidere. Medium. n. eſt in potentia ad extrema.

AD QVARTVM dicendū, q in limo terræ eſt terra & aqua conglutinās partes terræ & aquæ. De alijs aūt elementis Scriptura mentionem non fecit: tūm quia minus abundant ſcdm quantitatem in corpore hominis, ut dictum eſt: * tūm etiam, quia in tota rerum productione de igne & aere, q ſenſu non percipiuntur à rudibus, mentionem nō fecit Scriptura, quæ rudi populo tradebatur.

351 375 342 378 *In corp. art.

ARTICVLVS II.

Vtrum corpus humanum ſit immediatè à Deo productum.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Vr, q corpus humanū non ſit immediatè à Deo pductum. Dicit. n. Auguſti. * in 3. de Trinitat. quòd corporalia diſponuntur à Deo h per angelicā creaturā. Sed corpus humanum formatum fuit ex materia corporali, ut dictum eſt. * Ergo debuit produci mediantib. angelis, & non immediatè à Deo.

¶ 2 Pręt. Quod fieri pōt uirtute creata, non eſt neceſſarium, quòd immediatè producatur à Deo: Sed corpus h humanum pduci poteſt per uirtutem creatam cœleſtis corporis: nam & quædam aīalia ex putrefactione generant per uirtutem actiuam corporis cęleſtis. Et Albumaſar dicit, q in locis in quib. nimis abūdat calor aut frigus, homines nō generātur: ſed in locis tēperatis tñ. Ergo nō oportuit, q immediatè corp⁹ humanū formaretur a Deo.

SVPER Q. XCI. ART. II.

Titulus clarus. ¶ In corpore unica concluſio reſponſiua quæſito. Corp⁹ hominis primo ſuit à Deo immediatè formatū. Hæc concluſio primò propoſita eſt in litera, probatur tali rōne. Corpus hominis non poteſt formari, niſi aut à Deo immediatè, aut à ſemine humano per viā gñationis: ſed in prima formatione nullū præceſſit humanum corpus à quo per viā gñationis formari potuiſſet corpus primi hominis: ergo eſt factū immediatè à Deo. huius rationis in litera: primo manifeſtatur minor: deinde ſubſidiatur maior, & infertur concluſio.

Porrecta per totum. 458 Infra q. 96. *Lib. 4. de Trin. ca. 12. tom. 3. *Ar. præc.

¶ In tractando maiorē, primò ponitur opinio illi⁹ cōtraria. Deinde improbatur: deinde excluditur obiectio quædā: & deinceps ponitur ipſa maior, & deducitur vnū corollarium. ¶ Opinio cōtraria ē, quā quidā putauerūt illud dūdictū aſſumptū inſufficiētē, ac p hoc falſam, ponentes tertiū agēs imediatū. ſ. formas imateriales, & hi ſunt Auicen. & Platan ipſū, & multi ſequaces, dicētes formas materiales deriuari immediatè à formis ſine materia: corporalia aūt agētia eē diſpoſitiua agētia tñ. ¶ Improbatio ē. Forma nō ſit niſi rōe cōpoſiti, ergo non fit à forma immateriali. Añcedēs ſupponitur ex dictis: quia eſſe & fieri, nō eſt niſi ſubſiſtētis: conſequētia pbatur. Cōpoſitū fit a cōpoſito: ergo non fit a forma immateriali. ergo nec forma q ſolū fit ad factionē ipſius compoſiti. Añcedēs pbatur: qa factū & faciēs oportet eſſe ſimilia: cōſequētia ē p ſe nota ex eodem fundamēto, tam prima q ſecūda, qa forma immaterialis nec ē ſimilis cōpoſito, nec formæ in materia. ¶ Obiectio aūt excluſa eſt, qa ſi illa rō cōcludit, ſequitur q nec Deus poſſit eſſe cā pxima compoſiti, aut formæ materialis: & patet ſequela, qa De⁹ ipſe eſt forma immaterialis: ac p hoc nō ē ſiēr formā materialē aut cōpoſitū, & ipſum, ſimilitudo. Excluditur. n. hęc obiectio ex hoc, q De⁹ eſt non quōlibet forma immaterialis, ſed ſic excellēter ut ēt materiæ cā exiſtat: ac per hoc cōpoſitū ē ei ſimile, ēt rōne materiæ, qđ nō pōt dici d alijs. Et ſic hēm⁹ maiorē. Ex quo. n. habemus hæc tria. ſ. q forma immaterialis nō ē imediata cā formæ materialis, & q compoſitū eſt cā immediata: & q Deus ex ſua excellentia, qua continet & materiā, pōt eſſe cā immediata: colligitur maior q corpus humanū, & uniuerſaliter oīs res materialis aut a Deo

*Li. 7. ſup Gen. c. 24. tom. 3. Conclu. m D. 642. 336 *Li. 7. Metaph. tex. 16. 27. & 32. tom. 3. & q. 65. ar. 4. & q. 90. art. 2. 852 *Lib. 3. de Trin. c. 9. tom. 3.

¶ 3 Præt. Nihil fit ex materia corpali, niſi p aliquā materiæ h trāſmutationē. Sed oīs trāſmutatio corporalis cātur ex motu cęleſtis corporis, q eſt primus motuū. Cū igit corpus humanū ſit pductum ex materia corporali, vr q ad ei⁹ foīationē aliqd opatū fuerit corp⁹ cęleſte.

¶ 4 Præt. Aug. * dicit ſup Gene. ad lit. q hō factus eſt ſcdm corp⁹ in operibus ſex dierū, ſcdm cauſales rōnes, quas Deus inſeruit creaturæ corporali, poſtmodū uerò fuit formatū in actu, ſed qđ præexiſtit in corporali creatura, ſcdm cauſales rōnes per aliquā uirtutē corporeā produci poteſt. Ergo corpus humanum productum eſt aliqua uirtute creata, & nō imediatè à Deo.

SED CONTRA eſt, q dr Eccl. 17. De⁹ de terra creauit hoīem.

RESPON. Dicendum, q m prima formatio humani corporis nō potuit eſſe p aliquā uirtutē creatā: * ſed immediatè a Deo. Poſuerūt ſiqdem aliq formas, quæ ſunt in d materia corporali à qbuſdā formis immaterialib⁹ deriuari. Sed hāc opinionē repellit Philoſophū in 7. Met. * p hoc, q formis nō cōpetit per ſe fieri: ſed compoſito, ut ſupra expoſitū eſt. † Et qa oportet agēs eſſe ſimile facto, nō conuenit, q forma pura q eſt ſine materia, pducat formā q eſt ī materia, q nō fit niſi p hoc, q cōpoſitū fit. Et iō oportet, q forma q eſt in materia, ſit cā formæ q eſt in materia ſcdm qđ cōpoſitū à cōpoſito gñatur. De⁹ aūt, q̄uis oīno ſit immaterialis, tñ ſolus eſt, qui ſua uirtute materiā pducere pōt creādo. Vñ ipſius ſolius eſt formā pducere ī materia abſq; adminiculo pcedentis formę materialis. Et pp hoc, angeli nō poſſunt trāſmutare corpora ad formā aliquā, niſi adhibitis ſeminib⁹ qbuſdā ut Aug. * dicit in 3. de Trini. Quia igit corpus humanum nūquā formatū fuerat, cui⁹ uirtute p uiam gñationis aliud ſimile in ſpecie formaretur, neceſſe fuit, q primū corpus hominis immediatè formaretur à Deo.

AD PRIMVM ergo dicēdū, q etſi angeli aliquod miniſteriū Deo exhibeāt ī his q circa corpora operant: aliqua tñ Deus ī creatura corporea facit, q nullo mō angeli facere pñt: ſicut, q ſuſcitat mortuos, & illuminat cæcos. Secūdū quā uirtutē, ēt corpus primi hominis de limo terræ formauit. Potuit tñ fieri, ut aliqđ miniſteriū informatione corporis primi hominis angeli exhiberent: ſicut exhibebunt in ultima reſurrectione, pulueres colligendo.

AD II dicēdū, q aīalia pfecta q gñant ex ſemine, nō pñt gñari p ſolā uirtutem cœleſtis corporis: ut Auic. fingit: * licet ad eorū gñarionē naturalē cooperet uirt⁹ cęleſtis corporis: put Philoſoph⁹ dicit ī 2. Phyſ. * q hō gñat hoīem ex materia, & ſol. Et exinde ē, q exigit locū tēpatus ad gñationē hoīum & aliorū aīaliū pfectorū. ſufficit d aūt uirtus cęleſtium corporum ad gñandū qdā animalia imperfectiora ex materia diſpoſita. Manifeſtū ē. n. q plura reqrunt ad pductionē rei pfectæ, q ad pductionem rei imperfectæ.

AD III. dicēdū, q mot⁹ cęli ē cā trāſmutationū naturaliū: nō tñ trāſmutationum, q fiūt pter naturæ ordinē & ſola uirtute diuina, ſicut q mortui reſuſcitant, q cęci illuminant. Quib. ē ſile, q hō ex limo terrę formatur.

AD IIII dicēdū, q ſcdm rōnes cauſales in creaturis, dr aliquid præexiſtere dupliciter. Vno modo, ſecundùm potentiā actiuā & paſſiuam: ut non ſolū ex materia præexiſtēti fieri poſſit: ſed etiā, ut aliqua præexiſtēs creatura hoc facere poſſit. Alio modo, ſecundùm potentiam paſſiuam tantùm: ut ſ. de materia pexiſtenti fieri poſſit a Deo. Et hoc modo ſecundùm Aug. † corpus hominis præexiſtit in operibus productis ſcdm cauſales rōnes.

ARTICVLVS III.

Vtrum corpus hominis habuerit conuenientem diſpoſitionem.

AD TERTIVM ſic proceditur. Vr, q corpus hoīs nō habuerit cōuenietē diſpoſitionē. Dum. n. homo ſit nobiliſſimū animalium, corpus hoīs debuit eſſe diſpoſitū optimè ad ea quæ ſunt pria

aut à cōpoſito immediatè formatur. Deducuntur autē hinc duo corollaria. Primū, q ſolius Dei ē abſq; adminiculo pcedentis formæ, tranſmutare materiā ad formam. Scdm, q angeli non pñt trāſmutare materiā niſi adhibitis actiuis, paſſiuis ut Augu. dicit. Minor āt manifeſta ſubdita patet cū cōcluſiōe: quare &c.

SVPER QV. XCI. ART. III.

Titulus clarus. nomine diſpoſitionis, intelligendo diſpoſitiones qualitatiuas, & quantitatiuas, & materiales &c.

¶ In corpore duo ſimul fiūt: eliditur. n. quæſito concluſione affirmatiua: & ex ea deducitur obiectio q̄dā. Concluſio reſpōſiua eſt, Deus inſtituit corpus humanū in optima diſpoſitione, ſecundū conuenientiā ad animā rōnalē & eius opera. Probatur ſic: quilibet artifex intēdit dare effectui ſuo diſpoſitionē optimam, non ſimpliciter, ſed ſecundū conuenientiam ad finē proprium illius effectus. ergo Deus dedit optimam diſpoſitionem rebus naturalibus ſecundū conuenientiā ad pprios fines: ergo corpori humano ſcdm cōuenientiam ad talē formā & illius opera. ſ. animam rationalem & opera eius. Antecedens eſt per ſe notū, & declaratur in artifice ſerræ. Prima conſequentia probatur, ex eo q Deus eſt artifex rerū naturaliū. Et cōfirmatur authoritate Ari. Secunda verò ex eo, q corp⁹ humanū eſt unū naturaliū & illi⁹ finis pprius ē aīa rōnalis cū ſuis opib⁹ qđ pbatur qa materia ē pp formam, & hoc quo ad aīam: & inſtrumēta ſunt

a 354 * Libr. 2. Phyſ. tex. 26. to. 2. D. 2. 3. † Loco citato ſarg. Porrecta per totum. 457 1. 2. q. 164. ar. 1. ad 1. Et mal. q. 5. artic. 5. Cor. Et de illa ar. 5.

Universidad de Deusto Biblioteca

ſunt ꝓp actiones, & hoc quoad opa. Obiectio aũt eſt illa Optimũ dr, qa vel eſt oĩ alio melius, uel ſub quo nihil eſt melius ipſo ſimpliciter, uel in tali ordine, ut patet: ſed id i quo inueniť defectus aliquis, nõ ẽ eſſe meliꝰ, qa poſſet eſſe ſine defectu: ergo qđ eſt cũ defectu, nõ eſt optimum: ſed diſpoſitio rerum naturalium hẽt multos defectus annexos. ergo nõ ẽ optima. Hãc obiectionẽ ex eadem radice ſimul excludit, qa.ſ. nullus artifex curat de defectibus cõſequẽtibus neceſſitatem materiæ idoneæ ad finẽ propriũ. ergo nec Deus reſpectu materialiũ. ergo nec reſpectu corpis humani. Siq igitur ſunt in corpore humano defectꝰ, non ſunt ab actore electi, ſed ex neceſſitate materiæ emergunt. Totus proceſſus eſt clarus.

animalis.ſ. ad ſenſum & motũ. F Sed quædã animalia inueniunť acutioris ſenſus, q̃ homo, & velocioris motus: ſicut canes melius odorant, & aues uelocius mouenť. Ergo corpus hominis nõ eſt cõueniẽter diſpoſitum.

¶2 Præt. Perfectũ eſt, cui [h] nihil deeſt. Sed plura deſunt humano corpori, q̃ corporib. aliorũ aĩaliũ, q̃ habẽt teguměta & arma naturalia ad ſui ꝓtectionem: q̃ hoĩi deſunt. Ergo corpꝰ huma G nũ eſt impfectiſſimè diſpoſitũ.

¶3 Præt. Hõ plus diſtat à plãtis, q̃ ab aĩalibꝰ brutis. Sed platæ habẽt ſtaturã[h] rectã: animalia aũt bruta pronã. Ergo hõ non debũit habere ſtaturam rectam.

Sed contra eſt, q dr Eccl. 7. Deus fecit hominẽ rectum.

Respon. Dicẽdũ, q oẽs res naturales ꝓductæ ſunt ab arte diuina. Vndè ſunt quodãmõ artificiata ipſius Dei. Quilibet aũt H artifex intẽdit ſuo operi diſpoſitionẽ optimã inducere, ñ ſimpliciter, ſed ꝑ cõparationẽ ad finẽ. Et ſi talis diſpoſitio hẽt ſecũ adiunctũ aliquẽ defectũ, artifex nõ curat. Sicut artifex, qui facit ſerã ad ſecandũ, facit eã ex ferro, ut ſit idonea ad ſecandũ: nec curat eã facere ex uitro, q̃ eſt pulchrior materia: quia talis pulchritudo, eſſet impedimẽtũ finis. Sic igiť Deus unicuiq; rei naturali dedit optimã diſpoſitionẽ, non qdẽ ſimpľr: ſed ſm ordinẽ ad propriũ finẽ. Et

li. 2. tex. hoc eſt, qđ Philoſ. dicit in 2. Phyſ. Et qa dignius eſt ſic, non tñ ſimpľr: ſed ad uniuſcuiuſq; ſubſtantiã. Finis aũt proximus humani corporis eſt anima rõnalis: & operationes ipſius. Materia.n. eſt ꝓpter formã, & inſtrumenta ꝓp actiones agẽtis. Di

Porrecta. m co ergo, q [m] Deus inſtituit corpus humanum in optima diſpoſitione, ſm conuenientiã ad talẽ formã, & ad tales operationes. [n] Et ſi aliquis defectus in diſpoſitione humani corporis eſſe vr, conſiderãdũ eſt, q talis defectus ſequiť ex neceſſitate materiæ ad ea, q̃ requirunť in corpore, ut ſit debita ꝓportio ipſius ad animã, & ad animæ opationes.

Ad primvm ergo dicẽdũ, q tactꝰ, q̃ eſt fundm aliorũ ſenſuũ, eſt pfectior i hoĩe, q̃ in aliquo alio K aĩali. Et ꝓp hoc oportuit, q hõ hřet tẽperatiſſimã cõplexionem inter oĩa aĩalia. Præcedit ẽt hõ oĩa alia aĩalia, quãtũ ad uires ſenſitiuas interiores: ſi-

q. 78. ar. 4. cut ex ſupradictis apparet. Ex quadã aũt neceſſitate cõtingit, q quãtũ ad aliquos exteriores ſenſus, hõ ab aliis aĩalibus deficiat: ſicut hõ inter oĩa aĩalia hẽt peſſimũ olfactũ. Neceſſariũ.n. fuit, q hõ inter oĩa aĩalia reſpectu ſui corporis hřet maximũ cerebrũ. Tũ, ut liberius in eo pficerenť operationes interiorũ uiriũ ſenſitiuarũ, q̃ ſunt neceſſa-

q. 84. ar. 7. riæ ad intellectus operationẽ: ut ſupra dictũ eſt. Tũ ẽt, ut frigiditas cerebri tẽperaret calorẽ cordis, quẽ neceſſe eſt in hoĩe abũdare ad hoc, q hõ ſit rectæ ſtaturæ. Magnitudo aũt cerebri ꝓp eiꝰ humiditatẽ, eſt impedimẽtũ olfactus, q requiř ſiccitatẽ. Et ſiř põt aſſignari rõ, quare quædã animalia ſunt acutioris uiſus & ſubtilioris auditus q̃ hõ, ꝓp impedimẽtũ horũ ſenſuũ. Quod neceſſe ẽ cõſequi in homine, ex pfecta cõplexionis æqualitate. Et eadẽ ẽt rõ eſt aſſignanda de hoc, q quædam animalia ſunt hoĩe ueloaciora: cui excellẽtiæ uelocitatis repugnat æqualitas humanæ cõplexionis.

Ad II dicẽdũ, q cornua & ungulæ, q̃ ſũt quorũdã aĩaliũ arma, & ſpiſſitudo corij, & multitudo pilorũ, aut plumarũ, q̃ ſũt teguměta aĩaliũ atteſtãtur abũdãtiã terreſtris elemẽti: q̃ repugnat æqualitati & teneritudini cõplexionis humanæ: & iõ hęc hoĩi ñ cõpetebat. Sed loco horũ hẽt rõnẽ & manꝰ q̃b. põt parare ſibi arma, & teguměta & alia uitę neceſſaria, ĩfinitis modis. Vñ & manꝰ, i tertio de

*Li. 3 de aĩa. tex. 38. to. 2. aĩa, dr organũ organorũ. Et hoc ẽt magis cõpetebat rõnali naturæ, q̃ eſt infinitarũ cõceptionũ, ut hřet facultatem infinita inſtřa ſibi parandi.

Ad III. dicẽdũ, q hře ſtaturã rectã, cõueniens fuit hoĩi ꝓp quatuor. Primò qdẽ, qa ſenſus ſunt dati hoĩi ñ ſolũ ad uitæ neceſſaria ꝓcurãda, ſicut aliis aĩalibus, ſed ẽt ad cognoſcẽdũ. Vñ cũ cætera aĩalia nõ delectenť i ſenſibilib. niſi ꝑ ordinẽ ad cibos & uenerea, ſolꝰ hõ delectať i ipſa pulchritudine ſenſibiliũ ſm ſeipſam. Et iõ, qa ſenſꝰ pcipuẽ vigẽt in facie, alia aĩalia hñt faciẽ pronã ad terrã, quaſi ad cibũ qrẽdũ, & ꝓuidẽdũ ſibi de uictu: hõ verò hẽt faciẽ erectã, ut ꝑ ſenſus, & pcipuẽ ꝑ uiſum, q ẽ ſubtilior, & pres drias rerũ oñdit, liberè poſſit ex oĩ parte ſenſibilia cognoſcere, & cœleſtia & terrena, ut ex oĩbꝰ ĩtelligibilẽ colligat ueritatẽ. Scđo, ut ĩteriores uires liberiꝰ ſuas opatiões hẽant, dũ cerebrũ, ĩ quo quodãmõ pficiunt, nõ ẽ I depſſum: ſed ſup oẽs ptes corporis eleuatũ. Tertiò, qa oporteret, q ſi hõ hřet pronã ſtaturã, uteret manibꝰ loco anteriorũ pedũ. & ſic utilitas manuũ ad diuerſa opa pficiẽda ceſſaret. Quartò, qa ſi hřet ꝓnã ſtaturã, & uteret manibꝰ loco anteriorũ pedũ, oporteret, q cibũ caperet ore. Et ita hřet os oblõgũ, & labia dura & groſſa, & linguã ẽt durã: ne ab exteriorib lęderet, ſicut patet i aliis aĩalibꝰ: & talis diſpoſitio oĩno ĩpediret locutionẽ, q̃ ẽ ꝓpriũ opꝰ rõnis. Et tñ hõ ſtaturã rectã hñs, maximè diſtat à plãtis. Nã hõ habet ſuperius ſui.i. caput uerſus ſuperius mũdi, & ĩferius ſui uerſus ĩferius mũdi. Et iõ eſt optimè diſpoſitus ſm diſpoſitionẽ totius: plãtæ verò hñt ſuperius ſui, uerſus inferius mũdi, nã radices ſunt ori ꝓportionales, ĩferius aũt ſui uerſus ſupius mũdi. Aĩalia uerò bruta medio mõ: nã ſupius aĩalis ẽ pars, qua accipit alimẽtũ: inferius aũt eſt pars, qua emittit ſupfluum.

Porrecta per totum.

Articvlvs IIII.

Vtrum conuenienter corporis humani productio in Scriptura deſcribatur.

Ad qvartvm ſic ꝓcedit. Vr, q incõueniẽter corporis humani ꝓductio in Scriptura deſcribať. ſicut.n. corpus huma A num eſt factũ à Deo, ita & alia opera ſex dierum. Sed in aliis operibus dr: Dixit Deus fiat, & factum eſt.[h] Ergo ſimiliter dici debuit de hominis ꝓductione.

¶2 Præt. Corpus humanum à Deo immediatè eſt factum: ut ſupra dictũ eſt.* Ergo inconueniẽter [h] dr. Faciamus hominẽ.

¶3 Præt. Forma humani corporis eſt ipſa anima, q̃ ẽ ſpiraculũ uitæ.[h] Incõueniẽter ergo poſt- B quã dixerat, Formauit Deꝰ hominẽ de limo terrę, ſubiunxit, Et inſpirauit in faciem eius ſpiraculum uitæ.

¶4 Præt. Anima q̃ eſt ſpiraculũ uitæ, eſt in toto corpore, [h] & principaliter i corde. Nõ ergo debuit dicere, q inſpirauit in faciem eius ſpiraculum uitæ.

¶5 Præt. Sexus maſculinus & fęmininus pertinent ad corpus, imago verò Dei ad animã. Sed C anima[h] ſecundũm Augu.* non fuit facta antè corpus, Incõueniẽter ergo, cũ dixiſſet, Ad imaginẽ ſuã fecit illũ, addidit, Maſculum & fęminã creauit eos.

In contrarivm, Eſt authoritas Scripturæ.

Respon. Dicendum ad primũ, q ſicut Aug.* dicit in 6. ſup Gen. ad lit. non in hoc præeminet homo aliis rebus, q Deus fecit ipſum hominẽ, quaſi alia ipſe non fecerit, cũ ſcriptũ ſit, Opera manuũ tuarũ ſunt cęli, & alibi, Aridã fundauerũt manus eius: ſed in hoc q ad imaginẽ Dei factus eſt hõ. [m] D Vtitur tñ Scriptura in ꝓductione hominis ſpeciali mõ loquendi, ad oñdendum, q alia ꝓp hominẽ facta ſunt. [n] Ea.n. q̃ principaliter intendimus, cũ maiori deliberatione & ſtudio cõſueuimꝰ facere.

Ad II. dicẽdũ, q nõ ẽ itelligẽdũ Deũ angelis dixiſſe, Faciamꝰ hoĩem, ut qdã pverſẽ intellexerũt: Sed hoc dr, ad ſignãdã pluralitatẽ diuinarũ pſonarũ, quarũ imago expreſſius inuenitur in homine.

Ad III dicendũ, q qdã intellexerũt corpus hominis prius tpe formatũ, & poſtmodũ Deum formato iã corpori, animã infudiſſe. Sed cõtra rationẽ pfectionis primæ inſtitutionis rerũ ẽ, q Deꝰ E uel corpꝰ ſine aĩa, uel animã ſine corpore fecerit: cũ utrũq; ſit pars humanæ naturæ. Et hoc ẽt ẽ magis incõueniẽs de corpore, qđ depẽdet ex aĩa, & nõ ecõuerſo. Et iõ ad hoc excludẽdũ, qdã poſuerũt, q cũ dr, Formauit Deus hominẽ, intelř ꝓductio corporis ſimul cũ anima: qđ aũt addiť, Et inſpirauit in faciẽ eius ſpiraculũ uitæ, intelř de ſpiritu ſancto: ſicut & Dñs inſufflauit in Apoſtolos dicẽs, Accipite ſpiritũſanctũ. Io. 20. Sed hæc expoſitio, ut dicit Aug. in lib. de Ciui. Dei,* excluditur ꝑ uerba Scripturæ. Nã ſubdiť ad pdicta, Et factus eſt hõ in animã uiuentẽ. Qđ Apoſtolus 1. ad Cor. 15. nõ ad uitã ſpũalẽ: ſed ad uitã animalem refert. Per ſpiraculũ ergo uitæ intelř anima, ut ſic quod dr, Inſpirauit in faciẽ eius ſpiraculũ uitæ, ſit quaſi expoſitio eiꝰ qđ pmiſerat: nã aĩa eſt corpis forma.

Ad IIII dicẽdũ, q qa operationes uitæ, magis manifeſtanť in facie hoĩs ꝓp ſenſus ibi exiſtẽtes, iõ dicit, in faciẽ hoĩs inſpiratũ eſſe ſpiraculũ uitę.

Ad V dicendum, q ſm Aug.* oĩa opera ſex dierũ ſimul ſunt facta. Vndè animam primi hominis, quã ponit ſimul factam cum angelis, non ponit factã ante ſextã diem: ſed in ipſo ſexto die ponit eſſe factã & animã primi hominis in actu, & corpus eius ſm rões cauſales. Alij uerò doctores ponũt, & animã & corpꝰ hoĩs factũ ſexto die in actu.

*Li. 4. ſup Gene. ad lit. c. 34.

Svper Qv. XCI. Art. IIII. 458
S. Bõa. 2. ſ. d. 17. q. 3. a. 1.

Titulus clarus. ¶ In corpore vna concluſio reſponſiua. Scriptura vtitur ſpeciali mõ loquẽdi in productione hominis. Probatur, excludendo falſam cãm, & aſſignando veram. Falſa q̃dẽ eſt cã huius, q ſolus hõ ſit à Deo, & hoc ex Aug. Vera aũt, qa ſolus hõ eſt ad imaginẽ Dei: ex qua deducit cõcluſio ſic. Solus hõ eſt ad imaginẽ Dei factus. ergo alia facta ſunt ꝓp ipſum: ergo ipſe ẽ principaliter intentus. ergo ſpeciali modo loquẽdi, debet eius ꝓductio inſinuari. Oĩa ſunt clara, & vltima cõſequẽtia ꝓbatur: quia ea q̃ principaliter intendimus cum maiori deliberatione & ſtudio facere cõſueuimus: ac ꝑ hoc, hæc maior diligẽtia debuit inſinuari ſpeciali tractatu de ꝓductione ipſius. Aduertendum tñ, q hic cõparatur hõ ad ea, q̃ explicitè facta ſcribũtur in principio Geneſis: inter illa.n. principatũ tenet hõ. Angeli.n. nõ numeranť.

*Ar. 2. huius quęſt.
*Li. 7. ſup Gen. c. 24 tom. 3.
*Li. 6. ſup Gen. c. 12. tom. 3.
Porrecta. m
*Li. 13. c. 24. to. 5.

QVAESTIO XCII.

De productione mulieris, in quatuor articulos diuiſa.

Deinde conſiderandũ eſt, de productione mulieris.

Et circa hoc q̃runť quatuor.

¶Primò, Vtrũ in illa rerũ productione, debuerit mulier produci.

¶Secundò, Vtrum debuerit fieri de viro.

¶Tertiò, Vtrum de coſta viri.

¶Quartò, Vtrum facta fuerit immediatè à Deo.

Articvlvs I.

Vtrum mulier debuerit produci in prima rerum productione.

Ad primvm ſic proceditur. Vr, q mulier nõ debuit ꝓduci in prima rerũ productione. Dicit.n. Philoſophus in lib. de gñatione animaliũ,* q fęmina eſt mas occaſionatus. Sed nihil occaſionatũ & [h] deficiẽs, debuit eſſe in prima rerũ inſtitutione. Ergo ĩ illa pria rerũ inſtitutione mulier ꝓducẽda nõ fuit.

¶2 Præt. Subiectio & minoratio ex peccato eſt ſubſecuta: nã ad mulierẽ dictũ ẽ poſt peccatũ Gen. 3. Sub uiri poteſtate eris. Et Greg. dicit* quod vbi nõ delinquimus oẽs pares ſumus. Sed mulier naturaliter eſt [h] minoris uirtutis & dignitatis q̃ vir: ſemper.n. honorabilius eſt agẽs patiente, ut dicit Aug. 12. ſuper Gen. ad lit. † Ergo nõ debuit mulier ꝓduci in prima rerũ ꝓductione ante peccatum.

¶3 Præt. Occaſiones peccatorũ, [h] ſunt amputãdæ. Sed Deus pſciuit q mulier eẽt futura uiro in occaſionem peccati. Ergo non debuit mulierem producere.

Svper Qv. XCII. Art. I.
Alb. Mag. 2. d. 18. ar. 1.

Titulus clarus. ¶ In corpore, vna cõcluſio reſponſiua quæſito affirmatiuè, Neceſſe fuit fęminã fieri. Probatur: neceſſe fuit dari viro adiutorium ad gñationis opus: ergo neceſſe fuit fieri fœminam. Cõſequẽtia probatur ex eo, q fœmina ad gñationẽ adiuuat, & ad nullũ aliud opus eſt neceſſaria: qđ ꝓbať cõtra quoſdã, quia vir poteſt ad quodlibet aliud melius ꝑ virũ q̃ ꝑ fęminã adiuuari. Antecedens verò probatur, oſtendendo q vir ſolus nõ ſufficit ad gñationis opus pficiendũ, & cõſequẽter cũ ſit gñatiuꝰ, eget adiutorio. oſtẽdit autem hoc, graduãdo uiuẽtia penes agere & pati ad gñationẽ, ſecundũ tres vel quatuor gradus. Primus habẽtium virtutẽ paſſiuã uñ, q̃ ſ. ex ... ſunt. Secundus, habentiũ paſſiuã & actiuã in eodẽ, vt plantæ habentes ſemina. Et iõ cõditionis eſt, quia hoc eſt earũ nobiliſſimum opus. prouidit.n. natura ut in nobiliſſimo nõ deficiãt. Tertius, habentium actiuã & paſſiuã diuiſam ſecundũ ſexũ, ut in animalibus pfectis: & in his ſunt duo, diuerſitas ſexuũ, & commiſtio quandoq;. Primum eſt, quia habent excellentius opus. Secundum eſt, vt aſſequantur gñationẽ habẽtes pro tunc quod

Porrecta per totum.
459 Opuſ. 73. c. 17.
*Li. 2. de gñatione animaliũ ca. 3. non ꝓcul à fine, to. 4.
*In Paſtorali part. 3. c. 6. parũ à pri. habetur 4 ſentent.
†Li. 11. c. 16. in medio to. 3.

Sed contra eſt, qđ dr̃ Gen. 2. Nõ eſt bonũ hoĩem eſſe ſolũ, faciamus ei adiutoriũ ſiĩe ſibi.

Respon. Dicẽdũ, ꝙ neceſſariũ[m] fuit fęminã fieri, ſicut Scriptura dicit, in adiutoriũ viri:* nõ qdem in adiutoriũ alicuius operis, vt qdã dixerũt. cum ad quodlibet aliud opus cõueniẽti[us] iuuari poſſit vir ꝑ aliũ uirũ, q̃ ꝑ mulierẽ: ſed in adiutorium generationis. Qđ manifeſtius videri põt, ſi in viuẽtibus modus gñationis cõſideret. Sũt.n. q̃dam viuentia, q̃ in ſeipſis non habent virtutẽ actiuã generationis: ſed ab agẽte alterius ſpeciei generantur: ſicut plantæ & aĩalia, q̃ gñant ſine ſemine ex materia cõueniẽti ꝑ uirtutem actiuã cęleſtiũ corporũ. Quædã verò habẽt uirtutẽ generationis actiuã & paſſiuã cõiunctã, ſicut accidit in plantis, quæ gñantur ex ſemine. nõ.n. eſt in plãtis aliqđ nobili[us] opus uitę, q̃ gñatio. Vñ conuenienter omni tẽpore, in eis virtuti paſſiuæ coniungit uirtus actiua generationis. Aĩalibus verò pfectis cõpetit virtus actiua gñationis, ſm̃ ſexũ maſculinũ, uirtus uerò paſſiua ſm̃ ſexũ fœminũ. Et qa eſt aliquod opus uitæ nobilius in aĩalibus q̃ gñatio, ad qđ eorum uita principaliter ordinaẽ: iõ nõ oĩ tẽpore ſexus maſculinus fęminino cõiũgitur in aĩalibus pfectis: ſed ſolũ tempore coitus, ut imaginemur ꝑ coitũ, ſic fieri vnũ ex mare & fęmina, ſicut in planta, oĩ tẽpore cõiũguntur vis maſculina & fœminina: etſi in qbuſdã plus abũdet vna harũ, ĩ qbuſdã plus altera. Hõ aũt adhuc ordinaẽ ad nobilius opus uitæ, qđ eſt intelligere. Et iõ adhuc ĩ homine debuit eſſe maiori ratione diſtinctio utriuſq; virtutis, ut ſeorſum ꝓduceret fœmina à mare, & tñ carnaliter cõiungerenẽ in unũ, ad generõnis opus. Et iõ ſtatim poſt formationem mulieris, dr̃ Gen. 2. Erunt duo in carne una.

Ad primvm ergo dicẽdũ, ꝙ ꝑ reſpectum ad naturam particularẽ fœmina eſt aliquid deficiẽs & occaſionatũ: quia uirtus actiua q̃ eſt in ſemine maris intẽdit producere ſibi ſimile pfectum, ſm̃ maſculinum ſexum. Sed ꝙ fœmina generetur, hoc eſt pp virtutis actiuæ debilitatẽ: vel pp aliqua materiæ indiſpoſitionẽ: vel ẽt pp aliquã trãſmutationẽ ab extrinſeco: puta à vẽtis auſtralibus, q ſunt humidi: ut dr̃ in li. de generatione animaliũ.* Sed ꝑ cõparationẽ ad naturã vniuerſalẽ fœmina nõ eſt aliqd occaſionatũ: ſed eſt de intentione naturæ ad opus generationis ordinata. Intentio aũt naturæ vniuerſalis depẽdet ex Deo, q ẽ uniuerſalis auctor naturæ. Et ideò inſtituendo naturam, non ſolum marem, ſed etiam fœminam produxit.

Ad II dicendũ, ꝙ duplex eſt ſubiectio[c]. Vna ſeruilis, ſm̃ quã pſidens utiẽ ſubiecto ad ſuijpſius utilitatẽ. & talis ſubiectio introducta ẽ poſt pctm̃. Eſt aũt alia ſubiectio œconomica uel ciuilis: ſm̃ quã pſidẽs utitur ſubiectis ad eorũ utilitatẽ & bonũ. & iſta ſubiectio fuiſſet etiã ante pctm̃. Defuiſſet.n. bonum ordinis ĩ humana multitudine, ſi qdã ꝑ alios ſapientiores gubernati nõ fuiſſent. Et ſic ex tali ſubiectione naturaliter fœmina ſubiecta eſt viro: quia naturaliter in homine magis abũdat diſcretio rõnis. Nec inęqualitas hominũ excludit ꝑ innocẽtiæ ſtatum: ut infra dicetur*.

Ad III dicendũ, ꝙ ſi oĩa ex qbus hõ ſumpſit occaſionẽ peccandi, Deus ſubtraxiſſet à mundo, remãſiſſet uniuerſum imperfectum. Nec debuit bonum cõmune tolli, ut uitaretur particulare malũ[c], præſertim cũ Deus ſit adeò potẽs, ut quodlibet malum poſſit ordinare in bonum.

Articvlvs II.

Vtrum mulier debuerit fieri ex viro.

Ad secvndvm ſic procedit. Vr̃, ꝙ mulier nõ debuit fieri ex viro. Sexus.n. communis eſt homini & alijs animalibus. Sed in alijs aĩalibus fœminæ nõ ſunt factæ ex maribus. Ergo nec in hoĩe fieri[h] debuit.

¶2 Præt. Eorum quę ſunt eiuſdem ſpeciei, eadem[h] eſt materia. Sed mas & fœmina ſunt eiuſdem ſpeciei. Cum igitur vir fuerit factus ex limo terræ ex eodem debuit fieri fœmina, & non ex viro.

¶3 Pręt. Mulier facta ẽ ĩ adiutoriũ viro ad gñationẽ. Sed nimia[h] ꝓpinqtas reddit pſonã ad hoc ineptã. Vñ pſonæ ꝓpiquæ à matrimonio excludunẽ, vt patet Leu. 18. Ergo mulier ñ đbuit fieri ex viro.

Conclu. m.

quod pĩtim ſemper. Quantum ergo, uel ſupremus ordo terrij gradus eſt, ut generatiua: ĩn ſortita excellentiſſimũ omnium opus, ſ. (intelligere) habeant maximẽ diuerſitatẽ ſexuũ cum tẽporali cõmiſſione. Et hæc qdẽ maxima diuerſitas inſinuatur in hoc, ꝙ deorſum deſcribit factio mulieris ã ꝓductione viri, cum in cęteris animãlibus ſimul fact[us] uterq; ſexus commemoret. Cõmiſſio in eo qđ ſubdiẽ, Et erũt duo in carne una. Ex his patet rõ antecedẽtis taliter. Natura vinẽs gñatiua ſortita excellẽtiſſimã operationem. ſ. intelligere. exigit maximã ſexus diuerſitatẽ, cũ eorũ q̃nq; cõmiſſione: natura humana eſt huiuſmodi. ergo. Solus ergo vir nõ ſufficit: ſed oportuit dari ſibi adiutorium ad generationis opus.

¶Circa ꝓbationẽ cõſequẽtiæ dubium occurrit. Nõ.n. vr̃ verũ, quod ibi dicitur. ſ. ꝙ ad oẽ opus, melius viro paliũ virũ adiutoriũ præſtatur, q̃ per fęminã: excepta gñatione. inquit.n. Ari. in 1. Oeconomicorũ, ꝙ alia ſũt ꝓpria opera uiri, & alia uxoris in domo. Et in ſequẽti articulo expreſſẽ dr̃, ꝙ in humana ſpecie mas & fęmina cõiunguntur, non ſolũ ad generationẽ: ſed ad domeſticã uitam, in qua alia ſunt maris, alia fęminæ opera. Conſtat autem, ꝙ vnumquodq; opus, melius fit ꝑ eum, cui eſt proprium, q̃ per aliũ. Igitur pter gñationem alia ſunt, q̃ ꝑ fęminã melius parantur, q̃ per uirũ iuxta illud. Vbi nõ eſt mulier, ingemiſcit æger. Ad hoc eſt dicẽdum cum duplici diſtinctione: prima, quòd aliud eſt loq; de uxore in cõparatione ad maritũ. & aliud abſolutè de fęmina & viro. Secũda eſt, quòd aliud eſt loqui de fœmina & uiro, cæteris paribus: & aliud eſt loqui de fœmina, ſic affecta, aut erudita, uel aſſueta &c. Sermo ſiquidẽ eſt literę, de fœmina & uiro abſolutè. Ariſt. & articulus ſequẽs loquuntur de fœmina in cõparatione ad maritũ. Et uerò eſt, ꝙ multa ſunt in domeſtica uita, q̃ non ſolũ melius fiũt p uxorẽ: ſed ſimpliciter nõ decẽt maritũ: quin potius nec ſcire debet talia, ut ibidem dicitur. Sed ex hoc nõ ſequitur, q̃ nũ iſta melius fiẽt ꝑ unã, aut plures alios uiros: ex hoc.n. ꝙ melius ꝑ ipſam q̃ per maritum fit: nõ ſeqtur. ergo melius q̃ per uirum. Multa quoq; ſunt opera, q̃ melius operanẽ ãmuliere, q̃ a uiro, rõne affectus maioris, cõſuetudinis, inſtructionis &c. & pp hoc, Vbi non eſt mulier, ingemiſcit æger. Ex ſecundũ hoc, mas & fęmina in hominibus iũgũtur ad opera uitæ domeſticæ, quia magis ſuauis amicabilis & ꝑpetuæ cõiunctionis ſuit dea magis idoneã fęminã uxorem ad hmõi opera, q̃ uirum: cũ quo nõ eſt ratio ſanæ uitæ ciuili. Stat ergo ſolidum dictum literæ ex Ariſtot. acceptum.

*Li. 4. c. 4. tom. 4.

Svper Qv. XCII. Artic. II.

Egid. 2. ſ. diſt. 18. q. 1. art. 2. Ric. d. 18. q. 1. ar. 3. D. Bon. d. 7. ar. 1. q. 2.

Titulus clarus. ¶In corpore una cõcluſio rñſiua q̃ſito affirmatiuẽ. Mulier cõuenienter ex uiro formata eſt,[h] magis q̃ fœmina cuiuſq; aĩalis ex eo. Quod pbatur quadrupliciter. Primò, ex parte dignitatis uiri. Secundò, ex parte amabilitatis mulieris. Tertiò, ex parte finis ſecundarij. ſ. domeſticæ uitæ. Quartò, ex parte ſacramẽti. Oĩa patent.

Sed contra eſt, quod dicit eccleſia. 17. Creauit ex ipſo. ſ. uiro, adiutorium ſibi. ſ. mulierem.

Conclu. m

Resp. Dicẽdũ, ꝙ[m] cõueniẽs fuit mulierẽ ĩ prima rerũ iſtitutiõe ex uiro formari, magis q̃ ĩ alijs aĩalib[us].[a] Primò qdẽ, ut in hoc qdã dignitas primo homini ſeruaretur: ut ſm̃ Dei ſimilitudinem, eſſet & ipſe principiũ totius ſuæ ſpeciei,[e] ſicut De[us] ẽ principiũ totius uniuerſi. Vñ & Pau. dicit Act. 17. quòd Deus fecit ex uno, omne genus hominum.

Secũdò, ut uir magis diligeret mulierẽ, & ei inſeparabilius inhæreret, dũ cognoſceret eã ex ſe eſſe ꝓductam. Vñ dr̃ Ge. 2. De uiro ſumpta eſt. Quãobrẽ, relinquet homo patrẽ & matrẽ, & adhærebit uxori ſuæ. Et hoc maximẽ neceſſariũ fuit ĩ ſpecie humana, in qua mas & fęmina cõmanẽt ꝑ totam uitã. quod nõ contingit in alijs animalibus.

Tertiò, qa, ut Philoſophus dicit in 8. Ethi.* mas & fœmina coniungunẽ in hominib. non ſolũ pp neceſſitatem gñationis, ut in alijs animalibus: ſed ẽt pp domeſticã uitã, ĩ qua ſũt aliqua opa viri & fęminæ, & ĩ qua uir ẽ caput mulieris. Vñ cõueniẽter ex uiro forata ẽ fęmina, ſicut ex ſuo pricipio.

* Libr. 8. Ethic. ca. 12. tõ. 5.

Quarta uerò ẽ rõ ſacrãlis. Figuraẽ.n. ꝑ hoc, ꝙ eccleſia à Chrõ ſumit principium. Vñ Aplus dicit ad Ephe. 5. Sacrm̃ hoc magnũ ẽ: ego aũt dico ĩ Chrõ & in Eccleſia. & per hoc patet rñſio ad primum.

Ad II dicẽdũ, ꝙ materia ẽ ex qua aliqd fit. Natura aũt creata hẽt determinatũ principiũ: & cum ſit determinata ad unũ: ẽt hẽt determinatũ ꝓceſſum, vñ ex determinata materia ꝓducit aliqd in determinata ſpẽ. Sed uirt[us] diuina, cũ ſit infinita, pt idẽ ſm̃ ſpeciem ex quacunq; materia facere, ſicut uirum ex limo terræ, & mulierem ex uiro.

Ad III dicẽdũ, ꝙ ex naturali gñatione cõtrahiẽ quædam propinquitas quæ matrimoniũ impedit. Sed mulier nõ eſt ꝓducta à uiro ꝑ naturalem gñationem, ſed ſola uirtute diuina. vndè Eua non dr̃ filia Adæ. Et propter hoc ratio non ſequitur.

Articvlvs III.

Vtrum mulier debuerit formari de coſta uiri.

Ad tertivm ſic ꝓcedit. Vr̃, ꝙ mulier nõ debuerit formari de coſta uiri. Coſta.n. uiri fuit multò minor q̃ corpus mulieris. Sed ex minori nõ põt fieri mai[us], niſi uel ꝑ additionẽ, qđ ſi fuiſſet, magis ex illo[h] addito mulier formata diceret q̃ đ coſta: uel eſt ꝑ rarefactionẽ: qa (vt dicit Aug. ſup Gen. ad lit.*) nõ eſt poſſibile ut aliqđ corp[us] creſcat, niſi rareſcat. Nõ aũt inuenit corpus mulieris rarius q̃ viri ad minus ĩ ea ꝓportione, quã hẽt coſta ad corp[us] Euę. Ergo Eua ñ fuit formata đ coſta Adę.

¶2 Pręt. In oꝑibus primò creatis nõ fuit aliqđ[h] ſupfluũ. Coſta ergo Adæ fuit đ ꝑfectiõe corporis eius. Ergo ea ſubtracta remanſit imperfectum: quod videtur inconueniens.

¶3 Præt.[h] Coſta non poteſt ſeparari ab hoĩe ſine dolore. Sed dolor non fuit antè peccatum. Ergo coſta ñ debuit ſeparari a uiro, ut ex ea mulier formareẽ.

Sed contra eſt, qđ dr̃. Ge. 2. Aedificauit dñs Deus coſtam, quã tulerat de Adã in mulierẽ.

Conclu. m

Respon. Dicẽdũ, ꝙ[m] cõueniẽs fuit mulierẽ formari de coſta uiri.* Primò qdẽ, ad ſignificãdũ ꝙ ĩter uirũ & mulierẽ dẽt eẽ ſocialis cõiũctio. Neq;.n. mulier dẽt dñari in uirũ, & iõ nõ ẽ formata đ capite. Neq; dẽt a viro deſpici tãquã ſeruilr ſubiecta. & iõ ñ eſt formata de pedibus. Scđò, pp ſacrm̃. qa de latere Chri dormiẽtis in cruce fluxerunt ſacramẽta. i. ſanguis & aqua. qbus eſt Eccleſia iſtituta.

Ad primvm ergo dicendũ, ꝙ qdã dĩt, ꝑ multiplicationẽ materię abſq; alteri[us] additione formatũ fuiſſet corp[us] mulieris: ad modũ quo Dñs qnq; panes multiplicauit. Sed hoc ẽ oĩno ĩpoſſibile multiplicatio.n. pdicta, aut accidit ſm̃ trãſmutationẽ ſubſtantiæ ipſius materiæ, aut ſm̃ trãſmutationẽ dimẽſionum eius.* nõ aũt ſm̃ tranſmutationẽ ſubſtãtiæ ipſius materiæ: Tũ quia materia in ſe cõſiderata, eſt oĩno intrãſmutabilis, utpote exiſtẽs in potentia, & habẽs ſolũ rõnem ſubiecti: Tum ẽt, quia multitudo & magnitudo ſunt pter eſſentiã ipſius materiæ. & ideò nullo mõ põt multiplicatio materiæ intelligi, eadẽ materia manente abſq;[d] additione: niſi ꝑ hoc, ꝙ maiores dimẽſiones accipiat. Hoc aũt eſt rarefieri. ſ. materiã eãdẽ accipere maiores dimẽſiones: ut Philoſophus dicit i 4. Phyſ.* Dicere ergo materiã multiplicari abſq; rarefactione, eſt ponere cõtradictoria ſimul. ſ. diffinitionẽ abſq; diffinito. Vñ, cũ nõ appareat rarefactio i talib. multiplicationibus, neceſſe eſt ponere additionẽ materię, vel per creationẽ, qđ ꝓbabilius eſt: uel ꝑ cõuerſionẽ. Vñ Aug.* dicit ſup Ioan. ꝙ hoc mõ Chriſtus ex qnq; panib[us] ſatiauit qnq; millia hoium, quõ ex paucis granis ꝓducit multitudinẽ ſegetũ. qđ fit ꝑ cõuerſionẽ alimenti. Dr̃ tñ uel ex quinq; panib[us] turbas pauiſſe, uel ex coſta, mulierẽ formaſſe, qa additio facta eſt ad materiã præexiſtentẽ coſtæ, vel panũ.

D. 968

* Libr. 4. Phyſ. tex. 84. to. 2.

* Trac. 24 in Ioan. tom. 9.

Ad II dicẽdũ, ꝙ coſta illa fuit de perfectione Adæ, non prout erat indiuiduum quoddam, ſed prout erat principium ſpeciei: ſicut ſemen eſt de perfectione gñantis, qđ operatione naturali cũ delectatione reſoluitur. Vndè multò magis uirtute diuina corpus mulieris potuit de coſta uiri formari abſq; dolore. & per hoc patet ſolutio ad 2[m].

Svper Q. XCII. Art. III.

Aegi. 2. ſ. d. 18. q. 1. a. 3. Ric. d. 18. q. 1. ar. 3. D. Bon. d. 7. ar. 1. q. 2. Capr. 2. d. 18. q. 1. ar. 4. & d. 19. q. 1. con. 2. Petr. de Pal. 2. ſ. di. 18. q. 1.

Titulus clarus. ¶In corpore una cõcluſio rñſiua q̃ſito affirmatiuẽ. Conueniẽs fuit mulierẽ formari đ coſta viri. Probatur dupliciter. Primò, ex ꝓpriocõditiõe ſocialis nõ denominatiue, ex quarũque pte. Scđo ex pte ſacri. oĩa clara ſunt.

*Tĩ. tra. c. dũ. circa fidẽ 10. 3.

¶In rñſione ad primũ aduerte, ꝙ quia materia ꝑuenit an[te] oĩum pdicamẽtorũ, ut dr̃ 7. Meta. nec eſt quid, nec quale, nec quantum, ſed oĩa ĩ potẽtia, ideo corpus eius dimẽſiones materiæ eſt & magnitudo & multitudo q̃ ad pdicamentũ quãtitatis pertinẽt: pter eſſentiã autẽ eius ſunt hęc ĩ actu, nõ in potẽtia. Verũ nõ ẽ pt eãdẽ materiã exiſtentẽ ſub quacũq; dimẽſione, eẽ ĩ potẽtia ad quãtãcũq; dimẽſionẽ, ſed eſt cert[us] limes, ultra quẽ nec ĩ potẽtia extendiẽ. Et pp ea cõtrà & bñ dr, ꝙ licẽt ĩ eſſentia materię nõ dẽt maius aut minus, multitudo, uel paucitas, dãẽ ñ in ea pl[us] & min[us], ita ꝙ pl[us] materiæ ẽ ſub pedali terræ, quã ſub pedali ignis: hoc patet ex rationib[us] rari & denſi, qñ hoc hẽt multum materiæ ſub paruis, illud parum ſub magnis dimẽſionib[us]. Et ꝓpea materia exiſtẽs ſub coſta, nõ erat in potẽtia ad quãtãcũque quãtitatẽ. Et rurſus, licẽt fuerit in potẽtia ad quãtitatem maiorẽ mulieris, nõ ñ ſeruata denſitate debita ad corp[us] muliebre, & iõ oportuit plus materiæ hẽri à corpore longe maiori, & nõ lõge rariore.

Perfecta per totum.

SVPER Q. XCII. ART. IIII.

Titulus clarus.

¶ In corpore una concluſio reſponſiua quæſito affirmatiuè. Solus Deus mulierē de coſta uiri po tuit formare. Probaē. Solus naturæ inſtitutor pōt prę ter naturæ ordinem res i eſſe pducere. ergo ſolus Deus pr corpus mulieris de coſta uiri formare. Antecedēs patet: conſequentia pbaē, qa corpus mulieris eſt prę ter naturæ ordinem formatū, qd probaē ſic. Generatio cuiuſque ſpeciei eſt ex determinata materia. ergo corporis humani naturalis gñatio, ē ex ſemine humano, ergo pductio ex qua cūq; alia materia, nō ē naturalis. ergo formatio corporis ex coſta, nō eſt naturalis: oīa clara ſunt.

462 Supra q. 92. ar. 1.

†Lib. 3. de Tri. ca. 4. tom. 3.

*Lib. 9. c. 15. to. 3.

†Li. 9. ſup Gen. c. 15. parum à principio tom. 3.

*Art. 1. hu ius queſt.

Conclu. m

*Li. 9. c. 15 parum à principio tom. 3.

Li. 9. c. 18. parum à medio, to mo 3.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum mulier fuerit immediatè formata à Deo.

AD QVARTVM ſic procedit. Vr, q mulier nō fuerit immediatè formata à Deo. Nullū enim indiuiduū ex ſibi ſīm ſpēm pductū, ſit immediatè à Deo. Sed mulier facta eſt de uiro, q eſt eiuſdē ſpeciei cū ipſa. Ergo nō eſt facta immediatè à Deo.

¶ 2 Aug. dicit 3. de Trin.† q corporalia diſpēſant à Deo per angelos. Sed corpus mulieris ex materia corporali ē formatū. Ergo ē factū p miniſteriū angelorū, & non immediatè à Deo.

¶ 3 Præt. Ea q pexſtiterūt i creaturis ſīm rōnes cāles, pducunē uirtute alicui creaturæ, & ñ imediatè à Deo. Sed ſīm cauſales rōnes, corpus mulieris i primis operib, pductū fuit, ut Aug. dt 9. ſup Gen. ad lit.* ergo nō fuit pducta mulier imediatè à Deo.

SED CONTRA eſt, qd Aug. dicit in eodem li. Formare uel ædificare coſtam ut mulier eſſet, nō potuit niſi Deus à quo uniuerſa natura ſubſiſtit.

RESPON. Dicendum, q ſicut ſupra dictum eſt,* uniuſcuiuſq; ſpeciei gñatio naturalis, eſt ex determinata materia. Materia aūt, ex qua naturaēr generaē homo, eſt ſemē humanū uiri uel fęminę. Vñ ex alia quacūq; materia īdiuiduū humanæ ſpeciei gñari non pōt naturaliter. Solus aūt Deus, qui eſt naturæ inſtitutor, pōt pter naturæ ordinē res i eſſe producere. Et iō, ſolus Deus potuit uel uirum de limo terræ, uel mulierē de coſta uiri formare.*

AD PRIMVM ergo dicēdū, q ratio procedit qñ indiuiduum generatur ex ſimili ſecundùm ſpeciē, generatione naturali.

AD II dicēdū, q ſicut Aug. dicit 9. ſuper Gen. ad lit.* An miniſterium angeli exhibuerūt Deo in formatione mulieris, neſcimus: certum tñ eſt, q ſicut corpus uiri de limo non fuit formatum per angelos, ita nec corpus mulieris de coſta uiri.

AD III dicēdū, q ſicut Aug. in eodem li. dicit,* Non habuit prima rerū conditio, ut fœmina omnino ſic fieret: ſed tñ hoc habuit, ut ſic fieri poſſet. Et iō ſecundùm cauſales rōnes præexiſtit corpus mulieris in primis operibus, non ſecundùm potētiam actiuam, ſed ſecundū potentiam paſſiuā tantùm, in ordine ad potentiam actiuam Creatoris.

QVAESTIO XCIII.

De fine, ſiuè termino productionis hominis, in nouem articulos diuiſa.

DEINDE cōſiderādū ē, de fine, ſiue termino pductionis hoīs, prout dr factus ad imaginē & ſimilitudinem Dei.

ET CIRCA hoc quæritur nouē.

¶ Primò, Vtrum in homine ſit imago Dei.

Secundò, Vtrum imago Dei ſit in irrōnalibus creaturis.

¶ Tertiò, Vtrum imago Dei ſit magis in angelo q in hoīe.

¶ Quartò, Vtrum imago Dei ſit in omni homine.

¶ Quintò, Vtrū in hoīe ſit imago Dei p cōparationē ad eſſentiā, uel ad perſonas diuinas omnes, aut unam earum.

¶ Sextò, Vtrū imago Dei ſit in homine ſīm potentias, aut ſecundùm habitus, aut actus.

¶ Septimò, Vtrum per comparationem ad omnia obiecta.

¶ Octauò, Vtrum imago Dei inueniatur in homine ſolùm ſecundùm mentem.

¶ Nonò, De differentia imaginis & ſimilitudinis.

ARTICVLVS I.

Vtrum imago Dei ſit in homine.

AD PRIMVM ſic procedit. Vr, q imago Dei non ſit in homine. Dicitur. n. Iſai. 40. Cui ſimilem feciſti Deum, aut quam imaginem ponetis ei?

¶ 2 Præt. Eſſe Dei imaginē, eſt pprium primogeniti: de quo dicit Apoſtolus ad Coloſ. 1. Qui eſt imago Dei inuiſibilis primogenitus oīs creaturæ. Non ergo in homine inueniē Dei imago.

¶ 3 Præt. Hilar. dicit in lib. de ſyno.* q imago eſt eius rei ad quā imaginaē ſpēs indifferens. Et iterū dicit, q imago ē rei ad rē coæquādā īdiſcreta & unita ſimilitudo. Sed nō ē ſpēs īdifferēs Dei, & hoīs, nec pōt eſſe æqualitas hoīs ad Deū. Ergo in hoīe non poteſt eſſe imago Dei.

SED CONTRA eſt, quod dicit Gen. 1. Faciamus hominem ad imaginē & ſimilitudinē noſtrā.

RESPON. Dicēdū, q ſicut Augu.* dicit in lib. 83. q. ubi eſt imago, continuo eſt & ſimilitudo: ſed ubi eſt ſiſitudo, nō cōtinuo eſt imago. Ex quo patet, q ſimilitudo eſt de rōne imaginis, & imago aliquid addit ſupra rōnē ſimilitudinis, ſ. q ſit ex alio expreſſum. Imago enim dicitur ex eo, q agitur ad imitationem alterius. Vndē ouum, quātūcūq; ſit alteri ouo ſimile & æquale, quia tñ non eſt expreſſum ex il

SVPER QV. XCIII. ART. I.

Ferr. 4. cont. c. 26. Angel. 1. ſ. d. 3. q. 1. 2. prim. & 2. ſ. d. 10. q. 1. art. 2. Alb. Mag. 2. d. 16. ar. 1

Titulus, Dei, quo ad naturā, non

¶ In corpore duo. Primo, incipit oſtendere, quid requiratur ad rōnem imaginis, & perfectæ, & imperfectæ. Secundo, rndet quæſito affirmatiuè.

¶ Quo ad primū, tres cōditiones imaginis venatur. Primo, q ſit ſimilitudo, ex authoritate Aug. Secundo, q ſit deducta ex illo: probatur ex quid nominis, qa imago dr ex eo q imitatur alterum, & ab oppoſito, quia ouum nō dr imago oui &c. Tertiò, q ſit aut non ſit cū æqualitate. & pertinet hoc differt perfecta ab imperfecta imagine: ex authoritate Aug. & rōne, qa perfectæ imagini nihil deeſt imaginati.

¶ Quo ad ſecūdū, cōcluſio eſt. In hoīe eſt imago Dei imperfecta. pbaē duplicit. Primo, ex aſſignatis cōditionib. imaginis ſic. In homine eſt ſ. qua Dei ſimilitudo deducta ab eo, nō ſecundū æqualitatē. ergo in eo eſt imago Dei imperfecta. Antecedēs quo ad primam partem, eſt per ſe notum, quoad ſecundam, probatur, quia homo eſt exemplatus a diuina natura: quoad tertiā probatur, quia in īfinitū Deus excedit hominē: conſequentia tenet, ex cōditionibus imaginis. Secūdò, probatur cōcluſio ex authoritate Scripturæ dicentis, hominē ad imaginem Dei, quia ly, ad, exprimit imperfectionem, probatur, qa importat acceſſum. ergo diſtantiam: Acceſſus. n. nō niſi diſtantis eſt.

¶ Circa hanc partem occurrit dubiū in probatione cōſequētiæ. Si. n. ualet: ſequitur. ergo in homine [illegible], ergo in lapide ē imago Dei, patet ſequela, quia oēs illæ cōditiones ſaluātur in [illegible] creatura reſpū Dei, ut patet diſcurrēdo per ſingulas. Et ſi dicatur, ut in articulo ſequenti dicitur, q iſtæ conditiones nō ſufficiunt ad rationem imaginis, ergo ſophiſma cōmiſſum eſt hic in hac rōne, à ſuperiori ad inferi affirmatiuè, iferēdo, e ſimilitudo

Perfecta per totum.

463 1. ſ. [illegible] Et 1. d. 3. q. 3. Et dil. 1. [illegible] tic. 1. Et contra G. 26. Et [illegible] q. 10. ar. 7. con

*Hilarius lib. de ſyno. in 2. fol. a prin. cipio.

* Lib. 83. qſt. q. 51. circa fine tom. 4.

192

militudo deducta à ſecundū æqualitatē. ergo imago. Antecedēs n. eſt ſuperius ad imaginē vt patet. ergo &c. Ad hæc dr q cum hæc qſtio ſit nō tā de re q de authore, nec uadere poteſt in ſapiētis cuiuſquā mētem, vt in conſequētibus immediatè ſe eiuſdē queſtionis articulis, oblitus fuiſſe tantus author: diſtinguēdum eſt, q imago poteſt ſumi dupliciter. Vno modo propriè: alio modo cōiter, & q in hoc articulo vſus eſt imaginis vocabulo cōmuniter: in ſecundo verò propriè, & ideò nullū ſophiſma commiſſum eſt. Et q hęc ſit mens literæ, colligiē ex calce corporis ſequētis articuli, vbi dicit: ſolæ creaturæ itellectuales propriè loquendo ſunt ad imaginē Dei: inſinuās diſtinctionē prefatā de cōiter & propriè. Rō autē quare diminutè in hoc articulo imaginē accepit, fuit ut reor triplex. Prima, qa non incurreret inconuenientem concluſionē imaginis in homine, nō q ſecūdum rō ſaluaturi eo & reliqua cōditio pficiens imaginis rōnē. Scda eſt, ut à cōmunioribus & cōditionibus ad ſpeciales pcederet diſciplina non diuerſarū qſtionū: ſed eiuſdē qſtionis ſecundū diuerſos articulos: nō. n. tā exacta in primo articulo requirit doctrina, ſed ſat ē ſi ſucceſſiuè per alios articulos natura quæſiti diſcutiat perfectè. Tertia, qa ambiguitas imaginis propriè dictæ habebat ſpecialē difficultatē ut in argumētis articuli ſequētis patet, & ideò reſeruata eſt ſpecialiter.

*Lib. 83. qſt. q. 74. tā ſi. to. 4.

Concln. m

* ca. 8. ad medium habes hic liber. 1. 9.

SVPER Q. XCIII. ARTIC. II.

Ferr. 4. cont. c. 20. Ægi. 1. ſ. d. 3. q. 1 ar. 1. Alb. Mag. 2. d. 16. a. 2.

Titulus. imago Dei propriè dicta.

¶ In corpore duo. Primò, complet rationē imaginis propriè dictæ. Secūdò, reſpōdet quæſito.

¶ Quo ad primū dicendo, alterū negatiuum, alterum affirmatiuum. Negatiuū eſt. Non quælibet ſimilitudo deducta ab alio, ſufficit ad rōnē imaginis. Probatur, quia nec ſimilitudo ſecundū genus, ut patet de verme reſpectu hominis: nec ſecundū accidens cōe, vt patet de albo: non reſpectu albi formaliter, ſed reſpectu ſubiecti qd per accidens denominatur albū. Affirmatiuū eſt, q requiritur aut ſimilitudo ſecūdū ſpeciem, vt patet in filio reſpectu patris, aut ſecundū pprio ſpeciei. & pcipuè figurā, ut patet in denario. & probaē authoritate Hilarij.

¶ Quo ad ſecūdū, cōcluſio reſpōſiua hęc eſt. Solæ intellectuales creaturæ propriè loquendo ſunt ad imaginē Dei. Probatur. Solæ creaturæ intellectuales aſſimilāē Deo, ut intelligit & ſapit. ergo ſolæ creaturæ intellectuales aſſimilāē Deo, ſecundum quaſi ultimam differentiam. ergo ſolæ aſſimilantur ſecūdū ſpeciem. ergo ſolæ ſunt ad imaginē. Antecedens patet, & prima conſequentia declaratur, graduando tres ſecundum ſimilitudinē ad Deū in tres gradus. Et pbaē authoritate Auguſtini dicentis nullum gradum eſſe pximiorem Deo, q ſit intellectiuus: tenet ergo locū vltimæ differētiæ: cęteræ cōſequētiæ ſunt euidentes.

Perfecta per totum.

464 1. d. 16. ar. 2. Et 3. dil. 2. q. 1. ar. 1. & di. 3. q. 1. ar. 2. & 1. cor. & 4. cum. [illegible] ca. 20. [illegible] 1. [illegible] 11. de. 2.

lo, non dr ad imaginē eius Aequalitas autem non eſt de rōne imaginis: qa, vt Aug.* ibidē dicit, Vbi eſt imago, nō cōtinuo eſt æqualitas, ut patet in imagine alicuius in ſpeculo relucente. Eſt tñ de rōne pfectæ imaginis. nam in pfecta imagine non deeſt aliqd imagini, qd inſit illi de quo expreſſa eſt. Manifeſtū eſt aūt, q in homine inuenitur aliqua Dei ſimilitudo, q deducitur à Deo, ſicut ab exēplari, nō tñ eſt ſimilitudo ſīm æqualitatē: qa in infinitū excedit exēplar hoc, tale exēplatū: & iō in homine dr eſſe imago Dei, nō tñ pfecta, ſed imperfecta. Et hoc ſignificat Scriptura, cū dicit hominē factū ad imaginē Dei. Præpoſitio. n. ad, acceſſum quēdam ſignificat, q cōpetit rei diſtāti.

AD PRIMVM ergo dicendū, q Propheta loquiē de corporalibus imaginibus ab homine fabricatis. & ideò ſignāter dicit, Quam imaginem ponetis ei? Sed Deus ipſe ſibi i homine poſuit ſpiritualem imaginem.

AD II dicēdū, q primogenitus oīs creaturæ eſt imago Dei pfecta, pfectè implēs illud cuius imago eſt. Et ideò dr imago, & nunquā ad imaginē. Homo uerò & pp ſimilitudinē dr imago, & pp imperfectionē ſimilitudinis, dr ad imaginē. Et quia ſimilitudo pfecta Dei non pōt eſſe niſi in identitate naturæ, imago Dei eſt in filio ſuo primogenito, ſicut imago regis in filio ſibi cōnaturali: in homine aūt ſicut in aliena natura, ſicut imago regis in nummo argenteo, vt patet per Augu.* in lib. de decem chordis.

AD III dicēdū, q cū unū ſit ens īdiuiſum, eo mō dr ſpecies indifferēs quo una. Vnū aūt dr aliqd: nō ſolū numero, aut ſpecie, aut genere; ſed ēt ſīm analogiā vel pportionē quādā; & ſic ē unitas uel cōuenientia creaturæ ad Deū. Quòd aūt dicit rei ad rem coæquandam, pertinet ad rationē perfectæ imaginis.

ARTICVLVS II.

Vtrum imago Dei inueniatur in irrationalibus creaturis.

AD SECVNDVM ſic procedit. Vr, q imago Dei inueniat in irrationalibus creaturis. Dicit. n. Dio.* in li. de di. no. Habēt cauſata cauſarū ſuarū cōtingētes imagines. Sed Deus eſt cā nō ſolū rōnaliū creaturarū, ſed ēt irrōnaliū. Ergo imago Dei inueniē in irrōnalibus creaturis.

¶ 2 Præt. Quātò eſt expreſſior ſimilitudo i aliquo, tātò magis accedit ad rōnem imaginis. Sed Dion.† dicit 4. ca. de diui. no. q radius ſolaris maximè habet ſimilitudinem diuinæ bonitatis. Ergo eſt ad imaginem Dei.

¶ 3 Præt. Quātò aliqd eſt magis pfectū i bonitate, tātò magis eſt Deo ſimile. Sed totū uniuerſum eſt pfectius in bonitate, q hō: qa etſi bona ſint ſingula, tñ ſimul oīa dñr valde bona Gen. 1. Ergo totum vniuerſum eſt ad imaginē Dei, & nō ſolum hō.

¶ Præt. Boet.* in li. de conſo. dicit de Deo: Mūdū mēte gerēs, ſimiliq; imagine formās. Ergo tot mūdus eſt ad imaginē Dei, & non ſolum rōnalis creatura.

SED CONTRA ē qd dicit Aug. 6. ſup Gen. ad lit.* Hoc excellit in homine, qa De ad imaginē ſuā hoīem fecit pp hoc, q dedit ei mētē itellectualē, qua pſtaē pecorib. Ea ergo q ñ hēnt itellectū, ñ ſūt ad imaginē Dei.

RESPON. Dicēdū, q non qlibet ſimilitudo, ēt ſi ſit expreſſa ex altero, ſufficit ad rōnē imaginis. Si. n. ſimilitudo ſit ſīm genus tm̄, vel ſīm aliqd accidēs cōmune, non pp hoc diceē aliqd eſſe ad imaginē alterius. Nō. n. poſſet dici, q vermis, q oriē ex homine, ſit imago hoīs pp ſimilitudinem gñis. Neq; iterū pōt dici, q ſi aliqd fiat albū ad ſimilitudinē alterius, q pp hoc ſit ad eius imaginē, qa album eſt accidēs cōmune pluribus ſpeciebus. Requiriē aūt ad rōnē imaginis, q ſit ſimilitudo ſīm ſpeciē, ſicut imago regis eſt in filio ſuo: vel ad minus ſīm aliqd accidēs pprium ſpeciei, & pcipuè ſīm figurā: ſicut hoīs imago dr eſſe in cupro. Vñ ſignāter Hila.* dicit, q imago eſt ſpecies indifferēs. Manifeſtū eſt aūt, q ſimilitudo ſpeciei attendiē ſīm vltimam differētiā: aſſimilanē aūt aliqua Deo, primo qdem & maximè cōiter, inquantum ſunt ſecundò verò, inquantū viuunt: tertiò verò, inquantum ſapiunt vel intelligunt. Quæ, vt Aug.* dicit in libro. 83. q. ita ſūt Deo ſimilitudine pxima, vt in creaturis nihil ſit ppinquius. Sic ergo patet, q ſolæ itellectuales creaturæ ppriè loquēdo, ſūt ad imaginē Dei.*

AD PRIMVM ergo dicēdū, q omne imperfectū eſt quædam participatio perfecti. Et ideò etiā ea

* c. 2. par. 1. non remote à fine.

†ca. 4. aliquantulū à princ.

*Li. 3. metro. 9. parū à prin.

* Lib. 6. c. 12. circa medium tom. 3.

161

* In li. de Synod. in 2. fol. à princ. Hi lar.

* Li. 83. q. ſtio. Q. 51. medio, tom. 4.

Conclu. m

quæ deficiunt à rōne imaginis, inquantum tñ aliqualem Dei ſimilitudinē habēt, participant aliqd de ratione imaginis. Et ideò Dio. dicit, ꝙ cauſata habent cauſarum contingentes imagines, idest, quantum contingit ea habere, & non ſimpliciter. I

Ad II dicēdū, ꝙ Diony. aſſimilat radiū ſolarem diuinæ bonitati quantū ad cauſalitatē, non ſm dignitatē naturæ, quę reqritur ad rōnem imaginis.

Ad III dicēdū, ꝙ uniuerſum eſt pfecti⁹ ī bonitate q̄ intellectualis creatura, extenſiuè & diffuſiuè. Sed intēſiuè & collectiuè ſimilitudo diuinæ pfectionis, magis iuenit̄ ī itellectuali creatura, q̄ ē capax ſummi boni. Vel dicēdū, ꝙ pars nō diuidit̄ cō- G tra totū: ſed cōtra aliā partē. Vñ cū dr̄, ꝙ ſola natura itellectualis eſt ad imaginē Dei, nō excludit̄ quin uniuerſum ſm aliqua ſui partē ſit ad imaginem Dei: ſed excluduntur aliæ partes uniuerſi.

AD IIII dicēdū, ꝙ imago accipit̄ a Boet. ſm rationē ſimilitudinis, qua artificiatū imitat̄ ſpeciē artis, q̄ eſt in mēte artificis. Sic aūt quælibet creatura eſt imago rōnis exēplaris, quā hēt in mēte diuina. Sic aūt non loquimur nūc de imagine: ſed ſm ꝙ attenditur ſm ſimilitudinem in natura: prout ſ. primo enti aſſimilantur omnia inquātum ſunt entia: & primę uitę, inquātum ſunt uiuentia: & ſum- H mæ ſapientiæ, inquantum ſunt intelligentia.

SVPER QV. XCIII. ART. III.

Egi. 1. ſ. diſt. 3. q. 2. prim. prin. — *Porrecta per totum.*

465 TItulus clarus. ¶In corpore vna cōcluſio bimembris. Angelus eſt ſimpliciter magis ad imaginē Dei, hō aūt eſt magis ſecundū quid: pbatur quoad vtrāq; partem ſimul. Angelus eſt ſimilior Deo ſcdm intellectualem naturā: ergo ſcdm id in quo primo cōſideratur rō imaginis, hō verò eſt ſimilior Deo ſcdm qdā, ſ. cōficationē naturę, ptiā aīę ī toto & partib⁹: ergo ſcdm ea in qbus ſecūdario attēdit̄ rō imaginis: ergo non p ſe: ergo non ſimpliciter, ſed ſecundū qd. Antecedēs tā p angelo q̄ p hoīe eſt euidens. primæ verò cōſequētiæ declarantur diſtinguēdo, ꝙ de imagine dupliciter: quo ad principale, & ſcdariū. Secunda uerò de homine probatur, quia alioqn bruta eſſent ad imaginē Dei: cū in eis ſaluentur hæc ſimilia. Non ergo hæc ptinent ad imaginē, niſi qa in natura intellectuali. ultimę cōſequentiæ patent ex [illegible]

1. d. 3. q. 3 ar. 1. ad 4. Et 2. d. 16. ar. 3. Et 3. diſt. 2. q. 1. ar. 1. q. 1. & 2. cor. Et pſ. 8.

* In ſermo. 27. de verb. Apo. t. 14. Et de verb. Dñi 4 ſer. 6.

† q. 51. in medio.

* Homi. 34. in Euāg. ante prin. & prim. & [illegible] eius.

ARTICVLVS III.

Vtrum angelus ſit magis ad imaginem Dei, quàm homo.

AD TERTIVM ſic ꝓcedit̄. Vr̄, ꝙ angelus nō ſit magis ad imaginē Dei, q̄ hō. Dicit. n. Augu.* in ſermone de imagine, ꝙ De⁹ nulli alij creaturæ dedit, ꝙ ſit ad imaginē ſuā niſi homini. Nō ergo uerū ē, ꝙ angel⁹ magis I dicat̄ ad imaginē Dei, q̄ homo.

¶2 Prꝙt. Scd̄m Aug. † l lib. 83. q. Hō ita ᵇ eſt ad imaginē Dei, ut nulla interpoſita creatura formet̄ a Deo. & iō nihil eſt illis ᵇ cōiūctius. Sed imago Dei dr̄ aliqua creatura inquantū Deo cōiungit̄. Ergo angelus nō eſt magis ad imaginem Dei, q̄ homo.

¶3 Prꝙt. Creatura dr̄ ad imaginē Dei iquātū ē itellectualis naturę. Sed itellectualis nāᵇ nō in- K tēdit̄ nec remittit̄: non. n. eſt de gñe accidētis, cū ſit in gñe ſubſtātiæ. Ergo angel⁹ nō ē magis ad imaginem Dei, q̄ homo.

SED CONTRA eſt, quod dicit Greg.* in quadā Homi. ꝙ angelus dr̄ ſignaculū ſimilitudinis: qa in eo ſimilitudo diuinæ imaginis magis inſinuat̄ expreſſa.

RESPON. Dicēdū, ꝙ de imagine Dei loq dupl'r poſſum⁹. Vno mō, quātū ad id ī quo primo cōſiderat̄ rō imaginis, qđ eſt intellectualis nā: & ſic imago Dei ē magis ī angelis, q̄ ſit ī hominib⁹: qa intellectualis natura pfectior ē in eis, ut ex ſupradictis patet.ᵉ Scd̄ò, pt cōſiderari imago Dei in hoīe quātū ad id ī quo ſcd̄ariò cōſiderat̄: put. ſ. in hoīe inuenit̄ qdā Dei imitatio: inquātū ſ. hō eſt de hoīe, ſicut Deus de Deo: & inquātū aīa hoīs ē tota in toto corpore ei⁹, & iterū tota in qualibet pte ipſi⁹, ſicut Deus ſe hēt ad mūdū. Et ſm hęc & ſilia, magis inuenit̄ Dei imago ī hoīe, q̄ in angelo. Sed quātū ad hoc, non attēdit̄ p ſe rō diuinæ imaginis in homine, niſi pſuppoſita prima imitatiōe, q̄ ē ſm intellectualē naturā: alioqn et animalia bruta eſſent ad imaginē Dei. Et iō, cū quantū ad intellectualē natura angelus ſit magis ad imaginē Dei, q̄ hō,ᵐ ſimpl'r concedendū eſt, angelum magis eſſe ad imaginē Dei, hominem aūt ſecundùm quid.*

q. 50. ar. 1. & q. 75. art. 7.

Conclu. ᵐ

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Aug. excludit à Dei imagine alias inferiores creaturas intellectu carentes, non autem angelos.

AD II dicēdū, ꝙ ſicut ignis dr̄ eſſe ſubtiliſſimū corporū, ſm ſuā ſpeciē, cum tñ vnus ignis ſit alio ſubtilior: ita dr̄, ꝙ nihil eſt coniūctius Deo q̄ mens humana, ſecundum genus intellectualis naturæ: quia ſicut ipſe ſupra præmiſerat, Quæ ſapiūt, ita ſunt illi ſimilitudine proxima, vt in creaturis nihil ſit propinquius. Vnde per hoc non excluditur, quin angelus ſit magis ad Dei imaginem.

AD III dicēdū, ꝙ cum dr̄, ꝙ ſubſtātia nō recipit magis & minus, nō intelligit, ꝙ vna ſpecies ſubſtātiæ non ſit pfectior q̄ alia: ſed, ꝙ vnum & idem indiuiduum non participet ſuam ſpeciem q̄nque magis, q̄nq; minus. Nec etiā à diuerſis indiuiduis participatur ſpecies ſubſtātię, ſm magis & minus.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum imago Dei inueniatur in quolibet homine.

AD QVARTVM ſic ꝓceditur. Vr̄, ꝙ imago Dei nō inueniat̄ in quolibet hoīe. Dicit. n. Apoſtol⁹ 1. ad Cor. 11. ꝙ vir eſt imago Dei, mulier aūt ē imago ᵇ viri. Cū ergo mulier ſit indiuiduū humanę ſpēi, ñ cuilibet idiuiduo cōuenit eē imaginē Dei.

¶2 Prꝙt. Apoſtol⁹ dicit Rō. 8. ꝙ, illos quos De⁹ pſciuit conformes fieri ᵇ imagini filij ſui, hos p̄deſtinauit. Sed nō oēs hoīes p̄deſtinati ſunt. Ergo ñ oēs hoīes habēt conformitatē imaginis.

¶3 Præt. Similitudo eſt de rōne imaginis, ut ſupra dictum eſt.* Sed p pctm̄ fit hō Deo ᵇ diſſimilis. Ergo amittit Dei imaginem.

SED CONTRA eſt, quod dicitur in Pſal. 38. Veruntamen in imaginem pertranſit homo.

RESPON. Dicendum, quòd cū homo ſecūdum intellectualem naturam ad imaginē Dei A eſſe dicat̄, ᶜ ſm hoc eſt maximè ad imaginē Dei ſm qđ intellectualis natura Deum maxime imitari pōt. Imitatur āt intellectualis natura maximè Deum quātū adhoc ꝙ Deus ſeipsū intelligit & amat. Vñ imago Dei tripliciter pt̄ cōſiderari ī hoīe. Vno quidē, mō ſm qđ hō hēt aptitudinē naturalē ad intelligendū & amādū Deū. ᵉ Et hæc aptitudo cōſiſtit in ipſa natura B mentis, q̄ eſt cōis oibus ᵇ oibus. Alio mō ſm qđ hō actu vel habitu Deū cognoſcit & amat: ſđ tñ impfectè. Et hæc ē imago p cōformitatē grę. Tertio modo ſm ꝙ hō Deū actu cognoſcit et amat pfectè. Et ſic attendit̄ imago ſm ſimitudinē gloriæ. Vñ ſup illud Pſal.* 4. Signatum eſt ſup nos lu. vul. tui. Do. Glo. diſtinguit triplicē imaginē. ſ. creationis, & recreationis, & ſimitudi- C nis.ᵐ Prima ergo imago iuenit̄ in oibus hoib. Scd̄a in iuſtis tñ. Tertia vero, ſolum in beatis.ⁿ

Concl. ᵐ

* Pſa. 4. Igl. ordina. & ſumitur ex Caſſiodoro.

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ tā in viro q̄ in muliere inuenit̄ Dei imago quātū ad id, in quo principaliter rō imaginis cōſiſtit. ſ. quātū ad itellectualē naturā. Vñ Gē. 1. cū dixiſſet, Ad imaginē Dei creauit illū. ſ. hominē ſubdidit, Maſculū & fęminā creauit eos. Et dixit pluraliter eos (vt Aug.* dicit) ne intel- D ligat̄ in uno idiuiduo, vterq; ſexus fuiſſe cōiūctus. Sed quātū ad aliqđ ſcd̄arium, imago Dei inuenit in viro ſm qđ nō inuenit̄ in muliere: nā vir eſt principiū mulieris & finis, ſicut Deus eſt pricipiū & finis totius creaturæ. Vñ, cū Aplus dixiſſet, ꝙ vir imago & gloria eſt Dei, mulier āt eſt gloria viri: oñdit quare hoc dixerit, ſubdēs, Non. n. E vir eſt ex muliere ſed mulier ex viro: & vir non eſt creatus pp mulierē: ſed mulier pp virum.

* li. 3. ſup Gene. c. 22. in fine tomo. 3.

AD II. & III. dicēdū, ꝙ illæ rōnes ꝓcedūt de imagine, q̄ ē ſm cōformitatē grę & glię.

SVPER QV. XCIIII. ART. IIII.

Egid. 1. ſ. diſt. 3. q. 1. 2 prim. — *Porrecta per totum.*

466 TItulus clarus. ¶In corpore vna concluſio trimembris. Imago creationis eſt in omnib⁹ hominibus, recreationis in iuſtis tm̄, ſimilitudinis uerò, ſolū in beatis. Probatur [illegible] diſtinctio. Graduatio & applicatio harum imaginū ad aſſignata ſubiecta dupliciter: rōne & authoritate. Rō [illegible] hō eſt ad imaginē ſcdm intellectualē naturā: ergo eſt magis & maximè ad imaginē ſcdm qđ magis, aut maximè intellectualiter Deū imitatur: ergo ſcdm qđ magis intelligit, & amat Deum: ergo tripliciter, ſ. ex natura, gratia, & gloria. Et ſic prima omnibus, ſecunda iuſtis, tertia beatis conuenit. Antecedens pa-tet cum primis conſequētia. Scd̄a uerò probatur, quia hoc eſt ſummū & primū intellectualitatis in Deo, ꝙ ſcilicet intelligit & amat ſe, & hoc eſt ſupremū, ad qđ pōt oīs intellectualis natura pertingere, ꝙ intelligat & quieſcat in primo intelligibili, & patet utrūque. 12. Meta. Tertia uerò conſequētia, diſtinguendo [illegible] triplex &c. patet, & oīa clara ſunt. Sed nota ꝙ in primo mēbro noīe aptitudinis naturalis, non intelligo aptitudinem ut diſtinguitur contra habitū aut actū: qm̄ ad hoc primū membrū ſpectat non ſolū poſſe intelligere & amare Deum: ſed et intelligere & amare tā actualiter quā habitualiter, loquēdo de cognitiōe & amore in puris naturalibus: ſed intelligo aptitudinem naturalē, vt diſtinguit̄ contra ſupernaturalem tñ. Fecit āt ſpecialē mentionē in primo mēbro de aptitudine, & in ſcd̄o de actu & habitu, ad inſinuandū ꝙ notitia & affectio ex natura extendit̄ ſe uſq; ad aptitudinē, gratię uero uſq; ad habitum tñ, & conſequenter glorię ad actū tñ. Authoritas uerò eſt gloſę ſuper Pſalmū, & clara eſt.

1. d. 3. q. 3. ar. 1. [illegible] verit. q. 10. ar. 1. ad 5. Et po. q. 9. art. 9.

* Ar. 1. & 3. [illegible]

ARTICVLVS V.

Vtrum in homine ſit imago Dei quantum ad trinitatem perſonarum.

AD QVINTVM ſic procedit̄. Vr̄, ꝙ in hoīe nō ſit imago Dei quantū ad trinitatē diuinarū pſonarū. Dicit. n. Aug. in lib.* de fide ad Pe. Vna ē ſanctæ trinitatis eſſentialiter diuinitas & ᵇ imago ad quam factus eſt hō. Et Hila. † in 5. de Trin. dicit, ꝙ hō fit ad cōem trinitatis ᵇ imaginē. Eſt ergo in hoīe imago Dei quantū ad eſſentiā & nō quantum ad trinitatem perſonarū.

* cap. 1. a med.

† Hil. lib. 5. de Tri. ſ. ſine pri. ſolū a pricipiis.

¶2 Præt. In lib.* de eccleſi. dog. dr̄, ꝙ imago Dei attēdit̄ in hoīe ſm æternitatē. Damaſ. † et dicit ꝙ hoīem eſſe ad imaginē Dei ſignificat intellectualē, & arbitrio liberū, & p ſe poteſtatiuū. Gre. † et Niſſeñ⁹ dicit, ꝙ cū ſcriptura dixit hoīem factū ad imaginē Dei, tale ē ac ſi diceret, humanā natura oīs boni factā eſſe participē. Bonitatis. n. plenitudo diuinitas eſt. Hæc aūt oīa ᵇ nō ptinēt ad diſtinctionē pſonarū: ſed magis ad eſſentiæ vnitatē. ergo in hoīe ē imago Dei, non ſm trinitatem perſonarū, ſed ſecūdum eſſentiæ vnitatē.

* c. 88. habetur inter ope Aug. tom. 3.

† Dam. li. 2. c. 12. ad medium a prim.

† li. de creatione hominis. ca. 9. & 18.

¶3 Præt.ᵇ imago ducit in cognitionē eius cuius ē imago. Si igitur ī hoīe eſt imago Dei ſm trinitatem pſonarū, cū hō per naturalē rōnem ſeipſum cognoſcere poſſit: ſequeretur, ꝙ p naturalem cognitionē poſſet homo cognoſcere trinitatē diuinarum perſonarum: quod eſt falſum ut ſupra oſtenſum eſt.*

* q. 32. ar. 1.

¶4 Prꝙt. Nomē imaginis nō cuilibet trium pſonarū conuenit, ſed ſoli filio. Dicit. n. Aug. in * 6. de Tri. ꝙ ſolus fili⁹ eſt imago patris. Si igitur in hoīe attenderet̄ Dei imago ᵇ ſecundum perſonam, non eſſet in hoīe imago totius trinitatis: ſed filij tātum.

* li. 1. 6. de Trin. c. 2. circa medium to. 3.

SED CONTRA eſt, quod Hila. dicit in* 4. de Trin. Per hoc, ꝙ homo dicitur ad imaginē Dei factus, oſtendit pluralitatem diuinarum perſonarum.

* li. 4. de Trin. circa medium.

RESPON. Dicendum, ꝙ ſicut ſupra habitū eſt,* diſtinctio diuinarū pſonarū nō eſt niſi ſm originē, vel potius ſm relatiōes originis. Nō āt ē idē modus originis ī oibus: ſđ mod⁹ originis vniuſcuiuſq; ē ſm cōuenietiā ſuæ naturę. Aliter. n. ꝓducunt̄ aīata aliter inaīata aliter aīalia atq; aliter plātæ. Vñ manifeſtū eſt, ꝙ diſtinctio diuinarum pſonarū eſt ſm qđ diuinæ naturæ cōuenit. Vñ eſſe ad imaginē Dei ſm imitationem diuinæ naturæ, nō excludit hoc, quod eſt eſſe ad imaginem Dei ſm repræſentationē trium pſonarum ſed magis vnum ad alterum ſequit̄. Sic igit̄ ᵐ dicē-

* q. 40. ar. 2.

Conclu. ᵐ

dum

SVPER Q. XCIII. ART. V.

S. Bona. 1. ſ. d. 3. q. 4. — Alex. p. 2. ſu. q. 61 mē. 3. art. 1 — Scot. 1 ſ. d. 3. q. 9. — Ricar. 1. ſ. diſt. 3. q. 1. art. 2. — Duran. circa. 1 p. 3. d. quaſt. 1. — Mairo. 1. ſ. d. 3. q. 4. — Bacon. 1 ſ. d. 3. q. 3.

Porrecta per totum.

467 TItulus clarus. ¶In corpe duo. Primo, oſtendit quomō ſe habeant adinuicem imago naturę & perſonarum. Secūdo, reſpondet quæſito. ¶Quo ad primū cōcluſio ē. Imago naturę nō excludit imaginē pſonarū: ſed potius infert illā. Probatur ſic. Diſtinctio diuinarū pſonarū eſt ſcdm originē ſeu originis relatiōes: ergo eſt ſcdm qđ cōuenit naturę diuinę: ergo imitatio naturę nō excludit, ſed cauſa potius imitationem pſonarum. ergo &c. Antecedens ſupponitur ex antedictis. Prima conſequentia p baſ, qa modus originis variat̄ ſcdm qđ exigit diuerſitas naturarū: qđ manifeſtat̄ ex differēti origine inanimatorum & aīatorum: & rurſus plantarū & aīaliū. Modus ergo diuinę originis eſt ſecūdū ꝙ natura diuina exigit: ergo & diſtinctio pſonarum. cetera ſunt per ſe nota. ¶Aduertelius, ꝙ hęc q̄ dicunt̄ ꝓcedūt ex altera ꝓpoſitiōe credita & altera ſcita, q̄ .n. ptinent ad unitatem naturę & imaginē eius, ſunt ſcita: ea uero, q̄ ad pluralitatē pſonarū & imaginē earū ut ſic, ſunt credita: & iō cum dr̄ ꝙ imago trinitatis ſequit̄ ad imaginem naturę intelligendū eſt, ut creditum non vt ſcitum ſicut & trinitas ipſa reſpectu naturę diuinę. ¶Quo ad ſcdm concluſio reſponſiua eſt: In hoīe eſt imago Dei & quantum ad naturā diuinā & quātū ad trinitatē pſonarum. Probat, quia in ipſo Deo una natura exiſtit in tribus pſonis. Aduertendū, ꝙ cōcluſio ſupponit eſſe in hoīe imaginē Dei quoad diuinam naturā, & intendit tm̄ pbare, ꝙ ſit et quo ad trinitatē pſonarū. Vñ tota pbatio cōſiſtit in duab. ꝓpoſitiōib. ſ. ꝙ natura diuina ē trina ſuppoſitaliter, & ꝙ ī hoīe ē imago naturę diuinę: Ex his .n. optime infert̄, ergo in eo ē imago trinitatis: qa illa imago ſſert illā in ī prima parte huius articuli deciſum eſt.

dũ eſt in hoĩe eſſe imaginẽ Dei, & quantũ ad naturã diuinã, & quãtũ ad trinitatẽ pſonarũ. Nã & in ipſo Deo in tribus perſonis vna exiſtit natura.

Et per hoc patet reſponſio ad duo prima.

AD III. dicendũ, ꝙ rõ illa procederet, ſi imago Dei eſſet in hoĩe perfectè repræſentãs Deum. Sed ſicut Aug. dicit * 15. de Trin. maxima eſt dr̃ia huius trinitatis, q̃ eſt in nobis, ad Trinitatem diuinã. Et ideo (vt ipſe ibidem dicit) trinitatem quæ in nobis eſt, videmus potius q̃ credimus: Deum verò eſſe Trinitatem, credimus potius quàm videmus.

*Lib. 15. de Tri. c. 6. tom. 3.

AD IIII. dicẽdum, ꝙ quidam dixerunt in hoĩe eſſe ſolũ imaginẽ filij. Sed hoc improbat Aug. in * 12. de Trin. Primo qdẽ p hoc, ꝙ cum ſm̃ æqualitatẽ eſſentiæ filius ſit patri ſiſis, neceſſe eſt ſi hõ ſit factus ad ſiſitudinẽ filij, ꝙ ſit factus ad ſiſitudinẽ patris. Sed ò, q̃a ſi hõ eſſet factus ſolũ ad imaginẽ filij, nõ diceret pr̃: Faciamus hoĩem ad imaginẽ & ſiſitudinẽ noſtrã, ſed tuã: cũ ergo dr̃, Ad imaginẽ Dei fecit illũ, nõ ẽ itelligẽdũ ꝙ pr̃ fecit hoĩem ſolũ ad imaginẽ filij q eſt De⁹ (vt qdã expoſuerũt) ſed intelligẽdũ eſt, ꝙ Trinitas Deus fecit hoĩem ad imaginẽ ſuã, i. totius Trinitatis. Cũ ãt dr̃ ꝙ De⁹ fecit hoĩem ad imaginẽ ſuã, dupl̃r põt intelligi. Vno mõ, ꝙ hæc ꝑpoſitio Ad, deſignet terminũ factionis, vt ſit ſenſus, Faciamus hoĩem taliter, vt ſit in eo imago noſtra. Alio mõ, hæc ꝑpoſitio Ad, põt deſignare cãm exẽplarẽ: ſicut cũ dr̃, Iſte liber eſt factus ad illũ. Et ſic imago eſt ipſa eſſentia diuina, q̃ abuſiuẽ imago dr̃, ſm̃ ꝙ imago ponit̃ ꝓ exẽplari: vel ſm̃ ꝙ quidam dicunt, diuina eſſentia dr̃ imago, quia ſcd̃m eam vna perſona aliam imitatur.

*Lib. 12. de Tri. c. 5. & 6. to. 3.

SVPER Q. XCIII. ART. VI.

Porrecta per totum 468

Ferr. 4. cont. c. 26.
S. Bon. 1. ſ. d. 3. q. 3.
Alens p. p. ſu. q. 61. mẽ. 3. art. 1.
Scot. 1. ſ. d. 3. q. 9.
Riccar. 1. ſ. d. 3. q. a. 2.
Durand. circa. 2. ſ. 3. q. 91.
Mairo. 1. ſ. d. 3. q. 4.
Bacco. 1. ſ. d. 3. q. 3.

1. di. 3. q. 3. Et. 2. di. 16. art. 3. Et. 4. cõt. c. 26.

TItulus, ſecũdum mentem tãtum Deitam quoad naturam q̃ trinitatem. ¶ In corpore vna cõcluſio bimẽbris. In hoĩe inuenit̃ Dei ſimilitudo ꝑ modum imaginis ſcd̃m mentẽ, ſecũdũ vero alias eius partes ꝑ modũ veſtigij. Probat̃, Imago repræſentat ſcd̃m ſimilitudinẽ ſpẽi, veſtigiũ verò nõ pertingendo ad ſimilitudinẽ ſpẽi ſuæ cauſæ. ergo imago Dei inuenit̃ in ſola rõnali creatura, veſtigium vero in cæteris. ergo imago Dei inuenit̃ in rõnali creatura ſcd̃m id, in quo excedit cætera, veſtigiũ vero Dei in eadem, ſcd̃m alias partes. ergo in hoĩs

*Lib. 11. c. 7. & 24. to mo. 3.

ARTICVLVS VI.

Vtrum imago Dei ſit in homine ſolum ſecundum mentem.

AD SEXTVM ſic ꝓcedit̃. Vr̃, ꝙ imago Dei nõ ſit in hoĩe ſolũ ſm̃ mẽtẽ. Dicit. n. Apoſtus 1. ad Cor. 11. ꝙ vir eſt iago Dei. Sed vir ñ ẽ ſolũ mẽs. Ergo iago Dei non attẽdit̃ ſolũ ſm̃ mẽtẽ. ¶ 2 Pr̃. Gen. 1. dr̃. Creauit Deus hoĩem ad iaginẽ ſuã, ad iaginẽ Dei creauit illũ: maſculũ & fœminã creauit eos. Sed h diſtictio maſculi & fœminæ eſt ſm̃ corp⁹. Ergo ſm̃ corp⁹ attẽdit̃ Dei iago in hoĩe, & nõ ſm̃ mentem tm̃. ¶ 3 Pr̃æt. Imago pcipue vr̃ attẽdi ſm̃ figurã. Sed figura ad corpus pertinet. Ergo imago Dei attenditur in homine etiã ſm̃ corpus & non ſm̃ mentem tñ. ¶ 4 Pr̃æt. Secundum Aug. 12. ſuper Gen. ad literã: triplex uiſio inuenitur in nobis. ſ. corporalis ſpũalis ſiuẽ imaginaria, & intellectualis. Si ergo ſm̃ uiſionem intellectualem: quæ ad mẽtem ptinet, eſt aliqua Trini. in nobis, ſm̃ quã ſum⁹ ad iaginẽ Dei pari rõne & in alijs uiſiõibus.

SED CONTRA eſt, qd̃ Apſus dicit ad Eph. 4. Renouamini ſpũ mentis ueſtræ, & induite nouũ hoĩem. Ex quo datur intelligi, ꝙ renouatio noſtra quæ fit ſm̃ noui hoĩs indumentum, ad mẽtem pertinet: ſed ad Coloſ. 3. dicit, Induentes nouum hoĩem, q renouat̃ in agnitionem Dei ſm̃ imaginẽ eius, q creauit eũ. Vñ renouationem, quæ ſm̃ noui hoĩs indumentũ, attribuit imagini Dei. Eſſe ergo ad imaginẽ Dei pertinet ſolum ad mẽtem.

RESPON. Dicẽdũ, cũ in oĩbus creaturis ſit aliqualis Dei ſiſitudo, in ſola creatura rõnali inuenit̃ ſimilitudo Dei ꝑ modum imaginis ut ſupra dictũ eſt *: in alijs ãt creaturis ꝑ modũ ueſtigij. Id ãt in quo creatura rõnalis excedit alias creaturas, eſt itellectus ſiuẽ mẽs. Vndẽ relinquit̃ ꝙ nec in ipſa rõnali creatura inuenit̃ Dei imago niſi ſm̃ mẽtẽ. In alijs uero partibus ſiquas hẽt rõnalis creatura, inuenit̃ ſiſitudo ueſtigij: ſicut & in cæteris rebus quibus ſm̃ partes hmõi aſſimilat̃. Cuius rõ manifeſte cognoſci põt: ſi attendat̃ modus quo repræſentat ueſtigiũ, & quo repñtat imago. Imago. n. repræſentat ſecundum ſimilitudinem ſpeciei, ut dictum eſt *, ut ueſtigium autem repræſentat ꝑ modum effectus, q ſic repræſentat ſuam cauſam, ꝙ tñ ad ſpeciei ſimilitudinẽ nõ pertingit. Impreſſiones. n. q̃ ex motu aĩalium relinquuntur dicunt̃ ueſtigia. Et ſimiliter cinis dicitur ueſtigium ignis; & deſolatio terræ ueſtigiũ hoſtilis exercitus. Põt ergo huiuſmodi differentia attẽdi inter creaturas rõnales & alias creaturas, & quãtũ ad hoc, ꝙ in creaturis rõnalibus repræſentatur ſiſitudo diuinæ naturæ, & quãtũ ad hoc ꝙ in eis repræſentat̃ ſiſitudo Trinitatis increatæ. Nã quantũ ad ſiſitudinem diuinæ naturæ ptinet, creaturæ rõnales uidentur quodãmodo ad repræſentationem ſpẽi pertingere inquatum imitant̃ Deum: nõ ſolũ in hoc ꝙ eſt & uiuit ſed etiã in hoc, ꝙ itelligit, ut ſupra dictũ ẽ.* Aliæ uero creaturæ ñ intelligũt: ſed apparet in eis quoddã veſtigiũ intellectus producentis, ſi earũ diſpoſitio conſideretur. Similiter, cũ increata trinitas diſtinguat̃ ſm̃ proceſſionẽ verbi à dicẽte, & amoris ab vtroq; ut ſ. habitũ eſt:* in creatura rõnali, in qua inuenit̃ proceſſio uerbi ſm̃ itellectũ, & ꝓceſſio amoris ſm̃ uoluntatẽ, põt dici imago trinitatis increatæ per quandã repſentationẽ ſpeciei. In alijs aũt creaturis non inuenit̃ principiũ uerbi, & uerbũ, & amor, ſed apparet in eis quoddam veſtigiũ, ꝙ hæc inueniant̃ in cã ꝓducente. Nã hoc ipſum, ꝙ creatura hẽt ſubſtantiã modificatã & finitã, demõſtrat, ꝙ ſit à quodam principio. Spẽs uerò ei⁹ demonſtrat verbum facientis, ſicut forma domus demõſtrat cõceptionem artificis. Ordo uerò demonſtrat amorẽ ꝓducẽtis, quo effect⁹ ordinat̃ ad bonũ: ſicut us⁹ ædificij demõſtrat artificis uolũtatẽ. Sic igit̃ in hoĩe inuenit̃ Dei ſiſitudo ꝑ modũ imaginis ſecundum mentem: ſed ſecundum alias partes eius per modum veſtigij.

*Art. 1. & 2. huius quæ.

*Art. 4. huius quæſt.

*Art. 2. huius q.

*q. 45. ar. 7.

inuenit̃ Dei ſimilitudo ꝑ modum imaginis ſecundum mentem, ſecundum vero alias ei⁹ partes, ꝑ modum veſtigij. Antecedẽs quo ad primã partẽ, patet ex dictis. Quo ad ſcd̃am declaratur in veſtigio aialium, ignis, & exercitus. Prima verò cõſequentia, fundat̃ ſuper quatuor. Primũ eſt expreſſum & præmiſſum ſcilicet ꝙ in oĩbus creaturis eſt aliqualis Dei ſimilitudo. Scd̃m eſt implicitè ſubiũctum. ſ. ꝙ ſimilitudo Dei aut eſt ꝑ modum imaginis aut veſtigij. Tertium eſt differentia inter imaginem & veſtigium & hæc aſſumpta in antecedente. Quartum eſt quòd ſola itellectualis natura pertingit ad ſimilitudinem quaſi ſpecificã ipſius Dei. Et hoc licet ſupponatur quodammodo ex primo articulo exprimit̃ hic diſtinguendo & applicando ad imaginem & veſtigium ad diuinam naturam, & trinitatem duobus differentijs. Prima. Rationalis eſt ſimilis ſpecificè naturæ diuinæ ac per hoc per modum imaginis, cæteræ ex diſpoſitione earum ſignificant, ꝙ Deus eſt intellectualis, ergo veſtigiũ naturæ Dei. Secũda. Rõnalis eſt ſim illis ſpecifice trinitatis, q principium verbi & c. ergo in ea imago trinitatis: reliquæ inuenit̃ ex modo & ſpẽ & ordine, quòd in Deo ſint principium verbi, verbum & amor vtriuſque ergo veſtigiũ. Ex his manifeſtè patet tota prima cõſequentia explicata quo ad 2 Dei, ſcilicet naturã & pſonas. ¶ Circa differentiam aſſignatã inter imaginem & veſtigium, occurrit dubium ex Sco. in 1. diſt. 3. q. 5. Nulla creatura repræſentat Deũ ſcd̃m conceptũ ſpeciei ſpecialiſſimæ, ſed ſolum ſcd̃m conceptus communes. ergo differẽtia aſſignata nihil valet. Antecedens patet & cõſequẽtia eſt euidens in hoc ſtat tñ dr̃ia, quòd imago ad ſpeciem veſtigiũ nõ. Ad hoc dr̃, ꝙ q̃d ſit de antecedente intelligitur de ſpecie ſpecialiſſima repræſentãti, quia in propoſito eſt ſermo de ſpẽ repræſentati, ad quã pertingit imago: nõ militat contra ſenſũ aſſignatũ, quia in nõis ſpẽi infra, quæ non ſunt in ſpẽ qualis eſt De⁹, nõ intelligimus progreſſũ ſcd̃m nũerũ: ſed vltimum gradũ in illa natura inuẽtũ, vt patet ex dictis. Vltimum ãt, vt per Aug. ꝓbat̃, eſt intellectus, & ꝓpter hoc opinionem aſſignatã dr̃iam inter imaginẽ & veſtigium Dei, ꝙ illa fundat̃ ſup imitationem ſpeciei. ſ. vltimi grad⁹, i. naturæ intellectualis. Iſtud uerò ſuper repræſentationem, ꝙ talis gradus ſit i Deo, & non ſuper aſſimilari ſibi in illo. ¶ Reliqua pertinẽtia ad dr̃iam inter veſtigiũ & imaginẽ, tracta ta ſunt ſuperius in 45. q. artic. 7. &c.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ homo dr̃ imago Dei: non quia ipſe eſſentialiter ſit imago: ſed quia in eo eſt Dei imago impreſſa ſm̃ mẽtẽ: ſicut denarius dr̃ imago Cæſaris, inquantum habet Cæſaris imaginem. Vndè non oportet, ꝙ ſecundum quamlibet partem hominis accipiatur Dei imago.

AD SECVNDVM dicẽdũ, ſicut Augu. dicit 12. de Tri.* qdã imaginẽ trinitatis in hoĩe poſuerũt, nõ ſm̃ unũ indiuiduũ: ſed ſm̃ plura: dicẽtes, ꝙ vir patris pſonã intimat: filij uerò pſonã, q de uiro ita ꝓceſſit, ut de illo naſceret̃, atq; ita tertiã pſonã velut Spm̃ ſctm̃ dicunt eſſe mulierẽ, q̃ ita de uiro ꝓceſſit, ut nõ ipſa eſſet filius aut filia. Quod prima facie abſurdũ ur̃. Primò qdẽ, q̃a ſequeretur, ꝙ Spiritusſan. eſſet principiũ filij: ſicut mulier eſt principiũ ꝓlis, q̃ naſcit̃ de uiro. Scd̃ò, q̃a unus hõ nõ eẽt niſi ad imaginẽ unius pſonæ. Tertiò, q̃a ſm̃ hoc Scriptura de imagine Dei in hoĩe, mentionẽ facere nõ debuiſſet, niſi ꝓducta iã ꝓle. Et iõ dicẽdũ ẽ, ꝙ Scriptura, poſtq̃ dixerat, Ad imaginẽ Dei creauit illũ: addidit Maſculũ & fœminam creauit eos: nõ ut imago Dei ſm̃ diſtinctiones ſexuũ attendat̃: ſed q̃a imago Dei utriq; ſexui eſt cõis: cum ſit ſm̃ mẽtẽ, in qua nõ eſt diſtinctio ſexuũ. Vndè Apſs ad Col. 3. poſtq̃ dixerat, Secũdũ imaginẽ eius q creauit illum, ſubdit: Vbi non eſt maſculus & fœmina.

*Li. 12. de Tri. c. 5. to mo 3.

AD TERTIVM dicẽdum, ꝙ q̃uis imago Dei in hoĩe nõ accipiatur ſm̃ figuram corpoream: tñ q̃a corpus hominis non ſolũ inter terrenorũ animalium corpora non pronum in aluum proſtratũ eſt: ſed tale eſt ut ad contemplandũ cœlũ ſit apt⁹, magis in hoc ad imaginem & ſimilitudinem Dei q̃ cætera corpora aĩaliũ factũ, iure videri põt: vt Aug. dicit in lib. 83. q.* Quod tamen non eſt ſic intelligendum, quaſi in corpore hominis ſit imago Dei, ſed quia ipſa figura humani corporis repræſentat imaginem Dei in anima per modum veſtigij.

*Li. 83. q. q. 51. to. 4.

AD QVARTVM dicẽdũ, ꝙ tã in uiſione corporali q̃ imaginaria inuenit̃ q̃da trinitas, ut Aug. dicit in li. de Trini.* In uiſione. n. corporali eſt qdẽ primo ſpẽs exterioris corporis. Secundò uerò, ipſa uiſio q̃ fit per impreſſionẽ cuiuſdã ſimilitudinis ꝑdictæ ſpẽi in uiſum. Tertiò, eſt ibi intẽtio uoluntatis applicãs uiſum ad uidendũ, & eũ in re uiſa detinẽs. Similiter ẽt in uiſione imaginaria inuenit̃ primò ſpecies in memoria reſeruata. Secundò, ipſa imaginaria uiſio, q̃ prouenit ex hoc, ꝙ acies aiæ. i. ipſa uis imaginaria iformat̃ ſm̃ prædictã ſpẽm. Tertiò uerò, inuenit̃ intẽtio uolũtatis coniũgẽs utrũq;. Sed utraq; trinitas deficit à rõne diuinæ imaginis. Nam ipſa ſpẽs exterioris corporis, eſt extra naturã aiæ. Spẽs aũt q̃ eſt in memoria, etſi nõ ſit extra aiam, ẽ tñ aduentitia aiæ. Et ita utrobiq; deficit repræſentatio cõnaturalitatis, & coæternitatis diuinarũ pſonar. Viſio uerò corporalis, nõ ꝓcedit tm̃ à ſpẽ exterioris corporis, ſed ſil̃ cũ hoc à ſenſu uidẽtis. Et ſiſiter viſio imaginaria non ſolũ ꝓcedit à ſpẽ q̃ in memoria conſeruat̃, ſed ẽt à virtute imaginatiua. Et ita ꝑ hoc nõ repræſentat̃ conuenienter proceſſio filij à ſolo patre. Intentio uerò uoluntatis, q̃ cõiũgit duo ꝑdicta, nõ ex eis procedit, neq; in uiſione corporea neq; in ſpũali. Vñ nõ cõuenienter repræſentat̃ ꝓceſſio Spiritusſancti à patre & filio.

*Ex li. 9. c. 6. & li. 11. c. 2. 10. 3.

ARTICVLVS VII.

Vtrum imago Dei inueniatur in anima ſecundum actus.

AD SEPTIMVM ſic procedit̃. Vr̃, ꝙ imago Dei nõ inueniat̃ in aĩa ſm̃ actus: dicit. n. Augu. 11. de Ciũ. Dei * ꝙ hõ factus eſt ad imaginẽ Dei, ſm̃ quod ſumus, & nos eſſe nouim⁹, & noſtrũ eſſe ad noſſe dirigim⁹. Sed eẽ nõ ſigñat actũ. Ergo imago Dei nõ attẽdit̃ in aĩa ſm̃ actus. ¶ 2 Pr̃æt. Aug. in 9. de Tri. † aſſignat imaginẽ Dei i aĩa ſm̃ hæc tria, q̃ sũt mẽs, notitia, & amor. Mens aũt nõ ſigñat actũ: ſed magis potentiã, uel ẽt eſſentiã intellectiuæ aiæ. Ergo imago Dei non attenditur ſecundũ actus. ¶ 3 Pr̃æt. Aug.* 10. de Trin. aſſignat imaginẽ Trinitatis in anima ſm̃ memoriam, intelligẽtiam & uolũtatem. Sed hæc tria ſunt uires naturales aiæ, ut Magiſter dicit 3. di. 1. lib. ſent. Ergo imago attenditur ſm̃ potentias & non ſecundũm actus. ¶ 4 Pr̃æ. Imago trinitatis ſp manet i aĩa. Sed act⁹ ñ ſp manet. Ergo imago Dei nõ attẽdit̃ i aĩa ſm̃ act⁹.

*Lib. 11. c. 26. nõ longe a principio.

†ca. 4. to. 3. Li. 10. de Tri. c. 11. tomo 3.

SVPER Q. XCIII. ART. VII.

Porrecta per totum. 469

1. d. 3. q. 4. ar. 1. & q. 5. Et veri. q. 10. ar. 3.

TItulus clarus. ¶ In corpore vna concluſio trimẽbris, reſpõſiua q̃ſito: Imago trinitatis in mẽte primo attenditur ſcd̃m actus uerbi & amoris: ſecundario aũt ex cõſequenti ſcd̃m potentias, & præcipuè habitus. Probatur prima pars. Imago eſt repræſentatiua ſpeciei: ergo primo attendit̃ in mẽte, ſcd̃m quod maximẽ appropinquat ad ſpẽm trinitatis. ergo ſcd̃m qd̃ accedit ad repræſentandũ ꝓceſſionẽ verbi à dicente, & amoris connectẽtis. ergo ſcd̃m act⁹. Antecedens iã patet: prima cõſeq̃tia eſt per ſe nota: ſcd̃a verò ꝓbatur, quia ſcd̃m talẽ proceſſionem conſtituit̃ trinitas. vltima autem probat̃, quia verbũ ſine actuali cognitione non eſt, vt Aug. dicit. Scd̃a verò pars ꝓbat̃, q̃a cõtinuo nes

Universidad de Deusto Biblioteca

act eſſe ſint actuū principiorū, ꝓ ſto virtualiter ſūt in eis. ceſſat aūt potētias & habit⁹ eſſe principia actuū. ergo ſ conſequenter & quodāmodo poſteriùs & præcipuè habitibus, quia primo principij rōne hūt & ſic patet tertia pars. Et nota vltima verba literæ, quia limitant potentias & habitus, ꝙ nō qualitercūque, ſed vt uirtualiter ſe hūt ad actus ſic ſunt partes imaginis, non vt paſſiones, aut proprietates &c. Et hęc in ſolutione argumētorum patet.

* In ſolutione ad quartū aduerte, ꝙ cum dicit, poſſe dici, ꝙ aīa ſe ipſam intelligit percipiendo actū ſuum, quācūq; aliquid intelligit, interpretandū eſt de cognitione antēs hoc.n.mō ſeipſā ſp intelligit, modo ſe operātē percipiat.

SED CONTRA eſt, ꝙ Aug.* 9. de Tri. aſſignat trinitatē in inferioribus aīæ partibus, ſm̄ actualem viſionem ſenſibilē & imaginariā. Ergo & Trinitas q̄ eſt in mēte, ſm̄ quam homo eſt ad imaginem Dei, debet attēdi ſecundùm actualem viſionem.

RESPON. Dicendū, ꝙ ſicut ſ. dictum eſt, * ad rōnem imaginis pertinet aliqualis repr̄ſtatio ſpeciei. Si ergo imago diuina dēt accipi in aīa, oportet ꝙ ſm̄ illud principaliter attendatur, quod maximè accedit (ꝓut poſſibile) eſt ad repr̄ſtandum ſpēm diuinarum perſonarū. Diuinæ aūt perſonæ diſtinguunī ſm̄ ꝓceſſionem verbi à dicēte, & amoris conectētis utrunq;. Verbū aūt in aīa nr̄a ſine actuali cogitatione eſſe nō pōt, ut Aug. dicit * 14. de Tri. Et iō primò & principaliter attēdit imago trinitatis in mente ſm̄ act⁹, ꝓut ſ. ex notitia quam habemus cogitando interius, uerbum formamus, & ex hoc in amorem prorūpimus. Sed quia principia actuū ſunt habitus & potentiæ, vnumquodque aūt virtualiter eſt in ſuo principio, ſecūdariò & quaſi ex conſequenti, imago trinitatis poteſt attēdi in aīa ſecundùm potentias, & præcipuè ſecundū habitus, prout in eis ſcilicet, actus virtualiter exiſtūt.

AD PRIMVM ergo dicēdum, ꝙ eſſe noſtrum ad imaginem Dei pertinet, quod eſt nobis propriū ſupra alia animalia. quod quidem eſſe cōpetit nobis, inquātum mentem habemus. & ideò eadē eſt hæc Trinitas cum illa, quam Augu. ponit in * 9. de Tri. quæ conſiſtit in mente, notitia, & amore.

AD SECVNDVM dicēdū, ꝙ Aug. hāc Trinitatem primo adinuenit in mēte. Sed qa mēs, etſi ſe tota quodāmodo cognoſcat, ēt quodāmodo ſe ignorat, prout. ſ. eſt ab alijs diſtincta, & ſic ēt ſe q̄rit, vt Aug. conſſter probat in * 10. de Tri. iō, quia notitia nō totaliter menti coæquatur, accipit in aīa tria quædam propria mentis. ſ. memoriam, intelligentiam, & uoluntatem, quæ nullus ignorat ſe habere, & in iſtis trib. poti⁹ imaginē trinitatis aſſignat, quaſi prima aſſignatio ſit quodāmodo deficiens.

AD TERTIVM dicēdum, ꝙ ſicut Aug. probat * 14 de Tri. Intelligere dicimur, & uelle, ſeu amare, aliqua, & qñ de his cogitam⁹, & qñ de his nō cogitam⁹. Sed qñ ſine cogitatione ſunt, ad ſolā memoriā ptinēt, q̄ nihil eſt aliud ſm̄ ipſū, q̄ habitualis retētio notitiæ & amoris. Sed qa vt ipſe* dicit, verbū ibi eſſe ſine cognitione nō pt: cogitam⁹. n. oē, quod dicim⁹, ēt illo interiori uerbo, ꝙ ad nullius gētis ptinet linguā: in trib. poti⁹ illis imago iſta cognoſcit, memoria. ſ. intelligētia, & uolūtate. Hanc aūt nūc dico intelligētiā, qua intelligim⁹ cogitantes, & eā uolūtatē ſiue amorē uel dilectionē, q̄ ipſam ꝓlē, parentēq; coniūgit. Ex quo patet, ꝙ imaginē diuinæ Trinitatis poti⁹ ponit in intelligētia, & uolūtate actuali, q̄ ſm̄ ꝙ ſunt in habituali retētione memoriæ. Licet etiam quantum ad hoc, aliquo modo ſit imago trinitatis in aīa, ut ibidem dī: & ſic patet, quòd memoria, intelligentia, & uolūtas non ſunt tres uires, ut in ſententijs dicitur.

AD QVARTVM dicēdū, ꝙ aliquis rūdere poſſet ꝑ hoc, quod Aug. dicit * 14. de Trini. ꝙ mens ſp meminit, ſp ſe intelligit & amat. Quod quidā ſic itelligūt, quaſi aīæ adſit actualis intelligētia, & amor ſuiipſius: ſed hūc intellectū excludit ꝑ hoc, ꝙ ſubdit, ꝙ nō ſp ſe cogitat diſcretā ab his, q̄ nō ſunt ꝙ ipſa. Et ſic patet, ꝙ aīa ſp intelligit & amat ſe, non actualiter, ſed habitualiter. Quāuis dici poſſit, ꝙ ꝑcipiendo actum ſuum ſeipſam intelligit, qñcunq; aliquid intelligit. Sed quia non ſp eſt actu intelligens, ut patet in dormiente, ideò oportet dicere, ꝙ actus etſi non ſp maneant in ſeipſis, manent tñ ſemper in ſuis principijs. ſ. potentijs & habitibus. Vndè Aug. dicit * 14. de Tri. Si ſm̄ hoc, facta eſt ad imaginem Dei anima rōnalis, ꝙ uti rōne atq; intellectu ad intelligendū & conſpiciendum Deum pōt, ab initio quo eſſe cępit, fuit in ea Dei imago.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum imago diuinæ trinitatis ſit in anima ſolùm per comparationem ad obiectum, quod eſt Deus.

AD OCTAVVM ſic proceditī. Vr̄, ꝙ imago diuinæ trinitatis ſit in aīa, nō ſolū ꝑ cōparationē ad obiectū, quod eſt De⁹. Imago. n. diuinæ trinitatis inuenit in aīa (ſicut dictū eſt *) ſm̄ ꝙ verbū in nobis ꝓcedit à dicente, & amor ab utroq;. Sed hoc inuenit in nobis ſm̄ quodcūq; obiectū. Ergo ſm̄ quodcunque obiectum, inuenit in mente noſtra imago diuinæ Trinitatis.

¶ 2 Prę. Aug. dicit in * 12 de Trin. ꝙ cū q̄rim⁹ in aīa trinitatē, in tota q̄rimus, & nō ſeparantes actionē rōnalem in tpalib. à cōtemplatione æternorum. Ergo ſm̄ tpalia obiecta inuenit imago trinitatis in anima.

¶ 3 Prę. Quod Deū itelligamus & amemus, cōuenit nobis ſm̄ grę donū. Si igit ſm̄ memoriā, intelligentiā, & uolūtatē ſeù dilectionē Dei, attēdat imago trinitatis in aīa; non erit imago Dei in hoīe ſm̄ naturam: ſed ſecundùm gratiam. Et ſic nō erit omnibus communis.

¶ 4 Prę. Sancti q ſunt in patria, maximè conformant imagini Dei ſecundùm gloriæ uiſionē. Vndè dr̄ 2. Cor. 3. In eandē imaginem transformamur à claritate in claritatem. Sed ſecūdum viſionē gloriæ temporalia cognoſcuntur. Ergo etiam per cōparationem ad temporalia Dei imago attenditur in nobis.

SED CONTRA eſt, quod Aug. di. * 14. de Tri. ꝙ nō ꝓpea eſt Dei imago in mente, quia ſui meminit, & diligit, & intelligit ſe: ſed quia poteſt ēt meminiſſe intelligere, & amare Deū à quo facta eſt. Multo igitur minus ſecundum alia obiecta attenditur imago Dei in mente.

RESP. Dicendum, ꝙ (ſicut ſupradictū eſt *) imago importat ſiſitudinem vtcunq; pertingentē ad ſpēi repr̄ſentationem. Vñ oportet, ꝙ imago diuinæ Trinitatis attendatur in aīa ſm̄ aliqd quod repręſentat diuinas perſonas repræſentatione ſpēi, ſicut eſt poſſibile creaturæ. Diſtinguuntur autem diuinæ perſonæ, vt dictum eſt, * ſecundum proceſſionem verbi à dicente, & amoris ab vtroq;. Verbū āt Dei naſciī de Deo ſm̄ notitiā ſuiipſius, & amor ꝓcedit à Deo ſm̄ ꝙ ſeipſum amat. Manifeſtum eſt āt, ꝙ diuerſitas obiectorum diuerſificat ſpēm verbi & amoris. Non. n. idem eſt ſpē in corde hoīs, verbū conceptū de lapide & de equo: nec idem ſpē amor. Attēdit igiī diuina imago in hoīe, ſm̄ verbū conceptum de Dei notitia, & amorē exinde deriuatum. & ſic imago attenditur in aīa ſm̄ ꝙ ferī, vel nata eſt ferri in deum. Fertur āt in aliq̄d mens dupliciter. Vno mō, directè & immediatè. Alio modo, indirectè & mediatè, * ſicut cū aliquis uidendo imaginem hominis in ſpeculo, dr̄ ferri in ipſum hoīem. Et iō Aug. dicit in * 14 de Trin. ꝙ mens meminit ſui, intelligit ſe, & diligit ſe. Hoc ſi cernimus, cernimus trinitatem: nōdum quidem Deum: ſed iam imaginē Dei. Sed hoc eſt, nō quia fertur mens in ſeipſam abſolutè: ſed prout per hoc, ulterius poteſt ferri in Deū, ut patet per authoritatem ſupra inductam*.

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ ad rationē imaginis non ſolùm oportet attendere, ꝙ aliquid ꝓcedat ab aliquo: ſed etiam quid à quo procedat. ſ. quod uerbum Dei procedit à notitia de Deo.

AD SECVNDVM dicēdum, ꝙ in tota quidē aīa inuenitur aliqua trinitas: non quidem ita, ꝙ ꝑter actionem tpalium & contemplationem æternorū, q̄raī aliquod tertiū, quo trinitas ipleaī, prout ibidē ſubditur: ſed in illa parte rōnis, quæ deriuatur à parte tpalium, etſi trinitas inueniri poſſit: non tñ imago Dei pōt inueniri, ut poſtea dr̄: quia hmōi tēporalium notitia aduentitia eſt aīę, & habit⁹ ēt ipſi quib. tpalia cognoſcunī, nō ſp adſunt: ſed qñq; quidem pn̄tialiter adſunt, qñq; aūt ſm̄ memoriam tm̄, et poſtq̄ adeſſe incipiunt. Sicut patet de fide, q̄ tpaliter nobis aduenit in pn̄ti: in ſtatu aūt futuræ beatitudinis iam non erit fides: ſed memoria fidei.

AD TERTIVM dicendū, ꝙ meritoria Dei cognitio & dilectio non eſt niſi ꝑ grām. Eſt tñ aliqua cognitio & dilectio naturalis, vt ſ. habitum eſt *. Et hoc ēt ipſum naturale eſt, ꝙ mens ad intelligēdū Deū rōne uti pōt, ſm̄ ꝙ imaginem Dei ſemp diximus permanere in mente: ſiuè hæc imago Dei ita ſit abolita, quaſi obumbrata, vt penè nulla ſit, ut in his q non hn̄t uſum rōnis: ſiuè ſit obſcura atq; deformis, ut in peccatoribus: ſiuè ſit clara & pulchra, ut in iuſtis, ſicut Aug. dicit * 14. de Trin.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ ſm̄ uiſionē glorię temporalia uidebuntur in ipſo Deo. & iō hmōi temporalium uiſio ad Dei imaginē pertinebit. Et hoc eſt quod Augu. dicit * 14. de Trini. ꝙ in illa natura, cui mens fœliciter adhærebit, immutabile uidebit omne quod uidebit. Nam & in ipſo uerbo increato ſunt rationes omnium creaturarum.

ARTICVLVS IX.

Vtrum ſimilitudo ab imagine conuenienter diſtinguatur.

AD NONVM ſic procedit. Vr̄, ꝙ ſimilitudo ab imagine nō conuenienter diſtinguaī. Genus. n. non conuenienter diſtinguitur à ſpecie. Sed ſimilitudo comparaī ad imaginē, ut gen⁹ ad ſpēm, quia ubi eſt imago, ibi eſt continuo ſimilitudo: ſed nō conuertiī, ut dr̄ in lib. * 83. q. Ergo inconuenienter ſimilitudo ab imagine diſtinguitur.

¶ 2 Prę. Rō imaginis attenditur non ſolū per repr̄ſtationē diuinarum perſonarum: ſed etiam ſm̄ repræſentationē diuinæ eſſentiæ: ad quam repræſentationem pertinet immortalitas, & indiuiſibilitas. Non ergo cōuenienter dr̄, ꝙ ſimilitudo eſt ī eſſentia, qa eſt immortalis & indiuiſibilis, imago autem in alijs.

¶ 3 Præt. Imago Dei in hoīe eſt triplex. ſ. naturæ, grę. & glorię. ut ſ. habitū eſt. * Sed innocētia & iuſtitia ad grām pertinet. Inconuenieter ergo dr̄, ꝙ imago accipiī ſm̄ memoriā intelligentia & uolūtatē, ſimilitudo autē ſm̄ innocentiam & iuſtitiam.

¶ 4 Prę. Cognitio ueritatis ad intelligentiā pertinet, amor autem uirtutis ad uoluntatem, q̄ ſunt duæ partes imaginis. Non ergo conuenienter dr̄, ꝙ imago ſit in cognitione ueritatis, ſiſitudo in dilectione uirtutis.

SED CONTRA eſt, quod Augu. dicit in li. * 83. q. Sunt qui non fruſtra intelligunt duo dicta eſſe ad imaginem & ſimilitudinem, cum ſi una res eſſet, unum nomen ſufficere potuiſſet.

RESPON.

SVPER QV. XCIII. ART. VIII.

Aegid. 1. 3. diſt. 3. q. 3. a. prim.

TItulus clarus. * In corpore duo. Primò ſtaduit quæſito vna cōcluſione affirmatiuè. Scdō diſtinguit modos eūdi * Quo ad primū, concluſio eſt: Imago trinitatis attenditur in aīa ſcdm quod fert, uel nata eſt ferri in Deū, notitia, & amore &c. Probatur. Imago eſt ſimilitudo repręſentans ſpēm. ergo imago trinitatis in aīa eſt ſcdm repræſentationem ſpeciei diuinarū perſonarum. ergo ſecundū repræſentationē uerbi de ipſius Dei notitia, & amoris ſuiipſius. ergo ſecundum quod aīa Deum intelligit & amat, actu uel potentia. Antecedens patet. rū prima conſequentia. ſecunda vero probatur ex hoc, quod uerbū Dei, & ſimiliter amor in ipſo Deo, ab ipſo Deo, ut obiecto ſpecificantur, ut patet ex dictis ſupra. Vltima uerò conſequentia probatur ex hoc, quod diuerſitas obiectorum variat ſpeciem uerbi & amoris. Et probatur in litera inductiuè. ac p hoc, uerbum in anima de ſuo obiectiuè, & uerbum de quacunq; alia re differunt ſpē, & conſequenter à ſpē diuini verbi, qd de Deo eſt; verba de cæteris rebus recedunt, & diſſimilia ſunt ſcdm ſpēm obiecti. verbū aūt in aīa de Deo, vt obiecto, conuenit in ſpē obiecti cum diuino verbo: & ꝓpter ipſum maximè repræſentat ſpeciē verbi diuini, & ſimile eſt dicendū de amore. * Quo ad ſcdm ponitur duplex modus, quo aīa ferī in Deū. ſ. immediatè, & mediatè. Immediatè dū de ipſo ſpeculamur, & ipſum amamus. Mediatè dum ipſum in aīa noſtra contemplamur & amamus. Primus mod⁹ eſt, vt viſio rei in ſe ſcdus, vt viſio in ſpeculo. Facta eſt āt hæc diſtinctio ꝑp beati Augu. authoritatem, vt patet in litera.

SVPER Q. XCIII. ART. IX.

Arg. 2. ſ. d. 16. q. 1. a. 3.

TItulus iſtius art. occaſionatus eſt ex verbis Gen. 1. vbi dr̄, Faciamus hoīem ad imaginem & ſimilitudinē noſtrā. * In corpore vna cōcluſio reſponſiua quæſito bimembris. Similitudo dupliciter poteſt diſtingui ab imagine. Vno mō, vt pręambula ad ipſam. Alio modo, vt ſubſequens & pficiens ipſam. Probaī, & declaratur primo veritas diſtinctionis. Secundo explanant ſingula mēbra. Diſtinctio ꝓbaī ſic, Vnū eſt cōe oībus, & pōt ad ſingula aptari, ſicut bonū & verum. ergo & ſimilitudo. ergo vt bonū ſe hēt vt pambulum & ſubſequēs reſpectu particularis boni, ita & ſimilitudo ſe hēre pōt ad imaginē, vt pambula & vt ſubſequēs. Añcedēs ꝓbaī, qa ē nā ſcēdēs ſicut illa. Prima cōſequētia vero ꝓbaī, quia ſimilitudo ſequitur vnum, & probatur ex 5. Meta. Secunda vero cōſequentia probatur, quia equa eſt vtrobiq; ratio. Cōitas. n. & ꝑfectio reſpectu huius factūr, ꝙ bonū hēat ſe vtroq; mō. Vtraq; āt cōditio ſequitur ſimilitudine reſpectu imaginis qa & cōior eſt non. n. ob ſimili-

rodo eſt imago, & vt pfectio eius ſumitur, alioquin non diceremus imago, ſimilis, ad cõmẽdãdã eius pfectionẽ. Deinde explananẽ ſingula mẽbra ſingillatim. Et primo primũ, ex duab* authoritatib. Aug. Secũdò, ſcdm, iuxta authoritatem Damaſc. omnia clara ſunt.

*Li. 5. Met. tex 20. tom. 3.

Respondeo Dicendũ, q̃ ſimilitudo quędã vnitas eſt: vnũ.n. in qualitate ſiſitudinem cãt, ut dr̃ in *5. Met. Vnũ autem, cũ ſit de trãſcendẽtib. & cõe ẽ oib. & ad ſingula põt aptari, ſicut & bonũ & uerum. Vñ, ſicut bonũ alicui rei particulari põt cõparari, vt præambulũ ad ipſam, & ut ſubſequẽs, prout deſignat aliq̃ pfectionẽ ipſius, ita ẽt eſt de cõparatione ſimilitudinis ad imaginẽ. Eſt .n. bonum præambulum ad hoiem, ſm q̃ hõ eſt qd̃dam particulare bonum. Et rurſus bonum ſubſeqtur ad hoiem, inquantũ aliquẽ hoiem ſpãliter dicimus eſſe bonũ, pp pfectionẽ uirtutis. Et ſimiliter ſimilitudo cõſideraẽ ut præambulũ ad imaginẽ, inquantũ eſt cõius q̃ imago, ut ſupra dictum eſt *. Cõſideraẽ ẽt ut ſubſequẽs ad imaginẽ, inquantũ ſignificat quandã imaginis perfectionẽ. Dicimus .n. imaginẽ alicuius eſſe ſimilẽ, uel nõ ſimilẽ ei, cuius eſt imago, inquantum perfectè uel imperfectè repñtat ipſum. Sic ergo ſimilitudo põt ab imagine diſtingui dupliciter. Vno mõ, put eſt pambula ad ipſam, & in plurib. exiſtẽs: & ſic m ſimilitudo attendiẽ ſm ea, quæ ſunt cõiora proprietatib. naturæ intellectualis ſm quas propriè attenditur imago. *Et ſm hoc dr̃ in li. *83. q. q̃ ſpũs, i. mẽs, ad imaginẽ Dei nullo dubitante fact⁹ eſt. Cętera aũt hominis, ſ. quæ pertinẽt ad inferiores partes aię, vel ẽt ad ipſum corpus ad ſimilitudinẽ facta eſſe, aliq uolunt. Secundũ hoc ẽt in lib. *de quantitate aię dr̃, q̃ ſimilitudo Dei attenditur in anima, inquãtũ eſt incorruptibilis. Na corruptibile & incorruptibile ſunt dr̃iæ entis cõis. Alio modo, põt cõſiderari ſimilitudo, ſm q̃ ſignificat imaginis expreſſionẽ & perfectionẽ. Et ſm hoc Damaſc. *dicit, q̃ id quod eſt ſm imaginem, intellectuale ſignat, & arbitrio liberũ per ſe ptãtiuum. Quòd autem ſm ſimilitudinem uirtutis, ſecundùm q̃ homini poſſibile eſt habere ſimilitudinem. Et ad idem refertur, q̃ p ſimilitudo dr̃ ad dilectionem uirtutis pertinere: non enim eſt virtus ſine dilectione uirtutis q.

*Ar. 1. huius quæſt.

Concl. m

*Li. 83. q. q. 51. circa finem, tom. 4.

* Cap. 2. tom. 3.

*Dam. li. 2. c. 12.

Concl. p

Ad primvm ergo dicendum, q̃ ſimilitudo nõ diſtinguitur ab imagine, ſecundũ communem rationem ſimilitudinis. Sic.n. includitur in rõne ipſius imaginis, ſed ſm quod aliqua ſimilitudo deficit à rõne imaginis, uel etiam eſt imaginis perfectiua.

Ad secvndvm dicendum, q̃ eſſentia animę pertinet ad imaginẽ, prout repræſentat diuinã eſſentiam ſm ea, quæ ſunt propria intellectualis naturæ, non aũt ſm conditiones conſequentes ens in communi, ut eſt eſſe ſimplicem, & indiſſolubilem.

Ad tertivm dicendum, q̃ etiam virtutes quę dã naturaliter inſunt aiæ, ad minus ſm quędã earum ſemina: & ſecundùm has, poſſet attendi ſimilitudo naturalis. Quãmuis non ſit inconueniens, ut id, quod ſecundùm aſſignationem vnam diciẽ imago, ſecundùm aliam dicatur ſimilitudo.

Ad qvartvm dicẽdũ, q̃ dilectio uerbi, q̃ eſt amata notitia, ptinet ad rõnẽ imaginis: ſed dilectio uirtutis ptinet ad ſimilitudinẽ, ſicut & uirt*.

QVAESTIO XCIIII.

De ſtatu & conditione primi hominis quantum ad intellectum, in quatuor articulos diuiſa.

Deinde conſiderãdũ eſt, de ſtatu, uel cõditione primi hominis. Et primò, quantũ ad aiam. Secũdò, quãtũ ad corpus.

¶ Circa primum conſideranda ſunt duo. Primò, de conditione hoĩs quantũ ad intellectum. Secundò, de cõditione hominis quantum ad uoluntatem.

Circa primum, quærun tur quatuor.

¶ Primò, Vtrum primus homo viderit Deum per eſſentiã.

¶ Secũdò, Vtrũ uidere potuerit ſubſtias ſeparatas. i. angelos.

¶ Tertiò, Vtrum habuerit omnium ſcientiam.

¶ Quartò, Vtrum potuerit errare, uel decipi.

Articvlvs I.

Vtrum primus homo per eſſentiam Deum uiderit.

Ad primvm ſic proceditur. Vr̃, q̃ primus hõ p eſſentiã Deum uiderit, h Beatitudo.n. hominis in uiſione diuinæ eſſentiæ cõſiſtit. Sed prim⁹ hõ i paradiſo cõuerſans, beatã & oium diuitẽ habuit uitã vt Dam. dicit in *2. li. Et Aug. †dicit 14. de Ciuitate dei. Si hoies habebãt affectus ſuos quales nũc habemus, qũo erant beati in illo inenarrabilis beatitudinis loco, i. paradiſo? Ergo primus hõ in paradiſo vidit Deum per eſſentiam.

¶ 2 Prę. Aug. dicit *14. de Ciuit. Dei, q̃ primo homini non aberat quicq̃, quod h bona voluntas adipiſcerẽ. Sed nihil melius bona uoluntas adipiſci põt, q̃ diuinæ eſſentiæ uiſionẽ. Ergo hõ per eſſentiã Deum uidebat.

¶ 3 Præt. Viſio Dei per eſſentiã eſt, qua vr̃ Deus ſine h medio & ſine ænigmate. Sed hõ in ſtatu Innocẽtiæ uidit Deũ ſine medio, ut Magiſter dicit in 1. diſt. 4. lib. ſen. Vidit ẽt ſine ænigmate, quia ænigma obſcuritatẽ importat: ut Aug. dicit * 15. de Tri. Obſcuritas ãt introducta eſt p pctm̃. Ergo homo in primo ſtatu vidit Deum per eſſentiam.

Sed contra eſt, q̃ Apoſtolus dicit 1. ad Cor. 15. q̃ non prius quod ſpũale eſt, ſed quod aiale. Sed maxime ſpũale eſt videre Deum p eſſentiã. Ergo primus hõ in primo ſtatu aialis vitæ, Deum per eſſentiã nõ vidit.

SVPER Q. XCIIII. ART. I.

Aegid. 2. ſ. di. 23. q. 2. artic. 1.

Capr. 2. di. 23. q. 1. con. 1. & 2.

Titulus clarus. ¶ In corpore duo. Primò, directè, reſpõdet quæſitio. Secũdò, ad bonitatem doctrinę oſtẽdit, qualẽ cognitionẽ primus hõ de Deo habuit.

¶ Quo ad primũ, concluſio reſponſiua eſt negatiua. Primus homo, non vidit Deum per eſſentiã ſcdm cõmunem ſtatum illius vitæ. hæc cõcluſio primo declaraẽ quantũ ad ultimam particulã, quare ſit addita, q. d. ſ. poſſet aliquis dicere, q̃ de ſpãli gratia Adam vidit Deũ per eſſentiam, qñ in ſoporem uenit. Deinde pbatur. Videntes Deũ per eſſentiam ſe hñt ad ipſum ſicut quilibet ad beatitudinem. ergo ſunt ſtabiliti in amore eius. ergo non poſſunt peccare: ſed Adam peccauit. ergo non vidit Deum per eſſentiam. Antecedẽs probatur, quia diuina eſſentia eſt ipſa beatitudo. Prima cõſequentia probaẽ, q̃ nullus põt beatitudinem nolle, aut ei⁹ oppoſitum. ſ. miſeriam velle: ſecũda verò eſt per ſe nota, quia peccare eſt auerti à Deo.

¶ Aduerte, q̃ quia ex viſione Dei per eſſentiam optimè naſciẽ impeccabilitas durãte viſione, vt ſuperi⁹ probatum fuit in pſito, vbi de ſtatu primi hominis tractatur, optimè etiam ſequitur, quòd ſi erat in ſtatu uidentis Deũ per eſſentiã. ergo erat in ſtatu impeccabilitatis. & ideo ſubdit litera non momentaneã viſionem, ſed ſtatum uidẽtis Deum p eſſentiam perſpiciens, dicit, quòd videntes, in æternum peccare nõ poſſunt. Et ſic excluditur obiectio de peccato Pauli, & Moyſi præcipuè.

¶ Quo ad ſecundũ, eſt una concluſio. Primus homo cognoſcebat Deum altiore cognitione, q̃ nos, mediã, ſ. inter cognitionem patriæ, & huius exilij. Probatur. Cognitio plena & lucida Dei in effectib⁹ intelligibilibus, eſt altior cognitione eius per effectus ſenſibiles. ergo eſt altior noſtra, ac media inter cognitionẽ patriæ, & noſtram. Sed talis conueniebat primo homini. ergo &c. Prima propoſitio probatur ſic. Viſio Dei p eſſentiam diſtinguitur contra viſionem per creaturam. ergo viſio Dei per creaturam altiorem & Deo ſimiliorẽ eſt altior & clarior. ergo cognitio in effectu intelligibili eſt altior ea, quæ eſt per effectum ſenſibilem. Vis primæ conſequẽtiæ conſiſtit in hoc, q̃ cadit diſtinguendi viſionẽ Dei per eſſentiã à viſione ei⁹ per creaturã, eſt diuiſio ſcdm pfectũ & imperfectũ, quia illa ſcilicet tanquã perfecta, diſtinguitur contra hanc, tanquã imperfectiuã. Et circa quãto creatura eſt altior, tãto & minus defectiua, & min⁹ recedit à uiſione per eſſentiã. Prima autẽ cõſequẽtia principalis. ſ. ergo eſt altior nra, probatur, quia nos a ſenſibilib. circa q̃ occupamur, diſtrahimur, ut non plene ac lucidè intelligibiles effect⁹ cõtẽplemur. Minor ãt. ſ. q̃ talis eſſet primi hoĩs cognitio, pbat dupliciter. primo ex rectitudine ei⁹ qua inferiora ſubdebantur ſuperioribus, cuius oppoſitum eſt in nobis: ſcdo ex authoritate Augu. nota q̃ diſtinguit litera mõ qũo ad hoc inter naturalem & gratuitã cognitionem primi hominis de Deo, qñ utraq; erat altior, & quodãmodo angelica magis q̃ humana ut patet ex authoritate Aug. & in reſpõſione ad tertium.

Concl. m

D. 37. 412 c

Concl. p

SVPER Q. XCIIII. ART. II.

Titulus per eſſentiam, i. quidditatiuè intelligere.

¶ In corpore duo. Primo rñdet quæſito directè. Scdo ad bonitatẽ doctrinæ oñdit

Porrecta per totum. 472

12. q. 5. ar. 1. & 2. cot. Et 2. d. 23. q. 2. art. 1. Et ve. q. 8. ar. 1. per & artic. 2 cot.

*ca. 11. †Aug. lib. 14. de ciu. Dei. c. 10.

*Li. 14. de ciu. Dei, c. 10. nõ longe a prin. tom. 5.

*Li. 15. de Tri. c. 9. to mo 3.

Resp. Dicẽdum, q̃ m primus homo Deum p eſſentiã non vidit ſm cõmunem ſtatum illius uitæ niſi forte dicatur, quòd viderit eum in raptu, qñ De⁹ immiſit ſoporem in Adã* vt dr̃ Gen. 2. Et huius rõ eſt, quia cũ diuina eſſentia ſit ipſa beatitudo, hoc modo ſe habet intellectus uidẽtis diuina eſſentiã ad Deũ, ſicut ſe hẽt q̃libet hõ ad beatitudinem. Manifeſtum eſt ãt q̃ nullus homo poteſt per uoluntatẽ à beatitudine auerti. Naturaliter d .n. & ex neceſſate hõ vult beatitudinẽ e, & fugit miſeriam. Vñ nullus uidens Deũ per eſſentiã, põt volũtate auerti à Deo, qd̃ eſt peccare. Et pp hoc omnes uidentes Deum p eſſentiã, ſic in amore Dei ſtabiliuntur, q̃ in æternum peccare non poſſunt. Cũ ergo Adã peccauerit, manifeſtũ eſt, q̃ Deũ p eſſentiã ñ uidebat. Cognoſcebat tñ Deum quãdam altiori cognitiõe q̃ nos cognoſcamus & ſic p quodammodo eius cognitio media erat inter cognitionẽ pſentis ſtatus, & cognitionẽ patriæ, q qua Deus p eſſentia vr̃. Ad cuius euidentiã conſiderandum eſt, q̃ uiſio Dei per eſſentiam diuidiẽ cõtra viſionẽ Dei per creaturam: quantò aũt aliqua creatura eſt altior & Deo ſimilior, tanto p eã Deus clarius vr̃ ſicut homo perfectius vr̃ p ſpeculũ, in quo expreſſius imago eius reſultãt & ſic patet, q̃ multo eminẽtius videẽ Deus p intelligibiles effect⁹, q̃ p ſenſibiles & corporeos. A cõſideratione aũt plena & lucida intelligibilium effectuũ impediẽ hõ in ſtatu pręſenti per hoc, q̃ diſtrahitur à ſenſibilibus, & circa ea occupatur. Sed ſicut dicitur Eccleſ. 7. Deus fecit hoiem rectũm. Hæc autẽ fuit rectitudo hoĩs diuinitus inſtituti, vt inferiora ſuperioribus ſubderẽtur, & ſuperiora ab inferioribus ñ impedirenẽ. Vñ hõ primus non impediebaẽ p res exteriores à clara & firma cõtẽplatione intelligibiliũ effectuũ, quos ex irradiatione primæ ueritatis pcipiebat, ſiuè naturali cognitione ſiuè gratuita. Vñ dicit Aug. in*. 11. ſuper Gen. ad lit. q̃ fortaſſis Deus primis hoibus antea loquebatur, ſicut cum angelis loquitur, ipſa in commutabili ueritate illuſtrans mẽtes eorum, etſi nõ tanta participatione diuinæ eſſentiæ quantam capiunt angeli. Sic igitur p huiuſmodi intelligibiles effectus Dei, Deum clarius cognoſcebat quã modo cognoſcamus.

Ad primvm ergo dicendũ, q̃ homo i paradiſo beatus fuit nõ illa perfecta beatitudine in quam tranferẽdus erat, quæ in diuinæ eſſentiæ uiſione conſiſtit. Habebat tñ beatam uitam ſm quendam modum: vt Aug. dicit *11. ſup Gen. ad lit. inquantum habebat integritatẽ & pfectionem quandam naturalẽ.

Ad ii. dicendum, quòd bona voluntas eſt ordinata voluntas. Non autem fuiſſet primi hominis ordinata uoluntas, ſi in ſtatu meriti habere uoluiſſet, quod ei promittebatur pro premio.

Ad iii. dicendum, q̃ duplex eſt medium. Quoddã, in quo ſimul uidetur, quod per medium uidedicitur: ſicut cum hõ uidetur per ſpeculum, & ſil̃ videtur cum ipſo ſpeculo. Aliud medium eſt, per cuius notitiam in aliq̃d ignotũ deuenimus: ſicut eſt mediũ demõſtrationis. & ſine tali medio Deus videbaẽ: nõ tñ ſine primo medio. Nõ d enim oportebat primũ hoiem puenire i Dei cognitionẽ p demõſtrationẽ ſumptã ab aliquo effectu, ſicut nobis eſt neceſſariũ ſed ſil̃ in effectib⁹ pcipue itelligibilibus ſuo mõ Deũ cognoſcebat. Sil̃r ẽt eſt cõſiderãdũ, q̃ obſcuritas q̃ importaẽ in noie ænigmatis, dupl̃r pt̃ accipi. Vno mõ, ſm q̃ q̃libet creatura ẽ qd̃dã obſcurũ, ſi cõpareẽ ad imẽſitatẽ diuinæ claritatis. Et ſic Adã videbat Deũ in ænigmate qa videbat Deũ p effectũ creatũ. Alio mõ pt̃ accipi obſcuritas q̃ cõſecutaẽ ex pctõ, put ſ. ipediẽ hõ à cõſideratiõe itelligibiliũ p ſẽſibiliũ occupationẽ. & ſm hoc nõ vidit Deũ i ænigmate.

Articvlvs II.

Vtrum Adam in ſtatu innocentiæ angelos p eſſentiã viderit.

Ad secvndvm ſic proceditur. Videtur, quòd Adam in ſtatu innocentiæ angelos p eſſentia

quãdam cognitio ẽ habuit primus homo de angelis.

¶ Quo ad primũ, cõcluſio eſt negatiua. Primus hõ non potuit videre angelos per eſſentiam. Probatur. Primus hõ naturaliter cognoſcebat per cõuerſionem ad phantaſmata. ergo non poterat uidere angelos per eſſentiã. Antecedens probaẽ diſtinguẽdo ſtatum aię dupliciter. ſ. ſecũdũ diuerſos modos eſſendi, & de his ſupra dictũ eſt. & ſcdm integritatem & corruptionem eiuſdem modi eſſendi. Et de hac diuerſitate eſt mõ ſermo, & 16 aſſignatur cõuenientia & dria inter hęc mẽbra. Conueniunt in hoc, q̃ in ſtatu naturę tam integrę q̃ lapſę, anima eſt accõmodata corpori ſecũdũ aialem vitã. Probatur authoritate, Quia factus eſt homo in aiam uiuentẽ. Differunt in hoc, q̃ corpus erat totaliter aię ſubditum, & nõ impediẽs in ſtatu illo, nũc ipedit. Ex his .n. patet antecedens. Si .n. primus homo habuit aiam accomodatã corpori ſecundũ aialem uitã, ut in conuenientia dictũ eſt ergo intelligebat p conuerſionẽ ad phãtaſmata hic .n. modus itelligẽdi ex illo eſſẽdi mõ naſcitur. Et nota illud uerbũ, ſcdm aialem uitã, qñ excludit obiectionẽ de aia corporis glorificati. Illa .n. nõ eſt accõmodata corpori ad pficiẽdũ ipſum ſcdm uitã aialẽ: qñ tũc nõ uiuet amplius uita aiali, ſed ut

*Li. 11. ſuper Gen. ad lit. c. 33. circa prin. tomo 3.

*Li. 12. ſuper Gen. c. 18. paulo a prin. tom. 3.

D. 71.

Porrecta per totum. 473

2. d. 23. q. 2. artic. 1. cot. Et un. q. 8. ar. 1. & q. 2. ar. 6. cot.

Univerſidad de Deuſto Biblioteca

viderit. Dicit.n. Greg.* in 4. dialo. in paradiſo q̃ppe aſſueuerat hō uerbo Dei pfrui, bonorum angelorū ſpiritib. cordis mūditia, & celſitudine viſionis intereſſe.

¶2 Prę. Aia in ſtatu pñti impedit à cognitione ſubſtātiarū ſeparatū ex hoc, ꝙ eſt vnita corpori corruptibili, quod aggrauat aīam, ut dr̃ Sapiē. 9. Vndē & aia ſeparata ſubſtantias ſeparatas uidere põt, ut ſ. dictum eſt.* Sed anima primi hominis non aggrauabatur à corpore, cum nō eſſet corruptibile. Ergo poterat uidere ſubſtias ſeparatas.

¶3 Præt. Vna ſubſtātia ſeparata cognoſcit aliā cognoſcēdo ſeipſam, ut dr̃ in li. de cauſis. Sed anima primi hominis cognoſcebat ſeipſam. Ergo cognoſcebat alias ſubſtantias ſeparatas.

SED CONTRA. Anima Adæ fuit eiuſdem naturę cū aiab. noſtris. Sed aiæ nr̃æ non pñt nūc intelligere ſubſtātias ſeparatas. Ergo nec aia primi hoīs potuit.

RESPONDEO Dicendū, ꝙ ſtatus aiæ hominis diſtingui põt dupliciter. Vno modo, ſm̃ diuerſum modum naturalis eē. Et hoc modo diſtinguit ſtatus aiæ ſeparatæ à ſtatu aiæ cōiunctæ corpori. Alio mō, diſtinguitur ſtatus aiæ ſm̃ integritatem & corruptionē, ſeruato eodem mō eſſendi ſm̃ naturā. & ſic ſtatus innocētię diſtinguit à ſtatu hoīs poſt pctm̄. Aia.n. hominis in ſtatu innocētię erat corpori pficiēdo & gubernādo accommodata, ſicut & nūc. Vñ dr̃ primus hō factus fuiſſe in aīam uiuētē, i. corpori uitam dantē, ſ. aialē. Sed huius uitæ integritatem habebat inquantum corpus erat totaliter aiæ ſubditū, in ullo ipſam impediens, ut ſ. dictū eſt. Manifeſtū eſt aūt ex pmiſſis, † ꝙ ex hoc, ꝙ anima eſt accommodata ad corporis gubernationē & perfectionem ſecundum animalem uitam, cōpetit animæ noſtrę talis modus intelligendi, qui eſt per conuerſionem ad phātaſmata. Vndè & hic modus intelligendi, etiam aiæ primi hominis cōpetebat. Secundum autem hunc modum intelligēdi, motus quidam inuenitur in aia, ut Dio. dicit *4. ca. de di. no. ſm̃ tres gradus. Quorū primus eſt, ſm̃ q à rebus exteriorib. aggregat aia ad ſeipſam. Secundus aūt eſt, prout aia aſcendit ad hoc, ꝙ uniat uirtutibus ſuperiorib. unitis, ſ. angelis. Tertius aūt gradus eſt, ſm̃ q ulterius manuducit ad bonū, q̃ eſt ſ. oīa, ſ. Deū. Secundum igit primū proceſſum aiæ, qui eſt à reb. exteriorib. ad ſeipſam, pficit aiæ cognitio, quia. ſ. intellectualis operatio aiæ, naturalē ordinē hēt ad ea, q̃ ſunt extra, ut ſupradictū eſt.* Et ita per eorū cognitionē perfecte cognoſci pt nr̃a intellectualis operatio, ſicut actus p obiectū. & p ipſam intellectualē operationē pfectè põt cognoſci humanus intellectus, ſicut potētia per proprium actum.* Sed in ſecūdo pceſſu nō inuenit pfecta cognitio. Quia cū angelus non intelligat p cōuerſionem ad phātaſmata: ſed lōgè eminētiori mō (vt ſ. dictū eſt*) prędictus modus cognoſcēdi, quo aia cognoſcit ſeipſam, nō ſufficiēter ducit in angeli cognitionem. Multò aūt minus tertius proceſſus ad pfecta notitiā terminat. Quia ēt ipſi angeli per hoc, ꝙ cognoſcunt ſeipſos, non pñt ptingere ad cognitionē diuinæ ſubſtātię pp eius exceſſum. Sic igit aia primi hominis non poterat qdē uidere angelos per eſſentiā, ſed tñ excellētiorem modū cognitionis hēbat de eis, q̃ nos habeamus: qa eius cognitio erat magis certa & fixa circa interiora intelligibilia, q̃ cognitio nr̃a. Et pp tantā eminentiam dicit Greg.* ꝙ intererat angelorum ſpiritib. Vndè patet ſolutio ad primum.

AD SECVNDVM dicēdū, ꝙ hoc, ꝙ aia primi hoīs deficiebat ab intellectu ſubſtiarū ſeparatarū, non erat ex aggrauatione corporis: ſed ex hoc, ꝙ obiectū ei cōnaturale, erat deficiēs ab excellētia ſubſtiarū ſeparatarū. Nos autem deficimus pp utrumque.

AD TERTIVM dicēdū, ꝙ aia primi hoīs nō poterat p cognitionē ſuiipſius ptingere ad cognoſcendas ſubſtas ſeparatas, ut ſ. dictū ē:* qa ēt unaquæq; ſubſtā ſeparata cognoſcit aliā p modum ſuiipſius.

ARTICVLVS III.

Vtrum primus homo habuerit ſcientiam omnium.

AD TERTIVM ſic procedit. Vr̃, ꝙ primus hō nō habuerit ſciam oīum. Aut.n. habuit talē ſciam p ſpēs acqſitas, aut per ſpēs cōnaturales, aut p ſpēs infuſas. Non aūt per ſpēs acquiſitas. Hmōi.n. cognitio ab experientia cauſatur: ut dicitur in *1. Metap. Ipſe autem non tunc fuerat omnia expertus. Similiter etiā, nec per ſpecies connaturales, quia erat eiuſdem naturæ nobiſcum: anima autem noſtra eſt ſicut tabula, in qua nihil eſt ſcriptum, ut dicitur in *3. de Anima. Si autem per ſpecies infuſas, ergo ſcia eius quam habebat de rebus non erat eiuſdē rationis cum ſcientia noſtra, quam à rebus acquirimus.

¶2 Prę. In omnibus indiuiduis eiuſdem ſpeciei, eſt idem modus cōſequendi pfectionē. Sed alij homines nō ſtatim i ſui principio

habet

[Commentary, left margin:] ſalus Apoſtolus dicit, Seminat aīale, & reſurget ſpūale. Appellat n. aīalis vita q̃ elemēto, cęteriſq; neceſſarijs eget, de qua inferius erit ſermo. ¶ Cōſequentia pbat ſ intelligēdo, q p phātaſmata aia mouet ſcdm tres gradus, & nullus eorū terminatur ad pfectā cognitionē, niſi primus. ergo nō pñt videre angelos. Aſſumptū quo ad primā partē pbat ex Diony. & explanant qui ſunt illi gradus: primus ad aīam, ſcdus ad angelos, tertius ad Deum. Scda pars ſingillatī quoad ſingula membra pbat. Et primo, ꝙ primus ad pfectā, i. quidditatiuā cognitionem termini, ſ. aīæ ducit, ex pportione medij: qa obiectū actus, actui potētia, potentiæ ſubſiſtētia cōmēſurat. Scdo, ꝙ ſcdus non, ex improportione medij ad terminū, quia. ſ. prima media non ſunt adæquata niſi ſubſtantiæ naturaliter intelligenti per phātaſmata, & ſimiliter ipſum primum mediū. ſ. ſubſtantiæ aīæ nō adæquat ſubſtantiā ſuperiorem mō naturaliter intelligentē: ſed angelus nō intelligit p phantaſmata. ergo ex aia viſa nō vr̃. Tertio pbatur, ꝙ tertius minime pficitur pp exceſſū termini. ſ. Dei, nō ſolū ſup aīam ſed ēt ſuper angelū, q ēt viſus nō ſat eſſet, vt duceret ſeipſum in viſionē Dei ob illius infinitū exceſſum. Quo ad ſcdm, concluſio eſt. Primus hō habebat excellentiorē cognitionis modū de angelis, q̃ nos. Probatur ratione: qa fixior erat & certior circa intelligibilia. Et confirmatur auctoritate Gregorij.

[Margin notes:] Greg. in princi pio. — *q.89.ar.2. — *In propoſ.13. eſt hic li. inter opera Ariſt. tomo 3. — *Ar. præced. — †q.84.ar.7. — D.70. — *Cap.4 par.1. inter prin. & medium. — *q.84.ar.6. — 458 — *q.55.ar.2. — 474 — Concl. — *Loco citato ſupra. — *In corp. ar.

SVPER Q. XCIII. ART. III.

Cap. 2. d. 23. q. 2. ar. 3.

Titulus clarus. ¶ In corpore eſt vna concluſio reſponſiua trimembris. Primus hō habuit ſcientiam omnium naturaliter ſcibiliū, ſupernaturaliū vero quantum opus erat ad vitæ regimē, cæterorum vero neſciebat. Probat hæc concluſio tali ordine. Primo.n. pbat quo ad oēs partes p cōe mediū, qd eſt radix omnium mēbrorū: deinde ſingillatim ex illo medio ſingula mēbra deducuntur. Eſt ēt proceſſus iſte. Perfecta naturaliter ſunt priora imperfectis. Ergo res oēs iſtitutæ ſunt à Deo in ſtatu pfecto ergo hō inſtitutus eſt i ſtatu, in quo poſſet ſtatim eſſe aliorū principiū p inſtructionē & gu-

[Margin notes:] Porrecta per totum. — 474 — 2.d.23.q.2.artic.2. cont. Gent. q.18. ar.2.& 4. — *Nomul toni a pri ci. 1. ſolu. 3. — *lib.3. de aia tex. 14.

habent omniū ſciētiā, ſed eam per tēporis ſucceſſionē acquirunt ſecundum ſuū modum. Ergo nec Adam ſtatim formatus habuit omnium ſcientiam.

¶3 Præt. Status pñtis uitæ homini concedit, ut in eo proficiat anima & quantū ad cognitionē & quantum ad meritum. Propter hoc.n. anima corpori vr̃ eſſe unita. Sed homo in ſtatu illo profeciſſet quantū ad meritū. Ergo ēt profeciſſet quātum ad cognitionem rerum. Nō ergo habuit omniū rerū ſcientiā.

SED CONTRA eſt, ꝙ ipſe impoſuit nomina animalibus, ut dr̃ Gene. 2. Nomina autē debēt naturis rerum congruere. Ergo Adam ſciuit naturas omnium animalium, & pari rõne habuit omnium aliorum ſcientiam.

RESPON. Dicēdum, ꝙ naturali ordine perfectum pręcedit imperfectū, ſicut & actus potētia: quia ea quæ ſunt in potentia, non reducunt ad actum niſi p aliquod ens actu: & quia res primitus a Deo īſtitutæ ſunt, nō ſolū ut in ſeipſis eſſent, ſed etiā ut eſſent aliorū principia, iō pductæ ſunt i ſtatu pfecto, i quo poſſent eē principia aliorū. Homo aūt poteſt eſſe principium alterius, nō ſolū per generationem corporalem, ſed ēt per inſtructionē & gubernationē. Et iō ſicut primus hō inſtitutus eſt in ſtatu perfecto quātū ad corpus, ut ſtatim poſſet gñare, ita ēt inſtitutus eſt in ſtatu perfecto quātū ad animā, ut ſtatim poſſet alios īſtruere & gubernare. Non põt aūt aliqs inſtruere niſi hēat ſciētiā. Et iō primus hō ſic īſtitutus eſt a Deo, ut haberet oīum ſciētiā, in quib. hō natus eſt inſtrui. Et hæc ſunt oīa illa, q̃ uirtualiter exiſtūt in primis principijs p ſe notis, q̃cunque. ſ. naturaliter hoīes cognoſcere poſſunt. Ad gubernationē aūt uitæ propriæ & aliorū, nō ſolū requiritur cognitio eorū q̃ naturaliter ſciri pñt, ſed etiam cognitio eorum quæ naturalē cognitionē excedūt: eo ꝙ uita hominis ordinatur ad quendā finem ſupernaturalem: ſicut nobis ad gubernationē vitæ nr̃æ neceſſariū eſt cognoſcere q̃ fidei ſunt. Vñ & de his ſupernaturalibus tantū cognitionē primus hō accepit, quanta erat neceſſaria ad gubernationē uitæ humanæ ſm̃ ſtatū illū. Alia uerò, q̃ nec naturali hominis ſtudio cognoſci pñt, nec ſunt neceſſaria ad gubernationē uitę humanæ, primus hō nō cognouit: ſicut ſunt cogitationes hoīum, futura cōtigētia, & q̃dā ſingularia, puta quot lapilli iaceāt i flumine, & alia hmōi.

AD PRIMVM ergo dicēdū, ꝙ primus hō habuit ſcientiā omniū per ſpecies a Deo infuſas: nec tñ ſcientia illa fuit alterius rõnis a ſciētia noſtra, ſicut nec oculi quos cæco nato Chrs dedit, fuerunt alterius rõnis ab oculis quos natura produxit.

AD II dicēdū, ꝙ Adā debebat aliqd habere perfectionis, inquatū erat primus hō, quod cæteris hominibus non competit: ut ex dictis patet.

AD III dicendū, ꝙ Adam in ſcientia naturaliū ſcibilium nō profeciſſet quantum ad numerū ſcitorū, ſed quantū ad modū ſciendi: quia quę ſciebat intellectualiter, ſciuiſſet poſtmodum per experimentū. Quantū uerò ad ſupnaturalia cognita, pfeciſſet etiā quantum ad numerū p nouas reuelationes, ſicut & angeli proficiūt per nouas illuminationes. Nec tñ eſt ſimile de profectu meriti & ſcientiæ: qa unus hō non eſt alteri principium merendi, ſicut & ſciendi.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum homo in primo ſtatu decipi potuiſſet.

AD QVARTVM ſic procedit. Vr̃, ꝙ homo in primo ſtatu decipi potuiſſet. Dicit enim Apoſto. 1. ad Timo. 2. ꝙ mulier ſeducta in puaricatione fuit.

¶2 Præt. Magiſter dicit 21. diſt.* 2. ſen. ꝙ ideò mulier non horruit ſerpentem loquentem: qa officium loquendi eum accepiſſe à Deo putauit. Sed hoc falſum erat. Ergo mulier decepta fuit ante peccatum.

¶3 Præt. Naturale eſt ꝙ quantò aliquid remotius uidetur, tātò minus uidet. Sed natura oculi non eſt contracta per peccatū. Ergo hoc idē in ſtatu innocen-

[Commentary, left margin:] bernationem. Tūc vltra erat principiū p īſtructionē. ergo habebat oīum īſtruibiliū ſcientiā. ergo omniū q̃ uirtualiter cōtinent i primis principiis. ergo oīum naturaliter ſcibiliū. Et ſimiliter erat principiū p gubernationē. ergo hēbat cognitionē ſupnaturaliū finis. ergo & mediorū cōmuniumq; ſupnaturaliū, tāt quanta opus fuerat, notitiā hēbat. Et aſſumptū in ſtitutus eſt i ſtatu pfecto, ſquo & ergo eorū q̃ nō neceſſaria ſunt, cognitionē nō habuit. ¶ Antecedēs declarat & probatur. Declaratur, q de prioritate, qua actus eſt prior potētia eſt ſermo: pbatur, qa ea q̃ ſunt i potētia, nō reducuntur ad actum &c. Prima cōſequētia pbatur, qa res inſtitutæ ſunt à Deo nō ſolū ut eſſent, ſed ut aliorum principia eſſent. Hoc autē eſt eſſe in ſtatu priori & pfecto. Secūda uerò conſequētia pbat & cōfirmatur, qa hō põt eſſe aliorū principium his modis. Confirmatur uerò, quia ſicut hō, quia põt eſſe principiū p gnationem, factus eſt perfectus ſecūdū corpus, vt ſtatim poſſet gñare: pari rõne, quia põt eſſe principiū per inſtructionē & gubernationē, factus eſt perfectus ſecundū animā, ut ſtatim poſſet inſtruere & gubernare. Alię vero ſingulares conſequētiæ declarantur. Prima quidē, qa inſtructio ſine ſcientia fieri nequit. Secūda vero, quia in uniuerſum his hō natus eſt naturaliter inſtrui. Tertia eſt p ſe nota. Prima quoq; cōſequentia quo ad aliam partem probatur, quia hō ordinatur ad finē ſupernaturalem. Secūda ſequitur ex hac manifeſtè. Et confirmatur ex ſtatu præſenti, quo ea q̃ ſunt fidei, noſſe oportet. Ad tertium deniq; membrum cōſequētiæ probandū ſupponitur ex oppoſito, qa ſcilicet ſicut Deus nō deficit i neceſſariis, ita nō abūdat in ſuperfluis i inſtitutiōe rerū: ſed notitia taliū erat ſuperflua, ut patet de notitia cogitationū, & futurorū & occaſionū indiuiduorū &c. ergo hæc.n. eo qa neceſſaria nec partis ſpeculatiuæ, nec partis practicæ erant, ut patet ex dictis, ſuperflua eſſe p ſtatu illo relinquunt. ¶ In rñſione ad primū notato, ꝙ nō uia ſcientia infuſa diſtinguitur ſpecie ab acquiſita, ſicut nec ē eiuſdē ſpeciei cum acquiſita. Sed acquiſitio & infuſio cōcurrūt uiuq; p accidens, & hoc eſt qū illam ei formā pt utroq; mō haber, & tūc ſunt eiuſdē ſpeciei. Talis autem erat ſciētia Adę & nr̃a, ſicut & oculi cæci nati & noſtri. Quandoq; vero concurrunt ut p ſe propriæ uiæ ad tales terminos, & tūc ſp ſunt diuerſarum ſpecierū. Talis eſt autē ſcientia animæ ſeparatæ & animæ cōiunctæ, qa illa p infuſionē tm̄ haberi põt. Spectādū autem eſt magis eā de diuerſitate ſciētiæ agitur ad obiectū, & ſi obiectū eſt eiuſdē rõnis, ipſa quoq; ſciētia eſt eiuſdē rõnis. Sciētia autē Adæ & noſtræ omnino eſt idē obiectum formale, ſicut ſi eſſet acquiſita, ſciētia aūt animę ſeparatę & animæ Chriſti obiectū eſt uniuerſalius & altius, & iō alterius ſunt rõnis à noſtra, non ex ſola infuſione, vt ignorātes garriunt, ſed ex formali ratione obiecti ipſarum ſpecierum.

SVPER Q. XCIIII. ART. IIII.

Aegid. 2. ſ. d. 23. q. 2. artic. 4.

Titulus clarus. ¶ In corpe duo. Primò, opinio affirmatiua, ſcdò negatiua ſimul pbatur improbando oppoſitā. ¶ Quo ad primū tertia dicit hæc opinio. Primo, ꝙ deceptio ſumitur dupliciter, ſ. pro leui exiſtimatione ſimplici eius qd non eſt, uel p exiſtimatione & aſſenſu credulitatis. Secundum eſt, ꝙ primus homo nullo modo decipi potuit reſpectu ſecundi. Tertium eſt,

[Margin notes:] 426 — D. 1107. — Conclu. — Conclu. p — Conclu. 2 — D.545. D.764. — D.1112. D.1180. Et 1183. — *In corp. ar. — Porrecta per totum. — 475 2. diſt. 23. q. 2. art. 3. Et ueri. q. 18. ar. 6. — * in fine 2 paragr.

quòd

Universidad de Deusto Biblioteca

ꝙ primus hō reſpectu nō ſcitorum potuit primò decipi. ꝓbatur, quia hoc non erat noxiū homini nec culpabile, q̄ ſine temerario aſſēſu.

¶ Quo ad ſecūdū, cōcluſio eſt iſtiuſmodi. Primus hō nullo modo decipi potuit reſpectu ſcitorū, q̄ neſcitorū. Probaꝛ dupliciter, primò, ex integritate primi ſtat⁹. Secūdò, ex rectitudine eiuſdem. Ex integritate quidē ſic, In illo ſtatu nullū malū eſſe poterat. ergo intellectui ei⁹ nō poterat ineſſe falſum. Añcedens patet ex authoritate Auguſtini. Cōſequētia ꝓbatur, primò, q̄ falſū eſt malū intellectus, qđ ꝓbaꝛ ex 6. Ethi. q̄ verū eſt eius bonū. Deinde cōfirmaꝛ ex ꝓportionali bono & malo in mēbris corporeis, ſic, Quemadmodū tunc cū negatione alicuius boni circa membra, puta claritatis, non ſtabat inhæſio alicuius mali, ita in intellectu ponēda eſt negatio ſciētiæ aliquorū: non tñ deceptio aliqua. Et notabis hāc cōfirmationē, quia de directo cōfutat motiuū opinionis oppoſitæ, quæ ex neſciētia quorūdam cōcedebat deceptionē aliqualē circa illa. Et ꝑ hæc ſatiſfactum ēt eſt rōni eius, quia iā oſtēſum eſt, ꝙ omne falſum eſt malū intellect⁹: & cōſequēter noxium illi.

¶ Ex rectitudine vero arguitur ſic, Quādiu aīa erat ſubdita Deo, iferiora hoīs erāt ſubdita ſuperiorib. abſque ulla turbatione. ergo inferiora intellectui erāt illi ſubdita. ergo non poterat decipi. Añcedēs patet cū prima cōſequētia: ſecūda uerò ꝓbaꝛ, q̄ intellectus nō decipitur niſi ex aliquo inferiori. qđ ꝓbaꝛ dupliciter. Primò a priori, quia ſp eſt uerus circa ꝓpriū obiectū. ergo ex ſe ſp eſt verus. ergo ſi decip. ſ. eſt ab alio nō ſuperiori. ergo inferiori. Scdo a ſigno, q̄ uidemus, ꝙ in apparitionib. ſeu phantaſijs, qñ naturale iudicatoriū eſt ſolutū nō decipimur. Cū uerò ligaꝛ ſomno aut infirmitate &c. tunc fallimur.

* Li. 2. c. 3. circa fi. & ca. 20. tom. 3.

* Ar. præc.

* Lib. 3. de li. arb. ca. 12. cir. fi. tom. 1.

* Li. 14. de ciuit. Dei ca. 10. ante mediū tom. 5.

* Li. 6. Eth. c. 2. & li. 6 Metex. 4 tom. 5. & tom. 4.

tiæ contigiſſet. Fuiſſet ergo homo deceptus circa quantitatem rei uiſæ, ſicut & modo.

¶ 4 Præt. Aug. dicit * 12. ſup Geneſ. ad literam, ꝙ in ſomno adhæret anima ſimilitudini tāquā ipſi rei. Sed hō in ſtatu innocētiæ comediſſet, & ꝑ cōſequens dormiuiſſet, & ſomniaſſet. Ergo deceptus fuiſſet adhærēdo ſimilitudinibus tanquā rebus.

¶ 5 Præt. Primus hō neſciuiſſet cogitationes hominū, & futura contingentia, ut dictū eſt.* Si igitur aliquis ſup his ſibi falſum diceret, deceptus fuiſſet.

SED CONTRA eſt, qđ Auguſ.* dicit. Approbare uera pro falſis, non eſt natura inſtituti hominis: ſed pœna damnati.

RESPON. Dicēdum, ꝙ quidā dixerūt, ꝙ in nomine deceptionis duo poſſunt intelligi. ſ. qualiſcūque exiſtimatio leuis, qua aliquis adhæret falſo tanquam uero, ſine aſſenſu credulitatis: & iterū firma credulitas. Quantum ergo ad ea quorū ſcientiā Adam habebat, neutro iſtorū modorū homo decipi poterat ante peccatū. Sed quātū ad ea, quorum ſcientiā non habebat, decipi poterat, largè accepta deceptione pro exiſtimatione qualicunque ſine aſſenſu credulitatis. Quod ideò eſt dictū: qa exiſtimare falſum in talibus, nō eſt noxiū hoī: & ex quo temere aſſenſus non adhibetur, non eſt culpabile. Sed hæc poſitio nō cōuenit integritati primi ſtatus. quia, ut Aug. dicit* 14. de Ciuit. Dei, in illo ſtatu erat deuitatio trāquilla peccati, qua manēte, nullū malū omnino eſſe poterat. Manifeſtū eſt aūt, ꝙ ſicut uerū eſt bonum intellectus, ita falſum eſt malū eius, ut dicitur in † 6. Ethic. Vñ non poterat eſſe, ꝙ innocentia manente, intellectus hominis alicui falſo acquieſceret quaſi uero. Sicut. n. in mēbris corporis primi hoīs erat quidē carētia ꝑfectionis alicuius, puta claritatis, non tñ aliquod malū ineſſe poterat: ita in intellectu poterat eſſe carentia notitiæ alicuius, nulla tñ poterat ibi eſſe exiſtimatio falſi. Qđ ēt ex ipſa rectitudine primi ſtatus apparet. Sed quādiu anima maneret Deo ſubdita, tādiu in homine inferiora ſuperioribus ſubderent, nec ſuperiora ꝑ inferiora impedirent. Manifeſtū eſt aūt ex præmiſſis,* ꝙ intellectus circa propriū obiectū ſemp verus eſt. Vndè ex ſeipſo nunquā decipitur: ſed omnis deceptio accidit in intellectu ex aliquo inferiori, puta phātaſia, uel aliquo huiuſmodi. Vndè uidemus, ꝙ qñ naturale iudicatoriū non eſt ligatum, non decipimur ꝑ huiuſmodi apparitiones: ſed ſolū quando ligatur, ut patet in dormiētibus. Vndè manifeſtū eſt, ꝙ rectitudo primi ſtatus, nō cōpatiebatur aliquā deceptionem circa intellectum.*

AD PRIMVM ergo dicēdū, ꝙ illa ſeductio mulieris, etſi non ꝓceſſerit peccatum operis, ſubſecuta tñ eſt peccatū internæ elationis. Dicit. n. Aug. 11.* ſup Gen. ad literam, ꝙ mulier uerbum ſerpentis nō crederet, niſi iam ineſſet menti eius amor ꝓpriæ poteſtatis, & quædam de ſe ſuperba præſumptio.

AD II dicēdū, ꝙ mulier putauit ſerpentem hoc accepiſſe loquendi officium, non per naturam, ſed aliqua ſupernaturali operatione. quamuis non ſit neceſſarium authoritatem Magiſtri ſentē. ſequi in hac parte.

AD III dicendū, ꝙ ſi aliqđ repræſentatū fuiſſet ſenſui uel phantaſiæ primi hominis aliter quàm ſit in rerum natura, non tamen deciperetur, quia per rationem ueritatem dijudicaret.

AD IIII. dicendū, ꝙ id quod accidit in ſomno, non imputatur homini: qa non hēt uſum rationis, q̄ eſt proprius hoīs actus.

AD V dicendum, ꝙ alicui dicenti falſum de contingentibus futuris, uel cogitationibus cordiū, homo in ſtatu innocentiæ non crediſſet ita eſſe: ſed crediſſet, ꝙ hoc eſſet poſſibile. & hoc nō eſſet exiſtimare falſum. Vel poteſt dici, ꝙ diuinitus ei ſubuentū fuiſſet, ne deciperetur in his, quorū ſcientiam non habebat. Nec eſt inſtātia quam quidam afferunt, ꝙ in tentatione non fuit ei ſubuentū ne deciperetur, licèt tūc maximè indigeret. Quia iam præceſſerat

¶ Circa hāc rōnē occurrit dubiū, cū nō ſit uerū, q̄ intellect⁹ ſp ſit uerus, q̄ decipiatur ex aliquo inferiori, q̄ñ intellectus cōponēdo & diuidēdo & diſcurrēdo uerſatur ꝑ ſe circa uerū & falſū: nec i his actib⁹ eſt ſp uer⁹, ut ex ſuperius dictis patet. Igitur ex ſe q̄ſq; eſt falſus, & ñ ex phātaſia, aut aliquo huiuſmodi.

¶ Ad hoc bī dr, ꝙ noīe intellectus hic nō intelligo potētiā intellectiuā abſolutè, ſed ipſam ut hēt ſibi intelligēdi officiū. Eſt n. hoc ſupremū in ipſa potētia intellectiua, ut patet ex añdictis. Intellect⁹ aūt ut ſic, hēt pro obiecto incōplexū ut ſic, circa qđ ſp eſt verus. Et qm in ordine ad ꝓpriū obiectū ſp eſt uerus, cōſequēs eſt, ꝙ ex ſe ſit ſp uerus. Rō nāq; ꝓpria in ordine ad ꝓpriū obiectū conuenit: ipſo rōe ex ſe, uero ex ſe, rō ad ipſum ſpecies eſt indiuiſum, qm & principiū omnis cōplexionis & ſinem reſolutionis eſt qđ quid eſt, oportet ſi falſum interueniat, aliunde accidere. Ꝙ aliud aūt ſiue cōponendi & diuidendi officiū, ſiue diſcurſus, ſiue phātaſia &c. Inferius eſt. Ois igitur deceptio ex aliquo inferiori eſt. Vñ notāter in litera dr ex aliquo inferiori, puta phātaſia vel aliquo huiuſmodi, ā curādo qcqd illud eſſet. Quod aūt ſic accipiatur intellectus i propoſito, ex eo patet quod dicit, ꝙ circa proprium obiectū ſemp eſt uerus: hoc enim, ut clarè liquet, de intellectu quantū ad intelligēdi officiū, ut diſtinguitur cōtra officiū cōponēdi & diſcurrēdi, interpretaꝛ. Poſſet quoq; expeditius dici, ꝙ noīe phātaſiæ intellexit ipſam & eū cōcomitātibus & quia intelligere cōponendo & diſcurrēdo eſt unū de cōcomitātibus eius, ut patet ex eo, ꝙ aīa ſeparata intelliget ꝑ modū ſubſtantiarū ſeparatarū: ideo omnis deceptio dicta eſt prouenire ex phantaſia &c.

SVPER

* q. 85. artic. 7.

Conclu. m.

* Li. 11. ſuper Gene. ad lit. ca. 30 parum a med. to. 3

SVPER Q. XCV. ARTIC. I.

Egid. 2. ſ. diſt. 29. q. 2. art. 2.
D. Bon. d. 29. ar. 2. q. 2.
Ric. d. 29. q. 1.
Th. arg. d. 29. q. 1. a. 1.
Capr. 2. d. 29. q. 1. ar. 1.

Titulus clarus, in gratia gratū faciente.

¶ In corpore duo. Primò, recitatur quorūdā opinio. Secundò, examinatur & reſpondetur ſimul quæſito.

¶ Quo ad primum, duo referūtur ex opinione. Primum eſt, ꝙ primus homo nō eſt creatus in gratia. Secundum eſt, ꝙ primus hō habuit gratiam antequā peccaret, hæc de primo.

¶ Quo ad ſecūdum, examinantur ſingula. Et primo, ſecundū approbaꝛ, quia multi ſancti hoc ſonant: deinde primū reprobatur ex ratione rectitudinis primi ſtatus, & ſic directè reſpondetur quæſtioni affirmatiuè. ſ. ꝙ primus hō fuit creatus i gratia. ꝓbatur ſic. Prim⁹ hō fuit factus in ſtatu recto, in quo ſ. rō Deo, inferiores uires rōni, & aīæ corpus ſubijciebantur, & prima ſubiectio erat rō ſecundæ, & ſecūda tertiæ. ergo fuit factus i ſubiectione inferiorū ſupernaturali. ergo in ſubiectione rationis ſupernaturali: quod eſt eſſe factum in gratia. Antecedēs quo ad primā partē ꝓbatur authoritate Eccl. 7. quo ad ſecundā, authoritate Aug. Prima conſequentia probatur, quia ſubiectio illa ſi fuiſſet naturalis, remanſiſſet poſt peccatum, quia non abſtulit naturā. Et cōfirmatur ex dæmonū naturalibus. Secunda uerò conſequentia probatur ratione, quia effectus nō poteſt eſſe potior cauſa. Et cōfirmatur tota rō authoritate Aug. dicentis inobedientiam inferiorum eſſe effectū deſertionis diuinæ gratiæ. Si enim negatio eſt cauſa negationis, affirmatio erit cā affirmationis. Et ſic gratia ſubdens Deo rōnē, erat rō quare inferiora ſuperioribus, ſ. aīæ ſubdita ſuper

Porrecta per ſitum.

476

21. q. 3. a. 1. cor. & 2. ad. 1. & q. 2. artic. 3. cor. Et 1 109. q. ar. 2. Et quo. 1. artic. 8. cor.

* Li. q. no. & vet. teſt. q. 123. t. 4.

* C. 10. circa mediū habet hic liber. t. 7.

* di. 24. li. 2. circa principiū.

peccatum in aīo, & ad diuinum auxilium recurſum nō habuit.

QVAESTIO XCV.

De his, quæ attinent ad voluntatem primi hominis, gratia ſcilicet & iuſtitia: in quatuor articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandū eſt de his, q̄ ptinēt ad volūtatē primi hoīs.

¶ Et circa hoc cōſideranda ſunt duo. Primò quidem, de gratia & iuſtitia primi hominis. Secūdò, de vſu iuſtitiæ quantum ad dominium ſuper alia.

Circa primum quæruntur quatuor.

¶ Primò, Vtrum homo creatus fuerit in gratia.

¶ Scdò, Vtrū in ſtatu innocētiæ habuerit animæ paſſiones.

¶ Tertiò, Vtrum habuit virtutes omnes.

¶ Quartò, Vtrum opera eius fuiſſent æquè efficacia ad merendum, ſicut modo ſunt.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum primus homo fuerit creatus in gratia.

AD PRIMVM ſic ꝓcedit. Vr, ꝙ prim⁹ hō nō fuerit creatus ī gratia. Apoſtolus. n. 1. Cor. 15. diſtinguēs Adā à Chriſto dicit. Factus eſt primus Adam in animā viuētē: nouiſſimus aūt in ſpiritum viuificantem. Sed viuificatio ſpiritus eſt per gratiam. Ergo hoc eſt proprium Chriſti, ꝙ fuerit factus in gratia.

¶ 2 Præt. Aug. dicit in lib.* de q̄ſtionibus veteris & noui teſtamēti, ꝙ Adā nō habuit ſpiritū ſanctū. Sed q̄cūq; hēt gratiam, habet ſpiritum ſanctum. Ergo Adā non fuit creatus in gratia.

¶ 3 Præt. Aug. dicit in li.* de correptione & gratia, ꝙ De⁹ ſic ordinauit angelorū & hominū vitā, vt prius in eis oſtēderet, qđ poſſet eorū liberū arbitriū, deinde qđ poſſet ſuæ gratiæ bñficiū, iuſtitiæq; iudicium. Primò ergo, cōdidit hoīem & angelū in ſola nāli arbitrij libertate, poſtmodum ei gratiā contulit.

¶ 4 Præt. Magiſter dicit in* 23. diſt. li. 2. ſent. ꝙ homini in creatione datū eſt auxiliū ꝑ qđ ſtare poterat: ſed ñ poterat ꝓficere. Quicūq; aūt hēt gratiā pōt ꝓficere ꝑ meritū. Ergo primus homo nō fuit creatus in gratia.

¶ 5 Præt. Ad hoc ꝙ aliquis accipiat gratiā, requirit conſenſus ex parte recipiētis: cū ꝑ hoc ꝑficiaꝛ matrimoniū quoddā ſpirituale īter Deū & aīam. Sed cōſenſus in gratiam eſſe non poteſt, niſi prius exiſtentis. Ergo homo non accepit gratiam in primo inſtanti ſuæ creationis.

¶ 6 Præt. Nā pl⁹ diſtat nā à gratia, q̄ gratia à gloria: q̄ nihil ē aliud, q̄ gratia cōſummata. Sed ī hoīe gratia ꝓceſſit gloriā. Ergo multò magis natura ꝓceſſit gratiā.

SED CONTRA, Hō & angelus æqualiter ordinātur ad gratiā: ſed angelus eſt creatus ī gratia: dicit. n. Auguſt.* 12. de Ciu. Dei, ꝙ Deus ſimul erat in eis, cōdēs naturā, & largiēs gratiam. Ergo & homo creatus fuit in grā.

RESP. Dicēdū, ꝙ qdā dicunt, ꝙ primus hō non fuit creatus in gratia, ſed tñ poſtmodū gratia fuit ſibi collata antequā peccaſſet. Plurimę aūt ſanctorum authoritates, atteſtanꝛ hominē in ſtatu innocētiæ gratiā habuiſſe. Sed ꝙ fuerit cōditus ī gratia, alij dicūt, vr reqrere ipſa rectitudo primi ſtatus, ī qua Deus hominē fecit: ſm illud Eccle. 7. Deus fecit hominē rectū. Erat enim rectitudo ſm hoc, ꝙ ratio ſubdebaꝛ Deo, rōni verò inferiores vires, & aīæ corpus. Prima aūt ſubiectio erat cā & ſecūdæ & tertiæ. Quādiu. n. rō manebat Deo ſubiecta, īferiora ei ſubdebanꝛ: vt Aug.* dicit. Manifeſtū ē aūt, ꝙ illa ſubiectio corporis ad aīam, & īferiorū uiriū ad rōnē nō erat naturalis, alioqn poſt pctm manſiſſet, cū ēt in dæmonibus data naturalia poſt pctm ꝑmāſerint, vt Dio. dicit* 4. c. de di. no. Vñ manifeſtū eſt & illa prima ſubiectio, qua rō Deo ſubdebaꝛ, nō erat ſolū ſm naturā, ſed ſm ſupnaturale donum gratiæ:* non. n. pōt eſſe, ꝙ effectus ſit prior q̄ cā. Vñ Aug. dicit* 13. de Ciuita. Dei: quòd poſteaquàm ꝓcepti facta tranſgreſſio eſt, confeſtim gratia deſerente diuina, de corporum ſuorum nuditate confuſi ſunt. Senſerunt. n. motū inobediētis carnis ſuæ, tanquam reciprocā pęnā inobediētiæ ſuæ. Ex quo

quod tota ratio ſtat.

¶ Circa hūc locū aduerte, ꝙ Scotus in 2. diſt. 29. q. 1. quis teneat nobiſcum ꝙ ad ſubiectionē talē, exigebaꝛ aliqđ donū ſupernaturale, diſcordat tñ in hoc, ꝙ illud donū ſupnaturale, nō vult eſſe grām gratū facientem, ſeu charitatem, ut patet in reſponſione ad quartū. Nec ullā ad hoc rōnē adducit niſi quia non oportet donū illud eſſe principium meriti. Poſſet tamen pro eo adduci, q̄ iuſtitia originalis ſtare poteſt cum pctō mortali: grā aūt gratū faciēs nequaquam. Aſſumptū ꝓbaꝛ ex eo, ꝙ Eua poſt peccatū mortale adhuc erat in illo ſtatu, vt patet ex eo, ꝙ non erubeſcebat, cū tñ eſſet nuda. Ad hoc breuiter di, ꝙ nō eſt doctrina S. T. ꝙ iuſtitia originaliter ſit idē ꝙ gratia, ſed ꝙ grā gratum faciēs, de qua eſt ſermo, ſit velut radix iuſtitiæ originalis, pro quanto ſubdit ſupremū hominis Deo, ut patet hic, & inferius q. 100. ar. 1. ad ſecundū. Et ꝓpterea facti i iuſtitia originali, cōcludūtur ēt facti in gratia, quaſi iuſtitia originalis fuerit quaſi grā q̄dā gratis data, fundata ſuper grā gratū faciente. Quo autem ſtetit cū pctō mortali, cōis eſt difficultas, quia ſola grā conceſſa fuerat viq; ad peccatū excluſiuè, ſiue fuerit cū gratia gratū faciente, ſiuè nō. Et dicendum mihi vr, ꝙ ꝑ primū pctm in mēte, ſicut in ope ꝑdita grā, ꝑdita quoq; iuſtitia eſt originalis, non ſimpliciter. i. totaliter, ſed quo ad aliqđ. Simpliciter uerò adimēda reſeruabaꝛ pctō Adæ ſcdm ordinē diuinæ ꝓuidētiæ, ea rōne, ut donū naturæ à principio naturæ primò auferreꝛ de quo principiū naturæ inueſtiuerat. Nec obſtat, q̄ potuiſſet Adam poſt Euæ pctm nō peccare, qm ꝓſciētia eius in rōne ordinis fuit. Ex hoc cōſonat ꝓportioni dictæ. ſublimita enim radice pñt aliquādiu rami uiuere.

* Li. 12. de ciui. Dei, c. 9. a medio. to. 5. 313

* Colligit ex lib. de natura & gratia, ca. 25. & de cor ett. & grat. c. 11. tom. 7.

* C. 4. par. 4. parū a medio.

Conclu. m.

* Li. 13. de ciui. Dei, cap. 13. in prin. t. 5.

datur intelligi, ſi deſerente gratia, ſoluta eſt obedientia carnis ad animam, ꝙ per gratiam in anima exiſtentem inferiora ei ſubdebantur.

Ad primvm ergo dicēdū, ꝙ apoſtol* illa verba inducit ad oſtēdēdum eſſe corpus ſpirituale, ſicut corpus aīale: qa vita ſpiritualis corporis incępit ī Chro, qui eſt primogenitus ex mortuis: ſicut vita corporis aīalis incæpit in Adā. non ergo in verbis Apoſtoli habeĩ, ꝙ Adā nō fuit ſpiritualis ſm animā, ſed ꝙ non fuit ſpiritualis ſecundum corpus.

Loco citato ſ[illegible]. Ad ii dicendū, ꝙ ſicut Aug. dicit in eodē lib. nō negaĩ quin aliquo modo fuerit in Adā ſpiritus ſanctus, ſicut & in alijs iuſtis: ſed ꝙ non ſic fuerit in eo, ſicut nunc eſt in fidelibus, qui admittunĩ ad pceptionē hæreditatis æternæ ſtatim poſt mortē.

Ad iii dicendū, ꝙ ex illa authoritate Aug. nō habetur, ꝙ angelus vel hō prius fuerit creatus in naturali libertate arbitrij, quàm habuiſſet gratiā: ſed quòd oſtendit quid in eis poſſet libe. arbit. antè confirmationem, & quid poſtmodum conſecuti eſſent per auxilium gratiæ confirmantis.

Ad iiii dicendum, ꝙ Magiſter loquitur ſm opinionē illorū, q poſuerūt hominē non eſſe creatū in gratia, ſed in naturalibus tantum*. Vel poteſt dici, ꝙ etſi homo fuerit creatus in gratia, non tamē habuit quòd ex creatione naturæ poſſet proficere per meritum, ſed ex ſuperadditione gratiæ. *[illegible] respon.

Ad v dicendū, ꝙ cum motus uoluntatis non ſit continuus, nihil prohibet etiam in primo inſtanti ſuæ creationis, primū hominē gratiæ conſenſiſſe.

Ad vi dicēdū, ꝙ gloriā meremur p actū gratię, nō aūt gratiā p actū naturæ vñ non eſt ſimilis rō.

Articvlvs II.

Vtrum in primo homine fuerint animæ paſſiones.

Ad secvndvm ſic procediĩ. Vĩ ꝙ in primo hoīe nō fuerint aīæ passiones. Secūdum n. paſſiones animæ contingit, ꝙ caro concupiſcit aduerſus ſpiritum. Sed hoc nō erat in ſtatu innocentiæ. ergo in ſtatu innocētiæ non erant aīæ paſſiones.

¶ 2 Præt. Anima Adæ erat nobilior q̃ corpus. Sed corpus Adæ fuit impaſſibile. Ergo nec ī anima eius fuerunt paſſiones.

¶ 3 Præt. Per virtutē moralē cōprimuntur aīę paſſiones. Sed in Adam fuit virtus moralis perfecta. ergo totaliter paſſiones excludebantur ab eo.

Sed contra eſt, quod diciĩ Aug.* 14. de Ciui. Dei, ꝙ erat in eis amor imperturbatus in Deū, & quædam aliæ aīæ paſſiones.

Respon. Dicendū, ꝙ paſſiones aīæ ſunt in appetitu ſenſuali, cui* obiectū eſt bonū & malū. Vñ omniū paſſionū aīo, q̃dā ordinanĩ ad bonū, ut amor & gaudiū: q̃dā ad malū, ut timor & dolor. Et quia in primo ſtatu nullū malū aderat, nec immine bat, nec aliqđ bonū aberat qđ cuperet bona uoluntas p tempore illo habēdū, ut patet per Aug.* 14. de Ciu. Dei: oēs illæ paſſiones q̃ reſpiciūt malum in Adā nō erant, ut timor, ut dolor, & hmōi. Similiter nec illæ paſſiones, quæ reſpiciunt bonū nō habitū, & nūc habendum, vt cupiditas æſtuās. Illæ vero paſſiones, q̃ poſſunt eſſe boni pſentis, ut gaudiū & amor, vel q̃ ſunt futuri boni ſuo tpe habendi, ut deſideriū & ſpes nō affligēs, fuerūt in ſtatu innocētiæ, aliter tamen q̃ in nobis: nā in nobis appetitus ſenſualis, ī quo ſunt paſſiones, ñ totaliter ſubeſt rōni. Vñ paſſiones qñq; ſunt in nobis pręuenientes iudiciū rationis, & impedientes, quandoq; uero ex iudicio rōnis conſequentes, prout ſenſualis appetitus aliqualiter rationi obedit. In ſtatu uero innocētię, inferior appetitus erat rōni totaliter ſubiectus. Vnde non erant in eo paſſiones animę, niſi ex rationis iudicio conſequentes.

Ad primvm ergo dicendū, ꝙ caro concupiſcit aduerſus ſpiritum per hoc, ꝙ paſſiones rationi repugnant, quod in ſtatu innocentiæ non erat.

Ad ii dicēdū ꝙ corpus humanū in ſtatu innocentię erat impaſſibile, quātū ad paſsiōes, q̃ remouēt diſpoſitionē naturalē, ut infra diceĩ.* Et ſimiliter aīa fuit impaſsibilis, quātum ad paſsiones, q̃ impediunt rōnem.

Ad iii dicendū, ꝙ perfecta virtus moralis non totaliter tollit paſsiones, ſed ordinat eas. Temperati enim eſt cōcupiſcere ſicut oportet, & quæ oportet, ut dicitur in* 3. Ethic.

*Li. 14. c. 10. 16. parti[illegible] [illegible] 10. 5.

Porrecta per totum.

SVPER Q. XCV. ARTIC. II.

Titulus clarus. ¶ In corpore duo. Primò reſpondet q̃ſito de ipſis paſſionibus. Secundò de modo earum. ¶ Quo ad primū, una diſtinctio cū ſubdiſtinctione, & concluſionibus iuxta ſingula membra. Diſtinctio eſt, Paſſionū animæ, aliæ circa bonū, aliæ circa malū. Earū quæ circa bonū, aliæ circa bonū habitum, vel ſuo tempore habendū. aliæ circa bonum non habitum, & tamen tunc habendū. Probatur diſtinctio, quia paſſiones omnes ſunt in appetitu habēte pobiecto bonum & malū. Iuxta primā diſtinctionem eſt cōcluſio negatiua. Paſſiones circa malū non erāt in ſtatu innocentiæ. Probatur authoritate Aug. quia tūc nullum aderat. Iuxta ſecundam duæ concluſiones. Prima. Paſſiones circa bonum nō habitum, ut tamen

477 veri. q. 26 ar. 2. con. ſi. & ad 6.

nunc habendū non erāt in illo ſtatu. Probatur eadem authoritate, qa nullum bonum aberat qđ cuperet bona uolūtas. Secunda. Paſſiones circa bonum habitum aut tēpore ſuo habēdum, erant ibi. Relinquitur p ſe nota, qa hæ ſunt naturales, & nullū malū ponunt. ¶ Quo ad ſecūdū, ponitur talis diſtinctio. Paſſionū duplex eſt modus, p modū præuenientis & impedientis, & p modū conſequentis, & obedientis. Probat diſtinctio in nobis ex eo, ꝙ appetitus ſenſitiuus nō eſt totaliter ſubditus rōni, & quodammodo rōni obedit in nobis. Et iuxta hanc diſtinctionem ponitur vna cōcluſio. Paſſiones in illo ſtatu non erant ut præuenientes ſed ut obedientes. Probat. qa appetitus ſenſitiuus ibi totaliter erat rōni ſubditus. ¶ Circa primam concluſionē aduerte, ꝙ Scot. in 2. diſt. 29. q. 1. dicit, ꝙ forte non oportet illā cōcluſionē tenere, eo quia viſus potuiſſet triſte uiſibile, & auditus triſte audibile offendere, & cōſequēter appetitus ſenſitiuus in [illegible] de obiecto diſſo[illegible], ſicut de conſono [illegible] delectabili gaudet. Ad hoc breuiter dicitur, ꝙ occurrentibus improportionatis, aut triſtibus ſenſibilibus, non fuiſſet facta actio ſenſus, ac p hoc, nulla ſubſecuta fuiſſet triſtitia. Fuiſſet n. à triſtibus & doloribus ſicut à terroribus ſtatus ille præſeruatus, ita ꝙ ſicut occurrentibus terribilibus non fuiſſent territi, ita oblatis triſtibus non doluiſſent per auerſionem, &c.

*Li. 14. ciui. Dei cap. 10. Concluſio. Concluſio. Concluſio.

*q. 97. ar. 2.

*Libr. 3 Ethic. c. 11 [illegible]

Articvlvs III.

Vtrum Adam habuerit omnes virtutes.

Ad tertivm ſic pcedi itur. Vĩ, qđ Adam nō habuerit oēs uirtutes. Quędam enim uirtutes ordinantur ad refręnandā immoderantiā paſsionum, ſicut p temperantiam refręnaĩ immoderatā cōcupiſcētia & p fortitudinē ĩmoderatus timor.

SVPER QV. XCV. ART. III.

Egi. 2. ſ. d. 29. q. 1. a. 3. D. Bon. d. 29. q. 1. ar. 1. Dur. d. 29. q. 2.

Porrecta per totum.

478

Titulus clarus. ¶ In corpore una cōcluſio reſponſiua queſito habēs duas partes. Hō in ſtatu innocentię habuit aliqualiter oēs uirtutes. Probat primo, ꝙ habuit oēs uirtutes. Secūdo declarat ly aliqualiter. qđ eſt declarare modum

dū habēdi. Primū pbatur ex rectitudine primi ſtatus ſic. Rō hominis erat ſubiecta Deo, & rōni inferiores vires. ergo ī eo erāt oēs uirtutes. Añs ex dictis patet, cōſequētia pbatur, qa uirtutes nihil aliud ſunt, q̃ pfectiones ſubdentes ſuperiora Deo, & inferiora rōni. Secūdum declaratur, diſtinguēdo uirtutes ī duplicē ordinē, ſ. ea rū q̃ imperfectionē nullā cōnnent, & hæ ſedm habitū & actū inerāt. & q imperfectionē important, & hæ duplices ſunt, qa quarūdā impfectio illi ſtatui ñ repugnabat, & hæ ſimiliter inerāt ſedm habitū & actū, ut fides & ſpes: quarūdā uerò illi ſtatui repugnabat, ut pnia & miſericordia. Et hæ ſcdm habitū ñ ſedm actū erāt, qa malū, & cōſequēter dolor & culpa ñ fuiſſet. Oīa clara ſũt: & ex 4. Ethi. de verecūdo habitualiter tātum, confirmantur.

*Ar. ſpecedenti.

Sed immoderantia paſſionum, non erat in ſtatu innocentię. Ergo nec dictæ uirtutes.

¶ 2 Præt. Quædā uirtutes ſunt circa paſſiōes reſpiciētes malū, vt manſuetudo circa iras, & fortitudo circa timores. Sed tales paſsiones non erant in ſtatu innocentiæ, ut dictum eſt.* Ergo nec huiuſmodi uirtutes.

¶ 3 Pręt. Pnia ē q̃dā uirt*, reſpiciēs peccatū pri* cōmiſſum. Miſericordia ēt eſt q̃dā uirt* reſpiciēs miſeriā. Sed ī ſtatu innocētiæ ñ erat peccatū, nec miſeria. Ergo neque hmōi uirtutes.

¶ 4 Præt. Perſeuerātia eſt q̃dam uirtus. Sed hāc Adā nō habuit, ut ſequēs peccatū oſtēdit. Ergo non habuit omnes uirtutes.

¶ 5 Præt. Fides, q̃dam uirtus eſt. Sed hæc in ſtatu innocētiæ nō fuit: importat n. ænigmaticam cognitionem, quæ perfectioni primi ſtatus repugnare uideĩ.

Sed contra eſt, qđ Aug.* dicit ī quadā Homi. Princeps vitiorū, uincit Adā de luto terræ ad imaginē Dei fctūm, pudicitia armatum, tēperantia cōpoſitū, claritate ſplēdidū.

Respon. Dicēdū, ꝙ hō in ſtatu innocētiæ aliqualr habuit oēs uirtutes.* Et hoc ex dictis patet eē uerū. Dictū eſt. n. ſupra,* ꝙ talis erat rectitudo primi ſtat*, ꝙ rō erat Deo ſubiecta, īferiores āt vires rōni. Virtutes aūt nihil aliud ſũt, q̃ pfectiones q̃dā, qbus rō ordinaĩ in Deū, & īferiores uires diſponunĩ ſm rēm rōnis, ut magis patebit, cum de uirtutibus ageĩ.* Vñ rectitudo primi ſtatus exigebat, ut homo aliqualr omnes uirtutes haberet.

Sed cōſiderādū eſt, ꝙ uirtutū q̃dā ſunt, q̃ de ſui rōne nullā impfectionē important, ut charitas & iuſtitia. Et hmōi uirtutes fuerūt in ſtatu innocentiæ ſimplr, & quantū ad habitū, & quātū ad actū. Quædā uerò ſunt, q̃ de ſui rōne impfectionē importāt, uel ex parte actus, uel ex parte materię. Et ſi hmōi impfectio non repugnat pfectioni primi ſtatus, nihilominus hmōi uirtutes poterant eſſe in primo ſtatu, ſicut fides, q̃ eſt corū q̃ non uidenĩ, & ſpes, q̃ eſt eorum q̃ non habenĩ. Perfectio n. primi ſtatus nō ſe extendebat ad hoc, ꝙ uideret Deū p eſſentiā, & ut hr̃ cū fruitione finalis beatitudinis. Vñ fides & ſpes, eſſe poterāt in primo ſtatu, & quātū ad habitū, & quātū ad actū. Si uerò imperfectio, q̃ eſt de rōne uirtutis alicui*, repugnat pfectioni primi ſtatus, poterat huiuſmodi uirtus ibi eſſe ſm habitum, & non ſm actum, ut patet de pœnitentia, quæ eſt dolor de peccato commiſſo, & de miſericordia, quæ eſt dolor de miſeria aliena. Perfectioni aūt primi ſtatus repugnat tam dolor, q̃ culpa & miſeria. Vñ hmōi virtutes erant ī primo hoīe ſm habitū, & non ſm actū.* erat. n. primus homo ſic diſpoſitus, ut ſi peccatū pceſſiſſet, doleret; & ſilr ſi miſeriam in alio uideret, & pro poſſe repelleret: ſicut Philoſoph* dicit in 4.* Ethi. ꝙ uerecundia quæ eſt de turpi facto, cōtingit ſtudioſo, ſolū ſub cōditione. eſt. n. ſic diſpoſitus, ꝙ verecundaretur ſi turpe aliquid committeret.

Concluſio. *Aug. cō. [illegible] [illegible] & Arrian. [illegible] medium. tom. 6. *Ar. 1. huius queſt. *1. 2. q. 63 artic. 2. Concluſio. D. ca. Concluſio. D. 73. Concluſio.

*Lib. 4. Ethi. c. vlti[illegible] ſi. to. n. 4.

Ad primvm ergo dicēdū, ꝙ accidit temperantiæ & fortitudini, ꝙ ſuperabundantiam paſsionū repellat, inquantum inuenit paſsiones ſupabundantes in ſubiecto. Sed per ſe conuenit huiuſmodi uirtutibus, paſsiones moderari.

Ad ii dicēdū, ꝙ illę paſsiones ad malū ordinatæ, repugnaĩ pfectioni primi ſtatus, q̃ hñt reſpectū ad malū in ipſo q afficiĩ paſsione, ut timor & dolor. Sed paſsiones q̃ reſpiciūt malū ī altero, nō repugnaĩ pfectioni primi ſtatus. Poterat. n. hō in primo ſtatu, hr̃e odio malitia Dæmonū, ſicut & diligere bonitatē Dei. Vñ & uirtutes quæ circa tales paſsiones eſſent, poſſent eſſe in primo ſtatu, & quantū ad habitū, & quantū ad actum. Quæ uerò ſunt circa paſsiones, reſpiciētes malū in eodē ſubiecto, ſi circa hmōi ſolas paſsiones ſunt, nō poterāt eſſe in primo ſtatu ſm actum, ſed ſolū ſm habitū, ſicut de pęnitētia & miſericordia dictum eſt.* Sed ſunt q̃dā uirtutes, q̃ nō ſunt circa has paſsiones ſolū, ſed ēt circa alias, ſicut tēperātia, q̃ nō ſolū eſt circa triſtitias, ſed ēt circa delectationes, & fortitudo, q̃ non ſolùm eſt circa timorem, ſed etiā circa audaciam & ſpem. Vñ poterat eſſe in primo ſtatu actus temperantiæ, ſm ꝙ eſt moderatiua delectationem, & ſilr fortitudo, ſecundum ꝙ eſt moderatiua audaciæ ſiue ſpei, non autem ſecundùm ꝙ moderatur triſtitiam & timorem.

*In corp. ar.

Ad iii patet ſolutio ex his, quæ dicta ſunt.

Ad iiii dicēdū, ꝙ pſeuerantia dupliciter ſumitur. Vno mō, put eſt quædam uirtus: & ſic ſignificat quendam habitum, quo quis eligit perſeuerare in bono: & ſic Adam pſeuerantiā habuit. Alio mō, put eſt circunſtantiā uirtutis, & ſic ſignificat cōtinuationē quādā uirtutis abſq; interruptione. & hoc modo Adam pſeuerantiam non habuit.

*In corp. ar.

Ad v patet reſponſio per ea, quæ dicta ſunt.*

*In corp. ar.

Articvlvs IIII.

Vtrū opera primi hominis fuerint minus efficacia ad merendum, quàm opera noſtra.

Ad qvartvm ſic pcediĩ. Vĩ, ꝙ opera primi hoīs fuerint minus efficacia ad merendū, q̃ opera nr̃a. Grã. n. ex Dei miſericordia daĩ, q̃ magis indigentibus, ſubuenit magis. Sed nos indigemus magis grã, q̃ primus hō ī ſtatu innocētiæ. Ergo copioſius infundiĩ nobis grã: q̃ cū ſit radix meriti, opera nr̃a efficaciora ad merendū redduntĩ.

¶ 2 Præt. Ad meritū reqriĩ pugna q̃dam, & difficultas. Dr̃. n. 2. ad Timo. 2. Non coronabi-

SVPER QV. XCV. ART. IIII.

Egi. 2. ſ. d. 24. q. 1. a. 4. Ric. d. 24. q. 1.

479

Porrecta per totum. 2. diſt. 29. ar. 4.

Titulus clarus. ¶ In corpo. duo. Primò diſtinguit. Secūdo iuxta ſingula diſtinctionis mēbra rñdet. ¶ Quo ad primum, Quantitas meriti ex duplici cā oritur, ſ. grã, & quātitate operis. Et qa hæc eſt duplex, ſ. abſoluta & pportionalis, ſit triplex radix, grã quātitas opis abſoluta, & quātitas pportionalis: patent in littera. ¶ Quo ad ſecūdum, ſunt tres concluſiones. Prima eſt, Opera primi hominis erāt [illegible] effica

Univerſidad de Deuſto Biblioteca

*Lib. 2. Ethi. ca. 3. ad ſi. t. 3. *Nō peul a prin. diſtin. 24.

efficaciora ex parte gratiæ. Probatur, qa maior grã, ꝓbatᷣ: qa nullo obſtaculo impedita. Secũda concluſio eſt. Opera primi hoīs erant efficaciora ad meritum ex quantitate operis abſoluta. Probatᷣ, qa maiora opera feciſſet: ꝓbatur, qa maioris uirtutis erat. Tertia eſt. Opera primi hoīs erãt minus efficacia, ex quantitate ꝓportionali operũ. Probatᷣ, qa opa hæc parua magis excedũt pōtẽtem noſtrã, q̃ illa magna poteſtatẽ illius, probatᷣ, qa nos cũ difficultate hæc, ille ſine difficultate illa, & radix eſt, quia nos imbecilles, ille ſanus, & robuſtus.

tur, niſi q legitimè certauerit. [F] Et Philoſophꝰ* dicit i 2.* Ethi. ꝙ uirtus eſt circa difficile & bonum. Sed nũc eſt maior pugna & difficultas. Ergo & maior efficacia ad merendum.

¶3 Præt. Magr̃ dicit 24. di.* 2. lib. Sen. ꝙ homo non meruiſſet, tẽtationi [h] reſiſtendo. nunc autẽ merebᷣ, q tẽtationi reſiſtit. Ergo efficaciora ſunt opera noſtra ad merẽdum, q̃ in primo ſtatu.

SED CONTRA eſt, quia ſecun[G]dùm hoc, homo eſſet melioris conditionis poſt peccatum.

RESPON. Dicẽdũ, ꝙ quantitas meriti ex duobus pōt pẽſari. Vno mō, ex radice charitatis & grĩæ. Et talis quãtitas meriti rñdet pmio eſſentiali, qđ conſiſtit in Dei fruitione. Qui. n. ex maiori charitate aliqd facit, pfectius Deo fruitur. Alio mō, penſari pōt quãtitas meriti ex quãtitate operis. Quæ qdẽ eſt duplex. ſ. abſoluta, & ꝓportionalis. Vidua. n. q̃ miſit duo æra minuta in gazo[H]phylatiũ, minus opus fecit quãtitate abſoluta, q̃ illi, q magna munera poſuerũt. Sed quãtitate ꝓportionali, uidua plus fecit ſm ſniam Dñi, qa magis eius facultatẽ ſuperabat. Vtraq; tñ quãtitas meriti rñdet pmio accidẽtali, qđ eſt gaudium de bono

Conclu. m creato. Sic igitᷣ dicendũ, ꝙ[m] efficaciora fuiſſent hominis opera ad merẽdũ in ſtatu innocẽtiæ, q̃ poſt peccatũ, ſi attendatᷣ quantitas meriti ex parte gratiæ, [n] q̃ tunc copioſior fuiſſet, nullo obſtaculo in

Conclu. p natura humana inuento.[p] Similiter ẽt, ſi conſideretur abſoluta quantitas operis: [q] qa cum hō eſſet

Conclu. r maioris uirtutis, maiora opera feciſſet. Sed ſi [r] cō[I]ſiderebᷣ quãtitas proportionalis, maior inuenitur rō meriti poſt peccatum pp hominis imbecillitatẽ.[ſ] Magis. n. excedit paruum opus poteſtatẽ eius, qui cũ difficultate operatur illud, q̃ opus magnũ poteſtatem eius, qui ſine difficultate operatur.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, ꝙ hō poſt peccatum ad plura indiget grã, q̃ añ peccatũ, ſed nō magis,

D. 74. qa hō ẽt añ peccatũ [t] indigebat grã ad uitã æternã cōſequẽdã, q̃ eſt principalis neceſſitas grĩæ. Sed hō poſt peccatũ ſup hoc indiget grã, ẽt ad peccati remiſſionem, & infirmitatis ſuſtentationem.

AD II dicẽdũ, ꝙ difficultas & pugna ptinẽt ad [K]

In corp. ar. quantitatẽ meriti, ſm quantitatẽ operis ꝓportionalẽ, ut dictũ eſt. Et eſt ſignũ prōptitudinis uolũtatis, q̃ conatur ad id, quod eſt ſibi difficile: promptitudo aũt uoluntatis cãtur ex magnitudine charitatis. Pōt aũt contingere, ꝙ aliquis ita prompta uoluntate faciat opus aliqđ facile, ſicut alius difficile, qa paratus eſſet facere, ẽt ꝙ ſibi eſſet difficile. Difficultas tñ actualis, inquantum eſt pœnalis, habet etiam quòd ſit ſatisfactoria pro peccato.

AD III dicẽdũ, ꝙ reſiſtere tẽtationi, primo homini nō fuiſſet meritoriũ, ſm opinionẽ ponentiũ, ꝙ grãm nō hr̃et, ſicut nec mō eſt meritorium non habẽti grãm. Sed i hoc eſt dña, qa i primo ſtatu nihil erat iteriꝰ ipellẽs ad malũ, ſicut mō ẽ. Vñ magis tũc poterat hō reſiſtere tentationi ſine grã, q̃ mō.

QVAESTIO XCVI.

De Dominio, quod homini in ſtatu innocentię competebat, in quatuor articulos diuiſa.

DEINDE conſiderãdum eſt de dominio, quod competebat homini in ſtatu innocentiæ.

ET CIRCA hoc quęruntur quatuor.

¶Primò, Vtrum homo in ſtatu innocentiæ animalibus dominaretur.

¶Secũdò, Vtrum dominaretur omni creaturæ.

¶Tertiò, Vtrum in ſtatu innocẽtiæ omnes homines fuiſſent æquales.

¶Quartò, Vtrum homines hominibus dominarentur in illo ſtatu.

ARTICVLVS I.

Vtrum Adam in ſtatu innocentiæ animalibus dominaretur.

AD PRIMVM ſic proceditᷣ. Vr̃, ꝙ Adam in ſtatu innocentiæ animalibus non dominabatur. Dicit. n. Aug. 9. ſuper * Geneſim ad literam, ꝙ miniſterio Angelorum animalia ſunt adducta ad Adam, ut eis nomina imponeret. Non autem fuiſſet ibi neceſſarium angelorum miniſterium, ſi hō p ſeipſum animalibus [h] dominabatᷣ. Nō ergo in ſtatu inocẽtiæ habuit dominiũ homo ſuper alia animalia.

¶2 Præt. Ea quę adinuicẽ diſcordatᷣ, [h] nō rectè ſub uno dñio cōgregantur. Sed multa animalia naturaliter adinuicẽ diſcordatᷣ, ſicut ouis, & lupus. Ergo omnia animalia ſub hominis dominio non continebantur.

¶3 Præt. Hiero. dicit ꝙ homini antè peccatum non indigenti, Deus animaliũ [h] dominationẽ dedit. Præſciebat. n. hominẽ adminiculo animalium adiuuandum fore poſt lapſum. Ergo ad minus uſus dominij ſuper animalia, non competebat homini ante peccatum.

¶4 Præt. Proprium domini eſſe uidetur pręcipere. Sed pręceptum non rectè fertur, niſi ad [h] habentem rationem. Ergo homo non habebat dominiũ ſuper animalia irrationalia.

SED CONTRA eſt, qđ dr̃ Gen. 1. de hoīe, Præſit piſcibus maris, & uolatilibus cęli, & beſtiis terræ.

SVPER Q. XCVI. ARTIC. I.

TItulus clarus. ¶In corpore vna cōcluſio reſñſiua q̃ſtio affirmatiuè, Adam in ſtatu innocentiæ dominabatᷣ aĩalibus. Probatur. Oĩa aĩalia naturaliter ſubiecta ſunt homini, ergo in ſtatu innocentiæ illi obediebãt, quod eſt intentũ. Conſequentia ꝓbatur, quia ante inobedientiã Dei, nulla erat ſubditorũ inobediẽtia, qđ ꝓbatur, quia iſtorũ inobedientia eſt effectus illius primæ inobedientiæ. Antecedens aũt probatur tripliciter, Primò ex ꝓceſſu naturæ, Impfectiora ſubſunt pfectis qđdãmodò & uſualiter. Secũdò, ex ordine diuinæ prouidentiæ, qa inferiora p ſuperiora gubernat. Tertiò, ex ꝓprietatibꝰ utriuſque, quia qđ eſt per partẽ tale, ſubeſt naturaliter ei, qđ ẽ uniuerſaliter tale, aĩalia ſunt prudentia ſecundum partem, id eſt, ad aliqđ homo uniuerſaliter, ergo.

¶ Circa hæc dicta occurrit dubitatio circa, qm hic dr̃, ꝙ dominium ſuper aĩalia eſt naturale homini, hic etiam dr̃, ꝙ perditum eſt tale dominium per pĉtm: conſtat. n. naturalia non eſſe ablata per pĉtm, quin ex hac ratione paulo ſuperius ꝓbatũ eſt, ꝙ ſubiectio uiriũ inferiorum rationi, non erat naturalis, quia non remãſit poſt peccatũ. Par autem eſt hic ratio.

¶Ad hoc breuiter dicitᷣ, ꝙ diſtinguẽdum eſt inter ſubiectionẽ & obediẽtiam: ſubiectio. n. & animalium homini & uiriũ inferiorũ rōni eſt naturalis, obediẽtia uerò utrorũq; & ſimiliũ erat ſuper naturalis. gratia enim perficiebat naturã, & qđ natura ſubiecerat, gratia obſequẽs reddebat. Sic igitᷣ utrobiq; obedientia pdita, qa ſupnaturalis ablata: ſubiectio naturalis remãſit cũ pugna, & ad utrũq; inſinuãdũ in litera dr̃, ꝙ id qđ naturaliter eſt ſubiectũ homini, tunc nō repugnabat, ubi expreſſe ambo explicata ſunt.

Porrecta per totum.

480 2. diſt. 44. q. 1. art. 3. Et opuſ. 20. lib. 3. ca. 9. *Cap. 14. ante medium. t. 3.

RESPON. Dicẽdũ, ꝙ ſicut ſu[A]pra dictũ eſt, inobedictia ad hominẽ, eorũ q̃ ei debent eſſe ſubiecta, ſubſecuta eſt in pęnam eius, eo ꝙ ipſe fuit inobediens

Conclu. m Deo. Et iō in[m] ſtatu innocẽtiæ, añ inobediẽtiã pdictã, nihil ei repugnabat, qđ naturalr̃ deberet ei eſſe ſubiectũ. [n] Oĩa autẽ aĩalia ſunt homini naturalr̃ ſubiecta. qđ apparet ex tribꝰ. Primò, ex ipſo naturæ ꝓceſſu. Sicut. n. in gñatione rerũ intellr̃ [B] qdã ordo, quo ꝓceditur de imperfecto ad pfectũ, nã materia eſt pp formã, & forma impfectior pp pfectiorẽ, ita ẽt eſt i uſu rerũ naturaliũ. Nã impfectiora cedũt in uſum pfectorũ. Plãtæ. n. utunᷣ terra ad ſui nutrimẽtũ, aĩalia uerò plãtis, & hoĩes plãtis & aĩalibus: vñ naturalr̃ hō dominatᷣ

Li. 1. Politic ca. 5. tom. 5. aĩalibus. Et pp hoc Philo. dicit in 1. Polit. ꝙ venatio ſylueſtriũ aĩaliũ eſt iuſta & naturalis, qa p eam hō vẽdicat ſibi qđ eſt naturalr̃ ſuũ. Secũdò, apparet hoc ex ordine diuinæ ꝓuidentiæ, q̃ ſp inferio-

137 ra p ſuperiora gubernat.[o] Vñ cũ hō ſit ſupra cæte[C]ra aĩalia, utpote ad imaginẽ Dei factus, cōuenienter eius gubernationi alia aĩalia ſubdunᷣ. Tertiò, apparet idẽ ex proprietate hoĩs & aliorũ animaliũ. In aliis. n. animalibus inuenitur ſm æſtimationem naturalẽ quædam participatio prudentiæ ad aliquos particulares actus, in homine autẽ uniuerſalis prudentia, quæ eſt ratio omniũ agibiliũ. Omne aũt quod eſt per participationem, ſubditᷣ ei qđ eſt per eſſentiã & uniuerſaliter. Vnde patet, ꝙ na

Conclu. p turalis [p] eſt ſubiectio aliorũ aĩaliũ ad hominem.[q]

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ in ſubiectos multa poteſt facere ſuperior poteſtas, quæ non pōt [D] facere inferior. Angelus aũt eſt naturalr̃ ſuperior homine. Vndè aliquis effectus poterat fieri circa aĩalia uirtute angelica, qui non poterat fieri poteſtate humana, ſ. ꝙ ſtatim oĩa aĩalia cōgregarẽtur.

AD II dicẽdũ, ꝙ quidã dñt, ꝙ aĩalia, q̃ nũc ſunt ferocia, & occidũt alia aĩalia, in ſtatu illo fuiſſent mãſueta, nō ſolũ circa hominem, ſed ẽt circa alia aĩalia. ſed hoc eſt omnino irrōnabile. Nō. n. p peccatũ hoĩs, natura animaliũ eſt mutata, ut quibus nũc naturale eſt comedere aliorũ aĩalium carnes, tunc uixiſſent de herbis, ſicut leones & falcones.

*Beda in Gen. c. 1. Nec gloſ. Bedæ * dicit Geneſ. 1. ꝙ ligna & herbæ [E] datæ ſunt oĩbus aĩalibus & auibus in cibũ, ſed quibuſdã. Fuiſſet ergo naturalis diſcordia inter qdã aĩalia. Nec tñ pp hoc ſubtraherenᷣ dñio hominis ſicut nec nũc pp hoc ſubtrahuntur dñio Dei, cuius prouidentia hoc totũ diſpenſatur. Et huius ꝓuidentiæ hō executor fuiſſet, ut ẽt nunc apparet in animalibus domeſticis. Miniſtrantur. n. falconibus domeſticis per homines gallinæ in cibum.

AD III dicẽdũ, ꝙ homines in ſtatu innocentiæ non indigebant animalibus ad neceſſitatẽ corporalem, neq; ad tegumentũ, qa nudi erãt, & nō erubeſcebãt nullo inſtãte inordinatæ cōcupiſcẽtiæ motu, neq; ad cibũ, quia lignis paradiſi ueſcebantur, neq; ad uehiculũ, pp corporis robur; indigebant tamen eis ad experimentalẽ cognitionẽ ſumendam de naturis eorũ. Quod ſignificatum eſt p hoc, ꝙ Deus ad eũ animalia adduxit, ut eis nomina imponeret, quæ eorũ naturas deſignant.

AD IIII dicẽdũ, ꝙ oĩa aĩalia habẽt [d] quãdã participationẽ prudẽtię & rōnis ſm ęſtimationẽ nãlẽ, ex qua cōtingit ꝙ grues ſequunᷣ ducẽ, & apes obediũt regi. Et ſic tũc oĩa aĩalia p ſeipſa homini obediuiſsẽt, ſicut nũc qdã domeſtica ei obediũt. D. 1077.

ARTICVLVS II.

Vtrum homo habuiſſet dominiũ ſuper omnes alias creaturas.

AD SECVNDVM ſic proceditᷣ. Vr̃, ꝙ hō non habuiſſet dominiũ ſup oẽs alias creaturas. Angelus. n. naturaliter eſt maioris poteſtatis, q̃ homo. Sed ſicut dicit Aug.* tertio de Trinitate, materia corporalis non [h] obediuiſſet ad nutum ẽt ſanctis Angelis. Ergò multo minus ho[C]mini in ſtatu innocentiæ.

¶2 Præt. In plãtis nō ſunt de uirib. aĩæ: niſi nutritiua, & augmẽtatiua, & gñatiua. Hæc aũt nō ſũt natæ [h] obedire rōni, ut i uno & eodẽ hoĩe apparet. Ergo cũ dñiũ cōpetat hoĩni ſm rōnem, vr̃ ꝙ plantis homo in ſtatu innocentiæ non dominaretur.

¶3 Præt. Quicunq; [h] dominatur alicui rei, pōt illam rem mutare. Sed hō non potuiſſet mutare curſum cœleſtium corporũ. [D] Hoc. n. ſolius Dei eſt, ut Dio. dicit in epiſto. * ad Policar. Ergo non dominabatur eis.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Geneſ. 1. de homine: Præſit uniuerſæ creaturæ.

RESPON. Dicẽdũ, ꝙ in homine quodãmō ſunt oĩa.[e] Et ideò ſm modũ, quo dominatᷣ his, q̃ in ſeipſo ſunt, ſm hũc modum cōpetit ei dominari aliis. Eſt autẽ i hoĩe quatuor cōſiderare, ſ. [E] rōnem, ſm quam cōuenit cum Angelis, uires ſenſitiuas, ſecundũ quas conuenit cum animalibus, uires naturales, ſecundum quas cōuenit cũ plantis, & ipſum corpus, ſecundũ quod conuenit cũ rebus inanimatis. Ratio autẽ in homine habet locũ dominãtis, & nō ſubiecti dominio. Vndè [m] homo angelis non dominabatᷣ in primo ſtatu.[n] Et quod dr̃ omni creaturę, intelli-

SVPER QV. XCVI. ART. II.

TItulus clarus. ¶In corpore vna cōcluſio trimembris. Homo nō dominabatur Angelis, ſed animalibus imperando, plantis uerò & inanimatis, utendo abſque impedimento probatur. Omnia ſunt quodammodo in homine, ergo dominium hominis reſpectu aliorũ eſt iuxta dominium inuentum in ipſo homine. ergo non dominabatur Angelis, ſed animalibus imperãdo, & reliquis abſq; impedimento utendo. Antecedẽs probatur: quia in homine ſunt quatuor qbus cum omnibus communicat, ratio, ſenſus, uegetatio, & corpus. Prima conſequentia eſt ſatis rōnabilis, quoniam unicuiq; cōuenit præeſſe, uel ſubeſſe ſecũdum conformitatem ad gradum ſuum. Et nota, ꝙ nō ſolũ de dominio, ſed de mō dominij agitur in conſequentia, ut manifeſtè explicatur in ſequenti conſequentia. Scda uerò cōſequentia quo ad primã partẽ primo ꝓbatur, qa rō in homine eſt ſub rōne dominantis, & nulli in eo ſeruiẽtis. Deinde rñdetur tacitæ obiectioni, qa. ſ. Gen. 1. dr̃ de homine, q præſit omni creaturæ, gloſat, nō ad immaginẽ Dei. Quo ad ſecundã partẽ, ꝓbatur, qa rō peſt uiribꝰ ſenſitiuis p imperium. Quo ad tertiã uerò, quia rō præeſt parti uegetatiuæ & corpori, nō imperando, nec immutando, ut patet, ſed utendo abſq; reſiſtẽtia, habet enim dominium deſpoticũ.

Porrecta per totum.

481 Locis ſupra art. 1. notatis.

*Li. 3. ca. 8. circa medium pręcipue, tom. 3.

*Non habetur hæc epiſt.

455

Concl. m

ſigitur q̃ non eſt ad imaginẽ Dei. Viribus aũt ſenſitiuis, ſicut iraſcibili & concupiſcibili q̃ aliqualiter obediunt rõni, ᵉdominaĩ aĩa imperãdo. vñ inᵖ ſtatu innocentiæ aĩalibus alijs p imperiũ dominabaturᵍ. Viribus aũt naturalibus & ipſi corpori homo dominabaĩ, non quidem imperando, ſed utendo. Et ſic etiam homo ˢ in ſtatu innocẽtiæ dominabatur plantis & rebus inanimatis, non p imperiũ vel immutationẽ, ſed abſq; impedimento utendo eorũ auxilioᵗ. Et per hoc patet rñſio ad obiecta.

406 Conclu. p

Conclu. ſ

ARTICVLVS III.

Vtrum homines in ſtatu innocentiæ fuiſſent æquales.

G

AD TERTIVM ſic pceditur. Vr̃, q̃ hoĩes in ſtatu innocẽtiæ oẽs fuiſſent æquales. Dicit.n. Greg. * q̃ ubi nõ deliquimus, oẽs ʰ pares ſumus. Sed in ſtatu innocentiæ non erat delictum. Ergo omnes erant pares.

¶2 Præt. ſimilitudo & ęqualitas eſt rõ mutuæʰ dilectionis, ẽm illud Eccle. 13. oẽ aĩal diligit ſibi ſimile, ſic & oĩs hõ proximum ſibi. In illo autem ſtatu inter homines abũdat dilectio, quę eſt vinculum pacis. Ergo oẽs fuiſſent pares in ſtatu innocentiæ.

¶3 Præt. Ceſſanteʰ cã, ceſſat effectus. Sed cã inæqualitatis inter hoĩes vr̃ nunc eſſe ex parte qdẽ Dei, q̃ quoſdã p meritis pmiat, quoſdã uerò punit: ex parte verò naturæ, qa pp naturæ defectũ, qdã naſcunĩ debiles & orbati, qdã aũt fortes & perfecti: quæ in primo ſtatu fuiſſent.

I

SED CONTRA eſt, qđ dr̃ Rom. 13. Quæ a Deo ſunt, ordinata ſunt. Ordo aũt maximè vr̃ in diſparitate cõſiſtere. Dicit enim Aug.* 19. de Ciuitate Dei, Ordo ẽ pariũ, diſpariũq; rerũ ſua cuiq; loca tribuẽs, diſpoſitio. Ergo in primo ſtatu, q decẽtiſſimᵉ fuiſſet diſparitas iueniret.

RESPON. Dicẽdũ, q̃ neceſſe eſt dicere aliquã diſparitatẽ in primo ſtatu fuiſſe ad minᵉ quãtũ ad ſexũ, qa ſine diuerſitate ſexus, gñatio nõ fuiſſet. Siĩr etᵉ quãtũ ad ætatẽˡ. Sic.n. qdam ex alijs naſcebanĩ, nec illi q miſcebanĩ, ſteriles erãt. Sed &ᵉ ẽm aĩam diuerſitas fuiſſet, & quãtũ ad iuſtitiã, & quãtũ ad ſciẽtiamᵉ. Non enim ex neceſſitate hõ operabatur, ſed per liberũ arbitr. ex quo rõ hẽt, q̃ hõ poſsit magis & minus animum applicare ad aliquid faciendũ uel uolendum, uel cognoſcendũ: unde quidam magis profeciſſent in iuſtitia & ſcientia, q̃ alij. Ex ⁿ parte etiã corporis, poterat eſſe diſparitasˣ. Nõ.n. erat exẽptũ corpus humanum totaliter à legibus naturæ, quin ex exterioribus agentibus, aliquod commodũ aut auxiliũ reciperet magis & minus, cũ etiã & cibis, eorum vita ſuſtentaretur. Et ſic nihil prohibet dicere, quin ẽm diuerſam diſpoſitionem aeris & diuerſum ſitũ ſtellarum, aliqui robuſtiores corpore generarentur, q̃ alij, & maiores & pulchriores, & melius complexionati; ita tamen q̃ in illis, qui excederentur, nullus eſſet defectus ſiuè peccatum, ſiuè circa animam, ſiue circa corpus.

Conclu. m

Conclu. p

Conclu. ſ

Conclu. ⁿ

F

AD PRIMVM ergo dicendũ, q̃ Greg. per uerba illa intendit excludere diſparitatem, quæ eſt ſecũdum differentiam iuſtitiæ & peccati: ex qua contingit q̃ aliqui pœnaliter ſunt ſub alijs coercẽdi.

AD II dicẽdũ, q̃ ęqualitas eſt cauſa quòd dilectio mutua ſit æqualis. Sed tamen inter inæquales poteſt eſſe maior dilectio quàm inter æquales, licet non æqualiter vtrinq; reſpondeat. Pater enim plus diligit filium naturaliter, quàm frater fratrẽ, licèt filius non tantundem diligat patrem, ſicut ab eo diligitur.

AD III dicendum, q̃ cauſa diſparitatis poterat eſſe ex parte Dei, non quidem ut puniret quoſdã, & quoſdã præmiaret, ſed vt quoſdam plus, quoſdam minus ſublimaret, ut pulchritudo ordinis magis in hominibus reluceret. Et etiam ex parte naturæ poterat diſparitas cauſari ſecundum prædictum modum, abſque aliquo defectu naturæ.

H

Porrecta per totum.

SVPER QV. XCVI. ART. III.

TItulus clarus.

¶ In corpore duo. primò vĩdet quo ad neceſſariũ: ſecundò, quoad poſſibile.

482 Supra q. 92. ar. 1. & Et infra art. 4. cor.

¶ Quo ad primũ, cõcluſio eſt iuſtua q̃ſito aſſirmatiua de neceſſario. Neceſſe eſt aliquam diſparitatẽ inter hoĩes in ſtatu innocẽtiæ fuiſſe. Et pbat quo ad duo, ſ. ſexũ, & ætatẽ. Sexum qdẽ, quia aliter gñatio non fuiſſet: ætatẽ uerò, qa ſemp priores, maiores filijs.

*In ſentẽtia habet I paſtoralis. par. 2. c. 6. parũ a principio.

¶ Quo ad ſecundum tria dicit. Primo q̃ inæqualitas fuiſſet quo ad animã. Sedò quo ad corpus. Tertiò oſtendit, quo iſta inæqualitas ſe habebat ad malum. Secũdũ animã inæqualitas ponit poſſibilis, & quo ad intellectum rõne ſcientiæ, & quo ad uolũtatẽ rõne iuſtitiæ, qa liberũ erat applicare ſe magis & minus ad ſciẽdũ uel operãdũ. Secundum corpus uerò, ponitur inæqualitas poſſibilis rõne melioris cõplexionis, pulchrioris, robuſtioris, &c. qa corpus humanũ magis & minus participaſſet, uel talem eẽ influxum, uel tales naturæ cãs &c. omnia clara ſunt. Demũ nulla inæqualitas in his qui minus habebãt, eſſe poterat, quæ haberet rõnẽ mali, defectus, aut peccati, ſiue ſpectantium ad animam, ſiue ad corpus & p hoc omnis obiectio excluditur.

*Li. 19. c. 13. non multum a principio 10. 5.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum homo in ſtatu innocentiæ homini dominabatur.

AD QVARTVM ſic pceditur. Vr̃, q̃ hõ in ſtatu innocentiæ homini nõ dominabaĩ. Dicit enim Aug.* 19. de Ciui. Dei, Hominẽ rõnalẽ ad imaginem ſuã factũ nõ voluit Deus niſi irrõnalibusʰ dominari, nõ hominẽ homini, ſed hominẽ pecori.

I

¶2 Præt. Illud qđ eſt introductũ in pœnã peccati, non fuiſſet in ſtatu innocentiæ. Sed hominẽ ʰ ſubeſſe homini, introductũ eſt in pœnã peccati: dictum eſt.n. mulieri poſt peccatum, Sub poteſtate viri eris, ut dicĩ Geneſis 3. ergo in ſtatu innocentiæ non erat hõ homini ſubiectus.

K

¶3 Præt. Subiectioʰ libertati opponiĩ. Sed libertas eſt unũ de pcipuis bonis, qđ in ſtatu innocẽtiæ nõ defuiſſet, qñ nihil aberat qđ bona voluntas cupere poſſet, vt Aug. dicit* 14. de Ciu. Dei. Ergo homo homini in ſtatu innocentiæ non dominabaĩ.

SED CONTRA, Conditio hominũ in ſtatu innocentiæ, non erat dignior q̃ cõditio angelorum. Sed inter angelos quidam

alijs dñanĩ, undè & unus ordo dñationum uocaĩ. Ergo nõ eſt cõtra dignitatẽ ſtatus innocentiæ, q̃ hõ homini dominaretur.

A

RESPONDEO Dicendũ, q̃ dñium accipitur dupliciter. Vno mõ, ẽm q̃ opponitur ſeruituti. & ſic dñs dr̃ cui aliquis ſubditur, ut ſeruus. Alio modo accipiĩ dñium, ẽm quod cõiter refertur ad ſubiectum qualitercũque. & ſic ẽt ille, qui hẽt officiũ gubernãdi & dirigendi liberos, dñs dici põt. ᵐ Primo ergo mõ accepto dñio, in ſtatu innocentiæ hõ homini non domineret, ſed ſecundo mõ accepto dñio, in ſtatu innocentiæ homo hoĩ dñari potuiſſet.* Cuiᵉ rõ eſt: qa ſeruus in hoc differt à libero, q̃ liber eſt cã ſui, ut dr̃ i prin. *Meta. ſeruus aũt ordinaĩ ad alium. Tunc ergo aliquis dñatur alicui ut ſeruo, qñ eũ cui dñaĩ ad propria utilitatẽ ſui, ſ. dñantis, refert. Et qa unicuiq; eſt appetibile pprium bonũ, & p̃ cõñs contriſtabile eſt unicuiq;, q̃ illud bonũ qđ deberet eſſe ſuum, cedat alteri tm̃, iõ tale dñiũ nõ põt eſſe ſine pœna ſubiectorum. Propter quod, in ſtatu innocẽtiæ non fuiſſet ad tale dñium hoĩs ad hoĩem. Tunc verò dñaĩ aliqs alteri ut libero, qñ dirigit ipſum ad proprium bonũ eius, qui dirigitur, uel ad bonũ cõe. Et tale dñiũ hoĩs ad hoĩem in ſtatu innocẽtiæ fuiſſet, pp duo. Primò, quia hõ naturaliter eſt aĩal ſociale. Vndè hoĩes in ſtatu innocentiæ ſocialiter uixiſſent. Socialis aũt uita multorũ eſſe nõ poſſet, niſi aliquis p̃ſideret q ad bonũ cõe intenderet. Multi.n. per ſe intendunt ad multa, unᵉ uerò ad unum. Et iõ Philoſophus dicit in prin. Politic. Qñcunque multa ordinantur ad unum, ſemper inuenitur unum ut principale & dirigens. Secundò, quia ſi unus hõ habuiſſet ſup aliũ ſupeminentiã ſciæ & iuſtitiæ, incõueniẽs fuiſſet, niſi hoc exequereĩ in utilitatem aliorum, ẽm q̃ dr̃ 1. Pet. 4. Vnuſquiſq; grãm q̃ accepit, in alterutrũ illã adminiſtrantes. Vnde Aug. dicit 19.* de Ciu. Dei, q̃ iuſti non dñandi cupiditate imperant, ſed officio cõſulendi: hoc naturalis ordo p̃ſcribit, ita Deus hoĩem cõdidit. Et per hoc patet reſponſio ad omnia obiecta, quæ procedunt de primo modo dominij.

B

C

D

E

Concl. m

*Li. 1. metaph. non lõge a pri. tom. 3.

*Li. 19. de Ciu. Dei, cap. 14. in fin. 10. 5.

Porrecta per totum.

SVPER Q. XCVI. ART. IIII.

TItulus clarus.

¶ In corporoentia. Primò, proponitur conclusiones reſponſiuæ. Secundò, probatur negatiua. Tertiò, affirmatiua.

483 22. q. 184. ar. 2. cor. Et 2. d. 44. q. 1. ar. 3. Et opuſc. 20. li. 2. c. 9. vol. 1. Et li. 3. ca. 9. & li. Et ca. 11. & c.

*C. 15. nõ longe a princip. tom. 5.

¶ Quo ad primum duo: diſtinctio bimẽbris. & concluſiones iuxta ſingula membra. Diſtinctio ẽ. Dominiũ duplex: ut diſtinguitur contra ſeruitutẽ, & ut cõtra ſubiectionẽ qualitercũque. Prima cõcluſio. Dñium primo modo non erat in ſtatu innocentiæ. Secunda cõcluſio, Dñiũ ſecundũ, erat in illo ſtatu.

¶ Quo ad ſcdm, probaĩ prima concluſio negatiua, ſ. Dñium primũ ĩportat ordinationem ſubditi ad bonũ dñi: ergo triſtitiã ſubditi. ergo pœnam. ergo nõ fuiſſet tũc. Anecedẽs probaĩ ex differẽtia inter ſeruum & liberũ. 1. Met. qa ſ. liberũ eſt pp ſe, ſeruus pp aliud. idẽſt dominũ. Prima conſequẽtia probaĩ, qa triſtabile ẽ unicuiq; propriũ bonum ꝑ

*C. 10. & 15.

pdere alterũ tm̃ oportere agere. Probaĩ, qa naturaliter amaĩ ad oppoſitũ. ſ. pp ſeipsũ. Scda conſeñtia eſt p ſe no. & ſimiliter tertia.

¶ Quo ad tertiũ, probaĩ cõcluſio affirmatiua, & duo ſidt. Primò, deſcribit naturalis dñij & dr̃ q̃ eſt ordinatiuum ſubditi ad ipſius ſubditi vel cõe bonũ, qa eſt ad liberos, q ſunt pp ſe. Secũdo pbaĩ dupliciter primò. Hõ erat aĩal ſociale, ergo opus erat vno dirigente, & in ẽ dẽte cõe bonũ. Añcedẽs patet, cõñia pbaĩ dupliciter, primo qa multa, multa p ſe intẽdũt, & unũ, unũ: ſcdo authoritate Ariſto. Scdò, pbaĩ cõcluſio, ex diſparitate hominũ. Aliq p̃ſtaſſent ſcia & iuſtitia. ergo gubernaſſent alios. Probatur cõñia, authoritate Petri Apoſtoli & Aug. &c.

QVAESTIO XCVII.

De his, quæ pertinent ad ſtatum primi hominis quantum ad indiuidui conſeruationem, in quatuor articulos diuiſa.

DEINDE conſiderãdũ eſt de his, quæ ptinẽt ad ſtatum primi hoĩs ſecundum corpus. Et primò, quantum ad cõſeruationẽ indiuidui. Secũdò, quãtũ ad conſeruationem ſpeciei.

CIRCA primum, quęruntur quatuor.

¶ Primò, Vtrũ homo in ſtatu innocentiæ eſſet immortalis.

¶ Scdò, Vtrũ eſſet impaſſibilis.

¶ Tertiò, Vtrũ indigeret cibis.

¶ Quartò, Vtrũ per lignũ uitæ, immortalitatẽ conſequereĩ.

SVPER Q. XCVII. ART. I.

S. Bona. 2. ſ. d. 19. q. 1. art. 2. 3. Scot. 2. ſ. d. 19. q. 1. Riccar. 2. ſ. d. 19. q. 1. Alb. Mag. 1. 2. diſt. 19. artic. 1.

TItulus clarus.

¶ In corpore vna concluſio reſponſiua quæſito. hõ in ſtatu innocentiæ erat incorruptibilis effectiuè non formaliter. Hæc concluſio primò declaraĩ, ſcdò pbaĩ. Declaratur diſtinguẽdo icorruptibile tripliciter, ex parte materię, ex parte formæ, ex parte efficiẽtis: primò mõ, naturæ: ſcdo, gloriæ, tertiò, innocẽtiæ cõuenit: oĩa clara ſũt in lra. pbatur dupliciter. Primo authoritate Aug. Secundò ſuaſoria adaptatione: qa aĩa excedit materiam corporalem, ut materia concors aĩæ fieri poſſet.

Porrecta per totum

484 2. d. 19. q. 2. ar. 4. Et Mal. q. 5. ar. 5. cor.

¶ Circa cõcluſionem hãc, aduerte, q. Scot. ſ 2. di. 19. q 1. relata hac opinione, impugnat eã nulla rõne ductus, ſed qa ſe nõ uidere fateĩ, q̃ qualitas in aĩa poſita poſſit p̃ſeruare corpᵉ paſſibile, qn patiatur a cõtrario: cõſtat autem i q̃ paſſio magis facta corrumpit, ergo, &c.

¶ Ad hoc breuiter dĩ, q̃ ſi Sco. ocularia reuerentiæ ad beatum Aug. habuiſſet, vidiſſet utiq;, q̃ hõ erat ſibi author uitæ, quandiu aĩa erat ſubdita Deo. Cum enim hæc credita ex facto pendeant & ſupernaturaliter ſint egeant, de his nulla maior ratio authoritate diuina eſt, per ſe uel per ſanctos ſuos.

*Tex. 26. tom. 3.

ARTICVLVS I.

Vtrum homo in ſtatu innocentiæ eſſet immortalis.

AD PRIMVM ſic procediĩ. Vr̃, q̃ hõ in ſtatu innocentiæ, non erat immortalis.ʰ Mortale.n. ponitur i diffinitione hominis. Sed remota diffinitione nõ auferĩ diffinitum, ergo ſi hõ erat, nõ poterat eſſe ĩmortalis.

¶2 Prę.ʰ Corruptibile & incorruptibile genere differũt, vt dr̃ in 10. Meta.* Sed eorũ quæ differunt gñe, nõ eſt trãſmutatio inuicẽ. Si ergo primus homo fuit incorruptibilis, non poſſet hõ in ſtatu iſto eſſe corruptibilis.

¶3 Prę. Si hõ in ſtatu innocentiæ fuit immortalis, aut hoc habuit per naturã, aut per grãm. Sed nõ p naturã: quia cõ natura eadem maneat ẽm ſpẽm, nũc quoque eſſet immortalis. Similiter nec per gratiam: quia primᵉ homo gratiam per pœnitentiam recuperauit, ſecundùm illud Sapi. 10. Eduxit illum à delicto ſuo. Ergo immortalitatemʰ recuperaſſet: quod patet eſſe falſum. Non ergo hõ erat immortalis in ſtatu innocentiæ.

¶4 Prę.ʰ Immortalitas promittitur homini in p̃mium, ſecundùm illud Apoca. 21. Mors ultra non erit. Sed homo non fuit conditus in ſtatu prępmij, ſed vt præmium mereretur. Ergo homo in ſtatu innocentiæ non fuit immortalis.

SED CONTRA eſt, quod dicitur ad Rom. 5. q̃ p peccatum intrauit mors in mundum. Ergo antè peccatum homo erat immortalis.

RESPON. Dicendum, q̃ aliquid poteſt dici incorruptibile tripliciter. Vno modo ex parte materię eo, ſ q̃, vel non habet materiam, ſicut Angelᵉ, vel habet materiam, quæ non eſt in potentia niſi ad vnam formam, ſicut corpus cœleſte: & hoc diciĩ ſecundùm naturam incorruptibile. Alio modo dicitur aliquid incorruptibile ex parte formæ, quia ſ. rei corruptibili per naturam inhæret aliqua diſpoſitio, per quam totaliter a corruptione prohibetur: & hoc dr̃ incorruptibile ſecundum gloriã: quia ut dicit Auguſtin. In epiſto. * ad Dioſcorum, Tã potenti natura Deus fecit animam, ut ex eius beatitudine redũdet in corpus plenitudo ſanitatis

*Eſt epiſt. 56. aliquã tulũ ante medium illius. to. 2.

&in-

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

& incorruptionis vigor. Tertio modo dr̃ aliquid incorruptibile ex parte cauſæ efficientis. Et[m] hoc modo, homo in ſtatu innocentiæ fuiſſet incorruptibilis, & immortalis.[n] Quia (vt Aug. dicit in lib. de Quæſtio. * no. & uete. teſtam.) Deus enim hominē fecit, qui quandiu non peccaret, immortalitate uigeret, ut ipſe ſibi author eſſet aut ad uitā aut ad mortem. Non enim corpus eius erat indiſſolubile per aliquē immortalitatis vigorem in eo exiſtentem, ſed inerat animæ vis quædam ſupernaturaliter diuinitus data, per q̄ poterat corpus ab oī corruptione præſeruare, quādiu ipſa deo ſubiecta manſiſſet. quod rõnabiliter factum eſt. quia. n. anima rõnalis excedit proportionem corporalis materiæ, vt ſupra dictum eſt, * conueniens fuit, ut in principio ei uirtus daretur, per quam corpus conſeruare poſſet ſupra naturam corporalis materiæ.

Concl. m — *Hic lib. hi 10.4. & incipit, Quid ſit Deus. q6. 19. in prin. — *q.76.ar.1.

Ad primvm ergo, & secvndvm dicendum, ꝙ rationes illæ procedunt de incorruptibili & immortali per naturam.

Ad tertivm dicēdum, ꝙ uis illa præſeruādi corpus à corruptione, non erat aīæ humanæ naturalis, ſed per donum gratiæ. Et quāuis gratiā recuperauerit ad remiſſionem culpæ, & meritū gloriæ, non tñ ad amiſſæ immortalitatis effectū. hoc enim reſeruabatur Chriſto, per quē naturę defectus in melius reparandus erat, ut infra dicetur.*

*3.p.q.1. art.2.

Ad qvartvm dicēdum, ꝙ differt immortalitas gloriæ, quæ promittitur in præmiū, ab immortalitate quæ fuit homini collata in ſtatu innocentiæ.

Articvlvs II.

Vtrum homo in ſtatu innocentiæ fuiſſet paſſibilis.

Ad secvndvm ſic procedītur. Vr̃, ꝙ homo in ſtatu innocentiæ fuiſſet paſſibilis. Sentire. n. eſt[h] pati quoddam. Sed hō in ſtatu innocentiæ fuiſſet ſenſibilis. Ergo fuiſſet paſſibilis.

¶ 2 Præt. Somnus[h] paſſio q̄dam eſt. Sed hō in ſtatu innocentiæ dormiuiſſet, ſm̄ illud Gen. 2. Immiſit Deus ſoporem in Adam, ergo fuiſſet paſſibilis.

¶ 3 Prę. Ibidē ſubdit̃, ꝙ tulit vnāde coſtis ei⁹. Ergo fuiſſet[h] paſſibilis ēt p̄ abſciſſionem partis.

¶ 4 Prę. Corpus hoīs molle fuit. Sed molle naturaliter[h] paſſiuū eſt à duro. Ergo ſi corpori primi hoīs obuiū fuiſſet aliqđ corpus durū, ab eo paſſum fuiſſet. Et ſic primus hō fuit paſſibilis.

Sed contra eſt, quia ſi fuiſſet paſſibilis, fuiſſet corruptibilis. Quia paſſio magis facta abijcit à ſubſtantia.

Respon. Dicendum, ꝙ paſſio dupliciter dr̃. Vno modo propriè. Et ſic pati dicit̃ quod à ſua naturali diſpoſitione remouet̃. Paſſio. n. eſt effectus actionis. In rebus autem naturalibus cōtraria agunt & patiuntur adinuicē, quorum unū remouet alterum à ſua naturali diſpoſitione. Alio modo dr̃ paſſio cōiter, ſm̄ quancunque mutationem, etiam ſi pertineat ad p̄fectionem naturæ, ſicut intelligere uel ſentire, dr̃ pati quoddam. Hoc[m] igit̃ ſecundo modo, homo in ſtatu innocentiæ paſſibilis erat, & patiebat̃, & ſm̄ animam & ſecundùm corpus. Primò autem mō, dicta paſſione, erat impaſſibilis, & ſecundùm animam & ſm̄ corp⁹, ſicut & immortalis.[n] Poterat. n. paſſionem prohibere, ſicut & mortē, ſi abſq; pctō perſtitiſſet. Et per hoc patet rñſio ad duo prima. Nā ſentire & dormire, non remouent hoīem à naturali diſpoſitione, ſed ad bonū naturæ ordinant̃.

Concl. m

Ad tertivm dicendum, ꝙ ſicut ſupra dictum eſt, * coſta illa fuit in Adam, inquantum erat principium humani generis, ſicut ſemen in homine, inquantum eſt principium per generationem. Sicut igitur deciſio ſeminis non eſt cum paſſione, quæ remoueat hoīem à naturali diſpoſitione, ita etiā eſt dicendum de ſeparatione illius coſtæ.

*q.92.ar.3.ad 2. argum.

Ad qvartvm dicendū, ꝙ corpus hoīs in ſtatu innocentiæ poterat præſeruari, ne pateret̃ læſionē ab aliquo duro, partim quidem per propriā rõnem, p̄ quam poterat nociua uitare, partim ēt p̄ diuinā prouidentiam, quæ ſic ipſū tuebatur, vt nihil ei occurreret ex improuiſo, à quo læderetur.

SVPER Q. XCVII. ART. II.

Porrecta per totum. 485 — 2. diſt. 19. arti. 3. Et d. 23. q. 1. art. 3. Et d. 29. art. 3. cor.

Al. mag. ubi ſup. a. 2.

Titulus clarus. ¶ In corpore clariſſimè diſtinguit de paſſione, & iuxta utrumq; membrū ſingulis concluſionibus ſatisfacit q̄ſito. Diſtinctio eſt, Paſſio dupliciter, p̄priè & cōiter: illa remotiua à naturali diſpoſitione, qa effectus actionis q̄ à contrario eſt: hęc p̄fectiua naturę. Prima cōcluſio, Paſſione cōiter homo erat paſſibilis, & aīa & corpore, quia ſentiebat &c. Scđa cōcluſio. Paſſione propriè homo erat impaſſibilis, & aīa & corpore, quia uirtute aīæ p̄hibebat paſſionē ſicut & mortem. ¶ Aduerte hic ꝙ Scot. ubi ſupra tenet oppoſitum nulla tñ rõne, niſi qa non ui ſibi ꝙ innocentia excluderet oē pati proprīè dictum. Et poſſet pro eo argui, qa oē agens in agēdo repatitur, ſed corpus hominis agebat in cibum ergo repatiebatur ab eo. ergo nō excluditur omnis paſſio propriè ī ſtatu innocentiæ. Ad hoc dicetur inferius in ſequenti articulo in reſponſione ad ſecundum.

Articvlvs III.

Vtrum homo in ſtatu innocentiæ indigebat cibis.

Ad tertivm ſic procedit̃. Vr̃, ꝙ hō in ſtatu innocētię nō indigebat cibis. Cibus. n. neceſſarius eſt homini ad reſtaurationem deperditi. Sed in corpore Adę nulla fiebat[h] dep̄ditio, quia incorruptibile erat. Ergo non erat ei cibus neceſſarius.

¶ 2 Prę. Cib⁹ eſt neceſſarius ad nutriēdū. Sed nutritio non eſt ſine[h] paſſione. Cū ergo corp⁹ hominis eſſet impaſſibile, * non erat ei cib⁹ neceſſarius, ut dr̃.

¶ 3 Prę. Cib⁹ dr̃ eē[h] nobis neceſſari⁹ ad vitę cōſeruationē. Sed Adā al'r uitā poterat cōſeruare. qa ſi nō p̄caret, nō moreret̃. Ergo cib⁹ nō erat ei neceſſari⁹.

¶ 4 Præt. Ad ſumptionem cibi ſequitur emiſſio ſuperfluitatū, quæ habent quandam turpitudinem[h] non conuenientem dignitati primi ſtatus. Ergo videtur, quòd homo, in primo ſtatu cibis non uteretur.

Sed contra eſt, quod dicitur Geneſis 2. De omni ligno, quod eſt in paradiſo comedetis.

SVPER Q. XCVII. ART. III.

Ferr. 4. cont. c. 82. Alb. mag. ubi ſup. artic. 6.

Porrecta per totum 486 — 2. diſt. 19. arti. 2. ad 3. & 4. Et 4. contra ca. 82. Et Mal. q. 5. arti. 5. ad 3. & 4. Et opuſc. 1. ca. 151.

Titulus clarus. ¶ In corpore duo. Primo, ponitur d̃ria inter ſtatū innocētiæ & reſurrectionis. & in d̃ria p̄ponitur concluſio rñſiua q̄ſito. Scđo probatur utraque pars d̃rę. ¶ Quo ad primum, d̃ria eſt inter utrūq; ſtatū, quia in ſtatu innocentiæ erat uita aīalis egens alimēto, in ſtatu futuro erit uita ſpiritualis nō egens alimentis. prima. n. pars d̃riæ, eſt concluſio rñſiua queſito affirmatiuē. ¶ Quo ad ſcđm, probat̃ utraq; pars ſic. Aīa humana eſt aīa & ſpiritus. ergo, ut aīa congruebat primo ſtatui ergo ſcđm id quod conuenit oī aīato. ergo ſcđm operata partis uegetatiuę alere, augere generare, &c. Et ut ſpūs, ergo: ut ſpiritus conuenit

481

Concl. m — uenit ultimo ſtatui. ergo ſcđm id, quod eſt p̄prium ei. ergo ſecundū immortalitatem. impaſſibilitatem, & gloriā &c igitur in primo ſtatu erat uita aīalis cū alimentis, in ultimo ſpiritualis ſine eis. Antecedens eſt per ſe notum. Prima cōſequētia p̄bat̃ authoritate Geneſis ſcđo. Factus eſt homo in aīam uiuentē, & fundatur ſup rõne. quia primum primo tīdere debet. Scđa vero p̄bat̃, quia aīa, ut aīa cōīs eſt oī uiuenti. Tertia vero p̄bat̃, quia primum in oī uiuēte apud nos eſt pars vegetatiua. Aliæ cōſequentiæ ex aliā parte patent per locum ab oppoſito. ¶ In rñſione ad primū, nota ultima verba, & ne totaliter conſumeret̃, ex hoc. n. inſinuat̃, q aliqua deperditio humidi fiebat ī illo ſtatu, de quā vide in articulo ſequenti. ¶ In rñſione ad ſecūdum, nota duas rñſiones: primā, ꝙ corpus hoīs non patiebat̃ in nutritione: ſecundā, ꝙ patiebat̃, ſed p̄ectiuē. Prima ſaluat̃ quo ad repaſſionē, qua oē agens repatitur, & hoc p̄ virtutē aīæ. Scđa id paſſionis quod accidit corpori ex nutriri, q eq̄d ſit illud, manifeſtat̃ quale ſit ex hoc ipſo ꝙ dicit̃ quale eēr pati. ſi nutriri cōſiſteret in pati. Vñ in materia ſequentis articuli notandę ſunt ambæ. & ſic ſolutum eſt dubium præcedēns articuli.

*Li. 2. de Aīa, text. 34. & 49. tom. 2. — *q. 19. ſi hu. li. to. 4. & incipit, Quid ſit Deus, tom. 4. — *Art. 1. huius quæſ.

Respon. Dicēdū, ꝙ[m] homo in ſtatu innocētię habuit vitam aīalem cibis indigentem.[n] poſt reſurrectionem vero habebit vitam ſpiritualem cibis non indigentem. Ad cuius euidentiā cōſiderandum eſt, ꝙ aīa rõnalis, & aīa eſt, & ſpūs. Dr̃ āt eſſe aīa ſm̄ illud qđ eſt ſibi cōe & alijs aīabus, quod eſt vitam corpori dare. Vñ dr̃ Gen. 2. Factus eſt hō in aīam viuentem, ideſt vitam corpori dantē. Sed ſpūs dr̃ ſm̄ illud quod eſt p̄prium ſibi non alijs aīabus, ꝙ ſcilicet habeat virtutem intellectiuā immaterialē. In primo igitur ſtatu, aīa rõnalis cōicabat corpori id quod cōpetit ei inquantum eſt aīa. Et iō corpus illud dicebat̃ aīale, inquantum ſcilicet habebat vitā ab aīa. Primum āt principium vitę in iſtis inferioribus, vt dr̃ in libro * de Aīa eſt, aīa uegetabilis, cuius opera ſunt alimento vti, & gñare, & augeri. Et ideo hæc opera hoī in primo ſtatu competebant. In vltimo uerò ſtatu poſt reſurrectionem, aīa cōicabit quodammodo corpori ea q̄ ſunt ſibi propria, inquantū eſt ſpūs. Immortalitatem quidē, q̄tum ad oēs, impaſſibilitatē verò, & gloriā & uirtutē, quantū ad bonos, quorū corpora ſpūalia dicent̃. Vñ poſt reſurrectionē hoīes cibis nō īdigebūt. Sed ī ſtatu inocētiæ eis indigebant.

Ad primvm ergo dicendum, ꝙ ſicut dicit Aug. in li. de Qō.* uete. & no. teſta. Quomodo immortale corpus habebat, quod cibo ſuſtentabatur: immortale enim non eget eſca, neq; potu. Dictum eſt enim ſupra,* ꝙ immortalitas primi ſtatus erat ſm̄ vim quandam ſupernaturalem in anima reſidentem, non autem ſecundùm aliquam diſpoſitionē corpori inhærentem. Vndè per actionem caloris aliquid de humido illius corporis poterat deperdi. Et ne totaliter conſumeretur, neceſſe erat p̄ aſſumptionem cibi homini ſubueniri.

Ad secvndvm dicēdū, ꝙ in nutritione eſt quędā paſſio, & alteratio, ſ. ex parte alimenti, quod conuertit̃ in ſubſtātiā eius, ꝙ alitur. Vndè ex hoc non pōt concludi, ꝙ corpus hominis fuerit paſſibile, ſed ꝙ cibus aſſumptus erat paſſibilis. quàmuis etiam talis paſſio eſſet ad perfectionē naturę.

Ad tertivm dicēdum, ꝙ ſi homo ſibi nō ſubueniret de cibo, peccaret, ſicut peccauit ſumēdo vetitum cibum. Simul. n. ſibi pręceptum fuit, ut à ligno ſciētię boni & mali abſtineret, & ut de omni alio ligno paradiſi ueſceretur.

Ad qvartvm dicendū, ꝙ quidā dicunt, ꝙ homo in ſtatu innocentiæ non aſſumpſiſſet de cibo, niſi quatum fuiſſet ei neceſſariū. Vñ nō fuiſſet ibi ſuperfluitatū emiſſio. Sed hoc irrõnale ur̃, ꝙ in cibo aſſumpto non eſſet aliqua fœculentia, q̄ non eſſet apta, ut conuerteret̃ in hoīs nutrimētū. undè oportebat ſuperfluitates emitti. Tamen fuiſſet diuinitus prouiſum, ut nulla ex hoc indecētia eſſet.

Articvlvs IIII.

Vtrum homo in ſtatu innocentiæ, per lignum uitæ immortalitatem conſecutus fuiſſet.

Ad qvartvm ſic procedit̃. Vr̃, ꝙ lignum vitæ non poterat eſſe cauſa immortalitatis. Nihil enim poteſt agere ultra ſuam ſpeciem. effectus enim nō excedit cauſam. Sed lignum uitæ erat corruptibile, alioquin non potuiſſet in nutrimentū aſſumi, quia alimentum conuertit̃ in ſubſtantiam nutriti, ut dictum eſt. * Ergo lignum uitę incorruptibilitatem, ſeu[h] immortalitatē cōferre non poterat.

¶ 2 Prę. Effectus qui cāntur à uirtutibus plantarum & aliarum naturalium rerum, ſunt naturales. Si ergo lignum uitę[h] immortalitatem cauſaſſet, fuiſſet illa immortalitas naturalis.

¶ 3 Prę. Hoc[h] vr̃ redire in fabulas antiquorum, q dixerunt, ꝙ dij qui comedebāt de quodā cibo, facti ſunt immortales quos irridet Philoſoph⁹ in 3. * Meta.

Sed contra eſt, quod dr̃ Gen. 3. Ne fortè mittat manum ſuam, & ſumat de ligno vitæ, & comedat & uiuat in ęternum.

¶ Præt. Aug. in lib. de q. * vete. & no. teſtamen. dicit, Guſtus arboris uitę corruptionem corporis inhibebat. Denique & poſt peccatū potuit inſolubilis manere, ſi permiſſum eſſet illi edere de arbore uitæ.

Respon. Dicēdum[m], quòd lignum vitę quodammodo imortalitatem cauſabat, non autem ſimpliciter.[n] Ad cuius euidētiā cōſiderādū eſt, ꝙ duo remedia ad conſeruationem uitę habebat homo in primo ſtatu, contra duos defectus. Primus enim defectus eſt deperditio humidi per actionem caloris naturalis, qui eſt animæ inſtrumentum. Et contra hunc defectum ſubueniebatur homini per eſum aliorum lignorum paradiſi, ſicut & nūc ſubuenitur nobis per cibos, quos

SVPER Q. XCVII. ART. IIII.

Porrecta per totum 487 — 2. diſt. 29. art. 5. ad. 5. & 6. Et 3. d. 16. q. 2. ar. 3. ad 5. Et Mal. q6. 5. ar. 5. ad 8. & 9.

Titulus clarus. ¶ In corpore vna concluſio rñſiua bimembris. Lignū vitæ cauſabat immortalitatē quodammō non ſimpliciter. Primo, p̄bat̃ quo ad primā partē: quia habebat vī fortificatiuā virtutis ſpecificæ, cōtra defectū p̄ueniētē ex admiſſione extranei. Declarat̃ hoc, diſtinguendo duplicem defectū in corpore nutribili, ſcilicet deperditionē humidi, & debilitationē virtutis ex admiſtiōe, vt patet ex primo de gñatione. Deinde p̄bat̃ duplici authoritate Aug. Scđo p̄bat̃ quo ad ſcđam partē dupliciter. Tū, quia uirtus aīæ non īn erat à ligno vitę. Tum, quia virtus finita nō poteſt cauſare effectum duratiōnis infinitæ. Probat̃, quia quāto maior ē virtutis, tāto imprimit durabiliorē effectū. Virtus āt ligni vitæ, ſicut cuiuſque corporis, finita erat. ergo. Tertio, declaratur modus, quo verificat̃ vtraq; pars, & eſt conſeruatio p̄ lignum vitæ, vſq; ad certū tēpus, & deinde, aut iterata comeſtione uetū cōſeruaretur &c. aut tranſlatus fuiſſet in vitam ſpiritualē qualis erit poſt reſurrectionē. Circa utrūq; illorū defectuū dubiū occurrit: quū ſi ī ſtatu īnocentiæ uterq; fuiſſet ī ā fuiſſet ibi paſſio, p̄priè dicta: dep̄ditio ſiqđē humidi cum

* Ar. precedēti. ad 2. — *Li. 3. Meta. tex. 15. tom. 3. — *q. 19. circa mediū habet hic liber. to. 4. incip. Quid ſit Deus. — Concl. m

ſumimus. Secundus autẽ defe- F
ctus eſt qa vt Philoſophus dicit. 1.* de generatione, Illud qđ generatur ex aliquo extraneo, adiunctum ei quod prius erat humido præexiſtenti, imminuit virtutem actiuã ſpẽi. ſicut aqua adiuncta vino, primo quidem cõuertit in ſaporẽ vini, ſed ſm ꝙ magis & minus additur, diminuit vini fortitudinem: & tãdem vinum fit aquoſum. Sic igitur videmus, ꝙ in principio vir- G
tus actiua ſpẽi eſt adeo fortis, ꝙ põt conuertere de alimento non ſolũ qđ ſufficit ad reſtaurationẽ depditi, ſed ẽt qđ ſufficit ad augmẽtũ. Poſtmodum uerò qđ aggñat, non ſufficit ad augmentũ, ſed ſolũ ad reſtaurationem deperditi. Tandẽ uero in ſtatu ſenectutis nec adhoc ſufficit. Vñ ſequit decrementum, & finaliter diſſolutio corporis. & contra hunc defectum, ſubue- H
niebatur hoĩ per lignum vitę. Habebat .n. virtutẽ fortificãdi virtutem ſpẽi, contra debilitatem prouenĩẽtem ex admiſſione extranei. Vñ Aug. dicit in decimoquarto, *de Ciuitate Dei, ꝙ cibus aderat homini ne eſuriret, potus ne ſitiret, & lignũ vitę ne ſenectus eũ diſſolueret. Et in lib. de q̃ſt. †ve. & no. te. dicit, ꝙ vitæ arbor medicinæ mõ corruptionem hoĩum prohibebat. Nõ tñ ſimpľr immortalita- I
tẽ cauſabat, quia neq; virtus, q̃ inerat aïæ ad conſeruandũ corpus, cauſabatur ex ligno vitæ. Neque ẽt poterat immortalitatis diſpoſitionem corpori pſtare, vt nunquam diſſolui poſſet. Quod ex hoc patet, qa virtus cuiuſcunq; corporis eſt finita. Vñ non poterat virtus ligni vitæ ad hoc ſe extẽdere, ut daret corpori virtutem durandi tpe infinito, ſed vſq; ad determina- K
tum tempus. Manifeſtum eſt.n. ꝙ quanto aliqua virtus eſt maior, tãto imprimit durabiliorẽ effectum. Vñ, cum virtus ligni vitæ eſſet finita, ſemel ſumptũ pſeruabat à corruptione vſque ad determinatum tẽpus; quo finito, vel homo trãſlatus fuiſſet ad ſpiritualẽ vitã, vel indiguiſſet iterũ ſumere de ligno vitæ. Et per hoc, patet rñſio ad obiecta. Nã primæ rõnes cõcludunt ꝙ nõ cauſabat in corruptibilitatem ſimpliciter. Aliæ vero cõcludũt, ꝙ cauſabat incorruptibilitatem impediendo corruptionem, ſm modum pdictũ.*

QVAESTIO XCVIII.

De Pertinentibus ad conſeruationem ſpeciei, in duos articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de his, quæ ptinent ad conſeruationem ſpeciei. Et primo, de ipſa generatione. Secundò, de conditione ,plis genitæ.

CIRCA primum quæruntur duo.

¶Primò, Vtrum in ſtatu innocentiæ fuiſſet generatio.

¶Secundò, Vtrum fuiſſet generatio per coitum.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum in ſtatu innocentiæ fuiſſet generatio.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quòd in ſtatu innocẽtię nõ fuiſſet gñatio[b]. Generationi.n. corruptio ẽ cõtraria vt dr̃ in 5.* phyſic. Cõtraria autem ſunt circa idem. In ſtatu autem innocentiæ non fuiſſet corruptio. Ergo neque gñatio.

¶2 Præt. Gñatio ordinatur [h] ad hoc, ꝙ conſeruetur in ſpecie, quod ſm indiuiduum conſeruari non poteſt. unde & in illis indiuiduis quæ in perpetuum durant, generatio non inuenitur. Sed in ſtatu innocentiæ homo in perpetuum abſq; morte vixiſſet. Ergo in ſtatu innocentię generatio non fuiſſet.

¶3 Pręt. Per generationẽ hoĩes multiplicant. Sed multiplicatis dñis, neceſſe eſt fieri poſſeſſionum diuiſionem, ad euitandam confuſionem, dominij. Ergo cũ homo ſit inſtitut⁹ dñs aĩalium facta multiplicatione humani gñris per generationem, [b] ſecuta fuiſſet diuiſio dominij: quod vr̃ eſſe contrarium iuri naturali, ſm quod omnia ſunt cõia, vt Iſido.* dicit, Nõ ergo fuiſſet generatio in ſtatu innocentiæ.

SED CONTRA eſt, quod dr̃ Gene. 1. Creſcite & multiplicamini, & replete terram. Huiuſmodi autẽ multiplicatio abſq; nova gñatione fieri non potuiſſet, cum duo tm̃ fuerint primitus inſtituti. Ergo in primo ſtatu generatio fuiſſet.

RESP.[d] Dicẽdũ, ꝙ in ſtatu innocẽtię fuiſſet gñatio ad multiplicationẽ humani gñis,[m] alioqn pc̃m hoĩs fuiſſet valde ne- B
ceſſariũ ex quo tm̃ bonũ cõſecutũ eſt. Eſt ergo conſiderandũ ꝙ hõ ſm ſuã natura eſt conſtitus quaſi mediũ quoddã inter creaturas corruptibiles, & incorruptibiles. Nã aĩa ei⁹ eſt naturaliter icorruptibilis, [e] corp⁹ vero natura ľr corruptibile. [e] Eſt ãt cõſiderandũ ꝙ alio mõ intẽtio naturę ferť ad corruptibiles & incorruptibiles creaturas. Id ut per ſe vr̃ eſſe de intentione naturæ, quod eſt ſemper & ppe- C
tuum. Quod aũt eſt ſolum ſm aliquod tẽpus, non vr̃ eſſe principaliter de intentione naturę ſed quaſi ad aliud ordinatum, alioquin eo corrupto, naturæ intẽtio caſſaretur. Quia igitur in rebus corruptibilibus nihil eſt perpetuum & ſemp manẽs niſi ſpẽs, bonũ ſpẽi eſt de principali intẽtiõe naturę, [a] ad cui⁹ conſeruationem naturalis gñatio ordinať. Subſtantię uero in- D
corruptibiles manent ſemper non ſolum ſm ſpẽm, ſed ẽt ſm indiuidua, & ideo ẽt ipſa indiuidua ſunt de principali intentiõe naturę. Sic igit hoĩ ex parte corporis quod corruptibile eſt ſm naturam ſuam competit generatio. Ex parte vero aię, q̃ incorruptibilis eſt, competit ei quod multitudo indiuiduorũ ſit per ſe intenta à natura, vel potius à naturę authore, q ſol⁹ eſt humanarũ aĩarũ creator. Et iõ ad multiplicationẽ humani gñis, gñationẽ in humano gñe ſtatuit, etiã in ſtatu innocẽtię.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ corpus hominis in ſtatu innocentię quantum erat de ſe, corruptibile erat, ſed potuit pſeruari à corruptione per animam. Et ideo non fuit homini ſubtrahenda generatio, quę debetur corruptibilibus rebus.

AD II. dicendum, ꝙ generatio in ſtatu inocentiæ, etſi nõ fuiſſet pp conſeruationem ſpeciei, fuiſſet tamen propter multiplicationem indiuiduorum.

AD III. dicendum, ꝙ in ſtatu illo multiplicatis dñis, neceſſe ẽ fieri diuiſionẽ poſſeſſionũ, quia cõitas poſſeſſionis eſt occaſio diſcordię, vt Philoſophus dicit in *2. Polit. Sed in ſtatu innocẽtię fuiſſent volũtates hominũ ſic ordinatæ, ꝙ abſq; omni periculo diſcordię cõiter vſi fuiſſent (ſm ꝙ vnicuique eorum competeret) rebus, quę eorum dominio ſubdebantur, cum hoc etiã modo apud multos bonos uiros obſeruetur.

---

cum fiat actione calidi manifeſta in paſſione ppriè dicta, cõſiſtit. Debilitatio quoq; virtutis ex admiſſione extranei, apertè naturã remouet à naturali ſuo robore, igitur &c.

*Li. 1. tex. 34. & 39.

¶Circa effectũ ligni vitæ, dubium occurrit ex Sco in 2. d. 19. q. 1. Arguit.n. contra hoc ꝙ lignum vitæ erat conſeruatiuum virtutis ſpecificæ. & cauſabat immortalitatem, & 1. oneſtali rõne. Vi conuerſiua alimenti in Adã, & cõuertendo lignum vitę in ſubſtãtiã ſuã, debilitabat aliquantulum, quia oẽ agẽs Phyſicum, agẽdo debilitatur, & patet in exemplo Ariſt. 1. de Gñatione, de vino, cui apponit aqua. et potuiſſet vicem eum debilitare, & ſic tandẽ defeciſſet. Nõ ergo poterat hoc modo immortalitas haberi &c.

381

¶Ad primũ dubiũ. vt mihi diſtinguendum, & dicendũ de primo defectu quòd fuiſſet actu, ſed non ſub rõne defectus ſecundũ ſe fuiſſet tñ in potẽtia. Ad cuius euidentiã notandũ eſt, ꝙ paſſio propriè dicta ꝙ ſtatui innocentiæ repugnabat, pquãto corpus hoĩs à naturali diſpoſitione remouebat, & non abſolutè. Et pptea notãter in litera art. 1. deſcripta fuit paſſio nõ p corruptionẽ abſolutè, ſed p remotionem corporis à naturali diſpõne. Vñ, ſi qua abiectio cõtrarij eſſe potuit abſq; remotiõe corporis humani à naturali diſpoſitione ſua, hoc nõ repugnabat ſtatui innocentię. Nec pptea corpus humanũ dicebať ppriè pati, eo ꝙ ipſum nihil pderet naturalis diſpoſitionis: qui aliquid eius puta humidũ, patereť ppriè. In propoſito aũt deperditionẽ humidi & debilitationẽ virtutis ſtatim eſt, ꝙ deperditio humidi non neceſſario remouet corpus à naturali diſpoſitione, vt patet in pueris, immo talis paſſio eſt ad pfectio-

*Li. 14. de ciui. Dei. ca. 26. circ. princ. tomo 5
† q. 19. in ſ. to. 4. h. lib. & in opus. Quid ſit Deus.

nẽ naturæ, vt in diſſione ad ſcdm pcedenti art. S. T. dixit. Debilitatio autẽ virtutis, manifeſtè naturã à ſua naturali itegritate remouet. Vñ eadẽ rõne oppoſita ſtatui innocentię qua ſenectus, q in tali debilitate cõſiſtit. Vñ cũ in litera dr̃, ꝙ lignũ vitæ occurrebat huic defectui, interpretandũ eſt, nõ q fuit ſed q fuiſſet, niſi lignũ vitę pueniſſet. ita ꝙ ſuccurrebat huic defectui pueniẽdo, non, reſtaurando. vt Sco. intellexit. & ſic nullum inconueniens ſequitur.

*In corp. art.

¶Ad ſcdm dubiũ dr̃ ꝙ vt patet ex dictis et recitatis ab ipſo Scoto, cãm immortalitatis poſuit litera duplicem: alterã ex parte aïæ, & alterã ex parte corporis. Ex parte aïæ, virtutem quandã, qua corpus agendo in nutrimentũ, nõ reparabať ab eo. Alteram ex parte corporis, & iſta eſt lignũ uitæ, hñs uirtutem conſeruandi ad certum longum tẽpus. Vnde iungendo has duas cauſas ſimul ex ſumptione ligni uitę, nulla debilitatio ſequebať, quia debilitatio in nobis ſeqreter ex ligno illo. Vñ non uiueremus immortaliter ꝑ illud, ſed longo ualde tpe. Propter quã diminutatem dictũ eſt, eijciendo Adã, Ne forte ſumat de ligno uitę, & uiuat ĩ æternũ iuxta morẽ Scripturę quo uocať diuturna æterna, ut mõtes æterni.

Portelli per totum. 488 1. d. 20. q. 2. art. ...

* Lib. 5. Phyſ. tex. 51. & lib. 8 tex. 26. tomo 4.

SVPER Q. XCVIII. ART. I

Ab mar. 2. d. 20. a. 1.

TItulos clarus. In corpore vna concluſio reſpõ quæſito. In ſtatu innocentię fuiſſet gñatio ad multiplicationẽ gñis humani. Probať dupliciter: primo ducẽdo ad inconuenĩens ꝙ pcc̃m fuiſſet neceſſarium valde, propter tãn bonum. Secundo, Homo aũt ſecũdum aĩam incorruptibilis, & ſecundũ corp⁹ corruptibilis. ergo eſt mediũ ſcdm nãm inter creaturas corruptibiles & incorruptibiles. ergo ex parte corporis

* Lib. 5. et hi molog. c. 4.

ris conuenit naturaliter gñatio, ex parte aïæ, ꝙ multitudo indiuiduorum ſit per ſe intenta. Ergo ad multiplicationem humani gñis, & in ſtatu innocentiæ, ſtatuta eſt gñatio. Antecedẽs ſupponitur, & prima conſeq; eſt clara. Scda verò quo ad vtranque partẽ declarať, & pbať ex dña inter creaturas corruptibiles, & incorruptibiles in hoc ꝙ corruptibiles nõ ſunt p ſe intentæ ſcdm indiuidua, ſed ſcdm ſpẽm incorruptibiles vero & ſcdm ĩdiuidua & ſcdm ſpẽm. Quę dña pbatur ex hoc, ꝙ intentio naturæ p ſe eſt ad perpetuũ, & non ad temporale. Probatur, ducendo ad inconueniens, qa alioquin caſſaretur intentio naturæ tẽporali deficiente. Ex hac ẽt dña implicitè hť alia, ꝙ in rebus corruptibilibus gñatio eſt naturaliter inſtituta propter ſpeciem, quia ipſa ſola eſt perpetua, in incorruptibilibus non oportuit generationem eſſe. Ex his autem manifeſtè patet cõſequentia quo ad vtranque partem, & clarum eſt.

D. 664.

Concl. m

367
354

¶Sed ſunt hic quædam dubia. Primo circa primam probationem, quoniam illud quòd infertur p inconuenienti, non eſt incõueniens, præſertim ſecundũ doctrinã S. T. quoniam incarnatio filij Dei, quæ eſt maximum bonum, ex peccato conſecuta eſt, ita ꝙ peccatũ fuit ad hoc neceſſarium, iuxta illud: O certè neceſſarium Adæ pc̃m &c. Ergo multo minus eſt incõueniẽs, ꝙ pp bonũ multiplicationis humanæ, fuerit pc̃m neceſſarium.

145
426
264

¶Ad hoc breuiter dupliciter reſpondetur. Primo ꝙ bona ſunt duplicis ordinis. Quędam ſupponentia malum, vt pœnitentia, patientia, martyrium &c. quędam vero omnifariam bona. Et ad prima quidem opor eſt eſſe mala, ad ſecunda vero oportere fieri mala inconueniens eſt. Multiplicatio autem humani gñis eſt de genere bonorum omniquaq; pertinentium ad ipſam perfectionem ſpecificam, incarnatio autem uerbi Dei, quis ſecundum ſe ſit etiam bonum omniquaque, & ideo ſimpliciter non oportebat occaſionari ex peccato, ut tamen reuelata eſt nobis per ſanctos, eſt de genere bonorum ſupponentium mala, quoniam reuelata eſt nõ niſi ut redemptrix, ac per hoc captiuorum, ac per hoc peccatorum &c. & hoc ex ordinatione diuina, quantum ſcimus.

¶Secundo dicitur, quòd aliud eſt loqui de qualitate boni, & aliud de quantitate. Quãuis n. ad tale bonũ poſſit oportunũ eſſe peccatum, non tamen ad tantum, quoniam ſi bonum aliquod extat abſque peccato, inconueniens eſt quod quantitas eius peccato egeat, & ſic autem eſt in propoſito: quoniam multiplicatio generis humani, ſuppoſito iam homine in ſtatu innocentiæ, dicit maioritatem boni, ſtando infra limitem humanæ bonitatis, & non plus, incarnatio autem filij Dei eleuat naturam in aliam boni rationem, & ideo hic dicit tale bonum, quis maximum, multiplicatio uero dicit tñ bonum. Vñ in litera notanter dr̃, inconueniens eſſe tñ bonum cõſeq ex pc̃õ.

¶Circa probationẽ, ꝙ tẽporale non ſit per ſe de intẽtione naturę, dubium occurrit, qa nõ vi valere: quia non ſequitur, ꝙ illo ceſſante caſſaretur naturæ intentio, ſed ꝙ cõpleta fuerit. Ad hoc breuiter dr̃, ꝙ cum præſens ſermo non ſit de natura particulari huius agentis, puta Sortis, aut Pla. quã conſtat, talia agentia vt ſic, particularia p ſe facere & intẽdere, vt patet 12. Metaph. tex. 11. ſed de natura vniuerſali, cõſequẽs eſt ꝙ rõ adducta eſſicax ſit: quã ſi vniuerſalis naturæ intẽtio ad corruptibile p ſe intenderet, ex vna parte illo deſinente, naturę vniuerſalis intentio nõ amplius ſaluaretur, & ex alia parte, qa eſt vniuerſalis, ac p hoc intendens ad vniuerſale bonũ: Ergo intentio caſſa, vana fruſtraq; eſt nihil enim cõferre poterit uniuerſo, corrupto illo particulari per ſe intẽto.

¶Circa rõnem allatã in litera p cõcluſione aduerte mirã ſubtilitatẽ pceſſus, quia .n. gñatio non eſt de numero entium pp ſe, ſed pp aliud, ut patet, & ẽ nis pprius gñationis ſit conſeruatio eſſe ſpecifici, & in propoſito. hic finis nõ poterat aſſignari, perſpexit in eſſe ſpecifico rationem finalizandi generationem, & cum oſtendiſſet quòd eſt perpetuitas (ut Ariſt. expreſſe ſecundo de Anima dixerat, tex. 34.) oſtendit talem rõnem inueniri in ſingulis indiuiduis humanis ex parte aïæ, ac per hoc ipſa indiuidua ex parte aïæ, poſſunt eſſe per ſe finis gñationis, quẽ admodum in reliquis ipſa ſpecies propter eandem rationem: & ſic cum generatio naturalis ſit, & appareat in homine, dẽpto illo fine, ſ. conſeruatione ſpẽi pp ſtatum innocentię, reſtat alius finis, non alia, ſed eadem finalizandi ratione, ſ. multiplicatio indiuiduorum perpetuorum.

*Li. 2. Polit. c. 3. an medio to mo 5.

¶Circa finem generationis in ſtatu innocentię aſſignatum, dubium occurrit, quoniam hic expreſſè dicitur, quòd multiplicatio generis humani eſt finis per ſe intentus, ſuperius autem in E
q. 47. art. 3. ad ſecundum expreſſè tenetur, quòd nullum agens intendit per ſe multitudinem numeralem, & probatur, qa eſt infinita: quomodo ergo ſtãt hæc ſimul? Ad hoc breuiſſime dicitur, quòd hęc dicta ſi formaliter perſpiciantur, ſuam aperiũt veritatem. Multitudo ſiquidem numeralis repugnat per ſe intentioni, quia non habet in ſe undè poſſit per ſe intendi, caret .n. finitate, ſine qua impoſſibile eſt aliquid per ſe intẽdi, ut patet 2. Meta. Multitudo autem numeralis perpetuorum poteſt per ſe intendi, quia ex ly perpetuorũ, finita cõuincitur multitudo, ac p hoc intendibilis p ſe ipſam cõſtat. n. ꝙ perpetua per ſe ſpectant ad perfectionẽ uniuerſi. Eorum aũt q per ſe exiguntur ad itegritatẽ alicuius finis, numerũ oportet eſſe taxatũ & certum, alioquin nec quantitas totius eſſet certa, ſiuẽ de quantitate molis, ſiue pfectionis accipiatur: non ergo repugnat multiplicationẽ indiuiduorum humanorũ perpetuorum ponere p ſe intentam, ut finem generationis, quã uſq; ad certum pdeſtinatorũ numerum complendum erat futura, & nõ in perpetuũ.

Ferreſta per rotum. 489

2. diſt. 20. q. 1. ar. 2.

SVPER Q. XCVIII. ART. II.

Aegid. 2. ſ. d. 20. q. 1. art. 2.

Cap. 2. ſ. 20. q. 1. con. 1. & 2.

Alb. mag. vbi ſupra.

*Dam. li. 2. ortho. fidei cap. 11. & lib. 4. c. 25.

Titulus clarus.

¶In corpore tria. Primò, opinio recitaf Gregorij Niſſeni. Scdò improbaf. Tertio, ſ'deiur quęſito.

¶Quo ad primum, quatuor refert. Primo quorūdā & ſpēcialiter Gregorij opinionē, q; non p coitum. Scdo, rōnem eius, ꝓpter fœditatē illius. Tertio, q; fuiſſet multiplicatio hominum virtute diuina ſicut Angelorum. Quarto, excluſionē obiectiōis, cū in ſtatu innocentiæ erat diſtinctio ſexuum, q; hoc fecit Deus pręſcius futuri caſus.

¶Quo ad ſcdm, reprehēdit opinio hęc quia naturalia per pctm̄ neq; ablata, neque diminuta ſunt ſed hoc e vnū de naturalibus probaf duplicitē. Primò, quia hoc eſt naturale oībus aīalibus pfectis. Scdò, ab effectu quia natura dedit hoi mēbra ad hunc vſum. Inconueniens eſt ꝯ horum mēbrorum naturalem vſum nō fuiſſe ſicut aliorum.

¶Quo ad tertiū, concluſio rñſiua eſt, Generatio fuiſſet p coitū quoad coniūctionem maris & fœminæ, nō atq; quo ad immoderatam concupiſcentiā. Probatur cōcluſio dupliciter: primo rōne, ſcdo authoritate. Iō aſſignaf diſtinguendo in coitu illa duo & aſſignādo radices ꝓprias eorum, iō ſ. n. cōiunctionis eſt cōiunctio virtutis actiuæ cum paſſiua, ex hac n. probaf prima pars cōcluſionis ſic Gñatio fuiſſet p applicationē virtutis actiuæ ad paſſiuā, ergo p coniunctionē maris & fœminæ, ꝓbaf ſequela, q; vbicunq; eſt diſtinctio ſexuū, virtus actiua eſt in mare, & paſſiua in fęmina. Radix verò immoderatæ cōcupiſcentię eſt inobedientia viriū inferiorū ad rōnis moderamen, ex qua arguitſic. In ſtatu illo

*Li. 8. de prouidē. c. 3. & in li. de Homine ca. 18. Chryſ. hom. 18. in Gene. Aug. Dā.

ARTICVLVS II.

Vtrum in ſtatu innocentiæ fuiſſet generatio per coitum.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Vi-detur, q; in ſtatu innocentiæ non fuiſſet gñatio per coitum. Quia, vt Damaſ.* dicit. Primus hō erat in paradiſo terreſtri, [h]ſicut angelus qdā. Sed in futuro reſurrectionis ſtatu, qñ erunt hoïes Angelis ſimiles, Neq; nubent, neq; nubentur, vt dicitur Matth. 22. ergo neq; in paradi- G ſo fuiſſet generatio per coitū.

¶2 Pręt. primi homines in perfecta ætate cōditi fuerunt. Si igitur in eis ante pctm̄ gñatio fuiſſet per coitū, fuiſſent ēt in paradiſo carnaliter[h] cōiuncti, Qđ patet eſſe falſum, ſm Scripturā

¶3 Præt.[h] In coniunctione carnali, maximè efficit hō ſimis beſtijs, pp vehemētiā delectationis. Vñ ēt cōtinentia[h] laudatur, [h] per quam hoïes ab hmōi dele H ctationibus abſtinent. Sed beſtijs hō comparatur pp pctm̄, ſm illud pſal. 48. Homo cum in honore eſſet, non intellexit, cōparatus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis. Ergo ante pctm̄ nō fuiſſet maris & fœminę carnalis cōiunctio.

¶4 Præt. In ſtatu innocētiæ nulla fuit corruptio. Sed per[h] coitum corrumpitur integritas virginalis. Ergo coitus in ſtatu in- I nocentiæ non fuiſſet.

SED CONTRA eſt, q; Deus ante pctm̄ maſculum & fœminam fecit, vt dř Gene. 1. & 2. Nihil autem eſt fruſtra in operibus Dei. Ergo ēt ſi hō nō peccaſſet, fuiſſet coitus, ad quem diſtinctio ſexuum ordinatur.

¶Pręt. Gen. 2. dř. Mulier eſt facta in adiutorium uiri. Sed non ad aliud niſi ad gñationē, q̄ fit per coitum, quia ad quodlibet K aliud opus, cōuenientius adiuuari poſſet uir per uirū, q̄ p fœminam. Ergo in ſtatu innocentię fuiſſet generatio per coitū.

RESPON. Dicendum, q; quidā antiquorum doctorum conſiderantes concupiſcentię fœditatē, q̄ inuenit in coitu in iſto ſtatu, poſuerunt q; in ſtatu innocētię nō fuiſſet gñatio p coitum. Vndè Greg.* Niſſe. dicit in li. quem fecit de hoïe, q; in paradiſo aliter fuiſſet multiplicatum gen[9] humanū, ſicut multiplicati ſunt angeli abſque concubitu per operationē diuinæ virtutis. Et dicit, q; Deus antè pctm̄ fecit maſculum & fœminam, reſpiciens ad modum generationis, qui futu[9]* erat poſt pctm̄, cuius Deus pſcius erat. Sed hoc non dř rōnabiliter. Ea. n. quæ ſunt naturalia homini, neque ſubtrahuntur, neque dant homini per peccatum. Manifeſtum eſt autem, q; homini ſm aīalem uitā, quam etiam antè peccatum habebat, vt ſupra dictum, eſt* naturale eſt generare per coitum, ſicut & cæteris aīalib. perfectis. Et hoc declarant naturalia membra, ad hunc uſū deputata. Et[m] iō nō eſt dicendū, q; uſus horū mēbrorū naturaliū nō fuiſſet antè peccatū, ſicut & cæterorū mēbrorū.* Sūt igit in coitu duo conſideranda, ſm pñtem ſtatū, Vnū, quod naturę eſt, ſ. coniunctio maris & fęminæ ad gñandum. In oī. n. generatione requirit uirtus actiua & paſſiua. Vndè, cum in omnib. in qbus eſt diſtinctio ſexuum, uirtus actiua ſit in mare, uirtus uerò paſſiua in fęmina, naturę ordo exigit, ut H ad gñandū conueniant per coitum mas & fœmina. Aliud aūt quod conſiderari pōt, eſt quędā deformitas immoderatę concupiſcētię, q̄ in ſtatu innocentię non fuiſſet, qñ inferiores uires oīno rōni ſubdebātur. Vndè Aug. dicit i* 14. de Ciu. Dei,[f] Abſit, ut ſuſpicemur non potuiſſe ꝓlem fieri ſine libidinis morbo. Sed eo uoluntatis nutu mouerētur illa membra quo cętera, & ſine ardore & illecebroſo ſtimulo, cū trāquillitate aīę & corporis.[9]

uires iferiores oīno ſubdebantur rōni. ergo nō fuiſſet coitus quoad concupiſcentiam immoderatā. authoritas eſt Augu. aſſignan da ēt modū quo. ſ. mēbra aliā voluntario vſu applicatur ad ſua officia.

*lib. 4. de Ed. c. 15. Euthim pſ. 50.

* q. præced. ar. 1. Concl. m

* li. 14. c. 26. ante medium tom. 5. Conclu. f

AD PRIMVM ergo dicendū, q; hō in paradiſo fuiſſet ſicut angel[9] p ſpūalē mētē, cū tñ hēret uitā aīalē quantū ad corpus. Sed poſt reſurrectionē I erit hō ſimis angelo, ſpūalis effectus, & ſm aīam, & ſecundum corpus. Vndè non eſt ſimilis ratio.

AD SECVNDVM dicendū, q; ſicut Aug. dicit *9. ſu per Gen. ad literam. Ideò primi parentes in paradiſo nō coierūt, qa formata muliere, poſtmodicū pp peccatum de paradiſo eiecti ſunt. Vel quia expectabatur diuina authoritas ad determinatū tps commiſtionis, à qua acceperunt vſe mandatum.

* li. 9. ca. 4. ſ. in ſi. tom. 3.

AD TERTIVM dicendum, q; beſtię carēt rōne. Vndè ſm hoc, homo in coitu beſtialis efficitur, q a delectationē coitus & feruorem concupiſcentiæ rōne moderari non pōt. Sed in ſtatu innocentiæ K nihil huiuſmodi fuiſſet: quod rōne non moderaretur, non quia eſſet minor delectatio ſm ſenſum, vt quidam dicunt (fuiſſet enim tantò maior delectatio ſenſibilis, quāto eſſet purior natura, & corpus magis ſenſibile) ſed quia uis cōcupiſcibilis nō ita inordinatè ſe extuliſſet ſuper hmōi delectatione regulata per rōnē, ad quam non pertinet, ut ſit minor delectatio in ſenſu, ſed ut uis concupiſcibilis non immoderatè delectationi inhęreat. Et dico immoderatè, propter menſuram rōnis. Sicut ſobrius in cibo moderatè aſſumpto, non minorem hēt delectationem quām guloſus, ſed minus, eius cō[c]upiſcibilis ſuper hmōi delectatione requieſcit.

Et

*Induſta in ſi. con. aritus.

Et hoc ſonant uerba Aug.* quæ à ſtatu innocētię A nō excludunt magnitudinē delectationis, ſed ardorē libidinis, & inquietudinē animi. Et iō cōtinentia in ſtatu innocentiæ non fuiſſet laudabilis, quæ in tpe iſto laudaf, non pp defectum fęcunditatis: ſed propter remotionem inordinatę libidinis. tūc autem fuiſſet fœcunditas abſque libidine.

*Li. 14. c. 26. parū ante medium. to. 5.

AD QVARTVM dicendū, q; ſicut Augu. dicit*14. de Ciu. Dei, in illo ſtatu nulla corruptione integritatis infunderetur gremio maritus vxoris. Ita. n. potuit utero coniugis, ſalua integritate fœminei genitalis, virile ſemen immitti, ſicut nūc pōt eadē integritate ſalua, ex utero uirginis fluxus mēſtrui B cruoris emitti. Vt. n. ad pariendū non doloris gemitus, ſed naturalis impulſus fęminea viſcera relaxaret, ſic ad concipiendum non libidinis appetitus, ſed volūtarius uſus naturā utramq; coniungeret.

SVPER Q. XCIX. ART. I.

Titulus clarus.

¶In corpore vna concluſio rñſiua bimēbris. Pueri mox nati, habuiſſent virtutem motiuam mēbrorum ſufficietē, nō ad quoſlibet actus, ſed conuenietes pueritię. Probaf concluſio ſic. Ex natura pueri non hēt ſuffic ētē vſum mēbrorū ex authoritate aūt Scripturę, habuiſſent illū quoad cōuenientia pueritię tñ ergo &c. In lra, primo ꝓbaf conſequentia ex illa regula, in naturalibus debemus ſequi naturā rei, in ſupernaturalibus aūt authoritatem Scripturæ, quia hæc ſola fide tenemus, q authoritati Scripturæ innituntur. Deinde ꝓbatur prima pars antecedentis. Hō hēt naturaliter cerebrū maius cæteris aīalibus. ergo habet in pueritia neruos nō idoneos ad mouendum membra. ergo non hēt ſufficientē naturā motiuā. Antecedens patet ex anatomia &c. intellectū proportionaliter ad corpus. Cōſequentia prima ꝓbatur, com ſelecta illa alia ꝓpōne, q; hō habet cerebrum humidiſſimū & q; ætas infantilis eſt pleniſſima humiditatis. ex hiis ſeq-tur, q; cum in maiori quantitate naturæ & ætatis humidæ ſit maior humiditas, q; ſit excedens humiditas ad neruos expimur & ſēſu neruos infuſos diu in aqua

Ferreſta per rotum. 490

1. d. 20. q. 1. ar. 1. Et Veri. q. 18. arti. 7. ad 4.

*lib. 1. de peccatorum meritis & remiſſio. c. 38. ad fin. tomo 7.

QVAESTIO XCIX.

De conditione prolis generandæ quantum ad corpus, in duos articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de conditione prolis generandæ. Et primò, quantū ad C corpus. Secundò, quantū ad iuſtitiā. Tertiò, quātum ad ſciam.

CIRCA primum quæruntur duo.

¶Primò. Vtrū in ſtatu innocentiæ pueri mox geniti, habuiſſent perfectam uirtutē corpoream.

¶Secūdò, Vtrū omnes fuiſſent nati in ſexu maſculino.

ARTICVLVS I.

Vtrum pueri in ſtatu innocentiæ, mox nati, uirtutem perfectā habuiſſent ad motum membrorum.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, q; pueri in ſtatu innocentiæ mox nati, uirtutē perfectā habuiſſent ad motū mēbrorū. Dicit. n. Aug. in lib.* de bap. paruul. q; infirmitati mētis, congruit hæc[h] īfirmitas corporis, quæ. ſ. in pueris apparet. Sed in ſtatu innocētiæ nulla fuiſſet infirmitas mentis. Ergo neque talis infirmitas corporis fuiſſet in paruulis.

¶2 Præ. Quædā aīalia ſtatim cū naſcuntur, habent uirturē ſufficientem ad vſum membrorum. Sed homo eſt nobilior alijs animalibus. [h]ergo multò magis eſt naturale homini, q; ſtatim nat[9] uirtutem habeat ad vſum membrorum. & ita videtur eſſe pœna ex peccato conſequens.

¶3 Prę.[h] Non poſſe cōſeq delectabile propoſitum, afflictionē inducit. Sed ſi pueri nō habuiſſent uirtutem ad mouendū mēbra, frequenter accidiſſet, q; nō poſſent conſequi aliquod delectabile eis propoſitum. Ergo fuiſſet in eis afflictio, q̄ nō poterat eſſe ante pctm̄. non ergo in ſtatu innocentiæ defuiſſet pueris uirtus admouēdū, membra.

¶4 Præ. Defectus ſenectutis vi[h] correſpondere defectui pueri B tiæ. Sed in ſtatu innocētiæ non fuiſſet defectus ſenectutis. Ergo neq; ēt defectus pueritiæ.

SED CONTRA eſt, q; oē gña tum prius eſt imperfectum quā perficiatur, ſed pueri in ſtatu innocentiæ fuiſſent per generationem producti. Ergo à principio imperfecti fuiſſent, & quantitate & uirtute corporis.

RESPON. Dicendū, q; ea quæ ſunt ſupra naturam, ſola fide te C nemus, quod aūt credimus, authoritati debemus. Vndè in oībus aſſerendis ſequi debem[9] naturam rerum, præter ea, q̄ authoritate diuina traditur, quæ ſunt ſupra naturam. Manifeſtū eſt autem naturale hoc eſſe, vtpote & principijs humanæ naturæ competens, q; pueri mox nati, non habeant ſufficientem virtutem ad mouendum membra. Quia hō naturaliter habet cerebrum maius in quantitate, ſm ꝓportionē ſui corporis, q̄ cætera animalia*. Vndè naturale eſt, q; pp maximam humiditatem cerebri in pueris, nerui qui ſunt inſtrā motus, non ſunt idonei ad mouendum mēbra. Ex alia verò parte nulli catholico dubium eſt, quin diuina uirtute fieri poſſit, ut pueri mox nati, perfectam uirtutem hēant ad motum membrorum. Conſtat aūt per authoritatem Scripturæ, q; Deus fecit hoïem rectum. & hæc re- E ctitudo conſiſtit, Vt Aug.* dicit, in perfecta ſubiectione corporis ad aīam. Sicut ergo in primo ſtatu non poterat eſſe in membris hominis aliquid, quod repugnaret ordinatæ hoïs uoluntati, ita mēbra hominis deficere non poterant humanæ uolūtati. Voluntas aūt hoïs ordinata, eſt quæ tendit in actus ſibi conuenientes. Non ſunt aūt ijdē actus conuenientes homini ſm quamlibet ætatem. Dicendum eſt ergo, q;[m] pueri mox nati, non habuiſſent ſufficientē virtutem ad mouendū membra ad quoſlibet actus, ſed ad actus pueritię cōueniētes, puta ad ſugendum vbera, & ad alia hmōi.*

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Augu. loquitur

ineptos eſſe vt ſtatu & proportionaliter in corpore vt ſint ſt mi, & durant ſpiritus vitales. Scda vero cōſequentia probaf quia nerui ſunt inſtrā naturę ad mouendum mēbra cuius ſignū eſt, q; paralites in neruis, efficiuntur immobiles ſcdm illa mēbra. Dei de probaf ſcda pars. Hō fact[9] eſt rect[9] corpore ſubdito aīæ. ergo membra hoïs nō poterant deficere à recta hoïs uoluntate. ergo non ab actibus, cōuenientibus. ergo in pueritia obedirbant ad actus cōuenientes illi pueritiæ. Antecedens pro prima parte probaf authoritate Scripturæ, ꝓſcda, authoritate expoſitionis Augu. Prima uero cōſequētia manifeſtè patet, vtpote inferens particularē ex vniuerſali & nihilomin[9] in litera confirmaf, qm̄ ſicut ex illa ſubiectione, mēbra quo ad eē nihil habebāt repugnans voluntati, ita quo ad operari: Et eſt argumentū à fortiori, quia vſus membrorum eſt dignē voluntarij, non autem eſſe eorundē & ꝓpea, ſi eſſe eorū conſonat voluntati quanto magis vſus? ſcda vero cōſequētia ꝓbatur, quia uoluntas ordinata eſt reſpectu actuum conuenientiūm. Tertia vero cōſequentia ꝓbaf: qa nō oēs actus ſunt conuenientes cuilibet ætati, ſed puerīles tñ pueris.

a 417

* Habef ſentē. I li. de natur. & gra. ca. 15. E de correp. & gra. c. 11. tom. 7.

Conlu. m

quitur de iſta infirmitate ꝗ nunc in pueris apparet, ēt quantū ad actus eorū pueritiæ conuenientes, ut* patet per ea quæ pmittit, ꝗ iuxta ſe iacentib. māmis, magis pnt eſurientes flere, quā ſugere.

*Aug. loco citato in arg. 1.

Ad secundum dicendū, ꝗ hoc, ꝗ quædā aialia ſtatim nata hñt uſum membrorū, non eſt ex eorū nobilitate, cum quædā animalia perfectiora hoc non habeant: ſed hoc eis contingit ex ſiccitate cerebri, & quia actus ꝓprij talium aialium ſunt imperfecti, ad quos ēt parua uirtus ſufficere poteſt.

Ad tertium patet ſolū p ea, ꝗ dicta ſunt in corpore. Vel pōt dici, ꝗ nihil appetiuiſſent: niſi ordinata uoluntate conueniſſet res ēm ſtatum ſuū.

Ad quartum dicendū, ꝗ homo in ſtatu innocentiæ gñatus fuiſſet, ſed non fuiſſet corrupt*. Et iō in ſtatu illo potuiſſent eſſe aliqui defectus puériles, qui conſequunt generationem, non aūt defectus ſeniles, qui ordinantur ad corruptionem.

Ad secundum dicendum, ꝗ gñatio feminæ nō ſolū contingit ex defectu uirtutis actiuæ uel indiſpoſitione materiæ, ut obiectio tāgit, ſed qñq; ꝗdem ex aliquo accidēti extrinſeco, ſicut Philſ dicit in lib. *de Animalib. ꝗ uentus ſeptentrionalis coadiuuat ad gñationē maſculorū, auſtralis uerō ad gñationem fœminarum: qñque et ex cōceptio ne animę ad quam de facili immutatur corpus. Et præcipuè in ſtatu innocentiæ hoc eſſe poterat, qñ corpus magis erat animę ſubiectum, ut ſ. ſecundū uoluntatem gñantis diſtingueretur ſexus in ꝓle.

*Li. 4. de gene. animalium c. 2. tom. 4.

Ad tertium dicendum, ꝗ proles fuiſſet genita uiuens uita animali, ad quam ſicut pertinet alimento uti, ſic etiam generare. Vndè conueniebat ꝗ omnes generarent, & non ſolum primi parentes. Ad quod conſequēs uidetur, quòd tot fuiſſent generātę fœminæ, quot & mares.

SVPER QV. XCIX. ART. II.

Porrecta per totum.

Aegid. 2. ſ. d. 20. q. 2. artic. 1.

491

Titulus clarus.

In corpore una concluſio infinitā affirmatiua. In ſtatu innocētiæ fuiſſent natæ fœminæ. Probatur in illo ſtatu fuiſſe quicquid ſpectat ad cōplementū humanæ naturæ, ergo fuiſſet ꝓducta diuerſitas ſexuū, ac per hoc fœminæ. Antecedēs eſt per ſe notū: cōſequentia probatur: quia ſicut ad pfectionē uniuerſi pertinet diuerſitas graduū, ita ad perfectionem humanæ naturæ diuerſitas ſexuum.

2. d. 20. q. 2. ar. 1. ad 1. Et quol. 5. q. 11. Et quol. 5. q. 5. ar. 1. ꝛlli. 2. c. 1. tom. 4.

ARTICVLVS II.

Vtrum in primo ſtatu feminæ natæ fuiſſent.

Ad secundum ſic proceditur. Vī, ꝗ in primo ſtatu fęminæ natæ non fuiſſent. Dicit n. Philoſ. in* lib. 2. de Generatione aialium, ꝗ fœmina eſt mas occaſionatus, quaſi pter intētionē naturæ ꝓueniēs. Sed in ſtatu illo nihil eueniſſet, [b] in natu rale in hōis gñatione. Ergo fœminæ natæ non fuiſſent.

¶2 Pręt. Oē generans generat ſibi ſimile, niſi impediatur, [h] vel propter defectum uirtutis, vel ꝑp indiſpoſitionem materiæ, ſicut paruus ignis non poteſt cōburere ligna uiridia. In generatione aūt uis actiua eſt in mare. Cum igitur in ſtatu innocentiæ nullus fuiſſet defectus uirtutis ex parte maris, nec indiſpoſitio materiæ ex parte fœminæ, videtur quod ſemper maſculi nati fuiſſent.

¶3 Pręt. In ſtatu innocētię, gñatio ad multiplicationem hominum ordinabatur: Sed ſufficiēter homines multiplicari potuiſſent per primum hoīem & per primam fœminam, ex quo in perpetuū victuri erant. Ergo non fuiſſet neceſſarium, ꝗ in ſtatu innocentiæ fœminæ naſcerentur.

Sed contra eſt, ꝗ ſic natura ꝓceſſiſſet ī gñando, ſicut eā De* inſtituit. Sed Deus inſtituit marē, & fœminā in natura humana, ut dr̄ Gen. 1. & 2. Ergo ēt in ſtatu illo fuiſſent mares & fęminæ gñati.

Respon. Dicendū, ꝗ nihil eorū ꝗ ad cōplementū humanę naturæ pertinet, in ſtatu innocētię defuiſſet. Sicut aūt ad perfectionē uniuerſi ptinēt diuerſi gradus rerum, ita ēt diuerſitas ſexus eſt ad pfectionē humanę naturę. Et iō in [m] ſtatu innocentiæ uterq; ſexus per generatione ꝓduct* fuiſſet.*

Conclu. m

Ad primum ergo dicendum, ꝗ fœmina dicit mas occaſionatus, quia eſt pręter intentionē naturæ particularis, non autem præter intentionē naturæ uniuerſalis, ut ſupra dictum eſt.*

*q. 92. ar. 1. ad 1.

QVAESTIO C.

De conditione prolis generandæ quantum ad iuſtitiam, in duos articulos diuiſa.

Deinde conſiderandum eſt de conditione prolis generandæ, quantū ad iuſtitiam.

Circa hoc quæruntur duo.

¶Primò, Vtrū homines fuiſſent nati cum iuſtitia.

¶Secūdò, Vtrū naſcerentur in iuſtitia confirmati.

ARTICVLVS I.

Vtrum homines fuiſſent nati cum iuſtitia.

Ad primum ſic proceditur. Vī, ꝗ homines nō fuiſſent cū iuſtitia nati. Dicit n. Hug.* de ſan. Vic. ꝗ primꝰ hō ante pctm̄ gñaret quidem filios ſine pctō: ſed nō paternæ [h] iuſtitię hrdes.

¶2 Pręt. Iuſtitia eſt per gratiā, vt Apoſtolus dicit ad Ro. 5. Sed gratia non tranſfunditur, quia ſic eſſet naturalis, ſed à ſolo Deo [h] infunditur. Ergo pueri cum iuſtitia nati non fuiſſent.

¶3 Pręt. Iuſtitia in anima eſt. Sed anima non eſt ex traduce. Ergo nec iuſtitia [b] traducta fuiſſet à parentibus in filios.

Sed contra eſt, ꝗ Anſel. dicit in li. de conceptu virgin. ꝗ ſimul cum rōnalem haberent aiam, iuſti eſſent, quos generaret homo, ſi non peccaret.

Respon. Dicendum, ꝗ naturaliter homo gñat ſibi ſimile ſecundum ſpēm. Vndè quæcunq; accidentia conſequuntur naturā ſpeciei, in his neceſſe eſt, ꝗ filij parētibus ſimilentur, niſi ſit error ī operatione naturæ, ꝗ in

SVPER QVÆ. C. ART. I.

Sco. 2. ſ. d. 20. q. 1. Ricar. 2. ſ. d. 20. ... Duran. 2. ſ. d. 20. ... Aegid. 2. ſ. d. 20. q. 1.

Titulus clarus.

In corpore una concluſio ... Homines fuiſſent nati cum iuſtitia. Probatur. Hō generat ſibi ſimile ſcdm ſpēm, ergo & conditionē accidentium conſequentium ſpēm ... Antecedēs patet. Prima conſeq. ... quia ſcdm īl ſumilando ... nulla eſt ... Antecedēs ... eſt: quia ipſi accidentia ... iuſtitia eſt ... ex ipſa iuſtitia originali. Secundo ... quia opponitur peccato originali ... iuſtitia originalis ... ſpeciei ... duplicitur ... collatum naturæ ... per hoc per generationem naturæ traducitur ... originale ... probatur ... oppoſita ſunt vnius generis ... ſubiectum ... generationem oppoſito modo.

In ſolutione ad ſcdm aduerte, quod cum iuſtitia originalis ē pro

Porrecta per totum.

492

1 z. q. 81. art. 1. & 2. q. 83. ar. 2. ... q. 4. ar. 1. ... Li. 1. de Sacrame. ... c. 26.

†Cap. 10. poſt medium.

ꝓ gratia gratis data, ... non plus talis iuſtitia pro quanto eſt in anima, traducere tur à genere ... ipſa, quā cōſtat pdū ... à Deo immediatè.

ſtatu innocētię nō fuiſſet. In accidentib.* aūt indiuidualibꝰ nō eſt neceſſe, ꝗ filij parētib. ſimilent. Iuſtitia at originalis, ī qua primus hō cōdit* fuit, fuit accidēs naturę ſpēi ñ quaſi ex principijs ſpeciei cātū, ſed tm̄ ſicut quoddā donū diuinit* datū toti naturę. Et hoc apparet: quia oppoſita ſunt unius gñis: peccatū aūt originale, quod opponit illi iuſtitię, dr̄ eſſe peccatum [d] naturę, unde traducit à parente in poſteros. Et propter hoc etiam [m] filij parentibus aſſimilati fuiſſent, quantum ad originalem iuſtitiam.*

*1. 2. q. 81. Conclu. m

Ad primum ergo dicendum, ꝗ uerbum Hug. eſt intelligendum non quantum ad habitum iuſtitiæ, ſed quantum ad executionem ad actus.

Ad II dicēdū, ꝗ qdā dñt ꝗ pueri nō fuiſſent nati cū iuſtitia gratuita, ꝗ ē meredi principiū, ſed cū iuſtitia originali. Sed cū radix originalis iuſtitię, ī cui* rectitudine fact* ē hō, cōſiſtat ī ſubiectiōne ſupnaturali rōnis ad Deū, ꝗ ē p grām gratū faciētē, ut ſupra dictū ē, *neceſſe ē dicere, ꝗ ſi pueri nati fuiſſent ī originali iuſtitia, ꝗ ēt nati fuiſſēt cū grā: ſicut & d̄ primo hoīe ſupra diximꝰ, * ꝗ fuit cū grā cōditus. Nō tñ fuiſſet ꝑp hoc grā naturalis: qa nō fuiſſet trāſfuſa ꝑ uirtutem ſeminis, ſed fuiſſet collata homini ſtatim cū habuiſſet animā rōnalem. ſicut ēt ſtatim cum corpus eſt diſpoſitū infunditur à Deo anima rationalis, quę tamen nō eſt ex traduce. Vndè patet ſolutio ad tertium.

*q. 95. ar. 1.

*q. 95. ar. 1.

SVPER QV. C. ART. II.

Porrecta per totum.

493

Titulus, Cōfirmari, impeccabiles uiſio, & non ſolū moraliter, ita ꝗ nō poſſunt cadere a uſitia rectitudine.

In corpore una cōcluſio ... Pueri in ſtatu innocētię non naſſent, nati confirmati in iuſtitia. Probatur. Parētes quandiu gñaſſent, nō fuiſſent cōfirmati in iuſtitia, ergo pueri nō fuiſſent nati cōfirmati. Cōſequētia pbatur ... ſi pꝰ pfectionis habuiſſent ſua natiuitate ... Antecedēs pbatur ... nō poſſe inhærere Deo ... aperta Dei viſione ... ſpūale ... Antecedēs patet ...

2. diſt. 20. q. 2. art. 1. ad 3. & 7. de malo. ... quol. ...

Li. 4. c. 18 à medio ſtatu.

ARTICVLVS II.

Vtrum pueri in ſtatu innocentiæ nati fuiſſent in iuſtitia confirmati.

Ad secundum ſic ꝓcedit. Videt ꝗ pueri ī ſtatu innocentię nati, fuiſſent ī iuſtitia cōfirmati. Dicit n. Greg.* 4 Moraliū, ſup illud Iob. Sōno meo requieſcere. ſi parētē primū nulla putredo peccati corrūperet, nequaquā ex* ſe filios gehēnę generaret: ſed hi, qui nunc ꝑ Redēptorem ſaluādi ſunt, ſoli ab illo electi naſcerent. Ergo naſcerent oēs ī iuſtitia cōfirmati.

¶2 Pręt. Anſelm. [h] dicit ī libro, † Cur Deꝰ hō, ꝗ ſi primi parētes ſic uixiſſēt, ut tētati ñ peccaſſēt, ita cōfirmarent cū oī ꝓpagine ſua, ut ultra peccare non poſſent. Ergo pueri naſcerentur in iuſtitia confirmati.

¶3 Pręt. Bonū ē poteri*, ꝗ malum: ſed ꝑp peccatū primi hoīs cōſecuta ē [h] neceſſitas peccādi in his, qui naſcunt ex eo. Ergo ſi primus hō in iuſtitia pſtitiſſet, deriuaret ad poſteros neceſſitas obſeruandi iuſtitiam.

¶4 Pręt. Angel* adherēs Deo aliis peccātib. ſtatim eſt ī iuſtitia cōfirmat*, ut ulteri* peccare ñ poſſet. Ergo [h] ſiſr & hō, ſi tētationi reſtitiſſet, cōfirmat* fuiſſet, ſed qualis ipſe fuit, tales alios gñaſſet. Ergo & eiꝰ filij cōfirmati in iuſtitia naſcerentur.

Sed contra eſt, ꝗ Aug. dicit* 14. d̄ ciuita. Dei, Tūc fœlix vniuerſa eēt humana ſocietas, ſi nec illi, ſ. primi parētes, malū ī poſteros traiicerēt: nec q̃ſquā ex ſtirpe eorū iniqtatē cōmittere ret, ꝗ dānationē reciperet. Ex quo dat intelligi, ꝗ et ſi primi homines non peccaſſent, aliq ex eorū ſtirpe potuiſſent iniqtatē committere. Non ergo naſcerent in iuſtitia confirmati.

*Li. 14. d Ciui. Dei. c. 10. à medio. to. 5.

Resp. Dicēdū, ꝗ [m] nō vī poſſibile, ꝗ pueri ī iuſtitia cōfirmati naſcerent. Manifeſtū eſt. n. ꝗ pueri in ſua natiuitate nō habuiſſent plꝰ ꝑfectionis, ꝗ eorū parētes in ſtatu gñationis. Parētes aūt quandiu gñaſſent, nō fuiſſent confirmati in iuſtitia. Ex hoc. n. creatura rōnalis in iuſtitia cōfirmat, ꝗ efficit beata ꝑ apertā Dei viſionē, cui uiſo nō pōt nō inhęrere, cū ipſe ſit ipſa eſſentia bonitatis, à qua nullus pōt auerti, cū nihil deſideret, & amet, niſi ſub rōne boni. & hoc dico ſm legē cōem: qa ex aliquo priuilegio ſpāli ſecus accidere pōt, ſicut credit de Virgine Matre Dei. Quàm cito aūt Adā ad illā beatitudinē pueniſſet, ꝗ Deū ꝑ eſſentiam uideret, efficeretur ſpiritualis & mēte & corpore, & aialis uita ceſſaret, in qua ſo la gñationis uſus fuiſſet. Vndè manifeſtū eſt, ꝗ paruuli nō naſcerent in iuſtitia cōfirmati.

Conclu. m

Ad primum ergo dicendū, ꝗ ſi Adā nō peccaſſet, nō gñaret ex ſe filios gehennę, ita ſ. ꝗ ab ipſo peccatū cōtraherēt, quod eſt cauſa gehennæ. Poſſent tamen fieri filij gehennę per liberum arbitrium peccando. Vel ſi filij gehennæ non fierent per peccatum, hoc non eſſet per hoc, quia eſſent in iuſtitia confirmati, ſed propter diuinam prouidentiam, per quam à peccato conſeruarentur immunes.

Ad II. dicendū, ꝗ Anſel. hoc non dicit aſſerendo, ſed opinando. Quod patet ex ipſo modo loquendi, cum dicit: Videtur ꝗ ſi uixiſſent &c.

Ad tertium dicendum, quod ratio iſta non eſt efficax, quāmuis per eam Anſel.

ipſam eſſentiā bonitatis offert: ex ſecunda uerò, qa nihil amat, niſi ſub rōne boni. Secunda uerò cōſequentia cum tertia eſt per ſe nota.

Circa ꝓbationē antecedētis dubiū occurrit, quia illa nō pbat de cōfirmatis ꝗ ſint beati, ſed econuerſo, ꝗ beati ſunt confirmati: hoc. n. probant media allata. Ex hoc enim ꝗ Deꝰ eſt eſſentia bonitatis ſequit, ꝗ clarè uidētes non poſſint nō inhærere ſibi ... confirmati ... & tamen ſua conuerſio ... ꝓbanda ...

Lib. 1. cur Deus homo c. 18. à medio.

cedat ex potiſs. Tũ, quia apud Theologos hoc eſt per ſe notũ de lege cõi, quod in hoc differt cõprehenſor à uiatore: ſcilicet in poſſe, non poſſe peccare. Tum, quia apud Philoſophos cõſtat, quod ſola bonitas uel eſſentia ſufficit ad replendũ, ac retinendum uoluntatẽ uero bono, quæ cuilibet alteri, utpote particulari bono, malum aliquod annecti põt. Et propterea vtrũque conſtat, quod impeccabilitas voluntatis beatitudinis proprius effectus eſt.

motus fuiſſe uideat̃, ut ex eius verbis apparet. Nõ.n. ſic per peccatũ primi parentis eius poſteri neceſſitatem peccãdi incurrũt, ut ad iuſtitiã redire nõ poſſint: qđ eſt tantum in damnatis. Vñ nec ita neceſſitatem nõ peccãdi trãſmiſiſſet ad poſteros, quod omnino peccare non poſſent: quod eſt tantũm in beatis.

Ad IIII dicendũ, quod non eſt ſimile de hoĩe, & angelo. Nam hõ hẽt liberũ arb. uertibile, & ante electionẽ, & poſt: nõ autem angelus, ſicut ſupra dictũ* eſt, cum de angelis ageretur.

*q. 64. arti. 2.

SVPER QV. CI ART. I.

Titulus clarus. In corpore vna concluſio. Pueri non naſcerentur perfecti in ſcientia, ſed abſque difficultate eã acquiſiuiſſent. Probat. Naturale eſt homini nõ habere ſcientiam cõgenitam, ſed acquirere eam ex ſenſibus: ergo in ſtatu innocẽtiæ non nati fuiſſent ſcientes &c. Antecedens probatur, quia anima unitur corpori propter indigentiam illius ad hoc opus. Cõſequentia uerò probatur, quia ubi authoritas Scripturę non opponitur, naturalia aſſerenda ſunt.

Porrecta per totum.

QVAESTIO CI.

De conditione prolis generandæ quantum ad ſcientiam, in duos articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandũ eſt de conditione prolis generandæ quãtũ ad ſcientiam.

Et circa hoc quæruntur duo.

¶ Primò, Vtrum pueri naſcerẽtur in ſcientia perfecti.

¶ Secundò, Vtrum ſtatim poſt natiuitatem habuiſſent perfectum uſum rationis.

ARTICVLVS I.

Vtrum in ſtatu innocentiæ pueri nati fuiſſent in ſcientia perfecti.

494 a. diſt. 20. q. 1. ar. 1. ad 3. & ar. 2.

AD PRIMVM ſic procedit̃. Vr̃ quod in ſtatu innocentiæ pueri nati fuiſſent in ſcientia perfecti. Qualis.n. fuit Adam,* tales filios generaſſet: ſed Adã fuit in ſciẽtia perfectus, ut ſupra dictum eſt.* Ergo filij naſcerentur in ſcientia perfecti.

¶ 2 Præt. Ignorantia ex peccato cauſat̃, ut Beda dicit: ſed ignorantia eſt priuatio ſciẽtiæ. Ergo ante peccatum pueri mox nati oẽm ſciẽtiã habuiſſent.

¶ 3 Præt. Pueri mox nati iuſtitiam habuiſſent: ſed ad iuſtitiam requiritur ſcientia, quæ dirigit in agendis. Ergo ſcientiam habuiſſent.

SED CONTRA eſt, quia aĩa nr̃a per naturam eſt ſicut tabula raſa, ĩ qua nihil ẽ ſcriptũ, ut dr̃ ĩ tertio* de Aĩa: ſed eadẽ aĩæ naturæ eſt mõ, q̃ tunc fuiſſet. Ergo aĩæ puerorum in principio ſcientia caruiſſent.

*Lib. 3. de aĩa tex. 14. tom. 2.

RESP. Dicẽdũ, quod ſicut ſupra dictũ eſt,* De his q̃ ſunt ſupra naturã, ſoli authoritati credit̃. Vndè ubi authoritas deficit, ſequi debemus naturæ conditionẽ. Eſt aũt naturale homini, ut ſciẽtiã per ſenſus acq̃rat, ſicut ſupra dictũ eſt:* & iõ aĩa unit̃ corpori, quia indiget eo ad ſuã ppriã operationẽ: qđ nõ eſſet, ſi ſtatim à principio ſciẽtiã haberet non acq̃ſitã per ſenſitiuas uirtutes. Et iõ dicendũ eſt, quod pueri in ſtatu innocẽtiæ nõ naſcerent̃ pfecti in ſciẽtia, ſed eã in pceſſu tpis abſq; difficultate acquiſiuiſſent inueniendo, uel addiſcendo.

*q. 99. arti. 1. D. 591. *q. 55. ar. 2. & q. 84. art. 6. D. 720. 70. Conclu. m

AD PRIMVM ergo dicendũ, quod eſſe pfectum in ſciẽtia, fuit indiuiduale accidẽs primi parẽtis, inquãtũ.ſ. ipſe inſtituebat̃, ut pr̃, & inſtructor totius humani gñis. Et ideò quantum ad hoc, non generabat filios ſimiles ſibi, ſed ſolum quantum ad accidentia naturalia, uel gratuita totius naturæ.

AD II dicẽdũ, quod ignorantia eſt priuatio ſcientiæ, quę debet haberi pro tpe illo: qđ in pueris mox natis non fuiſſet. Habuiſſet enim ſcientiam, quæ eis competebat ſecũdum tempus illud, undè ignorantia in eis non fuiſſet, ſed ne ſciẽtia reſpectu aliquorum, quam etiam Dionyſ. ponit in angelis ſanctis, in ſeptimo cœl. Hierar.*

*Poſt medium.

AD III dicendũ, quod pueri habuiſſent ſufficientẽ ſcientiam ad dirigendum eos in operibus iuſtitię, in quibus homines diriguntur, & uniuerſalia principia iuris, quam multò plenius tunc habuiſſent, quàm nunc naturaliter habemus, & ſimiliter aliorum uniuerſalium principiorum.

ARTICVLVS II.

Vtrum pueri mox nati habuiſſent perfectum uſum rationis.

SVPER QV. CI. ART. II.

Porrecta per totum.

Titulus clarus. In corpore vna concluſio bimembris. Pueri nõ habuiſſent pfectũ uſum rõnis, ſed ad opera pueritię idoneũ. Probatur prima pars. Organa uirium ſenſitiuarum ex nimia humiditate fuiſſent impedita, ergo ipſarum actus ſenſitiuæ, ergo uſus rõnis. Antecedẽs patet. Prima cõſequentia probatur, quia actus earũ pendent ex organis, quæ ſunt actus eorũ. Secunda cõſequentia probatur, quia uſus rõnis pendet ex uſu uirium ſenſitiuarum, ut patet in phreneticis, & dormientibus. Secunda pars, quia par ratio eſt de uſu rõnis & membrorũ, de quibus ſuperius dictum eſt, quod fuiſſent idonea ad actus pueritię, & nõ ſimpliciter. Ex eadẽ ſiquidẽ radice, ſ. humiditate nimia cerebri, utrũq; naſcitur.

495 a. diſt. 20. q. 2. ar. 2. Ver. q. 18. ar. 8.

AD SECVNDVM ſic pcedit̃. Vr̃ quod pueri in ſtatu innocentię mox nati habuiſſent perfectũ uſum rõnis. Nunc.n. pueri pfectum uſum rationis non habent pp hoc, quod anima per corpus aggrauat̃: hoc aũt tunc nõ erat, quia, ut dr̃ Sapien. 9. Corpus quod corrumpit̃, aggrauat animam. Ergo añ peccatũ & corruptionẽ à peccato ſubſecutã, pueri mox nati pfectũ uſum rationis habuiſſent.

¶ 2 Præt. Quædã alia animalia mox nata habẽt naturalis induſtriæ vſum, ſicut agnus ſtatim fugit lupũ. Multò ergo magis homines ĩ ſtatu innocẽtię mox nati habuiſſent vſum pfectũ rõis.

SED CONTRA eſt, quod natura pcedit ab impfecto ad pfectum in omnibus gñatis. Ergo pueri non ſtatim à principio habuiſſent perfectum uſum rationis.

RESPON. Dicendum, quod ſicut ex ſupradictis patet,* Vſus rõnis dependet quodãmodo ex uſu uirium ſenſitiuarũ: vñ ligato ſenſu, & impeditis inferioribus uiribus ſenſitiuis, hõ pfectũ uſum rõnis non habet, ut patet in dormiẽtibus, & phreneticis. Vires aũt ſenſitiuę ſunt uirtutes q̃dam corporalium organorũ: & ideò impeditis eorum organis, neceſſe eſt, quod eorum actus impediantur, & per conſequens rationis uſus. In pueris autem eſt impedimentum harum uirium propter nimiam humiditatem cerebri. Et ideò in eis non eſt perfectus uſus rationis, ſicut nec aliorum membrorum: & ideò pueri in ſtatu innocentiæ non habuiſſent perfectum uſum rationis, ſicut habituri erant in perfecta ætate. Habuiſſent

*q. 84. ar. 7. Conclu. m

buiſſent tñ perfectionem q̃ nunc, quantum ad ea quæ ad eos pertinebant, quantum ad ſtatũ illum, ſicut & de vſu membrorum ſuperius eſt dictũ.*

*q. 99. arti. 1.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, quod aggrauatio accidit ex corruptione corporis in hoc, quod uſus rationis impeditur quantum ad ea etiam quæ ptinent ad hominem ſecundùm quamcunque ætatem.

AD II dicẽdũ, quod et alia aĩalia nõ habẽt ita pfectũ uſum induſtrię naturalis ſtatim à principio, ſicut poſtea. Qđ ex hoc patet, quod aues docẽt uolare pullos ſuos & ſĩĩa ĩ alijs gñib9 aĩaliũ inueniunt̃. Et tñ in hoĩe eſt ſpeciale impedimentum pp abũdantiam humiditatis cerebri, ut ſupra dictum eſt.*

*q. 99. arti. 1.

SVPER QV. CII. ART. I.

Alb. Mag. 2. d. 17. a. 4.

Titulus clarus. In corpore vna cõcluſio habẽs duas partes. Paradiſus eſt locus in Orientis parte conſtitutus. Prima pars, ſ. quod ſit loc9 corporeus, probatur: quia ea q̃ de paradiſo tradũtur, per modum hiſtorię narrantur. & cõfirmat̃ authoritate Aug. ponẽtis differẽtiam inter intellectũ hiſtoricũ & ſpiritualẽ quo ad hoc & ſimilia. Secunda uerò pars probat̃ authoritate Iſidori, & cõfirmatur rõne: quia nobilior locus in nobiliori cœli plaga ẽ. ergo ĩ dextra: ergo in Oriẽte potiori oia. In reſponſione ad primũ, nota authoritatẽ literæ, & rõnẽ contra id quod cõiter dici vr̃, ſ. quod paradiſus ſit ſupra locum pluuiarũ. Diſpoſitio ſiquidẽ illius aeris intemperata eſt ualde humanæ complexioni, quæ abundat calido & humido. Vnde ad montiũ cacumina eleuata ſupra pluuias, in quibus cineres inuenti dicuntur in primo Meteororũ, ſpongijs olei aerẽ ingroſſantibus, nõ dicunt accedentes.

Porrecta per totum.

496 22. q. 84. ar. 1. ad 3. & 2. d. 17. q. 3. ar. 2. & 3. d. 9. q. 1. ar. 3. q. 1. ad 3. & 2. ad corin. 12. ſuper illud, Raptus eſt in paradiſum, c. 3.

QVAESTIO CII.

De loco hominis qui eſt paradiſus, in quatuor articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de loco hominis, qui eſt paradiſus.

Et circa hoc q̃ritur quatuor.

¶ Primò, Vtrum paradiſus ſit locus corporeus.

¶ Secundò, Vtrũ ſit cõueniens locus habitationis humanę.

¶ Tertiò, Ad quid homo in paradiſo poſitus fuit.

¶ Quartò, Vtrum in paradiſo debuit fieri.

ARTICVLVS I.

Vtrum paradiſus ſit locus corporeus.

AD PRIMVM ſic pcedit̃. Vr̃, quod paradiſus nõ ſit loc9 corporeus. Dicit.n. Beda, quod paradiſus pting it vſq; ad lunarem circulũ: ſed nullus locus terrenus talis eſſe põt, tũ quia cõtra naturam terræ eſſet, quod tantum eleuaretur: tum etiam quia ſub globo lunari eſt regio ignis, quæ terram conſumeret. Non eſt ergo paradiſus locus corporeus.

¶ 2 Præt. Scriptura cõmemorat quatuor flumina ĩ paradiſo oriri, ut patet Gen. 2. Illa autẽ flumina quæ ibi nominantur, alibi habent manifeſtas origines, ut patet etiã per Philoſophũ in li. Meteo.* ergo paradiſus nõ eſt loc9 corporeus.

*Lib. 1. in duobus vlt. ca.

¶ 3 Præt. Aliq diligẽtiſſimè inq̃ſierũt oĩa loca terræ habitabilis, quæ tñ nullam mentionem faciunt de loco paradiſi. ergo nõ vr̃ eſſe locus corporeus.

¶ 4 Præt. In paradiſo deſcribit lignũ uitæ eſſe: ſed lignũ uitæ eſt aliqđ ſpũale. dr̃.n. Prouer. 3. de Sap. quod eſt lignũ uitæ his, q apprehendũt eã. ergo & paradiſus non eſt locus corporeus, ſed ſpiritualis.

¶ 5 Præt. Si paradiſus eſt locus corporalis, oportet quod & ligna paradiſi ſint corporalia: ſed hoc nõ vr̃, cũ corporalia ligna ſint pducta tertio die. de plantatione aũt lignorũ paradiſi legit̃ Gen. 2. poſt opera ſex dierũ. ergo paradiſus ñ ẽ loc9 corporeus.

SED CONTRA eſt, qđ Aug. dicit 8. ſuper Gen. ad lit.* Tres ſunt de paradiſo generales ſentẽtiæ. Vna eorum, qui tantummodo corporaliter paradiſum intelligi uolunt: alia eorum, qui ſpiritualiter tantum: tertia eorum, qui utroque modo paradiſum accipiunt, quam mihi fateor placere ſententiam.

*Lib. 8. in princ. ſub. tom. 3.

RESPON. Dicendũ, quod ſicut Aug. dicit 13. de Ciu. Dei.* Quæ cõmodè dici poſſunt de intelligendo ſpiritualiter paradiſo, nemine phibẽte dicant̃: dũ tñ & illius hiſtorię fideliſſima veritas, rerũ geſtarũ narratione cõmendata credat̃. Ea.n. q de paradiſo in Scriptura dr̃, per modũ narrõnis hiſtoricæ pponunt̃. In oĩbus aũt q ſic Scriptura tradit, eſt pro fundamẽto tenẽda ueritas hiſtoriæ, & deſup ſpirituales expoſitiones fabricãdæ. Eſt ergo paradiſus, ut Iſid. dicit in lib. Etymo. locus in Orientis partibus cõſtitutus, cuius uocabulũ à græco in latinũ uertitur Hortus. Cõuenienter aũt in parte Oriẽtali dr̃ ſitus: quia credẽdũ eſt, quod in nobiliſſimo loco totius terræ ſit conſtitutus. Cum aũt Oriens ſit dextera cœli, ut patet per Philoſophũ in 2. de cœ.* dextera aũt eſt nobilior q̃ ſiniſtra, cõueniens fuit ut in Oriẽtali pte paradiſus terren9 inſtitueret̃ à Deo.

*Li. 13. c. 21. in fine, to. 5. Li. 14. Etymol. cap. 3. circa prin. *Lib. 2. de Cœlo, tex. 13. to. 2. Conclu. m

AD PRIMVM ergo dicendũ, quod Bedæ verbũ nõ eſt uerũ, ſi ſcdm ſitũ manifeſtũ ĩtelligat̃. Põt tñ exponi, quod vſq; ad locũ lunaris globi aſcendit, nõ ſcdm ſitus eminẽtiã, ſed ſcdm ſimilitudinẽ: quia ẽ ibi ppetua aeris tẽperies, ut Iſidor. dicit:* & in hoc aſſimilat̃ corporibus cæleſtib9, q̃ ſunt abſq; cõtrarietate. Magis tñ fit mẽtio de lunari globo, q̃ de alijs ſphæris: quia lunaris globus eſt terminus cęleſtiũ corporũ uerſus nos: & luna ẽt eſt magis terræ affinis inter oĩa corpora cęleſtia. Vñ & quaſdã tenebras nebuloſas hẽt quaſi accedens ad opacitatẽ. Quidã aũt dicunt, quod paradiſus pertingebat uſq; ad lunarem globum, ideſt, vſq; ad mediũ aeris interſtitiũ, in quo generantur pluuię, & uẽti, & hmõi: quia dominiũ ſuper hmõi euaporationes maximè attribuitur lunę: ſed ſcdm hoc locus ille nõ eſſet conueniens habitationi humanę: tum quia ibi eſt maxima intemperies: tum quia non eſt temperatus complexioni humanę, ſicut aer inferior magis terrę uicinus.

*Lib. 14. Etymol. c. 13.

AD II dicẽdũ, quod ſicut Augu. dicit 8. ſup Gen. ad lit.* Credẽdũ eſt quod locus paradiſi à cognitione hominũ eſt remotiſſimus: flumina aũt, quorum fontes notũ eſſe dicunt, alicubi eſſe ſub terras, & poſt tractus plurimarũ regionũ, locis alijs erupiſſe. Nam hoc ſolere nonnullas aquas facere, quis ignorat?

*Li. 8. c. 7. ad fine, tom. 3.

AD III dicẽdũ, quod loc9 ille ſecluſus ẽ à noſtra habitatione aliq̃b9 ĩpedimẽtis uel mõtiũ, vł mariũ, vel alicui9 ęſtuoſę regionis, q̃ ptrãſiri ñ põt. Et iõ ſcriptores locorũ de hoc loco mẽtionẽ ñ fecerũt.

AD IIII dicendũ, quod lignũ uitę eſt q̃dã materialis arbor ſic dicta, quia eius fructus, habebat virtutẽ conſeruandi uitã, ut ſupra dictũ eſt.* Et tñ aliquid ſignificabat ſpiritualiter, ſicut & Petra in deſerto fuit aliquod materiale, & tñ ſignificauit Chriſtũ. Similiter etiã lignũ ſcientię boni & mali materialis arbor fuit, ſic nominata pp euẽtum futurũ: quia poſt eius eſum homo per experimẽtũ pœnę didi-

*q. 97. arti. 4.

eit quid intereſſet inter obedientię bonum, & inobedientiæ malum: & tamen ſpiritualiter potuit ſignificare liberũ arbitriũ, vt quidam dicunt.

Ad v dicẽdũ, ꝙ ſm Aug.* Tertio die productæ ſunt plantæ non in actu, ſed ſm quaſdã rōnes ſeminales: ſed poſt opera ſex dierum productæ ſunt plantæ tam paradiſi, q̃ aliæ in actu. Secundũ alios verò ſanctos oportet dicere, ꝙ omnes plantæ productæ ſunt in actu tertio die, & ẽt ligna paradiſi. Sed quod dr̃ de plantatione lignorũ paradiſi poſt opera ſex dierũ, intelligitur per recapitulationẽ eſſe dictũ. Vñ litera noſtra habet: Plantauerat dominus Deus paradiſum voluptatis à principio.

*Li. 5. ſup Gẽ. ad li. c. 5. & lib. 8. c. 3.

520

*Porrecta per totum.

SVPER QV. CII. ART. II.

Scot. 2. ſ. d. 17. q. 2. Riccar. 2. ſ. d. 17. q. 5. Egi. 2. ſ. d. 18. q. 1. a. 1.

497 2. d. 29. a. 5. cor. Et opuſ. 3. c. 191.

Titulus clarus. ¶In corpore una concluſio. Paradiſus eſt locus conueniens habitationi humanæ ſecũdum primũ primæ immortalitatis ſtatum. probatur, Hō habebat corpus corruptibile qdẽ ex ſe, ſed pſeruandum à uirtute aiæ à corruptione. ergo habebat corpus corruptibile ab intrinſeco & extrinſeco. ergo egebat remedio alimẽtorũ & aeris tẽperati. ergo conuenientiſſimè habitabat in paradiſo. Antecedens ſupponitur. Prima cõſequentia & eſt p ſe nota, & probatur quia poterat corrũpi p cõſumptionem humidi, & debilitationem virtutis, & ab aere, reliquiſq; extra. Secũda verò patet, quia ſunt ꝓpria remedia cõtra illos defect⁹. Vltima autem probatur quia in paradiſo cõcurrebat utrũq; remediũ, vt patet ex authoritate Damaſceni.

ARTICVLVS II.

Vtrum paradiſus fuerit locus conueniens habitationi humanæ.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Vr̃ ꝙ paradiſus non fuerit locus cõueniẽs habitationi humanæ. Homo enim & angelus ſimiliter ad beatitudinẽ ordinant: ſed angel⁹ ſtatim à principio fact⁹ eſt habitator loci beatorũ, ſ. cęli empyrei. Ergo ẽt ibi debuit inſtitui habitatio hois.

¶2 Præt. Si locus aliqs debet homini, aut debeſ ei rōne aiæ, aut rōne corporis. Si rōne aiæ, debeſ ei ꝓ loco cælũ, q vr̃ eſſe locus naturalis aiæ, cũ oibus inſitus ſit appetitus cęli. rōne autẽ corporis nō debeſ ei alius locus, q̃ alijs aialibus. ergo paradiſus nullo modo fuit locus cõueniens habitationi humanæ.

¶3 Pręt. Fruſtra eſt loc⁹, in quo nullũ locatũ cõtinetur: ſed poſt pctm̃ paradiſus nō eſt locus habitationis humanæ. ergo ſi eſt locus habitationi humanæ congruus, in vanum uidetur à Deo inſtitutus fuiſſe.

¶4 Præt. Homini, cũ ſit tẽperatę cõplexionis, cõgruus eſt locus temperatus: ſed locus paradiſi nō eſt locus temperatus. dicitur enim eſſe ſub æquinoctiali circulo, qui locus videtur eſſe calidiſſimus, cum bis in anno Sol tranſeat ſuper ſummitatem capitum eorũ, qui ibi habitant. Ergo paradiſus nō eſt loc⁹ cõgruus habitationi humanæ.

*Li. 2. Orth. fidei, c. 11.

Sed contra eſt, quod Damaſ.* dicit de paradiſo, quòd eſt diuina regio, & digna eius, qui ſecundum imaginem Dei erat, conſeruatio.

*q. 97. art. 4.

Respon. Dicẽdum, ꝙ ſicut ſupra dictũ eſt,* hō ſic erat incorruptibilis & immortalis, nō qa corpus eius diſpoſitionẽ incorruptibilitatis haberet, ſed qa inerat aiæ vis qdã ad pſeruãdũ corp⁹ à corruptione. Corrũpi aũt pōt corpus humanũ & ab interiori, & ab exteriori. Ab interiori qdẽ corrũpit p cõſumptionẽ humidi, & p ſenectutẽ, vt ſupradictũ eſt:* cui corruptioni occurrere poterat

*q. 97. art. 4.

primus hō p eſum ciborũ. Inter ea uerò q̃ exterius corrũpũt, pcipuũ vr̃ eſſe diſtẽperatus aer: vñ huic corruptioni maximè occurrit p tẽperiẽ aeris. In paradiſo aũt vtrũq; inuenit. qa, vt Dam.* dicit, eſt locus tẽperato & tenuiſſimo & puriſſimo aere circumfulgens, plantis ſemper floridis comatus. Vnde manifeſtũ eſt, ꝙ paradiſus ẽ loc⁹ cõueniẽs habitationi humanæ ſm primę imortalitatis ſtatũ.

*Li. 2. Orth. fidei, c. 11. non longe à princip.

Ad primvm ergo dicẽdũ, ꝙ cęlũ empyreũ eſt ſupremũ corporaliũ locorũ, & eſt extra oẽm mutabilitatẽ. Et quãtũ ad primũ horũ eſt locus congruus naturæ angelicæ: qa ſicut Aug.* dicit in 3. de Trin. Deus regit creaturã corporalẽ p ſpũalẽ. Vñ cõueniẽs eſt, ꝙ ſpũalis na ſit ſupra omnẽ corporalẽ cõſtituta, ſicut ei pſidẽs. Quãtũ aũt ad ſm, cõuenit ſtatui beatitudinis, q eſt firmatus in ſumma ſtabilitate. Sic igit locus beatitudinis cõgruit angelo ſm naturã ſuã, vñ ibi creatus eſt. Nō aũt congruit homini ſm ſuã naturam, cum non præſideat toti corporali creaturæ per modũ gubernationis, ſed competit ei ſolum ratione beatitudinis. Vnde nō eſt poſitus à principio in cœlo empyreo: ſed illuc tranſferẽdus erat in ſtatu finalis beatitudinis.

*Li. 3. c. 4. tom. 3.

Ad II dicẽdum, ꝙ ridiculũ eſt dicere, ꝙ aiæ, aut alicui ſpũali ſubſtãtiæ ſit aliqs locus naturalis: ſed p cõgruẽtiã quãdã aliqs ſpecialis locus creaturæ corporali attribuiſ. Paradiſus.n. terreſtris erat locus cõgruẽs homini & quãtũ ad aiam, & quãtum ad corpus, inquãtũ.ſ. in aia erat vis pſeruãdi corp⁹ humanũ à corruptione: qđ nō cõpetit alijs aialibus. Et ideò, vt Dam.* dicit, in paradiſo nullum irrationalium habitat: licẽt ex quadã diſpenſatione animalia fuerint illuc diuinitus adducta ad Adã, & ſerpens illuc acceſſerit per operationẽ diaboli.

*Li. 2. Orth. fidei, c. 11. non longe à princ.

Ad III dicẽdũ, ꝙ non pp hoc locus eſt fruſtra, qa nō eſt ibi hominum habitatio poſt pctm̃: ſicut ẽt non fruſtra fuit homini attributa immortalitas quædam, quam conſeruaturus non erat. Per hmōi enim oſtenditur benignitas Dei ad hominem, & quid homo peccando amiſerit: quãmuis, vt dicitur, nũc Enoch & Elias in illo paradiſo habitent.

Ad IIII dicẽdũ, ꝙ illi q dicunt paradiſum eſſe ſub circulo æquinoctiali, opinanſ ſub circulo illo eſſe locũ tẽperatiſſimũ pp æqualitatẽ dierũ & noctiũ oi tẽpore. Et qa Sol nunq̃ multũ ab eis elongaſ, vt ſit apud eos ſupabũdãtia frigoris: nec iterũ eſt apud eos, vt dicit, ſuperabũdãtia caloris, quia etſi Sol ptrãſeat ſup eorũ capita, nō tñ diu moraſ ibi in hac diſpoſitione. Ari. tñ in lib. Meteor.* expreſſe dicit, ꝙ regio illa eſt inhabitabilis pp æſtũ, qđ vr̃ pbabilius: qa terræ, p quas nunq̃ Sol ptranſit in directum capitis, ſunt intemperatæ in calore pp ſolã vicinitatẽ Solis. Quicquid autem de hoc ſit, credendum eſt, paradiſum in loco temperatiſſimo conſtitutũ eſſe, vel ſub æquinoctiali, vel alibi.

*Li. 2. Meteo. ca. 5. tom. 3.

Porrecta per totum.

ARTICVLVS III.

Vtrum homo ſit poſitus in paradiſo, vt operaretur, & cuſtodiret illum.

AD TERTIVM ſic ꝓceditur. Videtur quòd homo non ſit poſitus in paradiſo, vt ope-

SVPER QV. CII. ART. III.

Titulus clarus. ¶In corpore duplex expoſitio illorũ uerborum. Omnia clara ſunt.

498

raretur, & cuſtodiret illũ, qđ.n. introductũ eſt i pœnã peccati, nō fuiſſet i paradiſo i ſtatu inocẽtię: ſed agricultura introducta eſt in pœnam peccati, ut dicitur Geneſ. 3. ergo homo non fuit poſitus in paradiſo, ut operaretur ibi.

¶2 Præt. Cuſtodia non eſt neceſſaria, ubi non timetur violentus inuaſor: ſed in paradiſo nullus timebatur uiolentus inuaſor. ergo non erat neceſſarium ut paradiſum cuſtodiret.

¶3 Præt. Si homo poſitus eſt in paradiſo, ut operaretur, & cuſtodiret ipſum, uideſ ſequi quòd homo factus ſit pp paradiſum, & non econuerſo: qđ uideſ eſſe falſum. Ergo homo non eſt poſitus in paradiſo, ut operaretur, & cuſtodiret illum.

Conclu. in

Sed contra eſt, quod dicit Gen. 2. Tulit Dominus Deus hominem, & poſuit illum in paradiſo uoluptatis, ut operaretur, & cuſtodiret illum.

Li. 8. c. 10. tom. 3.

Resp. Dicẽdũ, ꝙ ſicut Auguſtinus dicit 8. ſup Gen. ad lit. verbũ iſtud dupr̃ pōt itelligi. Vno mō ſic, ꝙ De⁹ poſuit hoiem i paradiſo, ut ipſe De⁹ operaret, & cuſtodiret hoiem. oparet, iquã, iuſtificãdo ipſũ, cui⁹ opatio ſi ab hoie ceſſet, cõtinuo obtenebraſ, ſicut aer obtenebraſ ſi ceſſet iſluẽtia luminis: ut cuſtodiret uerò ab oi corruptiõe & malo. Alio mō pt itelligi, ut hō oparet, & cuſtodiret paradiſũ. Nec tñ illa opatio eſſet laborioſa, ſicut poſt peccatũ: ſed fuiſſet iucũda pp experiẽtiã virtutis naturę. Cuſtodia ẽt illa ſi eẽt cõtra inuaſorẽ, ſed eſſet ad hoc ꝙ hō ſibi paradiſũ cuſtodiret, ne ipſũ peccãdo amitteret: & hoc totũ in bonũ hois cędebat. Et ſic paradiſus ordinaſ ad bonũ hois, & non econuerſo: & p hoc patet rñſio ad obiecta.

pernaturali Dei dono. Vt ergo hoc grę Dei imputaret, nō humanæ naturæ, Deus hominem extra paradiſũ fecit, & poſtea ipm i paradiſo poſuit, vt hitaret ibi toto tpe aialis uitæ: poſt modũ cũ ſpũalẽ uitam adeptus eſſet, transferẽdus in cœlum.

Ad primvm ergo dicẽdũ, ꝙ cęlũ empyreũ eſt locus cõgru⁹ angelis quãtũ ad eorũ naturã: & ideò ibi ſunt creati. Et ſimiliter dicẽdũ ad ſecũdum. Loca.n. illa congruunt animalibus ſecũdũm ſuam naturam.

Ad III dicẽdũ, ꝙ mulier facta fuit in paradiſo non pp dignitatem ſuam, ſed pp dignitatem principij, ex quo corpus eius formabaſ: quia ſimiliter & filij in paradiſo fuiſſent nati, in quo parẽtes iam erant poſiti.

Porrecta per totum.

SVPER QV. CII. ART. IIII.

Titulus clarus. ¶In corpore vna cõcluſio. Hō eſt fact⁹ extra paradiſum, & deinde poſitus eſt in eo trãſferendus poſt uitã animalẽ in cœlũ. Hæc concluſio pbaſ quo ad primã partem ſimul: ultima aut relinquitur ꝓ cõſtanti. Probaſ aũt ſic. Paradiſus eſt loc⁹ cõueniens homini ratione immortalitatis illius. ergo eſt conueniens gratuitis: ergo attributus diuinę gratiæ. ergo nō in eo factus eſt hō, ſed deinde in eo poſit⁹. Antecedens ſupponitur ex ſecundo articulo. Prima conſequentia probatur, qa immortalitas illa non erat natura, ſed dono gratię erat. Secũda uerò eſt per ſe nota: quia unũquodq; ꝓpriæ cauſæ attribuẽdum eſt. Vltima aũt probatur ex oppoſito: quia ſi factus in eo fuiſſet homo, uideretur locus eius & natura, cum

499

*q. 97. artic. 4.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum homo factus fuerit in paradiſo.

AD QVARTVM ſic ꝓcedit. Vr̃ ꝙ hō factus fuerit i paradiſo. Angelus.n. in loco ſuæ habitationis creatus fuit, ſ. in cœlo empyreo: ſed paradiſus fuit locus cõgruus habitationi humanæ añ peccatum. ergo vr̃ quòd in paradiſo homo debuit fieri.

¶2 Præt. Alia aialia cõſeruanſ i loco ſuæ gñationis, ſicut piſces i aqs, & aialia greſſibilia in terra, vñ pducta ſunt, hō ãt cõſeruatus fuiſſet i paradiſo, vt dem ẽ. Ergo i paradiſo fieri debuit.

¶3 Præt. Mulier i paradiſo fcã fuit: ſed uir dignior eſt muliere. ergo multò magis uir debuit fieri in paradiſo.

Sed contra eſt, quod dicit Geneſ. 2. Tulit Deus hominẽ, & poſuit eum in paradiſo.

Resp. Dicendũ, ꝙ paradiſus fuit loc⁹ cõgru⁹ hitationi humanæ quãtũ ad incorruptionẽ primi ſtat⁹. Incorruptio ãt illa nō erat hois ſm naturã, ſed ex ſu-

unũquodq; naturaliter in naturali ſuo loco ſiat deductis impedimẽtis, q̃ i prima rerũ factione nō habet locũ. nō ergo i eo factus, ſed p grã donum deinde eſt i eo poſitus, utpote incõuenientiſſimo loco naturæ gratificatæ. Merito aũt ultima pars relinquitur ꝓ cõſtanti, quia habitatio habitãti rñdere debet. Paradiſus aũt & cœlũ in hoc manifeſte differunt, q illead uitã animalem deſeruit: iſtud vitæ oino ſpirituali, utpote immutabili, congruit. Et pterea dũ homo uita degebat animali, habitator erat paradiſi: cum in uitã trãſ ferebatur ſpiritualẽ, cœlũ inhabitare conuenientiſſimũ erat, ut ſtatus poſt reſurrectionem oſtendit.

Conclu. in

D. 416.

QVAESTIO CIII.

De gubernatione rerum in communi, in octo articulos diuiſa.

POSTQVAM præmiſſum eſt d̃ creatione rerũ, & diſtinctione earũ, reſtat nũc tertiò cõſiderãdũ de rerũ gubernatiõe. Et primò in cõi. Secũdò in ſpeciali de effectibus gubernationis.

Circa primũ quęruntur octo.

¶Primò, Vtrum mundus ab aliquo gubernetur.

¶Secundò, Quis ſit finis gubernationis ipſius.

¶Tertiò, Vtrum gubernetur ab vno.

¶Quartò, De effectibus gubernationis.

¶Quintò, Vtrum omnia diuinæ gubernationi ſubſint.

¶Sextò, Vtrum omnia immediatè gubernentur à Deo.

¶Septimò, Vtrũ diuina gubernatio caſſetur in aliquo.

¶Octauò, Vtrũ aliquid diuinæ prouidentiæ contra nitatur.

ARTICVLVS I.

Vtrum mũdus gubernetur ab aliquo.

AD PRIMVM ſic procedit. Vr̃ ꝙ mundus nō gubernetur ab aliquo. Illorum.n. eſt gubernari q̃ moueñ, uel operantur pp finẽ: ſed res naturales quæ ſunt magna pars mũdi, nō mouenſ, aut operanſ, pp finẽ, qa nō cognoſcũt finẽ. ergo mundus nō gubernatur.

¶2 Præt. Eorum eſt ꝓpriè gubernari, quæ ad aliquid mouentur: ſed mundus non uidetur ad ali-

SVPER QV. CIII. ART. I.

Ferr. 3. conu. c. 64.

Titulus clarus. ¶In corpor̃ duo. Primò refertur opinio falſa: ſecũdò ea improbatur, & ſimul reſpondet quæſito.

¶Quo ad primum duo referuntur, opinio, & eius contraria. Opinio eſt ,amens partẽ negatiuam, ſ. ꝙ mundus non gubernatur ab aliquo. Ratio eſt, qa uia ſunt fortuita.

¶Quo ad ſecũdũ duplicitet oſtendit opinio impoſſibilis. Primo ex mō operandi naturaliũ ſic. In reb⁹ naturalib⁹ ſp, aut in pluribus puenit melius. ergo ab aliqua prouidẽtia dirigunſ ad bonũ. ergo gubernatur ab aliquo. Antecedẽs patet. Cõſequentia uerò prima pbatur, quia ordo manifeſtat ordinãtem, vt patet in domo: & auctoritate Ariſt. apud Tulliũ. Secunda conſequẽtia patet ex qđ nobis gubernationis. Secũdũ ex parte cauſæ agentis ſic. Diuinæ bonitatis eſt producere res, ergo ad perfectum ducere, ergo ad cõſecutionẽ finis, ergo gubernat. Antecedens ſupponit. Prima conſequẽtia probatur.

Porrecta per totum.

500 1. 2. q. 91. art. 1. cor. Et 1. di. 1. q. 1. art. 1. Et 3. contra ca. 64. Et ver. q. 5. art. 2. & 3. cor.

Universidad de Deusto Biblioteca

batur, quia optimi eſt optima producere. Secunda verò, quia vltima perfectio vniuſcuiuſque conſiſtit in conſecutione finis. Tertia autem patet ex quid nominis. ¶Nota hic duo. Primo, quod cum ſint tres opiniones, altera dicens omnia caſualia, altera omnia neceſſaria, & alia media, quædam neceſſaria, & quædam caſualia, & hæc ſola ſit vera, non illata eſt opinio dicens omnia neceſſaria, ſed ſolum dicens caſualia: quia iſta negat gubernationem, illa verò ponendo omnia determinata, gubernationem aſſerit, ut patet ex reſponſione ad ſecundum. Nota ſecundo, quod prima ratio litteræ non ſolum contradictoriam opinionis recitatæ probat, ſed rationem illius confutat, dum naturalia euenire ſemper, aut frequenter aſſerit. conſtat enim caſualia extra ſemper & frequenter verſari, ex 2. Phyſic.

* Li. 3. Metra. 9. in principio

Conclu. m

quid moueri, ſed in ſe ſtabilitatẽ habet. ergo nõ gubernatur. F
¶3 Præt. Id qđ ĩ ſe hẽt neceſſitatẽ, qua determinaẽ ad vnũ, [h] nõ idiget exteriori gubernãte: ſed pricipaliores mũdi pres quadã neceſſitate determinanẽ ad vnũ ĩ ſuis actib⁹, & motib. Ergo mũdus gubernatione non indiget.

SED CONTRA eſt, quod dicit Sap. 14. Tu aũt pater gubernas omnia prouidẽtia. & Boet. * dicit in libro de cõſol. O q ppetua mundũ rõne gubernas. G

RESPON. Dicẽdũ, ꝙ qdã antiqui Philoſophi gubernationẽ mũdo ſubtraxerũt dicẽtes, oĩa fortuito agi. [m] Sed hæc poſitio oñdiẽ eſſe impoſſibilis ex duobus. * Primò qdẽ ex eo ꝙ apparet ĩ ipſis reb⁹. Videmus. n. in rebus naturalib⁹ ꝓuenire, ꝙ melius eſt, aut ſp, aut in pluribus: qđ nõ cõtingeret, niſi ꝑ aliquã ꝓuidẽtiã res naturales dirigerent ad finẽ boni, qđ eſt gubernare. H Vñ ipſe ordo certus rerũ manifeſtè demonſtrat gubernationẽ mundi: ſicut ſi qs intraret domũ bñ ordinatã, ex ipſa domus ordinatione, ordinatoris rõnẽ ꝑpẽderet, ut ab Ariſtote. * dictũ Tulli⁹ itroducit in lib. de natura deorũ. Scđo aũt apparet idẽ ex cõſideratione diuinæ bonitatis, ꝑ quã res ĩ eẽ ꝓductę ſũt, ut ex ſupradictis patet. † Cũ. n. optimi ſit optima ꝓducere, nõ cõuenit ſũmæ Dei bonitati, ꝙ res ꝓductas ad ꝑfectũ ñ ꝑducat. Vltima aũt ꝑfectio eſt uniuſcuiuſq; in cõſecutiõe finis. Vñ ad diuinã bonitatẽ ꝑtinet, ut ſicut ꝓduxit res ĩ eẽ, ita ẽt eas ad finẽ [d] ꝑducat, qđ ẽ gubernaẽ. I

* Ariſt. li. 12. Metaph. tex. 52. & 5.

† q. 19. ar. 4. & q. 44. ar. 1. & 2.

D. 612.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ aliqđ mouet, uel opaẽ ꝑp finẽ dupr. Vno mõ ſicut agẽs ſeipſum ĩ finẽ, ut hõ, & aliæ creaturæ rõnales: & taliũ eſt cognoſcere rõnẽ finis, & eorũ q̃ ſunt ad finẽ. [f] Aliqđ uẽ dr operari, uel moueri ꝑp finẽ, quaſi ab aliquo actũ, uel directũ ĩ finẽ: ſicut ſagitta mouet directa ad ſignũ à ſagittãte, q cognoſcit finẽ, nõ aũt ſagitta. Vñ ſicut motus ſagittæ ad determinatũ finẽ demõſtrat aperte, ꝙ ſagitta dirigiẽ ab aliquo cognoſcẽte: ita cert⁹ curſus naturaliũ rerũ cognitiõe carẽtiũ manifeſtè dẽclat mũdũ rõe aliqua gubernari. K

111

AD II dicẽdũ, ꝙ in omnibus rebus creatis eſt aliquid ſtabile, ad minus prima materia, & aliquid ad motum ꝑtinens, ut ſub motu ẽt operatione cõprehendamus. Et quantum ad utrunque, res indiget gubernatione: quia hoc ipſum, qđ in rebus eſt ſtabile, in nihilum decideret, qa ex nihilo eſt, niſi manu gubernatoris ſeruaretur, ut infra patebit. *

* q. 104. ar. 1.

AD III dicẽdũ, ꝙ neceſſitas naturalis inhærens rebus, quæ determinanẽ ad unũ eſt impreſſio quædã Dei dirigentis ad finẽ: ſicut neceſſitas qua ſagitta agit, ut ad certum ſignum tendat, eſt impreſſio ſagittantis: & nõ ſagittæ. * ſed in hoc differt, qa id qđ creaturę à Deo recipiũt, eſt earum natura. Qđ aũt ab homine rebus naturalibus imprimiẽ ꝑter earum naturam, ad uiolentiã ꝑtinet. Vñ ſicut neceſſitas uiolentię in motu ſagittę demõſtrat ſagittantis directionẽ: ita neceſſitas naturalis creaturarum demõſtrat diuinæ ꝓuidentiæ gubernationẽ.

908

ARTICVLVS II.

Vtrum finis gubernationis mundi ſit aliquid extra mundum.

AD SECVNDVM ſic ꝓcediẽ. Vĩ ꝙ finis gubernationis mundi non ſit aliqđ extra mundũ exiſtens. Illud. n. eſt finis gubernationis rei, ad qđ res gubernata ꝑduciẽ: ſed illud ad qđ res aliqua ꝑduciẽ, eſt aliqđ bonum in ipſa re ſicut infirmus ꝑduciẽ ad ſanitatem, quę eſt aliquod bonum in ipſo. Ergo finis gubernationis rerũ non eſt aliquod bonũ extrinſecũ, ſed aliquod bonũ ĩ ipſis reb⁹ exiſtens.

¶2 Pręt. Philoſoph⁹ dicit 1. Eth. * ꝙ [h] finiũ quidã ſunt operationes, quidã opera. i. operata: ſed nihil extrinſecum à toto uniuerſo põt eſſe operatũ: operatio aũt eſt in ipſis operantibus. ergo nihil extrinſecũ põt eſſe finis gubernationis rerum. H

¶3 Præt. Bonũ multitudinis vĩ eſſe ordo & pax, q̃ eſt trãquillitas ordinis, ut Aug. dicit 19. De ciuit. Dei: † ſed mũdus in quadã rerũ multitudine cõſiſtit. Ergo finis gubernationis mundi eſt pacificus ordo, qui eſt in ipſis reb. nõ ergo finis gubernatiõis rerũ ẽ quoddã bonũ extriſecũ. I

SED CONTRA eſt, ꝙ dicitur Prou. 16. Vniuerſa propter ſe operatus eſt Dominus: ipſe autem eſt extra totum ordinem uniuerſi. ergo finis rerũ eſt quoddam bonum extrinſecum.

RESP. Dicẽdũ, ꝙ cum finis reſpondeat principio, non põt fieri ut principio cognito, quid ſit rerũ finis ignoreẽ. Cum igiẽ principiũ rerũ ſit aliqđ extrinſecũ à toto uniuerſo. ſ. Deus, ut ex. ? dictis patet, * neceſſe ẽ. ꝙ ẽt finis rerũ ſit quoddã bonũ extrinſecũ: & hoc rõne apparet. Manifeſtũ eſt. n. ꝙ bonum habet rõnem finis. Vñ finis particularis alicuius rei eſt quoddam bonum particulare: finis aũt uniuerſalis rerũ omnium eſt quoddam bonũ uniuerſale. Bonũ aũt uniuerſale eſt, quod eſt ꝑ ſe & ꝑ ſuam eſſentiã bonũ, qđ eſt in ipſa eſſentia bonitatis: bonũ aũt particulare eſt, qđ eſt participatiuẽ bonũ. [r] Manifeſtũ eſt aũt, ꝙ in tota uniuerſitate creaturarũ [s] nullũ eſt bonũ, qđ non ſit participatiuẽ bonũ. Vñ [m] illud bonũ, qđ eſt finis toti⁹ vniuerſi, oportet, ꝙ ſit extriſecũ à toto uniuerſo. *

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd bonum aliquod

SVPER QV. CIII. ART. II.

Ferr. 3. cont. c. 17. 23.

TItulus clarus. ¶In corpore una concluſio, Finis gubernationis mundi eſt bonũ extrinſecũ à toto uniuerſo. Probatur dupliciter. Primo, Principiũ rerũ eſt extrinſecũ ab uniuerſo: ergo & finis. Antecedens patet ex dictis. Conſequentia probatur, quia finis reſpondet principio & [illegible] cognoſci. Secundo, Finis uniuerſalis omnium rerũ eſt bonum uniuerſale: ergo eſt bonũ per eſſentiam: ergo [illegible] ipſum uniuerſum. ergo eſt bonũ extrinſecum à toto uniuerſo. Antecedens probatur dupliciter [illegible] particulare. Prima conſequentia probatur ex diſtinctione inter bonum uniuerſale, & particulares: quia illud ipſa bonum eſſentia, hoc participatiue bonũ. Secunda conſequentia probatur, quia nihil eſt in uniuerſo niſi participatiue bonum. ultima eſt per ſe nota.

Porrecta per totum.

501

q. 2. a. 3. art. & 1. 3. & 4. cont. ca. 17. 23. & 27. fin.

* Lib. 1. Ethic. c. 1.

† Li. 19. de Ciui. Dei. c. 13. to. 5.

* q. 2. ar. 3. & q. 44. art. 1. & 2.

338 55 54 D. 591 Conclu. m

qđ cõſequimur multipliciter. Vno mõ ſicut formã in nobis exiſtẽtẽ, vt ſanitatẽ, aut ſcientiã. Alio mõ vt aliqđ ꝑ nos operatũ, ſicut ædificator cõſequiẽ finẽ faciendo domũ. Alio mõ ſicut aliqđ bonũ habitũ, vel poſſeſſum, vt ille qui emit, cõſequiẽ finẽ poſſidendo agrũ. Vñ nihil ꝓhibet illud, adqđ ꝑducitur vniuerſum, eſſe quoddã bonũ extrinſecum. A

AD II dicẽdũ, ꝙ Philoſophus loquiẽ de finibus artiũ, quarũ q̃dã habẽt ꝓ finibus operõnes ipſas, ſicut citharistæ finis eſt citharizare. Quædã verò habent ꝓ fine quoddã operatũ, ſicut ædificatoris finis non eſt ædificare, ſed domus. Cõtingit aũt aliquid extrinſecũ eſſe finẽ nõ ſolũ ſicut operatum, ſed ẽt ſicut poſſeſſum, ſeu habitũ, vel ẽt ſeu repręſentatũ: ſicut ſi dicamus, ꝙ Hercules eſt finis imaginis, quæ ſit ad eum repræſentandum. B Sic igitur põt dici, ꝙ bonũ extrinſecum à toto vniuerſo eſt finis gubernationis rerum ſicut habitum & repręſentatum: quia ad hoc vnaquæq; res tendit ut participet ipſum, & aſſimiletur ei quantum poteſt.

AD III dicẽdũ, ꝙ finis qdẽ uniuerſi eſt aliquod bonũ in ipſo exiſtẽs. ſ. ordo ipſi⁹ uniuerſi: hoc aũt bonũ non eſt vltimus finis, ſed ordinaẽ ad bonum extrinſecum, vt ad vltimum finem: ſicut ẽt ordo exercitus ordinatur ad ducẽ, vt dicitur in 12. Meta. C

ARTICVLVS III.

Vtrum mundus gubernetur ab vno.

AD TERTIVM ſic ꝓcediẽ. Vĩ ꝙ mũdus nõ gubernetẽ ab vno. De cã enim ꝑ [h] effectus iudicamus: ſed in gubernatione rerum apparet, ꝙ res non vniformiter gubernanẽ & operãtur: q̃dã enim ſunt cõtingẽtia, q̃dã verò ex neceſſitate, & ſecũdum alias diuerſitates. ergo mũdus non gubernatur ab vno. D

¶2 Pręt. Ea quę gubernatur ab uno, à ſeinuicẽ non [h] diſſentiũt, niſi ꝑp imperitiam, aut inſipiẽtiã, aut impotentiam gubernãtis, q̃ à Deo ſunt procul: ſed res creatæ à ſeinuicem diſſentiũt, & contra ſeinuicem pugnant, vt in contrarijs apparet. nõ ergo mũdus gubernatur ab vno.

¶3 Præt. In natura ſp inuenitur qđ melius eſt: ſed [h] melius eſt ſimul eſſe duos q̃ vnum, vt dicit Eccl. 4. ergo mundus nõ gubernatur ab vno, ſed à pluribus. E

SED CONTRA eſt, ꝙ vnũ Deũ, & vnũ Dominũ cõfitemur, ſm illud Apoſt. 1. ad Cor. 8. Nobis eſt unus Deus pater, & Dominus vnus, quorũ vtrunq; ad gubernationẽ pertinet. nã ad Dominũ ꝑtinet gubernatio ſubditorũ, & Dei nomẽ ex prouidentia ſumitur, vt ſupra dictũ eſt. * ergo mũdus gubernaẽ ab uno.

RESPON. Dicẽdũ, ꝙ [m] neceſſe eſt dicere, ꝙ mũdus ab vno guberneẽ. * Cũ. n. finis gubernationis mũdi ſit qđ eſt eſſentialiter bonũ, qđ eſt optimũ [e], neceſſe eſt, ꝙ mũdi gubernatio ſit optima. Optima autem gubernatio eſt, q̃ ſit ꝑ vnũ. Cuius rõ eſt, qa gubernatio nihil aliud eſt q̃ directio gubernatorũ ad finẽ, q eſt aliqđ bonum: vnitas aũt ꝑtinet ad rõnẽ bonitatis, vt Boet. * ꝓbat in tertio de cõſo. ꝑ hoc, ꝙ ſicut oĩa deſiderant bonum, ita deſiderant unitatem, ſine qua eſſe nõ poſſunt. nã vnumquodq; intantũ eſt, inquantũ unũ eſt. Vñ videmus, ꝙ res repugnant ſuæ diuiſioni quantum poſſunt, & ꝙ diſſolutio vniuſcuiuſq; rei prouenit ex defectu illius rei. Et iõ id, ad qđ tendit intentio multitudinẽ gubernãtis, eſt vnitas, ſiue pax: vnitatis aũt cã per ſe eſt unum. Manifeſtum eſt enim, ꝙ plures multa vnire & concordare nõ poſſunt, niſi ipſi aliquo modo uniatur. Illud aũtẽ qđ eſt per ſe vnum, põt eſſe cauſa unitatis conueniẽtius quàm multi vniti: vnde multitudo melius gubernatur ꝑ vnum, quàm per plures. * Relinquitur ergo, ꝙ gubernatio mundi, quæ eſt optima, ſit ab uno gubernãte. Et hoc eſt quod Philoſophus dicit in 12. Metaphyſ. * Entia nolunt diſponi male, nec bonum pluralitas principatuum: vnus ergo princeps.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, ꝙ mot⁹ eſt actus mobilis à mouẽte. Difformitas ergo motuũ eſt ex diuerſitate mobiliũ, quã reqrit ꝑfectio uniuerſi, vt ſupra dictum eſt, * nõ ex diuerſitate gubernãtiũ.

AD II dicẽdũ, ꝙ cõtraria etſi diſſentiãt quãtũ ad fines proximos, cõueniũt tñ quantũ ad finem vltimũ, ꝓut cõcludũtur ſub uno ordine uniuerſi.

AD III dicẽdũ, ꝙ in particularibus bonis duo ſunt meliora q̃ vnum: ſed ei quod eſt eſſentialiter bonum, non poteſt fieri aliqua additio bonitatis.

Conclu. m

53

* Li. 3. pſ. 11.

159

* Lib. 12. Met. in fi. li. to. 3.

* q. 47. ar. 1. & 2.

Porrecta per totum.

SVPER QV. CIII. ARTIC. III.

502

TItulus clarus. ¶In corpore una concluſio. Mundus gubernatur ab vno. Probatur dupliciter, primo rõne. Finis gubernationis mundi eſt bonum [illegible], ergo gubernatio optima, ergo gubernatio mundi eſt optima: ergo eſt ab uno. Antecedens patet ex [illegible] prima cõſequentia [illegible] ſecunda verò fundatur in [illegible] propoſitionibus. Altera eſt, quod gubernatio intendit unitatem: ſecunda eſt, quod unitas melius cauſatur ꝑ unum, q̃ ꝑ multos. Ex his manifeſte ſequentia tenet: quia gubernatio optima, quia gubernatio eſt ad unũ ex prima propoſitione: quia optima eſt ab uno ex ſecunda propoſitione. Prima propoſitio probatur in litera ſic. Gubernatio eſt directio ordinatorũ in finẽ. ergo bonũ. ergo unũ. Probatur hæc ultima ſequela, primo authoritate Boetij: ſecundo ratione eius ex naturali appetitu, quo quæque eſt ad bonũ & unũ: quod declaratur tũ à priori, quia eſt ad eſſe: tũ à poſteriori, quia reſiſtit diuidenti: tum ẽt à poſteriori, quia diſſolutio, q opponitur unitati, prouenit ex defectu in eſſe. Secunda verò propoſitio probatur, quia unitatis per ſe, cauſa eſt per ſe unum, quod manifeſtatur ex eo, quia multi non cauſant unum, niſi inquantum aliquo modo uniuntur. Conueniẽtius autem unumquodq; fit ꝑ propriã cãm, q̃ per cauſam ꝑ accidens. ergo. Secundo confirmatur authoritate Ariſt. hanc rationẽ paucis uerbis tangentis.

* q. 13. ar. 8.

ARTICVLVS IIII.

Vtrũ effectus gubernationis ſit vnus tantum, & non plures.

AD QVARTVM ſic ꝓceditur. Videtur ꝙ effectus gubernationis mundi ſit unus tantũ, & non plures. Effectus enim gubernationis eſſe vĩ id, quod ꝑ gubernationẽ in rebus gubernatis cauſatur: hoc autem eſt [h] vnũ, ſcilicet bonum ordinis, vt ĩ exercitu patet. ergo gubernationis mundi eſt vnus effectus.

¶2 Præt. Ab vno natũ eſt [b] vnũ tantũ procedere: ſed mundus gubernatur ab uno, ut oſtenſum eſt. * ergo & gubernationis effectus eſt unus tantum.

¶3 Præt. Si effectus gubernationis nõ eſt vnus tãtum propter

SVPER QV. CIII. ART. IIII.

Porrecta per totum.

TItulus clarus. ¶In corpore una concluſio trimembris. Effectus gubernationis principalis eſt unus, generales ſunt duo, in particulari ſunt nobis innumerabiles. Hæc concluſio ꝓbatur, & declaratur. Probatur aũt & quantum ad ipſam trimembrem diſtinctionem ſic. Effectus operationis eſt [illegible] ad finem: ergo effectus actionis ex fine pẽſari poteſt. ergo effectus gubernationis mũdi ex bono per eſſentiam accipi poteſt. ergo triplicem ſumi põt, [illegible] & ex parte ipſi[us] finis.

507

* Ar. præc.

SS 4

vnitatẽ gubernãtis, oportet ꝙ multiplicẽtur ſm multitudinem gubernatorũ: hæc aũt ſunt nobis innumerabilia. ergo gubernationis effectus non poſſunt cõprehẽdi ſub aliquo certo numero.

Sed contra eſt, ꝙ Diony.* dicit, ꝙ deitas ꝓuidẽtia & bonitate pfecta, oĩa cõtinet, & ſeipſam implet: gubernatio aũt ad prouidẽtiam pertinet. ergo gubernationis diuinæ ſunt aliqui determinati effectus.

Respon. Dicẽdũ, ꝙ effectus cuiuſlibet actionis ex fine eius pẽſari põt: nã ꝑ operationẽ efficitur, vt ptingat ad finem. Finis aũt gubernationis mũdi eſt bonum eſſentiale,* ad cui⁹ participationẽ & aſſimilationem oĩa tẽdũt. Effectus igitur gubernationis põt accipi tripliciter. Vno mõ ex parte ipſius finis: & ſic m eſt vnus effectus gubernationis, ſ. aſſimilari ſummo bono[n]. Alio mõ põt cõſiderari effectus gubernationis ſm ea, q- bus ad Dei aſſimilationẽ creatura pducit: & ſic in gñali ſunt duo effect⁹ gubernatiõis. Creatura.n. aſſimilat̃ Deo quantum ad duo, ſ. quãtũ ad id, ꝙ De⁹ bonus eſt, i quãtũ creatura eſt bona: & quãtũ ad hoc, ꝙ Deus eſt alijs cã bonitatis, inquantũ una creatura mouet aliã ad bonitatẽ. Vñ duo ſunt effectus gubernationis, ſ. cõſeruatio rerum in bono, & motio earũ ad bonũ[q]. Tertio mõ põt cõſiderari effect⁹ gubernationis i particulari: & ſic * sũt nobis inumerabiles*.

Ad primvm ergo dicendũ, ꝙ ordo vniuerſi includit in ſe & conſeruationẽ rerũ diuerſarũ à Deo inſtitutarũ, & motionem earũ: qã ſm hæc duo inuenit̃ ordo in rebus, ſm. ſ. ꝙ vna eſt melior alia, & ſm ꝙ vna ab alia mouetur. Ad alia duo patet reſponſio per ea quæ dicta ſunt*.

Articvlvs V.

Vtrum omnia diuinæ gubernationi ſubdantur.

Ad qvintvm ſic ꝓcedit̃. Vr̃ ꝙ nõ oĩa diuinæ gubernationi ſubdant̃. Dr̃. n. Eccl. 9. Vidi ſub Sole nec uelocium eſſe curſum, nec fortiũ bellũ, nec ſapiẽtiũ panem, nec doctorum diuitias, nec artificum gratiam, ſed tempus caſumq; in omnibus: q̃ autem gubernationi alicuius ſubſunt, non h ſunt caſualia. ergo ea q̃ ſunt ſub Sole, non ſubduntur diuinæ gubernationi.

¶ 2 Præt. Apoſt. 1 ad Corinth. 9. dicit, quod non eſt Deo cura h de bobus: ſed vnicuiq; eſt cura eorum quæ gubernantur ab ipſo. non ergo omnia ſubduntur diuinæ gubernationi.

¶ 3 Præt. Illud quod ſeipſum gubernare h poteſt, non videtur alterius gubernatione indigere: ſed creatura rationalis ſeipſam gubernare poteſt, cum habeat dominium ſui actus, & per ſe agat, & nõ ſolũ agatur ab alio, quod videtur eſſe eorum quæ gubernãtur. ergo non oĩa ſunt diuinę gubernationi ſubdita.

Sed contra eſt, quod Auguſtinus dicit 5. de Ciui. Dei,* quòd Deus non ſolum cœlum & terram, nec ſolum hominem & angelũ, ſed nec exigui & cõtemptibilis animantis viſcera, nec auis pennulam, nec herbæ floſculum, nec arboris folium ſine ſuarum partium conuenientia derẽlinquit. omnia ergo ei⁹ gubernationi ſubduntur.

Respon. Dicẽdũ, ꝙ ſecundũ eandem rationem cõpetit Deo eſſe gubernatorẽ rerum, & cauſam rerum: quia eiuſdem eſt rẽ producere, & ei perfectionem dare, quod ad gubernantem ptinet. Deus autem eſt cauſa nõ quidem particularis unius generis rerum, ſed vniuerſalis totius entis, vt ſupra oſtẽſum eſt. *Vnde ſicut nihil poteſt eſſe qđ nõ ſit à Deo creatum, ita nihil poteſt eſſe, quod eius gubernationi nõ ſubdatur. Patet etiam hoc idem ex ratione finis. Intãtum enim alicuius gubernatio ſe extendit, inquantum ſe extendere poteſt finis gubernationis. Finis autẽ diuinæ gubernationis eſt ipſa ſua bonitas, ut ſupra oſtenſum eſt.* Vndè cum nihil eſſe poſſit, quod non ordinetur in diuinam bonitatem, ſicut in finem, ut ex ſupradictis patet, † impoſſibile m eſt quòd aliquod entium ſubtrahatur gubernationi diuinę*. Stulta igitur fuit opinio dicẽtium, quòd hęc inferiora corruptibilia, uel etiam ſingularia, aut etiam res humanę non gubernantur à Deo. Ex quorum perſona dicitur Ezech. 9. Dereliquit Dominus terram.

Ad primvm ergo dicendum, quòd ſub ſole di-

finis, & ex parte fundamẽti i generali & particulariter. ergo principalis eſt unus, generales ſunt duo, & particulariter innumerabiles. Antecedens patet cũ prima conſequentia & ſecũda: quia aſſimilatio ad ſummũ bonũ eſt id, ad qđ oĩa gubernata rẽddũt. Tertia verò cõſequentia cũ ſit de poſſibili, manifeſta fit ex ſufficientia ordinis ad finẽ. Aut enim ipſa eſt cõſecutio finis, & ſic eſt effectus ex parte ipſius finis ſe tenens: cũ ipſe effect⁹ eſt idẽ finis cũ fine extrinſeco, ſicut idẽ eſt finis apud auarũ, puta pecunia & poſſeſſio eius: aut ex parte fundãmentum illam conſecutionẽ, & ſic numerant̃ iuxta numerum eorũ, p q̃ finem aſſequuntur & hos quidem in generali finitum eſt, in particulari uero ſine numero. Vltima autẽ conſequentia pbatur explanãdo, ꝙ primũ eſt aſſimilatio ad ſummũ bonũ: in ſecundo loco ſunt cõſeruatio in bono, & motio ad bonũ: ternio, cõſeruatio hui⁹ i hoc bono, hęc motio huius ad hoc bonũ. *Aduerte hic, ꝙ quia gubernatio nõ facit res gubernãdas, ſed ſupponit eas, ideo non creatio, ſed conſeruatio ponit̃ primus gubernationis effectus. Et quia naturaliter res prius in ſe conſeruatur, q̃ promoueat̃ ad bonũ: ideo ſecundus effectus ponitur motio ad bonũ, ſub qua cõprehenditur actio poſt conſeruationẽ. Et nota, ꝙ ſemper accipit̃ boni nomine in hac materia, ut formaliter loquatur, ut cõſecutio gubernatio enim nõ eſt, quæ ad bonũ ut ſic, non intendit.

Conclu. m · Conclu. p · Conclu. ſ

*In corp. art. · Porrecta per totum. · 504 · Supr. q. 22. art. 2. & 3. 1. 1. 1. d. 39. q. 2. a. 2. Et 3. contra G. 16. 64. 94. Et Eueriſi. 1. 8. & 4. Et opuſ. 3. c. 132. 133. & 135.

SVPER QV. CIII. ARTIC V.

Ferr. 3 cont. c. 1. 64.

Titulus clarus. ¶ In corpe duo. Primo ponitur concluſio reſponſiua q̃ſitio: ſecundo retundit̃ error.

¶ Quoad primũ concluſio eſt, Oĩa diuinę gubernationi ſubdũtur. Probatur dupliciter, primo ex parte cauſe efficiẽtis. Eiuſdẽ eſt rem producere, & ei perfectionem dare. ergo ſecũdum eandẽ rõnẽ cõuenit Deo eſſe cauſam rerũ, & gubernatorem earũ. ergo cõuenit ei eſſe gubernatorẽ uniuerſalẽ totius entis. ergo nihil eẽ põt, qđ eius gubernationem ſubterfugiat. Antecedens patet cũ prima cõſequẽtia: ſecunda verò probatur ex eo, ꝙ Deus eſt cauſa uniuerſalis totius entis: tertia quoq; ex eo, ꝙ nihil eſſe põt qđ non ſit cauſatũ à Deo. Secũdo ex parte finis. Gubernatio ſe extendit ſecundum extenſionẽ proprij finis. ergo diuina gubernatio ſe extendit iuxta extenſionẽ ſuæ bonitatis. ergo ad omnia. Antecedens eſt per ſe notũ, aliquin non eſſet proprius finis. Prima cõſequẽtia pbatur, qa diuina bonitas eſt finis ꝓprius gubernationis mundi, vt patet ex dictis. Vltima uerò probat̃, qa nihil eſſe poteſt, quod nõ ordinetur in diuinã bonitatem ut finẽ. oportet. n. ipſam p eſſentiã bonitatẽ finalizare reſpectũ bonorũ omniũ. ¶ Quoad ſecũdũ infertur p modũ corollarij, ſtultam eſſe opinionẽ triplicẽ, ſ. inferiora, uel ſingularia, vel humana ſubtrahentẽ gubernationi & aſſerens Ezechiel. ¶ Circa hos errores eſſent multa dicẽda de Auer. & Auicen. ſed quũ ſuperius cum de diuina prouidentia tractaremus, dicta ſunt multa, & inferius in hac eadem q̃ſtione aliquid dicetur, hic non oportet immorari.

SVPER

*Li. 5. ca. 11. circa finem. · *q. 44. ar. 1. & 2. · *ar. praec. & q. 44. ar. 4. · *q. 44. ar. 4. · Conclu. m

cuntur eſſe ea, quæ ſecundum ortum Solis gñantur corrũpũtur. In quib. omnib. caſus inuenitur, non ita ꝙ oĩa quæ in eis fiunt, ſint caſualia, ſed quia in quolibet eorũ aliquid caſuale inueniri põt: & hoc ipſum ꝙ aliquid caſuale inuenitur in huiuſmodi rebus, demonſtrat ea alicuius gubernationi eſſe ſubiecta: Niſi.n. huiõi corruptibilia ab aliquo ſuperiori gubernarentur, nihil intenderent, maximè q̃ nõ cognoſcũt, & ſic nõ eueniret in eis aliquid pter intẽtionẽ quod facit rõnem caſus. Vñ ad oſtẽdẽdum, ꝙ caſualia ſm ordinẽ alicuius ſuperioris cauſę ꝓueniunt, nõ dicit ſimpliciter, ꝙ uidit caſũ eſſe i oĩb. ſed dicit tps & caſum, quia. ſ. ſm aliquẽ ordinem temporis, caſuales defectus inueniunt̃ in his rebus.

Ad secvndvm dicendum, ꝙ gubernatio eſt quędã mutatio gubernatorũ à gubernãte. Oĩs aũt motus eſt actus mobilis à mouente, ut dr̃ in 3. Phyſi.* Oĩs autem actus proportionatur ei cuius eſt actus: & ſic oportet ꝙ diuerſa mobilia diuerſimodè moueant̃, etiam ſm motionem vnius motoris. Sic igit̃ ſm vnã artem Dei gubernantis res diuerſimodè gubernantur ſm earum diuerſitatẽ. Quędã.n. ſm ſuam naturã ſunt per ſe agentia, tanq̃ habentia dñium ſui actus. Et iſta gubernantur à Deo non ſolũm per hoc, ꝙ mouent̃ ab ipſo Deo in eis interius operante, ſed etiam per hoc ꝙ ab eo inducunt̃ ad bonũ, & retrahuntur à malo per præcepta & prohibitiones, præmia & pœnas: hoc aũt modo non gubernantur à Deo creaturæ irrõnales,* quæ tñ agunt & nõ agũt. Cum ergo Apoſtolus dicit, ꝙ Deo non eſt cura de bobus, nõ totaliter ſubtrahit boues à cura gubernationis diuinę, ſed ſolũ quantũ ad modũ, qui ꝓpriè competit rationali creaturæ.

Ad tertivm dicendum, ꝙ creatura rõnalis gubernat ſeipſam p intellectũ & uoluntatẽ, quorum utrunq; indiget regi & perfici ab intellectu & uoluntate Dei. Et iõ ſupra gubernationẽ, qua creatura rõnalis gubernat ſeipſam tanquã domina ſui actus, indiget gubernari à Deo.

Articvlvs VI.

Vtrum omnia immediatè gubernentur à Deo.

Ad sextvm ſic procedit̃. Vr̃, ꝙ oĩa immediatè gubernent̃ à Deo. Gre. n. Nyſſenus* reprehendit opinionẽ Plat. q diuiſit h ꝓuidẽtia in tria. Primã q- dẽ primi dei, q ꝓuidet reb. cęleſtib. & vlib. oĩb. Secundã uerò prouidentiã eſſe dixit ſecũdorũ deorum, qui cęlũ circumeunt, ſ. reſpectu eorum quæ ſunt in gñatione & corruptione. Tertiam verò prouidentiam dixit quorumdam dæmonum, q ſunt cuſtodes circa terram humanarũ actionũ. ergo uidetur ꝙ oĩa immediatè à Deo gubernent̃.

¶ 2 Prę. Meli⁹ eſt aliqđ fieri per vnum q̃ per multa, ſi ſit h poſſibile, ut dr̃ in 8. Phy.* ſed Deus põt per ſeipſum abſque medijs cauſis oĩa gubernare. ergo vr̃, ꝙ omnia immediatè gubernet.

¶ 3 Prę̃t. Nihil in Deo eſt deficiẽs & imperfectũ: ſed ad defectum h gubernatoris pertinere vr̃, ꝙ mediantibus aliquib. gubernet. ſicut rex terren⁹, q a nõ ſufficit ad oĩa agẽda, nec ubiq; eſt pręſens in ſuo regno, ꝓpter hoc oportet, ꝙ hẽat ſuæ gubernationis miniſtros. ergo Deus immediatè omnia gubernat.

Sed contra eſt, ꝙ Aug. dicit in 3. de Tri.* Quẽadmodum corpora groſſiora & inferiora ꝑ ſubtiliora & potẽtiora quodã ordine reguntur: ita oĩa corpora ꝑ ſpm̃ uitę rõnalẽ, & ſpũs vitæ rõnalis deſertor atq; pctõr ꝑ ſpm̃ uitæ rõnalem piũ & iuſtum, & ille per ipſum Deum.

Respon. Dicendum, ꝙ in gubernatione duo ſunt conſideranda, ſ. rõ gubernationis, q̃ eſt ipſa prouidentia, & executio*. m Quantũ igit̃ ad rõnẽ gubernationis ptinet, Deus imediatè oĩa gubernat: q̃tũ aũt ptinet ad executionẽ gubernationis, De⁹ gubernat, quædã mediantib. alijs, n cuius rõ eſt: qa cum Deus ſit ipſa eſſentia bonitatis,* unumquodque attribuẽdum eſt Deo ſm ſui optimũ. Optimũ autem in omni genere, uel ratione, uel cognitione practica, qualis eſt ratio gubernationis, in hoc conſiſtit, ꝙ particularia cognoſcantur, in quibus eſt actus. Sicut optimus medicus eſt qui non conſiderat ſola vlĩa, ſed qui poteſt etiam conſide-

SVPER QV. CIII. ART. VI.

Ferr. 3. cont. c. 76. 77.

Titulus clarus. ¶ In corpore duo. Primo proponit̃ cõcluſio reſponſiua: ſecũdo ꝓbatur quoad utranque partem.

¶ Quoad primũ duo ſunt, diſtinctio concurrẽtium ad gubernationẽ, & ipſa concluſio. Diſtinctio eſt, ꝙ ad gubernationẽ exiguntur duo, rõ & executio. concluſio eſt habens duas partes. Deus gubernat oĩa quantum ad rõnem immediatè: quãtum ad executionẽ verò, quædam mediantibus alijs.

¶ Quoad ſcdm concluſio probat̃, primo quoad primã partẽ. Rõ gubernationis attribuenda eſt Deo ſecundũ ſui optimũ. ergo ſcdm cognitionẽ vlĩj ad minima particularia. ergo Deus immediatè gubernat quoad rõnem. Antecedẽs probat̃, qa unũquodq;, quod attribuit̃ Deo, ponẽdũ eſt ſcdm optimũ gradũ, & modũ &c. cõntia uerò probat̃ ex illa vniuerſali, Optimũ in oĩ gñe cognitionis practicæ conſiſtit in cognitione vlĩque ad particularia, quæ ꝓbant̃ rõne & inductione. Rõne, qa particularia ſunt, in quibus ut in terminis & vt ſubiectis eſt actus, ſeu operatio rationis practicæ. Inductione vero ex dicta interme diorũ cognoſcentiũ in uniuerſali, & cognoſcentẽ uniuerſaliter & particulariter. Cõſtat. n. quod hic eſt optimus: & ſimilis differentia eſt in oĩ genere artis. Deinde probatur ſcda pars. Gubernatio tãtò eſt melior, quãtò maiorẽ perfectionẽ gubernatis communicat. ergo diuina gubernatio ſic gubernat res, vt quaſdã illarum in gubernando cãs inſtituat. Antecedens probatur, quia gubernatio eſt perductio gubernatorum ad perfectionẽ. conſequentia verò probatur primo: quia maior perfectio eſt, ꝙ aliquid & ſit in ſe bonum, & ſit alijs cauſa bonitatis, q̃ in ſe tantum ſit bonum. Secundò manifeſtatur exemplo magiſtri & diſcipulorũ, quos facit eſſe aliorum doctores.

¶ Circa diſtinctioñ aſſignatã inter partes cõcluſionis penes mediationem & immediationem dubium occurrit, an ſit ſermo de mediatione & immediatione virtutis, an ſuppoſiti, vel utriuſque. Si enim eſt de immediatione, ſuppoſiti, falſum eſt, Deum quantum ad rationem omnia immediate gubernare, cũ mediet ratio humana reſpectu humanorum actuum &c. Si uerò eſt ſermo de immediatione virtutis, falſum eſt, qđ Deus quantum ad executionem mediatẽ gubernet; quoniã quicquid exequitur quodcũque ens, exequitur media uirtute diuina, & non eõ uerſo, vt in 3. contra Gene. cap. 67. diffusè oſtenditur. Si fortè dicatur, quòd i uno membro eſt ſermo de una mediatione, & in alio de alia, ſequitur quod differentia aſſignata non eſt penès idem niſi ſecundũm uocabulum, ꝙ ab arte & tãta doctrina alienum eſſe oportet.

¶ Ad hoc dr̃, ꝙ formaliter loquendo, de neutra mediatione eſt ſermo, ſed de mediatione ꝓpria vnicuiq;, ſ. rõni & executioni, quis prĩa pars uerificetur de immediatione utriuſq; ſecũda de mediatione ſuppoſiti. Ad quorũ euidẽtiã ſcito, ꝙ ſicut rõnẽ rectricẽ, ſeu gubernatricẽ, & res rectas, eſſe rationẽ mediam cõtingit dupliciter, uno mõ vt ſuppleat notitiam & regulationem rationis principaliter, ut puto.

* Lib. 3. Phy. text. 18. ·

Porrect. per totum. · 505 · Su. q. 22. ar. 3. Et 3. cõ. ca. 76. 77. 83. & 94. Et op. 3. ca. 131. · *Lib. 8. & eſt de ꝓuidentia, cap. 3. · * Libr. 8. Phy. text. 48. to. 2. · *Li. 3. ca. 4. circa principium tom. 3. · 137 Concl. m · 501

Universidad de Deusto Biblioteca

rare minima particularium. & F idē patet i cæteris. Vñ oportet dicere, ꝙ Deus oium etiā minimorum particulariū rōnem gubernationis hēat. Sed cū p gubernationem res quæ gubernātur, ſint ad pfectionem pducēdæ: tanto erit melior gubernatio, quanto maior pfectio à gubernante rebus gubernatis cōicatur. Maior aūt pfectio eſt, ꝙ aliquid in ſe ſit bonum, & ēt ſit alij cā bonitatis, q̄ ſi eſſet ſolū G mō in ſe bonum. Et iō ſic Deus gubernat res, vt quaſdam aliarū in gubernando cās inſtituat. Sicut ſi aliqs magiſter diſcipulos ſuos, non ſolum ſcientes faceret, ſed ēt aliorum doctores.

Ad primvm ergo dicendū, ꝙ opinio Platonis reprehēdit, qa ēt quantū ad rōnem gubernationis poſuit Deū nō immediate oīa gubernare: qđ patet p hoc, ꝙ diuiſit in tria, pdiden- H tiā, q̄ eſt ratio gubernationis.*

Ad ii. dicendum, ꝙ ſi ſolus Deus gubernaret, ſubtraheretur perfectio cauſalis à rebus: vndè non totum melius fieret per vnum, quod fit per multa.

Ad iii. dicendū, ꝙ non ſolum ptinet ad pfectionē regis terreni ꝙ excutorē hēat ſuę gubernationis, ſed ēt ad regis dignitatē qa ordine miniſtrorū poteſtas regis pclarior reddit. I

Articvlvs VII.

Vtrum aliquid præter ordinē diuinæ gubernationis contingere poſſit.

Ad ſeptimvm ſic proceditur. Vr̄, ꝙ aliqđ pter ordinē diuinæ gubernationis cōtingere poſſit. Dicit. n. Boet.* in tertio de conſo. ꝙ Deus per bonum cuncta diſponit. ſi ergo nihil in rebus contingit præter ordinē diuinæ gubernationis, ſequeretur, ꝙ nihil eſſet[h] malū rebus.

¶2 Præt. Nihil eſt[b] caſuale, qđ K euenit ſm præordinationē alicuius gubernantis. ſi igitur nihil accidit in rebus præter ordinem gubernationis diuinæ, ſequitur quòd nihil in rebus ſit fortuitum, & caſuale.

¶3 Præt. Ordo diuinæ gubernatiōis eſt certus & immutabilis, qa eſt ſm rōnem æternā. ſi igit nihil poſſit cōtingere in rebus pter ordinē diuinę gubernationis, ſequit ꝙ oīa ex neceſſitate eueniāt & nihil ſit i rebus cōtingēs: qđ eſt incōueniēs. pt igitur i rebus aliqđ cōtigere pter ordinē gubernationis diuinæ.

Sed contra eſt, quod dr̄ Heſter 13. Domine Deus rex omnipotens, in ditione tua cūcta ſunt poſita, & non eſt qui poſſit reſiſtere tuę voluntati.

Respon. Dicendum, quòd præter ordinem alicuius particularis cauſæ aliqs effectus euenire pōt, non aūt præter ordinē cauſæ uniuerſalis, cuius rō eſt: quia pter ordinem particularis cauſæ nihil puenit niſi ex aliqua alia cā impediente, quā quidem cām neceſſe eſt reducere in primam cauſam vlem. Sicut indigeſtio contingit pter ordinē virtutis nutritiuę ex aliquo impedimento, puta, ex groſſitie cibi, quā neceſſe eſt reducere in aliam cām: & ſic vſq; ad cām primam vlem. Cum igitur Deus ſit prima cauſa vlis non vnius generis tantum, ſed totius entis,* [m] impoſſibile eſt, ꝙ aliquid contingat præter ordinem diuinę gubernationis.* Sed ex hoc ipſo, quòd aliquid ex vna parte videtur exire ab ordine diuinę prouidentię, qui conſideratur ſecundum aliquā particularem cauſam, neceſſe eſt quòd in eundem ordinem relabatur ſecūdum aliam cām.

Ad primvm ergo dicendū, quod nihil inuenitur in mūdo, ꝙ ſit totaliter[a] malum, quia malum ſemper fundatur in bono, vt ſupra oſtenſum eſt* ideo res aliqua dicit mala p hoc, quòd exit ab ordine alicuius particularis boni. Si autem totaliter exiret ab ordine gubernationis diuinę, totaliter nihil eſſet.

Ad ii. dicendum, ꝙ aliqua dicunt eſſe caſualia in rebus p ordinē ad cauſas particulares, extra quarum ordinem fiunt. Sed quantum ad diuinam prouidentiam pertinet, nihil fit caſu in mundo, vt Auguſtinus dicit in lib. 83. queſt.*

Ad iii. dicendum, quòd dicūtur aliqui effectus contingentes per comparationem ad proximas cauſas, quæ in ſuis effectibus deficere poſſunt, non propter hoc quòd aliquid fieri poſſit extra totū ordinē gubernationis diuinæ: quia hoc ipſū, ꝙ aliquid cōtingit pter ordinē cauſę proximę, eſt ex aliqua cauſa ſubiectę gubernationi diuinę.

137

…as qa principalis dedit regulas vniuerſales, ordinauit principalia, dedit medium &c. & inferioribus curā aliorū reliquit ſecundum particularia occurrentia, vt in hominibus frequenter contingit. Alio modo vt miniſtrum rationis principalis, vt puta, quia principalis hæc agenda quo ad oīa diſcuſſa inferiori tradit exequenda, vt in miniſtris artium contingit, [illegible] magiſtris. Inter hos autem duos modos intereſt, ꝙ primo mō mediat rō vero, quia vt coniungens notitiam & regulationē vniuerſale particularibus: in ſcdo verò mediat rō vt miniſter, rōnalis [illegible] principalis non ſe extendit ad vltima immediatè, quia nō abſq; mediatione ea nouit, aut regulam eorum hēt. In ſcdo verò immediate ad vltima, quę particularia ſunt, ſe extendit. Et qm̄ in oībus ſcdm propria procedendum eſt, ideo de ratione loquendo, de tali mediatione intellexit. Quia autem talis mediatio conuenit cū mediatione virtutis: idcirco gratia materiæ primum membrum intelligit de immediatione virtutis.

Porrecta per totum. 506 Super q. 22. art. 2. ad 1. Et 2. d. 6. ar. 1. ad 3. * L. 3. p. ſa 12. aū mediū.

Quēadmodum autem de media ratione diſtinctum eſt, ita de medio executore diſtingui pōt. Cōſtat .n. ꝙ inter executorem vi ſic & effectū, dupliciter cōtingit medium executorē poni. Vno modo ad ſupplendam potentiam executiuam prioris: alio mō ad miniſtrandū ſm prius, & primum quidē per accidens ſe hēt ad executoris rōnē, qm̄ non conuenit ei niſi rōne impotentiæ, quę accidit executori: nō .n. eſt neceſſe executorē eſſe impotentem. Scdm verò cōuenit executori in qnantum executor eſt: exequi. n. de rōne ſua importat miniſteriū quoddam, vt de ſe patet. Vñ cum de mediatione, vel immediatione executionis eſt ſermo, prīū loquēdo de medio nō ſupplente, ſed miniſtrāte, eſt ſermo. Et quia mediū vt miniſtrās eſt medium vltimū poſitum, non vt uirtus ideo ſcdm membrum de mediatione ſuppoſiti gratia materię uerificatur. Stat ergo rſio, ꝙ hic eſt ſermo de mediatione & immediatione ppria ſingulis: & quōd dña inter rōnem & executionē eſt, ꝙ illa immediate per negationē proprij medij, iſta mediate per poſitionem proprij medij eſt. [illegible]

Svper qv. ciii. art. vii.

Titulus clarus. * In corpore una concluſio reſponſiua, Impoſſibile eſt q aliqd cōtingat præter ordinem diuinæ gubernationis. probatur. Nullus effectus pōt euenire præter ordinē cauſæ uniuerſalis: diuina gubernatio eſt uniuerſalis cā non in uno genere, ſed totius entis. ergo [illegible] ordinē [illegible] [illegible] in [illegible]

ipſo Conſ. m

D. 291. D. 817.

* q. 49. ar. 3. & q. 48. ar. 1.

* q. 24. eiuſdem [illegible]

Articvlvs VIII.

Vtrum aliquid poſſit reniti contra ordinem gubernationis diuinæ.

Ad octavvm ſic proceditur. Vr̄, ꝙ aliquid poſſit reniti contra ordinem gubernationis diuinæ. Dr̄ enim Iſa. 3. Lingua eorum, & adinuētiones eorum[h] contra Dominum. B

¶2 Pręt. Nullus rex iuſtè punit eos, q eius[h] ordinationi nō repugnant. ſi igitur nihil contrauiteretur diuinæ ordinationi, nullus iuſtè puniretur à Deo.

¶3 Pręt. Quælibet res ſubiicit ordini diuinæ gubernationis: ſed vna res ab alia impugnat. ergo aliqua ſunt, quæ contranituntur diuinæ[h] gubernationi.

Sed contra eſt, quod dicit Boet.* in tertio de coſo. Nō C eſt aliquid quod ſummo huic bono uel uelit, uel poſſit obſiſtere. eſt igitur ſummum bonū quod regit cuncta fortiter, ſuauiterque diſponit, ut dicitur Sapien. 8. de diuina ſapientia.

Resp. Dicendum, ꝙ ordo diuinæ ſapientiæ dupliciter pōt conſiderari. Vno modo in generali, ſecundum. ſ. ꝙ progreditur à cauſa gubernatiua toti[a]. Alio modo in ſpeciali, ſm ꝙ progreditur è cauſa particulari, quæ è executiua diuinæ gubernationis.[m] Primo igitur modo, nihil contranititur ordini diuinæ gubernationis:[n] quod ex duobus patet. Primò quidē ex hoc, q ordo diuinæ gubernationis totaliter in bonum tendit, & unaquęque res in ſua operatione & conatu non tendit niſi ad bonum. nullus. n. reſpiciēs ad malū operat, ut Dio. dicit. Alio mō appa- E ret idē ex hoc, ꝙ ſicut ſupra dictū eſt,* oīs inclinatio alicui[a] rei uel naturalis, uel uolūtaria, nihil eſt aliud, q̄ quædā impreſſio à primo mouente: ſicut inclinatio ſagittæ ad ſignū determinatum, nihil aliud eſt q̄ quędam impreſſio à ſagittāte. Vndè oīa quæ aguntur uel naturaliter, vel uoluntariè, quaſi propria ſponte perueniunt in id ad qđ diuinitus ordinantur: & ideò dicitur Deus omnia diſponere ſuauiter.

Ad primvm ergo dicendū, quòd dicuntur aliqui uel cogitare, uel loqui, uel agere cōtra Deum, non quia totaliter renitantur ordini diuinæ gubernationis, quia etiam peccantes intendunt aliquod bonum: ſed quia contranituntur cuidam determinato bono, quod eſt eis conueniens ſm ſuam naturam, aut ſtatum: & ideò puniuntur iuſtè à Deo. Et per hoc patet ſolutio ad ſecundum.

Ad tertivm dicendū, ꝙ ex hoc, quòd una res alteri contrapugnat, oſtenditur, quòd aliquid reniti poteſt ordini, q eſt ex aliqua cauſa particulari: non autem ordini, qui dependet à cauſa uniuerſali totius.

QVAESTIO CIIII.

De effectibus diuinæ gubernationis in ſpeciali in quatuor articulos diuiſa.

Deinde conſiderādū eſt de effectibus diuinæ gubernationis in ſpeciali.

Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶Primò, Vtrum creaturæ indigeant ut conſeruentur in eſſe à Deo.

¶Secundò, Vtrum conſeruent à Deo immediatè.

¶Tertiò, Vtrū Deus poſſit aliquid redigere in nihilum.

¶Quartò, Vtrum aliquid in nihilum redigatur.

Articvlvs I.

Vtrum creaturæ indigeant ut à Deo conſeruentur.

Ad primvm ſic proceditur. Vr̄, ꝙ creaturę nō indigeāt vt à Deo cōſeruent in eē. Qđ. n. nō pōt nō eſſe, nō īdiget ut cōſeruet in eſſe: ſicut quod nō pt abſcedere, nō indiget, ut cōſeruet ne abſcedat: ſed qdam crea

in illam, & ſic ſub illius ordine redit, quicquid per quamcunque cauſam [illegible] hoc exemplo indigeſtionis.

Svper qvæst. ciii. art. viii.

S. Bona. 2. ſ. d. 28. q. 1. art. 1. Ric. art. 2. ſ. d. 28. q. 2.

Ferr. 3. cont. c. 64. Scot. 2. ſ. d. 28. q. 1. Duran. 2. ſ. d. 28. q. 1.

Porrecta per totum 507 3. cont. c. 64.

Titulus. Circa titulum dubium occurrit, quia hic articulus vel ſuperfluus, aut coincidere cum præcedente, aut ſaltem male ordinatus. Sic. n. conclūſum eſt, q præter ordinē diuinæ gubernationis nihil pōt cōtingere, ſuperfluū eſt ſolicitari, an contra illum poſſit aliud fieri. Præter. n. claudit in ſe & præter, & contra. ſuperfluum ergo, aut pars eſt præcedentis, aut prius debebat quæri, vtrum contra, & deinde extrā præter: quia ſi ſic q non contra, & tamen præter: ſed non econuerſo, ut patet.

¶Ad hoc dr̄, q iſte articulus eſt omnino diſtinctus, & optimo loco neceſſarius quæſitus. Differt. n. à præcedenti, quia ille de euentu, iſte de reſiſtentia quærit. Vndè diſſertur quaſi ſicut actū, & proprium ſuo adiectum. In illo. n. quæritur, an poſſit aliquid contingere præter diuinę gubernationis [illegible] aliquid poſſit facere cōtra diuinā gubernationē, ſed utrū aliqd ſit renitens, ſi aut non obediens, vel diſobediens diuinæ gubernationi: hoc. n. reniſtentia importat. Vñ poſt deciſionē, q nihil præter diuinā gubernationem euenit, aut euenire pōt, merito reſiſtitur ſolicitari, utrum res proportionata ſunt ad hoc ipſū, quod fieri diximus. [illegible] ordinem diuinæ gubernationis implendum, an aliquæ contra renitantur, reſiſtant, quamuis oppoſitum facere non poſſint.

* Li. 3. pro ſa 12. à med.

Concluſ. m

¶In corpore duo. Primò proponitur concluſio ſcdo probatur.

* Art. 1. huius q. ad 1. arg.

¶Quo ad primū, ponitur una diſtinctio, & concluſio. Diſtinctio eſt, ordo diuinæ ſapientiæ dupliciter, in gnali, & in ſpāli. Primo mō eſt in gubernatione uniuerſali: ſecundò in gubernatoribus ſpālib. Cōcluſio eſt bimēbris, Nihil cōtranitit ordini diuinæ gubernationis in generali, ſed in ſpāli.

¶Quo ad ſcdm, probat quoad primā partē dupliciter. Primò, Vnaquæq; res ſua operatione & conatu tālit ad nō niſi bonū: ordo diuinæ gubernat. tōt in gnali. Antecedēs phatur, quia nullus operat reſpiciēs ad malū, ut Dion. dicit. Cōtra probat, q̄ ſa diuina gubernatio totaliter tēdit in bonū. Scdo oīs inclinatio ſiue naturalis, ſiue uoluntaria, eſt impreſſio quędā à primo mouēte: ergo oīa agētia tam naturaliter, q voluntariè ſūt, quaſi ſpōte, ad id ad qđ diuinitus ordinant. Antecedens ſupponit ex ſupradictis, & manifeſtat exēplo impreſſionis in ſagitta. Cōſequētia patet ex ſiidē, & cōfirmatur q hic dr̄ Deus diſponere oīa ſuauiter. ſcdā pars vt nota relinquitur.

¶Circa diſtinctionē & explanationē mēbrorū eius aduerte, ꝙ nō materialiter, ſed formaliter intelligenda ſunt, ita q. gubernatio in gnali eſt, prout egredit à gubernatore uniuerſali ut ſic: in ſpāli verò, vt egredit à cā particulari executiua vt ſic. Dico autē vtrobique ut ſic, qm̄ De[o] nō niſi ut gubernator toti[o], clauditur ſub primo mēbro: & ipſemet De[o] dās pcepta moralia, ut ordinās Eccleſiā, & ſcdm ſimiles rōnes ſpāles, claudit ſub ſecundo mēbro, qm̄ eſt ut cā particularis executiua p ſeipſam quoque. Non. n. ut faciēs aliqđ bonū, ordinat oīa eius, ſed qdā ſm, vel ſecundū qualē ſm diſpoſitiones. & hoc ſi notaueris, ſolues multas argumentationes de pctō mortali, quo eſt cōtra Deū, & cōtra amicos, & pcepta ei[o] immediate ſiue in hoīe, ſiue i angelo &c.

¶In ſolūōe ad primū aduerte, ꝙ peccantes mortaliter, duo inſpiciūt, alterū īntēū, & hoc cōſtat eſſe aliqđ bonū, & ſic implēt aliquē ordinē diuinę gubernationis. Alterum præter intentionem, & hoc eſt deformitas actus cōſiſtens in priuatione debiti ordinis &c. Et in hoc declinant à quodam determinato ordine boni, & contra illum nituntur. & ſic nulla ex parte cōtra diuinā gubernationē i gnali agūt, ſed in ſpeciali.

Porrecta per totum. 508 22. q. 105. ar. 1. ad 2. & a. 8. co. & ar. 9. ad 1. Et 3. cōtra ca. 65. & 67. rōne 3. & 94. Et po. q. 5. ar. 1. Et Io. 5. lect. 2.

Svper qv. ciiii. art. i.

Ferr. 3. cont. c. 65. 67. Capr. 1. diſt. 1. q. 2. con. 3. & 4.

Titulus clarus.

¶In corpore duo principaliter. Primò, propoſita concluſione

Universidad de Deusto Biblioteca

ne riſiua, diſtinguit de cõſeruatione, & iuxta duo diſtinctionis membra duas cõcluſiones ponit. Secũdo, pꝛogreditur [illegible] cõcluſionẽ.
¶ Quo ad primum, cõcluſio ſimpliciter reſponſiua quæſito eſt affirmatiua vniuerſalis. ſ. Omnia conſeruantur in eſſe à Deo, & hoc tam fide q̃ rõne. Diſtinctio eſt. Conſeruare dupliciter, directẽ, & indirectẽ: indirectẽ qdẽ p remotionem corrumpentiũ: directẽ vero p manutentionẽ dependentis à ſe. Concluſio ſecunda eſt. Non omnia conſeruantur indirectẽ. Probat, quia non omnia egent remotione corrumpentiũ [illegible] nulla hñt poſſunt corrumpentia, vt angeli & corpora cæleſtia, & cætera. Cõcluſio ſecunda eſt. Oĩa conſeruari egent à Deo directẽ. probat authoritate Grego. [illegible]

* q. 50. a. 2. & 5.

¶ Quo ad ſecundum tractatur ſecunda cõcluſio rationes [illegible]

q. 66. art. 2.

[illegible]

¶ Quo ad primum ſunt tria, diſtinctio, deſcriptio diſtinctorũ, & manifeſtatio p exẽpla. Diſtinctio eſt [illegible]

plo de domo, in quo aperitur q̃ forma nõ fit directẽ à domificatore, ſed fieri tm̃, & mediã inductionẽ i cæteris artificialib'.
¶ Quo ad ſcdm ſunt tria, diſtinctio cãrum, diuerſa diſtinctorũ pportio ad effect', & manifeſtatio dictorũ à poſteriori. Diſtinctio eſt clara. Agentiũ qdẽ ſunt eiuſdẽ rõnis cum effectibus, & quædã diuerſarũ. [illegible]

turæ ſunt, q̃ ſm ſui naturã non poſſunt non eſſe. ergo non oẽs creaturæ indigẽt, vt à Deo cõſeruentur i eſſe. Probatio mediæ. Qđ p ſe ineſt alicui, neceſſe eſt ei ieſſe, & oppoſitũ eius impoſſibile eſt ei ineſſe. Sicut neceſſariũ eſt binariũ eẽ parẽ, & ipoſſe eſt eũ eſſe imparẽ. Eſſe aũt per ſe cõſequit̃ ad formã: qa vnũquodq; ſm hoc eſt ens actu, qđ hẽt formã. Quædã aũt creaturæ ſunt, q̃ ſunt formæ quædã ſubſiſtentes, ſicut de angelis dictũ eſt.* et ſic p ſe ineſt eis eſſe. et eadem rõ eſt de illis, quorũ materia nõ eſt in potentia: niſi ad vnã formã ſicut ſupra dictũ eſt de corporib' cœleſtibus. Hmõi ergo creaturæ ſm ſuam naturã ex neceſſitate ſunt, & nõ poſſunt nõ eſſe. Potentia.n. ad non eſſe, nõ põt fundari neq; in forma quam p ſe ſequit̃ eſſe, neq; in materia exiſtẽte ſub forma, quam non põt amittere, cũ nõ ſit in potentia ad aliã formam.

¶2 Præt. Deus eſt potẽtior quolibet creato agẽte: ſed aliquod creatũ agens põt cõicare ſuo effectui vt conſeruet in eſſe, ẽt eius operatione ceſſante: ſicut ceſſante actione ædificatoris remanet dom', & ceſſante actiõe ignis remanet aqua calefacta p aliquod tps. Ergo multo magis Deus poteſt ſuæ creaturæ conferre, quod conſeruetur in eſſe ſua operatione ceſſante.

¶3 Præ. Nullũ violentũ põt contingere abſq; aliqua cã agente: ſed tẽdere ad nõ eſſe eſt innaturale & violentũ cuilibet creaturæ: qa q̃libet creatura naturaliter appetit eẽ. Ergo nulla creatura poteſt tẽdere in nõ eſſe, niſi aliquo agẽte ad corruptionẽ. Sed q̃dã ſunt ad quorũ corruptionẽ nihil agere põt, ſicut ſpirituales ſubſtãtiæ, & corpora cœleſtia. Ergo hmõi creaturæ nõ poſſunt tendere in non eſſe ẽt dei operatiõe ceſſante.

¶4 Præt. Si Deus cõſeruat res i eſſe hoc erit p aliquã actionẽ. Per quamlibet aũt actionẽ agentis, ſi ſit efficax, aliqđ fit in effectu. Oportet igit̃ q̃ p actionẽ Dei conſeruantis aliqđ fiat in creatura: ſed hoc non vĩ. Non .n. p hmõi actionẽ fit ipſũ eſſe creaturæ: qa quod iã eſt, nõ fit: neq; iterũ aliquid aliud ſupadditũ, quia vel nõ cõtinue Deus cõſeruaret creaturã in eſſe, vel cõtinuẽ aliqđ adderet creaturæ qđ eſt incõueniens. Nõ igitur creaturæ cõſeruant̃ i eẽ à Deo.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Hebr. 1. Portans omnia verbo virtutis ſuæ.

RESPON. Dicẽdũ, q̃ neceſſe eſt dicere & ſm fidem, & ſm rationẽ, q̃ creaturæ conſeruant̃ in eſſe à Deo. Ad cuius euidentiam conſiderandum eſt, q̃ aliquid conſeruatur ab altero dupliciter. Vno mõ indirectẽ & p accidens, ſicut ille dr̃ rem cõſeruare qui remouet corrũpẽs puta, ſi aliquis puerum cuſtodiat: ne cadat in ignem, dr̃ eum conſeruare. Et ſic ẽt De' dr̃ aliqua conſeruare, ſed nõ oĩa: quia q̃dam ſunt quæ non hñt corrumpentia, quæ neceſſe ſit remouere ad rei conſeruationem. Alio modo dr̃ aliquid rem aliquã cõſeruare p ſe directẽ, qñ ſcilicet illud qđ conſeruatur, depẽdet à cõſeruante, vt ſine eo eſſe nõ poſſit. Et hoc modo oẽs creaturæ idigẽt diuina cõſeruatione. Dependet.n. eẽ cuiuſlibet creaturæ à Deo, ita q̃ nec ad momentũ ſubſiſtere poſſent, ſed in nihilũ redigerent̃ niſi operatione diuinæ virtutis cõſeruarent̃ in eſſe* ſicut Greg. dicit. Et hoc ſic pſpici põt. Oĩs.n. effect' dependet à ſua cã, ſm quod eſt cã eius ſed conſiderandũ eſt q̃ aliquod agẽs eſt cã ſui effectus ſm fieri tm̃, & non directẽ ſm eſſe eius: quod qdẽ cõuenit & in artificialibus, & i rebus naturalibus. Aedificator.n. eſt cã domus quãtũ ad eius fieri nõ aũt directẽ quãtũ ad eſſe eius: manifeſtum eſt.n. q̃ eẽ domus cõſequit̃ formã eius. Forma aũt dom' ẽ cõpoſitio & ordo, q̃ qdẽ forma cõſequit̃ naturalẽ virtutẽ quarundã rerũ. Sicut.n. coc' coqt cibũ adhibẽdũ aliq̃ virtutẽ naturalẽ actiuam. ſ. ignis: ita ædificator facit domũ adhibẽdũ cæmẽtũ, lapides, & ligna, q̃ ſunt ſuſceptiua & cõſeruatiua talis cõpoſitiõis & ordinis. Vñ eſſe domus depẽdet ex naturis harũ rerũ, ſicut fieri dom' depẽdet ex actione ædificatoris. Et ſili rõne eſt cõſiderãdũ i rebus naturalibus: qa ſi aliqđ agẽs ñ eſt cã formæ inquãtũ hmõi nõ erit p ſe cã eſſe, qđ cõſequit̃ ad talẽ formam ſed erit cã effectus ſm fieri tm̃. Manifeſtũ ẽ aũt, q̃ ſi aliqua duo ſunt eiuſdẽ ſpẽi, vnũ nõ põt eẽ p ſe cã formæ alterius, inquãtũ eſt talis forma: qa ſic eẽt cã formæ ppriæ, cũ ſit eadẽ rõ vtriuſque: ſed põt eẽ cã hmõi formæ ſm q̃ ẽ i materia. i. q̃ hæc materia acqrat hãc formã. Et hoc ẽ eẽ cã ſm fieri, ſicut cũ hõ gñat hoiem, & ignis ignẽ. Et iõ qñq; naturalis effectus eſt natus impreſſionẽ agentis recipere ſm eãdẽ rõnem, ſm quã eſt in agẽte, tũc fieri depẽdet ab agente, nõ aũt eſſe ipſi'. Sed aliqñ effect' nõ eſt natus recipere impreſſionẽ agẽtis ſm eadẽ rõnem, ſm quã eſt in agẽte, ſicut patet in oĩbus agẽtibus, q̃ nõ agũt ſiẽ ſm ſpẽm. ſicut cœleſtia corpora ſunt cã gñationis inferiorũ corporũ diſſimiliũ ſm ſpẽm. Et tale agẽs põt eẽ cã formæ ſm rõnẽ talis formæ, & nõ ſolũ ſm q̃ acqrit in hac materia: & iõ eſt cã nõ ſolũ fiẽdi, ſed eſſendi. Sicut igit̃ fieri rei nõ poteſt remanere ceſſante actiõe agẽtis q̃ eſt cã effect' ſm fieri: ita nec eẽ rei põt remanere ceſſante actione agẽtis, q̃ eſt cã effectus nõ ſolũ ſm fieri ſed ẽt ſm eẽ. Et hæc eſt rõ quare aqua calefacta retinet calorẽ ceſſante actione ignis*: nõ aũt remanet aer illuminatus, nec ad momẽtũ ceſſante actione ſolis qa. ſ. materia aquæ ſuſceptiua eſt caloris ignis ſm eãdẽ rõnẽ, qua eſt in igne: vñ ſi pfectẽ pducat̃ ad formã ignis, retinebit calorẽ ſemp. Si aũt impfectẽ participet aliqđ de forma igni ſm quãdã inchoationẽ, calor nõ ſp remanebit, ſed ad tps, p p debilẽ participationẽ pricipij caloris.* Aer aũt nullo mõ natus eſt recipere lumẽ ſm eandẽ rõnẽ, ſm quã eſt in Sole, vt. ſ. recipiat formã Solis, q̃ eſt principiũ luminis. Et iõ qa non hẽt radicẽ in aere, ſtatim ceſſat lumẽ ceſſante actione Solis. Sic aũt ſe hẽt oĩs creatura ad Deum ſicut aer ad Solẽ illuminantẽ.* Sicut.n. Sol eſt lucens p ſuã naturã, aer aũt fit luminoſus participando lumen à Sole, non tñ participãdo naturã Solis: ita ſolus Deus eſt ens p eſſentiã ſuã, qa ei' eſſentia eſt ſuũ eſſe, *oĩs aũt creatura eſt ens participatiuẽ, non q̃ ſua eſſentia ſit eius

Concl.

* Lib. 16. Moral. c. 18. paru à medio

[illegible]

¶ Quo ad tertiũ tria, [illegible] applicationis pꝛæ-dictorum explanatio eius ex proportione ad ſolem & lumen & authoritates Aug. Vis eſt, quia Deus eſt cauſa eſſendi omnibus directẽ cauſans eſſe omnium, quia eſt ens per eſſentiã: cætera ſunt entia per participationem: & ſic creaturæ ſunt effectus Dei in eſſe, & Deus eſt cauſa earum in eſſe. Explanatio, eſt proportio Dei ad ſolẽ, & creaturæ ad aerem illuminatũ, q̃ Aug. authoritate firmatur dupliciter, & clarẽ patet litera.

Effectuũ aliqs ab agente cauſatur ſcdm fieri, & non ſcdm eſſe directẽ: aliquis vero & ſcdm fieri, & ſcdm eſſe directẽ. [illegible] Explanationes ſunt in cæ-[illegible]

¶ Circa diſtinctionẽ effectuũ dubiũ occurrit de illa modificatione. ſ. directẽ. Omne.n. agens, nõ dico diſponens, ſed pficiens, qđ. ſ. inducit formã, agit directẽ ſibi ſimile ſcdm formã qua agit: ergo directẽ agit ad formã effectus. Probat̃ conſequentia, qa ſola forma effectus eſt rõ aſſimilationis effectus ad cauſam. Vnde forma pꝛæſente, ceſſat motus, vt dicit̃ in primo de gñatione. Non

Non ergo diſtinguitur p hoc effectus in fieri ab effectu in eſſe, quod illius eſſe non directẽ eſt à propria cauſa, iſtius vero directẽ immo hoc oppoſitum videtur.
¶ Circa deſcriptiones quoq; eorundẽ dubiũ occurrit, quid intelligatur per formam per ſe cauſari, aut reſpici à cauſa. Cũ.n. [illegible]

ſed quo ad eſſe non ſemper directẽ intendi & fieri.
¶ Ad ſcdm dubium dr̃, q̃ per ſe et vt modus cauſandi, cum ſumatur dupliciter. ſ. vt diſtinguitur contra per accidens, & contra per aliud, in propoſito ſumitur, vt diſtinguitur contra per aliud: ita q̃ ſermo eſt de forma aliqua nõ materialiter, & ſed formaliter, [illegible]

143

143

15

17

tum aſſimilationis. & ſi ex alia parte, eſſe per ſe actiuũ, exigit [illegible] in omni, in quocunq; inuenit tale fundamentũ, igitur nõ ſupponit, & ſic hæc duo principia cõtradicũt, quare &c.
Ad primũ dubium dr̃, q̃ in æquiuoco laboratũ, qñ cum dr̃ q̃ oẽ agens agit ſibi ſimile, intelligitur indirectẽ ſiuẽ in fieri, ſiuẽ in fieri & eſſe ſimul. Cum verò dr̃, q̃ alicuius effectus eſſe non directẽ [illegible] nõ indiſtinctẽ eſt ſermo, ſed de eſſe, vt diſtinguitur contra fieri: vñ non repugnant ad inuicem. Non.n. hic negatur effectum directẽ fieri & intendi ſimilem agenti,

diſtinctẽ de cauſa per ſe, & effectu per ſe, nõ diſtinguendo ſecundum eſſe directẽ vel ſecundum fieri tantum. Poteſt quoq; iuxta nunc dicta dari ſecunda reſpõſio, quod licet i inſtantiis adductis, & ſimilibus ſit cauſa & effectus per ſe vt diſtinguitur contra per accidens, non tamen vt diſtinguit contra per aliud quia ſunt effectus per fieri, quod eſt aliud ab eis.
¶ Ad tertiũ dubium dr̃ q̃ verum eſt, conſequentiam illam fuiſſe dari ſuper illo principio: Cauſa per ſe alicuius cauſat illud in quocunq; inuenit̃ [illegible] intelligitur de cauſa p ſe

ſe primò alicuius, ita quod per ſe [illegible] primum ſe teneat ex parte utriuſq; [illegible] ſic quòd B. cõueniat per ſe primo dependere ab A, & A cõueniat per ſe primo eſſe actiuũ B. Principiũ aũt hoc nõ eget probatione, ſed eſt per ſe notũ. [illegible] B. cõuenit per ſe primò dependẽtia ab A, in quocũq; inuenitur, [illegible] Vnde cum calor & lumen in hoc differant manifeſtè, quòd calor ſecundum eſſe quod habet in propria cauſa, quam conſtat eſſe ignem, ſit ſecundum eandem rationem participabilis ab his inferioribus per calefactionem, & lumen ſecundum eſſe quod hẽt in propria cã, quam conſtat eſſe [illegible]

[illegible commentary, left margin column]

*Li.4.ca. 12. circa princip. tom.3.

44

*Li.8.ſup Gene. ad lit.ca.12. circa medium, tomo 3.

eſſe. Et iõ Aug.† dicit 4. ſup Ge. ad lit. virt' Dei ab eis, q̃ creata ſunt, regendis ſi ceſſaret aliqñ, ſimul & illorũ ceſſaret ſpẽs, oĩs que natura cõcideret.* Et in 8. eiuſdẽ li. dicit,* ꝙ ſicut aer pñte lumine ſit lucidus, ſic hõ Deo ſibi prætẽte illuminatur, abſente autẽ continuo tenebratur.

Ad primum ergo dicẽdum, ꝙ eſſe per ſe cõſequit formã creaturæ, ſuppoſito tñ influxu Dei: ſicut lumẽ ſequit diaphanũ aeris ſuppoſito influxu Solis. Vñ potẽtia ad nõ eſſe in ſpũalibus creaturis, & corporib. cęleſtib. magis eſt in Deo q̃ põt ſubtrahere ſuũ influxũ q̃ in forma, vł in materia talium creaturarũ.

48

Ad ſecundum dicendum, ꝙ De' nõ põt cõicare alicui creaturæ, ut cõſeruet in eſſe ſua actione ceſſante: ſicut nõ põt ei cõicare, ꝙ nõ ſit cã illius. Intm .n. indiget creatura conſeruari à Deo, inquantum eſſe effectus dependet à cã eſſendi. Vnde nõ eſt ſimile de agente, quod non eſt cauſa eſſendi, ſed fieri tm̃.

Ad tertium dicendum, ꝙ rõ illa procedit de cõſeruatione, q̃ eſt per remotionẽ corrũpentis, qua non indigent omnes creaturæ, ut dictum eſt.

Ad quartum dicendum, ꝙ cõſeruatio rerũ à Deo nõ eſt per aliq̃ nouã actionẽ, ſed per continuationẽ actiõis, qua dat eẽ: q̃ quidẽ actio eſt ſine motu & tpe, ſicut ẽt cõſeruatio luminis in aere eſt per cõtinuatũ influxũ à Sole.

Articulus II.

Vtrum Deus immediatè omnem creaturam conſeruet.

Ad ſecundum ſic procedit. Vr, ꝙ Deus immediatè omnem creaturam conſeruet. Eadẽ .n. actione Deus eſt cõſeruator rerum, qua & creator, vt dictum eſt:* ſed Deus immediatè eſt creator omnium. Ergo immediatè eſt etiam conſeruator.

¶ 2 Prę. Vnaquęq; res magis eſt proxima ſibi q̃ rei alteri: ſed nõ põt cõicare alicui creaturę, ꝙ cõſeruet ſeipſam. Ergo multo minus põt ei cõicari, ꝙ cõſeruet aliã. Ergo De' oĩa cõſeruat abſq; aliqua alia cã conſeruãte.

¶ 3 Prę. Effectus conſeruat in eſſe ab eo quod eſt eſſe ei' non ſolũ ſm fieri, ſed ẽt ſm eſſe: ſed omnes cauſæ creatæ, vt videtur, non ſunt cauſę ſuorũ effectuũ, niſi ſm fieri. non ſunt .n. cauſæ niſi mouendo, vt ſupra habitũ eſt.* Ergo non ſunt cauſę conſeruantes ſuos effectus in eſſe.

Sed contra eſt, ꝙ per idẽ conſeruatur res per quod hẽt eſſe: ſed Deus dat eſſe rebus mediantibus aliquibus cauſis medijs. Ergo ẽt res in eſſe conſeruat mediãtibus aliq̃bus cauſis.

Respon. Dicendum, ꝙ ſicut dictum eſt, duplicitér aliquid rem aliquam in eſſe conſeruat. Vno mõ indirectè, & per accidẽs per hoc qđ remouet, vel impedit actionem corrũpentis: alio mõ directè & per ſe, quia ab eo depẽdet eſſe alterius ſicut à cã depẽdet effectus. Vtroq; aũt mõ aliqua res creata inuenitur eſſe alterius conſeruatiua. Manifeſtũ eſt .n. ꝙ ẽt in rebus corporalibus multa ſunt, quæ impediũt actiones corrumpentium, & per hoc dicunt rerũ conſeruatiua: ſicut ſal impedit carnes à putrefactiõe, & ſiſe eſt i multis alijs. Inueniẽ ẽt ꝙ ab aliqua creatura dependet aliquis effectus ſm ſuũ eſſe. Cũ .n. ſunt multæ cauſæ ordinatæ, neceſſe eſt ꝙ effectus dependeat primo quidẽ & principaliter à cã prima ſcđario uero ab oĩbus cauſis medijs. Et iõ principaliter qdẽ prima cã eſt effectus cõſeruatiua: ſcđario vero oẽs mediæ cauſę & tanto magis, quãto cã fuerit altior, & primę cauſę proximior. Vñ ſuperioribus cauſis ẽt i corporalibus rebus attribuit conſeruatio, & pmanentia rerũ ſicut Phĩus dicit in 12. Meta.* ꝙ primus motus ſcilicet diurnus eſt cã continuitatis gñationis: ſcđus ãt motus q eſt per zodiacũ eſt cã diuerſitatis, q̃ eſt ſm gñationẽ & corruptionem. Et ſilr aſtrologi attribuũt Saturno, q eſt ſuprem' planetarũ, res fixas & pmanẽtes. Sic igiẽ dicẽdũ ẽ, ꝙ De' ſm cõſeruat res quaſdã in eẽ, mediãtib' aliq̃bus cauſis.

Ad primum ergo dicendum ꝙ Deus immediate oĩa creauit: ſed in ipſa rerũ reparatione ordinem in rebus inſtituit, vt qdã ab alijs dependerent, per quas ſecundario conſeruarent in eſſe, præſuppoſita tamen principali conſeruatione, q̃ eſt ab ipſo.

Ad II. dicendum, quòd cũ propria cã ſit conſeruatiua effectus ab ea dependentis, ſicut nulli effectui præſtari põt ꝙ ſit cã ſuijpſius, põt tñ ei præſtari ꝙ ſit cã alterius, ita ẽt nulli effectui pſtari põt ꝙ ſit ſuijpſius cõſeruatiuus, põt tñ ei pſtari, ꝙ ſit conſeruatiuus alterius.

Ad III. dicendum, ꝙ nulla creatura poteſt eſſe cã alterius quãtum ad hoc ꝙ acquirat nouam formam, vel diſpoſitionẽ niſi per modum alicuius mutationis: quia ſemper agit pſuppoſito aliquo ſubiecto. Sed poſtquã formã, vel diſpoſitionẽ induxit in effectu, abſq; alia immutatione effectus, huiõi formã cõſeruat. Sicut in aere, put illuminatur de nouo, intelligiẽ qdã mutatio: ſed cõſeruatio luminis eſt abſq; aeris imutatione ex ſola pſentia illuminãtis.

Articulus III.

Vtrum Deus poſſit aliquid in nihilum redigere.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur, quod De' non poſſit aliquid in nihilum redigere. Dicit .n. Aug.* in lib. 83. q. ꝙ Deus non eſt cã tendendi in non eſſe: hoc ãt contingeret ſi aliquã creaturam redigeret in nihilum. Ergo Deus non põt aliquid in nihilum redigere.

¶ 2 Præt. Deus eſt cauſa rerũ, vt ſint, per ſuam bonitatem, quia vt Aug.† dicit in lib. de Doct. Chriſt. Inquantũ Deus bonus eſt, ſumus: ſed Deus non poteſt non eſſe bonus. Ergo nõ poteſt facere, vt res non ſint. quod faceret, ſi eas in nihilũ redigeret.

¶ 3 Prę. Si Deus in nihilũ aliqua redigeret, oporteret ꝙ hoc fieret per aliquã actionẽ: ſed hoc ñ põt eſſe, quia, oĩs actio terminatur ad aliquod ens. vñ actio corrũpentis terminatur ad aliquid gñatũ, quia gñatio unius eſt corruptio alteri'. Ergo De' non poteſt aliquid in nihilum redigere.

Sed contra eſt, quod dicitur Iere. 10. Corripe me Domine, veruntamen in iudicio, & non in furore tuo, ne forte ad nihilum redigas me.

Respon. Dicendum, quòd quidam poſuerunt, quòd Deus res in eſſe produxit agendo de neceſſitate naturæ. Quod ſi eſſet verum, Deus non poſſet rem aliquam in nihilum redigere: ſicut nõ põt à ſua

Super Quaest. CIIII. Art. II.

Titulus clarus.

¶ In corpore una concluſio reſponſiua. Deus conſeruat res quaſdam in eſſe mediantibus cauſis. [illegible]

[illegible commentary]

Super Q. CIIII. Art. III.

Titulus clarus.

¶ In corpe duo. Primo, error oppoſitus. Secundo, concluſio reſponſiua.

[illegible commentary]

Marginal notes: *In cor. art. — 509 — Porrecta per totum 509 — *Ar. præced. — *Ar. præc. — *Lib. 12. Met. tex. 14. — A 256 — 240 — Porrecta per totum. 510 — Ver. q. 5. art. 2. ad 6. Et po. q. 5. art. 3. & 4. Et quol. 4. q. 3. ar. 1. — *q. 1. in medio. — † Lib. 1. de doctri. Chriſt. c. 32. 1

Universidad de Deusto Biblioteca

à ſua natura mutari. Sed ſicut ſupra eſt habitum,* hęc poſitio eſt falſa, & à fide catholica penit⁹ aliena, q̃ confitet̃ Deũ res libera voluntate ꝑduxiſſe in eſſe, ſm̃ illud Pſa. Oĩa, q̃cunq; uoluit Dñs, fecit. Hoc igit̃ quod De⁹ creaturæ eẽ cõicat, ex Dei volũtate depẽdet: nec aliter in eſſe cõſeruat, niſi inq̃tũ eis cõtinuè influit eſſe, ut dictũ eſt.* Sicut ergo anteq̃ res eẽnt potuit eis nõ cõicare eſſe, & ſic eas nõ facere: ita ⁿpoſtq̃ iã factæ ſũt, põt eis nõ influere eẽ, & ſic eẽ deſiſterẽt: q̃ ẽ eas ĩ nihilũ redigere.*

Ad primvm ergo dicẽdũ, q̃ nõ eſſe nõ habet cãm per ſe, q̃a nihil põt eſſe, cã niſi inquantũ eſt ens: ens aũt ꝑ ſe loquendo eſt cã eſſendi. Sic igitur Deus non põt eſſe cã tendendi in nõ eſſe, ſed hoc hẽt creatura ex ſeipſa, inquantũ eſt de nihilo. Sed ꝑ accidẽs Deus põt eſſe cã, q̃ res in nihilũ redigãtur, ſubtrahendo. ſ. ſuam actionem à rebus.

518 Ad secvndvm dicendum, q̃ bonitas Dei eſt cã rerũ, nõ quaſi ex neceſſitate naturæ: ᶠquia diuina bonitas nõ depẽdet ex reb. creatis, ſed ꝑ liberã uoluntatem. Vnde ſicut potuit ſine p̃iudicio bonitatis ſuæ res nõ producere in eſſe, ita abſq; detrimẽto ſuæ bonitatis poteſt res in eſſe nõ conſeruare.

Ad tertivm dicendum, q̃ ſi Deus rem aliquã redigeret in nihilum, hoc non eſſet per aliquam actionem, ſed per hoc, quòd ab agendo ceſſaret.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum aliquid in nihilum redigatur.

Ad qvartvm ſic procedit. Vr̃, q̃ aliquid in nihilũ redigatur. Finis. n. ʰrñdet principio: ſed à principio nihil erat, niſi De⁹. Ergo ad hũc finẽ res pducent, ut nihil ſit niſi De⁹: & ita creaturæ in nihilũ redigentur.

¶ 2 Pręt. Oĩs creatura hẽt potẽtiã finitã: ſed nulla potẽtia finita ſe ʰextẽdit ad infinitũ. Vñ i 8. Phy.* ꝓbat̃, q̃ potẽtia finita nõ põt mouere tp̃e infinito. Ergo nulla creatura põt durare ĩ infinitũ: & ita qñq; in nihilũ rediget̃.

¶ 3 Pręt. Forma, & accidentia non habent materiam partem ſui, ſed quandoque ʰdeſinũt eẽ. Ergo in nihilum rediguntur.

Sed contra eſt, quod dr̃ Eccle. 3. Didici, q̃ oĩa opera, quæ fecit De⁹, pſeuerant in ęternũ.

Respon. Dicendum, q̃ eorũ, q̃ à Deo fiunt circa creaturam, quædam proueniunt ſm̃ naturalem curſum rerũ, quædã verò miraculosè operatur pręter ordinem naturalem creaturis inditum, ut infra dicet̃.* Quæ aũt facturus eſt Deus ſm̃ ordinem naturalẽ rebus inditũ, cõſiderari poſſunt ex ipſis rerũ naturis. Quæ uerò miraculosè fiũt, ordinant̃ ad grãæ manifeſtationem, ſm̃ illud Apoſt. 1. ad Cori. 12. Vnicuiq; dat̃ manifeſtatio ſpũs ad utilitatẽ. Et poſtmodũ inter cætera ſubdit de miraculorũ operatione. Creaturarũ aũt naturæ hoc demõſtrãt, vt nulla earũ in nihilũ redigat̃: quia uel ſunt immateriales, & ſic in eis ñ eſt potẽtia ad nõ eſſe: uel ſunt materiales, & ſic ſaltẽ remanẽt ſp ſm̃ materiam, q̃ incorruptibilis eſt, ᶜvtpote ſubiectũ exiſtẽs gñationis, & corruptionis. Redigere ẽt aliqd in nihilũ nõ ptinet ad grãæ manifeſtationẽ, cũ magis ꝑ hoc diuina potẽtia, & bonitas oñdat̃, q̃ res ĩ eẽ cõſeruat. Vñ ᵐſimplr dd̃m ẽ, q̃ nihil oĩno in nihilũ rediget̃.*

Ad primvm ergo dicendum, q̃ hoc, q̃ res in eẽ productæ ſunt, poſtq̃ non fuerũt, declarat potentiã producentis: ſed q̃ in nihilũ redigerent̃, hmõi manifeſtationem impediret, cũ Dei potẽtia ĩ hoc maximè oſtendat̃, q̃ res in eſſe cõſeruat ſm̃ illud Apoſtoli Heb. 1. Portans oĩa uerbo uirtutis ſuæ.

Ad ii. dicendũ, q̃ potẽtia creaturæ ad eſſendũ eſt receptiua tñ: ſed potẽtia actiua eſt ipſi⁹ Dei, à quo eſt influxus eſſendi. Vñ q̃ res in ĩfinitũ durẽt, ſequit̃ infinitatẽ diuinę uirtutis. Determinat̃ tñ quibuſdã rebus uirtus ad manẽdũ tp̃e determinato, inquantũ impediri pñt, ne pcipiãt influxũ eſſendi, q̃ eſt ab eo, ex aliquo contrario agente, cui finita uirtus non põt reſiſtere tp̃e infinito, ſed ſolũ tp̃e determinato. Et iõ ea, q̃ non hñt cõtrariũ, quamuis hẽant finitam uirtutem, perſeuerãt in ęternũ.

Ad iii. dicendum, q̃ formæ, & accidentia non ſunt entia completa, cum non ſubſiſtãt, ſed quodlibet eorũ eſt aliquid entis. Sic. n. ens dr̃, quia eo aliquid eſt.ᵉ & tamen eo modo, quo ſunt, nõ oĩno in nihilum rediguntur, non quia aliqua pars eorũ remanet, ſed remanet ĩ potẽtia materię, uel ſubiecti.

SVPER Q. CIIII. ART. IIII.

Cap. 1. d. 8. q. 3. con. 3.

Titulus clarus.

¶ In corpore una concluſio reſponſiua. Nihil oĩno in nihilum redigit̃. Probat̃. Nam rę creaturarũ reſpectu naturaliũ, & grãę manifeſtatio reſpectu mirabilium, oſtẽdit q̃ res non redigũtur in nihilũ: ergo nihil omnino in nihilũ redigit̃. Antecedẽs quoad primam partem probatur, diſcurrẽdo per naturas: q̃a aut materiales, & remanet materia: aut immateriales, & manet tota. Quoad ſecundum verò, quia non pertinet ad grãę manifeſtationem annihilatio, probat̃ q̃a magis diuina bonitas, & potentia oſtenditur conſeruando. Conſequẽtia verò ꝓbatur, diſtinguendo res, quæ fiunt, ĩ duos ordines. ſ. naturaliũ, & miraculoſorum, & aperiẽdo, q̃ res naturales ex naturis, miraculoſæ ex gratiæ manifeſtatione penſantur, quod p̃bat̃ authoritate Apoſtoli 1. ad Corint. 12.

¶ In rñſione ad ſcđm eſto cautus. Nec intelligas pp habere, aut non habere contrarium, res eſſe naturę æternæ, aut temporalis: ſed hæc eſt manifeſtatio à poſteriori: quia. n. cœlum, & intelligentiæ ſunt tales naturæ, ideò æterno conſeruantur à Deo, & exemptæ à contrarijs, & non econuerſo, ut patet in primo cœli. & ſimiliter, q̃a hæc inferiora ſunt talia, iõ non ſunt ex ſe conſeruabilia æterna, & ſunt impedibilia à cõtrarijs ne ſint & diuinum influxũ percipiant &c.

QVAESTIO CV.

De mutatione creaturarum à Deo, in octo articulos diuiſa.

Deinde cõſiderãdũ eſt de ſcđo effectu gubernationis diuinæ, q̃ eſt mutatio creaturarũ à Deo. Et primò, de mutatione creaturarũ. Secundo, de mutatione unius creaturæ ab alia.

Circa primum quærunt̃ octo.

¶ Primò quæritur, Vtrum Deus immediatè poſſit mouere materiam ad formam.

¶ Secũdò, Vtrũ immediatè poſſit mouere aliquod corpus.

¶ Tertiò, Vtrum poſſit mouere intellectum.

¶ Quartò, Vtrum poſſit mouere uoluntatem.

¶ Quintò, Vtrum Deus operetur in omni operante.

SVPER QV. CV. ART. I.

Titulus clarus.

¶ In corpore una concluſio reſponſiua. De⁹ poteſt immediatè mouere materiã ad formam. Probat̃. Ens in potentia paſſiua poteſt immediatè reduci in actum à potentia actiua, quæ eum in poteſtate ſua continet: ergo materia poteſt reduci in actum per diuinam potentiam immediatè: ergo poteſt moueri ad formam à Deo immediatè. Antecedẽs patet. Prima cõſequẽtia probat̃: q̃a materia cõtinetur ſub diuina potentia, quod probatur: quia eſt producta à Deo. Secũda conſequentia probatur, quia actus materię eſt ipſa forma.

¶ Sextò,

¶ Sextò, Vtrum poſſit aliquid facere præter ordinem rebus inditum.

¶ Septimũ, Vtrũ oĩa q̃ ſic Deus facit, ſint miracula.

¶ Octauò, De diuerſitate miraculorum.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Deus poſſit immediatè mouere materiam ad formam.

512 Ad primvm ſic ꝓcedit̃. Vr̃ q̃ De⁹ nõ poſſit ĩmediatè mouere materiã ad formã. Sicut. n. probat Philoſoph⁹ in 7. Metaph.* formã ĩ hac materiaʰ nihil facere põt, niſi forma q̃ eſt ĩ materia, q̃a ſiſe facit ſibi ſiſe in materia: ſed Deus nõ ẽ forma in materia. ergo nõ põt cãre formam in materia.

¶ 2 Pręt. Si aliqdʰ agẽs ſe habeat ad multa, nullum eorũ pducet niſi determinet̃ ad unũ ꝑ aliqd aliud. ut. n. in 3. de Anima dicit̃.* uniuerſalis opinio non mouet, niſi mediante aliqua particulari apprehẽſione: ſed uirtus diuina eſt uniuerſalis cauſa omnium. Ergo non poteſt ꝑducere aliquam particularẽ formã, niſi mediate aliquo particulari agẽte.

¶ 3 Pręt. Sicut eſſe cõe depẽdet a prima cã uniuerſali, ita eſſe determinatũ dependet abʰ determinatis cauſis particularibus, ut ſupra habitum eſt:* ſed determinatum eſſe alicuius rei eſt ꝑ ꝓpriam eius formam. Ergo ꝓpriæ rerum formæ non ꝑducuntur a Deo, niſi mediantibus cauſis particularibus.

Sed contra eſt, q̃ dicitur Geneſ. 2. Formauit Deus hominem de limo terræ.

Resp. dicendũ, q̃ ᵐ Deus immediatè põt mouere materiã ad formã: ⁿ q̃a ens ĩ potẽtia paſſiua reduci põt ĩ actũ à potẽtia actiua, q̃ eã ſub ſua poteſtate cõtinet. Cũ igit̃ materia contineat̃ ſub ptãte diuina, utpote a Deo ꝑducta, põt reduci in actũ ꝑ diuinã potentiã. Et hoc eſt moueri materiã ad formã: q̃a forma nihil aliud eſt, q̃ actus materiæ.

Ad primvm ergo dicẽdũ, q̃ effect⁹ aliqs iuenit̃ aſſimilari cãæ agẽti dupl̃r.ᵉ Vno mõ ſm̃ eadẽ ſpeciẽ, ut hõ gñat̃ ab hoĩe, & ignis ab igne. Alio mõ ſm̃ virtualẽ cõtinẽtiã, put ſ. forma effect⁹ virtualr̃ cõtinet̃ ĩ cã. Et ſic aĩalia ex putrefactione gñata, & plantæ, & corpora mineralia aſſimilant̃ Soli & ſtellis, quorũ virtute gñant̃. Sic igit̃ effect⁹ cãę agẽti ſimilat̃ ſm̃ totũ illud, ad qđ ſe extẽdit uirt⁹ agẽtis. Virt⁹ aũt Dei ſe extẽdit ad formã & materiã, vt ſupra habitũ eſt.* Vñ cõpoſitum qđ gñat̃, ſimilat̃ Deo ſm̃ uirtualẽ cõtinẽtiã, ſicut ſimilat̃ cõpoſito gñanti ꝑ ſilitudinẽ ſpeciei. Vñ ſicut cõpoſitũ generãs põt mouere materiã ad formã gñando cõpoſitum ſibi ſimile, ita & Deus: nõ aũt aliqua alia forma nõ in materia exiſtẽs, q̃a materia nõ cõtinet̃ in uirtute alterius ſubſtãtię ſeparatæ. Et iõ Dęmones & angeli operant̃ circa hęc uiſibilia, ñ qdẽ ĩprimẽdo formas, ſed adhibẽdo corpalia ſemina.*

510 Ad ii dicẽdũ, q̃ rõ illa ꝓcederet, ſi Deus ageret ex neceſſitate naturę: ſed q̃a agit ꝑ uoluntatẽ, & intellectũ, q⁹ cognoſcit rões ꝓprias omnium formarũ, & nõ ſolũ ũlis, indè eſt, q̃ põt determinatè, hanc uel illam formam materiæ imprimere.

Ad iii dicẽdũ, hoc ipſum, q̃ cauſæ ſecũdę determinant̃ ad determinatos effect⁹, eſt illis a Deo. Vñ De⁹, q̃a alias cãs ordinat ad determinatos effectus, põt ẽt determinatos effect⁹ ꝑducere ꝑ ſeipſũ.

ARTICVLVS II.

Vtrum Deus poſſit immediatè mouere aliquod corpus.

Ad secvndvm ſic procedit̃. Vr̃ q̃ De⁹ nõ poſſit immediatè mouere aliqđ corpus. Cũ enim mouẽs & motũ oporteat eſſe ſimul, vt probat̃ in 7. Phyſ. oportet eſſeʰ cõtactũ quẽdam mouẽtis & moti: ſed nõ põt eſſe cõtactus Dei, & corporis alicuius. dicit. n. Dion.* in 1. c. de diui. no. q̃ Dei nõ eſt aliqs tactus. Ergo Deus non poteſt immediatè mouere aliquod corpus.

¶ 2 Pręt. Deus eſt mouẽs nõ motũ: tale aũt eſt appetibile apprehenſum. Mouet igit̃ Deus ſicutʰ deſideratũ q̃ apprehẽſum: ſed nõ apprehẽditur niſi ab intellectu, q̃ nõ eſt corpus, nec virtus corporis. Ergo De⁹ nõ põt mouere aliqđ corpus immediatẽ.

¶ 3 Pręt. Philoſoph⁹ ꝓbat in 8. Phyſ.* q̃ʰ potẽtia ĩfinita mouet in inſtãti: ſed impoſſibile eſt aliqđ corpus in inſtãti moueri, q̃a cũ oĩs mot⁹ ſit iter oppoſita, ſequeret̃ q̃ duo oppoſita ſimul ineſſent eidẽ, quod eſt impoſſibile. Ergo corpus non poteſt immediatè moueri à potẽtia infinita. Potentia autem Dei eſt infinita, ut ſupra habitum eſt.* Ergo Deus nõ poteſt immediatè mouere aliqđ corpus.

Sed contra. Opera ſex dierũ De⁹ fecit imediatè, in q̃b. cõtinet̃ motus corporũ, ut patet per hoc quod dr̃ Gen. 1. Congregent̃ aquæ in locum vnũ. Ergo Deus immediatè poteſt mouere corpus.

Resp. Dicẽdũ, q̃ ᵐ erroneũ eſt dicere Deũ nõ poſſe facere ꝑ ſeipſum oẽs determinatos effect⁹, q̃ fiunt ꝑ quamcunq; cãm creatã: ⁿ Vñ cũ corpora moueant̃ immediatè à cauſis creatis, ⁿ nulli debet uenire in dubium, q. n Deus poſſit mouere immediatè quodcunq; corpus.ᵃ Et hoc quidẽ conueniẽs eſt ad ea, q̃ ſupra dicta ſunt.* Nã oĩs mot⁹ corporis cuiuſcunq;, uel cõſequit̃ formã, ſicut mot⁹ localis grauiũ & leuium conſequit̃ formam, q̃ dat̃ à generante, ratione cuius generans dr̃ mouens:ᵉ uel eſt uia ad formã aliquã, ſicut calefactio eſt uia ad formã ignis. Eiuſdem aũt eſt imprimere formam, & diſponere ad formam, & dare motũ conſequentem formam. Ignis. n. non ſolùm generat alium ignem, ſed etiam calefacit, & ſurſum mouet. Cum igit̃ Deus poſſit immediatè formam materię imprimere, ᶠ cõſequẽs eſt, ut poſſit ſm̃ quẽcunque motum corpus quodcunque mouere. 512

Ad primvm ergo dicẽdũ, q̃ duplex eſt tactus, ſ. corporalis, ſicut duo corpora ſe tagũt:ᵉ & uirtualis, ſicut dr̃ q̃ contriſtans tangit contriſtatum. Secundũ igit̃ primum contactũ, Deus cũ ſit incorporeus, non tangit, nec tangitur: ſecundum aut ẽ virtual:

SVPER QV. CV. ART. II.

Titulus clarus.

¶ In corpore una cõcluſio reſponſiua. De⁹ põt immediatè mouere quodcũq; corpus. Probat̃ dupliciter, Primo neceſſariò: ſecũdo rõnabiliter. primò ergo ſic. Erroneũ eſt Deũ nõ poſſe ꝑ ſeipſum facere oẽs determinatos effectus q̃ fiũt ꝑ quãcũq; cãm creatã. ergo Deus põt immediatè mouet̃ &c. Antecedẽs ſupponit̃ diſcuſſum in q. 25. Cõſequẽtia ꝓbat̃: quia unus effectuũ creatarũ cãrũ eſt mouere corpora, ut patet. Secũdò, ꝓbat̃ ſic. Omnis motus uel eſt via ad formã, uel conſequit̃ ipſam. ergo eſt ab eodẽ a quo eſt forma. ergo poteſt eſſe à Deo. Anceđẽs declarat̃ iductione prima. Prima cõſequẽtia ꝓbat̃: q̃a eiuſdẽ eſt date formã & diſponere ad eã, & dare cõſequẽtia, qđ declarat̃ i igne. Secũda uerò cõſequẽtia ꝓbat̃: quia Dei ẽ dare formã, ut patet ex p̃cedẽtibus.

Universidad de Deusto Biblioteca

tualem contactũ tangit quidẽ mouendo creatu- F
ras, ſed non tangit: quia nullius creaturę uirtus na
turalis põt ad ipſum ꝑtingere. Et ſic itellexit Dionyſius, ꝙ non eſt tactus Dei, ut ſcilicet tangatur.

Ad II dicẽdũ, ꝙ mouet Deus ſicut deſideratũ, & intellectum. Sed non oportet, ꝙ ſemp moueat, ſicut deſideratum & intellectum ab eo, quod mouetur, ſed ſicut deſideratum & motum a ſeipſo: qa omnia operatur propter ſuam bonitatem.

* Libr. 8. Phyſ. tex. 78. 79. & 80. to. 2.
151 Ad III dicendũ, ꝙ Philoſophus in 8. Phyſ.* itẽdit ꝓbare, ꝙ uirtus primi motoris nõ ſit uirtus in magnitudine, tali rõne, Virt⁹ primi motoris eſt iſinita. Qđ ꝓbat ꝑ hoc, ꝙ põt mouere tpe iſinito: G uirt⁹ aũt iſinita, ſi eẽt i aliqua magnitudine, moueret i nõ tpe, qđ eſt impoſſibile. Ergo oportet ꝙ iſinita uirt⁹ primi motoris ſit nõ in magnitudine. Ex quo patet, ꝙ corp⁹ moueri in nõ tpe, nõ cõſequiť niſi uirtutẽ iſinitã i magnitudine. Cuius rõ eſt, qa ois uirtus, q̃ eſt i magnitudine mouet, ſm ſe totã, cũ moueat ꝑ neceſſitatẽ naturæ. Potẽtia aũt iſinita improportionabiľr excedit quãlibet potẽtiam finitã. Quãto aũt maior eſt potẽtia mouẽtis, tãto eſt maior uelocitas motus. Cũ igiť potentia finita moueat tpe determinato, ſeqť ꝙ potẽtia infinita nõ moueat in aliquo tpe: qa cuiuſcunque tpis ad H aliud tps eſt aliqua ꝓportio. Sed uirtus, quæ non eſt in magnitudine, eſt uirtus alicuius intelligẽtis, q operať in effectibus, ſm qđ eis cõuenit. Et iõ cũ corpori non poſſit eſſe conueniens moueri in nõ tempore, non ſequitur ꝙ moueat in non tẽpore.

Porrecta per totum.

SVPER QV. CV. ART. III.

Titul⁹ clar⁹, & clarior erit i corpoř
514 ¶ In corpore tria. Primò, declarat quid, & quotuplex ſit mouere intellectũ. Secũdò reſpondet quæſito. Tertio, epilogat.

* Libr. 9. tex. 16. to mo 3.
¶ Quo ad primum duo, Primo qđ. Et dicit ꝙ mouere intellectũ eſt dare formã, q̃ eſt principiũ intellectualis operationis. declaratã ſimili in corporibus, ex quibus nomẽ trãslatũ eſt ad intellectum: qa mouere dř dãs formã. Secundò, quotuplex, & dicit ꝙ eſt duplex iuxta duplicẽ formã, ſ. uirtutem intellectiuam, & ſpeciem intelligibilem.

*Lib. 3. de aĩa, text. 28. to. 2.
¶ Quo ad ſecũdũ cõcluſio reſiua lumen ſolis eſt. Deus mouet intellectum creatum utroq; mõ, ſ. dando uirtutem, & dando ſpeciẽ intelligibilẽ. Probat⁹ prima pars, primo. Deus eſt primũ ens immateriale. ergo primũ intelligẽs. ergo eſt cã ois uirtutis intelligendi.

ARTICVLVS III.

Vtrum Deus moueat immediatè intellectum creatum.

Ad tertivm ſic ꝓcedit. Vř ꝙ Deus nõ moueat immediatè intelĺm creatũ. Actio.n.in I tellectus eſt ab eo, in quo eſt: nõ.n. trãſit in exteriorẽ materiã, ut dř in 9. Meta.* Actio aũt eius, qđ mouet ab alio, nõ eſt h ab eo in quo eſt, ſed à mouẽte. Non ergo intellectus mouetur ab alio: & ita vř ꝙ Deus non poſſit mouere intellectum.

¶ 2 Præt. Id qđ hẽt in ſe h principiũ ſufficiẽs ſui motus, nõ mouet ab alio: ſed mot⁹ intelĺs eſt ipſum intelligere eius, ſicut dř X ꝙ intelligere, uel ſentire ẽ motus qdam, ſm Philoſophũ in 3. de Anima.* Sufficiens aũt principium intelligendi eſt lumen intelligibile inditũ intellectui. Ergo non mouetur ab alio.

¶ 3 Præ. Sicut ſenſus mouetur a ſenſibili, ita intellectus ab h intelligibili: ſed Deus nõ eſt intelligibilis a nobis, ſed noſtrũ intelĺm excedit. Ergo De⁹ nõ põt mouere noſtrum intellectum.

Sed contra Docens mouet intellectũ addiſcentis: ſed Deus docet hominem ſcientiam, ſicut dicitur in Pſal. Ergo Deus mouet intellectum hominis.

Resp. Dicendum, ꝙ ſicut in motibus corporalibus mouens dř quod dat formam, q̃ eſt principium motus: ita dř mouere intellectum quod cauſat formã, G q̃ eſt principium intellectualis operationis, quæ dř motus intellectus. Operationis autẽ intellectus eſt duplex principiũ in intelligente. Vnum, ſ. quod eſt ipſa uirtus intellectualis, qđ quidẽ principium eſt ẽt in intelligente in potentia. Aliud autẽ eſt principium intelligendi in actu, ſ. ſimilitudo rei intellectę. Dř ergo aliquid mouere intellectum ſiuẽ det intelligenti uirtutem ad intelligendum, ſiuẽ imprimat ei ſimilitudinem rei in- H tellectæ. Vtroque autem modo Deus mouet intellectum creatum: ipſe.n.eſt primum ens immateriale. Et qa itellectualitas conſequiť immaterialitatẽ, ſequitur ꝙ ipſe ſit primum intelligẽs. Vñ cum primum in quolibet ordine ſit cauſa eorũ, quæ conſequũtur, ſeqtur ꝙ ab ipſo ſit omnis uirtus intelligendi. Similiter cũ ipſe ſit primũ ens, & omnia entia præexiſtant in ipſo ſicut in prima cã, I oportet quòd ſint in eo intelligibiliter ſecundum modum eius. Sicut.n. omnes rationes rerum intelligibiles primo exiſtunt in Deo, & ab eo deriuantur in alios intellectus, ut actu intelligant: ſic etiã deriuantur in creaturas, ut ſubſiſtant.* Sic igitur m Deus mouet intellectum, inquantum dat ei uirtutem ad intelligendum uel naturalem, uel ſuperadditam, & inquantum imprimit ei ſpecies intelligibiles, & utrunque tenet, & conſeruat in eſſe.* 284 *Conclu.* m

Antecedẽs patet. Prima cõſequẽtia ꝓbatur: qa intellectualitas ſequitur immaterialitatẽ. Secunda uero, Primum in quolibet ordine eſt cauſa cæterorũ. Deinde ꝓbatur ſecũda pars. De⁹ eſt primũ ens. ergo i ſeipſo oĩa præexiſtũt intelligibiliter. ergo rationes itelligibiles omniũ primo ſunt i eo. ergo ab eo deriuãtur in oẽs intellect⁹. Antecedẽs patet. Prima conſequẽtia ꝓbatur & quo ad præexiſtẽtiã, quia eſt prima cã: & quo ad modũ, quiá ſunt in eo per modũ eius: ipſum.n. ſupponiť intellectualẽ eſſe. Secũda eſt ex ſe eadẽ. Tertia ſimiliter ex illa ꝓpoſitione, Primũ in quolibet ordine: uerumtamen in litera manifeſtatur ex hoc, ꝙ ab ipſo deriuantur omnia in eſſe naturæ, ut ſint.

¶ Quo ad tertiũ epilogum patet. Et nota, ꝙ lumẽ infuſum nõ numerať inter ſpẽs, ſed inter uirtutes intellectiuas: qa nõ ſe habet, ut id intelligẽdi, ſed ut efficaciã pſtãs intellectui, cõfortando & eleuãdo ipſũ, ut ſuperius de lumine gloriæ dictũ eſt.

Ad primvm ergo dicẽdũ, ꝙ operatio intellectualis eſt quidem ab intellectu, in quo eſt ſicut à cauſa ſecunda, ſed à Deo ſicut a cauſa prima. Ab X ipſo.n. datur intelligenti, quòd intelligere poſſit.

Ad II dicẽdũ, ꝙ lumen intellectuale ſimul cum ſimilitudine rei intellectæ eſt ſufficiens principiũ intelligendi, ſecundarium tamen, & ab ipſo primo principio depenpens.

Ad III dicendum, ꝙ intelligibile mouet intellectum noſtrum, inquantum quodammodo imprimit ei ſuam ſimilitudinem, per quam intelligi poteſt. Sed ſimilitudines, quas Deus imprimit intellectui creato, non ſufficiunt ad ipſum Deum intelligendum per eſſentiam, ut ſupra habitum eſt.* Vñ dẽ mouet intellectum creatum, cum tamen non ſit ei intelligibilis, ut dictum eſt.† *q. 56. artic. 3. †q. 12. artic. 2.

SVPER

SVPER QV. CV. ARTIC. IIII.

Ferr. 3. cont. cap. 89.

Titulus clarus.
¶ In corpore duo. Primò, dicit quotuplex eſt mouere volũtatem: ſecundò, reſpondet quæſito.

Porrecta per totum.
¶ Quo ad primũ dicit, ꝙ uoluntatẽ mouere, dupliciter capitur. Vno modo ſicut obiectũ: alio modo ſicut dans ipſam uirtutẽ volendi. Declaratur à ſimili in intellectu ex præcedẽti articulo. Et nota, ꝙ non aſſimilat motionem uoluntatis motioni intellectus quo ad habere ſimilitudinẽ ad obiectũ, q ſit principiũ actus: qa in volũtate nõ eſt talis progreſſus, qualis in intellectu, ſed aſſimilat quo ad motionẽ abſolutẽ. quia ſ. vtraq; mouetur ab obiecto, quis diſſimiliter.

515 Infra. q. 111 ar. 2. & q. 111. ar. 4. Et 1. 2. q. 9. ar. 6. & q. 80. ar. 1. Et 2. d. 15 q. 1. ar. 3. Et 3. contra ca. 88. 89. 91. & 149. prin. Et verit. q. 22. ar. 9.

¶ Quo ad ſecũdũ, cõcluſio riſiua eſt. Propriũ eſt Dei mouere voluntatẽ vtroq; modo, & maximè ſecundo. ſ. interius inclinãdo. hæc cõcluſio declaratur, & ꝓbatur. Primò, quo ad primũ modũ. ſ. motionẽ obiectiuã. declaratur, ꝙ intelligitur de motione ſufficiẽti, & efficaci, id eſt, ꝙ ex natura obiecti ſufficiat non ad alliciẽdũ, ſed ad efficaciter ducendũ voluntatẽ in actũ

*Ar. præc.
ſecũdũ reſpectu ſui, & hoc ad differentiã aliorũ. Non.n. differt Deus ab alijs ꝑ hoc, ꝙ ipſe ſolus poſſit voluntatẽ obiectiuè mouere, quia hoc poteſt quodlibet bonũ: ſed per hoc, ꝙ ipſe ſolus põt ſufficienti efficacia obiectiuè uolũtatẽ mouere. Probatur autẽ ſic, Sola uirtus actiua excedens, aut adæquans uirtutem paſſiuã, põt ſufficiẽti efficacia ipſam mouere. ergo ſolũ bonũ vniuerſale põt ſufficienter efficaciterq; uolũtatẽ mouere. ergo ſolus Deus implet

D. 712. voluntatem, & ſufficienter eam mouet. Antecedens patet. & prima conſequentia ꝓbatur: quia uirtus paſſiua uoluntatis ſe extendit ad bonũ uniuerſale. qđ probatur: quia eſt eius obiectũ, quod manifeſtať: qa intellectus obiectũ eſt ens vniuerſale. Sc̃da conſequentia probatur: qa quælibet creatura eſt bonum particulare, Deus aũt uniuerſale. Deinde ꝓbatur, quo ad ſc̃dm modũ mouendi. ſ. dãdo uirtutẽ uolũtatis ſic. Inclinare in bonũ uniuerſale eſt primi mouẽtis. ergo inclinare in obiectũ uoluntatis. ergo dare uelle. ergo dare uirtutẽ uolitiuã. Antecedẽs ꝓbatur: qa finis ultimus ꝓportionať primo mouenti: qđ manifeſtatur exemplo in ciuilibus. Prima conſequentia probatur: quia bonũ uniuerſale eſt obiectũ uoluntatis. Sc̃da, quia uelle nihil aliud eſt, q̃ inclinatio in tale obiectũ. Tertia eſt per ſe nota: eiuſdẽ.n. eſt dare actũ ab intrinſeco, & potẽtiã: immò ꝑ hoc dř dare actũ ab intrinſeco, qa dat principiũ eius. Et nota uim huius rõnis, ꝙ nõ loquitur de uelle tali uel tali. i. ſpecificato ad tale obiectum, ſed de uelle abſolutẽ, cuius proprium obiectum eſt bonũ, nõ tale aut tale, & principiũ eſt, non uolũtas ſic, aut ſic affecta, ſed uoluntas ut ſic. Et ꝓpterea, ſi Dei eſt dare hunc actũ q eſt uelle, oportet ut eius ſit dare uoluntatem. Vltima aũt pars, ſ. ꝙ maximè ꝓpriũ Dei ſit mouere ſecũdo mõ, ꝓpterea dicta eſt, quia mouere obiectiuẽ uolũtatẽ cõceditur alijs, quãuis nõ ſufficienti efficacia. Mouere autẽ ab intus nulli conceditur: ſoli.n. De⁹ illabi poteſt libero arbitrio, q ſolus facit, & conſeruat illud. Ea q̃ de motione uoluntatis eſſent hic differẽda, iã determinata ſunt ſuperius.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum Deus poſſit mouere uoluntatem creatam.

Ad qvartvm ſic ꝓceditur. Vř, ꝙ Deus non poſſit mouere volũtatẽ creatã. Oẽ.n. qđ mouetur h ab extrinſeco, cogiť: ſed volũtas nõ põt cogi. Ergo B non mouetur ab alio extrinſeco: & ita nõ põt moueri à Deo.

¶ 2 Præt. Deus nõ põt facere ꝙ contradictoria ſint ſimul uera. Hoc aũt h ſequereť, ſi uoluntatẽ moueret: nã volũtatẽ moueri ẽ ex ſe moueri, & ñ ab alio. Ergo Deus nõ põt volũtatẽ mouere.

¶ 3 Præt. Motus magis attribuiť mouenti, q̃ mobili. vñ homicidiũ nõ attribuiť lapidi, ſed proijcienti. Si igitur Deus h moueat C voluntatem, ſequitur ꝙ opera voluntaria nõ imputenť homini ad meritum, vel demeritum: hoc autem eſt falſum. Non igitur Deus mouet uoluntatem.

Sed contra eſt, quod diciť Phil. 2. Deus eſt qui operatur in nobis velle, & perficere.

Respon. Dicẽdũ, ꝙ ſicut intellectus, vt dictum eſt,* moue tur ab obiecto, & ab eo q dedit virtutẽ intelligendi: ita uoluntas mouetur ab obiecto qđ eſt D bonũ, & ab eo q creat virtutẽ volendi. Põt autẽ voluntas moueri ſicut ab obiecto, à quocũque bono, nõ aũt ſufficiẽter & efficaciter niſi a Deo. Nõ.n. ſufficienter aliqd põt mouere aliquod mobile, niſi virtus actiua mouẽtis excedat, vel ſaltẽ adęquet virtutẽ paſſiuam mobilis. Virtus aũt paſſiua uoluntatis ſe extendit ad bonũ in uniuerſali. E Eſt.n. eius obiectũ bonũ vniuerſale, ſicut & itellectus obiectũ, eſt ens d vniuerſale. Quodlibet aũt bonũ creatũ ẽ quoddã particulare bonũ: ſolus autẽ Deus eſt bonũ vniuerſale. Vñ ipſe ſolus implet volũtatẽ, & ſufficienter ea mouet vt obiectũ:* ſimiliter autẽ & virtus volendi à ſolo Deo cauſať. Velle autẽ nihil aliud eſt, q̃ inclinatio qdam in obiectum uoluntatis, quod eſt bonũ vniuerſale inclinare autẽ in bonum uniuerſale eſt primi mouẽtis, cui ꝓportionať ultimus finis ſicut i rebus humanis dirigere ad bonũ cõe eſt eius q ꝑeſt multitudini. Vnde m vtroq; mõ ꝓprium eſt Dei mouere voluntatem, ſed maxime ſecundo mõ interius eam inclinando.* 521 *Conclu.* m

Ad primvm ergo dicendũ, ꝙ illud quod mouet ab altero, dř cogi, ſi moueatur contra inclinationẽ ꝓpriam: ſed ſi moueatur ab alio qđ ſibi dat propriã C inclinationem, non dicitur cogi: ſicut graue cum mouetur deorſum à generãte, nõ cogitur. Sic igitur Deus mouendo uoluntatem, non cogit ipſam: quia dat ei eius propriam inclinationẽ.*

Ad II dicẽdũ, ꝙ moueri uoluntariè eſt moueri ex ſe, id eſt, à principio intrinſeco: ſed illud principiũ intrinſecũ poteſt eſſe ab alio principio extrinſeco. Et ſic moueri ex ſe non repu- D gnat ei, quod mouetur ab alio.

Ad III dicẽdũ, ꝙ ſi uolũtas ita moueretur ab alio, ꝙ ex ſe nullatenus moueretur, opera uoluntatis non imputarẽtur ad meritum, uel demeritum: ſed quia per hoc quòd mouetur ab alio, non excluditur quin moueatur ex ſe, vt dictum eſt:* iõ per conſequens non tollitur ratio meriti, uel demeriti. *In ſolu. præc. arg.

ARTICVLVS V.

Vtrũ Deus operetur in omni operante.

Ad qvintvm ſic ꝓceditur. Vř, ꝙ Deus non operetur in omni operante. Nulla.n. inſufficiẽtia eſt Deo attribuenda. ſi igitur Deus operať in omni

SVPER QV. CV. ART. V.

Ferr. 3. cont. c. 66. 67.

Titulus clarus.
411 ¶ In corpoř duo. principaliter. Primò, excludit quẽdam errorem: ſecundò, reſpondet quæſito.

¶ Quo ad primũ tria. vnũ ſuppoſitũ: aliud eſt ipſe error: tertio reprehenſio. Supponitur hic quaſi pro conſtanti, Deum operari in oĩbus, ſed de modo vt tota qõ. Error ergo eſt circa modũ operandi: qdã.n. quos refert Auerrois 9. Met. com. 7. dicunt Deum operari in oĩbus ſic, ꝙ nulla alia uirtus operatur aliqd. ad reprehẽditur aũt hi dupliciter, ducendo ad impoſſibilia. Primò, quia periret ordo cauſarũ, & cõſequenter eſſectum potentia in Deo. Teres ſequela, quia impotentis eſt non poſſe facere alia cooperatiua ſibi. Secũdo, quia fruſtra eſſent uirtutes operatiuę rerum, immò res oẽs. Probatur prima conſequentia quo ad primam partem, quia nõ operaretur, quoad ſecundã, quia imperfectũ eſt ꝑ perfectius in eodẽ. ergo actus primi ꝑ ſecũdos. ergo res oẽs ꝑ operationes ſuas. ergo operationes ſunt fines rerũ. ergo ſine eis fruſtra. Antecedens patet, & cõſequẽtia nota eſt, & confirmatur, ſicut materia propter formam, cætera ſunt clara.

Porrecta per totum.

516 3. contra cap. 66. & 67. Et lib. 4. c. 44. Et op. 3. cap. 131. ſi. & 143.

¶ Quo ad ſecundum tria facit. Primo, proponit cõcluſionẽ reſponſiuam in vniuerſali, Deus operatur in omni operãte ſic, ꝙ

ipſæ

Ipſę res habent proprias operationes. Secundo, diſtinguit genera cauſarum, ubi dicit tria, numerum q̃ ſunt quatuor: differentiam reſpectu agente, quia unũ, ſ. materia, nõ principium, ſed ſubiectum cæteræ ſunt principia actionis, & ordinẽ, quia primò finis: ſecundò agens: tertiò forma.

¶ Nota hic duo. Primo, q̃ quia hic non agemus generib⁹ cauſarũ in ordine ad eſſe, ſed ad operari, ut patet ex titulo: ideo litera nõ accepit formã in agente, ant in effectu, ſed inſtrumenti nõ eſt niſi pp operationem. Secundò, q̃ litera diſtinguit genus cauſæ formalis ab efficiente, & alijs in ordine ad operationẽ. Factũ eſt hoc iudicio meo, non q̃ ſupponat de eis hæc quæſtio, an forma ſit cauſa operationis in gñe cauſę formalis, ſed propter duo, alterũ manifeſtũ: alterũ occultum. Manifeſtũ eſt, q̃ cauſare operationem, ut forma, & ut agens, diſtinguitur ſicut cauſare ut quo, & ut qđ. Occultũ uerò eſt, an oĩs operatio ſequens formã, ſequatur eã effectiuè, finaliter, uel materialiter, & nulla ſequatur eam formaliter. Conſuetus enim ſermo obtinuit, ut dicamus et cãs formales in operando in his, in quibus operatio reſultat ex ea, quaſi eſſe qđdam, ut in exẽplo de lumine in litera adducto patet, & I his, quæ pertinẽt ad intellectum contingit. Ratio autem ad oppoſitum uř. Quoniã aũt modo ſit, ut ſermo præſens omnib⁹ opinionib⁹ ſuperſit, diſtinctum eſt, Deũ eſſe non cauſam formalem, ſed cauſam ratione formæ principaliter oĩs operationis, ut & operatio nes attribuas magis formis, q̃ agentibus intimè cõprehendere. Tertio, proponit concluſionem reſpõſiuã iis ſpecialiter iuxta hæc tria mẽbra, Deus in quolibet operante operatur ſecũdũ hęc

operãte, ſufficiẽter[h] in quolibet operaŧ. Superfluũ igiŧ eſſet, q̃ agens creatũ aliqđ operaretur.

¶ 2 Prǣt. Vna operatio nõ eſt ſimul à duob⁹ [h] operãtibus, ſicut nec vn⁹ numero mot⁹ põt eſſe duorũ mobiliũ. Si igiŧ operatio creaturæ ẽ à Deo ĩ creatura operãte, ñ põt eẽ ſiñ à creatura: & ita nulla creatura aliqđ operaŧ.

¶ 3 Prǣt. Faciẽs dř eſſe cã operationis facti, inquãtũ dat ei formã, qua operaŧ. Si igiŧ Deus eſt cã operationis rerũ factarũ ab ipſo, hoc erit ĩquãtũ dat eis uirtutẽ operãdi: ſed hoc eſt à principio qñ rẽ facit. Ergo vř q̃ vlteri⁹ ñ operǣ ĩ creatura operãte.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Iſa. 26. Oĩa opera noſtra operatus es in nobis Domine.

RESPON. Dicẽdũ, q̃ Deũ operari in quolibet operante, aliq ſic intellexerũt, q̃ nulla virtus creata aliqđ operareŧ in rebus, ſed ſolus Deus immediatè oĩa operareŧ, puta, q̃ ignis nõ calefaceret, ſed Deus in igne, & ſimiliter de oĩbus alijs. Hoc aũt eſt impoſſibile. Primò qdẽ, qa ſic ſubtraheret ordo cãę & cãti à rebus creatis, qđ ptinet ad impotẽtiã creãtis. Ex virtute.n. agẽtis eſt, q̃ ſuo effectui det uirtutẽ agẽdi. Scđò, quia virtutes operatiuæ, q̃ in rebus inueniũtur, fruſtra eſſent rebus attributæ, ſi p eas nihil operareŧ: quinnimmo oẽs res creatę videreŧ quodãmõ eſſe fruſtra, ſi ppria operatione deſtituereŧ, cũ oẽs res ſint pp ſuã operationẽ. Sp. n. imperfectũ eſt pp pfectius. Sicut igiŧ mã eſt pp formam, ita forma q̃ eſt actus primus, ẽ pp ſuã operationẽ, q̃ eſt actus ſecundus: & ſic operõ ẽ finis rei creatæ. Sic[m] igiŧ itelligẽdũ eſt Deũ operari in rebus, q̃ tñ ipſe res ppriã habeat operationẽ.[n]

Ad cuius euidẽtiã cõſiderandũ eſt, q̃ cũ ſint cãrum quatuor gña, mã nõ ẽ principiũ actionis, ſed ſe hẽt vt ſubiectũ recipiens actionis effectũ. Finis verò, & agẽs, & forma ſe habent vt actionis principiũ, ſed ordine quodã. Nã primũ qdẽ principiũ actionis eſt finis, qui mouet agentẽ. Scđò uerò, agens. Tertiò aũt, forma eius, qđ ab agente applicatur ad agendum. Quãmuis & ipſum agẽs p formã ſuã agat, vt patet in artificialibus. Artifex.n. mouetur ad agẽdũ à fine, q̃ ẽ ipſum operatũ, puta, arca, vel lectus, & applicat ad actionẽ ſecurim, quæ icidit p ſuũ acumẽ. Sic igiŧ ſm hæc tria Deus in quolibet operãte operaŧ. Primò qdẽ, ſm rõnẽ finis. Cũ.n. oĩs operõ ſit pp aliqđ bonũ verũ, vel apparens, nihil aũt eſt, uel apparet bonũ, niſi ſm q̃ participat aliquã ſimilitudinẽ ſummi boni, qđ eſt Deus, ſequiŧ q̃ ipſe Deus ſit cuiuſlibet operationis cã, ut finis.

Similiter cõſiderãdũ eſt, q̃ ſi ſint multa agentia ordinata, ſp ſm agens agit in virtute primi. Nã primum agẽs mouet ſm ad agendũ. Et ſm hoc oĩa agunt in virtute ipſius Dei: & ita ipſa eſt cã omniũ actionũ agẽtiũ. Tertiò, cõſiderãdũ eſt, q̃ Deus mouet nõ ſolũ res ad operandum, quaſi applicãdo formas & uirtutes rerũ ad operationẽ, ſicut ẽt artifex applicat ſecurim ad ſcindẽdũ, q tñ interdũ formam ſecuri nõ tribuit: ſed ẽt dat formã creaturis agẽtibus, & eas tenet ĩ eſſe: Vñ nõ ſolũ ẽ cã actionũ ĩquãtũ dat formã, q̃ eſt principium actionis, ſicut gñans dř eſſe cã mot⁹ grauiũ & leuiũ: ſed ẽt ſicut cõſeruãs formas, & virtutes rerũ, put Sol dř cã manifeſtationis colorũ, inquantũ dat, & cõſeruat lumẽ, quo manifeſtanŧ colores. Et qa forma rei eſt intra rẽ, & tantò magis, quãtò cõſideraŧ vt prior, & vniuerſalior, & ipſe De⁹ eſt pprie cã ipſius eſſe uniuerſalis in rebus oĩbus, qđ inter oĩa eſt magis intimũ rebus, ſequiŧ q̃ De⁹ in oĩbus intimè opereŧ. Et pp hoc in ſacra ſcriptura operationes naturæ Deo attribuuntur quaſi operanti in natura, ſm illud Iob. 10. Pelle & carnibus veſtiſti me, oſſib⁹ & neruis cõpegiſti me.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, q̃ Deus ſufficienter operatur in nobis ad modũ primi agentis: nec pp hoc ſuperfluit operatio ſecundorum agẽtiũ.

AD II dicendũ, q̃ vna actio nõ pcedit à duobus agẽtibus unius ordinis. Sed nihil phibet quin vna & eadẽ actio pcedat à primo, & ſcđo agẽte.

AD III dicendũ, q̃ Deus nõ ſolũ dat formas rebus, ſed ẽt cõſeruat eas in eſſe, & applicat eas ad agẽdũ, & eſt finis omniũ actionũ, ut dictum eſt.* *In corp. art.

tria, ſ. finẽ, & agentẽ, & formam, & probat quoad ſingulas partes ſingillatim. Et primo in rõne finis. Finis oĩs operationis ẽ bonũ uerũ, aut apparens. ergo participat ſimilitudinẽ ſummi boni. ergo ipſũ ſummum bonum. Deinde ſimiliter in ratione agentis. Primum agens mouet ſecundum ad agẽdum. ergo agit in uirtute ipſius. ergo ipſe eſt cauſa omnium actionũ agentium. Demũ ſecundum formam, ubi duo, primo dicit modum quo hoc conuenit Deo: ſecundo deducit duo corollaria ordinate. Deus eſt cã operationum ſecundarũ non ſolum ut applicãs, nec ſolũ ut dãs principia actionũ: ſed ut dãs, applicãs, & cõſeruans formas, q̃ ſunt principia actionũ. ergo eſt cã omniũ operationũ ſecũdum formam. Antecedẽs declaraŧ, & excludendo membra exemplo artificis & generantis grauis: & declarando intentũ exemplo Solis, & luminis reſpectu manifeſtationis. Primũ corollariũ eſt, Deus operaŧ in oĩbus intimè, probatur. Forma eſt intra rẽ. ergo q̃to ut prior & uniuerſalior conſiderata, eſt interior. ergo ſcđm eſſe ẽ intima. ergo ut eſt à Deo. ergo Deus intimè operatur in omnibus. Totus pceſſus eſt clarus ex ſe, penultima uerò conſequẽtia probatur ex eo, q̃ Deus eſt proprie cã ipſius eſſe uniuerſalis in rebus, ut patet ex ſuperioribus. Secundum corollariũ. Operationes naturæ propterea attribuuntur Deo in Scriptura, ut in Iob 10.

SVPER QV. CV. ART. VI.

Prov. 3. tom. 1. 98. 99.

Titulus, Poſſit facere, non eſt quæſtio de potẽtia, ſed de actu: & eſt ſenſus, an ſ. de facto poſſit exire in actum faciendi aliquid præter ordinem inditum.

¶ In corpore duo. Primo diſtinguit ordinem. Secundo, reſpondet q̃ſito. Quo ad primum quatuor ſunt, diſtinctio ordinũ, ordinatio eorum, habitudo eorũ ad eos, & explanatio eorũdem. Diſtinctio eſt. Ordines multiplicantur ſecundũ multiplicationem cauſarũ. Probat. Quælibet cã habet rõnẽ principij. ergo a qualibet cã deriuat aliquis ordo in ſuos effectus. ergo ordines multiplicantur ſecũdum multiplicationem cauſarum.

¶ Circa primã conſequentiã huius proceſſionis aduertatur, q̃ in antecedẽti, Ex hoc n. qđ hẽt rõnem principij, hẽt ſequitur ergo eſt cauſa ordinis interſe, & effectũ: ſed non ſequitur ergo ab ea eſt aliquis ordo ĩ effectib⁹, cũ nõ oporteat oẽm cãm hẽe plures effectus, inter quos ponat ordinẽ, ut patet de cauſis uniuocis.

¶ Ad hoc dr, q̃ cũ hic ſit ſermo de cã principali in aliquo ordine, & non de inſtrumentali, quæ nõ cauſa, ſed cauſæ inſtrumentum dici debet, ut 14. Meta. com. 24. dicit Alex. & in conſequente duo includantur, ſ. pluralitas effectuum, & ordo ĩ eis a cauſa, recte pſpiciamus, ordo dicte ſtã infertur ex antecedẽte: pluralitas autem effectuum ſupponitur aut uniuerſaliter, aut accommodè. Vndè conſequentia põt habere duos ſenſus. Primus eſt ſupponendo, q̃ omnis cauſa habeat plures effectus, & tunc conſequentia eſt optima: quia cum pluralitas non ſit ſine ordine, alioquin eſſet confuſio, & cauſa habet rationem principij, a quo, illi deriuantur, ergo ab ea eſt ordo illorum. Secundus eſt, accommodando cõſequens ad cauſas habentes plures effectus: & tunc etiam conſequentia eſt optima. Cauſa eſt principium. ergo in cauſis habẽtibus plures effectus, à cauſa eſt ordo illorum ratione iam dicta: & iſta uia eſt planior, & ſufficit propoſito. Cauſa enim eo quod habet rationẽ principij, & negatiuè in illo ordine & poſitiuè, ſequitur. ergo ab ea eſt ordo in effectu ſine ad ipſam cauſam, ſiue in ſeipſo multiplicato, & ſic ubi ſunt plures effectus, aperte ſequitur ordinem in eis eſſe, & eſſe a cauſa. Plures autem effectus dicuntur, uel plures differentiæ, ut partes organicæ viuentium reſpectu generantis, uel plures paſſiones, ut liquefactio ceræ, & induratio luti: uel plures cooperationes ſecũdum pluralitatem inferiorum, ut generatio hois & leonis, ut ſunt à Sole: uel plures effectus ordinate ſe conſequentes, ut leuitas ſequitur formam ignis geniti &c. & ſic potuit ſupponi pluralitas effectuum uniuerſaliter, & conſequenter ſuſtineri poteſt primus ſenſus, quoniam nulla eſt cauſa per ſe & principalis, quæ non ſit cauſa ſaltem duorum, uelut ſubiecti & paſſionis.

¶ Ordinatio uerò horum ordinum eſt, q̃ unus continetur ſub altero, pbatur: qa cã continetur ſub cã. Habitudo aũt cãrũ ad ordines hos eſt, q̃ cã ſuperior non continetur ſub ordine cauſæ inferioris, ſed econuerſò. Manifeſtatio demũ eſt ab exẽplo in politicis, in patre, & ordine domus, rectore & ordine ciuitatis, rege & ordine regni, & clara eſt litera.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Deus poſſit facere aliquid præter ordinem rebus inditum.

AD SECVNDVM ſic procedit. Videtur q̃ Deus nõ poſſit facere aliquid præter ordinem rebus inditum. Dicit.n. Auguſ.* 26. contra Fauſtũ Deus conditor & creator omniũ naturarũ nihil contra naturam facit: ſed hoc vř eſſe contra naturam, qđ eſt præter ordinem naturaliter rebus inditum. Ergo Deus non poteſt facere aliquid præter ordinem rebus inditum.

¶ 2 Prǣt. Sicut ordo iuſtitię eſt à Deo:[h] ita & ordo naturæ: ſed Deus non põt facere aliqđ pręter ordinem iuſtitiæ. faceret.n. tũc aliqđ iniuſtũ. Ergo nõ põt facere aliqđ pter ordinẽ naturæ.

¶ 3 Prǣt. Ordinem naturæ Deus inſtituit. Si igitur prǣter ordinẽ naturæ Deus aliquid faciat, uidetur quod ipſe ſit[h] mutabilis, quod eſt inconueniens.

SED CONTRA eſt, quod Aug.* dicit 26. contra Fauſtũ, q̃ Deus aliquando aliquid facit contra ſolitum curſum naturæ.

RESPON. Dicẽdũ, q̃ à qualibet cauſa deriuatur aliquis ordo in ſuos effectus, cum quælibet cã habeat rationem principij. Et iõ ſecundum multiplicationem cauſarũ multiplicatur & ordines, quorum unus continetur ſub altero, ſicut & cauſa continetur ſub cauſa: unde cauſa ſuperior non continetur ſub ordine cauſę inferioris, ſed ecõuerſo, cuius exemplũ apparet in rebus humanis. Nam ex patre familias dependet ordo domus, qui continet ſub ordine ciuitatis, qui procedit à ciuitatis rectore, cum & hic cõtineatur ſub ordine regis, à quo totũ regnum ordinatur.[m] Si ergo ordo rerum conſidereŧ prout dependet à prima cauſa, ſic cõtra rerum ordinẽ Deus facere non poteſt.* Sic.n. ſi faceret, faceret contra ſuam pſcientiam. Si[l] vero conſidereŧ rerũ ordo, prout dependet à qualibet ſecundarũ cãrum, ſic Deus poteſt facere pter ordinem rerum, [l] qa ordini ſecundarum cauſarum ipſe nõ eſt ſubiectus, ſed talis ordo ei ſubijciŧ: quaſi ab eo procedens, non p neceſſitatem naturæ, ſed p arbitrium uoluntatis. Potuiſſet.n. & alium ordinẽ rerum inſtituere. Vñ & poteſt pter hunc ordinem inſtitutũ agere cum voluerit, puta, agendo, effectus ſecundarum cãrũ ſine ipſis, vel producendo aliquos effectus, ad quos cauſæ ſecũdæ non ſe extendunt.* Vñ & Aug. * dicit 26. cõtra Fauſtum, quod Deus cõtra ſolitum curſum naturæ facit, ſed contra ſummam legem nullo modo facit, quia contra ſeipſum non facit.

¶ Quo ad ſecundum reſpondetur q̃ſito duab⁹ cõcluſionibus, iuxta duos ordines illatos ex pmiſſis. Diſtinctio ex pmiſſis illata eſt, q̃ in rebus eſt duplex ordo, unus ut ſunt à prima cãa, alter, & hic eſt multiplex, ut ſunt à cauſis ſecundis. Prima concluſio iſtius eſt. Deus nõ põt facere cõtra ordinem rerũ, ut dependet à prima cã. probatur ducẽdo ad impoſſibile: q̃ ſi faceret cõtra talẽ ordinẽ, faceret cõtra pſcientiã ſuã, qđ eſt impoſſibile.

¶ Aduerte hic ex tertio contra Gen. ca. 98. q̃ põt dupliciter intelligi iſta cõcluſio: aut quo ad res ordinatas, aut quo ad rationem ordinis. Eo ſecundo modo intelligitur hic, non primo: uide ibi circa principium cap.

¶ Secunda concluſio iſtius eſt. Deus põt facere pter ordinẽ rerũ, put pẽdet ex qualibet ſecũdarũ cãrũ. probatur, declarat, & cõfirmaŧ. Probaŧ qui dẽ. Talis ordo ei ſubijcitur, ut procedens ab eo per arbitrium uoluntatis. ergo põt præter talem ordinẽ agere. Antecedẽs habet tres partes. Prima patet ex præmiſſis, qa. ſ. cauſa ſuperior non ſubijcitur inferiori ordini, ſed ecõuerſo. Secunda pcõſtanti ſupponitur, ex quo oĩa ſunt à Deo. Tertia uerò probatur: quia potuiſſet aliorum ordinum inſtituere. Conſequentia aũt hic breuitatis cã relinquitur, quaſi euidens: ſed in tertio cõtra Gen. c. 99. in principio probatur ex differentia inter agens naturale, & liberũ in hoc, q̃ naturale oportet agere ſecundum ultimum uirtutis ſuæ, & conſequenter effectũ ſimilem, & conſequenter nõ põt immediatè agere effectum proprium cãrum ſecundarũ: cãm uerò liberè agentẽ nõ oportet ſic agere, ſed põt agere immediatè imperfectiſſimum effectũ, utendo uirtute ſua ut uult, ut patet in artifice pfectiſſimo, pãtẽ tñ, ſi uult, facere opus imperfectũ, quale nouitius in arte faceret. Declaratur uero ponendo duos modos, qbus Deus pter hũc ordinẽ facit, & patet in litera. Cõfirmaŧ aũt authoritate Aug. nõ ſolũ hæc, ſed prima concluſio ſimul, ut patet in lřa.

¶ Circa utramq; concluſionẽ ſimul dubium occurrit: quia aut hic eſt ſermo de poſſe Dei abſolutè, & ſic cõſtat, q̃ põt Deus cõtra utrumq; ordinem, nec ſequitur aliquis defectus pſcientiæ diuinæ: aut eſt ſermo de poſſe Dei, quoad exercitium actus de facto: & ſic etiam nulla eſt differentia inter utrumque ordinem: quoniam ſicut Deus pſciuit primum ordinem, ita & alios: & quemadmodum ſi præter primum ordinẽ faceret, faceret cõtra pſcientiam, ita ſi pter alios ordines faceret, faceret contra pſcientiam ſuam: & ſic tota litera uidetur.

¶ Ad hoc breuiter dř, q̃ ut ĩ titulo patet, hic eſt ſermo de potentia Dei ſcđo mõ, & q̃ ſi utriq; ordo ...

Conclu. m

Conclu. p

512 c 522

*Cap. cita to in argumen. ſed contra.

*li. 26. contra Fauſt. c. 3. a medio, to. 6.

AD PRIMVM ergo dicēdū, ꝙ F cū aliquid cōtingit in rebus naturalibus pter naturā inditam, hoc pōt dupř contingere. Vno mō per actionem agentis, qui inclinationē naturalē non dedit: ſicut cum hō mouet corpus graue ſurſum, quod nō hēt ab eo vt moueat deorſum: & hoc eſt contra naturā. Alio mō per actionē illius agētis à quo depēdet actio naturalis: & hoc ñ eſt cōtra naturā, ut patet in flu G xu & refluxu [d] maris, q non eſt contra naturā, q̄uis ſit pter motū naturalē aquæ, q̄ mouetur deorſum. Eſt.n. ex impreſſione cęleſtis corporis, à quo dependet naturalis inclinatio inferiorū corporeū. Cū igiť naturæ ordo ſit à Deo rebus inditus, ſi qd pter hunc ordinem faciat, non eſt contra naturā. Vñ Aug.* dicit 26. contra Fauſtum, ꝙ id eſt cuilibet rei naturale, quod ille H fecerit, à quo eſt omnis mod[9], numerus, & ordo naturæ.

AD II dicēdū, ꝙ ordo iuſtitię eſt ſecundùm relationē ad cauſam primam, quę eſt regula oīs iuſtitiæ: & ideo præter hunc ordinem, Deus nihil facere pōt.

AD III dicendū, ꝙ Deus ſic rebus certum ordinem indidit, vt tñ ſibi reſeruaret, quod ipſe aliquando aliter ex cauſa eſſet facturus. Vnde cum pręter hūc I ordinem agit, non mutatur.

ARTICVLVS VII.

Vtrum omnia quæ Deus facit præter ordinem naturalem rerum, ſint miracula.

AD SEPTIMVM ſic proceditř. Vř ꝙ nō oīa quæ Deus facit præter ordinē naturalē rerū, ſint miracula. Creatio.n. mūdi, & ēt animarum, & iuſtificatio impij fiunt à Deo [h] pter ordinē naturalem. non.n. fiūt per K actionem alicuius cauſæ naturalis: & tñ hæc miracula nō dicuntur. Ergo non omnia quę facit Deus præter ordinem naturalem rerum, ſunt miracula.

¶2 Præt. Miraculum dicitur aliquid arduū & inſolitum præter facultatem naturę, & ſpē admirantis proueniēs: ſed quædam fiunt pter naturæ ordinē, quæ tñ non ſunt ardua: ſunt.n. in minimis rebus, ſicut in reſtauratione gemmarū, vel ſanatione ægrorū. Nec ēt ſunt [h] inſolita. cū frequēter eueniant: ſicut cū infirmi in plateis ponebanť, ut ad umbrā Petri ſanarētur. Nec ēt ſunt [h] ſupra facultatem naturæ, ut cū aliqui ſanantur à febribus. Nec ēt [h] ſupra ſpem, ſicut reſurrectionē mortuorum omnes ſperamus, quæ tamen fiet pter ordinem naturæ. Ergo nō omnia quæ fiunt præter naturę ordinem, ſunt miracula.

¶3 Præt. Miraculi nomē ab admiratione ſumitur: ſed admiratio eſt de rebus ſenſui [h] manifeſtis. Sed qñque aliqua accidunt pter ordinem naturalē in rebus ſenſui nō manifeſtis, ſicut cū Apoſtoli facti ſunt ſciētes, neq; inuenientes, neq; diſcentes. Ergo nō omnia quæ fiunt pter ordinem naturę, ſunt miracula.

SED CONTRA eſt, quod Auguſ.* dicit 26. contra Fauſtum. ꝙ cum Deus aliquid facit contra cognitum nobis curſum ſolitumque naturæ, magnalia, uel mirabilia nominantur.

RESPON. Dicēdū, ꝙ nomē miraculi ab admiratione ſumitur. Admiratio aūt cōſurgit, cum effectus ſunt manifeſti, & cauſa occulta. Sicut aliquis admiratur cū uidet eclipſim Solis, & ignorat cauſam, ut dř in principio Metaph. Poteſt autem cauſa effectus alicuius apparentis alicui eſſe nota, q̄ tñ eſt aliis incognita. Vñ aliquid eſt mirū uni, qd non eſt mirum aliis: ſicut eclipſim Solis mirať ruſticus, non autem aſtrologus. Miraculum autē dř quaſi admiratione plenum, quod ſcilicet hēt cauſam ſimpliciter, & omnibus occultam: hæc autem eſt Deus. Vnde illa [m] quæ à Deo fiunt præter cauſas nobis notas, miracula dicuntur.*

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ creatio, & iuſtificatio impij, etſi à ſolo Deo fiat, non tñ propriè loquendo, miracula dűr: quia non ſunt nata fieri per alias cauſas, & ita nō contingunt pter ordinē naturæ, cum hęc ad facultatē naturæ nō ptineāt.

AD II dicendū, ꝙ arduum dř miraculum non pp dignitatem rei in qua fit, ſed quia excedit facultatem naturæ. Siř ēt inſolitum dř, non qa frequenter non eueniat, ſed quia eſt pter naturalem conſuetudinē. Supra facultatē aūt naturæ dř aliqd non ſolū pp ſubſtantiā facti, ſed ēt pp modū & ordinē faciendi. Supra ſpem ēt naturæ miraculum eſſe dř, non ſupra ſpem grē, quæ eſt ex fide, per quam credimus reſurrectionem futuram.

AD III. dicendum, ꝙ ſcietia Apoſtolorū q̄uis ſm ſe non fuerit manifeſta, manifeſtabatur tamē in effectibus, ex quibus mirabilis apparebat.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum unū miraculū ſit maius alio.

AD OCTAVVM ſic proceditř. Vř ꝙ unum miraculū non ſit maius alio. Dicit enim Augu.* in epiſtola ad Voluſian. In rebus mirabiliter factis tota rō A facti eſt potētia faciētis: ſed eadē potētia, ſ. Dei, fiūt oīa miracula. ergo vnū nō ē mai[9] [h] alio.

[Commentary, left margin column:]

[illegible] æternorum [illegible] pter primū [illegible] rei [illegible] pter alios [illegible]. Ad cuius euidētiā [illegible], ꝙ [illegible] cuiuſ cauſæ ſecundæ [illegible] executionē in cā primā: qa ab actione illius pēdet eius actio, nō aūt econuerſo: qa pōt cā prima ꝑ ſe ipſā ſolā exeq, & pducere aliqd. & inde eſt qd fieri aliquid pter executionē primæ cauſæ ē impoſſibile: fieri aūt aliqd pter executionē cuiuſcūque, & oīum ſimul cārū ſecūdarū, nō inconuenit. Cum aūt ordo rerū ad primā cām attēdať penes executionē primæ cauſæ, ordo aūt eārū ad alias cauſas attēdať penes executiōes illarū, rō primi ordinis in diuina pſciētia oportet ꝙ contineat q̄cqd ꝑ ipſam primā cām qualitercūq; exequēdū eſt: rō aūt cuiuſcumq; alterius ordinis in diuina pſcientia, nō continet niſi quicqd eſt ꝑ talē cauſam exequēdū. & iō nō inconueniens aliqd fieri pter iſtos ordines & rōnes, ac præſciētias partiales, ut ita dixerim, eorum. Sed inconueniēs manifeſtē eſſet, ꝙ pter ordinis primi rōnē aliqd fieret: ſic.n. deficeret, aut mutabilis diuina præſciētia cōuinceretur: qm ut dictū eſt, deberet ſub ratione cōprehēſionis omni executioni mandatorū qualitercūq; ꝑ primā cām, extra q̄ nihil fieri de facto pōt. quāuis de potentia abſoluta multa poſſibilia reſtēt, quæ nunquàm erunt.

SVPER QV. CV. ART. VII.

Ferr. 3. cont. c. 101. 102.

TItulus clarus ex articulo pcedēti. ¶ In corpore una cōcluſio rñſiua affirmatiuē. Qia q̄ fiūt à Deo pter cauſas nobis notas, miracula dicuntur. Probatur. Miraculū dř ab admirationis plenitudine. ergo q̄ fiunt à Deo pter cās nobis notas, dűr miracula. Añcedens ſupponit, & manifeſtať [illegible], oſtendēdo qd hēat ex admiratione. ſ. cauſam ignotā effectus patētis, & quid ex plenitu

[Commentary, upper right of left page:]

dine. ſ. occultationē cauſæ, non reſpectu huius vel illius, ſed ſimpliciter. [illegible] ex parte, ſ. reſpectu huius, hoc nō, [illegible], ſ. reſpectu omnium. Conſequētia ꝓbatur, quia Deus eſt ſimpliciter occulta. Vñ per cauſas nobis notas idē intendit in concluſione, quod ꝑ cauſas ſecundas, ſeu naturales in titulo.

SVPER QV. CV. ART. VIII.

Ferr. 3. cont. c. 101.

TItulus clarus. ¶ In corpore vna concluſio reſponſiua quæſito affirmatiuè. Vtrum miraculum

[Margin notes, left page:]

D. 62.

*Li. 26. contra Fauſtum, c. 3. ante medium, t. 6

*Li. 26. c. 3. a medio illius to. 6

Li. 1. Metaph. c. 2. circa medium tom. 3

Concl.

Porrecta per totum.

518 Po. q. 6. art. 2. Et 2. diſt. 18. q. 1. ar. 3. Et 3. contra c. 101. & 102

Porrecta per totum.

519 1. 2. q. 113. ar. 10. co. Et 3. contra Gen. c. 101. *Aliquanto ante medium epiſt. 3. to. 2.

¶2 Pręt. Potētia Dei eſt infinita: ſed infinitū improportionabiliter excedit oē finitū. Ergo non [h] magis eſt mirādū, ꝙ faciat hūc effectum q̄ illū. Ergo unum miraculum non eſt maius altero.

SED CONTRA eſt, qd Dominus dicit Io. 14. de operibus miraculoſis loquens Opera. quæ B ego facio, & ipſe faciet, & maiora horum faciet.

RESP. Dicendū, ꝙ [m] nihil pōt dici miraculū ex cōparatione potētiæ diuinæ,* qa quodcūq; factū diuinæ potētiæ cōparatū eſt minimū, ſm illud Iſa. 40. Ecce gentes quaſi ſtilla ſitulæ, & quaſi momētū ſtateræ reputatæ ſunt: ſed dř aliq̄d miraculū ꝑ cōparationē ad facultatē naturæ, quā excedit. Et ideò [†] ſm qd̄ C magis excedit facultatē naturæ, ſm hoc maius miraculū dř. [¶] excedit aūt aliqd facultatē naturæ tripliciter. Vno mō quātū ad ſubſtantiā facti, ſicut ꝙ duo corpora ſint ſimul, vel ꝙ Sol retrocedat, aut ꝙ corp[9] humanū glorificet. quod nullo modo natura facere poteſt: & iſta tenēt ſummū gradū in miraculis. Secūdo aliqd excedit facultatem naturæ, non quantū ad id quod D fit, ſed quātū ad id, in quo fit: ſicut reſuſcitatio mortuorū, & illuminatio cęcorū, & ſimilia. Poteſt.n. natura cauſare uitam, ſed nō in mortuo: & poteſt præſtare viſum, ſed non cæco: & hæc tenent ſm locum in miraculis. Tertio mō excedit aliqd facultatē naturæ, quātū ad modum, & ordinem faciendi. Sicut cum aliquis ſubito per virtutem diuinam à febre curatur abſq; cura E tione, & conſueto ꝓceſſu naturæ in talibus: & cum ſtatim aer diuina virtute in pluuias denſať abſq; naturalibus cauſis, ſicut factum eſt ad preces Samuelis, & Eliæ: & hmōi tenent infimū locum in miraculis. Quælibet tñ horum habēt diuerſos gradus, ſm, quod diuerſimodè excedūt facultatem naturæ. Et per hoc patet ſolutio ad obiecta, q̄ procedūt ex parte diuinæ potētiæ.

QVAESTIO CVI.

Quomodo vna creatura moueat aliā, in quatuor articulos diuiſa.

DEINDE cōſiderādū eſt quomodo vna creatura moueat aliam. Erit aūt hæc conſideratio tripartita, vt primò conſideremus, quomō angeli moueāt, q ſūt creaturæ purè ſpūales. Secūdò, quomō corpora moueant. Tertiò, quomō hoīes, q ſunt ex ſpūali & corporali nā cōpoſiti.

¶ Circa primū tria cōſideranda occurrūt. Primò, quomō angelus agat in angelū. Scđò, quomodo in creaturā corporalem. Tertiò, quomodo in homines.

¶ Circa primū cōſiderare oportet de illuminatione, & locutione angelorum, & ordinatione eorum adinuicem tā bonorum, quàm malorum.

Circa illuminationem quæruntur quatuor.

¶ Primò, Vtrum vnus angelus moueat intellectum alterius illuminando.

¶ Secūdò, Vtrum unus moueat voluntatem alterius.

¶ Tertiò, Vtrū inferior angelus poſſit illuminare ſuperiorē.

¶ Quartò, Vtrū ſuperior angelus illuminet inferiorem de omnibus, quæ cognoſcit.

ARTICVLVS I.

Vtrum unus angelus illuminet alium.

AD PRIMVM ſic proceditř. Vř ꝙ vnus angelus nō illuminet aliū. Angeli.n. eādē beatitudinē poſſidēt nūc, quam nos in futuro expectamus: ſed tunc vnus hō nō illuminabit alium, ſm illud Iere. 31. Non docebit vltra uir proximū ſuum, & uir fratrem ſuū. Ergo ēt nunc unus angelus non [h] illuminat alium.

¶2 Præt. Triplex eſt lumē in angelis, naturæ, & gratiæ, & gloriæ: ſed angelus illuminať lumine naturæ à creante, lumine gratiæ à iuſtificāte, lumine gloriæ à beatificante, quòd totum Dei eſt. Ergo vnus angelus [h] nō illuminat alium.

¶3 Præt. Lumē ē forma q̄dā mētis: ſed mēs rōnalis à ſolo Deo [h] formať nulla iterpoſita creatura, ut Aug. [†] dicit in li. 83. q. Ergo vn[9] angel[9] ñ illuminat mētē alteri[9].

SED CONTRA eſt, ꝙ dicit Dio.* 8. c. cęl. hierar. ꝙ angeli ſecūdæ hierarchię purgant, & illuminant,

[Commentary, left margin column of right page:]

lū eſt mai[9] alio. Probatur. Miraculum dř nō per comparationem ad diuinam potentiam, ſed facultatem naturæ exceſſiuā. ergo vnū eſt maius alio. Antecedens quo ad primam partem ꝓbatur, quia reſpectu diuinæ potentiæ qdlibet eſt minimum, quod probatur auctoritate Iſaiæ, omiſſa rōne de infinitate potētiæ diuinæ. Quo ad ſecundā uero partē relinquitur per ſe nota, quaſi ꝑ locū à diuiſione. Conſequētia verò ꝓbatur, qa natura ſecūdum triplicem gradum excedi poteſt. Primò ſecūdum ſubſtantiam facti: ſecūdo ſecūdum materiā in qua: & tertio ſcdm modū faciēdi &c. oīa clara ſunt. ¶ Circa primum gradū miraculorum dubiū occurrit, qm hic dicitur, quòd excedētia facultatē naturæ ſecūdū ſubſtantiam facti, tenent ſummū locum in miraculis. ¶ In q̄ſtione autē ad primū pcedentis articuli dictū eſt, quòd creatio & iuſtificatio impij non ſunt propriè miracula, quia non ſunt nata fieri ꝑ cauſas ſecundas. igitur ſi cō hæc ibi aſſignata eſt bona, exceſſus naturæ ſecūdum ſubſtantiam facti minuit rōnē miraculi. ergo non conſtituit ſummum gradū eorum, ut hic dicitur. ¶ Ad hoc dicitur, ꝙ excedentia ſecūdum ſubſtantiā facti ſunt in duplici differētia. Quędā pertinent ad communem influentiā: quædam uerò ad ſpecialem influxum. Pertinentia ad communem influētiam ſunt, & quæ Deus ut primum agens quaſi ſuprema natura facit, ut creatio, conſeruatio, ordinatio uniuerſi, & partium eius non aliter poſſibiliū, q̄ per creationē &c. & quæ Deus ut tale agēs, puta glorificator manifeſtato nobis ordine facit, ut iuſtificatio impij, collatio gratiæ &c. Et hęc merito minuunt rationē miraculi, quia à Deo ſunt non ut ignota cauſa. Et de his dictū eſt in præ-

[Commentary, right margin column of right page:]

cedēti articulo, quòd non ſunt propriè miracula. Et ratio ibi aſſignata, quia. ſ. non ſunt nata fieri ꝑ cauſas ſecundas, optima eſt, ſi ponderetur ly nata fieri, & applicet negatio ad medias cauſas tantum, quaſi diceretur, hæc ſunt de genere eorū, quæ ſunt nata fieri. id eſt, habēt quaſi naturalē curſum in uniuerſo, & nō per medias cauſas ſecūdas. Oportet.n. ad miraculi rationē & quòd ſit pręter cauſas ſecundas, & nō ſit à Deo quaſi ſecūdū naturā, quia ſic eſt cauſa nota, ut tamen ſunt iſta quæ pertinēt ad communem influētiam. Ad ſpecialē autē influxū Dei pertinent, q̄ ſolus pter cauſas ſecūdas ſcdm ordinē ſibi ſoli notū facit &c. & talia excedētia ſecūdū ſubſtantiā facti naturam, ſunt in primo gradu miraculorum, ut tranſubſtantiatio panis in corp[9] Chriſti, & incarnatio verbi &c.

SVPER QV. CVI. ARTIC. I.

Capr. 2. d. 11. q. 2. con. 1. & 4.

Alb. Mag. 2. d. 6. ar. 4.

IN titulo aduerte, ꝙ q̄uis locutio angelorū ſit naturaliter prior illuminatione, qm nihil aliud eſt q̄ locutio qdā illuminatiua, illuminatio tñ ē prior locutione, vt eſt mutatio, atq; gubernationis diuinæ effectus, qm illuminatio ꝑ ſe importat actionē perfectiuā alterius, locutio aūt nō. Et iō hoc in loco prius de illuminatione, q̄ de locutiōe determinať. Pōt quoq; & alia rō huius ordinis reddi, ſ. q; illuminatio eſt naturaliter prior locutione, ſicut naturale aīali, & hoc ſcdm nominis rōnē: quia ſecūdum ſuppoſitionē in tali materia ſecundū ueritatē locutio ſit prior illuminatione. Quæſtiones.n. ordinanť ſecūdū rōnes q̄ſitorū in commu-

[Margin notes, right page:]

Concl.

Concl. ꝑ

Porrect. per totum.

520 2. d. 9. ar. 2. Et d. 11. q. 2. art. 1. Et veri. q. 9. ar. 1. Et 1. cor. 13.

† q. 51. nō pro. à fine, to. 4.

*ca. 8. parum ante mediū & ca. 6. Eccl. hierarch.

& perficiuntur per angelos primæ hierarchiæ.

RESP. Dicēdū, q vnus angelus illuminat aliū.* Ad cuius euidētiā cōſiderandum eſt, q lumē ſm q ad intellectū ptinet, nihil eſt aliud q̄ quædā manifeſtatio veritatis, ſm illud ad Eph. 5. Omne qđ manifeſtat, lumen eſt. Vñ illuminare nihil aliud eſt, q̄ manifeſtationem agnitæ ueritatis alij tradere, ſm quē modū Apoſtolus dicit ad Eph. 3. Mihi omniū ſanctorum minimo data eſt gratia, illuminare oēs, quę ſit diſpēſatio ſacramēti abſcōditi à ſæculis in Deo. Sic igit̃ unus angelus dr̃ illuminare aliū, inquantū ei manifeſtat veritatē, quam ipſe cognoſcit. Vñ Dion.* dicit 7.c. cæl. hierar. q theologi planè mōſtrāt cæleſtiū ſubſtātiarū ornatus à ſupremis mētibus doceri deificas ſciētias. Cū aūt ad intelligēdū duo cōcurrāt, ut ſupra diximus,* ſ. virtus intellectiua, & ſimilitudo rei intellectæ: ſm hæc duo vnus angelus alteri veritatē notā notificare pōt. Primo quidē, fortificando virtutem intellectiuam eius. Sicut.n. virtus imperfectioris corporis confortatur ex ſituali ppinquitate perfectioris corporis, vt minus calidum creſcit in calore ex præſentia magis calidi: ita virtus intellectiua inferioris angeli cōfortat̃ ex conuerſione ſuperioris angeli ad ipſum. Hoc enim facit i ſpiritualib* ordo cōuerſionis, qđ facit in corporalib* ordo localis ppinquitatis. Scđo aūt vnus angelus alteri manifeſtat veritatem ex parte ſimilitudinis intellectæ. Superior.n. angelus notitiā veritatis accipit in vniuerſali quadā conceptione, ad quā capiēdam inferioris angeli intellectus nō eſſet ſufficiēs, ſed eſt ei cōnaturale, vt magis particulariter veritatem accipiat. Superior verò angelus veritatē, quā velociter cōcipit quodāmodo diſtinguit, vt ab inferiori capi poſſit. Et ſic eā cognoſcēdā illi proponit: ſicut ēt apud nos doctores, qđ in ſumma capiunt, multipr̃ diſtinguūt, puidentes capacitati aliorū. Et hoc eſt qđ Dion.* dicit 15.c. cæl. hier. Vnaquæq; ſubſtantia intellectualis datā ſibi à diuiniore vniformē intelligētiā, puida virtute diuidit, & multiplicat ad inferioris ſurſum ductricem analogiam.

AD PRIMVM ergo dicēdum, q omnes angeli, tā ſuperiores

Conclu. in — *C.7. poſt medium. — *q. præceden. ar. 4. — Conclu. p — 326 — *C.15. nō multū remote ante medium.

ſoi, & non ſecūdum ordinem concluſionum decidentārum. In corpore tria. primò ppoſit̃ cōcluſio ſūma affirmatiua. ſ. Vnus angelus illuminat aliū. Scđo determinat qđ ſit illuminare in angelis, & dicit q eſt manifeſtare alij veritatē cognitā. Et pbatur dupliciter, primò ex rōne illuminationis, q̄ habet ex authoritate ad Eph. 5. & trahitur ex rōne luminis aſsignata ad Eph. 5. ſecūdo ex authoritate Dionyſ. 7. cap. cæl. hierarch.

Aduerte hic, q manifeſtare aliqd ignoti contingit dupliciter. Vno mō p ſimplicē pſentationē obiecti, ſicut habens pomū occultatū, proferens illud in mediū, manifeſtat uidentibus. Alio mō p adhibitionē luminis adiuuātis, vt pateat alicui qđ occultum erat, ſicut addēs candelā dr̃ manifeſtare qđ prius ei lumine diſcerni poterat. Manifeſtare primo mō nō eſt illuminare, vt de ſe patet: ſed manifeſtare ſcdo mō eſt illuminare. Vñ in litera ad ſignificādū q illuminare nō eſt quodcunque manifeſtare, dr̃ q illuminare eſt manifeſtationē agnitæ veritatis tradere. vbi expreſſe veniūt pofuit de rōne illuminationis ſ. offerre ueritatē cognitā, & manifeſtationē illi, qđ eſt p lumē adhibitū. Vñ & in hoc differt, vt patebit, locutio angelica ab illuminatione: quia illa obiectum ſimpliciter offert, iſta vero obiectū ſimul cū lumine.

¶Tertio ponit duos modos, q̄bus unus angelus illuminat alium angelū, & ſic ponitur concluſio reſponſiua in ſpeciali bimembris. Vnus angelus illuminat alium angelum & ex parte uirtutis intellectiuæ, & ex parte ſimilitudinis rei intellectæ. Probatur primò prima pars, & ſecūdò ſecunda. Prima pars probatur, & declaratur ſic. Virtus imperfectioris corporis confortatur ex ſituali propinquitate perfectioris corporis, ergo virtus intellectualis inferioris angeli confortatur ex conuerſione ſuperioris angeli ad ipſum: ergo vnus angelus illuminat alium, fortificando uirtutē intellectiuam. Antecedens declaratur exemplariter, in minus & magis calido, conſequentia uerò probatur: quia hoc facit ordo cōuerſionis in ſpiritualibus, quod ordo propinquitatis in corporalibus. Secunda uerò pars probatur ſic. Superior angelus ueritatem ſic uniuerſaliter nouit, ut improportionata ſit inferiori. ergo diſtinguit ut ab inferiori capiatur. ergo illuminat illum ex parte ſimilitudinis rei cognitæ. Antecedens patet ex ſupradictis. Prima conſequentia probatur, quia connaturale eſt inferiori particulari* recipere: & declaratur exēplo apud nos magiſtri & diſcipuli, & confirmatur authoritate Dionyſij. 14. cap. Secunda conſequentia eſt per ſe nota.

¶Circa primā partē cōcluſionis, & eius probatiōnē occurrit dubiū tactū à Durando & Aureolo, conſiſtens in hoc. Cōfortatio iſta aut fit p actionē unius in aliū, aut p cōcurſum amborū ad unū eūdem effectum. Si per actionē, dupliciter pōt intelligi, aut augendo intēſiue lumē intellect*, aut adhibēdo aliqđ nouū lumē. Sed nullo horū modorū pōt uerificari. ergo. Quod.n. ibi nō ſit intēſio luminis, patet ex eo, q lumē ut intellectiuæ, de quo ē ſermo, nō ſuſcipit magis & min*, cū ſit naturalis potē tia naturæ ſubſtabilis. Quòd ēt nō cauſet ibi nouū lumē ſcdm

eſſe intētionale, ut qdā dicūt, ex eo patet, q vnus angel* apud S.T. nō pōt cāre in alio ſpeciē obiecti, quā cō ſit habere eſſe intētionale, & eſſe quodā intētionale lumē. Quod addiſta cōfortatio nō fiat p cōcurſum utriuſq; intellectus ad intelligendū idē, patet dupliciter. Primō ex eo quò impoſſibile eſt duas intellectiuas virtutes creatas eundē actum intelligendi cauſare, cū intellectio ſit actio immanens: nec unū accidens poſſibile ſit eſſe in duobus. Scdo ex eo q ēt in corporalibus vnū agēs nō cōfortat ex cōcurſū alteri* ad idē, niſi ipſum aliquid recipiat ab illo cōcurrēte. Vñ & in litera dr̃, q minus calidū fortificat̃ ex pſentia magis calidi, quia creſcit in calore. ubi ergo ſol* ſit concurſus ad tertiū, nō eſt fortificatio. Similiter nō pōt dubitari de illo ordine cōuerſionis in ſpiritualibus, poſito i litera, qđ ſit iſta cōuerſio, aut ſ. actua i ſerio rē, aut ſolū cōuerſi na ad eundē effectū. & cætera, ut ſupra.

¶Ad hoc dr̃, qđ confortatio & cōfortatio iſta ſit p actionē uni* in aliū, & p concurſum utriuſq; ad idē, nō p modū naturæ ſed artis cooperantis naturę, nō p influxū primū ad agens naturale, ſed per influxum pertinentem ad docentem ut ſic.

¶Ad cuius euidentiā ſcito, q quantū ad ppoſitum ſpectat, differētia inter ea q ſūt à natura, & q ſunt ab arte, nō quarūq;, ſed cooperante naturæ, eſt, q illa ſūt ab agēte extrinſeco, ut patet in generatione rerū naturalium: iſta uerò ſūt partim ab extra, & partim ab intra, ut patet de ſanitate adepta p curā medicorū. Nec eſt dubium quin hoc mō in nobis ſcientia p doctrinā fiat, ut inferius latius patebit. nūc uerò ſupponat̃. Scdo ſcito, q actio docentis ut ſic, non eſt pbere primū aliquod lumē, & deinde offerre ueritatē cognitam, ſed offerre ueritatē cognitam, ut illuminatā. Sic.n. illuminatur intellectus ad uidendā ueritatē illā, & conſequenter fortificatur ex participatione luminis ſuperioris per receptionē illius ueritatis illuminatæ. Veritas aūt illuſtrata eſt, quam lumine intellectuali claret. Claret aūt quum intellectuali lumini penetratur: & ſic de primo ad ultimū, cū aliqd occultū non p ſe abſconditū, ſed pp difficultatē, uel excellētiā &c. ut cognitū proponitur, ut illuſtratum proferrur. Et quis contingat illud nō uideri ab eo, cui offertur, pp debilitatē intellectualis uiſus, eſt quantum in ſe eſt, ut illuſtratū proponitur. Et hæc eſt prima radix illuminationis intellectualis i angelis. Profert enim quiſq; ſuperior inferiori obiectum, ut cognitum & illuſtratum. Et quia ex hoc ſolo non ſequitur ergo profertur obiectum, ut illuſtratum huic inferiori, eo q cognitum à ſuperiore claret ut obiectum ipſius, & nō ut obiectum cuiuſcunq;: ſicut cognitum à magiſtro claret ut obiectum illius, & non addiſcētis plerunq;: ideo cum hac prima radice, concurrit ſecunda, ſcilicet particularizatio cōceptuum habilium ut percipiantur à tali inferiori, ut etiam apud nos contingit. Et ſic dum angelus illuminat alium, regulariter uterque modus illuminationis coniungitur: quoniam & obiectum proponitur illuminatum & proportionatum inferiori, ut participanti hoc nouum lumen, ſed prius natura eſt lumen, quàm diuiſio. Et

q̄ inferiores immediatè vident Dei eſſentiā: & quātum ad hoc vnus non docet aliū. De hac.n. doctrina propheta loquit̃: vnū dicit, Nō docebit vir fratrē ſuū dicēs, Cognoſce dominū. Oēs.n. cognoſcēt me à minimo eorum vſq; ad maximū. Sed rationes diuinorum operum, quę in Deo cognoſcuntur ſicut in cā, oēs quidem Deus in ſeipſo cognoſcit, quia ſeipſum comprehendit: aliorum vero Deum videntiū tāto vnuſquiſq; in Deo plures rōnes cognoſcit, quāto eū pfectius videt. Vñ ſuperior angelus plura in Deo de rōnibus diuinorum operum cognoſcit, q̄ inferior, & de his eū illuminat.* Et hoc eſt qđ dicit Dio.* 4.ca. de di. no. q angeli exiſtentium illuminantur rationibus.

AD II. dicēdū, q vnus angelus nō illuminat aliū tradēdo ei lumē naturæ, vel grã, vel glię, ſed confortādo lumē naturale ipſius, & manifeſtādo ei veritatē de his, q̄ ptinēt ad ſtatū naturæ, & grã, & glĩæ, vt dictū eſt.*

AD III. dicendū, q rōnalis mēs format̃ immediatè à Deo vel ſicut imago ab exēplari, qa nō eſt facta ad alteri* imaginē q̄ Dei: uel ſicut ſubiectū ab vltima forma cōpletiua: qa ſemp mens creata reputat̃ informis, niſi ipſi primę veritati inhęreat. Aliæ vero illuminationes, quæ ſūt ab hoīe, vel angelo ſūt quaſi diſpoſitiōes ad vltimā formā.

ARTICVLVS II.

Vtrum unus angelus poſſit mouere voluntatem alterius.

AD SECVNDVM ſic pcedit. Vr̃ qđ vnus angelus poſſit mouere volūtatē alteri*. Quia ſm Dionyſ. ſicut vnus angelus illuminat alium, ita* purgat & pficit, vt patet ex authoritate ſupradicta:* purgatio & perfectio videntur ptinere ad voluntatem. nam purgatio vr̃ eſſe à ſordibus culpæ, quæ ptinet ad uoluntatē: perfectio āt uidetur eſſe per conſecutionem finis, qui eſt obiectum uoluntatis. ergo unus angelus poteſt mouere uoluntatem alterius.

¶2 Prę. Sicut Dion.* dicit 7. cap. cæl. hier. nomina angelorū deſignant eorū proprietates. Seraphim.n. incendentes dicuntur. aut calefacientes, quod eſt per amorem qui ad uoluntatem, ptinet. unus ergo angelus mouet uoluntatem alterius.

¶3 Præt. Phil. dicit in 3. de Aīa.* q appetitus ſuperior mouet appetitū inferiorē: ſed ſicut intellectus angeli ſuperioris ſuperior eſt, ita ēt appetitus. ergo uidetur q ſuperior angelus poſſit immutare uoluntatem alterius.

SED CONTRA. Eius eſt immutare uolūtatē, cuius eſt iuſtificare, cū iuſtitia ſit rectitudo uolūtatis: ſed ſolus De* eſt q iuſtificat. ergo unus angelus ñ poteſt mutare uoluntatē alterius.

RESPON. Dicendum, q ſicut ſupra dictum, eſt* uoluntas immutatur dupliciter: uno mō ex parte obiecti: alio mō ex parte ipſius potētiæ. ex parte qdē obiecti mouet uoluntatem, & ipſum bonum quod eſt uoluntatis obiectū, ſicut appetibile mouet appetitū: & ille q demōſtrat obiectū, puta q demōſtrat aliqd eſſe bonū. Sed ſicut ſupra dictū eſt,* alia quidem bona aliqualiter inclinant uoluntatem, ſed nihil ſufficiēter mouet uolūtatem: niſi bonū vlē, quod eſt Deus. Et hoc bonum ſolus ipſe oſtēdit, ut per eſſentiam uideat̃ à beatis, qui dicenti Moyſi, Oſtēde mihi gloriam tuā, rñdit, Ego oſtēdam tibi oē bonum, ut habetur. Ex. 33.* Angelus ergo non ſufficienter mouet uoluntatem neq; ut obiectum, neq; ut oſtēdēs obiectū: ſed inclinat eam,* ut amabile quoddā, & vt mani-

531 — *ca.4. nō multū a pncipio. — *In corp. art. — Perreſſa per totum. — 521 — 1.2.q.9.a.4. Et 3. cō. tra ca. 88. & 89. — *Ar. præced. ad argumen. ſed contra. — *ca.7. cæl. hierar. in princi. & ca. 8. circa pricipiū. — *Lib.3. de aīa textu. 59. to. 2. — *q. præce. art.4. — *q. præce. art.4. — Concl. ſp

Et illud ſe tenet ex parte vis intellectiuæ. Eſt.n. intellectus ex illo, nō ſolū potens ad hoc percipiendū, ſed alia, ad q̄ prius non ſe extendebat: hoc āt ſe tenet ex parte ſpeciei. ſ. cōceptus. Et per hoc iā patet pōt tāſio ad obiecta: ſuperior.n. angelus cōuertit ſe ad inferiorē eo mō quo doctor ad diſcipulū, ſubiata tū diſcurſ* imperfectione. Hæc āt conuerſio nō cōſiſtit in actione, aut cōcurſu p modum naturę, vt obiectiones procedunt ſed in actione in aliū p modū artis cooperatiuæ naturę. Et eſt in ſuperiore actiua ordinatio cōceptus ppriij illuſtratis & cōmenſurantis rē cōceptā inferiori. In inferiore verò eſt applicatio intellectus ſui ad formādū in ſe cōceptum correſpondentem ōnſo conceptui de eadē re. ſic.n. participat ſuperioris lumen p modū diſcipuli. Sic quodā modo fit in inferiore nouū lumen pp participatione pdictā, qua red dicta potentia illuminatur, actu illuminatur. Sic quodāmodo lumen inferioris intenditur, quia efficacior fit ad intelligendum, nō q ſit ppria intenſio. Sic quodammodo eſt diuorū concurſus ad tertium: q quanto doctor nihil prius dat diſcenti ſed ad formandū in ipſo diſcēte cōceptū uerū, pprium & clarum, & de talia ſiut conceptū cōuertit & ordinat. Hoc.n. mō ſpūalia cōnnuant, & cōfortanē continuatione, & creſcunt, & non p pud aliquid adipiſci, vt corporalibus cōtingit. Hæc ſi nō credis, lege qſt. 9. de ueritate artic. 1.

SVPER QV. CVI. ART. II.

Fert. 3. cont. c. 88. 89.

Titulus clarus. Poſſit, intelligitur de potentia ſufficiente, alioquin nō dr̃ poſſe niſi ſecundum quid. ¶In corpore vna concluſio ſūma quæſito negatiuè. Vnus angelus nō pōt mouere volūtatē alterius. Probat̃ hæc cōcluſio tali ordine. primo diſtinguitur ly mouere uoluntatem in duo mēbra, ſcdo probat concluſio quo ad primū membrum: & tertio quo ad ſcdm. Diſtinctio eſt. Volūtas pōt moueri dupliciter ex parte obiecti, & ex parte potentiæ. Et rurſus ex parte obiecti eſt duplex mouēs, ipſum obiectū, & oſtendens obiectū. Oīa ſunt clara ex ſupradictis. Probatio cōcluſionis quo ad primū mēbrū cōtinet duo, primo qđ nō poſſit. ſ. q

vnus angelus nō pōt mouere volūtatē alterius ex parte obiecti & arguit ſic. Bonū vniuerſale tñ mouet ſufficienter volūtatē obiectiuè, & hoc à ſolo Deo oſtēdit: ergo vnus angel* nō pōt uolūtatē obiectiuè mouere. Cōſequentia nota eſt: & añtecedēs quo ad primā partē pbatum fuit ſuperius quo ad ſcdam verò inſinuat̃ pbatio rōne, & authoritate. Rō eſt, qa ſolus Deus ſufficit pſens facere obiectū beatitudinis. ſ. Deū, vt p eſſentiā videdū. Authoritas. Ego oſtēdam tibi oē bonum. Scdo continet qđ poſſit angelus ex hac parte. ſ. q pōt inclinare volūtatē vtroq; mō. ſ. vt amabile, & ut oſtēdēs amabile: quia eſt quoddam bonū, quo ad primū & qa pſuadere, quo ad ſcdm.

¶Probatio vero concluſionis quoad ſecūdā partē. ſ. uoluntas nō pōt ex parte potētię ab angelo, ſed à ſolo Deo moueri eſt. ſolus Deus eſt author naturæ intellectualis ergo ſol* ipſe tribuit potētiā uolēdi. ergo ſolus pōt immutare inclinationē illius in uolitū. ergo ſolus poteſt immutare operationē uolūtatis. ergo ſolus pōt mouere eā ex parte potētię. Antecedens ſupponit̃ ex dictis. Prima cōſequentia relinquit̃ p ſe nota. Scda uero pbat̃, qa ſolus author naturæ, quā ſequit̃ inclinatio naturalis, pōt illā inclinationē mutare. ergo ſolus author intellectualis naturæ, quā ſequit̃ inclinatio uolūtatiua, pōt illā mutare. Tertia uero cōſequentia pbat̃, qa operatio uolūtatis nihil aliud eſt, q̄ inclinatio uoluntatis in uolitum. Vltima uero cōſequentia relinquitur per ſe nota.

¶Circa hanc rationē dubium occurrit. Quia quæſtio eſt de motione uoluntatis ad actum proprium probatio autem procedit de motione uoluntatis ad actum extraneum, procedit.n. de mutatione inclinationis actualis ipſius uoluntatis. Vñ ſi dicet quiſpiam, q licet ſolus Deus poſſit uariare inclinationē uoluntatis: angelus tñ mouere ipſam uoluntatem ad aliquas ſuarum inclinationum actualium poteſt. Ad hoc dupliciter dici poteſt. Primo negando, q probatio literæ loquitur: de uariatione uoluntatis à ppria operatione ad extraneum. Dicam.n. q probatio fundatur ſuper hoc tantum, q operatio per modum inclinationis à nullo extrinſeco in eſſe pōt, niſi à datore virtutis.

ris. Hæc.n. eſt diffa inter operationẽ abſolutã, & operationẽ p modum inclinationis cõuenientẽ, q. illa ab extra eſſe poteſt, iſta ñ. Exẽplũ. Graue põt deſcẽdere & aſcẽdere: ſed aſcendere nõ ineſt ſibi vt inclinatio, ſed deſcẽdere ſic, & iõ graue à nullo extrinſeco põt p ſe moueri deorſum, niſi à generante. Sub hac ꝓpoſitione poſita in littera in illis verbis, Inclinationẽ ſolus pt mutare, qui dat virtutem &c. poſita eſt minor, immò ꝓpoſita .ſ. q; oīs operatio voluntatis cõuenit ei vt inclinatio: q̃a velle nihil aliud eſt q̃ inclinatio actualis volentis in volitũ. Igit̃ voluntas nõ põt educi de potẽtia ad actũ volẽdi ex parte potẽtiæ ab aliquo extrinſeco, niſi à datore voluntatis: & hæc rõ cõuincit intellectũ, & eſt p ſe nota. Cõſtat.n. q; moueri ad actualem inclinationẽ, vt ſic, nõ niſi à ſe, aut à ſui factore, à quo habitualẽ hẽt inclinationẽ, eſſe põt: inclinationis.n. rõnem hẽre nõ põt reſpectu alicuius, qđ ab extra venit. Siqs ãt cõtendat ex ſupficie litteræ & non ex rõne inclinationis, ſed variatione inclinationis, proceſſum hũc interpretandũ oĩno vult, põt dari ſecũ rñſio dicendo q; q̃a eiuſdẽ rõnis eſt moueri appetitũ aliquẽ ex parte potẽtiæ ad ſuũ actũ naturalẽ, & moueri ad oppoſitũ: iõ ex negatione potẽtiæ mouẽtis ad oppoſitũ, optimè infert̃ negatio potentiæ motiuæ ad actualẽ inclinationem. Qđ ãt eiuſdem rõnis ſit moueri ex parte potẽtiæ ad ꝓpriã inclinationẽ, & variare inclinationẽ, ex eo patet, qđ variari inclinationẽ nõ põt niſi variata virtute, quã ſequitur inclinatio. Nõ.n. põt imaginari qđ variet̃ inclinatio lapidis reſpectu motus localis, niſi facta mutatione circa grauitatem: ſtãte.n. illa, ſemp motus deorſum ſequit̃, vt inclinatio. Alij ãt motus pñt qdẽ eſſe in eiſe, ſed nõ vt inclina

Conclu. p
513 / 625
*Ar. pce.
D. 540.
*Ca. 6. eccleſ. hierar. par. 3. inter mediũ & fin.
* In cor. art.
Porrecta per totum 522
2. d. 9. ar. 2. Et veri. q. 9. ar. 4.

feſtis aliqua bona creata ordinata in Dei bonitatẽ: & p hoc icli F nare pt ad amorẽ creaturę, vel Dei p modũ ſuadentis. Ex parte verò ipſius potẽtiæ volũtas nullo mõ pt moueri niſi à Deo. Operatio.n. volũtatis eſt inclinatio q̃dã volentis in volitum. Hãc aũt inclinationẽ ſolus ille immutare põt, q virtutẽ volẽdi creaturæ cõtulit: ſicut & naturalẽ inclinationẽ ſolũ illud agẽs põt mutare, qđ põt dare C virtutẽ, quã cõſequit̃ inclinatio naturalis. Solus ãt Deus eſt, q potẽtiã volendi tribuit creaturę q̃a ipſe ſol⁹ Deus ẽ author ĩtellectualis naturæ. Vñ angel⁹ volũtatẽ alteri⁹ mouere ñ põt.

Ad primvm ergo dicẽdũ, q; ſm modũ illuminationis eſt accipiẽda & purgatio, & pfectio. Et q̃a De⁹ illuminat immutãdo ĩtellectũ & volũtatẽ, purgat à defectib⁹ intellect⁹ & volũtatis, & pficit in finẽ intellectus & voluntatis: angeli ãt illuminatio refertur ad intellectũ, vt dictũ eſt: iõ ẽt purgatio angeli intelligitur à defectu ĩtellectus q eſt neſcia pfectio ãt eſt cõſummatio in finẽ intellectus, q eſt veritas cognita. Et hoc eſt quod dicit Dion. *6. cap. eccl. hierar. q; in cœleſti hierarchia purgatio eſt in ſubſtantijs & eſſentjs tanquã ĩgnotorũ illuminatio imperfectiorẽ ſciẽtiã inducẽs. Sicut ſi dicamus viſũ corporalẽ purgari, inquãtũ remouent̃ tenebræ: illuminari vero inquantum pfundit̃ lumine: pfici vero, ſm quòd perducitur ad cognitionem colorati.

Ad II. dicẽdũ, q; vnus angelus poteſt inducere alium ad amorem Dei per modum perſuadẽtis, vt ſupra dictum eſt*.

Ad III. dicẽdũ, qđ Philus loqtur de appetitu inferiori ſenſitiuo, q põt moueri à ſuperiori intellectiuo, q̃a ptinet ad eãdẽ naturã aiæ & q̃a inferior appetitus eſt virtus ĩ organo corporali, qđ ĩ angelis locũ ñ hẽt.

Articvlvs III.

Vtrum angelus inferior ſuperiorem illuminare poſſit.

Ad tertivm ſic proceditur. Vr̃ q; angelus inferior ſuperiorem illuminare poſſit. Eccleſiaſtica.n. hierar. deriuata ẽ à cęleſti, & eã repſentat, vñ & ſuperna Hieruſalẽ dĩ mater noſtra Gal. 4. Sed in Eccleſia ẽt ſuperiores illuminant̃ inferioribus & docent̃, ſm illud Apoſtoli 1. ad Cor. 14. Poteſtis oẽs p ſingulos ꝓphetare, vt oẽs diſcant, & oẽs exhortent̃. Ergo & in cæleſti hierachia ſuperiores ab ĩferiorib⁹ pñt illuminari.

¶ 2 Præt. Sicut ordo corporaliũ ſubſtãtiarũ depẽdet ex Dei voluntate, ita & ordo ſubſtãtiarũ ſpũalium: ſed ſicut dictũ eſt, Deus q̃nq; pter ordinẽ ſubſtãtiarũ corporaliũ operat̃. ergo ẽt operat̃ pter ordinẽ ſpũaliũ ſubſtantiarũ illuminando inferiores, nõ p medios ſuperiores. Si ergo inferiores, illuminati à Deo pñt ſuperiores illuminare.

¶ 3 Præt. Vnus angelus alium illuminat, ad quẽ ſe cõuertit, vt H ſupra dictũ eſt*: ſed cũ iſta conuerſio ſit volũtaria, põt ſupremus angel⁹ ad infimũ ſe cõuertere medijs ptermiſſis. Ergo pt eũ immediatè illuminare, & ita poteſt illuminare ſuperiores.

Sed contra eſt, q; Dion.* dicit hãc legẽ eſſe diuinitatis immobiliter firmatã, vt inferiora reducãtur in Deũ p ſuperiora.

Resp. Dicẽdũ, q; inferiores angeli nunq̃ illuminãt ſuperiores: ſed ſemp ab eis illuminant̃. I Cuius rõ eſt, q̃a ſicut ſupra dictũ ẽ*: ordo cõtinet̃ ſub ordine ſicut cã cõtinet̃ ſub cã. Vñ ſicut ordinat̃ cã ad cãm, ita ordo ad ordinẽ. Et iõ nõ ẽ inconueniẽs ſi aliq̃n aliqd fiat pter ordinem inferioris cauſæ ad ordinandũ in ſuperiorẽ cãm: ſicut in rebus humanis ptermittit̃ mandatũ pſidis, vt obediatur principi. Et ita cõtingit, vt pter ordinẽ naturæ corporalis aliqd Deus mi K raculoſè operet̃ ad ordinandũ hoĩes in eius cognitionem. Sed prætermiſſio ordinis q debetur ſpũalibus ſubſtãtijs, in nullo pertinet ad ordinationem hominum in Deum, cum operationes angelorũ nõ ſint nobis manifeſtę, ſicut operationes viſibiliũ corporũ. Et ideò ordo, q cõuenit ſpũalib⁹ ſubſtãtijs, nũquam à Deo prætermittit̃ quin ſemper inferiora moueantur per ſuperiora, & non econuerſo.

Ad primvm ergo dicẽdũ, q; eccleſiaſtica hierarchia imitat̃ cæleſtẽ aliqualiter, ſed non perfectè: cõſequit̃ ei⁹ ſimilitudinẽ. In cæl.n. hierarchia te

tio actualis. & rõ eſt in pmptu: q̃a inclinatio actualis ſeq̃t habitualẽ, & ẽ ab ea: ideõq; nõ põt actualis variari, niſi variata habituali. Conſtat ãt qđ variare habitualẽ inclinationẽ eſt datoris naturæ, cuius ẽ illa virtus. Vñ nõ variat̃ inclinatio terræ, niſi tranſmutata terra de graui i leuẽ, qđ ſine ſubſtãtiali tranſmutatione fieri nequit. Mutare igit̃ inclinationẽ ẽt actualẽ non põt niſi dator virtutis pp neceſſariã connexionẽ inter actualẽ inclinationem & habitualẽ, quia ꝓhibet̃ agens extrinſecũ attingere inclinationẽ actualem, niſi media habituali. Hæc ſi eſt rõ, q̃re ex inſecũ agẽs nõ põt ducere appetitũ aliquẽ de potentia ad actũ ſcdm ſuũ, q̃a actus ille ineſt vt inclinatio, inclinatio autẽ ſic non põt ex parte potentiæ attingi, niſi media inclinatiõe habituali, ac p hoc ſi aliquod extrinſecũ põt educere p ſe habitualem inclinationẽ ĩ actualẽ, oportet q; poſſit dare talẽ habitualẽ inclinationem: & ſic patet q̃n prædictus proceſſus valet. Prima tamen expoſitio breuior & formalior eſt.

*q. præd. ar. 6. & 7.
*Ar. 1. huius queſt.
*Ca. 5. eccle. hierar. in titulo de ſacerd. perfectionibus in principio.
Conclu. m
* q. præd. ar. 6.

Svper Qv. CVI. Art. III.

Titulus clarus. Poſſit, potentia naturali & ordinaria, non de potentia Dei abſoluta eſt q̃o.

¶ In corpe vna cõcluſio reſponſiua negatiuẽ. Angeli inferiores nõ illuminãt ſuperiores, ſed cõtra. Hæc cõcluſio cõuenienter regulatẽ ordinẽ inter illuminatũ & illuminãtem, q̃a ſuperiores ſunt illuminãtes, inferiores vero illu

illuminant: & varietas talis ordinis in lynũq̃ & ly ſp. Ex quo ad vtrũq; ordinatẽ ꝓbatur in lra. Primò quo ad primũ q̃a ſicut cã ad cãm, ita ordo ad ordinẽ: ergo ſicut cã cõtinet ſub cã, ita ordo ſub ordine cõuenit. Deinde quo ad ſcdm ſi ꝓtermiſſio ordinis ſecũdarũ rum eſt pp ordinandũ hoĩem i cognitione Dei: ſed ptermiſſio ordinis in angelis nõ ptinet ad ordinandũ hoĩem in cognitione Dei. ergo ptermiſſio in angelis nũq̃. Antecedens includit duo, [illegible] ptermiſſio ordinis ſcdarũ cãrũ ſit pp ordinẽ ad primã cãm, & quod ſit pp talem ordinem, ſ. manifeſtationes Dei ad hoĩes: & quo ad vtrũq; probat̃. Quo ad primum duplicit̃, ſ. rõne, q̃a ordo inferioris à ſuperiori mutari põt, exẽplo in humanis principatibus. Quo ad ſcdm vero, quia in corporalibus cauſis hãc ſolã rõnẽ videmus. Minor uero probat̃, quia operationes angelorũ nõ ſunt nobis manifeſtę. Aduerte q; tota hęc rõ fundata eſt ſuper hoc, q; operationis miraculoſę finis eſt veritatis cognitio, & aſſertionis humanæ ad Deum, iuxta illud Apoſt. Vnicuiq; datur manifeſtatio ſpũs ad vtilitatẽ: & ſubdit̃ alij de miraculis, vt ſuperius dictũ eſt. Conſtat.n. ex dictis in q̃one pcedẽti q; operatio Dei pter ordinẽ naturalẽ, ad miracula ſpectat. vnde in 3. cõtra Gen. in calce. 99. c. quantũ valeat hæc ratio.

*In corp. 34.
Porrecta per totam
523
2. d. 9. ar. 2. Et d. 11. q. 2. ar. 1. Et verit. q. 9. ar. 1.
*Ca. 12.
*cap. 7. a med.
In Hom. de centũ ouibus, & eſt 34. in euange. a medio.
*cap. 4. a medio illius.

Svper Q. CVI. Art. IIII.

Scot. 2. 5. d. 9. q. 2.
Riccar. 2. 5. d. 9. q. 2.
Mairo. 2. 5. d. 12. q. 2.
Duran. 2. 5. d. 11. q. 3.

Titulus clarus.

¶ In corpore duo. Primò concluſio reſponſiua quæſito affirmatiuè. Secundò, oſtendit differentiam remanentem inter illuminantem & illuminatum. ¶ Quoad primũ, concluſio rñſiua eſt. Angeli ſuperiores illuminãt inferiores de oĩb. quæ nouerunt. Probatur. Oẽs creatu

ta rõ ordinis eſt ex ꝓpinq̃tate A ad Deũ. Et iõ illi q ſunt Deo ꝓpinquiores, ſũt & gradu ſublimiores, & ſcĩa clariores: & pp hoc ſuperiores nunq̃ ab ĩferiorib. illuminant. Sed in eccleſiaſtica hierarchia iterdũ q ſũt Deo per ſctitatẽ ꝓpinquiores, ſũt gradu ĩfimi, & ſcĩa ñ eminẽtes: & q̃dã ĩ uno ẽt ſm ſciam eminẽt, & in alio deficiũt. Et pp hoc ſuperiores ab inferiorib. doceri pñt.

Ad secvndvm dicẽdũ, q; nõ D ẽ ſilis rõ de hoc, q; De⁹ agat pter ordinẽ naturę corporalis & ſpũalis, ut dictũ ẽ*. vñ rõ ñ ſeq̃t.

Ad tertivm dicẽdũ, q; angel⁹ uolũtate cõuertit̃ ad aliũ angelũ illuminãdũ: ſed uolũtas angeli ſp regulat̃ lege diuina, q̃ ordinem in angelis inſtituit.

Articvlvs IIII.

Vtrum angelus ſuperior illuminet inferiorem.

Ad qvartvm ſic ꝓcedit̃. Vr̃, C q; angel⁹ ſuperior nõ illuminet ĩferiorẽ de oĩb. q̃ ipſe nouit. Dicit.n. Dion.* 12. c. cæl. hie. q; angeli ſuperiores hñt ſciam magis uẽem: iferiores uerò magis particularẽ & ſubiectã: ſed hpla cõtinent ſub ſcĩa uñi, q̃ ſub particulari. Ergo nõ oĩa q̃ ſciũt ſupiores angeli, cognoſcũt iferiores p ſupiorũ illuminationẽ.

¶ 2 Præ. Magiſter dicit i 11. di. 2. ſen. q; ſuperiores angeli cognouerũt à ſeculis myſteriũ icarnationis: iferiorib. uerò ignotum fuit uſquequo cõpletũ ẽ. Qđ vr̃ p hoc, q; qbuſdã angelis q̃rẽtibus, Quis eſt iſte rex gr̃æ, quaſi ignorãtib. alij rñdẽt quaſi ſcientes: Dñs uirtutũ ipſe eſt rex glorię, vt Dion.* exponit 7. ca. cęl. hier. Hoc aũt nõ eẽt, ſi ſuperiores angeli illuminarẽt iferiores de oĩb. q̃ ipſi cognoſcũt. Nõ ergo eos illumiñt de oĩb. ſibi notis. E

¶ 3 Præ. Si oĩa ſuperiores angeli iferiorib. annũtiãt q̃ cognoſcũt, nihil ĩferiorib. ignotum remanet, qđ ſupiores cognoſcãt. Nõ ergo de cętero ſuperiores poterũt illuminare iferiores: q; vr̃ icõueniẽs. Nõ ergo ſuperiores de oĩb. inferiores illuminãt.

Sed contra eſt, q; Greg.* dicit, q; in illa cęleſti patria licẽt q̃dã data ſint excellẽter, nihil tñ poſſidet̃ ſinglr. Et Dio. ĩdi cit 15. c. cęl. hier. q; unaquęq; cęleſtis eẽntia ĩtelligẽtiã ſibi à ſuperiori datã ĩferiori cõicat, vt patet ex authoritate ĩ̃ ĩducta.*

Respon. Dicẽdũ, q; oẽs creaturæ ex diuina bonitate participant, ut bonũ quod hñt, in alia diffundãt: nã de rõne boni ẽ, q; ſe alijs cõicent. Et indè eſt ẽt, q; agẽtia corporalia ſſitudinẽ ſuã alijs tradũt, q̃tũ poſe eſt. Quãtò igit̃ aliqua agẽtia magis in par D ticipatione diuinę bonitatis cõſtituunt̃, tãtò magis pfectiones ſuas nitunt̃ in alios trãsfundere q̃tũ poſe eſt. Vñ Be. Pet. monet eos, q diuinã bonitatẽ p gr̃am participãt, dicẽs 1. Pet. 4. Vnuſquiſq; ſicut accepit gr̃am, in alterutrũ illã adminiſtrãtes, ſicut boni diſpẽſatores multiformis gr̃æ Dei. Multò igit̃ magis ſcĩ angeli, q ſunt in pleniſſima participatiõe diuinę bonitatis, q̃cq̃d à Deo pcipiũt ſubiectis impartiunt̃: nõ tñ recipit̃ ab inferiorib. ita excellẽter, ſicut eſt in ſuperiorib. Et iõ ſuperiores ſp remanẽt in altiori ordine, & pfectiorẽ ſciam hñtes. Sicut vnã & eãdẽ rẽ pleni⁹ ĩtelligit magiſter, q̃ diſcipul⁹ q ab eo addiſcit.

Ad primvm ergo dicẽdũ, q; ſuperiorũ angelorum ſcĩa dr̃ eſſe uñior quantum ad eminentiorem modum intelligendi.

Ad secvndvm dicendũ, q; verbũ Magiſtri ſic eſt intelligẽdũ, q; inferiores angeli penitus ignorauerint myſteriũ incarnationis, ſed q̃a non ita plenè cognouerũt ſicut ſu piores: & i eius cognitione poſtmodum fecerunt, dum illud myſterium impleretur. b 328

Ad tertivm dicẽdũ, q; uſq; ad diẽ iudicij ſp noua aliqua ſupremis angelis reuelantur diuinit⁹ de his, quæ pertinent ad diſpoſitionem mundi, & præcipuè ad ſalutem electorum. Vndè ſemper remanet, vñ ſuperiores angeli inferiores illuminẽt.

ræ ex diuina bonitate participant, ut bonũ quod hñt, in alia diffundant, ergo pro quanto aliqua agẽtia magis participant diuinã bonitatem, tantò magis nitunt̃ trãſfundere in alios perfectiones ſuas. ergo ſancti angeli quicq̃d à Deo percipiunt ſubiectis impartiuntur. Antecedẽs probat̃ dupliciter. Primò, quia de ratione boni eſt, quòd ſe alijs communicet. Secundò, ab effectu, quia agentia corporalia quantum poſſunt aſſimilant ſibi alia. Prima verò conſequentia patet ex ſe: iuxta illud, ſicut ſimpliciter ad ſimpliciter. Et nihilominus confirmatur authoritate Petri Apoſtoli. Secunda autem probatur, quia ſancti angeli ſunt in pleniſſima participatione diuinæ bonitatis. Quo ad ſecundũ differentia reſtãs cõſiſtit in modo ſciendi, & in una concluſione ponitur, ſcilicet ſuperiores ſemper remanent in altiori ordine, & perfectiorem ſcientiam habentes. Probatur, quia inferiores non recipiunt, ita excellenter: & declaratur in magiſtro & diſcipulo.

*Ar. 1. huius queſt. ar. ſeq. cõ.
Concl. m

QVAESTIO CVII.

De locutionibus angelorum, in quinque articulos diuiſa.

Deinde conſiderandũ eſt de locutionib⁹ angelorũ. Et circa hoc quæruntur quinque.

¶ Primò, Vtrum unus angelus loquatur alio.

¶ Sed ò, Vtrũ iferior ſuperiori.

¶ Tertiò, Vtrum angelus Deo.

Svper Qv. CVII. Art. I.

S. Bona. 2. 5. d. 10. q. 1. art. 3.
Scot. 2. 5. d. 9. q. 2.
Riccar. 2. 5. d. 9. q. 1.
Mairo. 2. 5. d. 9. 10. 11. queſt. 1.
Aegid. 2. 5. diſt. 10. q. 3. art. 1.
Capr. 2. d. 11. q. 1. con. 1. & 2.
Alb. Mag. 2. diſtin. 9. artic. 13.

Titulus clarus.

¶ In corpore vna concluſio reſponſiua q̃ſito affirmatiuè, In angelis

gelis eſt aliqua locutio. Hanc concluſionem poſtquam ꝓpoſuit, oſtendit ꝗ ſit difficilis penetratu ex authoritate Greg. ac deinde probat, & declarat ſimul ſic. Manifeſtare proprium cõceptum mentis alteri, eſt loqui alteri: ſed ordinare proprium cõceptum ad manifeſtandũ alteri, eſt manifeſtare proprium conceptũ mentis alteri: ergo ordinare conceptum ad manifeſtandum alteri, eſt loqui: ſed angeli ordinant quoſq; ſic ſuos conceptus: ergo loquuntur. Maior eſt per ſe nota: prædicatum n. in diffinitum de diffinitione. Minor uerò declaratur, & probatur. Declaratur quidem oſtendendo q̃d importat ordinare cõceptum ad alterum indicatum iuxta ſingulas partes. Ordinare eſt actus uoluntatis, probatur, quia uoluntas mouet intellectũ ad actũ conceptum ad alterũ: tripliciter põt intellectum inueniri in intelligente, habitualiter, actualiter, & relatum ad extra ut percipiatur: quia dupliciter põt referri ad extra, ſ. ad faciendũ, vt patet in practicis, vel ad manifeſtandũ, ut patet in loquente. Probatur uero tripliciter. Primò, quia tranſlatio conceptus de habitu in actum, eſt loqui ſibiipſi, ut patet ex verbi rõne æternũ formari. ergo. Secundò, quia ex ipſa ordinatione ad manifeſtandũ in hoc eſt alteri ergo. Cæterũ nõ egẽt declaratione, cũ conſtet angelos eſſe intellectualis naturæ, & in eis eſſe potẽtiã, & actum, & veritatẽ contemplationum & uoluntatem &c.

Porrecta per totum 524 d. 11. q. 1. art. 3. Et verit. q. 9. art. 4. 5. & 7. Et 1. co. in 14.

* Lib. 18. Mora. ca. 5. in fine.

Conclu. in

* Li. 2. Moral. cap. 5. parum a principi.

* q. 82. ar. 3 c. 4.

¶ Circa minorem, & eius probationem aduerte, q. 82. & 10. & ſequentes, naturam intellectualem putant modo aliarum rerum indicãtes, negant hoc & uolunt, loqui cõſiſtere in cauſatione intellectionis in audiente, deſtruũtq; ordinem naturæ, ponentes inferiorẽ agere in ſuperiorem, & ſingulare audiendum differre a minime quia

* Li. 10. de tri. c. 3. 8. 4. & 10. tomo 3.

¶ Quarto, Vtrum in locutione angeli aliquid diſtantia localis operetur.

¶ Quartò, Vtrum locutionem vnius angeli ad alterum omnes cognoſcant.

ARTICVLVS I.

Vtrum unus angelus alteri loquatur.

AD PRIMVM ſic ꝓceditur. Videtur, q̃ vnus angelus alteri non loquatur. Dicit. n. Greg.* 18. Mora. q̃ in ſtatu reſurrectionis vniuſcuiuſq; mẽtẽ ab alterius oculis membrorũ corpulẽtia nõ abſcõdit: multò igitur minus mẽs unius angeli abſcõdit ab altero: ſed locutio ẽ ad manifeſtãdũ alteri q̃ latet in mẽte. Nõ igitur oportet q̃ unus angelus alteri loquatur.

¶ 2 Præt. Duplex eſt locutio. Interior, p q̃ aliquis ſibiipſi loquitur: & exterior, per q̃ aliquis loquitur alteri. Exterior aũt locutio fit per aliquod ſenſibile ſignũ, puta uoce, uel nutu, vel aliquo corporis mẽbro, puta lingua, vel digito: q̃ angelis cõpetere non põt. Ergo unus angelus alteri nõ loquitur.

¶ 3 Præt. Loquens excitat audiẽtẽ, ut attẽdat ſuæ locutioni: ſed nõ vr̃ q̃ unus angelus excitet aliũ ad attẽdẽdũ. hoc. n. fit apud nos aliquo ſenſibili ſigno. Ergo unus angelus non loquitur alteri.

SED CONTRA eſt, quod dr̃ 1. Cor. 13. Si linguis hominum loquar, & angelorum.

RESPONDEO Dicendũ, q̃ in angelis ẽ aliqua locutio. Sed, ſicut dicit Gre.* 2. Mor. Dignũ eſt ut mẽs nr̃a qualitatem corporeæ locutionis excedẽs, ad ſublimes atq; icognitos modos locutionis intimæ ſuſpẽdat. ¶ Ad intelligendũ igitur qualiter unus angelorũ alij loquatur, cõſiderandum eſt, q̃ ſicut ſupra diximus,* cũ de actibus & potentijs aīæ ageretur, uoluntas mouet intellectũ ad ſuã operationẽ. Intelligibile aũt eſt in intellectu tripliciter. Primò, quidem habitualiter, uel ſm memoriã, vt Aug.* dicit. Secũdo aũt ut in actu conſideratũ, vel cõceptũ. Tertio, vt ad aliud relatum. Manifeſtũ eſt aũt, q̃ de primo gradu in ſm transfert intelligibile per imperiũ uolũtatis. Vñ in diffinitione habitus dr̃, quo q̃s vtitur cum voluerit. Similiter aũt de ſecundo gradu transfert in tertiũ per uoluntatem. Nã p uoluntatẽ cõceptus mentis ordinatur ad alterũ, puta, uel ad agendũ aliquid, uel ad manifeſtadũ alteri: Qñ aũt mens cõuertit ſe ad actu conſiderandũ, quod hẽt in habitu, loquitur aliquis ſibiipſi. nã ipſe conceptus mẽtis interius, uerbũ uocatur. Ex hoc uerò, q̃ cõceptus mẽtis angelicæ ordinatur ad manifeſtandũ alteri p uolũtatẽ ipſius angeli, conceptus mẽtis vnius angeli innoteſcit alteri: & ſic loquitur unus angelus alteri. Nihil eſt. n. aliud loqui ad alterum, quàm conceptum mentis alteri manifeſtare.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, q̃ in nobis interior mentis conceptus quaſi duplici obſtaculo clauditur. Primò q̃dẽ ipſa uolũtate, q̃ cõceptũ intellectus põt retinere interius, uel ad extra ordinare. Et quantũ ad hoc, mentẽ unius nullus alius põt videre, niſi ſolus Deus, ſm illud 1. Cor. 2. Quæ ſunt hoīs nemo nouit, niſi ſpũs hoīs qui in ipſo eſt. Secundò aũt clauditur mens hoīs ab alio hoīe per groſſitiem corporis. Vndẽ cum ẽt uoluntas ordinat conceptum mentis ad manifeſtandum alteri, non ſtatim cognoſcitur ab alio, ſed oportet aliquod ſignum ſenſibile adhibere. Et hoc eſt quod Greg. dicit* 2. Mora. Alienis oculis intra ſecretũ mẽtis, quaſi poſt parietẽ corporis ſtam⁹. Sed cũ manifeſtare noſmetipſos cupim⁹, quaſi p linguæ ianuam egredimur, vt quales ſum⁹ intrinſec⁹, oñdamus. Hoc aũt obſtaculum non hẽt angel⁹: & iõ quàm citò uult manifeſtare ſuum cõceptum, ſtatim alius cognoſcit.

AD SECVNDVM dicẽdũ, q̃ locutio exterior q̃ fit p uocẽ, ẽ nobis neceſſaria pp obſtaculũ corporis. Vñ nõ cõuenit angelo, ſed ſola locutio, iterior, ad q̃ ptinet nõ ſolũ q̃ loquatur ſibi interi⁹ cõcipiẽdo, ſed ẽt q̃ ordinet p uolũtatẽ ad alterius manifeſtationẽ. Et ſic lingua angelorũ metaphoricẽ dr̃ ipſa uirtus angeli, qua conceptũ ſuũ manifeſtat.*

AD TERTIVM dicẽdũ, q̃ q̃tum ad angelos bonos qui ſp ſe inuicem uident in Verbo, non

angelus audiens cõcurrit purè paſſiue ad intellectionem, ſi eſt auditio &c. Tota autem uis rationum ſuarum ſupponit intellectum unius angeli eſſe paſſiuum propter tionum reſpectu alterius, quod eſt falſiſſimum rerum intellectum angelicum reſpectu nullius rei naturæ habeat rationem paſſiui naturalis: ut ex ſupradictis in tractatu de angelis patet. Quam intellectus inferiorum habeat rationem paſſiui artificialis id eſt, diſciplinabilis reſpectu ſuperiorum ut in præcedentibus patet: vnde quæ ad nos uana ſunt dicta Scoti in 2. diſtin. 9. q. 2. nec opus eſt alia ſolutione.

¶ In reſponſione ad tertiũ aduerte, q̃ dupliciter poteſt interpretari hæc reſponſio. Primo, ut intendat ponere aliquam ſpecialem intentionem habentem uim excitatiuam ad audiendum. Et hoc licet damnatum non ſit, meo tamen intellectui non conſonat. eo quod quæ diſperſa ſunt in inferiori, unita poni debent in ſuperiori, vt in litera dicitur. Secundo, ut intendat ponere in intellectu b locutionis uim excitatiuam: & hoc conſonat ordini rerum. Ita quod conuenientia inter locutionem corporalem & intellectualem poſita in litera, conſiſtit in hoc quod utrobique loquens habet uim excitatiuam, ille per ſignum aliquod ſenſibile, iſte per aliquam vim intelligibilẽ. Sed differentia eſt, quia ibi ſignum ſenſibile eſt obiectum ſenſibile: hic uero excitatio intelligibilis eſt de ꝓpria obiecti ratione. Ordinatio enim ipſa conceptus ad alterum ut uideatur, habet in ſe virtutem excitatiuam ex ratione, qua facit hunc cõceptum eſſe de pertinentibus ad illum cui loquitur. Oportet autem putare, q̃ quia omnes ſenſus nihil aliud ſunt, quàm diminutæ participationes intellectus, omnia ſunt vices cognoſcitiuæ, quo-

* Li. 2. Mora. cap. 5. paulo post principium.

quorundã ſpecialium generum, ipſæ uero totius entis: intellectus ipſe vbi purus inuenitur, qualis eſt angelicus, præhabet eminenter quicquid omnibus ſenſibus cõuenit: & per hoc intellectualis locutio præhabet quicquid locutio noſtra habet, eminentiori modo, & conſequenter unitè, & ſimiliter auditio intellectualis. Vñ nõ oportet hic multiplicare entia, ſed eleuare in vnitatẽ eminẽter æquiualentem õibus: & ſic omnia ſoluuntur.

SVPER Q. CVII. ART. II.

Arg. 2. ſed. 10. q. 3. a. 1. Tho. Arg. d. 9. q. 1. a. 4.

Titulus clarus.

¶ In corpore vna eſt concluſio reſpõſiua q̃ ſito affirmatiuè. Inferiores angeli ſuperioribus loqui poſſunt. Hæc concluſio poſtq̃ poſita eſt tali ordine declaratur, & probatur ex differentia inter illuminationem, & locutionem, tria faciendo, primo, ponitur habitudo inter illas Secundo, aſſignantur ꝓpria conſtitutiua ſingularum, ibi, Ea vero quę mentẽ. Tertio, infertur differentia inter illas quo ad ordinẽ ſuppoſitorum, in qua clauditur propoſita concluſio, ibi manifeſtum eſt autem.

Porrecta per totum. 525 Infr. q. 117. ar. 2. corin. Et veri. q. 9. ar. 3. Et 1. cor. 13.

eſſet neceſſarium ponere aliquid excitatiuũ: quia ſicut unus ſemp uidet alium, ita ſemper videt in eo q̃cquid eſt ad ſe ordinatũ. Sed quia ẽt in ſtatu naturæ cõditæ ſubinuicem loqui poterãt & mali ẽt angeli nũc ſibiinuicẽ loquuntur, dicendũ, eſt, q̃ ſicut ſenſus mouetur à ſenſibili, ita intellect⁹ mouetur ab intelligibili. Sicut ergo p ſignũ ſenſibile excitatur ſenſus: ita per aliquã virtutem intelligibilem põt excitari mens angeli ad attendendum.

ARTICVLVS II.

Vtrum inferior angelus ſuperiori loquatur.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd inferior angelus ſuperiori non loquatur: quia ſuper illud. 1. Cor. 13. Si linguis hominum loquar & angelorum, dicit glo. q̃ locutiones angelorũ ſunt illuminationes, quibus ſuperiores illuminant inferiores: ſed inferiores nunq̃ illuminant ſuperiores, vt ſupra dictum eſt.* ergo nec inferiores ſuperioribus loquuntur.

¶ 2 Præt. Supra dictum eſt†, q̃ illuminare nihil eſt aliud, q̃ illud quod eſt alicui manifeſtũ, alteri manifeſtare: et hoc idem eſt loqui. Ergo idem eſt loq. & illuminare: et ſic idem quod prius.

¶ 3 Præt. Grego. dicit* 2. Mor. q̃ Deus ad angelos loquitur eo ipſo q̃ eorum cordibus occulta ſua inuiſibilia oñdit. ſed hoc ipſum eſt illuminare. ergo oīs Dei locutio eſt illuminatio. Pari ergo rõne oīs angeli locutio ẽ illuminatio. Nullo ergo mõ angelus inferior ſuperiori loq. põt.

SED CONTRA eſt quòd ſicut Dion.* exponit. 7. cœl. hierat. inferiores angeli ſuperioribus dixerũt, Quis eſt iſte rex gloriæ?

ſignare materiam, in qua verificatur, & procedatur ut ſupra.

¶ Ad primum horũ dicitur, q̃ propoſitio illa eſt vniuerſalis, ſed formaliter intellecta, i. de veritate, in quãtum veritas eſt. Et cũ infertur ex illa, ergo manifeſtare quodcunq; verũ, eſt illuminare reſpondetur diſtinguendo, quod manifeſtare verum cõtingit dupliciter. Vno mõ, formaliter, i. in quantũ uerum, & ſic tranſeat. Alio mõ, in quantum uolitũ uoluntate, q̃ nõ eſt ueritatis regula & ſic negatur. Huiuſmodi. n. manifeſtatio nõ eſt illuminatio ſed ſimplex ꝓpoſitio ſeu oblatio ueri. Et ꝓpterea negatur ultima conſequentia, ſ. ergo loqui uerũ, eſt illuminare. Quia loquens uerum non manifeſtat uerũ ut uerũ, ſed ut liberũ locutum. n. non aliter manifeſtat, niſi qua libere præſentat cõceptũ. Et ſi inſtetur q̃ in locutione uera ſunt duo, q̃a eſt ueritas ꝓpoſita, & libertas ꝓponentis: & q̃ licet rõne libertatis nõ ſit ibi illuminatio, ratione tamen ueritatis eſt ibi illuminatio: ſi ueritas eſt lumen intellectus, ut litera dicit iam patet quid dicendum. ſ. q̃ plures requiritur ad illuminationem q̃ ueritas, requiritur. n. quod ſit propoſita ut ueritas, cuius ſignũ eſt, q̃ eũdẽ cõceptũ Michaelis, puta, q̃ ipſe uult ſuſcipere aīam Martini Deus ꝓponit Seraphim, ſit illuminatio: ſi aũt ipſe Michael manifeſtet illis, eſt ſola locutio. Deus. n. proponit vt uerũ, q̃a voluntas ſua eſt regula veritatis: Michael aũt proponit quidẽ uerũ, ſed non ut uerũ, ſed ut uolitũ à ſe, quem conſtat non eſſe ueritatis regulam. Vnde in litera ex hoc, q̃ ueritas eſt lumẽ, infertur non quod manifeſtatio eius ſit illuminatio, ſed quòd manifeſtatio eius, ut dependet à prima ueritate, eſt illuminatio.

* q. præced. art. 3.

† Ar. 5. huius qst.

* Lib. 2. Mor. c. 5. in me.

* cap. 7. a med.

¶ Quoad primũ, Habitudo locutionis ad illuminationẽ eſt cõmunioris ad minus cõe. Omnis. n. illuminatio eſt locutio, ſed nõ econuerſo. probatur ex rationibus earum ſupra aſſignatis.

¶ Quo ad ſcdm, Propriũ conſtitutiuũ illuminationis eſt dependentia ad primã ueritatẽ proprium uero cõſtitutiuũ locutionis eſt depẽdentia à uolũtate loquẽtis. Declaratur hæc & ꝓbatur. Declaratur reſoluẽdo, mente cõcepta, in duo principia. ſ. primã ueritatẽ, & uolũtatẽ concipientis. Nec hæc reſolutio, aut diſtinctio principiorũ eget ꝓbatione: qm̃ cognitũ ut ſic, cum uerũ quoddã ſit, à prima ueritate depẽdere oportet à mẽſura eſſentiali extrinſeca: & cũ liberũ quoddã ſit, ſaltẽ quo ad uſũ ſeu exercitiũ actus, ut patet ex poſteri articulo, oportet ut à uolũtate depẽdeat. Probatur uero quo ad illuminationẽ ſic. Veritas eſt lumẽ intellectus. ergo manifeſtatio alicuius, ut pẽdet à prima ueritate, eſt illuminatio ꝓbatur cõſequẽtia: q̃a prima ueritas eſt regula oīs ueritatis. Quo ad locutionẽ uero eandẽ radicem negatiuè, quia. ſ. uoluntas creata nõ eſt lux, nec regula ueritatis. Et confirmatur ratio pro utraque parte ſimul: quia non pertinet ad ꝑfectionẽ intellectus, quid tu uelis, ſed quid rei ueritas habet.

¶ Circa rõnem hanc dubium occurrit nõ facile: q̃m rõ uidetur concludere oppoſitum intenti. Illa. n. propoſitio aſſumpta, Veritas eſt lumen intellectus, aut eſt formalis & uniuerſalis, aut particularis. Si uniuerſalis, omne uerum eſt lumen intellectus igitur manifeſtare quodcunque uerũ, eſt illuminare. igitur loqui verum eſt illuminare. Et ſic ſi angelus unus abſq; dolo, dicat alteri ſe intelligere nunc actu quidditatem bonis: quia dicit uerum, illuminaret illum, cuius oppoſitum in litera concluditur, Si autem eſt particularis, oportet dicere in qua materia eſt uera, & in qua non. Nec facile erit hoc fingere: quoniam neq; differentia inter vniuerſale & ſingulare adiuuat, quoniã illuminationes ſunt de ſingularibus. Neq; differentia inter neceſſarium & contingens: quoniam illuminationes ſunt de cõtingentibus. Neq; differentia inter naturale & liberum: quoniam illuminationes ſunt de liberis, vt patet cum reuelantur angelis orationes noſtræ. Vndẽ differẽtia hic aſſignata licet ſit bona, male tamen probata uidetur.

¶ Circa confirmationẽ quoq; occurrit dubium ſimile. Quia ſi ad perfectionem intellectus ſpectat ſcire, quid rei veritas hẽt: aut hoc intelligitur vniuerſaliter & tunc ſequitur oppoſitum intenti. nã ſequitur, ergo ad perfectionẽ intellectus pertinet ſcire, quid rei veritas habet de meo velle, & cogitare: hoc autẽ eſt ſcire quid ego volo. ergo. Si autem particulariter, oportet aſ-

¶ Ad ſecundum autem dr̃, q̃ uelle, aut intelligere ſumitur dupliciter. Vno modo, vt diſtinguitur contra rem uolitam, aut intellectam. Et ſic cum res uolita, aut intellecta in nullo gñe cauſæ pendeat à uolitione, aut intellectione ut ſic, ut patet cũ uolum⁹, aut intelligim⁹ Deũ eſſe &c. impertinẽs eſt ad pfectionem intellectus debẽtis intelligere res ab alijs cognitas, aut nolitas, ſcire q̃d alij circa illas velint, aut nouerint. Alio modo, ut ipſũ velle, aut intelligere eſt res quædam, et ſic ptinet ad pfectionem intellectus, eo modo quo cogitationes cordiũ pertinent ad pfectionem illius, de quibus ſupra tractatum eſt. Cogitatio. n. cordis cognita, ſicut & quodlibet ſingulare cognitũ perficit intellectum, ut perficere diſtinguitur contra inficere. Solũ. n. falſum intellectum inficit, nõ aũt perficit, ut perficere diſtinguitur contra facere, & denotat quẽdã exceſſum, q̃ nõ confortat intellectum: non. n. ex hoc intellectus potentior redditur ad aliorũ notitiam. In præſenti litera, nolle & intelligere ſumuntur primo modo, ut patet ex eo q̃ diſtinguuntur tuũ uelle, & tuum intelligere cõtra ueritatem rei. Et ꝓpterea optime dr̃, q̃ non pertinet ad perfectionem mei intellectus, cognoſcere quid tu uelis, aut cognoſcas, ſed quid rei veritas habet.

¶ Obiectio ſi in oppoſitũ facta procedit de tuo velle & intelligere, in quantũ eſt quædã res in ſe, ꝓpterea non militat contra propoſitum: quàm uis etiam illo modo, ut ex ſupradictis patet, verificetur. Nec obſtat præſens litera dicẽs, q̃ ad perfectionem intellectus mei ſpectat, quid rei ueritas hẽt. Tum quia loquitur de re & diſtinguitur cõtra cognitionem & uolitione. Tũ quia non dicit, oīs rei. Tum quia ſermones ſunt intelligendi ſcdm ſubiectam materiam: & ſic eſt ſubintelligenda hic diſtributio accommoda, ita q̃ ſenſus eſt, q̃ ad perfectionem intellectus mei pertinet ſcire, quid rei ueritas habet in cognoſcibilibus ab intellectu meo: quæ aũt ſunt cognoſcibilia à me, aut angelo &c. non eſt præſentis negotij diſcutere, ſed diſcuſſa iam ſunt.

¶ Quo ad tertiũ, infert concluſio intenta in differẽtia inter has

ad

Concl. m ad propoſitum conſiſtente in hoc illuminatio ſolummodo p ſuperiores ad inferiores deducitur: locutio vero p loquentē ad quoſcunq; deducitur, ſiue ſuperiores ſiue inferiores. Probatur ex diſtinctionis aſſignatis ſic, illuminatio eſt de conceptis verè Deo, ergo ſecundū ordinē angelorū, vt à Deo, ergo per ſuperiores ad inferiores. Ans patet ex dictis: prima conſequentia nō niſi implicitè hr̄ in litera ſed pp claritatē appoſita eſt. ſcda vero ꝓbatur qa angeli dnr̄ ſuperiores & inferiores p ordinē ad Deū. Quo ad aliam vero partē ſic, Locutio eſt de cōceptis, vt à voluntate ergo ſcdm ordinē ad volūtatē loquētis, ergo ad quoſcūq;. Antecedens patet. prima conſequentia ꝓbaf· qa in his primus loquens hēt rōnem ſupremi principij: ſecūda vero eſt ꝑ ſe nota, & ſic patet concluſio ꝓbata ex hoc, qa loq vt ſic, nullam dicit excellentiam ſupra audientem, ſed libertatē tantum ponit in loquente. (*Art. præced.*)

¶ In rñſione ad tertiū, dubiū eſſe poſſet: quia Deus plurie in Scriptura inuenitur locutus ad angelos abſq; illuminatione vt patet Iob. 1. & 3. Reg. 22. ad hoc pōt tripliciter dici. Primo, q litera loquitur de locutione enūciatiua, quæ ſ. enunciat verum, uel falſum, ut patet ex ratione reddita. Scdo & melius, q litera loquif de locutione propriè dicta, intellectuali: in Scriptura at oppoſitū ſonans methaphoricè locutione uñ videtur ut patet ex authoritate Gre. 2. Mora. Tertio q et in his illuminatio qdā occurrit pro quanto firma manifeſtatio diuinæ permiſſionis, qūid adſit ad hoc, vel illud.

SVPER Q. CVII. ART. III.

Titulus clarus.
¶ In corpore eſt vna diſtinctio bimembris cū duabus deciſionibus iuxta diſtinctionis membra. Di- (*In corp. art.*)

Respon. Dicendū, q m angeli inferiores ſuperiores loq poſſunt. Ad cuius euidentiam cōſiderādū ē, q oīs illuminatio eſt locutio in angelis, ſed nō oīs locutio eſt illuminatio: quia ſicut dictū eſt, *angelum loq angelo nihil aliud eſt, q̄ conceptū ſuū ordinare adhoc, vt rei innoteſcat p ꝓpriā volūtatē. Ea uero q̄ mēte cōcipiūt, ad duplex principiū referri pñt. ſ. ad ipſū Deū, q eſt prima veritas, & ad volun- G tatē intelligētis, p quā aliquid actu cōſideram⁹. Quia verò veritas eſt lumē itellectus & rña oīs veritatis eſt ipſe Deus manifeſtatio ei⁹ q mēte cōcipit, ſm q depēdet à prima veritate, & locutio eſt, & illuminatio. Puta ſi vnus hō dicat alij, Cęlū eſt à Deo creatum, vel, Hō eſt aīal. Sed manifeſtatio eorū q̄ dependet ex voluntate intelligentis, nō pōt dici illuminatio, ſed locutio tm̄. Puta ſi aliqs alteri dicat. Volo hoc addiſcere, volo hoc vel illud facere cuius rō eſt qa volūtas creata ñ eſt lux nec regula veritatis, ſed participās lucē. Vñ cōicare ea q̄ ſunt volūtate creata, inquantū hmōi, nō eſt illuminare. Nō. n. ptinet ad pfectionē intellectus mei, qd tu velis, vel qd tu intelligas cognoſcere: ſed ſolū qd rei veritas hēat. Manifeſtū eſt āt, q angeli I dicunt ſuperiores, vel inferiores p cōparationē ad hoc principium quod eſt Deus. Et iō illuminatio q̄ dependet à principio quod eſt Deus ſolū ſuperiores angelos ad inferiores deducit. Sed in ordine ad principiū quod eſt voluntas, ipſe uolens eſt primus & ſuprem⁹. Et iō manifeſtatio eorum q̄ ad uoluntatem ptinent, p ipſum uolentē deducit ad alios quoſcunq;. Et K quantū ad hoc: & ſuperiores inferioribus, & iferiores ſuperiorib⁹ loquunt. Et p hoc patet ſolutio ad Primū, & Secundum.

Ad III. dicēdum, q omnis Dei locutio ad angelos eſt illuminatio: qa cum uolūtas Dei ſit regula veritatis, et ſcire qd Deus uelit, ptinet ad perfectionē & illuminationē mētis creatæ. Sed non eſt eadem rō de uoluntate angeli, ut dictum eſt.*

ARTICVLVS III.

Vtrum angelus Deo loquatur.

Ad tertivm ſic ꝓcedit. Vr̄ q angelus Deo nō loquat. Locutio. n. eſt h ad manifeſtadū aliqd alteri: ſed angelus nihil pt manifeſtare Deo qui oīa nouit. Ergo angelus non loquif Deo. ¶ 2 Præt. Loq eſt ordinare cōceptū intellectus ad alterū, ut dictū eſt: ſed angelus ſemp cōceptū ſuæ mētis ordinat in Deū. Si ergo aliqñ Deo loquif ſemp Deo loquif: qd pōt uideri aliquibus inconueniens, cū aliqñ angelus angelo loquat. Vr̄ ergo q angelus nūq̄ loquat Deo.

Sed contra eſt, quod dr̄ Zachar. I. Rñdit angelus Deo, & dixit: Domine exercituū uſquequo nō miſereberis Ieruſalem? Loquif ergo angelus Deo.

Resp. dicendū, q ſicut dictū eſt, *locutio angeli eſt per hoc, H quod cōceptio mentis ordinat ad alterū. Sed aliqd ordinat ad alterū, dupr̄. Vno mō ad hoc q cōicet alteri: ſicut ī rebus naturalibus agēs ordinat ad patiēs, & in locutiōe humana doctor ordinat ad diſcipulū. Et m quātū adhoc nullo mō angelus loquif Deo: neq; de his q̄ ad rerū ueritatē ptinet, neq; de his q̄ depēdent à uoluntate creata: quia Deus eſt oīs ueritatis, & oīs uolūtatis pricipiū & cōditor. Alio mō ordinat aliqd ad alterū, ut ab eo aliqd accipiat ſicut in rebus naturalibus paſſiuū ad agēs & in locutiōe humana diſcipulus ad magiſtrū. Et hoc mō angelus loquif Deo uel cōſultado diuinā uolūtatē de angelis, uel ei⁹ excellētiā quā nūquā cōprehēdit admirādo ſicut Gre. dicit *2. Mor. q angeli loquūt Deo, cū per hoc, quod ſuper ſemetipſos reſpiciunt, in motum admirationis ſurgunt.

Ad primvm ergo dicendum, q locutio nō ſemper eſt ad manifeſtadū alteri: ſd q̄nq; ad hoc ordinat finalr̄ ut loquēti aliqd manifeſtetur ſicut cum diſcipulis quærit aliquid à magiſtro.

Ad II. dicendū, q locutiōe qua angeli loquūtur Deo, laudātes ipſū & admirantes, ſemp angeli Deo loquunt. Sed locutione qua eius ſapiētiā cōſulūt ſup agēdis, tūc ei loquunt qñ aliqd nouū p eos agēdū occurrit, ſup quo deſiderat illuminari.

ſtinctio eſt. Aliquid ordinaf ad alterū dupliciter. ſ. actiuè, vel paſſiuè. Ratio diſtinctionis huius, quare. ſ. adducaf, aſſignaf in litera, qa locutio angelica in ordinatione cōceptus ad alterū conſiſtit: membra diſtinctionis declarāt ur in naturalibus, & humana locutione. (*Perroſta per totum. 526 Iob 4.*)

¶ Cōcluſio prima iuxta primū mēbrū eſt negatiua. Angelus ñ loquif Deo ordinando cōceptū reſpectu dei actiuè, ꝓbaf Deus eſt principiū oīs ueritatis & uoluntatis, ergo ſibi cōicatiuè ordinari nō pōt conceptus aliquis de veritate, aut voluntario. (*Art. 1. huius quæſt.*)

¶ Scda cōcluſio iuxta ſcdm mēbrū eſt affirmatiua. Angelus loquif de ordinādo cōceptū ſuum reſpectu Dei paſſiuè. Declaraf ex cōſultatione, & admiratione, & confirmatur authoritate Gregorij. (*Art. 1. huius quæſt.*)

¶ Circa hāc deciſionē occurrit dubiū: qa diſtinctio poſita q̄uis ſit bona, nō tñ eſt ſufficiens ad ꝓpoſitum. Daf. n. tertius modus ordinis, quo cōcept⁹ ordinaf ad alterū, q̄a ſ. ordinaf ad alterū ſolū, ut innoteſcat, vt dictū eſt fieri in ſimplici locutione unius angeli ad alterū: loquens enim ut ſic nihil cauſat in audiente ſcdm San. Thom. doctrinā. igitur &c. (*Concl. m*)

¶ Ad hoc breuiter dr̄, q licet ordinans conceptū ſuū ad alterū, ad hoc ſolū ut innoteſcat illi, nō ſe hēat ut agēs reſpectu audiētis, qa nec agit in illum, nec pficit illi aſſimilatur, hēt tñ ſe ad illū cōicatiuè: qa facit pſens uiſibile, qd ſi ñ faceret, eſſet illi abſens. Et ppea ſi cōica re illi notitiā eius qd ipſe cōe pie Deo ācte pugnat nō ſolū pati ab angelo, ſed & cōicari ſibi aliud ab illo eadē rōne: qa. ſ. ſibi repugnat iō potētia, & impfectioni cuiuſque. Vñ hic mod cōpre- (*Concl. p* · *Li. 2. Moral. cap. 3. in medio.*)

prehenditur ſub primo modo in litera poſito. Et ad hoc inſinuandum non dicif in litera in primo mēbro, quod ordinatur vt agat, ſed q ordinatur ut communicet. Declarauit autē hoc ex ratione ordinis actiui & paſſiui, tū ut à ſuperioribus tradetur diſciplinatorū qa cōicatio manifeſtatiua quaſi agere quod dā eſt reductiuè tamen quia in propoſitu, vt dictum eſt, aequiualet ipſi agere. & ſic ſufficienter reſponſum eſt quæſito. (*Perroſta per totum. 527 2. d. 9. art. 2. ad 6. Et d. 1 Lu. 2. ar. 3. ad 3. Et uerit. q. 9. ar. 6. *Lib. 6. ca. 17. & li. 2. cap. 3.*)

SVPER Q. CVI. ART. IIII.

Alb. Mag. 2. di. 9. arti. 14.

Titulus clarus.
¶ In corpore vna concluſio reſponſiua quæſito negatiuè, In locutione angeli nullum impedimentum præſtat diſtantia loci. Probaf. Locutio angeli conſiſtit in intellectuali operatione. ergo abſtrahit oīno à loco & tpe. ergo nihil operaf in ea diuerſitas loci, aut tpis. ergo &c. Ans patet. & prima conſequentia ꝓbatur, ex intelligere noſtro, quia ſ. abſtrahit niſi ex parte phātaſmatum, quæ ibi non ſunt: ſecūda uerò eſt per ſe nota. (*Art. 1. 2. & 3. huius quæſt.* · *D 767.*)

SVPER Q. CVII. ART. V.

Aegid. 2. 3. d. 10. q. 3. art. 1. Ricar. d. 9. q. 3.

Titulus clarus.
¶ In corpore una concluſio reſponſiua quæſito negatiuè: locutionem unius angeli ad aliū non oēs percipiūt. Probatur, Proprium conceptū mentis unius angelus poteſt ordinare ex aliqua cauſa ad alterū, & non omnes. ergo pcipi poteſt ab uno, & nō ab alijs. Antecedens probatur, quia ordinatio eſt uoluntaria. Conſequentia probatur: quia per ordinationem percipitur, id eſt, fit præſens vt percipiatur. (*Conclu. m* · *Art. 1. huius quæſt.* · *Li. 2. Moral. cap. 6. paulo poſt prin.*)

SVPER Q. CVIII. ART. I.

Aegi. 2. 3. d. 9. q. 1. a. 2. Ricar. d. 9. q. 1. Alber. Mag. de hierar. q. 7. art. 4. Tho. arg. d. 9. q. 1. ar. 1.

Titulus clarus.
¶ In corpore tria. (*Perroſta per totum. 528 Veri. q. 9. art. 7.*)

ARTICVLVS IIII.

Vtrum localis diſtantia operetur aliquid in locutione angelica.

Ad qvartvm ſic procedit. Vr̄, q localis diſtantia operetur aliqd in locutione angelica. Sicut. n. dicit Dama. *Angel⁹ vbi eſt, ibi operaf: locutio aūt ē q̄dā operatio angeli. Cū ergo angel⁹ ſit indeterminato loco, vr̄ quod uſq; ad determinatā loci diſtātiā angel⁹ h loqui poſſit. ¶ 2 Prę. Clamor loquētis fit pp B h diſtantiam audientis: ſed Iſa. 6. dr̄ de Seraphim, q clamat alter ad alterum. Ergo vr̄ quod in locutione angelorum aliquid operetur localis diſtantia.

Sed contra eſt, q ſicut dr̄ Lu. 16. Diues in inferno poſitus loquebaf Abrahæ, nō impediēte locali diſtantia. Multò igif minus localis diſtātia pōt ipedire locutionē uni⁹ angeli ad alterū.

Respon. Dicendū, q locutio C angeli in intellectuali operatione conſiſtit, ut ex dictis patet.* Intellectualis aūt operatio angeli oīno abſtracta d eſt à loco & tpe: nā et nr̄a itellectualis operatio eſt p abſtractionem ab hoc & nunc, niſi p aňs ex parte phātaſmatū, q in angelis nulla ſunt. In eo aūt q eſt oīno abſtractū à loco, & tpe, nihil operaf neq; tpis diuerſitas, neq; loci diſtātia. Vñ m i locutiōe angeli nul D lū ipedimētū facit diſtātia loci.

Ad primvm ergo dicendū, q locutio angeli, ſicut dictū eſt, *eſt locutio iterior, q̄ tñ ab alio pcipit: & iō eſt in angelo loquē te, & p cōñs ubi eſt angelus loquēs. Sed ſicut diſtantia localis nō ipedit, quin un⁹ angel⁹ aliū uidere poſſit: ita ēt nō impedit, quin pcipiat q in eo ad ſe ordinat, q ē ei⁹ locutionē pcipere.

Ad secvndvm dicendum, q E clamor ille nō eſt uocis corporeæ, q̄ fit pp diſtantiā loci, ſed ſignificat magnitudinē rei, quæ dicebaf, uel magnitudinē effectus, ſm quod dicit Gre. *2. Mora. Tantò quiſq; minus clamat, quantò minus deſiderat.

ARTICVLVS V.

Vtrum locutionem unius angeli ad alterum omnes cognoſcant.

Ad qvintvm ſic ꝓcedif. Vr̄, q locutionem vnius angeli A ad alterum omnes cognoſcant. Quod enim vnius hominis locutionem non omnes audiant, facit inæqualis loci diſtātia: ſed in locutione angeli nihil operatur localis diſtantia, ut dictum eſt.* Ergo uno angelo loquente ad alterum h oēs percipiunt. ¶ 2 Prę. Oēs angeli h cōicant in virtute intelligendi. Si ergo cōceptus mentis unius ordinatus ad alterum cognoſcif ab uno, pari rōne cognoſcitur ab alijs. ¶ 3 Præt. Illuminatio eſt quædā ſpēs h locutionis: ſed illuminatio unius angeli ab altero peruenit ad oēs angelos: qa ut Diony. dicit *15. cœl. hierar. Vnaq̄que cœleſtis eſſentia intelligentiam ſibi traditā alijs cōicat. Ergo & locutio unius angeli ad alterum ad omnes perducitur.

Sed contra eſt, quòd unus homo poteſt alteri ſoli loqui. C Multò igitur magis hoc in angelis eſſe poteſt.

Respon. Dicendum, q ſicut ſ. dictum eſt,* concept⁹ mētis unius angeli percipi pōt ab altero per hoc, q ille, cuius eſt conceptus, ſua uoluntate ordinat ipſum ad alterum. Poteſt autem ex aliqua cauſa ordinari aliquid ad unum, & non ad alterum: & ideo poteſt conceptus vnius ab aliquo uno cognoſci, & non ab alijs. Et ſic m locutionē unius angeli ad alterū pōt pcipere unus abſq; alijs, nō quidē impediente diſtantia locali, ſed hoc faciēte uolūtaria ordinatione, ut dictū eſt.* Vñ patet reſponſio ad Primū & Secūdū.

Ad III. dicēdū, q illuminatio eſt de his, q̄ emanāt à prima rña ueritatis, q̄ ē pricipiū cōe oium angelorū: & iō illuminationes ſunt oib. cōes. Sed locutio pōt eſſe de his, q̄ ordinanf ad principiū uoluntatis creatę, q eſt ꝓpriū unicuiq; angelo: & iō non oportet, quòd hmōi locutiones ſint omnibus communes.

QVAESTIO CVIII.

De Ordinatione angelorum ſecundum hierarchias & ordines, in octo articulos diuiſa.

Deinde cōſiderādū eſt de ordinatione angelorum ſm hierarchias & ordines. Dictū eſt

Primò diſtinguit. ſecūdo ſtabilit quæſito, iuxta duo diſtinctionis membra. tertio reprehendit errorem quendam.

¶ Quoad primū, diſtinctio ē. Hierarchia poteſt dupliciter cōſiderari, Vno modo ex parte principis. Alio modo ex parte multitudinis ordinatę ſub principe. Declaratur diſtinctio ex qd nominis hierar. dicit. n. ſacrū principatū: pſ cipatus aūt hęc duo prędicta claudit i ſe. (*Art. præc.*)

¶ Quo ad ſcdm, ſunt cōcluſiones duæ. Prima concluſio rñſiua iuxta primū modū ē affirmatiua, Oēs angeli, imò oēs creaturæ rōnales, ſunt unius hierarchiæ ex parte principis. Probatur, quia princeps oium, qui poſſunt ſacrorū eſſe participes, quales ſunt rationales creaturæ, eſt unus Deus glorioſus. Et confirmatur authoritate Aug. ponentis unam ciuitatem angelorū & hominum bonorum, alteram malorum. (*C. 15. ante mediū.* · *Art. 1. huius quæſt.*)

¶ Nec turberis Nouitie, ex iſta confirmatione ponente duas ſocietates, & tamē adducta ad probādum unitatem ſocietatis: in hac enim authoritate duo dicūtur. Primum, quod angelorum & hominū participum ſacrorū una eſt ſocietas: & hoc eſt ad propoſitum. Secūdum eſt, quod demonum & hominū deficiētium à ſacris, alia eſt ſocietas: & hoc ē ad complementū authoritatis allatum, & ſeruit aliqualiter ꝓpoſito pro quanto ēt hæc mala ſocietas eſt etiam una. (*Concl. m* · *In iſto arte & p̄ced.* · *525*)

¶ Secūda uerò concluſio iuxta ſecundum modum eſt negatiua. Angeli nec cum hominibus, nec inter ſe ſunt unius hierarchiæ, ſed tres inter ſe conſtituunt hierarchias ex parte multitudinis ordinatę. Iſta concluſio habet tres partes. Prima eſt de pluralitate hierarchiæ inter angelos & homines: ſecunda inter angelos: tertia eſt de certo numero hierarchiæ angelicæ. Et probatur quoad primam

Universidad de Deusto Biblioteca

nam partem. Vnitas principatus ex parte multitudinis eſt ex vnitate modi paſſiuæ gubernationis à principe, & pluralitas ex pluralitate. ergo angeli & homines non ſunt uni⁹ hierarchię. Antecedens probaꝰ īductiōe in politicis. Conſequentia probatur: quia homines & angeli diuerſis modis gubernantur. Probatur, quia illi illuminationib. puris, hoies verò ſub ſenſibilium ſimilitudinib⁹, ut patet ex Dion. Secunda verò pars ex eadē authoritate probaꝰ inferēdo eodem mō. ergo angeli inter ſe nō ſunt uni⁹ hierarchię. Probatur ſequela, q. non eodem modo illuminanꝰ, quia ſuperiores vniuerſali⁹ lumen, quàm inferiores recipiunt. Tertia autem pars probatur ſic, Rationes, de quib. angeli illuminantur, poſſunt triplici gradu conſiderari. ergo acceptio cognitionis ergo ſunt tres hierarchiæ. Conſequentiæ ſunt notæ ex dictis. Antecedens declaraꝰ quia poſſunt ſumi vt ſunt à Deo: ſecundo vt ab uniuerſalib. ſecundis: tertiò ut à proprijs, atque applicatę ad ſingula. prim⁹ modus conuenit primæ hierarchiæ, ut confirmat Diony. ſecūdus ſecundæ: & tertius infimæ.

¶ Quò ad tertium errant, & contra intentionem Dionyſij loquuntur, ponētes hierarchiam in diuinis perſonis. Probaꝰ prima pars: quia hoc ſequitur corollariē ex dictis: ſecunda verò, q̄ hierarchia apud Dion. 4. capitulo, exigit inter ſuppoſita habitudinem purgationis, illuminationis, & perfectionis: ſed hæc procul ſunt à diuinis perſonis. ergo &c. Cæterum videtur: quia in diuinis perſonis ē ordo quidam naturæ, ſed non hierarchiæ: ſed ille &c.

Porrecta per totum.
529
2. d. 9. ar. 1. Et Dio. lib. 2.
*li. 12. metaphyſic. in fine li. & 3. Polit. cap. 5.
* Ca. 3. in princ.
*ar. 1. huius art.
Conlu. m
*li. 12. ca. 1. circa princip. tom. 5.

* enim, q̄ ſuperiores inferiores F illuminant, & non econuerſo.

Circa hoc quæruntur octo.

¶ Primò, Vtrum omnes ſint unius hierarchiæ.

¶ Secundò, Vtrū in una hierarchia ſit unus tantum ordo.

¶ Tertiò, Vtrum in uno ordine ſint plures angeli.

¶ Quartò, Vtrū diſtinctio hierarchiarū & ordinū ſit à natura.

¶ Quintò, De nominib. & proprietatib. ſingulorū ordinū. G

¶ Sextò, De comparatione ordinum adinuicem.

¶ Septimò, Vtrū ordines durēt poſt diem iudicij.

¶ Octauò, Vtrum homines aſſumanꝰ ad ordines angelorum.

ARTICVLVS I.

Vtrū oēs angeli ſint unius hierarchię.

AD PRIMVM ſic ꝓcedit. Vr, q̄ oēs angeli ſint uni⁹ hierarchiæ. Cū.n. angeli ſint ſupremi iter creaturas, oportet dicere q̄ H ſint optimè diſpoſiti: ſed optima diſpoſitio eſt multitudinis, ſm q̄ cōtinet ſub vno principatu, ut patet per Philm* 12. Met. & in 3. Pol. Cū ergo hierarchia nihil ſit aliud q̄ ſacer principatus, videtur, quòd omnes angeli ſint vnius hierarchiæ.

¶2 Prę. Dio. dicit in* 3. c. cęl. hie. q̄ hierarchia eſt ordo, ſcia, & actio: ſed oēs angeli cōueniunt in uno ordine ad Deū quē co- I gnoſcunt, & à quo in ſuis actionibus regulantur. Ergo oēs angeli ſunt unius hierarchiæ.

¶3 Prę. Sacer principatus, q̄ dr hierarchia, inueniꝰ in hominibus & angelis: ſed oēs hoies ſūt unius hierarchiæ. Ergo ēt oēs angeli ſunt unius hierarchiæ.

SED CONTRA eſt, q̄ Dion. 6. ca. cœl. hierarch. diſtinguit tres hierarchias angelorum.

RESPON. Dicendū, q̄ hierar- K chia eſt ſacer principatus, ut dictum eſt.* in noīe aūt pricipat⁹ duo intelliguntꝰ. ſ. ipſe priceps, & multitudo ordinata ſub principe. Quia igiꝰ unus eſt De⁹ princeps non ſolū oīum angelorū, ſed ēt hoīum, & totius creaturæ: iō non ſolū omnium angelorum, ſed ēt totius rōnalis creaturæ, q̄ ſacrorū particeps eſſe pōt, m vna eſt hierarchia. Secūdū quod Aug. dicit in* 12. de Ciu. Dei, duas eſſe ciuitates, hoc eſt ſocietates, vnā in angelis bonis & hoīb. alterā in malis. Sed ſi conſidereꝰ principatus ex parte multitudinis ordinatæ ſub principe, ſic vnus principatus dr ſm quod multitudo vno & eodē mō pōt gubernationem principis recipere. Quæ uero nō pñt ſm eundem modū gubernari à principe, ad diuerſos principatus ptinent: ſicut ſub uno rege ſunt diuerſæ ciuitates, q̄ diuerſis reguntur legibus & miniſtris. Manifeſtū eſt āt q̄ hoies alio mō diuinas illuminationes pcipiunt, q̄ angeli. Nā angeli pcipiunt eas in intelligibili puritate: hoies vero pcipiunt eas ſub ſenſibiliū ſilitudinibus, vt Dio. dicit * 1. c. cęl. hierar. & iō oportet diſtingui humanā hierarchiā ab angelica. Et p eūdē modum in angelis tres hierarchiæ diſtinguunꝰ. Dictum eſt.n. ſupra, † dum de cognitione angelorum ageretur, q̄ ſuperiores angeli hñt vñiorem cognitionē ueritatis, q̄ inferiores. Hmōi āt vlis acceptio cognitiōis ſm tres gradus in angelis diſtingui pōt. Pñt.n. rōnes rerū, de quibus angeli illuminantur, cōſiderari tripliciter. Primo quidem ſm q̄ procedūt à primo principio vli, quod eſt Deus. Et iſte modus conuenit primæ hierarchiæ, q̄ immediate ad Deū extendiꝰ, & quaſi in veſtibulis Dei Collocatur, vt Dion. dicit* 7. c. cæle. hierar. Secundo vero, prout hmōi rōnes dependent ab vlibus cauſis creatis, q̄ iam aliquo mō multiplicantur: & hic modus conuenit ſcdæ hierarchiæ. Tertio āt modo ſm q̄ hmōi rōnes applicantur ſingulis rebus prout dependent à proprijs cauſis: & hic modus conuenit infimæ hierarchiæ, quod plenius patebit, cum de ſingulis ordinibus agetur.* Sic igitur diſtinguūtur hierarchiæ ex parte multitudinis ſubiectæ. Vñ manifeſtū ē eos errare, & contra intentionē Dio. loqui, qui ponunt in diuinis perſonis hierarchiam, quam uocāt ſuper cęleſtem. In diuinis.n. perſonis eſt quidam ordo naturæ, ſed nō hierarchiæ. Nam vt Dion. dicit* 3. c. cæl. hierar. ordo hierarchiæ eſt alios qdē purgari, illuminari, & pficere: alios āt purgare, & illuminare & pficere. Qđ abſit ut in diuinis pſonis ponamus.

*Ca. 1. cœl. hierar. Conclu. F
† q. 55. ar. 3.
591
* Cap. 7. in me.
* Ar. 6. huius quæſt.
*Ca. 1. circa mediū.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ ratio illa procedit de principatu ex parte principis: quia optimum eſt quòd multitudo regatur ab vno principe vt* Philoſophus in pluribus locis intendit.

AD SECVNDVM dicendū, q̄ quantū ad cognitionem ipſius Dei, quem oēs uno modo, ſ. p eſſentiā vident, non diſtinguunꝰ in angelis hierarchiæ ſed quātum ad rōnes rerū creatarum, ut dictum eſt.*

AD TERTIVM dicendū, q̄ oēs hōes ſunt unius ſpēi, & unus modus intelligendi eſt eis connaturalis: non ſic āt eſt in angelis. Vñ non eſt ſimilis rō.

* Locis in arg. 1. citatis.
*In corp. arti.

ARTICVLVS II.

Vtrum in una hierarchia ſint plures ordines.

AD SECVNDVM ſic ꝓcedit. Vr q̄ in vna hierarchia nō ſint plures ordines. Multiplicata enim h diffinitione multiplicatur & diffinitum: ſed hierarchia, ut Dio. dicit eſt ordo. Si ergo ſunt multi ordines, non erit una hierachia, ſed multæ.

SVPER Q. CVIII. ART. II.

Err. 4. cont. c. 80. Alb. Mag. 2. d. 6. ar. 3.

Titulus clarus. In corpore articuli tria. Primo oſtendit diuerſitas ordinū in qualibet hierarchia, & ſic directē in- … Secundo pones quid attendit iſta

Porrecta per totum.
530
2. d. 9. art. 3. Et 1. c. Ro. & ad Ephe. 1. le. 7.
* Ca. 3. cœl. hier. in principio.

ſa diuerſitas. Tertio oſtēdit numerum. ¶ Quo ad primū ponit concluſionē affirm. In qualibet hierarchia ſunt diuerſi ordines. Probaꝰ ex rōe hierarchiæ ſic. Vna hierarchia eſt una multitudo ordinata uno mō ſub pricipe. ergo in eā ſūt diuerſi ordines. Probaꝰ cōſequentia: quia aliter non eſſet multitudo ordinata, ſed cōfuſa. ¶ Aduerte Nouitie, q̄ ad ordinem inter alia quæ ſeqꝰ diuerſitas ordinū, q̄ quāto ſequiꝰ diuerſus ordinatorū grad⁹ oportet.n. in ordine unum eſſe prius, & aliud poſterius. Et ſic conſurgit duplex ordo, ordo priorū, & ordo poſteriorū. Nec refert ad ꝓpoſitū, an unū, uel plura ſint in ordine priorū, aut poſteriorū: ſat eſt q̄ ex hoc, q̄ multitudo ē ordinata, ſequitur. ergo ſunt ibi diuerſi ordines aut ſaltē diuerſos ordinatorū gradus, aliōqn eſſet confuſa. ¶ Quo ad ſcdm diuerſitas ordinū penes diuerſa officia, & act⁹, pbaꝰ ex diſpoſitione ordinum ī politicis. ¶ Quo ad tertium. In qualibet hierarchia ſunt tres ordines, ſūmus, medi⁹, & īfim⁹. Probaꝰ dupliciter primo rōne: quia oīs diuerſitas ordinum penes officia &c. reducitur ad trinariū. qđ probatur, tūm quia multitudo pfecta reduciꝰ ad trinarium, principiū, medium, & finē, ex primo cæli tum quia in politicis hoc experimur, ubi optimates, nobiles, & populus ſunt ſummi, medij, & infimi. Tūm authoritate Dionyſij.

* Cap. 1. par. in titulo de ſacer. perfectionibus & in titulo cōmē-
*Ar. 6. huius quęſt.
*Ar. prec.
Conclu. m
*Cap. 7. 8 & 9. cœl. hier.

¶2 Præt. Diuerſi ordines ſunt di- A uerſi gradus, & gradus in ſpiritualibus cōſtituunꝰ ſecundùm diuerſa dona ſpiritualia: ſed in angelis oīa dona ſpiritualia ſūt cōia, quia h nihil ibi ſingulariter poſſidetur. Ergo non ſunt diuerſi ordines angelorum.

¶3 Præt. In eccleſiaſtica hierarchia diſtinguunꝰ ordines ſecundū purgare, illuminare, & pficere. Nam ordo diaconorū eſt purgatiuus, ſacerdotū illumina- B tiuus, epiſcoporū pfectiuus, vt Dion. dicit* 5. cap. eccleſiaſticę hierar. ſed qlibet angelus purgat, illuminat, & pficit. Nō ergo ē h diſtictio ordinū ī angelis.

SED CONTRA eſt, quod Apoſto. dicit ad Epheſ. 1. q̄ Deus cōſtituit Chriſtū hominem ſupra omnem principatum, & poteſtatē, & uirtutem, & dominationē, q̄ ſunt diuerſi ordines angelorū, & qdā eorum ad unam C hier. ptinent, ut infra patebit.*

RESP. Dicēdū, q̄ ſicut dictū eſt,* una hierarchia eſt un⁹ principatus. i. una multitudo ordinata uno mō ſub principis gubernatione. Nō aūt eſſet multitudo ordinata, ſed cōfuſa, ſi in multitudine diuerſi ordines nō eſſent. Ipſa ergo rō hierarchiæ reqrit ordinū diuerſitatē: quæ qdē diuerſitas ordinū ſm diuerſa officia, & actus cōſideraꝰ, ſi- D cut patet, q̄ ī una ciuitate ſunt diuerſi ordines ſm diuerſos actus. Nā alius eſt ordo iudicantiū, & ali⁹ pugnatiū, & ali⁹ laborātiū in agris, & ſic de aliis. Sed quāuis multi ſint uni⁹ ciuitatis ordines, oēs tñ ad tres pñt reduci, ſm q̄ qlibet multitudo pfecta hēt principiū, mediū, & finē. Vñ & in ciuitatib⁹ triplex ordo hoium inueniꝰ. Quidā.n. ſunt ſupremi, ut optimates: quidam aūt ſunt infi- E mi, ut uilis populus: quidam autem ſunt medij, ut populus honorabilis. Sic igiꝰ & in qualibet hierarchia angelica ordines diſtinguunꝰ ſecundùm diuerſos actus, & officia, & omnis iſta diuerſitas ad tria reduciꝰ. ſ. ad ſummū medium, & infimū. Et pp hoc m in qualibet hier. Dion.* ponit tres ordines.*

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ ordo dupliciter dr. Vno modo ipſa ordinatio comprehendens ſub ſe diuerſos gradus: & hoc modo hierarchia dicitur ordo. Alio modo dicitur ordo gradus unus: & ſic dicuntur plures ordines unius hierarchiæ.

AD II dicendū, q̄ in ſocietate angelorum oia poſſidenꝰ cōiter: ſed tñ quædam excellētius hñꝰ à qbuſdā, q̄ ab aliis. Vnumquodq; aūt pfectius hr ab eo, qui pōt illud cōicare, q̄ ab eo, qui non pōt. Sicut pfectius eſt calidū, quod pōt calefacere, q̄ quod non poteſt: & perfectius ſcit, qui poteſt docere, q̄ qui non poteſt. Et quanto pfectius donū aliqs communicare poteſt, tantò in perfectiori gradu eſt: ſicut in pfectiori gradu magiſterij eſt, q̄ poteſt docere altiorem ſcientiam. Et ſm hanc ſimilitudinē conſideranda eſt diuerſitas graduū, vel ordinum in angelis, ſm diuerſa officia, & actus.

AD III. dicēdum, q̄ inferior angelus eſt ſuperior ſupremo homine noſtræ hierarchiæ: ſm illud Matt. 11. Qui minor eſt in regno cęlorū, maior illo. ſ. Ioanne Bap. quo nullus maior inter natos mulierū ſurrexit. Vñ minor angelus cęleſtis hierarchiæ pōt nō ſolū purgare, ſed illuminare, & pficere, & altiori mō, q̄ ordines nrę hierarchiæ. Et ſic ſm diſtinctionē harū actionū non diſtinguunꝰ cęleſtes ordines, ſed ſm alias differentias actionum.

ARTICVLVS III.

Vtrū in uno ordine ſint plures angeli.

AD TERTIVM ſic ꝓcedit. Vr q̄ ī uno ordine ñ ſint plēs angeli. Dictū eſt.n. ſupra,* oēs angelos inæquales eſſe ad inuicē: ſed unius ordinis eſſe dñr, q̄ ſunt h æqualia. Ergo plures angeli non ſunt unius ordinis.

¶2 Prę. Quod pt ſufficiēter fieri p unū, ſupfluū eſt q̄ fiat per multa: ſed illud quod ptinet ad unū officiū angelicū, ſufficiēter pōt fieri p unū angelū, multò magis, q̄ p unū Solē ſufficiēter fit, qđ ptinet ad officium Solis, quāto pfectior eſt angelus cęleſti corpore. Si ergo ordines diſtinguunꝰ ſm h officia, ut dictū eſt,* ſuperfluum eſt, q̄ ſint plures angeli unius ordinis.

¶3 Præt. Supra dictū eſt † q̄ omnes angeli ſunt inæquales. Si ergo plures angeli ſint unius ordinis, puta tres, uel quatuor, īfimus ſuperioris ordinis magis cōueniet cū ſupremo īferioris, q̄ cū ſupremo ſui ordinis. Et h ſic vr q̄ magis ſit unius ordinis cū hoc, q̄ cum illo. Nō igiꝰ ſunt plures angeli unius ordinis.

SED CONTRA eſt, q̄ Iſa. 6. dicitur, q̄ Seraphim clamabāt alter ad alterū. Sunt ergo plures angeli ī uno ordine Seraphim.

RESP. dicendū, q̄ ille qui pfectè cognoſcit res aliquas, poteſt uſque ad minima & actus, & uirtutes, & naturas earū diſtinguere. Qui autem cogno

SVPER QV. CVIII. ART. III.

Alb. Mag. ubi ſupra.

Titulus clarus. In corpore duo. Primo eſt una diſtinctio bimembris. Secūdo ſunt duæ concluſiones iuxta membra diſtinctionis. ¶ Quo ad primū, diſtinguitur, Ly ordo, dupliciter ſumiꝰ, cōmunis, & ſpecialis: & ponitur differētia inter eos, quia communis ſequitur incompletam notitiam ordinatorum, ſpecialis verò perfectā. Quod declaratur & ratione, quia notitia imperfecta non diſtinguit niſi in uniuerſali, & per pauciora: perfecta uerò in ſingula diuidit, omnia perluſtrās. Et inductione. in corporib⁹ cœleſtibus, & inferioribus gradibus rerū. ¶ Aduerte hic, quòd differētia inter illos, ſicut & inter alias res, poteſt dupliciter aſſignari ſcilicet ſecundum ſe, ſeu in eſſe: & quo ad nos, ſeu in cognoſcēdo nobis. In litera utraque differentia tangitur, ſecundū ſequidem, quia altera rōet, altera ſpecialis: quo ad nos verò, quia iſta nō cognoſcitur, niſi perfectè cognitis rebus naturalib⁹, ille uero imperfectè notis. ¶ Quo ad ſecundum ponuntur duę cōcluſiones reſpōſiuę iuxta hoc duos modos acci-

Porrecta per totum.
531
Locis ſupr. ar. 2. *q. 47. ar. 2. & q. 50. ar. 4.
*Ar. prę.
† Locis in arg. citatis.

Universidad de Deusto Biblioteca

ſcit eas impfectè, nõ põt diſtinguere, niſi i vñ, q̃ qdẽ diſtinctio ſit p pauciora. Sicut q imperfectè cognoſcit res naturales, diſtinguit earũ ordines in vñ, ponẽs i vno ordine cęleſtia corpora, i alio corpora iferiora inanimata, in alio plãtas, in alio animalia. Qui aũt pfectius cognoſceret res naturales, poſſet diſtinguere & i ipſis corporib. cęleſtib' diuerſos ordines, & i ſingulis aliorũ. Nos aũt impfectè angelos cognoſcimus, & eorũ officia, ut Dion. dicit* 6. cap. cœleſt. hierar. Vñ nõ poſſum' diſtinguere officia, & ordines angelorum niſi in communi, ſecundum quem modum multi angeli ſub uno ordine continent. Si aũt perfectè cognoſceremus officia angelorum, & eorum diſtinctiones, perfectè ſciremus, q quilibet angelus habet ſuum propriũ officium, & ſuum pprium ordinẽ in rebus & multò magis quàm quælibet ſtella, etſi nos lateat.

Ad primum ergo dicendũ, q oẽs angeli unius ordinis, ſunt aliquo mõ æquales quantũ ad cõem ſimilitudinem, ſm quam cõſtituunt in ordine, ſed ſimplr non ſunt æquales. Vñ Dion. dicit * 10. cap. cęleſt. hierar. q in vno & eodem ordine angelorũ, eſt accipere primos, medios, & ultimos.

Ad II dicẽdũ, q illa ſpecialis diſtinctio ordinũ & officiorum, ſm quam quilibet angelus habet pprium officium & ordinem, eſt nobis ignota.

Ad III dicendum, q ſicut in ſupficie q̃ partim eſt alba, & partim nigra, duæ partes q̃ ſunt in confinio albi & nigri magis cõueniunt ſm ſitũ, q̃ aliæ duæ partes albæ, minus tñ ſm qualitatem: ita duo angeli, q ſunt in terminis duorũ ordinũ, magis ſecũ cõueniũt ſm ppinquitatẽ naturæ, q̃ unus eorũ cũ aliqbus aliis ſui ordinis: minus aũt ſm idoneitatem ad ſimilia officia, quæ quidem idoneitas vſque ad aliquem certum terminum protenditur.

accipiẽdi ordinẽ applicatos ad angelos. Prima eſt. Multi angeli ſunt i uno ordine nobis noto. probatur. Nos nõ cognoſcimus angelos, niſi imperfectè, ut Dion. dicit. ergo nobis nõ eſt notus niſi ordo cõis cõprehẽdẽs multos. patet ſequela ex dictis i diſtinctione. Secũda. Quilibet angelus hẽt pprium ordinẽ nobis i cognitũ. Probat prima pars à fortiori: qa quilibet ſtella hẽt pprium ordinẽ & officiũ. Scda uerò, qa ppria officia ignoramus ex quo & nõ ita pfecta reſultat cognitio priora ordinũ.

*Ca. 6. cœl. hierar. parũ a principio.

Conclu. m

* Cap. 10. medio & 10.

Perrella per totum.

SVPER QV. CVIII. ART. IIII.

Aegi. 2. 5. d. 9. q. 2. a. 1.

Titulus clarus. ¶ In corpore sũt duæ cõcluſiones reſpõſiuæ qſiti. Prima ẽ. Diſtinctio ordinũ in angelis p reſpectũ ad fiñ naturalẽ eſt à natura. Secũda eſt. Diſtinctio ordinũ in angelis p reſpectũ ad finẽ ſupnaturalẽ eſt cõpletiuè à gra: ichoatiuè uerò à natura. Hæ concluſiones primò pbãt quo ad id, qd ſupponũt ambæ ſupponit in utraque concluſione, q ordines angelici attẽdantur, & diſtinguantur ordinue ad ſinem. Et

532

2. ſñi. 9. art. 7.

† Cap. 3. eccl. hier. circa medium.

*Ca. 7. circa princi.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum diſtinctio hierarchiarũ, & ordinum ſit a natura in angelis.

Ad quartum ſic pcedit. Vĩ q diſtinctio hierarchiarũ, & ordinũ nõ ſit a natura in angelis. Hierarchia. n. dicit ſacer principatus. Et i diffinitione ei' Dion. † ponit q deiformæ, quã tũ poſſibile eſt, ſimilat: ſed ſanctitas, & deiformitas eſt in angelis p grãm, nõ p natura. Ergo diſtinctio hierarchiarum & ordinum in angelis eſt per gratiam, non per naturam.

¶ 2 Præt. Seraphin dñr ardẽtes, vel incendentes, ut Dion. dicit * 7. cap. cęl. hier. hoc autem vĩ ad charitatẽ ptinere, q̃ non eſt à natura, ſed à grã. Difundit enim in cordibus noſtris p Spiritumſanctũ, qui datus eſt nobis, ut dĩ ad Ro. 5. Quod nõ ſolùm ad ſanctos homines pertinet, ſed etiam de ſanctis angelis dici põt, ut Aug. dicit* 12. de ciui. Dei. Ergo ordines in angelis nõ ſunt a natura, ſed a grã.

¶ 3 Præt. Hierarchia eccleſiaſtica exẽplat à cęleſti: ſed ordines in hominibus non ſunt p naturam, ſed per donum gratiæ. Non. n. eſt à natura, quod vnus eſt epiſcopus, & alius eſt ſacerdos, & alius diaconus. Ergo neque in angelis ſunt ordines à natura, ſed à gratia tãtũ.

Sed contra eſt, q Magiſter dicit * 9. di. ſecundi ſen. q ordo angelorum dicitur multitudo cæleſtium ſpirituum, qui inter ſe aliquo munere gratiæ ſimilantur ſicut & naturalium datorũ participatione cõueniũt. Diſtinctio ergo ordinũ i angelis eſt non ſolum ſecundum dona gratuita, ſed etiam ſecundum dona naturalia.

Respon. Dicẽdũ, q ordo gubernationis, q eſt ordo multitudinis ſub principatu exiſtentis, attẽditur p reſpectum ad finẽ. Finis autem angelorũ põt accipi dupl'r. Vno modo ſecundum facultatẽ ſuæ naturæ, ut ſ. cognoſcant, & ament Deum naturali cognitione, & amore: & ſecundum reſpectum ad hunc finem diſtinguunt ordines angelorum ſm naturalia dona. Alio mõ poteſt accipi finis angelicæ multitudinis ſupra naturalem facultatem eorum, qui conſiſtit in uiſione diuinæ eſſentiæ, & in immobili fruitione bonitatis ipſius, ad quẽ finem ptingere non poſſunt, niſi p grãm. Vñ ſm reſpectum ad hunc finem ordines diſtinguunt in angelis, completiuè quidẽ ſecundum dona gratuita, diſpoſitiuè aũt ſecũdum dona naturalia: qa angelis data ſunt dona gratuita ſecundum capacitatem naturalium, quod nõ eſt in hominib. ut ſupra dictum eſt. Vñ in hominibus diſtinguunt ordines ſm dona gratuita tantùm, & non ſecũdũ naturam. Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

hoc pbat ſic. Ordo multitudinis ſub pñcipatu exiſtẽtis, & ordo gubernationis, paſſiuè ergo eſt p reſpectũ ad finẽ. patet ſequela, qa de rõne gubernationis eſt ſinẽ reſpicere. Secũdo ſupponit diſtinctio de fine ordi. naturali ſ. & ſupnaturali, quæ ſupponitur ex 1. Tertio ponit prima concluſio abſq; pbatione, utpote p ſe nota. Quartò ponit ſecunda, quo ad primam partẽ, qa p ſolã grãm attingi pt talis finis: quo ad ſecũda verò, qa angelis data ſunt gratuita ſecũdũ capacitatẽ naturaliũ. Et ex hoc deducit corollariũ diſtinctionem angelorũ, & hominũ ordines in ordine ad finẽ ſupnaturalẽ, qd in illis eſt a gra complet. & a natura diſpoſitiuè: in homini bus a gra tñ, & hoc qa hominibus nõ dã tur gratuita ſecundũ naturalia, quemadmodum angelis.

* lib. 12. c. 9. to. 5.

* Parag. 4

Conclu. m

* q. 62. art. 6.

ARTICVLVS V.

Vtrum ordines angelorum conuenienter nominentur.

Ad quintum ſic pcedit. Videtur q ordines angelorũ non conuenienter nominẽtur. Omnes enim cæleſtes ſpiritus dicũtur & angeli, & uirtutes, & poteſtates cęleſtes: ſed nomina communia inconuenienter aliquibus appropriantur.

SVPER QV. CVIII. ART. V.

Ferr. p. cont. c. 80.

Aegi. 2. 5. d. 9. q. 2. a. 1.

D. Bon. d. 9. q. 1. & 4.

Perrella per totum.

533

Titulus clarus. ¶ Angeli, & archangeli, & cætera nomina non ſunt ordinum angelorum. ¶ In corpore tria. Primo ondit uia uertatẽ ſeu elucidãdæ. Secũdo, uia ipſam. pſe quit. Tertio. concludit

Ergo icõueniẽter nominat vnus ordo Angelorũ, & ali' Virtutũ.

¶ 2 Præt. Eſſe dominũ ẽ pprium Dei, ſm illud Pſ. 99. Scitote qm̃ Dominus ipſe eſt Deus. Ergo icõueniẽter vnus ordo cęleſtiũ ſpirituũ Dominatiões vocant.

¶ 3 Præt. Nomen dominationis ad gubernationẽ ptinere vĩ. ſimiliter autem & nomen principatuum, & poteſtatum. Incõueniẽter ergo tribus ordinibus hæc tria nomina imponuntur.

¶ 4 Præt. Archangeli dicuntur quaſi principes angeli. Nõ ergo hoc nomen dẽt imponi alij ordini, q̃ ordini principatuum.

¶ 5 Præt. Nomen Seraphim imponit ab ardore, q ad charitatẽ ptinet: nomẽ aũt Cherubim imponit à ſciẽtia: charitas aũt, & ſciẽtia ſunt dona cõia oibus angelis. Non ergo debent eſſe nomina ſpecialium ordinum.

¶ 6 Præt. Throni dñr ſedes: ſed ex hoc ipſo De' i creatura rõnali ſedere dr̃, q ipſum cognoſcit, & amat. Nõ ergo dẽt eſſe ali' ordo Thronorũ ab ordine Cherubim, & Seraphim. Sic igitur videtur, q incõueniẽter ordines angelorum nominentur.

Sed contra eſt authoritas ſacrę Scripturę, q̃ ſic eos nominat. Nomen. n. Seraphim ponit Iſai. 6. Nomẽ Cherubim Ezec. 1. Nomẽ Thronorũ Col. 1. Dominationes autẽ & Virtutes, & Poteſtates, & Principatus ponuntur Eph. 1. Nomen autẽ Archangeli ponitur in canonica Iudæ. Nomina autẽ Angelorũ in pluribus Scripturæ locis.

Respon. Dicẽdũ, q in nominatione angelicorũ ordinũ cõſiderare oportet, q ppria nomina ſingulorũ ordinũ pprietates eorũ deſignãt, vt Dio. dicit* 7. c. cæl. hier. Ad videdũ aũt q̃ ſit proprietas cuiuſlibet ordinis, cõſiderare oportet, q in rebus ordinatis, tripliciter aliqd eſſe cõtingit, ſ. p proprietatẽ, p exceſſum, & p participationẽ. Per pprietatẽ aũt dĩ eſſe aliqd in re aliqua, qd adæquat, & pportionat naturæ ipſi'. Per exceſſum aũt, qñ illud qd attribuitur alicui, eſt minus, q̃ res, cui attribuit: ſed tñ cõuenit illi rei p quendã exceſſum, ſicut dictũ eſt de oibus nominibus, q̃ attribuunt Deo. Per participationẽ ãt, qñ illud qd attribuit alicui, non plenariè inuenit in eo, ſed deficiẽter: ſicut sãcti hoies participatiuè dñr dij. Si ergo aliqd nominari dẽat nomine deſignãte pprietatẽ ipſius, nõ dẽt nominari ab eo qd impfectè participat, neq; ab eo qd excedẽter hẽt, ſed ab eo qd eſt ſibi quaſi coæquatũ. Sicut ſi qs velit pprie nominare hominẽ, dicet eũ ſubſtãtiã rõnalẽ, nõ aũt ſubſtãtiã intellectualem, qd eſt pprium nomẽ angeli: qa ſimplex intelligentia cõuenit angelo p pprietatẽ, homini verò participationẽ. Neq; ſubſtãtiã ſenſibilẽ, qd eſt nomẽ bruti pprium: qa ſenſus eſt min', q̃ id, qd eſt pprium homini, & cõuenit homini excedẽter p alijs animalibus. Sic igit cõſiderãdũ eſt in ordinibus angelorũ, q oẽs ſpũales pfectiones ſunt oibus angelis cõmunes, & oẽs abũdãtius exiſtũt in ſuperiorib', q̃ inferioribus. Sed cũ in ipſis ẽt pfectionibus ſit qdã gradus, ſuperior pfectio attribuit ſuperiori ordini p pprietatẽ, inferiori verò p participationẽ: ecõuerſo aũt inferior attribuit inferiori p pprietatẽ, ſuperiori aũt p exceſſum, & ita ſuperior ordo à ſuperiori perfectione nominat. Sic igitur Dion. exponit ordinũ nomina ſm cõueniẽtiam ad ſpũales pfectiones eorũ. Grego. * verò in expoſitione horũ nominũ, magis attẽdere vĩ exteriora miniſteria. Dicit. n. q angeli dñr q minima nũtiãt: Archãgeli q ſũma: Virtutes. p quas miracula fiũt: Poteſtates, qb' aduerſæ poteſtates arcent, vł repellunt: Principat', q ipſis bonis ſpiritib' pſunt.

Ad primum ergo dicẽdũ, q angelus nuntius dr̃. Oẽs ergo cæleſtes ſpiritus, inquãtũ ſunt manifeſtatores diuinorũ, angeli vocant. Sed ſuperiores angeli habẽt quãdã excellentiã in hac manifeſtatione, à qua ſuperiores ordines nominant. Infim' aũt angelorũ ordo nullã excellẽtiã ſupra cõmunẽ manifeſtationẽ addit: & ideò à ſimplici manifeſtatione nominat. Et ſic nomẽ commune remanet infimo ordini quaſi pprium, ut dicit Dion.* 5. c. cæl. hier. Vel põt dici, q infimus ordo ſpecialiter põt dici ordo angelorũ, qa immediatè nobis annũtiant. Virtus aũt dupliciter accipi põt. Vno mõ cõmuniter, ſm qd eſt media inter eſſentiã & operationẽ: & ſic oẽs cæleſtes ſpiritus nominant cęleſtes virtutes, ſicut & cæleſtes eſſentiæ. Alio modo ſm qd importat quendã exceſſum fortitudinis: & ſic eſt pprium nomẽ ordinis. Vñ Dio. dicit* 8. c. cæl. hier. q nomẽ Virtutũ ſignificat quãdã virilem, & inconcuſſam fortitudinem. Primò quidem ad omnes operationes diuinas eis cõueniẽtes: ſecũdò ad ſuſcipiendum diuina. Et ita ſignificat, q ſine aliquo timore aggrediunt diuina q̃ ad eos pertinẽt: quod videtur ad fortitudinem animi pertinere.

Ad II dicẽdũ, q ſicut dicit Dion.* 12. c. de di. no. Dominatio laudat in Deo ſingulariter p quẽdam exceſſum: ſed p participationẽ diuina eloquia nocãt dominos principaliores ornatus, p quos inferiores ex donis eius accipiũt. Vñ & Dion.* dicit in 8. c. cæ. hier. q nomẽ Dominationũ primo qdẽ ſi-

reſpicientes, unde ẽt ſtant ſimul. Quid tñ ſentiã de ordine uirtutum, & principatuum, in ſequenti articulo dicetur.

* q. 11. art. 2.

Conclu. m

* Homil. 34. in euang.

* Ex ca. 5. dicitur. 1. reſpon

* C. 8. inter princ. & mediũ.

* Cap. 12. poſt medium.

* Ca. 8. parũ a prin.

*Ca. 7. in princ.

Universidad de Deusto Biblioteca

gnificat quādā libertatē, q̃ eſt à ſeruili cōditione, & pedeſtri ſubiectione, ſicut plebs ſubijcit, & a tyrānica oppſſione, quā interdū et maiores patiunt. Scđō ſignificat quādā rigidā, & inflexibile gubernationē, q̃ ad nullū ſeruilē actū iclinat, neq; ad aliquē actū ſubiectorū, vel oppſſorū à tyrannis. Tertio, ſignificat appetitū, & participationē veri dominij, quod eſt in Deo. Et ſimiliter nomē cuiuſlibet ordinis ſignificat participationem eius, quod eſt in Deo, ſicut nomen virtutum ſignificat participationem diuinæ virtutis. Et ſic de alijs.

AD III dicendū, q̄ nomē dominationis, & poteſtatis, & principatus diuerſimodè ad gubernationē ptinet. Nā dñi eſt ſolūmō pcipere de agēdis. Et iō Greg.* dicit, q̄ q̄da angelorū agmina, pro eo q̄ eis cætera ad obediēdū ſubiecta ſunt, dominationes vocant. Nomē verò poteſtatis, ordinationem quādā deſignat, ſm illud Apo. ad Ro. 13. Qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit. Et iō Dio.* dicit, q̄ nomē poteſtatis, ſignificat quādā ordinationē, & circa ſuſceptionē diuinorū, & circa actiōes diuinas, quas ſupiores i iferiores agūt, eas ſurſum ducēdo. Ad ordinē ergo poteſtatū ptinet ordinare, q̃ à ſubditis ſint agēda. Pricipari uerò, ut Gre.* dicit, ē inter reliquos priorē exiſtere, quaſi primi ſint i executione eorū q̃ imperant. Et iō Dio. dicit † 9. c. cæ. hier. q̄ nomē principatuū ſignificat ducti uum cū ordine ſacro. Illi. n. q̃ alios ducūt, primi iter eos exiſtētes, pricipes ꝓpriè vocant, ſm illud Pſ. 67. Præuenerūt principes cōiūcti pſallētibus.

* Homil. 24. i euāg.

* Ca. 8. cæleſt. hier. āſi med.

* Homil. 24. i euāg. āſi medi.
† Ca. 9. circa princi.

AD IIII dicendū, q̄ archāgeli * ſm Dio.* medij ſunt iter principatus, & angelos. Mediū aūt cōparatū vni extremo, vr̄ alterū, inquātū participat naturā vtriuſq;. Sicut tepidū reſpectu, calidi eſt frigidū: reſpectu verò frigidi, ē calidū. Sic & archāgeli dn̄r quaſi principes angeli: qa reſpectu angelorū ſunt principes, reſpectu verò principatuū ſunt angeli. Scđm Gre.* aūt dn̄r archāgeli ex eo, q̄ principant ſoli ordini angelorū, quaſi magna nūtiantes. Principat⁹ aūt dn̄r ex eo, qđ principant oībus cæleſtibus virtutibus diuinas iuſſiones explētib⁹.

D. 162.
* Ca. 9. cæleſt. hier. nō procul a princip.

* Homil. 24. i euā. āſi medi. illius.

AD V dicēdū, q̄ nomē Seraphim nō imponit tm̄ à charitate, ſed à charitatis exceſſu, quē importat nomē ardoris, uel icēdij. Vñ Dio.* 7. c. cæ. hier. exponit nomē Seraphim ſm ꝓprietates ignis, i quo eſt exceſſus caliditatis. In igne āt tria poſſum⁹ cōſiderare. Primò qdē motū q eſt ſurſum, & q eſt cōtinuus: p qđ ſignificat, q̄ inclinabiliter mouent in Deū. Scđō verò virtutē actiuā eius, q̃ eſt calidum. Qđ qdē non ſimplr̄ inuenit in igne, ſed cū quadā acuitate: qa maximè eſt penetratiuus i agēdo, & ptingit vſq; ad minima, & iterū cū quodā ſupexcedēti feruore. Et p hoc ſignificat actio hmōi angelorū, quā i ſubditos potēter exercēt, eos i ſublimē feruorē excitātes, & totaliter eos p incēdium purgātes. Tertiò cōſiderat in igne claritas eius. Et hoc ſignificat, q̄ hmōi angeli i ſeipſis habēt inextinguibilē lucē, & q̄ alios pfectè illumināt. Siſr. ēt nomē Cherubim imponit à quodā exceſſu ſcientię: vñ interpſtat plenitudo ſciētiæ. Qđ Dio.* exponit quātū ad quatuor. Primò qdē, quātū ad pfectā Dei viſionē. Scđò, quātū ad plenā ſuſceptionē diuini luminis. Tertiò, quātū ad hoc, q̄ i ipſo Deo cōtēplant pulchritudinē ordinis rerū à Deo deriuatā. Quartò, quātum ad hoc, q̄ ipſi plem exiſtentes hmōi cognitione, eā copioſè in alios effundunt.

*Ca. 7. nō remote a princi.

* C. 7. cæl. hiera. nō procul a prin.

AD VI dicēdū, q̄ ordo Thronorū hēt excellentiā p inferiorib⁹ ordinibus i hoc, q̄ immediatè in Deo rōnes diuinorū operū cognoſcere poſſunt. Sed Cherubim habēt excellentiam ſciētiæ: Seraphim verò excellētiā ardoris. Et licèt in his duab⁹ excellētijs includat tertia, nō tn̄ in illa, q̃ eſt Thronorū, icludunt aliæ duæ: & iō ordo Thronorū diſtinguit ab ordine Cherubim, & Seraphim. Hoc. n. eſt cōe in oībus, qđ excellētia iferioris cōtinet in excellētia ſuperioris, & nō ecōuerſò. Exponit aūt Dio.* nomē Thronorū p cōuenientiā ad materiales ſedes, in qbus ē quatuor cōſiderare. Primò qdē ſitū: qa ſup terrā ſedes eleuant. Et ſic ipſi angeli, q̃ Throni dn̄r eleuant vſq; ad hoc, q̄ in Deo immediatè rōnes rerū cognoſcat. Scđō in materialibus ſedibus cōſiderat firmitas: qa in ipſis aliqs firmiter ſedet, hic aūt eſt ecōuerſo: nā ipſi alij firmant i Deū. Tertiò, qa ſedes ſuſcipit ſedētē, & i ea deferri pōt. Sic & ipſi angeli ſuſcipiūt Deū i ſe ipſis, & eū quodāmō ad inferiores ferūt. Quartò, ex figura: qa ſedes ex una parte ē apta ad ſuſcipiēdū ſedētē: ita & iſti angeli ſunt p promptitudinē aperti ad ſuſcipiendum Deum, & famulandū ipſi.

* Exod. 8. 7. cæl. hierarch.

Petrilla per totum.

ARTICVLVS VI.

Vtrū cōuenienter grad⁹ ordinū aſſignet.

AD SEXTVM ſic pcedit. Vr̄ q̄ incōuenienter gradus ordinū aſſignent. Ordo. n.* plātorū vr̄ eſſe ſupremus: ſed Dominationes, Principatus, & poteſtates, ex ipſis nominib⁹ plationē quādā habēt. Ergo iſti ordines debent eſſe inter oēs ſupremi.

¶ 2 Pręt. Quantò aliqs ordo eſt Deo* ꝓpinquior, tātò ē ſupior: ſed ordo Thronorū vr̄ eſſe Deo ꝓpinqſſim⁹, nihil. n. cōtingit ꝓpinquius ſedēti, q̃ ſua ſedes. Ergo ordo Thronorū eſt altiſſimus.

¶ 3 Pręt. Sciētia* eſt prior, q̃* amor, & itellect⁹ vr̄ eſſe altior, q̃ volūtas. Ergo & ordo Cherubim vr̄ eſſe altior, q̃ ordo Seraphim.

¶ 4 Præt. Greg.* ponit Principatus ſuper Poteſtates. Nō ergo* collocantur immediatè ſuper Archangelos, ut Diony.† dicit.

SED CONTRA eſt, q̄ Dion. ponit* in prima qdē hierarchia Seraphim, vt primos, cherubim vt medios, thronos, ut ultimos. In media uerò Dominationes ut primos, Virtutes ut medios, Ptātes vt ultimos. In vltima Principatus ut primos, Archangelos ut medios, Angelos ut ultimos.

SVPER QV. CIX. ARTIC. VI.

Eyſ. 2. 5. d. 9. q. 1. ar. 1. Ric. 9. q. 2.

534
2. di. 9. ar. 1.

TItulus clarus eſt de graduatione ipſorū ordinū, quis prior, & q̃s poſterior. ¶ In corpore tria. Primo ponit differentiā inter Dio. & Gre. Secundò, tractatur opinio Dio. Tertiò, Gregorij.
¶ Quo ad primum, tria, ſcilicet cōuenientia, differētia, & fundamentum utriuſq; partis ex Scriptura.
¶ Quo ad ſecundum, tria. Primò, qui ordines i qua hierarchia ex rōnib⁹ hierarchiarū ſic, Hierarchiæ ſic differunt, prima rōnes i Deo, ſcđa i cauſis uniuerſalibus: tertia i applicatione ad effectus. ergo prima de fine uniuerſali ſecunda de uniuerſali diſpoſitiōe: tertia de executione eſt. ergo ordines reſpicientes Deum in prima: uniuerſale regimē in ſecunda: & executionē in tertia ponunt. Prima ſequela cōfirmatur, qa illa tria i omni operatione inueniūtur. Secundo. Ipſi ordines in ſingulis hierarchijs poſiti inter ſe gradum ex triplici reſpū ad Deū, & conditē ad regimē uniuerſale, & totidē ad executionē. Tertio, confirmat aſſignata graduatio q̃ ſupremi ſuprem. iſtimi attingit ſummū ſupremi. Et dicla rat in ordinib⁹ ſummi reſpū ſcđi ſan. & ſeptimo, & ſexto, & quarto, & tertio: oīa clara ſunt in litera.
¶ Quo ad tertiū, ponit clarè tō ordinū infra dominationes ex ordine eorū, circa q̃ agūt, ſ. angelis bonis, malis natura corporali, magnis nuncijs, & paruis. Et confirmat ordo authoritate Auguſtin. omnia clara ſunt.

Chry. ho. 5. de incōp. dini. natura.

* Homil. 24. i euā.

† Capi. 9. cæ. hierarchiæ circa prima.
* C. 6. & 7. cæ. hierar. & 8. & 9.

Concla. in
* Grego. hom. 24. i euangel.
* Dion. c. 7. 8. & 9. cæleſ. hierar.

RESPON. Dicēdū, q̄* gradus angelicorū ordinū aſſignant & Gre.* & Dio. quātū ad alia qdē cōuenienter, ſed quātū ad principatus, & virtutes differēter*. Nā Dion. collocat virtutes ſub dominationibus, & ſupra poteſtates: principatus aūt ſub poteſtatibus, & ſupra archangelos. Greg. aūt ponit principatus in medio dominationū, & poteſtatū: virtutes verò i medio poſtatū, & archāgelorū. Et utraq; aſſignatio fulcimētum habere pōt ex authoritate Apoſtoli, q̃ medios ordines aſcēdēdo enumerās, dicit Eph. 1. q̄ Deus inſtituit illū. ſ. Chrm̄ ad dexterā ſuā in cæleſtibus, ſ. omnē principatū, & poteſtatē, & virtutem, & dominationē. Vbi virtutē ponit iter poteſtatē, & dominationē, ſm aſſignationē Dion. Sed ad Colo. enumerās eoſdem ordines, deſcendēdo dicit: Siuè throni, ſiuè dominationes, ſiuè principatus, ſiuè poteſtates, oīa p ipſum, & in ipſo creata ſunt. Vbi principatus ponit medios inter dominationes, & poteſtates, ſm aſſignationē Gre. Primò igit videamus rōnē aſſignationis Dio. i qua cōſiderādū eſt, q̄ ſicut ſupra dictū eſt*, prima hierarchia accipit rōnes rerū in ipſo Deo: ſecūda verò in cauſis vniuerſalibus: tertia verò ſm determinationē ad ſpeciales effect⁹. Et qa De⁹ ē finis nō ſolū angelicorū miniſteriorū, ſed ēt totius creaturæ, ad primā hierarchiā ptinet cōſideratio finis: ad mediā verò diſpoſitio vl̄s de agēdis: ad vltimā aūt applicatio diſpoſitionis ad effectū, q̃ ē operis executio. hæc. n. tria manifeſtū ē in qualibet operōne iueniri. Et iō Dio.* ex nominibus ordinū ꝓprietates illorū cōſiderās illos ordines i prima hierarchia poſuit, quorū nomina iponunt p reſpectū ad Deū, ſ. Seraphī, Cherubim, & Thronos. Illos uerò ordines poſuit i media hierarchia, quorū nomina deſignāt cōem quādā, gubernationē, ſiuè diſpoſitionē i Dominationes, Virtutes, & Poteſtates. Illos verò ordines poſuit i tertia hierarchia, quorū nomina deſignāt operis executionē, ſ. Pricipat⁹, Angelos, & Archāgelos. In reſpectu āt ad finē tria cōſiderari poſſūt. Nā primò aliqs. conſiderat finē: ſcđò vero pfectā finis cognitionē accipit: tertiò uerò itētionē ſuā i ipſo ſigit, quorū ſm ex additiōe ſe hēt ad primū, & tertiū ad vtrūq. Et qa De⁹ ē finis creaturarū, ſicut dux ē finis exercit⁹, ut dr̄ i * 12. Met. pōt aliqd ſiſe hui⁹ ordinis cōſiderari i reb. humanis. Nā qdā ſūt, q hoc hn̄t dignitatis, ut p ſeipſos familiar̄ accedere pn̄t ad regē. uel ducē: qdā uerò ſup hoc habēt, ut ēt ſecreta ei⁹ cognoſcāt. alij uerò iſup circa ipm̄ ſp ihęrēt, quaſi ei cōiūcti. & ſm hāc ſiſtudine acciper poſſum⁹ diſpoſitionē i ordinib. primę hierarchię. Nā Throni eleuant ad hoc, q̄ Deū famil̄r i ſeipſis recipiāt, ſm qđ rōes rerū i ipo immediatè cognoſcerē pn̄t: qđ eſt ꝓpriū toti⁹ primę hierarchię. Cherubin uerò ſupeminenter diuina ſecreta cognoſcūt: Seraphim uerò excellūt in hoc, qđ ē oīum ſupmū, ſ. Deo ipi uniri. Vt ſic ab eo qđ ē cōe toti hierarchiæ, dnoiet ordo Thronorū: ſicut ab eo qđ ē cōe oib. cęleſtib. ſpiritib⁹ denoiat ordo Angelorū. Ad gubernatiōis āt rōnē tria ptinēt, quorū primū ē, diſtō eorū, q̃ agēda ſūt. qđ eſt ꝓpriū Dn̄ationū. Scđm āt ē pbere facultatē ad iplēdū: qđ ptinet ad uirtutes. Tertiū āt ē ordinare qualr̄ ea, q̃ pcepta, vl diffinita ſunt, ipleri poſſint, ut aliq exequant: & hoc ptinet ad ptātes. Executio āt angelicorū miniſteriorū cōſiſtit i annūtiando diuina: i executione āt cuiuſlibet act⁹ ſūt qdā quaſi icipiētes actionē, & alios ducētes: ſicut i cātu pcētores, & i bello illi, q alios ducūt, & dirigūt & hoc ptinet ad Pricipat⁹. Alij uerò ſūt, q ſimplr̄ exequunt: & hoc ptinet ad Angelos. Alij uerò medio mō ſe hn̄t: qđ ad Archāgelos ptinet, ut ſupra dictū ē.* Inuenit āt cōgrua hæc ordinū aſſignatio. Nā ſp ſummū iferioris ordinis affinitatē hēt cū ultimo ſupioris: ſicut iſima aīalia parū diſtāt a plātis. Prim⁹ aūt ordo ē diuinarū pſonarū, q terminat ad Spūmſanctū, q eſt amor pcedēs, cū quo affinitatē hēt ſupmus ordo primæ hierarchiæ ab icēdio amoris denoiat⁹. Inſim⁹ āt ordo primę hierarchiæ eſt Thronorū, q ex ſuo ordine hn̄t quādā affinitatē cū dominationibus. Nā Throni dn̄r ſm Greg.* p quos De⁹ ſua iudicia exercet: accipiūt. n. diuinas illuminationes p cōueniētiā ad immediatè illuminādū ſecūdā hierarchiā, ad quā ptinet diſpoſitio diuinorū miniſteriorū. Ordo uerò Ptātū affinitatē hēt cū ordine Principatuū: nā cū ptātū ſit ordinē ſubiectis iponere, hęc ordinatio ſtatim i noie Principatuū deſignat, q ſunt primi i executione diuinorū miniſteriorū, utpote pſidētes gubernationi gētiū, & regnorū, qđ ē primū principiū in diuinis miniſteriis. Nā bonū gētis eſt diuinus, q̃ bonū unius hois. vñ dr̄ Dan. 11. Princeps regni Perſarū reſtitit mihi.* Diſpoſitio ēt ordinum, quā Greg.* ponit, cōgruitatē hēt: nā cū dn̄ationes ſint diffiniētes, & pcipiētes ea, q̃ ad diuina miniſteria ptinēt, ordines eis ſubiecti diſponunt ſm diſpoſitionē eorū, i quos diuina miniſteria exercent. Vt āt Aug. dicit i* 3. de Trin. Corpora quodā ordine regunt, iferiora p ſupiora, & oīa p ſpūalē creaturā, & ſpūs mal⁹ p ſpūm bonū. Primus ergo ordo poſt Dn̄ationes dr̄ Principatuū, q ēt bonis ſpiritib. principant. Deinde ptātes, p quas arcent mali ſpūs: ſicut p ptātes terrenas arcent malefactores, ut hr̄ Ro. 13. Poſtquas ſūt uirtutes, q̃ habēt ptātē ſup corpalē nām in opatione miraculorū. Poſt quas ſūt angeli, & archāgeli q nūtiāt hoib. vl magna, q̃ ſūt. ſ. rōnē: vl pua, ad q̃ rō ſe extēdet pt

*Ar. 1. huius queſt.

* Locis in prin. cor. citatis.

*Libr. 12. meta. tex. 52. to. 3.

* Ar. pce. ad 4.

Concla. p

*Ead. homil. 24. i euan.

Concla. *
*Ead. homil. 24.

*Lib. 3. de Trin. c. 4. tom. 3.

AD PRIMVM ergo dicendū, q̄ in angelis potius eſt, q̄ ſubiiciuntur Deo, quām q̄ inferioribus pręſident: & hoc deriuatur ex illo. Et ideo ordines nominati à prælatione non ſunt ſupremi, ſed magis ordines nominati à conuerſione ad Deum.

AD II dicēdū, q̄ illa propinquitas ad Deum, q̃ deſignatur nomine Thronorum, cōuenit ēt Cherubim, & Seraphim, & excellentius, ut dictū eſt.* ar.

* In corp.

198 Ad iii dicēdū, ꝙ ſicut ſupradictū ē,* Cognitio eſt, ſm̄ qd̄ cognita ſūt i cognoſcēte: amor aūt, ſm̄ ꝙ amās unit̄ rei amatæ. Superiora aūt nobiliori mō ſunt in ſeipſis, q̄ in inferiorib*: inferiora verò nobiliori mō i ſupiorib*, q̄ in ſeipſis. Et iō īferiorū qdē cognitio p̄eminet dilectioni: ſuperiorū aūt dilectio, & p̄cipue Dei, præeminet cognitioni.

Ad iiii dicēdū, ꝙ ſiqs diligēter cōſideret diſpoſitiones ordinū ſm̄ Dion. & Greg.* parum, vel nihil differūt, ſi ad rem referant̄. Exponit.n. Greg. Principatuū nomē ex hoc, ꝙ bonis ſpiritib* p̄ſūt: & hoc cōuenit Virtutibus, ſm̄ ꝙ in noīe uirtutum intell'r q̄da fortitudo dās efficaciam inferiorib. ſpiritibus ad exequēda diuina miniſteria. Ruſus virtutes, ſm̄ Greg. vīr eſſe idem quod principatus ſecundùm Dion. Nam hoc eſt primū in diuinis miniſteriis, miracula facere. Per hoc enim paratur via annunciationi archangelorum, & angelorum.

Articvlvs VII.

Vtrum ordines remaneant poſt diem iudicij.

Ad ſeptimvm ſic p̄cedit. Vr̄ ꝙ ordines nō remanebūt poſt diē iudicij. Dicit.n. Apoſt. 1. ad Cor. 15. ꝙ Chr̄s euacuabit oēm principatū, & p̄tātem, cū tradiderit regnū Deo & prī: qd̄ erit in ultima conſummatione. Pari ergo rōne in illo ſtatu omnes alij ordines euacuabuntur.

¶ 2 Præt. Ad officiū angelorum ptinet purgare, illuminar̄, & pficere: ſed poſt diē iudicij vnus angel' n̄ purgabit aut illuminabit, aut pficiet aliū: qa nō proficiēt amplius i ſciētia. Ergo fruſtra ordies angelici remanerēt.

¶ 3 Præt. Apoſt. dicit ab Hebr. de angelis, ꝙ oēs ſunt adminiſtratorij ſpūs, in miniſteriū miſſi proper eos q hæreditatē capiūt ſalutis. Ex quo patet, ꝙ officia angelorū ordinantur ad hoc, ꝙ hoies ad ſalutē adducātur: ſed oēs electi vſq; ad diē iudicij ſalutē conſequuntur. non ergo poſt diē iudicij remanebūt officia, & ordines angelorū.

Sed contra eſt, qd̄ dr̄ Iudic. 5. Stellæ manentes in ordine, & curſu ſuo: quod exponitur de angelis. Ergo angeli ſemper in ſuis ordinibus remanebunt.

Resp. Dicēdū, ꝙ i ordinibus angelicis duo p̄ūt cōſiderari, ſ. diſtinctio graduū, & executio officiorū. Diſtinctio aūt graduū eſt i angelis ſm̄ dr̄iam grę & naturę, ut ſupra dictū ē.* Et vtraque dr̄ia ſp in angelis remanebit. Non.n. naturarū dr̄iæ ab eis auferri poſſent, niſi eis corruptis. Dr̄ia ēt gloriæ erit in eis ſp ſm̄ differentiam meriti p̄cedentis. Executio aūt officiorum angelicorum aliquo mō remanebit poſt diem iudicij, & aliquo mō ceſſabit. Ceſſabit quidem, ſm̄ ꝙ eorum officia ordinantur ad perducendū aliquos ad finē: remanebit aūt ſm̄ quod conuenit in ultima finis conſecutione. Sicut ēt alia ſunt officia militarium ordinū in pugna, & in triūpho.

Ad primvm ergo dicēdū, ꝙ Principatus & poteſtates euacuabuntur in illa finali conſummatione quantum ad hoc, ꝙ alios ad finem perducant: quia conſecuto iā fine non eſt neceſſariū tēdere in finem. Et hæc ratio intelligitur ex uerbis Apoſtoli dicentis: Cum tradiderit regnum Deo, & patri. i. cū pduxerit fideles ad fruendum ipſo Deo.

Ad ii dicēdum, ꝙ actiones angelorum ſuper alios angelos conſiderandæ ſunt ſm̄ ſimilitudinē actionum intelligibilium quæ ſunt in nobis. Inueniuntur aūt in nobis multæ intelligibiles actiones quæ ſunt ordinatæ ſm̄ ordinem cauſæ & cauſati: ſicut cū per multa media gradatim in unam concluſionem deuenimus. Manifeſtum eſt aūt, ꝙ cognitio concluſionis depēdet ex omnibus medijs p̄cedentibus, non ſolū q̄tū ad nouā acq̄ſitionem ſcientiæ: ſed ēt quantum ad ſciētiæ cōſeruationē. Cuius ſignū eſt, ꝙ ſiqs obliuiſceret aliquod p̄cedētiū mediorū, opionē quidē, uel fidē de concluſione poſſet habere, ſed nō ſciētiā, ordine cārum ignorato. Sic igit̄ cum inferiores angeli rōnē diuinorū operum cognoſcant per lumē ſuperiorum angelorū, dependet eorum cognitio ex lumine ſuperiorum, non ſolū quantū ad nouā acq̄ſitionem ſcientiæ: ſed ēt quantū ad cognitionis conſeruationē. Licet ergo poſt iudiciū nō proficiāt inferiores angeli in cognitione aliquarū rerū, nō tñ pp hoc excludit̄, quin a ſuperioribus illuminentur.

Ad iii. dicedum, ꝙ etſi poſt diem iudicij homines nō ſint ulteri* ad ſalutē adducēdi p miniſteriū angelorū: tñ illi qui iam ſalutem erunt conſecuti, aliquā illuſtrationem habebūt p angelorū officia.

Porrecta per totum.

SVPER QV. CVIII. ART. VII.

Aeg. 2. 5. d. 9. q. 3. a. 4. D. Bon. d. 9. q. 5. 6. Ric. d. 9. q. 7. Thom. arg. d. 9. q. 1. ar. 2.

535 Titulus clarus. ¶ In corpore duo. Primò diſtinguit; ſecundò reſpondet.

¶ Quo ad primū diſtinctio. Ordo angelicus hēt duo, diſtinctionē graduum, & executionem officiorū. Quo ad ſecundū, rñſio cōſiſtit in duabus cōcluſionib*. Prima eſt ſimpliciter affirmatiua. Ordines remanebunt quo ad diſtinctionē graduū. Probat̄. Diſtinctio graduū ineſt a differētia gratiæ & naturæ. ergo ſp erit. tenet ſequela: qa dr̄ia naturę & grę ſp erit. Probat̄, qa illa tolli n̄ pōt niſi naturis corruptis: hęc ē ſcdm̄ p̄cedēs meritū. Scda ē. Ordines quo ad executionem officiorū partim remanebūt, & partim nō. Probat̄, & declaratur utraq; pars. Probat̄. Remanebūt ut i fine: ceſſabunt ut ad finē. ergo. Declarat̄ exemplo officiorū militū. Remanēt, ut in triūpho: ceſſāt ut in acie. ¶ Rñſionē ad ſecūdū notato diligēter: qm̄ mirabile qd dicit de dependentia luminis angelici, quāqa nō de naturali, ſed gratuito dr̄, de quo ſola fides ſufficit, cū ueneratione ſuſcipiendū eſt. Præſtat nāque in his ab excellētiorib* perſuaderi, q̄ temere ſecundū uires iudicare ingenij pprij.

Articvlvs VIII.

Vtrum homines aſſumantur ad ordines angelorum.

Ad octavvm ſic p̄cedit. Vr̄ ꝙ homines non aſſumant̄ ad ordines angelorum. Hierarchia.n. humana cōtinet̄ ſub infima hierarchiarū cęleſtiū, ſicut infima ſub media, & media ſub prima: ſed angeli īfimæ hierarchię nūq̄ trāsferent̄ī media, aut ī primam. Ergo neq; hoies trāsferent̄ ad ordines angelorū.

¶ 2 Pręt. Ordinib* angelorū aliqua officia cōpetūt, utpote cuſtodire miracula facere, Dęmones arcere, & hmōi q̄ n̄ vīr cōuenire aīabus ſanctorū. Ergo n̄ trāsferent̄ ad ordines angelorū.

¶ 3 Præt. Sicut boni angeli inducunt ad bonū, ita dæmones inducūt ad malū: ſed erroneū eſt dicere, ꝙ aīæ hominū malorū cōuertant̄ in dæmones. hoc.n. Chryſoſt.* reprobat ſup Mat. Ergo non vr̄, ꝙ aīæ ſanctorum transferant̄ ad ordines angelorū.

Sed contra eſt, quod Dominus dicit Mat. 22. de Sanctis, ꝙ erūt ſicut angeli Dei in cęlo.

Respon. Dicēdū, ꝙ ſicut ſupra dictū eſt*, ordines angelorū diſtinguunt̄ & ſm̄ conditionē naturæ, & ſm̄ dona gratiæ. Si ergo cōſiderent̄ angelorum ordines ſolū quātū ad gradum naturæ, ſic homines nullo mō aſſumi poſſunt ad ordines angelorū, qa ſemp remanebit naturarū diſtinctio: quā qdā cōſiderātes poſuerūt ꝙ nullo mō homines transferri poſſunt ad æqualitatē angelorū, qd̄ eſt erroneum. Repugnat.n. p̄miſſioni Chriſti, dicētis Lucæ, 20. ꝙ filij reſurrectionis erūt æquales angelis in cęlis. Illud.n. qd̄ eſt ex parte naturæ, ſe hēt ut materiale in rōne ordinis. Cōpletiuum verò eſt, qd̄ eſt ex dono gratię, q̄ depēdet ex libertate Dei, nō ex ordine naturæ: & ideò per donū gratiæ hoies mereri poſſunt tātam gloriam, ut angelis æquent̄ ſm̄ ſingulos angelorū gradus: qd̄ eſt hoīes ad ordines angelorū aſſumi. Quidā tñ dicūt, ꝙ ad ordines angelorū non aſſumunt̄ oēs, q ſaluant̄, ſed ſoli virgines, vel pfecti: alij verò ſuū ordinē cōſtituēt, quaſi condiuiſum toti ſocietati angelorū. Sed hoc eſt contra Aug. qui dicit* 12. de ciui. Dei, ꝙ nō erūt duę ſocietates hominum, & angelorū, ſed una: quia omniū beatitudo ē adhęrere vni Deo.

Ad primvm ergo dicendū, ꝙ gratia angelis dat̄ ſm̄ p̄portionē naturaliū: non aūt ſic eſt de hominibus, vt ſupra dictū eſt.* Et iō ſicut inferiores angeli nō poſſunt trāſferri ad n̄ālē gradū ſuperiorū, ita nec ad gratuitū. Hoies verò poſſunt ad gratuitū cōſcēdere, ſed nō ad naturalē.

Ad ii dicēdum, ꝙ angeli ſm̄ naturæ ordinē medij ſunt inter nos, & Deū. Et iō ſm̄ legē communē p eos adminiſtrantur nō ſolū res humanæ ſed ēt oīa corporalia. Hoies aūt ſancti etiam poſt hāc vitā ſunt eiuſdē naturæ nobiſcū. Vn̄ ſm̄ legē cōmunē nō adminiſtrāt humana, nec reb* viuorū interſunt, ut Aug.* dicit in li. de cu. pro mor. agenda. Et quadā tñ ſpeciali diſpēſatione interdum aliquibus ſanctis concedit̄ vel viuis, uel mortuis huiuſmodi officia exercere, uel miracula faciendo, uel dæmones arcendo, vel aliquid huiuſmodi ſicut Augu. in eodem lib.* dicit.

Ad iii dicendū, ꝙ homines ad pœnā dæmonū transferri non eſt erroneum: ſed quidam erroneè poſuerunt dæmones nihil aliud eſſe, quàm animas defunctorum. Et hoc Chryſoſto.* reprobat.

SVPER QV. CVIII. ART. VIII.

536 Titulus clarus. ¶ In corpore tria. Primò diſtinguitur: ſecundò reſpondetur iuxta unum diſtinctionis membrū: tertio reſpondetur iuxta ſecundum membrum.

¶ Quo ad primum diſtinctio eſt. In ordinibus angelorum cōcurrunt duo ſcilicet conditio naturæ, & dona gratuita, vt patet ex dictis.

¶ Quo ad ſecundum concluſio prima reſponſiua quæſtio eſt negatiua. Homines non poſſunt aſſumi ad ordines angelorum quo ad gradū naturæ. Probatur. Semper remanebit naturarū angeli, & hominis diuerſitas. ergo nunquam hæc aſcendet ad gradum illius.

¶ Quo ad tertiū, tria principaliter fiunt, deſtruuntur, ſ. duæ opiniones, & ponit̄ concluſio rñſiua q̄ſito. Prima opinio eſt, ꝙ hoies nō aſſumuntur ad ordines angelorū, ēt ſecundū gradū gloriæ, & mouuū eius eſt diſtantia naturarū. Hęc refellit̄ in ſeq̄nilē ex authoritate euāgelij: in ſua aūt radice ex rōne, qa diſtantia naturæ nō cōcurrit, niſi materialiter: donū verò gratiæ completiuē. Nec hoc oportet reſpondere naturę, ſed libertati diuinæ.

¶ Secūda verò opinio eſt, ꝙ aliqui aſſumūtur ad ordines angelorū, ut uirgines, uel perfecti: alij non. Et hoc refūdit authoritate Aug. Concluſio aūt rñſiua, q̄ ſecūdū literę ordinē i medio harū opinionū locatur, eſt. Hoīes indiſſ'rētor ad ordines angelorū aſſumuntur. Probat̄. Tātā gloriam mereri ex dono gratiæ poſſunt, ut angelis æquentur ſecundū gradus ſingulos angelorum. ergo.

¶ Nota hic, ꝙ homines aſſumi ad ordines angelorum, duo includit, unū eſt, ꝙ conſtituāt cū angelis unā ſocietatē, & hoc mō oēs hoīes ſancti aſſumuntur ad ordines angelorum, ſiuē ſint maioris glorię q̄ aliquis angelus, ſiue ęqualis, ſiue minoris q̄ oēs angeli: ita ꝙ ex angelis, & hoībus, ēt inferiorib* oībus angelis (quorū magnā rōnabile ē fore multitudinē) vna ſegregabit ſocietas. Et in hoc errauit ſecunda opinio, q ſolos perfectos quaſi miſtos inter angelos poſuit: minus verò pfectos q̄ angelos quaſi ſeparatos ſegregauit in aliā ſocietatē. Nec aduertit, ꝙ latitudo ordinis gratiæ, maior eſt latitudine ordinis naturę, & ꝙ nō oīē poniſſ- mes utrobiq;. Alterū eſt, ꝙ pueniāt ad gradus gloriæ, q̄bus poſitus angeli. Et hoc mō nō oēs homines aſſumuntur ad ipſos angelorum ordines, ſed qdā ſupra ipſos, vt beata Virgo: quidā ad ipſos, ut Apoſtoli, & pfecti &c. & quidā infra ipſos, ut rōnabiliter ſunt omnes pueri poſt baptiſma ſtatim euolātes, & alij multi.

QVAESTIO CIX.

De ordinatione malorum angelorum, in quatuor articulos diuiſa.

Deinde conſiderandū eſt de ordinatione malorum angelorum.

Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, Vtrum ordines ſint in dæmonibus.

¶ Secūdò, Vtrū in eis ſit p̄latio.

¶ Tertiò, Vtrum unus illuminet alium.

¶ Quartò, Vtrū ſubijciantur p̄lationib* bonorū angelorū.

Articvlvs I.

Vtrum ordines ſint in dæmonibus.

Ad primvm ſic p̄ceditur. Vr̄ ꝙ ordines nō ſint in dæmonibus. Ordo.n. ptinet ad rōnē boni, ſicut & modus, & ſpēs, vt Aug. dicit in lib.* de nā boni, & ecōtrario īordinatio ptinet ad rōnē mali: ſed in bonis angelis nihil eſt inordinatū. Ergo ī malis angelis nō ſunt aliq ordines.

¶ 2 Præt. Ordines angelici ſub aliqua hier. cōtinent̄: ſed dæmones non ſunt ſub aliqua hierarchia, q̄ ē ſacer principatus, cū ab oī ſāctitate ſint vacui. Ergo in dęmonibus nō ſunt ordines.

¶ 3 Pręt. Dæmones d̄ ſingulis ordinibus angelorū ceciderūt, vt cōiter dr̄. Si ergo aliq dæmones dñr eſſe alicui* ordinis, qa de illo ordine ceciderūt, vr̄, ꝙ deberent eis attribui nomina ſingulorū ordinū: nūquā aūt iuenit̄, ꝙ dicant̄ ſeraphim, uel throni, vel dominationes. Ergo pari rōne nō ſunt i aliqbus ordinib*.

Sed contra eſt, qd Apoſtol* dicit ad Ephe. vlt. ꝙ eſt nobis colluctatio aduerſus principes & poteſtates, aduerſus mundi rectores tenebrarū harū.

Resp. Dicēdū, ꝙ ſicut ia dictū eſt,* Ordo angelicus

SVPER QV. CIX. ARTIC. I.

Egi. 2. 5. d. 6. q. 2. ar. 3. Alex. Alen. 2. 2. q. 37. Ric. d. 6. q. 5. Alb. M. q. d. ſtatu dæmo. q. 7.

Titulus clarus. ¶ In corpore duo. Primò diſtinguitur: ſecūdò rñdetur quęſito iuxta ſingula diſtinctionis membra.

¶ Quo ad primū diſtinctio eſt. Ordines dupliciter quo ad naturā, & quo ad gratiā. Et ſic dupliciter, uel cōſummatā, uel meritoriā. ſunt igitur tria membra, ordo ſecūdū naturā, ſecūdum gratiam meritoriā, & ſecundum gloriā: patent ex dictis.

537 ¶ Quo ad ſcdm̄ ſunt tres concluſiones rñſiuæ. Prima, Dæmones neq; ſunt, neque fuerūt in ordinibus ſcdm̄ ſtatū gloriæ: & hæc patet. Secunda Dæmones non ſunt, ſed fuerūt in ordinibus ſcdm̄ ſtatū gratiæ meritoriæ: hoc patet expoſitione ſuperius facta de angelis creatis in gra. Tertia, Dæmones p̄ſeuerāt in ordinibus ſecūdum naturæ conditionē. Probatur quia naturalia non ſunt ablata per peccatū, vt Dionyſius dicit.

licus conſideratur & ſecũdum gradum naturæ, & ſm gradum gr̃æ. Gratia uerò habet duplicem ſtatũ, ſ. impfectũ, q eſt ſtatus merẽdi: & pfectũ, q eſt ſtatus gloriæ cõſummatæ. Si ergo cõſiderent ordines angelici quãtũ ad pfectionẽ gl̃iæ, ſic Dæmones neq; ſunt ĩ ordinib' angelicis, neq; vnquã fuerũt. Si aũt cõſiderent quãtũ ad id, qđ eſt gr̃æ impfectę, ſic Dęmones fuerũt qđẽ aliqñ ĩ ordinibus angelorũ, ſed ab eis ceciderũt ſm illud qđ ſupra poſuimus, oẽs angelos ĩ gr̃a creatos fuiſſe. Si ãt cõſiderent q̃tũ ad id qđ ẽ naturę, ſic adhuc ſũt ĩ ordinib': q̃a data nãlia ñ amiſerũt, ut Dio. dicit.

Ad primvm ergo dicẽdum, q bonum põt inueniri ſine malo: ſed malum non põt inueniri ſine bono, ut ſupra habitum eſt. Et iõ Dæmones inquantum habent naturam bonam, ordinati ſunt.

Ad ii dicẽdum, q ordinatio Dæmonũ, ſi cõſideret ex parte Dei ordinãtis, eſt ſacra: utit. n. Dæmonibus pp ſeipſum. Sed ex parte uolũtatis Dæmonũ nõ ẽ ſacra: q̃a abutunt ſua natura ad malũ.

Ad iii dicẽdũ, q nomẽ Seraphim imponit ab ardore charitatis: nomẽ aũt Thronorũ ab ĩhabitatione diuina. nomẽ ãr Dominationũ ĩportat libertatẽ quandã; q̃ oĩa opponunt peccato. Et iõ peccãtibus angelis hmõi nomina non attribuuntur.

SVPER QV. CIX. ART. II. Egid. 2. 5. d. 8. q. 2. a. 4. Dur. d. 6. q. 3.

338 Sup. q. 63 ar. 8. & 2. di. 6. ar. 4. Et 4. d. 47 q. 1. ar. 2. q. 4.

Titulus clarus. ¶ In corpore vna cõcluſio affirmatiuã rñſiua q̃ſito: In dæmonibus eſt p̃latio. Probatur dupliciter. Primo. Naturæ dæmonũ ſunt ſubordinatæ: ergo actiones eorũ ſunt ſubinuicẽ ordinatæ. ergo in eis eſt p̃latio. Antecedẽs patet. conſequentia probat dupliciter. Primò, quia actio ſequitur naturã: ac p hoc naturã ſubditã ſequitur actio ſubdita. Secũdò, quia hoc reſtãtur corpora ſuperiora, & inferiora. Secũda uerò conſequẽtia pbat ex ratione prælationis: quia. ſ. conſiſtit in hoc, q actio ſit ſubdita actioni. Secũdò pbat cõcluſio ſic. Diuina ſapientia attingit à fine &c. ergo nihil relinquit inordinatũ. ergo cõgruit ſibi etiam in dæmonibus ordinem prælationis, ſecundum naturam inſtruere.

Articvlvs II.

Vtrum in Dæmonibus ſit prælatio.

Ad secvndvm ſic procedit. Vr q in Dæmonibus nõ ſit prælatio. Omnis. n. prælatio eſt ſecundùm aliquem ordinem iuſtitiæ: ſed Dæmones totaliter à iuſtitia ceciderunt. Ergo in eis non eſt prælatio.

¶ 2 Præt. Vbi non eſt obediẽtia & ſubiectio, non eſt p̃latio: hæc aũt ſine concordia eſſe nõ poſſunt, q̃ in Dęmonib' nulla eſt, ſm illud Prouerb. 13. Inter ſupbos ſemper ſunt iurgia. Ergo in Dęmonibus nõ eſt prælatio.

¶ 3 Præt. Si in eis eſt aliqua p̃latio, aut hoc ptinet ad eorũ naturã, aut ad eorũ culpã, uel pœnã. Sed non ad eorũ naturã: q̃a ſubiectio & ſeruitus non eſt ex natura, ſed ẽ ex peccato ſubſecuta. Nec ptinet ad culpam, uel pœnam: quia ſic ſuperiores Dęmones, q magis peccauerũt, ĩferiorib' ſubderent. Non ergo eſt p̃latio in Dæmonibus.

Sed contra eſt, q dicit gl. 1. ad Cor. 15. Quãdiu durat mũdus, angeli, angelis, homines hominibus, & Dæmones Dæmonibus præſunt.

*In gl. ordi. ſup. illud, cum euacuauerit omnẽ princip.

Resp. Dicẽdũ, q cũ actio ſequat naturam rei, quorũcũq; naturæ ſunt ordinatæ, oportet q etiã actiones ſubinuicẽ ordinent, ſicut patet in rebus corporalib'. Quia. n. ĩferiora cõrpora naturali ordine ſũt ĩfra corpora cęleſtia, actiones & motus eorũ ſubdunt actionib', & motib' cęleſtiũ corporũ. Manifeſtũ eſt aũt ex p̃miſſis, q Dæmonũ q̃dã naturali ordine ſub aliis cõſtituunt: vñ & actiões eorũ ſub actionib. ſuperiorũ ſunt. Et hoc eſt quod rõnem p̃lationis facit, ut ſ. actio ſubditi ſubdatur actioni p̃lati. Sic igitur ipſa naturalis diſpoſitio Dæmonũ requirit, q ſit in eis p̃latio. Conuenit. n. hoc diuinæ ſapiẽtiæ, q̃ nihil in uniuerſo ordinatũ relinq̃t, q̃ attingit à fine uſq; ad finẽ fortiter, & diſponit oĩa ſuauiter, ut dicitur Sapien. octauo.

Ad primvm ergo dicendũ, q prælatio Dæmonum non fundatur ſuper eorum iuſtitia, ſed ſup iuſtitia Dei cuncta ordinantis.

Ad ii dicẽdum, q cõcordia Dæmonũ, qua q̃dã aliis obediũt, nõ eſt ex amicitia quã ĩter ſe hẽant, ſed ex cõi neq̃tia, qua hoĩes odiũt, & Dei iuſtitię repugnãt. Eſt. n. ꝓprium hominũ impiorũ, vt eis ſe adiungant, & ſubiciant ad ꝓpriam nequitiam exequendam, quos potentiores viribus uident.

Ad iii dicendũ, q Dæmones non ſunt ęquales ſm naturam. Vnde in eis eſt naturalis p̃latio: quod in hominibus non contingit, qui natura ſunt pares. Quod aũt ſuperioribus inferiores ſubdant, nõ eſt ad bonum ſuperiorum, ſed magis ad malũ eorum: quia cum mala facere maximè ad miſeriam ptineat præeſſe in malis, eſt eſſe magis miſerum.

Articvlvs III.

Vtrum in Dæmonibus ſit illuminatio.

Ad tertivm ſic ꝓcedit. Vr q in Dęmonibus ſit illuminatio. Illuminatio. n. conſiſtit ĩ manifeſtatione ueritatis: ſed unus Dæmon põt alteri veritatẽ manifeſtare: q̃a ſuperiores magis acumine naturalis ſcientiæ uigẽt. Ergo ſupiores dęmones pñt inferiores illuminare.

¶ 2 Pręt. Corpus qđ ſupabũdat lumine, põt illuminare corpus qđ in lumine deficit, ſicut Sol Lunam: ſed ſuperiores Dæmones magis abundãt in participatione luminis naturalis. Ergo vr q ſuperiores Dæmones poſſunt ĩferiores illuminare.

Sed contra. Illuminatio cũ purgatione ẽ, & pfectione, ut ſupra dictũ ẽ: ſed purgare nõ cõuenit Dęmonibus, ſm illud. Eccl. 34. Ab immũdo qđ mundabit? Ergo etiam neque illuminare.

Resp. Dicẽdũ, q in Dæmonibus non põt eſſe illuminatio ꝓpriè. Dictum eſt. n. ſupra q illuminatio ꝓpriè ẽ manifeſtatio ueritatis, ſm qđ hẽt ordinẽ ad Deum, qui illuminat oẽm intellectum. Alia ãt manifeſtatio ueritatis pt ẽẽ locutio: ſicut cũ un' angel' alteri ſuũ cõceptũ manifeſtat. Peruerſitas aũt Dęmonũ hoc hẽt, q unus aliũ nõ ĩtẽdit ordinare ad Deũ, ſed magis ab ordine diuino abducere: & iõ un' dęmõ aliũ ñ illuminat, ſed vn' alij ſuũ cõceptũ p modũ locutionis intimare põt.

SVPER QV. CIX. ART. III. 339

Titulus clarus. ¶ In corpore eſt vna cõcluſio reſpõſiua q̃ſito negatiuè, cũ una annexa ſecũdario. Reſpõſiua eſt. In dæmonibus nõ eſt illuminatio. Probat. Peruerſitas dęmonũ hẽt ut unus non ordinet ad Deũ alium, ſed abducat. ergo nõ illuminat. Probatur ſequela: q̃a illuminatio eſt manifeſtatio in ordine ad Deũ, ut patet ex differẽtia aſſignata inter duplicẽ manifeſtationem, ſ. illuminationẽ, & locutionẽ. Annexa uerò concluſio eſt, q in dæmonibus eſt q̃dã manifeſtatio ueritatis adinuicẽ. Probat: q̃a eſt in eis locutio.

*q. 106. a. 2. & ar. 1. arg. ſed cont.

Ad

Ad primvm ergo dicendum, quòd non quælibet veritatis manifeſtatio habet rationem illuminationis, ſed ſolum quæ dicta eſt.

*In corp. art.

Ad secvndvm dicendum, q ſm ea, quæ ad naturalem cognitionem pertinet, nõ eſt neceſſaria manifeſtatio veritatis neq; in angelis, neq; in dæmonibus: quia ſicut ſupra dictũ eſt, ſtatim à principio ſuæ conditionis oĩa cognouerunt, q̃ ad naturalem cognitionem pertinent, & ideo maior plenitudo naturalis luminis, quæ eſt in ſuperioribus dęmonibus, non poteſt eſſe ratio illuminationis.

SVPER QV. CIX. ART. IIII. 405

Titulus clarus. ¶ In corpore vna cõcluſio rñſiua quæſito affirmatiuè. Boni angeli prælati ſũt malis: & eos regunt. Probatur. Prælatio primo cõuenit Deo participatiuè autẽ creaturis. ergo creaturæ pfectiores habent Influentiam ſuper alias: ergo ſancti angeli ſuper dæmones. Antecedens eſt p ſe notũ. Cõſequẽtia prima pbatur: quia ſunt Deo ꝓpinquiores. Secũda vero: quia maxima perfectio, & maximè appropinquans Deo eſt ſtatus fruitionis, ĩ quo ſũt angeli quo priuantur dæmones.

Articvlvs IIII.

Vtrum boni angeli habeant prælationem ſuper malos.

Ad qvartvm ſic procedit. Vr q boni angeli ñ hẽant p̃lationem ſuper malos. Prælatio. n. angelorũ p̃cipuè attendit ſm illuminationes: ſed mali angeli, cũ ſint tenebræ, nõ illuminãtur à bonis. Ergo boni angeli non ſunt prælati ſup malos.

¶ 2 Præt. Ad negligentiam p̃ſidentis pertinere videntur, ea, q̃ p ſubditos male fiũt: ſed dæmones multa mala faciunt. Si igĩt ſubſunt prælationibus bonorũ angelorum, videtur in angelis bonis eſſe aliqua negligentia, quod eſt inconueniens.

¶ 3 Præt. Prælatio angelorũ ſequitur naturæ ordinem, vt ſupra dictum eſt: ſed ſi dæmones de ſingulis ordinibus ceciderũt, vt cõmuniter dicitur, multi dæmones multis bonis angelis ſunt ſuperiores ordine naturæ. Nõ ergo boni angeli prælationem habẽt ſuper omnes malos.

*Art. 1. & 2. huius quæſt.

Sed contra eſt, qđ Aug. dicit 3. de Tri. q ſpũs vitæ deſertor atq; peccator regit p ſpũm vitę rõnalẽ piũ, & iuſtũ. Et Greg. dicit, q p̃tates ſũt angeli, quorũ ditioni virtutes aduerſæ ſubiectę ſunt.

*Lib. 3. de Tri. ca. 4. paulo à princip. Greg. ho. 34. in euang.

Respondeo Dicendum, q totus ordo p̃lationis primò & originaliter eſt in Deo, & participatã creaturis ſm q Deo magis appropinquãt. Illæ. n. creaturæ ſup alias ĩ fluẽtiã hñt, q̃ ſunt pfectiores, & Deo ꝓpinquiores. Maxima aũt perfectio, & p q̃ maximè Deo appropinquat, eſt creaturarũ fruẽtiũ Deo, ſicut ſunt ſancti angeli, qua pfectione dęmones priuant. Et iõ boni angeli ſuper malos prælationem habent, & per eos reguntur.

534

Ad primvm ergo dicendum, q per ſanctos angelos multa de diuinis myſterijs dæmonib. reuelãtur, cũ diuina iuſtitia exigit ut p dæmones aliqua fiãt, uel ad punitionẽ malorũ, uel ad exercitationẽ bonorũ. Sicut in reb. humanis aſſeſſores iudicis reuelãt tortorib. eius ſñiam. Hmõi aũt reuelationes, ſi ad angelos reuelantes comparent, illuminationes ſunt: q̃a ordinãt eas ad Deũ. Ex parte uerò dæmonum nõ ſunt illuminationes: q̃a eas in Deũ nõ ordinãt, ſed ad expletionẽ propriæ iniquitatis.

Ad secvndvm dicendũ, q ſancti angeli ſunt miniſtri diuinæ ſapientiæ. Vndè ſicut diuina ſapientia permittit aliqua mala fieri per malos angelos, homines, pp bona quæ ex eis elicit, ita & boni angeli non totaliter cohibent malos a nocendo.

Ad tertivm dicẽdum, q angel', q eſt ĩferior ordine naturæ, p̃eſt dæmonib. q̃uis ſuperiorib. ordine naturæ: quia virtus diuinæ iuſtitiæ, cui inhærẽt boni angeli, potior ẽ q̃ virt' naturalis angelorũ. Vndè & apud homines ſpũalis iudicat oĩa: vt dr̃ 1. ad Cor. 2. Et Philo. dicit in li. Ethic. q virtuoſus eſt regula, & menſura oĩum humanorũ actuum.

*Lib. 3. Eth. c. 4. ad finem Et lib. 10. c. 5. 10. 5.

QVAESTIO CX.

De præſidentia angelorum ſuper creaturam corporalem, in quatuor articulos diuiſa.

Deinde conſiderandum eſt de præſidẽtia angelorum ſuper creaturam corporalem.

Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primò, Vtrũ creatura corporalis adminiſtret p angelos.

¶ Secũdò, Vtrũ creatura corporalis obediat angelis ad nutũ.

¶ Tertiò, Vtrum angeli ſua virtute poſſint immediatè mouere corpora localiter.

¶ Quartò, Vtrũ angeli boni, uel mali poſſint facere miracula.

Articvlvs I.

Vtrum creatura corporalis adminiſtretur per angelos.

Ad primvm ſic ꝓcedit. Vr, q creatura corporalis non adminiſtret p angelos. Res. n. q̃ habent determinatũ modũ operandi, non indigent gubernari ab aliquo præſidente. Ideò. n. indigemus gubernari, ne aliter operemur, quàm oporteat: ſed res corporales habent determinatas actiones ex naturis ſibi diuinitus datis. Non ergo indigent gubernatione angelorũ.

¶ 2 Prę. Inferiora in entibus gubernant p ſuperiora: ſed ĩ corporib. q̃dã dicuntur inferiora, quædam ſuperiora. Inferiora igĩt gubernantur per ſuperiora. Nõ ergo eſt neceſſarium, q gubernentur per angelos.

¶ 3 Prę. Diuerſi ordines angelorum diſtinguunt ſm diuerſa officia: ſed ſi creaturæ corporales adminiſtrant p angelos, tot erunt officia angelorũ, quot ſũt ſpẽs rerũ. ergo et tot erũt ordines angelorum, quot ſunt ſpecies rerum, quod eſt contra ſupradicta. Non ergo corporalis creatura adminiſtratur p angelos.

*q. 108. ar. 3 & 5.

SVPER QV. CX. ART. I. Ferr. 3. cont. ca. 78. 83.

Titulus clarus. ¶ In corpore vna concluſio rñſiua q̃ſito affirmatiuè. Oĩa corporalia regunt p angelos. Probatur dupliciter. Primo rõne. Oĩs poteſtas particularis regitur per vniuerſalem: ſ poteſtas corporea eſt particularis, angelica vniuerſalis. ergo corporea regitur p angelicam. Maior probatur inductiuè in humanis, et in angelicis. Minor probat: quia corporea vis eſt hic ad materiã &c. angelica ãt abſoluta, & intellectualis. Secũdò, authoritate ſanctorum & philoſophorum.

¶ In rñſione ad ſcdm & tertium aduerte, q angelos habere immediatam p̃ſidentiã ſuper corpora inferiora, cõtingere põt. Vno modo. vt angeli ſint diſtributi ſcdm numerum ſpecierũ ad explenda naturalia opera: et hoc fuit Platonicum, & reprobatur. Scdõ mõ, vt angeli ſint diſtributi iuxta ſpecierum quidẽ numerũ, ſed non ad opera naturalia, ſed pp diuina myſteria ſup naturalia explenda. Et hoc cum magna reuerẽtia, & dexteritate interpretatur ponẽdum diuus Thomas in litera, ſi ſanctos doctores nominantibus ſequi volumus. Tertio modo vt non iuxta numerũ ſpecierũ p̃ſint, ſed vnus p̃ſit oibus inferioribus ad naturalia opera. Et hoc fuit Auic. & reprobatur hic, & in artic. ſequenti, & alibi. Quarto modo, vt aliqui

541 2. di. 14. arti. 3. Et 3. con. c. 78. & 83. Et ver. q. 5. arti. 8. Et op. 3. c. 125. Et opuſ. 10. ar. 1. vſq; ad 16. Et opuſ. 10.

538

ꝗa angeli ſint depu-tati præſidentiæ cor-poralium non iuxta numerum ſpecierũ, ſed potius ſecũ nu-merũ modorũ, qui-bus res corporeæ di-uinæ ſubſunt regulæ in ordine ad ſubſti-tationis finẽ. Et hæc via iudicio meo eſt ſecũ ꝓpriã mentẽ S. Thomæ, vt colligere poſſum & hinc, & ex alijs locis. Vñ in rſſio-ne ad ſcdm aſſeruiſſe ponit pluraliter ange-los oportere pſidere his corporibus ꝓpter myſteria diuina ex-plãdanumerũ ſpe-rũ recitatiuẽ tñ & ad bonũ motiuũ redu-cẽdo, & ſuſtentabilẽ oſtẽdẽdo aſſert, & nũq; aſſerit vt patet ex mõ loquendi Hoc, inqt, nõ eſt ponendum ꝓp hoc &c. Vbi ſe dire ctiorẽ magis, ꝗ aſſerto rem illius opinionis euidenter oſtendit.

*Li. 3. de Trin. c. 4. *4. dia. c. 5. poſt me dium.

Sed contra eſt, quod Aug. † dicit † 3. de Trin. ꝙ oĩa corpora regunt per ſpũm uitę rõnalẽ. & Grego. dicit in *4. dia. ꝙ in hoc mũdo uiſibili nihil niſi ꝑ creatu ram inuiſibilem diſponi poteſt.

Respon. Dicendũ, ꝙ tã in re-bus humanis, ꝗ in rebus natura lib. hoc cõiter inuenitur, ꝙ ptãs particularis gubernat̃, & regit̃, à ptãte uñi, ſicut ptãs balliui gu bernatur à ptãte regis. Et in an-gelis etiam eſt dictum, * ꝙ ſupe C riores angeli, qui ꝑſunt inferio rib. hñt ſciam magis uñem. Ma-nifeſtum eſt aũt, quod uirtus cu iuſlibet corporis eſt magis par-ticularis, ꝗ uirtus ſpũalis ſubſtã tiæ. Nã oĩs forma corporalis eſt forma indiuiduata ꝑ materiã, & determinata ad hic, & nunc: formæ aũt immateriales ſũt ab ſolutæ & intelligibiles. Et iõ ſi-cut inferiores angeli, qui habẽt formas minus uñes, regunt̃ per H ſuperiores, [m] ita omnia corporalia reguntur per angelos. [n] Et hoc non ſolùm à ſanctis doctoribus ponitur, ſed etiam ab omnibus Philoſophis, qui in corporeas ſubſtantias poſuerunt.

*q. 55. ar. 3. & q. 108 art. 1.

Concl. m

Ad primvm ergo dicendum, ꝙ res corporales hñt determinatas actiones, ſed has actiones non exercent, niſi ſcdm ꝙ mouentur: quia proprium cor poris eſt, ꝙ non agat, niſi per motũ. Et ideò opor-tet, ꝙ creatura corporalis à ſpirituali moueatur.

Ad secvndvm dicendũ, ꝙ rõ iſta procedit ſcdm opinionem Ariſt. * qui poſuit, ꝙ corpora cœleſtia mouent̃ à ſubſtantijs ſpũalibus: quarum numerum I conatus fuit aſſignare ſcdm numerum motuum, qui apparent in corporibus cęleſtib. ſed nõ poſuit, ꝙ eſſent aliquæ ſubſtantiæ ſpũales, quæ haberẽt im mediatã ꝑſidentiã ſ. inferiora corpora, niſi fortè aĩas humanas. Et hoc iõ, quia non conſiderauit ali quas operationes in inferiorib. corporib. exerceri niſi naturales, ad quas ſufficiebat motus corporũ cœleſtiũ. Sed quia nos ponim⁹ multa in corporib. inferiorib. fieri ꝑter naturales actiones corporũ, ad quæ non ſufficiunt uirtutes cœleſtiũ corporũ: [a] ideo ſcdm nos neceſſe eſt ponere, ꝙ angeli habeant immediatam præſidentiam, non ſolùm ſupra cœ K leſtia corpora, ſed etiam ſupra corpora inferiora.

* Lib. 12. Meta. te. 44. to. 4.

169

Ad tertivm dicendum, ꝙ de ſubſtantijs im-materialibus, diuerſimodè Philoſophi ſunt locuti. Plato. n. poſuit ſubſtantias immateriales eſſe ratio nes, & ſpẽs ſenſibilium corporum, & quaſdã alijs vñiores: & iõ poſuit ſubſtantias immateriales hře præſidentiam immediatam circa oĩa ſenſibilia cor pora, [e] & diuerſas circa diuerſas. Ariſt. * aũt poſuit ꝙ ſubſtantiæ immateriales non ſunt ſpẽs corporũ ſenſibiliũ, ſed aliquid altius, & vñius: & ideò nõ at-tribuit eis immediatã præſidentiam ſupra ſingula corpora, ſed ſolum ſupra vñia agentia, quæ ſunt corpora cœleſtia. [f] Auic. uerò mediã uiã ſecut⁹ eſt. Poſuit. n. cũ Pla. aliquam ſubſtantiam ſpũalem præ ſidentẽ immediatẽ ſphæræ actiuorũ, & paſſiuorũ, eo ꝙ ſicut Pla. ponebat, ꝙ formæ horũ ſenſibiliũ deriuant̃ à ſubſtãtijs immaterialib. ita ẽt Auic. hoc poſuit: [g] ſed in hoc à Plat. differt, ꝙ poſuit unã tñ ſubſtãtiã immaterialẽ ꝑſidẽtẽ oĩb. corporib. infe-riorib. ꝗ uocauit intelligẽtiã agẽtẽ. Doctores aũt ſcti poſuerũt, ſicut & Platonici diuerſas rebus cor poreis ſubſtãtias ſpũales eẽ ꝑpoſitas. Dicit. n. Aug. in li. * 83. q. Vnaquæq; res uiſibilis ĩ hoc mũdo, hẽt angelicã ptãtẽ ſibi ꝑpoſitã. Et Dam. † dicit. Diabo l⁹ erat ex ijs angelicis uirtutib. ꝗ ꝑerãt terreſtri or dini. Et Orig. * dicit ſup illud Nu. 22. Cũ uidiſſet aſi na angelũ, ꝙ opus eſt mũdo angelis, ꝗ ꝑſunt ſup beſtias, & ꝑſunt aĩaliũ natiuitati, & uirgultorũ, & plantationũ, & cæterarũ rerũ incremẽtis: ſed hoc nõ eſt ponẽdũ ꝑp hoc, ꝙ ſcdm ſuam naturã un⁹ an-gel⁹ magis ſe hẽat ad ꝑſidẽdũ aĩalib. ꝗ plãtis: quia quilibet angelus, ẽt minimus, hẽt altiorẽ uirtutẽ, & vñiorem, ꝗ aliquod gen⁹ corporaliũ, ſed eſt ex ordine diuinæ ſapiẽtiæ, ꝗ diuerſis reb. diuerſos re-ctores ꝑpoſuit. Nec tñ ꝑp hoc ſequit̃, ꝙ ſint plẽs ordines angelorũ, ꝗ nouẽ: qa ſicut ſ. dictũ eſt, or-dines diſtinguuntur ſcdm gñalia officia. Vñ ſicut ſcdm Greg. * ad ordinem ptãtum pertinẽt oẽs angeli ꝗ habent propriè præſidentiam ſuper dæmones: ita ad ordinẽ uirtutũ ꝑtinere uñr oẽs angeli qui hñt ꝑſidẽtiã ſuper res purè corporeas: horũ. n. miniſte-rio interdũ etiam miracula fiũt.

* Videli. 1. Metap. tex. 6. to-mo 4.

157

26

419

*li. 83. q. q. 79. in prin. to. 4. † Dam. li. 2. ca. 4. in prin. * Orig. in Num. ho-mi. 13.

4 Conſi. cap. 2. * Homil. 34. in eũ gel.

Articvlvs II.

Vtrum materia corporalis obediat angelis ad nutum.

Ad secvndvm ſic procedit. Vĩ, ꝙ materia corporalis o bediat angelis ad nutũ. [h] Maior eſt. n. uirt⁹ angeli, ꝗ uirtus aĩæ: ſed cõceptioni aĩę maximè obe dit materia corporalis. Immu-tatur. n. corpus hominis ex con ceptione aĩæ ad calorẽ, & fri-gus, & qñq; uſq; ad ſanitatẽ, & ægritudinẽ. Ergo multò magis ſcdm conceptionem angeli, mate ria corporalis tranſmutatur.

¶ 2 Pręt. Quicquid [h] põt uirtus inferior, põt uirt⁹ ſuperior: ſed uirtus angeli eſt ſuperior, ꝗ ma teria corporalis: corpus aũt ſua uirtute põt trãſmutare materiã corporalem ad formã aliquã, ſi cut patet cũ ignis gñat ignẽ. Er go multò fortius uirtute ſua an geli pñt materiã corporalẽ trãſ mutare ad aliquam formam.

¶ 3 Præ. Tota natura corporalis adminiſtratur ꝑ angelos, vt di-ctum eſt. * & ſic uĩ, ꝙ corpora ſe habent ad angelos, ſicut in-ſtrumenta. nam ratio inſtrumẽ-ti eſt, ꝙ ſit mouens motum: ſed

Super qv. CX. Art. II.

Ferr. 3. cont. c. 103.
Arg. 2. ſ. d. 7. q. 3. a. 1.
D. Bon. d. 8. p. 2. ar. 2. q. 1.
Ric. d. 7. q. 7.
Tho. Arg. d. 8. q. 1. a. 1.

Perfecta per totum

Titulus clarus.

¶ In corpore duo. Primo opinio ad par tẽ affirmatiuã. Scdo ſimul deſtruit partẽ af firmatiua, & conſtrui tur negatiua, & ſic re ſpondetur quæſito negatiuè.

¶ Quo ad primum, re feruntur opiniones Pla. & Auic. ꝙ mate-ria corporalis obedit ſubſtantijs immate-rialibus ad mutatio-nem formalem.

¶ Quo ad ſcdm ponit̃ concluſio negatiua. Q. ꝗ materia corporã lis nõ obedit angelis ĩmediatè ad trãſmu tationẽ formalẽ. Et ꝓ bat ex duab. ꝑpoſitio nib. ſ. Cõpoſitũ ex ma teria & forma tñ fit: & Oẽ qđ fit, fit à ſibi ſimili. Ex his. n. ſequi tur, ꝙ tranſmutatio formalis eſt à ſolo cõ poſito, aut, ex eminẽ tius cõtinente in ſe ip ſum cõpoſitũ. ſ. mate riã & formã, qđ eſt ſo lus Deus vt ſuperius deductũ ſũt oĩa.

542

12. ar. ſo-art. 2. cor. Et 3. cõt. c. 103. Et po. q. 6. ar ticul. 3. Et ma. q. 16. artic. 9. & 10. Et quo li. 9. ar. 16.

* Ar. ꝑce.

in effectibus aliquid inuenitur ex virtute principa A lium agentium, quod non poteſt eſſe per virtutẽ inſtrumenti: & hoc eſt id quod eſt principalius in effectu. Sicut digeſtio nutrimenti eſt per uirtutem caloris naturalis, qui eſt inſtrũm animæ nutritiuæ: ſed ꝙ generetur caro uiua, eſt ex uirtute animæ. ſi militer ꝙ ſecetur lignum, pertinet ad ſerram: ſed ꝙ perueniatur ad formam lecti, eſt ex uirtute artifi-cis. Ergo forma ſubſtantialis, quæ eſt [b] principalius in effectib. corporalibus, eſt ex uirtute angelorũ: materia ergo obedit ad ſui informationẽ angelis.

Sed contra eſt, ꝙ Aug. dicit * 3. de Tri. Nõ eſt putandũ iſtis trãſgreſſorib. angelis ad nutũ ſerui- B re hanc uiſibilium rerum materiam, ſed ſoli Deo.

*Li. 3. c. 8. in princ. tom. 3.

Respon. Dicendum, ꝙ Platonici [d] poſuerũt for-mas, quæ ſunt in materia, cauſari ex immaterialib. formis: [e] quia formas materiales ponebãt eſſe par ticipationes quaſdã immaterialium formarum. Et hos quantũ ad aliquid ſecutus eſt. Auic. qui poſuit oẽs formas, quæ ſunt in materia, procedere à con-ceptione intelligentiæ, & ꝙ agentia corporalia ſunt ſolũ diſponentia ad formas. Qui in hoc vñr fuiſſe decepti, quia exiſtimauerũt formã, quaſi ali quid per ſe factũ, vt ſic ab aliquo formali pricipio ꝓcederet. Sed ſicut Philoſ. probat in * 7. Met. hoc, C quod propriè fit, eſt compoſitum. Hoc. n. propriè eſt quaſi ſubſiſtens: forma autem non dr̃ ens quaſi ipſa ſit, ſed ſicut aliquid eſt: & ſic per cõñs nec for ma propriè fit. Eius. n. eſt fieri, cuius eſt eſſe, cum fieri nihil aliud ſit, quàm via in eſſe. Manifeſtum eſt autem quòd factum eſt ſimile facienti: quia oẽ agens agit ſibi ſimile. Et ideò id quòd facit res na-turales, habet ſimilitudinem cum compoſito, vel quia eſt compoſitum, ſicut ignis generat ignem: vel quia totum compoſitum & quantum ad mate riam, & quantum ad formam eſt in virtute ipſius: quod eſt proprium Dei. Si igitur [m] oĩs informatio D materiæ uel eſt à Deo immediatè, uel ab aliquo agente corporali: non ãt immediatè ab angelo. [m]

D. 642.

136

*Li. 7. Me ta. tex. 26. 27. & 32. tom. 3.

Concl. m

136

Ad primvm ergo dicendum, ꝙ anima noſtra unitur corpori ut forma. Et ſic non eſt mirum, ſi formaliter tranſmutatu ex conceptione ipſius ꝑ-ſertim cum motus ſenſitiui appetitus, qui fit cum quadam tranſmutatione corporali, ſubdatur im-perio rationis; angelus autem non ſic ſe habet ad corpora naturalia. undè ratio non ſequitur.

Ad secvndvm dicendũ, ꝙ id ꝙ põt uirtus infe rior, põt ſuperior, nõ eodẽ, ſed excellẽtiori mõ: [c] ſicut itellect⁹ cognoſcit ſenſibilia excellẽtiori mõ E ꝗ ſens⁹. Et ſic angelus excellentiori mõ trãſmutat materiã corporalẽ, ꝗ agẽtia corporalia. ſ. mouen-do ipſa agentia corporalia tanꝗ cauſa ſuperior.

b
416
412
d

Ad tertivm dicendum, ꝙ nihil ꝓhibet ex uir tute angelorũ aliquos effect⁹ ſeq in reb. naturalib. ad ꝗ agẽtia corporalia nõ ſufficerent. ſed hoc nõ ẽ angelo obedire materiã ad nutum, ſicut nec cocis obedit materia ad nutũ: qa aliquẽ modũ de coctio nis operant̃ ꝑ ignẽ ſcdm aliꝗ artis moderationẽ, ꝗ ignis per ſe non faceret, eũ reducere materiam in actũ formæ ſubſtãtialis, nõ excedit uirtutẽ corpo ralis agentis: quia ſiſe natum eſt ſibi ſimile facere.

Articvlvs III.

Vtrum corpora obediant angelis ad motum localem.

Ad tertivm ſic procedit. Vĩ, ꝙ corpora nõ obediãt, angelis ad motũ localẽ. [h] Motus. n. localis corporũ naturaliũ ſe-quit̃ formas eorũ: ſed angeli nõ cãnt formas corporũ naturaliũ ut dictũ eſt. * Ergo neq; pñt cã-re in eis motum localem.

¶ 2 Præt. In † 8. Phyſi. probat̃, ꝙ motus localis eſt prim⁹ motuũ: ſed angeli non pñt [h] cãre alios motus, trãſmutãdo materiã for maliter. Ergo neque etiam poſ-ſunt cauſare motum localem.

¶ 3 Præt. Mẽbra corporalia obe diunt conceptioni aĩæ ad motũ localẽ, inquantũ hñt in ſeipſis, aliqđ principiũ uitæ: in corpori bus aũt naturalib. nõ eſt aliqđ pricipiũ uitæ. Ergo nõ obediũt [f] angelis ad motum localem.

Sed contra eſt, quod Aug. dicit * 3. de Trin. ꝙ angeli adhi-bent ſemina corporalia ad ali-quos effect⁹ ꝓducẽdos: ſed hoc nõ pñt facere, niſi localiter mo uendo. Ergo corpora obediũt eis ad motum localem.

Respon. Dicendum, ꝙ ſicut Dion. dicit 7. c. de di. no. Diuina ſapiẽtia coniũgit fines primorũ principijs ſecũdorũ. Ex quo pa tet, ꝙ natura inferior in ſui ſu-premo attingit à natura ſupe-riori: natura aũt corporalis ẽ in fra naturã ſpũalẽ. Inter oẽs aũt motus corporeos ꝑfectior eſt motu localis, ut probat̃ in * 8. Phyſ. Cuius rõ eſt, quia mobile ſcdm locum non eſt in potentia ad aliquid intrinſecũ, inquantũ hmõi, ſed ſolùm ad aliquid extrinſecum. ſ. ad locum: & iõ [m] natura corporalis nata eſt moueri immediatè à natura ſpũali ſcdm locum. [n] Vndè & Philoſophi po-ſuerunt ſuprema corpora moueri localiter à ſpiri tualibus ſubſtãtijs: vndè uidemus quòd anima mo- uet corpus primo & principaliter locali motu.

Ad primvm ergo dicẽdũ, ꝙ in corporib. ſunt alij motus locales, præter eos qui conſequuntur, formas. [c] Sicut fluxus & refluxus maris nõ conſeq tur formam ſubſtantialem aquæ, ſed uirtutem. Lu næ. Et multo magis aliqui motus locales conſequi poſſunt uirtutem ſpiritualium ſubſtantiarum.

Ad secvndvm dicendũ, ꝙ angeli cauſando mo tum localem tanquam priorem, per eum cauſare poſſunt alios motus, adhibendo. ſ. agentia corpo-ralia ad huiuſmodi effectus producendos, ſicut fa-ber adhibet ignem ad demollitionem ferri.

Ad tertivm dicẽdũ, ꝙ angeli habẽt uirtutem

Svper qv. CX. Art. III.

Arg. 2. ſ. d. 7. q. 3. a. 2.
Tho. Arg. d. 8. q. 1. a. 2.
Cap. 2. d. 7. q. 2.

Titulus clarus.

¶ In corpore vna concluſio rñſiua quæ ſito affirmatiuè. N. natura corporalis nata eſt moueri immedia tè à natura ſpũali ſe-cundum locum. Pro batur tripliciter. Pri-mo rõne. Diuina ſa-pientia cõiũgit fines primorũ principijs ſcdorũ. ergo natura inferior in ſui ſupre mo attingit à natura ſuperiori. ergo natu-ra corporalis in ſu premo attingitur à ſpũali. ergo ſcdm mo tum localẽ. Antece-dens eſt Dion. Prima conſequentia eſt eui dens. Scda probatur. quia natura corpora lis eſt infra ſpũalem. Tertia vero ꝓbatur: qa motus localis eſt perfectiſſimus oĩum motuũ: qđ ꝓbat̃, qa mobile localiter, vt ſic, non eſt in potẽtia ad aliquid intrinſe-cum, ſed extrinſecũ tñ. Secundo, probat̃ authoritate Philoſo-phorum. Tertio expe rientia qua corpus vi demus moueri ab anima principaliter ſecundum locum.

¶ Circa hæc eſſet di-ſcutiendum, quõ & vñ motus localis eſt perfectiſſimus oĩum motuum: ſed quo-niam hoc ſpectat ad octauum Phyſi. ideò videibi, & in quæſt. extrauaganie.

Perfecta per totum.

543

Locus ſu-pr. art. 2. notatus.

*ar. ꝑced. & q. 65. a. 4.

†li. 8. phy ſic. a tex. 54. vſque ad 60. to. mo 4.

*Lib. 3. de Trin. c. 8. & 9. to. 4.

* Lib. 8. Phyſ. tex. 57. to. 4.

Concl. m

517
D. 628.

minus contractam, q̄ animæ. Vnde virtus motiua F aīæ contrahiť ad corpus unitum, quod per eā viui ficať, quo mediante alia pōt mouere: ſed virtus angeli non eſt contracta ad aliquod corpus. unde poteſt corpora non coniuncta localiter mouere.

Porrecta per totum 544

SVPER QV. CX. ART. IIII.

Fer. 3. cōt. c. 102. 103. S. Bona. 2. ſ. d. 26. q. 5. art. 1. Scot. 2. ſ. d. 26. q. 1. Riccar. 2. ſ. d. 26. q. 4. Duran. 2. ſ. d. 26. q. 2.

Titulus clarus. ¶ In corpore eſt vna cōcluſio reſpōſiua quæſito negatiuè. Angeli non pñt virtute ppria miracula facere. Probať. Miraculū ē pter ordinē naturæ creatæ non alicuius ſed oīs. Quicquid fit à quacunq; creatura uirtute ppria, nō fit præter ordinem totius naturę creatę. ergo nullū factum à creatura eſt miraculū. Maior pbať quo ad ſecundam partē, quia alias, proiectio lapidis ſurſum eſſet miraculum. Minor uero: quia quod fit virtute creata propria, fit ſecundum ordinem illius virtutis.

2. 2. quę. 178. ar. 4. Et 3. cōt. c. 102. & 103. Et po. q. 6. a. 3. & 4. Et ma. q. 16. ar. 9. Et opu. 3. c. 136. Et opuſ. 11. ar. 5. vſq; ad 19. * Homi. 21. in euangel. † q. 79. * q. 79.

ARTICVLVS IIII.

Vtrū angeli poſſint facere miracula.

AD QVARTVM ſic pcedit. Vr̄ q angeli pñt facere miracula. Dicit. n. Greg.* Virtutes vocanť illi ſpūs, p [h] quos ſigna, & mirabilia frequentius fiunt. G

¶ 2 Prę. Aug. dicit in li. † 83. q. q Magi faciūt [h] miracula p priuatos cōtract⁹, boni Chriſtiani p publicā iuſtitiā, mali Chriſtiani p ſigna publicæ iuſtitiæ: ſed Magi faciunt miracula p hoc, q ex audiuntur à dęmonibus, ut ipſe alibi in eo. lib.* dicit. Ergo dæmones miracula pñt facere. Ergo multò magis angeli boni.

¶ 3 Prę. Aug. in eo. li. q. 79. dicit, q oīa, q̄ uiſibiliter fiūt, ēt p in- H feriores ptātes aeris fui⁹ nō abſurdè [h] fieri poſſe credunť: ſed qñ effect⁹ aliqs naturaliū cāū pducit abſq; ordine naturalis cāæ, hoc dicim⁹ eſſe miraculū, puta, cū aliqs ſanať à febre, nō per operationem naturæ. Ergo angeli, & dæmones poſſunt facere miracula.

¶ 4 Præt. Virtus ſuperior non ſubditur ordini inferioris cauſæ: ſed natura corporalis eſt inferior angelo. Ergo angelus poteſt operari præter ordinē corporaliū agentium, quod eſt [h] miracula facere. I

SED CONTRA eſt, quod de Deo dicitur in Pſal. Qui facit mirabilia magna ſolus.

RESPON. Dicendū, q miraculū ppriè dr̄, cū aliquid fit pter ordinē naturę: ſed nō ſufficit ad rōnē miraculi, ſi aliqd fiat pter ordinē naturæ alicuius particularis, qa ſic cū aliqs pijcit lapidē ſurſū, miraculū faceret, cū hoc fit pter ordinē naturæ lapidis. Ex hoc ergo aliqd dr̄ eſſe miraculū, q fit pter ordinē toti⁹ naturæ creatæ, hoc aūt nō pōt facere niſi De⁹: qa quicqd facit angel⁹, vel quæcūq; alia creatura ppria uirtute, hoc fit ſm ordinem naturæ creatæ: & ſic non eſt miraculum. Vndè relinquitur, quod [h] ſolus Deus miracula facere poſſit.

AD PRIMVM ergo dicēdū, q angeli aliq dicunť miracula facere, uel quia ad eorum deſideriū De⁹ miracula facit, ſicut & ſancti hoīes dicunť miracula, facere: vel quia aliquod miniſteriū exhibent in miraculis, quæ fiunt, ſicut colligendo pulueres in reſurrectione cōi, uel huiuſmodi aliquid agendo.

AD SECVNDVM dicēdū, q miracula, ſimpliciter loquendo, dicunť, ut dictū eſt, * cū aliqua fiunt pter ordinē totius naturæ creatæ. Sed quia nō oīs virtus naturæ creatæ eſt nota nobis: iō cū aliquid fit pter ordinē naturę creatæ nobis notę p uirtutē creatam nobis ignotam, eſt miraculū quo ad nos. Sic igitur cum dæmones aliquid faciunt ſua uirtute naturali, miracula dicuntur non ſimpliciter, ſed quo ad nos. Et hoc modo Magi p dæmones miracula faciunt, [c] & dicuntur fieri p priuatos contractus: qa q̄libet uirtus creaturæ in uniuerſo ſe hēt, vt uirtus alicui⁹ priuatæ pſonæ in ciuitate. Vñ cū Magus aliquid facit p pactum initum cum dæmone, hoc fit quaſi per quendam priuatum cōtractū: ſed iuſtitia diuina eſt in toto uniuerſo, ſicut lex publica in ciuitate. Et iō boni Chriſtiani inquātum p iuſtitiam diuinam miracula faciunt, dicunť facere miracula p publicam iuſtitiam: mali aūt Chriſtiani, p ſigna publicæ iuſtitię, ſicut inuocādo nomen Chriſti, uel exhibendo aliqua ſacramenta.

* In cor. art.

AD TERTIVM dicēdū, q ſpūales ptātes poſſunt facere ea, quæ uiſibiliter fiunt in hoc mundo, adhibendo corporalia ſemina per motum localem.

AD QVARTVM dicēdū, q licèt angeli poſſint aliquid facere pter ordinem naturæ corporalis, non tñ pñt aliquid facere pter ordinem totius creaturæ, quod exigiť ad rōnem miraculi, ut dictum eſt.* * In cor. art.

QVAESTIO CXI.

De actione Angelorum in homines, in quatuor articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandū eſt de actione angelorū in hoīes. Et primo, q̄rit, vtrū poſſint eos immutare ſua virtute naturali. Secūdo, qūo mittanť à Deo ad miniſterium hoīum. Tertio, quomodo cuſtodiunt homines.

CIRCA primum quæruntur quatuor.

¶ Primò, Vtrum angelus poſſit illuminare intellectum hoīs.

¶ Secundo, Vtrum poſſit immutare affectum eius.

¶ Tertio, Vtrum poſſit immutare imaginationem eius.

¶ Quarto, Vtrum poſſit immutare ſenſum eius.

SVPER Q. CXI. ART. I.

Ferr. 3. cont. c. 81. Cap. 2. d. 8. q. 1. con. 3.

Titulus clarus. ¶ In corpore duo. Primo, rñdet directè quæſito affirmatiuè. Secundo, tractat modum illuminationis. ¶ Quo ad primū concluſio eſt. Hoīes illuminantur per angelos. Probatur, et manifeſtatur. Probatur. Diuinæ prouidentię ordo habet, ut actionibus ſuperiorū ſubdanť inferiora. ergo homines angelis. Tenet ſequela, qa inferiores ſunt. manifeſtatur uero à ſimili. Sicut angeli inferiores illuminantur p ſuperiores, ita homines per angelos. ¶ Quo ad ſecundum concluſio eſt. Modus vtriuſq; illuminationis eſt quodāmodo ſimilis, & quodamō diuerſus. Probatur, & declaratur ſimul vtraq; pars. Similis quidē eſt quoad numerum capitum, & quo ad alteru caput. Quo ad numerū quidem capitū: qa ſicut angeli illuminantur ex duobus capitibus. ſ. ex parte intellectus & ex parte ſpecierū, ita & hoīes ex duobus capitibus illuſtrať ab angelis. Quo ad alterū vero caput, qa eiuſdē mō illuminat angelus, & hōs ex parte intellectus, ſcilicet

Porrecta per totum 545

12. q. 2. art. 2. ad 2. Et 2. d. 15. q. 2. a. 2. ad 3. 4. & 5. Et 3. cōt. c. 81. prin. Et veri. q. 11. arti. 1. Et quol. 9. q. 4. art. 5. cor. ve. 2. por. 2 & 2. † gloſ. interl. ſic ſecūda & ordinaria.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrū angelus poſſit illuminare hoīem.

AD PRIMVM ſic procedit. Vr̄ q angelus nō poſſit illuminare hoīem. Homo. n. [i] illuminātur per fidem. Vndè Dio.* in eccleſiaſtica Hierar. illuminationē attribuit baptiſmo, qui eſt fidei ſacramentū: ſed fides immediatè eſt à Deo, ſm illud ad Epheſ. 2. Gratia eſtis ſaluati per fidem, & nō ex vobis: Dei. n. donum eſt. Ergo hō non illuminať ab angelo, ſed immediatè à Deo. K

¶ 2 Præt. Sup illud Rom. 1. Deus illis manifeſtauit, dicit Gloſſa, † q nō ſolū rō naturalis ad hoc

licet per uiam confortationis deſcēdentis ab obiecto, ut illuſtrato à ſuperiori, vt ſuperius declaratum eſt. Diſſimilis aūt eſt quo ad reliquum caput. ſ. ex parte ſpecierum: qm angelos illuminatur pportione particulatorū conceptuū intelligibiliū: hō uero applicatione ſimilitudinū ſenſibiliū. Probat rōne, & authoritate. Ratio eſt quia naturale eſt hōi cognoſcere per phantaſmata. Authoritas Diony. Oīa in litera clara ſunt quām uis non hoc ordine.

puofuit, ut diuina hominib. manifeſtarentur, ſed Deus illis reuelauit per opus ſuum. ſ. p creaturam: ſed utrunque eſt à Deo immediatè, ſ. [h] ratio naturalis, & creatura. Ergo Deus immediatè illuminat hominem. A

¶ 3 Prę. Quicūq; illuminať, cognoſcit ſuā [h] illuminationē ſed homines non percipiunt ſe ab angelis illuminari. Ergo non illuminantur ab eis.

SED CONTRA eſt, quod Dio. probat in 4. c. cœl. hie. q reuelationes diuinorum perueniunt ad hoīes mediantib. angelis, vt ſ. dictū eſt.* Huiuſmodi autem reuelationes ſunt illuminationes, ut ſ. dictum eſt. † Ergo homines illuminantur per angelos. B

* q. 108. art. 2.

† qu. 106. art. 1.

RESPON. Dicendum, q cū diuinæ puidētiæ ordo hēat, ut actionibus ſuperiorū inferiora ſubdantur, ut ſ. dictū eſt,* ſicut inferiores angeli illuminātur per ſuperiores: ita [m] hoīes, q ſunt angelis inferiores, p eos illuminanť. [n] Sed mod⁹ utriuſq; illuminationis quodāmō eſt ſilis, & quodāmō diuerſus. Dictū eſt. n. ſ.* q illuminatio, q̄ eſt manifeſtatio diuinæ ueritatis, ſm duo attendiť. ſ. ſm q intellectus inferior cōfortať p actionē intellect⁹ ſuperioris: & ſm q proponunť intellectui inferioris ſpēs intelligibiles, q̄ ſunt in ſuperiori, ut capi poſſint ab inferiori. Et hoc qdē in angelis fit, ſm q ſuperior angelus ueritatem vlem conceptam diuidit ſm capacitatem inferioris angeli, ut ſ. dictum eſt: * ſed intellect⁹ human⁹ nō pōt ipſam intelligibilē veritatē nudā capere: qa cōnaturale eſt ei, ut intelligat p cōuerſione ad phātaſmata, ut ſ. dictū eſt.* Et iō intelligibilē ueritatē pponunt angeli hoib. ſub ſilitudinib. ſenſibiliū, ſm illud quod dicit Dio.* 1. c. cœle. hie. q impoſe eſt aliť nobis lucere diuinū radiū, niſi uarietate ſacrorū uelaminū circūuelatum. Ex alia uero parte, intellectus humanus, tanquam inferior, fortificatur per actionem intellectus angelici: & [p] ſecundùm hæc duo attenditur illuminatio qua homo illuminatur ab angelo. [q] C D

* Artic. 1. quæſt. pcedenti. Concl. m

* qu. 106. art. 1

* qu. 106. ar. 1. & 3.

* q. 87. artic. 7.

* Cap. 1. circa medium.

Concluſ. p

AD PRIMVM ergo dicēdum, q ad fidē duo concurrūt. Primò qdē habit⁹ itellect⁹, quo diſponitur ad obediendū uoluntati tendenti in diuinā ueritatē. Intellect⁹. n. aſſentit ueritati fidei nō quaſi cōuict⁹ rōne, ſed quaſi iperat⁹ à uolūtate. Nullus. n. credit niſi uolēs, ut Aug.* dicit: & q̄tū ad hoc fides eſt à ſolo Deo. Scd̄ò requiriť ad fidē, q credibilia ppōnātur credenti: & hoc quidem fit p hoiem, ſm quod fides eſt ex auditu, ut dr̄ Ro. 10. ſed p angelos principaliter, p quos hoib. reuelanť diuina: vndè angeli operantur aliquid ad illuminationem fidei. [r] Et tamen homines illuminantur ab angelis non ſolū de credendis, ſed etiam de agendis. E

* Tracta. 26. in Io. euangel. aliquantulum à prin. to. 9.

Secunda reſponſio.

AD SECVNDVM dicēdū, q rō naturalis, q̄ eſt immediatè à Deo, pōt p angelū cōfortari, ut dictum eſt.* Et ſiliter ex ſpēbus à creaturis acceptis, tantō altior eliciť intelligibilis ueritas, quāto intellectus humanus fuerit fortior. Et ſic p angelum adiuuatur homo, ut ex creaturis perfectius in diuinam cognitionem deueniat.

* qu. 106. art. 1.

AD TERTIVM dicendū, q operatio intellectualis, & illuminatio, dupliciter pñt conſiderari. Vno mō ex parte rei intellectæ: & ſic qcūq; intelligit, vel illuminať, cognoſcit ſe itelligere, uel illuminari: qa cognoſcit rē ſibi eſſe manifeſtā. Alio mō ex parte pricipij: & ſic nō qcūq; itelligit aliq̄ ueritatē, cognoſcit qd ſit intellect⁹, q eſt pricipiū itellectualis operationis. Et ſiliter, non quicūq; illuminať ab angelo, cognoſcit ſe ab angelo illuminari.

ARTICVLVS II.

Vtrum angeli poſſint immutare uoluntatem hominis.

AD SECVNDVM ſic procedit. Vr̄ q angeli poſſint immutare uolūtatē hoīs: quia ſup illud Hebrę. 1. Qui facit angelos ſuos ſpūs, & miniſtros ſuos flāmā ignis, dicit gloſſa, * q ignis ſunt, dū ſpū feruēt, & uitia nr̄a [s] urūt: ſed hoc nō eēt, niſi uolūtatē immutarent. ergo angeli poſſunt immutare uoluntatem.

¶ 2 Prę. Beda. † dicit, q diabolus nō eſt immiſſor ſolū malarū cogitationū, ſed ēt incēſor. Dama. aūt ulterius dicit, q etiā eſt immiſſor. dicit. n. in * 2. li. q oīs malitia, & immundæ paſſiones ex dæmonib. excogitatæ ſunt, & immittere hoi ſunt cōceſſæ. Et pari rōne angeli boni immittunt, & incendunt bonas cogitationes: ſed hoc nō poſſent facere, niſi immutarēt uoluntatem. ergo immutant uoluntatem.

¶ 3 Prę. Angel⁹, ſicut eſt dictū,* illuminat itellectū hoīs mediātibus [h] phātaſmatib. ſed ſicut phātaſia, q̄ deſeruit itellectui, pōt immutari ab angelo. ita & apperit⁹ ſenſitiu⁹, q deſeruit uolūtati, qa & ipſe ēt ē uis urēs organo corporali. Ergo ſicut illuminat intellectum, ita poteſt immutare uoluntatem.

* Ar. præced.

SED CONTRA eſt, q īmutare volūtatē ē ppriū Dei, ſm illud Prou. 21. Cor regis ī manu Dñi: quocūq; uoluerit, uertet illud.

RESPON. Dicendū, q uolūtas poteſt imutari dupliciter. Vno modo ab interiori: & ſic cū motus uoluntatis non ſit in aliud, quā inclinatio uoluntatis in rē uolitā, [m] ſoli⁹ Dei eſt ſic immutare uolūtatē, [n] q dat naturæ intellectuali uirtutē talis inclinationis. Sicut. n. inclinatio nālis

Concluſ. m

SVPER QV. CXI. ART. II.

Ferr 3. cont. c. 88. 92. Arg. 2. ſ. d. 8. q. 2. a. 5. D. Bo. ſ. 2. d. 8. a. 2. q. 5. Tho. arg. d. 8. q. 1. ar. 4.

Titulus clarus. ¶ In corpore vna diſtinctio trimēbris cū ſingulis concluſionibus. Diſtinctio eſt, Voluntas pōt immutare dupliciter. ſ. ab intrinſeco, & ab extrinſeco & hoc dupliciter in hoīe. qa uel ab ipſo bono intellecto, ſeu præſentante ipſū uel à paſſiōe parte ſenſitiuæ. Et ſic ſūt tria mēbra reſpectu uolūtatis humanæ. ¶ Prima cōcluſio eſt. Voluntas à ſolo Deo pōt immutari ab intus Probať, ut ſupra: qa eius eſt immutare ē inclinationē, cuius eſt dare &c. ut ſuperius dictum eſt q. 106 articulo 2. ¶ Scda eſt, ſolus Deus mouet uoluntatē ob iectiuè efficaci ſufficiētia: Angelos uero pſuaſione. Probatur, ut in loco prædicto. ¶ Tertia eſt. Angeli poſſunt imutare uoluntatem ex parte paſſionum, nō tamē neceſſitate. Probatur, prima pars, quia poſſunt concitare huiōi paſſiones: ſecūda uero, quia uolūtas ſemper remanet libera. & ſic patet reſponſio ad quæſitum, q Angelus non niſi aut ſuadendo, aut concitando immutare uoluntatem poteſt, & hoc abſque neceſſitatione. ¶ Aduertendum, quod ſub diuiſio facta non eſt propriè ſubdiuiſio, quoniam nō multiplicatur motiuū uoluntatis in ſubdiuiſionis membris. Vtrobique enim motiuū eſt bonum, vel apparens bonum

Porrecta per totum. 546

1 2. q. 75. ar. 3. Et 2. di. 8. ar. 5. cor. Et 3. cōt. c. 88. 91. & 92. Et ueri. q. 22. art. 9. Et ma. lo. q. 16. ar. 11. † Pſ. 103. hī impliciter ī glo. ordinaria. † Ex ca. 2. actuū uidetur habe. ī Et ī lo. ca. 13. * li. 2. c. 4. ad finē.

Universidad de Deusto Biblioteca

bonum intellectum. ſed eſt diſtinctio modorū offerēdi ipſum obiectū. Pōt.n.offerri obiectū intelligibili mō, & ſic offertur vel à ſolo ꝓprio intellectu, vel ētab intellectu ſuadentis. Pōt ēt offerri ſenſibili mō, & ſic ꝓſentatur ab intrinſeca paſſione voluntati, nō cuicunq; ſed humanæ, ꝓp modum eſſendi aīæ cōiūctæ: & ideo in hoc differt voluntas humana ab angelica, vt in litera dicitur.

Cautu. p — * q. 106. art. 2.

non eſt niſi à Deo, qui dat naturā: ita inclinatio uolūtaria non eſt niſi à Deo, q cāt uoluntatē. Alio mō mouet volūtas ab exteriori et hoc in angelo eſt qdē uno mō tm̄.ſ.à bono apprehenſo ꝑ intellectū. Vñ ſm ꝙ aliqs eſt cā, qđ aliquid apprehendat vt bonū ad appetendū, ſm hoc mouet voluntatem. Et ſic ſolus Deꝰ efficaciter pōt mouere uoluntatē: angelus āt, & hō ꝑ modū ſuadētisᵍ vt ſupra dictū eſt. G *Sed ꝑter hunc modū ēt aliter mouetur in hominibus voluntas ab exteriori .ſ. ex paſſione exiſtēte circa appetitū ſenſitiuū: Sicut ex cōcupiſcētia, vel ira inclinat volūtas ad aliquid volendum: &* ſic ēt Angeli, inquantum poſſunt cōcitare hmōi paſſiones, poſſunt voluntatē mouere, nō tñ ex neceſſitate: quia volūtas ſp remanet libera ad cōſentiēdū, uel reſiſtēdū paſſioni.

Cautu. r

Ad primvm ergo dicēdum, ꝙ miniſtri Dei, vel homines, uel Angeli, dicuntur vrere uitia, & inflammare ad uirtutes per modum perſuaſionis. H

Ad secvndvm dicēdū, ꝙ dæmones non pñt immittere cogitationes interius eas cauſando, cum vſus cogitatiuę virtutis ſubiaceat volūtati. Dr̄ tñ diabolus incenſor cogitationum, inquantum incitat ad cogitandum, vel ad appetendum cogitata per modum perſuadentis, uel paſſionem concitantis. Et hocipſum incendere Dama. uocat immittere, quia talis operatio interius fit: ſed bonæ cogitationes attribuūtur altiori principio, ſcilicet Deo, licèt angelorum miniſterio procurentur.

Ad tertivm Dicēdū, ꝙ intellectus humanus ſm pñtem ſtatum non poteſt intelligere, niſi conuertendo ſe ad phantaſmata: ſed uolūtas humana pōt aliquid uelle ex iudicio rōnis, non ſequendo paſſionem appetitus ſenſitiui: vndè non eſt ſimile. I

422

SVPER Q. CXI. ART. III.

Porrecta per totum 547 2. di. 8. ar. 5. cor. Et veri. q. 11. ar. 4. & q. 12. art. 8. Et ma. q. 4. ar. 4. & q. 16. art. 11. *Lib. 3. de aïa textu. 161. to. 2.

Cap. 2. d. 8. q. 1. con. 3

Titulus clarus, nomine imaginationis intellige oēs ſenſus interiores. ¶In corpore vna concluſio reſpōſiua q̄ſito affirmatiuè. Angelus tā bonus, q̄ malus pōt naturali ſua virtute immutare imaginationem. Probat. Natura corporalis obedit angelo ad motū localem. ergo ad q̄cunq; pñt ex motu locali cāri. ergo ad apparitiones imaginarias. Anteceds cū prima cōſequentia patet. ſecunda ꝓbatur: quia huiuſmodi apparitiones interdū cauſant ex motu locali ſpūum & humorum. qđ probat & indo-

*q. prece. ar. 2. & 3. argum. 1.

Articvlvs III.

Vtrum Angelus poſſit immutare imaginationem hominis.

Ad tertivm ſic procedit. Vr̄, ꝙ angelus nō poſſit immutare imaginationem hominis. Phantaſia.n.ut dr̄ in *lib. de Aīa, eſt motusʰ factus à ſenſu ſm actum: ſed ſi fieret ꝑ immutationē angeli, nō fieret à ſenſu ſm actum. Ergo eſt contra rōnē phantaſię, quæ eſt actus imaginatiuæ, uirtutis, ut ſit per immutationem angeli. K

¶2 Prę. Formę quæ ſunt in imaginatione *cū ſint ſpūales, ſunt nobiliores formis q̄ ſunt in materia ſenſibili: ſed angelꝰ nō pōt imprimere formas in materia ſenſibili, ut dictū ē. *Ergo nō pt iprimereʰ formas in imaginatione: & ita non pōt eā immutare.

¶3 Prę. Aug. dicit *12. ſup Gen. ad lit.ʰ Cōmiſtione alteriꝰ ſpūs fieri poteſt, vt ea quæ ipſe ſcit per huiuſmodi imagines, ei cui miſcet, oñdat ſiue intelligēti, ſiuè ab alio intellecta pñdant: ſed nō vr̄ ꝙ angelus poſſit miſceri imaginationi humanæ, neque quòd imaginatio poſſit capere intelligibilia, quæ angelus cognoſcit. Ergo vr̄ ꝙ angelus nō poſſit mutare imaginationem.

* Li. 12. c. 13. 2. me tom. 3.

¶4 Pre. In uiſione imaginaria hō adheret ſimilitudinib. rerū, quaſi ipſis reb. ſed ī hoc eſt q̄dāʰ deceptio. Cū ergo angelꝰ bonus non poſſit eſſe cauſa deceptionis, uidetur ꝙ non poſſit cauſare imaginariam uiſionem imaginationem immutando.

Sed contra eſt, ꝙ ea q̄ apparēt ī ſomnis, vñr imaginaria viſione: ſed angeli reuelāt aliqua ī ſomnis, ut patet Mat. 1. & 2. de angelo, qui Ioſeph in ſomnis apparuit. Ergo angelus poteſt imaginationem mouere.

mētibus authoritate Ariſt. & in vigilantibus, ex phreneticis. ¶Aduerte circa literam, ꝙ infertur concluſio ex p̄dicta rōne non nuda, ſed amplius illuſtrata p̄cedētibus, & cōcomitantibus. Apparitio ſiquidem imaginaria ex tribus pōt ꝓuenire cauſis, .ſ. ex uoluntate imaginantis, ex commotione naturæ ſanæ, vel ægræ, & ex cōmotione ab extrinſeca cā .ſ. Angeli. Et tō infertur concluſio, ꝙ quemadmodū interdum ex prima, interdum ex ſcđa ita interdum ex tertia prouenit. Et ſic tō allata infertur manifeſtius intētum. Rurſus, ꝙ commotio, & apparitio iſta dupliciter ſe habet ad ſenſus exteriores, quia .ſ. quandoq; retrahit ab eis, & quandoq; non: tō ad pleniorem doctrinam appoſuit eum fieri quandoque comitantibus ſenſibus, & q̄ñdoq; abiectis.

Cautu m

Respon. Dicendum, ꝙ ᵐ angelꝰ tā bonꝰ, q̄ malꝰ virtute naturę ſuę pōt mouere imaginatione hominis: ꝙ q̄dē ſic cōſiderari pōt. Dictū eſt.n.ſ. * ꝙ natura corporalis obedit angelo ad motū localē. Illa ergo q̄ ex motu locali aliquorū corporū pñt cāri, ſubſunt uirtuti naturali angelorū. Manifeſtū eſt āt, ꝙ apparitiones imaginariæ cānt interdū in nobis ex locali mutatione corporaliū ſpuū, & humorū. Vñ Ariſ.* i li. de ſom. & uig. aſſignās cām apparitionis ſomniorū, dicit, ꝙ cū aīal dormit, deſcēdente plurimo ſanguine ad pricipiū ſenſitiuū, ſil̄ deſcendūt motꝰ i. impſſiones relictæ ex ſenſibiliū motionib. q̄ in ſpiritib. ſenſualib. cōſeruant, & mouēt principiū ſenſitiuū, ita ꝙ fit q̄dā apparitio, ac ſi tūc pricipiū ſenſitiuū à reb. ipſis exteriorib. mutaret. Et tāta pōt eē cōmotio ſpūum & humorum, ꝙ hmōi apparitiones ēt uigilātib. fiūt, ſicut patet ī phreneticis, & ī alijs hmōi. Sicut igit hoc fit ꝑ naturalē cōmotionē humorū, & q̄ñq; ēt ꝑ uolūtatē hoīs, q uolūtariè imaginat ꝙ priꝰ ſenſerat: ita etiā hoc poteſt fieri virtute angeli boni, uel mali, quādoque quidem cum alienatione à corporeis ſenſibus: quandoque autem abſque tali alienatione.

*q. prece. ar. 2.

*In li. de ſom. c. 1ᵒ paulo ante med. tom. 2.

Ad primvm ergo dicēdū, ꝙ pricipiū phātaſię eſt à ſenſu ſm actū. Nō.n. poſſumꝰ imaginari q̄ nullo mō ſentimꝰ, vel ſm totū, vel ſm partē: ſicut cęcꝰ natꝰ nō pōt imaginari colorē. Sed aliq̄ñ imaginatio īformat, ut actꝰ phātaſtici motꝰ conſurgat ab impſſionibus interius cōſeruatis, ut dictū eſt.*

*In corp. art.

Ad secvndvm dicēdū, ꝙ angelꝰ traſmutat imaginationē, non quidē imprimēdo aliquam formā imaginariam nullo modo ꝑ ſenſum priꝰ acceptā. Non.n. poſſet facere, quòd cœcus imaginaretur colores, ſed hoc facit per motum localē ſpirituū, & humorum, ut dictum eſt.* A

*In corp. art.

Ad tertivm dicendū, ꝙ commiſtio illa ſpiritus angelici ad imaginationem humanam non eſt per eſſentiam, ſed per effectū, quem prędicto mō in imaginatione facit, cui demonſtrat quæ ipſe nouit, non tamen eo modo quo ipſe nouit.

Ad qvartvm dicendū, ꝙ angelus cāns aliquā imaginariam viſionem, q̄ñque quidem ſimul intellectum illuminat, ut cognoſcat quid per hmōi ſimilitudines ſignificetur, & tūc nulla eſt deceptio: q̄ñq; uerò per operationem angeli ſolummodo ſimilitudines rerum apparent in imaginatione, nec tñ tunc cauſatur deceptio ab angelo, ſed ex defectu intellectus eiꝰ, cui talia apparēt: ſicut nec Chriſtus fuit cā deceptionis in hoc, ꝙ multis turbis in parabolis propoſuit, quod non expoſuit eis. B

SVPER QV. CXI. ART. IIII.

Porrecta per totum. 548 Locis ſupra citatis, indeſtis.

Arg. 2. ſ. d. 8. q. 1. a. 5. D. Bō. d. 8. p. 1. a. 1. q. 3. Tho. arg. d. 8. q. 1. ar. 2.

Titulus clarus. ¶In corpore una diſtinctio bimēbris, & una concluſio bimēbris reſponſiua q̄ſito affirmatiuè ſcđm vtrūq; mēbrū. ¶Diſtinctio, Sēſus pōt dupliciter immutari ex parte obiecti, & ex parte organi. Cōcluſio eſt. Senſus ab angelo pōt vtrinq; immutari. Probat ꝙ poteſt offerre obiectum, & commouere ſpiritus atq; humores, omnia clara ſūt.

Articvlvs IIII.

Vtrum angelus poſſit immutare ſenſum humanum.

Ad qvartvm ſic ꝓcedit. Vr̄, ꝙ angelꝰ nō poſſit immutare ſenſum humanū. Operatio.n. ſenſitiua eſt operatio uitæ: hmōi aūt operatio nō eſt à principioʰ extrinſeco. Nō ergo operatio ſenſitiua pōt cāri ab angelo C

¶2 Prę. Virtꝰ ſenſitiua eſt nobilior, q̄ nutritiua: ſed angelus ut vr̄, nō pōtʰ mutare uirtutem nutritiuā ʰ, ſicut nec alias formas naturales. Ergo neque uirtutem ſenſitiuam immutare poteſt.

¶3 Præ. Senſus naturaliter mouet à ſenſibili: ſed angelus non pōt immutareʰ naturę ordinē, vt ſ. dictum eſt.* Ergo angelus non poteſt immutare ſenſum, ſed ſemper à ſenſibili immutatur. D

*q. 110. art. 4.

Sed contra eſt, ꝙ angeli, q ſubuerterūt Sodomā, ꝑcuſſerūt Sodomitas cęcitate, uel auriſia, ut oſtiū domꝰ inuenire nō poſſent, ut dr̄ Gē. 19. Et ſiſe legit 4. Re. 6. de Syris, quos Eliſęꝰ duxit ī Samariā.

Respon. Dicendum, ꝙ ſenſus immutat dupliciter. Vno modo ab exteriori, ſicut cū mutat à ſenſibili: alio mō ab interiori. Videmus.n. ꝙ ꝑturbatis ſpiritib. & humorib. immutat ſensꝰ. Lingua.n. infirmi, qa plena eſt cholerico humore, oīa ſentit ut amara, & ſiſe cōtingit in alijs ſenſib. *Vtroq; autē mō angelus pōt immutare ſenſum hoīum ſua naturali uirtute. * Pōt.n. angelus opponere exterius ſenſui ſenſibile aliquod vel à natura formatū, vel aliquod de nouo formādo: ſicut facit dū corpꝰ aſſumit ut ſ. dictū eſt.* Siſiter ēt pōt interius cōmouere ſpiritus & humores, vt ſupra dictum eſt, *ex quibus ſenſus diuerſimodè immutentur. E

Cautu. m

*q. 51. ar. 2.

*Ar. præcedl.

Ad primvm ergo dicēdum, ꝙ principium ſenſitiuæ operationis non poteſt eſſe abſque principio interiori, quod eſt potentia ſenſitiua: ſed illud interius principium, poteſt multipliciter ab exteriori principio commoueri, ut dictum eſt.*

*In cor. art.

Ad secvndvm Dicendū, ꝙ ꝑ commotionē interiorem ſpūum & humorum pōt angelus aliquid operari ad immutandum actum potentiæ nutritiuæ, & ſiſiter potentiæ appetitiuæ, & ſenſitiuæ, & cuiuſcunq; potentiæ corporali organo utentis.

Ad tertivm dicendum, ꝙ ꝑter ordinē totius creaturæ angelus facere non pōt: ſed ꝑter ordinē alicuiꝰ particularis naturæ facere pōt, cū tali ordini non ſubdat. Et ſic quodam ſingulari modo pōt ſenſum immutare præter modum communem.

QVAESTIO CXII.

De Miſsione Angelorum, in quatuor articulos diuiſa.

Deinde conſiderandū eſt de miſſione angelorum. Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶Primò, Vtrū aliqui angeli mittantur in miniſterium.

¶Secūdò, Vtrum oēs mittant.

¶Tertiò, Vtrum illi, qui mittuntur, aſſiſtant.

¶Quartò, De quibus ordinibus mittantur.

Articvlvs I.

Vtrum angeli in miniſterium mittantur.

Ad primvm ſic ꝓcedit. Vr̄, ꝙ angeli in miniſteriū non mittant. Oīs.n. miſſio eſt ad aliquē determinatum locum: ſedʰ actiones itellectuales nō determinant aliquē locū, qa intellectus abſtrahit ab hic, & nūc. Cū igit actiones angelicæ ſint itellectuales, vr̄ ꝙ angeli ad ſuas actiones agēdas non mittantur.

¶2 Præ. Cœlū empyreū eſt locꝰ ꝑtinens ad dignitatem angelorum. Si igit ad nos mittantur in miniſterium, uidetur quòd eorū dignitati aliquid ʰ depereat: quod eſt inconueniens.

¶3 Præterea. Exteriorʰ occupatio impedit ſapientię contemplationem. vndè dicitur Eccleſia. 29. Qui minoratur actu, percipiet ſapientiam. Si igitur angeli aliqui mittuntur ad exteriora miniſteria, uidetur, quòd retardarentur à contemplatione: ſed tota eorum beatitudo in contemplatione Dei conſiſtit. Si ergo mitterentur eorum beatitudo minueretur: quod eſt inconueniens. E

¶4 Præt. Miniſtrare eſt ʰ inferioris: vndè dicitur Lu. 22. Quis maior eſt, qui recumbit, an ille qui miniſtrat? nonne qui recumbit? ſed angeli ſunt maiores nobis ordine naturæ. Ergo non mittuntur in miniſterium noſtrum.

SVPER Q. CXII. ART. I.

Arg. 2. ſ. d. 10. q. 1. a. 1. D. Bon. d. 10. ar. 1. q. 1. Tho. arg. d. 10. q. 1. a. 1. Alb. mag. 2. d. 10. a. 1.

Titulus clarus quo ad qđ nominis. ¶In corpore vna cōcluſio reſpōſiua q̄ſito affirmatiuè. Aliqui angeli mittūtur à Deo in miniſterū. Cōcluſio hētres partes. ꝙ mittūtur, ꝙ à Deo, ꝙ in miniſterium, & ſingillatim ꝓbatur. Primò, ꝙ mittuntur, ex ꝓpria rōne miſſionis ſic. Procedens ab aliquo, ut incipiat eē ubi ue, non erat, uel nō illo mō erat, mittit: angelus eſt hmōi ergo, Maior manifeſtatur repetēdo ſupradicta de miſſione filij, & Spiritusſancti, quibus conuenit mitti, non ubi nō erant, ſed nouo mō eſſendi vbi erant. Minor probatur, ex diſtinctione inter agens vniuerſale & particulare ſic. Proprium eſt agentis vniuerſalis attingere totū vniuerſum, & cōſ̄ter eē ubiq; ergo agēs particulare attingit ſic vnum, quòd non aliud: & conſequenter eſt ita hic, ꝙ non alibi. Ergo angelus acturus aliquid circa creaturam corporeā, de nouo applicat ſuā uirtutē ad illam. ergo incipit eſſe ubi non erat oīa clara ſunt. ¶Et aduerte, ꝙ cū minor ī concluditur, ſ. angelū eſſe ab alio ſpū incipere eſſe alicubi, non fuit ſolicitus auctor d primo, ſed de ſcđo: tū quia primū conſtat, tū quia in ſecūda parte concluſio miſſarum probanda includitur. Secundo igitur probatur ꝙ à Deo, ſic. Hoc totum procedit ex imperio diuino. ergo angelus mittitur

Porrecta per totum. 549 Ad hec 2. lec. 6.

Univerſidad de Deuſto Biblioteca

mittitur à Deo. Antecedens patet, & demonſtrat ly hec applicationem virtutis de nouo in corpus ſubiectum, & eſſe ibi. Conſequentia vero patet ex dictis in tractatu de miſſione ſuperius, qa. ſ. mittere è q eſt cā inceptionis eſſendi alicubi ſimpliciter, uel nouo mō. Tertio probat, q in miniſteriū, ex rōne miniſtri ſic. Actio quā angelus miſſus exercet, eſt à Deo vt à primo imperante, & pp Deum ut ultimū finem. ergo angelus hēt ſe ut inſtrumentū. ergo ut miniſter. ergo actiones angelorum miniſteria ſunt. ergo ipſi in miniſterium mittunt. Antecedens patet. prima conſequentia probatur ex rōne inſtrumēti. ſ. ab alio, & pp aliud. Scda probatur quia miniſter nihil aliud ē q̄ inſtrumētū intelligens. ceteræ relinquunt p ſe notæ.

* q. 108. art. 6.

Conclu. m

* q. 43. ar. 1.

* q. 8. ar. 1.

* q. 110. art. 1.

Sed contra eſt, q dicitur Exo. 23. Ecce ego mittā angelum meum, qui præcedat te.

Respon. Dicēdū, q ex ſupra dictis * manifeſtum eſſe pōt, q aliqui[m] angeli in miniſteriū mittunt à Deo. * Vt. n. ſupradictum eſt *, cū miſſione diuinarū pſonarum agerēt, ille mitti dr̄, qui aliquo mō ab aliquo procedit vt incipiat eſſe, vbi prius non erat, vel vbi prius erat p alium modū. Filius. n. aut Spūs ſanctus mitti dr̄, vt à Patre pcedens p originem incipit eſſe nouo mō. ſ. per grām, uel nāturam aſſumptam, ubi prius erat p deitatis pſentiam. Dei. n. proprium eſt vbiq; eſſe, quia cum ſit vle agēs eius uirtus attingit oīa entia vn̄ eſt in oībus rebus, ut ſupra dictū eſt. * Virtus āt angeli, cū ſit particulare agens, nō attingit totū vniuerſum, ſed ſic attingit vnū, q non attingit aliud: & iō ita eſt hic, q non alibi. Manifeſtum eſt āt p ſupradicta * q creatura corporalis per angelos adminiſtraē. Cū igit aliquid eſt fiēdum p aliquē angelū circa aliquam creaturā corporeā, de nouo applicaē angelus illi corpori ſua virtute, & ſic angel[e] de nouo incipit ibi eſſe: et hoc totū pcedit ex imperio diuino. Vn̄ ſequiē ſm præmiſſa[c], q angelus à Deo mittaē: ſed actio, quā angelus miſſus exercet, pcedit à Deo, ſicut à primo principio, cuius nutu & authoritate angeli operanē, & in Deū reducitur, ſicut in ultimum finem. Et hoc facit rationem miniſterij: nā miniſter eſt ſicut inſtrumentum intelligens. Inſtrumentum autem ab alio mouetur, & eius actio ad aliud ordinaē: undè actiones angelorū miniſteria uocantur, & pp hoc dicunē in miniſterium mitti.

372
541

Ad primvm ergo dicēdum, q aliqua operatio dupliciter dr̄ intellectualis. Vno mō quaſi in ipſo intellectu cōſiſtēs, ut cōtēplatio. Et talis operatio nō determinat ſibi locū: immò ut Augu. dicit 4. * de Trin. et nos, ſm quod aliquid æternū mēte ſapimus, nō in hoc mūdo ſumus. Alio modo dr̄ aliqua actio intellectualis, quia eſt ab aliquo intellectu regulata, & imperata. Et ſic manifeſtū ē, q operationes intellectuales interdū determinant ſibi loca.

* Li. 4. ca. 20. paulo poſt me. tom. 3.

Ad secvndvm Dicēdū, q cœlū empyreū ptinet ad dignitatem angeli ſm congruentiam quādam: qa congruum eſt ut ſupremum corporū naturæ, quæ eſt ſ. omnia corpora, attribuatur: nō tn̄ angelus aliquid dignitatis accipit à cœlo empyreo. Et iō qn̄ actu non eſt in cœlo empyreo, nihil eius dignitati ſubtrahitur: ſicut nec regi, qn̄ nō actu ſedet in regali ſolio, qd̄ cōgruit eius dignitati.

Ad tertivm Dicēdū, q in nobis exterior occupatio puritatē contemplationis impedit: quia actioni inſiſtim[9] ſm ſenſitiuas uirtutes quarū actiones cū intendunē, retardanē actiones intellectiuæ virtutis: ſed angelus per ſolā intellectualē operationē regulat ſuas actiones exteriores. Vn̄ actiones exteriores in nullo impediunt eius cōtēplationē: qa duarū actionū, quarum vna eſt rēa & rō alterius, una non impedit, ſed iuuat aliam. Vn̄ Gre. dicit in * 2. Mor. q angeli non ſic foris exeunt, vt internæ contemplationis gaudiis priuentur.

*Lib. 2. c. 3. circa princ.

Ad qvartvm dicendū, q angeli in ſuis actionib. exteriorib. miniſtrāt principaliter Deo, & ſecūdariò nobis: nō qa nos ſum[9] ſuperiores eis, ſimpliciter loquendo, ſed quilibet hō, vel angelus inquātū adhærendo Deo fit vnus ſpūs cū Deo, eſt ſuperior omni creatura. Vndè Apoſtolus ad Phili. 2. dicit. Superiores ſibiinuicem arbitrantes.

Articvlvs II.

Vtrum omnes angeli in miniſterium mittantur.

Ad secvndvm ſic pcedit. Vr̄, q oēs angeli in miniſteriū mittanē. Dicit. n. Apoſtol[9] ad Heb. 1. Oēs ſunt adminiſtratorij ſpūs in miniſterium[h] miſſi.

¶ 2 Pręt. Inter ordines ſuprem[9] eſt ordo[h] Seraphim, ut ex ſupradictis patet: * ſed Seraphin eſt miſſus ad purgādū labia prophetę, ut hr̄ Iſai. 6. Ergo multò magis iſeriores angeli mittunē.

¶ 3 Præt. Diuinæ perſonæ in infinitum excedunt oēs ordines angelorum: ſed diuinæ perſonę[h] mittuntur. Ergo multò magis quicunque ſupremi angeli.

¶ 4 Prę. Si ſuperiores angeli nō mittunē ad exteri[9] miniſteriū, hoc nō eſt, niſi qa ſupiores angeli exequunē diuina miniſteria p inferiores: ſed cū oēs angeli ſint inæquales, ut ſ. dictū eſt, * quilibet angel[9] hēt iferiorē angelū pter vltimū. Ergo vn[9] angel[9] ſolus miniſtraret i[h] miniſteriū miſſus: q eſt cōtra id q dr̄ Danie. 7. Milia milium miniſtrabant ei.

Sed contra eſt, quod Gre. * dicit referens ſniam Dion. Superiora agmina vſum exterioris miniſterij nequaquam habent.

Respon. Dicendū, q ſicut ex ſupradictis patet, * Hoc hēt ordo diuinæ puidētiæ nō ſolū in angelis, ſed ēt in toto uniuerſo, q inferiora p ſuperiora adminiſtranē. Sed ab hoc ordine in reb. corporalib. aliqn̄ ex diuina diſpenſatione recedit pp altiorē ordinē, ſm. ſ. q expedit ad grǽ manifeſtationem *. Quòd. n. cœcus nat[9] fuit illuminatus, q Lazarus fuit ſuſcitatus, immediatē à Deo factū eſt, abſq; aliqua actione cęleſtiū corporū: ſed & angeli boni, & mali pñt aliqd i iſtis corporibus operari pter actionē cęleſtiū corporū, cōdenſando nubes in pluuias, & aliqua hmōi faciēdo. Neq; alicui dēt eſſe dubiū, qn Deus immediatè hoib. aliqua reuelare poſſet, nō mediantibus angelis, & ſuperiores angeli, nō mediātibus inferioribus, & ſm hāc cōſiderationē qdā dixerūt, q ſm cōem legē ſuperiores nō mittūtur, ſed inferiores tm̄: ſed ex aliqua diſpēſatione diuina interdū ēt ſuperiores mittūtur. Sed hoc nō vr̄ rōnabile: quia ordo angelicus attēdit ſm dona gratiarū. * Ordo aūt grǽ nō habet aliū ſuperiorē ordinē, pp quē ptermitti dēat, ſicut ptermittiē ordo naturæ pp ordinem grǽ. Cōſiderādū eſt ēt, q ordo naturæ in operatione miraculorum ptermittiē pp fidei cōfirmationē. Ad quā nihil ualeret, ſi ptermitteret ordo angelicus, quia hoc à nobis pcipi nō poſſet. Nihil ēt eſt ita magnū in miniſterijs diuinis, qd̄ p inferiores ordines exerceri nō poſſit. Vndè Greg. * dicit, q q ſumma annūtiāt, Archāgeli uocanē. Hinc ē, q ad virginē Mariā Gabriel archangelus mittiē. Quod tn̄ fuit ſummū inter oīa diuina miniſteria, ut ibidē ſubdit. Et iō[m] ſimplr̄ dicendū eſt, cū Dion. * q[d] ſuperiores angeli nunquam ad exterius miniſteriū mittūtur. *

* q. 108. art. 6.

* Homil. 34. in euangel. poſt medi.

* q. 110. art. 1.

Ad primvm ergo dicendū, q ſicut i miſſionibus diuinarū pſonarū aliqua eſt uiſibilis, q̄ attēdit ſm creaturā corporeā, aliqua inuiſibilis, q̄ fit ſm ſpiritualē effectū: ita i miſſionibus angelorū aliqua dr̄ exterior, q. ſ. eſt, ad aliqd̄ miniſterium circa corporalia exhibendum. & ſm hāc miſſionē, nō oēs mittūtur. Alia eſt inferior ſm intellectuales effectus, put. ſ. unus angelus illuminat aliū. Et ſic oēs angeli mittuntur. [f] Vel afr̄ dicendū, q Apoſtolus inducit illud ad probādū, q Chriſtus ſit maior angelis, p quos data eſt lex: ut ſic oſtēdat excellentiā nouæ legis ad ueterē. Vn̄ non oportet, q intelligatur, niſi de angelis miniſterij, per quos data eſt lex.

* Homil. 34. in euangel. ante med.

Conclu. m

* D. 16. * capi. 8. cęl. hier. in princ. & ſeſtit. 1. ſen. d. 10.

Ad ii dicendū, ſm Diony. * q ille angelus, qui miſſus eſt[a] ad purgandū labia prophetæ, fuit de inferioribus angelis. ſed dictus eſt Seraphim, ideſt, incendens æquiuocè propter hoc, q venerat ad incendendum labia prophetæ. Vel dicendum, quòd ſuperiores angeli communicant ppria dona, à quibus denominantur mediantib. inferioribus angelis. Sic igitur unus de Seraphim dictus eſt purgaſſe incendio labia prophetæ, non quia hoc ipſe immediatè fecerit, ſed quia inferior angelus uirtute eius hoc fecit. Sicut Papa dicitur abſoluere aliquem, etiam ſi per alium, officium abſolutionis impendat.

* cap. 13. cęl. hier. non multum longe a prin.

Ad iii dicendum, quòd diuinæ perſonæ non mittuntur in miniſterium, ſed æquiuocè mitti dicuntur, ut ex prædictis patet. *

* In cor. ar. & q. 43

Ad iiii dicēdū, q in diuinis miniſteriis eſt multiplex gradus. Vnde nihil prohibet etiam inæquales angelos immediatè ad miniſteria mitti, ita tamen q ſuperiores mittanē ad altiora miniſteria: inferiores verò ad feriora.

Articvlvs III.

Vtrum angeli, qui mittūtur, aſſiſtant.

Ad tertivm ſic pceditur. Videtur quòd etiam angeli, qui mittuntur, aſſiſtant. Dicit enim Grego. * in Homi. mittuntur igitur angeli, &[h] aſſiſtunt: quia etiam circumſcriptus eſt angelicus ſpiritus. Summus tamen ſpiritus, qui Deus eſt, circumſcriptus non eſt.

* Homil. 34. in euāgel. poſt medium illum.

¶ 2 Præt. Angelus Tobiæ in miniſterium miſſus fuit: ſed tamē ipſe dixit. Ego ſum Raphael Angelus, unus ex ſeptem, qui[h] aſtamus antè Deum, ut habetur Tobiæ 12. ergo angeli, qui mittuntur, aſſiſtunt.

¶ 3 Præt. Quilibet angelus beatus propinquior eſt Deo, quàm Sathan: ſed Sathā[h] aſſiſtit Deo, ſecundùm quòd dicitur Iob. 1. Cum aſſiſterent filij Dei, corā domino, affuit[h] inter eos & Sathan. ergo multò magis angeli, qui mittuntur in miniſteriū, aſſiſtunt.

4 ¶ Præt. Si inferiores angeli non aſſiſtunt, hoc non eſt niſi, quia non immediatè, ſed per ſuperiores angelos[h] illuminationes recipiunt: ſed quilibet angelus per ſuperiorem diuinas illuminationes ſuſcipit, excepto eo qui eſt inter omnes ſupremus. ergo ſolus ſupremus Angelus aſſiſteret,

Svper Q. CXII. Art. II.

S. Bō. 2. ſ. d. 10. q. 1. a. 1. Scot. 2. ſ. d. 10. q. 1. Riccar. 2. ſ. d. 10. q. 1. Duran. 2. ſ. d. 10. q. 1. Aeg. 2. ſ. d. 10. q. 1. a. 1. Alb. mag. 2. d. 10. a. 3.

Porrecta per totum.

550
2. d. 10. art. 2.

Titulus clarus. ¶ In corpore tria. Primo tractat ſummarie ordo ſuperiorum & inferiorum reſpectu executionis, ſcu miniſterij. Scdo recitat opinio q parte affirmatiua. Tertio impugnatur, & ſimul rñdet qſiti negatiuè.

¶ Quo ad primū quatuor dicuntur, duo de facto, duo de poſſibili. Primum pertinens ad factum eſt ordo cōis diuinæ pūdentiæ cōſiſtens in hoc, q ſuperiora principanē & inferiora tn̄ miniſtrant, vt patet & in angelis & in toto vniuerſo. Secūdū pertinens quoq; ad factum eſt ordo diuinę diſpēſationis conſiſtens in hoc, q prædictus diuinæ pūidentiæ ordo qñq; in corporalibus non ſeruaē, ſed ſuperiores exequunē p ſeipſos uel pp altiorē ordinem: puta grǽ diuinæ manifeſtationem. Declaraē hoc tā in Deo, q̄ in angelis in ptermiſſione cęleſtiū corporū. Tertiū ptinens ad poſſibile, eſt, q Deus pōt p ſeipſū abſq; angelis medijs reuelare alicui hoi aliquid. Quartū pertinens etiam ad poſſibile eſt, q angeli ſuperiores abſq; inferioribus medijs poſſunt idem.

¶ Quo ad ſecundum concluſio opinionis affirmatiuæ eſt hæc. Angeli inferiores tn̄ mittuntur de lege communi, ſupiores verò ex diuina diſpēſatione. Hæc concluſio nō aliter probaē, niſi q ex prædictis deducta eſt, tanquā poſſibili poſito in eſſe, nullum debeat ſequi inconueniens.

551
552

¶ Quo ad tertiū dum ſūt: quia primo triplicit impugnaē pcedēs opinio, quo ad ſecundā partē. & ſic ſecūdo infert concluſio negatiua reſponſiua qſito. Nō omnes angeli mittūtur. Prima rō eſt. Pretermiſſio ordinis ex diuinis diſpenſatione ſit pp altiorem ordinē. Ordo miſſionis angelicæ non hēt altiorē ordinē. ergo non ſuſcipit ptermiſſionē. Maior patet ex dictis ſuperioribus, & declaratur in ordine naturæ, & gratiæ. Minor phatur: qa ordo diuinæ gratiæ caret ſuperiore. Talis aūt ordo eſt ſecūdū dona diuinæ gratiæ. ergo. ¶ Secūda rō eſt. Ordo cōis ptermittiē pp fidei confirmationē. In propoſito nihil pdeſſet ad fidei confirmationē. ergo maior patet, i miraculis. Minor, qa illa ptermiſſio eſt ignota nobis. Tertia rō eſt. Nihil ē ita magnū, quod p inferiores exerceri nō poſſit. ergo nō eſt opus q ſupiores mittantur. Antecedēs pbatur de annunciatione incarnationis, quod eſt maximū, & firmaē authoritate Gregorij. Ex his ſequitur concluſio rñſiua, q non omnes mittūtur, quia ſuperiores nunq mittuntur.

532

¶ Aduerte hic duo, q prima rō, ſe tenet ex parte cauſæ efficientis. Ordo. n. ſuperior, ut agens ſuperius, ſe hēt reſpectu inferioris. Secunda verò ex parte cauſæ finalis. Manifeſtatio nanq; fidei finis eſt miraculorū &c. Tertia autē ex pte cāę formalis. Excellētia nanq;, ſiuè dignitas miniſtri ad magnitudinē rei gerendæ requiſita, formaliter ſe hēt ad ipſum. Secūdo, q ex dicta pteſtatiſſimo motiui patet aduerſariis ptermiſſio ordinis inc apparet, q ñ eſt poſſionis potentia ordinata, ſed potentia abſoluta. Tali aūt potentia poſſibili poſito multa accidunt inconuenientia circa ordinē inſtitutum vt in propoſito ptermiſſio uana debiti ordinis oīa clara ſunt.

* reſpōſ.

Svper Q. CXII. Art. III.

Ego. 2. ſ. d. 10. q. 1. a. 1. Dur. d. 10. q. 2.

Porrecta per totum.

551
2. d. 10. art. 1.

Titulus clarus. ¶ In corpore duo. Primò declaraē, qd intereſſit inter aſſiſtere, & miniſtrare. Secundò, diſtinguit de aſſiſtēnia dupliciter: & ſic duabus concluſionib. rñdetur qſito. ¶ Quo ad primū, tria dicē, primo, q iſta metaphoricè dicunē de angelis, ſecundo, ad ſimilitudinem, & famulantiū regi &c. tertiò q aſſiſtētia cōſiſtit immediata uiſione apud regē. Miniſtratio uero habet mediatā pceptionē.

¶ Quo ad ſecūdū diſtinctio eſt. Aſſiſtētia, ideſt, immediata uiſio dupliciter, aut reſpectu Dei, aut reſpectu diuinorum miſteriorū in Deo. Prima concluſio reſponſiua affirmatiuè. Omnes miniſtrātes aſſiſtunt, quo ad viſionē Dei. Probatur: quia omnes īmediatè uident. Et confirmatur authoritate Greg. Secunda negatiuè. Soli ſuperiores primę hierarch. aſſiſtunt, quo ad perceptionem diuinorum myſteriorum in Deo. Probatur authoritate Dionyſ. qa eius eſt propriū illuminari immediatè à Deo.

2. d. 10. art. 2.

Universidad de Deusto Biblioteca

Quod eſt contra illud, quod habetur Dan. 7. Decies millies centena millia aſſiſtebant ei. ergo etiã illi, qui miniſtrant aſſiſtunt.

Li. 17. c. 7 circa fin. Sed contra eſt, quod Greg. dicit 17. Moral. ſuper illud Iob: Nunquid eſt numerus militũ eius? Aſſiſtunt, inquit, illæ poteſtates, quæ ad quædam hominibus nuntianda, non exeunt. ergo illi, qui in miniſterium mittuntur, non aſſiſtunt.

Respon. Dicẽdũ, ꝙ angeli introducunt aſſiſtẽtes, & adminiſtrãtes ad ſimilitudinẽ eorũ, qui alicui regi famulant, quorũ aliq ſp ei aſſiſtũt, & eius pcepta immediatè audiũt. Alij verò ſunt, ad quos pcepta regalia p aſſiſtentes puniant: ſicut illi qui administrationi ciuitatũ pficiuntur, & hi dñr miniſtrãtes, ſed nõ aſſiſtẽtes. Cõſideradũ eſt ergo, ꝙ oẽs angeli diuinã eſſentiã immediatè vident. Et[m] quantũ ad hoc, oẽs ẽt q miniſtrãt, aſſiſtere dñr.* Vñ Greg. dicit in 2. Moral.* ꝙ ſp aſſiſtere, aut uidere faciẽ Patris poſſunt, qui ad miniſterium exterius mittuntur pro noſtra ſalute: ſed nõ oẽs angeli ſecreta diuinorum myſteriorum in ipſa claritatæ diuinæ eſſentię pcipere poſſunt, ſed ſoli ſuperiores, p quos inferioribus denunciant.[o] Et[p] ſm hoc ſoli ſuperiores, q ſunt primæ hierar. aſſiſtere dñr, [q] cuius propriũ dicit eſſe Diony.* immediatè a Deo illuminari. Et p hoc patet ſolutio ad primũ & Secũdum, q̃ pcedũt de primo modo aſſiſtendi.

(Concl. m — *Li. 2. Moral. c. 3. circa prin. — 520 Conclu. p — *cap. 7. cœle. hier. a med. — D. 247. — *Li. 2. Moral. c. 3. parũ a med.)

Ad III. Satha nõ dr[d] aſtitiſſe, ſed inter aſſiſtentes aſtuiſſe deſcribitur: quia ut Greg.* dicit 2. Moral. etſi beatitudinem perdidit, naturam tamẽ angelis ſimilem non amiſit.

Ad IIII dicendũ, ꝙ oẽs aſſiſtẽtes aliqua immediatè vidẽt in claritate diuinæ eſſentię, & iõ toti* primæ hierarchię ppriũ eſſe dr immediatè illuminari à Deo: ſed ſupiores eorũ plura pcipiũt, q̃ inferiores, de qbus illuminãt alios: ſicut ẽt inter eos q aſſiſtũt regi, plura ſcit d̃ ſecretis regis vn[9], q̃ ali[9].

Perrecta per totum.

SVPER Q. CXII. ART. IIII.

Egi. 2. ſ. d. 10. q. 1. ar. 1.

Titulus clarus.

552 2. d. 10. ar tic. 3. ¶ In corpore vna cõcluſio reſpõſiua q̃ſito negatiuè. Non oẽs angeli ſecundæ hierarchiæ mittunt. Probatur. Exequẽtes tantũ mittunt: nõ oẽs ſecundæ hierarchiæ exequũtur. ergo. Maior probat, quia mitti eſt ex diuino ĩperio circa creaturã corporalẽ exercere. Minor verò, quia ſupremus ordo hierarchiæ, non exequitur: ſed quinque inferiores. pbat utrumque ex nominibus ſuorum ordinũ. Dñi eſt imperare, cæterorũ exequi &c.

(*c. 8. parũ añ med. — † 17. Moral. c. 7. 16.)

ARTICVLVS IIII.

Vtrum angeli ſecundæ hierarchiæ omnes mittantur.

Ad quartum ſic pcedit. Vr ꝙ angeli ſecundę hierar. oẽs mittatur. Angeli n. oẽs vel aſſiſtunt, uel[h] miniſtrant, ſecũdũm quod habet Danie. 7. ſed angeli ſecundę hierar. non aſſiſtunt. Illuminantur. n. per angelos primæ hierarch. ſicut dicit Diony.* 8. cap. cęleſt. hierarch. omnes ergo angeli ſecũdę hierarch. in miniſteriũ mittuntur.

¶ 2 Prꝫt. Greg.† dicit 17. Moral. ꝙ[h] plures ſunt qui miniſtrant, q̃ qui aſſiſtunt: ſed hoc non eſſet, ſi angeli ſecundę hierarc. in miniſteriũ non mitterent. ergo oẽs angeli ſecundę hierarc. in miniſteriũ mittunt.

c. 8. cœl. hier. non lõge a prin. Sed contra eſt, ꝙ Dion dicit, ꝙ dominationes ſunt maiores omni ſubiectione: ſed mitti in miniſterium, ad ſubiectionem pertinet. ergo dominationes in miniſterium non mittuntur.

Respon. Dicendũ, ꝙ ſicut ſupra dictũ eſt,† mitti ad exterius miniſteriũ pprie conuenit angelo, ſm ꝙ ex diuino imperio operatur circa aliquam creaturã corporalẽ. Quod quidẽ pertinet ad executionẽ diuini miniſterij: pprietates aũt angelorũ ex eorũ nominibus manifeſtant, ut Dion.* dicit. 7. cap. cęleſt. hierar. & iõ angeli illorũ ordinũ ad exterius miniſteriũ mittunt, ex quorũ nominibus aliqua executio dat intelligi. In noĩe aũt dominationum, non importat aliqua executio, ſed ſola diſpoſitio, & imperiũ de exequẽdis: ſed in nominibus inferiorũ ordinũ intelligitur aliqua executio. Nã angeli, & archangeli denominant à denunciando: virtutes, & poteſtates dñr p reſpectũ ad aliquem actum. Principis ẽt eſt, ut Greg.* dicit, inter alios operantes priorem exiſtere. Vnde ad[m] hos quandoque ordines pertinet in exterius miniſterium mitti, non autem ad quatuor ſuperiores.[n]

(†Ar. 1. huius queſt. — *ca. 7. in prin. & c. 8. cir. prin cip. — *Hom. 34 in euang. añ med. Conclu. m)

Ad primum ergo dicendum, ꝙ dominationes cõputant quidẽ inter angelos miniſtrantes, non ſicut exequentes miniſteriũ, ſed ſicut diſponẽtes, & mandantes, qd p alios fieri debeat. Sicut architectores in artificiis nihil manu operant, ſed ſolũ diſponunt, & pręcipiunt qd alij debeant operari.

Ad II dicẽdũ, ꝙ de numero aſſiſtentiũ, & miniſtrantiũ duplex rõ haberi põt.* Greg. n. dicit plures eſſe miniſtrantes, q̃ aſſiſtentes: intelligit. n. qd̃ dr, Millia milliũ miniſtrabant ei, non eſſe dictum multiplicatiuè, ſed partitiuè: ac ſi diceretur, Millia de numero milliũ: & ſic miniſtrantiũ numerus ponit indefinitus, ad ſignificandũ exceſſum: aſſiſtentiũ uerò numerus finitis, cũ ſubdit, Et decies millies centena millia aſſiſtebãt ei, & hoc pcedit ſm rõnem Platonicorum, qui dicebant, ꝙ quãto aliqua ſunt uni primo principio propinquiora, tãtò ſunt minoris multitudinis. Sicut quantò numerus eſt propinquior unitati, tantò eſt multitudine minor. Et hæc opinio ſaluatur quantum ad numerũ ordinũ, dum ſex miniſtrant, & tres aſſiſtunt. Sed Dionyſi.* ponit 14. cap. cęleſt. hierarch. ꝙ multitudo angelorum tranſcendit omnem materialẽ multitudinem, ut ſ. ſicut corpora ſuperiora tranſcendunt corpora inferiora magnitudine quaſi in immenſum, ita ſuperiores naturæ incorporeę tranſcendunt omnes naturas corporeas: quia quod eſt melius, eſt magis a Deo intentũ, & multiplicatũ.* Et ſm hoc, cũ aſſiſtentes ſint ſuperiores miniſtrantibus, plures erunt aſſiſtentes, q̃ miniſtrantes. Vñ ſecundum hoc, Millia millium legitur multiplicatiuè, ac ſi diceret. Millies millia. Et quia decies centum ſunt mille, ſi diceretur, decies cẽtena millia, daretur intelligi, ꝙ tot eſſent aſſiſtentes, quot miniſtrantes: ſed quia dicitur millies centena millia, multò plures dicuntur aſſiſtentes, quàm miniſtrãtes. Nec tamen hoc pro tantò dicitur, quia tantus ſolùm ſit angelorum numerus: ſed multò maior, quia omnem materialem multitudinem excedit. Quod ſignificatur per multiplicationem maximorum numerorum ſupra ſeipſos, ſ. denarij, centenarij, millenarij, ut Dion.* ibidem dicit.

(*Hom. 34 in euang. poſt medium illius. — *c. 14. circa med. — 546 — *Cap. 14. cęle. hier.)

SVPER QV. CXIII. ARTIC. I.

Egi. 2. ſ. d. 11. q. 1. a. 1. D. Bon. d. 11. ar. 1. q. 1. Alb. Mag. 2. d. 11. a. 2.

Titulus clarus.

In corpore vna cõcluſio reſpõſiua q̃ſito affirmatiuè. Neceſſe eſt hoies ab angelis cuſtodiri. Probatur. Oĩa mobilia, & uariabilia p immobilia, & inuariabilia mouentur, & regulant, ſecũdũ ordinẽ diuinę puidẽtiæ: hoies ſcdm cognitionem, & affectionẽ ſunt multipliciter variabiles à bono. ergo oportet eos regulari p inuariabiles, ij ſunt ſancti angeli. ergo. Maior pbatur inductiuè, in cęlo, & intelligẽtiis corporalibus, inferioribus, & ſuperioribus notitia, concluſionũ & principiorum. In his. n. cõtinentur, & purè corporalia, & pure ſpiritualia, & mixta ex utriſque.

QVAESTIO CXIII.

De cuſtodia bonorum angelorum, & impugnatione malorum, in octo articulos diuiſa.

Deinde conſiderandum ẽ de cuſtodia bonorũ angelorũ, & de impugnatione malorum.

Et circa primũ quærſitur octo.

¶ Primò, Vtrũ homines ab angelis cuſtodiantur.

¶ Secundò, Vtrum ſingulis hominibus ſinguli angeli ad cuſtodiam deputentur.

¶ Tertiò, Vtrum cuſtodia pertineat ſolum ad ultimum ordinem angelorum.

¶ Quartò, Vtrũ oĩ homini conueniat hẽre angelũ cuſtodẽ.

¶ Quintò, Quando incipiat cuſtodia circa hominem.

¶ Sextò, Vtrũ angelus ſemper cuſtodiat hominem.

¶ Septimò, Vtrum doleat de pditione cuſtoditi.

¶ Octauò, Vtrũ inter angelos ſit pugna ratione cuſtodiæ.

Perrecta per totum.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum homines cuſtodiantur ab angelis.

553 2. d. 11. q. 1. ar. 1. Ad primum ſic proceditur. Vr ꝙ homines non cuſtodiantur ab angelis. Cuſtodes enim deputantur aliquibus vel quia neſciunt, vel quia non poſſunt[h] cuſtodire ſeipſos, ſicut pueri, & infirmi. ſed homo poteſt cuſtodire ſeipſum per liberũ arbitr. & ſcit per naturalem cognitionem legis naturalis. ergo homo non cuſtoditur ab angelo.

¶ 2 Præt. Vbi adeſt[h] fortior cuſtodia, infirmior ſuperfluere videt: ſed homines cuſtodiuntur à Deo, ſecundum illud Pſal. 120. Non dormitabit, neque dormiet, qui cuſtodit Iſrael. ergo non eſt neceſſarium, quod homo cuſtodiatur ab angelo.

¶ 3 Præt. Perditio cuſtoditi redũdat in negligẽtiã[h] cuſtodis. Vnde dr cuidam. 3. Reg. 20. Cuſtodi uirũ iſtum, q ſi lapſus fuerit, erit aĩa tua p aĩa eius: ſed multi homines quotidie pereut in peccatum cadẽtes, qbus angeli ſubuenire poſſunt uel uiſibiliter apparendo, uel miracula faciẽdo, uel aliquo ſimili modo. Eſſent ergo negligentes angeli, ſi eorum cuſtodiæ homines eſſent cõmiſſi: quod patet eſſe falſum. Nõ igitur angeli ſunt hominum cuſtodes.

Sed contra eſt, quod dicit in Pſa. Angelis ſuis mãdauit de te, vt cuſtodiant te in oĩbus vijs tuis.

Resp. Dicẽdũ, ꝙ ſm rõnẽ diuinæ puidẽtię hoc in rebus oĩbus inuenit, ꝙ mobilia, & variabilia p immobilia, & iuariabilia mouent, & regulariter[c]. Sicut oĩa corporalia p ſubſtãtias ſpũales, & immobiles,[c] & corpora[d] inferiora per ſuperiora,[e] q̃ ſunt iuariabilia ſm ſubſtãtiã: ſed & noſipſi regulamur circa cõcluſiones, in qbus poſſumus diuerſimodè opinari p principia, q̃ inuariabiliter tenemus. Manifeſtũ eſt aũt, ꝙ i reb[9] agẽdis cognitio, & affect[9] hoĩs multipl̃r variari, & d̃ficere pñtã bono: & iõ [m] neceſſariũ fuit, ꝙ hoĩb[9] angeli ad cuſtodiã deputarent, p quos regularent, & mouerent ad bonũ.[n]

(D. 1075. — 53 — 558 — 541 — 538 — Conclu. m)

Ad primum ergo dicendũ, ꝙ p liberũ arbit. põt hõ aliqualiter malũ vitare, ſed nõ ſufficiẽter: quia infirmat circa affectũ boni pp multiplices animæ paſſiões. Similiter. ẽt vñis cognitio naturalis legis, q̃ homini naturalr̃ adeſt, aliqualiter dirigit hominẽ ad bonũ, ſed nõ ſufficiẽter: qa ĩ applicado vñia principia iuris ad particularia opera, cõtingit hominẽ multipl̃r deficere. Vñ dr Sap. 9.* Cogitationes mortaliũ timidæ, & incertæ puidẽtiæ noſtræ: & ideò neceſſaria fuit homini cuſtodia angeli.

(*Sap. 9. c.)

Ad II dicẽdũ, ꝙ ad bonũ operãdũ duo requirũtur. Primò qdẽ, ꝙ affectus inclinet ad bonũ, qd̃ qdẽ fit ĩ nobis p habitũ virtutis moralis. Scd̃o aũt, ꝙ rõ inueniat cõgruas vias ad pficiẽdũ bonũ uirtutis, qd̃ qdem Philoſophus* attribuit prudentiæ. Quantum ergo ad primum, Deus immediatè cuſtodit hominem infundendo ei gratiã, & virtutes: quantũ aũt ad ſm, Deus cuſtodit hominem, ſicut vñis inſtructor, cuius inſtructio ad hominem peruenit mediantibus angelis, ut ſupra habitum eſt*.

(*Ex li. 10. Ethic. c. 8. & lib. 6. c. 12. 10. 5. — *q. 111. articu. 1.)

Ad III dicẽdũ, ꝙ ſicut hoies à naturali inſtinctu boni diſcedũt pp paſſionẽ peccatiita ẽt diſcedũt ab inſtigatione bonorũ angelorũ, q̃ fit inuiſibil̃r p hoc, ꝙ hoies illuminãt ad bene agẽdum. Vñ ꝙ hoies pereũt, nõ eſt imputãdũ negligẽtiæ angelorũ, ſed malitiæ hominũ. Quòd aũt aliqñ pter legẽ cõem hoĩbus viſibiliter apparent, ex ſpeciali Dei gratia ẽ: ſicut ẽt pter ordinẽ naturæ miracula fiũt.

ARTICVLVS II.

Vtrum ſinguli homines à ſingulis angelis cuſtodiantur.

Ad secundum ſic procedit. Vr ꝙ nõ ſinguli hoies à ſingulis angelis cuſtodiant. Angelus. n. ẽ virtuoſior, q̃ hõ: ſed vn[9] hõ ſufficit ad cuſtodiam[h] multorum hominum. ergo multò magis unus angelus multos homines poteſt cuſtodire.

¶ 2 Præt. Inferiora reducunt in Deũ à ſuperiorib[9] p[h] media, ut Dio.* dicit: ſed cum oẽs angeli ſint inæquales, vt ſ. dictũ eſt,† ſol[9] un[9] angelus eſt, inter quẽ, & hoies non eſt aliquis medius. Ergo unus angelus ſolus eſt, q immediatè cuſtodit homines.

¶ 3 Præt. Maiores angeli maioribus officijs deputant: ſed nõ eſt maius officiũ cuſtodire unũ hominẽ, q̃ aliũ, cũ oẽs hoies[h] natura ſint pares. Cũ ergo omnium angelorũ ſit vn[9] maior alio, ſm Dio.* vr, ꝙ diuerſi homines nõ cuſtodiãtur à diuerſis angelis.

Sed contra eſt, qd̃ Hiero.† exponens illud Mat. 18. Angeli eorũ ĩ cælis, dicit: Magna eſt di-

Perrecta per totum.

SVPER QV. CXIII. ART. II.

Egi 2. ſ. d. 11. q. 1. a. 2. Ric. d. 11. q. 1. Th. Arg. d. 10. q. 1. a. 3

Titulus clarus.

554 2. d. 11. q. 1. ar. 1. 3. q. 1. cor. In corpore vna cõcluſio reſpõſiua q̃ſito affirmatiuè. Singulis hominib[9] ſinguli angeli ad cuſtodiã deputant. Probat. Prouidẽtia Dei principaliter eſt circa ppetua, ita ꝙ circa trãſeũtia ẽ, ut ordinant ad ppetua. ergo aliter ſe hẽt ad hoies, & aliter ad alias corruptibiles creaturas ergo ita ſe hẽt ad ſingulos homines, ſicut ad ſingula genera, uel ſpecies corruptibilium. ergo cuſtodia angelica ſimiliter ad hæc ſe habet. ergo rõnabile ẽ, ꝙ diuerſis hominib[9] diuerſi angeli ad cuſtodiã deputent. Antecedens ſupponit ex ſuperioribus. Prima cõſequentia pbatur: qa aliter ſe habet homo, & aliter cætera ad ppetuitatem: qa homo eſt perpetuus, & ſpecie, & indiuiduo ſecundum formam: illa uerò ſpe-

(*c. 3. Eccl. hier. ſ. tit. d. ſacerd. perfect. ſ princ. — † q. 108. a. 3. arg. 1. — *c. 3. cæl. hier. — † cap. 18. Mat. 9.)

Universidad de Deusto Biblioteca

eſt ſub. ſola cōſequē tia pbaē ex eō. radi ce:q̄a q̄libet hō æqui ualet vni ſpeciei, uel generi, quo ad ppe tuitatē, immo plus. Tertia uerò cōſequē tia pbaē: q̄a cuſtodia angelica eſt executio diuinæ ꝓuidētiæ. Vltima aūt pbatur: q̄a generibus diuerſis ſecūdū Gre. diuerſi ordines deputanē: & ſecūdum Aug. Dam. & Orig. ſingulis ſpeciebus diuerſi angeli, q̄d ꝓbabile hic dicitur. In his n. ſat eſt rationi conſona dicere. ¶ In rñſione ad tertiū aduerte, ꝙ nō eſt intentio liæ conſtruere hāc uniuerſalem: Quod mai⁹ ſit cuſtodire unū hominē, q̄ aliū, et cōtingat plures hoies ad æquale æqualiter ex diuina ꝓuidentia ordinari, ſed deſtruere hāc negatiuā uniuerſalem, Nō ē mai⁹ cuſtodire unū hoiem, q̄ aliū. & hoc optimè ſit.

Caietā. in D. 161.

b 504

gnitas animarum, vt vnaquæq; habeat ab ortu natiuitatis i cuſtodiā ſui angelum delegatum.

Respon. Dicēdū, ꝙ[m] ſingulis [a]hoibus ſinguli angeli ad cuſtodiā deputanē[n]. Cuius rō eſt, q̄a angelorū cuſtodia eſt q̄dā executio diuinæ prouidētiæ circa hoies. Prouidētia aūt Dei aliter ſe hēt ad hoies, & ad alias corruptibiles creaturas[e], q̄a aliter ſe hent ad incorruptibilitatem. Hoies.n. nō ſolū ſunt icorruptibiles quātū ad cōem ſpeciē, ſed ēt quantū ad ꝓprias formas ſingulorū, q̄ ſunt aīæ rōnales: q̄d de alijs rebus corruptibilib⁹ dici non pōt. Manifeſtū eſt aūt, ꝙ ꝓuidētia Dei principaliter eſt circa illa, q̄ ppetuò manēt. Circa verò ea, q̄ traſeūt, ꝓuidētia Dei eſt, inquātū ordinat ipſa ad res ppetuas. Sic igit ꝓuidentia Dei cōparat ad ſingulos hoies, ſicut cōparat ad ſingula gña, vel ſpēs corruptibiliū rerū. Sed ſm Gre.* diuerſi ordines deputanē diuerſis rerū gñibus, puta, poteſtates ad arcēdos dæmones: virtutes ad miracula faciēda in rebus corporeis. Et probabile eſt, ꝙ diuerſis ſpeciebus rerum diuerſi angeli eiuſdem ordinis præficiantur. Vnde ēt rationabile eſt, vt diuerſis hominibus diuerſi angeli ad cuſtodiam deputentur.

* Homil. 34. i mō. ā medi. illius.

Ad primum ergo dicēdū, ꝙ alicui homini adhibeē cuſtos dupr. Vno mō inquātū eſt hō ſingularis: & ſic uni homini debeē vnus cuſtos, & interdū plures deputanē ad cuſtodiā vni⁹. Alio mō inquātū eſt pars alicui⁹ collegij: & ſic toti collegio vnus hō ad cuſtodiā ꝑponit, ad quē ptinet ꝓuidere ea, q̄ ptinēt ad vnū hoiem i ordine ad totū collegiū: ſicut ſunt ea, q̄ exteri⁹ agunē, de q̄b⁹ alij ędificanē, vel ſcādalizanē. Angelorū aūt cuſtodia deputatur hoibus ēt quātū ad inuiſibilia, & occulta, q̄ ptinent ad ſingulorum ſalutem ſm ſeipſos. Vñ ſingulis hominib⁹ ſinguli angeli deputanē ad cuſtodiā.

Ad ii dicēdū, ꝙ ſicut dictū eſt*, Angeli primæ hierarchiæ oēs quātū ad aliqua illuminanē immediatē à Deo: ſed q̄dā ſunt, de q̄bus illuminanē ſuperiores tm̄ immediatē à Deo, q̄ inferioribus reuelāt, & idē ēt i inferiorib⁹ ordinib⁹ cōſiderādū eſt. Nā aliq̄s infimus angelus illuminaē quātū ad q̄dā ab aliquo ſupmō, & quātū ad aliqua ab eo, q̄ immediatē ſibi pferē. Et ſic ēt poſſibile, eſt ꝙ aliquis angelus immediatē illuminet hominem, qui tamē habet aliquos angelos ſub ſe, quos illuminat.

* q. præc. ar. 3. ad 4.

Ad iii dicendū, ꝙ q̄uis hoies natura ſint pares, tñ inæqualitas in eis inueniē, ſm q̄d ex diuina ꝓuidētia q̄dā ordinanē ad maius, & q̄dā ad minus:* ſm illud quod dr Eccl. 33. In multitudine diſciplinæ Domini ſeparauit eos, & ipſis benedixit, & exaltauit ex ipſis, maledixit, & humiliauit: & ſic maius officiū eſt cuſtodire unū hominē, q̄ aliū.

555

Articvlvs III.

Vtrū cuſtodire homines pertineat ſolū ad infimum ordinem angelorum.

Ad tertivm ſic ꝓcedit. Vr ꝙ cuſtodire hoies nō pertineat ſolū ad infimū ordinē angelorū. Dicit.n. Chryſ.* ꝙ hoc, q̄d dr Mat. 18. Angeli eorū i cęlo, &c. intelligit, nō de quibuſcunq; angelis, ſed de[h] ſupereminētibus. ergo ſupereminentes angeli cuſtodiunt homines.

¶ 2 Præt. Apoſtolus ad Heb. 1. dicit, ꝙ angeli ſunt in miniſteriū[h] miſſi pp eos, q̄ hæreditatem capiūt ſalutis. & ſic vr ꝙ miſſio angelorū ad cuſtodiā hominū ordineē: ſed q̄nq; ordines i exteri⁹ miniſteriū mittunē, vt ſ. dictum eſt.* Ergo oēs angeli q̄nq; ordinū cuſtodiæ hominū deputanē.

¶ 3 Præt. Ad cuſtodiā hominum maximè vr eſſe neceſſariū[h] arcere dęmones, q̄d maximè ptinet ad Poteſtates, ſm Gre.* & miracula[h] facere, q̄d ptinet ad Virtutes. ergo illi ēt ordines d putanē ad cuſtodiā, & ñ ſolū Virtutes.

Sed contra eſt, q̄ i Pſ. cuſtodia hominū attribuiē angelis, quorū ordo ē infim⁹, ſm Dio.*

Resp. Dicēdū, ꝙ ſicut. ſ. dictū ēt, homini[d] cuſtodia dupr adhibeē. Vno mō cuſtodia particularis, ſm q̄d hoib⁹ ſinguli angeli ad cuſtodiā deputanē: & talis[m] cuſtodia ptinet ad infimum ordinē angelorū[n], quorum ſm Gre.* ē minima nūtiare. Hoc āt vr eſſe minimū in officijs angelorū, ꝓcurare, ea q̄ ad vni⁹ hois ſalutē ptinēt. Alia verò ē cuſtodia vlis, & hæc multiplicaē ſm diuerſos ordines: nā quātò agēs fuerit vſius, tātò ē ſuperi⁹. Sic igiē cuſtodia humanæ multitudinis ptinet ad ordinē Principatuū, vel fortè ad Archāgelos, q̄ dñr Principes Angelorū. Vñ & Michael, quē Archāgelū dicim⁹, vn⁹ d pricipib⁹ dr Dā. 10. Vlteri⁹ aūt ſup oēs nās corporeas habēt cuſtodiā Virtutes. Et vlterius ēt ſup dæmones habēt cuſtodiā Poteſtates. Et vlteri⁹ ſup bonos ſpūs habēt cuſtodiā Principatus, vel Dominationes, ſm Gre.*

Ad primvm ergo dicendū, ꝙ verbū Chryſ. pōt intelligi, vt loquaē de ſupremis in ordine infimo Angelorum. Quia, vt Dio.† dicit, in quolibet ordine ſunt primi, medij, & vltimi. Eſt autem probabile, ꝙ maiores Angeli deputentur ad cuſtodiā eorum, qui ſunt ad maiorē gradū gl'iæ à Deo electi.

Ad ii dicendum, ꝙ non omnes angeli, q̄ mittūtur, habent particularem cuſtodiam ſuper ſingulos homines: ſed quidam ordines habēt vniuerſalē cuſtodiam magis, vel minus, ut dictum eſt.*

Super Qv. CXIII. Art. III.

Alb. Mag. 2. ſ. diſ. 11. artic. 1.

Titulus clarus. In corpore vna diſtinctio bimēbris cū duabus iuxta mēbra concluſionibus reſponſiuis q. ræſito. ¶ Diſtinctio eſt. Cuſtodia hoīum ē duplex, particularis, & uniuerſalis, ut patet ex rñſione ad primū in præcedenti articulo. ¶ Prima cōcluſio affirmatiuè eſt. Cuſtodia particularis hominū ptinet ad infimū ordinē angelorū. Probaē. Minima, ſcdm Gregoriū, pertinent ad infimū ordinem: ſed procuratio eorum, quæ ſunt ad ſalutem unius tātum, eſt minimū inter officia angelica. ¶ Secūda cōcluſio eſt reſponſiua negatiuè uirtualiter. Cuſtodia uniuerſalis multiplicaē ſcdm diuerſos ordines. Primo probaē ꝙ quāto agēs eſt uniuerſalius, tātò eſt ſuperi⁹. Scdō explanaē ipſa multiplicatio aſcēdēdo à multitudine humana ad omnia corpora, ad dæmones, ad Angelos, ad Archangelos, uel Principes, Virtutes, Poteſtates, & Principatus, uel Dominationes apud Greg. Recolito hic, quòd litera bis meminit ordinis, quidē Principatus, primo coniūgendo cum Archāgelis, propter opinionem Dionyſ. Secundò ſupra Poteſtates ꝓpter Gregorium.

Porrecta per totum.

555 2. d. 11. q. 1. ar. 2.

* Homil. 60. i Mat. parū ante medi. tom. 2.

* q. præ. art. 4.

* Homil. 34. i euā. ā medi.

* c. 8. & 9. cæl. hier.

* Ar. præ. ad 4. D. 162. Caietā. in

* Homil. 34. ante med.

* Homil. 34. i euā. non mul tum ante med. † c. 10. cæl. hierar. ā med.

*In ſolut. ad arg. ꝓced.

Ad iii dicendū, ꝙ ēt inferiores angeli exercēt officia ſuperiorū, inquātū aliq̄d de dono eorū participant, & ſe hñt ad ſuperiores, ſicut executores virtutis eorū. Et ꝑ hūc modū ēt oēs angeli infimi ordinis pñt & arceē Dęmones, & miracula facere.

Articvlvs IIII.

Vtrum omnibus hominibus angeli ad cuſtodiam deputentur.

Ad qvartvm ſic ꝓcedit. Vr ꝙ nō oibus hominib. angeli ad cuſtodiam deputenē. Dr.n. De Chriſto, Philip. 2. ꝙ eſt in ſimilitudinē hominum factus, & habitu inuentus ut hō. Si igitur omnibus hominibus angeli ad cuſtodiā deputanē, etiam[h] Chriſtus angelū cuſtodē habuiſſet: ſed hoc vr inconueniens, cum Chriſtus ſit maior oibus angelis. Non ergo oibus hominibus angeli ad cuſtodiā deputantur.

¶ 2 Præt. Omniū hominum primus fuit Adam: ſed ſibi non cōpetebat hře angelū cuſtodem, ad minus in ſtatu innocētię, q̄a tūc nullis[h] periculis anguſtiabatur. Ergo angeli nō pficiūtur ad cuſtodiā omnibus hominibus.

¶ 3 Præt. Hominibus angeli ad cuſtodiam deputantur, ut per eos[h] manuducatur ad uitam æternam, & incitentur[h] ad benè operādum, &[h] muniantur contra inſultus Dæmonum: ſed homines præſciti ad damnationem, nūquam perueniunt ad uitam æternam: infideles etiā, etſi interdum bona opera faciant, non tamen benè faciunt, quia non recta intentione faciunt. Fides.n. intentionem dirigit, ut Aug.† dicit. Antichriſti ēt aduentus erit ſecūdùm operationem Sathanę, vt dicitur 2. ad Theſſalonicen. 2. Non ergo omnibus hominibus angeli ad cuſtodiam deputantur.

Sed contra. eſt authoritas Hieron.* ſupra inducta, qui dicit, quòd unaquæque anima ad ſui cuſtodiam habet angelum deputatum.

Resp. Dicēdū, ꝙ homo in ſtatu uitæ iſtius conſtitutus, eſt quaſi in quadam uia, qua debet tendere ad patriam. In qua quidem uia multa pericula homini imminent tùm ab interiori, tùm ab exteriori, ſm illud Pſal. 141. In uia hac, qua ambulabā, abſconderunt laqueum mihi. Et ideò ſicut hominibus per uiam non tutam ambulantibus dantur cuſtodes, ita &[m] cuilibet homini, quandiu uiator eſt, cuſtos angelus deputatur.[n] Quando autem iā ad terminum uiæ peruenerit, iam non habebit angelum cuſtodem, ſed habebit in regno angelum conregnantem: in inferno Dæmonē punientem.

Ad primvm ergo dicendum, ꝙ Chriſtus ſm q̄d homo, immediatè regulabatur à uerbo Dei: undè non indigebat[d] cuſtodia angelorū. Et iterum ſm aīam erat cōprehēſor, ſed rōne paſſibilitatis corporis erat uiator.* Et ſecundùm hoc non debebatur ei angelus cuſtos tanquàm ſuperior, ſed magis miniſter, tanquàm inferior. Vnde dicit Matth. 4. ꝙ acceſſerunt angeli, & miniſtrabant ei.

Ad ii dicendū, ꝙ hō in ſtatu innocētię, nō patiebaē aliq̄d periculū ab interiori: q̄a interius erāt oīa ordinata, ut ſupra dictū eſt: ſed imminebat ei periculū ab exteriori pp inſidias Dæmonū, ut rei ꝓbauit euētus. Et iō idigebat cuſtodia angelorū.

Ad iii dicēdū, ꝙ ſicut pſciti, & infideles, & ēt Antichriſtus, nō priuanē interiori auxilio naturalis rōnis: ita ēt ñ priuanē exteriori auxilio toti naturæ humanæ diuinitus cōceſſo. ſ. cuſtodia angelorū, ꝑ quā etſi nō iuuenē quātū ad hoc, ꝙ uitam æternā bonis operibus mereanē, iuuanē tñ quātū ad hoc, ꝙ ab aliquibus malis retrahuntur, quibus & ſibiipſis, & alijs nocere pñt. Nā & ipſi Dęmones arcenē ꝑ bonos angelos, ne noceāt quātū volūt. Et ſimr Antichriſt⁹ nō tm̄ nocebit, quātū vellet.

Super Qv. CXIII. Art. IIII.

Alb. Mag. ubi ſupra.

Titulus clarus. ¶ In corpore eſt una diſtinctio bimēbris cū duabus concluſionib⁹ iuxta mēbra. Diſtinctio ē. Hō hēt duplicē ſtatū. ſ. viæ, & termini. Prima concluſio rñſiua q̄ſito affirmatiuè eſt. Oēs hoies i ſtatu viæ habēt angelos cuſtodes. Probaē. Conſtitutis in uia, i qua multa imminent pericula, dantur cuſtodes: oēs hoies in ſtatu vię ſunt huiuſmodi. ꝓbatur. Minor dupliciter. Primo rōne, tum q̄a ab interius, tū q̄a ab exterius ſunt imminia. Secūdò, authoritate Pſalm. Secūda concluſio eſt. Homines in termino non habebant cuſtodes, ſed cōregnantes, aut punientes ſocios.

Porrecta per totum.

356 2. di. 11. q. 1. ar. 3.

† Aug. in præfatio. ne Pſ. 31. nō multū ā med. tom. 8.

* Art. 1. hu ius q. 1. ar. ſed cō tra.

Caietā. in D. 166.

c 559

q. 85. ar. 4

Articvlvs V.

Vtrum angelus deputetur homini ad cuſtodiam à ſua natiuitate.

Ad qvintvm ſic proceditur. Videtur quòd angelus nō deputetur homini ad cuſtodiā à ſua natiuitate. Angeli enim mittunturin miniſterium[h] pp eos, qui hæreditatem ſalutis capiunt, ut Apoſtolus ad Heb. dicit: ſed homines incipiunt hæreditatem capere ſalutis, quando baptizantur. Ergo angelus deputatur homini ad cuſtodiā à tempore baptiſmi, & non à tempore natiuitatis.

¶ 2 Præt. Hoies ab angelis cuſtodiuntur, inquantum ab eis[h] illuminātur per modū doctrinæ: ſed pueri mox nati nō ſunt capaces doctrinæ, q̄a nō habent vſū rōis. ergo pueris mox natis nō deputātur angeli cuſtodes.

¶ 3 Pręt. Pueri in materno utero exiſtentes habent animam rōnalem aliquo tpe,[h] ſicut & poſt natiuitatem ex utero: ſed cum ſunt in mřno utero nō deputātur eis angeli ad cuſtodiā, ut uidetur, q̄a neq; ēt miniſtri Eccleſię eos ſacramentis imbuunt. Non ergo ſtatim à natiuitate hominibus angeli ad cuſtodiam deputantur.

Sed contra eſt, ꝙ Hier.* dicit, ꝙ unaquęque anima ab ortu natiuitatis habet in cuſtodiam ſui angelum deputatum.

Resp. dicendum, quòd ſicut Orig. dicit ſuper Mat.† ſuper hoc eſt duplex opinio. Quidā.n. dixerunt, ꝙ angelus ad cuſtodiā homini deputaē à tēpore baptiſmi: alij uerò ꝙ à tempore natiuitatis,

Super Qv. CXIII. Art. V.

Titulus clarus. ¶ In corpore duo. Primo recitanē duæ opiniones circa quæſitū, ſ. ab ortu, uel à baptiſmo. Secundò reijcitur, q. à baptiſmo: & ꝓbaē ſimul, ꝙ ab ortu, diſtinguēdo duplex genus beneficiorū, ſ. cōium omnibus hominibus, & ꝓpriorū Chriſtianis: & arguēdo, ꝙ hęc cū Chriſtianitate, illa cū creatura rōnali incipiūt. Sed cuſtodia angelica eſt bñficiū cōe. Dubium aūt q̄d hic remanet, quia. ſ. ex iſta rōne vidar, ꝙ angelica cuſtodia incipiat ab ortu in vtero ſecundū animam rōnalē, & non à natiuitate extra uterum. ſoluiē in rñſione ad tertiū ex hoc, ꝙ in ortu ex utero ſcipit natura rationalis plis, ut propria illi, cum prius eſſet ſic eius, ꝙ tñ alterius aliquid, ſ. matris: & ideò extra uterum inchoat cuſtos proprius, ſicut & natura, prius exiſtente cuſtode cōmuni.

Porrecta per totum.

557

* loco citato ar. 1. hui⁹ q. ar gu. ſed cō tra.

† Orig. homil. 5. in Matth. ſ. multū remota ſine tom. 3

Universidad de Deusto Biblioteca

*Super illud Matt. 18. Angeli eorum ſemper, tom. 9.

&c hanc opinionẽ Hiero.* approbat & rõnabiſr. F Bñficia.n. q̃ dantur homini diuinitus, ex eo ꝙ eſt Chriſtianus, incipiunt a tpe baptiſmi: ſicut perceptio Euchariſtiæ, & alia hmõi. Sed ea quæ ꝓuidẽtur homini à Deo, inquantũ habet naturã rõnalẽ, ex tunc ei exhibentur, ex quo naſcendo talẽ naturã accipit. Et tale beneficiũ eſt cuſtodia angelorũ, ut ex pmiſſis patet. * Vnde m ſtatim à natiuitate d hẽt homo angelum ad ſui cuſtodiã deputatum.

*Art. 1. & 2. huius q. D. 164. Conclu. m

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, ꝙ angeli mittuntur in miniſterium efficaciter q̃dẽ pp eos ſolos, q hæreditatẽ capiũt ſalutis, ſi cõſideret ultimus effectus cuſtodiæ, q eſt pceptio hrditatis. Nihilominus tñ C & aliis miniſteriũ angelorũ nõ ſubtrahit: quis in eis hanc efficaciã non habeat, ꝙ perducant ad ſalutem. Efficax tñ eſt circa eos angelorum miniſterium, inquantum à multis malis retrahuntur.

AD II dicẽdũ, ꝙ officium cuſtodiæ ordinatur q̃dẽ ad illuminationẽ doctrinæ, ſicut ad ultimũ & principalẽ effectũ. Nihilominus tñ multos alios effectus hẽt, qui pueris cõpetũt. ſ. arcere Dęmones, & alia nocumẽta tã corporalia, q̃ ſpũalia ꝓhibere.

AD III dicendũ, ꝙ puer quãdiu eſt in mr̃no utero, non totaliter eſt a mr̃e ſeparatus, ſed p quãdã colligationem eſt quodammõ adhuc aliqd eius: H ſicut & fructus pẽdẽs in arbore, eſt aliqd arboris.

D. 165.

Et iõ ꝓbabiliter d dici põt, ꝙ angelus, qui eſt ĩ cuſtodia matris, cuſtodiat prolẽ in matris utero exiſtentẽ. Sed in natiuitate, qñ ſeparatur a mr̃e, angelus ei ad cuſtodiam deputatur, ut Hier. dicit.*

*Loco in argu. ſed contra, citato.

RESPON. Dicẽdũ, ꝙ cuſtodia angeli, ut ex ſupradictis patet, * eſt quædam executio diuinæ prouidentiæ circa hoies facta. Manifeſtũ eſt autem, ꝙ nec homo, nec res aliqua totaliter diuinæ ꝓuidentiæ ſubtrahitur. In quantum. n. aliquid participat de eſſe, intm̃ ſubditur uniuerſali prouidentiæ entium. Sed intantũ Deus ſm ordinẽ ſuæ ꝓuidentiæ dicitur hominem derelinquere, inquantũ pmittit hominẽ pati aliquẽ defectum vel pœnæ, uel culpæ. Similiter ẽt dicendũ eſt, ꝙ m angelus cuſtos, nunq̃ totaliter dimittit hominẽ, n ſed ad aliqd interdũ eum dimittit, prout. ſ. non impedit, quin ſubdatur alicui tribulationi, uel etiam quin cadat in peccatum, ſm ordinem diuinorum iudiciorum. Et ſecundũm hoc Babylon, & domus Iſrael, ab angelis derelictæ dr̃: quia angeli earum cuſtodes non impediuerunt, quin tribulationibus ſubderentur. Et per hoc patet ſolutio ad Primum, & Secũdũ.

*Ar. 2. huius queſt.

Conclu. m

AD III dicendum, ꝙ angelus etſi interdũ derelinquat hominem loco, non tamen derelinquit eum quãtum ad effectũ cuſtodiæ: quia etiam cum eſt in cœlo, cognoſcit quid circa hominem agatur: nec indiget mora temporis ad motum localẽ, ſed ſtatim poteſt adeſſe.*

executio quædam diuinæ prouidentiæ circa homines. Explanãtur proinde authoritates ſcripturæ ex ſenſu concluſionis, ut patet.

¶ In rñſione ad tertiũ aduerte, ꝙ nõ dicitur in litera, ꝙ angelus ſit ſimul in cœlo, & in cuſtodito homine p effectũ actualem in illo: ſed ꝙ in cęlo quandoque exiſtens, non relinquit hominẽ quo ad effectum: quia uigilat ſuper illum, & ſtatim, ſi opus eſt, ſubuenire põt. Vndẽ in litera hæc duo ponũtur ſcilicet actualis cognitio eorũ quæ circa cuſtodiendum hominem fiunt, & potẽtia proxima, ac expedita abſque interuallo temporis medij ad ſubueniendũ. Et pp hoc dicitur nõ relinquere, quo ad effectum cuſtodiẽ: ſicut mater non dicitur relinquere infantẽ, quando ita p[...] uigilans occupatur, ꝙ ſtatim põt illi in oibus adeſſe.

SVPER QV. CXIII. ART. VI.

Porrecta per totum.

Aegi. 2. ſ. d. 11. q. 1. a. 4. Tho. arg. d. 11. q. 1. a. 3. Alex. Alen. p. 2. q. 12. artic. 6.

558 2. d. 11. q. 1. arti. 4.

Titulus clarus. ¶ In corpore vna concluſio reſponſiua quęſito negatiuẽ. Angelus cuſtos nunquam totaliter dimittit ſuum hominem. Probatur. Diuina prouidentia nullam rem totaliter derelinquit: quãmuis quo ad aliquid deſerat permittendo. ergo cuſtodia angelica nunquãm totaliter dimittit cuſtoditũ, quãmuis quo ad aliquid permiſſiuẽ relinquat. Antecedens quo ad Primam partem probatur, inquãtum participat aliqd de eſſe tantum de prouidentia diuina: ſed implicat, ꝙ aliquid ſit, & deſeratur totaliter ab eã ergo. Quo ad ſecundam uerò, quia Deus permittit incurri in aliquem defectum pœnæ, uel culpæ. Conſequẽtia uerò probatur: quia cuſtodia angelica eſt

ARTICVLVS VI.

Vtrum angelus cuſtos quandoque deſerat hominem.

AD SEXTVM ſic ꝓcedit. Vr̃ ꝙ angelus cuſtos qñq; deſerat hoiem, cuius cuſtodiæ deputatur. Dr̃. n. Iere. 51. ex perſona angelorum. Curauimus Babylonẽ, & non eſt curata: h derelinquamus ergo eam. Et Iſai. 5. Auferam ſepem eius, & erit in conculcationem. Gloſ.* ideſt, angelorum cuſtodiam.

*Gl. interlinearis. ibid.

¶ 2 Præt. Principalius cuſtodit Deus, q̃ angelus: ſed Deus aliquando hoiem h derelinqt, ſm illud Pſal. 21. Deus Deus meus reſpice in me, quare me dereliquiſti? Ergo multò magis angelus cuſtos hoĩem derelinquit.

¶ 3 Pręt. Sicut dicit Damaſ.* angeli, cũ ſunt hic nobiſcum, non ſunt ĩ cęlo: ſed aliqñ ſunt ĩ cęlo ergo aliqñ nos h derelinquunt.

* Libr. 2. orth. fidei ca. 3.

SED CONTRA. Dęmones non ſp impugnãt, ſm illud. 1. Pet. 5. Aduerſari* veſter diabol* tanq̃ leo rugiẽs circuit, q̃rens quem deuoret. Ergo multò magis boni angeli ſp nos cuſtodiunt.

ARTICVLVS VII.

Vtrum angeli doleant de malis eorum, quos cuſtodiunt.

AD SEPTIMVM ſic ꝓcedit. Videtur ꝙ angeli doleant de malis eorum, quos cuſtodiunt. Dicitur. n. Iſai. 33. Angeli pacis amarè flebunt: ſed h fletus eſt ſignum doloris, & triſtitiæ. Ergo angeli triſtantur de malis hominum, quos cuſtodiunt.

¶ 2 Præt. Triſtitia eſt, ut Augu.* dicit, de his quæ nobis h nolentibus accidunt: ſed perditio hominis cuſtoditi eſt cõtra voluntatem angeli cuſtodis. Ergo triſtantur angeli de perditione hominum.

¶ 3 Præt. Sicut gaudio contrariatur triſtitia, ita pœnitentiæ contrariatur peccatũ: ſed angeli gaudent de peccatore pœnitentiam agente, vt habetur Luc. 15. h Ergo triſtantur de iuſto in peccatum cadente.

SVPER QV. CXIII. ART. VII.

Egi. 2. ſ. d. 11. q. 2. a. 4. D. Dom. d. 11. q. 3. Ric. d. 11. q. 6.

Titulus clarus. ¶ In corpore eſt vna cõcluſio rñſiua quęſito negatiuẽ, quã ꝓbat primo, deinde explanat. Eſt ergo cõcluſio. Angeli nõ dolẽt de malis cuſtoditorũ. Probatur. Dolor ẽ de inuolũtario ſimpliciter: nihil fit in mũdo inuolũtariũ ſimpliciter angelis ſanctis. ergo angeli ſancti de nullo dolent. Maior ꝓbatur authoritate Auguſtini. Minor ꝓbat. Ordo diuinæ iuſtitiæ eſt totaliter uolũtarius angelis. ergo nihil fieri in mũdo cõtra eorũ uoluntatẽ. Tenet ſeqla: quia nihil fit, niſi ſecũdũ ordinẽ diuinæ iuſtitiæ. Explanatur deinde hæc rõ diſtinguẽdo inter uolũtariũ, & inuolũtarium ſimpliciter, & in uniuerſali, & applicãdo ad propoſitum, patet omnia.

174

Porrecta per totum.

559 2. d. 11. q. 1. art. 5.

* Colligit ex lib. 14. de ci. Dei. ca. 7. & 8. tom. 5.

¶ 4 Præt. Super illud Nume. 13. Quicquid offertur A primitiarũ &c. dicit gloſ. Orig.* Trahuntur angeli in iudiciũ, vtrum ex ipſorum negligẽtia, an hominum ignauia lapſi ſint: ſed quilibet rationabiliter dolet de malis, propter quæ in iudicium h tractus eſt. ergo angeli dolent de peccatis hominum.

*Hom. 11 i Nũ. aliquantulũ añ mediũ. tom. 1.

SED CONTRA. Vbi eſt triſtitia, & dolor, nõ eſt pfecta fęlicitas. Vñ dr̃ Apoc. 21. Mors vltra nõ erit, neq; luctus, neq; clamor, neq; vllus dolor: ſed angeli ſunt perfecte beati. ergo de nullo dolent.

Conclu. m

RESPON. Dicẽdũ, ꝙ angeli m non dolent neq; de peccatis, neq; de pęnis n hominũ. Triſtitia. n. & dolor, ſm Aug.* non eſt niſi de his, q̃ cõtrariant uoB luntati. Nihil aũt accidit in mundo, quod ſit contrariũ uolũtati angelorũ, & aliorũ beatorũ: qa volũtas eorum totaliter inhæret ordini diuinæ iuſtitię: nihil aũt fit in mundo, niſi qđ p diuinã iuſtitiã fit, aut pmittit. Et iõ ſimpliciter loquẽdo, nihil fit in mundo contra voluntatẽ beatorum. Vt n. Philoſophus dicit in 3. Ethic.* Illud dr̃ ſimpliciter uolũtariũ, quod aliquis vult in particulari, ſm ꝙ agitur, cõſideratis. ſ. oibus, q̃ circunſtant, quãmuis in uniuerſali conſideratum nõ eſſet volũtarium. Sicut nauta non vult ꝓiectionem mercium in mare abſolutẽ, & uniuerſaliter conſiderando: ſed immi C nente periculo ſalutis hoc vult. Vñ magis eſt hoc uoluntariũ, q̃ inuoluntarium, ut * ibidẽ dr̃. Sic igiť angeli peccata, & pœnas hominũ, vr̃ & abſolutẽ loquendo, nõ uolunt: uolunt tñ, ꝙ circa hoc ordo diuinæ iuſtitiæ ſeruetur, ſecundum quam quidam pœnis ſubduntur, & peccare permittuntur.

*Loco citato in argu. 2.

* Libr. 3. Ethic. c. 1. nõ remote a fine tom. 5.

*co. lib. & ca. non remote a princ.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, ꝙ verbum illud Iſaiæ põt intelligi de angelis. ſ. nuntijs Ezechiæ, q fleuerunt pp uerba Rapſacis, de quibus habeť. Iſa. 37. Et hoc ſm literalem ſenſum. Secundum vero allegoricum, angeli pacis ſunt apoſtoli, & prædicatores, qui flent ꝓ peccatis hominum. Si verò ſm ſen D ſum anagogicũ exponatur de angelis bonis, tunc metaphorica erit locutio, ad deſignãdũ ꝙ angeli volunt in vñi hominum ſalutem. Sic enim Deo, & angelis, huiuſmodi paſſiones attribuuntur.

AD II patet ſolutio per ea, quæ dicta ſunt*.

* In cor. art.

AD III dicendum, ꝙ tam in pęnitẽtia hominũ, quãm in peccato, manet una ratio gaudij angelis, ſcilicet impletio ordinis diuinæ prouidentiæ.

AD IIII dicendũ, ꝙ angeli ducuntur in iudiciũ pro peccatis hominum, non quaſi rei, ſed quaſi teſtes ad conuincendum homines de eorũ ignauia.

lis. ergo ĩ angelis nõ eſt pugna.

¶ 3 Præt. Si angeli dñr pugnare ꝓ eis, quos cuſtodiunt, neceſſe eſt, ꝙ vn* angelus h foueat unã partẽ, & ali* aliã: ſed ſi vna pars hẽt iuſtitiam, cõſtat ꝙ alia pars habeat iniuſtitiã. ergo ſequiť, ꝙ angel* bonus ſit fautor iniuſtitiæ: qđ eſt incõueniẽs. ergo ĩter bonos angelos non eſt pugna.

SED CONTRA eſt, qđ dr̃ Dan. 10. ex perſona Gabrielis. Princeps regni Perſarũ reſtitit mihi viginti & vno diebus. Hic autẽ princeps Perſarũ erat angelus regno Perſarũ ĩ cuſtodiã deputat*. ergo un* bon* angel* reſiſtit alij: & ſic ĩter eos ẽ pugna.

RESPON. Dicẽdũ, ꝙ iſta q̃ſtio mouet occaſione horũ verborũ Danielis: q̃ quidem Hie.* exponit, dicens principem regni Perſarum eſſe angelum, qui ſe oppoſuit liberationi populi Iſraelitici, pro quo Daniel orabat, Gabriele preces eius Deo præſentante. Hæc aũt reſiſtentia potuit fieri: quia princeps aliquis dæmonũ Iudæos in Perſidem ductos ad peccatum induxerat, p quod impedimentum præſtabatur orationi Dan. pro eodem populo deprecãtis. Sed ſecundũ Gre. 17. Moral.* Princeps regni Perſarũ bonus angelus fuit cuſtodiæ regni illius deputatus. Ad vidẽdũ igitur qualiter m vnus angelus alteri reſiſtere n dicitur, conſiderandum eſt, ꝙ diuina iudicia circa diuerſa regna, & diuerſos hoies, p angelos exercẽtur. In ſuis autem actionibus angeli per diuinam ſententiam regulantur. Contingit aũt qñq;, ꝙ in diuerſis regnis, vel in diuerſis hominibus cõtraria merita, vel demerita inueniuntur, vt vnus alteri ſubdať, aut pſit. Quid aũt ſuper hoc ordo diuinæ ſapiẽtiæ habeat, cognoſcere nõ poſſunt, niſi Deo reuelante: unde neceſſe habent ſuper his ſapiẽtiã Dei conſulere. Sic igitur, inquantum de contrarijs meritis, & ſibi repugnantibus diuinã conſulũt uoluntatem, reſiſtere, ſibi inuicem dicuntur, non qa ſint eorum contrariæ uoluntates, cum in hoc omnes concordent, quòd Dei ſentẽtia impleatur: ſed quia ea, de quibus conſulunt, ſunt repugnantia. Et per hoc patet ſolutio ad obiecta.

* Exponens illa verba Dã. citata in argu. ſed cõtra. t. 5.

* Lib. 17. Mora. c. 7 ante medium.

Conclu. m

ſitio Greg. & eſt confirmatio quæſtionis: qa de ſanctis angelis ſtet ſe exponit. Quãtò rñdet quęſito una cõcluſione affirmatiuẽ, Inter angelos põt eſſe pugna, nõ diſcordia volũtatũ: ſed cõtrarietate meritorũ eorũ, pro quibus pugnare dicunť. Prima pars patet authoritate Scripturæ. Secũda ꝓbatur: quia uolunt oẽs expleri ordinem diuinæ ſapiẽtiæ. Tertia probatur: qa merita diuerſorum à diuerſis cuſtoditorum cõtingit eſſe cõtraria reſpectu prælationis adinuicem, & neſcire qđ Deus uelit ſine ipſum. n. cõſulere de pugnantibus, eſt pugnare. hæc non repugnãt beatitudini.

SVPER QV. CXIII. ART. VIII.

Porrecta per totum.

Egi. 2. ſ. d. 11. q. 2. a. 5. Dur. d. 11. q. 1.

560 2. d. 11. q. 2. ar. 5.

Titulus clarus. ¶ In corpore quatuor, primo occaſio q̃ſtionis, & eſt authoritas Danielis. ſcdò, expoſitio Hieronymi, & eſt remota q̃ſtionis: quia ponit, ꝙ ĩtelligitur de pugna inter bonũ, & malũ angelũ: hic aũt eſt q̃ſtio de pugna inter bonos. Tertio expo-

ARTICVLVS VIII.

Vtrum inter angelos poſſit eſſe pugna, ſeu diſcordia.

AD OCTAVVM ſic ꝓcedit. Vr̃ ꝙ inter angelos non poſſit eſſe pugna, ſeu diſcordia. Dr̃. n. Iob. 25. Qui facit concordiã in ſublimibus: ſed pugna opponitur h concordiæ. Ergo in ſublimibus angelis non eſt pugna.

¶ 2 Præt. Vbi eſt perfecta charitas, & iuſta plãtio, nõ põt h eſſe pugna: ſed hoc totũ eſt in ange

E

QVAESTIO CXIIII.

De dæmonum impugnatione, in quinque articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de impugnatione dæmonum.

¶ Et circa hoc quærunť quinq;.

¶ Primò, Vtrum homines a dæmonibus impugnentur.

¶ Secundò, Vtrum tentare ſit proprium diaboli.

¶ Tertiò, Vtrũ oia peccata hominũ ex impugnatione. ſiuẽ

SVPER QV. CXIIII. ARTIC. I.

Titulus clarus. ¶ In corpore vna diſtinctio, cũ una bimẽbri cõcluſione rñſiua quæſito. Diſtinctio eſt, In impugnatione ſunt duo, ipſa impugnatio, & ordo eius. Cõcluſio eſt. Impugnatio dæmonũ eſt ex malitia eorũ: ordo uerò à Deo. Probatur, & declaratur. Probatur quidẽ quo ad primã partem; ex

Universidad de Deusto Biblioteca

ſt, ex inuidia profeſſus, & ſuperbus impugnat. ergo. Quo ad ſecūdā verò: quia Deus vtitur malis bene ordinādo. ergo. Declarat aūt ex oppoſito, cuſtodia, ſ. angelica, hęc. n. ſcdm utrūque eſt à Deo, illa ſecūdū ordinem tātū. Omnia clara ſunt.

¶ Circa hanc rōnem dubitatiūcula eſt, quia titulus dubij eſt de qſtione, an eſt, utrū ſ. dæmones impugnēt nos. Rñſio autem eſt non ad hęc, ſed cauſas impugnationis.

¶ Ad hoc breuiter dr, q ut patet in 2. Poſterio. Omnis qſtio eſt medij, & nihil aliud eſt quærere, ſi quadratura circuli eſt, q ſi eſt aliqd mediū ad ipſam. Vñ nihil aliud eſt qrere, ſi dæmones impugnēt, q ſi eſt aliqd mediū, ſeu cā, quare nos impugnēt. Et propterea rñſio eſt ad ppoſitū directè ſecundū artē ſciēdi, dum aſſignat cās, ex quibus ꝓuenit impugnatio dæmonū contra nos. Sic. n. optimè à priori oſtēſum eſt impugnationem eorum eſſe.

Porrecta per totum.

561 De mal. q. 3. art. 3. & art. 4.

tētatione dæmonū ꝓueniant. ¶ Quartò, Vtrū poſſint uera miracula facere ad ſeducendū. ¶ Quintò, Vtrū dæmones, q ab hominib° ſuperant, ab impugnatione hominum arceantur.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum homines impugnentur à dæmonibus.

AD PRIMVM ſic ꝓcedit. Vr q hoies nō impugnent̄ à dæmonib°. Angeli. n. deputant̄ ad hominū cuſtodiam miſſi à Deo: G ſed dæmones non[h] mittuntur à Deo, cū dæmonum intentio ſit perdere aīas, Dei autem ſaluare. Ergo dęmones nō deputant̄ ad hominum impugnationem.

¶ 2 Præt. Nō eſt æqua conditio pugnæ, vt īfirmus cōtra fortē, ignarus cōtra aſtutū exponat̄[h] ad bellū: ſed hoies ſunt īfirmi & ignari, dæmones aūt potētes & aſtuti. Nō ē ergo ꝑmittēdum à Deo, q ē oīs iuſtitiæ author, ut H hoies à dæmonib° impugnent̄.

¶ 3 Præt. Ad exercitiū hominū[h] ſufficit īpugnatio carnis & mūdi: ſed De° ꝑmittit electos ſuos impugnari pp eorū exercitiū. Ergo nō videtur neceſſarium, q à dæmonibus impugnentur.

SED CONTRA eſt, quod Apoſtolus dicit ad Eph. 6. q non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem, ſed aduerſus principes & poteſtates, aduerſus mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ in cæleſtibus.

RESPON. Dicēdū, q circa impugnationem dæmonum duo eſt conſiderare, ſcilicet ipſam impugnationem, & impugnationis ordinem [m]. Impugnatio qdem ipſa ex dæmonum malitia ꝓcedit[n], qui pp inuidiam profectum hominum impedire nituntur: & pp ſuperbiam, diuinæ poteſtatis ſimilitudinem vſurpant, deputando ſibi miniſtros determinatos ad hominū impugnationem: ſicut & angeli Deo miniſtrāt ī determinatis officijs ad hominum ſalutem. Sed[p] ordo impugnationis ipſius eſt à Deo[q], q ordinatè nouit malis vti ad bona ea ordinādo. Sed ex pte angelorū, tā ipſa cuſtodia, q̄ ordo cuſtodię reducit̄ ad Deū, ſicut ad primū actorē.

Conclu. m

Conclu. p

AD PRIMVM ergo dicendū, q mali angeli impugnant homines dupliciter. Vno modo, inſtigando ad peccatum: & ſic non mittuntur à Deo ad impugnandum, ſed aliquando permittuntur ſm Dei iuſta iudicia. Aliquando autem impugnant homines puniendo: & ſic mittuntur à Deo. Sicut miſſus eſt ſpiritus mendax ad puniendū Achab regē Iſrael, vt dr̄ 3. Reg. vlt. Pœna enim refertur in Deū, ſicut in primum actorem: & tamen dæmones ad puniēdum miſſi alia intentione puniunt, quàm mittuntur. Nam ipſi puniūt ex odio, uel inuidia: mittuntur autem à Deo propter eius iuſtitiam.

AD II dicēdū, q ad hoc, q non ſit inæqualis pugnæ conditio, fit ex parte hominis recompenſatio, principaliter quidem per auxilium diuinę gratiæ: ſecundariò autem per cuſtodiam angelorum. Vnde 4. Reg. 6. Eliſæus dixit ad miniſtrū ſuum. Noli timere: plures enim nobiſcum ſunt, q̄ cum illis.

AD III dicēdum, q infirmitati humanæ ſufficeret ad exercitiū impugnatio, q̄ eſt à carne, & mundo: ſed malitiæ dæmonū non ſufficit, q̄ vtroq; utit̄ ad hominum impugnationem. Sed tamen ex diuina ordinatione hoc ꝓuenit in gloriā electorum.

ARTICVLVS II.

Vtrum tentare ſit proprium diaboli.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Vr q tentare nō ſit ꝓpriū diaboli. Dicit̄ enim Deus tentare, ſm illud Gen. 22. Tentauit[h] Deus Abraham: tentat[h] etiam caro, & mūdus. Et etiam homo[h] dicitur tentare Deum, & hominem. Ergo non eſt proprium dæmonis tentare.

¶ 2 Præt. Tentare eſt ignorātis: ſed dæmones ſciunt quid circa homines agatur. Ergo dæmones non tentant.

¶ 3 Præt. Tentatio eſt uia in peccatum: peccatū autem in uoluntate cōſiſtit. Cū ergo dæmones nō poſſint uoluntatis hominis[h] immutare, vt per ſupradicta patet*, uidetur quòd ad eos nō pertineat tentare.

* q. 111. art. 2.

SED CONTRA eſt, quod dicitur 1 ad Theſ. 3. Ne fortè tentauerit vos is, qui tentat. Gloſ.* id eſt, diabolus, cuius officium eſt tentare.

* Glo. interlinea-ris. ibid.

RESPON. Dicendū, q tentare eſt propriè experimentū ſumere de aliquo. Experimentū aūt ſumit̄ de aliquo, ut ſciat̄ aliquid circa ipſum: & iō proximus finis cuiuslibet tentantis eſt ſciētia. Sed quandoque ulterius ex ſcientia q̄ritur aliquis alius finis vel bonus, vel malus. Bonus quidem, ſicut cum aliquis vult ſcire qualis aliquis ſit vel quantū ad ſcientiam, vel quantum ad virtutem, ut eum promoueat: malus autem, quādo hoc ſcire vult, vt eum decipiat, vel ſubuertat. Et per hūc modum poteſt accipi, quomodo tentare diuerſis diuerſimodè attribuatur. Homo enim tentare dicitur, quandoque quidem vt ſciat tantum. Et propter hoc tentare Deū, dicitur eſſe peccatū: qa homo quaſi incertus experiri præſumit Dei virtutem. Quandoq; verò tentat vt iuuet, quandoq; verò vt noceat. Diabolus autem ſemper tentat, ut noceat in peccatū præcipitādo

SVPER QV. CXIIII. ARTIC. II.

Egi. 2. ſ. d. 21. q. 1. a. 1. Alex. Alen. 2. p. q. 117. art. 2.

Porrecta per totum.

562 12. q. 97. art. 2. cor. Et 2. d. 21 q. 1. art. 1. Et opu. 7. cap. 7.

Titulus in corpore manifeſtatur. ¶ In corpore duo. Primo, ſm declaratur qd, & quomplex eſt tentare. Secundò, reſpondetur quæſtio.

¶ Quoad primū dicitur, qd eſt tentare, ſ. experimentū ſumere, ut ſciat aliqd circa tentatū, & quotuplex eſt. & dr q multiplicatur ex parte finis. Nā qndoq; ſit cū ſolo fine ꝓximo, qui cadit in eius diffinitione, ſ. ſcire: qnq; cum aliquo ulteriore fine, qui pōt eſſe bonus, & malus &c.

¶ Quoad ſecūdū cōcluſio rñſiua eſt. Tentare ut noceat perpetratione peccati, eſt ꝓpriū diaboli. Probatur ex differentia inter tentare attributū diabolo, & alijs, ſ. homini, Deo & carni, ac mūdo. homini q̄ deꝯuenit ad utrūlibet, ſ. bonum & malū, & ad malum culpæ, nō niſi ut miniſtro diaboli: Deo uerò ad bonū tantum: mūdo, uerò & carni quamuis ad malum culpæ, tñ aut nō actiuè, ſed materialiter, aut inſtrumētaliter, diabolo principaliter tentante.

& ſecundum

Concl. m & [m] ſm hoc dr̄ proprium officiū eius tētare.* Nā A etſi homo aliqñ ſic tētet, hoc agit inquantum eſt miniſter diaboli. De° aūt tētare dr̄, ut ſciat, eo mō loquēdi, quo dr̄ ſcire, quod facit alios ſcire. Vndè dr̄ Deuter. 13. Tentat vos dñs ueſter, vt palam fiat utrū diligatis eū. Caro ēt, & mundus dicunt̄ tentare inſtrumentaliter, ſeu materialiter, inquātum. ſ. pōt cognoſci qualis ſit hō, ex hoc q ſequit̄, vel repugnat concupiſcentijs carnis, & ex hoc q contēnit proſpera mundi, & aduerſa, quib. etiam diabolus utit̄ ad tentandū. Et ſic patet ſolutio ad Primū.

AD SECVNDVM Dicēdū, q dæmones ſciūt ea q̄ exterius aguntur circa hoies: ſed interiorem hois B conditionem ſolus Deus nouit, qui eſt ſpirituum pōderator, ex qua aliqui ſunt magis proni ad vnū uitium, q̄ ad aliud. Et ideò diabolus tentat explorādo interiorem conditionem hominis, ut de illo uitio tentet, ad quod homo magis pronus eſt.

AD TERTIVM Dicēdū, q dæmō, etſi nō poſſit immutare voluntatē, pōt tamen, ut ſ. dictum eſt,* aliqualiter immutare inferiores hominis uires, ex quibus etſi non cogit̄ uoluntas, tamen inclinatur.

* q. 111. art. 3. & 4.

ARTICVLVS III.

Vtrum omnia pecca a procedant ex tentatione diaboli.

AD TERTIVM ſic procedit̄. Vr̄, q omnia pctā ꝓcedant ex tentatione diaboli. Dicit. n. Diony.* 4. ca. de diu. nomi. quòd multitudo dæmonum eſt[h] cauſa omnium malorum ſibi, & alijs. Et Damaſ.† dicit, q omnis malitia, & omnis immūditia, à diabolo[h] excogitatæ ſunt.

* 4. par. 4. ſatīs a prīnc.

† Lib. 2. c. 4. ad fin.

¶ 2 Præt. De quolibet pctōre dici poſſet, q Dñs de Iudæis dicit Io. 8. Vos ex patre[h] diabolo eſtis: D hoc aūt eſt inquantum ipſi ex diaboli ſuggeſtione peccabant. Omne ergo peccatum eſt ex ſuggeſtione diaboli.

¶ 3 Prēt. Sicut angeli deputant̄ ad cuſtodiā hoīum,[h] ita dæmones ad īpugnationē: ſed oīa bona q̄ facim°, ex ſuggeſtione bonorū angelorū ꝓcedūt: qa diuina ad nos mediantibus angelis perferuntur. Ergo & omnia mala quæ facimus, proueniunt ex E ſuggeſtione diaboli.

SED CONTRA eſt, quod dr̄ in lib. de Eccle.* dog. Non oēs cogitationes noſtræ malæ à diabolo excitant̄, ſed aliquoties ex nr̄i arbitrij motu emergunt.

* li. de eccle. dog. c. 82. hī ſ. ter opera Aug. to. 3 cum tñ ſit Gennadij.

RESPON. Dicēdū, q cauſa alicuius poteſt dici aliquid dupliciter. Vno mō directè: alio mō indirectè. Indirectè qdē, ſicut cū aliquod agens cauſans aliq̄ diſpoſitionē ad aliquē effectū, dr̄ eſſe occaſionaliter, & indirectè cā illius effectus, ſicut ſi dicat̄, q ille qui ſecat ligna, eſt cā cōbuſtionis eorum. Et [m] hoc mō dicendum eſt, q diabolus eſt cā oīum pctōrum noſtrorum: [n] qa inſtigauit primum hominem ad peccandum, ex cuius pctō conſecuta eſt in toto gñe humano quædā pronitas ad oīa pctā. Et per hunc modum intelligēda ſunt uerba Damaſc.* & Dion. Directè autem dr̄ eſſe aliqd cauſa alicuius, quod operatur directè ad illud: & [p] hoc modo diabolus non eſt cauſa omnis peccati.[q] Non. n. omnia peccata committuntur diabolo inſtigante, ſed quędam ex libertate arbitrij, & carnis corruptione. Quia, ut Origenes dicit †, etiā ſi diabolus non eſſet, homines haberent appetitum ciborum, & uenereorum, & huiuſmodi: circa quæ multa inordinatio contingit, niſi ꝑ rōnem talis appetitus refrænetur, & maximè ſuppoſita corruptione naturæ. Refrænare autem & ordinare huiuſmodi appetitū, ſubiacet libero arbitrio. Sic ergo nō eſt neceſſariū oīa peccata ex inſtinctu diaboli ꝓuenire: ſi qua tñ ex inſtinctu eius ꝓueniūt, C ad ea complenda eo blandimēto decipiunt̄ hoīes nunc, quo primi parentes, ut Iſidor. dicit.* Et per hoc patet reſponſio ad Primum.

Conclu. m

* Inducta in arg. 1.

† Li. 3. Periar. c. 2. inter pri. & med. tom. 4.

Concl. p

* Li. 1. de ſum. bono. c. 5. medio.

AD SECVNDVM dicendum, q ſi qua peccata abſque inſtinctu diaboli perpetrantur, per ea tamen fiunt homines filij diaboli, inquantum ipſum primo peccantem imitantur.

AD TERTIVM dicendū, q homo pōt per ſeipſum ruere in peccatum, ſed ad meritum proficere non pōt, niſi auxilio diuino, quod hoī exhibet̄ mediante miniſterio angelorum. Et ideò ad oīa bona noſtra cooperantur angeli, non tñ oīa nr̄a peccata procedunt ex dæmonum ſuggeſtione: quāmuis nullum genus peccati ſit, quod non interdum ex dæmonum ſuggeſtione proueniat.

SVPER Q. CXIIII. ART. III.

Aeg. 2. ſ. d. 21. q. 1. a. 2. D. Bon. d. 21. a. 2. q. 2.

Porrecta per totum.

563 1. 2. q. 80. ar. 4. & 3. q. 8. ar. 7. ad 2. Et mal. q. 3. art. 5.

Titulus clarus.

¶ In corpore eſt vna diſtinctio bimēbris cum duabus iuxta membra concluſionibus reſponſiuis quæſito. Diſtinctio eſt. Cauſa alicuius dupliciter, directè, quæ ſcilicet directè operatur ad illud, ut domificator ad ædificandum: & indirectè, quæ ſcilicet operatur aliud, ad quod illud ſequitur, vt ſcindens ligna reſpectu combuſtionis.

¶ Prima concluſio eſt affirmatiua. Omnia peccata hominum cauſantur à dæmone indirectè. Probatur primo: quia fuit cauſa primi peccati, ex quo ſecuta eſt pronitas ad malum. Exponūtur deinde doctores Diony. & Damaſce. iuxta hūc ſenſum.

¶ Secunda concluſio eſt negatiua. Nō oīa peccata hoīum cauſantur à dęmone directè. Probatur primò. Secluſo dęmone in hoīe ſunt appetitus ſenſitiuus, & liberū arbitriū. ergo pōt eſſe pctm̄. Antecedēs patet ēt authoritate. Origē. Cōſequētia ꝓbatur: quia regulatio appetitus ex libero pendet arbitrio. Deinde declaratur concluſio: quoniam particularis eſt quo ad particularē ſibi ſubcontrariam, quomodo ſcilicet ſiant quędam peccata noſtra à dæmone directè, & dicitur, q eo modo, quo peccatum primorum parentum.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum dæmones poſſint homines ſeducere.

AD QVARTVM ſic procedit̄. Vr̄ q dæmones nō poſſint hoies ſeducere ꝑ aliqua miracula uera. Operatio. n. dęmonū maximè uigebit in operib. Antichriſti: ſed ſicut Apl̄us dicit 2. ad Theſſ. 2. ei° aduēt° ē ſm operationē Sathanę ī oī uirtute, & ſignis, & ꝓdigijs[h] mēdacib. Ergo multò magis alio tpe ꝑ dæmones ñ fiūt niſi ſigna mēdacia.

¶ 2 Prę. Vera miracula ꝑ aliquā corporū[h] immutationē fiunt: ſed dæmones non pñt immutare corpus in aliā naturam. dicit. n. Augu. 18. de ciuita. Dei*. Nec corpus quidem humanum nulla ratione crediderim dæmonū arte, vel poteſtate, in mem-

* Li. 18. c. 18. ante med. to. 5.

SVPER Q. CXIIII. ART. IIII.

Alb. mag. 2. d. 7. a. 67. & 10.

Porrecta per totum.

564

Titulus clarus.

¶ In corpore duo. Primo, diſtinguēdo ſtridet q̄ſtio. Secūdo, ad perfectionem doctrinæ addit quoddam notabile.

¶ Quo ad primum, diſtinctio ſuprapoſita repetitur. Miraculum dupliciter, propriè, & largè.

¶ Primè concluſio reſponſiua negatiua. Dæmones non poſſunt facere propriè miracula. Probatur: quia ſuperat quia miraculū propriè eſt pter ordinem, & uirtutē totius creaturæ.

¶ Secunda concluſio eſt reſponſiua affirmatiua. Dæmones poſſunt per miracula

racula largè ſeducere probatur, q̃ pñt aliquid, quod & facultatem, & cognitionẽ noſtram excedit. ¶Quo ad ſcdm notatur, q̃ aliud eſt dicere, hoc eſt vere miraculum, hoc eſt uerè res quæ apparet: & q̃ quis opera mira dæmonũ nunq̃ ſint vera miracula, vt in prima cõcluſione dr̃ ſunt tñ qñq; ueræ res mirabiliter factæ vt ranæ magorũ, & ignis, & turbo Iob. Qñq; ſi ſunt rerum phãtaſmata, ſeu ſimilitudines tantumve in reſponſione ad ſecundum declaratur.

bra beſtialia poſſe conuerti. Ergo dæmones uera miracula facere non poſſunt.

¶3 Præt. Argumentum efficaciam non habet, [h] quod ſe hẽt ad oppoſita. Si ergo miracula vera pñt fieri à dæmonibus ad falſitatem pſuadendã, non erũt efficacia ad ueritatem fidei confirmandã: quod eſt incõueniẽs, cum dicat̃ Marci ultimo: Dño cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis.

Sed contra eſt, quod Aug. *dicit lib. 83. quæſtio, quod magicis artibus fiunt miracula plerunque ſimilia illis miraculis, quæ fiunt per ſeruos Dei.

*Li.83.q.79.to.4.

Respondeo Dicendum, q̃ ſicut ex ſ. dictis patet, *ſi [m] miraculũ propriè accipiat̃, dæmones miracula facere nõ pñt, nec aliqua creatura, [n] ſed ſolus Deus. Quia miraculũ propriè dr̃, quod fit præter ordinem totius naturæ creatæ, ſub quo ordine continetur omnis uirtus creata. Dr̃ tñ qñq; miraculũ largè, quod excedit humanam facultatẽ, & conſiderationem. Et ſic [p] dæmones pñt facere miracula, [q] quæ ſ. hoies miranẽ, inquantũ eorũ facultatem, & cognitionẽ excedunt. Nã & un^9 hõ, inq̃tum facit aliquid, quod eſt ſ. facultatẽ, & cognitionem alterius, ducit alium in admirationẽ ſui operis, ut quodãmodo miraculũ videat̃ operari. Sciendum eſt tñ, q̃ q̃uis hmõi opera dæmonũ, q̃ nobis miracula uñr, ad ueram rõnẽ miraculi nõ ptingãt ſunt tñ qñq; uerę res. *Sicut magi Pharaonis per uirtutẽ dæmonũ veros ſerpẽtes, & ranas fecerũt. Et qñ ignis de cœlo cecidit, & familiã Iob cũ gregib. pecorũ uno ipetu cõſumpſit, & turbo domũ deijciẽs, filios ei^9 occidit, q̃ fuerunt opa Sathanæ, phãtaſmata ñ fuerũt, ut Aug. dicit 20. de ciui. uei.*

* q. 110. ar. 4. & q. 105. ar. 7.
Contin. m
Concl. p
Contin. 3 b
544
*c. 18. de c... aud... ...
† ead. lo... cu proxi... me di... cto.

Ad primum ergo diẽdum, q̃ ſicut Aug. † dicit ibidẽ, Antichriſti opa pñt dici eẽ ſigna mẽdacij, vel q̃a mortales ſenſ^9 p phãtaſmata deceptur^9 ẽ, ut q̃ nõ facit, uideat̃ facere: uel quia ſi ſint uera pdigia, ad mẽdacium tamen pertrahent credituros.

Ad secundum dicendũ, q̃ ſicut ſ. dictũ eſt, * Materia corporalis non obedit angelis bonis, ſeu malis ad nutum, ut dæmones ſua uirtute poſſint tranſmutare materiam de forma in formam: ſed pñt adhibere quædam ſemina, quæ in elementis mũdi inueniuntur ad hmõi effectus complendos, vt Aug. * dicit 3. de Trin. Et ideò dicendum eſt, q̃ oẽs traſmutationes corporalium rerum, q̃ pñt fieri p aliquas uirtutes naturales, ad quas pertinẽt prædicta ſemina, pñt fieri per operationem dæmonũ hmõi ſeminibus adhibitis. Sicut cũ aliquæ res trãſmutãtur in ſerpentes, uel ranas, q̃ per putrefactionẽ generari pñt. Illæ uero tranſmutationes corporaliũ rerum, quæ non pñt uirtute naturę fieri, nullo mõ operatione dæmonum ſm rei ueritatẽ perfici pñt: ſicut q̃ corpus humanum mutetur in corpus beſtiale, aut quod corpus hominis mortuum reuiui-

*qu. 110. ar. 2.
*Li. 3. c. 8. tom. 3.

F ſcat. Etſi aliqñ aliquid tale operatione dæmonum fieri uideatur, hoc non eſt ſm rei veritatẽ, ſed ſm apparẽtiã tñ: quod qdẽ põt dupl'r cõtigere. Vno mõ ab interiori, ſm quod dæmon põt mutare phãtaſiã hois, & ẽt ſenſus corporeos, ut aliquid videatur aliter, q̃ ſit, ſicut ſ. dictum eſt.* Et hoc ẽt interdũ fieri dr̃ uirtute aliquarũ rerũ corporaliũ. Alio modo ab exteriori. Cum.n. ipſe poſſit formare corpus ex aere cuiuſcunq; formæ, & figuræ, ut illud aſſumens, in eo uiſibiliter appareat, põt eadẽ rõne circũponere cuicunq; rei corporeæ quamcunque formã corporeã, ut in eius ſpecie uideatur. Et G hoc eſt quod Aug. dicit 18. de ciu. Dei, * q̃ phantaſticũ hois, quod ẽt incogitando, ſiuẽ ſomniãdo, p rerũ innumerabiliũ gñã uariat̃, uelut incorporatũ in alicuius aĩalis effigie ſenſibus apparet alienis. Quod nõ eſt ſic intelligẽdũ, q̃ ipſa vis phãtaſtica hois, aut ſpies eius eadẽ numero incorporata, alterius ſenſib. oſtendat̃: ſed quia dæmon, qui in phantaſia unius hõis format aliquam ſpeciem, ipſe etiã poteſt ſimilem ſpeciem alterius ſenſibus offerre.

*qu. 111. ar. 3. & 4.
*Lib. 18. de ciui. Dei c. 18. in medio tom. 5.

Ad tertium dicendum, q̃ ſicut Aug. *dicit in li. 83. q. cũ talia faciũt Magi, qualia Sancti, diuerſo fine, & diuerſo iure fiũt. Illi.n. faciũt q̃rẽtes gloriã H ſuã, illi quærentes gloriã Dei. Et iſti faciunt p q̃dã priuata cõmercia: illi aũt publica adminiſtratiõe, & iuſſu Dei, cui cũcta creata ſubiecta ſunt.

*q. 79. parũ a me. tom. 4.

Articvlvs V.

Vtrum dæmon, qui ſuperatur ab aliquo, propter hoc ab impugnatione arceatur

Ad qvintvm ſic pceditur. Vĩ, q̃ dæmon, qui ſuperat̃ ab aliquo, non pp hoc ab impugnatione arceat̃. Chriſt^9.n. efficaciſſime ſuũ tentatorẽ uicit, I ſed tñ poſtea eũ [h] impugnauit, ad occiſionẽ eius Iudęos incitãdo. Ergo nõ eſt verũ, q̃ diabol^9 uict^9, ab impugnatione ceſſet.

¶2 Pręt. Infligere pęnã ei, q̃ in pugna ſuccũbit, eſt incitare ad acri^9 impugnãdũ: hoc aũt nõ ptinet ad Dei [h] miam. Ergo dęmones ſuperati non arcentur.

Sed contra eſt, quod dr̃ Mat. 4. Tunc reliquit eum diabolus, K ſcilicet Chriſtum ſuperantem.

Respon. Dicendũ, q̃ qdã dicũt, q̃ dęmõ ſuperat^9 nullũ hominẽ põt de cętero tẽtare, nec de eodẽ, nec de alio pc̃tõ. Quidã aũt dicũt, q̃ [m] põt alios tẽtare, ſed nõ eũdẽ. Et hoc pbabili^9 dr̃, ſi tñ intelligat̃ uſq; ad aliqđ tps. [n] Vndẽ & Lu. 4. dr̃, quòd conſummata omni tentatione diabolus receſſit à Chriſto uſq; ad tempus. Et huius ratio eſt duplex. Vna ẽ ex parte diuinæ cle-

Super Q. CXIIII. Art. V.
Aeg. 2. ſ. d. 6. q. 2. a. 4. Alex. de Ale. p. 2. q. 311. Dur. d. 6. q. 4. Alb. mag. 2. d. 6. ar. 9.

Titulus clarus. ¶In corpore duo. Primo, referunt̃ opiniones. Secundo, reſpondetur quæſito. ¶Quo ad primũ duę referunt̃ opiniones. Prima, q̃ ſuperatus dæmõ ſemp vacabit ſimpliciter à tẽtãdo. Sc̃da, q̃ uacabit à tentando eundem tñ. ¶Quo ad ſcdm, concluſio vnica eſt. Superatus dæmõ vacat à tẽtatione eiuſdẽ ad tps. Probat̃ q̃ vacet, authoritate, & rõne. Authoritate tẽtationis Xp̃i. Rõe, primo Chryſoſtomi, ex parte Dei: quia nõ pmittit pp infirmam naturam. Scdo Ambr. ex parte dæmonis: q̃a refugit triũphari. Deinde pbat̃ quo ad tps, & non ſimpliciter, authoritate Matth. 12. Reuertar in domum meam. Aduerte hic quanta fuerit reuerentia diui Thomæ ad ſacros doctores, q̃ cum opinio propria, quæ eſt concluſio, ſi certa, maluit commendare illã cum ſecunda, tradẽdo illam ad bonũ ſenſum, ne videretur aliis ſe præferre.

Porrecta per totum.
565
2. d. 6. ar. 5.
Concl. m

A mentiæ: quia, vt Cryſoſt.* dicit ſuper Matth. Non tandiu hoies diabolus tentat, quãdiu vult, ſed quãdiu Deus permittit. Quia & ſi pmittat paulisper tentare, tamen repellit pp infirmam naturã. Alia ratio ſumitur ex aſtutia diaboli. vñ Amb. † dicit ſuper Lucam, q̃ diabolus inſtare formidat quia frequentius refugit triumphari. Quòd tñ aliqñ diabolus redeat ad eum, quem dimiſit, patet per illud, quod dicitur Matth. 12. Reuertar in domum meã, vndè exiui. Et per hoc patet ſolutio ad obiecta.

*In opere imperfecto. homi. 10. ſuper illud vade retro ſathana, tom. 2.
†Amb. in 4. ca. Luc. ſuper illud uerbũ Et reliquit eũ diabolus. tom. 5.

Qvaestio CXV.

De actione corporalis creaturæ. in ſex articulos diuiſa.

Consequenter cõſiderandum eſt de actione corporalis creaturæ, & facto, q̃ aliquib. corporibus attribuitur.

Circa actiones corporales quæruntur ſex.

¶ Primò, Vtrũ aliquod corpus ſit actiuum.

¶ Secundò, Vtrũ in corporibus ſint aliquæ ſeminales rõnes.

¶ Tertiò, Vtrum corpora cœleſtia ſint cã eorum, quæ hic p inferiora corpora fiunt.

¶ Quartò, Vtrũ ſint cauſa humanorum actuum.

¶ Quintò, Vtrũ eorum actionibus dæmones ſubdantur.

¶ Sextò, Vtrũ cęleſtia corpora imponant neceſſitatẽ his, q̃ eorũ actionibus ſubduntur.

Articvlvs I.

Vtrum aliquod corpus ſit actiuum.

Ad primvm ſic pcedit̃. Vĩ, D q̃ nullum corp^9 ſit actiuũ. Dicit.n. Augu. * quòd in rebus inuenitur aliquid actum, & nõ agens, ſicut ſunt [h] corpora: aliquid agens, & non actum, ſicut Deus; aliquid agens & actum, ſicut ſubſtantiæ ſpirituales.

¶2 Præt. Omne agens excepto primo agente, in ſuo opere indiget ſubiecto, quod ſit ſuſceptibile ſuæ actionis: ſed infra [h] ſubſtantiã corporalẽ nõ eſt ſub E ſtãtia, q̃ ſit receptibilis ſuę actionis, q̃a hęc ſubſtãtia tenet vltimũ gradũ in entibus. ergo ſubſtantia corporalis nõ ẽ actiua.

¶3 Pręt. Ois ſubſtantia corporalis concluditur quãtitate: ſed quantitas impedit ſubſtantiam à motu & [h] actione, quia cõprehendit eam, & mergitur in ea: ſicut impeditur aer nubiloſus à perceptione luminis. Et huius ſignum eſt, q̃ quantò magis accreuerit quantitas corporis, tãtò eſt ponderoſius & graui^9 ad hoc, q̃ moueatur. Ergo nulla ſubſtãtia corporalis eſt actiua.

¶4 Pręt. Omne agens habet uirtutem agendi ex propinquitate ad primũ actiuum: ſed à primo actiuo, quod eſt ſimpliciſſimũ, remotiſſima ſunt [h] corpora, q̃ ſunt maximè compoſita. Ergo nullum corpus eſt agens.

¶5 Præt. Si aliquod corpus eſt B agens, aut agit ad formam ſubſtantialem, aut ad formam accidentalem: ſed nõ ad formã ſubſtantialem, q̃a non inuenitur in corporibus principium actionis, niſi aliqua qualitas actiua, q̃ eſt accidens. [h] Accidens aũt nõ poteſt eſſe cauſa formæ ſubſtãtialis, cum cã ſit potẽtior quã effect^9. Similiter ẽt neq; ad formã accidẽtalẽ, quia accidẽs nõ ſe [h] extẽdit ultra ſuũ ſubiectũ, vt C Aug. dicit 9. de Trin. † Ergo nullum corpus eſt actiuum.

Sed contra eſt, q̃ Dion. 15. ca. cœl. hierar. * inter cæteras pprietates corporei ignis dicit, q̃ ad ſuſceptas materias manifeſtat ſuipſius magnitudinem, & actiuus, & potens.

*Lib. 9. c. 4. paulò poſt princi. to. 5.
* c. 15. in ter princi. & med.

Respon. dicendum, q̃ ſenſibiliter apparet aliqua corpora eſſe actiua. Sed circa corporum actiones tripliciter aliqui errauerunt. Fuerunt.n. aliqui qui totaliter corporibus actiones ſubtraxerũt. Et hæc eſt opinio Auicebron in libro fontis uitæ, vbi p rõnes q̃ tactæ ſunt, probare nitit̃, q̃ nullum corpus agit, ſed omnes actiones, quæ uidentur eſſe corporũ, ſunt actiones cuiuſdam uirtutis ſpiritualis, quæ penetrat p omnia corpora: ita quòd ignis, ſm eum, non calefacit, ſed uirtus ſpiritualis pene E trans per ipſum. Et uidetur hæc opinio deriuata eſſe ab opinione Platonis. Nam Plato poſuit oẽs formas, quę ſunt ĩ materia corporali, eſſe participatas, & determinatas, & contractas ad hãc materiã: formas uerò ſeparatas eſſe abſolutas, & quaſi vl'es. Et iõ illas formas ſeparatas dicebat eſſe cas formarũ, q̃ ſunt in materia. Secũdum hoc ergo q̃ forma, q̃ eſt in materia corporali, determinata eſt ad hãc materiã indiuiduatã p quãtitatem, ponebat Auicebron, q̃ à quantitate, prout eſt indiuiduationis principium, retinetur & ar-

Super Q. CXV. Art. I.
Ferr. 3. cont. c. 69.

Titulus clarus. ¶In corpore quinque. Primo, in quo ſtat difficultas. Scdo, tractatur opinio Auicebron. Tertio, Platonis, & Auicennæ. Quartò, Democriti. Quinto, redde quito. ¶Quo ad primum duo. Quid manifeſtũ, & quid occultũ. Manifeſtum ad ſenſum eſt corpora agere, vt ignem calefacere experimur. Difficile aũt, aut diſputabile eſt quõ agant, quo niã fuit circa modũ agẽdi triplex error. ¶Aduerte hic, q̃ corpora aliquo mõ concurrere ad agẽdum dum nullus negat: & hoc experimur ad ſẽſum. Sed quõ cõcurrant, an ſ. vt media, p quę tranſeat vis actiua, an vt diſponẽtia, an vt emittentia de ſe atoma, an vt educentia de potẽtia eorũ poteſtiis &c. hoc eſt, q̃ in dubium uertitur. ¶Quo ad ſcdm tria. Primũ, opinionem. Scdo, radicem Platonicam. Tertio differentiam eius à Platonica opinione. & oĩa tam clara ſunt in litera, vt non expõne egeant. Ad bonitatem tñ doctrinę circa opinionem aduerte, q̃ hæc opinio adeò circa modum agendi delirauit, ut talẽ poſuerit modũ, ex quo ſequatur negatio ipſius actionis: & ideò in litera dr̃ totaliter ſubtraxerunt actiones corporibus. Dicendo.n. q̃ corpora in agendo concurrunt tantum ſecundũ, apparẽtiã & vt media, per q̃ tranſit vis actiua, & non vt aliquid cooperantia manifeſte incidunt in conditionem diminuentem, ſicut dicẽdo hoiem pictum,

Porrecta per totum.
566
3. contra. Gen. c. 69.

¶Circa tr̃ dicet uero Platonicam notato, q̃ q̃uis prima facie hæc rõ uideatur continere in ſe duas rõnes poſitas in tertio contra Gentil. c. 69. pro Auicebron: ſi q̃s tamen diligenter cõſideret, ñ eſt, ita vt patet ex tertio argumẽto hic facto ex parte quantitatis, ut etiam ſit ibi: immo hæc ratio non fuit ibi explicata, ſed hic, aliorique ingenio ſit mata, eſt confirmata. Conſiſtit enim hæc ratio ſuper eſſe rei actiuæ, quia ſcilicet debet eſſe abſolutũ eſſe autem corporeũ non eſt abſolutum, ſed cõtractum. ergo Soluitur autem, & ſubtilius, q̃ eſſe fundat actiuitatem, ſed non modũ agẽdi: im mò ſicut actualitas rei eſt cauſa actionis ita modus eſſendi in actu cauſat modum agendi. Et propterea cum abſolutum, & contractum dicant modos eſſendi, & nõ actum ipſum, ex affirmatione abſoluti ſequitur modus agẽdi uniuerſaliter: & ex affirmatione cõtracti, modus agendi particulariter. Et ſic ex negatione abſoluti, non ſequitur negatio actiuitatis, ſed modi agendi. ſ. vniuerſaliter, cuius ſignum in litera notato, q̃ actio contracti eſt per cõtractum duorum corporum: hoc enim eſt limitati modi actionis ſignum. ¶Quo ad tertiũ, Platonis, & Auicennæ, non Auicebron (vt multi corrupti codices habent) opinio ponitur, conſiſtens in hoc, q̃ corpora agũt per ſuas formas accidentales, ut diſponẽtia materiam: & in hoc benedicit, & euitat ſtultitiam Auicebron. Et quod corpora non agunt vt educentia formas ſub-

536

ſubſtãtiales, ſed dantur à formis ſeparatis, vel intelligentia agẽte: & in hoc errat ut patuit ſuperius.
¶ Quo ad quartum, opinio Democriti ualde rudis ponitactionem fieri per defluxum atomorum ex corpore agente in patiens. Improbatur ex parte patientis quia nõ totũ pateretur ex parte agentis, quia minueretur agendo.
¶ Quo ad quintum, concluſio tãſina q̃ñ to eſt. Corpus agit ſecundũ q̃d eſt actu in aliud, ſecũdum quod eſt in potentia. Hæc concluſio ſatis pbata relinquitur ex dictis contra Auicebron. Vnũquodq; quantũ participat de aliquo, tñ & participat de illius pprio: ſed actus proprium eſt agere. ergo corpus, ſecũdum quod eſt actu, actiuũ eſt: & ſic h̃r. q̃ uerè agit & modus agendi, & quid agit. ſ. tam accidens, q̃ ſubſtantiam cum ſit actu, & ſecũdum formam ſubſtantialem, & accidẽtalem.
¶ Aduerte hic, q̃ corpus eſſe actiuum ſecundũ ſuam ſubſtantiam, põt dupliciter intelligi. Vno mõ, ut ſit elicitiuũ alicuius ſuæ ppriæ actionis, puta gñationis uerbi gra. Qñ ignis generat ignem, ſicut calor eſt eius alterationem per quam. ſ. calefactionẽ ita ſubſtantia ignis eliciat gñationẽ ſubſtantialẽ. Et hæc eſt opinio Scoti poſita ab eo in multis locis. ſ in 2. diſt. 37. & in 2. diſt. 9. q. 2. & diſt. 16. quæſtio. 1. & in 4. diſt. 11. &c. Alio modo, ut corpus non ſit per ſe ipſum elicitiuũ alicuius actionis, ſed ſit radix, & principium q̃ qualitas ſua actiua eliciat actionẽ aſſimilatiuam ſibi ſubſtãtialiter. uerbi gratia, Subſtantia ignis nõ elicit gñationem huius ignis genitĩ, ſed eſt præbens efficaciã calori ſuo, ut eliciat gñationem, qua efficitur ſtat ſimilis ſubſtãtialiter igni, ſ. hac igni q̃ cũ agẽs vniuocũ. Et iſta uia eſt pipatetica, ut patet in de ſenſu & ſenſato, quã ſequitur Sanctus Thomas expreſſè tenens q̃.

419 cetur forma corporalis, ne poſ- F ſit ſe extẽdere per actionem in aliã materiã, ſed ſolùm forma ſpũalis, & immaterialis, quę nõ eſt coarctata p quantitatẽ, põt effluere p actionẽ in aliud. Sed iſta rõ non concludit, q̃ forma corporalis non ſit agens, ſed q̃ non ſit agens vlẽ. Scd̃m n. quod participat aliqd, ſm hoc eſt neceſſariũ, q̃ ei. Sicut q̃tũ participat de lumine, tñ participatur de rõne uiſibilis. Agere autẽ, q̃ C nihil eſt aliud, q̃ facere aliquid actu, eſt p ſe ppriũ actus, inquã tum eſt actus. Vndè & oẽ agens agit ſibi ſimile. Sic ergo ex hoc, q̃ aliquid eſt forma nõ determinata p materiã quãtitati ſubiectã, h̃et q̃ ſit agens indeterminatũ, & uẽe. Ex hoc uerò q̃ eſt determinata ad hanc materiã, h̃et q̃ ſit agens contractum, & particulare. Vñ ſi eſſet forma ignis ſeparata, ut Platonici poſuerunt, eſſet aliquo mõ cã oĩs H ignitionis. Sed hęc forma ignis q̃ eſt in hac materia corporali, eſt cã huius ignitionis, q̃ eſt ab hoc corpore in hoc corpus: vnde & ſit talis actio p cõtactum duorũ corporũ. Sed tñ hæc opinio Auicebrõ ſuperexcedit opinionem Platonis. Nã Plato ponebat ſolũ formas ſubſtãtiales ſeparatas: accidentia uerò reducebat ad principia materialia, I q̃ ſunt magnũ, & paruũ, q̃ ponebat eſſe prima cõtraria, ſicut & alij rarũ, & dẽſum. Et iõ tã Plato, q̃ Auicenna in aliquo ipſum ſequẽs, ponebant q̃ agẽtia corporalia agũt ſm formas accidẽtales, diſponẽdo materiã ad formã ſubſtantialem: ſed ultima pfectio, q̃ eſt p inductionẽ formæ ſubſtãtialis, eſt à principio b 568 immateriali. Et hęc eſt ſecunda opinio de actione corporũ, de K qua ſ. dictum eſt, * cũ de creatione ageret. Tertia uerò opinio fuit Democriti, qui ponebat actionẽ eſſe p effluxionẽ atomorũ à corpore agente, & paſſionẽ eſſe p receptionẽ eorũdẽ in corporis patientis. Quam opinionem improbat Ariſt * in primo de Genera. Sequeretur n. q̃ corpus nõ pateret per totũ, & q̃ q̃titas corporis agẽtis cimmueret ex hoc quod agit: quæ

ſunt manifeſtè falſa. Dicẽdũ eſt ergo, q̃ m corpus agit ſm quod eſt actu, in aliud corpus, ſecundum quod eſt in potentia. n

Ad primum ergo dicẽdum, q̃ dictũ Auguſtini eſt intelligẽdũ de tota natura corporali ſimul accepta, q̃ nõ h̃et aliq̃ inferiorẽ naturã infra ſe, in quam agat: ſicut natura ſpũalis in corporalẽ, & natura increata in creatã. Sed tñ unũ corp⁹ eſt ĩ. alterũ, inq̃tum eſt in potentia ad id quòd h̃et aliud in actu. ¶ Et per hoc patet ſolutio ad ſm. Sciendũ eſt tñ, q̃ cũ Auicebrõ ſic argumẽtatꝰ. Eſt aliqd q̃ eſt mouẽs nõ motũ, ſ. prim⁹ factor rerũ. ergo ex oppoſito, ẽ aliquid quod eſt motũ, & patiens tñ, q̃ cõcedẽdũ eſt: ſed hoc eſt materia prima, q̃ eſt potentia pura, ſicut Deus eſt actus pur⁹. Corpus etiam cõponitꝰ ex potentia & actu: & ideo eſt agens & patiens.

Ad tertium dicẽdum, q̃ quantitas nõ impedit formã corporalẽ oĩno ab actione, ſicut dictũ eſt: * ſed impedit eam ne ſit agens vlẽ, inquãtũ forma indiuiduatꝰ, prout eſt in materia quantitati ſubiecta. Signũ tñ q̃ inducitꝰ de põderoſitate corporũ, nõ eſt ad propoſitũ. Primo qdẽ, qa additio q̃titatis nõ eſt cã grauitatis, ut pbatꝰ in quarto de cęlo, & mũdo. * Secũdò, qa falſum eſt, q̃ ponderoſitas facit tardiorẽ motũ: immò quãtò aliqd eſt grauius, tãtò magis mouetꝰ motu pprio. Tertiò, qa actio nõ ſit p motũ localẽ, ut Democrit. poſuit, ſed per hoc, q̃ aliquid reducitur de potentia in actũ.

Ad quartum dicẽdũ, q̃ corp⁹ nõ eſt id, q̃ maximè diſtat à Deo. participat n. aliquid de ſimilitudine diuini eſſe, ſm formã quam habet: ſed id quod maximè diſtat à Deo, eſt materia prima, quæ nullo modo eſt agens, cum ſit in potentia tantum.

Ad quintum dicendum, quòd corpus agit & ad formam accidentalem, & ad formam ſubſtantialem. Qualitas enim actiua ut calor, etſi ſit accidens, agit tamen in uirtute formæ ſubſtantialis, o ſicut eius inſtrumentum. Et ideò poteſt agere ad formam ſubſtantialem: ſicut & calor naturalis, inquantum eſt inſtrumentum animæ, agit ad generationem carnis, ad accidens uerò agit propria uirtute. Nec eſt contra rationem accidentis, quod excedat ſuum ſubiectum in agendo, ſed quod excedat in eſſendo: niſi forſan quis imaginetur idem accidens numero defluere ab agente in patiens, ſicut Democritus ponebat fieri actionem per defluxum atomorum. 577 d

creata ſubſtãtia nullius actionis eſt proximum elicitiuum principium.
¶ In rñſione ad quintum eſt q̃ſtio, quo ſubſtantia agat ſubſtantiam, & accidens in virtute ſubſtãtiali, ſed ſupra tractata eſt.

Conclu. m
* In eodem art.
* Li. 4. de cœlo, & mũ. text. 9. to. 2.
* qu. 45. art. 8.
* Li. 1. de gener. à tex. 57. uſque ad 76. to. 2.

Articvlvs II.

Vtrum in materia corporali ſint aliquæ rationes ſeminales.

AD ſecundum ſic procedit. Videtur, quòd in materia corporali non ſint aliquæ rationes ſeminales. Ratio. n. importat h aliquid ſecundũ eſſe ſpirituale: ſed in materia corporali:

Svper Q. CXV. Art. II.
S. Bona. 2. ſ. d. 18. q. 2. art. 1.
Scot. 2. ſ. d. 18. q. 1.
Riccar. 2. ſ. d. 18. q. 3.
Duran. 2. ſ. d. 18. q. 1.
Bacco. 2. ſ. d. 18. q. 1.
Aeg. 2. ſ. d. 18. q. 2. art. 1.

Titulus clarus ex corpore articuli. Motus eſt enim articulus hic propter verba Auguſtini.
¶ In corpore duo. Quid, & quàm conuenienter

Porretta per totum 567 2. d. 7. infra expo. li. ſecũ. 13. art. 1. cot. 2. d. 18. qu. 1. art. 2. Et ve. q. 5. a. 9. ad 8.

uenienter ſignificetꝰ rõ ſeminalis: ſecũdò reſpondet quæſito.
¶ Quo ad primũ. Principia actiua, & paſſiua motuum, & generationũ naturaliũ rõnes ſeminales ab Auguſtino cõuenienter nominatꝰ. Probatur. Corpora uiuẽtia ſũt perfectiora inter alia naturalia. ergo ab eis cõuenienter fit denominatio exteriorum. ergo à ſeminibus conuenienter nominantꝰ principia actiua, & paſſiua omnium naturaliũ. Antecedens patet: cõſequentia probatꝰ dupliciter. Primò à priori, quia denominatio fit à perfectiori, ex ſecundò de aĩa. Secũdò à poſteriori, & ſimili ad propoſitum: quia nomen naturæ à natiuitate ortũ ad oĩum rerum naturaliũ cõiuncta principia tranſlatum eſt. Secũda verò conſequentia probatur: quia ſemina ſunt actiua, & paſſiua principia generationis viuentium.
¶ Quo ad tertiũ concluſio eſt, q̃ rõnes ſeminales ſunt in materia corporali multipliciter. Declaratꝰ enumerando quatuor modos eſſendi, quos habent, in uerbo, in cauſis uniuerſalibus corporalibus, in cauſis particularibus, in ſeminibus: ubi patet triplicier eſſe rationes ſeminales in materia corporales.

* Lib. 3. de Tri. c. 8. to mo 3.
* Ar. præced.
* Lib. 2. de aĩa textu. 49. to. 2.

non eſt aliqd ſpũaliter, ſed corporaliter, ſm. ſ. modũ eius, i quo eſt. ergo in materia corporali, non ſunt ſeminales rationes.

¶ 2 Prę. Aug. * dicit tertio de Tr. q̃ dæmones q̃dã opera faciunt adhibẽdo occultis motib. h q̃dã ſemina, q̃ in elementis cognoſcuntꝰ: ſed ea, q̃ p motũ localem adhibentur, ſunt corpora, non rationes. ergo inconuenienter dr̃, quòd ſunt in corporali materia ſeminales rationes.

¶ 3 Prę. Semen eſt principium h actiuum: ſed in materia corporali, nõ ẽ aliqd̃ pricipiũ actiuũ, cũ materię non cõpetat agere: vt dictũ ẽ *. ergo ĩ materia corporali ñ ſunt ſeminales rõnes.

¶ 4 Prę. In materia corporali dicuntꝰ eſſe q̃dã cãles rõnes, quæ vñr ſufficere ad rerum productionẽ: ſed ſeminales rõnes ſũt aliæ a h cauſalibus, quia præter ſeminales rõnes fiunt miracula nõ aũt præter cauſales. ergo inconueniẽter dr̃, q̃ ſeminales rõnes ſunt in materia corporali.

Sed contra eſt, quod Aug. dicit 3. de Tri. * Oĩum rerũ, quę corporaliter, uiſibiliterq; naſcũtur, occulta q̃dã ſemina in iſtis corporeis mundi huius elementis latent.

Respon. Dicendũ, q̃ denominationes cõſueuerũt fieri à perfectiori, ut dr̃ in 2. de aĩa. * In tota aũt natura corporea pfectiora ſunt corpora uiuãtia & ipſũ nomẽ naturæ tranſlatum eſt à reb⁹ uiuẽtib. ad oẽs res naturales. Nã ipſum nomẽ naturæ, ut Phĩs dicit in 5. Metaph * primò impoſitũ fuit ad ſigñandũ gñationẽ uiuentium, quæ natiuitas dr̃. * Et quia uiuentia gñantur ex principio coniuncto, ſicut fructus ex arbore, & fœtus ex matre cui colligatꝰ, cõſequenter tractum eſt nomen naturæ ad oẽ principium motus, quod eſt in eo, quod mouetꝰ. Manifeſtũ eſt autem q̃ principium actiuum, & paſſiuũ generationis rerũ viuentiũ ſunt ſemina, ex quib. viuentia gñantur. Et m ideò conuenienter Aug. * oẽs uirtutes actiuas, & paſſiuas, q̃ ſunt principia gñationum, & motuum naturalium, ſeminales rõnes vocat. n Hmõi autem uirtutes actiuæ, & paſſiuę in multiplici ordine conſiderari pñt. Nam primo quidẽ, ut Aug. * dicit 6. ſuper Ge. ad lit. ſunt principaliter, & originaliter in ipſo verbo Dei ſm rõnes ideales. Secundò verò ſunt in elementis mũdi, vbi ſimul à principio productæ ſunt, ſicut in vlib. cauſis. Tertiò verò mõ ſunt in ijs, q̃ ex vlib. cauſis ſm ſucceſſiones tpum pducuntꝰ: ſicut in hac plãta, & in hoc aiali, tanq̃ particularib. cauſis. Quarto mõ

* Li. 5. me ta. text. 5.
161 d 169
d 169
Conclu. m
* Loco citato in argu. Sed cõtra.
* Lib. 6. c. 10. & 18. to. 3. Et li. 3. ca. 14.

A ſunt in ſeminib. q̃ ex aĩalib. & plãtis pducuntꝰ: q̃ iterũ cõparantꝰ ad alios effect⁹ particulares, ſicut primordiales cãæ vles ad primos effectus pducẽdos.

Ad primum ergo dicẽdum, q̃ hmõi uirtutes actiuæ & paſſiuę rerum naturaliũ, etſi nõ poſſint dici rõnes, ſm quod ſunt ĩ materia corporali, pñt tñ dici rõnes per cõparationem ad ſuam originẽ, ſm quòd deducuntur à rationibus idealibus.

Ad ſecundum dicẽdũ, q̃ hmõi uirtutes actiuę, vel paſſiuæ, ſunt in aliquib. partib. corporalib. q̃ñ adhibentur per motum localem ad aliquos effect⁹ cõplẽdos, dicuntꝰ ſemina adhiberi per dæmones.

B Ad tertium dicendũ, q̃ ſemen maris eſt principium actiuum in generatione animalis: ſed põt etiam dici ſemen id, quod eſt ex parte fęminæ, qd̃ eſt principiũ paſſiuum. Et ſic ſub ſemine comprehendi poſſunt vires actiuæ, & paſſiuæ.

Ad quartum dicendũ, q̃ ex verbi Aug. de huiuſmodi rõnib. ſeminalibus loquentis, ſatis accipi põt, q̃ ipſæ rõnes ſeminales, ſunt ẽt rõnes cãles, ſicut & ſemen eſt quædã cã. Dicit. n. in 3. de Trin. * q̃ C ſicut matres grauidæ ſunt fœtibus, ſic ipſe mundus eſt grauidus cauſis naſcẽtium, ſed tñ rationes ideales poſſunt dici cauſales, non autẽ propriè loquendo, ſeminales: quia ſemen non eſt principiũ ſeparatum, & præter hmõi rationes non fiunt miracula. Similiter ẽt neque præter virtutes paſſiuas creaturæ inditas, ut ex ea fieri poſſit quicquid De⁹ mandauerit, ſed pręter virtutes actiuas naturales, & potentias paſſiuas, quæ ordinantꝰ ad hmõi uirtutes actiuas, dicuntur fieri miracula, dum dr̃, quòd ſunt præter rationes ſeminales.

* Li. 3. c. 9. circa principio. to. 3.

Articvlvs III.

D *Vtrum corpora cœleſtia ſint cauſa eorum, quæ hic in inferioribus ſiunt.*

AD tertium ſic procedit. Vĩ, q̃ corpora cœleſtia nõ ſint cauſa eorum, quę hic in inferioribus corporibus fiunt. Dicit. n. Damaſ. * Nos autem dicimus, quoniã ipſa, ſ. corpora cœleſtia, non ſunt h cauſa alicuius eorum, quæ fiunt, neq; corruptionis corũ, q̃ corrumpuntꝰ: ſigna autem ſunt magis imbriũ, E & aeris tranſmutationis.

¶ 2 Præ. Ad faciendũ aliqd, ſufficit agens, & materia: ſed in iſtis inferioribus inuenitur materia patiens, & inueniuntur etiã cõtraria agẽtia. ſ. calidum, & frigidũ, & hmõi. ergo nõ h eſt neceſſariũ ad cãndum ea, quæ hic inferius fiunt, cauſalitatem cœleſtibus corporibus attribuere.

¶ 3 Præ. Agens agit ſibi h ſimile: ſed videmus, q̃ oĩa, quæ fiũt hic inferius, fiunt per hoc, quòd calefiunt, & frigidãtur, & humectantur, & deſiccantꝰ, & alij hu

Svper Qv. CXV. Art. III.
Aegid. 2. ſ. d. 14. q. 3. artic. 3.
D. Bon. di. 14. q. 2. ar. 3.
Ricca. d. 14. q. 17.
Tho. arg. d. 14. q. 3. a. 4.
Dur. d. 14. q. 1. p. 3.
Capr. 2. d. 14. q. 1. cõ. 2.

Titulus clarus.
¶ In corpore vna cõcluſio rñſiua quæſito affirmatiuè. Mot⁹ inferiorũ corporum cauſantur a corporibus cœleſtibus. Probatur. Oĩs multitudo ab unitate procedit. ergo oĩs motus ab immobili. ergo quantò aliquid eſt magis immobile, tantò eſt magis cauſa magis mobilis. ergo corpora cœleſtia ſunt cauſæ inferiorum mobiliũ. Antecedens patet: prima conſequentia probatur, quia immobile uno modo ſe habet, mobile multiformiter. Secunda verò eſt ex ſe euidens ex eadẽ radice. Tertia uerò probatur, quia corpora cæleſtia ſunt magis immobilia. Probatur, quia ſolo motu locali, quo etiam non ſic multi for-

Porretta per totum. 568 1. 2. q. 95. ar. 9. & q. 96. art. 2. ad 2. Et opuſ. 5. ar. 3. ad 2.
* Li. 2. c. 7. circa me.

iuſmodi qualitatibus alterant, q̄ non inueniuntur in corporibus cęleſtib*. ergo corpora cęleſtia nō ſūt cā eorū, q̄ hīc fiūt.

¶ 4 Præt. Sicut Aug. * dicit. 5. de ciuit. Dei. Nihil eſt magis corporeum, q̄ corporis ſexus: ſed corporis ſexus non [h] catur ex corporibus cæleſtibus: cuius ſignū eſſe vr̄, ꝙ duorū geminorū ſub vna cōſtellatione natorū vnus eſt maſculus, & alter ē femina. ergo corpora cæleſtia nō ſunt cā rerum corporaliū, q̄ hic fiūt.

Sed contra eſt, quod Aug. * dicit. 3. de Trinitate, ꝙ corpora craſſiora & inferiora ꝑ ſubtiliora, & potētiora quodā ordine reguntur. Et Diony. * dicit 4. cap. de diui. nomi. ꝙ lumē Solis ad gñationem ſenſibiliū corporum cōfert, & ad uitā ipſa mouet, & nutrit & auget, & ꝑficit.

Respon. Dicendū, ꝙ cum oīs multitudo ab unitate procedat: quod autem immobile eſt, uno mō ſe hēt: quod vero mouetur multiformiter: conſiderandum eſt in tota natura, ꝙ oīs motus ab immobili procedit. Et ideo quanto aliqua magis ſunt immobilia, tāto ſunt magis cā eorū q̄ ſunt magis mobilia. Corpora āt cæleſtia ſunt inter alia corpora magis immobilia: non .n. mouentur, niſi motu locali. Et [m] ideo [d] motus horum inferiorum corporū, qui ſunt varij, & multiformes, reducūtur in motum corporis cæleſtis, ſicut in cauſam.*

Ad primvm ergo dicendū, ꝙ dictum Damaſce. intelligendum eſt, ꝙ corpora cæleſtia nō ſunt primo cauſa generationis & corruptionis eorū, quæ hic fiūt, ſicut dicebāt illi, q ponebāt corpora cæleſtia eſſe Deos.

Ad secvndvm dicendum, ꝙ principia actiua in iſtis inferioribus corporalibus nō inueniūtur, niſi qualitates actiuæ elementorū, q̄ ſunt calidū, & frigidū, & hmōi: etſi ſic eſſet, ꝙ formæ ſubſtātiales inferiorū corporū, n̄ diuerſificarent, niſi ſ̄m hmōi accidentia, quorū principia rarū, & denſum antiqui naturales poſuerūt, nō oporteret ſup hæc inferiora corpora aliquod principiū actiuū ponere, ſed ipſa ſufficerent ad agendū: ſed rectè cōſiderantibus apparet, ꝙ hmōi accidentia ſe hñt, ſicut materiales diſpoſitiones ad formas ſubſtantiales naturalium corporum. Materia āt nō ſufficit ad agēdū: & iō oportet ſuper has materiales diſpoſitiones ponere aliqđ principiū actiuū. Vñ Platonici poſuerūt ſpēs ſeparatas, ſ̄m quarum participationē inferiora corpora ſubſtātiales formas cōſequunt.* Sđ hoc n̄ vr̄ ſufficere: qa ſpēs ſeparatæ ſemꝑ eodē mō ſe hērent, cū ponant imobiles. Et ſic ſequeret, ꝙ n̄ eēt aliqua variatio

multiformitas in aliquo intrinſeco, extera motus motibus, al teratione, generatione, motu locali.

¶ In reſpoſione ad ſecundum occurrunt tres dubitationes. Prima eſt circa progreſſum reſponſionis, videtur enim diuertere à propoſito. Nam primo proponitur conditionalis de proportione qualitatū actiuarū ad formas ſubſtantiales: & deinde tranſitur ad gradus cauſandi earundē, nec unquā redit ad deſtructionem illius cōditionalis, cuius tū deſtructio in hac rōne ſubſtinetur. Secunda eſt circa rōnem aſſignatā in litera: quare neceſſe eſt pter corpora inferiora, ponere corpus cęleſte eſſe actiuum effectuū inferiorum. Ratio .n. eſt iſta. Actiones, ſicut & qualitates elementares, ſe hñt ſicut materiales diſpoſitiões ad formas ſubſtātiales. ergo oportet ponere altius actiuum & probatur conſequentia: quia materia nō ſufficit ad agendū, & deinde addit, ꝙ tale agens oportet eſſe mobile, ac per hoc concluditur eſſe cælum. Hæc āt rō non concludit intentum: qm̄ cum in antecedente dr̄, ꝙ hæc accidentia ſe habēt vt materiales diſpoſitiones, poteſt dupliciter intelligi. Primo, de iſtis accidentibus uirtute ꝓpria. Scđo de eis, ut agunt in uirtute ſubſtantiarum naturalium inferiorū, quarum ſunt. Si .n. intelligit ſcđo mō falſum eſt antecedens: qm̄ calor ut uis ignis introducit actiuè formā ignis, apud Sanctū Thomam, quia vt calor diſponat tātum pro illa. Si autē intelligitur primo modo, uerum eſt antecedens: quia accidēs uirtute propria non poteſt agere ſubſtantiam, ſed diſponere tantum. ſed tunc conceſſo toto proceſſu negabitur vltima cōſequentia, ſcilicet, ergo illud aliud agens mobile eſt corpus cæleſte. Dicam enim quòd illud eſt ſubſtantia illius corporis, cuius qualitas agit diſponendo, uerbi gratia, ſubſtantia ignis, cum generatur ignis ab igne, & ſubſtantia hominis, cum generatur homo ab homine, & ſic de alijs. In hoc enim conſiſtit difficultas ſecundi argumenti, quod eſt, Sufficientia inferiorum agentium tam ad accidentia, quàm ad ſubſtantias procedit, contra neceſſitatem recurrendi ad corpus cæleſte. Tertia dubitatio eſt circa corollarium in calce reſponſionis poſitum, ſcilicet, ꝙ omne generans inferius mouet ad ſpeciem vt inſtrumentū cęleſtis corporis. Aut .n. hic ſumitur ſpecies, ut diſtinguit contra indiuiduum: & tūc reſtat oſtendere, unde hoc efficaciter inferatur. ex dictis .n. nihil apparet ad propoſitum tale: aut diſtinguitur contra diſpoſitionem, & tunc eſt falſum: quia cū ignis generat ignem, non concurrit ſubſtātia ignis generantis vt inſtrumentum, ſed ut agens principale. cuius ſignum euidens eſt quia aſſimilat ſibi ꝑpū effectum. hæc enim eſt differentia inſtrumēti à pricipali agēte, q. illud vt ſic facit ſimile alteri, hoc ſibi.

¶ Ad has dubitationes alio ordine reſpondendum eſt. Primo nanq; ad ſecundam, ex cuius ſenſu reliq̄ pendent: deinde ad primam, & tertiam dicitur. Sciendum eſt ergo, ꝙ duplex eſt principiorum actiuorum ordo, quædam enim ſunt principia actiua formaliter: quædā uero virtualiter. Actiua formaliter voco, quæ ſunt principia elicitiua actionū, qualia ſunt calidū, & frigidum &c. Actiua autem uirtualiter dico illa q̄ nō eliciunt actiones: ſed ſunt, quorū virtute actiões eliciunt qualia ſunt oīa corpora ſcđm ſubſtantias. Dictum eſt .n. ſuperius ꝙ ſubſtantia creata nullius actionis eſt elicitiuū principium & ꝙ tū eſt id, cuius uirtute qualitates, & potētiæ actiuæ agūt. Hoc āt duplex genus actiui principij in corporibus ſic ſe hēt ꝙ formale ſequit̄ virtuale: & ſic virtuale eſt prius formali ſecundum rem, ſed ſecundum nomen, eſt totum oppoſitum: qm̄ actiuum formale adeo ſibi nomen actiuitatis vendicauit, ut communiter dicatur, ut in hac ēt litera dr̄ quòd nullū inuenitur in iſtis inferioribus actiuum principiū, niſi qualitas elementaris &c.

¶ Hoc igitur ſuppoſito, ad ſecundum dubium dico duo. Primum, ſtando infra ordinem actiuorum formaliter, optimè vt ſequi. Omnia actiua formaliter in iſtis inferioribus ſe habent ut materiam diſponentia. ergo neceſſe eſt ponere aliqđ in ſuperioribus actiuum formale, quod ſe habeat vt ꝑficiens: & cum tale oporteat eſſe mobile ſequitur, ergo eſt corpus cæleſte. Nec poteſt contra hoc inſtari, ꝙ tale eſt ſubſtantia corporis huius, qa illa nō eſt in ordine actiuorū formaliter. Scđm eſt q. uniuerſaliter loquendo de utroq; ordine actiuorū, pceſſus literæ ēt valet, quod tali ordine manifeſtat. Oīa hæc actiua formaliter ſunt, vt materiam diſponentia. ergo pter hæc oportet eſſe aliud actiuum formale ſe hñs vt informans. Tunc vltra, ſicut ſuperius principiū actiuū forma ſe hēt ad inferius principiū actiuum formale, ita ſuperius virtuale ad inferius uirtuale. Subſtātiæ nanq; rerū ex earū accidētibus innoteſcūt ut in primo de aīa dr̄: ſed pter inferius formale oportet ponere ſuperius formale: ergo pter inferius uirtuale, oportet ponere ſuperius uirtuale: & ſequit̄ amplius, ꝙ quemadmodū inferius formale, eſt ut materiale reſpectu ſuperioris formalis, ita inferius uirtuale reſpectu ſuperioris uirtualis. Et ſic patet, ꝙ ſi ut literam interpretamur de actiuis formaliter, ꝙ cōſequentia eſt bona iuxta primū dictū: ſiue uniuerſaliter, & indiſtinctè interpretemur de actiuis cōſequētia quoq; eſt bona ex eadē radice: quia .ſ. formaliter actiua ſunt tantum diſponentia. Vndè ad obiectionem in oppoſitum dicitur, quòd antecedēs intelligitur de accidentibus iſtis, ut ſunt actiua uirtute propria. Et cum dicitur, quòd tunc fiet recurſus ad ſubſtantiā corporis, cuius eſt illud accidens, iam patet reſpōſio, quòd uariatur ordo actiuorum. Oportet enim habere recurſum ad altius actiuū formale

circa gñationem, & corruptionem inferiorū corporū, quod patet eſſe falſum. Vndè ſ̄m Philoſophū in 2. * de gen. neceſſe eſt ponere aliqđ principiū actiuū, mobile, quod ꝑ ſuā pñtiam, & abūdātia cauſet varietatē circa gñationē, & corruptionē inferiorū corporū, & hmōi ſūt corpora cęleſtia. * Et ideo quicqd in iſti iferiorib. gñat & mouet ad ſpēm, eſt ſicut inſtr̄m cœleſti corporis, ſ̄m ꝙ dr̄ i 2. * Phy. ꝙ hō gñat hominem, & Sol.

Ad tertivm dicendū, ꝙ corpora cœleſtia inferioribus corporibus non ſunt ſimilia ſimilitudine ſpeciei, ſed inquātū ſua vñi uirtute continent in ſe quicquid in inferioribus gñat, * ſecundùm quem modum dicimus ēt omnia eſſe Deo ſimilia.

Ad qvartvm dicēdū, quòd actiones corporum cœleſtium diuerſimodè recipiuntur in inferioribus corporibus ſ̄m diuerſam materiæ diſpoſitionē. Contingit autem quandoque, quòd materia conceptus humani non eſt diſpoſita totaliter ad maſculinum ſexum, undè partim formatur in maſculum, partim in fœminam. Vndè & hoc introducitur ab Auguſt. ſad repellādum .ſ. diuinationem, quæ fit per aſtra: quia effectus aſtrorum uariantur etiam in rebus corporeis ſecundùm diuerſam materiæ diſpoſitionem.

Articvlvs IIII.

Vtrum corpora cœleſtia ſint cauſa humanorum actuum.

Ad qvartvm ſic procedit. Vr̄, ꝙ corpora cęleſtia ſint cauſa humanorum actuū. Corpora enim cœleſtia, cum mouentur á ſpiritualibus ſubſtantijs, ſicut ſupra dictū eſt, * [h] agūt in uirtute earum, quaſi inſtrumenta: ſed illæ ſubſtantię ſpirituales ſunt ſuperiores animab* noſtris. ergo videtur ꝙ poſſint imprimere in animas noſtras, & ſic cauſare actus humanos.

¶ 2 Præt. Omne [h] multiforme reducitur in aliquod uniforme principium: ſed actus humani ſunt uarij, & multiformes. ergo videtur ꝙ reducantur in uniformes motus cœleſtium corporum, ſicut in ſua principia.

¶ 3 Præt. Aſtrologi frequenter vera annuntiant de euentibus bellorū, & alijs humanis actib. quorū principia ſunt intellect*, & uoluntas: quod facere non poſſent, niſi cœleſtia corpora eſſent humanorum actuum [h] cauſa. ſunt ergo corpora cœleſtia humanorū actuum cauſa.

Sed contra eſt, quòd Damaſc. dicit, quòd corpora cœleſtia humanorum actuum nequaquam ſunt cauſa.

Respon. dicendū, quòd corpora cœleſtia in corpora quidē imprimūt directè, & per ſe, ſicut iā dictum eſt, * in uires au-

male, ut omnis ordo actiuorum completus: & ſic fit reductio ad corpus cœleſte, quod manifeſtè actionem elicit nō per qualitatem materialiter ſe habentem ad naturas corporū inferiorum, ſed per altiores proprietates, qualis eſt lux, & influxus &c.

¶ Ad primam uerò dubitationem dr̄ dupliciter. Primo, ꝙ nullū inconueniens fuit, digreſſionem talem facere, aut relinquere deſtructionem illius conditionalis: quoniam per ſe notum eſt, multam eſſe varietatem formarum inferiorum excedētem efficaciam qualitatū elementarium, ut patet ex operib*. Quod enim magnes trahat ferrum, ex nulla elementi uirtute prouenit: & cōſequēter nec eius forma, quæ illius operis eſt principium &c. Secundo, ꝙ illa cōditionalis fuit deſtructa in litera, non formaliter breuitatis cā, ſed implicitè, & virtualiter. Affirmando .n. actiua inferiora ſe habere, vt materialia reſpectu ſubſtantiarum, ſatis oſtendit infirmitatē horū actiuorū reſpectu varietatis oīum formarū ſubſtantialium horum. Si .n. in potentia ſunt ad formas ipſas, oportet ꝙ ſint potentia ad diuerſitatē earū, cum diuerſitas formalis naturas formarū cōſequat: & ab eodē habeat res eſſe vnitatē, & diuerſitatē ab alio. Cōſonat aūt ſeries huic expoſitioni: qm̄ cū aduerſaria cōiunctione tranſitur ad oſtendendam impotentiam horū, ex genere cauſandi accidentium eorundem.

¶ Ad tertiam dubitationem dr̄, ꝙ vtroq; modo uerificari pōt corollarium illud. Et primo quidem mō ſequitur ex dictis coniuncta alia propoſitione tritiſſima, & ideò non explicata, ſ. ꝙ cœlum ſit agens uniuerſale. ex his nanque benè ſequitur. ergo quęcunque inferiora agunt ad ſpeciem, agunt ut inſtrumenta cœlorū: quia ut ſuperius dictum probatumq; eſt, illa ſola agūt directè, & per ſe naturam, quæ cauſant eam in quocunq; inuenitur ſcđm eandem rōnē: hæc aūt impoſſibile eſt eſſe unnocea, ut ſunt iſta. Et ideo hæc inquantum agunt ad ſpēm, generādo indiuiduum, agunt in uirtute illorum, quorum per ſe eſt agere ad ſpēm. Scđo aūt modo intellectum, uerum eſt accipiendo inſtrumentū, nō ſtrictè, ut arguēdo acceptum eſt, ſed large, ut Oē mouēs motū vt ſic, dr̄ inſtr̄m: hoc etenim modo corpora inferiora ſunt inſtr̄a ſuperiorum, quia non agunt niſi mota ab illis: & ſimiliter accipiendo inſtr̄m, ut actiuum conditionis materialis, eſt inſtr̄m actiui conditionis formalis. Cum .n. oē agens agat ſibi ſimile, quantū pōt, & quātò agens eſt ſuperius, tātò ſit formalius, cōñs eſt, ꝙ conditio cauſata in effectu à ſuperiori agente, eſt vt formalis reſpectu conditionis cauſatæ ab inferiori. Meritò aūt hac rōne, inferius uocat inſtr̄m ſuperioris, quia inſtrumenti eſt materiā parare: principalis uerò agentis informare, & utroq; mō Sol & hō gñant hoīem. Nec ſequitur, ꝙ nō aſſimiletur hoī generanti, quia non ita ſtrictè ſumit. Vnde in litera non dr̄ abſolutè inſtrumentum, ſed ſicut inſtrumentum,

SVPER QVÆST. CXV. ART. IIII.

Aegid. 2. ſ. d. 14. q. 3. art. 3. D. Bon. d. 14. p. 2. ar. 3. q. 3.

Thom. Arg. d. 14. q. 1. art. 4.

Titulus, Humanorum actuum. Humani actus dicunt, q ſunt proprij hoī, in eo ꝙ hō, in quib. differt à brutis: & hi ſunt actus intellect*, & voluntatis tā eliciti, quā imperati ut ſic.

¶ In corpore tria. Primò, oſtēdit habitudinē corporū cęleſtium ad ea, quorū ſunt cāę. Scđo ea, quæ occaſionaliter mouent. Tertiò, reſpondet qſito.

¶ Quoad primū tria. Primo, qualia ſunt directè, & per ſe ſubdita cęli cauſalitati: & dicit ꝙ ſunt corpora. Scđo, qualia per accidens ſubdita: & dicit ꝙ ſunt uires aīæ affixæ organis corporeis. Tertiò, ꝙ conſequerētur, ſi intellectus eſſet altero horū modorū ſubditus, duo, primo, ꝙ naturaliter omnia ageret, vt bruta: ſecūdò quòd non eſſet liberi arbitrij.

¶ Aduerte hic duo. Primum, ꝙ in hac litera inſinuat talis diſtinctio. Corpora cęleſtia agere aliquid, contingit dupliciter .ſ. cauſaliter, & occaſionaliter, & uterque mod* ſubdiuidit. Nam cauſalitatem habere ſup aliud contingit dupliciter .ſ. directè, & per ſe. Et ſic hēt cāſitatem ſuper corpora. Et indirectè, ſeu ꝑ accidēs .i. per aliud. Et ſic habet cāſitatem ſup vires aīæ alligatas corporeis organis: in eas .n. agit ꝑ aliud, .i. per corpus, ꝙ eſt earū organum, quod probat ex eo, quia impediuntur ſcđm impedimēta organorum, vt patet in uſu. Occaſionaliter quoque mouere aliquid dupliciter cōtingit. Vno modo incœ ſtando, & ſic pertingit vſque ad intellectum: alio modo inclinando tantum, & ſic pertingit ad uoluntatem, vt in literæ ſecunda parte patet, quod per anticipationē dicendum duxi, ne introducentes ſecundam partem, æquiuocatio illorum terminorum, ſcilicet indirectè, & per accidēs deciperet. Intendit enim litera occaſionalitatem, non cauſalitatem. Vnde non dicit quòd indirectè, & per accidens cānt, aut imprimunt, ut in prima parte dixerat: ſed pertingunt, ſeu pertingere poſſunt, aperiens ex hoc, nō de cauſalitate, quæ impreſſio quædam eſt, ſed de occaſione, quæ ꝓpoſitionem ſonat abſque impreſſione, eloqui.

¶ Secundo aduerte, quòd uires animæ affixę organis, & aliæ formę naturales, ſunt demerſę in materia corporali: anima uerò eleuatur ſupra totum ordinem corporum, vtpote excedēs naturam, quę eſt principium formale cuiuſque corporei actus, vt ſic. Cuius ſignum eſt, quòd natura non niſi ad unum mouet: anima autem etiam uegeta tiua mouet ad omnes differentias, vt patet in augmento plantarum. Et propter hanc differentiā corpora cœleſtia, inquantum ſunt corporalia agentia (de eis .n. nunc hic eſt ſermo) dicuntur agere directè, & per ſe in corpora, i. compoſita ex materia, & forma, quæ non excedit naturę rationem. In uires autem animę organicas dicuntur agere per accidens.

Margin notes:

* Li. 5. de ciu. Dei. c. 6. circa fi. tom. 5.
* Li. 3. c. 4. circa pri. tom. 3.
* c. 4. par. 1. aliquā tulū ante med.
Concl. D. 1075
* Lib. 2. tex. 56. & ſeq. to. 2.
a 309
* Lib. 2. Phyſ. tex. 26. to. 2.
a 112
* De ciu. Dei lib. 5. cap. 6.
Porreta per totum.
569
2. v. q. 95. ar. 5. cor. ſi mal q. 16. ar. 7. ad 16. Et quo 12. ar. 5. cor. Et 6. met. le. 3. cō. 5. & 6.
* qu. 110. ar. 3. & 2. 1. ad 2.
* Li. 2. orth. fidei cap. 7.
* Ar. preced.

Universidad de Deusto Biblioteca

tem aiæ q̃ ſunt actus organorũ F corporeorũ non directè quidẽ ſed per accidẽs: quia neceſſe eſt hmôi actus harũ potentiarũ im pediri ſm impedimẽta organorum, ſicut oculus turbatus non bene videt. Vñ ſi intellect⁹, & volũtas eſſent uires corporeis organis alligatæ, ſicut poſuerunt aliqui dicentes, ꝙ intellect⁹ nõ differt à ſenſu, ex neceſſitate ſequeret, ꝙ corpora cæleſtia eſſet cã electionũ, & actuũ G humanorũ. Et ex hoc ſeqret, ꝙ hõ naturali inſtinctu ageret ad ſuas actiones, ſicut cætera aĩalia, in quibus nõ ſunt niſi vires aiæ corporeis organis alligatæ. Nã illud quod fit in iſtis inferioribus ex impreſſione corporum cœleſtiũ, naturaliter agitur. Et ita ſequeret, ꝙ hõ nõ eſſet liberi arbitrii, ſed haberet actiones determinatas, ſicut & cęteræ res naturales: q̃ manife- H ſtẽ ſunt falſa, & conuerſationi humanæ contraria. Sciendũ eſt tñ, ꝙ indirectè, & p accidẽs impreſſiones corporum cæleſtiũ ad intellectum, & voluntatem ptinere pñt, inquantum .ſ. tam intellectus, q̃ voluntas aliquo mõ ab inferioribus viribus accipiunt, q̃ organis corporeis alligant: ſed circa hoc diuerſimodè ſe hñt intellectus, & uolũtas. Nã itellectus ex neceſſitate ac- I cipit ab inferioribus viribus apprehenſiuis. Vñ turbata vi imaginatiua, vel cogitatiua vel memoratiua, ex neceſſitate turbatur actio intellectus: ſed uoluntas nõ ex neceſſitate ſequit inclinationẽ appetit⁹ iferioris. Licet.n. paſſiones, q̃ ſunt in iraſcibili, & concupiſcibili, habeat quandã vim ad inclinandã voluntatẽ, tñ in ptãte uoluntatis remanet ſeq paſſiones, vel eas K refutare. Et iõ impreſſio cæleſtium corporum ſm quã immutari pñt inferiores vires, minus ptingit ad uoluntatem, q̃ eſt ꝓxima cã humanorũ actuũ, q̃ ad intellectum. Ponere igit cæleſtia corpora eſſe cãm humanorum actuũ, eſt proprium illorũ qui dicũt intellectũ non differeà ſenſu. Vñ quidã eorũ dicebant, ꝙ talis eſt voluntas in hoibus, qualẽ in die inducit pr virorũ deorũq;. Quia ergo cõſtat intellectũ, & voluntatẽ nõ eſſe actus organorũ corporeorũ, ĩpoſſibile eſt, ꝙ corpora cęleſtia ſint cã humanorũ actuũ.

Ad primvm ergo dicendũ, ꝙ ſpirituales ſubſtantiæ, q̃ cęleſtia corpora mouent, in corporalia quidem agunt mediantibus cæleſtibus corporibus: ſed in intellectum humanum agũt immediatè illuminando. Voluntatem autem immutare non poſſunt, vt ſupra habitum eſt.

Ad secvndvm dicẽdũ, ꝙ ſicut multiformitas corporaliũ motuũ reducit ſicut in cãm in uniformitatẽ motuũ cæleſtiũ: ita multiformitas actuũ, q̃ ſunt ab intellectu, & uoluntate; reducit in principiũ vniforme qđ eſt itellectus, & uolũtas diuina.

Ad tertivm dicendum, ꝙ plures hoĩum ſequnt paſſiões, q̃ ſunt motus ſenſitiui appetitus, ad quas cooperari poſſunt corpora cæleſtia: pauci ãt ſunt ſapientes qui hmõi paſſionibus reſiſtant. Et ideo aſtrologi, vt in pluribus vera poſſunt prædicere, & mximẽ in cõi, nõ aũt in ſpeciali. Quia nihil prohibet aliquem hominem per liberum arbitrium paſſionibus reſiſtere. Vnde & ipſi aſtrologi dicũt quòd ſapiens homo dominatur aſtris, inquantum ſcilicet dominatur ſuis paſſionibus.

Articvlvs V.

Vtrum corpora cæleſtia poſſint imprimere in ipſos dæmones.

Ad qvintvm ſic procedi- tur. Videtur quòd corpora cæleſtia poſſint imprimere in ipſos dęmones. Dęmones enim ſm certa augmenta lunæ aliquos homines vexant, qui & propter hoc lunatici dicuntur vt patet Matth. 4. & 17. ſed hoc non eſſet niſi corporibus cæleſtib. ſubiacerent. ergo dęmones ſubiacent actionibus cæleſtibus corporum.

¶ 2 Præt. Nigromantici obſeruant certas conſtellationes ad inuocandos dæmones, non autem per corpora cœleſtia inuocarentur, ſi non eis ſubiacerent. ergo dæmones ſubiacent actionibus cæleſtium corporum.

¶ 3 Præt. Corpora cæleſtia virtuoſiora ſunt, quàm corpora inferiora: ſed quibuſdã inferioribus corporibus dæmones arcentur, ſcilicet herbis, & lapidibus, & aĩantibus, & quibuſdã ſonis certis, ac

accidens, idest, per corpus, quia, .ſ. ſunt inferioris ordinis, q̃ formæ corporeæ.

¶ Quo ad ſcdm, ut iã patet, duo dicuntur. Primò, q. cælum pertingit ad intellectum *Conclu.* & uoluntatem indirectè & per accidens per modum occaſionis, proponendo obiectum vtriq;. Scdo, 563 ꝙ differentes hoc fit reſpectu intellectus, & voluntatis: quia de neceſſario ſequit ſenſus, iſta non.

¶ Circa hanc partem occurrit dubiũ, quo ſaluatur hæc dria inter intellectum, & voluntatem. Aut. n. intelligit quo ad exercitium actus, aut quo ad ſpecificationẽ eiuſdem. Si primo modo, falſum eſt, ꝙ intellectus neceſſitetur à ſenſu, cũ liber ſit uſus intellectus. Si ſcdo modo, nulla eſt inter intellectum & uoluntatem dria. cũ vtriuſq; obiectũ ſit vnũ, & idẽ cognitum, ex ſenſibilibus.

¶ Ad hoc breuiter dicitur, ꝙ aſſignata dria intelligitur quantum ad rectitudinẽ actus rectitudo. n. actus intellectus eſt naturalis. Non. n. rectè intelligimus, quia uolumus: ſed quia agentia ad intellectionẽ ſunt bene diſpoſita ſcdm naturam, phãtaſmata .ſ. & intellectus agens &c. rectitudo ãt actus voluntatis eſt libera. Ideò. n. rectè volumus, quia uolumus ſic puta, iuſtè, 421 temperatè &c. Et propterea actus intellectus neceſſario ſequitur diſpoſitionẽ ſenſuum, vtpote variãtium obiectũ ſuum, ad quod hẽt naturalem, non libertatis habitudinẽ: actus uero voluntatis, non neceſſario ſequitur diſpoſitionem partis *Conclu.* ſenſitiuæ, vt patet libere. Ad obiectionem ãt dr, ꝙ intelligitur quo ad ſpecificationem actus, ſed non quo ad oĩa ſe tenentia ex parte ſpecificationis, ſed quo ad aliquid .ſ. Rectitudinẽ actuum, rectitudo namque propria actus ad ſpecificationem ſpectat actus. Quoniam hæc ſit mens litteræ, patet ex eo, qđ turba tionem actus intellectus ex turbatione ſenſus ꝓp phantaſmationẽ aſſert. Conſtat enim turbationem ad obliquitatẽ *Conclu.* actus pertinere.

¶ Quo ad tertiũ concluſio reſponſiua quæſito, eſt negatiua. Corpora cæleſtia nõ ſunt humanorum actuũ cã. Probatur completo antedicta ſic. Si corpora cæleſtia eſſent humanorum actuum cã, intellectus non differet à ſenſu: ſed cõſtat intellectũ, & voluntatem non eſſe actus corporũ. ergo. conſequentia infertur ex dictis. Et confirmatur ex authoritate Heſiodi, ſeu Homeri tenentis oppoſitum, ut patet tertio de Anima. Cætera ſunt plana.

* qu. 111, art. 2.

563

SVPER Q. CXV. ART. V.

Titulus clarus. In corpore ſunt tria iuxta tres opiniones relatas de demonibus: ita q in. & extertia, reſpondetur quæſito.

D. 251.

¶ Quo ad primum opinio peripatetica deſtruens quæſitum radicaliter: & tria dicuntur. Primo, ipſa opinio, demones nõ ſunt. Scdo ſaluatio apparentiũ, ꝙ procedunt ex aſtris, authoritate Aug. & Porphyrii: & tangitur in problemate illo magno. Propter quid oẽs uiri excellentes melancholici. Tertio impugnatio, q̃ aliqui effectus apparent, ad quos non ſufficiunt aſtra. ergo. Probatur antecedens in quatuor effectibus loqui lingua ignota: recitare quæ nunquàm didicerũt: ſtatuas loqui: & eas moueri.

Porrecta per totum. 570 2. d. 7. q. 3. ar. 1. ad 4. & ar. 3. ad 4. Et po. q. 6. a. 3. cor. & ar. 10. Et quo. 2. a. 12.

¶ Quo ad ſecundum opinio platonica, & hic

vocibus, & figurationibus, atq; A figmentis, ut a Porphy. dictum Auguſtinus introducit in 10. de Ciuit. Dei. Ergo multò magis Dæmones ſubduntur actioni cęleſtium corporum.

Sed contra eſt, ꝙ Dæmones ſunt ſuperiores ordine naturæ, q̃ corpora cęleſtia: agens aũt eſt ſuperius patiente, vt Augu. dicit 12. ſup Gen. ad literã. Ergo Dæmones non ſubiiciuntur actioni corporum cęleſtiũ. B

Respondeo Dicendũ, ꝙ circa Dæmones fuit triplex opinio. Prima Peripateticorũ, qui poſuerũt Dęmones nõ eſſe, ſed ea q̃ attribuunt Dæmonib⁹ ſm artẽ nigromaticã, fiunt uirtute cęleſtiũ corporũ. Et hoc eſt qđ Aug. 10. de Ciuit. Dei, introducit dictũ a Porphyrio, ꝙ fabricant i terra ab hoibus, ptãs idoneæ ſiderũ variis effectibus exequẽdis. Sed hæc poſitio eſt ma- C nifeſtè falſa: experimẽto. n. ſcit, multa p Dæmones fieri, ad quę nullo mõ uirtus cęleſtiũ corporũ ſufficeret, puta, ꝙ arreptitij loquunt lingua ignota, ꝙ recitat uerſus, & authoritates: quas nunq̃ ſciuerũt, ꝙ nigromantici faciũt ſtatuas loq, & moueri, & ſilia. Ex qb⁹ Platonici moti fuerũt, ut ponerẽt Dæmones eſſe aĩalia corpe aerea, aio paſſiua ut ab Apuleio dictũ Aug. introducit 8. de Ciuit. Dei. Et hæc D eſt ſecũda opinio, ſm quam dici poſſet, ꝙ Dæmones hoc mõ ſubdunt corporib⁹ cęleſtibus, ſicut & de hominibus dictũ eſt. Sed nęc opinio ex ſuperiorib. patet eſſe falſa. Dicimus. n. Dæmones eſſe ſubſtãtias itellectuales, corporibus non unitas. Vñ patet ꝙ nũ ſubdunt actiõi cęleſtiũ corporũ, nec p ſe, nec p accidẽs, nec directè, nec idirectè. E

Ad primvm ergo dicendũ, ꝙ hoc, ꝙ Dæmones ſm certa augmẽta lunæ hoies uexãt, cõtingit pp duo. Primò qdẽ ad hoc, ꝙ iſamẽt creaturã Dei, .ſ. lunã, ut Hiero. & Chry. dñt. Secundò, q̃ cũ non poſſint operari, niſi mediãtibus naturalib⁹ virtutibus, ut ſupra dictũ eſt, in ſuis operibus cõſiderãt corporũ aptitudines ad effectus intẽtos. Manifeſtum eſt aũt ꝙ cerebrũ humidiſſimũ eſt omniũ partiũ corporis, ut Ariſto. dicit. Et iõ maximè ſubiicitur operationi lunę, q̃ ex ſui proprietate habet mouere humorem. In cerebro aũt pficiunt uires aĩales: & iõ Dæmones ſm certa augmenta lunæ ꝑturbant hominis phãtaſiam, qñ conſiderant cerebrũ ad hoc eſſe diſpoſitum.

Ad II dicendũ, ꝙ Dæmones aduocati in certis conſtellationibus pp duo ueniũt. Primò qdẽ, ut hoies in hunc errorẽ inducant, ꝙ credant aliquod numen eſſe in ſtellis. Secũdò, quia cõſiderãt ſm aliquas certas cõſtellationes materiam corporalẽ magis eſſe diſpoſitam ad effectus, pro quibus aduocantur.

Ad III dicendũ, ꝙ ſicut Auguſt. dicit 21. de Ciuitate Dei, Dæmones alliciunt p uaria genera lapidũ, herbarũ, lignorũ, animaliũ, carminũ, rituum: non ut aĩalia cibis, ſed ut ſpiritus ſignis, inquantum .ſ. hæc eis exhibentur in ſignum diuini honoris, cuius ipſi ſunt cupidi.

Articvlvs VI.

Vtrum corpora cæleſtia imponant neceſſitatem his, quæ eorum actioni ſubduntur.

Ad sextvm ſic procedit. Vĩ ꝙ corpora cęleſtia imponat neceſſitatẽ ijs, q̃ eorũ actioni ſubduntur. Cauſa. n. ſufficiẽti poſita, neceſſe eſt effectũ poni. ſed corpora cęleſtia ſunt ſufficiens cauſa ſuorũ effectuum. Cũ igitur corpora cęleſtia cũ ſuis motibus, & diſpoſitionib⁹ ponantur ſicut ex neceſſitate entia, uidetur ꝙ effectus eorum ex neceſſitate conſequantur.

¶ 2 Præt. Effectus ãgẽtis ex neceſſitate ſequitur in materia, quando uirtus agentis tanta fuerit, quòd poſſit ſibi ſubiicere totam materiam: ſed tota materia inferiorum corporũ ſubiicitur uirtuti cæleſtium corporum, tanquam excellentiori. Ergo ex neceſſitate effectus cœleſtium corporum recipitur in materia corporali.

¶ 3 Præt. Si effectus cœleſtis corporis non ex neceſſitate proueniat, hoc eſt propter aliquam cauſam impedientem: ſed qualibet corpora quæ impedire poſſent effectum cœleſtis corporis, neceſſe eſt reduci in aliquod cœleſte principium, cũ cœleſtia corpora ſint cauſa omnium, quæ hic ſiunt. Ergo cum & illud cœleſte principium ſit neceſſarium, ſequitur quòd neceſſe ſit impediri effectũ alterius corporis cęleſtis. Et ſic omnia q̃

hic tria. Prima opinio ipſa, .ſ. ꝙ Dæmones ſunt aĩalia corporea in aere tñ, æterna, ſimilia, paſſiua quo ad affectiones &c. ut patet ex Aug. & Apul. Secũdo, q̃ rñdendũ eſſet quæſito ſecundũm hãc opinionẽ, & dr ꝙ eodẽ mõ ſicut de homine, ꝙ cœlum nõ põt imprimere, ſed occaſionaliter ꝓponere. Tertiò, impugnatur, quia ex ſuperius dictis patet, ꝙ eſt falſa.

* Li. 10. c. 11. à medio, to. 5.

* Li. 12. ca. 16. cir. medium, t. 3.

¶ Quo ad tertiũ duo. Primo ponitur tertia opinio, immo determinata ſententia, .ſ. Dæmones ſubſtantię ſunt intellectuales nõ unitæ corporib. Secũdo, ponitur cõcluſio rñſiua quæſito negatiue. Dæmones nec p ſe, nec per accidens, nec directè, nec indirectè ſubdunt actionibus cęleſtium corporum. Hæc cõcluſio eo ipſo probat, quo infertur ex tertia opinione p ly vñ patet: faciendo de ipſa opinione antecedẽs, qđ ſupponitur ex ſupra dictis probatum.

* Li. 10. c. 11. poſt medium, to. 5.

SVPER Q. CXV. ART. VI.

Ferr. 3. cont. c. 86.

In corpore quatuor. Primo, ponitur qõ iſta prim ſoluta, partim ſoluẽdo. Secũdo, oſtenditur pars ſoluta. Tertiò, pars ſoluẽda. Quarto, infertur concluſio reſpõſiua quæſito in calce.

* Li. 8. ca. 16. parum a prin. t. 5

¶ Quo ad ſecundum, quia primũ patet, dr ꝙ quo iſta eſt ſoluta, quo ad illa ſubdita corpori cęleſti, q̃ etiã ſunt ſubdita uoluntati humanæ, .ſ. ꝙ quo ad iſta, rñdẽdum eſt quæſito negatiuè .ſ. Corpora cęleſtia nõ imponunt ſubditis humanæ operationi neceſſitatẽ. ꝓbatur, q̃ põt impediri eorum actio p uoluntatẽ. ꝓbatur, quia nõ eſt ſibi ſubiecta, quia non ſequit neceſſario inclinationẽ paſſionũ.

† Ar. præc. q. 1 ... art. 1.

Conclu.

* Hier. in ſ. text. ad 4. c. Matt. Chryſoſt. Hom. 58. in Matt. i medio.

¶ Quo ad tertiũ, quatuor. Primò dr in quibus eſt qõ difficilis, .ſ. ꝙ in operib. naturalibus. Probatur, q̃ inter ea nul ũ apparet principiũ non ſubiectũ cœlo, ſed liberũ. Secũdo ponitur ratio ad partem affirmatiuã ex duabus ꝓpoſitionib. Prima eſt, ꝙ cauſa

† q. præc. ar. 4 & q. 110. ar. 4

* Lib. de ſomn. & vigil. c. 3. poſt medium, to. 2.

ne quod eſt, .ſ. de nouo, habet cãm. Secunda eſt. Poſita cauſa ex neceſſitate ſequitur effectus. Tertio, examinatur ex Ariſt. ſecũda propoſitio: & quarto prima. Examẽ ſecundæ propoſitionis primo cõcludit eſſe falſam vniuerſaliter: q̃ ſcilicet nõ tenet i cauſis potentibus deficere, quales ſunt cauſæ naturales. Probatur, quia attingunt ut in pluribus finem intentum, & non ſp, ut patet ſecundo Phyſ. Deinde oſtendit ꝙ iſta exceptio etiã obuiet illi propoſitioni in ſe & abſolutè, nõ tñ ut applicatur ad intẽtũ, tali rõne. Cã naturalis deficiẽs in paucioribus, vt ſic, eſt ex aliqua alia cã impediente ipſam à ꝓprio effectu. ergo neceſſario deficit. igitur uterq; effectus .ſ. & intẽtus, & præter intentũ, neceſſario fit. Antecedẽs patet, & conſequẽtia probatur: quia impedimentum ipſum ex neceſſitate cõtingit.

* Li. 21. c. 6 in medio tom. 5.

¶ Circa hoc ſecundæ ꝓpoſitionis examẽ .ſ. Poſita cã, neceſſariò eſt ſeq effectũ, dubiũ occurrit, ꝙ exceptio nulla fit pp rõne Auic. Cauſa de qua eſt ſermo, non eſt cã inſufficiens, qñ de ea fatuũ eſt dicere hoc, ſed ſufficiens. Sufficienti aũt cã poſita, & libertate cauſandi adẽpta, vt in naturalibus, de qbus eſt ſermo inuenitur, intelligi nõ põt quòd eſſe ctus non ſequatur, & ſi aliud requiritur, ergo poſita cauſa non erat ſufficiens: quod enim ſufficit, nõ exigit aliud.

Porrecta per totum.

571 3. contra c. 86. Et veri. q. 5. ar. 14. ad 5. & q. 5. ar. 5. ad 1. & 2. Et ma. q. 16. ar. 7 ad 11.

* Ad

[illegible]

*Li. de diuinat. per ſomniũ, ca. 1. non longe a princ.

hic contingunt, ex neceſſitate eueniunt.

Sed contra eſt, quod Philoſophus* dicit in li. de ſomno, & vigilia, quod neque eorum, quæ in corporibus ſunt, ſignorum cœleſtium, uelut aquarum & ventorũ, inconueniens eſt multa non euenire. Sic ergo nõ omnes effectus cœleſtium corporum ex neceſſitate eueniunt.

Respon. Dicẽdũ, quod iſta quæſtio partim quidẽ abſoluta eſt ſecundum præmiſſa, partim autem difficultatem habet. Oſtenſum. n. eſt, *quod quãuis ex impreſſione corporũ cœleſtiũ: fiat aliquæ inclinationes in natura corporali, uoluntas tñ nõ ex neceſſitate ſequitur has inclinationes: & iõ nihil prohibet per G uoluntaria actionem impediri effectum cœleſtiũ corporũ, nõ ſolum in ipſo homine, ſed etiã in aliis rebus, ad quas hominũ operatio ſe extendit. Sed nullum tale principiũ inuenitur in rebus naturalibus, quod habeat libertatẽ ſequendi, uel non ſequendi impreſſiones cœleſtes. Vnde uidetur, quod in talibus ad minus oĩa ex neceſſitate proueniãt ſecundum antiquam quorũdam rationem, qui ſupponẽtes omne quod eſt, cauſam habere, & quod poſita cauſa, ex neceſſitate ponitur effectus, cõcludebãt quod oĩa ex neceſſitate contingant: quã quidẽ opinionẽ repellit Ariſtoteles in ſexto Metaphyſic.* ſecundum duo, quæ ipſi ſupponunt. Primum enim non eſt verum quod poſita D quacunq; cauſa neceſſe ſit effectum poni. Sunt enim quædam cauſæ, quæ ordinantur ad ſuos effectus nõ ex neceſſitate,

*Ar. 4. huius quæſt.

*Li. 6. Metaph. tex. 5. to. 3.

[illegible]

[illegible]

ſed vt in pluribus, quę quãq; deficiunt in minori parte: ſed quia huiuſmodi cauſæ nõ deficiunt in minori parte, niſi ꝓpter aliquam cauſam impedientẽ, vt adhuc prædictum inconueniens non vitatur: quia & ipſum impedimentũ talis cauſæ ex neceſſitate cõtingit. Et ideo ſecundo oportet dicere, ꝙ omne quod eſt per ſe, habet cauſam: quod aũt eſt per accidẽs, non habet cauſam, quia non eſt verè ens, cũ nõ ſit uerè unũ. Albũ.n. cauſam hẽt, ſimiliter & muſicum: ſed album muſicũ nõ habet cauſam, quia nõ eſt verè ens, neq; vere unum. Manifeſtũ eſt autẽ ꝙ cauſa impediens actione alicuius cauſæ ordinatæ ad ſuũ effectum vt in pluribus, cõcurrit ei interdum per accidẽs: vnde talis cõcurſus non habet cauſam, inquantum eſt per accidẽs. G Et propter hoc, id quod ex tali concurſu ſequitur, non reducitur in aliquã cauſam præexiſtentem, ex qua ex neceſſitate ſequatur. Sicut ꝙ aliquod corpus terreſtre ignitũ in ſuperiori parte aeris generetur, & deor-

examine alterius propoſitionis. ſ. Oẽ quod eſt, hẽt cauſam, quia E concurſus non hẽt cauſam. Rñdetur, ꝙ confutatio illa ex parte materiæ, aut eſt omnino eadẽ cum cõfutatione ex parte cõcurſus, aut includit illã, & diſtinguitur ab illa, ſicut inferius ſuperiori cũ maxima difficultate. Impedimentũ n. duo dicit, ſ. rem q̃ impedit, & relationẽ ad aliud, ex qua denominatur impedimentũ. Et de impedimento q̃dẽ ſecũdo, dato ꝙ inquantũ res ẽ, habeat cauſam per ſe, ſed inquantũ impedit nõ oportet, quia impedire pertinet ad cõcurſum, q̃ per eſſe per accidens. De impedimẽto aũt materiali ſi eodẽ mõ eſt, ꝙ ſ. inquantũ res eſt, hẽt aliquam cauſam neceſſariam, ſiue illa ſit aliud agẽs, ſiue ſit cõditio materiæ, oportet dicere, ꝙ inquantũ impedimentũ eſt, eſt per accidens. Et hoc eſt uenire ad concurſum: quia nihil aliud eſt dicere, quàm ꝙ concurſus talis agentis cũ tali materia hic non habet cauſam, & ſic impedimentum ex parte materiæ, & hic concurſus eſt omnino idem. Si autem impedimentum materiæ, etiam inquantum res eſt, in particulari ſumptum nõ habet cauſam aliquã, quam neceſſario ſequatur, tunc ex impedimẽto materiali dupliciter fit per accidẽs & ex parte concurſus, & ex parte rei cõcurrentis. Et ſic impedimentũ materiale includit impedimentũ concurſus, & addit: & ſic diſtinguitur ut minus commune à magis cõi. Vñ cum hoc ſit ualde difficile, & ambiguum, & prolixa egens diſcuſſione, & plenis opus, ut in proœmio dixit, ꝓpter nouitios in theologia inſtruendos breuius, ac clarius conficiendum erat, ideo propter claritatem doctrinæ ac breuitatẽ tranſiuit ad cõfutandam illam illationẽ ex ſecunda propoſitione.

¶ Nec talis confutatio eſt ex extraneis, immò ex proprijs impedimenti, inquantum impedimentum eſt: quoniã ut patet ex dictis, concurſus conuenit impedimẽto ut ſic: immò in cõmuni loquendo, ut litera loquitur, deſcẽdere ad impedimẽtũ inquã tũ materiale, & ſic confutare illam conſequentiã, erat potius à proprijs diuertere. Et hoc põt aſſignari pro alia ratione huius tranſitus, ut ſ. ſtaret in proprijs impedimenti ut ſic. Põt & aliter etiam ad mentem literæ dici, ꝙ S. T. non abſolutè dixit tranſeundum eſſe ad alteram propoſitionem, ſed cũ limitatione. ſ. I ſecundum hæc duo, quaſi diceret. Si nolumus egredi hæc duo ab antiquis poſita, & ab Ariſt. reprehenſa in communi, oportet tranſire ad alteram. Et ratio eſt, quia inſtantia contra propoſitionem primo examinatã. ſ. Poſita cauſa ponitur effectus, non excludit formaliter illam: quoniam inſtãtia non accipit totalem cauſam effectus in paucioribus. Accipit enim cauſam naturalem deficientem in minori parte, & tamen cauſa effectus in minori parte non eſt illa ſola, ſed illa cum cauſa impediente, quia nunquàm deficit, niſi impedita. Vnde oportet dare inſtantiam, ꝙ utraq; ſimul poſita non ſequatur effectus: & ideò tranſire oportet ad concurſum, quòd caret cauſa. Virtualiter tamen, ut patebit inferius, inſtantia data ſufficienter falſificat illam, quia ex natura poſſibilis inuenta in cauſa deficiente, concurſus illius alterius eſt per accidens.

¶ Tertium dicendum eſt, ꝙ concurſus, ſicut & impedimẽtũ, eſt multiplex. ſ. actiuorum, uel actiui & paſſiui cum cõditionibus K eorum &c. Nec refert in propoſito de quo cõcurſu ſit ſermo. Vnde in litera in corpore articuli datur exemplum de concurſu agentis, & materiæ. In reſponſione uerò ad tertiũ eſt ſermo de cõcurſu etiam actiuorum. Vniuerſaliter ſiquidem oportet eſſe uerum, quòd ſi aliqua duo concurrunt, & quodlibet illorum ſeorſum habeat totã ſeriem ſuarum cauſarũ neceſſariã, & ſupremæ cauſæ utriuſq; ordinis per ſe concurrant, ꝙ oportet concurſum omniũ mediorũ, & ultimorum effectuum neceſſario cauſari à concurſu ſupremarũ cauſarũ: nõ enim poſſum intelligere oppoſitũ. Sed ſi hæ duæ conditiones poſitæ in antecedente nõ ſaluantur. ſ. quia ſupremæ cauſæ non per ſe cõcurrũt, aut tota ſeries alicuius ordinis nõ ẽ neceſſaria, nõ oportet cõcurſum proximarũ cauſarum, aut effectuum habere cauſam, ex qua de neceſſitate ſequatur. Ex prædictis aũt patet iã, quòd cum aliquid, quod uocamus per accidens, fit, ꝙ tunc cõcurrũt duo ſimul, puta, in exemplo literæ, combuſtio, & huius

materiæ, puta frumenti, conſumptio: & ꝙ quamuis alterũ horũ reducatur in aliquod corpus cęleſte, alterũ q̃uq; reducitur in conditionẽ corporũ inferiorum tanquam in ſupremã cauſam. Et ſic cũ concurſus eorũ, & huius corporis inferioris, q̃ ſunt ſupremæ cauſæ effectuum concurrentium, non ſit per ſe, ſed poſſit eſſe per accidens: ſequitur ꝙ concurſus horũ effectuũ nõ ſemper hẽt cauſam per ſe. Et ſimiliter quiſq̃ue vterq; effectus reducatur in cauſas cęleſtes vt ſupremas, quia tñ tota ſeries earũ ſingulorũ ſeorſum non eſt neceſſaria, quia ſit reſolutio huius effectus ad ſupremã cauſam cæleſtem media cã nõ neceſſaria, ſed potente deficere, ſeu poſſibili, non ſequitur ergo concurſus effectuũ habet cauſam per ſe, aut neceſſariã, cõcurſum ſupremarum cauſarum cæleſtium. Et merito, quia concurſus ille ſiderũ, quãmuis in ſe ſit per ſe, & neceſſarius, ut applicatus tamen ad hos effectus, eſt cõtingens: quia applicatur mediantibus corporibus potentibus deficere. ſicut & ſingula agentia cæleſtia, licet in ſe ſint neceſſaria, relata tñ ad hæc inferiora, ſunt agẽtia ut in pluribus, & deficiẽtia quãq; quia modificantur in his corporibus potentibus deficere. H ¶ Et ex his patet reſponſio ad obiecta. Ad dubitationem enim ſimpliciter iam nunc dictum eſt, quod non ſemper concurſus eſt ex concurſu, ut ex cauſa neceſſaria: & quare &c. Ad dubitationem uerò ſecundam ad hominem, primò reſpondetur ſingillatim ad obiecta, dicendo, ꝙ nulla penitus eſt contradictio: quoniam ibi particulariter affirmat concurſum habere cauſam: hic uerò deſtruit uniuerſalẽ, Omnis concurſus habet cauſam per ſe. Similiter ibi particulariter concedit negatiuam, ſcilicet impedimentum materiale non habet cauſam cæleſtem, vbi dum particularizationes ſunt, prima impedimẽti, ſecunda cauſæ. Hic uerò aſſumit omne impedimentũ habere cauſam, ſed non cæleſtem, aut effectiuam nec neceſſariam, ſed abſolutè habere cauſam, quod patet non repugnare illi.

¶ Scito tamen hic, ꝙ ratio contingentiæ naturalium poteſt dupliciter aſſignari, vno modo ex parte complementi, alio modo ex parte radicis: Radix quidem huiuſmodi cõtingentiæ eſt na- I tura potentiæ inuenta in naturalibus, quia & poſſunt deficere in minori parte, & ſunt in potentia contradictionis, ut dicitur primo Perihermenias. Complementum vero contingentiæ eſt concurſus accidentalis cauſarum ſiue actiuè & paſſiuè, ſiue actiuarum inter ſe &c. Et propterea non oppoſita dixit, ſed utraſq; aſſignauit in diuerſis locis diuus Thomas. In ſexto ſiquidem Metaphyſ. radicem, hic vero, & in primo Perihermenias, & in libro contra Gent. complementum tetigit.

¶ In rñſione ad tertium, dubium occurrit. An omnis naturalis res, accipiendo rem vt diſtinguitur cõtra concurſum, habeat cauſam, ex qua neceſſario fiat. Vĩ enim litera huius articuli bis hoc concedere. ſ. in hac rñſione, vbi vult ꝙ effectus cauſæ impedientis cauſam naturalem à ſuo effectu, reducatur in aliquã cauſam cæleſtem. Et ſi talis res habet cauſam neceſſariam, nulla res reſtat ſine neceſſaria cauſa, quia talis res ſit extra ſemper, & frequenter. In corpore quoq; articuli dixit, ꝙ quia cauſa nõ deficit in minori parte, niſi per aliquam cauſam impedientẽ, K ideò impedimentum ipſum eſt neceſſarium. Et non eſt negatũ antecedens, ſed propter concurſum confutata conſequentia.

¶ Ad oppoſitũ aũt eſt rõ ſuperius adducta. ſ. ꝙ qñ tota ſeries cauſarũ alicuius effectus nõ eſt neceſſaria, effectus nõ ſequitur neceſſariò: ſed effectus ut in paucioribus non hẽt ſeriẽ cãrũ ſuarũ totã neceſſariã, quia cauſæ cæleſtes attingunt ipſum modificatæ in natura poſſibili vt ſic, quia ut deficit in minori parte, ergo &c.

¶ Ad hoc breuiter dr, ꝙ cũ ſint tria genera rerũ q̃ fiunt, q̃dã n. fiũt ſemp, & de his nõ eſt q̃o: q̃dã ut in pluribus, de his & patet, ꝙ fiunt neceſſariò, nõ ſimpliciter, ſed neceſſitate phyſica: q̃dã uerò fiunt extra ſemp, & frequẽter. Et hæc nõ fiunt ab una ſola cã, ſed à pluribus, ut in litera dr. ſ. cauſa deficiẽte in minori parte, & ab alia cauſa faciẽte illam deficere in hac parte, ita ꝙ nunquàm fit talis effectus, niſi exiſtente pluriũ cauſarũ cõcurſu, non curando mõ de generibus cauſarũ. Vnde ſi ambæ cauſæ conſiderentur ſecundum ſe, nõ habebitur aliquod ens per accidens.

ſum cadat, hẽt cãm aliquã virtutẽ cęleſtẽ. Et ſimiliter ẽt ꝙ in ſuperficie terrę ſit aliqua materia cõbuſtibilis, põt reduci ĩ aliqd' cęleſte principium: ſed ꝙ ignis cadẽs, huic materię occurrat, & cõburat eã, nõ hẽt cãm cęleſte corpus, ſed eſt p accidẽs. Et ſic patet, ꝙ nõ oẽs effectus cęleſtiũ corporũ ſũt ex neceſſitate.*

Ad primvm dicendũ, ꝙ corpora cęleſtia ſunt cã inferiorũ effectuũ mediãtibus cauſis par- B ticularibus inferioribus, q̃ deficere poſſunt in minori parte.

Ad II dicendũ, ꝙ virtus corporis cęleſtis nõ eſt infinita. Vñ reqrit determinatã diſpoſitionẽ in materia ad inducẽdũ ſuũ effectũ & quantũ ad diſtãtiã loci, & quantũ ad aľs cõditiones. Et iõ ſicut diſtãtia loci impedit effectũ cęleſtis corpori, (nõ.n. Sol eundem caloris effectũ habet ĩ Dacia, quẽ hẽt in Aethio- C pia) ita & groſſities materiæ, vel frigiditas, aut caliditas, aut alia hmõi diſpoſitio impedire põt effectũ corporis cœleſtis.

Ad III dicẽdũ, ꝙ licẽt cã impediẽs effectũ alteri⁹ cãę, reducať ĩ aliqd cęleſte corp⁹, ſicut ĩ cam: tñ cõcurſus duarũ cãrum cũ ſit p accidẽs, non reducit in cãm cęleſtem, ut dictum eſt.

QVAESTIO CXVI.

De Fato, in quatuor articulos diuiſa. D

Deinde conſiderãdum eſt de Fato.

Et circa hoc q̃runtur quatuor.

¶ Primò, An fatum ſit.

¶ Secundò, In quo ſit.

¶ Tertiò, Vtrum ſit immobile.

¶ Quartò, Vtrum omnia ſubſint fato.

Articvlvs primvs.

Vtrum fatum ſit aliquid.

Ad primvm ſic procedit. Videtur ꝙ fatum nihil ſit. Di- E cit.n. Greg. in Homil.* Epiphaniæ, Abſit a fidelium cordibus, vt fatum eſſe aliquid dicant.

¶ 2 Præt. Ea q̃ fato aguntur, non ſunt improuiſa: quia ut Aug. ſdicit quinto de ciuitate Dei, fatũ à fando dictum intelligimus. i. à loquendo, ut ea fato fieri dicantur, q̃ ab aliquo determinante ſunt añ pręlocuta: quæ autem ſunt ꝓuiſa, ñ ſũt fortuita, neq; caſualia. Si igiť res fato aguntur, A excludeť cas⁹ & fortuna à reb.

Sed contra. Quod nõ eſt, non diffinitur: ſed Boetius* in quarto de cõſola. diffinit fatum dicens, ꝙ Fatũ eſt inhærens rebus mobilib⁹ diſpoſitio, p quã ꝓuidẽtia ſuis quæque nectit ordinibus. Ergo fatũ aliquid eſt.

Respon. Dicẽdũ, ꝙ in rebus ĩferioribus vñr q̃dã à fortuna, uel caſu ꝓuenire. Cõtingit aũt q̃nq;, ꝙ aliqd ad inferiores cãs B relatũ eſt fortuitũ, uel caſuale, qđ tñ relatum ad cãm aliquam ſuperiorẽ inuenit eſſe p ſe intẽtũ. Sicut ſi duo ſerui alicuius domini mittanť ab eo ad eũdẽ locũ uno de altero ignorante, cõcurſus duorũ ſeruorũ, ſi ad ipſos ſeruos referať, caſualis eſt, quia accidit p̃ter utriuſq; intentionẽ: ſi aũt referatur ad dñm, q hoc præordinauit, nõ eſt caſuale, ſed p ſe intentũ. Fuerunt C igitur aliq, q huiuſmodi caſualia, & fortuita, q̃ in his inferioribus accidũt, in nullã ſuperiorẽ cãm reducere uoluerunt. Et hi fatũ & prouidentiã negauerũt ut de Tullio Auguſtinus* recitat in quinto de ciuitate Dei: qđ eſt contra ea, q̃ ſuperius de ꝓuidẽtia dicta ſunt.† Quidã verò oĩa fortuita, & caſualia, q̃ ĩ iſtis inferioribus accidũt, ſiue ĩ rebus naturalibus, ſiue in reb⁹ D humanis, reducere uoluerũt in ſuperiorẽ cãm. i. in cęleſtia corpora.* Et ſecundũ hoc fatũ nihil aliud eſt, q̃ diſpoſitio ſiderũ, in qua q̃ſq; cõcept⁹ eſt, vel natus. Sed hoc ſtare non põt propter duo. Primo quidẽ quantũ ad res humanas: quia iã oſtenſum eſt,* ꝙ humani actus non ſubdunť actioni cęleſtiũ corporũ, niſi p accidens, & indirectẽ. Cã aũt fatalis, cũ habeat ordi- E nationẽ ſup ea, q̃ fato agũtur, neceſſe eſt ꝙ ſit directẽ, & p ſe cã eius qđ agiť. Secũdo quantũ ad oĩa, q̃ p accidẽs agunť. Dictũ eſt.n. ſupra,* ꝙ id, qđ eſt p accidẽs, nõ eſt ꝓpriẽ ens, neq; vnũ. Oĩs aũt naturæ actio terminať ad aliqd unum. Vnde impoſſibile eſt ꝙ id, qđ eſt p accidẽs, ſit effectus p ſe alicuius naturalis principij agẽtis. Nulla ergo natura per ſe hoc facere poteſt, ꝙ intendẽs fodere ſepulchrũ,

accidens. Et ſi ambæ cõcurrant ex ea parte, qua habent naturam neceſſitatis, nunquàm etiam fiet aliquid p accidens. Sed ſi concurrant ambę, aut altera ex ea parte, qua habẽt, vel habet naturam poſſibilitatis, iam concurſus eſt contingens: & ſic quicquid ex cauſalis ut ſic, concurrentibus fiet, contingenter fiet. Et quoniam, ut iam patet, cauſæ naturales habent aliquid naturæ neceſſariæ, & aliquid naturę poſſibilitatis, ut patet ex operibus eorum: opera enim ſua ſunt ut in pluribus, & vt frequenter, & hoc eſt ex natura poſſibilitatis. Vñ cauſæ penitus neceſſariæ non habent utraque opera, ſed ſemper eadem agũt. Cauſis igitur, & rebus naturalibus habẽtibus naturã poſſibilis, & ex ea parte, qua deficiunt in minori parte, ſi concurſus cum alia cauſa ex iſta parte erit, erit cõcurſus contingens, & cauſa illa alia, quãmuis in ſe eſſet neceſſaria, ut coniuncta tamẽ poſſibili ut ſic, ad contingentiam declinat, & contingenter attingit effectum illum, q ex utriuſque concurſu fit.

¶ Ex his patet primò reſponſio ad quæſitum, quia non omnes res habent cauſam neceſſariã: quia non illa quæ fiunt extra, ſemper, & frequenter. Patet ſecundò, quomodo cõcurſus ſit complementum contingentiæ, & poſſibilitas, radix. Patet tertio ratio verborum Sancti Thomæ & hic, & ubique, quòd ſcilicet intendit, nõ quòd omnis res, nec quod res quę fit in minori parte, ſed quod effectus illarum duarum cauſarum cõcurrentiũ, non ut concurrentes ſunt, ſed vt ſeorſum ſumptarum, reducãtur in aliquas cauſas neceſſarias: quia nulla miſtio ſit neceſſarij ad poſſibile, ut poſſibile eſt: quoniã omnis talis miſtio cõcurſu ſit plurium cauſarum. Sed eẽ q̃ eſt effectus cauſæ impedientis & impeditæ ut ſic, non habet cauſam. Et hoc intendit hic, & in corpore articuli, & ubique, ut patet. Quãmuis poſſet dici, ꝙ litera nõ uniuerſaliter affirmat et effectus cãrum ſeorſum reduci in cauſas neceſſarias: ſed hic reſpõdet, dato quòd ita eſſet, ut patet ex ly licet. Et rurſus nõ loquitur, niſi de effectu cauſarum, q̃ ſubdũtur cęleſtibus corporibus, & nõ de conditionibus materiæ præſuppoſitæ toti actioni cęleſti. In corpore quoq; articuli, ut iã patet, nihil aliud hĩ affirmatiuè, niſi ꝙ nulla cauſa actualiter deficit in minori parte, niſi ꝓpter cãm aliquam impedientem: ſed utrũ effect⁹ illius cauſæ impedientis et ſeorſum ſumptę fiat neceſſariò, uel non, in litera nõ dicitur. Nec ualet arguere negatiuè. Non confutauit hoc, ergo. Iam.n. dicta eſt cauſa, quare nõ examinauit hoc, ex natura poſſibilis, & neceſſarij.

Caietan. in

¶ In corp.

Porrecta per totum. 572

I. contra cap. 91. Et opu. 3. ca. 142. Et opu. 28. ca. * Paulo ante in medium eſt Iliam. 10. Et i. 5. c. 9. à medio. Et 1. idẽ etiam habet lib. 2. contra Fauſtum c. 5 ad fin. lib. 6.

*Li. 4. proſa 4. non multũ p. cul à principio.

*Lib. 5. de Ciui. Dei, c. 9. 10. 5. †q. 22. ar. tic. 2.

SVPER QV. CXVI. ARTIC. I.

Ferr. 3. cont. c. 93. Aegi. 2. ſ. d. 9. q. 1. a. 4. Ric. d. 9. q. 4. Tho. arg. d. 9. q. 1. ar. 3.

Titulus clarus ex quid nominis ĩ cõmuni uſu. Fati. n. nomine cauſam quãdam occultã, à qua nihil declinare põt, intelligere uidemur.

¶ In corpore quoque. Primò oñdit radicẽ difficultatis q̃onis. Secũdò refert opinionẽ Tullij. Tertiò, Auicennæ. Quartò, verã. Quintò, rñdet q̃ſito.

¶ Quo ad primum, duas ꝓpoſitiones ponit, ex quibus plene oritur q̃ſtio. Prima eſt. In reb⁹ inferioribus apparẽt quædã à caſu, & fortuna. Secũda eſt. Aliquid relatum ad cauſas inferiores, eſt caſuale uel fortuitũ, quod tamẽ relatũ ad aliquam ſuperiorẽ cauſam, eſt p ſe intentũ. Prima ſuppoſitio patet ad ſenſum. Secũda verò declaraľ exẽplo Boetij, de cõcurſu ſeruorũ à dño deſtinatorũ ſeorſum.

*q. præce. art. 1.

*q. præc. art. 6.

369

Universidad de Deusto Biblioteca

ſum ſit hic [illegible] queſtio. An fatum ſit. Cũ n. circa contingentia [illegible] fatum poneretur, ſi oĩa quę contingentia ſunt relata ad inferiores cauſas, habent aliquam ſuperiorẽ cãm per ſe intendentem illa, fatum eſt: & ſi non, non. Et propterea ponũtur ſequẽtes opiniones de reductione cãſuum in cauſas ſuperiores.

ſta ultima tenet de poſſibili, & hoc hic ſufficit: quia de fato ſuperius oſteſa eſt concluſio, cũ tractaretur de prouidẽtia. Tertiò probatur, ꝙ illud agens intellectuale eſt diuina prouidẽtia. Voluntas à ſolo Deo poteſt immutari. ergo ordinatio humanorũ actuum ſoli Deo attribui debet. Antecedens patet ex dictis. Cõſequentia probatur, quia uoluntas eſt principium humanorũ operum.

¶ Quo ad ſecundum tria. Primò, opinio negatiua, ꝙ huiuſmodi contingentia nullã ſuperiorẽ cãm habent. Secundò, corollariũ, ꝙ hæc opinio & fatũ, & ꝓuidentiã diuinã negat. Tertiò, ꝑbatio, quia repugnat his, quæ de diuina prouidentia ſuperius determinata ſunt.

¶ Quo ad tertiũ, quatuor. Primò opinio affirmatiua. Oĩa contingentia cãſari à cœleſtibus. Secũdò, corollariũ ad ꝓpoſitũ. Fatum apud hos eſt diſpoſitio ſiderũ, [illegible] & c. Tertiò reprobatur [illegible] [illegible] [illegible] fatalis. Antecedens patet ex dictis. Prima conſequentia probatur [illegible] [illegible]

inueniat theſaurũ. Manifeſtum eſt autẽ ꝙ corpus cœleſte agit ꝑ modum naturalis principij: vñ & effectus eius in hoc mundo ſunt naturales. Impoſſibile eſt ergo ꝙ aliqua uirtus actiua cœleſtis corporis ſit cã eorũ, q̃ hic agunt per accidẽs, ſiue à caſu, ſiue à fortuna. Et iõ dicendũ eſt, ꝙ ea quæ hic per accidens agunt ſiue in reb. naturalibus, ſiue humanis, reducunt in aliquã cãm præordinantem, q̃ eſt prouidentia diuina: quia nihil prohibet id, quod eſt per accidens accipi, ut unum ab aliquo intellectu: alioquin intellꝰ formare nõ poſſet hãc propoſitionẽ, Fodiẽs ſepulchrum inuenit theſaurũ. Et ſicut hoc poteſt intellectus apprehendere, ita põt efficere. Sicut ſi aliq̃s ſciens in quo loco ſit theſaurus abſcõditus, inſtiget aliquẽ ruſticũ hoc ignorantem, ut ibi fodiat ſepulchrũ. Et ſic nihil ꝓhibet ea, quæ hic ꝑ accidẽs agunt, ut fortuita, uel caſualia, reduci in aliquam cam ordinatẽ, q̃ ꝑ intellectum agat, & præcipue intellectũ diuinũ. Nã ſolus Deus põt uoluntatẽ immutare, ut ſupra habitũ eſt.* Et ꝑ cõſequens ordinatio humanorum actuum, quorum principiũ eſt uolũtas, ſoli Deo attribui dẽt. Sic[m] igit inquantũ oĩa, q̃ hic aguntur, diuinæ ꝓuidentiæ ſubduntur, tanq̃ per eã ordinata, & quaſi prælocuta, fatũ ponere poſſumus: licet hoc noĩe ſancti doctores uti recuſauerint ꝓp eos, qui ad uim poſitionis ſiderum hoc nomen retorquebant.[n] Vñ Augu. dicit in 5. de ciuita. Dei* Si propterea quiſquam res humanas fato Dei tribuit, quia ipſam Dei uolũtatem, uel poteſtatem, fati nomine appellat, ſententiam teneat, & linguam corrigat. Et ſic Gregor† fatum eſſe negãt. Vñ patet ſolutio ad primum.

Ad II dicẽdũ, ꝙ nihil prohibet aliqua eſſe fortuita, vel caſualia per comparationem ad cauſas proximas, non tamen ꝑ comparationem ad diuinã prouidentiam: ſic enim nihil temere fit in mundo, ut Aug. * dicit in lib. 83 quæſtionum.

ARTICVLVS II.

Vtrum fatum ſit in rebus creatis.

AD SECVNDVM ſic procedit. Vr ꝙ fatum non ſit in rebus creatis. Dicit enim Augu. 5. de ciuit. Dei, * ꝙ ipſa Dei uoluntas, uel poteſtas,[h] fati nomine appellatur: ſed voluntas, & poteſtas Dei non eſt in creaturis, ſed in Deo. Ergo fatum non eſt in rebus creatis, ſed in Deo.

¶ 2 Præt. Fatũ cõparatur ad ea, q̃ fato aguntur, ut[h] cauſa, ut ipſe modus loquẽdi oſtendit: ſed cã vlis ꝑ ſe eorũ q̃ hic per accidẽs aguntur, eſt ſolus Deus, ut ſupradictũ eſt. * Ergo fatum eſt in Deo, & non in rebus creatis.

¶ 3 Præt. Si fatũ eſt in creaturis, aut eſt ſubſtãtia, aut accidẽs: & quodcunq; horũ detur, oportet ꝙ[h] multiplicetur ſecundũm creaturarum multitudinẽ. Cũ ergo fatũ uideatur eſſe unũ tantum, uidetur quòd fatum non ſit in creaturis, ſed in Deo.

¶ Circa hoc ſtatim occurrit dubium: quia propoſitum fuit, & quod naturalia, & quę humana ad diuinã referantur prouidentiam: & tamen non eſt probatum, niſi de humanis. De naturalibus enim probatũ tantum eſt, quòd ad aliquam intellectualem cauſam reducantur.

¶ Ad hoc dupliciter dici poteſt. Primò ꝙ illa uerba, Et præcipuè intellectum diuinum, non ſunt iungenda tantum cum conſequentibus, in quibus ponitur probatio de humanis ſed etiam cum antecedentibus, in quibus fuit probatio cõmunis. Et hoc inſinuatur, ꝑ [illegible] [illegible]

573

Quoad quartum tria. Primo ſententia. Omnia quæ hic per accidens fiunt, ſiue naturalia, ſiue humana, reducũtur in regulã diuinæ prouidentiæ. Secundò probatur quòd reducantur in aliquod intellectuale agens. Intellectus poteſt ad quantumcunque per accidens unitum, ut unum apprehendendo. ergo & efficax eſt, poteſt efficere ea per accidens, ut unum. ergo ea quæ per accidens hic aguntur, in cauſam intellectualem reducunt. Antecedens probatur, quia format hanc propoſitionem. Fodiens ſepulchrum, eſt inueniens theſaurum. Conſequentia prima probatur, quia par eſt ratio de intellectione & ordinatione, ſi ſupponitur efficacia ad agendum, & ordinandum practicè. Secunda uerò conſequentia relinquitur pro conſtanti ex illa regula, [illegible] eſt cauſa negationis [illegible] non poſſe comparari ut unũ, eſt cauſa [illegible] per accidens nullam habet cauſam in natura. ergo poteſt comparari ut unũ ad intellectum eſt cã, ut inuentiat cãm in ordine intellectũ. Quãuis poſſit dici, ꝙ cõſequen-

pentem actus humanos eſſe intellectum diuinũ, à fortiori probatur implicitè & uirtualiter intellectum dirigentem contingentia naturalia: quoniam humani actus & ſunt magis contingentes, & ſunt ſuperioris ordinis: & conſequenter ſi actus humani à Deo ſolo, aliqua ab ipſo aut ſolo, aut principaliter regulantur: quia quicquid poteſt uirtus inferior, poteſt & ſuperior. Quo ad quintum duo. Primò, concluſio reſponſiua ſecundũ rem. Fatum poni poteſt pro prouidentia diuina præordinante omnia, & præloquente. Secundò, quoad nomen. Sancti recuſauerunt hoc uocabulo uti propter errorẽ mundi. Probatur utrũque ex authoritate Aug. & ex ſecundo exponitur Gregorius.

SVPER QV. CXVI. ARTIC. II.

Ferr. 3. cont. c. 93. *Capr. 1. d. 4. q. 1. ar. 2. con. 4.*

TItulus clarus.

¶ In corpore una concluſio reſponſiua quæſito affirmatiuè, cũ limitatione tñ. Fatũ eſt in cauſis creatis, inquãtũ ſunt ordinatæ à Deo

à Deo ad effectus ꝓducendos. probatur ſic. Diuina prouidentia ꝑ cauſas medias ſuos effectus exequitur. ergo ordinatio effectuum dupliciter poteſt conſiderari, in Deo, vel in cauſis mediis. Vt in Deo, eſt prouidentia. ergo ut in cauſis mediis, eſt fatum. Et confirmat authoritate Boetij.

¶ Aduerte, ꝙ vis rationis cõſiſtit in hoc. Fatum, ut ex præcedenti patet articulo, nihil aliud eſt, q̃ cauſa contingentium ſecũdum ordinem diuinæ prouidentiæ. Cũ autem ordo duplex eſſe habeat, in ipſo Deo, & in cauſis mediis, oportet ꝙ fatũ aut ſit vis iſta ordinãs, vt eſt in Deo, aut in cauſis mediis. Sed non eſt prout eſt in Deo: probatur, quia ſic propriè vocat ꝓuidentia, & quã Boetius ponit fatum in rebus creatis. ergo. Et ſic ex primo articulo habemus, ꝙ fatũ eſt diuina ꝓuidẽtia cauſaliter. Ex iſto autẽ, ꝙ eſt diſpoſitio in cauſis mediis, vt ſubdit diuinæ prouidentiæ, & hoc eſt formaliter.

SVPER QV. CXVI. ARTIC. III.

Capr. 1. d. 40. q. 1. a. 3. con. 4.

TItulus clarus. ¶ In corpore quatuor. Primò diſtinguit. Secundò refert opinionẽ Auicennæ. Tertiò Aegyptiorũ. Quartò reſpondet q̃ſito.

¶ Quoad primũ, Fatum dupliciter, ſecũdum cauſas medias abſolutè, vel ſecundũ eas in ordine ad diuinam prouidentiã. Probatur diſtinctio, quia fatũ utrũque claudit in ſua ratione, cum ſit diſpoſitio in cauſis mediis ſub diuina prouidentia.

¶ Quo ad ſecundum tria. Poſitio, Fatum quo ad primũ eſt immobile. Ratio, quia omne quod [illegible] hẽt cauſam, & poſita cauſa ponitur effectus. Et reprobatio ex præcedenti quæſtione.

¶ Quo ad tertiũ tria. Poſitio, Fatum quo ad ſecũdum, eſt mobile. Corollarium, fatum poteſt ſacrificij [illegible] [illegible]

574

SED CONTRA eſt, quod Boe. * dicit in 4. de conſolatione, ꝙ Fatum eſt diſpoſitio rebus mobilibus inhærens.

RESP. Dicẽdũ, ꝙ ſicut ex ꝓdictis patet, * diuina ꝓuidẽtia ꝑ cãs medias ſuos effectus exequit. põt ergo ipſa ordinatio effectuũ dupſr conſiderari. Vno mõ, ſm qđ eſt i ipſo Deo, & ſic ipſa ordinatio effectuũ vocat ꝓuidẽtia. Secũdũ vero ꝙ prędicta ordinatio cõſiderat in medijs cauſis à Deo ordinatis ad aliquos effectus ꝓducẽdos, ſic hẽt rõnẽ fati. Et hoc eſt quod Boe. * dicit 4. de conſo. Siue famulãtibus quibuſdã ꝓuidẽtiæ diuinæ ſpiritibus fatũ exercetur, ſeu aĩa, ſeu tota inſeruiẽte natura, ſiuè cæleſtibus ſiderũ motibus, ſeu angelica[d] virtute, ſeu dæmonũ uaria ſolertia, ſeu aliquibus eorũ, ſeu oibus, fatalis ſeries texit: de quibus oibus ꝑ ſingula i pcedẽtibꝰ dictũ eſt. † Sic ergo eſt manifeſtũ, ꝙ[m] fatũ eſt in ipſis cauſis creatis, inquantũ ſunt ordinatæ à Deo ad effectus producendos.[a]

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ ipſa ordinatio cãrũ ſecundarũ, quã Aug. * ſeriẽ cãrũ nominat, nõ hẽt rõnẽ fati, niſi ſm quod depẽdet à Deo. Et ideo cãliter Dei poteſtas, uel voluntas dici põt fatum: eſſentialiter uerò fatũ eſt ipſa diſpoſitio, ſeu ſeries, ideſt, ordo cauſarũ ſecundarũ.

AD II dicẽdũ, ꝙ intantũ fatum habet rationem cauſæ inquantum[d] & ipſæ cauſæ ſecũdæ, quarũ ordinatio fatũ uocatur.

AD III dicẽdũ, ꝙ fatũ dr diſpoſitio, nõ q̃ eſt in gñe qualitatis, ſed ſm quòd diſpoſitio deſignat ordinẽ, q nõ eſt ſubſtãtia, ſed relatio. Qui qdẽ ordo, ſi cõſideret ꝑ cõparationẽ ad ſuum principiũ, eſt unꝰ, & ſic dr unũ fatũ. Si aũt cõſideret ꝑ relationẽ ad effectꝰ, vt ad ipſas cãs medias, ſi multiplicat, ꝑ quẽ modũ Poeta dixit, Te tua fata trahũt.

ARTICVLVS III.

Vtrum fatum ſit immobile.

AD TERTIVM ſic ꝓcedit. Vr ꝙ fatũ nõ ſit immobile. Dicit n. Boe. * in 4. de conſol. Vti, eſt ad intellectum rõcinatio ad id, qđ eſt id, qđ gignit, ad æternitatẽ tẽpꝰ, ad pũctũ mediũ circulꝰ: ita ẽ fati ſeries[b] mobilis ad ꝓuidẽtiæ ſtabilẽ ſimplicitatẽ.

¶ 2 Præt. Sicut Philoſophus dicit 2. Topicorũ. Mouẽtibꝰ nobis, mouent ea q̃ in nobis ſunt: ſed fatum eſt diſpoſitio inhærens rebus mobilibus[b], ut Boe. dicit. Ergo fatum eſt mobile.

¶ 3 Præt. Si fatũ ẽ immobile, ea q̃ ſubdunt fato,[b] immobiliter, & ex neceſſitate eueniũt: ſed talia maximè vñr eſſe contingentia, quæ fato attribuũtur. Ergo nihil erit contingens in rebus, ſed oĩa ex neceſſitate eueniẽt.

SED CONTRA ẽ, qđ Boe. dicit, * ꝙ fatũ eſt imobilis diſpoſitio.

RESPON. Dicẽdũ, ꝙ diſpoſitio ſecũdarũ cãrũ, quã fatũ dicimus, põt dupſr cõſiderari. Vno mõ ſm ipſas cãs ſecundas, q̃ ſic diſponunt, ſeu ordinantur: alio mõ ꝑ relationẽ ad primũ principiũ à quo ordinant, ſ. Deum. Quidã ergo poſuerũt ipſam ſeriẽ, ſeu diſpoſitionẽ cãrũ eſſe ſm ſe neceſſariam, ita ꝙ oĩa ex neceſſitate cõtingerẽt ꝑp hoc, ꝙ quilibet effectus habet cauſam, & cã poſita neceſſe eſt effectum poni: ſed hoc patet eſſe falſum ꝑ ea, q̃ ſupra dicta ſunt. * Alij vero econtrario poſuerũt fatum eſſe mobile, etiã ſm quod à diuina ꝓuidẽtia dependet. Vñ Aegyptij dicebãt, quibuſdã ſacrificijs fatũ poſſe mutari, ut Gre. * Nyſenꝰ dicit. Sed hoc † ſupra excluſum eſt, quia immobilitati diuinæ ꝓuidẽtiæ repugnat. Et idõ dicẽdũ eſt, ꝙ fatũ[m] ſm cõſiderationẽ ſecũdarũ cauſarum mobile eſt, ſed ſm ꝙ ſubeſt diuinæ ꝓuidẽtiæ, immobilitatẽ ſortit, nõ quidẽ abſolutæ neceſſitatis, ſed conditionatæ:[n] ſm qđ dicimus hãc cõditionalẽ eſſe vera, uel neceſſariam, Si Deus ꝓſciuit hoc futurum, erit. Vñ cũ Boetiꝰ * dixiſſet fati ſeriẽ eſſe mobilẽ, poſt pauca ſubdit: Quæ tñ ab imobilis ꝓuidẽtiæ ꝓficiſcat exordijs, ipſamq; immutabilẽ eſſe neceſſe eſt. Et ꝑ hoc patet reſpõſio ad obiecta.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum omnia fato ſubdantur.

AD QVARTVM ſic ꝓcedit. Vr ꝙ oĩa fato ſubdantur. Dicit n. Boe. * 4 de conſo. Series fati cælũ & ſidera mouet, elementa in ſe inuicẽ temperat,

ſic Gregorio Nyſeno, & reprobatio ex ſuperioribus eũ de immobilitate prouidentiæ diuinæ agebatur.

¶ Quo ad quartum tria. Concluſio reſponſiua. Fatum ut in cauſis ſecundarijs abſolutè eſt mobile, ut [illegible] diuina prouidentia eſt immobile, nõ neceſſitate abſoluta, ſed conditionali. Declaratio ultimæ particulæ: ſicut dicimus hãc conditionalẽ eſſe neceſſariam. Confirmatio concluſionis authoritate Boetij.

¶ Aduerte hic duo. Primò, ꝙ cũ concluſio hẽat tres partes, & primę probatio ſit reprobatio primæ opinionis, ſecundæ uerò ſit reprobatio ſecundæ opinionis, tertiæ autẽ probatio & explanatio ad tracta [illegible] de [illegible] & uoluntate diuina ſpectetur cõ in ſuprà relictis primis particulis, tertiã explanãdã apertum, iuxta dicta de præſcientia Dei, ubi diſtinctum eſt, ꝙ eſt duplex neceſſitas, abſoluta, & immutabilitans. Prima non conuenit diuinis ad extra, ſed ſecunda tantũ, quæ hic uocatur neceſſitas cõditionalis, & alibi neceſſitas ex ſuppoſitione.

SVPER QV. CXVI. ART. IIII.

TItulus clarus. ¶ In corpore vna concluſio reſponſiua quæſito negatiuè. Nõ omnia ſubduntur fato. Probatur dupliciter, primò ſic. Fatũ eſt ordinatio cauſarũ ſecundarum ad effectus diuinitus prouiſos. ergo omnia ſubdita fato, ſubduntur cauſis ſecundis. ergo ea, quæ à Deo immediatè fiunt, non ſubduntur fato. ergo non omnia ſubduntur fato. Antecedens eſt ratio fati. conſequentiæ omnes ſunt per ſe notæ: tamen ſecunda ꝓb. [illegible] quia non ſubdũtur cauſis ſecundis. Tertia quoq;

575

Universidad de Deusto Biblioteca

quoq; declaratur in creatione & glorificatione ſpirituũ &c. Secundò, authoritate Boetij, quæ patet. Ex hac autem probatione ponitur corollarium, quòd quanto aliquid longius ſit à Deo, tãto magis fato ſubeſt. probatur, qa magis ſubijcitur cauſis ſecundis.

†Lib. 5. de ciui. Dei, c. 1. & 5.

SVPER QV. CXVII. ARTIC. I.

*Lib. 4. de Trin. c. 4. tom. 3.

Ferr. 2. cont. c. 75.

†Proſa. 4. non procul à princip.

TItulus clarus. ¶In corpore, propoſito numero opinionũ, tria fiunt iuxta numerum opinionũ, ita q; in tertia reſpondet quæſito.

*q. 9. ar. 1 & 2.

¶Quo ad primum duo. Opinio Auerr. Magiſter docendi diſcipulum communicãdo ei eandem ſcientiam per hoc, q; mouet eum ad ordinandum phantaſmata cõuenienter &c. Probatur, qa un⁹ eſt utriuſque intellectus, & eędem ſunt utriuſque ſpecies intelligibiles. Secundò, examen, & reprehenſio. Examẽ quo ad ly eandẽ ſciẽtiam, dupliciter, ex parte rei ſcitæ, & ſic eſt uerum, aut ex parte ſubiecti ſcientis, & tunc uenit reprehenſio fundamẽti, quia ſcilicet eſt falſum, qa non eſt unus utriuſque ſcientis intellectus, nec eadem ſpecies, ut ſuperius patuit.

†Lib. 4. de cõſol. proſa 4. ante medium.

†Ar. 2. huius queſt.

Conclu.

¶Quo ad ſecundum duo quoque. Primò opinio Platonis. Docere nihil aliud eſt, quàm excitare hominem ad conſiderandum ea, quorũ ſcientiã habet. Probatur. Scientia ineſt ab initio animabus noſtris ex participatione idearum: ſed impeditur ab uſu propter unionem ad corpus. ergo ſcientia nõ cauſatur de nouo per quodcunque ſtudium. ergo docere, nõ eſt niſi reminiſci. ergo docere non eſt niſi excitare ad uſum habitæ ſcientiæ. omnia patent. Secundo, reprehenſio radicis: quia intellect⁹ animæ noſtræ eſt pure potentialis, ſicut tabula raſa, ut probauit Ari.

a 518

*In corp. art.

*In corp. art.

*In corp. art.

& alterna format trãſmutatione. Eadẽ naſcẽtia, occidentiaq; oĩa p ſimiles fœtuũ, ſeminũq; renouat progreſſus. Hęc actus, fortunaſq; hominũ indiſſolubili cauſarũ connexione cõſtringit. Nihil[h] ergo excipi vr̃, quod ſub fati ſerie non contineatur. F

¶2 Pręt. Aug. †dicit in 5. de Ciuitate Dei, q; fatũ aliqd eſt, ſm q; ad[h] voluntatẽ, & poteſtatẽ Dei refert: ſed velũtas Dei ẽ cã omniũ, q̃ fiũt, vt Aug.* dicit in 3. de Trin. Ergo oĩa ſubduntur fato. G

¶3 Pręt. Fatũ, ſm Boetiũ, †eſt diſpoſitio rebus mobilibus inhærens: ſed oẽs creaturæ ſunt[h] mutabiles, & ſol⁹ Deus uerẽ immutabilis, vt ſupra habitũ eſt.* Ergo in oĩbus creaturis ẽ fatũ.

SED CONTRA eſt, qđ Boetius †dicit in 4. de conſolatione, q; q̃dam, quæ ſub prouidentia locata ſunt, fati ſeriem ſuperant.

RESPON. Dicendũ, q; ſicut ſupra dictũ eſt, † Fatũ eſt ordinatio ſecũdarũ cauſarũ ad effect⁹ diuinitus puiſos. quæcũq;[m] igitur cauſis ſecũdis ſubduntur, ea ſubduntur & fato. Si qua verò ſunt, q̃ immediatẽ à Deo ſiunt, cũ non ſubdantur ſecundis cauſis, nõ ſubdunt fato[n]. Sicut creatio rerũ, glorificatio ſpiritualiũ ſubſtãtiarũ,[c] & alia hmõi. Et hoc eſt qđ Boetius dicit, q; ea q̃ ſunt primæ diuinitati propinqua, ſtabiliter fixa, fatalis ordinẽ mobilitatis excedũt. Ex quo ẽt patet, q; quãtò aliqd lõgi⁹ à prima mẽte diſcedit, nexib⁹ fati maiorib⁹ iplicat: qa magis ſubijcit neceſſitati ſecũdarũ cãrũ. H I

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, q; oĩa illa, quę ibi tangunt, ſiunt à Deo mediantibus cauſis ſecundis, & ideò ſub fati ſerie cõtinẽtur: ſed non eſt eadẽ rõ de omnibus alijs, ut ſupra dictũ eſt.* K

AD II dicẽdũ, q; fatũ refert ad uoluntatẽ & poteſtatẽ Dei, ſicut ad primũ principiũ. Vnde non oportet q; quicquid ſubijcitur uolũtati diuinæ, uel poteſtati, ſubijciat fato, ut dictũ ẽ.*

AD III dicendum, q; quãuis omnes creaturæ ſint aliquo modo mutabiles, tamẽ aliquæ earũ non procedunt à cauſis creatis mutabilibus. Et ideò non ſubijciuntur fato, ut dictum eſt*.

QVAESTIO CXVII.

De his quæ pertinẽt ad actionem hominis, in quatuor articulos diuiſa.

POSTEA conſiderandũ eſt de his, q̃ pertinent ad actione hominis, q eſt cõpoſitus ex ſpirituali & corporali creatura. Et primò conſiderandum eſt, de actione hominis. Secũdò, de propagatione hoĩs ex homine.

Circa primũ quæruntur quatuor.

¶Primò, Vtrũ vnus homo poſſit docere aliũ, cauſando in ipſo ſcientiam.

¶Secũdò, Vtrũ unus homo poſſit docere angelum.

¶Tertiò, Vtrũ homo per virtutem ſuæ animæ poſſit immutare materiam corporalem.

¶Quartò, Vtrum anima hominis ſeparata poſſit mouere corpora motu locali.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum unus homo poſſit alium docere.

AD PRIMVM ſic procedit. Vr̃ q; homo non Poſſit alium docere. Dicit enim Dominus Math. 23. Nolite uocari Rabbi. Vbi dicit gloſ.* Hieron. Ne diuinum honorem hominibus tribuatis. Eſſe ergo[h] magiſtrum ptinet proprie ad diuinũ honorem: ſed docere eſt propriũ magiſtri. Homo ergo non poteſt docere, ſed hoc eſt ppriũ Dei.

¶2 Pręt. Si hõ alium[h] docet, hoc nõ eſt niſi inquãtũ agit p ſcientiã ſuam ad cauſandũ ſciẽtiam in alio: ſed qualitas, per quã aliquis agit ad faciẽdum ſibi ſimile, eſt qualitas actiua. Ergo ſequitur quòd ſcientia ſit qualitas actiua, ſicut & calor.

¶3 Pręt. Ad ſcientiã requirit lumẽ intelligibile, & ſpecies rei itellectæ: ſed neutrũ iſtorum poteſt[h] cauſare unus hõ in alio. Ergo unus homo non poteſt docendo cauſare ſcientiã in alio.

¶4 Pręt. Doctor nihil agit ad diſcipulum, niſi q; proponit ei q̃dã ſigna, uel uocibus aliquid ſignificãdo, uel nutibus: ſed proponendo ſigna non põt aliquis aliũ docere cauſando in eo ſciẽtiã, qa aut proponit ſigna rerũ notarũ, aut rerum ignotarum. Si rerũ[h] notarũ, ille ergo cui ſi-

ſto, ſuperius &c.

¶Quo ad tertium, primò ponitur concluſio reſponſiua q̃ſito. Docens cauſat ſcientiam in addiſcẽte, reducendo ipſum de potẽtia ad actum primum. Probatur primò ex 8. Phyſico. Deinde probatur, limitatur, ramificatur & explanatur. Probatur quidem tali ratione, Effectus q poteſt fieri à natura ab arte, fit ab arte eodem modo quo fieret à natura: ſed ſciẽtia eſt huiuſmodi. ergo ſit ab arte doctoris eo modo quo à natura: ſed à natura fit reducendo ſeipſum de potentia ad actum ſcientiæ. ergo & à docente fit reducendo alium de potentia ad actum ſciẽtiæ. Maior probatur, quia ars imitatur naturam. Et ad euidentiam eius primò diſtinguitur duplex genus effectuum: quidã ab intrinſeco tantum, ut domus: quidam ab extrinſeco & intrinſeco, ut ſanitas. & poſſet tertium poni genus, quidam ab intrinſeco tantum, ut proprietates rerũ naturalium. Notatur deinde identitas modi agendi reſpectu utriuſq; agentis, declarãdo in ſanitate. Minor probatur, qa ſciæ noſtram ſit inuentione ex vi luminis intellectus agentis, & tunc à natura & diſciplina, & tunc ab arte. Propoſitio uerò vltterius ſubſumpta pbatur: quia acquiſitio ſcientiæ per inuentionem, fit pcedendo de principijs notis ad concluſiones ignotas, & cet. hoc enim eſt procedentem de potẽtia ad actũ, & procedit hoc ſuppoſito intellectu in potentia eſſentiali, ut patet. Limitatur verò, quoniã doctor ponitur non ut cauſa principalis, ſed vt miniſtra naturæ, & coadiuuans, & ſic ſcilicet miniſterialiter reducit de potẽtia ad actum. Et ad euidentiã huius limitationis notatur in cõmuni ordo inter artẽ & naturam reſpectu illius effectus, qui poteſt eſſe ab utraque & dicitur.

Ferrella per totum. 576

1. contra. 75. fin. Et ver. q. 11. artic. 1. Et opuſc. 9. c. 5. fin. Et mat. 13. Et Ro. 1.

*Habetur in gloſ. interlineari, ibid.

& dicit, q; eſt ordo coadiuuãtis principale, & q; ſi agẽs principale eſt idem, ſ. natura. Ramificat aũt, dũ diſtinguit duplex modus, quo doctor docet, ſ. auxilia ſbendo ppoſitionũ mini⁹ uniuerſaliũ, ſimiliũ, diſſimiliũ, exẽplorũ &c. & cõfortãdo v. ſyllogiſticã ordinationẽ propoſitionũ propriarũ, iuxta illud. Demõſtratio eſt ſyllogiſm⁹ faciens ſcire. Explanat quoq; inter hęc diſſuſa declaratione aſsũptarũ ppoſitionum &c. ut patet in litera.

gna proponunt, iam hẽt ſciam, & eã non acquirit à magiſtro. Si aũt rerũ[h] ignotarũ, p hmõi ſigna nihil addiſcit. Sicut ſi aliqs proponeret alicui latino verba gręca, quorũ ſignationẽ ignoraret, p hoc eũ docere nõ poſſet. Nullo ergo mõ un⁹ hõ põt aliũ docendo, ſciam in eo cãre.

SED CONTRA eſt, q; Apoſtolus dicit 1. ad Tim. 3. In quo poſitus ſũ ego pdicator, & Apľs, doctor gẽtiũ i fide, & ueritate.

RESPON. Dicẽdũ, q; circa hoc diuerſæ fuerũt opiniones. Auerrois. n. in comm. 3. de Aĩa,* poſuit unũ intellectũ poſſem eſſe oĩum hoĩum, ut ſ. dictũ eſt.* Et ex hoc ſequebat, q; eadẽ ſpẽs intelligibiles ſint oĩum hoĩum. Et ſm hoc ponit, q; un⁹ hõ p doctrinam non cãt aliã ſciam in altero ab ea, q̃ ipſe hẽt: ſed cõicat eandem ſciam, q̃ ipſe hẽt per hoc, q; mouet eũ ad ordinandũ phãtaſmata in aĩa ſua ad hoc, q; ſint diſpoſita cõuenienter ad intelligibilẽ cõprehenſionẽ. Quæ quidẽ opinio quãtũ ad hoc uera eſt, q; eſt eadẽ ſcia in[d] diſcipulo & magiſtro, ſi conſideret identitas ſm vnitatẽ rei ſcitæ. Eadẽ. n. rei ueritas eſt, q̃ cognoſcit & diſcipulus, & magiſter. Sed q̃tũ ad hoc, q; ponit eſſe unũ intellectũ poſſem oĩum hoĩum, & eaſdem ſpẽs intelligibiles differentes ſolũ ſm diuerſa phãtaſmata, falſa ẽ, eius opinio, vt ſ. habitũ eſt.* Alia eſt opinio Platonicorũ, q poſuerunt, q; ſcia ineſt[d] à principio aĩabus nr̃is p participationẽ formarũ ſeparatarum, ſicut ſ. habitum eſt: † ſed aĩa ex unione corporis impedit, ne poſſit cõſiderare liberẽ ea, quorũ ſciam hẽt. Et ſm hoc diſcipulus à magiſtro nõ acquirit ſciam de nouo, ſed ab eo excitat ad conſiderandũ ea, quorũ ſciam hẽt, ut ſic addiſcere, nihil aliud ſit q̃ reminiſci. Sic ẽt ponebant, q; agentia naturalia ſolũmõ diſponunt ad ſuſceptionẽ formarũ, quas acq̃rit materia corporalis per participationẽ ſpecierũ ſeparatarũ. Sed contra ſ. oſtẽſum eſt,* q; intellectus poſſis aĩæ humanæ eſt in potẽtia pura ad intelligibilia, ſm q; Ariſt. dicit in 3. de Aĩa. † Et iõ aliter dicendũ eſt, q;[m] docẽs cãt ſciam in addiſcente, reducendo ipſum de potẽtia in actũ,* ſicut dr̃ in 8. Phy.* Ad cuius euidentiã conſiderandũ eſt, q; effectuũ, q ſunt ab exteriori[d] principio, aliquis eſt ab exteriori principio tm̃: ſicut forma dom⁹ cãtur in materia ſolũ ab arte. Aliqs aũt effectus eſt qñq; q̃dem ab exteriori principio, qñq; aũt ab interiori: ſicut ſanitas cãtur in ĩfirmo qñq; ab exteriori principio. ſ. ab arte medicinæ: qñq; aũt ab interiori principio, ut cum aliqs ſanat p uirtutẽ naturæ. & in talib. effectib. ſunt duo attendenda. Primò, quidẽ, q; ars imitat naturã in ſua operatione. Sicut. n. natura ſanat infirmũ alterãdo, dirigẽdo, & expellẽdo materiã, q̃ cãt morbũ, ita & ars. Secũdò attendendũ eſt, q; principiũ exterius. ſ. ars, nõ operat ſicut principale agens, ſed ſicut coadiuuãs agẽs principale, q; eſt principiũ interi⁹, cõfortando ipſum, & miniſtrãdo ei inſtrã & auxilia, quib. natura vtatur ad effectũ pducẽdũ: ſicut medic⁹ cõfortat naturã & adhibet ei cibos, & medicinas, q̃b. natura utat ad finẽ intẽtũ. Scia aũt acquirit in hoĩe & ab interiori principio, ut patet in eo, q per inuentionem propriã ſciam acquirit: & à principio exteriori, vt patet in eo q addiſcit. Ineſt. n. unicuiq; hoĩ quoddã principiũ ſciæ, ſ. lumẽ intellectus agentis, per qđ cognoſcunt ſtatim à principio naturaliter quædã vlia principia omnium ſciarũ. Cũ aũt aliqs hmõi vlia principia applicat ad aliqua particularia, quorũ memoriã & experimentũ p ſenſum accipit, per inuentionem propriam acquirit ſciam eorũ q̃ neſciebat, ex notis ad ignota pcedẽs. Vñ & quilibet docẽs, ex his, q̃ diſcipulus nouit, ducit eũ in cognitionẽ eorum, q̃ ignorabat, ſm quod dr̃ in primo Poſte.* q; Oĩs doctrina, & oĩs diſciplina ex pręexiſtẽti fit cognitione. Ducit aũt magiſter diſcipulũ ex pręcognitis in cognitionẽ ignotorũ dupliciter. Primò qdẽ proponendo ei aliqua auxilia, vel inſtrã, quib. intellectus eius utatur ad ſciam acquirendã, puta, cũ pponit ei aliquas ppoſitiones minus vles, quas tñ ex præcognitis diſcipulus diiudicare põt: uel cũ proponit ei aliqua ſenſibilia exẽpla, uel ſĩlia, uel oppoſita, uel aliqua hmõi, ex quibus intellectus addiſcẽtis manuducit in cognitionem ueritatis ignotæ. Alio mõ cũ cõfortat intellectũ addiſcentis, nõ qdẽ aliqua uirtute actiua quaſi ſuperioris naturæ, ſicut ſ. dictũ eſt* de angelis illuminantib. quia oẽs humani intellect⁹ ſunt uni⁹ gradus in ordine naturę, ſed inq̃tũ proponit diſcipulo ordinẽ principiorũ ad cõcluſiones, q forte p ſe ipſũ ñ hẽret tãtã uirtutẽ collatiuã, vt ex pricipiis poſſet cõcluſiones deducere. Et iõ dr̃ in 1. Poſte.* q; Demõſtratio eſt ſyllogiſm⁹ faciens ſcire. Et per hũc modũ ille, q demõſtrat, auditorẽ ſciẽtẽ facit.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, q; ſicut iã dictũ eſt,* hõ docens ſolummodo exterius miniſteriũ adhibet, ſicut medicus ſanãs. Sed ſicut natura interior eſt principalis cã ſanationis, ita & interi⁹ lumẽ intellect⁹ eſt principalis cã ſciæ: utrunque aũt bonũ eſt à Deo. Et iõ ſicut de Deo dr̃: Qui ſanat oẽs infirmitates tuas: ita de eo dr̃. Qui docet hominem ſcientiam, inquantum lumen uultus eius ſup nos ſignatur, per quod nobis omnia oſtenduntur.

AD SECVNDVM dicẽdũ, q; doctor nõ cãt ſciam in diſcipulo p modũ agẽtis naturalis, ut Aue. obijcit.* Vñ nõ oportet, q; ſcia ſit qualitas actiua: ſed eſt principium quo aliquis dirigitur in operando.

AD TERTIVM dicẽdũ, q; magiſter nõ cãt lumen intelligibile in diſcipulo, nec directẽ ſpẽs intelligibiles: ſed mouet diſcipulũ p ſuã doctrinã ad hoc, q; ipſe p uirtute ſui intellectus formet intelligibiles cõceptiones, quarũ ſigna ſibi pponit exterius.

AD QVARTVM dicẽdũ, q; ſigna, q̃ magiſter diſcipulo pponit, ſunt rerũ notarũ in vlĩ, & ſub quadam cõfuſione, ſed ignotarũ in particulari, & ſub quadã diſtinctione. Et ideò cum quiſque per ſeipſum ſciam acquirit, non poteſt dici docere ſeipsũ, vel eſſe ſuiipſius magiſter: quia non præexiſtit in eo ſcientia completa, qualis requirit in magiſtro.

*Lib. 3. tex. 5.

*q. 76. a. 2. & 1. q6. 79. art. 4. & 5.

D. 1107.

*q. 76. a. 1. & 2. & q6. 79. a. 4. & 5. D. 1105.

*q. 84. a. 3. & 4.

*q. 79. a. 2. & q. 84. art. 3. & 4.

†Li. 3. de aĩa. text. 14. tom. 2.

Conclu.

*Tex. 31. tom. 2. D. 141.

*In principio primi, li. poſte. to. 1.

*qu. 106. ar. 1. & q. 111. art. 1.

*Lib. 1. poſt. tex. 5. tom. 1.

*In cor. ar.

*Li. 3. de aĩa. text. 5. declinã do ad finem.

SVPER Q. CXVII. ART. II

Porrecta per totum. 577

Titulus, Homines in ſtatu uię v patet ex tertio argumẽto, & eius rñſione. De hoibus.n.in ſtatu patriç nihil hic dicitur. ¶In corpore una cõcluſio rñſiua quęſito negatiuè. Hoies non pñt docere angelos, ſed tñmmodo eis loqui. probat. Supremi hoies ſe hñt ad infimos angelos ſicut angeli inferiores ad ſuperiores: ſed inferiores nunq̃ illuminant ſuperiores loquuntur tñ eis. ergo &c. Maior patet ex naturæ ordine, & pbatur authoritate Matthęi 11. quoad ſtatũ grę. Minor ex dictis. Et qm̃ hoies nõ ſecũdũ ſtatũ glorię. Sed ſcdm̃ ſtatũ naturæ, & gr̃æ huius vię ſũt inferiores oĩbus angelis: ideo præſens rõ in viatoribus tm̃ hoibus habet locũ.

2. diſt. 11. art. 4. Et Ephe. 3. lect. 3.

ARTICVLVS II.

Vtrum homines poſſint docere angelos.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd homines poſſint docere angelos. Dicit.n. Apoſtol. ad Ephe. 3. Vt innoteſcat principibus, & poteſtatibus in cœleſtibus[h] per Eccleſiã multiformis ſapientia Dei: ſed Eccleſia eſt congregatio hominum fidelium. Ergo angelis per homines aliqua innoteſcunt.

¶2 Pręt. Angeli ſuperiores, qui immediatè de diuinis à Deo illuminantur, inferiores angelos iſtruere pñt, vt ſ. dictũ eſt:* ſed aliqui hoies immediatè de diuinis p Dei uerbũ ſunt inſtructi, ſicut maximè patet de Apoſtolis, ſm̃ illud ad Hebr. 1. Nouiſſimè diebus iſtis locut* eſt nobis in filio. Ergo aliq̃ hoies aliquos angelos docere potuerunt.

* q. 106. ar. 1. & 3.

¶3 Præt. Inferiores angeli à[h] ſuperioribus inſtruunt: ſed quidã hoies ſuperiores ſunt aliquib. angelis, cũ ad ſupremos ordines angelorũ aliq̃ homines aſſumant, ut Gre.* dicit in quadã homilia. Ergo aliq̃ inferiores angeli per aliquos hoies de diuinis inſtrui pñt.

* Homil. 34. i euãge. poſt medium illius.

SED CONTRA eſt, quod Dion.† dicit 4. ca. de diu. no. quòd omnes diuinæ illuminationes perferuntur ad homines mediantibus angelis. Nõ ergo angeli inſtruuntur per homines de diuinis.

† Cap. 4. par. 1. aliquãtulũ, ante medium.

RESPON. dicendũ, q̃ ſicut ſupra habitũ eſt,* inferiores angeli loqui quidem pñt ſuperiorib. angelis, manifeſtando eis ſuas cogitationes, ſed de reb. diuinis ſuperiores inferioribus nunq̃ illuminant. Manifeſtũ eſt aũt, q̃ eo mõ, quo inferiores angeli ſuperiorib. ſubdunt, ſupremi hoies ſubdunt ẽt infimis angelorũ: quod patet per id quod Dñs dicit Ma. 11. Inter natos mulierũ nõ ſurrexit maior Ioãne Baptiſta: ſed qui minor eſt in regno cęlorũ, maior eſt illo. Sic igit̃ de[m] reb. diuinis ab hoib. angeli nunq̃ illuminant: cogitationes tñ ſuorũ cordium hoies angelis per modum locutionis manifeſtare pñt[n]: quia ſecreta cordium ſcire ſolius Dei eſt.

* qu. 107. art. 2.

Conclu. m

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ Augu. 5. ſuper Gen. ad lit.* ſic exponit illam Apoſtoli authoritatem. Pręmiſerat.n. Apoſtolus: Mihi oĩum ſanctorũ minimo data eſt gratia hæc, illuminare oẽs, q̃ ſit diſpenſatio ſacramenti abſcõditi a ſęculis i Deo. Ita dico abſconditi, ut tñ innoteſceret principib*, & ptatibus in cœleſtibus per eccleſiam, ſ. multiformis ſapientia Dei, quaſi dicat. Ita hoc ſacramẽtum erat abſconditũ hoib. ut tñ eccleſiæ cœleſti, quæ continetur in principibus & poteſtatib. hoc ſacramẽtum notum eſſet à ſæculis, non ante ſęcula; quia ibi primitus eccleſia fuit, quo poſt reſurrectionem & iſta eccleſia hoium congreganda eſt.* Põt tñ & aliter dici, q̃ illud quod abſconditũ eſt, non tm̃ in Deo innoteſcit angelis, verũ ẽt hoc eis apparet, cũ efficit, atq; propalat̃, ut Aug.* ibidem ſubdit. Et ſic dũ p Apoſtolos impleta ſunt Chri, & Ecclæ myſteria, angelis aliqua apparuerũt de huiuſmodi myſterijs, q̃ antè erat eis occulta. Et p hũc modũ põt intelligi, q̃ Hie. dicit,* q̃ Apl̃is pdicãtibus, angeli aliqua myſteria cognouerũt: q̃a. ſ. p pdicationẽ Apoſtolorũ huiõi myſteria explebant in rebus ipſis: ſicut pdicante Paulo Apoſtolo conuertebant gentes, de quo Apoſtolus ibi loquitur.

* Li. 5. ca. 19. circa medium tom. 3.

Secunda reſponſio.

* Loco citato in princip. corp.

* Super ſcum Pauli citatũ arg. 1. to. 9.

AD SECVNDVM dicendum, q̃ Apoſtoli inſtruebantur immediatè à uerbo Dei, non ſecundùm eius diuinitatem, ſed in quantum eius humanitas loquebatur: undè ratio non ſequitur.

AD TERTIVM dicendũ, q̃ aliq̃ hoies, ẽt in ſtatu vię, ſunt maiores aliquib. angelis, nõ qdẽ actu ſed virtute, inquantũ ſ. hñt[d] charitatẽ tãtę uirtutis, vt poſſint mereri maiorẽ beatitudinis gradũ, q̃ * quidã angeli hẽant. Sicut ſi dicamus ſemẽ alicuius magnæ arboris eſſe maius uirtute, q̃ aliq̃ paruã arborem, cum tamen multò minus ſit in actu.

D. 31.

516

ARTICVLVS III.

Vtrum homo per uirtutem animæ poſſit corporalem materiam immutare.

SVPER Q. CXVII. ART. III.

Porrecta per totum. 578

Titulus, Hõ ex vi tute aię, inquantum aia eſt, Immutare immutatione formali corporalem naturam, directè ſupponit pro extrinſecis corporibus quãmuis vt patebit. etiã de intrinſeco aliquo mõ verificetur cõcluſio. ¶In corpore una cõcluſio rñſiua queſito negatiuè. Aia ſua virtute non põt materiã corporalẽ immutare niſi mediãte aliquo corpore. Probat̃. Materia corporalis à ſolo Deo, aut compoſito ex materia & forma põt immediate mutari. ergo. Antecedẽs patet ex dictis. Cõnia eſt p ſe nota, & confirmat̃ angelis non pñt hoc, niſi mediante corpore ergo multo min* aia. Antecedẽs patet ex praemo antecedente. Cõſequentia nota. ¶In rñſione ad tertiũ aduerte, q̃ vt ex illa patet, aia nec corpus proprium directè immutare poteſt formali immutatio nẽ, q̃m aia non eſt directè principium alicuius mutationis, vt patet diſcurrendo per mutationes, alterationẽ, augmentationem

AD TERTIVM ſic procedit. Vr. q̃ hõ p uirtutẽ aiæ poſſit corporalem materiã immutare. Dicit.n. Gre.* 2. dial. q̃ Sancti miracula aliqñ ex prece faciũt, aliqñ ex[h] ptate. Sicut Petrus qui Tabitã mortuã orãdo ſuſcitauit: Ananiam & Saphirã mẽtientes, morti increpãdo tradidit: ſed in operatione miraculorum fit aliqua immutatio materię corporalis. Ergo hoies virtute ſuæ animæ poſſunt materiam corporalem immutare.

* 2. dial. ca. 30. in medio.

¶2 Pręt. Sup illud ad Ga. 3. Quis uos faſcinauit ueritati nõ obedire? dicit gl.* q̃ quidã hñt oculos urẽtes, qui ſolo aſpectu inficiunt alios, & maximè pueros: ſed hoc nõ eſſet, niſi virtus aiæ poſſet materiam corporalem[h] immutare. Ergo homo per uirtutem ſuæ animæ poteſt materiam corporalem immutare.

* Gloſ. ordinaria ibid.

¶3 Pręt. Corp* humanũ eſt nobili*, q̃ alia inferiora corpora: ſed p apprehẽſionẽ aiæ humanę immutatur corpus humanũ ad calorẽ, & frigus, vt patet in iraſcentib. & timentib. & qñq; etiam hæc immutatio peruenit vſq; ad ęgritudinẽ, & mortẽ. Ergo multò magis aia hoĩs põt ſua uirtute mãm corporalẽ imutare.

SED CONTRA eſt, quòd dicit Aug.* in 3. de Trin. q̃ materia corporalis ſoli Deo obedit ad nutum.

* Li. 3. de Trin. ca. 8. circa fi. to. 3.

nem ſuſtentionem. Nihil.n. hoiũ aia facit per operationẽ aĩalẽ, ĩ apprehenſionẽ, aut volitionẽ directè, qa hũ eſt tantæ efficacię: ſed ut in lra dr̃, ad apprehenſionẽ aiæ ſequitur actus appetit* ſenſitiui, puta, timor, quẽ cõcomitat̃ commotio alicuius humoris &c. & ſic ĩdirectè aia humana immutat corpus proprium.

* qu. 110. art. 4.

* qu. 110. art. 2.

SVPER Q. CXVII. ART. IIII.

Capr. 4. d. 5. q. 2. con. 1. & 2.

Concl. m

Titulus clarus. ¶In corpore una cõcluſio rñſiua queſito. Aia ſeparata ſua naturali uirtute non põt mouere aliquod corpus. Probat̃. Aia coniuncta nõ mouet corpus, niſi uiuificatum à ſe. ergo ſeparata nullum corpus poteſt mouere. Antecedens probatur, quia membrum mortificatum non obedit ei ad motum localem. Conſequentia probatur, quia nullum corpus uiuificatur ab anima ſeparata.

* Eod. li. & c. in argum. cita io.

¶Circa hãc cõñiã dubiũ occurrit: qm̃ conſequentia iſta ſupponit idẽ iudiciũ eſſe de aĩa ſeparata, & cõiuncta, quod nõ probat̃. Et apparet falſum in ſimili cõñia. Aia coniuncta non intelligit aliquid, niſi phãtaſiatum. ergo ſeparata nihil intelligit. Probat̃, quia aiæ ſeparatæ nihil offert̃ phãtaſiatũ. Iſta cõñia dr̃ non teneri: quia non eſt idẽ iudicium de aĩa ſeparata, & coniuncta. ergo nec illa quæ facta eſt nunc, niſi probet̃ identitas iudicij.

* qu. 110. art. 2.

¶Ad hoc prima facie dici põt, q̃ qui aia ſeparata non eſt maioris uirtutis motiuæ, q̃ coniuncta, idcirco conſequentia tenet. Sed contra hanc rñſionem ſunt primo, q̃ non eſt maioris uirtutis mouere lapillũ, q̃ corpus coniunctũ. Secundò, q̃ licèt aia ſeparata nõ ſit maioris uirtutis, eſt tñ alterius modi utendi illa virtute, ſicut eſt alterius modi eſſendi, & intelligendi & ppterea coniuncta mouet uiuificando, ſeparata autem non uiuificando. Vndè dicendum

* Lib. de ſomn. ca. 2. ante med. to. 5.

* Alias fa io.

RESPON. Dicendum, q̃ ſicut ſ. dictum eſt,* materia corporalis non immutatur ad formam, niſi vel ab agente aliquo compoſito ex materia & forma, vel ab ipſo Deo, in quo uirtualiter & materia & forma pexiſtit: ſicut in primordiali cã vtriuſq;. Vñ & de angelis ſ. dictum eſt,* q̃ materiam corporalẽ immutare non pñt naturali uirtute, niſi applicando corporalia agẽtia ad effectus aliquos producẽdos.[m] Multò igitur mio* aia ſua virtute naturali poteſt immutare materiã corporalẽ niſi mediãtib. aliquib. corporibus.[n]

AD PRIMVM ergo dicendũ, q̃ ſancti dicunt miracula facere ex ptãte gratiæ, non naturæ. Quod patet p illud quod Gre.* ibidẽ dicit. Qui filij Dei ex ptãte ſunt, ut dicit Ioãnes, qd mirũ ſi ſigna facere ex ptãte ualeant?

AD SECVNDVM Dicẽdũ, q̃ faſcinationis causã aſſignauit Auic. ex hoc, q̃ materia corporalis nata eſt obedire ſpũali ſubſtantiæ magis, q̃ contrarijs agẽtib. in natura. Et iõ qñ aia fuerit fortis in ſua imaginatione, corporalis materia immutat̃ ſm̃ eã: & hanc dicit eſſe cãm oculi faſcinantis. Sed ſ. oñſum eſt,* q̃ materia corporalis non obedit ſubſtãtiæ ſpũali ad nutũ, niſi ſoli Creatori. Et iõ melius dicendũ eſt, q̃ ex forti imaginatione aiæ immutant̃ ſpũs corporis cõiuncti: quę quidẽ immutatio ſpirituum maximè fit in oculis, ad quos ſubtiliores ſpũs pueniũt. Oculi aũt inficiunt aerẽ continuũ vſq; ad determinatum ſpatiũ, per quẽ modum ſpecula, ſi fuerint noua & pura, cõtrahũt q̃dã impuritatẽ ex aſpectu mulieris mẽſtruatæ, vt Ariſt.* dicit in li. de ſom. & ui. Sic igit̃ cũ aliqua aia fuerit uehemẽter commota ad malitiã, ſicut maximè in uetulab. contingit, efficit̃ ſm̃ modũ pdictũ aſpect* eius uenenoſus & noxi*: & maximè pueris, q̃ hñt corp* tenerũ, & de facili receptiuũ ipreſſionis. Poſſe eſt etiam quod ex Dei permiſſione, uel etiã ex aliquo facto* occulto cooperetur ad hoc malignitas dęmonũ, cũ quib. uetulæ ſortilegę aliquod fœd* hñt.

AD TERTIVM Dicẽdum, q̃ aĩa corpori humano vnitur ut forma: & appetit* ſenſitiu*, qui obedit aliqualiter rõni, ut ſ. dictũ eſt,* eſt actus alicuius organi corporalis. Et iõ oportet q̃ ad apprehenſionẽ aiæ humanę cõmoueat̃ appetitus ſenſitiuus cũ aliqua operatione corporali. Ad exteriora uerò corpora ĩmutãda apprehẽſio aiæ humanæ non ſufficit, niſi mediante immutatione proprij corporis, ut dictum eſt.*

ARTICVLVS IIII.

Vtrum anima hominis ſeparata poſſit corpora, ſaltem localiter, mouere.

AD QVARTVM ſic procedit̃. Vr̃. q̃ anima hominis ſeparata poſſit corpora, ſaltem localiter, mouere.[b] Subſtantiæ.n. ſpirituali naturaliter obedit corpus ad motũ localẽ, ut ſ. dictũ eſt*: ſed aĩa ſeparata eſt ſubſtantia ſpũalis. Ergo ſuo imperio põt exteriora corpora mouere.

¶2 Prę. In itinerario Clementis † dr̃ narrãte Niceta ad Petrũ, q̃ Simon magus per magicas artes pueri à ſe ĩterfecti[h] aĩam retinebat, p q̃ magicas operationes efficiebat: ſed hoc eſſe non potuiſſet ſine aliqua corporum tranſmutatione, ad minus localiter. Ergo aĩa ſeparata habet uirtutẽ localiter mouẽdi corpora.

SED CONTRA eſt, quod Phil̃s dicit in lib. de anima,* quod aĩa nõ põt mouere quodcũq; corpus, ſed ſolummodo propriũ.

RESPON. Dicendũ, q̃[m] aĩa ſeparata ſua naturali uirtute non põt mouere aliquod corpus.[n] Manifeſtum eſt enim, q̃ cum anima eſt corpori unita nõ mouet corpus, niſi viuificatum: vndè ſi aliquod membrum corporis mortificetur, non obedit animæ ad motum localem. Manifeſtum eſt autem q̃ ab anima ſeparata nullum corpus uiuificatur: undè nullum corpus obedit ei ad motum localem, quantum eſt de uirtute ſuæ naturę, ſupra quã poteſt aliquid ei conferri uirtute diuina.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſubſtantię quædam ſpirituales ſunt, quarum uirtutes non determinantur ad aliqua corpora, ſicut ſunt angeli, qui ſunt naturaliter à corporibus abſoluti: & ideò diuerſa corpora ei poſſunt obedire ad motum. Si tamen alicuius ſubſtantiæ ſeparatæ virtus motiua determinetur naturaliter ad mouendũ aliquod corpus, non poterit illa ſubſtantia mouere aliquod corpus maius, ſed minus: ſicut ſecũdum

eſt, q̃ conſequentia fundatur ſup vna pᵱpoſitione priore antecedente, & implicitè declarata ĩ illo, & explicata ĩ rñſiõe ad primũ: & eſt iſta. Aia humana eſt ex propria natura determinata ad mouendum corpus à ſe viuificatum tm̃. Ex hac enim optimè ualet conſequentia cũ quod cõuenit ei ex natura, ſi variat̃ ex vario mõ eſſendi. Hæc ãt clauditur, & declaratur in antecedente aſſumpto. Claudit quidem cũ cum vis motiua vt ſic reſpiciat corpus quia reſpicit mobile qd oportet eſſe corpus iuxta doctrinam 6. Phy. text. 32. & aia ſcdm̃ ſtatum coniũctionis reſpiciat cuã corpus, conſequens eſt q̃ tota vis motiua ſtatu coniunctionis concludatur. Declarat̃ ãt, quia patefacto q̃ aia in ſtatu coniũctiõis determinata ẽ ad corpus viuũ, palã fit, q̃ aia abſolutè eſt virtutis limitatæ ad mouendũ tale corpus. Et ad inſtãtiam q̃ fit de diuerſitate modi mouendi, dicendum eſt ex dĩa inter uirtutem motiuam, ac intellectiuã, & volitiuam vt ſic. Intellectus enim ſecundũ totum genus ſuum hẽt p obiecto ens inquantum ens, nec eſt contractus ad aliquod particulare ens ſiue ſinghe, ſiue in ſpẽ. Virtus ãt motiua ex ppria rõne hẽt pro obiecto certũ ens. ſ. corpus mobile, & ppea intellectum

* q. 81. ar. 3.

* Ad 2. argum. præceden.

Porrecta per totum. 579

Ma. q. 16. ar. 10. ad ſecundũ.

* qu. 110. art. 3.

† Li. 2. circa finem 2. for. a prin. lib.

* Li. 2. de Aia, text. 26. to. 2.

Conlu. m

Universidad de Deusto Biblioteca

Anim coniunctum, q nō pōt attingere ens niſi phantaſiatū, oportet ſeparatū habere aliū modum intelligēdi, quo primum obiectū poſſit attingere, ex quo obiectum adæquatū ſuū non erat ens phantaſiatū. Virtus aūt motiua, cū ex ghe ſuo ad certū ens, ſ. corpus, determinetur, conſequēs eſt ꝙ ſcdm ſpēs ſuas ad certas ſpecies corporis determinetur, & ſic cum ſuprema uis motiua ad corpus determinata, nō tñ ad multitudinē, nec magnitudinē cuiuslibet: quia eſt infinita, cōſequens eſt, ꝙ paulatim deſcendendo īfima uis motiua ad corpus minimū multitudine, & magnitudine determinata ſit. Cōſtat aūt ꝙ aīa humana eſt ultim⁹ motor īter ſpūs, igit̃ ei⁹ uis ad corpus humanū, quod eſt paruiſſimū reſpectu mobiliū ab angelis, & unicū, corpus humanū ſ. uiuificatū à ſe determinat⁹, aliter non eſſet īfimo gradu limitationis. Et ꝓpterea non pōt rationabiliter diſtingui modus mouendi iuxta modū eſſendi, & intelligendi. Non. n. remanet in aīa ſeparata habitudo ad obiectum potentiæ motiuę, qa nō eſt uniuerſale ſicut intellectus. Et iō optime litera efficacia animę coniunctę ſubintelligēs efficaciam illius ſimpliciter quo ad uim motiuam, intulit, ꝙ nō poteſt coniuncta.

*Li. 10. de ciui. Dei, ca. 11. a medio, tom. †Chryſ. hom. 29. in Matt. nō multū remote à medio tomo. 2.

Porrecta per totum. 580 2. d. 18. q. 2. ar. 3. Et 2. cont. c. 86. § 1. Et po. q. 3. a. 11.

philoſophos, motor inferioris cœli nō poſſet mouere cœlum ſuperius. Vndè cū aīa ſcdm ſuā naturam determinetur ad mouendum corpus, cuius eſt forma, nullum aliud corpus ſua naturali uirtute mouere poteſt.

Ad secvndvm dicēdū, ꝙ ſicut dicit Aug. 10. *de ciuit. Dei, & Chryſ. † ſuper Matt. frequenter dęmones ſimulāt ſe eſſe animas mortuorum ad confirmandum Gentilium errorem, q hoc credebant. Et ideò credibile ē, quòd Simon Magus illudebatur ab aliquo dæmone, qui ſimulabat ſe eſſe animam pueri, quem ipſe occiderat.

QVAESTIO CXVIII.

De Traductione hominis ex homine quantum ad animam, in tres articulos diuiſa.

Deinde conſiderādū eſt de traductione hominis ex hoīe. Et primo, quātum ad aīam. Secundò, quantum ad corpus.

Circa primum quærūtur tria.

¶ Primò, Vtrū anima ſenſitiua traducatur cum ſemine.

¶ Secūdò, Vtrū aīa intellectiua.

¶ Tertiò, Vtrum omnes animę fuerint ſimul creatę.

Artcvlvs I.

Vtrum anima ſenſitiua traducatur cum ſemine.

Ad primvm ſic proceditur. Videtur ꝙ anima ſenſitiua non traducatur cum ſemine, ſed fit per creationem à Deo. Omnis. n. ſubſtantia [h] perfecta, quæ non eſt compoſita ex materia & forma, ſi eſſe incipiat, hoc nō eſt per generationem, ſed per creationem, quia nihil generatur niſi ex materia: ſed anima ſenſitiua eſt ſubſtantia perfecta, alioquin non poſſet mouere corpus, & cum ſit forma corporis, non eſt ex materia & forma compoſita. Ergo non incipit eſſe per generationem, ſed per creationem.

¶ 2 Præt. Principium gñationis in reb. uiuentib. eſt per potentiam gñatiuam, quę cum numeretur inter uires aīæ uegetabilis, eſt infra aīam ſenſitiuam: nihil aūt [h] agit ultra ſuam ſpēm. Ergo aīa ſenſitiua non pōt cāri per vim generatiuam animalis.

¶ 3 Prçt. Gñans generat ſibi ſimile, & ſic oportet ꝙ forma generati ſit [h] actu in cā generationis: ſed aīa ſenſitiua nō eſt actu in ſemine nec ipſa, nec aliqua pars eius: qa nulla pars aīę ſenſitiuæ eſt, niſi in aliqua parte corporis, in ſemine aūt non eſt aliqua corporis particula: qa nulla particula corporis eſt, q̃ non fiat ex ſemine, & per uirtutem ſeminis. Ergo anima ſenſitiua non cauſatur ex ſemine.

¶ 4 Prç. Si in ſemine eſt aliquod principiū actiuū aīæ ſenſitiuæ, aut illud principiū manet gñato iam animali, aut non manet. Sed manere nō pōt, quia uel eſſet idem cū aīa ſenſitiua aīalis gñati, & hoc eſt impoſſibile, qa ſic eſſet idem gñans & generatum, & faciēs & factū: uel eſſet aliquid aliud, & hoc ēt eſt impoſſibile: qa ſ. * oñſum eſt, ꝙ in vno aīali nō eſt: niſi unū principiū formale, quod eſt una aīa. Si aūt nō manet, hoc ēt uī impoſſibile: quia ſic aliquod [h] agēs ageret ad corruptionē ſuiipſi* ꝙ eſt impoſſe. Non ergo aīa ſenſitiua pōt generari ex ſemine.

Sed contra. Ita ſe habet virtus, quæ eſt in ſemine, ad aīalia, quę ex ſemine gñanī, ſicut ſe hēt virtus, q̃ eſt in elementis mundi, ad aīalia, quæ ex elemētis mundi producuntur, ſicut q̃ ex putrefactione gñantur: ſed in hmōi animalibus animæ producuntur ex uirtute, quæ eſt in elemētis, ſcdm illud Geneſ. 1. Producant aquæ reptibile animæ viuentis. Ergo & aīalium, quæ gñantur ex ſemine, aīæ producunt ex uirtute, q̃ eſt in ſemine.

Respon. Dicendū, ꝙ qdā poſuerunt aīas ſenſitiuas aīalium à Deo creari. Quæ qdē poſitio côueniens eſſet, ſi aīa ſenſitiua eſſet res ſubſiſtēs, hñs ꝑ ſe eſſe, & operationē. Sic. n. ſicut ꝑ ſe hēret eſſe & operationē, ita ꝑ ſe deberet ei fieri. Et cū res ſimplex & ſubſiſtēs non poſſit fieri, niſi ꝑ creationē ſequeret, ꝙ aīa ſenſitiua ꝓcederet in eſſe ꝑ creationē: ſed ista radix eſt falſa, ſ. ꝙ aīa ſenſitiua ꝑ ſe habeat eſſe, & operationem, vt ex ſuperioribus patet.* non. n. corrumperetur corrupto corpore. Et ideo cum non ſit forma ſubſiſtens, habet ſe in eſſendo ad modum aliarum formarum corporalium, quibus per ſe non debetur eſſe, ſed eſſe dicū tur inquantū compoſita ſubſiſtentia per eas ſunt.

*q. 75. ar. 3.

SVPER Q. CXVIII. ART. I.

Ferr. 2. cont. c. 86.

Titulus, cum ſemine, i. côcreetur à gñante per hoc, ꝙ ab eo deciditur ſemen, ita ꝙ in ſemine uehatur aīa ſenſitiua formaliter, uel uirtualiter.

¶ In corpore, duo principaliter. Primo tractat opinio. Secundo reſpondent quęſito.

¶ Quo ad primum, duo. Primo, opinio ipſa tenet. n. partem negatiuam dicens, Aīam ſenſitiuā à ſolo Deo fieri. Sedo, in præſēſio illius ex cau-

ſa eius quod eſt fieri oportere ꝑ creationē ſ. ſimplicitate, & ſubſiſtētia ſimul. Cui. n. hęc duo ſunt oportet creari: & cui non non, niſi forte ꝑꝑ excellentiā ordinis rei factę, ut de gratia dr̄. Ex his. n. arguit. Si hēret aīa ſenſitiua hoc, crearetur: ſed qa nō hēt ꝙ probatur, quia non eſt incorruptibilis, ergo.

¶ Quo ad ſcdm concluſio reſponſiua eſt affirmatiua. Anima ſenſitiua cauſat ab aīa gñantis principaliter, & à ſemine inſtrumentaliter. Hęc concluſio includit duo. Primū, cōe aīę ſenſitiuæ, & cęteris formis corporalibus ſ. ꝙ ſit ab agēte corporeo. Scdm, ꝙ ſit tali modo. ſ. ꝑ ſemen. Et quo ad vtrunque ꝓbatur. Primo, ꝙ ab agēte corporeo, qua le eſt gñans, probat ex principio pluries repetito. Forma quę ſic ſolū eſt, qa ineſt compoſito ſit ad factionem compoſiti, ergo ab agente corporeo: ſed aīa ſenſitiua ē hmōi, ergo. Antecedens ꝓbatur, qa fieri conuenit alicui eo mō, quo eſſe. conſequentia ꝓbatur qa oportet unumquodque fieri à ſimili. Maior iam patet ex dictis ergo. Scdm uerò probat ex diña inter agētia ſuperioris ordinis, & inferioris ſic. Inter corporalia agentia quanto uirtuoſius, tanto diſtantius poteſt: ergo uiuentia pñt & ſine medio agere ſibi ſimilia, ergo ꝑ ſemen. Añcedēs ꝓbat inductiōe i calido &c. Prima

ma conſequentia probatur, viuentia ſunt ſuprema corpora & conſequenter virtuoſiſſima. Scda vero probatur, quia ſemē eſt illud medium, quo generans attingit diſtans. Declarat quoque in litera conſequentia primæ cōſequentiæ. Et vltimo docet, ꝙ nihil refert dicere aīam cauſari ex ſemine, aut generante: quia ſe exigunt ſicut agēs, & inſtrumētū.

¶ Aduerte hic, ꝙ probato, ꝙ aīa ſenſitiua ſit ab agente corporeo, quia cōpoſitum oportet à ſimili fieri, ſatis ꝓbatū eſt, ꝙ ſit ab aīali, quia oportet animal à ſibi ſimili fieri. Non. n. ab alio corpore agente fieri intelligitur, q̃ ab ſibi ſimili. Et probato ꝙ agentia quæ viuunt, pñt per ſemen ſibi ſimilia producere, ſatis probatū eſt, ꝙ ita eſt de facto. In cauſis. n. neceſſarijs ēt neceſſitate philoſophica vt ſic, idem eſt poſſibile, & neceſſariū, quo ad rerum ordinem, ſecus quo ad miracula.

¶ Circa hāc cōcluſionem occurrit dubiū ex Scoto in 18. di. ſcdi libri, vbi tenēs ꝙ ſemē nec eſt actiuum gñationis ſubſtātialis, nec organizationis, ſed cuiuſdā præuiæ alterationis tñ, dupliciter ꝓbat, ꝙ ſemē nō eſt actiuū animę ſenſitiuæ. Primo ſic. Semen aut cauſat aīam inſtanti generationis, aut antē nō ante, quia habet rōnem paſſiui. ꝓbatur qa eſt cōuertibile de proximo in ſubſtantiam geniti. Nec inſtanti generationis, qa tunc non eſt, ſed conuertitur, & conuerſum eſt ſimul in ſubſtātiam geniti. Scdo ſic. Imperfectius non eſt cauſa actiua ſufficiens perfectioris, ſed ſemē cum omnibus ſuis ſpiritibus eſt imperfectius animali genito, ergo. Et ſi dicat, ꝙ ſemē agit in virtute ſeminantis. Contra. Nihil agit in uirtute non entis vt ſic, ſed aīal à quo deciſum eſt ſemen reſpectu generationis huius, eſt nō ens, tñ quia nō eſt præſens, tū qa non eſſe ꝑ nunc pōt, ergo.

¶ Præt. Seminans, & ſemen ſunt cauſę accidentaliter ordinatę, ergo ad actionē ſeminis nō concurrit uirtus ſeminantis. Antecedens patet, quia unum poteſt eſſe, & cauſare ſine alio. Conſequentia probatur ex differentia intra cauſas eſſentialiter, & accidentaliter ordinatas: quia illas oportet ſimul concurrere, vt Solem & hominem: iſtas non, ut patrem & auum.

¶ Deinde arguit, ꝙ ſemen nō eſt actiuum organizationis: quia eſt uniforme: ab uniformi autem nō procedit tanta difformitas, quanta apparet in membris partibuſque animalis.

¶ Ad omnia autem hæc faciliime patet reſponſio. Prænotādū tamē eſt, ꝙ Sco ſupponit, & dicit expreſſe debere poni, ꝙ ſemē eſt unigeneum, ſed non probat: & tñ cum hoc ponit ipſum cōuerti in genitum. Mihi autem ex philoſophorum dictis oīno uidetur hoc impoſſibile: quoniam duplex apud philoſophos eſt de paterno ſemine opinio. Alij. n. putant nihil eius ingredi ſubſtantiam geniti, ut Ariſt. & S. Th. & hi quo ad hoc pñt ſuſtinere ſemen eſſe homogeneum. Alij uero putant ſemen diſtingui in partes groſſiores, & ſubtiliores, & ꝙ paternū ſemē ſcdm aliquam partem conuertitur in genitum, & ſcdm aliquam cōcurrit ut cauſa actiua. Et hæc eſt opinio Alberti, & ſcdm hoc manifeſte ponitur heterogeneum. Et reuera propter diuerſitatem, quæ eſt inter ſpiritus, & reliquas partes ſeminis, uidetur heterogeneum ponendum. Componitur enim ex his ſemen ſicut ex partibus integralibus, cum ſint corpora actu exiſtentia in eo,

Concl. m

Vñ & ipſis cōpoſitis debet fieri. Et qa gñans ē ſiſe gñato neceſſe [m] eſt ꝙ naturaliter tā aīa ſenſitiua, q̃ aliæ hmōi formæ producant in eſſe ab aliquibus corporalibus agentibus tranſmutantib. materiam de potētia in actū ꝑ aliquā virtutē corpoream, q̃ ē in eis.[n] Quāto āt aliqđ agens eſt potētiꝰ, tāto pōt ſuā actionem diffundere ad magis diſtās. Sicut quāto aliquod corpus eſt magis calidū, tāto ad remotius calefactionem ꝓducit. Corpora igit̃ nō uiuentia q̃ ſūt īferiora naturæ ordine, gñant qdē ſibi ſiſe non ꝑ aliquod mediū, ſed ꝑ ſe ipſa, ſicut ignis per ſe ipſum gñat ignē ſed corpora viuentia tanq̃ potentiora agūt ad gñandum ſibi ſiſe & ſine medio, & ꝑ mediū. Sine medio quidē in opere nutritionis, in quo caro gñat carnē: cū medio vero in actu gñationis, qa ex aīa generantis deriuat̃ q̃dam virtus actiua ad ipſum ſemē aīalis, vel plātæ: ſicut & à principali agente deriuat̃ q̃dam vis motiua ad inſtrm. Et ſicut non refert dicere, ꝙ aliquid moueat̃ ab inſtrumento, vel principali agente: ita[o] non refert dicere ꝙ aīa gñati cauſetur ab anima generantis, uel à virtute deriuata ab ipſa, quæ eſt in ſemine.[q]

Ad primvm ergo dicendū, ꝙ anima ſenſitiua non eſt ſubſtantia ꝑfecta per ſe ſubſiſtens. Et de hoc ſupra dictū eſt *, nec oportet hic iterare.

*q. 75. ar. 3.

Ad secvndvm dicēdū, ꝙ virtus gñatiua non gñat ſolum in uirtute ꝓpria, ſed in uirtute totius aīæ, cuius eſt potētia, & iō virtus gñatiua plantæ gñat plātam: virtus uerò generatiua aīalis generat animal. Quanto. n. anima fuerit perfectior, tanto, virtus eius generatiua ordinatur ad perfectiorem effectum.

Ad tertivm dicēdū, ꝙ virtus illa actiua q̃ eſt in ſemine, ex aīa gñantis deriuata, ē quaſi quædam motio ipſius aīæ generantis: nec eſt aīa, aut pars aīæ niſi in uirtute, ſicut in ſerra vel ſecuri ñ eſt forma lecti, ſed motio q̃dam ad talem formam. Et iō nō oportet ꝙ iſta vis actiua hēat aliquod organū in actu, ſed fundatur in ipſo ſpū inclu-

¶ Ad primam ergo obiectionem Scoti dicitur. Semen agit in inſtanti generationis & ante: nec eſt uerum ꝙ ante habeat rōnē paſſiui, ſcdm ſe totum ſiſtem qñ non eſt totum conuertibile in ſubſtantiam geniti, ſed aut ſcdm partem, aut nihil. Vndè aut totum, aut pars remanet in inſtanti generationis, & ſic nō prohibetur ex hoc agere.

Conclu. p

¶ Ad ſecundam uerò optime rñſum eſt ex Ariſtote. 12. Metaphy. tex. 40. & S. Tho. hic in corpore, & ad ſcdm. Et ad primam inſtantiā in oppoſitū dr̄, ꝙ ſemen agere in uirtute ſeminantis, pōt dupliciter intelligi. Vno mō, ꝙ ſit cōſtructio tranſitiua, & ſic ñ dicim⁹. Alio mō intranſitiuè, ꝙ eſt ipſa uirtus ſeminantis nō cōiuncta, ſed ſeparata. In hoc. n. ut in corpore articuli dr̄, excedunt uiuētia nō uiuētia, ꝙ hęc hñt tñ uirtutes ſuas cōiunctas, illa āt hñt & cōiunctas, & ſeparatas, ꝑ deciſione ſiū à cōiūctis. Ex hoc. n. ſenſu patet reſponſio ad inſtātiam primam, quia maior licet ſit uera de agēte in uirtute alterius tranſitiuè, nō tamen intranſitiuè, ſicut eſt in ꝓpoſito. Ad ſcdm uero negatur anteceden. Non. n. ſemen, & ſeminans concurrunt ad genitum, ut pr & auus, ſed quemadmodum in litera dicitur, ut agens & inſtrumentum agētis. Sed quoniā duplex eſt inſtrumenti genus, quoddā participans uirtutem ab agēte deriuatam in eſſe ꝑmanenti: quoddam uero in eſſe ſucceſſiuo creditur & male, ꝙ inſtrumentū participans uirtutem actiuam in eſſe permanenti, non ſit inſtrm, ſed cauſa ipſa agens: cum tñ hoc nihil referat. Non minus. n. ſerra faceret ſcamnum inſtrumentaliter, ſi artis uim, ēt artifice ſubmoto retineret, ut patet in horologijs, & in molendinis, & alijs huiuſmodi, quibus non oportet adeſſe ſemper artifices, quandiu. ſ. uim artis impreſſio ordine participant. Ad probationem aūt ex conditione cauſarum accidentaliter ordinatarum dicitur, quòd non ſufficit ad hoc, ꝙ aliqua duo ſe habeant ut cauſę accidentaliter ordinatę, ꝙ non ſimul ſint, aut cauſent: ſed exigitur, quòd ambæ ſint uerę cauſæ, & eiuſdem ordinis, quorum neutrum hic ſaluatur: quia, ut in 12. Metap. comment. 24. Alexand. dicit inſtrumentum non cauſa agens, ſed cauſæ agentis organum dici debet, & eſt, quia cauſa agēs facit ſibi ſimile, inſtrumentum autem non ſibi, ſed agenti aſſimilat. Diuerſitas autem ordinis inter ſemen, & ſeminantem patet ex 12. Metaphy. & ad ſenſū quia ſemen eſt imperfecti ordinis rerum, & cauſarum: uiuens autem ipſum à quo deciditur, perfecti eſt rerū & cauſarū ordinis. Vñ manifeſte patet, quomodo diſcerni pōt, qñ duæ cauſę non ſimul cauſantes ſe habent ut accidentaliter ordinatæ, & qñ nō, attendendo ad conditiones has: & quare pater, & auus ſunt cauſę accidentaliter ordinatę: qa uterq; eſt eiuſdem ordinis in eſſendo, & in cauſando: & uterq; eſt uere cauſa, cū uterque generet ſibi ſimile. Et ideo neuter agit in uirtute alterius: ſed ſemen generat non ſibi, ſed animali, à quo deciſum eſt ſimile: & ens, & cauſa eſt inferioris ordinis, quia ens imperfectum, & cauſa inſtrumentalis eſt.

¶ Ad tertium autem principale contra organizationem, patet reſponſio ex litera, in reſponſione ad ſecundum & tertiū. Dato enim ꝙ ſemen ſit uniforme formaliter, eſt difforme uirtualiter ſcdm difformitatem eius à quo deciſum eſt, & cuius uirtu

Universidad de Deusto biblioteca

tur eſt ideò & agit tā [illegible] diſformiter, & in ducit aiam ſenſitiuā.
¶ In ſolutione ad tertium aduerte, quod calor cœleſtis, aſalis, & elemētaris nō eſt multiplex calor, ſed unus & idē multiplex agē [illegible] uim hīs, quod ſubiacet principio actiuo elementari, aſali, aut cœleſti. Et de aiali quidē & elemētari habetur ex ſcdo de Aia contra Empedoclē, ubi Ariſt. uult calorem aſalē eſſe principium augmenti, & non elementarem, i. uerbi dr, calorē non ſecundum uim elementi, ſed ſecundū uim aīæ. De cœleſti āt & uniuerſaliter hī ex 12. Metaph. commēto 18. ubi Auer. uult calores hos diſtinguī, ſicut calorē ignis à calore artis. Conſtat āt quod calor elementaris, & artificialis nō ſunt duo calores, ſed diſtinguū[illegible], quia iſte regulatur arte, ille ab iſto [illegible] agit, ergo.
¶ In ſolutione ad quartum, poſſet dubitari ad hoīem, quia in q. 3. de potētia ar. 9. ad 16. dr. Virtus quæ eſt in ſemine, remanet ēt aduenīente aīa rōnali, & ſimiliter ſpiritus, & quæ erat corporis formatiua, cū [illegible] hic uerò dr, quod non remanet.
¶ Ad hoc breuiter dr, quia remanet formaliter, & deſinit materialiter, i. remanet ſcdm ſpēm, & corrūpitur ſecundum numerum, iō diuerſimodè locutus inuenitur. hic tenet quod corrūpit illa uis numero: ibi uerò quod manet ſecundum ſpēm, quia uis regitiua & factiua corporis exiſtens in parte primo genita, puta, in corde, eſt quan eiuſdem rōnis cū uirtute ſeminis: & [illegible] uis ſeminis excellentius ſaluata in illa parte, quā in ipſo ſemine dī manere, quia [illegible] non per ſe, ſed per accidens corrumpi, ſicut diſpoſitiones induct[illegible] pro forma generanda dicunt manere, & non corrumpi niſi per accidens, quæ in melioriē eſſe [illegible] Hanc aūt [illegible] mentem S. Thomas [illegible] ubi idē de hac uirtute, ſpiritu[illegible].

*q. 115. ar ti. 3. ad 2.

*Li. 2. de aia text. 50. & 1. de partibus animaliū ca. 3. 10. 2. & 4.

*Li. 1. c. 2. & c. 10. 10 mo 4.

*Li. 1. tex. 33. & 34.

Porrecta per totum. 581

Su. q. 50. ar. 1. Et 2. di. 18. q. 2. ar. 1. Et 2. con. c. 86. & 89. Et po. q. 3. ar. 12. 9. Et quolib. 12. ar. 11. Et opuſc. 3. c. 94.

ſo in ſemine quod eſt ſpumoſū F vt atteſtatˀ eius albedo: in quo etiam ſpiritu eſt quidam calor ex uirtute cœleſtium corporū, quorum etiam uirtute agentia inferiora agunt ad ſpēm, vt ſupra dictum eſt. * Et quia in huiuſmodi ſpiritu concurrit uirtˀ animæ cum uirtute cœleſti, dr̄ quod homo generat hominem, & Sol. Calidum autem elementare ſe habet inſtrumentaliter ad virtutem animæ, ſicut etiam ad G virtutem nutritiuam, ut dicitur in * 2. de Anima.

Ad qvartvm dicēdum, quod in animalibus perfectis, quę generātur ex coitu, uirtus actiua eſt ī ſemine maris, ſm Philoſophū in lib.* de gñatione aialiū. Materia autem fœtus eſt illud, qd̄ miniſtratur à fœmina: in qua quidē materia ſtatim à principio eſt anima uegetabilis, non quidem ſm actum ſecundum, ſed H ſm actum primum, ſicut anima ſenſitiua in dormientibus. Cū aūt incipit attrahere alimentū, tunc iam actu operatur. Huiuſmodi igitur materia tranſmutatur à uirtute, quæ eſt in ſemine maris, quouſque perducatur in actum animæ ſenſitiuæ, non ita quod ipſamet uis, quæ erat in ſemine, fiat anima ſenſitiua, quia ſic idem eſſet generans & generatum. Et hoc magis eſſet ſimile I nutritioni & augmento, quam generationi, ut Philoſophus dicit.* Poſtquam autem per virtutem principij actiui, quod erat in ſemine, producta eſt anima ſenſitiua in generato quantum ad aliquam partem principale, tunc iam illa anima ſenſitiua ꝑ lis incipit operari ad cōplemētum proprij corporis per modum nutritionis & augmenti. Virtus autem actiuaque erat in K ſemine, eſſe deſinit diſſoluto ſemine, & euaneſcente ſpiritu q. inerat. Nec hoc eſt incōueniēs: quia vis illa non eſt principale agēs, ſed inſtrumentale. Motio autem inſtrumenti ceſſat effectu iam producto in eſſe.

Articvlvs II.

Vtrum anima intellectiua cauſetur ex ſemine.

Ad secvndvm ſic procedi tur. Vr̄ quod anima itellectiua cauſetur ex ſemine, Dr̄. n. Gen. 45. Cunctæ h aīæ, quæ egreſſę ſunt de fœmore Iacob, ſexaginta ſex: ſed nihil egreditur de fœmore hominis, niſi inquantū cāuſatur ex ſemine. Ergo aīa intellectiua cauſatur ex ſemine.

¶ 2 Prę. Sicut ſupra oñſum eſt, * in hoīe eſt h vna & eadem aīa ſm ſubſtatiam, intellectiua, ſenſitiua, & nutritiua: ſed aīa ſenſitiua in homine generatur ex ſemine, ſicut in alijs animalibus. Vndè & Philoſophus dicit in li. † de generatione aialium, quòd non ſimul fit animal, & homo, ſed prius fit aīal habens aīam ſenſitiua. Ergo & anima intellectiua cauſatur ex ſemine.

¶ 3 Prę. Vnum & idē h agens eſt, cuius actio terminatur ad formam, & materiam, alioquin ex forma & materia nō fieret vnū ſimpliciter: ſed anima intellectiua eſt forma corporis humani, quod formatur per uirtutē ſeminis. Ergo & aīa intellectiua per uirtutem ſeminis cauſatur.

¶ 4 Prę. Hō h gñat ſibi ſimile ſm ſpēm: ſed ſpēs humana conſtituitur per animam rōnalem. Ergo anima rōnalis eſt à gñante.

¶ 5 Prę. Inconueniens eſt dicere, quod Deus cooperetur h peccantibus: ſed ſi aīæ rōnales crearētur à Deo, Deus interdū cooperaretur adulteris, de quorū illicito coitu proles interdum generatur. Non ergo animæ rationales creantur à Deo.

Sed contra eſt, quod dr̄ in lib.* de Eccl. dog. quod animæ rationales non ſeminant per coitum.

Respon. Dicēdū, quod impoſe eſt virtutē actiuā, q̄ eſt in materia, extendere ſuā actionē ad producēdum immaterialē effectū. Manifeſtū eſt aūt, quod principium intellectiuum in hoīe, eſt principiū traſcēdēs materiam: hēt. n. operationē, in qua non cōicat corpus. c Et iō impoſe eſt, quod uirtus, quæ eſt in ſemine, ſit productiua intellectiui principij. Similiter etiam, quia uirtus quæ eſt in ſemine, agit in uirtute aīæ generantis, ſm quod anima generātis eſt actus corporis utens ipſo corpore in ſua operatione, in operatione autem intellectus nō cōicat corpus. Vndè uirtus intellectiui principij, prout intellectiuum eſt, non poteſt ad ſemen peruenire. Et iō Philoſophus in libro * de generatione animalium dicit. Relinquitur intellectus ſolus de foris aduenire. Similiter etiam aīa intellectiua, cū habeat operationem uitæ, ſine corpore eſt ſubſiſtēs, ut ſupra habitum eſt, * & ita ſibi debetur eſſe, & fieri. & cū in

& diſpoſitionibus in ducium eſſe dicit.

SVPER Q. CXVIII. ART. II.

Ferr. 2. cont. c. 86. 88.

In corpore una cōcluſio reſponſiua quæſito negatiuē. Hæreticum eſt, aīam intellectiuam traduci cū ſemine. Hæc concluſio claudit in ſe duo, ſ. & quod aīa intellectiua nō traducitur cum ſemine & oppoſitū eſt hæreticum. Vndè probat in litera primo ſimpliciter. ſecūdo utrūque ſimul. Ex quo ſemen eſt inſtrum participās virtutem agentis in eſſe ꝑmanenti, oportet vim ſeminis aliquid habere ex conditione ipſius ſeminis, & aliquid ex rōne formæ agentis, cuius eſt inſtrum, ꝑpterea in litera duplex ratio aſſertur. Prima tenēs ſe ex conditione ſeminis. Secunda ex rōne formæ hominis, qua agit ad generationem per ſemē, vt ſic ex parte cauſæ efficientis ſufficiēter oſtēdat, quod nō poſſit aīa intellectiua per ſemen fieri, & demū ex parte termini, i. ipſiˀ aīæ intellectiuæ in tertia rōne non ſolū idem probetur, ſed ad hæreſim deducatur oppoſitū. Eſt ergo prima rō. Virtus materialis non pōt terminari actionē ſuā ad effectum immaterialē: uirtus ſeminis eſt materialis, anima intellectiua eſt immaterialis ergo. Maior patet, & Minor pro prima parte, pro ſecunda verò probat quia habet operatione

*q. 76. ar. 3.

† Li. 2. de. 3. 10. 4.

* Gennadius de Eccleſia. Dogm. c. 14. habetur to. 3. inter ope. Aug.

569

* Li. 2. de generatione animalium. c. 3. 10. 4.

* q. 75. ar. 2.

in qua non communicat corpus. ergo.
¶ Secunda verò ratio eſt. Virtus ſeminis agit in uirtute animę generantis prout aīa utitur organo corporeo. ergo non agit in virtute aīæ, prout eſt intellectiua. ergo non pōt producere aīam intellectiuam. Antecedens patet. prima conſequentia probatur, quia vt intellectiua vtitur organo: ſcda eſt ꝑ ſe nota. Et cōfirmat au thoritate Ariſtotelis, immo ex hac rōne reddit rō dicti Ariſt.
¶ Aduerte hic, quod quia poſſet aliquis dicere, quod cū ſemen, ſm materiale, eſt, non poſſit uirtute propria producere aīam intellectiuā, tū virtute principalis agentis immaterialis pōt: ſicut dr̄ de phantaſmate, quod cū non poſſit producere ſpēm intelligibilem niſi virtute intellectus agentis, qui eſt immaterialis, pōt in effectū immaterialē, idcirco diuus Thomas ex hac rōne excludens talem uiam, ꝓbat quod ſemen non agit in uirtute agētis immaterialis vt ſic, quāuis agat ī uirtute formæ, q̄ eſt immaterialis. Aīa. n. intellectiua licet in ſe ſit ſimplex, & immaterialis formaliter: quia tñ ꝓha bet eminēter quicquid aliæ formę materiales hñt, ſicut tetragonū trigonū: iō diſtinguit in ſe ipſam, in quātū eſt actus corporis, & ſe ipſā, inquantū excedit corpus. Et primo hēt organa corporea ſcdo vero nullo vtit corporeo organo. Primo mō ē principiū actionū pertinētiū ad partē ſenſitiuā, & vegetatiuā. Scdo uerò mō, ē principiū pertinentiū ad intellectionem. Vnde cum ſeminatio, & gñatio exerceatur per corporeū organum, conſequens eſt, quod conueniat aīæ, inquantū eſt actus corporis: & ſic eſt ab aīa immateriali, ſed non inquantū immaterialis eſt. Actio autem intellectus agentis, qua agit ad ſpecies intelligibiles, non exercetur per organum: ſed eſt actio formæ immaterialis inquantum immaterialis eſt, quia non inquantū vtitur organo corporeo.
¶ Tertia autem ratio probans integraliter propoſitā concluſionem eſt. Anima intellectiua eſt ſubſtātia ſubſiſtens & immaterialis. ergo ſibi debentur & eſſe, & fieri proprium, & per creationē ſolum. ergo ipſam gñari per ſemen, eſt ipſam non ſubſiſtere. ergo eſſe corruptibilem. ergo hæreſis. Antecedens ſupponitur: conſequentia ꝓbatur, deducendo ſingulas partes conſequentis ex ſingulis antecedentis, ſ. ſibi deberi, & eſſe ac fieri ex ſubſtantia, & per creationem tantum ex immaterialitate adiuncta. Si enim aliquid ſubſiſtit, eſt ipſum quod eſt: ſed tam ſi eſt materialis, poteſt per gñationem fieri, ut patet de hoc homine & illo boue. Scd. ſi cum ſubſtātia habeat immaterialitatē, ſeu quod ei æquiualet in propoſito, ſimplicitatem, non poteſt niſi ꝑ creationē fieri: eo quod omnis generatio congregat inter ſubiectum præſuppoſitum & formam, & conſequenter præhabet genitam materiam, & componit. Scda uero conſequentia patet ex deſtructione conſequentis ad deſtructionē antecedentis primæ conſequentiæ. Ponere enim animam generari, deſtruit ipſam ſolum per rationes fieri, quod erat conſequens ad ſubſiſtentiam immaterialem in antecedente aſſumptam.
¶ Circa hanc partem occurrit dubium ſimpliciter, & ad hominem ſimul. Semen humanum diſponit materiam pro aīa intellectiua diſpoſitione neceſſitāte. ergo agit in uirtute aīæ intellectiuæ vt ſic. Antecedens patet, & conſequentia patet: quia vis aīæ ſenſitiuæ non neceſſitate pōt intellectiuam, cum altioris ſit ordinis. Et expreſſe hoc dr̄ à S. Thom. in queſt. 3. de potentia articul. 9. ad 5.

Cmis. m 452

*q. 76. ar. 4.

ſit immaterialis ſubſtantia, non pōt cauſari per gñationē, ſed ſolū per creationē à Deo. Ponere ergo aīam intellectiuam à gñante cauſari, nihil eſt aliud, q̄ ponere eam non ſubſiſtentē, & ꝑ conſequens corrūpi eam cum corpore. * Et iō m hæreticū eſt B dicere, quòd anima intellectiua traducatur cum ſemine. n

Ad primvm ergo dicendū, quod in authoritate illa ponitur ꝑ ſynecdochem pars pro toto, id eſt, anima pro toto homine.

Ad secvndvm dicēdū, quod aliqui dixerunt, quod operationes vitæ, q̄ apparēt in embryone, nō ſunt ab aīa eius, ſed ab aīa matris, uel à virtute formatiua, q̄ C eſt in ſemine, quorū utrunque falſum eſt. Opera. n. vitæ non pñt eſſe à principio extrinſeco, ſicut ſentire, nutriri, & augeri. Et iō dicendū eſt, quod aīa præexiſtit in embryone, à principio quidē nutritiua, poſtmodū autem ſenſitiua, & tandē intellectiua: Dicūt ergo qdā, quod ſ. aīam uegetabilē, q̄ primo inerat, ſupuenit alia aīa, q̄ eſt ſenſitiua, ſ. illā iterū alia, q̄ eſt intellectiua. Et ſic ſunt in hoīe tres aīæ, quarū vna eſt in potentia ad aliam: quod D ſupra improbatū eſt. * Et ideo alij dicunt, quod illa eadē aīa, q̄ primo fuit uegetatiua tm̄, poſtmodū ꝑ actionē uirtutis, q̄ eſt in ſemine, ꝑducit ad hoc, ut ipſa eadē fiat ſenſitiua: & tādē ipſa eadē ꝑducit ad hoc, vt ipſa eadē fiat itellectiua nō qdē ꝑ virtutē actiuā ſeminis, ſed ꝑ uirtutē ſuperioris agētis. ſ. Dei deforis illuſtrantis. Et ꝑꝑ hoc dicit Phīs: * quod intellectˀ uenit ab extrinſeco: ſed hoc ſtare nō pt̄. Primò qdē, qa nulla forma ſubſtātialis recipit magis & minus, * ſed ſuperadditio maioris ꝑfectionis facit aliā ſpēm, ſicut additio vnitatis facit aliā ſpēm ī numeris. Nō eſt aūt poſe, vt vna & eadē forma numero ſit diuerſarū ſperū. Secundò, qa ſequeret, quod gñatio aīalis eſſet motˀ continuus paulatim ꝓcedēs de impfecto ad ꝑfectū, ſicut accidit in alteratione. Tertiò, qa ſequeret quod gñatio hoīs, aut aīalis nō ſit gñatio ſimpliciter, qa ſubiectū eius eſſet ens actu. Si. n. à principio in materia ꝑlis eſt aīa vegetabilis, & poſtmodū vſq; ad ꝑfectū paulatim ꝑducit, erit ſꝑ additio ꝑfectionis ſequentis ſine corruptione ꝑfectionis ꝑcedētis, quod eſt contra rōnem gñationis ſimpliciter. Quartò, quia aut id, quod cauſatur ex actione Dei, eſt aliquid ſubſiſtens: &

¶ Ad hoc dr̄, quod aīam Sortis intellectiuam, vt intellectiuam, eſſe actū corporis pōt dupliciter intelligi. Vno modo quod reduplicet rō formalis, & ſic eſt falſum: ſic. n. nullo corporeo organo vtit. Alio mō, vt reduplicetur conditio ipſius aīæ gñantis: & ſic eſt uerum, quū enim ita illa immaterialis aīa intellectiuæ eſt actus corporis. Et iuxta hoc pōt & concedi, & negare, aīam rationalem generantis, habere aliquod organum quoniam ſecundum conditionē hēt organum, & ſic ſemen diſponit vt inſtrumentum aīæ intellectiuæ vt ſic quantū ad conditionem, quā de facto hēt: ſcdm vero rationem ſuam nō debetur ſibi organum. Et propterea ſemen in virtute aīæ intellectiuæ non poteſt in animam intellectiuā ſed in diſpoſitiones materiæ, quæ reſpiciunt animam inducendā non ſecundū ſuam formalitatem, quia nullo vtitur corporeo organo, aut diſpoſitione: ſed ſecundum ſuam conditionē qua eſt perfectio, & actus corporis, vt ſic terminus ꝓprius actionē reſpiciat principio. Quia. n. principium actionis nō eſt aīa intellectiua abſolutè, ſed ſcdm cōditionē qua eſt actus corporis, ſ. terminus actioni ſui inſtri, nō eſt aīa intellectiua abſolutè, ſed ſcdm cōditionem, qua eſt actus corporis. ſ. ſcdm diſpoſitiones & unionē, ut ſerˀ pater hic clarˀ nō repugnāt hęc dictis in litera, q̄ dr̄ aīa intellectiua abſolutè & formaliter loquitur.
* In ſolutione ad tertiū aduerte, quod quia poſitio iſta diſtinguit corporeū generās cōpoſitū diſpoſitū, diſponendo materiam ab introducente formā, qd ab Ari. reprobat, deſtruendo ideas, quas ad hoc ponebat Plato: idcirco ne uideamur icidere ī id, quod reprehēdimus ab ipſo Ariſto. facta eſt exceptio de forma homi E nis inquantū homo, & aſſignata eſt rō ex parte termini: qa intellectus hēt operationē, in qua non cōicat corpus. ergo non educitur de potentia alicuius materiæ. ergo uenit de foris, & ſic nullum inuenitur [illegible] corporeum agens reſpectu ipſius, & cum man[illegible] ſemē humanū agat, cōſequēs eſt, quod diſponat, & aliunde mēs ueniat. Nec pōt ſimiliter fieri exceptio de alijs formis: qa reſpectu earū inueniri pōt ſufficiēs agēs corporeū ꝑ tranſmutationē materiæ. Nulla. n. alia aīa hēt operationē abſq; organo corporalis materiæ, & idcirco merito pōt de materiæ potentia educi, ac ꝑ hoc, nō eſt opus idea. S. Tho. uero hic vr̄ aliā tāgere rōnem huius exceptionis ex parte agentis: qa. ſ. Deus, & naturalia agentia ſe hñt, ſicut agens principale, & inſtrumentale: & aūt & agentia naturalia ſe hērent potius ut agētia diſparata, eo quod naturalia nō agūt mota ab illis, ſed utraq; ꝓprijs uirtutibus nō ſubordinatis inter ſe, [illegible] quaſi ad effectus agerēt: ſed oīa agūt mota à Deo ad [illegible] vt ſupradictū ē. & iō nō īconuenit Dei actiōē terminari ad formā, & naturę ad materiā: quin ū vt

*Lib. 2. de generat. animaliū c. 3. 10. 4. d 872.

Universidad de Deusto Biblioteca

uel duo agentia, ſed ut agens & agentis inſtrumentum concurrunt, quæ non duo, ſed vnum completum agens conſtituunt.

¶ In reſponſione ad quartum aduerte primo, ꝙ ad hoc, ꝙ aliquid dicatur effectiuè producere aliquod cōpoſitum, non exigit ꝙ faciat oēs eius partes, nec requirit ꝙ faciat aliquā eius partē: ſed ſufficit ꝙ effectiuè cauſet coniunctionē partiū, ex qua reſultet illud cōpoſitū. Declarat ſingula. Primò, ꝙ nō requiritur ꝙ faciat oēs partes: alioquin nullū agens naturale faceret aliquod compoſitū, qa nō facit materiā. Secūdò, ꝙ nō aliquā eius partem, aliōquin dealbans artificialiter parietem, nō diceret facere parietē album, quia nec parietē, nec albedinē facit, ſed addit unū alteri. Et uniuerſaliter ſi formæ ꝑexiſterent per ſeipſas ante generationē, & gñans eſſet tantū vis, vt gñando cōiūgeret formā cū materia, nihilominus eſſet cā illius cōpoſiti, puta, hominis, ſi forma hominis ꝑexiſteret. Et ex hac cōditionali patet tertiū, in quo clauduntur duo prima. Aduerte ſecūdo, ꝙ in generatione hominis ſunt duę actiones, & duo termini intrinſeci earum. Actio quidē vna eſt, ſimplex emanatio, ſeu creatio à prima cā Deo glorioſo. Altera aūt eſt ſeminis, ut inſtrm aīæ intellectiuæ mō expoſito, ſeu, quod eſt idē, hoīs generantis inquantum hō. Terminorum aūt diſtinctio ex eo patet, ꝙ aīa intellectiua in inſtāti quo fit, ſortit̃ duo, ſ. eſſe, quia eſt, & modū eſſendi, qa ineſt corpori, ſeu materiæ corporali, ut act⁹ in eo, cuius eſt actus ſubſtātialis. Talis aūt modus eſſendi, ſeu ineſſe, pōt ſumi dupliciter. Vno modo pro relatione actuali, unionis inter alam & materiā. Alio modo pro fundamento illius, quod nihil aliud eſt, quam materiam eſſe actu formaliter per animam, quod pertinet ad genus ſubſtātiæ, non relationis. Sed rurſus, iſtud ineſſe, ſeu unio fundamētaliter pōt utrinq; accipi. ſ. ex parte formę, quia eſt animam eſſe qua formaliter materia eſt actu in ſpecie ſubſtantiæ humanæ: ex parte materiæ, qa

* q. 76. ar. 1. & 2. & q. 79. arti. 4. & 5.

* q. 110. art. 1.

ita oportet ꝙ ſit aliud per eſſentiam à forma præexiſtente, quę non erat ſubſiſtens: & ſic redibit opinio ponentiū plures aīas in corpore. Aut non eſt aliquid ſubſiſtens, ſed quædā perfectio aīæ præexiſtentis: & ſic ex neceſſitate ſequit̃, ꝙ aīa intellectiua corrumpat̃ corrupto corpore, quod eſt impoſſe. Eſt autē & alius modus dicendi ſm eos, qui ponūt unū intellectum in omnibus, quod ſ. improbatum eſt.* Et ideò dicendum eſt, ꝙ cū generatio unius ſemper ſit corruptio alterius, neceſſe eſt dicere, ꝙ tàm in homine, ꝗ̃ in aīalibus alijs, qñ perfectior forma aduenit, fit corruptio prioris: ita tamen, ꝙ ſequēs forma hēt quicquid habebat prima, & adhuc ampli⁹. Et ſic per multas gñationes, & corruptiones peruenit̃ ad ultimam formā ſubſtantialē tàm in hoīe, quàm in alijs aīalibus: & hoc ad ſenſum apparet in aīalib. ex putrefactione gñatis. Sic igitur dicendū eſt, ꝙ aīa intellectiua creatur à Deo in fine gñationis humanæ, ꝗ̃ ſimul eſt & ſenſitiua, & nutritiua, corruptis formis præexiſtentibus.

G

H

Ad tertium dicēdū, ꝙ rō illa locum habet in diuerſis agētibus non ordinatis adinuicem. Sed ſi ſint multa agentia ordinata, nihil prohibet uirtutem ſuperioris agentis pertingere ad vltimam formā: uirtutes aūt inferiorum agentium, pertingere ſolū ad aliq̃ materiæ diſpoſitionem. Sicut uirtus ſeminis diſponit materiā: uirtus autē aīæ dat formam in gñatione animalis. Manifeſtū eſt aūt ex ꝓmiſſis,* ꝙ tota natura corporalis agit ut inſtrm ſpiritualis uirtutis, & ꝑcipuè Dei. Et ideò nihil prohibet quin formatio, corporis ſit ab aliqua uirtute corporali: aīa autem intellectiua ſit à ſolo Deo.

I

K

Ad quartum dicendum, ꝙ homo generat ſibi ſimile, in q̃tum per uirtutem ſeminis eius, diſponitur materia ad ſuſceptionem talis formæ.

F

eſt materiam eſſe actu ꝑ aīam &c. Vñ applicādo ſingula ſingulis, dicēdū eſt primo, ꝙ aīa rōnalis tōne ſui eſſe eſt terminus tranſiens creationis in inſtāti primo, quo ſor. incipit eſſe: quo ad ſuū uerò modū eſſendi, ſeu ineſſe, nō terminat creationem niſi concomitāter, & in quātū illud ineſſe ſe tenet ex parte aīæ.

Ad quintum dicendū, ꝙ in actione adulterorū illud, quod eſt naturæ, bonum eſt, & huic cooperat̃ Deus. Quod verò eſt iordinatę uoluptatis, malū ē, huic Deus nō cooperatur.

Articvlvs III.

Vtrum animæ humanę fuerint creatæ ſimul à principio mundi.

Ad tertium ſic procedit̃. Videtur, quòd animæ humanæ fuerint creatæ ſimul à principio mundi. Dicitur enim Gen. 2. Requieuit Deus ab omni[h] opere, quod patrarat. Hoc autem non eſſet, ſi quotidie nouas animas crearet. Ergo omnes animæ ſunt ſimul creatæ.

¶ 2 Præt. Ad perfectionem vniuerſi maximè pertinent ſubſtātiæ ſpirituales. Si igitur animæ ſimul crearentur cum corporibus, quotidie innumerabiles ſpirituales ſubſtantiæ perfectioni uniuerſi adderentur: & ſic vniuerſum à principio fuiſſet imperfectum, quod eſt contra illud, quod dicitur Gen. 1. Deum omne opus[h] compleſſe.

¶ 3 Præt. Finis rei[h] reſpondet eius pricipio: ſed anima intellectiua remanet deſtructo corpore. ergo incœpit eſſe añ corp⁹.

Sed contra eſt, quod dr̃ in lib.* de Eccle. dog. quod ſimul anima creatur cum corpore.

Respon. Dicendū, quòd quidam poſuerunt, quòd animę intellectiuæ accidat uniri corpori, ponentes eam eſſe eiuſdem conditionis cum ſubſtantijs ſpiritualibus, quæ corpori non vniuntur.* Et ideò poſuerunt animas homini ſimul à principio cum angelis creatas: ſed hęc opinio falſa eſt. Primò quidem quantum ad radicem. Si enim accidentaliter conueniret animæ corpori uniri, ſequeretur, ꝙ hō, qui ex iſta unione cōſtituit̃, eēt ens per accidēs, uel ꝙ anima eſſet homo: quod falſum eſt, ut ſ. oſtenſum eſt.* Quòd etiam anima humana non ſit eiuſdem naturæ cum angelis, ipſe diuerſus modus intelligendi oſten-

Dicendū eſt ſecūdò, ꝙ eadem aīa rōnalis quo ad ineſſe, ſeu vnionē &c. ut ſe tenet ex parte materiæ, eſt proprius terminus actionis ſeminis humani, ita ꝙ ab eo eſſectiuè cāt̃ur per ſe, & directè: qm̃ propria actio humani ſeminis terminat̃ ad hoc, ꝙ materia ſubſtātiæ ſtellectiuę deformād uenientē hoc. n. operat̃ & nō fruſtra cāto ipſe natura laborat. Vñ ſi ꝓpriè loq̃ uolumus, aīa ipſa eſt terminus creationis: unio uerò aīæ & corporis, ē terminus gñationis. Et qa non ex aīa rōnali, nec ex materia, ſed ex vnione carū reſultat tertia entitas. ſ. humanitas, apud ponentes dari tertiam entitatē, vel ſaltē ex, vel in tali vnione conſiſtit cōpoſitū, quod eſt hō: ō iungēdo hæc cū ante dictis, ſequit̃ ꝙ quia hō mediante ſuo ſemine cāt actiuè cōiūctionē aīæ ītellectiuæ cū materia corporali, ex qua, uel in qua unione conſiſtit cōpoſitū, ſ. hō, ꝙ hō uerè gñat hoīem, quamuis neutrā partē faciat. Ex his tu ſolers diſputator, diſtinguendo aīam quo ad eſſe, uel ineſſe, diſtinguas ꝙ gñationē oportet habere terminū formalem quo ad eſſe, & ſimiliter quo ad ſimilitudinem. Vide S. Tho. in q. 5. de potētia, & ar. 9. & ſolutiones hęc cōſona uidentur.

Porrecta per totum.

582

2. con. ca. 83. & 84. & Heb. 1. lect. 4.

* Ca. 18. & 19. eſt inter opera Aug. to. 3.

SVPER Q. CXVIII. ART. III.

Ferr. 2. con. c. 83. 84.

Titulus clarus. ¶ In corpore tria. Primò refert opinionē aſſirmantiū. Secūdò reprobat eā. Tertiò infert reſponſionem ad quæſitum.

¶ Quoad primū duo, opinio, & radix illi⁹. Opinio ē, ꝙ aīæ ab initio mundi fuerūt ſimul creatę. Radix illi⁹ ē i duab. ꝓpoſitionib. cōſiſtit. Prima eſt, ꝙ animæ ſunt eiuſdē cōditionis cū angelis. Secunda, quæ naſcitur ex prima, eſt, ꝙ animæ intellectiuæ accidit uniri corpori.

368

* q. 75. artic. 4.

¶ Quo

¶ Quoad ſecundum tria, iuxta prædicta tria, quæ reprehendūtur ordine, quo in litera recitata ſunt, & non à priori ſecūdùm naturam ad ultimum, nec ab ultimo ad primum. Secūdum. n. naturæ ordinem, primum eſt animæ illa conditio, qua cōmunicat angelis: ſecundò vnibilitas per accidēs: & tertio, quòd de facto fuerit ab initio mundi. Reprehenditur ergo primo in litera unio ꝑ accidēs, ducendo ad impoſſibile. Anima unitur ꝑ accidens. ergo aut homo eſt ens per accidens, ſi ſi hominis nomine intelligit⁹ cōpoſitum &c. aut homo eſt ipſa anima vtens corpore: utrunque eſt falſum, ut patet ex dictis. ergo. Cōſequētia autem quo ad ſufficientiā membrorum conſequentis euidens eſt: quia oportet alterum horum dicere. ſ. qđ uel homo ſignificat cōpoſitum, uel formā vtentē materia. Quo ad vim autem illatio nis primi membri ꝓbatur in litera: quia compoſitum ex, aut, in tali unione conſiſtit. Conſtat. n. quòd conſiſtentia in entitate per accidens, nō ſunt entia per ſe. Secundò arguitur altera radicalis propoſitio de identitate naturæ animæ, & angeli. Homo ītelligit naturaliter accipiendo à ſenſibus: angelus non. ergo. Tertio arguitur poſitio. Vniri corpori aut eſt animæ naturale, aut nō naturale. Si naturale, eſſe ſine corpore eſt præter naturam. ergo anima ſine corpore nō habet ſuam perfectionem naturalem. ergo non fuit conueniens produci à Deo ſine corpore. Vltima conſequentia probat̃: Deus non inchoat opus ſuum ab imperfectis: quoniam non deficit in neceſſarijs, ſicut nec natura. Et declaratur in homine reſpectu organorum ſuorum ergo anima cum naturali organo ſuo, corpore ſcilicet, fieri debet. Si non eſt naturale, aut ergo eſt à voluntate propria, aut ab alia cauſa. Non à voluntate propria, tum quia eſſet uolūtas irrationabilis, ꝓbatur, quia reſpectu ſuperflui. probatur, quia ſi nō ſuperflui, ſed opportuni, ergo naturalis. probatur,

* q. 55. artic. 2.

* q. 84. artic. 7.

508

* Ita refert Epipha. li. 2. tom. hæreſ. hæreſi 64. à medio.

Concilio. m

dit, vt ſupra oſtēſum ē.* Hō. n. intelligit à ſenſib. accipiēdo, & cōuertēdo ſe ad phantaſmata, ut ſupra oſtēſum eſt:* & iō idiget uniri corpori, quo indiget ad operationē ſenſitiuę partis, qđ de angelo dici nō pōt. Secūdò apparet falſitas in ipſa poſitione. Si. n. aīæ naturale eſt corpori uniri, eē ſine corpore ē ſibi cōtra naturā, & ſine corpor̃ exiſtēs nō hēt ſuæ naturæ pfectionē. Nō fuit at cōueniēs, ut Deus ab impfectis ſuū op⁹ inchoaret, & ab his ꝗ̃ ſunt ꝑter naturā. Nō. n. fecit hoīem ſine manu, aut ſine pede, ꝗ̃ ſunt partes naturales hoīs: multò igitur min⁹ fecit anima ſine corporē. Si uerò aliqs dicat, ꝙ nō eſt naturale aīæ corpori uniri, oportet inqrere cām, quare ſint corporib⁹ unitæ. Oportet aūt dicere, ꝙ aut hoc ſit factū ex ei⁹ volūtate, aut ex alia cā. Si ex eius uolūtate, vī hoc eē icōueniēs. Primò qdē, qa hæc uolūtas irrōnabilis eſſet, ſi nō indigeret corpore, & uellet ei uniri. Si. n. eo idigeret, naturale eſſet ei, ꝙ corpori uniret̃, qa natura non deficit ī neceſſarijs.* Scđ o, quia nulla rō eſſet, quare aīæ à principio mūdi creatę poſt tot tpa volūtas acceſſerit, ut nunc corpori vniat̃. Eſt. n. ſubſtātia ſpūalis ſupra tps, utpote reuolutiones cęli excedēs. Tertiò, qa videret̃ à caſu eē, ꝙ hęc aīa huic corpori uniret̃, cū ad hoc reqrat̃ cōcurſus duarū uolūtatū. ſ. aīæ aduenientis, & hoīs gñantis. Si aūt ꝑter uolūtatē ipſius corpori vnit̃, & ꝑter eius naturam, oportet, ꝙ hoc ſit ex cā uiolentiā inferente, & ſic erit ei pœnale & triſte: qđ eſt ſecundū errorē Origenis,* qui poſuit aīas incorporari ꝑꝑ pœnam peccati. Vñ cū hæc oīa ſint inconueniētia, ſimpl̃r confitendum eſt, ꝙ animæ[m] non ſunt creatæ añ corpora, ſed ſimul creantur, cū corporibus, infunduntur.[n]

B

C

D

E

Ad primum ergo dicendum, ꝙ Deus dr̃ ceſſaſſe die ſeptimo,

A

quia natura non deficit in neceſſarijs. Tùm quia non eſſet maior ratio, quòd nunc, quàm olim hæc anima uellet uniri. probatur, quia eſt ſupra tempus. probatur, quia eſt ſupra reuolutiones cœli. Et nota quòd in conſequente huius rationis ponitur duplex nouitas uolitionis, & unionis: & quamuis nouitas unionis poſſit reduci in nouitatem materiæ diſpoſitæ nūc, & non prius: nouitas autem uolitionis, cū ſit ſupra omnes corporales diſpoſitiōes, ut in litera dicitur, ī quid reducetur. Tū quia unio eſſet caſualis. probatur, quia ex cōcurſu duarum uoluntatum non ſubordinatarum, nec condictarum, nec ab alia cauſa: quia vnio eſſet uiolenta, rediretque ergo Origenis. Probatur ſequela: qa quod eſt præter naturam & voluntatem ab extrinſeco, eſt uiolentum & triſte.

nō qdē ab oī opere, cū dicatur Ioā. 5. Pr̃ meus vſq; mō operat̃: ſed à nouis rerū generib. & ſpeciēb. cōdēdis, ꝗ̃ in operibus primis nō aliquo mō ꝑextiterint. Sic. n. animę, ꝗ̃ nūc creant̃, prę extiterunt ſm ſimilitudinē ſpeciei in primis operibus, ī quibus anima Adæ creata fuit.

Ad II dicēdum, ꝙ perfectioni uniuerſi, quantū ad numerū indiuiduorū, quotidie pōt addi aliquid: non autem ſecundū numerum ſpecierum.

Ad III dicendū, ꝙ hoc ꝙ aīa remanet ſine corpore, contingit ꝑ corporis corruptionē, ꝗ̃ conſecuta eſt ex peccato. Vñ non fuit conueniens, ꝙ ab hoc inciperet̃ Dei opera: quia ſicut ſcriptū eſt Sapient. 1. Deus mortē non fecit, ſed impij, manib. & uerbis accerſierunt eam.

Qvaestio CXIX.

De propagatione hominis quantum ad corpus in duos articulos diuiſa.

Deinde conſiderandū eſt de propagatione hominis quantum ad corpus.

Et circa hoc quæruntur duo.

¶ Primò, Vtrum aliquid de alimento conuertatur in ueritatem humanæ naturæ.

¶ Secūdò, Vtrū ſemē, quod eſt humanæ gñationis principiū, ſit de ſuperfluo alimēti.

Articvlvs I.

Vtrum aliquid de alimento conuertatur in ueritatem humanæ naturæ.

Ad primum ſic proceditur. Videtur ꝙ nihil de alimēto tranſeat in ueritatem humanæ naturæ. Dr̃. n. Matth. 15.[h] Oē quod in os intrat, in uentrē uadit, & per ſeceſſum emittitur: ſed quod emittitur, non tranſit in ueritatem humanæ naturæ. Ergo nihil de alimento in ueritatem humanæ naturæ tranſit.

¶ 2 Præt. Philoſophus i * 1. de Generat. diſtinguit[h] carnē ſecūdū ſpeciē, & ſm materiā, & dicit, ꝙ caro ſm materiā aduenit & recedit: quod aūt ex alimento generatur, aduenit & recedit.

¶ Quoad tertiū concluſio reſponſiua q̄ſito eſt negatiua. Animæ non ſunt creatæ ante corpora, ſed ſimul creantur, cū corporibus infundūtur. Probatur, quia aliter accidunt prædicta, ꝗ̃ inconuenientia ſunt.

SVPER QV. CXIX. ART. I.

Aegid. 2. ſ. d. 30. q. 2. artic. 1.

D. Bon. d. 30. q. 1.

Ric. d. 30. q. 9.

Dur. d. 30. q. 4.

Capr. 2. diſtin. 18. q. 1. con. 4.

Pet. de Pa. 2. d. 10. q. 3.

Titulus in corpore declaratur.

¶ In corpore quatuor. Primò, declaratur titulus. Secundò, tractat̃ una opinio. Tertiò, tractatur alia. Quartò alia, reſpondendo quæſito.

¶ Quo ad primum, duo. Definitur. n. & diſtinguitur pertinere ad ueritatem humanæ naturæ. Definitur. n. quòd eſt eſſe de conſtitutione ipſi⁹ naturæ humanæ, & probat̃: quia unūquodq; ita ſe hēt ad ueritatē, ſicut ad eſſe ex 2. Metaph. Diſtinguit̃ aūt, quia natura dupliciter ſumit̃. ſ. in cōi, id eſt, ſecundum ſpeciem, & in particulari indiuiduo. Et conſequenter, pertinere ad naturæ ueritatem, & eſſe, dupliciter contingit, ſcilicet naturæ ſpecificæ ſumptæ, vel numeraliter. Primo modo forma, & materia cō-

Porrecta per totum.

583

2. diſt. 30. q. 2. ar. 1. Et 4. diſt. 44. q. 1. ar. 2. q. 4. Et quol. 8. ar. ti. 5. con.

* Lib. 1. de generat. text. 35. 36. & 37. com. 2.

muni,

Ergo id in qđ alimentũ conuertitur, eſt caro ſm materiam, & non caro ſecundũ ſpeciem: ſed hoc pertinet ad veritatē humanæ naturæ, qđ ptinet ad ſpeciē eius. Ergo alimētũ non tranſit in veritatem humanæ naturæ. F

¶3 Præt. Ad ueritatem humanæ naturæ ptinere vr̃[h] humidum radicale, qđ ſi deperdat̃, reſtitui non põt, ut medici dicunt: poſſet tñ reſtitui ſi alimentum conuerteret̃ in ipſum humidũ. Ergo nutrimentũ nõ conuertitur in veritatē humanę naturę. G

¶4 Præt. Si alimētũ trãſiret ĩ veritatē humanæ naturæ, qcqd ĩ hoĩe deperdit,[h] reſtaurari poſſet: ſed mors hominis non accidit niſi p deperditionē alicui⁹. Poſſet igitur homo p ſumptionem alimenti in perpetuum ſe contra mortem tueri.

¶5 Præt. Si alimentũ in veritate humanæ naturæ trãſiret, nihil eſſet in homine, qđ non poſſet recedere, & reparari: qa id qđ in hoĩe generat̃ ex alimento & recedere, & reparari poteſt. Si ergo hõ diu uiueret,[h] ſequeret̃ ꝙ nihil, quod in eo fuit materia liter in principio ſuæ gñationis, finaľr remaneret in ipſo. Et ſic non eſſet idem homo numero p totam uitam ſuam, cũ ad hoc ꝙ ſit idem numero, requiratur identitas materiæ: hoc autem eſt inconueniens. Non ergo alimentum tranſit in ueritatem humanæ naturæ. H I

Sed contra eſt, ꝙ dicit Auguſtinus in libr.* de ver. relig. Alimenta carnis corrupta, ideſt amittentia formam ſuã, in mēbrorum fabricam migrant: ſed fabrica membrorum ptinet ad ueritatem humanæ naturæ. Ergo alimenta tranſeunt in veritatem humanæ naturæ.

* In li. de ver. relig. cap. 40. in prin. to. 1.

Respon. Dicēdũ, ꝙ ſecũdũ Philoſophum, ſecundo* Metaphy. Hoc modo ſe habet unumquodque ad ueritatem, ſicut ſe hēt ad eſſe. Illud ergo ptinet ad veritatē naturæ alicuius, quod eſt de conſtitutione naturæ ipſius. Sed natura dupľr conſiderari poteſt. Vno mõ in communi ſecundũ naturã ſpeciei. Alio mõ ſecundũm quod eſt in hoc indiuiduo. Ad ueritatē igit̃ naturæ alicuius in cõi conſideratæ pertinet forma, & materia eius in cõi accepta: ad ueritatē aũt naturæ in hoc particulari conſideratæ pertinet materia ĩdiuidualis ſignata, & forma p hmõi materiam indiuiduata. Sicut de veritate humanę naturę ĩ cõi eſt anima humana, & corpus: ſed de ueritate humanę naturę in Petro, & Martino ē hęc aĩa, & hoc corp⁹. Sunt aũt quędã, quorum formæ nõ poſſunt ſaluari, niſi ĩ una materia ſignata. Sicut forma Solis nõ põt ſaluari niſi in materia, q̃ actu ſub ea continet̃. Et ſm hunc modũ aliqui poſuerunt, ꝙ forma humana nõ põt ſaluari, niſi in materia quadam ſignata, quæ. ſ. à principio fuit tali forma formata in primo homine: ita ꝙ qcquid aliud pter illud, quod exprimo parēte in poſteros deriuat̃, additũ fuerit, non ptinet ad ueritatem humanæ naturæ, quaſi nõ verè accipiat formam humanæ naturæ, ſed illa materia, q̃ ĩ primo hoĩe formę humanę fuit ſubiecta, in ſeipſa multiplicat̃. Et hoc mõ multitudo humanorũ corporũ à corpe primi hoĩs deriuat̃. Et ſecũdũ hos alimentum non conuertitur in veritatē humanæ naturæ. Sed dñt ꝙ alimentum accipitur, ut quoddam fomentum naturæ, i. ut reſiſtat actioni caloris naturalis, ne cõſumat humidũ radicale, ſicut plumbũ, vel ſtãnum adiungit̃ argento, ne conſumatur per ignem. Sed hæc poſitio eſt multipliciter irrationabilis. Primò quidem, quia eiuſdē rationis eſt, ꝙ aliqua forma poſſit fieri in alia materia, & ꝙ poſſit ppriã materiã deſerere: & iõ omnia generabilia ſunt corruptibilia, & econuerſò. Manifeſtum eſt autem, ꝙ forma humana poteſt deficere ab hac materia, q̃ ei ſubiicitur, alioquin corpus humanũ corruptibile non eſſet. Vndè relinquitur, quòd & alij in materia aduenire poſſit, aliquo alio in ueritatē humanę naturæ tranſeūte. Secũdò, quia in oĩbus, quorũ materia inuenitur tota ſub uno indiuiduo, nõ eſt niſi unũ ĩdiuiduũ ĩ una ſpē: ſicut patet in Sole, & Luna, & K

munis, ut aĩa intellectiua, & corp⁹ humanũ ad ueritatē naturæ humanæ ſpectãt. Secundo mõ non ſolũ hæc, ſed hæc anima, & hoc corpus.

¶ Quo ad ſecundum duo. Primo opinio cõſiſtēs in tribus ppoſitionibus. Prima eſt ad veritatē humanæ naturæ ptinet tñ illa materia, q̃ eſt primo formata ĩ primo hoĩe. Secũda verò ē, qđ illa materia multiplicat̃ ĩ ſeipſã, & ſic à primis parente ad nos deriuatur. Tertia eſt, ꝙ alimentũ non ſumitur vt cõuertat̃ in veritatē naturę humanæ, ſed ut fomentũ naturæ ad reſiſtendum cõſumptiuo, vt plumbũ argento. Secundo reprobat̃ hæc opinio quadrupliciter. Prima quidē ppoſitio duabus rõnibus primis, quæ ſatis claræ ſunt in litera. Secunda verò, & tertia ſimul duabus reliquis rõnib. quarũ altera eſt. Multiplicatio materiæ aut eſt p rarefactionē, aut per cõuerſionē, aut creationē nouæ materię: ſed multiplicatio humanæ materiæ ĩ corporibus nõ eſt p rarefactionem, qa eſſent imperfectiora: nec p creationē, qa omnis materia ē ſimul creata ſecũdũ Greg. ergo per conuerſionē alimēti. Maior probat̃. Multiplicatio materię aut attēdit penes quãtitatem tñ, & ſic eſt rarefactio, ut patet ex diuiſiõne: aut penēs ipſam ſubſtantiam materiæ, & tūc aut penēs oĩno eãdē ſubſtãtiam materiæ, aut penēs aliam: non penēs omnino eãdē, qa multiplicatio ſine diuiſione intelligi nequit: eiuſdē aũt oĩno ad ſeipſum nõ eſt diuiſio. ergo penēs aliã. ergo aut per cõuerſionē, aut creationem: non n. inuenitur alius mod⁹. Vltima aũt rõ eſt ducēs ad impoſſibile, qa ſ. ex his ſequit̃, ꝙ opus generatiuæ, & nutritiuæ in omnib⁹ eſſet non naturale, ſed miraculoſum. Probat̃ ſequela primò, quòd hoc ſequatur: ſecundò quòd ĩ omnibus. Quòd ſequatur quidē

* Li. 1. Metaph. tex. 4. tom. 3.

dupliciter, primo ſic. Materia ſecundũ naturã non extēdit̃ niſi ad certã quantitatē: ſed extenſio materię primo formatæ non eſſet ad certã quãtitatem. ergo. Secũdo ſic. Naturaliter nihil creſcit, niſi p rarefactionē, aut conuerſionē: ſed hic creſceret materia neutro mõ. ergo. Quòd aũt in oĩb⁹ ſequat̃, probatur: qa ſecundum partē uegetatiuam homo nõ differt ab animalib⁹ & plantis: ac propterea eadem eſt de omnibus ratio.

¶ Circa hãc partē occurrit unũ dubiũ in prima probatiõe cõſequētiæ. Non. n. ſequi vr̃ ad opinionē contrariam, ꝙ materia eſſet ĩ potentia ad quãcunq; quantitatē: qm̃ opinio iſta eſt theologizantiũ ſupponētiũ dari prima, & ultima indiuidua omniũ uiuentiũ. Et propterea materia ĩ primo indiuiduo alicuius ſpeciei p generationē propagãdæ formatæ, nõ extenditur niſi ad certã quãtitatē ſecundum ſe, quãuis incertam nobis, tantam. ſ. quantã tot ĩdiuidua exigũt. Cum. n. hæc indiuidua ſunt finita, oportet & eorũ materiam eſſe finitam. Ad hoc dicimus, ꝙ rationes, & opiniones ſemper cõſendæ ſunt ſecũdum id, quod cõuenit eis per ſe, & non ſecũdũ id quod ſe habet per accidens: alioquin tota philoſophia, imò omnis ſcientia ac certitudo ruit. Cõſtat autem ex ſecũdo de Anima, quòd finis per ſe & primarius uis generatiuæ tributæ à natura viuentibus, eſt perpetuum eſſe ſpeciei p infinitam ſucceſſionem indiuiduorũ. Et propterea ex ipſa ratione uis generatiuæ naturalis, optimè, & per ſe ſequitur habitudo ad infinitatem ſucceſſiuam indiuiduorũ. Quicquid nanque de facto ſit, quantum tamen eſt ex parte uis generatiuæ, multiplicabilitas in infinitũ promouetur. Vndè ingenioſo huic nectitur poſitionem contrariam,

hmõi. Sic igit̃ nõ eſſet, niſi vnũ indiuiduũ humanæ ſpeciei. Tertiò, qa nõ eſt poſſibile, ꝙ multiplicatio materiæ attendat̃, niſi vel ſm quãtitatē tñ, ſicut accidit in rarefactis, quorũ materia ſuſcipit maiores dimēſiones: vľ ēt ſm ſubſtãtiam materiæ. Sola aũt eadē ſubſtãtia materiæ manēte nõ põt dici, ꝙ ſit multiplicata: qa idē ad ſeipſum nõ conſtituit multitudinē, cũ neceſſe ſit omnē multitudinē ex aliqua diuiſione cãri. Vñ oportet, ꝙ aliqua alia ſubſtantia materiæ adueniat, uel p creationē, vľ p cõuerſionē alterius in ipſum*. Vñ relinquit, ꝙ non põt aliqua materia multiplicari, niſi vel p rarefactionē, ſicut cũ ex aqua ſit aer: vel p additionē alterius rei, ſicut multiplicat̃ ignis p additionē lignorũ, vel p creationē materiæ. Sed manifeſtũ eſt multiplicationē materiæ in humanis corporib⁹ nõ accidere p rarefactionē: qa ſic corpa hominũ pfectæ ætatis eſſent ĩperfectiora, q̃ corpa puerorũ. Nec iterũ p creationē nouæ materiæ: qa ſm Gre.* oĩa ſunt ſimul creata ſm ſubſtãtiã mãæ, licēt nõ ſm ſpeciē formæ. Vñ relinquit, ꝙ multiplicatio corporis humani nõ ſit: niſi p hoc, ꝙ alimētũ cõuertit̃ ĩ veritatē humani corpis. Quartò, qa cũ hõ nõ differat ab aĩalibus, & plãtis ſm aĩam uegetabilē, ſequeret̃ ꝙ ēt corpora aĩaliũ, & plãtarũ non multiplicarent̃ p conuerſionē alimēti in corpus nutritũ, ſed p quãdã multiplicationē, q̃ ñ pt eſſe nãlis, cũ materia ſm naturã nõ extēdat̃, niſi vſq; ad certã quãtitatē: nec iterũ inueniat̃ aliqd nãliter creſcere, niſi p rarefactionē, vľ cõuerſionē alteri⁹ ĩ ipſum. Et ſic totũ opus gñatiuæ, & nutritiuæ, q̃ dñr vires naturales, eſſet miraculoſum: qđ eſt oĩno ĩcõueniēs. Vñ alij dixerũt, ꝙ forma humana põt qdē fieri de nouo in aliqua alia materia, ſi cõſideret̃ natura humana ĩ cõi, nõ aũt ſi accipiat̃ put A B C D E

eſt ĩ hoc indiuiduo, in quo forma humana fixa manet ĩ quadã materia determinata, cui primò ĩprimit̃ ĩ gñatione hui⁹ ĩdiuidui, ita ꝙ illam materiã nunq̃ deſerit vſq; ad vltimã indiuidui corruptionē. Et hãc materiã dicũt principaliter ptinere ad ueritatē humanæ naturæ. Sed qa hmõi materia nõ ſufficit ad q̃titatē debitã, reqrit̃ vt adueniat alia materia p cõuerſionē alimēti ĩ ſubſtãtiã nutriti, q̃tũ ſufficiat ad debitũ augmentum. Et hãc materiã dicũt ſecũdariò ptinere ad veritatē humanæ naturæ, qa nõ reqrit̃ ad primũ eſſe ĩdiuidui, ſed ad q̃titatē ei⁹. Iã verò ſiqd aliud aduenit ex alimēto, nõ ptinet ad veritatē humanæ naturæ, ppriè loquēdo. Sed hoc ēt ē ĩcõueniēs. Primò qdē, qa hæc opinio iudicat de materia corporũ viuētiũ ad modũ corporũ inanimatorũ, in q̃bus etſi ſit uirt⁹ ad gñandũ ſimile ĩ ſpecie, nõ tñ ē virt⁹ ĩ eis ad gñandũ aliqd ſibi ſiſe ſm ĩdiuiduũ: q̃ qdē virt⁹ ĩ corporibus uiuētibus eſt virtus nutritiua. Nihil ergo p virtutē nutritiuã adderet̃ corporib⁹ uiuētib⁹, ſi alimētũ ĩ ueritatē naturæ ipſorũ nõ cõuerteret̃. Sedò, qa virtus actiua, q̃ eſt ĩ ſemine, eſt q̃dã impreſſio deriuata ab aĩa gñantis, ſicut. ſ. dictũ eſt*. Vñ nõ põt eē maioris uirtutis in agēdo, q̃ ipſa aĩa, à qua deriuat̃. Si ergo ex uirtute ſeminis, verè aſſumit aliqua materia formã naturæ humanę, multò magis aĩa in nutrimētũ cõiũctũ poterit uerã formã naturę humanę imprimere p potētiã nutritiua. Tertio, qa nutrimēto indiget̃ non ſolũ ad augmētũ, alioqn terminato augmēto neceſſariũ ñ eſſet: ſed ēt ad reſtaurãdũ illud qđ depdit̃ p actionē caloris nãlis. Nõ aũt eſſet reſtaurõ, niſi id qđ ex alimēto gñat̃, ſuccederet ĩ locũ depditi. Vñ ſicut id qđ primo inerat, ē de veritate humanæ naturę, ita id qđ ex alimēto gñat̃. Et iõ ſm alios dicēdũ ē, ꝙ[a] alimē-

ctarium, ſcilicet eſſe quandã certam materiã, in qua ſola oĩa generabilia illius ſpeciei ſaluari poſſunt, ſequit̃ neceſſario, ꝙ illa certa materia ſit extēſibilis vltra omnē certã quãtitatē: quoniã indiuidua gñabilia ſunt vltra omnē certũ numerũ. Quotcunq; nãq; genitis, poſſunt alij ex illis generari, & iterũ alij ex illis, & ſic in infinitũ, quãuis de facto non ita futurum ſit. Non euitat̃ ergo inconueniēs ex hac fuga, qa ſemp ſequitur. ergo materia illa eſt in potentia ad q̃titatē vltra omnē certitudinem, q̃tum eſt ex ſe.

¶ Quo ad tertiũ, duo ſimiliter ſũt. Primo, opinio conſiſtens in quinq; ppoſitionib⁹. Prima. Aĩa humana uniuerſaliter ſũpta in cõi, nõ habet vnã numero certam materiã: & in hoc differt hæc opinio à pcedēte, quæ ponebat vnã certã materiam, q̃ fuit in primo hoĩe, oportere informari ab oĩ humana aĩa. Secunda eſt. Anima humana hoc materiam illã, cui primo imprimit̃ generatiõe huius ĩdiuidui, nequit vſq; ad mortē deſerere: & in hoc cõuenit hæc opinio cum pcedēte. Apud vtrãq; n. ponitur id, qđ initio infuſionis aĩæ informatur, oportere manere fixũ ac ſtabile, vſq; ad diſſolutionē indiuidui. Tertia eſt. Sola illa materia, cui primo imprimit̃ aĩa, pertinet ad veritatē humanę naturę principaliter. Probat̃, qa ſola ptinet ad eſſe ĩdiuidui. Quarta. Alimētum cõuerſum in ſubſtãtiã aliti ptinet ad ueritatē humanę naturæ ſecundario. Probat̃, qa talis ſubſtantia eſt neceſſaria pp alimētũ, & q̃titatē debitã ĩdiuidui: eſſe aũt q̃tum, eſt eſſe ſecũdariũ igit̃. Quinta eſt. Quicqd aliud ex alimēto prouenit nõ pertinet ad ueritatem humanæ naturæ. Secundo ponitur reprobatio hui⁹ opinionis: & directè qđē cõtra tertiã, & quartã ppoſitiones, oẽs rõnes allatæ tēdunt, conſequenter autem etiam ſecũdam propoſitionē deſtruunt, ut patet deducenti. Prima ergo ratio eſt ducens ad inconueniēs. Si alimētũ non cõuerteret̃ in ſubſtãtiam nutriti, ergo uiuentia non poſſent generare aliqd ſibi ſimile ĩ indiuiduo. ergo nihil adderet̃ viuētibus ſupra inanimata ex uirtute nutritiua: hoc ē incõueniēs. ergo. Prima conſequentia patet, qa nõ aliter ſit iſta gñatio, niſi cõuerſione alimēti in ſubſtãtiã nutriti, puta, panis in carnē, & oſſa &c. Scđa verò pbat̃, qa cũ uiuētia cõmunicēt cũ inanimatis in generando ſibi ſimile cũ diuerſitate indiuiduorũ, & op⁹ nutritiuæ ſit ad generare ſimile in indiuiduo, ſi hoc adimit̃, nihil additur. Secunda rõ eſt. Aĩa nutritiua nõ minoris uirtutis eſt ui ſeminis. ergo põt materiã ſupponere uero eſſe ipſius aĩæ. Aĩs patet, qa cã nõ eſt minus effectu. Cõſequētia probat̃, qa ſemel hoc põt, & facit. Tertia rõ eſt. Nutrimentũ eſt non ſolum ad augēdum, ſed reſtaurandũ. ergo ſuccedit loco deperditi. ergo ē de ueritate humanæ naturæ. Aĩs probat̃. Alioqn ceſſante augmento non eſſet opus alimento. Prima conſequētia probatur, qa aliter non reſtauraret: ſecũda verò probatur, quia deperditum erat de ueritate humanæ naturæ.

* Lib. 32. moral. c. 10.

¶ Circa has rõnes, ut melius eluceſcãt, occurrũt dubia. Primæ nãq; rõnis negari poteſt conſequētia: qm̃ ſecundũ illã poſitionē. Virtus nutritiua gñat in eodē indiuiduo, dũ facit ſubſtantiã ſecũdariã, ſ. primē tē ad pfectã quãtitatē animalis. Ad ſecũdam aũt dici põt, ꝙ hoc nõ eſt ex infirmitate uirtutis, ſed ex cõditione eius, qa. ſ. eſt cõiũcta vis aĩæ iã poſita ĩ ſua uera materia. Ad tertiã quoque diceretur, ꝙ ſupponitur, uel aſſumit̃ falſum. ſ. ꝙ deperditũ fuerit de ueritate humanæ naturæ. Illa. n. materia ĩ principio informata nõ eſt deperdibilis durãte indiuiduo: ſed deperdit̃ & reſtaurãtur materia pertinēs ad eſſe ſecundarium. * q. præc. art.

¶ Ad euidentiã horũ ſcito, q̃d, quod facit apparētiã harum euaſionũ eſt, qa conſideratur uis nutritiua non abſolutè, ſed in ſtatu profectus, in quo cœptum augmētũ perficit, & reſtaurat &c. vt in pueris apparet. Sed ſi abſolutè cõſideret̃, uidebimus rõnes literæ eſſe ca-

D. 161. efficaces. Abſolutè aūt tūc optimā innoteſcit ex opere, cū opus eius immediatè poſt genitū indiuiduū cōplemur. Cū.n. prima vis aīæ ſit nutritiua in tēpore immediatè poſt iſtā generationis, opus eius oportet eſſe. Cū aūt tres aīæ vegetatiuæ virtutes, ſ. nutritiua, augmentatiua, & gñatiua, ita à natura ſint ordinatæ, ut ſp prior & hēt opus ꝓpriorum prius, & ꝓparet illius ſuperfluum ad opus poſterioris, ut patet de gñatiua, cui qđ ſuperest, pfecto aīali ſ. ſitutū eſt ſemē, ut in articulo ſequenti dicetur & in 4. Meteororū dr, q cū pōtali qđ generare, pfectū eſt, oportet q ſuperfluū nutritiuæ ſit materia augmentatiuæ, ac per hoc nutritiuā ut ſic, prius reſpiciat ipſam cōſiſtentiam aīalis, q̄ materiā augmēti. Vñ immediatè poſt iſtās generationis, cū Sortes in illo primario eſſe generatus ſit, & alimēti opus ſit primo reſtaurare deperditū, deinde parare materiā augmētato, & tūc nō poſſit aliud depe̅di, niſi materia primaria, igitur uis nutritiua conuertit alimētum in ueram primā ſubſtātiā nutriti. Materia .n. illa primaria, cum ſit miſta ex contrarijs, humido ſ. & calido, deperdibilis partialiter eſt calido conſumente humidū, & conſequēter reſtaurabilis. Et ex hoc patet defectus omnium euaſionū adductarum. Prima .n. nō euadit inconuenientes, q a ex hypotheſi aduerſarij ſubſtantia primaria manet ſeorſum à ſecundaria, ac p hoc nutritiua generando ſubſtātiā ſecundariā nō generat in eodē indiuiduo, niſi per iuxta poſitionē, quo etiam modo ignis etiā nutrit, & auget ſe ignē do iuxta poſita ligna, & ſic nihil excellentiæ adderetur aſatis in nutritiua. Secūda quoq; non pōt ſtare cū hypotheſi aduerſarij, qui ideo ponit illā primariam materiā indeperdibilem, q a non pōt unquām alia materia uerè informari ab eadē animo, ita q in eſſe ei illa conſiſtat eius eſſe. Et enim nō ſit ex defectu materiæ, cum inueniatur materia alia, in qua potuiſſet ſemē aīam imprimere, ergo hoc eſt ex defectu uirtutis nutritiuæ, cuius oppoſitū iā pbat. Tertia autem euaſio iā patet, q nihil ualentia rō nō ſupponit, ſed probat materiam primam eſſe perdibilem, partialiter ſaltem, quia nutrimētū abſolutè, cuius opus apparet in principio, eſt ad reſtaurationem deperditi. ergo eius quod erat de ueritate naturæ.

Lib. 2. de aīa text. 45. & 1. de genera. tex. 39. tomo 2.

2. reſpon.

*Mat. 15. tom. 9.

*Loco citato in argu. 2.

*Lib. 1. de generat. text. 88. tom. 2.

tū[d] verè cōuertit in veritatē humanæ naturæ, inq̄tum verè accipit ſpeciem carnis, & oſſis, & hmōi partiū.[e] Et hoc ē, qđ dicit Phil. in 2. de Aīa, q alimētū nutrit inquantū eſt potētia caro.

Ad primum ergo dicendū, q Dominus nō dicit, q totū qđ in os itrat, p ſeceſſum emittat: ſed oportet q de quolibet cibo aliqd impurū p ſeceſſum emittat. Vel[f] pōt dici, q qcqd ex alimēto gñat, pt ēt p calorē naturalē reſolui, & p poros quoſdā occultos emitti, ut Hie.* exponit.

Ad II dicendū, q aliq p carnē ſm ſpeciē intellexerunt id, qđ primo accipit ſpeciē humanā, qđ ſumit à gñante. Et hoc dicūt ſp manere, quouſq; indiuiduū durat: carnē verò ſm materiā dicūt eſſe, q̄ gñat ex alimento. & hāc dicūt nō ſp permanere, ſed q ſicut aduenit, ita abſcedit: ſed hoc eſt cōtra intentionē Ariſtote.* Dicit.n. ibi, q ſicut in vnoquoq; habētiū ſpeciē in materia, puta, in ligno & lapide: ita & i carne, hoc eſt, ſm ſpeciē, & illud ſm materiā. Manifeſtū eſt autē q pdicta diſtinctio locū nō hēt in rebus inanimatis, q̄ nō gñantur ex ſemine, nec nutriunt. Et iterū, cū id qđ ex alimēto gñatur, adiungatur corpori nutrito p modum miſtionis, ſicut aqua miſcet vino, vt ponit exēplū ibidē Philoſophus*, non pōt alia eſſe natura eius qđ aduenit, & eius cui aduenit, cū iā ſit factū vnū p uerā miſtionē. Vñ nulla rō ē, q unū cōſumat p calorē naturalē, & alterū maneat. Et iō aliter dicēdū eſt, q hæc diſtinctio Philoſophi nō ē ſm diuerſas carnes, ſed eſt eiuſdem carnis ſm diuerſam cōſideratione. Si.n. conſideret caro ſm ſpeciem, id eſt, ſm id quod eſt formale in ipſa, ſic ſemp manet, q a ſemper manet natura carnis, & diſpoſitio naturalis ipſius. Sed ſi cōſideretur caro ſm materiā ſic nō manet, ſed paulatim cōſumit, & reſtauratur: ſicut patet in igne fornacis, cuius forma manet, ſed materia paulatim cōſumit, & alia in locum eius ſubſtituitur.

Ad III dicēdū, q ad humidū radicale intelligit ptinere totū id, in quo fundat virtus ſpeciei. Quod ſi ſubtrahat, reſtitui non pōt: ſicut ſi amputet man[g], aut pes, vel aliqd hmōi. Sed humidū nutrimētale eſt, quod nōdū peruenit ad ſuſcipiendū perfectè naturā ſpeciei, ſed eſt in via ad hoc, ſicut eſt ſanguis, & alia hmōi. Vnde ſi talia ſubtrahantur, remanet adhuc virtus ſpeciei in radice, quæ non tollitur.

Ad IIII dicēdū, q oīs virtus in corpore paſſibili p continuā actionē debilitat, q a hmōi agētia ēt patiunt. Et ideò uirtus cōuerſiua in principio qdē tā fortis eſt, ut poſſit cōuertere nō ſolū quod ſufficit ad reſtaurationē deperditi, ſed ēt ad augmentū. Poſtea verò nō pōt cōuertere, niſi quantū ſufficit ad reſtaurationē deperditi, & tūc ceſſat augmētū: demū nec hoc pōt, & tunc fit diminutio: deindè deficiēte hmōi virtute totaliter animal moritur. Sicut uirtus uini cōuertētis aquam admiſtam*, paulatim per admiſtionē aquæ debilitatur, ut tandem totum fiat aquoſum, ut Philoſophus exemplificat in* 1. de Generat.

Ad V dicendū, q ſicut Philoſoph* dicit in* 1. de Genera, qñ aliqua materia p ſe cōuertit in ignē, tūc dr ignis de nouo generari. Qñ vero aliqua materia cōuertit in ignē pexiſtentem, dr ignis nutriri. Vñ ſi tota materia ſimul amittat ſpeciē ignis, & alia materia conuertatur in ignē, erit alius ignis numero. Si verò paulatim cōbuſto vno ligno aliud ſubſtituat, & ſic deinceps quouſq; oīa prima conſumant, ſp remanet idē ignis numero, quia ſemper quod addit, trāſit in pexiſtēs: & ſimiliter eſt intelligendū in corporibus viuentibus, in quibus ex nutrimēto reſtauratur id, quod per calorem naturalem conſumitur.

¶ Quo ad quartū, ponitur cōcluſio reſpōſiua quęſito ſimpliciter, & ſecundū alios. Alimentū uere conuertitur in ueritatē humanæ naturæ. ꝓbat. Verè accipit ſpeciem carnis, & oſſis &c. ergo. Antecedēs probatur ex ſecūdo de anima. Nutrit inquantum eſt potētia caro &c.

¶ In reſponſione ad tertium aduerte primo, q cū apud alios uiā humidum radicale diſtinguat à nutrimentali ex terminis, q a illud .ſ. habet animam ſecūdū pfectiſſimum modū habēdi, & propterea aīa dicitur in eo radicata: hoc verò habet animam ut imperfectè, quia ut in uia ad perfectiorem modū habēdi, per humidū radicale intelligitur non aliqua fixa pars materialis, ſed totū illud materiæ, i quo anima ſecūdum eſſe pfectū manet, ut ſic. Aduerte ſecundo, q materia, in qua aīa habet eſſe perfectū, dupliciter poteſt deperdi. Vno modo p variationem partiū, & ſic continuè deperditur & reſtauratur: nec ꝓpterea dicitur humidū radicale deperdi. Alio modo, inquantū perfectè participat animā, & hoc contingit dupliciter, uel ſecūdum totum animal, uel ſecundum partem: & eſt ſermo de partibus, q̄ peruenerunt ad ultimum eſſe, quæ ſcilicet non ſunt uia ad alias, quales partes ſunt mēbra, manus, pedes, caput. Et ſi materia illa ſic perdat, tūc uere perditur humidum radicale. & aut totū animal moritur, aut membrum illud, q a eſt irreſtaurabile. Aduerte tertio, quòd ſanguis & cholera &c. hēt duas proportiones ad corpus animalis. Alteraeſt partus integralis, imperfectè tamen ad totum: altera eſt uiæ ad terminum. Habent enim diſpoſitiones ſuas tales, & quòd

*Li. 1. tex. 88.

*Li. 1. tex. 19.

Perfectè per totum, q ſunt capaces formæ totius, imperfectō ū mō: & q ſunt vt materia tranſiens reſpectu partiū pfectiūs participantium naturā totius. Quem admodum elementa in mūdo & ſunt per ſuas naturas imperfectas, partes uniuerſi imperfectæ, & ſunt p ſalūē naturas materia miſtorū. Et propterea in litera non dicitur q ſanguis nō participat naturam ſpeciei, ſed q nō pfectè participat. Et ſi hæc aduerteris, quæ ex ſecundo ſententiarum di. 30. q. 2. & ex quarto, di. 44. q. 1. artic. 2. ſumpta ſunt, ſolues ambiguitates inſurgētes. Quomodo ſtat ſimul, q ſanguis ſit humor nutrimentalis, & tamē ſit de ueritate naturæ. Et quomodo ſtat ipſum eſſe animatum anima intellectiua, ſecundū tamen vim vegetatiuam, & tamen non perfectè habere animam, quia datur latitudo &c. & ea quæ hic dicuntur, erunt clara applicando.

¶ 84 2. diſt. 30. q. 2. art. 2. Et 4. di. 44. q. 1. art. 2. q. 4. Et 3. cōt. c. 121 prin. & c. 124.

*Li. 1. c. 8.

*Li. 10. c. 14. & 20. tom. 3.

*Li. 1. ca. 19. tom. 4.

*Ar. prec. & q. 108. art. 2.

SVPER Q. CXIX. ART. II.

Ferr. 3. cont. c. 121.
Egi. 2. ſ. d. 30. q. 2. a. 2.
Dur. d. 30. q. 5.
Ric. d. 30. q. 10.
Pet. de Pal. 2. d. 6 q. 7.

Titulus, Superfluum alimenti. Alimētum ſumitur dupliciter. Vno modo, ut iam conuerſum eſt in ſubſtantiā nutriti, & ſic nō eſt alimētū amplius, ſed ſubſtantia aliti. Alio modo, ut eſt in potētia proxima, ut conuertatur in eam, & ſic verè dicitur alimentū. Superfluum aūt cū diſtinguatur contra neceſſarium, ex neceſſario innoteſcit. Neceſſariū aūt in alimēto ſecundum naturam dicitur, quod opportunum eſt ad reſtaurationē deperditi, & augmentū in his, qui ſunt in ſtatu augmenti. Et ſic ſuperfluum in alimento eſſe dicitur, nō ſuperfluitas ex alimento, ut fęces &c. ſed illud alimenti, quod verè naturam alimēti habet, quia .ſ. eſt in potētiā ꝓxima, vt nutriat, ſeu cōuertat in ſubſtātiā aliti, neceſſarium tā non eſt ad reſtaurationem, nec ad augmētū. ſic .n. eſt exceſſus quantitatis alimēti: & iō vocatur ſuperfluum alimenti, i. pars alimenti non neceſſaria ad alendum.

ARTICVLVS II.

Vtrū ſemen ſit de ſuperfluo alimenti.

Ad ſecundum ſic procedit. Vi q ſemen non ſit de ſuperfluo alimēti, ſed de ſubſtantia gñantis. Dicit.n. Damaſ.* q gñatio eſt opus naturæ ex[h] ſubſtantia gñantis ꝓducens quod gñatur: ſed id quod generatur, generatur ex ſemine. Ergo ſemē eſt de ſubſtantia generatis.

¶ 2 Præt. Secūdū hoc filius aſſimilatur patri, q ab eo aliqd accipit: ſed ſi ſemen ex quo aliqd generatur, ſit de ſuꝑfluo alimēti, nihil acciperet aliqs ab auo, & præcedentib. in quibus hoc alimentū[k] nullo mō fuit. Ergo nō aſſimilaret aliqs auo, & pcedētib. magis, q̄ alijs hominibus.

¶ 3 Præt. Alimentū hominis generantis qñque eſt ex carnibus bouis, vel porci, & aliorū huiuſmodi. Si igit ſemen eſſet de ſuperfluo alimenti, hō generatus ex ſemine maiorē[l] aſſinitatē haberet cum boue & porco, q̄ cū patre, & alijs conſanguineis.

¶ 4 Præt. Aug. dicit 10.* ſuꝑ Geneſ. ad lit. q nos[h] fuimus in Adā non ſolùm ſecundùm ſeminalē rationem, ſed etiam ſecundū corpulentam ſubſtantiam: hoc aūt non eſſet, ſi ſemen eſſet ex ſuperfluo alimēti. Ergo ſemen non eſt ex ſuperfluo alimenti.

Sed contra eſt, quod Philoſophus probat multipliciter in lib.* de gñatione animalium, q ſemen eſt ſuperfluum alimenti.

Reſpondeo Dicēdū, q iſta qō aliqualiter dependet ex præmiſſis. ✱ Si.n. in natura humana eſt uirtus ad cōicandum ſuam formam materiæ alienæ nō ſolùm in alio, ſed ēt in ipſo, manifeſtum eſt q alimentum, quod eſt in principio diſſimile, in fine fit ſimile p formam communicatā. Eſt aūt naturalis ordo, ut aliqd gradatim de potentia reducat in actū. Et ideò in his q̄ generantur, inuenimus q primū unumquodque eſt imperfectū, & poſtea perficitur. Manifeſtū eſt autem, quod cōmune ſe hēt ad propriū & determinatū, ut imperfectū ad perfectū. Et iō uidemus, q in generatione animalis prius gñatur aīal q̄ homo, uel equus. Sic igitur & ipſum alimentū primo quidem accipit quandā uirtutem communē reſpectu omniū partium corporis, & in fine determinat ad hanc partē, uel ad illam. Nō aūt eſt poſſibile q accipiatur p ſemine id, qđ iā conuertum eſt in ſubſtantiam membrorum p quandā reſolutionem: q a illud reſolutum ſi non retineret naturā eius, à quo reſoluitur, tunc iam eſſet recedens à natura generantis, quaſi in uia corruptionis exiſtēs, & ſic nō haberet virtutē conuertēdi aliud in ſiſem naturā. Si uerò retineret naturā eius, à quo reſoluitur, tūc eſſet contractū ad determinatam partē, & non haberet uirtutē mouēdi ad naturā totius, ſed ſolū ad naturam partis. Niſi fortè qs dicat, q eſſet reſolutum ab oībus partibus corporis, & q retineat naturā omniū partiū. Et ſic ſemē eſſet quaſi quoddā paruū animal in actu, & gñatio animalis ex animali non eſſet niſi p diuiſionē: ſicut lutū generat ex luto, & ſicut accidit i animalibus, q̄ deciſa viuūt: hoc aūt eſt inconueniens.[m] Relinquitur ergo q ſemen non ſit deciſum ab eo, quod erat actu totū, ſed magis in potentia totum,[n] habens uirtutē ad productionem totius corporis deriuatā ab anima generātis, ut ſupra dictum eſt. ✱ Hoc aūt quod eſt in potētia ad totū, eſt illud qđ generat ex alimento, anteq̄ conuertat in ſubſtantiam membrorum: & iō ex hoc ſemen accipitur. Et ſm hoc uirtus nutritiua dicitur deſeruire generatiuæ, quia id, qđ eſt conuerſum per uirtutem nutritiuam, accipitur à virtute generatiua, ut ſemen. Et huius ſignum ponit Philoſophus,* q animalia magni corporis, quæ indigēt multo nutrimēto, ſunt pauci ſeminis ſecundùm quantitatem ſui corporis, & paucæ generantionis. Et ſimilr hoīes pingues ſunt pauci ſeminis pp eandem cauſam.

Ad primum ergo dicēdū, q gñatio eſt de ſubſtātiā generantis in animalibus & plantis, inq̄tum ſemen habet uirtutem ex forma generātis, & inquantum eſt in potentia ad ſubſtantiam ipſius.

Ad II dicēdū, q aſſimilatio generantis ad genitum non fit propter materiam, ſed propter formam agentis, quod generat ſibi ſimile. Vndè non

¶ In corporetria. Primò, diſtinguntur duplex ſtatus alimenti. Secundò, reſumuntur eius ſtatus à ſemine. Tertiò, infertur alter reſpondendo quæſito.

¶ Quo ad primū, diſtinctio eſt, Alimētū dupliciter. Vno mō, vt eſt in cōi potentia proxima ad omnia mēbra. Secūdò, vt eſt determinatū ad mēbra ipſa. Probatur veritas diſtinctionis ex hypotheſi præcedentis articuli. Anima eſt cōis anima ſui i materia indiuiduo proprio. ergo alimētum in principio diſſimile, i fine eſt ſimile: ergo in medio eſt i potētia proxima ad finem, ſ. formā determinatam membrorum &c. Prima conſequentia probatur, quia aliter nō cōicata eſſet forma. Secunda uerò quia naturæ ordo habet, ut gradatim procedatur de potentia ad actū, quod declarat in his q̄ generantur. Et ſic habetur tota diſtinctio: ex prima .n. cōſequētia habetur ſecūdus ſtatus alimenti, ex ſecunda verò primus.

¶ Quo ad ſecūdū, cōcluſio eſt. Semen nō reſoluitur ex alimento determinato iam ad mēbra. Probatur quia aut ex determinato ad aliquā partē, aut ad oīa membra. Non ad aliquam partē, quia aut retinēdo naturam illius partis, aut recedēdo ab illa. Non recedendo, q a nō eſſet ſemen generatiuū alicuius ſimilis illi parti. Probatur, q a eſſet in via corruptionis, & non genera-

Conclu ſio

*Ar. prec.

*Lib. 7 de hiſt. animaliū. c. 2. circa fi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

generationis reſpectu illius. Nec retinendo, quia ſic non eſſet aſſimilatiuum materiæ, niſi ad partem. Probatur, quia limitatur ad illam. Nec ad omnia membra propter duo, tùm quia ſemen eſſet paruum animal in actu: tùm quia generatio non eſſet niſi ſegregatio.

F mæ. opinionis ſuperius recitatæ. Secunda verò pars antecedentis, patet ex antedictis: conſequentiæ verò ſunt euidentes. Secundò probatur ex conſonantia ad alia, quia ſcilicet ſic optimè ſaluatur, quòd nutritiua deſeruit generatiuæ. Tertiò ex ſigno ab Ariſtot. quoniam animalia multò egentia nutrimento ſunt parui ſeminis &c.

¶ Quo ad tertiũ concluſio reſpõſiua quæſita eſt. Semen eſt ſuperfluum alimenti. Probatur tripliciter. Primo, à priori. Semen eſt alimentum, vt eſt in potentia totum animal habens virtutem ab anima deriuatam, ergo eſt illud, quod generatur ex alimento antequàm conuertatur in ſubſtantiam membrorum. ergo eſt ſuperfluum alimenti. Anteceđs probatur per locum à diuiſione: & ideo in littera inferius, Relinquitur ergo &c. Oportet in ſemen, aut eſſe alimẽtum conuerſum, aut cõuertendum de proximo in membra, ſeu ſubſtantiam alio, excluſiua fictione pri-

oportet ad hoc ꝙ aliquis aſſimiletur auo, ꝙ materia corporalis ſeminis fuerit in auo, ſed quòd ſit in ſemine aliqua virtus deriuata ab anima aui, mediante patre. Et ſimiliter dicendum eſt ad tertium. Nã affinitas non attenditur ſecundùm naturam, ſed magis ſecundùm deriuationem formæ.

Ad qvartvm dicendum, ꝙ G verbum Auguſtini non eſt ſic intelligendum, quòd in Adam actu fuerit aut ſeminalis ratio huius hominis propinqua, aut corpulenta eius ſubſtantia: ſed utrunque fuit in Adam ſecundùm originem. Nam & materia corporalis, quæ miniſtrata eſt à matre, quam vocat corpulentam ſubſtantiam, deriuatur originaliter ab Adam: & ſimiliter uirtus actiua exiſtens in ſemine patris, quæ eſt huius hominis propinqua ratio ſeminalis. Sed Chriſtus dicitur fuiſſe in Adam ſecundùm corpulentam ſubſtantiam, ſed non ſecũdùm ſeminalem rationem: quia materia corporis eius, quæ miniſtrata eſt a matre Virgine, deriuata eſt ab Adam: ſed virtus actiua non eſt deriuata ab Adam, quia corpus eius non eſt formatum per uirtutem virilis ſeminis, ſed operatione Spiritusſancti. Talis enim partus decebat eum, qui eſt ſuper omnia benedictus Deus in ſæcula. Amen.

¶ Et ſic finitur tàm diuini operis ꝓſumptuoſa expoſitio. Exigebat enim alterum Thomam, qui quoniam non datus eſt adhuc, interim has meas imaginationes quicunque perceperit, rationes dictorũ examinet, & rationem, ſi recta eſt, ſequatur: ſinautẽ corrigat, & ex his uel excitatus proficiat. Ad laudem, & gloriam omnipotentis Dei & beatiſſimæ Virginis, ac diui Tho. Romæ anno ſalutis. 1507. Die 2. Maij. In conuentu ſanctæ Mariæ ſuper Mineruam, anno ætatis meæ. 39. Benedictus Deus, Amen.

F I N I S.

EXPOSITIO PRAECLARISSIMA EXIMII MAGISTRI CHRISOSTOMI IAVELLI ORDINIS PRAEDICATORVM,

Theologi diſertiſsimi in primum tractatum primæ partis Angelici Doctoris. D. Thomæ Aquinatis, Incipit fauſtè.

QVAESTIO PRIMA.

Articvlvs I.

Vtrum præter phyſicas diſciplinas ſit neceſſarium habere alias ſcientias.

CIRCA titulum *neceſſarium*, ex fine ſiue ſimpliciter, ſiue ad bene eſſe præter phyſicas non ex obiecto, ſic enim metaphyſica, & ſupernaturalis. dicitur enim metaphyſica. i. trãſphyſica, vel ſuperphyſica. Sed ex obiecto, & principio productiuo ſcilicet ſit de rebus diuinis, & à lumine diuino immediatè cauſante hanc notitiam, & non à lumine intellectus agentis aliam doctrinam idest notitiam quæ ſecundum reſpectum ad Deũ docentem, dicitur doctrina: & ve reſpicit hominem ſuſcipientem eam à Deo, dicitur diſciplina. Vtrum autem hæc notitia ſit mera fides, vel mera ſcientia Theologiæ, dicam infra.

Cõcluſio. 1. *Vnde neceſſarium fuit homini, &c.* Ly, *neceſſarium*, in prima quæſtione ſtat pro omnino neceſſario ex fine. aliter homo nõ poſſet dirigere actiones ſuas in finem ſupernaturalem.

Quædam per reuelationem diuinam &c. Et aduerte quòd quædam per reuelationem formaliter, vt articuli fidei, quædam autem virtualiter idest correlariè vel deductiuè. Nam ſi Deus reuelauit vnum, & Trinum ex conſequenti dicitur reuelata productio perſonarum per actiones immanentes, & diſtinctio per ſolas relationes. igitur demum. S. Thom. intelligatur vtroque modo.

Cõcluſio. 2. *Neceſſarium igitur eſt, vt* ſalus, ly neceſſarium, ſtat pro vtili, & expedienti, quoniam diuina bonitas non ſolum non deficit in neceſſarijs omnino, ſed abundanter procedit.

Dubium. Primum. *Neceſſarium* igitur fuit præter phyſicas diſciplinas. Contra hanc concluſionem duplex dubium conſurgit. Primum quomodo ſumitur ly doctrina, an pro fide tantum. & hoc nõ, quia in articulo ſequenti quærit vtrum ſit ſcientia, & concluditur ꝙ ſic. Conſtat autem quod fides non eſt ſcientia, uel pro ſcientia Theologiæ deducta ex principijs fidei, & hoc nõ, quia idiota non poſſet ſaluari.

Ad hoc dico quòd non ſumitur pro fide præciſè, neque pro ſcientia Theologiæ præciſè, ſed pro notitia reuelata in lege antiqua, & noua ſiue formaliter, ſiue virtualiter, quæ ſecundum ſe abſtrahit à fide & ſcientia Theologiæ ſicut animal ſecundum ſe abſtrahit ab homine, & equo, & ſicut animal cum determinatione varia trahitur ad hominem, & equum, puta per differentias ſuas, ſic hæc notitia varia determinatione trahitur ad fidem, & ſcientiam. Nam ſi ſumatur quo ad primum prima reuelata tranſcendentias intellectum noſtrum quo ad hanc partem eſt fides, ſi quo ad reuelata uirtualiter ut declarauimus, ſic erit ſcientia ut uidebitur in ſecundo articulo. Et ſi quæratur ſecundum quam partem eſt neceſſaria? Dico quòd non ſecundum primam præciſè, nec ſecundum ſecundam præciſè, ſed ſecundum primam ut continet uirtualiter ſecundam. Vnde neceſſe eſt omnem idiotam eſſe Theologum uirtualiter. obligatur enim credere non ſolum principia fidei, ſed omnia, quæ deducuntur neceſſario ex eis: credere dico non expreſſe, ſed implicitè.

Ad argumenta igitur patet quid dicendum ſit. Nam ad primum concedo quòd non ſumitur pro fide præciſè. & ſimiliter ad ſecundum quòd non ſumitur pro ſcientia Theologiæ præciſe, ſed pro notitia reuelata, ut abſtrahit &c. In articulo autẽ ſequenti deſcendit ad hanc notitiam, non ut abſtrahit: ſed ut determinatur ad concluſiones deductas ex principijs primis credibilibus, & ſic determinabit quòd eſt ſcientia. Vnde D. Th. doctrinaliter proceſſit primo quærens de doctrina ſacra in ſua communitate ſumpta, ſecundo de eadem contracta ad concluſiones deductas ex principijs credibilibus ſecundo quia tam concluſio, quam ratio D. Thom. pro prima cõcluſione uidetur ſupponere falſum ſcilicet quòd finis hominis, ad quam ordinatur. P. Viſio Dei ſit ſupernaturalis hominis ex conſequenti naturaliter incognoſcibilis quantumcunque pro præſenti ſtatu cognoſcatur natura animæ noſtræ. Contra hoc fundamẽtum arguit Scot. in primo quæſtione prima, prologi. ibi, cõtra iſtas rationes inſtatur. quòd iſte finis comparatus ipſi animæ eſt naturalis licet denominatione extrinſeca dicatur ſupernaturalis. P. quia eſt in obiecto ſupernaturali quia cognoſcitur modo ſupernaturali, idest, lumine diuino, quod acquirit medio ſupernaturali, & gratia, & charitate. Quod ergo reſpectu animæ ſit naturalis, probat dupliciter: primo quia ſecundum Auguſtinum de prædeſtinatione ſanctorum. Poſſe habere fidem ſicut & charitatem naturale eſt hominum. Tunc ſic, naturale eſt homini poſſe habere medium ad illum finem. Primo ad fruitionem Dei: ergo & poſſe habere illum finem. Ad hoc ut inquit Capr. in primo prologi, quæſtione prima, ad argumenta cõtra ſecũdã & ab eo accepit expoſitor. Decipitur Scot. in ly naturæ. credidit enim conuerti cum naturali, quod eſt falſum. Nã ad hoc quòd aliquid conueniat naturæ hominũ ſufficit eſſe intellectiuũ. ad hoc autem quòd ſit naturale, eſt neceſſe, ut poſſit reduci ad actum per agens naturale. Vnde concedo quòd ſecundum Auguſtinum eſt naturæ hominum poſſe habere charitatem, & conuenit homini ut eſt intellectualis ad differentiã aliorum animaliũ, quibus repugnat talis finis, & talia media, quia ſunt naturæ non intellectualis. Nõ autem concedo quòd ſit naturale, nec id intendit Auguſtin. Et ſi quæras quomodo ſumitur ab Auguſtino, ly poſſe, dico quòd nõ ſumitur pro potentia naturali, ſed pro obedientiali, quæ dicitur non repugnãtia. Homo naturaliter appetit finẽ illum ergo eſt ei naturalis. Confirmatur, homo naturaliter cognoſcit primum obiectum intellectus eſſe ens, & quòd in Deo perfectiſſime ſaluatur ratio entis, ſed naturaliter appetit cognoſcere ens, ergo et Deum. Ad hoc dico quòd nihil concludit contra nos. Nam ad primũ negatur antecedens ſumendo finem illum ſecundum propriã rationẽ beatificam, primo Deum clare, & eſſentialiter uidentem. Nec ipſum antecedẽs probat Scot. Ad confirmationẽ concedo totum, non enim cõcludit aliud niſi quòd naturaliter deſidero cognoſcere Deum, non tamen ſub ratione propria beatifica, vt reuelatum eſt nobis. Tertio deceptus eſt Scotus, quia credidit nullam ſupernaturalitatem conuenire potentiæ paſſiuæ comparatæ actui ſuo, ſed tantum in ordine ad agens, per quod reducitur ad actum. Vnde nihil cõtra actus eſſe uel naturalitatem, ſi inclinatur in illum, ut igni aſcendere, uel uiolentiam, ſi repugnat ei ut igni moueri circulariter ſub concauo

Dubiũ ſecundum.

Univerſidad de Deuſto Biblioteca

ſunt nunquam autem ſupernaturalitatem, niſi per reſpectũ ad agens ſupernaturale, ſi modo ſupernaturali reducit potentiam ad actum, nec id aliter probat. Nos autem dicimus quòd etiam reſpectu actus dicitur ſupernaturalitas, & eſt quando per talem actum uel diſpoſitionem ad ipſum trahitur recipiẽs ad ordinẽ diuinorum entium, & ſuper ſtatũ naturalem, & quoniam anima ex uiſione diuina, & fruitione trahitur & eleuatur ad talem ſtatum, ideo illi beatifici actus ſunt ſibi ſupernaturales ut declarabitur diffuſius in q. 89. agentes de cognitione animæ ſeparatæ.

In reſponſione ad ſecundum aduerte D. Tho. expreſſe non cõcludit ex ſua rõcinatione niſi diſtinctionẽ Theologiæ à ſciẽtijs phyſicis propter media diuerſa: cõſequenter tamen, & implicitè concludit neceſſitatem. Nam ſi per lumen cæcum non poſſent haberi mu tæ ueritates complexæ de Deo ſine quibus homo ſe non poteſt ordinare in finem, ergo nõ ſolũ cõtalia, ſed & neceſſaria. exẽplum autem de Aſtrologo, & phyſico adductum eſt præciſè ad declarandum diſtinctionem, ſed nõ ad declarandũ neceſſitatem. Et propterea Scotus in prima q. prologi, ubi ad ſecundum dicitur, quòd diuerſa &c. nihil concludit contra D. Thom. arbitratur enim q. D. Thom. intendat cõcludere neceſſitatem ex ipſa reſponſione: quod non eſt uerum principaliter, ſed conſequenter tantum ut diximus. Vel aliter, & melius D. Thom. in articulo duas concluſiones determinauit & in prima concluſit quòd erat omnino neceſſaria ex fine in ſecunda autem quòd erat utilis, & non neceſſaria tantum, ſicut in prima. Ideo arguendo formauit duo argumenta, quorum primum eſt directè contra primam concluſionẽ, & ideo reſpondens ſuſtinet neceſſitatem, ſecundum eſt contra ſecundam probans, quòd non eſt neceſſaria, & quòd non eſt alia. In ratiocinatione igitur quaſi concedens quòd non eſt neceſſaria, niſi ſumendo neceſſarium pro utili immoratur ad declarandum diſtinctionem ab alijs & ſic patet quòd Scotus nihil concludit contra eum, quoniam non fuit mens ſua ſuſtinere neceſſitatem principaliter, ſed diſtinctionem.

Articvlvs II.

Vtrum ſacra doctrina ſit ſcientia.

Circa titulum, aduerte quòd cum ex declaratione primi articuli ſacra doctrina in ſe contineat principia ſua, quæ pro nunc ſupponuntur eſſe articuli fidei: & concluſiones deducibiles ex eis, hic non quæritur utrum ſecundum ſe totam ſit ſciẽtia, quoniam de principijs non habetur ſcientia, ſed ſolum ꝓ illa parte qua continet concluſiones deducibiles ex ſuis principijs. Item ly ſcientia ſumitur propriè, ut diſtinguitur contra alios habitus intellectuales. Item ſumitur ly, doctrina ſacra nõ tantum ſecundum ſe, ſed ut recipitur in intellectu uiatoris, ut ſit ſenſus. Vtrum ſacer Theologus uiator ex diſcurſu Theologico quo deducit concluſiones ſuas, ex articulis fidei acquirat ſcientiam.

Reſpondeo ſacram doctrinam eſſe ſcientiam &c. Aduerte quòd de ratione ſcientiæ abſtractè dictæ, ut diſtinguitur contra alios habitus eſt, ut ſit notitia concluſionis demonſtratæ ex primo poſteriorum, quæ demonſtratio fit ex eo quod demonſtrans copulat, & continuat concluſionem ſuperiori habitui neceſſario & euidenti ipſi demonſtranti uel ſuperiori ſcienti, cui innitatur demonſtrans, qui quidem habitus, uel eſt habitus principiorum uel ſcientia, quæ ſupplet uicem habitus principiorum, ſicut ſcientia Geometrica reſpectu perſpectiuæ habet rationem principij, & quoniam fidelis uiator diſcurrens copulat concluſiones Theologicas habitui ſuperiori neceſſario, & ineuitabili, & euidenti nõ quidem ipſi uiatori, ſed Deo, & beatis, qui eſt habitus articulorum fidei, cui fidelis innititur. Ideo D. Thom. tenet hanc eſſe ueram. Sacra doctrina eſt ſcientia.

Sed ſciendum quòd duplex eſt genus ſcientiarum, &c. Aduerte quòd perfecta differentia ſcientiæ ſubalternantis, & ſubalternatæ, ſtat in hoc, quòd prima continuat cõcluſiones ſuas ſuis principijs ultima reſolutione in quibus uidet immediatè ueritatem ſuarum concluſionum, ita quòd non ſunt reſolubiles adhuc in ſuperiorem habitum. ſecunda uero continuat cõcluſiones ſuas immediatè alteri habitui ſcientifico, & mediante ipſo principijs ſuis, & pro quanto inhæret tali habitui ſcientifico ueluti principio proximo deducit demonſtratiuè cõcluſiones ſuas non quidem demonſtratione potiſſima, ſed tali, qualis ſufficit in ſcientia ſubalternata. ex his ſequitur alia differentia f. q. ſcientia ſubalternans requirit euidentiã ſuorum principiorum proximorum ſubalternata autem non ſed ſuffi cit q. innitatur ſubalternanti ut principio ſuo, unde talis continuatio eſt tali modo ſufficit ad cauſandam ſcientiam ſubalternatã. illæ duæ differentiæ ſunt cõmunes, & neceſſariæ omni ſubalternanti, & ſubalternatæ. Aliæ aũt non conueniunt omni. q. ſubalternata contrahat ſubiectum ſubalternãtis per differẽtiã accidẽtalem. Nam Deus ſub rõne Deitatis eſt ſubiectum in Theologia beatorũ, & uiatoris, ut dicemus infra. Similiter q. ſubalternans dicat quid, ſubalternata, quia. Non conueniunt oĩ. ſed tũ humanæ habitæ ꝑ uerum diſcurſum, qui non ſaluatur in Deo, nec in beato. Nõ enim debet admitti q. intellectus Dei aut beati ꝓpriè dicat ꝑ quid de articulis fidei, niſi in hoc ſenſu, q. in diuina eſſentia immediatè intuẽtur ueritates talium articulorũ. Viator aũt acceptat ueritates, quia reuelatas, ex quibus ſequitur correlariũ q. quantum ad conditiones ꝑ ſe requiſitas Theologia noſtra precisè ſubalternata eſt Theologiæ beatorũ, non aũt quantum ad conditiones accidentales, ſiue cõmunes ſolis ſubalternantibus phyſicis, & qui Philoſophus in primo poſteriorũ non potuit inueſtigare ſubalternationẽ, niſi in ſcientijs phyſicis, quibus tales cõditiones conueniunt. ideo ſolus Theologus, ut D. Tho. ſubalternationem abſolutè attingit, ſub qua conſtituit noſtram Theologiam remouẽs omnem conditionem accidentalem, ſuſtinet eas, quæ ſunt per ſe, & id quidem innuit in articulo, cum dicit, Et hoc modo ſacra doctrina. q. d. non quo ad omnes conditiones, ſed ſolum quo ad duas primas ſupradictas. Ex his declaratis poteris ſoluere omnia argumenta aduerſantium, quæ recitantur à Capreol. in q. prologi. & uerſantur circa duas concluſiones poſitas in art. c. Nam ferè omnes negant q. ſit ſcientia licet Greg. in prima q. prologi concedat quòd ſit habitus credentiuus cauſatus ex diſcurſu Theologico infideli acceptanti articulos fidei. Et quia negant quòd ſit ſcientia, negant etiam quòd ſit ſubalternata. Igitur Aureolus Scot. Greg. Durand. probant q. non ſit ſcientia præcipuè, ut reperitur in intellectu uiatorum, & quoniam eorum principalia argumenta adducuntur cõpẽdiosè ab expoſitore, & ſoluuntur ſolutionibus reſolutis non diſcordantibus à Capreol. ideo uideto expoſitorem, & ſufficit, quoniam ſatis clarus eſt. Similiter arguunt q. non ſit ſubalternata ſcientiæ Dei, quorum argumenta, & ſolutiones claræ ſunt in expoſitore. Tu uero aduerte hoc ſolum q. qui probant eam nõ eſſe ſcientiam, fundant ſe ſuper hãc propoſitionem falſam, Omnis ſcientia eſt ex principijs ex ſe notis &c. hanc non acceptamus niſi in ſcientia, quæ eſt ſimpliciter perfecta, & non in ſubalternata, quæ utique non eſt ſcientia niſi ut ſubinnititur ſuperiori, & ut ſic habet quandam unitatẽ cum illa, & niſi habeat talẽ unitatem non eſt ſcientia, & ſtante tali cõtinuatione fides eſt ſufficiens principium huius talis ſcientiæ, & non aliter. Item qui probant eam non ſubalternari, fundant ſe ſuper hanc propoſitionem quam non acceptamus. Omnis ſcientia ſubalternata dicit quia & ſubalternans quid, & cõtrahit ſubiectum per extranea, & ſe compatiuntur in eodem ſubiecto. Nam licet Capreol. & conformiter expoſitor laboret ad ſaluandum etiam has conditiones in Theologia uiatori, tamen quoniam ut ſupra diximus illæ conditiones non ſunt eſſentiales, ſed tantum duæ, quas ſupra poſuimus. Ideo gratis concedo q. Theologia noſtra non ſubalternatur ſcientiæ, ſiue Theologiæ Dei & beatorum, niſi quo ad cõditiones eſſentiales, & hæc fuit mens D. Thom. in articulo, & ideo arguentes uanè laborauerunt &c. Sed quia omnis ſcientia pro hoc ſtatu cauſatur ex aliquo diſcurſu, ideo declarãdum eſt ex quo diſcurſu cauſatur hæc ſcientia in intellectu uiatoris. Vnde aduerte ut in met. phy. D. Tho. infra in art. 8. ſecundum Theologiam noſtram ad aliquã concluſionem utitur multiplici diſcurſu. Nam aliquando procedit ex propoſitionibus metaphyſicis, ut Deus eſt æternus. Aliquando ex propoſitionibus phyſicis, & concluſio eſt phyſicalis ut anima eſt actus corporis, cælum eſt incorruptibile. Aliquando ex probabilibus, & concluſio eſt probabilis, ut Angeli ſunt creati in gratia. Angeli nõ diſcurrunt. Aliquando ex propoſitionibus contentis in ſcriptura ſacra & concluſio eſt de his quæ deducuntur ex reuelatis. Aliquãdo ex propoſitionibus ſanctorum doctorum, & etiam gentilium, & concluſio eſt ex his quę deducũtur ex ſcriptura ſacra. iuxta primum diſcurſum cauſatur in nobis metaphyſica ſcientia. iuxta ſecũdum phyſica. iuxta tertium opinio, iuxta quartum ſcientia Theologiæ, de qua concluſimus eſſe ſubalternatam, iuxta quintum opinio de concluſione Theologiæ neceſſaria ſed differenter. Nam quando procedimus ex authoritatibus ſanctorum, procedimus ex proprijs probabilibus, quando autem ex dictis gentilium, ex extraneis, ſecundum autem quod moderno tẽpore docetur Theologia ut in pluribus procedit per primum, ſecũdum, & quintũ diſcurſum, & ideo non cauſatur in nobis ſcientia Theologica, ut in pluribus, quæ uidentur, niſi utamur quarto diſcurſu, qui

ſit qui ſolus eſt ex proprijs & neceſſarijs, quoniam reuelatum ut reuelatum neceſſarium eſt &c.

Articvlvs III.

Vtrum ſit una ſcientia ſacra doctrina.

Circa titulum ly, *ſacra doctrina* non ſumitur pro Theologia in ſua communitate ut ſub ſe continet theologiam Dei, & Beati, & uiatoris. conſtat enim quòd ſunt plures formaliter, ſed ſumitur præciſè ut reuelata, & in eo ſenſu, quo concluſit eſſe ſubalternatam. ly, una non ſumitur genericè, nec indiuidualiter, ſed ſpecifice ut ſit ſenſus. Vtrum ſit una, i. indiuiſibilis in plures ſpecies theologiæ, dato quòd conſideret de diſtinctis plusquam ſpecie. q. de Deo, de Angelo, de Chriſto &c.

Sed ſecundum rationẽ formalem obiecti &c. Aduerte quòd ratio formalis obiecti duplex eſt, quædam eſt obiecti ut res eſt & eſt diffinitio obiecti ſiue quidditas ſua, à qua fluunt paſſiones propriæ, & per quã demonſtrãtur paſſiones de ſubiecto, & dicitur ratio obiecti ex parte rei. Quædam eſt obiecti ut obiectum eſt. i. ut reſpicitur à potentia, & eſt illa ſub qua attingitur à potentia ſicut ratio obiecti uiſus ut obiectum uiſui eſt uiſibile. D. Thom. accipit rationem formalem ſecundo. Nam dato quòd ratio obiecti ut res eſt multiplicetur, ſi tamen ſtat athoma ratio obiecti, ut attingitur à potentia, non multiplicabitur ſpecifice potentia, nec habitus ut patet in uiſu, Et ideo dato q. alia ſit ratio Dei, ut Deus eſt, & Dei ut principium creaturæ, & Dei ut redemptor, quia tamen eſt ſub qua attingitur Deus à uiatore in hac doctrina ſtat athoma, & eſt adæquata f. reuelabilitas. Ideo ſecundũ D. Tho. ſtat una ſpecies ſpecialiſſima ſciẽtia Theologiæ in genere ſcientiarum. Ex hac diſtinctione dicitur quòd ſpecies obiecti, ut obiectum eſt, non coincidunt illæ enim ſunt ſpecies in genere rerum. Illæ autem ſunt ſpecies in genere cognoſcibilium. unde prouenit quòd obiectum ut res diſtinguitur per ſpecies ſicut ſapor in amarum, dulce, ponticũ ut obiectum autem. i. ut attingitur à potentia, ſtat indiuiſibilis in plures ſpecies in genere intelligibilium: quoniam illæ non multiplicantur, niſi multiplicato modo immutandi: ſimiliter prouenit quòd obiectum ut res, ſtat indiuiſibilis in plures ſpecies, & tamen ut obiectum multiplicatur in ſpecies, quoniam multiplicantur modi, quibus poſſit attingi à diuerſis potentijs ut idem pomum diſtinguitur in guſtabile, appetibile, intelligibile, quoniam alia ratione attingitur à guſtu, alia ab appetitu, alia ab intellectu. Stantibus prædictis uideſis ſoluta tria argumenta Aureoli in Capreol. in primo quæſtione prima prologi contra tertiam concluſionem, quibus probat quòd unitas formalis rationis ipſius obiecti, non ſufficit ad unitatem habitus uel potentiæ. procedunt enim de unitate formalis rationis obiecti ut res eſt, ſed non ut obiectum eſt. i. ſub qua attingitur à potentia, & quoniam propoſitio B. Thom. intelligitur in ſecundo ſenſu, & non in primo Aureolus, aut laborat in primo ſenſu argumenta ſua nihil ualent contra nos, & licet expoſitor adducat ea & ſoluat, tu tamen uide reſponſiones Capr. quoniam completæ, & claræ ſunt. nec expoſitor diſcedit à ſenſu earum.

Quia igitur ſacra ſcriptura uſque ibi diuinitus reuelata &c. Aduerte quòd ut recitat Capreol. in primo quæſtio. tertia prologi cõtra quartam concluſionem, adducit Aureolus quatuor argumenta, quibus probat quòd eſſe reuelatum, non eſt ſufficiens cauſa unitatis unius ſcientiæ, & licet, ut uidebis in Capr. clare ſoluantur, tamẽ aduerte quòd illa argumẽta f. primum, tertium, quartum peccant in falſo ſuppoſito. tacitè ſupponit enim Aureolus quòd lumen diuinæ reuelationis ſe habeat ad hanc ſcientiam tantum, ut cauſans ſic lumen intellectus agentis eſt mere cauſans ſcientiam humanam, ſed non ſic eſt hic. immo diuinũ lumen, & eſt cauſans & eſt ratio formalis ex parte noſtra, ſub qua attingimus diuinam. Nã interrogatus Theologus quare hæc concluſio eſt uera, Deus Deum genuit, & Mũdus factus eſt in tempore. reſpondet quia reuelatum eſt ſic à Deo, à quo non eſt falſum, quę quidem ratio non ualet de intellectu agente, quoniam lumen deficiens eſt. Argumentum autem ſecundum concludit quòd obiectum Theologiæ duas habet rationes formales. unum ex parte obiecti, ut res eſt hæc eſt ratio deitatis, ſed ab ea non ſumitur unitas ſpecifica Theologiæ, Aliter Theologia Dei, & beatorum eſſet una ſpecie cum Theologia noſtra, alia ex parte obiecti, ut obiectum eſt, ut attingitur ab intellectu & hęc eſt Diuinum lumen comparatum intellectui beato, & intellectui noſtro. illud enim eſt lumen clarum, hoc autem obumbratum, & quoniam ſub hac ratione ſtat athoma, quæ dicitur diuina reuelatio, intellectus uiatoris attingit diuinam. Ideo Thelogia noſtra ſtat una ſpecie, ſicut & Theologia beatorum, ſtat etiam una ſpecie.

Sed contra rationem D. Thom. expoſitor mouet dubium, quoniam uidetur cadere in æquiuocationem, nam in prima propoſitione, ſcilicet unitas habitus conſideranda eſt ſecundum rationem formalem obiecti ut res eſt, unde exemplificat in colorato reſpectu uiſus, conſtat autem rationem colorati eſſe rationem obiecti uiſus ut res eſt. In alia autem propoſitione in qua applicat ſe, ſcilicet quia igitur ſacra ſcriptura conſiderat aliqua ſecundum quòd ſunt diuinitus reuelata, & ſumit rationem formalem obiecti, ut obiectum eſt. id eſt, ut attingitur à potentia, ergo in prima propoſitione, et in ſecunda æquiuocat de ratione formali, & ex conſequenti nulla eſt ratio. expoſitor in ſua reſpõſione dicit quòd in prima propoſitione ratio formalis, obiecti ſupponit indiſtinctè pro ratione formali obiecti ut res eſt, & ut obiectum eſt, licet exemplificet de colorato quod uidetur importare rationem formalem obiecti ut res eſt, quoniam uult quòd illæ duæ rationes ſe conſequantur conuertibiliter ſicut ſubiectum, & paſſio, ideo in alia propoſitione potuit ſubſumere rationem formalem obiecti ut obiectum eſt. id eſt reuelabilitas, & non ut res eſt: id eſt, deitatem, quoniam ex deitate non poteſt concludi unitas ſpecifica Theologiæ ſic nec ex reuelabilitate, uel ſi ex reuelabilitate concluditur unitas ſpecifica quòd etiam ex deitate, quoniam ut dicit ipſe cõuenientia in ſubiecto, conueniunt etiam in paſſione, hæc aũt omnia ſunt falſa, ergo ſua reſponſio nulla. Ad hanc inſtantiam non potuit rñdere niſi diminuendo illam propoſitionem, quam propoſuerat, ſcilicet quod utraque ratio ſe conſequatur conuertibiliter. Dicit enim quòd hæc non eſt uera, niſi quando ratio obiecti, ut obiectum eſt adæquatur rationi obiecti ut res eſt, & quoniam conuertibilitas non adæquatur deitati, ſed diuino lumini. poteſt enim aliter cognoſci Deus, quam reuelabilitate. Ideo inſtantia non concludit ſecundum ipſum. Sed non aduertit quòd ſic reſpondendo non ſaluat rationem D. Tho. Nam cum abſumat hanc uniuerſalem, unitas potentiæ uel habitus &c. Et ſecundum te non uniuerſaliter ſe cõſequantur conuertibiliter utraq; rõ obiecti. cõtra ly, ratio obiecti nõ ſupponit indiſtinctè pro utraque ratione & ideo dico quòd D. Thom. in prima propoſitione, ſumit rationem formalem obiecti, ut obiectum eſt, & ſic in alia & licet exemplificet de colorato, tamen ſumit coloratum ſecundum ſe, ſed ut reſpicitur à uiſu, ideo adiunxit quod eſt obiectum uiſus, non autem reſpicitur à uiſu, niſi quia eſt ſub tali modo immutandi ꝓpter intentionaliter, & per talem modũ immutandi, ſumitur ratio formalis obiecti uiſus ut obiectum eſt. ſic intellecta prima propoſitione D. Tho. potuit conuenienter ſubſumere ſolam rationem formalem obiecti, ut obiectum eſt ſicut fecit, potuit etiam ſic formare eam. Cum igitur ſcriptura ſacra conſideret ens diuinum, ut reuelatum &c. per ly ens diuinũ ſi inſinuaſſet rationem formalem obiecti, ut res eſt, & per ly, reuelatum rationem formalem obiecti, ut obiectum eſt, ſic intellecta ratio ſtat in robore ſuo, & non eſt neceſſe cadere in reſponſionem expoſitoris, & ſtat litera clarior. contra Gent.

Articvlvs IIII.

Vtrum ſit practica.

Circa titulum aduerte quòd *cum practica*, & ſpeculatiua denominantur à praxi, & à ſpeculatiua, primo uidendum eſt quid ſit praxis, & ſpeculatiua, deinde quid ſit ſcientia ſpeculatiua, & practica. Quantum ad praxim propriè ſumptam quid ſit. unde Scot. in primo, quæſtione quarta prologi, ibi, dico igitur, quid & ibi inuenies diffinitionem completam, quam quo ad ſingulas ſufficienter declarat, & in hoc non deuiat à uia noſtra eandem definitionem abſumit Paulus Sonçinas meta. phy. q. 2. conformiter Scoto, declarat licet non nominet Scotum, uide quam uolueris. Speculatio autem ut diſtinguitur contra praxim eſt operatio ſolius intellectus, non ordinata ad aliquam operationem alterius potentiæ ab intellectu regulandam, ſed gratia ipſius ſcire. Dico uero ordinata quia dato quòd ordinaretur ad aliam operationem intellectus regulandam, propter hoc non perdit, quin ſit ſpeculatio licet remiſſe. Vnde licet ſyllogizare ſit ordinatum ad regulãdum intellectum in ſcientijs acquirendis, tamen non eſt extra genus ſpeculationis omnino ſcientia practica proprie eſt, quæ eſt proxima, & ex prima intentione regulatiua praxis id eſt, operationis ſubiectæ uoluntati ſiue elicitæ, ſiue imperatæ, dummodo quòd imperata ſit elicita ab alia potentia, quàm ab intellectu, aliter poneretur logyca eſſe practica. quod eſt contra D. Thom. ubi ſupra etc. Speculatiua autem eſt cuius finis proximus et principalis eſt ſpeculari uel ſcire. Vtrum autem ut ſcientia practica ſimpliciter

ex

Universidad de Deusto Biblioteca

ex obiecto, uel ex fine præſenti articulo eſt impertinens ideo pertranſeo donec erimus in q. 1. & ar. 18

Sacra tamen doctrina comprehendit ſub ſe vtranque &c. Aduerte quòd hæc comprehenſio non eſt per modum congregationis eo modo quo ſecūdum aliquos extrema congregantur in medio, ut calidum, & frigidum in tepido, ſed per modū eminentiæ, qui quomodo ſit, & quā rationabiliter id ponatur, uide Capreolum in prima quæſtio. 2. prologi ad ſecundam rationem contra ſextam concluſionem, ibi aliter tamen & ſecundum mentem D. Thom. &c & expoſitor maxime ab eo ſi bene aduertas, nec eſt laborandū ſicut ipſi laborat ad improbandum opinionem eorum, qui dicunt D. Thom. mentem eſſe, quod eſt cōprehendēs practicum, & ſpeculatiuum per modum congregationis. Iſti enim ſunt rudes, & deſtruunt vnitatem ſpecificam huius ſcientiæ, quam in præcedenti articulo determinauit, ideo ut rudes relinquuntur. Item ſcias quòd illam declarationem quomodo ſit practica, & ſpeculatiua non aggregatiuè ſed uirtualiter, & eminenter inuenies in Ioann. Baccon. in primo quæſt. 4. prologi articulo quinto, & uelut commentum uiæ noſtræ &c.

G

Magis tamen eſt ſpeculatiua quam practica &c. Hanc concluſionem intellige ſicut præcedentem, i. quòd eſt magis ſpeculatiua, quàm practica, nō quia magis aggregatur ex ſpeculatiua, ſed quia vna exiſtens magis declinat ad conditiones ſpeculatiuas eminenter, ſiue virtualiter. eſt enim de rebus ſpeculatiuis principaliter, & ſi eſt de practicis ordinat eas ad ſpeculationē Dei ſcilicet uiſionem. Sed contra primam concluſionem arguit Aureolus in Capr. primo quæſt. 2. prologi contra ſextam duobus medijs, que iam ſoluta uidebis ex declaratione primę concluſionis, ſupponit enim duo falſa. Primum eſt, quod ſciētia ut ſcientia prima diuiſione diuidatur in practicam, & ſpeculatiuam, ut differentias oppoſitas, quę non poſſunt eidem conuenire, hoc inquam eſt falſiſſimum, quoniam illa diuiſio non conuenit niſi ſcientię finitæ, & cauſatę lumine finito, aliter eſſet neceſſe ponere in Deo duas ſcientias, unam, qua cognoſcit ſe, & aliam, qua operatur ad extra, ſicut artifex & quando dicit hanc eſſe mentem philoſophi in 6. metaphyſic. dico quòd philoſophus non potuit loqui de ſcientijs, niſi lumine naturali acquiſitis, de quib. concedo talem diuiſionem. Secundum eſt, quòd credidit D. Thom. tenere Theologiam eſſe ſpeculatiuam ſimpliciter, & practicam ſecundum quid per aggregationem, quod nos non dicimus, ſed per eminentiam ut expoſuimus. Vndē nos debemus concedere quòd ſit formaliter magis ſpeculatiua, & formaliter ſecundum quid practica hæc enim ſonant aggregationem, & compoſitionem per accidens. Sed quòd eminēter magis æquipollet ſpeculatiuæ, quàm practicæ. Tu ſtabis in hac reſolutione, & uitabis uariam reſponſionem Capreol. hæc enim eſt magis ſtricta, & tuta in uia noſtra, à qua non deuiat expoſitor.

H

Secundū

Contra ſecundam, i. quòd non ſit principaliter ſpeculatiua immo q. ſit omnino practica, arguunt Aureolus, & Gregorius in Capreol. primo q. 1. prologi contra ſextam. Ibi tertio principaliter in uno decipitur. credit enim finem Theologiæ noſtræ eſſe præciſè ſpeculationem Dei in hac uita, & hanc eſſe mentem D. Thom. & quoniam melius eſt diligere Deum, & ſeruare mandata eius, quam ſpeculari ipſum ſiue metaphyſicè, ſiue ex reuelatis ideo concludit Aureolus quòd eſt omnino practica. Sed dicimus, quòd finis noſtræ Theologię eſt ſpeculatio Dei inchoata in uia, & perficienda in patria, ita quòd hoc totum copulatum eſt finis & non præciſè altera partium, & ſtante huiuſmodi copulato, patet quòd nulli actus practici ſunt excellentiores tali fine ſupponendo pro nunc q. intellectus ſit nobilior uoluntate, & ex hoc uidebis ſolutum ſuum argumentum ſeptimum, quod mag s uidebatur urgere: alia autem nō ſunt difficilia, & diffuſè ſoluuntur à Capreolo. Gregorius autem ſupponit duo falſa. Primum eſt quòd omnes concluſiones ſpeculatiuę conſideratæ in Theologia ordinantur ad praxim. p. dilectionem Dei, quod eſt falſum ut patet de iſta. Relationes diuinæ conſtituunt perſonas. & iſta eſſentia non generat. Secundum eſt etiam dato quòd omnis talis cōcluſio ſit ordinata ad praxim, & non tantum occaſionaliter, ſicut accidit in propoſito, aliter omnis ſcientia ſpeculatiua eſſet practica, quoniam, ex proœmio commentatoris in primo phyſicorum eſt occaſio bene uiuendi moraliter & ex hoc uidebis ſolutum primum argumentum ſuum, quoniam minor eſt falſa & probatio ſua. Ideo autem concludit de proximo intento, ſed nō de totali fine huius ſcientię. Nam ille eſt, quem aſſignauimus contra Aureolum, ſcilicet diūl copulatum. Poteſt etiam dicere quòd ſancti intēdunt totam ſcripturam eſſe ordinatam ad dilectionem Dei. Sed ſecundum unam partem, ut excitatiuā, & ſecundum aliam ut regulatiuam, & quantum ad hanc ſolā partem eſt practica. Non enim eſſe excitatiuum, ſed eſſe regulatiuum operis uoluntatis conſtituit ſcientiam practicam &c.

Qui finis noſtra Theologiæ.

I

Gregorii ſupponit duo falſa.

Primum.

K

Secundū.

F

ARTICVLVS V.

Vtrum ſit Dignior.

CIrca titulum aduerte quòd *ſacra doctrina* poteſt dupliciter conſiderari. Primo ſecundum ſe, pro. ſ. eſt ſcientia diuina, & altioris ordinis quàm quælibet ſcientia humana. & ſic D. Thom. non quærit hic utrum ſit dignior, quoniam conſtat quòd ſic. cum ſit quędam participatio diuinæ ſcientiæ, & D. Thom. dicit in articulo tertio. ad ſecundum quòd eſt quędam impreſſio diuinæ ſcientiæ, poteſt dici ſigillata à Deo in intellectu uiatoris. Secundo prout determinauit in artic. præcedent. quòd eſt pract. & ſpecular. &c. quęrit hic utrum ſit dignior. poterat enim quis dubitare, utrum ut ſpeculatiua ſit dignior omnia alia pure ſpeculatiua, & ut practica licet ſecundum qd ſit practica, tamen ſit dignor omni ſimpliciter practica, &c.

Secundum certitudinem quidem &c. Aduerte quòd B. Thom. non intelligit certitudinem quo ad nos, nam ſibi contradiceret. concluſerat enim in articulo ſecundo, quòd ſacra doctrina procedit ex principijs reuelatis, quibus credit, ſed ſimpliciter tuli non ſecundum ſe, ut etiam innuit reſponſione ad primum. & ſi inſtas, quòd ergo non eſt ſcientia, quoniam ſecundum philoſophum in primo phyſicorū, innata eſt nobis uia procedēdi à notioribus nobis ad notiora naturę. Reſpōdeo quòd hoc eſt uerum dummodo non tradantur nobis principia à ſuperiori, & infallibili ſciētia. Nam et perſpectiuus non procedit à ſibi notioribus, uel dicendum quòd philoſophus intendit de ſciētia perfecta, qualis nō eſt ſcientia ſubalternata ut ſupradiximus.

Practicarum uero ſcientiarum illa dignior eſt, quæ ad ulteriorem finem &c. Aduerte quòd B. Thom. fundat ſupradictum philoſophi in primo ethicorum lectura prima, ibi in omnibus itaque Architectonicarum &c. ubi philoſophus comparat ad inuicem artes practicas ſubordinatas, & non abſtractè ſiue diſparatè ſumptas: nam cum in illis inferior ad ſuperiorem ſit ordinata, conſtat quòd maior nobilitas eſt in ſuprema. In diſparatis autem non oportet: nā nobilius eſt deputare aurum quàm facere nauem, quoniam ſculptura cui deſeruit deputatiua auri nō ſubordinatur ad ſculpturam, uel figuratiuam, ſic, & tu intellige propoſitionem D. Thom. in ſubordinatis tantum &c.

Finis autem huius doctrinæ in quantum practica eſt beatitudo æterna, aduerte quòd cum apud B. Tho. beatitudo ſit ſpeculatiua quia eſt actus intellectus. Finis autem practicę ſit operatio alterius potentiæ ab intellectu, ut ſupra diximus, hæc propoſitio non debet exponi de fine intrinſeco, ſed extrinſeco. i. uiſione Dei, ad quem Theologia etiam ut practica ordinatur ut dictū eſt in art. 4. ibi, in quibus autem. *Ad quam ſicut ad ultimum finem ordinantur omnes alij fines ſcientiarum practicarum.* Aduerte quòd Diui Thom. fundat ſe ſuper dictum philoſophi in primo ethicorum lect. 2. Ibi. Videbitur autem principaliſſima &c. ubi philoſophus declarat quomodo ad ſcientiam nobiliſſimam practicam ſummū bonum ſpectat ſub ſpeciali ratione. Item aduerte quòd dicit omnes fines aliarum ſcientiarum. q. d. quantum ſit ex parte ſcientiarū, non aūt ſemper quantū ſit ex parte operantium, nam multi utuntur artib. practicis. & ſcientijs non ordinem ad ueram beatitudinē, bene ad beatitudinem, quam inordinate ſibi conſtituunt, hæc tamen eſt uera quòd omnes ſcientes practici operātur propter beatitudinem ueram uel æſtimatam &c.

ARTICVLVS VI.

Vtrum ſit ſapientia.

CIrca titulum ly, *ſapientia*, ſumitur pro ſcientia, quæ eſt honorabiliſſimorum entium, & caput omnium ſcientiarum & ordinatiua, ac indicatiua de alijs, has enim conditiones attribuit ſibi Ariſ. partim in proœmio metaph. partim in 6. ethicorum, ibi, & quidem cauſant has &c.

Hæc doctrina maxime ſcientia eſt &c. uſque ibi, ſed ſecundum &c. Aduerte quòd B. Thom. in hac concluſione reſponſiua innuit diſtinctionem de ſapientia in gñe, & ſapientia ſimpliciter, quam habemus ex Ariſ. 6. ethicorum ibi, ſapientiam autē in artibus certiſſimis &c. & ibi, eſſe autem quoſdam ſapientes &c. Tu unde cum, ſcias igitur quòd ſapientia in genere eſt q̄ conſiderat primas cāſ alicuius gñis, uel in aliquo artificio. ſimpliciter autē quæ conſiderat primas cāſ totius entis, & hæc eſt metaphy

metaphyſica ſecundum Ariſtote. ſenſus igitur concluſionis eſt quòd Theologia eſt magis ſapientia, quàm quæcunque humana ſapientia in genere, & etiam quàm metaphyſica quæ dicitur ſimpliciter ſapientia &c.

A

Sacra autem doctrina proprijſſime conſiderat de Deo &c. Aduerte duos terminos ly proprijſſime, & ſecundum quòd altiſſima cauſa. Nam in his intendit differentiam inter metaphyſicā & Theologiam, & poſſunt male & bene intelligi, malè quidem ſi per ly, proprijſſime, intelligatur quòd Theologia conſiderat prædicata diuina non ſolum communia Deo, & alijs abſtractis, ſed etiam proprijſſima. Metaphyſica autem tantum communia, hoc enim eſt falſum, quoniam eſſe finem extrinſecum vniuerſi, & eſſe actionem eius, & eſſe penitus independens in omni genere cauſæ ſunt proprijſſima Dei, & tamen inueſtigata ſunt in 12. Metaphyſices.

Item ſi ly, *ſecundum quòd eſt altiſſima cauſa &c.* Dicat rationē formalem obiecti in hac ſcientia malè intelligi, ſi ly, proprijſſime intelligatur quo ad conditiones proprias, & particulares. p. quòd eſt finis totius uniuerſi vniuerſalis, ſed naturæ intellectualis ſub particulari ratione p. ut clarè uides. Similiter q. cū independentia ſtat productio perſonarum in Deo, ſimiliter q. ex actione ſua immanenti producuntur verbum, & amor. Nā has conditiones ſola Theologia reuelata attingit, & ideo bene dicit ad differentiam metaphyſicę humanę quę proprijſſime de Deo conſiderat. Item ly, ſecundum q. eſt altiſſima cauſa, debet intelligi conſequenter. Nā quia Theologus conſiderat Deū, vt Deus eſt, & à deitate prouenit altiſſima, vt uniuerſaliſſima cauſa, & intimius quam metaphyſicus, quoniam ipſe non cōſiderat Deum, vt ſubiectum nec Deum ſub ratione Deitatis.

ARTICVLVS VII.

Vtrum Deus ſit ſubiectum in hac ſcientia.

CIrca titulū aduerte q. hæc propoſitio, *Deus eſt ſubiectum &c.* Dupliciter poteſt intelligi: primo abſtractè, id eſt, non deſcendendo ad aliquam rationem particularem Dei, & ſic communiter conceditur quod eſt ſubiectum in hac ſcientia. Denominatur enim Theologia à Deo, ſed hæc aſſignatio ſubiecti in ſcientia eſt confuſa, & non ſufficit. ſecundo determinate. id eſt aſſignando rationem formalem ex parte Dei, & non ſolum ex parte noſtra. hæc enim eſt reuelabilitas ut diximus in articulo tertio, & ſic eſt varia opinio ſub qua ratione ſit ſubiectum, & in hoc ſenſu D. Thom. format articulum.

Ad cuius notitiam aduerte ut bene notat Scot. in primo q. 3. prologi, ibi ex his directè reſpondeo ad ſecundam quæſtionem &c. quòd Deus poteſt quadrupliciter intelligi. primo ſub prædicato reſpectiuo ad extra vt Deus inquam & primū mouens inquantum creator, inquantum proniſor, inquantum redemptor. ſecundo ſub prædicato habente modū qualitatis, & paſſionis ut Deus inquantum bonus, vel iuſtus. tertio ſub prędicato communi ut Deus inquantum eſt primum actus ſimplex &c. Quarto ſub ratione formali quidditatiua ut Deus inquantum Deus uel ſub ratione deitatis, quæ eſt ratio formalis Dei vt res eſt. quęrit igitur B. Thom. vtrum Deus ſit ſubiectum in hac ſcientia ſub ratione formali quidditatiua an in primo vel in ſecundo, uel in tertio ſenſu.

Proprie autem illud aſſignatur obiectum alicuius habitus vel potentiæ &c. vſque ibi *vel habitus &c.* Aduerte quòd Be. Thom. in primo ſententiarum q. prima prologi articulo quarto aſſignat tres conditiones ſubiecti. ſ. uniuerſalitatem, prędicationē, diſtinctionem, & principalitatem vt videre poteris & ſic videtur innuere illic quòd omne ſubiectum in ſcientia debet eſſe aliquod commune ſub ſe continens inferiora: nec ideo prędicatur. vnde illic ex hac conditione poſuit ens reuelabile diuinū vel reuelatum eſſe ſubiectum in Theologia, ſed in præſenti articulo melius conſiderans aduertit illam conditionem non eſſe neceſſariam: ſed tantum hanc, quòd omnia conſiderata in ſcientia habeant habitudinem ad ipſum & ſic dimiſit illā, ex quibus ſequitur quòd licèt obiectum uniuſcuiuſque potentiæ, ſit aliquid commune, non tamen hoc eſt neceſſe de obiecto ſcientiæ, poteſt enim eſſe aliquod non multiplicabile ut Deus, & ſi dicas quare ergo B. Thom. loquitur de obiecto & de obiecto potentię vniformiter, dico quòd illa uniformitas per ſe non intenditur niſi quo ad hanc conditionem, obiectum potentiæ eſt illud, ſub cuius ratione omnia referuntur ad potentiam, & hęc eadem ſaluatur neceſſario in obiecto cuiuſcunque ſcientiæ: illa autem communitas non eſt neceſſario requiſita &c. Vnde ſequitur quòd Deus uerè ſit ſubiectum ſcientiæ ſub ratione Dei. Aduerte quòd hæc concluſio impugnatur à Gregorio cuius tria argumenta, licet perant idem ſoluuntur & formantur à Capreolo in prima quæſtio. 2. prologi poſt ſolutionem argumentorum Aureoli contra S. Thom. ſextam quæſtionem & quoniam Capreolus clare ſoluit, nec alio modo ſciuit ſoluere expoſitor, ideo tu uide Capreolum: ſed aduerte quod cum Capreolus ſe reſoluat ad hoc, quòd licet Deus ſit ſubiectū Theologię noſtræ ſub ratione deitatis quæ eſt ratio obiecti ut res eſt, tamen contrahitur per rationem reuelabilitatis ſub qua tantum cognoſcuntur à nobis, & ideo non ſequitur quòd poſſumus cognoſcere omnia cognoſcibilia à Deo, propterea poſtquam ſolueris argumenta Grego. tu ſolues argumenta Aureoli in primo quæſt. 4. prologi contra quintam, & ſextam quæſtionem in Capreolo in quibus probat quòd reuelabile nō poteſt eſſe ratio formalis obiecti huius ſcientiæ. Non adduco illa, quoniam Capreo. ibi clarus, & ſufficiens eſt.

C

D

Cum tota ſcientia uirtute continebatur in principijs &c. Aduerte quòd in hac continentia uirtuali difformitas eſt inter Scot. & Beat. Thom. Nam Scot. in pri. quæ. 3. prologi. ibi, ſecundo dico quòd ratio primi ſubiecti eſt &c. dicit quòd conditio neceſſario requiſita ad hoc, quòd aliquis ſit primum, id eſt, adæquatū ſubiectum in aliqua ſcientia eſt ut in ſe ipſo, id eſt, in ſui ratione diffinitiua contineat uirtualiter, ſufficienter & ſimpliciter omnes ueritates pertinentes ad talem ſcientiam: id eſt, quòd ratio ſubiecti ſit adæquata, & ſufficiens cauſa, per quam probentur propriæ paſſiones inquantum ſunt propriæ huius uel illius, & quoniam quælibet ſpecies diſparata habet proprias paſſiones, quæ non continentur in ratione alterius ſpeciei, immo repugnant ſibi ſicut propriæ paſſiones hominis, repugnant aſino, ſtante illa continentia uirtuali requiſita ſecundum ipſum ad ſubiectum ſcientiæ, tenet conſequenter quòd duarum ſpecierum diſparatarum ſunt duæ ſcientiæ ſpecificæ diſtinctæ & ſic tot ſunt geometriæ ſpecie diſtinctæ quot ſunt ſpecies figurarum: quoniam ſecundum ipſum figuratiua Geomet. ſumpta non continet adæquatè & ſufficienter quæſtiones demonſtrabiles de triangulo, ut diſtinguitur à quadrato: ſed B. Tho. qui tenet quòd non ſolum duarum ſpecierum diſparatarum ſed diſtinctarum genere, in rerum natura eſt vna ſcientia ſpecie vt diximus ſupra in articulo tertio, dummodo ſtet athoma ratio obiecti ut obiectum eſt. tenet hanc continentiam eſſe conditionem requiſitam ad primum ſubiectum ſcientiæ non adæquatè ſufficienter &c. ut expoſui de Scot. ſed radicaliter tantum. id eſt ut prima & vniuerſalis radix, puta q. in numero qui eſt ſubiectum Arithmeticæ contineantur utiliter omnes paſſiones ſpecierum numeri ut in tertio fundamento: id eſt, adæquata tamen cuiuſlibet ſpeciei. & quoniam ratio numeri ut numerus eſt, non eſt ſufficiens, & adæquatum medium ad probandum paſſionem binarij ut diſtinguitur à ternario, ideo eſt neceſſe ſi numerus debet continere ſufficienter & proximè veritatem huius quæſtionis, binarius eſt primo per par. quòd contrahatur per differentiam ad ipſum binarium, & tunc eſt verū quòd numerus contractus ad ipſum binarium continet virtualiter, adæquatè & proximè veritates binarij. Idem dico contractus ad quamlibet aliam ſpēm numerorum, ſed hæc continentia non eſt neceſſaria, ſecundum B. Thom. in ſubiecto primo alicuius ſcientiæ: ſufficit. n. illa communis radicalis. Aduerte tamē q. nec ab illa, nec ab iſta continentia pendet vnitas ſpecifica ſcientiæ, ſed à ratione formali athoma obiecti ut obiectū eſt ut determinauimus in tertio articulo. Scot. autem vbi ſuprà duplici medio probat intentum ſuum. primo ſic.

Obiectum primum continet propoſitiones immediatas, nā talium propoſitionum ſubiectum continet prædicatum ex cōſequenti euidentiam totius propoſitionis, propoſitiones autem immediatæ concluſiones continent, ergo ſubiectum propoſitionum immediatarum continet omnes veritates illius habitus.

Ad hoc dico quòd propoſitiones immediatæ ſunt duplices: quædam primæ ut diffinitio lineæ & numeri, quædam proximæ vt deffinitio trianguli binarij &c. & ex primis non concluditur paſſio ſpecifica de ſubiecto ſpecifico ut patet, ſed bene ex primis quando ſunt conuertibiles cum ſubiecto, ex his dico ad argumentum quòd prima propoſitio eſt falſa de propoſitionibus immediatis proximis, de quibus intendimus quòd ex his deducantur paſſiones ſpecificæ. Si autem Scotus intelligit de immediatis non proximis, concedo eam, ſed nego ſecundam, quoniam in eis non continentur concluſiones ſpecificæ, niſi ſint in prima, & communi radice &c.

Secundo ſic, primum obiectum, id eſt, adæquatum, ſe habet ad habitum, ut cauſa adæquata ad effectum: ſed non eſt cauſa adæquata niſi contineat uirtualiter totum effectum: ergo &c. Secundū.

Ad hoc nego Maiorem ſi ſtat obiectum primum in ſua communitate.

Univerſidad de Deusto Biblioteca

munitatem quoniam ut ſic non adæquatur quæſtionibus ſpecialibus ſicut figura non adæquatur triangulo ex conſequenti ratio ſiguræ non eſt adæquatum vel ſufficiens medium ad concludendum proprietatem trianguli de triangulo, ſi autem contrahitur ad ſpeciem, eo modo q. ſe habet ad habitum non ſecundum ſe totum, ſed pro hac, vel pro illa quæſtione vt cauſa adæquata, ſed apud nos obiectum ſic contractum non eſt primum obiectum in ſcientia quæ ſpecie eſt vna, immo in ſua cōmunitate ſumptum, dummodo ſub vna ratione formali ut eſt obiectum, attingatur ab intellectu noſtro: quoniam Sco. non conſiderat hanc duplicem rationem de qua locuti ſumus in articulo 3. ideo deceptus eſt in unitate ſpecifica habitus ſcientifici.

vt neceſſarium alterum ut probabile, lumē autem naturale ſic vt eſt extraneum à ſcia reuelata vt reuelata Authoritas autem ſanctorum & ſacrorum doctorum, & ſacræ ſcripturę ideo locatur inter propria, qui ſunt ſub lumine diuino. Nā Spiritu ſancto inſpirati loquuti ſunt ſancti homines Dei, non tamen pro æquali gradu, & ideo B. Tho. diſtinxit eus in neceſſarium, & contingens. Sed dices cur doctores Theologiæ ... in moramur in rationibus naturalibus, & præcipuè B. Tho. ſi ſunt extraneæ ab hac ſcia. Rñſio eſt, ut condeſcendant imbecillitati noſtri intellectus qui naturaliter ex his aſcendit ad diuina, & iſte modus eſt ſibi naturaliter inditus, & vt oſtendat ſapientibus ſeculi, q. hæc non ſunt adeo repugnantia intellectui ut ipſi exiſtimant, immò quòd conſona ſunt, & nullum in rationabile continent ſic vt B. Thom. in quatuor lib. contra Gentiles conatur oſtendere, & B. Auguſtin. in libro de Trinitate.

Articvlvs VIII.

Vtrum ſit argumentatiua.

G

Circa titulum Argumentatiua. Id eſt, ſufficienter probatiua quæſtionum ſuarum, & ſolutiua oppoſitarum, neque. n. vera ſcientia eſſet, ſi non poſſet ſufficienter ſoluere. ſignum. n. veritatis eſt ſolutio dubitatorum. Hæc doctrina non argumentatur ad probāda ſua principia, quæ ſunt articuli fidei, &c. Aduerte quod ly, ſua principia probanda, intelligendum eſt demonſtratiue, quoniam conſtat q. Be. Thom. & alij. & Augu. in lib. de Trinitat. conantur declarare rationibus perſuaſiuis Trinitatem eſſe in Deo, & quòd incarnatio eſt poſſibilis, & plures alios articulos, & quòd nullus articulus implicat contradictionem, cum tamen ſtat quòd ſint principia: quoniam ex eis, vt ex principijs Theologicis deducit q̄ſtiones ſuas diſcurſu Theologico, & per hoc mihi ſolutum primum, ſecundum, tertiū, quartum argumentum Aureoli, qui probat, articulos fidei eſſe quæſtiones, uide ea in cap. 1. primo quæſt. 1. prologi contra quintam quæſtionem. Quintum ſuum argumentum, fundatur ſuper illud primæ Petri 3. Parati reddere rationem de ea, q in nobis eſt fide, & ſpe. ſed reddere rationem de fide non poſſumus niſi probando articulos fidei qui ſunt quæſtiones, & non principia. Ad hoc dico quòd per ly rationem, B. Petrus nō intendit probationem articulorum fidei per medium naturale ſicut Aureolus arbitratur, ſed per medium diuinum quod eſt eſſe reuelatum, q. d. ſi quis petat à nobis quare tenemus Deū eſſe incarnatum, parati ſimus reddere rationem, quia reuelatum eſt à Deo, à quo non poteſt eſſe falſum, & hæc eſt ratio optima, quoniam vt diximus in 3. articu. lumen diuinæ reuelationis eſt ratio formalis ex parte noſtra ſub qua attingimus tradita in hac ſcientia.

Si vero aduerſarius nihil concedat &c. vſque ibi, contra fidem &c. Aduerte q. ideo non habet viam ad probandum, quia probatio debet eſſe ex euidentiori & notiori & certiori, & ideo ſi non concedat argumentum, non eſt via ad probandum, ſed tamen habet viam ad reſpondendum. quia reſponſio non requirit talem euidentiam, qualem probatio, ſed ſufficit oſtendere q. probatio vel medium aſſumptum non cogit intellectum ... dato caſu quòd neſciam ſuum oppoſitum eſſe uerum. & hoc modo ut in plurimum doctores ſoluunt rationes contra fidē, quæ quidem ſolutiones licet non ſint ſemper ex creditis, ſunt tamen eſſe Theologicæ, quia aliqua latitudo ſtat in ſolutionibus, quæ non ſtat in diſcurſu Theologico, quoniam vt diximus probatio requirit euidentiam vel acceptationem alicuius principij ſolutioni autem ſufficit euidentia, vel oſtenſio per diſtinctionem, aut alio modo quòd medium aſſumptum non cogit intellectum &c.

I

Cum. n. fides infallibili ueritati innitatur &c. vſque in finē, aduerte q. omnes credentes fidem eſſe veram, & ueto cōſonat verum, iudicant omne argumentum contra fidem eſſe falſū, & per conſequens ſolubile, non tamē omnes poſſunt ſoluere, ſed qui exercent ſe ad inueſtigandum defectum, & ſic exercere ſe doctores. & B. Tho. non dicit q. ſciant ſoluere, ſed q. ſciunt eſſe ſolubilia eo q. firmiſſime teneant oppoſitum eſſe verū quia à Deo reuelatum, uidedato q. Theologia vt Theologus ſit potens ad ſoluendum, non tamen hic, uel ille, & propterea non monſtro, venit aliquid argumentum fieri cōtra fidem, quod nullus ſignatus Theologus poſſet ſoluere, quoniam forte pro aliquo tempore nullus habet complete habitum Theologię ſic vt ſentit D. Tholo... in 2. ſententiarum in illa q. 5. creator generis humani in ſolutione argumenti.

Vtitur tamen ſacra doctrina, & ratione humana, &c. Aduerte q. licet B. Tho. in proſecutione reſponſionis, non nominet gradū in quo debeat locari probatio ſumpta à ratione humana, ſi debet locari in extraneo, ſic ut locanis authoritates philoſophorū. ſunt enim eiuſdē ordinis; quia ſub lumine naturali licet alterū

Articvlvs IX.

Vtrum debeat vti metaphoris.

Circa titulum, aduerte primò q. metaphora propriè nō proprium verificatur de eo de quo dr̃ ſecundum proprium ſignificatū ſed ſecundū aliud ſimile ſiū. Aduerte ſecundò q. cū ... in ſecundo poſteriorum in tractatu qui incipit ſi autem diſputa. in metaphoris &c. prohibeat diſputationes, & diffinitiones per metaphoras primo aſpectu uidetur inconueniens hanc nobiliſſimam ſcientiam Dei ut metaphoris, & ideo B. Th. notanter mouet articulum ut oſtendat quòd licet. id eſſet vitium in ſcientijs humanis non tamen in hac &c.

H

Conueniens eſt ſacra ſcriptura &c. Aduerte q. ly: conueniens non debet interpretari ſolum pro vtili cōiter ſumpto. i. pro eo, quod ſolum confert, ſed pro neceſſario: non quidem ſimpliciter dicto, ſed p̄ ut illud ſine quo cū maxima difficultate abud conſequimur uel ſaltem pauci poteſt dici neceſſarium ſic ut ē diximus in primo articulo pro ſecunda quæſtione, & hæc expoſitio conſonat dicto Dionyſij q. aſſumitur in proba. Nā impoſſibile non eſt correſpondens ly: conueniens communiter dicto ut patet. Accepit aūt Dionyſius ly: impoſſibile non ſimpliciter dictum ſed eo modo, quo etiam diximus de neceſſario. Item hæc expoſitio conſonat reſpōſioni ad primum vbi dicit, quod non ſolum propter vtilitatem, ſed etiam propter neceſſitatem, vtitur metaphoris &c.

Articvlvs X.

Vtrum contineat plures ſenſus.

I

Circa corpus aduerte in cuius *poteſtate eſt vt non ſolum voces &c. Sed & res ad ſignificandum* Aduerte q. B. Tho. vt ſentire eſſe proprium ſolius Dei accommodare res ad ſignificandū & non ſolū voces quod quidē eſt verū. ſi ſumantur res uniuerſaliter traditæ conſiderandæ in aliqua ſcia, qualis eſt hæc ſcia. Nā ſi ſumantur res ſpecialiter non inconuenit q. etiam homo accommodet rem à ſe factam ad ſignificandam aliam, ſic ut illi, qui dicunt amico ſuo cum fecero tale quid & ad te miſero intelliges hoc uel illud ſignificare per ipſum, ex his ſequit correlariū q. non inconuenit authorem alicuius ſciæ humanæ in aliquo tradito poſſe exponi multiplici ſenſu licet non quo ad totam doct. niſi fortè conſiderēq. totam doctrinam ſub metaphoris uelauerit ut philoſophi primi tractantes diuina, neque. n. metaphora eſt inuenta ut primum ſignificatum. Poteſt dicere q. nec uniuerſaliter, nec particulariter hō pōt accōmodare rē ad ſignificandum ex proprietate rei, q̄ñ nō eſt author rei quo

K

ad ſubſtantiā neq; naturalis, nec artificialis &c. Non eſt inconueniens ut dicit Aug. &c. uſque in finem. Aduerte q. idē tenet in q. de potētia q. 4. ar. 1. ubi dr̃ ueritas, q̄ poſt diuinæ ſcripturę. Tu tñ nota q. una littera nō cōprehēdit plures ſenſus literales q̄ ſunt primo intentos ab authore, ſed quodam ordine ita quòd primo intentus eſt vnus, qui ſimpliciter eſt literalis & de hoc intendit Beat. Thom. in reſponſione ad primum cum dicit. Cum omnes fundentur ſuper vnum, à quo ſolo, ſcilicet literali poteſt trahi argumentum & quòd Be. Thom. tenerat hos ſenſus comprehendi quodam ordine manifeſtat in q. de potentia q. quarta. ubi non eſt incredibile Moyſi, & illic dicit quòd ſub una litterae literæ id eſt, ſub quodam ordine deſignantur plures ſenſus qui ſunt ſenſus authoris quorum quis ſit primo intentus ab authore quærendum eſt alio loco ſcripturæ, ut innuit Be. Tho. in reſponſione ad primum q. ſi nō poteſt haberi propter multitudinē expoſitionū, recurrendū eſt ad caput eccleſię vt caput eſt.

Quæſtio

Quæſtio ſecunda.

Articvlvs I.

Vtrum Deum eſſe ſit per ſe notum.

Circa titulum, aduerte q. ly *per ſe notum* conuertitur cū ly: ſe euidens & ly: per ſe euidens conuertitur cū propoſitione immediata. Nā vt inquit philoſophus in primo poſteriorū immediata propoſitio eſt qua nō eſt altera prior per quam. ſ. ſiat euidens, ſeu demonſtretur. Intendit ergo B. Tho. utrū hæc propoſitio Deus eſt, ſit ex ſe ipſa & immediate euidens.

Et ex hoc enim aliqua propoſitio eſt per ſe nota &c. Aduerte, q. propriè loquendo D. Thom. non intendit hanc eſſe propriè diffinitionem propoſitionis per ſe notæ, quoniam definitum eſſet in plus. Nam ſtat plures propoſitiones eſſe ſufficienter euidentes ſine alia & tamen prædicatum non eſſe de ratione ſubiecti ut quando negatur prædicatum à prædicato. Nec. n. quantitas eſt de ratione ſubſtantiæ, ſic ut ſunt propoſitiones notę ad ſenſum ut totum eſt maius ſua parte & ſic de alijs maximis mathematicis & in naturalibus ſicut iſta. Motus eſt. Ignis eſt calidus. Nam licet prædicatum nō ſit de ratione ſubiecti, nunc tamen demonſtrarentur cum ſint notiſſime. Dicendum igitur eſt quòd B. Thom. intendit aſſignare cauſam, per quam infallibiliter ſit propoſitio per ſe nota, & eſt quando prędicatum eſt &c. Non tamen intendit hanc ſolam eſſe ut declaraui. Eſt tamen hæc cauſa talis conditionis quòd quotiens ponitur redditur propoſitio per ſe nota, ſicut eſſe ſenſitiuum infert infallibiliter eſſe uegetatiuum, non tamen adæquate, ſtat enim eſſe uegetatiuum ſine ſenſitiuo.

B

Contra hanc propoſitionem arguit Aureolus, ſed nihil valent ſtante declaratione prædicta argumenta Aureoli. Credit enim B. Tho. hic definire propoſitionem, per ſe notam uel talem adducere cauſam adæquatam quod non eſt uerum, & nō poteſt concedi quòd omnes propoſitiones, quas adducit, ſint per ſe notæ pro quanto non poſſunt intellectu per euidentiores declarari, ſed ſufficit ſenſus, uel experientia.

C

Gregorius quoq; arguit, & conatur deſtruere cauſam adductam à B. Thom. arguens quòd dantur plures concluſiones in quibus prædicatum eſt de ratione ſubiecti, & tamen non ſunt per ſe notæ, ſed decipitur quoniam credit non dari propoſitionē per ſe notam, niſi ſit nota cuilibet potenti vti ratione, ſic enim ipſe definit in primo d. 2. q. 1. propoſitionē per ſe notam Vnde apud ipſum propoſitio p ſe nota in ſua maxima uniuerſalitate ſumpta conuertitur cum cōi animi conceptione. ſed apud B. Thom. ut patet in articulo hoc eſt falſum aliter non poſuiſſet diſtinctionem propoſitionis per ſe in ſecundum ſe, & quo ad nos, & ideo fantaſia Gregorij apud nos nihil eſt.

Propoſitio quidem quantum ſit in ſe erit per ſe nota non tamen &c. Aduerte quòd B. Thom. ex hoc innuit eadem numero propoſitionem poſſe eſſe per ſe notam vni, & non alteri: uel ſecundum ſe, non tamen viatori. quam quidem identitatem intelli ge quoad terminos, non autem quo ad conceptum vel conceptus. Nam ſi idem conceptus eſſent in omni intellectu talis propoſitio eſſet omni vel nulli cognita, & quoniam ex terminis & re ſignificata propoſitio habet identitatem materialem tantum, ex unitate autem conceptus formalem. ideo intelligas ly: eandem propoſitionem quoad identitatem materialem, ſed non quo ad formalem. Etenim ſi quæras unde eſt quòd propoſitio habens duos conceptus ſecundum unum eſt per ſe nota, & non ſecundum alterum. Reſpondeo quòd hoc prouenit quia contingit alterum iſtorum conceptuum eſſe ex proprijs, & intrinſecis rei ſignificatæ: alterum autem eſſe extrinſecis, uel à poſteriori, & ideo intellectui habenti primum conceptum erit euidens, non autem habenti ſecundum. Hinc eſt quod Deum eſſe eſt per ſe notum, Beato non autem viatori ex his uidebis ſoluta duo argumenta Aureoli in Capre. d. 2. quæſtio 2. contra ſecundam.

D

Dico igitur quòd hæc propoſitio Deus eſt &c. vſque ibi in finem articuli. Aduerte vt diximus quòd ly: hæc propoſitio debet intelligi quo ad identitatem materialem. & nō quoad formalem & quòd ideo eſt non per ſe nota nobis quia alio modo intelligitur à beato. p. in ipſa diuinitate & alio modo à nobis quia in ipſa creatura & propter hoc argumenta Aureoli in primo Capituli d. 2. q. 2. contra tertiam quæſtionem nihil concludunt. Credit enim quòd nos teneamus eādem formaliter ita quòd ſub eodem concepto ſit nota beato & nobis ſuppoſito quòd habeamus eundem conceptum quem habet beatus de Deo. Aduerte tamen quòd aliud falſum ſupponit in ſecundo ſuo argumēto. quòd beatus reſoluat hanc in priorem. ſ. Deus eſt in hanc, actus purus eſt ut ſic arguat actus purus eſt ergo

E

Aureolus ſupponit duo falſa.

Primum.

Secundū.

A

Deus eſt & propterea credit hanc Deus eſt eſſe mediatam tam beato quam viatori ex conſequenti non per ſe notam. Fallitur inquam quoniam talis reſolutio nō ſtat in intellectu beati, ſed intuetur eam immediate in diuina eſſentia ſic inueniuntur, prima principia in cognitione terminorum. Argumenta autem Gregorij contra eandem quæſtionem in Ca. Vbi ſupra fundātur in falſo de quo ſupra diximus. ſ. quòd omnis propoſitio p ſe nota ſit nota omni utenti ratione hoc ſupra reprobauimus. ex conſequenti non probat niſi quòd hæc Deus eſt, non eſt nota omnibus, cum hoc tamen ſtat quòd ſit nota ſecundū ſe &c.

In reſpōſione ad ſecundum aduerte ut ſcias quomodo hæc deſcriptio, id quòd eſt excedēs oē cogitabile attribuitur huic quod dico Deus. Quod deſcriptiones ſunt in triplici differētia. Quædam dantur, his quibus repugnant exiſtentia, ut deſcriptio contradictoriorum vacui infiniti impoſſibili, & non verificantur de deſcriptis, niſi ſecundum eſſe obiectiuum id eſt, ut apprehenduntur ab intellectu. Quædam dantur de his quę apprehenduntur ab intellectu & ut ſic abſtrahunt ab exiſtentia, & nō exiſtentia, ut homo eſt nobiliſſimum animalium. Roſa eſt pulcherrima florum. Quædam autem dantur de his, quæ apprehenduntur ab intellectu & inquantū exiſtunt ut cælum eſt primū generans & cauſa generationis perpetuæ deſcriptio allegata à B. Tho. de Deo non ponitur in primo ordine: quoniam conſtat non exiſtentia repugnare Deo. Nec in tertio quoniam tunc argumentū concluderet. ſ. quòd Deum eſſe eſt per ſe notum. Nam hęc eſſet ut communis animi conceptio Deus eſt quid exiſtens in rerum natura quo maius excogitari non poteſt. Sed ponitur in ſecundo ordine, nam intellectus cogitās de ly: Deus inuenit has conditiones ſibi eſſe attribuendas ſiue exiſtat ſiue non, ſicut cogitans de perfectiſſimo duce vel legiſlatore, attribuit ſibi, quòd eſt iuſtiſſimus prudentiſſimus &c. Dato etiam quod nullus talis eſſet in natura & propterea ſic ut hæc conſequentia non ualet perfectiſſimus dux eſt ille qui eſt iuſtiſſimus &c. ergo talis eſt in rerum natura ſic neceſſa Deus eſt quo maius &c. ergo eſt in rerum natura & hæc fuit intentio B. Thom. in reſponſione ad ſecūdum. Nam cum dicit non tamen propter hoc ſequitur innuit quòd hæc deſcriptio locatur in ſecundo ordine & cum dicit nec poteſt argui quòd ſit &c. innuit quòd non locatur in tertio ordine, & ideo non eſt per ſe nota.

Sed contra hoc inſtatur ab aliquibus ſic ergo adhuc ſtat argumentum, nam ſi hęc deſcriptio locatur in ſecundo ordine, & non in tertio ergo Deus non eſt id, quo maius probatur conſequentia maius enim eſt quod apprehenditur & eſt, quam quod apprehenditur tantum ſed ſi locatur in ſecūdo ordine, tantum apprehenditur in tertio autem apprehēditur & eſt &c. Ad hoc nego conſequentiam ad proban. nego illam comparationem. Non enim valet, niſi id, quod apprehenditur, locetur tantum in primo ordine ſicut uacuum & infinitum &c. ſi aūt locatur in ſecundo non ualet, quoniam licet expreſſe non ponat exiſtentiam non tamen negat eam, ſtat enim quod exiſtat licet non ſit euidens cogitanti, euidentia autem uel in euidentia exiſtentię ipſi cogitanti non ponit maioritatem, uel minoritatem in re ex parte rei.

In reſponſione ad tertium aduerte quod B. Thom. acceptat hanc conſequentiam factam in argumento. Nulla ueritas eſt ergo uerum eſt nullam ueritatem eſſe, & ratio acceptationis eſt quia ad propoſitionem de ineſſe ſequitur modalis de uero vel falſo: nam bene ſequitur. Nullus homo eſt lapis ergo verū eſt nullum hominem eſſe lapidem & hoc immediate ſequitur ex illa.

Scotus autem in primo d. 2. q. 2. reſpondens ad tertiū principale non conſiderans hanc regulam de modali negauit prędictam conſequentiam, dicens quòd ad hanc nulla veritas eſt ſequitur hanc ergo non eſt uerum aliquam ueritatem eſſe, & non ſequitur hęc ergo uerum eſt nullam ueritatem eſſe. Nos autem dicimus vtranque ſequi ſed immediate illam modalē hāc autem tanquā ęquipollentē uniuerſali negatiuę ſecundū regulas ęquipollentiarum propoſitionum. Nam nulla ueritas eſt, & aliqua veritas eſt ſunt contradictorię, ſi autem ponatur negatiua ſic non eſt uerum aliquam ueritatem patet quòd ęquipollent. Quod autem illa modalis nō ſequatur probat Scotus, quia veritas aut accipitur fundamētaliter aut pro ueritate intellectus componentis uel diuidentis, ſed neutro modo pōt accipi nō fundamētaliter quia ſi nulla ueritas eſt nulla res fundans remanet. Fundamentum enim ueritatis eſt entitas rei ergo ex illa negatiua nō ſequitur illa affirmatiua uerum eſt &c. Nam ſi uerum eſt ergo aliqua ueritas eſt quoniam eſſe uerū, & eſſe aliquam ueritatem ęquipollent ſi ergo nulla veritas eſt ſequitur ueritatem fundamentaliter non eſſe, nec poteſt ſumi formaliter, quia nullus intellectus eſt remanēs poſito q. nulla

Scotus.

veritas

Univerſidad de Deuſto Biblioteca

ueritas ſit ergo ex illa negatiua non ſequitur prædicta affirmatiua modalis &c.

Ad hoc dico quòd ex negatione ſequitur affirmatio prædicta, & per conſequens ſtat aliqua ueritas: nam bene ſequitur, verum eſt nullam veritatem eſſe, ergo ueritas eſt nullam, & ueritatem eſſe & cum quæritur quomodo ſumatur in hac affirmatiua ueritas, dico quòd ſumitur fundamentaliter. & cum arguitur quoniam nulla res fundans remanet, ergo &c. negatur conſeq. nam licet omnis propoſitionis modalis de uero, tam dicto, quam de modo affirmatiuè fundamentum ſit entitas rei vt hominem eſſe animal eſt uerum, tamen negatiuè de dicto fundamentum eſt non eſſe rei vt hominem non eſſe lapidem, eſt uerum: ſic in propoſito nullam eſſe ueritatem eſt uerum fundamentum eſt non eſſe ueritatem. Deceptus eſt ergo Scot. quia credidit omnis propoſitionis veræ tam affirmatiuè quã negatiuè eſſe, vel entitatem rei eſſe fundamentum, quod nos nõ concedimus niſi in affirmatiuis quorum termini ſunt poſitiui ad differentiam illarum, non ens eſt non ens non homo eſt non homo &c.

Articulus II.

Vtrum Deum eſſe ſit demonſtrabile.

Duplex eſt demonſtratio, vna quæ eſt per cauſam &c. Aduerte quod B. Thom. fundat ſe in primo poſterior. lec. 25. ſecundum ſignationem B. Thom. ſed ly, per cauſam non ſumitur abſtractè ſed pro cauſa prima, & immediatè nobis notiori quam effectus nam illic Ariſt. tenet quòd demonſtratio quæ eſt per cauſam remotam eſt demonſtratio quia vt videre poteris, alia eſt per effectum &c. Aduerte quod philoſophus illic docet facere demonſtrationem per effectum conuertibilem ſiue adæquatum, & per conuertibilem. B. Thom. in litera ly per effectum, accipit indiſtinctè, & cum applicat in propoſito neceſſe eſt vt intelligat de non conuertibili, & non adæquato. quoniam in creatis non datur effectus adæquatus diuinæ omnipotentiæ, differentia autem demonſtrationis per effectum adæquatum, & nõ adæquatum ſtat in hoc, quòd per effectum adæquatum non ſolum concluditur cauſam præexiſtere, ſed cauſa in ſe ſufficienter cognoſcitur ita quòd comparatur talis cognitio, cognitioni quidditatiuæ ut poteſt elici ex B. Thom. infra in quæſtio. 88. articul. 2. ad 7. per effectum autem inadæquatum concluditur cauſam præexiſtere, quæ quidem cognitio valde imperfecta.

In reſpon. ad primum de *præambula ad articulos fidei &c.* Aduerte quòd B. Thom. non intendit omnia quæ poſſunt ſciri de Deo cognitione naturali eſſe ſecundum ſe præambula, id eſt, priora articul. fidei in ſe acceptis. hoc enim eſſet falſum, nam aliqua præcedunt vt Deum eſſe, & eſſe vnum præcedunt Deum eſſe trinum; quoniã trinitas fundatur, in eſſentia vna. Aliqua autem ſubſequuntur vt Deum eſſe creatorem uel principium efficiens omnium, quoniam prædicata reſpectiua ſubſequuntur abſoluta, ut ſua fundamenta. Intendit igitur quòd omnia ſunt præambula vt ueniunt in cognitionem noſtram & comparantur ad articulos fidei nõ in ſe acceptos, ſed ut creduntur à nobis. Vnde ut ſic ſunt ergo diſpoſitio acceptandi articulos fidei, vnde dicit B. Tho. quòd ſicut natura deſeruit gratiæ, ſic cognitio naturalis deſeruit fidei. Sed dices, ergo artic. fidei non ſunt prima principia in hac doctrina. quoniam ſecundum te habent propoſitiones has præambulas in cognitione noſtra, Deus eſt Deus, eſt vnus &c. Reſpondeo nego conſequentiam ad probandum non ſequitur: quoniam non ponũtur præambula eodem lumine quo accipiuntur articuli fidei. Deinde illud præambulum non eſt neceſſarium ſimpliciter vt declarans. B. Thom. in ſecunda ratione ibi nihil tamen prohibet &c.

In reſponſione ad ſecundum *quia quæſtio quid eſt, ſequitur quæſtionem an eſt, &c.* Aduerte quòd B. Thom. fundat ſe ſuper philoſophum in ſecundo poſteriorum lectura prima, ibi quædam autem alio modo quærimus, vbi dicit philoſophus quòd cum quærimus de aliquo p. de Deo, uel centauro per ſecundum adiacens cognoſcentes quia eſt, poſtea quærimus quid ſunt, vt quid eſt Deus, quid eſt homo, ſed qa ſignificatum nominis præſupponitur cuilibet quæſtioni, ideo in noſtro intellectu iſte eſt ordo vt primi ſtatuamus, & ſciamus quid nominis, ſecundo ex quid nominis ſcrutemur ſi eſt per ſecundum adiacens. Tertio ex ſi eſt ſcrutemur quid rei. Quarto ex quid rei ſcrutemur ſi eſt, uel quia eſt per tertium adiacẽ. & eſt quãdo ſcrutamur paſſiones de ſubiecto, per quod quid eſt deducẽtes. & hunc ordinem ſeruauit infra B. Tho. vt declarabitur in articulo ſequentis quæſtionis.

Articulus III.

Vtrum Deus ſit.

Circa titulum occurrit dubium, quia ſtatim uidetur iſte articulus inconuenienter motus, nam ſi in qualibet ſcientia ſupponitur de ſubiecto quid, & quia ex primo poſterior. & B. Tho. concluſit Deum eſſe ſubiectum in hac ſcientia, ergo incõuenienter quæritur, an Deus ſit.

Ad quod vltra reſponſiones duas quas adducit expoſitor, quarum prima eſt quòd hæc ſcientia probat ſuum ſubiectum per accidens non per ſe, per accidens quidem, quia non participamus tantum de lumine diuino à quo eſt hæc ſcientia quod poſſit nobis conſtare Deum eſſe, cuilibet autem ſcientiæ prohibetur probare per ſe ſuum ſubiectum, eſſe, per accidens autẽ non eſt inconueniens quoniam ea quæ ſunt per accidens, non repugnant arti.

Secunda eſt quòd hæc ſcia probat ſuum ſubiectum eſſe non per medium diuinum & ſibi proprium, ſupponitur enim ex reuelatione iuxta illud Exodi tertio, qui eſt. Sed per medium extraneum, & naturale vt patet in rationib. huius articuli, licet autem ſit contra artem probare ſubiectum ex proprijs, non tamen extraneis.

Tu potes addere quòd mens philoſophi eſt de ſubiecto ſuppoſito quia eſt dummodo poſſit eſſe per ſe notum ſenſui, uel intellectui, qualia ſunt ſubiecta ſcientiarum naturalium, & cum hæc ſit alterius ordinis non inconueniens quòd ſcrutetur ſuum ſubiectum eſſe eo, quod non conſtat ſenſui, nec intellectui, & ſicut diximus in quæſt. præcedenti quod hæc ſcientia ut diuina, habet multa priuilegia ſuper alias, ut quod eſt ſimul practi. & ſpecul. ex obiecto, & non inconueniens, vt probet ſuum ſubiectum eſſe à poſteriori tamen &c.

Quantum ad rationes B. Thom. Aduerte quòd licet expoſitor teneat has rõnes non efficaciter concludere expreſſe Deũ eſſe quoniam prima & ſecunda non deducunt niſi ad primũ corpus, id eſt, cœlum, & animam intellectiuam. & ſimiliter aliæ non concludunt, ſed tantum concludunt quædam prædicata quæ pro ueritate ſunt propria Deo non curando quomodo vel qualiter ſint, tamen ſequendo doctrinam Capreoli 1. d. 3. quæſtio. 1. melius eſt quod ſuſtineas has eſſe ſufficiẽtes, ſupponendo unum quod ſ. non fuit neceſſe P. Tho. in quolibet ſuo libro in quo recitat aliquas rationes vniformiter ad ultimũ reſoluere, unde qui in primo contr. Gent. cap. 13. primam rõnẽ huius articuli vſq; ad ſuprema deducit ex Ariſtotele, ideo ſufficit ſibi in hoc articulo tangere fundamentum, qui inuenit ne fieret inutilis repetitio, reſolutionem ſupremam quærendam eſſe in primo contr. Gent. 13. Et ideo ſi Gregorius hoc cõſideraſſet, uel librum contra Gent. vidiſſet, non ita hanc rationem primam contempſiſſet dicens quòd non deducit niſi ad animam cœli, uel motorem coniunctum, ſimiliter ratio ſecunda quæ deducit ad unum primum efficiens optime ſuſtinetur à Capreolo, ubi ſupra, & declarat quomodo completur in ſecundo contra Gen. 15. Vide ibi illum. Tertia uerò & quarta & quinta ſufficienter concludunt vt formantur in articulo & ſuſtinebimus contra Aureol. examinando propoſitiones ſingularum rõnum. In prima ratione poſtquam reſolueris eam ſicut B. Thom. in primo contr. Gent. 13. quæſt. per totum ſuſtinebis duas propoſitiones. prima impoſſibile eſt, ergo q; ſecundũ idem & eodem modo aliquid moueat ſe ipſum, & moueatur. Scot. in 2. d. 2. q. 10. tenet oppoſitum in intellectu & uoluntate & in animato augente ſe. & in graui mouente ſe & in aqua calida infrigidante ſeipſam. eius argumenta recitantur à Capreolo 2. diſ. 9. quæſt. 1. contra primam, & ab eodem facillimè ſoluuntur, licet enim probent quòd aliquid eſt mouens & motũ non tamen id eſt uerum penitus ſecundum idem unde eum. De hac tamen materia diffuſius loquemur in tractatu de Angelis in q. 53. articulo primo &c. 1. propoſitio.

Secunda eſt *mouentia non mouent, niſi quia ſunt mota à primo &c.* Aduerte quòd coincidit cum illa, quæ ponitur in ratione ſecunda primum eſt cauſa medij &c. æquipollet hinc cauſa media pendet à prima quæ propoſitio poteſt habere triplicem ſenſum. pri mo quòd cauſa media, vt media & ſic non eſt uera, quoniam non eſt de ratione medij ut medium pendere ab aliquo primo, ſed tamen ab hinc, & inde ſiue mediate inter duo extrema, ſecundo quòd cauſa media uerã, & ſic non eſt vera: quoniam non eſt de ratione cauſæ ut cauſa pẽdere ab aliquo primo aliter omnis cauſa eſſet dependens. tertio quòd cauſa media ut cauſa media & ſic eſt uera, eſt enim cauſa media ratione cauſalitatis non à ſe, ergo cauſalitatis, id eſt, virtutem cauſandi recipit ab alio, ut priori, & quidem ſi illud 1. cauſat à ſe, ergo erit primo cauſa, & ſi non eſt à ſe, ergo eſt à priori & ſic aſcendendo, vel datur primum vel tota iſta complexio cauſarum fruſtrabitur, ideo enim cauſant vt compleant cauſationem ſuam in effectum, ſed ſi mediæ tandem non reducantur ad primum non complebitur cauſatio ſua. ideo ne euacuetur omnis cauſalitas in natura neceſſe eſt, vt cauſa media inquantum cauſa media producatur à prima. & ſi dicas quòd remota prima omnes cauſæ eſſent mediæ. ergo non neceſſario pendent à prima. reſpondeo, nego antecedens immo nulla eſſet cauſa, nec effectus vt ait Beatus Thom. in ſecunda ratione ibi, ſed ſi procedatur in infinitum, vſque ibi efficientes mediæ &c. & dicit Ariſtotel. in ſecundo metaphyſico. tracta. ſexto nihil eſt toto primum, nec ex toto cauſa illa, ſed contra Beatus Thom. in ſecundo metaphyſices, exponens textum ſextu. concedit illud antecedens. dicit enim ſi proceditur in infinitum omnes cauſæ ſunt mediæ. reſpondeo quòd ſumit ly, cauſas, non quo ad cauſalitatem, ſed quo ad denominationem ſecundum communem modum loquendi, ſed pro rei ueritate nulla cauſa remaneret, & hæc fuit mens illius philoſophi ibi.

In ſecunda ratione poſtquam reſolueris eam vt Capreolus in prima diſtinctione, tertia, quæſtione, primo articulo, & eſt defenſio prædictæ rationis. Beatus Thom. contra Aureolum. Declarabis illam propoſitionem: nec eſt poſſibile quòd aliquid ſit cauſa efficiens ſui ipſius, quia ſic eſſet prius ſeipſo, & aduerte, quòd hæc ratio eſt San. Auguſtini in decimo de Trinitate, vbi inquit, Si quid enim ſe ipſum gigneret ſe ipſo prius & poſterius eſſet &c. Hæc quidem ratio quantum ad ly, prius & poſterius, alio modo verificatur in productione, in qua productum eſſentialiter diſtinguitur à producente, & alio modo, quã do utrumque eſt coeſſentiale vt indiuiſum: nam in primo modo ly, prius ſtat pro prioritate durationis, uel ſaltem naturæ vt in cœteris. In ſecundo modo ſtat ſolum pro prioritate cauſalitatis, & dicitur prius à quo ut diffuſè tractabitur de Trini. Nam ſi omne producens eſſet prius duratione vel natura ſuo producto vitare non poſſemus, quin talis prioritas eſſet in diuinis inter perſonas. Intelligatur enim dictum contra Beat. Tho. indiſtinctè non præcisè primo modo.

Producẽs eſt prior producto Aut cauſalitatis prioritate aut durationis naturæ.

In tertia ratione ſunt propoſitiones impugnatæ ab Aureolo, ut recitat Capreolus vbi ſuprà. Prima eſt, quod eſt poſſibile non eſſe, quandoque non eſt &c. Aureolus dat inſtantiam de elementis, quæ correlatiua ſunt, ut patet, & tamen ſunt æterna etiam ſecundum fidem, quoniam terra, in æternum ſtat & cætera.

Ad hoc dico, quòd ſi mundus eſſet æternus, & generatio eſſet æterna, nulla pars elementi ſignata eſſet æterna ex ſecundo de generatione, & ſic eſſet verum dicere, quòd ideo terra corrumperetur, nec eſt æterna, niſi per æquiualentiam, quoniam ſi in una parte orbis partes terræ tranſmutantur in aquã in alias partes aquæ in terra & ſic tali uiciſſitudine elementa ſeruantur in æternum ab authore uniuerſi. ſecundum fidem autem dico quòd elementa non ſeruantur æterna, niſi ſecundum potentiam diuinam, qua etiam ceſſabit generatio. vnde ſibi derelicta per actionem contrarij approximati, & nõ impediti corrumperentur, &c.

Secunda omne neceſſarium habet cauſam ſuæ neceſſitatis, vel non habet &c. Aduerte quòd Aureolus & fortius Gregorius in ſecundo diſtinction. prima, quæſtione prima negant hanc, & dicunt philoſophum non concedere neceſſarium habere aliquam cauſam efficientem & quando ſibi adducitur ex philoſopho in quinto metaphyſic. in capitul. de neceſſario, & complexo, dicit Gregorius quod intelligunt de complexis, vt ſunt quæſtiones, ſed quòd etiam loquatur de incomplexis declaraui in duodecimo metaphyſic. in quæſtion. 43. uide illic ultimam reſolutionem, quam ſi non uideris, non proficient tibi allegationes, quas adducit Capreolus, vbi ſuprà pro defenſione prædictæ propoſitionis. In quarta ratione, impugnatur ab Aureolo hæc propoſitio. Quod autem dicitur maximè tale in aliquo genere &c. dat inſtantiam de albedine, quæ eſt maxima in genere coloris, & ideo non eſt cauſa omnium colorum, vt patet. Tu igitur aduerte primo quòd ly, maximè, non ſtat pro aliqua ſpecie alicuius generis, ſumendo genus ſtrictè pro aliquo uniuoco diuiſibili in differentias oppoſitas, ſed ſtat pro aliquo primo & perfectiſſimo, cui primo conuenit ratio formalis alicuius generis. id eſt alicuius communis ſaltem communitate uniuoca, uel analoga, & hoc dico quoniam ſumpto genere propriſſimè dicto & non alio modo ratio Beat. Thom. in propoſito non concluderet, quoniam apud ipſum nec ens, nec aliud tranſcendens eſt uniuocum, nec verè genus, eſt ergo ſenſus. Quod primum & perfectiſſimum, cui primo conuenit ratio formalis alicuius communis, ita quòd in ſe contineat omnes perfectiones illius communis, & nõ ſolum, quia magis participat de illis, eſt cauſa effectiua omnium aliorum cui conuenit talis ratio. Aduerte ſecundo, ſecundum Beat. Thom. in quæſtio. de potentia Dei, quæſtione ſeptima, articulo quarto. Quod accidentium licet proxima menſura ſit aliquod accidẽs. p. perfectiſſima ſpecies illius generis, non tamen eſt primo prima, ſed hæc eſt ſubſtantia maximæ entitatis & de menſura, primo prima quæ dicitur primo proxima, quæ dicitur primo primum, & perfectiſſimum intelligitur illa maxima. Quod eſt maxime tale &c.

Ex his ad inſtantiam de albedine, dico quòd non ualet, quoniam non eſt primo primum, vt menſura colorum, ſed menſura proxima, vt homo eſt menſura proxima, omnium animalium, vnde ſicut homo non eſt cauſa effectiua omnium animalium, ſed id, quod eſt primum in entitate ſic albedo nõ eſt cauſa effectiua omnium colorum, ſed quòd eſt primo, primum in eſſe.

Non tamen obſtat concedere Aureolo, quòd albedo eſt cauſa omnium colorum non quidem quo ad entitatem ratione dicta, ſed quo ad cognitionem pro quanto maximè participat lucem, & cognoſcimus alias ſpecies coloris, tanto perfectiores, quanto magis participant de albedine, & tanto imperfectiores quanto magis diſtant, & hoc habet inquantum eſt proxima menſura & prima ſpecies coloris, ſed ex hoc non infringitur ſupradicta maxima.

In ratione quinta, impugnatur ab Aureolo in Capreolo vbi ſuprà hæc propoſitio. Ea autem, quæ non habent cognitionem &c. Dicit Aureolus quòd hæc poteſt negari, nam dicetur, quòd omnia talia diriguntur, in finem, & inclinantur ex ſuis formis, & qualitatibus inter ſe, ſicut lapis inclinatur & dirigitur in centrum ſua grauitate, ſed hæc reſponſio non euacuat, quoniam illæ formæ non ſufficiunt, ut bene, & ordinatè dirigantur, ſicut requirit unitas ordinis in uniuerſo, & quòd contraria in unum ordinem complectatur, ſed requiritur moderator extrinſecus, qui tal. & tali modo dirigat, vt ſeruetur perfectio totius uniuerſi & de hoc vide Beatum Thomam, tertio contr. Gentiles ſexageſima quarta, & accipe rationem quintam & ſextam, in quibus Beat. Thom. uirtualiter euacuat reſpõſionem Aureoli.

In reſponſione ad primum. Aduerte quòd illa propoſitio in argumento, quæ eſt conditionalis, ſi unum contrariorum fuerit infinitum, totaliter deſtruet reliquum uera eſt, & reſpectu ſui obiecti, quoniam ſecum non compatitur aliquem gradum ſui oppoſiti, ut patet de maximè calido, cum quo non ſtat aliquis gradus frigidi, & reſpectu alterius ſubiecti exiſtẽs ſub oppoſito, in quo agit vt aſſimilet illud ſibi, ut ſi immè calidũ, ſummè calefaciat aquam frigidam, totaliter deſtruet frigiditatem. Duo tamen caſus dantur, in quibus non totaliter deſtruetur oppoſitum.

Primus eſt, ſi alterum infinitum agat & deſtruat oppoſitum non naturaliter, ſed voluntariè, & quantum expedit.

Secundus eſt, ſi totum unum contrarium non poteſt recipi in alio ſubiecto in quo eſt oppoſitum, ut ſi calor ignis eſſet infinitus, & non poſſet recipi in aqua niſi finite. Non inconueniens in aqua cum calore remanere aliquem gradum frigiditatis, ſuppono enim pro nunc duo contraria in gradu remiſſo ſe compati, de quo inferius determinabitur. Et quoniam in propoſito, bonum infinitum, id eſt Deus, eſt agens uoluntarium, increatum, & ſua bonitas non poteſt tota recipi in altera natura. Ideo Beat. Tho. in reſponſione ex utroque intendit negare illam conditionalem aſſumptam ex primo. ibi Deus cum ſit ſummè bonus &c. Ex ſecundo ibi hoc contra ad infinitam bonitatem pertinet &c. Poteſt tamen utrumque dictum ad voluntatem referri, præcipuè quia in ſecundo vtitur ly permittit.

Quæſtio

Universidad de Deusto Biblioteca

¶Quæſtio Tertia.

ARTICVLVS I.

Vtrum Deus ſit corpus.

Circa titulum aduerte quòd licèt B.Thom. de Deo, quem cõcluſit in articulo præcedenti exiſtere, poſſit quærere, an ſit ens quod eſt accidens, vel ens, quod eſt ſubſtantia, tamen ſtatim illis prætermiſſis quærit an ſit corpus, quoniam communis animi conceptio eſt apud omnes tenentes Deum eſſe, quòd eſt quid valde nobile, & independens, & firmum, ex conſequenti eſt ſubſtantia, & ideo quærit an ſit corpus, quoniam conſiderata nobilitate aliquorum corporum ut cœleſtium apud aliquos poſſet credi quod ſit corpus.

Aduerte ſecundo q̃ ly, *corpus*, ſtat pro qualibet ſubſtãtia quãtitate diuiſibili ſiue ſit compoſita ex materia, & forma ſiue nõ, vt fingunt illi, qui negant materiam à cœlo &c.

Reſpondeo dicendum abſolutè Deum non eſſe corpus &cę. Aduerte q̃ ly, abſolutè, intendit negare Deum eſſe corpus, non ſolum quia non eſt ſubſtantia ſub quantitate, ſed quia nullam conditionem corporeitatis habet, ita quòd nec eſt actus corporis extenſus ad differentiam cuiuſcunque formæ extenſæ. Non autem quæritur hic utrum poſſit eſſe forma corporis, qualis eſt anima rationalis ut ipſemet dicit in primo contra gen. 21. ibi & ad hoc dicendum.

In prima ratione nullum corpus mouet non motum &c. Aduerte q̃ hæc rõ correſpondet primæ quam formauit in quæſt. præcedenti in articulo tertio, vbi probauit q̃ eſt deuenire ad vnum mouens immobile, & cõſtat q̃ illa ratio procedit de motu locali, & ſic ad mentem philoſophi & B.Thom. in primo cõtra gent. 20. & eſt ſua ratio ſeptima applicat ad motum localẽ. H Et dicit nullum corpus mouetur localiter niſi moueatur, quoniam mouens, & motum oportet eſſe ſimul, & applicata igitur hac propoſitione ad motum localem nullam habet inſtantiã apparentem, ſi autem ſumeretur in quolibet motu uniuerſaliter, videtur eſſe inſtantia de magnete ad quem manentẽ motũ trahit ferrum, & aqua frigida ſtans infrigidat aerem, & obiectum ſtans immutat potentiam, ſiue uiſum, ſiue tactum &c.

In ſecunda ratione, *neceſſe eſt id, quod eſt primum ens in actu.* Aduerte quòd hæc propoſitio extrahitur ex 9. metaphy. 13. & ex 12. texti. 32. &c.

In tertia ratione, *Corpus uiuum nobilius eſt corpore non uiuo.* Aduerte quòd aliqui inſtant de cœlo, quoniam ſaltem ſecundum theologos & præcipuè Beat. Thom. infra in q. 20. Cœlum eſt nõ animatum. ergo uidetur ex hac propoſitione pomum & vermis ſint nobiliora cœlo, quod uidetur deriſibile. Nam communiter dicitur diuinum corpus & Ariſto. in ſecundo cœli textu. I ſecundo dicit bene eſſe appellare ipſum diuinum corpus & immortale &c. Ad hoc iam reſpondimus in 12. metap. quæſt. 25. & breuiter nunc dicendum eſt primo ad mentem philoſophi, 2o. ſecundum ueritatem.

Quantum ad philoſophum, ſi teneatur quòd apud ipſum cœlum eſt uerè animatum, argumentum, ut patet, nihil valet, ſi autem teneas, quod non eſt uerè animatum, diſtinguendum eſt de ly, nobilior, quoniam poteſt eſſe nobilius, vel quantum ad gradum eſſendi, uel quantum ad modum eſſendi gradus eſſendi eſt eſſe, uiuere, ſentire, & modi ſunt poſſibile, neceſſariũ corruptibile, incorruptibile potentia, actus, cauſa effectus. Ex his dico ad inſtantiam quòd forma, & cœlum ſe habent in nobilitate, ut excedentia, & exceſſa. Nam in gradu eſſendi forma eſt nobilior, in modo autem eſſendi, cœlum eſt nobilius, quoniam neceſſarium incorruptibile uniuerſalis cauſa conſeruans reſpectu ſuorum inferiorum, & animatorum, & ſi dicas quòd Ariſtotel. in ſecundo phyſicorum textu quadrageſimoquinto ap- K pellat cœlum diuini inter ſenſibilia, comparans etiam animalibus & plantis, ergo eſt ſimpliciter nobilius. Ad hoc dico quòd maiores etiam laudes attribuit in primo ſecundi de cœlo, dicit enim ipſum eſſe diuinum, & immortale, & impoſſibile, & inalterabile, quas tamen laudes non concludit ex animatione. Nam de ea nondum mentionem fecerat. Incipit enim hæc conſiderare in ſecundo libro, text. ſeptimo. vbi agit de differentijs localibus, & tamen has laudes ſibi attribuit in textu. tertio & ſecundo, & ipſemet declarat has ſibi competere, quoniam ingenitum, & incorruptibile, & quoniam eſt æterni motus, & æternæ actionis, in qua arguitur quoddam diuinum, & quoniam antiqui attribuunt cœlum locum eſſe Deorum, ideo inquit Ariſt. ponit ipſum ſolum inter corpora eſſe immortale: patet igitur quomodo nobilius eſt, & in quo ſenſu, & ſi non ſit

F animatum, & quoniam ſecundum veritatem, & B.Thom. non eſt animatum, ideo ad inſtantiam non reſpondeo, aliter quàm in prædictis immediatè.

ARTICVLVS II.

Vtrum ſit compoſitus ex materia, & forma.

Circa titulum aduerte quòd ſi omnes concederent compoſitionem ex materia, & forma non poſſe eſſe ſine quantitate, ex conſequenti omne tale corpus eſſet, hic articulus ſuperflueret, ſed quoniam Auicebron tenet in ſpiritualibus, materiam & formam, ideo propter ipſum hic articulus eſt neceſſa- G rius.

Primo quidem quia materia eſt id, quod eſt in potentia. Aduerte quòd hæc prima ratio fundatur in duodecimo metaph. text. 30. ibi oportet igitur eſſe principium &c. Et infert immediatè, amplius igitur, tales oportet eſſe ſubſtantias ſine materia & B. Thom. commentans dicit. Nam materia eſt in potentia: quaſi dicat, repugnat quòd ſit tamen actus, & habeat materiam: quoniam ſequerentur contradictoria &c.

Secundo quia omne compoſitum ex materia & forma &c. Aduerte quòd hæc ratio fundatur in primo phyſicorum, textu 81. ibi exiſtente enim quodam diuino, vbi philoſophus declarat, quòd ex tribus principijs naturalibus, materia eſt ſicut natura recipiẽs, priuatio ſicut maleficium. forma autem ut diuinum, quoniam dat eſſe & bonitatem, & perfectionem rei, vnde bene ſequitur quod ex quo non eſt bonum per materiam, quòd non ſit ſecundum ſe totum bonum, & ſic non eſſet bonum per eſſentiam.

Tertiò, quia vnumquodque agens agit per ſuam formam. Aduerte quòd hæc ratio in libro 9. metaphyſic. textu 13. ibi ſemper enim ex potentia ente fit actus ens ab actu ente. vbi vult philoſophus quòd agens agat quia eſt actu. contra, ſi ſe toto eſt actu ſe primo agit & non per partem, & ſic erit primum agens: ſi autem non, ſe toto, ſed parte eſt actu, non erit primo agens &c. Et ſic ſecundum hoc fundamentum, ratio B.Thom. concludit. & ſcias quòd ly, forma uel per ſuam formam ſumitur non pro forma phyſicali quæ dicitur informans, ſed pro forma metaphyſica, quæ dicitur actus, ſecundum quod ſubſtantiæ ſimplices dicuntur formæ abſtractæ. Nam ſi intenderet de forma phyſica, præciſè concluſio in articulo eſſet falſa, ſ. eſt igi igitur per eſſentiam formæ &c.

Quod igitur primum eſt & per ſe agens, patet quòd ſit primo & per ſe forma &c. Aduerte quòd ly, primum, excludit agens primum à quo recipiat uirtutem agendi per ly, per ſe excludit I agens per aliud tam extrinſecum, quam intrinſecum. Nam rex agens per gubernatores agit per aliud & agens per partem, vt homo videns per oculum intelligens per animam agit per aliud. Eſt enim pars aliud à toto. Intendit ergo quòd illud, quod eſt primum in ordine agentium, & non agit per aliud eo modo quo expoſitum eſt, oportet quòd ſit primo & per ſe forma. & ratio huius eſt, quoniam ſi eſt primum, eſt & non per aliud agens contra ſe toto eſt actu, quoniam ſe toto agit, ſi ſe toto eſt actu, ergo totum quod eſt actus, eſt contra primo & per ſe eſt forma id eſt actus. Et propoſitio ſic intellecta non habet inſtantiam: nam quod dicunt aliqui ſolem eſſe primum illuminatiuum, & tamen non eſt primo lumen, non ualet quia etſi ſit primum in ordine illuminatium, non tamen in ordine agentium ſimpliciter. Nunc enim loquimur de primo agente ſimpliciter. præterea licet ſit primum illuminans, non tamen eſt illuminans per ſe vt ly, per ſe excludit omnino per aliud. Nam lumen eſt aliud à ſole, & manifeſtum eſt quòd per lumen illu- K minat.

In reſponſione ad tertium. *formæ, quæ ſunt ſimpliciter receptibiles in materia &c.* vſque ibi *primum ſubiectum.* Aduerte quòd indiuiduo duplex indiuiſio cõpetit. Prima negatio diuiſionis in plura diſtincta realiter quia à diuiſione reali diuiditur homo in Sortem & Platonem &c. Et albedo in hanc & in illam albedinem, & hanc indiuiſionem trahit à materia poſitiuè, uel negatiuè. poſitiuè quidem reſpectu formarum receptibilium in materia. ſit enim hæc poſitiuè albedo quia eſt in hac materia. Negatiuè autem reſpectu formarum non receptibilium in materia, quoniam enim non habent materiam, unde multiplicentur, remanent per ſeipſas ſingulares & indiuiſæ, & hæc conſideratio indiuidui realis eſt & talis eſt in reſponſione ad tertium.

Sed a eſt negatio diuiſionis, qua diuidunt ſuperiꝰ inferiora. & hæc

& hęc competit indiuiduo ut ſtat ſub ſpecie ſpecialiſſima, & eſt A conſideratio logica, & hæc indiuiſio originatur ex prima. nam ex eo, quod forma recipitur in hac materia, vel non eſt receptibilis, ſequitur quòd non eſt plurificabilis in plura: ex conſequẽtia ſequitur quòd non eſt prædicabilis de multis. Et hæc indiuiſio eſt formale conſtitutiuum indiuidui ſub ſpecie ſicut indiuiſio quædam formalis conſtituit ſpecialiſſimum ſub genere. ſed de hac indiuiſione non facit mentionem B.Thom. in reſponſione, quoniam non oportebat, ſed tantum de prima. Et propterea Durandus credens dici indiuiduum per ſolam negationem diuiſionis in inferiora decipitur quia hæc originatur ex prima & illa ut diximus originatur ex materia, vñ ipſe conſiderat indiuiduum ſolum logicè, ſed B.Tho. ſolum realiter. propterea non præualet contra nos. hæc ſufficiant pro reſpõſione ad tertium. Infra autem plenius tractabimus de principio indiuiduationis, &c.

ARTICVLVS III.

Vtrum Deus ſit ſua eſſentia.

Circa titulum aduerte primo quòd *Deus* licet ſit terminus communis, prædicatur enim de hoc Deo, ſicut homo de hoc homine, tamen hic non ſumitur ut communis, ſed ut hic Deus, quem poſuimus eſſe ſubiectum in hac ſcientia ut ſit ſenſus, utrum hic Deus ſit ſua deitas, ſicut ſi quęreremus utrũ hic homo ſit ſua humanitas. Aduerte ſecundo quòd cum deciſio fiat in articulo per diſtinctionem, uel per identitatem inter ſuppoſitum & naturam, inſinuat quòd ly, Deus eſt ſuppoſitũ, qđ utique eſt uerum, ſi ſumatur ſuppoſitum metaphyſicum & non Theologicum. Nam apud metaphyſicum ſuppoſitum eſt ſingulare completum in natura indiſtinctum in ſe, & diſtinctum C à quolibet alio, quod non eſt ipſum. omnes autem hæ cõditiones conueniunt ly, Deo ſumpto pro hoc Deo conſiderato metaphyſicè ex lumine naturali. Apud Theologum uero ut dicetur in tractatu de Trinitate eſt ſingulare conſtitutum relatione diuina, & in hoc ſenſu quæritur in quæſt. 39. artic. 1. utrum ſuppoſitum, p. pater ſit eſſentia diuina, ſed tale eſt acceptatum ex ſola reuelatione ſuppoſitũ autem metaphyſicũ. ſ. hic Deus, manifeſtatum eſt lumine naturali, & quoniam cõſideratio de Deo eſt quæſt. metaphyſicis in hoc primo.

In rebus compoſitis ex materia & forma neceſſe eſt quòd differant ſuppoſitum & natura. Aduerte ut ſcias uniuerſalem differẽtiam inter ſuppoſitum & naturam.

Item materialibus & in abſtractis ſi qua ponit, quòd poteſt imaginari quadrupliciter vt clarè expoſuimus in noſtro reſolutorio de unione verbi in determinatione primi dubij.

Primo quidem quòd differant ſecũdum rationem logicam D idem ſecundum modum ſignificandi, ſicut abſtractum, & concretum quomodo & quòd habens & habitum, modo totius, & modo formæ. & hæc differentia ſeruatur in omni natura etiã in Deo, differt enim ſic Deus & deitas ut patet, ſed hęc non infert diſtinctionem realem, aliter ens, & entitas diſtinguerentur realiter, quantum tamen ualeat talis differentia in Deo declarabitur in tractatu de Trinitate, vbi oſtendetur hanc concedẽdam. Deus generat, hanc autem abijciendam. Deitas generat.

Secundo, quod differunt ut res duæ diſtinctæ numero & ſubiecto, ita q̃ una non ſit in altera ſicut differunt Sortes & Plato, & ſic in nulla natura hoc modo differunt. Conſtat enim q̃ ſuppoſitum includit naturam ut ſuum formale.

Tertiò, quod differant, quia ſuppoſitum includit in ſua ratione formali ſi diffiniatur aliquid, quod non includit natura vel eſſentia, & quia ſuppoſitum connotat aliquid, quod nõ cõnotatur à natura, & utroque modo in rebus compoſitis ex materia & forma differunt ſuppoſitum & natura p. hic homo & E humanitas. Nam hic homo ſi diffiniatur includit materiam ſignatam, & cõnotat eſſe. ſuppoſitum enim eſt id, quod eſt. Natura autem ut humanitas excludit materiam ſignatam, & includit tantum materiam in communi. Nec connotat eſſe, quoniam eſt id, quo eſt, & non quod eſt.

Quartò, quod differant quia ſuppoſitum connotat eſſe, & operationem, quæ licet ſint ipſius ſuppoſiti tamen diſtinguuntur realiter ab ipſo. Natura autem non connotat ea, quoniam Natura in abſtracto, nec eſt id, quod eſt, nec operatur, & ſic in quolibet creato abſtracto differunt ſuppoſitũ & natura, ut declarat B.Th. in ſecundo quolibet. quæſt. 2. ar. 4. ad primum ut bene recitat Capreol. in 1. diſt. 4. quæſt. 2. in cõcluſione. 4. ex his differentiis B.Thom. in artic. non tangit primam nec ſecundam relinquens quaſi manifeſtas, nec quartam, quoniam hic intendebat adducere ſolam differentiam intrinſecam, qua- A lis eſt tertia, quarta autem eſt extrinſeca, id eſt ex connotato, quam tamen ad completam doctrinam noluit addere in quolibet. Vnde locus ille in quolibet completo omnino præſentem articulum. Nam ex eo ſolo concluditur eſſe propriè Dei non habere aliquam differentiam realem inter ſuppoſitum & naturam. ex articulo autem præſenti, quia concluditur de Deo, poteſt concludi etiam de quolibet abſtracto, ſic etiam concluſit in ſe primo metaphyſic. ſuper text. 41. & eſt ſua lectu. undecima, & id quidem rationabiliter facit, quoniam Ariſtot. de omnibus abſtractis quaſi de uno genere loquitur.

Vnde hæ carnes, & hæc oſſa &c. vſque ibi, idem homo & humanitas. Aduerte quòd licet in hac propoſitione & propter hoc non eſt totaliter idem homo &c. ponat ly, homo, qui eſt terminus ſpecificus, & tamen non ſumit ipſum, ut ſtat ſpecificè, ſed pro ſuppoſito, & indiuiduo vagè ſumpto, alioquin B egrederetur propoſitum. Nam comparatio hominis, vt homo eſt ad humanitatem non eſt comparatio ſuppoſiti ad naturam, ſed comparatio huius uel illius hominis intelligitur: quia ly, homo, ſicut ly, Deus in titulo qui ſtat pro hoc Deo, vt diximus, ſed humanitas ſignificatur ut pars formalis hominis. Aduerte quòd B.Thom. in hac propoſitione inſinuat duplicem differentiam inter humanitatem ut naturam & hominẽ ut ſuppoſitum.

Prima eſt quia homo ut ſuppoſitum includit plura. ſ. materiam indiuidualem.

Secunda eſt quæ ſequitur ex prima, quia homo ſignatur vt totum, Natura autem ut pars, quia ut principium formale, & hæc differentia, eſt ſecundum modos habendi, quæ quoniam communis eſt in omni re inter ſuppoſitum, & ſuam naturam ut ſupra diximus, ideo non eſt principaliter hic intenta, ſed ponitur in materialibus, ut ſignum, quod cauſatur ex primo.

Pro uniuerſali reſolutione, & definitione præſentis articuli, aduerte quinque.

Primò, licet B.Thom. in toto articulo comparet ſuppoſitum, ad naturam ſpecificam, ut hunc hominem ad humanitatem, declarans quomodo differunt realiter, tamen ex doctrina ſua poſſumus habere quòd etiam inter ſuppoſitum, & naturam indiuidualem ſignificatam in abſtracto eſt differentia realis: nam ſuppoſitum connotat eſſe & operationem ſuam, & includit propria accidentia, non ut partes, ſed ut determinantia & ſingularizantia, & hæc non connotantur ab hac humanitate: quoniam non eſt, quod eſt, nec eſt quod indiuiduatur, ſed ſignificatur ut principium formale ipſius indiuidui. Ex hoc uidebis ſolutum argumentum Berardi in Capreol. 1. d. 4. quæſtio. 2. contra ſecundam concluſionem, & eſt ſecundum in ordine.

Secundo aduerte licet ut dicit B.Thom. Natura puta humanitas comprehendat in ſe principia diffinientia quæ ex ſui natura prædicantur de diffinito: tamen non poſſunt prædicari ſub nomine abſtracto, quoniam homo non eſt humanitas, prędicantur autem ſub nomine concreto, ut Sortes eſt homo. & propterea Aureolus ut recitat Capreolus, ubi ſuprà contra ſecũdam quæſtionẽ, uolens probare quod natura non comprehendit principia differentia, quia natura non prædicatur in recto de concreto p. de homine, illa etiam prædicatur in primo modo, per ſe nihil concludit, quia licet non prædicatur ſub nomine abſtracto, tamen bene ſub concreto nec oppoſitum dixit B.Tho. in artic. &c.

Tertiò, aduerte quod quando dicit Bea. Thom. in articulo, quòd in eo, qui eſt includuntur materia indiuidualis, & accidentia deſignantia hanc materiam, Nõ intendit quòd eadem ratione includantur, ſed materia includitur ut pars accidentia uero ex quibus cauſatur ſua indiuiduatio importat ut determinatiua, & non ut ſui partes propter quod ſuppoſitũ non eſt per accidens, ſicut homo albus. Ex hoc uidebis ſoluta argumenta Aureoli recitata à Capreolo. in prima diſtinctione quadrageſimaſecunda, quæſtione ſecunda, contra ſecundam quæſtionem.

Quartò, aduerte quòd licet ſuppoſitum connotet eſſe, non tamen importat, & includit ipſum in ratione ſua quidditatiua, & ideo poteſt conſiderari abſtrahendo ab exiſtẽtia. Ex hoc uidebis ſoluta argumenta Aureoli in Capreolo, prima diſtinc. 42. quæſtione ſecunda contra quartam quæſtionem, credidit non tenere quod includatur in ratione ſuppoſiti & excludatur a ratione naturæ.

Quintò, aduerte quòd philoſophus in ſeptimo metaphyſic à capite ſecundo, uſque ad uigeſimumſecundum ex intentione probat, quod in entibus per ſe, ut in homine, in animali &c. non autem in entibus per accidens ut in homine albo

Universidad de Deusto Biblioteca

idem ſunt quid eſt, & id, cuius eſt, & probat multiplici ratione, ſed ſi aduertas, inuenies quòd Philoſophus intendit agere contra Platonem qui ponebat quod quid eſt hominis, idest per ſe hominem ſeparatum à ſingularibus & per conſequens diuiſum, ſicut rem à re, quam diuerſitatem non ponimus nos, immo quòd quod quid eſt, eſt intrinſecum ei cuius eſt. Philoſophus igitur probat quòd non eſt ſeparatum nec aliud, immo quod eſt idem. quod utique eſt uerum quantum ad ea, quæ conueniunt naturæ ſpecificæ per ſe, ut Sortes & homo, & quæ conueniunt per ſe homini, conueniunt per ſe Sorti licet non primo. Cum his tamen ſtat quòd Sortes ſua ratione addat quid reale, ſ. materiam hanc ſuper hominem ut homo eſt & connotet multa, puta eſſe & accidentia quæ non connotantur ab ipſa natura, immo ab ipſa ſumpta in abſtracto præſcinduntur: ab ipſa uero ſumpta in concreto, nec expreſſe connotantur nec præſcinduntur, ſed uirtualiter connotantur: nam ideo hæc eſt uera, homo eſt quia Sortes aut plato eſt.

Ex quibus uidebis ſoluta argumenta Scoti recitata à Capreolo primo d. 4. q. 1. contra tertiam quæſtionem, quæ dicit eſſe ſumpta ex philoſopho, & uidebis quòd concludunt identitatem quoad prædicata quæ per ſe inſunt naturæ communi, ſed non quoad prædicata indiuidualia, & quoad connotata & ſcias pro certo quòd nullus arguens contra hanc uiam noſtram ex his qui recitati ſunt, penetrauit ſenſum B. Th. ideo facile eſt reſpondere.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum in Deo ſint idem eſſentia & eſſe.

Circa titulum aduerte quòd ly, *eſſentia*, ſumitur pro ſignificato definitionis & ly, eſſe pro exiſtentia, & eſt ſenſus, utrum id, quod eſt Deus, & exiſtentia Dei ſint idem: ita quod hæc ſit uera Deus eſt ſua exiſtentia, ſicut eſt ſua bonitas & uita &c.

Aduerte ſecundo quòd hæc quæſtio de identitate eſſentiæ & eſſe in uniuerſali eſt metaphyſica, nec ſic pertractatur hic, ſed tantum applicando ad ipſum Deum, & propterea pro præſenti articulo non eſt neceſſe adducere argumenta recitata à Capreol. 1. d. 8. quæſt. 1.

Quicquid eſt in aliquo quod eſt præter eſſentiam &c. uſque ibi, *cauſatur ab igne &c.* Aduerte quod hæc diſtinctio ſic debet intelligi, quicquid eſt in aliquo, vel eſt cauſatum ab intrinſeco principio & extrinſeco ſimul, ab intrinſeco quidem naturali ſequela, ab extrinſeco autem verè productiuè, & hoc dico propter neceſſaria principia quæ licet apud D. Tho. cauſentur a principiis eſſentialibus reſultatiuè & ſic quodammodo actiuè ut ipſe dicit in q. 77. art. 6. ad ſecundum & tertium, tamen verè, & propriè productiuè ſunt ab eo, à quo res ipſa producitur: nam dans formam dat conſequentia formæ niſi eſt cauſatum tatum à principio extrinſeco, ſicut ſunt accidentia communia.

Impoſſibile eſt autem quòd eſſe ſit cauſatum tantum &c. Aduerte quod dicit tantum, quoniam non negat, quoniam in eo, in quo diſtinguitur eſſentia ab eſſe cauſatur eſſe ab eſſentia, ita quòd fluat ab ipſa: nam ſi paſſio fluit & quod eſt intimius fluet quale eſt eſſe. vnde ſicut natura rei reſpectu ſuæ paſſionis eſt cauſa quodammodo actiua, & ſuſceptiua, ſic proportionaliter ſe habet ad ſuum eſſe. Dato ergo quòd ſit cauſatum ab intrinſeco tamen principium intrinſecum, nō ſufficit quoniam nihil eſt ſibi ſufficiens cauſa eſſendi, & ideo dicit tantū. Hinc patet quòd Ant. Andreæ in 9. metaphy. q. 1. in prima quæſtione errauit. Vult enim quòd forma ſubſtantialis ſit ſufficiēs & totale principium ſuæ paſſionis. p. quòd forma ignis ſufficiēter in ſuo ſubiecto, idest in igne cauſet caliditatem, & leuitatē, remoto quocunque calefaciente, & leuificante extrinſeco. & ratio ſua eſt hæc.

Quicqd eſt præter eſſentiā alicui eſt productū ab extrinſeco vel intrinſeco & extrinſecum.

Ignis ex calore ſuo habet potentiam leuificandi. proprium enim calidi eſt leuificare, & ipſe ignis eſt receptiuus leuitatis, cum ſit proprietas ſua, ergo poteſt in ſe ipſo cauſare leuitatem.

Ad hoc dico quòd non ſufficit ignem eſſe leuificatiuum ex calore & leuificabilem ad hoc quòd in eo cauſetur leuitas, ſed neceſſe eſt leuificantem diſtingui realiter à leuificabili, eo, quod ſicut nihil eſt ſibi ſufficiens cauſa eſſendi, ſic nec ſeipſum reducendi à potentia ad actum & hoc ut principium uniuerſale tenemus, apud Ariſtot. & Bea. Thom. & quoniam Scot. tenens idem agere in ſeipſo non ſeruat hanc diſtinctionem realem, nec Anto. Andreæ, ideo ratio ſua apud nos nulla eſt. Vnde ut diximus agens producens ignem producit proprietates ignis quoniam ſtat diſtinctio realis inter producens ignem, & productum ignem.

Ignis nō eſt cā ſufficiēs ſui caloris, ſed generās ignē.

F *Eſſe eſt actualitas omnis formæ vel naturæ:* Aduerte quòd ly, actualitas, poteſt dupliciter exponi, per uerbum eſt, ut eſt ſecundum adiacens, vt anima eſt, lapis eſt, quòd autem nulla natura præter Deum ſit tantæ actualitatis quòd poſſit actu ſeipſa præciſe exiſtere niſi ei imprimatur hæc actualitas, quæ dicitur eſſe à primo exiſtēte & authore naturæ, uide Capreol. 1. d. 8. q. 1. in prob. 5. quæſtionis, & eſt allegatio domini Aegydij in primo quodlibet. q. 7. & in hoc ſenſu B. Th. intendit quod eſſe eſt actualitas omnis formæ, unde dicit in articulo, non enim bonitas ſignificatur in actu niſi prout ſigni cauſa eſſe. ſ. per propoſitionem de ſecundo adiacente.

Eſſe eſt actualitas ōis formæ.

Oportet igitur quòd ipſum eſſe comparetur ad potentiam &c. vſque ibi. *ad primum.* Aduerte quod B. Th. in artic. de hac conſequentia cito ſe expediuit, & ideo vt perfectè reſoluetur in ſecundo contr. Gent. c. 53. & 54. duo pertractat, Primo probat reſolutis rationibus, quod eſſe eſt actus, & eſſentia eſt potentia ut uidebis in c. G 53. Secūdo declarat quod non eadem ratione dicitur eſſe & eſſentia actus, & potentia, qua ratione materia eſt potentia, & forma actus: nam ut uerificantur de materia & forma ſumuntur potentia, & actus phyſicè, ut autem uerificantur de eſſentia, & eſſe ſumūtur metaphyſicè prout omne perfectibile dicitur potentia, & omne perfectiuus dicitur actus. Vide Fu. c. 54. clarum & reſolutum, & quaſi commentum huius articul.

Potentia & actus dupliciter.

Phyſicæ & Metaphyſicæ.

Sicut illud, quod habet ignem, & non eſt ignis &c. uſque in finem rationis. Aduerte quod hæc ratio uidetur fundari ſuper hoc principium tacitum, quod habet aliquid & non eſt illud eſt tale per participationem. Sed hoc principiū uidetur falſum. Nā ſol habet lucem, & non eſt lux, cum ſit qualitas & tamē eſt falſum, quod ſit lucidus per participationem, quoniam eſt primo lucidus & cauſa omnis luminis, ergo ratio B. Thom. non concludit. Ad hoc dico quòd aliquid eſſe tale per eſſentiam contingit dupliciter. Primo quando tale prædicatum, conuenit ei ex ſe H & à ſe, ita quòd excludat quodcunque agens ſiue ſuperioris ordinis ſiue eiuſdem ordinis, & tale prædicatum nō poteſt ei cōuenire per eſſentiam niſi ſit illud. Nam ſi non illud prædicatū ut dictum eſt in prima ratione erit cauſatū, uel ab intrinſeco, uel ab extrinſeco, ex conſequenti non conueniet ei per eſſentiam, hoc modo, ſed per participationem. Secundo quando tale prædicatum conuenit ei primo ita quod non eſt cauſatum in eo per aliquod agens eiuſdem ordinis licet nō inconueniat eſſe cauſatum ab agente ſuperioris ordinis, ſicut eſſe calidū cōuenit hoc modo per eſſentiam igni quia conuenit ei primo vt expoſuimus & in hoc ſenſu, non eſt neceſſe rem eſſe illud prædicatum, quod conuenit ei per eſſentiam, ſed ſufficit quòd cōueniat ei non mediante aliquo eiuſdem ordinis. Dico igitur B. Thom. fundat rationem ſuam ſuper illud principium intellectum in primo ſenſu, ſed inſtantia adducta de ſole, ſiue de igne, inclinat pro ſecundo ſenſu, ideo non infringitur ratio B. Thom. &c.

Aliquid eſſe tale per eſſentiā contingit dupliciter.

I In reſponſione ad ſecundum; *Alio modo ſignificat compoſitionem propoſitionis &c.* Aduerte quòd Bea. Thom. fundauit hanc diſtinctionem in 5. metaphyſic. capi. de ente. ibi amplius autem & eſſe.

Aduerte iterum quod illud eſſe ſignificans compoſitionem, aliud ſignificat in compoſitione tertij adiacentis præcipuè ſubſtantialis: aliud in compoſitione ſecundi adiacentis reſpectu poſitiui, & id dico, ad differentiam negatiui aut priuatiui, ut cum dicitur cæcitas eſt. Nam in compoſitione tertij adiacentis præcipuè ſubſtantialis ſignificat habitudinem prædicati ad ſubiectum. per accidens autem ſignificat exiſtentiam. Accidit enim hominem exiſtere ad hoc quòd hæc ſit uera homo eſt animal, ſed in ſecūdo adiacente ſignificat per ſe & habitudinem prædicati ad ſubiectum & exiſtentiam ſubiecti in poſitiuis Neque enim hæc poteſt eſſe uera, lapis eſt, niſi lapis exiſtat, unde in ſecundo adiacente eſſe uerum quod ſignificat in compoſitione fundatur ſuper exiſtentiam rei, ex conſequenti ſi cognoſco eſſe in tali propoſitione, cognoſco eſſe rei non abſtractè, ſed ut fundat ueritatem propoſitionis. Quando igitur dicit B. Thom. quòd non poſſumus ſcire eſſe Dei, ut ſignificat actum eſſendi ſicut nec eſſentiam, intendit ſcire abſtractè & in ſe ut eſt prædicatum quidditatiuum in primo per ſe. eſt enim de ratione Dei ut diximus in quæſt. 2. artic. 1. & quando dicit quòd cognoſcimus eſſe Dei ſolū ſecundo: Non intendit quòd noſtra cognitio terminetur ſolum ad eſſe uerū quòd dicit reſolutionem rationis, ſicut enim terminatur in propoſitionibus de tertio adiacēti ut diximus. ſed intendit quòd licet terminetur ad eſſe, ſiue ad exiſtentiam, tamen non terminatur, niſi ut fundat ueritatem propoſitionis, ſiue ut correſpōdet q. An eſt, & non. q. quid eſt. & quòd hæc ſit intentio B. Thom. patet cum dicit & hoc ſcimus ex effectibus. Nam ex tertio articul. ſecundæ quæſtionis concluſimus ex effectu, primum motorem efficiens

ciens exiſtere, hunc autem dicimus Deum, ergo intellectu attingimus exiſtentiam Dei, vt fundat hanc, Deus eſt. ex his patet quòd obiectio Scoti in primo diſt. 3. quæſt. 2. ibi. Nec oportet diſtinguere, de, ſi eſt, &c. non eſt alicuius ualoris contra B. Tho. Credit enim B. Tho. tenere, quod in hac propoſitione, Deus eſt, cognoſcimus tantum ueritatem propoſitionis, & non cognoſcimus exiſtentiam Dei, hoc autem eſt falſum, quoniam vt dicit B. Thom. reſpondēs Deum exiſtere concluditur ex effectibus.

ARTICVLVS V.

Vtrum Deus ſit in aliquo genere.

Circa titu. Aduerte quòd non quæritur de genere ſubiecti, uel obiecti: nam conſtat quod continetur ſub ente ut eſt ſubiectum metaphyſicæ, nec de genere prædicabili communiter dicto prout analogum poteſt dici genus, ſic ſubſtantia ut ſubſtantia communis finitæ & infinitiuæ, corporeæ, & incorporeæ, poteſt dici genus licet in uia noſtra ſubſtantia in ſua maxima communitate, non dicatur uniuocè ut declarabitur cum ſoluemus argumenta Gregorij, ſed quæritur de genere prædicabili propriè dicto. i. uniuoco quod ſit uere genus generaliſſimum uel ſubalternum.

Sed contra genus eſt prius ſecundum intellectum eo quod in genere continetur &c. Aduerte quòd ly, ſecundum intellectum, ſumitur in parte rei ſiue ſecundum rationem metaphyſicam quæ fundatur in natura rei, & non ſolum ex parte noſtri modi apprehēdendi: aliter propoſitio minor eſſet falſa. prius enim apprehendimus ens & ſubſtantiam quàm ipſum Deum, & prius ſapiētiam ut ſapientia quam ſapientiam infinitam, & tamen, ex parte rei nec ens, nec ſubſtantia eſt prior Deo cum ſit omne ens omnis ſubſtantia perfectionaliter, unde uerificatur illa minor, ſicut uerificatur apud philoſophum in 7. metaphy. tex. 21. loquens de quod quid eſt, & de eo cuius eſt, ibi. At uero nō ſolum ſunt unum, ſ. re ſed etiam eadem ipſorum ratio ſimiliter enim ly, ratio pro ratione obiectiua & non pro formali præciſè ex parte noſtri intellectus: nam eſſe diffinitum & eſſe diffinitionem diſtinguuntur ratione ex parte noſtri intellectus licet non ex natura rei &c.

Alio modo per reductionem vt principia & priuationes &c. Aduerte, quòd hæc reductio non eſt eiuſdem rationis reſpectu principiorum & reſpectu priuationum. Nam principia ut pūctus & unitas ſunt uere entia realia licet ut indiuiſibilia, & ideo uerè reducuntur ad genus prædicabile quod eſt pars ſubiectiua entis extra animam ex 6. metaphy. text. 4. Priuationes autē cum ſint negationes ex conſequenti non entia, nō ita propriè & intrinſece ſed potius extrinſecè reducuntur ad genus prædicamentale. idest gratia oppoſiti habitus contrariè negant, unde ſicut datur denominatio intrinſeca & extrinſeca: ſic in propoſito datur reductio intrinſeca reſpectu principiorum & extrinſeca reſpectu priuationum.

Semper autem a quo ſumitur differentia, uſque ibi ſimiliter manifeſtum eſt &c. Aduerte quòd hæc propoſitio poteſt dupliciter intelligi: primo quòd id à quo ſumitur genus ſit potentiale diſtinctum realiter ab eo, à quo ſumitur differentia, ut ab actu, & hæc non eſt mens B. Thom. quoniam ſenſitiuum, & intellectiuum non ſunt in eodem diſtincti realiter ut patet infra quæſt. 75. artic. 3. Secundo quòd eadem res ſit à quo ſumitur genus & differentia, ſed ut fundat conceptum generis eſt uere poſſibilis, & determinabilis, & ut fundat conceptum differentiæ eſt ut actus & determinans. Vnde licet ſit identitas realis ſtat tamen diſtinctio rationis fundamentalis potentiæ, & actus & propterea ex natura rei poteſt dici eadem natura determinabilis, & determinans, poſſibilis, & actualis, & quoniam omne ex natura rei poſſibile eſt imperfectum, ideo omne contentum in genere, ut ſic imperfectum eſt: propter quod Deus non eſt in genere, dico igitur quòd B. Thom. intendit dictum ſuum in ſecundo ſenſu, ut ipſemet declarat in q. 76. artic. 3. ad quartum, uide eum. Hinc patet quod argumenta Gregorij in Capreol. in primo diſt. 8. q. 2. contra tertiam quæſtionem, nihil concludunt. Arguit enim contra dictum B. Thom. ſupponens quòd B. Thom. teneat ipſum in primo ſenſu quod eſt falſum ut declaraui, ideo non aliter ſoluo ea. Vide tu Capre.

Si Deus eſſet in aliquo genere oporteret quod ens eſſet genus eius &c. Aduerte quòd B. Thom. intentio in hac ratione eſt hæc. Cum quælibet res collocetur in genere per eſſentiā ſuam, illud erit genus Dei ſi ponitur in genere, quod ſignificat eſſentiam ſimpliciter. idest illimitate, qualis eſt eſſentia diuina, & ſuum eſſe: ſed nullum aſſignatum ſub ente ſignificat eſſentiam illimita- A te, ſed determinate, vt patet de quolibet generaliſſimo. ſunt enim partes entis ſubiectiuæ, vnde ſubſtantia non continet in ſe eſſentiam quantitatis, nec quantitas eſſentiam qualitatis, ſolum autem ens vniuerſaliſſime ſumptum & nominaliter ſignificat eſſentiam vniuerſaliſſime: & participialiter ſumptum ſignificat eſſe vniuerſaliſſime. Cum ergo diuina eſſentia, & diuinum eſſe, ſint omnis eſſentia, & omne eſſe perfectionaliter, ergo optime ſequitur quòd ſi Deus eſſet in genere, tātum ens eſſet genus ſuum.

Ex hac ratione ſic formata & intellectu videbis ſolutum argumentum Greg. in Capreol. 1. diſtin. 8. quæſtio. 2. contra quartam quæſtionem, & eſt quartum in ordine. Nam ens nominaliter ſumptum non ſignificat illimitate eſſentiam creaturæ, & immediate ſicut ſignificat eſſentiam Dei, ſimiliter dico de ente participialiter ſumpto, ut ſignificat eſſe: & ideo dato quod de facto ſignificet eſſentiam rei creatæ, non ſequitur quòd ſit genus &c.

Oſtendit autem philoſophus in 3. metaph. &c. vſque ibi; unde relinquitur: &c. Aduerte quòd hæc probatio fundatur ſuper duo, quæ defendimus in noſtris quæſtionibus metaphyſicis in 3. & in 4. libr. primum eſt quòd differentia eſt extra rationem formalem generis, & è conuerſo. ſecundum eſt quòd ens prædicatur formaliter de omni contento ſub ipſo, & tam de differentijs ultimis quam de paſſionibus ſuis, & ideo ne ſiat inutilis repetitio, recurre ad illa &c.

Omnia quæ ſunt in genere communicant in quidditate, vel eſſentia, &c. vſque ibi. illius hominis. Aduerte quòd B. Thom. nō intendit quòd cōueniunt in quidditate uel eſſentia, quaſi quòd unitate reali conueniant in natura generis: neque enim datur vnitas realis apud B. Thom. niſi unitas ſingularis ſiue uniuerſalis. Vnde ſicut duæ ſpecies differunt realiter in eſſe idest non ſolum differunt eſſe ſpecifico & eſſe actualis exiſtentiæ, ſed et C non conueniunt quidditatiuè in ipſo, quoniam ut reponuntur in genere, abſtrahunt ab eſſe exiſtentiæ, non tamen ab eſſentia eum prædicatur de eis in primo modo per ſe. Et ſcias cum dicit differunt autem ſecundum eſſe intendit principaliter de eſſe exiſtentiæ ad quod ultimate deducit differentia ex intentione naturæ. Ideo enim rationale adueniens animali cōſtituit hominem ut ſit pars uniuerſi ex conſequenti ut exiſtat ex his uidebis ſolutum argumentum Greg. in Capr. in primo d. 8. q. 2. contra quartam quæſtionem & eſt ultimum in ordine procedit enim ac ſi B. Thom. intenderet communitatem in eſſentia ſecundum unitatem realem, quod non fuit intentum B. Thom. Videbis ſolutum etiam argumentum expoſitoris quod arguit quòd uidetur B. Thom. per æquiuocationem peccare, quoniam in antecedenti, cum dicit: differunt autem ſecundū eſſe &c. accipit ly, eſſe pro eſſe ſpecifico. In cōſequenti autem, cum dicit & ſic oportet quòd quæcunque ſunt in genere, differāt in eſſe &c. ſtat ly eſſe pro eſſentia, ergo &c. Sed ut diximus D in antecedenti ſumit principaliter, & prima intentione ly, eſſe pro exiſtere, ſicut & in conſequenti, quoniam eſt ultimum intentum propter quod cōſtituunt ſpecies, & indiuiduum: ideo non eſt æquiuocatio.

Et ſic oportet quæcunque ſunt in genere &c. vſque ibi, eſſentia. Aduerte primo quod B. Tho. non dicit quæcunque ſunt in genere componuntur ex eſſe, & eſſentia: quoniam natura animalis & lapidis præciſè ſumptæ ut abſtrahunt ab eſſe ſunt in genere, & tamen ut ſic non componuntur ex eſſe, & eſſentia, ſed dicit quod differt eſſe ab eſſentia. i. omne, quod ponitur in genere tale eſt, quod ſi eſſentia comparetur ad eſſe ſuum, differunt realiter. & ſi inuenias B. Th. dicentem quod repoſitum in genere componitur ex eſſe, & eſſentia ſic intelligas quod habet eſſentiam uel eſt eſſentia, componibile eſt cum ſuo eſſe, itaque propriè eſt compoſitio cum his ex his uidebis ſoluta argumenta Greg. in primo d. 8. q. 2. contra ſecundam quæſtionē, & ſunt 4. & 5. in ordine. Ad- E uerte 2. quod hæc propoſitio, *& ſic oportet quòd quæcunque &c.* eſt conſequens illatum ex illo antecedente quæcunque ſunt in genere &c. Sed difficile eſt uidere, quō ſequitur realis diſtinctio in eſſentia & eſſe, ex illo antecedēte: Nam ſi communicatio in eſſentia eſſet ſecundum unitatem realem, & differentia in eſſe ſecundum diſtinctionem realem, utique conſequentia eſſet manifeſta, ſed iam dictū eſt, quod ſicut diſtinctio in eſſe, ita & diſtinctio in eſſentia eſt realis. Alia enim eſt natura animalis in homine, alia in aſino, ſicut aliud & aliud eſſe. Cū igitur illa unitas in eſſentia ſit tñ formalis, & diſtinctio eſſe ſit formalis, conueniunt. n. in diſtinctione reali, tam in eſſentia quā in eſſe. quòd ſi in eſſe nō cōueniunt cōceptu quidditatiuo, cū non ſint de cōceptu eorum, ut diximus non videtur ſequi diſtinctio realis inter eſſentiam & eſſe, alioquin inter genus & differentias eſſet diſtinctio realis. ſpecies enim cōueniunt formaliter in genere, & differūt formaliter differētijs, ergo cōſequentia B. Tho. uidetur nulla.

Repoſitū in genere componitur ex eſſe & eſſentia. i. differt in eo eſſe ab eſſentia.

Univerſidad de Deuſto Biblioteca

F Ad hoc dico q; regulariter conſequentia non tenet, vt patet in inſtantia de genere & differentia: ſed in præſenti materia valet. Nam quodcúq; illud, in quo plura cõueniunt formaliter, eſt verè actuabile, & perfectibile per illud in quo plura differũt formaliter ex conuenientia & differentia formali, infertur diſtinctio realis inter ea, ſic eſt in propoſito. Nam in quibuſcúq; eſſentia eſt de ſuo conceptu quidditatiuo, non autem eſſe, eſſentia uerè, & realiter perficitur ſuo eſſe, ut declarauimus ſupra, quoniam nullius creati eſſentia ſibi ſufficit ad exiſtendũ. Dico igitur, q; conſequentia B. Tho. valet ex antecedente: quæcunq; ſunt in genere, conueniunt formaliter in eſſentia uere perfectibili, & differunt in eſſe uere perfectiuo: ergo in eis differt realiter eſſentia, & eſſe. Et ſi dicas, quòd genus determinatur differentijs, ex conſequenti actuatur, ergo ſequitur quod differat realiter ab eis. Reſpondeo hæc determinatio eſt logica, ideo non ſequitur ſicut in propoſito.

Quod autem Deus non ſit in genere per reductionem, &c.

G Aduerte quòd Capreol. in 1. diſt. 8. q. 2. in prob. ſecũdę quęſtionis ibi, *ſciendum tamen quod oppoſitum &c.* tenet quod dixerit, & tenuerit oppoſitum, exiſtens tunc in 1. d. 8. quæſtio 4. ar. 2. ad 3. & in q. de potentia. q. 7. ar. 8. ad 7. & cõcordat ipſum, ſed dicit ſtandum eſſe in ſumma. Expoſitor autem ſic concordat eum, quod eſt in genere reductiuè, eſt duplex: quoddã ut principium contentum, & determinatum ad tale genus & ſic negat in hoc artic. Deum eſſe reductiuè in genere: quoddam autem continens generis, & tale non eſt neceſſe, ut ſit determinatum præciſè ad unum genus. poteſt enim eſſe principiũ plurium generum, & ſic concedit in primo ſententiarum & q. de potentia Dei, Deum eſſe in genere reductiuè, nec hoc negaret in præſenti artic. hæc concordia poteſt admitti. Verumtamen ſententia Capreol. eſt apparens: quoniam ſi aduertas B. Thom. ijſdem exemplis. ſ. puncto, & unitate quibus declarauit negatiuam in præſenti artic. utitur in primo ſentẽtiarum & clarius H in q. de potentia ad declarãdam affirmatiuam, ergo in eo ſenſu in quo negat hic Deum eſſe in genere reductiuè, ſicut punctum, & unitatem affirmat in q. de potentia. Dicit enim illic, poteſt dici, quòd ſit in genere ſubſtantiæ per reductionem ſicut principium, & ſicut punctum eſt principium quantitatis continuæ, & ſicut unitas in genere numerorum: hæc ille. Poſſumus ergo dicere cum Capreol. quod ſtandum eſt in Summa &c. Poſtquam ſubſtinueris rationes B. Tho. pro prima quęſtione. ſ. Deum non eſt in genere, uidebis Capreol. ubi ſupra cõtra quartam quæſtionem, & inuenies tria argumenta prima in ordine, quibus arguit directè contra quæſtionem, uerũ qa Capreol. clarè. & ſufficienter ſoluit ea, ideo uide tu illa, & aduerte, quod omnia peccant in hoc fundamento quòd ſubſtantia, ſpiritus, pater, agens, &c. dicantur vniuocè de Deo, & creaturis ſuper omnia nota tertium quod fundatur in Ariſt. 12. met. à text. primo uſq; ad textũ 5. &c. in ratione ad 2. Aduerte duo. I primum quia in præſenti artic. tenet Deum nullo modo eſſe in genere, ideo ſimpliciter negat in hac ratione ad ſecundum Deum eſſe menſuram homogeneam, ita quòd ſit eiuſdem generis cum ſuo menſurato, nec per ſe nec reductiuè. In q. autẽ de potentia. quæſtio. 7. art. 3. ad 7. ſoluens argumentum ultimum quia tenet, quòd Deus eſt reductiuè in genere, ut principium generis, concedit quòd eſt eiuſdem generis menſura cum mẽſurato reductiuè, tamen ex conſequenti quod poſſit dici homogenea reductiuè uerumtamen ſtandum eſt ut diximus, in Summa.

Secundo, Aduerte quòd licet B. Thom. ſaluet Auerr. in q. de potentia Dei in eodem loco, quoniam concedit Deum eſſe primum in genere ſubſtantiæ, tamen in præſenti reſponſione nõ curat de intentione eius. ſed in illis uerbis, dicitur tamen menſura &c. declarat ſecundum ueritatem, quomodo debeat intelligi propoſitio illa. Quod autem talis declaratio ſit ad mentem Auerr. uel non non curat. & propterea licet arguens addu K xerit ipſum, tamen reſpondens non nominat eum, quaſi innuẽs, q; negat eum in ſenſu, quo ipſe loquitur: loquitur enim de menſura homogenea: unde uult quòd ſicut albedo eſt menſura omnium colorum, ſic primus motor omnis ſubſtãtiæ, & propterea nõ placet mihi Expoſitor in hoc, quod conatur declarare quòd B. Tho. reſpondens in illis uerbis. *Dicitur menſura &c.* loquitur ad mentem commentatoris, quod non eſt uerum: conſtat enim inſpiciẽti totum cõmentorũ ſeptimũ in x. met. q; talem homogeneitatem ponit cõmentator inter Deũ, ut menſuram, & alias ſubſtantias, qualis eſt inter unitatem, & numerũ, inter albedinem, & alios colores, quæ homogenitas nõ eſt illa, quam ponit expoſitor in 3. membro ſuæ diſtinctionis cum dicit, & hoc modo Deus eſt menſura homogenea coordinationis. De hac autem menſura quæ attribuitur primæ cauſæ, ordinaui quæſtionem in x. met. & eſt 7. in ordine.

ARTICVLVS VI.

Vtrum in Deo ſint aliqua accidentia.

Circa titu. Aduerte, q; hic quæritur de accidẽti prædicamentali, cuius eſt inhęrere, & facere compoſitionẽ in ſubiecto. Non aũt hic q̃ritur de accidenti prædicabili. ſ. prædicamento accidentali: cõſtat enim q; reperitur in Deo. hoc enim eſt per accidens. Eſſentia eſt pater, vt tractabitur in tractatu de Trinitate, aliter non poſſet committi in Deo fallacia accidentis &c.

Forma ſimplex non poteſt eſſe ſubiectum &c. Aduerte q; Boetius in lib. de Trinitate, non loquitur de forma ſimplici in tota ſua latitudine, ſed de ſimpliciter ſimplici, qualis eſt Dei eſſentia & propterea nõ verificatur niſi de Deo. nã ſubſtãtiæ abſtractæ & ſi ſint ſimplices ſimplicitate oppoſita cõpoſitioni ex materia & G forma, nõ tñ ſimpliciter ſimplices, quoniam actio ſua non eſt ſubſtãtia eorum, & ideo poſſunt habere cõpoſitionem cũ his.

Subiectum comparatur ad accidẽs, ſicut potentiam ad actum &c. Aduerte, q; hæc rõ fundaẽ in 12. met. text. 51. ibi: *Nam ſi non intelligi &c.* Sicut potẽtia ad actũ, & pfectibile ad pfectionẽ &c. *Et iterum id quod eſt aliquid poſſit habere adiunctum.* Aduerte, q; B. Th. intendit hãc cõparationẽ, ſicut ſe habent albedo, & albũ ad hoc, quod eſt, ſiue aliud, quã ipſum, ſic ſe habent eſſe abſtractè ſumptũ & id, quod habet eſſe, ſiue ens concretũ. i. cõpoſitum ex eſſentia & eſſe ſed albedo eſt tñ albedo, albũ aũt non eſt ſolũ album, ſed poteſt eſſe dulce, & graue, & lapis, ergo eſſe eſt tñ eſſe. i. omne quod eſt, eſt ipſum, & tñ concretũ non eſt ſolũ eſſe, ſed & eſt. cum ergo Deus ſit eſſe ſuum, ſequitur q; omne, quod eſt in Deo ſit ipſe Deus, ergo accidens non eſt in Deo &c.

Omne, quod eſt per ſe, eſt prius eo, quod eſt per accidens &c. Aduerte q; B. Tho. intendit à Deo excludere omne accidens & primo H accidẽs, per accidens. i. quod facit propoſitionem p accidens, deinde accidens per ſe, & ſupponit q; in Deo nõ ſit prius & poſterius, aliter non ſeruaretur omnimoda immutabilitas in Deo. Adueniente enim poſteriori aliter ſe haberet, & ſuper hoc fundamentum tacitum, fundat totã rationẽ ſuam. Conſtat enim q; cum accidẽs per ſe naturali ſequela emanet à principijs eſſentialibus prius eſt accidens per accidens tãquam extraneo.

In reſponſione ad primum. Aduerte q; illa propoſitio phyſica in primo phyſicorũ text. 27. Quod verè eſt nulli accidit, inducitur ab Ariſt. cõtra Parmenidem, & intendit q; id, quod ex natura ſua eſt ſubſtantia in quocunq; inueniatur uniuocè dictũ nõ põt eſſe accidens, ſicut nec id, quod eſt accidẽs ex natura ſua in quocunq; inueniatur uniuocè põt eſſe ſubſtantia. pater qñ ſecundũ doctrinã noſtrã Nomen cõe Deo, & Creaturæ eſt analogũ non concludit. ſicut concluderet contra Scotum.

In rñſione ad ſecũdũ. *Principia accidentium reducuntur ad principia ſubſtantiæ.* Aduerte q; hæc rñſio fundatur in 7. met. eſſe I ſinẽ ubi vult philoſophus, q; ſubſtantia nõ pducatur niſi à ſubſtantia pexiſtẽte in actu ſed quãtũ ad quale producitur in eſſe non quali, aut quanto pſuppoſito in actu, ſed tñ in potentia, & propterea ſecundũ ipſum principium accidentis tam receptiuum, q; effectiuum erit ſubſtantia, & uniuerſale effectiuum erit prima ſubſtantia, q; dr prima cauſa. ſimiliter principium primũ formale accidentium erit ſubſtantia. quoniã qualitates non agunt niſi in uirtute ſubſtantiæ uel formæ ſubſtãtialis.

Quod vere eſt nulli accidit vniuocè acceptũ.

ARTICVLVS VII.

Vtrum Deus ſit omnino ſimplex

Circa tit. Aduerte ly, *omnino ſimplex*, excludit omnino cõpoſitionem intrinſecam, vt ſic ſenſus utrum Deus in ſui ſub- K ſtantia non contineat aliqua plura diſtincta realia abſoluta, vt prætermittamus diuinas perſonas, & non eſt intentio ſua excludere compoſitionem extrinſecam: i. cum alio ſibi extrinſeco: aliter art. ſequens eſſet ſuperfluus, ut uidebis &c.

Omne compoſitum eſt prius ſuis componentibus, & dependens ab eis, &c. Aduerte q; hæc rõ fundatur in 5. met. in ca. de toto, ubi habet, q; toti ex partibus reſultat, ex cõſequẽti cõparatur ad partes, ut effectus ad cauſam. ergo eſt poſterius & depẽdẽs, & in 7. phyſicorũ textu ſecũdo, q; motus totius pẽdet ex motu partiũ ly, poſterius ſufficit, q; uerificetur tẽpore uel natura conſiderãdo totũ & partes quo ad entitates, non aũt ut relatiua ſunt, ſic enim ſunt ſimul natura licet depẽdẽs ſufficit q; uerificetur p aliquo gñe cauſę ſaltẽ materialis uel formalis, uel vtroq; mõ.

Omne corpus cum habet &c. Aduerte quod ly, cauſam ſtat pro cauſa actiua, fundatur hæc ratio princ. 8. meta. text. ultimo ubi. quare cum nulla alia &c. ubi vult philoſophus, quod in com

in compoſitione oportet aſſignare agens, in cuius actione ex partibus diuerſis. p. potentia & actu fiat unum.

In compoſitis oportet eſſe potentiam & actum &c. Aduerte q; hęc rõ fundatur in 7. meta. tex. 49. ibi, duo namque ſic actu nũquã ſunt unũ, vbi philoſophus arguit cõtra Platonẽ deducẽs q; neceſſe eſt omniũ cõponentium alterũ eſſe potentiã, alterũ uero actum, ut clarius manifeſtatur in 8. lib. text. ultimo uel utrunque eſt potentia ut partes lineæ componentis lineã. Aduerte tamen q; licet utroque modo fiat unum per ſe tamẽ multũ differunt ut declarauimus in 8. metaph. q. 27. uide tu ad placitũ.

In reſponſione ad primum, *eſt autem de ratione cauſati quod ſit aliquo modo compoſitum &c.* Aduerte q; ly cauſati ſtat ex eo, q; terminat actionem agentis, & dicitur cauſatum, ut quod & eſt illud, quod habet eſſe completum in ſe, vt homo lapis &c. nam ſumendo cauſatum communiſſime prout ſe extendit ad materiam ad formam, & accidentia, non eſt uerum q; talia ſunt cõpoſita, ut determinat B. Th. in d. 8. q. 5. art. primo unde reſpon- B dens ad primam q. probat aliquam creaturam eſſe omnino ſimplicem. quia forma eſt creatura, & tamen eſt ſimplex & inuariabilis, ex diffinitione ſua, dicit hæc ratio procedit de creaturis, quæ non habent eſſe completum, quæ non componuntur ex aliis, quales ſunt formæ & accidentia. Ex his patet. q; ſi Scot. in 1. d. 8. q. 1. ibi iuxta hoc quæro, Vtrũ aliqua creatura ſit ſimplex, aduertiſſet hanc deciſionem B. Tho. non impugnaſſet reſponſionem B. Th. datam hic ad ſecundum: probat. n. Scot. q; partes alicuius cauſati ſunt cauſatæ. p. materia, & forma, & tamen non ſunt compoſitæ aliter eſſet proceſſum infinitũ, uel dabitur cauſatum non compoſitum. hoc idem argumẽtũ format B. Th. in 1. d. 8 q. 5. art. 1. & eſt tertium in ordine, & reſpondens dicit q; concludit de eo, quod nõ habet eſſe completum. quod ſolet dici concauſatum. ſed B. Th. intendit de proprie & per ſe cauſato, ergo inſtantia Scoti non ualet, &c.

Cauſatũ ut qd eſt habet eſſe in ſe completum.

C In reſponſione ad ſecundum. Aduerte q; B. Th. intendit nec compoſitionem, nec ſimplicitatẽ abſolutè ſumptas eſſe perfectiones ſimpliciter. Aliter ſimplicitas ſ quolibet ente, vt ens eſt eſſet melior compoſitione & ſic forma eſſet melior cõpoſito & nobilior, & res quanto minus compoſita tanto nobilior eſſet, & ex conſequenti elementũ eſſet nobilius elemẽtato, ſed intendit q; ſimplicitas cum tali conditione eſt nobilior ſimpliciter. quæ autem ſit illa conditio, ſunt de hoc uariæ opiniones.

Simplicitas quomodo ſit perfectio ſimpliciter.

Robertus Holco. in 2. ſententiarũ. q. 6. reſpondens ad primũ dubium dicit q; requiritur q; res, cui ineſt ſimplicitas, non ſit compoſita ex iis, nec ſit componibilis cum altero. p. cum accidentibus, ſed hoc non conſonat doctrinæ. B. Th. ſequeretur. n. q; in ſolo Deo eſſet perfectio, qui ſolus non eſt componibilis alteri, ut patet in artic. ſequenti, & tamen in lib. de ente. & eſſentia. c. 2. tenet q; licet tam ſubſtantiæ cõpoſitæ quam ſimplices. i. abſtractæ habeant eſſentiam, tamen ſimplices habent ueriori modo, ſecundum quòd etiam habent nobilius eſſe, hæc ille. D vult ergo ſimplicitatem eſſe perfectionem in qualibet ſubſtantia abſtracta.

Prima opinio.

Scotus autem in 1. d. 8. q. 2. ad primum tenet quòd eſt perfectio ſimpliciter dummodo excludat compoſitionem uel componibilitatem ex acto, & potentia uel ex perfectione, uel imperfectione, ſed quia talis conditio ſaluatur in ſolo Deo, ideo dicendum eſt ad Scotum ſicut ad hoc: Aduerte tamen q; Scotus tenet in progreſſu ſimplicitatem, ut ſimplicitas eſt eſſe perfectionem ſimpliciter. licet in multis naturis repugnet, & conatur gloſſare definitionem Anſelmi ſuo modo contra quem expoſitor ſuper lib. de ente, & eſſentia, ſuper c. 2. ſufficienter ſe habet, nec uolo immutare eum &c. Eſt igitur tertia opinio, quæ eſt ipſius expoſitoris in eodem loco, & ſtat in hoc, ſimplicitas ſi adiungatur ſubſiſtentiæ, & naturæ eius tota perfectio apta eſt dare indiuiſa: nõ reſultare ex partibus integralibus, nec eſſentialibus, dicit perfectionem ſimpliciter, propter primam cõditionem, E excludo formas materiales naturales, accidentia, & materiam propter ſecundam: excludo omnia corpora à cœlo uſque ad elementum incluſiuè, & hanc ſententiam ut ueriorem & magis conformem B. Th. ſuſtinet.

Secunda opinio.

Tertia opinio.

Propria conditio. ſimplicitas ſubſiſtentię & naturę, cui tota perfectio apta ẽ ſtare indiuiſa, nõ reſultare ex partib. integralib, nec eſſentialib. dicit perfectionem ſimpliciter.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum Deus in compoſitionem aliorum veniat.

Circa titulum, Aduerte ad hoc, q; aliquid faciat cõpoſitionem cum altero in ſignificato proprio: neceſſe eſt quòd ſit forma ſubſtãtialis uel materia prima in compoſitione ſubſtantiali, uel ſit forma accidentalis, uel ſubiectum in compoſitione accidentali. Nam unio ſecundum operationem vel aſſiſtentiam, uel indiſtinctionem ſitus non facit compoſitionem.

A Quidam. n. poſuerunt q; Deus eſſet aĩa mundi &c. Aduerte q; ex his fuit Mercurius Termigiſtus in Pimandro, in quo ſequiẽ Platonẽ in Timæo, qm̃ apud eos diffinitur anima ex motu, q; qd hẽt uirtutem motricem dr anima apud eos, & qm̃ Deus mouet mundum ſiue ipſum uniuerſum, ideo dr anima mũdi. ex ſua tñ poſitione non ſequitur q; faciat cõpoſitionẽ, qm̃ ut declarauimus in ti. unio ſecundũ operationẽ, & aſſiſtẽtiã nõ facit cõpoſitionẽ. & ad hoc, &c. reducitur qd quidã dixerũt Deũ eſſe animã primi cęli &c. Hic vi eſſe commentator in 12. met. cõm. 44. In quo appellat primũ motorẽ, motorem omnium, & applicat ipſum primo cœlo, & ho. motores appellat formas & ſecundum eos in commen. 36. ponit cœlum animatum. ergo ſequentes intelligentiæ ſunt animæ ſequentium cœlorum. ſecundum ipſum, ſic Deus eſt anima primi cœli: uerũ ſecũdum Auer. non facit compoſitionem talem, qualem expoſuimus in titu. artic. quoniam apud ipſum repugnat principium intelle- B ctiuum eſſe formam dantem eſſe materiæ ex tertio de anima cõm 5. ut diffuſè pertractabitur. in q. 76. art. 1. ıõ pro nũc tranſeo.

Mercur. Termegiſtus.

Deus eſt aĩa mũdi Vnio ſecũdũ aſſiſtẽtiam uel operationem non facit compoſitionẽ Auer. cõa Deꝰ eſt anima primi cęli.

Nec ſicut principium formale, nec ſicut principium materiale &c. Aduerte q; B. Th. determinat ſe ad reprobandũ tertiũ, & quartũ errores, conſiderans q; prima & ſecunda opinio, ſiue uerę ſiue falſæ ſint nõ intẽdũt uerã componibilitatẽ, ideo relinquit eas.

Primo quidem quia ſupra diximus Deum eſſe cauſam efficientẽ &c. Aduerte q; B. Th. in hac ratione hanc cõditionalem ſupponit, ſi Deus in compoſitionem alicuius ueniret, ut forma, uel ut materia tale erit effectus Dei, ſed conſequens eſt impoſſibile. ergo & antecedens. conſequentia probatur ex præcedentibus quoniam dictum eſt, omnium eſſe cauſam efficientem. ergo omnium extra ipſum. falſitatem uero conſequentis probat in hac ratione declarans, quomodo forma agentis non incidit in idẽ numero omni effectui, nec materia in idem ſpecie, qd eſt principium apud philoſ. uniuerſaliter acceptum.

C *Quod autem venit in compoſitionem, non primo & per ſe agit, ſed magis &c.* Aduerte q; prima oppoſitio. ſ. Quod aũt vẽ pati inſtantiam de anima intellectiua, quę uenit in compoſitionem, & tñ reſpectu intellectionis eſt primo & per ſe intelligens cum ſit eſſentialiter à ſola anima ad differentiã aliarũ operationũ. Et ıõ quomodo uerificatur de anima & de coniuncto magis propriè, quã de anima declarabitur in q. 75. art. 6. pro nũc ſufficit quod ratio B. Th. concludit Deum non eſſe formam omnium rerum, ut dicebat tertia opinio. Conſtat. n. q; non eſt forma lapidis, quoniam cum illa forma non habeat operationẽ p ſe ut ad ſenſum patet. ſed omnis operatio lapidis ſit operatio compoſiti, non poteſt eſſe primo, & per ſe agẽs quale eſt Deus.

Anima ẽ primo & per ſe intelligens.

Item aduerte q; per ly, *ſed magis compoſitum.* non intendit B. Th. affirmare aliquod compoſitum eſſe primo & per ſe agẽs concludit enim oppoſitũ in art. 2. in 3. ratione, ſed loquitur comparatiue. q. d. ſi deberet admitti q; forma uel ſuum cõpoſitum, ſit primo & per ſe agens eſſet magis concedendũ de cõ- D poſito, quoniam eſt, quod agit, forma autem quo agit, tamen de neutro ſimpliciter concedendum eſt &c.

¶ Quæſtio quarta.

ARTICVLVS I.

Vtrum Deus ſit perfectus.

Circa titul. Aduerte q; ly, pfectꝰ põt tripliciter accipi, primo q; ſit pfectus ſubſtãtialiter. i. q; ſit ens pfectiſſimũ, & in optimo mõ eſſendi, qd eſt eſſe maximè actu ſicut eẽ maximè i potẽtia eſt imperfectiſſimꝰ modus 2. q; ut pfectus attributaliter. i. qd in ſe contineat pfectiones oẽs, ut bonitatẽ ſapiẽtiã &c. 3. q; ſecũdũ unũquodq; attributũ, E ſit pfectus. i. qd oẽ attributũ cõtineat in ſe perfectiſſimo modo.

Perfectũ dupliciter ſubſtãtialiter, & attributaliter.

In ti. intendit de perfecto ut n. mõ. Nam eſſe ſubſtantialiter pfectũ prius eſt quã eſſe. ſupradictõ, ſicut priꝰ eſt eſſe. Sorte pfectũ ſubſtãtialiter, quã eſſe doctũ. ſapiẽtẽ, iuſtũ &c. Ad hoc aũt, q; Deus ſubſtantialiter ſit perfectus quatuor conditiones requiruntur ſimpliciter, & abſolutè. primo q; nihil pertinens ad ſubſtantiã, ſiue eſſentiã ſuã deficiat ſibi. ſecundo q; non poſſit ſibi fieri additio, tertio quòd nihil ſit perfectius eo, quarto quòd nihil poſſit eſſe perfectius ipſo. Et id breuiter tetigit philoſophus in 5. meta c. de perfecto, ubi dicit commentator, perfecta uniuerſaliter ſunt illa, in quibus nihil inuenitur per quod dicantur imperfecta aut extrinſecũ, & hæc diſpoſitio primi principij. ſ. Dei. In ſecundo autem argumento agit de perfecto in ſecundo ſenſu. De tertio autem ſenſu non formaliter agit in hac quæſtione, ſed poteſt reduci ad tertium articulum, ut

Ad hoc q; Deus ſit pfectꝰ ſubſtantialiter quatuor requiruntur.

Universidad de Deusto Biblioteca

videbitur ſicut philoſophus narrat &c. Aduerte q. Ariſt. in 12. metaph. texta 4. poſtquam cõcluſerat Deum eſſe optimum, & feliciſſimum, adducit opinionem Pythagoræ & Leucippi, qui tenebant prima principia eſſe imperfecta, & ſumebant ſignũ ex ſeminibus plantarum, quæ ſunt imperfectiora his quæ naſcuntur ex eis, utpote quia animata ſunt tantum in potentia, ſed ut inquit illic Ariſto. decipiuntur quia ſemen non eſt primum principium, ſed illud, à quo producitur ſemen. Et uide tu illic. B. Thom. autem adducit fundamentum uniuerſale, in quo philoſophi prius conueniebant, ut habetur in primo phyſicorum & in primo metaphy. quod. ſ. non eſt aliquod principium rerum niſi materiale. unde dicit Ariſtote. in primo metaphyſi in principio opinionum recitatarum: Primi igitur philoſophi ea ſola principia exiſtimarunt, quæ ſub ratione materiæ collocantur &c. In reſponſione ad ſecundum aduerte quod illa fuit opinio Pythagoræ & Leucippi vt recitat philoſophus in 12. metaphyſ. tex. 40. & reſponſio, quam B. Thom. adducit, eſt reſponſio philoſophi illic &c.

In reſponſione ad tertium Aduerte q. B. Tho. non negat quod eſſe ſit communiſſimum, ſed negat q. ſit communiſſimum recipiens. hoc. n. eſt imperfectiſſimum, quoniam unumquodque in tantum eſt recipiens, inquantum eſt potentiale, & propterea materia prima eſt imperfectiſſima. concedit ergo q. eſt communiſſimum receptum, ſed ex hoc non ſequitur q. ſit imperfectiſſimum immo oppoſitum: quia receptum actuat, & perficit & ex conſequenti perfectio eſt. Hinc patet quòd ratio Scoti in primo diſt. 2. q. 1. ibi. Non enim eſſe eſt perfectiſſimus effectus, nullius eſt efficaciæ, ſic enim arguit. Quod includitur in multis non poteſt eſſe perfectius quocunque illorum in quo includitur. ſed eſſe includitur &c. cum ſit communiſſimum, ergo &c. Patet quòd hæc ratio coincidit cum arg. B. Tho. & ideo eadem reſponſione ſoluitur. Nam maior non eſt uera niſi de communiſſimo recipiente: eſſe autem communiſſimum receptum, quod eſt actualitas omnium. ſcias tamen quòd ratio Sco. ad plenum ſoluitur q. 45. art. 5. ubi ſuſtinebitur quòd eſſe eſt effectus ſolius Dei, ideo pro nunc ſufficit.

Articvlvs II.

Vtrum in Deo ſint perfectiones omnium rerum.

Circa titulum, aduerte primo q. perfectio proprie eſt id, quod pertinet ad bonitatem rei, & ſignificatur termino qualitatiuo, ut ſapientia, bonitas, vita, intellectus &c. Aduerte ſecundo quòd perfectiones rerum ſunt duplices: quædam ſimpliciter dictæ, quas melius eſt in unoquoque ineſſe, quam nõ ineſſe: quædam limitatæ, ut riſibilitas in homine, fortitudo in leone. In titulo ſumitur ly, perfectiones indiſtinctè non deſcendẽdo ad has uel illas. Tertiò aduerte quòd perfectiones poſſunt ineſſe, Aliquando formaliter, ut Deus formaliter eſt ſapiens: quandam uirtualiter uel eminenter. i. quamcunque perfectionem dixeris, riſibilitas in homine, calor in igne, lux in ſole totũ eſt in Deo uirtualiter. In titulo ly, ſint, ſtat indiſtinctè.

Perfectio duplex ſimplex & limitata.

Formaliter, & virtualiter.

In Deo ſunt perfectiones omnium rerum, vnde & dicitur uniuerſaliter perfectus &c. vſque ibi, in 5 metaphyſ. Aduerte q. ly, uniuerſaliter perfectus, alio modo intelligendum eſt ſecundũ mentem commentatoris, alio modo ſecundum ueritatẽ. Nam quoniam commentator, tenet Deum eſſe finitæ uirtutis dicit quòd eſt vniuerſaliter perfectus prout continet omnes perfectiones cuiuſcunque generis, quæ ſunt actu in rerum natura, & quoniam illæ, ut ſic ſunt finitæ ſunt, ideo Deus ſecundum ipſum eſt uniuerſaliter perfectus, finitè tamen ſecundum ueritatem non eſt uniuerſaliter perfectus, quia cõtinet perfectiones omnium generum, non ſolum actu exiſtentes ſed poſſibiles produci, tales autem ſunt infinitæ in potentia, quia non tot, quia K plures poſſunt à Deo produci, ut declarabitur infra, ideo Deus eſt uniuerſaliter perfectus, & infinitè. Igitur licet B. Thom. adducat dictum commentatoris in 5. met. capitulo de perfecto, non tamen intelligendum eſt ad mẽtem commentatoris, ſed ſecundum ueritatem &c. *Præexiſtere autem in virtute cauſæ agentis*, & uſque ibi. *inquantum huiuſmodi eſt perfectio.* Aduerte primo quòd ly, perfectiori modo, poteſt dupliciter intelligi. primo comparando effectum ad cauſam efficientem præciſè, & ſic non eſt uerum niſi in cauſa æquiuoca, aliter B. Tho. ſibi contradiceret in litera. Dixerat enim quòd ſi agens eſt vniuocum, quicquid perfectionis eſt in effectu, etiam eſt in cauſa effectiua, ſed ſecundum eandem rationem, ergo non perfectiori modo, ſed æqualiter. ſecundo comparando effectũ ad cauſam ſuam efficientem, & cauſam materialem, & ſic dictum B. Thom. eſt uerum tam in cauſa efficienti uniuoca quã æqui-

F nocamuenit enim quod licet contineatur effectus tã in cauſa efficienti quam in materia. tamen in efficienti perfectiori modo non eſſentialiter, ſed ex principalitate, & in dependentia: ſicut exponitur dictum philoſophi & commentatoris in 7. metaphyſi. texta & comm. 7. cum dicitur q. forma eſt prior & magis ens compoſito, quod utique eſt uerum principaliter, & independenter, non tamen eſſentialiter, quoniam compoſitũ eſt id, quod eſt forma uero quo.

Forma eſt prior, & magis ens cõpoſito gloſa principalitate & independẽtia nõ eſſentialiter.

Aduerte ſecundo q. ly, *cauſa agentis*, non debet intelligi de quacunque cã agente, ſed de cã principali, ad differentiam inſtrumentalis, quale eſt ſemen plantarũ & animalium, & inſtrumenta in artificiali. Nec. n. tanta perfectio inuenitur in ſemina, quanta in animali genito, cũ illud ſit animatum tantũ in potentia, hoc actu. Item debet intelligi de cauſa efficienti per ſe, & non accidentaliter, quoniam ut accidẽtalis non influeret in effectum, & hæc eſt doctrina commentatoris in 12. metaph. G com. 14. in fine, cum dicit: iſta igitur propoſitio uerificatur tribus conditionibus. ſ. in agente nõ inſtrumento, in propinquo non in remoto, in agente eſſentialiter nõ accidentaliter &c.

Nã cõpoſitũ eſt id, quod eſt forma ſit quo.

Cum ergo Deus ſit prima cauſa &c. Aduerte quòd per ly, prima innuit quòd ſit æquiuoca. Nam ſi eſt prima cauſa effectiua omnium rerum, ergo rerum diuerſarum rationum contra æquiuoca: patet conſequentia hæc ex diffinitione cauſæ æquiuocæ, & uniuocæ, & quoniam per primam intendebat æquiuocam: ideo infert, quòd oportet omniũ rerum perfectiones præexiſtere in Deo, ſecundum eminentiorem modum.

Quomodo perfectiones diuinæ diſtinguunt.

In reſponſione ad primum, *& ſi quæ ſunt diuerſa, & oppoſita in ſeipſis in Deo ſunt ut unum &c.* Ex his habemus in uia B. Tho. q. perfectiones diuinæ non diſtinguũtur realiter, cũ autem non ſint ſynonima alias eſſet nugatio dicere, Deus iuſtus fortis, ſapiens, & de eis uerificentur contradictoria: nam intellectus diuinus intelligit. & uoluntas non intelligit, ergo neceſſe eſt q. aliqua diſtinctione diſtinguantur, & quoniam hæc q. H ſatis vulgata eſt, & à multis pertractata, ideo reſolute procedẽs tria tantum perſtringam. primo opinionem B. Tho. ſecundò opinionem Greg. & ſoluam argumenta ſua. tertio opinionem Scoti, & ſoluam rationes ſuas.

Quantum ad primã opinionẽ B. Th. pſecůt hẽmus in 1. d. 2. q. 1. ar. 3. dicen q. ſtat in ſex. primo q. nõ diſtinguuntur realiter, & in hoc concordant oẽs, quia pluralitas abſolutorũ deſtruit omnimodam ſimplicitatẽ. ſecundo, q. non ſunt ſynonima, & in hoc cõcordant oẽs ne ſiat nugatio tertio q. diſtinguunt rõne, ita q. alia eſt ratio ſapientię, alia iuſtitiæ: intelligo aũt per rõnẽ id, quod intellectus apprehendit de ſignificatione huius nominis ſapientia & huius nois bonitas, & harum rõnum ſubiectũ quidem eſt intellectus, fundamentum aũt & cã eſt diuina eſſentia, quæ ſufficientiſſime correſpondent. nec intellectus põt unico conceptu eam ſufficienter apprehẽdere, niſi intellectus diuinus. Dico igitur q. diſtinguuntur rõne, non ſolum ex parte I intellectus, ſed ex parte rei, & hanc concluſionem ſufficienter probat S. Th. clare in 1. d. 2. q. 1. art. 3. ibi. Quantum vero ad quartum &c. Diffuſius autem Capr. in 1. d. 8. q. 4. in probatione ſecundæ quæſtionis, ibi adducit quatuor rationes, uide tu.

1. non diſtinguunt realiter. 2. nõ ſunt ſynonima. 3. diſtinguũtur rõne. 4. nõ plus diſtinguũtur quam ratione ſumpta ex parte rei. Capre. ad 8. q. 4.

Quartò non diſtinguuntur plus quam ratione ſumpta ex parte rei. i. cui correſpondet natura rei: quoniam apud B. Th. non datur diſtinctio niſi realis, autem rationis, & non diſtinguuntur realiter ut conceditur, ergo non plus quam ratione.

Quintò non ſolum iſtæ rationes pluraficantur ex extrinſeco. i. ex eo, quòd in creaturis cognoſcimus has perfectiones diſtinctas, & ſic de eis diſtinctas rationes formamus quas Deo attribuimus, ſiue tamen diffinitione reali diuerſarum perfectionum: ſed etiam ex intrinſeco. i. ex plenitudine, & excedẽtia diuinæ perfectionis, quæ nec uno conceptu, nec uno noie ſufficienter manifeſtari põt. Vnde dixit B. Th. in 1. d. 2. q. 1. ar. 3. ibi. *Sed tamen ſi intellectus videns Deum &c.* q. d. eſſet neceſſe ſi ea ſi K de eſſentia diuina formaret cõceptũ, multiplicare cõceptus, & noia propter eam dictã, unde ſecundũ Chryſoſtomũ. Quidã Angeli laudant Deũ ut maieſtatem, & quidã ut bonitatem &c.

5. Iſtæ nõ pluriſicãtur tantũ ex extrinſeco, ſed & ex intrinſeco ex plenitudine diuinæ perfectionis.

Quòd iſtæ rõnes nõ pluriſicantur ſolũ, ex cõnotato in creaturis. i. ex eo, quod diuerſos effectus cauſat in creaturis. p. quòd Deus dicitur bonus, quia cõmunicat ſe creaturis, q. dicitur iuſtus, quia præmiat uel ponit iuſta, iuxta opera &c. ſed q. iſtæ perfectiones uerſiſſimæ ſunt in Deo, & licet ſint unũ, ſi concepibiles pluribus rõnibus ab intrinſeco. i. ex correſpõdẽtia, & æquiualentia diuinæ eſſentiæ, q. in ſe continet eas. Et ſicut ſapiẽtia in creaturis diſtincta, à iuſtitia fundat diſtinctã rõnem a rõne iuſtitiæ, ita diuina natura & nobiliori modo ſtante ſua ſimplicitate fundat diſtinctas rationes: æquipollet enim ex ſufficienti diſtinctiſſimis & etiam oppoſitis realiter. Hæc eſt ſumma diſtinctionis B. Tho. & eius intentionis, quam intendimus defenſare contra Gregor. & Scot. Iſti enim ſunt principa-

6. Non diſtinguuntur tantũ realiter q. diuerſos effect. cauſant ſed q. uerũ ſunt in Deo & quatenus ſunt unũ ſunt cõceptibiles ſub pluribus rõnibus.

liores. Et ſcias quòd iſti tenent extrema, vt videbis, & B. Thom. medium contra rationabilius, nã Sco. quod formaliter ex natura rei, ac intrinſecè. Greg. extrinſecè per connotata.

Quantum ad Gregorium, aduerte quòd in 1. diſt. 8. q. 2. art. 3. in principio, quia tenet quòd non diſtinguantur ex natura rei contra Scot. nec ratione ad ſenſum B. Thom. præponit diſtinctionem trium membrorum, & in ſecundo articul. adducit quartum membrum, ego autem ſic ordino eum breuiter. Aliqua poſſunt diſtingui ratione quadrupliciter, primo quia ſunt diſtinctæ rationes vel conceptus, ſicut conceptus hominis & lapidis, ut ſunt formati ab intellectu, & ſic attributa non diſtinguuntur ratione, quoniam non dicunt conceptum, ſed rem ſignificatam, quæ eſt perfectio & res æternaliter exiſtens.

Secundò, quia ſunt plura, & vniuſcuiuſq; eſt propria diſtincta ratio, ſic homo & capra diſtinguũtur ratione, & hoc modo attributa non diſtinguuntur ratione, quoniã falſum eſt, q. ſint plura, immo q. d vnum ſimpliciſſime in Deo, hęc enim eſt iden B tica, bonitas eſt iuſtitia.

Tertiò, quia aliquid vnum poteſt concipi diſtinctis rationibus, & inquantum concipitur vna ratione, ac fundat eam, differt à ſe vt fundat & concipitur ſub alia ratione, & in hoc ſenſu dicit Gregor. intelligitur quæſtio, & ponit quæſtionem negatiuam, quam probat pluribus rationibus, & quoniã hic eſt ſenſus B. Thom. ideo volo ſoluere eas, ſed prius pono quartũ membrum.

Quartò quia alia eſt ratio vnius à ratione alterius, hæc tamen alietas rationum non ex diuerſitate rei ſignificatæ, ſed præciſè ex diuerſitate extrinſecorum connotatorum ſiue in complexo, ſiue complexe ſignificatorum, vt ſol alia ratione dicitur calidus, quia cauſat calorem in extrinſeco. p. in aqua, & alia ratione dicitur ſiccus, quia cauſat &c. iſtæ tamen rationes nõ ſignificant diuerſa in ſole, quia eadem fundamenti qualitate cauſat, hos diuerſos effectus. In hoc ſenſu tenet Gregor. & non C aliter quòd attributa diſtinguantur ratione in Deo. p. dicitur Miſericors, quia liberat nos à malo, dicitur bonus, quia ſe ipſum communicat nobis. Hanc tuam imaginationem nõ probat ratione, niſi quia apparet ſibi quod non alio modo ſaluentur inconuenientia. p. quòd in Deo non ſit multiplicitas abſolutorum. Fundat autem ſeipſum ſupra dictum Magiſtri in 4. diſt. 46. in c. ſed quomodo inquit. Vbi Magiſter ſic arguit. Iuſtitia Dei, & miſericordia ſunt idem, quia ſunt eſſentia Dei, ergo non ſunt alia opera Iuſtitiæ, & alia opera miſericordiæ: & reſpondens, magiſter dicit his locutionibus non diuerſitas rei ſubiacentis, ſed uarietas ſenſuum & effectuum in creaturis mõſtratur hæc ille. Ecce inquit Grego. quòd dicit varietatem non ſumi ex parte rei diuinæ, ſed ex parte effectuum, ergo ex diuerſitate præciſa, connotatorum extrinſeco. Hoc eſt totum fundamentum Gregor. qui ſi B. Thom. aduertiſſet in primo d. 2. q. 3. 1. articul. 3. ibi, qui contra dicetur quòd pluralitas &c. Non D tantum magnificaſſet ſe, nam Beat. Thomas illic excuſat hanc opinionem, & dicit quòd eſt uera inquantum ad occaſionem multiplicãdi has rationes. Nam quia intellectus noſter ex creaturis in Deum aſcendit & aduertit has perfectiones diſtingui re & ratione in creaturis, & quod cauſantur à Deo, ideo prima occaſio multiplicandi has rationes ſumpta eſt ex effectibus cõnotatis, ſed ut dicit Bea. Thom. hæc non eſt totalis cauſa multiplicandi has rationes. Nam & ſi nullam creaturam feciſſet Deus in ſe tal eſt, ut poſſet fundare omnes has rationes. Dicẽdum ergo eſt Magiſter non tangit totalem cauſam, ſed ſolum cauſam, quæ fuit prima occaſio in noſtro intellectu multiplicare has rationes.

Nunc igitur adducam pçipuas rationes quibus probat Gre. tertium membrum diſtinctionis, in quo ſtat ſenſum B. Thom. eſſe falſum & ſoluam eas, licet eaſdem Capreol. adducat, & ſoluat in primo d. 8. q. 4. contra ſecundam. Compendioſè igitur E procedens propono fundamenta.

Primum eſt, ſtat aliquam rem eſſe unam ſimpliciter æquipollere, tamen pluribus diſtinctis realiter, inquantum una eſt apta fundare unum conceptum, ſibi adæquatum inquantum æquipollet diſtinctis, eſt apta fundare plures conceptus, quorum nullus adæquatur ei, ſed quilibet partitur rem illam non realiter, ſed obiectiuè, uel ſecundum quod fundat hunc conceptum, ex qua partitione, poteſt dici res pluriſicata obiectiuè inquantum eſt obiectum unius conceptus diſtinguitur à ſe ipſa, ut eſt obiectum alterius conceptus, ſtante tamẽ ſemper ſua unitate reali. Exemplum patet in luce ſolis, quæ ut una, apta eſt concipi adæquatè una conceptione: ut autem æquipollet calori, & ſiccitati, & humiditati, eſt apta fundare plures & inquantum fundat conceptum caloris diſtinguitur à ſe ipſa, ut fundat conceptum ſiccitatis, & huius diſtinctionis cauſa æquipollentia ipſius lucis ad plures qualitates. Intellectus autem partia

Vna res ut æquipollet diſtictis realiter põt fundare diuerſos cõceptus ut ẽ una. i. nõ adæquatum. Lux ſolis.

A liter concipiens complet hanc diſtinctionem, ex hoc fundamento, tenemus has propoſitiones verificari contra Greg.

Prima aliqua ratio, ſiue conceptus non adæquatus, ſed partialis eſt alicuius rei, & non eſt eiuſdem rei prout diuerſimode æquipollet multis. patet ratio principij, eſt ratio puncti, vt inchoat & non eſt ratio puncti, ut terminat.

Secunda, eadem re ſit plura entia rationis. Non quòd res una realis mutetur in plura entia rationis, ſed quia una res æquipollens, multis præſentata intellectui in adæquate ſecundum uirtutem efficitur fundamentum plurium in adæquatorum conceptuum bene quot ſunt conceptus, tot poſſunt dici obiecta correſpondentia.

Tertia, una res, ut fundat conceptum adæquatum eſt una in ſe, ſed ſit plures obiectiue partialiter in intellectu.

Quarta, hæc propoſitio res diſtinguitur ratione à ſe ipſa: eſt uera in hoc ſenſu, res ut habet ordinem ad hanc rationem. p. B punctus ut habet ordinem ad rationem principij qui ordo eſt habitudo fundati, ad fundamentum diſtinguitur à ſeipſo: ut habet ordinem ad aliam rationem. p. finis, diſtinctione quadam non ſecundum ſe, ſed ad intellectum.

Quinta, licet accidẽtia non diſtinguant rem aliquam à ſeipſa, tamen diuerſæ rationes diſtingunt, quoniam accidentia licet inhæreant rei, nũquam ſunt ipſa res rationes autem ſicut, & ſpecies intelligibiles, ſunt ipſa res in eſſe intelligibili, & ideo ſi rationes partiales, multiplicantur & ipſa res multiplicatur obiectiualiter, partialiter.

Sexta, licet diſtingui ſecundum rem non conueniat enti rationis ſumendo ly, diſtingui ſecundum rem pro diſtinctione reali, tamen enti reali, conuenit diſtingui re & ratione, ut homo differt ab aſino re, & defectiue, & ideo dato quòd nullum ens rationis differat re à ſe ipſo, tamen non inconuenit ens reale diſtingui ratione à ſe ipſo. Ex his propoſitionib. ſimul cum C fundamento, videbis ſoluta ſex argumenta Gregorij, quę cum recitentur à Capreol. ubi ſupra nolo aliter adducere. vide tu illa &c.

Tertium fundamentum, dato quòd aliqua res æquipolleat multis, & fundet plures rationes, quarũ una nõ eſt alia, immo aliquando ſunt rationes oppoſitæ, tamen non eſt neceſſe concedere quòd diſtinguatur ratione à ſe ipſa, ſed ſufficit dicere, quòd eſt una ſecundum rem, & diſtinguuntur ſecundum rationem. id eſt fundat diſtinctas rationes, & hæc uia uidetur probabilior: quoniam diſtinctio alicuius à ſe ipſo importat diſtinctionem intrinſecum in eſſe rei, quod non eſt totum ideo, nec re, nec ratione. Præterea vt inquit Capreol. ſi non ſequitur Pater & Filius diſtinguuntur, realiter & Pater & Filius ſunt eadem res, ergo eadem res diſtinguitur realiter à ſe ipſa: ſed bene ſequitur, ergo in eadem reſtat diſtinctio realis, ſic in propoſito non ſequitur, ergo in eadem reſtat, diſtinctio rationis. D Ex hoc fundamento patet, quòd argumenta Gregorij non tãgunt uiam noſtram, quoniam dato quòd eadem res habeat plures rationes hæc tamen conſequentia non ualet, quaſi eadem res diſtinguatur ratione à ſe ipſa. Et omnia argumenta ſua tendunt ad probandum falſitatem conſequentis, quam iuxta hanc, reſponſionem concedimus, ſed negamus conſequentiam, & ſi ſic reſponderis, Gregor. concordat nobiſcum, quantum ad hoc, dicit enim diſtinctio. 8. quæſtio. 2. articu. 1. ibi ad aliud de agere, & pati &c. Dici poteſt, quòd ſcilicet attributa differunt ratione, quoniam ratio ſecundum unum, non eſt illa ratio, quæ eſt ſecundum aliquid nomen. ſic tamen ſemper remanent, quòd res illa non re, nec ratione differt à ſe ipſa, ſed rationes adinuicem, & nomina ſe ipſis, & rationibus differunt, hæc ille & ſufficiat quantum ad uiam Gregorij.

Quantum ad uiam Scoti, aduerte quòd eandem diſtinctionem tenet, ut dicit ipſe in primo diſtinctio. 8. quæſtio. 4. ibi iſta E autem nõ identitas formalis &c. inter diuina attributa, & inter eſſentiam, & proprietatem in patre ſcilicet innaſcibilitatẽ, & paternitatem: hanc autem diſtinctionem, ponit mediã inter diſtinctionem rationis, & diſtinctionem realem, ita quòd eſt maior diſtinctione rationis, & minor diſtinctione reali. Tria igitur agenda ſunt primo ponentur omnes diſtinctiones formalitatum Scot. quas ordinaui infra. in quæſt. 28. artic. 2. Secundò declaranda eſt diſtinctio ex natura rei, quam tenet Scot. ubi ſupra inter diuina attributa, in quo ſenſu, poteſt acceptari in uia noſtra, & in quo non, & conſequenter poſſumus arguere contra Scot. in ſenſu, in quo accepit eam, hæc unde bis à nobis reſoluta in quæſtio. 28. artic. 2. Tertiò reſoluendæ ſunt principales rationes Scot. quibus ſuſtinet diſtinctionẽ ex natura rei, inter diuina attributa. Tu igitur aduerte quòd Capreol. in 1. diſt. 8. contra primã adducit 6. rationes iuxta quarũ, q. omnes ſint Scot. formaliter, ſed partim Scoti, partim ſeque-

Deum ipſum, & ſi aduertes inuenies, quòd omnes rationes illæ concludunt attributa non diſtingui præciſè ratione ſumpta ex parte intellectus collatiui, quòd & nos concedimus, & quādo infertur primo diſtinguūtur, ex natura rei, negabis hanc conſequentiam ad ſenſum, quem tenet Scotus de diſtinctione ex natura rei, quam declaraui infra in quæſt. 28. articul. 2. ſed inferes ui, contra diſtinguuntur ratione ex parte intellectus, & ex parte rei: vt declaraui ſupra in declaratione opinionis B. T. Iterum quia Capreol. non recitat rationem Scot. niſi diſtin. 8. quæſt. 5. ibi, ad quæ reſpondeo, & dico quæ tamen eſt principale monumentum ſuum, ideo adduco eam, & ſoluo, ſic igitur dicit Scot. Inter diuinas perfectiones eſt diſtinctio, præcedens intellectum omnimodo, & eſt iſta quòd ſapientia eſt in re. p. in Deo ex natura rei, & bonitas eſt in re ex natura rei, & ſapientia in re formaliter, non eſt bonitas in re: his uerbis proponit quæſtionem ſuam, quomodo autem intelligat ſapientiam in re formaliter non eſſe bonitatem in re declarat infra dicens. eſt igitur aliqua non identitas formalis ſapientiæ & bonitatis, inquantum earum eſſent diſtinctæ diffinitiones, ſi eſſent diffinibiles. diffinitio autem, non tantum indicat rationem cauſatam ab intellectu, ſed quidditatem rei, eſt ergo non identitas formalis ex parte rei. hæc ille. ex quibus conſtat quòd cùm diffinitio apud ipſum, indicet quidditatem, & duæ perfectiones diuinæ ſi diffinirentur primo modo, haberent diſtinctas diffinitiones, quòd duæ perfectiones importāt duas quidditates, quas concedit eſſe formalitates in re, ex cōſequenti duas entitates abſolutas præcedentes intellectum omnimodo, & diſtinctione eas dicit eſſe diſtinctas ex natura rei, quam nos Thomiſtæ in tali ſenſu negamus, quoniam non concedimus talem diſtinctionem formalitatum quidditatis entitatis in diuina eſſentia. Hanc igitur quæſtionem ſic declaratam probat taliter modo, ſapientia in communi non eſt formaliter bonitas in communi, ergo ſapientia infinita non eſt formaliter bonitas infinita, quaſi diſtinguūtur ex natura rei. Antecedens patet, includere formaliter, eſt includere aliquid in ſua ratione eſſentiali, ita quòd ſic diffinitio includentis aſſignaretur incluſum eſſet diffinitio ſua, vel pars diffinitionis: conſtat autem quòd bonitas in communi nō eſt diffinitio, nec pars diffinitionis ſapientiæ in communi, ergo &c. Conſequentia autem ſic probatur, infinitas addita alicui non aufert rationem formalem eius, quoniam in quocunque producto inueniatur, remanet ipſum formaliter, ſicut in omni gradu albedinis, conſeruatur albedo ex conſequenti ratio formalis albedinis. ergo ſi ſapientia in communi non eſt formaliter bonitas in communi, cum ſapientia infinita ſit uerè ſapientia, & bonitas infinita ſit verè bonitas, ſequitur quòd ſapientia infinita non includit formaliter bonitatem infinitam, ergo diſtinguuntur formaliter.

Scot. quæ ſunt diſtinctione ex parte rei ſic diſtinctio ex natura rei.

D. Th. negat diſtinctionem formalitatum in diuina eſſentia. Probatio Scoti.

Ad hoc reſpondeo primo quòd apud B. Thom. ſumendo diſtingui formaliter, prout idem eſt, quod habere diſtinctas rationes formales in intellectu fundatas, tamen in re argumentum non concludit, niſi quòd ſicut ſapientiæ in communi, & bonitatis in communi eſt alia, & alia ratio formalis, ſic de ſapientia infinita, & bonitate infinita, ſed tunc negatur ultima conſequentia, quaſi diſtinguūtur ex natura rei, ſed bene ſequitur, quaſi diſtinguūtur rationibus ſumptis ex parte rei. Secundo ſi ly, diſtingui formaliter ſumitur prout idem eſt quòd habere diſtinctas formalitates in re, ex conſequenti apud Scot. diſtinctas quidditates, nego conſequentiam ad probationem, cum dicitur, infinitas &c. nego illam probationem quando ab eo, cui addita aufert vniuocationem ſicut eſt in propoſito in via noſtra, quoniam ſapientia in communi non eſt quid uniuocum ad ſapientiam infinitam & finitam, & ideo non eſt mirum ſi ſapientia infinita immutat rationem formalem ſapientiæ in communi, nam in non vniuoco, non ſtat una uerè ratio formalis communis ſuis contentis, & quoniam Scot. tenet vniuocationem talium communium nominum, ut prædicamenta de Deo & creatura, ideo apud ipſum argumentum eſt apparens, ſed non apud nos. Tertio ſumendo ly, diſtingui formaliter, in eodem ſenſu, nego conſequentiam. ad probationē, dico quòd illa propoſitio infinitas &c. non eſt uera niſi in re, quæ eſt infinita in aliquo genere. p. linea infinita, uel albedo infinita, in re autem, quæ eſt ſimpliciter, & in ratione entis infinita, illa propoſitio eſt falſa, quoniam talis res una exiſtens continet in ſe omnem gradum entis, & omnem perfectionē, unde ſapientia infinita eſt bonitas infinita & iuſtitia, ita quòd dicit eandem formalitatem. idest quidditatem loquendo ad ſenſum Scoti de formalitate.

In reſponſione ad tertium argumentum, in articulo aduerte quòd B. Thom. intendebat ſic arguere à ſuperiori ad inferius affirmatiuè non valet, ſed ens eſt ſuperius ad viuens & ſapiens, ſicut eſſe adviuere, cum igitur Deus ſit, ipſum eſſe nō valet, ergo eſt viuens &c. & reſpondens intendit negare quod arguitur ſic, quoniam Deus non eſt eſſe contrahibile per viuere, ſed eſt eſſe ſubſiſtens in ſe continens omnem gradum eſſendi ſine contractione: pro tota tamen reſponſione, uide expoſitorem, quoniam text. B. Thom. bene exponit.

Articvlvs III.

Vtrum aliqua Creatura poſſit dici ſimilis Deo.

Circa titulum, aduerte duo, primo quòd intentio primi articuli huius quæſtionis, diximus in tertio huic articulo, intendit quærere utrum Deus ita ſit perfectus ſecundum quamlibet perfectionem, quòd nulla creatura ſit ſimilis. p. q. Deus tantum habeat ſapientiam quod quæcunque inueniatur in creatura, non poſſit ei comparari. Vnde intentio ſua non eſt principaliter quærere de perfectione creaturæ, ſed de quātitate cuiuſcunque perfectionis diuinæ in comparatione ad perfectionem creaturæ. Aduerte ſecundo quòd dicit aliqua Creatura, vt præſeruet ſe à diuinis perſonis, inter quas ſtat æqualitas perfectionis, ut dicemus in tractatu de Trinitate, vel ut dicit expoſitor vt præſeruet ſe ab alio Deo, quoniam nondum probauit impoſſibilitatem plurium Deorum, ſed id reſeruatur in quæſtio. 11. tunc enim patebit quòd nec alius Deus poteſt eſſe ſimilis Deo, quoniam ſimilitudo ſupponit poſſibilitatem extremorum.

Cum omne agens agat ſibi ſimile, inquantum eſt agens; & ſique ibi. formas agentis. Aduerte quòd hæc propoſitio ſumpta eſt ex ſeptimo metaphyſ. texto 30. ubi inquit philoſophus, Palam uero ex dictis, quia modo quodam omnia fiunt ex uniuoco, & in 12. metaphyſ. textu 13. dicit poſtea quæque ſubſtantia ex uniuoco fit, quæ quidem propoſitiones non uerificantur ſimpliciter, niſi ut dicit complexor, in 12. metaphyſic. com. 13. in fine, in cauſa per ſe ad differentiam accidētalis, non enim inter muſicum ædificantem & domum eſt ſimilitudo, nec uniuocatio, ratione muſici, & ideo dicit B. Thom. quòd eſt ſimile, inquantum eſt agens, idest quantum ad illud quod eſt ibi ratio agendi, hoc autem in ædificatore eſt, ars ædificandi, ſiue domus in mente, & in cauſa principali ad differentiam inſtrumentalis, & in cauſa proxima, ad differentiam remotæ, ſiue vniuerſalis. In alijs autem productionibus per ſe ſufficit quòd aliquis gradus ſimilitudinis ſeruetur qui ponitur in articu. p. ſimilitudo uirtualis, ut inter ſolem calefacientem, & aquam calefactam, uel ſimilitudo in forma generica. p. quòd al. generat al. Corpus generat corpus, & hoc intendit B. Thom. cum dicit, *ſed ſecundum ſimilitudinem generis, uel ſimilitudo* in forma ſiue perfectè analogicè dicta de cauſa & effectu, & hæc ſola ſeruatur ſecundum doctrinam noſtram inter Deum, & Creaturam nam ens cauſat ens, bonum cauſat bonum, ſapiens cauſat ſapientem &c. & quoniam in hoc gradu ſimilitudinis non eſt determinata proportio inter cauſam & effectum, ideo tenet infimum locum &c. In reſponſione ad quartum, Aduerte pro authoritate Dyoniſij duo, primo quòd in loco, hoc ea dicuntur eſſe unius ordinis, quæ ita ſe habent quòd unum non neceſſario præciſè, & formaliter pendet ſiue cauſatur ex altero, ut duo alba, duo realia eiuſdē figuræ, & inter hæc ſtat mutua ſimilitudo, & æqualitas. dixi non neceſſario præciſè, & formaliter, quoniam dato quòd unum cauſetur ab altero, hæc cauſatio erit materialis & accidentalis. Nam licet homo per ſe generet hominem tamen humanitas fortis formaliter ſumpta, non cauſatur formaliter ab humanitate. p. Platonis, ſed & per oppoſitum, illa dicuntur diuerſorum ordinum, quæ ita ſe habent quòd unum neceſſario præciſè, & formaliter pendet ab altero, & non è conuerſo, ſicut in ſpeculabilibus, ſcientia pē det a ſcibili, imago ab imaginato, Creatura à primo agente & quantum ad relationem tertio modo relatiuorum poſito ab Ariſtotel. in 5. metaphyſ. & inter hæc non ſtat mutua ſimilitudo, ſed tantum ex parte dependentis, ad independens. Aduerte ſecundo quòd cum dicit, *non autem in cauſa, & cauſato*, nō accipit cauſam & cauſatum abſolutè, & uniuerſaliter, quoniam eſſet falſum, quòd inter nullam cauſam & cauſatū ſit mutua ſimilitudo, diximus enim quòd quādo ſunt eiuſdē ſpeciei, ſtat mutua ſimilitudo, ut inter Sortem generantem & Platonem genitum, ſed accipit cauſam, & cauſatum, quando cauſatum per ſe formaliter pendet a cauſa, ſicut homo à ſole, Imago, ab imaginato, effectus à prima cauſa. tunc enim ſemper ſunt diuerſorum ordinum, & ideo non ſtat mutua ſimilitudo inter cauſam & cauſatum, ſed tātum cauſati ad cauſam uel poteſt dicere breuius, quod tunc cauſa & cauſatum ſunt, eiuſdem

Agens eſt ſimile eſt ſectui quo ad rationē agēdi in cāp ſe propinqua principalis eſt fectus eſt ſimilis ſecundū rationē ſuę cauſę nō i alijs.

Illa vnius ordinis æquè dicunt, quæ ſē unum nō neceſſario, nec præciſè & formaliter pēdet ex altero. diuerſorū è cōtra imago ab imaginato, ſcientia à ſcibili.

Humanitas nō cauſatur formaliter ab humanitate Platonis ſed quia eſt hec.

Cū ſecū ſunt eiuſdem ordinis.

eiuſdem ordinis, quādo cauſa eſt cauſata ab aliquo alio, quod eſt eiuſdem ſpeciei, vel generis cum cauſato eiuſdem cauſæ, vt quoniam Sortes Pater prolis eſt cauſatus ab aliquo qui eſt eiuſdem ſpeciei cum Platone, ideo ſtat inter ſecundum cauſam & cauſatum, mutua ſimilitudo, ſed tunc ſunt diuerſorum ordinum, quando cauſa licet, ſit cauſata vel poſſit eſſe, non tamen ab aliquo quod ſit eiuſdem ſpeciei aut generis cum ſuo cauſato. licet enim imaginatum poſſit eſſe cauſatum, non tū ab aliquo quod ſit in gñe imaginis, & licet ſol ſit cauſatus, non tamen ab aliquo qđ ſit in genere ſuorum cauſatorum, & in his non eſt mutua ſimilitudo quaſi multo magis id ſeruatur in Deo, & hæc expoſitio eſt ad mentem Dyoniſij.

¶ Quæſtio Quarta. De bono in communi.

Articvlvs I.

Vtrum ens & bonum ſint idem.

Circa ordinem huius quæſtio. ad præcedentes, aduerte quòd dupliciter poteſt conſiderari ens, & bonum. primo quo ad rationes ſuas formales, ſecundum ordinem tranſcendentium, & ſic quæſtio hæc & ſequens non eſſent rectè ordinatæ: nam cum poſt ens ante quodcunque tranſcendens concipiamus vnum, vt docet B. Thom. in 4. metaph. & poſt unum cōcipimus aliqđ, & poſt aliquid concipimus rem, & poſt rem concipimus verum, & vltimum bonum, ut declaraui in tractatu par. quem formaui de ordine tranſcendentium, patet quòd prius prædicatum verificatum de Deo, poſt ens erit unum. ſecundo, ſecundum ordinem boni ad perfectum, de quo in q. pſenti tractauit, & ſic rectè ordinatur, quoniam ſicut dicit B. Tho. aliquid ſicut perfectum eſt, ſic bonum eſt, cum igitur conſideratio perfecti nō cōpletur niſi ex conſideratione boni, rectè ſubſequitur, hęc qō. Sed dices contra quæſtio. 3. & 4. malè ordinatæ ſunt, non. n. ad eſſe Dei immediatè, ſequitur ſimplicitas uel perfectio, ſed vnitas, & veritas, quo enim ordine hæc uerificantur de ente in cōmuni uerificantur applicata primo enti, ergo &c.

Bona dupliciter cōſiderātur ſecundū ordinē tranſcendentiū & ſic, 1. ens. 2. Vnum. 3. aliquid 4. Res. 5. Verum. 6. bonū. Alio mō ſecundū ordinem boni ad perfectū.

Ad hoc dico quòd B. Thom. non intendit ordinare has quæſtiones iuxta ordinem proprietatis entis, nec ipſius Dei, ſed vt uenit in conceptionem noſtram, uenit autem vt dicit Be. Tho. ordinans quæſtionem ſeptimam, potius remotiuè, quàm affirmatiuè, & ideò incepit à negatione compoſitionis, attribuēs ſibi ſimplicitatem, deinde à negatione imperfectionis attribuens ei ſuum oppoſitum, ad quod ſequitur bonitas.

Ordo qō nunc de Deo vt venit in cognitionē noſtram.

Sunt idem ſecundum rem, ſed differunt ſecundum rationem tantū. Aduerte quòd ly, ſecundum rationem, tantum, dupliciter poteſt exponi, primo quòd ſecundum rationem tantum ſumptā præciſè ex parte intellectus ratiocinantis, ſecundo ex parte rei ſignificatæ. in primo ſenſu eſt falſum, in ſecundo eſt verum: nam eadem natura, quæ eſt ens, & bonum alio modo fundat rationem entis, alio rationem boni ut declarabitur. Intendit igitur quòd ex parte rei diſtinguuntur tantum ratione, & nullo modo realiter ad differentiam aliquorum, quæ diſtinguūtur ratione, & aliquo modo realiter, vt quando idem comparatur ad ſeipſum ut minus includens ad magis includens. nam Sortes albus differt à ſeipſo, ut Sortes eſt præciſè & ratione, & eidem Dyoniſius ſuprà de ſuppoſito, & natura in materialib*, quoniam igitur res ut bona nihil reale addit ad ſeipſam, ut ens eſt, ſed tantum reſpectu rationis ut diceinus, ideo dicit B. Tho. quòd differunt ratione tantum.

Ratio boni in hoc conſiſtit quod ſit aliquid appetibile. Circa hanc propoſitionem tria inueſtiganda ſunt, Quomodo primo appetibilitas ſit de ratione boni, ſecundo ſi conuertatur cum bono, tertio ſi facit bonum eſſe relatiuum.

Quæſtio triplex.

Quantum ad primum, aduerte ut recitat Capreol. 2. diſt. 34. quæſtio. ad ſecundum contra ſecundam quæſtionem, quod illa appetibilitas non eſt prædicatum, quidditatiuum & eſſentiale ipſius boni, ſed conſequens ut propria paſſio, ſicut viſibilitas conſequitur colorem, & quando B. Thom. dicit quòd ratio boni conſiſtit &c. intelligendum eſt quòd appetibilitas eſt de ratione boni ut identificata à poſteriori & ex denominatione extrinſeca. ſ. in ordine ad appetitum, & non ſic, quòd ſit differentia eſſentialis: ideo enim aliquid eſt appetibile quia bonum, & non eſt è conuerſo, ſicut aliquid eſt riſibile, quia homo & non è conuerſo, & quod hæc ratio boni ſit conueniens declarat Be. Thom. in primo ethycorum, exponens textum. Bonum eſt, quod omnia appetunt, ubi dicit Thom. quòd cum bonum & uerum ſint tranſcendentia, ex conſequenti, prima quæ cadunt in noſtra apprehenſione non poſſunt notificari per priora, ſed à poſterioris. Aduerte tamen quòd dicit expoſitor, ſi appetibile ſumatur fundamentaliter. idest pro re, quæ eſt fundamentum appetibilitatis, ſic poteſt ſuſtineri quòd ſit de ratione formali & quidditatiua, & non ſolum notificatiua, & dicit hanc eſſe intentionem Beat. Thom. in artic. ſed cum Beat. Thom. in hoc artic. fundet ſe ſuprà philoſophum in primo ethycorum, quaſi uidetur quòd in eo ſenſu teneat appetibilitatem eſſe, de ratione boni, in quo illic declarauit præcipuè, cum illic dicit quòd prima non poſſunt notificari per priora, ſed per poſteriora ut cauſæ per effectus, quaſi nec in hoc articulo poteſt notificari per priora.

Appetibilitas non eſt prædicatū quidditatiuū boni, ſed propria paſſio.

Quantum ad ſecundum, Aduerte quòd apud S. Thom. ſunt æqualis prædicationis bonum & appetibile, ſumendo bonum pro eo, quod eſt vel æſtimatur bonum, ita quòd malum vt malum non eſt appetibile: contra quod tamen arguit Scotus, vide eum in 2. diſt. 43. quæſt. 2. ibi utrum voluntas creata, ut recitat Capreol. in 2. diſt. 34. q. 1. contra ſecundam quæſtionem, ſic apprehendatur odium Dei, ab aliquo intellectu creato non errante, & per conſequens non apprehendat illud, ſub aliqua ratione boni, ſed mali tantum, quæro aut uoluntas, poteſt velle illud aut non, ſi ſic habetur intentum. ſi non, ergo oportet rationem eſſe prius excæcata ita. ſ. quòd iudicet eſſe bonum Deū odiſſe. ſed hoc eſt inconueniens, quoniam ſecundum articulos pariſienſes ſtante ratione recta in uniuerſali & particulari actu, & habitu uoluntas, poteſt peccare, ergo poteſt odiſſe Deum, ratione non excæcata.

Bonū verum uel apparens cū appetibili conuertitur. Scotus.

Ad hoc dico, quòd non poteſt uelle illud ſtante ratione recta, & concedo, quòd oportet rationem prius excæcari, & ad articulos Pariſien. dicitur quòd non accepiantur niſi in hoc ſenſu, quod uoluntas habet potentiam peccandi, non tamē de facto exibit in actum peccati, niſi ex defectu rationis, quid defectus ſit aut obliquitas, aut in conſideratio, &c. vt manifeſtius erit cum loquemur de peccato Angeli.

Stante rōne recta nō peccat voluntas oportet. n. in rōne ſit defectus aut obliquitas aut in conſiderationis.

Quantum ad tertium. Aduerte ſecundùm doctrinam Beat. Thom. de ueritat. 7. q. 21. articul. 6. quòd relatiuum eſt duplex: quoddam eſt, cuius ſignificatum eſt reſpectu ut pater, filius &c. Et tale non dicit perfectionem, nec eſt perfectiuum appetitus, nec eſt conuertibile cum ente, quia non omne ens eſt reſpectiuum, quoddam eſt, cuius ſignificatum eſt abſolutum, ſed ad ipſum conſequitur reſpectus, ut ſcientia, imago & menſura, & tale poteſt dicere perfectionem ratione abſoluti importati. Ex his dico, quòd appetibile non facit bonum eſſe relatiuum, primo modo ſed ſecundo modo, & dicitur relatiuum, ſecundum dici uel quia conceptum, concepto relatiuo, licet ſit quid abſolutum. Ex his videbis ſoluta omnia argumenta in Capreol. in ſecundo. diſtin. 34. quæſtio. 1. contra primam quæſtionem, concludunt enim de relatiuo in primo ſenſu, ideo non valet contra nos.

Relatiuū duplex ſecūdū eſſe & hoc nō dicit nec perfectionē, nec ſ- perfectionē, & ſecundū dici, & hoc dicit, quo ad abſolutiuum. Appetibile facit bonum relatiuum ſecundum dici.

Articvlvs II.

Vtrum bonum ſecundum rationem ſit prius quam ens.

Circa titulum Aduerte, quòd eſſe prius ratione, eſt eſſe prius apprehenſione, vt ſit ſenſus, cum eadem res ſit apta concipi, ut ens, & ut bona, quæritur ante prius concipiatur ſub ratione entis, uel ſub ratione boni, ita quòd talis ordo ſit nō ſolum ex parte intellectus concipientis, ſed ex parte rei fundamentaliter.

Prius rōne. i. apprehēſione.

Et ſic eſt primum intelligibile. Aduerte quòd expoſitor contra hanc propoſitionem ſic arguit, ſi ens eſt primum intelligibile uel ex ſe, uel quo ad nos, ſi quo ad nos non ſatisfit quæſito. Vertitur enim in dubium, an ratio entis ſit prior ſecundum ſe quàm ratio boni, & non quo ad nos. ſi ſecundum ſe, contra datur intelligibile prius Deo ſcilicet, ipſum ens, ſed hoc contra dicit his, quæ dixit in quæſt. 3. articul. 5. ibi, non eſt prius Deo, neque ſecundum intellectum &c. Ad hoc dico quòd hæc propoſitio ens eſt primum intelligibile, poteſt dupliciter accipi primo quòd ly, primum dicat ordinem ad alias rationes formales quæ ſunt aptæ fundari, in eadem natura rei. p. homo fundat rationem entis, & boni, & ſubſtātię, uerum eſt dicere quòd homo ut ens eſt prius intelligibilis, quàm ut bonus &c. uel quàm ut ſubſtantia, & ſic in hoc ordine eſt verum abſolutè, quòd ens eſt primum intelligibile, & verificatur etiam in Deo: nam cum diuina natura fundet rationem entis, & boni prius fundare intelligitur ut ens, quàm ut bona, quia bonum fundatur in eſſe, & hunc ſenſum intendit Be. Thom. in articu. dum dicit

Rationes formales multæ cū in eadem rei, natura fundet vt hō fundat rōnē entis & boni & ſubſtātię, hō ut ens prius intelligibilis ē quam ut bonus vel ut ſubſtantia & ſic eſſe Deus vt ens q̄ vt bonus & ita ens eſt primū inter ſe.

Universidad de Deusto Biblioteca

primò in conceptione intellectus cadit ens. Secundo quòd ly, primum dicat ordinem, ad alia intelligibilia, quæ ſunt contenta ſub ente, p. homo Angelus Deus cœlum, & tunc diſtinguo de talibus intelligibilibus, quoniam quoddam eſt participans eſſe, vel ens, vt omne intelligibile creatum, quoddam autem eſt ipſum totum ens perfectionaliter, & contentiuè, ſiuè æquipollenter: & huiuſmodi eſt ſolus Deus, & in hoc ſenſu propoſitio Beat. Thom. eſt vera in ordine ſolum ad intelligibilia participantia eſſe, non autem in ordine ad Deum, & ſic patet quòd B. Thom. non contradicit ſibi, nam cum dicit ſupra quòd non eſt prius Deo, ſecundum intellectum ſuum, non in ordine ad intelligibilia, & non in ordine ad rationes formales, quæ ordine quodam fundantur ſuper rationem intelligibilium, ſed autem dicit hic quòd ens eſt prius intelligibile, intendit in ordine intelligibilium, non abſtractè, ſed participatur ens & ſic excluditur Deus.

Comparādo ad intelligibilia, quæ ſub ente continentur primū intelligibile eſt ens, primum intelligibile eſt Deus comparādo ad formales rationes, quæ prius intelliguntur

Aduerte quòd quæſtionem huius articuli, poteſt etiam aliter probare, & ſic conceptus entis eſt abſolutus, conceptus boni eſt relatiuus, ergo ille eſt prior, quoniam relatiuum fundatur in abſtracto, quia conceptus boni addit ſuper conceptum entis, quia bonum eſt, cui debetur eſſe appetibile, ens autem eſt cui debetur eſſe.

In reſponſione ad tertium, aduerte quòd B. Thom. intendit primam radicem cuiuſcunque appetitus fundari in aliquo eſſe perfecto uel verè, vel apparenter: ideo enim appetimus, vt perficiamur: omne autem perfectum eſt, quòd apprehenditur non admixtum grandi miſeriæ, accidit autem, quòd tale eſſe conſequi non poſſumus, ſed aliquid eſſe admixtum miſeriæ aduenit nobis, p. licet appetam eſſe liberum, tamen ſubijcior eſſe ſeruili, & ſi apprehendimus, non poſſe uitare ſeruitutem, non deſinam eſſe, ideo vt fugiam ſeruitutem appeto non eſſe, appeto autem non eſſe in ſeruitute, quia appeto eſſe liberum, & damnatus appetit non eſſe in pœnis, quia appetit eſſe beatum & ideo Be. Thom. benedicit quòd eſſe eſt per ſe appetibile, non eſſe vero per accidens tantum, inquantum ſ. quoddam eſſe, perfectum appetitur.

inquantū ens, q. Ens ratione cōparatur ad aliquas rōnes formales, prior ē alijs ſecū dū rōnem ex parte rei Comparādo ēt ea q̄ ſunt ſub ente ſecundum ſe primū intelligibile eſt Deus q eſt ipſum eſſe cū alia habent eſſe participatum.

Primò, ſed contra hoc aliqui arguunt probantes quòd non eſſe nullo modo eſt appetibile: quoniam ſi eſt appetibile magis quam eſſe in aliquo caſu, p. in miſeria quaſi eſt eligibile, quod falſum patet, conſequentiæ falſitas probatur quicunque dicit malle hoc, quam aliquid eligit ſecundum Auguſtinum in lib. de lib. arbitr. cap. 13. ſed non eſſe non eſt aliquid, vt patet cum ſit non ens, ergo non eſt eligibile.

Secundò, ſic omnis electio eſt aliquid melius, ſed non eſſe nō eſt melius, quam eſſe ut patet ergo.

Tertiò, ſic dicit B. Auguſtin. vbi ſuprà quòd quiſque eligit ratione appetendum neceſſe eſt, ut cum ad illud peruenerit eum meliorem fiat, ſed nullus efficitur melior ex non eſſe, quam ex eſſe, vt patet, ergo &c. Ad hoc dupliciter reſponderi poteſt, primo quòd omnia argumenta, concludunt de eligibili per ſe, tale n. eſt aliquid, & quid melius ſaltem exiſtimatiuè, & reddit appetentem meliorem, ſed de eligibili per accidens, quale eſt non eſſe, quoniam ſuum oppoſitum eſt adiunctum miſeriæ, prædicta argumenta non concludunt, quoniam omnes maiores ſunt falſæ, ſecundo poteſt dici iuxta doctrinam D. Roberti Olchot. in 4. ſententiarum, q. 7. iuxta finem, quòd appetitus, & electio poteſt cadere ſuper incomplexum, ut appeto panem, ſcientiam &c. & poteſt cadere ſuper infinitiuum verbi, ut appeto currere, vel ædificare, quoniam cadit ſuper incomplexum, tale eſt aliquid & bonum &c. quando autem cadit ſuper infinitiuum non eſt neceſſe quòd cadat ſuper aliquid, quoniam nulla res eſt currere in mente ſecundum terminiſtas, & quoniam non eſt ſicut nō currere eſt infinitiuū, ideò poteſt eſſe eligibile, & tamen non eſt aliquid verumtamen ſequere primam reſponſionem, quoniam melior eſt.

Eligibile per ſe eſt aliquid melius & reddit appetentē meliorē. Nō autē de eligibili per accidens.

Articvlvs III.

Vtrum omne ens ſit bonum.

Omne ens inquantum eſt ens, eſt bonum: Aduerte quòd ly, inquantum eſt ens debet exponi, inquantum eſt exiſtens dicit enim ſubſequenter. Omne ens inquantum eſt ens eſt actu, ex quibus inſinuatur quòd bonum non conuertitur cum ente ſumpto in tota ſua latitudine, ſed tantum cum ente reali actu, unde entia rationis non dicuntur bona, nec entia in potentia non in ordine ad eſſe, & propterea B. Thom. reſpondens ad tertium non concedit materiam primam eſſe bonam, nec in potentia, nec mathematica eſſe bona, vt conſiderātur à mathematicis.

Bonū nō conuertitur cū ente ſū pto in totā latitudinē, ſed tm̄ cū ente reali actu, unde entia rationis non ſunt bona nisi in ordine ad eſſe. Quæ addūt ſuprà ens dupliciter, quædam modos generales, quædam modos ſpeciales ſtes iſta cō contrahūt nonnulla.

Item aduerte quòd licèt, probet intentum eadem ratione, qua probauit quæſtionem primi articuli, ordine retrogrado, non tamen committit circulum, quoniam prima eſt à poſteriori, appetibile enim eſt paſſio boni, ſecunda eſt à priori, quoniam eſſe actu eſt ratio formalis eſſe participaliter ſumptū, quod ſolum conuertitur cum bono.

In reſponſione ad primum, aduerte quòd reſponſio ſtat in hoc illa, quæ addunt ſupra ens ſunt duplicia: quædam addunt modos generales, ut tranſcendentia, quædam modos ſpeciales ut generaliſſima & ſubalterna &c. nullum autem addit differentiam ex 3. metaphyſic. prima non contrahunt ens, ſed tantum ſecunda, & quoniam bonum eſt inter prima, ideo licet addat, non tamen contrahit, quomodo autem & quo ordine tranſcendentia addunt ſuper ens modos generales, vide B. Thom. in q. de verit. q. 1. articu. 1. ibi unde oportet quòd omnes aliæ conceptiones.

In reſponſione ad quartum, ſunt tria examinanda, primo quomodo hæc ratio Beat. Thom. ualeat, mathematica, ideo non ſunt bona quia non ſubſiſtunt ſeparata, nam à ſimili videtur quòd nec naturalia ſint bona, p. homo leo, quia non ſubſiſtunt ſeparata, ut volebat Plato, ſed habent tantum eſſe in ſingularibus ſenſibilibus, hoc autem eſt falſum, ut patet, ergo ratio Beat. Thom. non ualet. Ad hoc dico quòd mathematica, dupliciter accipiuntur primo ſecundum ſe, & ut res ſunt, & quoniam ut ſic ſunt termini rerum naturalium, & habent eſſe actu in ſubſtantia, ut in ſubiecto, ideo ſunt bona, ſicut etiam qualitates inhærentes ſubſtantiæ, ſed in hoc ſenſu non loquitur de eis Beat. Thom. nec philoſophus in tertio metaphyſicæ textu 3. immo ſub hoc ſenſu Beat. Tho. in 4. metaphyſicæ in 11. nelect. 4. concedit quòd in eis eſt bonum, & idem probat philoſophus lib. 11. ſecundo accipiuntur ut ſunt ſubiectum metaphyſices & ut ſic dicuntur abſtracta, & ſeparata à materia apud Pythagoram, ſecundum eſſe, apud Ariſtotel. & ueros mathematicos, ſecundum rationem tantum, quoniam nec de ratione lineæ, nec huius lineæ eſt aliqua materia ſenſibilis, & in hoc ſenſu principaliter loquitur de eis B. Thom. & Ariſtote. in 3. metaphyſices. textu 3. & ut ſic ſeparata cum non ſubſiſtant, nec ponant aliquod eſſe in rerum natura non ſunt bona, ex his dico quòd inſtantia de naturalibus nulla eſt, quoniam nec ſecundum ſe, nec ut cadunt ſub conſideratione phyſica, ſunt abſtracta ſecundum eſſe, nec ſecundum rationem, & ideo ad hoc, quòd ſint bona etiam ut cadunt ſub conſideratione phyſica, non eſt neceſſe quòd ſubſiſtant: ad hoc autem quòd mathematica ut cadunt ſub conſideratione mathematici ſint bona, cum ut ſic ſint ſeparata eſſet neceſſe, ut ſubſiſterent, ſicut ſunt metaphyſicalia ut intelligentiæ, quæ & ſecundum ſe, & ut cadunt ſub cōſideratione metaphyſica ſubſiſtunt ſeparata, & quoniam Pythagoras cenſebat idem de metaphyſicis & mathematicis, ideo ſecundum eos ut ſeparata erant bona quia ſubſiſtunt, ſecundo quomodo hæc conſequentia ualet, abſtrahit à materia, & motu, ergo abſtrahunt à ratione finis, nam in immaterialibus, & immobilibus, ut in ſubſtantijs ſeparatis datur finis ex 12. metaphyſic. tex. 36. mouet autem ut amatum, ergo conſequentia B. Thom. non ualet.

Ad hoc dico quòd cum conſequentia Beat. Thom. fundetur ſuper textū philoſophi in 3. metaphyſic. ex 3. ubi inquit finis autem cuiuſdam actus eſt finis, ſed actus omnes cum motu quærere, in immobilibus non contingit hoc eſſe, neque eſſe aliquid author. non eſt vera niſi in ſenſu, in quo propoſitiones philoſophi adductæ ſunt veræ, licet autem prima ſit vera abſolutè, ſcilicet finis cuiuſdam actus, id eſt alicuius operationis eſt finis, tamen ſecunda non eſt vera, niſi de actionibus materialibus, ſcilicet actus omnes cum motu ſumēdo motum pro motu phyſico & ex conſequenti, hæc propoſitio, quæ abſtrahunt à motu, abſtrahunt à fine, non eſt vera, niſi de fine acquiſibili motu phyſico: nam intelligens gratia alicuius intelligit, & tamen ibi non eſt motus naturalis, ſed metaphyſicus qui eſt actus perfecti, vnde & tertia propoſitio non eſt vera, niſi de fine & bono acquiſibili motu naturali ſcilicet, quare in immobilibus non contingit &c. & ſic ſequitur quòd ratio Beat. Thom. concludit in mathematicis non eſſe bonum, & finem acquiſibilem per huiuſmodi motum, & breuiter omnes propoſitiones Beat. Thom. hic in quibus ponitur motus aut mouens, intelligendæ ſunt de motu phyſico, & ſi tu videbis in Beat. Thom. in 3. metaphyſices lect. 4. circa finem, ibi hæc autem quæſtio. Ariſtotel. inuenies declarationem philoſophi eſſe veram de fine, & bono, vt expoſuimus. ſed dices, ergo nec Ariſtotel. nec Beat. Thom. ſufficienter probat bonum, & finem non eſſe, in mathematicis ex quo poteſt eſſe finis & bonum ſine motu phyſico.

Ad hoc reſpōdet virtualiter B. Thom. in eodem loco, & intendit,

tendit, quòd in entib. immobilibus, quæ tamen ſunt principia mouentia vt intelligentiæ, datur in eis finis, & bonum gratia enim alicuius mouentis, dato quòd non moueantur. Item ſi darentur aliquæ ſubſtantiæ ſeparatæ, vt Ideæ Plato. & nos ponimus angelos quòd licet non ſunt principia mouentia reſpectu alicuius determinati mobilis, tamen intelligunt, & volūt, in eis erit bonum & finis ex ſolo motu metaphyſico. Cum igitur mathematica non moueāt, nec moueantur, nec intelligant nec velint, non poteſt eis ineſſe finis nec bonum ex motu phyſico nec metaphyſico, & propterea Ariſtot. & B. Thom. probantes, quòd in eis non eſt bonum ex motu phyſico, ſufficienter probant intentum quoniam enim non ſint entia metaphyſica, conſtat; alio modo non poteſt eis ineſſe bonum & finis. 3. Quomodo Beat. Thom. ſatiſfacit argumento nam videtur ſic arguere: in nullis mathematicis eſt bonum: omnia mathematica ſunt entia, ergo quædam entia non ſunt bona: argumentum eſt in Felapton: & maior eſt philoſophi & 6. conſtat. ſunt enim ſubiectum mathematicæ, quòd autem non eſt non contingit ſcire ergo. Ad hoc dico quòd B. Thom. occupans ſe ad declarandum Authorem & determinans quòd non ſubſiſtit vt mathematica innuit non eſſe concedendum ſimpliciter, ſed tantum in hoc ſenſu mathematica ſunt entia ſeparata ſecundum rationem, & tunc bene concludit, ergo quædam entia non vt entia, ſed vt ſeparata ſecundum rationem nō ſunt bona, & hæc conſequentia eſt vera, quoniam licet vt entia i. vt ſecūdum ſe cōſiderata habeat eſſe actu, vel potentia, vt alia accidentia naturalia, tamen vt ſeparata ſecundum rationem idest ſecundum nullum modum abſtractionis, nec exiſtunt nec exiſtere poſſunt ideo non eſt in eis bonum, & hanc reſponſionem intendebat B. Thom. cum dixit non eſt autem in conuenientis, quod in aliquo ente ſecundum rationem idest ſic cōſiderato ab intellectu non ſit bonum quoniam ſub tali conſideratione non eſt natum exiſtere, & tamen nō ſequitur quòd ſit non ens, quoniam ſub alio modo eſt aptum exiſtere, p. vt eſt terminus corporis naturalis, & hoc ideo eſt quia ratio entis eſt prior ratione boni.

Articvlvs IIII.

Vtrum bonum habeat rationem cauſæ finalis.

Aduerte quòd in tribus articulis comparans bonum ad ens, locutus eſt de bono ſecundum quid, in hoc autem & ſequentib. de bono ſimpliciter vt patebit in declaratione.

Circa titulū aduerte quòd poteſt habere triplicem ſenſum. primo utrum bonum, & cauſa finalis ſint idem, & ſic non quæritur hic quoniam hoc conſtat, & eſt conceſſum ab omnib. in cuius ſignum Ariſtoteles in 2. phyſicorum, & in 5. metaphyſices cōmento de cauſa cum loquitur de cauſa finali, adiungit bonum, inquit n. alia vero cauſa vt finis, & bonum aliorum ſuper quod dicit commentator complementum & bonum & largitas non inueniuntur in reb. niſi per cauſam finalem, & ideo quod caret cauſa finali caret bono: ſecundo.

2. Vtrum bonum habeat rationem fundamentalē cauſæ finalis idest vtrum bonum ſit fundamentum propter quod aliquid ſit: hæc enim eſt ratio cauſæ finalis ex 5. meta. & ſic quidem ſenſus eſt verus & intētus ab Ariſt. & B. Thom. in 5. meta. commēto de cauſis ibi. nam cuiuſcūque cauſa optimum & finis aliorum & B. Thom. ibi inquit, quod omne agēs agit, agit per ſe loquēdo propter bonum, ſed ut apparet in determinatione huius articuli, non videtur eſſe ſenſus hic intentus.

3. Vtrum. Bonum habeat rationem cauſæ finalis idest utrū bonum conueniat cum cauſa finali ſiue cum fine in prædicato formali complente rationē finis, ita quòd ratio boni, ſit ratio finis. & hic ſenſus eſt B. Thom. in hoc articulo, nam in art. 1. dixit rationem boni conſiſtere in hoc, quòd aliquid ſit appetibile, & in præſenti articulo dicit hoc autem idest eſſe appetibile habet rationem finis, nam vt dicit in reſponſione ad primum appetitus eſt quaſi quidam motus ad rem, ut appetibilē. bene concluditur quòd cum appetibile habeat rationem finis formaliter, & bonum ſit quid appetibile formaliter bonum habebit rationem finis, aut cauſæ formalis formaliter hæc eſt determinatio. B. Thom. in. p. p. arti. vſque ad ibi, ſed tamen ratio boni.

Sed tamē ratio boni. Aduerte uſque in finem articuli quòd intendit declarare quomodo ſit potentiale bonum habere rationem cauſæ finalis, cum cauſa finalis habeat rationem primi inter omnes cauſas ex 5. metaphyſ. & 2. phyſicorum, & bonum habeat rationem ultimi ex articul. 1. ad primum ubi dixit, bonum dicit rationem perfecti, quod eſt appetibile, & per

conſequens dicit rationē ultimi. hæc ille. & ideo intēdit diſtinctionem impliciè, quam expreſſe poſuit in 5. metap. in commento de cauſis declarans cauſam finalem, quomodo habeat rationem ultimi & primi: eſt igitur diſtinctio hæc bonum & finis dupliciter conſiderantur, ſ. in eſſe, & in cauſare: quo ad eſſe habet rationem ultimi, & declarat ibi, uidemus enim q. id, quod eſt primum quo ad cauſare habet rationem primi, & declarat ibi in cauſando aut primum inuenitur.

Videmus enim quòd id, quod eſt primum in cauſando, ultimum eſt in cauſato. Aduerte quòd ſenſus huius eſt id, quod eſt bonum in ordine cauſalitatis, eſt ultimum in ordine generationis, uel productionis in eſſe, & quoniā hæc propoſitio eſt methaphyſicalis & uniuerſalis, & quia prius in Deo, non pōt declarari niſi exemplariter ex his uel illis uiſibilibus unde B. Thom. declarat ex ordine inuento in igne, in quo uidemus in ordine eſſendi formam ignis eſſe priorem calore ignis, ſequitur enim naturalis ſequela, & tamen in ordine cauſandi prius ignis calefacit, p. aquam, quam introducat formam ſuam in materia aquæ. ergo ſi generis eſt quòd primum in cauſando poſterius eſt in eſſe producto. ſed uidetur hoc principium eſſe falſum, quia aūt intelligitur abſolute, & uniuerſaliter & ſic eſt falſum, quoniam bonitas diuina eſt prima in cauſando quicquid enim de eis agit propter ſuam bonitatem agit, & prima in eſſendo cum ſit in producta: præterea patet quòd eſt falſum in exemplo adducto de igne, nā ſic forma ignis, prius eſt in eſſendo, quàm calor ignis, ita prius cauſat formaliter ignē i. facit, q. ignis eſt ignis formaliter, quàm ignis calefaciat, aut intelligitur particulariter & ſic licet ſit uerum, p. in ſanatione, in qua ſanitas eſt prima in cauſando, & ultima in eſſe, tamen non ſatiſfit quæſtio, hic enim quæritur de cauſalitate boni ut boni. & non tantum reſpectu boni huius, uel illius.

Ad hoc dicitur, quòd illud principium intelligitur abſtractè: ſed inſtantiæ procedunt ex malo intellectu ac ſi B. Thom. intendat quòd id, quod eſt primum in cauſando, illud idem numero ſit ultimum in eſſendo: ſed hic non eſt ſenſus B. Tho. quoniam inſtantia de diuina bonitate concluderet, ſed intendit quòd ſiue numero, ſiue ſpecie, ſiue genere, ſiue analogia ſit ultimum in eſſendo & hoc eſt uniuerſaliter uerum nam in Deo, ratio pp quam agit eſt bonitas ſua, & ſic eſt prima in cauſando. ideo autem agit ut producat bonitatem in creatura q bonitas & eadem analogicè cum bonitate Dei. & hæc eſt poſterior in eſſe ut patet ſimiliter. Inſtantia de igne non ualet quoniam cum dicitur id, quod eſt primum in cauſando non intelligitur de cauſalitate formali, q eſt reſpectu formæ conſtituentis ipſum compoſitum tale formaliter, ſed de cauſalitate effectiua, & finali, ut patet in articul. quæ ſortiuntur reſpectu alicuius agentis aliquid aliud, uel ſaltem ab eo diſtinctum realiter ut agens eſt, quæ quidem cauſalitas finalis ſimpliciter, prior, eſt effectiua & formali. Nam forma ignis non facit ignē formaliter, ſed facit producta ab aliquo efficiente: produxit autem efficiens propter aliquod bonum, ut finem intentum. p. propter operationem, uel propter conſeruationem ſpeciei, uel propter perfectionem uniuerſi, hæc eſt reſponſio expoſitoris, quæ nō uidetur B. Tho. nam ut patet in arti. ibi, ſed tamen ratio bōni præſupponit &c. non loquitur de bono, nec ex conſequenti de fine abſolutè, ſed ut producuntur actione agentis, cum igitur bonorum & finium aliquid præſupponatur nō exiſtēs in rerum natura, ut theſaurus inueniendus aliquod autē producitur per actionem agentis, dico quòd illud principium primum in cauſando ens ſufficit, ut uerificetur quando tale primum producetur in eſſe per actionem agentis, & hæc uidetur intentio B. Thom. in 5. meta. cōm. de cauſis quod facta declaratione cauſæ finalis, inquit ſciendum autem eſt quòd licet ſit ultimum in eſſendo in quibuſdam, in cauſando tamen eſt prius hæc ille, ergo ſecundum ipſum primum in cauſando & ultimum in eſſendo, non ſunt æqualis ambitus & ſic patet quòd inſtantia de bonitate Dei, non ualet inſtantia autem de igne ſoluitur ut ſupra, & ſtante hac ſententia patet quòd illud principium uerificatur reſpectu eiuſdem ſecūdum naturam, ſed dices ergo B. Thom. non comparat bonum, ut bonum ad alia, ſed tantum bonum productum, uel producibile ab aliquo agente, ſed hoc uidetur falſum, quoniam q. hæc eſt de bono in communi.

Ad hoc dico licet ex principali B. Thom. hic pertractet de bono in communi, tamen non inconuenit quòd aliquos articulos formet ad abundantiorem doctrinam, de bono in particulari uel particulariter, nam diſtinctio de bono, quam pertractat in 6. artic. conuenit propriè ſecundum Auguſtinum bono creato, & diſtinctio pertractata in 6. articulo propriè conuenit bono habendo. licet ut dicit B. Thom. bono in communi etiam poſſit attribui, ſic dico in propoſito licet illud

Universidad de Deusto Biblioteca

Illud principium poſſit ſaluari, uniuerſaliter iuxta ſenſum da- F tum ab expoſitore, tamen uerius apparet in ſenſu a nobis dato, nec repugnat B. Thom. vt ad duxim 5. metaph. ſic dicendū mihi occurrit. Tu uerò tene quod placuerit.

Bonū in triplici gradu.

Vnde ergo eſſe oportet in cauſato vſque in finem articul. Aduerte quòd hæc declaratio diſtincta in triplici gradu fundata eſt in artic. 1. in reſponſione prima, & intendit. In primo gradu cum dicit formam per quam eſt ens bonum ſecūdum quid vt dixit ſupra. In ſecundo gradu cum dicit, ſecundum quod eſt perfectum in eſſe intendit bonum ſubſtantialiter idest cum habet virtutem productiuam eſt bonum bonitate debita naturæ ſuæ, quo ad ea, quæ conueniunt ei per ſe & primo, & ſecundo modo. In tertio gradu cum dicit, conſequitur ratio boni per quam in ente, intēdit bonum ſimpliciter, quo ad omnia debita rei, tam ſubſtantialiter, quam accidentaliter tunc enim vt dixit in articul. 1. ad primum dicitur res perfecta ſimpliciter, & ibi dicit quòd perfectio finitur in ente per ra- G tionem boni idest per habere omnia ſibi cōnenientia. Aduerte vltimo quòd ex quo B. Thom. concluſit bonum habere rationem cauſæ finalis, poſſumus elicere rem, ex eodem eſſe bonam, & ex eodem eſſe cauſam finalem. Eſt autem bona vt patet ex primo articu. propter eſſe quod eſt prima actualitas, ergo eſt cauſa finalis propter ſuum eſſe reale, appetitur enim vt habeatur realiter, eſt tamen verum quòd non completur hæc cauſalitas niſi ſit eſſe in intentione, & apprehenſione ſit. vnde eſt conditio ſine qua non. Quod autem eſſe in intentione non ſit finis patet, quoniam infirmus non deſiderat ſanitatē cognitatam, & cognitam, quæ eſt in mente medici, ſed ſanitatem realem, quam tamen non appeteret niſi apprehenderet. Hinc patet deceptio Pauli Soncinatis in 5. metaph quæſtio. 5. quia neſciuit diſtinguere inter cauſam finalem, & eſſe conditionem cauſæ finalis, credebat enim hanc conſequentiā inueniabilem eſſe, cauſa finalis non eſt res, quo ad eſſe in executione, ſic enim habet rationem effectus, ergo eſt quoad eſſe in intentione. Verum datur medium ſcilicet quoad eſſe reale poſſibile producti, vel acquiſiti, & in hoc ſtat cauſalitas finalis, adiuncta conditione prædicta. ſ. q. apprehendatur, & quoniam de hoc ordinaui quæſtionē in ſcdo phyſicorum recurre illuc.

Rem ex eodē eſſe bonā et cauſam finalem eſt autem propter eſſe quæ eſt prima actualitas

Eſſe in natura ē ratio finis, in intētione cōditio ſine qua non, in executione effectus.

ARTICVLVS V.

Vtrum ratio boni conſiſtat in modo ſpecie, et ordine.

Circa titul. Aduerte quòd ly, bonum non ſumitur abſtractè ſed pro bono creato, nā in q. de uer. q. 21. art. 6 ſic proponitur. Verum bonū creaturæ &c. & hæc fuit intētio Auguſtini, vt patet in lib. de natura boni, & ratio eſt in promptu, quoniā diuinum bonum, exiſtens illimitatum non poteſt ſubijci mo- I do ſiue menſuræ, ponderi, & numero &c.

Item ly bonum ſtat pro bono concreato, & non creato ſcilicet quod eſt bonum, ut quod, non ut quo, ut patet in artic. in reſponſione ad ſecundum, & in q. de ueri. vbi ſupra. in reſponſione ad ſeptimum aliter modi eſſe modus, ſpecies eſſet ſpecies in infinitum.

Item conſiſtere in modo, ſpecie & ordine dupliciter poteſt intelligi. primo ut in partib. integralibus ſuæ propriæ materiæ, ſicut ratio hominis conſiſtit in carnib. oſſib. &c. ſecundo vt in partibus eſſentialib. & quidditatiuis, ſicut ratio hominis conſiſtit in animali & rationali expoſitor dicit intentionem B. Thom. eſſe in primo ſenſu, & non in ſecundo. tu tamen uide q. de uer. 21. quæſtio. 21. art. 6. 8. vbi B. Thom. declarans quomodo neceſſario, in his tribus modis conſiſtat ratio boni creati dicit quòd ſicut non poteſt Deus facere hominem, qui non eſſet animal rationale, ſic nec bonum &c. ergo poteſt interpretari intentio B. Thom. etiam in ſecundo ſenſu, & uidetur magis conſonum declarationi, quam facit Auguſt. in lib. de uera religione, vbi inquit quælibet res modū habet, quoniam unū eſt, & ſpeciem, quoniam diſtinguitur à cæteris, & ordinem, quoniam rerum ordinem non excedit, hæc ille: patet autem quoniam unum & diſtinctio, & non excedens ſunt prædicata eſſentialia ergo &c.

Reſpondeo dicendum, quòd unumquodque bonum dicitur &c. Aduerte q. B. Tho. in declaratione horum trium aliam expoſitionem dat hic aliam in 1. ſecundæ quæſtio. 85. ar. 4. aliā in q. de uer. q. 21. 6 art. quæ omnes ſunt bonæ adaptiones, nec multum laborandum eſt in his, ſi tamen cupis reducere ad unam in ſententia. Vide expoſitorem ad placitum. Capr. autē in primo diſt. 3. q. 3. in 4. quæſtione acceptat omnes, vt conuenientes, nec quantum ad hæc patitur impugnationes. Itē aduerte q. ſup & hæc tria fundant veſtigium Trinitatis, & ſolet inueſtigari quomodo ſint unum, vel diſtinguantur reſpectu ſui inuicem ſunt unum, & comparata inter ſe, ſed locus determinandi hoc erit. 1. q. 93. quæ determinatur à Capr. in 1. d. 3. q. 3. in probat. 4. quæſtionis, vide ad placitum.

Præexigitur autem ad formam determinatio, & vſque ibi per modū &c. Sed contra ſtante hac declaratione modi ſequitur, q. in bono creato abſtracto, vt eſt angelus non ſit modus, quoniam non poſſunt in eo deſignari determinata efficientia, cum ſint à ſolo Deo qui eſt interminatus & infinitus. & cum careant omni materia, ex qua, & in qua non poſſunt aſſignari principia materialia ergo.

Ad hoc dico q. propoſitio B. Tho. primo & euidenter habet locum in bono creato ſenſibili ſiue naturali, ſecundario verificatur etiam in abſtracto, & cum arguitur quòd ſunt à ſolo Deo, vt efficiente interminato dico quòd cum B. Th. dicit determinatio principiorum efficientium, poteſt dupliciter exponi. Primum quod ſit determinatum efficiēs uel ſecundum ſe, uel vt eſt efficiens huius, & ſufficit ſecundam partem eſſe ueram, & verificatur de Deo: cum enim producit Gabrielem per Ideam Gabrielis non poteſt per eandem Ideam aliud producere, vnde efficiens determinatum eius producens. Secundo poteſt exponi ly, determinatum pro certo efficiente quæcunq; enim per ſe producuntur ita ab hoc, quod non ab alio producantur & ſic verificantur de Deo, qui eſt certum & diſtinctum producens, efficiens ipſius Angeli, & iuxta hunc ſenſum obiectio tendit æquiuoco, neque enim determinatum agens in hoc ſenſu opponitur agenti interminato. i. infinito, ſed incerto, & vario quale aſſignatur effectui fortuito, ſimiliter obiectio de materia non ualet, non enim B. Tho. ſumit principia materialia, pro uera materia, ſed pro vera materia vel ſubiecto & natura perfectibili ſuo eſſe, & talis ſuperadditur qualitatibus & affectionibus. & ſecunda pars ſaluatur in Angelo.

H In reſponſione ad primum, Aduerte q. ex ea habet bonum nō conuerti cum ente abſtractè ſumpto, ſed in perfecto idest ut exiſtente actu ſicut ſupra declarauimus in art. 3.

Bonum non conuertitur cum ente ab ſtracto, ſed exiſtēte.

ARTICVLVS VI.

Vtrum cōuenienter diuidatur per utile delectabile honeſtū.

Circa hunc articulum nō cadit difficultas. Aduerte ſolum quòd hæc diuiſio boni eſt diuiſio totius in partes ſubiectiuas, & fundatur in 5. Ethicorum, in ea. quod incipit. Differunt autem hæc adinuicem ſpecie. ubi inquit philoſophus Tres. n. amicitiæ, ſpecies ſunt æquales numero amabilibus.

¶Quæſtio Sexta.

ARTICVLVS I.

Vtrum eſſe bonum conueniat Deo.

CIRCA quæſtionem huius articul. Aduerte quòd B. Thom. doctrinaliter procedens, & breuitati ſtudens non curauit probare eam, niſi ex fundamento poſito in q. præcedenti. ſ. ex diſtinctione boni, & intendit hanc rationem, quælibet res creata appetit ſuam perfectionē perfectio huiuſmodi eſt effectus primi agentis ſecundū quod communicat ſuam perfectionem creaturæ, ergo quælibet res appetit primum agens, ergo eſt appetibile, ergo bonum, hoc autem eſt Deus vt patet in ſecunda q. articul. 3. ergo &c. hanc autem propoſitionem perfectio autem eſt forma effectus &c. uſque. ibi. ſimilē ſibi declarauimus in q. 4 ar. 3. uide ad Philoſophum, poteris autem tu eandem quæſtionem multipliciter probare ad maiorem doctrinam, & primo ex ratione Philoſophi K in 12. metaph. texti 37. ibi at uero &c. quod bonum ubi declarat quòd coordinatio intelligibilium, & appetibilium correſpōdent, ergo primum intelligibile eſt primum appetibile, ſed primum mouens eſt primū intelligibile cum ſit maximè actu ergo &c. ſecundo ex. 12 metah. text. 52. ibi perſcrutandum autem eſt, ubi concludit uniuerſum habere bonum intrinſecum idest ordinem, & bonum ſeparatum, quod eſt ipſius uniuerſi, prius finis ut dictum eſt. tertio ex fundamēto poſito in q. præcedenti art. 1. ubi inquit unumquodque in tātum eſt appetibile inquantum eſt perfectum, ſed ex. q. 4. Deus eſt perfectus, ergo bonus. quarto ex fundamento poſito in eodem q. artic. vbi inquit vnumquodque intantum eſt perfectum inquātum eſt actu, ſed Deus eſt maximè actu, ergo maximè perfectus ex q. 4. artic. 3. ergo non ſolum bonus, ſed maximè bonus, vt has rationes tangit B. Thom. in primo contra gentiles. capitul. 38.

In reſpon-

In reſponſione ad primum confirmatur id, quod dixit in q. A præcedenti art. 5. vbi declarauimus diffinitionem boni, & materiam ſpeciem & ordinem non conuenire niſi bono cauſato. In reſponſione ad ſecundum, Aduerte quòd B. Thom. in q. de ueri. q. 22. art. 2. format totum illum articulum ad propoſitum huius ſolutionis, declarans quomodo cauſa efficiens ſecunda non influit in effectu agendo, non influente cauſa prima ſicut nec ſecundi fines influunt in effectu agendo, niſi primus finis, qui eſt Deus, influat hoc autem influere, eſt deſiderari. vide tu illic de deſidero implicito, & explicito.

ARTICVLVS II.

Vtrum Deus ſit ſummum bonum.

Circa titul. Aduerte ly. *ſummum* debet exponi iuxta regulā B ſuperlatiui *Deus ſit bonum, & non ſit aliud à Deo ita bonum ſicut Deus &c.* Non autē debet ſic exponi *& non ſit aliud melius Deo:* cum hoc enim ſtaret aliquid æquale ei in bonitate, quod B. Thom. intendit hic excludere.

Reſpondeo dicendum quòd Deus eſt ſummū bonum ſimpliciter &c. Aduerte quòd philoſophus ſimpliciter innuit diſtinctionem de ſummo bono, quoniam aliud eſt ſummum in aliquo genere. p. fœlicitas dicitur ſummum bonum in genere bonorum humanorum ex primo ethicorum, vbi dicit philoſophus ſummum bonum, & fœlicitas non in rationabiliter videtur eſſe ex ijs boni, quæ ſunt huius vitæ. ſ. humanæ: aliud eſt ſummum abſtractè & eſt illud, de quo dicit philoſophus in primo ethicorum ad mentem Platonis. Quidam autem exiſtimauerunt præter hæc multa bona aliud eſſe ſecundum ſe ipſum, quod eſt omnibus cauſa eſſendi bonum, & hæc ille: & tale bonum quærere Deo, intendit hic B. Thom. Vndè aſſerunt hoc princi- C pium quod etiam fuit Platonis. ſ. ſicut enim bonum Deo attribuitur inquantum omnes perfectiones &c.

Similitudo autem effectus contra cauſam quidem vniuoca, vſq; ibi propter hoc dicitur ſummum bonum. Aduerte q. ſi attendas ad exemplum ſolum datum à B. Thom. ſ. de calore ſolis, hæc ratio non concluderet Deum eſſe formaliter ſummum bonum ſic nec poſſet concludere ſolem eſſe formaliter ſummè calidum, ſed tantum virtualiter, & ideo hæc ratio ſupponit determinationem præcedentis articul. ſ. quod Deus eſt bonus formaliter deinde declarat in præſenti articulo, quòd cum ſit cauſa non vniuoca omnium, excellentiſſime ei conuenit bonum formaliter, nam non inconueniens perfectionem effectus inueniri in cauſa æquiuoca & formaliter, & virtualiter, vt lux & diaphaneitas cœlo: aliquando autem tantum virtualiter: ſemper tamen ſiue hoc, ſiue illo modo excellentius reperitur in cauſa, quam in effectu.

In reſponſione ad ſecundum, Aduerte quòd in hac difficul D tate, *bonum eſt, quod omnia appetunt ly:* bonum poſſet tripliciter intelligi. primo pro vno, primo, & vniuerſali bono, quale eſt fœlicitas & ſic diffinitio eſſet clara, ſed hæc non fuit intentio philoſophi 1 in primo Ethicorum, ſed de bono in communi: ſecundo pro bono communi ſtante diſtributiuè. ſ. pro huiuſmodi, & illo bono, & ſic definitio eſſet falſa quoniam vt dicit hic B. Thom. vnumquodque bonum non appetitur ab omnibus, vt patet.

Tertio pro bono communi communiter ſento, non quòd bonum cōmune. i. vniuerſale appetatur, quoniā vniuerſale vt vniuerſale non eſt perfectiuum appetitus, ſed quia ſi aliquid appetitur ad hoc ideo appetitur, quia continet aliquam bonitatem, ſiue ueram, ſiue exiſtimatam, quòd ideo bene dixit expoſitor, quod ſi conuertatur manifeſtius, ſic id, quòd omnia appetunt, ideo appetunt, quia eſt bonum, & teneat ly, omnia diuiſiuè.

E In reſponſione ad tertium, *ſiquidem ſunt in diuerſis generibus, nullo modo ſunt comparabilia.* Aduerte quòd hæc reſponſio fundatur in 7. phyſicor. tex. 29. & 31. vbi philoſophus non admittit comparationem inter ea, quæ ſunt diuerſorum generum ſecundum magis, & minus, non enim congrue dicitur, quòd actus eſt ſubtilior oleo, nec inter ea, quæ ſunt vnius generis, & differunt ſpecie, non enim congrue dicitur album eſſe magis coloratum nigro: ſed comparatio propriè inuenitur reſpectu alicuius ſpecialiſſimi, vt A. eſt magis album quam B.

Sed aduerte quòd propoſitio B. Thom. quæ etiam eſt philoſophi vt dixi, debet intelligi quo ad prædicata, in quibus diſtinguuntur genere. p. acus, & oleum dicuntur ſubtilia æquiuocè, ita quod ſubtilitas dicta de acu, differt genere à ſubtilitate dicta de oleo, uel aere, uel uoce &c. Et ideo in ea nō poſſunt comparari. cum hoc tamen ſtat quòd ſint comparabilia in aliquo prædicato dicto de eis uniuocè. p. in frigiditate uel aliqua ſpecie coloris neque enim reſpectu illius diſtinguuntur genere, ſed ſunt eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſimæ vt acus, & oleum, in quantum frigida.

¶Quæſtio Sexta.

ARTICVLVS III.

Vtrum eſſe bonum per eſſentiam ſit proprium Deo.

Tale per eſſentiā.

CIRCA titu. Aduerte q. ly per eſſentiam opponitur ei, quod eſt, per participationem, & diſtinguitur in hoc quoniam tale per eſſentiam eſt primo & per ſe, & à ſe perfectiſſime tale, per non ſuperaddita, quod autem eſt tale per participationem, eſt ſuppoſitis conditionibus.

Tale per participationem.

Item ly, proprium ſtat quarto modo, & æquipollet excluſiuè, vt proprium eſt homini eſſe riſibile, ergo tantum homo eſt riſibilis. Item ly per eſſentiam quando ſtat parte prædicati exponitur cum conditionib. prædictorum, & hoc dico, quoniā cum ſtat à parte ſubiecti, idem ſignificat quòd per intrinſeca vel per ſui naturam, vel non per addita, & ſic poteſt conuenire alijs, quam Deo reſpectu alicuius prædicati ſubſtantialis, licet non reſpectu ly, boni, nam quælibet res per eſſentiam ſuam eſt vna, & Sortes per eſſentiam ſuam eſt homo: hæc tamen eſt falſa quælibet res eſt una per eſſentiam, quoniam non eſt vna cum conditionibus prędictis: eſt ergo ſenſus tituli vtrum ſolus Deus ſit per eſſentiam bonus idest per intrinſeca & non per ſuperaddita, non autem quęrit utrum ſit bonus per eſſentiam à parte prædicati quoniam vt ſic æquipollet ſummo bono, de quo egit in artic. præcedenti.

Hæc autem triplex perfectio nulli creaturæ competit. Aduerte q. B. Thom. in prima perfectione ſupponit duo, primo quòd in quolibet creato diſtinguuntur eſſentia & eſſe: ſed diſcutiendū eſt infra, cum loquemur de Angelis. Secundo quòd nulla eſſentia creata ex ſe habet perfectionem, nec comparata alteri eſſentiæ eſt perfectior vel imperfectior: ſed omnem perfectionem trahit ab eſſe. Hoc autem impugnat Scotus in primo, quoniam finitum, & infinitum entitatiuè conueniunt rei in eſſe quidditatiuo: ergo in primo modo per ſe: ergo ante omne eſſe actualis exiſtentiæ: quoniā res in primo modo per ſe abſtrahunt ab eſſe, ergo &c.

Ad hoc iam reſpōdi in tractatu quem ordinaui de tranſcēdentib. & nunc breuiter dico iuxta doctrinam B. Thom. poſitā in q. 5. art. 9. ad tertium vbi non concedit materiam primā eſſe bonum, niſi vt habet ordinem ad eſſe, quòd eſſentiæ rerū ſi præciſè ſumantur, non dicunt aliquam perfectionem, nec D ſunt graduandæ ſecundum maiorem vel minorem perfectionem: & ſic nego, quòd finitum & infinitum entitatiuè conueniant eis in primo modo p ſe ſi præciſè ſumantur, quoniam radix omnis perfectionis eſt eſſe: ſi autem ſumantur in ordine ad eſſe; p. quia hæc eſt apta nobilius exiſtere, illa autem ignobilius, concedo, quòd una pōt dici perfectior altera, non quidem formaliter, niſi actu exiſtat, ſed fundamentaliter & ſi arguas, quòd apud philoſophum in 5. met. tex. x. naturæ rerum ſunt ſicut numeri, ergo &c. Dico, quòd dictum philoſophi nō verificat niſi in ordine ad eſſe. Aduerte etiam, qd̄ in ſecunda perfectione ſupponit in nullo creato ſubſtantiam eſſe immediatum principiū operatis, ſed id dilucide infra cū loquemur de potentijs animæ, quærentes. vtrum anima ſit potentia ſua.

ATICVLVS IIII.

Vtrum omnia ſint bona bonitate diuina.

Circa titul. *bonitate diuina* non conſtruitur in ratione cauſæ efficientis, conſtat enim quòd ſic quoniam à primo bono eſt omne bonum, ſicut à primo ente eſt omne ens: ſed conſtruitur in ratione cauſæ formalis, & denominantis, vt ſit ſenſus, *omnia ſunt bona &c.* ſicut aqua eſt calida calore, & homo eſt ſciens ſcientia, & corpus locatum loco.

Denominatio duplex extrinſeca & intrinſeca.

Aliquid ab extrinſeco denominari. Aduerte denominationem eſſe extrinſecam qn̄ id, à quo fit denominatio non ineſt rei denominatæ, intrinſecam aut eſſe, qn̄ oppoſito modo exemplū primi: lapis eſt uiſus uiſione quę non eſt in lapide, ſed in vidēte: & lapis eſt locatus loco, qui eſt in locante exemplum ſecundi. Aqua eſt calida calore, & homo humanitate eſt homo.

Et quamuis hæc opinio irrationabilis. Aduerte quod ibi intēdit

ponere

Universidad de Deusto Biblioteca

ponit diſcordiam, & concordiam Ariſtotelis cum Platon. & intendit quod diſcordant in poſitione ſpecierum naturalium ſeparatarum: ex conſequenti negat Ariſtoteles quòd indiuidua denominentur ab illis, quia à non ente non fit denominatio: concordat autem, quod detur unum per ſe bonum ſeparatum, ad quod omnia ordinantur, ut ad ducem, à quo pendet omne bonum in entibus particularibus, vt patet in 12. metap. text. 52. ſed contra Ariſtoteles in 1. Ethicorum improbat Platonem ponentem fœlicitatem conſiſtere in quodam per ſe bono, ſeparato, quod ſecundum Platonem eſt cauſa omnis boni, ergo non concordat cum eo.

Ad hoc reſpondit B. Thom. in primo Ethicorum lect. 5. uel 6. ſuper text. qui incipit. *Tentiner autem optimum utique hanc.* & dicit Ariſtotel. non intendit reprobare Platonem, quantum ad hoc, quod ponebat unum bonum ſeparatum, à quo dependent omnia bona, nam ipſe Ariſtoteles id conceſſit in 12. metaphy. improbat autem eum quantum ad hoc, quòd ponebat unum bonum ſeparatum, eſſe quandam ideam communem omnium bonorum, hęc illa. Idea autem ſecundum Platonem, ut ibi attribuit Ariſtoteles dicit rationem & eſſentiam communem omnium eorum quæ participant. Ideam, & ideo facto, hoc fundamento, Ariſtoteles illic triplici ratione probat non dari hanc Ideam boni: primo quia quę habent unam Ideam, ſunt unius ordinis: ita quòd in eis non eſt prius & poſterius: ſed omnia bona non ſunt unius ordinis, cum quędam ſint ſubſtantia, quędã qualitas, quędam actio &c. ſecundam & tertiam rationē vide tu ad placitum in 1. Ethic. in eodem text. & eadem lect.

Idea Platonis quid.

A primo igitur per eſſentiam ente, & bono, &c. vſque in finem articuli. Aduerte quòd hic ponit determinationem ſuam ad mentem etiam Ariſtotelis, & intendit diſtinctionem ex qua ſoluantur quæſtiones: diſtinctio eſt hæc, omnia poſſunt dici bona bonitate diuina dupliciter, primo denominatione cauſali extrinſeca quæ denominatio poteſt fieri à cauſa exemplari, & effectiua, & finali, ſecundò denominatione cauſali intrinſeca quę poteſt fieri à materia & forma, dicimus enim gladium ferreum, quia conſtat ex ferro: & hominem animatum quia habet animam.

Bona bonitate diuina dupliciter cã ſari extrinſecè & intrinſecè realiter.

Prima Concluſio omnia poſſunt denominari bona bonitate diuina in primo ſenſu. eſt enim bonitas diuina exemplar, & efficiens, & finis omnis bonitatis. ſed diuerſimodè fit hæc denominatio: nam ſecundum cauſam exemplarem fit per ly, ad: vt omnia ſunt bona ad bonitatem diuinam, id eſt ad ſimilitudinem tamen deficientem bonitatis diuinæ, ſecundum autem cauſam efficientem fit per ly, à: ſecundum verò cauſam finalem fit per ly, propter.

Cauſa exemplaris, ad: cauſa effectiua, à: cauſa finalis, propter.

Secunda Concluſio. Nullum poteſt denominari bonum bonitate diuina in ſecundo ſenſu: quoniam in abſolutis, non eſt denominatio formalis niſi à forma intrinſeca dante eſſe ipſi denominato: vanum enim eſt dicere, quòd ſit homo albus albedine agni: ſed bonum eſt quid abſolutum: bonitas autem diuina eſt extrinſeca ab omni creato, ergo: & propterea B. Tho. concluſit, quòd unumquodque eſt bonum bonitate ſibi inhærente: dixi autem in abſolutis, quoniam non inconueniens in relatiuis. Dicitur enim urina ſana, vt ſignum ex relatione ſigni ad ſanitatem in animali & locatum dicitur ex relatione continentiæ paſſiua ad locum, & menſuratum, ex relatione ad menſuram.

In relatiuis fit formalis denominatio à forma extrinſeca. Res dicitur bonæ bonitate diuina extrinſeca. Non tamen dicũ tur bonæ bonitate diuina formaliter.

¶ Quæſtio Septima.

Articvlvs I.

Vtrum Deus ſit infinitus.

Circa titul. ly, *Deus* proprijſſimo ſignificato pro natura diuina in concreto, vtilis ſenſus verum id, quod eſt Deus. ly, *Infinitum*, dupliciter, ſcilicet quantitatiuè, & perfectiuè: conſtat quòd ibi non quæritur in primo ſenſu, quoniam omnis corporeitas remota eſt à Deo ſuprà quæſtione 3 art. primo. ergo finitas & infinitas conſequentes corporeitatem.

In ſecundo ſenſu autem iterum dupliciter, quoniam perfectiuè ſubſtantialiter, & perfectiuè attributaliter. Infinitũ primo modo eſt illud, cuius natura & eſſe non terminatur ad aliquos limites, nec gradus entis, ſed permanet omnino interminatũ. Infinitum autem ſecundo modo eſt illud, cuius perfectiones ſuperaddita ſunt illimitatæ, vt ſi Sortes haberet potentiam motiuam infinitam uel ſcientiam infinitam: in hoc art. B. Thom. intẽdit de infinito perfecto: primo modo ut patet ex probatione quæſtionis ſuæ, & correſpondet q. 4. art. 1. de infinito autẽ perfectiuè, ſecundo modo quæretur in q. 25. cũ loquemur de potentia Dei actiua, quæ ſe habet ad eſſentiam, vt perfectio ſuperaddita, non re quidem cum ſint idem, ſed ſecundum rõnem cum igitur ibi ſit ſermo de infinitate tantum perfectionali ſubſtantiali, non oportet ut hinc ſoluas argumẽta quæ adducit Capreo. 1. d. 43. q. 2. contra quintam & ſextam. probant enim q. non habeat potentiam productiuam infinitam, nec infinitam motiuam, ex conſequenti, quòd non eſt infiniti uigoris. ſoluentur autem in q. 25. art. 2. Nunc autẽ ſufficit, vt ſoluas argumenta quæ recitantur ibidem à Capr. contra tertiam, tãgunt enim propoſitum & propoſitionem. Bea. Tho. ut dicemus.

Infinitũ dupliciter effectiuè ſubſtãtialiter, & perfectiuè attributaliter.

Omnes antiqui philoſophi &c. Aduerte ut patet 3. phyſi. tex. 26. ibi: de natura autem omnes, quod ly, omnes non ſtat abſolutè, ſed pro illis, qui poſuerunt tãtum vnum primum principium omnium entium vt Thales, aquam &c. nam illic expreſsè dicitur, *finita autem facientium elementa.* puta qui ponunt duo tantum, aut quatuor. vt Empedocles, nullus infinita ponit, quoniã ut illic dicit B. Thom. diſtinctio elementorum contrariatis videtur eorum infinitati.

Forma vero finitur per materiam inquantum &c. Aduerte, quod hæc finitio non fit, quia materia det aliquid formæ, quoniam cauſalitas materiæ eſt tantum recipere: ſed ideo fit, quia eo ipſo, q. forma recipitur in materia non habet omnem modũ perfectionis ſibi debitum. ſecundum rationem ſuæ ſpeciei: limitatur enim ad capacitatem ſui ſuſceptibilis, prout & quodlibet accidens ad capacitatem ſui ſubiecti. Item fit, non quia forma extra materiam ſit apta eſſe infinita ſecundum eſſentiam & ſecundum eſſe: cum ſit ab alio producta, ſed quia extra materiã nil pertinens ad perfectionem ſuæ ſpeciei ſibi deeſſet: in materia autem non habet totum illud: & hoc eſt ex defectu materię, quæ non poteſt ipſum ſuſtinere: vnde ſequitur, quòd forma non recepta in materia ſit infinita ſecundum quid, quia vna exiſtens, habet totam ſuam amplitudinem ſibi debitam. Et quæ recipitur in materia, non eſt infinita ſimpliciter, nec ſecũdum quid: immo penitus artata ex gradu ſingularitatis, ſumpto ex materia, ex his uerbis ſoluta argumenta Aure. in Capr. 1. d. 43. q. 1. contra tertiam in primo loco, neque n. intelligit Bea. Tho. Credidit ſiquidem B. Tho. tenere formam non receptam in materia habere naturam infinitam ſimpliciter: ſimiliter & eſſe, & q. materia finiatur recipiens formam, dans finitatem ei & in natura & in eſſe, ac ſi nullam finitatem haberet ex ſe, & ſibi intrinſecam ſicut materia nullũ habet eſſe ante aduentũ formæ: Sed hæc tam abſurda non ſomniauit B. Thom. immo eius ſententia fuit, quam adduximus, conformiter Capr. vbi ſuprà.

Forma autem non perficitur per materiam vſq. ibi, habet rõnem perfecti. Aduerte q. intendit finitatẽ formæ ex materia dicere imperfectionẽ. quod quidem eſt verũ ſumendo formã metaphyſicè prout conuertitur cum actu, nam intelligentia, nõ finita per materiam una exiſtens & cõpleta hãc omnem perfectionẽ ſuam, quæ utiq. artaretur ſi uniretur materiæ ut forma naturalis: non autem eſt verũ de forma tali, puta cui non competit eſſe, niſi per eſſe compoſiti, vt ſunt formæ naturales, vel quę non eſt producta gratia ſui, ſed vt compleat tertiam naturam, dato q. habeat eſſe per ſe qualis eſt anima intellectiua.

Illud autem, quod eſt maxime formale omnium eſt ipſum eſſe. aduerto q. B. Th. licet inceperit determinationẽ ſuã à forma, & à finitate formæ & infinitate eiuſdem per receptionem, & nõ receptionẽ in materia: tñ nunc rõnabiliter. tranſit ad eſſe vt maximè formale. & rõ huius eſt, quia ſi ſteteſſet in infinitate formæ ex eo, q. non recipitur in materia, non maiorẽ infinitatem concluſiſſet de Deo, quam de Angelo. quæ eſt infinitas ſecundũ quid. dato enim quòd aliqua forma non finiatur per receptionem in materia, poteſt finiri intrinſecè per differentiam per quam trahitur ad determinatum gradum entis, ut patet de Angelis: vt igitur concluderet infinitatem ſimpliciter de Deo, tranſiuit ad infinitatem, quæ debetur eſſe non recepto in aliqua eſſentia, hæc autem eſt infinitas ſimpliciter, quoniam cum eſſe ut eſſe dicat perfectionem non poteſt imaginari, quòd dicat perfectionem limitatã, niſi adiungatur limitatio eſſentiæ ut eſſe hominis, eſſe leonis, & propterea Beat. Thom. concludit Deum infinitum ſimpliciter ex irreceptibilitate diuini eſſe in eſſentia, ſicut concluſerat infinitatem, ſecũdum quid alicuius formæ ex irreceptibilitate eius in materia: hinc uidebis quòd Scot. in 1. diſtinct. 2. q. 2. ibi, *vtrum oſtenditur* non impugnat B. Thom. quo ad ſenſum. credit enim B. Thom. in præſenti ar. concludere infinitatem Dei ex hac ratione præcisè, forma finitur per materiam: ergo forma quæ non recipitur in materia, eſt infinita: talis eſt Deus, ergo &c. ſed ut diximus: hæc non fuit mens eius, quoniam vt inquit Scotus. ſi hæc ratio

concluderet infinitatem ſimpliciter, omnis Angelus eſſet infinitus ſimpliciter: & propterea ex ſua natura quælibet forma & entitas habet intrinſecè tantam uel tantam perfectionem, vt præintelligitur omni comparationi ſui ad aliam eſſentiam in qua eſt apta recipi, uel non recipi, ergo intrinſecè finitur, uel non finitur, & nõ ſolum per comparationem ad alterum. Dico igitur quòd. B. Thom. ex forma non recepta in materia concludit infinitatem ſecundum quid, ſed ex eſſe non recepto concluſit infinitatem ſimpliciter, & ſecundum quid, ſed contradicet Scotus. Quælibet entitas habet gradum intrinſecum ſuæ perfectionis in quo eſt infinita, ſi gradus eſt infinitus vel finita, ſi finitus, ergo eſſe habet in ſe finitatem, vel infinitatem: etiam non comparando ad alterum, puta ad eſſentiam: ergo falſum eſt, quòd eſſe habeat finitatem, ex eo, quòd recipitur in eſſentia & infinitatem ex eo, quod non recipitur in ea ſed eſt per ſe ſubſiſtens.

Ad hoc dico, quòd licet eſſe in ſe ſit tantæ perfectionis, puta finitæ, uel infinitæ etiam non comparatum ad eſſentiã, vt receptibile vel non receptibile in ea tamen talis finitas, vel infinitas non innoteſcit noſtro intellectui, niſi per recipi, uel nõ recipi in eſſentia, hæc enim conſequentia eſt clara nobis. hoc eſſe eſt irreceptum: ergo eſt infinitum, & è conuerſo. Vnde ratio B. Thom. eſt ratio à ſigno, & non à priori, & quę conueniẽs eſt noſtro intellectui pro hoc ſtatu ad pertractandum diuina modo metaphyſicali: congruit enim quòd ſicut concluſimus Deum eſſe ab effectu & à poſteriori ſic concludamus, Deum eſſe infinitum à ſigno. Ad argumentum igitur, concedo totum, ſed non eſt contra nos, quia B. Thom. non intendit dicere primam & præciſam cauſam infinitatis ipſius eſſe cõſiſtere in irreceptibilitate in alio. ſed quòd ſignum infinitatis eſt ipſa irreceptibilitas, ſicut ſuũ oppoſitum eſt ſignum finitatis: vndè patet quòd Scot. decipit ſeipſum, credens B. Thom. in toto hoc articu. procedere à priori, cum tamen procedat à ſigno. Si autem vis tenere, quòd procedat à priori, dic, quòd licet forma & eſſe ſint intrinſecè tantæ perfectionis: tamen hæc tanta perfectio ſumitur ab extrinſeco: quoniam ordinem habent ad alterum, ſicut potentia ſumit unitatem, & diſtinctionem & perfectionem ab obiecto, & actum à termino: Vndè illa propoſitio Scoti non habet ueritatem niſi in entibus, quæ ſunt gratia ſui, & non ſunt intenta propter alterum, conſtat autem, quòd forma & eſſe ſunt intenta propter alterum.

In reſponſione ad tertium, Aduerte, quòd intendit negare illam conſequentiam quod ita eſt hic, quòd non alibi, eſt finitum ſecundum locum: ergo quòd ita eſt, hoc &c. & ratio eſt, quia omne, quod ita eſt hoc, quòd non alibi, terminatur loco diſtincto realiter à locato, ſed non omne, quod ita eſt hoc, quod non aliud, terminatur aliquo principio quo diſtinguatur ab alio poteſt enim ſe ipſo diſtingui à quolibet alio, ſicut albedo ſubſiſtens diſtingueretur ſeipſa ab omni albedine recepta in ſubiecto, & propterea dato, quòd non ſit omnis alia albedo formaliter, licet ſit perfectionaliter, non tamen ſequitur quòd ſit finita ad aliquem gradum albedinis, ſic in propoſito, dato, quòd Deus diſtinguatur à lapide, & homine, non tamen eſt neceſſe, quòd ſit finitus ſecundum, ſubſtantiam, quoniam ſe ipſo diſtinguitur: lapis autem diſtinguitur à Deo principio contractiuo naturæ lapidis ad certum gradum, puta differentia ſpecifica, & ideo licet omnia diſtincta à Deo finiantur ſecundum ſubſtantiam non tamen Deus, qui ſub differentia non arctatur.

Articvlvs II.

Vtrum aliquis præter Deum poſſit eſſe infinitum p eſſentiam.

Circa titul. ly *infinitum per eſſentiam* dupliciter poteſt exponi primo ut ſit idem quòd habere infinitam perfectionem in ſua eſſentia, & ſic non quæritur hic: quoniam in q. 6. art. 3. concluſit quòd eſſe ſummũ bonum ex conſequenti continere in ſe perfectionem infinitam. eſt proprium Dei. Secundo ut ſit idem quòd habere eſſentiam ſuam interminatam, ſiue illa eſſentia ſit materię ſuæ, ſiue compoſiti ſiue formæ: intendit ergo vtrum ſit, vel poſſit eſſe aliquid in rerum natura ſiue materiale ſiue immateriale, quod habeat eſſentiam, non limitatã ad certos terminos qualis eſt diuina eſſentia. In corpore articuli nota Capreo. difficultates. Quantũ ad argumẽta, aduerte quòd in reſponſione ad primum intendit negare hanc conſequentiam. Virtus Dei eſt infinita: ergo poteſt producere effectum infinitum, & declarat quare: ſtante infinitate virtutis, nõ poteſt &c. Aduerte tamen quòd per illam propoſitionem. *Cum quantitas virtutis &c.* Intendit probare conſequentiam, & reſpondens non facit mentionem de illa probatione: quoniam infra in quæſt. 25. oſtendetur quòd virtus infinita deprehenditur non ſolum ex producto, ſed ex modo producendi, puta ex nullo ſubiecto.

In reſponſione ad ſecundum intendit concedere infinitatem ſecundum quid, non autem ſecundum eſſentiam: quoniam tam Angelus, quam anima ſunt terminatæ naturæ ad terminatum gradum eſſendi.

In reſponſione ad tertium per formas naturales intendit, quas poteſt inducere agentes naturales præcisè, nam reſpectu Dei habet tãtum potentiam obedientialem, de qua loquimur.

Articvlvs III.

Vtrum poſſit eſſe aliquid actu infinitum ſecundum magnitudinem.

Circa tit. ly *poſſit* ſtat pro potentia non ſolum naturali ſed etiam logica, ut ſit ſenſus. Vtrum non implicet contradictionem eſſe aliquid &c. ly, *ſecundum magnitudinem* ſtat præcisè per magnitudinem molis, nam de finitate magnitudinis uirtualis quæretur infra in quæſt. 25.

Aliud eſt eſſe infinitum ſecundum eſſentiam, & ſecundum magnitudinem. Aduerte quod eſſe infinitum ſecundum eſſentiam eſt habere eſſentiam, non limitatam ad aliquem gradum entis, ſed contentiuam omnis entis, ex conſequenti, nõ contractam ad genus, & differentiam.

Eſſe infinitum ſecundum magnitudinem eſt habere quantitatem non terminatam ad aliquẽ gradum uel menſuram. Differunt autẽ iſtæ duæ infinitates, quia non repugnat vnam inueniri ſine alia: nam in Deo darĩ prima & non ſecunda. In corporeis autem ſi aliquid eſſet actu infinitum, puta Aer, daretur ſecunda & non prima. vt explicat B. Thom. de aere infinito.

Non tamen eſſet infinitum ſecundũ eſſentiam, quia eſſentia ſua &c. Sed contra Aer infinitus uel ignis haberet virtutẽ caloris infinitam: quoniam in 8. phyſicor. text. 51. in magnitudine infinita eſt uirtus infinita: ſed virtus infinita requirit eſſentiam infinitam. emanat enim ab eſſentia & radicatur in ea, ergo non poteſt excedere eam &c.

Ad hoc dico, q. aliud eſt ignẽ eſſe infinitum ſecundũ eſſentiã infinitam: nam ad ueritatẽ primi requirit q. habeat eſſentiam nõ limitatã ad aliquẽ gradũ entis, ſed ſit omne ens æqualiter. Ad ueritatẽ aũt ſecundi ſufficit, q. illa eſſentia ſit illimitata aliqua illimitatione, puta quo ad quantitatem. Ad argumentũ ergo dico ad minorẽ q. eſt vera de infinitate magnitudinis, non aũt de infinitate quo ad gradus entis & ſic B. Tho. concederet eſſentiã ignis poſſe dici infinitã: non tamẽ ignem eſſe infinitum ſecundũ eſſentiam. Et rationem adducit, dicens, q. eſſentia ſua eſſet terminata ad aliquam ſpeciem. Vtrum autẽ ſecundum philoſophum ſit neceſſe uirtutẽ exiſtentem in magnitudine infinita eſſe infinitã intenſiuè, dicam in q. 25. ar. 2.

Corpus eſt magnitudo completa dupliciter ſumitur Aduerte, q. hic non diuiditur corpus quoniam vltra phyſicum, & mathematicum aſſignatur metaphyſicum, quod dicitur eſſe ipſum cõpoſitum ex materia, & forma ſubſtantiali, vt præuenit aptitudinem ſui ipſius ad quantitatem. & motum: ſed diuiditur corpus, vt poteſt eſſe ſubiectum finitatis, uel infinitatis, nõ q. eſt, aut eſſe poteſt ſubiectum, niſi ratione quantitatis, quoniam finitum & infinitum ſunt paſſiones quantitatis ex 1. phyſicor. corpus autem vt ſufficienter diuiditur in phyſicum & metaphyſicum: quoniam metaphyſicum præuenit quantitatem: mathematicum dicit ipſam trinam dimenſionem, & phyſicũ dicit completum ex materia, & forma naturali, exiſtens ſub trina dimenſione.

Nam omne corpus naturale &c. Aduerte q. hæc ratio ſumitur ex primo phyſic. text. 36. contra Anaxag. & ex 2. de anima tex. 41. ibi *omnium natura conſtantium.* & in utroq; loco exponens B. Thom. vtitur eadem quaſi ratione, vt hic: Tu tantum aduerte quòd philoſophus præcipue in ſecundo de anima intendit de animatis, quæ poſitione augentur quòd in eis eſt terminata magnitudo, ex conſequenti non poteſt dari animatum infinitẽ magnum.

Sed B. Tho. in præſenti ar. accipit hãc vniuerſalem, q. tam in aĩatis quã in non aĩatis nõ põt dari infinitũ ſcdm magnitudinẽ: ex cõſequenti in oĩ corpore naturali dabile eſt maximũ.

Cum igitur ad formam ſubſtantialẽ conſequantur accidentia, vſq; ibi *inter quæ* Aduerte primo q. ſcdm viã noſtrã in eo inſtanti, in quo forma introducitur in materia, cõcomitantẽ ꝓprię qualitates, & ꝓpria quãtitas, ut cõſeruatiua ipſius formæ in materia,

origina-

Universidad de Deusto
Biblioteca

originantur à forma, vt à ſuo principio licet recipiantur in cõ F poſito: ut in ſubiecto. ita quod forma poteſt dici cauſa horum accidentium, & ipſa ſunt effectus formæ.

Aduerte ſecundò, quòd conſequentia B. Thom. fundatur in hoc: determinata cauſa, & limitata ad ſpẽm, cauſat determinatos effectus & quo ad numerum, & quo ad gradum, aliter effectus excederet virtutem cauſæ. Sed omnis forma naturalis eſt determinata ad ſpeciem, ut patet: ergo cauſat determinata ſua accidentia, & diſpoſitiones quo ad numerum & gradum: ergo determinatam quantitatem, quo ad gradum, puta bicubitum, vel tricubitum, ſicut & determinatam qualitatem, puta ut calorem, ut quatuor frigus vt duo.

Vnde omne corpus naturale habet determinatam quantitatem &c. Aduerte quòd dicit omne corpus naturale quod. ſ. habet eſſe per ſe & ſeparatum, exiſtens diuiſum actu à quocunque alio, vt hic lapis, hic homo, ſiue ſit homogeneum, ut hæc aqua ſiue hæterogeneum ad differentiam partium corporum na- G turalium inexiſtentium, & quæ non dicuntur habere determinatam formam, nec per ſe eſſe, ſed participant formam, & eſſe totius: in his enim non datur terminata magnitudo in maius & in minus: Vnde ſolet dici quòd in naturalibus datur maximum & minimum tam in homogeneis quam in hæterogeneis, ſeparatim & per ſe exiſtens, non tamen inexiſtens, & id pertractauimus in q. noſtris ſuper 1 phyſicorum: vnde recurre illuc, & in Capreo. in 2. diſtinct. 19. q. 1. conclu. 1. Verum quia B. Thom. in tota, p. parte non ita ad propoſitum loquitur de minimo & maximo, ſicut hic, & Scot in 1. diſtinct. 2. quæſt. 9. ibi, *ſed contra hanc reſponſionem &c.* Laborat ad probandum, q. etiã non datur in homogeneis minimum exiſtens, ſicut nec inexiſtens, & philoſophus in ſecundo de anima tex. 41. uidetur concedere ignem augmentabilem in infinitum ex conſequẽti non dari maximum ignem, ideo quantum ad minimum adduco argumenta Scot. quæ recitantur à Capreo in 2. diſt. 19. q. 1. contra primam & illa, quę directè probat, non dari minimum ſeparatim exiſtens, incipiunt ibi, *Dicitur forte quòd licet non ſit aliqua caro,* & quoniam Capreol. clarè, & completè ſoluit ea, ideo uide tu ſolutiones eius, quas formalizaui expoſitor ſuper præcedentem articulo non recedens à ſententia Capreoli: ideo ad libitum uide quem uolueris, quia claræ ſunt. H

Quantum autem ad dictum in ſecundo de anima, quòd non detur maximus ignis ſcias quòd illud dictum expoſui in quæſtionibus noſtris ſuper lib. de anima, & eſt quæſt. 15. in ordine, vbi poſt expoſitionem commentatoris, & Aegidij teneo, quòd philoſophus non intendit de eodem igne numero, ſed de aggregato ex pluribus ignibus, qui licet uideatur unus, non tamen eſt uerè unus: igitur uide illã. q. in qua non diſcedo à mẽte expoſitoris in præſenti articulo.

Neceſſe eſt quòd ad determinatam formam ſequantur terminata accidentia inter quæ eſt quantitas. Contradicit B. Th. in 5. metap. c. de ente, accidens conſequens materiam, eſt quantitas: accidens cõſequens formam eſt qualitas: ergo hic male computat quantitatem inter accidentia conſequentia formam. I

Ad hoc dico, quòd ſicut materia eſt propter formam: ſic omnia accidentia, quæ inſunt materię ante aduentum formę: ſunt propter formam introducendam, & per conſequens quãtitas: Ideo autem dicit in 5. metaphyſic. quantitatem conſequi materiam: quoniam primo diuidit materiam: & quoniam in nullo reperitur ſecundum viam noſtram, in quo non ſit materia: qualitas autem ideo conſequitur formam, quia remota materia, adhuc qualitas reperitur, vt patet in ſubſtantijs intellectualibus. Et quoniam qualitas eſt ut inſtrumentum formæ in agendo, non autem materię: quantitas autem, quoniam non eſt actiua, & multum habet de poſſibilitate, ideo ex hac ratione dicitur conſequi materiam, ut potè potentiam & non actum.

Corpus autem infinitũ non poſſet habere motum naturalem rectum. K

Aduerte quòd hęc ratio poteſt trahi ex primo cœli text. 62. vbi probat Aureolus, quòd corpus infinitum non poteſt moueri motu recto. Sed aduerte quòd B. Thom. & philoſophus loquuntur de corpore infinito, ſecundum omnem dimenſionẽ, conſtat enim quòd cum occuparet omnem locum non poſſet moueri ad aliquem locum extrinſecum ſibi: ſi autem daretur corpus infinitum ſecundum longitudinem ex utraque parte: & finitum ſecundum latitudinem non occuparet oẽm locum: ſecundum latitudinem patet, quòd tale eſſet mobile motu recto: ergo poſſet tranſferri per motum in latus in alium propinquum, uel diſtantem. Si uero daretur corpus infinitum ſecundum longitudinem ex una parte, puta ex parte orientis, & finitum ex parte occidentis, eſſet immobile ex utraque parte motu recto in longum: & quidem ex parte orientis patet quoniam occuparet omnem locum in longum ſibi correſpondentẽ quod etiam ex parte occidentis probatur: quoniam ſi moueretur uerſus occidentem: ergo relinquet aliquam partem loci verſus orientem, & ſic non erit infinitum: quod eſt contra poſitum.

Sed contra hoc arguitur, creet Deus corpus graue infinitum ex parte ſurſum, & finitum ex parte deorſum, ita quòd ſtet ſuſpenſum à terra per vnam lanceam, & relinquatur naturæ ſuæ, tunc quæro aut deſcendet, aut non, ſi ſic, habetur intentum: ſi non: ergo violentum erit perpetuum. Præterea corpus finitum graue poſitum in illo ſpatio deſcendet: ergo & infinitum: quoniam pono per caſum, quòd ſint eiuſdem ſpeciei.

Ad hoc dico, quòd non deſcendet: quoniam ſtante caſu, non daretur ſurſum reſpectu illius corporis ſurſum enim eſt verſus cœlum, & non extra cœlum, per conſequens non daretur deorſum, omnis autem deſcenſus eſt à ſurſum deorſum, ex conſequenti non erit uiolentum ſi non erit ſurſum: quòd autem dicitur de corpore finito graui, non valet, quoniam ultra hoc, quod eſſet eiuſdem ſpeciei, reſpectu ipſius ſeruatur ſurſum, & deorſum, quod non ſeruatur reſpectu corporis infiniti: & ideo non eſt eadem ratio. *Et ſimiliter etiam ſecundum motum circularem.* Aduerte quòd hæc ratio eſt philoſophi in primo cœli textu. 35. & eſt prima in ordine: ſed aduerte quod Gregorius in p. diſt. 44. queſtio. 4 artic. 3. ibi *ex hac concluſione inferre quòd philoſophus non demonſtrauit &c.* licet concedat demonſtrationem factam de motu recto, tamen hanc de motu circulari conatur ſoluere, & dicit ad illam conſequentiam: pro tractis duabus lineis, ſequitur quòd infinita diſtantia pertranſiretur. Infinitum ſpatium eſſe pertranſitum, poteſt intelligi dupliciter: primò quòd certa pars ſucceſſiuè pertranſeuntis commenſuret ſe infinitis partibus ſpatij ſibi æqualibus quarum una ſit prima & aliqua ultima pertranſita: & ſic concedit conſequens eſſe impoſſibile, ſed negat conſequentiam quoniam dicit ipſe, inter nullas lineas ſic protractas intercipitur diſtantia infinita, ſignatis quibuſcunque duabus lineis, ſic egredientibus à centro, ſiue cubitalibus, ſiue bicubitalibus, & ſic in infinitum: repugnat enim inter duo ſignata extrema dari diſtantiam infinitam. Secundo nulla pars pertranſeuntis ſucceſſiuè, commenſurat ſe infinitis partibus & æqualibus, ſed finitis: quibuſcunque enim & quotcunque vna ſe commenſurat, alia remotior à centro pluribus ſe commenſurat, & alia adhuc remotior pluribus & alia ad hoc pluribus, & ſic in infinitum cum remoueantur à centro infinitè: & tunc negat, conſequens eſſe impoſſibile, & concedit concluſionem. hoc eſt enim pertranſire infinita ſyncategorematice, quod non inconuenit, vt communiter conceditur, ſed non aduertit Greg. quòd dato tali corpore infinito & protractis lineis, ſequitur ſpatium interceptum eſſe finitum & infinitum categorematicè: finitum quidem quodcunque ſignatur inter duas partes, determinatè I acceptas illarum duarum linearum egredientium à centro: infinitum autem, conſiderata tota diſtantia, ex quo lineæ illæ continuæ protenduntur, ſiue fine: ex quo ſequitur quòd pertranſitur ſpatium finitum ſumpta quacunque parte ſignata in ſpatio, ſiue diuiſim, & pertranſitur ſpatium infinitum ſumpto toto ſpatio intercepto, ſiue coniunctim, licet in infinito non propriè uerificetur totum: fuit igitur mens philoſophi, quòd pertranſiretur ſpatium finitum in infinitum, & ſpatium infinitum ſumptum totum, ſiue coniunctim. Gregorius autem cõſiderauit hoc ſpatium partialiter. id eſt ſecundum omnem partem ſignabilem ſeorſum, & non conſiderauit totalitatem illius, & propterea credidit ſe ſoluiſſe rationem philoſophi, declarans, quòd quælibet certa pars eſt finitæ quantitatis: ſed ex hoc non ſequitur: quin illud ſpatium ſit coniunctum infinitũ, & vt ſic pertranſitum, licet diuiſim non. & vt patet philoſophus intendit de toto ſpatio, & non diuiſim, ideo reſponſio eius tendit contra ſenſum philoſophi. Et aduerte, ut dicemus infra in K tota hac materia Gregorius ſeipſum decipit ſemper arguendo & ſoluendo non ponens differentiam inter ſeorſum diuiſum, & coniunctum.

De corpore eſſe mathematico: eadem ratio eſt. Aduerte quòd Gregorius in 1. d. 44. art. 1. ibi *Secunda concluſio quòd poſſibile eſt eſſe aliquam magnitudinem* probat contra intentum B. Thom. quatuor medijs, quæ recitantur à Capr. 1. d. 43. q. 1. contra tertiam ibi, *ſecundo loco arguit contra eandem concluſionem.* ſed vt videbis in Capr. peccat primo in hac conſequentia: finis non aufert rationem magnitudinis, ergo non repugnat magnitudini potenti exiſtere actu: nos autem negamus conſequentiam: quoniã infinitas repugnat actui. & infinitas magnitudinis prohibet collocari in aliqua ſpecie quantitatis, quod autem non eſt locabile, in aliqua ſpecie, poteſt exiſtere. Reliqua tria, vt videbis in Capr. peccant arguendo à ſenſu diuiſo ad coniunctum.

In reſpon-

In reſponſione ad primum, Aduerte quòd philoſophus in A tertio phyſicorum tex. ... ibi *non remouet ratio &c.* ſoluit eãdem obiectionem, & reſpondet eiſdem propoſitionibus quibus Bea. Thom. utitur hic.

In reſponſione ad ſecundum, Aduerte quòd argumentum videtur fundatum in 1. phyſicorum tex. 14. vbi dicit Ariſt. contra Meliſſum, infinitum in quantitate eſt. Item infiniti ratio congruit quantitati: & propterea neceſſe eſt ut reſponſio B. Thom. tendat ad ſenſum philoſophi, nõ eſt autem ſenſus philoſophi illic concedere, quod infinitum poſſit inueniri in quãtitate de facto. hoc enim negat tertio libr. ſed contra Meliſſum qui ponebat ens infinitum, facit hanc conſequentiam, ſi infinitũ eſt: ergo quantum eſt. & hoc ideo quia hęc conditionalis eſt vera: ſi datur infinitum, non datur niſi in quãtitate, ſubſtantia. n. & qualitas non poſſunt eſſe infinitæ, niſi per accidens. i. ratione quantitatis: patet autem, quod ex illa conſequentia non poteſt inferri, ergo infinitum poteſt eſſe, aliter ex hac conſequentia, B datur uacuum, datur enim locum poſſet inferri, ergo uacuum poteſt eſſe: quod tamen repugnat philoſopho 4. Phyſic.

In reſponſione ad tertium, Aduerte quòd hæc reſpõſio trahitur ex 3. phyſicorum tex. 67. & uerba B. Thom. illic ſunt clariora: inquit enim manifeſtum eſt autem ex ijs, quę dicta ſunt lib. 2. quòd totum habet rationem formę. i. perfecti, & partes rationem materiæ: cum ergo in magnitudinibus à toto itur ad partem per diuiſionẽ, rationabile eſt, quòd ibi nullus terminus inueniatur, qui non tranſcendatur per infinitam diuiſionem: ſed in additione itur à partibus ad totum, quod habet rationẽ formæ & terminantis: unde rationabile eſt, quòd ſit aliqua determinata quantitas, quam infinita appoſitio non tranſcendit: hæc ille. Aduerte ſecundo, quòd Beat. Thom. in fine reſpõſionis intendit hanc conſequentiam: per additionem aſcenditur ad totum, ſiue ut ad formam: ergo non inuenitur infinitũ in additione magnitudinis: Circa quod nota, quòd antecedẽs C debet ſic intelligi: accedere ad totum uel ut ad formam ſimpliciter ſine admixtione potentiæ: & hoc dico, quoniam in numeris materialibus, licet omnis numerus ſit ut forma, & ex conſequenti additio in numeris materialibus ſit ad formam: tamen propter hoc non impeditur, quin additio in numeris ſit in infinitum, quoniam illa additio non eſt niſi cum admixtione potentiæ, uel diuiſionis ex parte continui: neceſſe eſt enim fieri additionem in numeris, ex additione continui ex tertio phyſicorum, & quoniam diuiſio tendit in infinitum, ſicut & appoſitio in numeris: ergo infinitas in numeris potius eſt ex parte materiæ & potentiæ, quam ex parte formę: in magnitudine autem ſimpliciter ex parte formæ. Et uideo ſi conſequenter B. Th. trahatur ex illo antecedenti, ſic intellecto, erit bona: quantũ autem ad conſequens illius conſequentię, nota, quòd non eſt abſolutè intellectum: nam philoſophus in 3. phyſicorum tex. 59. & 60. ponit infinitum in magnitudine ſecundum appoſitionem, ſicut & ſecundum diuiſionem: & B. Thom. in multis locis D concedit idem, præcipuè in tertia parte quæſtio. 5. art. 12. ad 1. Vbi ait ſi loquamur de quantitatibus mathematicis cuilibet finite poteſt fieri additio, quia ex parte quantitatis finitæ nõ repugnat additio. hæc ille. Tu igitur limita ipſum conſequẽs dupliciter primo ut limitat philoſophus in tertio phyſicorũ text. 60. ſcilicet quòd non excedat quamcunque determinatam magnitudinem, dummodo fiat additio per partes proportionales in infinitum, ut illic declarat philoſophus, & B. Tho. inde eum. ſecundo quòd non inuenitur infinitum in additione magnitudinis, ſtando præciſè in ratione continui, & hoc dico, quoniam ſi induit rationem diſcreti, non inconuenit: nam ut benè inquit Capreol. in 1 di. 43. q. 1. in probatione quartæ concluſionis ſicut quocunque numero dato, poteſt dari maior, ita quacunque magnitudine denominata à numero poteſt dari maior, & ſupra bicubitum dari tricubitũ, & quadricubitũ &c. in infinitum, & hæc etiam eſt ratio, quòd ſpecies figurarũ quę E denominantur à numeris, tendunt in infinitum: ſi autem ſtemus præciſè in ratione continui, eſt impoſſibile, quoniam illa acceſſus eſt ad totum, & ad formam, quæ habet rationem terminantis. Sed Aureol. ut recitat Capr. 1 diſtinct. 43. queſtio. 1. contra quartam probat, quòd eſt impoſſibile ſimpliciter magnitudini, ut induit rationem diſcreti, ita addere, quod excedat omnem terminatam magnitudinem: quoniam ſecũdum ipſum de facto eſſet dabilis magnitudo infinita actu, nam in tali magnitudine erunt poſſibilitates infinitę diſtinctæ numeraliter per quas magnitudo poteſt creſcere in infinitum, puta per unam poſſibilitatem, etiam creſceret bicubita, per aliam vt tricubitam: ſed ex omnibus illis poſſibilitatibus, poteſt integrari una totalis poſſibilitas, quę ab aliqua potentia poſſit reduci ad actum, ergo eſt dabilis magnitudo, infinita actu.

Ad hoc concedo illas infinitas poſſibilitates: ſed nego quòd ex eis poſſit integrari &c. immo dico quòd neceſſe eſt, ſi vna ponitur in actu, aliam eſſe poſſibilem poni, ita quòd non niſi ſucceſſiuè ſunt ponibiles in actu: ideo per nullam potentiam poſſunt ſimul poni actu, quoniam repugnat ex natura rei infinitas actu in magnitudine.

ARTICVL. IIII.

Vtrum poſſit eſſe multitudo infinita in rebus.

IN titul. ſtat *multitudo* abſolutè & eſt ſenſus, vtrum poſſit eſſe multitudo, ſiue in abſtractis ſiue in reb. materialibus, & in hoc eleuat ſe ſuper Ariſtotelem, quoniam in 3. phyſicorum loquitur tantum de materiali multitudine, quæ cauſatur ex diuiſione continui.

Dicitur enim multitudo infinita per ſe, &c. vſque ibi, *ſi infinito tempore.* Aduerte q. multitudo infinita per ſe in hoc loco, æquipollet cauſis infinitis, eſſentialiter ſubordinatis: & multitudo per accidens infinita ęquipollet cauſis accidentaliter ordinatis, & inter has triplex eſt differentia: prima eſt, q. in eſſentialiter ordinatis cauſa ſecunda, ut cauſat, i. inquantum habet virtutem cauſandi, pendet a prima in accidentaliter vero ordinatis non licet in eſſe uel in alio aliquo modo poſſit dependere, ſecunda in eſſentialiter ordinatis eſt cauſalitas alterius rationis, quia ſuperior eſt perfectior in cauſalitate, & eſſentialiter. In accidentaliter uero ordinatis non: nam omnes mallei ſunt eiuſdem rationis in cauſando gladium, & omnes homines in generando hominem. tertia omnes cauſæ eſſentialiter ſubordinatæ ſimul neceſſario requiruntur ad cauſandum: alioquin aliqua cauſalitas per ſe deficeret effectui: in accidentaliter vero ſubordinatis non: patet. n. quòd non eſt neceſſe uno malleo percutiente, omnes malleos percutere.

Per hunc igitur modum probauerunt. Aduerte quòd omnes cõuenerunt non poſſe dari infinitam multitudinem in eſſentialiter ordinatis. ſtatim enim conſtat, ut deducit philoſophus in 7. metaphy. quòd omnis cauſalitas tolleretur, quoniam in his ſecunda dependet à prima in cauſando, & media non cauſat, non mota à prima ut declarauimus in 2. q. articul. 3. in infinito autem non datur primum & hanc rationem etiam tangit Auicenna in lib. 5. ſuæ metaphy. cap. 1. ubi concludit eſſe ſtatũ in cauſis eſſentialibus non autem accidentalib. Vnde dicit in fine eiuſdem capitul. non eſt opus nobis oſtendere finitionem niſi in rebus quæ ſunt per eſſentiam cauſæ. & in 6. cap. dicit nõ nego cauſas non eſſentiales procedere in infinitum immo de facto debere hoc. &c.

Quia omnem multitudinem oportet. Aduerte q. non dicit ſpecies multitudinis ſunt ſpecies numerorum, quia non eſt neceſſe, ſpecies communioris adæquari ſpeciebus minus cõis, ut patet de D corpore animato, & de animali. multitudo aũt communior eſt quam numerus, quoniam addit ſuper ipſam menſurationem per unum: ſed dicit q. ſunt ſecundum ſpecies numerorũ, q. i. ſ. proportionantur ſpecieb. numerorum. quia non poſſumus cognoſcere ſpecies multitudinis niſi a denominatione facta per ſpecies numerorum. ut pote notiores, uel potes dicere, q. multitudo, & numerus ſunt cõuertibilia, ſed differũt ſecundũ rationẽ magis & minus contracti ſicut rõ entis, & ratio unius.

Item aduerte, q. ratio B. Tho. ſumpta eſt ex 3. phyſic. text 55. vnde inquit philoſophus neque poſſibile eſt quantitatem eſſe infinitã quantũ. n. aliquid erit aut bicubitũ, aut tricubitũ hæc quidẽ ſignificat quantũ & Cõmentator expreſsè dicit, impoſſibile eſt q. infinitum dicatur quantum ſimpliciter, niſi ſecundũ quod habeat aliquam ſpeciem quanti. v. g. bicubiti, aut tricubiti: quantum. n. non inuenitur niſi in ſuis ſpeciebus hæc ille. Eſt igitur ratio B. Tho. ratio philoſophi & Commentatoris differẽs E ſolum in hoc, q. philoſophus loquitur de quantitate magnitudine, & B. Tho. trahit ad multitudinem, ſed hoc non impedit quoniam ſi omnis magnitudo eſt in aliqua ſpecie magnitudinis determinata a numero. pari ratione omnis multitudo, ſed aduerte quòd Greg. 1. d. 44. q. 4. ar. 2. ibi *ad aliam probationem dico quòd uſque* quoniam non obligat ſe philoſopho: dicit hanc rationem non concludere, quoniam quantitas prima diuiſione diuiditur per finitam & infinitam, & vtraq; in ſpecies ſuas, ſed ſpecies finitę denominãtur à numero, nõ aũt ſpecies infinitæ: unde cõcedit hanc conſequentiã, ergo erit in aliqua ſpecie quãtitatis, ſed negat hanc, ergo in aliqua denominata a numero.

Sed contra: cum omnis ſpecies dicat aliquid determinatũ ſub ſuo genere, quoniam ſpecies rerũ ſunt ſicut & numeri, qui uariantur per additionem, & ſubtractionem, ergo omnis ſpecies quãtitatis ſiue finitæ, ſiue infinitæ dicit quid determinatum, ergo ſi datur quantitas infinita, non erit in aliqua ſpecie.

Universidad de Deusto Biblioteca

vnde patet quòd reſponſio Greg. non poteſt ſtare.

Præterea non dantur duæ ſpecies æquales ſub eodem genere: ergo una erit maior altera, ergo neutra erit infinita. Alij dicunt, quòd ratio D. Th. & philoſophi non eſt neceſſaria: quoniam philoſophus ſibi contradiceret: nam in 5. Metaphyſic. cap. de quanto dicit pluralitas quidem finita eſt numerus: ergo ſecundum ipſum non omnis pluralitas eſt numerus, ſed tantum finita, quaſi excipiens infinitam, ergo non eſt neceſſe omnem quantitatem continuam ſiue diſcretam eſſe in aliqua ſpecie numeri, ut uidetur dicere in 3. phyſicorum.

Ad hoc dico, quòd intentio philoſophi in 5. metaphyſi. non eſt excipere pluralitatem infinitam à finita, quaſi quoddam poſſibile eſſet: determinauit enim oppoſitum 3. phyſicorum, ſed quo ad menſurationem quaſi dicat, pluralitas finita eſt numerus i. menſurabilis, ad differentiam infinitæ, quæ ſi daretur nõ eſſet numerus: & hæc conditionalis utique eſt uera: ſed ex ea nõ poteſt haberi, quòd philoſophus excepit quantitatem infinitã ut G poſſibile eſſe, & eſt ſimile huic: omnis locus naturalis eſt conſeruatiuus: per quam propoſitionem excipio uacuum, non ut poſſibile eſſe, ſed quoniam ſi eſſet, non conſeruaret: ſic applica in propoſito.

Item omnis multitudo in rerum natura exiſtens. Aduerte quòd B. Th. intendit hanc conſequentiam omnis multitudo &c. eſt creata, & omne creatum ſub certa intentione creantis comprehenditur: ergo ſub certo numero: conſequentiam probat: quoniam agens in uanum nil operatur, ergo &c. Quoad primã partem antecedentis, aduerte, quòd ly, rerum nõ ſtat uniuerſaliſſimè, ſed pro rebus terminantibus productionem creatis, & actu exiſtentibus, ad differentiam rerum concauſatarum quibus propriè non cõuenit eſſe ut accidẽtia communia, partes materiales, forma materialis, excepta anima intellectiua: & ad differentiam rerum præteritarum, ut ſit ſenſus omnis multitudo rerũ per ſe exiſtentium, præſentium in rerũ natura, eſt creata. i. pendet effectiuè à Deo, dato etiam, quòd ad aliquarum productionem H concurrunt agentia ſecunda.

Secunda pars antecedentis quantum ad ly, ſub certa intentione, intelligitur de certa intentione finis intrinſeci, & non ſolũ extrinſeci: ita quòd quicquid Deus creat, & producit nõ ſolũ creat propter bonitatem ſuam uel propter integritatem uniuerſi, ut fines extrinſecos, ſed propter proprium finem, qui eſt propria operatio ipſius rei, qui enim auferet propriã operationem rei, remouet rei naturam ex ſecũdo cœli: & hoc dico, quoniam ex intentione finis extrinſeci, tantum non ualeret conſequẽtia, ergo ſub certo numero &c. Sed tãtum hoc ualeret, ergo omnis multitudo rerum exiſtẽtium eſt creata propter aliquem finẽ, ex intentione autem proprij, & intrinſeci finis bene ſequitur, ergo in certo numero: quoniam agens multos effectus ad proprios, & diſtinctos fines ſi non intendit determinatum numerum, non totaliter comprehendetur ſub intentione agentis: ergo agens primum uane & præter intentionem aliquid opera- I tur, puta quòd ſint tot, vel tot.

Item propoſitio aſſumpta ad probationẽ conſequentiæ, nõ enim agens &c. debet intelligi de primo, & uniuerſali agente, qualis eſt Deus, reſpectu cuius nihil eſt uanum, nec à caſu, ut dicemus infra. non autem eſt uera de agẽte, indiſtinctè ſumpto, aliter non ſeruaretur fortuna, & caſus. Sed contra hanc rationem dici poſſet, quod concludit de multitudine creatorum, eſſentialiter & per ſe ordinatorum, quam neceſſe eſt eſſe in certo numero, non autem in ordinatis per accidens, quales ſunt animæ intellectiuæ: ſic forte reſponderet Auicenna.

Sed hæc reſponſio non ualet, quoniam ſub illo antecedente, omne creatum ſub certa intentione creantis, quo ad intrinſecum finẽ comprehenditur, optimè ſubſumitur, omnis multitudo eſſentialiter & accidentaliter ordinata: licet. n. in animabus una comparata alteri, non ordinentur per ſe, tamẽ omnes comparatæ Deo creanti, ſunt ordinatæ per ſe: quoniam per ſe K intentæ & ad per ſe intentos fines proprios productæ.

Impoſſibile eſt ergo eſſe multitudinem infinitam actu etiam per accidens. Sed contra hanc concluſionem duo inſurgit primo doctrina B. Th. ſecundo argumento Greg. nam B. Th. in 2. contra Gent. 81 dicit non repugnare principijs philoſophi, dari infinitum in actu, i. non eſſentialiter ordinatis ſubſtantijs ſeparatis, quoniam philoſophus in 3. phyſicorum & in primo cœli non loquitur niſi de infinito materiali.

Præterea B. Tho. in quæſt. 46. artic. 2. concedit mundum potuiſſe produci ab æterno: ergo animæ potuerunt ab æterno eſſe: & cum ſint incorruptibiles, & multiplicentur ſecũdũ corpora, nunc eſſent actu infinita ſaltem ex parte unius extremi.

Ad primum dico, quòd loquitur ad mẽtem philoſophi, hic autem ſecundum ſententiam propriam: unde dato, quod Ariſtotel. concordaret cum Auicenna, & Algazel in ſeparatis, tamen F hic B. Th. non aſſentiret eis, quoniam in 1. parte determinat ex propria ſententia.

Ad ſecundum de infinitate animarum. Aduerte quòd beat. Tho. infra in q. 46. art. 2. format idem argumentum, & poſtquam recitauit opiniones multas, dicit ex propria ſententia, quòd hæc ratio eſt particularis propter quòd hæc conſequentia non ualet, mundus eſt æternus, ergo homo: ſtat enim primas partes mundi, ſ. quinque prima corpora eſſe æterna, non tamẽ hominem, nec poſſe eſſe, quoniam ſequeretur dari impoſſibile. ſ. animas infinitas actu. Vnde ad argumentum B. Thom. negat primam conſequentiam. Et ſi dicas, pono quòd diuina uoluntas determinauerit hominem producere ab æterno, ſicut & mundum, ergo homo erit æternus & ſic animæ erunt infinitæ actu.

Ad hoc dico cum Heruæo in 2. diſtinct. 1. quæſtio. 1. articul. 3. ibi ad ſecundum quòd illo caſu poſito, cum teneamus infinitum in actu omnino impoſſibile, animæ migrarent de corpore in corpus, uel deſinerent eſſe in morte, Deo ſubtrahente influentiam ſuam ab eſſe actu: nam licet eſſe animæ non dependeat a corpore, tamen dependet a conſeruatione Dei: & ſi dicas hoc non decuiſſet. Reſpondeo, licet non deceret ſecundum hunc ordinem, quem nunc uidemus in rebus, tamen dato illo caſu alius ordo, & curſus fuiſſet in rebus poſſibilis Deo, per quẽ Deus ſufficienter remuneraſſet hominem bonum pro hac uita, & malum puniſſet. 2. Greg. ut recitat Capr. 1. d. 43. q. 1. arti. 2. contra tertiam, in primo loco format tria argumenta contra concluſionem B. Th. Verum quia peccãt per ſenſum diuiſum, & compoſitum ſicut & cauſa poſita ſuprà, cõtra concluſionem de infinitate magnitudinis ideo non adduco ea, uide tu Capr. vel expoſitorem qui & eodem modo ſoluit ut Capr. ſed compendioſius.

In reſpõſione ad primum. Aduerte, quòd tracta eſt ex 3. phyſicorum tex. 37. ibi, *Non oportet autem.*

¶ Quæſtio Octaua.

ARTICVLVS I.

Vtrum Deus ſit in omnibus rebus.

CIRCA titul. Aduerte quòd ly, *Deus* ſtat pro ſubſtãtia ſua, ut ſit ſenſus, utrum Deus ſit ſecũdum ſuam ſubſtantiam in omnibus rebus, & ideo conſonat quæſtionis præteritæ, in qua pertractatum eſt, utrũ Deus ſecundum ſubſtantiam ſit infinitus, unde hic articulus eſt conſequens ad artic. 1. quæſt. præcedentis, nam bene ſequitur, Deus eſt infinitus ſecundum ſubſtantiam, ergo eſt in omnibus rebus, ſecũdum ſubſtantiam: quoniam proprium eſt infiniti eſſe in omnibus aliter non eſſet infinitum ſimpliciter. Non ergo quæritur in hoc articulo de uirtute uel potentia Dei ſed id quæretur in 3. artic.

Oportet omne agens coniungi ei, in quod immediate agit &c. Aduerte quòd B. Th. per ly, agens intendit agens proximum & per ly, immediatè intendit immediatione ſuppoſiti, & nõ ſolum uirtutis, aliter enim ſi intelligeret de quocunque agẽte abſolute, & de immediatione indifferẽter, falſo fundaret ſe ſuper dictum philoſophi in 7. phyſicorum tex. 9. Dicit enim philoſophus primum autem mouens, unde eſt prius motus eſt ſimul cum eo, quod mouetur: & B. Th. exponens dicit per ly, primum intendit ut diſtinguitur contra remotum, quod non eſt immediatũ mobili: patet ergo quòd intendit de primo. i. proximo & immediato ſuppoſitaliter. Præterea ſi intelligeret de agente & immediatione indifferenter. B. Th. non concluderet intentum: patet. n. quòd hæc conſequentia non ualeret, omne agens coniungi &c. ergo Deus ſecundum ſubſtantiam, uel ſecundum ſeipſum eſt in omnib. reb. ſufficeret, enim quòd eſſet uel ſecundum ſubſtãtiã, uel ſecundum ſuam uirtutem in reb. ſicut ſol eſt in inferiorib. ſecundum uirtutem, non autem ſecundum ſeipſum.

Cum autem Deus ſit ipſum eſſe per eſſentiam oportet, quòd eſſe creatum ſit proprius effectus eius. Aduerte quòd B. Thom. infra quæſtio. 45. articul. 5. adducit hanc eandem propoſitionem, ſcilicet eſſe eſt proprius effectus cauſæ prius & uniuerſaliſſimæ: & quoniam Scot. impugnat eam ex propoſito de creatione, ideo differo uſque ad q. illam totalem defenſionem pro nunc ſufficit declarare mentem Bea. Thom. in præſenti articulo. Dico igitur quòd non intendit Deum eſſe ſolam cauſam ipſius eſſe creati: nam omne generans deducitur ad eſſe ex quinto phyſicorum per diffinitionem generationis, ſed intendit quod ſolus Deus eſt primo & per ſe cauſa eſſe creati: dico primo quia dat omnia

dat omnia, quæcunque pertinent ad eſſe: agentia vero nõ cau A ſant totum: non enim producunt materiam dico per ſe, dupliciter. primo quia propria virtute, cauſæ vero ſecũdæ nõ propria virtute. Secundo quia reſpectu cuiuſcunque creati agit per ſe tertio modo, nam immaterialia ſunt à ſolo Deo, & materialia quo ad materiam primam. patet ergo quòd in omni creato Deus ſe ipſo ſolo producit eſſe, vel ſecundum totum, uel ſecundum partem. Et propterea dicitur propriè effectus Dei. Itẽ aduerte, quòd B. Thom. intendit hanc conſequentiam, Deus eſt ipſum eſſe per eſſentiam, ergo ſolus Deus eſt cauſa, primo & per ſe eſſe creati: ergo eſſe eſt proprius effectus Dei, ſecunda conſequentia patet: prima autem ſic probatur: calidum per eſſentiam vt ignis eſt primo & per ſe cauſa omnis calefacti: ergo à ſimili cum ſit Deus eſſe per eſſentiam, vt ignis, eſt primo & per ſe eſſe creati, & propterea dicit B. Thom. ſic ignire eſt proprius effectus ignis, ſuppleta, quia eſt primo & per ſe ab igne: ſi autem alijs conuenit, eſt quia agunt virtute ignis.

Eſſe autem eſt illud, quod eſt magis intimum cuilibet. Aduerte quòd eſſe dicitur magis intimum: quia eſt fundamentum omnium aliarum perfectionum, & eſt actualitas omnis formæ & naturæ ut dicit B. Thom. in q. 3 art. 4. non enim bonitas aut humanitas ſignificatur in actũ, niſi per eſſe, ut bonitas eſt, homo eſt: & quoniam fundamẽtum eſt omnium: ideo, vniuerſalius eſt, licet enim plura careant multis gradibus eſſendi, non tamen ipſo eſſe: aliter nullo modo exiſterent.

Vnde oportet, quòd Deus ſit in omnibus rebus, ſecundum ſeipſum. idest, ſecundum ſubſtãtiam ſuam, ex conſequenti eſſe præſentem ſecũdum ſubſtantiam cuilibet rei creatæ, & deducitur ex hoc, quòd Deus eſt proximum agens reſpectu eſſe creati: proximum autem agens ſimul eſt cum ſuo effectu: ſed contra hanc quæſtionem inſurgit Scot. multipliciter, primo quòd illa propoſitio, omne agens proximũ eſt ſimul cum eo, in quod immediate agit, eſt falſa. Secundo quòd propoſitio philoſo- C phi adducta à Beat. Th. in 7. phyſicorum, *motum & mouens, &c.* non ualet in hoc propoſito. tertio, quòd ex toto proceſſu articuli non poteſt B. Thom. inferre hãc conſequentiam, Deus eſt in omnibus rebus.

Quantum ad primum. Aduerte quòd Scot. in 1. diſtin. 37. q. vnica ibi *quando autem agens*, arguit dupliciter, primo quia ſol per ſuam formam ſubſtantialem eſt proximum & immediatũ agens aurum in viſceribus terræ & tamen non eſt ſimul cum auro, ut patet, ergo agens proximum poteſt agere ad diſtans. Diceretur fortè, quod non arguit per formam ſuam ſubſtantialem, ſed per radium ſiue lucem, quam neceſſe eſt attingere effectum productum.

Sed contra dicit Scot. ſubſtantia non eſt niſi à ſubſtantia, aliter effectus eſſet nobilior ſua cauſa: ergo radius non eſt productiua ſubſtantiæ auri.

Ad hoc dicitur ſecundum doctrinam noſtram, nulla forma D ſubſtantialis eſt immediatum principium actionis: ſed qualitas ſua eſt ut organum ipſius, in cuius virtute agit: unde licet ſit primum principium: non tamen proximum, & cõcedimus ſubſtantiam non eſſe niſi à ſubſtãtia ut principio primo, & eſſe à non ſubſtantia, ut principio proximo, nec inconuenit effectum eſſe nobiliorem cauſa ſua, non quidem principali, ſed organica, ſecundo quòd agens proximum non poſſit agere in diſtans, quin prius agat in præſens, & ſibi vnitum, eſt propter alteram duarum conditionũ, uel quia in ipſo agente ſunt duæ potentiæ ſubordinatæ actiuæ, ut in ſole illuminatiua & generatiua ſic autem ſunt ſubordinatæ, quòd non poteſt generare. puta ranam, quin prius illuminet medium: & ideo licet ſit proximum agens reſpectu ranæ, tamen non producet ranam ſibi diſtãtem, niſi prius illuminet omnia intermedia uſque ad terram: vel quia uirtus agentis eſt deficiẽs, & non introducit formam ſubſtantialem, niſi prius alteret: ſed neutra harum conditionum neceſſario requiritur in omni agente proximo: nã E agens primum vt Deus neutrum habet, ut patet, ergo propoſitio aſſumpta eſt falſa, oportet omne agens proximum coniungi ſecundum ſe ipſum in id, quod immediatè agit.

Ad hoc dicit expoſitor quod non eſt propter aliquam illarum conditionum neceſſario, ſed propter imperfectionem, negatiuè pertinentem ad uirtutem actiuam: quia ſcilicet uirtus cuiuſlibet agentis naturalis eſt limitata, & ideo reſeruatur hoc ſoli Deo, hæc ille.

Sed contra: ſi hoc reſeruatur ſoli Deo propter illimitationẽ uirtutis ſuæ, ergo Deus poteſt agere in aliquod diſtans, quod eſt falſum, quoniam non neceſſario eſſet in omnibus rebus, cuius oppoſitum tenet B. Thom. conſequentia uero probatur, quoniam ſecundum te in hoc differt agens naturale & Deus: quod agẽs naturale eſt limitatæ uirtutis, & ideo non poteſt in diſtans: ergo ſi Deus eſt uirtutis illimitatæ, poterit in diſtans: & propterea dico cum Capr. 1. diſt. 37. quæſtio. 1. contra primam ad tertium quòd non eſt propter aliquam illarum conditionum: ſed eſt, quia agens eſt quodammodo actus ipſius paſſi, & paſſum eſt quodammodo in potentia ad ipſum agens: actus autem & potentia de ſua ratione ſunt indiſtantes ex 9. metap. unde repugnat agenti proximo ut agẽs proximum eſt, diſtare à ſuo immediatè paſſo, unde cõſtat quòd Scot. in hoc nõ fuit bonus metaphyſicus.

Quantum ad ſecundum, Aduerte quòd Scot. in 1. diſtin. 37. quæſtio. vnica reſpondens ad argumentum in oppoſitum fundatum ſuper illud. 7. phyſicorum mouens, & motum ſunt ſimul, dicit dictum philoſophi eſſe uerum in agentibus naturalibus quæ agunt per qualitates naturales, uel ſuas formas ſubſtantiales, quæ non ſunt principia agẽdi in remotum, niſi ſint aliæ formæ concurrentes, quæ ſunt principia agẽdi in propinquum: ita autem non eſt de uoluntate Dei, qua omni præſens B agit: ergo non ualet in propoſito. Ad hoc dicimus, quòd imaginatio Scot. decepit eum, imaginatur enim in abſtractis, poſſe eſſe duplicem præſentiam, & duplicem rationem præſentialitatis, primam uocat præſentiam ſubſtãtialem ſiue ſecundum ſubſtantiam, qua vult ſubſtantiam abſtractam ante omnẽ uirtutis ſuæ applicationem poſſe fieri præſentem, ſiue coniunctã alicui loco, uel alicui rei: & huius præſentiæ rationem dicit eſſe ipſammet ſubſtantiam: ſecũdam uocat præſentiam uirtualem, qua ſubſtantia abſtracta coniungitur effectui ſuo propter applicationem ſuæ potentiæ, in qua præſentia non eſt neceſſe ſubſtantiam ſecundum ſeipſam fieri præſentem, & hoc modo poneret ſolem eſſe præſentem mineræ auri, licet ſecundum illam non ſit præſens: ſed ut declarabitur in tractatu de Angelis, hæc imaginatio eſt falſa: quoniam licet ſit uerum ſubſtantiam fieri præſentem alicui, non tamen eſt ratio ſuæ præſentialitatis, ſed ratio huiuſmodi eſt quantitas in corporeis, uel applicatio uirtutis in ratione agentis in abſtractis: propterea licet ex C applicatione uirtutis ad quodcunque paſſum non poſſet inferri præſentia agentis ſecundum ſubſtantiam: poteſt tamen inferri ex applicatione ad aliquid paſſum, in quod immediatè agit: quoniam talis applicatio: eſt ratio formalis præſentiæ Angeli ſecundum ſubſtantiam, quæ non ſtat, ſine effectu formali, unde ſicut in corporeis ex unione quãtitatis ad aliquem locum infertur præſentia ſubſtantiæ corporeæ, ſic ex unione uirtutis ad paſſum immediatum: infertur præſentia ſubſtantiæ ipſius agentis, & ideo conſiderans philoſophus, dixit uniuerſaliter, primum autem mouens idest, proximum & immediatum eſt ſimul cum eo, quod mouetur & quod intendit id uerificari abſtractè in omni agẽte proximo, & immediato: patet in eodem lib. 7. text. 12. ubi idem oſtendit ſeruari etiam inter ſenſum, & obiectum motiuum ſenſus, & tamen ibi non eſt motus, nec actio, niſi intentionalis. Vnde patet quòd Scot. potius innixus ſuæ imaginationi, quam rationi reſtrinxit dictum D philoſophi.

Quantum ad tertium, Aduerte quòd Scotus in 2. diſtinct. 1. quæſtio. 4. in contra concluſionem huius opinionis, argumentatur, Primo quòd ſic ponens contradicat ſibi ipſi &c. probat quòd ex toto proceſſu non concludatur intentum: & arguit ſic, ex eo, quòd Deus eſt primum efficiens & mouens, tu concludis, quòd eſt in omnibus rebus: quæro igitur aut intendis concludere, quod eſt præſens omnibus. idest, efficiens & mouens omnia, & tunc tu petis principium: quoniam idem ſunt medium à te aſſumptum, & concluſio: & non loqueris ad propoſitum debes enim concludere, Deum eſſe præſentem omnibus rebus, inquantum eſt infinitus: quoniam in 1. q. introduxiſti conuenire infinito eſſe in omnibus & non concludere, quòd ſit agens in omnibus Aut intendis concludere illam præſentiã in omnibus, quæ competit Deo, inquantum eſt immenſus, & infinitus: & tunc per medium tuum aſſumptum ex operatio- E nibus Dei in omnibus ſecundum eſſe, ſequitur præſentia Dei in omnibus quæ competit Deo, inquantum eſt immenſus: ergo prius naturaliter erit præſens inquantum immẽſus, quam inquantum operans: & hoc concludis ex hoc, quòd eſt in omnibus per operationem, ſicut ex poſteriori. igitur ultra præſentiam per operationem, ſubſtantialem tenes præſentiam in abſtractis, quam tamen negaſti in tractatu de Angelis, ubi tenes, quòd incorporea non poſſunt eſſe in loco, niſi per operationem: unde patet quòd tibi contradicis. Ad hoc dico, quòd B. Th. intendit concludere ſecundum ſcilicet ſubſtãtia Dei infinita eſt præſens omnibus ex eo, quòd operatur in omnibus & nego, quòd hoc ſit cõcludere à poſteriori: immo probatio procedit ex ratione formali ſicut enim quantitas dimenſiua eſt ratio formalis, qua corpus eſt in hoc, uel in illo loco. ſic in abſtractis ſe habet operatio uel applicatio uirtutis. Vnde licet quo ad entitatem quantitas ſit poſterior ſubſtãtia ſimiliter in abſtractis operatio:

Universidad de Deusto
Biblioteca

tamen quo ad præſentialitatem eſt prior eſt, enim ratio præſentialitatis. Tenet igitur B. Thom. ſubſtantiam Dei immenſam eſſe præſentem omnibus ſed non ex ſe ipſa, ſed ex operatione: & hæc probatio ut diximus eſt à priori. Nego igitur Scot. illam conſequentiam, ergo prius naturaliter erit præſens inquantū immenſus quam inquantum operās. credit enim ibi eſſe duas præſentialitates, quarum una ſit ſecundum ſubſtantiā immēſam, alia ſecundum operationem, poſterior illa, ſed hoc eſt falſum, quoniam ibi non eſt niſi præſentia, & ratio præſentialitatis, quæ ſumitur ex operatione, unde non ſunt duę præſentialitates propriæ ſicut nec ibi lapis eſt præſens huic loco ſecundū ſubſtantiam, & ſecundū quantitatem: nam ly, ſecundum ſubſtantiam dicit locatum, & ly, ſecundum quantitatem dicit rationem locatiuam. patet ergo quod Beat. Thom. ſibi non contradicit: ſed Scot. non intellexit eum.

In reſponſione ad tertium nota duas propoſitiones, prima *nullius agentis &c.* ly, *diſtans*, ſtat pro diſtantia ſuppoſitali, quaſi G dicat, ſi agens non agit in paſſum per media, neceſſe eſt quantumcunq; ſit uirtuoſum, ut ſuppoſitaliter ſit præſens ſuo paſſo & ratione deſignauimus in articu. contra Scot. & non ſtat p diſtantia naturali, quæ eſt differentia agentis, & paſſi in naturis propriis: nam ſecundum hunc agens quanto uirtuoſius, tāto in magis diſtans ſecundum natura agit. quoniā trahit paſſum de potentia ad actum, & quanto uirtuoſius trahit ex maiori potentia, ſicut generans ſubſtantiale ex ente in pura potētia, & primum agens ex nihilo, quod in infinitum diſtantius eſt, nec ſtat pro diſtantia ſituali: quoniam hæc nō ſecuatur inter quodlibet agens & ſuum paſſum, cum contingat utrumq; eſſe incorporeum, aliquando autem agens tantum.

Secundo hoc autem ad maximam uirtutem Dei &c. uſque ibi, *in omnibus agit*: ly, immediate: poteſt exponi quo ad uirtutem, & ſimpliciter eſt uera, quoniam nullum agens ſecūdum agit niſi uirtute primi. Sed hæc immediatio nō eſt intenta hic à B. Th. in H hoc art. loquitur enim de præſentia ſubſtātiæ Dei in omnibus poteſt igitur exponi de immediatione ſecundū ſuppoſitum, & ſic debet intelligi cū dicit, q; immediate in omnib^9 agit: ſed alio modo uerificatur in creatione, alio modo in productione naturali. nam quod creatur, totū eſt à Deo immediate: quod autem producitur naturaliter, ſecūdum partem eſt à Deo immediate: quoniam materia prima eſt à ſolo Deo, & propterea aduerte, q; B. Tho. non dicit, Deum agere immediate in omnibus quo ad omnia requiſita ad eorū eſſe, ſed dicit indiſtinctè, agit in omnibus ex conſequenti concludit, q; Deus à nulla re, quæ uel creatur, uel producatur naturaliter, diſtat ſuppoſitaliter.

ARTICVLVS II.

Vtrum Deus ſit ubique.

CIrca titu. Aduerte, quòd ſi Deus eſſet infinitus corporaliter conſtaret, quòd exiſteret in omni loco, quoniam occuparet omnem locum, ſed quoniam eſt incorporeus, & corpora non ſunt in loco, ideo, dato quòd ex ſua infinitate incorporea ſit in omni re ut operans, & efficiens uniuerſale, tamen nō conſtat, quòd ſit in omni loco, cum leges loci repugnent ipſi Deo, ideo ex propoſito mouet hunc articulum nec ſuperfluit ad præcedentem.

Cum locus ſit res quædam &c. Aduerte, q; intēdit ſic diſtinguere, locus capitur dupliciter, primo ut res habens eſſe, puta quātitatis, & talem perpetuitatem, puta uirtutem locatiuam, & cōſeruatiuam, ſic Deus eſt in loco, ſicut in lapide & in homine, ut efficiens in ſuo immediato paſſo, uel effectu, ut concluſum eſt in primo artic. & ſic Deus non eſt aliter in loco, quam ſit in aliis rebus. Secundo ut locus eſt. i. ut receptiuus locati, & replebilis ab eo: & ſic diſtinguendum eſt de repletione, quoniā alia eſt formalis, alia effectiua: formalis competit quāto: ſua enim quantitate occupat locum, & hæc non competit Deo, cum ſit non quantus effectiuè: ut competit illi agenti, quod dat corpori quantitatem, quæ formaliter replet locum: & quoniam tale agens primum eſt ipſe Deus, ideo dicitur eſſe in omni loco, ut locus eſt replens effectiuè omnem locum, in tantum q; eſſe ſic in loco, non eſt eſſe in loco ſimpliciter, ſed ſecundum quid & propterea licet B. Thom. concedat Deum eſſe in omni loco, ut res eſt ſimpliciter, non tamen in omni loco, ut locus eſt, niſi ſecundum aliquid, ut expoſitum eſt.

In reſponſione ad ſecundum, *Et hoc modo ſubſtantia incorporea ut Deus, & Angelus, & anima*, uſq; in finem. Aduerte, quod non eſt intentio B. Tho. concludere indifferenter tam de Ang. quam de Deo, quòd poſſit eſſe in uno & in pluribus locis, ſibi enim contradiceret in tractatu de Angelis, ſed cōcludit, quòd F ex parte ſubſtantiæ incorporeæ, ut incorporea eſt nihil repugnat, propter quod non poſſit eſſe in uno, & in pluribus locis, ſi autem repugnat alicui ſubſtantiæ incorporeæ, non eſt quia incorporea eſt, aliter repugnaret etiam Deo, ſed quia eſt talis incorporea limitatæ uirtutis.

In reſponſione ad tertium aduerte, quòd reſponſio formalis ſtat in hoc, quod eſt totum quantitatiuum ſi alicubi eſt, neque ſecundum totum, neque ſecundum partem eſt extra locū illum, quoniam terminatur loco: quod autem eſt totū, potius idem eſt, quod perfectum, ſi alicubi eſt, nil eius eſt extra, quin ibi etiam ſit totum, cum ſit impartibile, igitur cum Deus ſit totum non quantitatiuum, ſequitur quòd non terminatur loco, ꝓpter quod nihil impedit quin poſſit eſſe in alio loco, dūmodo, quòd ubicūque eſt, totus ſit, unde illa propoſitio quod eſt totum alicubi nil eius eſt extra locum illum ſolum in hoc ſenſu uerificatur in incorporeis. ſ. incorporeum, quod eſt totū alicubi nil eſt extra, quin ibi ſit totum.

ARTICVLVS III.

Vtrum Deus ſit in omnibus per eſſentiam præſentiam & potentiam.

CIrca titul. *eſſe per eſſentiam in omnibus*, eſt eſſe immediatè, in qualibet re immediatione ſuppoſiti: eſſe per præſentiā, eſt penetrare omnia per operationem ſuam. *Eſſe per potentiam*, eſt eſſe in omnibus immediatione uirtutis, ita q; nullum agens agat niſi uirtute Dei, & nihil producatur, niſi uirtute Dei.

Deus dicitur eſſe in aliqua re dupliciter. Aduerte quòd intēdit ſic diſtinguere, Deus dicitur eſſe in aliqua re modo generali, & modo ſpeciali. Modum generalem exemplificat dicens, modo H cauſæ agentis: quod tamen exemplum non æquipollet modo generali, aliter non poſſet ſubdiuidere infra modum generalem in eſſentiam & præſentiam, eſſe enim per præſentiam niſi aliud addatur, non eſt eſſe modo cauſæ agentis: Modum ſpecialem exemplificat de anima ſiue creatura rationali, quæ habet cognitionem Dei ex gratia, quod tamen exemplum non æquipollet huic modo ſpeciali, quo. ſ. Deus eſt in creatura rationali, ut obiectum cognitum &c. eſt enim in dæmone, & intellectu philoſophi gentilis: non tamen per gratiam.

Alio modo ſic obiectum operationis &c. Aduerte quòd Aureolus ut recitat Capr. primo diſt. 37. q. 1. contra tertiam quæſtionem, contra hunc modum ſpecialem in declaratione arguit tripliciter. primo ſic, Deus eſt in paruulis baptizatis, ſpeciali modo. ſ. per gratiam, & tamen non ſicut cognitum aut deſideratum, cum non habeant uſum rationis.

Ad hoc dicitur, quòd ſufficit Deum eſſe in eis ut cognitum I & deſideratum actu, uel habitu, & quoniam in baptiſmo recipiunt habitū fidei, & charitatis: ideo hoc ſpeciali modo Deus eſt in eis habitu, ut obiectum operationis immanentis in operante habitu, licet non actu, & ſufficit.

Secūdo Deus eſt in Dæmone, & in infideli, ut obiectū cognitum &c. ut in philoſopho extra fidem.

Tertio eſt ſpeciali modo in aliquibus etiam ſine gratia: B. T. ergo male dicit, quòd hoc habeat creatura per gratiam.

Ad hoc poteſt dici quòd B. Thom. non intendit de omni notitia, quæ poteſt haberi de Deo, ſed tantum de notitia, quæ cauſatur per donum ſapientiæ, & quando filius mittitur inuiſibiliter. & hoc non eſt in carente gratia.

Poteſt etiam dici quòd licet intendat de omni notitia, tamen non exemplificat de omni, ſed tantum de hac ſpecie, ſcilicet quæ habetur ex gratia, quæ præcipuè meretur dici cognitio Dei, ut radix dilectionis, & charitatis. 3. non adduco quoniam nullus eſt ponderis. K

Fuerunt ergo aliqui ſcilicet Manichæi &c. Aduerte quòd hæc opinio tangitur etiam à commentatore in 12. metaph. commenta. 52. ubi dicit, quòd aliqui poſuerunt duos, Deos Deum creantem bona, & Deum creantem mala.

Contra hos, ergo oportet dicere, quòd Deus ſit in omnibus per ſuam potentiam &c. Aduerte quòd Aureolus ubi ſupra in Capreol. arguit contra B. Tho. ſic ſi ponis Deum eſſe in omnibus per potentiam, ſicut rex in toto regno per potentiam: ergo Deus non eſt realiter in omnibus per potentiam, ſed tantum metaphoricè ſicut Rex: non enim alio modo eſt Rex in toto regno, niſi quia ſubditi apprehendunt mandatum Regium, & aliqui poſiti à Rege exequuntur ipſum mandatum: ex conſequenti potentia regis non ſtat niſi in reſpectu rationis, hoc autem eſt falſum de Deo, ergo eſt malè aſſignatus hic modus à B. Tho.

Ad hoc dico quòd B. Thom. non intendit per illam ſimilitudinem

tudinem concludere potentiam Dei in rebus eſſe eiuſdem ra- A tionis cum potentia regis, ſicut nec diuinum dominiū eſt eiuſdem rationis cum dominio humano: ſed intēdit aſſignare differentiam inter modum eſſendi per eſſentiam & modum eſſendi per potentiam in Deo proportionaliter ſicut in Rege, & ad hoc tendit ſimilitudo inducta, & non ultra.

Fuerunt uero alii qui licet concederent. Aduerte quòd hic fuit Commentator qui in 12. metaphyſi. comment. 37. in fine dicit quòd Deus non habet curam de indiuiduis, niſi ut communicant tantum in aliqua proprietate ſpeciei, & è conuerſo. ſi dicit quòd Deus non ſcit omnia, niſi inquantum ſunt entia, & ſic ſequitur quòd non habet prouidentiam de omnib. in ſingulari, & commento. 52. comparat ea, quæ ſunt ſub cœlo ſeruis, & beſtiis, quæ ſunt in aliqua domo, de quib. paterfamilias non habet curam, niſi pro quanto ordinantur ad bonum domus.

Et contra hos oportet dicere quòd ſit in omnibus per præſentiā. Aureolus, ubi ſupra in Capreo. arguit quòd Bea. Thom. hunc mo- B dum malè aſſignauerit: licet enim Bea. Thom. per præſentiam vero ſuam dicitur aliquid eſſe in omnibus, quæ in proſpectu eius ſunt.

Sed contra inquit Aureolus, ergo Deus eſt in eſſentia ſua, cū ſit in eius proſpectu: præterea per cognitionem, non eſt cognoſcens in cognito, ſed è conuerſo, quia ſit per aſſimilationem: ergo per præſentiam Deus debet dici præſens omnib. quia omnia ſunt in ipſo intelligibiliter.

Ad primū dico, q; non inconuenit dicere, Deum eſſe in eſſentia ſua hac ratione, quia penetrat ipſam ſua comprehenſione.

Ad ſecundum dico, quòd utrumque eſt uerum, & cognitum eſt in cognoſcente, quo ad ſimilitudinem, & cognoſcens eſt in cognito præcipuè per cognitionem intuitiuā perfectam, quia penetrat intima cogniti.

Fuerunt alii qui licet dicerent omnia ad Dei prouidentiam &c. Aduerte hic fuit Plato, qui in Tymæo introducit Deū alloquentem cœleſtes. i. intelligentias, motrices cœlorum ut producāt ho- C minem, & alia inferiora ne ſint incorruptibilia, exiſtimantem. Plato, q; quicquid eſt à Deo immediatè ſit incorruptibile: & propterea animam noſtram dicit eſſe incorruptibilem, & diuinā ſentiens. Platonem ſequutus eſt Auicen. in lib. 9. ſuæ metaphyſicæ cap. 4. qui poſuit quòd à primo non eſt niſi unum, eo quòd nulla multiplicitas eſt in eo: & contra ipſum propriiſſimè loquitur Bea. Thom. in præſenti articu. error Auicen. improbabitur infra, cum loquemur de multitudine, & diſtinctione rerum in q. 47. 1.

Et contra hos oportet dicere, quòd ſit in omnibus per eſſentiam. Aureolus ubi ſupra in Capre. arguit quòd B. Tho. malè aſſignauit hunc modum: dicit enim B. Th. eſt in omnibus per eſſentiā inquantum adeſt in omnibus, ut cauſa eſſendi.

Sed cōtra dicit Aureol. modus eſſendi per potentiam diſtinguitur à mō eſſendi per eſſentiā, ſed adeſſe oib. ut cā eſſendi eſt modus eſſendi per potentiam, ergo non per eſſentiam. D

Ad hoc dico q; uterq; modus fundatur ſuper operationem Dei: ſed modus potentiæ ſuper operationem mediāte alio ſuppoſito ut agente ſecundo licet immediatione uirtutis: modus autem per eſſentiam, ſuper operationē immediatione ſuppoſiti & uirtutis, & ſic intellexit B. Th. cum dixit inquantū adeſt omnibus ut cauſa eſſendi eo modo, quo concluſum eſt in 1. articu. quoniam in omni re uel operatur totū immediatè, uel aliquid ad ipſam pertinens, puta animam ut in homine uel materiam, ut in aliis inferioribus homine: nego igitur minorem argumenti, non enim eſt uera, niſi addatur ut cauſa eſſendi immediatione ſuppoſiti & uirtutis.

In reſponſione ad primum, *etiam ſola gratia facit ſingularem modum.* Aduerte q; B. Th. innuit ſe locutum fuiſſe in ar. de notitia gratuita, & non uniuerſaliter: propterea facit copulatā, cognitum, & amatum: ſed dices ergo Deus non eſt ſpeciali modo in philoſopho gentili: quod tamen uidetur ab omnibus cōcedi. E B. Thom. hic ut Theologus non multum æſtimat illam cognitionem habitam ex ſenſatis tātum, & multis erroribus admixtam, quæ non meretur comparari gratuitæ, quæ eſt principiū dilectionis, & charitatis diuinæ: ideo non propriè facit ſingularem modum exiſtendi Deum in rebus, licet igitur in articulo ad argumentum Aureoli dupliciter reſponderi poſſit, Tu tamen ſequere primam.

ARTICVL. IIII.

Vtrum eſſe ubique ſit proprium Dei.

CIrca titu. ly, proprium ſic debet exponi. ſ. conueniat Deo, & nulli alii à Deo, & æquipollet ſoli Deo.

Dico autem eſſe ubique primo quòd ſecundum ſe totum &c. Aduerte quòd hæc declaratio fundatur in 5. phyſicorum, textu 1. ubi agitur de mouente & mobili: *ergo & ſecundum partes & ſecundum accidens*. Vide tu: ſic igitur eſſe ubique primo & per ſe conuenit Deo, & eſt proprium Dei. Aduerte quòd licet B. Tho. probet conuenire Deo eſſe ubique, & primo, & per ſe, non tamen quòd ſit ei proprium. i. quòd nulli alteri cōueniat, & hoc fecit ut dicit expoſitor: quoniam per ſe manifeſtum eſt, dato n. quòd ſolus Deus ſit infinitus eſſentialiter, & quo ad uirtutem operandi, ſequitur quòd ſolus ſit ubique primo. i. ſecundum ſe totum. poteſt etiam dici, quòd id ſufficienter probat, reſpondens argumentis in oppoſitum quibus arguitur id non conuenire ſoli Deo.

¶ Quæſtio Nona.

ARTICVLVS I.

Vtrum Deus ſit omnino immutabilis.

PRIMO *quia ſupra oſtenſum eſt.* Aduerte q; hæc prima ratio fundatur in 3. phyſicorum ſuper tex. 60. ubi philoſophus oſtendit, quòd mouetur manere ſecundum aliquid. i. ſecundum ſubſtantiam, & tranſire ſecundū aliquid. i. reſpū termini a quo.

Quia omne, quod mouetur motu ſuo. Aduerte quòd hæc rō poteſt trahi ex 6. phyſic. text. 32. ubi habetur, quòd omne, qd mutatur, ſe habet aliter nunc, quam prius, talis non conuenit Deo, cum habeat in ſe omnem perfectionem actu.

In reſponſione ad primum, Aduerte quòd intendit ſic diſtinguere motum duplex. ſ. actus perfecti, & actus imperfecti, C primus eſt in Deo, & de eo intelligit Auguſt. alter non eſt, & de eo intendit in articulo. Motus autem qui eſt actus perfecti, idem eſt quòd actio immanans, & talis dicitur actus perfecti, quia actio immanens eſt perfecta, & completa, non ordinata ad aliquid melius ipſa actione, quoniam uel actio ipſa eſt finis agentis, uel ſi quid per ipſam actionem producitur, ut per intelligere uerbum, & per actus morales habitus: tale productum iterū ad actionem ordinatur, ut plenius declarauimus in q. 27. articu. 1. Actio autem tranſiens dicitur actus imperfecti, quia nō eſt ea ſ. ſed eſt uia ad acquirendam perfectionem, unde diffinitur per hoc quòd eſt eſſe actu exiſtentis in potentia, & de iis plenius diximus in q. 7. ſibo. metaphyſic. in quæſtio. 11. & quæſtio. 22. ubi ſignauimus Ioannis Bacconis, in ſecundo diſtinc. 25. q. 2. in fine.

ARTICVLVS II.

Vtrum eſſe immutabile ſit proprium Dei.

CIrca titul. ly, *immutabile* ſtat ut in primo articulo pro omnino immutabili, unde proponens concluſionem in articulo, & concludens dicit, *Vnde cum Deus nullo iſtorum modorum ſit mutabilis proprium eius eſt eſſe omnino immutabile*, ly, propriū ſic exponitur, conueniat Deo, & nulli alteri à Deo, & ſupponēs affirmationem ex 1. art. immoratur in toto hoc articul. ad declarationem negatiuæ.

Omnis enim creatura antequam eſſet, uſque ibi, *in eſſe producere &c.* Aduerte q; B. Th. non tenet dari niſi potentiam paſſiuā, & actiuam, & ideo Scot. qui tenet mediam. ſ. potentiam obiectiuam non acceptat hanc diſtinctionem ut ſufficientem. Verum defenſionem S. Th. ponemus in q. de anima, cum loque- E mur de potentiis, utrum ſint idem cum ſubſtantia animæ, nā locus proprius eſt illic & Scot. loquitur in illo propoſito.

Dico autem potentiam paſſiuam ſecundum quam, uſque ibi *vel in conſequendo finem.* Aduerte quòd per ly, perfectionem in eſſendo intendit eſſe actuale ſubſtantiale ſibi debitum, & perfectum ex concomitantibus, ly, *perfectionem in conſequendo finem*, intendit operationem perfectam, ad quam ut ad finem res producitur.

Sic igitur attendatur, mutabilitas rei ſecundum potentiam ad eſſe ſic non in omnibus. Aduerte q; ex immutabilitate eſſendi, ſequitur impoſſibilitas non eſſendi, & ex hac infertur neceſſitas eſſendi, ergo ſecundum B. Thom. aliquod creatum eſt impoſſibile non eſſe, & eſt neceſſarium ex conſequenti ens productum diuiditur in neceſſarium & poſſibile, ut igitur ſciamus fundamentum B. Thom. Aduerte quòd in q. de potentia q. 5. artic. 3. adducit duas ſententias. ſ. Auicen. & cōmentatoris, Auicenna

Univerſidad de Deuſto Biblioteca

quidem tenet, quod omne ens productum eſt poſſibile eſſe, & non [F] eſſe, & ideo ſolum Deum ponit neceſſe eſſe. Commentator vero ut habetur in 12. metaph. comment. 41. tenet quòd neceſſariorum quoddam eſt per ſe, quoddã per aliud: quod eſt ex ſe, improductum eſt: quod autem eſt ex alio, productum eſt. Ex his duabus ſententiis B. Thom. ſequitur eam, quæ uidetur Cõmentatoris: ut rationabiliorem: aduerte tamen, quòd diſſentit in hoc, quod Commentator non concedit neceſſarium ex alio niſi in motu, eo quòd motus eſt à mouente: cõcedit igitur motum cœli eſſe neceſſarium ex alio, id eſt ex mouente, non tamen concederet in permanentibus neceſſarium ex alio: vnde dicit in 12. metaphy. commen. 41. æternum autem eſſe neceſſarium ex alio, eo quòd neceſſariorum quoddam eſt neceſſarium per ſe, & quoddam neceſſarium ex alio, non eſt verum niſi in motu cœli tantum.

Quòd autem aliquid ſit poſſibile in ſua ſubſtantia, & per aliud ſit neceſſarium in cauſa, impoſſibile eſt, motus autẽ poſſibile eſt, ut ſit neceſſarius ex alio, & poſſibilis ex ſe: cauſa in hoc eſt, quòd eſſe habet ex alio id eſt, ex motore, hæc ille. ſed Beat. [G] Thom. intendit quòd etiam in permanentibus, ut in corpore cœleſti, & in abſtractis ſit neceſſarium, pendens ex alio, ut patet hic in artic. & in q. de potentia, ubi ſupra Scot. verò ut patet in 1. diſt. 8. q. 4. ad ſecundum in fi. q. ſequitur Auicen. Vulſe tenet quòd repugnat ens productum diſtinguit per neceſſarium & poſſibile: ſed omne productum eſt poſſibile, poſito quòd liberè agat ad extra, vel neceſſarium, poſito quòd Deus agat de neceſſitate naturæ. Sed hæc eius opinio impugnabitur, cum loquemur de uoluntate Dei, Vtrum ſit cauſa rerum: nunc autẽ ſufficit defenſare B. Thom. contra Aureolum, cuius argumẽta ſunt in Capreol. 1. d. 8. q. 3. contra ſecundam. Tu igitur ſcias, quòd ſeptem argumenta eius peccant per ignorantiam diſtinctionis de poſſibili, & impoſſibili & neceſſario ut bene notat Capreol. ibidem. Poſſibile eſt duplex ſcilicet logicum & naturale: logicũ [H] eſt, quòd ſiue ponatur, ſiue non non ſequitur contradictio, ut Sortem currere, eſt poſſibile. naturale autem eſt quod in ſe habet principium quo poteſt non eſſe, ut omnia cõpoſita ex contrariis. impoſſibile duplex. ſ. logicum & naturale: logicum eſt, cuius oppoſitum implicat contradictionem, ut hominem eſſe aſinum, eſt impoſſibile: naturale eſt in quo non datur principium intrinſecum quo poſſit deficere, ut cœlum non eſſe, eſt impoſſibile, poſſibili naturale neceſſarium duplex, logicum, & naturale, ſiue metaphyſicum, logicũ eſt, quod æquipollet, impoſſibili non eſſe, impoſſibilitate logica: metaphyſicum eſt quod æquipollet impoſſibili non eſſe, impoſſibilitate naturali, ſiue reali: inter hæc autem talis ſtat differentia, quòd poſſibile logicum non eſt reſpectu alicuius potentiæ intrinſecæ, ſed tantum dicit non repugnantiam: poſſibile autem naturale dicit potentiam intrinſecam, qua res poteſt eſſe, & non eſſe: Impoſſibile & neceſſarium logicè non ſubiiciuntur alicui potentiæ intrinſecæ, nec extrinſecæ: quoniam nulla potẽtia poteſt in id, quod [I] implicat contradictionem. Impoſſibile autem & neceſſarium reale non negant impotentiam intrinſecam. Vnde reſpectu cauſæ extrinſecæ conſeruantis per ſubtractionem influxus generalis, impoſſibile non eſſe, & neceſſe eſſe, poteſt deficere eſſe. Si autem detur ens, quod utraque impoſſibilitate ſit impoſſibile, & utraque neceſſitate ſit neceſſe: id penitus eſt indefectibile, qualis eſt ſolus Deus, & ideo meretur ſolus dici omnino neceſſe eſſe. Ex his dico, quòd B. Thom. intendit rerum creatarum, aliquam eſſe poſſibilem naturali poſſibilitate: aliquã neceſſariam neceſſitate metaphyſicali, ex conſequenti impoſſibile ad non eſſe impoſſibilitate metaphyſicali: nullam autem neceſſariam logicè, nec impoſſibilem ad non eſſe logicè, immo omnem poſſibilem logicè. argumenta autem Aureol. ut uidebis in Capreol. concludunt de impoſſibilitate, & neceſſitate logica, & poſſibilitate logica, & ideo nec ualet cõtra ſenſum Bea. Thom. Argumẽtum uero octauum, quoniam præ aliis [K] dubitat, ideo nolo adducere. Sic igitur arguit: Aut conſeruatur à Deo, quia eſt defectibilis in ſe, aut quia nõ eſt defectibilis in ſe: non ſecundum: quod enim non eſt defectibile in ſe, non indiget conſeruante, cum poſſit permanere per ſe: ergo datur primum, ergo poſſibilis non eſſe in ſe: ergo nõ neceſſaria in ſe: ergo non eſt neceſſaria logicè, neque metaphyſicè.

Ad hoc dico, quòd utraque eſt uera alia, & alia ratione, nã non eſt defectibilis in ſe, pro quanto non habet principiũ intrinſecum ſuæ defectionis, puta compoſitionem ex contrariis, vel materiam cum priuatione, & eſt defectibilis in ſe, pro quãto eſt talis naturæ, quæ non habet eſſe à ſe, ſed acquirit eſſe ab alio, & perſeuerat in eſſe manutẽtione ſui agentis. Vnde illud eſt ſimpliciter, & omnino indefectibile, quod habet eſſe ex ſe, & hoc tantum non indiget conſeruante, ut Deus. Ad argumentum ergo dico, quòd ideo conſeruãtur, quia eſt defectibilis in ſe, non per principium intrinſecum defectionis, ſed quia eſt talis naturæ, quæ non habet eſſe ex ſe, ſed ab alio: & cum arguitur: ergo eſt poſſibilis, non eſſe in ſe, nego conſequentiam: quoniam non eſt defectibilis per principium intrinſecum: ſimiliter alia conſequentia non ualet: ergo non eſt neceſſaria logicè nec metaphyſicè: logicè quidem concedo, quia non habet eſſe ex ſe, ex conſequenti non implicat contradictionem, ipſam non eſſe: metaphyſicè autem nego, quoniam caret principio ſuæ defectionis intrinſeco: hæc eſt uia Beat. Thom. quam reputamus Peripateticam, ſecundum quam neceſſarium & poſſibile debet ſumi penes cauſas proximas & intrinſecas, ut dicemus, cum loquemur de uoluntate Dei, quomodo eſt cauſa rerum.

In reſponſione ad ſecundum, Aduerte quod B. Tho. perfunctoriè tranſit, quoniam de Angelis nondum tractatum eſt: ſufficit ergo pro nunc ſoluere argumentum, unde autem Angelus ſortiatur immobilitatem electionis, & cuius electionis, dicemus cum loquemur de uoluntate Angeli. Item quomodo in Angelo beato ultra immutabilitatem loci, remaneat uariatio ſecundum intellectionem obiectorum naturalium, dicemus cum loquemur de intellectu Angeli.

In reſponſione ad tertium, Aduerte quod intendit formas eſſe uariabiles, non quia ipſæ uarientur per ſe, ſed per accidẽs, puta uariato ſubiecto, uariatur accidens, quia deſinit unum accidens, & aduenit alterum. idem intellige de materia prima & formis ſibi inuicem ſuccedentibus in ea. Vnde ſolet dici quod forma licet non ſit ſubiectum uariationis: ſed tamẽ terminus, à quo aut ad quem.

¶ Quæſtio Decima.

Articvlvs I.

Vtrum æternitas bene diffiniatur à Boetio.

SICVT in cognitionem ſimplicium oportet nos venire per compoſita. ſcilicet prius cognoſcere conditiones cõpoſitorum & earum oppoſitas attribuere ſimplicibus, ita in cognitionem æternitatis oportet nos venire per tempus. ſ. aſſignare conditiones temporis & rei menſuratas per tẽpus, & earum oppoſitas attribuere æternitati & rei æternæ.

Cum enim in quolibet motu ſit ſucceſſio. Aduerte quod hæc declaratio ſumitur ex 4. Phyſicorum, tex. 100. & 101. ubi philoſophus declarat, quod tunc apprehendimus tempus, quando in motu apprehendimus partem & partem, & unam ſuccedere alteri, & poſteriorem ad priorem ut diffuſius illic uidere poteris.

Quod nihil aliud eſt quam numerus prioris, & poſterioris in motu. Aduerte quòd ly, numerus ſtat pro menſura & eſt formale in tempore ly, *prioris & poſterioris*. ſtat pro materiali, & quoniam numerare eſt opus animæ: inde uidetur quòd tempus non habeat ſuum eſſe completum niſi per animam, ſed de hoc iã formaui quæſtionem in 4. phyſ. recurre illuc, quoniam hic eſt uelut impertinens.

Sic igitur ratio temporis conſiſtit vſque ibi *conſiſtit ratio æternitatis &c.* Aduerte quòd ly, in apprehẽſione poteſt dupliciter exponi, primo ut idem ſit quod in apprehendere & in cognoſcere reſpectu noſtri intellectus, & ſic non eſt uerum, quod in tali actu cognoſcendi uniformitatem diuini eſſe, conſiſtat ratio completa æternitatis, nam cum illa apprehenſio habet rationem formalem proportionaliter, ſicut numero in tempore ſequeretur quòd ſicut tempus non habet eſſe completum, niſi per animam, ſic nec æternitas, quod uidetur abſurdum, cum ſit attributum, & diuina perfectio, quæ nullo modo pendeat à noſtro intellectu. ſecundo ut ſit idem, quod ratione uniformitatis, ſumendo rationem non formatam à noſtro intellectu, ſed ex parte rei, quaſi dicat ſicut ratio prioris, & poſterioris in motu eſt ratio temporis ex parte rei, ſic, ratio uniformitatis diuini eſſe eſt ratio æternitatis, & hoc eſt uerum, & intentum Beat. Thom. Sed quæritur quando dicit Beat. Thom. quòd in apprehenſione uniformitatis &c. Vtrum ly, uniformitas in definitione æternitatis habeat rationem formalis aut materialis, neceſſe eſt enim ut proportionaliter tempori inueniamus formale, & materiale in definitione æternitatis. Capr. in 1. diſtinc. 9. q. 1. art. 3. ad ſecundum Aureoli, contra primam dicit quòd ſtat pro materiali, & vult quòd ſicut ratio tẽporis cõpleatur per hæc duo. ſ. numerus prioris & poſterioris. ita ratio æternitatis compleatur per hæc duo. ſ. unitas, ut habet rationem menſuræ, & opponitur numero, & uniformitas di-

uini eſſe, & primum eſt formale. ſecundum autem materiale, [A] oppoſitum difformitati motus: & fundat ſe ſuper B. Thom. in 1. diſtin. 10. quæſtio. 2. ad 1. ubi dicit permanentiam actus ſecundum quod intelligitur in ratione unitatis, quæ habet rationem menſuræ, complet rationem æternitatis, hæc B. Thom. & Capre. per ly, permanẽtiam actus intelligit vniformitatem eſſe diuini.

Expoſitor tenet, quòd ſtat pro formali, quoniam in ſcientia ſemper formalis intellectus præponitur materiali, quando æque ſaluari poteſt, & dicit quòd Capr. committit nugationẽ, dicendo æternitatem eſſe vnitatem vniformitatis diuini eſſe, quoniam non differunt vniformitas & vnitas, niſi ut genus, & ſpecies, eſt enim vniformitas ſpecies unitatis, ergo ſicut eſt nugatio, dicere animal homo, ſic in propoſito, & dicit quòd B. T. primo ſententiarum pro eodem ſuſcepit vnitatem pro quo & hic ſuſcipit vniformitatem ſcilicet pro formali in æternitate: ſed in primo, ſentẽtiarum aſſignauit genus remotum ſcilicet [B] unitatem. hic autem genus proximum ſcilicet uniformitatẽ. & propterea ſecundum ipſum declaratio poſita in prima parte eſt melior, & magis propria.

Cõtra Caietanum.

Sed hæc obiectio parum ualet: falſum eſt enim quòd ſemper committatur nugatio, quando apponitur ſpecies generi. poteſt enim apponi vt contractiua generis, ut cum dicitur animal appoſitiuè homo currit ſicut poſſet dici in propoſito: ſed aliud eſt quòd Capr. dum format diffinitionẽ æternitatis declarat ſe uirtualiter quomodo ſumat uniformitatẽ, non enim accipit ipſam in abſtracto & in recto, ut credit expoſitor, ſed in obliquo, & in concreto proportionaliter diffinitum temporis, unde ſic dicit ſicut ratio temporis eſt numerus prioris & poſterioris in motu, ſic ratio æternitatis eſt unitas diuini eſſe non difformis, nec uariabilis: hæc ille, & ſic patet quòd non committit nugationem & optimè declarat rationem æternitatis per oppoſitas conditiones temporis, ut docuit agendum [C] B. Thom. in præſenti articulo, ſequendo iam Capreol. uidebis ſoluta quatuor argumenta Aureol. quibus probat, quòd æternitas non conſiſtit in ratione uniformitatis, ſicut nec ratio tẽporis in ratione difformitatis &c. Omnia enim concludunt, quòd vniformitas non ipſum formale, ſicut nec difformitas in motu. item quòd præciſa uniformitas non perficit rationẽ æternitatis, quod & nos concedimus, & ideo non adduco ea. uide tu in Capreol. 1. diſt. 9. quæſt. 1. artic. 2. contra primam in primo loco.

Item ea dicuntur menſurari tempore quæ. vſque ibi *finem habere poteſt.* Aduerte quòd ly, *principium & finem* non intelligitur quo ad tempus rei, quaſi quod omne menſuratum tẽpore incipiat eſſe, & deſinat eſſe in tempore: aliter cœlum non eſſet æternũ, nec poſſet eſſe, neceſſet incorruptibile, ſed intelligitur quoad durationem, pro quanto menſuratur tempore, menſurantur autem inquantum exiſtunt ſub motu, intendit ergo quòd ea [D] menſurantur tempore, quæ ut exiſtunt ſub motu, habent principium & finem ſui motus in tempore, principium autem & finis motus ſumuntur à principio & fine exiſtentiæ uel magnitudinis rei mobilis. Exiſtentiæ quidem ut in omnibus generabilibus & corruptibilibus in quibus datur alteratio. Magnitudinis uero, ut in omnibus mobilibus, motu locali, aliter tamẽ, & aliter in mobili motu recto, & in mobili motu circulari. nã in primo datur principium & finis diſtincta formaliter, & realiter: in ſecundo uero ſufficit diſtinctio ſecundum rationem: Idem enim punctus eſt principium & finis in motu circulari, & hoc intendit B. Thom. cum dicit *& hoc ideo, quia in omni eo, quod mouetur.* Sed contra, ſi ea ſolum menſurantur tempore, quæ ut exiſtunt ſub motu, habent principium & finem ſui motus in tempore, ſequitur quòd cœlum ut motum non menſuretur tempore.

Ad hoc negatur conſequentia: quoniam licet totalis motus ſecundum philoſophum non inceperit in tempore, tamẽ quælibet [E] circulatio incipit, & terminatur in tẽpore, & hoc ſufficit ut menſuretur tẽpore. unde uerum eſt dicere, quòd totus motus cœli menſuratur tempore, exponendo ſic, quia nulla eſt circulatio, nec eius, quæ non menſuretur tempore, non tamen totus ut totus, quoniam ſi eſſet æternus, eſſet infinitus, ex conſequenti immenſurabilis.

Quod vere eſt immutabile omnino. Sicut nec ſucceſſionem, id eſt uariationem & difformitatem habet in ſe, ita nec principium nec finem ſcilicet nec in eſſe, nec in magnitudine, nec quacunque alio modo poteſt habere, & ſcias, quòd tota hæc ratio fundata eſt in 4. phyſicorum tex. 117. ubi inquit philoſophus, neceſſe eſt omnia quæ ſunt in tempore contineri ſub tempore, ut quæ ſunt in loco ſub loco. hæc ille: & paulo infra ponit correlarium dicens, quare manifeſtum eſt, quoniam quæ ſemper ſunt ſecundum quod ſemper ſunt, non ſunt in tempore. neque etiam continentur ſub tempore, neque eſſe eorum menſuratur tempore.

Sic ergo ex duobus notificatur &c. uſque in finem articuli. Aduerte quòd Boet. tres partes inſinuat, prima interminabilis uitæ, ſecunda tota ſimul, tertia & perfecta poſſeſſio, & B. Thom. reddit rationem primæ & ſecundæ, ſed non tertiæ expreſſe, quoniam hanc declaraturus erat in reſponſione ad quintum: potes etiam dicere, quòd tertia nõ diſtinguitur à ſecũda, quod enim totum ſimul perfectum eſt: unde & in tertio phyſicorũ totum & perfectum ſunt idem: appoſuit autem Boetius perfectã: cauſa maioris expreſſionis & ornatus.

Articvlvs II.

Vtrum Deus ſit æternus.

NEc ſolum eſt æternus, ſed eſt ſua æternitas, cum tamẽ nulla alia res ſit ſua duratio. Aduerte, quòd ex his uerbis trahuntur tria: primò quòd Deus eſt ſua æternitas, ſecundo quòd nulla alia res eſt duratio: tertio elicitur, quòd æternitas, poteſt dici duratio: deinde ante primum probat ſecundum, & intendit hoc medium: nulla alia res à Deo, ſumendo rem pro exiſtente, ut quod eſt ſuum eſſe: ergo nec eſt ſua duratio: Antecedens ſupponitur & probatur conſequentia. Magis diſtat duratio à re durante, quam eſſe à re: ergo ſi eſſe rei, quod eſt proximius non eſt idem cum re, nec duratio: ergo magis diſtat: ex hoc ſecundo probatur primum, quoniam eſſe Dei eſt ipſe Deus, ergo eſt ſua æternitas, nam ſi negatio eſt cauſa negationis, affirmatio eſt cauſa affirmationis: Quantum ad tertium, quòd æternitas ſit duratio.

Aduerte quòd duratio formaliter dicit manentiã ſiue moram in eſſe: ſicut autẽ diuerſificatur ipſum eſſe, ſic & ipſa mo[C]ra. Eſt igitur quoddam eſſe omnino immutabile & uniforme, ut eſſe diuinum, eſt aliud eſſe cõiunctum mutationi, ſiue ſubſtantiali, & accidentali ut in corruptibilibus, ſiue accidentali tantum, ut in ſuperioribus corporibus, & in abſtractis: duratio igitur diuini eſſe, quoniam eſt proportionata illi, caret omni prioritate & poſterioritate, ante & poſt, maioritate & minoritate, & omni diſtenſione, ſed eſt ſicut indiuiſibile, & unitas.

Duratio vero eſſe creati compatientis ſecum aliquam uariationem aliquo modorum, ut dixi ſecum habet omnes has cõditiones, maior & minor, prior & poſterior: ſed diuina duratio habet has tantum eminenter, uel ut dicit Capreol. in 1. diſt. 9. quæſtio. 2. ad primum Aureoli in 4. loco duratio diuina, poteſt dici menſura non quia inferat prius & poſterius, ſed quia attingit omnes alias durationes, & non exceditur, ſed excedit eas ſine omni diſtenſione: ex hac declaratione uidebis ſoluta [D] argumenta Aureoli in Capr. ubi ſupra: omnia enim probant quòd duratio includit diuiſionem & ante & poſt: quod nõ eſt uerum de duratione ut duratio eſt, ſed tantum de duratione eſſe non omnino immutabilis aut ſecundum ſe, aut ratione adiuncti: de duratione autem diuini eſſe, cum ſit alterius rationis & ordinis, non uerificantur hæc niſi eminenter.

In reſponſione ad primum nota quòd B. Thom. in 4. phyſicorum textu 104. & eſt lectio 18. adducit eandem ſententiam quam & hic, & incipit, *ex hac autem conſideratione de ſaeculi poteſt accipi intellectus æternitatis.*

Aduerte ſecundo quòd B. Thom. ut patet ibidem non aliter intendit, nunc ſuo fluxu cauſare tempus quam punctum ſuo fluxu cauſare lineam: conſtat autem quòd punctus non poteſt realiter fluere, quoniam ex 6. phyſicorum, nullum impartibile poteſt per ſe moueri. ille igitur fluxus eſt imaginatus & apprehenſus tantum: & ideo dicit B. Thom. ibidem: imaginemur ſecundum Geometras: quòd punctus motus faciat lineam, ex conſequenti cauſat lineam non realiter, ſed apprehenſiue in noſtro intellectu: quoniam nõ poſſemus cognoſcere ſolam longitudinem, niſi imaginemur tale indiuiſibile ſe habere ac ſi flueret: ex conſequenti, non realiter cauſat tempus, ſed apprehẽſiuè in noſtro intellectu, realiter enim cauſatur tempus à quo cauſatur primus motus, quoniam uel eſt idem realiter cum primo motu, uel eſt paſſio eius, ab eodem autẽ cauſatur ſubiectum, & paſſio quodam ordine, & propterea dicit B. Th. quod cauſatur in nobis apprehenſio temporis ex fluxu non reali, ſed imaginato ipſius nunc & non dicit quòd cauſatur realitas temporis: eodem modo intelligendum eſt: quod nunc ſtans. id eſt, apprehenſum ac ſi ſtaret, cauſat non realiter æternitatem (quoniam cum ſit attributum diuinum eſt improducibile) ſed apprehenſiue: apprehendimus enim quod ſicut nunc ſi flueret, cauſaret durationem fluentem, ita ſi ſtat, cauſat dura-

Universidad de Deusto Biblioteca

ſat durationem permanẽtem, & indiuiſibilem, qualis eſt æternitas: cauſat igitur notificatiuè, ſed non realiter. Aduerte tertio quòd Aureolus, ut recitat Capr. in 1. diſt. 9 quæſt. 1. art. 2. in 3. loco arguit contra hanc propoſitionẽ, *nunc ſtans cauſat æternitatem*, & principaliter arguit, quòd non poſſit concipi, nec apprehendi nunc vt ſtans: immo eſt implicare contradictionẽ dicere, nunc ſtans, ſicut ſi diceret motus permanens: & eius principale fundamentum eſt, quia credit quòd inſtare, accedere, adeſſe, & non poſſe his demonſtrari, ſint de ratione quidditatiua inſtantis, ut inſtans eſt: ſed nos dicimus, quòd inſtans, vt inſtans, non dicitur vniuocè de inſtanti temporis & æternitatis, & quòd illæ conditiones non conueniunt niſi inſtanti temporis, nec philoſophus aut Commentator cognouerunt niſi hoc inſtans, ſed hoc ſolum eſt de conſideratione phyſica: ſi autem quæres, quæ ratio formalis inſtantis, ut inſtans eſt. Reſpõdeo quod eſt eſſe indiuiſibile quid in omni duratione, nec plura ſunt de ratione eius formali: ideo argumenta Aureoli non
G valent contra nos. Aduerte quarto, quòd arguit contra hoc: nunc ſtans cauſat æternitatem, ut recitat Capreo. ibidem in ſecundo loco: ſed non eſt neceſſe, ea adducere: peccant enim ſicut præcedentia in hoc fundamento quod imaginatur, nunc, & nunc eſſe uniuoca ad nunc temporis & æternitatis & durationem omnem includere ſucceſſionem & diſtenſionẽ, ex conſequenti, quòd omnis duratio cauſata ab ipſo nunc ſit extenſa ſucceſſiua, ſicut eſſe cauſatum à puncto eſt extenſum permanens: ſed ut iam diximus de ratione formali durationis eſt tãtum manentia in eſſe: quòd autem ſit ſucceſſiua uel non, hoc pendet ab eſſe menſurato, ſicut tempus ex motu habet ſucceſſionem & prius & poſterius: & propterea nũc ſtans cauſat durationem ſtante, quæ eſt menſura eſſe omnino ſtantis idest diminutum autem fluens cauſat durationem fluentem quæ autem differentia ſit inter nunc æternitatis & nunc æui cum utrumque uideatur ſtans, dicam infra. patet igitur quòd Au-
H reolus laborat in æquiuoco. Et ſi dicas ſicut ſe habet pũctus ad lineam, ſic nunc ad durationem, ſed punctus non poteſt cauſare lineam inextenſam: ergo nec nunc durationem inextenſam, & non ſucceſſiuam qualem ponis æternitatem. Ad hoc dico, quòd ſimilitudo non ualet niſi in hoc, quòd ſicut punctum eſt quid indiuiſibile cauſatiuum lineæ, ſi nunc eſt quid indiuiſibile cauſatiuum durationis: in præſenti autem applicatione, non ualet, quoniam punctus ut punctus eſt uniuocum & ideo non cauſat lineam diuerſarum rationum, puta extẽſa, & non extenſa: nunc autem eſt non uniuocum ad nunc principium temporis, & ad nunc æternitatis: ideo non eſt par ratio de puncto, & de nunc.

Articvlvs III.

Vtrum eſſe æternum ſit proprium Dei.

Circa tit. Aduerte, quòd æternum ut patet ex art. 1. duo includit ſcil. certam immutabilitatẽ & interminabilitatem, quæ poteſt eſſe ex parte utriuſque extremi, ut ſi ponatur motus cœli non incœpiſſe, nec deſinere: uel ex parte alterius extremi, ut ſi ponatur cœlum incœpiſſe, & tamen non deſinere, uel cõuerſo. B. thom. in tit. intendit de æterno quoad utramque conditionem ſimul, & propterea reſpondens ponit concluſionem per excluſiuam. quantum enim ad interminabilitatem patet: quòd conuenit alteri à Deo ut cœlo, & Angelo, licet de facto ex parte unius extremi, tamen de poſſibili ex parte utriuſque: & philoſophi tenent de facto mũdum æternum, & tempus æternum quod tamen ueritas fidei non concedit.

Quædam igitur quantum ad hoc &c. & vſque ibi *æternitas Angeli*, Aduerte quòd licet indeſinentia in eſſe conueniat terræ, & alijs elementis, & Angelis, non tamen eadem ratione: quoniam Angeli nullomodo quo ad eſſe ſubſtantiale deſinunt eſſe: elementa uero cum habeant materiam ſubiectam priuationi, ſecundum partes deſinunt eſſe, cum ad inuicem tranſmutentur ex ſecundo de generatione & perſeuerant ſecundum totum, idest per æquiualentiam tantum, ut expoſuimus ſupra in quæſtio. 2. artic. 3. defenſantes B. Thom. contra Aureolum in defenſione tertiæ reſponſionis: poſt ceſſationem autem motus cœli terra conſeruabitur in eſſe ſine termino durationis, & ſecundum partes, & ſecundum totum ex diuina uirtute: & pro ſtatu illo propriè uerificatur dictũ ſcripturæ: terra in æternum ſtat.

In reſponſione ad ſecundum: *unde tamen in inferno non eſt uera æternitas, ſed magis tempus*. Aduerte quòd in hac reſpõſione duo dicuntur, primum eſt quòd æternitas ex principali importat immutabilitatem, eo quòd eſt menſura eſſe omnino
F uniformis: & propterea ex ſola interminabilitate nõ datur uera æternitas ſecundum eſt, quòd poſt motum cœli adhuc dabitur tempus in inferno: ergo non omne tempus eſt menſura primi motus, quale autem ſit hoc tempus, an continuum an diſcretum, dicemus, cum loquemur de motu Angeli.

In reſponſione ad tertium, Aduerte quòd intendit implicitè neceſſarium eſſe duplex, ſ. incomplexum, ut Deus, cœlũ Angelus: & de hoc negandum eſt, eſſe æternum q. ſit neceſſarium ab intrinſeco & ab extrinſeco, qualis eſt ſolus Deus. ut diximus in u. præcedenti artic. 1. Et complexum, ut propoſitiones per ſe & principia prima, & tale neceſſarium concedit non pe æternum non quo ad eſſe, ſed quo ad ueritatem: ſunt enim immutabilis ueritatis ad differentiam propoſitionum contingentiũ, quarũ ueritas mutabilis eſt. Vnde propoſitio categorica in materia contingenti reducta ad modalem ſignificatur per ly, poſſibile, ut Sortẽ ſedere, eſt poſſibile: per quod notatur q. mo-
G dus ueritatis importatus per talem modalem, eſt mutabilis de uero in falſum, & è conuerſo. Categorica autem in materia naturali & per ſe reducta ad modalem ſignificatur per ly neceſſe, ut hominem eſſe animal, eſt neceſſe: per quod notatur q. modus ueritatis importatus per talem modalem, eſt immutabilis, ex conſequenti æternus, & hoc eſt, quod dicit B. Thom. quòd neceſſarium, ſcilicet ſumptum in propoſitione modali ſignificat quemdam modum ueritatis, ſicut poſſibile ſumptũ eodem modo, ex quo tamen non habetur q. aliud extra Deum ſit æternum, quoniam ueritas propoſitionis eſt tantum in intellectu: ergo ueritas æterna eſt in intellectu æterno, q. eſt Dei ſolus intellectus.

Articvlvs IIII.

Vtrum æternitas differat à tempore.

H *Si tamen ex dicta differentia &c.* vſque ibi & finem in tempore. Aduerte quòd hanc propoſitionem declarauimus in 1. art. huius quæſt. quare illic, *Vnde ſi motus cœli &c.* & vſque *totam durationem*. Aduerte quòd Scot. in 2. diſtin. 2. q. 3. ibi *conceditur conſequens propter iſtam rationem*. Improbat dictum B. Thom. dupliciter primo ſic: aliquid eſſe in tempore eſt ſicut aliquid eſſe in numero: ſed non eſt de ratione exiſtentis in numero quod excedatur à numero: ſed ſufficit, quòd quælibet pars numerati excedatur à tali numero, quia ipſum numeratũ eſt maius ſua parte, & ipſum totũ adæquatur ſuo numero, ergo à ſimili nõ eſt de ratione exiſtentis in tempore, quod excedatur à tempore, ſed quòd ſit uariabile, & habeat aliam & aliam diſpoſitionem, & quod quælibet eius diſpoſitio excedatur à tempore: igitur cũ primus motus, dato q. eſſet æternus, habeat quamlibet circulationem, quæ excedatur à tempore, licet ſecundum
I ſe totum non excedatur, ſed adæquetur poteſt dici menſurari tempore: ſecundo ſic cuilibet menſuræ uniformi aſſignandũ eſt primum, & adæquatũ ſuum uniforme adæquatum: ſed tẽpus æternum eſt menſura uniformis, cum ſecundum omnes partes ſit ſucceſſiua & regularis ergo aſſignandum eſt ſibi adæquatum menſuratum uniforme: hoc autem non poteſt imaginari, niſi totus motus cœli, ergo.

Ad hoc dico quòd fundamentum Scot. eſt contra philoſ. nam in 4. phyſicorũ. tex. 117. dicit ſic, quoniam autem ſicut eſt in numero ſic eſt in tempore, accipiatur ad plus tempus omni eo, quod eſt in tempore hæc ille, & ſubdit unde neceſſe eſt omnia, quæ ſunt in tempore, contineri ſub tempore ex quibus habemus, quòd omne menſuratum tempore, exceditur à tempore: ſed ſecundum Scot. Totus motus æternus non ſolum quo ad ſingulas partes menſuratur tempore, ſed ut totus: ergo neceſſe eſt, ut tempus excedat non ſolum ſingulas partes, ſed etiã
K totum, ergo non ſufficit adæquari, quod ponit Scot. & hæc eſt intentio Commentatoris ſuper eundem text. Vnde inquit omne quod eſt in tempore, tempus excedit in duobus extremis. quod autem dicit Scot. de numero, quòd non eſt neceſſe excedere numeratum, ſed ſufficit adæquare: falſum eſt ſumendo numerum in tota ſua latitudine, quoniam cum numerus tendat in infinitum, poteſt dari maior numerum quocunque applicato cuilibet numerato. Vnde dicit Commentator ſuper eundem text. & omne, quod eſt numeratum in aliquo numero, numerus excedit ipſum in duobus extremis. Fallitur autem Scot. quoniam non conſiderat totam latitudinem numerorum, qui creſcunt in infinitum, ſed hunc numerum, puta x. applicatum x. lapidibus, de hoc conſtat, quòd non eſt neceſſe excedere ſuum numerum, ſed ideo nihil eſt. ad hoc enim quòd decem lapides menſurentur numero, neceſſe eſt, ut adæquetur ſuo numero. ſ. x. & ultra hoc, quòd detur maior nume-

rus quam

rus quam x. ex his igitur dico ad primum Scoti quòd tam in numero quam in tempore non ſufficit adæquatio, ſed requiritur excedentia, & quo ad ſingulas partes, & quo ad totum ſecundum mentem philoſophi & Cõmentatoris: ideo Scotus in hoc deuiat a philoſopho. Ad ſecundum dico, quòd ſufficit cuilibet menſuræ aſſignare ſuum adæquatum menſuratum, quod ſit menſurabile aut ſecundum totum, aut ſecũdum partes ſingulas. Et hoc ſufficit: & ſic concedimus totum primum, motum æternum menſurari tempore: & ſi dicatur, ergo totus motus, ut totus, eſt ſine menſura, concedo, quoniam infinitũ eſt immenſurabile. Et ſi dicas, quòd eſſe creatum, uel creabile eſt conſiſtentem in aliqua menſura: concedo quoad determinatum gradum entitatis: non autem quoad extenſionem, ut patet ſi daretur linea infinita uel creſceret in infinitum.

In reſponſione ad ſecundum, *nunc temporis eſt idem ſubiecto*. idest, ut eſt quoddam ens, *in toto tempore, ſed differens ratione* id
B eſt vt apprehenditur in continuo fluxu, aliter, & aliter ſe hẽt & ſic cauſat tempus: ſicut mobile manẽs idem ſecundum ſubſtantiã, & uariatum ſecundum diuerſa ubi cauſat motum &c. Aduerte quòd eandem ſententiam ponit Be. Thom. in 4. phyſicorum text. 104. & incipit ibi, *ipſum autem nunc eſt quidem ſicut idem &c*. Sed contra hanc reſponſionem arguit Scot. in 2. d. 2. q. 2. ad hoc ſ. ſunt duæ rationes philoſophi, ſed antequam adducam argumenta propono quòd ipſe deceptus fuit in duob. qa non agnouit diam inter nunc extrinſecum & intrinſecum nã extrinſecum eſt tm̃ vnum. & correſpondet mobili ut menſura, & non eſt ſubſtantia mobilis, ſed unitas ipſius vt ſub motu, & non cõtinuat nec terminat tempus, ſed cauſat ipſum ſuo fluxu imaginariè, ſed non realiter, ſicut punctus fluẽs cauſat lineam: intrinſecum autẽ plurificatur, ſicut plurificantur mutata eſſe in motu, & ſic mutata eſſe non ſunt aliud, quã diuerſa eſſe ipſius mobilis ut eſt ſub motu, quoniã ſemper aliter
C ſe habet, ita nũc intrinſeca ſunt diuerſa eſſe ipſius nunc extrinſeci fluentis imaginariè, & correſpondentes mutatis eſſe, ut menſuræ ſuis menſuratis, & hæc nunc intrinſeca continuant & terminant tempus. In hac igitur reſponſione B. Tho. quando dicit quòd eſt idem nunc ſubiecto in toto tempore, intendit de nunc extrinſeco: quando dicit, quòd eſt diuerſum ratione, intendit quod eſt diuerſum ſecundum diuerſa eſſe acquiſibilia ſibi, ut cauſat tempus, & talia diuerſa eſſe, ſunt nunc intrinſeca ſicut diuerſa eſt ipſius mobilis, ut eſt ſub motu ſunt diuerſa mutata eſſe.

Secundo deceptus eſt quia credidit, omne diuiſibile eſſe actu terminum alicuius continui, uel partem alicuius diſcreti: quod non eſt uerum de indiuiſibili cauſante ſuo fluxu extenſionem, ſiue permanentem, ſiue ſucceſſiuam, quod dicitur indiuiſibile extrinſecum: propoſitio igitur aſſumpta à Scot. non eſt uera niſi de indiuiſibili intrinſeco: Ex his uidebis faciliter ſolutã argumenta eius quæ recitantur etiam à capreol. in 2. d. 2.
D quæſt. 1. contra ſecundam & 12. & 13. in ordine, & quoniam ipſe ſoluit iuxta declarationem hic præmiſſam, ideo non addiſco eam vide.

In reſponſione ad tertium *eſſe vero rerum corruptibilium, &c.* vſque ibi *æternitate ſed tempore*, Aduerte quoniã idem recitat in articul. ſequenti, ideo illic defenſabitur contra. Henricum & Scot.

Articvlvs V.

Vtrum Aeuum differat à tempore.

Circa titu. Aduerte quòd licet proponat dubium de æuo & tempore, tamen reſpondens pertractat differentiam æui
E ab æternitate & tempore, qualis eſt differentia medij ab extremis ex hoc enim res. &c. uſq; ibi eſſe tranſmutabilẽ Aduerte q. ratio fundatur ſuper quartum phyſicorum in text. 117. vbi inquit philoſophus de menſuratis, & tempore: tabefacit tempus, & ueteraſcunt omnia ſub tempore, quæ ſcilicet habẽt eſſe tranſmutabile: unde infert philoſophus illic, quòd quæ ſunt ſemper, ut ſunt ſemper non ſunt in tempore.

Et extranſmutabilitate &c. vſque *eſſe tranſmutabile*. Aduerte q. ratio fundatur ſupra 4. phyſicorum tex. 99. ubi philoſophus docet, quòd prius & poſterius primo inueniuntur in magnitudine, ſecundo in motu, tertio in tempore: ita quòd ex primo ſequitur ſecundum & ex ſecundo tertium: & ſic patet, quòd ex uariatione, quæ eſt in motu ſequitur uariatio in tempore, vt in ſua propria menſura: ex quo ſequitur quòd ſi menſuratum non habet prius & poſterius, nec ipſius menſura habebit
A ita quod ſicut affirmatio eſt cauſa affirmationis, ita negatio eſt cauſa negationis.

Sed aduerte quòd Scot. in 2. diſt. 2. quæſt. 1. ibi, *ad argumenta contra illam propoſitionem ad primum quod probat contradictionem ſequi &c.* conatur ſoluere hanc rõnem, & dicit q. illa propoſitio, *extranſmutabilitate menſuratis*, non eſt neceſſario vera quia ſtat eſſe innouationem & diſtinctionem partium in duratione alicuius, & tamen non in exiſtentia vel in eſſe illius, cuius eſt talis duratio, & ponit exemplum de carne, quæ ſi non haberet partem & partem ſub eadem quantitate permanente. tamen & eſſet alietas partium in ipſa extenſione formaliter: 1. in ipſa quantitate, cum de ratione quãtitatis ſit poſſe diuidi in partes abſque diſtinctione partium. i. corporis, cui accidit extẽſio talis. Et cum probatur, quòd non eſt diſtinctio in menſura niſi fuerit in menſurato per philoſophum in 4. phyſicor.
B inquit Scot. Dico, quòd bene ſequitur ſi partes temporis ſunt aliæ, & partes motus ſunt aliæ, ſicut ſequitur ab effectu ad cauſam, ſed non eſt neceſſe, quòd in quibuſcunq; partes durationis ſunt aliæ, quòd aliqua diſtinctio partium prior, ei ſit cauſa huius diſtinctionis: quia illa, quæ alicui eſt ſecunda, in alia poteſt eſſe prima. exemplum huius eſt ignis, qui calefacit & exiccat propter accidentia diſtincta in eo. ſ. propter calorem & ſiccitatem, ita quòd diſtinctio harum actionum eſt ſecunda, ſupponens diſtinctionem accidentium in igne, ut priorem: tamẽ non eſt neceſſe, hunc ordinem ſeruari in omnib. nam in ſole eſt utraque actio, & tamen non reducitur ad priorem diſtinctionẽ accidentium cum eadem qualitate, puta luce vt æquipollet calori, & ſiccitati, vtramque cauſet actionem, ſic inquit Scotus dicendum eſt in propoſito.

Sed quòd hæc ſolutio non poſſit ſtare patet hic. ſi menſura eſt habens partes, & menſuratum ſit indiuiſibile: ergo nõ certificabit menſuratum, quoniam ex x. metaphyſico. text. 36. *me-*
C *trum cognatum eſt. i.* vnius generis cum menſurato: propter quod inquit philoſophus magnitudinem magnitudine metimur. ſed diuiſibile & indiuiſibile nõ ſunt cognata, nec proportionata ut patet, ergo &c. igitur mẽſura non poteſt habere partes niſi & menſuratum habeat aliter non erit menſura. Vnde patet q. Scot. contradicit philoſopho in x. metaph. exemplum autem ſuum de carne nõ eſt ad propoſitum: dato enim quòd caro non haberet partes, & quantitas ſecundum ſe habet partes tamen non poterit dici ſtante illo caſu, quòd caro ſit menſura & quantitas ſit eius menſura cum non proportionentur diuiſibile & indiuiſibile: exemplum de igne non ualet quoniam actiones ignis & accidentia ſua, quæ ſunt principia earum actionum non ordinantur: ſicut menſura, & menſuratum, & ratio non inconuenit ab aliori principio diuiſo prouenire immediate plures actiones: ſtando autem in propoſito de menſura, & menſurato non inconuenit in aliqua natura quòd partes menſuræ ſupponant partes menſurati ut priores, ſicut
D effectus ſupponit cauſam: unde patet quod Scot. conatus reprobare propoſitionem Bea. Thom. cum ſit etiam philoſophi in 4. phyſicorum vt diximus, reprobat etiam philoſophum, & ſatis ineptè.

Quædam autem ſic recedunt. vſque *rerum corruptibilium*. Aduerte quod Henricus in 2. quodlibet. quæſt. 11. tenet q. eſſe rerum corruptibilium non menſuratur tempore, ſed nunc temporis diſcreti: & probat duplici medio primo ſic: ſicut eſſe ſubſtantiæ incorruptibilis eſt totum ſic & eſſe ſubſtantiæ corruptibilis: ſed illud non menſuratur tempore etiam, ſecũdum Bea. Thom. ſed æuo: ergo nec iſtud: ſecundo ſicut tempus eſt mẽſura ſucceſſiui diffinitur enim per eſſe, menſuram motus, ſed eſſe ſubſtantiale rei corruptibilis non eſt de genere ſucceſſiuorum, immo permanentium: ergo nõ menſuratur tẽpore. Ad hæc dico, quòd ad hoc quòd aliquid menſuretur tempore ſufficit hanc diſiunctiuam eſſe ueram quòd eſt ſucceſſiuum, uel
E ſubiectum mutationis, quo tendit & diſponitur ad non eſſe ſi eſt ſucceſſiuum, eſt primo menſuratum tempore, ſi eſt ſubiectum mutationis quo diſponitur ad non eſſe, eſt ſecundario menſuratum tempore. Ex his dico ad primum ad maiorem: licet utrumque ſit totum ſimul, prout neutrũ acquiritur per partem poſt partem: tamen eſſe rei corruptibilis eſt ſubiectũ mutationis alteratiuè propter qualitates actiuas, & paſſiuas, ſed illud non, ideo non eſt eadem ratio: dico autem alteratiuè ad differentiam motus localis: nam eſſe ſubſtantiæ cœleſtis eſt coniunctum motui locali, & tamen non menſuratur tempore, ſed æuo, quoniam motus localis ut ſic non uia ad non eſſe.

Ad ſecundum dico quòd concludit eſſe ſubſtantiale rei corruptibilis non primo menſurari tempore: quoniam tempus eſt prima menſura motus: cum hoc tamen ſtat, quod eſt ſecundario mẽſuratum. i. ratione mutationis annexæ, qua diſponitur

ad

Universidad de Deusto Biblioteca

ad non eſſe, & ideo ad inſinuandum hanc differentiam Bea. Thom. in articulo utitur disiunctiua cum dicit quòd eſſe eorum, i. ſubiectum tranſmutationis, uel in tranſmutatione conſiſtit eſt.

Item aduerte quòd Scot. in 2. diſtinct. 2. quæſtio. 4. ibi *Concedo concluſionem &c.* tenet quòd eſſe ſubſtantiæ corruptibilis menſuretur æuo: & ſoluit rationem, cui uidetur inniti D. Thom. quòd menſuretur tempore: & quidem quòd menſuretur æuo fundat ſe ſuper hoc ſuum principium. Quæcunque exiſtentia actualis cui repugnat acquiri per partem, poſt partem, ex conſequenti eſt manens, quam diu manet, eadem menſura menſuratur ſecundum eſſe: ſubſtantia corruptibilis eſt talis, quam diu manet: eſſe ſubſtantiæ incorruptibilis eſt tale, & actiones Angelicæ ſunt tales, quam diu manent: ergo eadem menſura menſurantur. Sed eſſe ſubſtantiæ incorruptibilis menſuratur æuo: ergo & eſſe ſubſtãtiæ corruptibilis nec obſtat inquit Scot. quòd alterum ſit corruptibile: alterum non dummodo exiſtẽtia dum manet ſit eiuſdem rationis, puta quòd ſit permanens & non partibiliter acquiſibilis, quoniam perpetuitas, & corruptio, & annihilatio non uariant menſuram formaliter ſtante exiſtentia eiuſdem rationis dum manet.

Ad hoc dico quòd Maior aſſumpta niſi aliter exponatur, eſt falſa, aliter eſſe diuinum & eſſe hominis eadem menſura menſurarentur: dico igitur quòd non eſt uera: niſi vltra illas conditiones addatur hæc, & à principio intrinſeco non eſt tranſmutabilis eſſentialiter & ſic conceſſa maiore, nego minorem, ergo ad eſſe rei corruptibilis, & quo ad operationes Angelicas: quoniam ex ſe & ab intrinſeco ſunt defectibiles cum ſubſtantia corruptibilis includat materiam ſubiectam priuationi & operationes naturales Angeli, ſunt à potẽtia actiua creata quæ ex ſui natura aliquãdo eſt in potentia, aliquando in actu, unde patet quòd ratio Scot. eſt nulla, nec concedimus perpetuitatem à principio intrinſeco, & corruptibilitatem à principio extrinſeco non uariare menſuram. Ratio cui uidetur inniti Be. Thom. præcipue in articul. præcedenti in reſponſione ad tertium: eſt hæc: quies ex quarto phyſicor. menſuratur tempore igitur illa, quorum eſſe eſt cum motu, quando non ſunt in motu menſurantur tempore, ſicut ſi eſſent in motu tales ſubſtantiæ corruptibiles & eſſe earum &c.

Ad hoc Scot. dicit quòd bene ſequitur quies menſuratur tempore, ergo & motus: quia eſt priuatio motus: ergo ſi priuatio menſuratur multo magis habitus: ſed non ſequitur inquit Scot. ergo exiſtentia rei corruptibilis, permanentis menſuratur tempore: quoniam talis permanentia eſt extra genus ſucceſſiuorum. ſed Scot. non tendit ad ſenſum Beat. Thom. nam intendit Beat. Thom. probare, quòd eſſe rei corruptibilis menſuratur tempore, non præciſè ſumptum, ſed ut adiunctum tranſmutationi alteratiuæ qua res corruptibilis diſponitur ad non eſſe. Scot. autem formans illam conſequentiam: ergo exiſtentia rei permanentis &c. accipit ly, exiſtentiam ſecundum ſe præciſè: & ſic concedimus quòd conſequentia non ſequitur ſi autem ſic formaſſet, ergo exiſtentia rei corruptibilis vt coniuncta tranſmutationi menſuratur tempore: vidiſſet ueritatem conſequentiæ quam intẽdit Beat. Thom. & aduerte quòd ratio Beat. Thom. fundata eſt in 4. phyſicor. text. 118. vbi philoſophus declarans, quomodo tempus eſt menſura non ſolũ eorum quæ mouentur actu, ſed quæ mutabilia ſunt, inquit menſurabit autem tempus, quod mouebitur & quieſcens, ſecũdum quod hoc quidem motum: illud autem quieſcens. hæc ille: ex quo habetur, quod cum omne quieſcens ſit mutabile, ſi omne quieſcens menſuratur tempore, & omne mutabile, ut ſic menſurabitur tempore, & tunc Beat. Thom. aſſumit hanc minorem ſed eſſe rei corruptibilis eſt mutabile ut conſtat: & ideo bene concludit. ergo menſuratur tempore: præcipue quia eſt mutabile ex principio intrinſeco, ut diximus ſupra patet igitur quòd Scot. impugnans Beat. Thom. impugnat philoſophum.

In reſponſione ad primum duæ ſunt propoſitiones defendendæ, primo *Creatura ſpiritualis quantum ad affectiones &c.* Secunda *quantum ad viſionem gloriæ participant æternitatem.*

Cõtra primam, aduerte quòd Sco. in 2. diſtinct. 2. quæſtio. 4. duplici via arguit: primo probat quòd menſurentur æuo, ſecundo quòd non tempore: quantum ad ſecundum ſic arguit: quæ habent vniformem modum mouendi, dum manet, habent menſuram eiuſdem rationis, licet vnum diutius maneat quam aliud: hæc fundamenta videntur ſupra doctrinam Be. Thom. in prima parte quæſtio. 10. in præſenti articul. vbi diſtinguit tres menſuras penes tria eſſe rerum ergo quæ habent eſſe, eodem modo menſurantur eadem menſura: ſed operatio Angeli habet eundem modum eſſendi, quem habet exiſtentia Angeli, quoniam eſt indiuiſibilis, licet tota ſimul ſicut eſſe An-
F geli, cum ſit motus, qui eſt actus perfecti & non actus exiſtentis in potentia: ergo licet non tantum duret quantum eſſe Angeli menſurabitur æuo: ſicut eſſe Angeli. Nec ualet inquit Scot. ſi dicatur, quòd non menſuratur æuo: quia operatio non ſemper erit, & tamen eſſe Angeli ſemper erit: quoniam etiam ſi Angelus cras annihilaretur, menſuraretur, æuo, ergo.

Ad hoc dico quòd maiore conceſſa, minor eſt falſa. nam ad hoc, quòd operatio Angeli habeat eundem modum eſſendi, quem habet exiſtentia ipſius, non ſufficit, quod utrunque ſit indiuiſibile, & non partibiliter fiat, ſed quòd vtrumq; ex ſuo principio intrinſeco ſit indefectibile: quòd autem ſit defectibile à principio extrinſeco, hoc non impedit, puta quòd ſit annihilabile: non modo eſt Angeli, eſt indefectibile ex ſuo principio intrinſeco: quoniam vt ſic, eſt neceſſarium ut docuimus ſupra: operatio autem vtroque modo eſt defectibilis de principio extrinſeco, patet ſicut omne creatum: de principio autem
G intrinſeco probatur, quoniam omnis potentia actiua creata ex ſui natura eſt in potentia ad operationem ſuam, ſicut perfectibile ad ſuam perfectionem: ergo quantum ſit ex ſua naturalitate poteſt habere operationem ſuam, & non habere eam: ex conſequenti operatio eius naturaliter defectibilis eſt: dixi quantum ex naturalitate potentiæ, ut præſeruem me à viſione beatifica, de qua dicam, & ab intellectione, qua Angelus intelligit ſe ipſum: hæc enim eſt perpetua propter continuã præſentiam obiecti, & non propter potentiam intellectiuam Angeli: cum ſecundum ſe ſit in potentia ad omnem actum ſecundum, ut dicemus in tractatu de Angeli. patet igitur quòd ratio Scot. non ualet. Arguit, quòd non menſuretur tempore, ſed quoniam Be. Thom. intendit de tempore diſcreto de quo eſt ſpecialis locus infra quæſti. 57. de motu Angeli, an fiat in inſtanti, & Scot. principaliter intendit reprobare ab tempus: ideo differo huiuſmodi argumenta vſque ad illum locum: nam & Capreol. in illo propoſito adducit in 2. diſt. 2. quæſtio.
H 2. contra tertiam.

Contra ſecundam, Aduerte quòd Scot. in 4 diſtinct. 49. quæſtio. 6. ibi *de ſecundo dubio, ſcilicet qualis ſit &c.* tenet quòd viſio beatifica menſuratur æuo: ſicut eſſe Angeli, & aliæ operationes ſuæ: & contra Beat. Thom. arguit quòd non menſuretur æternitate participata, primo ſic ſubſtantia Angeli immutabilior eſt operatione ſua beatifica: ergo ſi ſubſtantia ſua menſuretur æuo, & operatio eius beatifica, conſequentia nota: Antecedens probatur, quoniam ſubſtantia ſua eſt fundamentum operationis, ergo nobilior, & permanẽtior. Præterea ly, beatifica ſe habet ad operationem beati, ſicut forma, uel qualitas, uel modus operationis ad ſubſtantiam eiuſdem operationis, ſed qualitas aut modus non eſt immutabilior eo cui accidit, quoniam quod eſt per ſe, immutabilius eſt eo, quod eſt per accidens: ergo ſi beati operatio, vt eſt operatio agentis creati ſecundum ſubſtantiã menſuratur æuo, & vt ſtat ſub ly, beatifica
I menſuratur æuo. Præterea menſuratum æternitate, eſt indefectibile, & penitus immutabile ex definitione æternitatis quã ſupra poſuimus. Sed nulla operatio creata eſt indefectibilis, poteſt enim non conſeruari à Deo, & poteſt etiam annihilari: ergo & operatio beatifica ex conſequenti non menſuratur æternitate.

Ad horum euidentiam. Aduerte tria: primo quòd Beat. Thom. nec hic, nec in 3. contra gent. 61. dicit abſolute operatione beatificam menſurari æternitate, ſecundum quòd participat æternitatem: & intendit quòd ſecundario menſuratur æternitate, quaſi dicat, æternitas eſt menſura primo quidem diuini eſſe, & diuinæ operationis, deinde ſecundario viſionis beatificæ: unde æuiternitas & æternitas participata eſt eadem menſura, ſed diſtinguitur ratione ſolum penes primum & ſecundũ menſuratum: vnde non eſt concedendum, quòd æuum ſit idẽ quod æternitas participata: Nec obſtat quod Beat. Thom. dicit
K in quinto quodlibet. quæſtio. 4. articul. 1. quòd æuum eſt quædam æternitatis participatio: intendit enim per participationem, deriuationem, ſicut & tempus deriuatur ab æuo ſecundum Boetium.

Aduerte ſecundo, quòd cum æternitas menſura diuini eſſe ſit, nihil poteſt menſurari æternitate, niſi ſit diuini, & ſupernaturalis ordinis. Vnde omne naturale mobile menſuratur tempore, omne naturale immobile ut ſic menſuratur æuo ſicut eſſe cœli & Angeli & animæ: & quoniam beatus in ſuo intellectu pro forma intelligibili habet diuinam eſſentiam, ex conſequenti eleuatur ab ordine naturali ad ordinem diuinum, ut plenius loquemur in quæſtio. 12. ideo operatio, quæ elicitur ab intellectu ſic eleuato efficitur operatio non naturalis, ſed ſupernaturalis, & dicitur diuina, ſicut beatus dicitur diuinus, ex conſequenti non eſt menſurabilis, niſi menſura diuina.

Aduerte

Aduerte tertio quòd ly, operatio beatifica dicatur immutabilior quacunque operatione elicita à creatura, propter omnimodam præſentiam, & ſufficientiam obiecti beatifici, tamen defectibilis eſt, quoniam omne productum eſt defectibile ex ſubtractione uniuerſalis influxus Dei: & indefectibilior quam ſit ſubſtantia ipſius beati, cum ſit minoris entitatis: quoniam non ratione immutabilitatis præciſè, ſed quia eſt actio diuini ordinis conuenit ei ſic menſurari, ex his patet ſolutio ad obiectiones Scot. Ad primam nego conſequentiam quam reputat eſſe notam: dato enim quòd ſubſtantia beati eſſet immutabilior: tamen eſt in ordine entium naturalium: actio autem beatifica in ordine entium diuinorum. & ideo conſequentia non valet. Ad ſecundum ſupponit falſum, ſcilicet quòd ly, beatifica in ordine entium diuinorum ſit conditio accidentalis, adueniens illi operationi: ſed hoc non eſt verum, immo eſt vt differentia per ſe diſtinguens talem operationem eſſentialiter ab omni operatione naturali, & ex tali differentia efficitur diuini ordinis, & propterea conſiderare talem actionem ſecundum ſe, deinde ut ſtat ſub ly beatifica, eſt falſa imaginatio, ſicut imaginatus eſt Scotus: vnde nego, quòd ſit apta ſecundum ſe menſurari æuo: quoniam non poteſt abſtrahere à ly, beatifica, ſicut homo, non poteſt abſtrahere à rationali. Ad tertiam dico, quòd maior non eſt vera de primo menſurato, ſecundum autem menſuratum poteſt eſſe defectibile dummodo non ſit diuini ordinis.

In reſponſione ad ſecundum *æuum eſt totum ſimul.* Aduerte q; Capreol. in 2. diſtinctio. 2. quæſtion. 2. contra quintam: adducit 12. argumenta, quibus aliqui defendunt opinionem B. Bonauenturæ tenentes, quòd in æuo ſit ſucceſſio, ſiue prius & poſterius: ex conſequenti non eſt totum ſimul. ex quibus arguens vt videbis quarum fundat ſuper dictum Hieron. & ſecundum ſuper dictum Auguſtini ſoluuntur hac reſponſione Beat. Thom. Verum eſt enim quòd licet æuum, in ſe non habeat ſucceſſionem ex conſequenti nec præteritum, nec futurum, tamen ſecum compatitur ſucceſſionem ratione operationum ipſius æuiterni: & ideo licet æuiternum ſecundum eſſe ſubſtantiale non cadat nec ſub præterito, nec ſub futuro, tamen vt operans cadit ſub his differẽtiis, quoniam verum eſt dicere, quòd aliqua operatio eſt præſens aliqua præterita & hac de cauſa vt dicit Beat. Thom. differt æuum ab æternitate.

In reſponſione ad tertium, aduerte, quòd per hanc reſponſionem uidebis ſolutum primum argumentum & vndecimũ: & duodecimum recitata à Capreol. vbi ſuprà: & Capreo. in reſponſione ad primũ ibi, *Tum quia ſi illa reſponſio non placet &c.* optimè declarat reſponſionem hic datam à B. Thom. & expoſitor imitatur verba Capreol. de coexiſtentia actuali uel potentiali, vt uidebis.

In reſponſione ad quartum, *Duratio æui eſt infinita, quia non finitur tempore.* Aduerte quòd ex hac reſponſione ſoluitur argumentum ſecundum recitatum à Capreol. vbi ſuprà, & intendit hanc diſtinctionem infinitum dupliciter, poſitiuè, & negatiuè, primum repugnat creaturæ, non autem ſecundum. Quid ſit utrunque, vide in Capreol. ubi ſuprà in reſponſione ad ſecundum: & quoniam æuum eſt infinitum negatiuè, quia non habet potentiam in ſe, per quam poſſit deficere hodie, non cras, nec poſt cras, & ſic in infinitum: ideo nullum ſequitur inconueniens: ſed aduerte quòd argumentum tertium recitatum à Capreol. ubi ſupra eſt ſicut replica contra reſponſio. Beat. Thom. probat enim quòd ſi æuum eſt infinitum negatiuè, & ſit infinitum poſitiuè: & arguitur ſic: negatio infinitorum defectuum arguit poſitionem infinitarum perfectionum: ergo ſi in æuo eſt infinitas negatiuè ſequitur in eodem infinitas poſitiua.

Ad hoc bene reſpondet Capreol. quòd æuum includit negationem infinitorum defectuum eiuſdem rationis. id eſt qui omnes ſunt eiuſdem ſpeciei, & diſtincti ſolo numero, ut non poſſe deficere hodie, cras, & poſt cras &c. omnes enim partes temporis ſunt eiuſdem ſpeciei: ex conſequenti ponit infinitas perfectiones diſtinctas ſolo numero, puta poſſe eſſe hodie, cras, poſt cras, &c ſed hæc non eſt infinitas poſitiuè ſimpliciter, ſed tantum ſecundum quid, quam non negamus in creatis ut diximus in quæſtio. 7 articu. 2. Tu tamen uide Capreol. quoniam diffuſior, & clarior: ideo nolo immorari. ſimiliter nota quod argumentum ſextum recitatum à Capreol. vbi eſt velut replica ad hanc reſpon. immediatè datam: & intẽdit probare, quòd ſit infinitum poſitiuè ſimpliciter: & arguitur ſic: ſi eſſet aliqua creatura, quæ haberet in ſe perfectiones omnium creaturarum &c. Vide Capreol. & aduerte, quòd dupliciter poteſt reſpondere, primo negare conſequentiam, quia perfectiones omnium creaturarum, non ſunt eiuſdem rationis: & ideo licet ex incluſione talium perfectionum concluderetur infinitum
A ſimpliciter, non tamen in æuo quoniam omnes perfectiones quas includit, ſunt eiuſdem rationis, ſecundo reſponde ut dicit Capreol. quòd argumentum concluderet, ſi æuum actu exiſteret omni parti temporis futuri, ſicut æternitas, quòd enim commenſuretur actu alicui infinito neceſſe eſt, ut ſit actu infinitum, ſed æuum non coexiſtit actu toti tempori futuro, licet actu coexiſteret toti tempori præterito: & ideo non ſequuntur, quòd ſit actu infinitum poſitiuè ſimpliciter.

Vltimo aduerte, quòd argumentum quintum & nonum, & decimum recitata à Capreol. vbi ſuprà inducitur ad probandum, quòd æuum non eſt totum ſimul: & tangunt hoc unum, Deus poteſt creare Angelum: deinde annihilare, deinde recreare. Præterea Deus poteſt creare unum Angelum ante alium. Præterea Deus poteſt deſtruere Angelum: Quæro ergo an in inſtanti, in quo eſt, aut in alio: non in eo, in quo eſt, quoniam ſequerentur contradictoria, ergo in alio, ergo in æuo ſunt duo inſtã-
B tia, ergo non eſt totum ſimul.

Ad hoc dico quòd ſupponitur vnum falſum, ſcilicet, quòd creatio & recreatio & deſtructio Angeli menſuratur æuo, ſimiliter quòd ratione æui poſſit vnus Angelus creari ante alium: hæc omnia ſunt falſa. ſed dicimus quòd menſurantur inſtantibus temporis diſcreti, in quibus ſtat ſucceſſio ſine quantitate: & propterea non eſt aliud dicendum ad tria argumenta: nam cum loquemur de Angelis, tunc declarabitur, quòd in Angelis datur aliquid menſuratum æuo tantum, ut eſſe ſuum aliquid inſtanti temporis diſcreti, ut actiones inſtantaneæ, qualis eſt creatio, intellectio, aliquid tempore continuo, ut motus localis, ſi eſt continuus, uel tempore diſcreto, ſi motus eſt diſcontinuus.

ARTICVLVS VI.

C *Vtrum ſit tantum unum æuum.*

CIrca titu. ly æuum ſumitur propriè: ly, *vnum* ſtat pro uno numeraliter: probat enim vnitatem æui per comparationem ad vnitatem temporis. quam dicet eſſe numeralem ex vnitate numerali primi motus, quicunque ſit ille.

Ratio vnitatis temporis eſt vnitas primi motus. Aduerte, quòd tempus dupliciter conſideratur: primo modo propriè & ſic tantùm numerus primi motus dicitur tempus ut declarabitur, ſecundo modo communiter: & ſic numerus cuiuſque ſucceſſionis poteſt dici tempus, & cum omnis motus habeat ſuam propriam ſucceſſionem, ſequitur quòd omnis motus habeat ſuum proprium tempus communiter dictum: & id concedit Beat. Thom. in 2. diſtinctio. 12. quæſtio. 1. articulo quinto ad tertium vt videbis: in præſenti autem articul. intendit inueſtigare vnitatem temporis propriè dicti, cuius vnitas pendet ab unitate
D primi motus, & hoc fundatur in 4. phyſicor. textu. 132. vbi inquit philoſophus. Si igitur prima menſura omnium proximorum, circulatio, quæ regularis, maximè menſura: & Commentator. in 4. phyſicor. commentat. 99. inquit omnes conueniunt in hoc, quòd tempus ſequitur motum cœli, ut dicitur in decimo metaphyſicor. Aduerte quòd philoſophus illic in text. 4. declarat per expoſitionem aſtrologiæ, omnem motum iudicari per primum motũ. Vnde inquit, quapropter in aſtrologia tale unum principium & metrum, motum enim regularem & uelociſſimum ſupponunt eum, qui eſt primi cœli, ad quem alios iudicant hæc ille.

Si ergo tempus vſque recipit vnitatem. Aduerte quòd hæc etiam fuit intentio Commentatoris in quarto Phyſicor. commentat. 132. vbi inquit tempus igitur ſequitur hunc motum, & eſſe motus accipitur in definitione eius, & ipſum menſurat illum non ſecundum quòd numerus menſurat numeratum, ſed ſecun-
E dum, quòd menſurat aliquid quòd eſt forma. id eſt, quod eſt de ratione formali illius: alios vero motus menſurat ſecundum quòd numerus menſurat numeratum, ſcilicet, quod numeratum non accipitur in definitione numeri: hæc ille. & intendit, quòd alij motus ſunt menſurati ſed non ſunt ſubiectum ipſius, & ideo non cadunt in definitione eius. Ad primum uero comparatur ut menſura, & ut propria paſſio, & ideo definitur per ipſum & habet vnitatem ab eo, ſicut accidens trahit vnitatem uel pluralitatem à ſuo ſubiecto. Contra prædicta arguit Aureolus multipliciter vt adducit Capreol. in 2. diſtinct. 2. quæſtion. 2. contra primam concluſionem probans, quòd tempus conſequitur omnem motum, ut ſubiectum ſuum, & non ſolum motum cœli: nolo illa adducere, quoniam omnia probant de tempore communiter dicto, de quo non intendimus hic: nihil autem concludit de tempore propriè dicto, quoniam in ſolo illo eſt ſucceſſio regulariſſima, &

aduerte

Universidad de Deusto
Biblioteca

aduerte quòd tempus per ſe conſequitur motum primum qui F conſequitur ille: hoc dico: quoniam dicitur, quòd ſi motus primi cœli ceſſaret: propter hoc non deſtrueretur tempus ſimpliciter, ſed conſequeretur alium primum motum in quocunque corpore poni &c. Aduerte etiam quòd Capreol. reſpondens tangit de identitate vel diſtinctione temporis, & motus, & an ſit eadem ſucceſſio in tempore & in motu, ſed hæc pertinent ad quarto phyſicor. & illic ordinaui quæſtionem ſuper hoc uide tu.

Secundum autem ſecundam opinionem. vſque in finem. Ad euidentiam huius concluſionis tria conſideranda ſunt, primo à quo trahit æuum unitatem: ſecundo quod eſt illud æuiternũ, in quo eſt ſubiectiuè: tertio quid dicit æuum in tali æuiterno, an ſit eſſe ipſius, vel quid ſuperadditum. Quantum ad primum, aduerte quòd Beat. Thom. hic ſtudens breuiter tangit medium, & ratione vnitatis æui in hoc, quod dicit *quòd unumquodque menſuratur*. Sed facit proportionem inter tempus & æuum, & declarat, quòd ſicut tempus ſortitur vnitaG tem à primo motu ſimpliciſſimo vniformi, & perfectiſſimo: quoniam per ipſum & ut menſura homogenea menſurat omnem alium motum ex decimo metaphyſico. textu. 4. ita cum æuiterna ſint vnius generis in quantum menſurabilia, & in eis detur primum medium & infimum ſecundum doctrinam Dionyſij, æuum trahit unitatem à duratione ſua ab eſſe primi & ſimpliciſſimi æuiterni, quo menſuratur eſſe cæterorum æuiternorum.

Sed contra, quod non ſit unum æuum tantum, quod ſit in primo æuiterno, multipliciter arguit Aegidius: adducit Capreol. in ſecunda diſtinctio. 2. quæſtion. 2. contra ſextam concluſionem. ſed ut uidebis pro maiori parte fundatur in quibuſdam falſis.

Primò quòd Deus poteſt creare æuiternum ſimplicius: ergo æuum non eſt in primo æuiterno producto: hæc conſequentia non ualet ſicut nec in tempore, vt diximus ſupra, ſufficit H enim quòd æuum ſit in primo æuiterno, quodcunque ponatur: nam nunc eſt in primo producto, ſi autem produceretur ſimplicius, eſſet in illo.

Secundo quòd Deus eſt menſura omnis ſubſtantiæ, ergo omnis eſſe: & hoc vtique eſt verum de menſura hæterogenea: ſed nunc agimus de homogenea.

Tertio quòd menſura eſt à menſurante: ſed æuiternum primum non eſt cauſa aliorum ergo &c. & patet quòd illa maior eſt falſa de cauſa effectiua, ſufficit quòd ſit cauſa ut formalis, & ſecundum cognitionem.

Quarto quòd omnia æuiterna ſunt eiuſdem rationis, cum ſint perpetua: ergo æuum non eſt magis in vno, quam in alio, antecedens eſt falſum quo ad ſimplicitatem & uniformitatem: & penes has conditiones ponitur æuum in primo in quo nobiliori modo inueniuntur. reliqua leuia ſunt, vſque ad decimum tertium. ideo uide tu. Durandus autem ut recitat Ca- I preol. ubi ſuprà arguit tripliciter, & primo quòd cætera æuiterna non menſurentur in comparatione ad primum: ſecundo & tertio, quòd nullum æuiternum ſit menſurabile per menſuram unigeniam. primo igitur ſic arguit Durand. & quantitas durationis cuiuslibet æuiterni eſt nouer ex ſua propria ratione quàm in comparatione ad alterum, ergo non poteſt menſurari per comparationem ad aliquod primum: conſequentia nota, quod menſura debet eſſe notificatiua menſurati. Antecedens probatur, quoniam propria ratio æuiterni eſt, non poſſe deficere: & ex hac ratione conſtat, quod eius duratio eſt perpetua: ergo non poteſt magis conſtare per comparationem ad alterum: ex conſequenti vane menſuratur per alterum æuiternum.

Ad hoc dico, quod decipitur Durandus ignorans menſuratum per æuum, nec enim etiam eſſe perpetuum præcisè, ſed hoc totum eſſe perpetuum tantæ uel tantæ ſimplicitatis, & vniformitatis: hoc autem non poteſt cognoſci, niſi per comparationem ad aliquod primum: ſicut magis, & minus calidum non agnoſcitur niſi per comparationem ad primum calidum.

Secundo ſic: infinita duratio non habet menſuram, quia infinito repugnat menſurari: ſed cuiuslibet æuiterni duratio eſt infinita ſaltem à parte poſt: ergo.

Ad hoc dico quod maior non eſt uera, niſi de duratione ſucceſſiua, quæ non eſt tota ſimul, non ſic eſt duratio æuiterni, quoniam in ea pars non ſuccedit parti: & cum probat, quoniam repugnat infinito menſurari, dicitur quod hoc non eſt uera, niſi de infinito materiali & de infinito formali, quod eſt infinitum ſimpliciter & poſitiuè: ſicut eſt Deus. De infinito autem ſecundum quid & negatiuè qualis eſt duratio æuiterni, quæ ideo dicitur infinita quia non finitur tempore, non eſt vera: alter

Angelus non menſuraretur aliqua menſura nec æternitate nec æuo, nec tempore.

Tertio omne menſurabile habet rationem quanti: duratio æuiterni ſecundum ſe non eſt quanta cum ſit tota ſimul, ergo. Ad hoc dico, quòd Maior non eſt vera niſi de menſurabili, menſura extenſa, cum ipſum eſſe æuiternum ſit indiuiſibile, & totum ſimul. Vnde potius habet rationem unitatis, quam numeri, ſicut diximus de æternitate licet deficiat, ab ea quoniam ſecum compatitur prius & poſterius, ex conſequenti numerum: & propterea non concludit argumentum.

Quantum ad ſecundum aduerte quòd Be. Thom. in quodlibet, queſti. 7. determinat, quod eſt ſubiectiuè in æuiterno ſimpliciori ſecundum ſubſtantiam & ſecundum operationem beatificam, eo quòd illud ut ſic erit primum & perfectiſſimum inter æuiterna, ſicut ſubiectum temporis eſt corpus ſimpliciſſimum ſecundum ſubſtantiam, & ſecundum motum, quale eſt primum cœlum: & aduerte quòd Beat. Thom. ſumit ly, *ſimplicior*. ſecundum ſubſtantiam, & ſecundum operationem beatificam coniunctim, & non diuiſim, nam ſi diuiſim ſufficeret, lucifer damnatus eſſet ſubiectum æui, quoniam poſito quòd ſit prior abſolutè eſt ſimplicior ſecundum ſubſtantiam. *ſimiliter anima Chriſti* cum cauſa ſit perfectior in actione beatifica omni æuiterno, eſſet ſubiectum æui.

Sed contra: æuum eſt menſura naturalis, ergo erit ſubiectiuè in quo eſt natura ſimplicior dato, quòd non ſit beatus. Ad hoc dico, quod licet tempus ſit menſura naturalis, & tamen nõ cõpleatur niſi per operationẽ ex quarto phyſicorum, ſic non inconuenit, quòd æuum compleatur per actionem gratuitam, quoniam per ipſum primum æuiternum maxime propinquat æternitati, ex conſequenti efficitur ſubiectum æui: quod deriuatur ab æternitate.

Quantum ad tertium, Aduerte iuxta Capreolum in 2. diſtinctio. 2. queſtio. 2. in reſponſione ad primum & ſextum factum H contra ſecundam partem concluſionis quòd æuum non eſt accidens in primo æuiterno alioquin cum per ipſum menſurentur omnia æuiterna, menſura eſſet indignior menſurato, ex conſequenti non eſt ſubiectiuè in eo, vt accidens in ſuo ſubiecto, ſed eſt eſſe primi æuiterni, quod diſtinguitur realiter ab eſſentia eius, & comparatur ad ipſam ſicut actus ad potentiam. Sed aduerte, quòd tale eſſe ſimpliciter conſideratur primo abſolutè, & ſic dicitur eſſe & actus eſſentiæ: ſecundo ut non rapitur tranſit, ſed eſt ratũ: & ſic dicitur ratio: durare enim formaliter eſt manere in eſſe. Tertio ut indiuit rationem unitatis & ſimultatis, & ſic dicitur æuum, unde æuum formaliter nõ eſt aliud niſi unitas uniformis eſſe ſubſtantialis ſecum compatiẽtis prius & poſterius ſecundum operationem, & ſic in hoc diſtinguitur ab æternitate.

Ex his uidebis ſoluta omnia argumenta quę recitantur à Capreolo, in ſecunda diſtinctione 2. quęſtione ſecunda. con- I tra ſecundam partem concluſionis textę: omnia enim probant, quòd æuum non addit aliquid abſolutum diſtinctum realiter, à ſubſtantia primi æuiterni: quod tamen ſtat, quòd addit aliquid, quod comparatur ad ſubſtantiam, ſicut actus ad potentiam.

Sed aduerte, quòd ſi æuum eſt eſſe primi æuiterni, videtur vt inquit Scot. & tenet in ſecunda diſtinctione 2. quęſtione tertia quòd primum æuiternum non menſuretur æuo, quoniam mẽſura notior eſt menſurato, ex decimo metaphy. Sed idem non eſt notius ſeipſo &c.

Ad hoc dico, non inconuenit idem eſſe notius ſeipſo, diuerſa ratione, ſicut qui tenent motum cœli & tempus eſſe idem, dicunt quod motus, ut numeratus notior eſt ſeipſo, & ideo ut ſtat ſub numero, menſurat ſeipſum, ſic in propoſito eſſe primi æuiterni ut habet rationẽm unitatis, eſt notius ſeipſo, & ut ſic eſt menſura ſui ipſius, quoniam inter menſuram: & menſuratum ſufficit diſtinctio formalis. utrum autem tempus, & K motus diſtinguantur realiter, vide in quarto phyſicorum vbi ordinaui particularem quęſtionem: huic autem propoſito eſt impertinens.

In reſponſione ad primum, aduerte quòd Beatus Thomas intendit de æuo propriè dictorum: nam de communiter dicto poteſt concedi dictum Eſdræ: quoniam æuum communiter dictum eſt unitas, ſiue ſimultas eſſe tranſmutabilis ſubſtantialiter: talis autem ſimultas ſeruatur in quolibet æuiterno, ut patet, æuum autem propriè dictum eſt unitas primi eſſe primi æuiterni, in quo ut ſimpliciori menſurentur alia eiuſdem generis.

In reſponſione ad ſecundum, aduerte quòd intendit, licet cœlum & Angelus differant genere phyſico, non tamen genere menſurabilium, quia ſunt menſurabilia gradu tamen ſecundum triplex eſſe ſcilicet tranſmutabile omnino, intranſmutabile

bile ſubſtantialiter tantum & intranſmutabile: omnino. Quæcunque conueniunt in primo menſurantur tempore: quæ in ſecundo, æuo: quæ in tertio æternitate: & id fuit unum de argumentis adductis à Capreolo. in ſecunda diſtinctione. ſecunda quæſtion. ſecunda contra ſextam concluſionem, & eſt octauum in ordine.

In reſponſione ad tertium, Aduerte quòd intendit duo poſſe conſiderari in æuiternis, primo quòd conueniant in eſſe intranſmutabili: & hoc eſt per ſe requiſitum, ut menſurentur æuo: ſecundo quòd ſimul inceperint: & hoc eſt per accidens, quoniam dato, quòd non ſimul incœperint adhuc ſtat eſſe intranſmutabile ex conſequenti menſuratur æuo, & hoc fuit vnum ex argumentis Ægydij contra vnitatem æui, ut adducit. Capreol. vbi ſupra & eſt quintum in ordine.

In reſponſione ad quartum, *non requiritur quòd illud unum ſit cauſa omnium*. oppoſitum videtur dixiſſe ſupra in quæſtione ſecunda articul. tertium cum dicit, quod eſt maxime tale in B aliquo genere, eſt cauſa omnium illius generis, & explicat de cauſa effectiua. Sed quòd eſt menſura, eſt maxime tale, quoniã eſt primum illius generis ex 10. metaphyſicorum textu. ſecunda. ergo &c. Ad hoc dico, quod ſupra locutus eſt de menſura primum prima quæ in ſe continet abſolutè omnes perfectiones aliorum communis &c. vt illic expoſuimus. hic autem loquitur de menſura proxima quæ dicitur eſſe prima ſpecies alicuius generis & hanc non eſt neceſſe eſſe cauſam effectiuam, ſed cauſam cognoſcendi omnem gradum perfectionis illius generis ſecũdum maiorem, uel minorem propinquitatem ad illud primum: concedo igitur, quòd menſura primo prima ipſius Angeli quæ eſt diuina ſubſtantia, eſt cauſa effectiua, nõ autem proxima quale eſt æuum ſicut albedo reſpectu aliorum colorum, & aurum ad alia metalla comparatum: ſufficit enim quòd hæc ſint cauſa cognoſcendi.

¶ Quæſtio Vndecima.

Articvlvs I.

Vtrum vnum addat aliquid ſupra ens.

Circa hanc quæſt. antequam deueniam ad articulum dico inueſtiganda ſunt, primo quare B. Thom. tractans de unitate diuina, primo tractat de vnitate per comparationem ad ens, & ad multa, cum hæc præciſè ad metaphyſicum pertineãt ſecundo quare B. Thom. ponit hanc quæſtionem de unitate vndecimam cum ens prius diuidatur per unum & multa quã per ſimplex & compoſitum, perfectum, & imperfectum, &c. er D go poſt ſecundam quæſtionem in qua concluſit exiſtentiam Dei, debuit inueſtigare de unitate.

Quantum ad primum, dico, quod hoc fecit, quia in hoc tractatu agit de primo ſeparato modo metaphyſico inueſtigando ſcilicet, eius prædicata quidditatiua & proprietates: doctrina autem metaphyſicalis requirit quòd conſideratio communis præcedat. Vnde Ariſt. ante 12. metaphyſic poſuit librum quintum vbi agit determinans primis metaphyſicalibus inueſtigans quotupliciter dicantur. Sed dices cum Bea. Thom. agat de Deo vt eſt perfectus ut infinitus vt immutabilis, ut ſciens, vt uolens &c. Cur ergo prius non agit de his in communi ſicut de uno?

Ad hoc dico, quòd Beat. Thom. ideo non agit niſi de tranſcendentibus vt bono, uno, vero, & ratio eſt, quia hæc ſunt prima ſimpliciter, quorum notitia ſimpliciter ſupponitur in omni cognoſcibili: & ideo prius debent notificari communi: ſed dices, hæc notificata ſunt in metaphyſicis, ergo &c. Reſpõdeo non ita clare reſoluit, & vniuit: & ideo Beat. Thom. inſtituens notitiõ, bonum exiſtimauit tradere prius in communi horum tranſcendentium cognitionem: Quantum ad ſecundum dico vt dixi in quæſt. de bono, quòd iſte tractatus non ordinatur ſecundum ordinem, diuiſionem, diuiſionis entis, ſed vt Deus venit in cognitione intellectus viatoris, & hoc ſit, vt dixit Beat. Thom. introducens quæſtionem tertiam potius remotiue quam affirmatiue via ergo remotionis inueſtigauit pluraliter, ut prædicata quidditatiua ſimplicitatem perfectionem infinitatem immutabilitatem, ad quam ſequitur æternitas: nunc autem imitans Ariſtotelem in duodecimo metaphyſicor. agit de vnitate, ut opponitur pluralitati. ſic enim proceſſit philoſophus in 12. Nam incipiens à textu 3. uſque 36. inueſtigat, & probat, quòd datur aliqua ſubſtantia æterna, immate- A rialis, quæ eſt actus A textu autem 36. vſque ad 42. inueſtigat perfectionem eius quomodo. ſcilicet eſt primum intelligibile primum appetibile, penitus immobile, impaſſibile, in alterabile, indiuiſibile: A tex. autem 42 vſque ad tex. 51. agit de vnitate & pluralitate eius: A textu 51. vſque in finem agit de operatione eius intellectuali, & quomodo diſponit vniuerſum, ſicut dux exercitum.

Vnum non addit ſupra ens rem aliquam, ſed tantum negationem diuiſionis. Aduerte quòd hic intendit de uno tranſcendenti, & non de numerali. De illo namque loquatur in reſponſione ad primum.

Aduerte ſecundo, quòd Beat. Thom. non immoratur ad probandum quaſi ſupponens vt clarum, quòd addit tantum indiuiſionem quæ non eſt aliqua natura, & ideo uide in quarto metaphyſic. ſuper textu. 36. qui incipit *ſi igitur ens, & vnum idem &c.* vbi philoſophus adducit duas rationes ad hoc pro- B poſitum: prima incipit ibi, *Idem enim numero homo, & ens homo*, & ſtat in hoc quæ vni tertio ſunt eadem, inter ſe ſunt eadem, & ſecunda incipit ibi, *amplius autem cuiuſque ſubſtantia*. & vtrãque formalizat Beat. Thom. exponens illum textu. uide tu, & conformat ſe commentatori in comment. 3. ſuper eundem textum.

Sed aduerte quòd Scotiſtæ præcipue Anton. Andreas in 4. methaphyſic. quæſtio. 3. dupliciter inſurgit contra Be. Tho. & Commentatorem: primo conatur ſoluere ſecundam rationem B. Thom. quam etiam tangit in ſolutione primi in hoc articul. ibi, *ſi enim aliquid aliud eſſet vna*, & dicit quòd peccat per fallaciam figuræ dictionis, mutando quo in quod. Sed quòd hæc ſolutio non valeat, declaraui in 4. metaphy. in quæſt. noſtris, & eſt quæſt. 4. & uide in ea ibi iſtam rationem reprobat Anton. Andreas dicens, & non diſcedo à ſenſu expoſitorum hoc, in reſponſione ad primum, ſecundo tenet, quòd formale in C vno eſt poſitiuum, ex conſequenti addit poſitiuum ſupra ens, non tamen illud additum eſt diſtinctum realiter ab ente, quoniam apud ipſum paſſio non diſtinguitur realiter à ſuo ſubiecto quod igitur dicat formaliter poſitiuum, probat in eadem quæ ibi, *dimiſſa igitur opinione*, & arguit quadrupliciter. & poſtquam formauit rationes ſuas, adducit ſolutionem, quæ eſt ad mentem B. Thom. ſcilicet quòd vnum duo dicit ſcilicet, materiale, & hæc eſt entitas: & formale, & hæc eſt negatio diuiſionis, Ratione materialis, dicit perfectionem, & ſuſcipit magis & minus, & non ratione ſui formalis. Sed contra hanc ſolutionem arguit, quia vnum eſt paſſio entis: ergo vel ratione entis, uel ratione ſupperadditi non ratione entis, quia idem non eſt paſſio ſui ipſius: ergo ratione additi: ergo additum eſt poſitiuum. ſed ad hoc negatur diuiſio, ut inſufficiens. Dicimus enim quod ens, ut ſtat ſub indiuiſione, eſt paſſio entis. Tu igitur uide rationes eius in noſtris quæſtionib. in 4. metaphyſic. quæſt. 8. ibi, *eſſe viam Scotiſticam*. Eaſdem recitat expoſitor in hoc argum. & ſigillatim ſoluit: ſolutiones eius, uide ad placitum.

In reſponſione ad primum, *Pythagoras enim & Plato &c.* Aduerte quòd Ariſtoteles in 3. metaphyſic. textu. 16. adducit has opiniones, & Bea. Thom. in lec. 12. eiuſdem lib. in fine lectionum declarans, quid dicendum. in ſecundum veritatem, facit quaſi eandem determinationem quam & hic: uide tu è contrario Auicenn. & aduerte quòd intentio Auicennæ poteſt haberi ex tertio libro ſuæ metaphyſic. capitul. 3. ubi inquit vnitas eſt intentio, quæ eſt accidens. ſed quoniam hoc eſt propoſitum metaphyſicale. & totum pertractaui in 4. metaphyſi. q. 7. vbi adduxi plures textus Auicennæ, & rationes eius, & ſolutiones ideo recurre illuc.

Sed vnum quod eſt principium numeri addit aliquid ſupra ens, eſſe vnum, quod eſt principium numeri quòd ſit illud accidens de genere quantitatis pertractaui in 4. metaphyſicor. E quæſtio. 8 ibi, *eſſe vnum numerale*. Illic defendimus viam Capreol. & reprobauimus ſententiam Pauli Soncinatis. ideo recurre illuc.

In reſponſione ad ſecundum aduerte, quòd Beat. Thom. non curauit de maiori, ſcilicet omne quod diuidit aliquod commune, addit ſupra illud: quoniam de addito realiter, eſt manifeſtè falſa, ſed ſufficit, quòd in ratione eius includat aliquid ſiue poſitiuum, ſiue priuatiuum, quod non includit ipſum commune diuiſum: ſic unum & etiam multa addunt ſuper ens alterum quidem indiuiſionem, alterum autem diuiſionem. Immoratur igitur circa minorem, declarans qualis eſt hæc diuiſio entis in vnum & multa, & intendit quod non eſt diuiſio ex æquo, ſicut par, & impar diuidunt numerum: talis enim eſt natura diuiſionis ex æquo quòd vnum extremum non participat de altero: immo excludit: ſed multa participant vno. quoniam nulla ſunt ab eo diuiſa, quin habeant

aliquam

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliquam indiuiſionem, ut declarat D. Tho. ſuper Dionyſium. Eſt igitur diuiſio nõ ex æquo, ſed ſimpliciter quidem in unũ: quare omne quod eſt, eſt unum, & quanto magis eſt ens, tanto magis eſt vnum: ut patet in ſeparatis aſcendẽdo, & ſecundum quid in multa, eo quod multa præciſè, non continentur ſub ente, niſi ut habent aliquam vnitatem: & huius ſignum eſt, quòd aliquid unum nullo modo multa eſt ens, nulla autem multa niſi aliquomodo ſint unum, ſunt ens. Ex quibus patet, quòd licet unum uideatur eſſe pars diuiſi, tamen adæquatur diuiſio, & conuertitur cum eo, quoniam multa non ſunt alia pars diuiſi, niſi ſapiant naturam vnius: ſicut poſſumus dicere, quòd ſanum ſimpliciter diuiditur in ſanum, quod eſt animal, & ſecundum quid in ſanum, ut urinam, quoniam id non dicitur ſanum, niſi in ordine ad animal: & propterea ſanum adæquatur animali.

Articvlvs II.

Vtrum vnum, & multa opponantur.

Circa titul. Aduerte quòd ly *multa* vniuerſaliter, idest tam in tranſcendenter quam in quantitate.

Nam vnum quod eſt principium numeri, & aduerte quòd Beatus Thom. hic ſtudens breuitati, aſſignat inter vnum principium numeri, & multa in quantitate, ſolam oppoſitionem relatiuam, ſed in primo diſtinct. 24. quæſt. art. 1. tertio ad quartum declarat quomodo poteſt habere oppoſitionem relatiuam, & contrariam, & etiam nullam, prout eſt conſtituens multitudinem.

Vnum vero, quod conuertitur cum ente, & aduerte quòd licet tam hic, quam in primo diſtinct. 24. quæſtio. 1. ubi ſupra inter vnum tranſcendenter, & multa tranſcendenter non aſſignat niſi oppoſitionem priuatiuam, tamen poteſt aſſignari oppoſitio relatiua prout unum eſt principium ſiue menſura numeri tranſcendenter: poteſt etiam aſſignari nulla oppoſitio, ſi ſumatur ſine præciſione conformiter, ut dicit de uno principio numeri: oppoſitionem uero priuatiuam non intelliges puram, quoniam vnum non eſt mera priuatio: & ideo philoſophus in 10. metaphyſic. text. 9. reducit hanc oppoſitionem ad contrariam, ut uidebis.

Sed dices ergo Beat. Thom. in hoc articulo eſt diminutus, quoniam non aſſignat omnes modos oppoſitionis inter unũ & multa. Ad hoc dico, quòd Beat. Thom. ſufficit aſſignare modos famoſiores, & notiores, imitans philoſophũ in 10. metaphyſic. qui tantum duos aſſignauit: nam oppoſitionẽ relatiuam, ut inter menſuram, & menſurabile aſſignauit in 10. libr. text. 71. ibi, *opponitur autem vnum multis vt metrum,* & oppoſitionem autem priuatiuam aſſignauit in tex. 9. ibi, *opponitur autem vnum, & multa* alijs autem ſufficit vt aſſignauit in primo ſententiarum.

In reſponſione ad primum, aduerte quòd primo immoratur ad declarandum veritatem illius minoris. *Sed omnis multitudo eſt quodammodo vnum,* & intendit hoc ideo eſſe quia tranſcendentia dicunt actus ſiue formas generales, quæ cum ſupponantur omnibus fundant ſuas priuationes: nam malum fundatur in bono, & multitudo, quæ dicit priuationem vnitatis, fundatur in uno, quoniam omne, quod eſt aliquo modo unum eſt. Non ſic autem reperitur in formis ſpecialibus: quoniam non ſupponuntur omnibus: & propterea licet tenebra fundetur in ente, puta in aere, non tamen in luce, ſicut ergo iſta eſt vera. Malum eſt quoddam bonum, ratione ſubiecti, ſic omnis multitudo eſt quoddam vnum, quia includit aliquam indiuiſionem, ut multa numero, indiuiſionem in ſpecie &c. vt dixi in primo articulo ad ſecundum: Deinde illam maiorem, *nullum oppoſitum prædicatur de ſuo oppoſito,* eſſe ueram tantum, quando vtrumque eſt ſimpliciter tale, puta bonum ſimpliciter, non eſt malum ſimpliciter: cum hoc tamen ſtat, quòd malum ſimpliciter eſt bonum ſecundum quid, & ſimiliter multa ſimpliciter, ſunt unum ſecundum quid. Aduerte tamen, quòd nunc loquimur de oppoſitis tranſcendentibus. vtrum autem in oppoſitis ſpecialibus, unum ſecundum quid prædicetur de altero ſimpliciter tali, puta quòd hæc ſit uera, album ſimpliciter, eſt nigrum ſecundum quid, non determino pro nunc: ſpectat enim ad illud, vtrum contraria ſe compatiantur in gradibus inæqualibus, puta calidum vt 8. frigidum vt 2.

In reſponſione ad ſecundum, Aduerte duo, primo quòd idem argumentum format in primo diſtinctio. 24. quæſtion. 1. articulo tertio, & reſpõſio formalis ſtat in hoc, quod unum vt componit, non opponitur. Nam ut componit, non dicit priuationem diuiſionis, quã ponit multitudo: ſed dicit priuationem diuiſionis in ſe ipſo, nam vnum eſt, quod in ſe indiuiſum eſt, & ut componit multitudinem, ſecundo quod illa propoſitio Beat. Thom. *non quòd vnitates conſtituant multitudinem ſecundum id, quod habent &c.* vſque ibi, *de entitate &c.* ſic habet intelligi, vnum ratione indiuiſionis præciſè eſt negatio.

Negatio autem non poteſt eſſe pars alicuius entis poſitiui, ſicut nec negatio domus eſt pars domus: igitur erit pars, prout vnum dicit unitatem non abſtractè, ſed vt ſtat ſub indiuiſione: ex conſequenti ratione entitatis eſt pars: ſed conditio ſine qua non eſt ipſa indiuiſio: ſicut lapis eſt pars domus, ut ſtat ſub hac negatione, quòd non eſt habens in ſe formam domus.

In reſponſione ad tertium, Aduerte quòd hoc argumẽtum eſt philoſophi in 10. metaphyſic. textu 20. & reſponſio Beati Thomæ, eſt reſponſio philoſophi in eodem textu: ibi, *vno quidem modo ſi fuerit multitudo habens excedentiam &c.* Et ſic concludit philoſophus. ſic igitur ſunt multa, ut ipſa duo: vt autem multitudo habens excedentiam non ſunt.

In reſponſione ad quartum. Aduerte primo eandem reſpõſionem habet à Beat. Thom. in 4. metaphyſic. ſupra textum quartum in lect. tertia ibi, *ſciendum eſt autem quòd quamuis vnum importet,* & in 10. metaphyſic. ſuper textum 9. vbi philoſophus declarat, quomodo multitudo ratione, idest cognitione noſtra eſt prior vno quoniam ſenſibilior: & Beat. Thom. illic adducit duo dubia quorum ſecundum eſt argumentum quartum huius articuli: & reſpondet vt hic licet diffuſius: ita quod ex illa intelligas hanc. Aduerte ſecundo quòd in illa propoſitione, *vnde oportet quòd diuiſio ſit prior vnitate non ſimpliciter,* vt ly, *non ſimpliciter* ſit ad differentiam prioritatis, quam habet vnum comparatum multitudini, nam vtrumque dicit aliquam naturam vt patet & inter ea non conuertitur ſubſiſtendi conſequentia: ergo vnum prius eſt ſimpliciter multitudine. Diuiſio autem cum ſit negatio, non dicit aliquam naturam, nec datur in rerum natura ſecundum eſſe reale ens diuiſum plus vno: & tamen non inconuenit in rerum natura dari unum, non data multitudo: ergo diuiſio non eſt ſimpliciter prior vno, ſed ſecundum rationem noſtræ apprehenſionis: quod quomodo fiat declarabo poſt pauca. Sed contra, habitus eſt prior ſimpliciter priuatione, ſed diuiſio eſt habitus, & indiuiſio, quæ importatur per unum eſt priuatio: ergo &c.

Ad hoc dico, quòd maior non eſt uera, niſi de habitu importanti aliquid poſitiuum, qualis non eſt negatio: unde ſufficit talem habitum eſſe priorem in eſſe cognoſcibili: nec eſt intentio Be. Thom. quòd diuiſio ſit vere habitus. Sed eſt ut habitus: & ideo ſufficit, ut ſit prior, uel re, uel cognitione noſtra.

Sed multitudo etiam ſecundum rationem &c. Aduerte quòd intendit multitudinem, ut multitudinem eſſe poſteriorem vnitate, & re: quia principiata ſunt ex vno, & ratione, idest apprehenſione: quia non apprehendimus aliqua duo eſſe multa, niſi prius apprehendamus unumquodque eſſe indiuiſum in ſeipſo, ex conſequenti vnum. Multitudo autem, ut importat diuiſionem, prior eſt apprehenſione, ut nunc declarabo.

Sed diuiſio cadit in intellectu, & ipſa negat one entis &c. Aduerte quòd ly, *diuiſio* vt dicit Beat. Thom. in quarto metaphyſic. lect. 4. non ſtat pro diuiſione quantitatiua: illa enim eſt determinati generis, ſed pro diuiſione formali, ſiue metaphyſic. Quæ quidem poteſt eſſe duplex, prima inter ens, & non ens & hæc ſeruatur in omni conditione: ſecundo inter vnum ens eſt aliud ens, prima dicitur diuiſio ſecundum extrema contradictionis, ſecunda dicitur diuiſio inter extrema poſitiua: exemplum primæ homo eſt homo, & non eſt non homo. exemplum ſecundæ, homo eſt homo, & non eſt lapis. Sed hæc ſecunda adhuc eſt duplex, quoniam quædam eſt negatio inter duo extrema poſitiua, ſiue etiam non ſint in rerum natura, ſiue tantum vnum illorum ſit, ut roſa generanda non eſt, pomum generandum, uel roſa exiſtens, non eſt pomum generandum: quædam autem eſt relatio realis inter duo extrema poſitiua, quorum vtrumque eſt in rerum natura, ut Deus nõ eſt cœlum. Aduerte igitur, quòd cum Beat. Thom. dicit, *ſed diuiſio cadit in intellectu &c.* intendit de diuiſione formali, quæ eſt inter extrema contradictionis, & de diuiſione formali inter extrema poſitiua. Quorum tamen vtrunque non eſt neceſſe in rerum natura, ita. quòd ſic procedimus ad conceptum vnius, primo apprehendimus quòd hoc eſt ens: ſecundo quòd non eſt non ens: tertio quòd non eſt illud, uel illud ens puta lapis generandus: ex conſequenti eſt indiuiſum in ſe, & diuiſum à quolibet alio ente, poſſibili poni, ergo eſt vnum: in quarto autem gradu ſic attingimus conceptum multitudinis, hoc eſt ens exiſtens indiuiſum in ſe, & hoc eſt ens indiuiſum in ſe: & hoc non eſt illud, cum tamen vtrumque ſit in rerum natura: ergo ſunt duo. Sed hic ſunt duo dubia. primum eſt quòd Beatus Thom. dicit, ſecundo quia hoc ens non eſt illud ens: ergo diuiſio entis ab ente eſt in ſecundo gradu: & non in tertio vt dictum eſt.

Ad hoc dico quòd in ly, ſecundo complexus eſt duos modos diſtinctos formaliter ſcilicet, diſtinctos inter extrema contradictionis, & inter extrema poſitiua, quorum tamen utrumque non eſt neceſſe eſſe in rerum natura: vnde in 4. meta. lect. 3. dicit unum, quod conuertitur cum ente, importat priuationem diuiſionis formalis, cuius prima radix eſt oppoſitio affirmationis & negationis: in declaratione autem quam fecimus, diſtinximus primum & ſecundum pro euidentiori doctrina, ex conſequenti ſecundus aſſignatus à D. Thom. erit tertius in ordine, quoniam ipſum non expreſsè poſuit.

Secundum dubium eſt, quare diuiſio ut eſt relatio inter duo extrema, poſitiua, exiſtentia, non eſt de ratione unius, cum dicatur illud eſſe unum, quod eſt indiuiſum in ſe, & diuiſum à quolibet alio.

Ad hoc dico, quòd hoc ideo eſt, quia accidit ipſi enti uni, vt vnum eſt, quòd ponatur alterum, non ipſo poſito. nam Deus ante mundum erat vnus, & tamen non diuiſus hac diuiſione à quocunque alio: quia nihil aliud erat: & cum dicitur *quia de ratione vnius eſt &c.* Reſpondeo quòd ly, diuiſum à quolibet alio ſtat pro diuiſione inter extrema, quorum vnum ſufficit eſſe in rerum natura, aliud poſſibile ſit eſſe. unde ante mundum hæc erat vera, Deus eſt indiuiſus in ſe, & diuiſus à quolibet alio poſſibili eſſe.

Articvlvs III.

Vtrum Deus ſit vnus.

Circa tit. aduerte quòd ly, *vnus* opponitur plurificabili quocunque modo, ſiue ſpecie, & æquipollet huic. Vtrum poſſint eſſe plures Dij.

Circa rationes Beat. Thom. non cadit difficultas ſtantibus fundamentis iactis, quòd in Deo ſit idem penitus, ſuppoſitum & natura, & quod eſt vniuerſaliter perfectus, & quod eſt ordinans omnia &c. tu tamen aduerte quòd Scot. in 1. diſtinctione ſecunda, quæſtione tertia conatur probare idem ſeptem rationibus, quas ut ſingulares ſibi attribuit: ſed quod non ſint magnæ efficaciæ, conatur oſtendere Ioann. Baccon in 1. diſtincti. 21. quæſtio. 1. uerum quia ſoluit etiam uirtualiter ſecundum rationem Beat. Thom. ideo vide in 12. meta. q. noſtram penultimam, vbi plenius de hoc pertractauimus.

Articvlvs IIII.

Vtrum Deus ſit maximè vnus.

IN hoc articulo non cadit difficultas: niſi in reſponſione ad primum cum dicit *tamen ſecundum quòd eius oppoſitum recipit magis.* ex his videtur innuere, quòd indiuiſio recipit magis non ſecundum ſe, ſed pro ut diuiſio, quæ eſt ei oppoſita, recipit magis, & minus.

Sed contradiuiſio vel eſt negatio vel relatio, ut diximus in articul. 1. ſed neque negatio, neque relatio recipiunt, &c. cum abſtrahant à perfectione, & imperfectione.

Ad hoc dico, quòd Beat. Thom. non ſiſtit in diuiſione, ut eſt negatio, uel relatio, ſed eam reducit ad fundamentum ſuum, quod comparatum alteri poteſt dici magis & minus diuiſum ab eo ut homo minus diuiditur ab aſino, quàm à planta, & à planta minus quàm à lapide: ſicut ergo relatio recipit magis, & minus ſecundum fundamentum: *illud eſt magis ſimile, quod eſt magis album ſic diuiſio &c.* propterea Beat. Thom. non dicit diuiſionem ſuſcipere magis, & minus pro quanto eſt maior diuiſio, vel minor, ſed pro quanto aliqua ſunt magis, uel minus diuiſa vel nullo modo.

¶ Quæſtio Duodecima.

Articvlvs I.

Vtrum intellectus creatus poſſit videre Deum per eſſentiam.

Circa titul. ly, *creatus* ſtat in tota ſua latitudine, ſiue Angelicus ſiue humanus: ly, *poſſit*; ſtat abſtractè per potentiã quæ ſit in ſeipſo, vel per potentiam extrinſecam per quam deducatur in hanc ſublimitatem: ly, *videre Deum quidditatiuè*: eſt cognoſcere eius prædicata propria, ſubſtantialia, & non ſiſtere in prædicatis communibus tunc enim complectur quod quid eſt ex 7. metaphyſicor. quando vltimam differentiam attingimus: id autem fieri non poteſt ex doctrina Beat. Thom niſi per effectum adæquatum, aut per ſpeciem ſufficienter repræſentatiuam obiecti, aut per ipſum obiectum, quod per ſeipſum uniatur intellectui: igitur ſi aliquis horum trium modorum erit intellectui creato poſſibilis, poterit uidere Deum per eſſentiam ſi ne autem, non.

Sed quod eſt maxime cognoſcibile &c. vſque ibi *ſupra intellectum,* & aduerte quòd per ly, *exceſſum ſupra intellectum*, intendit hanc difficultatem uel impoſſibilitatem prouenire præciſè ex parte intelligentis.

Hoc igitur attendentes quidam &c. Aduerte quòd inter eos non fuit Auicenn. ipſe enim libro nono, ſuæ metaphyſicæ capitul. tertio. dicit quòd cauſa prima eſt deſiderata ab omni intelligentia ut motor uniuerſalis. Deſiderium autem in ſeparatis eſt intellectuale, & in capitulo quarto dicit, quòd prima intelligentia producta intelligit ſimpliciter principium: quod eſt prima cauſa, & intelligit ſeipſam. in eodem metaphyſicor. capitul. tenet. quòd eſt commune cuilibet intelligentiæ, intelligere ſuum producens, ut principium proprium: ergo B. Thom. vt bene dicit expoſitor, non intendit arguere contra Auicenn. neque enim Auicenn. erat fidelis: vnde uane obligaſſet ipſum ad fidem, quod tamen facit, cum dicit, *quod eſt alienum à fide*: intendit igitur arguere contra aliquos Chriſtianos, qui erant illius ſententiæ.

Si unquam eſſentiam Dei videre poteſt intellectus creatus, & vſque ibi *alienum à fide.* Aduerte quod hæc conſequentia non concederetur à puro philoſopho, qui diceret cum Ariſtotel. decimo Ethicorum quod vltima fœlicitas conſiſtit in cognitione Dei, non faciali, ſed qualis poteſt haberi ex effectibus, & ex ſtudio ſcientiarum ſpeculatiuarum præcipuè ex metaphyſica: & propterea Beat. Thom. id conſiderans in tertio contra Gent. probat contra philoſophos, quòd non conſiſtit in cognitione Dei, quæ habetur communiter, neque per demonſtrationem, neque per fidem, neque per ſcientias ſpeculatiuas, vt videre poteris in commentat. 38. 39. 40. & quadrageſimoprimo. obligat autem prædicta conſequentia fidelem, quoniam acceptat ſcripturam, in qua dicitur, videbimus eum, ſicuti eſt.

In ipſo enim eſt ultima perfectio &c. Aduerte quòd falſitatem conſequentis manifeſtat dupliciter. primo, quia eſt contra fidem, ſecundo manifeſtat ratione, cuius aſſumptum eſt hæc propoſitio ſuppoſita vt vera: quòd Deus eſt primum principium productiuum creaturæ rationalis: quam propoſitionem dicit expoſitor eſſe creditam, & ex hac credita deducit conſequentiam.

Sed hoc dictum non eſt Thomiſticum: quoniam Beat. Tho. infra quæſtion. 44. articul. 1. probat etiam de mente Platon. & Ariſtotel. eſſe aliud à Deo, eſſe productum ab ipſo. Itaque ſub fide cadit ſolum productio in tempore, & non ab æterno. igitur propoſitio illa non eſt neceſſariò credita: ex conſequenti deductio Beat. Thom. eſt ex principio demonſtrabili, nec inconuenit aliquam rationem concludere apud fidelem, quæ procedit non ſolum ex aliquo credito, ſed etiam ex aliquo naturaliter cognito.

Si igitur intellectus creaturæ rationalis pertingere non poſſit &c. vſque in finem, Aduerte quòd Beat. Thom. videtur intendere naturale deſiderium ineſſe creaturæ intellectuali uidendi diuinam eſſentiam, quod tamen non uidetur verum. primo quia finis beatificus eſſet nobis naturalis, & tamen dixit in quæſtion. 1. articul. 1. quòd homo ordinatur in finem excedentem rationem omnem, & facultatem naturalem: ergo finis ille eſt ſupernaturalis.

Præterea hoc eſt incidere in ſententiam Scoti, qui vult finem beatificum eſſe naturalem: licet denominatione extrinſeca dicatur ſupernaturalis, ut declaraui in quæſtio. 1. ſuper primum articulum: cuius tamen argumentum illic ſolutum eſt, & negatum quòd viſio diuina ſubſtantialis ſit nobis naturalis.

Præterea ſi hæc cognitio eſſet nobis naturalis, haberemus in nobis naturalia principia quibus poſſemus illam conſequi. vanum enim eſt arbitrari aliquid naturaliter ordinari in aliquẽ finem. vnde dicit philoſophus in ſecundo cœli, ſi aſtra eſſent mobilia motu progreſſiuo, natura dediſſet eis organa ad talem motum: vnde dicit ſic in text. 50. irrationale uidetur, nullum organum ipſis dediſſe naturam ad motum, nihil enim ut contingat. id eſt qualecunque facit natura: hæc ille. Ex his igitur videtur, quòd non in ſit nobis naturale deſiderium videndi diuinam

Universidad de Deusto Biblioteca

uiſuam eſſentiam, cuius tamen oppoſitum intendit Be. Thom. in hac ſecunda ratione, & manifeſtius in 3. contra gen. 50. pro torum.

Ad euidentiam horum præpono quòd tota hæc quæſtio eſt merè Theologica, & conatur Beat. Thom. procedere ex reuelatis, & acceptatis à fideli, propterea rationes eius & ſi non philoſopho, tamen fideli efficaces ſunt. Secundo quòd cum ſola natura intellectualis, ſit illa, quæ eſt cognoſcitiua Dei, & Deus dupliciter, cognoſcibilis ſit, ſcilicet, ut cauſa, & in ſe, id eſt, ſecundum eſſentiam ſuam, & ut eſt cauſa dupliciter, primo vt cauſa uniuerſalis, ſecundò vt cauſa particularis, quorundam effectuum, qui non poſſunt eſſe niſi à ſolo Deo ut gratia, &c. ipſam natura intellectualis alio modo conſideratur à philoſopho, alio modo a Theologo, ut docet Beat. Thom. in ſecundo. contra gentil. capit. quarto. Nam à philoſopho conſideratur ut eſt talis naturæ, ut habet tales proprietates, conſequentes naturam, vt poteſt ſic operari, & tantum operari ex principiis actiuis ſuis intrinſecis, à Theologo conſideratur ut creata eſt à Deo ad ipſum Deum, ut obiectum beatificum. & hoc notum eſt Theologo ex reuelatis, ex his dico, quod conſiderato homine ſecundum philoſophum, nihil eſt ſibi naturale, niſi in quod poteſt per mera principia actiua ſibi intrinſeca, ex conſequenti dicet Philoſophus, quòd cum deſiderium abſolutè ſit poſſibilium, homo non deſiderat ſcire niſi quæ poteſt cognoſcere per intellectum agentem & poſſibilem, conſtat autem, quod poſita tota uirtute intellectus agentis, non poteſt pertingere ad ſpeculationem diuinæ eſſentiæ, ex conſequenti non habet deſiderium naturale ad hoc: conſiderato autem homine, vt ordinatur in Deum, ut in obiectum beatificum: ſicut ſibi in ſcriptura reuelatum eſt, dicet Theologus quòd naturaliter deſiderat illam ſpeculationem, quoniã cum credat ſe eſſe creatum ad illum finem: nulla alia cognitio, quam habeat de Deo quietat eum. Vnde licet cognoſcat Deum eſſe creatorem omnium, & prouiſorem, & ipſum ſolum eſſe auctorem gratiæ & ſanctificantem creaturas rationales, tamen non quietus, niſi ſciat intrinſecè qualis eſt hic creator, & quæ ſit ſubſtantia eius, ex conſequenti habeat facialem cognitionem.

Ad obiectiones igitur, dico, ad primam, quòd Beatus Thomas in principio articuli, dicit finem beatificum eſſe ſupernaturalem homini abſolutè conſiderato: & quia trahit hominem ad ſtatum diuinum, ut diximus illic qui eſt ſtatus ſupernaturalis.

Ad ſecundam nego quòd id ſit incidere in ſententiam Scoti, quoniam vult ipſe talem finem eſſe naturalem, quocunque modo homo conſideratur: nam ut diximus in primo articul. vult Scot. nullam ſupernaturalitatem conuenire potentiæ paſſiuæ, comparatæ actui ſuo, & in hoc deceptus eſt, vt illic oſtendimus.

Ad tertiam nego conſequentiam. ad probationem: non ualet niſi in eo, quod eſt naturale alicui abſtractè conſiderato, & ad hoc præcisè tendit intentio philoſophi in ſecundo cœli, vbi loquitur de motu conuenienti cœlo, vt cœlum eſt: non autem valet in eo, quod eſt naturale alicui propter ordinem ad alterum. nam calor naturalis naturaliter generat carnem, non inquantum calor, ſed vt coniunctus eſt animæ: & ideo non eſt neceſſe quòd in ſe habeat, & ex ſe uirtutem generandi carnem, ſed id ſibi confert anima: ſic Deus confert homini ut ordinatio in Deum, gratiam, & lumen, quo pertingit ad ſpeculationem diuinæ eſſentiæ.

Sed contra Beatus Thom. in tertio contra gentil. capit. quinquageſimo. probat abſolutè quòd ſubſtantia intellectualis ſeparata, deſiderat naturaliter uidere diuinam eſſentiam, ergo non ſolum inquantum ordinatur in Deum, vt in finem beatificum.

Ad hoc dico, quòd cum Beat. Thom. in ſecundo libro contra gentil. quarto, determinaſſet, non conſiderari creaturam à Theolog. niſi ut ordinatam in Deum, aliter Deus non eſſet ſubiectum adæquatum in hac ſcientia, non fuit ſibi neceſſe, toties replicare idem: ſed ſemper debent ſermones eius intelligi circa hanc materiam, in eo ſenſu, in quo dixerat in ſecundo lib.

Vnde ſimpliciter concedendum eſt quòd beati &c. Aduerte, quòd hæc concluſio inferitur ex illis conſequentijs, beati vident, effectum Dei, ergo deſiderant videre cauſam, ergo eſſentiam Dei ex his duabus prima eſt formaliter vera, ſecunda autem valet de materia, quoniam vt inquit Beat. Thom. in 3. contra gentil. capit. 50. ex hoc quòd ſubſtantiæ ſeparatæ cognoſcunt omnium rerum ſubſtantias, quarum vident, Deum eſſe cauſam, non quieſcit earum naturale deſiderium, niſi etiam ipſius Dei ſubſtantiam videant. Dixi autem quòd ualet de materia, quoniam abſolutè non tenet: aliter concluderet etiam de puro philoſopho: nam ex quo cognoſcit effectum primæ cauſæ, puta motum æternum, deſiderat ſcire primam cauſam, & tamen non ſequitur ut ſupra diximus quòd naturaliter deſideret ſcire eſſentiam ſuam, cum non habeat facultatem perueniendi ad talem ſtatum.

In reſponſione ad quartum proportio dicitur dupliciter: & aduerte quòd hæc diſtinctio trahitur ex quinto metaphyſicor. in capit. de ad aliquid, vbi philoſoph. dicit quòd inter quoſcunque numeros eſt determinata proportio: quoniam omnes numeri menſurabiles ſunt una communi menſura, ſcilicet vnitate aliquoties replicata, ſed non inter omnes quantitates continuas eſt determinata proportio: quia non omnes ſunt menſurabiles vna communi menſura, ut coſta, & diameter quadrati, licet autem non ſit inter eos determinata proportio, eſt tamen proportio aliqua: quoniam autem ſunt inæquales aut æquales aut vna eſt continens, aut altera eſt contenta, continens autem eſt quid tantum, & amplius: ſed hoc eſt indeterminatum, inquit philoſophus. Ad propoſitum Be. Thom. applicat illam indeterminatam proportionem ad Deum, & creaturam, quoniam vera eſt, creaturam eſſe inæqualem Deo, & contineri in Deo exceſſu tamen indeterminato. eandem proportionem ponimus inter cauſam illimitatam, & effectum limitatum. Inter potentiam determinatè perfectibilem, & actũ potentem perficere in infinitum. Et quoniam ſic Deus ſe habet ad creaturam vt effectum & ad intellectum creatum, ut perfectibilem determinatum. Deus autem ut omnibus potens perficere in infinitum. Ideo ſtat proportio inter Deum & intellectum creatum, licet indeterminata tanquam inter coſtam, & diametrum.

ARTICVLVS III.

Vtrum eſſentia Dei ab intellectu creato per aliquam ſimilitudinem videatur.

CIrca titu. ly, *per aliquam ſimilitudinem*, ſtat abſtractè & non ſolum ex parte uidentis, vel ſolum ex parte rei viſæ: principalis tamen intentio eſt de ſimilitudine ex parte rei viſæ, quoniam omnis cognitio, videtur fieri per aſſimilationem.

Si autem eſſet vna & eadem res. & vſque ibi, *& formam per quam*, Aduerte quòd in hac conditionali ſic intendit, ſi aliquid produceret potentiam viſiuam, & ab eadem videretur, potentia viſiua eſſet effectus eius, & imprimeret ei formam per quam, vel ſub qua potentia viſiua uideret. Itaque ly, *formam* ſtat à parte videntis, & hæc forma eſſet lumen impreſſum oculo, ſicut apparet in oculo cæci, & tunc videns duplici forma uideret authorem potentiæ viſiuæ, primo uideret potentia viſiua, quæ eſt quoddam lumen: omne enim manifeſtatiuum, & cognoſcitiuum lumen eſt. ſecundo videret lumine in ipſo oculo.

Manifeſtum eſt autem & uſque ibi, *ſequitur ergo* Aduerte quòd dixit de potentia viſiua, applicat ad intellectum, & intendit quòd cum Deus ſit autor potentiæ intellectiuæ, & poſſit ab ea intelligi, neceſſe eſt, quòd producat eam, vt quoddam lumen, & vltra hoc quod imprimat ei quoddam lumen, quo eleuetur &c. ita quòd creatura intellectualis, uidet Deum duplici lumine, ſcilicet naturali, id eſt ipſo intellectu & ſupernaturali impreſſo, de quo dicemus infra. ſed utrunque lumen Be. Thom. comprehendit ſub uirtute intellectuali, & ſic talis uirtus non eſt ſolus intellectus: ſed intellectus cum lumine impreſſo, ſi autem virtus videndi in cæco eſt potentia viſiua, cum tali lumine impreſſo in organo viſus, quomodo poteſt in tenebris illuſtrari, medium?

Sed ex parte rei viſæ, quam neceſſe eſt & ſcias quòd ut adducit Capr. in 4. diſt. 49. q. 5. contra primam. Aureolus arguit contra concluſionem, deinde ſoluit tres rationes, quas Beat. Thom. hic adducit.

Contra concluſionem ſic arguit actus quo vt adducit diuina eſſentia eſt expreſſiua ſimilitudo eiſdem eſſentiæ: hanc probat pluribus dictis Auguſtini vt uidebis & ratione, quoniam per uiſionem ponitur diuina eſſentia in eſſe apparenti & conſpicuo ante intellectum beati. ergo eſt ſimilitudo, & repræſentatiuum ipſius eſſentiæ: & deinde ſubſumit, quòd cum talis actus ſit quid creatum, eſt quid limitatum, & finitum, ergo nõ inconuenit aliquam ſpeciem creatam eſſe repræſentatiuam eſſentiæ infinitæ.

Ad hoc dicitur ad mentem Capreoli: maiorem eſſe falſam: ad dicta Auguſtini dicimus quòd uiſio nec cognitio eſt expreſſa ſimilitudo obiecti, ut uiſio eſt, ſed hoc habet ratione principij ipſius, quæ eſt ſpecies repræſentatiua quæ in actu beatifico non eſt niſi diuina eſſentia: quæ eſt ut forma intelligibilis. Ad probatio. nego ſimiliter, quòd actus ipſe ſecundum ſe ponat in eſſe apparenti diuinam eſſentiam: hoc enim habet ex principio actus, ut dixi, & ex uerbo, ſiue conceptu formato. quando per actum intelligendi formatur, & hoc dico: quoniam beatus non format uerbum de diuina eſſentia, ut dictum eſt.

Ad primam rationem Bea. Thom. dicit Aureol. quòd aliqua ſpecies poteſt dici inferioris ordinis dupliciter, primo tranſitiuè ut ſit ſenſus, ſpecies quæ eſt repræſentatiua rei inferioris ordinis, non eſt principium cognoſcendi clarè rem ſuperioris ordinis: ut per ſpeciem repræſentatiuam corporis, nõ poſſum clarè cognoſcere ſubſtantiam ſeparatam, & in hoc ſenſu propoſitio eſt uera: & hæc fuit intentio Dionyſij, & ex hoc infert, quòd per nullam ſpeciem repræſentatiuam creaturæ põt clarè cognoſci diuina eſſentia. Secundò intranſitiuè ut ſit ſenſus per nullam ſpeciem, quæ eſt entaliter uel ſecundum eſſe eſt inferioris ordinis quam ſit ſuum obiectum poteſt cognoſci: & ſic propoſitio eſt falſa, quoniam ſpecies lapidis eſt inferior quo ad eſſe, quam ſubſtantia lapidis, cum ſit accidens: & tamen ſufficienter per ipſam cognoſcitur lapis, quoniam in repræſentando adæquatur lapidi, ſic dicit in propoſito, licet omnis ſpecies creata ſit inferior quo ad eſſe quam diuina eſſentia: tamen nõ ſequitur quòd in repræſentare ſit inferior, ex conſequenti nõ inconuenit finitum repræſentare infinitum.

Ad ſecundam dicit hanc conſequentiam non ualere, omnis ſpecies creata non eſt ſuum eſſe, ergo non poteſt repræſentare diuinam eſſentiam quæ eſt ſuum eſſe, quoniam dicit ipſe. hoc eſt per accidens in ſpecie, ſicut eſt per accidens, quòd ſubſiſtantiam dato, quòd non ſubſiſtat, adhuc eſt repræſentatiua ſubſiſtentis, ſicut ſpecies Archangeli impreſſa in intellectu Angeli ſimili, dato quòd non ſit ſuum eſſe, adhuc poteſt eſſe repræſentatiua eſſentiæ quæ eſt ſuum eſſe.

Ad tertiam dicit ſicut ad primam quòd non inconuenit aliquid determinatum eſſe repræſentatiuum eſſentiæ infinitæ, licet ſit inferius quo ad eſſe, & ſecundum aliquam determinatam rationem.

Sed Aureolus deceptus eſt, ignorans quid ſit ſpeciem eſſe inferioris ordinis ad mentem B. Thom. propter quod aduerte, quòd ſpecies quæ eſt principium formale cognoſcendi aliquid, dupliciter conſiderari poteſt, ut ens quoddam, ſecundo ut ſpecies eſt, ut eſt ens accidit ſibi, quòd ſit ſubſtantia, uel ſit accidens: poteſt enim utrumque eſſe diuiſim, nam ſubſtantia Angeli eſt ſpecies ſui intellectus qua ſe ipſum intelligit, & ſpecies lapidis eſt accidens ſimiliter accidit ſibi quòd ſit inferioris ordinis quo ad ens eſſe reale, quam ſuum obiectum hoc enim impedit quin ſit ſufficiens principium cognoſcendi ſuũ obiectum, ut patet, quòd ſpecies lapidis ut ens, licet ſit accidens, & lapis ſubſtantia, tamen ſufficit ad cognoſcendum lapidẽ quidditatiuè. Vnde hæc conſequentia non ualet: ſpecies lapidis eſt inferioris ordinis, quo ad eſſe reale, quam ſubſtantia lapidis, ergo non eſt ſufficiens principium cognoſcendi lapidem, ſecundo conſideratur ut ſpecies eſt, & ſic ei conuenit eſſe ſimilitudinem eius, cuius eſt ſpecies, & ſecundum quod eſt ſimilitudo, ſic eſt principium cognoſcendi in ſimilitudine: Nã quædam eſt ſimilitudo alterius tantum ſecundum genus, vt ſpecies animalis non indicat hominem, niſi in genere, quædã eſt ſimilitudo ſecundum ſpeciem ſpecialiſſimam, ut ſpecies hominis indicat hominem ſecundum ſpeciem inter has duas eſt conuenientia, & differentia, conueniunt quidem in hoc, quòd utraque eſt inferioris ordinis, ut entia ſunt quàm ſint ſua repræſentata, diſconueniunt autem, quoniam prima ut ſpecies eſt, eſt inferioris ordinis: quoniam non completè indicat: ſecũda autẽ ut ſpecies eſt, eſt eiuſdẽ ordinis, quoniam æquipollet ſecundum eſſe intelligibile quidditati hominis, & hanc latitudinem ordinum Bea. Thom. intendit ut per ſe diuerſificat ſpeciem, ut ſpecies eſt &c. intendit in prima ratione quando dicit, *per nullas ſimilitudines inferioris ordinis, prout ſcilicet ſimilitudines ſunt, & non ut entia ſunt &c.* Aureolus autem credidit Bea. Thom. intelligere de inferiori ordine ut entia ſunt, ideo eius ſolutio non ualet. Sed dices unde eſt, quòd non poteſt dari ſpecies creata eiuſdem ordinis cum eſſentia diuina ut ſpecies eſt, ex quo non impedit, ſi etiam ſit inferioris ordinis, ut ens eſt. Reſpondeo, ut dicit B. Tho. in hoc art. omnis ſpecies creata, ut ſpecies repræſentat ſuum obiectum ſub aliqua determinata ratione, puta ſub ratione ſubſtantiæ, uel uidentis, uel boni &c. Diuina autem eſſentia interminatè cõtinet omnia, & ideo nulla ſpecies ut ſpecies creata plenè indicat eam. Vnde ſicut ſpecies ſenſibilis ut ſpecies eſt inferioris ordinis ad naturam uniuerſalem intelligibilem, ſic & quælibet ſpecies creata comparata uniuerſalitati, & immenſitati diuinæ eſſentiæ: patet igitur, quòd ratio B. Thom. prima ſtat in ſuo robore, ſimiliter ſecunda ſolutio non ualet credit enim quòd Bea. Thom. intendit eſſe neceſſe, quòd hæc ſpecies ut ens eſt ſit ſuum eſſe, ſicut Dei eſſentia & ſuum eſſe: ſed hæc non eſt intentio: quoniam ut diximus eſt præter accidens, quòd ſpecies ut ens ſit eiuſdem ordinis cum ſuo obiecto: ſed intendit, quòd nulla ſpecies creata eſt ſufficienter repræſentatiua diuinæ eſſentiæ: & rationem aſſignat, quoniam diuina eſſentia eſt ſuum eſſe: ex conſequenti eſt omne ens perfectionaliter: ex conſequenti eſt uniuerſaliſſimum repræſentabile: omnis autem ſpecies creata, ut ſpecies eſt, repræſentat illam ſub aliqua ratione particulari, ut diximus, & ideo non poteſt eſſe ſufficiens principium cognoſcẽdi tantam excellentiam.

Similiter tertia ſolutio non ualet, peccat enim in eo, quod eſt per accidens credens B. Th. tenere quòd ſit neceſſe ſpeciem, vt ens, eſſe eiuſdem ordinis cum obiecto, ut per eam quidditatiuè cognoſcatur: ſed hoc non tenet quia id eſt per accidens: ſed dicit ideo eſſe, quia eſſentia Dei eſt obiectum uniuerſaliſſimum ergo eius ſpecies ut ſpecies debet eſſe uniuerſaliſſima, hoc autem non conuenit ſpeciei creatæ: quia quicquid repræſentat, ſub aliqua particulari ratione repræſentat: propter quod benè ſequitur, quòd ſola Dei eſſentia ſit ſui ipſius adæquata & perfecta ſpecies.

In reſponſione ad primum, Aduerte, quòd exponit ly, *ſimiles* ex parte videntis, quoniam lumen gloriæ quod eſt diuinum lumen, & eſſentiale in Deo, participatur à beato, in quo uidet Deũ, ſicut Deus uidet ſeipſum lumine ſuo: ratione ergo luminis beatus eſt ſimilis Deo: ſed in 3. contra gent. cap. 51. ibi *ſecundum autem hanc viſionem &c.* exponit ly, *ſimiles* ex parte ſpeciei quæ ſe tenet ex parte rei uiſæ, quæ eſt ipſamet diuina eſſentia: Intendit igitur, quòd erimus Deo ſimiles, quoniam ſicut uidet ſeipſum per eſſentiam ſuam, ſic per eandem uidebimus eum: ex conſequenti eadem eſſentia erit quo & quod reſpectu intellectus creati & diuini.

In reſponſione ad tertium duo declarãda ſunt, primo propter quòd Dei eſſentia, poteſt per ſeipſam eſſe forma intellectus non autem aliæ eſſentiæ creatæ, ſecundo quid ſit Dei eſſentiam facere intellectum in actu &c.

Quantum ad primum, Aduerte quòd Beat. Thom. in 3. contra gent. capitu. 51. ibi *hoc autem ſic &c.* dicit cauſam huius eſſe quia ſola Dei eſſentia eſt ipſa ueritas: ex conſequenti ipſa actualitas in genere intelligibilium. Vnde per ſeipſam poteſt eſſe forma intellectus, non quidem ſecundum eſſe reale, quoniam ut ſupra in quæſtio. 3. articu. ultimo uiſum eſt, diuina eſſentia, non uenit in compoſitionem alicuius, ſed ſecundum eſſe intelligibile: Ita quòd perfectiori modo conſtituit in actu intellectum beati, quàlibet ſpecie intelligibili: ſpecies enim hæret intellectui, & illum perficit. Nulla autem eſſentia creata quantumcunque ſit forma, & per ſe ſubſiſtens, ut Angelus, eſt ipſa ueritas, ſicut nec ſuum eſſe: nam ſic res ſe habet ad eſſe, ita ad ueritatem: ſed eſt res uera: ex conſequenti non eſt ſeipſa actualitas in genere intelligibilium: ergo oportet, quòd per ſpeciem mediam actuet intellectum extrinſecum: Dico autem extrinſecum, quoniam ut diximus in tractatu de Angelis eſſentia Gabrielis cum intelligit ſeipſam, efficitur forma ſui intellectus. In præſenti autem reſponſione dicit cauſam huius eſſe, quia ſola Dei eſſentia eſt ſuum eſſe, ergo ſe ipſa dat omne eſſe alteri, quod ſibi non repugnat, repugnat autem, quod det eſſe reale, quoniam haberet rationem partis & imperfecti: ut dictum eſt in queſt. 3. artic. ultim. non repugnat autem quòd det eſſe intelligibile, quoniam eſt ipſa actualitas in genere intelligibilium: nec aliqua imperfectio ponitur in Deo, non enim formæ intellectus ut eſt principium intelligendi conuenit per ſe, ſed per accidens inhærere intellectui, alioquin Angelus non intelligeret ſeipſum per ſeipſum: poteſt ergo dari forma intellectus abſque hac imperfectione: ex conſequenti non repugnat Dei eſſentiam per ſeipſam actuare intellectum, & quoniam nulla eſſentia creata eſt ſuum eſſe, ideo per ſeipſam non dat omne eſſe, quod poteſt dari alteri, ſed per ſpeciem mediam.

Sed dices, ſi ipſam dat eſſe intellectui ſibi intrinſeco, quare etiam non in extrinſeco.

Reſpondeo id prouenit ex determinato ordine, quem habet ad intellectum ſibi intrinſecum, ſicut determinatum mouens ad determinatum mobile: ſed Dei eſſentia, ut pote illimitata

Universidad de Deusto Biblioteca

nitate actualitas in genere intelligibilium, ſicut mouere poteſt in genere entium omne mobile.

Quantum ad ſecundum, Aduerte quòd cum Dei eſſentia vniatur intellectui beato, vt diximus ſicut ſpecies intelligibilis eo modo, quo ſpecies intelligibilis facit intellectum in actu, ſic etiam affirmari poteſt de diuina eſſentia: Tripliciter autem ſpecies ſumitur. primò ut qualitas inhærens & actuans ſuum ſubiectū: hoc non facit, ut ſpecies, ſed ut tale ens, puta forma accidentalis, hoc igitur modo diuina eſſentia non facit intellectum in actu: quoniam imperfectionis eſt ut diximus, ſecundo ut forma comparata intellectui ut materiæ in genere intelligibilium conſtituens ipſum in actu primo. i. faciens ipſum intelligentē in habitu, ſicut ſe habet ſpecies lapidis in intellectu philoſophi dormientis: & hoc modo diuina eſſentia nō facit intellectum beati in actu, hoc enim eſt actuare imperfectè, & admixtione potentiæ, & beatus poteſt non actu frui Deo, quod non admittimus in doctrina B.Thom. Tertio ut forma comparata materiæ dans ei completum eſſe in genere intelligibilium, hoc autē completum eſſe eſt ipſum intelligere, & ſic eſſentia Dei facit intellectum in actu, quia facit perfectiſſime intelligere intellectū: Vnde ſicut forma cœli vnita materiæ, facit ipſum perfectè exiſtere actu in genere entium. ſic Dei eſſentia unita intellectui vt forma, facit ipſum exiſtere actu, & hoc exiſtere actu eſt ipſius intelligere: quod eſt eſſe eſſentiale ipſius intellectus ut intellectus eſt: Dico, ut intellectus eſt, quoniam ſi conſideretur vt ens cui inhæret talis actio, idest ei accidentale. Et aduerte, quòd ignorantia huius diſtinctionis intellectus ut tale ens & intellectus ut intellectus, eſt cauſa multarum deceptionū in hac materia, ut magis patebit infra, & præcipuè cum loquemur de anima intellectiua.

Ex determinatione huius articuli patet, q̄ ſi B.Th. negat poſſe dari ſpeciem productam, quæ ſit principium uidendi diuinam eſſentiam multo magis negabit beatum poſſe producere conceptum ex uiſione illa, in quo reluceat diuina eſſentia: ſed de hoc loquemur in tractatu de Trinitate, ubi diſtinguemus de uerbo totali, & de partiali.

ARTICVL. III.

Vtrum Dei eſſentia poſſit uideri oculis corporalibus.

IN hoc articulo non cadit difficultas, ideo pertranſeo. Aduerte ſolum illud, quod dicitur in reſponſione ad ſecundum *ſicut nunc oculi noſtri vident alicuius vitam &c.* vſque in finē, non intendit quòd ſicut uita eſt ſenſibilis per accidens à uiſu, & per ſe à cogitatiua, quæ cognoſcit non ſenſatum ex ſenſato. De ratione enim ſenſibilis per accidens eſt, ut ab aliqua potentia cognoſcatur per ſe, ut declarant B.Tho. in 2. de anima ſuper text. 65. ibi, *ſciendum eſt igitur quòd ad hoc quòd aliquid ſit ſenſibile per accidens &c.* ſic Deus eſt cognoſcibilis per accidens a uiſu, & p ſe ab intellectu: cognoſcitur autem per accidens à uiſu: ad ſeprimum argumentum: *quoniam per ſe uidet corpora ſicut glorificata &c.* in quibus adeſſe Deum, uel gubernantem deprehēdit ſic ſubſtantiam Socratis dico uidere, quia uideo figuram, cui ſubeſt ipſius ſubſtantia. Item aduerte quòd reſponſio ad tertium, clarior & diffuſior ponitur in artic. 1. huius quæſtionis, & eſt reſponſio ad primum ex dicto Dionyſij, vide tu.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum intellectus creatus per ſua naturalia Dei eſſentiam uidere poſſit.

CIrca titul. ly, *per ſua naturalia* ſtat præciſè, & excludit omne donum gratuitum quaſi dicat, Vtrum intellectus creatus ſit tantæ uirtutis, quòd per ſe ipſum, & omne medium naturale, quod aptum eſt habere, quales ſunt ſpecies abſtractę a rebus poſſit uidere Dei eſſentiam.

Cognitio enim contingit, ſecundum quod cognitum eſt in cognoſcente: & aduerte quòd cognoſcens dupliciter ſumitur primo ſecundum ſubſtantiam ſuam, ſecundo ut cognoſcens eſt: Eſt autem cognoſcens ſecundum quod unitur cognito: vnitur autem ſecundum quod habet in ſe ſpeciem cogniti. Igitur cognoſcens eſt cognoſcens, non quia eſt talis ſubſtantia, ſed quia eſt actuatus ſpecie cogniti: & iuxta hunc ſenſum intelligendæ ſunt propoſitiones Bea. Thom. Et prima quidem ſic: cognitio contingit ſecundum quod cognitum eſt in cognoſcente actuato ſpecie cogniti; ſecunda ſic, cognitum autem eſt in cognoſcente ſecundum modum cognoſcentis: idest ſecundum quod repræſentatur cognoſcenti per ſpeciem, quam in ſe habet: tertia ſic, unde cuiuslibet cognoſcentis cognitio eſt ſecundum modum naturæ ſuæ, non ſimpliciter ſumptæ, ſed ut conſtituitur in actu primo per ſpeciem cogniti: quarta ſic Si igitur modus eſſendi rei cognitæ, excedat modum naturæ cognoſcentis actuati quacunque ſpecie ipſius rei cognitæ, oportet quòd cognitio, ſcilicet perfecta, & quidditatiua illius rei cognitæ excedat naturam. idest ſit ſupernaturalis ipſi cognoſcenti.

Sic intellectis propoſitionibus B. Thom. uidebis quòd Scot. in 4. diſtin. 49. q. 11. ibi. *Reſpondeo ad primam rationem primæ opinionis &c.* Fruſtra laborat contra B. Thom. Conatur enim ex propoſitionibus B.Thom. quas ſuo modo exponit arguere cōtra ipſum: & primo probat hanc conditionem eſſe falſam. *Si modus eſſendi alicuius rei &c.* inquit enim quòd ſi hæc conditionalis eſt uera, ergo nullus angelus inferior cognoſcet quidditatiuè ſuperiorem, quoniam ſuperior excedit inferiorem in eſſendo.

Præterea Beatus etiam cum quantocumque lumine gloriæ non uidebit eſſentiam Dei, quoniam excedit in infinitum ſecundum modum eſſendi, cum ſit intellectus beati finitus, & cum lumine gloriæ: eſſentia autem infinita: ſecundo dicit rationem B.Thom. deficere, quia non eſt in forma, & ſi reducatur ad formam, duæ propoſitiones erunt falſæ: ſic enim reducentur. Si modus cognitionis eſt ſecundum naturam cognoſcentis, ergo nulla cognitio naturalis excedit modum naturæ cognoſcentis. Igitur nulla cognitio naturalis eſt de obiecto, cuius natura excedat modum naturæ cognoſcentis: cum ergo modus cognitionis ſit ſecundum modum cognoſcibilis, ſi modus eſſendi rei cognitæ excedit modum eſſendi ipſius cognoſcentis, illa cognitio erit ſupernaturalis. Dicit Scot. ſic arguendo, argumentum tenet, ſed duæ propoſitiones ſunt falſæ. Iſta modus cognitionis eſt ſecundum modum cognoſcibilis: & hæc, nulla cognitio naturalis eſt de obiecto, cuius natura excedit modum naturæ cognoſcentis, quoniam ſtat, cognitionem eſſe naturalem & tamen obiectum excedere ipſum cognoſcētem, aliter imperfectius nunquam cognoſcet perfectius cognitione naturali. Vltimo credit Scot. quòd Beat. Thom. fundet ſe ſuper hoc principium neceſſe eſt inter obiectum & potētiam cognoſcitiuam eſſe proportionem æqualitatis, quo ad modū eſſendi, ſi debet ſeruari cognitio naturalis, ſed inquit Scot. hoc eſt falſum, ſufficit enim quòd inter ea ſeruetur proportionalitas actiui, & paſſiui: etiam ſi ſint maximè diſſimilia in modo eſſendi, ut patet in materia & forma, & quoniam obiectum habet rationem motiui, & intellectus rationem mobilis: ideo ſtat, cognitionem de obiecto excedente modum eſſendi ipſius cognoſcentis eſſe naturalem.

Ad hęc facile eſt reſpondere, ſtante declaratione propoſitionum, quam præmiſimus.

Ad primam obiectionem nego conſequentiam: ad probationem dico, quòd licet Angelus ſuperior excedat inferiorem in eſſendo, comparando ens enti, ſubſtantiam ſubſtantiæ, nō tamen excedit comparando inferiorem, ut cognoſcentem ad ſuperiorem ut cognitum eſt: cum cognoſcens, ut actuatus ſpecie cogniti, & quoniam illa ſpecies repræſentatiue adęquatur cognito, ideo Angelus inferior ut cognoſcens adæquatur, & non exceditur à cognito: decipitur autem Scot. quoniam non conſiderat cognoſcens, & cognitum formaliter, ſed tantum materialiter.

Ad ſecundum dico ad conſequentiam, quòd ſi intendit de diuiſione naturali, de qua hic loquimur conceditur conſequētia, & nego falſitatem conſequentis: hæc enim eſt concluſio Bea. Thom. quòd beatus non poteſt uidere naturaliter diuinā eſſentiam: ſi autem intendit de diuiſione abſolutè ſiue naturali, ſiue ſupernaturali nego conſequentiam: quoniam lumen gloriæ eleuat intellectum: & diuina eſſentia efficitur ſpecies intellectus beati, ita quòd eſt ſufficientiſſime repręſentatiua ſui ipſius, ex conſequenti proportionabiliter intellectus beati conſtitutus eſt in actu, & ueluti Deus effectus ad diuinam viſionem &c.

Quantum ad illud, quod dicit Scot. rationem B. Thom. eſſe in propoſitionibus non ſyllogizatis. Dicimus q̄ facilè ad formam reducitur & pro nunc ſuſtinemus formalizationem Scoti, licet propoſitiones aliquas inutiliter immiſceat, & ſuſtinemus hanc eſſe ueram: *modus cognitionis eſt ſecundum modum naturæ cognoſcibilis*, ſumendo ly, *cognoſcibilis* formaliter omne enim cognoſcibile eſt cognoſcibile per aliquam ſpeciem ſui repræſentatiuam, uel per ſe ipſum. qualis igitur erit ſpecies, talis erit. cognitio igitur ſi ſpecies perfecta & cognitio perfecta erit, ſi ſpecies imperfecta, & cognitio diminuta erit. Patet igitur,

tur, quòd hæc eſt uera, *omnis cognitio eſt ſecundum* modum naturæ cognoſcibilis, repræſentatæ per ſpeciem, uel per ſe ipſam quantum ſit ex parte naturæ cognoſcibilis, & hoc dico, quoniam ſtat ſpeciem eſſe ſufficienter repræſentatiuam obiecti cognoſcibilis: & tamen cognitio non erit ſecundum modum ſpeciei ex parte cognoſcentis, cui fortè improportionatur talis ſpecies, ut dicemus de anima ſeparata, quæ non cognoſcit perfectè ſubſtantias ſeparatas, licet impreſſas in ſe habeat earum ſpecies: ſimiliter hæc eſt uera: *nulla cognitio naturalis eſt de obiecto, cuius natura &c.* ſumendo ly, *cognoſcentis* formaliter: idest ut actuati ſpecie cogniti, & quoniam diuina eſſentia excedit intellectum beati: quacunque ſpecie creata actuati, ideo uiſio illa eſt ſupernaturalis: cum autem dicit Scot. quòd perfectius nunquam cognoſceretur ab imperfectiori naturaliter: nego conſequentiam, ſicut etiam dixi in ſolutione primæ obiectionis. Requiritur tamen, quòd perfectius, & imperfectius ſit eiuſdem generis in genere cognoſcentium, & hoc dico propter animam intellectiuam, quæ non poteſt cognoſcere naturaliter ſeparatas ſubſtantias perfectè, & quidditatiuè ſiue ſeparata, ſiue coniuncta, quoniam in latitudine cognoſcentium anima ipſa, ut cognoſcens diſtinguitur genere à ſubſtantijs ſeparatis, ut patet in præſenti articu. in quo B. Thom. aſſignat triplicem gradum cognoſcentium, & dicit eſſe connaturale animæ cognoſcere materialia, & Angelo ſeparata, & Deo ſe ipſum. Quod autem ultimate dicit B. Thom. fundatur ſuper illud principium, neceſſe eſt inter obiectum, & potentiam eſſe æqualitatem vel ſimilitudinem in modo eſſendi: falſum eſt: nec id habetur ex D. Thom. Vnde dico, quòd B. Thom. intendit duas conditiones eſſe neceſſarias ad cognitionem naturalem: prima eſt quòd cognitum non excedat ipſum cognoſcens, ut cognoſcens eſt. idest ut actuatum cognitū.

Quod autem excedatur à cognoſcente quo ad ſubſtantiam non impedit: nam Angelus cognoſcit lapidem. ſimiliter quòd cognitum excedat ſubſtantialiter ipſum cognoſcens, non impedit dummodo ſint eiuſdem generis, vt dixi, ut excipiatur anima intellectiua, quæ non poteſt cognoſcere ſeparata naturaliter ſed vel præter naturam, uel ſupra naturam. Angelus autem cognoſcit Archangelum. Secunda eſt, quòd inter obiectum, & potentiam cognoſcitiuam ſeruetur proportio proximè motiui, & proximè mobilis quæ nunquam ſeruatur, niſi obiectum præſens ſiat potentiæ, aut ſeipſo, aut ſpecie &c. & potentia cognoſcitiui ſiat ipſum cognitum in eſſe intelligibili ex huiuſmodi præſentatione, & unione: unde negandum eſt ipſi Scot. quòd inter obiectum excedens potentiam cognoſcitiuam, & ipſam potentiam abſolutè ſeruetur proportio motiui, & mobilis, niſi accedentibus conditionibus prædictis: exiſtimauit autem Scot. quòd quoniam obiectum intellectus eſt ens, ut ens: ideo omne ens quidditatiuè, & naturaliter ſit intelligibile ab intellectu creato: ſed id non acceptamus in uia noſtra. Item quoniam apud ipſum nulla datur ſupernaturalitas reſpectu potentiæ paſſiuæ, quod tamen reprobauimus in 1. quæſtio. articu. 1. Vnde per intellectum connaturale eſt nobis cognoſcere naturas, quæ quidem non habent eſſe niſi in materia &c. Aduerte quòd B. Tho. graduat hic tres intellectus non penes diuerſa obiecta adæquata, quoniam omnis intellectus ut intellectus pro obiecto adæquato habet ens uniuerſale ut dicit D. Thom. infra quæſtio. 79. articul. 2. ſed penes prima cognita quidditatiuè naturaliter: nam obiectum primum intellectus noſtri coniuncti eſt quidditas materialis. intellectus autem Angelici eſt quidditas immaterialis, cuius tamen eſſe non eſt ſubſiſtēs. intellectus autem diuini eſt eſſentia Dei. cum hic tamen ſtat, quòd intellectus noſter coniunctus attingit ens in uniuerſali, & omnem gradum entis. etiam ipſum Deum aliquo gradu cognitionis naturalis, & ſi non q̄dditatiuè, de quo hic eſt ſermo.

In reſponſione ad primum ſcias, quòd illa ſimilitudo refulgens in Angelo, in qua uidet Deum, eſt eſſentia ipſius Angeli, ut patebit infra cum loquemur de Angelo, in q. 56. ar. 3. ubi B. Tho. dicit expreſſè. uide tu ad placitum.

In reſponſione ad tertium, *Sed intellectus noſter vel Angelicus qui ſecundum naturam a materia aliqualiter eleuatus eſt &c.* Aduerte quòd ly, qui, refert intellectum noſtrum, & non Angelicum: quoniam ille omnino à materia eleuatus eſt, ut dicemus infra. Nec eſt neceſſe quòd referat vtrumque, quoniam loquitur disiunctim.

ARTICVLVS V.

Vtrum intellectus creatus ad videndum Dei eſſentiam aliquo lumine indigeat.

CIrca titul. ly, lumine ſtat pro omni eo, uel ſub quo diuina eſſentia manifeſtatur intellectui creato ly, *indigeat* ſtat abſolutè, ita quòd non aliter poteſt. Quæritur, ergo utrum ſit neceſſe Deum infundere intellectui alicui creato, aliquam qualitatem ſub qua manifeſtatur Dei eſſentia & hanc qualitatem dicimus lumen.

Omne, quod eleuatur &c. vſque ibi, *ad talem formam &c.* Aduerte quòd Durandus ut adducit Capr. in 4. diſtin. 49. q. 4. contra ſecundam: & eſt eius argumentum ſecundum conatur deſtruere hanc maximam, ſuper quam B. Thom. ubique fundat ſe. ſ. *Omne illud, quod eleuatur ad recipiendum aliquam formam ſupernaturalem, neceſſe eſt quòd diſponatur aliqua diſpoſitione ſupernaturali.* quoniam ut inquit in q. de ueri. q. 8. art. 3. vltim. diſpoſitio ad formam, & formam ipſa ſunt unius ordinis in hoc quòd ſi vnum eſt ſupernaturale, & reliquum.

Contra inquit Durandus, illa diſpoſitio ſupernaturalis eſt forma: quæ cognitio aut recipitur in ſubiecto naturali immediatè aut per aliam diſpoſitionem ſupernaturalem: non ſecundum: quia eſſet proceſſus in infinitum: ergo primum: ergo eadem ratione forma ſupernaturalis poterit recipi immediatè in ſubiecto naturali, ſicut illa diſpoſitio.

Ad hoc bene dicit Caprea. & ab eo accepit expoſitor, quòd in illa maxima *licet ad recipiendum aliquam formam ſupernaturalem* intelligit de forma principali, ad quam conſequendam ordinatur actio, & non de qualibet forma diſpoſitiua: ad argumentum ergo dico, quòd illa diſpoſitio ſupernaturalis recipitur in ſubiecto immediate, quia non eſt neceſſe diſpoſitionis eſſe diſpoſitionem: nego autem, quòd eadem ratio & forma eſt principalis: quoniam etiam in materialibus forma ſubſtantialis recipitur mediantibus diſpoſitionibus diſpoſitiones autē non neceſſario requiruntur præuias diſpoſitiones.

Cum autem intellectus creatus, & uſque ibi *formæ intelligibilis*, ſufficit quòd det eſſe intellectui, ut intellectus eſt in genere intelligibilium: hoc autem eſſe eſt ipſum intelligere, ut diximus ſupra: eſt igitur forma intelligibilis, quia facit intellectum actu intelligere, ſic forma accidentalis, puta albedo in genere entium facit ſubiectum albere. Aduerte tamen, quòd non eſt dicenda ſimpliciter & ſecundum eandem rationem forma intelligibilis ſicut ſpecies impreſſa, quoniam hæc dat formaliter eſſe intellectui: ut ſubiecto: & hoc imperfectionis eſt. Deinde facit intellectum intelligere, & hoc ſecundum ſeruatur in diuina eſſentia.

Vnde oportet quod aliqua diſpoſitio ſupernaturalis, &c. vſque ibi, *in tantam ſublimitatem &c.* Aduerte, quòd ly, *ſupernaturalis* dupliciter poteſt intelligi, primo quòd ſecundum ſuam entitatē ſit altioris naturæ quam illud, cui ſuperadditur: & ſic non eſt uerum, quòd diſpoſitio hæc ſit ſupernaturalis, quoniam eſt accidens, quod eſt inferioris entitatis ipſa anima intellectiua, quæ eſt ſubſtantia: quia eſt maioris efficaciæ, & uirtutis quam illud præciſè, cui additur: & quia à ſolo agente diuino effluit: & ſic hæc diſpoſitio eſt ſupernaturalis, quoniam eleuat animā ad diuinum ordinem, ad quem non poteſt tota ſua facultate: & quia ſolus Deus eſt author huius diſpoſitionis. Aduerte tamen quòd hæc ſecunda conditio non facit ipſam ſupernaturalem niſi denominatione extrinſeca, alioquin anima intellectiua eſſet forma ſupernaturalis, cum ſit à ſolo Deo: Dicitur igitur ſupernaturalis intrinſecè, quia eſt principium effectus uincentis totam facultatem naturæ creatæ, ut dicemus ſoluentes argumenta aduerſantium.

Et hoc augmentum virtutis intellectiuæ &c. vſque ibi *vocamus &c.* Aduerte quòd Durandus ut adducit Capre. in 4. diſtinctio. 49. quæſtio. 4. contra ſecundam & eſt eius argumentum primum: arguit contra hoc augmentum ſic: hoc augmentum uirtutis intellectus non eſt niſi confirmatio. hæc autem non fit niſi duobus modis, primo per intenſionem eiuſdem uirtutis, ut quando calor ut tria efficit, calor ut quinque, ſecundo per coniunctionem alterius conſimilis agentis, ut ſi luminoſo. A. adiungatur luminoſum. B nullo modo lumen gloriæ auget nec confortat intellectum, non primo modo: patet, quoniam intellectus qui eſt proprietas animæ non eſt forma intenſibilis, nec ſecundo modo, quoniam lumen ipſum eſſet intelligens partiale, ſicut luminoſum. B. illuminans partiale. quo &c.

Ad hoc negatur diuiſio: quoniam non primo modo ut expreſſe tenet B. Thom. in 3. contra 53. ibi, *contingit autem dupliciter aliquam virtus fortificari.* & nec ſecundo modo ut bene probat Durandus, ſed tertio modo quando eſt, exponit B. Thom. in 3. contra gentil. in eodem loco: & intendit hoc augmentū fieri per appoſitionem nouæ formæ, qua actiuum eleuatur ad operandum aliquam actionē, in quam non poteſt, ſtans præciſè in limitib. naturæ ſuæ: ſic augetur aer: ut recipiat lumen:

quoniam per receptionem luminis poteſt illuminare, quod non poteſt vt ęt eodem modo, augetur ſecundū aliquos phātaſma per receptionem alicuius virtutis ab intellectu agente, ſecundum quam eleuatur ad comproducendum ſpeciem intelligibilem, tamen quid de hoc tenendum ſit in via Beat. Th. dicemus in tractatu de anima.

In reſponſione ad primum plura tangit. Primo quòd hoc lumen eſt neceſſarium: ſicut etiam dixit in artic. Secundò quòd non eſt neceſſarium vt eſſentia diuina fiat actu intelligibilis, ſicut dicimus, lumen intellectus agentis neceſſarium, ut materialia fiant actu intelligibilia, & hoc ſecundum conceſſum eſt ab omnibus. Tertiò quid eſt neceſſarium ut intellectus fiat potens ad intelligendum Dei eſſentiam. Circa quod aduerte & non dicit, *vt fiat potens ad recipiendum intellectionem diuinæ eſſentiæ*: quoniam ex ſe receptiuus eſt poſtquam actuatus eſt diuina eſſentia ut forma intelligibili. Dicit autem, *vt fiat potens ad intelligendum*, id eſt exeundum in actum ſecundum: verum quia actus ſecūdus præſupponit actum primum: ideo ſecundum Beat. Thom. lumen hoc eſt neceſſarium, ut intellectus recipiat diuinam eſſentiam ut formam intelligibilem, qua conſtituatur in actu primo: hoc licet non expreſſerit in hac reſponſione, tamen expreſſit in corpore, ut ibi, *cum autem intellectus creatus &c.* & diffuſius in 3. contra gent. capit. 53. igitur ſolum ipſum ponitur vt conſtituatur in actu primo, & vt exeat in actum ſecundum. Quarto hoc lumen gloriæ eſt habitus. vnde dicit *per modum ſuæ potentiæ ſit potentior ad operandum &c.* per habitum, ergo ſecundum ipſum uiſio diuina nō poteſt intelligi pro hoc lumine, antecedit enim ut diſpoſitio eleuatiua.

Sed contra hoc multi inſurgunt, & primo Sco. in 4. diſtinct. 49. quæſtio. 11. ibi, *reſpondeo ergo ad duas quæſtiones* & licet teneat charitatem eſſe neceſſariam ad beatitudinem: non tamen lumen gloriæ, & principalia eius motiua ſunt hæc: ſi hoc lumen eſt neceſſarium uel propter receptionem uiſionis, uel propter eleuandam uiſionem: non primum quia habitus non eſt ratio recipiendi actum, etiam in uia, ſed potius è conuerſo, quoniam habitus generantur ex actibus: ſed hoc lumen ponitur vt habitus: ergo &c. non ſecundum: quoniam quanto obiectum eſt magis in ſe lux, tanto minus de lumine requiritur vt uideatur ſed diuina eſſentia eſt maximè lux in ſe, ergo nihil de lumine requirit, ut uideatur. Aliud medium non adducitur à Scoto in illo loco contra S. Thom. nam argumentum ſecundum, quod adducit Capreol. in 4. diſtinctio. 49. quæſtio. 4. contra ſecundam ſcilicet, Quòd omni potentiæ paſſiuæ correſpondet actiua Scot. ſoluit ipſum, dicens. quod eſt uerum non tamen eſt neceſſe illam actiuā eſſe in natura creata, quoniam & materia propria eſt naturaliter receptiua animæ intellectiuæ: non tamen aliqua creatura eſt productiua eius. Tu tamen potes negare intellectum eſſe in potētia paſſiua quo ad beatitudinem pro actu primo & ſecundo. Nam non conſtituitur in actu primo, niſi quia ſibi unitur diuina eſſentia ut forma. quæ unio ut diximus non fit niſi mediante lumine.

Argumentum autem tertium Scot. recitatum ſoluemus, cū examinabitur reſponſio tertij argumenti poſiti in artic. Nunc igitur ſufficit ſoluere argumentum adductum. Concedo igitur, quòd non ponitur lumen propter primum. Præcipuè quo ad receptionem actus ſecundi. Sed eſt propter ſecundum: ad improbationem, concedo totum: non enim concludit aliud, niſi quòd nullum lumē requiritur ex parte obiecti quo fiat viſibile, cum Dei eſſentia ſit maximè uiſibilis, ſed ex hoc no probatur quin ſit neceſſarium ex parte intellectus ut fortificans, & eleuans ipſum.

Durandus etiam ut adducit Capreol. in 4. diſt. 49 quæſtio. 4. contra ſecundam adducit plura media ad negandum hāc neceſſitatem, inter quæ eſt tertium & quartum & quintum, ſed quintum nullius eſt efficaciæ: tertium autem ſoluetur cum examinabitur reſponſio tertij argumenti in articu. 4. igitur tale eſt B. Thom. in 4. diſt. 49. tenet quòd beatitudo poteſt communicari homini exiſtenti in puris diſpoſitionibus uiæ, & ita non habenti lumen gloriæ: ergo non eſt neceſſarium: aliter ſibi ipſi contradicit.

Ad hoc reſpondet Capre. ubi ſupra, & facto longo proceſſu, tandem concludit ex eo, quod habetur in quæſtio. de verit. q. 13. art. 2. & in 2. 2. quæſt. 175. ar. 3. ad ſecundum mentem Beat. Thom. fuiſſe, quòd Deus poteſt communicare huiuſmodi uiatori miraculoſè beatitudinem, ſine lumine gloriæ impreſſo per modum habitus, non tamen ſine lumine gloriæ impreſſo per modum paſſionis. ſic enim B. Thom. expoſuit ſe ipſum in q. de verit. & in 2. 2. vbi ſupra.

Aureolus autem, ut adducit Capr. in 4. diſt. 49. q. 4. contra ſecundam ibi, *quarto loco proponit quatuor dubia &c.* & ſic arguit: F Deus immediatè poteſt facere, quicquid facit mediante creatura: ſed mediante, lumine creato facit, q̄ intellectus uideat Deum, ergo hoc immediate facere poterit: ergo tale lumen non eſt neceſſarium.

Ad hoc reſpondet ipſemet Aureol. ſed reſponſio non ualet apud nos. Tu igitur reſponde, ut Capre. quam reſponſionem formaliter recipit expoſitor: & ſtat in hoc: illa maior eſt uera quo ad entitatem rei, nō quo ad relationem, & denominationem: nam ad hoc quod dicatur. Sortes uidere Deum, neceſſe eſt uiſionem illam eſſe actionem immanentem, ex conſequenti productam ab ipſo Sorte, licet igitur Deus poſſit immediatè producere illam entitatem uiſionis, non tamen per eam denominaretur Sortes videre.

Aduerte quòd Aureolus ut adducit Capre. in hac materia, multipliciter arguit, ſed plura eius argumenta non militant contra uiam noſtram, ſicut illa quibus probat, non eſſe ponendum hoc lumen ad uigorandum intellectum agentem: G nos enim non dicimus hoc. illa autem, quibus probat idem ex parte intellectus poſſibilis partim nullius ſunt efficaciæ, partim ſoluuntur, eodem modo & argumenta Scot. & Duran. Tu igitur nota argumenta ipſius, quæ recitantur à Capre. in quinto loco, quibus conatur oſtendere, quòd cōceſſo lumine hoc, quoniam in ſcriptura expreſſe ponitur, ut etiam B. Thom. allegat in corpore articuli: non tamen eſt neceſſe hoc lumen eſſe habitum, nec quid diſtinctum ab ipſa uiſione, ſed ſemper ponitur pro ipſa uiſione, uel pro obiecto ſcilicet Dei eſſentia quæ uerè eſt lux. & in hoc ſenſu dicit eſſe interpretādas omnes authoritates, in quibus eſt mētio de hoc lumine, præcipuè decretalis terua extra de hæreticis cap. ad noſtram. Verum quòd talis expoſitio non ſit ad mentem authoris, Capreol. diffuſè oſtēdit: nec ego uolo in hoc immorari: uide tu ad placitum & in illis inuenies, quomodo decretalis illa fundata eſt ſupra doctrinam B. Thom. & Albert. & aliorum, qui poſuerunt hoc lumen, ut habitum &c. H

In reſponſione ad ſecundam, Aduerte quòd licet neget hoc lumen eſſe ſimilitudinem diuinam, & in artic. 2. huius quæſt. dixerit, hoc lumen eſſe ſimilitudinem ex parte potentiæ uiſiuæ, tamen non ſibi contradicit, quoniam in articu. 2. intendit hoc lumen eſſe ſimilitudinem non repræſentatiuam Dei, ſed deriuatam à diuino, & eſſentiali lumine, quaſi dicat ſic intellectus Dei in lumine ſuo eſſentiali videt ſeipſum, ſicut intellectus creatus in lumine deriuato ab illo diuino lumine, uidebit Deum.

In reſponſione uero ad ſecundam negat ipſum eſſe ſimilitudinem non abſtractā, ſed in qua Deus uideatur, ex conſequēti non eſt ſimilitudo repræſentatiua.

In reſponſione ad tertiam, aduerte primo quòd Scot. & Aureol. & Durandus virtualiter faciunt idem argumentum, ut adducit Capreol. vbi ſupra, & tamen nullus recitat ſolutionem Beat. Thom. quæ tamen maxime doctrinalis eſt: I Aduerte ſecundo quòd Beat. Thom. intendit negare illud aſſumptum ſcilicet *illud, quod eſt creatum &c.* & ratio negationis eſt, quia ſi tale creatum deberet eſſe naturale alicui, eſſet neceſſe ut flueret à natura talis rei: nam ex 2. phyſi. text. 5. ſecundum naturā ſiue naturale eſt, quod fluit à natura, ut igni ferri ſurſum, ut inquit Ariſt. impoſſibile eſt autem hoc lumen fluere à natura creata, quoniam cum ſit ens diuinum, & ordine diuino, non eſt aptum fluere niſi à natura diuina, & ideo eſſet neceſſe, ut inquit Beat. Thom. quòd natura creata transferretur in naturam diuinam, ſicut exemplificat de diſpoſitione ad formam ignis.

Sed poſito, quòd non poſſit eſſe naturale alicui creato, adhuc inſtat Durandus probans quòd non eſt ſufficiens mediū ad illam uiſionem: quoniam quantumcumque lumen infundatur intellectui adhuc ſtat diſtantia infinita inter intellectum K ſub tali lumine, & Dei eſſentiam: ergo non ſufficienter eleuat intellectum.

Ad hoc dico, quòd B. Thom. ante Durandum formauit hoc argumentum & reſpondens concedit antecedens, & negat cōſequentiam: quoniam inquit per illud lumen fit ut eſſentia Dei uniatur intellectui ut forma intelligibilis, & intendit iudicio meo, quòd lumen hoc non eſt conſiderandum, ut accidens uel qualitas uel tale ens in tanto gradu entitatis, quoniam ut ſic nullam habet proportionem ad illam infinitam eſſentiam: ſed conſiderandum eſt, ut ſimilitudo diuini luminis eſſentialis, quo Deus uidet ſe, & ut ſic eſt de ordine entium ſupernaturalium, & eſt diſpoſitio uelut connaturalis, ac propria ad formam ſupremam intelligibilem in eſſe intelligibili: ita quòd ſicut calor, & ſiccitas ſunt connaturales diſpoſitiones materiæ ad formam ignis, licet ſint inferioris entitatis, quoniam accidentia ſunt: forma autem ignis eſt ſubſtantia, ſic &

ſic & hoc lumē ad Dei eſſentiam. Ex his patet, quòd omnia argumenta de diſtantia infinita, ſiue exceſſu infinito diuinæ eſſentiæ ſuper hoc lumen peccant in hoc, q̄ non conſiderāt, cuius ordinis ſit, ſic enim poſſet argui de gratia, & charitate, & actu meritorio, quaſi non conſiderentur ut ſunt de ordine entium diuinorum, & ut ſic ſignum faciunt creaturam intellectualem uitæ æternæ, non poſſent eſſe condigna media ratione entitatis ſuæ, cum ſint accidentia.

ARTICVLVS VI.

Vtrum uidentium Deum, unus alio perfectius uideat.

Circa hunc articul. non cadit difficultas. Tu tamen nota q̄ Bea. Thom. hanc concluſionem affirmatiuam in præſenti artic. ò breuiter probat, ſupponens inæqualitatem charitatis, & non aliter, & propterea in 3. lib. contra gent. cap. 58. per totum probat eandem triplici ratione. primo quia datur ſummum. uidens Deum, qui eſt ipſemet, comprehendens ſeipſum: ergo datur magis, & minus uidens: conſequentia nota ex 10. lib. metaphyſic. &c. Secundo quia lumen gloriæ eſt ſimilitudo diuini intellectus: quia per ipſum efficimur deiformes. non inconueniens autem aliquid magis, & minus aſſimilari Deo: ergo: tertio non omnes æqualiter præparant, ſed ad finem, quoniam præparatio eſt per uirtutes, quæ non ſunt æquales in omnibus, ut conſtat: ergo non omnes æqualiter vident Deum.

In reſponſione ad tertium, *ſed per diuerſam facultatem intellectus non quidem naturalem, ſed glorioſam &c.* Sed contra B. Thom. infrà in quæſt. 62. art. 6. dicit concludendo, uidetur, q̄ Angeli qui habuerunt meliorem naturam, habuerunt plus de gratia, & de gloria: ergo diuerſitas uidendi Deum prouenit ex diuerſitate facultatis naturalis.

Ad hoc dico, q̄ B. Th. non illud tenet de Angelo, ut neceſſarium, ſed ut probabile unde dicit in principio artic. *rationabile eſt &c.* ſuppoſito etiam, q̄ in hoc ut eſt certum, nō ſibi contradicit: quoniam hic loquitur de immediata cauſa diuerſitatis & per ſe, quæ eſt diuerſa participatio luminis tam in homine, quam in Angelo: infrà uero in loco allato non adducit cauſam immediatam, ſed remotam vel potius occaſionem, quantum ad Angelos, & ideo non eſt contradictio.

ARTICVLVS VII.

Vtrum uidentes Deum comprehendant ipſum.

Circa determinationem articuli non cadit difficultas: ideo pertranſeo. Tu tamen nota in reſponſione ad tertium: *non quidem ita quòd eius modus uideatur &c.* vſque ibi, *modus cognoſcentis &c.* intendit, quòd ideo non videtur tōtaliter, quia modus, quo eſt cognoſcibilis, non adæquatur modo, quo cognoſcens creatum cognoſcit ipſum: modus enim ille infinitus eſt, hic autem finitus. & eſt ſimile huic: Sol non uidetur totaliter ab oculo mēo, quia ipſe ſummè uiſibilis eſt, ſed oculus meus videt ipſum remiſſè, quia caliganter.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum uidentes Deum omnia in Deo uideant.

Circa titu. ly, omnia ſtat uniuerſaliſſimè & diſtribuit pro quolibet ſiue abſoluto, ſiue reſpectiuo, ſiue in actu, ſiue in potentia tam naturali, quam obiectiuali: & ly, in Deo ſtat obiectiuè, ita quòd in eo uiſo, illuceſcant omnia uidenti.

Sic igitur uidentur omnia in Deo ſicut effectus in cauſa ſua &c. Aduerte quòd multipliciter poſſumus imaginari res creatas eſſe in Deo: Primo ſicut res in ſpeculo: & hunc modum uidetur ponere Auguſtinus in libro de uidendo Deo, cum dicit, Deus eſt ſpeculum uoluntarium, & ſi vult, uideor, ſi non vult, non uideor. Secundo ſicut concluſiones in uniuerſali principio. Tertiò ſic effectus in ſua cauſa productiua ſufficientiſſima: uerum eſſe ſicut in ſpeculo, non propriè, ſed tantum metaphoricè uerificatur de Deo, ut docet Bea. Thom. in quæſtio. de verit. quæſt. 12. artic. 6. eo quod de ratione ſpeculi eſt, quod repræſentatum in eo ſit ab alio impreſſum uel à ſpeculo reflexū. ſiue autem conditiones non conueniunt diuinæ eſſentiæ, ut patet: ideo B. Thom. qui hic loquitur de proprio modo eſſendi in Deo, noluit hunc modum ponere, quoniam à ſenſu metaphorico non trahitur ualida ratio. ſecundum autem poteſt, prout trahitur ad tertium: quoniam ex ſecundo phyſicorum præmiſſæ cauſæ effectiuæ concluſionis efficienter. Igitur Beat. Thom. aſſignauit modum eſſendi res in Deo, cum dicit, *ſic effectus in cauſa*: quoniam nullus alius eſt proprius niſi reducatur ad iſtū, ex quibus patet, quòd ratio Beat. Thom. non peccat per fallaciam conſequentis ſine arguendo à ſuperiori ad inferius affirmatiuè, nam res eſſe in Deo propriè, & eſſe in Deo ut effectus in cauſa conuertibiliter ſe habent: & non ut ſuperius, & inferius.

Sed dices, quomodo ergo uerificatur dictum Augu. Deus eſt ſpeculum uoluntarium. Reſpondeo dicitur ſpeculum propter hanc ſolam conditionem, quia diſtinctè, & non confuſè res in ſe, & ſecundum proprias rationes repræſentat, & iuxta hanc repræſentationem diſtinctam ſumitur ratio ideæ, ut patebit infrà: dicitur uoluntarium ratione uiſionis: quoniam ſtat in uoluntate ſua exhibere ſe intellectui creato, & etiam ſe ſubtrahere. Dicitur etiam uoluntarium ratione reuelatorum, poſito enim quòd uideatur Dei eſſentia à Gabriele, ad huc eſt in poteſtate uoluntatis diuinæ reuelare ei plura aut pauciora, ſiue nulla eorum, quæ merè ex Dei uoluntate pendent, ut prædeſtinatio Sortis, hora iudicij, iuſtificatio Pauli &c. Quantum autem ad ea, quæ naturaliter & ex neceſſitate relucent in diuina eſſentia: alia ratio eſt, nec de his intendit Auguſtinus &c.

Sed res in Deo ſunt unitiſſimæ, & indiſtinctæ, ſicut effectus indiſtincti ſunt in uirtute cauſæ, nec unquam ſunt diſtincti, niſi quando habent eſſe in propria natura: ergo non poteſt dici ſpeculum, quia diſtinctè contine res, immo indiſtinctè.

Ad hoc dicitur, quòd utraque eſt uera, ſcilicet res in Deo continentur indiſtinctè, quantum ſit ex parte rei, quoniam nullam pluralitatem ponunt in Deo, & continentur diſtinctè, quantum ſicex parte repræſentatarum rerum: ſic enim repræſentantur, ac ſi eſſent diſtinctæ una ab alia, quoniam ſecūdum propriam rationem uniuſcuiuſque: & propterea dicitur ſpeculum æquipollenter, quoniam ſicut res in ſpeculo apparent, ut diſtinctæ ſunt actu abinuicem, ſic apparent in Dei eſſentia, ac ſi eſſent diſtinctæ, quòd autem ſint actu indiſtinctæ, non compatitur diuina ſimplicitas. eſt igitur ſpeculum, remota imperfectione.

Sed manifeſtum eſt, aliqua cauſa quanto perfectius uidetur, tanto plura &c. Aduerte quòd licet Bea. Thom. non dicat expreſſe: & è conuerſo tamen ſubintelligi debet: intendit enim ſic arguere. Quanto cauſa perfectius uideatur, tanto plures effectus in cauſa uideri poſſunt, & è conuerſo: ſicut patet de principio & concluſione: quia quanto perfectius principium ipſum videtur, tanto plures concluſiones uidentur in eo: ergo potēs uidere omnes effectus in cauſa prima, poteſt cōprehendere ipſam: ſed nullus intellectus creatus poteſt ſecundum, ergo nec primum. Ratio hæc impugnatur à Scot. quantum ad illud antecedens. *Quanto cauſa perfectius uidetur &c.* A Durando: & Gothofredo. Quantum ad illud de principio & cōcluſione, & iterum à Scot. & Aureolo, & Gothofredo quantum ad illam conſequentiam: *ergo potens uidere omnes effectus in cauſa prima, poteſt comprehendere ipſam &c.*

Scotus igitur in 3. diſt. 14. quæſt. 2. *ad ſecundum quæſtio dicitur &c.* ſoluit hanc rationem dicens in ea eſſe fallaciam conſequentis: quia licet perfectius repræſentans cauſata: non tamen è conuerſo, quia poteſt ſtare cognitio principij, non autem ſe pluribus cōcluſionibus ex ipſo elicitis, & ſimiliter erit de cauſa & effectibus pluribus cognitis: quòd autem hoc ſit uerum, probat tripliciter, & incipit ibi, *præterea illud exemplum de quæſtione ex principijs &c.*

Primo cauſa in quantum cauſa, nullam perfectionem accipit à cauſato, quia naturaliter eſt prior: ergo cognitio principij ut eſt cauſa cognitionis concluſionis nullo modo perficitur, nec augetur per cognitionem quæſtionis.

Secundo accipio aliquod principium ut notum in aliquo gradu, & quæro, utrum per ipſum ſic præcisè cognitum poſſit aliqua concluſio cognoſci: ita quòd poſt deductam concluſionem maneat in intellectu cognitio principij non aucta: aut non: ſi ſic habetur propoſitum: ſi non, ergo hoc principium in tali gradu præcisè cognitum non eſt principium, quia ſecundum te nullius concluſionis eſt principium: quod tamen eſt falſum, quoniam eſſet principium & non principium.

Tertio ex primo poſterior. de ſubiecto præcognoſcitur quid eſt: & ratio ſumitur: quia in quidditate ſubiecti uirtualiter includitur tota ratio ſcientiæ, nec ipſum quid ſubiecti acquiritur per demōſtrationem, ſed totaliter ſupponitur, ſed

 per de-

Universidad de Deusto Biblioteca

per demonſtrationem ſolum acquiritur cognitio paſſionum inhærentium ipſi ſubiecto: ergo ita erit de concluſione reſpectu principij quòd cognitio principij totaliter præſupponitur demonſtrationi: ex conſequenti non acquiritur perfectior, ex eo, quòd plures concluſiones demonſtrantur per ipſum: ſtat ergo cognitio principij non aucta in ſe, dato quòd plures & plures concluſiones eliciantur, ex conſimiliter poteſt ſtare cognitio cauſæ non aucta in ſe, dato quòd plures & plures effectus videantur in ea, uel ex ea: ergo aſſumptum Beat. Thom. non ualet è conuerſo.

Antequam reſpondeamus Scoto, declarandum eſt, quomodo illud aſſumptum teneat, ita quòd ualet è conuerſo: Aduerte igitur primo quòd cognitio cauſæ & cognitio effectus ex natura rei pendet à cognitione cauſæ. Aduerte ſecundo quòd cauſa naturalis ſecundum ſe determinate, & tot producit effectus ſtans ſub certa diſpoſitione uel gradu: nec poteſt in plus, ſi non uariatur. Nam omne agens naturale non mutatum ſemper facit idem, & ſi quid de nouo agit, quod prius non poterat, mutatum eſt. Ex his dico quòd intentio Beat. Thom. in illo aſſumpto hæc eſt: certa cognitio cauſæ eſt cauſa naturalis certorum effectuum, puta cognitio cauſæ ut quatuor facit naturaliter cognoſcere quatuor effectus & non plus. ergo ſi in ea cognoſcuntur plures, puta x. neceſſe eſt cognitionem cauſæ mutatam eſſe in maius: probatur conſequentia: quoniam agẽs naturale quamdiu manet idem, facit idem & non aliud niſi mutetur, ergo bene ſequitur quòd ſecundum quòd plures & plures effectus cognoſcuntur in cauſa etiam ipſa perfectius, & perfectius cognoſcatur, & ſic patet, quòd aſſumptum tenet, & è conuerſo, & quòd hæc duo ſunt conſequenter ſe habentia: cauſa perfectius uidetur, ergo effectus plures in ea uidentur, & è conuerſo, ut dicit Capreol. in 4. diſt. 49. q. 6. ad obiecta Aureoli contra primam ibi, *dicitur ergo &c.* Sic ſequitur, Sortes eſt homo: ergo eſt riſibilis & è conuerſo.

Aduerte tertio quòd licet cognitio plurium effectuum inferat perfectionem cognitionem cauſæ, non tamen illa perfectior cognitio cauſæ cauſatur de neceſſitate à cognitione plurium effectuum: ſed ſufficit præſupponere ipſam: ita quòd ſi debeam cognoſcere hora præſenti decem effectus ſolis, neceſſe eſt, & præſupponere intellectu meo cognitionem ſolis in tanto gradu: & ſi hora ſequenti duodecim effectus neceſſe eſt præſupponere maiorem cognitionem ſolis &c. deinceps. ſed dices: ſi non cauſatur hæc maior cognitio cauſæ à cognitione effectuum de neceſſitate à quo cauſatur? Reſpondeo quòd cauſatur à maiori unione cauſæ cum intellectu meo, ſiue ſit unio, per ſpeciem propriam, ſiue per eſſentiam cauſæ: & quoniam id non aduertit Scot. ſed credidit Beat. Thom. tenere, quòd ſi aſſumptum ualet, è conuerſo cognitionem effectus de neceſſitate cauſare cognitionem cauſæ, ideo conatus eſt arguere contra Beat. Thom. ex his ergo facilè ſoluuntur omnia obiecta.

Ad primum concedo totum, neque enim dicit Bea. Thom. cognitionem principij perfici effectiue à cognitione concluſionis. Idem intellige de cauſa, & effectu. ſed intendit quòd perfectior cognitio principij præſupponit cognitionem nouæ cõcluſionis, quæ prius non cognoſcebatur. Idem dico de cauſa, & effectu.

Ad ſecundum dico, quòd eſt principium alicuius concluſionis illius ſcilicet cui correſpondet, ut cauſa naturalis ſufficiẽs, & non eſt principium alterius nouæ concluſionis, niſi augeatur in intellectu meo cognitio ipſius principij: & cum infertur, ergo hoc principium ut in hoc gradu cognitio nõ eſt principium: nego hanc conſequentiam, ſed debet ſic inferre, ergo non eſt principium alicuius alterius cognitionis nouæ &c. & tunc concedo conſequentiam: & nego falſitatem conſequentis.

Ad tertium dico ut ad primum, aliud eſt enim præſupponere maiorem cognitionem principij ad deductionem uel inſpectionem plurium concluſionum nouarum, in eodem principio & maiorem cognitionem principij cauſari ex demonſtratione plurium concluſionum in primo ſenſu intendit Bea. Thom. in ſecundo ſenſu arguit Scotus, ideo non tangit mentem Bea. Thom.

Gothofredus autem, & Durandus ut adducit Capreol. in 4. diſtinct. quadrageſimanona, queſtio ſexta, contra primam cõcluſionem reprobant exemplum adductum, de principio & cõcluſionibus & dicunt, quòd non eſt ſimile eſſentiæ diuinæ, & rebus uiſis in ea, & uterque tangit eandem rationem, quæ ſtat in hoc: per principium uniuerſale ſyllogiſticum non repræſentatur intellectui aliqua particularis concluſio in actu, & determinate ante pertractationem, uel perſcrutationem principij: ſed tantum in uirtute, & in potentia, & ideo poteſt cognoſci

F principium ignorata concluſione, inquit Gothofredus. Durandus autem dicit & in idem redit, niſi facta applicatione, & ſubſumptione ſub ipſo, ſed ſolum in uniuerſali & in potentia: ſed in eſſentia Dei repræſentantur creaturæ actu, & diſtinctè, idest ſecundum proprias rationes ſimul abſque quacunque deductione, & applicatione: ergo non repræſentantur res in diuina eſſentia ſicut concluſiones in principijs. Ad euidentiam huius aduerte, quòd Beat. Thom. intendit duo in illo exemplo primo quòd principium demonſtratiuum cõſideretur ut principium concluſionum. idest, ut ſic productiuum cognitionis concluſionum in intellectu meo: & ut ſic eſt cauſa verè actiua, & continua ſuarũ concluſionũ, ſicut eſſentia Dei eſt cauſa actiua contentiua rerum. In hoc igitur ſunt ſimilia, & non debet conſiderari principium ut præciſè quædam propoſitio uera, quoniam ut ſic non eſt formaliter principium: ſecundo quòd ſiue cognoſcantur concluſiones in principio ut ſic intellectus noſter diſcurrens G neceſſe eſt perfectiorem cognitionem de principio ſupponere in intellectu ita quòd ut diximus ad Scot. ſecundum quòd intellectus meus magis penetrat principium ut principium plures concluſiones cognoſcam in eo, uel ex eo: & in hoc eſt ſimile de diuina eſſentia: quoniam quanto perfectius uidetur, tanto plures effectus uidentur in ea. Ex his dico ad argumentum quod tam Gothofredus quam Durandus decipiuntur in hoc, quòd non aduertunt differentiam eſſe inter cognoſcere concluſionem in principio, & cognoſcere ex principio: nam propoſito Gothofred. & Durandi habet ueritatem, quo ad cognoſcere concluſionem ex principio: quoniam alio actu fertur intellectus ſuper principium & alio ſuper concluſionem ex principio deductam: & ideo ſtat quod prius cognoſcam principium quam concluſionem euã tempore: ut uult philoſophus in primo poſterior. ut ſcio omnem mulam eſſe ſterilem: non tamen hanc quia forte nõdum ſub ſumpſi, hanc eſſe mulam: ex conſequenti non ſcitur deter- H minate: ergo niſi per applicationem, & ſubſumptionem: ut in hoc benedicit Durand. ſed Beat. Thom. intendit de cognitione concluſionis in principio, & tunc falſum eſt, quòd concluſio continetur & cognoſcatur tantum in potentia: immo actu, & determinate: quoniam intellectus uno actu fertur in principium & concluſionem, ut patet per Beat. Thom. infra in quæſtio. quinquageſimaoctaua, artic. tertio, & in hoc modo cognitionis impoſſibile eſt cognoſcere principium & ignorare concluſionem, eo tamen modo quo penetratur principium: quoniam igitur in diuina eſſentia uidentur res, & non ex diuina eſſentia optime Beat. Thom. aſſimilauit hanc uiſionem cognitioni qua uidentur concluſiones in principio ſecundum quòd penetratur principium. ſed dices Bea. Tho. non exemplificat de cognitione concluſionum in principio ſed ex principio ut patet in ly, ergo ſtat argumentum Durandi & Gothofredi.

I Ad hoc dico quòd cum utraque cognitio in & ex principio clarè habeatur ex Bea. Thom. ut patet in quæſt. de verit. quæſt. octaua, artic. 15. & determinatione huius artic. incœpit per uidere effectum in cauſa, & non ex cauſa: eius principalis intentio fuit loqui de cognitione concluſionis in principio ut ſit ſimilitudo inter uiſionem rerum in Dei eſſentia, & concluſionum in principio nec obſtat quòd Bea. Thom. dicat in litera ex principio: quoniam ly, *ex principio* non ſemper implicat diſcurſum, ſiue applicationem, ſed aliquando cauſalitatem tantum: ſiue enim uideatur concluſio in principio ſiue educatur ex principio, uerum eſt utroque modo, principium eſſe cauſam cognitionis concluſionis productiuam ex ly, ex conſequenter apponi poteſt cauſæ effectiuæ. Vnde dico quòd Bea. Thom. per ly, *ex principio* intendit cauſalitatem tantum, & tale, ex commune eſt cognitioni in principio, & ex principio per deductionẽ. Quòd ſi quis ſuſtinere uoluerit, Beat. Thom. ſumere ly, *ex principio* K ut implicat diſcurſum ſicut uidetur expreſſe tenere in q. de verit. q. 8. art. 10. ibi. *Qui eſt eleuatoris intellectus &c.* & loquitur de Deo cognoſcente omnia per eſſentiam ſuam. vide tu: potes dicere quòd Bea. Thom. per ly, *ex principio* arguit à poſteriori: ut inquit expoſitor. uide tu eum in præſenti ar. ubi incipit, *nec obſtat* quòd litera.

Poſtremo Scot. & Aureolus & Gothofred. conatur improbare hanc conſequentiam Beat. Thom. ſi intellectus creatus poſſet uidere omnes effectus, in cauſa primo prima, comprehenderet eam: Scot namque in 3. diſtinc. decimaquarta, quæſt. 2. ibi, *contra rationem huius poſitionis arguitur ſic &c.* improbat eam dupliciter.

Primo ſic: ipſi a. conueniat b. & c. ordinatè, ita quòd b. ſit tota ratio reſpectu c. ſi intelligens b. non comprehendit a. multo minus intelligens c. comprehendet a. exemplum de ſubiecto & definitione eius, & paſſione: Nam ſi intelligens rationale,

non compræhendit hominem, multo minus intelligens riſibile, comprehendit hominem: ſed in Deo eſt eſſe infinitum intenſiuè, & eſſe infinitum extenſiuè, in quo infinita poſſibilia relucent, ſe habent ordinatè, ita quòd quia eſt infinitus intenſiuè infinita relucent in eo & poteſt infinita producere: ſed non è conuerſo. Sed cognoſcens ipſum ut infinitum intenſiuè non comprehendit ipſum, ex dictis in q. præcedenti: ergo multo minus cognoſcens infinita relucentia in eo, ſiue eius infinitos effectus, non comprehendit eum. A

Secundo ſic; cognoſcens unum effectum in verbo, non comprehendit illum effectum, nec comprehendit verbum ut eſt cauſa illius: ergo quotcumque effectus cognoſcat, nullum eorum comprehendit, nec uerbum ut eſt cauſa alicuius eorum: igitur multo magis, nec ſimpliciter comprehendet cauſam: & ſi omnes eius effectus cognoſcat: hæc Scot. Aureolus quoque, ut adducit Capreol. in 4. diſtinction. 49. quæſtion. 6. contra tertiam inter reliqua quæ multa ſunt tangit etiam hæc motiua B Scoti. Vnde ſic arguit: infinitas intenſiua intimior eſt in Deo, quam infinitas extenſiua, poteſt enim infinita, quia eſt intenſiuè infinitus, ſed cognoſcens infinitatem intenſiuam non cõprehendit eum aliter omnis beatus comprehenderet eum, cognoſcit enim ipſum eſſe creatorem: ergo habere virtutem infinitam intenſiuè: ergo cognoſcens infinitatem extenſiuè, quod eſt cognoſcere infinitos effectus non comprehendit eum: præterea omnes creaturæ in eſſendo non adæquant Dei infinitatem, ergo nec ſi ponantur, omnes cognoſci, adæquant eius cognoſcibilitatem.

Godofredum autem adducit Capreolus ubi ſupra & Aureolus cum eodem concordat dicit, ideo non tenere conſequentiam B. Thom. quia quantitas cognitionis poteſt attendi & extenſiuè penes numerum cognitorum, & intenſiuè penes maiorem limpiditatem: licet autem intellectus creatus uideat tot in Deo, quot ipſe Deus, quantum ad quidditatem rerum crea- C tarum, non tamen uidet æquali limpiditate: quia Deus uidet ſe & relucentia in infinita limpiditate: intellectus autem creatus finita, & unus beatus uidet limpidius alio: ergo dato quòd omnes beati uideant omnes effectus in Deo, nõ ſequitur quòd comprehendant eum: quia comprehẽſio dicit limpidiſſimam & totalem cognitionem. His conatur infringere conſequentiã B. Thom.

Ad primum Scot. quoniam etiam eſt primum Aureoli reſpondeo ad utrumque ſimul: & primo adduco reſponſionem expoſitoris, quæ ſtat in hoc ſi b. & c. ordinate inſunt ipſi a. eodem modo eſſendi, puta quia utrumq; ineſt formaliter ut rationale & riſibile inſunt formaliter homini, vel utrumque cauſaliter, ſed non formaliter, ut calefactiuum, & exſiccatiuum eſſe, ineſt cauſaliter, uel eminenter tantum in ſole: in hoc caſu propoſitio maior Scot. eſt uera, bene enim ſequitur quòd ſi per cognitionem rationalis non comprehendo hominem, nec per cognitionem riſibilis. Similiter ſi per cognitionem cale- D factiui non comprehendo ſolem, nec per cognitionem exſiccatiui: ſi autem b. ineſt formaliter & c. cauſaliter, dato quòd b. ſit ratio ipſius c. propoſitio maior Scoti non eſt uera, ut patet in ſole, quoniam eſſe luminoſum primum, ineſt ſoli formaliter, eſſe autem productiuum omnium inferiorum, ineſt cauſaliter, ſtat autem quòd cognoſcã ſolem eſſe luminoſum primum, & tamen non comprehendam ipſum, ſi autem cognoſcere ipſum, ut productiuum omnium inferiorum diſtinctè & ſecundum proprias rationes, comprehenderem ipſum: quoniam per effectum adæquatum ſufficienter, & quidditatiuè cognoſcitur perfectio cauſæ, hoc autem eſſe productiuum omnium inferiorum &c. eſt effectus adæquatus ſoli, ut ſupponitur. Vnde ſequitur quòd comprehendatur: & quoniam ſic accidit in propoſito quòd infinitas intenſiuè ineſt Deo formaliter, illa autem, ſcilicet extenſiua tantum cauſaliter ſiue eminenter: Ideo non ſequitur quòd ſi cognoſcens primam, non E comprehendit Deum, quòd nec & cognoſcens ſecundam. ſed dices, unde eſt quòd cognoſcens primam, non comprehendit, ſed ille, qui ſecundam? Reſpondeo hoc ideo eſſe, quia eo cognito, quod eſt formaliter in Deo, Deus ut Deus eſt, in ſe uidetur. Vnde ex cognitione infinitatis intenſiuæ cognoſcitur Deus ut trinus, & unus, ad nullos gradus entis limitatus, nulla perfectione ſimplici carens, ſed hoc ut patet non eſt Deum comprehendere: aliter omnis beatus comprehenderet. Cognitis autem omnibus uirtualiter, & cauſaliter contentis, per cognoſcens infinitatem extenſiuam, cognoſcuntur omnia latentia in cauſa huiuſmodi: autem latentia non poſſunt cognoſci niſi intime & omnino penetretur cauſæ perfectio, hoc autem eſt comprehendere: patet igitur, quòd rationabiliter comprehenditur per ſecundam infinitatem & non per primam.

Capreol. autem in 4. diſtinctio. 49. quæſtion. 6. ad primum Aureol. contra primam, ibi, *dicitur ſecundo, quòd prima conſequentia &c.* dicit licet infinitas intenſiua ſit intimior in Deo, quo ad eſſe, non tamen ſecundum rationem & noſtrum modum intelligendi: & hoc intelligendo quia uniuerſitas creabilium, uel totum ens creabile & poſſibile produci eſt obiectum adæquatum diuinæ uirtuti & potentiæ, ut potentia eſt, (potentia enim ut potentia reſpicit obiectum.) Ideo per talis obiecti adæquati perfectam cognitionem comprehenſibilis eſt diuina uirtus, & potentia creatiua, in quantum potentia eſt, & comprehenſa tali uirtute comprehenderetur diuina eſſentia ſicut per ꝓpriam, & adæquatam paſſionem, quod non contingeret per cognitionem infiniti intenſiuæ, quoniam non addit ſuper eſſentiam niſi negationem limitationis: talis autem negationis cognitio non eſt ſufficiens medium comprehenſionis: obiectum autem adæquatum alicui potentiæ eſt ſufficiens: & ideo bene ſtat, quòd per cognitionis infinitatem extenſiuè comprehendam Dei uirtutem, ex conſequenti eſſentiam: non autem per infinitatem intenſiuam. ſic reſpondet expoſitor, & Capreol. Tu uero potes negare Scoto, & Aureolo, quin cognoſcens infinitatem intenſiuam, comprehendat Dei eſſentiam, dummodo cognoſcat eam tantum quantum cognoſcibilis eſt: eſt autem infinitæ cognoſcibilitatis, quoniam eſt infinitæ entitatis, & actualitatis: & cum dicit Scot. ſe probaſſe in quæſtio. præcedenti, quòd cognoſcens infinitatem intenſiuam non comprehendit Dei eſſentiam, Dico quòd bene probauit, intellectum, qui abſolutè fertur ſuper infinitatem Dei, non comprehendere Deum: quoniam hoc conuenit omni beato, aliter non quietaretur intellectus: tamen non probauit, quòd intellectus, ſi feratur infinitè ſuper Dei infinitatem, non comprehendat eum. Idem dico ad Aureol. ideo neganda eſt propoſitio minor Scot. & Aureol.

Ad ſecundam Scoti, nego hanc conſequentiam, cognoſcens unum effectum & duos & tres, & centum: & ſic deinceps non comprehendit uerbum, ut eſt cauſa illorum: ergo cognoſcens omnes effectus producibiles à uerbo, uel per uerbum, non comprehendit uerbum, arguit enim à diuiſim ad coniunctim, ſiue ab obiecto inadæquato, ad obiectum adæquatum diuinæ potentiæ. Conſtat autem, quòd hæc conſequẽtia non ualet, per cognitionem obiecti inadæquati non comprehenditur potentia: ergo nec per cognitionem obiecti adæquati.

Ad primam Aureol. reſpondendum eſt, ut ad primam Scoti. ad ſecundam autem nego conſequentiam, licet enim non adæquant quo ad eſſe, tamen omnes ſimul ſumptæ adæquant diuinam uirtutem & potentiam in ratione potentiæ: ſicut eius adæquatum obiectum: neque enim poteſt plura producere quam poſſint produci: per obiectum autem adæquatum comprehenditur uirtus producentis, dato quòd deficiat à nobilitate ipſius uirtutis quo ad eſſe, ſicut per cognitionem omnis producibilis à ſole, comprehenditur uirtus ſolis, licet omne tale producibile ſit ignobilius quo ad eſſe, quoniam eſt corruptibile: uirtus autem ſolis eſt incorruptibilis: ex perfecta autem cognitione uirtutis, & potentiæ agentis aſcendit intellectus ad perfectam cognitionem naturæ & eſſentiæ eiuſdem, ſicut ex prima & adæquata proprietate.

Ad ſolutionem conſequentiæ B. Thom. quam adducunt Godofredus & Aureolus, dico quòd decepti ſunt non ponentes differentiam inter cognoſcere omnes effectus in ſe ipſis, & cognoſcere eos in prima cauſa: nam quando in ſeipſis cognoſcuntur maiori, & minori limpiditate cognoſci poſſunt, ſecundum quòd per ſpecies ſuas diuerſimode actuant intellectum: Quando autem cognoſcuntur in cauſa prima non ſolum quot ſint in numero, ſed quantum quiſque perfectus eſt cognoſcuntur. Id autem non poteſt cognoſci niſi ſciendo, & quo gradu perfectionis poſſunt à cauſa prima produci, & iterum id non poteſt ſcire, niſi omnino penetretur perfectio primæ cauſæ, quod eſt comprehendere ipſam: nego igitur, ſi omnes effectus uiderentur in prima cauſa, quòd poſſint uideri magis, & minus limpidè, immo infinita limpiditate ex omnimoda penetratione eiuſdem, & quoniam id eſt proprium Dei, ideo ſolus uidet omnia in ſeipſo. Et aduerte quod hæc reſponſio fundata eſt in 3. contra capitul. 56. ibi, *ſed ſi diligenter conſiderentur, non eſt eiuſdem rationis.* uſque in finem capitis.

In reſponſione ad quartum, Aduerte primo quòd B. Thom. uidetur concordare cum Ariſt. lib. 5. ſuæ met. cap. 7. ubi inquit perfectio rationalis animæ eſt, ut fiat ſæculum intelligibile, & deſcribatur in ea uniuerſus orbis, & forma totius, & ordo in-

Universidad de Deusto Biblioteca

tellectus in toto, & ſubiiciens, & incipiens à principio totius proceſſus ad ſubſtantias excellentiores ſpirituales abſolutè, deinde ad ſpirituales pendentes aliquo modo, deinde ad animas mouentes corpora, & poſtea ad corpora cæleſtia, & ut hæc omnia ſint deſcripta in anima ſecundum diſpoſitiones & uires earum quouſque perficiatur in ea diſpoſitio uniuerſi & ſic tranſeat in ſeculum intellectum inſtar eſſe totius mundi: hæc ille. Aduerte 2. quòd B. Thom. ibi, *cognoſcere autem alia ſingularia &c.* breuiter, & truncatè ſe expedit de his, quæ non eſt neceſſe beatum cognoſcere: & ideo vide in tertio contra capitul. 59. ibi, *prima quidem quantum ad ea*, & vſque in finem; & illic inuenies quòd non eſt neceſſe, immo nec poſſibile quantumcunque beatum intellectum cognoſcere omnia, quæ Deus facere poteſt, ſed nec facit, nec facturus eſt. Item nec omnium rerum factarum rationes. item nec ea, quæ pendent ex mera voluntate Dei vt prædeſtinatio, electio, iura iudicij, &c. hæc enim omnia non poſſunt cognoſci niſi comprehendatur Dei eſſentia, vt inquit illic B. Thom. & tu vide ad placitum. Quomodo autem anima Chriſti excellentius & uniuerſalius uideat res in verbo quam quilibet alius beatus, non eſt præſentis propoſiti. In reſponſione ad ſecundum aduerte, quòd licet hic concedat minorem, tamen in quæſtio. de verit. quæſtio. 8. articul. 4. & quæſtio. 12. articul. 6. negat eam, declarans potius ad modum eſſendi, ſicut effectus in cauſa: quoniam ſic eſt res in ſpeculo vt ſupra diximus quòd tamen Deus ſit ſpeculum ſaltem impropriè, concedit, & quoniam argumentum in huius articuli indiſtinctè ſubſumit Deum eſſe ſpeculum, ideo potuit admittere minorem, quoniam quocunque modo ſit ſpeculum, cum non comprehenditur non eſt neceſſe omnia uideri in eo.

ARTICVLVS IX.

Vtrum ea quæ videntur in Deo à videntibus diuinam eſſentiam per aliquas ſimilitudines videantur.

CIrca titul. Aduerte quòd licet in articu. 2. determinauerit diuinam eſſentiam non poſſe uideri per aliquam ſimilitudinem, quoniam nullum creatum eſt ſufficienter repræſentatiuum tantæ celſitudinis, & infinitatis: tamen hæc ratio ceſſare uidetur quo ad creata uiſa in diuina eſſentia: cum enim omne creatum ſit finitum, repræſentabile eſt aliqua ſpecie finita, & propterea quærit *vtrum ea, quæ videntur*, item aduerte quòd ly, *per aliquas ſimilitudines* intendit formas intelligibiles: productas realiter à Dei eſſentia.

Vnde ſecundum illam cognitionem &c. vſque in finem articuli. Aduerte quòd reſolutio ſtat in hoc, ſi uidentur per aliquas ſimilitudines, uel illæ ſimilitudines ſunt in ipſis uidentibus, vel in diuina eſſentia ſicut ſpecies in ſpeculo: non quia res uidentur in ſe ipſis & non in alio: nunc autem loquimur de uiſione in alio, non ſecundo quia pluralitas abſolutorum non ſtat in diuina eſſentia. Formæ autem intelligibiles ſunt entia abſoluta, cum ſint principium actionis, connotant tamen reſpectum ut ſcientia & ſcibile. Sed dices, omnia uidentur per vnam ſimilitudinem, ſicut poteſt creari Angelus, qui omnia intelligat per unam ſpeciem, contra hæc ſimilitudo uel eſt ipſa diuina eſſentia, quæ ſufficienter repræſentat ſe, & alia: & ſic habetur intentum, uel eſt diſtincta, & hoc eſt impoſſibile, quoniam ex diuina eſſentia, & ipſa ſimilitudine fieret compoſitio, ſicut ex intellectu Angeli & eius ſpecie: hoc autem repugnat diuinæ ſimplicitati, & propterea B. Thom. concludit, quod uident per ſolam diuinam eſſentiam, ut gerit uicem formæ intelligibilis repræſentantis ſe, & alia.

ARTICVLVS X.

Vtrum videntes Deum ſimul videant omnia, quæ vident in Deo.

AD cuius euidentiam conſiderandũ eſt, *quid in Deo non &c.* Aduerte quòd eandem rationem ſub eiſdem propoſitionibus, adducit in quæſt. 85. articul. 4. loquens de intellectu noſtro & illic inuenies defenſionem contra Scot. & Aureol. ideo videbis illic.

Si autem omnes intelligantur vna ſpecie, ſimul intelliguntur &c. Aduerte quòd hæc conditionalis non eſt vera de neceſſitate, ſed de poſſibili: hæc enim eſt falſa. Quæ una ſpecie intelliguntur,

F neceſſe eſt ſimul intelligi: ſtat enim quòd applicem intellectum ad intellectionem parietum præciſè, quando actuatur intellectus ſpecie domus, ut eſt quoddam totum, ſufficit autẽ quòd ſit formaliter vera de poſſibili. Quod autem in uiſione Dei ſit vera de facto, & de neceſſitate eſt propter omnimodam, & ſimultaneam perfectionem, quæ eſt de ratione actus beatifici, & ideo B. Thom. 3. contra gen. ca. 60. fortè aduertens, quòd hæc ratio non concludit de facto ex forma ſed ex materia tali, propterea adducit alias rationes, quibus directè probat in illa uiſione nullam eſſe uiſorum ſucceſſionem quas tu uide ad placitum.

Vnde ſimul, & non ſucceſſiuè videntur: Aduerte quòd ſub hac concluſione continentur omnis intellectus creatus, etiam intellectus animæ Chriſti, quod quidem non placet Scot. in 3. d. 14. in quæſt. 2. ibi, *ſed iſta via tertia non placet*, vult enim quòd anima Chriſti uidens Dei eſſentiam habeat omnia ſibi præſentia

G habitualiter, ſiue in actu primo quo, ſcilicet uidet Dei eſſentiã. Dicit enim quòd actus, quo uidet uerbum primo eſt actus primus præſens, quo ſibi relucent omnia, quæ lucent in uerbo, & hoc quia uerbum eſt manifeſtatiuum uel ſpeculum uoluntarium repræſentatiuum omnia ipſa: tamen anima Chriſti non poteſt ſimul omnia recipere in cognitione ſua actuali, ſed quodlibet ſigillatim; & ita poteſt uidere quodcunque de numero infinitorum ad quod ſe conuertit, quòd igitur non omnia ſimul actualiter uideant, probat dupliciter.

Primò experimur, quòd attentio circa plura obiecta eſt minus perfecta: ergo uidetur impoſſibile, potentiam finitã perfecta attentione uidere infinita ſimul.

Secundò ſi actualiter uideret infinita perfectio animæ Chriſti in infinitum excederet perfectionem alterius animæ, quod uidetur inconueniens. Deinde confirmat intentum ſuum per Auicenn. in ſexto naturalium parte quarta, cap. 2. ubi inquit, in ſapientia creatoris non eſt occultatio ſecundum receptacu-

H la, quia ſcilicet, licet uerbum omnia repræſentet, tamen anima non poteſt recipere niſi ſigillatim.

Ad primum dico, aſſumptum non eſſe uerum niſi quando plura obiecta uidentur in ſeipſis, ut plura ſunt, & per proprias ſpecies: quando etiam uidentur in alio, non ut plura, ſed ut unum uidentur ex conſequenti eſt una omnium uiſio & attentio.

Ad ſecundum admiſſa pro nunc conſequentia, nego, quòd hoc ſit inconueniens: quoniam anima Chriſti, ut eſt anima Chriſti, eſt diuinum intelligens ex unione ad diuinum ſuppoſitum, ita quòd poteſt dici, ut ſic, de ordine diuinorum entium licet inquantum anima, ſit tantum de ordine rerum creatarum. Conſtat autem quod ea, quæ ſunt de ordine diuino, ut ſic, excedunt improportionaliter ea, quæ ſunt inferioris ordinis: ſic lumen gloriæ excedit incomparabiliter lumen naturale, non quidem quo ad eſſe, cum utrumque ſit finitũ,

I ſed quo ad uirtutem, & efficaciam, ut ſupra diximus. Idem intellige de anima Chriſti, ut eſt talis anima. Scot. autẽ ideo decipitur, quia conſiderat animam Chriſti ut eſt eiuſdem ſpeciei cum alia anima, & non ſpecialiter altius.

Ad dictum Auicenn. dico quòd non deſeruit huic propoſito de uiſione rerum in uerbo: loquitur enim illic de anima coniuncta, quomodo in ſomnis recipit cognitiones rerum occultarum, & dicit, ſed occultatio talium eſt ſecundum receptibilia, aut quia ſunt infuſa corporibus, aut quia ſunt inquinata ab his, quibus deprimuntur deorſum, cum hoc autem ocientur ab his actionibus, merentur uidere quòd eſt illic, &c. patet autem, quòd hæc quandoque non ualet, anima demerſa in corpore paulatim & in ſomnis recipit cognitionem occultorum à Deo, uel ab Angelis: ergo anima uidens Deum, recipit ſucceſſiue uiſionem eorum, quæ relucent in uerbo: Vnde Scotus in uniuerſaliter adducit dictum

K Auicenn.

Sicut corpus non poteſt figurari ſimul diuerſis figuris &c. Et aduerte quòd hanc ſimilitudinem ſubdiſtinabo infra in quæſtione octuageſimaquinta, articulo quarto. ubi declarabo, quod tenet, ut dicit Beat. Thom. in prima ſecundæ, quæſtione 54. articulo primo ad ultimum, ratione terminationis, quoniam ſicut figura terminat corpus, ita ſpecies intelligibilis determinat intellectum exiſtere ſub actu ſecundo. Vnde ſicut non poteſt unum corpus terminari ſimul multis figuris, ſic nec idem intellectus in actu ſecundo determinari multis ſpeciebus, immo, patet, quòd Scotus in 1. diſtin. 3. quæſt. 2. uariè improbat hanc ſimilitudinem propter hoc quia ſpecies non eſt figurans, & quia ſpecies in intellectu non habent oppoſitionem: adducit enim non cauſam, ut cauſam, quod ſi conſideraſſet quomodo aſſimilatur in hoc, quod eſt terminare, non ita leuiter impugnaſſet.

ARTICV-

ARTICVLVS XI.

Vtrum aliquis in hac vita poſſit videre Deum per eſſentiam.

CIrca tit. ly, *in hac uita* , ſtante vnione animæ & corporis, & non exponatur pro utente uel operante opera ſenſuum quoniam in reſponſione ad ſecundum dicit, *ſed non utentium ſenſibus corporeis &c.* ly, *poſſit* non ſtat abſolute, ſed poſſit abſq; diuino miraculo ly, *videre* ſtat indiſtinctè, ſiue per modum habitus, ſiue per modum tranſeuntis, ut tenetur de Moyſe.

Reſpondeo dicendum, quod ab homine puro &c. hoc dicit ad differentiam Chriſti qui pro hac uita fuit ſemper beatus. *niſi ab hac uita mortali &c.* hoc dicit ad differentiam ſtatus hominis poſt reſurrectionem, quando in carne mea, i. exiſtens viuus, uidebo Deum &c.

B *Vnde impoſſibile eſt animæ hominis ſecundum hanc vitam &c.* ly, *impoſſibile* ſtat ſicut hic impoſſibile eſt mortuũ reſurgere, quod tamen ſit poſſibile diuina virtute ex miraculo, & non ſtat pro eo, quod implicat contradictionem, quoniam hoc nulli potentiæ ſubeſt, & tamen in reſponſione ad ſecundum tenet eſſe factum de Paulo.

Ex huius ſignum eſt quod anima noſtra &c. Aduerte quòd Scot. in 4. diſt. 45. quæſt. 2. ibi, *quæ adducuntur pro confirmatione &c.* reprobat hæc ſigna. Sed ego defendam Pe. Thom. in quæſt. 89. art. 1. & tu quære illic, quoniam eſt locus ad propoſitum.

ARTICVLVS XII.

Vtrum per rationem naturalem Deum in hac uita cognoſcere poſſimus.

CIrca titul. ly, *per rationem naturalem*, ſtat pro cognitione rerum naturalem acquiſibili per lumen naturale. & eſt ſenſus, utrum per cognitionem rerum naturalium poſſimus cognoſcere Deum. ly, *cognoſcere* ſtat indiſtinctè, ſiue per eſſentiã ſiue quia eſt; & aduerte quòd eadem eſt determinatio huius articuli cum determinatione illius quæſtionis infra, in q. 88. artic. 1. & 2. & 3. in quo quæritur, vtrum anima coniuncta poſſit intelligere ſeparata, & utrum primum intelligibile pro hac vita ſit ipſe Deus. Et quoniam Scot. & ſequaces eius, præcipuè Antonius Andreas in 2. metaphyſic. quæſt. 3. uidetur tenere cõtra determinationem Beat. Thom. de cognitione quidditatiua ſeparatorum. Ideo vide in noſtris q. lib. 2. metaphyſic. quæſtio. 3. illic inuenies declarationem poſitionis Beat. Thom. & Scot. & quomodo non diſſentiunt in ſententia, & quomodo argumenta Scot. quæ recitat Capr. in 1. diſt. 2. quæſt. 1. contra

D quintam laborant in æquiuoco. Concluſum enim quòd poſſumus cognoſcere quidditates ſeparatas, non tamen quidditatiuè. Quomodo autem hæc differant, declaraui illic, unde tu ad placitum.

Ex ſenſibus autem non poteſt. vſque ad hoc, *intellectus noſter pertingere, quòd Dei eſſentiam videat.* Aduerte quòd Scot. quocunque modo declinet à uia Beat. Thom. quo ad cognitionem ſubſtantiarum immaterialium, ſaltem in hac eadem concluſione quo ad Deum concordat, vnde Antonius Andreas in q. prædicta inquit, illa cognitio uiſionis, quam beati habent in patria, eſt nobis forte impoſſibilis pro hoc ſtatu &c. ex conſequenti non poſſumus pro hac vita per rationem naturalem uidere Deum.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum per gratiam habeatur altior cognitio Dei quàm per rationem naturalem.

CIrca titul. ly, *per gratiam*, ſtat pro reuelatione facta homini à Deo non ſecundum communem ordinem naturæ, ſed & ex gratia ſpeciali, ut quando nobis loquitur per Prophetas aut filium &c. eſt ſenſus, utrum cognitio de Deo habita per reuelationem altior ſit.

Reſpondeo dicendum quòd per gratiam perfectior cognitio. Aduerte quòd in tit. proponitur altior, in concluſione perfectior, in reſponſione ad ſecundum plenior, quæ quidem excellentiæ non uerificantur ex modo cognitionis, quoniam ex modo illa perfectior eſt, quæ euidentior eſt, & propterea cognitio primorum principiorum perfectiſſima eſt ex modo.

A Secundum hæc cognitio innititur fidei, quæ aufert euidentiam à credente: ergo ex modo non verificantur illæ excellentiæ, ſed uerificantur ex parte obiecti, pro quanto de Deo per gratiam cognoſcimus altiora, & occultiora prædicata, puta quia Trinus, & unus, quia ſanctificans, quia beatificans, & hæc non poſſumus cognoſcere per rationem naturalem. & ratione hac diximus in quæſtio. 1. quod ſacra doctrina maximè dicitur ſapientia, quoniam attingit occultiſſima & eminentiſſima prædicata Dei, in qua non poteſt metaphyſica naturalis, vt declaraui in quæſtio. 1. articul. 6 corrollariè ſequitur quòd cognitio de Deo habita per gratiam ex modo eſt infima: ex obiecto autem, prout declarauimus, eſt perfectiſſima.

¶Quæſtio Decimatertia.

ARTICVLVS I.

Vtrum aliquid nomen Deo conueniat.

SECVNDVM *philoſophum voces ſunt ſigna intellectuum &c.* uſque ibi, *conceptionem intellectus.* Aduerte quòd dicit, *voces eſſe ſigna intellectuum* & non dicit ſimilitudines, quia inter vocem ſignificatiuam præcipuè ad placitum & eius ſignificatum non attenditur aliqua ſimilitudo, ſed ſola ratio ſiue voluntas inſtituentis. ſicut in multis alijs ſignis, ut Tuba eſt ſignum belli di-

C cit, *intellectum* & tamen textu, philoſophi habet *paſſionum*, quæ duo licet ſtent pro eodem, ſcilicet pro cõceptionib. tamen alia ratione dicuntur intellectus aliæ paſſiones: dicuntur quidem intellectus prout ſunt termini actus intelligendi. & dicuntur paſſiones prout cauſatur à re, vt à fundamento veritatis, & recipiuntur in intellectu. omnis autem receptio, poteſt dici paſſio. ex tertio de anima dicit quòd intellectus ſunt eorum ſimilitudines, & non dicit ſunt notæ ſicut dixerat de uocibus, quoniam naturaliter repræſentant res, vnde conceptus dici ſolẽt imago, & uerbum, cuius ratio eſt manifeſtatiuum eius, cuius eſt imago, ſiue verbum, unde remota omni inſtitutione humana diſtinctio repræſentat diſtinctum: dicit quòd voces ſignificant res mediante conceptione intellectus quod vſque eſt uerum: ſed cum quædam latitudine nam voces ſignificatiuæ aut ſunt cõmunes, ut homo lapis, animal, aut ſingulares, ut Sortes, Plato ſi ſunt communes, ſignificant naturam communem, quæ nõ habet communitatem realem extra ſingularia vt uoluit Pla-

D to, ſed communitatem ſecundum rationem, quæ non ponitur niſi per intellectum concipientem. neceſſe eſt igitur, ut intellectus prius concipiat hominem, inquantum homo eſt, quàm enunciet per uocem. ſi ſunt ſingulares, ſignificant naturam ſingularem, quam neceſſe eſt prius apprehendi per rationem particularem, id eſt per imaginatiuam uel cogitatiuam, & de ea formare conceptum ſingularem: & deinde ſic apprehenſam ſignificare per uocem: nam Ariſtotel. in 2. de anima text. 9. uult quòd non omnis ſonus animalis ſit uox, Neceſſe eſt prius imaginari, & apprehendere id quod per vocem exprimendum eſt, & illa apprehenſio ſiue conceptus ſingularis poteſt dici intellectus. pro quanto etiam cogitatiua apud Ariſtotelem aliquando dicitur ratio, aliquando intellectus paſſiuus ex tertio de anima text. 18.

Secundum igitur quòd aliquid a nobis cognoſci poteſt, ſic a nobis poteſt nominari. Aduerte quod Scot. in 1. diſtinct. 22. quæſt. vnica

E improbat hanc propoſitionem. dicit enim quòd ly, *nominari* ſimpliciter poteſt accipi, primo ut idem eſt quòd imponere nomen ad ſignificandum aliquid, ſecũdo vt idem, eſt quòd vti nomine impoſito ab alio: ſi ſumatur ſecũdo modo, falſum eſt, quòd eo modo de neceſſitate nominemus aliquid quo cognoſcimus: poteſt enim aliquis vti nomine diſtinctius ſignificante rem, quam ipſe intelligat, ut quia eſt altioris ingenij: intelligit diſtinctè aliquam naturam, puta ſolem & ei nomen imponit uulgares autem vtuntur eodem nomine, licet non diſtinctè tam perfectè intelligat ipſum ſolem, & quantum ad hoc bene dicit Scot. ex conſequenti ſequitur quòd ſi Deus imponeret ſibi nomen, uel Auguſtinus qui diſtinctius cognoſcit ipſum Deum. Viator poſſet vti tali nomine, ſi ſibi reuelaretur: licet non intelligeret ita diſtinctè rem nominatam: ſi autem ſumatur primo modo, Scot. licet ſub dubio relinquatur, A[illegible] uocaliter, patet cum dicit,

ſian-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſi autem iſta propoſitio eſſet vera, quòd nullum tamen poteſt alicui imponi diſtinctius, quàm intelligatur, hæc tamen eſt falſa, quòd nullus poteſt vti &c. tamen arguit quòd non ſit vera ſic, ſi nihil poteſt per nomen ſignificari diſtinctius quàm intelligatur nullum nomen impoſitum à viatore ſignificaret aliquid de genere ſubſtantiæ, ſed de genere actionis, aut accidentium: probatur conſequentia, quoniam non cognoſcimus naturam ſubſtantiæ, niſi in conceptu communi entis: ergo non diſtinctè, & præterea non cognoſcimus diſtinctè, niſi aliquas proprietates aut actiones alicuius ſubſtantiæ, puta de igne lucem, calorem, calefactionem, & de lapide duritiem, & læſionem pedum: ergo ſi aliquid nominatur ſicut cognoſcimus, iſta nomina, ignis, & lapis non ſignificabunt diſtinctas ſubſtantias, ſed proprietates aut actiones: quod patet eſſe falſum.

In hoc non bene dicit Scot. quoniam ſi intellectio eſt cauſa nominationis, & perfectius nomino quam intelligo, effectus erit perfectior cauſa ſua. Præterea talis nominatio potius G eſſet à caſu, quam à propoſito, & poſſet eſſe erroris occaſio, vt puta aliter nominemus rem, quam forte ſibi conueniat. Ad argumentum igitur Scot. nego conſequentiam. ad primam probationem nego aſſumptum. Immo cognoſcitur propoſitio cõcepta, & per propriam ſpeciem. Decipitur autem Scot. quoniã tenet ſubſtantiam non cognoſci per propriam ſpeciem, ſed per ſpeciem accidentium ſuorum: cuius oppoſitum determinaui in 7. metaphyſic. quæſt. 6. Ad probationem, nego ſimiliter aſſumptum, nam vt declaraui in 7. metaphyſic. quæſt. 5. ta F lis ſeruatur ordo in noſtro intellectu, primo quando intellectus, poſſibilis actuatus eſt ſpecie, ſubſtantiæ per ipſum cognoſcitur ſubiectum quo ad prædicata confuſa eſſentialia: ſecundo quia noſtra diſtincta cognitio recipit à ſenſu, qui eſt cognoſcitiuus accidentium per viam ſenſus conſurgo ad cognoſcendum accidentia propria talis, vel talis ſubſtantiæ: tertio ex his accidentibus notis deuenio in cognitionem diſtinctam ipſius ſubſtantiæ, & in tertio gradu nominamus ſubſtantiam nomine ſignificante ſubſtantiam diſtinctè, ſicut cognoſcimus. Vnde nego, quòd huiuſmodi nomina lapis, & ignis ſignificent accidentia vel actiones, licet imponantur ab eis: ſed ut dicemus infra diſtinguuntur, id, à quo, & id, cui nomen imponitur, verum autem in ſcriptura ſacra, vel apud Hebræos ſint aliqua nomina ſignificantia diſtinctè diuinam eſſentiam, vt probabile, dicit Scot. eſſe tenendum. quid autem tenendum ſecundum B. Thom. dicam in articul. 9. huius q.

Nam tamen ita quòd nomen ſignificans ipſum &c. vſque ibi, *declarantes eius eſſentiam &c.* Aduerte quòd nomen ſignificans rem ſecũdum quod eſt in ſe eſt illud, quod ſignificat rem quo ad prædicata ſubſtantialia non ſolum communia, ſed propria & intrinſeca: vt homo. nomen autem ſignificans rem vt eſt ſub actione, vel ſub reſpectu ad alterum, vel ſub negatione nõ ſignificat rem ſecundum quod eſt in ſe: quoniam diuina nomina imponuntur ab actione, vel reſpectu vel negatione, ut magis declarabitur infra: ideo nullum ſignificat Deum ut eſt in ſe idest quo ad prædicata quidditatiua propria.

TRACTATVS REVERENDI PATRIS MAGISTRI CHRYSOSTOMI ORDINIS PRAEDICATORVM:

De Prædeſtinatione, de qua agit Beat. Thom. in prima parte,

QVAEST. XXIII.

Quæritur vtrum ſit aſsignanda aliqua ratio, pro qua Iacob eſt prædeſtinatus à Deo, & Eſau reprobatus.

DIMISSIS argumentis vſque in finem, ſic procedam. primò declarabo titulo ſecundò ponam quoddam notandum vt præuium toti quæſito. tertiò ponam opinio. Scot. quartò ponam opinio. San. Thom. cui concordant Herue. Grego. & Capreol. quinto ponam opinio. quam intendo ſuſtinere. ſexto declarabo quod hãc opinio. tenet D. Thom. in 1. ſentent. nec ſibi contradicit in 1. parte q. 23. ſeptimò declarabo, quòd hanc viam ſolennes doctores ſequuntur. octauò declarabo, quòd hæc via non eſt contra magiſtrum, nec contra Auguſt. nec contra ſcripturam ſacram. nonò declarabo quomodo ex hac via facile vitantur omnia inconuenientia, quibus videtur argui iniuſtitia, & impietas in Deo. decimò ſoluam quædam argumenta fortiora tam Scoti quàm S. Thom. & Gregorij contra hanc viam.

ARTICVLVS I.

De declaratione.

ACtus prædeſtinationis, & reprobationis dupliciter conſideratur, primo ut eſt à Deo agente vel pro ipſo actu diuini intellectus adiuncto actu diuinæ voluntatis: & ſic nullus ſapiẽs dicit quòd habet cauſam, nec finalem niſi diuinam voluntatẽ: nec efficientem, niſi Dei intellectum & voluntatem, quæ non ſunt realiter cauſæ, ſed tantum ſecundum rationem, eo, quòd actus diuini intellectus & voluntatis non diſtinguuntur realiter etiam apud philoſophum: ſecundò conſideratur ut terminatur ad hoc paſſum ſeu ad hoc obiectum, quod eſt perſona prædeſtinata, vt hæc: & ſic apud doctores ex parte creaturę cauſa quæritur, propter quam prædeſtinatio cadat ſuper hunc & E reprobatio ſuper illum: cum omnes homines ex natura ſua ſint æquè capaces fœlicitatis, & miſeriæ, & in hoc ſenſu pertractandum eſt præſens quæſitum.

ARTICVLVS II.

De Notando præuio quæſito.

ADuerte quòd hæc propoſitio vtrum aliquid ſit cauſa, vel ratio prædeſtinationis in ſecundo ſenſu vſque adhuc remanet indeterminata, ex ſcriptura, & indeterminata apud intellectum noſtrum. Quod poteſt ſic perſuaderi, ſi aliquis determinauit eam, maximè videtur fuiſſe Paul. qui hoc negotium aſſumpſit, ſcribens ad Romanos: & tamen incipiens à capi. 8. & 9. vſque ad finem xj. facit prolixam, & formalem diſceptationem, demum reliquit totum ferme inſcrutabile, dicens. O altitudo diuitiarum &c. Nec valet quòd dicunt aliqui Paulum quidem ſciuiſſe, ſed reprehendiſſe præſumptuoſos, qui volunt ea C intelligere, quorum non ſunt capaces. Euaſio quorũdã

Contra, quia loquitur ex natura ipſa rei, quæ non poteſt humano intellectu perſcrutari, declarat verba eius immediatè præcedentia, cum dicit, & concluſit Deus omnia in incredulitate, vt omnium miſereatur: conſtat autem quòd credulitas dicit inuidentiam. Item illic adducit dictum Iſaiæ Prophetæ, cap. 4. complectens omnem intellectum creatum, & non ſolum rudis, dicit. Quis nouit ſenſum domini? Nec valet, quod dicunt alij, quia apoſtolus occupatus erat circa difficilia declaranda, quæ in noua eccleſia occurrebant, puta de articul. incarnationis, Reſurrectionis, Euchariſtiæ, ideo quæſtio prædeſtinationis quæ communis erat in antiqua lege, & noua, & etiam philoſophis loquentibus de Prouidentia, non eſt ab eo diſcuſſa. Hoc inquam non ſatisfacit, quoniam ſi apoſtolus non aſſumpſiſſet hoc argumentum diſcutiendum in tota doctrina ſua, eorum dicta aliquam apparentiam haberent. cum autem ſcri- D bens ad Roma. id ex propoſito diſputet, & adducat quantum ratio inueſtigare poteſt: ita quòd quaſi victus pondere tantæ rei, & recognoſcens humanam imbecillitatem, dicat, O homo quis es, qui diſputas cum Deo tuo? apparet quòd dictum eorum non eſt veriſimile. Irrationabile enim videtur de aliquo difficili pertractare, & in fine totum indiſcuſſum relinquere, ſi rationem habet ad illud ſuſtinendo. Igitur quòd Paulus id determinare non potuerit, nec Auguſtinus, nec Magiſter ſententia. nec San. Thom. nec Scot. id conſequuti ſunt: ſed quilibet illorum illum ſenſum ſequutus ſit, qui rationabilior ſibi videbatur. Ex quibus infero, quòd illam opin. nos ſequi decet, quæ videtur magis, & apertius ſeruare rectitudinem diuinam, ſubſtentare ſpem fidelium, fugere occaſiones deſperationis, defenſare certitudinem prædeſtinationis cum libertate arbitrij.

Improbatio.

Euaſio aliorum.

ARTICVLVS III.

De Opinione Scoti.

ADuerte quòd Scot. 1. diſtinctio. 41. quæſtio. 1. Ibi, poteſt aliter dici &c. tenet quòd ex parte prædeſtinati nulla eſt cauſa aliquo modo prior ipſa prædeſtinatione, ſed bene eſt ex parte reprobati, quam dicit eſſe peccatum finale præuiſum. Et primum ſic probat, volens alicui finem, vult & ea, quæ ſunt ad finem: quia propter finem alia vult, primum vult ei finem, quã aliquid ordinatorum ad finem. Cum igitur in toto proceſſu quo creatura beatificabilis perducitur ad perfectum finem, finis ultimus ſit beatitudo perfecta: Deus volens huic aliquid huius ordinis prius vult huic creaturæ beatificabili finem, & quaſi poſterius vult ei alia, quę ſunt in ordine eorum, quæ pertinent ad ipſum finem: ſed gratia, & fides, & merita, & bonus

vſus

Universidad de Deusto Biblioteca

vſus liberi arbitrij ad hunc finem ſunt ordinati, licet quædam remotius, quædam propinquius: ergo Deus prius vult ſibi beatitudinem quam aliquid iſtorum, & prius vult ei quodcunque iſtorum quam præuideat ipſum habiturum quodcunque iſtorum: igitur propter nullum iſtorum præuiſum vult ei beatitudinem: ſecundum autem probat ſic: Damnatio non videtur bona, niſi quia iuſta, eo, quod ſecundum Auguſt. ſuper Gene. Non prius eſt Deus vltor, quàm homo peccator: videtur enim eſſe crudelitatis damnare aliquem non præexiſtente in eo aliqua culpa, igitur à ſimili non vult Deus aliquem punire prius, niſi videat ipſum peccatorem: Non igitur primus actus voluntatis diuinæ circa Iudam oblatum ei in puris naturalibus eſt velle damnare Iudam: ſed videtur, quòd oporteat offerri Iudam voluntati diuinæ ſub ratione peccatoris, antequam velit damnare ipſum: ergo cum reprobare ſit velle damnare. Reprobatio ex parte reprobati habet pro cauſa peccatum finale præuiſum. Verum ſi diligenter conſideretur proceſſus Scot. G deficit in hoc, quia uel eſt neceſſe quòd ponat vtrumque eſſe ex nuda voluntate diuina, uel vtrumque eſſe ex aliquo præuiſo, immo non poteſt effugere, ſtante reſponſione ſua data ad inſtantiam factam de Petro, & Iuda, oblatis Deo in puris naturalibus quòd reprobatio non deducatur ad eandem voluntatem nudam Dei. Sic enim arguit contra ſeipſum: Petrus & Iudas æquales in naturalibus nobis à Deo in eſſe exiſtentes, in illo inſtanti, in quo offeruntur Deo, ſine diuinæ voluntati in exiſtentia naturali, & æquales: Deus per te vult primo Petro beatitudinem: quæro tunc quid vult Iudæ: ſi damnationem, habeo propoſitum: quia tunc reprobat, ſine omni ratione: ſi beatitudinem, ergo prædeſtinat. Ad hanc inſtantiam ſic reſpondet, dici poteſt quòd in iſto primo inſtanti nihil vult Iudæ, ſed tantum eſt ibi negatio volitionis gloriæ: & ſimiliter quaſi in ſecundo inſtanti naturæ quando Petro vult gratiam, adhuc nullus actus poſitiuus voluntatis diuinæ eſt contra Iudam: ſed tantum negatiuus. In tertio autem inſtanti quando vult permittere Petrum eſſe de maſſa perditionis, & hoc ſiue per peccatum originale ſiue actuale, tunc vult permittere Iudam ſimiliter eſſe filium perditionis: & hic eſt primus actus poſitiuus vniformiter quidem eſſe Petrum & Iudam, ſed ex iſto actu eſt verum illud, Iudas erit finalis peccator poſitis illis duabus negationibus, ſcilicet, quod non vult ei dari gratiam, nec gloriam. In quarto inſtanti offertur Iudas voluntati diuinæ, ut finalis peccator, & tunc vult iuſte punire, & reprobare Iudam. hæc eſt reſponſio eius. Ex qua deduco oppoſitum contra eum, primo ſic In primo inſtanti offeruntur voluntati diuinæ Petrus, & Iudas vtæquales, & æquè capaces fœlicitatis ut ſunt naturæ intellectualis: ergo quod Petro velit fœlicitatem, Iudæ autem nihil velit, videtur irrationabile, cum Deus non ſit acceptor perſonarum: ergo dicendum eſt, quòd in primo inſtanti vult vtrique fœlicitatem quantum ſit ex voluntate antecedenti, & ex ſe non autem quod prædeſtinet Iudam, cum prædeſtinatio: non dicat ſimplicem actum voluntatis, ſed efficax propoſitum. Secundo ſic ideo offertur Iudas finalis peccator in quarto inſtanti, quia in tertio inſtanti non vult permittere ipſum eſſe de maſſa perditionis, & quia in ſecundo inſtanti non vult ei dare gratiam & quia in primo inſtanti non vult ei fœlicitatem: ergo in toto hoc proceſſu non fit reſolutio niſi ad diuinam voluntatem, ut ad primam cauſam: & ſic patet, quòd etiam ex parte reprobati non aſſignatur aliqua cauſa niſi Dei voluntas, ergo ex proceſſu Scoti uel vtriuſque erat aſſignanda cauſa, uel neutri. Rationem autem eius, quam formauit ex parte prædeſtinati, ſoluemus infra, & declarabimus, quòd ille bonus vſus liberi arbitrij non comprehendatur ſub ordine mediorum ad ſalutẽ, ſed antecedit.

Reprobatio.

Euaſio.

Articvlvs IIII.

De opin. S. Thom.

Aduerte quòd S. Thom. in p. p. q. 23. articul. 5. ponit quòd nulla eſt aſſignanda cauſa, quare prædeſtinatio cadat ſuper Petrum, & reprobatio ſuprà Iudam, niſi diuina voluntas, & ex parte prędeſtinati. Et eius ratio ſtat in hoc, ſi aliqua eſt cauſa, hoc maximè erit præſcientia boni vſus liberi arbitrij, ſed hoc eſt falſum &c. conceditur conſequentia, falſitas autem probatur: bonus vſus liberi arbitrij eſt effectus diuinę prędeſtinationis: ergo non eſt cauſa: conſequentia clara, quoniam effectus & cauſa ut ſic opponuntur: Antecedens probatur. Primo ſi talis vſus ſemper eſt à gratia: ergo eſt effectus prędeſtinationis: conſequentia patet: probatur antecedens. Talis vſus vel eſt à gratia tantum, vel à libero arbitrio tantum, vel ab F vtroque. Si primum, habemus intentum: ſi ſecundum, contra, cauſa ſecunda nullum habet actum, excluſa cauſa prima: ſed liberum arbitrium comparatur ad gratiam, vt cauſa ſecunda ad primam: ergo ſe ipſo tantum non poteſt habere bonum vſum: ſi dicatur tertium, iterum habemus intentum: quia quando vnus effectus eſt à cauſa ſecunda, & à cauſa prima, eſt vnus numero, ut patet in actu generandi, qui eſt ab homine, & à ſole: ergo non condiſtinguitur talis actus, ut eſt à libero arbitrio, & à gratia.

Probatur anteceděs primo.

Secundo ſic: Quicquid eſt in homine ordinans ipſum ad ſalutem, totum comprehenditur ſub effectu prędeſtinationis, etiam ipſa præparatio ad gratiam, quæ non fit niſi per auxilium diuinum: ſed bonus vſus liberi arbitrij ordinat hominẽ in ſalutem: ergo continetur ſub effectu diuinæ prædeſtinationis. Ex parte vero reprobati nullam adducit rationem, niſi quandam ſimilitudinem in naturalibus, & artificiatis, quam gratia breuitatis omitto. vide ibi ad tertium.

Probatur antecedēs ſecundũ.

Articvlvs V.

De opinione Authoris.

Est autem alia via, quæ ponit rationem ex parte prædeſtinati, & reprobati: & hæc ratio, ex parte prædeſtinati eſt vſus bonus liberi arbitrij moralis antecedens gratiam, ut diſpoſitio congrua non tamen condigna ad gratiam, & elicita à liberi arbitrij moto à Deo non ſolum ut uniuerſali mouente, ſed influente in nobis particulare auxilium, quo ſimus ſufficientes, etiam remota gratia, producere bonos actus morales, vt temperate uiuere, iuſta agere, defendere patriam: miſereri oppreſſo: & iſte bonus uſus, ut præuiſus à Deo in Iacob, eſt ratio quòd prædeſtinetur, & ex oppoſito: malus uſus arbitrij lib. H moralis moti à Deo, ut uniuerſali motore reddens hominem indignum gratia, eſt ratio, quòd Iudas reprobetur. Declaro ſingulas partes.

Primo dicitur bonus uſus moralis, quoniam talis uſus dupliciter conſideratur. Primo ut eſt actus talis potentiæ, & ſic habet bonitatem naturalem: Actiua enim potentia naturaliter actu ſuo perficitur cum ordine ad ipſum ex nono metaphyſicor. ergo actus eius naturaliter bonus eſt, cum ſit perfectiuus potentiæ.

Secundo conſideratur ut eſt actus egrediens à tali potentia, puta libera, quæ eſt ſui domina, & ſic à tali potentia trahit bonitatem moralem, & malitiam, ſi enim fit ſecundum rectam rationem, & debitas circumſtantias, eſt bonus moraliter, & meretur retributionem: Si autem fit oppoſito modo: eſt malus moraliter, & meretur pœnam. Quoniam igitur liberum arbitrium eſt potentia ſui domina, poteſt habere bonum, & malum uſus moraliter, ex quo ſequitur quòd omnis potentia na- I turalis actiua poſſit habere bonum vſum bonitate naturę, non tamen bonitate moris eo, quòd eſt terminata ad unum. 9. metaphyſic. & ſecundo ethicorum. Dico ſecundo elicitus à libero arbitrio ante gratiam, quoniam liberum arbitrium informatum gratia, poteſt quidem habere bonum uſum, qui alterius ordinis eſt quam bonus uſus præcedens gratiam: ille enim moralis eſt, alter autem gratuitus: & dicitur actus meritorius ex condigno uitæ æternæ: & quia eſt à gratia, quæ eſt effectus prædeſtinationis, ideo talis uſus eſt ſuo effectu prædeſtinationis, & per conſequens non poteſt eſſe ratio prædeſtinandi Iacob, cum ſequatur prædeſtinationem. Dico igitur ante gratiam, ad differentiam illius, qui producitur ex gratia: quoniam ille non ſequitur, ſed precedit prædeſtinationem Iacob, ſicut quædam congruitas, ut dicemus infra: & propter hoc diſtinguitur hæc via ab opinione. Henrici ille enim recitat Scot. primo di- K ſtinctio. 41. quæſtio. 1. ibi igitur iſte probans, hanc opinio. poſuit bonum uſum liberi arbitrij ut liberum arbitrium eſt informatum gratia, eſſe cauſam prædeſtinationis: quod patet ex eius declaratione, ſic enim dicit, licet gratia principaliter operetur in bonis actibus, tamen liberum arbitrium cooperatur: quod patet per augmentum, cum ait, adiuua nos, &c. qui enim adiuuatur, etiam per ſe ipſum operatur aliquid: Quando igitur offertur gratia peccatori, ſi recipit oblatam gratiam, & ei ſecundum uſum liberi arbitrij bene cooperatur, meretur habere gratiam ſecundum ulteriorem gradum, hæc ille: Patet igitur, quòd loquitur de bono vſu ſuppoſita gratia, quod nos non dicimus: patet enim quòd ſic non eſt diſtinctum id, quòd eſt ex prædeſtinatione ab eo, quod eſt ex libero arbitrio, informato gratia. Vnde contra eum concludit ratio Sanct. Thom. Scot. ſuprà adducta, qua probant, quòd cum ſit ſic effectus prædeſtinationis, non poteſt eſſe cauſa prædeſtinationis. Dico tertio

tio moto à Deo, non ſolum vt vniuerſali mouente: pro quo A ſcias, ut notat. S. Thom. prima ſecundæ quæſtione. 109. articulo ſecundo. Deus reſpectu boni actus eliciendi à libero arbitrio poteſt infundere triplex auxilium vniuerſale: ſic cauſa prima vniuerſaliter influit in cauſam ſecundam, qui influxus modificatur in cauſa ſecunda, ſecundum naturam cauſæ ſecundæ, aliter enim recipitur in cauſa naturali, aliter in cauſa libera, ſic enim in cauſa naturali, quòd cooperatur ei determinare ad unum: cauſæ autem liberæ cooperantur ad oppoſita, ſecundum quòd determinant ſe, & hoc auxilium vniuerſale eſt neceſſar. um in omni actu lib. arbitri tam bono, quam malo: mouens enim ſecundum ſupponit motionem primi mouentis. Secundo poteſt infundere auxilium ſpeciale ad eliciendum actum moraliter bonum & hoc eſt neceſſariũ tempore naturæ corruptæ propter deordinationem tantam in uiribus animæ ex culpa originali: unde tempore illo ſufficiebat generale auxilium ad eliciendum actus bonus morales. uide San. Thom. ubi ſupra, ibi adducit exemplum de actu poten B tiæ in ſano, & infirmo.

Tertio poteſt influere auxilium ſpeciale ſupernaturale ad eliciendum actum meritorium, & condignum fœlicitate: & hæc eſt gratia gratum faciens, ſiue charitas. Dico igitur, moto à Deo, ut declaretur, quòd non ſufficit motio vniuerſalis: eodem enim modo, & non aliter moueret ad bonum, & malum actum moralem, quod non debet attribui prouidentiæ diuinæ. & eſt neceſſaria motio ſupernaturalis, aliter nec infidelis nec peccator poſſet agere bonum actum moralem: cuius oppoſitum videmus ad ſenſum.

Quarto ut diſpoſitio ad gratiam congrua, ſed non condigna. Pro quo aduerte, quod cum gratia comparetur ad animam, ſicut perfectio ad ſuum perfectibile, non communicatur animæ, niſi diſpoſitæ: diſponit autem ſe inquantum non reddit ſe indignam: Non reddit ſe indignam, inquantum mota à Deo uniuerſali, & particulari auxilio, præparat ſe per bonos actus morales. Sunt igitur tales actus diſponentes animam ad gratiam, ſed non ex condigno, quoniam iſti actus non excedunt ordinem naturalium: Gratia autem cum ſit ſupernaturalis, non ſunt proportionales gratiæ: ſufficiens enim diſpoſitio ad formam, & forma uidentur eſſe eiuſdem ordinis: patet igitur, quomodo bonus uſus moralis eſt diſpoſitio ad gratiam. Dico quinto, quo ſumus ſufficientes, quoniam cum iſte bonus vſus non ſit meritorius, ſumendo meritum, in proprio ſignificato, non eſt neceſſe, quòd eliciatur à gratia, ſed ſufficit, quòd illud duplex auxilium ſuprà dictum. Præterea plures legimus apud philoſophos & Romanos qui licet Idololatræ tamen moribus ornati fuerunt, uidelicet de Socrate, & Catone Relinquo declarationem mali vſus moralis, cum habeat conditiones oppoſitam bono uſui morali. His conſideratis declaro, quomodo talis uſus eſt ratio prædeſtinationis, & malus reprobationis. Conſiderandum eſt, quòd licet D diuinus intellectus & diuina uoluntas non multiplicent actus ſuos, tamen ſecundum noſtrum modum intelligendi ibi poteſt aſſignari aliqua pluralitas ſecundum rationem. Vnde talis proceſſus poteſt ſic conſiderari. In primo inſtanti rationis intellectus Dei apprehendit Iacob, & Eſau vt ſunt naturę intellectuales, eſſe æque capaces fœlicitatis: & ſic oportet eos æquales eſſe diuinæ uoluntati, quibus diuina uoluntas æquè vult fœlicitatem. In ſecundo inſtanti rationis diuinus intellectus apprehendit Iacob & Eſau quibus eſt uolita fœlicitas quòd cum ſint liberæ naturæ & defectibiles indigent lege, & mandatis affirmatiuis, quibus moueantur in bonum, & prohibitionibus, quibus arceantur à malo, & diuina uoluntas determinat inſerere eis legem naturæ per lumen intellectus agentis, quo diſcernant quid agendum, & quid non ſecundum rectam rationem. Adhibet etiam legem ſcriptam, prout ſapientia diuina iudicat. In tertio inſtanti rationis apprehendit diuinus intellectus quòd Iacob, & Eſau non poſſunt moueri ad E bonum, niſi moueantur à Deo, & diuina voluntas determinat eos mouere duplici auxilio vniuerſali, & ſpeciali, uniuerſali quidem ut agant, prout eis libet: ſpeciali ter autem, ut bene agant moraliter: In his tribus inſtantibus omnia ſunt vniformia circa Iacob, & Eſau: eo, quòd nulla inæqualitas eſt adhuc in eis, & vſque adhuc Deus non eſt prædeſtinans, nec reprobans, & illa tria aſſignata non continentur ſub prædeſtinatione, ſed ſunt præparatoria. In quarto inſtanti diuinus intellectus præuidet Iacob accepturum in ſe tale auxilium vtrunq; quo redderetur ſufficiens ad producendum bonos actus morales, & uiuendum ſecundum legem & mandata: præuidet autem Eſau recepturum ſolum uniuerſale auxilium, quo utetur non in bonum, ſed in malum, declinans à lege & mandatis. Tunc diuina voluntas vult Iacob fœlicitatem voluntate conA ſequenti & efficaci, quam in primo inſtanti voluerat vol untate antecedenti: & Eſau non vult eam voluntate conſequenti quam tamen voluerat ei voluntate antecedenti: ſed quòd in eo manifeſtetur iuſtitia puniens per damnationem æternam & cum in hoc quarto inſtanti Iacob, & Eſau præſciantur inæquales, ideo ibi incipit electio: eligit quidem Iacob, & reijcit Eſau. In quinto inſtanti diuinus intellectus apprehendit quòd illi boni actus morales non ſunt condigna media ad fœlicitatem, ideo præconcipit dandum tertium auxilium Iacob, ſcilicet gratiam, qua producat actus meritorios, ut condigna ad fœlicitatem & uolũtas diuina præparat conferre tale auxilium eo quòd Iacob, ex ſecundo auxilio ſe idoneum reddidit, & ibi completur prædeſtinatio Iacob, uoluntate efficaci & infallibili. Vnde illa idoneitas eſt ratio, ſine qua non prædeſtinaretur. Cuius ratio congruitatis eſt ille bonus vſus moralis præcedẽs tertium auxilium & ſubſequens ſecundum: ex parte autem Eſau diuinus intellectus præuidet malum vſum moralem, B eo quòd non acceperat ſecundum auxilium: propter quod iudicat, non ei conferendam gratiam, eo, quòd indiſpoſitum ſe reddit, & diuina uoluntas proponit ſibi non conferendam gratiam, ex quo ſequitur induratio & excæcatio, qui ſunt effectus reprobationis, & ibi completur reprobatio Eſau voluntate efficaci, & infallibili, quæ non cecidiſſet in Eſau, ſi ſeipſum non indiſpoſuiſſet ex malo vſu morali lib. arbitrij. Non ergo imputandum eſt Deo, ſi aliquis reprobetur ſed ſibi: quoniam obicem ſibi ponit: & ſic patet quòd prædeſtinatio & reprobatio habent cauſam ſeu rationes congruitatis ſine qua non ponerentur, ergo non ſunt reducenda ad nudam diuinam voluntatem: & hæc quidem cõcluſio poteſt multipliciter perſuaderi.

Primo ſic: in duobus omnino æqualibus electio nominari non poteſt: ſed Deus Iacob eligit, & Eſau non: ergo neceſſe eſt ut præſententur diuino intellectui & uoluntati, inæquales, C ſed nulla eſt inæqualitas in eis priuſquam moueantur per auxilium ſpeciale ad bonum morale, ut declarauimus: cum ergo prædeſtinatio ſupponat bonum vſum moralem, & malum, ſupponit aliquam inæqualitatem: ergo non eſt reducenda ad nudam voluntatem: & ſcias, quòd hæc ratio adeo videbatur apparens. S. Thom. quando ſcribebat ſuper ſententias, quòd conceſſit talem inæqualitatem in prædeſtinatis, & reprobatis, vt infra declarabimus.

Secundo ſic: in omni operatione miſericordiæ diuinæ occurrit iuſtitia: ergo aliqua conuenientia & congruitas ponitur ex parte prædeſtinati, quæ non eſt ex parte reprobati: & ſic nõ eſt nuda uoluntas diuina.

Tertio ſi non eſt aliqua ratio in facultate noſtra, qua mouemur ad bonum, & ad malum, quomodo ſaluatur dictum Eccleſ. 15. Deus adduxit homini mandata & præcepta ſua: ſi uolueris mandata ſeruare, ſeruabunt te. Appoſuit tibi aquam, & D ignem ad quod volueris, porrige manum tuam. Ante hominem mors, & uita, bonum, & malum: quod placuerit ei, dabitur illi: ecce quod in ultimis verbis non ſolum declaratur quomodo bonus vſus moralis, & malus ſunt in facultate noſtra, ſed quomodo Deus obſequitur placito voluntatis noſtræ.

Quarto tota doctrina prophetarum & euangeliſtarum fauet viæ huic. Si enim non eſt noſtrum, nec eſt aliqua ratio ex parte noſtri, quid conferunt exhortationes prophetarum, quę vt in pluribus fiunt per conditionales, in quorum antecedente ponatur voluntas creata, & in conſequenti voluntas diuina ut deſignetur, quòd uoluntas diuina ſubſequitur voluntati creatæ: non quod voluntas creata poſſit in aliquo priori exire in actum ſuum, non cooperante ei voluntate diuina: hoc enim repugnat cauſæ ſecundę, ſed quia diuina voluntas, vt declaretur libertas voluntatis creatę, ſe habet in conſequenti ad illam: ſicut conſequens ad antecedens. In naturalibus au E tem determinate ad unum ſe habet vt antecedens ad conſequens, unde in uoluntarijs hæc conſequentia valet: ſi Iacob vult orare, Deus vult ipſum ſaluare, in naturalibus autem non ſic, non enim dicimus, ſi planta appetit producere fructum, Deus id appetit, ſed e conuerſo. Ad propoſitum ergo quomodo ſaluabitur hęc conditionalis: ſi quis mihi miniſtrauerit, honorificabit eum pater meus: & illud Malach. 3. Reuertimini ad me, & ego reuertar ad uos, Item ibidem, Conuertimini, & ſcietis quid ſit iuſtum, & impium: ex quibus corollarie infero, quod tota doctrina & exhortatio ad bonum non eſt ad aliud ordinata niſi quòd homo recipiat in ſe auxilium, per quod præparatur ad tertium, & operetur ſecundum ipſum, ſic enim ſaluatur infallibiliter: ex parte autem Dei ſemper & in omnibus pro quolibet ſtatu infunditur. vnde & Paulus dicebat. Non eſt diſtinctio Iudę: & Gręci:

Ordo, quo conſtituitur & fit prędeſtinatio ſecundum noſtrum intelligendi modũ

Universidad de Deusto Biblioteca

Græci, & in actibus. In omni gente qui operatur iuſtitiam, acceptus eſt Deo. Hæc dicta ſint pro hac uia, quam reputamus rationabiliorem. F

CAPITVL. VI.

Hic declarandum eſt, quòd S. Thom. in 1. diſtin. 41. art. 3. in fine, non diſcedit ab hac uia licet enim non nominet bonum uſum, dicit tamen, quòd opus bonum præcedens gratiā eſt diſpoſitio, & illa eſt ratio prædeſtinationis, ſine qua non, unde ſic ait ad duplicem effectum diuinæ prædeſtinationis diuerſimodè ſe habet operatio noſtra quia opus meritorium informatum gratia eſt cauſa meritoria gloriæ: ſed opus præcedens gratiam non eſt cauſa meritoria eius: ſed tantum diſpoſitio quædam: unde patet quòd prædeſtinatio non habet cauſam ex parte actus uolentis, ſed habet rationem ex parte effectus: ſecundum quem rationalis & iuſta dicitur. Item in eodem articulo, in reſponſione ad primum exponens uerba Ambr. Illius miſerebor, quem præſcio ad me toto corde eſſe reuerſurum: ſic dicit ex his uerbis Ambro. deſignatur ſolum quædam diſpoſitio, ut hoc intelligatur non de opere ſequenti gratiam: quod eſt diſpoſitio ad eam. Illi enim Deus proponit dare gratiam, quem præſcit ſe ad gratiam præparaturum: non tamen propter præparationem, quæ non eſt ſufficiens cauſa gratiæ. Vult tamen quòd iſte habeat gratiam, quia præparauit ſe: ut ly, quid quòd eſt coniunctio, denotet diſpoſitionem & non cauſam: hæc ille. Item eodem art. ad ſecundum reſponſum quod ſumat tale. In æqualia non ſunt danda æqualibus, ſed homines ſunt natura æquales ad percipiendam gratiam: ergo &c. Reſpondet ſic ex parte effectus accipitur cauſa ex opere hominum quòd defectionem cauſat in eis: ut ſi quæratur à iuſto iudice, quare uis plus dare huic quàm illi: diceret quia iſte magis dignus eſt, eſt autem magis dignus impropriè propter diſpoſitionem quandam qua præparauit ſe. Hæc eſt mens S. Thom. quam non reuocauit, nec expoſitores eius, nec defenſores reprehendunt eam. Nec arbitrandum eſt talem doctorem ſibi contradicere in p. p. Vnde uidetur dicendum quòd in prima parte, non prædeſtinationis cauſam negauit ex parte noſtra, niſi quæ eſt condigna ut gratia & bonus uſus conſequens gratiam: & diſpoſitio ſufficiens ad gratiam: ut deſtrueret errorem Pelagij: Patet igitur quòd hæc noſtra uia poteſt ſuſtineri etiam ad mentem S. Thom. G H

CAPITVL. VII.

Solemnes doctores ſequuntur hanc uiam, quòd ſcilicet prædeſtinatio habet cauſam vel rationem congruam ex parte noſtra. primus eſt Auguſtinus qui ſupra Malach. & lib. 83. quæſtio. 68. q. dicit. Voluntas Dei iniuſta eſſe non poteſt, uenit enim de occultiſſimis meritis, quia ipſi peccatores cum propter generale peccatum vnam maſſam fecerint, nonnulla tamen inter eos eſt diuerſitas: præcedit enim aliquid in his peccatoribus, quo quamuis non ſint iuſtificati, digni tamen efficiuntur iuſtificatione, ut præcedit in alijs peccatorib. quo digni ſunt obtuſione. hæc ille. Nec dicendum eſt ut dicit Magiſter in 1. diſt. 41. quòd retractauit ſe in lib. retractationum, vbi quædam alia ad iſtam materiam pertinentia retractat. Hoc in quam non eſt verum propter tria. I

Auguſtinus.

Euaſio.

Primo quia in toto illo lib. de illa authoritate nihil habetur. Secundo quia non eſt ſimilis ſententia priorum, quam retractat, & iſtorum, ergo retractat eam in ſuo ſimili, vt credit Magiſter.

Improbatio.

Tertio quia in primo retractationum retractat, ſeu declarat quoddam dictum immediate ſequens uerba nunc allegata, & iſta nullo modo quod non eſt uériſimile ipſum tacere voluiſſe, ſi uoluiſſet illa retractare: ergo non retractat. Aduerte tamen quòd de occultis meritis, non eſt exponendum de meritis propriè dictis, quæ ſunt effectus gratiæ, ſed de meritis communiter dictis ſicut dicitur apud morales quòd in actibus liberis meremur, & demeremur, non autem in naturalibus. Secundus D. Bonauentura in prima diſtinctio. quadrageſimaprima quæſtione prima qui ſic dicit cum quæritur. Verum electio, uel probatio in Deo motiuam habeat rationem, hoc non intelligitur quantum ad uoluntatem diuinam. Etſi quæratur cauſalis ratio, vel meritoria, Reſpondetur dari non poſſe: ſi autem quæratur ratio congruitatis, & decentiæ, Reſpondent quidam quòd ipſa Dei voluntas eſt ſibimet ratio, nec eſt alia K

Bonauentura:

Ratio prædeſtinationis duplex.

ratio, quare hunc elegit, illum uero non: niſi quia ſibi placet, & ideo quia ſibi placet iuſtum, & rectum eſt ſed cauendum eſt, ne dum uolumus uoluntatem Dei magnificare, derogemus ei. Si enim non eſſet alia ratio niſi quia placet, certe non occulta diceretur, & mirabilis, ſed uoluntaria, & manifeſta cum quilibet capiat hanc rationem, & propter hoc dicendum, quòd propter illud, æternam rationem, aliquam habet non per eſſentiam, quia eſſentialiter eſt idem, quòd Deus: ſed propter connotatum ſcilicet, quare cadit ſuper illum & non ſuper hunc. quid autem ſit illud, non eſt omnino cognitum, nec omnino incognitum: hæc ille: Et in ſequentibus conatur oſtendere, quæ ratio motiua huius in generali, & in ſpeciali: ergo ſecundum ipſum aliqua ratio aſſignari poteſt ex parte prædeſtinati & reprobati, quæcunque ſit illa: & ſic non eſt aſſignanda pro totali ratione nuda uoluntas Dei. Tertius eſt Thom. de Argen. qui in primo diſtinctione quadrageſima ſic dicit, bonus vſus liberi arbitrij præuiſus, ut in eo perſeuerabit Petrus uſque in finem uitæ ſuæ eſt ratio congruitatis prædeſtinandi eū malus aūt uſus præuiſus in eo perſeuerabit Plato, eſt ratio reprobandi eum. Quartus eſt Ioann. Bacon. qui in 1. d. 41. ſic dicit Deus non prædeſtinat aliquem, quia voluit præciſè, propter aliquam congruentiam in prædeſtinato ſcilicet quia uidit bonum vſum liberi arbitrij eius, qui uſus eſt in poteſtate prædeſtinati & contingens: & ideo prædeſtinatio huius eſt contingens & neceſſaria ſolum ex ſuppoſitione. Dico enim quòd bonus uſus liberi arbitrij: poteſt contingere dupliciter, primo quòd ſit bonus bonitate moris quæ eſt in poteſtate noſtra ex naturalibus ſuppoſita influentia generali qua bonitate operationes uirtutum moralium, de quibus determinant philoſophi bonę ſunt: ſecundò quòd ſit bonus bonitate ſupernaturali quę dicitur bonitas gratuita per quam talis quis dicitur gratus, & acceptus Deo. Primo modo intelligo quòd bonus uſus liberi arbitrij pręcognitus eſt cauſa prędeſtinationis ex congruo, non ex condigno: ſecundo modo eſt effectus prędeſtinationis, ut probat authoritas Pauli ad Epheſio. Gratia Dei ſaluati eſtis per fidem, non ex nobis. Dei enim donum eſt: & 1. ad Tim. primo, miſericordiam Dei conſequutus ſum. & ad Tit. 1. non ex operibus iuſtitię, quę fecimus nos &c. multi alij ſunt huiuſmodi. quos breuitatis cauſa omitto.

Cauſalis, & cōgruitatis meritoria, & decentia.

Thom. de Argen.

Ioan. Bac.

CAPITVL. VIII.

Hic declarandum eſt quomodo hęc uia non eſt contra Magiſtrum ſententiarum, nec Auguſtinum nec ſacram ſcripturam. & quidem quòd non ſit contra Magiſtrum, patet prima diſtinction. quadrageſimaprima ubi per totum negat aliquod meritum pręcedens uel pręſcitum eſſe cauſam prędeſtinationis, ſic enim concludit: cum igitur gratię, quę eſt effectus prędeſtinationis, & quę opponitur homini ad iuſtificationem nulla ſint merita: multo minus ipſius prædeſtinationis quia ab æterno elegit Deus quos uoluit, aliqua poſſunt exiſtere merita, hęc ille: & infra. Non ergo propter fidem aut aliqua merita elegit aliquos ab æterno, ſed gratuita bonitate ſua elegit, ut boni eſſent. Similiter de Auguſtino. dicendum eſt. unde omnia dicta Magiſtri & Auguſtini debent declarari, quòd pro inconuenienti habent meritum eſſe cauſam prędeſtinationis, ita quòd electio & prædeſtinatio non ſit ſecundum gratiam ſed debitum, hoc enim eſt contra apoſtolum dicentem. Reliquię per electionem factę ſunt, ſed fides formata, & formanda, & bonus uſus liberi arbitrij meritorius pertinent ad debitum, non prout ly, debitum, dicit obligationem ſed cōdignum ideo Magiſter, & Auguſtinus pro inconuenienti habent quòd Iacob fuerit dilectus, quia crediturus, uel habiturus bonum uſum liberi arbitrij: quod utique uerum eſt de bono uſu meritorio, cū hoc tamen ſtat quòd Iacob fuerit electus de congruo ex præcognitione boni uſus liberi arbitrij, ut eſt bonus bonitate moralis: Nec in hoc ſenſu loquuntur Magiſter & Auguſtinus: ergo patet quòd hęc via non eſt contra eos. Quod autem non ſit contra doctrinam ſacram, declaratur eo, quòd doctrina Prophetarum & Euangeliſtarum: uidetur declinare ad hanc uiam. nam ut diximus ſupra, per conditionales ut in pluribus loquuntur in quibus ſi dabitur antecedens, in quo ponit voluntas noſtra, Deus neceſſitate conſequentiæ quodammodo ſe obligat exequi conſequens reſpectu boni in retributione, & materiam in pœna: vnde dicitur Iſaię primo. Quærite iudicium, ſubuenite oppreſſo, defendite viduā & uenite, & arguite me, ſi fuerint peccata veſtra, ut coccinum, quaſi nix dealbabuntur & Dauid in Pſal. ſi cuſtodierint filij tui te m. & m. Vnde patet quòd reducere omnia in voluntatem Dei abſtractè debilitatur ſpes fidelium

lium, & multi retrahunt ſe, dicentes, ſi Deus vult me ſaluare, quomodocunque faciam ſaluabor, ſi autem vult damnare, nō euadam. Et ideo rationabilior videtur via præmiſſa, ſi bene cōſideretur: ſed uidetur hæc uia contradicere apoſtolo: Nam ad Romanos nono aſſimilat nos uaſis figuli, ergo ſicut ex mera voluntate figuli hoc vas ordinatur in honorem, illud uero in cōtumeliam, ſic Iacob ex mera voluntate Dei ordinatur in ſalutem, & Eſau in damnationem. Item dicitur ſecund. ad Timo. 2. In magna domo non ſolum ſunt uaſa aurea, & argentea, ſed lignea, & fictilia, & quædam quidem in honorem, quædam vero in contumeliam: hæc ille: ibi ergo ſi ſimilitudo apoſtoli valet, neceſſe eſt, quòd ſicut illa diuerſitas uaſorum pendet à voluntate gubernantis domum, ita etiam hæc diuerſitas hominum, quorum aliqui ordinantur in honorem, uſ felicitatem & aliqui in contumeliam, id eſt in damnationem pendeat ex voluntate Dei. A

Ad primum reſpondeo, quòd uoluntas Dei nulli legi ſubijcitur, vnde quocunque vult, iuſte uult. Vnde ſi vellet omnes ſaluare, & omnes damnare, non eſſet iniuſtus. Ex hoc tamen nō ſequitur quòd Deus ſicut figulus abſtractè huic velit ſalutem: illi autem damnationem, ſed ſimilitudo ſolum eſt in hoc, ſi figulus non errat nec iniuſtè agit, uolendo hoc uas fieri in honorem, illud autem in contumeliam: ſic Deus non peccaret, ſi vellet omnes homines ſalnos facere, vel damnare, vel hunc ſaluare etiam ſine ſuis meritis, & illum abſtractè damnare. Non vult tamen de facto, niſi ſub conditione, puta quia ſeruant, vel non ſeruant legem ſuam. B

Ad ſecundum dico quòd illa authoritas non tangit propoſitum, loquitur enim Paul. de diuerſitate fidelium pro præſenti eccleſia in qua congregantur boni, & mali ſecundum diuerſos gradus: & quòd illa magna domus ſumitur pro præſenti eccleſia patet per uerba, quæ immediatè ſequuntur. dicit enim, ſi quis emundauerit ſe ab iſtis, erit uas in honorem ſanctificatum, & utile domino, ad omne opus bonum paratum. Patet igitur quòd hæc non poſſunt intelligi de prædeſtinatione, & reprobatione: quæ ſunt immutabiles: Nullus enim reprobatus poteſt fieri vas in honorem. Intelligunt ergo de viatoribus peccantibus, qui poſſunt emendari & fieri utiles in eccleſia per gratiam. C

CAPITVL. IX.

Hac via etiam vitantur omnia inconuenientia quę reducuntur ad hæc: Primum ſi Deus creauit me æqualem Petro in naturalibus, & ex mera uoluntate ſua Petrum elegit, & me reſpuit, nonne perſonarum acceptor eſt? & ſic arguitur iniuſtus. Hoc autem inconueniens ad uiam prædictam non ſequitur: quoniam electio non ſit, niſi in quarto inſtanti, in quo præſentantur diuinæ uoluntati, vt inæquales, ut diximus ſupra. ſecundò ſi patri non licet generare, & nutrire filium, ut interficiat eum, multo minus uidetur rationabile Deo aliquā animam creare, ut damnet, vel in æternum cruciet. Quomodo enim impius eſt, qui tam pius in ſcripturis prædicatur? Hoc inconueniens non ſequitur ad prædictam viam. Non enim imaginandum eſt ſicut viri ſcelesti imaginati ſunt, quòd ſcilicet Deus ſciuit me primo futurum malum, ſecundò licet hoc præſcierit, uoluit tamen me creare, tertiò dedit mihi præcepta, quæ ſciebat me non ſeruaturum, ut damnaret me: & ſic faciunt Deum crudelem: hæc imaginatio eſt prophana, & iniqua. ſed ſic imaginandum eſt, Deus ſecundum noſtrum modum intelligendi uoluit homines creare ad bonum, & nullum ad malum, ſecundò dedit eis legem, vt moueret ad bonum, tertiò uidit aliquos moturos ſe ad bonum auxilio ſuo, quod nulli deeſt: & aliquos ad malum, quos vult prohibere, vt ſit prouiſor conſeruans naturam, quartò prædeſtinat hos, & reprobat illos pro eo tempore, quo cognoſcit eos deceſſuros in bono & in malo. Non ergo concedendum eſt, quòd Deus creet aliquos ad damnationem, vel ad iuſtitiam punitiuam ex mera ſua voluntate, ſed ex eo, quia ipſe ſibi obicem ponit, & facit ſe indignum: ex eo quo ſequitur quòd iuſtitia punitiua, non eſt uolita à Deo, niſi conditionaliter & aliquo ſuppoſito ex parte noſtra, tertiò uitantur omnia incommoda, & inconuenientia ad quę deducit Aureolus arguens apud Capreol. in 1. diſtinct. 41. quæſt. 1. contra primam partem ſeptimę concluſionis, quę reducuntur ad quatuor. primo ſi Deus prohibito ſuæ uoluntatis aliquem reprobat: ergo delectatur in pœnis, & efficitur impius, ſecundò ſi pro ſua nuda uoluntate hunc prædeſtinat, illum reprobat, ergo præbet occaſionem deſperandi, tertio ſequitur, quòd qui ſaluatur, neceſſariò ſaluatur. & qui reprobatur ſimiliter. Voluntas enim Dei efficax infallibiliter impletur, quartò ſi ex D E

mera uoluntate, ergo uoluntate diuina, & non aliunde prouenit

mera uoluntate, ergo uoluntate diuina, & non aliunde prouenit determinatus numerus prædeſtinatorum & reprobatorū. Hæc inconuenientia ex præmiſſa via non ſequuntur, nec etiam apparenter, vt conſideranti patet. Nec eſt opus, quomodo ſequantur declarare per ſe enim patet.

CAPITVL. X.

Nvlla etiam ratio militat contra iſtam viam, & primo ratio Scot. ſuprà adducta non concludit. Nam bonus uſus meritorius ut effectus prædeſtinationis ſicut & gratia licet ſit ordinatus ad ſalutem, non tamen eodem modo bonus uſus moralis præcedens gratiam: Ille enim præuius eſt non effectus prædeſtinationis. & ratio eſt, quia cauſatur ab auxilio, ſecundū quòd indifferenter Deus omnibus influit: Meritorius autem cauſatur à tertio auxilio, quòd non omnibus influit, ſed ſe præparantibus. ſecundo ratio prima S. Thom. ſtat in robore ſuo: loquitur enim de bono vſu ſuppoſito quod procedat ex gratia, quæ eſt tertium auxilium.

Secunda uero ratio, quæ ſic dicit, quòd etiam bonus uſus ordinat hominem in ſalutem, ergo eſt effectus prædeſtinationis. Dico quòd uerum eſt de bono uſu meritorio: de bono autem uſu morali non eſt uerum. Sed eſt præuiſus, nec de iſto intelligit Diuus Thom. Etſi dicas, immo quia dicit quòd præparatio ad gratiam eſt ab auxilio diuino. Reſpondeo, ſi accipitur ly, auxilio diuino, pro auxilio ſecundo verum eſt, ſi uero pro tertio, nego. Item conceſſo, quòd accipiat auxilium pro tertio auxilio, Dico quòd ly, præparatio ad gratiam, non intelligitur ad gratiam ſimpliciter, ſed ad ulteriorem gradum gratiæ acquirendum.

Tertiò ſic arguit Scot. Deus non præuidit hunc bene uſurum libero arbitrio, niſi quia ordinat ipſum bene uſurum: ſi ergo offeruntur duo æquales uoluntati diuinę, quare ordinat hunc bene uſurum, illum autem non. & ratio huius non poteſt aſſignari, niſi uoluntas diuina uult ſic, prædeſtinatio eſt ex hoc bono uſu, & iſte eſt ex uoluntate diuina tantum: ergo prędeſtinatio eſt ex uoluntate diuina tantum. C

Hoc argumentum peccat multipliciter: primo ſupponit quòd diuina uoluntas ad iuuet hunc bene uſurum, illum autem nō. hoc eſt falſum: immo omnes ordinat ad bene uiuendum: ſed quòd non omnes bene vtantur, eſt quia non recipiunt primū & ſecundum auxilium, & hoc imputatur eis. Secundo peccat quia ſupponit diuinam uoluntatem eodem modo, & eadem ratione eſſe cauſam boni uſus moralis, & cauſam prędeſtinationis, quod eſt falſum: eſt enim cauſa boni uſus, ut mouens naturaliter, moraliter, & eſt cauſa prędeſtinationis ut mouens ſupernaturaliter & gratuitè.

Quartò ſic arguit Scot. Pueri baptizati, & deinde decedentes prædeſtinantur cum ſaluentur: & tunc non prędeſtinantur propter bonum vſum pręuiſum, ergo. D

Huic argumento nolo reſpondere, ſicut aliqui, qui dicunt quòd iſti pueri licet nunquam ſint habituri bonum vſum ſi moriantur poſt baptiſmum tamen ſi uixiſſent, habuiſſent: & ideò Deus reſpiciens ad hoc, eos prędeſtinauit. hęc reſponſio non placet Auguſtino in libro de prędeſtinatione ſanctorum: & ideo aliter reſpon. quòd ſicut hęc propoſitio, omnes qui prędeſtinantur, prędeſtinantur ex bono uſu liberi arbitrij pręuiſo, non debet intelligi vniuerſaliter, ſed in his qui ſaluādi ſunt in proprio merito. Et ſi quęras, quæ eſt ratio prędeſtinationis in his paruulis? Dico quòd ſic non eſt in eis meritum proprium quo ſaluantur, ſed merito Redemptoris, ſic bonitate diuina prędeſtinantur, eo quòd propter nullum in eis repertum offeruntur ęquales diuinę uoluntati. unde diuina uoluntas ordinat omnes tales ad ſalutem ſua bonitate, & alieno merito. E

Quintò ſic arguunt aliqui, multi philoſophi habuerunt bonum uſum moralem, ut Socrates Pythagoras &c. & tamen non fuerunt prędeſtinati, cum eſſent alieni à Deo &c.

Hoc argumentum nil concludit: primò ſi habuerunt, fortè non perſeuerauerunt: ſecundò dico quòd ſi fuerunt Idololatræ, non habuerunt bonum uſum moralem, quoniam in moralibus circumſtantia debiti finis principalior eſt: vnde nec uirtutes morales, niſi ſecundum quid & imperfectè habuerunt: tertiò dico, quòd falſitas conſequentis non apparet: fortè enim fuerunt ſaluati, & prędeſtinati, ſi uixerunt ſecundum dictamen rectè rationis, ut tenet Sanct. Thom. in ſecundo ſentent.

Sextò arguitur aliquibus dictis Sancti Auguſtin. ſic, ſi Deus prędeſtinat aliquos propter bonum opus pręuiſum, eo quòd hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc maxime erit propter actum credendi: accedentem enim F ad Deum oportet credere, ſed hoc eſt contra Auguſtinum in primo retractationum ca. 23. vbi retractans ſe dicit, quod credimus noſtrum eſt, quod operemur bonum, illius eſt, qui credentibus dat ſpiritum ſanctum, profecto non diceremus. Si iam fidem ipſam inter Dei munera ſcirem reperiri, quæ dantur eodem ſpiritu: hæc ille. ergo nullum opus bonum præuiſum, quod ſit in facultate noſtra, eſt ratio prædeſtinationis. ſecundo. ſic dicit Auguſtinus in libro de prædeſtinatione: Non quia futuros nos tales præſciuit Deus, elegit, ſed vt eſſemus tales per ipſam electionem gratiæ ſuæ gratificauit nos in dilecto filio ſuo.

Ad primum dictum Auguſtini dico, quod actus credendi eſt duplex. Quidam eſt actus tibi ex gratia, quidam ex libero arbitrio per auxilium. ſecundum Auguſtinus loquitur de primo ſenſu, ut patet ex verbis ipſius, dicit enim de fide, quod eſt donum ſpiritus ſancti, & hæc eſt fides viua, & hanc concedimus non eſſe rationem, ſed effectum prædeſtinationis.

Ad ſecundum dictum dico quod ſic eſt intelligendum: Deus enim non eligit quia ſciebat nos facturos tales ex meritis, ſed eligit nos ut eſſemus tales ex meritis, & de hoc nihil negamus: cum hoc tamen ſtat, quod eligit nos quia præſciuit nos futuros tales, puta accepturos auxilium ſuum & præparaturos nos bonis actibus moralibus, qui non ex condigno, ſed ex congruo diſponunt nos ad gratiam, per quam elicimus actus meritorios in fœlicitatem æternam ordinatos, cuius obiectum eſt Deus glorioſus, Amen.

Teſtor Deum optimum maximum cui nihil abſconditum, quo ſtudio, quo tremore, qua reuerentia hoc perdifficile opus agitauerim. Et quoniam non mihi conſcius ſum, An quid quæſiui aſſequutus fuerim, ideo totum orthodoxæ fidei correctioni committo, ne oppreſſus rei pondere dum nitor ſtare, uadar in præceps.

FINIS.

EXPOSITIO SVPER TRACTATVM DE TRINITATE,

Primæ partis D. Thomæ.

NON eſt mea intentio in hac A expoſitione formaliter aſſimilare D. Thom. hoc enim per ſe poteſt exercitatus, & ingenioſus ſtudioſus. Nec quidem que articulos tractat, plures enim ſunt, in quibus ſolummodo ſuperfluum eſſet, ſed intendo exponere poſitiones dubias, & obſcuras, aliquibus notandis, aliquando interpretando, & defendere D. Thomæ contrariis impugnationibus. [illegible]

[illegible]

Iuxta [illegible] ordinem diuidemus præſentem expoſitionem in quinque partes, in prima agetur de proceſſione, & relatione. In ſecunda, de perſonis in communi, [illegible] In tertia de perſonis in particulari. In quarta de perſonis in communi [illegible] In quinta de proprietatibus perſonarum. Pars prima continet duas quæſt. primam de proceſſione, ſecundam de relatione. Circa articulum primum, primæ quæſt. ſic procedamus.

¶Quæſtio Vigeſimaſeptima.

ARTICVLVS I.

Vtrum in Deo ſit proceſſio.

ALIT. [illegible] proceſſionem [illegible] ſecundum aliquam [illegible] procedens. [illegible]

Sed cum omnis proceſſio ſit ſecundum aliquam actionem. Aduerte quod Durandus, & plures alii, quos recitat Capreol. in 1. diſtin. [illegible] [illegible]

Quecunque [illegible] [illegible]

monſtratiue,

monſtratiuè, ſed imitatiuè, quòd autem per intelligere diuinum producatur uerbum diſtinctum realiter &c. eſt tantum creditum.

Ex qua notitia procedens, Circa hanc propoſitionem ſunt tria dubia. primum eſt, ſi notitia, id eſt intelligere eſt productiuum uerbi, & uidetur quòd non: aliter ſilius produceret uerbum. Aduerte quòd Scotus, qui tenet actum intelligendi, ut eſt actio immanens, non eſſe actionem productiuam, ponit in intellectu diuino duos actus intellectus, primum uocat operatiuum, ſecundum autem uocat productiuum, & licet uterque ſit actus intellectus, tamen tantum primum dicit eſſe actum intelligendi, quoniam nihil producitur ex 9. metaphyſi. Vnde ipſe abſolutè negat uerbum produci per actū intelligendi, & hanc eius imaginationem uidebis in quolibet. [illegible] *vel poſſet ſic aliter dici aliquid ſecundum productionem &c.* qua tamen imaginationem ſufficienter improbauit [illegible] Demum fundamentum eius de actu intelligendi, quòd non ſit productiuus, deſtructum eſt in declaratione præcedenti [illegible] ginatione Scoti, dicendum eſt ſecundum mentem Beat. Thom. quòd intelligere abſolutè non eſt productiuum uerbi, ſic enim argumentum de filio concluderet, ſed intelligere expreſſiuum, quod eſt ipſum dicere, eſt productiuum uerbi, propterea notanter dixit Beat. Thom. in fine huius articuli, à dicente, quod manet in ipſo, quomodo autem diſtinguatur intelligere, & dicere, & quid dicere addat ſuper intelligere, pertractabimus infra.

Secundum dubium eſt, an uerbum procedat ex notitia actuali, uel habituali, & uoco notitiam actualem prout intellectus eſt ſub actu ſecundo: notitiam autem habitualem prout ſtat ſub actu primo [illegible].

Ad hoc dico quòd in mente Beat. Thom. non poteſt ſimpliciter reſponderi, ſed quòd ſtat ex utraque poſſe procedere, nam uerbum complexum concluſionis procedit ex notitia actuali præmiſſarum: neceſſe eſt enim prius intelligere præmiſſas, & uerbum complexum principiorum primorum ex notitia actuali terminorum. Verbum autem incomplexum termini ſimplicis ex notitia tantum habituali, aliter eſſet proceſſus in infinitum, & non daretur primum intellectum: unde patet quòd reſoluendo primum uerbum eſſe ex notitia tantum habituali, hec argumenta Durandi, quæ recitat expoſitor, ſunt contra hanc determinationem [illegible] uidentur.

Tertium dubium eſt, ſi uerbum productum ex notitia, id eſt actu intelligendi, diſtinguatur realiter ab ipſo actu, expoſitor [illegible] affirmatiuam, & concordat cum Capreol. in [illegible] diſt. [illegible] ad 1. contra primam in 2. loco. Item idem tenet [illegible] *Rationes autem ad aliud* [illegible] & adducit argumenta quæ etiam recitat [illegible] Capreol. ubi ſupra. ſed non curabis ſolutiones [illegible] tenet opinionem Scoti [illegible], idcirco ſequere reſponſiones Capr.

Non ergo oportet in ſpiritualibus &c. ſicut in corporalibus &c. Videtur quòd B. Tho. ex hac propoſitione tenet proceſſionem ad extra inueniri ſolum in corporalibus, quod eſt falſum, immo Deus producat omnia extra proceſſione ad extra [illegible] Beat. Thom. non intendit eam inueniri tantum in incorporalibus, ſed propter ſuam imperfectionem inueniri etiam in corporalibus. Tu tamen poteris dicere, quòd B. Th. ſolum loquitur in hoc articulo de proceſſione diuina ſimpliciter: ſed de prima quæ quidem non eſt ad extra, ſicut illa prima quæ inuenitur in corporalibus, immo neceſſe eſt hanc procedere ab illa intrinſeca, quàm agens per intellectum prius concipit in ſe, quàm producat ad extra.

ARTICVLVS II.

Vtrum aliqua proceſſio in Deo poſſit dici generatio.

Et *Tio uadem natura exiſtens, quia in Deo idem eſt intelligere, & eſſe &c.* Aduerte tamen expoſitor, quod hæc ratio pluries in hac prima parte eſt repetita: ſed in 4. contra gent. ſubtiliſſime expoſuit: dicit enim quòd idem ſequitur uerbum eſſentialis naturæ in Deo eum dicente, quia in omnibus loquendo eſſe uerbi, eſt intelligi, & id in quantum intelligere, & intelligi, ſunt idem, ſi intelligere eſt accidens, & ipſum uerbum eſt accidens, ſi autem intelligere eſt ſubſtantia, & ipſum intelligi [illegible] eſt ſubſtantia, cum igitur in Deo intelligere ſit ſubſtantia, & identificetur ipſi intelligi, ipſum uerbum erit ſubſtantia: ſi bene aduertis, tota uis rationis Beat. Thom. in 4.

contra gent. fundatur in hac propoſitione *eſſe uerbi eſt ipſum intelligi &c.* quæ uidetur eſſe falſa, primò quia intelligi nihil ponit in re intellecta, ſed eſt denominatio extrinſeca: ſicut uideri nihil ponit in uiſo, ſed eſſe uerbi aliquid ponit in uerbo: quia eſſe rei eſt aliquid in re [illegible] uerbi, non eſt ipſum intelligi. Præterea autem intellectio intellectus intelligit & res intelligitur, ſed illa intellectio [illegible] ſtui: facit enim ipſum eſſe perfectum in actu ſecundo: ergo non poteſt dare eſſe uerbo, quod eſt res intellecta, ſecundo quòd diſtinguatur realiter ab actu intelligendi, & ab intellectu, & aliter duo diſtincta exiſtentia eodem eſſe etiam [illegible], tum hic loquitur Beat. Thom. de ipſo uerbo ſimpliciter.

Ad euidentiam igitur propoſiti ſcito, quòd de intellectu contingit loqui dupliciter, ſimiliter de re intellecta & ex conſequenti de uerbo, nam intellectum conſideratur ut res, & natura quædam, ſic eſſe ſuum non eſt ipſum intelligere, ſed eſſe qualitatis, uel ſubſtantiæ: uel conſideratur ut natura cognoſcitiua, ſic comparatur ad ipſum intelligere, ut potentia ad actū, & per ipſum intelligere conſtituitur in actu non in genere entium, ſed in genere cognoſcitiuorum, & ſic intelligere eſt eſſe ipſius intellectus & conſtitutiuum eiuſdem in genere cognoſcitiuo: eandem diſtinctionem ſcias ſeruari in ſenſu, ita quòd proportionaliter ſenſire eſt eſſe ipſius ſenſus: ſimiliter res intellecta dupliciter conſideratur primo ut res, puta homo uel lapis, ſic eſſe eius eſt eſſe ſubſtantiæ, ſecundo ut actu, & complete obiecta intellectui, ſic eſſe eius conſiſtit in eſſe intellecto quod terminat eſt ipſi intelligi, nam ſicut conſtitutiuum intellectus in eſſe cognoſcitiuo eſt ipſum intelligere, ſic conſtitutiuum rei intellectæ in eſſe intellecto eſt intelligi: res autem intellecta in eſſe intellecto eſt intelligi: & eadem eſt ipſum uerbum, nam dicit Beat. Thom. in 4. contra g. quòd licet uerbum hominis non ſit homo, eſt autem homo intellectus: patet igitur quomodo accipiendum eſt, quod eſſe uerbi eſt ipſum intelligi, ſcilicet intellectus eſt ipſum intelligere. Ex his patet quid dicendum ſit ad obiecta: laborant enim in æquiuoco.

Ad primum igitur dico, quòd licet intelligi nil ponat in re intellecta, ut res eſt, ad differentiam obiecti tamen quæ aliquid ponit in poſſe, ut res eſt: ponit tamen in re intellecta ſub eſſe intellecto, eſſicit enim perfecto conceptui, qui eſt res intellecta, ut ſic termini: præterea ex eo, quòd intellectio terminatur ad conceptum, prouenit ſibi quòd ad rem intellectam, ergo ponit aliquid in re intellecta.

Ad ſecundum dico quòd non inconueniens idem eſſe perfectionem, & actum, & eſſe plurium diuerſa ratione, nam eadem actio tranſiens eſt actio agentis, ut principij, & paſſum ut ſubiecti: & idem eſſe, eſt eſſe compoſiti, & partium, ſic eadem intellectio eſt perfectio: & eſſe intellectus ut ſubiecti, & conceptus, ut termini intrinſeci & ſpeciei intelligibilis ut principij.

ARTICVLVS III.

Si eſt alia proceſſio à generatione uerbi.

SEcundum *autem operationem uoluntatis inuenitur in nobis quædam alia &c.* Dubitatur, utrum per actum uoluntatis aliquid intrinſecè producatur: proportionaliter, quod ſit terminus, ſicut per actum intellectus producitur conceptus, & quidam Beat. Thom. hic [illegible] uidetur [illegible] Capreol. 1. diſtin. 10. queſt. 1. contra primam. Tertio loco arguitur, quòd hoc repugnat Beat. Thom. [illegible] queſt. 4. art. 5. ad 7. ponens differentiam inter intellectum & uoluntatem, dicit quòd in uoluntate nihil procedit niſi per modum operationis, ſicut autem eſt in intellectu, quaſi dicat aliquid procedit per modum operationis ut intellectio & aliquid per modum operati uel termini ut conceptus: in uoluntate autem nihil procedit per modum termini: ergo intendit quòd B. Thom. non ponit aliquid procedere per actum uoluntatis, ſicut proportionaliter hic intellectu [illegible] B. Th. ſibi contradicit.

Expoſitor dicit dictum Beat. Thom. intelligendum eſſe non ſecundum rem, ſed ſecundum modum ſignificandi: quia illud productum [illegible] non poteſt ſignificari nomine [illegible]

re importante operationem, ſecus eſt de operatione per actū intellectus. Tu tamen aduerte quòd uidetur Beat. Thom. in [illegible] penitus negare uelle per actum uoluntatis aliquid realiter produci, & non ſolum quod nō ſit ſignificabile nomine proprio: ideo Capreol. in 1. diſtin. 10. queſt. 1. ad 1. contra [illegible]. Tertio loco contra primam dicit dictum Beat. Thom. intelligendum eſſe ſecundum ſe, non quidem uniuerſaliter, ſed in hoc, quòd uoluntas per actum ſuum non producit ſuum obiectum, ſicut intellectus producit uniuerſale, nec per actum ſuum producit ſimilitudinem ſui obiecti, ſicut intellectus qui producit uerbum, quod eſt ſimilitudo rei intellectæ: non igitur B. Thom. ſibi contradicit. Quæ autem expoſitio ſit magis ad mentem B. Tho. relinquo pro nunc alterius iudicio: hoc tamē ſcito, quòd Beat. Thom. ille ualde clare loquitur & diſti [illegible] ſubſtantiæ, quomodo neget omne productum per operationem uoluntatis tamen conſidera.

Secundum quam amatum eſt in amante. Aduerte quòd Capre. 1. diſt. 10. queſtio. 1. contra primam: primo loco adducit argumenta Aureol. quibus improbat hunc modum, & eadem recitat expoſitor, & reſpondet conformiter ut Capre. ubi ſupra & ſufficit.

Vnde præter proceſſionem uerbi ponitur proceſſio, quæ eſt proceſſio. Quæritur ſi aliud procedens debet ſignari ex actu, uel ex termino, id eſt utrum ſit ipſe actus amandi uel terminus. Ad hoc dico ſecundum doctrinam B. Thom. in 1. de uerit. q. 4. art. 2. ad 7. ſecundum non debet ſignari ex parte uoluntatis, & ratio B. Thom. eſt ut ſupra, quia inter operationem diuinam & uoluntatem nō eſt diſtinctio realis, non enim eſt actio electiua omnis enim talis eſt perfectio operantis [illegible], quia eſt à ſuo principio, & ipſum principium eſt diſtinctus realis, aliter non ſeruaretur diſtinctio realis inter diuinas perſonas, ergo tale procedens debet accipi pro termino, ut terminat actum diuinæ ipſius ter procedens, & id. Sed quo procedit.

Argumentis Scoti quibus probat, quòd debet accipi pro operatione, nullum ſunt difficultatis. Vide etiam Capre. 1. diſt. 10. q. 1. contra primam tertio loco.

Circa eandem propoſitionem quæritur: ſi ille terminus productus, qui eſt perſona procedens, producitur ex actu uoluntatis, uel ex natura fœcundæ, ut uoluit Durandus: ſed ſtet Capreol. in 1. diſtinct. 10. quæſtion. contra primam & contra Durandum, tamen ſcias propriam [illegible] præſentiam.

Pro reſponſione ad tertium data à B. Thom. notanda ſunt tria, primo in quo genere cauſæ res cognita eſt cauſa amoris, dicit B. Th. q. nil poteſt amari, niſi ſit in intellectu conceptum. Ad hoc dico, quòd res cognita dupliciter conſideratur primo ut res habens ſuam bonitatem, & ſic eſt cauſa finalis ipſius actus amandi, trahit enim eſt motum appetitus ad rem ut bonam: ſecundo ut cognita, & ſic eſt cauſa efficiens, obiectum & actum uoluntatis, unde dicit Commentator 12. Metaphyſ. com. 36. quòd bonum in anima eſt agens deſiderium, & hoc ideo, quia notitia obiecti concurrit effectiuè ad actum uoluntatis ſimul à uoluntate ut determinauimus in queſt. Metaphyſ.

Secundo notandum quòd licet, res intelligibilis, & intellectus concurrant ad actum intelligendi, ſicut & intellectus, & uoluntas ad actum uolendi, tamen differunt in duobus primo quòd tam res intelligibilis quam intellectus ut res ſunt, concurrunt autem intellectus, & uoluntas non ſic, ſed obſtat ut res, & res intellecta, ut ſic intellecta, nō enim mouet intellectum, ſed uoluntatem. Secundo differunt in hoc, quod res intelligibilis, & intellectus non integrant unum totale agens tamen actionis uoluntatis intra ſubſtantiam: intellectionis eſt ſolo intellectus: tamen intellectus concurrit [illegible] determinauimus, ut tenet Capreol. in 1. diſtin. 35. queſtio. 1. ad 1. contra primam concluſionem ſecunda loco res autē cognita, & uoluntas concurrunt effectiuè ad uolitionem, & poſſunt dici integrare unum totale agens, non quòd utrumque eadem ratione concurrant, ſed quia utrumque ratione ſibi diuiſa effectiuè concurrit ſicut Sol, & homo integrant unum agens ad generationem hominis, ut uterque concurrit. Ex hoc patet quòd expoſitor in duobus non bene conſiderauit: primo quando dixit, quòd conceptus producitur ab utroque [illegible] efficientiæ complete, in hoc enim ſibi contradicit in q. præced. ar. 1. [illegible] *autem* [illegible] concurrit: Secundo quando dixit, *Amor autem producitur à uoluntate, & re amabili cognita non ut integrantibus &c.* non enim impedit, ut declarauimus, quia integrant unum totale agens, licet utrumque concurrat ſua propria & diſtincta ratione.

Tertio, Notandum quòd Scot. in diſtin. 13. ex illis uerbis, ſecundum quemdam ordinem interpretatum eſt ordinem pro-

ris & poſterioris quaſi quod B. Thom. teneat unam proceſſionem prioreſm eſſe alia, & ſic diſtinguantur, & contra talem interpretationem arguit tripliciter, ut recitat Expoſitor: uerum quia eius interpretatio eſt falſa, ideo argumenta non militant contra hoc nam per ordinem B. Tho. ſignat tantum ordinem originis, ut declarabitur infra, & in q. 42. negabit omnem prioritatem inter diuinas perſonas.

Circa eandem reſponſionem, Aduerte quòd ex illa propoſitione, *ſicut per eſt attenditur quidam ordo*, uſque in ſinem reſponſionis elicitur per quid apud S. Thom. iſtæ proceſſiones diſtinguuntur realiter, nec in toto hoc tractatu aliud diſtinctiuum aſſignat, niſi ordinem originis inter duas perſonas procedentes, qui conſiſtit in hoc, quòd prima perſona procedens ſit ab uno tantum, ſecunda autem à duobus, quod quomodo debeas intelligi, declarabo in defenſione tertiæ concluſionis.

Vt igitur habeatur plena reſolutio de huiuſmodi diſtinctione, pono tres concluſiones iuxta doctrinam B. Thom. in q. de potentia queſt. 10. art. 2. prima concluſio proceſſiones diuinæ non diſtinguuntur ſe ipſis.

Secunda non diſtinguuntur ſufficienter ex ſuis principijs formalibus quæ ſunt intellectus, & uoluntas.

Tertio diſtinguuntur ſufficienter extremis productis, ut includunt ordinē originis. Iſtas concluſiones uidebis in Capr. 1. diſt. 13. q. 1. ſecum probationibus ſuis, ideo aduerte quod multi impugnant eas ponens quia non attingunt ſenſum B. Tho. quam aliquid efficaciter concludant.

Vt igitur defendatur concluſio prima contra Scotum, & Aureol. Aduerte quòd omnis abſoluta habens diſtinctionem intrinſecum ſiue conſtitutiuum, & tale ſumitur ab intrinſeco. [illegible] eſſentia, ſi eſt natura ſimplex ut forma ut in copoſitis, & hoc ideo quia abſolutum ex ſua ratione non dicit ordinem ad alio, omnia autem relatiua, & ordinata ad aliquid habent diſtinctiuum intrinſecum ſicut ſuam entitatem, & ut ſic terminus ſed ipſud tale ſumitur ab extrinſeco ad quod habet habitudinem, & ſine quo nō eſſet, ſimiliter ſua natura, & entitas habitur ab extrinſeco, & quia motus, actio, habitus, & relatio dicunt habitudinem, & ordinantur ad alterum, ideo trahunt diſtinctionē, & unitatem, & quantitatem ab illo ad quæ ordinatur. Ex hac declaratione uidebis ſolui argumenta Aureol. & Scot. in Capr. ubi ſupra contra primam. Credunt enim B. Th. ponere diſtinctiuum proceſſionum extrinſecum, quod non eſt uerum, immo earū diſtinctiuum eſt intrinſecum, ſed ad differentiam abſolutorū ſumitur ab extrinſeco, & ratio en ſolue dupliciter & ratio Aur. & illud Scot. [illegible] & quod conceditur, ſed quælibet res eſt una ſua unitate, & ſic diſtincta ab alia, ergo ſeipſa, hoc ſoluitur eadem diſtinctione, licet enim quælibet res principium diſtinctiuum ſit intrinſecum, nō tñ eſt neceſſe q. ſumatur ab intrinſeco, ſi eſt relatiua, qualis eſt proceſſio, & motus &c. Aduerte, quòd Capr. non inuenit hunc terminum, ſ. principio diſtinctiui ſumpti ab extrinſeco eū ſit tale principiū ſit intrinſecū, ideo argumenta Aur. & Scoti ſatis imploſe ſoluit. Vt igitur per talē diſtinctionem reſoluē ſolue, & poſſiſ ſoluere eis argumenta Scoti præter quātū declarabit quo hæc conſequentia ualet, ſi ſupra quæ fundat ſe B. Tha in q. de potentia q. 10. art. 2. ad 5. Motus ſumit diſtinctionem à termino, ergo & proceſſio. & omnis actio, hōc n. conatur infringere Scot. & eſt eius argumentū quin tū, cōtra prima in Capr. ubi ſupra. Tu aut dices cū Capr. q. hæc conſequentia, ſed quia motus dicit habitudinē poſſeſſalem ad ulteriore gradū & ideo neceſſe eſt, q. ſuum diſtinctiuum ſumatur ab extrinſeco cum ſit de genere eorū quæ reſpiciunt aliud: idem dicendū de proceſſione, & omni actione, ut actio eſt.

Contra ſecūdā concluſionem arguit Henric. probās q. diſtinguitur per principia formalia, ſed hæc non eſt neceſſe ſoluere, nā B. Th. non negat quin ſic diſtinguantur, ſed dicis in q. de potentia ubi ſupra q. hoc non ſufficit, niſi aliud addatur, diſtinctio n. rōnis non eſt ſufficiens cauſatiua diſtinctionis realis.

Contra tertiā concluſionē arguit Sco. & Aur. non intelligentes ſenſum B. Th. credunt enim ſentire quòd ideo generatio & ſpiratio paſſiua diſtinguuntur aliter, quia una eſt ab uno ſuppoſita uel à duob. & non alia rōne, ſed hoc nō eſt mēs B. Tho. nā bene aduertis, q. eſſe ab uno, uel duobus non arguit productionē diuerſarum rōnum neceſſario: poteſt n. ignis A. eſſe ab igne, & igniſ ā duobus & tamē ſunt duæ productiones eiuſdē ſpeciei, item ignis A. poteſt eſſe idē numero, & à duobus ſi alter concurrit priori, & ideo argumēta Scot. q. laborant circa hoc non ſunt ſoluenda. Sed dico quòd mens Beat. Thom. fuit, quòd diſtinctio formalis, & realis proceſſionum integratur ex tribus, primo diſtinctio formalis proceſſionum prouenit ex diſtinctione formali principiorum ſcilicet intellectus, & voluntatis. ſecundo diſtinctio realis proceſſionum prouenit pro-

ſimè [illegible] diſtinctione terminorum productorum, ſcilicet geniti & ſpirati. reſolutiuè autem termini diſtinguuntur realiter ex ordine originis inter eos, qui ſtat in hoc, quòd genitus ſit ab vno ſolo generante: Spiritus autem, ut amor ſit à generante, & genito non ſub ratione generantis, & geniti, ſed ſpirantis, & propterea Beat. Thom. infra inuehit, quòd niſi eſſet ordo originis inter filium, & ſpiratum, non diſtinguerentur realiter, & quia Scot. tenet oppoſitum, ideo tenet quòd ſe ipſis primo diſtinguantur. huiuſmodi proceſſiones, & tunc primo diuerſarum tamen ſit inſtantia aperta contra eum, quoniam conueniunt in proceſſione & in intermediate, & multis alijs. Hæc ſufficiant quo ad diſtinctionem diuinarum proceſſionum.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum proceſſio amoris ſit generatio.

I*N intellectu ſit in actu per hoc quòd res intellecta eſt in intellectu &c.* Aduerte quòd ly, *in actu* ſumitur, per actu ſecundo & ly, *ſimilitudinem* ſumitur pro ſpecie expreſſa, quæ eſt terminus intellectionis, & dicitur uerbum, nam diximus ſupra, quòd intelligere eſt eſſe intelligentis in eſſe cognoſcitiuo, ergo per ipſum fit actu perfecte, & per conſequens ſimiliter per verbum ut terminum, in quo completur intellectio.

Voluntas autem fit in actu, &c. vſque ibi, in rem volitam. Aduerte quòd ly, *in actu* ſtat pro actu ſecundo proportionaliter ſicut in intellectu ly, *inclinatio* ſtat pro inclinatione actuali, quam dicimus tractum voluntatis ad rem volitam, nam inclinatio habitualis eſt ipſa, voluntas, quæ ſe ipſa habitualiter inclinatur in obiectum uolitum eo, quòd eſt appetitus, de cuius ratione eſt tendentia in alterum.

Non per hoc, quòd aliqua ſimilitudo. Aduerte quòd licet illa inclinatio non ſit ſimilitudo tamen ad eam requiritur ſimilitudo ut principium & cauſa illius inclinationis, nam uolun[tas] tendit in obiectum, & ideo ex ſi. Ethic. ſimilitudo eſt cauſa amoris.

Quia omne agens generat ſibi ſimile. Contra ex hoc arguo, quòd proceſſio voluntatis poteſt dic. generatio, nam ſi omne agens generat ſibi ſimile, ſi omne agens agit ſibi ſimile, ſed uoluntas eſt agens, ergo.

Ex potuit reſpondit, quòd non omne agens agit ſibi ſimile, niſi principium quo agit ſit res, ſi autem ſit res, ut cognita non agit quale eſt ipſum ſed quomodo vult, & quia principium, quo uoluntas agit non eſt res, ut res, ſed ut cognita ſicut diximus in art. præcedenti, ideo non ſequitur intentum.

Tu tamen potes aliter reſpondere, quòd non eſt eadem ratio de generante, & agente, quia de ratione generantis in uiuentibus eſt producere ſibi ſimile ex diffinitione generationis data in art. 2. ſed non eſt de ratione agentis ut agens eſt, producere ſibi ſimile, ut patet de agente æquiuoco. Conſtat autem quòd
I Beat. Thom. ſumit illam propoſitionem, *Omne generans &c.* in eo ſenſu, quem propoſuerat in 2. art. & ideo bene ſtat generans generare ſibi ſimile in uiuentibus non tamen omne agens in uiuentibus agere ſibi ſimile.

Proceſſio autem, quæ attenditur ſecundum rationem voluntatis &c. vſq; in finem. Expoſitor accipit q. ſi per illam inclinationem actualem ſit uoluntas in actu ſecundo, q. illa proceſſio uoluntatis poſſit dici fieri ſecundum ſimilitudinem, & per conſequens erit generatio nam ſicut ſpecies expreſſa intellectus eſt ſecundum ſimilitudinem, ſic inclinatio actualis ipſius uoluntatis eſt ab inclinatione habituali: ergo eſt ſecundum ſimilitudinem.

Ad hoc dico q. hoc non ſufficit, ſed eſſet neceſſe ut ſicut ſpecies impreſſa, & expreſſa, eſt ſimilitudo rei intellectæ ut intelligitur, inclinatio eſſet ſimilitudo rei uolitæ, q. nõ eſt uerũ: & ideo proceſſio uoluntatis non põt dici fieri ſecundum ſimilitudinem.
K *Et ideo, quod procedit per modum amoris non procedit ut genitum.* Aduerte q. B. T. intendit ideo ſpiratum non eſſe genitum, quia generatio eſt ſecundum ſimilitudinem ſpiratio aũt ſecũdum inclinationẽ ex quibus ſequitur q. utraq; proceſſio diſtinguitur ſua propria ratione formali, & differentia intrinſeca: nam per ſimilitudinem, & inclinationem ut per pædicata quidditatiua diſtinguuntur, & ſic uidentur q. diſtinguuntur ſe ipſis. q. a ſuis rationibus formalibus cuius tamen oppoſitum determinauimus in art. 3. de mente B. Tho. in q. de potentia q. 10. ar. 2.

Ad hoc dico, quòd B. Tho. non negauit quin diſtinguantur ſe ipſis. i. diſtinctiuo intrinſeco, ſed negauit, quòd diſtinguantur ſe ipſis. i. quòd illud diſtinctiuum ita ſit intrinſecum, quòd non ſumatur ab extrinſeco: & ideo nulla eſt contradictio.

Contra cõcluſionẽ huius articuli ſunt duo argumenta: prior eſt Aureol. in Capreol. 1. diſt. 17. quæſtio. 2. contra tertiam pro-
F batio q. ſpiritus. ſ. poteſt dici genitum: primo q. [illegible] procedit, ut amor, ad potius, ut amans in eſſe diuino: ſecundo ideo, quòd ſi amor, eſt amor diuinus, ergo eſt ſimilis producenti ipſi ex conſequenti quia dicit B. Thom. infra q. 35. art. 2. quòd ratione amoris diuini eſt ſimilitudo, & propterea amor eſt impreſſio ſecundum B. Tho. infra in q. 37. art. 1. ſecundum quam amatum eſt in amante, ſicut intellectum in intelligente, ergo ſicut procedens ab intellectu poteſt dici genitum ſic procedens à uoluntate.

Ad primum & ſecundum reſponde, ut Capreo. ad ſecũdum autem tu reſponde, & dic, quòd amor diuinus tripliciter conſiderari: primo ut amor, & ſic nõ eſt ſimilis quia ut ſic eſt inclinatio. Secundo ut amor diuinus, nec ſic eſt ſimilis quia ut ſic eſt inclinatio diuina. Tertio ut ille amor eſt ens diuinum, & ſic eſt ſimilis, quia ut ens diuinum eſt ſimilis, & eiuſdem naturæ cum producente, ſed ex hoc non ſequitur quòd ſit ſimilis ex
G ſua productione ſicut eſt uerbum: B. Thom. autem cum dicit infra, quòd de ratione amoris diuini eſt ſimilitudo, intendit tantum in tertio ſenſu: de ratione uerbi eſt ſimilitudo in primo ſecundo & tertio ſenſu, & ratione primi habet quòd dicatur genitum, non autem ratione tertij.

Secundum argumentum eſt Greg. in 1. diſt. 13 q. 1. ubi allegat tres opiniones volentes rationem aſſignare cur ſpiritus. ſ. non poteſt dici genitus, & omnes improbat. tertia autem eſt B. Thom. & arguit contra eam dupliciter: primo quia eſt æque incognitum nobis, ſpiritum, ſ. eſſe amorem, ſicut quòd ſit uerbum patris, & filij, ſecundo, quia in Deo non diſtinguuntur ex natura rei intelligere, & uelle, ergo conſequenter poſſumus dicere q. ſpiritus procedit per actum intellectus ſicut, & uerbum, & ſic poſſet dici genitus.

Ad primum nego aſſumptum immo ex doctoribus præcipuè à B. Greg. quod ſpiritus ſ. amor eſt & ex Auguſtino de Trinit.

H Ad ſecundum, dico, quòd licet non diſtinguantur ex natura rei, diſtinguuntur tamen ratione ex parte rei, cuius fundamentum eſt in Deo, & hoc ſufficit. Suum autem ibi Greg. hoc argumentum concludere, quoniam tenet quòd attributa nõ diſtinguuntur, nec ex natura rei, nec ex ratione, ut uiſum eſt ſupra q. 4. art. 2.

ARTICVLVS V.

Vtrum ſint plures proceſſiones, quam duæ.

CIrca n. art. Aduerte q. hic quæritur de pluralitate formali, ſpecifica, & reali, & non de pluralitate numerali tantũ, nã infra in q. 41. art. 6. quæret de pluralitate numerali perſonarũ ſub eadem ſpecie, cum inueſtigabitur utrum generatur poſſit terminari ad plures filios.

Proceſſiones in diuinis accipi non poſſunt. Aduerte quòd ratio huius fundamentũ eſt hæc, ſi proceſſio in diuinis aliter ſecundum proceſſionem ad extra, aut diuina eſſentia pateretur nõ enim producens & productum ad extra ſunt eiuſdem naturę numero ſed tantum ſpecie, ut patet in omnibus creatis, aut productũ non eſſet ens diuinũ ſed creatura, ut ponit Arrius de filio Dei, ſi ergo productũ remanet conſubſtantiale, neceſſe eſt productione immanẽ, cuius terminus eſt intrinſecus producenti.

Quæ manent in agente &c. Aduerte quòd ex hoc habes apud B. Th. eſſe de rõne actionis immanentis, ut ſit ſubiectiue in agẽte, ut ea hoc diſtinguatur à tranſeunte, quia perfectio eſt ſubiectiue in eo. cuius eſt perfectio, actio immanẽs eſt pfectio agẽtis ex q. mer. aduerte q. contrariũ huius tenet Paul. Sonc. in 9. meta. q. 10. & probat dupliciter: primo ſic, quia quòd in Deo non ſicaẽ o immutab... quoniam nihil eſt in eo ſubiectiue.

K Ad hoc dico quòd ſi huic hanc conditionalem eſſe uerã: ſi Deus intelligeret ſicut intellectus creatus, ſuum intelligere eſſet ſubiectiue in eo. Secundo ſic poteſt Deus cauſare intellectionem lapidis, & imprimere. ſ. lam in intellectu Sortis conſtat autem quòd hæc intellectio eſſet actio immanens, & tamen non eſt ſubiectiuè in ſuo agente, quiã ſ. Deus, ergo &c.

Ad hoc dico duo: primõ quòd iſto caſu dato, nõn eſt actio immanens, quoniam ex dict. B. Th. hæc actio immanens, manet in agente. dico ſecundo quòd iſta intellectio, ut res poteſt cauſari à Deo, non autem, ut denominat Sortem intelligentem, ideo nego caſum.

Nam ſimilior, quòd etiam uidetur, uſque ibi in ſenſum &c. Aduerte q. actio ſimpliciter immanens ex parte obiecti requirit duo, primo q. non ſit immutatiua obiecti ad extra, ſicut actio trahens immutat, ſ. albẽ non repugnat ei immutare: immanẽti autem, ut immanens repugnat, tunc enim fieret tranſiens, ut de uiſio, ut uiſio, & intellectio non immutat ob ea uiſa aut intellecta.

ſecundo, ſecundo q. potentia operatiua non immutetur immediate ab obiecto exteriori unde actio ſenſus interioris magis eſt immanens, quam actio ſenſus exterioris: & ideo, quia intelligere habet utramque cõditionem, ſimiliter uelle propterea ſunt ſimpliciter actiones immanentes: ſentire autem propter defectum ſecundæ modo modo ſe habet. non. n. hæc ſenſibilia immediatè agunt in intellectu ſicut agunt in ſenſu.

Contra determinationem huius art. quæ ſtat in hoc, q. perſonæ diuinæ productæ producuntur per actionem intellectus & voluntatis, & non aliter inſurgit Durandus, tenens q. producuntur actibus naturæ fecundæ, uel ex ui naturæ fecundæ, ſed antequam ſoluã argumenta eius, declaro in quibus deceptus eſt: dico igitur q. in tribus. Primo quia credit ei aliqua productionem ipſam naturam eſſe principium proximum, quod nos negamus, immo eſt tantum principium primũ ex diffinitione naturæ in 2. phyſico. proximum autem eſt uel potentia naturalis in rebus corporeis uel intellectus & uoluntas in intellectualibus. Secundo non diſtinguit inter productionem tranſeuntẽ, & immanentem: nam in prima ſtat eſſe productionem, ſeclu-
B ſo actu intellectus & uoluntatis, non autem in ſecunda.

Tertiò quia credit q. ſicut natura eſt prior intellectu ſic actus naturæ ſit prior actu intellectus ac per conſequens productio prior productione, ſed hoc eſt falſum, quoniã ſunt cauſæ ſubordinatæ quarum eſt una actio: non enim Sol prius producit hominem, quam homo, nec producũt hominem diſtinctis productionibus. Stantibus his, uidebis argumẽta in Capr. in 1. diſt. 10. q. 1. contra tertiam in ſecundo loco: ex quibus ſecũdũ iam ſæpe ſolutum, ſupponit enim actionem immanentẽ non eſſe productiuam, cuius oppoſitum ſubſtinuimus in 1. ar. ſimiliter quartum non habet fundamentum, immo contradicit dictis ſanctorum. Tu igitur ſolue: reſolue primum & tertium.

Primum eſt tale actus naturæ fecundæ conuenit ipſi naturę, ſecluſo actu intellectus & uoluntatis: ſed producere ſibi ſimile
C in ſubiecto eſt actus naturæ fecundæ, ergo &c.

Ad hoc concedo maiorem, quando communicatur natura per actionem tranſeuntem, ut in corporalibus: nego aũt eam quando communicatur per actionem immanentem, ut in propoſito nam ut ſic natura non poteſt eſſe proximum principium niſi ut habet rationem intellectus & uoluntatis.

Secundum. *Quilis eſt ordo inter aliqua, diſtincta realiter, talis eſt inter diſtincta ſecundum rationem &c.* Ad hoc dico q. illa communis poteſt eſſe uera, & falſa: uera quidem, ſi intelligatur inter diſtincta realiter, eſt ordo realis, ſicut inter diſtincta ſecundum rationem eſt ordo rationis, ſed hoc ad propoſitum nihil confert: falſa autem, ſi intelligatur q. qualis eſt ordo inter diſtincta realiter, quoad productionem, talis eſt inter diſtincta ſecundum rationem, quoad productionem: nam inprimis ſemper productio quæ ad actionem tranſeuntem, & ideo poteſt ſaluari ex vi naturæ, & ex potentia naturali, ut principio proxi-
D mo ſecluſo actu intellectus & uoluntatis, ut bene exemplificat Durandus de patre in humanis, & calore: in diſtinctis autẽ ſecundum rationem non poteſt dari productio, niſi per actionẽ immanẽtem, cuius principium proximum eſt ipſe intellectus & uoluntas & ideo non poteſt ſaluari ex ui naturæ præciſè, niſi adiuncto actu intellectus & ſi iterum inſtetur, quòd ſicut ſe habet natura ad intellectum ſic actus naturæ ad actum intellectus, ſed natura eſt prior intellectu, ergo actus naturæ eſt prior actu intellectus.

Reſpondeo negando minorem in ratione cauſalitatis, ſunt enim ut duæ cauſæ ſubordinatæ, quarum productio eſt indiſtincta, & ideo uanum eſt, comparare actum naturæ ad actum intellectus cum ſit unus actus ſicut ſolis, & hominis generantis: patet igitur fundamenta Durandi eſſe inſufficientia.

Quæſtio XXVIII.

ARTICVLVS I.

Vtrum in Deo ſint aliquæ relationes reales.

PRO reſolutione huius primi articuli, antequam ad literam deueniam, ſex diſcutienda ſunt, primo ſi aliqua relatio eſt realis, ſecundo ſi relatio ſufficienter diuidatur per mutuam & non mutuam tertiò quid requiritur ad mutuam, & nõ mutuam, quartò de fundamento relationis quotuplex ſit: quintò de prædicamento relationis, an in ſe contineat omnem relationem realem, ſexto de identitate uel diſtinctione relationis à fundamento.

A Quantum ad primum facio tria, primo quòd aliqua relatio eſt realis, hanc probabo, ut B. Th. in q. de potentia q. 5. ar. 9. eandem probat Greg. in 1. di. 28. q. 1. contra primam: eandem probat ad mentem philoſophi Ioan. Baccon. in 1. di. 25. q. 1. artic. 2. libr. *tenet cum Ariſt.*

Secundo ponenda eſt opinio Aureol. qui negat dari relationem realem, cuius argumenta etſi recitat Capr. in 1. diſtin. 30. q. 1. contra primam eius, tamen chimericam imaginationem & ſenſum eius opinionis uidebis in Ioan. Baccon ubi ſupra artic. 2. in principio.

Tertio declarata imaginatione eius, adducenda ſunt argumenta eius, quibus arguit contra omnes tres modos: & licet recitentur à Greg. & Io. Baccon. & Capr. omneſq; ſoluant modo ſuo, tu tamen ſequere Capr. ut habeas reſponſiones Thomiſticas. Præter omnia, quæ formantur contra primum modum, nota illud de ſimilitudine, & æqualitate, & tenendo q. relatio
B non diſtinguatur à fundamento, dico q. Deus non poteſt conſeruare qualitates, non conſeruando ſimilitudinem, quia ſunt idem: tenendo autem q. diſtinguãtur, nego q. omne prius poſſit conſeruari ſine poſteriori quando naturaliter concomitatur & poteſt dici originari ab illo formaliter. Sic eſt in propoſito: poſitis enim qualitatibus, naturaliter concomitatur ſimilitudo, uel diſſimilitudo.

Deinde nota illud de duplo, & triplo, & dic q. non ſequitur quia illæ partes binæ non ſint aliter diuiſę relatio autem realis requirit extrema actu: per idẽ patet ad illud de toto, & partibus cum non ſint diſtinctæ actu à toto.

Deinde nota quartum principale, & dic quòd unitas rationis naturæ communis ſtante diuerſitate ſuppoſitorum in eſſe eſt fundamentum ſimilitudinis, ita q. unitas illa eſt fundamentum non præciſè, ſed adiuta ex diuerſitate ſuppoſitorum. Gregorius autem dicit q. res ſingulares ut ad diſtincte ſpecialiter diuerſæ ſunt numeraliter fundant ſuas relationes: & hæc poſitio
C magis ſeruat realitatem fundamenti.

Inter illa, quæ format contra ſecundum modum, nota illud de paternitate quo probat q. non habet productiuum, & dic cum Capr. q. producitur à patre, & etiam à filio, quod tamen intellige per concomitantiam, ſed aduerte quòd hæc reſponſio non placet Paulo Sonc. in 5. metaphyſ. q. 25. in reſponſione argumentum, & quidem quòd filius non producat paternitatem in patre arguis ſic, nullum agens naturale producit &c.

Ad hoc dico q. ſupponit unum falſum. ſ. filium cauſare paternitatem, actione propriè dicta: hoc non eſt uerum, ſed tantum cauſat per modum reſultantiæ. Vnde de tali reſultantia negantur omnes eius propoſitiones aſſumptæ.

Secundo arguit ſic, uel filius producit eadem actione, qua pater, dico q. eadem, & q. pater, & filius poſſunt dici modo ſuo duæ cauſæ partiales, & nego quin eadẽ actio poſſit eſſe à duobus agentibus partialibus ut tractus nauis, nec eius plaut habe-
D bet ueritatem, niſi in agentibus totalibus & præcipue diſparatis.

Tertio arguit agere præſupponit eſſe &c. dico quòd hęc non eſt uera uniuerſaliter niſi ſecundum intellectum, & propterea non admitto eam niſi in agere propriè dicto, & ulterius dico cũ Greg. quòd illa propoſitio non eſt uera niſi in conſequentia: nam bene ſequitur hoc agit, ergo eſt: & tamen non ua et, hoc eſt, ergo agit, & hoc modo agere præſupponit eſſe. Quod autẽ pater non producat in ſe paternitatem, ſic arguit. Qualibet productio prius &c. dico quòd hoc aſſumptum nõ eſt uerum niſi in agere propriè dicto, & in agente abſtracto ut ignis prius calefacit, quam calefaciat: ſic igitur ſuſtine reſponſionem Capreol.

Deinde nota illud Aureol. quo probat paternitatem non habere fundamentum reale permanens, & tu dic quòd fundamentum eſt potentia generandi, ut fuit ſubiectũ, & illic actus remanet in habitu uel uirtute, & hoc ſufficit: & aduerte quòd Ca-
E preol. non ad plenum ſoluit. Paul. autem Sonc. in eadem q. adducit idem argumentum & ſoluit, & negat actum generandi eſſe fundamentum, non tamen adducit, q. ſit illud fundamentum: ideo non ſatisfacit.

Inter argumenta contra tertium modum nota illud de ſcientia & obiecto quo ſic arguit: ens reale nõ dependet à nõ re &c.

Ad hoc Gregorius, & Ioan. Baccon. negant maiorem in reſpectiuis, & dicunt quòd ſufficit illam rem poſſibilem eſſe. Capreol. dicit quòd relatio realis non ſaluatur niſi exiſtente obiecto, ita quòd ſi eſt ſcientia de obiecto in eſſe quidditatiuo & obiectum non exiſtat, erit tantum relatio rationis, tu tamen potes dicere, quòd eſt relatio realis potentialis, uel aptitudinalis, prout obiectum illud poteſt exiſtere, & hoc melius eſt.

Quantum ad ſecundum dico quòd ſufficienter diuiditur genere uel in utroque extremo eſt idem fundamentum ſpe-

Univerſidad de Deuſto Biblioteca

cie, ſic eſt mutua primi modi, vel in utroque extremo eſt fundamentum ſecundum mutuam inclinationem, ſic eſt mutua ſecundi modi, uel eſt fundamentum tantum in uno extremo, F vel licet ſit in utroque, non tamen eſt inter ea mutua inclinatio ex natura rei, nec mutua dependentia ſecundum perfectionem, ſic ſe habent Deus, & Creatura, & ſic eſt non mutua & eſt tertius modus, & hæc excipio à Capreol. in 1. diſt. 30. q. 1. ad 1. Aureol. contra ſecundam concluſionem.

Quantum ad tertium, q. tria requiruntur in mutua primo q. extrema ſint actu diſtincta ſecundo, q. in utroque extremo ſit fundamentum per quod extrema rei mutuo referantur tertio q. ſint eiuſdem ordinis, quod non eſt exponendum eiuſdē generis, ut putat Aureol. nos dicere: nam inter cœlum, & lapidem producta eſt mutua relatio ſecundi modi, tamen non eſt eiuſdem generis ex 10 metaphyſic. ſed exponitur ſic dicuntur eſſe eiuſdem ordinis, quando in utroque extremo eſt fundamentum eiuſdem rationis ut in primo modo uel mutuo ſe G perficiunt, & hoc eſt commune cuilibet agenti, & paſſo naturali, inter quæ eſt actio media, ex qua mouent aliqua perfectio agenti & paſſo Ad non mutuam autem requiritur tantum prima conditio, & q. fundamentum ſit ſaltem in uno extremo, & hoc ſufficit. Ex his uidebis ſoluta argumenta Aureol. in Capr. 1. diſt. 30. q. 1. contra ſecundam

Quantum ad quartum dico quòd uel poſſumus loqui de modis fundamenti uel de entitate ſua. ſi primo modo, ſic ſunt tantum duo modi. ſ. modus quantitatis, qui conſtituit primū modum, & modus actionis, uel potentiæ conſtituit ſecundum modum. Si uero loquamur de entitate fundamenti ſic dico, q. ſubſtantia fundat ut in creatione, in diſtinctione ſubſtantiali numerali, & ſpecifica ſimiliter quantitas fundat, ut in æqualitate, & qualitas ut in ſimilitudine, & actio, ut inter agens, & paſſum, & potentia actiua, & paſſiua ut inter calefactiuum, & calefactibile, de quibus omnibus dicemus infra.

Quantum ad quintum. Aduerte quòd Paul. Sonc. pertractat H hoc in 5. metaphyſ. q. 32. & tenet diſputatiue partem affirmatiuam, ut autem ſine dubio tene eandem, & ratio huius eſt quia cum ſit ens ſufficienter diuiditur in decem prædicamenta, nec hinc concluditur eſt aliqua obiectio forte niſi quia ſi ſignificatur fundamentum identificari relationi, ſequitur ſubſtantiam eſſe in prædicamento accidentis, cum prædicamentum relationis ſit prædicamentum accidentis ſed quod hoc nō obſtet declarabimus in 6. propoſito ubi agemus de fundamēto, & relatione

Maior ratio eorum, qui tenent oppoſitum eſt hæc: relatio q̄ continetur in prædicamento relationis fundatur in accidente: ergo quæ fundatur in ſubſtantia, eſt tranſcendens.

Sed hoc non cogit quia non eſt neceſſe relationem prædicamentalem fundari in re, quæ ſit accidens, ſed quæ habeat modum accidentis puta quantitatis, uel actionis, ſic ſubſtantia fundat relationem ut induit modum quantitatis uel potentiæ actiuæ aut paſſiuæ ut dicemus in 6. propoſito.

Quantum ad ſextum. Aduerte, q. proprius locus diſcuſſionis eſt in artic. 2. huius q. in reſpon. ad 2. & ideo differendum eſt duxi illuc peruenimus.

In his quæ dicuntur ad aliud &c. vſque ibi, & non ſecundum. Videtur q. hæc comparatio quam facit de relatione, ad alia genera falſa ſit, uel non recta, nam ſi B. Tho. recte comparat cum ad aliquid quantitati, & qualitati & aliis prædicamentis, ergo ſicut accipit quantitatem pro prædicamento, ſimiliter qualitatem, ſic & ad aliquid accipit pro prædicamento relationis, ergo uel comparatio non eſt recta, uel dicit falſum, quoniam nullum ens rationis eſt in prædicamento.

Reſpondeo ad aliquid & alia prædicamenta dupliciter cōſiderantur, primo, quo ad ſuam propriam rationem formalem, qua ab inuicem formaliter diſtinguuntur, ſecundo quo ad rem ſignificatam, cui eius ratio applicatur, primo modo relatio nō dicit aliquid reale, ſed abſtrahit: alia autem prædicamenta ex ſua ratione formali, dicunt ens reale ſecundo modo tam relatio quam alia prædicamenta dicunt aliquid reale. In ſi. Beat. Tho. facit comparationem iuxta primum modum, & non iuxta ſecundum ut patet in litera dicit enim *alia genera ut quantitas ſecundum propriam rationem dicunt aliquid reale &c.* vnde ad argumentum dico q. comparatio eſt recta, & nō dicit falſum, & cum probatur, quoniam nullum ens rationis eſt in prædicamento dico quòd ſit tranſlatum ratione formali ad rem ſignificatam, ideo non ualet.

Quod non inuenitur in aliis generibus intelligas ſic q. non inuenitur in aliis generibus ſimpliciter, licet inueniatur diminute ex ſua ratione formali, nam relatio rationis ex ſuo formali, ſ. ly. ad, eſt ſimpliciter relatio: ſed ſubſtantia intellecta nō eſt ſimpliciter ſubſtantia, ſimiliter in aliis ſicut homo imaginatus nō eſt ſimpliciter homo.

Significat aliquid alicui inhærens. Contra actio ex ſuo formali nō ſignificat aliquid inhærens ſed egreſſum. Reſpondeo ex quòd B. Thom. hic loquitur propriè de prædicamentis abſolutis: ſex autem principia ex ſuo formali ſunt reſpectiua, & ideo idem iudicium eſt de eis, ſicut de relatione. q. ſ. quo ad modum ſignificandi qui eſt modus reſpectiuus non dicunt aliquid reale, ſed bene quo ad rem ſignificatam.

Aliquando vero reſpectiuus ſignificatur per ea &c. vſque ibi ad genus. Ex his uidetur tenere B. Th. quòd omnis relatio ſit p̄ opus ſolius intellectus, contra quod arguit Scot. in 1. di. 45. uoluntas habet pro obiecto exiſtens & non exiſtens, quod poteſt comparari ad aliquod id quod ex natura rei non comparatur, ergo poteſt cauſare relationem rationis.

Reſpondeo iſta relatio non erit actualis, niſi actu apprehendatur ab intellectu comparante: quoniam eſſe entis rationis ſit eſt intelligi, & ideo ratio Scoti concludit quòd ſit tantum cauſaliter a uoluntate, ſicut etiam dexteritas columnæ cauſatur a mea potentia motiua: ſic ordinata ad columnam, ſed iſtæ relationes nunquam fient actuales, niſi intellectus apprehendat eas & comparet extra adinuicem.

Cum aliquid procedit. Aduerte q. Herueus in 1. di. 26. q. 1. ar. 1. circa finem addidit rōnem formalem ad hanc concluſionem, & ſtat in hoc extrema ſunt diſtincta actu, quæ ſunt pr. & filius, fundamentum eſt reale in utroque. ſ. eſſentia ut principium communicatiuum in patre & eſſentia ut communicata in filio, & extrema ſunt eiuſdem ordinis naturæ diuinæ, & ſe mutuo ex natura rei reſpicientes, ergo inter eos eſt relatio realis mutua, quæ eſt relatio producentis & producti.

Prothéſione ad primum uide in 1. diſt. 26. ar. 1. ad tertium ubi eſt clarior reſponſio, ad quam accepit expoſitor ſi bene conſiderabis.

Pro reſponſione ad quartum ſcias q. tripliciter relatio poteſt cōſequi operationem intellectus primo cōparando intellectum ad rem intellectam & quidem ſi intelligat ſeipſum relatio rationis, H quoniam extrema ſunt indiſtincta ſi uero intelligat aliud, ut terminat ſcientiam, uel actum intelligendi eſt relatio realis non mutua, ſecundo cōparando rem intellectā alteri intellectæ ut hominem animali, ſic eſt relatio rōnis pertinens tertio cōparando intellectum ad uerbum productum ſic eſt relatio realis mutua, qualis eſt inter producens, & productum.

ARTICVLVS II.

Vtrum relationes ſint ipſa eſſentia diuina.

Circa hunc art. quoniam habemus agere cum Scoto: qui tenet q. cum identitate reali inter eſſentiam & relationē ſtat diſtinctio non ſolum rationis, ſed etiam ex natura rei: p̄ uniuerſali ergo reſolutione, ſic procedam, primo præmitto omnes I diſtinctiones, quas tenent Scotiſtæ: ſecundo quæram ſi cū identitate reali inter eſſentiā & relationē ſtat diſtinctio ex natura rei, tertio quæram ſi hæc identitas eſt conuertibilis, uel non.

Quantum ad primum, Aduerte q. Stephanus Brulifer in tractatu formalitatum ponit ſeptē diſtinctiones, prima diſtinctio rationis eſt illa, quæ fit per intellectum collatiuum præciſe, ut Sortes, eſt Sortes nam Sortes in prædicato differt a ſupſio ut poſito in ſubiecto, dicit autem præciſè ut excludat diſtinctionem rationis, quæ eſt ex parte rei rationabilis, quam putat eſſe eādem cum diſtinctione ex natura rei.

Secunda diſtinctio ex natura rei eſt, quæ eſt inter duo extrema, de quibus uerificantur prædicata contradictoria præter opus intellectus, & talis diſtinctio eſt inter totum, & partes, nam totum eſt conſtitutum, & non conſtituens, partes autem conſtituentes, & non conſtitutæ.

Tertia diſtinctio formalis eſt, cū aliqua duo non ſic ſe habēt K q̄ unum prædicatur de altero in primo modo per ſe, ſic ſubiectum, & proprietas diſtinguuntur formaliter q. ſi proprietas p̄dicatur de ſubiecto non in primo, ſed in ſecundo modo p ſe.

Quarta diſtinctio realis eſt inter duo extrema, quorū unum poteſt ab altero ſeparari ſaltem per diuinam potentiam, vt ſubiectum, & accidens abſolutum.

Quinta diſtinctio eſſentialis eſt inter duas eſſentias, quarum poteſt ab alia, altera ſeparari, ut Sortes, & albedo eius, & nota q. licet in creaturis ſint æqualis prædicationis diſtinctio realis, & diſtinctio eſſentialis, non tamen in diuinis, quoniam licet perſonæ diuinæ diſtinguantur realiter, non tñ eſſentialiter.

Sexta diſtinctio ſe totis ſubiectiue eſt cum duo extrema ſunt diſtincta realiter, & actu exiſtunt, nec poſſunt in uno cōuenire, ut duo indiuidua eiuſdem ſpeciei, & quæcunque oppoſitionem habent, & hæc diſtinctio eſt alia a diſtinctione reali, quoniam in illa ſufficit ſeparatio potentialis, in hac autem requiritur

ritur actualis, videlicet anima & corpus licet diſtinguantur realiter, non tamen ſe totis ſubiectiuè, quia conueniunt in vno ſuppoſito. A

Septima diſtinctio ſe totis obiectiuè eſt cū duo extrema non conueniunt in vno conceptu quidditatiuo, ut duæ differentiæ ſpecificæ, & ens, & non ens, & ſecundum viam Thomiſticam duo prædicamenta, Deus, & creatura quæ in nullo conceptu quidditatiuo uniuoco conueniunt, hæc eſt ſumma diſtinctionum apud Scotiſtas.

Quantum ad ſecundum, Aduerte, vt patet in art. ibi, *& non differunt niſi ſecundum intelligentiæ rationem &c.* mens B. Thom. eſt quòd tantum ratione differant, quia apud eum non datur diſtinctio niſi aut realis, aut rationis, ab omnibus autem conceditur, quòd non diſtinguitur realiter, ergo ratione, & quia apud Scotum inter diſtinctionem realem, & rationis datur diſtinctio ex natura rei, ideo pro opinione Scoti dico tria, primo diſtinctionē de diſtinctione ex natura rei, ſecundo arguo contra Scotum, tertio ſoluam rationes eius. B

Aduerte igitur, quòd diſtinctio ex natura rei poteſt intelligi eſſe duplex, prima actualis, ita quòd dentur duo, quorum unum eſt actu diſtinctum ab altero ante omne opus intellectus, ſecunda virtualis, ita quòd ſit talis res, quæ ut fundat unū conceptum partialem per reſpectum ad intellectum creatum, non fundat alium, & ſic dicitur res diſtingui à ſeipſa, correſpondenter & dicitur diſtinctio rationis ex parte rei: dico autem conceptum partialem, quoniam totalis, uel adæquatus diuinæ eſſentiæ eſt tantum unus, & illum conceptum tota eſſentia, & totaliter ſemper fundat. Ex hac diſtinctione, Aduerte quòd Scotus ſumit diſtinctionem ex natura rei in primo ſenſu, ut declarabitur ex eius rationibus, nos autem negamus, & concedimus in ſecundo, eamque vocat Beat. Thom. in 1. diſtinctio. 3. rationis ex parte rei rationabilis. Poſita diſtinctione diſtinctionis ex natura rei, arguo contra Scotum, quòd nō C diſtinguantur eſſentia & relatio ex natura rei in primo ſenſu, & arguo quadrupliciter, ſupponendo illas proprietates quas dicit diſtingui ex natura rei ab eſſentia, eſſe realitates uel entitates.

Prima eſſentia diuina eſt eſſe quod fundat, id quod non dicitur relatiuè, ſed fundat proprietates, ergo eſt proprietates, ergo non diſtinguitur ab eis ex natura rei, probatur conſequētia, quoniam quod diſtinguitur ab aliquo ex natura rei: non eſt illud ex natura rei.

Secundo ex quibuſcunque & qualitercunque diſtinctis ex natura rei eſt aliquid vnum, alterum eorum eſt actus, alterum eſt potentia: hæc propoſitio eſt Scoti in 1. diſtinct. 33. quæſt. 1. in reportationibus Pariſienſibus, ſed ſecundum te perſona eſt quid unum ex eſſentia & proprietate diſtinctis ex natura rei, ergo alterum eſt potentia, alterum eſt actus, quod repugnat ſummæ ſimplicitati, ergo &c.

Tertio pater habet aliquam entitatem communicatam filio, & aliquam non communicatam: ergo iſtæ entitates ſunt actu plures: ergo perſona patris non eſt ſimpliciter ſimplex. D

Quarto omnis res qualitercunque diſtincta ab alia, uel eſt informans, vel eſt informata, uel ſubſiſtens per ſe: hæc eſt Scoti ubi ſupra vide has rationes in Gregorio, in 1 diſtinct. 33. q. 1. art. 1. ubi ſic non.

Vltimo reſtat ſoluere rationes Scoti, quas adducit Capr. in 1. diſt. 33. quæſt. 1. contra tertiam.

Prima pater ante omnem opus intellectus habet in primo ſigno originis &c. Reſpondeo negando minorem, & dico quod ad ſoluendam contradictionem ſufficit diſtinctio rationis ex parte rei præcipuè, quando res illa æquipollet duobus ſpeciebus diſtinctis ut idem punctus ſignatus in linea æquipollet principio & fini, ex conſequenti principio & non principio.

Secunda aliud, quod ſecundum aliquid ſit &c. Reſpondeo Capr. negat maiorem, & dicit non eſſe inconueniens quòd idem ſit principium conuenientiæ & diſconuenientiæ in diuerſo genere, ſed diuerſa ratione, nam eſſentia ut eſſentia eſt principium conuenientiæ eſſentialis, ſed eſſentia ut relatio eſt principium diſconuenientiæ relatiuæ.

Tertia beatus interueno &c. Capreo. dicit quòd uidetur ea, ut indiſtincta, ſed tamen, ut potentia fundare diuerſos conceptus reſpectu intellectus creati, & ſic magis diſtinguitur quàm per modos concipiendi, hæc enim diſtinguuntur ſolum ex parte intellectus, illa autem diſtinguibilia ſunt ratione ex parte rei.

Quarta dicit Auguſtinus &c. Capr. concedit, quòd eſt aliquid ratione diſtinctum, ſed non ex natura rei in primo ſenſu.

Quinta quia Auguſtinus &c. Capr. dicit non eodem formaliter, ſed tamen eodem realiter, & eſt natura rei.

Quantum ad ſecundum principale propoſitum, utrum eſſentia & relatio ſint idē conuertibiliter: ergo tunc ſunt æqualis prædicationis: quod eſt falſum, nam filiatio eſt eſſentia, non tamen filiatio eſt paternitas. Si inconuertibiliter, tunc inſurgit Aureol. in Capr. diſt. 33. quæſt. 1. poſt reſponſionem argumentorum Scoti contra tertiam concluſionem, & quoniam tenemus, quòd ſunt idem inconuertibiliter, ideo pro reſponſione ad argumenta Aureoli præmitto tria notanda.

Primum aliquid eſt inconuertibile alteri, quia eſt inadæquatum ei, & excedens etiam, & maius ſecundum rem, & primum ſe habet ut totum, ſecundum ut pars, & hoc modo non eſt inconuertibilitas ibi cum eſſentia ſit ſimpliciſſima & relatio. Eſt autem aliquid inconuertibile alteri, quia unum comparatum alteri ſe habet, ut commune prædicatum, alterum autem uero ut proprium, licet ſint idem re ſicut animal & homo dicuntur idem inconuertibiliter, quia non ſunt æqualis prædicationis: ex hoc notando uidebis ſoluta 1. 2. 3. 4. 6. ſeptimum Aureoli.

B Secundum notandum: aliud eſt, duo relatiua dici ad conuerſentiam, aliud eſſe conuertibilia, nam primum ſignificat, quòd mutuo ſe referunt, ut eſſentia eſt idem paternitati, & è conuerſo. ſecundum ſignificat æqualem prædicationem, quæ non ſeruatur in omnibus etiam relatiuis. Nam licet genus, & ſpecies dicantur ad conuertentiam, non tamen ſunt æqualis prædicationis, & per hoc ſolutū uidebis argumentū quintum.

Tertium notandum, ideo eſſentia eſt commune prædicatum quia ex ſua infinitate æquipollet omni contento in Deo, & quia relatio ut relatio non eſt formaliter infinita, nec primo niſi ut eſt idem eſſentiæ: ideo ex ſe non habet, quod æquipolleat omni contento in Deo, & propterea non eſt commune prædicatum ut eſſentia, & per hoc ſolutum uidebis argumentum 8. Argumentum quod formatur de prædicatis contradictoriis, & eſt 9. in ordine, non ualet in re ſimpliciſſima ſtante diſtinctione ex parte rei.

C Quod autem per hoc nō infringitur ars ſyllogiſtica nec primum principium, ut putat Aureolus in eodem loco, & ſunt duo eius argumenta ultima, declarabitur in articu. 3. huius q. in reſponſione ad primum.

In reſponſione ad ſecundum in artic. propter illam propoſitionem, *id quod inuenitur in creatura præter* vſq; ibi, *alia res eſt.* Videtur multis, quòd relatio ſit diſtincta à fundamento, & quoniam ſupra reliquimus id pertractandum hic, ideo ut uideatur diuerſorum ſententiis & noſtro iudicio aliquid determinetur, ſic procedam, primo propono varias de hoc ſententias, ſecundo intendo ſequi mentem Heruei, & declarare id eſſe cōſonum philoſopho, & comm. tertio ſoluam rationes quæ ſunt contra mentem Heruei, quarto exponam aliqua dicta, & philoſophi, & B. T. in quibus tenentes oppoſitum fundant ſe.

Quantum ad primum, aduerte quòd ſunt tres ſententiæ ſolemnes, duæ extremæ, tertia media, extrema prima eſt Capr. in 1. diſt. 30. quæſt. 1. art. 1. & expoſitoris in præſenti art. iſti tenēt D omnem relationem realem eſſe diſtinctam à fundamento, & hanc eſſe mentem B. Tho. extrema ſecunda eſt Heruei, & Gregorii, iſti tenent ſententiam contrariam, tertia media eſt Scoti, qui in 2. diſt. 1. q. 5. & in quodlibet q. 3. tenet omnem reſpectum extrinſecum diſtingui à ſuo fundamento: ex quo enim ſeparabilis eſt quia extrinſecus ſecundum doctrinam ipſius diſtinguitur realiter, reſpectum autem intrinſecum putat eſſe eundem, ſed hanc pro nunc dimittimus, quoniam controuerſia hæc uertitur inter Thomiſtas, ideo uidendum eſt quid ſit ad mentem B. Thom. ar. 1. ar. 2. Sic enim loquitur ut uideatur in diuerſa trahi.

Quantum ad ſecundum quod dixi intendo ſequi mentem Heruei, quam reputo eſſe mētem B. T. primo pono diſtinctionem de relatione, deinde ad concluſionem adduco rationem.

Diſtinctio eſt hæc, relatio dupliciter conſideratur ut notat Herueus in 1. di. 3. q. 2. art. 1. uel quantum ad id, quod dicit in E recto, & intrinſecè: ſic eſt idem cum fundamento: hæc enim eſt identitas albedo eſt ſimilitudo, ſecundo quantum ad id, quod dicit in obliquo ut connotato qui eſt terminus, ſic diſtinguitur realiter nam fundamentum non includit terminum: relatio autem cum ſit ad alterum includit ipſum. Quod autē relatio in primo ſenſu ſit idem cum fundamento re, non quidem formaliter, quoniam fundamentum eſt ad ſe relatio autem ut relatio ad alterum, probabis per rationem Heruei, ubi ſupra fundata in 5. phyſicor. & ſic incipit in Herueo. *Hoc autem non uidetur multis poſſe ſtare.* Aduerte quòd expoſitor hic conatur ſoluere rōnem Heruei. & dicit q. relatio eſt incompletè in fundamento, & q. cōpletur ex ſola poſitione termini, & ſic poteſt fieri de nouo ſine mutatione eius, in quo eſt, & adducit exemplum de actione, quæ ponitur ex ſola poſitione paſſi.

Sed contra de relatione actiui ante terminum, uerum eſt dicere quòd non eſt actio in ſubiecto ſecundum ipſum & poſt

Universidad de Deusto Biblioteca

poſitionem termini eſt actu in eo, ergo mutatum eſt ſubiectum, cum ſe habeat aliter, quam prius: expoſitionis terminiue exemplum autem, quod adducit de actione nō valet: nam ideo poſito paſſiue, mutatur actio, quia productiue eſt ab agente, & recipitur in paſſo, ſed relatio nō eſt producta à ſubiecto & recepta in termino, ideo non eſt ſimile.

Quod autem hæc via ſit ſecundum philoſophum, & Commentatorem, vide Ioan. Bacco. in 1. diſtin. 28. q. 1. vbi probat hoc ex quatuor.

Primo ex Commentatore in de ſubſtantia orbis & in primo phyſicorum com. 70. de potentia materiæ.

Secundò quoniam philoſophus 5. phyſicorum com. 10. ponit res principium, ſi non eſſent idem.

Tertiò de habitu in 7 phyſicorum com. 17.

Quartò de inhærentia accidentis in 7. metha. tex. 5.

Quantum ad tertium pro ſolutione rationum fortiorum quæ militant contra hanc viam præmitto tres diſtinctiones.

G Prima de diſtinctione prædicamentorum, & dico quòd prædicamenta, vt res, non eſt neceſſe, vt diſtinguantur realiter, aliter actio & paſſio non eſſent duo prædicamenta: vt prædicamenta autem, id eſt vt ſtant ſub ratione formali, neceſſe eſt quod diſtinguantur formaliter, ita quòd ſub vna ratione formali res vna non ponitur in diſtinctis prædicamentis.

Ex hac diſtinctione videbis ſolutam rationem illam: relatio & fundamentum, ſunt in duobus prædicamentis, ergo res duæ: patet quòd conſequentia nō valet, ſed ſufficit quòd vna res ſub diſtinctis rationibus formalibus ſit in diſtinctis prædicamentis, & ſi iterum arguitur: quoniam ex 6. metaphyſic. diſtinctio entis in decem prædicamenta eſt diſtinctio entis realis, ergo quodlibet prædicamentum eſt ens reale, ergo ſunt decem res, ergo omnia prædicamenta diſtinguuntur realiter.

Reſpondeo concedo vſque ad hanc conſequentiam, ergo ſunt decem res: hæc enim poteſt habere duos ſenſus: prior eſt, ſunt decem res, quia omne prædicamentum ſignatum eſt res, H & ſic conſequentia eſt vera, ſed nego vltimam, ſecundus eſt, ſunt decem res, quia omne prædicamentum ſignatum comparatum alteri eſt res, & diſtincta res, & ſic nego conſequentiam, quam ſi concederem, neceſſario ſequeretur vltima, exemplum habemus in perfectionibus diuinis, nam de qualibus verificatur quod eſt res, non tamen ſunt diſtinctæ res, ſed ſufficit quòd diſtinguantur rationibus formalibus.

Secunda diſtinctio relatio poteſt comparari ad ſubiectum, & ad fundamentum: ſi ad fundamentum non diſtinguitur realiter, niſi ex connotato, ſi ad ſubiectum iterum diſtinguo, quia vel fundatur in accidenti, ſic diſtinguitur realiter à ſuo ſubiecto, ſicut diſtinguitur accidens fundans: ſi in ſubſtantia, dico quòd non habet ſubiectum, ſed eſt ipſum ſubiectum, vt creatio paſſiua eſt ipſa creatura identice: ex hac diſtinctione euacuabis rationem expoſitoris fundatam ſuper B. Thom. hic in reſponſione.

I Tertia diſtinctio accidens eſt duplex, primum vt inhærens: ſecundum vt id, quod eſt extra rationem alicuius: quantum ad primum modum aliqua relatio eſt accidens vt fundata in qualitate, aliqua non, vt relatio fundata in ſubſtantia, quantum ad ſecundum modum: omnis relatio eſt accidens reſpectu ſui fundamenti: quoniam eſt extra rationem ſuam, non enim de ratione albedinis eſt ſimilitudo, ex hac diſtinctione ſolues rationem, quam allegat Heruæus primo diſt. 5. quæſt. 1. art. 1. ibi ad rationem &c.

Quantum ad quartum ſcias, quod expoſitor adducit plures authoritates Beat. Thom. quibus videtur concludi relationem diſtingui à fundamento, prima eſt hic in articulo in reſponſione ad ſecundum & in primo diſt. 33. q. 1. art. 1. & clarius quàm hic: dicit enim in prima parte, quod eſt alia res præter id, quod continetur.

K Ad hoc dico, quòd Beat. Thom. comparat relationem, non ad fundamentum, ſed ad ſuum ſubiectum, quod ſignatur nomine relatiuo, & concedo quòd comparata ſuo ſubiecto eſt alia res, dummodo ſit fundata in accidente, puta in potentia actiua vel actione: & hoc dico, quoniam ſi fundatur in ſubſtantia, vt prædixi non diſtinguitur nec à fundamento, nec à ſubiecto: vnde aduerte quòd Beat. Thom. in 1. diſtinctio. 33. quæſtio. 1. artic. 1. in fine corporis non loquitur niſi de relationibus conſequentibus actionem creatam, quæ diſtinguuntur à ſubiecto, quod eſt ſubſtantia, non tamen tales relationes diſtinguuntur ab actione, in qua fundantur, & quòd ſit mens eius loqui de relationibus, quæ fundantur in actione, patet ex hoc, quòd proportionaliter loquitur de relationibus diuinis conſequentibus diuinam actionem immanentem. Authoritas quam adducit ex quæſtio. de potentia debet intelligi, & non poteſt ſaluari niſi de diſtinctione formali, aliter actio, & paſſio non eſſent duo prædicamenta. Authoritas quæ dicit omnem relationem in creaturis eſſe fundatam in ſubſtantia non debet intelligi niſi de accidente ſecundo modo, vt id eſt extraneum à doctrina Beat. Thom. nam eſſe creaturæ apud ipſum eſt accidens, quod tamen non eſt verum niſi de accidente ſecundo modo. Authoritas etiam philoſophi in 12. metaphyſ. ponentis diſtinctorum prædicamentorum diſtincta principia, quomodo non concludat intentum licet expoſitor ei plurimum ponderet, vide Ioan. Bacco. in 1. diſtinctio. 28. quæſtio. 1. articul. 4. ibi *ad primum diceret*: & tu vide ſignanter in 12. metaphyſ. quæſtio. 9. hæc ſufficiant pro relatione & fundamento.

ARTICVL. III.

Vtrum relationes in Deo realiter diſtinguantur.

EX eo, *quod alicui attribuitur*, vſque ibi, *rationale*. Aduerte quòd ly, *omnia ſunt de ratione illius* debet intelligi de his, quæ ſunt de ratione formali, & abſolutiſſima & non de ratione contracta, quod in tale in tali natura inuenitur: hoc dico, quoniam in nomine principij, prout eſt in creatura contractum importatur prioritas, & tamen non eſt in Deo, vt diceremus infra: quoniam prioritas non eſt de ratione principij, vt principium eſt, ſed de ratione relationis eſt oppoſitio vt relatio eſt, ideo &c.

Secundum quam aliquid alteri opponitur relatiuè. Aduerte, quod ſecundum Beat. Tho. quòd oppoſitio relatiua differt in duobus ab alijs oppoſitionibus, & quia illa duo non dicunt imperfectionem, ideo hæc oppoſitio ſeruatur in Deo, quæ ſint illa duo vide in quæſtione de potentia concluſione 7. articul. 8. ad quartum.

Oportet ergo quòd realiter ſit ibi oppoſitio &c. Aduerte quòd B. Thom. ſupponit ex præcedentibus relationem intrinſecè eſſe in Deo conſequentem actionem immanentem, ita quòd vtrumque correlatiuum eſt in Deo, quia pater eſt Deus, & filius Deus, & ideo bene ſequitur quòd oppoſitio relatiua ſit in Deo, quantum autem ad relationes ad extra vt dominij non eſt neceſſe oppoſitionem eſſe in Deo, quoniam vnū extremum eſt Deus alterum autem extra Deum.

Vnde oportet quòd in Deo ſit diſtinctio vſque ibi, non relatiuā &c. Aduerte quòd relationes diuinæ dupliciter poſſunt comparari. Primo ad eſſentiam: ſic non ſunt plures, nec diſtinctæ realiter, quia eſſentia diuina eſt omne, quod fundat, aliter non eſſet ſimpliciſſima. Secundo inter ſe ſic ſunt diſtinctæ realiter, & Beat. Thom. intendit ſic probare: formaliter in Deo eſt relatio realis ex primo articulo, ergo oppoſitio realis, probatur conſequentia, quia de ratione relationis eſt reſpectus vnius ad alterum, ergo oppoſitio, quia in hoc conſiſtit oppoſitio relatiua, tunc ſic: eſt oppoſitio realis ergo diſtinctio realis, quia diſtinctio eſt de ratione oppoſitionis, cum nihil ſibi opponatur, ergo in Deo eſt realis diſtinctio relationum.

In reſponſione ad ſecundum: *Quæcumque vni ſunt eadem &c.* Aduerte quòd Capreol. in 1. diſt. 2. q. 3. in prima concluſione hanc tripliciter expoſuit, inter quas pono duas, & ego addo tertiam quæ nunquam fallit.

Prima quæ duo ſunt eadem tertio ita quòd vtrumque ſit de ratione tertij, ſunt eadem inter ſe, vt Sortes, animal, homo, ex quo ſequitur quòd ſi duo ſunt eadem tertio, & non ſunt de ratione tertij non ſunt eadem inter ſe, vt motus, actio, & paſſio, eſſentia, filiatio, paternitas.

Contra hanc arguit Aureol. Qualis eſt vnitas extremorum in medio, talis eſt inter ſe, ſed paternitas, & filiatio ſunt eadem realiter eſſentiæ, ergo ſunt eadem inter ſe, quod tamen eſt falſum. Capreol. negat maiorem, ſimiliter expoſitor & dicit Capreol. quòd non tenet, niſi duobus ſeruatis. Vel quod identitas extremorum in tertio ſit conuertibilis identitas, qualis non ſeruatur inter relationes & eſſentiā vt diximus ſupra: vel quod repliceret ipſum medium, ſic paternitas eſt eadem eſſentia & filiatio eadem eſſentia: ergo filiatio eſt paternitas ſecundum eſſentiam, & ſic non ſequitur inconueniens, ſi ly, ſecundum eſſentiam ponitur concluſione.

Secunda, quæ duo ſunt eadē tertio, ratione illius quo ſunt eadem inter ſe, & non plus, vt actio, & paſſio, & motus, nam quia identificantur motui, ideo in ratione motus ſunt eadem inter ſe, licet etiam quia paternitas, & filiatio identificantur eſſentiæ, ideo in ratione eſſentiæ & non plus identificantur inter ſe, non tamen ſequitur quòd ſi ſunt eadem eſſentiæ eſſentialiter, & realiter, quòd ſint idem realiter inter ſe, quoniam comparatæ eſſentiæ non habent oppoſitionem, ſicut comparatæ

adinuicem.

Tertia quam ego adduco, eſt hæc, illa regula valet: quotiens extrema vt reſpiciunt medium & ex ſe inuicem non habent oppoſitionem, quod ſi vt reſpiciunt ſe inuicem habeant oppoſitionem, nunquam valet abſolutè, & ſimpliciter: ratione primi valet, hic homo eſt animal, Sortes eſt animal, ergo Sortes eſt homo, ratione ſecundi non valet, quoniam Sortes, & homo non ſunt oppoſita ex ſuis rationibus formalibus. ratione ſecūdi nō valet, hæc nigredo eſt color, albedo eſt color, ergo albedo eſt nigredo, quoniam ſunt contrariæ, ſicut non valet hæc, actio eſt motus, paſſio eſt motus: ergo actio eſt paſſio, quoniam dicunt rationes formales oppoſitas: ſicut non valet, in Deo paternitas eſt eſſentia filiatio eſt eſſentia: ergo filiatio eſt paternitas, quoniam ſunt duæ ſpecies relationis diſparatæ oppoſitæ, & quoniam in ſimili materia ſolent formari multæ ſophiſticationes per ſyllogiſmum expoſitorium, vt tractat Capreol. vbi ſupra & per regulam antè prædicamentalem: quando alterum de altero prædicatur, ideo quoad ſyllogiſmum expoſitorium aduerte, B quòd non valet in Deo, niſi in terminis eſſentialibus, non autem in perſonalibus: quoniam ly, hic Deus reſpectu terminorum perſonalium non eſt ſingulare ſumptum ſingulariter, immo eſt communis, ſub ſe continens plures ſuppoſita, & hoc ſolum eſt reperibile in Deo. Illa autem regula antè prædicamentalis non valet de forma, niſi in prædicatis, quorum vnum eſt ſuperius eſſentiale ad alterum, vt in linea prædicamentali, vel quando tres termini, ſunt conuertibiles: patet autem, quòd iſtæ conditiones non ſeruantur inter paternitatem, & filiationem & eſſentiam. Quomodo autem non infringatur primum principium Capreol. ſufficienter determinat, vbi ſupra & nos in [illegible] reſoluemus.

ARTICVLVS V.

Vtrum ſint tantum quatuor relationes.

SEcundum *philoſophum in 5. metaphyſic.* vſque ibi *& huiuſmodi &c.* Aduerte quòd prima diuiſio relationis eſt per mutuā & non mutuam quæ eſt tertij modi, quæ nunc definitur, nec de ea mentionem facit Beat. Thom. quoniam propoſito non deſeruit, loquimur enim de relatione intrinſeca in Deo, quæ eſt mutua ex ſupradictis, relatio autem mutua apud philoſophū diuiditur in relationem modo vnitatis, vel numeri, & hic eſt primus modus, & in relationem modo potentiæ, ſiue nudæ, ſiue ſub actu, nudæ quidem vt calefactiuum, & calefactibile: ſub actu, vt calefaciens, & calefactum in præſenti, vel in præterito, vt pater, & filius, & hic eſt ſecundus modus.

Relatio enim fundatur ſuper quantitatem vel ſuper actionem vel paſſionem &c. Aduerte quòd propoſitio philoſophi intelligitur D quantum ad modum fundandi, & non quantum ad rem fundantem, vt declarauimus ſupra, & Beat. Thom. expoſuit ſic in 5. metaphyſ. c. de Ad aliquid.

Cum autem quantitas non ſit in Deo &c. Aduerte quòd licet quantitas non ſit in Deo, tamen modus quantitatis eſt in Deo, quia quanta eſt potentia & perfectio patris, tanta eſt filij, vnde infra, ſuper talem quantitatis modum aſſignabitur æqualitas diuinarum perſonarum, tamen ſuper talem modum non poteſt fundari relatio realis mutua, de qua nunc eſt ſermo, quoniam cum paternitas & filiatio ſint diſtinctæ realiter, & relatio trahat diſtinctionem à fundamento, eſt neceſſe, quòd fundamenta paternitatis, & filiationis ſint diſtincta realiter, potentia autem patris non diſtinguitur realiter à potentia filij, ideo licet illa potentia habeat modum quantitatis, tamen ex ſua vnitate non poteſt fundare diſtinctas relationes.

E *Vnde relinquitur quòd relationes reales*, vſque ibi, *ſed &c.* Aduerte quòd B. Thom. in 1. d. 26. q. 2. art. 2. videtur tenere, quòd fundantur ſuper naturam diuinam, ſ. eſſentiam: dicit enim paternitas, & filiatio habent fundamentum in re, ſ. ipſam naturam diuinam, ergo non fundantur ſuper actionem, vt dicit hic.

Reſpondeo totale fundamentum diuinarum relationum non eſt eſſentia præciſè, aliter non diſtinguerentur realiter cum eſſentia, vt eſſentia ſit penitus indiſtincta, nec ſunt diuinæ actiones præciſè, quoniam ſibi ipſi contradiceret hic, & in primo ſententia. ſed eſt diuina natura ſub actione, & paſſione, puta in patre, vt eam communicat filio, fundatur paternitas: in filio, vt eam accipit à patre, fundatur filiatio, & hoc intimat Be. Thom. in primo in eodem loco: dicit enim ſic paternitas, & filiatio habent fundamentum in re, ſ. naturam ipſam, quæ communicatur ſecundum communicationem naturæ: hæc ille, vnde patet quòd illic aſſignat totale fundamentum, ſed hic in pri-

A ma parte aſſignauit ex parte formali, ratio enim, quæ eſſentiā fundat, eſt communicatio, & hæc eſt determinatio etiam Capreol. in 1. diſtinct. 31. quæſt. 1. ad ſecundum Scoti, contra ſecundam partem concluſionis.

Contra concluſionem Beat. Thomæ, qua concludit, quòd ſunt tantum quatuor relationes reales, conſurgit dubium: quoniam vel comparantur ad eſſentiam, & ſic ſunt vnum, vel paternitas, & filiatio diſtinguuntur à ſpiratione actiua, & ſic ſunt quinque vel non diſtinguuntur ab ea, & ſic ſunt tres tantum.

Ad hoc dico, quòd relationes diuinæ tripliciter conſiderantur: primo vt comparantur ad eſſentiam & ſic ſunt vnum in eſſentia, vt diximus ſupra: ſecundo vt comparantur inter ſe vt non oppoſitæ: puta comparatur paternitas ſpirationi actiuæ ſimiliter filiatio: & ſic ſunt tantum tres, quia cum non opponantur, ſe enim comparantur in eodem ſuppoſito, vt patet non B diſtinguuntur realiter ab inuicem, tertio comparantur adinuicem vt ſunt oppoſitæ: puta paternitas filiationi, & ſpiratio actiua ſpirationi paſſiuæ, & ſic ſunt quatuor, & non plus, quia in omni oppoſitione ſunt duo extrema diſtincta, cum igitur in Deo ad intra ſit duplex oppoſitio, ſcilicet patris ad filium, & ſpirantium ad ſpiratum, ſunt quatuor relationes realiter diſtinctæ vt ſunt oppoſitæ adinuicem.

In reſponſione ad tertium, aduerte quòd reſponſio ſtat in hoc, nunc loquimur de relationibus realibus quæ ſunt conſequentes productionem realem. Ideæ non ſunt tales, ſed potius reſpectus intellecti ab intellectu diuino: ſunt enim imitabilitates diuinæ eſſentiæ cognitæ, adeoque imitabilitates, licet ſint reales, quia diuinam eſſentiam realiſſime imitatur creatura: tamen non ſunt relationes reales, quia eſſentia diuina, & creatura non ſunt eiuſdem ordinis, vnde Idea dicit relationem tertij modi ad ideatum, eo, quòd ideatum realiter pendet ab Idea, & non è conuerſo: vnde Beat. Thom. ad argumentum C poterat vnico verbo reſpondere, quòd ſupponit falſum, ſcilicet Ideas eſſe reſpectus reales.

¶ Quæſtio XXIX.

ARTICVLVS I.

De diſtinctione perſonæ.

IN *omnibus generibus tum ſpeciali modo.* Aduerte quòd ly, *generibus*, ſtat pro generaliſſimis: quoniam in omni genere ſubalterno nō eſt neceſſe inueniri vniuerſale, & particularia multiplicata ſub illo genere, ſecundum eos, qui tenent metaphyſicum eſſe vnum genus, & tamen ſub ſe non continet multas metaphyſicas ſpecies. Item qui tenent materiam Lunæ & materiam Solis non eſſe eiuſdem rationis dicunt Solem diſtingui genere à Luna, & tamen nec Sol, nec Luna multiplicatur.

Subſtantia enim indiuiduatur per ſeipſam, expoſitor dicit id debere intelligi formaliter, puta ſubſtantia vt ſubſtantia, & nō vniuerſaliter, quoniam eſſet falſum in ſubſtantia materiali, quæ ſecundum Beat. Thom. indiuiduatur per quantitatem, vt tamen potes ſaluare, quòd ſit vera vniuerſaliter in hoc ſenſu, omnis ſubſtantia indiuiduatur per ſe ipſam, vel ſeipſa tantum vt immaterialis, vel aliquo ſui, id eſt materia ſui parte, & ſic verificatur in omni ſubſtantia materiali: & in hoc eſt differentia ab accidentibus, quorum nullum, vt accidens indiuiduatur ſe ipſo, nec aliquo ſui.

E *Sed accidentia indiuiduantur per ſubiectum.* Hoc videtur eſſe falſum de quantitate, cui primo conuenit diuiſibilitas, ergo indiuiduatur per ſeipſam: dicit enim philoſophus in quinto metaphyſicor. quantum eſt, quod diuiſibile in ea, quæ inſunt quorum ſingulum natum eſt eſſe hoc. Expoſitor dicit propoſitionem debere intelligi de accidenti, vt accidens eſt, & non vt hoc, puta quantitas, vel linea, ſed tu dic, quòd cum diſtingui ſupponat eſſe, licet diſtinctio primo conueniat quantitati, tamen eſſe non ex ſe, conuenit ei, cum ſit accidens, cuius eſſe eſt ineſſe, vnde nec vt accidens, nec vt hoc accidens poteſt abſolui à ſubiecto, dictum autem philoſophi non cogit: licet enim quantum ſit aptum per ſe diuidi in partes, quarum quælibet eſt apta eſſe hoc, tamen non dicit quòd ſit apta eſſe hoc per ſe ipſum.

Dicitur enim hæc albedo inquantum eſt in hoc ſubiecto. Contra, hæc conditionalis eſt vera ſi hæc albedo eſſet in quantitate ſepara-

ſepara

parata, adhuc eſſet hæc, ergo non neceſſario indiuiduatur per F ſubiectum.

Reſpondeo dato illo caſu, quantitas haberet vicem ſubiecti, & ſic eſſet uerum, quòd non indiuiduatur per ſeipſam. Sed quæritur, ſi accidentia diffiniuntur per ſubiectum, aut ſubiectum ingreditur intrinſecè aut extrinſecè: ſi intrinſecè, ergo ſubiectum eſſet de eſſentia accidentis, & ſic accidens non eſſet unum per ſe. Si extrinſecè, ergo indiuiduantur per ſeipſa intrinſecè.

Reſpondeo, dico, quòd recipiunt ſubiectum extrinſecè, nego illam conſequentiam, ergo indiuiduantur per ſe ipſa intrinſecè quoniam ſicut ſunt accidentia non ex ſe, ſed ex ſubiecto, ſic non poſſunt indiuiduari niſi per ſubiectum.

Aduerte quòd expoſitor tangens principium indiuiduationis in ſubſtantia materiali, volens ſe retractare de eo, quod dixerat ſuper de ente, & eſſentia, vbi dixerat hæc uerba *Capacitas materiæ reſpectu huius quantitatis, ita quòd non ſlluus eſt ſuſcepta receptiua talis quantitatis, quæ non diſtinguitur re a materia, ſed ratione &c.* Intendit dicere ſupponendo quòd non acceperat illud dictum ... G ... [illegible] ſequeretur quòd principium indiuiduationis eſſet aggregatum ex materia & accidenti, quoniam illa potentia eſt in genere quantitatis ſed certè quantum ad hoc non erat neceſſe, quòd ſe retractaret, nam illa propoſitio: actus, & potentia ſunt in eodem genere, non eſt vera, niſi de potentia, & actu, quem primo reſpicit potentia, vt tenet Capreol. in prima diſtinctio. tertia quæſtio. tertia articul. ſecundo, ad quartam inſtantiam Scoti factam contra primam rationem Beat. Thom. modo nego quòd potentia materiæ primo reſpiciat quantitatem, immo primo formam ſubſtantialem ſecundariò quantitatem, & alia accidentia: patet ergo quòd illa conſequentia nulla eſt. ſcilicet *ſequeretur &c.* & eius probatio falſa eſt, illa enim potentia eſt in genere ſubſtantiæ, ſicut materia prima, non enim potentia ad quantitatem eſt in genere quantitatis, niſi primo reſpiciat quantitatem, quod non contingit in hoc propoſito. H

Secundò dicit, quòd materia prima, vt præhabens in ſe fundamentaliter quantitatem, & nō actu, quoniam generatio ſortis ad ſubſtantiam Sortis determinatur, primo ergo habet prioriter hoc ens, ergo unum, ergo indiuiduum, & tamen in hoc primo non eſt quantitas actu, ergo &c.

Ad hoc dico primò quòd illud præhabere, non ſufficit ad diſtinctionem numeralem quantitatiuam, quoniam materia prima, & ipſa licet vt ſic fundamentaliter, tamen præhabet quantitatem, non eſt realiter, niſi pura potentia, ſed pura potentia non diſtinguit, ſed actus ex 7. metaphyſico, dico ſecundo quòd quantitas actu eſt, quæ diſtinguit numeraliter quantitatiuè, & ad argumentum, quod etiam fuit Scoti, dico quòd in illo prio ri Sortes eſt hoc ens, & unum, & diſtinctum formaliter primo metaphyſic, & hoc habet à forma ſua ſubſtantiali, qua conſtituitur ... per conſequens vnum, & diſtinctum non eſt autem neceſſe, ut in illo priori ſit diſtinctum quantitatiuè, ſed ſufficit, quòd in poſteriori natura, in quo quantitas conſequitur formam ſubſtantialem, vnitas quantitatiua conſequitur vnitatem tranſcendentem. I

Sed contra in illo priori, in quo vnitur forma materiæ eſſe ... vt materia ſit actu diſtincta, ergo habet quantitatem, quæ ... ergo aut quantitatem conſequentem formam introducendam, & hoc non, quia illa ſubſequitur, aut quantitatem, quæ fuit ſub forma corrumpenda, & hoc non, quia corrumpitur cum forma ſua, ergo ſufficit, quod ſit diſtincta, quia habet quantitatem fundamentaliter, & non actu.

Ad hoc dico, quòd in illo priori eſt quanta actu, quantitate formæ corrumpendæ: nam licet corrumpatur cum forma, non tamen eſt quæ primo, vnde aduerte, quod in illo priori naturæ ſicut corrumpenda forma habet primum non eſſe, ſic forma generanda habet primum eſſe, & ſicut cum primo eſſe in materia formæ generandæ, ſtat in illo priori non ſibi eſſe quantitas ſequenti, ſic in illo priori, cum primo non eſſe formæ corrumpendæ, ſtat adhuc eſſe ſuæ quantitatis, quoniam ſecundario corrumpitur, & ſi dicas, ergo forma ſubſtantialis non adueniet materiæ nudæ, nego conſequentiam, quoniam ſufficit, quòd in uno inſtanti temporis forma corrumpenda cum omnibus ſuis accidentibus habeat non eſſe, & forma generanda cum accidentibus habeat eſſe; illa autem diuiſio inſtantis temporis in plura inſtantia naturæ, non eſt diuiſio realis, ſed ſecundum rationem.

Et ſic in prædicta diffinitione perſona. Aduerte quòd B. Thom. in q. de potentia, articul. 2. diſtinctius quoad omnes particulas declarat diffinitionem perſonæ, & ſub eiſdem verbis declarat eandem Herueus in 1. d. 23. q. 1. artic. 1.

In hac *ponitur ſubſtantia indiuidua.* Aduerte vt differat perſona ab eſſentia diuina, & a natura vnita verbo, & ab anima ſeparata, & à partibus ſubſtantiæ, quòd ly, *indiuidua ſubſtantia* debet exponi pro per ſe ſubſiſtenti incommunicabili, & completo, in ſpecie ratione primi, nec natura aſſumpta in Chriſto, nec partes ſubſtantiæ ſunt perſona, ratione ſecundi diuina eſſentia, licet ſit hæc eſſentia non eſt perſona: ratione tertij anima ſeparata non eſt perſona, nec materia ſignata.

In reſponſione ad tertium in qua videtur San. Thom. negare perſonam eſſe nomen ſecundæ intentionis, & ut expreſſe habetur in prima diſtinct. 23. quæſtio. 1. articu. 1. negat eſſe nomen ſecundæ intentionis ſed nomen rei, cui accidit aliqua intentio, ſcilicet particularitas, inueſtigandum eſt, quare non eſt nomen ſecundæ intentionis, & ſic procedam. Primo declarabitur quid ſit prima, & ſecunda intentio. Secundo ponam argumenta Aureoli, quibus intendit probare, nullum exiſtere in intellectu eſſe formaliter intentionem, ſed tantum rem obiectam intellectui & declarabo an militent contra nos. Tertio ponam G duas concluſiones de hoc nomine perſona. Quarto, ſoluam argumenta eorum qui tenent quod eſt nomen ſecundæ intentionis & ſolum.

Quantum ad primum ſcias, quòd Capreol. de mente Beat. Thom. in 1. diſtinctio. 23 q. 1. in probatione primæ concluſionis tenet intentionem primam eſſe primum conceptum immediate fundatum in re, quem dicimus rei definitionem: ſecundam autem eſſe ſecundum conceptum in re, mediante primo conceptu, ut conceptus ſpeciei, ex quibus ſequitur quòd cum omnis conceptus formatus ab intellectu ſit ens reale, quando ſubiectiuè eſt in intellectu: tam prima quàm ſecunda intentio apud Capreol. erit ens reale, quod tamen non videtur verum, quoniam vniuerſaliter tenetur, & à Bea. Thom. in 4. metaphyſicor. quòd intentiones ſecundæ ſunt ens rationis, de quibus proprie eſt logica, cuius ſubiectum eſt ens rationis, & ideo ſic aliter procedendo adducam mentem Heruei, quam non H reputo contrariam Beat. Thom. ſed potius eiuſdem reſolutionem.

Aduerte igitur quòd ut dicit Herueus in tractatu de intentionibus, tam prima quàm ſecunda intentio ſumitur dupliciter, ſcilicet, obiectiuè, & formaliter. Intentio prima obiectiuæ eſt res intelligibilis, ut obiecta, & præſentata intellectui in quā intelligendam tendit intellectus actuatus ſpecie, & ad quam ordinat actum intelligendi, & conceptum, & eiuſdem ſimilitudine, & ſic prima intentio, idem eſt quod obiectum actu præſentatum per ſpeciem, ſiue ſit ſubſtantia, ſiue accidens. Intentio prima formaliter eſt conceptus formatus ab intellectu de re obiecta, quæ dicitur diffinitio vel ratio rei obiectæ & intellectæ, & fundatur immediatè in re, ut in fundamento ſuæ veritatis. Vnde animal rationale comparatur ad hominem, vt prima intentio formaliter ad primum obiectiuè.

I Secunda intentio obiectiuè eſt reſpectus rationis, qui conſequitur rem, vt eſt obiecta intellectui: quod quidem ſic contingit ut declarat Herueus in tertio quodlibet. quæſtio. 1. cum intellectus quidditatem rei in uniuerſali intelligit, non intelligit eam, ut reſpicit ſingularia, ſed ut abſtrahit ab eis, & ſic in quadam communitate, & indiſtinctione obiicitur intellectui: ſecundum autem quod eſt ſic obiecta, & cognita per primam intentionem formalem, intellectus aduertit quod eam conſequitur quidam reſpectus dictus indiſtinctio uel communitas, eo quod, vt ſic intellecta eſt communis ſuis inferioribus, & hic reſpectus eſt ens rationis: conſequitur enim rem, non ut habet eſſe ad extra, ſed ut eſt obiecta intellectui ſine conditionibus indiuidualibus, & hic reſpectus dicitur ſecunda intentio obiectiuè, quæ eſt fundamentum ſecundi conceptus noſtri, ſicut prima obiectiuè eſt fundamentum primæ formaliter.

K Secunda intentio formaliter eſt ſecundus conceptus formatus ab intellectu de re, ut ſtat ſub illo reſpectu rationis, & immediatè fundatur in illo reſpectu ut re tamen rei ſic obiectæ tantum poſtquam intellectus aduertit quod natura rei ſic obiectæ communis eſt ſuis inferioribus, ſecundum prædicationē format conceptum generis, ſi eſt communis pluribus ſpeciebus, uel conceptum ſpeciei, ſi eſt communis pluribus indiuiduis, & hæc dicitur ſecunda intentio formaliter ex his elicito duas concluſiones, prima eſt.

Conceptus intellectus non diuiditur in primam & ſecundam intentionem intellectus. Patet, quoniam intentio prima obiectiuè non ſit per operationem, ſiue intellectus, immo ſupponitur actui, ſiue intelligatur ſubſtantia, ſiue accidens. Similiter ſecunda intentio obiectiuè non eſt producta ab intellectu, nec eſt ſubiectiuè in intellectu, cum ſit ens rationis, quod in nullo eſt ſubiectiuè, nec ab aliquo productiuè, ut declarat Herueus: ubi ſupra ſecundat autem, quòd conceptus intellectus eſt productus

ab intellectu per actum ſuum &c.

Conceptus intellectus communiter diuiditur in intentionem primā & ſecundam ſumptas formaliter. Patet quia omnis conceptus, vel fundatur in natura, vel in re obiecta intellectui, ſic eſt prima intentio, quæ dicitur definitio, vel fundatur immediatè in illo reſpectu qui dicitur indiſtinctio, vel communitas, aut in re, vt ſtat ſub tali reſpectu, & ſic eſt ſecunda intentio formaliter, quæ eſt ens reale, eſt enim in prædicamento qualitatis in prima ſpecie, ſicut actus intelligendi, & habitus ſcientificus ex his omnibus patet, quòd prima intentio, tam obiectiua quàm formaliter eſt ens reale, ſecunda autem obiectiuè eſt ens rationis: ſed formaliter eſt ens reale: patet igitur, quid ſit prima & ſecunda intentio.

Quantum ad ſecundum, aduerte quòd Capreol. in 1. diſtin. 23. quæſt. 1. contra primam adducit xiiij. argumenta Aureoli quibus intendit probare nullum exiſtens ſubiectiuè intellectu eſſe intentionem formaliter, ſed tantum res, vt obijcitur in- B tellectui, nos autem tenemus rem obiectam eſſe intentionem obiectiuè tantum, id eſt id, ad quod tendit intellectus, ſpeciem uero intelligibilem eſſe, actum intelligendi, & conceptum eſſe intentionem formaliter, quia ſunt tendentiæ quibus tendit intellectus in obiectum, inter quas conceptus dicitur ſimpliciter intentio, vt terminus intellectionis. Argumenta autem Aureoli ordine retrogrado accepta à 14. uſq; ad 8. excluſiue concludunt rem obiectam eſſe intentionem, & non aliud, quod nos concedimus, ſumendo intentionem obiectiuè.

Ad octauum, quod fundatur in dicto Commentatoris dico quòd non accepit intentionem intellectas pro re obiecta, ſed pro ſpecie intelligibili, quam concedimus eſſe intentionem formaliter.

Ad ſeptimum dico quòd logica eſt de ſecundis intentionibus obiectiuis, & formalibus, & cum dicit Auicenna ad iunctis primis, intelligendum eſt, ut fundantur in primis ne ſecundæ C ſint Chimericæ, & per idem patet ad ſextum.

Ad quintum dico cum diffinitur genus, non diffinitur intentio, aliter nulla natura realis diceretur genus, ſed diffinitur natura, vt ſtat ſub ſecunda intentione obiectiua: & nego quòd poſſit diffiniri ſine actu intellectus, & cum dicis, ergo actus intelligendi eſt, qui prædicatur, nego conſequentiam ſed dico, quòd actus intelligendi eſt cauſa, quòd aliquid actu prædicetur, nam prædicari eſt per actum intellectus aliquid alicui attribui.

Ad quartum nego conceptum vniuerſalitatis fundari in cōceptu animalitatis, ſicut accidens in ſubiecto, ſed fundatur in natura cognita ut indiſtincta, non vt in ſubiecto, ſed ut in eo, à quo trahit ſuam virtutem ſed prima & ſecunda intentio formaliter ſumptæ fundantur in intellectu ut in ſubiecto.

Tertium & ſecundum nullam habent apparentiam, ſed ad primum dico, quòd obiectum non poteſt dici intentio: quia per ipſum non tendit intellectus in aliud ſed poteſt dici intentio D uis, uel tendentiæ terminus, eo quòd ſpecies, actus intelligendi & conceptus dicuntur intentio, immo eſt è conuerſo, & ideo obiectum non meretur dici intentio niſi ſecundum quid id eſt terminatiuè vel obiectiuè, quod pro eodem ſumitur.

Quantum ad tertium ſit prima concluſio *perſona non ſignificat ſecundam intentionem.* Patet, quia perſona ſignificat ſuppoſitum ſubſtantiæ cum dignitate, ſed intentio ſecunda non importat dignitatem, ut patet præterea ſecunda intentio eſt ens rationis ſi ſumatur obiectiuè, uel conceptus ſecundus ſi ſumatur formaliter, ergo perſonæ diuinæ ſunt ens rationis uel conceptus intellectus creati quod eſt hæreticum.

Secunda concluſio: *perſona ſignificat rem, cui conuenit ſecunda intentio ſcilicet ſingularitas:* hanc tenet B. Thom. in primo diſt. 23. quæſt. 1. art. 1. ubi ſupra, & adducitur à Capreol. in 1. diſt. 23. q. contra tertiam plures arguunt, quòd ſignificat intentionem, & eorum fortiora argumenta ſunt hæc. primum perſona E diffinitur per intentionem quæ eſt ly indiuidua, ergo ſignificat intentionem. Ad hoc reſpondet vt B. Tho. in articulo reſponſione ad tertium.

Secundo opponitur intentioni, quia vt indiuiduā opponitur ſpeciei, & generi, ergo ſignificat intentionem probatur cōſequentia quia oppoſita debent eſſe eiuſdem generis. Ad hoc nego antecedens, immo opponitur ſubſtantiæ non ſubſiſtenti vt eſt anima, & partes ſubſtantiæ, & ſubſtantiæ vniuerſales, vt homo in communi.

Tertium quòd plurificatur in Deo non dicit rem, ſed intentionem uel ſic, quod eſt commune ſecundum rem, eſt vnum numero ſed perſona non eſt una numero ergo &c. Ad hoc reſpondeo, vt Herue. 1. diſtinct. 23. quæſtion. 1. articul. 1. ad ſecundum.

Quartum perſona eſt ſuppoſitum, ſuppoſitum ſignificat intentionem ergo & perſona. Ad hoc nego argumentum, ſicut A hic Sortes eſt homo: homo eſt ſpecies, ergo &c. nā bene ſta... imponeretur idem nomine ſuppoſiti & perſonæ, ſed nomine perſonæ, ut nomine primæ intentionis & nomine ſuppoſiti nomine ſecundæ intentionis.

ARTICVL. II.

Vtrum perſona ſit idem, quòd Hypoſtaſis.

Circa hunc articulum non ſunt difficultates, ſit tamen tria notabilis, primo quòd in creatis hæc quatuor ſunt idem, ſed non conuertibiliter, perſona Hypoſtaſis: omnis enim perſona eſt Hypoſtaſis, ſed non è conuerſo quoniam perſona dicit ſubſtantiam primam in natura intellectuali: Hypoſtaſis autem dicit ſubſtantiam primam, in omni genere ſubſtantiæ. B Hypoſtaſis, ſubſiſtentia, omnis enim Hypoſtaſis, eſt ſubſiſtentia, ſed non è conuerſo, ut patet de anima intellectiua ſubſiſtentia, eſſentia omnis enim ſubſiſtentia eſt eſſentia, quia eſt aliqua natura, ſed non è conuerſo, nam humanitas eſt eſſentia, & tamen non ſubſiſtit cum ſit ut quo & communicabilis, bene patet quòd hæc per ordinē ſe ſint, ut ſuperius, & inferius.

Nota ſecundo quòd in diuinis eadem quatuor ſe habent ita quòd tres primæ ſunt idem conuertibiliter, cuius ſignum eſt, quod prædicantur in Deo pluraliter eſſentia, autem non eſt idem conuertibiliter, cum prædicetur tantum in ſingulari. Nota tertio quòd ſiue ſint idem re conuertibiliter, uel non in creatis, & in diuinis differunt ratione, quoniam alio modo diffinitur perſona, alio modo Hypoſtaſis.

ARTICVL. III.

C *Vtrum perſona conueniat Deo.*

PErſona ſignificat id, quod eſt perfectiſſimum. vſque ibi *natura &c.* Contra hanc arguitur, natura ſpecifica perfectior eſt indiuiduo, cum ordinetur ad illam, ſed perſona eſt indiuiduum, ergo.

Præterea ſequitur quòd diſtinctio in Deo ſit perfectiſſima, cum diſtincta, quæ ſunt perſonæ diuinæ ſint perfectiſſimæ ſecundum B. Thom. hic, quod tamen eſt falſum cum in Deo ſit diſtinctio realis minima.

Ad primum dico, quòd indiuiduum vt indiuiduum eſt imperfectius natura cum ſit per illam, ſed indiuiduum ut primo & per ſe ſubſiſtens & perfectum ipſa natura, quæ non exiſtit niſi per indiuiduum: ſic B. Thom. dicit perſonam eſſe perfectiſſimam.

Ad ſecundum dico, quòd ratione diſtinctorum eſt diſtin- D ctio perfectiſſima, quoniam ſunt ſuppoſita diuina, ratione autem principij diſtinctiui non eſt perfectiſſima: quoniam diſtinctiuum eſt ipſa incommunicabilitas, quæ abſtrahit à perfectione & imperfectione ſicut relatio.

Sed contra, ergo perſona ſecundum totam rationem nō dicit quid perfectum, quoniam non ſecundum incommunicabilitatem, ergo non poteſt concludi eſſe in Deo ex perfectione diuinæ eſſentiæ.

Ad hoc dico, quòd non concluditur eſſe in Deo ex vniuerſali perfectione diuinæ eſſentiæ ex incommunicabilitate ſed ex ſubſiſtentia in natura diuina, ad quam ſequitur incommunicabilitas.

Non tamen eodem modo. Aduerte quòd perſona increata eſt admixta multiplici imperfectioni, primo ſubſtat accidentibus ſecundo ponit diſtinctionem abſolutam ab alia perſona cum diuiſione eſſentiæ, tertio diſtinctiuum perſonæ creatæ eſt abſolutum, nullum horum ponit perſona diuina. E

Vltimo aduerte, quòd B. Thom. in quæſt. de potentia quæſtione 9. art. 3. probat perſonam conuenire Deo clarius quā hic, & ... eam rationem perſona ex parte naturæ dicit perfectionem, quia dicit naturam intellectualem ex parte modi eſſendi dicit perfectionem qui modus eſt per ſe ſubſiſtere in tali natura, ergo cum omne dicens perfectionem ſit attribuendum Deo, perſona conuenit ei.

ARTICVL. IIII.

Vtrum perſona ſignificet relationem vel eſſentiam.

Circa hunc articulum, aduerte primo quòd de perſona diuina dantur duæ diffinitiones, prima eſt Ricardi, in qua

Universidad de Deusto Biblioteca

ponitur relatio in recto, dicit enim perſona eſt diuinæ naturæ incommunicabilis exiſtentia. ſecunda eſt aliorum Theologorum, in qua natura ponitur in recto, & relatio in obliquo: perſona eſt hypoſtaſis, id eſt ſubſtantia prima proprietate diſtincta, & ideo conuenienter quæritur, utrū diffinitio ſit uera, vel ſi utraque eſt uera, utra tamen ſit magis propria.

Circa igitur hunc artic. duo agenda ſunt primo declarandæ ſunt aliquæ propoſitiones in articul. ſecundo defendenda eſt mens S.Thom.

Quantum ad primum. *Circa ſignificationem huius nominis eſ-* uſque ibi *ſignificat.* Aduerte, quòd hoc nomen perſona conuenit cum abſolutis, quoniam de quolibet perſona prædicatur, nec ſecundum nomen ad aliud refertur, immo, eſt ad ſe, conuenit etiam cum relatiuis, quoniam plurificantur, & in plurali prædicantur.

Vnde quibuſdam uiſum eſt. hic eſt Magiſter Sen. in primo diſtinctio, 25.

C *Ex ordine concilij.* hoc fuit concilium Nicenum.

In ſingulari numero. poteſt ſumi pro abſoluto, & pro relatiuo. Nam cum dicitur, pater eſt perſona, ly perſona poteſt uerificari de eſſentia, nam pater identice eſt eſſentia, & de relatione, quoniam pater eſt paternitas.

Quidam uero dixerunt quòd ſignificat eſſentiam in recto, uſque ibi *conceſſerunt.* Aduerte, quòd in quæſt. de potentia quæſt. 9. artic. 4. improbat utramque opinionem, quia ſi dicit eſſentiam in recto non poteſt prædicari in plurali, non enim ſunt tres eſſentiæ, & tamen ſunt tres perſonæ: ſi autem relationem in recto, ergo non dicitur ad ſe, immo erit formaliter relatiuum quod tamen eſt falſum: non enim perſona eſt alicuius perſona, hic defendit utramque: ne concordantia uidebimus infra.

Situs in natura humana ſignificat hæc. Aduerte quòd in quæſt. de potentia quæſt. 9. articul. 4. dicit hoc eſſe materiale ſignificatum perſonæ humanæ: formale autem eſt eſſe ſubſiſtens diſtinctum in natura humana, & ideo difficile eſt concordare. H

Vnde eſt ſubſiſtens ſicut eſſentia diuina ſubſiſtit. Aduerte quòd relatio diuina re quidem eſt ſubſiſtens cum ſit identice eſſentia diuina, ſed non ſignificatur ut ſubſiſtens, id eſt modo ſubſiſtentis, niſi cum accipitur in concreto, ſicut deitas non ſignificatur ut ſubſiſtens, id eſt ut quòd eſt niſi concretiuè, ut Deus.

Perſona diuina ſignificat relationem uſque ibi *quam natura diuina &c.* Aduerte quòd modo ſubſtantiæ, & ut ſubſiſtentis, idē ſunt eſt enim ſenſus, quod ſignificat relationem in concreto, cum enim dicitur quòd perſona eſt quid ſubſiſtens diſtinctū in natura diuina per ly, ſubſiſtens diſtinctum ſignificatur relatio in concreto puta pater, quæ quidem in concreto ſumpta habet rationem diſtincti, & in abſtracto habet rationem diſtinguentis.

Et ſecundum hoc uerum eſt uſque ibi *per modum Hypoſtaſis.* Aduerte quòd ut melius conſideret determinat ſe aliter, quā in q. de potentia, & in ſignum ſolum per hæc uerba rationem, quam adduxerat, quòd non ſignificat relationem in recto, quando enim arguit quòd non diceretur ad ſe: reſpondet quòd ſi diceret relationem modo relatiui non diceretur ad ſe, ſed quia dicit relationem modo ſubſtantiæ id eſt modo abſoluti licet in ſe ſit res relatiua, ideo ſignificatur, ut dicitur ad ſe.

Similiter etiam ſignificat eſſentiam in recto uſque ibi, *diſtincta.* Aduerte quòd propter hoc ſoluit rationem, qua probauit in q. de potentia, quòd non dicit eſſentiam in recto, nam non dicit eſſentiam modo eſſentiæ: qui eſt modus abſtracti communis, ſed modo ſubſiſtentis uel Hypoſtaſis. id eſt ſub ratione ſubſtantiæ primæ: & ideo poteſt prædicari in plurali.

Quantum ad ſecundum principale antequam deueniam ad impugnatores propono tria dubia in ua Thomiſtica ſine argumentis. primo propter quid perſona diuina dicit eſſentiam & relationem, ſecundo ſi poteſt alterum, uel utrumque dicere in recto modo abſtracto, tertio quid dicat formaliter, & quid materialiter. K

Ad primum reſpon. ut Heru. 1. diſtinct. 25. quæſt. 13. in prima concluſione, ubi inuenies quòd cum de ratione perſonæ ſit ſubſiſtens diſtinctum incommunicabile, ratione ſubſiſtentis includit eſſentiam, ratione autem diſtincti includit relationem: unde qui negat includere eſſentiam negat rationem perſonæ: ſimiliter qui negat includere relationem quoniam aufert incommunicabilitatem.

Ad ſecundum reſponde ut Heru. in eodem loco in concluſione ſecunda ubi inuenies quòd neutrum in abſtracto, eo. q. ſignum modo abſtracti habet rationem quo: perſona autem habet rationem quod. unde ſi diffiniretur perſona diuina, & utrumque includeret in abſtracto, poneretur utrumque in obli- F quo, ſic perſona eſt quid ſubſiſtens in natura diuina diſtinctū proprietate.

Ad tertium difficile eſt reſpondere propter uarietatem dictorum B. Thom. nam in qu. de potentia, quæſtio. 9. art. 4. uidetur dicere quòd ſignificet relationem materialiter. Hypoſtaſim autem formaliter in 1. p. in artic. præſenti.

Ad cuius euidentiam. Videtur declinare ad hoc, quòd ſignificet relationem formaliter modo tamen ſubſtantiæ, nam perſona ſignificat formaliter quid diſtinctum in natura intellectuali: patet autem quòd diſtinctum non cadit ſuper eſſentiam ſed ſupra relationem in concreto ſumptam, quòd dico quoniam in abſtracto ſignata, habet rationem diſtinguentis.

Ad hanc difficultatem reſpondit Heru. ubi ſupra in concluſione tertia conatur conciliare B. Thom. ſed non ualet, ſi bene aduerteris. Expoſitor dicit quòd in prima parte non altius conſiderauit inuenies quòd hic ſe retractat, tu tamen potes dicere quòd relatio in Deo dupliciter conſideratur primo, ut indiuiduatiua, & ſic eſt ut materiale, quoniam omne indiuiduatiuū habet rationem materiæ in uia B. Thom. ſecundo ut eſt quaſi actus etiam forma trahens eſſentiam ad perſonam ſecundum modum intelligendi, ut differentia trahit genus ad ſpeciem, ſic eſt ut formale primo modo B. Thom. conſiderauit relationem in q. de potentia. ſecundo autem modo in 1. p. & ſic poteſt concordari.

Quantum ad impugnatores externos, duo ſunt præcipui. Aureol. & Scot. Aureolus quidem arguit cōtra duas propoſitiones in art. & eius argumenta recitat Capreol. in 1. diſtinct. 25. quæſt. 1. contra tertiam opinionem, contra quam primo arguit eſt hæc in articul. *Similiter etiam ſignificat eſſentiam in recto inquantum eſt hypoſtaſis.* Contra hanc tripliciter primo. Perſona eſt ſubſiſtens diſtinctum eſſentia non eſt quid diſtinctum: ergo perſona non eſt eſſentia.

Secundo, conſtitutum non ſignificat conſtituentia in recto non enim homo eſt anima, ergo.

Tertio, quod ſignificatur in recto nomine perſonæ uere plurificatur in Deo eſſentia non plurificatur, ergo Aduerte quòd Capreol. ſoluit hæc argumenta per diſtinctionem de ſignificato formali & materiali. & accipit ſignificatum formale perſonæ id ad quod ſignificandum eſt impoſitum, & hoc eſt ſubſiſtens diſtinctum, ſignificatum autem materiale accipit id, ſine quo ſubſiſtens non eſſet, quia ſine eſſentiali & relatione illud non eſſet ideo tam eſſentiam quam relationem ſignificatas in abſtracto ponit de ſignificato materiali perſonæ. Ex hac diſtinctione ad primum concedit totum, & dicit concludere, quòd eſſentia in abſtracto, non eſt perſona de ſignificato formali: tunc enim eſſet neceſſe eſſentiam eſſe diſtinctam.

Ad ſecundum & tertium per idem. Tu tamen clarius dicere potes, quòd Aureolus fallitur, putans Be. Thom. dicere perſonam eſſe eſſentiam in recto, ſumendo eſſentiam in abſtracto quod eſt falſum: nam ut prædiximus neutrum in abſtracto dicit in recto. I

Ad tertium per idem, Nā quod ſignificatur ut in recto ſignificatum ut formale. Concedo maiorem ſed hoc nō eſt eſſentia in abſtracto ſed ſubſiſtens diſtinctum, & hoc plurificatur.

Secunda propoſitio, contra quam arguit eſt hæc, *Et ſecundum hoc uerum eſt quòd perſona ſignificat relationem in recto ut ſubſiſtentem.* Contra hāc tripliciter ut refert Capreol. ubi ſupra ſecundo loco.

Conſtituens non ſignificatur per conſtitutum in recto, ſed relatio ut ſubſiſtens eſt conſtituens, ergo.

Ad huius maiorem dico, quòd eſt uera, ſumpto conſtituente in abſtracto non autem in concreto, & nego minorem, nā relatio ut ſubſiſtens eſt conſtitutum, & habet rationem, quod.

Secundo dicit B. Thom. in q. de potentia quæſt. 9. artic. 4. q. perſona ſignificat formaliter ſubſiſtens diſtinctum: materialiter autem relationem & eſſentiam, ergo non ſignificat in recto relationem, aliter eſſet ſuum ſignificatum formale, quod ipſe negat. Ad hoc dico, quòd B. Thom. in quæſt. de potentia conſiderauit relationem in abſtracto, ut habet rationem principij indiuiduatiui, & ſic eſt, ut materiale, ſed in 1. part. ſumit in concreto, ut habet modum ſubſtantiæ ſic eſt formale: & ſic ponitur in recto in diffinitione perſonæ.

Tertio ratio ut ſubſiſtens, uel eſt quid partiale reſpectu perſonæ, uel totale, ſi primo modo, non ſignificatur in recto, ſi ſecundo, ergo ſic perſona eſt quid conſtitutum ex eſſentia, & relatione, ſic relatio ut ſubſiſtens dicit quid conſtitutum ex eſſentia & relatione, & ſic non ponitur in recto, nec ut relatio, nec ut ſubſiſtens.

Ad hoc dico, quòd eſt totale ex parte rei, ſed non ſecundum rationem

rationem, & cum arguit, *ergo ſicut perſona &c.* nego conſequentiam, non enim concretum dicit conſtitutum ex multis, ſed formam in ſubiecto, ſic relatio diuina in concreto, puta pater ut ſic dicit patrem in natura diuina. A

Scotus autem in 1. diſtinct. 23. tenet quòd perſona ex ſua ratione formali non dicit niſi incommunicabilitatē, licet et ad iunctionem rationalem, & eſſentiam, quoniam illa incommunicabilitas eſt negatiua, uult quòd perſona, ut communis tribus non dicat niſi conceptum negatiuum communem tribus, qui non requirit aliquod poſitiuum commune tribus, eo quòd ab ultimis diſtinctis, & diſtinctiuis non poteſt abſtrahi aliquod commune poſitiuum, aliter non eſſent primo diuerſa, poteſt tamen abſtrahi commune negatiuum, ut Aſinus & Equus conueniunt in non homine: ſimiliter eorum differentiæ, non tamen in aliquo poſitiuo, ut ſunt diſparatæ ſpecies. ſed B. Thom. reducit incommunicabilitatem communem tribus ad eſſentiam ut eſt hypoſtaſis, ad relationem ut ſubſiſtentem, ita quòd Hypoſtaſis & ſubſiſtens diſtinctum, ſic conuenit tribus, ſicut incommunicabilitas, immo conſequitur ad illa. B

Argumenta Scoti ſumpta partim ex diſtinct. 23. partim ex 25. ſunt tria.

Primum probat quòd non dicit relationem ex ſua ratione formali. Relatiuum ſuperius dicitur ad aliud, ad quod dicitur relatiuum inferius, hæc non primum exemplum, nam duplū eſt duplum dimidij, ſic duplum multiplex dimidij, ſed perſona non dicitur ad aliud quod pater dicitur. non enim dicitur perſona, filij perſona, ergo &c.

Ad hoc eius propoſitio aſſumpta eſt uera tantum, quandó utrumque relatiuum ſignificatur modo relatiuo, ſed ſi alterū, puta ſuperius ſignificatur modo abſoluto non eſt uera, conſtat autem, quòd perſona ſic ſignificatur ideo non concludit, nec exemplum iuuat, utraque enim ſignificatur modo relatiuo, quod non contigit in propoſito.

Secundum probat, quòd nec ſignificat ſubſtantiam, & Hypoſtaſim, quia ly Hypoſtaſis eſt indifferens ad abſolutum, & relatiuum, perſona autem eſt quid relatiuum in Deo. C

Ad hoc licet Hypoſtaſis, ut Hypoſtaſis ſit indifferens, non tamen ut diuina, immo ut eſt reſpectiua.

Tertium probat quòd nullum poſitiuum quidditatiue poſſit tribus eſſe commune, ut prædicatum in quid, ab ultimis diſtinctiuis, & ultimis diſtinctis nihil poſitiue poteſt abſtrahi: ſed perſonæ diuinæ ſunt ultimo diſtinctæ, cum ſint ut ſpecies ſpecialiſſimæ diſparatæ in genere relationis, ergo.

Ad hoc, maior, non eſt uera, niſi quando ultima diſtincta, & diſtinctiua ſignificantur ſub ultimis conceptibus, ſignificare perſonam diuinam ſub conceptu paternitatis, & filiationis modo conſtat quod cum dico perſonam diuinam, non dico hunc perſonam, & ideo eius ratio non ualet.

Quæſtio XXX.

ARTICVLVS I.

CIRCA hunc articul. non cadit difficultas, niſi in reſponſione ad quartum de duplici numero, ubi inquit Bea. Thom. *Numerus abſolutus non eſt niſi per acceptionem intellectus noſtri,* uſque illi, *ut ſunt intellecta.* Nam tunc uidetur quòd tantum ſit ens rationis, cum ſit per opus ſolius intellectus, & tamen Arithmetica, ſi eſt de numero abſoluto, ergo ſcientia realis pro ſubiecto habebit ens rationis, quod eſt inconueniens.

Ad hoc dico duo, primo quòd licet non habeat eſſe niſi per intellectum, non tamen ſequitur quod ſit ens rationis, ut diſtinguitur contra ens reale aliter ſcientia eſſet ens rationis, & omnis habitus in intellectu. E

Dico ſecundo, quòd Arithmetica non eſt de illo, ſed de applicato, licet non cōſideretur, ut applicatus quoniam abſtrahit à materia ſecundum rationem, ſed nō ſecundum eſſe. ſic Geometria eſt de linea, quæ eſt in corpore naturali ex ſecundo phyſicorum: licet non conſideretur, ut eſt in tali, uel tali corpore.

ARTICVL. II.

Vtrum in Deo ſint plures perſonæ quam tres.

CIrca hunc articulum duo ſunt agenda, primo proponuntur duo notabilia circa probationem, & ſufficientiam triū perſonarum, ſecundo mouebo quædam dubia circa aliquas propoſitiones huius artic.

Primo aduerte quòd probatio concluſionis ſtat in hoc formaliter, ſi perſonæ diuinæ ſunt plures, quam tres, eſt propter quatuor relationes, quarum quælibet deberet perſonam conſtituere: ſed hoc non eſt neceſſe quoniam ſpiratio actiua non habet oppoſitionem ad paternitatem, nec ad filiationem, ergo nec diſtinctionem, ergo non conſtituit perſonam diſtinctam à patre, & filio, & ſic remanent tantum tres conſtituentes, ergo tantum tres perſonæ.

Secundo. Aduerte quòd Herueus in prima diſtinct. 10. quæſtion. 1. articul. 4. addicit modum, quo Beat. Thom. in quæſt. de potentia quæſtion. 9. articul. 9. aſſignat ſufficientiam trium perſonarum, & ſtat in hoc. Perſonæ diuinæ multiplicantur ex modo procedendi & hoc dupliciter, quia uel per non procedere, & ſic eſt pater, & non poſſunt eſſe plures improducti, quoniam cum non includeret ordinem originis, non diſtinguerentur realiter, & ut dicit Hilarius, ſi eſſent plures improducti eſſent plures dij, uel per procedere, & hoc dupliciter, uel per modum intellectus, ſic eſt uerbum, uel per modum uoluntatis, ſic eſt ſpiritus ſan. & non poſſunt eſſe plures actiones immanentes, ergo ſunt tantum tres perſonæ, ſed dicit illic Herueus. hæc uia præciſe ſumpta non eſt efficax: quoniam quod procedit per modum intellectus & uoluntatis, magis diſtinguuntur, ut ſic, quàm intellectus & uoluntas, quæ cum non diſtinguantur niſi ratione: nec perſonæ diſtinguerentur niſi ratione. Vnde ſicut ſupra dictum eſt, quod ad diſtinctionem realem proceſſionum non ſufficit diſtinctio formalis principiorum productiuorum, ſed ordo originis pro ut procedens eſt à generante, & genito: ſic diuerſus modus procedendi non ſufficit ad diſtinctionem realem perſonarum, niſi conſumptis relationibus oppoſitis, & propterea uia poſita in præſenti articul. eſt efficax, aliæ autem ſunt ad apertiones.

Quantum ad primum principale Aduerte quædam propoſitiones dubiæ ſunt in articul. quas eſt neceſſe uentilare.

Prima, *ſi quæ relationes non ſunt oppoſitæ, ad eandem perſonā pertinent.* Contra, paternitas & ſpiratio paſſiua non ſunt oppoſita, quia Pater, & procedens non ſunt correlatiua, ergo ſtante propoſitione B. Thom. utramque poterit eſſe in patre, & ſic patri non repugnat produci.

Ad hoc Expoſitor reſpondet quòd licet non opponantur relatiuè ratione relationis, quia non ſunt correlatiua, tamen opponuntur relatiuè ratione originis, quia de ratione procedentis eſt, quod ſit à generante, & genito, pro ut proceſſio amoris eſt ex proceſſione intellectus, & non è conuerſo, & propter talem ordinem originis ſtat realis diſtinctio inter paternitatem & filiationem.

D Tu autem clarius potes dicere, quòd etſi præciſè ſumptæ nō opponuntur relatiuè, tamen aliquo ſubintellecto, ſcilicet originis opponuntur nam pater à quo eſt perſona procedens, opponitur procedenti, & ideo quia inter patrem, & ſpirantem non cadit origo, quia non neceſſe ſpirans, ut ſpirans eſt à patre, taliter patri ſpiratus eſſe ab altero, ſed ut hic ſpirans, puta filius, propter ea paternitas, & ſpiratio actiua non opponuntur, nec præciſe ſumpta, nec cum aliquo ſubintellecto, & ideo eidē perſonæ conueniunt.

Oportet ergo uel uni quæritur, cur B. Thom. proponit diſiunctiuam, & tamen tantum primam partem diſcutit, ſcilicet uel una tantum conueniat utrique & relinquit illam, uel una uni, uel altera alteri.

Ad hoc dico, quòd ex diſcuſſione primæ partis apud ingenioſos, ſequitur manifeſtatio ſecundæ: nam diſcutit, quòd una ſcilicet proceſſio non poteſt conuenire patri, & filio, quoniam repugnat generanti, & genito eſſe procedentes, ex eadem ſequitur manifeſte hanc copulatiuam eſſe falſam una ſcilicet ſpiratio actiua conueniat patri, & alia ſcilicet proceſſio cōueniat filio, uel è conuerſo: nam determinatum eſt repugnare filio procedere, ſimiliter filio ſpirare patrem.

Tertia non autem poteſt eſſe, uſque ibi *alteri eorum.* Quæritur cur Be. Thom. proponit negatiuam cum duplici parte, & tamē primam tantum proſequitur relinquens ſecundam, ſcilicet *uel alteri eorum.*

Ad hoc dico, quòd oſtenſo, quomodo repugnat copulatiuè patri & filio procedere, quoniam generatio non eſt ex proceſſione, ſed è conuerſo, ſtatim infertur apud ingenioſum, quòd diſiunctiuè repugnat alteri eorum.

Relinquitur ergo, uſque in finem. Quæritur cur B. Thom. concludit, quòd ſpiratio conueniat patri, & filio, cum tamē ſolum probauerit, quod proceſſio non conuenit patri, & filio: non enim ex hac negatiuè uidetur ſequi hæc affirmatio, ſpiratio actiua

Univerſidad de Deusto Biblioteca

actiua, conuenit, patri, & filio: ſtat enim cum illa negatiua quod conueniat ſoli patri.

Ad hoc dico, quòd non concludit abſolute illam affirmatiuam, ex negatiua, ſed ultra hoc addit proprium medium, ibi ut pote nullam habent oppoſitionem nam ex eo, quod non opponitur, ſequitur utrique conuenire, quæcunque enim conueniunt patri, conueniunt filio remota oppoſitione relatiua, vt dicemus infra loquentes de ſpiritu Sancto.

Articvl. III.

Vtrum termini numerales ponant aliquid in diuinis.

Circa hunc artic. primo conſiderantur propoſitiones Beat. Tho. ſecundo ponam defenſionem impugnantium. Quãtum ad primum: *Magiſter in Sen.* vide ſex. Magiſtri in 1. diſt. 24. in principio: *& hanc conſequitur numerus qui eſt ſpecies quantitatis.* Aduerte quòd hæc intētio fundata eſt in 3. phyſicorum tertu 66. vbi ſic habetur, *non ſi ... hic numerus à diuiſione continua*, ſed in immaterialibus non eſt diuiſio continui ergo nec inueniuntur in eis. Præterea quantitas non eſt eiuſdem rationis in ſeparatis & materialibus cum illa ſit perfectionalis, hæc autem dimenſiua ergo numerus cauſatus ex diuiſione non eſt eiuſdem rationis in his, & in illis. Præterea Beat. Thom. in 3. phyſicorum lect. 12. ibi, *eſt autem duplex diuiſio*, aſſignat differentiam inter numerum quantitatiuum, & numerum tranſcendentem, quoniam quantitatiuus tendit in infinitum ex Ariſt. 3. Phyſicorum, tranſcendens autem, quia eſt numerus naturarum non cum ſint determinatæ ſpeciei in vniuerſo.

Alia eſt diuiſio formalis quæ fit per oppoſitas formas. Aduerte quòd Beat. Thom. in 4. metaphyſic. lect. 2. non dicit quòd fiant per diuerſas formas, ſed per diuerſas entitates, prout una non eſt alia, vnde in ſeparatis licet non ſit forma propriè dicta, tamẽ talis diuiſio eſt, quia ſunt diſtinctæ quidditates, & poſſunt dici formæ vel actus metaphyſici. *Et talem multitudinem ſolam contingit eſſe in rebus materialibus.* Aduerte propter ly, *ſolam* quòd in ſeparatis, quia non eſt quantitas, ideo eſt ſola vnitas, & multitudo tranſcendens, quia in corporeis eſt duplex quantitas dimenſiua & perfectionalis, ideo in eis eſt duplex vnitas, & duplex multitudo ſcilicet quantitatiua, & tranſcendens, ut videbis in Capreol. in 1. diſtin. 24. quæſtio. 1. ad ſecundum Gregorij, contra primam.

Alij vero eandem multitudinem vſque ibi quod eſt quantitas. Aduerte quòd licet B. Thom. hanc opinionem hic pertranſeat, tamen in quæſtio. de potentia quæſtio. 9. artic. 7. ibi, *ſed illud non eſt ſimile* eam improbat, & ſtat in hoc, quia omnes ſpecies quãtitatis ex ratione ſpeciei dicunt imperfectionem, quia conſequuntur materiam, & ſunt inſeparabiles à materia ſecundum eſſe *ſpecies autem qualitatis &c.* Vide eum.

Nos autem dicimus quod termini numerales. Ratio huius eſt quia numerus quantitatiuus, eſt numerus materialis, nullum autem materiale prædicatur de Deo niſi metaphyſice.

Huiuſmodi autem vnum. Aduerte quòd B. Tho. in 4. metaphy. contra Commentatorem in lect. 2. probat, quod tale vnum tranſcendens non addit aliquid poſitiuum, primo quia eſſet proceſſus in infinitum. ſecundo quia illud additum eſſet diſtinctum ab ente, ut ens eſt, ergo eſſet non ens, & per conſequens non poſitiuum.

Eadem ratione videtur res multa multitudo, ſic accepta ſignificat res illas. Aduerte quòd B. Thom. in quæſt. de potentia quæſt. 9. artic. 7. ibi, *& ſimiliter multitudo.* Clarius dicit quòd multitudo addit diuiſionem ſupra ens, ſuppoſita indiuiſione circa vnumquodque, quod eſt pars multitudinis: ita quòd multitudo dicit duplicem negationem, dicit enim negationem diuiſionis circa vnamquamque earum, intelligendum eſt, de diſtinctione vnius ab altero in hoc enim completur ratio multitudinis.

Numerus autem qui eſt ſpecies quantitatis &c. & ſimiliter vnum vſque, ibi, *numeri* hanc licet ponat tantum in prima parte, tamen in q. de potentia Dei, quæſtio. 9. articul. 7. ibi *quod quidem vnum*, & ratio eius ſtat in hoc, quia eſt in determinato genere accidentis ſcilicet in quantitate, ergo dicit aliquid ſupra rem, quæ dicitur una, uel numerata.

Quid autem ſit illud quod addit, vide Capreolum in 1. d. 25. quæſt. 1. in probatione primæ concluſionis, ibi *Si ga autem res ſit.* Sed aduerte quod Paulus Sonc. in 10. metaphyſic. quæſt. 3. improbat Capreolum, qui tenet hac unitatem eſſe non continuitatem nec quantitatem continuam, ſed eſſe indiuiſum, quod dat talis quantitas ſubiecto ſuo. Paulus autem non vult, quòd ſit illud eſſe, ſed ipſa continuitas: & probat dupliciter: primo ſic quantitate continua lapis eſt indiuiſus in ſe, & diuiſus à quolibet alio, ergo illa eſt unitas lapidis. ſecundò ſola quantitate continua poſita in lapide a. & quolibet alio remoto, lapis a. facit numerum cum lapide b. ergo illa eſt unitas lapidis.

Ad primum, nego antecedens: dico enim quòd ſuppoſito, quòd quantitas continua non daret eſſe indiuiſum lapidi, nõ poſſet dici indiuiſus in ſe, & indiuiſus ab alio. Vnde huius indiuiſionis quantitas continua eſt principium remotum, ratio propria eſt illud eſſe indiuiſum: unde ueretur dici vnitas.

Ad ſecundum per idem nego antecedens, quia ſeclusõ eſſe indiuiſo non faciet numerum, quia non erit vnum. vnde ſi Paulus aduertiſſet conditiones, quas attribuit continuitati poſſe æquæ bene attribui ipſi eſſe indiuiſo non inſurgeret contra Capreol. Tu igitur tene cum Capreol. in reſponſione ad primã & ſecundum in artic. quæ videntur concludere quòd termini numerales ponant aliquid in Deo. Aduerte quòd ly, ponere aliquid in Deo, dupliciter exponitur primo quia dicit aliquid poſitiuum in Deo, & ſic termini numerales ponunt aliquid in Deo poſitiuum, & attribui dicuntur Deo, quia eſſentia quæ vt indiuiſa dicitur vna, & ut eſt principium intelligendi dicitur intellectus.

Secundo quia addunt aliquid poſitiuum ſuper eſſentiam ſic non ponunt aliquid in Deo, ſed in creaturis in quibus eſt cõpoſitio ſubſtantiæ & accidentium pro reſponſione ad tertium aduerte, ut dixit Beat. Thom. ſupra in quæſt. 11. ar. ſecundo ad quartum multitudo vt conſtituta ex vnitatibus eſt poſterior vno vt autem includit diuiſionem qua priuatur vnum, eſt prior uno, nam in primo ſigno apprehendimus, quòd a. eſt ens, & in ſecunda quòd a. non eſt b. & in tertio quia a. eſt indiuiſus, & b. in ſe, & tunc apprehendimus quod a. eſt vnum. & b. eſt vnum & in quarto apprehendimus quod a. & b. conſtituunt multitudinem quia primo apprehendimus diuiſionem in ſecundo ſigno quæ clauduntur in ratione multitudinis ſtat quòd ratione diuiſionis multitudo eſt prior vno. Quantũ ad ſecundum principale, aduerte, quòd tres propoſitiones articuli ſunt impugnatæ.

Prima ſ. vnde talis numerus, qui eſt ſpecies quantitatis non tranſeunt eſſe nobis materialibus. Contra hanc argumentatur Grego. in 1. diſtinctione duodecima quarta quæſtione prima articulo ſecundo contra ſecundam vt autem videas argumenta per ſe ſoluta: primo pono phantaſiam eius ſecundo declaro in quo decipitur Capreol. recitat in primo diſtinct. 24. quæſt. 1. art. 2. in 1. concluſione.

Circa primum ſcias quòd mens eius ſtat in hoc. Vnum eſt duplex. ſcilicet vnum ſimpliciter, & eſt illud, quod eſt indiuiſibile actu & potentia qualia ſunt abſtracta. & vnum ſecundum quid puta actu licet ſit diuiſibile in potentia vt omnia compoſita materialia, primum vnum componit numerum ſimpliciter & ſecundum vnum numerum, ſecundum quid enim partes ſunt vnitates ſecundum quid, vt duo lapides, ſic expoſitis terminis tenet ipſe, quòd vnum ſimpliciter & numerus ſimpliciter non ſunt, niſi in abſtractis, quia ſola indiuiſibilia actu & potentia, numerus autem vt unum ſecundum quid in compoſitis tantum.

Circa ſecundum ſcias, quòd fallitur propter hoc, quia non diſtinguit inter unitatem, & vnum denominatiue nam unitas dicit diuiſionem ſimpliciter ... non eſt neceſſe, quòd dicat indiuiſionem ſimpliciter: licet enim quòd ſit diuiſibile, licet actu non ſit diuiſum: & ideo ſi conſideraueris inuenies quòd argumenta eius non concludunt de vno, ſed de unitate.

Item ſcias, quòd multitudo eſt quid ſuperius ad numerum formalem, ſiue metaphyſicum, & numerum quantitatiuum ſicut analogum, & omnes paſſiones, ac proprietates, & nomina ſpecierum, quæ verificantur de numero quantitatiuo, prius verificantur de multitudine: unde paritas, & imparitas, & perfectio & ſuper excedentia binarius ternarius &c. non ſunt conuenientes ſolum modo quantitatiuo, ſed multitudini, & ſic paritas, & aliæ proprietates, ut prædicantur de duobus angelis, & duobus lapidibus eſt prædicatio analoga, & ex hac declaratione videbis ſoluta eius argumenta recitata à Capreol. in 1. diſt. 24. q. 1. contra ſecundam in ſecundo loco.

Secunda, huiuſmodi vnum ſicut ſupra dictum eſt. Contra hanc arguit Scotus, ut refert Capreol. in 1. diſtinct. 24 quæſtio. 1. contra tertiam, ſed aduerte ipſum decipi in hoc, quod credit mentem noſtram eſſe illam indiuiſionem eſſe ipſum vnum, quod vnq; hac fallum eſt ... entitatem rei, ut ſit ſub indiuiſione eſſe vnum ens & ſumpta pro toto, & non tantum pro indiuiſione eſt paſſio entis & ut ſic eſt menſura, & eſt perfectio, &

fectio, & prædicatur de Deo, & conſtituit multitudinem, propterea argumenta illa procedunt ex malo intellectu, vt videbis: ideo non militant contra viam B. Thom.

Tertia numerus autem, qui eſt ſpecies quantitatis. Contra arguit Grego. in Capreol. 1. diſt. 24. quæſt. 1. contra primam. Aduerte ipſum decipi in hoc, quod credit rem ſola ſua ſubiecta eſſe indiuiſam in ſe, & diuiſam ab alia, & ſic ſe ipſa eſſe vnam, ſicut ſua entitate eſt ens, quod tamen non eſt uerum, niſi unitate tranſcendenti, ſi autem debet eſſe una quantitatiua, requiritur quãtitas, & eſſe quantitatis indiuiſum. Secundo decipitur, quia credit illam unitatem, ſi eſt diſtincta à re, una non poſſe cauſari, niſi ex alteratione, & generatione, quod tamen non eſt uerũ, immo ſola copulatio ſufficit, ſicut ſola diuiſio cauſat multitudinem. Tertio decipitur in ſubiecto talis unitatis credit enim ſi eſt diſtincta a re una, quod debeat eſſe ſubiectiue in aliqua parte quod non eſt uerum immo eius ſubiectum adæquatum eſt tota res una, & in hoc differt unitas a puncto de quo dicit Commentator in 5. metap. comm. 11. indiuiſibilem quantitate ſi non habet ſitum, eſt principium numeri ſi habet, eſt punctum. & propterea dicitur quòd unitas eſt ſimplicior puncto, quoniã abſtrahit a ſitu, non quod ſit extra continuum, ſed quia nõ determinat ſibi aliquod ſignabile in continuo, ex his ſolutæ apparebunt tibi eius argumenta.

Articvl. IIII.

Vtrum perſona ſit nomen commune Tribus.

Circa hunc art. primò examinabuntur propoſitiones aliquę. ſecundo defendam concluſionem contra Aureol.

Primo, Quidam dixerunt quod eſt communitas negatiua. Aduerte quod inter hos fuit Scotus, vt patet in 1. diſtinct. 24. cuius ſenſum recitauit in quæſt. 29. art. 4. & ſolui rationem eius, de vltimis diſtinctionis & diſtincti.

Secunda, Quidam dicunt, quòd eſt communitas intentionis. Inter hos eſt Hiſpanus, cuius argumenta recitata à Capreolo in primo diſtinct. 23. q. 1. contra ſecundam ſupra ſoluimus, in quæſt. 29. quarto.

Tertio non ſunt conſequens, & ſpecies, ſed ſicut indiuiduum vagum. Aduerte quod ly conſequens, & ſpecies, non ſumuntur pro ſecunda intentione, ſed pro re, cui attribuitur intentio, idem dicas de indiuiduo vago, & eſt ac ſi diceret, non ſicut nomẽ generis, ut animal, nec ſicut nomen ſpeciei, vt homo ſed ſicut nomen indiuidui vagi, ut aliquis homo.

Quarta nomina enim ſpecierum & generum. Aduerte quòd nomina enim generis, & ſpeciei, naturam communem ſemper non ... nomen autem indiuidui vagi importat naturam communem, non ut communis eſt, ſed ut indiuiduata, & per ſe ſubſiſtens, ſed non explicat, indiuiduantiam nomen autem indiuidui ... communem indiuiduatam, & explicat principia indiuiduantia, puta hanc carnem &c. & propterea eſt ſub vltimo conceptu, & vltima determinatione, & ideo non poteſt de pluribus prædicari.

Quinta hoc tamen intereſt. Aduerte quòd indiuiduum vagum ex parte naturæ dicit diſtinctionem in natura, & in modo exiſtendi, indiuiduum autem uagum ex parte modi exiſtendi dicit indiſtinctionem in natura & diſtinctionem ex parte modi exiſtendi, qui eſt modus relationis, ut per ſe ſubſiſtentis in Deo primum indiuiduum uagum inuenitur in creatis, & non ſecundum. in Deo autem ſecundum, & non primũ quia ſtat eſſentia indiſtincta in tribus.

Indiuiduum vagum duplex ex parte naturæ ex parte modi.

Secunda hoc autem nomen perſona. Hæc eſt concluſio, reſponſio cuius ratio debet ſic formari, perſona diuina dicit ſubſiſtens diſtinctum in natura diuina. ſtante indiſtinctione naturæ, & hæc ratio perſonæ conuenit vniuoce Tribus, ergo eſt communis Tribus: ut indiuiduum vagum ex parte modi exiſtendi.

Quantum ad Aureolum, Aduerte, quòd deceptus eſt. Primo, quia idem iudicauit de perſona, aliqua perſona, & hac perſona, ſicut de homine, aliquo homine, & hoc homine. & tamen iudicium eſt falſum, quoniam homo ſignificat naturam communem ſimpliciter, ut ſpecies: perſona autem non naturam communem, ſed ſubſiſtens diſtinctum, & ideo perſona, & aliqua perſona ſunt indiuiduum uagum. Decipitur ſecundo quia exiſtimauit perſonam eſſe indiuiduum vagũ, ſicut Deus, quod eſt falſum, quia ly, Deus eſt indiuiduum vagum ex parte naturæ perſona autem ex parte modi exiſtendi tantum. Decipitur tertio quia credit non poſſe ſignari indiuiduum vagũ niſi per nomen ſpeciei, uel naturæ cum ſigno particulari, quod eſt falſum de indiuiduo, uago ex parte modi exiſtendi, quod tamen reperitur in Deo tantum. Pro reſponſione ad tertium in articulo aduerte, quòd Ioannes Bacon. in primo diſt. 24. q. 1. ibi, *ſed ſine aſſertione* tenet quod relatio eſt prædicatum uniuerſale, ut conſequens ad paternitatem, & filiationem. Sed dicit, quòd uniuerſale poteſt accipi dupliciter. primo pro natura partita, & diſtincta in ſingularibus, & determinata ad certum gradũ ſecundo pro communi prædicato quidditatiue uniuoco diſtinguibili per differentias ſuas formales: primo modo non eſt uniuerſale in Deo, quia illæ conditiones includunt imperfectionem, & in hoc ſenſu B. Thom. negat uniuerſale in Deo, dicit enim in hac reſponſione quodlibet uniuerſale prædicatur de pluribus ſecundum eſſe indifferentibus, ſecundo modo relatiuo modo poteſt dici uniuerſale ad filiationem, & paternitatem, de perſona autem dicit, quod non eſt uniuerſale nec primo nec ſecundo modo, quia uniuerſale eſt prædicatum eſſentiale, & non exiſtentiæ, ergo &c. De Deo autem dicit, quòd cum prædicatur de perſonis, non eſt uniuerſale quoniam uniuerſale prædicatur formaliter de ſuo inferiori, & non tantum identice: Deus autem non prædicatur formaliter de perſonis, puta patre, & filio, quoniam relatiuum non diffinitur per abſolutum, ut ſic. & hæc omnia probabiliter, & diſputatiue poſſunt teneri, etiam in uia B. Thom.

¶ Quæſtio XXXI.

Articvlvs I.

Vtrum filius ſit alius à patre.

Circa articulum primum, non cadit difficultas. Circa ſecundum duo agenda ſunt, primo ordinare terminos, quos vitare, & quibus uti debemus contra Arrium & Sabellium, ſecundo inueſtigandum eſt, quomodo alius alia aliud uerificentur in Deo, & hinc mouebo dubium.

Quantum ad primum, vt ordo pateat, oculis deſigno ſic:

Confitenda contra Arrium.	Identitas perſonarum in eſſentia.	Simplicitas perſonarum in eſſentia.	Aequalitas perſonarum in eſſentia.	Similitudo perſonarum in eſſentia.
Vitanda contra Arrium.	Diuerſitas perſonarum vel differentia in eſſentia.	Diuiſio perſonarum in eſſentia.	Diſparitas perſonarum in eſſentia.	Alienitas perſonarum uel difformitas.
Confitenda contra Sabellium.	Pluralitas perſonarum.	Diſtinctio perſonarum.	Diſcretio vel ordo perſonarum.	Conſortium perſonarum.
Vitanda contra Sabellium.	Singularitas perſonarum.	Indiſtinctio perſonarum ſignificata, per ly unicum.	Confuſio perſonarum.	Solitudo perſonarum.

Qvantum ad ſecundum, Aduerte, quòd ſi Alius teneatur adiectiue, id eſt, adiungatur ſubſtantiuum in eodem caſu, & propoſitio fiat de termino perſonali, erit uera: ſi de termino eſſentiali, erit falſa, & vtriuſque declarationem

vide

Universidad de Deusto
Biblioteca

vide in Herv. in 1. d. 9. quæſt. 1. in principio clarus, & reſolutus eſt, ſi autem teneatur in omni genere ſubſtantiui aliud dici diſtinctionem in perſona, aliã diſtinctionem in proprietate, aliud diſtinctionem in eſſentia, & hanc aſſignationem poſuit Beat. Thom. in 1. d. 9. q. 1. ar. 1.

Sed quæritur, an Be. Thom. concederet, quòd poſſit ſubſtantiuari, in omni genere & ſuppoſito. Quòd ſi non, utrum hoc ſit ex proprietate ſermonis, & ex ſignificato rei, an tantum ex impoſitione patrum.

Ad primum dico quòd B. Thom. in 1. diſt. vt ſuprà non vult, quòd ſubſtantiuetur in omni genere, ſed tantum in neutro, quia eſt ſicut informe, & commune, ideo attribuitur eſſentiæ, maſculinum autem, & fœmininum, ſicut formatum.

Ad ſecundum dico quod ex logica, quâ utimur in creatis nõ poteſt concludi ex ſignificato rei, quod magis debeat ſubſtantiuari in neutro genere, quam in alio, quia in omni genere in creatis importat diſtinctionem eſſentialem, non tamen [illegible] diſtinctio realis, ſine diſtinctione eſſentiali. Vnde cum dicimus, Sortes eſt alius à Platone, & ſic aliter in ſuppoſito & in eſſentia. Ex logica autem, qua vtimur in Deo, in quo ſit diſtinctio realis, ſine diſtinctione eſſentiali, dico, quòd conuenienter ſubſtantiuatur in neutro, & ſic ſignificat eſſentiam. Nam ex eo, quod indeterminata eſt, & communis, ideo conuenienter attribuitur ei neutrum genus, ut indeterminatum, non autem conuenienter in maſculino, quoniam ſubſtantiuum dictum ſignificationem abſolutam: ergo diceret aliatantum ſuppoſita, & non tantum in ſuppoſito. Aduerte tamen vt dicit Herve. in 1. diſtin. 9. ar. 1. quod hæc ambiguitas non poteſt conuenire ei ex rei ſignificato, ſed potius ex vſu, & adaptatione patrum fundantium ſe ſuper conuenientiam dictam inter eſſentiam, & neutrum genus, quæ tamen conuenientia non cogit: poteſt enim ſuſtineri, quod licet neutrum ex modo ſignificandi ſit indeterminatum, quia non dicit determinatum ſexum, tamen quantum ad rem ſignificatam dicit quid determinatum. Item poteſt ſuſtineri, quod aliud, alius ſignificet aliquid tam ſubſtantiue, quam adiectiue, quod autem ſignificat hanc, puta in ſuppoſito uel illam, ut in eſſentia, non habet à ſe, ſed ex adiunctis.

Articvl. III.

Vtrum dictio excluſiua ſit apponenda eſſentiæ, &

Articvl. IIII.

Vtrum dictio excluſiua ſit apponenda termino perſonali.

VTerque articulus ex connexione pertractandus eſt ſimul, & ſunto tria. Primo declarabo aliquas propoſitiones in 1. art. ſecundo, ponam regulam excluſiuæ, cum ſuis corollarijs, tertio videbo, quomodo poſſit verificari in Deo tam in eſſentialibus, quam in perſonalibus.

Prima dicitur autem dictio cathegorica. Aduerte apud logicos terminum cathegorematicum eſt ille, qui tam ex propoſitione quã extra, aliquid per ſe ſignificatiue importat in concreto, ſiue in abſtracto.

Secunda, dictio vero ſyncategorematica. Aduerte primo, quòd apud logicos terminus ſyncathegorematicus eſt ille, qui nec in propoſitione, nec extra aliquid ſignificat, ſed tantum habet officium in propoſitione, aut vniuerſaliſandi, aut diſtribuendi, aut copulandi, aut confundendi, vt ſigna vniuerſalia, particularia, dictio excluſiua, exceptiua &c. Aduerte ſecundo, illa verba quæ *important ordinem,* id eſt, quæ dictione ſyncathegorematica cognoſcimus quomodo terminus prædicatus ſit ſubiecto, an uniuerſaliter, an particulariter, an conuertatur ſubiecto, & hoc ordine facit dictio excluſiua.

Tertia, in reſponſione ad primum, *Non excludit ſolitudinem abſolutam, & ſimiliter omni reſpectiuam.* Dato quòd Angeli eſſent, tamen non conſequitur Deum ſolitare conſortium, nec eſt alio Deo, ſi enim tolleretur ſolitudo abſoluta nec in ſeipſo propter diuinas perſonas, niſi ponerentur. Vnde poſitis Angelis, & remoto alio Deo, & remotis diuinis perſonis abſolute, & reſpectiue, Deus [illegible].

Quarta, in reſponſione ad ſecundum, Aduerte, quòd argumentum, erat fundatum ſuper hanc propoſitionem, *Quicquid adiungitur termino eſſentiali in diuinis, poteſt prædicari de qualibet perſona,* quæ quidem propoſitio non eſt vera uniuerſaliter, niſi in terminis attributalibus, unde illa eſt falſa formaliter: pater eſt ſolus Deus, ſic enim debet intelligi pater ſolus eſt Deus, ſi autem exponitur ſic, pater eſt Deus, & non eſt aliud, niſi Deus, ergo pater eſt ſolus Deus, dico quòd eſt impropria, & ſic argumentum non concludit.

Quinta, in reſponſione ad quintum, *Cum ſubiectis diuinis dictio excluſiua immobilitat terminum, cui adiungitur.* Aduerte, quid in hoc contradicit Paulo Veneto, qui in tractatu de ſuppoſitionibus uult dictionem excluſiuam confundere mobiliter, utrum tamen in aliquo ſenſu deſcenſus ualeat, dicam in puncto ſequenti.

Quantum ad ſecundum, ſequendo viam Herve in 1. diſtin. 21. quæſtione articulo 1. per eam poſuit talem regulam, quam reputo Thomiſticam: Dictio excluſiua excludit eſſe, quod ita eſt diuiſum à ſubiecto, *quod non includitur ſubiecto, nec includitur à ſubiecto, ſicut ſuperius ſub poſito, & duo oppoſita, vel oppoſita:* quibus, vt ſic repugnat ſimul in eſſe. Huic regulæ annectantur quatuor corollaria.

Primum corollarium. Omnia relatiua, quæ requirunt diſtinctionem ſuppoſitorum ut dominus, ſeruus, Pater, filius, ita ſe habent, quod excluſiua addita uni, excludit reliquum, & conſequenter prædicatum. ſi autem non exigunt diſtinctionem ſuppoſitorum, unum non excludit reliquum, poſito enim Sortem mouere ſeipſum, & tamen mouenti ſeipſum curras, non ſequitur, quin moueri à ſeipſo non curras.

Secundum, dictio excluſiua addita termino, non excludit ea, quæ includuntur in ratione termini, dummodo non faciant diſtinctionem in ſuppoſito. Ratione primi excluſiuam addita uni, non excludit reliquum. Ratione ſecundi dico, quòd licet unum corollarium includatur in ratione ſui alterum corollarium, tamen, quia exigunt diſtinctionem ſuppoſitorum dictio excluſiua addita uni excludit reliquum, licet ex eſſe unius inferatur alterum eſſe ex his patet, conſequentia illam Pauli Veneti eſſe falſam, tantum pater eſt, ergo, non tantum pater eſt: quoniam prima non ualet, tantum pater eſt, ergo pater eſt, quoniam multa [illegible] tantum patrem eſſe, & patrem eſſe, tamen per ly tantum excluditur eſſe ſuppoſitum aliud à patre, & in ſecunda, pater eſt inferens [illegible], quoniam ab excluſiua ad ſuam præiacentem valet conſequentia, negoin terminis relatiuis, quæ requirunt diſtinctionem ſuppoſitorum, & hæc eſt doctrina philoſophi in primo phyſicorum textu octauo ibi, *cum tamen anglus principium,* & ubi reprehendens antiquos, Parmenidem & Meliſſum, dicentes, quod eſt tantum unum ens, & ſimiliter principium dicit, quod ponunt tantum unum, & negant principij rationem, quoniam principium alicuius eſt principium, & ergo ſenſus philoſophi quod hæc conſequentia implicat, eſt tantum unum ens, & illud eſt principium, ergo principium eſt, quæ utique conſequentia non alia ratione implicat, niſi quia dictio excluſiua, omne aliud ſuppoſitum excludit: ergo conſequentia Pauli contradicit doctrinæ Ariſto.

Tertium, quod debuit eſſe ſecundum in ordine, Dictio excluſiua addita termino non excludit ſuum ſuperius, nec ſuum inferius, nec differentiam, nec ſuum accidens, quia terminus dicit nullum talium, ſuper oppoſitionem, & ideo non excludit. Vnde ly, tantum additum homini non excludit Sortem, nec animal, nec rationale, nec accidentia quæ ſunt in homine.

Quartum, dictio excluſiua appoſita termino, qui habet ſuperius, & inferius, [illegible] autem nec includit, [illegible]. Vnde in hac, tantum homo currit, infertur ergo tantum animal currit, ergo tantum rationale, non autem infertur, ergo tantum Sortes currit, nec negatiue, ſed contrarie vero, & ſunt contradictoria, ergo neceſſe eſt alterum verificari de Sorte. Reſpondeo, licet ſit neceſſe alterum verificari, non tamen vt ſequuntur ex illo antecedente, nec ex illo ſunt contradictoria ſed ex ſe.

Item quæritur, Cur dictio excluſiua addita termino communi, non infert terminum diſcretum cum dictione excluſiua, non enim ſequitur tantum homo currit, ergo tantum Sortes currit. Reſpondeo hoc eſt, quia dictio excluſiua non aufert cõmunitatem à termino, quin ſit ſuperius. Vnde ſicut arguere à ſuperiori ad inferius affirmatiue non ualet, ſic à termino cõmuni cum dictione excluſiua non valet.

Iterum non valet dictio excluſiua, immobilitat terminum cui apponitur, ne fiat deſcenſus ſub eo cum dictione excluſiua, & quod dixi de termino communi, & diuerſo intelligentia, de integrali ex parte ſua, non enim ſequitur tantum domus eſt alba, ergo fundamentum eſt album, tamen bene ſequitur tantum domus eſt quanta, ergo fundamentum eſt quantum.

Quantum

Quantum ad tertium ut uideamus quomodo dictio excluſiua verificatur in Deo, & quomodo non ſic procedam in indiuidendo. Dictio excluſiua poteſt apponi in diuinis nominaliter, & aduerbialiter nominaliter ſolus Deus creat, aduerbialiter ſolum vel tantum Deus creat. ſi nominaliter, non ponitur proprie niſi ex parte ſubiecti. ſi autem ex parte prædicati eſt impropria, vt hic, pater eſt ſolus Deus, ſimiliter iſta Trinitas eſt ſolus Deus: ſic exponitur Trinitas eſt Deus, qui eſt ſolus Deus, ita ly, qui referat Deum, & non patrem. Si aduerbialiter poteſt poni ex parte ſubiecti, ut tantum Deus creat, & ex parte prædicati, ſiue poſt copulam immediatè ſiue in fine totius prædicati: exemplum primi, pater eſt tantum Deus. exemplum ſecundi pater eſt Deus tantum, & ſic exponitur, pater eſt Deus, & non eſt niſi Deus, vel non eſt niſi Deus: ergo &c. Sed nominaliter vel aduerbialiter, vel apponitur termino eſſentiali ex parte ſubiecti, & prædicati, ut tantum, uel ſolus pater generat, & ſic patet, quòd exponentes, utraq; eſt propria, & uera, vel formantur mediæ, itaque propoſitio componitur ex ſubiecto eſſentiali, & prædicato Perſonali, ut tantum Deus eſt pater, ſic poteſt eſſe vera, & falſa. vera, ſi ly pater ſtat pro illa perſona, quæ eſt pater, ergo, &c. Si autem ſtat pro relatione eſt falſa, quoniam ſecunda exponens eſt falſa, quoniam homo eſt pater, qui eſt alius à Deo. Aduerte tamen quod ſi hæc propoſitio abſolute acceptatur ab antiquis Theologis ſumebatur ly pater per antonomaſiam, ut tantum Ariſtot. eſt Philoſophus, vel componitur ex ſubiecto perſonali, & prædicato eſſentiali, & hoc dupliciter, vel quod dictio excluſiua apponatur ſubiecto, vel prædicato aduerbialiter. ſi primo modo, ut hic, tantum pater eſt Deus, dico, quòd eſt falſa, quoniam ſecunda exponens eſt falſa, ut patet, niſi ſtat per terminum neutrum, ſic & nullũ aliud à patre eſt Deus. Sed quia hæc ſecunda exponens eſt inſolita, ut etiam dicit B. Thom. in quarto articulo huius quæſtionis, ideo ſimpliciter neganda eſt. ſi ſecundo modo ut hic pater eſt tantum Deus, uel Deus tantum, dico quòd applicata patri, & tertiæ perſonæ eſt uera, quoniam ſecunda exponens eſt uera, ſcilicet pater, & tertia perſona ſunt tantum Deus, quia non ſunt niſi Deus, applicata filio eſt falſa, quia ſecunda exponens eſt falſa, non ſolum enim Deus eſt ſed etiam homo ex unione ad noſtram creaturam, & ſic patet quomodo uerificantur propoſitiones excluſiuæ in Deo, & quomodo non.

Quæſtio Trigeſimaſecunda.

Articvlvs I.

Vtrum Trinitas poſſit naturali ratione cognoſci.

CIrca hunc articulum ſcias, quòd Scotus in prima diſtin. 2. q. 7. ibi, *quia ſicut dixi pluralitas &c.* formas quinque rationes quas non ſoluit: licet alias quorundam doctorum ſoluat, quibus probat, quòd poſſumus naturaliter concludere perſonam producentem, & productam in eadem natura, numero eſſe in Deo: quicquid de ratione eius formali eſt primum productiuum illud, in quocunque inuenitur & à ſe, & ſine imperfectione in eo eſt principium productiuum notitiæ genitæ, & quia concesſa maiore, ad minorem poſſet dici, quòd ad productionem notitiæ genitæ non ſolum requiritur intellectus habens obiectum præſens, ſed qui ſit perfectibilis, & receptiuus notitiæ genitæ, quod repugnat in Deo, ideo probat Scotus hãc reſponſionem non euadere argumentum ſic eſſe perfectibile, & receptiuum dicit imperfectionem: quia denotat potentiam paſſiuam in productiuo. Sed hæc imperfectio non eſt de ratione formali principij productiui, aliter omne productiuum eſſet imperfectum: ergo non repugnat dari principium productiuum ſine his imperfectionibus. ergo intellectus habens obiectum præſens, dato quòd non ſit receptiuus, nec perfectibilis, adhuc eſt productiuus notitiæ genitæ.

Ad hoc diceret philoſophus quòd licet ſufficiat obiectum eſſe præſens intellectui, ad hoc, quòd aliquis ſit intelligens, non tamen ad hoc, quòd ſit intelligens productiuum, ſed requiritur, quod notitia producta diſtinguatur realiter, & eſſentialiter à producente, nam ut ipſe Scotus dicit reſpondendo ad tertium ſimilem oporteret probare communicationem in vnitate naturæ eſſe poſſibilem, quod non poteſt nobis conſtare ex ſenſatis: & ideo ad maiorem dico, quod non ſufficit illud, non concurrunt aliæ conditiones requiſitæ ad productionem realem, inter quas eſt diſtinctio eſſentialis, & quia hæc repugnat ſimplicitati diuinæ, ideo philoſophus reputaret impoſſibilem talem productionem. Poſſet & dici, quod requiritur perfectibilitas, & receptibilitas, & cum arguit Scotus quod hæc dicunt imperfectionem, concedo in actione immanenti, quæ eſt perfectio agentis: nego autem in actione tranſeunte, vt reſpondetur obiectioni de agente liberali, nam liberalitas eſt ad alterum, & concederet philoſophus Deum dum agit ad extra, non perfici, non ſic autem eſſet, ſi produceret realiter actum intelligendi, vel uerbum, & cum dicit Scotus, ergo omne principium productiuum eſſet imperfectum, concedo reſpectu actionis immanentis, in quo ſenſu nunc loquimur, & propterea philoſophus hoc inconueniens fugere exiſtimauit, dicens intellectionem Dei eſſe eius ſubſtantiam.

Secunda, in uiuentibus producens tanto eſt perfectius quanto productum eſt ſibi magis unitum, ſed Deus eſt producens perfectiſſimum ſimpliciter, ergo ſuum primum productum eſt ſibi unitiſſimum ſimpliciter, ergo in eadem natura numero quia hæc eſt magis unitas.

Ad hoc dico, quod fundatur in falſo, ſupponit enim quodlibet uiuens poſſe producere ſibi unitum, quod non conceditur, niſi in generabilibus, eo quod primum uiuens eſt infinitum. ſi ergo produceret ſibi unitum, tale eſſet infinitum, quod repugnat producto, & quia implicat dari plura infinita ſimpliciter, ideo &c.

Tertia, obiectum ut eſt in memoria eſt producens ſeipſum, vel eſt ratio producendi ſeipſum in intelligentia, ubi ergo obiectum & memoria ſunt idem ſimpliciter, obiectum eſt ratio producendi ſeipſum ſimpliciter, ſed in Deo obiectum & memoria ſunt idem ſimpliciter, ergo.

Ad hoc diceret philoſophus, quod obiectũ in memoria non eſt ratio producendi ſeipſum in intelligentia, niſi ſecundum eſſe cognitum, & non ſecundum eſſe naturale, ſic lapis in memoria eſt ratio producendi conceptum lapidis qui non eſt lapis, ſed lapis cognitus. Idem diceret illam propoſitionem aſſumptam non eſſe veram, niſi in illo intellectu qui realiter elicit intellectionem, quod Deo repugnat.

Quarta, prima productio competit primo producenti: ſed productio naturalis eſt prima productio, ergo cõpetit primo producenti, licet non ad extra: quia illa eſt per uoluntatem, diceret, quod non eſſet modo uoluntatis idem cum libertate cõtradictionis, ſed ex uoluntate, ut natura, nam licet philoſophus ponat Deum agere ad extra per intellectum, & uoluntatem, tamen agit ex neceſſitate naturæ.

Quinta, Relationes mouentis, & moti conueniunt eidem naturæ limitatæ, nam uoluntas uult ſe, ergo relationes producentis, & producti conueniunt eidem naturæ, probatur cõſequentia, quia utræque relationes ſunt in ſecundo modo relatiuorum.

Ad hoc dico, quod negatur antecedens reſpectu eiuſdẽ: nam uoluntas actuata notitia obiecti vult ſe, vel alia à ſe: & hæc uolitio recipitur in uoluntate nuda, non ſunt autem idem realiter & præciſè uoluntas nuda, & uoluntas actuata notitia obiecti. Vnde hoc argumentum in via noſtra non eſt difficile, ſed bene in via Scoti, qui vult quod uoluntas ſeipſam præciſè ſic deducat de potentia ad actum.

Dico ſecundo, quod poteſt negari conſequentia, quoniam mouens, & motum non neceſſario requirunt diſtincta ſuppoſita ſicut requirunt producens, & productum. quod autem poſſint eſſe diſtincta ſuppoſita in unitate eſſentiæ non poſſumus ex creatis accipere, immo oppoſitum.

Scias autem quod aliqui Scotiſtæ aliter formãt primam rationem Scoti, & ſic producens perfectiſſimum producit productum perfectiſſimum, productum perfectiſſimum eſt productum in vnitate naturæ, quoniam maxime unitum eſt producenti, ſed Deus eſt producens perfectiſſimum, ergo.

Ad hoc dico, quod philoſophus negaret minorem quaſi implicantem contradictionem, nec concederetur niſi reuelata & ſi inſtas, ergo Deus non poteſt producere perfectiſſimum perfectione poſſibili. Aliqui enim concederent quod Deus non poteſt producere perfectiſſimum, quod poteſt: quia quocunque producto poteſt perfectius producere, & ſic patet quod iſtæ rationes non concludunt, & aduerte quod ſecũda reſponſio eſt tracta ex Olchot. in ſecundo ſententia.

Articvl. II.

Vtrum ponendæ ſint notiones in Deo.

CIrca primum aduerte titulum quòd Notio, quantum ad id, à quo nomen imponitur, eſt illud, quod eſt principiũ cognoſcendi, alterum ut rationale eſt notio hominis: applicando autem ad diuina quatuor ſunt de ratione notionis. Primum quod ſignificetur nomine abſtracto: nam principium formale, ſiue in eſſendo, ſiue in cognoſcendo habet rationem, quod ſecundo; quod pertineat ad originem, quoniam perſonæ diuinæ non diſtinguuntur, niſi origine, ex conſequenti non cognoſcuntur niſi origine. Tertiò quòd dicat dignitatem, quã perſona dicit dignitatem, ut patet ex ſupra dictis de perſona. Quartò quòd ſit proprium rei, quæ per ipſam cognoſcitur: nã ex principio communi non habetur cognitio niſi confuſa, hîc autem loquimur de diſtincta cognitione perſonarum, & aduerte quòd expoſitor adducit hæc pro declaratione tituli, quæ tamen aſſumpſit ex Beat. Thom. in prima diſtinct. vigeſimaſexta, quæſtio 2.

Sed ſicut oſtenſum eſt ſupra. Aduerte quòd Beat. Thom. ideo G pertractauit de uerbo ad uerbum ſuprà in quæſtio. 13. ſecundum. Quia ſicut intelligimus, ſic nominamus. Aduerte quòd Aureol. credit ex his mentem Bea. Thom. fuiſſe abſtractum, & concretum non differre, nec diſtingui in Deo ex parte rei, ſed præciſe ex noſtro modo intelligendi: quia tamen non eſt ſenſus Beat. Thom. immo quòd illa diſtinctio rationis habet fundamentum ex parte rei. talis eſt enim eſſentia diuina, quod ſufficientiſſime æquipollet abſtracto & relatiuo, & ideo fundat utriuſque conceptum: facta hac interpretatione falſa ſuper eam fundat argumenta ſua, quæ & ſicut non militant cõtra Bea. Thom. & ideo non eſt curandum de eis niſi ſe tamen ea ad placitum in Capreol. diſtinct. uigeſimanona, quæſtio prima, contra primam, ibi ſimiliter contra eandem, & aduerte, quòd reſponſio expoſitoris eſt reſponſio Capreol. quæ etiam eſt clarior.

Primo quidem hæreticorum inſtantia. Contra hanc arguit Gre H gorius unico medio, ut patet in Capreol. ubi ſupra, & eſt argumentum ſextum, & aduerte quòd reſponſio Capreol reſoluitur per reſponſionem expoſitoris quæ ſtat in hoc præcipuè ſecunda & tertia Bea. Thom. intendit declarare non quomodo ſit unitas uel Trinitas in Deo, ſed interrogas quomodo perſonæ diſtinguuntur, debemus habere reſponſionum proprium: conſtat autem quod ex dicto Auguſtini quod adducit Gregorius non habemus. Item interrogantium, ut quomodo debet habere reſponſiuũ, ut quo: & hæc fuit intentio Beat. Thom. & ideo Gregorius non ſatisfacit interroganti, ſi remouet abſtracta. *Non autem unam relatione.* Aduerte quòd Gregorius ut refert Capreol. ubi ſuprà, ſoluit hanc rationem Beat. Thom. & dicit poſſe reſponderi, quòd in patre eſt quidem una relatio ſecundum rem, ſed illi competunt duæ rationes quibus trahitur ad diſtinctas ſpecies relationis, & ſic ut induit rationem paternitatis correſpondet filiationi, ut autem induit rationem ſpirationis correſpondet proceſſioni. Et I cum arguit B. Tho. quòd ſequeretur filium & Spiritumſanctũ referri eadem relatione ad patrem: negat conſequentiam: nã ſecundum ipſum Plato albus, & Sortes niger referuntur ad Petrum album, in quo eſt tantum una relatio, & tamen illi referuntur ad Petrum diſtinctis relationibus, ut patet quoniam ſimilitudine, & diſſimilitudine.

Et tu conſidera, quòd hæc reſponſio eſt apparens, nec Capreol. improbat eam niſi in hoc, quod dicit paternitatem, & ſpirationem eſſe unam relationem, & tamen reponi in diſtinctis ſpeciebus relationis, quod uidetur impoſſibile: quoniam ſi reponitur in diſtinctis ſpeciebus relationis, diſtinguitur differentiis ſpecificis rationalis: ergo non poteſt dici una relatio ſicut Iſoſceles, & æquilaterus, non poſſunt dici unus triangulus. Tu tamen aduerte quòd expoſitor ſuper illam propoſitionem in art. *Neceſſe dicere, quòd duæ relationes &c.* uſque ibi, *ſecun.* mouet duo dubia, in quorum primo reſolutionem declarat, quòd propoſitio Beat. Thom. debet intelligi de duabus relationibus adæquatis, ut excludamus paternitatem, & maternitatem, quæ ut partiales correſpondent uni filiationi: eam ſecundo declarat quòd licet duæ relationes in patre non diſtinguantur realiter, tamen æquipollent diſtinctis realiter, & tunc propoſitio B. Tho. debet ſic intelligi, ſi ex oppoſito eis non correſpondeant duæ relationes diſtinctæ realiter, vel æquipollenter.

In reſponſione ad ſecundum, *& ideo ea, quæ habent ordinem ad actum.* ſed contra ſapientia & intellectus ita ſunt abſtracta ſicut notiones, ergo ſi eis repugnat ex modo ſignificandi, quòd de eis non prædicantur ea, quæ pertinent ad actum, ſic repugnat ſapientiæ, & intellectui, & tamen Beat. Thom. dicit in hac reſponſione: quòd ſapientia creat, ergo ſibi contradicit. Ad hoc reſpondet expoſitor: & intendit quòd licet ſa F pientiæ repugnet ex modo ſignificandi, ſicut etiam relationi, non tamen ex ſua ratione formali, quia cum ſignificetur vt forma abſoluta ei non repugnat, immo competit eſſe principium actionis: proprietati autem relationi repugnat, ex modo ſignificandi, & ex ratione ſua formali, quia relationi repugnat eſſe principium actionis ſicut eſſe terminum.

ARTICVLVS III.

Vtrum ſint quinque notiones.

E*T ſic ex hac parte eius inuenta eſt innaſcibilitas.* Ad hoc, quòd conſtet innaſcibilitatem eſſe notionem, quinque agenda ſunt Primo quid importat ingenitum. Secundo quia uidetur eſſe priuatio, ſuper quid fundatur. Tertio quod priuat, ut ponitur notio patris, &c. Quarto probandum eſt quòd ſit notio. Quinto ſoluenda ſunt argumenta Aureoli.

Quantum ad primum & ſecundum & tertium & quartum inuenies omnia reſoluta in Heru. in prima diſtinctio. uigeſimaoctaua, quæſtio. prima, quæ adeo clara ſunt, ut non indigeant declaratione. primum eſt ibi, *Alia eſt opinio, quæ uerior eſt.* ſecundum ibi, *Quantum ad ſecundum duæ ſunt opiniones.* tertium ibi, *ſed adhuc reſtat oſtendere, quid priuat.* quartum ibi, *Quantum ad quartum dico autem, quòd ingenitum eſt proprie notio patris.* Quantum ad quintum, aduerte quòd Capreol in prima diſtin. 28. quæſtio prima, adducit plura argumenta Aureol. & aliorum, & primo quidem probat Aureol. quòd ingenitum ſignificet formaliter poſitiuum quod eſt contra mentem noſtram: nam licet ſupponat poſitiuum ut fundamentum formaliter, tamen dicit priuationem, unde omnia argumenta Aureol. quæ recitat illic Capreol. contra primam, H bene concludunt quòd dicit materialiter, uel fundamentaliter poſitiuum: ſi autem intelligas formaliter, negandæ ſunt omnes maiores.

Secundo aliqui arguunt quòd ingenitum conuenit eſſentiæ ex conſequenti dicit meram negationem, & non priuationem, quorum rationem adducit Capreol. ubi ſuprà contra ſecundam concluſionem, ſed tu reſpondeas Heru. in diſtinct. vigeſimaquinta. quæſtio. prima, articu. 1. ibi, & ſic accipiendo ingenitum ſoli patri conuenit. Vnde negandum eſt ingenitum conuenire eſſentiæ, ut ſtat ſub illis conditionibus, quas adducit Heru.

Tertio aliqui arguunt, ut recitat illic Capreol. cõtra tertiam quòd ingenitum fundatur ſuper eſſentiam, eo quòd etiam ſi auferatur à Deo pluralitas perſonarum, adhuc Deus diceretur ingenitus. ſed tu reſpondeas ut Heru. ubi ſupra, ibi & quando dicitur, quòd dato.

I Quarto arguit Aureol. ut refert Capreol. ubi ſuprà contra tertiam probando quòd non fundatur ſuper uniuerſalem authoritatem principij. ſed eius argumenta, ut bene notat Capreol. æquiuocant de uniuerſali principio prout eſt prædicatum attributale, & prout eſt prædicatum notiale. Nam primo modo eſt prædicatum metaphyſicale quod uerificatur in Deo etiam remota Trinitate. ſecundo autem modo eſt prædicatum merè Theologale, quod ſupponit neceſſario pluralitatem perſonarum, & ideo Aureol. non conſiderans hanc diſtinctionem deceptus eſt, ut uidebis in ſolutionibus Capr.

Quinto arguit Aur. ut refert Capr. ubi ſuprà contra quintam quòd licet ingenitum ſit notio patris, omnino tamen ex hoc, quòd dicat dignitatem, ſed ſolutiones ad argumenta eius claræ ſunt, & reſolutæ à Capr. ubi ſupra: & ſtant in hoc, quòd dicit dignitatem non ex ſuo formali, ſed ex ſuo fundamento quod eſt eſſe uniuerſale principium intellectus & extra productiuorum K & producibilium.

Innoteſcit notione communis ſpirationis. Contrà: non dicit aliquid ſpeciale, cum ſit commune prædicatum de patre, & filio, ergo uel conditiones notionis ſunt male aſſignatæ, uel communis ſpiratio non eſt notio. Ad hoc dico, quòd ſi conſiderentur pater, & filius in ratione ſuppoſiti, ſic eſt quid commune eis, & non ſpeciale, & per conſequens non eſſet notio: ſi autem in ratione ſpirantis, ſic eſt quid ſpeciale, quoniam ſpirant una uirtute numero Spiritumſanctum, & ſic non diſtinguuntur.

Sed adhuc quæritur ſicut communis ſpiratio eſt notio patris, & filij, utrum inſpirabilitas poſſit dici notio utriuſque uel ſaltem patris aut filij. quòd Aureol. apud Capreol. 1. diſt. 28. quæſtio. 1. contra quintam arguit pro affirmatiua, & eſt quartum & quintum argumentum ſimiliter Scotus in 1. diſt. 28. quæſt. ultimum argumentum reſpondens primæ concluſioni

ſioni, videmus declinare ad partem affirmatiuam, quia ſicut A eſſe ingenitum, id eſt improductum eſt proprium patris, ita eſſe inſpiratum eſt proprium filij: ergo ſicut illa negatio eſt notio in patre, ita hæc erit notio in filio.

Ad argumenta Aureol. reſpondet Capreol. & ſtat in hoc, licet inſpirabilitas dicat dignitatem in filio, tamen quia eſt commune patri de patre & filio, & per conſequens non eſt aliquid ſpeciale: ideo non eſt notio, non ſic autem eſt de ingenito, id eſt improducto.

Sed aduerte, quòd hæc reſponſio, uidetur nõ ſufficere: nam ſi ex communitate inſpiratio non eſt notio, nec ſuum oppoſitum, quod eſt ſpiratio ex eadem cauſa erit notio.

Et ideo expoſitor reſpondens Scoto, melius dixit, fundans ſe ſuper reſponſionem ipſius Capreol. ad primum Aureol. ibi ſupra contra quintam, quòd non eſt propter communitatem, ſed quia negatio regulariter non dicit dignitatem, aliter cum Spiritus ſanctus ſit innatus poneretur, & ſeptima notio. quòd B autem negatio, puta ingenitum ſit dignitas in patre, & non in filio, hoc eſt propter fundamentum, quòd ſcilicet eſt vniuerſalis authoritas, in qua fundatur ipſum genitum, vt ſupra diximus. & quia hoc omnino eſt in filio, nec in tertia perſona, ideo negatio in eis non dicit dignitatẽ, & per conſequens non eſt notio filij inſpirabilitas.

In reſponſione ad tertium, *neque tamen ad inuicem prædicantur,* ſcias quòd Scotus in quolibet. quæſtio. 5. art. 2. circa finem ibi *circa tamen materiam* arguitur contra hanc dupliciter primo ſic quæ differunt ratione, non de ſe inuicem prædicantur, ergo hæc eſt falſa, ſapiẽtia eſt bonitas, quam tamen tu concedis, nam ſecundum te ratione differunt.

Secundo exemplum adductum de attributo eſt contra te, ſicut attributum ſapientiæ non eſt attributũ bonitatis, ſic nec notio paternitatis eſt notio ſpirationis, ergo ſicut cum prima ſtat quòd ſapientia eſt bonitas, ſic cum ſecunda ſtabit, quòd pa C ternitas eſt ſpiratio.

Ad hoc reſpondens expoſitor & bene, dicit ideo paternitas, & ſpiratio, non de ſe inuicem prædicantur, quia non ſolum differunt ratione, ſed quia dicunt diuerſas rationes diſparatas, & diſtinguuntur differentijs ſpecificis relationis, & ideo non poſſunt concipi vt vna relatio, ſed vt duæ ſpecies in tali genere, quæ vt ſic de ſe inuicem prædicari non poſſunt, non ſic autem eſt de ſapientia, & bonitate, niſi concipiantur ſub ratione attributi.

Ad ſecundum autem reſponſio ſtat in hoc, paternitas, nec ſub ratione paternitatis, nec ſub ratione notionis poteſt prædicari de ſpiratione: ſapientia autem licet ſub ratione attributi non prædicetur de bonitate, tamen ſecundum ſe prædicatur de ea, & ideo non eſt ſimile, & ſic negatur conſequentia.

ARTICVL. IIII.

Vtrum liceat contrariè opinari de notionibus.

A*D fidem aliquid pertinet dupliciter.* Aduerte quòd ea, quæ ſunt fidei, conſiſtunt in triplici gradu. Quædã ſunt quibus ſtatim, quæ offeruntur intellectui obligatur intellectus aſſentire, & accedere conſenſus voluntatis talis quòd aſſenſus dicitur fides, & talia ſunt in primo gradu, ut articuli fidei. Quædã autẽ ſunt, quibus ſtatim nõ obligatur intellectus aſſentire, niſi poſtquam ei conſtiterit, quòd à Deo reuelata ſunt, quibus ſi tunc non aſſentit, efficitur infidelis, quoniam non credit Deo reuelanti, & hæc ſunt in ſecundo gradu, & ſunt quæ continentur in ſcriptura ſacra præter articulos fidei, ut quòd Solomon ſit filius Dauid, & Iſaac, filius Abraham.

Quædam autem ſunt quibus intellectus nõ obligatur aſſentire, niſi poſtquam ei conſtiterit quòd ſunt determinata ab ec E cleſia. Tunc enim obligatur eo, quòd reducuntur ad illud, credo in vnam Sanctam eccleſiam catholicam: & hæc ſunt in tertio gradu, ex quibus patet quòd de contentis in primo gradu pro nullo inſtanti licet contrariè aut contradictoriè opinari. De his autem quæ ſunt in ſecundo gradu aut tertio licet antequam conſtet quòd ad ea ſequitur aliquod contrarium fidei. *Hoc ipſum induit hæreſim, maximè ſi pertinacia adiungatur.* Aduerte quòd expoſitor vult plura requiri ad hæreticum quàm ad hæreſim, quoniam ſecundum eum, ad hæreſim ſufficit error in intellectu eſſe ea, quæ ſunt fidei in aliquo graduum. Ad hæreticum autem requiritur pertinacia ultra talem errorem, ſed in hoc non uidetur bene ſentire: nam Beat. Thom. in ſecunda ſecundæ, quæſtio. 11. art. 1. tenet quòd differentia conſtitutiua hæreſis eſt pertinacia, & ipſemet expoſitor tenet idem illic. & ratio eſt in promptu quoniã hæreſis dicit electionem, in qua A ſtat conſenſus voluntatis, vel ſecundum aliquos dicitur hæreſis ab hæreſi, hærere autem dicit determinationem uoluntatis, & conſenſus determinatio æquipollet pertinaciæ, ut ea dicitur in diffinitione hæreſis, non enim ſumitur hîc pertinacia pro obſtinatione, illa enim conſtituit tantum impœnitentem hæreticum, ſed pro expreſſo conſenſu, quoniam ſic expreſſus conſenſus circa ea quæ ſunt fidei, conſtituit fidelitatem, ita oppoſitus conſenſus conſtituit infidelitatem cuius una ſpecies eſt hæreſis.

Sic igitur dicendum quòd eſſe notiones. Aduerte quòd B. Thom. ex illis verbis, *aliqui opinati ſunt,* loquitur in præterito, & ideo non immeritò quæritur, ſi etiam nunc liceat contrariè opinari de notionibus ſicut tempore primitiuæ eccleſiæ, ſcias igitur quòd Scotus in 1. diſt. 28. quæſt. 1. ad tertium ibi, *& ita ſicut poſteriores,* videtur declarare, quòd ſic, & ratio eius eſt, quia primi nõ plenè potuerunt inueſtigare ſicut poſteriores, & nunc etiam B non inconuenit quòd poſtremi, uel moderniores adhuc melius inueſtigauerint, & ſic poſuerunt ſextam notionem ſcilicet inſpirabilitatem, de qua B. Thom. non facit mentionem nec affirmatiuè nec negatiuè.

Videtur tamen tutius dicendum quòd nunc non liceat: quoniã res optimè examinata eſt, & ſtante ratione data de notione patet ratio quare non debet admitti, quòd inſpirabilitas ſit ſexta notio, quam rationem aſſignauimus in articulo præſenti reſpondendo ad argumentum Scoti: ideo hæc via tutior eſt.

Sed iterum quæret aliquis quare Ambroſius non admittit ingenitum eſſe notionem patris ut patet in 1. diſt. 28. Dico ad hoc cum Magiſtro, uide ibidem, & cum Scoto, ubi ſupra, quòd hæc ratio fecit, ne fideles ſimplices deciperentur ab hæreticis: nam ly, ingenitum, non dicitur ad aliud, ſicut genitum, & genitor: ſuppoſito enim quòd pater non genuiſſet, adhuc poteſt dici ingenitus, & ideo uidetur eſſe abſolutum: nullum autem abſolutum eſt proprium alicuius perſonæ: poſtquam autem inueſtigatum C eſt, quòd reducitur ad relatiuũ quia negat relationẽ, id eſt generationem ſumpta pro quacunque productione, quæ negatio fundatur ſuper uniuerſale, & ideo tale principium potuit à poſterioribus poni notio ſine periculo.

Quæſtio XXXIII.

ARTICVLVS I.

Vtrum Pater ſit principium filij.

H*Oc nomen principium nihil aliud ſignificat &c.* uſque in finem corporis. Aduerte quòd Beat. Thom. non accipit principium ſecundum aliquem modũ poD ſitum à philoſopho in 5. met. niſi forte tertiũ modum, qui eſt de principio extrinſeco, puta effectiuo à quo incipit rei generatio, ſed accipit modum communiſſimum ad quem philoſophus reducit omnes alios modos, cum dicit *communis igitur principiorum communis principium eſſe. Vnde aut fit, aut eſt, aut cognoſcitur,* & hoc inſinuat Beat. Thom. cum dicit *omne illud, à quo &c.*

In reſponſione ad primũ *principium communius eſt quam cauſa.* ſed contradicit philoſophus in 4. met. tex. 3. quòd unum, & ens ſunt conuertibiliter idem, ſicut principium & cauſa, ergo.

Ad hoc dico quòd philoſophus in 4. met. non accipit principium uniuerſaliſſime, ſed contractum ad principium productiuum, quod quia in omnibus creatis diſtinguitur à principiato eſſentialiter, ideo poſuit illud conuerti cum cauſa, non enim potuit comprehendere principium productiuum coeſſentiale ſuo producto. licet autem in creatis principium pro E ductiuum conuertatur cum cauſa, non tamẽ principium uniuerſaliſſime ſumptum, nam & apud philoſophum principiũ lineæ eſt punctus, non tamen cauſa in aliquo genere cauſæ.

Prima pars rei dicitur principium ſed non cauſa. Sed contra, omnis pars componens, uel eſt materialis, uel formalis, ergo eſt cauſa materialis, uel formalis, & per conſequens propoſitio B. Thom. eſt falſa.

Ad hoc dico, quòd B. Tho. truncate allegatur, non enim dicit ſimpliciter quòd prima pars rei non ſit cauſa, ſed facit hanc diſiunctiuam, primus enim terminus vel etiam prima pars rei eſt principium ſed non cauſa, ſufficit autem huius diſiunctiuæ primam uel ſecundam partem eſſe ueram. conſtat autem primam eſſe ueram: quoniã punctus eſt primus terminus lineæ, & eſt principium & non cauſa, & ſic patet, quòd argumentum non militat. concludit enim uerum, nec B. Thom. intendebat oppoſitum cum loquitur diſiunctiuè.

Universidad de Deusto Biblioteca

Quatro autem aliquod nomen eſt communius. Aduerte q. Capr. in 1. diſt. 27. contra ſecundam adducit Aureol. dicentem hanc propoſitionem eſſe veram, ſi tale communius, conuenit Deo, ſed dicit ipſe quòd non magis conuenit, quàm cauſa, quia nullus modus principij aſsignatus à philoſopho competit Deo, vt patet ergo.

Ad hoc dicitur, q. licet nullus modus particularis conueniat Deo, tamen ratio communiſſima principij conuenit ei, vt diximus in primo articulo, nullus autem modus cauſæ, nec eius communiſſima ratio conuenit Deo, importat enim diſtinctionem eſſentialem à ſuo cauſato.

In reſponſione ad ſecundum. *ſed hoc non eſt in vſu*: ſed contrà, principium eſt relatiuum formaliter, & non poteſt concipi niſi conceptu relatiuo, ergo dicitur ad conuertentiam, ergo ſimpliciter principium eſt principium principiati.

Ad hoc dico, quòd ut refert magiſter in 1. diſtinctio. 26. ibi. *Quidam tamen putant.* Auguſtin. in 5. de Trinitate negat omne relatiuum dici ad conuertentiam. quoniam in multis, non inuenitur terminus quo ſibi vicíſſim correſpondeant, & præcipuè in Deo, nam uidetur referri ad minorem. & tamen nõ eſt tutum dicere filium minorem patre: unde in hoc fallit regula logicæ de relatiuis ad conuertentiam, ſi applicatur ad diuina, unde illic particulari logica opus eſt.

ARTICVLVS II.

Vtrum pater ſit nomen proprium diuinæ perſonæ.

CIrca hunc articulum, Aduerte q. ly, pater non ut eſt commune Deo, & creaturæ, ſed ut ſumitur in Trinitate attributum primæ perſonæ, ly, proprium ſignificat idem, q. ſubſtantiale, ut ſit ſenſus. Verum ly, pater attributum primæ perſonæ ſit nomen ſubſtantiale, uel accidentale, nam indiuiduũ apud nos poteſt nominari nomine ſubſtantiali, quod imponitur à principio ſubſtantiali præcipuè à forma & nomine accidentali impoſito ab accidenti. exemplum primi, Sortes, & Plato: exemplum ſecundi criſpus, rubeus, Sofroniſci filius.

Nomen proprium, ideſt ſubſtantiale, quo diſtinguitur perſona. Aduerte q. hæc propoſitio fundata eſt ſuper illam regulam quæ tenet in omnibus proportionaliter, nomen proprium generis ſignificat, id per quod diſtinguitur genus à qualibet, ut ſenſitiuũ eſt proprium nomẽ animalis. Idem intelligitur de proprio nomine ſpeciei ut rationale, in homine ſimiliter in indiuiduo, ſi ſciremus principia indiuiduantia huius, & illius hominis.

Id autem per quod diſtinguitur. Aduerte quòd per ly, *diſtinguitur*, intelligendum eſt hypoſtaticè, nam diſtinguitur etiam innaſcibilitate, ſed nõ ut diſtinctio hypoſtatica, quia cum ſit priuatio non conſtituit perſonam.

Vnde proprium nomen patris eſt hoc nomen, pater. Contrà, hoc nomen pater aut ſignificat illud diſtinctiuum patris formaliter, & expreſſe, aut potentialiter, ſicut genus ſignificat ſua contenta potentialiter. ſi primum, contrà: Pater ſignificat paternitatẽ, quæ non diſtinguitur, immo conuenit cum alijs patribus ſaltem analogicè. ſi ſecundum, ergo homo eſſet proprium nomẽ Sortis, & Platonis, quia non excludit eos, licet non expreſſe includat: & hoc dubium mouet expoſitor.

Ad hoc dico, q. non erat neceſſe huiuſmodi dubium mouere, quia in litera ſumitur ly, *Pater* ut conſtitutus ſuppoſitaliter paternitate, tanquam forma ſubſtantiali indiuiduali, ut dicemus infra. q. perſonæ diuinæ conſtituuntur perſonæ relationibus ſubſiſtentibus, quæ tantum in Deo ſunt, & ex quibus ſufficienter diſtinguuntur perſonæ abinuicem.

Vnde nego quod per talem paternitatem conueniat cũ alijs patribus: paternitas enim in eis eſt accidens, unde pater non eſt nomen ſubſtantiale niſi in Deo.

ARTICVLVS III.

Vtrũ in diuinis pater dicatur ꝑ prius ut ꝑſonaliter ſumitur.

CIrca hunc articulũ pro titulo aduerte, q. ly, perſonaliter, denotat q. aliqñ ſumitur perſonaliter aliquando eſſentialiter, vt patet inferius quieſ & ly, dicitur, intelligitur quo ad prædicationem non quo ad eſſe: conſtat enim q. perfectius eſt eſſe patrem diuinæ perſonæ, quàm patrem creaturæ: ſed requiritur an ratio patris conueniat Deo per prius reſpectu diuinæ perſonæ quã patri creaturæ: ly *prius* dicit expoſitor quod ſtat pro prioritate naturæ, & ego dico q. pro prioritate naturæ & durationis, & perfectionis, & ſecundum omnes modos procedit B. Thom. in articulo: Nam prioritatem durationis ponit arguendo, ſed contra prioritatem perfectionis ponit in corpore comparando filiationem creaturæ ad filiationem perſonæ diuinæ prioritatem naturæ ponit in reſponſione ad primum, eo quod filius diuinus eſt principium creaturæ.

In reſponſione ad primum, *Communia quæ important reſpectum ad creaturam*, de his reſpectiuis communibus conſequentibus actionem immanentem, ut Deum cognoſcere creaturã, loquemur in q. ſequenti art. 3. contra Scotum.

In intellectu enim perſonæ patris includitur Deus, ſed non. Aduerte q. ly, *Deus* ſumptum in recto nõ eſt de intellectu patris, quia abſolutum non prædicatur in recto prædicatione quidditatiua, & formali de reſpectiuo, cũ ſint oppoſita, & ſic negauimus ſupra in quæſt. 30. Quatro hanc eſſe formalem. Pater eſt Deus, ſed bene hanc, Pater eſt perſona, ſi autem ly, *Deus* ſumatur in obliquo ſic eſt uerum quòd eſt de intellectu patris diuini, nam pater eſt quid ſubſiſtens paternitatem diſtinctum in Deo. Pater autem nõ eſt de intellectu Dei, nec in recto, nec in obliquo, ſic habet intelligi propoſitio B. Thom.

Perſona procedens in diuinis vſque ibi, *creaturarum.* Quomodo ſit uerum perſonam productam eſſe principium productionis creaturæ, declarat B. Thom. infra q. 45. art. 6. Tu tamen aduerte q. Scotus arguit contra B. Thom. ut recitat Capre. 2. diſt. 1. q. 3. contra ſecundam, ſed non tangit ſenſum B. Thom. ſed Henri. tenet enim Henricus quòd perſonæ diuinæ ſunt principiũ productionis creaturæ ratione propriorum, & contra hoc tendunt argumenta Scoti, ſed B. Thom. tenet ratione appropriatorum, puta filius, ut ſapientia, nec contra hoc militant, ideo non ſunt curanda. Veruntamen de his plenum loquemur illic ubi eſt articulus proprius: & expoſitor promittit ſe illic locuturum, ſed cito, & truncate tranſit.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum eſſe ingenitum ſit proprium patri.

CIrca hunc articulum quæ ſpectant conſideranda eſſe ingenitum, diximus, cum locuti ſumus de notionibus in quæſtio. 32. artic. 3. ubi ſecuti ſumus deciſionem Heruei, & dedimus defenſionem contra Aureol. & alios impugnantes, uide illic.

Quæſtio XXXIIII.

ARTICVLVS I.

Vtrum verbum in Deo ſit nomen perſonale.

CIRCA hunc articulum aduerte primo quòd præſupponit notitiã uerbi noſtri, ex noſtro enim imitantes, ad diuinum intuitiuè aſcendimus, de noſtro autem ſatis dixi in quæſt. 27. artic. 1. & præcipua quinque, primo quod non eſt ſpecies intelligibilis, nec actus intelligendi, ſed terminus ipſius intellectionis. Secundo quod in nobis producitur per actum intelligẽdi. nec obſtat, quod ſit actio immanens, & ſoluimus argumenta Durandi. Tertiò quòd in nobis diſtinguitur materialiter ab actu. Quartò q. producitur à notitia aliquando actuali, aliquando habituali, reſoluendo ad uerbum primum. Quintò quod eius neceſſitas ſtat in duobus. Primo ut obiectum ſit ſufficienter præſens intellectui in eſſe cognito. Secundo ut intellectio ſit perfecta. His ſuppoſitis ad literam arti. eſt tranſeundum eſt.

Vtrum uerbum ſit perſonale pro titulo, aduerte quòd ly, *uerbum*, ſtat pro ſua ratione formali, quæ eſt hæc, uerbum eſt quid procedens ad intra ex notitia concipiendi. Quæritur ergo ſi ſub hac ratione uerificatur de aliqua perſona ex ſuo proprio ſignificato, & non ſolum ex accommodatione uel ſimilitudine.

Manifeſtum autem vſque ibi, *mentis conceptus*. Aduerte quòd hic ordinat modos, quibus dicitur uerbum ſecundum ordinem nõ naturæ, ſed noſtræ cognitionis. & primus eſt uerbum vocis, ſecundus eſt conceptus, tertius eſt imaginatio uocis, ſi uox proferatur ſine imaginatione, & intentione ſignificandi, non eſt uox ſignificatiua, ex ſecundo de anima texto 89. inquit enim philoſophus illic, uox eſt ab anima cum imaginatione, eſt enim ſonus ſignificatiuus.

Sic igitur primo vſque ibi, *quantum ad ſecundum*, hic ordinat modos uerbi, ſecundum ordinẽ naturæ, & ſic primo modo eſt verbum

verbum intellectus, ſecundo uerbum uocis, tertio uerbum in imaginatione.

Vnde uerbum ſecundum quod propriè accipitur in diuinis non ſumitur eſſentialiter, ſed perſonaliter tantum. Aduerte quòd Beat. Thom. hic concludit uerbum in diuinis dici perſonaliter tantum quia de ratione eius eſt proceſſio, ſed in quæſt. de ueris. quæſt. quarta, artic. ſecundo, ſoluit hanc rationem, & dicit q. aliquid poteſt procedere ſecundum rem, & aliquid ſecundum rationem: ſi ſecundum rationem eſt eſſentiale, ſicut intelligere, & operari in Deo: ſi ſecundum rem, eſt perſonale, & ideo qa poſſet dici uerbum procedere ſecundum rationem: non uidetur clarum uerbum dici tantum perſonaliter. Vt autem videamus quando uerbum dicit proceſſionem ſecundum rem, & quando ſecundum rationem, Bea. Thom. in eodem articul. ponit hanc diſtinctionem, & intendit, quòd uerbum noſtrum comparatum ad intelligentem, idest ad intellectum actuatum obiecto, & ad actum intelligendi dicit proceſſionem realem: realiter enim exprimitur ab intelligente, & realiter terminat actum intelligendi elicitum à noſtro intellectu. In Deo igitur, ſi uerbum comparetur ad actum intelligendi, cum non ſit elicitus realiter ab intellectu diuino, quia eſt a eiuſdem perfectio, non dicit proceſſionem niſi ſecundum rationem, & ſic eſt eſſentiale, ſicut intelligere: ſi autem comparetur ad intellectũ paternum, ut productum ad ſuum producentem ſic dicit proceſſionem ſecundum rem, & ſic eſt perſonale deinde B. Thom. in eodem artic. ibi, *ſed hoc nomen erit ſecundum proprium.* Determinat quòd quia uerbum diuinum non comparatur noſtro propriè niſi, vt reſpicit intelligentem, ut producentem, & nõ ut eſt effectus actus intelligendi, & ut ſic ſemper dicit proceſſum realẽ, concludit, quòd ſi propriè ſumatur in diuinis non dicitur, niſi perſonaliter.

Ex quibus ſequitur quòd Bea. Thom. non ſe retractet in proprietate, immo in quæſt. de veri. fortificat motiuum ſuum, declarando quomodo ſua ratio poteſt ſolui, & quomodo ſtat in robore ſuo, excludendo proceſſum ſecundum rationem. Vnde expoſitor non bene hunc paſſum pertractat, indicans quòd ſe retractat.

In reſponſione ad primum. Aduerte illam conſequentiam quam format contra Origenem, *ſed neceſſe eſt ſi ponatur verbum*. ſtat enim probatio conſequentiæ in hoc. Verbum metaphoricum eſt illud, quod manifeſtatur proprio uerbo, ſicut quod efficitur à Rege dicitur uerbum Regis, uel manifeſtat vt ſignum externum uerbum intrinſecum: ergo ex metaphorico uerbo diuino concluditur uerbum propriè dictum in Deo.

In reſponſione ad ſecundum. *Intellectus autem ipſi ſecundum quod eſt per ſpeciem intelligibile.* Aduerte, quòd ly, *abſolutè*, ſic debet exponi, conſideratur abſtractè, idest non ut producens, ſed ut productiuus uerbi, idest ex eo, quòd intellectus intelligit actu, non dicitur producens, ſed ens actu in eſſe cognoſcitiuo, quoniam intelligere eſt eſſe intellectus ut intellectus eſt: nam diximus ſupra, quòd intellectus in ordine intelligibilium eſt pura potentia, ut materia in genere entium, & ſic per eſſe ens conſtituitur in actu, ſic per intelligere intellectus conſtituitur in actu, ut intellectus. Vnde intelligere non dicit emanationem, ſed potius intrinſecum permanens: ſicut eſſe rei eſt intimum ſibi, & quod dicit expoſitor illud dictum, *ſimiliter intelligere non eſt ſimilitudinariũ, ſed expreſſiuum*. non capio niſi intendat dicere expreſſiuum, uel determinatiuum, ſic ſicut ſe habet eſſe in anima ad ens actu in anima: ſic intelligere ut tale eſt ad intellectum in actu, ut tale ens actu in genere intellectiui: aliter non intelligo, quid intendat.

In reſponſione ad tertium, aduerte quòd uerbũ dici, eſt verbum produci, & eſt proprium filij ſicut dicere, uerbum eſt ꝓprium patris, ſed dici uerbo, eſt manifeſtari uerbo, & hoc conuenit toti Trinitati, & creaturæ, quæ manifeſtatur diuino verbo, ut dicemus in tertio artic.

Quæ tamen ſi dicere, & intelligere differunt. Aduerte quòd intelligere importat habitudinem ad obiectum, & ideo ubi intelligens, & intelligere, & intellectum ſunt penitus unũ non importatur realis productio per ipſum intelligere: dicere autem importat duplicem habitudinem, unam & principalem ad uerbum: nam dicere eſt uerbum proferre, & hæc eſt producentis, & producti, quæ eſt realis mutua, alia eſt ad rem intellectam, quæ manifeſtatur uerbo ipſi intelligenti: & ex his ſequuntur duo corollaria: primum quod tantum una perſona dicit, omnes tamen intelligunt, & dicuntur uerbo. Secundum eſt quod in quibus intelligere eſt elicitum, & diſtinguitur realiter ab intelligente, ut in nobis ſunt idem conuertibiliter intelligere, & dicere ſaltem intelligere directè, nam tale intelligere ut diximus ſupra ſine uerbo non perficitur, ſicut ſenſatio exterior non perficitur ſine ſenſu communi: & ſic apud B. Th. cum beati eliciant intellectionem, non repugnat, q. producant uerbum, ſaltem partiale, ut diximus ſuprà, & ſimiliter Angeli dum intelligunt ſecundũ illa propoſitio B. Tho. poſita in 1. artic. quæſt. 27. *Omne intelligens inquantum intelligens &c.* eſt uera uniuerſaliter de omni intelligente intellectione elicita directè.

Vltimo aduerte, quòd Aureol. in Capr. 1. diſt. 27. q. 2. contra ſecundam in tertio loco probat duobus modis, q. intelligere & dicere in Deo non ſunt idem: quod nos etiam concedimus intelligendo de non identitate rationis, addit enim ſuprà intelligere reſpectum originis uel expreſſionem, ideo non eſt neceſſe illa argumenta ſoluere.

ARTICVLVS III.

Vtrum nomine uerbi importetur reſpectus ad creaturas.

QVoniam articulus ſecundus clarus eſt, ideo ad tertium me transferro: *Deus enim cognoſcendo ſe, cognoſcit omnem creaturam*. Aduerte quòd Beat. Thom. hic ponit radicem, unde ſit, quòd intellectus creatus producit multa uerba: intellectus autem diuinus unum tantum. & radix huius eſt, quia Deus cognoſcendo ſe, cognoſcit omne extra ſe: non ſic autem aliqua creatura, quia non eſt omnino ens continens, & perfectionaliter, & ideo primum uerbum formatum ab intellectu creato, puta Angelico non dicit reſpectum, niſi ad eſſentiam ipſius intelligentis, ut poſitum, ſequatum per ipſum repræſentatiuũ. Deinde format alia verba, quibus cognoſcuntur, & repræſentantur alia, unde ſequitur quòd cum Deus unicum uerbum formet in quo intelligit ſe, & alia extra ſe, quod uerbum illud dicit reſpectum ad omne dictum per ipſum, & cum creatura dicatur, ergo dicit reſpectum ad creaturam.

In reſponſione ad primum, *ſed importatur in eo quod pertinet ad naturam.* Aduerte quòd in quæſt. de uerit. q. 4. artic. 4. id clarius explicat nam dicit, quòd uerbum eſt ſapientia genita: ly, *genita*, dicit proprietatem perſonalem, & refert tantum generans, & ſic non dicit reſpectum, niſi tantum ad dicentem. ly, *ſapientia*, eſt abſtracta ſicut ſcientia, & dicit reſpectum ad ſcibile, uel ſcitum, & quia ſcitum ſapientia diuina non ſolum eſt Deus, ſed & creatura: ideo ratione abſtracti quod pertinet ad naturam uel eſſentiam dicit reſpectum ad creaturam ſcitam. ita tamen quòd principaliter dicit reſpectum ad Deum ſcitũ ſecundario autem ad creaturam. Si uis ergo primum argumẽtum ſoluere, formaliter neganda eſt maior, nam ſi ultra reſpectum ad creaturam dicit reſpectum originis, perſonaliter dicitur, quantum ad reſpectum originis, & dicetur eſſentialiter, vt habet rationem manifeſtatiui & cauſatiui: ſi enim eſt ſapientia, & ars diuina, quæ ſunt abſtracta.

Tertium autem argumentum ſic ſoluatur, cum dicitur, *verbum importat reſpectum ad id, a quo procedit &c.* hoc quidẽ eſt uerum, ſed non explicat omnem reſpectum importatum per verbum, nam dicit reſpectum ad dicentem, & iſte eſt reſpectus proceſſionis: & reſpectum ad dictum, idest manifeſtationem uerbo, & hic eſt reſpectus verbi ad creaturam: ſed hic non eſt reſpectus proceſſionis ſed manifeſtationis.

In reſponſione ad quartum, *nomen verbi ſimpliciter impoſitum eſt.* Aduerte quòd aliter ſenſit in quæſt. de ueri. quæſtio. quarta, artic. quinto, ibi *in relatiuis autem nominibus*, nam vult quòd ſit relatiuum ſecundum dici, quòd principaliter dicit abſtractum, ſecundario autem reſpectum, ſed melius ſenſit in ſumma, quoniam uerbũ formaliter dicit emanationem a dicente, ergo principaliter reſpectum ad dicentem, & ſic principaliter eſt relatiuum.

Vltimo aduerte, quòd uidetur ſibi contrarius in 1. ſentent. diſtinct. 27. quæſtio. ſecunda, artic. 3. ſed ſi conſiderabis ultima uerba ibi: *ſi tamen, uerbum &c.* cum in p. p. dicat q. ſemper dicit reſpectum ad creaturam inquãtum habet rationem manifeſtatiui, & idem ſententia ſine illius articuli, in 1. ſentẽ. patet quod non eſt ſibi contrarius Capre in 1. diſt. 27. quæſt. 2. contra ſecundam adducit tria argumenta Aureol. quibus probat uerbum dicere reſpectum ad creaturam ex ſua proprietate, & non ex eſſentia, ſed aduerte ly, *ex ſua proprietate* pro ſuo reſpectu quo refertur ad dicentem, & quo conſtituitur, negandæ ſunt conſequentiæ eius in tribus argumentis. Si autem accipitur pro aliquo ſibi proprio ex ſua ratione, in quantum ſignificatur nomine uerbi, de cuius ratione eſt eſſe notitiam, uel ſapientiam: concedimus omnia argumenta eius, nõ ſunt contra intentionem noſtram: nam cum infert, ergo non dicit

Universidad de Deusto Biblioteca

reſpectum ratione eſſentiæ concedo, quòd non ratione eſſentiæ ut eſſentia eſt, ſed ratione eſſentiæ, ut induit rationem notitiæ, uel ſapientiæ. F

Contra determinationem Beat. Tho. inſurgit Scotus in 1. diſtin. 27. q. 1. art. 2. qui tenet quòd ex ui productionis ſuę verbum non dicit reſpectum ad creaturam, ſed quaſi accidentaliter. Pro defenſione igitur uiæ noſtræ contra ipſum, ſic procedam: primo declarandum eſt, in quibus conuenimus, & in quibus differimus.

Nota igitur q. in duobus conuenimus: primo, q. verbum dicit reſpectum ad creaturam propter dictum Auguſtini quod Bea. Tho. adducit in art. ibi, *ſed contra*. Secundo quòd hic reſpectus eſt rationis: eſt. n. ſicut expreſſiui ad expreſſum, & cum ſit uerbum ad extra, ſcilicet ad creaturam eſt rationis, ſicut reſpectus dominij in Deo.

In duobus etiam differimus: primo in modo, id eſt uerbum ex ratione productionis ſuæ, qua producitur à patre, reſpiciat creaturam, quaſi accidentaliter, nam Beat. Thom. tenet primum & Scotus ſecundum ut declarabo: Secundo differimus in cauſa, nam cauſa quare uerbum ex ui productionis ſuæ reſpicit creaturam eſt quia producitur cognitione apprehenſiua, & totali diuinæ eſſentiæ: ſecundum Beat. Thom. in qua cognitione includitur, & cognitio creaturæ: cauſa autē quare apud Scotum non reſpicit niſi quaſi accidentaliter eſt, quia non producitur niſi cognitione eſſentiæ, ut eſſentia eſt, ut declarabo. Vt igitur uideamus imaginationem Scoti, & defendamus Beat. Thom. in primo propono eius intentionem, ſecundo mentem Beat. Thom. Tertio adduco rationes eius, & ſoluo. G

Quantum ad primum, ſcito quòd ponit duplicem ordinem in diuinis, naturæ & originis nam in ſecunda diſtinc. 1. quæſtio. prima artic. ſecundo, ponit duo inſtantia naturæ, & in primo inſtanti ponit originem perſonarum, in ſecundo originē creaturarum, in eſſe cognito, & primum inſtans diuidit in tria H ſigna originis. in primo ſigno ponit primam perſonam perfectam habentem memoriam perfectam diuinæ eſſentiæ ſuper quam fertur intellectus paternus ſimpliciter non productiuè, & tali intentione pater beatus eſt ex ſe: In ſecundo autem ſigno fertur ſuper eſſentiam productiuè, & producit filium communicando ei uoluntatem ſecundam: in tertio autem ſigno voluntas fertur ſuper eſſentiam amando eam infinite. & ſic pater, & filius producunt amorem infinitum, qui eſt tertia perſona. & ſecundum hanc imaginationem, uerbum productum eſt in primo inſtanti naturæ, & tamen creatura nondum cognita eſt: in ſecundo inſtanti naturæ ponit intellectū diuinum, & uoluntatem comparari ad obiectum ſecundariū, ſcilicet ad creaturam in eſſe cognito, & ibi ſimiliter aſſignat tria ſignificata originis, nam in primo, dicit patrem intelligere lapidem, & ſic producit lapidem in eſſe cognito, quod eſt quaſi uerbum finitum diuinum: in ſecundo filius intelligit lapidem, quia non a ſe: in tertio Spiritus ſanctus intelligit lapidem: ecce quòd creatura eſt cognita in ſecundo inſtanti naturæ, & uerbum in primo: ergo, non ex ui productionis ſuæ reſpicit creaturam. hæc eſt imaginatio Scoti, cuius rationes ponam infra. I

Quantum ad ſecundum mens Bea. Thom. eſt quòd uerbum produceretur ex cognitione totali, & comprehenſiua diuinæ eſſentiæ, de cuius cognitionis totalis ratione eſt, ut cognoſcatur in primo inſtanti, non ſolum ut eſſentia, ſed ut contentiua perſonarum & creaturarum, & ideo Beat. Thom. negaret illam imaginationem de primo & ſecundo inſtanti non ſolum: immo argueret contra eum, ſicut & arguit Gregorius in prima diſtinctio. nona, quæſtio. prima, ſecundo ibi *ex his infero &c.*

Primo ſic, intellectio, qua Deus intelligit ſe, & intelligit creaturam, eſt penitus eadem, ergo vna non prior & alia poſterior natura, quia prius & poſterius natura arguunt diſtinctionem. K

Secundo ſic, prius natura poteſt eſſe ſine poſteriori ex quinto Metaphyſic. quia non conuertitur ſubſiſtendi conſequentia: ſed Deus non poteſt intelligere ſe, quin intelligat creaturam: aliter Deus non eſſet Deus, nam eius intellectio non eſſet perfectiſſima, ergo nec eius ſubſtantia: & ſic non eſſet Deus.

Quantum ad tertium, Scotus, ubi ſuprà tripliciter probat intentum ſuum. primo ſic, ſi uerbum procedit ut uerbum diuinæ eſſentiæ, & omnis intelligibilis à Deo, ſimiliter Spiritus Sanctus produceretur ut amor diuinæ eſſentiæ & omnis intelligibilis à Deo, ſed hoc eſt falſum, quoniam uel creatura neceſſariò amaretur uel Spiritus ſanctus, non neceſſariò produceretur: quorum utrumque eſt impoſſibile.

Ad hoc dico, quòd non eſt inconueniens, creaturas ut continentur in Deo, & ſic cognoſcuntur, ſimul natura cum eſſentia neceſſario amari: licet ut habent eſſe ad extra non neceſſario, quia nec neceſſario producuntur. Poſſet etiam negari conſequentia, quia cognitio & dilectio ſunt motus oppoſiti. nam quòd creatura cognoſcatur, non eſt neceſſe ut ſit: ut autē ametur, neceſſariò ſupponit eſſe uel requirit: amat enim Deus, dū largitur ei eſſe.

Secundo ſic, Si uerbum procederet de omnibus cognitis à patre, cum & ipſum uerbum ſit unum ex cognitis: ergo procederet ex verbo.

Ad hoc dico, q. neceſſe eſt dicere, uerbum procedere ex uerbo, non quidem ut uerbum eſt, ſed ut cognitum in diuina eſſentia: nam ſi concedimus uerbum procedere ex creatura, ut cognita in eſſentia, multo magis id concedimus, unde quod reputat inconueniens, nihil eſt.

Tertio ſic, inter perſonam diuinam, & creaturam nulla eſt relatio realis, ſed uerbi ad id, de quo gignitur, eſt relatio realis: ergo uerbum ex ſua productione non dicit reſpectum ad creaturam cognitam: aliter ad eam haberet reſpectum realem.

Ad hoc dico, quòd id, de quo aliquid gignitur eſt duplex: primum ut productiuum, ſecundum ut obiectum, ſicut ſcientia gignitur de intellectu & de re ſcibili, reſpectu primi ſemper ſeruatur, reſpectu ſecundi non eſt neceſſe, ut patet inter ſcientiam, & ſcibile, & quia uerbum procedit, uel gignitur de creatura, ut de obiecto ſecundario: ideo non ualet ratio Scoti, quæ concludit, quòd ſolum inter uerbum, & id, de quo ut principio productiuo gignitur, eſt reſpectus realis, motus, ut ad patrem, tanquam ad principium productiuum: patet igitur, quomodo imaginatio Scoti leuiter fundata eſt, nec eſt magnifacienda cum ſit propinqua locutioni magis, quam rationi.

¶Quæſtio Trigeſimaquinta.

ARTICVLVS I.

Vtrum imago dicatur in Deo perſonaliter.

Circa articulum primum, *requiritur ad rationem imaginis ſimilitudo.* Aduerte quòd non ſufficit quęcunque origo in eadem ſpecie aliter Spiritus ſanctus eſſet imago, cum ſit eiuſdem naturæ cum patre, & oriatur a patre, ſed neceſſe eſt, ut hæc origo terminetur per ſe ad eandem ſpeciem, ſcilicet, quòd ex ſua origine hoc habeat, nam ſi habet eandem ſpeciem, & non ex ratione proceſſionis, hoc erit per accidens reſpectu ſuæ proceſſionis, & non dicetur imago, & ideo ſpiritus S. non poteſt dici imago, ut declarabitur in artic. ſeq. I

Ad hoc ergo quid vero, vſque ibi, *in ſigno ſpeciei.* Aduerte q. Aureol. in Capreol. 1. diſtin. 27. contra ſextam arguit contra hoc, quia ſoli Carpentarij facerent imagines.

Ad hoc reſpondet expoſitor ut Capreol. ubi ſuprà inuenies diffuſiorem reſponſionem corroboratam allegatione B. Tho. in quæſt. de veri. quomodo creatura intellecta in Deo producit ſeipſam ad extra, ſicut domus in anima ſeipſam extra animam, in 7. metaph.

In reſponſione ad ſecundum *ſpecies prout ponitur ab Hilario.* Aduerte q. Hilarius per ſpeciem intendit propriam formam eius, quod eſt imago tracta à propria forma illius, cuius eſt imago: eſſentia autem non eſt propria forma patris, nec filij, ſed communis: ideo ſecundum eſſe non poteſt dici imago, ſed ſecundum propriam quæ eſt filiatio uel dictio paſſiua, ut ſignificatur nomine verbi. K

ARTICVLVS II.

Vtrum nomen imaginis ſit proprium filij.

Circa ſecundum articulum aduerte, quòd eius reſolutio pendet ex quæſt. 27. articul. 4. ubi determinatum eſt quòd proceſſio amoris non poteſt dici generatio, nec natiuitas, per conſequens procedens perſona non poteſt dici natus: ergo ex ſua proceſſione non poteſt dici ſimilis: ergo nec imago. inſuper pendet ex quæſtio. 34. arti. ſecundo ubi determinatum eſt, verbum, eſſe proprium nomen filij, quia dicit emanationem ab intellectu, & per conſequens ſimilitudinem ex ratione ſuæ productionis:

ergo & imaginem, & cum hoc nō competat ſpiritui ſancto, ideo formaliter non poteſt dici imago, licet identice, quoniam eſt eiuſdem naturæ cum patre & filio. A

Pro reſponſione ad primum, dico quod ſpiritus ſanctus dicitur à Damaſceno imago filij, nō ex ſua productione formali, ſed quia conuenit cum filio in natura diuina conuenientia numerali, qua non poteſt dari maior.

Pro reſponſione ad ſecundum, dic quod ad rationem Imaginis formaliter duo requiruntur, primo conuenientia in natura, ſecundo q. talis conuenientia ſit ex ſua formali productione, vtrunque inuenitur in filio, ſed in ſpiritu ſancto tantū primum, & ideo non ſequitur quod ſit imago.

Scias tamen quod Aureol. in Capreol. in 1. diſtin. 27. quæſt. 1. contra ſextam conatur probare ſpiritum ſanctum poſſe dici proprie imaginem. Sic Spiritus ſanctus procedit ut amor diuinus, ſed inquantum amor diuinus eſt ſimilis: propoſitio prima eſt conceſſa ab omnibus, ſecunda autem eſt B. Thom. hic in articulo: *patet ergo &c.* B

Ad hoc argumentum reſpondimus ſupra in quæſt. 27. ar. 4. vide illic, & aduerte quod reſponſio Capreol. eſt valde truncata, nec argumentum bene euacuatur, niſi in reſpōſione quam dedimus ſupra.

Quæſtio XXXVI.

ARTICVLVS I.

Vtrum Spiritus Sanctus ſit nomen proprium alicui perſonæ.

Circa hunc articulum non eſt immorandū niſi quod quæri ſolet, ſi ly, ſpiritus ſanctus in aliquo ſenſu eſt nomē proprium alicui perſonæ ex ſuo proprio ſignificato: & nō ſolum ex accommodatione. C

Ad hoc reſpondet Heru. in primo diſtinct. 10. quæſtio. 2. ubi dicit Spiritus ſanctus poſſe imponi à duobus, primo à ſubtilitate, uel immaterialitate tam formaliter, quam effectiuè: & ſic non eſt proprium, immo eſt commune tribus, eſt tamen appropriatum tertiæ perſonæ, cum de eius productionis ratione ſit motio, & inclinatio, ſicut de ratione uerbi eſt ſimilitudo.

Sed contra B. Thom. negat ſimpliciter in artic. eſſe nomen proprium, ſed tantum accommodatum.

Reſpondeo, nego quòd ſimpliciter neget, immo in reſpōſione ad ſecundum dicit, quod ſi Spiritus ſanctus intelligatur quaſi ſpiratus, in ipſo nomine poteſt intelligi relatio, & ſic erit perſonale.

Item poteſt dici, quod non negat, niſi ſumendo ſpiritum à ſpiritualitate, vel immaterialitate. Vnde dicit in corpore articuli, quod ex propria ſignificatione conuenienter perſona procedens ut amor, ſpiritus nominatur. D

ARTICVL. II.

Vtrum Spiritus ſanctus procedat à filio.

Circa hunc articulum ſic procedam, primo declarabo dubium circa titul. Secundo, defenſabo rationes Beat. Tho. ponendo fundamenta eius: deinde ſoluam rationes impugnantium.

Quantum ad primum expoſitor dubitat, quòd Beat. Thom. mouet dubium, an Spiritus ſanctus procedat à filio, & tamen determinat aliud, quia ſcilicet non diſtingueretur ab eo, cum tamen ſint dubia, primum inter græcos & latinos, ſecundum tantum inter latinos. E

Reſpondet ipſe dupliciter, primo quòd non ſunt duo quæſita, ſed primum eſt quæſitum, ſecundum autem eſt ratio quæſiti, quia ſcilicet non diſtingueretur, niſi procederet. ad eandem autem ſcientiam pertinet quæſitum, & ratio. Secundo dicit, quòd melius debet ſic intelligi. Vtrum ſpiritus ſanctus procedat à filio per ſe, & neceſſario, ita quod ſit de ſuo cōſtitutiuo, & diſtinctiuo formali, & ſic determinat quæſitum, & hæc declaratio eſt melior. nam Beat. Thom. intendit ad ultimam reſolutionem accedere, quæ eſt hæc, non poteſt ſaluari diſtinctio realis trium perſonarum, niſi ſpiritus ſanctus procederet à filio, & ideo hic in prima p. in qua breuitati ſtudebat, noluit diutius hæc dubia pertractare, quod tamen fecit in quæſtio. de Verb. quæſtio. 10. quæres primum in articu. 4. ſecundum in 5.

Quantum ad ſecundum in quo ſtat tota uis, aduerte quòd B. Thom. format tres rationes, in prima ſunt ſuſtinendæ duæ propoſitiones.

Prima, omnis diſtinctio in diuinis realis eſt ſolum per oppoſitionem relatiuam. Secunda, ſi relationes non oppoſitæ ſufficerent ad hoc, ergo pater eſt duæ perſonæ.

In ſecunda ratione hæc eſt ſuſtinenda. Amor neceſſariò procedit ex uerbo.

In tertia hæc eſt ſuſtinenda. In his, quæ diſtinguuntur realiter & formaliter in ſua productione ſeruatur ordo. Sed antequam defendam, utile eſt proponere fundamenta, ſuper quæ ſuſtentatur B. Thom & ſunt duo.

Primum, filiatio præciſè & totaliter diſtinguit filium à patre, quocunque alio circumſcripto. & patet ex Beat. Thom. in quinto quolibet. quæſtio. 4. articul. 1. & intendit ſic, unumquodque ſufficienter diſtinguitur à quolibet ſui generis per formam propriam. Sed filius, & pater ſunt eiuſdem generis relatiui, ut patet, & filiatio eſt propria forma filij conſtitutiua: ergo.

Secundum, filiatio non eſt ſufficiens diſtinctiuum filij à ſpiritu ſancto. Patet ex B. Thom. in quæſt. de potentia quæſtio. 10. art. 5. intendit ſic, quæ conueniunt in una natura, non diſtinguuntur realiter abinuicem, niſi per aliquam oppoſitionem, ſed inter filium, & ſpiritum ſanctum conuenientium in una natura non poteſt prædicari oppoſitio ſufficienter diſtinctiua, niſi relatiuè. nam contradictoria non ſufficit: quia non magis eos diſtingueret, quàm ens, à non ente.

Item hæc eſt per diſtinctionem affirmationis & negationis, qua neceſſe eſt reduci ad diſtinctionem affirmatiuam, ſicut ueritas propoſitionis negatiuæ ad affirmatiuam, ergo contradictoria non ſufficit, oppoſitio autem priuatiua non propriè habet locum in Deo, & dato quod haberent, adhuc non ſufficit, quia reducitur ad contradictoriam, cum priuatio & habitus ſe habeant ut negatio & affirmatio, oppoſitio contraria non propriè ſeruatur inter filium, & ſpiritum ſanctū, primo quia non ſunt eiuſdem generis relatiui filiatio, & ſpiratio, conſequuntur enim actum intelligendi, & volendi, qui reducuntur ad intellectum & uoluntatem, prout iſtæ potentiæ diſtinguuntur genere, ut cognoſcitiuum, & appetitiuum, ex primo de anima. Præterea in omni oppoſitione contraria alterū extremum ſe habet ut perfectum, alterum ut imperfectum. Vnde Ariſt. in 10. met. reducit primam contrarietatem ad habitum, & priuationem: hæc autem non ſeruatur in perſonis diuinis, in quibus non eſt ordo perfectionis, ſed tantum originis. relinquitur ergo quod diſtinctiuum ſufficiens ſit oppoſitio relatiua quæ in Deo non poteſt eſſe niſi ſecundum originem, ergo ultra filiationem requiritur ſpiratio actiua in filio. Poſitis his fundamentis generalibus pro defenſione primæ rationis in art. ſic procedo. primo adduco fundamenta ex quibus ſoluuntur rationes impugnantium, ſecundo recito argumenta Scoti, & ſoluo, ſimiliter declaro ſolutiones, quibus ſoluit rationes B. Thom. nullas eſſe: deinde 3. adduco argumenta principalia Aureol. & ſoluo.

Quantum ad primum aduerte quòd primum fundamentum Thomiſticum eſt Beat. Thom. in quæſt. de potentia quæſt. decima, art. 5. ad primum ſecundum & tertium. Origines filij & Spiritus ſancti non eſſent diuerſæ, nec incompoſſibiles realiter, nec per conſequens diſtinguerentur realiter, ſed tantum ſecundum rationem, niſi ſpiritus ſanctus eſſet à filio, eo quod de ratione generationis eſt eſſe ab uno, de ratione autem proceſſionis eſſe à duobus. ex hoc fundamento ſequitur quòd filius, & Spiritus ſanctus diſtinguuntur ſufficienter per generari, & ſpirari, dummodo ſeruetur diſtinctio realis inter ea, quæ non ſeruantur, niſi ratione dicta.

Secundum fundamentum eſt hoc, & habetur in Heru. in 1. diſtin. 11. quæſtio. 1. & eſt eius tertia ratio, & expoſitor imitatur illud, relationes diuinæ, quæ ſolæ multiplicant perſonas, & conſtituunt, & diſtinguunt, non conſtituunt, nec diſtinguunt in eſſe in ſe, id eſt in eſſe abſoluto, ſed in eſſe ad aliud, id eſt ad ſuum correlatiuum, & hoc habetur ex propria ratione relationis. quocunque autem alio modo diſtinguant, puta diſparate, hoc non faciunt ex propria ratione relationis, ſed ex communibus ſibi, & diſtinctiuis abſolutis. ex hoc fundamento ſequitur quod relatio diuina ſicut non conſtituit niſi in eſſe relatiuo ex ſua propria ratione, ſic non diſtinguit niſi in ordine ad ſuum correlatiuum. diſtinctiuum autem abſolutum ſicut conſtituit ſimpliciter in eſſe, ſic abſolutè diſtinguit à quocunque alio abſoluto: unde filiatio non diſtinguit niſi in ordine ad patrem. quod autem diſtinguat à Spiritu ſancto, hoc non habet ex ſua propria ratione, quia non dicit ordinem ad ipſum.

Tertium fundamentum eſt, inter diuinas perſonas eſt diſtinctio formalis non abſoluta ſed relatiua tantum: diſtinctio autem relatiua tantum non eſt à relatione, niſi ex propria ratione relationis, ex qua habet quod non diſtinguit, niſi in ordine ad ſuum correlatiuum, ponere autem quod duę relationes diſparatæ diſtinguant, hoc non prouenit ex ratione relationis ſed ex eo, quod conſiderantur vt duæ formæ abſolutæ diſparatæ, quod eſt præter intentionem quæſiti: hic enim quærimus de diſtinctione formali relatiua inter diuina ſuppoſita, & ideo qui tranſeunt ad oppoſitionem diſparatam, egrediuntur materiam propoſitam, & diuertunt ſe ad illud, quod eſt commune diſtinctiuo & abſtracto.

Quantum ad ſecundum, aduerte quod principalia argumenta Scoti ſunt hæc, primum: Quocunque aliquid conſtituitur in eſſe, eodem diſtinguitur, à quolibet non tali: quia apud Porphy. eadem differentia eſt conſtitutiua, & diſtinctiua, ſed filius filiatione &c.

G Ad hoc nego maiorem: quando diſtinctiuum diſtinguitur tantum relatione, & diſtinctiuum eſt relatiuum habens diſtinguere ex ſola ratione relationis, & ſic diſtinguit tamen ſuo correlatiuo. Illis quidem maior eſt vera de diſtinctiuo abſoluto ex ſecundo fundamento ſupra poſito, & quoniam Scotus credit idem eſſe iudicium de diſtinctiuo abſtracto, & relatiuo, cuius ſignificatum eſt quod ſemper exemplificat de abſtracto, ut de rationalitate & animalitate, ideo fuit deceptus. Vnde tres replicæ, quas format poſt primum principale, nihil ualent, procedunt enim de diſtinctiuo abſtracto.

Secundum, ſi pater non ſpiraret, adhuc realiter diſtingueretur à Spiritu ſancto paternitate, ergo ſi filius &c. Ad hoc nego illam conditionalem, quam nec probauit, non diſtingueretur ſecundum rationem, quia diſtinctio realis inter diuinas perſonas, non eſt niſi diſtinctiue relatiua, quæ non poteſt fieri à relatione niſi in ordine ad ſuum correlatiuum: &

H cum pater non eſſet correlatiuum, Spiritus ſanctus, ſtante illa conditionali, non diſtingueretur niſi ratione: decipitur autem Scotus quia inter diuinas perſonas, ponit diſtinctionem diſparatam, quæ non poteſt fieri à relatione vt relatio & nos nō accepimus eam.

Tertium, Circumſcripto quocunque alio, generatio paſſiua, & ſpiratio paſſiua ſunt diſtinctæ realiter, ergo non poſſunt terminari ad eandem perſonam: conſequentia patet, quia impoſſibile eſt unam perſonam accipere eſſe ex duabus diſtinctis ſpecie, & totalibus productionibus, alioquin à nulla acciperet eſſe, ut bene probat ipſe. Antecedēs autem habetur pro manifeſto, ſtante diſtinctione principiorum formalium intellectus & uoluntatis.

Ad hoc negatur antecedens ex, fundamento ſupra poſito: & probatio non ualet, quoniam ex diſtinctione rationis intellectus & uoluntatis non poteſt fieri diſtinctio realis emanationum, ut determinauimus ſupra quæſtio. 27. art. 4. ad tertium:

I ſed requiritur ordo originis, ita quod proceſſio ſit à generatione, & procedens à genito.

Quartum id, quo diſtinguitur filius à Spiritu ſancto eſt de intrinſeca ratione filij, ſed ſpiratio actiua non eſt de ratione intrinſeca, ergo maior patet inductiue, id quo diſtinguitur A. à B. eſt de intrinſeca ratione, ſimiliter in alijs, & minor, quia aliter non poſſet ſuſtineri, quin in Chriſto diſtinguatur humanitas perſonaliter à verbo, diceret enim aliquis, quod diſtinguitur per aliquid quod tamē non conſtituit perſonam.

Ad hoc maior poteſt dupliciter intelligi, primo ſic, id quo aliquid diſtinguitur, & eodem perſonaliter conſtituitur eſt de ratione intrinſeca ratione eius, & ſic eſt uera, & totum conceditur, quia non eſt contra nos.

K Secundo ſic, id, quo aliquid diſtinguitur ita, quod eſt id, quo ponitur perſona in eſſe perſonali diſtincto, & ſine quo nō ſeparetur in eſſe diſtincto, eſt de ratione intrinſeca formali ipſius, negatur illa, & conceditur minor.

Ad probationem maioris ad inductionem dico, quod non probatur niſi in primo ſenſu nam bene ſequitur A. diſtinguitur per aliquid à B. & eodem conſtituitur, ergo eſt de intrinſeca ratione &c. Sed in alio ſenſu non ualet. ad rationem nego conſequentiam: quoniam in abſolutis diſtinctiuum eſt etiā conſtitutiuum ſimpliciter: unde non eſt eadem ratio de duabus perſonis, & de humanitate, ac de uerbo.

Hæc ſunt potiora argumenta eius, poſt quæ uidendum eſt quomodo conatur ſoluere rationem Beat. Thom. & eius fundamenta.

Aduerte igitur quod primum fundamentum Beat. Thom. eſt authoritas Boetij ſcilicet ſola relatio multiplicat Trinitatem, ſed ſi filius non ſpirat inter ipſum, & Spiritum ſanctum,

F nulla eſſet relatio: ergo non diſtinguerentur.

Ad hoc dicit Scotus ſufficit dictum Boetij eſſe uerum in hac diſiunctiua, ſola relatio oppoſita relationi, uel relatio comparata relationi diſparatæ, & dat exemplum de albedine &c. conſtat autem inter filium, & Spiritum ſanctum eſſe relationem diſparatam.

Sed hæc reſolutio non tendit ad propoſitum, quia relatio ut diſparata non diſtinguitur relatiuè de qua ſola hic loquimur, ſed diſtinguitur more diſtinctiui abſoluti, quod non admittitur à nobis, & ideo exemplum de albedine eſt extra propoſitum.

Secundum fundamentum eſt hæc conſequentia in artic. ſi duæ relationes non oppoſitæ diſtinguunt perſonas: ergo pater eſſet duæ perſonæ. Dicit Scotus, nego conſequentiam, quia nō eſt eadem ratio: non enim inconuenit unum agens diſtinctis productionibus dare diſtincta producta diuerſa eſſe. Inconue-

G nit autem idem productum accipere diuerſa eſſe ex productionibus diſtinctis, quia unius producti eſt tantum unum eſſe. Expoſitor dicit hanc ſolutionem non eſſe ad propoſitū: quoniam B. Thom. intendit de relationibus, Scotus autem loquitur de productionibus, ſed id parum obſtat Scoto, nam cū relationes fundantur in productionibus, ut uidebimus infra, dicere poteſt Scotus, ſicut duæ productiones actiuæ ſimul ſtant in eodem producente, ſic duæ relationes non oppoſitæ, & ſic non eſt euacuata ſolutio Sco.

Tu ergo dic, ſuppoſito, quod filius non ſpiraret, Pater non daret pluribus diſtinctis realiter plura eſſe, eo quod in Deo repugnat eſſe diſtinctas productiones ſine ordine originis, & cū dicit, *non inconuenit unum agens &c.* Dico quod & ſi non inconueniat alicui agenti, cuius productum diſtinguatur eſſentialiter, inconuenit tamen agenti Deo ad intra, cuius productum ſola oppoſitione relatiua diſtinguitur à producente: patet igitur quod ſolutiones Scoti ſunt inualidæ. Sed aduerte quod à

H quibuſdam alijs arguitur contra illam declarationem, in art. ideo paternitas, & ſpiratio actiua non conſtituunt duas propoſitiones, quia non ſunt oppoſitæ.

Primo ſic, paternitas, & ſpiratio paſſiua conſtituunt duas perſonas, & tamen non ſunt oppoſitæ, ergo dictum B. Thom. eſt falſum.

Secundo ſi duæ non oppoſitæ conſtituunt, ergo duæ oppoſitæ conſtituunt, quod eſt falſum: quoniam ſpiratio actiua opponitur paſſiuæ, & tamen ſpiratio actiua non cōſtituit perſonam.

Ad hoc, dimiſſa obſcuritate expoſitoris, dico ad primū: nego minorem ratione adiuncti: paternitas enim quia ſibi unitur ſpiratio actiua, opponitur ſpirationi paſſiuæ: non eſt autem eadem ratio de paternitate, & ſpiratione actiua: quoniam nec formaliter, nec ratione adiuncti opponuntur.

I Ad ſecundum nego falſitatem conſequentis: nam licet ſpiratio actiua actu non conſtituat, tamen ei competit conſtituere, & conſtitueret, niſi præueniretur à paternitate eo, quod ſpirare ſupponit generare, ſicut uelle ſupponit intelligere.

Quantum ad tertium ſciat quod hæc ſunt potiora argumenta Aureol. contra Beat. Tho. ut adducit Capr. in 1. diſt. 11. q. 1. partim in 1. partim in 2. art.

Secundum ſi ſpiratio actiua diſtinguit filium à Spiritu ſancto: ergo pater, & filius ſunt una perſona, quia ubi eſt unum diſtinctiuum perſonaliter eſt unum diſtinctum: ſed patris & filij per ſe eſt unum diſtinctiuum perſonale à Spiritu ſancto, ſcilicet ſpiratio actiua: ergo. Capreol. ad hoc negat conſequentiam: ad probationem negat ex unitate diſtinctiui concludi unum diſtinctum, quando diſtinctiuum eſt communicabile, qualis eſt ſpiratio actiua communis patri, & filio, & dat exemplum de anima, uide ibi.

K Expoſitor autem negat eidem niſi ſit diſtinctiuum conſtitutiuum, ſi autem ſit diſtinctiuum, quia licet non conſtituat, tamen ſeruat perſonam in eſſe diſtincto, qualis eſt ſpiratio actiua reſpectu filij, negatur ex unitate diſtinctiui cōcludi unum diſtinctum.

Tertiò, effectus formalis numeratur numeratione formæ ita quod ſi forma eſt una effectus eſt unus, ſed principium diſtinctiuum eſt ſicut forma, & diſtinctum ſicut effectus, ergo ſi una ſpiratio actiua diſtinguit patrem, & filiū à Spiritu ſancto, pater & filius ſunt una perſona diſtincta.

Ad hoc dico maiorem non habere ueritatem, niſi in forma abſtracta uel conſtitutiua & ſi ſit relatiua, uel quando forma eſt incommunicabilis, uel quando effectus ſignificatur nomine ſubſtantiuo. ſi autem ſignificetur nomine adiectiuo, non ualet: quoniam adiectiua trahunt pluralitatem à ſuppoſito, & non à forma, & quoniam ſpiratio actiua non eſt forma abſolu-

A abſoluta nec conſtitutiua, nec incommunicabilis, nec ly diſtinctum eſt ſubſtantiuum, ideo non concluditur intentum.

Quartum, impoſſibile eſt vnam perſonam ſimpliciſſimam duabus perſonaliter, vel duabus perſonalitatibus diſtingui, ſicut vnum ſimplex, quale duabus qualitatibus: ſed filius, &c.

Ad hoc dico, ipſum ſupponere falſum ſcilicet filiationem & ſpirationem eſſe duas perſonalitates, licet enim perſonaliter diſtinguant, non tamen ſunt duæ perſonalitates, quia filiatio diſtinguit, & conſtituit, eſt perſonalitas, & perſonaliter diſtinguit, quia autem ſpiratio conſeruat perſonam diſtinctam, ideo dicitur diſtinguere perſonaliter, ſed non eſt perſonalitas, quia non conſtituit.

Quintum, ſi generari, & ſpirari non ſunt incompoſſibiles, niſi propter ſpirare, quæro in quo genere cauſæ dat ei illam incō-

B poſſibilitatem, non potes dicere niſi formaliter, quod eſt falſum, quia generari & ſpirari eſſent idem formaliter quod etiā eſt falſum, cum ſe habeant ut actio, & paſſio, & cum unum ſit in patre non alterum.

Ad hoc dico, quod dat formaliter, ſicut albedo dat ſuo ſubiecto incompoſſibilitatem exiſtendi ſub nigredine. Ad probationem nego conſequentiam, aliter albedo, & ſubiectum eſſent idem formaliter quod eſt abſurdum, & hæc reſponſio eſt Cap. quam ad literam accepit expoſitor.

Sextum, ſpirari non dat incompoſſibilitatem generari, & ſpirari ſecundum rem, ergo &c. probo conſequentiam. Quod conuenit rei diuinæ, conuenit ei formaliter, & ex ſe, ergo.

Præterea, ſi dat incompoſſibilitatem ſecundum rem, ergo vel inquantum generari, & ſpirari ſunt in filio, idē vel ſimul ſunt in filio, vel quia generari eſt præuium ad ſpirare, neutrum horum eſt, quia eſſentia eſt idem cum ſpirare in filio & ſimul & præexigitur ipſi ſpirare, & tamen non dat incompoſſibilitatem inter filium, & Spiritum ſanctum.

Ad hoc dicit Capreol. negatur antecedens, ad primam probationem negatur antecedens, nam ſimilitudo in natura eadē conuenit Spiritui ſancto, & tamen hoc modo habet ex ſe formaliter, ut Spiritus, id eſt ut amor.

Ad ſecundam diuiſio eſt inſufficiens, dicit Capr. & ratio eſt, quia ſpirare aduenit genito conſtituto, & ſupple ei, & ut relatio talis conſeruat conſtitutum diſtinctum.

Expoſitor autem dicit, quod hoc eſt, quia in eis includitur ordo originis, quod non eſt verum, niſi de generari, & ſpirari, ſed Aureol. loquitur de ſpirare, quomodo dat incompoſſibilitatem generari & ſpirari, ideo ſequere Capreol. Inſtantia uero de eſſentia non ualet, quia non eſt vt relatio ſeruans in eſſe diſtincto.

Septimum eſt, quod diſtinguitur generari, & ſpirari ſuis rationibus formalibus quod ſæpe negatum eſt.

D Aliud argumentum fit ab aliquibus, ut Capreol. recitat, reſpondens ad tertium, Aureol. in primo diſtinctio. 11. quæſt. 1. & eſt tale, non magis repugnat filiationem ſtare cum ſpirare, & cum ſuo oppoſito quām repugnet ſpirationem actiuam ſtare cum paternitate, & filiatione, ſed hoc non repugnat, ergo nec illud. Capreol. dicit non eſſe æqualem rationem: quia ſpiratio actiua non eſt proprietas conſtitutiua, ideo poteſt ſtare, cum diſtinctis ſuppoſitis, ſed filiatio eſt proprietas conſtitutiua incommunicabilis, ideo non poteſt ſtare cum diſtincta à ſpirare, puta in patre, & ſpirari, puta in Spiritu ſancto niſi eidem uniatur ipſum ſpirare per quod habet oppoſitionem ad ipſum ſpirari, ſufficit quantum ad inpugnationem extraneorum.

Sed aduerte quod Beat. Thom. in prima diſtinctio. 10. quæſtio. 1. articul. 5. ubi illa autem duo uidentur fauere Scoto, ſic enim arguit in corpo. artic. diuerſi modi producendi diſtincti non poſſunt terminari ad idem productum ſpecie: hanc pro-

E batio natura & arte, non enim uidet idem ſpecie poſſe produci arte & natura, nec idem ſpecie ex propagine, & ex putrefactione, ſed generare & ſpirare ſunt diuerſi modi producendi ſpecie diſtincti, hanc relinquit pro conſtanti, ergo impoſſibile eſt quod quocunque alio remoto, filius, & Spiritus ſanctus diſtinguerentur realiter, & ſpecifice etiam, etiam ſuppoſito, quod filius non ſpiraret.

Reſpondeo, quod ſtantibus diuerſis modis, non poſſunt conuenire eidem, ſed nego quod generare & ſpirare remanerent diuerſi modi, ſi Spiritus ſanctus non procederet à filio, quoniam de ratione ſpirationis eſt, ut ſit à duobus, aliter non eſſet amor amicitiæ inter patrem, & filium. unde cum dicitur eſſe ab alio per ſpirationem in ly: alio includitur, filius: quoniam, ut ſic, eſt unum cum patre in uirtute ſpiratiua.

A Quod autem Beat. Thom. non concedat idem ſpecie poſſe produci ex propagatione & ex putrefactione. Aduerte quod oppoſitum tenet in 7. metaphyſicor. ſuper textu. 23. & ſic uidentur ſibi oppoſitus.

Hanc concludam in 7. metaphyſicor. quæſt. 16. & hic breuiter tango. ſciās igitur quod diuerſi modi producendi, qui ſunt ab eodem agente, uel diſtinctis agentibus, tamen diſparatis non terminantur ad idem ſpecie, ſicut agere per naturam, & agere per artem: ſi diuerſi autem modi producendi, quorum vnus eſt ab agente uniuerſali tantum, & alius ab uniuerſali, & particulari, ſimul poſſunt terminari ad idem ſpecie: ſicut calor à ſole, & calor ab igne influente Sole Beat. Thom. in 1. ſentent. ſupponit, quod ſi duo producerentur, unum ex ſemine, alterum ex putrefactione ab eodem agente, uel diſparatis agentibus, non eſſent eiuſdem ſpeciei, puta ſi homo ex putrefactione generat uermem, & ex ſemine filium, hæc duo non poſſunt

B eſſe eiuſdem ſpeciei. Idem eueniret, ſi generaret duos filios, vnum ex putrefactione, alterum ex ſemine, ſi tamen Sol ex putrefactione generaret hominem & homo ex ſemine hominē, eſſent eiuſdem ſpeciei quoniam agens particulare non propriè condiſtinguitur contra agens uniuerſale in 3. metap. ſupponunt, quiſ producitur ab agentibus non diſparatis, ſed ſubordinatis, qualia ſunt agens, uniuerſale, & particulare. In primo ſenſu patet quod filius, & Spiritus ſanctus procedunt à patre, & ideo ſeruata diuerſitate reali modorum producendi, quam ponimus non ſeruari, niſi ſtante ordine originis inter filium, & Spiritum ſanctum, impoſſibile eſt quod terminetur ad unum productum ſpecie: hæc ſufficiant quantum ad ſuſtentationem primæ rationis.

Pro ſuſtentatione autem ſecundæ duo occurrunt: primo, An hæc ſecunda ſit neceſſaria, uel tantum probabilis. ſecundo ſi eius hæc propoſitio articuli eſt uera, *Neceſſe eſt quod amor ſit a verbo procedens.*

C Quantum ad primum tenet expoſitor quod eſt probabilis, quia non eſt euidens, amorem notionalem eſſe neceſſario à conceptu notionali: poſſet enim quis dicere, quod pater intelligens eſſentiam ſuam ſine expreſſione producit amorem notionalem.

Sed quia qualis ordo ſeruatur inter eſſentialia, talis debet ſeruari inter notionalia, ideo ſicut Pater intelligendo ſe eſſentialiter amaret ſe eſſentialiter, ita ſi amat ſe notionaliter, intelligit ſe notionaliter, quod eſt producere uerbum.

Tu tamen potes dicere, quod eſt neceſſaria ex uno ſuppoſito ſcilicet uerbum notionale eſſe in Deo quod tenetur ex fide, tunc enim neceſſe eſt amorem eſſe a uerbo.

Quantum ad ſecundum dupliciter arguitur contra prædictam propoſitionem: primo ſic: poteſt aliquid intelligi & non formari uerbum ut patet in beatis, ergo poteſt amari ſine uerbo.

D Secundo hæc conſequentia non ualet, non poſſum intelligere ſine ſenſu, ergo ſenſus eſt principium productiuum intellectionis: ergo ſimiliter nec ualet, illa res non poteſt amari ſine uerbo uel conceptu, ergo verbum eſt productiuum amoris.

Ad primum dicit expoſitor negatur antecedens de intellectione naturali ad differentiam beatificæ, & quia Deus naturali intellectione intelligit ſe, ideo producit uerbum.

Tu autem aduerte quod licet intellectione ſupernaturali nō producatur uerbum, tamen illa æquipollet uerbo, & ideo beatus poteſt amare Deum, licet hic amor non niſi æquipollenter producatur à uerbo.

Ad ſecundum dicit expoſitor & bene, quod D. Tho. non facit illam conſequentiam ita rudem, ſed facit eam ſuppoſito quod bonum cognitum ſit productiuum amoris, & motiuum appetitus, ex tertio de anima & 12. meta. bonum autem cognitum

E in eſſe cognito eſt ipſe conceptus.

Pro ſuſtentatione tertiæ rationis, contra illam propoſitionem. *Inaliis, in quibus eſt diſtinctio non ſolum materialis ſemper inuenitur in multitudine productorum aliquis ordo.*

Aliqui arguunt dupliciter: primo ſic: Deus poteſt producere plures Gabrieles ſine ordine, quia immediate, et tamen diſtinguuntur non materialiter, cum ſint ſubſtantiæ immateriales, ergo.

Secundo Deus ſi produceret omnia ſine media cauſa, produceret ſine ordine; ergo propoſitio illa eſt falſa. expoſitor reſpondit modo ſuo, ſed tu aduerte quod reſponſio eius eſt in quæſtio. de potentia quæſtio. 10. articulo 5. & reſponſio Beat. Thom. *Vbi autem inuenitur prima differentia*, ſtat in hoc, licet Deus poſſet producere plures Gabrieles, ſine ordine prioris, & poſterioris duratione, quia in eodem inſtanti poſſet & ſine ordine cauſarum, tamen non ſine ordine perfectionis ſuppoſito,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Poſito, quod diſtinguantur ſpecie, ſic enim ſe habet vt duæ ſpecies numerorum, quarum una addit alteri. In diuinis autem non poteſt aſſignari niſi ordo originis, quia omnis alius ordo dicit imperfectionem, & ideo cum genitum, & ſpiratum diſtinguantur realiter, formaliter, neceſſario includunt ordinem originis. Vltimo in fine articuli, ibi *unde etiam ipſi græci &c.* reprehendit græcos, ſed videtur non bene reprehendere, nam Beat. Thom. ex hoc antecedenti, *Spiritus ſanctus eſt a patre per filium*, deducit, ergo procedit à filio, quæ tamen conſequentia non uidetur ualere, nam hæc non eſt uera. Viſio fit per lumen, ergo procedit à lumine, procedit enim à uiſu productiuè &c. non à lumine. ſimiliter conſequentia Beat Thom. prædicta non erit uera.

Ad hoc dico, quòd eſt vera in hac materia, licet non abſolutè, quia in diuinis nullus ordo cauſalitatis poteſt ſaluari, niſi ordo originis qui deſignatur per ly, à, vel ab.

G In reſponſione ad primum *Regulariter etiam* vſque ibi, *diſtinguuntur*. cadit dubium, quia ſi hæc vera, ſolus pater ſpirat. & tamen non excluditur filius, ita hæc erit vera, Solus pater eſt Deus, quia ly Deus, pater, & filius non opponuntur, & tamen ſupra in quæſtio. 31. 4. dixit hanc eſſe falſam. niſi exponatur neutro in genere. & tunc licet ſit vera, non tamen eſt extendenda.

Reſpondeo, ſupra locutus eſt ſecundum rationem formalem excluſiuè, ut conſideratur à logicis, hic autem accipit ſecundum modum ſcripturæ ſacræ, quam non oportet artare ad illas regulas, ut diximus ſuprà, loquentes de excluſiuis, & de Syllogiſmo expoſitorio.

ARTICVLVS III.

H *Vtrum Pater ſpiret per filium.*

IN hoc articulo aduerte quod ideo difficilis eſt, quia hæc propoſitio, *Pater ſpirat per filium*, poteſt eſſe uera & falſa, vera ſi ly, *per*, dicat medium ſuppoſitum, & eſt ſicut iſta, *Rex agit per Balliuum*, falſa autem ſi ly, *per*, dicat mediam uirtutem, & eſt ſicut iſta, *Balliuus operatur per Regem*, non enim ly, *per Regem* ſignificat medium ſuppoſitum, ſed primam uirtutem per quam balliuus agit. falſum eſt autem, quod Pater ſpiret per filium, tanquam propriam uirtutem.

In reſponſione ad ſecundum *licet aliquando dicatur principaliter*, vſque in finem. Aduerte quod eodem ſenſu poteſt dici Spiritus ſanctus ſpirari magis à patre, quàm à filio, ſicut conceditur, patrem eſſe maiorem filio. Concedimus quidem quia pater quicquid habet, habet à ſe: non tamen filius minus habet, quia totum, quod eſt patris, communicatur idem numero ipſi filio, ſicut pater magis ſpirat, quia ſpirat à ſe, non tamen filius minus ſpirat, quia eadem uirtute ſpirat. I

Quomodo autem intelligatur illa propoſitio, *propter quod unumquodque & illud* vide Herueu. in primo diſtinctio. 11. quæſtio. ſecunda.

In reſponſione ad tertium, *unde non fuit prius genitus filius quam Spiritus ſanctus procederet*. Aduerte quod Scotus in primo diſtinctio. 12. quæſtio. 11. tenet oppoſitum & dicit duo, primo quod Pater non ſpirat priuſquam filius, licet habeat virtutem ſpiratiuam à ſe, quoniam in primo ſpiratiuo non eſt aliquis ordo, & quoniam filius ſpiraret ſpiratum, quod eſt abſurdum.

Secundo dicit, quod Pater prius generat quam ſpiret, & ſic genitum eſt prius ſpirato, cum ſpiretur à genito, & hoc dicit eſſe ordinem principiorum, ſcilicet intellectus & uoluntatis, cum uoluntas ſupponat intellectum, & per conſequens actus actum & ſimiliter terminus terminum. Vnde imaginatur ipſe patrem in primo ſigno habere utramque fœcunditatem à ſe, in ſecundo ſigno habet actum primæ fœcunditatis, & producit filium, communicando ei uirtutem ſpiratiuam ſicut eſſe, & alia, in quibus patri non opponitur, & in hoc ſecundo ſigno non eſt ſpiratum. In tertio ſigno eſt actus ſecundæ fœcunditatis à patre & filio, cum aliquo tamen ordine, non quod pater primus ſpiret, ſed quia ſpirat à ſe, filius autem non à ſe, ſed accipit à patre, & hanc ſuam imaginationem non aliter probat, in qua tamen uidetur ponere prius, in quo eſt filius, prius etiam in quo non eſt Spiritus ſanctus. K

Sed contra hanc imaginationem arguit Greg. in primo diſtinct. 9. quæſtio. 1. ſecundo ibi *in his dictis plura falſa continentur*. Et primo, contra illud dictum, quod pater in primo ſigno non generat, ſed poteſt generare, & præcipua eius media ſunt duo.

Primum filius erit non coæternus patri, quoniam in primo ſigno Pater eſt pater, & non eſt filius, ergo filius habet initium ſaltem ſecundum intellectum, quod eſt contra Augu. qui dicit extra omne initium, quod dici aut intelligi poſſit credendum eſt genitum eſſe ſapientium.

Secundum, ſecundum Scotum, Pater in primo ſigno à ſe habet omnem entitatem abſolutam, & relatiuam quia nihil habet à filio ergo generationem actiuam, ergò in primo ſigno generat.

Deinde arguit contra hæc ſigna, & primo ſic. cum dicitur Pater habet aliquid in primo ſigno, & aliquid in ſecundo, per ly, primo & ſecundo intelligitur aliqua duratio, & ſic eſt contra ſanam doctrinam, de coæternitate perſonarum, vel intelligitur tantum per primum ſignum id eſt haberi à ſe, & per ſecundum haberi ab alio, & tunc eſt contradictio expreſſa in Scoto, nam dicit ipſe, quod Pater non prius ſpirat quàm filius. Contra, pater ſpirat à ſe, ergo prius ſpirat, & filius non ſpirat à ſe, ergo poſterius: cum ergo ſequatur contradictio manifeſta in Scoto, ſequitur quod accipiebat illa ſigna, ut dicunt quandam durationem, quod innuit illud uerbum poſitum à Scoto, cum dicit tunc filius ſpirat. Nam ly tunc, eſt ſignum durationis, & cum illa prioritas durationis non debeat admitti ſpiratum &c. illa ſigna non ſunt acceptanda. ſecundo ſi cum dicitur hoc eſt in primo ſigno, ly ſigno, pro aliquo ſupponit, aliter fruſtra eſſet, ſi pro aliquo, uel illud eſt Deus, uel in Deo, uel non eſt Deus nec in Deo, non ſecundum, quia ſine eo adhuc eſſet Trinitas, nõ enim pendet Deus à non Deo. Non primum, quia illud eſt uel eſſentiale uel notionale. ſi eſſentiale, ſupponit pro eſſentia, & tūc erit ſenſus, eſſentia eſt in primo ſigno, id eſt, eſſentia eſt in eſſentia: idem erit de notionali, ſed hæc ad rem non conferunt, ergo vel vt falſa, vel ut inutilia relinquantur.

In reſponſione ad quartum *non ſemper recipitur conuerſio*. Aduerte quod ad illam conuerſionem duo requiruntur, primo quod utrumque producens ſit liberum, id eſt, habeat dominiũ ſuper actum ſuum, quod eſt omne producens intellectuale. Si autem ſecundum ſit purum inſtrumentum, non ſit conuerſio. Vnde hæc falſa, calamus ſcribit per ſcriptorem, ſed hoc non ſufficit, cum enim pater & filius ſint producentes intellectuales, ſi aliud non requiritur, fieret conuerſio. Requiritur ergo ſecundo, ordo ſuppoſitorum, & ordo uirtutum, ita quod ſicut ſunt diſtincta ſuppoſita, ſint diſtinctæ uirtutes, & quia hæc conditio eſt inter Regem, & Balliuum, ideo ualet conuerſio, alia eſt enim numero uirtus remanens in Rege, & communicata Balliuo, quia in creatis nullum idem numero eſt in diſtinctis ſuppoſitis, quia autem hæc conditio non eſt in patre, & filio ut patet, ideo non ualet conuerſio.

ARTICVL. IIII.

Vtrum Pater, & filius ſint vnum principium Spiritus ſancti.

QVidam tamen dicunt hanc eſſe propriam. Aduerte quod Grego. in primo diſt. 12. quæſt. 1. tenet hanc opinionem, & dicit hanc propoſitionem non eſſe tenendam de uirtute ſermonis, ſed in ſenſu, quem intendebant ſancti doctores. ipſi quidem intendebant remouere à patre, & filio omnem imperfectionem inuentam in duobus creatis agentibus, concurrentibus per ſe ad unum effectum. hoc autem commune eſt eis, quod diſformiter agunt, quia uel diſtincta uirtute, uel unum magis quam alterum, uel unum poſt alterum, & ſic diſformiter, & diuerſo modo agunt, & quia pater & filius non ſic, immo uniformiter, ideo dicunt Patrem, & filium eſſe unum principium, id eſt, uno modo principiare, & hanc dicit eſſe mentem Magiſtri &c. uide eum. Quod autem non ſit propria probat Grego. in primo quæſtio. quia ly, *principium*, vel ſupponeret pro notione communi, & hoc non, quia notio non eſt id, quod ſpirat vel perſona aliqua, & hoc non, quia quacunque perſona demonſtrata falſum eſt dicere, Pater, & filius ſunt unum principium, id eſt una perſona, uel per eſſentiam, & hoc non quia ſicut non generat, ſic non ſpirat.

Sed ſimili modo poſſit pater duo principia. Aduerte quod Beat. Thom. non intendit reprobare illum modum vt falſum. verũ eſt enim quod vniformiter ſpirant, quia eadem uirtute numero, ſed intendit quod non ſufficit ille modus, nam ſi poteſt ſaluari illa propoſitio, vt propria ſaluãda eſt, & ideo declarat quo modo ſit propria ibi, *& ideo dicendum eſt*.

Licet hoc nomen principium & uſque ibi *in creati*, Aduerte quod ſi ly *Deus* tenetur adiectiuè, id eſt, habens deitatem, & ſubſtantiue

ſubſtantiue, id eſt res, quæ eſt Deus, ſic ly, *principium* adiectiuè quidem id eſt, habens proprietatem, uel uirtutem ſpiratiuam, ſubſtantiue autem, & id eſt, id quod eſt principium ibi tenetur ſubſtantiue, & quia ſubſtantiue ſupponunt, neceſſe eſt quòd in hac propoſitione, *Pater & filius &c.* pro aliquo ſupponat. pro quo autem dicam, cum ſoluam argumenta Gregorij. A

In ſolutione, ad primum *inquantum ſunt vnum in uirtute &c.* vſque in fine, Aduerte quòd Aureolus, & Scotus, & Henricus impugnant hanc reſponſionem. Aureol. vult, quòd non vt unum quia negatio non ratio formalis actus realis, nec ut plures, quia pluralitas cum ſit multitudo dicit negationem quæ eſt diuiſio, ergo &c.

Præterea Pater perfectiſſime ſpirat, & tota ſpiratione eſt à patre, & filius accipitur à Patre & non è conuerſo: ergo ſpirant inquantum ſunt plures. Scotus tenet idem, & ſunt eædem rationes eius cum Aureo.

Pro ſolutione attende, quòd Aur. eſſe illud, *vt vnum* decipitur quia Be. Thom. non intendit de formali quod eſt negatio ſed de ſubſtrato, ut ſtat ſub formali, intendit enim quòd ſpirant vt vnum, id eſt, vt habent virtutem ſpiratiuam indiuiſam omnibus modis.

Item eſſe illam pluralitatem eodem modo. Intendit enim pro ſubſtrato ſub formali, id eſt ſpirat inquantum ſunt diſtincta ſuppoſita. ſimiliter decipitur ipſe, & Scotus in illa perfecta ſpiratione, nam poteſt dupliciter accipi: primo quo ad principium ſpiratiuum, ſecundo quo ad conditionem requiſitam ex parte ſuppoſitorum ſpirantium, quæ eſt diſtinctio ratione primi: eſt perfectiſſime, & totaliter à patre ratione ſecundi, non qui repugnat patrem eſſe duo ſuppoſita, & dicas, ergo Pater accipit aliter aliquid à filio, uel indiget filio, uel eſt imperfectus, uel impotens ſine filio, negandæ ſunt omnes conſequentiæ quia filius nec formaliter. nec effectiue aliquid dat patri, C ſed bene conceditur, quòd Pater habet aliquid, quod non haberet niſi eſſet filius, ſicut habet paternitatem, quam non haberet, niſi filius eſſet, & ſimiliter ſi filius non eſſet, non ſpiraret pater: quia de ratione ſpirationis eſt, quòd ſit à duobus. Ex his uidebis ſoluta omnia argumenta Scoti & Aureol. quæ recitantur à Capreol. in prima diſtinct. 12. quæſtio. 1. ſecundo loco contra quartam.

Henricus autem tenet, quòd pluralitas neceſſario requiritur ex parte principij ſpiratiui, tenet enim, quòd nexus duarum voluntatum, & concordia, & mutuitas amandi ſunt de ratione principij, ſpiratiui, & quoniam omnia argumenta eius concludũt de ratione principij ſpirantis, quod nos concedimus, (neceſſe eſt enim, ut ſuppoſita ſpirantia ſint vnum, & concordia & mutua in eodem amore numero) ideo non indigent alia ſolutione. Vnde negandæ ſunt omnes illæ conditiones, ſi applicentur principio quo

Solutiones Capreo. in eodem loco claræ ſunt, uide.

In reſponſione ad ſecundum, *non tamen ſequitur, quòd propter &c.* vſque ibi, *ſuppoſitorum*. Contra ad pluralitatem formæ plurificantur ſubſtantiua ſecundum B. Thom. ſed in patre ſunt duæ formæ, ſcilicet virtus generandi, & uirtus ſpirandi, ergo, Pater poteſt dici duo principia.

Expoſitor reſpondens recitat opinionem dicentium, inter quos eſt Capreol. vt videbimus infra, quòd minor eſt vera quando illæ duæ formæ diſtinguuntur realiter, & hoc non ſeruatur in uirtute generandi, & in uirtute ſpirãdi cum non ſint oppoſitæ, ideo dicunt, quòd ratio concludit.

Contra hoc arguit Expoſitor, & bene, quoniam ſtat, Sortem habere in ſe plures artes realiter diſtinctas, & tamen nõ eſt plures artifices, ipſe igitur reſpondens dicit, diſtinguendum eſt de ſubſtantiuo in abſtracto, & in concreto & dicit maiorem non eſſe veram niſi in ſubſtantiuo abſtracto. In concreto autem duo requiruntur, ſcilicet diuerſitas formæ & diſtinctio habentium formas. Hæc reſponſio valet, ſed neceſſe non fuit adducere illam diſtinctionem, quoniam cum adiectiuum ſemper tenetur in concreto, ſubſtantiuum ei correſpondens debet intelligi in concreto, & ideo dico, quòd cum Be. Thom. dicit ſubſtantiua plurificari ſecundum formas, Adiectiua ſuppoſita regulariter intelligit in concreto.

In reſponſione ad quartum, *hoc quod dico principium, non habet*. Contra hoc arguit Greg. vt adducit Capreol. in prima diſtinction. 12. quæſtio. prima poſt ſolutionem factam in pedem quæſt. &c.

Primo arguit quòd ly, *principium* non ſupponat confuſe tantum, & hoc tripliciter, primo ſuppoſitio confuſa ſit per ſignum omne, ut omnis homo eſt animal, uel per aliquid ſyncathegorema, ut per diſtinctionem excluſiuam, ſicut hic come di panem tantum, vel tantum panem, licet in hanc pater, & filius ſunt unum principium, neutrum eſt ergo.

Secundo per ſimplicem conuerſionem hæc conſequentia valet, & filius ſunt vnum principium, ergo vnum principium ſunt pater, & filius, ſed in hac ſecunda ly, *principium* non ſtat niſi determinate, ergo nec in prima, tertio ſic in ſuppoſitione, confuſa licet defendere diſiunctim non mutato ſubiecto, id autem non poteſt fieri hic falſum eſt enim quòd Pater & filius ſint hoc, uel hoc principium ſicut non ſunt hæc vel illa principia.

Ad primum dico quòd ly, *principium* ſupponit confuſe ratione illius ſincathegorematis, & quòd conſtituit ſubiectum copulatum, ideo iunctim tantum, & non diuiſim, & ideo eſt neceſſe, ut ſumatur, ut unum in ly, *principium*

Ad ſecundum idem, & nego quòd ly, *principium* in ſecundo ſtet determinate: quia ſubiecta taliter ſupponunt, qualiter requirunt prædicata, & quia hoc prædicatum, Pater, & filius B requirit ſuppoſitionem confuſam, in ly, *vnum principium* ideo non ſupponit determinate ſicut in iſta, *homo eſt ſpecies* ly, *homo* non ſupponit determinate, nec perſonaliter, quia ly, *ſpecies* non compatitur hoc.

Ad tertium licet Capreolus concedat deſcenſum diſiunctũ reſpectu, ly, *principium*, tamen melius eſt dicere, quòd cum detur ſuppoſitio confuſa mobilis, & immobilis in hac propoſitione ſtat ly, *principium*, immobiliter: quia reſpectu principij non dantur in Deo plura ſingularia, ad quæ poſſit fieri deſcenſus, & quòd detur confuſa immobilis patet in hac, *ſemper erit homo*. & in hac *materia non poteſt eſſe ſine forma*, & in hac *vbique eſt corpus*.

Deinde probat, quòd illud dictum Bea. Thom. quòd principium ſupponit pro duabus perſonis ſimiliter ſit falſum: qui non minus erit concedenda iſta, pater filius ſunt principia, ſicut iſta ſunt perſonæ.

Præterea terminus in plurali numero magis proprie ſupponit pro pluribus coniunctim, quàm in ſingulari, vnde in iſta, Sortes, & Plato ſunt homines, ly, homines magis proprie ſupponit pro pluribus quàm ſi diceretur, ſunt homo. Præterea ſi ſupponit pro duabus perſonis ſimul ergo ſtabit terminate, ſicut in hac, Sortes, & plato ſunt homo, nam licet deſcendens, ut patet apud logicos

Ad primum, nego conſequentiam, ideo enim, Pater, & filius ſunt perſonæ, quia proprietates perſonales ſunt duæ, & quia uirtus ſpiratiua non multiplicatur, ideo non ſunt duo principia.

Ad ſecundum, nego illud aſſumptum, non enim uerum eſt, niſi quando termini in plurali ſignificant plures formas, ut ly, homines, & ly, perſonæ, non ſic autem eſt ut diximus de ly, principia, quoniam in Deo non inueniuntur, ſub eo plura ſingularia.

D Ad tertium negatur conſequentia, non licet deſcendere determinate, niſi quando multiplicatur forma in pluribus ſuppoſitis. Sic reſpondit Capreol. ad argumenta Gregorij.

Sed tu potes dicere, quod Beat. Thom. non intendit ly, *principium*, ſupponere pro duabus perſonis ſimul, ut perſonæ ſunt, ſed pro duabus, ut conueniunt in uirtute ſpiratiua. Argumenta autem Gregorij non habent apparentiam, niſi in ſenſu, ſed Beat. Thom. intendit ſecundum, ideo nihil contra eum.

In reſponſione ad ſextum, *poteſt concedi quòd pater, & filius, ſunt idem principium*. Aduerte q. B. Thom. in prima diſt. 29. q. 1. artic. quarto, ad ultimum ſuſtinet, quòd poteſt concedi, quòd ſunt idem principium, & non ſunt idem.

Nam ſi ly, *idem*, auferet diſtinctionem, virtutis ſpiratiuæ, & diſtinctionem ſuppoſitorum, non debet concedi quòd ſint idem principium. Si autem aufert diſtinctionem virtutis ſpiratiuæ, ſtante diſtinctione ſuppoſitorum, debet concedi, & hanc E viam tenet determinate in prima parte hic, cum dicit, quòd ly *principium* ſupponit pro duabus perſonis indiſtincte, id eſt perſonis diſtinctis, ut conueniunt in uirtute ſpiratiua, & reſpectu illius ſunt indiſtinctæ.

In reſponſione ad ſeptimum determinat, quòd non poſſunt dici duo ſpiratores, cum oppoſitum tenet in 1. diſtinctione. 11. quæſtione prima articul. 4. & ratio eius illic eſt quia quando ſubſtantiuum importat forma non modo formæ, ſed formam quæ eſt operatio, cum operatio reſpiciat ſuppoſita, poteſt plurificari ſubſtantiuum, dato quòd forma quæ eſt operatio non plurificetur, & ideo quia ſpiratio importat operationem, videtur quòd ſtante vnitate ſpirationis, & diſtinctione ſuppoſitorum poſſint dici duo ſpiratores. Verum aduertendũ hic, quòd ex hac ratione poſſent dici duo creatores, cum creatio ſit operatio, ideo dicit abſolute ſubſtantiuum nõ plurificari niſi plurificata forma, ſiue ſumatur forma modo

forma

Universidad de Deusto Biblioteca

formæ vel modo operationis, & ſic ſtandum eſt in prima par- F te, & negandum eſt ſubſtantiuum poſſe pluraficari etiam quādo denominatur ab operatione niſi operatio vt habet rationem formæ, multiplicetur. vnde autem ſit quòd ſubſtantiua trahunt diſtinctionem à forma & adiectiua à ſuppoſitis, ac pluralitatem Beat. Thom. adducet rationem in prima quæſtion. 39. artic. & illa defenſabitur contra Aureo.

¶Quæſtio XXXVII.

Articvlvs I.

Vtrum Amor ſit proprium nomen ſpiritus ſancti.

S*ic igitur in quantum in amore.* Aduerte vt refert G Capreo. prima diſtinct. 32. quæſt. 1. articul. primo contra quintam in quarto loco arguit contra diſtinctionem datam de amore eſſentiali, & perſonali, & decipitur, quia credit quòd ſecundum Beat. Thom. ſint duo amores diſtincti realiter: quod eſt falſum, imo eſt diſtinctio, ſecundum rationem in amorem conceptum abſolutè qui dicitur eſſentialis, & in amorem conceptum relatiuè qui dicitur perſonalis: quod tamen ex virtute ſermonis non eſt quid perſonale ex accommodatione, niſi dicatur amor ſpiritus.

Sicut ſapientia genita efficitur proprium nomen filij, & ex hoc ſoluitur argumentum Aureo. quæ procedunt contra diſtinctionem realem amoris, quam non addmittimus in Deo.

Ita quòd intelligatur amor procedens. Aduerte, quòd Aureol. vt adducit illic Capreo. in quinto loco probat amorem non H poſſe dici procedentem in Deo, nec productum quocunque modo ſumatur, & decipitur, quia eſſentia & amor perſonalis ſunt idem credit quòd ſicut repugnat eſſentiæ, produci vel capere eſſe, ſic amor perſonali: quod non valet quia amor perſonalis dicit relationem ſubſiſtentem, quæ eſt quid diſtinctum, & ſubſiſtens, & quæ poteſt terminare productionem, tales autem conditiones non ſeruantur in eſſentia, ideo non eſt ſimilis ratio.

In reſponſione ad ſecundum, *ſpiritus ſanctus eſt amor patris in filium, &c.* Dubitatur cum amor ſit terminus actionis immanentis, ſicut verbum, ergo permanet in producente, ergo non tendit in alterum. Ad hoc reſpondet Herue. in prima diſti. 10. quæſt. 2. in ſolutione primæ quæſt. & ſtat in hoc: dico quòd non eſt amor patris in filium, ut in ſubiectum: ſic enim eſſet actio tranſiens ſpiratio, ſed eſt in filium, ut in obiectum, ut viſio eſt in uiſibile, ut in obiectum, & volitio in volitum ut in obiectum. I

In reſponſione ad tertium. *Spiritus ſanctus dicitur eſſe nexus.* Aduerte quia dicitur eſſe nexus, non quòd in eo vniantur in unitate, ſed quia importat mutuam inclinationem, qua pater inclinatur in filium, & è conuerſo, quæ inclinatio eſt terminus mutuæ dilectionis ſpiratæ, & eſſet ſimile, ſi Sortes, & Plato mutuo ſpirarent vnum amorem ſubſiſtentem, quouiſq; eſſent amans, & amatus, & hæc eſt mens Herue. in 1. diſt. 10. quæſtio. 1. in ſolutione ſecundæ quæſt.

Articvl. II.

Vtrum Pater, & filius diligant ſe ſpiritu ſancto.

E*T dicunt hanc eſſe retractatam.* Contra hoc arguit B. Thom. in 1. diſtinct. 32. quæſt. 1. artic. 1. ibi *ſed hoc non videtur conueniens.* Quia appropriatur Spiritus ſancti. Contra hoc arguit B. Thom. in primo vbi ſupra ibi. Hoc etiam non videtur conueniens.

Conſtruitur in habitudinem ſigni. Contra hoc arguit B. Thom. ibidem dupliciter. & prima probatio ſtat in hoc omnis creata perfectio eſt ſignum perfectionis exiſtentis in Deo, cum ſit ab illa, ergo amor creatus eſt ſignum dilectionis exiſtentis in Deo, cum ſit ab illa, ergo amor creatus eſt ſignum dilectionis, inter patrem, & filium, ergo eodem modo hæc erit vera pater, & filius diligunt ſe amore creato, & ſimiliter ſunt bonum bonitate creata. Secunda ſtat in hoc Pater diligit Spiritu ſancto, ergo amore aliquid diligitur formaliter, ſicut calore calefit formaliter.

In habitudine cauſæ formalis. Contra hoc arguit B. Thom. ibidem dupliciter, & prima ratio intendit de forma ſignata modo formæ, & non modo actionis, nam lapis denominatur viſus viſione non inhærenti ſibi, ſed nec modo formæ eſt vniuerſaliter vera: nam denominatur locatum à loco, qui eſt inhærenter in locante, & ideo appoſuit ſecundam rationem de forma.

Quidam vero in habitudine effectus formalis. Aduerte quòd B. Thom. in primo ibidem attribuit hanc Hugoni de ſancto Victore, hic, & in primo, nam in primo vult quòd agens denominetur tantum à forma quæ eſt principium agendi vt agat vel calefactione, vt ignis dicitur moueri ſurſum, & leuitate, & motu, & ſic concludit quòd Pater denominatur diligens ſpiritu ſancto, non ut forma, ſcilicet vt actio de, ſumendo ſpiritum ſanctum pro amore notionali ſumpto, ut eſt procedens, & vt ſignificatur modo actionis, ſed hic melius conſiderans, innuit terminum denominans, ſcilicet effectum, qui eſt terminus actionis. Nam hæc eſt vera, planta floret virtute germinatiua, G vt principio & floritione, vt actione egrediente, & floribus, vt terminus actionis. Sic hæc denominatio, Pater diligit filium, poteſt fieri à tribus, primo à principio vt forma, & cum illa ſit communis patri, & filio erit eſſentia vel virtus ſpiratiua, ſecundo à productione, & hæc erit ſpiratio, tertio à termino, & hæc erit perſona ſpirata, hæc ergo eſt vera, Pater diligit filium eſſentia, vt habet rationem amoris eſſentialis, & ſpiratione ſpiritus ſancti.

In ſolutione ad ſecundum, Aduerte quòd clarior eſt in primo in eodem articulo ad Tertium, & ſtat in hoc, ly, *generare, & ſpirare,* & dicunt actionem egredientem, & non determinatum effectum, ideo non ſit denominatio in eis ab effectu, ſed in ly, *diligere, & dicere,* duo includuntur, ſcilicet actio, & effectus determinatus, eſt enim notionaliter diligere, amorem emittere, & dicere uerbum eſt producere, ideo in his ſit denominatio ab actione, & à termino producto.

H In reſponſione ad tertium dubitare contingit, Vtrū ſicut eſt verum, quòd Pater diligit ſe & non ſpiritu ſancto, ita ſit verū quod ſpiritus ſanctus diligit ſe ſpiritu ſancto. Ad hoc reſpondit B. Thom. prima diſt. 32. quæſtio. prima ſecundo quartum, uidetur.

Contra determinationem, & Prob. concluſionis inſtat Aureo. & Scotus, & Durandus verum antequam ſoluantur argumenta eorum, pono aliqua fundamenta quibus apparebit quomodo non attingunt ſenſum B. Thom.

Primum, Illa propoſitio in articulo in qua dicitur, quòd *Aliquid poteſt conſtrui in habitudine effectus formalis,* dupliciter poteſt intelligi, primo quòd ille effectus ſit ſecundū rem effectus formaliter, ſicut lucere eſt effectus formalis ipſius lucis, & ſic Beat. Thom. non intendit hic, patet enim quod veſtimentum & flos non ſunt ſicut effectus formalis, immo ly, flos, eſt effectus cauſæ efficientis, ſecundo quòd ille effectus qui ſecundū rē eſt effectus non formalis, tamen vt denominās eſt ac ſi eſſet I forma. Vnde ſicut iſta eſt uera, paries albet albedine, ita hæc eſt vera, arbor floret floře, excepto quòd albedo re, & denominatione eſt forma, in hac autem flos eſt effectus re, quo ad denominationem autem eſt forma, ex hoc fundamento uidebis ſoluta duo prima argumenta Aureoli in Capreolo in diſtinctione trigeſimaſecunda, quæſtione prima, articulo primo contra quintam, licet enim veſtimentum & flos, non ſint ſecūdum rem effectus cauſæ formalis, ſed potius efficientis, tamen vt denominant, dicuntur effectus formales quia denominant ac ſi eſſent formæ.

Secundum, Illa propoſitio in articul. *quando effectus includuntur in intellectu actionis,* dupliciter poteſt intelligi, primo, vt ipſe eſſicacem actionem ſicut ædificare includit ædificium, ut intelligatur quod ædificare non eſt abſolute agere, ſed agere hoc, & ſic B. Th. non intendit hic, nam hæc eſt falſa, Plato ædificat ædificio & generat genito, ſecundo includitur ut coniunctus ſuæ K actioni, uel productioni, ut dicit Capreol. pro vt uerbum ſignificans talem actionem dicit emiſſionem actionis, & effectum uel terminum actionis, ſicut dicere ſignificat proferre, quæ eſt actio, & uerbum, quod eſt terminus productionis, & de his intendit Beat. Thom. quòd denominatio poteſt fieri ab effectu vt forma & inter hæc computatur florere, nam ſignificat producere florem & diligere notionaliter, nam ſignificat ſpirare amorem, & ſi dicas, unde habent verba hæc talē ſignificatum & non alia. Reſpondeo quia ſic impoſita ſunt & ſic dicatur, quomodo differunt ab alijs importantibus actionem tantum, uel ſignificantibus tantum. Reſpondeo ſecundum Capreol. quòd differunt ex eo quòd accuſatiuus rectus ab eis non ſemper eſt effectus productus, ut patet, cum dico, Sortes dicit hiſtoriam, non eſt neceſſe hiſtoriam eſſe factam dicente, ſimiliter cum dico Pater dicit ſe verbo, non eſt ſenſus quòd producat

at ſe, ſed manifeſtat ſe, in illis autem accuſatiuus rectus à A verbo dicit productum, vt Sortes generat filium, ædificat domum.

Ex hoc fundamento ſoluuntur duo argumenta Aureol. quæ etiam ſunt Scoti ad literam, primum eſt in actu ſpirandi & generandi includuntur ſpiratum & genitum, & tamen hæc eſt falſa, Pater ſpirat ſpirato, generat genito, ergo & iſta Pater diligit ſpiritu ſancto.

Reſpondeo, ly, *ſpiritu* & ly, *genito*, non includuntur in verbo, niſi in primo ſenſu, ſicut ædificium in ædificare, non autem intendimus in ſecundo ſenſu.

Secundum eſt, ædificare, includit ædificium, & tamē hæc eſt falſa, Sortes ædificat ædificio.

Reſpondeo, vt ad præcedens et ex fundamento dato.

Tertium ly, *florere*, dupliciter poteſt conſiderari, primo vt æquipollet iſti, *eſſe floritum*, ſicut calere eſſe calidum, & lucere eſſe lucidum, & ſic eſt verbum neutrum & ex ſignificato, & ex modo ſignificandi, & tunc ablatiuus rectus non dicit terminum productionis, cum enim dico, ignis calet calore ly, calor cum ſit intrinſecus igni non eſt productus ab igne, ſed habet rationem principij & cauſæ formalis vel efficientis, ſecundo æquipollet iſti, emittere flores, ſic eſt verbum actiuum ex ſuo ſignificato licet neutrum ex modo ſignificandi, & tunc ablatiuus rectus dicit terminum actionis, vt arbor, floret flore. B

Ex hoc fundamento ſoluo tria argumenta Aureoli, quæ continentur in vltimo argumento Scoti. Credunt enim Beat. Thom. accipere, ly *florere*, vt neutrum, pro *emittere flores*, & dato caſu, quòd acciperetur ut neutrum, adhuc ſimilitudo tenet, quo ad denominationem, nam ſicut iſta eſt vera, arbor floret, ita iſta, Pater diligit ſpiritu ſancto licet non eſſet ſimilitudo quo ad rem, ſed quantum ad hoc hic non quæritur. Tu tamen ſtabis in prima reſponſione. C

Quartum, Prædicto in qua denominatur agens, à ſua actione, uel effectu aliquando eſt conuerſiua, aliquando non, quando enim diſtinguuntur, realiter agens, & obiectum actionis, non eſt, nec poteſt eſſe conuerſiua ſuper agens: hæc enim eſt falſa, Ignis calefacit ſe calefactione, vel calore, quoniam calefaciens, & calefactum non coincidunt in idem realiter, & hoc eſt uniuerſale in actione tranſeunte in paſſum: quando autem agens, & obiectum eſſe quod ſunt idem, tunc poteſt eſſe conuerſiua ſuper agens, & hoc reperitur in actione immanenti, hæc enim eſt uera, Sortes intelligit ſe intellectione, & dicit ſe uerbo, & amat ſe amore producto à uoluntate ſua.

Ex hoc fundamento ſoluitur tertium argumentum Scoti, quo arguit non conuerſiuam ſuper agens, dato caſu quod talis prædicatio uel denominatio, eſſet uera exemplificans de D igne calefaciente. Non enim ſequitur, quòd ſi in actione tranſeunte non ſit conuerſiua, quòd ſimiliter non ſiat in actione immanenti, qualis eſt ipſum diligere.

Durandus autem in primo diſtinctio. 32. tenet hanc eſſe falſam formaliter, Pater diligit ſpiritum ſanctum ſiue ſeipſum, ſiue filium, ſumendo ly, *diligere* notionaliter, & eius rationes ſunt duæ.

Prima accuſatiuus, ſuper quem cadit actus notionalis, eſt terminus productionis, ergo ſi hæc eſt vera, Pater diligit filium ſpiritu ſancto, Pater ſpirat filium.

Secunda, Quicquid verificatur de aliquo, cum determinatione, verificatur de eo ſine determinatione, dummodo determinatio non ſit detrahens, Vnde ſicut iſta eſt vera, Sortes eſt homo dictus, ita iſta, Sortes eſt homo, ergo ſi hæc eſt vera, Pater diligit filium ſpiritu ſancto, & iſta erit vera, Pater diligit filium notionaliter, ergo Pater ſpirat filium, quod eſt manifeſte falſum. E

Ad primam nego antecedens quando verbum notionale, ſignificat actionem, & terminum incluſum in actione ut expreſſum: Talia ſunt dicere, & intelligere, eſſet autem uerum antecedens de ly *generare & ſpirare.*

Ad ſecundam, nego antecedens, quando determinatio eſt formaliter, & per ſe requiſita, non enim ualet, uideo lapidem viſu, ergo video lapidem, etiam remoto uiſu, ſic etiam eſt in propoſito, quoniam ly, *ſpiritu ſancto*, requiritur per ſe ad hoc, quòd hæc ſit uera notionaliter, Pater diligit filium ſpiritu ſancto, nam ſi non apponatur, erit uera eſſentialiter.

¶Quæſtio XXXVIII.

Articvli I. et II.

Vtrum donum ſit perſonale, & conueniat ſoli ſpiritui ſancto.

Q*VONIAM* iſti duo articul. connexi ſunt, ſimul pertractabuntur, & primo dicemus ad articul. Secundo defenſabitur tota materia huius quæſtionis.

Quo ad articulum primum pro Titul. aduerte quòd non quæritur, utrum neceſſario & per ſe ſit nomen perſonale ſicut verbum imago, & ſpiritus ſanctus in vi ſui impoſitionis de quibus diximus ſuprà, quòd dicuntur tantum perſonaliter, ſed ly, *donum*, in ſcriptura, & in doctoribus inuenimus dici de eſſentia, quam Pater donat filio, & de filio, quem pater donat nobis, & de ſpiritu ſancto nam dicitur donum Dei altiſſimi, ergo ex natura ſua non eſt perſonale. Quæritur ergo, Vtrum ſecundum aliquam ſignificationem poſſit trahi ad perſonale. Vnde B. Thom. introducens quæſtionem dicit, *Vtrum Donum poſſit eſſe perſonale*, quaſi dicat, conſtat quòd eſt nomen eſſentiale, ſed quæritur trahi ad perſonale.

Quantum ad primum articulum. Aduerte quòd ex eo non habes aliud niſi quòd Donum ex ea ratione qua recipit donantem, ut producentem, & ut ſic includit originem, poteſt dici perſonale, ſed quia origo communis eſt filio, & ſpiritui ſancto: ideo ex poſito articulo non habetur quòd ſit magis competens filio, quàm ſpiritui ſancto, nec econuerſo. In reſponſione ad ſecundum *eſſentia dicitur eſſe donum Patris*, vt ſcias, quo C modo donum conueniat eſſentiæ & filio, & ſpiritui ſancto, vide Herue. in prima diſtinctio. 18. vbi ponit tres conditiones doni propriiſſime accepti, prima quòd ſit res apta dari alicui, ita quòd ſit eius correlatio non eſt donum, non enim pater poteſt dare paternitatem ſuam alteri. Similiter nulla forma ſubſtantialis, indiuidualis, nec proprietas conſequens illam formam poteſt eſſe donum. ſecunda quòd ſit in auctoritate dantis, quæ in diuinis eſt per originem tantum. tertia quòd illa res libere & gratuitè det, & hoc habeat ex modo ſuæ originis. Ratione primi competit eſſentiæ cuilibet, ratione ſecundæ & primæ conuenit filio, qui datus eſt nobis. Ratione trium ſimul conuenit tantum ſpiritui ſancto, ratione cuius etiam filius datus eſt nobis.

Quantum ad ſecundum articulum, Aduerte quòd non ſolum probat donum notionale eſſe primum nomen ſpiritus ſancti, ſed eſſe primum donum, eo, quod donum importat liberam gratuitam, & beneplacitam dationem, quæ cum his conditionibus prouenit ex ſolo amore, quocunque alio remoto, & quoniam ſpiritus ſanctus procedit vt amor, & ut primus amor, ideo eſt primum donum, & ratio prima & radix omnis doni, inde eſt quòd per ſpiritum ſanctum cætera donantur, ſicut à primo Patre, omnis paternitas, & à primo verbo omnia uerba, & à primo dono, omnia dona.

Quantum ad defenſionem totius huius materiæ contra multipliciter arguitur, duo ſunt reſoluenda: primo, ſi eſt verum, quòd ſpiritus ſanctus procedat ut amor, ſecundo an dicat reſpectum donabilitatis ad creaturas ex ſua proprietate perſonali [illegible] ſupra quæſiuimus etiam de verbo, & quoniam quantum ad primum tenemus partem affirmatiuā cum Beat. Thom. hic in articulo ſecundo, dicit enim cum ſpiritus ſanctus procedat ut amor, ideo adducam principaliora E argumenta Aureol. ut recitat Capreol. in prima diſtin. 18. quæſt. 1. contra tertiam.

Secundum, ſi ſpiritus ſanctus procedit, ut amor, ergo eſt ſpiritus quo eſt amor, quod eſt falſum, quoniam cum amor ſit beatificus, eodem eſſet beatus quo eſt ſpiritus, eodem bonus, & Deus, quæ omnia ſunt falſa cum ſit beatus, & bonus, & Deus ex eſſentiali, & non notionali.

Ad hoc concedo conſequentiam, quòd eſt ſpiritus, & amor perſonalis inquantum terminat productionem modo voluntatis, & nego falſitatem conſequentis. Ad probationem nego amorem procedentem eſſe beatificum, immo ille eſt eſſentialis, qui ut ſic habet rationem attributi, & perfectionis. Vnde non eodem amore formaliter eſt beatus ut Spiritus: quoniam eſſentiali eſt Beatus, & perſonali eſt Spiritus.

Univerſidad de Deuſto Biblioteca

Secundum iſti dixerunt alibi, ſcilicet in quæſt. præcedenti ar F ticul. 1. quòd procedit vt impreſſio, qua amatum eſt in affectu amantis, hic autem dicit, quòd procedit, vt amor, ergo ſibi contradicunt.

Ad hoc Beat. Thom. pro eodem accipit impreſſionem illam, & amorem productum, ſed vt magis explicet declarat amorem per hunc Terminum impreſſio.

Tertium ſic procedit vt amor, quæro uel amor eſſentialis, vel vt amor perſonalis: non primo quoniam ſpecialem cauſalitatem haberet ſuper creaturam illam, ſcilicet quæ conuenit amori eſſentiali: ſed hoc eſt falſum, quoniam trium perſonarum eſt tantum vna cauſalitas. Non ſecundum: quoniam non procederet vt primum donum: eſſe enim primum donum attribuitur amori eſſentiali, quo omnia alia donantur.

Ad hoc procedit vtroque modo, vt amor quidem eſſentialis, id eſt eo modo procedendi, quo procedit amor eſſentialis G ſecundum rationem, procedit Spiritus ſanctus ſecundum rem: & cum arguitur, ergo haberet ſpecialem cauſalitatem ſuper creaturam: nego conſequentiam, ſed bene ſequitur quòd habet ſpecialem rationem: quoniam in agente per intellectum verbum, vna ratione concurrit: & amor alia ratione, puta vt motiuum & inclinatiuum. Vt perſonalis autem concedo, quòd procedit, & nego illam conſequentiam, ergo non procedit, vt primum donum, & cum probatur: quoniam eſſe primum donum conuenit amori eſſentiali, dico quòd non conuenit amori eſſentiali abſolute ſed incluſo perſonali: nam ſicut diximus ſupra, quòd verbum dicit reſpectum ad creaturam ratione notitiæ eſſentialis, ut coniuncta eſt perſonali, puta inquantum eſt notitia genita, ſi donum dicit amorem eſſentialem coniunctum huic, quòd eſſe procedentem, & ſic eſſentiale trahitur ad perſonale, & ratio huius eſt, quia donum & terminus medius inter eſſentialia & perſona H lia etiam eſt quaſi conflatus ex vtroque: nam ut reſpicit donantem, dicit originem, vt reſpicit rem, cui donatur, dicit amorem, & ratione primi eſt perſonale, ratione ſecundi eſt eſſentiale.

Quantum ad ſecundum videndum eſt, ſi Spiritus ſanctus ſub nomine doni dicit reſpectum donabilitatis ad creaturas intellectuales ex ſua proprietate conſtitutiua an ex alio? Et ad reſolutionem propoſiti noto quinque.

Primum Donum dicitur ia, primo rem donabilem, & hoc denominatiue ſcilicet ſcibili ſcientia denominatur, ſecundo reſpectum donabilitatis qui eſt aptitudo, qua eſt aptum dari alteri vt ſit eius, qui etiam dicitur reſpectus receptibilitatis in altero. Tertio reſpectum ad donantem, qui eſt reſpectus quaſi cuiuſdam paſſionis, uel auctoritatis inquantum eſt in facultate donantis. Quamuis autem hos duos reſpectus includat, prius tamen, formaliter importat reſpectum, donabilitatis Nam eius ratio formalis eſt hæc, donum eſt, quod eſt aptum I dari alteri, ut ſit eius reſpectum autem ad donantem importat ſecundario vel ſuppoſitiue: ſupponitur enim quod ſit in facultate alicuius, per quam fiat alterius, ex quo hoc non eſt ei ex eius uirtute.

Secundum. Applicando hæc ad donum diuinum perſonale, dico quòd res denominata primo donum eſt amor eo, quòd eſt radix liberæ dationis. Reſpectu autem ad donantem eſt relatio conſtitutiua illius perſonæ, quæ dicitur proceſſio modo voluntatis. Reſpectus donabilitatis, eſt reſpectus rationis ad creaturas ſicut reſpectus manifeſtatiui in verbo, & ſignificat hæc tria & ordine, quo diximus de dono in communi in præcedenti notando, & ſic donum diuinum perſonale primo & formaliter dicit reſpectum donabilitatis ad creaturas intellectuales.

Tertium. Ea res quæ eſt Spiritus ſanctus, ſcilicet ſignificata nomine Spiritus ſancti importat primo proceſſionem, vt K conſtitutiuam, ſecundo amorem, tertio donabilitatem, quæ conſequitur amorem, ſicut filius importat, primo filiationem ſecundum notitiam vt eſſentiale incluſum, tertio manifeſtatiuum, quod conſequitur notitiam, in nomine autem verbi formaliter hæc ſignificantur oppoſito ordine, quia primo manifeſtatiuum, ſecundo notitia, tertio emanatio, ſic in nomine doni, primo donabilitatem, ſecundo amorem, tertio, proceſſionem.

Quartum. Dico quòd non dicit reſpectum donabilitatis ad creaturas ex ſua proprietate perſonali, ſed ex amore eſſentiali aſſumpto proprietati perſonali: & ratio huius eſt, quia nulla perſona præciſe reſpicit niſi ſuum productiuum. Vnde uerbum, ut perſona præciſe non reſpicit niſi donatorem, ergo ſicut verbum ratione notitiæ eſſentialis reſpicit creaturas vt manifeſtatiuum eius, ſic donum perſonale ratione amoris eſſentialis incluſi reſpicit creaturam intellectualem ſub ratione donabilis.

Quintum. Vt ſoluantur argumenta Aureol. contra hanc determinationem quæ recitantur à Capreol. in 1. diſtinct. 18. q. 1. 1. contra tertiam. Dico quòd à re diuina ſignata vno nomine ad eandem ſignificatam alio nomine non valet conſequentia: quia ſignata ſub vno nomine minus includit, & ſub alio magis. Et propterea hæc non valet, res, quæ eſt filius, ſignata nomine filij, non dicit reſpectum ad creaturam ergo ſignatum nomine uerbi, non dicit reſpectum ad creaturam: & ratio quòd non ualeat, eſt, quia filius formaliter non dicit illam & notitiam, à qua habet, quòd ſit manifeſtatiuum creaturæ. Sic non valet hæc, Res quæ eſt Spiritus ſanctus, ſignata nomine Spiritus ſancti, non dicit reſpectum ad creaturam intellectualem: ergo ſignata nomine doni non dicit: & ratio huius eſt, quia ly, Spiritus ſanctus non dicit formaliter niſi proprietatem, quæ eſt ſpiratio paſſiua, quæ reſpicit præciſe ſpirantem, ſed ly, donum vltra illam dicit amorem à quo habet reſpectum donabilitatis ad creaturam.

Ex his patet, quòd argumenta Aureol. laborant in æquiuocatione: dicit enim Beat. Thom. tenere quòd donum primo & formaliter dicat proprietatem conſtitutiuam Spiritus ſancti, quod declarauimus eſſe falſum ex conſequenti non habet reſpectum donabilitatis ad creaturas ex proprietate perſonali, & hæc concludunt omnia argumenta eius: ex hoc tamen non ſequitur, quòd ſi non dicit reſpectum ad creaturam, ex ſua proprietate perſonali, quòd etiam non dicat ex ſua ratione formali, vt ſtat ſub hoc nomine donum. Nam donum dicit formaliter aptitudinem donabilitatis & hoc habet vt diximus, ex amore, qui eſt radix omnis doni, & primum donum.

Aduerte etiam quòd argumentum eius tertium, quartum, quintum, nonum, peccant in hoc, quòd neſcit diſtinguere de dono eſſentiali & perſonali: nam quando Spiritus S. donat ſe ipſum, dicitur donum eſſentiale, quia non eſt à ſe ipſo, nec ſui ipſius per originem, ſed per identitatem: ſimiliter quando pater donat filium nobis, eſt eſſentiale: quia filius implicat originem, non tamē eſſe, quæ eſt per modum amoris, quæ eſt radix omnis doni, ideo non eſt neceſſe eius argumēta aliter ſoluere.

Quæſtio XXXIX.

Articvl. I.

O*Stenſum eſt enim ſupra quòd diuina ſimplicitas*. vſq; ibi *quam perſonam*. Aduerte, quòd conſideratio huius identitatis non coincidit cum ea, quam fecit B. Thom. ſupra in quæſtio. 3. articu. 3. nam illic accipit ſuppoſitum & perſonam metaphyſice vt ſumit philoſophus, & tale ſuppoſitum dicit quod ſingulare completum in natura intellectuali indiſtinctum in ſe, & diſtinctum à quolibet alio principijs indiuiduantibus ut hic homo, uel eſſe eſſentia, ut in ſeparatis, quæ ſe ipſis indiuiduantur & quia Deus ſe ipſo diſtinctus eſt à quolibet alio. ſic poteſt dici ſuppoſitum & perſona metaphyſice, hic autem accipit ſuppoſitum, & perſonam pro conſtituto, & diſtincto relatione, quod negaret metaphyſicus: & ideo poteſt formari duplex quæſitum: primum, An in Deo metaphyſice ſint idem eſſentia & ſuppoſitum, & quæſitum fuit ſupra quæſtio 3. articul. 3. ſecundo, An theologice ſunt idem, & ſic quæritur hic ut quoddam valde difficile.

Relat autem ad eſſentiam comparata non differt, vt ſed ratione tantum. Circa hanc propoſitionem cadunt duo dubia, primū eſt, ſi eſt uerum quòd differant tantum ratione, & non ex natura rei: ſecundum ſi ſunt idem realiter quomodo ſtat quod relatio plurificetur, & nō eſſentia. Verum primum fuit diſcuſſum ſupra q. 28. art. 2. & argumentatum eſt contra Scotum ex Grego & ſoluta fuerunt argumenta Scoti in Cap. 1. d. 33. q. 1. contra tertiam. & ſolutiones expoſitoris ſunt ſolutiones Capr. ſecundum autem determinauimus illic per Heru. 1. d. 33. q. 1. articul. 4. & per B. Thom. 1. diſt. 33. q. 1. art. 1. ideo circa huiuſmodi dubia non eſt amplius hic immorandum.

In reſponſione ad ſecundū. *In quartum eſſentia & perſona*. Aduerte q; Capr. adducit plura argumenta Aureol. contra hanc reſponſionem, ex quibus expoſitor recitat & ſoluit tantum primum vt autem defenſio ſit perfecta, volo ſoluere omnia.

Pro ratione ad primum, Aduerte q; reſponſio, quam adducit expoſitor hic, & reprobat, eſt prima ratio Capreo. & accipit affirmationem & negationem in actu exercito pro propoſitione affirmatiua & negatiua, quas conſtat fabricari per intellectum, & affirmatio & negatio non verificantur ante opus intellectus. Verum quia affirmatio & negatio poſſunt accipi pro fundamento uel ſignificato talium propoſitionum, ſ. eſſe, A & non eſſe, & hæc non pendent ab intellectu, quoniam nullo intellectu conſiderante, homo eſt homo, & homo non eſt lapis ideo aduertens Capreo. primam non ſufficere, dedit aliam reſponſionem, quæ incipit ibi *poteſt etiam ſibi dari pro cauſa diſtinctis rationis*. hæc eſt eadem cum ea, quam dat expoſitor, & approbat, & ideo non fuit laudabile expoſitorem ita reprehendere Capreol. deinde inſidere in eandem ſententiam ultimatam cum Capreol.

Pro reſponſione ad ſecundum, & quartum. Aduerte quòd Aureolus decipitur in hoc, quòd credit omnem rem conceptibilem pluribus rationibus poſſe dici compoſitam ſecundum rationem, quod non eſt uerum, niſi de eo, in quo ſunt plures rationes ut fundamenta ſuæ ueritatis. Sic in Deo, in quo fundatur ratio eſſentiæ & ratio relationis, Vnde non cogimur dicere, Deum compoſitum re, nec ratione, ſed eſſe multiplicem ratione fundamentaliter & non ſubiectiuè.

B Pro reſponſione ad tertium, Aduerte quod cum diſtinctio rationis uirtualis, quæ eſt æquipollens diſtinctioni actuali præcedat omnem actum intellectus, illa eſt ſufficiens ad tollendam contradictionem, unde neganda eſt minor intellecta de diſtinctione æquipollente diſtinctioni actuali, qualis eſt diſtinctio virtualis ut nos intelligimus.

Pro reſponſione ad quintum & ſextum, Aduerte, quòd decipitur non diſtinguens inter intellectum comprehenſiuū Dei, et non comprehenſiuum, qualis eſt intellectus creatus nam reſpectu intellectus comprehenſiui argumenta concludunt, licet n. eſſentia & perſonæ comparatæ eſſentiæ non ponunt in numerum, ſi per [illegible] intellectum formatur tantum una adæquata ratio, & non poſſunt eſſe plures, quæ ratio eſt diuinum verbum. Sed reſpectu intellectus non comprehenſiui hæc conſequentia non habet apparentiam eſſentia & perſonæ non ponunt in numerum, nam neutra ratio formata ab intellectu nō C comprehenſiuo adæquatur rei intellectæ.

Pro reſponſione ad ſextum, Aduerte q; decipitur quia ignorat quid ſit conceptum ſecundum addere ſupra primum, hoc enim non eſt aliquod trium modorum, quos ponit Aureo. ſed eſt eandem rem aliter exprimi per unum conceptum, & aliter per alterum puta exprimi abſolutè, & exprimi relatiuè.

Articvl. II.

Vtrum ſit dicendum tres perſonæ ſunt vnius eſſentiæ.

CIrca articulum hunc non cadit difficultas dummodo ly, perſonæ, conſiderentur vt habentes, & ly, *vnius eſſentia*, vt res habita, hic tamen aduerte pro totali reſolutione, quòd Herue. in 1. d. 34. q. 2. ponit quatuor concluſiones.

Prima, conuenienter dicitur vna eſſentia eſt trium perſonarum, quoniam in hac eſt habitudo rei habitæ ad habentes ſicut eſt uera hæc, una humanitas ſpecifica eſt trium hominum.

Secunda conuenienter dicitur Tres perſonæ ſunt unius eſſentiæ, quoniam in hac eſt habitudo, è conuerſo, ſcilicet habentium ad rem habitam.

Tertia, Non conuenienter dicitur, Tres perſonæ ſunt vnius Dei propter diuerſum modum ſignificandi eſſentiæ, & Dei, nam Deus, cum ſit concretum, ſignificat ſuppoſitum, & ſic ut habens, non poteſt autem habere rationem habentis, niſi ut poſſidentis uel domini, vel producentis, quæ omnia ſunt falſa in Deo, in quo non proprie ſeruatur poſſeſſio, nec dominium, nec auctoritas, nec productio ſuper tres perſonas. Non enim pater eſt productus.

Quarta, Non conuenienter dicitur tres perſonæ ſunt eſſentiæ niſi addatur vnius, uel ſimplicis, quoniam genitiuus ſimpliciter dictus, non conſueuit conſtituere habitudinem habiti, eſt determinandus per alium genitiuum, vt Sortes eſt unius oculi, igitur ſi diceretur abſolutè eſſentiæ, ly eſſentia haberet rationem habentis: ſi autem apponatur unius eſſentiæ, ſenſus eſt tres perſonæ ſunt indiuiſæ in eſſentia habita, uel conueniunt in eſſentia.

Articvlvs III.

Vtrum nomina eſſentialia prædicentur ſingulariter de tribus perſonis.

CIrca Titulum ſcias, quòd ly, *eſſentialia*, debent intelligi in concreto, & non in abſtracto, clarum eſt enim quòd tres perſonæ ſunt una deitas, & una eſſentia, ex præcedentibus, ut ſic autem ita clarum eſt, quòd non poſſunt dici plures ſubſtantiæ, vel ſubſiſtentes, uel æterni.

Cuius ratio eſt, quia nomina ſubſtantiua ſignificant aliquid per modum ſubſtantiæ. Recordare quòd in quæſtio. 26. articul. quarto poſuit differentiam inter pluralitatem ſubſtantiuorum & adiectiuorum, & dixit illa pluriſicari ex pluralitate formæ, hæc autem ex pluralitate ſuppoſitorum, ſed illic non aſſignauit rationem, hic autem aſſignat, igitur hæc ratio defendanda eſt Nam quòd nomen ſubſtantiuum non pluriſicetur, pluriſicata forma, arguitur

Primò quia ſtat eundem hominem habere plures artes, & tamen non dicerentur plures artifices.

Secundo, arguunt Aureol. & Scot. vt recitat Capreol. 1. diſtinctio. 12. quæſtio. 1. in principio argumentorum, Adiectiuum ſignificat ſolam formam. Album enim purum qualitatem ſignificat ita debet pluriſicari ex forma ſicut nomen ſubſtantiuum, & magis.

Præterea eſt argumentum Scoti 1. q. 12. terminus numeralis ponit ſignificatum ſuum quæ eſt pluralitas conſignificatorū ſui terminabilis, ſed ſignificatum ſui terminabilis, ſiue adiectiui, ſiue ſubſtantiui eſt forma, ergo ponit pluralitatem formæ, tam in ſubſtantiuo quàm in adiectiuo, nec hoc impedit diuerſus modus ſignificandi, quoniam tam ſubſtantiuum quā adiectiuum habent idem ſignificatum.

Præterea non ſolum adiectiua, ſed etiam uerba, & participia pluriſicantur ſecundum ſuppoſita, ergo ratio aſſignata non eſt efficax, nam conueniret uerbi.

Ad primum ſufficienter reſpicit expoſitor, & ſtat in hoc, nomen ſubſtantiuum concretum, & nomen adiectiuum conueniunt in hoc, quod utrumque ad ſui pluralitatem requirit diſtincta ſuppoſita differunt autem, quoniam ſubſtantiuum requirit diſtinctionem ſuppoſitorum, & diſtinctionem formæ, adiectiuo uerò ſufficit diſtinctio ſuppoſitorum: & ideo inſtantia de duplici arte in eodem homine nihil valet, cum non ſit in eo diſtinctio ſuppoſitorum.

Ad primum Aureo. dico, quòd licet adiectiuum ſignificet ſolam formam, non tamen ſecundum ſe, ſed connotando ſubiectum more accidentis, ſubſtantiuum autem ſignificat formam ſecundum ſe, & quoniam adiectiuum ſignificat formam alio modo ſignificandi quàm ſubſtantiuum, ideo conuenienter dicitur multiplicari, non multiplicata forma.

Ad ſecundum, nego quòd primum ſignificatum ſubſtantiui concreti, & adiectiui ſit forma, immo ſuppoſitum uerum quia ſubſtantiua ex modo ſignificandi ſunt ut ſubſtantiua cōſequenter ſignificant formam ſecundum ſe: & ſic important utrumque, adiectiuum autem, quoniam ſignificat more accidentis, non ſignificat formam ſecundum ſe, & propterea nō eſt neceſſe ad pluralitatem adiectiuorum pluriſicari formam, & D cum dicit, quòd non obſtat diuerſus modus ſignificandi nego, quoniam ex diuerſo modo ſignificandi diuerſificantur propoſitio ſecundum ueritatem, & falſitatem, ut patet, cum dicitur, Deitas generat, & Deus generat, nam licet ſint idem, tamen prima eſt falſa, ſecunda uera, ex ſolo modo ſignificandi.

Ad tertium dico, quòd cum uerba, & participia ſignificent actum, & actus reſpiciat ſuppoſita dicuntur in ſingulari, uel plurali, ſecundum exigentiam ſuppoſitorum. Vnde ſi ſuppoſitum eſt unum uerbum, vel participium, dicuntur de eo in ſingulari, ut Plato ſcribit, uel eſt ſcribens ſi autem ſuppoſita ſint plura, dicitur uerbum, vel participium de eis in plurali, ut Sortes, & Plato ſcribunt, uel ſunt ſcribentes. Vnde patet quòd regula D. Thom. eſt ſufficiens, quia non ſolum uerificatur pro adiectiuis, ſed etiam pro uerbo, & participio.

Articvl. IIII.

Vtrum hæc ſit vera, Deus generat Deum.

CIrca hunc articulum faciunt difficultatem tres propoſitiones poſitæ in articulo contra quas arguit Aureolus, ut patet in Capreol. prima diſtinctione quarta quæſtio prima 3.

Prima, *Hoc nomen Deus, ex modo ſignificandi habet vt proprie poſſit ſupponere pro perſona*. Contra hanc ſic arguit Aureolus, Deus ſemper ſupponit pro habente Deitatem, ſed habens deitatem eſt ſuppoſitum: ergo ſemper ſupponit pro ſuppoſito, & non aliquando pro eſſentia.

Præterea dicit Be. Thom. in artic. *Deus ex modo ſignificandi* habet

Universidad de Deusto Biblioteca

habet quod proprie poſſit ſupponere pro perſona, ſicut homo ſed ſemper retinet eundem modum ſignificandi, ſcilicet vt habens deitatem, ergo ſemper ſupponit pro perſona.

Ad hæc eſt duplex reſponſio, prima eſt Capreol. qui dicit Aureol. non intelligere ſenſum B. Thom. credit enim quòd B. Thom. teneat Deum ſupponere aliquando pro eſſentia, id eſt, deitate in abſtracto, aliquando pro perſona.

Sed hæc non eſt mens eius. ſic enim argumentum concluderet, & quoniam ly, *Deus* ſemper ſupponit pro habente deitatem, & non pro deitate habita: ſed Bea. Thom. intendit quòd aliquando pro eſſentia in concreto, quod deſignatur per ly, *Deus*, & hoc reſpectu prædicati conuenientis Deo etiam per impoſſibile remotis perſonis, ſicut hic Deus creat aliquando pro perſona, id eſt pro ſubſiſtente in natura diuina, & hoc præcipue reſpectu prædicati non conuenientis Deo niſi ratione ſuppoſitorum vt Deus generat, vel ſpirat. Aureol. autem credit Beat. Thom. intendere quod aliquando ſupponat pro eſſentia in abſtracto, quod non eſt uerum, ideo argumentum non concludit.

Secunda reſponſio eſt expoſitoris, quæ ſtat in hoc, ſub Deo datur duplex ſingulare, ſcilicet hic Deus, & ſub ly, *Deus* datur Pater & filius, & Spiritus ſanctus, & hoc tantum reperitur in Deo: quoniam in eo ſolo, in vna eſſentia inueniuntur diſtincta ſuppoſita, ergo ly, *Deus* aliquando ſupponit pro hoc Deo præciſè, & non pro patre, aut filio, & tunc dicitur ſupponere pro eſſentia in concreto, vt Deus creat, aliquando ſupponit pro hoc ſuppoſito contento ſub ly, hic Deus, ut Deus generat, & ad argumentum Aureol. negat minorem. quoniam ſtat quòd ſupponat præciſè pro hoc Deo, qui vt ſic abſtrahit à ſuppoſitis. Et ſcias quòd expoſitor non approbat dictum Capreol. qui tenet, quòd Deus nunquam ſupponat pro eſſentia, quin etiam pro perſona diſtinctè, uel indiſtinctè. Dicit enim expoſitor, quod formatur aliqua propoſitio, in qua ly, *Deus*, non poteſt ſupponere pro perſona, neque diſtinctè, neque indiſtinctè, ſed pro habente deitatem ſicut in iſta, Deus creat nam remotis perſonis, per impoſſibile, ad huc eſt vera, & iſta Deus, & pater, & filius & Spiritus ſanctus, ly, Deus ſtat pro natura communi in concreto, & in iſta, Deus non generat ly, Deus ſtat pro habente deitatem: & ideo Beat. Thom. negat eam, ſi enim ly, Deus ſtaret pro perſona, eſſet propoſitio indefinita. & ſic eſſet uera quoniam aliqua perſona non generat. Poteſt tamen ſaluare Capreol. & dicere quòd primariè quidem, uel conſequenter ſupponit pro perſona, etiam quando ſtat pro eſſentia in concreto: nam hæc conſequentia valet gratia materiæ: Deus creat, ergo pater, & filius creat. quoniam opus ad extra eſt commune tribus.

Secunda propoſitio, quandoque ergo hoc nomen Deus ſupponit pro eſſentia, ut Deus creat. Contra hanc arguit Aureol. actio eſt ſuppoſiti, & non naturæ, niſi vt principij quo creatio eſt actio, ergo ly, Deus ſtat pro ſuppoſito & non pro eſſentia.

Capreol. & expoſitor reſpondēt conformiter, & ſtat in hoc deceptus fuit Aureol. in ly, eſſentia credit enim quòd ſumatur à Beat. Thom. in abſtracto, & tamen ſumitur in concreto. i. pro habente deitatem, & ad argumentum concedo, quòd creatio eſt actio in bono ſenſu, & eſt ſuppoſiti metaphyſici qualis eſt hic Deus, ſed non ſuppoſiti Theologici, niſi concomitanter. Tertia propoſitio vel tres, vt cum dicitur Regi ſeculorum. Contra arguit Aureol. hoc repugnat ſecundæ propoſitioni, ergo ſibi contradicit, probatur antecedens, quia illi debetur honor qui regit, & creat, ſed in hac, *Deus creat*, ly Deus ſecundum te ſupponit pro eſſentia, ergo & in hac. *ſoli Deo*.

Ad hoc dicit Capreol. & expoſitor quòd in vtraque ly, Deus ſtat pro habente deitatem, & conſequenter pro tribus perſonis, ſed quod in iſta *ſoli Deo honor &c.* Beat. Thom. dicat ly, Deo ſupponere pro tribus perſonis, fecit propter argumentum, quod ut dixit Beat. Thom. ſupra in quæſt. 31 art. 3 ad ſecundū expoſuit hanc excluſiuam pro tota Trinitate. Quod autem dixit in hac, Deus creat, ſtare pro eſſentia, ideo dixit, non quia conſequenter non ſtet pro tribus perſonis: ſed quia poteſt ſtare præciſè pro habente deitatem, & non pro aliquo ſuppoſito vt ibi, Deus non generat.

In reſponſione ad tertium, ſunt tres propoſitiones dubiæ. *Prima. Aliter ſe habet hoc nomen Deus ad ſupponendum pro perſona, & hoc nomen homo:* nam dicit expoſitor quòd hæc differentia, vel eſt ratione perſonæ determinatæ, uel indeterminatæ, & arguit quòd neutro modo. Videtur deinde reſpondens dicit, quòd eſt ratione perſonæ indeterminatæ, quia ly Deus ſecundum ſe reddit propoſitionem definitam.

Sed hæc reſponſio non uidetur tangere intentum B. Thom. non enim comparat Deum ad hominem in ſumendo pro per- F ſona determinatæ, uel indeterminatæ. Sed quæret vnde eſt, quòd homo ſimpliciter ſumptus ſemper ſtat pro perſona indeterminatæ, & nunquam pro natura communi ſumpta in concreto niſi ratione adiuncti, vt in hac, homo eſt ſpecies, Deus autem ſimpliciter ſumptus, ſemper ſupponit pro natura in concreto, nunquam autem pro perſona ſiue determinatæ, ſiue indeterminatæ, niſi ratione termini perſonalis, vt Deus generat. Vnde dicendum eſt, quòd huiuſmodi differentia ſumitur ex parte vnitatis & pluralitatis naturæ, eo, quòd eſſentia diuina ſtat penitus indiſtincta: humanitas autem partitur partitione ſuppoſitorum & propterea ſtat ly Deus ex ſua natura pro eſſentia concretiue, & ly homo pro ſuppoſitis.

Secunda propoſitio, *Vnde per ſe ſupponit pro natura communi.* Aduerte pro in hac propoſitione videtur Bea. Thom. coincidere cum opinione reprobata in articulo cum dicit, *Quidam dixerunt quòd hoc nomen Deus propriè & ſecundum naturam ſupponit* G *pro eſſentia*. Expoſitor dicit, quòd in articulo loquitur de potentia ſuppoſitali qua potens eſt ſupponere pro eſſentia in concreto. In reſponſione autem ad tertium loquitur de actuali ſuppoſitione, ideo non ſibi contrarius eſt. Sed quoniam Beat. Thom. ſimpliciter reprobauit illam opinionem, melius eſt dicere, quòd non coincidit, ex eo quod illa opinio tenebat, Deū ſecundum ſe ſupponere pro natura in abſtracto, & ſic reprobauit eam B. Thom. In reſponſione ad tertium tenet quòd ſecundum ſe ſupponit pro natura in concreto, quod negabat illa oppinio, & ſic non coincidit.

Tertia Propoſitio, *Vnde datur, intelligi, quòd generatio repugnet diuinæ naturæ.* Sed contra hanc arguit Aureol. & Durand. & Greg. Arim. quinque medijs ſed primum non habet apparentiam, vt uidebis, credit enim, quòd in hac, *Deus non generat*, ly Deus ſtet pro eſſentia, in abſtracto quod ſæpe diximus eſſe falſum.

Pro reſponſione ad ſecundum ſequere expoſitorem, cuius H reſponſio ſtat in hoc, quòd licet affirmatio & negatio reducantur ad idem genus rei, non tamen ad idem genus principij cognoſcendi.

Pro reſponſione ad tertium ſequere expoſitorem, & dic, quòd in iſta, *omnis Deus generat*, Deus non ſtat pro ſuppoſitis relatiuis, ſed pro ſuppoſitis metaphyſicis, quæ ſunt hic Deus & hic Deus &c. ſic ſunt contradictoriæ, & hæc eſt uera, *hic Deus generat*, & hæc eſt falſa, *Deus non generat*.

Pro reſponſione ad quartum dic vt Capreol. quòd iſta *Deus non generat*, æquipollet vniuerſali negatiuæ, ſcilicet nihil exiſtens Deus generat & ideo nego quòd ſit indefinita.

Pro reſponſione ad quintum ſequere ſecundum reſponſionem Capreol. ibi. *poteſt etiam aliter dici*. & aduerte quòd expoſitor in fine ſuæ expoſitionis eodem modo reſpondet. hæc prædicta argumenta ſunt in Capreol. 1 di. 4 q. 1 ibi. *ſed reſtat adhuc dubium*, & ſcias quòd Capreol. non adducit eorum argu- I menta, ſed bene expoſitor: & tu reſponde, ut ipſe, quia illic clarius eſt aduerte, quòd omnes peccant in hoc, quòd credunt hanc eſſe indefinitam. *Deus non generat*, cum tamen dicamus nos quòd æquipollet vniuerſali negatiuæ ſicut iſta, *homo non venit*, uel *homo non eſt lapis* æquipollet enim illi, *nil quod eſt homo, venit, uel nil, quod eſt homo, eſt lapis*.

ARTICVL. V.

Vtrum hæc ſit uera, eſſentia generat eſſentiam.

Circa hunc articulum aduerte primo pro titulo quòd ibi non quæritur, Vtrum generatio conueniat eſſentiæ, vt principio quo, uel ut termino formali, de hoc enim quæretur infra, cum loquemur de potentia generandi ſed ut principio K quòd, ita quòd hæc ſit uera. *Eſſentia generat*, ſicut iſta, *Pater generat*.

Pro defenſione pono duas concluſiones, prima eſſentia nec generat, nec generatur, hanc probat Grego. nil enim ſe ipſum producit, ſed inter eſſentiam & ipſam et eſſentiam nulla eſt penitus diſtinctio, nec abſoluta, nec relatiua.

Secunda concluſio, Eſſentia diuina, nec per ſe, nec per accidens generatur, hanc tenet Be. Thom. hic in reſpōſione ad ſecundum, & probatur ſic, Quòd non per ſe quia generatio per ſe eſt ſuppoſiti, quia eſt id, quod eſt, & in creatis, unde in proœmio metaphyſicæ, non generatur homo niſi quia generatur hic homo. Quòd non per accidens, patet, quia tunc per accidens non generetur, quando eſt diſtincta in diſtinctis ſuppoſitis, ex eo enim quòd hoc ſuppoſitum, puta Sortes incipit eſſe, ex conſequenti eius humanitas incipit eſſe, ſed in Deo eadem penitus eſt eſſentia in tribus, ergo nec per ſe, nec per accidens eſſentia

penitus eſt eſſentia in tribus, ergo nec per ſe, nec per accidens A eſſentia ſumpta in abſtracto generat.

In reſponſione ad primum: Aduerte quòd Gregorius format idem argumentum in prima diſtinctio. quinta, quæſtio, prima, & eſt octauum argumentorum, & reſpondet conformiter, ſicut hic Bea. Thom. & defendit magiſtrum contra Ricardum: unde eum & iterum ſcias, quòd Capreol. in 1. diſtin. 5. quæſtio. prima, contra tertiam adducit ſuper idem quartum quintum & ſextum argumentum & reſpondet præciſè vt Gregor. vide.

In reſponſione ad ſecundum, *& ideo natura diuina in filio non generatur neque per ſe neque per accidens*. Aduerte, quòd ut Capreol. adducit in prima diſtinctio. quinta, quæſtio. prima, contra tertiam Aureol. contra hanc, ponit duodecim medius.

Primum quidem eſt illud, quod format hic Bea. Tho. in tertio loco, & ego reſpondebo, cum declarabo ſolutionem B. Tho. hic ad tertium.

Secundum eſt tale: generatio realis eſt à re reali ad rem realem, ſed in patre &c. Ad hoc quod in patre eſt res, quæ eſt ſuppoſitum, & res, quæ eſt eſſentia non quidem diſtinctæ realiter, ſed ratione ex parte rei, ſimiliter eſt in filio: generatum quidem eſt à re, ut ſuppoſitum eſt, & ad rem ut ſuppoſitum non ut eſſentia in abſtracto. Vnde argumentum æquiuocat de re reali.

Tertium licet eadem perſona non poſſit eſſe generans, & genita eadem tamen eſſentia poteſt eſſe generans, & genita: alioquin Pater & filius non eſſent idem eſſentialiter, ergo eſſentia patris eſt generans, & filij genita.

Ad hoc nego antecedens, & cum probatur: quoniam aliter Pater, & filius non eſſent idem eſſentialiter, nego hanc conſequentiam: ſtat enim quòd pater ſit idem eſſentialiter cum filio, in quantum ſunt duæ perſonæ unius & indiſtinctæ eſſentiæ: & tamen quòd eſſentia non generet, nec generetur, quia generatio eſt C à ſuppoſito ad ſuppoſitum.

Quartum quintum ſextum, petunt idem probant enim quòd de mente doctorum hæc eſt concedenda, *eſſentia filij eſt genita*. & per Magiſtrum, & per Ricardum, ergo non eſt tutum negare eam ſimpliciter.

Ad hoc reſpondebis, ut B. Th. hic ad primum & ad Ricardū dic, quod authoritas Magiſtri, præponitur Ricardo, & quòd fuit confirmata per illam decretalem, de ſumma Trinitate, & fide cathol. ea.

Septimum omnis filius eſt genitus, eſſentia eſt filius, ergo eſſentia eſt genita.

Octauum petit idem.

Ad hæc dicit Capreol. ſecundum Bea. Thom. quòd in vtroque committitur fallacia, quia mutatur modus prædicandi: nam in ſeptimo argumento maior eſt de modo prædicandi per ſe formaliter, in minore autem per accidens, hæc enim eſt D per accidens formaliter *eſſentia eſt filius*: licet per ſe identice, & ideo Capreol. ibi aſſignat fallaciam figuræ dictionis, & accidentis.

Sed contra hanc reſponſionem arguit Grego. ut Capreol. recitat: ſed aduerte quòd Gregor. non attingit mentem noſtram. nos enim non dicimus, quòd ex quocunque modo diuerſo prædicandi ſiat fallacia, ſed ſolum, quando mutatur à modo unius prædicati ad modum alterius: ut cum mutatur quid in aliquid, vel è conuerſo, ſic eſt ibi nam maior eſt de modo prædicandi ad aliquid: minor vero de modo prædicandi quid. id eſt de modo abſoluto, eſſentia enim eſt filius identicè, & non relatiue, nec enim dicimus, quòd ex quocunque modo prædicandi per ſe, & per accidens ſiat fallacia accidentis, ſed ſolum quando duo ſunt idem identicè. & non omnibus modis, & aliquod prædicatum attribuitur uni, ut diſtinguitur ab altero: illud met prædicatum attribuitur alteri, ac ſi E non diſtinguerentur ab eo: ſic eſt in propoſito, ut patet: quando autem ſunt duo identicè, & non omnibus modis, & aliquod prædicatum attribuitur uni, ut non diſtinguitur ab altero, tunc non eſt fallacia accidentis, ut patet hic: omne animal, ergo omnis homo eſt albus: nam ly, album indiſtinctè conuenit animali & homini, ſed ly generare non indiſtinctè conuenit patri, & eſſentiæ, immo ut diſtinguuntur ratione ex parte rei.

Nonum eſſentia eſt filius genitus, ergo eſt genita. Tenet conſequentia à coniunctis ad diuiſa ſine termino diſtrahente.

Ad hoc dico, quòd illa conditio ſine termino diſtrahente non ſufficit, ſed eſt neceſſe quòd adiectiuum abſolutè prædicetur de ſubiecto etiam remoto determinatiuo, puta altera parte diminuti, ut hic Sortes eſt homo albus, ergo eſt albus: valet, quia hæc eſt uera ſimpliciter, *Sortes eſt albus*, etiam ſi per impoſſibile poneretur, quod non eſſet homo, hæc autem non valet, remoto filio, *eſſentia eſt genita*, nam filius eſt præciſa ratio, quod genitum conueniat eſſentiæ, & ratio remoto filio, non eſt uera.

Decimum. Naſcens eſt eſſentia, ergo eſſentia eſt naſcens per conuerſionem. Ad hoc illa conuerſio non eſt bona, quia naſcens in antecedente ſtat ſubſtantiuè in ſecunda adiectiuè, ſed dicatur ſic, ergo eſſentia eſt aliquod naſcens, & eſt uera identicè, ſumendo ly aliquod naſcens, pro ſuppoſito.

Vndecimum & duodecimum pertranſeo: patent enim ex præcedentibus.

In reſponſione ad tertium aduerte, quod hoc idem argumentum in ſubſtantia recitat Capreol. ubi ſupra, & eſt primum Aureol. & reſpondens dicit ad tollendam contradictio- B nem ſufficere diſtinctionem rationis non qualemcunque, ſed quæ fundatur in diſtinctione reali, hoc ſic intellige quæ fundatur in aliquo æquipollenti diſtinctioni reali, talis quidem eſt diuina eſſentia, quæ realiter eſt communis pluribus ſuppoſitis, ut eſſentia & realiter eſt propria uni ſuppoſitum, Dixi autem æquipollenti, quoniam non eſt neceſſe huiuſmodi eſſe diſtincta realiter, licet in creaturis id inueniatur, in quibus tamen eſt diſtinctio, æquipollens aliquando ſufficit ut patet in puncto, quod verè dicitur principium, & non principium, quia æquipollet duobus, quorum unum eſt tantum principium, & alterum tantum finis.

In reſponſione ad quintum, Aduerte duo, quod ferre ſuppoſitum eſt conſtituere ipſum: & non ſupponere conſtitutum, & hoc faciunt ſubſtantiua: nam Sortes conſtituitur fortitate, & pater in Deo paternitate. Adiectiua autem non conſtituunt, ſed conſtitutum ſupponunt, & ideo non dicuntur ferre ſuū ſuppoſitum, ſed ſuum ſignificatum ponunt circa ſuppoſitum conſtitutum. Significant enim modo accidentis, quod accidens ſupponit ſubiectum, ut ly: generans ſupponit conſtitutum ſuppoſitum, propterea non uerificatur de eſſentia ut ſic.

Secundo, Aduerte quod hæc propoſitio eſt falſa *eſſentia eſt generans*, ſumendo eam in abſtracto, nam ſumpta in concreto eſſet uera iuxta doctrinam præcedētis articuli, nam uerum eſt quod habens deitatem generat, & ideo hęc fuit conceſſa, *Deus generat* Sed B. Tho. in præſenti articulo intendit de eſſentia in abſtracto gratia &c.

ARTICVLVS VI.

Vtrum perſonæ poſſint prædicari de nominibus eſſentialibus.

IN reſponſione ad primum, hoc nomen Deus, per ſe habet, quòd ſtat pro eſſentia. Contra: Hoc uidetur contradicere quarto articulo huius quæſtion. dicit enim quod ſupponit pro habente deitatem, ergo non pro eſſentia. & tu reſponde, quòd hic per ly, eſſentia, non intendit eſſentiam in abſtracto, ſed in concreto, quæ exponitur per ly, *hic Deus*, vnde hęc propoſitio Deus eſt Trinitas, æquipollet huic, hic Deus in ſe continet tria ſuppoſita, & non poteſt uerificari in creatis, in quibus partitur natura ex pluralitate ſuppoſitorum.

In reſponſione ad ſecundum. *Vnde ſicut eſt per ſe pater, eſt Deus, ita iſta, Deus eſt pater, & nullo modo per accidens.* Contra: ergo in hoc argumento Deus eſt pater, filius eſt Deus, ergo filius eſt pater, non committitur fallacia accidentis, probatur conſequentia, quoniam minor eſt per ſe, ut patet, & maior eſt per E ſe, ut dicit hic B. Tho. &c.

Ad hoc dico, cum B. Th. dicit quòd iſta hęc eſt per ſe Deus eſt Pater, ſicut iſta pater eſt Deus, ly per ſe non ſumitur formaliter, ſed identicè, ita quod ſit comparatio in perſeitate identica tantum, & non in formali: nam hęc, Pater eſt Deus, eſt per ſe & formaliter, & identicè: hęc autem Deus eſt Pater, eſt per ſe tantum identicè, & quando dicit B. Th. quod nullo modo eſt per accidens, ſumit ly, *nullo modo*, in tali genere perſeitatis identicè, & non vales.

Ad argumentum ergo dico, quod eſt fallacia, quoniam maior non eſt per ſe nec identicè, minor autem identicè, & formaliter, ſi autem debet uitari fallacia, debet maior eſſe per ſe formaliter.

Articulus ſeptimus & octauus non patiuntur difficultatem.

Universidad de Deusto Biblioteca

¶Quæſtio XL.

ARTICVLVS I.

Vtrum relatio ſit idem, quod perſona.

QVidam enim dixerunt, proprietates non eſſe perſonas. Aduerte quod hæc opinio eſt Gilberti, quæ & tacta fuit in quæſtio trigeſimanona, artico. primo; Sed circa eius recitationem in hoc articulo dubitat expoſitor, dicit enim quod in quæſtio 39. artic. primo attribuitur Gilberto, quod tenuerit, pprietates eſſe perſonas, hic autem attribuitur ſibi oppoſitum, ut patet in litera D. Thom. ergo Beat. Thom. non fideliter adduxit opinionem Gilberti.

Ad hoc reſpondet expoſitor quod hic non recitat opinioné Gilberti, ſed potius adducit id, quod ſequitur ex opinione eius: ſequitur enim quod ly, relationes ſunt aſſiſtentes, quod non ſint eſſentia, & per conſequens nō ſint perſonæ, ſupra vero tantum recitauit.

Sed tu dic, quod non conſtat ex q. 39. artic. 1. Gilbertum tenuiſſe relationes tantum aſſiſtentes. Sed hoc nō ita clarum eſt in prædicto artic. Ideo dubium expoſitoris eſt inſufficienter fundatum.

Hanc ergo identitatem alij conſiderantes. Aduerte quod hæc opinio eſt Præpoſitiui, quam tetigimus ſupra in q. 32. artic. 2. qui negabat tales proprietates, quas diximus notiones, & volebat exponi abſtractum pro concreto. Sed contra ipſum arguit B. Th. in illomet articulo, & illic rationes B. Tho. defenſauimus contra Greg. vide ibi.

Oportet dicere proprietates eſſe in perſonis. Contra hanc propoſitionem arguitur, quoniam ly, in, vel tenetur tranſitiue, vel intranſitiue, ſi primum, ergo cedit opinio præpoſitiui, qui dicebat, ideo proprietates eſſe in perſonis, quia ſunt ipſæ perſonæ. Si ſecundum, ergo nihil eſt tranſitiuè in alio, niſi ſit diſtinctum ab eo, ſed proprietates non diſtinguuntur à perſonis, ergo nō ſunt in perſonis.

Ad hoc ſcias primum quod Greg. in 1. diſt. 27. & 28. quæſt. 1. fundauit totam phantaſiam ſuam ſuper hanc rationem. Vnde tenet, quod ly, in, ſtat intranſitiuè. ſed Beat. Thom. & Scotus tenent, quod ſtat tranſitiuè, eo quod proprietas eſt in perſona, ſicut forma in ſuppoſito tranſitiue, & ſecundum rem: in Deo autem eſt tranſitiue, ſecundum rationem tantum, quoniam proprietates ſignificantur ut quo, & ſuppoſitum ut quod, & licet intranſitiue ſecundum rem, & ſecundum rationem requiratur diſtinctio realis, tamen intranſitiue ſecundum rationem ſufficit diſtinctio rationis: & propter hoc deceptus eſt Gregor. qui credebat talem tranſitionem repugnare diuinæ ſimplicitati.

Ad argumentum ergo dico, quod qualis eſt conſtructio tranſitiua, talis eſt diſtinctio, & quia inter proprietatem, & perſonā eſt conſtructio tranſitiua ſolum ſecundum rationem, ſufficit diſtinctio rationis ex parte rei. De imaginatione Gregorij plenius uidebimus articulo ſequenti.

ARTICVLVS II.

Vtrum perſonæ diſtinguantur relationibus.

CIrca hunc articulum primo examinabimus propoſitiones eius, ſecundo defenſabimus determinationem B. Th. contra Greg. & Scotum, & Aureol.

Quantum ad primum, propoſitio examinanda eſt hæc: *Nominantur autem in diuinis perſonis duo, vt quod ſit, vt paternitas.* K Circa propoſitionem dubitatur, ſi præter originem, & proprietaté quæ ſunt relatiua poteſt teneri, quod diſtinguantur, aliquibus abſolutis.

Aduerte igitur, quod Scotus in 1. diſt. 26. q. 1. pertractans tertiam opinionem, licet non teneat determinatè, dicit tamen, quod non uidetur repugnare fidei ſi teneretur, primo quia ſcriptura non dicit oppoſitum, dato enim quod nominet perſonas ſemper nominibus relatiuis, tamen non negat, qn poſſint nominari terminis abſolutis. & ſi d eas, cur ergo Saluator noſter non reuelauit illos terminos? Reſpondit Scotus, qa forte eſſent nobis incomprehenſibiles; fundat autem ſe ſuper dictum Salomonis prouerb. 30. quod nomen eius, & quod nomen filij eius, &c.

Conſtat ergo quod filio conuenit aliud nomen, aliter vanè F quæreret Salomon, quod ſit nomen filij eius.

Fundamentum, quod accipit à Bonauentura eſt hoc ſecundum ipſum. Perſona dicit eſſentiam & ſubſtantiam, ergo perſona eſt quid abſolutum, quia eſſentia, & ſubſtantia eſt quid abſolutum, ſed hæc facile ſoluuntur, & ad dictum Salomonis, dicimus quod non inconuenit filio conuenire aliud nomen à priori, quod nos neſcimus, ſicut Deo conuenit nomen ineffabile à priori, & tamen quod illud nomē filij ſit etiam relatiuū. Vnde hæc conſequentia non ualet, ſecundum Salomonē conuenit aliud nomen, ergo illud abſolutum eſt, ergo conſtituitur abſoluto.

Quantum uero ad dictum Bonauenturæ reſpondetur, q; intendit perſonam dicere eſſentiam ut ſuum materiale, in quo fundatur, ac ſubſtantiam, ideſt, hypoſtaſim, quæ quidem eſt relatio ſubſiſtens, ut ſuum formale ſignificatum: nego autem utrumque eſſe abſolutum, cum ly ſubſtantia, ideſt, hypoſtaſis G ſit relatio.

Origo, & relatio quæ quidem, quamuis non differant. Aduerte quod licet B. Th. in hoc articulo, concludat quod relatio & nō origo conſtituat, tamen non peruenit ad ultimam determinationem, quam facit in articulo quarto, non. n. eſt uerum, quod relatio, ut relatio conſtituat, immo conſtitutum ſupponit ut relatio: ſed relatio ut proprietas. i. ut ſe habet ſicut forma indiuidualis: hic autem B. Tho. loquitur indiſtinctè, de relatione, quoniam ſufficit ut concludat conuenientius conſtitui perſonas per relationem quam per originem.

Differunt tamen ſecundum modum ſignificandi. Aduerte quod hic modus diſtinctus ſignificandi non eſt grammaticalis, puta abſtractum, concretum, quo & quod, nam tam origo quam relatio nomine abſtracto ſignificatur, ſed & metaphyſicalis, quæ habent diſtinctam rationem formalem, nam origo ſignificatur ut egrediens, & uia: Relatio uero, ut forma H intrinſeca.

Relatio vero per modum formæ. Aduerte quod relatio ſignificat per modum formæ, non tamen denominantis, ſic. n. ut origo denominatur originans, ſed per modum formæ inſiſtentis realiter in eo cuius forma, quoniam relatio licet quo ad formale ſit ad alterum, tamen. ut res eſt in altero, entitas. n. paternitatis eſt in patre, entitas autem originis eſt uia in aliud ab alio.

Si autem relationes, vel proprietates conſtituunt. Contra ſi conſtituunt, inquantum ſunt perſona, ergo omne, quod eſt perſona conſtituit, ſed tam origo quam eſſentia ſunt perſona, ergo & origo, & eſſentia conſtituunt perſonam, quod eſt falſum, & contra B. Thom.

Ad hoc dico, quod B. Tho. non intendit ex hoc ſolo inferre, quod conſtituant in quantum ſunt perſona ſed ſimul cum aliis conditionibus requiſitis ad cōſtitutiuum. Quæ ſunt duæ, primo quod ſit proprium, & ideo eſſentia non conſtituit, ſecū- I do quod ſignificetur ut intrinſecum, & non ut egrediens, & ideo origo non conſtituit.

Aduerte, quod *in ratione prima aſſumit illam propoſitionem, neceſſe eſt intelligi eorum diſtinctionem fieri per aliquod intrinſecum,* & ex illa adducit expoſitor quod diſtinctiuum Sortis, & Platonis non eſt quantitas, quaſi non ſit de intrinſeca ratione eorum, ſed ut diximus ſupra contra eum, licet pro diſtinctione metaphyſicali quantitas non ſit intrinſeca illis diſtinguuntur enim entitate ſuis formis, a quibus habent eſſe, & per conſequens diuerſa eſſe. tamen pro diſtinctione quantitatiua eſt quantitas de ratione intrinſeca eorum, non enim diſtinguuntur numeraliter quantitatiuè, niſi quantitate.

Aduerte in ſecunda ratione illa propoſitio, *ſed oportet quod ipſi diſtinguantur,* habet intelligi non de uniuerſaliter diſtinctiuo, aliter communis ſpiratio conſtitueret patrem, & filium, cū diſtinguatur ipſis à ſpiritu ſancto, ſed de diſtinctiuo non prius K uel à priori conſtitutiuo, unde concedo, quod niſi communis ſpiratio præueniretur à paternitate, & filiatione, conſtitueret patrem & filium, qui tamen conſtituerentur ut unum ſuppoſitum, cum non haberent in ſalu dato oppoſitionem relatiuam adinuicem.

In reſponſione ad primum, Aduerte quod reſponſio ſtat in hoc, perſonæ diuinæ dupliciter conſiderantur, primo ſecundū ſe, & ſic non aliquo addito, ſed ſeipſis diſtinguuntur nobis ſignificate modo ſuppoſiti, & ut diſtinguuntur in modo ſignificandi à natura diuina abſtractè ſumpta, & ſic dico, quod ſecundum rationem, licet non ſecundum rem diſtinguuntur, & cōſtituuntur relationibus.

In reſponſione ad tertium, Aduerte quod Beat. Thom intendit concedere diſtinctionem relatiuam eſſe primam in ordine entium, quia inuenitur in primo ente, ſine imperfectione aliqua, in quo non inueniuntur aliæ oppoſitiones, eo quod

eo, quòd includunt imperfectionem, ut diximus ſuprà, non tamen intendit concedere eſſe primam in ordine diſtinctionū: A quoniam in hoc ordine, illa eſt prima quæ eſt maxima & illa eſt maxima quæ ponit maximam diſtinctionem inter extrema, quæ maxima diſtinctio, non eſt in ſuppoſitis diuinis, immo minima, & id in ordine diſtinctionum hæc diſtinctio eſt minima.

In reſponſione ad quartum, Aduerte quòd ſtat in hoc, negatur quod ly, *alius* importat aliquid prius diſtincto ſed dico, quòd importat ſuum correlatiuum ſimul tamen natura: nec eſt neceſſe omne diffiniens eſſe prius ſuo diffinito, niſi in abſtractis. in relatiuis autem ſufficit ſi multas naturæ, cum ſint de mutuo intellectu, bene tamen requiritur quòd diffiniens nunquam ſit poſterius ſuo diffinito.

Quantum ad ſecundum principale ponetur defenſio contra Gregor. 2. contra Scotum. tertio contra Aureolum.

Quantum ad Gregor. faciam tria, primo ponam mentem D eius, ſecundò mentem Beat. Thom. Tertio eius rationes ſoluam.

Circa mentem Gregor. Aduerte quòd ipſe in 1. diſtinct. 26. & 27. quæſtio. 1. artic. 2. in prima concluſione tenet, quòd cōſiderata omnimoda ſimplicitate diuinæ perſonæ, eſſet tenendum, quòd conſtituuntur & diſtinguuntur ſeipſis præciſè, & non aliquo ſui, dubitans ne. ly, aliquo ſui, repugnet tantæ ſimplicitati: nam ly, aliquo vel aliquid ſui, præciſè ſumptum uel eſt ipſa perſona, uel non, ſed aliquid perſonæ non. Primū quia idem non poteſt eſſe conſtitutiuum, & conſtitutum alioquin idem eſſet prius, & poſterius & cauſa, & cauſatum: propterea concludit, quòd ſi apud doctores inueniatur, quod pater, conſtituitur paternitate: non eſt ſumenda ly, paternitas pro relatione formaliter, ſed vt æquipollet huic complexo, quia genuit filium: non ſecundum, quia perſona diuina non eſſet ſimpliciſſima.

Circa mentem Beat. Thom. Aduerte, ut notat Capreol. in di- C ſtinctio. 26. quæſtio. 1. artic. 4. Greg contra primam, diuina relatio, non conſtituit perſonam, ut pars integralis, nec eſſentialis, ut forma partis, nec ut differentia indiuidualis fluens à forma partis, ſed ut forma totius conſtituit ſuppoſitum & dicitur conſtitutio formalis, quia ſuppoſitum dicitur ab illa formaliter tale, & tunc dico, quòd primus & ſecundus & tertius modus repugnant ſimplicitati, quia conſtituens non dicit totum, ſed quartus modus non repugnat, quia conſtituens dicit totum, quia eſt ſicut forma totius, diſtinguitur autem à conſtituto in modo ſignificandi, ſumptum enim abſtractè habet rationem quo, & concretum habet rationem quod, & per conſequens conſtituti.

Quantum ad argumenta eius, quę recitantur à Capreol. vbi ſuprà, & ſunt quatuor, non eſt reſpondendum aliter, quia cōcludunt in 1. 2. & 3. ſenſu, qui non ſunt ſenſus B. Thom. nec alicuius Catholici, non autem concludunt in quarto in quo pręciſè eſt mens B. Thom. D

Similiter aduerte quòd Aure. argumenta adducta à Capreo. ibidem ſtatim poſt ſolutionem argumentorum Gregor. non ſunt ſoluenda niſi in 4. artic. huius quæſtio. ibi enim declarabitur, quòd relatio ut relatio præciſè non conſtituit, ſed ut relatio diuina, eſt forma incommunicabilis in ſe continens uirtualiter uicem omnium principiorum indiuidualium, ut diximus in illo art.

Quantum ad mentem Scoti. Aduerte, quòd tenet non repugnare, quin in Deo ſit aliquod ſuppoſitum abſolutum, & per conſequens non conſtitutum relatione & eius fundamentum eſt, quia per ſe ſubſiſtere dicit perfectionem, ergo non eſt negandum à diuina natura, quia ſe ipſa ſubſiſtat: præterea intellectus naturaliter cognouit Deum eſſe indiſtinctum in ſe, & diſtinctum à quolibet alio ſe ipſo, ut attingit metaphyſicus, ergo remota relatione ab intellectu, adhuc eſt ſuppoſitum in E Deo abſolutū, ſed Scotus laborat in æquiuoco, loquitur enim de ſuppoſito metaphyſico, de quo Beat. Thom. locutus eſt ſupra in quæſtion. 3. articul. 3. hic autem loquitur de ſuppoſito Theologico, quæ quidem ſuppoſita diſtinguuntur ſuis rationibus formalibus: nam Metaphyſicum dicit duo, ſcilicet ſubſiſtens & diſtinctum ſe ipſo, uel aliquo ſui abſoluto à quolibet ſuppoſito altero, & hoc modo hic Deus eſt ſuppoſitum, & hic homo. Theologicum etiam dicit duo, ſubſiſtens, & diſtinctum à quolibet ſuppoſito in eadem natura numerali, in qua reperibilia ſunt plura ſuppoſita, ſed hæc diſtinctio non eſt niſi per relationes, quoniam cum diſtinctione per abſtracta, non ſtat unitas eſſentiæ.

Argumenta uero eius non oportet ſoluere, quoniam concludunt de ſuppoſito metaphyſicali, de quo hic non loquimur.

Quantum ad mentem Aureol. Aduerte, quòd recitat Capreol. vbi ſupra contra ſecundam, dicit duo contra B. Thom. hic primum eſt, quòd relationes non conſtituūt, ſecundum eſt quod origines poſſunt conſtituere, & ſoluit rationem B. Thom poſitam in art. qua dicit, quòd origo non conſtituit, quia ſignificatur ut egrediens, & uia.

Primum quidem dicit credens relationem ſubſequi perſonam, & ipſam productionē, quæ fundatur ſuper eam, nec acceptat illam diſtinctionem de relatione ut relatio, & ut conſtitutiua, quoniam ut conſtitutiua, uel eſt quid abſolutum uel relatiuum, non primum, quia perſona conſtitueretur aliquo abſoluto, ergo eſt relatio, ergo ut relatio conſtituit per ſe, ſed ut relatio ſubſequitur perſonam, ergo non conſtituit.

Ad hoc reſpondet Capreol. ſuſtinens diſtinctionem datam. Ad improbationem dicit quòd ſecundum rem eſt res relatiua, ſed ut concipitur relatiuè, ideſt ad aliud conſtituit perſonam in eſſe relatiuo. ſatis enim quòd Pater dicatur ad filium: ut autem concipitur modo abſtracto, ideſt ut forma incommunicabilis conſtituit perſonam in eſſe hypoſtatico.

Ad argumentum ergo conceditur, quod conſtitutiuum eſt res relatiua ſed ut conſtituit, non concipitur, ut relatiua, ſed ut res abſoluta, uel modo abſoluti. hæc reſponſio quantum ualeat examinabitur, articulo quarto huius quæſtio Nam expoſitor non acceptat eam, ego tamen ſuſtinebo, & defenſabo Capreol. ſecundum autem, quod origines poſſint conſtituere, & quod tamen ratio Beat. Thom. non valeat, ſic declarat Aureol. Productiones elicitæ non poſſunt conſtituere terminum, quia ſunt uia ad illum: ſed productiones non elicitæ non habent has conditiones. Non enim egrediuntur, nec ſunt uia ut pater, immo ſunt intrinſecæ ipſi producenti, & termino producto, ergo ſecundum modum noſtrum intelligendi poſſunt concipi ut intrinſeca conſtituentia, & magis propriè quam relatio, quam conſequuntur ad eas.

C Ad hoc reſpondit Capreol. & reſponſio ſtat in hoc, nos non quærimus de diſtinctiuo, & conſtitutiuo perſonæ ſecundum ſe, quia cum ſit ſimpliciſſima ſeipſa diſtinguitur, & conſtituitur, ſed de diſtinctiuo ſecundum quod perſona præſentatur noſtro intellectui, & quia productiones diuinas non concipimus ſecundum ſe, ſed more productionum in creatis, ideo licet non ſint elicitæ, nec egredientes, tamen non concipiuntur à nobis niſi more elicitæ, & egredientis, & quia ſub hac ratione non ſunt conceptæ, ut intrinſecæ, ideo non poſſunt eſſe principium conſtitutiuum.

Ad argumentum ergo dicitur, quod non ſufficit quòd non ſunt elicitæ, ſed etiam quod concipiantur ut nō elicitæ: & ideo hæc eius conſequentia non ualet. Productiones diuinæ non ſunt elicitæ, ergo poſſunt cōcipi, ut principia conſtitutiua, hęc inquam non ualet, quoniam & ſi non ſint elicitæ, tamen non concipiuntur, niſi more elicitæ, & per conſequens habent modum extrinſeci, & ſic non poſſunt conſtituere.

ARTICVLVS III.

Vtrum abſtractis relationibus remaneant perſonæ.

D*Vplex ſit abſtractio per intellectum.* Circa duplicem abſtractionem aduerte, quod prima eſt, qua abſtrahitur totum uniuerſale à partibus ſubiectiuis, non enim ponit eas, niſi determinetur per differentias ſuas, ut animal non ponit hominem niſi determinetur per rationale. ſecunda eſt, qua abſtrahitur forma à materia præcipuè apud metaphyſicum ſecundum cuius abſtractionem formæ mathematicæ, id eſt, figura, linea, &c. abſtrahuntur ab omni materia ſenſuali, non ſecundum rem, ſed ſecundum rationem differentia inter eas E eſt hæc, iuxta primam abſtractionem, abſtractum, id eſt totum vniuerſale permanet, ſed non remanet pars ſubiectiua, remota differentia, quæ determinabat totum uniuerſale ad ipſam partem. iuxta ſecundam utrunque remanet, quoniam accidit illi formæ, ut apprehenditur ab intellectu eſſe in materia ſenſibili, ſed non accidit homini eſſe rationale, & ideo in intellectu non permanet ratio hominis, remoto rationali.

Si igitur loquamur, quæ ſit, id eſt, comparando eſſentiam ad perſonas, ut commune ad particularia, ſicut animal ad ſpecies. remotis proprietatibus, non remanent perſonæ. & ratio eſt, quia remotis differentijs, remouentur ſpecies, & remanet tantum natura, ut communis, ſed proprietates ſunt, ut differentiæ, perſonæ ut ſpecies, ergo.

Si vero loquamur ſecundum modum abſtractionis formæ à materia. Aduerte quod proprietates non perſonales comparan-

Universidad de Deusto Biblioteca

ut ad perſonas, quaſi aduentitiæ, & poſteriores ſecundum intellectum, nam ſpiratio actiua ſupponit ſecundum intellectũ patrem & filium. Cum ergo non ſit neceſſe, remoto poſteriori, remoueri prius, ſtat quod remota per intellectum ſpiratione actiua, adhuc remaneat pater & filius.

Sed remota proprietate perſonali per intellectum. Aduerte quod proprietates perſonalis eſt, ſicut forma totius, qua conſtituitur ſuppoſitum in eſſe formaliter, & ideo eſt de ratione ſuppoſiti, vnde ſicut implicat, quod remoueatur per intellectum humanitas, & remaneat homo, ſic implicat, remoueri paternitatem, & remanere patrem.

Remotis proprietatibus non perſonalibus, remanet intellectus, hypoſtaſum. Aduerte quod hæc indefinita eſt vera, remanet intellectus hypoſtaſum, quia aliquarum, puta patris & filij, non tamen remanerent diſtinctæ realiter à ſpiratio, quia ſpiritũ non diſtinguitur relatiuè niſi à ſpirante. unde dubium, quod mouet expoſitor, nullum eſt, non enim dicit Beat. Thom. quod remanerent diſtinctæ, ſed tantum quod remanerent, ſuppoſito uero agens de Spiritu ſancto dixit, quod ſi non procederet à filio, nõ remaneret diſtinctio realis inter eas, & ideo nulla eſt repugnãtia in dictis D. Thom.

Sed ferunt ſua ſuppoſita ſecum, inquantum ſunt perſonæ. Aduerte, ut dicit expoſitor, quod hæc propoſitio eſt uera in omni ſubſtantia ſimplici, in qua quod quid eſt, non differt ab eo cuius eſt, nam talis natura ſimplex, puta deitas fert ſecum hũc Deũ, id eſt, ponit ſe in ſuppoſito, ſic diceremus de Angelo, quoniam angeleitas ſeipſa ſuppoſitatur, & talis modus conſtituendi ſuppoſitum deſignatur per ly, in quantum eſt ipſum, per hoc enim diſtinguitur à modo, quo forma partis conſtituit ſuppoſitum, quoniam conſtitutio hæc eſt realis, & conſtitutum, & conſtituens diſtinguuntur realiter, ſed in non ſimplici, non dicimus abſolute, quod Angeleitas, uel deitas conſtituunt ſuppoſitum, ſed quod conſtituunt, inquantum ſunt ipſum, ut denotetur, quod hæc conſtitutio eſt ſecundum modum intelligendi, & conſtituens, & conſtitutum diſtinguuntur tantum ſecundum modum ſignificandi.

Sed ſicut dictum eſt, aliqui dicunt. Aduerte quod hæc opinio deficit in duobus, primo quia credit originem poſſe habere rationem conſtitutiui, quod eſt falſum, cum ſignificetur modo egredientis ex articulo præſenti, ergo ſibi repugnat, ut ſic, eſſe conſtitutiuum perſonæ, nec etiam hypoſtaſis. ſecundo quia diſtinguit inter hypoſtaſim diuinam, & perſonam, cum nulla ſit diſtinctio. Nam hypoſtaſis diuina eſt quid ſubſiſtens in natura intellectuali, & hæc eſt diſtinctio perſonæ. vnde ſi hæc diſtinctio deberet ſaluari, eſſet neceſſe quod ab hypoſtaſi diuina auferretur naturæ intellectualitas, & non à perſona proprietas ut dicit B. Thom.

In reſponſione ad ſecundum, aduerte quod illa conſequentia ſequeretur, quod filius non eſſet aliquis, poteſt habere duplicem ſenſum, primo quod abſolute non eſt aliquis, & ſic neganda eſt, ſecundo quod nõ eſſet ille aliquis, quod Pater, & ſic concedenda eſt, nec nos dicimus oppoſitum, nam cum habet proprium conſtitutiuum, diſtinctum à paternitate, eſt eſſe aliquis, qui diſtinctus à Patre.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum actus notionales præintelligantur proprietatibus.

Circa articulum hunc aduerte, quod ex illa diſtinctione in articulo relationis, ut relatio eſt, & relatio ut conſtitutiua oritur inter Thomiſtas dubium, utrum relatio ſub ratione relationis, uel inquantum eſt diuina eſſentia conſtituat. & inuenio hic duas vias, prima eſt Capreol. & Hernei, ſecunda eſt expoſitoris, uolo ergo utranque declarare, deinde oſtendam utra ſit rationabilior.

Quantum ad mentem Capreol. ſcias, quod in primo diſtin. 26. quæſtio. prima, in prob. tertiæ concluſionis attribuit relationi diuinæ duo officia, primo diſtinguit eius extrema in eſſe relatiuo, & conſtituit in eſſe relatiuo. facit enim, quod mutuo referuntur, ut paternitate pater dicitur ad filium, & hoc eſt commune omni relationi diuinæ, ſiue ſit accidens, ſiue ſubſtantia, & hoc facit ea ratione, qua eſt relatio, ſcilicet dici & referri ad aliud, ſecundo diſtinguit & conſtituit perſonaliter, uel ſuppoſitaliter, & hoc non facit inquantum relatio realis, quia ſic conueniret omni relationi, ſed inquantum diuina relatio, ſed nec hoc facit ratione relationis, quia ut ſic nõ habet, niſi diſtinguere, & conſtruere in eſſe relatiuo, quod eſt dici ad alterum, nihil enim poteſt ultra ſpeciem ſuam ex præ-

F ciſa ratione ſuæ ſpeciei facit ergo hoc, inquantum eſt diuina eſſentia concepta, ut ſubſiſtens incommunicabilis, intellectualis. Hæc eſt mens Capreol. cui concordat Herueus primo diſtin. 26. quæſt. 1. art. 3. ibi *ſecundum etiam ſimiliter.* & dicit, quod relatio, ut relatio, non conſtituit ea, quæ referuntur, ſed ſupponit conſtituta, ſed relatio diuina ut eſt ens ſubſiſtens, habet cõſtituere.

Sed contra dicit Herueus illud, quod eſt in Deo, remota ratione relationis, ſit abſolutum tantum, ergo uidetur quòd ſuppoſitũ conſtituatur abſoluto, quod eſt inconueniens, quoniam conueniunt in abſolutis.

Reſpondet Herueus quod ratio relationis poteſt remoueri ab aliquo dupliciter, primo negatiuè, ut cum remouetur rationale à bruto, hæc enim eſt uera, brutum non eſt rationale, & ſic illud à quo remouetur relatio, non eſt relatiuum, ſed abſolutum, & hoc modo non poteſt remoueri ratio relationis à

G conſtitutiuo: ſic enim argumentum concluderet, ſecundo abſtractiuè, & eſt quando aliquid ſecundum ſe eſt indeterminatum ad rationale, & irrationale, & poteſt determinari ad utrunque, ſic dico, quod diuina relatio inquantum eſt ens diuinum, & altiſſimi ordinis habet quod poſſit concipi modo relatiuo, & modo abſoluto ut forma ſubſiſtens incommunicabilis, ita quod habeat in ſe omnes conditiones, quas habent formæ conſtitutiuæ ſingularium in creatis in ſe, tamen ſit res relatiua, ſed concepta relatiuè, diſtinguat relatiue, id eſt, in eſſe relatiuo: concepta autem abſolute more individualis formæ ſubſtantialis diſtinguat in eſſe hypoſtatico, & tunc ad argumentum nego conſequentiam, licet enim concipiatur non relatiuè eſt tamen in ſe res relatiua, quæ res eſt identicè diuina eſſentia, quæ æquipollet rei abſolutæ, & relatiuæ.

Sed contra ſi identicè eſt diuina eſſentia, & concipitur abſolute ſicut & concipitur diuina eſſentia, ergo nec re, nec ratio-

H ne diſtinguitur à diuina eſſentia.

Ad hoc nego conſequentiam, licet enim utraque concipiatur abſolute, tamen uitæ ratione differunt, quoniam ratio eſſentiæ eſt ſicut ratio naturæ communis: & ratio relationis, puta paternitatis, ut conſtituit, eſt ſicut ratio formæ individualis, unde ſe habent ut ratio humanitatis, & ratio Sorteitatis.

Quantum ad mentem expoſitoris ſcias, quod tenet relationem ut formaliter eſt talis relatio & ut diſtinguitur ab eſſentia, conſtituere perſonam, & id probat ex articu. ſecundo, & 3. huius quæſtionis. uolens autem concordare dicta Beat. Thom. in de potentia, & in primo ſent. quæ ſunt hic quatuor, primum *relatio conſtituit inquantum eſt diuina eſſentia.* ſecundum eſt *inquantum eſt diuina,* tertium *inquantum ſubſiſtens.* quartum *inquantum perſona diuina,* dicit quod non eſt idem dicere, Relatio habet aliquid inquãtum eſt idem eſſentia, & habet aliquid

I inquantum eſt diuina eſſentia, nam in primo ſignificat radicem, id eſt, quod habetur non à ſe, ſed ab eſſentia ut à radice, & quamuis hoc non habeat, eſt tamen formaliter illud, puta relatio diuina eſt res realis, eſt ſubſiſtens, eſt ens diuinum, hæc non habet ut relatio: alioquin omnis relatio haberet illa, ſed hoc trahit ab eſſentia. & quamuis hæc non habeat à ſe, per ſe tamen & formaliter conueniunt ei, non enim inconueniens aliquid eſſe per ſe tale, & formaliter, & tamen non habere à ſe, ſicut moueri deorſum per ſe conuenit lapidi, non tamen à ſe hoc habet, ſed à generante, ſicut in propoſito relationi diuinæ perſonali quæ diſtinguitur ab eſſentia, conuenit per ſe, & formaliter, quod ſit res ſubſiſtens incommunicabilis, licet hoc trahat ab ipſa eſſentia præciſe, ſed inquantum diſtinguuntur ab ea, ut relatiuum ab abſoluto, & ex his vult concordare dicta Beat. Thom. dicit enim quod illa quatuor dicta ſignificant tantum radicem: illa autem quæ dicit

K in hac quæſtione, ſignificant rationem formalem, quaſi diceret Beat. Thom. licet relatio non habeat à ſe, quod conſtituat, ſed hoc trahat à diuina eſſentia ut à radice, tamen ſibi per ſe & formaliter conuenit conſtituere, inquantum diſtinguitur, ratione ab ipſa eſſentia. ex his dicit ipſe, patet quod argumenta Aureoli recitata à Capreol. in primo diſtin quæſtio. 1. contra tertiam laborant in æquiuoco, nam cum improbat dictum Beat. Thom. ſcilicet quod conſtituit inquantum eſt ſubſiſtens, credit quod Beat. Thom. ſumit ly, ſubſiſtens, formaliter pro eo quod eſt, & hoc non eſt uerum. ſic enim argumenta concluderent, quia cum tale ſubſiſtens ſit ipſum ſuppoſitum, ſequeretur ſuppoſitum cõſtituere ſuppoſitum, ſed Beat. Thom. ſumit ly ſubſiſtens, ut diſtinguitur contra inhærens, quaſi dicat, relatio diuina conſtituit, quia non eſt accidens, ſed ſubſiſtens, licet non ſignificetur modo ſubſiſtentis, id eſt, ut quod eſt, ſed ut quo. Similiter cum improbat dictum B. Tho. ſcilicet

quod

quod conſtituit ut eſſentia, laborat in æquiuoco. credit enim quod dicat ut eſt eſſentia præciſè, & formaliter: quod eſt falſum ſic enim concluderet, nam ut eſſentia præciſè non habet rationem incommunicabilis, ſed communis, & ſic non diſtingueret, nec conſtitueret. Vnde Beat. Thom. intendit dicere, quod ly, *ut eſſentia,* non facit prædicationem formalem, ſed radicalem, quaſi dicat, quia relatio eſt eadem res cum eſſentia, ideo ab eſſentia trahit conditiones, quibus poteſt conſtituere & diſtinguere, cum hoc tamen iſtæ conditiones, ſcilicet eſſe ſubſiſtentem, & incommunicabilem, conueniunt ei formaliter & per ſe, ut diximus. ſimiliter expoſitor declarat, quòd Scotus in primo diſtin. 28. impugnans illam diſtinctionem de relatione ut relatio eſt, & ut conſtitutiua non intellexit B. Tho. credit enim quod Beat. Thom. per ly, *ut relatio,* per ly *ut conſtitutiua,* intendat duas rationes, eo quod non poteſt imaginari quomodo eadem res præcedat, & ſubſequatur conſtitutionem.

B Nos autem dicimus quod Beat. Thom. intendit eandem rem quæ ſecundum duas rationes dicitur ſubſequi & præcedere, nam paternitas ut exercita ſubſequitur, ut concepta præcedit.

Dicitur ut exercita, id eſt, ut exercet officium relationis, quod eſt diſtinguere relatiuè & facere, quod relata ad inuicem referantur, ſic enim à Beat. Thom. dicitur ut relatio, id eſt, ut ſtat ſub tali officio. Dicitur ut concepta, id eſt, inquantum conſideratur, ut eſt res realis diuina, ſubſiſtens incommunicabilis, ſic præcedit conſtitutionem, quia ut ſic eſt ut forma individualis, & ſic conſtituit in eſſe hypoſtatico. Et aduerte, quòd hæc declaratio expoſitoris conuenit cum ea quam fecit Capreol. ubi ſuprà in proba. tertiæ concluſionis, ibi, *relinquendo igitur.*

Quantum ad argumenta Scoti, & Aureol. recitata a Capreo. in prima diſtin. 26. quæſtio. prima, contra tertiam quibus probant quòd relatio non conſtituit, ſcias quòd concludunt de

C relatione exercita, ſed non de relatione ut concepta modo formæ hypoſtaticæ, ideo tranſeant: quoniam laborant in æquiuoco.

Poſita mente Capreol. & expoſitoris conſiderandum eſt vtrũ ſit rationabilior, & dico quòd expoſitor non habuit mentem Capreol. Credidit enim quòd Capreol. diceret, ꝙ relatio conſtituat, inquantum eſt præciſè eſſentia diuina, & non diſtinguatur ab ipſa etiam ratione, puta ratione relatiua, & ratione abſtracta, quæ eſt ratio eſſentiæ, ſed hoc non dixit Capreol. nec intendit quoniam apud ipſum ſtat, quòd relatio conſtituat ut diſtinguitur ratione ab eſſentia, & tamen ratio talis relationis ut conſtituit non ſit relatiua immo abſtracta, & hoc habet diuina

D relatio, ſcilicet quòd poſſit concipi relatiuè & abſtractè, ut eſt relatio diuina, & ens diuinum, quod æquipollet abſtracto & relatiuo: deceptus eſt autem expoſitor, quia credit eſſe impoſſibile relationem poſſe concipi abſtractè & illam rationem abſtractam, non coincidere cum ratione eſſentiæ, quod tamen non eſt neceſſe: quoniam ratio eſſentiæ eſt ſicut ratio communis, & ratio relationis, ut conſtituit, eſt ſicut ratio formæ individualis. Vnde uidetur mihi Capreol. via rationabilior: quoniã relatio diuina quantumcunque ſit ſubſiſtens ex ſua ratione relatiua non habet diſtinguere, niſi in eſſe relatiuo quod conſequitur productionem, nec ex conſequenti habet ut ſic conſtituere, niſi in eſſe relatiuè, cum nihil agat ultra ſpeciem ſuam. ſtandum eſt ergo in uia Capreol. quæ eſt etiam Heruei, ut prædiximus.

Quæſtio XLI.

ARTICVL. I.

Vtrum actus notionalis attribuatur perſonæ.

IN diuinis perſonis attenditur diſtinctio ſecundum originem. Contra hoc non concordat cum dictis in quæſtio. præcedenti artic. ſecundo, ubi dixit originem non diſtinguere, quia non conſtituit, cum ſignificetur per modum egredientis. Ad hoc B. T. non negauit abſolutè, immo dixit in eodem artic. *ſicut enim diſtinguuntur in utroque modo &c.* ſufficit ergo quòd ea, quæ dicit in hoc art. 1. uerificentur, principaliter uel ſecũdario: & ſecunda pars eſt uera, quoniam perſonæ diſtinguuntur his modis, qui ab alio, & à quo alius.

In reſponſione ad primum. Aduerte quòd minor ſumpta

A in argumento, *ſcilicet actio eſt unum de decem generibus.* non habet ueritatem in Deo, de actione immanente, quæ eſt actio notionalis, quæ ut ſic eſt relatio, licet differat ab ea ſecundum modum ſignificandi, & ideo non mutatur in ſubſtantiam ſecundum modum prædicandi, & ſic uerificatur dictum Boetij, iſtæ enim actiones notionales cum ſint relationes, excipiuntur.

In reſponſione ad ſecundum. *Actus notionales ſecundum modum ſignificandi differunt tantum a relationibus.* Aduerte quòd Aureol. ut recitat Capreol. in prima diſtinc. 27. quæſtio. prima, contra tertiam impugnat hoc dictum, ſimiliter alij, ut recitat idem in eodem loco, ibi, *tertio arguunt alij,* ſed aduerte, quòd Aureo. decipitur in uno, & alij in alio. Nam Aureol. credit Beat. Thom. Tenere, quod illa res, quam dicit eſſe actionem & relationem in ſe, & in ſua exiſtentia contineat fluxum, & eſſe quietum, dicatur relatio Sed hæc imaginatio eſt falſa, quoniã omnem fluxum & egreſſum realem, ſicut actionem dictam re-

B mouemus à Deo propter imperfectionem implicitam, ſed dicimus quod concipi modo fluxus, & modo eſſe quieti, non inconuenit illi rei diuinæ, quæ æquipollet veræ actioni, & veræ relationi. Dico autem ſic concipi, ut præſentatur noſtro intellectui, qui non poteſt concipere diuina niſi more rerum creatarum: Scotus autem eſſenti conſideratur conceptu ſibi adæquato, unde patet quod argumenta eius non attingunt ſenſum Beat. Thom. Alij autem decipiuntur, quia idem iudicium faciunt de actione immanente & tranſeunte, & quia iudicant de generare diuino, quod eſt actio immanens ſicut de tranſeunte: credunt paternitatem eſſe in patre, & generare in filio quia actio tranſiens ponitur ſubiectiuè in paſſo, & per conſequens, quod non ſint idem realiter. ſed hoc fundamentum eſt falſum, nam ſola actio eſt in paſſo. quæ infert ex ſe paſſionem, & hæc eſt potentialis qualis non eſt actio diuina. Item decipiuntur, quia credunt eſſe impoſſibile, quod funda-

C mentum & fundatum ſint idem re, ſed ſufficit quod diſtinguantur ratione.

ARTICVL. II.

Vtrum actus notionales ſint voluntarij.

Circa articulum duo principaliter agenda ſunt primo, diſcutere an actus notionales ſunt uoluntarij, an neceſſarij, an naturales ſumendo actus notionales pro genera-

D ratione, & ſpiratione, ſecundo examinabuntur propoſitiones articuli.

Quantum ad primum, præpono diſtinctiones de neceſſario, & naturali, & uoluntario, deinde adducam concluſiones, & declarabo diſcrepantiam opinionum in eis, & concordiam.

Neceſſarium primo dicitur illud, quod non poteſt aliter eſſe, & dicitur neceſſitas immutabilitatis, uel incoutabilitatis, ſicut apud philoſophum, intelligentiæ neceſſario mouent cœlum, ſecundo ſumitur pro uiolento, cuius neceſſitas ſumitur uel eſt ab extrinſeco. Item ſumitur pro indigentia ut neceſſe habeo pecuniã, uel libro: ex hac ponuntur duæ concluſiones.

Prima concluſio, generatio & ſpiratio diuina ſunt neceſſariæ in primo ſenſu hanc probat Greg. in 1. diſt. 6. q. 1. artic. 1. ibi, *tertia concluſio eſt,* & rationes eius principales ſunt duæ: pri-

E ma, filius neceſſario ſemper fuit, ergo pater neceſſario genuit, antecedens probatur, quia filius eſt Deus. ſed Deus neceſſario fuit, & eſt, ergo &c.

Secunda, impoſſibile eſt fuiſſe aliquando Deum ſine uerbo perfecto, aliter imperfectus fuiſſet, ergo neceſſario produxit filium.

Secunda concluſio eſt: Pater non genuit filium neceſſariò in ſecundo ſenſu patet hæc, quia ſtultum eſt ponere uiolentiam in Deo: item quod nec indigentia, patet, quia illud quo aliquid indiget, eſt perfectiuum eius: Sed pater omnem perfectionem habet à ſe, ergo &c. Aduerte tamen ut recitat Gregor. illic: quidam dicunt patrem indigere filio, quia ſi filius non eſſet, pater non eſſet: ſed rudes ſunt aliud eſt enim dicere, quod filius eſt conditio, ſine qua pater non eſſet &c. aliud eſt dicere, patrem indigere filio, nam hoc, quia dicit imperfectionem, illud autem non alioquin pater imperfectè ſpiraret, quia requiritur filius, & Deus, ut creator perficeretur ex creatura, quoniam ipſa requiritur ad hoc, quod ſit creator, cum ſint correlatiua, quorum unum includit reliquum formaliter.

Naturaliter ſumitur dupliciter, primo ut excludit conditionem, ſicut lapis naturaliter mouetur deorſum, ſic nullus dicit productionem diuinam eſſentialem: ſecundo ut diſtinguitur contra contingenter produci. Sic dico, quod filius, & tertia perſona producuntur naturaliter. hanc probat Beat. Th. in articulo ponens differentiam inter uoluntatem & naturam, cuius probatio examinabitur infra. Item probatur ſic apud Gregor. ubi ſupra in ſecundo articulo. Pater non electiue produxit filium, ſed neceſſario ex præſenti concluſione, ergo naturaliter probatur conſequentia per differentiam, quæ ponitur inter potentiam electiuam ſiue rationalem, & naturalem.

Item pater produxit filium & Spiritum ſanctum conſubſtantiales, ergo naturaliter probatur conſequentia, quoniam productio ſubiecti in eadem natura eſt naturalis. aduerte tamen quod licet utraque perſona producatur naturaliter, ſolus tamen filius producitur naturaliter, & modo naturæ, ſed G Spiritus ſanctus licet naturaliter, modo tamen uoluntatis, & hoc ſufficienter declarat Capr. in primo diſtin. 6. q. 1. in probatione quartæ concluſionis ponens ex B. Th. triplicem differentiam inter productionem intellectus, & productionem uoluntatis.

Scias etiam, quod Aureol. in Capreol. ubi ſupra format multa argumenta, quibus probat non eſſe magis de ratione uoluntatis produci à duobus, quam de ratione intellectus: ſed laborat in æquiuoco, non enim intellexit Beat. Tho. nam Beat. Th. intendit, quod eſſe à duobus, non quocunque modo, ſed incluſo ordine originis inter illa duo, ita quod ſecundum ſit à primo, eſt de ratione producti uoluntate, ut declarauimus ſuprà agentes de Spiritu ſancto, & de diſtinctione inter generationem, & ſpirationem, ideo argumenta illa ut impertinentia tranſeo.

Voluntas ſumitur tripliciter antecedens, qua aliquid prius H eſt uolitum generari, quàm generetur & ſubſequens, qua aliquid prius generatur, deinde uolitum eſt, quod ſit genitum & concomitans, qua aliquid ſimul eſt uolitum generari, & generari & hæc dupliciter, quia uel contingenter, vel complacenter. ex hac diſtinctione quæ etiam eſt Grego. vbi ſupra art. 3. pono tres concluſiones.

Prima. Pater non genuit filium voluntate antecedenti, hanc tenet Capreol. in 1. diſt. 6. quæſtio. 1. in probatione ſextæ concluſionis. Vide eum, & Gregorium, ubi ſupra, & probatur ex Auguſtino, quia dicit, ſapientiam genitam uolũtas præire non poteſt. Præterea Pater neceſſario & naturaliter produxit filium, ergo quocunque ſigno uoluit, produxit, aliter contingenter produxiſſet.

Huic cõcluſioni non aſſentit Scotus, qui ponit prioritatem originis, nec expoſitor, immo tenẽt partem affirmatiuam. Ad eorum igitur mentem aperiendam aduerte, quod uoluntas I antecedens ad ſuum uolitum dupliciter comparari poteſt: primo ut ad obiectum, ſecundo, ut ad principiatum: & hanc diſtinctionem ponit Bea. Thom. in 1. diſtin. 6. queſtio. 1. articu. 2. quam & aſſumit expoſitor: dicunt igitur quod uoluntas patris non comparatur ad filium genitum, ut principium ad principiatum, hoc enim modo producentur creaturæ, & per conſequens uoluntas patris in hac comparatione non cadit ſuper filium, nec antecedenter, nec conſequenter, ſed dicunt quod cadit in ſecundo ſenſu, ſi enim genuit filium uoluit generare: & quantum ad hoc dicunt non eſſe inconueniens, patrem prius uoluiſſe producere quam produxerit: ſaltem prius ſecundum noſtrum intelligendi modum. Et Scotus quidem vult, quod prius in aliquo ſigno originis, quem reprobauimus ſuprà, agentes de Spiritu ſancto, & infra in q. 43. quadrageſimatertia, artic. 2.

Fundamentum autem expoſitoris eſt, quoniam intelligere, & amare & uelle, ut eſſentialia ſunt, præcedunt ſecundũ intelle K ctum, intelligere, & amare, & uelle, ut notionalia, nam eſſentialia communia ſunt tribus, ergo Pater prius intellexit eſſentialiter generationem filij, & uoluit eam, ut obiectum beneplacens, ergo genuerit.

Fundamentum Scoti, eſt quia Pater in primo ſigno habet intellectionem, & uolitionem, quæ ſunt perfectiones ſimpliciter, & in illo non habent generationem filij, quoniam eam habet in ſecundo ſigno ergo in primo ſigno uoluit producere filiũ, & in ſecundo produxit, & ſic ſaluatur voluntas antecedens, verum quia ſupra reprobauimus hæc ſigna, & infra reprobabimus, ideo pertranſeo uſque ad q. ſequentem.

Quantum autem ad expoſitorẽ dico duo, primo non quod rectè arguit contra Capreolum, nam Capreolus in primo diſt. ſexta, quæſtio. prima, in probatione ſextæ concluſionis credit abſolutè & ſine diſtinctione repugnare Beat. Tho. tenere hanc F voluntatem antecedentem, reſpectu generationis filij, adducens dictum Beat. Thom. in quæſtio. de potentia, quæſtio. quinta. Sed expoſitor dicit quod non repugnat, niſi ſumendo uoluntatem & uolitum in ratione principij & principiati, & dicit, quod dictum Beat. Thom. in quæſtio. de potentia debet intelligi præcisè de uoluntate in ratione principij, & mihi uidetur idem propter prioritatem eſſentialium ad perſonalia ſecundum noſtrum modum intelligendi. Dico ſecundo quod non eſt approbandus in hoc, quod ſimpliciter concordat cum Scoto, quoniam Scotus in ſignis originis aliquid plus intendere uidetur, ut diximus ſupra, & dicemus quam ſecundum noſtrum modum intelligendi, & ideo Gregor. ut poſuimus ſupra, meritò arguit contra eum, ut contra uiam periculoſam.

Concluſio ſecunda. *Pater non produxit filium voluntate ſubſequenti*, hæc eſt conceſſa ab omnibus, & tamen poteſt ſic probari, quoniam mutatio eſſet in uoluntate diuina, uel inconſideratio in intellectu: primum quidem patet, quoniam eo inſtanti, quo produxit, uel uoluit producere, uel noluit: ſi uoluit, ergo non uoluntate ſubſequenti: ſi noluit, & tamen produxit, ergo mutatus eſt à nolle, ad uelle. ſecundum etiam patet, quoniam ſi in illo inſtanti, in quo produxit, non uoluit producere, ſumendo ly. non uelle pro negatione actus, & non pro actu negatiuo, ergo inaduertenter produxit, quod eſt uanum dicere de Deo.

Tertia concluſio. *Pater produxit filium voluntate concomitante non tamen contingenter, ſed complacenter*. prima pars patet, quoniam filius eſt coæternus patri, ergo quocunque inſtanti uoluit producere, produxit, neq; enim pater eſt prior in quo, ut dicemus in quæſtione ſequenti in ipſo filio, ſecunda pars patet, quia tunc non neceſſario, tertia patet, quia pater ſumme ſibi complacuit in generatione filij. Matth. tertio, cap. hic eſt filius &c.

Hinc deſcendendum eſt ad literam artic.

Voluntas & natura ſecundum hoc differunt cauſando. Aduerte hanc differentiam, quod ut Beat. Thom. innuit ſtat in quatuor: ſed tria in cauſando, quartum in eſſendo, quod eſt hoc, agentis naturalis eſt tantum una forma, qua habet eſſe, & dato quod haberent plures, complent tamen unam totalem, agentis autem uoluntarij, ſunt plures, quæ ſunt plura volita cognita, etiam diſparata, quibus conſtituitur in eſſe appetibili, ſicut in intellectu plures ſpecies, quibus conſtituitur in actu primo in eſſe intelligibili: prima autem differentia in cauſando eſt, quod naturale agens eſt determinatum ad unum, non autem voluntarium, immo potens eſt in oppoſita, & hæc differentia ſequitur ex præcedenti, quoniam omnis agentis formæ propria eſt ratio agendi: ſecunda eſt, quod naturale agens agit tale quale eſt ipſum uoluntarium, aut tale quale vult eſſe, & hæc differentia ſequitur ex præcedenti, quia effectus aſſimilatur formæ agentis. tertia eſt, quod naturale agens eſt principium eorum quæ non poſſunt niſi ſic ſe habere, voluntarium autem eorum qui poſſunt ſic, & aliter ſe habere, & hæc differentia ſequitur ex prima & ſecunda.

Effectus aſſimilatur formæ agentis per quam agit. Quæritur quomodo hæc ſit intelligenda aſſimilatio, non poteſt terminari ad formam tantum, & non ad modum eſſendi, ut patet in artificiatum, in quibus artificiatum ad extra aſſimilatur formæ in mẽte artificis, prout imitatur eam, ſed non ſecũdum modum eſſendi, nam extra habet eſſe materiale, in mente autem immateriale, poteſt etiam terminari ad utrunque, ut patet in agente naturali, & in ſuo effectu, præcipuè uniuoco.

Reſpondetur, quod eſt intelligenda quoad utrunque, dummodo modus formæ ſit ille, qui eſt per ſe ratio agendi, ſed hic modus aliter eſt in agente naturali, & aliter in agente uoluntario, nam in agente naturali eſt modus eſſendi, quoniam ſi eſt uniuocum deducto impedimento aſſimilat ſibi effectum in forma, & in tali gradu eſſendi, quale eſt ipſum, puta intenſè calidum, intenſum calorem producit. In agente autem uoluntario modus per ſe agendi non eſt modus eſſendi, puta materialis uel immaterialis, ſed modus uolendi, puta artifex poteſt producere domum quadratam, rotundam &c. Et iſti ſunt modi per ſe, quibus neceſſario aſſimilatur artificiatum, nam artifex non ſolum producit domum, ſed illius modi & figuræ, qualiter diſpoſuit ſua uoluntate: unde dico, quod licet artificiatum non aſſimiletur formæ in mente artificis quoad modum eſſendi in materialem, ſufficit quod aſſimiletur modo volendi, & modo cognoſcendi, qui per ſe requiruntur in agente voluntario.

Natura eſt eorum, quæ non poſſunt niſi ſic eſſe. Contra ergo, natura eſt principium corruptibilium, quod eſt manifeſte falſum, expoſitor enim reſpondet modo ſuo. ſed tu dic, quod ly, niſi

ly, *niſi ſic eſſe*, non eſt intelligendum, ratione ipſius eſſe præciſe, ſed ratione modi producendi, quia agens naturale non habet niſi vnum modum agendi, & ideo effectus eius deducto impedimento non poteſt niſi vno modo eſſe, dato, quòd illud eſſe eſſet corruptibile: agens autem voluntarium poteſt diuerſimode agere ex ſua apprehenſione, & libertate agendi, & ideo effectus eius licet ſit corruptibilis, poteſt tamen hoc, & alio modo produci, & ſic & alio modo eſſe, vt patet de artifice, qui poteſt domum diuerſimode & diuerſarum figurarũ producere.

In reſponſione ad tertium, cuius reſponſio ſtat in hoc, Spiritus ſanctus eſt amor, qui eſt voluntarius idest, uoluntate productus, ſed non modo voluntatis, qui eſt modus ad oppoſita, ſed modo naturæ, qui eſt modus determinatus: duæ ſunt propoſitiones dubiæ.

Prima eſt voluntas, inquantum eſt natura quædam aliquid naturaliter vult. Contra hanc adducit expoſitor argumenta Scoti, B quibus probat, quòd agere modo naturæ, & agere liberè, non poſſunt eidem potentiæ conuenire: ſed hic non eſt proprius locus diſcutiendi hoc, nam in quæſtio 82. articu. 1. vbi quæritur, an uoluntas ex neceſſitate aliquid uelit, id pertractabitur ad plenum.

Secunda propoſitio, *Vnde naturaliter procedit, quamuis per modum voluntatis*. Contra hæc duo videntur repugnare, nam ly, *per modum voluntatis*, importat modum ad vtrumlibet. hoc autem non ſtat cum ly, *naturaliter*.

Ad hoc dico, quòd ly, *naturaliter* dupliciter exponitur primo pro determinatè, & neceſſario agere, ſecundo ſecũdum ſimilitudinem agentis. In productione filij ſtat *naturaliter* vtroque modo. In productione Spiritus ſancti, ſtat tantum primo modo. Item ly, *modo voluntatis* dupliciter exponitur, primo liberè, idest contingenter, ſecundo per modum inclinationis, & non ſecundum ſimilitudinem: Dico igitur quòd Beat. C Thom. ſumit ly, *naturaliter* in primo ſenſu, & ly *modo voluntatis*, in ſecundo ſenſu, quæ vt ſic non repugnant, quaſi dicat, procedit determinatè, & neceſſario per modum inclinationis, ſicut uolitio beatitudinis. eodem modo reſpondendum eſt ad argumentum expoſitoris quo probat, quod ſi Spiritus ſanctus procedit à uoluntate, ut habet modum naturæ, quòd non ſufficienter diſtinguetur eius productio à productione filij, nam & filius procedit modo naturæ. Ad hoc inquam patet ſolutio: ſed Spiritus ſanctus tantum ſecundum primã conditionem.

In reſponſione ad quartum. Aduerte, quòd ad formam argumenti illa minor, verbum procedit à dicente per uoluntatem. ſi ly, per, dicit principium, neganda eſt, ſi concomitantiam, concedenda, ſed non eſt contra intentum: negamus enim actum notionalem eſſe à voluntate, ut à principio, & nõ aliter.

ARTICVL. III.

Vtrum actus notionales ſint de aliquo.

P*Ars enim ſubſtantiæ hominis generantis tranſit in ſubſtantiam geniti*, Aduerte, quòd hæc propoſitio non videtur alio modo verificari, niſi quòd per ſemen deciſumà generante tranſit in ſubſtantiam geniti. Sed huic uidetur contradicere Beat. Thom. infra in quæſt. 119. artic. 1. quarto, vbi dicit, quòd virtus actiua ſeminis deſinit eſſe, diſſoluto ſemine, & euaneſcente Spiritu, ſi ergo diſſoluitur ſemen, non tranſit in ſubſtantiam geniti.

Ad hoc dico, quòd ſemen non eſt vniforme in partibus: nã habet aliquas partes groſſiores, quæ ſimul cum materia mini E ſtrata à matre, tranſeunt in ſubſtantiam geniti, & inter partes ſpiritualiores, in quibus complantatur ſpiritus gignitiuus, & in hoc ſpiritu eſt uirtus actiua ſeminis, & dico, quòd peracto officio ſuo, partes illæ ſubtiliores reſoluuntur, & ſpiritus euaneſcunt. Vtrumque ergo eſt uerum, quòd ſemen tranſit in ſubſtantiam geniti, & ſic remanet quoad partes groſſiores, diſſoluitur autem quoad partes ſubtiliores. Quo ad partes groſſiores Beat. Thom. eſt exponendus hic: quoad partes ſpiritualiores eſt exponendus infra in quæſtio. 118. art. 1. vnde ſibi non contradicit.

In reſponſione ad primum, *non autem principium materiale*. Aduerte quòd Beat. Thom. negat ſimpliciter eſſentiam diuinam eſſe materiam, nec habere aliquam conditionem materiæ quod tamen conceſſit, ut notat Capreol. in 1. diſtinctio. 5. quæſtio. prima, in probat. quartæ concluſionis, ſed melius A eſt vt ſtatim ſummatim, quia nulla conditio attributa eſſentiæ cogit nos, ut patebit ſtatim reſpondendo argumentis Durandi, & Henrici. Scias igitur, quòd Durandus diſtinxit conditiones materiæ, inter quas aliquæ imperfectionem dicunt, vt eſſe ens in potentia, recipere eſſe à forma, tranſmutari de forma in formam, eſſe principium corruptionis, & ſecundum has eſſentia diuina, non poteſt dici materia. Aliæ autem ſunt, quæ non dicunt imperfectionem, ut eſſe quid intrinſecum genito: præexiſtente genito manere idem in tota generatione, eſſe illud, de quo genitum generatur. Et quoniam iſtæ conditiones uerificantur de eſſentia diuina in productione filij: ideo tenet, quòd ſecundum eas poteſt dici materia: ſed uide Capreol. ubi ſuprà, à quo expoſitor extraxit penè omnia, quæ dicit in hoc propoſito, & uidebit has conditiones ita poſſe conuenire principio formali, ſicut materiæ, ideo non magis concludunt diuinam eſſentiam habere rationem principij formalis, quod concedit hic Beat. Thom. quam principij materialis. Henricus autem format plura argumenta, quæ coincidunt cum argumentis Durandi præter octauum, nonum, & decimum, & illa ſolues ut Capreol. ubi ſupra, cuius ſolutiones magis formales ſunt, quàm illæ expoſitoris.

ARTICVL. IIII.

Vtrum in Deo reſpectu actuum notionalium ſit potentia.

PRo uniuerſali reſolutione huius articuli, tria diſcutienda ſunt. primum eſt an reſpectu actionum eſſentialium, dato, quòd in Deo non eſſet productio ad intra, ut tenent philoſophi, ſit neceſſe ponere potentiam actiuam in Deo pro hoc uide Heru. in 1. diſtinctio ſeptima, articul. primo, in principio & illic inuenies, quòd potentia realis, quæ eſt reale principium alicuius producti ad intra nõ poneretur in Deo: quoniam intelligere, & velle diuinum, non diſtinguerentur, niſi ratione, à Deo intelligente, & non eſſent realiter producta, nec elicita: potentia autem quæ ſtat pro non repugnantia terminorum, eſſet in Deo nam omne quod conuenit alicui poteſt ſibi attribui, & dicitur poſſibile illi, & quia eſſe in intelligente, conuenit Deo, ideo ut ſic poteſt dici, quòd in Deo eſt potentia intelligendi, & aduerte, quòd hæc eſt potentia, quam appellat philoſophus, in 5. metaphyſic. comm. 1. metaphoricam, vt in geometricis, linea eſt in potentia ad quadratum, & logicam potentiam: quæ omnia, quæ non implicant contradictionem dicuntur poſſibilia, quæ autem implicant, dicuntur D impoſſibilia.

Secundum eſt vtrum reſpectu actuum notionalium, & eſſentialium ad extra, vt eſt generare, & creato detur in Deo potentia realis productiua, & dico quòd ſic de mente Heru. vbi ſuprà, & Beat. Thom. in articul. præſenti. & ratio vtriuſque eſt hæc, ubi eſt realis productio & reale producens, & reale productum, ibi eſt reale principium, ergo producens productum, ſed in Deo hæc ſunt ex relatione, ergo &c. Sed contra hoc ſunt quatuordecim argumenta Aureol. in Capreol. 1. diſtinctio. ſeptima, quæſtion. prima, contra primam concluſionem, quæ omnia peccant in duplici ſuppoſito falſo: primum eſt, quòd credit à nobis poni potentiam realem productiuæ productionis quod eſt falſum: nam in Deo non ſunt realiter elicitæ, ſed ponimus talem potentiam reſpectu termini producti, qui eſt realis, & realiter diſtinctus, & realiter productus à producente, & ſic ex hoc inuenies ſoluta argumenta eius, E primum, ſecũdum, tertium, nonum, decimum, undecimum, duodecimum. ſecundum eſt quia credit, quòd potentia generandi ſecundum omne, quod includit, dicat perfectionem ſimpliciter quod eſt falſum: quoniam ut dicemus, dicit eſſentiam & relationem, & ratione eſſentiæ, tantum dicit perfectionem ſimpliciter, & ut ſic eſt communis tribus perſonis: ratione autem relationis non dicit perfectionem, nec imperfectionem, & ideo non eſt neceſſe eſſentiam, ſub tali relatione, puta paternitate eſſe in filio, nec ſequitur aliquam perfectionem eſſe in patre, quæ non eſt in filio, ſed bene ſequitur quod perfectionem patris eſſe in filio alio modo, & ex hoc ſoluuntur reſidua argumenta ipſius Aureoli. Secundum igitur eſt tale, negatio potentiæ generandi non infert impotentiam, non enim ſecundum Augu. hæc conſequentia valet, filius non generat filium, ergo impotentia eſt in filio, ergo ex oppoſito, potentia generandi non infert potentiam.

Universidad de Deusto Biblioteca

Ad hoc reſpondit Capreol. vbi ſupra, & dicit ibi eſſe fallaciam figuræ dictionis, quia ex ad aliquid infertur quid: nam ly, potentia generandi eſt ad aliquid, ly, autem potentia eſt quid abſolutum.

Sed expoſitor rectius dixit, quòd ſi eſt negatio potentiæ generandi, non infert impotentiam ſimpliciter, quia talis dicit imperfectionem: ſic potentia generandi non infert potentiam ſimpliciter, quia cum hæc ſit perfectio ſimpliciter aliqua eſſet in patre, quæ non eſſet in filio, cum hoc tamen ſtat, quòd potentia generandi infert potentiam, vt ſic, idest vt eſt principium actus notionalis.

Duodecimum fundatum eſt ſuper philoſophum. 12. met. tex. 30. vbi negat potentiam à ſubſtantia ſeparata æterna, & Comm. in com. 30. dicit eſſe æternum eſt actio pura, & quod eſt actio pura non habet potentiam ergo.

Ad hoc dico quòd philoſophus intendit de potentia paſſiua, dicit enim quòd omne tale contingit non eſſe, eo quòd po- G nitur potentia contradictionis. & dato, quòd loqueretur de potentia actiua intelligendum eſt de potentia, qua agens de nouo exigit de potentia ad actum, non autem de potentia ſemper coniuncta actui, cum teneat primum eſſe infiniti vigoris, & ſemper mouere.

Tertium, dubium eſt ſi potentia productiua eſt in Deo reſpectu actuum notionalium, uel eſſentialium ad extra. vtrum ſit in Deo cum illa ratione aſſignata à philoſopho in 5. met. qua dicitur, quòd eſt principium tranſmutandi, in alio inquantum aliud.

Reſpondeo aliquid eſt de ratione potentiæ productiuæ ſimpliciter ſumptæ, & aliquid de ratione potentiæ contractæ ad creaturam ſumptæ abſolutè, non dicit niſi principium communicandi naturam alicui à ſe diſtincto realiter: de ratione autem potentiæ contractæ eſt ut natura communicata diſtincta ſit realiter in producente, & producto, & quòd producens communicet tranſmutando ſubiectum. Ratione primi H ſenſus, tantum ſaluamus in Deo, & dico quòd philoſophus nõ diffinit potentiam productiuam abſolutè, ſed contractam in creaturis, procedens à ſenſu.

Articvl. v.

Vtrum potentia generandi ſignificet eſſentiam vel relationem.

Pro tituli huius articu. Aduerte, quòd in ratione potentiæ productiuæ in creatis duo includuntur, primo reſpectus: nam non poteſt concipi niſi in ordine ad actum, ex 9. meta. 2. includitur res, cui attribuitur talis reſpectus: puta qualitas, ut calor in igne. Quæritur ergo, ſi in Deo potentia generandi includat ſimiliter abſolutum & reſpectum, An tantum abſolutum, an tãtum reſpectum ut igitur plenè reſoluatur pono tres concluſiones.

Prima concluſio. Non dicit tantum reſpectum. Hanc probat Heru. & bene in 1. diſt. 7. q. 1. 2 ibi, *Secunda talis eſt*.

Secunda concluſio: potentia dicit in recto eſſentiam, ſub ratione alicuius attributi, puta intellectus aut naturæ fœcundæ. hanc probat Beat. Thom. in articu. ibi, *Nam illud propriè dicitur*.

Tertia concluſio: Potentia non dicit præcisè eſſentiam, nec eſſentiam vt paternitas eſt, ſed eſſentia, ut determinata à paternitate, hanc probat Beat. Thom. in artic. ibi, *Sic igitur dicendum eſt*. Eſt autem probatio partis in hoc, potentia generandi ponitur in patre, & non in filio, ergo non eſt præcisè eſſentia, ſecunda autsic genitum non aſſimilatur patri in paternitate. K aliter pater patrem produceret, ergo non eſt eſſentia, ut eſt paternitas, tertia aut ſic, natura communis nõ conſtituitur principium proprium huius producentis ly, aliquo determinatur quòd ſit proprium ipſius producentis non enim humanitas eſt proprium principium generationis in Sorte, niſi inquantum efficitur hæc humanitas ex principijs indiuidualibus, ſed eſſentia eſt natura communis, non eſt autem aliquod proprium patri niſi paternitas, ut forma indiuidualis conſtitutiua, ergo potentia generandi dicit eſſentiam determinatam ad paternitatem, non quidem ut relatio eſt, ſic enim ſubſequitur generare, ſed ut conſtitutiua patris ad ſenſum datum in concluſione præcedenti.

Nunc defendendæ ſunt prædictæ concluſiones, & quidem D. Bonauentura, qui tenet, quòd paternitas eſt principium generandi in patre, ex conſequenti potentia generandi dicit F puram relationem.

Adducuntur autem à Capreol. in 1. diſtinctio. 2. quæſtio. 1. contra ſecundam concluſionem, & reducuntur ad quinque principalia.

Primum. Idem eſt principium eſſendi, & operandi. Paternitas eſt principium eſſendi in Patre, ergo & operandi, ſed non eſt operatio, ergo &c.

Ad hoc dicitur, Maior eſt falſa, niſi intelligatur de principio eſſendi ſpecifico, & in eo ſenſu conceditur maior, & negatur minor.

Secundum. Sicut ſe habet operatio eſſentialis, &c.

Ad hoc negatur ſimilitudo quia eſſentiæ ut abſolutæ non repugnat eſſe principium agendi repugnat autem perſonalitati, ut relationi & formæ indiuiduali.

Tertium. Non magis repugnat &c.

Ad hoc nego quòd non magis repugnet: nam quia relatio G diuina poteſt concipi, ut forma indiuidualis, habet quòd ſit principium conſtituendi, ex hoc autem, quod eſt indiuidualis ſit conditio, & modus agentis, quia uniuerſale, niſi determinatur, non agit.

Quartum: Generatio infert diſtinctionem inter generans, & genitum, ergo idem eſt principium diſtinctiuum, & generatiuum, ſed paternitas eſt diſtinctiua, ergo &c.

Ad hoc nego conſequentiam, ſufficit enim quòd principiũ generatiuum inferat diſtinctionem, non tamen eſt neceſſe, q. coincidat, cum diſtinctiuo indiuiduali.

Quintum. Nulla propria operatio.

Ad hoc dico, quòd propria ratio patris, ut eſt generans, eſt eſſentia ut in patre, & non eſſentia præcisè, nec paternitas præcisè.

Vltimo adducit dictum Auguſtini, eo pater eſt pater, quo generat ſed eſt pater paternitate, ergo &c.

Ad hoc dico, quòd dictum Auguſtini eſt uerum ſumpto for- H maliter ly, *eo* & ly, *quo* nam denominatur pater ut generãs paternitate. Si autem ly, *eo* formaliter, & ly, *quo* ſic ſit, ſic dictũ Auguſtini eſt falſum; ſic enim eſſet ſenſus. Pater eſt pater paternitate, & paternitate, ut principio genuit, quod nos non cõcedimus.

Contra ſecundam autem dupliciter arguitur, primo à Gregor. in prima diſtinctione ſeptima, quæſtione prima, articul. ſecundo, dicit enim illam propoſitionem aſſumptam in articul. eſſe falſam, ſcilicet potentia eſt illud, *quo agens agit*: nam ex ea ſequitur quòd forma ſubſtantialis ſit potentia, quod eſt contra Beat. Thom. qui non concedit in creatis principium actionis eſſe ſubſtantiam: item dicit non eſſe ueram, niſi quando id, quo agens agit, diſtinguitur realiter ab eo, & à termino producto, cuius eſt principium, conſtat autem quòd ſi potentia generandi eſt eſſentia non diſtinguitur realiter à patre, nec à filio: ſed hæc parum valent in uia Beat. Thom. nam pro- I poſitio aſſumpta eſt abſolutè dicta, & ideo poteſt uerificari tã de potentia prima, quam de proxima: unde licet nulla forma ſubſtantialis in creatis ſit proximum principium agendi, eſt tamen primum. Vnde in ſecundo de anima dicitur principiũ quo uiuimus &c.

Ad aliud autem dicitur, quòd uerum eſt eius aſſumptum, quando producens, & productum diſtinguuntur abſolutè, & non tantum relatiuè ut in creatis.

Sed nec etiam eſt uerum in diuinis potentiam realiter diſtingui à producente, quando productum realiter diſtinguitur à producente, aliaquin potentia creatiua realiter diſtingueretur à Deo.

Secundo. Contra eandem arguit expoſitor, uide in eum: deinde declarabis eũ, & dices, quòd propoſitio Beat. Thom. verificatur tam de potentia remota, quàm de proxima, & de omni eo, quo agens agit, quod ſit intrinſecum agenti, ut forma eius, ſiue ſubſtantialis, ſiue accidentalis, cui tamen com- K petit ex natura ſua eſſe principium actionis, & dico hoc ad differentiam figuræ, & quantitatis, & relationis, quæ non ſunt ex ſe actiua, nec eſt inconueniens unius agentis eſſe plures potentias, reſpectu eiuſdem actus ſubordinatas, quales ſunt forma ſubſtantialis, & eius potentia naturalis. eſſet autem inconueniens, ſi darentur duæ potentiæ eiuſdem ordinis, puta duo viſus, uel duo intellectus compoſſibiles in eodem homine.

Contra tertiam concluſionem arguit Henric. & Scot. & Durandus, licet non contra ſenſum noſtrum: Nam Henric. probat quòd eſſentia abſolutè ſumpta, non eſt potentia generandi, quod & nos concedimus. Dicimus enim cum Capreolo, & expoſitore quòd non eſt eſſentia ut eſſentia, ſed eſſentia ut in hoc, puta in patre eſt potentia generandi, ſimiliter dicimus ad argumenta Scoti, quibus probat, quod eſſentia nuda

nuda niſi, ut eſt intellectus fœcundus, vel uoluntas fœcunda A non eſt principium productionis, hæc enim ſunt ad mentem noſtram. Similiter concedimus Durando, quòd ſola eſſentia non generat, ſed concurrit paternitas non ſicut duo principia productiua, vt ipſe finxit. ſed paternitas eſt conditio ſine qua non, uel modus qua non determinatur eſſentia ad talem productionem, ſicut natura ſpecifica determinatur ad agendum per principia indiuiduatiua, non enim humanitas generat, ſed humanitas, vt in hoc.

Aduerte iterum quod Beat. Thom. uidetur ſibi contradicere hic, & in primo diſtinctione 7. quæſt. 1. ſecundo. nam ille tenet quod eſſentia, ut eſt paternitas eſt potentia generandi, hic autem dicit, quod nec eſſentia, inquantum eſt idem relationi.

Ad hoc reſpondit expoſitor quod abſolutè ſe retractat hic, ut tamen poteſt eum concordare ſicut Herueus in primo diſtinctione ſeptima quæſtione prima articulo ſecundo, ibi *ad ſecundum dicendum*, & ſtat hoc, quod Beat. Thom. in primo B non accipit ly, vt reduplicatiue, ſed coniunctiue, vt ſit ſenſus, eſſentia vt paternitas, idest, adiuncta paternitati eſt potentia generandi. & ſic tenet in prima parte, Improbat illam opinionem, niſi pro quarto dicebat eſſentiam ut relationem formaliter eſſe potentiam generandi.

Articvlvs vi.

Vtrum actus notionalis ad plures perſonas terminari poſſit.

Pro titul. Aduerte quod hic quæritur de pluralitate ratio- C nali ſub eodem actu numerali, puta ſi generatio poteſt terminari ad plures filios, & iſte articulus non coincidit cum articulo ſecundo, quæſtione trigeſima. in quo determinatum eſt, quod non poſſunt eſſe, niſi tres perſonæ. nam illic quæritur de pluralitate formaliter, ſpecifica, hic autem quæritur, vtrum ſub una ſpecifica productione poſſit aſſignari plura producta eiuſdem rationis. Totus iſte articulus patitur impugnationes, & primo rationes Beat. Thom. quæ ſunt quatuor, ſecundo, ipſa concluſio impugnabitur.

Prima ratio impugnatur ab Aureol. & Scoto, & adducit Capreol. in primo diſtinctione ſeptima quæſtione ſecunda contra primam ſed omnia argumenta Aureoli peccant in fundamento falſo: credit enim Beat. Thom in illa propoſitione. *formæ vnius ſpeciei non multiplicantur per materiam*, ſumere materiam, ut eſt pars compoſiti: quod eſt falſum, non concedit ac- D cidentia ſpiritualia, puta ſcientiam indiuiduari, & multiplicari, ſicut multiplicatur intellectus receptiuus ipſius, ſicut multiplicantur albedines per multiplicationem ſubiectorum, & ideo argumenta eius non tangunt mentem B. Thom. Accipit enim materiam pro omni ſubiecto, uel receptiuo relati, vel aliquo realiter perfectibili, ita quod vis rationis ſtat in hoc, omnis multiplicatio numeralis in eadem ſpecie eſt propter materiam, partem compoſiti vel propter aliquod receptiuum perfectibile habens vicem materiæ, ſed hæc non ſunt in diuinis, ut patet, ergo &c. Scotus ipſe ſubtilius penetrãs rationem Beat. Thom. & aduertens, quod per materiam ſaltem intendebat ſubiectum receptiuum, & uoluit, quod quæcunque diſtinguuntur numero, diſtinguantur etiam ſubiecto.

Contra hoc arguit multipliciter, probans quod plures formæ accidentales diſtinctæ ſolo numero ſunt in eodem E ſubiecto & primo arguit de formis realibus abſolutis, ut plura lumina in eadem parte aeris: ſecundo reſpectiuis, vt plures paternitates in eodem patre, tertio de ſpeciebus intentionalibus in medio, & in organo etiam in intellectu.

Capreolus & expoſitor concordant ſimul, & negant in omnibus productis pluralitatem realem, & ad argumentum de luminibus dicit Capreolus, quod eſt tantum unum lumen productum à pluribus partialibus luminoſis, & dicit expoſitor, quod eſt tantum vnum ſecundum eſſe, ſed plura ſecundum dependentiam, quia ſcilicet dependet à pluribus luminoſis: intelligas tu de dependentia partiali & non totali.

Ad argumentum de relationibus concorditer reſpondet, quod non ſunt plures, & licet terminus partialis deficiat, qui eſt hic, uel ille filius. non tamen deficit relatio, niſi deficiat terminus totalis ad æquatus, qui eſt filius in ſe.

Ad argumentum de ſpeciebus intentionalibus concordant, quod non ſunt plures ſecundum rem, ſed tantum in repræſentando, & tu quidem concordabis cum eis in duobus primis in tertio autem non, ſed diſtingues, ut Beat. Thom. de ueri. quæſtione octaua, articulo decimoquarto. Nam illæ ſpecies poſſunt conſiderari, ut ſunt in actu imperfecto, idest, in fieri, & in actu perfecto, idest, in eſſe completo: ſecundo modo Beat. Thom. negat tam formas reales unius generis, quam intentionales, eſſe ſimul in eodem ſubiecto, quia opporteret eandẽ potentiam paſſiuam ſimul ad diuerſa actus terminus, quod eſt impoſſibile, ſicut eandem lineam, ex una parte ad plura puncta terminari: primo autem modo concedit tam in realibus quàm in intentionalibus, nam de realibus dicit cor. articulus cum aliquis dealbatur, in toto dealbationis tempore albedo, B eſt ut in fieri, & nigredo, ut in corrumpi. de intentionalibus autem concedit in reſponſione ad ſecundum factum de ſpeciebus intentionalibus cauſatis in eadem parte medij, & reſpondens dicit, quod illæ ſpecies ſunt in aere, ut in fieri ſunt enim ut in medio deferente, hæc ille. Expreſſius id ponit ſuper de ſenſu, & ſenſato lec. vltima ſuper textu qui incipit, *igitur ſecundum quod indiuiſibile*, vbi ſic dicit, cuius ſimile uideri poteſt in diaphano, quod ex una, & eadem parte ſui immutatur ab albo, & nigro, quia immutatio eſt non materialis, ſed nec eſt ſecundum eſſe materiale, hæc ille.

Ad omnia ego argumenta facta de ſpeciebus intentionalib. concedo, quòd poſſunt eſſe plures in eodem ſubiecto, uel receptiuo ad ſenſum expoſitum, nego autem quod id ſit iudicium de formis realibus. ſiue abſolutis, ſiue reſpectiuis, de quibus nunc loquimur: ſed dices, quod hæc determinatio contradicit Beat. Thom. nam in quinto metap. primo de diuerſis dicit C in fine, impoſſibile eſt plura accidentia eiuſdem ſpeciei eſſe in eodem ſubiecto: ad hoc dico quod philoſophus in illo cap. toto loquitur de diuerſis realiter, & materialiter. unde & Beat. Thom. illic ſemper exemplificat de materialibus: ſtat ergo quòd propoſitio verificatur de formis ſecundum eſſe ſuum naturale, ſic enim conſiderantur à metaphyſico, & non de formis intentionalibus cuius eſſe eſt determinatum.

Secunda reſponſio patitur duplicem calumniam, prima ex illa propoſitione; *Deus intelligit. & vult omnia vnico actu.* Nam ly, vnicus actus uel unus re, uel diſtinctus re, uel ratione ſi unus re, ergo filius qui producitur actu intellectus, & Spiritus ſanctus qui producitur actu uoluntatis, erunt una perſona, nam ſi via eſt una, & terminus erit unus, ſi diſtinctus re, ergo filius & Spiritus ſanctus ſunt diſtincti re, ſumendo rem abſolute, ſi diſtinctus ratione ergo filius & Spiritus ſanctus diſtin- D guuntur tantum ratione.

Expoſitor ad hoc reſpondet ſuo ſtylo, ſed tu reſolute dices quod ſunt vnus re identicæ identitate eſſentiæ, ſicut perſonæ productæ ſunt identicæ idẽtitate eſſentiæ: ſed quia diſtinguuntur formaliter, & includunt ordinem originis, ideo ex his duobus inuegratur, ſufficiens diſtinctiuum inter perſonas productas: vnde dico quod illa tria membra aſſignata ſunt in ſufficientia, ſed ſi addas, ſi actus intellectus & uoluntatis diſtinguuntur ratione, & includuntur ordinem originis, ergo filius & Spiritus ſanctus diſtinguuntur tantum ratione, & tunc negatur conſequentia, quia ex ordine originis trahitur diſtinctio realis inter perſonas productas, & hoc quidem argumentum eſt ualidum contra uiam Scoti, ſed contra uiam noſtram eſt debile: ſecundo patitur calumniam ex Scoto, qui dicit hanc rationem fundari ſuper hanc propoſitionem, vbi non poteſt eſſe niſi vnum intelligere, non poteſt eſſe niſi vnum uer- E bum, ſed hæc propoſitio non eſt vera. quoniam ex vnitate formæ abſolutæ non ſequitur unitas formæ relatiuæ, ſed intellectio eſt quid abſolutum in Deo, & uerbum eſt forma relatiua.

Ad hoc dico quòd B. Thom. non intendit illam propoſitionem ſic rudiiter, ſed eius fundamentum eſt hoc, ubi non poteſt eſſe niſi vnus numero actus intelligendi adæquatus intelligenti, non poteſt eſſe niſi vnum verbum, & hæc ſunt vera ſimpliciter, quia ex una numero adæquata actione uniuoca, non, poteſt ſequi niſi vnus terminus: aliter actio non eſſet vnum recipiat vnitatem, & diſtinctionem ex termino ſibi adæquato.

Tertia ratio patitur calumniam, ex illa propoſitione. Natura autem determinatur ad unum: nam ly, *ad vnum* non poteſt verificari ad vnum numero, vt patet in ſimilitatis materialibus nec ad vnum modum producendi, ergo &c.

Universidad de Deusto Biblioteca

Ad hoc dico, quòd ly, *ad vnum* ſtat pro formaliter vel ſpecificè, ſub quo non contingit dare plura numero, ex parte naturæ præcisè, ſed ex parte recipientium, quæ cum non habeant locum in Deo, & perſonæ diuinæ procedant naturaliter, ut diximus ſupra, quælibet earum procedit, vna formaliter, & materialiter, & in hoc diſtinguitur productum naturaliter, à producto voluntariè, ut notat expoſitor.

Quarta ratio fundatur, ſecundum expoſitorem ſuper hanc propoſitionem. Omnis res diuina, continet in ſe omnem perfectionem reperibilem infra latitudinem illius ſecundum rationem formalem. Contra quam dupliciter arguitur, primo filius in Deo, ideo eſt vnus tantum, quia tota filiatio diuina in eo continetur, ergo eadem ratione productum diuinum erit tantum vnum, quia in eo continetur tota productio diuina.

Ad hoc nego conſequentiam, quia filiatio dicit vnam ratio- G nem formalem ſpecificam implurificabilem: productio autem dicit vnam rationem formalem genericam, ſub qua ſtant plures rationes formales ſpecificæ, ex conſequenti productio eſt plurificabilis, non autem filiatio.

Item ſic arguit Scotus, Sicut filius eſt perfectus filius, ita eſt perfectus Deus, ſed cum hoc, quod eſt perfectus Deus, ſtat quòd Deitas inueniatur in alio ſuppoſito, ergo ſic erit de filiatione.

Ad hoc expoſitor negat ſimilitudinem, & bene, nam alio modo eſt perfectus Deus, & alio modo perfectus filius, licet enim habeat perfectè deitatem, non tamen habet eam omnibus modis, quibus poteſt haberi, nam ſub habere deitatem, ſtant plures modi formales habendi eam vt habere à ſe, ab alio & hoc dupliciter, eſt autem ita perfectus filius, quòd habet perfectè filiationem, & omnibus modis, quibus poteſt haberi, cũ enim dicat rationem formalem ſpecificam, non ſtant ſub ea, niſi plures modi numerales, qui non ſunt reperibiles in natu- H ra communicata per generationem perfectè, & ſecundum ſe totam.

Contra concluſionem autem artic. multa argumenta recitat Capreo. in prima diſtinctione ſeptima quæſtione ſecunda, circa finem ibi. *contra omnes iſtas concluſiones*, ſed argumenta ſunt leuia, & ſolutiones Capreol. ſunt claræ, ideo vide ad placitum.

Quæſtio XLII.

Articvl. I.

Vtrum æqualitas ſit inter diuinas perſonas.

Circa hunc articulum præmittendum eſt in quo fundatur metaphyſica identitas, æqualitas & ſimilitudo, & hoc cõplete uidebis in Heru. in prima diſtin. 19. quæſt. prima artic. primo, à principio vſque ibi, prout igitur ſecundo præmittendum eſt, quomodo cum eſſentia diuina ſit tantum vna poteſt fundare hæc tria, identitatem, æqualitatem, ſimilitudinem inter diuinas perſonas, & hoc uidebis in Heru. vbi ſupra, ibi *prout igitur*, ex quibus ſequitur correlariè quòd ad hoc, quòd aliquid fundet ſimilitudinem, non eſt neceſſe, ut ſit vera qualitas, ſed concipiatur modo qualitatis. vnde duæ formæ eiuſdem ſpeciei, ut duæ humanitates cauſant ſimilitudinẽ inter Sortem, & Platonem, ſimiliter non eſt neceſſe, quod fun- K dans æqualitatem ſit quantitas, ſed habeat modum quantitatis. Ex his præmiſſis ponitur concluſio reſponſiua.

Perſonæ diuinæ ſunt æquales, hanc probabis vt B. Thom. hic & ſtat ratio in hoc, quòd perſonæ diuinæ nõ ſunt inæquales, ergo ſunt æquales, Aduerte quòd hæc conſequentia non uidetur valere, cõſtat enim, quòd duo puncta non ſunt inæqualia non tamen ſequitur quòd ſint æqualia, cum ſint non quanta, & ideo ſcias, quòd conſequentia hæc, conſtatur ex antecedente habente duas partes, quarum prima eſt, quòd perſonæ ſunt quantæ quantitate virtutis, cum ſint perfectæ, Alia eſt non ſunt inæquales in tali quantitate, & tunc optime infertur ergo ſunt æquales. Obiectio autem de punctis non valet, quia non ſupponitur quantitas: eandem concluſionem probat Heru. vbi ſupra articulo ſecundo, & non diſcedit à mente Beat. Tom. uide eum. Poſita concluſione & defenſabili F rationeeius, duæ adhuc propoſitiones ſuſtinendæ ſunt, quibus fundat ſe Beat. Thom. & Heru. prima eſt, quòd in æqualitate non requiritur commenſuratio niſi in creaturis, quarum perfectio terminata eſt. ſecunda eſt, quòd æqualitas requirit negationem maioritatis, & minoritatis, vt innuit B. Thom. in primo artic.

Contra primam arguit Aur. in Capreol. prima diſt. 19. q. 2. contra primam, arguit ergo ſic, Omnia æqualia ſunt coæquata, ergo ſunt commenſurata.

Item ſicut finitum ad infinitum ſe habet ſic infinitum ad infinitum, ſed prima commenſurantur, ergo & ſecunda.

Sed hæc argumenta leuia ſunt, non enim ualent niſi in his, in quibus ſunt diſtinctæ quantitates ſine exceſſu, in Deo autem, in quo, ſunt plura ſuppoſita conuenientia penitus in eadem quantitate numerali ſine exceſſu, & defectu, talis æqualitas non eſt proportio, nec commenſuratio, nec æquatio quantitatum, ſed tantum unitas in quantitate ſine exceſſu, & defectu.

Contra ſecundam arguit ſic negatio non fundat relationẽ realem, ergo æqualitas non fundatur ſuper negationem maioritatis &c.

Ad hoc nos non dicimus, quòd illa negatio ne ſit fundamentum, ſed eſt conditio, ſine qua quantitas non fundaret æqualitatem.

In reſponſione ad primum aduerte, quòd Beat. Thom. concedit perſonas diuinas poſſe dici æquales, & ſimiles, ut conueniunt in perfectione diuina, contra quod arguit Aureo. in in Cap. diſt. 19. contra ſecundam, cuius motiuũ principale eſt hoc, Similitudo, & æqualitas ſunt diſtinctæ relationes, ergo requirunt diſtincta fundamenta, ergo ſi eſſentia diuina fundat identitatem, non poteſt fundare æqualitatem, & ſimilitudinem. Sed non aduertit Aureol. quancunque diſtinctionem ponimus in relationibus, quòd eam ponimus in fundamentis. Nam quia in creatis iſtæ relationes poſſunt eſſe realiter diſtinctæ, ideo poſſunt eis aſſignari diſtincta fundamenta, puta ſubiectum, quantitas, qualitas. Sed quia in Deo iſtæ tres relationes diſtinguuntur tantum ratione, ideo eſſentia diuerſimode concepta ſufficit ad fundandum eas, ut ſupra declarauimus ex ſententia Heru.

In reſponſione ad tertium, Aduerte quòd B. Thom. tenet de ratione æquationis eſſe motium ad alterum, uel accipere quantitate ab altero, ut patet in Deo, nam filius accipit à patre, & non econuerſo. Contra hoc arguit Aureo. ubi ſupra in Capreo. contra tertiam.

Eius autem motiuum ſtat in hoc, linea a, adæquatur b, & tamen non eſt neceſſe quòd b, moueatur ad a, nec accipiat aliquid ab a.

Ad hoc dicit Capreol. quòd argumentum non ualet, arguit enim ſic, adæquatio non requirit has conditiones in creatis, I ergo nec in Deo. patet, quòd conſequentia non ualet, quia adæquatio in creatis, & in Deo non eſt uniuoca, ſed analoga melius tamen eſt, ut dicas cum expoſitore, quòd b. accipit ab a, ſed tantum deſignationem artificis, ſicut imago Cæſaris accipit, & ſit à Cæſare imaginatio in mente artificis, ſimiliter datur motus ſecundum talem imaginationem, trahitur enim imago ad imaginem imaginati.

Pro reſponſione ad quartum quæ requireret articul. per ſe. hæc agenda ſunt primo ponitur concluſio negatiua *æqualitas non eſt relatio realis ſed rationis*, prima pars probatur, æqualitas in Deo, dicit duo, unitatem eſſentiæ, & diſtinctionem ſuppoſiti per relationes tantum, ex parte eſſentiæ, non poteſt eſſe realis, quia idem ad ſe ipſum non refertur realiter nec ex parte ſuppoſitorum quia cum diſtinguantur ſolis relationibus, relatio eſſet fundamentũ relationis, & ſic eſſet proceſſio in infinitum & hæc omnia habes in Capreol. ſecunda diſtinctio. 31. quæſti. K prima in proba. tertiæ concluſionis. ſecunda pars patet à ſufficienti diuiſione.

Secundo Declarandum eſt, vt frangatur argumentum Aureol. in quo ſenſu ſit relatio rationis, non enim eſt ſicut relatio eiuſdem ad ſe ipſum, cum extrema ſint realiter diſtincta. Vnde dico cum Capreol. in reſponſione ad primum Aureol. contra ſecundam partem tertiæ concluſionis, quòd relatio rationis ſit quatuor modis, primo quando neutrum extremum eſt in rerũ natura &c. vide ibi, & tunc dico, quòd æqualitas in Deo, eſt relatio rationis. Tertio modo, ſicut oppoſitio relatiua eſt relatio rationis inter paternitatem, & filiationem, ſicut æqualitas eſt relatio rationis inter duas perſonas ut conueniunt in eadem perfectione ſine exceſſu, & defectu, & tunc concedas Aureol. omnia argumenta ſua, ſed tamẽ hæc conſequentia non ualet æqualitas diuina non eſt relatio rationis, ſicut eiuſdem ad ſeipſum, ergo non eſt relatio rationis. arguitur enim ab inferiori ad ſuũ ſuperius

ſuperius negatiuè.

Nunc tranſeo ad mentem Scoti.

Tertiò, ut reſpondeatur Scoto, qui tenet æqualitatem in Deo eſſe relationem realem, dico duo: primum eſt, quòd ultra omnes conditiones aſſignatas à Scoto requiritur, quòd extrema ſint apta fundare relationem realem: & hoc deficit hic, quia ſuppoſita ſunt relatiua, quibus non competit, ut relatiua ſunt, fundare relationem: quia relationis non eſt relatio. deinde requiritur, quòd ſi ponatur fundamentum reale, illud diſtinguatur realiter in utroque extremo, quia relatio trahit unitatem, & diſtinctionem à fundamento: & ideo cum in diuinis ſuppoſitis ſit indiſtincta perfectio, ſequitur quòd inter ea non ſit relatio æqualitatis realis. Dico ſecundo quòd æqualitas poteſt dici realis dupliciter: primo à fundamento reali, ſecundo à relatione reali. ratione primi dico, quòd inter perſonas diuinas eſt æqualitas realiſſima & prima & perfectiſſima: quia eſt in eis omnimoda indiſtinctio diuinæ perfectionis & in hoc ſenſu exponen- B di ſunt doctores ponentes realem æqualitatem in Deo. In ſecundo autem ſenſu negandum eſt æqualitatem realem etiam in Deo nam ſicut negamus Deum eſſe realiter relatiuè dominum, & tamen concedimus eſſe realem dominum propter relationem potentiæ negatiuam, quæ eſt in eo, ſic negamus perſonas diuinas eſſe realiter relatiuè æquales propter realem indiſtinctam perfectionem.

Ex his uidebis ſoluta omnia argumenta Scot. in Capreol. in 1. diſtinctio. 31. quæſtion. 1. & ſunt argumenta vltima: tu tamen inter omnia conſidera ſecundum & ſextum, & ad ſecundum reſponde conformiter Capreol. & expoſitori, & dic quòd relationes non hypoſtaticæ præexigunt diſtincta fundamenta & diſtincta ſuppoſita, hypoſtaticæ autem non, ſed terunt ſecum, ut declarauimus ſuprà in quæſtion. 40. articul. ſecundo, & tertio, quæ reſiliet ſed aliquis poſſet arguere, quòd eſt pluralitas relationis realis cum unitate fundamenti. nam ſint A. B. C. & A. B. ſint alba, C ſit nigrum, tunc ſi B. eſt realiter ſimile ipſi C A, & realiter diſſimile C. &c.

Ad hoc, ſuſtinendo, quòd relatio ſit idem cum fundamento nego, quòd illæ relationes ſint plures realiter, niſi ex connotato extrinſeco: concedo autem, quòd ſunt plures formaliter, ſed tunc nego, quòd fundamentum ſit unum formaliter nam ad aliud, & ad aliud eſt extremum comparatum, fundat ſimilitudinem, & diſſimilitudinem.

Ad ſextum autem Capreol. negat caſum, deinde admiſſo caſu, negat conſequentiam, quia licet non diſtinguantur in albedine, tamen diſtinguuntur abſolutè inquantum ſunt plures ſpecies. Sed hoc non ſeruatur in perſonis diuinis.

Sed aduerte, quòd cum ſimilitudo fundetur in ſuperficie, non ut ſuperficies eſt diſtincta ab alia, ſed ut eſt alba, illa diſtinctio de entitate abſoluta ſuperficierum non uidetur conferre ad hoc, quòd dicantur realiter relatiuè ſimiles, & ideo reſponde aliter cum expoſitore, & negabis conſequentiam ſimplici- D ter, niſi forte comparando partem albedinis alteri parti cum ſint extenſæ ſecundum extenſionem ſuperficiei, ſic enim poſſet dici pars parti ſimilis, ſed ſumendo totam albedinem indiſtinctè, neganda eſt conſequentia, nec etiam hæc conſequentia ualet. Duæ albedines diſtinctæ numeraliter fundant realem relationem ſimilitudinis, ergo una albedo exiſtens in duabus ſuperficiebus fundat realem ſimilitudinem, nam illæ in Deo fundant, quia ſunt diſtincta fundamenta, hæc autem non quia ponit diſtinctionem in fundamenta, quæ tamen eſt conditio neceſſario requiſita ad mutuam relationem realem in uia Bea. Thom. & ſi iterum arguas, quòd æqualitas fundat ſuper vnitate quantitatis, ergo ubi eſt maxima unitas quantitatis, quæ eſt unitas numeralis, erit maxima & perfecta æqualitas, ſed in diuinis perſonis eſt talis unitas, ergo.

Ad hoc dico quòd ſi concluſio argumenti intelligatur de perfectiſſima æqualitate ex parte fundati, conceditur totũ, & non E eſt contra nos, ut ſupra diximus. Si intelligatur de æqualitate ut eſt relatio, diſtinguo illud aſſumptum, quia uel intelligitur, de vnitate ſimpliciter & ſic nego illud de unitate ſpecifica ſtante diſtinctione numerali cum negatione exceſſus, & defectus, quæ ſunt conditiones neceſſario requiſitæ, ſic concedo aſſumptum, ſed nego conſequentiam.

Articvl. II.

Vtrum perſona procedens ſit coæterna ſuo principio.

In hoc articulo nullum declarandum occurrit, niſi illa propoſitio in corpo. arti. Sic *filius Dei ſuo eſſe generatum eſſe* &c.

A Nam ut dicit expoſitor, & bene, hæc conſequentia non pendet ex hac propoſitione, ubicunque eſt ſucceſſio, ibi eſt materia, eſt enim falſa quia in intellectu Angeli eſt ſucceſſio, tamen ibi non eſt materia, ſed dico quòd pendet ex hac, vbi eſt productio ſubſtantiæ ſucceſſiua, ibi eſt materia, & hæc eſt manifeſte vera.

Articvlvs III.

Vtrum in diuinis perſonis ſit ordo naturæ.

Vt præſens articulus plene ſoluatur in quo Beat. Thom. omnino negat prioritatem in diuinis, ſic procedo. primo declaro, ſi in aliquo ſenſu poteſt tolerari prioritas in diuinis, ſecundo defendam ad mentem Gregorij, & Ioannis Bacc. & Scoti, tertio declarabo ſi Bea. Thom. hic ſufficienter probauit non eſſe prioritatem in diuinis.

Quantum ad primum aduerto, quòd prius & poſterius dupliciter ſumuntur, primo pro aliqua menſura exiſtentiæ rei, vel dependentia rei à re, ſtante ſimultate durationis, exemplũ primi, Pater in creatis eſt prior filio, exemplum ſecundi, ſubiectum eſt prius ſua proprietate, ſecundo prout dicunt extrema originis, ut ſit ſenſus A. eſt prius B. quia A. producit B. & non econuerſo, primus modus dicitur prius, in quo, ſecundus modus dicitur prius à quo.

Quantum ad ſecundum ſcias, quòd Gregor. & Ioann. Bacco. in prima diſtinctio. 6. quæſtio. 1. tenet in diuinis prius à Quo, & dicunt prioritas cauſalitatis, uel productiuitatis, unde tenent patrem eſſe priorem filio, quia eſt principium filij, & non cõuerſo. Negant autem prius in Quo niſi ſecundum noſtrum modum intelligendi, quia prius intelligimus agẽs eſſe, quam ipſum operari & uterque ponit ſe contra Scotum, qui uidetur concedere, & in abſolutis, & in relatiuis prius in Quo in abſolutis quidem nam in quolibet. quæſtio. prima, tenet patrem in primo ſigno intelligere ſe, in ſecundo ſigno producere uerbum, in tertio ſigno intelligit creaturam in eſſentia ſui. In notionalibus autem patet in prima diſtinctio. quæſtio. ſecunda, tenet enim patrem in primo ſigno habere utranque fœcunditatem in ſecundo producere uerbum, & dare ei uirtutem ſpirandi, in tertio ſigno ſpirare: ergo in primo ſigno Pater eſt. & filius non eſt, in ſecundo filius eſt, & ſpiritus ſanctus non eſt, & ſic patet quòd ponit prius non ſolum à quo, ſed etiam in Quo. Contra quem arguendum eſt ſicut ſupra argumentati ſumus ex via Gregorij cum loqueremur de ſpiritu ſancto. Nec eſt verum quod dicit hic expoſitor, ſcilicet quod Scotus non diſcordat à Beat. Thom. niſi in uerbis & hoc conatur ſic declarare, quoniam Scotus accipit prius origine eſſe id, à Quo eſt alius, & ipſum à nullo vel eſſe producens à ſe, poſterius autem origine eſt eſſe productum ab alio, uel eſſe producens non à ſe, & ſic ſecundum expoſitorem Scot. non tenet prius in Quo, ſed prius à Quo, quod nec B. Thom. negaret.

Verum quòd Scotus teneat prius in Quo, patet ex uerbis ſuis prima diſtinctio. 12. quæſtio. ſecunda ubi declarat quòd Pater non prius ſpirat, quàm filius, quia tunc ſequitur, filium ſpirare tam ſpiratum. Ex quibus deducit Gregorius in prima diſtinctio 9. quæſtio. 1. ſecundo, quòd accipit ly, prius in Quo, & non prius à Quo aliter ſibi ipſi contradiceret, nam cum dicit Pater in primo ſigno ſpirat Pater, & filius in tertio ſigno ſpirant, uel ly, primo ſigno, ſtat pro ſpirare à ſe, uel pro ſigno durationis, ſi ſecundo modo habeo intentum, ſi primo modo ergo. Pater ſpirat in primo ſigno, & non in tertio quia ſpirat à ſe, & ſibi contradicit.

Præterea iſti termini tunc iam, quibus utitur Scotus ſunt pertinentes ad durationem, ergo tenet prius in Quo, ideo tenendum eſt, quòd Scotus tenuerit prius in Quo in diſtinctio. 12. & prius à Quo in diſtinctio. uigeſima quinta. quæſtio. 5. & in quolibet. quæſtio. 4. & ſic patet, quòd in uerbis, & ſenſu diſſentit à Beat. Thom.

Quantum ad tertium, ſcilicet utrum Beat. Thom. ſufficienter probauerit, nullam prioritatem eſſe in diuinis perſonis, Inſurgunt tria dubia: primo contra illam propoſitionem quam aſſumit in reſponſione ad ſecundum, neque ex parte naturæ neque ex parte relationum, una perſona poteſt eſſe prior alia neque ſecundum naturam, neque ſecundum, intellectum.

Primum Dubium eſt ex Scoto in prima diſtincti. 28. quæ. 3. dicit enim, quòd Beat. Thom. ſibi ipſi contradicit, nam ſupra in quæſtio. 40. articulo quarto, dicit quòd Paternitas ut conſtitutiua patris præintelligitur actioni ſed generatio actiua præ-

Universidad de Deusto Biblioteca

præintelligitur filio, ergo & Pater à Quo eſt generatio actiua præintelligitur filio, & ſic ſaltem ſecundum intellectum vna perſona eſt prior altera, cuius oppoſitum dicit hic: ergo ſibi contradicit.

Ad hoc reſpicit Capreol. in prima diſtinctio. 6. quæſtio. 1. primum Scoti, contra ſextam ibi, *ſed tunc videtur eſſe contradictio*, & ſtat in hoc pater ut pater formaliter non præintelligitur filio quia ſunt correlatiua, ſic intendit hic Beat. Thom. Pater ſicut ſuppoſitum à quo generatio egreditur, eſt prior filio ſecundum intellectum ſicut Sortes, ut pater non eſt prior filio ſecundum intellectum, Sortes autem ut ſuppoſitum uel ut hic homo præſupponitur generationi, & filiationi, & filio ſecundum intellectum, & ſic de patre loquutus eſt ſupra, unde nulla eſt contradictio.

Expoſitor non diſcedit ab hac reſponſione, ſed addit, quòd ſi ſumatur pater, & filius ut res ſunt, cum ſint una res, non eſt prioritas inter eos. ſi autem ſumuntur ut correlatiua, ſimiliter eſt, ſi autem cõcipiatur pater, ut hypoſtaſis, à qua, eſt generatio filij, præintelligitur filio, hic Beat. Thom. loquutus, ut res ſunt & correlatiua: ſupra autem loquutus eſt quo ad modum concipiendi, non correlatiuè.

Secundum Dubium eſt quia non uidetur S. Thom. ſufficienter probaſſe non eſſe prioritatem inter diuinas perſonas, nam tantum probauit de perſonis correlatiuis propter ſimultatem relationum, & unitatem naturæ, ſed contingit aſſignare perſonas non correlatiuè ſumptas puta Pater & ſpiritus ſanctus, ergo non inconuenit inter eas, ut ſic eſſe prioritatem, quoniam ſimultas relationum ceſſat.

Ad hoc dico, quòd comparando perſonas, ut non correlatiuas non inconuenit inter eas eſſe prioritatem ſecundum intellectum, nam ut diximus in præcedenti dubio, ſi perſona patris ut hypoſtaſis præintelligeretur filio: neque etiam inconuenit, quod præintelligatur Pater ſpiratio, & generatio ſpirationi. & ſi dicas, ergo B. Thom. in hoc articulo eſt diminutus, nego: quoniam hic non aſſumpſit ut principale propoſitum ad probandum ſimultatem ſecundum intellectum, ſed ſimultatem naturæ, quæ concluditur, ex indiſtinctione naturæ, & ſimultatem relationum. Ad maiorem tamen doctrinam in reſponſione ad ſecundum, declarat quomodo non eſt prioritas ſecundũ intellectum, ſcilicet quando ſumuntur, ut correlatiua ſit inter eas talis prioritas, ut prædiximus.

Tertium, dubium eſt quod etiam apud B. Thom. dicitur concedi prioritas naturæ inter patrem, & ſpiratum, & non ſolum prioritas ſecundum intellectum. Nam dicit in prima diſtin. 9. quæſt. 2. articulo primo, tertium ſi eſſet aliquis, qui eodem eſſet aliquis, & eodem eſſet aliquid, omnino eſſet ſimul naturaliter cum eo ad quod diceretur, hæc ille. Tunc ſic arguitur ab oppoſito, ſi aliquis eſſet aliquis uno principio, & alio principio diſtinguitur ab alio eſt naturaliter prior eo. Sed Pater eſt pater paternitate, & diſtinguitur ſpiratione, à ſpiritu ſancto, ergo eſt realiter prior ſpirato.

Ad hoc dico, quòd illa propoſitio ſumpta ab oppoſito non valet niſi illa duo principia ſint diſtincta realiter, ſicut propoſitio Beat. Thom. ſupponit eodem omnino principio, idem cõſtitui, & dici ad alterum, uel diſtingui ab eo modo, nego minorem, conſtat enim apud Beat. Thom. paternitatem, & ſpirationem actiuam non diſtingui realiter in patre, unde argumentum non concludit maiorem prioritatem, quam diſtinctio inter paternitatem, & ſpirationem ſpiratiuam, ſed hæc eſt diſtinctio rationis, ergo & illa erit prioritas rationis, & non naturæ: quia non ſolum Beat. Thom. ſed & Scotus & communiter Theologi negant. Scias igitur, quòd hoc dubium adeo ligauit intellectum unius noſtri Baccalaurei, quòd de mente Be. Thom. concedebat prioritatem naturæ inter perſonas nõ correlatiuè ſumptas, qui ſi hanc ſolutionem intellexiſſet, non fuiſſet ſic forte ligatus.

Vltimo ſcias quod Ioann. Bacc. in prima diſtinctio. ſexta q. prima. adducis plura argumenta quibus uidetur cõcludi prioritas in Quo, inter diuinas perſonas: quæ uolo hic ſoluere, ne ſint occaſio maliſtræ opinionis.

Argumentum primum philoſophi in quinto meta. capi. de prior, dicit priora, & poſteriora dicuntur tanquam exiſtente quodam principio, in uno quoque genere, ſunt ſic.

Principium, eſt in diuinis puta pater, ergo eſt prius poſterius.

Ad hoc iam reſpondit Diu. Thom. in quæſtion. 33. articulo primo ad tertium, ubi ille. Præterea Aureolus uero quod philoſophus non attingit rationem principij, niſi indiſtinctis eſſentialiter, ut ſunt creata, & adeo dictum philoſophi in hoc nullum eſt.

Secundum: Ordo eſt in diuinis, ergo prius tenet conſequentia apud Auguſtinum, de triplici habitaculo, ubi dicit, tunc uidebimus, quomodo pater eſt præcedens filium non tempore, ſed origine.

Ad hoc dico, quòd Auguſtinus per præcedentiam originis non intendit, niſi productionem patris, quaſi dicit uidebimus Patrem à nullo eſſe, filium autem à Patre.

Tertium, Concedimus in diuinis ex natura rei primam, & ſecundam perſonam: ergo priorem, & poſteriorem.

Ad hoc dico, quòd ly, prima exponitur, quæ à nullo, & ly, ſecunda, quæ ab alio, & ly, tertia, quæ ab alijs: & ſic prima, et ſic ſecunda, et ſic tertia, non concludunt, niſi prius à quo, ſed non in quo.

Quartum, ſecunda proceſſio eſt poſterior prima, ergo datur prius et poſterius, antecedens probatur Dualitas eſt prior Trinitate, non enim conuertitur ſubſiſtendi conſequentia, ſed prima proceſſio ſtat in Dualitate, ſecunda autem in Trinitate, ergo.

Ad hoc nego antecedens, ad probationem dico, quòd abſolutè loquendo, et in uniuerſali eſt verum, ſed in tali natura, qualis eſt diuina, non ualet, quoniam ei repugnat, ſicut abſolutè loquendo, Omne corpus poteſt diuidi, tamen hoc corpus puta cœlum non poteſt diuidi: quoniam tali naturæ repugnat diuidi.

Secundum, Filius in eſſe filiationis poteſt eſſe ſine ſpirare, ſpiritus ſanctus, non poteſt eſſe ſine ſpirare, ergo filius poteſt eſſe ſine ſpiritu ſancto, ergo eſt prior.

Ad hoc dico, quòd licet filius poſſit eſſe ſecundum filiationem ſine ſpirare, tamen non poteſt diſtingui à ſpiritu ſancto ſine ſpirare, et ſic filius quo ad diſtinctionem à ſpiritu ſancto pendet a ſpirare. Vnde non poteſt eſſe, ut ſit ſine ſpirare. Argumentum autem haberet apparentiam ſi poſſet eſſe filius, et diſtingui à ſpiritu ſancto, ſine hoc, quòd ſpiraret.

ARTICVL. V.

Vtrum filius ſit in patre, & econuerſo.

S*Ecundum eſſentiam enim Pater eſt in filio, quia communicat ſuam eſſentiam filio.* Contra hunc primum modum arguit Aureolus in Capreol. prima diſtinctione nona, quæſtione prima contra tertium, primo loco tribus modis, ſed peccat in duobus, primo quia credit nos tenere, non alio modo filium eſſe in patre, quàm eſſentia filij ſit in patre, quod non eſt uerum, nã eſſentia eſt ratio eſſendi, filius autem eſt ille, qui eſt in alio, ſed dicimus, quòd filius non eſſet in patre, niſi una eſſentia eſſet in duobus, unde non eſſentia ut eſſentia, ſed ut communis duobus eſt ratio eſſendi filio in patre, et eſt ſimile, ut dicit Capreol. de modo eſſendi in loco, nam quod Sortes ſit in loco, ratio eſſendi eſt ſua corporeitas, ipſe autem locatus.

Secundo, peccat quia non conſiderauit quod modus eſſendi includit unionem duorum & diſtinctionem ſecundum rem, aut ſecundum rationem, & quia filius unitur patri in eſſentia & diſtinguitur ab eo perſonaliter, ſimiliter quia eſſentia diſtinguitur ratione à patre, & ſe habet ut forma habita, pater autem habens, ideo dicimus propriè filium eſſe in patre, & eſſentia patris eſſe in patre, falſe autem dicimus, filium eſſe in filio, & impropriè patrem eſſe in eſſentia ſua, ex his uidebis ſoluta argumenta eius.

Vnde ſequitur quod cum eſſentia patris ſit in filio, quod in filio ſit Pater, expoſitor dubium mouet ſuper hanc quæſtionem an Beat. Thom. ita efficaciter concluſiſſet patrem eſſe in filio ratione eſſentiæ, ex hoc antecedente eſſentia patris eſt filius, ſicut concluſit ex iſto, eſſentia patris eſt in filio, & uidetur quod melius concluſiſſet, quoniam ex identitate reali concluſiſſet in exiſtentiam realem, ex hoc autem quod dicit eſſentiam patris eſſe in filio, non ſignatur niſi relatio rationis, ex qua non uidetur efficaciter concludi inexiſtentia realis, quã una perſona ſit in alia.

Ad hoc dico, quod ſecundum rem nihil refert ſicientiæ, ex hoc, ſiue ex illo antecedente propoſitum concludere, ſecundum autem modum formalem refert, nam formalius eſt ex inexiſtentia inferre inexiſtentiam, quam ex identitate inexiſtentiam: & inſtantia adducta non ualet, quoniam nec illa identitas, nec illa inexiſtentia perſonæ in perſonam eſt relatio realis, ſicut etiam diximus de æqualitate licet concedamus ex reali fundamento, quæ eſt unitas diuinæ eſſentiæ illam æqualitatem, & inexiſtentiam eſſe realem.

Secundum etiam relationes manifeſtum eſt unum oppoſitorum relatiue eſſe in altero. Contra hunc ſecundum modum arguit Aureolus, Henricus, Durandus, in Capreol. ubi ſupra, ſed omnes peccant

peccant in hoc, quod non conſiderauerunt modum eſſendi in alio ſecundum relationem eſſe idem, quod includi in ratione alterius oppoſiti. Vnde non uerificatur alio modo relatiuũ eſſe in relatiuo, quam diffinitum eſſe in definito, ſic ſubiectum eſt in accidente & habitus in priuatione. Arguentes autem credebant Be. Thom. intelligere de modo eſſendi ſecundum rem ſicut intellexerat in modo præcedenti ex parte eſſentiæ, & tamen ſi conſideraſſent verba Beat. Tho. aduertiſſent quod dicit hic eſſe in altero ſecundum intellectum quaſi dicat non ſecundum rem, ſecundum diffinitionem.

Secundum originem etiam manifeſtum eſt, quod proceſſio verbi. Contra hunc tertium modum arguit Aureoli. in Capreolo, vbi ſupra in tertio loco, ſed peccat in tribus, primo quia credit filiũ eſſe in patre, ſicut productum in producente, quando producitur actione tranſeunte, nam eſt tantum potentialiter in eo antequam producatur, cum autem productum eſt, eſt extrinſecum ab eo quo ad eſſe, quod autem producitur in actione immanente ſemper eſt intrinſecum ipſi producenti, & ideo ille modus ſit imperfectus, hic tamen eſt perfectiſſimus. ſecundo peccat, quia credit, quod ſicut in creatis dicuntur reciproce, principiatum eſt in principio, & è conuerſo, ſicut filius eſt in patre, ſicut originatum in originante, non poſſemus dicere è conuerſo, ſed hæc ſimilitudo non tenet in propoſito, quia filius eſt in patre, ut originatum in originante. Pater autem eſt in filio, ut eſt uerbum, ſicut manifeſtatum in manifeſtante. & ideo hic ſtat reciprocatio, non autem in creaturis, licet etiam concedatur in eis cauſam eſſe in effectu, ſicut repræſentatum, uel ſicut ſimile in ſuo ſimili, & in ſuo repræſentante. tertio peccat, quia credit, quod ſi pater, eſt in filio, ut manifeſtatum in manifeſtante non alio modo ſit Pater in filio, quam totum uniuerſum ſit in filio vt eſt verbum, quod tamẽ eſt falſum, nam mundus eſt in uerbo manifeſtatiue: Pater autem in filio, & manifeſtatiue & eſſentialiter, cum ſint unius eſſentiæ, quod non verificatur de uerbo & de mundo.

Quæſtio XLIII.

ARTICVLVS I.

Vtrum alicui perſonæ conueniat mitti.

CIRCA hunc articulum, aduerte quod miſſio ſumpta abſolutiſſime ſic deſcribitur per Capreo. primo diſtinct. 15. quæſtione 1. in ſolutione primi argumenti contra primam.

Miſſio quid.

Miſſio eſt exitus alicuius ab aliquo ad aliquem terminum, vt de nouo incipiat eſſe uel nouo modo.

Aduerte etiam quod ſpecies miſſionis diuerſificant per ly, exitus, nam ſecundum quod diuerſificatur, & ſic & illa diuerſificatur.

Nam eſt aliquis exitus per imperium, aliquis per conſilium aliquis per motum localem, ut cum prohibens mittit lapidem de loco ad locum: aliquis per originem, ut cum arbor mittit flores, applicando ad diuinam perſonam: ſola hæc vltima ſpecies poteſt ei conuenire, quoniam omnes aliæ imperfectionem includunt, hæc autem non: unde diuina miſſio & exitus perſonæ à perſona per originem, in eadem natura, & acceptio eiuſdem virtutis ad aliquid agendum in creatura intellectuali, puta ad ſanctificandum. ex his uidebis ſoluta argumenta Aureol. in Capreol. primo diſtinct. 15. quæſt. 1. contra ſecundam & tertiam.

ARTICVLVS II.

Vtrum miſſio ſit æterna, vel temporalis tantum.

CIrca hunc articulum eſt dubium ex eo, quod Beat. Thom. concludit, miſſionem eſſe tantum temporalem, quia de ratione eius eſt ut dicat terminum temporalem, id eſt, effectum nouum in creatura, ex quo videtur ſequi quod miſſio ſit quid eſſentiale, operari enim ad extra eſt opus eſſentiale, quia commune tribus, hoc autem eſt falſum, quoniam ſi eſſet eſſentiale quid, conueniret etiam patri mitti, quod eſt falſum.

Reſpondeo non eſt purum eſſentiale, nec purum notionale, ſed mixtum, nam vt dicit originem, eſt notionale, vt dicit nouum effectum in creatura eſſentiale, & ſic commune Trinitati toti, & ad argumentum cum dicitur, quod conueniret etiam patri, nego conſequentiam, quæ tamen eſſet uera, ſi diceret purum eſſentiale, ſicut creare, non valet autem in mixtis ſicut ſapientia eſt eſſentiale, & ly, genita perſonale. Et ſi quæras ly, miſſio quid importat principalius, dico quod importat eſſentiale, quoniam ille nouus effectus eſt ſicut differentia diſtinctiua miſſionis à proceſſione æterna.

Et ſi arguas quod non poteſt eſſe notionale quo ad proceſſionem, quoniam filio, & Spiritui ſancto non eſt aliqua communis notio, cum non procedant eodem modo.

Reſpondeo quod ly, notionale, non ſumitur pro notione propriè dicta, quæ debet eſſe proprietas, & particulare principium cognoſcendi perſonam, ſed ſumitur pro omni reſpectante ad originem, & ut ſic diſtinguitur contra eſſentiale. Vnde cõuenientius diceretur perſonale quàm notionale, non enim omne perſonale eſt notionale ꝓpriè dictum, nam eſſe ab alio & à quo alius ſunt perſonalia, non tamen notionalia cum non dicant aliquod proprium ſed commune, in quo plures perſonæ conueniunt.

Quædam vero cum habitudine ad principium important terminum temporalem, vt miſſio, & datio. Et in reſponſione ad tertium, *Miſſio importat proceſſionem æternam, & addit effectum temporale.* Contra has arguit Aureol. in Capreol. 1. diſt. 14. q. 2. contra quartam, & eſt eius quartum argumentum, quod eſt tale. Si miſſio ſuper proceſſionem æternam, quę dicit relationem realem originis, addit effectum temporalem, ergo addit ex tempore reſpectum rationis ad creaturam, ad quam mittitur, & in qua cauſatur donum gratiæ: ſed hoc eſt falſum, conſequẽtia patet falſitas conſequentis probatur, viſioni coloris exiſtentis in pane ante conſecrationem, non addit reſpectum rationis uiſio eiuſdem coloris poſt cõſecrationem, prout ſub eo ſtat corpus Chriſti, ſed addit ſolũ participationem eiuſdem coloris ad corpus Chriſti, prout ſtat ſub illis ſpeciebus, ergo à ſimili Spiritus ſanctus procedens æternaliter in dona gratuita, in quibus immutabiliter complacet Deus, dicitur temporaliter procedere in animam prout animam de nouo participat illa dona, & ita nõ dicit aliquem reſpectum rationis ex tempore, ſed ſolam participationem illorum donorum à creatura intellectuali.

Ad hoc nego falſitatem conſequentis ad probationem nego quin nouus reſpectus conſurgat in illa uiſione, quando terminatur ad colorem poſt conſecrationem, quoniam prius erat uerum dicere hanc uiſionem terminari ad corpus panis, nunc autem ad corpus Chriſti, ergo aliam habitudinem nunc habet quam prius, ſimiliter nego quin Spiritus ſanctus de nouo nõ habeat reſpectum rationis ad creaturam participantem gratiam, quoniam eſt verum dicere, Spiritus ſanctus nunc gratificat hanc creaturam, & ante non gratificabit, ergo de nouo reſpicit eam, ut gratificatam, quàm ante non reſpiciebat. Vnde ad nouam infuſionem gratiæ conſurgit nouus reſpectus mutuus, ſed ex parte diuinæ perſonæ eſt reſpectus rationis, & ex parte creaturæ eſt realis, & ſic tenemus implicare contradictionem, creaturam de nouo participare gratiam, & non conſurgere nouum reſpectum ad gratificantem, ſicut implicat aquam de nouo recipere calorem ab igne, & non conſurgere reſpectũ cauſalitatis inter aquam & ignem.

ARTICVLVS III.

Vtrum Miſſio inuiſibilis ſit ſolum ſecundum gratiam gratum facientem.

CIrca hunc articulum, aduerte quod B. Thom. intẽdit duas concluſiones. prima eſt.

Quoties datur gratia gratum faciẽs, vltra probationẽ B. Tho. hic, quã examinabo infra, probatur ratione Gregorij in 1. diſt. 16. q. 1. in probatione ſecundæ concluſionis, & ſtat in hoc, cuicunque datur Spiritus ſanctus efficitur de numero electorũ, quia ſecundum Paulum, quicunque Spiritu Dei aguntur, hi filij Dei ſunt. Sed nullus carens gratia, efficitur de numero electorum, vt patet, ergo nulli carenti gratia datur perſona diuina, ſi ergo perſona datur, & gratia gratum faciens datur.

Secunda concluſio: *Si datur gratia gratum faciens, datur & perſona diuina.* hanc probat Greg. ſupra quaſi eodẽ medio cõuerſo, ſ. Qui habet gratiam, eſt de numero electorũ ſecũdum Paulũ, quia gratia iuſtificat, ſed qui non habet Spiritum ſanctũ, non eſt de numero electorum, ad Ro. 8. Qui non habet Spiritum Chriſti, non eſt eius, ergo qui non habet perſonam, non recipit gratiam, & ſic patet, quod inſeparabiliter ſe habent, & in hac determinatione conueniunt omnes de potentia Dei ordinaria, non autem abſoluta. Nam Gregorius in eodem loco in concluſione

ſione tertia & quarta tenet, quod de potentia Dei abſoluta po- F teſt dari perſona ſine omni dono. Vt igitur tota hæc materia re ſoluatur, pono rationem eius, deinde ſoluam.

Ratio eius eſt hæc. Omne debile à Deo homini poteſt dari non dato quocunque alio diſtincto realiter ab eo, ſed donum gratiæ eſt diſtinctum realiter à Spiritu ſancto, ergo poteſt dari homini non dato non gratiæ, minor patet. Maior probatur tri pliciter, primo quia non uidetur implicare contradictionem, ſecundo quia omne factibile à Deo, poteſt fieri quocunque alio diſtincto eſſentialiter ab eo non facta, ergo ſimiliter omne debile &c. tertio quia omne debile à Deo poteſt dari, quocunque alio non dato antecedens patet, quia cauſa prima ſibi ſufficientiſſima eſt conſequentia probatur. Summo A. B. Si Deus non poteſt dare A niſi cum B. vel hoc eſt quia A, neceſſario dat B. vel quia B. neceſſario ſequitur ad A. non primum, quia non neceſſario dat A. ergo nec B. neceſſario datur ab A. non ſecundum, quia B. condaret ipſum A. quod eſt contra an G tecedens.

Reſpondeo, ad hoc nego maiorem, ad primam probationem dico quod implicat, quia Spiritus ſanctus nó poteſt eſſe dilectio formalis creaturæ. Ad ſecundam nego antecedens, ut patet de materia & forma, nego etiam conſequentiam quam nec probant, quia non ſunt eiuſdem rationis factio & datio.

Ad tertiam nego conſequentiam, ad probationem dico, quod eſt propter primum & ſecundum, ſed propter primum conditionale, nam licet Deus non neceſſario dat A, tamen hæc eſt vera, Si Deus dat A. neceſſario dat B. quia inſeparabiliter ſe habet ad A. Eſt etiam propter ſecundum, & nego quod B. condaret A. non enim requiritur vt condans, ſed vt diſpoſitio, ſine qua non daretur A. & ſimile eſt in creatis, licet enim diſpoſitiones neceſſario requirantur ad receptionem formæ, non tamen comproducunt formam, ſic eſt in propoſito, quare &c. Nunc ſupereſt examinare aliquas propoſitiones articul. inter quas eſt hæc. *ſuper ipſum modum autem commu* H *nem &c.* vſque ibi. *in amante.* Contra hanc concluſionem arguit Aureol. in Capreol. primo diſtinct. 14. quæſtion. 1. contra quartam probans tripliciter, quod ratio miſſionis non conſiſtit in hoc, quod diuina perſona procedat in mentem, vt cognitum, & amatum.

Primo, ſic procedere in mentem vt cognitum & amatum eſt commune toti Trinitati, qui per gratiam tota Trinitas diligitur, ergo miſſio conuenit toti Trinitati, & per conſequens Patri quod eſt falſum.

Ad hoc nego antecedens, nec ualet hæc conſequentia, tota Trinitas eſt in mente, vt cognita, ergo procedit in mentem, nam procedere in mentem ſupponit proceſſionem amoris æternam, quæ repugnet patri & filio, & conuenit tantum Spiritui ſancto.

Secunda, Proceſſio temporalis Spiritus ſancti, debet habere aliquem ordinem ad proceſſionem æternam eiuſdem: ſed Spiritus ſanctus, non procedit æternaliter à patre, & filio, ut cognitum & amatum, ergo &c.

Ad hoc nego argumentum nam concedendo maiorem, debet negari minor, ſed procedere in mentem, ut cognitum & amatum, non dicit aliquem ordinem ad proceſſionem æternam Spiritus ſanctus procedit vt amor, & ſic vt ratio omnis doni ex eo prouenit, quod conferatur donum gratiæ creaturæ, qua diligit ipſum Deum. Reſoluit ergo proceſſio temporalis in æternam, ſicut effectus in primam radicem.

Tertio, Si procedere in mentem eſt eſſe, uel fieri in mente, vt cognitum & amatum, ergo res dum incipiunt intelligi, & amari, procedit in mentem, quod eſt falſum nam ex eo, quod Sol intelligitur, non procedit in mentem.

Ad hoc arguens decipitur, ignorans quid ſit procedere in mentem in propoſito, ut cognitum, hoc enim eſt non ſolum recipi in mentem, ſic enim argumentum concluderet, ſed originari ab altero æternaliter, & recipi in altero temporaliter, vt K amatum, & cognitum, & tunc nego conſequentiam, licet enim res dum intelligitur recipiatur in mentem, non tamen eſt neceſſe ipſam originari ab altero: diuina autem perſona ſemper originatur cum non tranſeat in præteritum.

Iterum eſſe eandem propoſitionem in qua dicitur *Deum eſſe, vt cognitum &c.* Dubitat expoſitor quia ſtat peccatorem Philoſophum cognoſcere, & amare Deum, & tamen non erit in gratia.

Ad B. Thom. intendit de amore, & cognitione, vt terminantur ad Deum in ſe ob eius beatificum, & non de amore terminato ad Deum ſub ſpecie alicuius effectus puta in quantum creator, &c. uel conſeruans &c. phyloſophus quidem cognoſcit, & amat Deum in ſecundo ſenſu, & non in primo, & inquidem aliqui inuenti ſunt qui amauerint primo modo ita q̄ F fuerint in gratia, & potuerunt ſaluari: quoniam in omni gente, qui operatur iuſtitiam, acceptus eſt illi.

Sic igitur nullus alius effectus &c. vſque ibi *gratum faciens.* Contra, malus Chriſtianus poteſt per fidem cognoſcere, & amare Deum, ut obiectum beatificum, ergo non per ſolam gratiá &c.

Ad hoc nego, quod amat debitis circunſtantijs poſitis in art. per quas fiat templum Dei: quoniam non ſuper omnia amat. Vnde dico, quod B. Thom intendit de amore ſic circunſtantionato dato caſu, quod non ſic ad plenum exprimeret nam hoc intendit, cum dicit, *Sed etiam habitare in ea, ſicut in templo.* Iterú circa eandem propoſitionem dubitatur nam B. Tho. facit hanc illationem ex præmiſſis: *Sic igitur nullus alius effectus.* & tamen non propoſuit in præmiſſis cauſam ſufficientem, nó enim hæc conſequentia valet, Deus eſt ſpeciali modo in creatura rationali, ergo nullus alius effectus eſt cauſa huiuſmodi, niſi gratia gratum faciens. Conſtat enim quod per fidem, & propheriá, & alia dona eſt ſpeciali modo diſtinctio à tribus generalibus modis, ergo &c.

Ad hoc dico, quod B. Thom. per ly. *ſpecialem modum* intendit modum quo creatura attingit in Deum, cum illis circunſtantijs, puta quod attingat Deum in ſe, quod ſiat templum Dei, & hoc nó poteſt facere fides, niſi informata gratia, nec alia dona, & ideo illatio Be. Thom. eſt ualida, ſi antecedens complectatur oés conditiones præmiſſas, conſequentia uero quia formata eſt inſtantia facta, ideo non ualet: quia non totum ponitur antecedens, ſicut non valet hæc, Sortes eſt animal, ergo eſt viſibilis, quia ly, *animal* non eſt totum formaliter, quod eſt Sortes, ſed hæc valet, Sortes eſt animal rationale, ergo eſt riſibilis.

Articvlvs IIII.

Vtrum patri conueniat mitti.

Circa hunc articulum nihil noui, nec difficile occurrit: ſuppoſito enim quod miſſio importet proceſſionem, conſtat patri non mitti, poteſt tamen dici quod dat, & donat ſe creaturæ dono eſſentiali, ſed non dono perſonali, ut declaratum eſt ſupra quæſt. 38.

Articvlvs V.

Vtrum filio conueniat inuiſibiliter mitti.

Circa hunc articulum, Aduerte primo quod licet B. Thom. proponat tantum de filio, tamen probatum de filio, quá de Spiritu ſancto: ſi conſiderentur quantum ad primam rationem miſſionis ſunt una, uel ſic, quoniam filius non mittitur ni I ſi ex amore, quo creatura diligitur à Deo. Amor autem primo conuenit Spiritui ſancto, & ideo eſt primum donum, & ideo omnium donorum. Vnde eſt ratio, quod filius detur non ſi, ut diximus ſupra quæſtio. 38. ſi conſiderentur ſecundum ſe, diſtinguuntur realiter, quoniam & proceſſiones, & dona eorum diſtinguuntur realiter.

In reſponſione ad tertium *non per eſſe ſine alia.* Aduerte q̄ Aureo. in Capreo. 1. di. 16. q. 1. tertio contra tertiam arguit contra hanc, ſed decipitur in hoc, quod credit filium mittum ad ſimilitudinem remanſiſſe cum eo exiſtente in peccato: hoc enim eſt falſum loquendo de miſſione, cuius eſt tantum gratia gratum faciens, vt loquuti ſumus in art. 5.

Articvlvs VI.

Vtrum Miſſio inuiſibilis fiat ad omnes, qui ſunt participes gratiæ.

Circa hunc articulum, Aduerte, q̄ B. Thom. non concludit ſimpliciter miſſionem fieri ad omnes participes gratiæ, ſed tantum ad eos, in quibus eſt gratia, & ipſa innouatur: quæ innouatio poteſt eſſe tribus modis primo quod procedens denotit eſſe per peccatum, deinde q̄ mouetur per conuerſionem: ſecundo quod per intenſionem, ut in maiore, ſemper exiſtente in gratia, & proficiente in actibus meritorijs. Tertio per extenſionem tantum, puta quia gratia exiſtens ſemper in tali gradu, eſt principium plurium effectuum. In quibus tamen prædictis eſt aliquis motus talium innouationum poteſt dici fieri noua miſſio, & quia omnis pura creatura eſt uel eſt etiam beata propter tio modo ideo demptio Chriſto, qui non eſt pura creatura, poteſt concludi, nouam miſſionem fieri ad omnes.

ARTI-

Aaticvl. VII.

Clarus eſt.

Articvlvs VIII.

Vtrum aliqua perſona mittatur niſi ab ea, à qua procedit.

Circa hunc articulum, Aduerte, quod Aureol. Scotus in Capreol. prima diſtinctione 16. quæſtione prima, ſecundo tenent quod de ratione ipſius mittere eſt producere, & ipſius mitti eſt produci, quibus datis ex primo articulo huius quæſtio. ſequitur neceſſario, quod perſona non mittatur niſi ab ea, à qua producitur, & ſuper hoc fundamentum innituntur omnia argumenta eorum, vt videbis ſicut apud B. Thom. diſtinguendum B eſt de miſſione etiam dupliciter conſideratur primo proprij di A cte & ſic continet tres conditiones: prima quod perſona miſſa ſit originata: ſecunda quod originetur à mittente: tertia quod ponat nouum effectum in creatura intellectuali, & ſecundum hunc primum ſenſum definita eſt miſſio in primo artic. huius quæſtio & ſecundum eam non mittitur perſona niſi à producente ipſam: ſecundo conſideratur communiter, & ſic includit tantum duas conditiones: primo quod perſona miſſa, ſit originata ſiue à mittente, ſiue ab alia, & defectu huius pater nó poteſt dici miſſus, ſecundo quod ponat nouum effectum in creatura, & ſecundum hanc acceptionem loquitur B. Thom. in hoc artic. quando concedit filium mitti à ſe, & à Spiritu ſancto, & è conuerſo. Ex his patet, quod mittere, & mitti abſtrahunt à primo & ſecundo ſenſu, & poſſunt determinari ad hunc, vel ad illum & in ſua ratione uniuerſali non includunt originari in recto, niſi contrahantur ad primum ſenſum omnia argumenta Scoti concludunt in primo ſenſu, ſed non in ſecundo de quo in hoc artic. loquitur Beat. Thom. & hic ſit finis ad ſanctiſſimæ & indiuiduæ Trinitatis.

Honorem.

Explicit expoſitio ſuprà tractatum de Trinitate in primam partem B. Thom. per Fratrem Chryſoſtomum Iauellum de Caſali ordinis prædicatorum ſacræ Theologiæ profeſſorem ſtudij Bononienſis Regentem.

DEO GRATIAS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SERIES CHARTARVM.

a b c d e, A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z,
Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ
Tt Vu Xx Yy Zz, Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff.

Omnes ſunt quaterniones præter a, & e, duerniones.

VENETIIS, APVD IVNTAS,
M D LXXXVII.

TABVLA PRINCIPALIVM LOCORVM,

Quæ ſunt viſa animaduerſione IN CHRYSOST. IAVELL. COMMENTARIIS SVPER PRIMAM PARTEM S. THOMÆ.

Prior numerus indicat paginam, poſterior columnam.

A

ABſoluta omnia habent diſtinctiuum intrinſecum, ſicut conſtitutiuum, pagina 61. col. 1
Abſtractio quotupliciter, & quô fiat. p. 95. c. 2
in Abſtractis præſentialitas eſt applicatio virtutis in ratione agentis. p. 29. c. 1
Accidens quotuplex ſit. p. 66. c. 1
Actio immanens in diuinis eſt actio notionalis, pag. 95. col. 2
Actio notionalis vt ſic eſt relatio, licet differat ab ea ſecundũ modum ſignificandi. p. 95. c. 2
Actio recipit vnitatem & diſtinctionem ex termino ſibi adæquato. p. 100. c. 1
Actio immanens ex parte obiecti quot requirat. p. 62. c. 2
Actio tranſiens quomodo imperfecta. p. 31. c. 2
Actio immanens perfecta. p. 31. c. 2
Actus & potentia de ſua ratione ſunt indiſtantes. p. 29. c. 2
Actum notionalem non eſt verum eſſe a voluntate vt a principio & non aliter. p. 97. c. 1
Adæquati ſubiecti cõditiones, ſecũ Scotũ, & S. Thomã. p. 5. c. 2
Adæquatio in creatis & in Deo non eſt vniuoca, ſed analoga. pagin. 100. col. 2
Ad hoc, quod aliquid fundet ſimilitudinem, non eſt neceſſe, vt ſit vera qualitas, ſed concipiat modo qualitatis. p. 100. c. 1
Ad hoc quod Deus ſit perfectus ſubſtantialiter, quot requirantur. p. 15. c. 2
Ad hoc quod aliquid faciat compoſitionem cum altero, quid ſit neceſſe. p. 15. c. 1
Adiectiuum nomen ſemper tenet in concreto. p. 85. c. 1
Æqualitas non eſt relatio realis ſed rationis. p. 100. c. 2
Æqualitas in Deo quid dicat. ibidem.
Æqualitas & ſimilitudo in creatis poſſunt eſſe realiter diſtinctę. pag. 100. c. 2
in Æqualitate non requiritur commenſuratio niſi in creaturis, quarum perfectio terminata eſt. p. 100. c. 2
Æqualitas requirit negationem maioritatis & minoritatis. ibi.
Æqualitas in Deo non eſt proportio, neq; commenſuratio, nec æquatio quantitatum, ſed tãtum vnitas in quantitate ſine exceſſu, & defectu, ibid.
Æternitas ex principali importat immutabilitatem. p. 34. c. 1
Æternitate nihil põt menſurari niſi fiat diuini ordinis. p. 36. c. 2
Æternitas poteſt dici duratio. p. 33. c. 2
Æuum quid ſit. p. 38. c. 2
Æuum à quo trahat vnitatem. p. 38. c. 1
Æuum quomodo compatiatur ſecum ſucceſſionem. p. 37. c. 1
Æuum dicitur ab æternitate. ibid.
Æuum eſt infinitum negatiuè. ibid.
Æuũ includit negationẽ infinitorũ defectuũ eiuſdẽ rõnis. ibi.
Æuum non eſt idem, quod æternitas participata. p. 36. c. 2
Æuum quid dicat in æuiterno. p. 38. c. 2
Æuiternum eſſe eſt indiuiſibile & totum ſimul. p. 38. c. 1
Æuum in quo æuiterno ſit ſubiectiuè. p. 38. c. 2
Æuum compleri per actionem gratuitam non inconuenit. ibid.
Affirmatio & negatio licet reducantur ad idem genus rei, nõ tamen ad idem genus principij cognoſcendi. p. 90. c. 2
Agens voluntarium poteſt diuerſimode agere ex ſua apprehenſione. p. 97. c. 1
in Agente voluntario modus per ſe agendi non eſt modus eſſendi, pag. 96. c. 2
Agens naturale non habet niſi vnum modum agendi. p. 97. c. 1
Agens particulare non propriè condiſtinguitur agenti vniuerſali, pa. 83, col. 2
Agens, quo agens, non habet producere ſibi ſimile. p. 62. c. 1
Agens ſecundum non agit niſi in virtute primi. p. 30. c. 1
Agentia non cauſant totum. p. 29. c. 1
Agens eſt quodammodo actus paſſi. p. 29. c. 2
Agens producens formam, producit conſequentia ad formam. pag. 11. col. 1
Agens quomodo ſit ſimile effectui. pag. 18. c. 2
Albedo ſubſiſtens diſtingueretur ſeipſa ab omni albedine recepta in ſubiecto. p. 25. c. 1
Aliquid eſſe tale per eſſentiam, quotupliciter contingat. pag. 11. col. 2
Aliud eſt, conuenire naturę hominis, aliud, eſſe naturale. pag. 1. col. 1
Alius, alia, aliud, quid ſignificent. p. 74. c. 1
Amare eſt motus appetitus ad rem, vt bonam. p. 61. c. 1
Amor quotuplex ſit. p. 86. c. 1
Amor perſonalis dicit relationem ſubſiſtentem. p. 86. col. 1
Amor patris in filium non eſt ſicut in ſubiectum, ſed vt obiectũ. ibid.
Amor neceſſariò procedit ex verbo. p. 81. c. 2
Amor primo conuenit ſpiritui ſancto. p. 105. c. 1
Amor diuinus quotupliciter conſideret. p. 62. c. 2
Angeleitas ſe ipſa ſuppoſitatur. p. 94. col. 1
Angelus & cœlum non differunt eſſe menſurabilium. pagin. 38. col. 2
Angelus inferior vt cognoſcens adæquatur, non exceditur à cognito. p. 44. c. 2
Angeli eſſe, actiones inſtantaneæ, & motus localis quomodo mẽſurentur. p. 37. c. 2
Angeli operationes naturales ſunt à potentia actiua creata, pag. 36. colum. 1
Angeli operatio eſt defectibilis à principio intrinſeco & extrinſeco. p. 36. c. 2
Animæ rationalis eſſe dependet à conſeruatione Dei. p. 38. c. 2
Anima ſeparata quomodo nõ ſit perſona, nec materia ſignata. pag. 68. c. 2
Anima ſeparata non perfectè cognoſcit ſubſtantias ſeparatas naturaliter. p. 45. c. 1
Appetibilitas quomodo ſe habeat ad bonum. p. 19. c. 1
de Appetitus ratione eſt tendentia in alterum. p. 61. c. 1
Appetitus fundatur in aliquo eſſe perfecto vel verè, vel apparenter. pag. 20. c. 1
Appetitus cadit, vel ſuper incomplexum, vel ſuper infinitũ verbi. pag. 20. c. 2
Argumenta contra fidem, ſunt falſa, & ſolubilia. p. 2. c. 1
Argumentatiuum quid ſit. pag. 6. c. 1
Ariſtotelis ordo in libris metaphyſicis. p. 29. c. 2
Arithmeticæ obiectum quale ſit. p. 71. c. 1
Articuli fidei quomodo probentur à Theologo. p. 6. c. 1

B

BEatus non poteſt non actu frui Deo. 44. col. 1.
Beatus non format verbum de diuina eſſentia. 43. col. 1
Beatus quænam cognoſcere de Deo nequeat. 50. c. 1
Bonum & appetibile conuertuntur. 19. c. 2
Bonum & finis quotupliciter conſiderentur. 21. c. 2
Bonum eſt in triplici gradu. 22. c. 1
Bonum non conuertitur cum ente abſtracto, ſed exiſtente. p. 22 col. 2
Bonum quomodo conuertatur cum ente. p. 20. c. 1.

C

CÆlo, quatenus eſt tale corpus, repugnat diuidi. p. 102. c. 2
Cælum, quomodo ſit nobilius animatis. p. 10. c. 1
Calor naturalis, quomodo generet carnes. pag. 42. c. 1
Cauſa quando dicatur in effectum procedere. 59. c. 1
Cauſa naturalis ſecundum ſe determinatè & tot producit effectus. 48. c. 1
Cauſæ eſſentialiter ordinatę & accidentaliter, in quibus inter ſe differant. 47. c. 1
Cauſa & cauſatum quando ſint eiuſdem ordinis. 18. co. 2.
Cauſa media pendet a prima, quotupliciter poſſit intelligi. p. 8. col. 2
Cauſatum communiſſime ſumptum, non omne eſt compoſitũ. p. 15. c. 1
Cauſatum vt quod, quid ſit. pag. 15. c. 1

Universidad de Deusto Biblioteca

Cognitio virtutis & potentiæ agentis facit cognoſcere ipſum agens.p.49.c.2
Cognitio de Deo per gratiam, ex modo eſt infima, ex obiecto autem eſt perfectiſſima.p.51.c.2
Cognitum vt habens ſuam bonitatem, eſt cauſa finalis ipſius actus amandi.p.61.c.1
Cognitum, vt cognitum, eſt cauſa efficiens deſiderium, & actū voluntatis, ibid.
Cognoſcere concluſionem in principio, & ex principio differunt.p.48.c.2
Cognoſcens quotupliciter ſumatur.p.44.c.1
omne Cognoſcibile eſt cognoſcibile per aliquam ſpeciem ſui repræſentatiuam, vel per ſeipſum.p.44.c.2
Concauſatis rebus propriè non conuenit eſſe.p.28.c.1
Conceptum omni vel fundatur in mente, vel in re obiecta intellectũ.p.69.c.1
Conceptum ſecundum addere ſupra primum, quid ſit.p.89.c.1
Conſtitutum & conſtituens diſtinguuntur realiter.p.94.c.1
Conueniens quotupliciter ſumatur.p.6.c.2
Corpus metaphyſicum quod ſit.p.25.c.2
Corpus phyſicum, mathematicum & metaphyſicum quomodo differunt.p.25.c.2
In Corpore naturali, quod habet eſſe per ſe, & exiſtit diuiſum actu ab alijs datur determinata magnitudo in maxi & minus. pag.26.col.1
Creatum totum eſt à Deo immediatè. p.30.c.2
in Creatis ſunt idem perſona, hypoſtaſis, ſubſiſtentia, & eſſentia, ſed non conuertuntur.p.69.c.2
in Creatis nullum idem numero eſt in diſtinctis ſuppoſitis. pagin.84.col.2
Creaturæ quotupliciter ſint in Deo.p.47.c.1

D

DEmonſtrationis differentia per effectum adæquatum, & nõ adæquatum in quo ſtet.p.8.c.1
Denominatio extrinſeca quando fiat.p.23.c.2
Denominatio intrinſeca quando fiat.ibid.
Denominatio per cauſam exemplarem, effectiuam & finalem, quomodo fiat.p.24.c.1
Denominatio formalis in abſolutis non eſt niſi a forma intrinſeca.p.24.c.1
Deſcriptiones quotuplices ſint.p.7.c.2
in Deo tres relationes diſtinguuntur tantum ratione.p. 100. c.1
in Deo datur potentia realis productiua, reſpectu actuum notionalium & eſſentialium ad extra.p.97.c.2
in Deo quomodo ſit potentia intelligendi.p.97.c.1
Deus eſt alio modo perfectus, alio modo perfectus filius. pagina 100.col.1
Deus quomodo intelligat omnia vnico actu.p.99.c.2
Deum fuiſſe aliquando ſine verbo perfecto, eſt impoſſibile. pagin.95.col.2
Deus eſt multiplex ratione fundamentaliter, & non ſubiectiuè. pag.89.col.1
nomen Deus ſemper ſupponit pro habente Deitatem, & nõ pro Deitate habita.p.90.c.1
à Deo omnis fluxus & egreſſus realis, ſicut actio elicita remouetur.p.93.c.2
Deus ſeipſo diſtinctus eſt à quolibet alio.p.88.c.2
Deus reſpectu terminorum perſonalium non eſt ſingulare ſumptum ſingulariter, ſed commune.p.67.c.1
in Deo non dantur plura ſingularia reſpectu principij. p.85. c.2
Deus cur dicatur ſpeculum voluntarium.p.47.c.1
in Deo quomodo cõtineantur res diſtinctè, & quomodo indiſtinctè.p.47.c.2
in Deo repugnat eſſe diſtinctas productiones, ſine ordine originis.p.82.c.2
Deum non eſſe corpus, quomodo intelligendum.p.10.c.1
Dei eſſentia eſt ſola ſimpliſs adæquata & perfecta ſpecies. pagin.43.col.2
Dei eſſentia cur poſſit per ſeipſam eſſe forma intellectus. pagin.43.col.2
in Deo ſunt plura ſuppoſita conuenientia penitus in eadem quãtitate numerali ſine exceſſu & defectu.p.100.c.2
Deus eſt indiuiduum vagum ex parte naturæ.p.73.c.2
Deus quomodo ſit in loco.p.30.c.1
Deus quomodo deſcribatur à Theologo.p.7.c.2
in Dei intellectu & voluntate quomodo poſſit aſſignari pluralitas actuum.p.54.c.1.
Deus quotupliciter cognoſcibilis ſit.p.42.c.1
in Deo eſt modus quantitatis.p.67.c.1
Deus amat creaturas, dum eis largitur eſſe.p.80.c.2
Deus ſolus eſt primo & per ſe cauſa eſſe creati.p. 18.c.2
in Deo quomodo ſit motus.p.31.c.2
Deus quomodo ſit in paruulis baptizatis.p.30.c.2
Deus quomodo ſit in infideli, & dæmone.ibid.
Deus quomodo ſit in eſſentia ſua.p.31.c.1
Deus diuerſo modo eſt cauſa boni vſus moralis liberi arbitrij, & prædeſtinationis.p.57.c.2
Deus quomodo ſimilis creaturæ.p.18.c.2
Deus ſeipſo ſolo producit eſſe vel ſecundum totum, vel ſecundum partem.p.29.c.1
Deus quotupliciter poſſit intelligi.p.5.c.2
Deus quomodo vniuerſaliter perfectus.p.16.c.1
Diaphanum ex vna & eadem parte ſui immutatur ab albo & nigro.p.99.c.2
Dicere in Deo addit reſpectũ originis vel expreſſionẽ. p.79. c.2
Dictionis excluſiuæ vis.p.74.c.2
Dictio excluſiua quotupliciter poſſit apponi in diuinis. pag.71. colum.1
Differentia inter relationes hypoſtaticas, & non hypoſtaticas. pag.102.col.1
Differentia eſt extra rationem formalem generis, & è conuerſo.pag.13.col.2
Differentijs remotis, remouentur ſpecies, & remanet tãtum natura, & communis.p.94.c.2
Diffiniens non eſt neceſſe vt ſit prius ſuo diffinito.p.93.c.1
Diffiniens non poteſt eſſe poſterius ſuo diffinito.ibid.
Diffinitio, remota omni inſtitutione humana, repræſentat diffinitum.p.51.c.2
Diffinitum & diffinitio diſtinguuntur ratione, non re, pagina 13.colum.1
Diſtinctio rationis virtualis præcedit omnem actum intellectus. pag.89.col.1
Diſtinctio relatiua eſt prima in ordine entium, & cur.p.92. c.2
Diſtinctio omnis in diuinis realis eſt ſolum per oppoſitionem relatiuam.pag.81.colum.2
Diſtinctio nulla alia datur apud Thomiſtas, niſi aut realis aut rationis.pag.65.colum.1
Diſtingui ratione, quotupliciter aliqua poſſunt.pag.17.col.1
Diuerſi modi producendi, qui ſunt ab eodem agente, non terminantur ad idem ſpecie.pag.83.col.2
in Diuinis non poteſt aſſignari, niſi ordo originis.pag.84. c.1
inter Diuinas perſonas eſt diſtinctio realis, non abſoluta, ſed relatiua tantum.pag.82.col.1
in Diuinis perſona hypoſtaſis & ſubſiſtentia ſunt idem conuertibiliter.pag.69.colum.2
Diuina relatio inquantum eſt ens, diuinum habet, quod poſſit concipi modo relatiuo & modo abſoluto.p.94.c.2
in Diuinis an prioritas in aliquo ſenſu tolerari poſſit. pag. 101. colum.2
in Diuinis ſuppoſitis non eſt relatio æqualitatis realis. pagina 101.col.1
Diuiſio ſecundum extrema contradictionis quæ ſit.p.40.c.2
Diuiſio entis in vnum & multa, qualis ſit.pag.39.col.2
Donum quot res dicat.p.88.c.1
Doni ratio formalis quæ ſit.ibid.
Donum quomodo conueniat eſſentiæ & Filio & Spirituiſancto. pag.87.col.2
Donum dicit formaliter aptitudinem donabilitatis.p.88.c.2
Durare formaliter eſt manere in eſſe.p.28.c.2
Durationis eſſe diuini conditiones.p.34.c.2
Durationis eſſe creati conditiones.ibid.
Duratio eſſe diuini quomodo ſit menſura aliarum, ibid.

E

EAdem res eſt à qua ſumitur genus & differentia.p.13.c.1
Effectum eſſe nobiliorem cauſa ſua organica, non inconuenit.p.29.col.2
Effectus quo aſſimiletur formas agentis, per quam agit.p.96.c.2
Eſſentia non eſt propria forma patris, nec filij, ſed communis.pagin.80.col.2
Effectus agentis voluntarij poteſt hoc vel illo modo produci.pagin.97.col.2
Effectus agentis naturalis, deducto impedimento, non poteſt eſſe niſi vno modo.p.97.col.1
Effectus cognitio ex natura rei pendet a cognitione cauſæ. pagina 48.col.1
Elementa quomodo ſint æterna.p.9.c.1
Eligibile per ſe, & per accidens.p.10.c.1
Enti reali conuenit diſtingui re & ratione.p.17.c.2
Ens vniuerſaliſſime ſumptum & nominaliter ſignificat eſſentiã vniuerſaliſſime: & participaliter ſumptum ſignificat eſſe vniuerſaliſſime.p.13.c.2
Ens & bonum quotupliciter conſiderari poſſunt.p.19.c.1
Exitus quotuplex ſit.p.103.c.2

Ens

Ens finitũ ſufficienter diuidit in decem prædicamenta.p.64.c.1
Ens productum diuiditur in neceſſarium & poſſibile.p.31.c.2
Entitas fundamenti relationis quæ ſit.p.64.c.1
Eſſe, actualitatem omnis naturæ eſſe quotupliciter intelligi poſſit.p.12.c.2
Eſſe eſt fundamentum omnium.p.19.c.1
Eſſe eſt cæteris omnibus vniuerſalius, ibid.
Eſſe per eſſentiam in omnibus, quid ſit.p.30.c.2
Eſſe per præſentiam in omnibus, quid ſit.ibid.
Eſſe per potentiam in omnibus, quid ſit.ibid.
Eſſe ab vno, vel duobus, nõ arguit productiones diuerſarum rationum neceſſario.p.61.c.2
Eſſe in intentione non eſt finis.p.22.c.2
Eſſentia eſt ratio eſſendi.p.102.c.2
Eſſentiæ rerum præciſè ſumptæ non dicunt aliquam perfectionem, vel imperfectionem.p.23.c.2
Eſſentiæ rerum ſumptæ in ordine ad eſſe, dicunt perfectionem, vel imperfectionem.ibid.
Eſſentia quid ſit.p.69.c.2
Eſſentia ignis poſſet dici infinita, non tamen ignis ſecundum eſſentiam.p.25.c.2
Eſſẽtia vt eſſẽtia eſt principium cõuenientiæ eſſentialis.p.65.c.1.
Eſſentia vt relatio eſt principiũ diſconuenientiæ relatiuæ. ibid.
Eſſentia nec generat, nec generatur.p.90.c.2
Eſſentia diuina nec per ſe, nec per accidens generatur, ibid.
Eſſentia diuina ſtat penitus indiſtincta.p.90.c.2
Eſſentiæ ratio eſt ſicut ratio naturæ communis.p.94.c.2
Eſſẽtia ſola in diuinis nõ generat, ſed cõcurrit primum.p.99.c.1
Eſſentia & paternitas in generatione diuina non ſunt ſicut duo principia productiua.ibid.
Eſſẽtiã vnã eſſe triũ perſonarũ, cur conuenienter dicat.p.89.c.1
Eſſentia cur ſit commune prædicatum.p.65.c.1
Eſſentia vt adiuncta paternitati, eſt potentia generandi in diuinis.p.99.c.1

F

FActio & datio non ſunt eiuſdem rationis.p.104.c.1
Fallacia fit cum tranſitur à modo vnius prædicati ad modum alterius.p.91.c.1
Fidei dogmata in quotuplici ſint gradu.p.77.c.1
Filiatio præciſè & totaliter diſtinguit filium à patre quotunque alio circunſcripto.p.81.c.2
Filiatio nõ eſt ſufficiẽs diſtinctiuũ filij à Spiritu ſancto. p.81.c.2
Filiatio dicit vnam rõnem formalem genericam, ſub qua ſtant plures rationes formales ſpecificæ.p.100.c.1
Filius non cauſat paternitatem actione propriè dicta, ſed tãtum cauſat per modum reſultantiæ.p.63.c.2
Filius in diuinis ſcd'm filiationẽ poteſt eſſe ſine ſpirare.p.102.c.2
Filius quo ad diſtinctionem à ſpiritu ſancto pẽdet à ſpirare.ibid.
Filius & ſpiritus ſanctus quo producere naturaliter.p.96.c.2
Filius eſt in patre, vt originatum in originante.p.103.c.1
Filius in diuinis cur ſit perfectus.p.100.c.1
Filius nõ eſſet in pře, niſi vna eſſentia eſſet in duobus.p.102.c.2
Filius quomodo mittatur à ſe, & à ſpiritu ſancto.p.105.c.2
Filius non mittitur, niſi ex amore quo creatura diligitur à Deo. p.105.c.1
Filius licet habeat perfectè Deitatem, non tamen habet eam omnibus modis, quibus poteſt haberi.p.100.c.1
Filius vnitur patri in eſſentia, & diſtinguitur ab eo perſonaliter. pag.103.c.1
Forma eo ipſo quod recipitur in materia, non habet omnẽ modum perfectionis ſibi debitum.p.24.c.2
Forma nõ recepta in materia eſt infinitum ſcd'm quid. p.24.c.2
Forma & eſſe ſunt intenta propter alterum.p.23.c.1
Formæ duæ eiuſdem ſpeciei cauſant ſimilitudinem inter duo indiuidua.p.100.c.1
Formæ tam reales quam intentionales in eſſe imperfecto poſſũt plures eſſe ſimul in eodem ſubiecto.p.99.c.2
Formæ reales vnius generis, & intentionales in eſſe cõpleto non poſſunt eſſe ſimul in eodem ſubiecto.p.99.c.2
Formæ quomodo ſint variabiles.p.32.c.2
Forma ſubſtantialis nõ eſt immediatũ principiũ actionis.p.29.c.1
Forma cum introducitur in eodem inſtanti concomitantur eam propriæ qualitates.p.25.c.2
Fundamentum totale diuinarum relationum non eſt eſſentia præciſe.p.67.c.1
Fundans æqualitatem, non eſt neceſſe, vt ſit quantitas, ſed vt habeat modum quantitatis.p.100.c.1

G

GEnerare & ſpirare dicunt actionem agredientem, & non determinatum effectum.p.86.c.1
Generatio & ſpiratio diuina quomodo ſint neceſſariæ.p.93.c.2
Generatio eſt à ſuppoſito ad ſuppoſitum.p.92.c.1
in genere contentum, vt ſic, eſt imperfectum.p.13.c.1
Gratia Dei quotupliciter in homine innouetur.p.105.c.1
Gratia gratum faciens cum datur, datur quoque & perſona diuina.p.104.c.1

H

ſub HAbere deitatem ſtant plures modi formales habendi eã. p.100.c.1
Homo quomodo diſponat ſe ad gratiam.p.35.c.1
Homini quid ſit naturale ſecundum philoſophum.p.42.c.1
Homini quomodo ſit naturale deſiderium videndi Deum. ibid.
Humanitas non generat, ſed humanitas vt in hoc.p.99.c.1
Inter Humanitatem & hoſem quotuplex ſit differentia.p.11.c.2
Hypoſtaſis quid ſit.p.69.c.2
Hypoſtaſis diuina eſt quid ſubſiſtens in natura intellectuali. pag. 94.col.1

I

IDea Platonica quid ſit.p.24.c.1
Ideæ quid ſint.p.67.c.2
Idem notius eſſe ſeipſo, quomodo poſſit.p.38.c.1
Id quod ex natura ſua eſt ſubſtantia, in quocunque inueniatur vna voce dictum, non poteſt eſſe accidens.p.14.c.2
Identitatis ratio quotuplex ſit.p.88.c.2
ad Imaginis rationem quot requirantur.p.81.c.1
de Immanentis actionis ratione eſt, vt ſit ſubiectiuè in agente. pag.62.c.2
Impoſſibile quotuplex.p.32.c.1
Impreſſio & amor productus idem ſunt.p.88.c.1
Inclinatio habitualis eſt ipſa voluntas.p.62.c.1
Incommunicabilitas tribus perſonis diuinis communis ad quæ reducatur.p.71.c.1
Inconuertibile alteri, quomodo aliquid ſit.p.65.c.2
Indeſinentia elementorũ & Angelorũ in quo differat.p.34.c.1
Indiuiduũ ut indiuiduum eſt per imperfectum naturæ. p. 69.c.1
Indiuiduum vagum quid importet.p.73.c.1
Indiuiduum ſignatum quid importet.ibid.
Indiuiduum vagum quotuplex ſit.ibid.
Indiuiduo quotuplex indiuiſio competat.p.10.c.2
Infinita multitudo eſſẽtialiter ordinatis nõ põt dari.p.27.c.2
Infinitas intenſiua non eſt intimior in Deo quam extenſiua ſecundum noſtrum modum intelligendi.p.49.c.1
Infinitas intenſiua non addit ſuper eſſentiam in Deo niſi negationem limationis.ibid.c.2
Infinitas actu in magnitudine repugnat ex natura rei.p.27.c.1
Infinitum ſecundum eſſentiam quid ſit.p.25.c.2
Infinitum ſecundum magnitudinem quid ſit.ibid.
Infinitũ ſpatium per ſeſſitum, quotupliciter intelligat.p.26.c.2
Infinitum quotuplex ſit.p.24.c.1
Influxus cauſæ primæ modificatur in ſecunda ſecundum naturam ſecundæ.p.54.c.2
Intellectionis tota ſubſtantia eſt à ſolo intellectu, res autem intellecta concurrit tantum determinatiuè.p.61.c.1
Intellectio omnis elicita, directa, perfecta vel imperfecta terminatur ad verbum.p.59.c.2
de Intellectu quotupliciter contingat loqui.p.60.c.2
Intellectus & voluntas quomodo differant, in eliciẽdis ſuis actibus.p.61.c.1
omnis Intellectus, vt intellectus pro obiecto adæquato habet ens vniuerſale.p.45.c.1
Intellectus alio actu fertur ſuper principium, & alio ſuper cõcluſionem.p.48.c.2
Intellectus actuatus diuina eſſentia, vt forma intelligibili ex ſe receptiuus eſt intellectionis diuinæ.p.46.c.1
Intelligentia non finita per materiam vna exiſtens & completa, habet omnem perfectionem ſuam.p.24.c.2
Intelligere importat habitudinem ad obiectum.p.79.c.1
Intelligibile & intellectus non integrant vnum totale agens intellectionis.p.61.c.1
Intelligere eſt eſſe intellectus, & conſtitutiuum eiuſdem in eſſe cognoſcitiuo.p.60.c.1
Intelligere abſolutè non eſt productiuum verbi, ſed intelligere expreſſiuum.p.60.c.1
Inſtans nõ dr̃ vniuocè de inſtanti tẽporis & æternitatis. p.54.c.1
Inſtantis ratio formalis quæ ſit.p.34.c.1
Intentio prima & ſecunda quid ſint.p.68.c.2
Intentio prima & ſecunda ſumuntur obiectiuè & formaliter.ibid.
Intentio prima obiectiuè non fit per opus rationis.ibid.

L

LIberum arbitrium poteſt habere bonum, & malũ vſum moraliter.pag.54.col.2
Locatũ denotatur a loco, q. eſt inhærenter in locante.pa. 86.c.2
Lumen productum a variis luminoſis eſt tñ vnum lumẽ.99.c.1
Locus quotupliciter capiatur.30.c.1

 Lumen

Universidad de Deusto Biblioteca

Lumen gloriæ quomodo diſponat ad Dei viſionem. p. 44. c. 2
Lumen gloriæ eleuat intellectum. p. 44. c. 2
Lumen gloriæ eſt diſpoſitio ſupernaturalis. p. 45. c. 2

M

Malum fundatur in bono. p. 40. c. 1
Materia prima eſt naturaliter receptiua animæ intellectiuę. pag. 46. c. 1
Mathematica quomodo ſint abſtracta à materia. p. 10. c. 2
in Mathematicis quomodo non ſit bonum. p. 21. c. 1
Maximum eſt dabile in omni corpore naturali. p. 25. c. 2
inter Měſurā & menſuratū ſufficit diſtinctio formalis. p. 38. c. 2
Menſura proxima quæ ſit. p. 39. c. 1
Menſurabile ſecundum quotuplex eſſe graduetur. p. 38. c. 2
Menſuratum per æuum quid ſit. p. 38. c. 1
Menſuratum tempore exceditur à tempore. p. 34. c. 2
Metaphyſicalis doctrina requirit quòd conſideratio communis præcedat. p. 39. c. 1
Miſſio diuinarū perſonarū quomplicitur conſiderēt. p. 105. c. 2
Miſſionis propriiſſimæ conditionēs quotuplices ſint. ibid.
Miſſio an ſit quid eſſentiale. p. 103. c. 2
Miſſio quid ſit. p. 103. c. 1
Miſſionis ſpecies diuerſificantur per exitum. p. 103. c. 2
Mittere & mitti in diuinis in ſua rōne vniuerſali non includunt originari in recto. p. 105. c. 2
Modus eſſendi per potentiam, & per eſſentiam in Deo, quomodo fundantur ſuper eius operationem. p. 31. c. 1
Modi fundamenti relationis quot ſint. p. 64. c. 1
in Moralibus circūſtantia debiti finis eſt principalior. p. 57. c. 2
Motus cœli quomodo menſurentur tempore. p. 33. c. 1
Mouens & motum non neceſſario requirunt diſtincta ſuppoſita. pag. 73. c. 2
Multiplicatio omnis numeralis in eadem ſpecie eſt propter materiam partem compoſitam, vel propter aliud habens vicem materiæ. p. 99. c. 1
Multitudo nō ſtat pro diuiſione quantitatiua, ſed formali. p. 40. col. 2
Multitudo eſt quid ſuperius ad numerum formalem. p. 72. c. 2
Multitudo addit diuiſionem ſupra ens. p. 72. c. 1
Multitudo vt conſtituta ex vnitatibus, eſt poſterior vno. pag. 72. col. 2
Multitudo vt includit diuiſionem, qua priuatur vnum, eſt prior vno. ibid.
Multitudo quæ dicit priuationē vnitatis, fundatur in vno. p. 40. col. 1
Multitudo communior eſt, quam numerus. p. 27. c. 2

N

Natura non prædicatur in recto de concreto. p. 11. c. 2
Natura, ſpecifica determinatur ad agendum per principia indiuiduantia. p. 99. c. 1
Natura quomodo determinetur ad vnum. p. 100. c. 1
Natura animalis alia eſt in homine, alia in aſino, ſicut & aliud eſſe. p. 13. c. 2
Natura intellectualis alio modo conſideratur à philoſopho. alio à Theologo. p. 42. c. 1
Natura animalis, lapidis, &c. præciſè ſumpta, vt abſtrahunt ab eſſe, ſunt in genere, & vt ſic nō componuntur ex eſſe & eſſentia. p. 13. c. 2
Naturale immobile, vt ſic menſuratur æuo. p. 36. c. 2
Naturaliter quotupliciter ſumatur. p. 95. c. 2
Neceſſarium quotuplex ſit. p. 32. c. 1
Neceſſarium in permanentibus, & abſtractis pendet ex alio Deo. pag. 32. c. 1
Neceſſarium quotuplex ſit. p. 95. c. 2
Negatio maioritatis, & minoritatis in diuinis non eſt fundamētum æqualitatis, ſed conditio, ſine qua quantitas nō fundaret æqualitatem. p. 100. c. 2
Negatio non poteſt eſſe pars alterius entis poſitiui. p. 40. c. 2
Nihil eſt ſibi ſufficiens cauſa eſſendi. p. 12. c. 1
Nihil agit vltra ſpeciem ſuam. p. 95. c. 1
Nobilius eſſe quotupliciter intelligatur. p. 10. c. 1
Nomen proprium generis ſignificat illud, per quod diſtinguitur genus à quolibet. p. 78. c. 2
Nomen Deus ſumptum in recto, nō eſt de intellectu patris. p. 78. col. 2
Nomen ſubſtantiuum concretum, & nomen adiectiuum in quibus conueniant. p. 8[illegible] c. 2
Nomen adiectiuum non ſignificat ſolam formam ſecūdum ſe, ſed connotando ſubiectum. ibid.
inter Notionalia talis ordo debet ſeruari, qualis inter eſſentialia. p. 84. c. 1
de Notionibus diuinis nūc non licet contrariū opinari. p. 77. c. 2
Notio quid ſit. p. 76. c. 1
Notitia obiecti concurrit effectiuè ad actum voluntatis ſimul cum voluntate. p. 61. c. 1
Notitia ſimpliciter ſupponitur in omni cognoſcibili. p. 59. c. 1
Notitia actualis & habitualis quomodo differant. p. 60. c. 1
Notum per ſe quid ſit. p. 7. c. 1
in Numeris cur ſit infinitum. p. 27. c. 1
Nunc quomodo ſuo fluxu cauſet tempus. p. 33. c. 2
Nunc extrinſecum & intrinſecum in quo differant. p. 35. c. 2

O

Obedientialis potentia quid ſit. p. 1. c. 2
Omnia quæ non implicant contradictionem, ſunt in potentia logica. p. 97. c. 2
Operatio beatifica eſt defectibilis. p. 36. c. 2
Operationis immanentis & tranſeuntis differentiæ. p. 59. c. 2
Operatio beatifica ſecundario menſuratur æternitate. p. 36. c. 2
Oppoſitiones aliæ præter relatiuam non inueniuntur in diuinis. pag. 92. c. 2
Oppoſitio relatiua quotupliciter differat ab alijs oppoſitionibus. pag. 66. c. 2
ex Ordine originis trahitur diſtinctio realis inter perſonas productas in diuinis. p. 99. c. 2
Ordo qui ſeruatur in intellectu noſtro. p. 52. c. 2
Ordinis vnius quæ eſſe dicantur. p. 18. c. 2
Ordinis diuerſi quæ eſſe dicantur. p. 18. c. 2

P

Pagani forte fuerunt ſaluati, ſi vixerunt ſecundum dictamen rectæ rationis. p. 57. c. 2
Paſſum eſt quodammodo in potentia ad ipſum agens. p. 29. c. 2
Pater & filius ideo ſunt perſonæ, quia proprietates perſonales ſunt duæ, & quia virtus ſpiratiua non multiplicatur. p. 85. c. 2
Pater & filius quomodo ſunt idem principium ſpiritus ſancti, & quomodo non ſunt idem. p. 85. c. 2
Pater in diuinis quomodo non neceſſario genuerit filium. p. 95. col. 2
Pater non genuit filium voluntate antecedenti. p. 96. c. 1
Pater non produxit filium voluntate ſubſequenti. p. 96. c. 2
Pater produxit filium voluntate concomitante, non tamen contingenter, ſed complacenter. ibid.
Pater quicquid habet, habet à ſe. p. 84. c. 1
Pater vt pater formaliter non præintelligitur filio. p. 101. c. 1
Pater quomodo præintelligatur filio. ibid.
Pater eſt in filio, vt eſt verbum, ſicut manifeſtatum in manifeſtante. p. 103. c. 1
Pater habet aliquid quod non haberet, niſi filius eſſet. p. 85. c. 1
Paternitas vt exercita ſubſequitur, vt cōcepta procedit. p. 95. c. 1
Paternitas in generatione diuina eſt cōditio ſine qua nō vel modus quo determinatur eſſentia ad talem productionem. p. 99. c. 1
Paternitas producitur à patre, & etiam filio. p. 63. c. 2
Paternitas nec ſub ratione paternitatis, nec ſub ratione notionis poteſt prædicari de ſpiratione. p. 77. c. 1
Paternitas & ſpiratio actiua non diſtinguitur realiter in patre. pag. 102. c. 2
Perfectio omnis creata eſt ſignum perfectionis exiſtētis in Deo. pag. 86. c. 1
Perfectio quotuplex ſit. p. 16. c. 1
Perfectio quotupliciter poſſit menſurari. ibid.
Perfectio effectus poteſt inueniri in cauſa æquiuoca & formaliter & virtualiter. p. 23. c. 1
Perfectiones diuinæ quomodo diſtinguantur. p. 16. c. 1
Perfectio rationalis animæ vbi conſiſtat. p. 50. c. 1
Perfectiones omnium creaturarum non ſunt omnes eiuſdē rationis. p. 37. c. 1
Perfectum quotupliciter poſſit accipi. p. 15. c. 2
Perſonæ diuinę diſtinguunť p qui ab alio, & à quo alius. p. 95. c. 1
Perſona diuina cum datur, datur etiam gratia gratum faciens. pag. 104. c. 2
inter Perſonas diuinas quomodo intelligi poſſit prioritas. p. 101. col. 1
Perſonæ diuinæ cur ſint tantum tres, & non plures. p. 71. c. 2
Perſona in creatura eſt admixta multiplici imperfectioni. p. 69. c. 2
Perſonæ diuinæ ſunt quartæ quantitate virtutis. p. 100. c. 2
Perſonæ diuinæ quotupliciter conſiderentur. p. 92. c. 2
Perſonæ in diuinis ſunt identicæ identitate eſſentiæ. p. 99. c. 1
Perſona diuina quælibet procedit vt vna materialiter & formaliter. p. 100. c. 2
nulla Perſona præciſe reſpicit niſi ſuum productiuum. p. 88. c. 1
Perſonas tres eſſe vnius eſſentiæ, cur conuenienter dicatur. p. 89. col. 1
Perſonas tres eſſe vnius Dei, cur non conuenienter dicatur. ibid.
Perſonas tres eſſe eſſentiæ, cur non conueniēter dicatur, niſi addatur vnius, vel ſimplicis. ibid.
Perſona non ſignificat ſecundam intentionem. p. 69. c. 1

Perſona

Perſona ſignificat ſuppoſitum ſubſtantiæ cum dignitate. 69. c. 1
Perſona ſignificat rem, cui cōuenit, ſecunda intentio. p. 69. co. 1
Perſona quo non mittatur, niſi à producente ipſam. p. 105. c. 2
Perſona quid ſit. pag. 69. col. 2
Perſona diuina pp quid dicit eſſentiā & relationem. p. 70. c. 1
Perſonale non omne eſt notionale propriè dictum. p. 103. c. 2
Pertinacia eſt differentia conſtitutiua hæreſis. pag. 77. c. 1
Pluralitas neceſſariò req̃rit ex parte principij operatiui. 85. c. 1
Poſſibile quotuplex ſit. pag. 32. col. 1
Potentiam eandem paſſiuam ſimul ad diuerſos actus terminari eſt impoſſibile. p. 99. col. 2
Potentia non dicit præciſe eſſentiam, nec eſſentiam vt paternitas eſt, ſed eſſentiā, vt eſt determinata paternitate. p. 98. c. 1
Potentia materiæ primo reſpicit formam ſubſtantialem, ſecundariò quantitatem. p. 68. c. 1,
Potentia & actus quotupliciter ſumantur. p. 12. c. 2
Practicam ſcientiam quid conſtituat. p. 4. c. 2
Prædeſtinationis ratio in infantibus quæ ſit. p. 57. c. 2
de Prædeſtinatione opinio S. Thomæ. p. 54. co. 1
Prædeſtinationis ratio ex parte prædeſtinati quæ ſit. ibid. c. 1
Prædeſtinatio & reprobatio habent cauſam cognitatis, ſine qua non ponerentur. p. 55. c. 2
Prædeſtinationis actus quotupliciter conſiderari poſſit. p. 53. c. 1
Prædeſtinationis cauſa quomodo ſit indeterminata. p. 53. c. 1
de Prædeſtinatione opinio Scoti. ibid. col. 2.
Prædicamenta quotupliciter conſiderari poſſint. p. 64. c. 1
Prædicamenta vt res, non eſt neceſſe, vt diſtinguantur realiter. pag. 66. col. 2
Prædicamenta vt ſtant ſub ratione formali neceſſe eſt vt diſtinguantur inter ſe formaliter. p. 66. col. 1
Praxis quid ſit. p. 3. col. 2
Primum in cauſando, vltimum eſt in cauſato quomodo intelligatur. p. 21. col. 2
Primum virtute eſt infinitum. p. 75. col. 1
Principium quomodo ſit communius cauſa. p. 77. c. 2
Principia demonſtratiua quomodo ſint cauſæ actuæ & contentiuæ ſuarum concluſionum. p. 48. c. 2
Priuationes extrinſecæ reducuntur ad genus prædicamentale. pag. 13. col. 1
Prius eſſe, quotupliciter intelligatur. p. 9. c. 1
Prius & poſterius quotupliciter ſumantur. p. 101. c. 2
Proceſſio voluntatis non pōt fieri ſecūdū ſimilitudinē. p. 6. c. 1
Proceſſionū diuinarū diſtinctio formalis ex quot pueniat. 61. c. 2
Proceſſio temporalis reſoluitur in æternum, ſicut effectus in primam radicem. p. 104. c. 2
Proceſſiones diuinæ per quid diſtinguantur realiter. p. 61. c. 2
Proceſſiones diuinæ non diſtinguuntur ſeipſis. ibid.
Proceſſiones diuinæ non diſtinguuntur ſufficienter ex ſuis principijs formalibus. ibid.
Proceſſiones diuinæ diſtinguuntur ſufficienter externis productis, vt includunt ordine originis. ibid.
Proceſſionum diuinarum diſtinctiuum eſt intrinſecum, quod tamen ſumitur ab extrinſeco. p. 61. c. 2
Producens & productum neceſſario requirunt diſtincta ſubiecta. p. 73. c. 2
Productio in diuinis eſt plurificabilis, & non filiatio. p. 100. c. 1
Productiones diuinas nos nō concipimus ſecundum ſe, ſed modo productionum in creatis. p. 93. c. 2
Productionis modus in diuinis. p. 80. c. 1
Productum naturaliter & voluntariè quomodo diſtinguantur inter ſe. p. 100. c. 1
Propoſitio, in qua denominatur agens à ſua actione, quando ſit conuerſiua, & quando non. p. 87. c. 1
Propoſitio quo poſſit eſſe per ſe nota vni, & non alteri. p. 7. c. 1
Propoſitiones immediatæ quotuplices, & quæ earum vis ſit in concludendo. p. 5. c. 2
Propoſitio, Quod habet aliquid, & non eſt illud, eſt tale per participationem, quomodo intelligatur. p. 12. c. 2
Propoſitio, Quod eſt primum & per ſe agens, eſt primo, & per ſe forma quomodo intelligenda. p. 10. c. 2
Propoſitio, Quod eſt maximè tale in aliquo genere, eſt cauſa aliorum, &c. quomodo intelligenda. p. 9. c. 1
Propoſitio, Si vnum contrarium fuerit infinitum totaliter deſtruet reliquum, quatenus admittenda. ibid.
Proprietates nō pſonales in diuinis cōparanť ad perſonas quaſi aduentitiæ & poſteriores ſecundum intellectum. p. 94. c. 1
Proprietas perſonalis eſt ſicut forma totius, qua conſtituitur ſuppoſitum in eſſe formaliter. p. 94. col. 1
Proximum agens eſt ſimul cum ſuo effectu. p. 29. c. 1
Punctū idem eſt principium & finis in motu circulari. p. 33. c. 1
Punctum quomodo verè dicatur principiū, & non principium. pag. 91. c. 2

Q

Quæ addunt ſupra ens, quotuplicia ſint. p. 20. c. 1
Quæcunque ſunt in genere, conueniunt formaliter in eſſentia verè perfectibili, & differunt in eſſe verè perfectiuo. pagina 14. col. 1
Quælibet res per eſſentiam ſuam eſt vna. p. 25. col. 2
in Quæſtionibus de aliquo, quis proceſſus ſit. p. 8. c. 1
Qualitates non agunt niſi in virtute ſubſtantiæ, vel formæ ſubſtantialis. p. 14. c. 2
Quantitas vt conſeruatiua formæ in materia, originatur à forma. p. 25. col. 2
Quantitas quomodo conſequatur materiam. p. 26. c. 1
Quantitas quomodo conſequatur formam. ibid.
Quantitas quomodo corrumpatur ſimul cum corruptione formæ. pag. 68. c. 1
Quicquid eſt præter eſſentiam eſt intrinſecum. p. 12. c. 1
Quod habet eſſentiam, vel eſt eſſentia, componibile eſt cum ſuo eſſe. p. 13. col. 2

R

Ratione recta ſtante, voluntas non peccat. pag. 9. c. 2
Ratio formalis obiecti quotuplex. p. 3. c. 1
in Relatione mutua, quot requirantur.
in Relatione non mutua quot requirantur. ibid.
Relationem prædicamentalē nō eſt neceſſe fundari in re quæ ſit accidens, ſed quæ habeat modum accidentis. p. 64. c. 1
Relatio non eſt erit actualis, niſi actu apprehendatur ab intellectu comparante. p. 64. col. 2.
Relatio quotupliciter conſequi poſſit operationem intellectus. pag. 64. col. 2
Relatio quotupliciter conſideratur. p. 65. c. 2
Relatio quomodo ſit idem cum fundamento. ibid.
Relatio quomodo ſit diuerſa à fundamento. ibid.
Relatio pōt cōparari ad ſubiectum, & ad fundamentū. p. 56. c. 1
Relationes conſequentes actionē creatam, diſtinguuntur à ſubiecto quod eſt ſubſtantia. p. 66. c. 1
Relationes diuinæ quotupliciter poſſint comparari. p. 66. c. 2
Relatio diuina re quidem eſt ſubſiſtens, ſed non ſignificatur vt ſubſiſtens. p. 70. c. 1
Relatio mutua quomodo diuidatur. p. 67. c. 1
Relatio diuina quantumcunque ſit ſubſiſtens, ex ſua ratione relatiua non habet diſtinguere, niſi in eſſe relatiuo, quod conſequitur productionem. pag. 95. c. 1
Relatio vt relatio non conſtituit perſonas in diuinis, ſed relatio vt proprietas. p. 92. c. 2
Relatio in diuinis ſignificat per modum formæ inſiſtentis realiter in eo, cuius eſt forma. ibid.
Relatio diuina quomodo conſtituat perſonā, & quomodo non. pag. 93. c. 1
in Relationibus quæcunque diſtinctio ponitur, ponitur in fundamentis. p. 100. c. 2
Relationis rō in diuinis, eſt ſicut forma indiuidualis. p. 94. c. 2
Relationis non eſt relatio. p. 101. c. 1
in Relatione oportet, vt fundamentum non diſtinguatur realiter in vtroque extremo. ibid.
Relatio rationis in quo ſenſu ſit. p. 101. c. 1
Relatio rationis quotupliciter fiat. ibid.
Relationi repugnat eſſe principium actionis, ſicut eſſe terminū. pag. 76. c. 2
Relationes diuinæ tripliciter conſiderantur. p. 67. c. 2
an Relatio ſub ratione relationis, vel inquantum eſt diuina eſſentia conſtituat. p. 94. c. 1
Relationis diuinæ quæ ſint officia. ibid.
Relationis rō quotupliciter poſſit ab aliquo remoueri. p. 94. c. 2
Relatiuum quotuplex ſit. p. 19. c. 2
Relatiua duo dici ad conuertentiam, aliud eſt, atque ea eſſe conuertibilia. p. 65. c. 2
Relatiua duo dici ad conuertentiam, aliud eſt, atq; ea eſſe cōuertibilia. p. 65. c. 2
Relatiua pla, & ordinata ad alterum habent ſuum diſtinctiuū intrinſecū, ſicut ſuā entitatē & vnitatē ab extrinſeco. 61. c. 2
non omne Relatiuum dicitur ad conuertentiam. p. 78. c. 1
Repletio loci quotuplex ſit. p. 30. c. 1
Reprobationis ratio ex parte reprobati. p. 54. c. 2
Res nō diſtinguunť numeraliter quātitatiuè, niſi quātitate. 92. c. 2
à Re diuina ſignificata vno nomine, ad eandem ſignificatā alio nomine non valet conſequentia. p. 88. c. 2
Res de quibus aliquid prædicatur æquiuocè non poſſunt in eo comparari. p. 23. c. 1
Res vna ſimpliciter quomodo ęquipolleat pluribus diſtinctis realiter. p. 17. c. 1
Res eadem ſit plura entia rationis. p. 17. c. 2
Res quomodo diſtinguatur ratione à ſe ipſa. ibid.

Universidad de Deusto Biblioteca

Res quæ eſt ſpiritus ſanctus, quid in ſe importet. p.88.c.1.
Res quæ eſt verbum in diuinis, quid in ſe importet. ibid.
Res vna ſub ratione formali non prima in diſtinctis prædicamentis. p.66.c.1.
Res intellecta quotupliciter conſideretur. p.60.c.2
Reſpectus verbi Dei ad creaturas eſt rationis. p.80.c.1
Res ex eodem eſt bona, & eſt cauſa finalis. p.22.c.1

S

SApientia in communi non eſt quid vniuocum ad ſapiētiam finitam & infinitam. p.18.c.1
Sapientia quid ſit. p.4.c.2.
Scientia quid ſit. p.2.c.1.
Scientiæ ſecundum rem nihil refert, ex hoc ſiue ex illo antecedente propoſitum concludere ſecus ſecundum modum formalem. p.103.c.1
Semen non eſt vniforme in partibus. p.97.c.1.
Seminis quæ partes tranſeant in ſubſtantiam geniti. ibid.
Senſibile per accidens ab aliqua potentia cognoſcitur per ſe. pag.44.c.1
Senſibilia non immediatè agunt in intellectu, ſicut agūt in ſenſu. pag.63.c.1
Senſus literales non ſunt plures, æquè primò intenti ab auctore. p.6.c.2
Senſus literalis qui ſit primò intentus, quō quærendum. ibid.
Sex principia ex ſuo formali ſunt reſpectiua. p.64.c.2
Sicut diuerſificatur eſſe, ſic & mota. p.33.c.2
Similitudo quomodo fundetur in ſuperficie. p.101.c.1
Similitudo requiritur ad inclinationem voluntatis, vt principium & cauſa. p.62.c.1
Similitudo nunc & puncti in quo conſiſtat. p.34.c.1
Simplicitas quomodo ſit perfectio ſimpliciter. p.15.c.1
Species omnes quantitatis ex ratione ſpeciei dicunt imperfectionem. p.72.c.1
Species intentionales quotupliciter poſſint conſiderari. pag.99. col.2.
Species, quæ eſt principium cognoſcendi aliquid, quotupliciter conſiderari poſſit. p.43.c.1.
Species animalis non indicat hominem, niſi in genere. p.43.c.1
Species diuina interminate continet omnia. p.43.c.2
nulla Species creata eſt ſufficienter repræſentatiua diuinæ eſſentiæ. ibidem.
Species quando poſſit opponi generi ſine negatione. p.33.c.1
Species intelligibilis quotupliciter faciat intellectum in actu. pag.44.c.1
Speculatio quid ſit. p.3.c.2
Spirare ſupponit generare, ſicut velle ſupponit intelligere. p.82 col.2.
Spiratio quotupliciter accipi poſſit. p.85.c.1.
de Spirationis ratione eſt, vt ſit à duobus. p.83.c.1
Spiratione actiua per intellectum remota, adhuc remanet pater & filius. p.94.c.1
Spiritus ſanctus eſt primum donum, & ratio prima & tō omnis doni. p.87.c.2
an Spiritus ſanctus procedat vt amor. p.87.c.2
Spiritus ſanctus eſt amor perſonalis, inquantum terminat productionem modo voluntatis. p.87.c.2
Spiritus ſanctus eſt primum donum, & primum omnium donorum. p.105.c.1
Spiritus ſanctus eſt ratio, vt filius detur nobis. ibid.
an Spiritus ſanctus ſub nomine doni dicat reſpectum donabilitatis ad creaturas intellectuales ex ſua proprietate conſtitutiua, an ex alio. p.88.c.1
Spiritus genitiuus eſt inter partes ſpiritualiores ſeminis. p.97. col.1
Spiritus ſanctus non poteſt eſſe dilectio formalis creaturæ. pag. 104.c.1
Spiritui ſancto cur ſit hoc nomen. p.81.c.1
Spiritus ſanctus cur dicatur imago filij. p.81.c.1
Subalternantis & ſubalternatæ ſcientiæ differentia perfecta. pag.2.c.1
Subiecta taliter ſupponunt, qualiter requirunt prædicata. p.85. col.2
Subſiſtentia quid ſit. p.69.c.2
Subſtantia omnis indiuiduatur per ſeipſam, vel ſeipſa totum, vel aliquo ſui. p.67.c.1
Subſtantiæ abſtractæ non ſunt ſimpliciter ſimplices, & cur. p.14 col.2
Suppoſitum metaphyſicum quod ſit. p.11.c.1
Suppoſitum theologicum quod ſit. ibid.
inter Suppoſitum & naturam quotuplex ſit differentia. p.11.c.1
Suppoſitum conſiderari poteſt, abſtrahendo ab exiſtentia. p.11. col.2
Suppoſitis relatiuis, vt relatiua ſunt, non competit fundare relationem. p.101.c.1.

T

TAle per eſſentiam quid ſit. p.23.c.2
Tale per participationem quid ſit. p.23.c.2.
Tempus quotupliciter. p.37.c.2
Tempus per ſe conſequitur motum primum quicunque ſit ille. ibidem.
Tempus etiam poſt motum cœli dabitur in inferno. p.34.c.2.
Terminus cathegoricus apud logicos quid ſit. p.74.c.1
Terminus ſyncathegoricus quid ſit. p.74.c.1
Theologia noſtra quomodo ſubalternetur ſcientiæ beatorum. pag.2.c.2.
Theologia ex quo diſcurſu cauſetur in intellectu viatoris. p.2. col.2.
Theologia varia determinatione trahitur ad fidem & ſcientiā. pag.1.c.1
Theologia quomodo comprehendat ſub ſe practicam & ſpeculatiuam ſcientiam. p.4.c.1
Theologia quomodo magis ſit ſpeculatiua, quam practica. ibi.
Theologiæ noſtræ quis finis. ibid.
Theologia noſtra & beatorum ſunt vna ſpecie. p.3.c.1
Theologus intimius conſiderat Deum, quam Metaphyſicus. pag.5.c.1.
Theologus ex quibus propoſitionibus probet. p.2.c.2

V

ex VAriatione quæ eſt in motu, ſequitur variatio quæ eſt in tempore. p.35.c.1
Vbi non pōt eſſe niſi vnus numero actus intelligendi, adæquatus intelligenti, non poteſt eſſe niſi vnum verbum. p.10.c.1.
Verbi eſſe, eſt intelligi. p.60.c.1
Verbum Dei quō ſit eiuſdem naturæ cum Deo. p.61.c.2
Verbum complexum concluſionis procedit ex notitia actuali præmiſſarum. p.60.c.1.
Verbum complexum principiorum primorum procedit ex actuali notitia terminorum. ibid.
Verbum incomplexum termini ſimplicis procedit ex notitia tantum habituali. ibid.
Verbum quando dicat proceſſionem ſecundum rem, & quando ſecundum rationem. p.79.c.1.
Verbum metaphoricum quod ſit. p.79.c.1.
Verbum dici, eſt verbum produci. ibid.
Verbo dici eſt manifeſtari. ibid.
Verbum dicit formaliter emanationem à dicente. p.79.c.1
Verbum in diuinis dicit reſpectum ad creaturas. p.80.c.1
Verba & participia ſignificant actum. p.89.c.2
Viſio non eſt expreſſa ſimilitudo obiecti, vt viſio eſt. p.43.c.1
Vnio ſecundum operationem, & aſſiſtentiam non facit cōpoſitionem. p.15.c.2
inter Vnitatem & vnum quæ ſit differentia. p.72.c.2
Vnitas rationis naturæ cōis, ſtante diuerſitate ſuppoſitorum in eſſe, eſt fundamentum ſimilitudinis. p.63.c.2
Vnitatis ſubiectum adæquatum eſt tota res vna. p.73.c.1
Vnum, vt componit, non opponitur. p.40.c.2
Vnum quid dicat. p.19.c.2
Vnum adæquatur diuiſo. p.40.c.1
inter Vnum principium numeri & multa in quantitate quotuplex ſit oppoſitio. p.40.c.1
Vnum non eſt mera priuatio. p.40.c.1
Vnum tranſcendens non addit aliquid poſitiuum. p.72.c.1
ad Vnius conceptum quomodo procedamus. p.41.c.1
ex Vna numero adæquata ratione vniuoca nō poteſt ſequi niſi vnus terminus. p.100.c.1
Vniuerſale quotupliciter accipi poſſit. p.73.c.2
Voluntas per actum ſuum non producit ſuum obiectum, ſicut intellectus producit ſuum. p.61.c.1
inter Voluntatem diuinam, & eius operationem non eſt diſtinctio realis. p.61.c.1
Voluntas quotupliciter ſumatur. p.96.c.1
Voluntas patris non comparatur ad filium genitum, vt principium ad principiatum. p.96.c.1
Voluntas actuata notitia obiecti, vel ſe, vel alia à ſe. pag.73. col.2.
Voluntas nuda, & voluntas actuata notitia obiecti, non ſunt idē realiter & præcisè. ibid.
Voluntas & natura quotupliciter, & quomodo differant inter ſe. p.96.c.1
Vſus bonus liberi arbitrij quotuplex. p.54.c.1

DIVI THOMÆ AQVINATIS DOCTORIS ANGELICI De Præſcientia, & Prædeſtinatione TRACTATVS.

PROLOGVS.

INSTANTISSIME rogaſtis me, chariſſime frater, vt vobis aliquem tractatum breuem facerem in ſtylo facili, de pręſciā, & prędeſtinatione diuina, per quem poſſetis aliquibus q̄onibus & obiectionibus, quæ de ipſis cōiter fiunt ab hominibus, reſpondere. Vnde veſtræ inſtantię pro poſſe ſatisfacere cupiēs, aggreſſus ſum facere, auxilio Dei præuio, quod rogaſtis.

¶Scire tñ debetis, ꝙ ab antiquis Philoſophis, & ēt ab eccleſiæ doctoribus, & magiſtris tā antiquis, q̄ modernis, hæc q̄ō fuit multipliciter & ſubtiliter ventilata. Quorū ego profundiſſimas & perplexas rōnes euitans, leniores aliquas & veſtræ capacitati accommodas præelegi, non tñ q̄ penitus ſatiſfacere poſſint in hac profundiſſima, & inſolubili q̄one. Nam ſm Apoſt. ad Rom. 11. incōprehenſibilia ſunt iudicia Dei, & inueſtigabiles viæ eius, q.s.n. cognouit ſenſum Dñi, aut quis conſiliarius eius fuit? &c.

¶Sūt aūt hęc quæ in hoc opuſculo perſtringunt.

¶Primò q̄d ſit pręſcientia, & prædeſtinatio Dei, & in quo à ſe inuicem differant.

¶Secundò, quid ſit reprobatio Dei, & quis prædeſtinationis & reprobationis effectus.

¶Tertiò, vtrum præſcientia Dei ſit cauſa rerum præſcitarum, vel res cauſa præſcientiæ.

¶Quartò, vtrum pręſcientia Dei neceſſitatē eueniendi rebus imponat.

¶Quintò, vtrū p̄deſtinatio certitudinē habeat.

¶Sextò, vtrū prædeſtinatis neceſſitatē imponat.

¶Septimò quare Deus fecit hominem, quē ſciebat eſſe damnandum.

CAP. I.

Quomodo iſta quatuor ſ. ſcientia, præſcientia, prouidentia, & prædeſtinatio ſe habeant in Deo.

SCiendū eſt igitur, ꝙ iſta quatuor, videlicet ſciā, præſciā, prouidentia, & prædeſtinatio, diuerſimodè, ſiue diuerſis reſpectibus de Deo dicūtur, & habent ſe per additionem vnius ad alterum.

¶Sciā.n. ſiue ſapientia de oībus eſt, ſ. de bonis & malis, de pręteritis, pręſentibus, & futuris, & non tñ de tp̄alibus, ſed ēt de æternis. Non enim ita ſcit Deus iſta tēporalia, vt ſeipſum neſciat, ſed ipſe ſolus ſeipſum perfectè nouit, cuius ſcientię comparatione omnis creaturæ ſcientia imperfecta eſt.

¶Pręſcientia verò addit ſuper ſcientiam quandā pręcognitionem, eſt enim de futuris tantum ſed de omnibus, de bonis ſcilicet & de malis.

¶Prouidētia vero includit in ſe præſciam & addit ſupra ipſam quandam præparationem, ſiue promotionem in finem vltimum. Eſt eñ de rebus præcognitis faciendis, ſiue gubernandis, vnde & prouidus dicitur, qui bene coniectat de conferentibus ad finem vltimum conſequendū, & de his, q̄ ipſum poſſunt impedire. Prouidentia ergo dr̄, quæ rebus præſcitis, & ordinatis tribuit ea, quę ordinem conſeruent, & propellit omnem inordinationem.

¶Pręedeſtinatio aūt in ſuo intellectu includit nō ſolum pręſciam, ſed ēt prouidētiam, & addit ſupra eam aliquid, ſcilicet, quendam ſpecialē modum, tā ex parte pręedeſtinatorum, q̄ ex parte ipſius finis, q̄ ēt ex parte pręedeſtinantis. Cum.n. prouidentia Dei ſit oīum rerum, & ſpeciali quodam modo rerū habentium voluntatem, pręedeſtinatio includit in ſe prouidentiam ſecūdum illum ſpecialem modum, quo eſt hominum, & habentium uoluntatem. Eſt enim prædeſtinatio de hominibus ſaluandis.

¶Item cum prouidentia reſpiciat ordinē vniuſcuiuſque boni ad quēlibet finem, prædeſtinatio eſt tñ reſpectu eorum, quæ homo ex naturalibus ſuis conſequi non pōt, ſed ſunt eleuata ſupra facultatē humanæ naturæ. Eſt eñ reſpectu gloriæ, quæ eſt in perfecta Dei fruitione, & reſpectu gratię promouētis in ipſam gloriam. Vnde dicit Damaſ. ꝙ prædeſtinatio eſt eorum, quæ non ſunt in nobis.

¶Itē licet prouidentia ſit promotio, vel directio alicuius in finem, p̄deſtinatio tñ includit in ſe prouidentiam cum quadam ſpeciali acceptatione, & electione voluntatis. Quāuis.n. prædeſtinatio præſupponat actum cognitionis, nominat tñ actū uoluntatis eligentis, ad ea quæ ſola gratuita volūtate conferuntur Vnde dr̄ Rom. 8. Quos præſciuit, prædeſtinauit cōformes fieri imaginis filii ſui, & Eph. 1. Pręedeſtinauit nos in adoptionē filiorum ſm uoluntatis ſuæ propoſitum: ſic igitur de eſſentia prędeſtinationis eſt pręſcientia & voluntas aliquorū.

¶Ex p̄dictis itaque manifeſtū eſt quid ſit pręſciā & prædeſtinatio Dei, & in quo à ſeinuicē differāt. Eſt.n. pręſciā Dei, certiſſima pręcognitio oīum futurorum, tam bonorum, q̄ malorum. Pręedeſtinatio verò ſm Aug. in lib. de Pręedeſt. ſanctorum, eſt gratię pręparatio, i. diuina electio, qua elegit eos quos voluit ante mundi conſtitutionem, ut ait Apoſt. Eph. 1. Vel ſm diffinitionem magiſtralem, pręedeſtinatio eſt pręparatio gratiæ in præſenti, & gloriæ in futuro. Vnde patet ꝙ prædeſtinatio ſine pręſciā eſſe non pōt, ſed ſine prædeſtinatione præſciā eſſe poteſt, prædeſtinatione quippe Deus ea præſciuit, quæ fuerat ipſe facturus, ſed præſciuit Deus etiam quæ non eſt ipſe facturus, i. omnia mala, prædeſtinauit enim eos, quos elegit, reliquos autem reprobauit, ideſt ad mortem æternam pręſciuit *.

*Aliâs præuenit eos præſciuit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CAP. II.

Quid ſit reprobatio; & quid prædeſtinationis, ac reprobationis effectus.

SIcut aũt prædeſtinatio Dei propriè eſt præſciẽtia, & ꝑparatio beneficiorum Dei, ſ. gratiæ in pñti, & gloriç in futuro, ita reprobatio Dei eſt præſcientia malitiæ in quibuſdam non finiẽdæ, & preparatio pœnæ non terminãdæ, vt dicit Aug. in lib. de Bono perſeu. Reprobatio. n. Dei, qua ab æterno non eligendo, quoſdam reprobauit, ſcdm duo cõſideratur, quorum alterũ præſcit, & non præparat, ſ. iniquitatem ſiue malitiam, vñ Aug. ad Proſperũ, & Hilarium, Hæc quidem regula inconcuſsè tenẽda eſt, peccatores in peccato præſcitos eſſe, nõ preparatos, pœnam aũt eſſe præparatam. Præparauit .n. Deus malis (vt ait Fulgent.) ignem æternũ, illis vtique, quos non præparauit ad faciẽda peccata *. Præparauit. n. Deus qđ diuina ęquitas redderet, nõ quod humana iniquitas admitteret. Non enim ſicut præparauit ſanctos ad iuſtitiam proſequẽdam, ſic præparauit iniquos ad iniuſtitiam admittẽdam, quia prauitatis operator nunquam fuit.

* Aliàs, illis itaque, quos iuſtè præparauit ad luẽda ſupplicia, nec tamen præparauit ad facienda peccata.

¶Prædeſtinatio quantum eſt de ſe, nõ tñ importat ſciam, ſed ẽt voluntatem & potentiam. Sed qm̃ cauſalitas gratiæ & gloriæ attribuiẽ propriè voluntati vt efficienti, ſciæ aũt vt dirigenti, potentiæ vero vt exequẽti, ideo etſi prædeſtinatio importat illa tria, tñ principalius eſt in gñe voluntatis, & iõ ab Aug. diffinitur prędeſtinatio per illa tria. Primò per id qđ reſpicit potentiam, in lib. de Fide ad Petrum, Prædeſtinatio eſt gratuitæ donationis pręparatio. Secũdò per id qđ reſpicit ſciam, in lib. de Bo. perſeuer. Prædeſtinatio eſt præſcia beneficiorum Dei. Tertiò per id quod reſpicit voluntatẽ, & propriiſſimè in lib. de Prædeſt. ſanctorum. Prædeſtinatio eſt propoſitum miſerendi. Prędeſtinationis aũt effectus eſt, appoſitio illius gratiæ, qua in pñti iuſtificamur, atque ad rectè viuẽdum & in bono perſeuerandum adiuuamur, & qua in futuro beatificamur. Quem quidem effectũ notificat Apoſtolus Rom. 3. Vt iuſtificati gratia, ipſius heredes ſimus ſecundum ſpem vitæ ęternæ. Et ſicut prędeſtinationis effectus eſt gratiæ appoſitio, ita reprobationis effectus eſt quodammodo priuatio ſiue ſubtractio gratiæ. Quæ interdum in Scriptura obduratio & excæcatio dr̃. Vnde Apoſt. ait Rom. 9. Cuius vult miſeretur, & quem vult indurat; miam appellans prædeſtinationem (vt ait Aug. ad Xyſtum) & præcipuè prædeſtinationis effectum. i. gratiæ appoſitionem, obdurationem vero gratiæ priuationem. Hic ẽt de excæcatione dr̃ 2. Cor. 4. quòd Deus huius ſeculi excæcauit mentes infidelium, quod vna gloſſa de Deo vero exponit.

¶Sciendum tñ eſt, ꝙ quia bonum ſubiacet prouidentię Dei vt cauſatum, & ordinatum, ideo prędeſtinatio eſt idem ꝙ cauſa gratię, & glorię ad quã gratia ordinatur. Sed quia malũ non ſubiacet prouidentiæ, vt intentum, vel cauſatum (cum oĩs defectus accidat preter intentionem, ſed ſolum ſubiacet ei vt pręſcitum & ordinatum, ſicut dictum eſt,

ideo reprobatio eſt tm̃ pręſciẽtia culpæ & non cã, ſed pœnę per quam culpa ordinatur, eſt præſcientia & cauſa. Vnde Aug. dicit ad Xyſtum, Non obdurat Deus immittendo malitiam, ſed non impertiẽdo gratiam, ſicut nec digni ſunt. Quibus. n. non impertitur, nec digni ſunt, nec merentur. Idẽ ad Simplicianum dicit. Non eſt intelligendũ, ꝙ Deus ita induret, quaſi quenquam peccare cogat, ſed tm̃ quibuſdam peccatoribus miam iuſtificationis ſuæ nõ largitur. Et ob hoc eos indurare dr̃, quia non eorũ miſeretur, non quia impellit vt peccent. Eorũ aũt non miſeretur, quibus gratiam non eſſe præbendã æqtate occultiſſima, & ab humanis ſenſibus remotiſſima iudicat, quam non aperit, ſed admiratẽ Apoſtolus, dicens. O altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei, &c. Rom. 11.

CAP. III.

Vtrum ſcientia, vel præſcientia Dei ſit cauſa rerum præſcitarum.

COnſequenter conſiderandum eſt, vtrum ſcia, vel pręſcia Dei ſit cauſa rerum pręſcitarũ, vel res futurę ſint cauſa ꝑſciæ Dei. Et vt melius veritas appareat producantur in mediũ aliqua argumẽta.

¶Circa primam partem ſic proceditur. Vr̃ quòd præſcia Dei ſit cauſa rerũ præſcitarum. Nam oẽ id qđ antecedit aliud, & ipſo poſito, ponitur ipſum, eſt cauſa illius, vt patet per diffinitionẽ cauſę. Cauſa eſt ad cuius eſſe ſequiẽ aliud. Sed diuina præſcia præcedit omne futurum, & ea poſita, ponũtur futura, reſpectu* quorũ eſt, & ea remota remouentur futura, quia nec futura fuiſſent niſi ea Deus præſciuiſſet, aliàs ignorantia poneretur in Deo, quod eſt abſurdum. Ergo præſcientia videtur eſſe cauſa præſcitarum rerum.

*Aliàs ratio.

¶Adhuc. Sicut voluntas Dei eſt ipſe Deus, ita & ſcia eius. Sed volũtas Dei abſolutè eſt cã oĩum volitorũ, vnde dicit Pſal. Oĩa quæcunque voluit Dñs fecit. Ergo ſcia eius debet dici cã oĩum ſcitorum.

¶Huic ẽt ſnię Aug. atteſtari vr̃ in 15. lib. de Trin. ſic dicẽs, Vniuerſas creaturas & ſpirituales, & corporales, non quia ſunt, nouit eas Deus, ſed iõ ſunt, quia nouit. Non enim neſciuit, quæ fuerat creaturus, quia ergo ſciuit creauit, non qa creauit ſciuit.

¶In contrarium eſt, quia ſi pręſcientia eſſet cauſa præſciti, cum Deus præſciat oĩa mala, eſſet cauſa omnium malorum, & per cõſequens eſſet actor omnium malorum quod falſum eſt.

¶Sciendum eſt ergo circa iſtam materiam, quòd ſcia ſiue præſcia Dei poteſt conſiderari dupliciter. Vno modo ſecundum propriam rõnem. Et ſic cum præſcia nihil aliud dicat niſi pręcognitionem, nõ importat aliquam cauſalitatem, alias oĩs ſcia, vel præſcia cauſa eſſet rerum præſcitarũ, quod falſum eſt. Videmus enim, ꝙ præſcia medici, qñ certitudinaliter nouit infirmum breui moriturum, non eſt cauſa mortis infirmi, præſcia ẽt ſpeculatoris, qui videt hominem eũtem per viam, in qua paratus eſt leo ad deuorandum, non eſt cauſa ꝑditionis illius, &

& huiuſmodi. Alio modo põt conſiderari inquantum eſt ſcia artificis operantis res præſcitas. Et ſic habet rõnem cauſę reſpectu rei operatæ per artem, vnde ſecundum modum quo ſcientia artificis operantis per artem ſuam eſt cauſa artificiati conſideranda eſt cauſalitas ſcientię diuinę. Eſt ergo iſte ꝓgreſſus in productione artificiati. Primò ſcia artificis oſtendit finem. Secundò voluntas eius intẽdit finem illum oſtenſum. Tertiò voluntas imperat actũ, per quem educatur opus. Quartò ſcientia dirigit illum actum. Quintò circa opus quod per actũ educiẽ, ſcientia artificis ponit formam conceptam.

¶Sic igitur ſcia artificis ſe habet, vt oſtendens finem, vt dirigens actum, & vt informans opus operatũ. Et ideo cõſtat ꝙ quicquid defectus vel deuiationis a forma artis, vel a fine accidit in effectu, nõ reduciẽ in ſciam artificis ſicut in cãm, ẽt ſi defectus ille fuerit pręſcitus ab eo. Patet ẽt, ꝙ principalitas cauſalitatis conſiſtit penès voluntatem, q̃ imperat actum. Vnde manifeſtum eſt, ꝙ ſcia, vel pręſcia Dei cauſalitatem non hẽt reſpectu mali, quod eſt deuiatio a forma & a fine, ſed tñ reſpectu bonorũ, ſm ꝙ conſequuntur formã diuinę artis, & finem. Non tñ ita ꝙ reſpectu eorũ dicat pfectã rõem cauſalitatis, niſi ſm ꝙ adiungitur voluntati. Et ideo dicit Mag. Sñiarum, ꝙ ſcia beneplaciti eſt cauſa rerum.

¶Ad primum ergo dicendum eſt, ꝙ aliquid põt aliud ſequi dupliciter. Vno mõ per modum productionis, ſm ꝙ vnum producitur ab alio. Et ſic id ad cuius eſſe ſequitur aliud, eſt verè cã eius in eſsẽdo. Alio mõ per modũ cõſecutionis. Et ſic id ad cuius eſſe ſequatur aliud, nõ eſt cã in eſſendo, ſed ſolùm in conſequendo. Et oẽ tale dr̃ eſſe cã ſine qua non. Et talis cã dr̃ eſſe ſcia vel pręſcia diuina, ſi tñ ſciam ad ſimplicem notitiam referamus. Si verò ſcientię ſit adiuncta voluntas (quę dicitur ſcientia beneplaciti) tunc eſt cauſa omnium, quę fecit Deus.

¶Ad ſecundum dicendum, ꝙ voluntas hẽt completam rõem cauſæ, inquantum obiectum eius eſt finis ſm rõem boni, qui. ſ. finis eſt cã cãrum. Vnde & voluntas imperium hẽt ſuper alias vires aĩę. Et ideo voluntas Dei abſolutè dr̃ cauſa rerum, ſed de ſcientia nõ eſt ita, ſicut patet per prędicta. Licẽt. n. in Deo ſit vna res, tñ aliquid attribuitur vni, quod non attribuitur alteri, & ideo ratio non procedit.

¶Ad tertium dicendum, ꝙ Aug. loquitur de ſcia bñplaciti, ſicut patet. Agit. n. de bonis tm̃, ſ. de creaturis, quas Deus facit. Quas quidẽ nouit non ſolũ ſcia ſimplicis notitiæ, ſed etiã ſcientię beneplaciti.

¶Licet aũt ſcia, vel pręſcia Dei aliquo modo ſit cã rerum ſcitarum (vt dictum eſt) nullo tñ mõ res pñt eſſe cã ſcię, uel pręſcię Dei. Nõ. n. Deus accipit cognitionem a rebus, ſicut nos accipimus, ſed ſeipſum intelligit, & cognoſcit. Quãuis igitur res non pręſcirentur niſi eſſent futurę, nõ tñ ideo pręſciuntur, quia futurę. Si. n. hoc eſſet, tũc tpale eſſet cauſa ęterni, & creatum cã creati, & ex creaturis pẽderet ſcia Creatoris. Et ideo dicit Aug. in 15. lib. de Trin. Vniuerſas aũt creaturas & ſpirituales, & corporales, nõ quia ſunt ideo nouit, ſed ideo sũt, qa nouit.

¶Cum ergo dr̃, Res non pręſcirentur, niſi eſſent futurę, non notaẽ ibi cauſa, niſi fortè ſine qua non, ſed importatur ſolũ conſequentia vnius ad alterũ. 1. ſen. di. 38. art. 5.

CAP. IIII.

Vtrum præſcientia Dei neceſſitatem eueniendi rebus imponat.

EX prædictis colligi põt, ꝙ præſcia Dei neceſſitatem eueniendi rebus non imponit. Si. n. præſciẽtia Dei accipiatur pro ſimplici notitia futurorum, certum eſt, ꝙ ipſa non eſt cauſa rerum præſcitarum, vt ex iam dictis apparet, & iõ licet præſciat res futuras, non tñ eis neceſſitatem imponit. Vnde Aug. ſuper Ioã. Deus (inquit) futurorum præſcius per Prophetam prædixit infidelitatẽ Iudęorũ, ſed non fecit. Non. n. iõ quenquam ad peccandum cogit, quia futura hoĩum peccata prænouit, illorũ. n. præſciuit peccata, nõ ſua. Si aũt ſcia Dei accipiatur pro notitia beneplaciti, ſimiliter neceſſitatẽ rebus contingentibus non imponit. Oĩa. n. ſic cognoſcit eſſe futura, ſicut ventura ſunt, & cuncta quæ cõtingenter eueniunt, (vt illa quæ ſunt à libe. arbi. & à caſu, & à fortuna) ſic præſcit eſſe futura contingẽter, ſicut ẽt præſcit modum contingentiæ, ſecundũ quem ſunt. Vnde ſicut erroneũ eſt dicere, ꝙ humani actus, & euentus præſciæ, & ordinationi diuinę non ſubſint, ita erroneum eſt dicere, ꝙ ex præſcia, vel ordinatione diuina humanis actibus neceſſitas ingeratur. Tolleretur enim libertas arbitrij, legum vtilitas, conſiliandi opportunitas, ſolicitudo bene viuendi, & pœnarum præmiorumq́ue iuſtitia.

¶Sed contra hoc obijcitur. Dictum eſt ſupra, ꝙ præſcientia beneplaciti eſt cauſa rerum. Sed omnis cauſa neceſſaria inducit neceſſariò effectum, poſita enim cauſa neceſſariò ponitur effectus, niſi ſit deficiens in minori parte. ſicut eſt cauſa naturalis. Cũ ergo præſcientia Dei non ſit deficiẽs, videtur ꝙ id quod præſcitum eſt à Deo ſit neceſſarium.

¶Amplius. Omne ꝙ Deus præſcit, eſt verũ, quia ſcientiæ Dei falſum ſubeſſe non poteſt. Sed, (vt dicit Philoſophus in primo Periher.) omne quod eſt qñ eſt, neceſſe eſt eſſe. Ergo ſi præſcitum eſt modò verum, neceſſe eſt nunc eſſe verum. Sed futurum eſt præſcitum. Ergo neceſſarium eſt futurum eſſe. Ergo de neceſſitate eueniet.

¶Præterea, Ponatur, ꝙ Deus præſcit aliquid in partem affirmatiuam, vt Socratem currere. Tũc ſic, Aut eſt poſſibile Socratem non currere, aut non eſt poſſibile. Si nõ eſt poſſibile ipſum non currere, ergo ab æquipollenti neceſſe eſt ipſum currere, & ſic hr̃ propoſitũ. Si aũt poſſibile eſt ipſum nõ currere, ponatur ergo (poſſibile eñ eſt ſcdm Philoſophũ, quo poſito nõ ſequiẽ inconueniẽs) ſed poſitũ erat, ꝙ Deus ꝑſciret Socratẽ currere, ergo ꝑſcit eſſe futurum qđ non eſt futurum, oĩs aũt talis ſcia falſa eſt, ergo ſcia vel præſcientia Dei falſa erit, quod eſt impoſſibile. Relinquitur ergo, ꝙ Socratẽ non currere, non ſit poſſibile, ſed neceſſarium.

¶Itẽ, Si Deus ꝑſcit Socratẽ currere, aut eſt poſſibile aliter euenire, aut nõ eſt poſſibile. Si nõ eſt poſ

Universidad de Deusto Biblioteca

ſibile aliter euenire, ergo neceſſariū eſt ſic euenire ſicut præſcitū eſt, & ſic hr̃ propoſitum. Si aūt poſſibile eſt aliter euenire, quàm Deus præſcit, ergo diuina præſcientia eſt fallibilis, & incerta quod eſt falſum.

¶Adhuc ſm Philoſophū in lib Priorū, ex maiori de neceſſario, & minori de ineſſe, ſeqr̃ concluſio de neceſſario. Inde ſic, Oē præſcitū a Deo neceſſe eſt eſſe verū. Sed Socratē currere eſt p̄ſcitū à Deo, ergo neceſſe eſt eſſe verū. Et ſic idem quod prius.

¶Itē, In oī vera cōditionali ſi antecedēs eſt neceſſariū abſolutè, & conſequēs eſt neceſſariū abſolutè, quia ad antecedēs ſemp ſequit̃ cōſequens, & ad neceſſariū nunquā ſequitur niſi neceſſarium, ſicut ad verū nunquā ſequitur falſum, quāuis ad falſum aliqñ ſequatur verū, vt probatur in primo Priorū. Sed in hac cōditionali, Neceſſe eſt Socratē currere ſi eſt præſcitū à Deo, antecedens eſt neceſſariū abſolutè, tū quia oē præſcitū eſt neceſſarium, tum quia omne æternum eſt neceſſarium. Ergo Socratem currere eſt neceſſarium abſolutè.

¶In contrariū eſt authoritas Auguſtini ſumpta à ſimili in lib. de libero arb. dicētis, Sicut tu memoria tua non cogis eſſe facta, quæ præterierunt, ſic preſcientia non cogit fieri, quę futura ſunt.

¶Itē pōt oſtendi per rōnes ducentes ad impoſſibile. Si.n. preſcientia Dei neceſſitatē rebus imponeret, (ſicut dictum eſt) tolleretur libertas arbitrij, periret conſiliandi opportunitas, fruſtra bonis præmia, & malis ſupplicia ponerentur, iniuſtè boni p̄miarentur, & mali punirentur, laus, & vituperium deperiret, (quia vt dicit Hiero. nemo peccat in eo, quod vitare non poteſt) peccata noſtra ad authorē bonorum omnium referrentur, nec ſpeculandi aliquid, vel deprecandi ratio vlla eſſet.

¶Rñ. dicendum, q̄ pp hmōi difficultates duplex fuit error circa iſtam materiam. Quidam.n. pp ordinem cauſæ ad cauſatum dixerunt, q̄ cùm p̄ſcia Dei ſit cauſa rerum, & ſit immutabilis, rebus neceſſitatem imponit, & ideo abſtulerunt liberum arbitrium. & peccatū. Et hæc poſitio fuit hr̃tica, & iniqua, quia deſtruit bonos mores. Alij verò pp ordinē ſciæ ad ſcitum, dixerunt q̄ cùm ſcia ſit certa cognitio ex ipſa rōe certitudinis, requirit deteriationem in re ſcita. Sed in futuris contingentibus non eſt alterum determinatè verum, & ideo de eis certa cognitio eſſe non pōt, niſi qñ ſunt. Cum aūt Dei cognitio ſit certiſſima, & infallibilis, negauerunt Deū de futuris contingentibus præſcientiā hēre, cogitantes intellectum diuinum ad modū intellectus nr̃i cognitionē accipere. Et hæc ſimiliter poſitio hæretica fuit & impia, quia derogat voluntati diuinæ. Et iō poſitio vera & catholica eſt (q̄ Deum honorat, & bonos mores conſeruat) q̄ in Deo eſt certiſſima p̄ſcientia futurorū oīm, nec tñ rebus cōtingentibus neceſſitatē imponit. Qūo aūt hoc eſſe valeat, ſi pcipi p̄t. Manifeſtum eſt, q̄ qñ ſunt multæ cauſæ ordinatæ, effectus vltimus nō ſequit̃ cām primā in neceſſitate, vel contingentia, ſed cām proximū, qa virtus cauſæ primæ recipit̃ in cā ſm modū cauſæ ſecundæ, nā oē quod recipit̃ in aliquo, eſt in eo ſm modū recipiētis, & nō ſm modū recepti. Effectus.n. ille nō procedit a cā prima, niſi ſm q̄ virtꝰ cauſæ primę recipit̃ in cā ſecūda, vt patet in fructificatione arboris, cuiꝰ cā remota ſiue prima eſt motus Solis, ꝓxima vero eſt virtus gñatiua plātæ. Fructificatio aūt impediri p̄t per impedimētū virtutis gñatiuę, q̄uis motꝰ Solis inuariabilis ſit. Similiter ēt ſcia Dei, licèt ſit inuariabilis cā oīm, effectus tñ producuntur ab ipſa par operōes cārum ſecūdarū. Et ideo mediantibus cauſis ſecundis neceſſariis ꝓducit effectus neceſſarios, & mediātib. cauſis ſecūdis contingentib. producit effectus contingentes.

¶Sed adhuc manet dubitatio maior de infallibilitate diuinę p̄ſcientię, quia licèt prima cā poſſit ſtabilis eſſe cū defectu cauſę ſcdę (ſicut motus cęli cū ſterilitate arboris) ſcia tñ Dei non p̄t ſtare cū defectu cauſæ ſecūdæ, non.n. p̄t eſſe, q̄ Deus ſciat ſimul hunc hoīem currere, & ipſe deficiat a curſu. Et hoc eſt pp certitudinē ſcię ipſius. Ad hoc ergo q̄ ſit certa ſcia, oportet īuenire aliq̄ certitudinē in re ſcita.

¶Sciendū eſt igr̃, q̄ anteq̄ res ſit, nō hēt eſſe niſi in cauſis ſuis, ſed cauſæ quędam ſunt ex quibus neceſſariò ſeqtur effectus, q̄ impediri nō poſſunt. Et in iſtis cauſis hēt effectus eſſe certū, & determinatū, adeo q̄ pōt ibi fieri demōſtratio, ſicut eſt ortus Solis, & eclypſis Solis & Lunæ, & hmōi. Quædam aūt ſunt, ex quibus ſequūtur effectus in maiori parte, ſed tñ deficiunt in minori. Vnde in iſtis cauſis effectus futuri non hñt certitudinē abſolutā, ſed quādam inquantū ſunt magis determinatę cauſæ ad vnū, q̄ ad aliud. Et iō p iſtas cauſas pōt accipi ſcia cōiecturalis de futuris. Quę tantò magis eſt certa, quātò ſunt cauſæ magis determinatæ ad vnū, ſicut eſt cognitio medici de ſanitate infirmi, ac morte futura. & iudiciū aſtrologi de ventis, & pluuijs futuris. Quædā verò cauſæ ſunt, quę ſe hñt ad vtrumlibet. Et in iſtis cauſis effectus futuri nullam hñt certitudinē, vel determinationē. Et iō contingētia ad vtrūlibet, in cauſis ſuis nullo modo cognoſci p̄nt, ſed qñ iā efficiunt̃ in rerū natura, tunc hñt in ſeipſis eſſe determinatū. Et iō qñ ſunt in actu, certitudinaliter cognoſcunt̃, vt patet de eo q̄ videt Socratē currere, qa tunc certā cognitionē hēt de curſu ipſius, nā Socratē currere dum currit, neceſſariū eſt. Intellectus aūt diuinus ab ęterno intuet̃ in vnūqđque cōtingentiū, nō ſolùm prout eſt in cauſis ſuis, ſed prout eſt in eſſe ſuo determinato, niſi.n. hoc eſſet, aliter cognoſceret rē poſtquā eſt, q̄ antequam fieret, & ſic ex euentibus rerum aliquid accreſceret cognitioni eiꝰ. At verò cognitio Dei nō cauſat̃ a rebus ſicut nr̃a, ſed potius ipſa eſt cā rerū cognitarū.

¶Scia ergo Dei cū ſit vera, & p̄fecta eo mō quo res futurę ſunt, eas euenire cognoſcit. Et iō ab ęterno vno intuitu vidit ſingula tpa, & cūctos hoīum actus, & rē talē eſſe in hoc tpe, & in hoc deficere. Patet igr̃ q̄ preſcia Dei p̄fectè, & inuariabiliter cognoſcit res futuras prout eueniunt, nec tamen rebus contingentibus neceſſitatem imponit.

¶Ad primū ergo dicēdū, q̄ effectus nō trahit neceſſi-

vbi ſup. ad primum.

ceſſitatē a cā prima, ſed ſolū a cā ꝓxima, vt dcm̃ eſt.

¶Ad ſcdm dicēdū, q̄ dcm̃ Philoſophi intellr̃ de eo, q̄ aliqđ ī actu ponit circa ſubiectū, qđ poſtq̄ poſitum eſt, impoſſibile eſt nō eſſe poſitū. Sed verū de futuro nihil ponit circa ſubiectū, qa nō eſt verū ꝓ p̄ñti, ſed ſolū ꝓ futuro, & iō nullā hēt neceſſitatē.

¶Ad tertium dicendū, q̄ duplex eſt neceſſitas, ſ. abſoluta, & condōnata, ſiue reſpectiua. Neceſſitas abſoluta, q̄ opponitur cōtingentię dr̃ neceſſitas cōſequentis, q̄ eſt cauſis neceſſariis. Neceſſitas āt condōnata eſt ex ſuppōne, ſiue condōne, & dr̃ neceſſitas p̄ñię. Et hęc non opponitur contingentię, quia non eſt ex cauſis neceſſariis abſolutè. Nā aliqđ cōtingens neceſſariò ſequitur facta ſuppōne, vt ſi ponat̃, q̄ Sortes currit, neceſſariò ſequit̃ q̄ moueatur.

¶Dicēdum eſt ergo, q̄ actus diuinę cognitionis tranſit ſuper cōtingēs (ēt ſi futurum ſit nobis) quia ei ſp eſt p̄ñs, ſicut tranſit viſus nr̃ ſuper ipſum cum eſt p̄ñs. Et quia oē quod eſt, dum eſt, neceſſe eſt eſſe, quod tñ abſolutè non eſt neceſſarium, iō in ſe conſideratum eſt contingens, ſed relatū ad Dei cognitionem eſt neceſſarium, quia ad ipſam refertur, ſm q̄ eſt in eſſe actuali, cùm æternitati oīa ſint p̄ñtia. Non.n. Deus videt tm̃ hanc rem reſpectu pręcedētis tpis eſſe futuram, & reſpectu futuri eſſe pręteritam, ſed videt id tp̄s, in quo eſt p̄ñs, & rē eſſe p̄ñtē in hoc tpe. Vnde oīno ſimile eſt, ſi ego videā p̄ñtialiter Socratem currere, quod quidē in ſe cōtingens eſt, ſed relatum ad viſum meum, eſt neceſſariū. Vñ ſm diſtōnem poſitam dicēdum eſt, q̄ pręſcitum eſt neceſſarium neceſſitate conſequentię ſiue condōnata, & nō neceſſitate cōſequentes ſiue abſoluta.

¶Ad quartum dicendum, q̄ infallibilitas, & certitudo pręſciētiæ Dei, prouenit ex hoc, q̄ rē videt ſemper, vt p̄ñtem, ſicut dictum eſt. Non tñ ex hoc, q̄ res p̄ſcita neceſſitatem abſolutam acquirit, ſed conditionatam ſolum, vt iam patuit.

¶Ad quintū dicendā, q̄ iſta ꝓpoſitio, Oē ſcitū à Deo neceſſe eſt eſſe, eſt duplex. Pōt.n. eſſe de dicto, & ſic eſt cōpoſita, & eſt vera, qa hoc dictū eſt neceſſariū, ſ. ſcitum a Deo eſt verū. Vel pōt eſſe de re, & ſic eſt diuiſa, & falſa, hanc.n. rē quæ ponit̃ ſcita a Deo, non eſt neceſſe fieri, qa cōtingenter fit. Et ſimiliter cōcluſio duplex eſt. Huius aūt diſtinctionis rō eſt, qa pōt iſtud ſumi ſm cōditionem q̄ ſubiacet diuinæ ſciæ, & hoc eſt ſm qđ hēt eſſe determinatū in actu, & ſic neceſſitatē hēt. Vel pōt iſta res ſumi ſine vlla conditione, & ſic nō eſt neceſſariū, qa pōt conſiderari prout eſt in cauſis ſuis antequā ſit in actu, & ibi nō hēt neceſſitatem, nec ibi tm̃ eſt ſcita a Deo futura eſſe, nō.n. ſcit Deus effectum cōtingentem eſſe determinatum in ſua cauſa, quia eſſet falſa ſcia, cum in cauſa ſua non ſit determinatus.

Vbi ſupra ad quintū

¶Ad ſextum dicēdū, q̄ ad hoc argm̃ quidam ſic rñdent, & dñt q̄ hoc antecedens, ſ. eſſe pręſcitum a Deo, eſt neceſſarium, nec tñ cōſequens eſt neceſſarium, quia illa regula intelligit̃ tm̃ in illis conditionalibus in quibus antecedens eſt cā conſequentis. Sed qa regula illa non probat̃ à Philoſopho ex rōne cauſalitatis, ſed ex rōne conſequentiæ (ſm quā ex neceſſario ſequitur neceſſarium, ſiue ſit cauſa, ſiue effectus) iō aliter pōt dici, q̄ antecedēs eſt neceſſariū, abſolutè tñ iſta res non ponitur ſubiacere diuinę ſciētiæ, niſi dum eſt in actu, ſm qđ determinationē, & certitudinem hēt, ipſam.n. neceſſe eſt eſſe dum eſt. Et ideo ſimilis neceſſitas inferenda eſt in conſequente, vt. ſ. accipiatur ipſum quod eſt Socratem currere, ſm q̄ eſt in actu, & ſic determinationē & neceſſitatem habet. Vnde patet, q̄ ſi ſumatur Socratem currere, ſm hoc q̄ ex añte ſequitur, neceſſitatem habet, non.n. ſequitur ex añte, niſi ſm quòd ſubſtat diuinæ ſcientiæ, cui ſubiicitur prout conſideratur præſentialiter in ſuo eſſe actuali, vnde ſic etiam ſumendū eſt conſequens. Et hoc modo patet, q̄ conſequens neceſſarium eſt, neceſſe eſt.n. Socratem currere dum currit.

Vbi ſupra ad ſextū, cir. fi.

CAP. V.

Vtrum prædeſtinatio habeat certitudinem.

POſt hęc etiam de prędeſtinatione reſtat inueſtigare.

¶De qua hic ad præſens, præter ea, quæ dicta ſunt, duplex conſideratio erit.

¶Prima quidem, vtrum prædeſtinatio certitudinem habeat.

¶Secunda, vtrùm neceſſitatem imponat.

¶Ad primum ergo ſic proceditur. Vr̃ q̄ Prædeſtinatio certitudinem non habeat. Dr̃.n. Apoc. 3. Tene quod habes, ne alius accipiat coronā tuam. Aut hoc intelligitur de corona p̄ñtis iuſtitiæ, aut de corona gloriæ. Sed non de corona p̄ñtis iuſtitiæ, quia gratia quam quis habet eo peccante deſtruitur, nec de ſubiecto in ſubiectum mutatur. Ergo intelligitur de corona glorię. Sed gloria non eſt alicuius in ſtatu vitæ, niſi ſecundum q̄ eſt ei prædeſtinata. Ergo vr̃, q̄ vnus poſſit accipere quod alij prædeſtinatum eſt, & ſic prędeſtinatio certa non erit.

1. diſt. 40. q. 3. art. vnico.

¶Pręterea, Greg. in Mor. dicit, q̄ aliis cadētibus, in eorum locum alij ſuccedunt. Sed locus glorię non poteſt dici eorum, niſi quia eſt ei prędeſtinatus, ergo idem quod prius.

¶Item in Pſalm. dicitur: Deleantur de libro vitę, & cum iuſtis non ſcribantur. Sed non poteſt deleri de libro, niſi quod ibi ſcriptum eſt. Cum ergo prędeſtinatio ſit liber uitę, uidetur quòd aliquis à prędeſtinatione poſſit deficere, & ita certitudinē non habebit.

¶Amplius, Eorum, quę non ſunt determinata nec in ſe, nec in cauſis ſuis non poteſt eſſe certitudo. Sed motus liberi arb. (quod eſt cauſa ad vtrumlibet) non ſunt determinati nec in ſe, nec in cauſis ſuis antequam ſint. Cum igitur effectus prædeſtinationis expleatur motibus liberi arbit. qui ſunt opera meritoria, ſequitur quòd prædeſtinario nullam certitudinem habeat.

¶In contrarium eſt authoritas D. Auguſtini in libro de Correptione, & gratia dicentis: Certus eſt numerus electorum, qui non poteſt minui, nec augeri.

Cap. 13.

¶Prę-

Universidad de Deusto Biblioteca

¶Præterea, 2. Tim. 2. dr̃, Nouit Deus q́ ſunt eius. Cum ergo diuina cognitio ſit certa, & infallibilis (vt ſupra dictum eſt,) & prædeſtinatio in ſui rõne præſcientiam includat, prædeſtinatio certa erit.

Vbi ſupra ad primũ, & ſecũdũ.

¶Rñdeo dicendum, ꝙ cum diuina cognitio pfecta ſit, certa eſt, & infallibilis. Et iõ non ſolum numerus prædeſtinatorum Deo certiſſimus eſt (licet incertus ſit nobis) ſed ẽt numerus reproborũ. Sciẽdum tñ eſt, ꝙ ſm ſtatum præſentis iuſtitiæ, quidã habentes gratiam, perdũt eam, dum in peccata labuntur, & eis cadentibus, in eorum locum alij admittuntur, dum opera ipſorum in charitate facta, quæ ſibi, & alijs proderant (ſm, ꝙ charitas oĩa merita ſanctorum cõia facit) ipſis peccãtibus, eis prodeſſe deſinunt ad ęternę vitæ meritum, eorum aũt fructus in illis manet, qui in gratia perſeuerãt. Nõ tñ ita, ꝙ eadem gr̃a numero q̃ in vno erat, ipſo peccante, in aliũ trãſmutet̃. Vnde ſm ſtatũ pñtis iuſtitię, nũquã eccleſia deſtituit̃ exiſtẽtibus in gr̃a, quia qbuſdã peccãtibus in gr̃am alij à Dño aduocãtur. Et totũ eſt certiſſimum apud Deum, vñ Apoc. 3. ſuper illo verbo. Tene qđ habes, &c. dicit glo. cum ſit Deo certus numerus ſuorum ſiquis labatur, alius mia in locum eius ſubinducitur, ſicut per ſuperbiã Iudęorum gentilitas ſubintrauit.

¶Et per hoc patet reſpõſio ad primum, & ſecundum argumentum.

Vbi ſupra ad tertiũ.

¶Ad tertiũ dicendũ, ꝙ p̄deſtinatio dr̃ liber vitæ ſm qđ in eo dr̃ aliqd ſcribi, non ſolum quãtum ad pñtem iuſtitiã, ſed ẽt quantum ad futurã gloriã, & ſic nullo modo põt dici aliqs deleri de libro Vitę. Sed illud, qđ eſt ibi ſcriptum quantũ ad pñtem iuſtitiam tñ, dr̃ deleri, non mutatione facta ex parte libri, vt in eo aliqd fuerit, qđ poſtmodum non ſit, ſed ex parte illius qui in eo ſcriptus erat, inquantũ ſcilicet ipſe mutatur à ſtatu pręſentis iuſtitię.

Vbi ſupra ad quartũ.

¶Ad quartum dicendum, ꝙ cõtingẽs futurum, (vt motus liberi arbi.) quamuis non ſit determinatũ in cauſa ſua, eſt tamẽ determinatum in eſſe ſuo, ſm quod eſt in actu. Et ſic ſubiacet certitudini pręſcientię, ſicut ſupra dictum eſt de futuris contingentibus in pręcedenti capite.

CAP. VI.

Vtrum prædeſtinatio neceſſitatem imponat.

DEinde inueſtigandum eſt, vtrũ prędeſtinatiõ neceſſitatem imponat. Et vr̃ ꝙ ſic, qſcunque eñ aliqua cã eſt tantę virtutis ad producendũ effectum, ꝙ impediri non põt, neceſſitatẽ & coactionẽ inducit. Sed prędeſtinatio (quę eſt cauſa ſalutis hominum) voluntatẽ Dei nominat, quę impediri nõ põt. Vnde dr̃ Heſter 13. Non eſt qui tuę poſſit reſiſtere voluntati. Ergo prędeſtinatio neceſſitatẽ imponit. Cui rei vr̃ atteſtari Apoſt. Rom. 9. dicẽs, Cuius vult miſeretur, & quem vult indurat. Et Pſ. oĩa quecunque voluit Dominus, fecit.

¶Pręterea. Nulla uolũtas ligata, vel impedita ad eliciendũ propriũ actum, eſt libera ſed coacta. Sed voluntas humana ꝑ p̄deſtinationẽ ligat̃ & impedit̃ ad eliciendum actum proprium, qđ eſt velle, vt vr̃ dicere Apoſt. ad Rom. 9. dũ dicit: Non eſt volẽtis nec currentis ſed miſerentis Dei. Interli. nõ eſt volentis, ſ. velle, & currẽtis, ſ. currere, i. opari. Ergo voluntas humana ꝑ p̄deſtinationẽ cogit̃. Et ſic idẽ qđ prius. Hoc idem confirmatur ꝑ id qđ dr̃ Phil. 2. Deus eſt q́ opat̃ in nobis, & velle, & pficere ꝓ bona voluntate, ſ. ſua, vt dicit Interli. Ergo talis erit vnuſquiſque qualem vult Deus, cum nihil poſſit, niſi quod Deus vult. Ad idem oſtendendum valet id quod dicitur Ioã. 6. Nemo poteſt venire ad me niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum.

¶Vlterius vr̃, ꝙ Deus ſit cã reprobationis, & excęcationis, ſicut eſt cã prędeſtinationis, & eodem modo reprobatis neceſſitatem imponat. 1. diſt. 40. q. 4. art. 2.

¶Primò per id qđ dicit Apoſt. 2. Cor. 4. Deus huius ſęculi excęcauit mẽtes infideliũ, & vna gl. exponit hoc de Deo vero. Ergo ipſe eſt cã excęcationis.

¶Ad idem eſt quod dicitur Rom. 9. Cuius vult miſeretur, & quem vult indurat.

¶Amplius, ſm Philoſophũ in poſteriorib᷒, ſi affirmatio eſt cã affirmationis, & negatio eſt cã negationis. Et velle diuinũ eſt cã, ꝙ iſte habeat gratiã, qa. ſ. ipſe De᷒ vult. Ergo vr̃, ꝙ non velle Dei, ſit cã, quare iſte gratiã nõ habeat. Sed hoc eſt obduratio. Ergo ex parte Dei accipienda eſt cã obdurationis.

¶Pręterea, Sicut dicit Philoſophus in ſcđo Phyſico. id qđ per ſui pręſentiam eſt cã ſalutis nauis. ſ. gubernator, per ſui abſentiam eſt cã periculi. Sed Deus per ſui pręſentiam in aĩa eſt cauſa gratię. Ergo per ſui abſentiam eſt cauſa obdurationis.

¶Sed contra, Nullus iuſtè culpatur vel laudatur punit̃, vel remunerat̃ de eo, qđ ipſi neceſſitatem, & coactionem ingerit, & cuius cauſa in ipſo non eſt. Sed homo iuſtè laudat̃ vel culpat̃. punit̃ vel remuneratur de his, quę ab eius uoluntate procedunt. Ergo prędeſtinatio voluntati hominis neceſſitatẽ non ingerit, & obdurationis cauſa non exiſtit.

¶Rñdeo dicẽdũ ad primã qõnẽ, ꝙ licèt p̄deſtinatio certitudinẽ habeat, non tñ illa certitudo neceſſitatẽ ſaluãdis imponit, ſicut. n. ſupra dictum eſt in primo c. Prędeſtinatio in ſuo intellectu includit p̄ſciam, voluntatẽ & prouidentiam. Prouidẽtia aũt quãuis ſit oĩum, (vt dictũ eſt) non tñ oĩa neceſſariò eueniunt, ſed ſm conditionẽ proximarũ cauſarũ, quarũ naturas, & ordinẽ prouidentia nõ deſtruit, ſed conſeruat. Pręſcia ẽt non imponit neceſſitatẽ rebus, nec inquãtum eſt cã, cum ſit cã prima cuius conditionem effectus non ſequũtur, ſed cauſæ proximæ. Nec inquantum certitudinem, & determinationem habet, qa illa certitudo diuinæ p̄ſciæ attẽdit̃ non ſm ꝙ res eſt in ſuis cauſis (in qbus, eſt (vt poſſibile futurum tñ) ſed ſm ꝙ habet eſſe determinatũ in actu, prout eſt pñs, & non futura, vt ſupra expoſitum eſt c. 4. Voluntas ẽt cũ ſit cã vniuerſalis & prima oĩum rerũ, nõ excludit oẽs ꝓximas cauſas rerum. Nec hoc eſt ex inſufficientia voluntatis, ſed ex ordine ſapientiæ ipſius, q̃ effectus mediantibus alijs cauſis prouenire diſpoſuit, vt ſic ẽt cauſãdi dignitas creaturæ cõicaretur. Vnde diuinę uolũtatis efficacia exigit, vt non ſolum ſit quod Deus vult,

1. diſt. 40. q. 3. art. 1. corp. poſt in c.

1. q. 19. ar. 7. ad 2. Et 1. cõ. c. 86. ratione 1. Et lib. 3. 1. ad m.

ſed ẽt vt hoc modo ſit ſicut Deus vult illud eſſe. Et ita patet ꝙ certitudo prædeſtinationis nullam neceſſitatem ſaluandis imponit.

¶Ad primũ ergo dicẽdũ, ꝙ q̃uis Dei voluntas ſit imutabilis & inuincibilis, non tñ ſequit̃, ꝙ oĩs effectus eius ſit neceſſarius neceſſitate abſoluta (quam habet res à cauſa ſua proxima) ſed ſolum neceſſitate conditionata, ſicut etiam de præſentia dictũ eſt. 1. diſ. 47. q. 1. ar. 2. ad 2.

¶Ad authoritatẽ aũt Apoſtoli q́ dicit. Cuius vult miſeret̃, &c. dicendum eſt, ꝙ Apoſtolus intendit ꝙ Deus nõ p̄deſtinat aliquẽ, vel infundit ei gr̃am coactus, quaſi ex neceſſitate naturæ, vel iuſtitiæ, vel ex meritis pręcedentibus alicuius, ſed ex mera liberalitate voluntatis ſuę. Et ꝙ ita debeat intelligi, patet per literam præcedentem de Iacob & Eſau, de quibus ibi dr̃, Cum enim nondum nati eſſent, aut aliquid boni egiſſent, aut mali, vt ſm electionem propoſitum Dei maneret, nõ ex operibus ſed ex vocatione dictum eſt ei, quia maior ſeruiet minori.

¶Authoritas ẽt Pſalmiſtę nõ cogit dicere, ꝙ voluntas Dei neceſſitatem imponat, ſed qđ ſemper infallibiliter impleat̃. Sciendũ tñ eſt, ꝙ Deus dr̃ velle aliquid dupliciter. Vno mõ propriẽ, & ſic dr̃ velle aliquid cuius voluntas verè in eo eſt, & qđ ſibi cõplacet. Et hæc dr̃ voluntas beneplaciti, quæ ſemper in oĩbus infallibiliter adimpletur. Et de hac loquit̃ Pſal. & Iſa. 4. Oĩs voluntas mea fiet. Alio modo dr̃ velle aliquid metaphoricè, i. per ſimilitudinẽ, eo ꝙ ad modum volentis ſe habet inquantum præcipit, vel conſulit, prohibet vel permittit aliquid. Et hæc dr̃ voluntas ſigni, quæ non ſemper implet̃. De qua dicit Apoſt 2. ad Tim. 2. Qui vult oẽs hoĩes ſaluos fieri. Cum tamen omnes ſalu᷒ non fiant, ſed multi damnentur. De hac etiam dicitur Matt. 33. Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina cõgregat pullos ſuos ſub alas ſuas, & noluiſti.

¶Ad aliud dicẽdũ, ꝙ voluntas humana ꝑ p̄deſtinationẽ non ligat̃, nec impedit̃ ad eliciendũ ꝓpriũ actũ, ſed iuuat̃. Iõ aũt dicit Apoſtolus, ꝙ nõ eſt volentis velle, nec currentis currere, ſed miſerentis Dei, qa nemo põt ꝑ conatũ proprię uoluntatis cõſequi gr̃am, vel ꝑ naturalia ꝓpriæ opus gratuitũ elicere ſine diuino auxilio. Vñ ipſe Chr̃s dicit Ioãn. 3. Sine me nihil poteſtis facere. Cuius rõ eſt, qa licet voluntas hoĩs libera ſit, tñ hanc libertatem nõ habet niſi à Deo, q́ eſt cã efficiens hmõi libertatis. Et ſicut dr̃ in libro de Cauſis, Oĩs cã primaria plus eſt influẽs ſup ſuũ cauſatum, q̃ cã ſecunda, quia virtus & eſſe cauſę ſcđæ totum eſt à cã prima, & ſic actus, & opatio cauſæ ſecundæ reducitur in cauſam primã, cuius virtute opatur. Et per hunc modũ dicit Apoſt. ꝙ Deus operatur in nobis velle & perficere. 1. diſt. 8. ar. ult. cor. poſt principium.

¶At id vero qđ dr̃, Nemo põt venire ad me niſi Pr̃ meus traxerit eum, dicendum ꝙ homo trahitur tripliciter, aliqñ. n. trahitur violentia, ſicut Suſanna trahebatur ad mortem, vt dr̃ Dan. 13. & Eleazarus trahebatur ad ſuppliciũ, vt dr̃ 2. Mach. 6. Et de hac tractione dr̃ Prouer. 24. Qui trahuntur ad interitum, liberare, ne ceſſes. Aliqñ vero trahitur homo amore, vel delectationibus allectus, vel beneficijs prouocatus, ſicut trahit̃ puer ouo uel pomo ſibi oñſo, vnde dr̃, Trahit ſua queq; voluptas. De hac tractione dr̃ Oſeæ 11. In funiculis Adã traham eos, in vinculis charitatis. Et Cãt. 1. Trahe me, &c. & Ioã. 12. Si exaltatus fuero à terra, oĩa trahã ad meipſum. Aliqñ aũt trahit̃ timore ſupplicij territus, ſicut trahuntur qui timent ſupplicia. De hac tractione dr̃ Iac. 2. Nonnę diuites per potentiã opprimunt vos, & ipſi trahunt vos ad iudicia. Tractio ergo iſta, de qua loquit̃ Chr̃s (vt oñdit gl.) non eſt uiolẽtiæ, nec neceſſitatis, nec inuiti, ſed voluntatis deſiderij.

¶Ad ſcđam qõnẽ dicẽdũ, ꝙ reprobatio in ſuo intellectu tria includit, ſ. æternã præſciam meritorũ, tpalẽ obdurationẽ, ſiue excęcationẽ, & finalẽ dãnationẽ. Primũ, ſ. præſcia meritorum cauſam non habet, cum. n. Deus nõ accipiat cognitionẽ à rebus, ſicut nos accipimus, ſed ex ſeipſo res intelligat & cognoſcat, nullo mõ res futuræ pñt dici cã præſciæ Dei, ſicut ſuprà in fine tertij capituli dictum eſt.

¶Itẽ cũ pñtia ſm ꝓpriã rõnẽ nõ aliud dicat niſi ſimplicẽ notitiã futurorũ, nõ importat aliquã cauſam, & iõ futurorum, & præcipuè malorum cã eſſe nõ põt, ſicut ſupra 3. cap. dictum eſt. Et ſm hoc reprobatio eſt tñ præſcientia culpæ, ſed non cauſa.

¶Scđm aũt & tertiũ, ſ. tpalis obduratio & finalis damnatio, duplicẽ cauſam hñt, unam ex parte hoĩs ꝑ modũ meriti, aliam ex parte Dei ꝑ modũ iuſtitię, culpæ merito pęnã adhibentis. Obduratio. n. qñq; dr̃ actus voluntatis obſtinatæ in malo, cui ptinaciter adhæret. Et ſic cõſtat ꝙ obdurationis cã non eſt Deus, ſed hõ, ſicut nec alterius actus peccati inquãtum deformis eſt. Aliqñ autẽ obduratio dr̃ ipſa priuatio gr̃æ, q̃ ẽt excæcatio dr̃: qa gr̃a eſt quoddam lumen aĩę: & perfectio q̃dã habilitans ipſam ad bonum. Aliquem autem carere gr̃a, ex duobus cõtingit, tum qa ipſe nõ uult recipere, tum qa Deus non ei ĩfundit, vel nõ vult infundere. Horum autẽ duorum talis eſt ordo, vt ſm nõ ſit niſi ex ſuppoſitione primi. Cum. n. Deus nihil uelit niſi bonũ, non uult aliquẽ gr̃a priuare, niſi ſm ꝙ bonum eſt, ſed ꝙ aliqs careat gr̃a, nõ eſt bonũ ſimpliciter. Vñ hoc abſolutè cõſideratum, nõ eſt uolitum à Deo. Eſt tñ bonũ, vt careat gr̃a, ſi eam hr̃e non uult, vel ſi negligẽter ad eam habendam ſe p̄parat: qa iuſtum eſt, & hoc mõ eſt uolitum a Deo. Patet ergo ꝙ hmõi defectus abſolutè cã prima eſt ex parte hoĩs q́ gr̃a caret: ſed ex parte Dei nõ eſt cã huius defect᷒: niſi ex ſuppoſitione illius, ꝙ eſt cã ex parte hoĩs. Et ꝑ hũc modũ qñq; inuenit̃ De᷒ cã excæcationis uel obdurationis, non qdem immittendo malitiam, ſed nõ impertiendo gratiam: ſicut nec digni, vt dicit Aug. Si. n. nõ neceſſariò impertit̃, in ipſo eſt impertiri & nõ impertiri, vñ eius qđ eſt nõ impertiri, aliquo mõ cã eſt. Obduratio igitur ex parte hoĩs hẽt rõnem culpæ: ſed ex parte Dei hẽt rõnem iuſtitię. Similiter finalis damnatio habet duplicem cauſam, ſ. ex parte hominis, commiſſionẽ culpę, & ex parte Dei, illationẽ pęnę.

¶Et ꝑ hoc patet reſpõſio ad primas duas auctoritates, ꝙ Deus excęcat mentes infidelium, non impertiendo malitiam, ſed iuſtè ſubtrahendo gratiam.

Universidad de Deusto Biblioteca

Similiter, Obdurat quem vult: quia nõ cogit cuiq̃ indigno conferre gratiam. Nec eſt cõtra voluntatẽ Dei, ſed ſm voluntatem ipſius, ꝙ aliquis ꝓ merito malitiæ ſuæ obduretur, inquãtum obduratio dicit pœnam iuſto iudicio culpę obſtinationis illatam.

¶Ad tertium dicendum, ꝙ effectus nõ ſequitur, niſi concurrentibus oĩbus cauſis: ſed ex defectu vnius cauſæ tm̃ conſequitur negatio effectus. Dico igitur ꝙ cauſa gratiæ ſicut agens, eſt ipſe Deus, & ſicut recipiens, ipſa aĩa per modũ ſubiecti, & materiæ. Et ideo quia formæ inductæ nõ eſt cã materia, neq; ſubiectũ, niſi ſit tale ſubiectum, ex cuius principiis fluit accidens (quale accidens non eſt gratia) ideo non dr̃ ſimpliciter aĩa cã gratiæ, ſed recipiens tm̃: Deus aũt eſt cã, dr̃ tñ aĩa cã malitiæ. Nec oportet ꝙ omnis defectus incidat ex parte agentis, ſed poteſt incidere ex parte recipientis. Et ita eſt in ꝓpoſito: ipſa.n. anima eſt cauſa obdurationis, inquãtum obduratio culpam dicit.

¶Ad quartum dicendum, ꝙ Deus quãtum eſt in ſe, nulli eſt abſens: ſed hõ a Deo pñte ſe abſentat, ſicut ſe abſentat a pñti lumine, qui claudit oculos. Et ideo non eſt ſimile quod pro ſimili ponitur.

CAPVT VII.

Quare Deus creet hominem, quem præſcit eſſe damnandum.

VLtimò conſiderandum eſt, quare Deus facit hominem, quem præſcit eſſe damnandũ. Sũt enim quidã veſani, qui Deo in hoc iniquitatis maculam imponere non verentur, dicentes eum iniquum, & impium, qui opus ſuum facit ad intolerabiles, & interminabiles cruciatus.

¶Rationes igitur adducendæ ſunt ad tantam veſaniam refrænandam, & Dei iuſtitiã demõſtrandã. Et primò oſtendendum eſt, ꝙ voluntas Dei facientis hoĩem quem præſcit eſſe damnandum, non eſt iniqua. Deinde ponẽdæ ſunt rões probabiles, quare Deus facit hoĩem quem preſcit eſſe damnãdum. Sciendum eſt itaque, ꝙ ratio quare Deus hoc facit, eſt ſua voluntas: quæ cã eſt oĩm q̃ ab eo fiunt: vnde dicit Aug. in 3. lib. de Trin. Non niſi Dei voluntas cã prima eſt ſanitatis ægritudinis, pręmiorũ atque penarum, gratiarum & retributionum. Hæc igitur ſola eſt vnde ortum eſt quicquid eſt. Voluntas autẽ eius iniuſta, vel iniqua eſſe non põt. Ex duobus.n. contingit volũtatem alicuius a rectitudine deuiare: videlicet aut ex ignorantia, aut ex affectione ꝑuerſa. Quæ quidem duo in Deo eſſe non pñt. Cum enim ſit ſumme ſapiens, ignorantia in eũ nõ cadit. vnde dr̃ Iob 12. Apud eum eſt ſapia & fortitudo: & ipſe habet conſilium, & intelligentiam. Et ideo clamat Apoſ. Rom. xj. O altitudo diuitiarum ſapię & ſciæ Dei, &c. Hic ẽt Iob 9. dr̃. Sapiens corde, & fortis robore. Item cum oĩs artifex naturaliter diligat opus ſuum, impoſſibile eſt opificem oĩm odire aliquam creaturam: & ideo affectio inordinata in eo eſſe non põt. Vnde dr̃ Sap. 11. Diligis oĩa quę ſunt, & nihil eorum q̃ feciſti, nec ẽt odiens aliquid conſtituiſti, aut feciſti. Ex his ergo apparet Dei voluntatem creatricem oĩm iuſtiſſimam fore, nec maculam aliquam iniquitatis hẽre. Et hoc eſt quod dr̃ Deut. 13. Deus fidęlis, & abſque vlla iniquitate iuſtus, & rectus. Item Abac. 1. Mundi ſunt oculi tui, ne videas malum, & reſpicere ad iniquitatem non poteris. Et ideo dicit Pſ. Iuſtus dñs, & iuſtitias dilexit, quantum ad ornatiſſimam affectionem æquitatem vidit vultus eius, quantum ad perfectiſſimã cognitionẽ. Licèt aũt Deus ſit rectisſimus, & nihil odiat eorum q̃ fecit: dr̃ tñ odire aliqua metaphoricè, non inquantum ab ipſo procẽdunt, ſed inquantum egrediuntur a regula rectitudinis ſuę. Illud.n. quod non eſſe volumus, odire dicimur: vnde cum mala fiant contra regulam rectitudinis eius (quia ſunt priuatio modi, ſpẽi, & ordinis, ũt dicit Aug.) ea vult non eſſe: & ideo malos odio habere dr̃. Vñ Sap. 14. Odio ſũt Deo impius, & impietas eius. Dr̃ ẽt odire illos quorum punitionẽ vult. Sic.n. ad modum odientis ſe habet. Et iõ dicit Pſ. Odiſti oẽs q operantur iniquitatem: perdes oẽs qui loquuntur mendaciũ. Quia vero diuina volũtas eſt cã rerum oĩm, ipſa cãm hr̃e non põt. Voluntati.n. cã volendi eſt, finis aũt diuinæ voluntatis eſt ſua bonitas, ipſa eñ bonitas Deo eſt cã volendi. Et ideo dicit Aug. in lib. 83. q̃onum, ꝙ voluntatis eius cã q̃renda non eſt: nam vt idem dicit in lib. cõtra Manichęos. Qui dicit, quare Deus voluit facere coelum, & terram, maius aliquid q̃rit, q̃ ſit voluntas Dei: nihil autem maius inueniri põt. Quamuis aũt diuina voluntas cãm non habeat aliquid creatum: nihilominus tñ põt ei aliqua volẽdi rõ aſſignari vel bonitas ipſius, vel aliquid quod ad bonitatis, vel ſapiæ ipſius pulchritudinẽ ordinetur. Si.n. nulla poſſet diuinæ bonitatis rõ aſſignari, cogeremur in quorundã errorem declinare dicentium oĩa procedere a Deo ſm ſimplicem volũtatem: vt de nullo oporteat reddere rationem, quare * Deus vult. Quod diuinæ ſcripturæ manifeſtè cõtrariatur: q̃ Deum perhibet ſm ſuæ ſapiæ oĩa feciſſe: ſm illud Pſ. Oĩa in ſapia feciſti, &c. Et Eccl. 1. dr̃, ꝙ Deus effudit ſapiam ſuã ſup oĩa opera ſua. Aug. ẽt in lib. 11. ſuper Gen. ad lit. dicit: Mouent̃ quidã dicentes cur creauit Deus, quos futuros malos præſciebat? Et reſpondens dicit, qa pręuidit quid boni de malis eorum eſſet facturus: ſi.n. eos fecit ut in eis relinqueret vñ & ipſi aliquid facerent, quo quicquid ẽt culpabiliter eligerent, illum de ſe laudabiliter operantem inuenirent.

*Aliàs, vel ſi quia.

¶Compeſcamus igitur humanam temeritatem, q̃ Deo iniquitatis maculam imponere nõ veretur, & approbãtes diuinã iuſtitiã, aſſignemus aliquas rões, quare Deus creat hoĩem quẽ ꝑſcit eſſe dãnandũ. Sit igr̃ prima rõ talis ex parte diuinę liberalitatis. Melius eſt eſſe aliquid cũ aliquo defectu, q̃ non eſſe ſimpliciter. Cum aũt in peccatore damnando duo ſint: videlicet natura, q̃ bona eſt, & culpa quæ mala eſt: non debuit Deus pp culpam ſubtrahere nãm, aliàs liberalitatẽ ſuam ſubtrahere videretur. Sicut videmus, ꝙ bonus artifex arcã facit, quam ẽt ꝑſcit aliquã maculam contracturã. Et hæc rõ pt colligi ex illo verbo Apoſ. Tim. 2. Si nõ credimus, ille fidelis permanet, negare ſeipſum non põt. Si autẽ obiiciatur, ꝙ artifex ſi ſciret arcã in breui cõburendam, eam non faceret, rñdendũ eſt, ꝙ ſi artifex ſciret ẽt in ipſa combuſtione ſua ſapiam relucere, & arcã in igne nõ deficere, non pp hoc ſe ſubtraheret a factione ipſius. Vñ cũ Deꝰ ſciat ẽt in dãnatis ſuã iuſtitiã, & ſuã ſapiam relucere (dũ culpã ꝑ ſuppliciũ punit) cõueniens eſt, vt pp hoc nõ ſe ſubtrahat.

¶Secunda rõ ſumit̃ ex parte diuinæ prouidẽtiæ. Bonũ.n. totius eſt melius, q̃ bonũ particulare. Nã bonũ particulare ordinat̃ ad bonum vniuerſale, ſicut imperfectũ ad perfectum. Ad ordinatam ergo prouidentiã ꝑtinet potius ꝓmouere, & cõſeruare bonũ vniuerſale, q̃ bonũ particulare, & aliqñ pp bonũ vniuerſale, particulare negligere: imò aliqñ cõtra particulare pp vniuerſale facere. Sicut ad cõſeruationẽ reip. principes & rectores ſuſpendunt latrones & interficiunt homicidas. Cum igitur natura humana ꝑ gñationem propaget̃ & conſeruet̃: ſi Deus hoĩem dãnandũ propagari vel naſci nõ fineret, vel aĩam nõ ĩfunderet, ordinẽ gñationis humanæ deſtrueret. Et ſic bono vniuerſali particulare præponeret, & rectitudo ſuæ prouidẽtiæ caſſaret̃: qd̃ penitus eſt abſurdũ. Cõgruũ eſt igit̃, vt pp gñalius bonũ fiat homo ẽt dãnandus, Deo aliquid melius prouidente: vt dicit Apoſtolus ad Hebr. 11.

¶Tertia rõ ſumitur ex parte diuinæ prouidẽtiæ & reuerentiæ ſimul. Nã quantò magis rector auget rempub. & ipſos reip. conſeruatores glorioſius ꝓmouet, & potioribus donis remunerat ẽt cum ſupplicijs aliquorũ, deprimendo, ſ. & cruciando eorũ aduerſarios & reip. deſtructores: tantò laudabilior reddit̃. Cum igit̃ gloriã beatorũ augeat, conſideratio tormẽtorũ hoſtiũ ſuorũ, quæ ipſi Dei beneficio euaſerunt, congruũ fuit vt Deus ẽt hoĩes cõderet, quos ſciebat eſſe dãnandos. Beatis.n. accreſcit gloria de ꝑditione malorũ: tũ quia gaudent de vindicta eorũ: iuxta illud Pſal. Lætabit̃ iuſtus cum viderit vindictã. Tũ qa ipſi eorũ ſupplicia euaſerunt: & pp hoc in gratiarum actiones & laudẽ & reuerentiã exuberant Creatoris. 2. Mach. 1. De magnis periculis à Deo liberati magnificè gratias agimus ipſi. vnde dr̃ Pſalm. Lætetur mons Sion, & exultẽt filiæ Iudę, pp iudicia tuã Dñe. Et ideò dicit Aug. ſup Geneſ. Fruſtrà dr̃, Non dẽt Deus creare quos ꝑſciebat malos futuros: ſciebat.n. eos bonis profuturos, & iuſtè pro mala voluntate puniendos. Hanc rõnem innuit Apoſt. Rom. 9. dicens volens Deus oñdere irã & notã facere potentiã ſuam, ſuſtinuit in multa patientia vaſa iræ, apta in interitum: vt oſtenderet diuitias gloriæ ſuæ in vaſa miſericordiæ, quæ præparauit in gloriam.

¶Si aũt obiiciat̃, ꝙ nullus dẽt procurare ꝓpriã reuerentiã, & aliorũ vtilitatẽ cũ diſpendio aliorũ, rñdendũ eſt, ꝙ hoc verũ eſſet, ſi fraudulẽtia, vel aliqua iniuſtitia cõmitteret̃, ſed qñ iuſtitia nõ deſerit̃, ſed ſeruat̃ (vt in propoſito fit: ſicut oſtenſum eſt ſupr.) ſemper debet bonorum vtilitas procurari.

¶Quarta rõ ſumit̃ ex parte diuinę potentię, & ſapientiæ ſimul. Nullus.n. Rex præpotens & veritatẽ diligens, debet occultare potentiam ſuã, & impotentiam ſimulare: ne infirmus & impotens reputetur. Item nullus bonus artifex debet occultare ſapientiã ſuã, & ignorantiam ſimulare, ne inſcius videatur. Vnde dr̃ Eccle. 20. Melior eſt qui celat inſipientiam ſuam: q̃ homo qui abſcondit ſapientiam ſuã. Si ergo Deus non feciſſet quẽ ſciebat eſſe dãnãdum, potuiſſet inſcius & impotens reputari: & ꝙ plus poſſet malitia, quã diuina potentia vel ſapientia. Cuius cõtrariũ ſcriptũ eſt Sapien. 8. Sapiẽtia vincit malitiam: attingit.n. à fine vſq; ad finẽ fortiter, & diſponit omnia ſuauiter.

¶Hanc rõnem tangit Apoſt. Rom. 9. cũ dicit. An nõ hẽt ꝑtãtẽ figulꝰ luti: ex eadẽ maſſa facere aliud quidem vas in honorẽ, aliud verò in contumeliã?

¶Si aũt obijciat̃, ꝙ nullus dẽt oſtendere potẽtiã ſuã in alicuius iniuriã: rñdendũ eſt, ꝙ Deus ex hoc nulli facit iniuriam: vel iniuſtitiam, nec homo de Deo iuſtè conqueri põt. nam quicquid boni habet, a Deo hẽt. ſ. eſſe ſuũ. Malitiã aũt hẽt à ſeipſo, vt ſup. oſtenſum eſt. Vnde dicit Aug. ſup Gen. loquens de futuris dãnandis. A ſe hñt voluntatẽ malã, a Deo naturã bonã, & iuſtã, pęnã. Quòd aũt hõ de bono conqueraт̃, iniuſtũ eſt, & iõ dicit Apoſt. Rom. 9. Nũquid iniq̃tas eſt apud eũ? abſit, & ſubdit̃. Nunq̃d dicit figmẽtũ ei q ſe finxit: q̃d me feciſti ſic? Et Iſa. 45. Vę q contradicit factori ſuo teſta de Lamijs terrę, nunquid dicit lutum figulo ſuo, quid facis?

¶Si aũt obiiciatur, ꝙ damnatus vellet potius non eſſe, q̃ ſic eſſe, iuxta illud Mat. 26. Bonũ erat illi ſi natus non fuiſſet homo ille, ergo iniuſtitia fit illi, rñdendum eſt, ꝙ licèt damnati vellent potius non eſſe, q̃ ſic eſſe, non tñ abſolutè vellẽt nõ eſſe. Nullus.n. põt ſimpliciter appetere deſtructionẽ ſui eſſe, pp naturalẽ appetitũ cuiuſlibet rei ad eſſe. Cũ aũt eſſe abſolutũ ſit meliꝰ, q̃ cõdõnatũ, nõ debuit Deꝰ pp appetitũ ꝑdõnatũ, abſolutũ eẽ caſſare.

¶Quinta rõ ſumitur ex parte humanę arrogãtię. Si.n. Deus non feciſſet aliquem hoĩem dãnãdum, humana ꝑſumptio ſalutem ſuam propriis meritis, & non Dei gratię aſcripſiſſet: dũ credidiſſet ꝑ virtutẽ propriam, & ſuis naturalibus, vel ex ſuis operibus ſe poſſe ſaluari. Hæc rõ tangitur Rom. 9. cum dr̃, vt ſm electionem propoſitum Dei maneret: nõ ex operibus, ſed ex vocante dictũ eſt, &c. Vñ Tit. 3. dr̃, Non ex operibus iuſtitiæ, q̃ fecimus nos, ſed ſm miſericordiã ſuã ſaluos nõ fecit. Et iõ ad humiliãdã humanã ſupbiã loquit̃ Iob. 40. dicens. Nunquid irritum facies iudiciũ meũ, & condemnabis me, ut tu iuſtificeris? Et ſi habes brachium ſicut Deus, & ſi voce ſimili tonas, circunda tibi decorem, & in ſublimi erigere, & eſto glorioſus, & ego confitebor, ꝙ ſaluare te poſſit dextera tua.

¶Sunt ẽt nonnulli, q ſm ſuam dementiã, diuinã ꝓuidentiã reprehendunt, dicentes, ꝙ Deus talem hoĩem facere debuit, ꝙ oĩno peccare non poſſet, ſequentes potius ſuã fatuã cõceptionẽ, q̃ diuinæ ꝓuidẽtię rectiſſimã rõem. Si.n. Deꝰ creaſſet hoĩem talẽ ꝙ peccare nõ poſſet, plura incõueniẽtia ſeq̃rent̃.

¶Primũ incõueniẽs eſt, ꝙ libertas arbitrij tolleret̃, & ꝑ conſequens natura, & nobilitas hoĩs caſſare-

ſaret. Nobilitas.n.hoīs in hoc cōſiſtit, ꝙ liberā hēt electionē, dū ad vtrūlibet flecti pōt. Qđ q̄dem aīalia bruta q̄ carent rōne, non hn̄t, licet ſenſum, & ſenſualitatis hēant appetitū. Vnde dicere, ꝙ Deus facere debuiſſet hoīem q̄ peccare poſſet: ſimile eſt, ac diceret, ꝙ debuiſſet eū facere aīal brutū, vel aliquid aliud minus nobile. Talibus cōtingit ſicut dicit Pſal. Hō cū in honore eſſet, non cognouit ſeipſum, comparatus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis. Hoīs ergo nobilitas, quā contulit ei Deus, eſt ꝙ habet arbitrij libertatē, ꝑ quā pōt ad vtrūlibet flecti, habēs diſcretionē boni & mali. Vnde dr̄ Eccl. 15. Deus ab initio conſtituit hoīem, & reliq̄t illū in manu conſilij ſui, Et ſubdit, Ante hoīem vita, & mors, bonum, & malum; quod placuerit ei, dabitur illi; Et ideò dicit Pſalm. Minuiſti eum paulòminus ab angelis. &c.

¶Aliud incōueniens eſt, ꝙ meritorū & p̄miorū rō & iuſtitia deperiret. Nullus.n.meret̄ de eo cuius cā & libertas in ipſo non eſt. Vñ dicit Poeta. Quid meruere boues, aīal ſine fraude dolò ue. Vnde rō merendi ex parte nr̄a eſt ex libertate arbitrij. Et cū oē p̄miū cauſet̄ ex merito, cui rn̄det, ſi meritū nō eſſet ſublata libertate arbitrij, p̄miū non daret̄: ſm̄ illud Apoſt. 2. Timot. 2. Non coronabit̄, niſi qui legitimè certauerit. Ad hoc ergo vt cęleſte p̄miū daret̄ homini oportuit, vt meritū p̄cederet cātum ex conatu arbitrij, cui tale p̄mium dat̄: ſicut dicit Apoſt. 2. Timo. 4. Bonū certamē certaui, curſū cōſūmaui, fidē ſeruaui: ī reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitię, quā reddet mihi Dn̄s ī illa die iuſtus iudex &c.

¶Tertiū inconueniens eſt, ꝙ bonitati & p̄fectioni vniuerſi detraheret̄. Nā perfectio vniuerſi conſiſtit in hoc, ꝙ oēs gradus bonitatis creaturæ cōicabiles continet. Si aūt natura humana à ſuo gradu trāſlata, in altiorē ꝑ Dei prouidentiā mutaret̄, quāuis aliqđ bonū humanæ naturæ accreſceret: tñ bonitati vniuerſi aliquid detraheretur, dum non oēs gradus bonitatis impleti eſſent: illo gradu ex quo natura humana tranſlata eſſet, vacuo remanente. Cū aūt bonum vniuerſi excedat bonum particulare, cuiuſcunq; naturæ creatæ (ſicut ēt bonū gentis excedit bonū ſingularis hoīs, vt in 1. Ethi. dr̄) debuit Deus humanā naturā facere qualē fecit. ſ. quæ peccare poſſet: vt oēs gradus bonitatis impleret. Vnde dr̄ Deuter. 32. Dei perfecta ſunt opera.

¶Quartum inconueniens eſt, quia impediretur illud ex quo apparet Deus laudabilis. Nam in peccatis apparet etiam Deus multùm laudabilis, dū ꝑ miſericordiā parcit, & per iuſtitiā punit. Cū ergo id ex quo apparet Deus laudabilis, non dēat impediri, non debuit Deus omnino impedire peccatū, faciendo hoīem qui peccare non poſſet, vt perpetuò dici poſſet illud. Pſal. Magnus Dominus & laudabilis nimis, &c.

¶Quintum inconueniēs eſt, q̄a ſi homini daretur ꝙ peccare non poſſet ſm̄ conditionē ſuæ naturæ, arbitrij libertate ſeruata, quædā cōtradictionis implicatio ſequeret̄. Arbitriū.n.iō dr̄ liberū, q̄a ad vtrumlibet flecti pōt: pōt.n.aliquid facere & nō facere, & pōt facere bonū, & malū. Si ergo haberet liberum arb. ad peccandū, & peccare non poſſet per nām, duo ꝯdictoria eſſent ſimul, qđ eſt impoſſibile.

¶Si aūt obiiciatur de arbitrio diuino, vel angelico, ꝙ cum ſit liberum, peccare non pōt; dicendum eſt, ꝙ Deus non hēat eſſe cātum, vel dependēs ab aliquo, ſm̄ condōnē ſuæ naturæ, deficere nunq̄ p̄t, nec quantum ad eſſe, nec quātum ad rectitudinem bonitatis: & ideo peccare non p̄t. Sed q̄libet creatura hēt eſſe dependens, & cātum ab alio, ſ. a Deo, & ideo ſm̄ condōnem ſuæ naturę q̄libet creatura deficere p̄t, & quantum ad eſſe, & quantum ad rectitudinem voluntatis. Vnde dicit Greg. ꝙ oīa tenderēt in nihilum, niſi manu Conditoris tenerent̄. Et ideo quibuſcunq; confertur, vt in bono ſic confirmentur, vt peccare non poſſint, hoc non hn̄t per nām, ſed per Dei gratiam: per quam filij Dei efficiūtur, & quodammō diuinæ naturę conſortes: ſm̄ illud Pſal. Ego dixi, dij eſtis, & filij excelſi omnes.

¶Patet igitur ex p̄miſſis, ꝙ oīa, quę a Deo ſunt, & bona & ordinata ſunt. Et ideò dr̄ Geneſ. 1. Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona. Apoſtol. ēt dicit Ro. 13. Quæ a Deo ſunt, ordinata ſunt.

PRÆDICT. EPILOGVS.

Non poſſe naturaliter ab homine ſciri, quare Deus in particulari hunc prædeſtinet, & hunc vel illum reprobet.

QVā[illegible] aūt ſuperius inductę ſint rōes ad oſtendendum, ꝙ nulla iniuſtitia apud Deū eſt, ex eo ꝙ facit hoīem quem præſcit eſſe dānandū, vnuſquiſq; tñ caueat diligenter, ne nimis incautus p̄ſumat aſſignare cām in ſpeciali, quare hunc vel hos determinatè Deus eligat, & illum vel illos non eligat. Hoc.n. nullus mortalium ſcire pōt, niſi fortè Deus vellet hoc alicui ſpecialiter reuelare. Vnde dicit Aug. Cur potius hunc vel illū Deus liberet, vel non liberet, ſcrutetur qui pōt, tā magnum profundum iudiciorum Dei, veruntñ caueat pręcipitium. Item quare hunc trahat & illum non trahat, noli diiudicare, ſi non vis errare. Et Ro. 12. Non plus ſapere, q̄ oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem. Qui.n.hoc p̄ſumeret perſcrutari, Deo non p̄ſtaret obſequiū, ſed ſibiipſi iudiciū generaret: iuxta illud Pro. 25. Sicut qui mel multum comedit, non eſt bonū: ſic qui perſcrutator eſt maieſtatis, opprimet̄ a gloria: illo. ſ. diſponēte a cui⁹ narrōe cūctę linguę deficiunt. Qui & ipſe cōſummatio ſermonū exñs, eſt rex regū, & dn̄s dn̄antiū, cuius p̄tās nō auferet̄, & regnū non corrumpet̄ in ſecula ſeculorum. Am̄.

¶Inſignis Angelici Doct. diui Th. Aquin. de diuina Pręſcientia, & Prędeſtinatione Tractatus, per Io. Daniel. ſacræ paginæ Bacchalarium Louanien. ſtudioſiſſimè reuiſus, & correctus explicit.

Laus Vni, & Trino.

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca